ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλείου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ΄ Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

1894

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
1192
ΚΥΡ. Γ. ΜΠΟΥΚΛΑΚΟΥ

Διευθυντὴς καὶ Ἐκδότης
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑΣ,, ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΣΤΑΔΙΟΥ — ΟΔΟΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΕΙΟΥ 7

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας
1894

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Ἐμμ. Σ. Λυκούδη: Κίμων Ἀνδρεάδης (στρατιωτικὴ μυθιστορία) σ. 193, 215, 228, 242, 263, 277, 298, 305, 323, 338, 358, 379, 386.

ΔΡΑΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Ἀργύρη Ἐφταλιώτη: Ὁ Βουρκόλακας (δρᾶμα εἰς πράξεις 3) σ. 436, 449, 469.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Γιάννου Ἐπαχτίτη: Χειμῶνας σ. 117.
Νικολάου Ἐπισκοποπούλου: Καλιγόλας, σ. 417, 444.
Ἀργύρη Ἐφταλιώτη: Παραμύθια μὲ λίγα λόγια: Τὸ Βοσκόπουλο σ. 21. — Ἡ Διαμάντω, σ. 75. — Ὁ Κουτοζαφίρης σ. 165.—Τὸ Βιολοντσέλλο σ. 412.
Λεωνίδα Κανελλοπούλου: Ἀλησμόνητο Δῶρο σ. 28.— Ὁ Βρυκόλακας σ. 238.
Ἀνδρέου Καρκαβίτσα: Οἱ Φρεγάδες σ. 129.— Ἡ Δικαιοσύνη τῆς Θάλασσας σ. 369, 390.
Ἀγαθοκλέους Γ. Κωνσταντινίδου: Ὁ Μαστροδημήτρης σ. 268.
Ἐμμανουὴλ Σ. Λυκούδη: Ὁ Ἀπόστρατος Μουσικὸς σ. 33, 49.
Μιλτιάδου Α. Οἰκονομάκη: Ὁ Καθρέπτης σ. 430.
Α. Παπαδιαμάντη: Ἡ Νοσταλγὸς σ. 149, 161, 179.
Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου: Υἱὸς καὶ Κόρη σ. 11.—Ἀργυρίτσα σ. 187. — Ἡ ἑορτὴ τοῦ συζύγου σ. 246.— Χάλασε ὁ κόσμος σ. 361.
Σ. Κ. Π.: Ἐρωτόκριτος καὶ Ἡλιοστάλακτη σ. 247.
Ἠλία Α. Σταύρου: Ὁ Μικρὸς Μουσικὸς σ. 317.

Μεταφρασμένα

Ἐρρίκου Μύργερ: Σκηναὶ τοῦ νεανικοῦ βίου (κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. Ῥοΐδου) Α' Τὸ ἐπιτήδειον Δεῖπνον σ. 6, 22, 45, 59, 69, 85. Β' Ὁ γέρων Ἀλλοτινὸς σ. 109, 123, 139. Γ' Οἱ Ἔρωτες τοῦ Ὀλιβιέρου σ. 407, 413, 459, 474.
Jules Mary: Ἡ Συνείδησις, σ. 166.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Λάμπρου Ἀστέρη: Στὸν Κρυστάλλη, σ. 215.
Ἀνδρέου Βρανᾶ: Ἕνα Ὄνειρο, σ. 231.—Νέα θρησκεία σ. 367.
Γ. Δροσίνη: Μάνα καὶ Γιὸς σ. 38.—Φωνὲς τῆς Νύχτας σ. 49.—Πρωΐ, Μεσημέρι, Βράδυ, Μεσάνυχτα σ. 65.
Ἀργύρη Ἐφταλιώτη: Σονέττα, σ. 98.
Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Ἡ Ἁμαρτωλὴ σ. 207.
Κώστα Κρυστάλλη: Χριστούγεννα τῆς Στρουγγοκαλύβας σελ. 5.
Μ. Δ. Μαλακάση: Τὸ Μυστικό μου, σ. 252.—Ὁ Πόνος τοῦ νοῦ σ. 262.—Ψυχὴ σ. 293.—Γιὰ μιὰ νεκρὴ σ. 314.
Δ. Ι. Μάργαρη: Ἀλήθεια σ. 120.
Γερασίμου Μαρκορᾶ: Λουκία Μπουντούρη σ. 337.
Στεφάνου Μαρτζώκη: Εἰς τὸ Θεό. — Ἡ ὀμορφιά. — Ὁ ναὸς τῆς θεᾶς σ. 154.
Κωστῆ Παλαμᾶ: Στοχασμὸς τῆς Νύχτας σ. 10.
Ἀλεξ. Πάλλη: Παράκλησι σ. 254.
Ἀριστομένους Προβελεγγίου: Τὸ λιμάνι τῆς πατρίδος μου σ. 385.
Π. Σάλμα: Ἡ ἄσπρες τρίχες σ. 351. — Νύχτα-Ψυχὴ σ. 431.
Β. Γ. Στεφελίδου: Ἡ Νυχτερίδα, σ. 364.
Γ. Φακίρη: Χαμένη Εὐτυχία, σ. 430.

Μεταφρασμένα

Γεωργίου Καλοσγούρου: Ἡ ψυχὴ ἐρωτεμένη στὸν Πλάστη της (ᾠδὴ Τορκουάτου Τάσου) σ. 165.
Γ. Μ.: Γιδοβοσκὸς ἢ Ἀμαρυλλὶς (Θεοκρίτου) σ. 334.
Βερνάρδου Ὀρνστάϊν: Ὅλοι Τρελλοὶ (μετάφρασις Φ. Α. Ο.) σ. 335.
Κωστῆ Παλαμᾶ: Ὕμνος εἰς τὸν θεὸν Ἀπόλλωνα (μετάφρασις τοῦ ἐν Δελφοῖς εὑρεθέντος ὕμνου) σ. 186.— Ὑπατία (Λεκὸντ Δελὶλ) σ. 377.
Γλαύκου Ποντίου: Ὁ Βουτηχτὴς (Schiller) σ. 411.
Ποιήματα Πεζὰ (Λίσβεθ Λίνδερμανν): Βασίλεμμα ἥλιου, Γιατί; σ. 443.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Γ. Βιζυηνοῦ: Ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα, Βαλλίσματα σ. 2, 26, 43, 54, 66, 89, 120, 155, 170, 188, 202.
Δ. Βικέλα: Ῥενάν, Ταὶν καὶ Μισελὲ σ. 321.
Ἀργύρη Ἐφταλιώτη: Λόγια Χαμένα σ. 154.—«Μαργαρίτα Στέφα» σ. 237.

Κωστῆ Παλαμᾶ: Ἡ Ὑπατία τοῦ Λεκὸντ Δελὶλ σ. 375. — Ἡ μετάφρασις τῆς Ὑπατίας σ. 401.
Ἰακώβου Πολυλᾶ: Περὶ Γλώσσης, σ. 257.
Χ. Χρηστοβασίλη: Δύο Τραγούδια σ. 396.
Μία μετάφρασις τῆς Πεντατεύχου, σ. 254.—Τσακωνικὴ Διάλεκτος σ. 174.—Περὶ τῆς γνησιότητος τῶν Σαιξπηρείων ἔργων (μετάφρασις Γ. Δημητριάδου) σ. 398.—
Βιβλιογραφίαι σ. 9, 205, 335, 463.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

*Μ**: Γεωλογικαὶ Ἔρευναι ἐπὶ τῆς Βορείου Ἑλλάδος σ. 253.
Γ. Ν. Μαυράκη: Ἅλωσις τῆς Κεφαλληνίας ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν καὶ Ἑνετῶν (ἐκ τῆς καστιλιανῆς) σ. 284.
Ἀνδρέου Ν. Σκιᾶ: Συμβολαὶ εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν τοπογραφίαν, σ. 289.
Β. Ψιλάκη: Ζεὺς καὶ Εὐρώπη, αἱ πρῶται τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀρχαὶ σ. 118.—Ἰωάννης καὶ Ἀλέξανδρος Παρῶδαι σ. 241.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Ν. Χ. Ἀποστολίδου: Ὁ Χαιτόδους, σ. 14.—Δίδελφυς ἡ Σαρίγκη σ. 39.—Ὁ Εὐλαμπὴς σ. 77.—Δένδρον Βαρόμετρον σ. 92.—Ὁ μετὰ τριῶν κέντρων σκύλαξ σ. 142.—Τὸ Βουτυρόδενδρον σ. 158.—Ὁ Ἀρκτόμυς ἢ Μαρμόττα σ. 173.—Ψιττακὸς ὁ τεφρόχρους σ. 302.—Τὰ θαλάσσια ζῷα καὶ τὰ ἐπιθαλάσσια ἐργαστήρια (λόγος εἰσιτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς Ζωολογίας) σελ. 433, 456.
Ἰωάννου Ν. Σβορώνου: Νομισματικὰ σ. 31.
Δ. Κ. Σταματιάδου: Ὁ Ῥητινίτης, σ. 182.
Camille Flammarion: Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Μύρμηκος σ. 221.
G. Lebabie Lagrave: Οἱ Ἱπποπόταμοι, σ. 250.
M. Berthelot: Ἡ ἀνθρωπότης ἐν ἔτει 2000 σ. 350.
Ἐπιστημονικὰ Ἀνάλεκτα σ. 79, 159, 175, 191, 206, 255, 319, 431, 447.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟΝ

Γερασίμου Ε. Μαυρογιάννη: Γραφική, ἡ ἐν Ἑπτανήσῳ Σχολὴ τῶν Δοξαράδων σ. 177, 198.
Β. Ψιλάκη: Αἱ ἀρχαὶ τῆς Τέχνης ἐν Κρήτῃ σ. 353.
Μελέτη περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ (μετ. Α. Γέλβερτ) σ. 465.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ

Μιχ. Ἰακ. Μαρκόπολι: Ἀντωνίου Ἰουστινιάνι Ἔκθεσις περὶ τῆς νήσου Σερίφου σ. 204.—Ἡ Γυναικόπετρα σ. 413.

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ

Δ. Αἰγινήτου: Κάμιλλος Φλαμμαριὼν σ. 17.
Δ. Βικέλα: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος σ. 145.
Γρηγορίου Ξενοπούλου: Γεώργιος Βροῦτος σ. 40.
Θ. Σ. Ξενοφάνους: Ἐλεονώρα Δοῦζε σ. 103.
Φερδινάνδος Φάβρ σ. 58.—Μαυρίκιος Βαρρὲς σ. 88.—Ἐπαμεινώνδας Κριεζῆς σ. 169.—Ἐρρῖκος Μπὲκ σ. 207.—Παῦλος Χάϊζε σ. 313.—Ἐρνέστος φὸν Βίλδενβρουχ σ. 328.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Σπυρ. Π. Λάμπρου: Ἀττικὰ ἐπιτάφια ἀνάγλυφα σ. 273, 293, 314.
Γεωργίου Σωτηριάδου: Αἱ παρὰ τὴν Πνύκα ἀνασκαφαὶ σ. 76.
Χρήστου Τσούντα: Λίμναι σ. 97.
Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ σ 63, 174, 463. 476.
Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ σ. 63.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Δ. Βικέλα: Καὶ πάλιν περὶ Θεοτοκοπούλου σ. 225.
Ν. Γ. Χ. Ζωγίδου: Θεσσαλικὰ σ. 332, 346.
Ἀριστοτέλους Κουρτίδου: Ἐν Κινδύνῳ σ. 81, 100.
Κώστα Κρυστάλλη: Γραμματοχώρια σ. 212.
Μιχαὴλ Λάμπρου: Ἡ Ῥεκλάμα ἐν Ἑλλάδι σ. 113, 131.
Σπυρίδωνος Παγανέλη: Ὁ Ἐπιτάφιος ἐν τῷ Νεκροταφείῳ σ. 209.
Α. Παπαδήμα: Στρατιωτικὴ Κρυπτογραφία σ. 232.
Ἀμαλίας Παπασταύρου: Τὰ Τέμπη σ. 285.
Ἠλία Α. Σταύρου: Καθημερινὴ Ἀπάτη σ. 159.
Β. Ψιλάκη: Θεῶν Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος ἔρις σ. 421.
Ἐκδρομὴ εἰς Καρχηδόνα (Ε. Βιράϋ) σ. 56, 72.—Φιλοκαλία τῶν Πτηνῶν σ. 92.
Ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Βηλαρᾶ σ. 84, 161, 236.
Ἡ ἐπί τινος εὐαγγελικοῦ χωρίου συζήτησις σ. 287.—Διατὶ καπνίζομεν, σ. 415.—Μία δυναστεία δημίων σ. 428.
Γραμματοκιβώτιον σ. 255.

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

σ. 15, 30, 47, 62, 78, 95, 111, 127, 143.

ΧΡΟΝΙΚΑ

σ. 16, 32, 48, 64, 80, 96, 112, 128, 144, 176, 191, 208, 224, 239, 255, 272, 287, 304, 319, 336, 352, 367, 384, 398, 415, 432, 448, 464.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ὁ Ἐθνικὸς Ῥωσσικὸς Ὕμνος σ. 416.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Σπυρίδων Πήλικας σ. 9.—Κάμιλλος Φλαμμαριὼν σ. 17.—Γεώργιος Βροῦτος σ. 40.—Φερδινάνδος Φάβρ σ. 59.—Σαλλεμὲλ Λακοὺρ σ. 80.—Μαυρίκιος Βαρρὲς σ. 88.—Ἐλεονώρα Δοῦζε σ. 104.—Ὁ Βιλλρὼτ σ. 128.—Μάξιμος Δυκὰμ σ. 144.—Δομήνικος Θεοτοκόπουλος σ. 152.—Ἐπαμεινώνδας Κριεζῆς σ. 169.—Κ. Σάθας σ. 192.—Ἐρρῖκος Μπὲκ σ. 207.—Αἰμίλιος Λεγκρὰν σ. 224.—Ἀντώνιος Μηλιαράκης σ. 240.—Θ. Μάνος σ. 256.—Σπυρίδων Μηλιαράκης σ. 272.—Καζιμὶρ Περιὲ σ. 288.—Λεκὸντ Δελὶλ σ. 304.—Παῦλος Χάϊζε σ. 313.—Ἐρνέστος φὸν Βίλδενβρουχ σ. 328.—Δ. Χασιώτης σ. 352.—Γ. Ἀγγελόπουλος σ. 368.—Ὁ ἰατρὸς Ρού σ. 400.—Ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος Γ' σ. 408.—Ὁ Τσάρος Νικόλαος Β' σ. 424.—Ὁ Διάδοχος τῆς Ρωσσίας Μ. Δ. Γεώργιος σ. 440.—Φερδινάνδος Λεσσὲψ σ. 464.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Γερμανικὴ Καλλονὴ σ. 1.—Εἰς ἀνάρρωσιν σ. 25.—Ἡ Λουομένη, ὁ Καρκῖνος, τὸ Δωδεκάθεον (ἔργα Γ. Βρούτου) σ. 40.—Καρχηδὼν (Ἀνάπαυσις ἐν τῇ Παραλίᾳ, Φόρος εἰς τὴν Ἐπαιτείαν, Βεδουῖνος ποιμήν, Εἴδη συγκοινωνίας, Τὰ ὑποζύγια) σ. 56, 57, 72, 73.—Νορβηγικὴ Τοποθεσία σ. 89.—Ὁ τάφος τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἐν Ἁγίᾳ Ἑλένῃ σ. 105.—Ὀλύμπια σ. 121.—Ἐρείπια προϊστορικῆς γεφύρας ἐν Ἀργολίδι σ. 137.—Τὰ Ἀνάκτορα τῶν Ἀθηνῶν σ. 153.—Λαύριον σ. 168.—Ὁ λιμὴν τῆς Ἀλεξανδρείας σ. 184.—Ἡ πλατεῖα Μεχμὲτ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σ. 185.—Σμύρνη σ. 201.—Ἀργοστόλιον σ. 217.—Τὸ φρούριον τῆς Κερκύρας σ. 235.—Σαλαμὶς σ. 248.—Κόρινθος καὶ Παρνασσὸς σ. 265.—Στήλη τοῦ Ἀριστίωνος σ. 273.—Ἡ στήλη τοῦ Δισκοφόρου σ. 274.—Στήλη τοῦ ἐφίππου νεανίου σ. 276.—Ἡ ἀποβάθρα τῶν Πατρῶν σ. 281.—Στήλη Ἀριστύλλης σ. 296.—Στήλη τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς σ. 297.—Τεμάχιον στήλης ἐξ Ἀχαρνῶν σ. 297.—Στήλη τοῦ ἰατροῦ Ἰάσωνος σ. 315.—Λιθίνη λήκυθος σ. 315.—Στήλη τοῦ Δεξίλεω σ. 316.—Κέρκυρα σ. 329.—Λευκὰς σ. 345.—Κάτοψις τοῦ ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ ναοῦ σ. 349.—Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου σ. 361.—Ἡ Χῖος σ. 376.—Ζάκυνθος σ. 393.—Τροία σ. 409.—Καλλίπολις σ. 425.—Πὸρτ Σαΐδ σ. 441.—Τὰ Κύθηρα σ. 457.—Κάτοψις τῶν σταγόνων σ. 465.—Αἱ τρίγλυφοι μετὰ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ θριγκοῦ σ. 466.—Τὸ σύνολον τοῦ μυκηναίου θριγκοῦ παλινορθωθὲν σ. 467.—Λεπτομέρειαι τοῦ γείσου σ. 468.—Θριγκὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Σελινοῦντος σ. 469.—Τομὴ τοῦ προδόμου κατὰ μῆκος σ. 169.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

Γερμανικὴ Καλλονή

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Τώρα ὅπου αἱ ἐκδρομαὶ κατέστησαν καὶ παρ' ἡμῖν τόσον συνήθεις, προτείνω εἰς τὰς καλὰς ἀναγνωστρίας καὶ τοὺς ἀναγνώστας μου μίαν ἐκδρομήν.

— Μίαν ἐκδρομήν! Μὲ τόσην κακοκαιρίαν;

— Μάλιστα, μίαν μακρὰν ἴσως ἀλλ' ὠφέλιμον καὶ τερπνὴν συγχρόνως ἐκδρομήν.

— Καὶ ταύτην ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα;

— Ὦ, ἐὰν μοὶ ἐπετρέπετο, θὰ ἔλεγον «ἀνὰ τοὺς Ἑλικῶνας» διὰ νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ τοιοῦτο μήτε μὲ τὴν γραμματικὴν μήτε μὲ τὴν γεωγραφίαν συμβιβάζεται, ἐπιγράφω τὴν ἐκδρομήν μου μόνον «ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα», πεποιθὼς ὅτι τὸ ἀτελὲς τῆς ἐννοίας θὰ τὸ συμπληρώσῃ ἡ νοημοσύνη τῶν ἀναγινωσκόντων με. Τί παράδοξον εἶν' ἐδῶ διὰ ν' ἀπορῆτε; Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι — πλὴν τῶν **πούρων** γεωγράφων — πᾶσα Ἑλληνὶς καὶ πᾶς Ἕλλην γνωρίζει ὅτι Ἑλικὼν εἶνε τὸ τῶν Μουσῶν ἐνδιαίτημα. Ἐπειδὴ δ' αἱ Μοῦσαι, ξενητευθεῖσαι ἅπαξ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, εὗρον εἰς τόσας καὶ τόσας ἄλλας χώρας θαυμαστὰ ἐνδιαιτήματα, ἐννοεῖται ὅτι καὶ τούτων ἕκαστον Ἑλικὼν εἶνε. Πρὸς ταῦτα λοιπὸν τὰ ὑψηλὰ καὶ φωταυγῆ τῶν Μουσῶν ἐνδιαιτήματα θὰ ἐκδράμωμεν. Πτοεῖσθε, Κυρίαι μου, πρὸ τοῦ δυσαναβάτου ὕψους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν; Καταλαμβάνω.

Αἱ ἁβραί μας Ἑλληνίδες δὲν ἐπλάσθησαν—καὶ δοξάζω τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο — μήτε μὲ κνήμας Παρασκευαΐδου, μήτε μὲ τὰ μακρεπίπεδα τῶν Ἀγγλίδων πέλματα διὰ νὰ εἶνε πρόθυμοι παντοῦ περιηγήτριαι. Ἐν τούτοις ἡσυχάσατε. Μὴ φροντίσετε περὶ ὁδοιπορικῶν σάκκων, μὴ σκοτίζεσθε δι' ἐπισκέψεις pour prendre congé. Μὲ τὴν κόμωσιν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν ποῦ σᾶς ἀρέσει, μείνατε εἰς τὸ σαλόνι, τὸ γραφεῖον, τὸ κομωτήριον—ἀκουμβήσατε μὲ τὸ ***ῥαχάτι σας*** εἰς τὴν πολυθρόναν, τὸν ***καναπὲν*** ἢ τὸ ***ντιβάνι*** καὶ λάβετε τὴν «Ἑστίαν» εἰς τὰς χεῖρας — καὶ — ὅσαι δὲν ἀποκοιμηθῆτε διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς σας — θὰ μετάσχετε τῆς ἐκδρομῆς ἀνὰ πολλοὺς Ἑλικῶνας, χωρὶς νὰ ἐκθέσητε τὸν ἁβρόν σας πόδα εἰς συγκρούσεις πρὸς αἰχμηροὺς χάλικας.

— Μὰ πῶς λοιπόν!

Ἐξηγοῦμαι. Οἱ Ἑλικῶνες δὲν εἶνε τόσῳ κακοαναθρεμμένον βουνόν, ὅπως τὸ βουνὸν τοῦ ἀνατολικοῦ συναξαρίου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο προσταχθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου, δὲν ἐκινήθη νὰ ἔλθῃ εἰς τοὺς πόδας του. Γνωρίζετε δὲ ὅτι ὁ εἴρων προφήτης, διὰ νὰ καταισχύνῃ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ βουνοῦ: Βλέπετε, εἶπε πρὸς τοὺς κεχηνότας ὀπαδούς του, αὐτὸ δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς τοὺς ἐδικούς μου, ἐγὼ ὅμως εἰμπορῶ νὰ ὑπάγω εἰς τοὺς ἐδικούς του. Τόσῳ μεγαλητέρα εἶνε ἡ δύναμίς μου. Τώρα, καλαί μου ἀναγνώστριαι, εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ διαβεβαιώσω ἐγὼ ὅτι ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει σεῖς θὰ ἐθριαμβεύετε. Καλὰ λοιπόν. Ἰδοὺ ποῦ τὸ λέγω καὶ τὸ ἀποδεικνύω. Ὁ Μωάμεθ ἠναγκάσθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ βουνόν· ἡ θέλησίς του οὐδεμίαν εἶχε δύναμιν. Ἡ ἐδική σας ὅμως θέλησις δύναται τόσα πράγματα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὥστε καὶ τὰ βουνὰ αὐτὰ νὰ τὰ προσελκύῃ πρὸς τοὺς πόδας σας. Τὸ θέλετε; Οἱ Ἑλικῶνες ὅλου τοῦ κόσμου εἶνε πρόθυμοι νὰ παρελάσουν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας, διὰ νὰ διευκολύνουν τὴν μελετωμένην ἐκδρομήν μας.

Τώρα ἐρωτᾶτε βέβαια καὶ τίς θὰ εἶνε ὁ εἰδικὸς σκοπὸς μιᾶς ἐκδρομῆς τόσον ἀλλοκότου! Τίς θὰ εἶνε; Θησαυροθηρία! Τί ἄλλο πρέπει νὰ εἶνε σήμερον ὁ σκοπὸς πάσης ἡμῶν ἐνεργείας παρὰ ἡ θησαυροθηρία;

Θὰ εἰπῆτε: Μὰ ποῦ εὑρέθησαν οἱ θησαυροὶ ἐπὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ Ἑλικῶνος; Ἐγὼ νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν των.

Ὁ Ζεύς, εὐχαριστημένος διότι αἱ Μοῦσαι μὲ τ' ᾄσματά των τὸν ἔκαμνον νὰ λησμονῇ τοὺς καϋμούς του, ἠθέλησε μίαν ἡμέραν νὰ διατρανώσῃ τὴν πρὸς αὐτὰς εὔνοιάν του.

— Ἐλάτ' ἐδῶ, λιγύμολποι θυγατέρες τῆς Μνημοσύνης! ταῖς εἶπεν. Ἀπὸ τόσα καὶ τόσα παιδία ποῦ ἐγεννοβόλησα μόνον σεῖς μὲ κάμνετε νὰ ξεχνῶ τὰ ***ντέρτια*** μου. Μόνον σᾶς ἔχω:

«λησμοσύνην τε κακῶν ἄμπαυμά τε μερμηράων»,

Σήμερον ἔχω διάθεσιν νὰ δείξω ἐμπράκτως τὸ πόσον σᾶς ἀγαπῶ. Ζητήσατε.

Αἱ Μοῦσαι — γυναῖκες ὡς βλέπετε — εὑρέθησαν ὁμόθυμοι ὡς πρὸς τὸ αἴτημά των: Ἐζήτησαν κοσμήματα—μαργαρίτας δηλαδή, σαπφείρους, σμαράγδους, ἀδάμαντας κ.τ.τ.!

Ὁ Ζεύς, τοῦ ὁποίου ἀληθῶς μὲν αἱ Ἑλικωνιάδες

«ὑμνεῦσαι τέρπουσι μέγαν νόον ἐντὸς Ὀλύμπου»,

τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ θέλησις δὲν ἦτο προπαρασκευασμένη διὰ τοιοῦτον αἴτημα, τὰ ἐχρειάσθη μὲ τὰ σωστά του! . . . Ἐκπληρῶν τὴν τόσον ἀπερισκέπτως προκληθεῖσαν ἐπιθυμίαν τῶν κορασίων, ἤθελεν ἀφεύκτως διεγείρει ἀτελευτήτους διχονοίας μεταξὺ τῶν θεαινῶν καὶ δὲν θὰ εἶχε ποῦ νὰ σταθῇ ἀπὸ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Ἥρας, τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῶν λοιπῶν συζύγων καὶ θυγατέρων του.

Ἐν τούτοις ὁ πατὴρ τῶν θεῶν δὲν ὠνομάσθη ἄνευ λόγου «μητίετα Ζεύς». Χαλαρώσας λοιπὸν τὰ ἐπὶ στιγμὴν συνοφρωθέντα φρύδια του: «Ἔστω! εἶπεν. Ἂς γίνῃ τὸ αἴτημά σας καθὼς ἐγὼ θέλω».

Μόλις τὸ εἶπε, καὶ ἰδού:

«Μουσῶν ἀκάματος ῥέει αὐδὴ
ἐκ στομάτων ἡδεῖα· γελᾷ δέ τε δώματα πατρὸς
Ζηνὸς ἐριγδούποιο θεῶν ὀπὶ λειριοέσσῃ
σκιδναμένῃ.

Συνάμα δέ — ὢ τοῦ τερπνοῦ καὶ παραδόξου θεάματος! τὰ ἐν τῇ ὁμηγύρει τῶν θεῶν σκεδαννύμενα δὲν ἦσαν, ὡς μέχρι τοῦδε, ἡ μουσικὴ μόνον καὶ τὰ ποιήματα τῶν Μουσῶν. Ὄχι! Μυστηριώδης σπινθηροβολία πολυτίμων πετραδίων ἐφάνη, τῇδε κακεῖσε ἀψοφητὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου διᾴττουσα, πρὸς μεγίστην τῶν Μουσῶν ἀγαλλίασιν! Σοφαὶ κόραι, καθὼς ἦσαν, ἐννόησαν ὅτι ὁ περινούστατος αὐτῶν πατὴρ ἔκαμεν ὥστε ἕκαστος αὐτῶν στίχος ν' ἀποκρυσταλλώνεται καὶ νὰ γίνεται, ἀναλόγως τῆς ἰδέας αὐτοῦ, πολύτιμος λίθος! Ἔψαλλον λοιπὸν ἀκούραστα, σχεδὸν προδίδουσαι τὴν ἀπορίαν αὐτῶν πῶς ἡ Ἀφροδίτη, τόσον καλλωπίστρια ποῦ ἦτο, δὲν ἐξέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς θησαυροὺς ἐκείνους.

Ὁ Ζεὺς ταῦτα βλέπων ἐμειδίασεν αὐταρέσκως θωπεύων τὸ βραχυπυκνόσγουρον γένειόν του:

«Ταῖς ἔκαμα χάριν, εἶπε καθ' ἑαυτόν, διὰ τὴν ὁποίαν οὐδεμία τῶν λοιπῶν θεαινῶν εἰμπορεῖ νὰ ζηλοτυπήσῃ». Καὶ στραφεὶς ἐμφαντικῶς πρὸς τὰς ἀθανάτους ψαλτρίας: «Δικά σας τραγούδια, εἶπε, δικά σας στολίδια. Στολίζεσθε ὅσον ἀγαπᾶτε καὶ στολίζετε καὶ ὅσους ἀγαπᾶτε».

Προφανῶς οἱ οὕτω πως παραγόμενοι τῶν Μουσῶν θησαυροί, εἶχον τὴν μαγικὴν ἰδιότητα νὰ εἶνε ὁρατοὶ καὶ ἀπολαυστοὶ μόνον εἰς τὰς Μούσας καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν Μουσῶν ἀγαπωμένους. Διὰ τοῦτο ὅμως οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ θέσῃ ποτὲ ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ὕπαρξίν των. Τοὐναντίον ἀπὸ τῆς μυστηριώδους ἐκείνης στιγμῆς, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ δυστροπώτεροι τῶν τεχνοκριτῶν καθιέρωσαν τὴν συνήθειαν νὰ ὀνομάζωσι τὰ ὑπὸ τῶν Μουσῶν ὑπαγορευόμεν' ᾄσματα ποιητικοὺς **θησαυροὺς** καὶ ν' ἀποκαλῶσι τοὺς ὡραίους στίχους ἀδάμαντας τοῦτ' αὐτὸ καὶ μαργαρίτας. Τοῦτο μὲ ἀπαλλάττει εὐτυχῶς τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ παρατείνω ἐνταῦθα τὸν λόγον παραθέτων ἀποδεικτικὰ τῆς ἱστορίας μου τεκμήρια.

Ὡς πρὸς τὰς Μούσας, πάντες γνωρίζομεν, ὅτι ἐπὶ αἰῶνας εὐμενεῖς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὡς διαρκὲς αὐτῶν ἐνδιαίτημα εἶχον ἐκλέξει τὸν Ἑλικῶνα, τὸν «μέγαν τε ζάθεόν τε» ψάλλουσ' ἐπ' αὐτοῦ

«Τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσόμενα πρό τ' ἐόντα».

Καὶ ἐνόσῳ μὲν οἱ Ἕλληνες σωφρονοῦντες καὶ τὰς Μούσας ἐτίμων καὶ κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τῶν εὐνοουμένων ὑπ' αὐτῶν ἐπολιτεύοντο, τὰ πράγματα εἶχον καλῶς, αἱ δ' Ἑλικωνιάδες ἀνύποπτοι δὲν ἔπαυον ψάλλουσαι κατὰ τὴν συνήθειάν των.

Φαντάζεσθε, βέβαια, πόσα κατὰ τοὺς χοροὺς τούτους ἔψαλλον ᾄσματα καὶ μὲ πόσα τιμαλφῆ κειμήλια ἐκόσμουν τῆς πατρίδος αὐτῶν τὸν Ἑλικῶνα.

Ἀλλ' οἴμοι! Σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι αἱ ἀταθαλίαι τῶν Ἑλλήνων ἤνοιξαν τὰς πύλας τῆς πατρίδος εἰς τοὺς πολεμίους, ἡμέραν δέ τινα καθ' ἣν ἀνύποπτοι αἱ φιλόχοροι Πιερίδες, καὶ ἀτημελῶς μετὰ τὸ λουτρὸν ἐνδεδυμέναι συνέπλεξαν τὰς χεῖρας —

«καί τε περὶ κρήνην ἰοειδέα πόσσ' ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦντο καὶ βωμὸν ἐρισθενέος Κρονίωνος», —

βάρβαροι κατακτηταὶ ἐφάνησαν, βεβηλοῦντες τὰ ἱερὰ αὐτῶν τεμένη! Αἱ σεμναὶ καὶ δειλαὶ τῆς Μνημοσύνης θυγατέρες δεινῶς ἐπτοημέναι, ἀπέπτησαν, ὡς εἶχον, εἰς τὴν ξένην, πρὸς ζήτησιν ἀσφαλεστέρου ἀσύλου . . .

Τί ὅμως ἀπέγειναν οἱ θησαυροί των; Οἱ μαργαρῖται δηλαδὴ καὶ ἀδάμαντες, εἰς οὓς μετεμορφοῦντο τὰ χορευτικά των ᾄσματα.

Τὸ τί ἀπέγειναν οἱ θησαυροὶ ἐκεῖνοι, εἶνε πολὺ ὀδυνηρὸν καὶ νὰ τὸ συλλογισθῇ κανείς. Ἐφ' ὅσον αἱ Πιερίδες διῃτῶντο ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος, τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν τοὺς ἐχάριζον εἰς τοὺς εὐνοουμένους των, τοὺς ποιητάς, ἐκεῖνοι δὲ φιλοτεχνοῦντες αὐτοὺς εἰς ᾄσματα τιμαλφῆ ἐκόσμουν τοὺς χοροὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, συνοδεύοντες τὰς κινήσεις τῶν ὀρχουμένων διὰ θαυμασίων ῥυθμῶν μουσικῆς καὶ ποιήσεως.

Δι' αὐτὸ δὰ καὶ τὰς τοιαύτας ποιήσεις τὰς ὠνόμασαν ***ὑπορχήματα.***

Ὡς εἰδικὰ τῶν Μουσῶν δῶρα τὰ ὑπορχήματα οἱ ἀρχαῖοι ἔσπευσαν νὰ τὰ καθιερώσωσιν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὄχι μόνον ὡς Μουσηγέτου, ἀλλ' ἰδίᾳ ὡς βασιλέως τοῦ χοροῦ. Οὕτως ἐπικαλεῖται αὐτὸν τοὐλάχιστον ὁ Πίνδαρος ἔν τινι ὑπορχηματικῷ του στίχῳ:

Ὀρχήστα ἀγλαΐας ἀνάσσων, εὐρυφάρετρ' Ἄπολλον.

Ὁ Ἀπόλλων εἶνε ὁ θεός, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιερώθησαν ἀρχικῶς ᾄσματα θρησκευτικοῦ αὐστηρῶς χαρακτῆρος. Κατὰ πᾶσαν πρὸς αὐτὸν ἱερουργίαν, ὁ χορός, οἱονεὶ ἀντιπρόσωπος τῆς ὅλης τῶν πολιτῶν κοινότητος, περιεκύκλου τὸν βωμόν, ἐπικαλούμενος τοῦ θεοῦ τούτου τὴν εὐμένειαν, ἢ εὐχαριστῶν αὐτῷ ἐπὶ ταύτῃ. Τὰ πρὸς τοῦτο ἐν παλαιοῖς χρόνοις ψαλλόμενα ἦσαν κυρίως οἱ ***παιᾶνες***. Ἦσαν δηλαδὴ μεγαλοπρεπῆ χορικὰ ᾄσματα, βαθεῖαν γεννῶντα εὐλάβειαν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐν πένθει ἢ χαρᾷ δημοσίᾳ, ἰδίως ὅμως ἐν δειναῖς ἀνάγκαις, ἐπιδημίαις νοσημάτων κτλ. ἐπεκαλεῖτο τὴν χάριν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ὁ παιὰν λοιπὸν ἀρχικῶς ἦτο ἐγκώμιον τῆς θείας δυνάμεως μὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πρὸς αὐτὴν πίστεως ἢ εὐγνωμοσύνης. Ἀλλ' ἡ πρός τινα θεὸν πεποίθησις ἀνατείνει τὸν νοῦν αὐτομάτως εἰς ἀνασκόπησιν τῶν πράξεων αὐτοῦ καὶ κατορθωμάτων τῶν ἐνισχυόντων τὴν πεποίθησιν ταύτην. Ἡ δ' εὐγνωμοσύνη ὑπὸ ἐνδομύχου συνοδευομένη χαρᾶς, παρορμᾷ τὸν ζωηρόκαρδον Ἕλληνα νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν κατάστασίν του ταύτην, ὄχι μόνον διὰ τῶν ταχυτέρων τοῦ σφυγμοῦ του κινήσεων, ἀλλὰ καὶ δι' αἰσθητῶν ῥυθμῶν καὶ μελῳδιῶν ἀναλόγων τῆς εὐθύμου ψυχικῆς συγκινήσεως. Ὁ παιάν, κατανυκτικὸς εὐχαριστήριος ὕμνος εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐπαίρῃ πρὸς ὑπερκοσμίους τὴν διάνοιαν σφαίρας, ὅπως λατρεύσῃ τὴν θεότητα ἐπὶ τὸ ἀνατολικώτερον, ὡς ὑψίστην ἔννοιαν δυνάμεως καὶ τελειότητος. Ἀλλ' ἐν τῇ μονομερῶς θεωρητικῇ ταύτῃ λατρείᾳ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιορισθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ φύσις λαοῦ θαυμάσιον τῆς ὁποίας προσὸν ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν μόνον ἐν τῇ ἀπολαύσει τοῦ καλοῦ νὰ συναισθάνεται ἑαυτὴν συγκοινωνοῦσαν πρὸς τὴν θεότητα.

'Επειδή: «ἥ τε μουσική, περί τε ὄρχησιν οὖσα καὶ ῥυθμόν καὶ μέλος, ἡδονῇ τε ἅμα καὶ καλλιτεχνίᾳ πρός τὸ θεῖον ἡμᾶς συνάπτει».

Ἄλλως τε ἡ πλαστικωτάτη τῶν προγόνων ἡμῶν φαντασία, ἤδη ἐνωρίς εἶχε λαξεύσει τὰς περικαλλεῖς τῶν θεῶν μορφάς, ἐνωρίς τοῖς εἶχεν ἐξωραίσει τοὺς βίους διὰ ποικίλων περὶ αὐτῶν μύθων. Καὶ ἦτο λοιπὸν φυσικός αὐτῶν ὁ πόθος τῶν ἱεροτελεστιῶν νὰ μετέχῃ ὄχι μόνον ὁ νοῦς ἀλλὰ καὶ αἱ αἰσθήσεις καὶ ἡ φαντασία. Πρὸς τῇ στερεοτύπῳ σεμνοπρεπεῖ ἐκφράσει εὐσεβῶν συναισθημάτων, ἐχρειάζετό τι τὸ ἀντίρροπον: ἐχρειάζετο ἐξωτερική τις σκηνογραφικὴ ποικιλία ἡδύνουσα τὰς αἰσθήσεις, τέρπουσα τὴν φαντασίαν. Πρὸς τὴν ἁπλότητα τῶν ῥυθμῶν καὶ τὴν ἠθικὴν σοβαρότητα τῆς λέξεως τῶν παιάνων, ἔπρεπε ν' ἀντιτεθῇ τι τὸ προσπελαστικὸν πρὸς αὐτὴν τὴν συγκεκριμένην τῆς θεότητος ὕπαρξιν, νὰ προστεθῇ κἄτι τι ἔχον πρὸς τὴν ἱεροπραξίαν, ὡς ἔχουσι πρὸς τὰς λειτουργίας τῶν χριστιανῶν, τὰ συναξάρια καὶ τὰ τραγούδια τῶν Ἁγίων, ἐὰν τὰ φαντασθῇ τις ἐπὶ τὸ δραματικώτερον ᾀδόμενα καὶ χορευόμενα.

Τὴν ἔνδειαν ταύτην ἦλθε νὰ πληρώσῃ τὸ ὑπόρχημα, εἰς τοῦτο προορισθὲν τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ Ἀπόλλωνος λατρείᾳ. Ὡς ὑποθέσεις αὐτοῦ ἐχρησιμοποίησαν οἱ ποιηταὶ πᾶν μυθικὸν ὑλικόν, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἢ ἐν τῇ τῆς ἑορτῆς ἱστορίᾳ ἐνυπάρχον. Ἐκόσμησαν δὲ διὰ τῶν ὑπορχημάτων ἐξόχως τὰς ἀφελεῖς τέως τελετὰς εἰσαγαγόντες εἰς αὐτὰς ῥυθμικῶν σχημάτων δαψίλειαν, ἣν ἐξῆρον ἔτι μᾶλλον γοργαὶ μελῳδίαι, εὐπετεῖς χορῶν κινήσεις, καὶ μιμικὴ διάπυρος.

Οὕτω μουσικὴ καὶ χορὸς συνηνώθησαν ἐν τῷ ὑπορχήματι διὰ νὰ παράσχωσιν εἰς τοὺς ἑορτάζοντας τὸ κοσμικὸν μέρος τῆς ἀπολαύσεως. Ἡ ἐκτέλεσις αὐτῶν εἶχεν, ὡς φαίνεται, τὴν καταγωγὴν ἐκ Κρήτης, κατὰ τοὺς ἐνοπλίους τῆς ὁποίας χορούς, παριστάνετο ἐν εἴδει ἐπεισοδίου, καὶ εἰς μῖμος, ὑπὸ πανηγυρικῆς συνοδευόμενος μουσικῆς, ἣν ἔψαλλον ἀοιδῶν μικρὰ συμπλέγματα.

Καὶ λοιπόν: Ὕστερον ἀφοῦ ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Ἀπόλλωνος καθωρίσθη τό τε ὕφος καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν παιάνων, προσετέθη εἰς τὸ σοβαρὸν τῆς ἱεροτελεστίας τὸ ὑπόρχημα ὡς φαιδρὰ δραματικὴ παράστασις. Ἡ ὄρχησις ἢ μᾶλλον ὁ ὀρχηστικὸς μῖμος τῶν τελετῶν τούτων, ὡμοίαζε πρὸς πράξεις δράματος, προφανῶς δ' ἐχρησίμευε πρὸς παραστατικὴν ἑρμηνείαν τῶν ὑπὸ τοῦ χοροῦ ᾀδομένων στίχων. Διὰ τοῦτο δὲ ὀρθῶς καὶ ὁ Πλούταρχος ἐθεώρει τὰ ὑπορχήματα ὡς ἀποτελοῦντα τὴν μεταξὺ ποιήσεως καὶ ὀρχηστικῆς ἐπικοινωνίαν: «Ὀρχηστικῇ δὲ καὶ ποιητικῇ κοινωνία πᾶσα καὶ μέθεξις ἀλλήλων ἐστί, καὶ μάλιστα μιμούμεναι περὶ τὸ τῶν ὑπορχημάτων γένος, ἐνεργὸν ἀμφότεραι τὴν διὰ τῶν σχημάτων καὶ τῶν ὀνομάτων μίμησιν ἀποτελοῦσιν».

Ἀλλά — διακόπτω πλέον ἐνταῦθα τ' ἀρχαῖα κείμενα, διὰ νὰ μὴν εἴπουν αἱ ἀναγνώστριαί μου ὅτι ἐπιδεικνύω ἀρχαιομάθειαν, ἐν οὐ δέοντι. Λυσιτελὲς πρὸς τὸν σκοπόν μας εἶνε νὰ σημειώσωμεν τώρα, ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι, ὅπως οἱ παιᾶνες, οὕτω καὶ τὰ ὑπορχήματα ἀπὸ καθαρῶς θρησκευτικῶν ᾀσμάτων ἔγειναν ὁλονὲν κοσμικώτερα. Τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ χρῆσις τῶν ὑπορχημάτων ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλων θεῶν λατρείας. Κατόπιν συνετέθησαν ὑπορχήματα καὶ δι' ἄλλους ἢ θρησκευτικοὺς σκοπούς. Οὕτως ὁ Πίνδαρος ἐκόσμησε διὰ τοῦ φαιδροῦ τούτου εἴδους τῆς μελικῆς τοὺς αὐλικοὺς χοροὺς ἐξόχων ἀνδρῶν καὶ ἡγεμόνων· ἔγραψε δὲ καὶ διὰ τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ περίεργον ὑπόρχημα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἡλιακῆς τινος ἐκλείψεως. Τελευταῖος ποιητὴς ὑπορχημάτων εἶνε ὁ Πρατίνας, τοῦ ὁποίου καὶ μόνου διεσώθη ἐκτενέστερον ὑπόδειγμα τῆς ποιήσεως ταύτης ἐν τῷ ἑξῆς θαυμαστῷ ἀποσπάσματι:

Τίς ὁ θόρυβος ὅδε;
τίνα τάδε τὰ χορεύματα;
τίς ὕβρις ἔμολεν ἐπὶ Διωνυσιάδου πολυπάταγα θυμέλαν;
Ἐμός, ἐμὸς ὁ Βρόμιος.
Ἐμὲ δεῖ κελαδεῖν, ἐμὲ δεῖ παταγεῖν
ἀν' ὄρεα σύμενον μετὰ Ναϊάδων,
οἷά τε κύκνον ἄγοντα
ποικιλόπτερον μέλος.
Τὰν ἀοιδὰν κατέστασε Πιερὶς βασίλειαν· ὁ δ' αὐλὸς
ὕστερον χορευέτω· καὶ γάρ ἐσθ' ὑπηρέτας.
Κώμῳ μόνον θυραμάχοις τε πυγμαχίαισι νέων θέλει παροίνων
ἔμμεναι στρατηλάτας.
Παῦε τὸν Φρυνίου ποικίλον πνοὰν ἔχοντα.
Φλέγε τὸν ὀλεσισιελοκάλαμον,
λαλαβαρύοπα τ' ἀμελορυθμοβάταν θ' ὑπαὶ
τρυπάνῳ δέμας πεπλασμένον.
Ἠ ἰδού· ἅδε σοι δεξιὰ
καὶ ποδὸς διαρριφά, θριαμβοδιθύραμβε
κισσοχαῖτ' ἄναξ, ἄκουε τὰν ἐμὰν Δώριον χορείαν.

Ἐκ τοῦ πολυτίμου τούτου λειψάνου ἀρχαίας μελικῆς δύο τινὰ συμπεραίνει ὁ ἀναγνώστης: Πρῶτον μὲν ὅτι ὑπορχήματα ἐψάλλοντο καὶ κατὰ τὰς εἰς Διόνυσον ἑορτάς, δεύτερον δέ, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ ποίησις αὐτῶν ἐνεδύθη ἀστειότερον χαρακτῆρα. Τὸν χαρακτῆρα τοῦτον δὲν τὸν ἐπέβαλε βεβαίως ὁ Πρατίνας. Ἀνέπτυξεν ὅμως αὐτὸν οὗτος πρῶτος δημιουργήσας τὸ **σατυρικὸν** δρᾶμα, ἐν ᾧ τὸ ὑπόρχημα ὑπηρετεῖ πλέον ὡς ὑποτελὴς δραματικὸς **μῖμος**.

Δὲν παραξενεύομαι ἐὰν ὁ ἀναγνώστης ἀνυπομονῇ νὰ μάθῃ, τί ἀπέμεινε λοιπὸν μετὰ τὴν τοιαύτην τροπήν.

Ἀπέμειναν τὰ *βαλλίσματα*.

Προφανῶς τὰ ὑπορχήματα ὅσῳ μᾶλλον ἀπεμακρύνοντο τῆς θρησκείας, τόσῳ ζωηρότερα καθίσταντο κατά τε τὰς ὑποθέσεις καὶ κατὰ τοὺς ῥυθμούς. Ἡ τροποποίησις αὕτη συνεπέφερε τὴν μεταβολὴν τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μάλιστα, οἱ τὰ νότια τῆς Ἰταλίας οἰκοῦντες, *βαλλίζω* ἔλεγον τὸ ζωηρῶς χορεύω. (ἐκ τοῦ βάλλειν τὰ σκέλη καὶ τὰς χεῖρας) βαλλισμοὺς δὲ τοὺς χοροὺς ἐκείνους, καθ' οὓς ἐκίνουν ζωηρότερον τὰ μέλη των. Ὅτε τὰ ὑπορχήματα εἰσῆλθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν τοιούτων χορῶν, μετωνομάσθησαν βαλλίσματα ἢ βαλλιστικα. Τοῦτο τοὐλάχιστον μαρτυρεῖ ὁ λατινικὸς ὅρος ballisteo σημαίνων ᾆσμα κατὰ τοὺς χοροὺς ψαλλόμενον, μάλιστα τοὺς ἐπινικίους. Τοιοῦτον ἦτο τὸ ᾆσμα τὸ ψαλὲν πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Αὐρηλιανοῦ νικήσαντος τὸν Σαρματικὸν πόλεμον:

Mille mille vivat
qui mille mille occidit,
tantum vini habet nemo
quantum fudit sanquinis· κτλ.

Τὸ βαρβαρικὸν τοῦτο βάλλισμα ἐψάλη περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου μ. Χ. αἰῶνος, χρησιμεύει λοιπὸν εἰς ἡμᾶς ὡς τεκμήριον, ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως διὰ τῶν ἀποίκων Ἑλλήνων εἶχε μεταδοθῇ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες ἐγένοντο ἔμμεσοι αὐτοῦ διαδόται ἀνὰ τὰς λατινικὰς χώρας. Ἐν τούτοις εἰς τὴν διάδοσιν ταύτην ἀμέτοχοι δὲν ἔμειναν αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες. Εἶνε δὲ λίαν ἄξιον σημειώσεως, ὅτι πάντα σχεδὸν τὰ νεώτερα ἔθνη εἰσῆλθον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἑαυτῶν ποιήσεως διὰ τῶν βαλλισμάτων. Πανταχοῦ εὑρίσκομεν αὐτὰ ἀποτελοῦντα τὴν πρώτην γνωστὴν δημοτικὴν ποίησιν. Πανταχοῦ φέρουσι τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα. Εἶχον τὰς πράξεις τῶν θεῶν ὡς ὑποθέσεις των ἐν τῇ θρησκείᾳ. Κατέστησαν ὑποθέσεις των τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις εὐθὺς ὡς ἔγειναν ᾄσματα κοσμικά. Ἡ δραματικὴ τῶν ὑποθέσεων ἐξέλιξις ἐτήρησε πανταχοῦ τὸν ὀρχηστικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, ὁ χορὸς ἔμεινεν ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, **σειστὸς** καὶ **τιναχτός**, οἱ δὲ χορεύοντες ὑπὸ τοὺς ῥυθμοὺς τῶν βαλλισμάτων ἐξακολουθοῦσιν ἀπομιμούμενοι τὰ ὑπὸ τοῦ κειμένου λεγόμενα, εἴτε διὰ χειρονομιῶν, εἴτε διὰ φυσιογνωμικῶν κινήσεων, εἴτε καὶ διὰ μόνον τοῦ χρωματισμοῦ τῆς φωνῆς των.

(Ἕπεται συνέχεια) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΗΣ ΣΤΡΟΥΓΓΟΚΑΛΥΒΑΣ

— Ὁλόβολη μιὰ κερασιὰ ξερρίζωσε ὁ Θανάσης,
Τὰ περιβόλια, ὡρὲ παιδί μ', ἐπῆγες νὰ χαλάσῃς;
— Πλάνεψα ὡς τὴν Τρανταφυλλιά, γύρισα ὅλη τὴ χώρα
Ἀπὸ τὸ γιόμα ὡς τώρα.

— Κι ὁ πλάτανος τί τὤφταιγε τοῦ Θόδωρου, πατέρα;
Γιὰ τήρα τον ξαπλωταριὰ ἀπὸ τὸν τσάρκο ὡς πέρα,
Γιὰ ἀπόψε ὁ ἔρμος τράνευε, χόντραινε τόσα χρόνια
Στὸν ἥλιο καὶ στὰ χιόνια.

— Τὸν εὕρηκα στὴν ποταμιά, στὸν πόρο τοῦ Τζοβάρα,
Νιὸς εἶνε, ὅμως τὸν ξέρανε παράκαιρα ἡ κατάρα,
Τ' ἀστροπελέκι αὐλάκωσε τὴ μαλακιά του φλούδα,
Τὤφαε τὴ ρίζα ἡ σούδα.

— Ἄ, νάτος κι ὁ Καρκάντζαλος, στὸν ὦμό του ἔχει πάρει
Καὶ μᾶς το φέρνει στὸ μαντρὶ χιλιόχρονο πουρνάρι,
Καλὰ τὸν λὲν Καρκάντζαλο, τί ἀσυσταγιὰ δὲν ἔχει,
Μέρα καὶ νύχτα τρέχει.

— Τάχ' ἀπὸ ποῦ τὸ κουβαλάει ὁ χριστογεννημένος;
— Δέ με φοβίζει ὁ Ζάλογγος, ἂς εἶνε χιονισμένος,
Σὰν ἀντρειωμένος τὸν πατῶ, τὰ δέντρα ὅλα τοῦ παίρνω
Καὶ στὸ μαντρὶ τὰ φέρνω.

— Ὁ Δίπλας πάλι, ὁ μορφονιός, ποῦθ' ἔρχετ' ἐδῶ κάτου;
— Ἔρχεται ἀπὸ τὰ Φλάμπουρα πὤχει συγγενικά του,
Αὐτὸς γιὰ τὰ χριστόψωμα ἐπῆγε ὀχ τὴν αὐγούλα.
— Καὶ γιὰ καμμιὰ ξανθούλα.

* *
*

— Ρίχνετε ἀκόμα στὴ φωτιὰ κλαρούδια, ρίχνε Χρῆστο,
Σ' ἔκαψ' ἐκεῖνο τὸ δαυλί, Γεροκαψάλη, σβύστο,
Νάσο, πετάξου ἐσὺ νὰ ἰδῇς τὰ ζωντανὰ στὴ στάνη
Καὶ τί καιρὸς θὰ κάνῃ.

— Κὺρ Γάκη, ξεφεγγάρωσε, καὶ μὲ τὸ χιόνι τώρα
Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη μιὰ χαρὰ ἀσπρίζ' ἡ Βαλαώρα,
Κ' εἶνε μιὰ βούβαση βαθιὰ στὴ γῆ, στὰ οὐράνια πάστρα
Καὶ λάμπουν πλήθια τ' ἄστρα.

Τὰ ζωντανὰ μὲς τὸ μαντρὶ κλειστὰ καταλαγιάζουν,
Στὸν τσάρκο κἄπου μοναχὰ μικράκια ἀρνιὰ βελάζουν,
Εἶνε τὰ γρέκια τους ζεστὰ καὶ τρῶν κλαρὶ τὰ πράτα
Κομμένο ὀχ τὰ Ζερβάτα.

— Τώρα στρωθῆτε ὁλόγυρα, παιδιά, κι ἀκουρμαστῆτε·
Τοῦ κόσμου ὁ ἀφέντης ὁ Χριστός, — νὰ μή το λησμονῆτε, —
Γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιὰ ποῦ ζωντανὰ μαντρίζαν,
Τ' ἀρνιὰ τὸν χουχουλίζαν.

Μὲς ἀπὸ τότες βλόγησε κάθε βοσκοῦ κοπάδι
Καὶ σὰν ἀπόψε ἀόρατος γυρνᾷ μὲς τὸ σκοτάδι
Καὶ παίρνει ἀράδα τὰ μαντριά, κοπάδια ὅπου φυλᾶνε,
Ρωτῶντας πῶς περνᾶνε.

Γιὰ δαῦτο τὴν Παραμονὴ νὰ μὴ πεινᾶν τὰ πράτα,
Νἄχουν περίσσια τὴ θροφή, νἆνε ζεστά, χορτᾶτα,
Νὰ μή τα βρίσκῃ ὁ ἀφέντης μας τὰ μαῦρα παγωμένα
Καὶ νηστικὰ ἀφημένα.

Καὶ τοῦτο ἀκουρμαστῆτέ το, — δὲν εἶνε παραμῦθι, —
Κατόπι ὀχ τὰ μεσάνυχτα καὶ μὲ τὸ πρῶτο ὀρνίθι
Στὴ μάντρα ἕνα χριστόψωμο νὰ γλύψουν φέρτε γύρα
Γαλάρια, ἀρνιὰ καὶ στεῖρα.

Τί ἐμάθαν τὸν ἀφέντη μας ὁπῶγλυφαν στὰ γέννα
Καὶ τὸ θυμοῦνται χρονικῆς, παιδιά, τὰ βλογημένα,
Κι ἂν δέν το γλύψουν τὸ ψωμὶ τὴν ὤρ' αὐτή, βελάζουν,
Σὰ γνωστικὰ νὰ κράζουν.

* *
*

Καὶ τώρα φέρτε τὰ δεντρὰ καὶ τὸ κρασί, τὸ λάδι,
Γιὰ νὰ παντρέψω τὴ φωτιὰ ἀκόμ' αὐτὸ τὸ βράδυ,
Τί γέρασα κ' εἶν' ἄγνωρο τοῦ χρόνου τί με βρίσκει,
Λίγη ζωὴ μοῦ μνήσκει.

Πρῶτα παντρεύω σε, φωτιά, μὲ τοῦτο τὸ πουρνάρι,
Ὁπὤχει τὸ κορμὶ στοιχιὸ καὶ δράκο τὸ κλωνάρι,
Ὡσὰν αὐτὸ χιλιόχρονη νὰ ζᾷς, νὰ μὴ γεράζῃς,
Νὰ καῖς παντοῦ, νὰ βράζῃς.

Σοῦ δίνω καὶ τὸν πλάτανο μὲ τὰ πλατιὰ τὰ φύλλα,
Παντοῦ ν' ἁπλώνῃς γύρα σου καὶ στὰ ψηλὰ καπνῖλα,
Νὰ δείχνεσαι πῶς πάντα ζᾷς, καὶ ζᾶν μαζί σου ἄνθρωποι
Σὲ πόλη ἢ βοσκοτόπι.

Τρίτα, φωτιά, τὴν κερασιὰ σοῦ δίνω συγγενάδι,
Νὰ σὲ φυλά' ἀπὸ Παγανὰ ὡς τῶν Φωτῶν τὸ βράδυ,
Καὶ μὲ παλιὸ τριέτικο κρασάκι σὲ ποτίζω,
Μὲ λάδι σὲ ῥαντίζω.

Ἀπὸ τὴ στρουγγοκάλυβα ποτὲς νὰ μή μου λείπῃς,
Τί μοῦ εἶσαι τῆς χαρᾶς ζωὴ κι ὀχτρὸς τρανὸς τῆς λύπης,
Νὰ σ' ἀνακράζω νὰ μ' ἀκοῦς, νὰ βάζῃς νὰ μοῦ κρένῃς,
Γλυκὰ νὰ μὲ θερμαίνῃς.

Νὰ ζήσετε χρόνια πολλὰ κι ἀπίκραντα, παιδιά μου,
Σὰν τὰ ῥουπάκια τοῦ Ζυγοῦ, σὰν τὰ βουνὰ τοῦ Γράμμου,
Νὰ μὴ σας εὕρουγε ποτὲς τὰ ἔρημα τὰ γέρα!
— Νὰ ζᾷς κ' ἐσύ, πατέρα!

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

ὑπὸ Ἐρρ. Μύργερ, κατὰ μετάφρ. Ε. Δ. Ροΐδου

Ὁ Ἐρρῖκος Μύργερ, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τὸ 1821 καὶ ἀποθανὼν τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη μετὰ ταῦτα, ἦτο υἱὸς πτωχοῦ θυρωροῦ μετερχομένου συγχρόνως τὸν ῥάπτην καὶ μόλις ἀποζῶντος ἐκ τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος. Εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ φρουρουμένην οἰκίαν ἔτυχε νὰ κατοικήσῃ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ζουΐ, διὰ τῆς προστασίας τοῦ ὁποίου κατώρθωσεν ὁ νέος Μύργερ νὰ διανύσῃ τὰς πρώτας μόνον τοῦ σχολείου τάξεις καὶ ἔπειτα νὰ εὕρῃ θέσιν γραφέως παρὰ τῷ ἀντιπροσώπῳ τῆς Ῥωσσίας κόμητι Τολστόϊ, ἀντιγράφων τὰς περὶ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας ἀνταποκρίσει ἀντὶ μηνιαίου μισθοῦ τεσσαράκοντα καὶ ἔπειτα πεντήκοντα φράγκων. Διὰ τούτου μόνου κατώρθωσε νὰ ζήσῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, κατοικῶν εἰς ὑπερῷον, σπανιώτατα ἀνάπτων πῦρ τὸν χειμῶνα, τρεφόμενος μὲ τηγανητὰ γεώμηλα καὶ πλειστάκις στερούμενος καὶ τούτων.

Εἰς τὸ παγετῶδες ἐκεῖνο ὑπερῷον συνέθεσε τὰ πρῶτά του ἔργα, ἱκανὸν δηλαδὴ ἀριθμὸν στίχων μετριωτάτης ἀξίας καὶ δύο μυθιστορήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη ἐξ ἀρχῆς ἔξοχος πεζογράφος. *Αἱ σκηναὶ τοῦ Βοημικοῦ βίου* καὶ οἱ *Νεροπατέρες* (Les Buveurs d'eau) εἶναι ἀριστουργήματα ἁμιλλώμενα κατὰ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ ἔτι μᾶλλον κατὰ τὴν τελειότητα τοῦ ὕφους πρὸς τὰ κάλλιστα τοιαῦτα τοῦ Νοδιὲ καὶ τοῦ Μυσσέ. Ἐκ τούτων ἐκαρπώθη μὲν ποσόν τι δόξης πολὺ κατώτερον τῆς ἀξίας τῶν ἔργων του, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐπαρκὲς πρὸς χορτασμὸν ποσὸν ἐπιουσίου ἄρτου. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς τοῦ θανάτου του ἐν τῷ νοσοκομείῳ δὲν ἔπαυσεν ὁ Μύργερ νὰ παλαίῃ κατὰ τῆς πενίας καὶ πλειστάκις κατὰ τῆς πείνης. Καὶ ὑπὸ ταύτης ὅμως βασανιζόμενος οὐδέποτε ἔστερξε νὰ παραδώσῃ σελίδα μὴ τελείαν εἰς τὸν τύπον. Ἔγραφε βραδύτατα καὶ ἐπληρώνετο κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον ὅπως καὶ οἱ ταχυγράφοι, οὐδόλως λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ποιοῦ τῆς ἐργασίας του. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐφηρμόζετο ἀκόμη ἐν Γαλλίᾳ σύστημα ἐκτιμήσεως καὶ ἀμοιβῆς τῆς συγγραφικῆς ἐργασίας ἱκανῶς ὁμοιάζον πρὸς τὸ σήμερον ἐπικρατοῦν ἐν Ἀθήναις. Εἰς τοῦτο πρέπει ν' ἀποδοθῇ πολλῶν ἐκ τῶν πρεσβυτέρων γάλλων συγγραφέων ἡ πολυγραφία, οἱ ὑπερτετρακόσιοι τόμοι τοῦ γέροντος Δουμᾶ, οἱ σχεδὸν ἰσάριθμοι τοῦ Σουλιέ, τὰ δεκάτομα μυθιστορήματα τοῦ Εὐγ. Σύη, τὰ αὐτοσχεδιάσματα τοῦ Φεβάλ, τοῦ Βερθὲ καὶ τοῦ Εὐγ. Σκρὶβ καὶ ὁ κατακλυσμὸς τῆς γαλλικῆς φιλολογίας εἰς τοὺς ἄθλους τοῦ Ῥοκαμβὸλ καὶ τοὺς κοινοὺς τύπους τοῦ Ὀνὲ καὶ τοῦ Δελπί. Εἰς τὸν Μύργερ ἀπομένει ἡ δόξα ὅτι, ἀντὶ νὰ οἰκοδομήσῃ οἰκίας ἢ τοὐλάχιστον νὰ γευματίζῃ καθ' ἑκάστην, μιμούμενος τούτους, ἐπροτίμησε νυχθήμερον ἐργαζόμενος καὶ πλειστάκις ῥιγῶν καὶ λιμώττων νὰ καλλιτεχνήσῃ εἰς διάστημα εἴκοσι ἐτῶν τέσσαρα ἢ πέντε τομίδια, ἄξια νὰ καταταχθῶσι παραπλεύρως τῶν τοῦ Νοδιέ, τοῦ Στενδάλ, τοῦ Κουριέ, τοῦ Μεριμέου καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ἐπροτίμησαν τὸ ποιὸν τοῦ ποσοῦ καὶ τὴν τελειότητα τῆς καθημερινῆς καταλύσεως ῥασιανῶν καὶ καμπανίτου. Ἐκ τῶν τόμων τούτων δὲν πρωτεύουσιν ἴσως ὑπὸ καθαρῶς καλλιτεχνικὴν ἔποψιν αἱ *Σκηναὶ τοῦ νεανικοῦ βίου*, ταύτας ὅμως ἐπροτιμήσαμεν, ἀποβλέποντες εἰς τὸν προορισμὸν τῆς *Ἑστίας*, ὡς μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἔργου τοῦ Μύργερ διακρινομένας διὰ τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν διηνεκῆ ἀνύψωσιν τοῦ ἀναγνώστου ὑπεράνω τῆς πνιγηρᾶς πεζότητος τοῦ καθημερινοῦ βίου.

Σ. τ. Μ.

ΤΟ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΝ ΔΕΙΠΝΟΝ

Α'.

Ὅσα διηγούμεθα συνέβησαν περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ χοροῦ τοῦ Μελοδράματος εἰσῆλθον εἰς μικρὰν αἴθουσαν τοῦ ἑστιατορίου τοῦ Φοὺ τέσσαρες κύριοι μὲ ἰσαρίθμους κυρίας κρυπτομένας ὑπὸ πολυτελέστατα δόμινα. Οἱ ἄνδρες ἔφερον ὀνόματα ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐκφωνούμενα καθ' ὁδὸν ἢ ἐντὸς ἀριστοκρατικῆς αἰθούσης, προξενοῦσιν εἰς πάντας ἐντύπωσιν. Οἱ τρεῖς πρῶτοι ἐκαλοῦντο κόμης Πεϋρασιέ, μαρκήσιος Σύλβερς καὶ κόμης Χαββὰν-Μαλωρῆς, ὁ δὲ τρίτος Τριστᾶνος καὶ τίποτε ἄλλο. Καὶ οἱ τέσσαρες ἦσαν νέοι, πλούσιοι, τακτικῶς μνημονευόμενοι εἰς τὰς ἑβδομαδιαίας ἐπιθεωρήσεις τῶν ἐφημερίδων τοῦ συρμοῦ καὶ μόνον ἔργον ἔχοντες νὰ εἶναι ἢ τοὐλάχιστον νὰ φαίνωνται εὐτυχεῖς. Ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες οὐδὲν ἄλλο εἶχον ἐπάγγελμα παρὰ νὰ εἶναι ὡραῖαι.

Τὸ ἐκ τῶν προτέρων συνταχθὲν ὀψολόγιον τοῦ δείπνου ἦτο ἱκανὸν νὰ κορέσῃ καὶ τοῦ ἀπαιτητικωτέρου γαστριμάργου τὰς ὀρέξεις.

Εὐθὺς ἅμα ἐκλείσθη ἡ θύρα, αἱ προσωπιδοφόροι ἀπεκάλυψαν πρόσωπα καὶ ἀναστήματα ἐκ τῶν ὁποίων ἤθελέ τις κλίνει νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἠπατῶντο οἱ ἀρχαῖοι περιορίσαντες εἰς τρεῖς μόνας τῶν τεσσάρων χαρίτων τὸν ἀριθμόν.

— Πρὶν ἢ καθίσωμεν εἰς τὴν τράπεζαν, εἶπεν ὁ Τριστᾶνος, συγχωρήσατέ με, κύριοι, νὰ προσθέσω ἓν κάθισμα εἰς αὐτήν.

— Περιμένετε κἀμμίαν ἄλλην γυναῖκα, ἠρώτησαν αἱ σύντροφοί του ;

— Ἢ κανένα κύριον ; ἐπρόσθεσαν αἱ γυναῖκες.

— Περιμένω ἕνα φίλον μου ὁ ὁποῖος ἦτο, ὅταν ἔζη, ἀληθῶς ἀξιέραστος ἄνθρωπος.

—Πῶς, *ὅταν ἔζη* ; εἶπεν ὁ Πεϋρασσιέ.

—Τί ἐννοεῖτε ; ἐπρόσθεσεν ὁ Σύλβερς.

—Ἐννοῶ ὅτι ὁ φίλος μου εἶναι ἀποθαμμένος.

— Ἀποθαμμένος! ἔκραξαν ἐν χορῷ οἱ τρεῖς κύριοι.

— Ἀποθαμμένος ; ἐπανέλαβον αἱ κυρίαι ἐγείρουσαι τὴν κεφαλήν.

— Τί παραμύθι εἶναι τοῦτο ;

— Μάλιστα ἀποθαμμένος καὶ ἐνταφιασμένος.

— Ὡς ὁ μακαρίτης στρατηγὸς Μαλβροὺ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδίου ;

— Ἀπαραλλάκτως.

— Εἰπέ μας τέλος πάντων τί θέλεις νὰ εἰπῇς. Οἱ λόγοι σου, φίλε Τριστᾶνε, εἶναι αἰνιγματώδεις ὅσον αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ὀβελίσκου, εἶπεν ὁ κόμης Χαβάν.

— Ἀκούσατε λοιπόν, κύριοι. Ὁ φίλος τὸν ὁποῖον περιμένω δὲν θὰ ἔλθῃ πρὸ τῆς μιᾶς. Ἔχω λοιπὸν καιρὸν νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν του, ἡ ὁποία θὰ σᾶς φανῇ τόσον μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα, καθ' ὅσον πρόκειται νὰ γνωρίσετε μετ' ὀλίγον τὸν ἥρωα αὐτῆς.

— Ἀρχίσατε, ἀρχίσατε, ἐφώναξαν πάντες, πλὴν μιᾶς γυναικός, ἥτις δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνοίξει τὸ στόμα.

— Πρὶν ἢ ἀρχίσω, νομίζω ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ φάγωμεν μέρος τοῦ δείπνου διότι «οἱ πεινασμένοι δὲν ἔχουν αὐτιά», ὡς λέγει ἡ παροιμία.

— Ὄχι, πρῶτα ἡ ἱστορία εἶπεν ὁ Χαβάν.

— Πρῶτα νὰ δειπνήσωμεν, εἶπεν ἄλλος.

— Ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία, προτείνω νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα διὰ ψηφοφορίας.

— Μάλιστα, ἂς ψηφίσωμεν.

— Ὅσοι θέλουν ἀμέσως τὴν ἱστορίαν ἂς σηκωθοῦν.

— Ἠγέρθησαν μόνοι οἱ τρεῖς ἄνδρες.

— Πολὺ καλά, εἶπεν ὁ Τριστᾶνος, τώρα ἂς σηκωθοῦν οἱ προτιμῶντες νὰ προηγηθῇ τὸ δεῖπνον.

Ἠγέρθησαν τότε τρεῖς ἐκ τῶν γυναικῶν, αἵτινες μεγάλως ἠπόρησαν βλέπουσαι τὴν τετάρτην ἀκινητοῦσαν ἐπὶ τῆς ἕδρας της.

—Ἡ Φαννὴ ἀπέχει, παρετήρησε μία ἐξ αὐτῶν.

— Διατί ;

— Διότι δὲν πεινῶ, ἀπεκρίθη ἡ Φαννή.

— Διατί τότε δὲν ἐψήφισες ὑπὲρ τῆς ἱστορίας ;

— Διότι δὲν εἶμαι περίεργη, ἐψιθύρισεν ἡ Φαννὴ μετ' ἀδιαφορίας.

— Τὸ ζήτημα ἐλύθη δι' ἰσοψηφίας, ὅπερ σημαίνει ὅτι ἔμεινεν ἄλυτον. Διὰ νὰ εὐχαριστήσω ὅλον τὸν κόσμον προτείνω νὰ διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν μου εἰς τὸ τραπέζι.

— Σύμφωνοι ὅλοι.

— Πρὸ παντὸς ἄλλου ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τὸ ὄνομα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος φίλου σας, εἶπεν ὁ κόμης Χαβάν.

— Ὁ μακαρίτης φίλος μου ὠνομάζετο Οὐλρῖχος Ῥούβρης.

— Οὐλρῖχος Ῥούβρης! εἶπον οἱ ὁμοτράπεζοι, ἀλλ' αὐτὸς ἀπέθανε πέρυσιν.

— Διὰ τοῦτο εἶπον καὶ ἐγὼ ὁ *μακαρίτης* φίλος μου.

— Λοιπὸν δὲν τὸ ἔλεγες ἀστειευόμενος ; ἠρώτησεν ὁ Σύλβερς.

— Κατ' οὐδένα τρόπον, εἶπεν ὁ Τριστᾶνος, ἀλλ' ἀφίσατέ με νὰ διηγηθῶ, καὶ ἤρχισεν ὡς ἀκολούθως.

— «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἤτοι πρὸ ἑνὸς περίπου ἔτους, ὁ Οὐλρῖχος Ῥούβρης, περιπεσὼν εἰς ἀνίατον μελαγχολίαν ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ τῆς ζωῆς.

— Ναί, ἐνθυμοῦμαι καὶ ἐγὼ ὅτι πρὸ ἑνὸς ἔτους ὁ Οὐλρῖχος εἶχε καταντήσει νὰ ὁμοιάζῃ φάντασμα, διέκοψεν ὁ κόμης Πεϋρασιέ.

— Ἀλλὰ ποῖος ἦτον ὁ λόγος τῆς τόσης του κατηφείας ; ἠρώτησεν ὁ κ. Χαβάν. Ὁ Οὐλρῖχος ἦτο κατὰ πάντα ἀξιοζήλευτος, νέος, εὔμορφος, πλουσιώτατος. Οὐδενὸς ἄλλου ἐστερεῖτο παρὰ μόνον εὐλόγου ἀφορμῆς ν' αὐτοχειριασθῇ.

— Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον γίνονται αἱ τρέλλαι ἀδύνατον νὰ εἶναι εὔλογος, ἐψιθύρισεν ὁ κ. Σύλβερς.

— Τὸν εἴτε εὔλογον εἴτε ἄλογον λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἀπεφάσισεν ὁ Οὐρλῖχος νὰ φονευθῇ ἀδύνατον μοῦ εἶναι νὰ σᾶς εἴπω. Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζετε ὅτι ἀποφασίσας ν' ἀποθάνῃ μετέβη πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

— Διατί εἰς τὴν Ἀγγλίαν ;

— Διότι ἡ Ἀγγλία εἶνε ἡ χώρα τῶν σπληνικῶν, οὐδεμίαν παρέχουσα ἀφορμὴν ἢ εὐκαιρίαν ν' ἀλλάξωσι γνώμην εἰς τοὺς ἀηδιάσαντας τὴν ζωήν. Ὁ φίλος μου λοιπὸν διέπλευσε τὴν Μάγχην καὶ ἀφοῦ ἔμεινε δυὸ ἡμέρας εἰς τὸ Λονδῖνον ἀπεσύρθη εἰς μικρὸν χωρίον τῆς κσμητείας τοῦ Σούσεξ. Ἀνακεφαλαιώσας ἐκεῖ ὅλας του τὰς ἀναμνήσεις, ὅλας του τάς τε ἡλιακὰς καὶ σκοτεινὰς ἡμέρας, κατήντησε καὶ πάλιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν εἶχε πλέον τι νὰ κάμῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐτακτοποίησε τὰς ὑποθέσεις του, ἔλαβε πιστόλι καὶ μετέβη εἰς τοὺς ἀγροὺς ν' ἀναζητήσῃ τόπον κατάλληλον πρὸς ἀποδημίαν εἰς ἄλλον καλλίτερον κόσμον. Μετὰ περιπλάνησιν μιᾶς περίπου ὥρας, εὑρὼν τοιοῦτον προσφορώτατον ἐξήγαγε τὸ ὅπλον ἐκ τοῦ θυλακίου του, ἐστήριξε τὸν ψυχρὸν σωλῆνα εἰς τὸ καῖον μέτωπόν του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ πιέσῃ τὴν σκανδάλην, ὅτε παρετήρησεν ὅτι δὲν ἦτο μόνος, ἀλλ' ὑπῆρχεν εἰς δέκα βημάτων ἀπόστασιν καὶ ἄλλος ἐπιβάτης διὰ τὴν χώραν τῶν νεκρῶν.

Ὁ Οὐλρῖχος ἔσπευσε πρὸς τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον, τὸν φέροντα ἤδη περὶ τὸν τράχηλον σχοινίον προσηρτημένον εἰς κλάδον δένδρου.

— Τί κάμνετε ἐκεῖ ; τὸν ἠρώτησεν.

— Ἑτοιμάζομαι, ὡς βλέπετε, νὰ κρεμασθῶ. Λάβετε, παρακαλῶ, τὸν κόπον νὰ μὲ βοηθήσετε ὀλίγον, διότι φοβοῦμαι μήπως δὲν ἐπιτύχω καλά, μὴ ἔχων πάντα τ' ἀπαιτούμενα βοηθήματα.

— Καὶ πῶς δύναμαι νὰ σᾶς βοηθήσω ;

— Ἀποσύρων τὸν ὑπὸ τοὺς πόδας μου κορμὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἔχω ἴσως τὴν δύναμιν ν' ἀπολακτίσω, ἀφοῦ κρεμασθῶ. Πλὴν τούτου σᾶς παρακαλῶ θερμῶς νὰ μὴν ἀναχωρήσετε, πρὶν βεβαιωθῆτε ὅτι εὐοδώθη ἡ ἐπιχείρησίς μου.

Ὁ Οὐλρῖχος παρετήρησε μετὰ προσοχῆς τὸν διαλεγόμενον περὶ τοῦ προσεχοῦς θανάτου του μετὰ τοσαύτης ψυχραιμίας. Οὗτος ἐφαίνετο ἔχων ἡλικίαν μεταξὺ τῶν εἰκοσιοκτὼ καὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἡ δὲ φυσιογνωμία του, τὰ ἐνδύματα καὶ ἡ συμπεριφορὰ ἀπεδείκνυον αὐτὸν ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀνωτέραν κοινωνικὴν τάξιν.

— Εἶμαι προθυμότατος, ἀπεκρίθη, νὰ σᾶς προσφέρω τὴν ἐκδούλευσιν τὴν ὁποίαν μὲ ζητεῖτε. Πρὸ τούτου ὅμως τολμῶ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ εἰπῆτε διατί θέλετε ν' ἀποθάνετε τόσον νέος ; Τὴν περιέργειάν μου δύνασθε νὰ εὐχαριστήσετε χωρὶς φόβον ἀκριτομυθίας ἐκ μέρους μου, διὰ τὸν λόγον ὅτι σκοπεύω καὶ ἐγὼ νὰ φονευθῶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὡραίου ἐκείνου δένδρου. Καὶ ταῦτα λέγων ἐδείκνυε τὸ ὅπλον του.

— Βλέπω ὅτι ἑτοιμάζεσθε νὰ σπάσετε τὴν κεφαλήν σας. Ἐγὼ προτιμῶ τὸ σχοινίον ὡς συμφωνότερον πρὸς τὰς ἐθνικάς μου παραδόσεις.

— Μήπως πράττετε τοῦτο ἐξ ἐρωτικῆς ἀπελπισίας ; ἐπέμεινεν ἐρωτῶν ὁ Οὐλρῖχος.

— Ὄχι, δὲν εἶμαι ἐρωτευμένος.

— Μήπως εὑρίσκεσθε εἰς οἰκονομικὰς δυσχερείας;

— Ἀπ' ἐναντίας, εἶμαι ἑκατομμυριοῦχος.

— Ἐνδέχεται τότε νὰ προέρχεται ἡ ἀπελπισία σας ἐκ τοῦ ναυαγίου φιλοδόξου τινὸς σχεδίου.

— Δὲν εἶμαι καθόλου φιλόδοξος.

— Τότε δὲν μένει ἄλλη ὑπόθεσις παρ' ὅτι ἡ πλῆξις, ἡ σπληνοπάθεια . . .

— Καὶ πάλιν ἀπατᾶσθε, ἤμην εὐτυχέστατος καὶ μάλιστα εὐθυμότατος.

— Τότε δὲν βλέπω . . .

— Ἀφοῦ τόσην ἔχετε περιέργειαν νὰ μάθετε τὸν λόγον τῆς προσεχοῦς αὐτοχειρίας μου, δύναμαι νὰ σᾶς τὸν ἐκθέσω δι' ὀλίγων λέξεων: δειπνῶν μετά τινων φίλων μου ἐστοιχημάτισα μὲ ἕνα τούτων ὅτι θ' ἀποθάνω πρὶν παρέλθωσι δύο ἔτη. Τὸ ποσὸν τοῦ στοιχήματος εἶναι σπουδαιότατον καὶ ἡ περιέργεια τὴν ὁποίαν διήγειρε μεγάλη. Ἀλλ' ἡ τύχη, ὁ θάνατος θέλω νὰ εἴπω, δὲν μ' ἐβοήθησεν, ὥστε ἂν δὲν αὐτοχειριασθῶ ἐντὸς μιᾶς ὥρας χάνω τὸ στοίχημά μου, καὶ δὲν θέλω νὰ τὸ χάσω.

Ὁ Οὐλρίχος ἔμεινεν ἐμβρόντητος ἐκ τῆς ἐκπλήξεως.

— Ἀφοῦ ηὐχαρίστησα τὴν περιέργειάν σας, ἐπιτρέψατέ με νὰ σᾶς ἐνθυμίσω τὴν ὑπόσχεσίν σας, ἐπρόσθεσεν ὁ ἄγγλος ἀναβαίνων ἐπὶ τοῦ κορμοῦ καὶ ζώνων καὶ πάλιν τὸν τράχηλόν του διὰ τοῦ σχοινίου.

— Συγχωρήσατέ με, κύριε, εἶπεν ὁ Οὐλρίχος, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ ἔχω τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος.

— Διατί ἤλθετε τότε νὰ μὲ διακόψετε; ἀπήντησεν ὁ Ἄγγλος μετά τινος θυμοῦ. Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ χάνω ἂν θέλω νὰ κερδίσω τὸ στοίχημά μου. Ταῦτα εἰπὼν καὶ πεισθεὶς ὅτι οὐδὲν εἶχε νὰ ἐλπίσῃ παρὰ τοῦ Οὐλρίχου, ἀπώθησε δι' ἰσχυροῦ λακτίσματος τὸν κορμὸν ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίζετο καὶ ἔμεινε μετέωρος μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Ἡ ἀγωνία ἤρχισεν ἀμέσως, ἀλλ' ὁ Οὐλρίχος μὴ δυνάμενος νὰ ὑπομείνῃ τὸ φρικῶδες τοῦτο θέαμα, ἀπεσύρθη εἰς πλησιόχωρον ἀγρόν.

Ἐπιστρέψας μετὰ μίαν περίπου ὥραν εἰς τὴν αὐτοσχέδιον ἀγχόνην εὗρε τὸν Ἄγγλον μεταβληθέντα ἤδη εἰς τέλειον καὶ πολὺ ἄσχημον πτῶμα. Ἡ θέα αὐτοῦ τοσαύτην τοῦ ἐπροξένησεν ἀηδίαν, ὥστε ἔφρισσεν ἀναλογιζόμενος ὅτι τὴν αὐτὴν θὰ ἐπροξένει καὶ τὸ ἰδικόν του λείψανον ἐντύπωσιν εἰς τοὺς θεατάς. Ἡ ἀμηχανία του ὅμως ἦτο μεγάλη, διότι εἶχε γράψει τὴν προτεραίαν εἰς στενὸν φίλον του ὅτι θὰ εἶναι ἤδη νεκρὸς κατὰ τὴν ἀποσφράγισιν τῆς ἐπιστολῆς του. Ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ τάφου μετάνοια αὐτοῦ θὰ ἐθεωρεῖτο δικαίως ὡς ἀσυγχώρητος ἀνανδρία, καὶ ἡ θέσις του θὰ ἦτο ἐξίσου γελοία ὅσον καὶ ἡ τῶν ἡρώων ἀναιμάκτου μονομαχίας.

Ἐνῷ ἐσκέπτετο ταῦτα, παρετήρησε πεσὸν κατὰ γῆς τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ἀπαγχονισθέντος Ἄγγλου. Ἀνοίξας αὐτὸ εὗρε μεταξὺ πολλῶν ἄλλων χαρτίων νεωστὶ ἐκδοθὲν διαβατήριον φέρον τὸ ὄνομα Σὶρ Ἀρθούρου Σίδνεϋ. Τὸ εὕρημα τοῦτο ὑπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδέαν νὰ οἰκειοποιηθῇ τὰ ἔγγραφα τοῦ μακαρίτου, καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ ταῦτα ἐντὸς τοῦ χαρτοφυλακίου διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ διαβατηρίου καί τινων ἐπιστολῶν του καὶ ἐπισκεπτηρίων.

Χάρις εἰς τὸ ἄξιον τοῦ Πολυαίνου στρατήγημα τοῦτο ὁ Οὐλρίχος ἐθεωρήθη ἔκτοτε ὡς νεκρός. Ἡ ἀγγελθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων αὐτοχειρία του μετεφράσθη εἰς πάσας τὰς γαλλικάς. Ὁ Οὐλρίχος οὐδένα ἔχων γνώριμον εἰς Ἀγγλίαν ἠξιώθη νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐκφοράν, τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἀπεδήμησεν εἰς τὸ Μεξικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρθούρου Σίδνεϋ. Ἐπιστρέψας ἤδη εἰς Λονδῖνον πρὸ ἓξ ἑβδομάδων, μ' ἔγραψεν ἐκεῖθεν ὅσα εἶχα τὴν τιμὴν νὰ σᾶς διηγηθῶ.

— Ταῦτα εἶνε ἀληθῶς παράδοξα, εἶπεν ὁ Χαβάν. Δύσκολος ὅμως θὰ εἶνε ἡ θέσις τοῦ Οὐλρίχου Ῥούβρης εἰς Παρισίους. Θ' ἀναλάβῃ ἄρα τὸ ὄνομα τοῦτο ἢ θ' ἀπομείνῃ Ἀρθοῦρος Σίδνεϋς;

— Πιστεύω ὅτι θ' ἀλλάξῃ ὄνομα, ἀπεκρίθη ὁ Τριστᾶνος.

— Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη, παρετήρησεν ὁ κόμης Χαβάν, ὀλίγον θὰ τὸν ὠφελήσῃ, ἀφοῦ θὰ τὸν ἀναγνωρίσουν μετ' ὀλίγον ὅλοι οἱ παλαιοί του γνώριμοι.

— Ὁ Οὐλρίχος δὲν θὰ πηγαίνῃ εἰς τὰς συναναστροφὰς ὅπου συχνάζουσιν οὗτοι. Ἔχει σκοπὸν νὰ ἀποφεύγῃ τὸν καλούμενον μεγάλον κόσμον.

— Καὶ ἔχει ἴσως ἄδικον, εἶπεν ὁ κόμης Πεϋρασιέ. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐνδέχεται νὰ προκαλέσῃ ἡ παρουσία του ἔκπληξίν τινα καὶ ψιθυρισμούς, ἀλλὰ «κάθε θαῦμα τρεῖς ἡμέρες καὶ τὸ παραθαῦμα πέντε». Πιστεύω μάλιστα ὅτι ἡ νεκρανάστασις αὐτοῦ θ' ἀρέσῃ εἰς τὰς γυναῖκας καὶ πολλὰς θὰ κάμῃ ὁ βρυκόλαξ κατακτήσεις.

— Ὁ Οὐλρίχος, κύριοι, εἶπε μετὰ σοβαρότητος ὁ Τριστᾶνος, θ' ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον.

— Διατί; ἠρώτησαν οἱ τρεῖς νέοι.

— Διατί; εἶπεν ἀπροσδοκήτως παρεμβαίνουσα ἡ μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἄλαλος Φαννὴ ἀφοῦ ἀπεδίωξε διὰ τῶν λεπτῶν δακτύλων της τοὺς καταπεσόντας ἐπὶ τοῦ προσώπου της χρυσοῦς βοστρύχους—διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ κ. Οὐλρίχος εὑρίσκεται χωρὶς λεπτόν.

—Χωρὶς λεπτόν! ἔκραξαν πάντες ἀποροῦντες.

—Βεβαίως, ἐξηκολούθησεν ἡ Φαννή. Ἀληθὲς ἴσως εἶναι ὅτι δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐθεωρήθη ὡς ἀποθανών. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἄλλον συγγενῆ πλὴν τοῦ θείου του ἱππότου Δὲ Νεὶλ, ὅλη ἡ περιουσία του ἐκληρονομήθη ὑπὸ τούτου.

— Οὗτος ὅμως θ' ἀναγκασθῇ νὰ τὴν ἀποδώσῃ, εἶπεν ὁ κ. Πεϋρασιέ.

— Τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ἀπεκρίθη ἡ ξανθὴ Φαννὴ μετὰ τῆς αὐτῆς ψυχραιμίας, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ κ. Δὲ Νεὶλ εἶναι σήμερον πτωχότερος τῶν ὑποτρόφων τοῦ Πτωχοκομείου.

— Ἀστειεύεσαι; εἶπεν ὁ κόμης Χαβάν, ἢ λησμονεῖς ὅτι ὁ γέρων Δὲ Νεὶλ, ὁ ἱκανὸς νὰ δώσῃ μαθήματα φειδωλίας καὶ εἰς τὸν φιλάργυρον τοῦ Μολιέρου, εἶχεν ἰδικά του εἴκοσι τοὐλάχιστον χιλιάδας φράγκα εἰσόδημα. Ἔκτοτε ἐκληρονόμησε τὸν ἀνεψιόν του, ἔχοντα εἰσόδημα πεντήκοντα χιλιάδων, καὶ ἐξηκολούθησε νὰ φορῇ ἐμβαλωμένα ὑποδήματα, ὥστε εἶναι σήμερον δὶς ἢ τρὶς ἑκατομμυριοῦχος.

— Καὶ ἐγὼ σᾶς λέγω μετὰ πάσης βεβαιότητος, ἐπέμεινεν ἡ Φαννή, ὅτι δὲν ἀπομένει εἰς τὸν κ. Δὲ Νεὶλ οὔτε λεπτόν.

— Μήπως εἶχε κανὲν μυστικὸν πάθος αὐτὸ τὸ γερόντιον; ἠρώτησεν ὁ Χαβάν.

— Ἦτο φίλος τῆς κυρίας Βιλρέη, ἀπεκρίθη ἡ Φαννή, καὶ ἡ κυρία αὕτη, σᾶς τὸ λέγω ἀφοῦ δὲν τὸ ἠξεύρετε, εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς φίλους της νὰ τοποθετῶσι τὰ κεφάλαια των εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ συζύγου της.

— Τὸ ἠξεύρω. Ἀλλ' ὁ τραπεζιτικὸς οἶκος τοῦ Βιλρέη εἶναι ἐκ τῶν στερεωτάτων.

— Ἡ τράπεζα τοῦ Βιλρέη ἔχασε δεκαεπτὰ ἑκατομμύρια εἰς τὸ χρηματιστήριον κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκκαθάρισιν, εἶπεν ἡ Φαννή. Ἂν ἔχετε καταθέσει χρήματα εἰς αὐτήν, σᾶς συμβουλεύω νὰ βάλετε μαύρην σκέπην εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν σας. Ὁ κ. Βιλρέης ἐδραπέτευσε.

— Καὶ τὸν ἐλυπήθης βεβαίως πολύ, εἶπεν ὁ κ. Πεϋρασιὲ μετὰ μειδιάματος ἰσοδυναμοῦντος μὲ ὑπαινιγμόν.

— Ἐλυπήθην τὰς ἑβδομῆντα πέντε χιλιάδας φράγκα τὰς ὁποίας εἶχα εἰς τὸ κατάστημά του, καὶ διὰ τοῦτο μὲ βλέπετε ἀπόψε χωρὶς διάθεσιν. Τοῦτο θὰ μὲ διδάξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἔργον μου νὰ κάμνω οἰκονομίας, ἐπρόσθεσεν ἡ Φαννὴ πενθίμως μειδιῶσα.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθεν ὑπηρέτης τοῦ ξενοδοχείου ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὸν Τριστᾶνον ὅτι κύριός τις τὸν ἐζήτει.

— Ὁ Οὐλρίχος βεβαίως, εἶπεν ὁ Τριστᾶνος. Στρεφόμενος ἔπειτα πρὸς τὴν Φαννὴν ἐψιθύρισεν εἰς τὸ ὠτίον της—«Ἀπατᾶσθε, κυρία μου, ὁ Οὐλρίχος δὲν ἔχασε τὴν περιουσίαν του.

— Τοῦτο μοῦ εἶναι πολὺ ἀδιάφορον, ἀπήντησεν ἐκείνη.

— Βάλετε, παρακαλῶ, διὰ μίαν στιγμὴν τὴν προσωπίδα σας, ἐξηκολούθησεν ὁ Τριστᾶνος.

— Διατί; ἠρώτησεν ἡ Φαννή, θεωρήσασα ἐν τούτοις πρέπον νὰ ὑπακούσῃ.

— Διότι ἐνδέχεται ν' ἀνακτήσετε τὰς ἑβδομῆντα πέντε χιλιάδας φράγκα τὰς ὁποίας ἐχάσετε.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σπυρίδων Πήλικας

Ἀπομνημονεύματα τῆς Ὑπουργίας Σπυρίδωνος Πήλικα, καθηγητοῦ τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ὀθωνείῳ Πανεπιστημίῳ, ἐκδιδόμενα ὑπὸ Ἰωάννου Ν. Πήλικα Δ. Ν. δικηγόρου. Ἐν Ἀθήναις. 1893. Σχ. 8ον. Σελίδες 238. (Μετὰ εἰκόνος τοῦ Σπυρ. Πήλικα).

Θὰ ἦτο μέγιστον καὶ πολύτιμον κέρδος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἂν οἱ κατὰ καιροὺς διοικήσαντες αὐτήν, ὡς ὑπουργοὶ ἢ ὡς ἀνώτατοι ὑπάλληλοι εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς δημοσίας διοικήσεως κατέγραφον ἀπομνημονεύματα τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν βίου καὶ τῶν συγχρόνων ἀνδρῶν μεθ' ὧν ἔδρασαν ἐν τῇ διαπράξει τῶν κοινῶν καὶ εἰργάσθησαν. Θὰ εἴχομεν οὕτω συνεχῆ χρονογραφικὴν ἱστορίαν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἀφ' ἧς ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της, καὶ τὰ πορίσματα τῆς πείρας καὶ τῶν σκέψεων τῶν ἀνδρῶν τούτων, τὰ ὁποῖα πάντοτε εἶνε πολύτιμος ὑποθήκη καὶ δίδαγμα τῆς γενεᾶς τοῦ μέλλοντος. Ἴσως δὲ θὰ εἴχομεν καὶ τὸ κέρδος τοῦ νὰ εἶνε αἱ καθ' ἑκάστην ἐκφερόμεναι μεμψιμοιρίαι κατὰ τοῦ παρόντος ὀλιγώτερον τραχεῖαι, διότι θὰ ὑπῆρχεν ἁπτὴ σύγκρισις τούτου μετὰ τοῦ παρελθόντος. Ἡ προφορικὴ παράδοσις δὲν εἶνε ἀρκοῦσα πρὸς σύγκρισιν, διότι αὕτη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν διαδιδομένη ἀποβάλλει μέγα μέρος τῆς πραγματικῆς αὐτῆς ἀληθείας, ἀποτριβομένης ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ παριστᾷ συνήθως τὸ παρελθὸν ὑπὸ ὄψιν φαεινοτέραν, ἥτις δὲν εἶνε πάντοτε ἡ πραγματική.

Ἡ Ἑλλὰς μόνη τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν στερεῖται ἱστορίας καὶ χρονογραφίας τοῦ πολιτικοῦ αὐτῆς βίου ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος μέχρι σήμερον. Δοκίμιά τινα γραφέντα ἐσχάτως, ἔχοντα πηγὰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ πρακτικὰ τῶν Βουλῶν στεροῦνται τῆς ἀξίας καὶ αὐτῶν τῶν δοκιμίων. Οἱ συρραφεῖς τούτων ἐπεχείρησαν ἔργον ἀνώτερον τῶν δυνάμεών των, καὶ τῆς ἀπαραιτήτου ὑπομονῆς καὶ μελέτης πρὸς ἀνοικοδόμησιν ἱστορικοῦ μνημείου ἀξίου τοῦ ὀνόματος τούτου.

Παραλείποντες ἐνταῦθα τοὺς λόγους δι' οὓς στερούμεθα ὑπομνηματογράφων, καὶ ἄλλων ἱστορικῶν συγγραφῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ μνημονεύσωμεν ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι ἀποτελοῦσιν ἐξαίρεσιν· διότι ἄπειρα εἶνε τὰ ὑπομνήματα, τὰ γραφέντα ὑπὸ πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑπτανήσου, ἀγωνισθέντων ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τῆς πατρίδος των ἀποκαταστάσεως. Οἱ μακροὶ αὐτῶν ἀγῶνες κατὰ ξένης πανισχύρου κυριαρχίας ἐμόρφωσαν σὺν τῷ χρόνῳ ἄνδρας ἀκραδάντου πολιτικῆς ἀρετῆς, συνέσεως, εὐθύτητος καὶ ἀξιοπρεπείας, ἔχοντας τὸ θάρρος ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος νὰ παραδώσωσιν εἰς τὴν ἱστορίαν διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν καλάμου τὰς πράξεις των καὶ τοὺς λόγους των.

Περὶ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ἠήλικα ἅπας σχεδὸν ὁ τύπος τῆς πρωτευούσης ἐνησχολήθη, καὶ ἀποσπάσματα ἐξ αὐτῶν ἐδημοσίευσεν. Ἴσως δὲ περὶ οὐδενὸς ἄλλου βιβλίου ἐγράφησαν τόσαι ἀντίθετοι κρίσεις ὅσαι περὶ τούτου. Ἦτο δὲ τοῦτο φυσικόν· διότι ὁ χαρακτηρισμός, ὃν ἔδωσεν ὁ συγγραφεὺς εἴς τινα τῶν προσώπων μεθ' ὧν συνειργάσθη, καὶ τὰ ὁποῖα φέρει ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς, ἐκρίθη οὐχὶ ὁ ἀληθὴς ὑπὸ τῶν διαφερομένων ἐπιζώντων ἀπογόνων αὐτῶν. Ὁπωσδήποτε ὅμως καὶ αἱ ἀντίθετοι αὗται κρίσεις ἀποβαίνουσιν ὠφέλιμοι εἰς τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος.

Τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα φέρουσιν ἐντελῶς προσωπικὸν χαρακτῆρα. «Δὲν εἶνε», γράφει ὁ Ἠήλικας «ἡ παροῦσα ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διήγησις, ἀλλ' ἓν μόνον μέρος τῆς ὅλης εἰκόνος, ὅσον μὲ ἀποβλέπει καὶ ὅσον γνωρίζω». Ἀναφέρονται δὲ εἰς χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 28 Αὐγούστου 1853 μέχρι τῆς 16 Μαΐου 1854.

Ὁ Ἠήλικας κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1835 μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν νομικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐν τῇ φιλελευθέρᾳ Ἑλβετίᾳ διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ποινικοῦ δικαίου τῷ 1837 ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, μὴ ἐπιδιώξας ἕνεκα τῶν κλίσεων αὐτοῦ τὸ πολιτικὸν στάδιον. Δὲν ἠρέσκετο εἰς τὴν πολιτικήν, ὡς ῥητῶς ἀναφέρει, ἀλλ' εἰς τὴν κατ' ἰδίαν μελέτην καὶ τὴν διδασκαλίαν. Τούτου δ' ἕνεκα δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὰ τρία κόμματα ἅτινα διῄρουν τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῶν χρόνων ἐκείνων. Ὑπὸ τοιούτων δὲ ἰδεῶν ἐμφορούμενος, ἑκὼν ἄκων ὑπείκων εἰς τὴν ἐπίμονον θέλησιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, μὴ εὑρίσκοντος, ὡς ἔλεγε, κατάλληλον πρόσωπον διὰ τὸ ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης, ἠναγκάσθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ, ἔχων συναδέλφους ἄνδρας μετὰ τῶν ὁποίων οὐδαμῶς συνεβιβάζετο, πρεσβεύων ἄλλας θεωρίας περὶ συστημάτων διοικήσεως καὶ κυβερνήσεως, ὀρθὰς μέν, ἀλλ' ἀνεφαρμόστους τότε. Ῥητῶς δὲ ὁμολογεῖ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, ὅτι «ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία, ὄχι βέβαια διὰ κακίαν ἔμφυτον εἰς αὐτὴν καὶ ἑπομένως ἀδιόρθωτον, δὲν περιέχει τὰ στοιχεῖα πρὸς σχηματισμὸν μιᾶς καλῆς Κυβερνήσεως». Ὁ Ἠήλικας δὲν ἦτο προωρισμένος νὰ δράσῃ ὡς πολιτικὸς ἀνήρ, ἦτο ἄνθρωπος τῆς θεωρίας, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀμαλία εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡμέραν τινά, καὶ τὸ ἀναγράφει ὁ ἴδιος, ὅτι δὲν εἶχε πρακτικὸν νοῦν. Ἐὰν δὲ ἀποδεχθῶμεν τὴν ἀλήθειαν μεγάλου συγγραφέως ὅτι τὸ ὕφος τοῦ λόγου δεικνύει τὸν ἄνθρωπον, ὁ Ἠήλικας ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων του καταφαίνεται ὅτι ἦτο ἀσθενοῦς χαρακτῆρος, ἐφοβεῖτο εἰς πᾶσαν του πρᾶξιν τὴν εὐθύνην καὶ τὴν κατάκρισιν. Ἡ μὴ ἀποδοχὴ τῶν γνωμῶν του ἐν τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν ἠθικὴν διατάραξιν καὶ ἀϋπνίας, περὶ ὧν συχνὰ κάμνει λόγον. Δὲν εἶχε τὸ θάρρος οὔτε ἐμπρὸς νὰ βαδίσῃ οὔτε ὀπίσω. Δὲν εἶχε τὸ σθένος τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς τοῦ γνωρίζοντος νὰ προτείνῃ τὸ ὄχι.

Τούτου ἕνεκα τὰ ἀπομνημονεύματά του, ὧν δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ παραθέσωμεν περικοπάς, διότι ἀποτελοῦσιν ἓν σύνολον συνεχές, περιορίζονται εἰς ἀπεικόνισιν τῶν ἐπὶ τῆς ὑπουργίας αὐτοῦ τελεσθέντων, οὐδόλως ἐξερχόμενα τῆς ὑπουργικῆς οὕτως εἰπεῖν τυπικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν σχέσεών του μετὰ τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας. Διαλαμβάνουσι δὲ κυρίως περὶ δύο μεγάλων πολιτικῶν γεγονότων, ἐν ἄλλοις μικροτέροις, περὶ τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν τῆς περιόδου ἐκείνης καὶ τῆς γνωστῆς ἀτυχοῦς ἐκστρατείας τῆς Καλαμπάκας. Περὶ ταύτης δὲ ἐλάχιστα μανθάνομεν· οὐδὲ ἐγνώριζεν ἴσως ὁ Π. καὶ οἱ λοιποὶ συνυπουργοί του περὶ τῶν ὄπισθεν τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ἐργατῶν τοῦ κινήματος τούτου, τὸ ὁποῖον οἱ ἡμίσεις τῶν ὑπουργῶν ὑπεστήριζον ἔχοντες καὶ τὸν Βασιλέα Ὄθωνα ὑπὲρ αὐτῶν, οἱ ἄλλοι δὲ κατέκρινον ὡς ἐπιζήμιον εἰς τὴν χώραν ἀλλὰ δὲν εἶχον τὸ θάρρος νὰ παραιτηθῶσιν.

Οὐχ ἧττον μὲ ὅλας τὰς ἐλλείψεις τῆς σπουδαίας ἱστορικῆς ἀξίας τῶν ἀπομνημονευμάτων, ἀποτελοῦσι ταῦτα ζωηροτάτην εἰκόνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τεχνηέντως γεγραμμένην καὶ ἐναργῆ ὑπὸ τεχνικοῦ καλάμου ἐντίμου ἀνδρός. Αἱ παραστάσεις τῶν γεγονότων καὶ οἱ χαρακτῆρες τῶν προσώπων ὡς ἐν δράματι ἀπεικονίζονται, πολλῶν οὐχὶ εὐφήμως. Ἐξεικονίζονται δὲ πιστῶς τὰ πολιτικὰ ἤθη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ κατάστασις κυβερνήσεως ἄνευ πολιτικῆς ἑνότητος, ἑκάστου τῶν ὑπουργῶν αὐτοβούλως οὕτως εἰπεῖν ἐνεργοῦντος, ἐξ οὗ προέκυπτον περίεργα κωμικὰ ἐπεισόδια, ἡ ἀνάμιξις τῶν πρεσβευτῶν εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα, εἰς βαθμὸν ὥστε ὑπέβαλλον αὐτοὶ καὶ τὰ σχέδια τῶν διακοινώσεων τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς αὐτούς. Δραματικῶς δὲ ὑποτυποῖ ὁ Ἠήλικας τοὺς χαρακτῆρας τῶν προσώπων ἰδίως τῶν συνυπουργῶν του, τὰς ἰδιοτελεῖς αὐτῶν σκέψεις ἀπέναντι πολυτίμων τῆς πατρίδος συμφερόντων.

Ἡ ἀνάγνωσις ἡ προσεκτικὴ τῶν ἀπομνημονευμάτων τούτων ἀνὰ πᾶσαν αὐτῶν σελίδα φέρει ἀνεπαισθήτως, ἀλλὰ φυσικῶς εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου τὴν σύγκρισιν τῶν πολιτικῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ τόπου πρὸς τὴν σημερινήν, καὶ προκαλεῖ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ κατάστασις ἐκείνη, ἥτις ἐπηκολούθησε καὶ μετὰ τὸ 1854, δὲν ἦτο δυνατὸν ἢ νὰ φέρῃ μοιραίως τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862, ἥτις ὁμολογουμένως ὑπῆρξε σωτήριος ὠθήσασα τὸ ἔθνος εἰς ἀληθῆ πρόοδον. Ἂν δ' ἔκτοτε ἐπηκολούθησαν δεινὰ ἄλλα, ἂν ἐπῆλθον κακοδαιμονίαι καὶ ἡμέραι πονηραί, τὸ ἔθνος ἐννόμως διὰ τῶν ἐλευθεριῶν ἃς ἀπέκτησε, καὶ διὰ τοῦ ἀσκουμένου ἐλέγχου ἐν τῇ Βουλῇ καὶ διὰ τῆς καταπληκτικῆς ἀναπτύξεως τοῦ τύπου ἔχει τὴν δύναμιν νὰ φέρῃ τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν θεραπείαν.

Α. Μ.

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

Ψὲς βράδυ πρὸς τὸ ἡλιόγερμα σὲ φονικὸ καρτέρι
Ἄνθρωπο ξάπλωσε νεκρὸν ἑνὸς ἀνθρώπου χέρι.
Διάβαινα ἐκεῖθε κ' ἔφριξα· τὴ νύχτα στὸ κρεβάτι
Παράδερνα ὡς τὴ χαραυγὴ χωρὶς νὰ κλείσω μάτι,
Κι ὁ νοῦς μου γύρους ἔφερνε, πουλάκι ξαφνισμένο,
Ἀπὸ τὸ μαῦρο τὸ φονιᾶ στὸ μαῦρο σκοτωμένο.

Κ' ἔβλεπα στῆς ἀγρύπνιας μου τὴν πύρινη ἀγωνία
Τὸ ψυχομάχημα τοῦ ἑνὸς καὶ τ' ἄλλου τὴ μανία,
Καὶ σάμπως νἄμουν καὶ τῶν δυὸ παράξενο ζευγάρι,
Σὰ νὰ κρατοῦσα κι ἀπ' τἀρνὶ κι ἀπὸ τὸ μακελλάρη,
Δὲν ἔκλαια μόνο τἄμοιρα τοῦ σκοτωμένου χρόνια.
Ἔνοιωθα καὶ γιὰ τὸ φονιᾶ μιὰν ἄλλη ψυχοπόνια.

Ἐτοῦτος ὁ παλιόκοσμος βρέχεται ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη,
Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τρέφεται μὲ τὸ αἷμα καὶ τὸ δάκρυ.
Μαζὶ δημίους καὶ θύματα, κορυδαλοὺς καὶ φίδια,
Μιὰν ἁλυσίδα μᾶς κρατεῖ στὴ φυλακὴ τὴν ἴδια.
Καὶ μιὰν ἀκοῦμε δύναμη, μιὰ προσταγὴ μεγάλη,
Ποῦ κράζει νὰ χτυποῦν αὐτοί, κράζει νὰ πέφτουν
ἄλλοι.

Ὁ ἄνθρωπος, καλὸς κακός, ὅπου τὸν βγάλῃ ὁ δρόμος,
Τὸ κρῖμα κι ἂν φορτώνεται, δὲ φταίει ἐκεῖνος ὅμως.
Ἐκεῖνος φταίει ποῦ ξαφνικὰ μᾶς ἔρριξ' ἐδῶ κάτου,
Ὅπως κι ἂν θέλῃς πές το ἐσὺ τὸ φοβερὸ ὄνομά του,
Ἰεχωβᾶ, Δία, Βισνοῦ, Βάαλ, Ἀλλάχ, Μεσσία·
Ἂς εἶνε ὅ,τ' εἶνε: Ὕλη, Νοῦς, Πᾶν, Μοῖρα, Θεός,
Αἰτία!

Σὲ κάποιο ἀστέρι ἂν βρίσκεται μιὰ θεία Δικαιοσύνη
Κι ἂν βλέπῃ,—ὄχι τὰ πλάσματα, τὸν Πλάστη αὐτὴ
θὰ κρίνῃ.

Κι ἂν κάπου, σὲ ἀβασίλευτο φῶς ἄφραστης ἡμέρας,
Μᾶς καρτερῇ ὁ πανάγαθος τοῦ Εὐαγγελίου Πατέ-
ρας,
Ὅλους, δημίους ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ θύματ' ἀπ' τὴν ἄλλη,
Θὰ σφίξῃ σὰν ἀθῶα παιδιὰ στὴν ἄναρχην ἀγκάλη,
Σὰ νὰ ζητάῃ συγχώρησιν ἀπὸ τὰ θύματά του,
Γιατὶ τὰ πῆρε ἀστόχαστα καὶ τἄρριξ' ἐδῶ κάτου!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΥΙΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ κ. Γάζου ὠνειροπόλει διὰ τὸν υἱόν της Μενέξενον προῖκα πολλῶν χιλιάδων λιρῶν· κόρην ὡραίαν, εὐπειθῆ πρὸς τὴν μέλλουσαν πενθεράν της καὶ ὀλίγον βλᾶκα, διὰ νὰ εἶνε ὑποχείριος.

Ὅταν τὸν ἔβλεπε νὰ χαριεντίζεται μὲ νέαν γείτονα, ἐλάμβανε στάσιν πολὺ σοβαρὰν καὶ ἔλεγεν ἀξιοπρεπῶς:

— Μενέξενε, παιδί μου, δὲν πιστεύω βέβαια μὲ τὰ σωστά σου ν' ἀποφάσισες ν' ἀγαπήσῃς αὐτὸ τὸ κορίτσι. Ἐσὺ εἶσαι τὸ ἀκριβό μου τὸ παιδὶ καὶ ξεύρεις τὰς ἀρχάς μου. Ἕνας νέος, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διασκεδάζῃ μὲ ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ν' ἀγαπήσῃ ἐκείνην τὴν ὁποίαν θὰ πάρῃ.

Ἔπειτα δὲν πιστεύω νὰ εἶσαι τόσῳ βλάκας, γιὰ νὰ πάρῃς κορίτσι χωρὶς παρᾶδες. Ἄλλοι ποῦ οὔτε τὴς χάρες σου ἔχουν, οὔτε τὴ θέση τὴ δική σου, παίρνουν χιλιάδες.

Ὁ Μενέξενος τὰ ἤκουε αὐτὰ καὶ ἐφούσκονε σὰν ἰνδιάνος ἀπὸ 'περηφάνια καὶ ἐξηκολούθει τὸ κατακτητικόν ἔργον του διασκεδάζων μὲ ὅλα τὰ κορίτσια τῆς γειτονιᾶς.

Ὅταν δὲ ἐπήγαινε νὰ κοιμηθῇ, ὑπερήφανος ἐκ τῶν θριάμβων του, ὠνειροπόλει τὴν ὡραίαν κληρονόμον, τὴν ὁποίαν ἡ φιλόστοργος μήτηρ του ὑπέσχετο.

⁂

Ἡ κ. Γάζου εἶχε διαφορετικὰς ἰδέας διὰ τὴν θυγατέρα της Τασοῦλαν, ἡ ὁποία ἦτο ἡ ὡραιοτέρα καὶ μικροτέρα κόρη τῆς συνοικίας (κατὰ τὴν γνώμην τῆς μητρός της).

— Ποιὸς τρελλὸς θὰ δῇ τὴν Τασοῦλα καὶ θὰ γυρέψῃ χρήματα! ἔλεγε καὶ ἐμετροῦσε τὰς χάριτας τῆς Τασοῦλας· ἦτο βεβαιοτάτη, ὅτι κανεὶς δὲν θὰ διέπραττε τὸ ἔγκλημα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Τασοῦλαν χρήματα.

Μίαν ἡμέραν ἦλθεν εἷς φίλος τοῦ Μενεξένου, πλούσιος κληρονόμος ἀπὸ τὴν Βλαχίαν καὶ ἡ κ. Γάζου τὸν ἐφιλοξένησε μητρικώτατα καὶ ἐβίασε τὴν Τασοῦλαν νὰ παίξῃ πιάνο.

Ὁ Βλάχος ἔφυγε ἐνθουσιασμένος ἀφοῦ ἔθλιψε πολὺ ζωηρῶς τὰς χεῖρας τῆς κ. Γάζου, ἡ ὁποία συνεκινήθη.

Ἀμέσως προσεκλήθη ὁ ἀνδράδελφος τῆς κ. Γάζου, διὰ νὰ γείνῃ σύσκεψις, πῶς ὁ κληρονόμος νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀδέσμευτος.

Διημείφθησαν ποικίλα σχέδια, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη, νὰ τὸν φιλοξενήσωσι δι' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅπου ἀπὸ μηνὸς ἔμενον.

Ἡ Τασοῦλα, ἕνα ὠχρόξανθο καχεκτικὸ κορίτσι, τὸ ὁποῖον ὑπέφερε καὶ ἀπὸ αἱμοπτυσίας, ἦτο πάντοτε μελαγχολικὴ καὶ ἔφριττε καὶ ἐρρίγει ἅμα ἤκουε νεκρώσιμον ψαλμὸν ἢ ἅμα ἐμύριζε λιβάνι.

Πάντοτε ὑπὸ δίαιταν, πίπτουσα ἀσθενὴς ἅμα ἔτρεχε λιγάκι περισσότερον, ἔχανε καὶ αὐτὴν τὴν ζωηρότητα τῆς ἡλικίας της καὶ διήρχετο ὥρας ὁλοκλήρους, βλέπουσα τὴν λευκοκύανον λεκάνην τῆς Προποντίδος ἢ ἀκούουσα τὴν ἀηδόνα νὰ ψάλλῃ.

Μέσα εἰς τὸν σύρτην τοῦ γραφείου της, θὰ εὕρισκε κανεὶς τετράδια πλήρη στίχων ἐμπνευσμένων. Ἔψαλλε τὸν θεὸν καὶ τὴν φύσιν ἡ ποιητικὴ κόρη καὶ ἐνίοτε παρεπονεῖτο, διότι εἰς αὐτὴν ὁ καλὸς θεὸς τόσῳ φειδωλὸς ἐφάνη.

Εἰς κανένα δὲν τοὺς ἀνεγίνωσκε· διότι ἡ κ. Γάζου ἦτο αὐστηρὰ μητέρα καὶ δὲν ἤθελε ἡ κόρη της νὰ καταγίνεται εἰς τόσῳ μπόσικα πράγματα, ἐνῷ μποροῦσε πολὺ καλά, αὐτὸν τὸν χαμένο καιρό, νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ κεντῶσα ἢ ῥάπτουσα διὰ τὴν προῖκά της. Ὁ δὲ Μενέξενος ἀπεφάνθη πολλάκις ὅτι «ὕστερα ἀφοῦ γραφτήκανε τόσῳ ὡραῖα πράγματα, ἤτανε περιττὸ νὰ κάθουνται καὶ οἱ σημερινοὶ νὰ μουντζουρώνουν τὸ χαρτί».

Μίαν ἡμέραν, ἐτόλμησε νὰ μεσιτεύσῃ πρὸς τὴν μητέρα της, διὰ μίαν φίλην της, ἡ ὁποία ἐλάτρευε τὸν Μενέξενον. Ἡ κόρη, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν ἐταράχθη ἀπὸ κλονισμὸν τοιούτου πάθους, ἔβλεπε τὰ πικρὰ δάκρυα καὶ τὴν σαλευομένην ὑγείαν τῆς φίλης της καὶ συνεκινεῖτο. Ἄλλως τε ἐγνώριζε, πόσον ὁ ἀδελφός της ἐφάνη ἔνοχος καὶ ἐπίμονος δι' αὐτὸ τὸ πτωχὸ κορίτσι καὶ ἦτο τόσῳ εὐαίσθητος, ὥστε τὴν ἔτυπτεν ἡ συνείδησις, διὰ τὰ ἀτοπήματα τοῦ ἀδελφοῦ.

Ἡ κ. Γάζου ἀνεπήδησε μὲ κόμην ἀνωρθωμένην καὶ ἔρριψε φοβερὸν βλέμμα ἐπὶ τῆς τολμηρᾶς θυγατρός της· ὕψωσε τὴν φωνὴν (διὰ ν' ἀκούσῃ καὶ *ἡ ἀνόητη ἐκείνη* καὶ νὰ μὴν ἐλπίζῃ τίποτε):

— Ἄκου ἐκεῖ! . . . ἕνας νέος τῆς σειρᾶς τοῦ Μενεξένου, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διασκεδάσῃ λιγάκι. Αὐτὸ ποῦ τὸ εἴδανε οἱ καρακάξαις γραμμένο! Ἂς περιμαζέψουν τὰ κορίτσια τους· ἐκεῖνος παληκάρι εἶναι, κάμνει ὅ,τι θέλει.

— Μά, μητέρα, τῆς ὡρκίσθη, νὰ ἀνήκῃ μόνον εἰς ἐκείνην.

— Ἀνήκει ξανήκει ἐγὼ δὲ ξέρω. Ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ πῇ ὅ,τι θέλει κ' ἐκείνη σὰν φρόνιμο κορίτσι, νὰ μὴ πιστέψῃ. Νὰ γυρίσῃ νὰ δῇ τὸ Μενέξενο!!!! Ποιά; τῆς Μαριόγκας τῆς λουτράρενας ἡ δισεγγονή. Ἡ γιαγιά μου τὴ θυμούντανε τὴ προγιαγιά της, μέσα στὸ λουτρὸ νὰ χορεύῃ καὶ νὰ μαζεύῃ παρᾶδες. Ποῦ καταντήσανε οἱ νέοι τῶν οἰκογενειῶν! νὰ ξεπέφτουν πειὰ καὶ σὲ τέτοια ὑποκείμενα. Ἀ-

κόμα καὶ τὸ κόρτε ποῦ τῆς ἔκαμε ὁ γυιός μου, μεγάλη τιμή της ἤτανε.

Ἡ Τασούλα δὲν εἶπε τίποτε, μόνον εἰς ὅλο τὸ διάστημα τοῦ μονολόγου, τὴν παρεκάλει νὰ μὴ φωνάζῃ πολύ, διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀκούσῃ τὸ κορίτσι.

— Καὶ δὲν πάει ν' ἀκούσῃ ! γιὰ τί τὰ λέγω δυνατά ; γιὰ ν ἀκούσῃ.

Ἡ Τασούλα ἔχασε καὶ τὴν μόνην της φίλην, διότι ἡ οἰκογένεια ἐκείνης ἔκρινε φρόνιμον νὰ μετοικήσῃ ἀπὸ ἅγιον Στέφανον, χάριν τῆς ὑγείας τῆς κόρης. Ἦσαν ὅμως ἀρκετὰ ὑπερήφανοι ἄνθρωποι καὶ οὔτε παράπονον οὔτε δικαιολόγησιν ἐξέφερον οὔτε εἰς τὸν θεὸν ἀνέθεσαν (ὅπως συνήθως συμβαίνει) νὰ κρίνῃ καὶ κατακρίνῃ τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν.

Μόνον μία γεροντοκόρη (θεία τῆς κόρης) ἐνθυμήθη, ὅτι ἡ μητέρα τῆς κυρίας Γάζου, ἅμα ἐχήρεψε, ἔκαμνε τὴν πλύστρα καὶ ὅλη ἡ οἰκογένεια ἐχαμογέλασε.

* *
*

Ἦλθεν ὁ Βλάχος νὰ φιλοξενηθῇ καὶ τὰ δεῖπνα πολυποίκιλα ἀμέσως ὡρίσθησαν καὶ κυνηγετικαὶ ἐκδρομαὶ διωργανώθησαν.

Ὁ Μενέξενος ἐφάνη ἡγεμονικώτατος καὶ ἔδειξεν εἰς τὸν Λαζαρίκα τὰς μᾶλλον σημαινούσας ἐκ τῶν κατακτήσεών του.

Ὁ Λαζαρίκας, ἤκουε μ' εὐχαρίστησιν τὸ πιάνο τῆς Τασούλας καὶ ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην, μὲ τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο πλάσμα, νὰ ὑψωθῇ λιγάκι καὶ ὡμίλει συνήθως περὶ τῶν ἐκβλαχισθέντων Ἑλλήνων.

— Εἶναι χειρότεροι αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Βλάχους· λυσσωδέστεροι ἐναντίον τῶν συμπατριωτῶν των· δὲν ἠξεύρω, πῶς κατώρθωσαν νὰ λησμονήσουν καὶ αὐτὴν τὴν ὡραίαν γλῶσσάν μας. Ἀλλ' εἰς τὸ ἴδιον ἔδαφος φιλοξενοῦνται καὶ καρδίαι Ἑλληνικαί, πονοῦσαι τὸν τόπον καὶ ἐργαζόμεναι δι' αὐτόν. Ἐν ὅσῳ ζοῦν, τὴν πατρίδα δὲν τὴν λησμονοῦν καὶ μὲ ὅσην γενναιότητα τῆς πέμπουν χρῆμα, μὲ τόσην συγκίνησιν ἑορτάζουν τὴν 25 Μαρτίου· ὅταν δὲ ἀποθάνουν τὸ σπουδαιότατον μέρος τῆς διαθήκης των κατέχει ἡ πατρίς. Τοὺς τοιούτους Ἕλληνας, τὸ μῖσος τῶν Βλάχων καὶ τῶν ἐκβλαχισθέντων, τοὺς συνέσφιξε καὶ τοὺς ἀδέλφωσε καταστῆσαν θρησκείαν τὴν φιλοπατρίαν των.

Ἡ Τασούλα ἤκουε μὲ προσοχήν.

Μίαν ἡμέραν τῆς διηγεῖτο ἓν διήγημα τῆς Βασιλίσσης τῆς Ρωμουνίας.

— Εἶναι τὸ στέμμα, τὸ ὁποῖον δίδει αἴγλην εἰς τὰ διηγήματά της καὶ τὰ ἀνύψωσε εἰς τὴν περιωπὴν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται.

Εἶναι ἠθογραφικὰ καὶ μὲ καρδιὰ γραμμένα, ἀλλὰ δὲν τὰ ζωογονεῖ ἔμπνευσις ἀληθής· κατ' ἐμὲ εἶναι βεβιασμένα. Ἐγὼ ποιητὴς δὲν εἶμαι, ἀλλ' ἀνέγνωσα πολλὰ καὶ καλὰ καὶ εἰμπορῶ νὰ κρίνω, χωρὶς νὰ ὀνειρευθῶ νὰ ἐπιβληθῶ ὡς κριτικός.

Ἡ Τασούλα ἐκράτει τοὺς στίχους νέου ἀθηναίου ποιητοῦ τὸ ἀγαπημένο της βιβλιαράκι.

Ὁ Λαζαρίκας ἐζήτησε τὸ βιβλίον καὶ ἡ Τασούλα τὸ ἔδωκε ταραγμένη. Μέσα εἰς τὰ φύλλα του, εἶχε λησμονήσει ἕνα ποιηματάκι της, μελαγχολικὸ καὶ ἁβρό, ὅπως ἡ γράψασα, — «Νυχτιὰ Φθινοπωρινή».

Ὁ Λαζαρίκας, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὡραίους ὀφθαλμούς του, τὸ ἀνέγνωσε καὶ θλίβων ἰσχυρῶς τὴν χεῖρα τῆς Τασούλας, ἐψιθύρισε πολὺ συγκεκινημένος.

— Μοῦ δίδετε τὴν ἄδειαν νὰ φυλάξω αὐτὸ τὸ κειμήλιον ; Ἄ ! σήμερα σᾶς ἐγνώρισα ! μόνον σήμερα ! Γράφετε τέτοια ὡραῖα πράγματα καὶ κανεὶς δὲν τὸ ξεύρει ! !

Ἡ Τασούλα ἀπέσυρε τὴν χεῖρά της καὶ ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐπὶ μακρόν, εἶπε διὰ φωνῆς μόλις ἀκουομένης.

— Εἰμπορεῖτε νὰ τὸ φυλάξετε ὡς ἐνθύμημα τῆς Τασούλας, ποῦ θὰ σβύσῃ μιὰ φθινοπωρινὴ νυχτιά, σὰν τὴν ἡρωίδα της.

Ὁ Λαζαρίκας ἔκλαιε.

Ἡ κ. Γάζου μὲ τὴν ἀνδραδέλφην της, ὄπισθεν τοῦ δικτυωτοῦ τοῦ παραθύρου, ἐπέβλεπον τὰ ἐν τῷ κήπῳ συμβαίνοντα καὶ ἔδιδον διαφόρους εὐαρέστους ἐξηγήσεις, εἰς τὰ διάφορα κινήματα τῶν δύο νέων. Ὅταν δὲ εἶδον τὴν τελευταίαν χειραψίαν καὶ τὰ δάκρυα, ἡ ἀνδραδέλφη ἔθλιψε τὴν χεῖρα τῆς κ. Γάζου καὶ εἶπε·

— Βαρβαρίτσα μου, τελειωμένα πράματα· νὰ μᾶς ζήσουνε· νὰ τοὺς χαιρόμαστε.

* *
*

Ἡ Τασούλα ἔχει ἀνοικτὴν τὴν θυρίδα τοῦ δωματίου της καὶ φαίνεται, ὁ ἀστεροφεγγὴς ἀσέληνος οὐρανός.

Ἡ ἰδία, μὲ τὸν λευκὸν κοιτωνίτην της, κάθηται πλησίον τραπέζης φωτιζομένης ὑπὸ κηρίου καὶ γράφει, ἐνῶ δάκρυα πικρὰ σβύνουν τὰς γραμμάς, τὰς ὁποίας χαράττει.

Ἀγαπᾷ ἡ ποιητικὴ κόρη καὶ συναισθανομένη τὴν κατάστασίν της κλαίει καὶ τήκεται ἀναλυομένη εἰς στίχους περιπαθεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδὲν πλάττεται ὄνειρον, οὐδεμία ἑδρεύει ἐλπίς. «Ἔρως καὶ θάνατος» ἐπιγράφεται τὸ ποίημα, εἰς τὸ ὁποῖον μίαν ταλαίπωρον ψυχήν, προσπαθεῖ νὰ τὴν θερμάνῃ ζωογόνος ὁ ἔρως, ἀλλὰ τοῦ θανάτου ἡ κραταιὰ πνοὴ τὴν παγόνει καὶ μένει ἀνίσχυρος καὶ συντετριμμένος ὁ λευκόπτερος θεός.

Ἡ κ. Γάζου καὶ ἐκείνη ἀγρυπνεῖ, σκεπτομένη τὰ ἀπέραντα κτήματα τοῦ ***γαμβροῦ της*** εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ τὴν ἔνδοξον θέσιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἔχῃ ὡς πενθερά.

Ὁ Μενέξενος καὶ ἐκεῖνος ἀγρυπνεῖ, ἀναλογιζόμενος καὶ ἀναμετρῶν τὰ θύματά του καὶ μειδιῶν πρὸς τὴν ὡραίαν κληρονόμον, τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται ἡ κυρία Γάζου.

Ὁ Λαζαρίκας καὶ αὐτὸς ἀγρυπνεῖ καὶ μὲ γοργὰ βήματα περιφέρεται ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος. Πλησιάζει ἐνίοτε τὸ νυκτερινὸν τραπεζάκι καὶ ἐκεῖ ἀπάνω, βλέπει μίαν ἐπιστολὴν μὲ γραμματόσημα Ρωμουνικά. Τὴν ἀνέγνωσεν εἰκοσάκις καὶ τὴν ἀναγινώσκει καὶ πάλιν, χωρὶς ἡ συγκίνησίς του νὰ μετριασθῇ.

Εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ πατρός του, ὁ ὁποῖος ἀποφασίζει νὰ τὸν ἀποκληρώσῃ, διότι ἔμαθε «τοὺς *ἀνοήτους ἔρωτάς* του μὲ μιὰ πολίτισσα ». Τὸν συμβουλεύει καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ, διότι ὁ γάμος του πρέπει νὰ γείνῃ ταχέως, μ' ἐκείνην τὴν ἐκ Γαλαζίου ὁμογενῆ.

«Ξεύρεις, παιδί μου, πόσα συμφέροντα συνδέονται μὲ αὐτὸν τὸν γάμον καὶ ὅτι ἡ ὑπόληψις τοῦ γέροντος πατρός σου, πρέπει διὰ τοῦ γάμου τούτου νὰ ἐξέλθῃ ἀκηλίδωτος. Ἄλλως τε δὲν σὲ θυσιάζω· γνωρίζεις ὅλην τὴν καλλονὴν τῆς ψυχῆς τῆς Ἑλένης· τὰ ἑλληνοπρεπῆ αἰσθήματά της καὶ τὴν ἀνάπτυξίν της. Ἔλα νὰ ξηράνῃς τὰ δάκρυα τοῦ γηραιοῦ πατρός σου».

Ὁ Λαζαρίκας εἰς αὐτὰς τὰς γραμμὰς προσέχει· ὁ φόβος τῆς ἀποκληρώσεως, δὲν τὸν τρομάζει. Ἀγαπᾷ τὴν Τασούλαν καὶ αἰσθάνεται ὅτι ἀγαπᾶται, ἀλλὰ μετὰ σκέψιν καὶ πόλεμον μέγαν, ἀποφασίζει ν' ἀναχωρήσῃ μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι φέρεται ὡς φιλόστοργος υἱός, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀσυνείδητος ἄνθρωπος. Διαβάζει τὸ ποιηματάκι της «Νυχτιὰ φθινοπωρινή» καὶ κλαίει διότι ἐνθυμεῖται τὰς λέξεις της.

— Δυστυχισμένη μικρούλα.

Τὸ πρωί, ὅλοι ἦσαν καταβεβλημένοι ἀπὸ τὴν ἀϋπνίαν.

Ἡ κ. Γάζου ἠρώτησε τὸν γαμβρόν της : πῶς πέρασε τὴ νύκτα.

— Πολὺ ἄσχημα.

— Γιατί ; ἐρωτοδουλειαίς ; εἶπε πονηρῶς ἡ κ. Γάζου.

— Εἶχα γράμμα τοῦ πατέρα καὶ μ' ἐτάραξε πολύ.

Ἡ κ. Γάζου ἐξῆλθε, διότι τὴν ἐζήτουν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον· ἡ Τασούλα ὠχροτέρα.

Ὁ Λαζαρίκας ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Ἡ Τασούλα τοὺς ἐπλησίασε.

— Φεύγω· εἶπε μὲ λυγμόν.

Ὠχρίασεν ἀκόμη περισσότερον καὶ εἶπε μὲ φωνὴν μόλις ἀκουομένην :

— Φεύγετε ;

— Ναί· ἡ τιμὴ τοῦ πατρός μου κινδυνεύει καὶ . . . ἀπὸ τὸ ταξεῖδι αὐτό . . . ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία του . . .

— Πηγαίνετε, ὅπου τὸ καθῆκον σᾶς προσκαλεῖ. Ὁ θεὸς νὰ εὐλογήσῃ τὸ ταξεῖδί σας. Ὅταν ἐπιστρέψετε νὰ μὲ ἀναζητήσετε.

— Ἀμφιβάλλετε ;

— Σᾶς ἔδειξα τὴν θέσιν· ἐκεῖ θὰ μὲ θάψουν.

Ἐλησμόνησε τὸ ταξεῖδί του, ἐλησμόνησε τὰ πάντα καὶ λαβὼν τὸ τρυφερὸν πλᾶσμα εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὸ ἔθλιψεν ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ τὰ δάκρυά των ἡνώθησαν, θερμά, καυστικά, ἀποτελέσαντα ἕνα κοινὸν χείμαρρον.

— Θὰ μείνω, εἶπεν ἀποφασιστικῶς.

Ἡ κ. Γάζου εἶδεν ὄπισθεν τοῦ παραπετάσματος ὅλην τὴν σκηνὴν καὶ ἐχάρη ὡς καλὴ μήτηρ, προσεκάλεσε δὲ διὰ τῆς χειρὸς τὴν ἀνδραδέλφην της, διὰ νὰ μὴ χάσῃ καὶ ἐκείνη τὸ θέαμα.

* *
*

Ἀπὸ τὸ θυλάκιον τοῦ Λαζαρίκα, ἔπεσεν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πατρός του καὶ ἡ Τασούλα τὴν εὗρε. Τὴν ἀνέγνωσε πολλὰς φορὰς καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὴ γείνῃ αἰτία παρακοῆς καὶ ἴσως καταστροφῆς εἰς τὸν φίλον της.

Ἔγραψε μίαν ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξέθετε χιλίους λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἕνωσίς των ἦτο ἀδύνατος, ἀλλ' οὐδὲ λέξιν περὶ τῶν πικρῶν λέξεων, τὰς ὁποίας μετεχειρίσθη ὁ πατήρ του. Τὸν παρεκάλει ν' ἀναχωρήσῃ καὶ νὰ ζήσῃ εὐτυχής, διότι ἦτο ὑπερευσυνειδησία νὰ νομίσῃ ὅτι αὐτὸς συνετέλεσεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς ὑγείας της, ἐνῷ ἐκείνη πρὸ καιροῦ κατέρρεεν.

Ἡ κ. Γάζου εἶδε τὸ γράμμα εἰς τὰς χεῖρας τῆς ὑπηρετρίας καὶ ἐμειδίασεν ἓν μειδίαμα πολύξερο.

Ὁ Λαζαρίκας τὸ ἀνέγνωσε καὶ τὴν παρεκάλεσε ν' ἀλλάξῃ ἀπόφασιν· ἀλλ' ἀφοῦ τὴν εὗρεν ἀμείλικτον καὶ ἔλαβε τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν πατέρα του ἐπεῖγον, ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ.

Ἀπεχαιρέτησε τὴν κυρίαν Γάζου μὲ συγκίνησιν, ἡ ὁποία παρέλυε τὴν γλῶσσάν του καὶ ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν ἐξώστην τῆς Τασούλας, ἡ ὁποία ἐκίνει εἰς ἀποχαιρετισμὸν τὸ μαντηλάκι της.

Τόση ἦτο ἡ κατάπληξις τῆς κ. Γάζου, ὥστε δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν κεραυνοβολήσῃ τὸν ***ἀσυνείδητο***, τὸν παλιόβλαχο, μὲ ἕνα Φιλιππικὸν καὶ νὰ μετρήσῃ τὰ ἔξοδα ποῦ ἐκάμανε τὰ περιττὰ καὶ τὴν ὑπόληψι τῆς κόρης της, ποῦ χάθηκε.

Μόνον, ὅταν ἦλθεν ἡ ἀνδραδέλφη της, ἤρχιζε νὰ ξεφωνίζῃ καὶ νὰ ἀναθεματίζῃ τὰ ἀρχοντόπουλα τὰ κακομαθημένα τῆς Βλαχιᾶς, ποῦ θαρροῦν τῆς πολίτισσαις βλάχαις καὶ ἔρχουνται νὰ διασκεδάσουν.

— Ἀκόμα δὲ γεννήθηκε ἐκεῖνος ποῦ θὰ διασκεδάσῃ μὲ πολίτισσα ! Ἂν εἶχε παράδες ἡ Τασούλα μου, θὰ τὴν ἔπαιρνε ! παράδες ἀπὸ τέτοιον ἄγγελο, ζητᾷ κανείς ; Κρῖμα τὰ ἔξοδα !

— Θυμᾶσαι ποῦ φίλησε καὶ τὴν Τασούλα μέσα στὴν τραπεζαρία.

— Σ' ἐφάνηκε . . . καὶ σύ . . . Γέννησε καὶ μερικὰ ἀπ' τὸ νοῦ σου, τώρα. Δὲ φθάνει ἡ δική μου ἡ ἀπελπισία. Παναγία μου, ἐγὼ πάντα τὴν καντήλα σου ἀνάφτω καὶ χωρὶς κερὶ δὲ σ' ἀφίνω καὶ θὰ μ' ἀκούσῃς. Τὸ βαπόρι, ποῦ θὰ ταξειδέψῃ ὁ παλιόβλαχος, ἡ θάλασσα νὰ τὸ καταπιῇ.

— Ἀμήν, εἶπεν ἡ ἀνδραδέλφη, καπνίζουσα τὸ σιγάρον της.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ ἔχουνε παιγνίδι τους τοῦ κόσμου τὰ κορίτσια ! ἀδιαντροπιά ! !

Ἡ Τασούλα ἔκλαιε σιωπηλὴ καὶ εἰς ὀλίγας ἡμέρας δὲν ἔκλαιε πλέον ! ηὔχετο μόνον ἀπὸ ψυχῆς «νὰ εὐτυχήσῃ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἡ καρδία της ἐξέλεξεν».

Ἡ κ. Γάζου συμπραττούσης καὶ τῆς ἀνδραδέλφης, τώρα εἶναι ὅλη ἀφωσιωμένη εἰς τὴν πολιορκίαν μιᾶς κληρονόμου καὶ συμβουλεύει τὸν Μενέξενον, νὰ περνᾷ ἔφιππος κάθε βράδυ κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά της.

Ἅμα δ' ἐνθυμηθῇ τὸν παλιόβλαχο, τὸν καταρᾶται, ἐνῷ ἡ ἀνδραδέλφη στερεοτύπως ψιθυρίζει :

« Ἀμήν».

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΧΑΙΤΟΔΟΥΣ

Ἡ φύσις ἡμέραν τινὰ ἔλαβεν ἅπαντας τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ δι' αὐτῶν ἐκόσμησε τὸν ἰχθὺν, Χαιτόδοντα, τὸ ζῶν τοῦτο κόσμημα τῶν ἀνατολικῶν θαλασσῶν. Τὸ περίβλημα αὐτοῦ ἀποτελεῖ θώρακα λάμποντα ἐκ μαργαριτῶν καὶ ἀδαμάντων. Εἰς τοὺς τροπικοὺς δὲν ὑπάρχει μήτε πτηνὸν μήτε ψυχή, ἥτις πρὸς τὸ κάλλος νὰ ἁμιλλᾶται μετὰ τοῦ μικροῦ τούτου Ἀπόλλωνος τῶν ὠκεανῶν.

Ἐπὶ τῶν κυμάτων εἶνε φλόξ, ὑπὸ τὸ ὕδωρ ἄνθος. Τὸ ἔνδυμά του εἶνε λευκὸν ὡς ἄργυρος καὶ ἐγκατεσπαρμένον διὰ λεπτοτάτων καὶ πλουσιωτάτων χρωμάτων ὑπὸ τοῦ ἐξόχου καλλιτέχνου τοῦ ἡλίου. Κέκτηται πράγματι μυθικὴν λάμψιν, ἥτις ἐκθαμβοῖ τὸ βλέμμα, καταπλήττει τὴν φαντασίαν, εἶνε δ' ἀδύνατον νὰ ἀναπαραστήσῃ ταύτην ἡ γραφίς. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἔνδυμα ἁρμόζει καθ' ὅλα εἰς τὸν χαιτόδοντα· διότι πράγματι δὲν ὑπάρχει σῶμα μᾶλλον εὐσταλές, μᾶλλον χαριτωμένον τοῦ ἰδικοῦ του. Ἀναγνωρίζων οὗτος τὴν καλλονήν του δὲν ἀποκρύπτει ταύτην καὶ διὰ τοῦτο αἰωρεῖται ὡς φωτεινὴ βολὶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν κυμάτων ἢ ἐπὶ τοῦ παρακτίου, τοῦ πληττομένου ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.

Εἰς ἑκάστην κίνησιν τελουμένην μετ' εὐκολίας καὶ χάριτος ἀναλαμβάνει καὶ νέον χρῶμα, μυθικὴν ἀπόχρωσιν· ἐκεῖ φαίνεται ὡς σάπφειρος καὶ μετ' ὀλίγον ὡς ἀμέθυστος, ὡς τοπάζιος, ὡς σμάραγδος, ὡς μαργαρίτης, ὡς ἀδάμας. Ἐνίοτε οἱ χαιτόδοντες συνενοῦνται ἐν τῷ κοιλώματι βράχου τινός. Τότε ἀποτελοῦσι συλλογὴν πολυτίμων λίθων, ὡσανεὶ ἡ θάλασσα ἐν τῷ ἀποκρύφῳ τούτῳ μέρει νὰ εἶχε κρύψει τοὺς ἀδάμαντας τοῦ στέμματός της. Ὁ ὡραῖος χαιτόδους ἀρέσκεται εἰς τὰ παράκτια καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων. Ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, λάμποντος τοῦ ἡλίου, περιδιαβάζει, παίζει, χαριεντίζεται καὶ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην πρέπει τις νὰ τὸν ἴδῃ καὶ τὸν θαυμάσῃ!

Δὲν εἶνε δ' ἀληθές, ἀφ' ἑτέρου, ὅτι εἰς τὸ βάθος τῶν ἀβύσσων περιορίζονται οἱ δυσμορφότεροι κάτοικοι τῆς θαλάσσης, ὡσὰν νὰ ἠσχύνοντο διὰ τὸ τερατῶδες αὐτῶν.

Τὸ μαλάκιον δὲν ἀποκρύπτει ἐν τῷ ὀστράκῳ τὴν ἀποτρόπαιον αὐτοῦ μορφήν, ὡς οἱ ἀνάπηροι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀποφεύγοντες τὸν κόσμον διαμένουσι πάντοτε ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῶν; Τὰ σκότη, αἱ ἄβυσσοι, αἱ νύκτες ἁρμόζουσιν εἰς τὰ ἀσχημότερα καὶ ἀποτροπαιότερα ὄντα. Ὁ ἀὴρ καὶ ὁ ἥλιος ἀνήκουσιν εἰς τὰς προνομιούχους φύσεις, τὰς πλήρεις κάλλους, λαμπρᾶς τριχώσεως, στιλβουσῶν φολίδων, λαμπρῶν πτερῶν.

Ἐὰν ὁ χαιτόδους ἦτο μόνον ὡραῖος, δὲν ἦτον ἀνάγκη νὰ γίνεται περὶ αὐτοῦ λόγος. Τὰ προτερήματα ὅμως αὐτοῦ εἶνε ἀνώτερα τῆς εὐμορφίας του, περιεργότερα τοῦ ποικιλοστίκτου ἐνδύματός του. Ἐὰν τὸ περίβλημά του ἐκθαμβοῖ, ἡ εὐφυΐα του εὐχαριστεῖ καὶ ἐκπλήττει ἡμᾶς.

Τὸ στόμα τοῦ παραδόξου τούτου ἰχθύος μηκύνεται ἐν εἴδει σωλῆνος, ἐκτάκτου λεπτότητος καὶ θαυμασίου κατασκευῆς. Τὸ στόμα τοῦτο εἶνε συγχρόνως ἀντλία καὶ πυροβόλον. Ὅταν ὁ χαιτόδους ἴδῃ τὴν λείαν του, κιτρίνην τινὰ ἢ κυανῆν μυῖαν τῶν τροπικῶν ἐπικαθημένην ἐπὶ τῶν θαλασσίων φυτῶν, πλησιάζει κολυμβῶν μετὰ βραδύτητος λελογισμένης. Ἅμα φθάσῃ εἰς ἀπόστασιν πέντε ἢ ἓξ ποδῶν ἀπὸ τῆς λείας του, ὁ θηρευτὴς ἰχθὺς ἵσταται, διευθύνει τὸν αὐλόν του, καὶ ῥίπτει σταγόνα ὕδατος ἀπὸ τοῦ σωληνώδους στόματός του. Ἡ ὑδάτινος αὕτη σφαῖρα οὐδέποτε ἀστοχεῖ τοῦ σκοποῦ, καὶ ἡ μυῖα πίπτει παραζαλισμένη ἐν τῷ κύματι. Μετ' ὀλίγον καταφθάνει ὁ χαιτόδους, λαμβάνει τὸ ἀσφυκτιῶν θῦμά του καὶ τὸ καταπίνει μετὰ τῆς αὐτῆς λεπτότητος, μεθ' ἧς οἱ τροχῖλοι ἀπομυζῶσιν ἄνθος ἢ πίνουσι μίαν σταγόνα δρόσου.

Ἐνίοτε ἡ λάμψις τοῦ ἐνδύματός του προδίδει τὴν παρουσίαν του καὶ ἡ μυῖα ἀνίπταται. Ὁ ἰχθὺς παρακολουθεῖ ταύτην κολυμβῶν καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος διατηρῶν μόνον τὸ ἄκρον τοῦ ῥύγχους του. Αἴφνης σταματᾷ, προσεκτικός, ἀκίνητος. Τὰ ὡραῖα αὐτοῦ χρώματα ἤλλαξαν, ἡ λάμψις του ὠχρίασε. Παρετήρησε τὴν μυῖαν ἐπικαθήσασαν ἐπὶ ἑτέρου φυτοῦ. Θέλει λοιπὸν νὰ ἀποθάνῃ; Ῥίπτει ὕδωρ κατ' αὐτῆς· πίπτει, ἀπέθανεν.

Ἡ καταπληκτικὴ αὕτη θήρα παρετηρήθη χιλιάκις καὶ οὐδέποτε ἡ εὐστοχία τοῦ σκοπευτοῦ ἔλαθε.

Αἱ γυναῖκες τῆς Σινικῆς καὶ τῆς Ἰάβας ἀρέσκονται ν' ἀνατρέφωσι χαιτόδοντας ἐντὸς ἀγγείων ἐκ πορσελάνης, οὐ μόνον ἕνεκα τῆς ὡραιότητος τοῦ ἰχθύος, ἀλλὰ κυρίως ἕνεκα τοῦ ἐκτάκτου θεάματος τῆς παρ' αὐτοῦ ἐνεργουμένης σκοποβολῆς. Ἐν τῷ ἀγγείῳ ἀληθὴς ἀγὼν πρόκειται. Ῥίπτουν μυῖαν προσδεδεμένην εἰς τὸ ἄκρον νήματος, ὁ σκοπευτὴς πάντοτε ἕτοιμος ῥίπτει κατ' αὐτῆς, καὶ πάντοτε ἐπακολουθεῖ θάνατος τοῦ θύματος. Ἐνίοτε ὅμως πέντε ἓξ χαιτόδοντες ῥίπτουσι συγχρόνως κατὰ τοῦ αὐτοῦ θύματος μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας, τὸ ἔντομον πίπτει, ἀγὼν δ' ἐπακολουθεῖ τίς νὰ γίνῃ κύριος αὐτοῦ. Τοιοῦτος εἶνε ὁ ἰχθὺς οὗτος τῆς ἄκρας Ἀνατολῆς, ὁ ὡραιότερος ἱππότης καὶ ὁ ἐπιδεξιώτερος σκοπευτὴς τῆς θαλάσσης.

Ὑπάρχουσιν αἱμοχαρῆ ζῷα παίζοντα μετὰ τῆς λείας αὐτῶν, τινὰ καταξεσχίζουσι ζῶντα τὰ θύματα αὐτῶν. Ὁ χαιτόδους πλύνει τὸ θῦμά του, ὡσὰν νὰ ἐφοβεῖτο μὴ κόκκος κόνεως κηλιδώσῃ τὸ ὡραῖόν του ἔνδυμα, ὅπερ ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν λάμψιν τοὺς μαργαρίτας καὶ τοὺς ἀδάμαντας.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Ὁ Ἥλιος — τῆς Δικαιοσύνης ὁ Ἥλιος, — δὲν ἀνέτειλε. Νέφη πυκνά, ἀδιαπέραστα, ἀπέκρυψαν τὴν ἐμφάνισίν του τὴν πρωϊνὴν καὶ τὴν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας πορείαν του. Ψῦχος παγερόν, χιονόνερον, λάσπη, ἐρημία εἰς τὰς ὁδοὺς μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ᾄσματα βραχνὰ μεθυσμένων πρὸς τὸ ἑσπέρας. Αὐτὰ ἦσαν καὶ φέτος τ' ἀθηναϊκὰ Χριστούγεννα — ἔξω· ἀλλὰ μέσα, παρὰ τὴν ἑστίαν, τὴν ἑορτασίμως σπινθηρίζουσαν, ποῖον θάλπος, ποία εὐτυχία, ποία εὐωχία καὶ εὐφροσύνη!... Διατί νὰ μή το ὁμολογήσωμεν: Ἡ μεγαλητέρα τέρψις τῶν ἑορτῶν μας καὶ μάλιστα τῶν Χριστουγέννων, εἶνε ἡ τράπεζα ἡ πλουσία εἰς φαγητὰ καὶ εἰς στολισμούς, ἡ ἀκριβοπληρωμένη πώλησις τῆς ἀγορᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀληθὴς μάχη συγκροτεῖται τὴν παραμονὴν καὶ ἡ ὁποία τόσον τέρπει τὴν ἐπομένην καὶ τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν τὴν ὅρασιν καὶ τὴν γεῦσιν. Εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰ Χριστούγεννα, αὐτὸ εἶνε σύνηθες· ἀλλὰ νὰ μὴ φάγῃ μέχρι διαρρήξεως, ποτέ. Ἐγνωρίσαμεν ἕνα καλὸν οἰκογενειάρχην, ὁ ὁποῖος τόσον καλὰ ἐννόει τὴν ἀλήθειαν αὐτήν, ὥστε ὅταν κατὰ μεγάλην τινὰ ἑορτὴν ἡ οἰκογένεια ἡτοιμάζετο νὰ καθήσῃ εἰς τὴν τράπεζαν, ἐφώναζεν ὡς προσκλητήριον: Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος.

✣

Φέτος ὅμως, κατὰ τὴν ὁμολογίαν πολλῶν ἐφημερίδων, ἡ τράπεζα τῶν Χριστουγέννων δὲν ἦτο εἰς ὅλας τὰς οἰκίας ὅπως ἄλλοτε πλουσία καὶ ἡ κίνησις τῆς Ἀγορᾶς ὄχι τόσον ζωηρά. Διότι ὑπέρ ποτε, λέγουν, ὁ λαὸς πάσχει καὶ πένεται καὶ οὔτε τὰ χρήματα εἶχεν οὔτε τὴν ὄρεξιν νὰ ἑορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα. Ὑποθέτομεν ὅτι τὸ παράπονον αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται κατ' ἔτος στερεότυπον ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων. Εἰμπορεῖ νὰ μαστίζῃ πράγματι ἀχρηματία τὰς κατωτέρας τάξεις· ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἰμπορεῖ νὰ φανῇ τὰ Χριστούγεννα. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν καὶ ὁ πτωχότερος καὶ ὁ ἀθλιέστερος θὰ οἰκονομήσῃ καὶ θὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ κάμῃ τὰς ἑορτασίμους προμηθείας του. Τὸ ζήτημα εἶνε νὰ ἴδωμεν πόσον θὰ στερηθῇ κατόπι διὰ νὰ φάγῃ καλὰ τὰ Χριστούγεννα . . .

✣

Αἱ ἀνακρίσεις πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν δυναμιτιστῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξακολουθοῦν μετὰ περισσῆς δραστηριότητος, ἀλλὰ καὶ μετὰ περισσῆς ἀτυχίας, ἐκίνησαν τὴν ὄρεξιν τῶν ἀστείων, οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν τὰς ἀνωνύμους ἐπιστολάς. Οὕτω πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς ἐστάλη μία κακογραμμένη καὶ ἀνορθόγραφος. Εἶνε διὰ κοινῆς μελάνης γεγραμμένη, μὲ χαρακτῆρα στρωτόν, ἄφοβον καὶ φέρει στίξεις δι' ἐρυθρᾶς. Τὸ κείμενόν της ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κύριε,

Πολὺ ἀστεῖοι φαίνεσθε ὅλοι σας μὲ τὸ νὰ νομίζετε παιδαριώδη τὰ ὅσα σᾶς ἐδηλώσαμεν.

Ὁ λαὸς σᾶς ἐννόησε, κακοῦργοι καὶ ἡ σφαῖρά μας θὰ σας πλήξῃ.

Φιλικός».

Ἐπίσης δι' ἀνωνύμου ἐπιστολῆς κατηγγέλθη εἰς τὴν Ἀστυνομίαν ὡς δράστης τῶν ἐκρήξεων φοιτητής τις ὅλως ἀθῷος καὶ ἀνύποπτος. Ἡ Ἀστυνομία ἐτέθη εἰς κίνησιν, ἔκαμεν ἔρευναν εἰς τὸ δωμάτιόν του, δὲν εὗρε τίποτε ὕποπτον καὶ ἀφῆκε τὸν φοιτητὴν ἀνενόχλητον·

✣

Δεῖγμα φιλοτέχνου βασιλικῆς εὐνοίας:

Ἡ κυρία Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου, ἠθέλησε κατ' αὐτὰς νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τὸν Βασιλέα. Ὡς γνωστόν, οἱ ὑποβάλλοντες τοιαύτην αἴτησιν ἐγγράφονται εἰς βιβλίον καὶ κατόπιν εἰδοποιοῦνται περὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ὥρας τῆς παρουσιάσεως. Ἀλλ' ἡ κ. Παρασκευοπούλου ἐγένετο ἀμέσως δεκτὴ εἰς ἀκρόασιν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως. Ἂν ἡ παράβλεψις τῆς ἐθιμοτυπίας διὰ μίαν Αὐλὴν εἶνε θαῦμα, ἰδοὺ ὅτι τὸ θαῦμα τοῦτο τὸ κατορθόνει ἡ Τέχνη.

✣

Οἱ φίλοι τῶν μεγάλων καλλιτεχνικῶν ἀπολαύσεων θὰ μάθουν μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὅτι ὁ Ἐρνέστος Ῥώσσης θὰ ἐπισκεφθῇ καὶ πάλιν τὰς Ἀθήνας, κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν καὶ θὰ δώσῃ ἓξ ἢ ὀκτὼ παραστάσεις ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Μεγάλου Θεάτρου. Ὅτε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἦλθε πάλιν ὁ Ῥώσσης, οἱ Ἀθηναῖοι ἔσπευσαν εἰς τὰς παραστάσεις του ἀθρόοι καὶ ἀπεθαύμασαν τὴν τέχνην τοῦ δαιμονίου τῆς Ἰταλίας τραγικοῦ. Ἡ εἴδησις τῆς προσεχοῦς ἐπανόδου του συνδαυλίζει τὰς ἀναμνήσεις τῶν ἐντυπώσεων ἐκείνων καὶ αὐξάνει τὴν ἀνυπομονησίαν, τὴν ὁποίαν ὅλοι αἰσθανόμεθα προκειμένου νἀπολαύσωμεν κάτι τὸ ὁποῖον δὲν φανταζόμεθα μόνον, ἀλλ' ἐγνωρίσαμεν ὡς ἔξοχον, τέλειον, θαυμαστόν.

✣

Ἐπανῆλθε καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις τὸ τόσῳ πλούσιον καὶ περίεργον θηριοτροφεῖον τοῦ Μοντενέγρου. Τὴν κοινὴν προσοχὴν κινεῖ περισσότερον ὁ Μπαμπᾶς, ὁ τεράστιος καὶ τόσον θυμόσοφος ἐλέφας, ὁ ἐγκληματίας ἐλέφας, ὅπως ὀνομάζεται εἰς τὰς ῥεκλάμας τοῦ θηριοτροφείου. Τὸ νέον του ἐπώνυμον τὸ ὀφείλει εἰς πραξικόπημα, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἐν Πειραιεῖ, συλλαβὼν διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ κτυπήσας χαμαὶ τρὶς ἕνα δυστυχῆ ξυλουργόν, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἀφροσύνην νά τον πειράξῃ. Καὶ ὁ μὲν δράστης περιεβλήθη διὰ νέας δόξης, ὁ δὲ παθὼν κινδυνεύει. Ἔ, οὔτε ὅλα τὰ ἐγκλήματα, οὔτε ὅλοι οἱ ἐγκληματίαι εἶνε ὅμοιοι . . .

✣

Ἐκ τοῦ «Ἄστεος»:

Ὁ ἀξιότιμος κύριος Ζαχαρίας Παραδαρμένος μὲ τὸν ἀξιάγαστον υἱόν του Μιμῖκον διέρχεται τὰ Χριστούγεννα ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σταδίου.

— Μπαμπᾶ, ἐρωτᾷ ὁ μικρός, τί θὰ πῇ Σύδνευ Νόελ, ποῦ εἶνε γραμμένο ἐδῶ κάτω;

Καὶ ὁ κ. Ζαχαρίας σοβαρῶς:

— Σύδνευ θὰ πῇ: ἔχομεν, Νόελ θὰ πῇ: Χριστούγεννα. Ὥστε: Ἔχομεν Χριστούγεννα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

«La tourmente» ἐπιγράφεται τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ γάλλου συγγραφέως Παύλου Μαργκερίτ, ἑνὸς τῶν ἐκπρεπεστέρων ἀντιπροσώπων τῆς συγχρόνου μυθιστοριογραφίας. Ὁ ἥρως του ἠπατήθη ὑπὸ τῆς συζύγου ἐν στιγμῇ παραφορᾶς. Καὶ τὴν συγχωρεῖ μὲν ἐκεῖνος, διότι τὴν ἀγαπᾷ, ὥστε νὰ μὴ εἰμπορῇ νὰ ζήσῃ ἄνευ αὐτῆς· ἀλλ' οὐδέποτε λησμονεῖ καὶ ἡ ζωὴ ἀποκαθίσταται κόλασις διὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἀποφασίζουν νὰ ζήσουν ὄχι πλέον ὡς σύζυγοι, ἀλλ' ὡς δύο φίλοι, συνδεόμενοι δι' ἁγνοῦ καὶ ἰδανικοῦ αἰσθήματος. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο διαπνέει ἡ ἀπαισιόδοξος ἐκείνη μελαγχολία, ἡ χαρακτηρίζουσα ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Μαργκερίτ.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελέται καὶ Εἰκόνες» ὁ Ἐδμόνδος Μπιρὲ ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις εἰς τόμον τὰς φιλολογικὰς αὐτοῦ διαλέξεις, μὲ ἁπλότητα ὕφους γεγραμμένας, ἀλλὰ πολλὴν μελέτην ἐλεγχούσας, ἐν αἷς χαρακτηρίζει πολλοὺς τῶν παλαιοτέρων καὶ τῶν συγχρόνων συγγραφέων, τὸν Σατωβριάνδον, τὸν Λαμαρτῖνον, τὸν Βαλζάκ, τὸν Μαρμιέ, τὸν Ῥουσσὲ καὶ ἄλλους.

— Μακρὸν ἔπος ἐξ εἰκοσιτεσσάρων ᾀσμάτων, ἐπιγραφόμενον «Γαμβεττιάς», ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις ὁ Θ. Βερόν, ἐν ᾧ ἐξυμνεῖ τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Γαμβέττα. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ κλασικοῦ τύπου εἶνε σήμερον πρωτοτυπία ἀρκετὰ τολμηρά, καθιστᾷ δὲ τὸ βιβλίον τοῦ Βερόν, τὸ περιεργότερον ἐξ ὅσων ἐνέπνευσεν ἡ πρὸς τὸν μέγαν καὶ ἀλησμόνητον πατριώτην τῆς Γαλλίας λατρεία.

— Ἡ ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἐκλεχθεῖσα ἐπιτροπὴ πρὸς ἀπονομὴν τοῦ βραβείου Σίλλερ, εἰς τὸ ἄριστον τῶν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν γραφέντων δραμάτων, ἀπένειμε τοῦτο εἰς τὸ «Φυλακτὸν» τοῦ Λουδοβίκου Φούλδα. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογήν, ἂν καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης συγκατελέγοντο ὁ Παῦλος Χέϋζε, ὁ Γουσταῦος Φρέϋταγ καὶ ἄλλοι ἔξοχοι τῆς Γερμανίας συγγραφεῖς.

— Τοῦ περιφήμου συγγράμματος τοῦ Μὰξ Νορδάου, ἡ «Ἐκφύλισις», ἐν ᾧ τὴν σημερινὴν τέχνην προσπαθεῖ ὁ συγγραφεὺς νὰποδείξῃ ὡς προϊὸν παθολογικῆς καταστάσεως, ἐξεδόθη ἐσχάτως γαλλικὴ μετάφρασις ὑπὸ Αὐγούστου Διέτριχ.

— Εἰς τὸ ἐν Βουδαπέστῃ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον συγκαλούμενον διεθνὲς συνέδριον τῆς ὑγιεινῆς καὶ δημοσιογραφίας, προσεκλήθη νὰ λάβῃ μέρος καὶ ἡ Ἑλλάς.

— Περιεργότατον βιβλίον ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις ὁ κ. Τζὼν Γκρὰν-Καρτερέ, ἐπιγραφόμενον «Ἡ Γελοιογραφία ἐπὶ τῆς Γαλλορωσσικῆς Συμμαχίας». Εἶνε λεύκωμα διεθνὲς περιέχον τὰς κυριωτέρας γελοιογραφίας, τὰς ὁποίας ἐνέπνευσε τὸ πολιτικὸν τοῦτο γεγονὸς εἰς Γάλλους καὶ ξένους, φίλους καὶ ἐχθρούς, Ἄγγλους, Γερμανούς, Αὐστριακούς, Ἰσπανούς, Ἰταλούς, ἀκόμη καὶ Ἀμερικανούς. Τοῦ λευκώματος προτάσσεται πατριωτικώτατος πρόλογος.

Ἐπιστημονικὰ

Ἡ Δεσποινὶς Δωροθέα Κλοῦμπκε, βοηθὸς τοῦ ἐν Παρισίοις Ἀστεροσκοπείου, ὑποστᾶσα λαμπρὰς ἐξετάσεις ἔτυχεν ἐσχάτως διπλώματος τῆς Μαθηματικῆς Σχολῆς. Ἡ Δνὶς Κλοῦμπκε ἐγεννήθη ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ, εἶνε δὲ ἡ πρώτη γυνή, τυγχάνουσα τοιούτου διπλώματος. Ἐξητάσθη εἰς τὸ ζήτημα τῶν *Δακτυλίων τοῦ Κρόνου*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκαμεν ἰδίας, σπουδαιοτάτας ἐργασίας. Καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς νέας μαθηματικοῦ, εἶνε ὡσαύτως ἐπιστήμων, ἰατρός.

— Τῇ 18 Δεκεμβρίου (ἔ. ν.) ἐγένετο ἡ ἐτησία δημοσία συνεδρίασις τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Κατ' αὐτὴν ὁ πρόεδρος Λακὰζ Δυθιὲ ἐξεφώνησε λόγον, ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς ἐπραγματεύθη τὸ ζήτημα τῆς ὀρθογραφίας τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων, εἶτα δὲ ἠρίθμησε τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀποθανόντα μέλη τῆς Ἀκαδημίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ὄβεν, ὁ Κανδόλλ, ὁ Σαρκώ, καὶ ἄλλοι ἔξοχοι ἐπιστήμονες. Μετὰ τοῦτον ὁ Βερτελὼ ἀπήγγειλε τὸ ἐγκώμιον τοῦ βοτανικοῦ Ἰωσὴφ Δεκαίσν, κατόπι δὲ ὁ Βερτρὰν ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἀπονεμηθέντων ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας βραβείων εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα.

— Ἐκ τοῦ καταστήματος Φέλιξ Ἀλκὰν ἐξεδόθη νέον βιβλίον τοῦ Πωλὰν ἐπιγραφόμενον *Οἱ χαρακτῆρες*. Ἐν αὐτῷ ὁ διάσημος συγγραφεὺς τῆς *Φυσιολογίας τοῦ Πνεύματος* κατατάσσει διὰ νέας μεθόδου τοὺς διαφόρους χαρακτῆρας, ἀποδίδων αὐτοὺς εἴτε εἰς τὴν ἐπικράτησιν ἢ ἔλλειψιν κάποιας τάσεως, εἴτε εἰς τὸν ἰδιαίτερον τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκδηλοῦνται αἱ τάσεις αὗται.

— Εἰς τὸν Σαρκώ, τὸν πρό τινος ἀποθανόντα ἔξοχον νευρολόγον, θὰ ἐγερθῇ προσεχῶς ἐν Παρισίοις μνημεῖον.

— Αἱ παρὰ τὸν Θησαυρὸν τῶν Ἀθηναίων ἐνεργούμεναι ἐν Δελφοῖς ἀνασκαφαί, ἀπεκάλυψαν καὶ ἄλλην μαρμαρίνην στήλην, φέρουσαν ὑπεράνω τῶν ἐπ' αὐτῆς κεχαραγμένων γραμμάτων καὶ σημεῖα μουσικῆς. Ἡ στήλη αὕτη εἶνε καθ' ὅλα ὁμοία τῇ πρό τινος ἀνακαλυφθείσῃ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπῆρχε τονισμένος ὕμνος πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ κ. Ὠμὸλλ θὰ παραδώσῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαιολόγων τὸν ὕμνον τοῦτον, πανομοιότυπον τοῦ ὁποίου ἐκτελεῖται ἤδη ἐν Γαλλίᾳ.

Καλλιτεχνικὰ

«Ἡ ἱσπανικὴ γραφικὴ» ἐπιγράφεται νέον βιβλίον τοῦ Παύλου Λαβρόρ, ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις, ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῶν ἱσπανῶν καλλιτεχνῶν ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων, τοῦ Ῥιβάλτα, τοῦ Ἑρρίνα, τοῦ Ῥιβέρα, τοῦ Βιλασκουέζ, τοῦ Μουρίλλου, μέχρι τῶν σημερινῶν Zamacois, Φορτουνώ, Μαδράζου κτλ. Τὸ βιβλίον κοσμοῦσιν εἰκόνες, παριστῶσαι διαφόρους πίνακας ἐκ τῆς ἱσπανικῆς τέχνης.

Θεατρικὰ

Εἰς τὸ θέατρον τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος ἐν Παρισίοις παρεστάθη μετ' ἐπιτυχίας νέον ἔργον τοῦ Ἀλφρέδου Βρυνὼ «ἡ κατὰ τοῦ Μύλου προσβολή», τοῦ ὁποίου ἡ ὑπόθεσις εἶνε ἐξημμένη ἔκ τινος διηγήματος τοῦ Ζολᾶ, περιεχομένου εἰς τὰς *Ἑσπερίδας* τοῦ Μεδάν.

— Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Πὸρτ-Σαὶν-Μαρτὲν παρεστάθη ὁ *Ναπολέων* ἐθνικὴ ἐποποιία, δρᾶμα θεαματικώτατον, μὲ πεντήκοντα εἰκόνας, τοῦ Μαρτίνου Λαγιᾶ. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τούτου, ὀφειλομένη κυρίως εἰς τὸν σκηνικὸν διάκοσμον εἶνε μεγίστη.

— Ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις νέα θεατρικὴ ἐφημερὶς «Τὸ Εἰκονογραφημένον Θέατρον» πραγματευομένη περὶ τῶν μεγάλων δραματικῶν καὶ μουσικῶν ἐπιτυχιῶν. Τὸ α' φύλλον εἶνε ἀφιερωμένον ὁλόκληρον εἰς τοὺς *Βασιλεῖς* τοῦ Λεμαίτρ.

— Ἀπέθανεν ὁ γάλλος κωμικὸς Λωράν, ἠθοποιὸς δημοτικώτατος ἄλλοτε ἐν Παρισίοις.

— Προσεχῶς ἔρχεται εἰς Ἀθήνας, ὅπως δώσῃ σειρὰν παραστάσεων ἐν τῷ Δημοτικῷ Θεάτρῳ, ὁ ἔξοχος Γάλλος ἠθοποιὸς Φρειδερῖκος Φαβρ, πρώην ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας, μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν θιάσου. Ὁ Φαβρ ἐπιστρέφει ἐκ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ θεατρικῆς αὐτοῦ περιοδείας, ἔνθα τόσον ἐξετιμήθη ἡ ὑπέροχος αὐτοῦ σκηνικὴ τέχνη. Μεταξὺ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα περιέχει τὸ ἐκλεκτὸν δραματολόγιόν του συγκαταλέγεται «le demi-Monde» τὸ ἀριστούργημα τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ, ὁ *Ταρτοῦφος* τοῦ Μολιέρου, *Ὁ φίλος Φρὶτς* τοῦ Ἔρκμανν καὶ Σατριὰν καὶ ἄλλα, τῶν ὁποίων τοὺς πρωτεύοντας ῥόλους ἐδημιούργησεν ὁ Φαβρ ἐν τῇ Γαλλικῇ Κωμῳδίᾳ.

ΚΑΜΙΛΛΟΣ ΦΛΑΜΜΑΡΙΩΝ

Ἡ θετικὴ ἐπιστήμη ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ὁσημέραι διαδιδομένη καὶ ποικιλοτρόπως ἐφαρμοζομένη κατέστη τὸ κυριώτερον ἔρεισμα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, οὗτινος ἄρχει ὡς ἀπόλυτος δεσπότης ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον· τὰ πολύτιμα αὐτῆς προϊόντα ἀποτελοῦσι τὴν πλουσιωτέραν πηγὴν τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἰσχύος, αἱ δὲ ποικίλαι ἐφαρμογαὶ αὐτῆς προσδίδουσι τὸ ὄνομά των εἰς τὰς διαφόρους ἱστορικὰς ἐποχὰς καὶ χαρακτηρίζουσι τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν. Ὁ ἠλεκτρισμός, ὁ μαγνητισμός, ὁ ἀτμός, αἱ μηχαναί, ἡ θετικὴ φιλοσοφία καὶ τὰ λοιπὰ πολυπληθῆ καὶ πολυώνυμα τῆς ἐπιστήμης τέκνα κατῆλθον ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ δυσπροσίτων ναῶν αὐτῆς, διεδόθησαν θαυμασίως καὶ ἐφώτισαν μέχρι τῶν τελευταίων κοινωνικῶν βαθμίδων τὴν πεπολιτισμένην ἀνθρωπότητα. Ἡ γεωργία, ἡ ναυτική, ἡ βιομηχανία, ἡ ἰατρική, αἱ τέχναι, τὸ ἐμπόριον καὶ οἱ λοιποὶ οὐσιώδεις κλάδοι, δι' ὧν λειτουργεῖ, μορφοῦται καὶ προάγεται τὸ κοινωνικὸν καθεστὼς ἐξ αὐτῆς ἀρύονται χρήσιμα πορίσματα, θεμελιώδεις καὶ ἀσφαλεῖς βάσεις, ἰσχυρὰς καὶ πολυτίμους δυνάμεις πρὸς πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν. Τὸ ζωηρὸν ἐπιστημονικὸν φῶς τὸ σελαγίζον, ὡς ζείδωρος Ἥλιος, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καθοδηγεῖ τὴν χεῖρα τοῦ ἐργάτου, τὴν κρίσιν τοῦ φιλοσόφου, τὰς ἐρεύνας τοῦ σοφοῦ, τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, τὸν κάλαμον τοῦ δημοσιογράφου. Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ τῶν αὐθαιρέτων δοξασιῶν, τῶν σκοτεινῶν καὶ ταλαντευομένων ἐμπειρισμῶν, τῶν ἀτομικῶν συστημάτων, τῶν ἀβασίμων θεωριῶν καὶ τῶν φαντασιωδῶν φιλοσοφικῶν σκέψεων. Πανταχοῦ ὅπου ἀναζητεῖται ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ἢ καλλιεργοῦνται αἱ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς τὸ πᾶν στηρίζεται ἐπὶ τῆς θετικῆς ἐπιστήμης καὶ ὅ,τι ἀντίκειται πρὸς αὐτήν, ἀντίκειται πρὸς τὰ πράγματα, πρὸς τὴν παρατήρησιν, πρὸς τὸν ὑπολογισμὸν καὶ συνεπῶς στερούμενον βάσεως καταπίπτει ἢ προώρισται ταχέως καὶ ἀφεύκτως νὰ καταπέσῃ.

Ἡ ἐπιστήμη, ὡς ἡ ἀλήθεια, εἶνε μία· πᾶσα ἀνακάλυψις ἐν αὐτῇ εἰς οἱονδήποτε κλάδον καὶ καθ' οἱανδήποτε διεύθυνσιν καὶ ἂν γείνῃ συνδέεται ἀναποσπάστως πρὸς πάσας τὰς λοιπάς. Ἀλληλένδετοι κρίκοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἁλύσσου, αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι δὲν δύνανται νὰ χωρισθῶσιν εἰς πρακτικὰς ἢ μή, χρησίμους ἢ ἀχρήστους· ἡ μία βοηθεῖ καὶ στηρίζει τὴν ἄλλην, ἡ μία συντελεῖ καὶ παρέχει ἀφορμὴν εἰς ἀνακάλυψιν ἢ πρόοδον τῆς ἄλλης. Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν δύναμιν τῆς διανοητικῆς ἐργασίας ἥτις συνετέλεσεν εἰς ἀποκάλυψιν ἑκάστης αὐτῶν, ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ προίδωμεν ἢ προορίσωμεν τὴν ἔκτασιν, ἣν δύναται νὰ λάβῃ ἐν τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ καὶ τὸν βαθμόν, καθ' ὃν θέλει συντελέσει εἰς τὴν πρόοδον μία οἱαδήποτε τούτων. Τίς ἠδύνατο νὰ προίδῃ τὰς διαστάσεις καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἠλεκτρικοῦ πειράματος τοῦ Θαλοῦ ἢ τοῦ ἐπὶ βατράχου φυσιολογικοῦ πειράματος τοῦ Γαλβάνη; ***Ἡ ἐπιστήμη διὰ τὴν ἐπιστήμην***· ἀλλοίμονον δὲ ἐὰν θελήσωμεν νὰ περιορίσωμεν τὰς ἐρεύνας αὐτῆς εἰς τὰ στενὰ ὅρια τῆς πρακτικῆς ἀνάγκης. Τότε αὕτη χάνει τὸν ὑψηλὸν προορισμόν της, παρεκτρέπεται τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ της καὶ ὑποβιβάζεται εἰς ταπεινὴν θεραπαινίδα εὐτελῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν. Ὁ ζητῶν νὰ ὁρίσῃ τὴν σκοπιμότητα οἱασδήποτε ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, λησμονεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστήμης ἢ ζητεῖ νὰ περικόψῃ τὰ πτερά, δι' ὧν αὕτη διατρέχουσα τὸ Σύμπαν κατέστη κυρία αὐτοῦ.

Ἡ πρόοδος ὅμως τῆς ἐπιστήμης καὶ μετ' αὐτῆς ἡ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα δημιουργίας μόνον· οἱ μεγαλοφυεῖς ἐπιστήμονες ὧν τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα ἐχάραξε νέας ὁδοὺς καὶ ἐπλούτισεν αὐτὴν διὰ μεγάλων ἀνακαλύψεων δὲν εἶνε οἱ μόνοι παράγοντες ταύτης καὶ συνεπῶς οἱ μόνοι ἔχοντες δικαιώματα ἐπὶ τὴν παγκόσμιον ἐκτίμησιν καὶ εὐγνωμοσύνην. Ἡ δημιουργία ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον σταδιον πάσης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ἡ δὲ καρποφόρος χρησιμοποίησις αὐτῆς θᾶττον ἢ βράδιον, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἶνε ἀπαραίτητον αὐτῆς συμπλήρωμα. Εἶνε βλασφημία νὰ βαθμολογῶνται ἀναλόγως τῆς φαινομένης πρακτικότητος αὐτῶν αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι, ἀλλὰ δὲν εἶνε πρέπον καὶ νὰ ἀφίνωνται αὗται ἀχρησιμοποίητοι, καὶ ἀπρόσιτοι εἰς τοὺς πολλοὺς ἐν περιορισμῷ μεταξὺ τῶν στενῶν ὁρίων τῆς εἰδικότητος. Ὁ ἰδανικὸς σκοπὸς αὐτῶν εἶνε νὰ ἀνήκουν, εἰ δυνατόν, εἰς ὅλους, νὰ καταστῶσι κοινὸν κτῆμα, ἀντικείμενον παγκοσμίου χρήσεως. Οὕτω πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια καθίσταται πυρσὸς φωτίζων τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῷ σκοτεινῷ καὶ δυσχερεῖ ἀγῶνι πρὸς κατάκτησιν τοῦ ἀγνώστου, πανίσχυρος δύναμις ἐνισχύουσα καὶ ὠθοῦσα αὐτὴν πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν.

Ἡ πρὸς ἐκλαίκευσιν τάσις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν μυστικισμὸν καὶ τὴν ἄκραν ἀποκλειστικότητα τῆς ἀρχαίας τῆς προελληνικῆς, ἀποτελεῖ τὸ οὐσιωδέστερον καὶ ἀποτελε-

σματικώτερον προσόν αὐτῆς. Ἡ ἐκδημοκράτισις ὅμως αὕτη τῶν καρπῶν τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ πνεύματος δὲν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους· ἤρξατο καὶ αὐτή, ὡς τόσα ἄλλα, ἐν Ἑλλάδι πρὸ δύο καὶ ἡμισείας χιλιετηρίδων διὰ τοῦ πατρὸς τῆς ἑλληνικῆς Ἀστρονομίας. Τῷ 600 π. Χ. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ταξειδεύσας ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος μετέφερε καὶ ἐξελαΐκευσεν ἐν αὐτῇ πρῶτος τὰς μυστηριώδεις ἀστρονομικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς γνώσεις τῶν Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων· εἰς τοῦτο, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότερον τίτλον τοῦ πρώτου τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ μόρφωσις τῆς Ἀστρονομίας εἰς συστηματικὴν θετικὴν ἐπιστήμην, ὁποία ἐβλάστησεν ἐπὶ τοῦ γονίμου πνευματικοῦ ἐδάφους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ὁποία ὑπάρχει μέχρι σήμερον. Ἡ ἐκλαίκευσις αὕτη τῆς ἐπιστήμης ἐξηκολούθησεν ἀσθενῶς καὶ ἐν μέρει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἐπεκράτησεν ὅμως καὶ κατέστη ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς ἐκπολιτιστικῆς κινήσεως κατὰ τὸν λήγοντα ἰδίως αἰῶνα. Εἰς αὐτὴν ὀφείλομεν τὸν Edisson καὶ τόσους ἄλλους σπουδαίους τῶν πρακτικῶν ἐφαρμογῶν τῆς ἐπιστήμης ἐργάτας, οἵτινες δεξιῶς τὰ πορίσματα αὐτῆς χειριζόμενοι καὶ συνδυάζοντες κατώρθωσαν διὰ τοῦ ἐπινοητικοῦ αὐτῶν πνεύματος νὰ παράσχωσι πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Χρειάζεται ὅμως ἱκανότης καὶ ἰδιοφυΐα οὐ σμικρὰ διὰ ν' ἀποσπάσῃ τις ἐκ τῶν στρυφνῶν καὶ περιπλόκων ὑπομνημάτων τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, νὰ τὰς ἁπλοποιήσῃ ἀρκούντως, νὰ τὰς καταστήσῃ προσιτὰς εἰς πάντας καὶ νὰ τὰς μεταδώσῃ ὡς τερπνὸν ἀνάγνωσμα εἰς ὅλα τὰ πνεύματα οἱασδήποτε ἀναπτύξεως. Μόνος ὁ ἐννοῶν κατὰ βάθος τὰ πράγματα δύναται καὶ νὰ μεταδώσῃ αὐτὰ σαφῶς καὶ ἐξ ὁλοκλήρου· δὲν εἶνε ἴδιον παντὸς ἐπιστήμονος νὰ καθιστᾷ προσιτὰ τὰ προϊόντα τῆς διανοίας, εἴτε ἑαυτοῦ εἴτε ἄλλων ἔργα εἶνε ταῦτα. Ὁ διὰ δημιουργικοῦ πνεύματος πεπροικισμένος εἶνε ὁ καταλληλότερος πρὸς μετάδοσιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν καὶ ὁ μόνος ἱκανὸς ν' ἀνυψωθῇ εἰς τὰ ἀνώτατα τῆς γονίμου μεταδοτικότητος στρώματα τὰ ἀπρόσιτα εἰς τοὺς κοινοὺς διδασκάλους. Εἶνε ὅμως ἀνακριβὲς ὅτι ὅλοι οἱ δημιουργοῦντες εἶνε ἱκανοὶ καὶ νὰ μεταδίδωσιν ἐγγράφως ἢ διὰ ζώσης, ὅσον καὶ ὅτι ἡ ἔλλειψις σαφηνείας εἶνε χαρακτηριστικὸν τῶν μεγάλων δημιουργικῶν πνευμάτων ὡς ἐπρέσβευόν τινες ἄλλοτε. Πρὸ ἐτῶν ἔν τινι ἐπιστημονικῇ συζητήσει, καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ λυθῇ ἂν ἔργον τι, περὶ τοῦ κόσμου, ἀνῆκεν ἢ μὴ εἰς τὸν Ἀριστοτέλη, ὁ Δανιὴλ Heinsius ἀπεφάνθη ἀρνητικῶς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι «τὸ ἔργον τοῦτο οὐδαμοῦ παρέχει τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην σκοτεινότητα, ἥτις εἰς τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπωθεῖ τοὺς ἀμαθεῖς». Αἱ τοιαῦται ὅλως σφαλεραὶ ἰδέαι οὐδαμοῦ στηρίζονται σήμερον. Ὁ πολὺς Arago ἀναφέρων τοῦτο, ὀρθότατα προσθέτει: «κατ' ἐμὲ οὐδέποτε ἡ ἀσάφεια δύναται νὰ καταστῇ ἀντικείμενον δικαίων ἐπαίνων». Αὐτὸς οὗτος δὲ ὁ διὰ τὴν πληθὺν τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καὶ τὸ σαφὲς καὶ τερπνὸν τῆς διδασκαλίας περιώνυμος ἀστρονόμος ἀποτελεῖ ἓν τῶν πολλῶν παραδειγμάτων, ἐφ' ὧν συνετρίβησαν καὶ κατέπεσαν αἱ τοιαῦται ἰδέαι. Ὑπάρχουσι βεβαίως μεγάλα δημιουργικὰ πνεύματα, ὧν ἡ μεταδοτικότης δὲν ἐξέρχεται τῶν στενωτάτων ὁρίων τῆς ἰδίας ἀτομικότητος, ἀλλ' οἱ συγκεντροῦντες ἐν ἑαυτοῖς τό τε δημιουργικὸν καὶ μεταδοτικὸν δῶρον εἰσὶν οἱ τέλειοι ἐπιστήμονες, ἐξ ὧν προῆλθον οἱ μεγάλοι ἐκλαϊκευταὶ οἱ φωτίσαντες τὴν ἀνθρωπότητα καὶ γενόμενοι ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῆς.

Ἐὰν ἡ ἐκλαίκευσις θεωρῆται χρήσιμος δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, εἶνε βεβαίως ἀπαραίτητος διὰ τὸν ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον αὐτῶν, τὴν Ἀστρονομίαν, δι' ἣν δικαίως ἐλέχθη ὅτι παρέχει τὸ ἀκριβὲς μέτρον τῶν δυνάμεων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Ἡ ἔκτακτος μεγαλοπρέπεια τῶν ἐξαγομένων αὐτῆς ἀνυψοῖ τὸ πνεῦμα, ἐνῷ ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ θαυμασία δύναμις τῶν μεθόδων ἃς χειρίζεται, ἐνισχύει αὐτὸ εἰς ἐπίλυσιν μεγάλων προβλημάτων. Ἡ ἀλήθεια αὕτη κατενοήθη ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, σπουδαίως δὲ εἰς τοῦτο συνετέλεσε διὰ συστηματικῆς καὶ ἐπιτυχοῦς ἐργασίας, μετὰ τὸν Arago, ὁ Φλαμμαριών. Ὁ περιώνυμος ἀστρονόμος, οὗτινος ἡ φήμη εἶνε ἤδη παγκόσμιος, εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἐκλαϊκευτὴς τῆς βασιλίσσης τῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Κοπέρνικος κατὰ τὸ 1543 ἐν τῷ περιφήμῳ «*Περὶ Περιφορῶν*» βιβλίῳ του ἔγραφεν: «*Θὰ καταστήσω τὸ σύστημά μου φαεινότερον τοῦ Ἡλίου, τοὐλάχιστον δι' ἐκείνους, οἵτινες δὲν εἶνε ξένοι πρὸς τὰ Μαθηματικά.*» Ὁ Φλαμμαριὼν δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ μετὰ τοῦ Arago ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τοῦ τελευταίου περιορισμοῦ, καὶ ὅτι ἠδυνήθη νὰ ἐκθέσῃ τὴν Ἀστρονομίαν χωρὶς νὰ τὴν ὑποβιβάσῃ, οὕτως ὥστε νὰ καταστήσῃ τὰς ὑψηλοτέρας θεωρίας αὐτῆς προσιτὰς καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγεωμετρήτους. «Τὸ βιβλίον αὐτό, γράφει ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ***Δημώδους Ἀστρονομίας*** του ὁ Φλαμμαριών, ἐγράφη δι' ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀγαπῶσι ν' ἀντιλαμβάνωνται τῶν περικυκλούντων αὐτοὺς πραγμάτων, καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ἐλογίζοντο εὐτυχεῖς ἐὰν ἀπέκτων ἄνευ κόπου στοιχειώδη καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς καταστάσεως τοῦ Σύμπαντος. Δὲν εἶνε εὐχάριστον ν' ἀσκῶμεν τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἐν τῇ σπουδῇ τῶν μεγάλων θεαμάτων τῆς φύσεως; Δὲν εἶνε χρήσιμον νὰ γνωρίζωμεν τοὐλάχιστον ποῦ βαδίζομεν, ποίαν θέσιν κατέχομεν ἐν τῷ ἀπείρῳ, ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ Ἥλιος τοῦ ὁποίου αἱ εὐεργετικαὶ ἀκτῖνες συντηροῦσι τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς Γῆς, τίς εἶνε ὁ οὐρανὸς αὐτὸς ὅστις μᾶς περιβάλλει, ποῖοι εἶνε οἱ πολυπληθεῖς αὐτοὶ ἀστέρες οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν σκοτεινὴν νύκτα διαχέουν εἰς τὸ διάστημα τὸ σιγηλὸν αὐτῶν φῶς; Τὴν στοιχειώδη ταύτην γνῶσιν τοῦ Σύμπαντος, ἄνευ τῆς ὁποίας θὰ ἐζῶμεν ὡς τὰ φυτὰ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ καὶ τῇ ἀδιαφορίᾳ τῶν αἰτίων, ὧν ὑφιστάμεθα αἰωνίως τὰ ἀποτελέσματα, δυνάμεθα νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν οὐ μόνον ἀκόπως ἀλλὰ καὶ μετὰ θελγήτρου διαρκῶς αὔξοντος. Μακρὰν τοῦ νὰ ἦνε μεμονωμένη καὶ ἀπρόσιτος, ἡ Ἀστρονομία εἶνε ἡ ἐγγύτερον ἡμῶν κειμένη ἐπιστήμη, ἡ ἀναγκαιοτέρα εἰς τὴν γενικὴν μόρφωσιν ἡμῶν καὶ

συγχρόνως ἐκείνη, ἧς ἡ μελέτη παρέχει τὰ περισσότερα θέλγητρα καὶ ἐπιφυλάσσει τὸ τερπνότερον ἐντρύφημα. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μᾶς εἶνε ἀδιάφορος, διότι μόνη αὐτὴ μᾶς διδάσκει ποῦ εἴμεθα· πρὸς δὲ δὲν περιπλέκεται ὑπὸ ἀριθμῶν, ὡς αὐστηροί τινες σοφοὶ ἠθέλησαν νὰ ὑποδείξωσιν· οἱ ἀλγεβρικοὶ τύποι εἶνε ἰκριώματα ἀνάλογα πρὸς ἐκεῖνα, ὧν γίνεται χρῆσις κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν λαμπροῦ μεγάρου· ἂς καταπέσωσιν οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὸ ἀνάκτορον τῆς Οὐρανίας ἀπαστράπτει ἐν πολυτελείᾳ, ἐπιδεικνύον εἰς τοὺς ἐκθάμβους ὀφθαλμοὺς ὅλον τὸ μεγαλεῖον καὶ ὅλην τὴν αἴγλην αὐτῆς.»

Ὁ Φλαμμαριὼν δὲν εἶνε οὔτε ὁ πρῶτος οὔτε ὁ μόνος ἀστρονόμος, ὅστις διὰ δημωδῶν συγγραμμάτων καὶ διατριβῶν προσεπάθησε νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὴν ἐπιστήμην τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τὰς καθημερινὰς προόδους της. Πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν σοφοὶ ἔξοχοι ἐκ τῶν σκηπτούχων τῆς ἐπιστήμης ὡς ὁ Laplace, ὁ Arago, ὁ Bessel, ὁ Delaunay, ὁ Newcomb, ὁ Tisserand καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔγραψαν σπουδαιότατα δημώδη ἔργα, ἐν οἷς πλὴν τῶν γνωστῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν ἐγκατέσπειραν πλείστας νέας πρωτοτύπους ἰδέας καὶ ἐργασίας των μεγάλης σπουδαιότητος. Ὁ μελετῶν τὴν ***Περιγραφὴν τοῦ Συστήματος τοῦ Κόσμου*** τοῦ δαιμονίου Laplace καὶ δυνάμενος νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν στρυφνῶν αὐτῆς σελίδων ἐκπλήσσεται συναντῶν ἀνὰ πᾶν βῆμα πληθὺν νέων πρωτοτύπων ἐπιστημονικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἰδεῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς μαθηματικῆς ἀποδείξεως διατυπωμένων. Αἱ ἐργασίαι αὗται οὐ μόνον δὲν ἐμείωσαν τὸ γόητρον τῆς Ἀστρονομίας καταστήσασαι αὐτὴν κοινὸν κτῆμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠφέλησαν σπουδαίως, ἐπαυξήσασαι τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου πρὸς αὐτήν. «Ὑπάρχουσι ψευδεπιστῆμαι τινές, λέγει ὁ Arago, αἵτινες θὰ ἔχανον ὅλην τὴν γοητείαν των ἐὰν ἐξετίθεντο εἰς τὰ ὄμματα πάντων. Ἡ Ἀστρονομία δὲν φοβεῖται τοιοῦτόν τι. Οἱονδήποτε φῶς καὶ ἂν διαχύσητε ἐπὶ τῶν μεθόδων καὶ τῶν ἀποδείξεων αὐτῆς, δὲν φοβεῖσθε νὰ ἀνακράξῃ κανείς: ***αὐτὸ ἦτο ὅλον;*** Τὸ μέγεθος τῶν ἐξαγομένων αὐτῆς προλαμβάνει πάντοτε τοιαύτην ἐπιφώνησιν.» Ἡ ἐκλαίκευσις τῆς Ἀστρονομίας ἐφώτισε τοὺς ἁρμοδίους καὶ ἐγένετο πολλάκις μέχρι τοῦδε ἀφορμὴ ἱδρύσεως νέων καὶ μεγάλων Ἀστεροσκοπείων ἐκ μέρους τῶν κυβερνήσεων ἢ τῶν πλουσίων ἐραστῶν τῆς ἐπιστήμης· τὰ διάφορα Ἀστεροσκοπεῖα, μηδ' αὐτοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις Ἐθνικοῦ τῆς Γαλλίας ἐξαιρουμένου, οὐ μόνον παρὰ τοῦ Κράτους ἔτυχον πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν μέσων ἀλλὰ καὶ παρὰ πεφωτισμένων ἰδιωτῶν ἐπροικίσθησαν διὰ κολοσσαίων ὀργάνων, τιμώντων ἤδη τὸ ὄνομα τῶν χειριζομένων ὅσον καὶ τὸ τῶν δωρησάντων αὐτά. Πρόσφατον εἶνε τὸ παράδειγμα τοῦ ἐν Nice μεγάλου Ἀστεροσκοπείου, ἀξίας πέντε περίπου ἑκατομμυρίων, ὅπερ ἀνηγέρθη καὶ συντηρεῖται ὑπὸ τοῦ μεγάλου φιλεπιστήμονος Bischoffsheim· τοῦ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Λευκοῦ ὄρους κατασκευαζομένου εἰσέτι ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Janssen δαπάνῃ διαφόρων γάλλων πλουσίων· τοῦ μεγάλου τηλεσκοπίου τῆς Βιέννης δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ Rotschild, καὶ τόσων ἄλλων ἀξίων μιμήσεως.

Ὅ,τι διακρίνει τὸν Φλαμμαριῶνα ὡς ἐκλαϊκευτὴν εἶνε τὸ σπινθηρίζον παρισινὸν πνεῦμα, ἡ κομψότης τοῦ ὕφους, ὁ μέγας ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ πολλὴ σαφήνεια. «Ἡ σαφήνεια εἶνε ἡ εὐγένεια τῶν ὁμιλούντων δημοσίᾳ» εἶπε φιλόσοφός τις. Ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ταύτης εὐγενείας ὁ Φλαμμαριὼν ἔχει βεβαίως ἀναφαιρέτους τίτλους. Λάτρης φανατικὸς τῆς ἐπιστήμης, ἐμπνευσμένος ποιητὴς τῆς Οὐρανίας, παρασύρει τοὺς ἀναγνώστας καὶ τοὺς ἀκροατάς του, τοὺς ἀνυψοῖ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὰς ἀνὰ τὸ Σύμπαν πνευματικὰς ἐκδρομάς του καὶ τοῖς μεταδίδει τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἰδίαν αὐτοῦ λατρείαν. Πνευματώδης εἰς ἄκρον καὶ κάτοχος τῆς ἱστορίας τῆς Ἀστρονομίας καὶ τῶν ἀστρονόμων πάντων μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν αὐτῆς, διδάσκων τέρπει διὰ χαριτολογημάτων καὶ πλήθους ἐπιστημονικῶν ἀνεκδότων, ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὰς ποικίλας ἀστρονομικὰς ἀνακαλύψεις καὶ τοὺς ἐργάτας αὐτῶν. Ὀλίγοι μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων ἀστρονόμων γνωρίζουν ὡς ὁ Φλαμμαριὼν πᾶν ὅ,τι ἔχει ἄμεσον ἢ ἔμμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην τοῦ Οὐρανοῦ· εἶνε ζῶσα ἀστρονομικὴ Βιβλιοθήκη, πλήρης καὶ πάντοτε ἐνήμερος. Ὡς ἐκλαϊκευτὴς ὁ Φλαμμαριὼν ἀναμφιβόλως θὰ ἀφήσῃ ἐποχήν· ἐν Παρισίοις καθὼς καὶ καθ' ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ὅπου ἀναγινώσκονται βιβλία, ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ εἶνε ὁ δημοτικώτερος τῶν συγχρόνων ἐπιστημόνων.

Ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν ἀναγινωσκόντων οἱ μὴ γνωρίζοντες τὸν Νεύτωνα, τὸν Laplace, τὸν Lavoisier, οὐδεὶς ὅμως ἀγνοεῖ τὸν Φλαμμαριῶνα. Ὅταν ὁμιλῇ ἐν Παρισίοις δημοσίᾳ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Rue Serpente τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ ἐξ ἀνθρώπων ὅλων τῶν σημείων καὶ τῶν τάξεων τῆς μεγαλοπόλεως ἀποτελούμενον ἀνέρχεται εἰς χιλιάδας. Ἐπὶ δύο ὥρας ὡμίλει πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐνώπιον πυκνοῦ ἐκ 5 χιλιάδων περίπου ἀκροατηρίου, χωρὶς οὐδεὶς νὰ κουρασθῇ, χωρὶς οὐδεὶς νὰ βαρυνθῇ, ἐνῷ ἡ πρὸς τὴν αἴθουσαν ἄγουσα ὁδὸς ἦτο καὶ αὐτὴ πλήρης παρισινῶν διαπληκτιζομένων ἵνα εἰσέλθωσι καὶ ἀκούσωσι τὸν εὐφραδῆ ὁμιλητὴν μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ πλανήτου, τοῦ γείτονος καὶ κατὰ πολὺ ὁμοιάζοντος πρὸς ἡμᾶς Ἄρεως.

Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης φανατικὸς ἐνθουσιασμὸς τοῦ Φλαμμαριῶνος εἶνε τοσοῦτος, ὥστε ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἀναγινώσκοντες μυθιστορήματα ἐνῷ ἀγνοοῦν τὰ στοιχεῖα αὐτῆς. Βεβαίως δὲν πρόκειται περὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἢ ἄλλων οἱασδήποτε σημασίας καὶ σπουδαιότητος φιλολογικῶν ἔργων, περὶ ὧν οὐδεὶς ἀντιλέγει, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀσκόπων καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος μυθιστοριῶν, ἐξ ὧν ἐπλημμύρησε δυστυχῶς ἡ νεωτέρα φιλολογία. Κατὰ τούτων ὑψῶν τὴν φωνὴν αὐτοῦ γράφει ὁ Φλαμμαριών: «ἐνῷ τελειώνοντες τὴν τελευταίαν σελίδα μυθιστορήματος γνωρίζομεν ἀκριβῶς τόσα ὅσα καὶ πρὶν ἀρχίσωμεν τὴν πρώτην, ἔπρεπε νὰ εἴμεθα τυφλοὶ ἢ

ἀνεπίδεκτοι πάσης πνευματικῆς ἀντιλήψεως ὅπως ἡ ἀνάγνωσις ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων μὴ ἐκτείνῃ θαυμασίως τὴν σφαῖραν τῶν γνώσεων ἡμῶν καὶ μὴ ὑψώσῃ βαθμηδὸν τὴν κρίσιν μας. Δυνάμεθα μάλιστα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἶνε ἀνήκουστον νὰ εὑρίσκηται εἰς τὴν ἐποχὴν ἡμῶν πνεῦμα ἔστω καὶ ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένον, τὸ ὁποῖον νὰ διατελῇ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀπολύτων ἀληθειῶν τῶν ἀποκαλυπτομένων ὑπὸ τῶν μεγαλοπρεπῶν κατακτήσεων τῆς νεωτέρας Ἀστρονομίας».

Νεώτατος ὁ Φλαμμαριὼν εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῶν Παρισίων, ὅταν Διευθυντὴς αὐτοῦ ἦτο ὁ δι' ὑπολογισμῶν ἐν τῷ γραφείῳ αὐτοῦ ἀνακαλύψας τὸν Ποσειδῶνα διάσημος Leverrier. Τὸ μέγα Ἀστεροσκοπεῖον τῆς Γαλλίας, διοικούμενον μετ' ἄκρας αὐστηρότητος καὶ τάξεως, ἔκτοτε ἤκμαζεν, ὁ δὲ περιώνυμος πλὴν εἰς ἄκρον μαθηματικὸς Διευθυντής του ἐθεωρεῖτο ὁ πρύτανις τῶν συγχρόνων ἀστρονόμων καὶ ὁ δυσκολώτερος τὸν χαρακτῆρα μεταξὺ αὐτῶν. Ὁ Φλαμμαριὼν ὅμως φαίνεται ὅτι δὲν εἶχε γεννηθῆ διὰ νὰ ὑποβληθῆ εἰς τοὺς περιορισμοὺς καὶ τοὺς μαθηματικοὺς ὅρους τοῦ μεγάλου Ἀστεροσκοπείου. «Ὑπολογισμοί, γράφει ὁ ἴδιος ἐν τῇ *Οὐρανίᾳ* του, λίαν ἀνούσιοι ἀπερρόφων ὅλα τὰ ἀπογεύματά μου ἀπὸ τῆς δευτέρας μέχρι τῆς τετάρτης ὥρας· ἠσχολούμην νὰ διορθώνω τὰς κατὰ τὴν προηγουμένην νύκτα γενομένας παρατηρήσεις τῶν ἀστέρων, ἐπιφέρων εἰς αὐτὰς τὰς ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς διαθλάσεως προερχομένας διορθώσεις, αἵτινες ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ βαρομέτρου καὶ τῆς θερμοκρασίας. Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι εἶνε ἁπλοῖ ὅσον καὶ ὀχληροί· τοὺς ἐκτελοῦμεν μηχανικῶς διὰ πινάκων ἑτοίμων, ἐνῷ συγχρόνως σκεπτόμεθα ἄλλο τι». Ἡ ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ δρᾶσις αὐτοῦ βεβαίως δὲν θὰ περιωρίζετο εἰς τοῦτο μόνον, οὐδὲ θὰ ἐστερεῖτο τῆς εὐκαιρίας νὰ διαπρέψῃ εἰς ἄλλα ὑψηλὰ καὶ πρωτότυπα ἔργα, ἐξ ὧν βρίθει τὸ ἐν τοῖς Ἀστεροσκοπείοις στάδιον· ἀλλὰ ἡ ἰδιοφυία τοῦ Φλαμμαριῶνος ὤθει αὐτὸν πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν, πρὸς τὸν ἐλεύθερον καὶ ἀνοικτὸν ὁρίζοντα, οὗτινος εἶχεν ἀνάγκην ὅπως δράσῃ καὶ διαπρέψῃ συμφώνως πρὸς αὐτήν. Δι' αὐτὸ ἀπεσύρθη ἐνωρὶς τῆς ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ ὑπηρεσίας καὶ ἤρξατο γράφων καὶ δημοσιεύων τὰ ὡραῖα αὐτοῦ ἔργα. Ὀλίγοι ἔγραψαν τόσα πολλά, ὅσα αὐτὸς εἰς τόσον χρονικὸν διάστημα. Δραστηριότης ὡς ἡ τοῦ Φλαμμαριῶνος σπανίως ἀπαντᾶται· τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα ἔργα αὐτοῦ ἀποτελοῦν βιβλιοθήκην ὁλόκληρον, οἱ δὲ μὴ γνωρίζοντες αὐτὸν προσωπικῶς καὶ κρίνοντες ἐκ τῆς μεγάλης φήμης καὶ τῆς πληθύος τῶν συγγραμμάτων του, φαντάζονται αὐτὸν γέροντα λευκότριχα, κεκυρτωμένον ἐκ τοῦ βάρους τῶν ἐτῶν, ἐνῷ μόλις ἄγει τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἐργάζεται εἰσέτι ὅσον τέσσαρες τοὐλάχιστον νέοι, ἀκμαῖος καὶ ἱκανὸς νὰ παραγάγῃ πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἀκόμη ἔργα. Ἱδρυτὴς τῆς ἐν Παρισίοις «*Ἀστρονομικῆς Ἑταιρίας*» εἶνε ἡ ψυχὴ αὐτῆς θυσιάζων πολλὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ὑπὲρ ταύτης, ἐνῷ συγχρόνως ἐκδίδει τὴν *Ἀστρονομίαν*, τὸ παγκόσμιον ἀστρονομικὸν περιοδικόν, συγγράφει ὀγκώδεις τόμους, στέλλει ἐπιστημονικὰ ἄρθρα τακτικῶς εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ἱσπανίας, Ἀμερικῆς καὶ ἄλλων χωρῶν, ἀλληλογραφεῖ μετὰ τῶν διαπρεπεστέρων ἐπιστημόνων ὅλου τοῦ κόσμου, ἐκδίδει τὴν *Ἀστρονομικὴν Ἐπετηρίδα* καὶ διευθύνει τὸ ἐν Juvisy πλησίον τῶν Παρισίων ἰδιόκτητον Ἀστεροσκοπεῖον του! Ἐργασία ποικίλη καὶ κολοσσαία ἱκανὴ ν' ἀπορροφήσῃ ἐξ ὁλοκλήρου οὐχὶ ἕνα ἀλλὰ πολλοὺς ἐπιστήμονας δραστηρίους καὶ ἀκμαίους. Καὶ ὅμως κατορθοῖ μόνος ὅλα αὐτά· τὸ μυστικόν του ἔγκειται ἐν τῷ ἀρχαίῳ ῥητῷ **φείδου χρόνου**. Οὐδέποτε ὁ Φλαμμαριὼν χάνει τὸν καιρόν του εἰς ἀερολογίας· σχετίζεται, συζητεῖ, ὁμιλεῖ, ἀκούει, συνεργάζεται μετά τινος ἐφ' ὅσον ἔχει νὰ μάθῃ ἢ νὰ πράξῃ τι ἄξιον λόγου μετ' αὐτοῦ· σπουδαιολογεῖ καὶ ὅταν παίζῃ, καὶ ὅταν σπουδάζῃ καὶ ὅταν γευματίζῃ. Εἰς τὰ γεύματα καθὼς καὶ εἰς τὰς ἑσπερίδας, του οἱ προσκεκλημένοι αὐτοῦ εἶνε πάντοτε ἄνθρωποι ἱκανοὶ νὰ εἴπωσιν ἢ ἐκτελέσωσι νέον τι σπουδαῖον καὶ ἄξιον λόγου· συνήθως δὲ δίδει ἑσπερίδας ἐν αἷς συγκεντροῦνται πλεῖστοι ἐπιστήμονες, οἵτινες διὰ τερπνῶν πειραμάτων καὶ ποικίλων ὁμιλιῶν ἐκ τῶν τελευταίων ἀνακαλύψεων τῆς ἐπιστήμης τέρπουσι καὶ διδάσκουσιν ἀλλήλους.

Ὁ Φλαμμαριὼν ἔχει ἰδιόκτητον Ἀστεροσκοπεῖον ἐντὸς τοῦ ὡραίου καὶ μεγάλου κτήματος αὐτοῦ ἐν Juvisy πλησίον τῶν Παρισίων, ὅπερ συντηρεῖ ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐξ ὁλοκλήρου. Εἶνε δῶρον μεγάλης ἀξίας, ὅπερ ἐδώρησεν αὐτῷ εἷς τῶν ἀπείρων καὶ φανατικῶν θαυμαστῶν του. Διὰ τῶν παγκοσμίου διαδόσεως ἔργων του ὁ Φλαμμαριὼν οὐ μόνον διάσημος καὶ πλούσιος ἔγεινεν, ἀλλ' ἀπέκτησε πλείστους εἰλικρινεῖς θαυμαστάς, λατρεύοντας αὐτὸν ὅσον καὶ τὴν ἐπιστήμην τὴν ὁποίαν τοῖς μετέδωκεν. Ὑπάρχουσι πλεῖστα ἀνέκδοτα δεικνύοντα τὸν βαθμὸν τῆς λατρείας, ἧς ἀπολαύει πανταχοῦ τοῦ κόσμου, λατρείας, ἥτις οὐχὶ σπανίως ἐκδηλοῦται διὰ τῶν μᾶλλον ἀπροσδοκήτων καὶ ἐκκέντρων πράξεων. Χαρακτηριστικὸν τούτου ἀποτελεῖ ἡ παράξενος καὶ ὅλως πρωτότυπος κληρονομία, ἣν ἐκληροδότησεν αὐτῷ πρό τινος ἰδιόρρυθμος κυρία φίλη του, ἐν Παρισίοις ἀποθανοῦσα. Ἀφοῦ ἐφ' ὅσον ἔζη ἐτέρπετο ἐκ τῶν θελγήτρων τῆς συνομιλίας καὶ τῶν γνώσεων τοῦ πνευματώδους ἀστρονόμου, εἰς ἀνάμνησιν καὶ εἰς ἔνδειξιν θαυμασμοῦ ἐκληροδότησεν εἰς αὐτὸν διὰ διαθήκης ὅ,τι πολυτιμότερον ἐνόμισεν ὅτι εἶχε, τὸ **δέρμα της**, ὅπως δι' αὐτοῦ δέσῃ τὴν *Οὐρανίαν* του ὁ προσφιλὴς αὐτῆς συγγραφεύς.

Καὶ μόνη ἡ διὰ τῆς ἐκλαϊκεύσεως τῆς ἐπιστήμης κολοσσαία ἐργασία αὐτοῦ θὰ ἤρκει, ὅπως ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν Φλαμμαριῶνα σπουδαίαν θέσιν καὶ λαμπροὺς τίτλους. Ἀλλ' αἱ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ὑπηρεσίαι τοῦ ἐξόχου ἐκλαϊκευτοῦ δὲν περιωρίσθησαν εἰς τοῦτο μόνον· δὲν συνετέλεσεν ἁπλῶς εἰς ἐξάπλωσιν καὶ διάδοσιν αὐτῆς, εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ πρὸς αὐτὴν ἐνθουσιασμοῦ ὅλου τοῦ κόσμου, εἰς ἵδρυσιν ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων Ἀστεροσκοπείων, εἰς σύστασιν ἐπιστημονικῶν ἑταιριῶν εἰς πλεῖστα μέρη τοῦ κόσμου, εἰς πλουτισμὸν τῶν Ἀστεροσκοπείων δι' ἰσχυρῶν ὀργάνων καὶ εἰς ἐπιτυχίαν τόσων ἄλλων

πρὸς τὴν ἐπιστήμην ὑπηρεσιῶν, ἀλλ' ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ λαμπρὰς ἀτομικὰς ἐργασίας, καθαρὰς συμβολὰς αὐτοῦ πρὸς πρόοδον ἄμεσον τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς. Ἡ περὶ Ἄρεως τελευταία μεγάλη μονογραφία αὐτοῦ, ἀποτελεῖ σπουδαῖον ἐπιστημονικὸν μνημεῖον, ὅπερ μόνη ἡ ἐπιμονή, ἡ πολυμάθεια καὶ ἡ ἰδιοφυία τοῦ Φλαμμαριῶνος ἠδύνατο νὰ ἐγείρῃ. Τὸ ἔργον τοῦτο, κατὰ τὴν ὁμόφωνον κρίσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, προώρισται νὰ προσφέρῃ μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἀστρονόμους τούς τε συγχρόνους καὶ τοὺς μέλλοντας.

Πρὸ δύο χιλιάδων περίπου ἐτῶν ὁ φιλόσοφος Σενέκας ἔγραφεν: «Ἡ δαψίλεια καὶ ὁ κολοφὼν τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται εἰς τὸ νὰ καταφρονήσῃ πᾶσαν ταπεινὴν ἐπιθυμίαν, νὰ ἀνέλθῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ διεισδύσῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως. Ὅταν ἀνυψωθῇς εἰς τὰς ὑψηλὰς ταύτας σπουδάς, θὰ ὑπομειδιάσῃς διὰ τὰς ἀνθρωπίνας μάχας λέγων: Ἐξελιγμοὶ μυρμήκων, μεγάλαι κινήσεις εἰς μικρὸν διάστημα! Ὑπάρχουσιν ἐκεῖ ἐπάνω ἄπειροι χῶραι, ἃς ἡ ψυχὴ ἡμῶν δύναται νὰ κατακτήσῃ, ἀρκεῖ νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτῆς ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέραν ὕλην, καὶ καθαρὰ ἀπὸ πάσης κηλῖδος, ἐλευθέρα παντὸς κωλύματος, νὰ εἶνε ἀξία νὰ πετάσῃ ἕως ἐκεῖ».

Πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας ἀνὰ τὸν κόσμον σύμπαντα, ὁ Φλαμμαριὼν εἰργάσθη κ' ἐργάζεται ὅσον ὀλίγοι.

Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

ΤΟ ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΟ

Τὸ μέρος ποῦ εἶτανε χτισμένο τὸ ξωκκλήσι τοῦ Ἁγίου Τρύφωνα δὲν εἶταν καὶ μέρος ποῦ νὰ πῇς τὄβλεπες καὶ τρελλαίνουσουν. Μήτε δέντρα τριγύρω, μήτε νερά, μὰ μήτε καὶ χωράφια! Στειβιὲς ὅσες ἤθελες παραπάνω, κατὰ τὸ βουνό, μὰ κοντὰ στ' ἀκρογιάλι, γύρω στοὺς ξεροὺς τοίχους τοῦ ρημοκκλησιοῦ, ἀμέτρητες λυγαριές. Καταστάλαζαν μῶς φαίνεται ἐκεῖ κάτω τὰ νερὰ τοῦ βουνοῦ, κρυμμένα μέσα στὸ χῶμα, καὶ τὶς θέρευαν ἐκεῖνες τὶς λυγαριές. Ὕστερα εἶταν ἡ χαριτωμένη ἀκρογιαλιά, ὅλο χαλίκια, καὶ κατόπι ἡ θάλασσα.

Τίποτις ἀσυνείθιστο. Λυγαριές, βουνό, θάλασσα. Κι ὡς τόσο, ὅταν ὅλο τὸ χωριὸ μαζεύουνταν ἐδῶ νὰ λειτουργηθῇ μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, τί μορφιά, καὶ τί γλύκα! Συνείθιζα νἀνεβαίνω καὶ νὰ στέκουμαι ἀπὸ λίγο μακριά, καὶ νὰ βλέπω τὴν ἀξέχαστη ἐκείνη τὴ ζωγραφιά, τὰ χίλια χρώματα τῶν στολισμένων χωριανῶν, μέσα στἄστεγο ρημοκκλήσι ὅσοι χωροῦσαν κ' οἱ ἄλλοι ὁλοτρόγυρα. Ἄκουγα καὶ τὶς ψαλμωδίες ἀπὸ μακριά, ἔβλεπα καὶ τὸν καπνὸ τοῦ θεμιατοῦ ν' ἀνεβαίνῃ καὶ νὰ σκορπιέται σιγὰ σιγὰ ἀνάμεσα στὰ κλωνιὰ τοῦ μόνου δέντρου ποῦ μισοσκέπαζε τὸ ξωκκλήσι, — ἂς τὸ ποῦμε δέντρο κι αὐτό! Μιὰ ἀγριλιά, ἡ μισὴ ξερή, κ' ἡ ἄλλη μισὴ σὲ ἀδιάκοπο ψυχομαχητό, ἂς εἶναι καλὰ τὸ ἅλας ποῦ τὴν περεχοῦσαν τὰ μελτέμια κ' οἱ τραμουντάνες, — αὐτὸ εἶταν τὸ δέντρο ποῦ ἔβλεπες λίγο ἀψηλότερα ἀπὸ τὶς λυγαριές. Κοντά μου εἶχα κι ἄλλη μουσική, τῶν κορυδαλῶν τὰ τραγούδια.

Ὁ ἥλιος δὲν κατέβαινε στὴν παράμερη αὐτὴ κώχη ὡς τ' ἀπολείτουργο. Εἶχε κι αὐτὸ τὴ γλύκα του, νὰ βλέπῃς μιὰ λάκερη ὥρα χρυσωμένα τὰ κορφοβούνια, καὶ νὰ προσκυνᾷς μέσα στὴν πρωϊνὴ τὴ δροσιά.

Καθὼς στέκουμουν ἐκεῖ, καὶ μάζευα μὲ τὰ μάτια μου, μ' ὅλη μου τὴν ὕπαρξη, τὶς παρθένες ἐκεῖνες μορφιές, κοιτάζω ἕνα παιδάκι καὶ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ στέκεται κι αὐτὸ ἀπὸ λίγο μακριά, ν' ἀκούσῃ τὴ λειτουργία. Στήλωσα τὰ μάτια μου σ' αὐτὸ τὸ παιδὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Εἶταν ὅσο θέλετε φτωχικὰ ντυμένο, ὡς καὶ ξυπόλητο εἶταν, καὶ ξεσκούφωτο. Ἕνα κοντὸ βρακάκι τοῦ ἄφινε τὰ πόδια, ἀπὸ τὰ γόνατα καὶ κάτω, ὁλόγυμνα· μὰ τὶς χυτὲς καὶ χνουδωτὲς ἐκεῖνες τὶς ἄντζες, ποῦ ὁ ἥλιος τὶς εἶχε κάμει σὰν μπρούντζο, μποροῦσε μὰ τὴν ἀλήθεια νὰ τὶς ζουλέψῃ καὶ βασιλόπουλο. Ἔτσι καὶ τἀσκέπαστο τὸ κεφάλι, μὲ τὰ γλυκόξανθα τὰ σγουρά, μὲ τὸ κανονικό του τὸ πρόσωπο, τὴν ἀψεγάδιαστη μύτη, τὰ ζωηρὰ μάτια, τὰ χείλη τὰ παχουλούτσικα. Στάθηκε ἐκεῖ σὰν ἀγαλματάκι, καὶ λυγισμένο καθὼς εἶχε τὸ στρογγυλό του λαιμό, μ' ἔκαμε καὶ φαντάζουμουν τὰ πρωτότυπα ποῦ μελετοῦσαν οἱ μεγάλοι μας οἱ τεχνῖτες, κ' ἔλεγα πῶς μένει ἀκόμα τὸ ἴδιο γένος, ἡ ἴδια φυλή.

Πῆγα κοντὰ στὸ παιδί, δὲ βάσταξα. Τὸ ρώτηξα ποῦθε ἔρχεται, τίνος εἶταν. Εἶταν τῆς Δεξερωποιᾶς τῆς χήρας ἀγόρι, ἀπὸ τὸ χωριουδάκι στὴν πίσω ράχη τοῦ βουνοῦ, καὶ φύλαγε τὰ γίδια τοῦ δὲ θυμοῦμαι τίνος ἀφέντη. Τοῦ ἔδωσα μιὰ πεντάρα, τὴν πῆρε μὲ συστολή, καθὼς καὶ μὲ συστολὴ μοῦ μιλοῦσε.

Ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησιά, κατεβήκαμε στ' ἀκρογιάλι, ἔσμιξα μὲ τοὺς δικούς μου, πήγαμε κάτω ἀπ' ἕνα βράχο, μαζέψαμε ξυλαράκια, ἀνάψαμε φωτιά, ψήσαμε καφέ, βγάλαμε τὰ φταζυμήτικα τὰ παξιμάδια, προγεματίσαμε. Ὕστερα, ἐκεῖ ποῦ ρίχταμε χαλίκια στὴ θάλασσα καὶ μιλούσαμε, λέγω ἑνὸς φίλου μου, ποῦ εἶταν κατιτὶ στὸ δικό μας χωριό:

— Εἶδα ἕν' ἀγοράκι σήμερα ἐκεῖ στοῦ βουνοῦ τὴ ραχοῦλα, ποῦ πρέπει νὰ τὸ πάρῃς ἀπὸ τὰ γίδια. Εἶνε κρῖμα ἕνα τέτοιο παιδὶ νὰ χαθῇ στὰ βουνά. Θὰ τὸ βρῇς λίγο ντροπαλό, μὰ εἶναι ξυπνό· πάρε το καὶ δὲ μετανοιώνεις. Βάλτο σκολειὸ δυὸ τρία χρόνια, κ' ὕστερα πάρ' το στὸ μαγαζί. Θὰ πιάσῃ τόπο.

Μ' ἄκουσε ὁ φίλος, βρῆκε τρόπο καὶ τὸ πῆρε τὸ παιδί.

Ὕστερ' ἀπὸ χρόνια πολλά, γυρίζοντας ἀπὸ τὴ ξενητιὰ στὸ χωριό μου, στάθηκα μερικὲς ὧρες στὴ χώρα νὰ συχάσω, καὶ νὰ βρῶ καλὸ ἄλογο. Ἐκεῖ ποῦ καθούμουνα μέσα στὸ μαγαζὶ ἑνὸς φίλου, ἔρχεται μπρός μου ἕνα παλληκάρι ὡς ἐκεῖ ἀπάνω, ποῦ ἡ μορφιά του κ' ἡ πρόσχαρή του ὄψη μὲ ξάφνισε.

— Ἐγὼ εἶμαι τὸ βοσκόπουλο ἐκεῖνο, μοῦ λέγει, ποῦ ἀντάμωσες στὸν Ἅγιο Τρύφωνα.

Ἂν καὶ εἶχα ξεχασμένη τὴν ἱστορία, ξαναγύρισε ἀμέσως στὸ νοῦ μου, καὶ σηκώθηκα καὶ τὸν

ἀγκάλιασα σὰν παιδί μου. Καὶ σφίγγοντας τὸ χέρι τόνε ρωτῶ πῶς ἔτυχε νὰ εἶναι στὴ χώρα.

— Ἐδῶ μένω τώρα, μοῦ κάνει, εἶναι ὡς πέντε χρόνια. Ἦρθα νὰ καλητερέψω τὴν τύχη μου. Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός, δὲν ἀπότυχα. Ἐκεῖνο τὸ μαγαζὶ ἀντικρὺ εἶναι δικό μου. Ἴσια ἀπὸ τὴν Ἀγγλία τὰ φέρνω τ' ἀμερικάνικά μου.

— Αἴ, καὶ τώρα ποῦ πλούτισες, πῶς δὲν ἔρχεσαι νὰ πᾶμε στὸ χωριὸ μας; Βλέπεις, καὶ γὼ ἐκεῖ πηγαίνω, μ' ὅλη τὴ φτώχια μου. Πᾶμε, πᾶμε νὰ σὲ χαρῇ κ' ἡ μαννοῦλα σου.

— Ἄχ, συχωρέθηκε ἡ μαννοῦλα! μοῦ λέγει πικρογελῶντας.

— Ἔλα, παιδί μου, ἐκεῖ ποῦ κοιμᾶται ἡ μάννα σου, κι ἄφησέ τα τὰ ξένα πριχοῦ νὰ μπλέξῃς, τοῦ λέγω σοβαρὰ καὶ μὲ νόημα στὴ ματιά μου.

— Εἶναι ἀργὰ τώρα πιά, μοῦ ἀποκρίνεται. Εἶναι τώρα χρόνος ποῦ μὲ πάντρεψαν ἐδῶ πέρα.

— Λοιπὸν πάρ' τὴ γυναῖκα σου κ' ἔλα στὸ χωριό σου κι ἄφησε νὰ πλουτίσουν κ' οἱ ἄλλοι. Θυμήσου, καημένε, τὴ χαριτωμένη μας τὴν πατρίδα, θυμήσου τὸ γλυκὸ ἐκεῖνο τὸ βουναράκι, ποῦ μπορεῖς νὰ τὸ πάρῃς καὶ νὰ κάμῃς τὸ λόγγο του παράδεισο. Δουλειὰ καὶ δουλειὰ ποῦ θὰ τὴνε βρῇς ἐκεῖ! Τί περιβόλια μπορεῖς ν' ἀνοίξῃς, τί πύργους νὰ χτίσῃς!

— Ἄχ, ἄς σοῦ τὸ πῶ τὸ λοιπόν, νὰ τὸ δῇς πῶς εἶναι ἀδύνατο: Μήγαρ καὶ γὼ δὲν τὸ λαχταρῶ, δὲν τὸ θέλω; μὰ νὰ τἀκούσῃ δὲ δέχεται, μήτε ἡ γυναῖκα μου, μήτε ἡ πεθερά μου. Εἶναι ἀρχόντισσες! Εἶναι τῆς **χώρας** αὐτές. Μήτε καταδεχθήκανε νὰ πᾶνε μιὰ μέρα νὰ τὸ δοῦν τὸ ταπεινό μου τὸ χωριό. Νὰ τἀκούσῃ δὲ θέλει ἡ καλή μου τὸ μέρος ποῦ μὲ γνώρισε φτωχὸ καὶ λιοκαμένο βοσκόπουλο, σὰ νὰ μὴν τὴν ἔθρεψε τὸ βουνὸ ἐκεῖνο αὐτὴ τὴν καρδιά . . .

Καὶ στάθηκε δῶ, γιατί κόμπωσε ὁ λαιμός του, καὶ τὰ μάτια του δάκρισαν.

Α. Ε.

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

ὑπὸ Ἐρρ. Μύργερ, κατὰ μετάφ. Ε. Δ. Ροΐδου

ΤΟ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΝ ΔΕΙΠΝΟΝ

Β'.

Τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος δείπνου ὁ Οὐλρίχος Ῥούβρης εὑρίσκετο εἰς Πλυμούθ, ἑτοιμαζόμενος νὰ καταταχθῇ ὡς ἐθελοντὴς εἰς τάγμα μεταβαῖνον εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅτε ἔλαβεν ἐπιστολὴν μεταβαλοῦσαν αὐθωρεὶ τὴν ἀπόφασίν του. Εὐθὺς τῷ ὄντι μετὰ ἀνάγνωσιν αὐτῆς ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ διαβατήριον διὰ τὴν Γαλλίαν καὶ ἀναχωρήσας τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔφθασε τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Παρισίους.

Ἡ προκαλέσασα τὴν ἐσπευσμένην αὐτοῦ ἀναχώρησιν ἐπιστολὴ ἦτο ἡ ἑξῆς:

«Ἀγαπητέ μου Οὐλρίχε,

«Γνωρίζεις πόσον σὲ ἀγαπῶ καὶ ἐνθυμεῖσαι ποσάκις ηὐτύχησα νὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω. Πρὸ ἑνὸς ἔτους σὲ εἶδα καταβληθέντα ὑπὸ τῆς λύπης καὶ ἀνίκανον νὰ ὑπομείνῃς τὴν πρώτην σου μεγάλην δυστυχίαν. Ἤθελες ν' ἀποθάνῃς καὶ μετέβης πρὸς τοῦτο εἰς τὴν χώραν τῆς πλήξεως καὶ τῆς ὁμίχλης. Ὅλοι σὲ νομίζουν πρὸ πολλοῦ ἀναπαυόμενον εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Σούσεξ ὑπὸ τὴν σκιὰν ἰτέας, καὶ οὐδεὶς ἐλπίζει νὰ σ' ἐπανίδῃ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς τελευταίας κρίσεως, ὅτε αἱ σάλπιγγες τῆς Ἀποκαλύψεως θὰ προσκαλέσωσι πάντας ἡμᾶς εἰς ἐπίσημον νεκρανάστασιν. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δύνασαι ν' ἀναπαύεσαι ἐν εἰρήνῃ, βέβαιος ὢν ὅτι ἐξετέλεσα μετὰ πάσης ἀκριβείας πάσας τὰς παραγγελίας τῆς διαθήκης σου. Νομίζω ὅτι δὲν θὰ δυσαρεστηθῇς μανθάνων ὅτι ὅλοι σου οἱ γνώριμοι σ' ἐλυπήθησαν πολύ, καὶ πρὸ πάντων αἱ κυρίαι καὶ ὁ Στράους. Οὐδεὶς τῷ ὄντι ἐχόρευε μεθ' ὅσης σὺ εὐστροφίας τὰ ἀθάνατα αὐτοῦ βάλς. Ὁ μέγας μουσηγέτης ἐθεώρησε πρέπον νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ πένθος του τυλίσσων μὲ μαύρην σκέπην τὴν ῥάβδον, διὰ τῆς ὁποίας διευθύνει τὴν ὀρχήστραν τῶν χορῶν τοῦ ***Χειμερινοῦ ἀνθῶνος***.

Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ἐβιάσθης ν' ἀποθάνῃς. Ἂν ἐπερίμενες μερικὰς ἡμέρας, πολλαὶ θὰ ἐτείνοντο πρὸς σὲ λευκαὶ χεῖρες διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀποδημίαν σου εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἀλλ' ὅ,τι ἔγεινεν, ἔγεινεν. Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον Ε' οὐδεὶς ἄλλος ηὐτύχησε ὅπως σὺ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν κηδείαν του καὶ νὰ θρηνήσῃ τὸν ἑαυτόν του. Ἂν εἶχες λάβει τὸν κόπον νὰ μὲ πληροφορήσῃς πῶς διασκεδάζετε εἰς τὸν κάτω κόσμον, ἂν κυβερνᾷ καλὰ τὰ κράτη του ὁ Πλούτων καὶ ἂν εἶναι εὔμορφη ἡ Περσεφόνη, θὰ ἠρχόμην ἴσως νὰ σ' ἐπισκεφθῶ. Ὁ μόνος λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐπιμένω ἀκόμη νὰ χασμῶμαι ὑπὸ τὸν ἥλιον εἶναι ὁ φόβος μὴ πέσω ἀπὸ Χάρυβδιν εἰς Σκύλλαν.

Ἄδικον ἔχεις νὰ παραπονῆσαι ὅτι δὲν σὲ γράφω τί κάμνω, ἀφοῦ ἐξακολουθῶ νὰ μὴ κάμνω τίποτε. Αἱ ἕξεις καὶ αἱ ὀρέξεις μου ἔμειναν ἀμετάβλητοι. Ὅπως πρίν, οὕτω καὶ τώρα κοιμῶμαι τὴν ἡμέραν καὶ ἀγρυπνῶ τὴν νύκτα. Δι' ἀκαταβλήτου ἐπιμονῆς κατώρθωσα νὰ περιορίσω τὴν λειτουργίαν τῶν διανοητικῶν μου δυνάμεων εἰς τὸν ἐλάχιστον ὅρον, τὰ δὲ νεῦρά μου ἐδάμασα εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε δύναμαι ν' ἀκούω τὸν τυχόντα βλᾶκα νὰ ἀνοητεύῃ ἐπὶ τρεῖς ὥρας κατὰ σειρὰν χωρὶς νὰ ὑποπέσω, ὅπως πρίν, εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ τὸν ῥίψω ἀπὸ τὸ παράθυρον. Κατήντησα νὰ ζῶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὡς ἁπλοῦς θεατὴς καὶ εὑρίσκω πολλάκις τὸ θέαμα διασκεδαστικόν. Πρό τινων ἡμερῶν εἶχα ἀναγκασθῇ ἐκ τῆς χρεωκοπίας τοῦ τραπεζίτου μου νὰ γράφω ἄρθρα ἐπὶ δικαίᾳ ἀμοιβῇ πρὸς πορισμὸν τῆς ἐπιουσίου κριθῆς τοῦ ἀλόγου μου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης μὲ ἀπήλλαξε ταχέως ὁ αἰφνίδιος θάνατος γέροντος θείου μου, φονευθέντος αἰφνιδίως εἰς μονομαχίαν του μὲ πλακοῦντα φασιανῶν καὶ μὴ προφθάσαντος νὰ μὲ ἀποκληρώσῃ. Νομίζω ὅτι ἐγνώρισες τὸν ἀξιόλογον τοῦτον ἄνθρωπον, καὶ ἴσως ἐνθυμεῖσαι πόσον ἐπεριφρόνει τὴν ἀνικανότητά μου νὰ ἐννοήσω ὅτι ὁ μόνος ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ καλοτρώγῃ.

Ἀφοῦ σὲ εἶπον τὰ κατ' ἐμέ, ὑπακούσας εἰς τὴν ῥητὴν διαταγήν σου, πρέπει ἤδη νὰ σὲ ὁμιλήσω

1 Ἴδε σελ. 6

περὶ συμπτώσεως περιεργοτάτης, ἥτις εἶναι ἡ μόνη σπουδαία ἀφορμὴ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης.

Προσκληθεὶς πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν εἰς εὔθυμον δεῖπνον παρά τινων φίλων μου ἀπελιθώθην ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως, βλέπων καθημένην ἀντικρύ μου γυναῖκα, ἥτις ἦτο τὸ ζωντανὸν εἴδωλον τῆς ἀποθανούσης πρὸ ἑνὸς ἔτους εἰς τὸ νοσοκομεῖον δυστυχισμένης Ῥοζίνας, τὴν ὁποίαν ἤθελες ν' ἀκολουθήσῃς εἰς τὸν τάφον. Ἡ ὁμοιότης ἦτο εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελεία ὥστε, μὴ πιστεύων εἰς ἀναστάσεις νεκρῶν, ἐφοβήθην πρὸς στιγμὴν ὅτι εὑρισκόμην ὑπὸ τὸ κράτος παραισθήσεως. Ἀδύνατον τῷ ὄντι ἦτο νὰ λησμονήσω ὅτι εἴχομεν ἰδεῖ τὴν ταλαίπωρον Ῥοζίναν ἐξηπλωμένην ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης τραπέζης τοῦ ἀνατομικοῦ ἀμφιθεάτρου· ὅτι ἐκαρφώθη ἔπειτα ἐνώπιον ἡμῶν ἐντὸς φερέτρου, μετεκομίσθη εἰς τὸ νεκροταφεῖον καὶ ἀπετέθη ὑπὸ χῶμα μεταβληθὲν διὰ τῶν κοινῶν φροντίδων μας εἰς φυτώριον λευκῶν ῥόδων. Σκεφθεὶς ἔπειτα ὅτι δὲν ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἦναι ἡ ἀντικρύ μου καθημένη ἀδελφὴ τῆς φιλτάτης νεκρᾶς, ἠρώτησα αὐτὴν ἂν ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ τὴν Ῥοζίναν. Ἀλλ' οὔτε τὴν ἐγνώρισεν οὔτε εἶχεν ἀδελφὴν καμμίαν. Τὸ δὲ περίεργον εἶναι ὅτι ἡ φωνὴ διὰ τῆς ὁποίας μοὶ εἶπε ταῦτα ὡμοίαζε καὶ αὕτη μὲ τὴν φωνὴν τῆς νεκρᾶς. Τὸ πανομοιότυπον τοῦτο τῆς μακαρίτιδος ὀνομάζεται Φαννὴ καὶ εἶναι ἑταίρα περιζήτητος διὰ τὸ κάλλος καὶ τὸ πνεῦμά της ὑπὸ τῶν παραλυμένων τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς. Ὁμιλήσας μετ' αὐτῆς ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ἐπείσθην ὅτι κατ' οὐδὲν ἄλλο ὡμοίαζε πρὸς τὴν πρώην φίλην σου πλὴν μόνης τῆς μορφῆς καὶ τῆς φωνῆς.

Ἡ Φαννὴ εἶναι ἀγγεῖον πάσης κακίας, πανοῦργος καὶ ἄκαρδη ὡς γέρων διπλωμάτης. Χάρις εἰς τὰς πολλὰς καὶ ὑψηλὰς αὐτῆς σχέσεις κατέχει θέσιν ἐπίφθονον καὶ ἐπίφοβον μεταξὺ τῶν ὁμοτέχνων της. Πολλὰς ἤδη κατέφαγε περιουσίας καὶ πολλοὺς ἐξώθησεν εὐέλπιδας νέους εἰς τὴν ἀπώλειαν, χωρὶς ποτε νὰ αἰσθανθῇ οὔτε συμπάθειαν οὔτε οἶκτον πρὸς κανένα. Γνωρίζων πόσον ἦτο εἰλικρινὴς καὶ ἀπεριόριστος ὁ ἔρως σου πρὸς τὴν Ῥοζίναν καὶ ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ λησμονήσῃς τὴν πτωχὴν κόρην ἥτις ἐθυσιάσθη διὰ σέ, ὡς ἡ Μαργαρίτα διὰ τὸν Φάουστ, ἔσπευσα νὰ σοῦ ἀναγγείλω τὴν παράδοξον συνάντησίν μου μὲ τὸ ἀντίτυπον αὐτῆς. Εἶσαι φύσει ποιητής, ἂν καὶ δὲν γράφεις στίχους, ὥστε ἐνδέχεται νὰ αἰσθανθῇς ἓν οἱονδήποτε εἶδος ἡδονῆς νομίζων ὅτι ἐπαναβλέπεις ζωντανὴν καὶ ἀκμαίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εἶδες τυλισσομένην εἰς νεκρικὴν σινδόνα.

Ὑποθέτων ὅτι ὅσα σε γράφω ἐνδέχεται νὰ κινήσουν τὴν περιέργειάν σου καὶ νὰ σὲ φέρουν εἰς Παρισίους ἐφρόντισα νὰ σοῦ προετοιμάσω συνέντευξιν μὲ τὴν Φαννήν. Θὰ μᾶς εὕρῃς λοιπὸν μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, ἤτοι τὸ προσεχὲς Σάββατον, μετὰ τὸ τέλος τοῦ χοροῦ τοῦ Μελοδράματος, εἰς τὸ ἑστιατόριον τοῦ Φοῦ, μέ τινας ἄλλους παλαιούς σου φίλους. Διὰ νὰ μὴ τρομάξωσι σὲ παρακαλῶ νὰ μὴν ἔλθῃς μὲ τὸ σάβανόν σου, ἀλλὰ μὲ στολὴν προσκαλεσμένου εἰς δεῖπνον. Τὰ κυριώτατα αὐτῆς συστατικὰ εἶναι σήμερον μαῦρον φράκον καὶ ἄσπρος λαιμοδέτης. Σ' ἐνθυμίζω τὰς λεπτομερείας ταύτας διότι ἐνδέχεται νὰ ἦναι κατά τι διάφοροι αἱ συνήθειαι τοῦ ἄλλου κόσμου.

Τριστᾶνος».

Γ'.

Πρὶν ἢ συνοδεύσωμεν τὸν Οὐλρίχον εἰς τὸ ἑστιατόριον τοῦ Φοῦ, καλὸν εἶναι νὰ ἐκθέσωμεν τὰ προκαλέσαντα τὴν τόσον παραδόξως ἀποτυχοῦσαν αὐτοχειρίαν του.

Ἀνεξάρτητος ὢν καὶ κάτοχος μεγάλης περιουσίας πρὶν ἀκόμη ἐνηλικιωθῇ, κατελήφθη κατὰ τὴν πρώτην του εἴσοδον εἰς τὴν τύρβην τοῦ κόσμου ὑπό τινος παραζάλης καὶ ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην ὁδηγοῦ. Ὡς δὲ πάντοτε συμβαίνει ἐπαρουσιάσθησαν πεντήκοντα ἀντὶ ἑνός. Ὁ κόσμος ὁμοιάζει τὰς περικλειούσας ἀρχαιότητας πόλεις τῆς Ἰταλίας, εἰς τὰς ὁποίας πολιορκεῖται πᾶς εὐπρόσωπος περιηγητὴς ὑπὸ σμήνους προθύμων ξεναγῶν.

Ὁ Οὐλρίχος ἐκ φύσεως ὢν περίεργος, ὁρμητικὸς καὶ ἀνυπόμονος ἠθέλησε ὅλα νὰ ἴδῃ καὶ νὰ μάθῃ εἰς μίαν ἡμέραν, ῥοφῶν ἀπνευστεὶ τὴν κύλικα πάσης ἡδονῆς. Ἑπόμενον λοιπὸν νὰ ἐπέλθῃ ταχέως ἡ ἀπογοήτευσις. Πρὶν ἀκόμη συμπληρώσῃ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, εἶχεν ἤδη τὴν πεῖραν ἀνδρός, ἡ δὲ καρδία του ὡμοίαζε λάρνακα πλήρη στάκτης σβεσθείσης πυρκαϊᾶς. Ἀνακριβὲς θὰ ἦτο νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ἐπεθύμει πλέον τίποτε, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἦτο βέβαιος ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐπιτύχῃ ὅσα ἐπεθύμει. Τέσσαρα λοιπὸν ἔτη μετὰ τὴν εἴσοδόν του εἰς τὸν κόσμον ἀπεσύρετο καταρώμενος αὐτὸν ὡς ἄλλος Ὄβερμαν ἢ Ῥενέ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πολλοὶ ἦσαν οἱ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τοιαύτης ἀπελπισίας, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα ***νόσου τοῦ αἰῶνος***.

Οἱ γνώριμοι τοῦ Οὐλρίχου περιωρίσθησαν νὰ τὸν ὀνομάσωσι μισάνθρωπον καὶ ἐλησμόνησαν αὐτὸν τελείως μετά τινας ἡμέρας. Μόνος ὁ Τριστᾶνος ἐξηκολούθησε νὰ τὸν βλέπῃ ἐνίοτε. Ἐλθὼν ἡμέραν τινὰ εἰς ἐπίσκεψίν του καὶ ἐννοήσας ἐκ τῶν λόγων καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δυστυχοῦς νέου ὅτι ἐμελέτα ν' αὐτοχειριασθῇ, ὡμίλησεν εἰς αὐτὸν ὡς ἑξῆς:

— Νομίζω ὅτι εἰς τὴν ἡλικίαν σου εἶναι ἀκόμη ἐνωρίς. Ὅπως δήποτε σὲ ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ μὴ σε συνοδεύσω. Βλέπω ὅτι δὲν ἠπατώμην ὑποθέσας ὅτι πάσχεις τὴν νόσον τοῦ συρμοῦ. Θὰ ἐπολυδιάβασες τὸν **Φάουστ** καὶ τὰ πονηρὰ δαιμόνια σ' ἐνοχλοῦν. Ὑποθέτεις ὅτι ἡ καρδία σου εἶναι νεκρά, ἐνῷ εἶναι ἁπλῶς μουδιασμένη. Ἀφοῦ πολυτρέξῃ τις φυσικὸν εἶναι νὰ αἰσθάνεται κούρασιν καὶ ὄρεξιν νὰ ἐξαπλωθῇ. Οὕτω καὶ σὺ ποθεῖς σήμερον ἀνάπαυσιν αἰωνίαν. Ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἀφοῦ ξεκουρασθῇς ὀλίγας ἡμέρας ἢ ἑβδομάδας, θὰ αἰσθανθῇς πάλιν ὄρεξιν κινήσεως καὶ θὰ ῥίψῃς ἀπὸ τὸ παράθυρον τὴν ἀπαισίαν σου ἀπόφασιν καὶ τ' ἀγγλικά σου πιστόλια, ἐκτὸς ἂν τὰ χαρίσῃς εἰς πειναλέον τινὰ ἀκατάληπτον ποιητήν, ἔχοντα σπουδαιοτέρους ἀπὸ σὲ λόγους νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλον καλήτερον κόσμον, ὅπου δὲν εἶναι ἀπαραίτητα τὰ φαγώσιμα.

«Ὑπῆρξεν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν σὲ ὡμοίαζα.

Πολλάκις ὑπέπεσα καὶ ἐγὼ εἰς τὸν πειρασμὸν ν' ἀναζητήσω τί κρύπτεται πέραν τοῦ τάφου. Πάντοτε ὅμως μετενόησα ἐγκαίρως καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ κάμης τὸ ἴδιον. Μὲ λέγεις ὅτι ἡ καρδία σου εἶναι νεκρὰ καὶ δὲν πιστεύεις εἰς τίποτε. Εἰς τοῦτο ἀποκρίνομαι ὅτι ἡ καρδία σου ζῇ καὶ βασιλεύει, ἀφοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκπληρώνῃ τακτικῶς τὸ καθῆκόν της, ἤτοι νὰ κτυπᾷ ἐντὸς τοῦ στήθους σου ἑξηκοντάκις ἀνὰ πᾶν λεπτόν. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων καθηκόντων τῆς καρδίας, τῆς καλουμένης καὶ ψυχῆς, ἐγράφησαν ἑκατομμύρια τόμων, τοὺς ὁποίους πολὺ φοβοῦμαι ὅτι οὐδ' οἱ γράψαντες αὐτοὺς ἐννοοῦσι κάλλιον τῶν ἀναγνωστῶν. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι ὑπάρχουσι πράγματά τινα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ πιστεύωμεν, ἀφοῦ τὰ βλέπομεν καὶ τὰ ἐγγίζομεν. Ἐν ἐλλείψει αἰσθημάτων μᾶς ἀπομένουν αἱ αἰσθήσεις. Παράλογον δὲ εἶναι νὰ παραπονῆται ὅτι κατήντησεν ἀναίσθητος ὁ ἔχων ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπῃ τὸν ἥλιον, αὐτία διὰ ν' ἀκούῃ τὴν μουσικὴν καὶ χεῖρας διὰ νὰ θωπεύῃ τὸν τράχηλον ὡραίου ἵππου ἢ ὡραίας γυναικός. Καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσωμεν ὅτι στερεῖται αὕτη πάντων τῶν προσόντων τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτῆς οἱ ῥωμαντικοί, τοῦτο δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ ἔχῃ στρογγύλας κνήμας καὶ κόκκινα χείλη. Καιρὸς εἶναι, ἀγαπητέ μου, νὰ πεισθῇς ὅτι τὰ πτερὰ τὰ ἀνυψοῦντα ἡμᾶς εἰς φανταστικοὺς Ὀλύμπους εἶναι ἐκ φύσεως προωρισμένα νὰ μαδήσωσι. Τὸ πάθημά σου εἶναι πάθημα κοινόν. Ἀλλ' ἂν ἔχασες τὰ πτερά σου, σοῦ ἀπομένουν καλοὶ πόδες, ἡ δὲ πεζοπορία εἶναι πολὺ διασκεδαστικωτέρα τῶν ὑπερνεφέλων πτερυγισμάτων». Βλέπων ὅμως ὅτι τὰ τοιαῦτα σκώμματα ἀντὶ νὰ κατευνάσωσι ἐξηρέθιζον ἔτι μᾶλλον τὸν φίλον του, ἔσπευσεν ὁ Τριστᾶνος νὰ μεταβάλῃ γλῶσσαν καὶ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς αὐτὸν μετὰ κατανύξεως καὶ πατρικῆς στοργῆς, ἐπιτυχὼν παρ' αὐτοῦ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀμέσου αὐτοχειρίας. Ἔκτοτε ὅμως ἔπαυσεν ὁ Οὐλρίχος νὰ ἐπισκέπτεται τὸν φίλον του, ἀλλάξας, ὡς φαίνεται, καὶ κατοικίαν, διότι οὐδαμοῦ κατώρθωσεν οὗτος ἐπὶ ἓξ ὅλους μῆνας νὰ τὸν ἀνεύρῃ.

Ἡμέραν ἐν τούτοις τινά, ἱππεύων μετὰ δύο φίλων του εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων διέκρινε μακρόθεν τὸν ἐξαφανισθέντα, συνοδεύοντα νέαν κόρην φέρουσαν πενιχρὰν ἐσθῆτα ἐργάτιδος. Καὶ αὐτὸς δὲ ἦτο ἐνδυμένος τόσον πτωχικά, ὥστε ἠδύνατο εὐλόγως νὰ ἐλπίζῃ ὅτι οὐδεὶς θ' ἀνεγνώριζε τὸ πρώην κομψότατον τῶν μελῶν τῆς *Ἱππικῆς Λέσχης*. Ὁ Τριστᾶνος ὅμως κατώρθωσε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸν πλησιάσῃ, ἂν δὲν ἀπετρέπετο δι' ἱκετικοῦ νεύματος ὑπὸ τοῦ μετημφιεσμένου.

— Τί νὰ εἶναι τὸ νέον τοῦτο μυστήριον; ἐψιθύρισεν ὁ Οὐλρίχος ἀπομακρυνόμενος μετὰ βαρυθυμίας.

Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ νέου μυστηρίου πρέπει νὰ ἐνθυμίσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὰς ἀφελεῖς διηγήσεις τῶν ῥαψῳδῶν τῶν μέσων χρόνων, περὶ τῶν ἰδιοτρόπων ἐκείνων ἡγεμόνων καὶ ἱπποτῶν, οἵτινες φεύγοντες τὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς ἀρχοντικοὺς πύργους, περιέτρεχον τὸν κόσμον μὲ κιθάραν εἰς τὸν ὦμον ὡς πτωχοὶ τρουβαδοῦροι εἰς ἀναζήτησιν γυναικὸς ἱκανῆς νὰ τοὺς ἀγαπήσῃ, ὄχι διὰ τὸν τίτλον ἢ τὸν πλοῦτόν των, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν προσωπικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Μεταξὺ τῶν προγόνων τοῦ κόμητος Οὐλρίχου Ῥούβρης ὑπῆρχεν, ὡς φαίνεται, τοιοῦτος τις παλαδῖνος, τοῦ ὁποίου ἀπεφάσισε νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα εἰς τὸν πεζὸν τοῦτον αἰῶνα.

Πρὸς τέλειον χωρισμὸν ἀπὸ τῆς κοινωνίας, ὅπου τοσαύτας ἐποτίσθη πικρίας, ἔσπευσεν ὁ Οὐλρίχος νὰ μεταβάλῃ ὅλην του τὴν περιουσίαν καὶ τὸ προϊὸν τῆς πωλήσεως τῶν πολυτελῶν ἐπίπλων καὶ τῶν ὀνομαστῶν ἵππων του εἰς δημόσια χρεώγραφα, τὰ ὁποῖα κατέθεσεν εἰς χεῖρας τιμίου συμβολαιογράφου, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ εἰσπράττῃ καὶ νὰ διαθέτῃ τὸ εἰσόδημα ὅπως ἐνόμιζε συμφερώτερον.

Ὀκτὼ ἡμέρας ἔπειτα, ὅσοι ἤρχοντο νὰ τὸν ζητήσωσι εἰς τὸ οἴκημά του τῆς Λεωφόρου Ἀντίνου ἐμάνθανον ὅτι ἀνεχώρησεν χωρὶς νὰ εἴπῃ ποῦ μεταβαίνει.

Ὁ Οὐλρίχος ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάρκου Γιλβέρτου εἶχεν ἐνοικιάσει μικρὸν δωμάτιον εἰς σκοτεινὴν ὁδὸν τῆς συνοικίας τοῦ Ἁγ. Μαρκέλου. Ὁ οἶκος ἐκεῖνος ἦτο εἶδος λαϊκοῦ στρατῶνος, ὅπου ἀντήχει ἀπὸ τὸ πρωῒ μέχρι τῆς ἑσπέρας ὁ ποικίλος θόρυβος παντοίων βιομηχανιῶν· τὸ δὲ δωμάτιον του ἦτο ὑγρὸν καταγώγιον, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα σιχαίνεται ὁ ἥλιος νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ ἀνάλογα τοῦ οἰκήματος τὰ σκεύη. Ἐκεῖ ἐπροσπάθει νὰ λησμονήσῃ τὸ παρελθὸν μεταμορφούμενος εἰς ἄλλον ἄνθρωπον. Ἀκούων τὸ εὔθυμον ᾆσμα τῶν γειτόνων του, ὅταν μετέβαινον τὸ πρωῒ εἰς τὸ ἔργον των, καὶ παρατηρῶν ἐπὶ τοῦ προσώπου των, ὅταν ἐπέστρεφον τὸ ἑσπέρας κυρτωμένοι ὑπὸ τοῦ κόπου, τὴν γαλήνην ἐκείνην τὴν ὁποίαν μεταδίδει ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος ἔλεγε καθ' ἑαυτόν:

— Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἀληθὴς λαός· ὁ τίμιος λαὸς ὁ ἐπιπόνως ζυμώνων τὸν ἄρτον τὸν ὁποῖον τρώγει. Μόνον ἐδῶ δύναμαι νὰ εὕρω ἀδιάφθορον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ν' ἀπαλλαγῶ διὰ τοῦ χρόνου τῆς ἀφορήτου ἀηδίας τοῦ κόσμου.

Ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ Οὐλρίχος φέρων τὸ αὐτὸ ὄνομα Μάρκου Γιλβέρτη εἰσήρχετο ὡς μαθητευόμενος εἰς μέγα γειτονικὸν σιδηρουργεῖον καὶ μετὰ ἓξ μῆνας ἐπροβιβάζετο ἐργάτης. Τὸ ἐπάγγελμα σιδηρουργοῦ εἶχεν ἐκλέξει ἐπίτηδες ὡς ἀπαιτοῦν δύναμιν μυώνων πολὺ μᾶλλον παρὰ νοημοσύνην. Βλέπων τὰς χεῖρας του ἀσχημιζομένας ὑπὸ τῶν μωλώπων τῆς ἐργασίας ἤλπιζε νὰ λησμονήσῃ πόσον ἦτο δυστυχὴς ὅταν ἐφόρει χειρόκτια. Ἡ λήθη ὅμως ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ. Ἐπιστρέφων τὸ ἑσπέρας εἰς τὸν θαλαμίσκον του δὲν κατώρθωνε, καίτοι κατάκοπος, νὰ γευθῇ τὸν βαρὺν ἐκεῖνον ὕπνον, ὅστις εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόλαυσις τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Ὅπως πρὶν ὑπὸ τὰ μετάξινα παραπετάσματα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀχυρίνης στρωμνῆς του ἐβασάνιζεν αὐτὸν ἡ ἀγρυπνία, ὑπαγορεύουσα εἰς αὐτὸν σκέψεις καθ' ἑκάστην πικροτέρας.

Ἡ καρδία τοῦ Οὐλρίχου κατείχετο ὑπὸ τῆς θανατηφόρου ἐκείνης λέπρας, τῆς δυναμένης νὰ ὀνομασθῇ ἔρως τοῦ καλοῦ καὶ μῖσος τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀδικίας. Ἐφ' ὅσον ἐπροχώρει εἰς τὸν βίον, τόσον μᾶλλον ἐπέμενε νὰ πείσῃ αὐτὸν ἡ ἀδυσώπητος

Εἰς ἀνάρρωσιν

πεῖρα, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ κορεσθῇ ἡ δίψα του εἰλικρινείας καὶ δικαιοσύνης. Πᾶν ὅτι ἤγγισεν εἶχε ῥυπάνει τὰς χεῖράς του, πᾶσαν ἡδονὴν τὴν ὁποίαν ἐγεύθη εἶχε παρακολουθήσει ἀηδία, καὶ ὡς οἱ στρατιῶται οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ μετρήσωσι τὰς μάχας εἰς τὰς ὁποίας παρευρέθησαν δι' ἰσαρίθμων πληγῶν, οὕτω καὶ ὁ Οὐλρίχος ἕκαστον τῶν ἐρώτων του διὰ μιᾶς προδοσίας. Ἀδύνατον ἐκ τούτου ἦτο εἰς αὐτόν, πολιορκούμενον εἰς τὴν μοναξίαν του ὑπὸ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος νὰ μὴ εὑρίσκῃ ἀφορμὴν ἀναθέματος κατὰ τοῦ βίου.

Τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων δυστυχημάτων εἶναι ἡ πρόωρος ὡριμότης. Ἀληθῶς ἀξιοζήλευτοι εἶναι ὅσοι ἔφθασαν βραδυποροῦντες εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ διακρίνῃ τις τὰ ἐγκόσμια ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ὄψιν. Ἐνῷ οἱ προώρως ἀναπτυχθέντες σπαράσσονται ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν τῆς πραγματικότητος, ὅτε ἔπρεπε νὰ ἐντρυφῶσιν ἀκόμη εἰς τὰ ἀπατηλὰ ὀνείρατα τῆς νεανικῆς ἡλικίας. Εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους, ὁσάκις τοὺς ἀπαντῶμεν, πρέπει νὰ τείνωμεν συμπαθῶς τὴν χεῖρα. Ἄδικον τῷ ὄντι θὰ ἦτο ν' ἀπαγορευθῇ τὸ παράπονον εἰς τοὺς πληγωμένους, ἡ δὲ εἰρωνεία ἢ καὶ αὐταὶ αἱ βλασφημίαι εἰκοσιπενταετοῦς ἀπογοητευμένου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρὰ θρῆνος ἐπὶ τῇ προώρῳ στερήσει πάσης ἐλπίδος.

Πολὺ μᾶλλον παρὰ ῥωμαντικὴ ἰδιοτροπία, ὁ λόγος ὁ κινήσας τὸν Οὐλρίχον νὰ ζητήσῃ ἄσυλον μεταξὺ τῶν ἐργατῶν ἦτο προϊὸν ὡρίμου σκέψεως περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος. Τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις διαφθορὰν καὶ ἀνικανότητα πρὸς εὐτυχίαν κατήντησε νὰ θεωρῇ ὡς ἀντίτιμον τῶν παντοίων ἄλλων τῆς τάξεως ταύτης πλεονεκτημάτων.

— Δίκαιον εἶναι, ἔλεγε, νὰ στερῶνται πάσης εὐτυχίας, ἥτις οὔτε ἀγοράζεται οὔτε κληροδοτεῖται, ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεδαψίλευσεν ἡ Τύχη ὅλας τὰς ἀπολαύσεις, τὰς ὁποίας δύναται νὰ προμηθεύσῃ τὸ γένος καὶ ὁ πλοῦτος. Κλῆρος τούτων εἶναι ἡ κατοχὴ τῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα ζηλεύουσι πάντες, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς φροντίδος περὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἡ ἀνεξαρτησία, τὰ ἀξιώματα καὶ ἡ ἐντρύφησις εἰς τὰς ὠνητὰς διὰ χρυσοῦ ἡδονάς. Ἀντὶ τούτων ὅμως καταδικάζεται ὁ ψευδευτυχὴς νὰ ζῇ εἰς κοινωνίαν, ὅπου ἡ ὑπόκρισις εἶναι ἀνάγκη καὶ ὁ δόλος ἀμυντικὸν ὅπλον ἐξ ἴσου ἀπαραίτητον ὅσον τὸ ξίφος εἰς τὸν στρατιώτην».

Εἰς τὴν τοιαύτην ἠθικὴν ἔκπτωσιν τῶν ἀνωτέρων τάξεων, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζεν ἐξ ὀδυνηρᾶς πείρας, ἠρέσκετο ὁ Οὐλρίχος ν' ἀντιτάσσῃ εἰκόνα ὅλως διάφορον τοῦ τελείως ἀγνώστου εἰς αὐτὸν λαοῦ.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Καὶ τώρα ὅτε μέλλομεν νὰ γνωρίσωμεν τὰ βαλλίσματα ὑφ' ὁποίαν μορφὴν ἔχουσι παρὰ τοῖς καθέκαστα λαοῖς κανεὶς δὲν θὰ μᾶς μεμφθῇ, φρονοῦμεν, ἐὰν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

'Ακριβῶς εἰπεῖν ἀληθῆ βαλλίσματα δὲν ἐσώθησαν παρ' ἡμῖν πολλά, ὀρθότερον ἴσως, δὲν συνελέχθησαν ἀκόμη πολλὰ ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὸ στόμα. Γνήσιον ὡς πρός τε τὸν ὀρχηστικὸν αὐτοῦ ῥυθμὸν καὶ τὸν σκωπτικὸν χαρακτῆρα βάλλισμα εἶνε τὸ ἑξῆς :

Μαρ' κυρὰ Μαριόρα,
πείνασ' ἄνδρας σου :
— Σὰν ἐπείνασε καὶ τί,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
Τὸ ψωμὶ 'νε μέσ' στ' ἀμπάρι,
ἄς τ' ἀνοίξῃ νὰ τὸ πάρῃ.

—

Μαρ' κυρὰ Μαριόρα,
δίψασ' ἄνδρας σου.
— Σὰν ἐδίψασε καὶ τί,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
Τὸ νερὸ 'νε 'ς τὸ σταμνί,
ἄς σηκώσῃ νὰ τὸ πιῇ.

—

Μαρ' κυρὰ Μαριόρα,
ἀρρώστησ' ἄνδρας σου :
— Σὰν ἀρρώστησε καὶ τί,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
'Αγιασμὸς μέσ' 'ς τὸ καυκί,
ἄς τὸν πιῇ νὰ γιατρευθῇ.

—

Μαρ' κυρὰ Μαριόρα,
πέθανε ἄνδρας σου :
— Σὰν ἐπέθανε καὶ τί,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
Τὰ παπούτσια μου ξεσκιῶ,
τὸν χορὸ δὲν παραιτῶ.

'Αφελέστερον, ἀλλὰ καὶ σατυρικώτερον δὲν ἠδύνατο νομίζομεν νὰ παρασταθῇ ἡ χορομανία τινῶν ἐκ τοῦ ὡραίου φύλου. 'Εφ' ὅσον ὁ χορὸς κρατεῖ καλά, ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ δὲν ταῖς μέλει.

Σπουδαιότερα εἶνε τὰ εἰς τὸ δραματικὸν εἶδος ἀνήκοντα βαλλίσματα ὧν δύο παραθέτω ἐνταῦθα, ὅπως ψάλλονται εἰς τὴν ἀνατολικὴν Θρᾴκην. Ταῦτα ἔχουσι καὶ τοῦτο κοινὸν μετὰ πλείστων ἄλλων γνωστῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὐτῶν ἐξελίσσεται διαλογικῶς :

'Η Ματένια θέλει ψάρι,
θέλει καὶ γλυκὸ κρασὶ
γιὰ νὰ καταιβάσῃ γάλα
νὰ βυζάξῃ τὸ παιδί.

—

Δώδεκα χρονῶ Ματένια
ποῦ τὸ βρῆκε τὸ παιδί,
καὶ κρατεῖ το καὶ γυρίζει
καὶ δὲν τὤχει για ἐντροπή ;

—

Δώδεκα χρονῶ Ματένια
χήρα πάει στὴ μάννα της,
τὰ στεφάνια στὴν ποδιά της
καὶ θρηνεῖ τὸν ἄνδρα της.

Σώπα κόρη μ', καὶ μὴν κλαίεις,
μὴν παραπονεύγεσαι,
κ' εἶσαι νέα καὶ ὡραία
καὶ ξεναπανδρεύγεσαι.

—

Γιὰ ἰδὲς μάνα, γιὰ ἰδὲς κόρη,
γιὰ ἰδὲς τύχη πούχα ἐγώ !
Δὲν μὲ λὲν νὰ βάλω ῥάσα,
μόν' μὲ λὲν νὰ πανδρευτῶ.

Ἕτερον τοῦ αὐτοῦ εἴδους βάλλισμα εἶνε τὸ ἑξῆς, ἐν ᾧ ὁ ἀναγνώστης βλέπει ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων ὑφιστάμενον τὸ ἐθνικὸν μεταξὺ Βουλγάρων καὶ 'Ελλήνων μῖσος :

Βουργάρας γιὸς πανδρεύεται
καὶ παίρνει ῥωμηοπούλα.

—

Κ' ἡ μάνα του σὰν τ' ἄκουσε
στήνει νὰ μαγερέψῃ.

—

Τὸ φίδι καὶ τὴν ὄχενδρα
καὶ τὸν κακὸ τὸν ὄφιο.

—

— Ἔλα νυφάδα μου νὰ φᾷς
θαλασσινὸ ψαράκι. —

—

Ἔφαγε μιὰ ἔφαγε δυὸ
στὲς τρεῖς ἐφαρμακώθη.

—

Γονατιστὴ χαμοσυρτὴ
στὴν πεθερά της πάγει :

—

— Ἄχ ! πεθερά μ' κρύο νερό,
γιατὶ ἡ ψυχή μου βγαίνει !

—

— Τὸ νύφες φέρνουν τὸ νερὸ
κ' οἱ πετερὲς τὸ πίνουν.

—

Γονατιστὴ χαμοσυρτὴ
στὸν πεθερό της πάγει :

—

— Ἄ ! πεθερέ μ' κρύο νερό,
γιατὶ ἡ ψυχή μου βγαίνει !

—

— Τὸ νύφες φέρνουν τὸ νερὸ
κ' οἱ πετεροὶ τὸ πίνουν.

—

Γονατιστὴ χαμοσυρτὴ
καὶ στὸν καλό της πάγει :

—

— Ἄχ ! Κωνσταντῆ μ' κρύο νερό,
γιατὶ ἡ ψυχή μου βγαίνει.

—

Ὥστε νὰ πᾷ κι' ὥστε νάρθῃ
τὴν βρῆκε ἀποθαμένη !

Καθὼς βλέπετε, ἡ στρίγγλα πενθερὰ ἐφρόντισε ν' ἀφανίσῃ καὶ τὸ νερὸν ἐκ τῆς οἰκίας, ὅπως ἐσυνήθιζε νὰ κάμνῃ ὁσάκις ἔβαζε δηλητήριον πρὸς καταστροφὴν τῶν ποντικῶν της.

'Αξιοσημείωτον εἶνε, ὅτι οἱ Ἕλληνες ψάλλοντες τὸ βάλλισμα τοῦτο μιμοῦνται τὸν σολοικισμὸν τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ χρήσει τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου, καθὼς καὶ τὴν βάρβαρον προφορὰν τοῦ θῆτα. Κάμνουσι δηλαδή, τοῦθ' ὅπερ εἴδομεν πρὸ μικροῦ τὸν Πλούταρχον μαρτυροῦντα, ὅ,τι ἐγίνετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

1 Ἴδε σελ. 2.

'Εν 'Ιταλίᾳ τὰ βαλλίσματα παρουσιάζονται ὡς τὸ ἀρχαιότατον εἶδος δημοτικῆς ποιήσεως· ἤδη αὐτὰ τὰ ballistea χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν 'Ιταλῶν φιλολόγων ὡς δημώδη βαλλίσματα συντεθεμένα ὑπὸ ὑποδεεστέρας τάξεως ποιητῶν, μικρὰν ἐχόντων εὐλάβειαν πρὸς τοὺς νόμους τῆς προσῳδίας.

Δυστυχῶς μὲ ὅλους ἡμῶν τοὺς κόπους δὲν κατωρθώσαμεν νὰ εὕρωμεν ἐν 'Ελλάδι ἓν ἀληθῶς δημῶδες ἰταλικὸν βάλλισμα. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι τ' ἀρχαῖα ταῦτα βαλλίσματα δὲν εἶχον ὀλιγωτέρους τῶν ὀκτώ, καὶ πλείους τῶν πεντήκοντα δύο στίχους. Διῃροῦντο εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ripressa ἐψάλλετο ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ χοροῦ, τὸ δὲ δεύτερον replicazione ὑπὸ μιᾶς φωνῆς μόνον. Οἱ ποιηταὶ παραλαβόντες τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως παρὰ τοῦ λαοῦ, τὸ ἐχρησιμοποίησαν ὄχι μόνον πρὸς ὀρχηστικούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλους σκοπούς. 'Ενταῦθα παραθέτομεν ὡς ὑποδείγματα τὸ ἑξῆς δεύτερον τοῦ Δάντου ἐκ τῶν μικρῶν βαλλισμάτων :

Μιὰ ποῦ δὲν χορταίνω μὲ τὰ δυό μου μάτια
τὴν ὡραίαν σου ὄψιν ὅσο κι' ἂν κυττάξω,
τὴν γλυκειά σου θέα ἄς με νὰ βυζάξω,
νὰ τὴν βλέπω πάντα ἐντός μου εὐτυχισμένος.

—

Σὰν ἕν' ἀγγελοῦδι, ποῦ ὁ Θεὸς προκρίνει
ἀπ' ἀρχῆς ποῦ γείνῃ,
βλέποντάς τον ἔχει τὴν ἀθανασία,
ἔτσι, μὲ τὴν νέκρα ἀκόμη ποῦ μ' ἐνδύνει,
βλέποντας ἐκείνη,
ὅπου τῆς καρδιᾶς μου εἶνε πιὰ ἡ κυρία,
θαῦρω κ' ἐδῶ κάτω βέβαια εὐτυχία.
Τόσες χάρες ἔχει. Ἂν καὶ τὰς γνωρίζῃ
μόνο αὐτὸς ποῦ ἀξίζει
νὰ τηνὲ λατρεύει, ἀγάπη διψασμένος.

Ἕτερον τοῦ αὐτοῦ εἴδους βάλλισμα εἶνε τὸ πρῶτον τοῦ Πετράρχου :

Κι' ἂν ἥλιος, κι' ἂν σκιά, δὲν εἶδα, φῶς μου,
νὰ βγάλῃς πιὰ τὸν πέπλο ἀπ' τὸ κεφάλι,
ἀφ' ὅτου ἔνοιωσες τί πόθος πάλλει,
πόση λαχτάρα βασιλεύει ἐντός μου.

—

Φῶς εὐσπλαχνίας μ' ἔρραινε ἡ ματιά σου,
ὅσο κρυφὰ μ' ἐφλόγιζε τὸ αἷμα,
ὅσο τὸ εἶχα λογισμὸ κρυμμένο.
Μοῦ κρύβεις τώρα τὸ γλυκό σου βλέμμα
καὶ δὲν μοῦ δείχνεις τὰ ξανθὰ μαλιά σου,
ἀφ' ὅτου μένει ἡ ἀγάπη προδομένο.
Τἄχασα αὐτὰ ποῦ μ' εἶχαν μαγεμένο !
Κ' εἶνε τὸ πέπλο σου ἡ γλυκειὰ νεφέλη,
ποῦ — ζέστη κρύο — νὰ σκεπάσῃ μέλλει
ἀπὸ τὰ μάτια μου τὸ φῶς τοῦ κόσμου.

'Ως παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἡ ripressa, τὸ παλαιότερον *κεφαλὴ* λεγομένη τοῦ ἰταλικοῦ βαλλίσματος, συνάπτεται πρὸς τὴν replicazione, ἢ τὸ *σῶμα* αὐτοῦ διὰ μόνης τῆς ὁμοιοκαταληξίας τοῦ ἐσχάτου στίχου τούτου πρὸς τὸν τελευταῖον ἐκείνης. Τοὐναντίον ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῆς τοῦ σώματος στιχουργίας αἱ ἔννοιαι συνάπτονται στενῶς καὶ χαριέντως δι' ὁμοιοκαταληξίας λίαν ἐντέχνου. Τὰ τοιαῦτα βαλλίσματα ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν 'Ιταλῶν *ἁπλᾶ ἢ γυμνά*, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ *σύνθετα ἢ ἐνδεδυμένα*, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀντὶ μιᾶς δύο ἢ καὶ πλείους replicazione.

Παράδειγμα τούτων ἔστω τὸ ἔνατον τοῦ Δάντε :

« 'Εγὼ εἶμαι μιὰ κοντούλα, εὔμορφη καὶ νέα
ἀπ' τὴ χώρα ποὖμαι, ποῦ πανώρηα θάλλει,
ἦλθα ἐδῶ μὲ θάρρος νὰ μὲ ἰδοῦνε κι' ἄλλοι.

—

Εἶμαι ἀπ' τὰ οὐράνια, πίσω θέλω πάει,
'ς ἀλλουνοὺς τὸ φῶς μου ἀπόλαυσις νὰ γένῃ.
Κι' ὅποιος μὲ κυττάζει καὶ δὲν μ' ἀγαπάει,
τὴν οὐράνια ἀγάπη δὲν καταλαβαίνει·
Ὅποια δὲν ἀρνήθη ἄλλον νὰ εὐφραίνῃ,
πρὸς τὸν Πλάστη ἡ φύσις πρόσκλησι ἂν μὲ βγάλῃ,
μαζὶ μ' ὅποια θέλει, δόννες, ἄς προβάλῃ.

—

Τὸ καθέν' ἀστέρι βρέχει 'ς τὲς ματιές μου
ἀπ' τὸ φωτισμό του κι' ἀπὸ κάθε χάρι :
Νέες μέσ' 'ς τὸν κόσμον εἶνε οἱ εὐμορφιές μου,
ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω ἀφοῦ τὲς ἔχω πάρει·
Νὰ τὲς νοιώσῃ ἀδύνατο ἄλλο παλληκάρι,
παρὰ αὐτὸς ποῦ ἀγάπη 'ς τὴν καρδιά του πάλλει
γιὰ νὰ δώσῃ 'ς ἄλλους ἡδονὴ μεγάλη. »

—

Νὰ τί λόγια μ' εἶπε, σὰν μ' εἶχε σιμώσει,
ἕνα ἀγγελουδάκι ποῦ ἔτσι δὰ μοῦ ἐφάνη.
Γώ, ποῦ νὰ ξεφύγω καταδίκη τόση,
κάλλιο προτιμοῦσα νὰ εἶχα ἀποθάνει·
'Επειδὴ πληγὴ μιὰ τέτοια μ' ἔχει κάνει,
ὅταν 'ς τῶν ματιῶν της κύτταξα τὰ κάλλη —
Μέρωσι ἀπ' τὸ κλάμα δὲν θὰ βρῶ πιὰ πάλι !

Τὸ χαριέστατον τοῦτο βάλλισμα μαρτυρεῖ πόσον εὐγενὴς καὶ ἁγνὸς ἦτο ὁ τοῦ Δάντου ἔρως πρὸς τὴν Βεατρίκην : 'Αποθανοῦσαν τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ ὁ ποιητὴς τὴν φαντάζεται ἐπανελθοῦσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς Φιλοσοφίας εἰς μελέτην εἰς τὴν ὁποίαν ἄρτι εἶχεν ἐπιδοθῇ. ***Κοντούλαν*** καὶ νεαρὰν παριστᾷ τὴν Φιλοσοφίαν ὄχι μόνον διὰ τὸ αἰδῆμον καὶ μετριόφρον τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐνησχολήθη περὶ ταύτην. Τὸν δέκατον στίχον μετεφράσαμεν κατὰ τὴν γραφὴν a lui, ἡ ὁποία ὄχι μόνον τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ vui παρακάμπτει, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν εἶνε σαφεστέρα. Τελειοτέρα εἶνε καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ συνοχὴ τοῦ βαλλίσματος τούτου. 'Εκάστη τῶν στροφῶν τοῦ σώματος συνδέεται πρὸς τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς αὐτῆς μὲ ἐκείνην ὁμοιοκαταληξίας.

'Εν 'Ιταλίᾳ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως ἐκαλλιεργήθη μέχρι τοῦ Ιϛ' αἰῶνος. 'Εν τῷ ΙΕ' νέαν ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸ ζωὴν Λορέντσος ὁ τῶν Μεδίκων. 'Ο ἔξοχος οὗτος ἀρχηγὸς τῆς φλωρεντινῆς δημοκρατίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἰταλικῆς πολιτικῆς τότε, ὁ μεγαλόψυχος προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῆς φιλολογίας, ἀνεμόρφωσε τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον, κατελθὼν μέχρι τοσούτου, ὥστε αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ χορεύῃ ψάλλων μετὰ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ δημοσίᾳ πλατείᾳ ὑπὸ τοὺς ῥυθμοὺς τῶν βαλλισμάτων. Παραστατικὸν τῆς εἰκόνος ταύτης βάλλισμά του εἶνε τὸ τέταρτον :

Ὅποιος καρδιὰ δὲν ἔχει ἐρωτεμένη,
ἄς ἔβγῃ ἔξω ἀπ' τὸν χορό μας τοῦτο.
'Σ ἔτσι εὔμορφη πλατεῖα κρῖμα εἶνε νὰ μένῃ.

—

Εἶνε κανείς, ποῦ δὲν γνωρίζει ἀγάπης πάθη :
Ἄς φύγῃ ἀπὸ τὸν τόπο ποῦ ἐχώθη,
γιατὶ εὐγενὴς ποτὲ ἡ καρδιά του δὲν ἐστάθη,

ἂν δὲν τὴν συγκινοῦν ἀγάπης πόθοι.
Καὶ ὅποιος λίγο μέσα του δὲν νοιώθει
νὰ καίῃ τῆς ἀγάπης του ἡ φλόγα,
ὅ,τι κιἂν μελετᾷ, κυνῆγι δὲν θὰ γένῃ.

Ὁ Ἔρως 'στοῦ χοροῦ τὴν μέση ἂς βασιλεύῃ,
καὶ ὅποιος εἶνε σκλάβος του ἂς γυρίζῃ·
καὶ ἂν κανεὶς ἔχ' ὑποψίας ἢ ζηλεύῃ,
αὐτὸς ἐδῶ πολὺ ἂς μὴ χρονίζῃ,
γιὰ παίγνιο μονάχα θεν' ἀξίζῃ.
Καθένας ποῦ δὲν εἶν' ἐρωτεμένος
ἔξω ἀπ' τὸν στολισμένο τόπο νὰ παγαίνῃ.

Ἐὰν κανεὶς 'ς ἀγάπης δίχτια μὴν μπερδέψῃ
ἀπὸ ντροπὴ τοὺς πόθους του κρατάῃ,
θὰ 'ντροπιασθῇ, ἂν κάμῃ καλὴ σκέψι,
πλειότερο, ἐνάντια σὰν πάῃ.
Δὲν εἶνε ἐντροπὴ τὸ ν' ἀγαπάῃ
αὐτὸς ποῦ λαχταρᾷ νὰ ὑπηρετήσῃ.
Ντροπὴ εἶν' ἀχαριστία ἀνίσως τὴν ψυχραίνῃ.

Καὶ ἂν κανεὶς μᾶς ἔχῃ τόσην ἀνανδρία,
ποῦ ἀπὸ φόβο ἀγάπη δὲν ἀρχίζει,
μεγάλη—ἂς τὸ σκεφθῇ—καλὴ καρδία
γιὰ τέτοιες ὑποθέσεις δὲν φροντίζει.
Ἡ φύσις ἡ κυρὰ δὲν σᾶς χαρίζει
τὴν τόσην εὐμορφάδα, γιὰ νὰ πᾶνε
οἱ χρόνοι τῆς ζωῆς σας τοῦ κακοῦ χαμένοι.

Ἐκ τούτου ὅμως δὲν πρέπει νὰ συμπεράνῃ τις ὅτι πάντα τὰ βαλλίσματα τοῦ Λορέντσου τῶν Μεδίκων φέρουσι τοῦτον τὸν ἐλαφρὸν χαρακτῆρα. Μερικὰ ἐξ αὐτῶν εἰσδύουσιν εἰς τ' ἄδυτα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἐκφραστικὰ ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων μετὰ πλείστης ὅσης ψυχολογικῆς ἀκριβείας. Τοῦτο θὰ τὸ ὁμολογήσουν πᾶσαι αἱ ὑπὸ τῶν συζύγων αὐτῶν ζηλοτυπούμεναι κυρίαι, ἐὰν ἀναγνώσουν τὸ δέκατον ἔνατον τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ βάλλισμα:

Δὲν ξεύρω νἄχῃ ἄλλα τῆς Ἐδὲμ βασίλεια,
παρὰ ἐκεῖ ποῦ εἶν' ἡ ἀγάπη δίχως ζήλια.

Ὅταν ἡ ἀγάπη δίχως ὑποψία μείνῃ,
θἆναι ἡ ζωὴ τῶν ἐραστῶν ὅλο εὐθυμία,
γλύκα ἡ καρδιὰ γεμάτη κ' εὐφροσύνη

. . . .

Μὰ τόσων παραπόνων μου, ἄχ! αἰτία
εἶνε αὐτὴ ἡ καταραμένη ζήλια!

Θἆταν πολὺ ἡ καρδιὰ φαιδρή, εὐχαριστημένη,
ἀφοῦ ἡ ἀγάπη κάθε μου βουλὴ τελειώνει.
Μὰ πάντα μὲ τηράει θαρρῶ ἡ ψυχὴ θλιμμένη,
ποῦ μοῦ ῥαγίζει τὴν καρδιά, καὶ πάσχει μόνη.
Αὐτὸ μ' ἀποκαρδιώνει, μὲ γυμνώνει
ἀπὸ τὴν κάθε γλύκα, ὢ μαύρη ζήλια!

Μὰ ἐγώ, καλέ μου ἔχω τόση ἐμπιστοσύνη
εἰς τὴν χαριτωμένη τῆς καρδιᾶς σου ὁμόνοια,
ποῦ κάθε ἀχρεία ὑποψία ἀπομακρύνει.
Καὶ ξεύρω πῶς ἡ ἀγάπη μας θὰ ἦν' αἰώνια.
Καλέ μου, ἂς ζήσωμε χωρὶς διχόνοια,
κ' ἐγὼ δὲν ὑποπτεύομαι τὴ ζήλια.

Δὲν μ' ἐρωτεύθης θάνατο γιὰ νὰ μὲ δώσῃς.
Ἔχεις καρδιὰ τόσο εὐγενῆ, γι' αὐτὸ δὲν μέλλεις
ποτὲ τὴ σκλάβα τὴν πιστή σου νὰ προδώσῃς,
καὶ νὰ τὴν ἀπελπίσῃς, ξεύρω, δὲν τὸ θέλεις.
Θαρρῶ μὲ τὴ γλυκειὰ μορφή σου μ' ἀναγγέλλεις,
πῶς εὔθυμη θὰ ζήσω δίχως ζήλια—
Δὲν ξεύρω ἄλλα τῆς Ἐδὲμ βασίλεια.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λορέντσου παραμεληθέντα μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ βαλλίσματα ἐν Ἰταλίᾳ μετέπεσαν εἰς ἓν εἶδος ᾀσμάτων τῆς πρώτης τοῦ Μαΐου, προφανῶς διότι καὶ ἀρχικῶς ἐψάλλοντό κατ' ἐξοχὴν διὰ τὴν φαιδρὰν ταύτην ἡμέραν. Ὑπόδειγμα τῆς ἐσχάτης αὐτῶν μορφῆς εἶνε τὸ ἑξῆς ***Πρωτομαγιάτικο*** τοῦ Ἀντωνίου Φραγκίσκου Δόνη·

Τὸν Μάη μὲ τὲς γλυκὲς χαρές, τὸν ἔρωτά του,
βοσκοὶ 'στὸν κάμπο τραγουδοῦνε
'ς ἐκειὸ τὸ σκλῆθρον ἀποκάτου
τὸν εὐτυχῆ μας ἔρωτα λαλοῦνε.
Ὁ Πᾶν ἂς κλίνῃ εἰς τ' ᾆσμά μας τ' αὐτί του.

Ὁ Πᾶν ἂς κλίνῃ εἰς τ' ᾆσμά μας τ' αὐτί του,
καὶ τὰ κατάχλωρα δενδράκια
σειοῦν τὲς κορφές, ποῦ τοὺς φαιδροὺς των ἤχους
κειμέσα τὰ γλυκόφωνα πουλάκια
μὲ τοὺς δικούς μας τοὺς ταιριάζαν στίχους.

Μὲ τοὺς δικούς μας τοὺς ταιριάζαν στίχους.
Ἡ νέα βοσκοπούλα νά της,
'στὰ δάση ποῦ τὸ πᾶν σκιάζουν,
βόσκει φαιδρὴ τὰ πρόβατά της,
ποῦ κρίνα καὶ ῥόδ' ἄγρια συνάζουν.

Ποῦ κρίνα καὶ ῥόδ' ἄγρια συνάζουν.
Εἶδαν προχθὲς τὰ δύο μου μάτια
τὸ ῥόδο μου μὲ χάρι οὐράνια
ἀπὸ κρυμμένα μονοπάτια—
Ποτὲ δὲν εἶχε τόσα κάλλη καὶ περφάνεια.

Ποτὲ τόσο καλὴ κι' ὡραία δὲν τὴν εἶδα,
παρὰ 'στὸν Μάη, σὰν εἶχε φέξει
ἡ πρώτη ἡμέρα, ποῦ ἡ ἴδια
μὲ φύλλα μ' εἶχε περιπλέξει
χλωρὰ τριγύρω καὶ μ' ἐρωτικὰ παιχνίδια.

Ἡ βοσκοπούλα μου κρυμμένη, ἐπιδέξια
μ' ἐμούσκευε ἐκεῖ δὰ τὸ βράδυ
σὲ κάμπο ὡραῖο κι' ἀνθισμένο,
γιατὶ δὲν μ' εἶδε 'στὸ λειβάδι,
κατὰ τὴν τάξι, μὲ λουλούδια στολισμένο.

Ἐνῷ 'ς τὴ θύρα της τὴν δάφνη ἐγὼ φυτεύω,
τοῦ ὡραίου ἥλιου μου τὰ κάλλη
νὰ ἀκτινοβολοῦν ξανοίγω,
κι' αὐτὴ ἡ γλυκειὰ φωνὴ προβάλλει:
Γιὰ μένα εὐτυχὴς θὰ ἦσαι σὲ ὀλίγο.

(Ἕπεται συνέχεια) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΟ ΔΩΡΟ

(Διήγημα τῆς Πρωτοχρονιᾶς)

— Ἔ! Καλὰ λοιπόν, τώρα ποῦ εἴπατε ὅλοι σας γιὰ τὰ πρωτοχρονιάτικα δῶρα, ποῦ ἐλάβατε κατὰ καιροὺς καὶ τὴν ἀνάμνηση ποῦ σᾶς ἄφησαν, θὰ διηγηθῶ κ' ἐγὼ τὴν ἱστορία ἑνὸς τιποτένιου, ἑνὸς παιδιάτικου δώρου, ποῦ . . . δὲν μοῦ ἔκαμαν. Μάλιστα ἑνὸς τιποτένιου δώρου, ποῦ δὲν μοῦ ἔκαμαν, ξαναλέγω, καὶ μὴν ἀπορῆτε. Ἐννοεῖτε πολὺ καλὰ ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου καὶ τῶν πολλῶν χρόνων — δυστυχῶς! — ποῦ τὸ ἐξασκῶ σ' αὐτὸν τὸ τόπο, ἔλαβα πολλὰ καὶ διάφορα δῶρα καὶ σὲ πρωτοχρονιές καὶ στὴ γιορτή μου ἀπὸ πολλοὺς τῶν πελατῶν μου· διότι μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε, πόσοι θὰ ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ χέρια μου εἰκοσιεννιὰ χρόνια τώρα ποῦ κάμνω τὸ γιατρό! Δὲν μπορῶ νὰ ἀρνηθῶ βεβαίως ὅτι ἔστειλα καὶ μερικοὺς χωρὶς εἰσιτήριον ἐπανόδου, ἀλλὰ τέλος πάντων ἔζησαν καὶ περισσότεροι. Ἀπὸ τοὺς τελευταίους λοιπὸν αὐτοὺς δὲν εἶμαι καὶ δυσαρεστημένος σχετικῶς πρὸς τὰ

δῶρα· ποιὸς λίγο ποιὸς πολὺ ἔκαμαν ὅλοι τὸ καθῆκόν των. Καὶ καλὰ μὲ ἐπλήρωσαν — ἐκτὸς ὀλίγων — καὶ δῶρα παντὸς εἴδους καὶ ἀξίας μοῦ ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι, κι' ἂς εἶνε καλά. Μὰ ἐλᾶτε ποῦ ἐγὼ δὲ θυμᾶμαι παρὰ ἕνα καὶ μόνο δῶρο, τὸ πειὸ τιποτένιο, χωρὶς καμμιὰ ἀξία καὶ τὸ ὁποῖον ὅπως, σᾶς προεῖπα, δὲν μοῦ ἔδωκαν.

Αὐτοῦ καὶ μόνου τὴν ἀνάμνηση διατηρῶ πάντοτε, ἢ μᾶλλον αὐτὴ μὲ καταδιώκει ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια. Ναί! μὲ καταδιώκει καὶ μὴ γελᾶτε! . . . Ἤτανε μόλις ἐπανῆλθα ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρόνο νομίζω. Μόνη μου μανία εἶχα νὰ κάμω ὀλίγα χρήματα καὶ νὰ ματαγυρίσω μιὰ ὥρα ταχύτερα στὸ Παρίσι, νὰ πάω πάλιν στὸ φοιτητικό μου δωμάτιο, στὴ συνοικία τῶν σπουδαστῶν. Χρήματα καὶ πάλιν χρήματα ἐζητοῦσα καὶ τίποτα ἄλλο. Τοὺς ἀσθενεῖς μου κατὰ βάθος τοὺς θεωροῦσα σὰν μηχανές· τοὺς ἔβλεπα χωρὶς κανένα πόνο, χωρὶς καρδιά, χωρὶς τίποτα. Ἡ νοσταλγία τῆς εὐτυχίας μὲ εἶχε καταστήσει φρικτὸν ἐγωϊστήν, σκληρὸν καὶ καμμιὰ φορὰ φαινόμουν καὶ βάναυσος χωρὶς λόγο. Αὐτὸ ὅμως ἴσα ἴσα μὲ ἔκαμε νὰ λάβω ἕνα μάθημα, ποῦ τί νὰ σᾶς πῶ, χωρὶς ὑπερβολή, πολὺ μοῦ μετέβαλε, μοῦ μαλάκωσε τὸ χαρακτῆρα. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἱστορία ποῦ θέλω νὰ σᾶς διηγηθῶ καὶ μὲ συγχωρεῖτε ἂν σᾶς ἔκαμα καὶ τόσα προοίμια: Ἤτανε κατὰ τὸν Ὀκτώβριο μῆνα. Εἶχα καθίση στὸ τραπέζι νὰ φάγω ἕνα μεσημέρι μὲ τὴν μακαρίτισσα τὴ μητέρα μου, ὅταν ἔρχεται ὁ ὑπηρέτης μιᾶς ***πλουσίας*** χήρας γειτόνισσάς μου καὶ μὲ καλεῖ νὰ ὑπάγω ἀμέσως εἰς τὸ σπίτι, διότι ἡ μικρὰ κόρη τῆς κυρίας εἶχε πέσει ἀπὸ τὴ σκάλα καὶ ἐκτύπησε στὸ στόμα. Τί νὰ κάμω! Ἐφόρεσα τὸ καπέλλο μου καὶ ἐπῆγα. Τὰ πράγματα δὲν ἦσαν σπουδαῖα. Ἐπρόκειτο γιὰ τὸ κάτω χεῖλος τῆς μικρᾶς Σοφίας, τὸ ὁποῖον εἶχε σχισθῆ στὸ ἔξω μέρος καὶ ἔτρεχεν ὀλίγο αἷμα.—Πῶ! πῶ! γιατρέ μου, θὰ τῆς ἀφήσῃ σημάδι! Γιατρέ μου, στὴ ζωή σου κάμε ὅ,τι μπορέσῃς μὴ τῆς χαλάσῃ τὸ πρόσωπο, καὶ τὰ παρόμοια ἄρχισε νὰ μοῦ λέγῃ ἡ ***πλουσία*** γειτόνισσά μου μὲ τὸν τραγικώτερο τρόπο.

— Ὦ! κυρία μὴ κάμνετε ἔτσι . . . τὸ τραῦμα εἶνε μὲν ἀρκετὰ βαθύ! ἀλλὰ θὰ προσπαθήσω νὰ μὴν ἀφήσῃ σημάδι! . . . Κίνδυνος δά, δόξα τῷ Θεῷ, δὲν ὑπάρχει, τῆς ἀπήντησα μὲ τὸ σοβαρώτερο τρόπο καὶ παίρνοντας στὰ γόνατά μου τὴν μικράν, τὴν καθησύχασα ποῦ ἔκλαιγε. Ἔβγαλα τὰ ἐργαλεῖά μου, ἔκαμα μερικὲς προπαρασκευές, πρὸς τὸ θεαθῆναι ἐννοεῖται, καὶ . . . ἔρραψα μὲ τρεῖς βελονιὲς τὸ σχισμένο χεῖλος. Νὰ 'ρθῆτε πάλιν, γιατρέ μου, νὰ ἰδῆτε πῶς θὰ εἶνε, μοῦ εἶπε ἡ μαμμὰ σὰν ἔφευγα. Καὶ ἐπανῆλθα πραγματικῶς πέντε ἢ ἒξ φορές, ὅσω ποῦ ἔκλεισε τὸ τραῦμα καὶ ἔβγαλα τὲς κλωστὲς καὶ τέλος πάντων ἡ μικρά, ὕστερα ἀπὸ καμμιὰ εἰκοσαριὰ ἡμέρες ἦτον ἐντελῶς καλά. Ἡ ***πλουσία*** γειτόνισσά μου δὲν ἔλειψε ἀπὸ τοῦ νὰ μοῦ ἐκφράσῃ μὲ χίλια δυὸ κομπλιμέντα τὴν εὐγνωμοσύνη της. Μὰ ἔλα ποῦ παρᾶ τίποτα! Πέρασαν δύο μῆνες σχεδὸν ἀπὸ τὴν τελευταία ἐπίσκεψή μου, κι' οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, τὸ πρᾶγμα μοῦ ἐφαινότανε πολὺ περίεργο. Τί διάβολο! μὴ θέλῃ ἡ γειτόνισσά μου νὰ ῥίξῃ τὴν πληρωμὴ στὸ γειτονιλῆκι, ἐσυλλογιζόμουν, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια ἑτοιμαζόμουν νὰ τῆς στείλω τὴ σχετικὴ σημείωση. Ἀλλὰ τὸ ἀπομεσήμερο τῆς παραμονῆς τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἔρχεται ἡ ὑπηρέτριά μου στὸ δωμάτιό μου καὶ μὲ εἰδοποιεῖ, ὅτι ἡ γειτόνισσά μας κυρία Ξ . . . μὲ τὸ κοριτσάκι της θέλει νὰ μὲ ἰδῇ. Τῆς εἶπα νὰ τὴν ὁδηγήσῃ ἀμέσως στὴ σάλα ὅπου ἔτρεξα κ' ἐγώ.—Γιατρέ μου, μὲ συγχωρεῖτε πολὺ ποῦ δὲν ἔκαμα τὸ καθῆκόν μου· ἐπροτίμησα σὰν ἐπλησίαζε κ' ἡ πρώτη τοῦ ἔτους, νὰ βάλω τὴ Σοφία νὰ σᾶς κεντήσῃ ἕνα μικρὸ πραγματάκι, χωρὶς ἀξία βέβαια, μὰ γιὰ τὴν ἀνάμνηση καὶ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου, μοῦ εἶπε ἡ ***πλουσία*** γειτόνισσά μου μὲ χίλια δύο νάζια καὶ καμώματα. Ἔλα δός το μονάχη σου καὶ μὴ ντρέπεσαι, Σοφία μου, ἔλα ἐμπρός . . . Καὶ ἡ μικρὰ ἐπροχώρησε ντροπαλὴ — ντροπαλὴ καὶ ζύγωσε κοντά μου νὰ μοῦ προσφέρῃ ἕνα μικρὸ πραγματάκι βελούδινο κεντημένο: ἤτανε σὰν σακκουλάκι, ποῦ βάζουν τὰ ἐπισκεπτήρια. Καθὼς τὸ εἶδα μοῦ ἀνέβηκε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι, μ' ἔπιασαν τὰ νεῦρα μου, ἔγεινα ἔξω φρενῶν. Μπᾶ! ἀναίδεια! Νὰ μὲ κοροϊδέψῃ λοιπὸν θέλει αὐτή. Ἄ, μὰ αὐτὸ εἶνε ἀνυπόφορο! Σώνει ποῦ δὲν μὲ πληρώνει, ἀλλὰ ἔρχεται καὶ στὸ σπίτι μου μὲ τόσα καμώματα νὰ μοῦ προσφέρῃ ἕνα κουκλόπανο τοῦ κοριτσιοῦ της γιὰ δῶρο τάχα. Δὲν ἠμποροῦσα πειὰ νὰ κρατηθῶ: Κυρία, τῆς εἶπα μὲ ἀγανάκτηση, σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, ἀλλὰ μάθετε ὅτι δὲν κάμνω τὸ γιατρὸ γιὰ παληοκούρελα καὶ ὅτι οἱ ἐπισκέψεις μου πληρώνονται μὲ χρήματα.

— Πολὺ καλά, Κύριε, πολὺ καλά . . . μέ . . . συγχωρεῖτε, μοῦ λέγει κατακίτρινη ἡ γειτόνισσά μου μὲ θυμό, καὶ ἁρπάζει ἀπὸ τὰ χέρια τῆς κατατρομασμένης μικρῆς τὸ σακκουλάκι, βγάνει μὲ βία ἕνα ἑκατόδραχμο ποῦ ἤτανε μέσα διπλωμένο καὶ μοῦ τὸ πετάει μὲ μιὰ περιφρόνηση, μὰ τί περιφρόνηση! ἀπάνου 'στὸ τραπέζι μὲ ἕνα «Ὁρίστε, κύριε» καὶ ἀμέσως μὲ ἕνα «Χαίρετε» ξηρὸ-ξηρό, παίρνει τὴν κόρη της ἀπὸ τὸ χέρι καὶ φεύγει . . . Ἠθέλησα νὰ τὴν φωνάξω, νὰ τὴν σταματήσω, ἀλλά . . . τὰ εἶχα κυριολεκτικῶς χάσῃ. Ἐσκοτίσθηκα, παρέλυσα. Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς περιγράψω τί μὲ κατέλαβε. Μοῦ φάνηκε τόσο πρόστυχη καὶ στὰ δικά μου τὰ μάτια ἡ ἀδικία ποῦ εἶχα καλὰ-καθούμενα κάνῃ πρὸς μίαν γυναῖκα! Μοῦ ἤρχετο νὰ σκάσω. Τέτοιο κτύπημα κατάκαρδα δὲν ματααισθάνθηκα στὴ ζωή μου. Δὲν μπορῶ οὔτε σήμερα ἀκόμη νὰ εὕρω καὶ τὸ ἐλάχιστο ἐλαφρυντικὸ γιὰ 'κεῖνο τὸ φέρσιμό μου. Καὶ νὰ γιατὶ πέρασαν ἀπὸ τότε τριάντα χρόνια καὶ δὲ μπορῶ νὰ θυμηθῶ αὐτὴ τὴ σκηνὴ χωρὶς νὰ ἀγανακτήσω κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου, χωρὶς νὰ λυπηθῶ τέλος πάντων γιὰ 'κεῖνο τὸ τιποτένιο ἀλλ' ἀλησμόνητο δῶρο τῆς μικρᾶς, ποῦ . . . δὲν μοῦ ἔκαμε.

Καὶ ὁ γιατρὸς ἐκάθισε πάλι στὴν καρέκλα του, ὡσὰν νὰ εἶχε κουρασθῆ ἀπ' αὐτὴ τὴ διήγησή του περισσότερο στὴν καρδιά, παρὰ στὸ σῶμα.

Πάτραι ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Ψυχρά, βροχερά, ἀνεμώδης ἡ παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιᾶς. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, ὅπου, ὅταν ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπῃ, μετὰ φρενητιώδους ἀλαλαγμοῦ γίνεται ἡ προπομπὴ τοῦ παλαιοῦ ἔτους καὶ ἡ ὑποδοχὴ τοῦ νέου, ἐρημία φέτος καὶ σιγή. Οὔτε τράκες, οὔτε ρουκάνες, οὔτε συρίκτραι, οὔτε σφαῖραι μετεωριζόμεναι, οὔτε χαρτοβροχή, οὔτε κατακλυσμὸς κόσμου ποικίλου, οὔτε συνωστισμὸς εἰς τὰ ἐμπορικά. Ὀλίγοι μόνον ἐπίμονοι, προπάντων νέοι, ἠψήφησαν τὴν βροχὴν καὶ ἦλθαν νὰ περιπατήσουν μετὰ κόπου εἰς τὰ στενὰ καὶ λασπωμένα πεζοδρόμια τῆς ὁδοῦ. Κυρία καμμία δὲν ἀπεφάσισε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν συνήθειαν. Καὶ τὸ θέαμα ἦτο ὡς μία παρῳδία τῆς ἄλλοτε ὡραίας πομπῆς, προξενοῦσα κατήφειαν καὶ μελαγχολίαν, προπάντων εἰς τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ὁποίους ἀρκετὰ ἐζημίωσεν ἡ δυστροπία τοῦ καιροῦ. Διότι φέτος μόνον οἱ ὑποχρεωμένοι νὰ κάμουν δῶρα τοὺς ἐπεσκέφθησαν, ἐν ᾧ ἄλλα ἔτη τοὺς ἐπεσκέπτοντο καὶ οἱ μὴ ὑποχρεωμένοι, οἱ παρασυρόμενοι καὶ ἀκολουθοῦντες τὸ ρεῦμα. . .

✣

Ἀλλ' ὁ καιρὸς δὲν ἠμπόδισε τὰς οἰκογενειακὰς καὶ φιλικὰς συναθροίσεις περὶ τὴν βασιλόπηταν καὶ τὴν τράπεζαν τοῦ χαρτοπαικτείου. Φέτος ἡ Ἀστυνομία ἠμπόδισε τὴν δημοσίαν χαρτοπαιξίαν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἰδιωτικὴ ἤκμασε περισσότερον. Καὶ ἠριθμήθησαν πάλιν πολλὰ θύματα, τοῦ πάθους των μᾶλλον ἢ τοῦ ἐθίμου, καὶ πολλοὶ εὐνοηθέντες ὑπὸ τῆς Τύχης, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπομένην ἔκαμον τοὺς γενναιοτέρους μποναμάδες . . . Καὶ πράγματι πρέπει νὰ κερδίσῃ κανεὶς πολλὰ διὰ νὰ ἠμπορέσῃ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις. Διανομεῖς ἐφημερίδων, διανομεῖς ταχυδρομείου, διανομεῖς τηλεγραφημάτων, ὁδοκαθαρισταί, νεωκόροι, φανοκόροι, ὑπηρέται, πόσοι καὶ πόσοι δὲν κρούουν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς θύρας διὰ νὰ πωλήσουν τὰς ἐντύπους των εὐχὰς — εἰς ἐπίμετρον πολλάκις ἐμμέτρους. Ἐξ αὐτῶν οἱ ταχυδρομικοὶ διανομεῖς φιλοδωροῦνται καὶ συγχρόνως ἀκούουν παρατηρήσεις.

— Μπᾶ, ἐσὺ εἶσαι ὁ διανομεύς ; ἠκούσθη κύριός τις λέγων πρὸς ἕνα ἐξ αὐτῶν. Χαίρω πολύ. Ἐπιθυμοῦσα ὅμως νὰ σε βλέπω συχνότερον. Λάβε τὸν κόπον νἀνοίγῃς τὴν πόρτα καὶ νὰ μὴν πετᾷς ἀπέξω τοὺς φακέλλους, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πολὺ ὀλίγοι φθάνουν εἰς τὰς χεῖράς μου. Ἔπειτα θὰ σου πῶ καὶ ἕνα ἄλλο : ἀφ' οὗ ἐννοῇς νὰ κάμνῃς δυὸ καὶ τρεῖς ἡμέρες διὰ νά μου φέρνῃς τὰ ἐσωτερικά, καλήτερα νὰ μή μου τὰ φέρνῃς καθόλου. Ἔτσι δὲν θὰ ἔχω καὶ τὴ φοῦρκα ὅταν λαμβάνω προσκλητήριο κηδείας ἀφ' οὗ ἔχουν θάψει πλέον τὸν νεκρόν, καὶ γεύματος ποῦ τὸ ἔχουν πλέον χωνεύσει. Πάρε τόρα τὸ πεντόφραγκό σου τὸ συνειθισμένο !

✣

Πολὺ τραγικὰ θεάματα παρέχει αὐτὴν τὴν φορὰν τὸ θηριοτροφεῖον τοῦ Μοντενέγρου. Μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ ἐλέφαντος, ἔχομεν καὶ δεύτερον, φοβερώτερον, διαπραχθὲν ὑπὸ μιᾶς τίγρεως. Ὁ θηριοδαμαστὴς Λορέντζος Μύλλερ εἰσελθὼν κατὰ τὴν παράστασιν εἰς τὸν κλωβὸν τῶν τίγρεων, ὠλίσθησε καὶ ἔπεσε. Τῆς πτώσεως ἐπωφεληθεῖσα μιὰ τίγρις ὥρμησεν ἐναντίον του. Αὐτὴν ἠκολούθησαν καὶ αἱ ἄλλαι, ἀφεύκτως δὲ ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος θὰ κατεσπαράσσετο πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἐντρόμων θεατῶν, ἂν δὲν ἔσπευδεν ἄλλος θηριοδαμαστής, ὁ ὁποῖος πυροβολήσας εἰς τὸν ἀέρα, κατώρθωσε νὰ πτοήσῃ τὰ θηρία, καὶ νἀπομακρύνῃ ἐκεῖθεν τὸν σύντροφόν του. Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ἡ τίγρις ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ, εἶχε βυθίσει τοὺς τρεῖς ὄνυχάς της εἰς τὸ στῆθός του καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ὁ Λορέντζος Μύλλερ ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος. Κατόπι τοῦ δυστυχήματος τούτου ἡ ἀστυνομία ἀπηγόρευσεν εἰς τὸν Μοντενέγρον τὰς αἱματηρὰς ταύτας παραστάσεις.

✣

Πρό τινων ἡμερῶν ἀπέθανεν ἡ Πιπίτσα Διογενείδου, θυγάτηρ τοῦ παρ' ἡμῖν διακεκριμένου δικηγόρου, νεαρωτάτη τὴν ἡλικίαν, μόλις δεκαεξαέτις ἀλλὰ τόσῳ σπανίων σωματικῶν χαρισμάτων, ὥστε δικαίως ὁ θάνατός της ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἀπώλεια κοινή. Ἔκαμνεν ἐντύπωσιν ἡ πρώϊμος ἀνάπτυξίς της, ἡ λεπτότης τῶν αἰσθημάτων της, ἡ εὐγένεια τοῦ ἤθους, ἡ ὡριμότης τῶν ἰδεῶν καὶ ὁ πλοῦτος τῶν γνώσεων. Διὰ τοῦτο οἱ γνωρίσαντες αὐτὴν ἐκ τοῦ πλησίον δὲν ἐξεπλήσσοντο ὅταν ἐμάνθαναν ὅτι ἡ Πιπίτσα ἔγραφεν, ἀπὸ τόσῳ μικρά, ποιήματα καὶ διηγήματα, ὅπως ἐμουσούργει καὶ ἐζωγράφιζε. Τὰ πρῶτά της δοκίμια, μὲ σταθερότητα πολὺ ἀνωτέραν τῆς ἡλικίας της γεγραμμένα, ἐμαρτύρουν ὅτι ἂν ὁ θάνατος δὲν ἔφθανε τὴν σπανίαν αὐτὴν ἀθηναίαν κόρην, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἤθελον ἀποκτήσει ἐργάτιδα διακεκριμένην μεταξὺ τῶν ὀλίγων ὁμοφύλων της.

✣

Βροχὴ ἀπὸ ἐπισκεπτήρια ἔπεσεν αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰς τὸ Ταχυδρομεῖον. Πλέον τῶν 200,000 κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς ἐλήφθησαν καὶ περὶ τὰς 60,000 ἐστάλησαν ἐδῶθεν. Ἡ διεύθυνσις ἠναγκάσθη νὰ προσκολλήσῃ εἰς τὸ σῶμα τῶν διανομέων δέκα ἀκόμη ἐκτάκτους χάριν τῶν ἐπισκεπτηρίων. Ἀλλὰ καὶ οὕτω μόλις μετὰ 10 ἡμέρας θὰ κατορθωθῇ νὰ διανεμηθῇ ὅλη αὐτὴ ἡ πληθώρα.

Ἄλλοτε, καθὼς λέγεται, ἡ μέθοδος τῆς διανομῆς ἦτο πολὺ ἁπλουστέρα : Τὰ ἐπισκεπτήρια τὰ ἐπέταξαν εἰς τὰ ἄχρηστα.

✣

Ὁ πρωτοχρονιάτικος Ρ ω μ η ὸ ς ἐτελείωνε μὲ τοὺς ἑξῆς στίχους :

Στοὺς Ρωμηοὺς τοὺς βόας - βοῦς
πάντα χρόνους ἀκριβοὺς·
καὶ στοὺς ξένους τοὺς γκαβοὺς
καὶ μεγάλους παλαβοὺς
ἕνα κόσκινο βολβούς.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ

Ἐν τῷ χθεσινῷ τεύχει τῆς φίλης *Ἑστίας* (σελ. 409-410) ἐδημοσιεύθη περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι πραγματείας μου «Τύποι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ παιδοτροφίαν τοῦ Διός», μετάφρασις κριτικῆς τινος, δημοσιευθείσης ἐν τῷ Numismatic Chronicle τοῦ Λονδίνου ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ συναδέλφου μου κ. Warwick-Wroth, τοῦ λίαν γνωστοῦ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἐκ πολλῶν νομισματικῶν πραγματειῶν του ὧν ἄρισται αἱ περὶ τῆς Κρητικῆς νομισματικῆς μελέται. Τὸ ἐνδιαφέρον τὸ πιθανῶς γεννηθὲν παρὰ τοῖς ἀναγνώσταις περιοδικοῦ σπουδαίου ὡς ἡ *Ἑστία* μοὶ ἐπιβάλλει ἵνα καταστήσω γνωστὴν τὴν ἑξῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. Warwick-Wroth, ἀλληλογραφίαν συνεπείᾳ τῆς ῥηθείσης κριτικῆς, δημοσιεύων πιστὴν μετάφρασιν τῶν εἰς χεῖράς μου πρωτοτύπων.

Τὴν 20 Ὀκτωβρίου ἔγραφον τὰ ἑξῆς

Φίλε μου Wroth

«Πρὸ ὀλίγου ἀνέγνωσα τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ Numismatic Chronicle, δὲν δύναμαι δὲ ἢ νὰ ἐκφράσω τῷ κ. Head καὶ ὑμῖν εὐγνωμοσύνην, διὰ τὴν εὐμένειαν μεθ' ἧς πάντοτε κρίνετε τὰς μικρὰς ἐργασίας μου.

Τὴν καλοκἀγαθόν σου κριτικὴν ἀνέγνωσα μετὰ μεγίστης προσοχῆς, δὲν θὰ σοὶ κρύψω δ' ὅτι ἐξεπλάγην οὐκ ὀλίγον βλέπων σε ὑποστηρίζοντα ἀκόμη τὴν παλαιὰν ἑρμηνείαν ὅτι δηλαδὴ ὁ τύπος τοῦ κυνὸς καὶ βρέφους ἀναφέρονται εἰς τὸν Κύδωνα. Δὲν ἔχεις ὑπὲρ σοῦ ἢ τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ Μιλήτου, *ἥτις ὅμως οὐδόλως σχετίζεται πρὸς τὴν Κυδωνίαν*, εἰς μεγίστην ἀπὸ τῆς πόλεως Μιλήτου εὑρισκομένην ἀπόστασιν. Τὸ νὰ παραδεχθῇ τις ἀνάλογον μῦθον περὶ τοῦ Κύδωνος ἄνευ ἄλλου τινὸς λόγου εἶνε, φρονῶ, ἐντελῶς αὐθαίρετον. Ὁ τύπος τοῦ τοξότου παριστᾷ βεβαίως τὸν Ἀπόλλωνα (ἴδε *Ἀρχαιολ. Ἐφημ.* 1893 p. 154) τοῦτο δὲ οὐδόλως ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ὁ ἕτερος τύπος τῆς Κυδωνίας, δηλαδὴ ὁ τοῦ κυνὸς καὶ βρέφους, παριστᾷ τὸν Ἀπόλλωνα, διότι, ὡς γνωρίζεις, αἱ πόλεις τῆς Κρήτης δὲν ἀπεικόνιζον ἕνα μόνον θεὸν ἑκάστη ἐπὶ τῶν νομισμάτων της. Ἀπ' ἐναντίου ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἑρμηνείας ὅτι δηλαδὴ τὸ βρέφος εἶνε ὁ Ζεὺς ἔχομεν α') τὸν ὑπερκείμενον αὐτῷ κεραυνόν, β') τὸ ἐπίθετον τοῦ Διὸς *Σκύλιος*, γ') τὸ σπουδαιότατον χωρίον Θάλητος τοῦ Μιλησίου ὅτι ἡ Μικρὰ Ἄρκτος, ἡ καὶ *Κυνόσουρα*, ἡ καταστερισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐπειδὴ τὸν ἐξέθρεψε βρέφος ὄντα ἐν Κρήτῃ, ἦτο *εἰκὼν κυνός*, δ') τὸ ὅτι αἱ κρητικαὶ κύνες ἐκαλοῦντο *κυνοσούριδες* καὶ οἱ Κυδωνιᾶται οἱ κόψαντες τὰ ἐν λόγῳ νομίσματα *Κυνοσουρεῖς*. ε') τὴν παράδοσιν ὅτι ὁ Ζεὺς ἐγεννήθη παρὰ τοῖς Κυδωνιάταις (ἴδε τὰ περὶ *Ὀμφαλίου* ὑπὸ Καλλιμάχου λεγόμενα καὶ τὰ νομίσματα τῶν πόλεων τῶν Κυδώνων Δικτύννης καὶ Πολυρηνίου τὰ φέροντα Δία τὸν Κρηταγενῆ), ϛ') τὸ ὅτι τὸ ἄγαλμα Διὸς τοῦ Κρηταγενοῦς καὶ ὁ τύπος τῆς τὸ βρέφος θηλαζούσης κυνὸς τίθενται *ἐναλλὰξ ὡς ταὐτόσημα* ἐπὶ τῶν μετὰ ἀθηναϊκῶν τύπων τετραδράχμων τῆς Κυδωνίας, ζ') ἐπιγραφὴν ἄρτι ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν *Κισάμῳ τῆς Κυδωνίας* ἀναφέρουσαν ἐν παρατάξει διὰ τὸν Κρηταγενῆ καὶ Δία τὸν Ὀμφάλιον. Πάντα ταῦτα, φρονῶ ὅτι ἀρκοῦσιν ἵνα καταστήσωσι βέβαιον ὅτι ἔχω δίκαιον.

Διὰ δὲ τὴν αἶγα ἔχεις δίκαιον λέγων ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Τοῦτο αὐτὸς ἐγὼ ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ ὑπεστήριξα (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1893 σελ. 150-152). Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὸ ὅτι πολλάκις οἱ τύποι αἰγὸς τῶν κρητικῶν νομισμάτων ἀναφέρονται συμφώνως τῇ γνώμῃ μου τῷ Διΐ. Παράδειγμα τὰ νομίσματα τῶν Πραισίων ἀπεικονίζοντα ἀφ' ἑνὸς τὸν Δία καὶ ἀφ' ἑτέρου αἶγα, βεβαίως ἀναφερομένην εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ λατρευόμενον *Αἴγειον* Δία. Τέλος διὰ τὸν ἀετὸν οὐδείς ποτε ἠρνήθη ὅτι ἦτο τὸ ἱερὸν τῷ Διΐ ζῶον. Ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἀρχαιοτέρα παράδοσις λέγει ὅτι ἐθεωρεῖτο ἱερὸς τῷ Διΐ ὡς ἐκθρέψας αὐτὸν κατὰ τὴν βρεφικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐν Κρήτῃ (ἴδε τὴν Μοιρὼ παρ' Ἀθηναίῳ κλπ.).

Σὲ παρακαλῶ ὅθεν ἵνα καὶ πάλιν ἀναγνώσῃς τὴν ἐμὴν διατριβὴν χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῇς ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἑρμηνείαν, καὶ νὰ μοὶ γράψῃς τὴν γνώμην σου τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρουσάν με».

Ὁ κύριος Wroth μοὶ ἀπήντησε τὴν 29 (ν) Νοεμβρίου τὰ ἑξῆς·

Ἀγαπητέ μου Σβορῶνε

«Συνήθροισας πάμπολλα σαφέστατα ἐπιχειρήματα (a great deal of evidence) τείνοντα ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ κύων καὶ παῖς τῶν νομισμάτων τῆς Κυδωνίας σχετίζονται πρὸς τὸν Δία.

Ἤδη δὲ ὅτε ἐν τῇ ἀπὸ τῆς 20 Ὀκτωβρίου ἐπιστολῇ μοὶ τὰ παρέταξες καὶ πυκνῇ φάλαγγι κλίνω πολὺ περισσότερον νὰ παραδεχθῶ τὴν ἑρμηνείαν σου ὅτι ὁ τύπος σχετίζεται πρὸς τὸν Δία.

Τὸ ζήτημα ἐν τῷ παρόντι θέματι, — ὡς καὶ συχνὰ ἄλλοτε προκειμένου περὶ ἑρμηνείας νομισματικῶν τύπων — εἶνε ἂν ὁ τύπος ἀναφέρεται εἴς τινα τῶν μεγάλων θεοτήτων ἢ ἂν σχετίζεται πρός τινα τῶν ἐγχωρίων ἡρώων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶνε ὀρθότερον (ὡς ἤδη ἔπραξες) νὰ σχετίσῃ τις τοὺς τύπους πρὸς *γνωστοὺς* μύθους συνδεομένους πρὸς τὰς μεγάλας θεότητας τῆς Ἑλλάδος, παρὰ πρὸς ἐγχωρίους μύθους περὶ ὧν πολλὰ ὀλίγα γνωρίζομεν. Τὸ σπουδαιότερον ἐπιχείρημά μου φρονοῦντος ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ κυνὸς καὶ παιδὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ἐπιτόπιον σημασίαν ἦτο ὅτι ὁ κύων ἵσταται ἐπὶ πολλῶν νομισμάτων παρὰ τὴν ἄρρενα μορφὴν (Ἀπόλλωνα ἢ Κύδωνα ;) τὴν κρατοῦσαν τὸ τόξον. (Svoronos, Crete pl. IX, no 4, 8, 7). Φαίνεται λοιπὸν ἀναγκαία ἡ συσχέτισις τοῦ κυνὸς πρὸς τὴν ἱσταμένην μορφήν. Ἀληθῶς ἡ πόλις Μίλητος δὲν ἦτο πλησίον τῆς Κυδωνίας, ὁ ἥρως ὅμως Μίλητος ὡς καὶ ὁ Κύδων ἦτο υἱὸς τῆς Ἀκακαλλίδος. Ἐπειδὴ δ' αὕτη ἐξέθηκε τὸν Μίλητον θηλασθέντα τότε ὑπὸ λύκων, εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξέθηκε καὶ τὸν ἕτερον υἱόν της Κύδωνα, ὃν τότε θὰ ἐξέθρεψε κύων[1].

Παραδέχομαι ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἡ ὑπόθεσις μόνον πλὴν ἀλλ' ὅμως, ἂν αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς ἠναγκασμένους νὰ ἐξεύρωμεν ἑρμηνείαν τινὰ κατ' ἐγχώριον μῦθον, νομίζω ὅτι ἐπὶ τέλους δύναται ἡ ὑπόθεσίς μου νὰ εἶνε λογική. Γράφων τὴν κρίσιν μου ἐσκεπτόμην ὅτι δὲν κατενίκησας ἐντελῶς τὸ ἐπιχείρημα τῆς κατ' ἐγχώριον παράδοσιν ἑρμηνείας τοῦ τύπου. Ἂν ἐν τούτοις τρίτος τις γνώστης ἔμελλε νὰ κρίνῃ μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ καὶ ἐστάθμιζε τὰ ἐπιχειρήματα ἀμφοτέρων θὰ ἔκλινε — ὡς νῦν σκέπτομαι — ν' ἀποφανθῇ ὑπὲρ τῆς ἑρμηνείας ὑμῶν, αἰσθανόμενος ἴσως ταὐτοχρόνως δειλίαν τινὰ διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἐγχωρίου μύθου τοῦ Κύδωνος».

Ἀνταπήντησα δ' αὐτῷ τὴν 22/4 Δεκεμβρίου ὡς ἑξῆς·

Φίλε μου Wroth,

«Ἡ ἀπὸ τῆς 29 Νοεμβρίου ἐπιστολή σου μοὶ ἦτο λίαν εὐχάριστος διότι νῦν εἰμὶ βέβαιος ὅτι δύναμαι νὰ σὲ πείσω ἐντελῶς περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης μου.

Ἀληθῶς λέγεις ὅτι οἱ μόνοι λόγοι οἱ κάμνοντές σε εἰσέτι νὰ διστάζῃς εἶνε α') ὅτι πρέπει οἱ χρησιμεύοντες πρὸς ἑρμηνείαν μῦθοι νὰ ὦσιν *ἐγχώριοι* τῇ Κυδωνίᾳ, β') ὅτι ὁ συνοδεύων τὸν τοξότην τῆς Κυδωνίας κύων γεννᾷ

[1] Τοῦτο εἶναι καθ' ἡμᾶς ἐσφαλμένον. Συνέλεξα ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα ἀρχαίους μύθους ἐκθέσεως παίδων, οὐδέποτε ὅμως εὗρον μητέρα δὶς τέκνα ἐκθέσασαν. Ι. Σ.

τὴν σκέψιν ὅτι οὗτος, ὁ βεβαίως μὴ ὢν Ζεὺς ἀλλ' Ἀπόλλων ἢ Κύδων, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸ ὑπὸ κυνὸς θηλαζόμενον βρέφος.

Σοὶ ἀπαντῶ λοιπὸν τὰ ἑξῆς·

Αον Σοὶ ὑπενθυμίζω ὅτι ὁ μῦθος τῆς γεννήσεως καὶ ἐκθέσεως τοῦ Διός, ὡς καὶ τῆς ὑπὸ κυνὸς διατροφῆς αὐτοῦ ἦτο *ἐγχώριος* οὐχὶ μόνον ἐν Κρήτῃ ἀλλὰ καὶ ἐν Κυδωνίᾳ ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ λεγόμενα ὑπὸ Καλλιμάχου περὶ Ὀμφαλίου καὶ τῶν Κυδώνων, τῶν καὶ Κυνοσουρέων καλουμένων ἀπὸ τῆς *Κυνοσούρας* τῆς ἀπεικονιζούσης τὴν τὸν Δία ἐν Κρήτῃ ἐκθρέψασαν κύνα *κυνοσουρίδα*. Τοῦτο ἐνδείκνυται καὶ ὑπὸ τῶν νομισμάτων τοῦ Πολυρηνίου καὶ Δικτύννης καὶ τῶν ἐπιγραφῶν καθ' ἃς ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν Κυδώνων Ζεὺς ὁ Κρηταγενής. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ ἐγχώριος μῦθος ὃν δικαίως ζητεῖς.

Βον Ὁ κατασκευάζων τόξον ἀνὴρ ὃν συνοδεύει ἐπὶ ἄλλων νομισμάτων τῆς Κυδωνίας κύων εἶνε οὐχὶ ὁ Κύδων,[1] ἀλλὰ *βεβαίως* ὁ Ἀπόλλων. Ὡς Κύδων ὑπὸ οὐδενὸς συμβόλου χαρακτηρίζεται, ἐν ᾧ περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος γνωρίζομεν ὅτι οἱ Κρῆτες ἔλεγον· «*εὑρετὴν τοῦ τόξου γενόμενον διδάξαι τοὺς ἐγχωρίους τὰ περὶ τὴν τοξείαν κλπ.*[2]» Ἀκριβῶς δὲ τῶν Κρητῶν πάντων περιφημότεροι ἦσαν ὡς τοξόται οἱ Κύδωνες ἐξ ὧν καὶ τὸ τόξον *Κυδώνιον* ἐκαλεῖτο (Καλλιμάχου III 284) Σχετικῶς δὲ πρὸς τὸν συνοδεύοντα τὴν μορφὴν κύνα σοὶ ὑπενθυμίζω τὸ χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος (Κυνηγ. I, 1.) «*Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος ἄγραι καὶ κύνες*» καὶ τὸ ἀρχαϊκὸν δίδραχμον τῆς Ἐλευθέρνης τὸ παριστῶν τὸν Ἀπόλλωνα *ὑπὸ κυνὸς* συνοδευόμενον καὶ εἰς δάση στυράκων κυνηγοῦντα (ἴδε Num. Cret XI, 4), ὥστε καταπίπτει ἐντελῶς τὸ ἐπιχείρημα ὅτι νομίσματά τινα τῶν Κυδωνιατῶν παριστῶσι τὸν Κύδωνα ἄνδρα, ἐπομένως ὅτι τὰ ἄλλα δύνανται νὰ τὸν παριστῶσιν ὡς βρέφος».

Περὶ τῆς ἑρμηνείας τοῦ τύπου τῆς βοὸς καὶ τοῦ βρέφους τῶν νομισμάτων τῆς Πραισοῦ περὶ ἧς ὁ κ. W.-W. γράφει ἁπλῶς ὅτι φαίνεται πιθανὴ (probable) οὐχὶ δ' *ἐντελῶς* — δι' αὐτὸν τοὐλάχιστον — πειστικὴ (quite convincing), παρέλειψα ν' ἀντείπω τι πρὸς αὐτὸν διότι *οὐδὲν* ἐπιχείρημα φέρει πρὸς δικαιολογίαν τῆς γνώμης του· ἐνῷ ἀπέδειξα — καὶ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἀντέλεξέ τι — ὅτι οἱ ἀστερισμοὶ τῶν δύο Ἄρκτων τῶν *καταστερισθεισῶν ὑπὸ τοῦ Διὸς διότι ἐπροστάτευσαν αὐτὸν βρέφος ὄντα ἐν Κρήτῃ*, ἐθεωροῦντο τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οὐχὶ ὡς εἰκόνες *ἄρκτων*, ἀλλ' ἡ μὲν μεγάλη *βοὸς* ἡ δὲ μικρὰ *κυνός*. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο θὰ ἤρκει καὶ μόνον, φρονῶ, ἵνα πείσῃ πάντα μὴ προκατηλειμμένον, περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης μου διά τε τὸν τύπον τῆς Πραισοῦ καὶ ἐκεῖνον τῆς Κυδωνίας.

Ἤδη περιμένομεν ἀπάντησιν τοῦ κ. Wroth, ἥτις δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ εἶνε πλήρης παραδοχὴ τῆς γνώμης ὑμῶν. Παρεκαλέσαμεν μάλιστα αὐτὸν νὰ γράψῃ καὶ πάλιν λεπτομερῶς περὶ τοῦ ζητήματος ἐν τῷ Numis. Chronicle. Ἀλλ' οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ δυνάμενοι νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ ζητήματος δύνανται, φρονῶ, νὰ σχηματίσωσιν ἀπὸ τοῦδε ἰδίαν γνώμην καὶ πεποίθησιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Δεκεμβρίου 1893.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

[1] Χάριν τῶν μὴ εἰδικῶν σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ **ΚΥΔΩΝ** τῶν ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» ἀπεικονισθέντων νομισμάτων, παρὰ πάντας τοὺς τύπους τῆς Κυδωνίας ἀπαντῶσα, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν τύπον, ἀλλ' εἶνε μέρος τοῦ ἐθνικοῦ **ΚΥΔΩΝ-ΙΑΤΩΝ** ὡς καὶ πλειστάκις ἀπαντᾷ.

[2] Διοδωρ. Ε. 42. Ι. Σ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἐν Οὐγγαρίᾳ ἑωρτάσθη ἐσχάτως μεγαλοπρεπέστατα τὸ ἰωβιλαῖον τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ μυθιστοριογράφου καὶ δραματικοῦ Μαυρικίου Γιόκαϊ, συμπληρώσαντος πεντήκοντα ὅλα ἔτη φιλολογικοῦ βίου. Ὁ Γιόκαϊ ἐγεννήθη ἐν Κόμορν τῷ 1825. Τὸ πρῶτόν του διήγημα ἐπιγραφόμενον «Θεοκρισία» τὸ ἔγραψε δεκαπενταετής, ἔκτοτε δὲ συνέγραψε τριακόσια ὅλα ἔργα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Αἱ Πολεμικαὶ Εἰκόνες» μυθιστόρημα τὸ ὁποῖον τῷ ἐνέπνευσεν ἡ οὐγγρικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1848, θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Ἀπὸ τοῦ 1860 ὁ Γιόκαϊ εἶνε μέλος τῆς Οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας.

Ἐπιστημονικά

Ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλίᾳ εἷς τῶν ὀνομαστοτέρων ἐξερευνητῶν καὶ ἐκπολιτιστῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὁ σὶρ Σαμουὴλ Βέκερ. Νέος ἀπῆλθεν εἰς Κεϋλάνην, ἔνθα ἔκαμεν ἐπιτυχῆ συνοικιστικὴν ἀπόπειραν, κατόπι δὲ μετέσχε τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ ἔστρωσε τὸν πρῶτον τουρκικὸν σιδηρόδρομον. Τῷ 1861 ἐπεχείρησε μετὰ τῆς συζύγου του, ἰδίᾳ δαπάνῃ, τὴν περίφημον εἰς τὴν μέσην Ἀφρικὴν προέλασιν, καθ' ἣν ἀνεκάλυψε τὴν μεγάλην λίμνην Ἀλβέρτειον Νυάνζην. Μετὰ τρία ἔτη, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ διοικητὴς τοῦ Σουδάν, ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ πενταετίαν καὶ εἰργάσθη πρὸς κατάργησιν τῆς σωματεμπορίας. Ἐπεσκέφθη πολλάκις τὴν Συρίαν, τὴν Κύπρον, τὴν Ἰνδικήν, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ ἐξέδωκε πλεῖστα συγγράμματα.

— Ὁ γάλλος φυσιοδίφης Α. Κατρεφάζ, ὁ ἐπισταμένως μελετήσας τὴς ἱστορίαν τῆς δαρβινείου θεωρίας, ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἀνταγωνισταὶ τοῦ Δαρβίνου» ἐν ᾧ ἐξετάζει τὴν συμβολὴν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως ἑκάστου τῶν καταγινάντων εἰς αὐτὴν ἐπιστημόνων, ἀπὸ τοῦ Χῶξλυ καὶ τοῦ Οὐάλλας μέχρι τοῦ Χαῖκελ καὶ τοῦ Νωδέν.

— Ὁ ἄγγλος φυσικὸς Ρέμιγκτων παρετήρησεν ἐσχάτως ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν ὑαλίνου ἀγγείου, κενοῦ ἀέρος, γίνεται φωτεινόν, ἅμα τὸ ἀγγεῖον τεθῇ μεταξὺ τῶν ἄκρων τῶν ἀγωγῶν ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος, μὴ ἑνουμένων. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα παρατηρεῖται ἂν δώσωμεν περιστροφικὴν κίνησιν εἰς τὸ ἀγγεῖον καὶ πλησιάσωμεν αὐτὸ εἰς ῥάβδον ἐκ καουτσοὺκ ἢ ἰσπανικοῦ κηροῦ, ἐλαφρῶς ἠλεκτρισμένην διὰ τριβῆς. Τὸ πείραμα εἶνε σπουδαιότατον, καθότι δι' αὐτοῦ ἐλπίζεται νὰ ἐξηγηθῇ τὸ βόρειον σέλας καὶ ἄλλα μετεωρολογικὰ φαινόμενα, τῶν ὁποίων μαντεύεται μὲν σήμερον ἡ ἠλεκτρομαγνητικὴ φύσις, ἀλλ' ἡ ἐξήγησις δὲν εἶνε ἐπαρκής.

— Τριακονταετοῦς μελέτης πόρισμα εἶνε τὸ σύγγραμμα τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ὁ γάλλος φυσιολόγος M. Marey ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἡ κίνησις*. Ἐν αὐτῷ διὰ νέας μεθόδου ἀναλύονται καὶ ὁρίζονται κινήσεις πολύπλοκοι, ἐκφεύγουσαι τὸν κοινὸν ὀφθαλμόν, ὡς π. χ. τῶν δακτύλων τοῦ κλειδοκυμβαλιστοῦ, τῶν πτερύγων τῶν πτηνῶν, τῶν τριποδιζόντων ζῴων κτλ.

Καλλιτεχνικά

Μολονότι συνεπληρώθη ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὸ ποσόν, τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὴν ἀνέγερσιν μνημείου εἰς τὸν Γκουνώ, οἱ ἔρανοι ἐξακολουθοῦν. Μέχρι σήμερον συνήχθησαν 103,752,25 φράγκα. Ἡ ἐκδήλωσις αὕτη τῆς κοινῆς συμπαθείας πρὸς τὸν ἀποθανόντα μουσικόν, θεωρεῖται μοναδική.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΑΠΟΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ

Α'.

Αὐτὴ τὴ χρονιὰ ἦταν.

Στὰς 17 τοῦ Γεννάρη, ὅπου εἶναι ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, καθὼς ξέρετε.

Κρύο φοβερό, ὅπου ἐτουρτούριζε ὁ κόσμος στοὺς δρόμους, ἐμαύριζαν τὰ χέρια καὶ νόμιζες πῶς θὰ πέσουν τὰ νύχια σου. Κι' ὅλο κ' ἔβρεχε. Μὰ δὲν ἦταν βροχὴ αὐτό· ἕνα νερόχιονο ψιλό, ὅπου ἤρχουνταν ἀπὸ πάνω, ἀπὸ τὰ πλάγια, ἀπὸ μπρός, ἀπὸ πίσω, καὶ ὅπου τὸ ἐστριφογύριζε μανιωμένος ὁ βοριᾶς, γυρίζοντας ἀνάποδα τῆς ὀμπρέλαις τοῦ κόσμου. Καὶ χάμου πηλὸς μιὰ πιθαμή.

Ἦταν πρωί· ἐννιὰ ἡ ὥρα. Ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὴν Ἁγία Εἰρήνη σ' ἔφτανε στὸ δρόμο ἡ μυρουδιὰ τοῦ μοσχολίβανου, σὲ ξεκούφαιναν οἱ ζητιάνοι ἀράδα καὶ οἱ λοῦστροι μὲ τῆς ἐφημερίδες, σὲ πιτζίλιζαν μὲ λάσπη ἀπὸ τὴν κορφή, ὡς τὰ νύχια, τρέχοντας τ' ἀμάξια, καὶ σὲ πολιορκοῦσαν οἱ Πατησιώταις οἱ περιβολάριδες, ὅπου ἐπουλοῦσαν τὰ μπουκέτα γιὰ τοὺς Ἀντώνιδες, καμωμένα ἀπὸ τὰ λουλούδια τοῦ καιροῦ, μενεξέδες καὶ ζαμπάκια, καὶ κάπου κάπου, ἐκεῖνα τὰ ξέθωρα τραντάφυλλα τὰ χειμωνιάτικα, κλειστὰ μπουμπούκια, ἀμύριστα, ποῦ τὰ ξεραίνει ἡ παγωνιὰ πρὶν ἀνοίξουν.

Ἀνεβαίνοντας πίσω ἀπὸ τὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας, ἕνα στενοσόκακο, γιὰ νὰ βγῶ στοῦ Ἑρμοῦ τὸ δρόμο ἀπαντῶ τρεῖς μουσικοὺς γυρολόγους. Ἐγύριζαν στὰ σπίτια ποῦ εἶχαν γιορτή, κυνηγῶντας λίγαις δεκάραις. Ἕνα κλαρίνο, ἕνα τρομπόνι καὶ ἕνα μπάσο.

Ἦσαν γέροι καὶ οἱ τρεῖς. Ξεσκλείδια ροῦχα φοροῦσαν καὶ κουρελιασμένα παπούτσια. Καὶ κάτι πρόσωπα, ποῦ φαίνουνταν ὠργωμένα ἀπὸ τὴ στέρησι, τὴν πεῖνα. Ἐκεῖνος ποῦ 'χε τὸ κλαρίνο, πολὺ πλειὸ γέρος ἀπὸ τοὺς δύο συντρόφους του, ἀντίκρυσε μαζύ μου ἀπάνω στὸ στενὸ πεζοδρόμιο. Μὲ τὰ τρύπια παπούτσια του, ποῦ βγέναν τὰ δάχτυλα καὶ σέρνουνταν ξεκολλημένοι οἱ πάτοι, πρόλαβε καὶ κατέβηκε ἀπάνω στὸ βοῦρκο τοῦ δρόμου, γιὰ νὰ κάνῃ τόπο σὲ μένα, ποῦ φοροῦσα στιβάλια μὲ διπλαῖς σόλαις.

Ντροπὴ γιὰ μένα καὶ συμπάθεια βαθειὰ γ' αὐτόν, μοῦ πλημμύρισε τὴν καρδιά.

Ἦταν ἀπόστρατος. Ἐφαίνουνταν τοῦ παλαιοῦ στρατιωτικοῦ ἡ κόψι, ὅπου ποτὲ δὲν κρύβεται. Μὰ καὶ τὰ κουρέλια του τὸ μαρτυροῦσαν. Ἕνα ξέθωρο κασκέτο, ὅπου ἔδειχνε ἀκόμη τὰ κόκκινα σειρίτια τοῦ πεζικοῦ, γιακέτα ποῦ βάσταγαν ἀκόμα δυὸ τρία μπρούτζινα κουμπιά, καὶ ἕνα λινὸ πανταλόνι. Ἆ! Ἐκεῖνο τὸ λινό, τὸ μουσκεμένο, ποῦ τὸ κολλοῦσε στὸ κορμί του σανιδωμένο τὸ χιονόβροχο, μονάχα νὰ τὸ βλέπῃς, σοῦ ἔφερνε ἀνατριχίλα στὸ κορμί, κ' ἂς ἦσουν τυλιγμένος μέσα σὲ μαλακά, σὲ χνουδωτὰ μάλλινα ροῦχα.

Σκυφτός, μὲ τὸ ραχοκόκκαλο σὰ σπασμένο στὰ δυό, ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρύο καὶ ἀπὸ τὴν ἀδυναμία. Καὶ τὰ ξυλιασμένα χέρια του μὲ δυσκολία κρατοῦσαν τὸ κλαρίνο.

Ἐφαίνουνταν ἑβδομηντάρης. Ἡ ἀπελπισία εἶχε τυπωμένη τὴ σφραγῖδα της ἀπάνω στὸ ξεληγωμένο πρόσωπό του· ἔτρεχαν τὰ μάτια τὰ γεροντικά, καὶ ἂν ἐπρόσεχε κανείς, θὰ ἔβλεπε καθαρὰ πῶς δὲν ἔτρεχαν μονάχα ἀπὸ τὴν παγωνιὰ τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ βοριὰ ποῦ ἔδερνε κατάβαθα τὴν ψυχή του.

Ἔχουν ὡς τώρα ἔξι πόρταις ποῦ μπαίνουν, καὶ τοὺς διώχνουν μὲ βρισιαῖς. Κανένας δὲν εἶναι Ἀντώνης μέσα σ' αὐτὰ τὰ σπίτια.

— Μὰ τί εἶναι αὐτὸ τὸ κακό; λέει ὁ γέρος. Καὶ ὅμως ἐγὼ δὲ λαθεύουμαι. Νὰ ἰδές το τὸ μπουλέτο.

Καὶ βγάζοντας ἀπὸ τὴν τσέπη ἕνα κουρελόχαρτο λιγδιάρικο, γραμμένο μὲ μολυβοκόνδυλο, «Ὅλα, λέει αὐτὰ τὰ σπίτια τὰ ἔχει τὸ μπουλέτο. Ὁδὸς Κολοκοτρόνη, 42, ὁδὸς Ρόμβης 5, ὁδὸς . . .».

— Αἴ, καὶ τί μᾶς τὰ διαβάζεις, κοῦκκο; λέει τὸ τρομπόνι.

— Μᾶς τά βρασε, τὸ Θεό του, ὁ διανομέας, προσθέτει τὸ μπάσο.

Ἀλλὰ ὁ γέρος μὲ τὸ κλαρίνο δὲν ἐκατάλαβε καὶ τοὺς ἔβλεπε στὰ μάτια.

Κι' ὁ ἄλλος τότε, ποῦ τὸν συνεπῆρε ὁ θυμός, ἐξέσπασε τὴ φούρκα του στὸ δυστυχισμένο ἀπάνω.

— Μωρέ, σὺ ἔφαες τὸ κουτόχορτο ἀτελώνιστο, μωρέ, καὶ σήμερα παράγεινες. Νά· ὁ διανομέας τοῦ ταχυδρομείου, ποῦ τοῦ ζητήσαμε ἐκείνους, ὅπου γιορτάζουν, μᾶς ἐκοροΐδεψε καὶ μᾶς κάνει νὰ ξεθεονόμαστε χτυπῶντας ἀνώφελα τῆς πόρταις. Κατάλαβες τώρα;

— Βρῆκαν τὴν ἡμέρα νὰ γελάσουν μὲ τὴν κακομοιριά μου, εἶπε ὁ γέρος, ἐνῷ τὸ δάκρυ ἐξεγλίστραε ἀπάνω στ' ἄσπρα μουστάκια του.

Καὶ ἔτσι, μὲ χαμένα τὰ νερά τους, ἐγύριζαν στὰ στραβὰ καί, ὅπου ἀπαντοῦσαν καμμιὰ ἄλλη συντροφιὰ ἀπὸ μουσικούς, τοὺς πέρναν κατὰ πόδι καὶ ἔμπαιναν κ' αὐτοὶ ἔπειτα στῆς ἴδιαις πόρταις.

Ἀλλὰ σίγουρα δὲν ἦταν γιὰ δουλειὰ αὐτὴ τὴν ἡμέρα ὁ γέρος.

Τὰ δάχτυλά του δὲν ἤξεραν τί ἔκαναν ἀπάνω στὰ κλειδιὰ τοῦ κλαρίνου. Παρατονία, στονάρισμα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Καὶ ἀπὸ χρόνο; Θεέ, φύλαε! Πότε παράτρεχε καὶ πηδοῦσε δυὸ μπατούταις μπρός, καὶ πότε ἔμενε τρεῖς πίσω· τὸ δικό του αὐτός. Καὶ τὸ ἀκκομπανιαμέντο πάλι τοῦ τρομπονιοῦ καὶ τοῦ μπάσου, ποῦ ἔκαναν, σὰν νὰ ἀγκομαχοῦσαν, ἄλλη ρότα· τόσο ποῦ ἤτανε νὰ βουρλιστῇ κανεὶς ἀπὸ αὐτὰ τὰ στριγγλίσματα.

Μὰ σύ, μωρέ, δὲν ὑποφέρεσαι, τοῦ λέει, τὸ

μπάσο, βρίζοντάς τον, μέσα στὰ ξένα σπίτια. Δὲν εἶσαι πλειά, γιὰ τίποτα, νιόκο· καὶ ἔτσι μοῦρχεται νὰ σοῦ φυτέψω μιὰ κλωτσιά, ποῦ νὰ σοῦ ἀλλάξω τὸν ἀδόξαστο, νὰ πάρῃς τὴ σκάλα μὲ τὸ κεφάλι ὡς τὴν ὀξώπορτα, γιὰ νὰ σὲ μαζέψουν οἱ σκουπιδιάριδες. Ἐσὺ μονάχα γιὰ τὸ κάρο εἶσαι πλειά.

Ἀλήθεια λές, γιὰ τὸ κάρο, ἐπανέλαβε καὶ ὁ ἄμοιρος χωρὶς νὰ θυμώσῃ, χωρὶς νὰ παραπονεθῇ· μάλιστα μὲ ἕνα χαμόγελο πικρὸ ποῦ ἐχάραζε τραγικαῖς γραμμαῖς, ἀπάνω στὴν ἀπελπισμένη του μορφή.

Β΄.

Καὶ ὅμως δὲν ἔφταιγε ὁ δυστυχισμένος ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ παίξῃ. Ὄχι. Καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι πολὺ σκληρὸς ὁ Θεός, γιὰ νὰ βρίσκεται στὴν ἀνάγκη νὰ γυρίζῃ τὴν ἡμέρα αὐτὴ μὲ τὸ κλαρίνο του.

Ἀκοῦστε τὴν ἱστορία του, τοῦ Σπύρου Δασύλλα.

Κορφιατόπουλο, γεννημένος μὲς τῆς ἁρμονίαις καὶ στὰ τραγούδια, ἀπὸ μικρὸς πεντάρφανος, εὑρέθηκε, κι' αὐτὸς δὲν ξέρει πῶς, τρυφερὸ ἀκόμη παιδί, στὰς Ἀθήνας.

Ἀμέσως μαθητευόμενος στὴ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς. Τί ἄλλο φυσικώτερο γι' αὐτόν;

Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς τὸ πῶ, ὅτι ὁ βαυαρὸς ἀρχιμουσικός, ὁ δάσκαλος, ἦταν ἐνθουσιασμένος μὲ τὴν ἐπιμέλειά του, μὲ τὸ μουσικό του αὐτί, μὲ τὴν μποκαδούρα του, μὲ τὴν πρόοδό του; Φθάνει ποῦ σᾶς εἶπα πῶς ἦταν Κορφιατόπουλο.

Μόνο τὰ βουνὰ δὲν ἀλλάζουν μὲ τὰ χρόνια!

Νὰ τὸν ἐβλέπατε αὐτὸν τὸν ξεκλειδωμένο σήμερα γέρο, εἰς τὰ 1843, μουσικὸ τῆς φρουρᾶς στὰς τελετὰς καὶ στὰς παρατάξεις τοῦ συντάγματος! Δέκα ὀχτὼ χρονῶν λεβεντόπαιδο, καμαρωμένο, μὲ τί ὠμορφιὰ τὴ φοροῦσε τὴν οὐρανιὰ στολὴ τοῦ πεζικοῦ τοῦ καιροῦ ἐκείνου στὸ κυπαρισσένιο τὸ κορμί, τὸ σπαθὶ μὲ τὰ λευκὰ λουριὰ σφιγμένο στὴ λιγερὴ τὴ μέση· μὲ τί χάρι τὸ κράνος τὸ βαρὺ μὲ τὰ σφαιρικὰ λοφία ἐσκέπαζε στραβὰ τὸ παιδικό του τὸ κεφάλι!

Καὶ δὲν ἄργησε πολλὰ χρόνια νὰ γείνῃ μουσικὸς πρώτης τάξεως. Τὸ πρῶτο κλαρίνο τῆς μπάντας, τὸ πρῶτο κλαρίνο τῆς ὀρχήστρας, στὸν καλὸ καιρὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Μπούκουρη, ποῦ εἶναι τώρα, σὰν κι' αὐτόν, ἀραχνιασμένο σαράβαλο.

Πόσαις φοραῖς στὸ θέατρο, ὅταν εἶχε κανένα δύσκολο σόλο τὸ πρῶτο κλαρίνο, τὸν ἐχειροκροτοῦσαν ἀπὸ τὰ θεωρεῖα, ἀπὸ τὴν πλατεῖα, ὄχι ὀλιγώτερο φρενιασμένοι, παρὰ ὅταν ἐτραγουδοῦσε ἡ Μαρκεζίνη ἢ ὁ Ὀρτολάνι.

Καὶ χρήματα ἐκέρδιζε ἀρκετά. Τότε ἦσαν λίγοι οἱ καλοὶ μουσικοὶ στὰς Ἀθήνας. Οἱ χοροὶ τοῦ παλατιοῦ, τῶν πρεσβειῶν, ἡ ὀρχήστρα, κάπου κανένα κοντσέρτο, τοῦ ἔδιδαν ἄφθονα τὰ κέρδη.

Ἀλλὰ ὁ Σπύρος ὁ Δασύλλας δὲν εἶχε καμμία ὑποχρέωσι στὸν κόσμο, καὶ τὰ λεπτὰ ἔφευγαν μὲ τὴν ἴδια εὐκολία ποῦ ἤρχοντο, γιὰ νὰ βοηθᾷ φουκαράδες πατριώταις, γιὰ νὰ γλεντάῃ.

Τί τὰ θελε τὰ λεπτά; Χαρὰ θέλουν τὰ νειάτα, κι' οὔτε ἡ φτώχια τὰ φοβίζει, οὔτε καμμιὰ ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίαις τῆς ζωῆς. Σκοντάβουν ἀκίνδυνα τὰ νειάτα, πέφτουν ἀπάνου στὰ ἄγρια βράχια τοῦ δρόμου τῆς ζωῆς, καὶ ἀπλήγωτα σηκόνονται, ὅπως τὰ μικρὰ χτυποῦν κάθε στιγμὴ τὸ κεφάλι τους σὲ κάθε γωνιά, χωρὶς νὰ τοὺς ἀπομείνῃ σημάδι.

Ἀλλὰ τὰ χρόνια κυλοῦσαν· καὶ μόνο τὰ βουνὰ δὲν ἀλλάζουν μὲ τὰ χρόνια.

Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ Σπύρος ὁ Δασύλλας ἔφτασε στὰ σαράντα πέντε. Καὶ στὰ σαράντα πέντε, ὅταν ἦσαι στρατιωτικὸς μουσικός, σοῦ χτυπάει σὰν καμπάνα στ' αὐτὶ ἡ ἀναγκαστικὴ ἀποστράτευσις.

Ἄφεσις λαμπρά, διαγωγὴ ἐξαίρετη, πολλὰ κολακευτικὰ λόγια μέσα γιὰ τὴ φιλοτιμία τοῦ καλοῦ στρατιώτη, ἀτίμητα παράσημα, ποιὸς λέει ὄχι, μὰ πάντα ἄφεσις, μὲ ἄλλα λόγια διώξιμο, τὸ σκληρὸ διώξιμο ἀπὸ τὰς τάξεις, μὲ σύνταξι δραχμαῖς εἴκοσι πέντε καὶ πενήντα.

Ἀλλὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια. Δὲν τὸν ἐπίκρανε καὶ πολύ.

Ἡ ἀποστρατεία εἶναι φαρμακερὴ στὰ βαθειὰ γεράματα, σωστὸ τότε εἰσιτήριο τοῦ τάφου.

Ἀλλ' αὐτὸς ἦταν ἄντρας, σ' ὅλη του τὴν ἀκμὴ καὶ τὴ δύναμι.

Ἔπειτα κι' ἄλλη αἰτία ἦρθε νὰ τοῦ δώσῃ εὔκολη παρηγοριὰ τῆς ἀποστρατείας. Ἡ καρδιά του.

Γιατὶ στὴν καρδιά του, ἄνοιξε ἡ ἀγάπη, ὄψιμο μπουμπούκι, φθινοπωρινὸ τριαντάφυλλο, μὲ ὅλη τὴν ὠμορφιά, μὲ ὅλο τὸ ἄρωμα ἀνοιξιάτικου λουλουδιοῦ.

Καὶ νὰ πῶς.

Εἶχε ἐπιθυμήσει τὴ πατρίδα του τὴ γλυκειά. Καὶ μὲ τὴν ἐλευθερία ποῦ τοῦ ἔδωκε ἡ ἀποστρατεία, τοῦ ἄναψε ἄσβυστη φλόγα νὰ γυρίσῃ ἐκεῖ, νὰ τὴ δῇ πάλι τὴ χώρα ποῦ γεννήθηκε μὲ τῆς ἀτελείωταις πρασινάδαις, ὅπου πρωτοεῖδαν τὰ μάτια του, καὶ ποῦ σκεπάζουν κι' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς βράχους, ὅπου φιλεῖ τὸ γαλάζιο κῦμα τοῦ γιαλοῦ· νὰ μυρίσῃ ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ πάντα ἀρωματισμένο ἀέρι της. Ναί, πολὺ τὴν εἶχε λαχταρίσει τὴ χαριτωμένη νύφη τοῦ Ἰονίου, καὶ τὸ φτωχικό του τὸ σπιτάκι, (ποιὸς νὰ τὤχει τάχα τώρα), στὴ Γαρίτσα, καὶ τοὺς συγγενεῖς, ἂν ἀπόμειναν, ὕστερα ἀπὸ τριάντα χρόνων χωρισμό.

Ἐπῆγε. Καὶ μὲ ἔξη μῆνες γυρίζει πάλι στὰς Ἀθήνας. Μὰ δὲν ἐγύρισε μοναχός. Ἔβαλε στεφάνι ἐκεῖ πέρα στὴν πατρίδα καὶ ἔφερε μαζί του σύντροφο τὴ Μαριέττα τοῦ ποτὲ Βορτελῆ, Γαριτσιώτισσα κι' αὐτή, εἴκοσι πέντε χρόνων κόρη.

Καλὴ κοπέλλα, φρόνιμη νοικοκυρά, ὅλη ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνδρα της.

Μὰ ἡ εὐτυχία τους, ὤμορφη αὐγὴ χειμωνιάτικης ἡμέρας, δὲν ἐβάσταξε πολύ.

Τὴ συμφορὰ τὴν τράβηξε ἄθελα ἀπάνω τους αὐτὴ ἡ ταλαίπωρη· καὶ ἐξέσπασε μέσα στῆς πρώταις τους χαραῖς, στὴν ἄνοιξι τῆς οἰκογενειακῆς τους ζωῆς, ὅπως σὲ ἀνέφελο οὐρανὸ ξαφνικὴ μαυρίλα.

Γιατὶ ἦταν λεπτή, ἀσθενική, μὲ τὴν ἀναιμικὴ ὠμορφιὰ κερένιας Παναγίας, σὰν κάτι κιτρινιάρικα λουλούδια, ποῦ δὲν φθάνει ὁ ἥλιος νὰ τοὺς δώσῃ ζωή.

Ὅλη ἡ λάμψι, ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ προσώπου της

ἦσαν στὰ μάτια· μαῦρα, μεγάλα, βελουδένια, μὲ πλατὺ πρεβάζι ἀπὸ μακριὰ βλέφαρα. Ὤμορφα μάτια, ποῦ τὰ φθόνησε ἡ μοῖρα καὶ τὰ σαΐτεψε βαθειά, μέσα στὴν κόρη, μέσα στὰ νεῦρα ποῦ συνορεύουν μὲ τὸ νοῦ, καὶ τοῦ πηγαίνουν τὸ χρυσὸ φῶς ποῦ χύνει ὁ ἥλιος.

Εἶχαν κάμει κόρη· ἀγγελόμορφο κορίτσι μὲ λεπτὰ χαρακτηριστικὰ σὰν τὴ μάννα του· θρεμμένο, εὔρωστο, σὰν τὸν πατέρα του.

Καὶ τὸ ἐβύζαινε μὲ λαχτάρα ἡ εὐτυχισμένη μάννα τὸ κορίτσι της, καὶ τοῦ ἔδιδε τὴ ζωὴ ἀπὸ τὸ ἀσθενικό της τὸ κορμί, ὅπου εἶχε μέσα του τόσο λίγη, καὶ τὸ ἐπάχαινε, λιγωμένη αὐτὴ ἀπὸ ἐξάντλησι, κάθε φορὰ ποῦ τὸ κρεμοῦσε ἐπάνω της.

Καὶ ποῦ νὰ τῆς πῇ κανεὶς νὰ τ' ἀποκόψῃ τὸ παιδί της. Ἄκου λέει; νὰ τὴν κάνῃ αὐτὴ νὰ κλάψῃ τὴ ντσόγια της, τ' ἀγγελοῦδι της. Ἀμὴ δέ. Ἀφῆστε το νὰ τρώῃ, νὰ τρώῃ ὅσο θέλει, νὰ ῥουφήξῃ καὶ τὸ αἷμα της, ἂν θέλῃ, ὅσο ποῦ ν' ἀποχορτάσῃ, ὅσο νὰ βαρεθῇ ἡ κόρη της νὰ τὸ παρατήσῃ μοναχή της τὸ βυζί. Ἀκοῦς ἐκεῖ λόγια! Νὰ δόνῃ, λέει, κουρκούτι στὴν Κατινοῦλα της!

Ἀλλὰ μ' αὐτὰ κι' αὐτά, ἡ ἀναιμικὴ μητέρα ἐσούρονε καί, σὲ λίγον καιρό, τῆς φάνηκε πῶς ἔβλεπε θολὴ τὴ μορφὴ τοῦ παιδιοῦ, θολὴ τοῦ Σπύρου της τὴ μορφή. Ἄχ, δὲν ἐγελειότανε, γιατὶ ἡ θολάδα αὔξανε κάθε μέρα, σὰν νὰ ἁπλόνουνταν μπροστὰ στὰ μεγάλα μαῦρα μάτια της μιὰ σκοτεινὴ σκέπη κάθε μέρα πλειὸ πυκνή.

Καὶ σὲ λίγους μῆνες ἡ ἀμαύρωσις ἐσκόρπισε τὸ σκοτάδι βαθὺ μπροστὰ στὰ μάτια της, καὶ σὲ μαῦρο σκοτάδι ἐβούλιαξε ὅλους.

Τί νὰ κάνῃ τώρα ὁ Σπύρος; Τὴν τυφλὴ νὰ παραστέκῃ, στὸ κορίτσι του ὀρφανὸ μὲ ζωντανὴ μητέρα, νὰ κάνῃ αὐτὸς τὴ μάννα, ἢ τὴ δουλειά του νὰ κυνηγάῃ γιὰ νὰ τοὺς πηγαίνῃ τὸ ψωμί; Καὶ τί δουλειά, Θεέ μου! μέσα στὴ μαυρίλα του, μὲ τὴν πλακωμένη του καρδιά, νὰ παίζῃ αὐτός, νὰ χορεύουν οἱ εὐτυχισμένοι, νὰ παίζῃ στῆς χαραῖς, στὰ ξεφαντώματα.

Καὶ ὅμως ἔκαμε τὴν καρδιά του σίδερο καὶ ἐβάσταξε. Ὅλα τὰ πρόφθαινε· καὶ τῆς τυφλῆς τὴν περιποίησι, καὶ τοῦ σπιτιοῦ τῆς χοντραῖς δουλειαῖς, καὶ τὴν τέχνη του καὶ τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ του τὸ ντάντεμα.

Αὐτὸ μάλιστα τὸ τελευταῖο ἦταν τὸ ξεκούρασμα του, τὸ πανηγύρι του.

Νὰ τὸν ἐβλέπατε πῶς τὸ ἐντάντεβε, πῶς τὸ ἔντυνε, πῶς τοῦ φυσοῦσε τὴ θερμὴ πνοή του νὰ τοῦ ζεσταίνῃ στὸ κρύο τὰ μικρά του τὰ ποδαράκια, ὁποῦ χωροῦσαν καὶ τὰ δυὸ μέσα στὴ φούχτα του, πῶς τοῦ χτένιζε τὰ χρυσὰ μαλλιά, πῶς σκυμμένος ἀπάνω στὴ φωτιά, τοῦ ἑτοίμαζε σὰν μάννα τὸ φαγάκι του. Καί, ἄ! νὰ μὴ μοῦ σκοντάψῃ τὸ μωρό μου, ἄ! νὰ μὴν μοῦ κρυώσῃ, νὰ μὴ ζυγόσῃ στὴ φωτιά. Κ' ἔτσι αὐτὸς τ' ἀνάστησε, αὐτὸς μονάχος τὸ μεγάλωσε.

Γιατὶ ἡ στραβὴ ἄλλη βοήθεια δὲν ἠμποροῦσε νὰ δώσῃ στὸν ἄντρα της καὶ στὸ παιδί της, παρὰ νὰ πλέκῃ κάλτσαις σὲ μιὰ γωνιὰ κοντά τους· νὰ πλέκῃ ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ, καὶ νὰ τῆς δίνῃ γιὰ λίγα πράμματα στῆς μεταπουλήτραις. Καὶ ὅταν τῆς ἐχύνουνταν κανένας πόντος ἀπὸ τὸ βελόνι, νὰ βγαίνῃ ψάχνοντας στὴν πόρτα, γιὰ νὰ πιάσῃ τοὺς χυμένους πόντους καμμιὰ πονετικὴ γειτόνισσα.

Ἔτσι ἐμεγάλονε ἡ Κατινοῦλα τους μὲ τὸ μαρτυρικὸν ἀγῶνα τοῦ πατέρα, ποῦ ἐτσακίζουνταν πῶς νὰ τοὺς προφτάνῃ ὅλους.

Ἀλλὰ γερνοῦσε ὁ Σπῦρος. Τὰ χρόνια μέσα στὸ σκληρὸ πόλεμο τέτοιας ζωῆς ἐκυλοῦσαν διπλᾶ, ὅπως λογαριάζονται διπλᾶ τὰ χρόνια τοῦ πολέμου στὸ στρατιώτη. Πίκραις καὶ κόποι ἀτέλειωτοι τὸν ἔσκαψαν, ὅπως τὰ μανιωμένα κύματα τὸ βράχο.

Καὶ ὅμως αὐταῖς οἱ δύο μαρτυρικαῖς ψυχαῖς εἶχαν καὶ τῆς χαραῖς τους σ' αὐτὸ τὸν παλῃόκοσμο, τῆς χαραῖς ποῦ τοὺς ἔδιδε τὸ κορίτσι τους.

Ἀπὸ πόσα βάσανα τοὺς ἐξεκούραζαν τὰ βάσανα καὶ τὰ μαρτύρια ποῦ τοὺς ἔκανε· ὅταν ἐξεχύνουνταν σὲ φλυαρία ἀτέλειωτη, ὅταν τοὺς ἐγκρουτσάνιζε τὰ μοῦτρα μὲ τὰ χάδια του, ὅταν, καθισμένο στὰ γόνατά τους, πότε τραβοῦσε σὰν τρελλὸ τοῦ πατέρα τὰ ψαρὰ μουστάκια, πότε ἀνακάτεβε τῆς τυφλῆς μάννας τὰ μαλλιά· ὅταν τὰ μαγουλάκια του ἐδρόσιζαν τὰ στεγνά τους χείλια, κι' ἀνάσεναν τὴν παρηγοριὰ καὶ τὴ γαλήνη στὴ μυρουδιὰ ποῦ χύναν τὰ μαλλάκια του.

Τότε καὶ τῆς τυφλῆς τὸ πρόσωπο, πάντα σκοτεινὸ καὶ ἀπελπισμένο, τὸ φώτιζε ἕνα ἀπροσδιόριστο φῶς εὐτυχίας, ὅπως σὲ μαύρη μέρα, βροχερή, κοντὰ στοῦ ἥλιου τὸ βασίλεμα, ξανοίγει φωτεινὴ λουρίδα τ' οὐρανοῦ καὶ σκορπάει στὴν πλάσι μελαγχολικὸ χαμόγελο.

Ἀλλὰ ἦρθαν μέραις πολὺ πλειὸ σκληραῖς. Ὁ Σπῦρος ὅλο καὶ ξέπεφτε· λίγο λίγο καὶ τὸ κορμί του παράλυε καὶ τὸ μυαλό του σιγὰ σιγὰ ἐβουλοῦσε. Εἶναι πολὺ δυνατὸ σκεπάρνι γιὰ νὰ ξερριζόνῃ τὴ ζωὴ ἡ παντοτεινὴ δυστυχία.

Μιὰ βραδειὰ γυρίζει στὸ σπίτι πλειὸ ἀπελπισμένος. Ἡ τυφλὴ ἔπλεκε στὴ γωνιά, τὸ κορίτσι, δώδεκα χρόνων τότε, δίπλα στὸ ἀδύνατο φῶς, ἔρραβε.

Δὲν μιλεῖ ὁ Σπῦρος, ξεχνᾷ κι' αὐτὴ τὴν καλησπέρα. Ὑπόφερε τόσο πολύ, ὥστε δὲν ἔβλεπε, δὲν ἐσυλλογίζουνταν πλειὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνη, τὰ ἀδύνατα πλάσματα, ποῦ ἀπ' αὐτὸν ἐκρέμουνταν.

Ἐμάζεψε μόνο στίβα τῆς νόταις του στὸ ντζάκι, παλιοὺς ἀγαπημένους φίλους, ὅπου τὰ μάτια του κ' ἡ ψυχή του, τόσαις φοραῖς ἐδιάβασαν ἀπάνω τους τὴ μελῳδία, καὶ ἄναψε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ σωρὸ ἕνα σπίρτο, ἐνῷ τὸ δάκρυ κυλοῦσε ἀπάνου στ' αὐλάκια τοῦ γουβιασμένου προσώπου του.

Ἡ φλόγα ζωηρὴ ἔχυσε τρεμουλιαστὸ φῶς στὴν κάμαρα, τόσο δυνατὸ ποῦ κ' ἡ στραβὴ εἶδε σὰν κόκκινο, σὰν φωτισμένο τὸ σκοτάδι της, ἐνῷ τὴν ἐπλημμύρησε ὁ καπνός.

— Τί καῖς αὐτοῦ, Σπῦρο μου;

— Τὴ μουσική μου, τῆς νόταις μου, τὸ βιός μου, ποῦ δὲν ἀξίζει πλειὰ πεντάρα τσακισμένη.

— Ὢ κακομοιριά μου! καὶ γιατί;

— Ἄκου· γιατί λέει! Νὰ σοῦ τὸ πῶ λοιπόν. Γιατὶ δὲν χρειάζονται νόταις γιὰ νὰ τρέχω στὰ ὀνόματα,

στῆς διαδηλώσεις καὶ στὰ πανηγύρια, γιὰ νὰ παίζω στῆς καροτζάδαις τῶν μεθυσμένων. Ὄχι· δὲν μοῦ χρειάζονται. Στοὺς χοροὺς δὲν μὲ πέρνουν πλειὰ καὶ στὸ θέατρο, ὅπου γιὰ ψυχικό, μ'ἄφιναν σὲ μιὰ γωνιὰ δὲν κάνω πλειά, λέει. Σήμερα ποῦ μὲ πλήρωσε, μοῦ τὸ εἶπε παστρικὰ ὁ ἰμπρεσάριος πῶς μοῦ δίνει τὴν ἄφεσί μου.

Δὲν ἐμίλησε ἡ τυφλή. Μόνο τὸ στῆθός της ἀνεβοκατέβαινε, ἐνῷ ἐκρέμαε τὰ χέρια παράλυτα στὰ γόνατά της.

Κ' ἡ Κατινοῦλα τους τοὺς κύταζε στὰ μάτια δειλή, ἄφωνη, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ κουράγιο νὰ χυθῇ ἀπάνω τους νὰ τοὺς ναρκώσῃ τὸν καϋμό τους μὲ τὰ φιλιά της· μὲ τὰ λόγια ἐκεῖνα τὰ πάντα δροσερά, πάντα παρήγορα, πῶς ὅ,τι κι' ἂν χάσουν θὰ τοὺς μένῃ αὐτή, ποῦ τοὺς λατρεύει, πῶς ἡ λαχτάρα της, ἡ ἀγάπη της δὲν θὰ τοὺς λείψῃ ποτέ, πῶς θὰ μεγαλώσῃ καὶ θὰ δουλέψῃ πολύ, πολύ, μὲ τὸ βελόνι της νὰ τοὺς ξεκουράζῃ.

Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν τοὺς εἶπε ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Ἔννοιωθε μὲ τὸ ἔνστικτο αἴσθημα, ὅπου φυτεύει ἡ φύσις στῆς καρδιαῖς π' ἀγαποῦν, πῶς ὑπάρχουν λύπαις τόσο καυστικαῖς, ὥστε κι' ὅλη ἡ δροσιὰ τῆς ἀγάπης, κι' ὅλα τὰ δάκρυα τῆς λαχτάρας δὲν ἔχουν τὴ δύναμι νὰ σβύσουν τὴ φλόγα τους.

Καὶ περνοῦσαν τὰ χρόνια.

Μὰ ὅσο ξέπεφτε ὁ γέρος καὶ ἔφερνε λιγώτερα στὸ σπίτι, τόσο ἐμεγάλονε ἡ κόρη τους, ἡ χαρά τους.

Ἄξια κοπέλλα ἔβγαζε ἀρκετὰ μὲ τὸ βελόνι της, γιατί, καθὼς ἔλεγε ὁ πατέρας της, ἐξεθεόνουνταν στὸ νυχτέρι, γιὰ νὰ φέρῃ ὀλίγη ἀνακούφισι στὸ σπίτι. Ὅσαις καλαῖς μέραις εἶδαν ὁ Σπῦρος κ' ἡ γυναῖκά του, στῆς ἄξιας κόρης του τὰ χέρια τῆς χρωστοῦσαν.

Ἐζύγονε τοὺς εἴκοσι χρόνους. Καὶ τότες ἄλλο σαράκι. Τί θὰ γείνῃ, τί τύχη μπορεῖ νὰ βρῇ κοπέλλα ὅπου δὲν ἔχει ἄλλη προῖκα, ἀπὸ τ' ἀσπρόρουχα, ποῦ ἑτοίμασαν τὰ χέρια της κ' ἕνα καινούργιο φουστάνι;

Κ' ἐνῷ τοὺς ἔτρωγε τὴν καρδιὰ αὐτὸ τὸ σκουλίκι, μιὰ μέρα ἕνα γειτονόπουλο, μουσικὸς κι' αὐτὸς της φρουρᾶς, ὁ Μῆτσος Ἀνταλῆς, εἴκοσι πέντε χρόνων παληκάρι, τοῦ ζητάει τὴν κόρη του.

Δὲν εἶχεν ἄλλο βιὸς ἀπὸ τὰ νειάτα του, τὴν κορνέτα του, καὶ ἕνα, ἕνα μοναχό, κίτρινο σειράδι στὸ ἀμπέχονο μὲ τὸν κόκκινο γιακᾶ.

Ἀλλὰ τὸν ἤθελε ἡ κόρη, τὸν πονοῦσε· ἔπειτα ἦταν συντεχνίτης του στὴν τέχνη ποῦ λάτρευε πάντα, καὶ τοῦτο δὲν ἦταν λίγο γιὰ τοῦ πατέρα τὴν καρδιά. Κοντὰ στ' ἄλλα ἐσυλλογίζουνταν πῶς φτωχός, ἀπένταρος ποῦ ἦταν, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ὀνειρευθῇ καὶ καλλίτερη τύχη γιὰ τὸ ἀγαπημένο του τὸ κορίτσι.

Τὴν ἔδωκαν λοιπὸν τὴν κόρη τους.

Ἀλλὰ δὲν ἦταν γραφτὸ σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους νὰ γνωρίσουν τὴ χαρά.

Γιατὶ δὲν πέρασαν τρεῖς μῆνες καὶ νά σου μετάθεσι τὸ Μῆτσο στὴ μουσικὴ τοῦ πέμπτου συντάγματος, στὸ Βόλο. Αὐτὸ δὰ πολλοὶ τὸ πάθαιναν. Ὡς πέρυσι ἡ μουσικαῖς τοῦ πρώτου συντάγματος καὶ τοῦ πυροβολικοῦ ἦσαν τὰ φυτώρια ποῦ σκόρπαγαν μὲ τὴ μετάθεσι γυμνασμένους μουσικοὺς σ' ὅλαις τῆς μουσικαῖς τῶν συνταγμάτων. Οὔτε ὁ γέρος, οὔτε ὁ γαμπρός του εἶχαν κανένα βουλευτὴ νὰ τοὺς παρασταθῇ, νὰ τὸ ἐμποδίσῃ.

Ἐχρειάστηκε νὰ τὴν χωριστοῦν τὴν κόρη τους. Κι' ὅταν ἀπόμειναν ξερὰ κορμιά, ἡ στραβὴ στὴ γωνιά της κ' ὁ γέρο Σπῦρος, μόνο ποῦ δὲν καταράστηκαν τὴν ὥρα, ὅπου τὴν πάντρεψαν.

Αὐτὴ ἦταν ἐκεῖ μέσα τὸ φῶς τους, ἡ χαρά τους, ἡ ζωή τους. Μὰ τί νὰ γείνῃ; Ἄς τὴν ἔχῃ αὐτὴ τοὐλάχιστο εὐτυχισμένη ὁ Θεός, ὅσο γι' αὐτοὺς καλὰ τῆς ἐγνώρισαν τῆς γλύκαις τῆς ζωῆς.

Πέρασαν καμπόσοι μῆνες· κ' ἕνα πρωῒ ἕνας γείτονας ἀπ' αὐτοὺς ποῦ μαθαίνουν πρῶτοι τὸ κακό, καὶ εἶναι πάντα πρόθυμοι νὰ φέρνουν τὰ μαντάτα του, πάει στὸ γέρο Σπῦρο, κρατῶντας μιὰν ἐφημερίδα στὸ χέρι του.

— Ξέρεις, τοῦ λέει, γλήγωρα θὰ τοὺς ἔχῃς πάλι στὸ σπίτι τοὺς δικούς σου. Τοῦ δίνουν τὰ παπούτσια τοῦ γαμπροῦ σου ἀπὸ τὸ στρατό.

— Πῶς; Τί ἔκαμε τὸ παιδί μου; Καμμιὰν ἀτιμία;

— Καὶ ἐστυλώθηκε στὸν τοῖχο ὁ ἀπόστρατος, πανιασμένος, ἀχνός, γιὰ νὰ μὴ σοροβολιαστῇ χάμου ἀπὸ τὴ μπαλιὰ ποῦ θὰ τοῦ 'ρχουνταν κατάστηθα.

Κ' ἐκεῖνος τὸν ἐλυπήθηκε μὲ τὴν καρδιά του γιατὶ δὲν ἦταν διόλου κακὸς ἄνθρωπος, μονάχα ποῦ εἶχε φαγούρα στὴ γλῶσσα.

— Ὄχι καλέ, τοῦ λέει, ὅλο τὸ κακὸ βάνει ὁ νοῦς σου. Τίποτα δὲν ἔκανε ὁ γαμπρός σου· ὁλονῶν τοὺς δίνουν τὰ παπούτσια. Δὲν ἔχει πλειὰ στρατιωτικαῖς μουσικαῖς.

— Τί λέει; ἐτρελλάθηκες;

Εἰς τὸ μυαλὸ τοῦ ἀποστράτου μουσικοῦ, συνήθεια πενήντα χρόνων ἐκρυστάλλωσε ἀσάλευτη τὴν ἰδέα, πῶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ στρατὸς χωρὶς μουσικαῖς, ὅπως δὲν ὑπάρχει στρατὸς χωρὶς τουφέκια. Ἀκοῦς, λέει, τὰ συντάγματα νὰ βαδίζουν πάντα μὲ τῆς τρουμπέταις μπροστὰ τρά, λά, λά, ἢ μήπως τάχα θὰ διώξουν καὶ τῆς τρουμπέταις; Καὶ ἐλύθηκε στὰ γέλοια.

Ἀλλὰ ἀμέσως, ἀπὸ τὰ γέλοια ἡ καρδιά του ἔκανε μιὰ ἀπότομη στρατιωτικὴ μεταβολή, στὸ θυμό.

Ἐθυμήθηκε τὴ Σημαία.

Τοῦ φαίνουνταν πῶς ἡ Ἀσπρογάλανη, ὅταν θὰ ἐπρόβαλλε ἀπὸ τὴ Διοίκησι, ἀκουμπισμένη ἀπάνω στοῦ σημαιοφόρου τὴν καρδιά, μὲ ὅλο της τὸν τιμητικὸ οὐλαμό, μὲ ὅλο τὸ προσκύνημα τοῦ συντάγματος, ποῦ μὲ εὐλάβεια στὴ γραμμὴ παρουσιάζει τὰ ὅπλα στῆς Πατρίδας τὴν Εἰκόνα, χωρὶς τὸ χαιρετισμὸ τῆς μουσικῆς θὰ κρέμεται σὰν καταφρονεμένη ἀπάνω στὸ κοντάρι της, πῶς δὲν θὰ χύνῃ τὴ χρυσῆ του λάμψι ὁ Σταυρός, πῶς δὲν θὰ λαμποκοποῦν στὸν ἥλιο, τὰ μεταξένια της φτερά, τὰ χρυσᾶ της τὰ κρόσσια τῆς Ἀσπρογάλανης, πῶς δὲν θὰ τρέμῃ πλειά, σὰν ἀπὸ ἁγία φρίκη, ὅταν δὲν θὰ τὴν κλονίζουν οἱ παλμοὶ τῆς ἀρρενωπῆς ἁρμονίας τοῦ Ὕμνου της.

Ἀνοησίαις βέβαια, ποῦ ῥιζοβολοῦν στὸ μυαλὸ ἀπὸ τὴ συνήθεια μονάχα, τὴν παληά, ὅπως χώνει βαθειαῖς ῥίζαις τὸ παληὸ δένδρο μέσα στὰ κατάβαθα τῆς γῆς.

Γιὰ τοῦτο ἔκλεισε τὸ συμπέρασμά του ὁ Σπῦρος μὲ θυμό, σὰν τὸν ἐπιλοχία, ὅταν ἀποπέρνῃ κανένα νεοσύλλεχτο.

— Αὐτὰ ποῦ λὲς εἶναι κουραχάνια.

Διάβασε, ἀδερφέ, ἰδὲς μονάχος σου τί λέει ἡ Ἐθνικὴ Φωνή.

— Κι' ὁ Σπύρος ἐδιάβασε ἀργά, ἀργά, γιὰ νὰ νοιώθῃ, γιὰ νὰ χωνεύῃ τῆς ἰδέαις.

«Ἂν καὶ ἀδυσώπητοι πολέμιοι τοῦ κρατοῦντος ἐθνοκτόνου συστήματος, δὲν ὀκνοῦμεν νὰ ἀναγράψωμεν, εἴπου ἀνευρίσκομεν, (πρᾶγμα σπάνιον καὶ οἱονεὶ ἐκ συμπτώσεως) ἀγαθήν τινα πρᾶξιν τῆς κυβερνήσεως. Ἐμφορούμενοι ὑπὸ τῆς ἰδέας, ὅτι ἐν ταῖς δειναῖς δοκιμασίαις, ὑφ' ὧν κατατρύχεται ὁ δημόσιος θησαυρός, δέον ἀμείλικτος νὰ ἐπιπέσῃ ὁ πέλεκυς τῶν οἰκονομιῶν καὶ ἡ ψαλὶς αὐτῶν δέον νὰ ἀποκόψῃ μέχρις αἵματος τὰς θέσεις τῶν κηφήνων, τὰς ἀσκόπους δαπάνας χάριν τῶν ὁποίων κατασπαταλᾶται τὸ ἅγιον χρῆμα τὸ ἐκ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ πτωχοῦ λαοῦ, σπεύδομεν γηθοσύνως νὰ γνωρίσωμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις τὴν ἀναγγελλομένην κατάργησιν τῶν στρατιωτικῶν μουσικῶν, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ οἰκονομήσῃ ἡ χώρα τὸ στρογγύλον ποσὸν εἰκοσάκις χιλίων δραχμῶν ἐτησίως. Ἀρκετὰ δαπανᾷ τὸ δύσμοιρον ἔθνος διὰ τὸν λεγόμενον στρατόν, ἵνα πλουτῶσι καὶ παχύνωνται οἱ κύριοι σπαθοφόροι καὶ ὅπως μεταχειρίζωνται τὸ ξίφος τὸ ὁποῖον τοῖς ἐνεπιστεύθη ἡ πατρίς, πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ πολίτου, εἰς βασιβουζουκισμούς. Οἱ κύριοι ἀξιωματικοί, δύνανται, ἂν θέλωσι, νὰ συντηρήσωσι μουσικὰς ἐκ τῶν ἰδίων ταμείων. Εἴθε τοῦτο νὰ ἦναι ἀπαρχὴ τολμηροτέρων ἐγχειρίσεων. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει ἀνάγκην στρατοῦ. Ὀλίγοι καλοὶ χωροφύλακες· ἰδοὺ τὸ πᾶν. Μόνη, ὡς μανθάνομεν, διατηρεῖται ἡ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς Ἀθηνῶν, θεωρουμένη, ὡς εἰκός, ἀπαραίτητος, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀνακτορικῶν τελετῶν».

— Ἀφοῦ τὰ λέει ἔτσι, αὐτὸ πρέπει νὰ ἦναι τὸ σωστό.

Καὶ ἐσταυροκοπούντανε ὁ Σπῦρος γιὰ πολλὴ ὥρα.

Ὅσο γιὰ τὸν ἑαυτό του ὅμως ἐχάρηκε μὲ τὰ σωστά του.

Θὰ 'ρθοῦν τὰ παιδιά του πάλι κοντά τους. Θὰ μαζευτοῦνε στὸ σπιτάκι τους. Μὰ ἀλήθεια δὲν θὰ ἦναι πλειὰ στρατιωτικὸς μουσικὸς ὁ γαμπρός του. Καὶ μὲ τοῦτο τί; Ἂν δὲ βαριέται! Εἶδες ἐκεῖ, κηφηναριό, λέει, οἱ κακομοιριασμένοι οἱ μουσικοί. Φαίνεται πῶς δὲν τὸ δουλεύουν τὸ ψωμί τους, κ' ἄς τὸ πλερόνουν καὶ μὲ χτυκιὸ τῆς πλειότεραις φοραῖς. Ἄς ἦναι καλὰ οἱ ἄνθρωποι. Ἀφοῦ θὰ ἀναστηθῇ ὁ τόπος, ὅταν δὲν θὰ πέρνουν αὐτοὶ μιὰ κουραμάνα τὴν ἡμέρα, καὶ θὰ κάνῃ κάσσα τὸ γκουβέρνο, ὅταν θὰ γλυτόσῃ μιὰ φοῦχτα παληοδεκάραις ποῦ τοὺς δίνει τὴ δεκαημερία, νὰ τὴν κάνῃ τὴν κάσσα, μὲ τὴν εὐχή του. Κι' ὅσο μονολογοῦσε τόσο ἐξεχείλιζε μέσα του ἡ ἀηδία. Γιὰ νὰ τοὺς ῥιχτοῦν ἔτσι μανιακὰ τῶν κακομοιριασμένων τῶν μουσικῶν, ἔτσι ἀλύπητα, πάει νὰ πῇ πῶς ἡ μουσικὴ ἀγριέβει πολὺ τὸν κόσμο· καὶ ἐνῷ ἡμερόνει τὰ θηρία, κάνει θηριὸ τὸν ἄνθρωπο. Μὲ ὅλο τους τὸ δίκηο λοιπὸν νὰ τὴν κυνηγοῦν.

Ὅσο γι' αὐτοὺς πάλι δὲ θὰ χαθοῦν. Ἔχει ὁ Θεός. Κάτι θὰ βγάνῃ αὐτός, καὶ τὸ παιδί του πλειὸ πολλὰ μὲ τὴν κορνέτα του· θὰ βγάνει καὶ τῆς κόρης του τὸ βελόνι.

Τὰ εἶπε αὐτὰ καὶ στὴ στραβὴ καὶ χτύπησε κ' ἐκείνη τὰ χέρια μὲ χαρά, καὶ μπρουμίτισε στῆς μετάνοιαις μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος.

Δὲν ἔβλεπαν τὴν ὥρα νὰ τοὺς δεχτοῦν. Περνοῦν δυὸ μῆνες καὶ μιὰ βραδειά, τῆς ἀρχαῖς τοῦ Γεννάρη, χτυπάει δυνατὰ ἡ πόρτα τους.

Ἀνοίγουν τρομαγμένοι καὶ πέφτει στὴν ἀγκαλιά τους μὲ κλάμματα σπαραχτικὰ ἡ Κατινοῦλα τους, ἐνῷ ἕνας βαστάζος κατόπι της ἐξεφορτόνουνταν τὴ σανιδένια κασέλλα κ' ἕνα στρωμμάτσο.

— Ποῦν' ὁ Μῆτσος; Ἦταν ἡ πρώτη φωνὴ τοῦ δυστυχισμένου.

— Ὁ Μῆτσος; Ἄχ πατέρα μου, ἄχ μανοῦλα μου, ὁ Μῆτσος;

Καὶ τὴν ἔκοβε τὸ κλάμμα, ἐνῷ τοὺς βαστοῦσε σφιχτὰ ἀγκαλιὰ καὶ τῆς ἔσβυνε τὰ λόγια στὸ στόμα.

— Νά, διάβασε· πρόφτασε νὰ πῇ καὶ ἅπλωσε τὸ χέρι καὶ τοῦ ἔδωσε ἕνα κουρελόχαρτο ποῦ τῆς ἔκαιε σὰν πυρωμένο σίδερο τὰ δάχτυλα.

Βόλος ἀπὸ τὸ Αὐστριακὸ βαπόρι. 8 Γενναρίου 1893.

Κατίνα!

Πάρ' το ἀπόφασι· ἔτσι τό φερε ἡ κατάρα. Γιατὶ νὰ φύγω ἐγὼ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὲ στολὴ καὶ σπαθί, καὶ νὰ γυρίσω μὲ σακκάκι καὶ ῥεμπούμπλικα, νὰ τὸ βγάλῃς ἀπὸ τὸ νοῦ σου. Δὲν θὰ σταθῶ τόσο κοθῶνι νὰ μοῦ μποῦν στὴ μύτη οἱ πολίταις, οἱ κουτσαβάκιδες, κοροϊδεύοντάς με κάθε μέρα στὸν καφφενέ, πῶς μοῦ ξυλῶσαν τὰ γαλόνια. Ἔπειτα ὅλοι οἱ πατριῶταις τοῦ πατέρα σου δουλεύουν τώρα στὴν Ἀθήνα μουσικάντες, κ' ἐγὼ δὲν πιάνω χαρτοσιὰ μπροστά τους. Γιὰ δαῦτο ἀπόψε πέρνω τὰ μάτια μου γιὰ τὴ Σαλωνίκη, γιὰ τὴν Πόλι, ὅπου μὲ βγάλει ἡ ἄκρη. Ἐσὺ πάλι, θέλεις κάτζε αὐτοῦ, θέλεις πήγαινε στὸν πατέρα σου. Ἂν τὸ φέρῃ ὁ διάολος καὶ πιάσω μαλλί, θὰ σοῦ γράψω ναρθῇς· ἂν μοῦ ἀνακατέψῃ τῆς δουλειαῖς καὶ μούρθουν ζαβά, ξέγραψέ με. Σ' τὰ γράφω αὐτὰ ἀπὸ τὸ βαπόρι γιατὶ τὰ κλάμματα καὶ τὰ ξεφωνητὰ μοῦ σκοτίζουν τὰ πιάνα, κ' ἔχω ἀρκεταῖς διαολιαῖς στὸ κεφάλι μου.

Ταῦτα καὶ σὲ ἀσπάζομαι

Μῆτσος Ἀνταλῆς.

Ἔκανε κουράγιο ὁ γέρος καὶ τὸ διάβασε ὅλο ἀργά, ἀργά, καταπίνοντας γουλιὰ στὴ γουλιά, ὅλο τὸ φαρμάκι τῆς ἀπονιᾶς, ὅπου ξερνοῦσαν τὰ λόγια τοῦ γαμπροῦ του.

Μὰ στὸ τέλος ἔπεσε κάτω σὰν κεραυνωμένος, καὶ ἐδάγκονε καὶ αἱμάτονε τὰ χέρια του. Τὰ ἀπελπισμένα λόγια ἔβγαιναν ὅλα μαζὺ ἀπὸ τὸ στόμα του μὲ βία, σὰν νὰ χτυπιόντουσαν.

Ἄ! τὸ ἄτιμο κορμί, τὸ ἄκαρδο θηρίο. Καὶ σ'

ἄφησε ἔτσι κρυφά, μονάχη στὰ ξένα, ἀφοῦ σὲ γύμνωσε σὰν λωποδύτης, ἀπὸ κάθε χαρά, ἀπὸ κάθε ἐλπίδα ; Σ' ἄφησε νὰ ζῇς μονάχη μέσα στοὺς τέσσεραις τοίχους τὴ μπαλιά, ἔτσι ποῦ βρίσκεσαι στὸ μῆνα σου, μὲ τὴν κοιλιὰ στὸ στόμα ; Ἄ ! τὸν ἄθλιο, τὸν κακοῦργο! Τὰ βαστάει αὐτὰ ὁ Θεός ; πέτε μου ἐσεῖς, τὰ βαστάει ; Καὶ φοροῦσε τὴ στολὴ τὴν τιμημένη τοῦ στρατιώτη, κ'εἶχε στὴ μέση του σπαθί, καὶ στὸ κασκέτο του ἐθνόσημο. Γιατὶ νὰ μὴν ἔχω εἴκοσι χρόνια λιγώτερο ; Γιατὶ νὰ μὴν ἔχω ὀλιγώτερο τρεμουλιαστὸ τὸ χέρι ; Ἄς ἦναι δά. Γιὰ τέτοιο ἄνανδρο, φτάνει καὶ πλειὸ σαράβαλο ἀπὸ μένα νὰ τὸν κάνῃ καλά. Θὰ τὸν πάρω κατάποδι, θὰ τὸν φτάσω, ὅπως φτάνει ἡ κατάρα τὸν κολασμένο. Τί λέω, δὲν ξέρω. Καὶ σεῖς τί θὰ γίνετε κακομοιριασμέναις ; Ἄχ ! γιατὶ νὰ μὴ τὸν γνωρίσω τί ἤτανε, πρὶν νὰ σὲ θυσιάσω, πολυαγαπημένο μου κορίτσι ;

Κ' ἔτσι ἡ λύσσα του γιὰ τὸν ἄθλιο, ἔκανε τόπο στὸ σπαραγμὸ γιὰ τὸ κορίτσι του, καὶ τὸν πῆραν κι' αὐτὸν τὰ κλάμματα.

Καὶ ὁ πατέρας, καὶ ἡ στραβὴ μάννα, μὲ τὴν ἀγάπη ποῦ φουντόνει χίλιαις φοραῖς πλειὸ φλογερή, ὅταν τὸ παιδὶ εἶναι δυστυχισμένο, ἐξεχύθηκαν σὲ χάδια καὶ σὲ λόγια παρήγορα, ποῦ ἔβγαιναν λαχταριστὰ ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια τους καὶ μὲ τὰ δάκρυά τους καὶ μὲ τὰ φιλιὰ τ' ἀμέτρητα, ἐδρόσισαν τῆς κόρης τὸν καϋμό.

Οἱ κόποι τοῦ ταξειδιοῦ κ' ἡ πίκραις ἔφεραν πρόωρη τὴ γέννα τῆς Κατίνας. Γέννα σκληρή, βασανισμένη γέννα, ὅπου ὕστερα ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν σπαραγμούς, μέσα σ' αὐτὴ τῆς συφορᾶς τὴ μαύρη ὁμίχλη, εἶδε τὸ φῶς ἀγγελόμορφο ἀγοράκι.

Μὰ στὸ φτωχὸ τέτοιαις ἡμέραις ἔχουν χίλιαις φοραῖς πλειὸ πολλοὺς τοὺς κινδύνους.

Ἡ στραβὴ μάννα λίγη μποροῦσε νὰ δώσῃ βοήθεια, ἡ μαμμὴ ἔφυγε ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα, καὶ σὲ δυὸ μέραις ἐξέσπασε στὴν ἄμοιρη κόρη ὁ ἐπιλόχιος πυρετός.

Ἐπῆρε εἴδησι ἡ γειτονιὰ κ' ἔτρεξε. Οἱ γειτόνοι τὸ γιατρό, αὐτοὶ τὰ φάρμακα, αὐτοὶ κάθε βοήθεια. Μιὰ πονετικὴ γειτόνισσα ἄφινε τὸ μωρό της καὶ πήγαινε μέρα νύχτα νὰ βυζαίνῃ τὸ νεογέννητο.

Ἔχει τόσους θησαυροὺς ἀγάπης, εἶναι τόσο πονετικὴ τοῦ φτωχοῦ ἡ καρδιά ! Ὅλοι αὐτοί, ποιός λίγο, ποιός πολύ, ἔχουν δοκιμάσει σκληραῖς ἡμέραις. Αὐτὴ τὴν τρυφερὴ ἀλήθεια λέει ὁ στίχος αὐτός, ποῦ πολλαῖς φοραῖς τὸν ἄκουσα στοῦ λαοῦ τὸ στόμα.

«Ἀπὸ δικό μου πόνεμα πονῶ τοὺς πονεμένους».

Χωρὶς αὐτὴ τὴ βοήθεια, ὅλοι θὰ εἶχαν πεθάνει. Μὲς στὸ σπίτι, λεπτὸ τσακισμένο· κανένα χέρι νὰ κάνῃ δουλειὰ στὴν περίστασι αὐτή. Ὅλα οἱ γειτόνοι.

Ὁ γέρο Σπῦρος μονάχα νὰ κλαίῃ, κ' ἡ στραβὴ νὰ στυλώνῃ τὰ πεθαμμένα μάτια ἀπάνω στὸ κρεβάτι τῆς ἀναίσθητης κόρης της, καὶ νὰ ζυγόνῃ τὸ ἀχνό της τὸ στόμα γιὰ νὰ δώσῃ δροσιὰ στῆς βασανισμένης τὴ φλογερὴ πνοή, ὁποῦ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ στόμα της, σὰ λυωμένο μολύβι, ἀπὸ τὸν σαράντα δυὸ βαθμῶν ἐπιλόχιο.

Μὰ καὶ οἱ γειτόνοι ἐκουράστηκαν· εἶχαν κι' αὐτοὶ τόσα δικά τους νὰ ἰδοῦν. Τί νὰ σοῦ κάνουν. Μεγάλη ἡ καρδιά, μὰ λίγα τὰ μέσα τῆς φτώχιας. Κ' ἔτσι ἀπὸ χθὲς δὲν εἶχαν λεπτὸ στὸ σπίτι. Δυὸ συνταγαῖς γραμμέναις ἀπὸ χθὲς τὸ βράδυ.

Ἔπρεπε χωρὶς ἄλλο νὰ βγῇ στὴ δουλειὰ ὁ Σπῦρος ὁ Δασύλλας, νὰ βγάλῃ δυὸ τρεῖς δραχμαῖς γιὰ τῆς κόρης του τὰ γιατρικά.

Γιὰ τοῦτο ἀπὸ τὸ ξημέρωμα τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἔλειπε ἀπὸ τὸ σπίτι του, γιὰ τοῦτο ἐνῷ τὸ ἀκομπανιαμέντο τοῦ τρομπονιοῦ καὶ τοῦ μπάσου ἔπαιζαν στὸν τόνο τοῦ ντό, τὸ κλαρίνο του εὑρίσκουνταν στὸ λά, γιὰ τοῦτο δὲν ἤξεραν τί ἔκαναν τὰ δάχτυλά του ἀπάνω στὰ κλειδιὰ τοῦ κλαρίνου. Γιὰ τοῦτο αὐτὸς ὁ τέλειος μουσικὸς στὸ μοβιμέντο στοὺς καλούς του χρόνους, τεμπίστας ποῦ ποτὲ δὲ λάθευε, σήμερα πότε πήδαε δυὸ μπατούταις μπρός, πότε ἔμενε τρεῖς πίσω. Γιὰ τοῦτο τοῦ εἶπαν δίκαια οἱ συντρόφοι του πῶς μόνο γιὰ τὸ κάρρο τῶν σκουπιδιῶν ἤταν πλειὰ καλός.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΜΑΝΝΑ ΚΑΙ ΓΙΟΣ

— Παντρεμένος πρὶν πάω στὰ ξένα,
Νύφη ἀκόμα, ξανθοῦλα, μικρή,
Τὴ γυναῖκά μου σ' ἄφησα ἐσένα,
Καὶ γυρνῶ καὶ τὴ βρίσκω νεκρή.

Τὸ χωριὸ ποῦ μ' ἀγάπη τὴν κλαίει
Τὴν καλή, τὴν ὁλόμορφη νιά,
Τὸ χωριὸ μαρτυράει καὶ λέει
—Ἄχ μητέρα μου! — ἐσένα φονιᾶ.

— Στὴν ἀγάπη, στὴν πρώτη χαρά σας
Σᾶς ζευγάρωσεν ὥρα κακή.
Καὶ τοῦ γάμου ὁ παπᾶς,—συμφορά σας!
Εἶχεν ἔρθῃ ἀπὸ λείψανο ἐκεῖ.

Ἔτσι ἡ Μοῖρα εἶχε τάξῃ τὸν ἕνα
Πρὶν χρονίσῃ στὴ γῆ νὰ θαφτῇ·
Γιὰ νὰ σώσω ἀπ' τὸ θάνατο ἐσένα
—Ἄχ παιδί μου — τὴ σκότωσ' αὐτή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΙΔΕΛΦΥΣ Η ΣΑΡΙΓΚΗ

Ἀγνοῶ ἂν ὑπάρχῃ τροφὸς περιεργοτέρα καὶ καλητέρα τῆς Σαρίγκης. Ἀφοῦ κυοφορήσῃ ἐν τῇ κοιλίᾳ τὴν οἰκογένειαν αὐτῆς, θέτει ταύτην ἐν τῷ θυλάκῳ της. Ἀφοῦ δὲ διατηρήσῃ ταύτην ἐν τῷ θυλάκῳ, τὴν περιδιαβάζει ἐπὶ τοῦ ὤμου της. Τριπλασιάζει τὴν μητρότητα αὐτῆς. Τὸ καθῆκον μὴ ἀρκοῦν ταύτῃ, πολλαπλασιάζει τοῦτο. Ἑκάστη ἡλικία τῶν τέκνων της δεικνύει ἡμῖν ταύτην καὶ ὑπὸ νέαν μητρικὴν μορφήν.

Ἂν ἀφαιρέσωσι τὸ τέκνον της, ἡ Σαρίγκη καθίσταται ἀπαρηγόρητος. Ὀρθία ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν, τὸ σῶμα τηροῦσα θλιβερῶς κεκλιμένον, παρατηρεῖ ἐν τῇ χλόῃ μήπως ἴδῃ τὸ τέκνον της· μετὰ ταῦτα ὅλη θλῖψις περιπλανωμένη ἀνὰ μέσον τῶν ἀτραπῶν ὀσφραίνεται τὸν ἀέρα τῶν δασῶν, ὡσανεὶ ἡ αὔρα θὰ ἔφερε πρὸς αὐτὴν τὰ ἴχνη τοῦ μικροῦ της. Ἡ αὔρα παρέρχεται καὶ ἡ μήτηρ ἄπελπις ἀποφασίζει ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Ἐξηντλημένη, ἀπαρηγόρητος αὕτη κατακλίνεται ἐπὶ τῆς χλόης τῆς πεπατημένης χθὲς ἔτι ὑπὸ τῶν μητρικῶν της παιγνίων, ἐκβάλλει ἐλαφρὸν παράπονον καὶ ἀποθνήσκει, τεταμένην φέρουσα τὴν οὐράν της ὡς ὄφιν, τοὺς μέλανας ὀφθαλμοὺς ἐσβεσμένους, τὸν πόδα κεκαμμένον ἐπὶ τοῦ κενοῦ θυλάκου, τοῦ ἄνευ τέκνου λίκνου.

Ἡ Σαρίγκη εἶναι μεγάλη ὡς γάτα. Ὡς λάκαινα κύων πρὸ τεμαχίου σακχάρου ἅλλεται ἐπὶ τῶν παραδόξων ποδῶν της. Τὸ ῥύγχος αὐτῆς εἶναι τόσον λεπτόν, ὅσον τὸ βλέμμα της εἶναι πονηρόν, τὸ σῶμά της εὐσταλές, ὁ πούς της ἐλαφρός, ὁ ὀδούς της ἰσχυρός, ὁ ὄνυξ της σκληρός. Τὸ στόμα της ἐπιμηκύνεται καὶ σχεδὸν θὰ περιέστρεφε τὴν κεφαλήν, ἂν μὴ παρενεβάλλοντο τὰ δύο ταύτης ὦτα.

Ἡ μεγάλη ὡς ὄφις οὐρὰ αὐτῆς εἶναι συγχρόνως βάθρον καὶ ἄγκιστρον. Μεταχειρίζεται ταύτην ἡ σαρίγκη ὡς χεῖρα καὶ ἐπικάθηται ταύτης ὡς ἐπὶ σκίμποδος.

Καίτοι κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν φαίνεται φιλοπαίγμων, κρύπτει σπανίαν φρόνησιν καὶ καταπληκτικὴν εὐφυΐαν. Ἐνῷ παίζουσα διασκεδάζει τὴν οἰκογένειάν της, τὸ οὖς ταύτης ἀκούει καὶ τὸ βλέμμα κατοπτεύει τὸν ὁρίζοντα. Ἐπὶ τῷ ἐλαχίστῳ θορύβῳ, πάντα τὰ μικρά της ἐξαφανίζονται ἐν τῷ θυλάκῳ, ὡς οἱ μύες ἐν τῇ ὀπῇ των. Τὸ λίκνον καθίσταται φρούριον, καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία κρύπτεται ἐν τῇ κοιλότητι ἢ καὶ ἐν τῷ φυλλώματι δένδρου τινός. Βραδύτερον τὰ μικρὰ τῆς σαρίγκης ἐγκαταλείπουσι τὸν θύλακον τῆς μητρὸς καὶ ἐγκαθίστανται ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτῆς. Μέχρις οὗ δὲ καταστῶσιν ἱκανὰ διὰ τὴν θήραν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ζῶσιν οὕτω ἐπικαθήμενα ἐπὶ τῆς μητρικῆς ῥάχεως, καὶ διὰ τῆς ἀρκετὰ ἤδη μακρᾶς οὐρᾶς αὐτῶν συγκρατούμενα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς τῆς μητρός. Καὶ οὕτω βαίνουσιν ἀνὰ μέσον τῶν ἀτραπῶν τῶν δασῶν κρατούμενα διὰ τῆς οὐρᾶς ὡς ἄλλοι κρατοῦνται διὰ τῆς χειρός.

Ἡ σαρίγκη εἶναι λαίμαργος· ὅπως δὲ πεισθῇ τις, ἂς παρατηρήσῃ τὸ θαυμασίως ὡπλισμένον παμμέγιστον ταύτης στόμα. Τὸ χαριτωμένον τοῦτο ζῷον εἶναι λυμεὼν τῶν φωλεῶν, τῶν σταύλων, τῶν κήπων. Ἀρέσκεται εἰς καρπούς, νεοσσοὺς καὶ ὠά.

Τὰ πτηνὰ καὶ τὰ θηράματα ἀποτελοῦσι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔδεσμα τῆς σαρίγκης. Ὅταν κρατῇ τὴν λείαν της ἐν τῷ εὐρεῖ αὐτῆς στόματι, ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐκεῖ τρώγει καθημένη ἐπὶ τῆς οὐρᾶς της.

Μεγάλως δ' ἀγαπᾷ κυρίως τὰς ἰνδικὰς ὄρνιθας. Μόλις ἀκούσῃ ταύτας ἡ σαρίγκη ὑπεισέρχεται εἰς τοὺς σταύλους. Πολλὰ ὅμως μεταξὺ χειλέων καὶ κύλικος πέλει καὶ δι' αὐτὴν τὴν δυστυχῆ σαρίγκην, διότι ἀντὶ δείπνου πολλάκις δέχεται ἀλύπητον ξυλοκόπημα παρὰ τοῦ κυρίου τοῦ σταύλου σπεύσαντος εἰς βοήθειαν τῆς κραυγασάσης ἰνδικῆς ὄρνιθος.

Ἐπ' αὐτοφώρῳ συλληφθεῖσα ἡ σαρίγκη, προσποιεῖται τὴν νεκράν, ἀκινητεῖ, σκληρύνεται, κρατεῖ τὴν ἀναπνοήν της, στρέφει τὴν οὐράν της, ἀνοίγει τὸ στόμα της, ἐκβάλλει τὴν γλῶσσάν της, κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, εἶναι ἐντελῶς νεκρά. Μόλις ὅμως ὁ κύριος τοῦ σταύλου ἀπομακρυνθῇ περὶ τὰ δέκα βήματα καὶ ἀμέσως ἀναπηδᾷ ὡς ἐλαστικὴ σφαῖρα καὶ ἐξαφανίζεται ἐν τῷ δάσει.

Ἐν τούτοις ἰδοὺ ἑσπέραν τινὰ ὅτι τὸ δάσος φωταγωγεῖται ὑπὸ δαυλῶν καὶ διατρέχεται ὑπὸ χαλκοχρόων φαντασμάτων. Τὰ φαντάσματα ταῦτα εἶναι Ἰνδοὶ θηρευταὶ τῆς σαρίγκης.

Εἷς ἐξ αὐτῶν αἰφνιδίως ἐξέρχεται τῆς σιωπηρᾶς ὁμάδος, ἵσταται παρὰ τὴν ῥίζαν δένδρου τινός, ὅπερ παρατηρεῖ διὰ τοῦ διαπεραστικοῦ καὶ φωτοβόλου βλέμματός του. Ἀνεκαλύφθησαν τὰ ἴχνη τῆς σαρίγκης. Διὰ πελέκεως ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ κατασκευάζει μέρος ἐφ' οὗ στηρίζων τὸν πόδα, δύναται ὀλίγον ἀπωτέρω νὰ χαράξῃ κόπτων ἕτερον καὶ οὕτω ἀναρριχώμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Αἴφνης ἵσταται πρὸ κοιλότητος τινός. Ἡ χεὶρ του βυθίζεται ἐν τῇ ὀπῇ καὶ ἀποσύρει ἐκεῖθεν ἕνα ὄφιν . . . οὐχὶ ἀλλὰ τὴν μακρὰν καὶ εὔκαμπτον οὐρὰν τῆς σαρίγκης. Ῥιφθεῖσα διὰ χειρὸς ἰσχυρᾶς καὶ ταχείας ἡ δυστυχὴς σαρίγκη, πίπτει ἀναίσθητος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Δὲν θὰ προσποιηθῇ πλέον τὴν νεκράν.

Ἡ σαρίγκη βιοῖ ἐν Ἀμερικῇ ὡς ὁ Καγκουροῦ ὁ περίεργος ταύτης συγγενὴς εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἡ γενεὰ αὕτη τῶν μαρσυποφόρων ζῴων εἶναι ἀρχαιοτάτη ἐν τῷ κόσμῳ· ταῦτα εἶναι οἱ ἀληθεῖς πρόγονοι τῶν θηλαστικῶν ζῴων.

Μεταξὺ τῶν ζῴων, τινὰ μὲν προσωποποιοῦσι τὴν φρόνησιν ἢ τὴν ἰσχύν, ἕτερα τὴν εὐγένειαν ἢ τὴν πονηρίαν, τὴν νοημοσύνην ἢ τὴν πίστιν, τινὰ τὴν πρόνοιαν καὶ οἰκονομίαν, ἕτερα τὴν ὑπομονήν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἐργασίαν· καὶ ταῦτα πάντα ἀπὸ χιλιετηρίδων προτοῦ μάθῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ὑπομονὴν καὶ τὸ θάρρος, τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν ἐργασίαν.

Ἡ σαρίγκη αὕτη ἡ θαυμασία **τροφὸς** ἐκπροσωπεῖ τὴν μητρικὴν στοργήν, καὶ ὁ γόνιμος ταύτης θύλακος εἶναι τὸ ἀρχαιότερον καὶ τὸ χαριέστερον λῖκνον.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

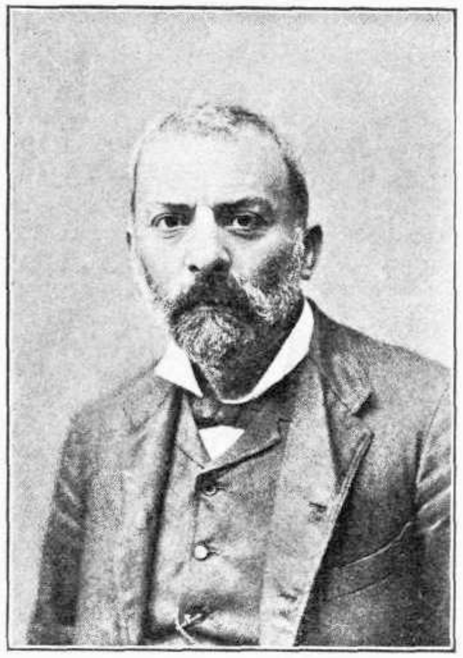

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΡΟΥΤΟΣ

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φιλελλήνων, ἀπέναντι τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας, ἐγείρεται—τρόπος τοῦ λέγειν, διότι εἶνε πολὺ χαμηλός,—οἰκίσκος μὲ ἀνάγλυφον ἀέτωμα ἀρχαϊκῆς παραστάσεως καὶ μὲ προτομὰς γυψίνους θεῶν καὶ ἡρώων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπει ἡ γενειῶσα τοῦ Διὸς σοβαρότης.

Ὁ διάκοσμος οὗτος, συνήθης εἰς τ' ἀθηναϊκὰ ἑρμογλυφεῖα, κινεῖ τὴν προσοχὴν τῶν κομψῶν περιπατητῶν. Ἀλλὰ πόσων ἐξ αὐτῶν κινεῖ καὶ τὴν ὄρεξιν νὰ εἰσέλθουν, νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ μικρὸν ἐργαστήριον, ἐπὶ τῆς προμετωπίδος τοῦ ὁποίου φέρεται ἓν τῶν διαπρεπεστέρων ὀνομάτων τῆς συγχρόνου παρ' ἡμῖν καλλιτεχνίας.

Ἡ λουομένη

Ἡ ἀδιαφορία αὕτη τῆς κοινωνίας, μάλιστα τῆς αὐτοκαλουμένης καλῆς, ἡ πολλαχῶς ἐκδηλουμένη ἀδιαφορία πρὸς τὰ ἔργα τῆς Τέχνης, ἀποτελεῖ φαινόμενον δυσάρεστον καὶ ὄχι πολὺ ἐνθαρρυντικὸν διὰ τοὺς ἐργάτας τοῦ καλοῦ. Δὲν ζητοῦν οὔτε πλούτη, οὔτε δόξας καὶ τιμάς· ἤθελον ὅμως τὸ ὀλίγον ἀλλ' εἰλικρινὲς ἐκεῖνο ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ δεικνύῃ πρὸς αὐτοὺς κοινωνία ἐγείρουσα ἀξιώσεις πολιτισμένης· ἤθελαν νὰ βλέπουν τὸν κόσμον ὁπωςδήποτε φοιτῶντα εἰς τὰ ἐργαστήριά των, ἐξετάζοντα τὰ ἔργα των, κρίνοντα καὶ ἔστω ἐπικρίνοντα αὐτά. . .

Καὶ σημειώσατε ὅτι τὰ ἐργαστήρια ταῦτα τῶν γλυπτῶν καὶ τῶν ζωγράφων εἶνε τὰ μόνα παρ' ἡμῖν καλλιτεχνικὰ κέντρα. Οὔτε Ἐκθέσεις γίνονται, οὔτε Μουσεῖα Καλῶν Τεχνῶν ὑπάρχουν οὔτε Ἀγοραί.

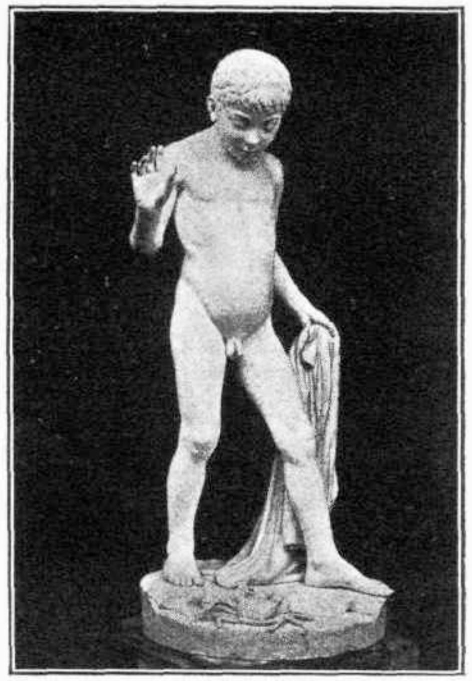

Ὁ καρκῖνος

Ἐκτὸς ὀλίγων, ὀλιγίστων φιλοτέχνων, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν τὴν κίνησιν, ὁ πολὺς κόσμος ἀγνοεῖ, ἢ θέλει νἀγνοῇ ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι ἐγκλείοντες εἰς τὴν ψυχήν των ἓν ἰδανικὸν καὶ ὅπως ἄλλοι δημοτικώτεροι εἰς στίχους καὶ εἰς φθόγγους, ἀποτυποῦντες αὐτὸ ἐπὶ μαρμάρου ἢ ἐπὶ ὀθόνης. Καὶ τῶν μὲν ζωγράφων, ὄχι πάντοτε τῶν ἀρίστων, οἱ πίνακες σταματοῦν καμμίαν φορὰν τὸν κόσμον εἰς τὰς ὑαλοσκεπεῖς προθήκας τῶν καταστημάτων, πρὸς πώλησιν ἐκτεθειμένοι· ἀλλὰ τῶν γλυπτῶν τὰ ἔργα, ἐκτὸς τῶν κοσμούντων πλατείας, κτίρια ἢ τάφους, τὰ κυρίως καλλιτεχνήματα, τὰ μὴ γινόμενα κατὰ παραγγελίαν, ἀλλὰ κατ' ἔμπνευσιν, εἶνε ἀπρόσιτα καὶ ἀθέατα, εἰς τοὺς μυχοὺς τῶν μὴ συχναζομένων ἐργαστηρίων.

Ἐν τούτοις μία ἐπίσκεψις εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ κ. Βρούτου, κανένα δὲν θὰ ἐδύνατο να δυσαρεστήσῃ. . . Ἀπεναντίας· εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο, τὸ ὑα-

ΤΟ ΔΩΔΕΚΑΘΕΟΝ

Ἀθηνᾶ

Ἀπόλλων

Ἥρα

Ζεὺς

Ἀφροδίτη

Ἑρμῆς

Ποσειδῶν

Ἄρης

Πλούτων

Ἥφαιστος

Ἄρτεμις

Δήμητρα

λοσκεπὲς καὶ λευκὸν κρησφύγετον τῆς τέχνης, ὁ χρόνος διαρρέει τερπνῶς, ἡ δὲ ἀνία τῆς πεζῆς, τῆς μοχθηρᾶς ζωῆς λησμονεῖται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μαρμαρίνου ἐκείνου ἰδανικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκτοξεύει οἱονεὶ ἀκτῖνας φωτός. . .

Ὅτε πρὸ ἐτῶν ἐπεσκέφθην τὸ ἐργαστήριον τοῦ κ. Βρούτου, μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν μεγάλην τὸ **Πνεῦμα τοῦ Κοπερνίκου**, ἓν ἐκ τῶν πρώτων ἔργων τοῦ καλλιτέχνου, τὸ ὁποῖον νέος ἔτι κατεσκεύασεν ἐν Ρώμῃ, ὅτε ἐσπούδαζεν ὡς ὑπότροφος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν ἐκεῖ Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

Παράστασις τολμηροτάτης συλλήψεως. Ὁ Κοπέρνικος,—ἢ μᾶλλον τὸ πνεῦμα τοῦ Κοπερνίκου, ὑπὸ τὴν μορφὴν αὐτοῦ,—φέρεται ὑπέργειος, μετέωρος, ὑπερφυής· καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς στρέφει τὴν Γῆν, τὴν ὁποίαν μέχρις αὐτοῦ ἡ κοινὴ πρόληψις ὑπελάμβανεν ἀκίνητον, διὰ δὲ τῆς ἄλλης δεικνύει εἰς τὸ ἀχανὲς τὸ αἰώνιον κέντρον τῆς περιστροφῆς αὐτῆς, τὸν Ἥλιον. Ἡ σφαῖρα τῆς γῆς ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ ἀγάλματος· ἐπ᾿ αὐτῆς ὁ οἱονεὶ καθιπτάμενος Κοπέρνικος μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τοὺς πόδας ὑψηλά, στηρίζεται διὰ τῆς χειρὸς καὶ τῶν καταπιπτουσῶν πτυχῶν τοῦ μανδύου του ἐπὶ τῆς σφαίρας.

Οὕτω κατορθοῦται μία παράδοξος ἰσορροπία, πολλὰς δυσκολίας παρουσιάσασα εἰς τὸν καλλιτέχνην. Ἀλλὰ τὸ ὅλον κατεκρίθη ὡς ἀκαλαίσθητον. Παράστασις γλυπτικὴ μὲ δύο πόδας, ἔστω καὶ τοῦ Κοπερνίκου, εἰς τὸν ἀέρα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐαρεστήσῃ τοὺς συνειθισμένους νὰ θαυμάζουν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τὴν κεφαλὴν καὶ μὴ ἀπαιτοῦντας ἀπὸ σώματα γλυπτὰ ἀκροβατικὰς ἀρετάς. Ὁ Κοπέρνικος νὰ κάμνῃ τοῦμπες, — ἆ, ἦτο πολὺ διὰ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς τεχνοκρίτας . . .

Μολονότι ἀναγνωρίζω τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ καθαρῶς τεχνικὸν σημεῖον, δὲν ἠμπορῶ ἐξ ἄλλου νἀρνηθῶ τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἐπιβάλλουσαν ψυχὴν τοῦ μαρμάρου ἐκείνου. Ἡ ἐπαναστατικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Κοπερνίκου ἀπαυγάζει ζωηροτάτη. Νομίζει κανεὶς ὅτι πρὸ αὐτοῦ δὲν ἐστρέφετο ἡ Γῆ περὶ τὸν Ἥλιον, ἀλλ᾿ ὅτι ὑπήκουσεν εἰς τὸ πρόσταγμά του, εἰς τὴν ὤθησιν τῆς χειρός του. Ἡ μορφή του ἡ ὀλυμπία, ἡ ἀτενίζουσα εἰς ἓν σημεῖον τοῦ ἀχανοῦς, ἐκφράζει τόσην θέλησιν, ὅσην ἐνέχει δύναμιν ἡ νευρώδης χεὶρ ἡ περιστρέφουσα τὴν σφαῖραν, καὶ φαίνεται ὡς νὰ λέγῃ :

— Θέλω νὰ στρέφεσαι καὶ σε στρέφω !

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν τὸ ἄγαλμα. Εὗρον ἐν αὐτῷ κάτι τι ἀνώτερον τῆς συστηματικῆς τεχνικῆς αὐστηρότητος ἐν τῇ συλλήψει καὶ τῇ ἐκτελέσει. Ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου ἀποτυπωμένη ἐκεῖ, ἄπειρος ἀκόμη, ἀλλ᾿ ἰδιοφυής, τολμηρά, ἕτοιμος νἀποπετάξῃ πρὸς ἄγνωστα ὕψη, νὰ καταβιβάσῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ μας δείξῃ νέα ἰδεώδη.

Τὸ κατώρθωσεν ; ἐνέμεινε μέχρι τέλους εἰς τὴν τόλμην της καὶ εἰς τὴν ἀπόφασίν της ;

Ποῖος ἠξεύρει ! Ἡ πατρὶς τῶν ἀθανάτων γλυπτῶν ἴσως δὲν εἶνε σήμερον πρόσφορος διὰ καλλιτεχνικὰ ἰδεώδη καὶ καινοτομίας . . . Τοὐλάχιστον —χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν περισσότερον τὸ διατί,—εἰς τὰ τελευταῖα ἔργα τοῦ κ. Βρούτου ἀντικατεστάθη ἡ νεανικὴ τόλμη καὶ ἡ πρωτοτυπία διὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς εὐσυνειδησίας ἐν τῇ ἐκτελέσει. Τὸ ἔργον τοῦ γλύπτου εἶνε σήμερον καλαίσθητον, συμμαζευμένον, αὐστηρῶς κομψόν, περιτεχνημένον· ἀλλὰ νέον τίποτε δὲν παρουσιάζει. Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς τοῦ **Πνεύματος τοῦ Κοπερνίκου**.

Ἡ **Λουομένη** καὶ τὸ **Παιδίον καὶ Καρκῖνος**, τὰ δύο ὡραῖα ἔργα, τὰ ὁποῖα τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξῆλθον ἐκ τῆς σμίλης τοῦ κ. Βρούτου, καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἔγεινε κάποιος λόγος εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἑλκύουν τὴν προσοχὴν τοῦ σημερινοῦ ἐπισκέπτου τοῦ ἐργαστηρίου. Δημοσιεύομεν καὶ τῶν δύο τὰς εἰκόνας. Ἡ **Λουομένη** ἐκαλεῖτο εἰς τὴν ἀρχήν, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, **Φαληρίς**, κατήρχετο δὲ διὰ κλίμακος λουτροῦ φαληρικοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἐφάνη πολὺ πεζὸν εἰς τὸν καλλιτέχνην, ἀδιάφορον ἂν εἶχε τὴν πρωτοτυπίαν του· ἡ κλίμαξ ἀντικατεστάθη διὰ βράχου καὶ ἡ Φαληρὶς ἐγένετο Λουομένη παντὸς τόπου καὶ χρόνου . . . Τίποτε τὸ ἔκτακτον· ἀλλ᾿ ἡ ἐργασία ὡραιοτάτη. Ἡ στάσις καλλιτεχνικωτάτη, ἡ γυμνότης ἀνατομικῶς ἐντελής. Καταβιβάζει τὸν ἕνα πόδα καὶ ἐγγίζει τὸ ὕδωρ. Ἀρχὴ πολὺ φυσικὴ καὶ ψυχολογημένη. Διατελεῖ ὑπὸ τὸ πρῶτον φρῖκος. Ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας της ὁ μικρὸς στιγμιαῖος δισταγμὸς ὑποχωρεῖ πρὸ τῆς ἰδέας τῆς εὐδαιμονίας τὴν ὁποίαν τῇ ὑπόσχεται ἡ θάλασσα, ἡ ὁποία τὴν προσκαλεῖ εἰς τὴν γλαυκὴν ἀγκάλην της. Καὶ εἶνε ὡραία ἡ Λουομένη, πολὺ ὡραία· ἔχει δὲ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν, ἀντιθέτως πρὸς τὰς τόσας Λουομένας γυμνότητας τῆς σημερινῆς τέχνης· εἶνε σεμνή.

Τὸ **Παιδίον καὶ ὁ Καρκῖνος**, τὴν ἰδέαν τοῦ ὁποίου ἐκφράζει καθαρώτατα ἡ παρατιθεμένη εἰκών, εἶνε παίγνιον, κομψὸν παίγνιον τῆς σμίλης, ἡ ὁποία θὰ ἐκουράσθη ἀνασύρουσα ἐπὶ μακρὸν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ μαρμάρου τὰς σοβαρὰς ὄψεις τῶν ἀρχαίων θεῶν. Καὶ δὲν ἔκαμεν ὀλίγους ὁ κ. Βροῦτος. Ἰδοὺ ἐνώπιόν σας τὸ **Δωδεκάθεόν** του, τὸ κάλλιστον τῶν ἔργων του. Διακρίνετε τὴν παράστασιν ἐν γένει, τὴν στάσιν, τὰ σώματα, τὰς πτυχώσεις· ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖτε νὰ λάβετε ἰδέαν περὶ τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἐκφράσεως τῶν φυσιογνωμιῶν, ἂν δὲν ἰδῆτε τὴν ὡραίαν αὐτῶν σειρὰν τῶν ἡμιαναγλύφων κομψοτεχνημάτων, τὴν ὁποίαν ἀδύνατον νὰ χορτάσετε εἰς μίαν μόνην ἐπίσκεψιν. Τὰ μικύλα ἐκεῖνα κεφαλάκια σᾶς ἑλκύουν, σᾶς καθηλόνουν, σᾶς γοητεύουν. Ἡ Ἄρτεμις προπάντων ὑπερέχει μὲ τὴν ὡραιότητα τῆς μορφῆς, τόσῳ σύμφωνον πρὸς τὸ εὐπετὲς τῆς κυνηγέτιδος σῶμα. Ἀλλὰ τοῦ γλύπτου ἡ τέχνη καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἐπίσης διαφαίνεται ἀγαλμάτια. Μολονότι μαρμάρινοι, γλαυκοὶ φαίνονται, ὡς ὀρθῶς παρετηρήθη, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ποσειδῶνος· δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γνωρίζετε ἀπὸ τὴν μυθολογίαν ὅτι ὁ Ἥφαιστος εἶνε χωλός· τοῦ Ἀπόλλωνος δὲ τὸ ἔκπαγλον πρόσωπον νομίζεις ὅτι ἀκτινοβολεῖ.

Ἐκ τῶν κοσμούντων τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἀνδριάντων, ἔργα τοῦ Βρούτου εἶνε ὁ τοῦ Κοραῆ

πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ὁ τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα πρὸ τοῦ Ζαππείου (ὅπως καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ ἰδίου), εἰς δὲ τὸ Νεκροταφεῖον διακρίνονται δύο μνημεῖα τοῦ καλλιτέχνου μας, τὸ τοῦ Παπαδάκη, παριστῶν τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὸ τοῦ Ῥάλλη, συμβολίζον τὴν Θρησκείαν. Ἂν εἰς ταῦτα προσθέσωμεν τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Πάριν, οἵτινες ἠγοράσθησαν διὰ τὸ Μουσεῖον τῆς Βοστώνης, ἔχομεν ἀπαριθμήσῃ τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ Βρούτου.

Ὁ Γεώργιος Βροῦτος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1843 ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς ἀθηναίων, πάππου δὲ Κρητός. Νεώτατος ἀκόμη ἠναγκάσθη ἕνεκα πτωχείας νὰ διακόψῃ τὰς σπουδάς του καὶ νὰ προσκοληθῇ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἰωάννου Κόσσου, ὅπου εἰργάσθη ὡς μαθητευόμενος ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη. Τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ διδασκάλου του καὶ προστάτου ὁ Βροῦτος διατηρεῖ εὐγνώμονα μνήμην καὶ εὐλογητήν.

Τῷ 1866 ἀπεστάλη εἰς Ῥώμην, ὡς ὑπότροφος τῆς Κυβερνήσεως, πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του. Ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν, μὲ τὰ ἀνώτερα βραβεῖα τετιμημένος, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας τῷ 1873. Καὶ τότε μὲν ἀνέλαβε τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἀποθανόντος Κόσσου, βραδύτερον δέ, τῷ 1883, διωρίσθη καὶ καθηγητὴς τῆς γλυπτικῆς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, ὡς διάδοχος τοῦ ἀποθανόντος Λ. Δρόση.

Ὁ Βροῦτος ἔχει γλυκεῖαν φυσιογνωμίαν, μειδίαμα συμπαθές, ὀφθαλμοὺς πλήρεις καλλιτεχνικοῦ πυρός. Εἶνε εὐπροσήγορος καὶ ὁμιλητικός, ὑποδέχεται δὲ μετὰ ὑποχρεωτικῆς εὐγενείας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἴδουν τὰ ἔργα του καὶ τοὺς ξεναγεῖ ἀνὰ τὸ ἐργαστήριόν του, μὲ ὅλην τὴν αἰδήμονα τῆς ψυχῆς του μετριοφροσύνην, χωρὶς ὁ ἐλάχιστος αὐτάρεσκος ἢ ὑπεροπτικὸς λόγος νὰ διαφύγῃ ἐκ τοῦ στόματός του.

Πρᾶγμα σπάνιον διὰ τοὺς σημερινοὺς καλλιτέχνας τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ὁποῖοι ὡςεπιτοπλεῖστον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν των ἀκούουν τοὺς ἐπαίνους ! . . .

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Καὶ ἐν Γαλλίᾳ τὰ βαλλίσματα μᾶς παρουσιάζονται ὡς τὰ παλαιότατα τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων. Ἀξιοσημείωτον δ᾿ εἶνε ὅτι τὰ βαλλίσματα εὑρίσκοντ᾿ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐν στενωτάτῃ σχέσει πρὸς μιμητικοὺς χοροὺς ὁμοιοτάτους πρὸς ἀρχαίους ἑλληνικούς. Αὐτόπτης μάρτυς ὁ Φωριὲλ διηγεῖται ὅτι εἶδε χορὸν τοιοῦτον, καθ᾿ ὃν ὁ χορευτὴς ἐμιμεῖτο τὰς συνήθεις τοῦ γεωργοῦ πράξεις : Ἠροτρία δηλαδή, ἔσπειρεν, ἐθέριζε καὶ οὕτω καθ᾿ ἑξῆς μέχρι τέλους. Ἑκάστη τοῦ βαλλίσματος στροφὴ ἐψάλλετο ἀδρανῶς καὶ μετὰ βραδείας κινήσεως, μιμουμένης οἱονεὶ τὸν κόπον καὶ τὴν κούρασιν τοῦ γεωργοῦ. Ζωηροτάτην κίνησιν εἶχε μόνον ἡ ἐπῳδός, καθ᾿ ἣν οἱ χορευταὶ παρεδίδοντο ὅλως διόλου εἰς τὴν φαιδρότητα. Ἀνάλογον ἀλλὰ ποικιλώτερον χορὸν ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν, τὴν καρπαίαν τῶν Αἰνιάνων καὶ Μαγνήτων χορευομένην ὑπὸ δύο.

«Ὁ δὲ τρόπος τῆς ὀρχήσεως ἦν : ὁ μὲν παραθέμενος τὰ ὅπλα σπείρει καὶ ζευγηλατεῖ πυκνὰ μεταστρεφόμενος ὡς φοβούμενος· λῃστὴς δὲ προσέρχεται· ὁ δ᾿ ἐπειδὰν προΐδηται ἀπαντᾷ ἁρπάσας τὰ ὅπλα καὶ μάχεται πρὸ τοῦ ζεύγους· καὶ εἶτα ταῦτ᾿ ἐποίουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν· καὶ τέλος ὁ λῃστὴς δέσας τὸν ἄνδρα καὶ τὸ ζεῦγος ἀπάγει· ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν λῃστήν· εἶτα παρὰ τοὺς βόας ζεύξας ὀπίσω τὴν χεῖρα δεδεμένον ἐλαύνει».

Οἱ κυριώτεροι τῶν χορῶν τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ οἱ τὰ μάλιστα δημοφιλεῖς κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ ΙΒ᾿ αἰῶνος χρόνους ἦσαν κυκλικοί. Ὡς δ᾿ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς ὠνομάζοντο ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως corol. Οἱ χοροὶ οὗτοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγγραφέων, ἦσαν πάντες μιμητικοὶ καὶ πάντες εἶχον τι τὸ δραματικόν. Τὸ συνοδεῦον αὐτοὺς ᾆσμα περιέγραφε μίαν πρᾶξιν, μίαν σειρὰν καταστάσεων πραγμάτων, τὰς ὁποίας οἱ χορεύοντες παρίστανον διὰ τῶν χειρονομιῶν των. Τὸ ποίημα διῃρεῖτο εἰς στροφάς, πάσας ἀποληγούσας εἰς τὴν αὐτὴν ἐπῳδόν. Οἱ χορευταὶ ἔδρων ἢ ἐχειρονόμουν μόνον ὅπως μιμηθῶσι τὴν πρᾶξιν ἢ τὴν κατάστασιν τὴν ἐν τῇ στροφῇ περιγραφομένην. Κατὰ τὴν ἐπῳδὸν οἱ χορευταὶ ἑνοῦντες τὰς χεῖρας ἐχόρευον κυκλικῶς μὲ ταχύτητα ζωηρὰν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον.

Παρὰ τὰ δημώδη ᾄσματα τὰ συνοδεύοντα τοὺς τοιούτους χοροὺς ὑπῆρχεν ἐν Προβηγγίᾳ ἡ καλλιεργημένη ποίησις τῶν τρουβαδόρων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τρουβαδόροι ἢ ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν ἱπποτῶν ἢ ἔγραφον ὅπως ψάλλωσι τὰ ποιήματά των πρὸ τῶν ἱπποτῶν καὶ τῶν κυριῶν των, συνέβαινεν ὥστε ὁ προβηγγιανὸς λαὸς νὰ μὴ ἀπολαμβάνῃ σχεδὸν τίποτε ἐκ τῆς ποιήσεως ταύτης. Ὅπως ὅμως εἶχε τὸν ἑαυτοῦ τρόπον νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἐρωτολογῇ, οὕτος εἶχε καὶ τὸν τρόπον νὰ ψάλλῃ τὸν ἔρωτά του, χονδροειδέστερον βεβαίως ἀλλ᾿ ἁπλούστερον καὶ ἀφελέστερον ἢ ὅ τι ἦτο ὁ τῶν ἱπποτῶν ποιητῶν. Τοιουτοτρόπως ὑπῆρξαν ἐν Προβηγγίᾳ δύο εἴδη ἐρωτικῆς ποιήσεως, ἡ τῶν τρουβαδόρων καὶ ἡ τοῦ λαοῦ.

Αἱ δύο αὗται ποιήσεις ἀναμφιβόλως ἐπί τινα χρόνον ἔμενον χωρισταί. Ἀδύνατον ὅμως ἦτο, προϊόντος τοῦ χρόνου, νὰ μὴ ἐξασκήσωσιν ἀμοιβαίαν τινὰ ἐπίδρασιν ἐπ᾿ ἀλλήλων, καὶ νὰ μὴ τείνωσι κατά τινα τρόπον εἰς τὸ νὰ προσεγγίσωσιν ἀλλήλας καὶ συγχωνευθῶσιν εἰς μίαν μόνην : Εἰς πᾶν ὅ,τι ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὰς διασκεδάσεις ὁ λαὸς μιμεῖται πάντοτε τὰς ἀνωτέρας κλάσεις. Διὰ νὰ γευθοῦν δὲ καὶ ἀποδεχθῶσι τὴν ποίησιν τῶν τρουβαδόρων οἱ λαοί, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἤκμαζε, δὲν ἐπερίμενον ἢ νὰ εὕρουν ἐν αὐτῇ κάτι τι ἁρμόζον εἰς αὐτούς.

Ἀφ᾿ ἑτέρου ἀδύνατον ἦτο νὰ μείνουν οἱ τρουβαδόροι διὰ παντὸς ἐστερημένοι πάσης συμπαθείας διὰ

[1] Ἴδε σελ. 26.

τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ ποιητικὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ: νὰ μὴ γαργαλισθῶσί ποτε εἰς τὸ νὰ χρησιμοποιήσωσι τὴν τύχην των εἰς τὰς τέρψεις τοῦ λαοῦ καὶ διασκεδάσεις. Δὲν γνωρίζομεν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, πάντας τοὺς τρουβαδόρους. Δὲν σώζονται ἢ μὲ τὰ ἔργα τῶν μᾶλλον διακεκριμένων ἐξ αὐτῶν, τῶν διαλαμψάντων ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν βασιλέων καὶ μεγιστάνων. Ἀλλὰ πάντες δὲν εἶχον τόσον στενὰς σχέσεις μὲ τὰς φεουδαλικὰς τάξεις. Ὑπῆρχον καὶ οἱ ἐξ ἰδίας ὀρέξεως ἢ ἀνάγκης μετὰ τοῦ λαοῦ συζῶντες. Καὶ οὗτοι ἀναγκαίως πρέπει νὰ ἔψαλλον εἰς ἧττον ὑψηλὸν τόνον καὶ μὲ γλῶσσαν χαμηλοτέραν ἢ οἱ ἐν τοῖς μεγάροις συνάδελφοί των.

Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ὑπῆρχόν τινες καὶ ἀκριβῶς οἱ μετὰ πλείστης ἀναισθησίας ἢ πνεύματος γεννηθέντες, οἱ ὁποῖοι ἀποκαμόντες ὑπὸ τῶν ἐνδελεχῶν προσπαθειῶν, ἃς ὤφειλον νὰ καταβάλλωσι ὅπως διαπρέπουν ἐν τῇ ἐρωτικῇ τῶν πύργων ποιήσει, ἐπανήρχοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν φύσιν. Συνέθετον ἐρωτικὰ ᾄσματα ἱπποτικὰ ἁπλούστερα τῶν ἄλλων, ᾄσματα, ὧν ὁ λαὸς δὲν ἠδύνατο ν' ἀπολαύσῃ οὔτε νὰ καταλάβῃ τὰ αἰσθήματα, ὧν ὅμως ἠννόει κἂν τὰς λέξεις.

Ἡ ἐπάνοδος, ἢ ἡ τάσις αὕτη μέρους τῶν τρουβαδόρων νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ δημῶδες, ἐπροξένησεν ἢ ἐπέβαλεν εἰς τὴν ἱπποτικὴν ποίησιν ἐπανάστασιν, τῆς ὁποίας πολλαπλᾶ ἴχνη παρέχουσι τὰ λείψανα τῆς τῶν τρουβαδόρων ποιήσεως: Ὑπῆρξαν δύο γένη, δύο τρόποι ἐρωτικῆς ποιήσεως: ἡ μὲν λογία καὶ ὑψηλή, ἐν ᾗ, ἀκριβῶς ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν, τὸ ἐξεζητημένον, τὸ σκοτεινὸν καὶ τὸ δύσκολον ἐλογίζοντο μᾶλλον ὡς ἀρεταὶ ἢ κακίαι, ἡ δὲ φυσικὴ καὶ ἐναργής, μέγιστον τῆς ὁποίας προτέρημα ἦτο νὰ καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ εὐκόλως.

Ἑκάτερος τῶν δύο τούτων τρόπων ἔλαβε διάφορον ὄνομα φυσικόν, κατέχον ἐν τῇ ποιητικῇ τῶν τρουβαδόρων σπουδαίαν θέσιν. Τὸ πρὸς τὸ δημῶδες μᾶλλον πλησιάζον ἐλέγετο len, lengier, plan, δηλαδὴ ***ἐλαφρὸν ἡνωμένον***. Ὁ περίτεχνος τρόπος, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ δυσχεροῦς καὶ ἐξεζητημένου, ὠνομάσθη clus, car, τουτέστι ***σύντονος πολύτιμος***, ὀνομασία ἀντίθετος πρὸς τὸ δημοτικόν.

Πολλοὶ τῶν τρουβαδόρων ἔγραφον ἐναλλὰξ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον· τινὲς ἐξέλεξαν ἀποκλειστικῶς τὸν μὲν ἢ τὸν δὲ καὶ οὕτως ἐγεννήθησαν δύο σχολαὶ ἀντίθετοι.

Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι παρὰ τῷ Girand de Berleil, δηλαδὴ τῷ τρουβαδόρῳ, ἡ κατανόησις τοῦ ὁποίου εἶνε ἡ πλέον δύσκολος, εὑρίσκομεν τὰ θετικώτερα τεκμήρια τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἀντιθέσεως τῶν δύο ἐν λόγῳ σχολῶν. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται περὶ τούτου ἐν ἀρχῇ τινος τῶν ποιημάτων του.

«Μόλις ἠμπορῶ ν' ἀρχίσω ἓν ἐλαφρὸν ποίημα ποῦ ἤθελα νὰ συνθέσω, καὶ τὸ ὁποῖον ἐσκέφθην χθές. Ἤθελα νὰ τὸ κάμω τοιοῦτον, ὥστε νὰ τὸ καταλαμβάνῃ ὅλος ὁ κόσμος, καὶ νὰ τραγουδῆται εὔκολα, διότι τὸ συνθέτω ἀπὸ ἁπλῆν μου εὐχαρίστησιν.

«Εἰμποροῦσα νὰ τὸ γράψω συντονώτερον, ἀλλὰ τὸ τραγοῦδι δὲν εἶνε τέλειον, ἂν δὲν εἶνε εὐνόητον εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἂς τοῦ κακοφανῇ λοιπὸν ὁποίου θέλει. Ἐγὼ καταγοητεύομαι ὅταν ἀκούω νὰ ψάλλουν μὲ καθαρὰ βραχνὴ φωνὴ κανέν' ἀπὸ τὰ τραγούδια μου, καὶ νὰ τὸ ψάλλουν 'ς τὴν βρύσι».

Τὸ χωρίον τοῦτο δὲν εἶνε τὸ μόνον βεβαιοῦν τὴν ὕπαρξιν τῶν δύο τῆς ἐρωτικῆς ποιήσεως σχολῶν.

Τὸ αὐτὸ καταφαίνεται ὡσαύτως ἐν εὐρεῖ κύκλῳ καὶ ὡς πρὸς τὴν προσέγγισιν διαφόρων χωρῶν μὲ προβηγγιανὴν γλῶσσαν, ἐν αἷς ἤκμασαν τρουβαδόροι. Ἐκ θετικῶν ἀποδείξεων καὶ μαρτυριῶν βεβαιοῦταί τις, ὅτι ἐκ τῶν χωρῶν τούτων αἱ μὲν ἐκαλλιέργουν τὸν λόγιον καὶ σκοτεινὸν τῆς ποιήσεως τρόπον, αἱ δὲ τὸν φυσικὸν καὶ ἐναργῆ. Ἡ καλαισθησία τῶν τελευταίων τούτων ἐδέσποζεν ἐν ταῖς χώραις, περὶ ὧν τὸ πᾶν μαρτυρεῖ, ὅτι πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἡ κοιτὶς τῆς ἱπποτικῆς ποιήσεως, καὶ ἐν αἷς τὸ ποιητικὸν ἔμφυτον ἦτο γενικώτερον διαδεδομένον. Ὁ περίτεχνος καὶ ἐργώδης τρόπος ἐδέσποσεν ἐν ταῖς χώραις ταῖς πρὸς βορρᾶν τῶν Σεβέννων ὀρέων, ἐν αἷς βεβαίως ἡ προβηγγιανὴ ποίησις δὲν ὑπῆρξεν ἀρχικῶς εἰ μὴ ποίησις ὑποβολιμαία καὶ παρείσακτος.

Τὰ μόνα ἐρωτικὰ ποιήματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἁρμόζει, ὡς ἐκ τοῦ τόνου καὶ τοῦ προορισμοῦ των, νὰ ὀνομασθῶσι δημώδη, εἶνε τρία μικρὰ εἴδη, φέροντα τοὺς διακεκριμένους καὶ χαρακτηριστικοὺς τίτλους: *Ποιμενικά, βαλλίσματα, αὐγερινά*. Ἐν τῷ συστήματι τῆς προβηγγιανῆς ποιήσεως τὰ τρία ταῦτα εἴδη ἀποτελοῦσι ὅλως διόλου χωριστά, περίεργα καὶ ἀξιοσημείωτα.

Οὐδὲν τῶν ἐν λόγῳ τριῶν εἰδῶν ἐφευρέθη ὑπὸ τῶν τρουβαδόρων. Καὶ τὰ τρία ἤκμαζον ἤδη ἐν τῇ πρώτῃ προβηγγιανῇ ποιήσει, τῇ πρὸ τοῦ ἱπποτισμοῦ, καὶ δὲν ἦσαν καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, εἰ μὴ ἀσθενεῖς ἀναμνήσεις, ἀμυδραὶ παραδόσεις τῆς ἀρχαίας ἑλληνορρωμαϊκῆς ποιήσεως.

Ὅταν οἱ τρουβαδόροι ἐχρειάσθησαν νέα εἴδη, παρέλαβον ταῦτα, ἐτήρησαν τὰς ὑποθέσεις καὶ τὴν ἰδέαν καὶ δὲν ἐτροποποίησαν εἰ μὴ τὸν τύπον καὶ τὰ καθέκαστα. Οὕτως ὅμως τὰ τρία ταῦτα εἴδη τροποποιηθέντα, ὡς ἐτροποποιήθησαν, ἀπετέλεσαν τὸ μέσον, δι' οὗ ἡ ἱπποτικὴ ποίησις τοῦ ΙΒ' αἰῶνος συνεδέθη πρὸς τὰς ποιητικὰς παραδόσεις τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος.

Ἡμεῖς περὶ τῶν βαλλισμάτων μόνον ἐνδιαφερόμενοι, περὶ ταῦτα καὶ μόνα θὰ ἐνδιατρίψωμεν.

Ἐν τῇ προβηγγιανῇ ἐκδοχῇ, ἥτις εἶνε καὶ ἡ ἀρχικὴ καὶ ἀληθής, τὸ βάλλισμα ἦτο μικρὸν ποίημα προωρισμένον νὰ ψάλλεται ἐν χορῷ ὑπὸ ἀορίστου ἀριθμοῦ προσώπων. Γάλλοι συγγραφεῖς οὐδαμῶς ἀμφιβάλλουσιν, ὅτι τινὰς τοὐλάχιστον τῶν χορῶν, καθ' οὓς ἐψάλλοντο τὰ βαλλίσματα τῶν τρουβαδόρων ὑπῆρξαν καταγωγῆς Μασσαλιωτικῆς.

(Ἕπεται συνέχεια) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

ὑπὸ Ἑρρ. Μύργερ, κατὰ μετάφ. Ε. Δ. Ροΐδου

ΤΟ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΝ ΔΕΙΠΝΟΝ

— Οἱ ἀπόκληροι τῆς τύχης, ἐσκέπτετο, οἱ οὐδὲν ἄλλο ἔχοντες μέσον ὑπάρξεως παρὰ μόνους τοὺς βραχίονας αὐτῶν καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκεπτόμενοι πλὴν τοῦ πορισμοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, δύνανται πολὺ εὐκολώτερα νὰ διατηρήσωσιν ἀνέπαφα τὰ ἀγαθὰ ἔνστικτα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὰς εὐεργεσίας καὶ τὸ αἴσθημα τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων. Ὁ οὐδὲν ἔχων δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῇ τὰ πάθη καὶ τὰ μίση τὰ γεννώμενα ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν συμφερόντων· αἱ συμπάθειαι καὶ αἱ ἀντιπάθειαι αὐτοῦ εἶναι εἰλικρινεῖς καὶ ὁ ἔρως του δὲν εἶναι ὡς ὁ τῶν ἀνωτέρων τάξεων αἰσχρὸν μῖγμα λαγνείας, φιλαυτίας, κενοδοξίας καὶ πλειστάκις κερδοσκοπίας. Ἡ ἄγνοια τοῦ λαοῦ προφυλάττει αὐτὸν ἀπὸ τὰς κακίας, αἵτινες εἶναι ὁ καρπὸς τῆς γνώσεως. Πᾶν καλὸν ἐκπορεύεται ἀμέσως ἐκ μόνης τῆς καρδίας, ἐνῷ πρὸς διάπραξιν τοῦ κακοῦ ἀπαιτεῖται καὶ τοῦ πνεύματος ἡ συνεργασία».

Τοιαῦτα ἤλπιζεν ὁ Οὐλρῖχος κατατασσόμενος ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐργατῶν. Τὸ μόνον ὅμως ἀποτέλεσμα τῆς ἀποπείρας του ἦτο ἡ ἀπώλεια καὶ τῆς τελευταίας του ἐλπίδος. Μετὰ ἑξάμηνον τῷ ὄντι συμβίωσιν μὲ τοὺς ποριζομένους τὸν ἄρτον των ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου των, ἡ ἀπελπισία του ἦτο ἀκόμη μεγαλειτέρα καὶ ἔτι μᾶλλον ἀκλόνητος ἡ πεποίθησίς του, ὅτι ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀγαθότης ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν μόνον ὡς σπέρματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ καλλιέργεια δὲν εἶναι δυνατὴ ὑπὸ οἱαςδήποτε κοινωνικὰς συνθήκας.

Εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, εἰς τὸν κόσμον τῶν μαύρων φράκων καὶ τῶν ἄσπρων λαιμοδετῶν, αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀνθρωπίνης ποταπότητος καὶ διαφθορᾶς περιστέλλονται ὑπὸ τῆς ἀπαραιτήτου ὑποταγῆς εἰς τοὺς νόμους τῆς κοινωνικῆς εὐπρεπείας. Πολλάκις ἔτυχεν ὁ Οὐλρῖχος νὰ σφίξῃ ἐντὸς αἰθούσης τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ προδίδοντος αὐτὸν διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ἀλλ' ἡ χεὶρ αὕτη ἦτο τοὐλάχιστον καθαρά. Πλειστάκις καὶ παρὰ γυναικῶν ἐπροδόθη, ἀλλ' αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι κατώρθωναν τοὐλάχιστον νὰ τὸν πείσωσιν ἐπί τινα καιρὸν ὅτι πράγματι τὸν ἠγάπων, καὶ πλὴν τούτου ἦσαν ἐνδυμέναι μετὰ φιλοκαλίας καὶ ἔφερον ὀνόματα ἱστορικά. Ἡ στίλβουσα ἐπιφάνεια τῆς ἀριστοκρατικῆς κοινωνίας δὲν ἐκώλυσε τὸν Οὐλρῖχον ν' ἀηδιάσῃ τὴν ὑπ' αὐτὴν κρυπτομένην σαπρίαν, ἀλλὰ φεύγων ταύτην δὲν ἐβράδυνε νὰ πεισθῇ ὅτι ἡ τῶν ἐργατικῶν τάξεων δὲν ἦτο μικροτέρα, ἀλλὰ μόνον γυμνοτέρα.

Κατὰ τὴν πρώτην του εἴσοδον εἰς τὸ ἐργοστάσιον, τὸ λεπτὸν αὐτοῦ ἀνάστημα, τὸ ὠχρὸν πρόσωπον καὶ ἡ λευκότης τῶν χειρῶν του ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς βαναύσους ἀστειότητας, τὰς ὁποίας ἤκουσε μεθ' ὑπομονῆς. Ἀληθῶς δὲ ἀξιοθαύμαστος ἦτο ὁ ζῆλος μὲ τὸν ὁποῖον ἐξετέλει τὰ ταπεινὰ αὐτοῦ καθήκοντα μαθητευομένου, ἤτοι ὑπηρέτου τῶν ἐργατῶν, ἀνεχόμενος ἀγογγύστως πᾶσαν καταπίεσιν καὶ τὰς ὕβρεις, τὰς ὁποίας ἐπροκάλει ἡ φαινομένη σωματική του ἀσθένεια καὶ ἡ ἄγνοια τῆς γλώσσης τοῦ καπηλείου. Βραδύτερον ὅμως, ὅταν ἀνέπτυξε τοὺς μυῶνάς του ἡ χρῆσις τῆς σφύρας καὶ ἐμαύρισε τὴν ὄψιν του ἡ φλὸξ τῆς καμίνου, μετέβαλον γλῶσσαν καὶ τρόπους οἱ βασανισταί του, διὰ τὸν μόνον λόγον ὅτι δὲν ἐθεώρουν ὅσον πρὶν βεβαίαν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἔκβασιν ἐνδεχομένης χειρονομαχίας.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Οὐλρῖχος, τοῦ ὁποίου οἱ προϊστάμενοι ἐξετίμων τὴν φιλοπονίαν καὶ νοημοσύνην διωρίσθη ἐπιστάτης. Ὁ προβιβασμὸς οὗτος διήγειρε τὸν φθόνον καὶ τὰ παράπονα τῶν συνεργατῶν του, τῶν ὁποίων ἡ δυσαρέσκεια ἐξεδηλώθη ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τόσον θορυβωδῶς, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ παρέμβωσιν οἱ διευθυνταί.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς θορυβοποιούς.

— Δὲν θέλομεν ἐπιστάτην τὸν κύριον τοῦτον, ἀπεκρίθη ὁ ὑποκινητὴς τῆς στάσεως, δεικνύων τὸν Οὐλρῖχον.

— Καὶ διατί δὲν τὸν θέλετε;

— Διότι ἐντρεπόμεθα νὰ μᾶς ὁρίζῃ τὸ περσινό μας κοπέλι. Εἴμεθα ὅλοι ἴσοι καὶ δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ἀδικίαι. Πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἐργάζονται ἐδῶ ἀπὸ δέκα χρόνια καὶ δὲν εὐχαριστοῦνται νὰ δοθῇ ἡ πρώτη καλὴ θέσις ὅπου ἔτυχε ν' ἀδειάσῃ εἰς ἕνα ξένον.

— Τὸ εὑρίσκομεν ὅλοι ἄδικον, ἐψιθύρισαν οἱ ἐργάται διὰ νὰ ἐνθαρρύνουν τὸν ῥήτορά των.

— Κάτω ὁ Μάρκος Γιλβέρτης! ἐφώναξάν τινες αὐτῶν.

— Ἔπειτα διατί νὰ διώξετε τὸν Πέτρον; ἐπρόσθεσεν ὁ ῥήτωρ. Αὐτὸς ἦτο καλὸς ἄνθρωπος καὶ οἰκογενειάρχης.

— Σιωπή! εἶπεν ἐπιτακτικῶς ὁ διευθυντής. Κάμνω ὅ,τι θέλω καὶ δὲν ἔχω νὰ δώσω λογαριασμὸν εἰς κανένα. Ἂν ὁ Πέτρος εἶναι οἰκογενειάρχης, ἀκόμη μεγαλείτερον εἶναι τὸ σφάλμα του ὅτι δὲν ἐσυλλογίσθη τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του, πρὶν μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ τὸν ἀποβάλωμεν διότι δὲν ἔκαμνε τὸ χρέος του. Ὁ Πέτρος ἦτον ὀκνηρὸς καὶ ἐπροστάτευε τοὺς ὁμοίους του. Τὸν λέγετε καλὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν λυπεῖσθε, μόνον διότι σᾶς ἐλογάριαζεν ὡς ὥρας ἐργασίας τὸν καιρὸν ὅπου ἐμένετε εἰς τὸ καπηλεῖον. Τοῦτο τὸ θεωρῶ ἐγὼ ὡς κλοπήν».

Τοὺς λόγους τοῦ διευθυντοῦ διεδέχθησαν ψιθυρισμοί, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπέθεσε τέλος προσθέτων:

— Εἶπα κλοπή, καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω. Ὅσοι λαμβάνουν χρήματα δι' ἐργασίαν τὴν ὁποίαν δὲν ἔκαμαν δὲν εἶναι τίμιοι ἄνθρωποι. Πρὸς τὸν Πέτρον, ἂν καὶ ἦτο ἀνάξιος ἐμπιστοσύνης, ἐφάνην ἐπὶ πολὺ συγκαταβατικὸς διότι ἐλυπούμην τὴν οἰκογένειάν του. Ἀντὶ ὅμως νὰ μοῦ χρεωστεῖ χάριν διὰ τὴν συγκατάβασίν μου, ἐφέρετο ἀκόμη χειρότερα. Ἀδύνατον μετὰ τοῦτο ἦτο νὰ τὸν διατηρήσω χωρὶς ν' ἀδικήσω τοὺς συνεταίρους μου. Τίμιος ἄνθρωπος λέγεται ὁ ἐκτελῶν τὸ καθῆκόν του, καὶ τὸ ἰδι-

[1] Ἴδε σελ. 22

κόν μου ἦτο ν' ἀπολύσω τὸν Πέτρον καὶ νὰ διορίσω εἰς τὴν θέσιν του ἐργάτην ἀκέραιον, φιλόπονον καὶ ἱκανόν. Τί πταίω ἐγὼ ἂν δὲν κατώρθωσα νὰ εὕρω μεταξύ σας κἀνένα ἄλλον ἀξιώτερον νὰ σᾶς προστάζῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κοπέλι, τὸ ὁποῖον ὑπήκουεν πέρυσιν εἰς ὅλους; Σεῖς ὅπου καμώνεσθε ὅτι θέλετε ἰσότητα γνωρίζετε πολὺ καλὰ ὅτι δὲν εἶσθε ἴσοι, ἀφοῦ δὲν λαμβάνετε ὅλοι τὸν ἴδιον μισθὸν καὶ ὁ καθεὶς ζητεῖ μεγαλείτερον, ἅμα νομίσῃ ὅτι τὸν ἀξίζει. Δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ προσθέσω παρὰ μόνον ὅτι ὁ Μάρκος Γιλβέρτης εἶναι ἀπὸ σήμερον ἐργοστασιάρχης σας, καὶ ἐννοῶ νὰ τοῦ ὑπακούετε καὶ νὰ τὸν σέβεσθε ὅσον καὶ ἐμέ. Ὅσοι δὲν εὐχαριστοῦνται ἂς κοπιάσουν νὰ μὲ ἀποχαιρετήσουν.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἤρκεσαν νὰ πείσωσι τοὺς δυσηρεστημένους νὰ ἐπιστρέψωσι σιωπηλῶς εἰς τὸ ἔργον των.

— Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι δίκαιος, ἐσκέφθη ὁ Οὐλρίχος παρατηρῶν τὸν διευθυντήν.

— Κύριε Γιλβέρτη, εἶπεν οὗτος κατ' ἰδίαν εἰς τὸν Οὐλρίχον, δὲν εἶναι ἀκόμη χρόνος ἀφ' ὅτου σ' ἐπήραμεν ὡς κοπέλι καὶ τώρα θὰ ἔχεις τὴν πρώτην θέσιν ὕστερα ἀπὸ ἐμέ. Τοῦτο δὲν εἶναι χάρις, ἀλλὰ δικαιοσύνη. Ἐπειδὴ ὅμως εἶσαι ἀκόμη νέος, θὰ λαμβάνεις μόνον τὰ δύο τρίτα τοῦ μισθοῦ τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ προκάτοχός σου. Ἐλπίζω ὅτι δὲν σὲ φαίνονται ὀλίγα.

Ὁ Γιλβέρτης ηὐχαρίστησε, μεγάλην ὅμως τοῦ ἐπροξένησεν ἡ ἀντίφασις αὕτη ἀπορίαν.

— Περίεργον εἶδος δικαιοσύνης, ἐσκέφθη ὅταν ἔμεινε μόνος. Εἰς τὴν θέσιν ὑπαλλήλου ὀκνηροῦ, ἀπίστου καὶ ἀνικάνου διορίζουν ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον ὁμολογοῦσι νοήμονα, ἀκέραιον καὶ ἐργατικόν, καὶ ἔπειτα, χωρὶς νὰ ὑπολογίζουν τὸ ἐκ τῆς ἀκεραιότητος καὶ τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ κέρδος τοῦ καταστήματος, πληρώνουν τὸν τίμιον ἄνθρωπον ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν κλέπτην.

Ὀλίγας ἡμέρας ἀφοῦ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐργοστασίου, εἶχε περὶ αὐτὸν πλῆθος κολάκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέπρεπον διὰ τὴν μεγαλειτέραν των ταπεινότητα αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες περισσότερον τὸν ἐτυράννησαν ὅταν ἦτο **κοπέλι**. Ἀπερίγραπτον δὲ ᾐσθάνθη ἀηδίαν βλέπων ὅτι οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ συνδέωσιν οἱ δεσμοὶ τῆς ἀδελφότητος, ἐζήτουν νὰ βλάψουν ἀλλήλους ἐρχόμενοι νὰ καταγγείλωσιν εἰς αὐτὸν πᾶσαν τῶν συντρόφων των παράβασιν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀντήμειβε τὴν κατασκοπείαν ἀνεχόμενος τὰς ἰδικάς των.

— Ἡ ἀδελφότης, ἀνέκραξε μετ' ἀδημονίας οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ ἠχηρὰ λέξις, χρήσιμος ὡς σάλπισμα πρὸς πρόκλησιν στάσεων. Τὴν ἀδελφότητα εὔκολον εἶναι νὰ ἐγγράψῃ τις εἰς ἐπαναστατικὴν σημαίαν, ὄχι ὅμως καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν.

Οὕτω λοιπὸν καὶ εἰς τὰ ταπεινὰ τῆς κοινωνίας στρώματα εὕρισκεν ὁ Οὐλρίχος τὴν αὐτὴν διαφθοράν, τὴν αὐτὴν χαμέρπειαν καὶ τὴν αὐτὴν καταπίεσιν τοῦ ἀσθενοῦς ὑπὸ παντὸς ἰσχυροτέρου. Καὶ ἐκεῖ ἐδέσποζεν ὁ ὅμιλος ὅλων τῶν κακιῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Πᾶσαι αἱ εὐγενεῖς τῆς καρδίας ὁρμαὶ ἐθυσιάζοντο εἰς τὸν βωμὸν τοῦ συμφέροντος, πᾶσα ἀρετὴ εὕρισκεν Ἰούδαν νὰ τὴν προδώσῃ καὶ Πιλάτον νὰ τὴν σταυρώσῃ.

Ὁ Οὐλρίχος, τοῦ ὁποίου ηὔξανε καθ' ἑκάστην ἡ μισανθρωπία, εὑρίσκετο ἑσπέραν τινὰ εἰς τὸν θάλαμόν του, στηρίζων εἰς τὰς χεῖρας τὴν κεφαλὴν καὶ πλανῶν ἀπρόσεκτον βλέμμα εἰς βιβλίον ἀνοικτὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης του. Τοῦτο ἦτο ὁ ***Ἐμίλιος*** τοῦ Ῥουσσώ, ἡ δὲ σελὶς ἔφερε σημεῖον ὄνυχος εἰς τὸ ἑξῆς χωρίον:

«Σκοπὸς τοῦ βίου εἶναι ἡ εὐτυχία. Ὁ πόθος αὐτῆς γεννᾶται καὶ ἀποθνήσκει μεθ' ἡμῶν. Ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἡ εὐτυχία; Ὅλοι τὴν ζητοῦσι καὶ οὐδεὶς τὴν εὑρίσκει. Ἐφ' ὅλην μας τὴν ζωὴν τὴν κυνηγοῦμεν καὶ ἀποθνήσκομεν πρὶν τὴν φθάσωμεν».

Τὴν φράσιν ταύτην, τὴν ἀκριβῶς ἐκφράζουσαν καὶ τὴν ἰδικήν του γνώμην, ἐσχολίαζεν ὁ Οὐλρίχος, ὅταν διέκοψαν ἀποτόμως τὰς σκέψεις του γοεραὶ κραυγαὶ ἀντηχοῦσαι ἐκεῖ πλησίον.

Ὁ Οὐλρίχος ἔτρεξεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἀνοίξας αὐτὸ διέκρινε τὴν λέξιν «Ἀλοίμονον! Ἀλοίμονον!» προφερομένην ὑπὸ φωνῆς γυναικείας. Αἱ κραυγαὶ ἐφαίνοντο ἐξερχόμεναι ἐκ δωματίου τοῦ ἀνωτέρου πατώματος τῆς αὐτῆς οἰκίας. Σπεύσας ἐκεῖ εὗρε γυναῖκάς τινας συνηγμένας πρὸ τῆς θύρας.

— Τί συμβαίνει; ἠρώτησεν αὐτάς.

— Ἀπέθανεν ἡ γραῖα Δουράνδου καὶ ἡ κόρη της φωνάζει, ἀπεκρίθη μία ἐξ αὐτῶν μετὰ προσποιητῆς λύπης. Τὸ πρᾶγμα εἶχε καταντήσει ἀνυπόφορον. Ἡ γραῖα ἔβηχεν ὅλην τὴν νύκτα καὶ εἶναι δύο ἑβδομάδες ὅπου δὲν ἐκλείσαμεν 'μάτι. Τοῦτο εἶναι μεγάλο βάσανο διὰ πτωχοὺς ἀνθρώπους, ὅπου ἔχουν ἀνάγκην νὰ ἡσυχάσουν τὴν νύκτα, ἀφοῦ ἐδούλεψαν ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἡ μακαρίτισσα ἦτο ὑπερήφανη καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴν μεταφέρουν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Δὲν τὴν ἔμελεν καθόλου ἂν ἀφάνιζεν ἡ πτωχή της κόρη τὴν ὑγείαν της μὲ τὰς ἀγρυπνίας. Ἀντὶ νὰ τῆς ἔχῃ χάριν, τῆς ἔλεγεν καὶ ἄσχημα λόγια. Τέλος πάντων τὴν ἐξεφορτώθημεν καὶ θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ κοιμηθοῦμεν.»

Τὸ ἀνωτέρω λογίδιον ἀπήγγειλεν ἀπνευστεὶ βδελυρά τις γυνή, τῆς ὁποίας ἡ κόκκινη μύτη καὶ ἡ βραγχνὴ φωνὴ ἐμαρτύρουν τὴν πολυποσίαν.

Ὁ Οὐλρίχος εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου εἶχον διαδεχθῆ τὰς κραυγὰς οἱ λυγμοί. Τὸ καταγώγιον ἐκεῖνο ἦτο ὑγρόν, σκοτεινόν, δυσῶδες, ἀπαίσιον. Εἰς μίαν γωνίαν ἔκειτο ἐπὶ ἀχυρίνου στρώματος μακρὺ πτῶμα, τοῦ ὁποίου τὰ σκληρυνθέντα μέλη ἐφαίνοντο παλαίοντα ἀκόμη κατὰ τοῦ θανάτου καὶ τὸ ἀνοικτὸν στόμα ἕτοιμον νὰ ἐξεμέσῃ καὶ ἄλλας βλασφημίας.

Γονυπετὴς παρὰ τὴν κλίνην καὶ κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖράς της τὴν χεῖρα τῆς νεκρᾶς νέα τις κόρη ἐφαίνετο ἀπηλιθιωθεῖσα ὑπὸ τῆς λύπης. Ταύτην ἐπροσπάθει μία γειτόνισσα νὰ παρηγορήσῃ δι' ἀπαγγελίας κοινῶν τύπων. Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Οὐλρίχου μόλις ἤγειρεν ἡ ὀρφανὴ τὴν κεφαλὴν καὶ ἔπεσε πάλιν εἰς τὴν προτέραν ἀναισθησίαν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Δύο πράγματα ἀντίθετα ἐπικρατοῦν αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰς τὰς Ἀθήνας: Ὡραῖος καιρὸς καὶ ἰμφλουέντζα. Ἔξω οὐρανὸς αἴθριος, ἥλιος θερμός, ἠπιότης ἀνοίξεως, τόσον ὥστε πολλοὶ ἤρχισαν νὰ ἐλπίζουν ὅτι ὁ χειμὼν παρῆλθεν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει σχεδὸν σπίτι ποῦ νὰ μὴν ἔχῃ τὸν ἀσθενῆ του καὶ πολλάκις τοὺς ἀσθενεῖς του. Ἡ ἐπιδημία τῆς, ἐκτὸς ὀλίγων περιπτώσεων, ἀκινδύνου νόσου, καταντᾷ κωμική. Οἱ ἰατροὶ τρέχουν καὶ δὲν φθάνουν· ἡ δουλιὲς πηγαίνουν πολὺ καλά, δέχονται καὶ συγχαρητήρια . . . Πολλὰ σπίτια ἔχουν ὄψιν νοσοκομείου. Φαντασθῆτε πέντε καὶ δέκα καὶ τελευταίως εἰς ἕνα σπίτι δεκατέσσαρας (ἀρ. 14) κυρίους καὶ ὑπηρέτας κατακρέββατα. Εἰς τοὺς περιπάτους, μὲ ὅλον τὸν ἥλιον, ἐπικρατοῦν τὰ βαριὰ ἐπανωφόρια καὶ αἱ ὠχραὶ ῥιγηλαὶ ὄψεις τῶν κρυωμένων, τῶν ἐν ἀναρρώσει. Προχθὲς κατὰ τὴν παράστασιν τῆς Φαύστας ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Κωμῳδιῶν ἡ φωνὴ τῶν ἠθοποιῶν κατεπνίγετο ὑπὸ τὴν συναυλίαν τῶν βηχῶν καὶ εἰς στιγμάς τινας τῶν γελώτων. Καὶ αὐτὴ ἡ κυρία Παρασκευοπούλου, ἡ ἐξαισία Φαῦστα, ἔβηχεν:

— Εἰς τὴν φίλην μου κοιτίδα — γκούχ, — τὴν ζοφώδη κ' αἰωνίαν τῶν δασῶν τῆς Πανωνίας νύκτα τρέχω — γκούχ, γκούχ!

✣

Ἂν το εὕρετε, τί ἐργασίαν ἔκαμνεν ὁ ἀξιότιμος κύριος Τζανετάκης, νεανίας μόλις δεκαοκταετής, πλήρης μέλλοντος: . . .

Ἦτο ἐκβιαστής. Περιήρχετο τὰ Σχολεῖα καὶ διὰ μεθόδων τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐγνώριζεν, ἐξεβίαζε τοὺς μικροὺς μαθητὰς νὰ τῷ δίδουν ὅσα χρήματα εἶχον πρὸς ἀγορὰν γλυκισμάτων καὶ τρωγαλίων, καὶ καμμίαν φορὰν βιβλίων καὶ πληρωμὴν διδάκτρων. Τὸ ἐπικερδὲς καὶ εὔκολον αὐτὸ παιγνίδιον διέκοψεν ἡ Ἀστυνομία, συλλαβοῦσα τὸν νεαρὸν ἐκβιαστὴν καὶ κλείσασα αὐτὸν εἰς τὸ κρατητήριον. Ἐκεῖ μὲ ὅλην του τὴν ἡσυχίαν μελετᾷ τόρα νέα σχέδια χρηματισμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπιφυλάσσεται νὰ ἐφαρμόσῃ ὅταν, σὺν Θεῷ, ἐξέλθῃ...

✣

Σπανία εὐκαιρία παρέχεται σήμερον πρὸς καταρτισμὸν πλουσίας καὶ εὐθηνῆς παιδικῆς Βιβλιοθήκης. Οἱ περισσεύοντες τόμοι τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παίδων» ἐξετέθησαν εἰς πώλησιν πρὸς μίαν δραχμὴν ἕκαστος. Εἰς τὸ περιοδικὸν αὐτό, τὸ ἄριστον τοῦ εἴδους του, ἀφθόνως εἰκονογραφημένον καὶ φιλοκάλως τυπωμένον, συνειργάσθησαν οἱ κάλλιστοι τῶν παρ' ἡμῖν παιδικῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν· οἱ δὲ εἰκοσιτρεῖς τόμοι του, οἱ ἐκδοθέντες μέχρι σήμερον, ἀποτελοῦν πολυτιμοτάτην ἐγκυκλοπαιδείαν, τὸ τερπνότατον καὶ μορφωτικώτατον τῆς νεότητος ἀνάγνωσμα.

✣

Οἱ δύο κυνηγοὶ πυροβολοῦν ταυτοχρόνως.
Ἡ κίχλα πίπτει.
— Ἐγὼ τὴν σκότωσα.
— Ὄχι, ἐγώ.
— Ἐγὼ θὰ την πάρω.
— Ὄχι, ἐγώ!
Ἔρις δεινὴ συνάπτεται περὶ τὸ θήραμα.
Οἱ δύο κυνηγοὶ πυροβολοῦν ταυτοχρόνως.
Ὁ εἷς πίπτει πληγωμένος· ὁ ἄλλος ἁρπάζει τὴν κίχλαν καὶ φεύγει.

Ἡ σκηνὴ εἰς τὴν Κολοκυνθοῦν. Ὁ πληγωθεὶς καὶ χάσας τὴν κίχλαν ὀνομάζεται Γ. Νερολιᾶς. Τοῦ ἄλλου ἡ ἱστορία δὲν διέσωσε τὸ ὄνομα.

✣

Ἤρχισαν παρὰ τῇ Στρατιωτικῇ Ἀστυνομίᾳ τὴν ὑπηρεσίαν των οἱ ἀστυφύλακες, ἡ ἀ σ τ ρ ο φ ύ λ α τ σ ο ι, καθὼς τοὺς ἐπωνόμασε γραῖά τις ἀθηναία. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι, ἐπειδὴ αἱ στολαί των καὶ προπάντων τὰ κράνη των δὲν εἶνε ἕτοιμα ἀκόμη, φορεῖ ὅ,τι θέλῃ καθένας εἰς τὸ σῶμα καὶ προπάντων εἰς τὴν κεφαλήν. . . Ἐκ τούτου προέκυψαν πολλὰ ἄτοπα. Οὕτω ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας ἀστυφύλαξ τις, θελήσας νὰ ἐπέμβῃ καὶ νὰ χωρίσῃ πολίτας τινὰς διαπληκτιζομένους, καὶ μὴ ἀναγνωρισθεὶς μὲ τὴν πολιτικὴν ἐνδυμασίαν, ἐδάρη ὑπ' αὐτῶν ἀνηλεῶς.

Ἐφημερίδες τινὲς ἀναγράψασαι τὴν εἴδησιν ἐσημείωσαν ἐν ἐπιλόγῳ τὴν ἰδίαν ὡς ἐκ συνθήματος φράσιν: «Καλὴ ἀρχή!» Πῶς ἐξηγεῖται ἡ χαρὰ αὐτή; Εὔχονται ἆρά γε νὰ δέρωνται οἱ ἀστυφύλακες ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἐπειδὴ εἶνε κατὰ τῆς στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας;

✣

Σημεῖα καὶ τέρατα:

Γυνή τις ἐν Πειραιεῖ ἐγέννησε νεκρὸν παιδίον μ' ἕνα μόνον πόδα.

— Κατ' αὐτὰς ἔγεινεν ἐν Ἀθήναις μέγας χορός, εἰς τὸν ὁποῖον παρευρέθησαν 150 . . . ὑπηρέτριαι καὶ ἄλλοι τόσοι ἐξάδελφοι, φίλοι καὶ πατριῶται.

— Ἱδρύθη ἐν Ἀθήναις «Σύλλογος Γραμματοσημοφίλων».

— Ἀπέναντι τοῦ παρὰ τὸ Στάδιον γραφείου τοῦ Σ ο σ ι α λ ι σ τ ο ῦ, (ἡ λέξις ἀναγινώσκεται μὲ μεγάλα κόκκινα γράμματα) ὑπάρχει ἓν καφενεῖον ἡ Ἀ ρ ι σ τ ο κ ρ α τ ί α.

— Συνελήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἀστυνομίας ἐν παραβύστῳ καφενείῳ χαρτοπαικτοῦντες παῖδες δωδεκαετεῖς.

✣

Ὁ κ. Δ. Καμπούρογλους ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως εἰς τὸ «Ἄστυ» τὸ ζωντανὸν μηνολόγιον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐπρότεινε τὴν κατ' αὐτὸ μεταβολὴν τῶν ὀνομάτων τῶν μηνῶν. Χάριν περιεργείας παραθέτομεν τὸ προτεινόμενον μηνολόγιον:

Ἰανουάριος — *Γεννάρης*, Φεβρουάριος — *Κλαδευτής*, Μάρτιος — *Ἀνοιξιάτης*, Ἀπρίλιος — *Γεωργίτης*, Μάϊος — *Πράσινος*, Ἰούνιος — *Θεριστής*, Ἰούλιος — *Ἀλωνάρης*, Αὔγουστος — *Δρυμάρης*, Σεπτέμβριος — *Τρυγητής*, Ὀκτώβριος — *Δημητρίτης*, Νοέμβριος — *Σποράρης*, Δεκέμβριος — *Ἀνδριᾶς*.

✣

Ἐπὶ τῆς τελευταίας ὀνομασίας ἀστειευόμενον τὸ Σ κ ρ ὶ π λέγει:

«Ἀντιστρόφως τότε ἡμεῖς θὰ λέγωμεν: ὁ Δεκέμβριος τοῦ Κορᾶῆ, ἀντί: Ἀ ν δ ρ ι ὰ ς τοῦ Κορᾶῆ».

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐν ἡλικίᾳ 93 ἐτῶν ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ὁ γερμανὸς ἀρχαιολόγος Φορχάμμερ, καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου. Ὁ Φορχάμμερ ἀπὸ τοῦ 1830 ἐπεχείρησε πλέον ἢ ἅπαξ περιηγήσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ σπουδαῖον πόνημα εἶνε τὰ «Ἑλληνικὰ» (1837) περιέχοντα πολυτίμους διατριβὰς περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐπιθαλασσίων μικρασιατικῶν πόλεων. Κατόπιν ἐξέδωκε τὴν *Τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν*, τὴν *Περιγραφὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου*, τὴν *Τοπογραφίαν τῶν Ἑπταπύλων Θηβῶν* καὶ τὴν *Ἀλκυονίαν*. Ὁ Φορχάμμερ εἶχε παραδόξους ἀρχαιολογικὰς καὶ μυθολογικὰς ἰδέας, ἐπειράθη δὲ νἀποδείξῃ ὅτι βάσις καὶ ῥίζα τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας εἶνε τὸ ὕδωρ, ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἐκφάνσεις. Ἐν τῷ συγγράμματί του *Ἀχιλλεὺς* ἰσχυρίζεται ὅτι ὅλον τῆς Ἰλιάδος τὸ περιεχόμενον εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον περιγραφὴ τοῦ χειμερινοῦ ἀγῶνος τῶν στοιχείων ἐν τῷ Τρωϊκῷ πεδίῳ. Τὸ τελευταῖον του ἔργον (1891) ἐπιγράφεται «Προλεγόμενα εἰς τὴν Μυθολογίαν ὡς ἐπιστήμην». Ὁ Φορχάμμερ διετέλεσε μέλος τῆς πρωσσικῆς καὶ κατόπι τῆς γερμανικῆς Βουλῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1874 ἀντιπρόσωπος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου ἐν τῇ Ἄνω Βουλῇ τῆς Πρωσσίας.

— Ὁ Παῦλος Βουρζέ, διατρίβων ἤδη ἐν Ἀμερικῇ, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ἀμερικανικὸν περιοδικὸν Forum σπουδαιότατον ἄρθρον περὶ τῆς ἠθικῆς ἐξελίξεως τῆς συγχρόνου γαλλικῆς φιλολογίας. Ἐν αὐτῷ παρατηρεῖ ὅτι τὸ μυθιστόρημα ἀναλύει σήμερον ψυχολογικὰ ζητήματα, ἡ λυρικὴ ποίησις βαδίζει πρὸς τὸν συμβολισμόν, τὸ θέατρον αἰσθάνεται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νορβηγικοῦ δράματος, ἡ δὲ κριτικὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης. Τὸ συμπέρασμα τοῦ γάλλου μυθιστοριογράφου καὶ κριτικοῦ εἶνε ὅτι ἡ νεωτέρα κοινωνία ἠθικῶς προοδεύει καὶ ὅτι τῆς τελευταίας δεκαετίας ἡ φιλολογία, ἡ ὁποία τῆς προόδου ταύτης εἶνε ἔκφανσις, εἶνε *ἠθικωτέρα* ἀπὸ τὴν φιλολογίαν τοῦ πρὸ μικροῦ παρελθόντος.

— Ἐπαινεῖται πολὺ τὸ μυθιστόρημα τῆς Κας Μαργαρίτας Παραδόβσκα, ἐσχάτως ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις καὶ ἐπιγραφόμενον Le mariage du fils Grandsire. Ὁ Μιχαὴλ Γραντσὶρ ἀγαπᾷ τὴν Καικιλίαν μετὰ τῆς ὁποίας συνανετράφη παιδιόθεν καὶ ἀνταγαπᾶται ὑπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἕνεκα κοινωνικῶν λόγων ἐκείνη ἀποφασίζει νὰ νυμφευθῇ ἀντ' αὐτοῦ ἕνα ἄλλον, ἐκ τῶν συνήθων νέων τῆς ἐποχῆς, ἄνευ χαρακτῆρος καὶ καρδίας, γίνεται δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δυστυχὴς καὶ ἀναγνωρίζει τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ἔγεινεν. Ἡ ὑπόθεσις εἶνε ἁπλουστάτη καὶ κοινή. Ἀλλ' ἐπαινεῖται τὸ ἔργον ὡς πιστὴ ἠθογραφία τοῦ βίου τῆς Λίλλης, ἔνθα ὑπόκειται ἡ σκηνὴ τοῦ μικροῦ ἐπαρχιακοῦ δράματος.

— Ἐκ τοῦ Καταστήματος Δελαγκρὰβ, ἐν Παρισίοις ὁ Ἰωσὴφ Ῥεϊνὰκ ἐξέδωκε βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Ἡ Γαλλικὴ εὐφράδεια ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τῶν ἡμερῶν μας». Εἶνε συλλογὴ διαφόρων ῥητορικῶν τεμαχίων, κατατεταγμένων οὕτως ὥστε νὰ δεικνύεται ἡ βαθμιαία πρόοδος τοῦ εἴδους τούτου τοῦ λόγου ἀπὸ ἑκατὸν ἐτῶν. Τῆς συλλογῆς προτάσσεται ἐμβριθὴς πρόλογος ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

— Ἡ 5 Φεβρουαρίου (ἐ. ν.) ὡρίσθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ Φερδινάνδου Βρουνετιέρ. Τὴν δὲ 22 Φεβρουαρίου θὰ γίνῃ ἐκλογὴ πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποθανόντων ἀκαδημαϊκῶν Ταὶν καὶ Μαζάδ. Διὰ τὴν ἕδραν τοῦ Ταὶν ὁ Ἑρρῖκος Οὐσσαὶ ἔχει τὰς μεγαλητέρας πιθανότητας ἐπιτυχίας· οἱ φίλοι δὲ τοῦ Ζολᾶ θὰ ἐνεργήσουν πολὺ καὶ ἐλπίζουν νὰ καταλάβῃ αὐτὸς τὴν ἕδραν τοῦ Μαζάδ.

— Ἐγένετο τὸ ἐτήσιον συμπόσιον τῶν «Παρισινῶν τοῦ Παρισιοῦ» ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ποιητοῦ Φραγκίσκου Κοππὲ καὶ τὴν ἐπίτιμον τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ. Ἠγέρθη ἐκ τούτου ζήτημα ἂν ὁ τελευταῖος εἶνε γνήσιος Παρισινός, διότι ἐπιστεύετο κοινῶς ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὸ Αἴξ. Ἀλλὰ τὸ ἔλυσεν ὁ ἴδιος, σπεύσας νὰ δηλώσῃ ὅτι ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τῇ 2 Ἀπριλίου 1840, ἐν τῇ συνοικίᾳ Μοντμάρτης, εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 10 οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ.

— Ἐν Παρισίοις ἐγένετο κατ' αὐτὰς πολὺς λόγος περὶ τοῦ *Φιλιοῦ*, τοῦ κ. Ψυχάρη. Ἡ *Ἀστραπὴ* καὶ ὁ *Γαλάτης* ἐδημοσίευσαν συνέντευξιν μετὰ τοῦ συγγραφέως περὶ τοῦ ἀναγνώσματός του.

— Ἀπέθανεν ἐξ ἀποπληξίας ἡ χήρα τοῦ διασήμου ἄγγλου μυθιστοριογράφου Thackeray.

— Γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* δημοσιευθέντος διηγήματος τοῦ κ. Δ. Βικέλα «Διατί ἔμεινα δικηγόρος» ὑπὸ Malwida von Meysenburg ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἡ Wiener Literatur Zeitung.

Ἐπιστημονικὰ

Ὁ γνωστὸς φυσικὸς I. Dewar ὑπελόγισεν ἐσχάτως τὴν θερμοκρασίαν τοῦ μεταξὺ τῶν οὐρανίων σωμάτων διαστήματος, τοῦ συνήθως λεγομένου κενοῦ, εἰς -274°. Εἶνε τὸ ἀπόλυτον μηδέν, ὅπου ἐξαφανίζονται πλέον οἱ χημικοὶ καὶ ἀλλοιοῦνται οἱ φυσικοὶ χαρακτῆρες τῶν σωμάτων.

— Ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς Μοντμάρτης ἐν Παρισίοις ἐπερατώθη ὁ τάφος τοῦ μουσικοῦ Δελίβ, ἀνεγερθεὶς παρὰ τοὺς τάφους τοῦ Μασσὲ καὶ τοῦ Μυρζέ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ στήλην λιθίνην πέντε μέτρων ὕψους. Εἰς τὴν βάσιν εἰκονίζεται λύρα μὲ χορδὰς θραυσμένας ἐσπαρμένη διὰ ῥόδων, λειρίων καὶ φύλλων μουσικῆς ἀναμίξ, ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁποίων ἀναγινώσκεται ἡ περίφημος φράσις τῆς *Λακμέ*:

«Tu m' as donné le plus doux rêve!»

Ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν εἶνε ἀναγεγραμμένοι οἱ τίτλοι τῶν κυριωτέρων ἔργων τοῦ μουσικοῦ καὶ ἐπὶ τῆς προσθίας:

Léo Delibes
1836—1894.

Τέλος ἐπὶ τῆς προμετωπίδος, ἐστεμμένον δι' ἀνθέων καὶ κλάδων κυπαρίσσου ὑπάρχει μετάλλιον μαρμάρινον μὲ θαυμασίαν προτομὴν τοῦ Δελίβ, ἔργον τοῦ γλύπτου Σαπλέν. Τὸ ὅλον μνημεῖον ἐσχεδιάσθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ζιρέτ.

Μουσικὰ

Ἐν βαθεῖ γήρατι ἀπεβίωσεν ὁ δόκιμος βιενναῖος μουσουργὸς Ῥανδχάρτιγγερ, ὁ πρὸ πεντηκονταετίας καὶ πλέον μετενεγκὼν εἰς τετράφωνον ἁρμονίαν τὰς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου μουσικοδιδασκάλου Χαβιαρᾶ εἰς εὐρωπαϊκὴν γραμμὴν τονισθείσας μελῳδίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων.

Θεατρικὰ

Πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα τὴν ἑσπέραν τῆς 6 Ἰανουαρίου (ἐ. ν.) ἐν Παρισίοις εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ Θεάτρου τοῦ Μελοδράματος, κατέστρεψε τὰς σκηνογραφίας καὶ τοὺς σκηνικοὺς διακόσμους τριακοντάδος ἔργων. Ἡ ζημία ἀνέρχεται εἰς ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον δραχμῶν.

— Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Παρισινοῦ Μελοδράματος ἐπαίχθη διὰ πρώτην φορὰν ἐν Παρισίοις, ἡ *Γκβενδολίνα*, ἔργον τοῦ μουσικοῦ Σαβριὲ ἐπὶ στίχων τοῦ Μανδές. Ἡ μουσικὴ δὲν κρίνεται ἀντάξια τοῦ συνθέτου τῆς πρωτοτυπωτάτης España· ἐντούτοις τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον διαφορoτρόπως κρίνουν αἱ παρισιναὶ ἐφημερίδες, ἐπαίχθη λίαν ἐπιτυχῶς ἐν Βρυξέλλαις τὸ πρῶτον τῷ 1886 καὶ κατόπιν ἐν Καρλσρούῃ, Λυὼν καὶ Μονάχῳ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΦΩΝΕΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

Κύματ' ἀνεμοδαρμένα,
Μὲ μουγκρίσματα βαρυά,
Σὰ λιοντάρια δαμασμένα
Σκύφτουν, γλύφουν τὴ στεριά.

Καὶ τἀπόγειο ποῦ μᾶς φέρνει
Τὴ δροσιὰ τῆς ῥεματιᾶς,
Σὰ βροχὴ τὴ λεύκα δέρνει
Καὶ τοὺς κλώνους τῆς ἰτιᾶς.

Τὶς φτεροῦγες τους τινάζουν
Καὶ λαλοῦν οἱ πετεινοί,
Καραούλια ποῦ φωνάζουν
Σὲ παγάνα σκοτεινή.

Μέσ' στὴ φτέρη ναννουρίζουν
Τὰ τριζόνια θλιβερά,
Καὶ τῶν νυχτερίδων τρίζουν
Τἄργοκίνητα φτερά.

Κλαίει οὐρλιάζει ἀπὸ τὴν πεῖνα
Τἀλυσόδετο σκυλί,
Καὶ βογκᾶ ἡ τρομπαμαρίνα,
Σὰ θαλασσινὸ πουλί.

Καὶ στῆς λαγκαδιᾶς τὰ πλάγια,
— Ταιριασμένη γειτονιά —
Κουβεντιάζει ἡ κουκουβάγια
Μὲ τὸ γκιώνη τὸ φονιᾶ.

Ἀντηχάει στὸ μονοπάτι
Καὶ στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ
Τὸ περπάτημ' ἀγωγιάτη,
Τὸ κουδοῦνι μουλαριοῦ.

Καὶ στὰ λυχνοφωτισμένα
Τῶν ψαράδων καπηλειὰ
Σμίγουν, παίζουν ταιριασμένα
Ταμπουρᾶδες καὶ βιολιά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΑΠΟΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ [1]

Γ΄.

Ἂν ρωτήσετε τὸν Σπῦρο τὸ Δασύλλα, ἐκεῖ ποῦ κάθεται ἀκουμπισμένος στὸ τοῖχο ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα του, τί εἶδε γυρίζοντας στὸν σπίτι τὸ μεσημέρι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, τί τοῦ συνέβη, λίγα πράμματα θὰ θυμηθῇ νὰ σᾶς πῇ.

Πράμματα φοβερά, σὰν κακὰ ὄνειρα, ποῦ στρυφογυρίζουν μέσα στὸ κουρασμένο του τὸ μυαλὸ ἀνακατωμένα, ὅπως στὸ σιφοῦνι, τοῦ δρόμου τὰ σαρίδια.

Πρῶτα ἀπὸ ὅλα, ἀνάμεσα σ' ἕνα πυκνὸ σύννεφο ἀπὸ λιβάνι, εἶδε σὰν θολὸ φάντασμα, ἀσπροντυμένη μὲ τὸ νυφιάτικό της τὴν Κατινοῦλά του, νὰ κοιμᾶται ἥμερα, ἥμερα, νὰ κοιμᾶται γλυκὰ ἡ νηόπαντρη, ἡ μικρομάννα, χωρὶς νὰ τῆς βασανίζῃ πλειὰ τὸ στῆθος ἐκεῖνο τὸ ἀγκομαχητὸ τοῦ πυρετοῦ, καὶ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι της νὰ ἀνεβαίνῃ μαῦρος, τρεμουλιαστὸς ὁ καπνὸς ἀπὸ δυὸ μικραῖς κίτριναις λαμπάδες.

Καὶ ἡ στραβὴ μάννα πεσμένη ἀπάνω της νὰ ξεφωνίζῃ καὶ τὴ γλυκειὰ μορφὴ τοῦ παιδιοῦ της, ποῦ δὲν μποροῦσαν νὰ τῆς τὴν δείξουν τὰ μάτια της, νὰ γυρεύῃ νὰ τὴν ξανοίγῃ τελευταία φορά, ψηλαφῶντάς την μὲ τὰ φιλιά.

Ἔπειτα ποιὸς τοὺς κύταξε, ποιὸς τοὺς παραστάθηκε, ποιὸς τοὺς ἐβοήθησε, πῶς ἔγεινε ἡ κηδεία, ποιὸς ἔθρεψε τὸ νεογέννητο, τίποτα καλὰ καλὰ δὲν θυμᾶται. Ἔβλεπε μόνο γειτόνους καὶ γειτόνισσαις, ποῦ μιὰ ξερὴ καλημέρα εἶχε μαζί τους πρὶν τὸν πλακώσουν οἱ συμφοραῖς, νὰ τρέχουν, νὰ βοηθοῦν, νὰ διευθύνουν. Θαρρεῖ πῶς βλέπει ἀκόμη δυὸ γειτόνους μὲ μαντήλια δεμένα τέσσαρες κόμπους καὶ περασμένα ἀπὸ τὸ χέρι, γεμάτα ἀπὸ δεκάραις, ὅπου ἀφίνοντας τῆς δουλειαῖς τους, εἶχαν πάρει ἀράδα τὰ μαγαζειὰ τῆς ἀγορᾶς ζητῶντας ἐλεημοσύνη γιὰ νὰ θαφτῇ μιὰ χριστιανή. Οἱ γειτόνοι γιὰ τὴν ἄδεια, γιὰ τὴν κάσσα, γιὰ τοὺς παππάδες, γιὰ τὸν τάφο. Θυμᾶται ἀκόμα πῶς εἶδε ὅλους τοὺς μουσικοὺς τῆς φρουρᾶς ὅπου αὐτός, ἀπὸ χρόνια ξεγραμμένος ἄνθρωπος, κανένα ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἐγνώριζε, νὰ τρέξουν ὅλοι, ἀπὸ τὸν ἀρχιμουσικὸ ὡς τὰ τελευταῖα παιδιὰ ποῦ σηκόνουν τὰ ἀναλόγια καὶ κουβαλοῦν τῆς νόταις. Οἱ τσέπαις τους, φτωχαῖς τσέπαις, ἄδειασαν στῆς σκληραῖς ἀνάγκαις τῆς συμφορᾶς τοῦ παληοῦ συναδέλφου. Αὐτοὶ νὰ παρηγοροῦν τοὺς γέρους, αὐτοὶ νὰ σηκώσουν τὴν πεθαμένη, μὲ πόνο, μὲ καϋμὸ σὰν ἀδερφή τους, ἐπίσημη διαμαρτύρησι, γιὰ τὴν ἄπονη ἐγκατάλειψι τοῦ συντρόφου τους.

Τοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ του, πῶς γειτόνισσαις ἐβάσταγαν τὴ στραβή, μουσικοὶ ἐστήριζαν αὐτόν, ὅταν ἐσούρθηκαν οἱ δυὸ ἄτυχοι γονιοὶ ἀκολουθοῦντες τὴν κόρη τους στὸ δεύτερο νεκροταφεῖο, στὸ νεκροταφεῖο τῆς φτώχιας.

Στὸ ὕστερο θυμᾶται πῶς ἀνάμεσα σὲ κάτι ξεθω-

1 Τέλος· ἴδε σελ. 33.

ριασμένους σταυρούς, ποῦ πέφτουν σάπιοι, τοῦ τὴν ἔκρυψαν βαθειὰ τὴν Κατίνα του μέσα στὴ γῆ, ποῦ πυκνὴ τὴ σκεπάζει ἡ χορταριά.

Δ΄.

Ὁ Σπῦρος ὁ Δασύλλας δὲν κάθεται πλειὰ στὴν κάμαρη ὅπου ἔμενε ὡς τώρα στὴ συνοικία τοῦ μεταξουργείου. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ δίνῃ δέκα δραχμαῖς τὸ μῆνα.

Οἱ δυὸ κακογεράματοι μὲ τὸ μωρό, ὅπου εἶδε τὸ φῶς ἀνάμεσα σὲ τέτοιο σκοτάδι, ἐτρύπωσαν στὴν ἴδια συνοικία χαμηλότερα σὲ ἕνα δρόμο, ποῦ εἶνε καὶ δὲν εἶναι δρόμος, μέσα σὲ μιὰ τρύπα, ποῦ δὲν εἶναι οὔτε σπίτι, οὔτε καλύβα, οὔτε μπαράγκα. Εἶναι ἀπὸ ὅλα καὶ τίποτα. Τὸ ὑλικό της εἶναι σάπιαις σανίδαις, τενεκέδες ἀπὸ κουτιὰ τοῦ πετρελαίου, ἀπὸ κεῖνα, ποῦ ἀφοῦ κουβαλήσουν γιὰ καιρὸ τὰ σκουπίδια, ῥίχνουνται σκουπίδια κι' αὐτοί, καὶ μπούρδαις ἀπὸ λινάτσαις γιὰ νὰ φράζουν τῆς τρύπαις. Κι' ἀπάνου στὴ σκεπή, βαρειαῖς πέτραις γιὰ νὰ μὴ πέρνῃ ἡ ἀνεμοταραχὴ τοὺς τενεκέδες ὅπου σκεπάζουν τὰ δοκάρια.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σημερινὴ κατοικία τους τώρα ποῦ γράφω αὐταῖς τῆς γραμμαῖς.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ κοριτσιοῦ του ἐδοκίμασε ὁ Σπῦρος γιὰ λίγον καιρὸ νὰ βγάλῃ μὲ τὸν κόπο του τὸ καρβέλι τους. Τοῦ ἀπόμενε ὁ πόθος νὰ κάνῃ μὲ τῆς τέχνης του τὰ λεπτὰ τὰ ῥουχαλάκια τοῦ μωροῦ, ποῦ τοὺς ἄφησε ἡ πολυαγαπημένη κόρη τους.

Ἀλλὰ μοναχὴ δουλειὰ ποῦ βρῆκε ἀκόμα δυὸ τρεῖς φοραῖς ἤταν στὰ μεθύσια, ὅπου τὸν ἔπερναν καροτζάδα οἱ κουτζαβάκιδες μαζὶ μὲ ἕνα λαγοῦτο, νὰ παίζῃ παράτονους μανέδες σκυφτός, μὲ τὸ σβέρκο σὰ σπασμένο στὰ δυό, μὲ τὸ σαγῶνι κολλημένο στὸ στῆθος.

Τελευταία φορὰ εἶχε βγῆ μοναχός του στὸ δρόμο τῆς Κολοκυθοῦς, ὅπου εἶχε μυριστῆ ἕνα πανηγύρι.

Ἐκεῖ σ'ἕνα καφενεῖο ἀπ'ἔξω, κοντὰ στὸ γεφύρι, διασκέδαζε μιὰ παρέα ἀπὸ χασαπόπουλα, σκνίπα στὸ μεθύσι.

Ἦσαν ἑφτά. Μὲ τὴν κλασικὴ φορεσιὰ τοῦ κουτσαβάκη, τὸ κοντὸ σακκάκι, τὰ πλατειὰ πανταλόνια σφιγμένα στὴν ἄκρη τοῦ ποδαριοῦ σὰ γκέταις, ὅπως ἡ στρατιωτικαῖς σκελέαις τῆς ἐποχῆς τοῦ πολέμου τῆς Κριμαίας, τὰ στιβάλια μὲ τῆς ὀρθαῖς μύταις σὰν πλώρη καϊκιοῦ, τὸ πολύχρωμο ζωνάρι στὴ μέση, γυρισμένο ἕναν κόσμο βόλταις, τῆς λαδωμέναις ἀφέλειαις νὰ σκεπάζουν τὰ φρύδια, κι'ἀπὸ πάνω τὸ ἀνάβαθο καπέλο μὲ τοὺς πλατιούς, τοὺς ἴσιους γύρους καὶ μὲ πάντα τὴν τσόχα τοῦ πένθους, εἴτε τοὺς πέθανε κανείς, εἴτε δὲν τοὺς πέθανε. Γιατὶ αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ξέρετε βέβαια. Τὸ ἐξηγοῦσε μιὰ μέρα μέσα σ' ἕνα καπελλάδικο σ' ἕναν κουτσαβάκη νεοφώτιστο ὁ σύντροφός του. «Τί τὰ θὲς ῥὲ Μιστόκλη. Ἐμεῖς, πάντα βουτημένοι στοὺς καυγάδες καὶ στὰ μαχαίρια, πάει νὰ πῆ πῶς δίνουμε σὲ πολλοὺς τὸ διαβατήριο, μὰ μᾶς πέρνουν κ' οἱ ὀχτροὶ ἀπὸ τοὺς δικούς μας, πότε συγγενῆ, πότε κανένα βλαμάκι ἀπὸ τὴν παρέα μας· γιὰ δαῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀπολείπῃ ἀπὸ τὸ καπέλλο τοῦ κουτσαβάκη ἡ μαύρη τσόχα».

Αὐτὴ ἡ συντροφιὰ ἐφώναξε τὸν ἀπόστρατο μουσικό.

Τὸν εἶχαν δυὸ ὥραις κ'ἔπαιζε. Καὶ τὰ κουτσαβάκικα ἀστεῖα εἰς ἐνέργεια. Ἄλλος τοῦ χτύπαε κατραπακιαῖς, ἄλλος τοῦ πέταε τὸ κασκέτο, κι'ἄλλος τὸν ἐπερίχυνε μὲ τὰ ἀποπιώματα τῆς ῥετσίνας καὶ ἀπὸ τὰ φρύδια του, ἀπὸ τὴ μύτη, ἀπὸ τὰ ἄσπρα μουστάκια, ἐτρέχαν στὰ στήθια του τὰ κρασιά.

Κι' αὐτός, ὁ λεβέντης στρατιώτης τοῦ παληοῦ καιροῦ, τοὺς χαμογελάει δειλά, γιὰ νὰ μὴν ἀγριέψουν πλειότερο· καὶ σ' αὐτὸ τὸ χαμόγελο, σὰν σὲ τραγικὴ γκριμάτσα, ζωγραφίζονται μὲ δυναταῖς γραμμαῖς, ὅλοι τῆς καρδιᾶς του οἱ σπαραγμοί.

— Βάρει λοιπόν, γέρο, τὸ Θεό σου. Δὲ θὰ σὲ πλερώσουμε; ἢ θαρρεῖς πῶς θὰ μᾶς τὰ βράσῃς;

— Μιὰ στιγμή, παιδιά μου, ἐφούσκωσα· μιὰ στιγμὴ νὰ πάρω ἀνάσα.

— Ἄμ σὰ φούσκωσες, φύσσα τὴν τσαμπουνά σου νὰ ξεφουσκώσῃς.

— Βάρει ῥέ, τοῦ λέει ἕνας ἄλλος, μὲ ἄγρια μάτια, ποῦ πέταγαν σπίθαις ἀπὸ τὴ φλόγα τοῦ κρασιοῦ, βάζοντάς του τὴ γροθιὰ μπρὸς στὴ μύτη. Βάρει, νὰ μὴ σ' ἀλλάξω τὸν ἀδόξαστο.

Κι' ὁ Σπῦρος φοβισμένος, ἔφερε τὸ κλαρίνο στὸ στόμα κι' ἄρχισε πάλι τὸ μανέ.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἕνας ἄλλος:

— Σωπᾶτε, λέει σιγά, ῥὲ παιδιά, καὶ θὰ τοῦ φτιάσω μιὰ καλὴ φέστα τοῦ ξεκουτιάρη.

Καὶ κρυφὰ γεμίζει τὴ φούχτα πιπέρι ἀπὸ τὴν ἀλατιέρα, ὅπου εὑρίσκουνταν ἀπάνω στὸ τραπέζι μαζὶ μὲ τὰ σκόρπια ἀποφάγια τοῦ γλεντιοῦ, καὶ πηγαίνοντας ἀγάλια ἀγάλια ἀπὸ πίσω του, τοῦ παλαμίζει μὲ τὸ πιπέρι τὰ μάτια.

Ἔπεσε χάμου καὶ ἐστριφογύριζε στὸ χῶμα ὁ Σπῦρος. Δὲν ἦταν ξεφωνητὸ αὐτὸ ποῦ ἔβγανε· δὲν ἦταν κλάμα. Ἦταν ὅ τι πλειὸ ἄγριο, ὅ τι πλειὸ σπαραχτικὸ μπορεῖ νὰ βγάλῃ βασανισμένο κορμί. Τὸ βογγητὸ τοῦ λαβωμένου ἐλαφιοῦ, ποῦ κυλιέται στὸ χῶμα, ἐνῷ τοῦ θερίζει τὰ σωθικὰ τὸ μολύβι.

Κι' ἀπὸ πάνου του νὰ ξεθεόνωνται στὰ γέλοια οἱ μεθυσμένοι.

— Εἶδες ἐκεῖ κοτζάμ λέσι, νὰ κυλιέται χάμου καὶ νὰ ξεφωνίζῃ σὰ μωρὸ ποῦ τοῦ σπασαν τὴν κούκλα!

Ἀλλὰ μπόρα δυνατὴ ἐμαζευότανε ἀπὸ πάνω τους. Τοὺς ἐτριγύρισε κόσμος· ὅλη ἡ ἀγαθότης τῆς ψυχῆς ἐπαναστάτησε μέσα στοὺς ἁπλοϊκοὺς ἀνθρώπους, ποῦ εἶδαν τὴ σκηνὴ αὐτή, κ' οἱ κουτσαβάκιδες, μὲ ὅλο τους τὸ μεθύσι, ἔννοιωσαν πῶς θὰ ἔχουν κακὰ ξεμπερδέματα.

Φοβιτσιάριδες, ὅπως ὅλαις ἡ ἄποναις ψυχαῖς, μιὰ καὶ στ' ἀμάξι καὶ οἱ ἑφτά, φωνάζοντας: «Κόλλα ἀπάνου, ἀμαξᾶ, καὶ βάρει στὰ τέσσερα, προσβολή».

Καὶ τὸ ἀμάξι ἐχάθηκε μέσα στὸ μπουχὸ τοῦ δρόμου, ἐνῷ ἀπόξω ἀπὸ τῆς πόρταις του ἐκρέμουνταν τὰ ποδάρια καὶ τὰ χέρια τους.

Αὐτὸς ἦταν ὁ ἐπίλογος εἰς τὸ μουσικὸ στάδιο τοῦ Σπύρου Δασύλλα.

Ε΄.

Τώρα γιὰ δυὸ δουλειαῖς μονάχα εἶναι καλός, ὅσο μπορεῖ ἀκόμα νὰ σέρνεται.

Πέρνοντας ἀγκαλιὰ τὸ ἐγγονάκι του, τὸ πηγαίνει μὲ τὴν ἀράδα σὲ δυὸ γειτόνισσαις, ὅπου ἔχουν μωρὰ καὶ τὸ ἔκαμαν τάξιμο νὰ δίνουν ἀπὸ τὸ γάλα τους στὸ ὀρφανό, καὶ ὕστερα τὸ γυρίζει βαστῶντας το ἀπαλά, μὲ προφύλαξι, στῆς στραβῆς κυρούλας του τὰ χέρια.

Ἔπειτα ἔχει καὶ τὴ φροντίδα τοῦ ψωμιοῦ. Μέρα τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸ πρωί, ξεκινῶντας ἀπὸ τὸ μεταξουργεῖο, τραβάει ἴσα ἔξω στὰ παραπήγματα, βάνοντας γι' αὐτὸ τὸ ταξεῖδι δυὸ ὥραις. Πάει ν' ἀγοράσῃ, ἀπὸ κείνους ποῦ δὲν τὴν καταδέχονται, στρατιωτικὴ κουραμάνα, ποῦ εἶναι πολὺ φτηνώτερη.

Ἐκεῖ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο τῆς μουσικῆς, κάθεται χάμου σὲ μιὰ πέτρα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὅσο νὰ τελειώσῃ τὸ σχολεῖο, καὶ ξεχνιέται στῆς ἁρμονίαις ποῦ τοῦ θυμίζουν τὰ νειάτα του.

Ὅταν οἱ μουσικοὶ γυμνάζωνται σὲ καμμιὰ παληὰ ὄπερα ποῦ γνώρισε, ξυπνοῦν μέσα στὸ κουρασμένο μυαλό του ἡ μελῳδίαις, θολαῖς, ἀόρισταις, σὰ γλυκὸ ὄνειρο λησμονημένο. Ξεχνιέται τότε ὅλως διόλου κ' ἔχει στιγμαῖς εὐτυχισμέναις, φωτειναῖς στιγμαῖς, μέσα στὸ ἀτέλειωτο σκοτάδι τῆς ζωῆς του.

«Ἄκου καλέ. Παράξενο δὲν εἶναι τοῦτο; Γουλιέλμο Τέλλο παίζουνε· εἶναι τὸ κόρο:

pattori intorno
orgete il canto.

Τί ῥόλο ποῦ ἔπαιζε σ' αὐτὸ τὸ κόρο τὸ κλαρίνο του, τὸ πρίμο κλαρίνο, ἐνῷ τὰ βιολίνα τίποτα ἄλλο ἀπὸ ἀκομπανιαμέντο, τσιμπιτὸ τὸ περισσότερο.

Ἄλλαξαν. Παληὰ ὄπερα παίζουν πάλι. «Μπὰ ποῦ νὰ ζήσετε, καλὰ νὰ 'στε, παιδιά μου. Ἡ βασίλισσα τῆς Κύπρου!» Ἐκεῖνο τὸ ὡραῖο σόλο ποῦ ἔχει τὸ κλαρίνο στὸν τόνο τοῦ λά, ποῦ τὸν ἐξεκούφαιναν τὸ Σπῦρο στὰ χειροκροτήματα, στὰ κοντσέρτα τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας τοῦ Θουβενέλ.

Καὶ ἐνῷ ἄλλαζαν τὰ κομμάτια, καινούργιαις ἀναμνήσεις ξυπνοῦσαν μέσα του ὅπου ἐκρύβουνταν θαμέναις στὸ νοῦ του τόσα χρόνια. Ἔτσι πράσινο δροσερό, προβάλλει τὸ χορτάρι γιὰ καιρὸ θαμένο μὲς στὰ χιόνια, ὅταν μὲ τῆς χρυσαῖς ἀχτίνες του λούζει τὴ γῆ ὁ ἥλιος.

Νὰ καὶ Νόρμα. Αὐτὸς ἔπαιζε, ἐνῷ ἐτραγούδαε μὲ τὴ θεία, τὴν ἀγγελικὴ φωνή της ἡ Καμινότη:

Qual cuor tradisti
Qual cuor perdesti.

Πέφτει τὸ θέατρο ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τὰ ζήτω, βροχὴ χρυσῆ, μπουκέτα, μιὰ γλυκειὰ μυρουδιὰ ἀπὸ γιασεμιὰ καὶ γιούλια ὅλο τὸ θέατρο καὶ τὰ περιστέρια τὰ ἄσπρα μὲ τῆς ὤμορφαις κορδέλλαις νὰ χτυποῦν φτερουγίζοντας στὰ θεωρεῖα. Τί καλὰ χρόνια, τί ὤμορφα!

Καὶ ἐτελείωνε τὸ ὄνειρό του μὲ τὴν ἐρώτησι. Εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος; ὁ ἴδιος ἄνθρωπος; Ἀλήθεια;

Ἀλλὰ γιὰ ἄλλο σκοπὸ κάνει ἐκεῖ καρτέρι, γιὰ ὥραις παγόνοντας στὴν πέτρα.

Βγαίνουν οἱ μαθητευόμενοι μὲ τῆς κουραμάνες στὸ χέρι, ὅπου πάντα τῆς πουλοῦν. Μήπως κι' αὐτὸς καταδέχουνταν στὸν καλό του τὸν καιρὸ νὰ τρώῃ τὴν κουραμάνα;

Μὰ πρᾶμμα παράξενο. Ἐνῷ εἶναι τόσο πρόθυμα τὰ παιδιὰ νὰ πουλοῦν στὸν παληὸ τὸν ἀνώτερό τους τὸ ψωμί, τῆς περισσότεραις φοραῖς ὅλο καὶ ἐμπόδια φέρνουν στὴν πληρωμή.

— Δὲ μᾶς βολάει, ξέρεις, κάθε μέρα νὰ πλερόνῃς, μᾶς πέφτει κόπος· στὸ τέλος τοῦ μηνὸς τὰ βρίσκουμε.

— Μά, ποῦ, παιδιά μου, νὰ θυμοῦμαι τί χρωστῶ στὸν καθένα σας; Μήπως πάντα ἀγοράζω ἀπὸ τὸν ἴδιο;

— Ἔννοια σου, πατέρα. Τί σὲ μέλει; Ἐμεῖς κάνουμε καλὰ μεταξύ μας.

Ἁγιασμένη ἐλεημοσύνη τῶν ἀγαθῶν ψυχῶν, ποῦ ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν κόσμο κρύβεσαι, ἀλλὰ ζητᾷς νὰ κρυφτῇς καὶ ἀπὸ τὸ δυστυχισμένο ποῦ στυλόνεις, ἐλεημοσύνη πονόψυχη καὶ δροσόβολη, νὰ μὴ σὲ ξεχάσῃ ποτὲ Ἐκείνου ποῦ εἶναι Πανοικτίρμων ἡ καρδιά.

Τὰ ἔννοιωσε ὁ Σπῦρος καὶ ἔπαψε νὰ παγαίνῃ πλειὰ γιὰ κουραμάνα. Ὄχι, πῶς τὸν ἐπρόσβαλλε αὐτὴ ἡ τόσο καρδιακὴ βοήθεια, κάθε ἄλλο· ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ βαρένῃ τοὺς πτωχοὺς μουσικούς. Τοὺς πῆραν, βλέπεις, κι' αὐτοὺς κατὰ πόδι ἡ εὐτυχίαις!

Περιωρίστηκε λοιπὸν στῆς 25 καὶ 50 ἡ δύστυχη φαμίλια· λάθος ἔκαμα. Εἴκοσι μοναχά. Γιατὶ στὸ παραθυράκι τοῦ ταμείου δὲν φτάνει εὔκολα αὐτὸ τὸ σαράβαλο, οὔτε ἔχει τὴ δύναμι νὰ σκουντιέται μιὰ βδομάδα μπροστὰ στὰ κάγκελα. Ἔπειτα τὰ μάτια του, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ τὰ φούντωσαν μὲ τὸ πιπέρι οἱ κουτσαβάκιδες εἶναι πάντα φλογισμένα καὶ τρέχουν, δυὸ κόκκιναις σπηλιαῖς στὸ γουβιασμένο μοῦτρο του, ποῦ εἶναι μιὰ ἀηδία καὶ φόβος νὰ μὴν κολλήσῃ κανείς. Γι' αὐτὸ δὲν τὸν ἀφίνουν νὰ ζυγόνῃ στὸ παράθυρο τοῦ ταμείου. Τοῦ πληρόνει λοιπὸν ὁ προεξοφλητὴς τοῦ Σπύρου τὴ σύνταξί του, καὶ γιὰ τὴν καλωσύνη του κρατάει τῆς 5 καὶ 50.

Πολλαῖς βραδειαῖς, ἂν ἔβανες τὸ μάτι, στῆς χαραμάδες, ἀπὸ τῆς σανίδες τῆς μπαράκας τους, θὰ τοὺς ἔβλεπες ἀνάμεσα στὸ ἀδύνατο φῶς τοῦ λυχναριοῦ, νὰ κάθουνται νυστικοὶ δίπλα στὸ μικρὸ ἐγγονάκι, κι' ὁ Σπῦρος ὅλο καὶ νὰ ἀναστενάζῃ ἀπὸ τὸ σπαραγμὸ ποῦ τοῦ κάνουν οἱ πόνοι τῶν ματιῶν του. Ἄχ! Ἐκεῖνοι οἱ μεθυσμένοι. Ποτὲ νὰ μὴν τοὺς συχωρέσῃ ὁ Θεὸς τὴ λαχτάρα ποῦ τοῦ δωκαν.

Ἕνα βράδυ εἶδε κάποιος ἀπὸ τὴ χαραμάδα τὴ στραβή, νέα ἀκόμη, σὰν τὸ κερὶ κίτρινη, μὲ πρώϊμο τὸ χιόνι στὴν κορφή της, νὰ σηκόνῃ τρεμουλιαστὰ τὰ χέρια, μὲ ἕνα σφουγγαράκι, βουτιγμένο στὸ κρύο νερό, καὶ κρατῶντας τὸ κεφάλι τοῦ ἀντρός της, νὰ τοῦ δροσίζῃ τὰ φλογισμένα μάτια.

Αὐτὸ γίνεται κάθε λίγο, μ' αὐτὸ ἀλαφρόνουν οἱ πόνοι του. Καὶ εἶναι πολὺ σπαραχτικὸ πρᾶμμα νὰ βλέπῃς ἐκείνη τὴ δυστυχισμένη ποῦ ἔχει πάντα νύχτα στὰ μάτια, νὰ πολεμάῃ νὰ δώσῃ βοήθεια στὰ μάτια ποὖναι στὸ σουρούπωμα.

Καὶ τὸ πρῶτο χαμόγελο τοῦ μικροῦ, ὅπου χαράζει στὰ χειλάκια του, τί κρῖμα, πάει χαμένο. Οὔτε ὁ παπποῦς, οὔτε ἡ κυροῦλα τὸ βλέπουν.

Τί γλυκειὰ ποῦ θὰ ἦταν στῆς καρδιαῖς τους, τί θερμή, τί παρήγορη αὐτὴ ἡ χρυσῆ ἀκτίνα, μέσα στὴ βαρυχειμωνιὰ ποῦ τοὺς δέρνει!

ΣΤ΄.

Θὰ μὲ ἐρωτήσετε ἴσως.

Αὐτὴ τὴν τόση συμφορά, ποῦ πλακόνει ψυχαῖς ἀναίτιαις, ποῦ δὲν τὴν ἔφερε τὸ ἐλάττωμα, ἀλλὰ ἡ μοῖρα ἡ κακὴ μονάχα, δὲν τὴν ἐξετρύπωσε ἡ **Φιλανθρωπία**, δὲν ἔτρεξε νὰ τὴν ἀνακουφίσῃ;

Ὄχι, δὲν τὴν ἐξετρύπωσε, οὔτε αὐτή, οὔτε χιλιάδες ἄλλαις συφοραῖς, πλειὸ ἄγριαις ἴσως, ἐπίσης ἄφωναις, ἐπίσης μυστικαῖς.

Ὄχι πῶς δὲν ὑπάρχει ἐδῶ, αὐτὴ ἡ μεγάλη καὶ ἐξευγενισμένη κυρία, ἡ Φιλανθρωπία, ἀλλά, τί τὰ θέλετε, τρέχει μὲ λαντώ, μὲ ἀμαξάδες καὶ λακέδες χρυσογάλονους, μὲ χρωματισταῖς κονκάρδαις στὸ καπέλλο, κι' ἂν ξεπεζέψῃ στὸ βοῦρκο, στὰ ἀνήλια στενόδρομα, ποῦ στενάζει ἡ πεῖνα, ποῦ τουρτουρίζει ἡ γδίμνια, θὰ λερώσῃ δίχως ἄλλο τὰ ὡραῖά της μποτίνια.

Ὑπάρχει καὶ παραϋπάρχει ἡ Φιλανθρωπία εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἶναι ἂν θέλετε, καὶ πολὺ ὠργανωμένη· περισσότερο ἀπ' ὅ τι πρέπει. Δὲν λείπουν, δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός, οἱ φιλανθρωπικοὶ σύλλογοι, οἱ ἐλεήμονες ὅμιλοι, τὰ φιλεύσπλαγχνα σωματεῖα, μὲ ὡραῖα, τέλεια καταστατικά, μὲ τοὺς προέδρους, τοὺς ἀντιπροέδρους, (καμμιὰ φορὰ πρῶτο καὶ δεύτερο) μὲ γραμματεῖς γενικούς, εἰδικούς, εἰδικωτέρους, μὲ ταμίας, πρὸ πάντων ταμίας, καὶ μὲ ἕναν κόσμο συμβούλους. Ὅλοι ὅσοι ἔχουν τὴ θέσι τους στὴν κοινωνία φιλοτιμοῦνται νὰ γίνουν ὑπηρέται Της.

Καὶ ἀπὸ Κυρίαις ἔχει λαμπρὰ αὐλὴ ἡ Φιλανθρωπία. Γιατὶ ὅλο καὶ περίπατος μὲ τ' ἀμάξι στὸ παλαιὸ Φάληρο, ἢ ὡς τὸν πύργο τῆς Βασιλίσσης, ἢ τὸ ἄλλο, ἡ κυρία Α δέχεται τὴν τρίτη, ἡ κυρία Β δέχεται τὴν πέμπτη, τὰ κοντσέρτα, κανένας χορός, σλὰ ἀμπὲτ ἀνφέν, καὶ αὐτὸ τὸ φλὶρτ στὸ τέλος κουράζει. Ὢ! σὲτ ἀσομμάν. Γι' αὐτὸ ὀλίγη ἀρετή, ὀλίγαις ἅγιαις συγκινήσεις, ὀλίγη Φιλανθρωπία, φέρνουν τόση ὤμορφη ποικιλία στὴ ζωή.

Ἔπειτα τί ὡραῖα παραδείγματα ποῦ δίνουν εἰς τὸ λαὸ αὐτὰ τὰ πράγματα. Φτάνει μόνο νὰ μὴν τὰ ξεχνᾷ ὁ τύπος. «Ἡ κυρία Α, πρόεδρος τοῦ συλλόγου τῆς Ἐλεημοσύνης, σήμερον ὡμίλησεν ἐν πλήθοντι ἀκροατηρίῳ κλπ.» — «Συνεδρίασαν σήμερον αἱ Ἀρωγοὶ τῶν Ἀποκλήρων· κατόπιν μετέβησαν εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου ἡ κυρία Β ταμίας διένειμεν εἰς τοὺς ἀτυχεῖς καταδίκους ἀργυροποικίλτους εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος, ἐνῷ ὁ ἐλλόγιμος κλπ. ἀνέπτυξε κλπ.».

Καὶ τί συγκινητικοὶ τίτλοι! Αἱ Κόραι τῆς Ἁγίας Ἐλεούσης, αἱ Δοῦλαι τῆς Θεοτόκου, αἱ Ὀπαδοὶ τῆς Ἁγίας Μαγδαληνῆς.

Πόση ἀλήθεια εὐγνωμοσύνη πρέπει νὰ χρωστᾷ ἡ Καστιλιανὴ αὐτὴ δέσποινα, ἡ Φιλανθρωπία, μὲ τοὺς ἀτέλειωτους ὡραίους τίτλους, εἰς τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας, εἰς τοὺς ἐν φυλακῇ, εἰς τοὺς ἀνιάτους, εἰς τὰ ὀρφανά!

Μεγάλη βέβαια· καὶ μὴ σᾶς φανῇ τὸ πρᾶμμα παράξενο, ἀνάποδο.

Γιατὶ τί θὰ ἐγίνοντο, παρακαλῶ, τόσαις ἅγιαις φιλοδοξίαις, ἀρσενικαῖς καὶ θηλυκαῖς, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ δυστυχία στὸν κόσμο; Πόσοι καὶ πόσαι πρόεδροι καὶ σύμβουλοι καὶ ταμίαι ἔπρεπε νὰ καταργηθοῦν; Ὅ,τι θὰ ἐγίνοντο οἱ ἱεροκήρυκες, οἱ δικηγόροι καὶ οἱ δικασταί, ὅπου ἂν δὲν ὑπῆρχε στὸν κόσμο ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ ἀδικία, θὰ ἐψοφοῦσαν ὅλοι τῆς πείνας.

Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ Κυρία αὐτὴ εἶναι πολὺ τοῦ συρμοῦ, χορεύει φιλανθρωπότατα μποστὸν καὶ μαζούρκα, γιὰ νὰ ξεχόνουν τοὺς βουλιαγμένους ἀπὸ τοὺς σεισμούς, καὶ κουρντίζει λαμπραῖς φιλανθρωπικαῖς ἀγοραῖς, μὲ συγκινεῖ καὶ ἐμένα πολύ, ἂν καὶ μισάνθρωπο.

Ἀλλὰ ποιὸς θὰ τὸ πιστέψῃ. Οἱ ὀλίγοι δυστυχισμένοι ποῦ ἔχουν ὅλη τὴν καρδιὰ τῆς Φιλανθρωπίας, τῆς σκαρόνουν παράξεναις δουλειαῖς. Αὐτὴ δὲ πάλι, εἶναι κάποιοι ἄλλοι ποῦ οὔτε θέλει νὰ τοὺς δῇ στὰ μάτια της. Ἰδιότροπη κυρία!

Ἀκούω ἄξαφνα ὅτι τὰ εἰκονισματάκια τὰ ἀσημένια καὶ τὰ χρυσοδεμένα τὰ εὐαγγέλια, ὅπου κυρίαις καὶ ἱεροκήρυκες μοιράζουν στὰς φυλακάς, τὰ παίζουν οἱ φυλακωμένοι στὴν πασέτα, καὶ ὕστερα τοὺς τὰ πωλεῖ γιὰ μαστίχα καὶ γιὰ χασὶς ὁ ἐπιστάτης.

Καὶ ὕστερα ἀκούω, ὅτι, μὲ ὅλα τὰ φούμαρα τῆς Φιλανθρωπίας, δὲν μαζεύουνται σὲ εἴκοσι μέραις ἑκατὸ δραχμαῖς γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὴ ζωή της μιὰ λυσσοδάγκατη, ἀκούω καὶ βλέπω ὅτι ἐνῷ ἄλλα νοσοκομεῖα τὰ πονεῖ, τὰ βοηθεῖ ἡ Φιλανθρωπία, τὸ νοσοκομεῖο τῆς φτώχιας τὸ δημοτικὸ δὲν ἔχει κρεβάτια γιὰ τοὺς μισοὺς ἀρρώστους, ἀφ' ὅσους ξερνάει στὴν πόρτα του ὁ Ὠκεανὸς τῆς δυστυχίας, καὶ ὅτι ἄλλοι ξεψυχοῦν ἐκεῖ ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα του, κι' ἄλλοι στὸ κάρο ποῦ τοὺς κουβαλάει πίσω πεσκέσι στὴν ἀστυνομία, ὅπου τοὺς ἔστειλε. Βλέπω στοὺς δρόμους γδυμνούς, πληγωμένους, δαρμένους, ἐκείνους ποῦ ἡ δυστυχία τοὺς ἔσβυσε τοῦ λογικοῦ τὴ λαμπάδα, νὰ τοὺς γλεντοῦν σκοτόνοντάς τους μὲ τῆς πέτραις, μεγάλοι καὶ μικροὶ σὰ λυσσιάρικα σκυλιά, γιατὶ καὶ τὰ φρενοκομεῖα σ' αὐτὸ τὸν τόπο εἶναι μόνο γιὰ κείνους ποῦ ἔχουν νὰ πλερόνουν.

Ἀλλ' αὐτά, θὰ πῆτε, εἶναι τιποτένια· κάθε πανὶ ἔχει καὶ τὴν ἀνάποδη τὴν ὄψι.

Μιὰ μέρα ὅμως, δὲν τὸ κρύβω, ἐσυγκινήθηκα πολύ.

Ἦταν θυμοῦμαι δευτέρα τῆς Λαμπρῆς, καὶ εἶδα εἰς τὴν ἐφημερίδα τί ὡραία ποῦ ἔγεινε ἡ Ἀνάστασι εἰς τὰς φυλακὰς τῶν βαρυποίνων. Ἡ ἀκολουθία συγκινητική. Ὅλοι γονατιστοὶ καὶ οἱ κατάδικοι καὶ ἡ Φιλανθρωπία, μὲ τὰ προσευχητάρια εἰς τὸ χέρι, ἀδιάφορο, ἂν αὐταῖς ἡ αἰώνιαις γονυκλισίαις δὲν εἶναι εἰς τῆς συνήθειαις τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Ἔπειτα κάτι συγκινητικά, κάτι τρυφερὰ λογίδρια, καὶ στὸ ὕστερο ἡ Φιλανθρωπία ἔβγαλε τὰ γάντια της, (σεβρὼ μὲ ὀχτὼ κουμπιά), ἐμοσχομύρισε ἡ φυλακὴ ἀπὸ ἰρίς, καὶ οἱ ἀπόκληροι τῆς κοινωνίας ἔλαβαν ἀπὸ τὰ ἀριστοκρατικά της χέρια **«κυάθους μὲ καφέγαλα καὶ τσουρέκια»** (μὲ μπύρα ἀναιβατή, γιὰ τὴ λεπτομέρεια). Ἂν καὶ ἡ ἐφημερίδα δὲν ἔλεγε ἂν ἄλλαξαν καὶ τὸ φιλὶ τῆς Ἀναστάσεως, κατὰ τὴν παλαιὰ συνήθεια, ἐγὼ ἐσυγκινήθηκα πολύ.

Ἀλλά, ἐκεῖ ποῦ ἐσκούπιζα τὰ μάτια μου, βλέπω τὸ παρακάτω διάφορον τῆς ἐφημερίδος. «Δυστυχὴς χήρα κατὰ τὴν ὁδὸν Λυσικράτους, μήτηρ τεσσάρων ἀνηλίκων ὀρφανῶν, τῆς ὁποίας τὸν σύζυγον ἐδολοφόνησεν ὁ κακοῦργος Ξ... κρατούμενος ἐν ταῖς φυλακαῖς.... (αὐταῖς δὰ μὲ τὰ τσουρέκια) ἀπογνοῦσα καθὸ στερουμένη καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου διὰ νὰ θρέψῃ τὰ τέκνα της τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα, ἔλαβεν ἰσχυρὰν δόσιν διαλύσεως φωσφορικῶν πυρείων καὶ ἐξέπνευσεν ἐν μέσῳ φρικτῶν ἀλγηδόνων, ἐγκαταλιποῦσα ὅλως ἀπροστάτευτα τὰ τέσσαρα ὀρφανά. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Φιλανθρωπία κλπ. κλπ.».

Μὰ νά σου καὶ πάει τὸ μάτι μου καὶ στὸ τρίτο διάφορον. «Δύο παράδοξοι θάνατοι ἔλαβον χώραν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα. Εἷς ἐν τῇ ὁδῷ Μαραθῶνος, ὅπου εὑρέθη νεκρός, ἐν τῇ τρώγλῃ ἐν ᾗ κατῴκει, εἷς πρώην δημοδιδάσκαλος καὶ εἷς ἐν τῷ τέρματι τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ παρὰ τὸν σιδηρόδρομον, ὅπου ἐπίσης εὑρέθη νεκρὸς ὁ γέρων ὁδοκαθαριστὴς Α ὅστις ἀπελύθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ ἐργολάβου τῆς καθαριότητος, ὡς ἀνίκανος πρὸς ἐργασίας καθὸ ἀνάπηρος. Γενομένης ὑπὸ τῶν ἀστυϊάτρων νεκροψίας ἐβεβαιώθη ὅτι ἀμφότεροι οἱ θάνατοι προέκυψαν ἐξ ἀσιτίας».

Ἀλλὰ ἦταν γραφτό μου νὰ πάρω κι' ἄλλη ψυχρολουσία. Στὸ τέλος τῆς ἐφημερίδος κάτω κάτω ἦταν ἕνα ἐπίσημο κοινοποιηθέν· τὸ ἀντιγράφω ὁλόκληρο, γιατὶ ἀπ' αὐτὸ φαίνεται πόσο διαφορετικὴ γνώμη ἔχει ἡ Κυρία Φιλανθρωπία ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιο μὲ τὰ «μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ» καὶ τὰ λοιπὰ ἄλλα κουραφέξαλα.

«Ὅλως ἀναληθῶς ἐδημοσιεύθη ἐκ τοῦ προεδρείου τῆς Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν «Ἡ Παραμυθία τῶν Θλιβομένων», ὅτι αἱ πεντήκοντα δραχμαὶ ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ σεισμοῦ παθόντων προσηνέχθησαν ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος. Ταύτας προσήνεγκον αἱ Κυρίαι Α, Β, Γ, Δ καὶ Ε, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ Τμῆμα τῆς Ἀδελφότητος τὸ «ἐπὶ τῆς Ἀπομάξεως τῶν Δακρύων».

(Ἐκ τοῦ εἰδικοῦ γραφείου τοῦ τμήματος).

Ὅλα αὐτὰ μὲ ἔκαναν νὰ βάλω ὀλίγο νερὸ στὸ κρασὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ μου γιὰ τὴ Φιλανθρωπία.

Ὄχι πῶς δὲν τὴ βρίσκω πάντοτε ὡραία. Θεὸς φυλάξοι! Φορεῖ μὲ ζηλευτὴ χάρι τὸ καπέλλο της, μπροντερὶ ντ' ὄρ, αἴλ φανταιζί, τῆς ἔρχεται ζηλευτὰ ἡ ὡραία πελερίν, πασσεμανταρὶ ε φρὰνζ μάτ, ὅπου τὸ πλαίσιο τοῦ λαιμοῦ της τὴ δείχνει, σὰν τὴ βασίλισσα Μαργκώ, τῆς δίνουν ἕνα λαμπρὸ ἀέρα τὰ γάντια της μουσκεταίρ.

Ἀλλά, τί τὰ θέλετε, ὅλαις αὐταῖς ἡ ὡμορφιαῖς μοῦ φύτεψαν στὴν καρδιὰ μιὰ ὑποψία φαρμακερή, ὅπου φούντωσε πλειὸ πολὺ μέσα μου ὅταν μιὰ μέρα πέρασε ἀπὸ μπρός μου περήφανη ἡ Φιλανθρωπία καὶ μἔπνιξε σ' ἕνα ποταμὸ ἀπὸ τὴ μυρουδιὰ τοῦ συρμοῦ, τὸ μόσκο, ποῦ φτάνει νὰ σκοτώσῃ ἀπὸ ἀσφυξία πεντακόσια βώδια.

Εἶπα μέσα μου· μήπως τάχα αὐτὴ ἡ Κυρία δὲν εἶναι πραγματικῶς ἡ Φιλανθρωπία; Μήπως εἶναι καμμία ἄλλη κυρία μπλαζέ, ποῦ ἔτσι ἀπὸ καπρίτσιο, γιὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν πλῆξι της ἐπῆρε τὸ ὄνομά της;

Ἀπὸ τότε μὲ τρώει αὐτὸ τὸ σαράκι καὶ ὅλο ζητῶ γύρω μου, τὴν ταπεινή, τὴν πονόψυχη, τὴν ἀληθινὴ Φιλανθρωπία, τὴν ἐλεημοσύνη τὴν κρυφή, ὅπου κρύβει σὰν κακούργημα τὴν ἀρετή της, καὶ ὅπου, καθὼς ἡ μυστικὴ ἀστυνομία τὸ ἔγκλημα, ἀναζητάει κι' αὐτὴ παντοῦ τὴν ἄφωνη, τὴν πραγματική, τὴν ἀληθινὴ δυστυχία, γιὰ νὰ τὴν ἀνακουφίσῃ.

Ζητῶ τὴν ἀληθινὴ Ἐλεημοσύνη, τὴ γνήσια κόρη τοῦ Χριστοῦ.

Ζ΄.

Κυτάξτε ὅμως, μιλῶντας γιὰ τὴ Φιλανθρωπία, ἐλησμόνησα τοὺς δυστυχισμένους. Τί φυσικὸ ποῦ εἶναι τοῦτο!

Ἀλλὰ καὶ λίγα μοῦ μένουν νὰ πῶ γιὰ τὴ μαρτυρικὴ οἰκογένεια.

Τὴ στραβή, ἡ ἴδια ἐξάντλησις, ποῦ τῆς πῆρε τὸ φῶς, τῆς σκάβει γοργὰ ὁλόκληρη τὴν ὕπαρξι. Ὁ μαρασμὸς ἔλαβε ἀφιλονείκητη κατοχὴ ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ σκέλεθρο. Καὶ πῶς νὰ τὸν πολεμήσῃ κανείς; ποῦ ζουμί, ποῦ κρέας, ποῦ κρασί;

Ὁ Σπῦρος δὲν μπορεῖ νὰ σουρθῇ πλειὰ πέρα ἀπὸ τὸ κατώφλι τῆς μπαράκας του. Ἐβάστηξε, δόξα νά χῃ ὁ Θεός, ὅσο ποῦ τοῦ ἀπόκοψαν τὸ μωρό, καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ σούρνεται στῆς παραβιζάστραις. Ὅπως τὸ περήφανο ἄτι, ποῦ ἀφοῦ εἶδε δόξαις καὶ χάδια, ἀφοῦ κατέβηκε ὕστερα ὅλο τὸν κατήφορο τῆς καταφρόνιας, τὸ λύνουνε καὶ ἀπὸ τὸν ἀλογόμυλο γιατὶ τὰ γουβιασμένα καπούλια του δὲν βαστοῦν νὰ τραβήξουν, γιατὶ τὰ καλάμια του ὅλο καὶ σοροβολιάζουνται, γιατὶ τὰ πλευρά του σὰν στραβόξυλα πᾶνε νὰ τρυπήσουν τὸ πληγιασμένο του πετσί, καὶ πεσμένο στὰ πλάγια χάμου, στὴν ἄκρη μιᾶς ρεματιᾶς λησμονημένο, ἀγκομαχᾷ, ὅσο ποῦ νὰ τὸ ἐλεήσῃ ὁ θάνατος καὶ νὰ τεντώσῃ τελειωτικὰ σ' ἕνα ὕστερο σπασμὸ τὰ ποδάρια, ἐνῷ ἀπὸ πάνω του στρυφογυρνοῦν ψηλὰ τὰ ὄρνια, ἔτσι κι' αὐτός, μιναρισμένο σαράβαλο, σὲ λίγο θὰ ἀλαφρώσῃ τὴ γῆ ἀπὸ τὸ ἄχρηστο κορμί του, καὶ θὰ τῆς δώσῃ κι' αὐτὸς τῆς μητέρας γῆς τὸ φόρο του, φτωχὴ φουσκὴ στὴ χορταριά της.

Κ' ἡ στραβὴ θὰ τὸν ἀκολουθήσῃ κατὰ πόδι, ἂν δὲν τοῦ δείξῃ αὐτὴ τὸ δρόμο. Τὸ λάδι τους καὶ τῶν δύο ἐσώθηκε, καὶ τὸ καντῆλι τους, ἐνῷ τρίζει ἡ καύτρα του, φωτίζει μὲ τῆς τελευταίαις ἀναλαμπαῖς τοῦ μικροῦ τὴν ἥσυχη μορφὴ ποῦ πάντα ἀμέριμνα χαμογελάει.

Καὶ τώρα τί θὰ γείνῃ τὸ πεντάρφανο;

Πέτε μου σεῖς τί γίνουνται τὰ ἀξεπέταχτα πουλάκια ποῦ τοὺς ἁρπάζει στὰ νύχια τὰ γονικά τους τὸ σαίνι, ποῦ τοὺς γκρεμίζει ἡ μπόρα τὴ φωλιά τους, καὶ πεσμένα χάμου, παραδέρνουν ἀφτερούγιστα στὸ χῶμα;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Τὰ βαλλίσματα εἶνε σπάνια ἐν ταῖς χειρογράφοις συλλογαῖς τῶν τρουβαδόρων. Προφανῶς παρημελοῦντο ὡς λίαν δημῶδες εἶδος ποιήσεως καὶ δὲν ἀνεγράφοντο. Ἐν τούτοις, μ' ὅλην τὴν σπάνιν αὐτῶν, ἡμεῖς κατωρθώσαμεν, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας, νὰ δυνηθῶμεν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ἓν ἀρχαιότατον ἀδέσποτον βάλλισμα, φέρον ἀκραιφνέστατον τὸν λαϊκὸν χαρακτῆρα. Ἰδοὺ αὐτό:

Εὔμορφ' εἶμαι· κ' ἐντελῶς τὴν ὄψι μου ἂν στρεβλώσω,
γιατὶ δὲν ἐπιθυμῶ τὸν ἄνδρα μου κἂν τόσο.

—

Νὰ σᾶς πῶ γιατὶ τοῦ κάνω ἐναντία γνώμη;
Εὔμορφ' εἶμαι.
Μιὰ κοντούλα, τρυφερὴ καὶ νέα εἶμαι ἀκόμη,
εὔμορφ' εἶμαι.
Ἄνδρα ἂς εἶχα πρόσχαρον, φαιδρὸν εἰς τὴν ἐντέλεια,
πάντα πρόθυμο στ' ἀστεῖα, πρόθυμο στὰ γέλοια·
εὔμορφ' εἶμαι.

—

Νᾆμαι ἐρωτεμέν' ἐγὼ — Χριστὸς καὶ Παναγία!
εὔμορφ' εἶμαι.
Κι' ἀντικρύ του τῆς ἀγάπης κάμνω οἰκονομία.
Εὔμορφ' εἶμαι.
Ἐντροπιάζομαι, σὰν νοιώθω ἀγάπη νὰ μοῦ κάνῃ,
καὶ γι' αὐτὸ παρακαλῶ νὰ εἶχεν ἀποθάνει!
Εὔμορφ' εἶμαι.

—

Ἕνα καλοξεύρω, ναί· 'ς τὸ φῶς θὰ σᾶς τὸ βγάλω.
Εὔμορφ' εἶμαι.
Μ' ἀγαπᾷ ὁ φίλος μου, γι' αὐτὸ δὲν ἀμφιβάλλω,
εὔμορφ' εἶμαι.
'Σ τὴν ἐλπίδ' αὐτὴ λοιπὸν πιστὴ θεν' ἀπομείνω·
τὸν ἐπιθυμῶ. Νὰ μὴ τὸν βλέπω, δάκρυα χύνω.
Εὔμορφ' εἶμαι.

—

Γιὰ χορὸ ἐγὼ 'ς τὸ τραγοῦδι θ' ἀραδιάσω στίχους,
εὔμορφ' εἶμαι.
Καὶ ἡ αὔρα ἂς μοῦ σκορπίσῃ ὁλόμακρα τοὺς ἤχους,
εὔμορφ' εἶμαι.
Κι' ἂς γνωρίσῃ καθε μιὰ ποῦ θαὔρῃ νὰ τοὺς ψάλῃ,
πῶς τὸν φίλο μου ποθῶ μ' ἐπιθυμία μεγάλη. —
Εὔμορφ' εἶμαι·

—

Καὶ αὐτὸ ποῦ ἐγὼ γνωρίζω σᾶς τὸ φανερώνω:
εὔμορφ' εἶμαι.
Πῶς ὁ φίλος μου μ' ἀγάπησε καιρὸ καὶ χρόνο,
εὔμορφ' εἶμαι.
Τώρα δὲν μπορεῖ ἀγάπη πιὰ νὰ μοῦ τηρήσῃ,
μήτ' ἐλπίδα κἂν ποῦ τόσο ἔχω λαχταρίσει.
Εὔμορφ' εἶμαι.

Ἕτερον ὡσαύτως ἀδέσποτον βάλλισμα εἶνε τὸ ἑξῆς, μαρτυροῦν ὅμως ὅτι τὸ ἀφελὲς καὶ ἀπερίτεχνον εἶδος τοῦτο ὑπεβλήθη ἤδη ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἱπποτικῆς ποιήσεως:

'Σοδιαζω πίκραις 'ς τῆς καρδιᾶς τὰ βάθη
ποῦ μοῦ τὰς στέλν' ἡ ἀγάπη ποῦ ποθῶ,
μὰ ὡς ποῦ μὲ αὐτὴν ν' ἀνταμωθῶ,
πόσο πονῶ κανεὶς δὲν θὰ τὸ μάθῃ.

—

Σὰν θησαυρὸς κλειστὴ θὰ μεἰν' ἐντός μου,
ἡ ἀρρώστια ποῦ στὸν τάφο θὰ μὲ κλείσῃ
γιὰ νὰ μὴ 'μβῇ 'ς τὰ στόματα τοῦ κόσμου,
αὐτή, ποῦ ἀδιαφορεῖ νὰ μ' ἐλεήσῃ.

Ὅσο τὴν φεύγω, τόσο πιὸ κοντά της,
πάγει ἡ καρδιά μου καὶ θρηνεῖ ἡ φτωχή!
Ὡσὰν ἐμὲ δὲν πάσχει ἄλλη ψυχή,
γιατὶ καὶ σὰν κλαυθῶ τὴν ἀπονιά της,

—

'Σοδιάζω πίκραις 'ς τῆς καρδιᾶς τὰ βάθη,
ποῦ μοῦ τὲς στέλν' ἡ κόρη ποῦ ποθῶ,
κι' ὡς ποῦ μ' αὐτὴν μιὰ μέρ' ἀνταμωθῶ,
πόσο πονῶ κανεὶς δὲν θὰ τὸ μάθῃ!

Ὡς πρῶτος τρουβαδόρος, καλλιεργητὴς τῆς βαλλιστικῆς ποιήσεως ἀναφέρεται ὁ Ἰωάννης Φρονασσάρ, γεννηθεὶς τῷ 1337. Δυστυχῶς οὐδὲν τῶν βαλλισμάτων αὐτοῦ διεσώθη.

Μετὰ τοῦτον ἔρχεται ἡ Χριστίνη δὲ Πιζάν, γεννηθεῖσα τῷ 1363. Πενταετὴς τὴν ἡλικίαν ἐλθοῦσα ἐκ Βενετίας εἰς Παρισίους ἀνετράφη ἐν τῷ Λούβρῳ, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτῆς ἦτο σύμβουλος τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Ε'. Μόλις δεκαπενταέτις ὑπανδρεύθη τὸν Ἐτιὲν δὲ Καστέλ, γραμματέα τοῦ βασιλέως, Ἀποθανόντων ὅμως τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ συζύγου της ἡ Χριστίνη ἔμεινε χήρα μετὰ τριῶν τέκνων, μόλις τὸ εἰκοστὸν πέμπτον αὐτῆς ἔτος ἄγουσα. Πρὸς συντήρησίν της ἐδοκίμασε κατ' ἀρχὰς νὰ γράψῃ μικρὰ ποιήματα, βαλλίσματα καὶ ἄλλα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἴδη, τὰ ὁποῖα κατέστησαν αὐτὴν περίβλεπτον. Ὁ κόμης τοῦ Σαλισβουρύ, εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως Ριχάρδου τῆς Ἀγγλίας, γοητευθεὶς ὑπὸ τοῦ χαριτωμένου πνεύματός της, παρέλαβε τὸ πρεσβύτερον αὐτῆς τέκνον εἰς Ἀγγλίαν καὶ τὸ ἀνέθρεψε μετὰ τοῦ ἐδικοῦ του. Ὁ Ἐρρίκος δὲ Λαγκάστρ, ὁ ἐκθρονίσας τὸν Ριχάρδον, ὅπως λάβῃ τὸν θρόνον του, καὶ ἀποκεφαλίσας τὸν Σαλισβουρύ, ἐκληρονόμησε τὸν θαυμασμὸν τοῦτον πρὸς τὴν ποίησιν τῆς Χριστίνης. Ἠθέλησε νὰ τὴν ἑφελκύσῃ εἰς τὴν αὐλήν του, ἀλλ' ἐκείνη ἐπροτίμα νὰ μένῃ ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα ὁ δοὺξ τοῦ Μιλὰν τῇ ἔκαμνεν ὡσαύτως πολὺ ἐπωφελεῖς προτάσεις. Ἐν τούτοις ἡ ἰδιοφυΐα της δὲν φαίνεται νὰ τῇ ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ εὐπορίας. Εἶχεν εἰς βάρος της μίαν μητέρα, ἕνα υἱὸν ἄνευ ἐργασίας καὶ συγγενεῖς πενομένους. Τῷ 1411 ὁ βασιλεὺς τῇ ἔδωκε χορηγίαν ἑκατὸν φράγκων κατὰ μῆνα. Ἦτο γυνὴ περικαλλεστάτη, ἡ δὲ γλυκύτης τῆς ψυχῆς αὐτῆς ζωγραφίζεται ἐν ταῖς ἐκφράσεσι καὶ παρέχει εἰς τὸ ἔργον της ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον στεροῦνται τὰ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἐποχῆς της γεγραμμένα ποιήματα. Τὸ ἑξῆς βάλλισμα μαρτυρεῖ πόσον ἦσαν τὰ ἔργα της περιζήτητα. Προφανῶς ἡ νέα χήρα ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ θαυμαστῶν, ἀξιούντων παρ' αὐτῆς ποιήματα:

Αὐθένται νὰ συνθέσω μὲ παρακαλοῦν
πολλὰ ὡραῖα τραγούδια νὰ τοὺς τὰ χαρίσω.
Νὰ στιχουργῶ ἔχω τὴ χάρι μὲ λαλοῦν,
μά, ἂς μὴ βαριοῦνται. Δὲν μπορῶ νὰ εὐχαριστήσω.
Φαιδρὲς ἰδέες δὲν μπορῶ νὰ στιχουργήσω.
Μ' ἀφοῦ μὲ καλοσύνη τὸ ζητοῦν πολλή,
ὅσο κι' ἂν ἦμαι ἀνήξερος, θὰ προσπαθήσω
τὴν θέλησί τους νὰ ἐκτελέσω τὴν καλή.

—

Μὰ πάλι ὄρεξι δὲν ἔχω οὔτε ἄδεια
πλαστὴ νὰ ψάλω ἢ χαρὰ ἢ ἐλαφροσύνη.
Γιατὶ ἡ μεγάλη λύπη ποῦ ἔχω 'ς τὴν καρδιὰ
μ' ἔχει ἀπομάθει ὁλότελα τὴν εὐφροσύνη.
Μὰ γιὰ τὸ πένθος, ποῦ ὄψι καὶ φωνὴ μοῦ σβύνει,

γι' αὐτὸ μπορῶ νὰ εἰπῶ, νὰ λυπηθοῦν πολλοί,
αὐτὸ πιὸ πρόθυμο ἆσμά μου γι' αὐτοὺς θὰ γείνῃ,
τὴν θέλησί τους νὰ ἐκτελέσω τὴν καλή.

—

Κι' ἂν θὲ κανεὶς νὰ μάθῃ ποιὰ εἶναι ἡ συμφορὰ
ποῦ ἐξάλειψε κάθε καλό μου, ἂς τὸ γνωρίσῃ:
Ἄχ! Εἶν' ὁ Χάρος, ποῦ μοῦ ἐχτύπησε σκληρὰ
ἐκεῖον ποῦ εἶχα εὐτυχία μου στὴν κτίσι
ὁ Χάρος, ποῦ σ' ἀπελπισία μ' ἔχει ὠθήσει.
Δὲν εἰμπορῶ νὰ ψάλω, δὲν τολμῶ ἡ δειλή.
Αὐτὸ εἶναι τ' ᾆσμά μου ἀφοῦ μ' ἔχουν ζητήσει,
τὴν θέλησί τους νὰ ἐκτελέσω τὴν καλή.

—

Ρηγάδες, μὴ δυσαρεστεῖσθ' ἂν ἔχω σφάλει,
γιατὶ καιρὸ νὰ στιχουργήσω εἶχα πολύ.
Πολλοὶ μὲ παρεκάλεσαν, τὸ κάμνω πάλι,
τὴν θέλησί τους νὰ ἐκτελέσω τὴν καλή.

Ἀπεναντίας τὸ ἀκόλουθον βάλλισμα τῆς Χριστίνης ἀποδεικνύει τὸ εὐφυὲς καὶ ὑποκριτικὸν ἀλλὰ καὶ πιστὸν τῆς εὐγενοῦς αὐτῆς φύσεως:

Γλυκέ μου φίλε, μὴ χολιάζεις μὲ ἀπονιά,
ἂν ἔχω φυσικὰ μαργιολεμένα,
ἂν κάνω γνωριμιὲς σὲ κάθε γειτονειὰ
καὶ μὲ πολλοὺς λαλῶ χαριτωμένα.
Γιαὐτὸ σὺ μὴν πιστεύεις, πῶς ἐσένα
σ' ἀδιαφορῶ. Τὸ κάμνω ἔτσι νὰ νομίζουν
οἱ ἄχρεῖες γλῶσσες, ποῦ ὅλα θὲν νὰ τὰ γνωρίζουν.

—

Ἀξέννοιαστη εἶμαι κ' εὔμορφη καὶ χαρωπή;
Ὅλα γιὰ σέ, ποῦ σ' ἀγαπῶ 'ς τ' ἀκέρια.
Ἰδέα, ποῦ τὴν καλή σου τὴν καρδιὰ λυπεῖ
μὴ σὲ σκοτίζῃ. Ἂς μοῦ φιλοῦν τὰ χέρια.
Ἐσένα δὲν σ' ἀλλάζω μὲ τ' ἀστέρια.
Μὰ οἱ γνωστικοὶ ὑποπτεύονται, δὲν ἀντικρύζουν
ἀχρεῖες γλῶσσες ποῦ ὅλα θὲν νὰ τὰ γνωρίζουν.

—

Πῶς σ' ἀγαπῶ νὰ ξεύρῃς ἔπρεπε πολύ.
Δὲν νοιάζομαι ἄλλο ὡσὰν τὸν ἔρωτά σου.
Μὰ πάλαι θἄμανε παρὰ πολὺ τρελὴ
νὰ μὴ εὐθυμῶ, παρὰ τὸ θέλημά σου.
Δὲν πρέπει πρᾶγμα ποῦ φθονοῦν, στοχάσου,
νὰ βγῇ 'ς τὸν κόσμο νὰ τὸ κοσκινίζουν
ἀχρεῖες γλῶσσες, ποῦ ὅλα θὲν νὰ τὰ γνωρίζουν.

Μετὰ τὴν Χριστίναν ἔρχεται Κάρολος ὁ δοὺξ τῆς Ὀρλεάνης ἔγγονὸς Καρόλου τοῦ Ε' καὶ πατὴρ Λουδοβίκου τοῦ ΙΒ', γεννηθεὶς τῷ 1391. Ὁ Κάρολος τῆς Ὀρλεάνης ἀναμφιβόλως ἔθυσεν εἰς τὴν ἀφιλοκαλίαν τοῦ αἰῶνός του, οὐχ ἧττον ὅμως τὰ ποιήματά του ἐξέχουν μεταξὺ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, διά τε τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ διὰ τὴν χάριν καὶ ἀφέλειαν τοῦ ὕφους. Ἡ στιχουργία του εἶνε ἁπλῆ καὶ ῥέουσα, αἱ ἰδέαι του εὐγενεῖς καὶ ἐνίοτε ἐκπεφρασμέναι μετὰ πολλῆς τῆς ἁβρότητος.

Αἰχμαλωτισθεὶς ἐν τῇ μάχῃ τῆς Ἀζιγκοὺρ ὁ ἐστεμμένος ποιητὴς ὡδηγήθη εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα διέμεινε μέχρι τοῦ 1440, ὁπότε Φίλιππος ὁ Ἀγαθὸς ἐπανέφερεν αὐτὸν εἰς Γαλλίαν καὶ τὸν ἐνύμφευσε μετὰ τῆς θυγατρός του. Τὸ ἑξῆς συγκινητικὸν βάλλισμα φαίνεται γραφὲν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς αἰχμαλωσίας του.

Καρδιά, πολὺν καιρὸ θλιμμένη, πενθοφόρα
ὁ νοῦς μου νὰ κοιμᾶσαι σὲ γροικάει.
Μὰ σήμερα κἂν θέλησέ το, ξύπνα τώρα:
'Σ τὰ δάση πᾶ νὰ κόψουμε τὸν Μάη.
Χαμένο τὸ συνήθειο νὰ μὴν πάῃ,
θ' ἀκούσουμε κάθε πουλάκι πῶς λαλεῖ,
πῶς μέσ' 'ς τὰ δάση τὸ κελάδημ' ἀντηχάει,
'ς τὴν νέα τῆς Πρωτομαγιᾶς ἀνατολή.

Ὁ Ἔρωτας εἰς τὴν ἡμέρα ποῦ χαράζει,
συνήθισε νὰ ἔχῃ τὴν γιορτή του.
Διὰ καρδιὲς ἐρωτεμένες ἑορτάζει,
καρδιές, ποῦ θένα μβοῦν 'ς τὴ δούλεψί του.
Γι' αὐτὸ σκεπάζει μ' ἄνθη τὰ δένδρα ἡ πνοή του,
χαρίζει 'ς τὰ λειβάδια πράσινη στολή,
γιὰ νὰ ὀμορφήνουν 'ς τὴν ἡμέρα τὴ δική του,
'ς τὴν νέα τῆς Πρωτομαγιᾶς ἀνατολή.

—

Τὸ ξεύρω ναί, καρδιά μου, πῶς ἀδικημένη,
ῥαγίζεσαι ἀπὸ τὰ περισσὰ δεινά σου,
γιατί πολὺ πολὺ εἶσαι ἀπομακρυσμένη
ἀπὸ ἐκείνη ποῦν' ἐπιθυμιά σου.
Μὰ νὰ ἐλπίζῃς χρεωστᾷς, στοχάσου:
Δὲν ξεύρω νὰ σὲ δώσω κάλλια συμβουλή,
νὰ λαφρυνθῇ ἡ μεγάλη ἡ συμφορά σου,
'ς τὴν νέα τῆς Πρωτομαγιᾶς ἀνατολή.

—

Κυρά μου, ποῦ ἐσένα συλλογιοῦμαι μόνο,
ὅσο καιρὸ κι' ἂν βάλω, δὲν τὸ κατορθώνω
νὰ σὲ ἱστορήσω τὸ μαρτύριο τὸ πολύ,
ποῦ ἡ καρδιά του πάσχει ἀπὸ τὸν μύριο πόνο
'ς τὴν νέα τῆς Πρωτομαγιᾶς ἀνατολή.

Καθὼς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἡ τελευταία μικρὰ στροφὴ τῶν γαλλικῶν βαλλισμάτων ἀποτελεῖ, τοῦθ' ὅπερ ἐν τῇ ῥητορικῇ ὀνομάζομεν ἀποστροφήν. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ποιήματος οἱ Γάλλοι τὸ ὀνομάζουσιν envoi, ἤτοι ἀποστολήν, καθόσον ἐν τούτῳ ὀνομαστὶ ἀναφέρουσι τὸν πρὸς ὃν ἀποτείνεται τὸ βάλλισμα. Καὶ τώρα μίαν ἐξομολόγησιν. Ἐν τῇ μεταφράσει γαλλικῶν βαλλισμάτων εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποδώσῃ τις ἀκριβῶς τὴν ὁμοιοκαταληξίαν τοῦ πρωτοτύπου, χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῇ πολὺ τῆς ἐννοίας. Διὰ νὰ προλάβω τὰ παράπονα τῶν ἀναγνωστῶν μου ἀναγκάζομαι νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ἓν πρωτότυπον βάλλισμα πεποιημένον ἐπίτηδες κατὰ τὸν τύπον τῶν γαλλικῶν:

Γιὰ εὐτυχία ἐμβῆκα, γιὰ ζωῆς χαρά,
κ' ἐγὼ 'ς αὐτὴ τὴν πλάσι, καθὼς ἄλλοι,
παιδὶ τὴν ἔχω ἀδράξει μ' ἐλαφρὰ φτερά,
σὲ κάθε μόσχο, κάθε ἀνθὸ ποῦ θάλλει —
Κι' ἂν εὐτυχῇ κανένας δὲν μ' ἐκάλει,
χαρὰ τὸ εἶχα κἂν τὸ βράδυ 'ς τὴ φωλιὰ
ἀμέριμνο νὰ γέρνω τὸ κεφάλι
'ς τὴν ἁγιασμένη τῆς μαννούλας μου ἀγκαλιά.

—

Παλληκαράκι, πλειότερο ἀπὸ μιὰ φορὰ
ἡ ἐλπίδα καὶ τοῦ πόθου ἡ παραζάλη
ἀπ' τῆς ζωῆς μ' ἐσύραν τὰ ῥιχὰ νερὰ
καί, 'ς τῆς ξανθῆς ἀγάπης μου τὰ κάλλη
ἡ εὐτυχία, μ' εἶπαν, θὰ προβάλῃ.
Μά; ἀπέθανε ἡ χαριτωμένη κοπελιά,
καί, ναυαγός, εὐρῆκα παραγιάλι
'ς τὴν ἁγιασμένη τῆς μαννούλας μου ἀγκαλιά.

—

Λεβέντης ἐξερρίζωνα τὰ γλυκερὰ
αἰσθήματα ἀπὸ τὴν καρδιὰ ποῦ πάλλει,
κι' ἂν ῥίπτω τῆς πικρῆς ἀλήθειας τὴ σπορά,
ἄχ, πότε, πότε ἕνα καρπὸ θὰ βγάλῃ;
Τοῦ βίου μ' ἐγονάτισεν ἡ πάλη,
λαχτάρισα ἡσυχία μιὰ σταλιά,
μὰ δὲν τὴν ἔχω πιά, νὰ γύρω πάλι
'ς τὴν ἁγιασμένη τῆς μαννούλας μου ἀγκαλιά.

—

Ὦ φύσις, δέσποινά μου σὺ μεγάλη,
δὲν ἔχω πιὰ 'ς τὸν κόσμο αὐτὸ δουλειά.
Ἡ ἀγάπη σου 'ς τὸν τάφο πιὰ ἂς μὲ βάλῃ,
'ς τὴν ἁγιασμένη τῆς μαννούλας μου ἀγκαλιά.

(Ἕπεται συνέχεια)

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Ἀνάπαυσις ἐν τῇ παραλίᾳ

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

Τῆς ἐκδρομῆς μας ἡ συνοδεία ὅλη ἀπετελεῖτο ἐκ δώδεκα προσώπων, γερμανῶν πάντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ μία γερμανικὴ ἐκ Δρέσδης οἰκογένεια, ἀποκατεστημένη ἀπὸ 12 ἐτῶν ἐν Τύνιδι. Ὁδηγὸς τῆς συνοδείας ἦτο ὁ οἰκοδιδάσκαλος τῆς οἰκογενείας ταύτης, θεολόγος ἐκ τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας. Εἷς τῶν μαθητῶν του παρηκολούθει τὴν ἐκδρομήν. ἐπειδὴ δὲ οὗτος γεννηθεὶς πλησίον τῆς Καρχηδόνος ἔφερε τὸ ἔνδοξον ὄνομα τοῦ ἀρχαίου Καρχηδονίου, εἴχομεν τὴν ἔκτακτον εὐχαρίστησιν νὰ καθήμεθα μετὰ τοῦ Ἀννίβα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Καρχηδόνος. Ἡ ζωηρότης ὅμως τοῦ παιδὸς ἦτο ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὰς σοβαρὰς σκέψεις τὰς ὁποίας ἐγέννα τὸ ὄνομά του. Ὅπως ἡ θέα τοῦ Forum Romanum καὶ πάσης ἄλλης κλασικῆς χώρας, οὕτω καὶ ἡ πρώτη ἐπίσκεψις τῆς Καρχηδόνος διεγείρει καταπληκτικὸν πλοῦτον ἀναμνήσεων καὶ αἰσθημάτων ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεατοῦ. Καὶ ὅμως πόση διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, τῆς εὐτυχοῦς καὶ νικηφόρου Ῥώμης, καὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀτυχοῦς καὶ ἡττημένης Καρχηδόνος. Τὴν λαμπρότητα τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης μαρτυροῦσι καὶ σήμερον ἀκόμη μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα, τῆς Καρχηδόνος δὲ μόλις σῴζονται πενιχρά τινα λείψανα ἐρειπίων. Ὁποία ζωηρὰ συγκοινωνία ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἰταλίας μεταξὺ τοῦ Καπιτωλίου καὶ τοῦ Πανθέου; Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δέ, ἐφ' οὗ ἦτο πάλαι ποτὲ ἱδρυμένη ἡ ἐπὶ πέντε ὅλους αἰῶνας θαλασσοκρατήσασα Καρχηδὼν βασιλεύει ἀπόλυτος ἐρημία. Πλὴν τῆς Κορίνθου οὐδεμία ἄλλη ἐχθρικὴ πόλις ὑπέστη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τοιαύτην καταστροφήν, ὡς ἡ Καρχηδών. Ἀφ' οὗ παρεδόθη ἡ ἀκρόπολις καὶ οἱ προασπισταί της 10,000 περίπου ἐσφάγησαν, ἐνέπρησαν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ 17 συνεχεῖς ἡμέρας ἐλυμαίνετο τὸ πῦρ. Καὶ ἡ μὲν πόλις ἰσοπεδώθη, ἅλας ἔσπειραν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ δι' ἀρᾶς ἀπηγόρευσαν τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀνοικοδόμησιν αὐτῆς. Οὕτω δὲ ἡ κλασικὴ ἐκείνη πόλις ἡ κατοικουμένη ὑπὸ 700,000 ἀνθρώπων ἐξηφανίσθη μὲ τοὺς λαμπρούς της ναοὺς ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς.

Καὶ παρὰ τὴν ἀρὰν ὅμως αὐτὴν ἡ ἀπαράμιλλος θέσις τῆς Καρχηδόνος εἵλκυε καὶ παρώτρυνε αὐτοὺς τοὺς Ῥωμαίους, τοὺς μετέπειτα κυρίους της, εἰς ἀνέγερσιν ταύτης· 24 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνος ἤρχισεν ὁ πρῶτος οἰκισμός. Αἱ πρῶται ἀπόπειραι ἀπέτυχον· ἐπὶ τέλους ὅμως ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἀνήγειραν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ὑπ' αὐτῶν καταστραφείσης Καρχηδόνος νέαν πόλιν. Ταχέως δὲ ηὐξήθη ἡ Ῥωμαϊκὴ αὕτη Καρχηδὼν καὶ κατέστη ἡ δευτέρα κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ῥωμαϊκῆς κοσμοκρατορίας πόλις. Κατέστη δὲ διὰ τοῦ χρόνου καὶ ἑστία τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ ἑστία τρυφῆς, ἡδονῶν καὶ πάσης διαφθορᾶς. Ἀξιομνημόνευτον δὲ παράδειγμα τούτου εἶναι αὐτὸς ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὅστις, νέος ὢν εἶχεν ἐν Καρχηδόνι πάντα τὰ ἐφόδια νὰ μορφώσῃ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ κορέσῃ τὴν ἄσβεστον δίψαν τῆς φιλομαθείας του, ἀντλῶν ἐκ τῆς διδασκαλίας ὀνομαστῶν φιλοσόφων, ἀλλὰ καὶ ὀλίγον ἔλειψε, ἀντὶ νὰ καταστῇ εἷς τῶν πρώτων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων, νὰ καταστραφῇ μᾶλλον εἰς τὸ τέλμα τῆς φιληδονίας καὶ τῶν ἄλλων παρεκτροπῶν τῆς τρυφηλῆς ταύτης πόλεως. Ἡ δευτέρα αὕτη Καρχηδὼν ἐξεπολιορκήθη καὶ ἐδῃώθη ὑπὸ τῶν βανδάλων, βραδύτερον δὲ κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Βελισαρίου, ὅστις πρὸς τιμὴν τοῦ μονάρχου του μετωνόμασε ταύτην Ἰουστινιάνειαν. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν βυζαντινῶν ἕνα μόνον αἰῶνα ὑφίστατο, ὕστερον δὲ κατέκτησαν καὶ κατέστρεψαν αὐτὴν οἱ Ἄραβες. Ἡ τελευταία δὲ αὕτη καταστροφὴ φαίνεται ὅτι ἦτο καὶ ἡ μεγαλειτέρα, διότι ἐκ τῆς τέφρας τοῦ ἀραβικοῦ πυρὸς οὐδέποτε πλέον ἠδυνήθη νὰ ἀνακύψῃ ἡ Καρχηδών, τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἔκτοτε ἐπὶ 9 ὅλους αἰῶνας ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς ἱστορίας· ἀναφαίνεται δὲ μόνον ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ 5ος ἦλθε εἰς βορ. Ἀφρικὴν καταδιώκων τοὺς βαρβαρινοὺς πειρατάς. Ἀλλὰ καὶ τότε αἱ λέξεις Καρχηδὼν καὶ καταστροφὴ ἦσαν ἀναποσπάστως συνδεδεμέναι. Ὀλίγοι μόνον ἱσπανοὶ στρατιῶται ἤρκεσαν κατὰ 1535 νὰ καταστρέψωσι καὶ πάλιν τὰς πενιχρὰς ποιμενικὰς καλύβας, αἵτινες ἦσαν ἐγκατεσπαρμέναι πέριξ ἑνὸς μωαμεθανικοῦ τεμένους.

Μετὰ ταῦτα, ἄγνωστον ἀκριβῶς πότε, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Καρχηδόνος ἐκτίσθησαν πέντε ῥυπαραὶ

ἀραβικαὶ κωμοπόλεις, συνοικισθεῖσαι ὑπὸ ποιμένων βεδουΐνων, καὶ τῶν ὁποίων μᾶλλον εὐπρεπής, ἀξία τουλάχιστον τοῦ ὀνόματος κώμης εἶναι ἡ καλουμένη Sidi Bon Said. Ἀπό τινων δὲ ἐτῶν ἱδρύθησαν καὶ ἀξιόλογά τινα οἰκοδομήματα, μεγαλοπρεπὴς ναός, δύο ἀνάκτορα καὶ μουσεῖόν τι ἀρχαιοτήτων, ἔργα πάντα ταῦτα τοῦ γνωστοῦ καρδιναλίου Lavigerie. Μακρόθεν δὲ ἑλκύουσι τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα τὴν προσοχὴν τοῦ καταπλέοντος εἰς τὴν ἀφρικανικὴν ἀκτήν. Εἶναι ἀληθῶς ἄξιον θαυμασμοῦ τὸ θάρρος τοῦ ἀνδρὸς ὅστις ἀπεφάσισε μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα νὰ ἐγείρῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπου πᾶν ἔργον τῆς ἀνθρωπίνης χειρὸς φαίνεται καθιερωμένον εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὄλεθρον. Εἰς πάντα δὲ συλλογιζόμενον τὰς πολλαπλᾶς καταστροφὰς τὰς ὁποίας ὑπέστη ἐκ διαδοχῆς ἡ Καρχηδὼν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, Βανδάλων, Ἑλλήνων, Ἀράβων καὶ Ἱσπανῶν προσπίπτει αὐτόματος ἡ σκέψις, εἰς ποῖον ἄρα γε λαὸν ἐπιφυλάσσεται καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν οἰκοδομημάτων τούτων τοῦ εἰρημένου Γάλλου;

Πρὸς τοιαύτας σκέψεις ὅμως μᾶς ἔλειπεν ἡ ἀπαιτουμένη ἠρεμία καὶ γαλήνη. Ἡ ὀχληρὰ ἐπαιτεία τῶν ἐπιχωρίων κατέστρεφε πᾶν εὐλαβὲς καὶ κατανυκτικὸν τῆς ψυχῆς αἴσθημα, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ αἰσθανθῶμεν ὅλην τὴν ἀντίθεσιν τῆς πάλαι ποτὲ μεγαλοπρεπείας τῆς χώρας ταύτης πρὸς τὴν σημερινὴν ἀθλιότητα καὶ ῥυπαρότητα.

Μόλις ἡ συνοδεία μας εἶχε πατήσῃ τὴν δύσβατον ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τοὺς λόφους τῆς Καρχηδόνος καὶ ἐπολιορκήθημεν ἀμέσως ὑπὸ ἐπαιτούντων ἀράβων παίδων, ἡμιγύμνων καὶ φρικωδῶς ῥυπαρῶν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἔτεινον κενὴν τὴν χεῖρα ζητοῦντες ἐλεημοσύνην, ἄλλοι δὲ μᾶς προσέφερον, νομίσματα ἢ θραύσματα μαρμάρου πρὸς ἀγοράν. Οἱ πρεσβύτεροι δὲ ἐξ αὐτῶν ἤθελον νὰ μᾶς ὁδηγήσουν εἰς τὸν «Οἶκον τοῦ Ἀννίβα». Οἱ δακτύλιοι δέ, τὰ χαλκᾶ ἀντικείμενα καὶ τὰ λοιπὰ εὑρήματα, ἅτινα παρέχουσιν εἰς πώλησιν, δὲν εἶνε κίβδηλα, ὡς ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ πολλῆς εὐχερείας χαλκεύονται, ἀλλ' ἀναμφιβόλως γνήσια, ἅτινα τυχαίως ἢ ὑπὸ τῆς βροχῆς ἀποκαλυπτόμενα περισυλλέγονται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων.

Ἡ ὁδὸς ἠρέμα ἀποκλινομένη φέρει πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Εὔσωμα βότανα καὶ θάμνοι καλύπτουσι τὸ ἔδαφος, κυριαρχοῦσι δὲ ἡ μυρσίνη, ἡ συκῆ, ὁ κάκτος καὶ ἡ ἀλόη. Ἀγέλη προβάτων βόσκει σήμερον μεταξὺ τῶν συντριμμάτων, ἅτινα καλύπτουσι τὸ πάλαι ποτὲ καταυγάζον ἐκ μαρμάρου ἑστιατόριον γερουσιαστοῦ, ἢ τὴν πολυτελῆ αἴθουσαν ἁβρᾶς τινος καλλονῆς τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ. Πολιὸς δὲ ἐπαίτης, τετυφλωμένος σχεδὸν ὑπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς ὀφθαλμίας, κάθηται ἐπὶ βάθρου, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βελισσαρίου ἐκόσμουν περιφανῆ μνημεῖα ἐκ μαρμάρου ἢ καὶ χαλκοῦ.

Ἄγριαι ὑλακαὶ κυνῶν μᾶς ὑποδέχονται, σημεῖον ὅτι εὑρισκόμεθα πλησίον οἰκισμοῦ ἀνθρώπων. Καὶ ἀληθῶς εὑρισκόμεθα ἐν Λαμάλκᾳ. Αἱ κατοικίαι της εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπόγειοι, σκοτειναί, ἀφιλόξενοι. Ἄραβες ποιμένες μεταχειρίζονται τὰς ἀρχαίας ῥωμαϊκὰς δεξαμενὰς ὡς κατοικίας μὲν δι' ἑαυτούς, ὡς σταύλους δὲ διὰ τὰ κτήνη των. Ταχέως προχωροῦμεν, πάντοτε ὑψηλότερον βαίνοντες μεταξὺ λειψάνων ὑπὸ τῆς χλόης κεκαλυμμένων, καὶ μετ' ὀλίγον εὑρισκόμεθα ἐπὶ ἑνὸς τῶν λόφων τῆς Καρχηδόνος. Λαμπρὸν δὲ θέαμα ἐξαπλοῦται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Ἡ θάλασσα, ἡ γαλανὴ καὶ γαληνιῶσα θάλασσα· ἄνευ τῆς θαλάσσης εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις τὴν Καρχηδόνα. Ἡ σπουδαιοτάτη ἐμπορικὴ πόλις τοῦ κόσμου ἐπὶ πέντε ὅλους αἰῶνας ἀνεπαύετο ἐπὶ τοῦ κινητοῦ τούτου ὑποβάθρου ἀσφαλῶς ὡς ἐπὶ τῶν ἐκ γρανίτου ὤμων τοῦ Ἄτλαντος. Ἡ θάλασσα ἦτο τὸ ζωτικὸν στοιχεῖον τῆς Καρχηδόνος, ἦτο ἡ ἀρχὴ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς, ἦτο ἡ αἰτία καὶ ὁ μάρτυς τῆς καταστροφῆς της. Ἦτο τὸ μόνον καὶ τὸ πᾶν δι' αὐτήν.

Φόρος εἰς τὴν ἐπαιτείαν

Οἱ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἡττηθέντες Καρχηδόνιοι ὤφειλον νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Ἡ γερουσία τῆς Καρχηδόνος, ἥτις ᾐσθάνετο ἤδη ἐπὶ τοῦ τραχήλου της τὸν πόδα τοῦ Σκιπίωνος, ἔστειλεν ἀλλεπαλλήλους πρεσβείας εἰς Ῥώμην διὰ νὰ διαπραγματευθῶσι τοὺς ὅρους τῆς παραδόσεως, τοὺς ἥκιστα τιμητικούς. Καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν 300 παῖδας, γόνους τῶν εὐγενεστέρων οἴκων τῆς Καρχηδόνος ὡς ὁμήρους, ἔπειτα δὲ ἀπήτησεν ἡ Ῥώμη παρὰ τῶν Καρχηδονίων νὰ ὑπακούωσιν εἰς πάσας τὰς διαταγὰς τῶν ὑπάτων, καὶ μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον θὰ διέσῳζον ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν, ἔδαφος καὶ ἰδιοκτησίαν. Τοῦτο βεβαίως οὐδὲν ἀγαθὸν προοιωνίζετο, ἀλλὰ καὶ τί ἠδύναντο ἄλλο οἱ ἡττημένοι νὰ πράξωσιν ἢ σιωπηρῶς νὰ ὑποταχθῶσιν ; Μετὰ σφοδρᾶς μὲν ἀγανακτήσεως, ὑπήκουσαν ὅμως, καὶ ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἀπήτησαν τὸν ἀφοπλισμὸν τῆς πόλεως. Παρέδωκαν τὰ ὅπλα, ἐκένωσαν τὰς ἀποθήκας, ἀφήρεσαν ἀπὸ τῶν χωμάτων καὶ προτειχισμάτων τὰς πολεμικὰς μηχανὰς καὶ ἐγύμνωσαν τὰ νεώρια τοῦ στόλου. Δὲν ἠρκέσθη ὅμως εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐξευτελισμοὺς ὁ σκληρόκαρδος νικητής. Ὁ τελευταῖος ὅρος ἦτο νὰ ἐγκαταλίπωσιν οἱ Καρχηδόνιοι τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ νέαν πόλιν μεσογειοτέραν νὰ ἱδρύσωσιν. Οἱ Καρχηδόνιοι ὅμως ἐπροτίμησαν τὸν θάνατον μᾶλλον ἢ τὴν ἀτίμωσιν αὐτὴν νὰ ὑποστῶσι. Καὶ ἦτο ἀληθῶς ὑπεράνθρωπος ἀπαίτησις νὰ ζητήσῃ τις νὰ ἀποστερήσῃ τοὺς Καρχηδονίους τὴν θέαν τῆς θαλάσσης, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ βάσις καὶ ἡ πηγὴ τοῦ μεγαλείου των, καὶ δι' ἧς ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἄπειρος πλοῦτος εἰσήχθη εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν.

Ταχέως ἀνέκυψεν ἐκ τῆς πρώτης ἐκπλήξεως ἡ Καρχηδὼν καὶ ἀνηγέρθη εἰς ἄμυναν ἀπελπιστικήν. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίστευον ὅτι εὐχερέστατον ἔργον ἦτο ἡ κατάληψις πόλεως ἀφοπλισθείσης ἤδη, ἐψεύσθησαν ὅμως εἰς τὰς προσδοκίας των. Οἱ κάτοικοι τῆς Καρχηδόνος ἐξ ἑαυτῶν ἐπρομηθεύθησαν τὰ μέσα εἰ μὴ πρὸς σωτηρίαν, τοὐλάχιστον ὅμως πρὸς ἔντιμον καταστροφήν. Ἐκ πάσης ὕλης ἐχάλκευσαν νέα ὅπλα καὶ πολεμικὰς μηχανὰς καὶ παντὸς εἴδους ἀμυντικὰ μέσα, οὕτω δὲ ἠδυνήθη ἡ πρὸ μικροῦ ἀφοπλισθεῖσα Καρχηδὼν νὰ παρατάξῃ καὶ πάλιν 10,000 μαχητῶν, οἵτινες ἐπὶ τρία ὅλα ἔτη ἀντέσχον προασπιζόμενοι τὴν πατρίδα των.

Πρὶν ἢ κατέλθωμεν εἰς τὴν παραλίαν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ἀφ' ἧς τὸ βλέμμα ἡμῶν ἡδονικῶς ἐπλανᾶτο ἐπὶ τὴν ἄπειρον ἔκτασιν τῆς θαλάσσης τῆς πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐξηπλωμένης, ἐπεσκέφθημεν πρῶτον πανάρχαιόν τι ὑδραγωγεῖον, δι' οὗ διωχετεύετο ὕδωρ ἄφθονον ἀπὸ τινος τῶν λόφων εἰς τὴν παραλίαν καὶ εἰς τοὺς λιμένας. Ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ ὑδραγωγείου τούτου εἶναι ἔργον τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ἔργον προνοίας πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἡγεμονίας Τύνιδος. Μετὰ τὴν ἐπισκόπησιν ταύτην καταβαίνομεν εἰς τὴν ἀκτήν· ἡ μακρὰ πορεία καὶ δροσερὰ τῆς θαλάσσης αὔρα ἐπηύξησαν τὰς διαθέσεις τῶν στομάχων μας. Ὁ ὁδηγὸς τῆς ἐκδρομῆς μας ἐπέδειξεν ἀρχαῖόν τινα θόλον πρὸς τὴν θάλασσαν βλέποντα ὡς κατάλληλον τόπον προχώματος. Ἐκεῖ ἐπὶ λίθων πώρου ἢ καὶ γρανίτου καθήμενοι ἀπελαύσαμεν τοῦ ὀρεκτικοῦ προγεύματος τοῦ ἐν Τύνιδι παρασκευασθέντος, προσβλέποντες ἐνίοτε διὰ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ θόλου εἰς τὴν λευκὴν ὀθόνην παραπλέοντος τινὸς πλοίου καὶ ἐνωτιζόμενοι τὸν ἁρμονικὸν φλοῖσβον τῶν κυμάτων ἅτινα εἰς ὀλίγα μόνων βήματα πρὸ ἡμῶν ἐξεχύνοντο ἠρέμα εἰς τὴν ἀκτήν.

("Επεται τὸ τέλος) Ε. ΒΙΡΑΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΦΑΒΡ

Ὁ μυθιστοριογράφος Φερδινάνδος Φάβρ τυγχάνει ἄγνωστος εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν γεῦσιν πολλάκις παρατίθενται ἔργα ἀσυγκρίτως ὑποδεέστερα ἐκείνων τὰ ὁποῖα παρήγαγεν ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεύς, ὁ πρὸ τριακονταετίας χαρακτηρισθεὶς ὑπὸ τοῦ διασήμου κριτικοῦ Σαινμπὲβ ὡς «δυνατὸς μαθητὴς τοῦ Βαλζάκ». Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πατρίδα του δὲν ἀπολαύει μεγάλης τινὸς δημοτικότητος, περιωρισμένος δὲ εἶνε ὁ κύκλος τῶν ἀναγνωστῶν του, οἵτινες ὅμως, ὡς συνήθως συμβαίνει, ἀντισταθμίζουν τὴν ὀλιγότητά των διὰ θρησκευτικῆς ἀφοσιώσεως. Ἄλλως τε καὶ ὁ Φάβρ δὲν εἶνε οὐδ' ἀκραιφνὴς Παρισινός, οὐδὲ κατοικεῖ εἰς τὰ Παρίσια, ὅπου μυρίοι δρόμοι ἄγουσιν εἰς τὸν διαφημισμόν, ὄνειρον τοῦ ὁποίου τὴν πραγματοποίησιν εὔκολα ἐπιτυγχάνουν καὶ μέτριοι συγγραφεῖς.

Ἐν μέσῳ τῆς συγχρόνου γαλλικῆς φιλολογίας, ἔγραψε κριτικός τις, ὁ Φάβρ διατελεῖ ὡς ἐν ἀπομονώσει. Δὲν εἶνε Παρισινός, ἀλλ' εὔρωστος καὶ ἐμβριθὴς ὀρεσίβιος, ἄγριος δι' ἰσχυρᾶς πεπροικισμένος φαντασίας, ὅστις ἀποκρούει τὰς τετριμμένας διηγήσεις τὰς ἀρεσκούσας εἰς ὅλους, καὶ συγγράφει ἐπιπόνως καὶ ἐν πεποιθήσει βιβλία ἁδρά, ἀτελῆ, καὶ ὡραῖα, τῶν ὁποίων τὴν δυνατὴν οὐσίαν ὀλίγοι εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἐκτιμήσουν ἐκ πρώτης ὄψεως. Τὰ πάντα συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ καταστήσουν ἰδιάζον ὅλως τὸ τραχὺ καὶ σύμπυκνον ἔργον του : οἱ ἥρωές του, ἱερεῖς ἢ χωρικοὶ πρωτογενῶν ἠθῶν· ὁ τόπος, ἐν ᾧ δρῶσιν οὗτοι, πολίχνη τις ἀπωτάτη· ἡ μέθοδός του τέλος, ἀνακαλοῦσα εἰς τὴν μνήμην τὴν τοῦ Βαλζάκ, ἀσυνήθης εἰς τὸ σύγχρονον μυθιστόρημα. Ἔργον αὐστηρόν, ῥωστικόν, μονότονον, δυσπρόσιτον, ἐπιβλητικόν, διακοπτόμενον ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐκ διαχύσεων τρυφερότητος, δίκην ἀνθισμένων τοπίων ἐπὶ τῶν κλιτύων ὄρους.

Ὁ Φάβρ ἐγεννήθη τὸ 1830 ἐκ πατρὸς ἀρχιτέκτονος· ἔχων θεῖον ἱερέα, προωρίζετο διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον· διὸ καὶ ἐσπούδασεν εἰς ἱερατικὰς σχολάς. Ἀλλὰ παρῃτήθη τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, καὶ μεταβὰς εἰς Παρισίους, ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν. Τὸ πρῶτόν του δημοσίευμα εἶνε τόμος ποιημάτων κατὰ τὸ 1853, ὅστις ὅμως δὲν ἐπροξένησε καμμίαν ἐντύπωσιν. Ὁ ποιητὴς νοσήσας ἐπέστρεψε πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Γαλλίαν, ἔνθα ἀρχῆθεν διέτριβεν, ἤρχισε δὲ νὰ ἐργάζεται, μελετῶν

καὶ περιγράφων τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰ ἤθη τῶν κληρικῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εἶχε ζήσει, καὶ τῶν ὁποίων ἦτο ἀκριβὴς γνώστης. Ἐδημοσίευσε δὲ πρῶτον τὸ 1862 τὸ μυθιστόρημα «Κουρβεζὸν» καὶ μετὰ ἓν ἔτος τὸν «Ἰούλιον Σαβινιάκ» ὑπὸ τὸν περιληπτικὸν τίτλον «Σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου τῶν κληρικῶν». Τὸ πρῶτον ἀνέδειξεν αὐτὸν συγγραφέα πολλοῦ λόγου ἄξιον, ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ Σαινμπέβ, καὶ ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ ἥρως τοῦ πρώτου αὐτοῦ μυθιστορήματος, ὁ ἀββᾶς Κουρβεζὸν εἶνε ἅγιος ἄνθρωπος, σπαταλῶν ὅσα χρήματα περιέρχονται εἰς χεῖράς του πρὸς ἔργα φιλανθρωπικὰ καὶ χριστιανικά. Κατέφαγεν οὕτω καὶ τὴν μητρικήν του περιουσίαν, περιῆλθε δὲ εἰς τοιαύτην ἀπορίαν χρημάτων ὥστε ὁ ἁρμόδιος ἐπίσκοπος διὰ νὰ μὴ ἔχῃ πλέον τί νὰ ἐξοδεύῃ, τὸν ἀπέστειλεν εἰς μακρυνόν τι ὀρεινὸν καὶ πτωχικὸν χωρίον. Μόλις ἔφθασεν εἰς αὐτὸ μετὰ τῆς μητρός του, ἐφρόντισε κατὰ πρῶτον νὰ περισυλλέξῃ εἰς τὸ πρεσβυτέριον μίαν πτωχὴν καὶ πολλὰ παιδία ἄπορα. Ἀλλ' ἔτυχε νὰ ἔχῃ γειτόνισσαν τὴν Σεβεραγκέττην, κόρην εὐσεβῆ, ὀρφανὴν καὶ πλουσίαν, ἡ ὁποία διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς της ἤρχισε νὰ δίδῃ γενναίας χρηματικὰς παροχὰς εἰς τὸν ἐφημέριον. Ἐκεῖνος ἐπαναλαμβάνει τὴν σειρὰν τῶν διακοπέντων προσφιλῶν ὀνείρων του καὶ ὀνειροπολεῖ τὴν σύστασιν σχολείων· καταπείθει δὲ τὴν κόρην νὰ προσέλθῃ ἀρωγός. Ἀλλ' αὐτὴ εἶχε δύο ἐραστὰς χωρικούς, περὶ πολλοῦ ποιουμένους τὴν χεῖρά της καὶ τὰ χρήματά της. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ ἀπαλλαχθῇ τοῦ ἀντιζήλου, τὸν δολοφονεῖ· μυρισθεὶς δὲ ὅτι τὰ χρήματα τῆς ὡραίας του μετηγγίζοντο εἰς τὰ θυλάκια τοῦ ἀββᾶ, ἐνεδρεύει νύκτα τινὰ καὶ ἐπιπίπτει καὶ κατὰ τοῦ ἱερέως ὁ κακοῦργος· ἀλλ' ὁ πτωχὸς ἱερεὺς ῥωμαλέος, ἀμύνεται καὶ φονεύει ἐν τῇ πάλῃ τὸν κακοῦργον. Ἀλλ' ἡμέρας τινὰς μόνον ἐπιζῇ μετὰ τὸ φοβερὸν συμβὰν καὶ ἀποθνήσκει ἐνῷ προσήρχετο διὰ νὰ λειτουργήσῃ.

Τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐπῃνέθη ἡ χάρις καὶ ἡ δύναμις· τὰς ἐν αὐτῷ βιαίας καὶ ἀγρίας σκηνὰς διαδέχονται ἐν ἀντιθέσει σκηναὶ ἐξαισίως ἁπλαῖ καὶ γλυκεῖαι. Περὶ τὰ εἴκοσι μυθιστορήματα συνέγραψεν ὁ Φάβρ, ἐν οἷς «ὁ θεῖός μου Σελεστέν», ὁ «ἀββᾶς Τιγρὰν» καὶ ἄλλα. Εἰς πάντα ἀνεδείχθη ἔξοχος εἰκονογράφος ἠθῶν καὶ χαρακτήρων κληρικῶν, μοναδικὴν οὕτω θέσιν κατέχων ἐν τῇ γαλλικῇ λογοτεχνίᾳ. Αἱ ἱστορίαι του δυνατὸν νὰ εἶνε σχοινοτενεῖς, περίπλοκοι καὶ ταὐτολόγοι, ἀλλ' εἶνε πλήρεις κινήσεως καὶ μεγαλείου. Τὸ ὕφος του βαίνει ἐπιπόνως, εἶνε βαρύ, ἐξεζητημένον, ἀρέσκεται εἰς ὑπερβολάς, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ εὐπαγές, εὔρωστον, οὐσιαστικὸν καὶ γραφικόν. Τὸ κυριαρχοῦν στοιχεῖον ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ εἶνε ἡ δύναμις.

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

ὑπὸ Ἐρρ. Μύργερ, κατὰ μετάφ. Ε. Δ. Ῥοΐδου

ΤΟ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΝ ΔΕΙΠΝΟΝ

— Κυρία μου, εἶπεν ὁ Οὐλρῖχος πρὸς τὴν γειτόνισσαν, καλὸν θὰ ἦτο νὰ πάρετε ἀπ' ἐδῶ τὴν δυστυχῆ ταύτην νέαν. Τὸ θέαμα τοῦτο τὴν σκοτώνει.

— Αὐτὸ τῆς ἔλεγα καὶ ἐγώ, ἀγαπητέ μου κύριε, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ μ' ἀκούσῃ.

— Ζητήσατε τοὐλάχιστον νὰ μάθετε ἀπὸ αὐτὴν τὸ ὄνομα τῶν συγγενῶν της καὶ φίλων διὰ νὰ τοὺς εἰδοποιήσετε.

— Φοβοῦμαι ὅτι ἡ δυστυχισμένη δὲν ἔχει κάνένα, ἀπεκρίθη ἡ γειτόνισσα προσπαθοῦσα νὰ ἐγείρῃ τὴν ὀρφανήν. Αὐτὴ ἤνοιξεν ἐπὶ τέλους τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς ὁποίους ἐταπείνωσεν ἀμέσως ἐνώπιον τοῦ ξένου, ψιθυρίζουσα ἀσυναρτήτους τινὰς λέξεις, ἔπειτα ἔπεσε καὶ πάλιν εἰς τὰ γόνατα ὀδυρομένη.

— Ἡσύχασε, κόρη μου, εἶπεν ἡ γειτόνισσα. Τὰ κλάματα δὲν ὠφελοῦν. Ὅλοι θ' ἀποθάνωμεν. Ἔπειτα δὲν ἔχασες καὶ μεγάλο πρᾶγμα. Ἡ μακαρίτισσα δὲν ἦτο διόλου ἀξιαγάπητη· κακιά, παράξενη, 'ξοδεύτρια. Δὲν ἠμποροῦσε κἀνεὶς νὰ τὴν ὑποφέρῃ. Ἀρώτησε τοὺς γείτονας νὰ ἰδῇς τί θὰ σὲ 'ποῦν.

— Τί εἶναι αὐτὰ τὰ λόγια, εἶπεν ὁ Οὐλρῖχος κυττάζων αὐστηρῶς τὴν κακόγλωσσον παρηγορήτριαν.

— Τῆς λέγω τὴν ἀλήθειαν, ἀπεκρίθη ἐκείνη. Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε, κύριε, τί κακὴ γυναῖκα ἦτον ἡ γραῖα Δουράνδου καὶ πόσον ἐβασάνισε τὴν δυστυχισμένην αὐτὴν Ῥοζίναν, ὅπου ἔχει ἀγγέλου ὑπομονήν. Τὴν ἔδερνε καθ' ἡμέραν καὶ τῆς ἔπερνε ὅλα ὅσα ἐκέρδιζε διὰ νὰ μεθᾷ μὲ ῥώμια καὶ ῥοσόλια, ποῦ τὴν ἔφεραν μίαν ὥραν ἀρχήτερα ἐκεῖ ποῦ κεῖτεται, καθὼς τῆς τὸ ἐπρόλεγεν ὁ γιατρός. Διὰ τοῦτο λέγω κι' ἐγὼ ὅτι δὲν ἀξίζει νὰ τὴν κλαίωμεν. Ὁ θάνατός της εἶναι ξεφόρτωμα...

— Σιωπή, κυρία, ἔκραξεν ὁ Οὐρλῖχος. Οἱ λό-

1 Ἴδε σελ. 45

γοι σας εἰς τοιαύτην στιγμήν, ἐμπρός εἰς αὐτὴν τὴν κλίνην, εἶναι ἀποτρόπαιοι.

Καὶ ἐπειδὴ ἐπέμενεν ἐκείνη νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ Οὐλρῖχος τὴν ἥρπασεν ἀπὸ τὸν βραχίονα καὶ τὴν ὤθησεν ἐκτὸς τοῦ θαλάμου.

Ὅτε ἡ Ῥοζίνα συνῆλθε βαθμηδὸν εἰς ἑαυτὴν καὶ εἶδε καὶ πάλιν τὸν Οὐλρῖχον εἰς τὸ δωμάτιόν της δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως.

— Συγχωρήσατέ με, κυρία μου, εἶπεν ὁ Οὐλρῖχος, τὸ θάρρος μου νὰ εἰσέλθω ἐδῶ.

— Ἀλλὰ δὲν σᾶς γνωρίζω . . . δὲν ἠξεύρω, κύριε. . . ἐψέλλισεν ἐκείνη.

— Πρὸ ὀλίγου ἤκουσα φωνὰς καὶ ἀνέβην νὰ μάθω τί συμβαίνει. Μὲ συγχωρεῖτε ἂν ἔμεινα. Ἀλλὰ βλέπων σας μόνην εἰς τοιαύτην περίστασιν ἐνόμισα καθῆκόν μου νὰ ἐρωτήσω ἂν ἠμπορῶ νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, ἀλλὰ . . . .

— Ὁ θάνατος τῆς μητρός σας ἐπιβάλλει νὰ φροντίσωμεν περὶ πολλῶν πραγμάτων. Πρέπει νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ συγγενεῖς καὶ γνώριμοί σας καὶ νὰ γείνουν καὶ ἄλλα πολλά, τὰ ὁποῖα δὲν ἠμπορεῖτε νὰ κάμετε μόνη. Σᾶς προσφέρω νὰ κάμω ἐγὼ τοὺς ἀναγκαίους δρόμους. Αἱ μικραὶ αὗται ἐκδουλεύσεις εἶναι συνήθεις μεταξὺ γειτόνων, καὶ ἐγὼ εἶμαι γείτων σας. Ὀνομάζομαι Μάρκος Γιλβέρτης καὶ ἐργάζομαι εἰς τὸ ἐργοστάσιον τοῦ κ. Βιγκέντου.

— Ἐγὼ δὲν ἔχω οὔτε συγγενεῖς οὔτε φίλους. Δὲν εἶχα παρὰ τὴν μητέρα μου. Τώρα δὲν ἠξεύρω τί νὰ κάμω, οὔτε τί θὰ γείνω, ἀπεκρίθη κλαίουσα ἡ Ῥοζίνα.

Ἡ τοιαύτη παρὰ πάντων ἐγκατάλειψις καὶ τελεία ἀπομόνωσις τῆς δυστυχοῦς ἐκείνης ἐσυγκίνησε βαθέως τὸν Οὐλρῖχον.

— Ἀφοῦ δὲν ἔχετε οὔτε συγγενῆ οὔτε φίλον κανένα, εἶπεν εἰς αὐτήν, σᾶς παρακαλῶ ἐν ὀνόματι τῆς ἀγάπης σας πρὸς τὴν μακαρίτιδα νὰ μὲ ἀφίσετε νὰ ἐκτελέσω τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ θανάτου της λυπηρὰ καθήκοντα.

Ἀδύνατον ἦτο εἰς τὴν πτωχὴν κόρην ν' ἀποποιηθῇ τοιαύτην καὶ οὕτω προσφερομένην ἐκδούλευσιν. Τὴν ἐπιοῦσαν τὸ λείψανον τῆς γραίας Δουράνδου μετεκομίσθη ἐντὸς εὐπρεποῦς φερέτρου εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ὅπου κατετέθη εἰς ἰδιαίτερον λάκκον, ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ Οὐλρίχου, διὰ νὰ δύναται ἡ ὀρφανὴ νὰ γονυπετῇ ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μητρός της.

Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν κηδείαν ἦλθεν ἡ Ῥοζίνα νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν εὐεργέτην της καὶ ἔπραξε τοῦτο μετὰ σεμνότητος καὶ εἰλικρινείας, ἥτις ηὔξησε τὴν πρὸς αὐτὴν συμπάθειαν τοῦ Οὐλρίχου.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν, ἐπιστρέφων τὸ ἑσπέρας ἐκ τῆς ἐργασίας του ἔλαβε παρὰ τοῦ θυρωροῦ ἐπιστολὴν ἥτις τὸν ἀνησύχησε, διότι ἐφοβεῖτο μὴ ἀνακαλυφθῇ τὸ νέον του ὄνομα καὶ ἡ κατοικία του παρά τινος τῶν ἀρχαίων του φίλων. Ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ ἔφερε τὴν ὑπογραφὴν τῆς Ῥοζίνας καὶ περιεῖχε τὰ ἑξῆς:

«Κύριε Μάρκε,

«Συγχωρήσατέ με ἂν ἔλαβα τὸ θάρρος νὰ σᾶς γράψω. Ἔχω κακήν τινα εἴδησιν νὰ σᾶς ἀναγγείλω καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἔλθω εἰς τὸ δωμάτιόν σας, διότι ὑπάρχουσι κακαὶ γλῶσσαι, εἰς τὰς ὁποίας ἡ εὐεργεσία σας ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ λέγουν πολλὰ δυσάρεστα ἐναντίον μας. Τοῦτο μὲ λυπεῖ πολὺ καὶ ἤθελα νὰ σᾶς ἰδῶ μίαν στιγμήν. Σήμερον τὸ ἑσπέρας κατὰ τὴν ἐπιστροφήν μου ἐκ τοῦ ἐργοστασίου θὰ περάσω ἀπὸ τὴν μεγάλην δενδροστοιχίαν τοῦ Βοτανικοῦ κήπου.

Ῥόζα Δουράνδου».

Ὁ Οὐλρῖχος ἔτρεξεν εἰς τὴν συνέντευξιν τῆς ὀρφανῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπρόσφερε τὸν βραχίονα. Ἡ καρδία της ἔπαλλε βιαίως, τὸ πρόσωπόν της ἦτο κάτωχρον καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑγροὶ ἐκ προσφάτων δακρύων. Ὁδηγήσας αὐτὴν εἰς ἄλλο ὀλιγώτερον συχναζόμενον μέρος τοῦ κήπου τὴν παρεκάλεσε νὰ καθίσωσιν ἐπὶ ἐρήμου ἑδωλίου.

— Τί συνέβη, Ῥοζίνα; ἠρώτησεν αὐτήν.

— Δὲν τὸ ἐννοήσατε ἐκ τῆς ἐπιστολῆς μου; Εἶπαν φρικώδη πράγματα, ἐπρόσθεσε καταπόρφυρος ἐξ αἰδήμονος ἀγανακτήσεως.

— Καὶ τί εὐρῆκαν νὰ εἰποῦν; ὅτι ἤμην ἐραστής σας;

— Ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ἡ λύπη μου ἦτο κωμῳδία κερδοσκοπική, ὅτι τὸ παζάρι ἔγεινε πρὸ τῆς νεκρικῆς κλίνης τῆς μητρός μου.

— Τοῦτο εἶναι ἀληθῶς βδελυρόν.

— Καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸ ἐπαναλαμβάνει ὅλη ἡ γειτονιά.

— Καὶ πῶς νὰ τοὺς ἐμποδίσωμεν, νὰ τὸ λέγουν; Ἡ μοχθηρία των δὲν μ' ἐκπλήττει. Ἐννοῶ τὴν ἀγανάκτησίν σου, καλή μου κόρη, ἀλλ' ἐγὼ θὰ ἠπόρουν ἂν δὲν μᾶς ἐσυκοφάντουν. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα πολλοί, εἰς τῶν ὁποίων τὸν νοῦν δὲν χωρεῖ ὅτι δύναταί τις νὰ κάμῃ καλὸν χωρὶς κακὸν σκοπόν. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ συγκάτοικοί μας, τοὺς ὁποίους ποτὲ δὲν θὰ πείσωμεν, ὅ,τι καὶ ἂν κάμωμεν, ὅτι αἱ σχέσεις μας εἶναι ἀθῶαι.

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, σκιὰ διαβάτου διῆλθε πρὸ τοῦ καθίσματος αὐτῶν καὶ συγχρόνως ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα:

— Καλὴ διασκέδασις, περιστεράκια μου.

Καὶ οἱ δύο ἀνεσκίρτησαν, ἀναγνωρίσαντες μίαν τῶν γειτόνων των.

Δ'.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν συνέντευξιν αὐτῶν εἰς τὸν Βοτανικὸν κῆπον, ὁ Οὐλρῖχος καὶ ἡ Ῥοζίνα, ἀναχωρήσαντες ὁμοῦ ἐκ τῆς οἰκίας ὅπου εἶχον γνωρισθῇ, μετέβησαν νὰ συγκατοικήσωσιν εἰς οἴκημα κείμενον εἰς ἀπόκεντρον ὁδὸν παρὰ τὸ Λουξεμβοῦργον.

Τὸ αἴσθημα τοῦ Οὐλρίχου πρὸς τὴν κόρην ἐκείνην ἦτο κατ' ἀρχὰς ἡσυχώτατον καὶ σχεδὸν πατρικόν. Βαθμηδὸν ὅμως ἐννόησε πρὸς μεγάλην του ἔκπληξιν καὶ χαρὰν ὅτι ἠγάπα τὴν Ῥοζίναν. Τοῦτο τοῦ ἐφάνη ὡς ἀνάκτησις αἰσθήσεως ἀπολεσθείσης.

Νέος τότε βίος ἤρχισε δι' αὐτόν. Τὴν πικρὰν μισανθρωπίαν καὶ ἀηδίαν παντὸς ἐπιγείου, τὴν πρὶν διαφαινομένην ὑπὸ πᾶσαν πρᾶξιν καὶ πάντα λόγον

του, ἀντικατέστησαν βαθμηδὸν αἰσθήματα ἡμερώτερα. Ἡ ἀνάμνησις ὅμως τῶν παλαιῶν ἡμερῶν ἐπεσκίαζε πολλάκις τὴν εὐτυχίαν του ὡς προφητεία μέλλοντος ἀπαισίου. Τὰ φαντάσματα τῶν γυναικῶν τὰς ὁποίας εἶχεν ἀγαπήσει τὸν ἐπολιόρκουν τότε, ψιθυρίζοντα εἰς τὸ ὠτίον του: «Ἐνθυμοῦ τὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα σ' ἐδώκαμεν! Ὡς ὅλαι αἱ ἄλλαι ὅπου ἠγάπησες, οὕτω καὶ τὸ νέον σου εἴδωλον σοῦ ἑτοιμάζει καὶ ἄλλην ἀπογοήτευσιν. Φεῦγε λοιπὸν καὶ αὐτήν, τὴν γνησίαν ἀδελφὴν ἡμῶν ὅλων, αἵτινες σὲ ἠπατήσαμεν. Ἀλλὰ καὶ σὺ ἀπατᾶσαι, νομίζων ὅτι τὴν ἀγαπᾷς. Τὸ πρὸς αὐτὴν αἴσθημά σου ὁμοιάζει τὴν μεταδιδομένην εἰς τὰ πτώματα ὑπὸ τοῦ γαλβανικοῦ ῥεύματος ψευδοζωήν. Μὴ πιστεύῃς εἰς νεκραναστάσεις».

Ἀλλ' ἀνεγείρων τὴν κεφαλὴν ἔβλεπε πρὸ αὐτοῦ τὴν Ῥοζίναν εὐτυχῆ καὶ ὡραίαν. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ νεανικὴ εὐθυμία αἵτινες ἐπλήρουν τὴν καρδίαν της ἐξεχείλιζον εἰς ᾄσματα καὶ μειδιάματα. Παρατηρῶν τὸ γλυκὺ αὐτῆς πρόσωπον καὶ κηλούμενος ὑπὸ τῆς εὐήχου φωνῆς της ἐφαντάζετο τὴν ἐρωμένην του ὡς ἀγαθήν τινα Μοῖραν λέγουσαν εἰς αὐτόν:

— Ἐγὼ εἶμαι ἡ νεότης σου, τὴν ὁποίαν τόσον κακὰ μετεχειρίσθης. Τὴν ἐδίωξες πρὸ τῆς ὥρας καὶ αὕτη ἐπανῆλθε πρὸς σέ. Ἄφες την νὰ σ' ὁδηγήσῃ ὅπου θέλει. Μέχρι τοῦδε ἠπατήθης ὁσάκις ἐνόμισες ὅτι ἀγαπᾶσαι. Ἀλλ' ἡ σημερινὴ ἀγάπη εἶναι ἀληθινή. Ἀφοῦ τόσον ἐβασανίσθης, ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ γνωρίσῃς τὴν εὐτυχίαν».

Κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας ἠσπάζετο ὁ Οὐλρῖχος τὰς χεῖρας τῆς Ῥοζίνας τόσον περιπαθῶς καὶ ὡμίλει εἰς αὐτὴν γλῶσσαν τόσον λυρικήν, ὥστε ἡ πτωχὴ κόρη, ἀσυνείθιστος εἰς τοιαύτας παραφοράς, συνέβαινε πολλάκις ν' ἀνησυχήσῃ φοβουμένη ὅτι ἐσαλεύθησαν αἱ φρένες τοῦ ἐραστοῦ της.

— Εὐχαριστῶ, Θεέ μου! ἔλεγεν ὁ Οὐλρῖχος. Τώρα πιστεύω εἰς τὴν ἀγαθότητά σου. Γνωρίζεις ὅτι ἡ ζωή μου εἶχε καταντήσει φορτίον τόσον βαρύ, ὥστε ἠθέλησα ἡμέραν τινὰ νὰ τὸ ἀποτινάξω. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ἔκραξα: Λυπήσου με, Θεέ μου! Καὶ σὺ μ' ἐλυπήθης, καὶ ἔστειλες τὴν γυναῖκα ταύτην νὰ μὲ σώσῃ καὶ νὰ μὲ κάμῃ νὰ πιστεύσω εἰς τὴν ἀγαθότητά σου.

Στρεφόμενος ἔπειτα πρὸς τὴν ἐρωμένην του ἐπρόσθετε:

— Καιρὸς ἦτο, καλή μου Ῥοζίνα, νὰ σ' ἀπαντήσω καὶ καλὰ ἔκαμες νὰ μ' ἀγαπήσῃς. Ἂν ἤξευρες . . . Ἀλλὰ τὰ ἐλησμόνησα ὅλα. Ὁ ἔρως σου μ' ἔκαμεν ἄλλον ἄνθρωπον. Ἔπαυσα νὰ μισῶ καὶ νὰ βδελύσσωμαι τὰ πάντα. Τὴν ζωὴν θεωρῶ σήμερον ὡς θεῖον δῶρον, τὸ ὁποῖον ἀδίκως ἐπεριφρόνησα καὶ κατηράσθην.

Ἡ Ῥοζίνα, ἡ οὐδέποτε φυλλομετρήσασα τὸ διθυραμβικὸν γλωσσάριον, δὲν ἐκατελάμβανε πάσας τὰς λέξεις τὰς ὁποίας μετεχειρίζετο ὁ Οὐλρῖχος, ἀλλ' ὑπὸ τὸ σκότος τοῦ γράμματος διέκρινε σαφῶς τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς ταύτην ἀπήντα ἐν ἐλλείψει φράσεων διὰ φιλημάτων.

Οἱ δύο ἐρασταὶ ἐξηκολούθουν νὰ μεταβαίνωσι τακτικῶς ἕκαστος εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του. Οἱ γείτονές των, βλέποντες αὐτοὺς διάγοντας τὸν ἥσυχον καὶ τακτικὸν βίον τῶν φιλοπόνων ἐργατῶν, τοὺς ἐνόμιζον νεονύμφους καὶ πλειστάκις ἐπειράθησαν νὰ σχετισθῶσι μετ' αὐτῶν. Ἀλλ' οὗτοι ἀπέφευγον πᾶσαν σχέσιν προτιμῶντες τὴν μονήρη εὐδαιμονίαν των.

Ἡμέραν τινά, ἐνῷ ὁ Οὐλρῖχος ἦτο μόνος εἰς τὸ οἴκημά του, ἐπεσκέφθη αὐτὸν νέος κύριος κομιστὴς ἐπιστολῆς, φερούσης ἐπιγραφήν: **πρὸς τὸν κ. Κόμητα Οὐλρῖχον Ῥούβρης**, τὴν ὁποίαν ἰδὼν ἔγεινεν ὠχρότατος.

— Νομίζω ὅτι ἀπατᾶσθε, εἶπεν εἰς τὸν ἐπισκέπτην. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη δὲν εἶνε δι' ἐμέ . . : Ἐγὼ ὀνομάζομαι Μάρκος Γιλβέρτης.

— Ὅπως θέλετε, κύριε Κόμη, ἀπεκρίθη μειδιῶν ὁ κομιστής. Ἀλλὰ μὴ φοβεῖσθε νὰ σᾶς προδώσω. Ἔρχομαι ἐκ μέρους τοῦ συμβολαιογράφου σας κ. Μορίνου, ὅστις ἠναγκάσθη διὰ λόγους σπουδαιοτάτους νὰ σᾶς ἀναζητήσῃ καὶ πολλοὺς κατέβαλε κόπους διὰ νὰ σᾶς εὕρῃ. Ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, τὴν ὁποίαν σᾶς παραδίδω ἀδιστάκτως, διότι ηὐτύχησα νὰ σᾶς ἴδω πέρυσιν εἰς τὸ συμβολαιογραφεῖον μας, θὰ μάθετε διατί ἠναγκάσθη ὁ κ. Μορῖνος νὰ σᾶς ἐνοχλήσῃ.

Ὁ Οὐλρῖχος, ἐννοήσας τὸ ἀνωφελὲς τῆς περαιτέρω ὑποκρίσεως ἀπεσφράγισε τὴν ἐπιστολήν, διαλαμβάνουσαν τὰ ἑξῆς:

«Κύριε Κόμη,

«Ἑτοιμαζόμενος νὰ παραχωρήσω τὸ συμβολαιογραφεῖον εἰς τὸν διάδοχόν μου, ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ σᾶς ἴδω καὶ νὰ λάβω τὰς ὁδηγίας σας περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ κεφαλαίου, τοῦ ὁποίου μοῦ ἀνεθέσατε τὴν διαχείρισιν πρὸ δεκαοκτὼ μηνῶν. Αἱ ἐννεακόσιαι ἐκεῖναι χιλιάδες φράγκων ηὔξησαν κατὰ ἓν περίπου τρίτον, χάρις εἰς τὴν προσοδοφόρον αὐτῶν τοποθέτησιν, τῆς ὁποίας δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ καὶ διὰ τὸ μέλλον τὴν ἀσφάλειαν. Ἡ λογοδοσία μου εἶναι ἐν πλήρει τάξει καὶ ἐπιθυμῶ νὰ τὴν ὑποβάλω εἰς τὴν ἔγκρισίν σας πρὶν ἀποχωρήσω. Εὐαρεστηθῆτε λοιπὸν νὰ μοῦ ὁρίσετε τὸν τόπον καὶ τὴν ὥραν μιᾶς συνεντεύξεως, πότε δηλ. πρέπει νὰ περιμένω τὸν κύριον κόμητα Οὐλρῖχον Ῥούβρης εἰς τὸ γραφεῖον μου ἢ πότε νὰ μεταβῶ εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Μάρκου Γιλβέρτη.

Μορῖνος».

— Εἰδοποιήσατε, παρακαλῶ, τὸν κ. Μορῖνον ὅτι θὰ ὑπάγω νὰ τὸν ἰδῶ αὔριον, ἀπήντησεν ὁ Γιλβέρτης εἰς τὸν γραμματέα τοῦ συμβολαιογράφου μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς, ἥτις ἀνεκάλεσεν ἀποτόμως εἰς τὴν μνήμην του ὄνομα καὶ περιουσίαν, τὰ ὁποῖα ἐπροσπάθει νὰ λησμονήσῃ. Ἡ ὑπόμνησις αὕτη ἐπέχυσεν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του δυσαρέσκειαν καὶ κατήφειαν, ἀνησυχήσασαν ἱκανῶς τὴν μετ' ὀλίγον ἐπιστρέψασαν Ῥοζίναν, εἰς τὴν ὁποίαν ἠρκέσθη ν' ἀπαντήσῃ ὅτι ἦτο ὀλίγον ἀδιάθετος τὴν ἑσπέραν ἐκείνην.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Ἡ ἑβδομὰς ἡ λαμπρὰ καὶ ἡλιοφεγγής, μὲ τὴν χλιαρὰν ἀτμοσφαῖραν καὶ τὸν σαπφείρινον οὐρανόν, πόσον ἐντούτοις ὑπῆρξε πένθιμος! Τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου ἐθέρισε μὲ τὴν σπουδὴν ἐκείνην τὴν ἀμείλικτον, τὴν ὁποίαν τοσάκις περιέγραψαν οἱ ποιηταὶ εἰς στίχους ἀποπνέοντας ὀσμὴν λιβανωτοῦ. Τοιούτων στίχων εἶχον ἀνάγκην σήμερον διὰ νὰ παραστήσω ὅλον ἐκεῖνο τὸ πένθος, τὸ ὁποῖον ἔλουε διὰ τῶν χρυσῶν ἀκτίνων του ὁ χειμερινὸς ἥλιος... Ἆ, πόσον κακὴ ἐφάνη τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἡ ἰνφλουέντζα. Ἐπλημμύρισε τοὺς τοίχους μὲ νεκρώσιμα καὶ τὰς ὁδοὺς μὲ κηδείας. Ἡ πτωχεία ἢ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ θανάτου ἀπὸ παντοῦ ἐπρόβαλλον τὴν πάντοτε ἀπαισίαν μορφήν των. Εἰς μίαν ἡμέραν μόνον ἀπὸ τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος διῆλθον δώδεκα κηδεῖαι. Τὸ θέαμα ἦτο εὐγλωττότερον ἀπὸ ὅλα τὰ δελτία τῆς θνησιμότητος, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσαν αἱ ἐφημερίδες. Καὶ τὴν Κυριακήν, ὕστερα ἀπὸ τόσας ἡμέρας αἰθρίας, ὁ οὐρανὸς ἐκαλύφθη ὑπὸ νεφῶν καὶ ἡ βροχὴ ἤρχισε νὰ πίπτῃ μονότονος μὲ μικρὰς μικρὰς σταγόνας. Ἐνόμιζες ὅτι ἦσαν δάκρυα, δάκρυα τὰ ὁποῖα ἔχυνεν ὁ οὐρανὸς δι' ὅλον το πένθος, τὸ ὁποῖον ἐσκόρπισεν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς, τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας τὴν περιέβαλλε διὰ τῆς εὐνοίας ὅλων του τῶν χρωμάτων...

✣

Τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἀπεβίωσε ὁ νομάρχης Ἀττικῆς Γεράσιμος Δρακόπουλος. Ἡ πρόωρος ἀπώλεια ἀνδρός, τόσον ἐπαξίως καταλαβόντος ὑψηλὰς ἐν τῇ πολιτείᾳ θέσεις, καὶ διὰ τὴν ἱκανότητά του καὶ διὰ τὴν ἀμερόληπτον τοῦ καθήκοντος ἐκτέλεσιν καὶ διὰ τὸν ἀξιάγαστον αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἐβύθισεν εἰς πένθος τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν καὶ ἰδίᾳ τοὺς συμπολίτας του κεφαλλῆνας, παρὰ τῶν ὁποίων τόσον ὁ Δρακόπουλος ἠγαπᾶτο. Ἡ κηδεία του ἐτελέσθη τὴν ἐπομένην δημοτελής. Ἐπὶ τοῦ φερέτρου κατετέθησαν πολλοὶ στέφανα, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο ὁ τοῦ Βασιλέως, δι' ἰδιαιτέρας φιλίας τιμῶντος τὸν μεταστάντα. Εἷς τῶν ὑπασπιστῶν Του ἠκολούθησε τὴν κηδείαν μέχρι τοῦ τάφου, αὐτὸς δὲ ὁ Βασιλεὺς παρευρέθη ἐν τῇ Μητροπόλει κατὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας ἀσπασθεὶς τὸν νεκρὸν συγκεκινημένος, ἀπεχώρησεν. Ὁ καθηγητὴς κ. Μεσολωρᾶς ἐξεφώνησε τότε τὸν ἐπικήδειον, ἐν ᾧ ἐξῆρε τὰς σπανίας πράγματι τοῦ μεταστάντος ἀρετὰς καὶ ἐξιστόρησε τὸν ἀνεπίληπτον βίον του.

Δεκαπενταετὴς ὁ Δρακόπουλος εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ὑπηρετῶν ὡς γραφεὺς παρὰ τῇ ἐκτελεστικῇ Ἀστυνομίᾳ τῆς πατρίδος του, ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν. Εἰκοσαετὴς ἐγένετο γραμματεύς, ὀλίγῳ δὲ βραδύτερον διωρίσθη ἀστυνόμος Λευκάδος. Τῷ 1866 διωρίσθη Νομάρχης Κυκλάδων, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην παρέμεινε μέχρι τοῦ 1875, ὅτε ἀπολυθείς, ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν. Τῷ 1883 ἐπιστρέψας ἐξελέγη Δήμαρχος Κρανίων τῆς Κεφαλληνίας καὶ τέλος τῷ 1892 διωρίσθη Νομάρχης Ἀττικῆς. Ὁ Δρακόπουλος ἔφερε τὸ παράσημον τῶν Ταξιαρχῶν, ὡς μόνην ἀμοιβὴν τῆς μακρᾶς καὶ εὐσυνειδήτου αὐτοῦ ὑπηρεσίας.

✣

Εἶνε ἐξαιρετικὴ ἡ ὄψις τῆς αἰθούσης τοῦ Παρνασσοῦ ὅταν γίνεται ἀνάγνωσμα μὲ προβολὴν φωτεινῶν εἰκόνων. Τὸ προεδρεῖον εἶνε κατειλημμένον ὑπὸ τῆς συσκευῆς, ὄπισθεν δὲ τοῦ βήματος ὑψοῦται τὸ μέγα διάφραγμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προβάλλονται αἱ εἰκόνες. Εἰς τὸ ἐξαιρετικὸν αὐτό, κατὰ τὸ τελευταῖον ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Σοφούλη, προσέθετε καὶ ἡ γυψίνη προτομὴ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους, ἐστημένη ἐπὶ τραπεζίου παρὰ τὸ βῆμα. Περὶ τοῦ ἐξαισίου τούτου καλλιτεχνήματος ὡμίλησε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ ἡμέτερος συνεργάτης καὶ ἀρχαιολόγος. Τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον ἤκουσε μετ' ἐνδιαφέροντος ἀδιαπτώτου τὴν ὡς καλλιτέχνου ἐκτίμησιν τοῦ μεγάλου Πραξιτέλους καὶ τὴν αἰσθητικὴν ἀνάλυσιν τοῦ Ἑρμοῦ του. Τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Σοφούλη εἶχε χαρακτῆρα διαλέξεως ἢ μᾶλλον παραδόσεως. Ὁ ῥήτωρ ἀνῆλθε τὸ βῆμα ἄνευ χειρογράφων, ἀνέπτυξε δὲ τὸ θέμα του ἐκ τοῦ προχείρου, τῇ βοηθείᾳ ὀλίγων σημειώσεων, τὰς ὁποίας ἐκράτει. Κατὰ στιγμὰς τὸ ἠλεκτρικὸν τῆς αἰθούσης ἐσβύνετο, ἐπὶ τοῦ διαφράγματος δ' ἐπρόβαλλεν ἡ γυμνὴ τοῦ ἀγάλματος καλλονή, τῆς ὁποίας τὸν λόγον ἔδιδεν εὐκρινέστατα καὶ ἀναλυτικώτατα ὁ λόγος τοῦ κ. Σοφούλη. Οὕτως οἱ ἀκροαταὶ ἀπῆλθον γνωρίζοντες ὄχι μόνον ὅτι εἶνε, ἀλλὰ καὶ διατὶ εἶνε ὡραῖος ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους.

✣

Πρᾶγμα πολὺ σπάνιον, μὰ τὴν ἀλήθειαν! Ἐγένετο ἐσχάτως καὶ μία μονομαχία διὰ πιστολίου μὲ ἀποτέλεσμα. Ὁ κ. Πόνς, νέος ἐκ Πειραιῶς, ἐπληγώθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του κ. Βατίστα, φοιτητοῦ, σοβαρῶς κατὰ τὴν ὀσφυακὴν χώραν. Ἐφημερίδες τινές, βλέπουσαι ὅτι τὸ ἔθιμον ἔπαυσε πλέον νὰ εἶνε ἀκίνδυνον, ἤρχισαν νὰ συνιστῶσιν αὐστηρὰ κατ' αὐτοῦ μέτρα. Ὁ φονεύων ἐν μονομαχίᾳ, λέγουν, πρέπει νὰ τιμωρῆται ὡς φονεὺς ἐκ προμελέτης, νὰ συμπεριλαμβάνωνται δὲ εἰς τὴν τιμωρίαν καὶ οἱ μάρτυρες καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἰατροί. Νὰ ἰδοῦμεν τότε ποῖος θὰ τολμᾷ νὰ μονομαχήσῃ διὰ ψύλλου πήδημα...

✣

Ὁ παρ' ἡμῖν ψιλογράφος κ. Γ. Παπουλιᾶς, τοῦ ὁποίου καὶ ἄλλα ἔργα ἀνέφερεν εὐφήμως ὁ τύπος, κατασκευάζει τώρα ἐπὶ πλακὸς ἐκ σινικοῦ ἀργύρου ἓν πρωτοτυπώτατον Ποιητικὸν Πάνθεον. Ἐπὶ τῆς πλακὸς αὐτῆς διὰ τῆς θαυματουργοῦ του ψιλογραφίας, θὰ περιλάβῃ ποιήματα 154 ποιητῶν ἑλλήνων ζώντων καὶ νεκρῶν, τὴν συλλογὴν δὲ αὐτήν, διὰ τὴν ὁποίαν θὰ χρειάζεται μικροσκόπιον, θὰ δωρήσῃ εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας.

✣

Ἐκ τοῦ Σκρίπ:

Διάλογος μεταξὺ καθηγητοῦ καὶ μαθητοῦ κατὰ τὸ μάθημα τῆς Ψυχολογίας.

Καθηγητής. — Δέν μου λέγεις, τί ἐστι ὄρεξις;

Μαθητὴς (ἀπορῶν). — Νὰ σᾶς πῶ, κύριε καθηγητά, περὶ ὀρέξεως... οὐδεὶς λόγος!

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 22 Δεκεμβρίου 1893. Ὁ ἑταῖρος τῆς σχολῆς Μαξιμιλιανὸς Μάϋερ παρέχει ὅλως νέαν καὶ προσοχῆς ἀξίαν ἑρμηνείαν τοῦ λεγομένου «σπλαγχνόπτου». Χαλκῆ τις εἰκὼν «σπλάγχνα ὀπτῶσα» ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, παριστῶσα κατὰ τὰ παραδεδομένα νέον τινὰ δοῦλον τοῦ Περικλέους. Ὑποτίθεται δὲ συνήθως ὅτι τὸ πρότυπον παριστάνετο καθήμενον ὀκλαδὸν παρὰ τὴν πυράν, διὸ ἀπόπειραι ἔγιναν συνταυτισμοῦ τῆς εἰκόνος ταύτης μετ' ἄλλων ἀναφερομένων γλυπτῶν ἔργων τοῦ Φειδίου. Ὁ κ. Μάϋερ ὅμως ἀκολουθῶν τοὺς συγγραφεῖς, τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰς ἐπὶ ἀγγείων παραστάσεις κατέδειξεν ὅτι ἡ τῶν σπλάγχνων ὄπτησις ἦτο θρησκευτικὴ τελετουργία, καθ' ἣν ὁ νεαρὸς παρὰ τὸν βωμὸν ὀρθὸς ἱστάμενος ὑπηρέτης κρατεῖ ὕπερθεν αὐτοῦ τὸν ὀβελὸν μὲ τὰ εἰς αὐτὸν ἐμπεπηγμένα κρέατα. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ τὸ περὶ τοῦ σπλαγχνόπτου παραδιδόμενον ὅτι ἦτο ἀνάθημα εὐχαριστήριον εἰς τοὺς θεοὺς καὶ δὴ εἰδικώτερον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν Ὑγίειαν. Ὁ νεαρὸς ὑπηρέτης εἶχε πάθει φαίνεται κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Παρθενῶνος, ἐθεραπεύθη ὅμως διὰ τῆς βοτάνης παρθενίου, ὅπερ ἡ Ἀθηνᾶ κατ' ὄναρ ἔδειξεν εἰς τὸν Περικλέα. Πρέπει λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ ἄγαλμα ἦτο ἱδρυμένον ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἱεροῦ τῆς θεᾶς, τουτέστι παρὰ τὰ προπύλαια, καὶ δὴ παρὰ τὸν μέγαν αὐτῆς βωμόν. Κατὰ ταῦτα δὲ ἀναπληροῖ ὁ κ. Μάϋερ καὶ ἄγαλμά τι εὑρεθὲν ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ, ἀποκείμενον ἐν τῷ Ἐθνικῷ μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 248, ὅπερ εἶνε ἀντίτυπον ἔργου τοῦ 5ου πρὸ Χρ. αἰῶνος. — Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀμερικανικῆς σχολῆς καθηγητὴς κ. Βαλδστάϊν, ὡμίλησε περὶ τῆς γυναικείας κεφαλῆς, τῆς εὑρεθείσης κατὰ τὰς ἐν τῷ Ἡραίῳ ἀνασκαφὰς καὶ ἐν τῷ Ἐθνικῷ μουσείῳ ἀποκειμένης, ἣν διαφωνῶν πρὸς τὸν Φουρτβαίγγλερ, ἑρμηνεύει ὡς Ἥραν Πολυκλητείου καὶ οὐχὶ ἀττικῆς τέχνης.

Συνεδρίασις τῆς 5 Ἰανουαρίου 1894. Ὁ δεύτερος γραμματεὺς τῆς Σχολῆς κ. Βόλτερς παρουσιάζει νεωστὶ ἐκδεδομένα τινὰ βιβλία: τὰ Θρᾳκικὰ ὑπὸ Ε. Δράκου, τὴν ὑπὸ Σταματιάδου περὶ Θάσου μονογραφίαν καὶ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ εἰκονογραφημένου περὶ Ἄθω ἔργου ὑπὸ τοῦ ἱεροδιακόνου Κοσμᾶ. Τῆς περὶ Θάσου μονογραφίας ἐξαίρει τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῆς γλώσσης τῶν σημερινῶν κατοίκων καὶ τὸ ὁποῖον συνοδεύεται ὑπὸ λεξιλογίου καὶ δειγμάτων τινῶν δημοτικῆς ποιήσεως. Ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται καὶ περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ δεισιδαιμονιῶν τῶν κατοίκων τῆς νήσου. Κατόπιν παραθέτει ὁ κ. Βόλτερς ἐπιγραφάς τινας εὑρεθείσας ἐν Μαγνησίᾳ τῇ παρὰ τὸν Μαίανδρον κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἐνεργηθείσας ἀνασκαφὰς τὸ 1889. Τινὲς εἶχον προευρεθῆ ὑπὸ τῶν περιοίκων ἀναζητούντων λίθους πρὸς οἰκοδομήν, ὡς π. χ. ἡ μεγάλη ἐπιγραφὴ τοῦ ἀρχαίου χρησμοῦ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου εἰς τὴν Μαγνησίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ῥάϊναχ ἐν τῇ Revue des études grecques καὶ ὁ Κοντολέων εἰς τὰς *Ἀνακοινώσεις* τῆς γερμ. ἀρχ. σχολῆς ἐδημοσίευσαν. Ὁ Στράβων (σελ. 648) διηγεῖται ὅτι ὁ Μάγνης Ἀναξήνωρ κιθαρῳδός, ἱερεὺς τοῦ Διὸς ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς πόλεως, ἀνατεθείσης αὐτῷ γραπτῆς εἰκόνος ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἀνδριάντος ἐν τῷ θεάτρῳ. Ὁ ἀνδριὰς ἔφερεν ἐπιγραφὴν ληφθεῖσαν ἐκ τοῦ Ὁμήρου, ἐν τῇ τελευταίᾳ λέξει τῆς ὁποίας αὐδῇ τὸ ὑπογεγραμμένον ἰῶτα εἶχε παραλειφθῆ, ὅπερ ἦτο αἶσχος διὰ τὴν Μαγνησίαν. Εὑρέθη δὲ ὑπὸ τοῦ κ. φὸν Χίλλερ ἐπιγραφὴ πρὸ μικροῦ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς πόλεως, ἐξ ἧς πραγματικῶς λείπει τὸ ὑπογεγραμμένον ἰῶτα. Ἴχνος ὅμως αὐτοῦ εὑρίσκεται συνάμα καὶ φαίνεται ὅτι δευτέρα χεὶρ ἐνεκόλαψεν αὐτὸ κατόπιν, ἵνα σώσῃ τοὺς Μάγνητας ἀπὸ τοῦ αἴσχους τῆς παραλείψεως τοῦ ὑπογεγραμμένου ἰῶτα. Ἄλλαι τινὲς ἐπιγραφαὶ ἀναφέρονται εἰς διδασκαλίαν δραμάτων κατὰ τὸν 1ον πρὸ Χρ. αἰῶνα, ἐν αἷς ἀναφέρεται ἡ χρονολογία κατὰ τοὺς ἄρχοντας, τὸν στεφανηφόρον καὶ τὸν ἀγωνοθέτην, συνάμα δὲ ὁ νικήσας ποιητής, τὸ ἔργον του καὶ ὁ πρωταγωνιστής. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἐξαγόμενον τῶν ἐπιγραφῶν εἶνε ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν «Ῥωμαῖα» τραγῳδίαι καὶ σατυρικὰ δράματα ἐδιδάσκοντο ἐν Μαγνησίᾳ, ὡς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν 5ον καὶ 4ον αἰῶνα πρὸ Χρ. Οὕτως ἐξηγεῖται χωρίον τι τῆς ποιητικῆς τοῦ Ὁρατίου περὶ τοῦ ὅτι τὸ σατυρικὸν δρᾶμα ἔχει λόγον ὑπάρξεως, διότι ὄντως ἐπὶ Ὁρατίου ὑφίστατο τοῦτο ἀκόμη. Ἂν ὅμως ἡ διδασκαλία τῶν δραμάτων ἐγίνετο ἐν Μαγνησίᾳ κατὰ τὸν 1ον αἰῶνα ὡς κατὰ τὸν 5ον ἐν Ἀθήναις, τότε καὶ τὸ θέατρον αὐτῆς πρέπει νὰ ἦτο ὅμοιον ἔτι μὲ τὸ τοῦ Διονύσου, ὅπερ ἐπίσης θὰ ἐπιρρίψῃ φῶς εἰς τὸ περὶ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου μέγα ζήτημα. — Ὁ κ. Ἀλέξ. Φιλαδελφεὺς ἀναφέρων τὸ ἐν Πειραιεῖ πέρυσιν ἀνευρεθὲν μωσαϊκὸν (κεφαλὴ Μεδούσης) παρατηρεῖ ὅτι τρεῖς τύποι κεφαλῆς Μεδούσης πρέπει νὰ διακριθῶσιν, ὁ ἀρχαϊκὸς μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ φρικτοῦ καὶ ἀποτροπαίου, ὁ ὡραῖος τύπος (Μέδουσα Bondanini) τοῦ 5ου αἰῶνος καὶ τέλος ὁ τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς τρίτος. Ὁ βοτανικὸς κ. φὸν Χελδράϊχ ἐνθυμίζων τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μάϋερ λεχθέντα περὶ τῆς βοτάνης παρθενίου παρατηρεῖ ὅτι ἐκ διαφόρων εἰδήσεων τῶν ἀρχαίων γνωρίζομεν (Πλίνιος Διοσκορίδης) ὅτι ἡ βοτάνη αὕτη ἐχρησίμευεν εἰς διαφόρους σκοπούς, π. χ. ὡς τροφὴ ἐν ἀνάγκῃ, ὡς θεραπευτικὸν τραυμάτων, εἶχε δὲ διάφορα ὀνόματα καὶ ἐφύετο ἄφθονος κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ βοτάνη αὕτη κατὰ τὸν λαλοῦντα πρέπει νὰ εἶνε ἐξάπαντος ἡ καὶ σήμερον παρὰ τὰ προπύλαια μάλιστα αὐξάνουσα parietaria judaica. Ἐν Κρήτῃ χρησιμεύει ὡς ἰαματικὸν βότανον καὶ ὀνομάζεται «βάλσαμον», τὸ δὲ παρὰ Πλινίῳ ὄνομα αὐτοῦ Περδίκιον εἶνε γνωστὸν καὶ σήμερον παρὰ τῷ λαῷ, ὅστις τὸ ὀνομάζει περδίκι, περδικοῦλι ἢ περδικάκι. — Ἐν τέλει ὁμιλεῖ ὁ κ. Δαῖρπφελδ περὶ τῶν συνεχιζομένων νῦν παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον (μεταξὺ Πνυκὸς καὶ Ἀρείου Πάγου) ἀνασκαφῶν, περὶ ὧν ἰδιαιτέρως θὰ γίνῃ λόγος ἐν τῇ «Ἑστίᾳ».

ΓΑΛΛΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ὁ βυζαντιολόγος κ. Millet εὐκρινέστατα καὶ διὰ πολλῶν νέων ἐπιχειρημάτων ὡμίλησε περὶ τριῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν τῆς Τραπεζοῦντος, κυρίως περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτῶν καὶ τοῦ πῶς αὕτη προσήγγισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὴν ἐν τῇ δύσει ἀρχιτεκτονικήν, μεταπλάσασα τὸ τετράγωνον διάγραμμα, καὶ τὸν θόλον ἀπὸ κυρίου μέρους τῆς οἰκοδομῆς εἰς κοσμηματικὸν αὐτῆς παράρτημα μετατρέψασα. — Μετ' αὐτὸν ὁ διευθυντὴς τοῦ νομισματικοῦ ἡμῶν Μουσείου ἐπραγματεύθη διὰ μακρῶν περὶ θέματος ὅλως νέου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Ὁ κ. Σβορῶνος παρατηρήσας ἀπὸ μακρῶν ἤδη ἐτῶν ὅτι, ἐν ᾧ, ὡς γνωστόν, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπροσωποποίησαν καὶ ἐλάτρευσαν σύμπασαν τὴν φύσιν ἀπεικονίσαντες οὕτως ἐπὶ τῶν παντοειδῶν αὐτῶν μνημείων τὰς προσωποποιήσεις ταύτας, ἤτοι θεότητας ποταμῶν, πηγῶν, ὀρέων, θαλασσῶν, μόνον αἱ τῶν ἀστέρων καὶ οὐρανίων σωμάτων προσωποποιήσεις δὲν ἀπαντῶνται ἢ σπανιώτατα ἐπὶ τῶν παντοειδῶν αὐτῶν μνημείων, πρὸς δὲ παρατηρήσας ὅτι οἱ νομισματικοὶ τύποι ἀστέρων καὶ ἡμισελήνων καὶ παμπληθεῖς νομισματικοὶ τύποι ζώων κλπ. συνοδευομένων σταθερῶς ὑπὸ ἀστέρων, εἶνε συχνότατοι, ἐσκέφθη ὅτι ἴσως τὰ νομίσματα ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ καταλληλότερος χῶρος πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν διαφόρων οὐρανίων σωμάτων καὶ τῶν προσωποποιήσεων αὐτῶν, τοσοῦτο μᾶλλον ὅσον οἱ ἀρχαῖοι τὰ μέταλλα συνέδεον συμβολικῶς ἐν τῇ λατρείᾳ πρὸς τοὺς ἀστέρας. Οὕτως ἐπὶ ἔτη μακρὰ ἠσχολήθη εἰς μελέτην τοῦ θέματος τούτου, διεξερχόμενος τοὺς κατὰ χιλιάδας ἀριθμουμένους διαφόρους νομισματικοὺς τύπους καὶ μελετῶν τὴν ἐπιτόπιον λατρείαν ἑκάστης χώρας καὶ πόλεως καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας ἀστρονομίας.

ὡς καὶ τὴν μυθολογικὴν ἀστρονομίαν. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μελέτης ταύτης ὑπῆρξαν ἀνώτερα πάσης προσδοκίας, διότι δι' αὐτῶν εὑρέθη ἡ ἐξήγησις παμπληθῶν ἐντελῶς ἀκατανοήτων νομισματικῶν τύπων ἀπελπισάντων πάντας τοὺς μέχρι τοῦδε ἐπιχειρήσαντας νὰ ἐξηγήσωσιν αὐτοὺς σοφούς. Τινὰς τῶν ἑρμηνειῶν τούτων ἐδημοσίευσεν ἤδη ὁ κ. Σβορῶνος εἰς ξένα νομισματικὰ περιοδικά, νῦν ὅμως τὸ πρῶτον ἐξέθεσε τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς προσεχοῦς ἐν τῇ Bulletin de Correspondance Hellenique τῆς 'Αρχ. Σχολῆς δημοσιεύσεως ἐκτενοῦς αὐτοῦ συγγραφῆς περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς θεωρίας του ὁ ὁμιλητὴς παρέσχε τῷ σοφῷ ἀκροατηρίῳ τὴν λύσιν πλείστων ἀκατανοήτων νομισματικῶν τύπων, οἷοι οἱ ἀρχαϊκοὶ τύποι τῶν ζώων ἐν γένει, οἱ τύποι τῶν ἀστέρων καὶ τῶν ἡμισελήνων, οἱ ὑπὸ ἀστέρων περιθεόμενοι, οἱ ὑπὸ ἀστέρων συνοδευόμενοι, οἱ σταφυλὰς καὶ περιστερὰς συγχρόνως ἀποτελοῦντες τύποι Μάλλου τῆς Κιλικίας, οὓς ἀπέδειξεν ὅτι ἦσαν οἱ ἀστερισμοὶ τῶν Πελειάδων (περιστερῶν) τῶν καὶ **βότρυς** καλουμένων, αἱ χελῶναι τῆς Αἰγίνης, ὁ λέων τῆς Λυδίας καὶ Μιλήτου, ὁ ἀνθρωποκέφαλος ταῦρος πλείστων πόλεων τῆς Μεγάλης 'Ελλάδος, ἡ Σφὶγξ τῆς Χίου, οἱ πλεῖστοι τῶν Κρητικῶν νομισματικῶν τύποι κλπ. κλπ. Διὰ τοῦ αὐτοῦ συστήματος παρέσχε τὴν λύσιν καὶ τῆς ἀκατανοήτου τεχνοτροπίας τῆς ἐπικρατησάσης ἀπὸ τοῦ 3ου μ. Χ. αἰῶνος ἐν Καρχηδόνι, Συρίᾳ, Μακεδονίᾳ καὶ Ῥώμῃ τοῦ νὰ παρίστανται τὰ πέταλα τῶν νομισμάτων ἐν εἴδει ἀστέρων ἀκτινωτῶν.— Τέλος ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. 'Ωμόλλ, ἀφ' οὗ δι' ὀλίγων ἐξῆρε τὸ πρωτότυπον καὶ σπουδαῖον τῆς ὁμιλίας τοῦ προλαλήσαντος καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ἀκροατηρίου ἐντύπωσιν, ἐπραγματεύθη τὰ περὶ τῆς τοπογραφίας τῶν Δελφῶν συντόμως ἕνεκα τῆς ἐπὶ μακρὸν ἤδη παρατάσεως τῆς συνεδριάσεως. Τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. 'Ωμόλλ, σαφεστάτην ὡς πάντοτε καὶ περιστραφεῖσαν κυρίως περὶ τῆς τοποθεσίας τῶν διὰ τὰς πανηγύρεις συναθροίσεων, ἤκουσαν οἱ παριστάμενοι μετ' ἀπτώτου ἐνδιαφέροντος. Τὴν δὲ κατὰ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως πρότασιν αὐτοῦ περὶ ἀποστολῆς συλλυπητηρίων τῶν παρισταμένων πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ διασήμου πολιτικοῦ, νομισματολόγου καὶ ἀρχαιολόγου τῆς Γαλλίας Βαδδιγκτῶνος ὑπεδέχθη τὸ ἀκροατήριον διὰ παρατεταμένων χειροκροτημάτων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

'Επιστημονικὰ

'Απέθανεν ὁ γερμανὸς φυσικὸς Ἑρρῖ-Χέρτς. Γεννηθεὶς ἐν 'Αμβούργῳ τῷ 1857, ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς μηχανικήν, εἶτα ἐπεδόθη εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Τῷ 1880 γενόμενος διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, διωρίσθη καθηγητὴς παρὰ τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου, βραδύτερον δὲ διεδέχθη τὸν περίφημον Clausius εἰς τὴν ἕδραν τῆς φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης. 'Ο Χέρτς ἦτο περίφημος ἠλεκτρολόγος, εἰς αὐτὸν δὲ ἡ ἐπιστήμη ὀφείλει νέας περὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸ φῶς θεωρίας καὶ νέα ἠλεκτρικὰ ὄργανα.

— Κατά τινα τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς Γαλλικῆς 'Ακαδημίας τῶν 'Επιστημῶν, ὁ Φιζαλὶξ καὶ ὁ Βερτρὰν ἀνεκοίνωσαν νεώτατα αὐτῶν πειράματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὅτι καὶ τῶν ἀνιοβόλων ὄφεων τὸ αἷμα, παρουσιάζει τὰς αὐτὰς τοξικὰς ἰδιότητας οἵας καὶ τὸ αἷμα τῶν ἐχιδνῶν.

— 'Υπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Γῆ πρὸ τοῦ 'Ανθρώπου» ὁ I. Priem ἐξέδοτο σύγγραμμα, ἐν ᾧ διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, τὰς ἀλλοιώσεις τῆς ἐπιφανείας του κατὰ τὰς πρώτας γεωλογικὰς περιόδους, πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου. 'Εν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ διηγεῖται λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους. Τὸ κείμενον ἐπεξηγοῦν εἰκόνες ὑπὲρ τὰς ἑπτακοσίας.

— Ἡ πρὸς ἀνέγερσιν μνημείου εἰς τὸν Σαρκὼ ἐπιτροπὴ ἐξέλεξε πρόεδρον αὐτῆς ἐπίτιμον τὸν Παστέρ, τακτικὸν τὸν Βρουαρδέλ, γραμματεῖς δὲ τοὺς ἰατροὺς Γκυνοὺ καὶ Μπουρνεβίλλ.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Γεωλογικῆς 'Εταιρείας τῆς Γαλλίας ὁ Μαρκελλῖνος Μποὺλ ὑπέβαλεν ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐσχάτως ἐν Περμιὲν Δωτὲν ἀνακαλυφθείσης προκατακλυσμιαίας σαύρας, τῆς λεγομένης Callibrachium Gaudryi. Τὸ ἑρπετὸν τοῦτο διαφέρει τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τῷ ἰδίῳ μέρει εὑρεθέντων σαυροειδῶν, προπάντων κατὰ τοὺς πόδας, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὅμοιοι καὶ ἀπαράλλακτοι πρὸς τοὺς τῆς σημερινῆς σαύρας. Εἶνε ἀξιοπερίεργον, κατὰ τὸν Μποὺλ, ὅτι κατὰ τὰς πρωτογενεῖς ἐποχάς, ἐκτὸς τῶν ζώων, τῶν ἐχόντων τύπους ἰδιαιτέρους καὶ χαρακτηριζόντων τὴν γεωλογικὴν ἐποχήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ εἴδους, τὰ ὁποῖα μὲ μικρὰς μόνον μεταβολὰς εἰμποροῦν νὰ ἐξομοιωθοῦν πρὸς τὰ σημερινά.

— 'Απεβίωσεν ὁ βέλγος ζωολόγος Φίλιππος Βὰν Βένεδεν καθηγητὴς παρὰ τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λουβαίνης. 'Ο Βένεδεν ἐγεννήθη ἐν Malines τῷ 1809. 'Εκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ζωολογικῶν του ἐργασιῶν φημίζονται αἱ περὶ σκωλήκων, μαλακίων καὶ κητοειδῶν. 'Εν Γαλλίᾳ ὁ βέλγος ἐπιστήμων ἀπήλαυεν ἐξαιρετικῆς ὑπολήψεως, ἦτο δὲ τετιμημένος διὰ τοῦ παρασήμου τῆς Λεγεῶνος.

— 'Εξαιρετικὸν οὐράνιον φαινόμενον θὰ παρατηρηθῇ τὸ παρὸν ἔτος, τὸ ὁποῖον θἀργήσῃ πολὺ νὰ ἐπαναληφθῇ. Μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ 'Αφροδίτη θὰ φανῇ ὡς αὐγερινὸς συγχρόνως καὶ ὡς ἕσπερος. Τοῦτο θὰ συμβῇ τὴν 14 προσεχοῦς Φεβρουαρίου (ἔ. ν.) ὅτε ἡ 'Αφροδίτη θἀνατείλῃ 43 λεπτὰ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ θὰ δύσῃ 43 λεπτὰ μετὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ. Καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας ἀπὸ τῆς 10—17 Φεβρουαρίου θὰ παρατηρῆται τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ὄχι ζωηρὸν καὶ διαρκὲς ὅσον τὴν 14.

— 'Απὸ 1ης 'Ιανουαρίου ἤρξατο ἐκδιδόμενον ἐν Παρισίοις νέον γεωργικὸν περιοδικόν, πραγματευόμενον εἰδικῶς τὰ κατὰ τὴν ἀμπελουργίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Revue de viticulture». 'Εκδίδεται ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Π. Βιαλᾶ καὶ Λ. Ραβάζ.

Μουσικὰ

'Ο υἱὸς τοῦ μεγάλου μουσικοῦ Βάγνερ, ὁ ἐκ τοῦ ἥρωος τῆς Τριλογίας τῶν Νιβελοῦγκεν, φέρων τὸ ὄνομα Σιγφρεῖδος, ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον κατ' αὐτὰς ἐν Βερολίνῳ ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας, ἥτις ἐξετέλεσεν ἔργα τοῦ πατρός του. Τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον ἀποτελούμενον ἐκ τῆς Βερολινείου ἀριστοκρατίας ὑπεδέχθη ἐνθουσιωδῶς τὸν νεαρὸν μουσικόν.

Θεατρικὰ

Μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας παρεστάθη ἐσχάτως ἐν Παρισίοις ὁ «Μιχαὴλ Τεσσιέ», δρᾶμα τοῦ 'Εδουάρδου 'Ρόδ, ἐξηγμένον ἐκ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ μυθιστορήματος. 'Ο Μιχαὴλ Τεσσιὲ εἶνε ὕπανδρος, ἀλλ' ἐρωτεύετο νεαρὰν κόρην, τὴν ὁποίαν κηδεμονεύει, καὶ ἀγαπᾶται ἁγνῶς ὑπ' αὐτῆς. Μολονότι καθ' ὅλον του τὸ πολιτικὸν στάδιον ἐπολέμησε τὸ διαζύγιον, ἀναγκάζεται τώρα νὰ διαζευχθῇ τὴν σύζυγόν του καὶ νὰ φύγῃ μετὰ τῆς ἐρωμένης του.

— Εἰς τὸ 'Ωδεῖον τοῦ Μονάχου σπουδάζει ἤδη φωνητικὴν μουσικὴν νέος τις ξυλουργὸς ἐκ τῶν περιχώρων, ὀνομαζόμενος Μπουργκστάλλερ. Τοῦτον κατέταξεν εἰς τὸ 'Ωδεῖον ἡ κυρία Βάγνερ, μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν του, μὲ μηνιαῖον ἐπίδομα 150 μάρκων, μέχρις ἀποπερατώσεως τῶν σπουδῶν του. Κοινὴ πεποίθησις ὑπάρχει ὅτι ὁ Μπουργκστάλλερ θἀναδειχθῇ εἷς ἐκ τῶν πρώτων ὑψιφώνων τοῦ κόσμου.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΠΡΩΪ

Ἀστράφτ' ὁ ἥλιος· κ' ἡ Αὐγή,
Μάγισσα ποῦ μαγεύει,
Ῥίχνει τὰ μάγια της στὴ γῆ
Κ' ἡ πλάση ζωντανεύει.

Ἀθώρητο στοιχειὸ φυσᾷ,
Σφυρίζει τὸ μελτέμι,
Κ' ἡ θάλασσα ἀπ' ὀργὴ λυσσᾷ
Κι' ἀπὸ λαχτάρα τρέμει.

Στὴ θαλασσόδαρτη ἀμμουδιά,
Σὲ φύκια ἀφρολουσμένα,
Παίζουν ὁλόγυμνα παιδιὰ
Μὲ κύματα ὡργισμένα.

Καὶ μιὰ γολέττα, π' ἀλαφρὸ
Τὸ πάτημά της ἔχει,
Σκορπᾷ ἀπ' τὴν πλώρη της ἀφρὸ
Κι' ἀσπροντυμένη τρέχει.

ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Τοῦ μεσημεριοῦ ἡ ἀχνάδα
Κι' ὁ θερμὸς τῆς ἀντηλιᾶς,
Ῥίχνουν σκέπη στὴ λαμπράδα
Τῆς ζεστῆς ἀκρογιαλιᾶς.

Κ' ἡ ἀχνάδα αὐτὴ θαμπώνει,
Καὶ τὸ μάτι δὲ χωρίζει:
Ποῦ ἡ θάλασσα τελειώνει,
Ποῦ ὁ οὐρανὸς ἀρχίζει.

Στὸ μυστήριο ἀδελφωμένα
Βουνά, πέλαγα, οὐρανοί,
Σμίγουν, κάνουν κόσμον ἕνα
Καὶ μιὰ πλάση γαλανή.

Κι' ἂν περνᾷ βαρκούλα πέρα
Καὶ τὴ θάλασσα λευκαίνει,
Φαίνεται σὰν περιστέρα
Στὰ οὐράνια πλανεμένη.

ΒΡΑΔΥ

Φορῶντας βασιλιᾶ στεφάνι
Πρὶν πέσῃ ὁ ἥλιος καὶ σβυστῇ,
Ῥοδοσπαρμένο κάμπο κάνει
Τὴ θάλασσα τὴν πλουμιστή.

Καὶ μέσ' στὶς τράτες οἱ ψαράδες
Σέρνοντες ὕστερη φορὰ
Τὰ δίχτυα τους — σὰ θεριστάδες
Ῥόδα θερίζουν στὰ νερά.

Ἀπ' τὸ μυριόχρωμον ἀέρα,
Ποῦ τὸ βασίλεμα γεννᾷ,
Σβύωντ' οἱ στεριὲς ἀντίκρυ πέρα
Καὶ τὰ νησιὰ τὰ μακρυνά.

Κι' ὁ Ἄθος ποῦ μονάχος μένει
Σὰν ἀερόχτιστο βουνό,
Μοιάζει καμπάνα κρεμασμένη
Ἀπὸ ῥοδόχρυσο οὐρανό.

ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ

Σὲ στρῶμ' ἀπ' ἀμμουδιὰ καὶ φύκια,
Μακρυὰ ἀπὸ τὴν ἀνεμοζάλη,
Ἀποσταμένα τὰ καΐκια
Ἔξω κοιμοῦνται στ' ἀκρογιάλι.

Κι' ὁ φάρος στὸ νησὶ ἐκεῖ κάτου,
Σὰ γεροδράκος ποῦ νυστάζει,
Πότε σφαλᾷ τὰ βλέφαρά του,
Πότε τἀνοίγει καὶ κοιτάζει.

Ἡ θάλασσα θαμπό, σὰ δάκρυ,
Τὸ φῶς τῶν ἄστρων καθρεφτίζει
Καὶ στῆς ἀνατολῆς τὴν ἄκρη
Ματώνεται καὶ κοκκινίζει.

Κι' ἀπ' τὴ νυχτιὰ τὴ ματωμένη,
Σὰν ἀπὸ χέρια μακελλάρη,
Ἡ πλάση ὁλότρεμη προσμένει
Νὰ βγῇ σφαγμένο τὸ φεγγάρι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Ἡ ἀγγλικὴ ποίησις προέρρευσεν ἐκ δύο πηγῶν, ἐξ ὧν καὶ ἡ σκωττική. Μία τῶν πηγῶν τούτων εἶνε τὸ παλαιὸν δημῶδες ᾆσμα, τὸ ὁποῖον ὑφίστατο ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τῇ μεσημβρινῇ Σκωττίᾳ πρὸ τῆς νορμαννικῆς κατακτήσεως. Τὰ ποιήματα, ἐν οἷς διετέλεσεν ὑφιστάμενον τὸ δημῶδες ᾆσμα εἶνε τ' ἀρχαῖα ᾄσματα καὶ τὰ βαλλίσματα. Ὅμοια πρὸς τὰ βαλλίσματα διὰ πολλῶν κοινῶν χαρακτήρων τοῦ ῥωμαντικοῦ πνεύματος τὰ ἔμμετρα ἀγγλικά τε καὶ σκωττικὰ ἱπποτικὰ μυθιστορήματα. Ἀλλὰ ταῦτα ἐν μέρει μὲν εἶνε γαλλικῆς ὅλως καταγωγῆς, ἐν μέρει δὲ ἐγεννήθησαν τοὐλάχιστον δι' ἀπομιμήσεως γαλλικῶν ποιημάτων τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Ἄγγλοι καὶ Σκῶττοι ἐν τῇ παλαιᾷ δημοτικῇ ποιήσει, μιμούμενοι τὸν ῥωμαντισμὸν τῶν Γάλλων, συνηντήθησαν μετ' ὀλίγον καταλήξαντες εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐθνικὸν τόνον, οὐχὶ σπανίως δὲ συνηντήθησαν καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν αὐτῶν θεμάτων.

Περὶ τοῦ ὅτι ἡ παλαιὰ ᾀσματικὴ καὶ βαλλιστικὴ ποίησις εἶνε ἡ ἀληθὴς ἐθνικὴ ποίησις τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν κατοίκων τῆς μεσημβρινῆς Σκωττίας οὐδεμία ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία. Ἡ λέξις ballade εἶχεν ἐν Ἀγγλίᾳ ὅλως διάφορον ἔννοιαν ἢ ἐν Σκωττίᾳ. Ὅταν δὲ οἱ Ἄγγλοι παρέλαβον τὴν λέξιν ταύτην, διὰ νὰ ὀνομάσουν ἓν εἶδος δημωδῶν ᾀσμάτων, τὸ ὁποῖον πρότερον οὐδὲν εἶχε πιθανῶς ὄνομα, δὲν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ γαλλικὰ βαλλίσματα, ὅλως λυρικὰ ὄντα, καὶ μόνον κατὰ τὸ ἴδιον αὐτοῖς μετρικὸν σχῆμα διαφέροντα τῶν λοιπῶν ᾀσμάτων. Καὶ τὰ βαρύθυμα δὲ καὶ ἐλεγειακὰ συναισθήματα, τὰ τόσον συχνὰ ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς βαλλίσμασιν ἠχοῦντα, ἦσαν ὀλίγον ἁρμόδια εἰς τὸν γαλλικὸν χαρακτῆρα. Τὸ μόνον ἔθνος ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ Ἄγγλοι ἠδύναντο νὰ διδαχθῶσι τὴν βαλλιστικὴν ποίησιν ἦσαν οἱ Ἱσπανοί. Διότι ἡ ἱσπανικὴ ῥωμάνσα μόνον διὰ τοῦ τροχαϊκοῦ αὐτῆς μέτρου διακρίνεται τῶν ἀγγλικῶν βαλισμάτων, δεσπόζον τῶν ὁποίων μέτρον εἶνε τὸ ἰαμβικόν, καὶ διά τινων χαρακτηριστικῶν, ἐν οἷς ἀναγνωρίζει τις τὸν Ἱσπανὸν εὐκόλως. Ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα ἔθνη, ὧν αἱ δημοτικαὶ ποιήσεις τόσον εἶνε προσόμοιαι, μήτε πρότερον, μήτε καθ' οὓς χρόνους συνήκμαζεν ἡ ἀγγλικὴ βαλλιστικὴ ποίησις μετὰ τῆς ῥωμάνσας τῶν Ἱσπανῶν διετέλεσαν ἐν οἵᾳ δήτινι συναφείᾳ, δυναμένῃ νὰ ἐπενέγκῃ τοιαύτην τινὰ συμφωνίαν τῆς ποιητικῆς αὐτῶν καλαισθησίας.

Ὁ θέλων νὰ παρακολουθήσῃ τὰ βαλλίσματα τῶν Ἄγγλων ἢ Σκώττων μέχρι τῶν πηγῶν αὐτῶν πρέπει ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὰ ἀρχαῖα ᾄσματα, τὰ ὁποῖα ἤδη πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Νορμαννῶν ἐψάλλοντο εἰς ἐκεῖνα τῆς βρεττανικῆς νήσου τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον ἐγκατασταθῇ φυλαὶ γερμανικῆς καταγωγῆς. Τοιαῦτα ᾄσματα εἶχον οἱ Ἀγγλοσάξωνες, κοινὰ ἴσως μετὰ τῶν Πίκτων, βεβαίως ὅμως μετὰ τῶν Δανῶν. Διηγοῦνται περὶ τοῦ μεγάλου ἀγγλοσαξωνικοῦ βασιλέως Ἀλφρέδου, ὅτι, ὅτε ἀκόμη περιεπλανᾶτο κεκρυμμένος καὶ φυγάς, μεταμφιεσθεὶς εἰς ἀοιδὸν ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Δανῶν, καὶ ὅτι τὸ μέσον τοῦτο ἐχρησιμοποίησε διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ τὴν θέσιν καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν του. Ἐὰν καθ' ὃν χρόνον οἱ Δανοὶ τυχοδιῶκται εἰσήλασαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, οἱ Ἀγγλοσάξωνες δὲν εἶχον ὅμοια πρὸς τὰ τῶν Δανῶν ᾄσματα, ὁ βασιλεὺς Ἀλφρέδος δὲν θὰ κατώρθωνε νὰ ψάλῃ τι εἰς τοὺς Δανοὺς εὐάρεστον.

Ἡ ἀληθὴς πατρὶς τῶν ἀγγλικῶν βαλλισμάτων εἶνε αἱ βορειναὶ τῆς Ἀγγλίας ἐπαρχίαι (unoth country), καὶ αἱ πρὸς ταύτας συναφεῖς μεσημβριναὶ ἐπαρχίαι τῆς Σκωττίας. Ἐνταῦθα ἡ ἐπιρροὴ τῶν γαλλικῶν μυθιστορημάτων ἐπέδρασεν ὡς οἷόν τ' ἀσθενέστατα. Ἐνταῦθα διετηρήθη ἡ ἀρχαία γλῶσσα ὡς μήκιστον χρόνον ἀναλλοίωτος. Οἱ νορμαννικοὶ ἱππόται, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐν ταύταις ταῖς χώραις μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα ἐγκαταστάντες, ἔκτισαν πύργους καὶ ἵδρυσαν βαρωνείας, περιεφρόνουν τὸ ἐγχώριον δημῶδες ᾆσμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἠνόουν. Ἡ παλαιὰ ἐθνικὴ ποίησις λοιπὸν ἔμεινεν εἰς τὸν κοινὸν λαὸν παρητημένη. Ἔγεινε δημῶδες ᾆσμα ἐν τῇ στενωτέρᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Διὰ τοῦτο διετηρήθη καὶ μετέπειτα, ὁπότε δὲν περιεφρονεῖτο πλέον ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν Νορμαννῶν κατακτητῶν, ἔχουσα ἴδιον τρόπον ἁπλότητος, ἡ ὁποία μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων διετέλεσεν οὖσα τὸ ἰσχυρότατον αὐτῆς χαρακτηριστικόν. Ἀλλ' αἱ τῶν ἱπποτῶν ἔριδες καὶ αἱ καταδιώξεις τῶν κατακτητῶν καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν παρέχουσι νέον ὑλικὸν πρὸς ποίησιν ᾀσμάτων κατὰ τὸ παλαιὸν γερμανικὸν ὕφος. Οἱ δημώδεις ποιηταὶ συνηθισμένοι νὰ ψάλλωσιν ἡρωϊκὰς πράξεις ὡς καθ' αὑτὸ ᾄσματα, ἔψαλλον μετ' οὐ πολὺ γεγονότα τοῦ ἱπποτικοῦ κόσμου, ὑφ' οὗ περιεστοιχοῦντο, ὡς θέματα τῶν ἀπεριτέχνων αὐτῶν ᾀσμάτων. Τὰ γεγονότα ταῦτα τὰ ἔψαλλον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας των. Πρῶτον τώρα ἐγεννήθη τὸ βάλλισμα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦδε ἐτήρησε τὸ ὄνομά του. Ἐγένοντο δὲ ἐκ τῶν ἀοιδῶν οἱ minstrels, οἵτινες ἐν συντροφίᾳ τῶν jongleurs, ἀνδρῶν ταχυδακτυλουργῶν, τέρποντες διὰ τῶν ᾀσμάτων αὐτῶν τοὺς μεγιστᾶνας ἐφιλοξενοῦντο ὑπ' αὐτῶν κ' ἐφιλοδωροῦντο.

Ἀφοῦ τὰ δημώδη ᾄσματα καὶ τὰ βαλλίσματα κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν νορμαννικὴν κατάκτησιν οὐδεμίαν εἶχον φιλολογικὴν ἀξίαν, καὶ πιθανῶς οὐδ' ἐγράφοντο κἄν, δὲν πρέπει τις νὰ παραξενευθῇ, ὅτι τὰ παλαιότατα νορμαννικὰ καὶ ἀγγλοσαξωνικά, τὰ ἐν τοῖς χειρογράφοις διασωθέντα δὲν εἶνε βαλλίσματα.

Περὶ τῆς ἡλικίας τῶν ἀγγλικῶν καὶ σκωττικῶν δημωδῶν ᾀσμάτων καὶ βαλλισμάτων, περὶ ὧν δὲν γνωρίζει τις ἀσφαλῶς ὅτι εἶνε νεωτέρας κατασκευῆς, οὐδὲν βέβαιον εἰμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ.

Διότι πρὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὀλίγα μόνον, ἴσως δὲ οὐδὲν τῶν παλαιοτέρων ᾀσμάτων τοῦ εἴδους τούτου συνελέχθη καὶ κατεγράφη. Ὅτε ὅμως ἤρχισαν νὰ τὰ συλλέγουν καὶ νὰ τὰ καταγράφουν, ὀλίγην ὑπόληψιν ἀπέδωκαν εἰς τὰς ἀρχαίας λέξεις, ὥστε καὶ ἐπιμελῶς ἐπεδόθησαν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι νεωτέραν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὕφος αὐτῶν, καὶ οὐδόλως ηὐλαβήθησαν ἀπὸ τὸ νὰ παραμορφῶσι τ' ἀρχαῖα ποιήματα αὐθαιρέτως, διὰ νὰ τὰ προσαρμόσωσι πρὸς τὴν ἠλλοιωμένην καλαισθησίαν. Δὲν ἐπιδέχεται λοιπὸν ἀμφιβολίαν, ὅτι πολλὰ τῶν παλαιῶν τούτων ᾀσμάτων, τὰ ὁποῖα ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν δὲν φαίνονται νὰ ἐποιήθησαν πρὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀνήκουσιν ἀρχικῶς εἰς τὸν ΙΕ', ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τοὺς πρὸ αὐτοῦ. Πολλὰ τῶν σκωττικῶν ᾀσμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε βεβαίως νέα, ἐγράφησαν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ ὑπὸ ἐραστῶν τῆς ποιήσεως ταύτης τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς νεωτάτους τούτους χρόνους. Ὡσαύτως ἀναμφίβολον εἶνε, ὅτι ἐάν τις τὴν ἱστορίαν τῶν παλαιῶν τούτων ᾀσμάτων καὶ βαλλισμάτων παρακολουθῇ μέχρι τῶν πηγῶν αὐτῆς, τὸ χαρακτηριστικόν, δι' οὗ διακρίνονται ἀπὸ τῆς δημώδους ποιήσεως τῶν ἄλλων ἐθνῶν, θὰ τὸ εὕρῃ μᾶλλον ἀνόθευτον ἐν τοῖς σκωττικοῖς ἢ ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς ποιήμασιν. Ἐπειδὴ ἐν Σκωττίᾳ ὁ γερμανικὸς τοῦ συναισθάνεσθαι τρόπος οὐδέποτε ἠλλοιώθη ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν ἢ Γάλλων, ὅπως ἐν Ἀγγλίᾳ. Πλὴν τούτου οἱ Σκῶττοι ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων εἶχον ἰδίαν ἐθνικὴν μουσικήν. Ἔψαλλον τὰ ᾄσματά των ἐπὶ ἐθνικῶν μελῳδιῶν, ὁ μουσικὸς τῶν ὁποίων χαρακτὴρ ἀκριβέστατα συνεφωνεῖ πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ποιήσεως. Οἱ Ἄγγλοι φαίνεται ὅτι ἀνέκαθεν ἦσαν ὀλιγώτερον φιλόμουσοι. Οἱ πλεῖστοι τῶν minstrels, τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ περιπλανηθέντων, προῆλθον ἐκ τῶν σκωττικῶν συνόρων. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ διατί τὸ πλῆθος τῶν σκωττικῶν ᾀσμάτων καὶ βαλλισμάτων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐκοπίασαν νὰ συλλέξωσιν, εἶνε πολὺ μεγαλείτερον ἢ ὁ ἀριθμὸς ὁμοίων ἀρχαίων ᾀσμάτων ἐν ἀγγλικῇ γεγραμμένων γλώσσῃ.

Τοιοῦτον θησαυρὸν ἀρχαίων ᾀσμάτων τοῦ συναισθήματος, ὁποῖος εἶνε ὁ τῶν Σκώττων, οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἔχει: Ἐκ τῆς καρδίας πηγάσαντα, ἐνθουσιώδη καὶ ὅμως ἁπλᾶ ὡς αὐτὴ ἡ φύσις, λαλοῦσιν ἀμέσως πρὸς τὴν καρδίαν καὶ καταγοητεύουσι διὰ τῆς συγκινητικῆς αὐτῶν φυσικότητος. Οὐδέποτ' ἐλάλησεν ἡ ἀγάπη πειστικωτέραν γλῶσσαν, ἢ ἐν τοῖς ᾄσμασι τούτοις. Ὁ πόθος δὲν ἀφορμᾷ ἐν αὐτοῖς ὡς ἐν τοῖς ἱπποτικοῖς ποιήμασι, δὲν μάχεται ὅπως ἐν τούτοις, περὶ φυσικῆς αὐταπαρνησίας. Βαίνει ἐπὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ τῆς φύσεως, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀξιεράστου τρυφερότητος· ἀποβλέπει δὲ εἰς τὴν βαθυτάτην καὶ ὄχι μόνον σαρκικὴν μετὰ τῆς ἐρωμένης ἕνωσιν. Τὸ παράπονον μεταβάλλεται εἰς στεναγμὸν ἐκ τοῦ βάθους τῶν στέρνων ἀνερχόμενον, δὲν περιφρονεῖ ὅμως καὶ τὴν παρηγορίαν χαριέσσης τινὸς παιδιᾶς τῶν ἰδεῶν ἐν τῷ ᾄσματι. Δὲν ἐχρειάζετο πολὺ ἐρευρετικὸν πνεῦμα διὰ νὰ ποιηθῶσι τοιαῦτα ποιήματα καὶ ὅμως εἶνε σχεδὸν ἀμίμητα. Ἐν πάσῃ γραμμῇ ἀναθρώσκουσι τὰ ἐκλιπόντα ἤθη τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον δὲν ἐγίνωσκεν ἀκόμη τότε τὴν πολυτέλειαν τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης καὶ συνήνου ἀγροτικὴν αὐτάρκειαν μετὰ πατριωτικῆς ἀνδρίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν κωμικοῖς ᾄσμασιν ἐξεχύθη ὁ χαρακτὴρ τῶν Σκώττων. Τοιαῦτα ᾄσματα εὑρίσκονται ἐν ταῖς συλλογαῖς ὄχι ὀλιγώτερα τῶν σοβαρῶν καὶ μελαγχολικῶν.

Τὰ ἀρχαῖα ἀγγλικὰ ᾄσματα ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ὅσον ὅμοια καὶ ἂν εἶνε πρὸς τὰ σκωττικά, δὲν πρέπει νὰ ὀνομασθῶσιν ἀπομιμήσεις τούτων. Ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ συναισθάνεσθαι καὶ ποιεῖν, ἔδωκε τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ αὐτὰ θέματα εἰς τὸ δημῶδες ᾆσμα ἐν τῇ βορείῳ Ἀγγλίᾳ καὶ τῇ μεσημβρινῇ Σκωττίᾳ. Ἀλλ' ἡ ὡραιοτάτη ἐποχὴ τῆς ἀγγλικῆς ᾀσματικῆς ποιήσεως ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ΙϚ' αἰῶνος. Οὕτω μεταξὺ τῶν ἀγγλικῶν δημωδῶν ᾀσμάτων τοῦ πρώτου τετάρτου τοῦ ΙϚ' αἰῶνος ὑπάρχουσί τινα τὰ ὁποῖα ἀνήκουσιν ἐν τοῖς καλλίστοις τῶν ὅσα τὸ ποιητικὸν πνεῦμα ἐδημιούργησεν ἐν μεγίστῃ ἁγνότητι ὕφους, ἁπλῆς φυσικότητος καὶ ἀφελοῦς συναισθήματος, ὁποῖον εἶνε τὸ περίφημον ἀμοιβαῖον ᾆσμα τῆς ***Καστανῆς Κοπέλλας***.

Ὅπως τὰ καθ' αὑτὸ ᾄσματα, οὕτω καὶ τὰ βαλλίσματα τῶν Ἄγγλων καὶ Σκώττων ἐκ τοῦ ΙΕ' καὶ τοῦ πρώτου τετάρτου τοῦ ΙϚ' αἰῶνος εἶνε κατὰ μέρος κοινὰ καὶ τῶν δύο ἐθνῶν. Οἱ Ἄγγλοι καὶ Σκῶττοι minstrels συνηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους. Πολλὰ τῶν βαλλισμάτων αὐτῶν μετέβαινον ἀπὸ τῆς σκωττικῆς διαλέκτου εἰς τὴν ἀγγλικήν, ἢ ἐκ ταύτης εἰς ἐκείνην. Ἐπὶ τῶν συνόρων μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Σκωττίας (on the scottish border), τὴν καθ' αὑτὸ πατρίδα τῶν ἡρωϊκῶν βαλλισμάτων ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν τὸ αὐτὸ γεγονός, ἰδίᾳ ἐὰν ἀνεφέρετο εἰς τὰς ἀδιακόπους ἔριδας μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Σκώττων ἱπποτῶν, ἐψάλλετο συνήθως συγχρόνως ὑπὸ τῶν Σκώττων καὶ Ἄγγλων μίνστρελς, ἀλλὰ μετὰ διαμαχομένου πατριωτισμοῦ. Οἱ Ἄγγλοι νικῶντες ὑμνοῦσι τὴν ἀγγλικὴν ἀνδρίαν· οἱ Σκῶττοι ψάλλουν ἐπ' εὐνοίᾳ τῶν ἐδικῶν των ἱπποτῶν.

Τὰ πλεῖστα τῶν βαλλισμάτων τούτων εἶχον ἀληθῆ γεγονότα εἰς ὑποθέσεις, ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ἱπποτῶν, οἷοι ὁ Δούγλας, ὁ Μοντκομερὺ καὶ Πέρσυ. Ὅ,τι διηγεῖτο ἓν λαϊκὸν ἀνέκδοτον περὶ τῶν οἴκων τούτων μετεμορφοῦτο ὑπὸ τῶν μίνστρελς εἰς ποίημα, τὸ ὁποῖον μόνον κατὰ τὴν ποιητικὴν περικόσμησιν ἀπεῖχε τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Ἐν ἄλλαις περιστάσεσι φαίνεται ὅτι συνεκεράννυον ἀληθῆ καὶ ἐξευρημένα γεγονότα διὰ νὰ δώσουν εἰς τὰ πρῶτα ποιητικὸν ἐνδιαφέρον. Τὸ φρικῶδες καὶ μελαγχολικὸν τῶν πλείστων τούτων βαλλισμάτων ἐνυπῆρχε κατὰ μέρος ἐν τῇ φύσει αὐτῇ τῶν γεγονότων, ἐν μέρει ἀπετέλει τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία παρὰ τῷ λαῷ ἐπεῖχε τὴν θέσιν τῆς τραγῳδίας. Ὅτι ὅμως ὁ μελαγχολικὸς τόνος δὲν ἀνήκει εἰς τὴν οὐσίαν αὐτὴν τῶν παλαιῶν σκωττικῶν καὶ ἀγγλικῶν βαλλισμάτων ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ πλήθους κωμικῶν τοιούτων, τὰ ὁποῖα ἐὰν ὄχι ἐν τῇ ἀγγλικῇ, ἀλλ' ἐν τῇ σκωττικῇ φιλολογίᾳ εἶνε ὡσαύτως παλαιά, ἐν μέρει δὲ καὶ παλαιότερα ἢ πολλὰ τῶν σωζομένων σοβαρῶν καὶ τραγικῶν.

1 Ἴδε σελ. 54.

Πιθανῶς τὸ ἱστορικὸν βάλλισμα εἶνε ἡ πηγὴ πάντων τῶν ἄλλων ποιημάτων τοῦ εἴδους τούτου ἔν τε τῇ σκωττικῇ καὶ τῇ ἀγγλικῇ φιλολογίᾳ. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἱστορικῶν βαλλισμάτων, τῶν παιδικῶς μυθωδῶν καὶ τῶν ἡρωϊκῶν, πάντα τὰ λοιπὰ ποιήματα τοιούτου εἴδους ἐν τῇ ἀγγλικῇ καὶ σκωττικῇ φιλολογίᾳ φαίνονται ὄντα καταγωγῆς μεταγενεστέρας.

Ὅπως καὶ ἀνωτέρω ὑπεδείξαμεν, τὰ παλαιότερα τῶν Ἄγγλων καὶ Σκώττων βαλλίσματα εἶνε τὰ ἡρωϊκά, ὑποθέσεις τῶν ὁποίων εἶνε αἱ διενέξεις τῶν ἱπποτῶν ἐπὶ τῶν συνόρων. Ὡς παράδειγμα τοιούτου βαλλίσματος παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ Κυνήγιον Τσέβυ. Τὸ περίεργον τοῦτο μνημεῖον, λέγει ὁ Πέρσυ, ἐτυπώθη ἐξ ἀρχαίου χειρογράφου. Τὸ χειρόγραφον ἐνέχει τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ, Ριχάρδου Σήλ, τὸν ὁποῖον τινες ἀκρίτως ἐξέλαβον ὡς τὸν περὶ τὰ 1588 ζήσαντα Ρ. Σήλ. Ὁ ἐξετάζων ὅμως τὸν βαθμὸν τῆς γλώσσης καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν ἀρχαίων βαλλισμάτων, θὰ βεβαιωθῇ ὅτι τοῦτο εἶνε προϊὸν παλαιοτέρου ποιητοῦ. Τῷ ὄντι δὲ εὑρίσκεται μεταξὺ πολὺ ἀρχαίων ᾀσμάτων, ἐν παλαιῷ βιβλίῳ, ὀνομαζομένῳ ***Τὸ παράπονον τῆς Σκωτίας*** (φυλλ. 42) ὑπὸ τὸν τίτλον ***Τὸ κηνήγιον τῆς Τσεβέτης***. Τὸ ὕφος καὶ ἡ ὀρθογραφία τοῦ ποιήματος τούτου δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ τὸ θεωρήσωμεν μεταγενέστερον τῶν χρόνων Ἑρρίκου τοῦ Ϛ´ 1421—1471. Ἰδοὺ τὸ βάλλισμα:

Λῃστὴς ὁ Περσῆς ἀπὸ Νορθαμπερλάνδ
καὶ τάζει 'ς τὸν ἴδιο θεό του ἕνα τάμα:
'ς τοῦ Τσίβιατ τὰ ὄρη θὰ πάῃ κυνηγός,
σὲ τρεῖς μέρες μέσα, ἕνα σύντομο πρᾶγμα.
Κι' αὐτὸ γιὰ τὸ πεῖσμα τοῦ ἀνδρείου Δουγλῆ,
καὶ ὅλων ποῦ θἄρθουν ἀντάμα.

—

Τὰ λάφια τοῦ Τσίβιατ, λαλεῖ, τὰ παχειὰ
θὰ σκοτώσῃ καὶ ὅλα μαζὶ θὰ τὰ πάρῃ.
'Σ τὴν πίστη μου, λέγει ὁ ἀνδρεῖος Δουγλῆς,
αὐτὴ δὲν σοῦ κάμω τὴν χάρι!

—

Τότε βγαίνει ὁ Περσῆς ἔξ' ἀπ' τὸ Μαμπορώ
μὲ πολλὰ 'ς τὸ πλευρὸ παλληκάρια.
Πεντακόσια καὶ χίλια ἀπὸ τρεῖς διαλεχτὲς
ἐπαρχίες, εἰς τὰ χέρια κρατοῦν τὰ δοξάρια.

—

Τοῦτο εἶχε γενεῖ μιὰ δευτέρα πρωΐ,
ποῦ ἀπὸ τότες πατιένται τοῦ Τσίβιατ οἱ βράχοι.
Μετανοιώνει τ' ἀγέννητο ἀκόμα παιδί·
συμφορὰ ἦτο καὶ λύπη μονάχη.

—

Μέσ' 'ς τὰ δάση χοιμοῦν τὰ πυκνὰ οἱ κυνηγοί,
νὰ σηκώσουν κυνήγια τοὺς στέλλει.
'Σ τὰ λειβάδια οἱ τοξόταις γυρνοῦν πεταχτοί,
μὲ μεγάλα 'ς τὰ χέρια τους βέλη.

—

Βγαίνουν ἔτσι 'ς τὰ δάση τ' ἀγρίμια γοργὰ
ἀπὸ ὅλα τὰ γύρω λειβάδια·
'ς τὰ λαγκάδια γλυστροῦν γυμνασμένα σκυλιὰ
νὰ σκοτώσουνε λάφια, ζαρκάδια.

—

Πὰ 'ς τοῦ Τσίβιατ τοὺς λόφους ἔγουν γείν' ὅλ' αὐτὰ
ἐνωρὶς καὶ πρωῒ μιὰ δευτέρα.
Πάνω κάτω ἐκεῖ πρὸς τὸ γιῶμα κοντὰ
κατὸ λάφια σκοτῶσαν κεῖ πέρα.

—

Μιὰ τρουμπέτα φυσάει 'ς τ' ἀψηλὰ τὰ βουνά,
ἀπὸ χίλιες μεριὲς οἱ συντρόφοι του βγαίνουν.
'Σ τὸ λειβάδι κατέβηκε τότε ὁ Περσῆς
τόσα λάφια νὰ ἰδῇ πῶς πεθαίνουν.

—

Ὑπόσχεσι μ' ἔδωκε Δούγλας, λαλεῖ,
δῶ μ' ἐμένα μαζὶ ν' ἀνταμώσῃ.
Μὰ πῶς δὲν θὰ φανῇ τὸ ἐγνώριζα ἐγώ.
Μεγάλο ὁ Περσῆς τὸν ὅρκο ἔχει δώσει.

—

'Σ τὰ στερνὰ ἕνας νιὸς ἀπ' τὸ Νορθαμπερλάνδ
μὲ τὸ χέρι ψηλὰ κεῖ κοντά τους κοιτάζει:
Τὸν ἀνδρεῖο τὸν Δούγλα πῶς φθάνει τηρᾷ,
μὲ πολλὴ συντροφιὰ πλησιάζει.

—

Μὲ κοντάρια κ' οἱ δύο, μὲ πελέκια βαρειά,
φοβερὸ τότε θέαμα ἐγίνη.
Πιὸ σκληροὺς εἰς τὸ χέρι, σκληροὺς 'ς τὴν καρδιά,
δὲν εἶχεν ἡ Χριστιανωσύνη.

—

Δυὸ χιλιάδες κοντάρια ἔχει ὁ Δούγλας μαζί,
ὅλο ἄνδρες γεροὶ καὶ μεγάλοι.
Γεννηθῆκαν 'ς τὴ χώρα ποῦ ὁ Τουαῖδ κυλᾷ,
ποῦ ἔχει σύνορο τὴν Τιβιδάλη.

—

Παραιτεῖστε τὰ λάφια, λαλεῖ, τὰ νεκρά,
'ς τὰ δοξάρια καθένας τὸν νοῦ του νὰ βάλῃ,
ἀπὸ τότε ποῦ ἔχει καθένας γεννηθῇ,
τέτοια ἀνάγκη δὲν εἶδε μεγάλη.

—

Πὰ 'ς τὸ ἄτι του ὁ Δούγλας, ὁ παλληκαρᾶς,
μπρὸς σὲ τόσους συντρόφους προβαίνει,
τ' ἄρματά του γυαλίζουν ὡσὰν ἀστραπές·
ἀνδρειότερος πότ' ἔχει γένει;

—

Γιὰ εἰπέτε ποιοὶ εἶσθε σεῖς, τοὺς λαλεῖ,
τίνος εἶσασθ' ἐργάται!
Ποιὸς σᾶς ἔδωκεν ἄδεια 'ς τὸ Τσίβιατ ἐδῶ
δίχως γνώμη μου νὰ κυνηγᾶτε;

—

Δὲν σὲ λέμε ποιοὶ εἴμασθε, λέγει ὁ Περσῆς,
ὅπου δεύτερος δὲν θὲ νὰ μείνῃ.
Δὲν σὲ λέμε ποιοὶ εἴμασθ' ἐμεῖς, τοῦ ἀπαντᾷ,
μηδ' ὅλους μας ποιὸς διευθύνει.
Μὰ κυνῆγι θὰ κάμωμε ἐδῶ 'ς τὰ βουνά,
κι' ἂς προσμένῃς ἐσὺ κ' οἱ συντρόφοι σ' ἐκεῖνοι.

—

Τὰ πιὸ παχιὰ λάφια 'ς τὸ Τσίβιατ ἐδῶ
σκοτωμένα τὰ παίρνω νὰ πάγω.
Τότε ἀνδρεῖος ὁ Δούγλας, 'ς τὸ Θεό μου ἀπαντᾷ,
ἢ σὺ μένα, ἢ ἐγὼ θὰ σὲ φάγω!

—

Τότ' ἀνδρεῖος ὁ Περσῆς λαλεῖ ἄλλη μιά,
συντυχαίνει 'ς τὸν Πέρση καὶ πάλι.
Νὰ σκοτώσω ὅλα τοῦτα τ' ἀθῷα παιδιά,
συμφορὰ θενὰ ἦταν μεγάλη.

—

Ὅμως Πέρση, ἂν καὶ ἦσαι ὁ ἐξόριστος συ,
κ' ἐγὼ κόμης 'ς τὴ χώρα ποῦ ζῶ τὴν δική μου,
τοὺς ἀνθρώπους μας ἄφες νὰ πᾶν 'ς τὴν μεριά,
κ' ἔλα μόνος μετρήσου μαζί μου.

—

'Σ τὸ κεφάλι του ὀργή, λέγει ὁ Πέρσης, αὐτοῦ,
ὁποῦ ὄχι θὰ πῇ ἐδῶ πέρα.
Μὰ τὴν πίστη μου, Δούγλα ἀνδρεῖε, λαλεῖ,
δὲν ζῇς ἄλλη ἀπ' αὐτὴ τὴν ἡμέρα.

—

'Σ τὴν Ἀγγλία, Σκωττία, μηδὲ 'ς τὴ Φραγκιά,
μήτε ἀπ' ἄλλης γυναίκας μιὰ γέννα,
μ' ἂν ἡ Τύχη βοήθεια αὐτὴ μοῦ γενῇ,
ἐχτυπήθηκεν ἕνας πρὸς ἕνα.

Τοτε λέγει ἕνας νιὸς ἀπὸ τὸ Νορθαμπερλάνδ
'ς τὴν Ἀγγλία ποτὲ λόγος δὲν θὲ νὰ γείνῃ,
νὰ γνωρίσῃ δὲν πρέπει ποτὲ ὁ βασιλιᾶς
φοβερὴ σὰν αὐτὴ καταισχύνη.

—

Εἶσθε λόρδοι μεγάλοι θωρῶ καὶ οἱ δυό,
τὸν ἀτό μου φτωχὸ μὰ εὐγενῆ ὀνομάζω.
Νὰ χτυπιέτ' ἀρχηγός μου ποτὲ δὲν βαστῶ
καὶ νὰ στέκωμ' ἐγὼ νὰ κοιτάζω.
Ὅταν ὅμως τὸ πῶ — νὰ τραβήξω σπαθὶ
μὲ καρδιὰ καὶ μὲ χέρι γερὰ θὰ χτυπήσω.

—

Ἄχ, αὐτὴ τὴν ἡμέρα ἄχ, αὐτὴ τὴ φρικτή,
πρῶτο μέρος ἐδῶ θὰ τὸ κλείσω.
Δι' αὐτὸ τὸ κυνῆγι ἔχω ἀκόμη πολλά,
μὰ ἐκεῖνα θαλθοῦν παρὰ πίσω.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ποιητής. Ἡμεῖς ὅμως φρονοῦμεν ὅτι περιττὸν θὰ ἦτο νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ποιήματός του, πολὺ σχοινοτενέστερον ἄλλως.

Ἡ γενικὴ μάχη δὲν περιλαμβάνεται. Κατὰ δὲ τὴν σύγκρουσιν, ἐκ τῶν χιλίων πεντακοσίων Ἄγγλων τοξοτῶν δὲν ὑπελείφθησαν εἰμὴ πεντήκοντα τρεῖς· ἐκ δὲ τῶν δύο χιλιάδων Σκώττων μόνον τρεῖς καὶ ἑξήκοντα. Καὶ ἐφόνευσε μὲν ὁ Περσῆς τὸν Δούγλα, ἀλλὰ τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ ἐξεδικήθη εἷς τῶν στρατιωτῶν του ἀποκτείνας τὸν φονέα.

Ὡς πρὸς τὸ ἀνώμαλον τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τὴν ἀταξίαν τοῦ μέτρου, παρατηρῶ ὅτι ἐπίτηδες ἐμιμήθην τὸ πρωτότυπον διὰ νὰ δώσω ἀκριβῆ αὐτοῦ ἰδέαν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου.

(Ἕπεται συνέχεια) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

ὑπὸ Ἐρρ. Μύργερ, κατὰ μετάφ. Ἐ. Δ. Ροΐδου

ΤΟ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΝ ΔΕΙΠΝΟΝ

Μεταβὰς τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τοῦ συμβολαιογράφου καὶ ἀκροασθεὶς τὴν λογοδοσίαν του μεθ' ἱκανῆς ἀδιαφορίας, τὸν παρεκάλεσε νὰ μεταβιβάσῃ τὴν πληρεξουσιότητά του εἰς τὸν διάδοχόν του μετὰ τῆς συστάσεως νὰ μὴ τὸν ἀναζητήσῃ εἰς τὸ ἑξῆς δι' οὐδένα λόγον ὑπὸ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ὄνομα.

— Δὲν ἐπιθυμεῖτε νὰ λάβετε ὀλίγα χρήματα; ἠρώτησεν ὁ συμβολαιογράφος τὸν ἰδιότροπον αὐτοῦ πελάτην.

— Τί νὰ τὰ κάμω; κερδίζω ὅσα μὲ χρειάζονται, ἀπήντησεν ὁ Οὐλρίχος ἀποχαιρετῶν τὸν συμβολαιογράφον.

Ἀπαλλαγεὶς πάσης ὀχληρᾶς φροντίδος ἐπέστρεψε πολὺ ἡσυχώτερος νὰ ἐπανεύρῃ τὴν Ῥοζίναν. Ἀλλ' ἡ ἥρεμος ἐκείνη εὐδαιμονία δὲν ἔμελλε δυστυχῶς νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολύ. Μετά τινας τῷ ὄντι ἑβδομάδας τὸ μηχανουργεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε θέσιν ἐργοστασιάρχου, ἠναγκάσθη ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἐμπορικῆς κρίσεως νὰ διακόψῃ τὰς πληρωμὰς καὶ τὰς ἐργασίας του. Ὁ Οὐλρίχος ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ ἄλλην θέσιν, ἔστω καὶ ἁπλοῦ ἐργάτου. Ἀλλ' ἡ κρίσις ἐπετείνετο καὶ ἀντὶ νὰ προσλαμβάνωσι καὶ ἄλλους ἠναγκάζοντο οἱ καταστηματάρχαι ν' ἀποπέμπωσιν ἱκανὸν ἀριθμὸν τῶν πρὶν ἐργατῶν. Ὁ ὑπερεκατομμυριοῦχος Οὐλρίχος, οὐδαμοῦ δυνηθεὶς νὰ εὕρῃ ἐργασίαν ἐγνώρισε τότε τὴν ἀπαισίαν καταναγκαστικὴν ἀργίαν τῶν ἐργαζομένων, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἀνάπαυσις εἶναι συνώνυμος τῆς πείνης. Ἡ Ῥοζίνα ἐν τούτοις ἐφαίνετο ἀπό τινος χρόνου εἴπερ ποτε εὔθυμος καὶ ζωηρά, καίτοι ἠναγκασμένη νὰ ἐργάζεται τέσσαρας ὥρας περισσότερον τὴν ἡμέραν. Χάρις εἰς τὴν πρόσθετον ταύτην ἐργασίαν τὸ νέον ζεῦγος ἠδυνήθη νὰ ζήσῃ ἕνα ἀκόμη μῆνα, χωρὶς νὰ ἐλαττωθῇ κατὰ πολὺ ἡ εὐτυχία του ἐκ τῆς ἐνδείας.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐπῆλθεν ἡ στέρησις καὶ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων καὶ πλειστάκις ἠναγκάσθη ἡ Ῥοζίνα νὰ μεταβῇ περὶ λύχνων ἀφάς, ἐκλέγουσα τὰς ἐρήμους ὁδούς, εἰς τὰ καταγώγια τῶν μικροτοκογλύφων, πρὸς τοὺς ὁποίους ὠθεῖ τὸ πρῶτον φύσημα τοῦ χειμῶνος τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, τοὺς ἠναγκασμένους νὰ δανεισθῶσι ἐπὶ ἐνεχύρῳ τὸ ἀντίτιμον τοῦ πενιχροῦ αὐτῶν δείπνου καὶ τοῦ δεματίου ὑγρῶν καυσοξύλων, τῶν παρεχόντων ὀλίγην θερμότητα καὶ πολὺν καπνόν. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐνδυμάτων τοῦ νέου ζεύγους μετετέθησαν οὕτω ἀπὸ τῆς ἱματιοθήκης εἰς τὰ καρφία τῶν ἐνεχυροδανειστῶν. Τὸ δὲ περίεργον εἶναι, ὅτι καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Οὐλρίχος ἔπασχε μὲν βλέπων τὴν πτωχὴν Ῥοζίναν ἀπερχομένην κατὰ τὰς παγερὰς ἢ ὁμιχλώδεις πρωίας τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἐργοστάσιον μὲ παμπάλαιον τσίτινον φόρεμα, τὸ μόνον τὸ ὁποῖον τῆς ἀπέμενεν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ᾐσθάνετο εἶδός τι ἐγωϊστικῆς ἡδονῆς, καταμετρῶν τὴν ἔκτασιν τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῆς διὰ τῶν στερήσεων, τὰς ὁποίας ὑπέμενεν ἀγογγύστως.

Ἑσπέραν τινά, ἐνῷ ἐπέστρεφε μετ' αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ὅπου μετέβαινε καθ' ἑκάστην νὰ τὴν ζητήσῃ, ἤκουσε δύο γυναῖκας, τὰς ὁποίας ἀνεγνώρισε ἐκ τῆς πολυτελοῦς ἀλλὰ καὶ κἄπως ἀπειροκάλου αὐτῶν περιβολῆς ὡς κοκότας δευτέρας τάξεως, νὰ σκώπτωσι τὴν ἐνδυμασίαν τῆς Ῥοζίνας:

— Κύτταξε ἐκεῖ, ἔλεγεν ἡ μία ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν σύντροφόν της, κύτταξε πρωτότυπον συρμόν, τσίτινον φόρεμα τὸν Ἰανουάριον!

— Ἀκόμη πλέον πρωτότυπος εἶναι, ἀπεκρίθη ἡ ἄλλη, ὁ ψάθινος πῖλος, τὸν ὁποῖον ἡ κυρία αὐτὴ ἐβιάσθη πολὺ νὰ φορέσῃ.

Ἡ Ῥοζίνα ὑπεκρίθη ὅτι δὲν ἤκουσε τὸν διάλογον, ὁ δὲ Οὐλρίχος ἠρκέσθη νὰ μειδιάσῃ περιφρονητικῶς. Ἀλλ' ὅταν εὑρέθησαν μόνοι εἰς τὸ παγετῶδες αὐτῶν δωμάτιον κατελήφθη ὑπὸ νευρικῆς ἐξάψεως, τῆς ὁποίας ἡ σφοδρότης ἐτρόμαξε τὴν σύντροφόν του, καίτοι συνηθισμένην εἰς τοιαύτας αἰσθηματικὰς ἐκρήξεις. Γονυπετήσας πρὸ αὐτῆς κατησπάζετο κλαίων τὸ ἐλεεινόν της τσίτινον φουστάνι.

— Πτωχή μου Ῥοζίνα, ἔλεγεν, ὑποφέρεις πολὺ μαζί μου. Χθὲς καὶ σήμερον ἐκρύωνες· ἐνδέχεται αὔριον νὰ πεινάσῃς, ἐνῷ εὔκολον θὰ σὲ ἦτο νὰ εὕρῃς ἀλλαχοῦ καλλιτέραν τύχην. Ἔχε ὀλίγην ὑπομονὴν καὶ θὰ ἴδῃς καὶ καλὰς ἡμέρας, φορέματα ἀπὸ βε-

[1] Ἴδε σελ. 59

λοῦδον καὶ ἀδαμάντινα περιδέραια, ἀξίας πολὺ κατωτέρας ἑνὸς μειδιάματός σου. Δὲν θὰ ῥάπτῃς πλέον· αἱ χεῖρές σου δὲν θὰ ἔχουν ἄλλην ἐνασχόλησιν παρὰ νὰ προσφέρωνται εἰς τὰ φιλήματά μου.

Ταῦτα λέγων ἦτο ἀποφασισμένος νὰ ζητήσῃ χρήματα ἀπὸ τὸν συμβολαιογράφον, πρὸς τὸν ὁποῖον μετέβη τὴν ἐπομένην πρωΐαν. Ὁ διάδοχος τοῦ κ. Μορίνου, εἰδοποιηθεὶς παρὰ τούτου περὶ τῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ πελάτου του δὲν ἐφάνη πολὺ ἐκπλαγεὶς ὅταν εἶδε τὸν κόμητα Ῥούβρης ῥακενδυτοῦντα.

— Κύριε, εἶπεν ὁ Οὐλρῖχος, ἔρχομαι νὰ σᾶς ζητήσω ὀλίγα χρήματα.

— Ὅσα θέλετε, κύριε Κόμη.

— Χρειάζομαι πεντακόσια φράγκα, ἀπήντησεν ὁ Οὐλρῖχος.

Ὁ συμβολαιογράφος ἤκουσε πέντε χιλιάδας καὶ ἀνοίξας τὸ ταμεῖόν του ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ καὶ παρέταξε πρὸ τοῦ Οὐλρίχου πέντε χιλιόδραχμα χαρτονομίσματα.

— Μὲ συγχωρεῖτε, Κύριε, δὲν ἠκούσατε καλά. Ἐζήτησα μόνον πεντακόσια φράγκα.

Ὁ συμβολαιογράφος ἐκλείδωσε καὶ πάλιν τὰ χαρτονομίσματα καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐμέτρησεν εἰκοσιπέντε ναπολεόνια, τὰ ὁποῖα ἔθεσεν ὁ Οὐλρῖχος μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἀποδείξεως εἰς τὸ θυλάκιόν του. Καθ' ὁδὸν ὅμως κατελήφθη ὑπὸ δισταγμοῦ καὶ ἤρχισε νὰ μετανοῇ. Πῶς τῷ ὄντι νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὴν Ῥοζίναν τὴν κατοχὴν τοιούτου ποσοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ἐφαίνετο εἰς τὴν δυστυχῆ ἐκείνην κόρην ὁλόκληρος περιουσία, ἀφοῦ πλειστάκις ἐβεβαίωσεν αὐτὴν ὅτι ἐστερεῖτο παντὸς πόρου καὶ παντὸς φίλου ἱκανοῦ νὰ δανείσῃ εἰς αὐτὸν ἓν μόνον πεντόφραγκον; Ἡ δυσχέρεια ὅμως τῆς ἐξηγήσεως ἦτο εὔσχημος μόνον πρόφασις, ἡ δὲ ἀληθὴς τῆς μετανοίας ἀφορμὴ ἦτο ὁ ἐγωϊσμός, ὁ συζυμωμένος μετὰ τοῦ διακαοῦς αὐτοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν Ῥοζίναν. Ὁ Οὐλρῖχος κατεχόμενος ὑπὸ τῆς μανίας νὰ βασανίζῃ ἑαυτὸν διὰ φαντασμάτων καὶ νὰ ὑποβάλῃ πάντα τὰ αἰσθήματά του εἰς ἀνάλυσιν ἀνηλεῆ, εἶχε παρατηρήσει ὅτι τὸν ἔρωτά του ἐξῆπτε πρὸ πάντων τῆς Ῥοζίνας οὐχὶ ἡ ἁπλῆ ἀνοχή, ἀλλὰ καὶ περιφρόνησις τῆς πενίας. Εἰς τὰς ἐφόδους τῆς κακῆς τύχης δὲν ἀντέτασσεν μελαγχολικὴν ἐγκαρτέρησιν, ἀλλ' εὔθυμον ἀδιαφορίαν καὶ τελείαν ἔλλειψιν προνοίας περὶ τοῦ ἄρτου τῆς ἐπιούσης, τὴν ὁποίαν δὲν ἐχόρταινεν ὁ Οὐλρῖχος νὰ θαυμάζῃ καὶ νὰ λατρεύῃ.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀνησύχει αὐτὸν ἡ ὠχρότης τοῦ ἰσχνοτέρου ἤδη προσώπου τῆς φίλης του, πολλάκις δ' ἐνόμισεν ὅτι καὶ τῆς φωνῆς αὐτῆς ὁ τόνος ἤρχισε ν' ἀλλοιώνεται· ὁ τόνος ἔχων ἐνίοτε ἀντήχησίν τινα μεταλλικήν. Αἱ παρατηρήσεις αὗται κατετάρασσον τὸν Οὐλρῖχον, φοβούμενον μὴ ἡ ὑπερβολικὴ ἐκείνη ζωηρότης καὶ εὐθυμία ἦτο τελευταία ἀναλαμπὴ μελλοσβέστου λυχνίας. Ἡ καρδία του τότε ἐφρανίζετο καὶ ᾐσθάνετο φρίκην πρὸς τὴν ἐπιμονήν του νὰ παρατείνῃ ἑκουσίως τὴν ὀδυνηρὰν ἐκείνην κατάστασιν, πρὸς ἱκανοποίησιν ὄχι μόνον τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ τῆς φιλαυτίας του.

— Ἡ διαγωγή μου, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, εἶναι ἀχαρακτήριστος. Ἐξακολουθῶ νὰ παίζω κωμῳδίαν, ἥτις δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς δρᾶμα θανατηφόρον. Τὴν πτωχὴν ταύτην κόρην προσφέρω ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν ἐγωϊσμόν μου, παριστάμενος ὡς θεατὴς εἰς τὸ καθημερινὸν αὐτῆς μαρτύριον. Ἐνῷ τρέμει ἐκ τοῦ ψύχους ἢ τοῦ πυρετοῦ, ἐντρυφῶ ἐγὼ εἰς τὸ μειδίαμά της, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἐξ ἔρωτος πρὸς ἐμὲ ὑπομένει πάντα ταῦτα. Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη νὰ περιμένω ἀκόμη, ἀφοῦ ἐβεβαιώθην ὅτι μὲ ἀγαπᾷ ὡς ἐπόθησα ν' ἀγαπηθῶ; Τὸ αἴσθημα αὐτῆς ὑπέβαλα εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν καὶ αὐτὴν τὴν φοβερωτάτην τῆς στερήσεως καὶ τῆς κακοπαθείας. Τί περισσότερον δύναμαι νὰ ἐπιθυμήσω; Ἀφοῦ ὁ Μάρκος Γιλβέρτης ηὐτύχησε νὰ εὕρῃ τοιοῦτον ἄμωμον μαργαρίτην, διατί νὰ μὴ τὸν προσφέρῃ εἰς τὸν κόμητα Οὐλρῖχον Ῥούβρης; Ὡς ὁ Λινδόρος πλανώμενος ὑπὸ τὸ ἔνδυμα πτωχοῦ φοιτητοῦ ἀπήντησα καὶ ἐγὼ ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς ἰδικῆς του Ῥοζίναν. Καιρὸς ἤδη εἶναι νὰ τὸν μιμηθῶ ἀποβάλλων τὸν μανδύαν, τὸν κρύπτοντα τὸν κόμητα Ἀλμαβίβαν. Καὶ ἐν τούτοις διστάζω καὶ παρατείνω ἀπάνθρωπον κωμῳδίαν, χωρὶς νὰ σκέπτωμαι τί θὰ γείνω ἂν χάσω τὴν Ῥοζίναν. Ἀλλὰ διατί διστάζω;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπεκρίνετο φωνὴ ἐξερχομένη ἐκ τῶν ἀδύτων τῆς ψυχῆς του.

— Διστάζεις διότι γνωρίζεις ὅτι εὐθὺς ἅμα ὁμολογήσῃς τίς εἶσαι εἰς τὴν ἐρωμένην σου, θ' ἀρχίσῃς πάλιν ν' ἀμφιβάλλῃς περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ ἔρωτός της. Οὐδέποτε κατώρθωσες ν' ἀπαλλάξῃς τὴν καρδίαν σου ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δυσπιστίας, ἥτις θὰ εὕρῃ τρόπον νὰ σὲ πείσῃ διὰ παντοίων σοφισμάτων, ὅτι ἡ Ῥοζίνα σὲ ἀγαπᾷ μόνον διὰ τὸ ὄνομα καὶ τὸν πλοῦτόν σου, καὶ ἴσως θὰ σ' ἐγκατέλιπεν, ἂν δὲν ἐπεδείκνυες ταῦτα ἐγκαίρως. Καὶ ὄχι μόνον τὸ παρὸν θὰ φαρμακεύει ἡ ἰδέα αὐτή, ἀλλὰ καὶ τὸ παρελθὸν θ' ἀμαυρώσῃ ἡ ὑποψία ὅτι οὐδέποτε σὲ ἠγάπησεν, ἀλλ' ἔπαιζε τὴν κωμῳδίαν τοῦ ἔρωτος, ὅπως σὺ τῆς πενίας, γνωρίζουσα ἀπὸ πολλοῦ τίς εἶσαι. Τοιοῦτος εἶναι ὁ λόγος τοῦ δισταγμοῦ σου.

Τὸ δὲ συμπέρασμα τῶν σκέψεων τούτων ἦτο τὸ ἑξῆς:

— Ὁ ἔρως τῆς Ῥοζίνας ἀπέμεινεν ὁ μόνος δεσμὸς διὰ τοῦ ὁποίου συνέχομαι πρὸς τὴν ζωήν. Τὴν ἀγαπῶ καὶ πιστεύω ὅτι μὲ ἀγαπᾷ, διότι οὐδένα ἔχει λόγον νὰ ὑποκρίνεται ἔρωτα πρὸς πτωχὸν ἐργάτην. Ἀλλ' ἅμα ἀποκαλύψω εἰς αὐτὴν τίς εἶμαι, δὲν θὰ δύναμαι πλέον νὰ τὴν ἀγαπῶ ὁλοψύχως, διότι θ' ἀρχίσω ἀμέσως ν' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς εἰλικρινείας της.

Ἐνῷ τοιαῦτα ἐσκέπτετο καθ' ὁδὸν ὁ Οὐλρῖχος, ἐμάστιζον τὸ πρόσωπόν του πυκναὶ νιφάδες χιόνος καὶ ἔπνεε παγερώτερος ὁ χειμερινὸς βορρᾶς. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔτεινεν εἰς αὐτὸν τὴν χεῖρα πτωχή τις γραῖα κλαυθμηρίζουσα:

— Λυπηθῆτέ με, καλέ μου Κύριε, ἡ κόρη μου εἶναι ἄρρωστη, κρυώνει καὶ πεινᾷ.

— Ἡ ταλαίπωρη Ῥοζίνα κρυώνει κ' ἐκείνη, ἐσκέφθη ὁ Οὐλρῖχος· ἡ σκέψις ὅμως αὕτη δὲν τὸν ἐκώλυσε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐπαίτιδα τὰ εἰκοσιπέντε

ναπολεόνια, τὰ ὁποῖα εἶχε λάβει παρὰ τοῦ συμβολαιογράφου.

Δύο ἡμέρας ἔπειτα αἱ ἀνησυχίαι τοῦ Οὐλρίχου περὶ τῆς ὑγείας τῆς φίλης του ἀπεδείχθησαν βάσιμοι. Ἡ Ῥοζίνα ἠσθένησε βαρέως καὶ ὡδηγήθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Ὅταν ἐπιστρέψας εὑρέθη μόνος εἰς τὸ ἔρημον αὐτοῦ δωμάτιον, ἡ ἀπελπισία κατέβαλε τὰς δυνάμεις του εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε περιέπεσεν εἰς εἶδός τι ληθάργου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέσπασεν αὐτὸν μετ' ὀλίγον ἡ ὀξύτης τοῦ πόνου. Ἐκ πάσης γωνίας τοῦ θαλάμου, τοῦ πρώην ἐπιγείου ἐκείνου παραδείσου, ἠγείροντο ἐνθυμήσεις ὑμνοῦσαι ἐν χορῷ τὴν παρελθοῦσαν εὐδαιμονίαν. Τὰ ἐπεισόδια τῆς ἐρωτικῆς αὐτοῦ ἐποποιίας παρήλαυνον ἀλλεπάλληλα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Οὐλρίχου ὡς ἰνδάλματα μαγικῆς λυχνίας. Τὴν Ῥοζίναν ἐπανέβλεπε εὔθυμον καὶ σφριγῶσαν, μὲ ᾆσμα ἢ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη, βηματίζουσαν ἀθορύβως περὶ αὐτόν, διευθετοῦσαν τὸ δωμάτιον ἢ ἑτοιμάζουσαν τὸ λιτὸν δεῖπνον τὸ ὁποῖον συνέτρωγαν παρὰ τὴν ἑστίαν.

Ἕκαστον ἔπιπλον ἢ σκεῦος ἀνεκάλει εἰς τὴν μνήμην του τὴν χαρὰν τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν ἡ απόκτησις αὐτοῦ εἰς τὴν πτωχὴν κόρην. Οἱ ἄλαλοι ἐκεῖνοι μάρτυρες τῆς εὐτυχίας των ἐφαίνοντο εὑρόντες φωνὴν διὰ νὰ ἐρωτήσωσιν αὐτόν:

— Ποῦ εἶναι ἐκείνη ἥτις μᾶς ἐπεριποιεῖτο; Τί ἔκαμες τὴν καλήν σου φίλην;

— Δὲν θὰ ἐπιστρέψει πλέον, ἔλεγεν ὁ μικρὸς καθρέπτης, ἐκείνη ἥτις μόνον διὰ σὲ ἐκαλλωπίζετο καὶ μόνον διὰ νὰ σ' ἀρέσῃ ἐζήτει τὰς συμβουλάς μου; Ὁσάκις ἐστίλβωνε πρὸ ἐμοῦ τὰς χρυσᾶς της τρίχας δὲν ἔλειπα νὰ τῆς εἴπω: Εἶσαι εὔμορφη, πτωχή μου κόρη· οἱ ὀφθαλμοί σου ἔχουν τὸ χρῶμα τοῦ ἀνεφέλου οὐρανοῦ καὶ αἱ παρειαί σου τῶν ῥόδων αὐγῆς τοῦ Μαΐου. Ἀντὶ ν' ἀσχημίζωσιν, κοσμοῦσι κάλλιον παρὰ ἀδάμαντες τοὺς δακτύλους σου τὰ διηγούμενα τὴν φιλοπονίαν σου στίγματα τῆς βελόνης. Ἀλλὰ ποῦ εἶσαι καὶ πότε θὰ ἐπιστρέψεις;

— Ποῦ νὰ ἦναι, ἔλεγεν ἡ ἱματιοθήκη, ἡ φιλόκαλος καὶ οἰκονόμος κόρη, ἥτις τόσον ἠγάπα τὴν τάξιν καὶ κατώρθωνε νὰ στολίζεται σχεδὸν ἀνεξόδως; Ὑπῆρξε καιρός, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ καλὴ ἐκείνη νοικοκυρὰ μεγάλην ᾐσθάνετο χαρὰν τακτοποιοῦσα εἰς τὰ συρτάριά μου τὰ ὀλίγα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἤρκουν νὰ τὴν καταστήσουν εὐτυχῆ καὶ ὡραίαν. Ἀλλ' ἔπειτα ἦλθαν πονηραὶ ἡμέραι καὶ ἀπεδήμησαν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο καὶ τὸ ῥαβδωτὸν σάλι, καὶ τὸ μάλλινον φόρεμα τοῦ χειμῶνος, καὶ τὸ λευκὸν ἀπὸ μουσελίναν, μὲ τὸ ὁποῖον μετέβαινε τὸ θέρος νὰ κόψῃ ἄνθη εἰς τοὺς λειμῶνας τῆς Βιλλαβράης. Ἀντὶ τούτων οὐδὲν ἄλλο περιέχουν σήμερον τὰ συρτάριά μου παρὰ ἱστοὺς ἀράχνης καὶ ἀποδείξεις ἐνεχειροδανειστῶν, διότι ὅλα της τὰ ἐνδύματα τὰ ἔδωκε, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ οὔτε τὴν γυναικείαν φιλαρέσκειαν οὔτε τὸ κρύον, διὰ νὰ μὴ συναποθάνῃ μετ' αὐτῆς ὁ φίλος της ἀπὸ τὴν πεῖναν.

Φεύγων τοὺς ἐλέγχους ἐκείνους, ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ εὗρεν μικρὰν ἐντὸς γάστρας πορτοκαλέαν, τὴν ὁποίαν εἶχε προσφέρῃ τὴν ἡμέραν τοῦ ὀνόματός της εἰς τὴν Ῥοζίναν. Τὸ δυστυχὲς δενδρύλλιον σειόμενον ὑπὸ τοῦ παγεροῦ ἀνέμου ἐψιθύριζε κ' ἐκεῖνο. «Ποῦ εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν μ' ἐδώρησες τὴν ἑορτήν της; Πρέπει ν' ἀπέθανεν ἢ νὰ ἦναι πολὺ ἄρρωστη, ἀφοῦ πρώτην φορὰν μὲ ἀφῆκε νὰ ξενυχτίσω εἰς τὸν ψυχρὸν τοῦτον ἐξώστην, ὅπου μ' ἐσκέπασε μὲ ἄσπρον σάβανον τὸ χιόνι. Χθὲς τὸ πρωῒ μ' ἔφερεν ἐδῶ, διότι εἶχεν ὀλίγον ἥλιον, ἐνῷ δὲν ὑπῆρχε καθόλου πῦρ εἰς τὴν ἑστίαν. Ἀλλὰ διατὶ ἐλησμόνησε νὰ μὲ στεγάσῃ τὴν νύκτα, ἐκείνη ἥτις τόσον μὲ ἠγάπα καὶ ἐπερίμενε τόσον ἀνυπομόνως τὰ ἐαρινά μου ἄνθη; Ἀλλὰ τὸ ψῦχος μ' ἐφόνευσε καὶ δὲν θ' ἀνθίσω πλέον. Ἡ χλιαρὰ αὔρα τῆς ἀνοίξεως δὲν θὰ εὕρει νὰ θωπεύσῃ παρὰ τὰ ξηρά μου φύλλα καὶ τοὺς νεκρούς μου κλάδους».

Αἱ ἀναμνήσεις αὗται κατεδείκνυον εἰς τὸν Οὐλρῖχον τὴν ἐλεεινότητα τῶν σοφισμάτων, διὰ τῶν ὁποίων εἶχε ζητήσει νὰ συγκαλύψῃ τὸν ἄσπλαγχνον αὐτοῦ ἐγωϊσμόν.

— Ἤμην τρελλός, ἔκραξεν ἀποσπῶν τὰς τρίχας του. Ἡ διαγωγή μου πρὸς τὴν πτωχὴν ἐκείνην κόρην ὑπῆρξεν ὄχι μόνον παράλογος, ἀλλὰ καὶ θηριώδης. Τώρα κινδυνεύω νὰ τὴν χάσω καὶ μετ' αὐτῆς τὴν νεότητα καὶ τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν μὲ εἶχεν ἀποδώσει διὰ τῆς εἰλικρινοῦς αὐτῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως μέχρι θανάτου. Ἀλλ' ἀδύνατον εἶναι ν' ἀποθάνῃ».

Ταῦτα εἰπὼν ἔτρεξεν ἀπνευστεὶ εἰς τοῦ συμβολαιογράφου, τὸν ὁποῖον εὗρεν ἑτοιμαζόμενον νὰ μεταβῇ εἰς ἑσπερίδα.

— Κύριε, εἶπεν εἰς αὐτόν, οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους εἶχον ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον δὲν ἰσχύουσι πλέον, ὥστε δύναμαι ν' ἀναλάβω τὸ ὄνομα καὶ τὴν περιουσίαν μου. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ καταστήσετε ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερα διαθέσιμον τὸ κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον κατέθεσα εἰς χεῖρας τοῦ προκατόχου σας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ποῖον ποσὸν δύνασθε νὰ μοῦ δώσετε;

— Ἠμπορῶ νὰ σᾶς μετρήσω ἀμέσως εἰκοσιπέντε χιλιάδας φράγκα, ἀπεκρίθη ὁ συμβολαιογράφος.

— Ταῦτα ἀρκοῦσι, δώσατέ μου νὰ ὑπογράψω ἀπόδειξιν τῆς παραλαβῆς αὐτῶν. Ἀλλ' ἔχω καὶ χάριν τινὰ νὰ σᾶς ζητήσω.

— Εἶμαι ὁλοπρόθυμος εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Πρέπει νὰ μ' εὕρετε ἐντὸς δύο ἡμερῶν εὐρύχωρον καὶ ἀναπαυτικὸν οἴκημα διὰ δύο ἀνθρώπους. Μὴ ἔχων καιρὸν διαθέσιμον κατ' αὐτάς, σᾶς παρακαλῶ πλὴν τούτου νὰ ἀναθέσετε εἰς ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης σας τὴν φροντίδα νὰ κομισθῶσιν ἐκεῖ τὰ ἀναγκαῖα ἔπιπλα, παραγγέλλοντες εἰς αὐτὸν νὰ μὴ φεισθῇ χρημάτων διὰ νὰ ἑτοιμασθῶσι τὰ πάντα εὐπρεπῶς καὶ ταχέως.

— Πολὺ καλά, κύριε Κόμη, ἀναλαμβάνω τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκτελέσω τὰς διαταγάς σας καὶ νὰ σᾶς ἀναγγείλω τοῦτο ἐντὸς τῆς ταχθείσης προθεσμίας.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Βεδουΐνος ποιμὴν

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ [1]

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

Μετὰ τὸ πρόγευμα περιεπατήσαμεν ἐπὶ πολὺ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ἐν φαιδρᾷ παιδιᾷ. Ἡ σημερινὴ ὅμως ἀκτὴ δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀννίβα καὶ τοῦ Ἀσδρούβα. Ἡ αἰωνίως δημιουργοῦσα καὶ ἀναπλάττουσα φύσις ἐπήνεγκε κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰ παράλια τῆς βορείου Ἀφρικῆς καὶ κυρίως τῆς νῦν ἡγεμονίας τῆς Τύνιδος ἐπαισθητὰς μεταβολὰς καὶ μετασχηματισμοὺς τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἡ Οὐτικὴ π. χ. ἡ γνωστὴ καὶ ἐκ τῆς αὐτοκτονίας Κάτωνος τοῦ νεωτέρου, ἦτο ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων ὀνομαστὴ παραθαλασσία πόλις ἔχουσα καὶ λιμένα, εἰς ὃν πολυάριθμα πλοῖα κατέπλεον, σήμερον δὲ κεῖται δύο ὥρας μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ἕνεκα τῶν φυσικῶν αὐτῆς μετατροπῶν καὶ ἡ τοπογραφία τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνος παρέχει πολλὰ τὰ ἀμφίβολα καὶ ἀβέβαια. Εἶναι δὲ ὅλως αὐθαίρετος καὶ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἀρχαῖόν τι οἰκοδόμημα πλησίον τῶν λιμένων σωζόμενον εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Ἀννίβα· τὸ μόνον, ὅπερ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς εἰκασίας ταύτης εἶναι ὅτι ὁ οἶκος οὗτος ἔκειτο παρὰ τὴν ἀγορὰν τὴν ἐγγύτατα πρὸς τοὺς λιμένας. Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς αὐτοὺς τοὺς λιμένας, οἵτινες ἄλλως ἀποτελοῦσι καὶ τὰ μόνα ἄξια λόγου σωζόμενα λείψανα τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνος. Δὲν εἶναι δὲ φυσικοὶ ἀλλὰ τεχνικῶς κατεσκευασμένοι. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων λιμένων ἐπὶ γλώσσης τινὸς συνδεούσης αὐτοὺς ὑψοῦτο τὸ τεῖχος τῆς πόλεως· καὶ ἐκτὸς μὲν αὐτοῦ ἔκειτο ὁ ἐμπορικὸς λιμὴν ὁ φέρων πρὸς τὸ πέλαγος, ἐντὸς δὲ ὁ πολεμικός. Ὁ στόλος λοιπὸν τῶν Καρχηδονίων, ἵνα ἀναχθῇ εἰς τὸ πέλαγος, ὤφειλε πρῶτον τὴν πύλην τοῦ τείχους καὶ εἶτα τὸν ἐμπορικὸν λιμένα νὰ διαπλεύσῃ. Ἡ περιοχὴ ἀμφοτέρων εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμαντος δυσανάλογος πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν σημασίαν τοῦ τε ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ τῆς θαλασσοκράτορος Καρχηδόνος.

Ἡ κατοχὴ τῶν λιμένων τούτων ἦτο διὰ τοὺς Ῥωμαίους ἀπαραίτητος ὅρος πρὸς κατάκτησιν αὐτῆς τῆς πόλεως. Σκιπίων ὁ νεώτερος, ὁ ἔγγονος τῶν νικητῶν τοῦ Ἀννίβα διηύθυνε τὸ τελευταῖον τῆς πολιορκίας μέρος. Τὸ σχέδιόν του ἦτο νὰ ἐξαναγκάσῃ εἰς ὑποταγὴν τὴν πόλιν διὰ τοῦ λιμοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπέκλεισε πᾶν μέσον τροφοδοτήσεως κατὰ ξηράν, ἐπρομηθεύοντο ὅμως κατὰ θάλασσαν ἀκόμη οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τῶν πλοίων των τὰ πρὸς τὸν βίον χρήσιμα καὶ τὰ πολεμικὰ ἐφόδια. Διὰ νὰ παρακωλύσῃ δὲ τοῦτο ὁ Σκιπίων ᾠκοδόμησε μέγα καὶ ἰσχυρὸν πρόχωμα, ὅπερ ἀπό τινος ἄκρας ἐξετείνετο πρὸς τὴν θάλασσαν. Καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἔσκωπτον οἱ Καρχηδόνιοι τὸν Σκιπίωνα διὰ τὸ παράδοξον καὶ παιδαριῶδες φαινόμενον εἰς αὐτοὺς ἔργον, αὐταπατώμενοι ὅτι καὶ τώρα οἱ Ῥωμαῖοι θὰ ἀστοχήσωσι τοῦ σκοποῦ των, ὡς καὶ ἄλλοτε πρότερον κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Λιλυβαίου (τῆς νῦν Μαρσάλας), ὅτε μάτην ἐπεχείρησαν νὰ ἀποκλείσωσι δι' ἁλύσεων τὸν λιμένα. Ἡ ῥωμαϊκὴ ὅμως ἐπιμονὴ ἐνίκησε τώρα καὶ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἰσχυρότατος λίθινος δακτύλιος σφιγκτὰ περιέκλεισε τὸν κόλπον τῆς Καρχηδόνος.

Δὲν ἀπέβαλον ὅμως οἱ Καρχηδόνιοι πᾶσαν ἐλπίδα καὶ μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ πολιορκητικοῦ τούτου ἔργου. Ἡ ἀνάγκη τέχνας κατεργάζεται. Ἡ ἀνεξάντλητος δὲ εἰς ἐπινοίας διάνοια αὐτῶν συνέλαβεν ἀμέσως δύο καταπληκτικὰ σχέδια σωτηρίας. Νέον στόλον ἐναυπήγησαν καὶ ἠνέωξαν νέαν ὁδὸν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἡ διπλῆ δὲ αὕτη ἡρωϊκὴ πρᾶξις ἀποτελεῖ ἓν τῶν μᾶλλον συγκινητικῶν ἐπεισοδίων τοῦ ἀπέλπιδος ἀγῶνος τῶν Καρχηδονίων. Ἔνδον τοῦ προχώματος, τοῦ περικλείοντος τὸν λιμένα αὐτῶν, ἀφανεῖς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐδημιούργησαν ἐν ὅλῃ των τῇ ἠρεμίᾳ νέον στόλον. Δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ ἐκπλεύσωσι διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ, διότι ὁ ἐμπορικὸς λιμήν, δι' οὗ ὤφειλον νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος, εἶχεν ἀποφραχθῇ διὰ τοῦ προτειχίσματος τοῦ Σκιπίωνος. Διέτρησαν λοιπὸν τὴν ἄκραν, τὴν ἀποχωρίζουσαν τὸν πολεμικὸν λιμένα ἀπὸ τῆς θαλάσσης, εἰς μέρος τι κείμενον ἀπωτέρω τοῦ ῥω-

1 Τέλος· ἴδε σελ. 56.

Εἴδη συγκοινωνίας

μαϊκοῦ προχώματος καὶ ἀνήχθη αἴφνης εἰς τὸ πέλαγος ὁ νεοπαγὴς στόλος αὐτῶν πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν τῶν ῥωμαίων πολιορκητῶν. Ὁ πλοῦς ὅμως οὗτος ὡδήγει αὐτοὺς εἰς τὸν θάνατον. Αἱ τριήρεις τῶν Καρχηδονίων ἐν μεγάλῃ σπουδῇ κατασκευασθεῖσαι καὶ ὑπὸ ἀγυμνάστων πληρωμάτων κατεχόμεναι δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντιπαραταχθῶσι πρὸς τὰ ἰσχυρά, ἀρτίως ἐξωπλισμένα καὶ ἐκγεγυμνασμένα πληρώματα περιλαμβάνοντα ῥωμαϊκὰ πλοῖα. Ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκρίθη ἡ τύχη τῆς βασιλίδος τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, τὴν τελευταίαν τῶν Καρχηδονίων. Ἡττηθέντες δὲ ἅπαξ κατὰ θάλασσαν ὤφειλον νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν μοιραίαν καταστροφήν. Τὸ τελευταῖον ὅμως τραῦμα, τὸ τοῦ θανατου, ἔλαβον ἐν τῃ ξηρᾷ. Ἡ τελευταία φρικώδης σκηνὴ τῆς καταστροφῆς συνετελέσθη ἐν Βύρσῃ, πρὸς ἣν νῦν ἀνερχόμεθα. Βύρσα ἦτο ἡ ἀκρόπολις τῆς Καρχηδόνος, ἐν ᾗ ηὐτοκτόνησεν ὁ πρῶτος κατὰ τὸν μῦθον οἰκιστὴς τῆς Καρχηδόνος, ἡ Διδώ. Πιστὴ εἰς τὴν μνήμην τοῦ πρώτου συζύγου της ἐπροτίμησε τὸν θάνατον ἢ νὰ συμμετάσχῃ τῆς νυμφικῆς παστάδος γείτονος τινὸς βασιλέως, ὅστις, κατὰ τὸν μῦθον ἐννοεῖται, προσέφερεν εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν του καὶ τὸν θρόνον. Ἀποσυρθεῖσα εἰς τὰ βασίλειά της τὰ ἐν τῇ Βύρσῃ ἀνῆλθε τὴν πυρὰν καὶ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ της διετρύπησε διὰ τοῦ ξίφους τὴν καρδίαν της.

Ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνος τρεῖς ὁδοί, περιστοιχούμεναι ὑπὸ πολυωρόφων οἰκιῶν, ἔφερον πρὸς τὴν Βύρσαν, ἐπέστεφε δὲ τὸν λόφον τοῦτον ὁ τοῦ Βήλου ναός, τὸ ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν τοῦτο παλλάδιον τῆς Καρχηδόνος.

Ἀφ' οὗ ὁ Σκιπίων ἐξεπόρθησε τὴν ἔσω πόλιν καὶ ἰδίᾳ ἑκάστην οἰκίαν ἐδῄωσε, παρεδόθησαν δὲ εἰς αὐτὸν οἱ ἐπιζήσαντες, 50,000 περίπου, λιμώττοντες καὶ μέχρι θανάτου κεκμηκότες, συνηθροίσθησαν εἰς Βύρσαν ὀλίγιστοι μόνον, τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν προασπιστῶν τῆς Καρχηδόνος.

Τὰ ὑποζύγια

Ἐκεῖ ἠγωνίσθησαν τὸν τελευταῖον ἀγῶνα, ἐλπίζοντες ὄχι πλέον νὰ νικήσωσι ἀλλ' ἐπιθυμοῦντες μᾶλλον νὰ ἐξαγοράσωσι τὸν θάνατον ἀντὶ μεγάλων θυσιῶν. Ἄλλως δὲ καὶ ἡ ἑκουσία ὑποταγὴ δὲν ἠδύνατο νὰ σώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν μαρτυρίων καὶ τοῦ μᾶλλον ἐπονειδίστου θανάτου τοῦ διὰ τῆς σταυρώσεως. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν μαχητῶν τούτων τῶν ἀγωνιζομένων τὸν ἀπέλπιδα ἀγῶνα διέφυγον τὸ ξίφος τῶν Ῥωμαίων κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν φλογῶν τοῦ ἐμπρησθέντος ναοῦ. Ὑπὸ τὰ καπνίζοντα ταῦτα ἐρείπια ἐτάφησαν οἱ τελευταῖοι τῶν εὐγενῶν οἴκων τῆς Καρχηδόνος, πλὴν τοῦ Ἀσδρούβα, ὅστις ὑπῆρξε μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ ψυχὴ τῶν ἀγωνιζομένων. Ηὐτομόλησε τὴν τελευταίαν στιγμὴν πρὸς τὸν Σκιπίωνα, ἀπὸ τοῦ ναοῦ δὲ τοῦ Βάαλ οἱ συναγωνισταί του καὶ ἡ σύζυγός του εἶδον αὐτὸν κείμενον εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ῥωμαίου νικητοῦ. Μάτην παρεκάλει τὴν σύζυγόν του νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμά του. Ἡ ὑπερήφανος γυνὴ ἐνόμισεν ἀτιμίαν νὰ ἐπιζήσῃ τῆς καταστροφῆς τῆς πατρίδος της. Ἀπὸ τῶν βαθμίδων τοῦ ναοῦ μετὰ πικρᾶς εἰρωνίας εὐχηθεῖσα εἰς τὸν ἄνδρα της τὴν σωτηρίαν τῆς πολυτίμου του ζωῆς, ἔρριψεν ἐνώπιόν του πρῶτον τὰ τέκνα της καὶ ἔπειτα ἑαυτὴν εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρός. Οὕτω κατεστράφη ἡ ὑπερηφανος Καρχηδών.

Τὰ πολλαπλᾶ ἀνομήματα, ὧν ἔνοχος ἐγένετο κατὰ τὴν μακρὰν της ἀκμὴν τὴν ἐπὶ 5 αἰῶνας διαρκέσασαν ἡ ἐμπορικὴ αὕτη πόλις, ἡ τοὺς πολεμίους καταπολεμοῦσα συνήθως οὐχὶ δι' ἰδίων δυνάμεων, ἀλλὰ διὰ τῶν λαῶν τῶν ὑποτεταγμένων εἰς αὐτήν, τὰ ἀνομήματα λέγω ταῦτα ἐξήγνισαν οἱ τελευταῖοι αὐτῆς πολῖται κατὰ τὴν ἐπιθανάτιον ὥραν τῆς Καρχηδόνος. Ὄχι μόνον τὰς περιουσίας αὐτῶν ἐθυσίασαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι προέταξαν τὰ στήθη των καὶ ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἡ ἀριστοκρατία τῆς Καρχηδόνος ἔθαψεν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ σπουδαιοτέρου της ναοῦ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς προτέρας μεγαλοπρεπείας.

Εἰς 17 ἡμέρας ἡ γιγαντώδης αὕτη πόλις μετε-

βλήθη εἰς τέφραν, ἀφ' οὗ πρότερον ἐλεηλατήθη παντελῶς. Πάντας δὲ τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους πρότερον οἱ Καρχηδόνιοι εἶχον λαφυραγωγήσει παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Σικελίας, ἵνα διακοσμήσωσι τοὺς ἰδίους αὐτῶν ναοὺς ἀπήγαγον καὶ πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι. Καὶ μέρος μὲν ἀπέδωκαν εἰς τοὺς πρώην κυρίους, τὰ δὲ λοιπὰ καλλιτεχνικὰ λάφυρα ἐχρησίμευσαν ὡς τρόπαια τῆς νίκης συντελοῦντα καὶ αὐτὰ εἰς τὴν λαμπρότητα τῆς Ῥώμης, τῆς ἔκτοτε πρώτης τοῦ κόσμου πόλεως ἄνευ μάλιστα ἀντιζήλου ἄλλης. Τὴν αὐτὴν δὲ τύχην κατὰ τοὺς αἰωνίους νόμους τοῦ δικαίου τοὺς διέποντας τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν ὑπέστη βραδύτερον καὶ ἡ ῥωμαϊκὴ Καρχηδών. Καὶ ταύτης οἱ καλλιτεχνικοὶ θησαυροὶ καὶ τὰ κειμήλια ἔγιναν λεία τῶν ἐχθρῶν. Τὰ πολύτιμα μάρμαρα τῶν ναῶν καὶ στοῶν της ἀφήρουν συστηματικῶς κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα αἱ πόλεις τῆς Σικελίας καὶ Κάτω Ἰταλίας, καὶ αὐτὴ ἡ Πίζα ἀκόμη, διὰ νὰ κοσμήσωσι τοὺς ἰδίους ναοὺς καὶ νὰ ἀνεγείρωσιν ἡγεμονικὰ ἀνάκτορα. Ὅ,τι δὲ ἀπελείφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν κατὰ χώραν ἐχρησίμευσε κατόπιν ὡς ὑλικὸν πρὸς οἰκισμὸν τῆς Τύνιδος. Τὸ μάρμαρον τὸ ὁποῖον καταυγάζει σήμερον τὸ ἀνάκτορον τοῦ Βέη τῆς Τύνιδος ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτῶν τῆς ῥωμαϊκῆς Καρχηδόνος προέρχεται. Ἡ λαφυραγώγησις δὲ αὕτη δὲν ἔπαυσε καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Τὰ σπουδαιότατα εὑρήματα τὰ ἐξ ἀνασκαφῶν μετηνέχθησαν ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἐπιτρέψαντος αὐτοῦ τοῦ Βέη, εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου.

Ὅ,τι δὲ ἐκ τῆς μακραίωνος ταύτης λεηλασίας ἐναπέμεινεν ἐν Καρχηδόνι, ἀπόκειται σήμερον ἔν τινι Μουσείῳ, ὅπερ ἵδρυσεν ὁ καρδινάλιος Lavigerie ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ἄλλοτε ὑψοῦτο ὁ ναὸς τοῦ Βήλου. Ἡ διεύθυνσις δὲ καὶ ἐποπτεία τοῦ Μουσείου τούτου εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς τοὺς γάλλους μοναχοὺς τῆς πλησίον Μονῆς.

Εὐτραφὴς τὴν ὄψιν μοναχὸς καὶ κομψὸς τὴν περιβολὴν προσῆλθε νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ἥτις ἔφερεν εἰς τὸν κῆπον τῆς μονῆς καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὰς στοὰς τοῦ Μουσείου. Οἱ νεκροὶ ἄραβες ὀνηλάται, οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν συνοδείαν μας πεισμόνως ἠρνοῦντο παρὰ πάσας τὰς προτροπάς μας νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὸ Μουσεῖον, προφασιζόμενοι ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς πιστοὺς νὰ θέσωσι τὸν πόδα των ἐπὶ ἐδάφους χριστιανικοῦ τεμένους. Διότι ἀληθῶς μετὰ τοῦ Μουσείου συνδέεται καὶ μικρά τις ἐκκλησία ἱδρυθεῖσα τῷ 1841 εἰς μνήμην τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ἁγίου, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει ἐν Τύνιδι τῷ 1270 κατά τινα σταυροφορίαν. Ἔκτακτος ἡ θέα ἀπὸ τοῦ κήπου τούτου τῆς μονῆς· ἔχει τις ἐνώπιόν του ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν εὐρεῖαν καὶ ἀναπεπταμένην ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν πολυσχιδῆ στεφάνην τῶν ὀρέων τῆς Τύνιδος καὶ τὸ ἤρεμον πεδίον τῶν ἐρειπίων τὸ περιβάλλον τὴν Βύρσαν. Ἀπὸ τῆς σιωπηρᾶς ἐντρυφήσεώς μας ἀπέσπασεν ὁ ἦχος τοῦ κώδωνος ἀπὸ τοῦ πλησίον μοναστηρίου. Αὐτὸ τὸ Ave Maria, ὁ ἦχος αὐτὸς τοῦ κώδωνος ἐν τῇ χώρᾳ ἀκριβῶς ταύτῃ ἀγρίων αἱματοχυσιῶν καὶ ἐμπρησμῶν εἶχέ τι τὸ ἐκτάκτως εἰρηνικὸν καὶ παρήγορον. Ὁ μοναχὸς ὁ συνοδεύων μας ἐδήλωσεν ὅτι ὤφειλε νὰ κλείσῃ τὸ Μουσεῖον καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν του καθηκόντων. Ἄλλως δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ὁδηγοί μας Ἄραβες ἤρχισαν νὰ μᾶς ἐνοχλῶσι μὲ τὰς φωνάς των, ὅτι καιρὸς νὰ ἐκκινήσωμεν εἰς Τύνιδα ἐπιστρέφοντες. Παρεπονοῦντο μάλιστα ὅτι ἕνεκα τῆς μακρᾶς διαμονῆς μας ἐν τῇ μονῇ ἐχάθη ὁ εἷς ὄνος καὶ ἐζήτουν ἀποζημίωσιν ἐὰν δὲν δυνηθῶσι νὰ τὸν ἐπανεύρωσιν ἕνεκα τῆς προκεχωρημένης ὥρας. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο συνετέλεσεν ὄχι ὀλίγον νὰ ἀμαυρώσῃ τὰς τελευταίας ἐντυπώσεις τῆς ἐκδρομῆς μας. Ὅταν ἑτοιμάζεται νὰ ἐγκαταλείπῃ τις ἔδαφος τοσούτων μεγάλων ἀναμνήσεων ὡς αὐτό,—ἐφ' οὗ ἡ κραταιὰ Καρχηδὼν εἶχε πνιγῇ ποτε εἰς κύματα αἵματος καὶ εἰς τὸν καπνὸν πυρκαϊᾶς,—ἔχων τὴν ψυχὴν πλήρη ὑψηλῶν ἀναμνήσεων καὶ τὰς ὡραιοτέρας ἐντυπώσεις ἐκ τῆς θέας περικαλλῶν καὶ ποιητικῶν τοπείων, ἀγανακτεῖ βεβαίως μεταφερόμενος τόσον ἀγροίκως καὶ ἀποτόμως εἰς τὴν πεζοτάτην ἐλεεινότητα τοῦ πραγματικοῦ βίου Μετὰ μικρὰν πορείαν ἐν τῷ σκότει ἤδη τῆς νυκτὸς ἐφθάσαμεν εἰς Μάρσαν, τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ φέροντος εἰς Τύνιδα. Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τούτου μέχρι τῆς Τύνιδος δὲν εἶναι ἡ ἡμισείας μόνον ὥρας σιδηροδρομικὴ πορεία. Εἶχε προχωρήσει ἤδη ἡ νὺξ ὅταν ἐπανήλθομεν εἰς Τύνιδα. Ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ συνοικίᾳ ἐπεκράτει ὅμως ζωηρὰ καὶ παντοδαπὴ κίνησις. Ἔν τινι γαλλικῷ καφενείῳ καταφώτῳ ὑπὸ ἀπείρων καὶ πολυχρώμων lampion, ἐπαιάνιζεν ἡ ὀρχήστρα ζουαβικοῦ τινος συντάγματος. Παρὰ τὰς μαρμαρίνους τραπέζας ἐκάθηντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στρατιῶται καὶ δεκανεῖς, οἵτινες συχνὰ πυκνὰ ἐξερρήγνυντο εἰς θορυβώδεις προπόσεις. Μᾶς ἐξήγησαν τὴν αἰτίαν. Ἐπανηγύριζον τὴν προαγωγὴν τοῦ λοχαγοῦ των δαπάνῃ ἐννοεῖται αὐτοῦ τοῦ ἰδίου κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐκεῖ ἔθιμα. Εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν αὐτὴν τὴν μεμολυσμένην ὑπὸ τοῦ Grog καὶ τοῦ καπνοῦ τῶν σιγαρέτων, δὲν ἠδυνήθημεν ἐπὶ πολὺ νὰ παραμείνωμεν· ἐξηντλημένους ἤδη ὑπὸ τῆς κοπώσεως τῆς ἐκδρομῆς μας εἵλκυε μᾶλλον ἡ ὡραία καὶ καθαρὰ κλίνη τοῦ ξενοδοχείου Παπαγιάννη, καὶ ταχέως μᾶς κατέλαβε νήδυμος ὕπνος. Δὲν εἶναι δὲ τίποτε θαυμαστὸν ὅτι μετὰ τοιαύτην ἐκδρομὴν ὠνειρεύθημεν τὰ μᾶλλον ἀντίθετα ὄνειρα. Ἀννίβαν τὸν μέγαν καὶ τὸν μικρὸν ἐκ Δρέσδης συνοδοιπόρον μας, τὸν Σκιπίωνα καὶ τὸν Ἄραβα ὀνηλάτην, τὴν Διδὼ καὶ τὸν καρδινάλιον Lavigerie.

Ε. ΒΙΡΑΥ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Η ΔΙΑΜΑΝΤΩ

Ὁ βοριᾶς εἶχε κάμει καλὰ τὴ δουλειά του ἐκείνη τὴ νύχτα. Καὶ σὰ γλυκοχάραζε, κι ἔβλεπε ἀπὸ τὸ παράθυρο ἡ Διαμάντω τὸν ἔξω κόσμο, καὶ ξεχώριζε τὴ θάλασσα ἀπὸ τὰ βουνά, καὶ πιὸ κοντά, στὴ γειτονιὰ τοῦ ἀψηλοχτισμένου σπιτιοῦ, ξεχώριζε τὴ στέγη τοῦ καθενός, ἔπαιρνε τὸ μάτι της ἐδῶ καὶ κεῖ πάγους ποῦ κρεμιοῦνταν ἀπὸ κεραμίδια κι ἀπὸ γουρνέλλες, σημάδια χθεσιβραδινῆς βροχερῆς νοτιᾶς, ποῦ δὲν πρόφτασε νὰ ξημερωθῇ μὲ τὰ Φῶτα.

Ἡ Διαμάντω, σὰν κορίτσι ποῦ εἶταν, δὲ σηκώθηκε νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησιά. Σηκώθηκε ὅμως μισὴ ὥρα πρὶ νὰ ξημερώσῃ, ἄναψε τὴ φωτιά, συγύρισε τὸ σπίτι κι' ὅταν ἄρχιζε τὸ βαθὺ γαλάζιο τοὐρανοῦ νὰ γίνεται πιὸ ἀνοιχτὸ καὶ καθάριο, πῆγε καὶ κάθησε στὸ παράθυρο, μὲ τὸ μαγγάλι κοντά, καὶ κάθε τζάμι τοῦ παραθύρου κλεισμένο, καὶ κοίταζε κατὰ τὴν ἐκκλησιά. Εἶταν ἡ ὥρα ποῦ ἔβγαινε ὁ κόσμος νὰ πάῃ στὸν ποταμό, νὰ κάμουν τὸν ἁγιασμό, καὶ νὰ ρίξουν καὶ τὸ Σταυρό. Ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ σὰ βγήκανε νὰ τοὺς δῇ δὲ μποροῦσε, ἂν καὶ μισάκουγε τὶς κατανυχτικὲς ψαλμῳδίες, γιατί καὶ πολὺ μακριὰ δὲν εἶτανε. Μὰ σὲ λίγη ὥρα πρόβαλαν τὰ ξεφτέρια καὶ τὰ κονίσματα στὸν κατηφορικὸ δρόμο τοῦ γιαλοῦ, ὕστερα φάνηκαν κ' οἱ χρυσοφορεμένοι παπάδες, κατόπι οἱ ψαλτάδες, οἱ ἀναγνῶστες, καὶ πιὰ ὁ ἀτέλειωτος κόσμος, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ποῦ κατάντησε νὰ εἶναι τὰ ξεφτέρια κάτω στὸν ἄμμο, κι αὐτοὶ ἀκόμα δὲν πρόβαλαν ὅλοι, γιατί κ' οἱ τρεῖς οἱ ἐνορίες εἶχαν ἀνταμωθῇ πρὶ νὰ ξεκινήσουν. Κ' ἔτσι ὅλος ὁ δρόμος εἶτανε ἀνθρώπινη μυρμηγκιά.

Κοίταζε ἡ Διαμάντω, μὲ μεγάλη συγκίνηση καὶ μεγάλη λαχτάρα. Κι ὄχι τόσο ποῦ ἔβλεπε τέτοια λαμπρὴ ζωγραφιά, ποῦ σιγὰ σιγὰ κι ὁ ἥλιος ἄρχιζε νὰ τὴν περεχύνῃ, καθὼς ἐσίμωναν τὸ ποτάμι, ὡς ἕνα τέταρτο μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό, μόνο ποῦ γνώριζε πῶς μέσα στὸν κόσμο ἐκεῖνο εἶταν κι ὁ καλός της, ὁ παλικαρᾶς ὁ Γιάνναρος, ποῦ τὴ νιότη καὶ τὴν ἀντρειοσύνη του τὴ μάζεψε στῆς θάλασσας τὸν ἀφρό. Ποῦ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀγαπητικιά του, εἶχε τὴ βάρκα του χαρὰ καὶ παρηγοριά. Ποῦ δὲν ἤξερε τί θὰ πῇ φόβος, καὶ τί θὰ πῇ κρύο· μόνο τὴν παραμονὴ τῶν Φώτων ἐκείνων, πηγαίνει στῆς καλῆς του μὲ μερικοὺς φίλους νὰ πιῇ μιὰ μαστίχα, κι ἀπάνου στὸ γλέντι, καὶ κεῖ ποῦ κερνοῦσε αὐτή, τῆς λέει πῶς αὔριο θὰ βουτήξῃ νὰ βγάλῃ αὐτὸς τὸ Σταυρό. Τὸν ἤξερε ἡ Διαμάντω, τὸν ἤξερε κ' ἡ μάννα της ἡ κερὰ Βαρβάρα τί πεῖσμα τὸ εἶχε, καὶ θεὸς φυλάξοι νὰ ποῦν ὄχι! Γιατί τὸν ἤθελαν κιόλας, ποῦ καλήτερο νοικοκύρη νὰ βροῦνε δὲ μποροῦσαν.

Γι αὐτὸ κοίταζε τώρα ἡ Διαμάντω μὲ λαχτάρα καὶ καρδιοχτύπι.

— Καὶ τέτοιος χειμῶνας! ἔλεγε μοναχή της, καθὼς ἔβλεπε τὸν ἀχνὸ ποῦ ἔβγαιν' ἀπὸ τὰ ταραγμένα τὰ κύματα μέσα στὸ πέλαγο.

Μὰ ἔβλεπε πάλι τὸν ἥλιο, ἔβλεπε τὰ ξεφτέρια ποῦ λαμποκοποῦσανε μὲ τὶς ἀχτίδες του, κοίταζε τοὺς πάγους ἀπάνω στὶς στέγες ποῦ ἀρχίζανε νὰ στάζουν κι αὐτοί, καὶ παρηγοριοῦνταν ποῦ ὥσπου νἄρθῃ ἡ ὥρα νὰ ριχτῇ ὁ Σταυρός, δὲ θἆναι καὶ τόσο κρύο.

Ἔτσι πέρασε ὡς μισὴ ὥρα. Καὶ τώρα πιὰ τὰ μάτια της εἶτανε στηλωμένα στὸν ποταμό. Μὰ τόσο μακριά, καὶ μὲ τόσο κόσμο ποῦ στέκουνταν μπροστὰ στὸ ποτάμι, τί νὰ δῇ! Τίποτις δὲν εἶδε! Τίποτις δὲν ἔννοιωσε, παρὰ τὸ γοργὸ καρδιοχτύπι της.

Ἀκόμα λιγάκι, κι ἀρχίσανε νὰ γυρίζουνε. Σηκώθηκε τώρα κ' ἔκαμε τὸ σταυρό της, καὶ παρακάλεσε τὴν Παναγιὰ νὰ τὴ συχωρέσῃ ποῦ δὲν πῆγε νὰ τὴ θεμιάσῃ τόση ὥρα, μόνο κάθουνταν καὶ κοίταζε σὰ νἄτανε δὰ καὶ πανηγύρι. Καὶ τὴν εὐχαριστοῦσε τὴν Παναγιά, καθὼς τήνε θέμιαζε, ποῦ τέλειωσε καὶ τὸ βούτηγμα ἐκεῖνο τὸ τρελλὸ καὶ παράλογο. Ἄξαφνα πάλι συλλογιοῦνταν πῶς μποροῦσε καὶ νὰ πουντιάσῃ ὁ καλός της, καὶ τὸ γύριζε πάλι στὰ θερμὰ παρακάλια.

— Νὰ δοῦμε τώρα καὶ τὴ φωτιά, εἶπε σὰν τέλειωσε. Κι ἄρχισε νὰ βάζῃ κάρβουνα, νὰ σκουπίζῃ, νὰ τοιμάζεται γιὰ τὴ γριά της ποῦ ὅπου κι ἂν εἶτανε ἤρχουνταν, ἴσως καὶ μὲ καμιὰ γειτόνισσα, νὰ βουτήξουν ἕνα παξιμαδάκι στὸν καφὲ καὶ νὰ κουβεντιάσουν.

Τώρα πιὰ εἶτανε μέρα σωστή, παντοῦ ἔφεγγε ὁ ἥλιος, παντοῦ ἄκουγες μιλητὰ καὶ φωνές. Μέρεψε πιὰ τώρα καὶ τοῦ κοριτσιοῦ ἡ καρδιά, καὶ ψιλοτραγουδοῦσε καθὼς μπαινόβγαινε καὶ συγύριζε.

Ἄξαφνα, στέκεται ὀλόρθη, τὰ μάτια της ὀρθάνοιχτα, τὄνα χέρι ἀκουμπισμένο στὸν τοῖχο, τἄλλο στὸ μάγουλό της, καὶ ταὐτὶ γυρισμένο κατὰ τὴ θύρα, νἀκούσῃ καλήτερα. Δὲν εἶχε λᾶθος ἡ δύστυχη! Κλάματα εἶταν οἱ φωνὲς ἐκεῖνες.

Ὅ τι ἔκαμε νὰ τρέξῃ ὄξω, καὶ μπαίνει μέσα ἡ μαύρη ἡ μάννα της, ξεμαγουλικωμένη καὶ κατάχλωμη, λαχανιασμένη, καὶ σὰν τρελλή.

— Παιδί μου, παιδί μου! Πάει ὁ καλός μας, τὸ παλικάρι μας, τὸν ἔφαγε τὸ φουσκωμένο ποτάμι, — φώναξε, κ' ἔγυρε χάμω, κι ἄλλο νὰ πῇ δὲν μποροῦσε.

Μπῆκαν κατόπι γειτόνισσες, μπήκανε φίλοι, μπήκανε τοῦ Γιάνναρου οἱ συντρόφοι, ἔκαμαν ὅ τι μπόρεσαν, εἶπαν ὅσα λὲν οἱ καρδιὲς ποῦ πονοῦνε σὲ τέτοια μεγάλα παθήματα, ἦρθε κι ὁ γέρος ὁ ἐφημέριος κ' εἶπε τῆς μαραμένης τῆς Διαμάντως πῶς τὸν καλό της τὸν πῆρε στὴν ἀγκαλιά του ὁ Παντοδύναμος, — ὅλα τοῦ κάκου! Ἀπὸ κείνη τὴ μέρα χείλη δὲν ξαναγελάσανε σὲ κεῖνο τὸ σπίτι, ποῦ ἄλλοτες εἶτανε γεμᾶτο χαρές.

Α. Ε.

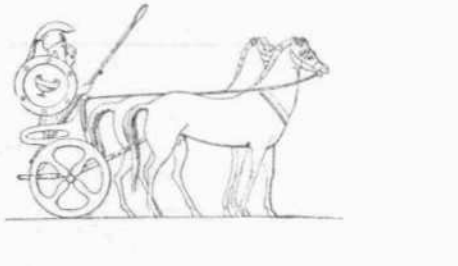

ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΝΥΚΑ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ [1])

Αἱ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ παρελθόντος ἔτους διακοπεῖσαι παρὰ τὴν Πνύκα ἀνασκαφαί, τὰς ὁποίας πρὸ δύο ἐτῶν ὁ διευθυντὴς τῆς γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Δαῖρπφελδ ἀνέλαβε πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς Ἐννεακρούνου, εἶνε καὶ φέτος πάλιν ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ. Ἡ σκαφὴ ἀποβλέπει τώρα εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν ἑξῆς δύο σημείων τῆς τοπογραφίας τοῦ χώρου τούτου.

Γνωρίζομεν ὅτι ὁ κ. Δαῖρπφελδ διὰ τοῦτο πρὸ πάντων ἀπέρριψε τὴν ἥκιστα ἐπὶ ἀσφαλῶν δεδομένων βασιζομένην παράδοσιν περὶ τῆς ἐν τῷ Ἰλισῷ δῆθεν θέσεως τῆς Καλλιρρόης — Ἐννεακρούνου, ἐπειδὴ ἡ μόνη περὶ ταύτης μαρτυρία τοῦ ἀρχαίου περιηγητοῦ τῶν Ἀθηνῶν φέρει ἡμᾶς εἰς τὸν παρὰ τὴν Πνύκα καὶ ὑπὸ τὴν δυτικὴν τῆς ἀκροπόλεως κλιτὺν ἀνασκαπτόμενον νῦν χῶρον. Τὸν μὴ προκατειλημμένον ἀναγνώστην ὁδηγεῖ ἐνταῦθα ὁ Παυσανίας τόσον καλῶς, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως πρέπει εἰς πάντα νὰ φανῇ ματαία ἡ ἀπόπειρα τῆς κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον μᾶλλον παρὰ κατὰ τὸν ἁπλοῦν καὶ φυσικὸν ἑρμηνείας τῶν σαφεστάτων αὐτοῦ λόγων. Καὶ βεβαίως ποτὲ δὲν θὰ ἠγείρετο τόση φιλονικία περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ, ἂν τὸ περιώνυμον 15ον κεφάλαιον τοῦ Β' βιβλίου τοῦ Θουκυδίδου δὲν ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς μόρφωσιν τοιούτων πεποιθήσεων περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς ἀρχαιοτάτης τῶν Ἀθηναίων πόλεως, ὥστε νὰ κλονηθῇ ἐκ βάθρων ἡ πίστις πρὸς τὸν ἥκιστα πολλάκις πιστὸν μάρτυρα θεωρηθέντα περιηγητήν. Ἀλλὰ μήπως ἡ ἑρμηνεία τοῦ Θουκυδίδου, ἥτις τοῦ Παυσανίου τὸ κῦρος κατέρριψεν, ἐπὶ ἀσφαλοῦς τινος βάσεως ἐστηρίχθη; Τοῦτο νομίζω δικαιοῦταί τις σφόδρα ν' ἀμφιβάλλῃ ἢ μᾶλλον διόλου νὰ μὴ πιστεύσῃ. Ἡ πρὸ τοῦ ἐπὶ Θησέως συνοικισμοῦ πόλις ἦτο αὐτὴ ἡ ἀκρόπολις, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὸν 5ον ἔτι πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πόλις (τὰ δὲ πρὸ τούτου ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα πόλις ἦν .... καλεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτῃ κατοίκησιν καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπ' Ἀθηναίων πόλις' Θουκυδ. ΙΙ 15). Ἂν δὲ καί τι ὑπ' αὐτὴν μέρος περιελαμβάνετο εἰς τὴν παναρχαίαν ταύτην πόλιν τ. ἔ. «τὸ ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον», τοῦτο ἐξάπαντος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκτείνηται μέχρι τῶν σημερινῶν στύλων τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ τοῦ Ἰλισοῦ δι' ἄλλους τε λόγους καὶ διότι ἡ πόλις τότε δὲν θὰ ἦτο πλέον αὐτὴ ἡ ἀκρόπολις, ὡς ὁ Θουκυδίδης καθαρὰ λέγει. Ἀλλὰ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν δύναταί τις νὰ ζητήσῃ καὶ τὰ ἔξω τῆς παναρχαίας ταύτης πόλεως ἱερά, τό τε τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τὸ Πύθιον καὶ τὸ τῆς Γῆς καὶ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου, μακρὰν τῆς ἀκροπόλεως καὶ δὴ παρὰ τὸν Ἰλισόν, εὐτυχῶς δὲ καὶ τόσον σαφεῖς μαρτυρίαι ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς ἀκροπόλεως εὑρεθεισῶν πρὸς ἐξακρίβωσιν αὐτῶν ὑπάρχουσιν, ὥστε καὶ μετὰ καὶ ἄνευ τοῦ Θουκυδίδου δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ γνωρίζωμεν ποῦ ταῦτα ἔκειντο (ἴδε φύλλον 52 τῆς Ἑστίας τοῦ 1892).

[1]) Ἴδε σελ. 60 Α' τόμου 1893.

Τὸ Ὀλύμπιον καὶ τὸ Πύθιον, πάντως δὲ τοῦτο, εὑρίσκοντο παρ' αὐτὴν τῆς ἀκροπόλεως τὴν εἴσοδον καὶ τὸ τῆς Γῆς (κουροτρόφου) ὁμοίως κατὰ τὰς ἐπιγραφάς, τὸ δὲ ἐν Λίμναις Διονύσου διὰ τοῦτο μάλιστα δὲν δύναται νὰ εἶνε τὸ γνωστὸν σήμερον ἐν τῷ Διονύσου θεάτρῳ, διότι τοῦτο ὑπό τε τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν συγγραφέων μαρτυρεῖται ὡς τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου καὶ οὐχὶ τοῦ ἐν Λίμναις. Τελευταῖον ἐπιθυμῶ νὰ παρατηρήσω, ὅπερ καὶ ἄλλους ἴσως δὲν διέφυγεν, ὅτι ὁ Θουκυδίδης λέγων ὅτι «ἐκεῖνοί τε (οἱ παλαιότατοι Ἀθηναῖοι) ἐ γ γ ὺ ς ο ὔ σ ῃ τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο», τῇ κρήνῃ δηλαδὴ Καλλιρρόῃ, βεβαίως δὲν ἠννόει πηγὴν κειμένην ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ Ἰλισοῦ, διότι ἥκιστα αὕτη θὰ ἦτο ἐγγὺς τῆς πόλεως ἥτις ο ὐ σ ι ω δ ῶ ς ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως. Βέβαια ἡ ἐν τῷ Ἰλισῷ τῆς Καλλιρρόης θέσις καλοταιριάζει πολὺ εἰς ἐκείνους οἵτινες τὴν παναρχαίαν πόλιν μέχρι τοῦ Ἰλισοῦ ἐκτείνουν διὰ νὰ ἔχουν τὴν κρήνην καὶ ἐγγὺς τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι παντελῶς ἡ τοσαύτη τῆς παναρχαίας πόλεως ἔκτασις πρὸς τὰ λεγόμενα τοῦ Θουκυδίδου ἀντιστρατεύεται, ἵνα καὶ ἅπαξ ἔτι τοῦτο ἐπαναλάβω: τὸ δὲ πρὸ τούτου ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα πόλις ἦν, καὶ τὸ ὑ π' α ὐ τ ή ν, εἰς αὐτοὺς δηλαδὴ τοὺς πρόποδάς της, πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον, δὲν ἠξεύρω καὶ τί ἐγγύτης αὐτὴ θὰ ἦτο διὰ τὴν τότε πόλιν, ἧς οὕτως ἢ ἄλλως τὸ σπουδαιότατον μέρος ἦτο ἡ μετὰ ταῦτα ἀκρόπολις. Θαυμαστοὶ δὲ θὰ ἦσαν μὰ τὴν ἀλήθειαν οἱ Ἐρεχθεῖδαι, οἱ ὁποῖοι διὰ τὰ «πλείστου ἄξια» ἐχρῶντο τῇ Καλλιρρόῃ, ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ὁδὸν σαββάτου βαδίζοντες μέχρι τοῦ Ἰλισοῦ, δὲν ἐσκέπτοντο δὲ νὰ εὕρωσιν ἄλλον τινὰ τρόπον μᾶλλον ἵνα οἰκονομήσωσι τὰς σπουδαιοτάτας ἀνάγκας των. Δύο-τρία δὰ φρέατα ὀρυσσόμενα εἰς τὸ βάθος τῆς μεταξὺ ἀκροπόλεως καὶ Πνυκὸς κοιλάδος θὰ ἐξήρκουν καλλίτερα εἰς αὐτάς· καὶ ἀρχαῖα φρέατα, κατὰ τὸν 6ον ἤδη πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα καταχωσθέντα, πραγματικῶς ἀπεκάλυψαν ἐνταῦθα αἱ ἀνασκαφαί.

Ὁ κ. Δαῖρπφελδ ἔχει διὰ τοῦτο πολὺ δίκαιον ἀναζητῶν μετὰ τοῦ Παυσανίου καὶ Θουκυδίδου ἅμα τὴν Καλλιρρόην — Ἐννεάκρουνον ὄχι ἐκεῖ, ὅπου ἐκ παραδόξου τινὸς ἀναμίξεως ἀρχαίων μαρτυριῶν μεθ' ἑρμηνειῶν τῶν σχολιαστῶν ὑπετέθη ὅτι εὑρίσκετο αὕτη, ἀλλὰ δυσμικῶς τῆς εἰσόδου τῆς ἀκροπόλεως καὶ πραγματικῶς ἐγγὺς αὐτῆς. Ὑποθέτω δὲ ὅτι καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἐξέφραζεν ἀμφιβολίας περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν σκέψεων τούτων, ἂν ἐλάμβανε μόνον ὑπ' ὄψιν ὅτι μετά τινος Καλλιρρόης ἐν τῷ Ἰλισῷ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ συνυπάρχῃ μία ἄλλη ἀλλαχοῦ κειμένη Καλλιρρόη, ἥτις ἐπὶ Πεισιστράτου εἰς ἐννεάκρουνον σκευασθεῖσα τὸ παλαιὸν ὄνομα ἀπέβαλε καὶ τοῦτο τὸ τελευταῖον τὸ τῆς Ἐννεακρούνου προσλαβοῦσα τότε, διετήρησεν ἔπειτα διὰ παντός. Αὕτη δὲ ἀκριβῶς εἶνε ἡ σύγχυσις, ἣν ὑπηνίχθην ἀνωτέρω. Πραγματικῶς ὅτι μὲν Καλλιρρόη πηγὴ ἐν τῷ Ἰλισῷ ὑπῆρχε μαρτυρεῖ τὸ πᾶσι γνωστὸν καὶ ἐν ἄλλῳ τῆς «Ἑστίας» ἄρθρῳ παρατεθὲν χωρίον τοῦ Πλάτωνος ἐν Ἀξιόχῳ· ὅτι δὲ ἐν Ἀττικῇ ὑπῆρχε μία πηγὴ Καλλιρρόη καλουμένη καὶ μία ἄλλη διάφορος ταύτης καλουμένη Ἐννεάκρουνος μαρτυρεῖ ὁ Πλίνιος ἐν χωρίῳ πᾶσιν ὁμοίως γνωστῷ καὶ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» μνημονευθέντι. Καὶ ἡ μὲν ὁμωνυμία οὔτε νὰ καταπλήττῃ πρέπει, εὑρίσκει δὲ ἄλλως καὶ ἐξήγησιν ἀποχρῶσαν, ἣν οἱ ἀρχαιολόγοι γνωρίζουσι. Πάντως ὅμως ἐπὶ τῆς ὀρθῆς κατανοήσεως τοῦ Θουκυδίδου δὲν δύναται αὕτη κακῶς νὰ ἐπιδράσῃ, διότι ἡ ῥῆσις αὐτοῦ εἶνε ἐναντία ὡς εἴπομεν πρὸς τὴν μακρὰν τῆς εἰσόδου τῆς ἀκροπόλεως τοποθέτησιν τῆς Καλλιρρόης-Ἐννεακρούνου.

Μετὰ τοῦ Πλάτωνος λοιπὸν καὶ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τὴν ἐν τῷ Ἰλισῷ πηγὴν Καλλιρρόην καλοῦσιν, ἂς γνωρίζωμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ἐλέγετο κατὰ τὸν 5ον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα καὶ λέγεται ἔτι νῦν 24 μετ' αὐτὸν αἰῶνας ἡ πηγὴ τοῦ Ἰλισοῦ Καλλιρρόη. Μετὰ τοῦ Θουκυδίδου ὅμως καὶ τοῦ Παυσανίου, ἂς γνωρίζωμεν ἐπίσης ὅτι ἡ Ἐννεάκρουνος ἔκειτο ἐγγὺς τῆς εἰσόδου τῆς ἀκροπόλεως μεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῆς Πνυκός, καὶ μετὰ τοῦ πρώτου ἂς γνωρίζωμεν προσέτι ἁπλῶς ὅτι ἡ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πεισιστράτου τοῦτο τὸ ὄνομα φέρουσα αὕτη κρήνη πρότερον ὠνομάζετο Καλλιρρόη. Ἡ λογικὴ αὕτη τῶν πραγμάτων συνάφεια εἶνε τόσον σαφής, ὥστε δὲν βλέπω διατί ὁ πολὺς ζῆλος ἀνθρώπων τινῶν νὰ ἐπιμένωσιν εἰς τὴν ἄρνησιν γεγονότων, ἥτις καταντᾷ παράλογος ἰσχυρογνωμοσύνη. Ἀμφιβολία τις θὰ ἐπετρέπετο μόνον ἂν ὑπῆρχον δύο γνῶμαι περὶ τῆς ἐννοίας τῶν λόγων τοῦ Θουκυδίδου. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἐκ μέρους τῶν φιλολόγων οὐδεμία ἀντίδρασις ὑπάρχει.

Τὰ σημεῖα δὲ τῆς παρὰ τὴν Πνύκα ὑπὸ Θουκυδίδου καὶ Παυσανίου τοποθετουμένης Ἐννεακρούνου ἀπεδείχθησαν πέρυσιν ἔτι συμφανέστατα. Τὸ ἐκ πωρίνων ὀγκολίθων μέγα ὑδραγωγεῖον (ὕψους 1 μ., πλάτους 0,45 μ.), τὸ ὁποῖον, ἐξ ὑλικοῦ ἐν χρήσει κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα κτισμένον, εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον εὑρέθη καταλῆγον, συνεχιζόμενον κατόπιν ὑπὸ πηλίνων σωλήνων, μαρτυρούντων ὡσαύτως φιλοκαλίαν ἑλληνικὴν καὶ πλήρη ὁμοιότητα δεικνυόντων πρὸς τοὺς τοῦ ἐν Σάμῳ ὑδραγωγείου τοῦ Πολυκράτους, ὡσαύτως δὲ οἱ εἰς κρήνην τινὰ ἀνήκοντες ἐκεῖ εὑρεθέντες μεγάλοι πώρινοι καὶ τοῦ Καρὰ λίθοι εἶνε τὰ ἀσφαλῆ σημεῖα τῆς ποτε ὑπάρξεως ἐνταῦθα κρήνης, κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα κτισθείσης. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλη κρήνη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δὲν ἐκτίσθη, αὕτη πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ εἶνε ἡ Ἐννεάκρουνος. Τὰς ἐργασίας δὲ ἐκείνας ζητεῖ νῦν ὁ κ. Δαῖρπφελδ νὰ συμπληρώσῃ, στραφεὶς πρὸς διερεύνησιν τοῦ ὑδραγωγείου πρὸ πάντων, τοῦ ὁποίου κυρίως τμῆμά τι μόνον ἐλάχιστον κατὰ τὴν εἰς τὴν σημερινὴν ἁμαξιτὴν ἐκβολὴν αὐτοῦ πρὸ διετίας ἤδη εἶχεν ἀποκαλύψει.

Αἱ παροῦσαι δὲ ἐργασίαι ἔφερον αὖθις εἰς φῶς ὅσα ὁ κ. Δαῖρπφελδ προέβλεπε πράγματα. Πέρυσιν εἶχε παρατηρήσει ὅτι πέραν τοῦ σωζομένου μικροῦ τμήματος τὸ ὑδραγωγεῖον ἦτο παντάπασι κατεστραμμένον, πᾶσαι δὲ αἱ ἀπόπειραι πρὸς ἀναζήτησιν τῆς περαιτέρω συνεχείας αὐτοῦ ἀπέβησαν μάταιαι. Πρὸ μικροῦ ὅμως ἀπεκάλυψεν, ἀκολουθῶν τὴν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνερχομένην ἀρχαίαν ὁδόν, δύο πωρίνους πάλιν λίθους κατὰ χώραν κειμένους, οἵτινες ἀπεδείχθησαν ἀναμφίβολα λείψανα αὐτοῦ. Ὁ μὲν εἷς εἶνέ πως τοξοειδής, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὸ ὑδραγωγεῖον ἐκεῖ που ἔκαμπτεν εἰσερχόμενον ἐντὸς τοῦ ὑψηλοῦ βράχου εἰς βαθεῖαν ὑπόνομον, ὁ δὲ ἄλλος μετὰ τῆς ἀπέναντι πλευρᾶς τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ προφανῶς ἀφῃρέθησαν οἱ λοιποὶ λίθοι, δεικνύει τὸ πλάτος τοῦ ὑδραγωγείου. Καὶ πραγματικῶς ἓν μέτρον ἀπωτέρω ἀνεκάλυψε τὴν μεγάλην διὰ τοῦ βράχου ὑπόνομον, πλατεῖαν καὶ εὐρεῖαν ἵνα ἐλευθέρως σχεδὸν διέρχηται ἄνθρωπος, ἐντὸς τῆς ὁποίας λαμπρῶς σώζεται τὸ ὑδραγωγεῖον, ἐνταῦθα συγκείμενον κατὰ μὲν τὴν εἴσοδον ἐκ δύο ὀρθῶν ἄνω εἰς ἀλλήλας προσκλινουσῶν καὶ διὰ τοῦτο ὀξὺ τόξον σχηματιζουσῶν κεραμίνων πλακῶν, περαιτέρω δὲ ἐκ μόνης τῆς ὑπονόμου, εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ὁποίας σώζονται συνεχῶς αἱ τετράγωνοι ὑδρορρόαι, πλάτους 0,30 μ. Δι' αὐτοῦ ἐβάδισεν εἰς μῆκος 25 περίπου μέτρων καὶ ὥρισεν ἀκριβῶς τὴν διεύθυνσίν του. Ἐκ τούτου δὲ ὁδηγηθεὶς ἀνέσκαψε περαιτέρω καὶ ἀνεῦρε δύο βαθέα φρέατα, πρὸς ἀερισμὸν χρησιμεύοντα διὰ τοὺς σκάψαντας τὴν ὑπόνομον καὶ καθαρισμὸν τοῦ ὑδραγωγείου. Τοιουτοτρόπως ἀνεῦρεν αὐτὸ ἀκέραιον μέχρι τοῦ ἐρυθροῦ φυλακείου, ὅπερ ἐγείρεται κατὰ τὴν σημερινὴν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀποκλίνουσαν ἁμαξιτήν, ὅπόθεν προδήλως ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλη ἢ πρὸς τὸ θέατρον τοῦ Ἡρώδου καὶ τὸ τοῦ Διονύσου. Τώρα δὲ καθίσταται συμφανὲς πλέον ὅτι τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλο ἢ τὸ πρὸ πολλοῦ γνωστὸν ἐκεῖνο, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω πιθανῶς κοιλάδος τοῦ Ἰλισοῦ κατερχόμενον φανερώνεται μόλις ἐντὸς τοῦ βασιλικοῦ κήπου καὶ ὑπὸ τὴν ῥωσσικὴν ἐκκλησίαν, ὁπόθεν διευθυνόμενον πρὸς τὴν νοτίαν τῆς ἀκροπόλεως κλιτὺν ὑπὸ τὸ διάζωμα τοῦ Διονύσου θεάτρου φθάνει εἰς τὴν παρὰ τὴν Πνύκα κρήνην. Αἱ ἐργασίαι διὰ τοῦτο σκοπὸν ἔχουσι νῦν κύριον τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ πρὸς τὸ θέατρον τοῦ Ἡρώδου καὶ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ διευθυνομένου ὑδραγωγείου.

Τὸ δεύτερον δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Δαῖρπφελδ ἐξερευνώμενον σημεῖον τοῦ παρὰ τὴν Πνύκα χώρου εἶνε τὰ πέρυσιν εὐθὺς ὑπὸ τὸν βράχον αὐτῆς ἀποκαλυφθέντα φρέατα. Περὶ τῶν ἐξαγομένων τῆς ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἐργασίας θὰ διαλάβω προσεχῶς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΕΥΛΑΜΠΗΣ

Περιέργους μανθάνομεν πληροφορίας παρὰ Δανοῦ τινος φυσιογράφου, περί τινος παραδόξου ἰχθύος, ὃν ἐμελέτησε κατὰ τὰ ἀμερικανικὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ὁ ἰχθὺς οὗτος εἶναι ὁ *Εὐλαμπής*. Τὸ ἀσύνηθες τοῦτο ζῷον ἄχρι τοῦδε σπανιώτατα ἐπεφαίνετο. Τινὲς μάλιστα ἀμφέβαλλον καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, θεωροῦντες τοῦτο ὡς φανταστικόν.

Ἰδοὺ ὅμως ὅτι τελευταίως ἄφθονος ποσότης ἐξ αὐτῶν προσήγγισε τὰς ἀκτὰς καὶ κατωρθώθη νὰ μελετηθῇ ἐπιμελῶς τὸ μοναδικὸν τοῦτο ζῷον. Νῦν ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ εἶναι βεβαία καὶ ἐγένετο ἀκριβὴς περιγραφὴ αὐτοῦ. Ἐπιστημονική τις μάλιστα ἐπιθεώρησις τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου καλουμένη «Call» ἐδημοσίευσε τὰς ἐκτάκτους ἰδιότητας τοῦ Εὐλαμποῦς καὶ πολλὰς αὐτοῦ εἰκόνας κατὰ τὰς διαφόρους αὐτοῦ χρήσεις.

Ὁ Εὐλαμπὴς ἐν πρώτοις εἶναι ὁ μᾶλλον φωσφορίζων ἰχθύς. Ὅταν προσεγγίζῃ κατ' ἀγέλας εἰς τὸ παράκτιον, ἡ θάλασσα ὁλόκληρος φαίνεται καιομένη. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ὁ Ὠκεανὸς καίεται καὶ ὅτι αἱ κῶπαι τῶν ἁλιέων ἐξεγείρουσι φλόγας· ὅτι ἐγχώριον βεγγαλικὸν φῶς φωτίζει τὰς ἀβύσσους διὰ λάμψεως μυστηριώδους καὶ ὅτι τὰ κύματα κυλίονται ἐπὶ πολυτίμων λίθων. Θέαμα μαγευτικόν, εἰκὼν μυθική, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ λαμπροτάτη εὐτυχία διὰ τοὺς παρὰ τὰς ἀκτὰς οἰκοῦντας. Ὁ Εὐλαμπὴς εἶναι ἰχθὺς πολύτιμος, ὃν οἱ αὐτόχθονες παρασκευάζουσιν ἁλίπαστον, ὡς ἡμεῖς τοὺς σαρδίνους. Ὁ ἰχθὺς ὅμως οὗτος χρησιμεύει δι' ἄλλον σκοπόν. Δὲν εἶναι μόνον εὐαρεστότατος, ὡς εἴδομεν, καὶ λαμπρὸν πυροτέχνημα, ἀλλὰ πρὸς τούτοις λαμπὰς ἔκτακτος. Εἶναι θαυμάσιον κηρίον καιόμενον ἄνευ ὀσμῆς καὶ καπνοῦ μετὰ λάμψεως ἐκπληττου-

σης. "Οταν ὁ Εὐλαμπὴς ἀποξηρανθῇ τελείως, εἰσάγουσιν αὐτὸν διὰ τοῦ ἄκρου τῆς οὐρᾶς εἰς κηροπήγιον καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου ἀνάπτουσιν αὐτὸν ὡς ἁπλοῦν κηρίον. Καίει, φωτίζει, καταυγάζει.

Μία ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ περιοδικοῦ, ὅπερ ἀνέφερον, παριστᾷ Ἀμερικανόν τινα ἀναγινώσκοντα ἡσύχως τὴν ἐφημερίδα του ὑπὸ τὴν λάμψιν τῆς θαυμασίας ταύτης λυχνίας.

"Οταν ὁ ἰχθὺς καῇ ἀντικαθίσταται παρ' ἑτέρου, δηλαδὴ ἀνανεοῦσι τὸ κηρίον, φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ καῦσις τοῦ ἰχθύος-κηρίου εἶναι βραδεῖα, ἐπομένως καὶ ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν εἶναι ἀξιοσημείωτος οὗτος. Φαντάσθητε αἴθουσαν χοροῦ φωτιζομένην ὑπὸ διακοσίων ἢ τριακοσίων τοιούτων ἰχθύων-κηρίων. Ὁποίαν μοναδικὴν ἐντύπωσιν θὰ παράγῃ ἡ ὅλως νέα αὕτη ἰχθυϊκὴ φωταγώγησις.

Ἐπίσης ὅμως ὁποῖον ἄθλιον καὶ ἀγενὲς τέλος εἰς τὸ ἐλεύθερον τοῦτο τέκνον τῶν ἀβύσσων, ὅπερ λάμπον ἐν τῇ ἀπεράντῳ ἐκτάσει τῶν ὑδάτων καὶ ἡδέως λικνιζόμενον ὑπὸ τοῦ κύματος καταλήγει ὡς ἁπλοῦν κηρίον.

Ὁ παράδοξος Εὐλαμπὴς ἀναμιμνήσκει εἰς ἡμᾶς τὸν Θαλασσοβάτην, τὸ πτηνὸν τοῦτο τῶν τρικυμιῶν, τὸ ἀρεσκόμενον εἰς τὴν θύελλαν καὶ τοὺς κλύδωνας. Ὡς ἀστραπὴ διέρχεται τὰ μέλανα νέφη καὶ διὰ τῆς ταχείας αὐτοῦ πτέρυγος ἐμπαίζει τὰ ἐξηγριωμένα κύματα.

Ὑψηλά, ὑπεράνω τῶν ἀνέμων τῶν συσσωρευομένων καὶ διαρρηγνυομένων μετὰ φρικώδους κρότου, ὑπεράνω τῶν χαινουσῶν ἀβύσσων καὶ τῶν θαλασσοδερομένων πλοίων, ῥίπτεται κατὰ τοῦ ἀνέμου, ἢ ἐκτείνων τὰς πτέρυγας σχεδὸν ἀκίνητος φαίνεται ὡς ὑπνώττων ἐπὶ τῆς θυέλλης.

Ἐν τούτοις ἰδοὺ εἰς τί μεταχειρίζεται ὁ ἁλιεὺς τῶν νήσων Φερόε τὸν καλλιτέχνην τοῦτον τῶν τρικυμιῶν, τὸν κύριον τοῦτον τῶν ἀνέμων· λαμβάνει τὸ παχύτατον καὶ ἀπεξηραμένον σῶμα τοῦ Θαλασσοβάτου καὶ καθιστᾷ τοῦτο ἁπλῆν καπνίζουσαν λυχνίαν, διαπερῶν ἀνὰ μέσω τοῦ σώματος θρυαλλίδα ἀνημμένην.

Τὸ πτηνὸν καίει ὡς κηρίον. Ἐπικειμένου τοῦ ὕπνου σβεννύουσι τοῦτο, ἐναποθέτουσιν εἴς τινα γωνίαν τῆς καλύβης καὶ ἐπανάπτουσι πάλιν τὴν ἐπαύριον. Φαντάσθητε τὸν βασιλέα τοῦτον τῶν ἀέρων, τὸν φίλον τοῦτον τῆς ἀβύσσου καὶ τοῦ οὐρανοῦ μετεσχηματισμένον ἐν καλύβῃ εἰς ταπεινὸν κηρίον.

Ἀναλογία ἀληθῶς περίεργος καὶ μοναδικὴ μεταξὺ τοῦ πτηνοῦ τούτου καὶ τοῦ Εὐλαμποῦς ἰχθύος, ἀμφοτέρων χρησιμευόντων εἰς τὴν αὐτὴν χρῆσιν.

Φαντάσθητε Εὐλαμπῆ καὶ Θαλασσοβάτην ἀνημμένους καὶ κειμένους συγχρόνως συμμετρικῶς ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων ἑστίας. Ἰχθὺν καὶ πτηνὸν μετασχηματισθέντα εἰς κηρία καιόμενα μέχρι τῶν πτερύγων, μέχρι τῶν πτερυγίων, μέχρι τῶν ποδῶν, μέχρι τῆς οὐρᾶς καὶ ὧν κατασκευασταὶ ἐγένοντο ὁ Ὠκεανὸς καὶ ὁ οὐρανός.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Τόσον ὀλίγη εἶνε παρ' ἡμῖν ἡ πρωτότυπος ἐπιστημονικὴ ἐργασία καὶ ἐξ αὐτῆς πάλιν τόσον σπανία ἡ ἔχουσα κάποιαν σπουδαιότητα, ὥστε δικαίως ἐνεποίησε βαθυτάτην αἴσθησιν ἡ τελευταία ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Σβορώνου, περὶ τῆς ὁποίας ἐγράψαμεν ἐν ἐκτάσει ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ. Ὁ διευθυντὴς τοῦ παρ' ἡμῖν νομισματικοῦ Μουσείου, νέος ἀκόμη καὶ φιλόκοσμος, δὲν ἐμποιεῖ ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν ἐντύπωσιν ἀνθρώπου, τοιαύτην κατέχοντες θέσιν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐμπειρίαν. Καὶ ὅμως ὁ κ. Σβορῶνος ἐργάζεται ὅσον ὀλίγοι ἐπιστήμονές μας, ἔχει δὲ νὰ ἐπιδείξῃ ἔργα τῆς εἰδικῆς ἐπιστήμης, ἀπαιτήσαντα μόχθους καὶ ἐρεύνας πολυετεῖς καὶ ἐπιμόνους. Πόσον εἶνε δημιουργικὸς ἐν τῇ θεωρίᾳ, ἀπέδειξεν ἡ τελευταία του ἀνακοίνωσις, διὰ τῆς ὁποίας ἀνέπτυξε τὴν ὡραίαν αὐτὴν καὶ πρωτότυπον ἰδέαν, ὅτι τὰ ἀρχαῖα νομίσματα δὲν εἶνε παρὰ ἀπεικονίσεις ἀστέρων. Καὶ γενικῶς μὲν ἐξέθηκε τὰ κατὰ τὴν θεωρίαν του εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην συνεδρίασιν. Εἰς τὴν προσεχῆ δὲ θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀνακοίνωσίν του καὶ διὰ περισσοτέρων παραδειγμάτων θ' ἀποδείξῃ πόσον εἶνε πρὸς τὰ πράγματα ἀληθὴς ὁ ἰσχυρισμός του.

✣

Πλήρης ἦτο τὴν π. Πέμπτην ἡ αἴθουσα τοῦ Κακουργιοδικείου. Ἐπρόκειτο νὰ δικασθῇ ὁ Ἀριστείδης Καπράλος, ὁ ἐπικεκηρυγμένος λῃστής. Ὁ κόσμος συνωστιζόμενος περιέργως περιέμενε νὰ ἴδῃ τὸ τέρας τὸ ἀνθρωπόμορφον καὶ νἀκούσῃ τὰ τρομερὰ καὶ ἀνεκδιήγητα αὐτοῦ κακουργήματα. Λῃστὴς καὶ μάλιστα ἐ π ι κ ε κ η ρ υ γ μ έ ν ο ς — φαντασθῆτε! πόσα δὲν λέγει εἰς τὴν φαντασίαν ὁ ἀναδιπλασιασμός . . . Καὶ ὅμως ὁποία ἔκπληξις! Ὁ λῃστὴς ἦτο εἷς ἄνθρωπος συμπαθοῦς φυσιογνωμίας καὶ εὐαισθησίας ἄκρας, ὁ ὁποῖος ἐξερράγη εἰς λυγμούς, συγκινήσαντας καὶ ἀκροατήριον καὶ δικαστήριον, ὅταν ὁ συνήγορός του, ὁ δικηγόρος κ. Παπαλεξάνδρῆς, συμμαθητὴς καὶ φίλος τοῦ κατηγορουμένου, εἶπεν ὅτι πρὸ εἰκοσαετίας τὸν ἐγνώριζεν ὡς εἰρηνικὸν καὶ φιλήσυχον ἄνθρωπον . . . Εἰς τὸν Καπράλον ἐπεβλήθη ἡ ἐλαφρὰ ποινὴ ἑπταετοῦς εἱρκτῆς. Ἀλλὰ δὲν τον ἔσωσαν τὰ δάκρυά του. Ἐκ τῆς διαδικασίας ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ἦτο λῃστής, ἀλλὰ μόνον ζωοκλέπτης, χάριν ποικιλίας διαπράξας καὶ μίαν ἀναίρεσιν τῷ 1892. Προσεχῶς θὰ δικασθῇ καὶ δι' ἕνα φόνον ἀκόμη, τὸν ὁποῖον διέπραξε τῷ 1889. Αἴ, μικρὰ πράγματα. Λῃστὴς νὰ μὴν εἶνε· ἄλλως πῶς θὰ ἐσώζετο ἡ ὑπόληψις τοῦ κ. Παπαλεξάνδρῆ, ἔχοντος τοιοῦτον συμμαθητήν;

✣

Τοιαῦτα δῶρα ἀληθῆ μόνον ὁ κ. Μοντενέγρος εἰμπορεῖ νὰ κάμνῃ.

Ἐντὸς μικροῦ κομψοτάτου κλωβοῦ ἐνέκλεισε δύο λεοντιδεῖς, γεννηθέντας ἐν Πάτραις ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνταῦθα μετακομίσεως τοῦ θηριοτροφείου του, ἀπέστειλε δὲ τούτους πρὸς τὸν προϊστάμενον τῆς ἱσπανικῆς πρεσβείας, τὸν ἀντιπροσωπεύοντα ἐν Ἀθήναις τὴν κυβέρνησιν τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος. Ἐννοεῖται ὅτι μετὰ χαρᾶς ἐγένετο δεκτὸν ἐν τῷ μεγάρῳ τὸ πολύτιμον δῶρον καὶ θερμαὶ ἐξεφράσθησαν πρὸς τὸν γενναιόδωρον θηριοδαμαστὴν εὐχαριστίαι. Οἱ δὲ μικροὶ βασιλεῖς τῆς ἐρήμου, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μεγαλώσουν, παντοίων τυγχάνουν βασιλικῶν ἀληθῶς περιποιήσεων ἐν τῷ μεγάρῳ, τοῦ ὁποίου θὰ γίνουν ὁ καλήτερος στολισμός.

✣

Ἰδοὺ καὶ μία ἀνακάλυψις ἔχουσα ὄχι μόνον ἐπιστημονικὴν ἀλλὰ καὶ πρακτικὴν σημασίαν. Αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν φέρουν εἰς φῶς θεμέλια μόνον παλαιῶν οἰκοδομῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ κοσμήματα νεκρῶν καὶ ὑδραγωγεῖα. Δι' αὐτῶν ἀνακαλύπτονται καμμίαν φορὰν καὶ ποταμοὶ πλήρεις παρελθόντος, ὕδατος καὶ ζωῆς. . . Πρόκειται περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἠριδανοῦ, τοῦ εὑρεθέντος πρό τινων ἡμερῶν παρὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Ὁ γάλλος μηχανικὸς Ματών, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνετέθη ἡ περίφραξις τοῦ Κεραμεικοῦ, σκάπτων χάριν δοκιμῆς εἰς τὸ μέρος, ὅθεν ὑπετίθετο ὅτι διήρχετο ὁ Ἠριδανός, εἶχε τὴν εὐτυχίαν νά τον ἴδῃ αἴφνης ἀναπηδῶντα καὶ δι' ἀφθόνου ὕδατος κατακλύζοντα τὸ μέρος. Οὕτως, ὄχι μόνον βεβαιοῦται πλέον ἀσφαλῶς ἡ θέσις τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀθῆναι ἀποκτοῦν ἀρκετὴν ποσότητα ὕδατος, δυναμένου νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς πολλὰς ἀνάγκας. Καὶ ἔχουν τόσην ἀνάγκην ὕδατος αἱ Ἀθῆναι!

✣

Αἱ ἐλπίδες τῶν Ἀθηναίων νὰ ἴδουν καὶ πάλιν μεγάλους σκηνικοὺς καλλιτέχνας διαψεύδονται μία-μία. Ὁ Φὰβρ τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας, τοῦ ὁποίου ἀκόμη κινεῖ τὴν προσοχὴν καὶ σκανδαλίζει τὸν καλλιτεχνικὸν πόθον ἡ ἑλκυστικὴ ἐκείνη εἰδοποίησις μὲ τὴν προσωπογραφίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, εἶνε πλέον βέβαιον ὅτι δὲν ἔρχεται. Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Ῥόσση, τὸν ὁποῖον τόσον ἐπερίμενον οἱ θαυμάσαντες αὐτὸν πρό τινων ἐτῶν, δὲν ὑπάρχουν νώτεραι ἐνθαρρυντικαὶ εἰδήσεις. Τελευταῖον ἐτηλεγράφησεν ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡ Δοῦζε καὶ ἡ ἐλπὶς τῆς ἀπολαύσεως ἀνεγεννήθη, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ τὴν διαδεχθῇ ἀπογοήτευσις, ἐπειδή, ὡς ἐγνώσθη κατόπιν, ἡ Δοῦζε, ἡ ὁποία θὰ ἔλθῃ, μόνον τὸ ὄνομα τῆς μεγάλης ἰταλίδος ἠθοποιοῦ φέρει. Ἄλλη Δοῦζε λοιπόν . . . σωστὴ πλαστοπροσωπεία.

✣

Ἐκ τοῦ Σ κ ρ ὶ π .

Εἷς ἰατρὸς τῆς πόλεώς μας μεταβαίνει νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ δύο τέκνα τοῦ κ. Μ., ἀλλ' εὑρίσκεται πρὸ ἐκπληκτικοῦ θεάματος, τοῦ πατρὸς ὀλοφυρομένου:

— Γιατρέ, πέθανε τὸ ἕνα παιδί μου μὲ τὸ γιατρικὸ ποῦ διέταξες.

— Μὰ ἂν ἔπαιρε τὸ γιατρικό, ἔπρεπε νὰ πεθάνῃ καὶ τὸ ἄλλο παιδί.

— Τὸ ἄλλο δὲν τὸ πῆρε.

✣

Ὁ κ. Σορούλης ἀνέφερεν εἰς τὸ ἀνάγνωσμά του τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον ἑνὸς δασκάλου.

Ὁ Δ ά σ κ α λ ο ς (εἰς τὰς ἐξετάσεις). — Πέ μου, εἰς τί χρησιμεύουν τὰ μουσεῖα;

Ὁ Μ α θ η τ ή ς. — Διὰ νὰ φυλάττωμεν εἰς αὐτὰ τὰ ἀγάλματα.

Ὁ Δ ά σ κ α λ ο ς. — Καὶ εἰς τί χρησιμεύουν τὰ ἀγάλματα;

Ὁ Μ α θ η τ ή ς. — . . . .

Ὁ Δ ά σ κ α λ ο ς (αὐστηρῶς). — Τὸ εἴπομεν τόσες φορές· γιὰ νὰ ἔρχωνται οἱ ξένοι νὰ τὰ θαυμάζουν!

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Περίεργοι συνήθειαι κατὰ τὸν ὕπνον.

Ἀνώνυμός τις, γράφων ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἐφημερίδι «The Builder», διηγεῖται τὰ ἑξῆς ἄξια προσοχῆς, πλὴν ἀνεξήγητα τῇ ἀληθείᾳ πράγματα: «Ἐπὶ εἰκοσιπέντε καὶ ἐπέκεινα ἔτη, συνειθίζω νὰ κοιμῶμαι μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς βορρᾶν, ἢ τοὐλάχιστον ὅσον δύναμαι βορειότερον. Καὶ ὅταν κοιμῶμαι ἐκτὸς τῆς οἰκίας μου, τοποθετῶ πάντοτε τὴν κλίνην πρὸς βορρᾶν, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατόν, καὶ εὑρίσκω εἰς τοῦτο μεγάλην ἄνεσιν, δὲν δύναμαι δὲ σχεδὸν νὰ κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς, ἂν δὲν κατακλιθῶ τοιουτοτρόπως. Πολλοὶ ἐκ τῶν φίλων μου, οἵτινες γνωρίζουσι τὴν συνήθειάν μου, φροντίζουσι πάντοτε νὰ τοποθετῶσι τὴν κλίνην μου κατὰ τὴν εἰρημένην διεύθυνσιν, γελῶσι δὲ συγχρόνως μὲ τὴν ἰδιοτροπίαν μου, ἀλλ' ἐγὼ κοιμῶμαι ἀνέτως καὶ γελῶ μὲ αὐτούς.»

Τὴν αὐτὴν συνήθειαν εἶχε καὶ Γερμανός τις ἰατρός, ὅστις βεβαιοῖ ἐν τῇ διαθήκῃ του ὅτι ἡ μακροβιότης του — καθ' ὅσον ἔζησε μέχρις ἡλικίας 109 ἐτῶν — ὠφείλετο καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἀπαράβατον συνήθειάν του νὰ κοιμᾶται μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς βορρᾶν. Πρὸς τούτοις ἀναφέρεται ὅτι εἰς διαμέρισμά τι νοσοκομείου τῆς Ῥωσίας ἐθεραπεύοντο πρό τινων ἐτῶν ἀσθενεῖς τινες λίαν εὐαισθήτου κράσεως, ὧν ἡ ἀνάρρωσις προέβαινε καθ' ἡμέραν. "Οτε ὅμως μετεκομίσθησαν εἰς ἄλλην πτέρυγα τοῦ νοσοκομείου, ἡ ἀνάρρωσίς των ἀνεκόπη, καὶ διὰ τοῦτο ἐθεωρήθη ἐπάναγκες νὰ τοὺς ἐπαναφέρωσιν εἰς τὰ δωμάτια, ἅτινα καὶ πρότερον κατεῖχον, ἀμέσως δὲ ἤρξαντο πάλιν ἀναλαμβάνοντες ἐκ τῆς νόσου, διότι «αἱ κλίναι εὑρίσκοντο πρὸς βορρᾶν».

Βλάβη τῆς ἀκοῆς ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ τηλεφώνου.

Γάλλος ἐπιστήμων ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τοὺς ὑποχρεωμένους ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των νὰ κάμωσι μεγάλην καὶ καθημερινὴν χρῆσιν τοῦ τηλεφώνου ἐπέρχεται «ὑπέρμετρος πίεσις τῶν ὤτων» ἐκ τῆς διηνεκοῦς ἐντάσεως τῆς ἀκουστικῆς συσκευῆς. Παρετήρησεν εἰς πολλὰς περιστάσεις ὅτι τὸ οὖς, ἐρεθιζόμενον ὑπὸ τοῦ διαρκῶς ἐπαναλαμβανομένου ὀξέος ἤχου τοῦ κώδωνος ἢ τῶν ὑποκώφων ἤχων τῶν διὰ τοῦ σωλῆνος μεταδιδομένων, προσλαμβάνει ὑπερερεθισμόν τινα, ἐξ οὗ καθίσταται ἐπὶ τέλους ἀνίκανον νὰ ἐπιφέρῃ οἷον δήποτε ἦχον, ἀκριβῶς ὅπως ὁ ὀφθαλμός, ὅταν φλογισθῇ ἢ ἐρεθισθῇ, δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὸ φῶς. Οἱ ὑπὸ τῆς τοιαύτης παθήσεως προσβαλλόμενοι ὑποφέρουσιν ἐκ νευρικῆς ὑπερευαισθησίας, βόμβου τῶν ὤτων, ἰλίγγου καὶ νευραλγικῶν πόνων. Ὁμοία παθολογικὴ κατάστασις παρατηρεῖται καὶ παρ' ἐκείνοις, οἵτινες κατατρίβουσι μέγα μέρος τοῦ βίου των ἐν μέσῳ τοῦ συμμίκτου θορύβου τῶν μηχανῶν. Ἡ πάθησις αὕτη θεραπεύεται, ἂν δοθῇ καιρὸς εἰς τὸ οὖς νὰ ἀναπαυθῇ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, τουτέστιν ἂν ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ ἐκλίπῃ πρὸς καιρόν.

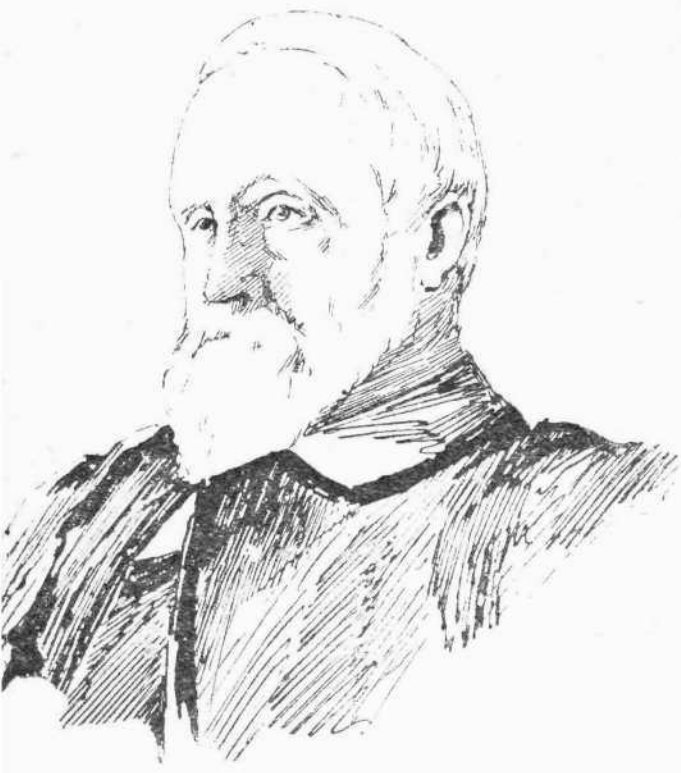

Σαλλεμὲλ Λακούρ
Ὁ νέος ἀκαδημαϊκὸς

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐκ τοῦ Καταστήματος Καλμὰν Λεβὺ ἐξεδόθη ὁ πρῶτος τόμος τῶν *Ἁπάντων* τοῦ Πέτρου Λοτί, περιέχων τὸν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ εἰσιτήριον αὐτοῦ λόγον, τὸν *Γάμον τοῦ Λοτὶ* καὶ τὴν *Ἀζιγιαδέ*.

— Ἐγένετο κατ' αὐτὰς ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ἡ ἐπίσημος ὑποδοχὴ τοῦ νεωστὶ ἐκλεχθέντος ἀκαδημαϊκοῦ Σαλλεμὲλ Λακούρ, πολιτικοῦ ἀνδρὸς καὶ προέδρου τῆς Γερουσίας. Ὡς ἦτο γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων, ὁ νέος ἀκαδημαϊκὸς δὲν ὡμίλησε πολὺ εὐμενῶς περὶ τοῦ προκατόχου του, τοῦ Ρενάν, τὸν ὁποῖον κατὰ τὸ ἔθος ὤφειλε νὰ ἐγκωμιάσῃ. Ὁ Σαλλεμὲλ Λακοὺρ ἐμέμφθη κυρίως τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν μέθοδον τοῦ συγγραφέως τοῦ *Βίου τοῦ Ἰησοῦ*, ἀναγαγόντος τὴν ἐπιστήμην εἰς περιωπὴν θρησκείας. Ἐν τῇ ἀπαντήσει του ὁ Γάστων Μποασσιὲ ἀντέστρεψε τὸ μετάλλιον καὶ παρουσίασεν ὑπὸ τὴν καλὴν αὐτοῦ ὄψιν τὸν Ρενάν, μετὰ τόσης τέχνης, ὥστε πρὸς στιγμὴν ἡ ζωγραφία τοῦ Σαλλεμὲλ Λακοὺρ ἐλησμονήθη. Ἐν τούτοις τὸ σκάνδαλον ὑπῆρξε μέγα. Τῆς ἀκαδημαϊκῆς τελετῆς ἀπέσχον σκοπίμως οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ στενοὶ φίλοι τοῦ Ρενάν, τὴν ἐπομένην δὲ αἱ ἐφημερίδες σχεδὸν ὅλαι ἐπέκριναν δριμέως τὸν λόγον τοῦ Σαλλεμὲλ Λακούρ.

— Τὴν 14 Φεβρουαρίου (ἔ. ν.) ὁ κ. Ψυχάρης εἰς τὴν αἴθουσαν Βοδινιὲρ ἐν Παρισίοις, θὰ ἐπαναλάβῃ γαλλιστὶ τὴν διάλεξιν περὶ *Φιλιοῦ*, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἑλληνιστὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ *Παρνασσοῦ*.

— Ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ἐν Παρισίοις ὁ Παῦλος Δελαὶρ δραματικὸς συγγραφεύς, φίλος στενὸς καὶ προστατευόμενος τοῦ Κοκλέν, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλει τὴν ἐπιτυχίαν πολλῶν ἐκ τῶν ἔργων του, καὶ ἰδίᾳ τῆς *Τιθασσευθείσης Μεγαίρας*, ἡ ὁποία ἦρε θρίαμβον παιχθεῖσα πρό τινων ἐτῶν εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν.

— Ἐπίσης ἀπέθανε καὶ ὁ Εὐγένιος Νύ, δραματικός, ὁ ὁποῖος ἔσχεν ἄλλοτε ἡμέρας δόξης, διὰ τῆς *Ὑπηρετρίας, τῶν Πτωχῶν τῶν Παρισίων* καὶ τοῦ *Λεονάρδου*, ἔργων τὰ ὁποῖα ἐπέτυχον πολύ. Τελευταῖον ὁ Νὺ εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν φιλολογίαν χάριν φιλοσοφικῶν μελετῶν, προϊὸν τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἓν περιεργότατον βιβλίον, ἐπιγραφόμενον «Τὰ μεγάλα Προβλήματα».

— Μεταξὺ τῶν ἄλλων μεταρρυθμίσεων, τὰς ὁποίας ἐπήνεγκεν ὁ νέος διευθυντὴς Βρυνετιὲρ εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων», ἀνέθηκε τὴν σύνταξιν τοῦ πολιτικοῦ δεκαπενθημέρου εἰς τὸν Φραγκῖσκον Σάρμ. Τὰ ἄρθρα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἐδόξασαν τὸν Εὐγένιον Φορσὰδ καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας εἰς τὸν Κάρολον Μαζάδ, τὰ ἔγραφε τελευταίως, ἀλλ' ὄχι μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας, ὁ ὑποκόμης Δ' Ἀβνέλ.

— Περὶ τῶν γεωγραφικῶν τῆς Ἑλλάδος ὀνομάτων. Ὁ ἐν Μονάχῳ βυζαντινολόγος καθηγητὴς κ. Κ. Κρουμπάχερ ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ τῶν βυζαντινῶν μελετῶν, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς μελέτης τοῦ κ. Ἀν. Μηλιαράκη περὶ τοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος «Μεσσαριὰ» περὶ τῆς ὁποίας εὐφήμως γράφει, σημειοῖ καὶ τὰ ἑξῆς: «Μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς παρετηρήσαμεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ διὰ τὴν βυζαντινὴν φιλολογίαν καὶ γεωγραφίαν σπουδαιοτάτῃ συγγραφῇ του, (περὶ Μεσσαριᾶς) ἐκφράζεται κατὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀμαθίας καὶ ἐπὶ ψευδοῦς φιλοπατρίας βασιζομένου συστήματος τοῦ μεταβάλλειν τὰ νέα γεωγραφικὰ ὀνόματα, ἐφ' ὧν πολλάκις πᾶσα ἡ νεωτέρα καὶ ἡ τοῦ μέσου αἰῶνος ἱστορία μιᾶς χώρας κατοπτρίζεται, διὰ τῆς κτηνώδους εἰσαγωγῆς ἀρχαίων ἑλληνικῶν ὀνομάτων. Εἶνε καὶ τοῦτο ἓν τῶν πολλῶν κακῶν τὰ ὁποῖα οἱ ὀπαδοὶ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος ἐπροξένησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Ἐπιστημονικὰ

Ἡ Ἑταιρεία τῶν Φυσικῶν καὶ Φυσιογραφικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γενεύης προεκήρυξε διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν πρωτοτύπου μονογραφίας περὶ ἑνὸς εἴδους οἱουδήποτε ἢ οἰκογενείας φυτῶν. Τὰ χειρόγραφα δύνανται νὰ εἶνε συντεταγμένα λατινιστί, γαλλιστί, γερμανιστὶ (μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας), ἀγγλιστὶ ἢ ἰταλιστί· γίνονται δὲ δεκτὰ μέχρι τῆς 15 Ἰανουαρίου 1895 (ἔ. ν.) Εἰς τὴν καλλιτέραν τῶν μονογραφιῶν θὰ ἀπονεμηθῇ βραβεῖον πεντακοσίων φράγκων.

— Εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, ὁ Λέων Βαγιὰν ὑπέβαλεν ὑπόμνημα περὶ τῆς ἰχθυολογίας τοῦ Βορνέου. Περιέγραψε τριακόσια εἴδη ἰχθύων, ἄγνωστα εἰς τοὺς ζωολόγους, παρετήρησε δὲ ὅτι πολλὰ τούτων εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ διαιτώμενα ἐν τοῖς ποταμοῖς τῆς Σνόδης καὶ τῆς Ἰνδοκίνας. Σήμερον μεταξὺ τῶν νήσων τούτων δὲν ὑπάρχει καμμία συγκοινωνία ὑδάτων, ὥστε πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἄλλοτε ἦσαν συνηνωμέναι.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐσχάτως ὁ μέγας ἐν Γερμανίᾳ οἶκος «Μπὰχ καὶ υἱός» ἐπροκήρυξε διαγωνισμὸν πρὸς σύνθεσιν σχεδίου ἀναμνηστικοῦ τῆς ἑορταζομένης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του. Ἑλλανοδίκαι τοῦ διαγωνισμοῦ τούτου, τοῦ ὁποίου τὸ α' βραβεῖον ἦτο 1000 μάρκα, εἶχον ὁρισθῆ τέσσαρες ἐκ τῶν γνωστοτέρων γερμανῶν ζωγράφων, ἔλαβον δὲ μέρος εἰς αὐτὸν 194 καλλιτέχναι ἐξ ὅλης τῆς Γερμανίας. Τοῦ α' βραβείου ἔτυχεν ὁ ἐν Μονάχῳ ἕλλην ζωγράφος κ. Γύζης.

Θεατρικὰ

Ἡ ἔξοχος ἰταλὶς ἠθοποιὸς Ἐλεονόρα Δοῦζε παίζει ἤδη ἐν Γερμανίᾳ τὴν Κυρίαν μὲ τὰς Καμελίας. Αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες εὑρίσκουν αὐτὴν εἰς τὸν ῥόλον τοῦτον ὑπερτέραν τῆς Σάρας Βερνάρ.

— Εἰς τὸ Κωμικὸν Μελόδραμα ἐπαίχθη νέον ἔργον τοῦ Καίσαρος Κουΐ, ὁ «Πειρατὴς» ἐπὶ στίχων τοῦ Ἰωάννου Ρισπέν. Ὁ Κουΐ εἶνε ῥῶσσος στρατηγός, καταγινόμενος καὶ εἰς τὴν μουσικήν. Ὁ «Πειρατὴς» καὶ ὡς μουσικὴ καὶ ὡς ποίησις ἐκρίθη δυσμενέστατα.

ΕΝ ΚΙΝΔΥΝΩι!...[1]

Α΄.

Εἰς τὴν Μαχαβαράταν, τὸ μέγα ἐπικὸν ποίημα τῶν Ἰνδῶν, ἡ ἡρωϊκὴ οἰκογένεια τῶν Πανδαβᾶς φθάνει εἰς τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ· αἱ πύλαι ἀνοίγονται προθύμως· ἀλλ᾽ ὁ φρουρῶν ἄγγελος κάμνει τὴν παρατήρησιν ὅτι ὁ κύων των δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ. Οἱ Πανδαβᾶς προσβλέπουν μὲ τεθλιμμένον βλέμμα τὸν ἄγγελον· παρακαλοῦν· μάτην ἱκετεύουν θερμῶς· εἶνε ἀδύνατον. Λαμβάνουν τὴν ἀπόφασίν των· στρέφονται ν᾽ ἀπέλθουν. Τὸν σύντροφόν των τὸν πιστὸν ν᾽ ἀποχωρισθοῦν; Ποτέ. Ἀλλά, τὴν τελευταίαν στιγμήν, ὁ ἄγγελος συγκινεῖται· ἡ καρδία στέλλει τὸ ταχύ της μήνυμα εἰς τὸν νοῦν· ἡ ἀπόφασίς του μεταβάλλεται· καὶ ὁ κύων λαμβάνει τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ μὲ τοὺς κυρίους του.

Κ᾽ ἐγώ, εἰς τὸν παράδεισον τοῦτον, πλὴν τοῦ ἀναγνώσματος τὸ ὁποῖον εἶχα ὑποσχεθῆ, ἔφερα μαζί μου καὶ ἄλλο τι, ὀλίγην Ψυχολογίαν: εἶνε τὸ ἀγαπητόν κυνάριόν μου. Κάτι μοῦ ἔλεγεν ὅτι ἐδῶ θὰ ἐγίνετο εὐθὺς ἀμέσως ὅ,τι εἰς τὴν Μαχαβαράταν γίνεται εἰς τὸ τέλος. Ἤμην βέβαιος περὶ τῆς ἐπιεικείας τῶν ἐδῶ — θὰ ἔλεγα *ἀγγέλων*, ἂν δὲν ἐφοβούμην μήπως μὲ τὴν τετριμμένην φιλοφρόνησιν χάσω τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἄρρενος ἀκροατηρίου μου· οἱ ἄγγελοι, βλέπετε, μόνον εἰς τὴν Γραμματικὴν εἶνε γένους ἀρσενικοῦ· εἰς τὸ Λεξικὸν τοῦ βίου ἀνήκουν εἰς τὸ φῦλον τῆς ὡραίας μορφῆς των, εἰς τὸ ἀμύστακον καὶ ἀγένειον φῦλον.

Εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἐντυπώσεών μου περὶ τῆς μεγάλης ἐν Γερμανίᾳ πλημμύρας καθ᾽ ἣν ἐκινδύνευσα νὰ πνιγῶ, θὰ προσθέσω μερικὰ περὶ ψυχολογικῆς αὐτοπαρατηρησίας· ἔχω τὸν λόγον μου, ὅπως θὰ ἴδῆτε.

Β΄.

Ἡ αὐτοπαρατηρησία ἢ ἐσωτερικὴ παρατήρησις, εἶνε ἡ σπουδαιοτάτη πηγὴ τῆς ψυχολογικῆς ἐρεύνης· μόνον δι᾽ αὐτῆς λαμβάνομεν ἀμέσως, ἀπ᾽ εὐθείας, γνῶσιν τῶν καταστάσεων τῆς ψυχῆς· ἡ σημασία της διὰ τὸν ψυχικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου εἶνε μεγίστη. Ἀλλὰ δὲν εἶνε τόσον εὔκολος ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται. Φιλόσοφοί τινες μάλιστα ἐπρέσβευσαν ὅτι εἶνε αὐτόχρημα ἀδύνατος. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, λέγουν, δὲν δύναται νὰ ἐνεργῇ καὶ συγχρόνως νὰ παρατηρῇ ἑαυτὸ ἐνεργοῦν. Ἂν ἐν ᾧ διανοοῦμαι ἠδυνάμην νὰ ἴδω συγχρόνως ἐμαυτὸν διανοούμενον θὰ ὡμοίαζα πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις κύπτει ἀπὸ τὸ παράθυρον διὰ νὰ ἴδῃ ἑαυτὸν βαδίζοντα εἰς τὸ πεζοδρόμιον.

Ἐν τούτοις ἡ αὐτοπαρατηρησία εἶνε δυνατή. Ἀλλὰ πόσον δύσκολος! Εἰς τὸν ἐντὸς ἡμῶν, τὸν πνευματικὸν ὀφθαλμὸν συμβαίνει ὅ,τι καὶ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ἐπὶ τοῦ προσώπου: εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶνε ἐστραμμένος πρὸς τὰ ἐκτός. Ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα ἀντιλαμβάνεται φυσικῶς καὶ ἀβιάστως, ἐν ᾧ ἑαυτὸν καὶ τί εὑρίσκεται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτοῦ ἐμμέσως μόνον καὶ διὰ τεχνητῶν μέσων κατορθόνει νὰ ἴδῃ. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε κατεσκευασμένος διὰ τὰ μακράν· πάντες γνωρίζομεν ὅτι, ὁσάκις ἀναγκαζόμεθα νὰ προσαρμόσωμεν τὸ βλέμμα ἡμῶν εἰς πολὺ πλησίον ἀντικείμενα, αἰσθανόμεθα ἐνόχλησίν τινα καὶ κόπωσιν, ὡς νὰ συσφίγγωμεν καὶ νὰ συμπιέζωμεν αὐτό, ἐν ᾧ εὐάρεστον συναίσθημα ἀνακουφίσεως κατέχει ἡμᾶς, ὅταν, λύοντες τὸ βλέμμα ἐκ τῶν δεσμῶν, ἀφίνωμεν αὐτὸ ἐλεύθερον εἰς τὸν ἀναπεπταμένον ὁρίζοντα.

Πλὴν τούτου ὁ ἄνθρωπος εἶνε πρακτικὸς πολὺ πρὶν γίνῃ θεωρητικός. Ἡ ἐξωτερικὴ φύσις, τὴν ὁποίαν ἐνωρὶς μανθάνει νὰ θεωρῇ ὡς πηγὴν τῆς θλίψεως καὶ τῆς χαρᾶς του, κρατεῖ αἰχμάλωτον τὸ ὄμμα του καὶ δὲν τὸ ἀφίνει νὰ στραφῇ πρὸς τὰ ἐντός. Ἐν τῇ περὶ ὑπάρξεως πάλῃ ἀσυγκρίτως σπουδαιοτέραν σημασίαν τῆς ἐξετάσεως ἑαυτοῦ ἔχει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ ἐξέτασις τῶν περὶ αὐτόν: τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, τοῦ βίου τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τοῦ βίου τῶν ζῴων, τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως τῶν φυτῶν καὶ καρπῶν. Μόνον εἰς ὑψηλοτέραν βαθμίδα ἀναπτύξεως φθάνει μέχρι τῶν ὤτων αὐτοῦ τὸ πρόσταγμα: Γνῶθι σαυτόν!

Πρώτη δυσχέρεια τῆς αὐτοπαρατηρησίας εἶνε ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ παρατηρητοῦ πρέπει νὰ χωρισθῇ εἰς δύο μέρη, εἰς παρατηροῦν καὶ παρατηρούμενον. Ἀλλ᾽ ὁ τεχνητός, ὁ καταναγκαστὸς οὗτος χωρισμὸς τῆς ψυχῆς εἰς δύο μέρη τείνοντα διαρκῶς, καὶ κἄποτε ἐναγωνίως, νὰ ἑνωθῶσιν, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συγκρατηθῇ ἄνευ προσπαθείας ἐπιπόνου πολλάκις καὶ ὀδυνηρᾶς. Ἡ ἐπὶ ὥρας συνεχεῖς ἀδιάλειπτος προσήλωσις τοῦ φακοῦ τοῦ ἡμίσεος τῆς ψυχῆς ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἡμίσεος δύναται νὰ καταστῇ ἀληθὲς μαρτύριον.

Τὴν δυσχέρειαν τῆς αὐτοπαρατηρησίας ἐπαυξάνει τὸ ταχὺ καὶ εὐμετάβλητον τῶν ψυχικῶν φαινομένων. Ὁ βοτανικὸς θέτων πρὸ αὐτοῦ οἱονδήποτε βότανον δύναται νὰ τὸ παρατηρήσῃ ἐν ἀνέσει· εἶνε ἀκίνητον· ἀλλὰ πῶς ν᾽ ἀπομονώσωμεν, πῶς νὰ περιαγάγωμεν εἰς ἀκινησίαν τὰς ἀσταθεῖς, τὰς ἀειρρόους ψυχικὰς καταστάσεις; Καθ᾽ ἣν στιγμὴν θέλομεν νὰ ἐξερευνήσωμεν κατάστασίν τινα, αὐτὴ παρῆλθεν ἤδη, συνεχωνεύθη μετ᾽ ἄλλων, ἐξηφανίσθη, διότι εἰς τὰ ψυχικὰ φαινόμενα προσαρμόζεται κατ᾽ ἐξοχὴν τὸ ἡρακλείτειον «πάντα ῥεῖν εἶναι δὲ παγίως οὐθέν».

Ἀλλὰ καὶ ἂν κατορθώσωμεν νὰ παρατηρήσωμεν

[1] Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ *Παρνασσῷ*.

τὸ ἥμισυ τῆς ψυχῆς ἡμῶν μετὰ τῆς αὐτῆς εναργείας, μεθ' ἧς καὶ τἀντικείμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, τί τὸ ὄφελος; τὸ ἕτερον ἥμισυ, τὸ ***παρατηροῦν*** θὰ μείνῃ ἀνεξερεύνητον.

Εἶνε ὅμως δυνατὸν νὰ παρατηρήσωμεν μὲ πλήρη ἐνάργειαν τὰς ψυχικὰς ἡμῶν καταστάσεις;

Ἐπίσημος κριτικὸς ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐξωτερικῆς παρατηρήσεως λέγει: «Παραμορφοῦμεν τὴν πραγματικότητα καὶ μόνον διὰ τῆς προσοχῆς τὴν ὁποίαν καταβάλλομεν πρὸς κατόπτευσίν της. . . Ἡ πραγματικότης ἐρωτωμένη ὁμοιάζει πρὸς ἄνθρωπον ἐρωτώμενον. Δὲν ἀπαντᾷ ἐντελῶς ἀβιάστως· ἡ ἀπάντησίς της ἔχει τι τὸ ἐπιτετηδευμένον». Τοῦτο ἰσχύει κατὰ γράμμα διὰ τὴν ἐσωτερικὴν παρατήρησιν.

Εἶνε ψυχολογικὸς νόμος ὅτι τὰ ψυχικὰ φαινόμενα τόσῳ φυσικώτερον κινοῦνται ἐν ἡμῖν, ὅσῳ ὀλιγώτερον παρενοχλεῖται ὁ ῥοῦς αὐτῶν διὰ προμεμελετημένης αὐτοπαρατηρησίας· ἡ προσπάθεια τοῦ παρατηρητοῦ μεταβάλλει οὐσιωδῶς τὸ παρατηρούμενον· ὅσῳ περισσότερον συγκεντροῦται καὶ ἐντείνεται τὸ ὑποκειμενικὸν μέρος—τὸ παρατηροῦν—τόσῳ συμμαζεύεται καὶ συρρικνοῦται τὸ ἀντικειμενικόν. Ὥστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὅσῳ σπουδαιότερον θέλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἑαυτούς, τόσῳ ὀλιγώτερον εὑρίσκομεν τί νὰ παρατηρήσωμεν. Ἐδῶ δὲν ἰσχύει τὸ «ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε»· ὅσῳ περισσότερον ζητοῦμεν τόσῳ ὀλιγώτερον εὑρίσκομεν.

Ἂν ὁ ποιητής, ὁ καλλιτέχνης, κατὰ τὰς πυρετώδεις στιγμὰς τοῦ δημιουργικοῦ ἐνθουσιασμοῦ θελήσῃ νὰ παρατηρήσῃ τί γίνεται ἐντός του, δὲν θὰ συλλάβῃ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐνεργοῦσαν τὴν ὀργανωτικὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, τὴν μυστηριωδῶς συνδέουσαν εἰς νέους συνδέσμους παλαιὰ στοιχεῖα, διότι ἡ καλλιτεχνικὴ παραγωγὴ θὰ σταματήσῃ. Εἶνε πασίγνωστον πλέον ὅτι πᾶσα σφοδρὰ κίνησις τῆς ψυχῆς, ἂν ὁ συναισθανόμενος αὐτὴν θελήσῃ νὰ τὴν περιεργασθῇ καὶ τὴν διακριβώσῃ, ἀπὸ συγκινήσεως μεταβάλλεται εἰς τὸ ἄτονον καὶ διαυγὲς πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον λέγεται γνῶσις. Ἐν γένει δὲ εἰς τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, τὰ ἀπαιτοῦντα ἀδιαίρετον συγκέντρωσιν τῆς παραστατικῆς δυνάμεως, ἡ αὐτοπαρατηρησία εἶνε σχεδὸν ἀδύνατος.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις. Ἂς μελετήσωμεν, ἐπὶ παραδείγματι, τὴν ψυχικὴν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν ἀποκαλοῦμεν *νύσταν*. Τότε: ceci tuera cela· ἢ ἡ παρατήρησις θὰ νικήσῃ καὶ τότε ἡ ἡδεῖα νάρκωσις ἡ κατέχουσα τὴν ὕπαρξίν μας θὰ ἐξατμισθῇ καὶ ὁ ὕπνος θὰ φύγῃ διότι τὸν κατασκοπεύομεν, ἢ ὁ ὕπνος θὰ ὑπερισχύσῃ, θὰ κλείσῃ ἁπαλά, ἁπαλὰ τὰ βλέφαρά μας, καὶ τότε χαῖρε παρατήρησις, καὶ χαῖρε Ψυχολογία! μὲ τὰ ἐξωτερικὰ μάτια θὰ κλείσουν καὶ τὰ ἐσωτερικά.

Ἡ ἐσωτερικὴ παρατήρησις λοιπὸν μέχρι ψυχικοῦ τινος βάθους δύναται νὰ φθάσῃ. Ὑπάρχουσι δὲ γωνίαι τῆς ψυχῆς εἰς τὰς ὁποίας ἡ βολὶς αὐτῆς οὐδέποτε εὑρίσκει τὸν πυθμένα. Ἀνεξερεύνητοι εἶνε αἱ στοιχειώδεις ἀρχαὶ τοῦ ψυχικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παιδικῆς ἡμῶν ἡλικίας, τὴν ὁποίαν περιβάλλει ὁμίχλη τόσῳ πυκνοτέρα, τόσῳ μᾶλλον ἀδιαπέραστος, ὅσῳ ἐγγύτερον εἶνε εἰς τὸ μυστηριῶδες ἄγνωστον ἐξ οὗ προήλθομεν· ὁμοίως ἀνεξερεύνητοι ὑπὸ τῆς αὐτοπαρατηρησίας εἶνε καὶ οἱ ψυχικοὶ κλονισμοί· δι' αὐτοὺς λέγομεν, καὶ πολὺ ὀρθῶς, ὅτι εἴμεθα «ἐκτὸς ἡμῶν», δηλαδὴ δὲν εὑρισκόμεθα ἐντὸς ἡμῶν ὅπως παρατηρήσωμεν τί συμβαίνει.

Ἀλλ' αἱ δυσχέρειαι τῆς αὐτοπαρατηρησίας αὐξάνουσι καὶ ἐκ τῆς ἰδιότητος τοῦ παρατηροῦντος. Πολλοὶ ἄνθρωποι εἶνε ἀνίκανοι νὰ παρατηρήσουν ἑαυτοὺς μετ' ἀκριβείας· τὸ μικροσκόπιον ὑπὸ τὸ ὁποῖον θέτουν τὴν ψυχήν των εἶνε θαμβόν· τὸ θαμβόνουν πολλὰ πράγματα, ἡ ἀλαζονεία, ἡ φιλαυτία. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς γνωστόν, χειρότερον παντὸς ἄλλου ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ γνωρίζει ἑαυτόν. Κατὰ κανόνα τὸν θεωρεῖ καλλίτερον ἀφ' ὅ,τι εἶνε. Δυσκολωτέρα τῆς φυλλομετρήσεως τῶν ὀγκωδεστάτων τόμων εἶνε ἡ ἀναδίφησις τῆς ψυχῆς μας.

Ὤ, ἂν ἐγνωρίζομεν τὸν ἑαυτόν μας! Ποσάκις οἱ πόθοι μας, τὰ ὄνειρά μας εἶνε ἁπλῶς φυσικὸν προϊὸν τοῦ ὀργανισμοῦ μας ὅπως ἡ εὐωδία εἶνε τοῦ ῥόδου καὶ ἡ δηλητήριος ἐπενέργεια τοῦ κωνείου. Ποσάκις ἀνέρχονται τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας μόνον καὶ μόνον διότι τὰ ἔχομεν εἰς τὴν καρδίαν! Ποσάκις ἀντὶ νὰ ζητήσωμεν τὸν πόνον μας ἐντὸς ἡμῶν, τὸν ζητοῦμεν ἀλλοῦ, καὶ ποσάκις ἀγνοοῦντες τὸ ἐν ἡμῖν τραῦμα, νομίζομεν, μόνον καὶ μόνον διότι ἀλγοῦμεν, ὅτι μᾶς ἐτραυμάτισαν ἄλλοι!

Πολλοὶ ἄνθρωποι αἰσθάνονται ἀκατανίκητον ἀποστροφὴν εἰς τὴν ἐξέτασιν ἑαυτῶν· δὲν θέλουν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἐρωτήσουν ἑαυτούς· δὲν περιμένουν, ὡς φαίνεται, ἀπάντησιν ἀξίζουσαν τὸν κόπον τῆς ἐρωτήσεως· ἄλλοι δὲν ἐρευνοῦν τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν διότι φοβοῦνται μὴ εὕρουν δυσάρεστα πράγματα· διστάζουν νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτόν των διότι εἶνε βέβαιοι ὅτι χειροτέραν γνωριμίαν δὲν δύνανται νὰ κάμουν:

pour peu qu'on s'examine on s'en tient méprisable

Ἀλλ' ἡ αὐτοπαρατηρησία δὲν εἶνε μόνον δύσκολος, εἶνε καὶ ἐπικίνδυνος· ὁ τεχνητὸς χωρισμὸς τοῦ ἐγώ, τὸ ἐπίμονον τάνυσμα κατὰ δύο διευθύνσεις δύναται νὰ διαρρήξῃ αὐτὸ διὰ παντός. Οἱ πλεῖστοι τῶν αὐτοπαρατηρητῶν ἦσαν ἢ ἔγειναν ὑποχονδριακοί. Ἐν γένει ὅστις παρατηρεῖ ἑαυτὸν ἐπιμόνως δεικνύει πολὺ ὕποπτα σημεῖα· ὁ μέγας Κάντιος λέγει κάπου ὅτι ὁ αὐτοπαρατηρητὴς πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὸν ἐξερευνητικόν του πλοῦν πρὸς ἀνακάλυψιν ἑαυτοῦ θὰ κάμῃ καλὰ νὰ ἐπιβιβασθῇ εἰς Ἀντίκυραν, τὴν ὀνομαστὴν τὸ πάλαι διὰ τὸν ἐλλέβορόν της ὅστις ἐθεράπευε τὴν παραφροσύνην καὶ τὴν μονομανίαν.

Ἐν τούτοις ὅμως ἡ αὐτοπαρατηρησία εἶνε δυνατή. Αἱ παρατηρούμεναι ψυχικαὶ καταστάσεις μεθ' ὅλον τὸ ἀποδιδράσκον αὐτῶν καὶ τὸ ἀσύλληπτον δὲν ἐξαφανίζονται ὁλοσχερῶς, ἀλλὰ διατηροῦνται ἐν τῇ μνήμῃ μας, ἐνίοτε ἀναλλοίωτοι. Διὰ τῆς λεγομένης ψυχολογικῆς ἀναπλάσεως, φωτίζεται ἐκ νέου ἡ ἐντὸς ἡμῶν ἐσκοτισμένη, ἡ ἄλλοτε κατάστασις· τὴν διακρίνομεν ἀναθρώσκουσαν ἐκ νέου, ἀναγνωρίζομεν τὸν ἀρχαῖον ἡμῶν γνώριμον καὶ τὸν ἐξετάζομεν μετὰ περιεργίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν πρώτην φοράν. Δι' ἐπισταμένης δ' ἀσκήσεως δυνάμεθα νὰ ἐλαττώσωμεν τὰς δυσχερείας τῆς αὐτοπαρατηρησίας

Ἀλλὰ μὴ λησμονῶμεν τὸ ἑξῆς· πολλάκις νομίζομεν ὅτι παρατηροῦμεν αὐτὴν τὴν ψυχικὴν κατάστασιν ἐν ᾧ ἡμεῖς ἔχομεν ἐνώπιόν μας μόνον τὴν ἐξ ἀναμνήσεως εἰκόνα αὐτῆς, ὁτὲ μὲν ἄχρουν, ἄτονον, ὁτὲ δ' ἐξιδανικευμένην, ἀπατηλήν.

Τώρα φθάνω εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς ψυχολογικῆς αὐτῆς εἰσαγωγῆς. Δυσπιστεῖτε εἰς τὰς ψυχικὰς ἐκμυστηρεύσεις, εἰς τὰς λεπτομερεῖς λογοδοσίας, αἵτινες μᾶς δίδουν δῆθεν λογαριασμὸν περὶ ἑκάστου λεπτοῦ τοῦ ψυχικοῦ βίου. Δὲν εἶνε εὔκολον ἐν τῇ αὐτοπαρατηρησίᾳ νὰ συλλάβωμεν ζωντανὸν τὸν ἰχθὺν ἐν ᾧ κολυμβᾷ καὶ παρέρχεται πρὸ ἡμῶν· συμβαίνει δὲ εἰς τοὺς ψυχολογικοὺς ἰχθῦς ὅ,τι καὶ εἰς τοὺς τῆς ἀγορᾶς· μᾶς τοὺς πωλοῦν ὡς νωπούς, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν τὰ μάτια μας ἀνοικτά· ὑπάρχουν καὶ φιλολογικὰ κοκκινίσματα τῶν σπαράχνων.

Τὴν ψυχὴν ἀποκαλεῖ ὁ διάσημος ψυχολόγος Nahlowsky «μυστηριώδη κόσμον, ἡ πρὸς τὸν ὁποῖον εἴσοδος εἶνε σκοτεινὴ ὡς ἡ φέρουσα πρὸς τὸν Ἅδην τῶν ἀρχαίων». Οἱ Ὀδυσσεῖς οἵτινες κατέβησαν εἰς αὐτὸν καὶ ὁμιλοῦν ἀφ' οὗ τὸν εἶδον, εἶνε ὀλίγιστοι. Τὸν μυστηριώδη τοῦτον κόσμον ἐξηρεύνησε, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του, ὁ Μωπασάν· κατῆλθεν εἰς αὐτὸν φέρων ἐπὶ κεφαλῆς, ὡς οἱ μεταλλωρύχοι, τὸν φανὸν ὅστις ἔμελλε νὰ τὸν φωτίζῃ εἰς τὰ σκοτεινὰ βάθη· ἀλλ' ὁ φανὸς ἐσβέσθη ἐκεῖ κάτω, ἡ δυστυχὴς κεφαλὴ ἔμεινεν εἰς τὸ ἔρεβος, κ' ἐξεπληρώθη ἡ φοβερὰ ἀπειλὴ τοῦ Καντίου! . . .

Καὶ ἄλλο ἓν ἀκόμη εἶνε τὸ συμπέρασμά μου· ὁμιλῶν περὶ αὐτοπαρατηρησίας τόσην ὥραν σωρεύω ἐλαφρυντικὰς περιπτώσεις διὰ τὴν ἰδικήν μου· ἔμεινα ἓν καὶ ἥμισυ ἡμερονύκτιον πολιορκημένος ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Κατὰ τὰς ἀγωνιώδεις ὥρας τοῦ κινδύνου ἔρριψα ἐπὶ τοῦ χάρτου μερικὰς ἐντυπώσεις· ἀλλά, σᾶς τὸ λέγω ἀπὸ τώρα, δὲν ἐγγυῶμαι διὰ τὴν ἀκρίβειάν των· ὑπῆρξαν στιγμαὶ ἀλλοφροσύνης, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ χωρισμένη ψυχή μου συνηνοῦτο διὰ μιᾶς εἰς ὀδυνηρὸν σπασμόν· αἱ ἀστραπαὶ τοῦ τρόμου μὲ ἀπετύφλουν καὶ δὲν ἔβλεπα οὔτε ποῦ ἤμην, οὔτε τί ἤμην.

Ἔπειτα δὲ καὶ ἂν ἠδυνάμην νὰ συγκρατήσω ἐπὶ τοῦ χάρτου πιστῶς ὅ,τι διῆλθε διὰ τῆς ψυχῆς μου τὰς φοβερὰς ἐκείνας ὥρας ἔπρεπε νὰ γεμίσω δύο τόμους. Ἀλλὰ καὶ θὰ τὸ κατώρθουν; Ἡ ἀνθρωπίνη γλῶσσα, ἥτις δὲν ἔχει λέξεις νὰ παραστήσῃ ἀκριβῶς τὰς ἀποχρώσεις τῶν χρωμάτων, ποῦ νὰ τὰς εὕρῃ διὰ ν' ἀπεικονίσῃ τὰς ἀσυλλήπτους ἀποχρώσεις τῶν ψυχικῶν συγκινήσεων; Φεῦ! δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἔχομεν τόσον ἄγνωστον ἐν ἡμῖν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ γνωστὸν μόνον χονδροειδῶς, μόνον διὰ γενικῶν γραμμῶν δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν· τὸ ἄλλο, τὸ μυστηριωδῶς ἰδιοφυές, τὸ κινούμενον εἰς τὸ βάθος τῆς συνειδήσεώς μας καὶ μόλις διαβλεπόμενον, μᾶς διαφεύγει. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶνε κατὰ τὸ ἥμισυ ἄλαλος! . . .

Καὶ τώρα, διπλασιάσατε τὴν ἐπιείκειάν σας καὶ ἔλθετε μαζί μου εἰς τὸν τόπον τοῦ δράματος.

Γ'.

Ἡ Ἰένα εἶνε πολίχνη τῆς Θουριγγίας περιώνυμος διὰ τὸ Πανεπιστήμιόν της· στενοὶ καὶ σκολιοὶ εἶνε οἱ δρόμοι της· ἀνώμαλα καὶ τραχέα εἰς τοὺς πόδας τὰ λιθόστρωτά της· γηραιαὶ καὶ ἰδιόρρυθμοι αἱ οἰκίαι της, ὧν αἱ ῥαγάδες ὁμοιάζουν πρὸς ῥυτίδας γήρατος κακῶς ὑποκρυπτομένας· οἱονεὶ μεσαιωνικὴ κόνις ἐπιπάσσει τὴν ἀκαδημαϊκὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ὁ Γκαῖτε ἀπεκάλεσε διὰ τὸν φοιτητικὸν βίον της «das liebe närrische Nest» (χαριτωμένη τρελλοφωλῃά, ἀπάνω κάτω). Ὁ τὸ πρῶτον πατῶν τὸ ἔδαφος τῆς Ἰένης, βλέπων τόσας σημαίας κυματιζούσας νομίζει ὅτι εὑρίσκεται εἰς ἐμπορικὴν πόλιν βρίθουσαν προξενείων, ὅπως τὸ Βρενδήσιον. Τὰ προξενεῖα ἐκεῖνα μὲ τὰ παράδοξα ἐμβλήματα καὶ τὰς ἐξωτικὰς σημαίας εἶνε τὰ κτίρια τῶν φοιτητικῶν συνδέσμων.

Τὰ ὑπέρθυρα καὶ οἱ τοῖχοι τῶν οἰκιῶν ἐν Ἰένῃ φέρουν πινακίδας ἀναμνηστικὰς τῶν ἐνδοξοτάτων ὀνομάτων τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης. Ἐν Ἰένῃ κατῴκησαν ὡς σπουδασταὶ ἢ ὡς καθηγηταὶ ὁ Λεϊβνίτιος, ὁ Κλόπστοκ, ὁ Βίγκελμαννν, οἱ δύο Χοῦμπολδ, οἱ δύο Σλέγγελ, οἱ φιλόσοφοι Φίχτε, Ἕγελ, Σέλλιγ, Ἕρμπαρτ.

Διὰ τὴν φιλολογικὴν ἀκμήν της ἐπεκλήθη Saal — Athen: Ἀθῆναι παρὰ τὸν Σάαλ.

Ἀλλ' ἡ Ἰένα ἀποπνέει ἰδίως Γκαῖτε καὶ Σχίλλερ· ἐν αὐτῇ ἐγνωρίσθησαν καὶ συνεδέθησαν μέχρι τάφου οἱ δύο Dichterheroen, ἥρωες ποιηταί, ὡς τοὺς ἀποκαλοῦν ἐν Γερμανίᾳ· ὁ Σχίλλερ κατῴκησεν ἐν Ἰένῃ πολλὰ ἔτη, ἀνὰ πᾶσαν δὲ καμπὴν τῆς ὁδοῦ τὸ βλέμμα συναντᾷ ἐπὶ οἰκιῶν πινακίδας μὲ τὸ ὄνομά του.

— Τί ἀνήσυχον πνεῦμα! εἶπα κατ' ἐμαυτόν, ὅταν τὰς εἶδα τὸ πρῶτον· δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ πολὺ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην... Ἔπειτα ἔμαθα ὅτι ἡ ἀνησυχία προήρχετο ἔξωθεν· ὁ Σχίλλερ δὲν ἐπλήρωνε καὶ τῷ ἔκαμναν ἔξωσιν· ἀλλ' ἀφοῦ ἐξεδίωξαν αὐτὸν δὲν ἀπέστερξαν, ἀλλ' ἐφιλοδόξησαν τὴν λάμψιν τοῦ ὀνόματός του· ὁ ἄλλοτε ἐξευτελισμὸς τοῦ ποιητοῦ μετέβη πρὸς τὸ μέρος τοῦ χρήματος· τὸ δ' ὄνομα τὸ καταδεχόμενον νὰ λάμπῃ ἐπὶ τῶν ἀφιλοξένων οἰκημάτων εἶνε ἡ μεγαλοφρονεστάτη ἐκδίκησις τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης, ἡ περιφανὴς διὰ τῶν αἰώνων ἱκανοποίησίς του.

Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τῆς Ἰένης εἶνε ἀρρήκτως συνδεδεμένον πρὸς τὴν ὀδυνηροτάτην ἀνάμνησιν τῶν Γερμανῶν. Ἐπὶ τοῦ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς ὀροπεδίου συνήφθη τῷ 1806 ἡ μάχη ἡ κατὰ κράτος ἐξολοθρεύσασα τὴν δύναμιν τῆς Πρωσσίας· ὁσάκις δὲ γείνῃ ἀνάγκη νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ἡ ἁμαξοστοιχία ἐλαύνει ὁλοταχῶς, ὡς νὰ σπεύδῃ ν' ἀφήσῃ ὀπίσω τὸν ζωντανὸν ἐφιάλτην τοῦ παρελθόντος. Λίθος φέρων τὸ ὄνομα Napoleonstein σημειοῖ μέχρι σήμερον ἐκεῖ ἐπάνω τὴν θέσιν, ἀφ' ἧς ὁ μέγας Κορσικανὸς διηύθυνε τὴν μάχην.

Τὴν Ἰέναν διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς τὸ φυσικὸν ἐπωνόμασε Κάρολος ὁ Ε' ***μικρὰν Φλωρεντίαν***· οἱ εὔγραμμοι λόφοι, αἱ βαθεῖαι κοιλάδες, αἱ κατάφυτοι χαράδραι, τὰ δάση τῶν ἐλατῶν τὰ περιστέφοντα τὰ πέριξ βουνά, ἡ ἐπαλλαγὴ τῶν ὁριζόντων καὶ τῶν πρασίνων ἀποχρώσεων καθιστῶσι τὴν γραφικωτά-

τὴν φάραγγα τοῦ ποταμοῦ Σάαλ, ἥτις ἐνδεικτικῶς ἐπεκλήθη Θουριγγικὴ Ἑλβετία, μίαν τῶν ὡραιοτάτων ἀπολαύσεων τῶν ἀνθρωπίνων ὀφθαλμῶν.

Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν μεσαιωνικῶν πύργων, ὧν τινες καταρρέουσιν εἰς ἐρείπια, ἄλλοι μετεβλήθησαν εἰς μετεωρολογικοὺς σταθμοὺς ἢ ἀγροτικὰ ξενοδοχεῖα ἀναπετάννυται τὸ μαγικὸν πανόραμα. Κάτω, οἱονεὶ μετ' ἀκκισμῶν, περιελίσσεται ὁ Σάαλ ποῦ μὲν στίλβων ὡς χάλυψ, ποῦ δὲ μαντευόμενος μόνον ἐκ τῆς φουντωτῆς βλαστήσεως τῆς ἑκατέρωθεν τῶν χλοαζουσῶν ὀχθῶν του. Ὁ ποιητικὸς ποταμὸς δὲν ὑποδουλοῦται εἰς τὸ χειρωνακτικὸν ἔργον τῆς πραγματικότητος· εἰς τὸ διαυγές του ὕδωρ δὲν στάζει ὁ ἱδρὼς τοῦ τραχέος ἀγῶνος τοῦ βίου· ποῦ καὶ που μόνον μακραὶ σχεδίαι ἱστῶν, ἐν σκιερᾷ γωνίᾳ δάσους τῆς Θουριγγίας ὑλοτομηθέντων διαπλέουν τὸ στενὸν ῥεῖθρον, μὲ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἰδιοφυεῖς ναύτας, οἵτινες τὰς ἐλαύνουσι διὰ κονταρίων. Ἀλλὰ πρὸ τῆς Ἰένης ὁ Σάαλ κοιλαίνεται εἰς βαθυτέραν λεκάνην πλωτὴν· δι' ἡμᾶς τοὺς θαλασσινούς, τοὺς συνδέοντας ἀναποσπάστως τοὺς σκαλμοὺς καὶ τὰς κώπας πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ θέα ἀκατίου εἰς τὰ βάθη τῆς Γερμανίας, μεταξὺ ὀρέων, παρὰ τὸν Θουριγγικὸν δρυμόν, ἔχει τι τὸ παράδοξον κατ' ἀρχάς. Ἀλλὰ πῶς ζωογονοῦν τὰ ἐλαφρά, χαριτωμένα ἐφόλκια τὸ ἀρρήτως γραφικὸν ἐκεῖνο τοπίον, τὸ ἐπικαλούμενον ***Παράδεισος***! τὰ δένδρα, αἱ κατάφυτοι ὄχθαι ῥίπτουν ὑποτρέμουσαν εἰς τὸ ὕδωρ τὴν πρασίνην σκιάν των· μορφαὶ νεαραί, σώματα σφριγηλὰ μὲ ἀνοικτοῦ χρώματος ἐσθῆτας ἀντικατοπτρίζονται τὸ θέρος εἰς τὸ ὑγρὸν κάτοπτρον· τὴν δὲ ἀτάραχον ἠρεμίαν τοῦ ποταμοῦ διακόπτουν τὸ ἔρρυθμον πλατάγισμα τῶν κωπῶν καὶ γέλωτες καὶ ᾄσματα φαιδρά.

Δ'.

Ἀλλ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας — 10|22 Νοεμβρίου 1890 — ὁ τόσον εἰδυλλιακὸς Σάαλ ἤρχισε νὰ ῥέῃ σφοδρὸς καὶ θολός· τὸ ὕδωρ, ὁλονὲν ὀγκούμενον εἶχεν ἀνέλθῃ μέχρι τοῦ χείλους τῶν ὀχθῶν· ἐνεκυμόνει ἀπειλήν.

Πολλοὶ συνηθροίζοντο εἰς τὴν ὄχθην καὶ παρετήρουν τὸ βαρὺ κυλίνδημα τοῦ ὕδατος, βαρύ, ὡς νὰ ἔφερεν ἤδη μεθ' ἑαυτοῦ τὴν συμφοράν. Τινὲς ἔλεγον ὅτι ἡ πληθώρα ἐκείνη τοῦ ὕδατος προῆλθεν ἀπὸ τὸν πρό τινος φοβερὸν ὑετόν: τὰ σύννεφα πρὸς τὴν γῆν συρόμενα, βαρέα, εἶχον εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν στενὴν κοιλάδα τοῦ Σάαλ, καὶ αἰχμαλωτισθέντα ἐντὸς τῶν βουνῶν δὲν κατώρθωσαν νὰ ὑψωθοῦν ὑπεράνω αὐτῶν, ἀλλ' ὅσον ὕδωρ εἶχαν τὸ ἐξέχυσαν ὅλον εἰς τὴν κοιλάδα· ἄλλοι ἔλεγον ὅτι προῆλθεν ἀπὸ αἰφνιδίαν τῆξιν πελωρίων ὄγκων χιόνων, αἵτινες εἶχον συσσωρευθῇ πρὸ ἑβδομάδων εἰς τὰς κλεισωρείας καὶ τὰς φάραγγας. Πολλοὶ ἦσαν κατηφεῖς, ἀνήσυχοι· ἄλλοι παρηγοροῦντο ὅτι καὶ ἄλλοτε κατεῖβασε νερὸν ὁ ποταμός, ἀλλὰ δὲν συνέβη τίποτε· μόνον αἱ παρόχθιαι οἰκίαι ἔκαμαν ἓν ἁπλοῦν ποδόλουτρον . . . .

Τῇ 12|24 Νοεμβρίου, ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ, ἐπέστρεφα ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὴν κατοικίαν μου· κατῴκουν ὄχι μακρὰν τοῦ ποταμοῦ εἴς τινα ὁδὸν καλουμένην Steinweg (Πετρόδρομον), προεκτεινομένην εἰς τὴν μεσαιωνικήν, χονδροειδῆ καὶ ὀγκώδη γέφυραν, ἥτις διὰ πετρῶν καὶ χώματος ἐστρωμένη καὶ ἑκατέρωθεν διὰ λιθίνου τοιχώματος περιβαλλομένη ὡμοίαζε πρὸς ὁδὸν κρεμαστὴν ὑπὲρ τὸ ὕδωρ.

Ἡ ὥρα ἦτο τετάρτη περίπου μ. μ. Ὁμίχλη γαλακτόχρους, πυκνή, ἁπτὴ σχεδὸν περιεδινεῖτο εἰς τοὺς δρόμους· τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ. Ὄχι μακρὰν τῆς κατοικίας μου εἶδον ἐργάτας μὲ βλοῦζαν καὶ κασκέτον ἐργαζομένους ἐν σπουδῇ· ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἶχον μαζευθῇ τριγύρω καὶ παρηκολούθουν μετ' ἐνδιαφέροντος τὸ ἔργον των.

— Τί τρέχει; ἠρώτησα προστεθεὶς κ' ἐγὼ εἰς τὸν σωρόν.

— Ἦλθε τηλεγράφημα πῶς θὰ κατεβάσῃ πολὺ νερό, ἀπήντησεν εἷς· ἂν ξεχειλίσῃ τὸ ποτάμι θὰ πλημμυρίσῃ ὁ δρόμος· γι' αὐτὸ θὰ στήσουνε ἕνα ξύλινο γεφύρι· οἱ ἄνθρωποι θὰ περνοῦν πάνω 'ς αὐτὸ καὶ δὲ θὰ κλειστοῦν μὲς 'ς τὰ σπίτια τους.

Ἀνέβην εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅπου μὲ ἐπερίμενεν ἡ θελκτικὴ ἀτμόσφαιρα δωματίου θερμανθέντος ἀφ' οὗ ἀερίσθη καλῶς.

Εἰργάσθην μέχρι τῆς δωδεκάτης· τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡτοιμαζόμην νὰ κατακλιθῶ ἤκουσα φωνάς· ἔκυψα ἐκ τοῦ παραθύρου καὶ εἶδα ὅτι ἡ ὁδὸς εἶχε γεμίσῃ νερόν· ἀριστερὰ ἐγόγγυζεν ὁ Λαῦτρα — εἰς τὴν συμβολὴν αὐτῆς καὶ τοῦ Σάαλ κεῖται ἡ Ἰένα — δεξιᾷ δ' ἐβρυχᾶτο ἀγρίως ὁ Σάαλ.

Δὲν μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν τὸ πρᾶγμα· κατεκλίθην καὶ ἀπεκοιμήθην ταχέως, ὡς ὅλοι οἱ κατάκοποι· ἐκοιμήθην δύο τρεῖς ὥρας. Ἀλλ' ἔξαφνα, ἀφυπνίζομαι βιαίως· ἰσχυροὶ κλονισμοὶ σείουν τὴν θύραν μου· μία φωνὴ τὴν ὁποίαν ἐνόουν ὅτι ἦτο περιδεής, ἡ φωνὴ τῆς γραίας οἰκοκυρᾶς μου, ἐκραύγαζε:

— Herr Doctor, Herr Doctor! Τὸ νερὸ ἀνέβηκε πολύ! ντυθῆτε· γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! τὸ νερὸ ἔφθασε ἴσα μὲ τὸ τρίτο σκαλοπάτι! . . .

("Επεται τὸ τέλος) ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΡΓΑ
ΤΟΥ ΒΗΛΑΡΑ

Φίλε Κύριε Δροσίνη,

Ἡ πρώτη ἔκδοσις τῶν ποιημάτων τοῦ Ἰω. Βηλαρᾶ ἔγεινεν ἐν Κερκύρᾳ (1827) ἐπιμελείᾳ Ἀθανασίου Πολίτου καὶ Πλάτωνος Πετρίδου. Τὰ ἰδιόγραφα τοῦ ποιητοῦ περιῆλθον εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Κληροδοτήματος Πετρίδου Ἐπιτροπήν, ὁ δὲ προϊστάμενος αὐτῆς λόγιος καὶ φιλόμουσος Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Εὐστάθιος εὐμενῶς μᾶς ἐπέτρεψε νὰ τὰ ἐξετάσωμεν, καὶ μᾶς ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ δημοσιεύσωμεν ὅσα δὲν συμπεριελήφθησαν οὔτε εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς Κερκύρας οὔτε εἰς ἐκείνην τῆς Ζακύνθου (1871).

Ὡς ἀπαρχὴν τῶν ἀνεκδότων τούτων σᾶς στέλλομεν τὰ ἑξῆς ἀποσπάσματα, πολλῆς ἐκτιμήσεως ἄξια, καθόσον εἰς αὐτὰ φαίνεται ὅτι ὁ Βηλαρᾶς ἠθέλησε νὰ δοκιμασθῇ εἰς τὸν ἀνομοιοκατάληκτον δεκαπεντασύλλαβον, καὶ διότι, ἂν καὶ ἀνεπεξέργαστα, τὰ σχεδιάσματα ταῦτα φέρουν τὸν χαρακτῆρα ἀνωτέρας καλλιτεχνικῆς ἐργασίας.

Ἡ φιλόκαλος Ἑστία μὲ τὸ νὰ δημοσιεύσῃ τοῦτο καὶ τὰ λοιπὰ ἀνέκδοτα τοῦ Βηλαρᾶ θὰ δώσῃ, τὸ ἐλπίζομεν, ἀφορμὴν νὰ γείνῃ σκέψις περὶ σπουδαίας καὶ κριτικῆς ἐκδόσεως ὅλων του τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα εἶναι, καὶ θὰ μείνουν, φωτεινότατα μνημεῖα τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ.

Βουλὴ μοῦ ἦρθε κι' ὄρεξι σὲ νέας λύρας κόρδαις
νὰ κρούξω μέλος χωριστὸ καὶ μὲ ἠχὸν καινούργιο
νὰ τραγουδήσω περισσοὺς ἀπὸ τοὺς στοχασμούς μου
τὴν πλῆξι διασκεδάζοντας σ' ἀργοῦ καιροῦ τῆς ὥραις.
Δὲν ἔχω τάχατε σκοπὸ κ' ἐπίδειξις φροντίδα
νὰ δείξω τέχνη ποιητῆ καὶ φιλοσόφου μέτρα·
ἀλλ' ὡς ἐρθοῦν ἀστόλιγαις καὶ ἁπλαὶς μὲ τὴν ὁλότη
θὰ παραστήσω θαρρετὰ τοῦ νοῦ μου τῆς ἰδέαις·
ἂν ὅμως τύχῃ καὶ τινὰς ἀκούσῃ τὴ φωνή μου
ἂς μὴ βιαστῇ παρακαλῶ νὰ δώσῃ μαύρη ψῆφο.
Τῆς καστανιᾶς τὸ πωρικὸ νὰ πρωτοϊδῆς τραβιέσαι
καὶ φαγουλὸ δὲν τὸ θαρρεῖς ἀπὸ τὴν ἀσκημιά του,
ἀλλ' ἂν μὲ νοῦ προσεχτικό, μὲ χάρι περιέργιας,
ἁπλώσῃς, φθάσῃς στὸ δενδρί, τὸ κάστανο τρυγήσῃς,
τὸ γδύσῃς ὀχ τὰ ξώτσεφλα, τ' ἀγκαθερό του ντύμα,
μὲ θαυμασμὸ θὰ ἰδῇς γυμνὸ τὸ μυγδαλένιο σοῦμπρο (sic)
καὶ στὴν εἰδὴ πάραμορφο καὶ νόστιμο στὴ γέψι.
Δὲν προσπαθῶ νὰ παινεθῶ μηδὲ φιλοτιμοῦμαι
νὰ σύρω ξέναις ἀκοαὶς καὶ ν' ἀποχτήσω χάρι,
μὸν εἶναι ἁπλὸς μου στοχασμὸς ὁποῦ περνάει ὀχ τὸ νοῦ μου,
καὶ ὀχ τοὺς πολλοὺς ὁποῦ θὰ εἰπῶ ἂς εἶν' καὶ τοῦτος ἕνας.
πῶς ὄχι πάντοτε καὶ ἁπλῶς ἀπὸ τὴν πρώτην ὄψι
τοῦ καθε εἴδους ἠμπορεῖς νὰ κρίνῃς καὶ τὰ μέσα·
τὸ ἄνθι ὁποῦ τὴν ὅρασι μὲ τῆς βαφαὶς μαγεύει
δὲν ἀναδίνει πάντοτε γλυκάδαν εὐωδίας,
μηδὲ τὰ μαῦρα τζίνορα, τὸ πρόσχαρο ἀχειλάκι,
ὑπόσχονται καὶ εἰλικρινῆ γιομάτα σπλάχνα στήθια.
Ἀλλ' ἔπιακα τὴ λύρα μου κ' ἐπῆρα τὸ δοξάρι
καὶ τὸ τραγοῦδι μου ἀρχινῶ μὲ τὴ φωνὴ γιομάτη·
πολὺς καὶ μέγας θόρυβος καὶ ταραχῆς βαζοῦρα
στὸ νοῦ μου μέσα ἀχολογάει, καὶ τὴ φωνή μου πνίγει,
χορὸς ἀπείρων στοχασμῶν ἀπανωτοὶ πλακόνουν,
μὲ βιᾶς μεγάλης δύναμι χτυπᾶν στὴ φαντασιά μου,
καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων τὴν ὁρμὴ προτοῦ χαμαναθήλω (sic)
προφταίνουν ἄλλοι παρευτὺς καὶ ἄλλοι δίχως τέλος.
Φαντάξου μάκρος ἀμμουδιᾶς σ' ἀκρογιαλιὰ μεγάλη
καὶ πέλαγος ἀόρατο βαθειὰ ἀνακατωμένο
ἀπὸ ἀνέμου ταραχὴ συγνεφιασμένου νότου,
πῶς τὰ βαρειά του κύματα ἀμπόνουν ἕνα τ' ἄλλο,
καὶ πρὶν τὸ πρῶτο ἀποσυρθῇ κατόπι τ' ἄλλο φτάνει,
ἀντιχτυπιοῦνται, ὑψόνουνται καὶ τὸν ἀφρό τους σμίγουν.
ἔτσι κ' ἐμένα πολιορκᾶν διαλογισμοὶ τὴ γνῶσι
καὶ ποῦ νὰ βάλω τὴν ἀρχὴ καὶ ποῦ νὰ βάλω τέλος.

—

Ἀκλούθα, λύρα, ν' ἀντηχῇς στοῦ δοξαριοῦ τοὺς χτύπους·
τί θέατρο μαγευτικὸ ξανοίγεται ὀμπροστά μου.
τί αἴστησες ἡδονικαὶς γλυκὰ μὲ γαργαλίζουν!
πλατὺς μεγάλος οὐρανός, ἀχτινοβόλος ἥλιος
ποῦ τὸν λαμπρύνει ἡμερινός, τὴ νύχτα στολισμένος
ἀπ' ἄστρα ἀναρίθμητα καὶ ἀπ' ἄστατο φεγγάρι.
γῆ χωρισμένη σὲ βουνὰ καὶ σὲ ὑγρὰ πελάγη,
μὲ ὑπερήφαναις κορφαίς, στεφανωμέναις ράχαις
ἀπὸ δασύφυλλα δεντρά, μὲ ποταμοὺς αἰώνιους·
μορφαὶς ποικίλαις ζωντανῶν εἰς τῆς στερηᾶς τὴν ὄψι,
μὲς τὰ βαθειὰ τῆς θάλασσας, στὸν ἀλαφρὸν ἀέρα.
Κυττάζω τὸ τραντάφυλλο, τὸ κόκκινό του χρῶμα
καὶ τοῦ σεμνοῦ καρούφαλου ἡ μυρωδιὰ μ' ἡδύνει·
νοιώθω τὸ μέλι τὸ γλυκό, καὶ ὁ ζέφυρος μὲ κρούει
χαϊδευτικὰ στὸ πρόσωπο μὲ τῆς γλυκαὶς του αὔραις,
ἀκούω τὸ μουρμούρισμα τῆς κρυσταλλένιας βρύσης·
. . . . τὰ νοιώθω ὁλόγυρά μου
ὡς μέρη μόνον χωριστὰ μακρυὰ ὀχ τὸν ἑαυτό μου,
μηδὲ καθὼς τὸ χέρι μου, ποῦ ψηλαφῶντας βάνει
στὴν ἔκτασί μου σύνορα, τὸ νοιώθω καὶ μὲ νοιώθει·
. . . . δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ κόσμος,
μόν' ἂν δὲν εἶμ' ἐγὼ αὐτός, καὶ δὲν τὸν ἔχω κάμει,
εἶμαι τῆς χτίσις βασιλιάς. . . . . . .
Ἐγὼ σκεπάζω χρονικῆς ἀπὸ ξανθὰ ἀστάχια
τοὺς εὐρυχώρους κάμπους μου, τὰ πλούσια μου κοπάδια
βοσκᾶν παντοῦ ὑπήκοα στὸν τόνο τῆς φωνῆς μου.
. . . .
καὶ στὴν ὁρμὴ τοῦ βέλους μου τὸ ἄγριο γίδι πέφτει.
. . . .
καὶ τ' ἄχυμο σταφύλι
ποτάμια ῥέει νέκταρος πρὸς ἡδονὴ δική μου.

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

ὑπὸ Ἑρρ. Μύργερ, κατὰ μετάφρ. Ἐ. Δ. Ῥοΐδου

ΤΟ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΝ ΔΕΙΠΝΟΝ

Τὴν ἐπιοῦσαν τὸ πρωῒ ὁ Οὐλρίχος ἔτρεξεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον νὰ ἴδῃ τὴν Ῥοζίναν καὶ νὰ ὁμολογήσῃ εἰς αὐτὴν τὰ πάντα. Ἀλλ' αὕτη δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ τὸν ἐννοήσῃ, προσβληθεῖσα τὴν νύκτα ὑπὸ ἐγκεφαλικοῦ πυρετοῦ καὶ παραληροῦσα.

Ὁ Οὐλρίχος ἠθέλησε νὰ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' οἱ ἰατροὶ δὲν ἐπέτρεψαν τὴν μεταφοράν. Τὴν δὲ κατάστασιν τῆς ἀσθενοῦς παρέστησαν ὡς δεινὴν μέν, ὄχι ὅμως καὶ ἀπηλπισμένην.

Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τὸ οἴκημα τοῦ κόμητος Ῥούβρης ἦτο ἕτοιμον. Ὁ Οὐλρίχος συνεκάλεσεν ἐκεῖ τρεῖς ἐκ τῶν πρωτευόντων ἰατρῶν τῶν Παρισίων καὶ ἔτρεξεν ἔπειτα εἰς τὸ νοσοκομεῖον νὰ παραλάβῃ τὴν Ῥοζίναν. Ἀλλ' αὕτη εἶχεν ἀποθάνῃ πρὸ μιᾶς ὥρας.

Ὁ Οὐλρίχος ἐπανῆλθεν εἰς τὸ νέον του οἴκημα, ὅπου εὗρε τὸν φίλον του Τριστάνον, τὸν ὁποῖον εἶχεν εἰδοποιήσει ἐγκαίρως, ἀναμένοντα μετὰ τῶν ἰατρῶν.

— Κύριοι, εἶπεν εἰς αὐτούς, δύνασθε ν' ἀποσυρθῆτε. Ἡ ἀσθενὴς διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς εἶχα προσκαλέσει ἀπέθανε πρὸ ὀλίγου.

Ὁ Τριστάνος, ἐννοήσας ὅτι μάταιον θὰ ἦτο νὰ ζητήσῃ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην νὰ παρηγορήσῃ τὸν φίλον του, περιωρίσθη νὰ συμμερισθῇ τὴν λύπην του ὁλοψύχως, ἀναλαβὼν καὶ τὴν φροντίδα τῆς κηδείας τῆς Ῥοζίνας, τελεσθείσης μετὰ μεγαλοπρεπείας, ἥτις ἐξέπληξε τοὺς νοσοκόμους. Εὐθὺς μετὰ ταύτην ἐπέμεινε ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν φίλον του ἀντὶ ἀναλόγου ἀποζημιώσεως τὰ κατὰ νόμον ἀνήκοντα εἰς τὸ νοσοκομεῖον ὀλίγα ἐνδύματα τῆς μακαρίτιδος, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο τὸ μόνον ἀπομεῖναν εἰς τὴν δυστυχῆ κόρην γαλανὸν τζίτινον φόρεμα. Πλὴν τούτων ἐφρόντισε νὰ μετακομισθῶσιν εἰς θάλαμον τοῦ νέου οἰκήματος τοῦ φίλου του τὰ σκεύη τοῦ δωματίου, ὅπου εἶχε συγκατοικήσει μετὰ τῆς Ῥοζίνας. Ὀκτὼ ἡμέρας ἔπειτα μετέβαινεν ὁ Οὐλρίχος εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ προηγούμενα τοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσελθόντος εἰς τὸ ἑστιατόριον τοῦ Φοῦ.

Ἡ ἄφιξις τοῦ Οὐλρίχου ἐπροκάλεσεν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἱκανὴν συγκίνησιν. Οἱ ἀρχαῖοι σύντροφοι

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 69.

του ὑπεδέχθησαν αὐτὸν μετὰ τῆς συνήθους εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου φιλοφροσύνης, αἱ δὲ γυναῖκες τὸν παρετήρουν μετὰ κάπως ὀχληρᾶς περιεργείας καὶ ἐπιμονῆς.

— Κάθισε, φίλτατε βρυκόλακα, εἶπεν ὁ Τριστάνος δεικνύων εἰς τὸν Οὐλρίχον τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν τοῦ εἶχε φυλάξει πλησίον τῆς Ῥοζίνας, κάθισε καὶ ἀνάγγειλέ μας διὰ προπόσεως τὴν αἰσίαν ἐπιστροφήν σου ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Ἡ κυρία, ἐπρόσθεσε, δεικνύων τὴν Φαννήν, θὰ εὐχαριστηθῇ πολὺ πίνουσα εἰς τὴν ὑγείαν σου.—Καί, σύ, ἐψιθύρισεν εἰς τὸ ὠτίον ταύτης, μὴ λησμονήσῃς ὅσα σοῦ ἐσύστησα.

Ὁ Οὐλρίχος λαβὼν μέγα ποτήριον πλῆρες μέχρι τοῦ χείλους: Προπίνω, εἶπε . . .

— Μὴ λησμονήσῃς ὅτι ἀπαγορεύονται αἱ πολιτικαὶ προπόσεις, ἔκραξεν ὁ Τριστάνος.

— Προπίνω εἰς τὸν θάνατον, εἶπεν ὁ Οὐλρίχος, χαιρετῶν τὴν ἀκινητοῦσαν ὑπὸ τὴν προσωπίδα καὶ τὴν κουκούλαν της Φαννήν.

— Καὶ ἐγώ, εἶπεν αὐτή, πίνω εἰς τὴν νεότητα καὶ τὸν ἔρωτα.

Ὁ ἦχος τῆς φωνῆς ἐκείνης ἔκαμε ν' ἀνασκιρτήσῃ ἐπὶ τῆς ἕδρας του τὸν Οὐλρίχον, ὅστις λαβὼν τὴν χεῖρα τῆς γείτονός του, εἶπεν εἰς αὐτὴν μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως:

— Ἐπαναλάβετε τοῦτο, παρακαλῶ.

Ἡ Φαννὴ ἔλαβε καὶ πάλιν τὸ ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη κατὰ τὸ ἥμισυ πλῆρες, κράζουσα εὐθύμως:

— Πίνω εἰς τὴν νεότητα, πίνω εἰς τὸν ἔρωτα!

— Τοῦτο εἶναι ὄνειρον . . . . Πόθεν ἔρχεται ἡ φωνὴ αὕτη, ἀπὸ ποῖον τάφον ἐξῆλθεν; Τίνος τὸ πρόσωπον κρύπτεται ὑπὸ τὴν προσωπίδα ταύτην; ἐψιθύριζεν ὁ Οὐλρίχος ἐρωτῶν διὰ τοῦ βλέμματος τὸν Τριστάνον.

Ἀλλ' οὗτος, ἀντὶ ν' ἀπαντήσῃ, ἔκαμε νεῦμα εἰς τὴν Φαννήν, ἥτις ἀφαιρέσασα τὴν προσωπίδα της ἐστράφη πρὸς τὸν Οὐλρίχον καὶ ὡμίλησεν εἰς αὐτὸν τόσον πλησίον τοῦ προσώπου του, ὥστε ᾐσθάνθη τὸ ἄρωμα τῆς ἀναπνοῆς της:

— Δὲν θ' ἀπαντήσετε εἰς τὴν πρόποσίν μου, κύριε Κόμη;

Ὁ Οὐλρίχος ἰδὼν τὸ πρόσωπον τῆς γείτονός του, ἔμεινεν ἄλαλος, ἐμβρόντητος, σχεδὸν φοβισμένος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ Φαννὴ ἦτο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐκτάκτως ὡραία, φέρουσα ἐαρινὸν στέφανον ἐκ μικρῶν φυσικῶν ῥόδων, μέ τινα πράσινα φύλλα, τῶν ὁποίων τὸ χρῶμα ἀνεδείκνυε τὸ χρυσοῦν τῆς βοστρυχισμένης κόμης της:

— Ῥοζίνα μου! ἀνέκραξεν ὁ Οὐλρίχος σχεδὸν τρελλός.

— Δὲν μὲ λέγουν Ῥοζίναν, ἀλλὰ Φαννήν, ἀπεκρίθη ἐκείνη ἐξάπτουσα ἔτι μᾶλλον τὸν Οὐλρίχον διὰ τῆς λάμψεως τῶν κυανῶν αὐτῆς ὀφθαλμῶν. Εἶμαι μία ἐκ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων γυναικῶν τῶν Παρισίων, χάριν τῶν ὁποίων θὰ ἔστεργε καὶ ὁ τιμιώτατος ἄνθρωπος νὰ κακουργήσῃ. Ὁ ἐξερχόμενος τοῦ κοιτῶνός μου κινδυνεύει νὰ μεταβῇ εἰς τὸ κάτεργον, ἂν δὲν προτιμᾷ ν' αὐτοχειριασθῇ, καὶ ὅμως πολλοὶ εἶνε οἱ πρόθυμοι νὰ θυσιάσουν τὴν περιουσίαν τῶν τέκνων των ἢ νὰ ληστεύσωσι τὸ ταμεῖον τοῦ πατρός των διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτόν. Ἀφοῦ ἐκυλίσθην εἰς σωροὺς χρυσίου, ἔτυχε σήμερον νὰ εὑρίσκωμαι χωρὶς λεπτόν, διότι ἔκαμα μίαν φορὰν εἰς τὴν ζωήν μου τὴν ἀνοησίαν νὰ πιστεύσω ὅτι ὑπάρχουσι τίμιοι ἄνθρωποι μεταξὺ τῶν τραπεζιτῶν. Ὡς ἐκ τούτου πιθανὸν εἶναι νὰ σᾶς κάμω νὰ ἐξοδεύσετε πολλά, τοὐλάχιστον κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα. Τοιαύτη εἶμαι, κύριε Κόμη.

Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ κυνικοῦ τούτου προγράμματος προσήλωσεν εἰς τὸν Οὐλρίχον ἐταστικὸν βλέμμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ἐρωτῶσα αὐτόν:

— Τώρα, ὅπου μὲ γνωρίζεις, τί θέλεις ἀπὸ ἐμέ;

Ἀλλ' ὁ Οὐλρίχος δὲν εἶχεν ἐννοήσει ὅσα τοῦ εἶπε, προσέχων εἰς μόνον τῆς φωνῆς της τὸν ἦχον. Ὑπὸ τῆς αὐτῆς κατεχόμενος συγκινήσεως ἐξηκολούθει νὰ τὴν τρώγῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ψιθυρίζων ἐκ διαλειμμάτων:

— Ῥοζίνα μου! Ῥοζίνα μου!

Τὴν ἔκστασιν ταύτην διέκοψεν ὁ Τριστάνος ἐρωτῶν αὐτὸν χαμηλοφώνως:

— Τώρα ὅπου τὴν εἶδες, ἐλπίζω νὰ ὁμολογήσῃς ὅτι δὲν ἔκαμα ἄσχημα νὰ σὲ φέρω εἰς Παρισίους.

— Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶ πλέον νὰ ἀναχωρήσω, ἀπήντησεν ὁ Οὐλρίχος, δεικνύων τὴν Φαννήν, ἥτις καίτοι ὑποκρινομένη ἀδιαφορίαν, κατώρθωνε ν' ἀκούῃ ὅσα ἐλέγοντο.

— Ἀλλὰ τί σκοπεύεις νὰ πράξῃς; ἠρώτησεν ὁ Τριστάνος, ἑλκύσας τὸν φίλον του εἴς τινα γωνίαν.

Ὁ Οὐλρίχος ὡμίλησεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς τὸ ὠτίον τοῦ Τριστάνου. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσεν, ἡ Φαννὴ ἥτις ἐξηκολούθει νὰ τεντώνῃ τὰ ὦτα, ἤκουσε τοῦτον ἀποκρινόμενον:

— Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ δεχθῇ τὰς προτάσεις σου.

— Πόσα κρυφομιλήματα, διὰ τόσον ἁπλοῦν πρᾶγμα! εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ ἑταίρα. Εὐθὺς ὅμως ἔπειτα ἤρχισε ν' ἀνησυχῇ, βλέπουσα τὸν κόμητα Ῥοῦβρης ἑτοιμαζόμενον ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ Οὐλρίχος, τῷ ὄντι, μὴ δυνάμενος νὰ καταστείλῃ τὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπροξένησε ἡ θέα τοῦ φαντάσματος τῆς νεκρᾶς ἐρωμένης του ἀπεχαιρέτησε τοὺς δαιτυμόνας καὶ ἀπῆλθε συνοδευθεὶς ὑπὸ τοῦ Τριστάνου μέχρι τῆς ἐξωθύρας τοῦ ἑστιατορίου.

— Πολὺ φοβούμεθα, ἀγαπητή μου, εἶπον αἱ γυναῖκες παρατηροῦσαι μετὰ κρυφῆς χαρᾶς τὴν δυσφορίαν τῆς Φαννῆς, ὅτι δὲν ἐσημάδεψες καλὰ τὸ περιστέρι σου.

— Οὔτε ἤξιζε τὸν κόπον, ἀπήντησεν αὐτή. Τὸ περιστέρι ἦτο μαδημένον. Εὐθὺς ἅμα ἤκουσεν ὅτι κοστίζω ἀκριβά, ἐβιάσθη νὰ φύγῃ. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι εἶχα δίκαιον ὅταν σᾶς ἔλεγα ὅτι ὁ κόμης Ῥοῦβρης ἀπέμεινεν ἀπένταρος.

— Καὶ ἐγὼ σᾶς ἐπαναλέγω ὅτι ἀπατᾶσθε, ὡραία μου Κυρία, εἶπεν ὁ Τριστάνος, ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψει ἀπαρατήρητος.

— Ὅπως καὶ ἂν ἦναι, δὲν ἔχω ἀφορμὴν νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὰς συμβουλάς σας. Τὰς ἠκολούθησα κατὰ γράμμα, ἀλλὰ τὸ σχέδιόν σας ἀπέτυ-

χεν ἐλεεινά. Ὁ φίλος σας δὲν μ' ἐζήτησε κἂν τὴν ἄδειαν νὰ μ' ἐπισκεφθῇ.

— Ὁ φίλος μου εἶναι ἄνθρωπος καλοαναθρεμμένος καὶ πρακτικός, μὴ ἀγαπῶν νὰ χάνῃ τὰ λόγια του καὶ νὰ ζητῇ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ. Οὗτος σᾶς θεωρεῖ ὡς περίεργον καλλιτέχνημα, ὡς ἁπλῆν εἰκόνα, ἡ ὁποία τοῦ ἤρεσε καὶ τὴν ὁποίαν μ' ἐπεφόρτισε νὰ τοῦ ἀγοράσω, ἀπεκρίθη μεθ' ἱκανῆς αὐθαδείας ὁ Τριστάνος.

— Καὶ τί δίδει δι' αὐτήν;

— Ἀκούσατε πρῶτον τί ζητεῖ. Σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις του θὰ σᾶς φανοῦν ὀλίγον παράδοξοι.

— Εἶμαι περίεργη νὰ τὰς μάθω.

— Προσέξατε λοιπόν. Ὁ κόμης Ῥοῦβρης ἐπιθυμεῖ νὰ μετοικήσετε εἰς μικρὸν οἴκημα ἐνοικιασθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἑκατὸν ἑξῆντα φράγκα τὸ ἔτος. Εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο θὰ φροντίσει νὰ κομισθῶσιν ἔπιπλά τινα τῆς ἐκλογῆς του, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ σᾶς φανῶσι παραπολὺ ἁπλᾶ καὶ κατά τι παλαιά. Ἡ ἱματιοθήκη θὰ περιέχῃ καί τινα ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα ἐνδύματα, ὅσον καὶ τὰ σκεύη παλαιά, καὶ ἓν μόνον τζίτινον φόρεμα ἀξίας οὐχὶ ἀνωτέρας τῶν δέκα φράγκων.

— Καὶ ἔπειτα; ἠρώτησεν ἡ Φαννή.

— Ἔπειτα, ἐξηκολούθησεν ὁ Τριστάνος, θὰ σᾶς εὕρῃ εἴς τι γνωστὸν εἰς αὐτὸν ἐργοστάσιον μίαν θέσιν μὲ μισθὸν ἑξήκοντα φράγκων τὸν μῆνα.

— Καὶ τί θὰ κάμνω ἐκεῖ; ἠρώτησεν ἡ Φαννή.

— Ὅ,τι θέλετε, ἢ καὶ τίποτε, ἂν βαρύνεσθε, ἀρκεῖ μόνον νὰ πηγαίνετε ἐκεῖ τακτικὰ καὶ νὰ πληγώσετε τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων σας μὲ κεντήματά τινα βελόνης, διὰ νὰ δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ῥάπτετε. Ὁ κ. Ῥοῦβρης θὰ ἔρχεται τὸ ἑσπέρας νὰ σᾶς περιμένῃ εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐργοστασίου καὶ θὰ σᾶς συνοδεύει εἰς τὸ δωμάτιόν σας, ὅπου θὰ μένῃ μαζί σας μέχρι τῆς δεκάτης. Εἰς τὰς δέκα θὰ εἶσθε ἀπολύτως ἐλευθέρα νὰ κάμετε ὅ,τι θέλετε καὶ νὰ ὑπάγετε ὅπου ἀγαπᾶτε. Τὴν ἐπιοῦσαν ὅμως, ἀκριβῶς εἰς τὰς ἑπτά, πρέπει νὰ εἶσθε σηκωμένη καὶ ἕτοιμη νὰ μεταβῆτε ὑπὸ τὴν συνοδείαν του εἰς τὸ κατάστημα ῥαπτικῆς. Τὰς κυριακάς, ἂν ἦναι ὁ καιρὸς καλός, θὰ πηγαίνετε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξοχὴν νὰ πίνετε γάλα καὶ νὰ μαζεύετε φράουλας. Τὸν κ. Ῥοῦβρης θὰ ὀνομάζετε Μᾶρκον· θὰ μάθετε νὰ τραγουδῆτε δύο ἢ τρία ᾄσματα τὰ ὁποῖα ἀγαπᾷ ν' ἀκούῃ, καὶ νὰ τοῦ μαγειρεύετε φαγητά τινα, ὅπου τοῦ ἀρέσουν.

— Ἔχει ἄλλο; ἠρώτησεν ἡ Φαννή, ἥτις δὲν ἦτο ἐντελῶς βεβαία ὅτι δὲν τὴν ἐπερίπαιζεν ὁ Τριστάνος.

— Τοῦτο μόνον, ὅτι τὸν Δεκέμβριον καὶ τὸν Ἰανουάριον θὰ πηγαίνετε εἰς τὸ ἐργαστήριον ῥαπτικῆς φέρουσα παλαιὸν τζίτινον φόρεμα γαλάζιον μὲ ἄσπρα λουλουδάκια.

— Ἀλλὰ θὰ κρυώνω εἰς τὸν δρόμον.

— Βεβαίως, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸν δρόμον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σπίτι, διότι δὲν θ' ἀνάπτετε κατὰ τοὺς δύο τούτους χειμερινοὺς μῆνας τὴν θερμάστραν.

— Ἐγνώρισα καὶ ἄλλους ἰδιοτρόπους, ἀλλὰ ὁ φίλος σας τοὺς ὑπερβαίνει ὅλους, ἀπεκρίθη ἡ Φαννή. Ἀπορῶ πῶς δὲν μοῦ ἐπρότεινε νὰ μοῦ κόψῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ τὸ κρεμάσῃ εἰς τὸν τοῖχον, ὡς εἰκόνα τῆς μακαρίτριας ἐρωμένης του.

— Τὸ ἐσυλλογίσθη, εἶπεν ὁ Τριστάνος μετὰ θαυμαστῆς ἀταραξίας, ἀλλ' ἐφοβήθη μήπως δὲν θελήσετε.

— Ἀφίσατε τὰ ἀστεῖα, ἀπήντησεν ἡ Φαννή, καὶ εἰπῆτέ μου τί μὲ δίδει ὁ φίλος διὰ νὰ παίξω αὐτὴν τὴν κωμῳδίαν;

— Σᾶς δίδει ὅσα ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸν πρωθυπουργόν του κ. Θιέρσον, ἑκατὸν χιλιάδας φράγκα κατ' ἔτος.

— Ὁμιλεῖτε σπουδαίως; ἠρώτησεν ἡ Φαννή.

— Σπουδαιότατα· ἂν θέλετε, συντάσσομεν συμβόλαιον.

— Ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ ἦναι ἀκόμη πλούσιος.

— Ὑπερεκατομμυριοῦχος.

— Καὶ πόσον καιρὸν θὰ διαρκέσει αὐτή του ἡ μανία;

— Ὅσον θέλετε. Ἀλλ' ἐλησμόνησα νὰ σᾶς εἴπω ὅτι, ἂν δεχθῆτε τὰς προτάσεις του, πρέπει ν' ἀλλάξετε καὶ σεῖς ὄνομα. Ὡς λέγεται ἐκεῖνος Μᾶρκος Γιλβέρτης, θὰ λέγεσθε καὶ σεῖς Ῥοζίνα.

— Θὰ δεχθῇς Φαννή; ἠρώτησε μία τῶν συντρόφων της.

— Κυρίαι μου, ἀπεκρίθη ἐκείνη, δὲν θέλω πλέον σχέσεις μαζί σας. Ἀπὸ σήμερον ὀνομάζομαι Ῥοζίνα καὶ εἶμαι ἡ φρόνιμη καὶ σεμνὴ ἐρωμένη τοῦ κ. Μάρκου Γιλβέρτη.

Τὴν ἑπομένην ἑσπέραν εἰς τὸ παλαιὸν δωμάτιον τῆς ὁδοῦ τῆς Δύσεως, ὅπου εἶχε συγκατοικήσει ὁ Οὐλρίχος ἐπὶ ἓν ἔτος μετὰ τῆς Ῥοζίνας, ἡ Φαννὴ φέρουσα τὸ γαλανὸν τζίτινον φόρεμα ἐπερίμενε τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τοῦ κόμητος Ῥοῦβρης, ὅστις ἔφθασε μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὸ ἔνδυμα ἐργάτου.

Τὴν πρώτην τῆς συνεντεύξεως ὥραν ἐδαπάνησε διηγούμενος εἰς αὐτὴν μετὰ πάσης λεπτομερείας τὴν ἱστορίαν τῶν ἐρώτων του, πιστεύων ὅτι ἡ γνῶσις αὐτῆς ἤθελε τὴν βοηθήσει νὰ ὑποκριθῇ κάλλιον τὸ πρόσωπον τῆς Ῥοζίνας.

— Πρὸ πάντων, εἶπε, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ μοῦ ὁμιλήσετε ποτὲ περὶ τοῦ ὀνόματος ἢ τῆς περιουσίας μου καὶ νὰ προσπαθήσετε νὰ λησμονήσετε ταῦτα τελείως.

— Τότε, ἀπήντησεν ἡ Φαννή, ἐξάγουσα ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ γαλανοῦ φορέματος διπλωμένον χαρτίον καὶ προσφέρουσα τοῦτο εἰς τὸν Οὐλρίχον, καλὸν εἶναι νὰ σᾶς ἐπιστρέψω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἥτις κατ' ἀνάγκην θὰ μ' ἐνθυμίζει ὅτι δὲν εἶσθε ὁ ἐργάτης Μᾶρκος Γιλβέρτης, ἀλλ' ὁ κόμης Ῥοῦβρης.

Ὁ Οὐλρίχος οὐδὲν ἐννοῶν ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἤνοιξεν αὐτήν.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἦτο αὐτὴ ἐκείνη, τὴν ὁποίαν εἶχε γράψει εἰς αὐτὸν ὁ πρώην συμβολαιογράφος του κ. Μορῖνος, ὅταν ἑτοιμαζόμενος νὰ μεταβιβάσῃ εἰς ἄλλον τὸ συμβολαιογραφεῖον τὸν ἠρώτα πῶς ἔπρεπε νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του, τῆς ὁποίας ἐσημείωνεν ὁλογράφως τὸ ποσόν.

— Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εὑρήκατε εἰς τὴν τσέπην αὐτοῦ τοῦ φορέματος; ἠρώτησεν ὁ Οὐλρίχος,

τοῦ ὁποίου ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον ὠχρότης θανάτου.

— Μάλιστα, ἀπήντησεν ἐκείνη, καὶ βλέπουσα ὅτι ἔφερε τὴν ἐπιγραφήν σας ἐθεώρησα πρέπον νὰ σᾶς τὴν ἀποδώσω.

— Ἀλλὰ τὸ φόρεμα τοῦτο, ἐξηκολούθησεν ὁ Οὐλρίχος, ἀνῆκεν εἰς τὴν Ῥοζίναν, καὶ ἀφοῦ ἡ ἐπιστολὴ εὑρίσκετο ἐντὸς αὐτοῦ ἡ Ῥοζίνα ἐγνώριζε βεβαίως τὸ περιεχόμενον αὐτῆς.

Ἡ Φαννὴ ἠρκέσθη ν' ἀπαντήσῃ διὰ πονηροῦ μειδιάματος.

— Ἀλλὰ τότε, ἡ Ῥοζίνα ἤξευρε τίς εἶμαι, ἐγνώριζεν ὅτι ἤμην πλούσιος, καὶ ὁ ἔρως καὶ ἡ ἀφιλοκέρδεια καὶ ἡ ἀφοσίωσις αὐτῆς ἦσαν κωμῳδία! Ἀλοίμονον εἰς ἐμέ . . .

Ταῦτα λέγων, ἔπεσεν ἀναίσθητος κατὰ γῆς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἠσθένει βαρέως.

. . . .

Ἕνα περίπου μῆνα μετὰ ταῦτα ἡ Φαννή, ἥτις εἶχεν ἐπιστρέψει τὴν αὐτὴν ἑσπέραν εἰς τὸ πολυτελὲς αὐτῆς οἴκημα, ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ εἰς χορὸν μετημφιεσμένων, ὅταν εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν Τριστάνον μὲ μικρὸν δέμα ὑπὸ τὸν βραχίονα.

— Τί δῶρον μοῦ φέρετε; ἠρώτησεν αὐτόν.

— Κληροδότημα τοῦ χθὲς ἀποθανόντος φίλου μου κόμητος Ῥούβρης.

— Ἂς ἴδωμεν, εἶπεν ἡ Φαννὴ λύουσα τὸ δέμα.

Ἀλλ' ἡ ὀργή της ὑπῆρξεν ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς, ὅταν εὗρεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ γαλάζιον τζίτινον φόρεμα.

— Ὁ φίλος σας, εἶπε, καὶ ζωντανὸς καὶ ἀποθαμμένος ἦτο πάντοτε γελοῖος ἄνθρωπος. Μοῦ ἔφαγεν ἑκατὸν χιλιάδας φράγκα.

— Μὴ βιάζεσθε νὰ τὸν κακολογῆτε, ἀπήντησεν ὁ Τριστάνος ἐξάγων ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ φορέματος χαρτοφυλάκιον περιέχον ἑκατὸν χαρτονομίσματα τῶν χιλίων φράγκων.

(Τέλος τοῦ ἐπικηδείου δείπνου)

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ ΒΑΡΡΕΣ

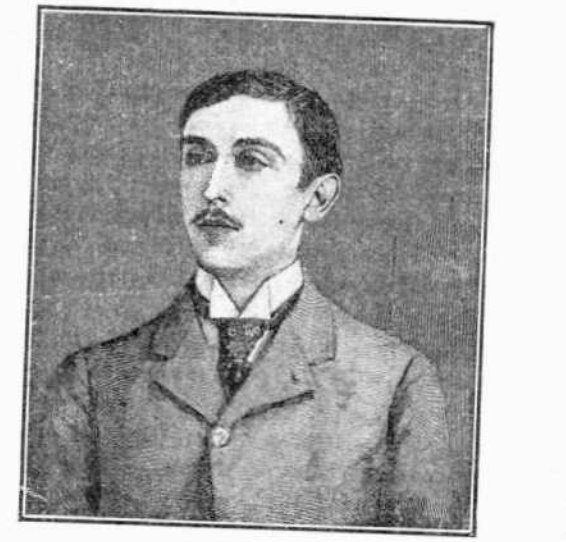

Ὁ Μαυρίκιος Βαρρὲς ἐγεννήθη ἐν Σάρμαις, χωρίῳ τῆς Λορραίνης, καὶ ἄριστα ἐξεπαιδεύθη εἰς σχολὴν διευθυνομένην ὑπὸ Ἰησουϊτῶν. Διεκρίνετο μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν νοημοσύνην του. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ εἰς τὴν Νάνσην, καὶ νεώτατος μετέβη εἰς Παρισίους. Ἐνεφανίσθη κατὰ πρῶτον εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον διὰ τῶν «Κηλίδων μελάνης», περιοδικοῦ τοῦ ὁποίου ἓξ μόνον ἀριθμοὺς κατώρθωσε νὰ ἐκδώσῃ. Ἀλλὰ τὸ πρῶτόν του ἔργον, διὰ τοῦ ὁποίου εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν φιλολογούντων, εἶνε τὸ ψυχολογικὸν μυθιστόρημα τὸ φέρον τίτλον «Ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν βαρβάρων».

Μυθιστορήματα λέγοντες ὅλως ἀτελῶς ὁρίζομεν τὰ πλήρη ψυχολογικῆς ἀναλύσεως, μεταφυσικῆς βαθύτητος καὶ συνθετικοῦ πνεύματος ἔργα τοῦ νέου συγγραφέως, ὅστις πολὺ ὀλίγον φροντίζει περὶ τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνελίξεως δραματικῶν ἢ ἄλλων οἱωνδήποτε περιπετειῶν κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ βίου. Ὁ Βαρρὲς μετέχει ἐν ταὐτῷ τοῦ Βενιαμὶν Κωνστάν, τοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος ἀκμάσαντος πολιτικοῦ ἀνδρός, ὅστις φημίζεται ὡς συγγράψας τὸ ψυχολογικὸν μυθιστόρημα «Ἀδόλφος», τοῦ διασήμου ψυχολόγου συγγραφέως Στένδαλ, τοῦ Ῥενὰν καὶ τοῦ Παύλου Βουρζέ. Ἀλλὰ πάντων τούτων εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν πρωτότυπος μαθητής, διαπλάσας ἴδιον χαρακτῆρα λόγου, καὶ ἀσκῶν μεγάλην ἐπιρροὴν διὰ τῶν βιβλίων του ἐπὶ τῆς συγχρόνου φιλολογικῆς γενεᾶς ἐν Γαλλίᾳ, τῆς ῥεπούσης πρὸς τὸ συμβολικὸν καὶ τὸ μυστηριῶδες.

Κατὰ τὸν Ἀνατὸλ Φρανς, ὅστις ἐδημοσίευσε κατ' ἐπανάληψιν κριτικὰς ἀναλύσεις τοῦ «Ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν βαρβάρων», τοῦ «Ἐλευθέρου ἀνθρώπου», τοῦ «Κήπου τῆς Βερενίκης», καὶ τῶν ἄλλων ἔργων του, ὁ Βαρρὲς δὲν εἶνε φίλος τῆς σαφηνείας καὶ τῆς ἀκριβείας ἐν τῷ συνόλῳ· ἀρέσκεται εἰς τὰ διακυμαινόμενα καὶ τὰ ἀμφίβολα· ἀλλ' ἡ ἀσάφεια τοῦ συνόλου περιέργως ἀντιτίθεται εἰς τὰς σελίδας τῶν ἔργων του πρὸς τὴν ἀκριβολόγον ἐγκράτειαν τῶν καθέκαστα. Πνεῦμα ἔξοχον, δεξιὸς συγγραφεύς, μεταχειριζόμενος εὔστροφον γλῶσσαν, ἐν ταὐτῷ θετικὴν καὶ ἀόριστον, ἐμόρφωσεν ὕφος ἴδιον καὶ θαυμαστόν. Δὲν ἔχει τὸ αὐθόρμητον καὶ τὸ ἀσυνείδητον, οὐδὲ τὴν περιπάθειαν καὶ τὴν τρυφερότητα ἄλλων συγγραφέων. Ἡ διάνοια κρατεῖ παρ' αὐτῷ. Τὰ συγγραφικὰ χαρίσματά του εἶνε τάξεως ὅλως πνευματικῆς. Ἐξώθησε τὸν ἰδανισμὸν μέχρι τῶν ἀκροτάτων αὐτοῦ συνεπειῶν. Ἀντιστρόφως πρὸς παροιμιῶδες ῥητὸν τοῦ Θεοφίλου Γωτιέ, ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος δὲν ὑφίσταται δι' αὐτόν. Ἀπαντῶσι μὲν ἐνίοτε εἰς τὰ ἔργα του καὶ περίκομψοι τοπιογραφίαι, ἀλλὰ ταύτας ἀντέγραψεν ὄχι ἐκ τῶν ἐκτός, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνδομύχων τῆς ψυχῆς του, ὡς εἰκόνας τῶν καταστάσεων αὐτῆς. Κατὰ τὴν ὁμολογίαν του, ἡ ὡραιότης τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ποτὲ δὲν τὸν συνεκίνησε πράγματι. Ὡς μόνην πραγματικότητα θεωρεῖ τὴν καθαρὰν σκέψιν, καὶ τὴν ψυχὴν ὡς μόνον κόσμον ἐνδιαφέροντα. Ὡς μόνην θρησκείαν κηρύττει τὸ Ἐγώ, τὴν ἐποπτείαν τοῦ ὑποκειμένου, τὴν αὐτολατρείαν. Ἐντὸς ἡμῶν καὶ μόνον ἔγκειται καὶ δι' ἡμῶν καὶ μόνον ὑφίσταται ἡ ἀλήθεια. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὁ ὑπέροχος ὀνειροπόλος τῶν ὀνείρων τοῦ Σύμπαντος. Ὁ κόσμος εἶνε τὸ χασίς, τὸ ὁποῖον καπνίζει διὰ τῆς ἀργυρᾶς του καπνοσύριγγος. Ὅ,τι ἀντιλαμβάνεται καὶ ὅ,τι ἀναπαριστᾷ εἶνε ὁ καπνὸς τῶν ῥεμβασμῶν του. Ὁ ἄνθρωπος, τὸ ὑποκείμενον, μόνον εἰς τὸ ὑποκείμενον πιστεύει. Καὶ τὸ ὑποκείμενον, τὸ ἐγὼ τοῦτο, ὅπερ ἀναφαίνεται συγκεντρωμένον εἰς τὰ ἔργα τοῦ Βαρρές, εἶνε πλῆρες ἐξαισίας λεπτότητος, σοφιστείας, ἀοριστίας, ἐγὼ ἀμφίβολον, διστάζον, συνταρασσόμενον, περίπλοκον, διαρρέον ἐν διηνεκεῖ καὶ τρόπον τινὰ ῥενανικῇ εἰρωνείᾳ.

Ὁ Μαυρίκιος Βαρρὲς δὲν ἀποπειρᾶται τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἰδεῶν του διὰ τῆς συγγραφῆς ψυχολογικῶν μόνον μυθιστορημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τρόπου μᾶλλον πρακτικοῦ. Ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικήν, καὶ βαθὺ ἐνδιαφέρον δεικνύει πρὸς τὰ κοινωνικὰ ζητήματα. Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν περίοδον τῆς Γαλλικῆς Βουλῆς, διετέλεσε βουλευτὴς τῆς Νάνσης, ὀπαδὸς τοῦ κόμματος τοῦ Βουλανζέ, ἀλλὰ κατὰ τὰς προλαβούσας ἐκλογὰς ἐκτεθεὶς ἐκ νέου, ἀπέτυχε. Τὰς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ του ἀξιώματος ἐντυπώσεις ἀνέλαβε τελευταῖον νὰ ἐκφράσῃ εἰς δρᾶμα, ἐμπνευσθὲν ἐκ τῶν σκανδάλων τοῦ Παναμᾶ. Περὶ τοῦ δράματος αὐτοῦ, ὅπερ πρόκειται νὰ παρασταθῇ ἐν τῷ «Ἐλευθέρῳ θεάτρῳ» πολὺς λόγος ἐγεινεν ἐν τῷ γαλλικῷ τύπῳ.

Νορβηγικὴ τοποθεσία

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐσημειώθη ὅτι ἓν τῶν ἀρίστων βαλλισμάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν Ἀγγλίᾳ εἶνε ἡ «Καστανὴ κόρη». Ἐτυπώθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1520, ἦτο ὅμως τότε ἤδη πολὺ ἀρχαῖον ποίημα, ἄλλως ἀρχαιογνώστης οἷος ὁ Ἄρνωλδ βεβαίως δὲν θὰ τὸ κατεχώρει ἐν τῇ ἱστορικῇ συλλογῇ του. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐγράφη κατὰ τὸ 1400. Αἱ αἰσθηματικαὶ αὐτοῦ καλλοναί, λέγει ὁ Πέρσης, ἐτήρησαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀναλλοίωτον τὴν ἀγάπην τῶν φιλοκάλων ἀναγνωστῶν, μ' ὅλην τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπικαθημένην σκωρίαν.

Ὑπὸ τὴν ἐσκωριασμένην αὐτοῦ μορφὴν ἡμεῖς δὲν θὰ τὸ παρουσιάσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας. Τὸ ἀρχικὸν ποίημα εἶνε λίαν σχοινοτενές, καὶ τοῦτ' αὐτὸ δύσκολον πρὸς καλολογικὴν ἀπόλαυσιν. Ἤδη αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι διέγνωσαν τοῦτο. Τὰ μάλιστα εὐαίσθητος συγγραφεὺς ὁ Πρίωρ, ἐτροποποίησεν αὐτὸ δεόντως, τῆς δὲ τροποποιήσεως ταύτης μετάφρασις εἶνε τὸ ἑπόμενον:

Εἴτε ἀλήθεια, εἴτε ἀβανιά, ὅμως τὸ λὲν 'ς τὴ γειτονιά,
πίστη εἰς γυναῖκα ὅποιος δώσῃ,
αὐτὸς γελιέται 'ς τὰ γερὰ καὶ τὸ πληρώνει φοβερά,
θἄρθ' ὁ καιρὸς νὰ μετανοιώσῃ.
Ἔτσι λαλεῖ κάθε στιγμή, μὰ ὅποιος ἂν ἐπιθυμῇ,
μιὰν ἱστορία θ' ἀγροικήσῃ,
γιὰ ἕνα κορίτσι καστανό, ποῦ ἀγαπᾷ πιστὸ κι' ἁγνὸ
ὅσο μπορεῖ τις ν' ἀγαπήσῃ.

[1] Ἴδε σελ. 66.

'Σ τὴ θύρα της σιγὰ σιγὰ ἦρθε μεσάνυχτα κι' ἀργὰ
ὁ ἐραστής της νὰ σιμώσῃ.
Ἄνοιξε, κόρη ἀγαπητή, γοργὰ γοργὰ τὴν θύρ' αὐτή,
πρὶν ἢ κανεὶς ἄλλος μὲ νοιώσῃ.
Ξυπνᾷ κι' ἀνοίγει μὲ σπουδή, μόλις προφθάνει νὰ τὸν δῇ,
τὴν χώρα φεύγω καὶ θ' ἀφήσω.
'Απὸ τὸν μαῦρο δικαστὴ κατάδικ' ἡ ζωή μ' αὐτή,
ἦλθα νὰ σ' ἀποχαιρετήσω.

—

Ὅσο σκοτάδι εἶνε πυκνὸ σὲ δάσος φεύγω σκοτεινό,
τὰ πάντ' ἀλλοιῶς εἶνε χαμένα.
Ἄ, ὄχι λόγο ἔτσι βαρύ! Αὐτὸ νὰ γένῃ δὲν μπορεῖ.
Θαρθῶ κ' ἐγὼ μαζί μ' ἐσένα.
Εἶνε τοῦ χρόνου, ποῦ περνᾷ, ἡ εὐτυχία πουθενὰ
τὸν ἔρωτα σὰν καταλύσῃ;
Ἄ, ὄχι, ἀγάπη γλυκερή, αὐτὸ νὰ γίνῃ δὲν μπορεῖ,
ὁ θάνατος θὰ μᾶς χωρίσῃ.

—

Μαζί μου δὲν μπορεῖς, ψυχή, δὸς εἰς ἐμένα προσοχή,
ἄφες νὰ γίν' ἡ συμβουλή μου.
Ποῦνε 'ς τὸ δάσος νὰ φανῇ καταφυγὴ καὶ διαμονὴ
γιὰ σένα, φίλη ἀγαπητή μου;
Πάχνη καὶ χιόνια πὰ 'ς τὴ γῆ, πεῖνα καὶ δίψα καὶ ὀργή,
φόβος καὶ κόπος 'ς τὴν ψυχή σου.
Ἄχ, ὄχι ἀγάπη τρυφερή, αὐτὸ νὰ γείνῃ δὲν μπορεῖ,
δῶ μεῖνε καὶ παρηγορήσου.

—

Ὄχι, καλέ μου ἀγαπητέ, μονάχος μὴ διαβῇς ποτέ,
θαρθῶ κ' ἐγώ, κ' ἐγὼ μαζί.
Φεύγεις μὲ φρόνημα σκληρό, τότε ἡσυχία ποῦ θαύρω,
τί ὠφελᾷ κανεὶς νὰ ζῇ.
Πάχνη καὶ χιόνια πὰ 'ς τὴ γῆ, πεῖνα καὶ δίψα καὶ ὀργή,
φόβος καὶ πόνος 'ς τὴν ψυχή μου.
Ἕνα δὲν μ' εἶνε βλαβερό, ἐμπρὸς σὰν πηγαίνῃς ἂν θωρῶ,
νὰ σ' ἔχω παρηγορητή μου.

—

Ὄχι, ἀγάπη μου, ὁ φτωχὸς νὰ φύγω πρέπει μοναχὸς
μεῖνε παρηγορήσου μόνη.
'Ο χρόνος, ποῦ γοργὰ περνᾷ, ὅλους τοὺς πόνους, τὰ δεινὰ
αὐτὸς μπορεῖ καὶ τοὺς μερώνει.
'Η χώρα τί θὰ εἰπῇ ἡ σκληρή, πὤχει μιὰ γλῶσσα κοφτερή,
σὰν τὸ σπαθί μου, συλλογίσου
γιὰ νὰ σὲ βρίζουν εἰμποροῦν κατόπι σου νὰ φλυαροῦν,
εὐθὺς ποῦ μάθουν τὴ φυγή σου.

—

'Αγάπη μου ὄχι τρυφερή, καιρὸς δὲν μὲ παρηγορεῖ,
νὰ γένῃ αὐτὸ δὲν κάνει·
ἡ κάθε μέρα, ποῦ περνᾷ, σὰν λείπῃς σὺ μέσ' 'ς τὰ βουνά,
καὶ τὴν ψυχή μου βγάνει.
Καὶ τί μ' ἐμένα οἱ χωριανοί, ἂν ἦν' ἡ γλῶσσά τους τρανή,
κ' ἡ χώρα σὰ μὲ βρίζῃ!
Ἔλα, καλέ, νὰ σὲ χαρῶ, 'ς τὸ δάσος πᾶμε το χλωρό,
αὐτὸ ἂν μᾶς ἀσφαλίζῃ.

—

Τὸ δάσος, φῶς μου, τὸ χλωρό, εἶν' ἄγριο καὶ κρυερό,
ἡ ζωή σου κινδυνεύει.
Μεῖνε. Γιὰ ἐμένα παγανιὰ βγαίνει, κ' ἐσένα μὲ σχοινιὰ
μαζί μου σὲ παιδεύει.
Πάνω 'ς τὸν πόνο τὸ βαθύ, κι' ὁ θάνατος ἀκολουθεῖ,
μεῖνε, σὲ συμβουλεύω.

—

Ὄχι, πανώρια μου ψυχή! Γιατὶ ἡ ἀγάπη μοναχή,
ἀπὸ κίνδυνο ἀσφαλίζει.
'Σ τὴν κόρη δίδει 'ς τὴ στιγμὴ ἀνδρὸς δυνάμεις καὶ κορμί,
καὶ θάρρος τῆς χαρίζει.
Ὅσο τὸ τόξο σου κρατεῖς καὶ τὸ τεντώνεις καὶ πατεῖς,
ἀκούω ἐγὼ γιὰ σένα.
Τὸν πόνο, ποῦ θενὰ πονῶ, τὸν θάνατο καταφρονῶ,
καὶ σώζω ἐσὲ καὶ μένα.

—

Τὸ ἄγριο δάσος σκοτεινὴ θηρίων εἶνε διαμονή,
ληστὲς καὶ κλέφτες σκέπει.
Σπίτι δὲν θαὔρῃς 'ς τὸ βουνό, παρὰ ἀψηλὰ τὸν οὐρανό,
τὰ φύλλα θἄχῃς σκέπη.
Καλύβα σου, ζεστὴ φωλιὰ κουφόδενδρα, βαθειὰ σπηλιά,
στρῶμα τὸ κρύο χιόνι.
'Αντὶ κρασάκι κρυερὸ θὰ σοῦνε τὸ θολὸ νερό,
φαγί σου πείνας πόνοι.

—

Τὸ δάσος εἶνε δροσινὴ ἐλευθεριᾶς διαμονή,
γιὰ μένα καὶ γιὰ σένα.
Κατόπι σου ὅταν περιπατῶ σκέπη ἐγὼ δὲν ἀπαιτῶ,
γιὰ σένα καὶ γιὰ μένα.
Τὸ χέρι σου μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τοὺς ληστὰς θ' ἀντισταθῇ,
τ' ἀγρίμια θὰ προσέχῃ.
Φέρνει πιοτό, φέρνει φαγί, καὶ ὅσο μοῦ βαστᾷ ἡ ζωή,
γλυκὸ κυλᾷ τὸ ῥυάκι.

—

Ἄ, ὄχι φῶς μ' ἀγαπητό, ποτὲ δὲν γίνεται αὐτό,
μετάξι οἱ τρίχες σοῦναι.
Νὰ πέσουν πρέπει 'ς τὸ λεπτό, τὰ ῥουχαλάκια σ' ἀπαιτῶ,
ς' τὸ γόνα νὰ κοποῦνε.
Ποτὲ πιὰ δὲν θὰ ξαναρθῇς μὲ τὴ μαμὰ νὰ φιληθῇς,
καὶ μὲ τὴν ἀδερφή σου.
Γυναῖκα 'ς ὅ,τι βουληθῇ πολὺν καιρὸ δὲν θὰ σταθῇ,
γειά σου, καὶ μεῖνε πίσου.

—

Μητέρα σ' ἀποχαιρετῶ: Μὲ τὸν καλό μου χρεωστῶ,
καὶ πρέπει νὰ παγαίνω.
Καὶ πῶς ἀδέρφια τρυφερά. — 'Σ τὴ σάλα ποῦν' ὅλο χαρά,
ποτὲ πιὰ δὲν ἐμβαίνω.
'Ιδὲ τὸ φῶς τὸ πρωϊνὸ πῶς φώτισε τὸν οὐρανό,
φεύγουμε μὲ τὴν ὥρα.
Μήτε τὰ ῥοῦχα μελετῶ, μήδε γιὰ τὰ μαλλιὰ ῥωτῶ,
γιὰ σένα, φῶς μου, τώρα.

—

Καλὰ λοιπόν! Ἔσο πιστή, καὶ σταθερὰ καὶ κἄτι τί,
ἄλλο ν' ἀκούσῃς μεῖνε!
'Σ τὸ δάσος μέσα τὸ χλωρὸ μιὰ ἐρωμένη διατηρῶ,
ποῦ ἐχθρὰ δική σου εἶνε.
Αὐτὴ πολύ, νὰ σὲ τὸ πῶ, πλειότερο σοῦ τὴν ἀγαπῶ,
ποῦ γήρασες ς' τὰ χρόνια.
Λοιπὸν ἔκλεψε τόπο ἐκεῖ, γιὰ διαμονὴ καλὴ κακή,
χωρὶς καμμιὰ διχόνοια.

—

Ἄς ἦνε μέσ' 'ς τὰ δάση ἐκεῖ ἡ φίλη σου ἀγαπητή,
καθὼς ἐσὲ λατρεύω.
Καθὼς ἐσένα ποῦ ποθῶ, κ' ἐκείνη θὲ ν' ἀκολουθῶ,
κ' ἐκείνη θὰ δουλεύω.
Καὶ μ' ἔρωτα εἰς ἐσὲ πιστὸ σὲ ὑπόσχομαι νὰ γυμναστῶ,
αὐτὸ ἂν ἦν' ἀκόμη.
Νὰ ὑπακούω θὰ τὸ θαρρῶ ὡσὰν καθῆκον γλυκερό,
'ς τοῦ ἔρωτος τὴ γνώμη.

—

Ὦ, σύ, ἀγάπη μου καλή, δὲν εἶνε γνώμ' ἀπατηλή,
καρδιὰ ἄπιστη 'ς ἐσένα.
'Απ' ὅλες καὶ ἀπὸ ἐξ ἀρχῆς σ' ἔχω διαλέξει εὐτυχῆ,
κ' εἶσε πιστὴ 'ς ἐμένα.
Ἔχε εὐφροσύνη καὶ χαρά, ἡ τύχη δὲν εἶνε σκληρά,
δὲν εἰμ' ἐξωρισμένος.
Μὴ θλίβεσαι, ψυχὴ καλή, ἐγὼ εἶμαι πλούσιος πολύ,
καὶ κόμης γεννημένος.

—

Καὶ πιὸ ἂν ἦσαι ἀκόμη τί! 'Αρκεῖ μὲ σένα ὅποια κρατεῖ,
βασίλισσα εἶν' ἀκόμη.
Τί κονδυλάει τόσο συχνά, κι' ἀνέλπιστα ἐδῶ ἐκεῖ γυρνᾷ,
παρὰ τοῦ ἀπίστου ἡ γνώμη;
Σὺ μένεις πάντα σταθερός, καὶ ὅπως κι' ἂν ἔλθῃ ὁ καιρός,
μόνον ἐσὲ δουλεύω.
Παλιὰ καινούρια, μ' αὐτὸ τί! 'Εσένα μόνο ἐγὼ πιστή,
αἰώνια θὰ λατρεύω.

Καὶ τώρα ἕτερον ἀγγλικὸν βάλλισμα ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν ἐπεισοδίων, ὁ Τσάϊλδ Νόρυς· βάλλισμα

σπανιώτατον ἐν τοῖς χειρογράφοις. 'Ο ὀρθὸς τίτλος τοῦ βαλλίσματος τούτου εἶνε προφανῶς Μόρις ἢ Μῶρις — δασονόμος. 'Η ἐναργής, ἀπαράτρεπτος, γοργὴ καὶ ἀρχαιότροπος διήγησις αὐτοῦ, ἡ ὑπάτη ἁπλότης τοῦ ὕφους, ἡ ἔλλειψις παντὸς κοσμήματος, ταῦτα πάντα εἶνε τραναὶ ἀποδείξεις τῆς ἀρχαιότητος τοῦ βαλλίσματος τούτου. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀποτελεῖ τῷ ὄντι ἀνατομίαν τοῦτ' αὐτὸ τελείου βαλλίσματος, οὐδὲν ἐλλείπει ἐξ αὐτοῦ ἀναγκαῖον, καὶ οὐδὲν ἔχει ἐν οὐ δέοντι.

Εἶν' ἄξιο παλληκάρι ὁ Τσάϊλδ Νόρυς,
γοργὸς σὰν τοὺς ἀνέμους λογυρνᾷ.
Εἶν' ἀργυρᾶ τὰ πέταλα τοῦ ἀτιοῦ του
τὰ μπροσθινά, χρυσᾶ τὰ ὀπισινά.

—

Τὸν δοῦλο κράζει καὶ τοῦ λέγει: Τζώνη,
δὲν ξεύρεις πῶς αὐτὴ ἡ καρδιὰ χτυπᾷ:
Ἄχ, κεῖ 'ς τὸν πύργο κατοικεῖ ἡ γυναῖκα,
ποῦ ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια μ' ἀγαπᾷ.

—

Τὸ γάντι πάρε αὐτό, τὸ γάντι, λέγει,
μὲ τὰ γαϊτάνια γύρω τ' ἀργυρᾶ.
'Ο Τσάϊλδ Νόρυς, πές της, μέσ' 'ς τὸ δάσος
'ς τὸ πράσινο βουνὸ τὴν καρτερᾷ.

—

Τὸ δαχτυλίδι πάρ' τὸ δαχτυλίδι,
ἀστράφτει σὰν χρυσὸς αὐγερινός.
Πές της νἄρθῃ 'ς τὸ πράσινο τὸ δάσος,
χωρὶς νὰ πάρῃ ἄδεια κανενός.

—

Ἂν ἀγαπῶ καὶ τὴ δουλειά σου, ἀφέντη,
μὰ τὴν ζωή μου πλειότερο πονῶ.
'ς τοῦ λόρδου Μπέρναρδ θὲς νὰ 'μβῶ τὸν πύργο,
τὸ ταίρι του νὰ βγάλω 'ς τὸ βουνό;

—

Μὴ δὲν πληρώνω ἐγὼ τὴ δουλεψί σου,
μηγὰρ παραπονιέσαι γιὰ φαγί.
Κοτᾷς ν' ἀντισταθῇς 'ς τὸ θέλημά μου;
Χρωστᾷς νὰ κάμῃς κάθε προσταγή.

—

'Σ τοῦ λόρδου Μπέρναρδ ἔφθασε τὸν πύργο,
'ς τὴν πόρτα του χτυπᾷ μὲ τὸν χαλκᾶ.
Θαρρεῖς ἐκαρτεροῦσε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ
ἡ ἴδια λαίδυ Μπέρναρδ βιαστικά.

—

Αὐτὸ τὸ γάντι, πάρ' τὸ γάντι, λέγει,
τὸ δαχτυλίδι, ποῦν' αὐγερινός.
Καὶ νἄρθῃς 'ς τὸ χλωρό, τ' ὡραῖο δάσος
καὶ ἄδεια νὰ μὴν πάρῃς κανενός.

—

'Ο λόρδος Μπέρναρδ στέκει αὐτοῦ 'ς τὸ πλάγι—
τοῦ στάζει ἀπ' τὰ ῥουθούνια του ἡ χολή.
Εἶν' ἄνθρωπος 'ς τὸν κόσμο, ποῦ ἡ κυρά μου,
τὸν ἀγαπᾷ ἀπὸ μένα πιὸ πολύ!

—

Φορεῖ γυναίκεια ῥοῦχα 'ς τὸ κορμί του,
διαμάντια καὶ στολίσματ' ἀκριβά.
τὸν Τσάϊλδ Νόρυς ναὔρῃ μέσ' 'ς τὸ δάσος
τὸ πράσινο, τὸ χαρωπὸ τραβᾷ.

—

'Ο Τσάϊλδ Νόρυς κάθεται 'ς τὸ δένδρο,
σφυρίζει μοναχὸς καὶ τραγουδᾷ.
Ὠχοῦ! Ὠχοῦ! 'Ο Τσάϊλδ Νόρυς κράζει,
νά, ἔρχεται ἡ μανοῦλα μου ἐκεῖ δά!

—

Τὴν μάννα του νὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν σέλα
ὁ Τσάϊλδ Νόρυς τρέχει ἀπὸ τὸ δενδρί.
Ἄχ, συμφορά μου! 'Ο Τσάϊλδ Νόρυς κράζει,
δὲν ἦταν ἡ μαμὰ τόσο χονδρή.

'Ο λόρδος Μπέρναρδ ἀπ' τὸν κόρφο σύρει
τὸ κοφτερὸ χαντσάρι καὶ χοιμᾷ —
Τοῦ Τσάϊλδ Νόρυς τὸ κεφάλι κόφτει,
τὸ σῶμά του 'ς τὸ δένδρο τὸ κρεμᾷ.

—

Καβαλικεύει, πίσω πάει 'ς τὸν πύργο,
'ς τῆς λαίδυς πάει τὴν σάλα τὴν καλή.
Πετάει μέσ' 'ς τὴν ποδιά της τὸ κεφάλι —
Μιὰ σφαῖρα σ' ἔχω φέρει, τῆς λαλεῖ.

—

Τὸ ματωμένο πρόσωπό του στρέφει,
μὲ δάκρυα τὰ ματάκια του φιλεῖ —
'Απ' ὅλη τὴ βασιλικὴ γενιά σου
κάλλιο ἀγαποῦσα αὐτὴ τὴν κεφαλή.

—

Σὰν ἤμουν στοῦ πατέρα μου τὸν πύργο,
ἀθώα, σὰν τρυγόνι στὸ κλαδί,
μ' ἀπάτησε ἕνας λόρδος ποῦ περνοῦσε,
τὸν Τσάϊλδ Νόρυς μ' ἄφηκε παιδί.

—

Ὦ, συμφορά σου! Λαίδυ Μαργαρίτα,
νὰ πάγῃς ἀπὸ θάνατο κακό:
Ἂν μ' ἔλεγες πῶς ἦτανε παιδί σου,
δὲν θἄκαμνα ποτὲ τὸ φονικό!

Καὶ τέλος τὸ ῥωμαντικὸν τοῦτο ἐκ τῆς ἀτομικῆς τῶν θνητῶν ἱστορίας.

Φουρτουνιασμένη ἡ θάλασσα βοΐζει,
οἱ ἄνεμοι φυσᾶν μὲ ταραχή.
'Σ τὸ βράχο τὸ κορμάκι της στηρίζει,
καὶ κλαίει μία κοπέλα μοναχή.
'Σ τὸ κεφαλάκι ἰτιᾶς φορεῖ στεφάνι,
ποῦ σειούντανε σιμὰ 'ς τὴ ῥεματιά.
'Σ τὰ κύματα ποῦ ἀφρίζουνε, ὅσο φθάνει,
χαλεύει μὲ προσεκτικὴ ματιά.

—

Χρόνος καιρὸς ἐπέρασε καὶ πάγει,
κ' ἐννιὰ μακρὲς ἡμέρες παρεκτός.
Γιατὶ 'μπιστεύθης, φῶς μου, 'ς τὰ πελάγη,
γιατὶ μέσ' 'ς τοὺς κινδύνους θαρρευτός;
Παῦσε πιά, παῦσε, θάλασσα μεγάλη,
ἂς 'ς τὸ καλό μου ἀνάπαυσι κι' ἄδειά.
Ἄχ! Τεῖνε ἡ ἐδική σου ἀνεμοζάλη,
μπρὸς 'ς τὴ φουρτούνα ποῦ ἔχω 'ς τὴν καρδιά;

—

Πραματευτής, ποῦ ἀπ' τὰ περίσσεια χάνει,
μ' ἀπελπισιὰ τὰ κύματα τηρᾷ.
Μὰ πόσα ὁ βιὸς ὅλου τοῦ κόσμου κάνει,
σὰν χάσω ἐσένα, μόνη μου χαρά;
Σὲ παραγιάλια ἂν ἄραξες σπαρμένα,
χρυσάφι καὶ διαμάντια χαρωπά.
Κόρη θαὔρῃς πλουσιώτερ' ἀπὸ ἐμένα,
μὰ ὄχι σὰν ἐμὲ νὰ σ' ἀγαπᾷ.

—

Πῶς 'μπόρεσαν νὰ ποῦν, πῶς τάχα ἡ φύσι
καὶ τίποτε δὲν κάμει γιὰ ζημιά!
γιατὶ λοιπὸν μέσ' 'ς τὰ νερὰ ν' ἀφίσῃ
βραχώματα νὰ στέκουν ῥιζιμιά!
Τὸ βλέμμα, ἄχ! τὸν βράχο δὲν ξανοίγει,
ποῦ βαθειοκρύβει ἡ ἄρμη ἡ γαληνή,
σπᾷ τὸ καράβι, τὸν λεβέντη πνίγει,
κι' ἀφήνει τὴν κοπέλα νὰ θρηνῇ.

—

Ἔτσι θλιμμένη κλαίεται ἐκεῖ πέρα
καὶ ῥαίνει γιὰ τὸν φίλο τὸ γλυκὸ
μὲ στεναγμοὺς κάθε πνοὴ τοῦ ἀέρα,
μὲ δάκρυα κάθε κῦμα ὁρμητικό.
Μὲ μιᾶς θωρεῖ: Τὸ κῦμα παραδέρει
τ' ἀγαπητοῦ της τὸ κουφάρι ὠχρό.
Σὰν κρίνος ποῦ λιγάει, τὸ σῶμα γέρνει,
καὶ χάνεται 'ς τὸ κῦμα τὸ ψυχρό.

Τὰ ἑπόμενα εἶνε σκωττικὰ βαλλίσματα· μεθ'

ὅσα εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τῆς δημώδους σκωττικῆς ποιήσεως θὰ ἦτο περιττὸν νὰ προσθέσωμέν τι ἐνταῦθα. Ἄλλως τὰ παρατιθέμενα ποιήματα εἶνε τόσον ἐκφραστικὰ ὥστε οὐδεὶς τῶν ἀναγνωστῶν μας ἔχει ἀνάγκην νὰ τῷ τὰ διασαφηνίσωμεν:

Καθὼς γυρνοῦσα μοναχὸς σὲ πράσινο μονοπάτι,
ἀκούω δύο γεροκόρακας, συμβουλευόνταν κἄτι.

—

Ἀκούω τὸν ἕνα καὶ ἔλεγε: φίλε καὶ συντροφέ μου,
ποῦ πέρνουμε 'ς τὰ σήμερα τὸ πρόγευμά μας, πέ μου;

—

'Σ ἐκείνη τὴ χαράδρα ἐκεῖ, ποὔχει ἀγρίδα τόση,
ἱππότης κεῖται, τώρα θὰ τὸν ἔχουνε σκοτώσει.

—

Κανεὶς δὲν ξεύρει πὰ 'ς τὴ γῆ ποῦ κεῖται τὸ κορμί του,
παρὰ μονάχα ὁ γέρακας, ὁ σκύλος καὶ ἡ καλή του.

—

Ὁ σκύλος πάει νὰ κυνηγᾷ μέσ' 'ς τὰ βουνὰ 'ς τὰ δάση,
ὁ γέρακας ζητεῖ ψηλὰ κἄνα πουλὶ νὰ πιάσῃ.

—

Ἄλλου καλοῦ ἀγαπητικιὰ ἡ γυναῖκά του ἔχει γίνει,
ἔτσι προγευματίζουμε καὶ οἱ δύο μας μὲ εἰρήνη.

—

Σὺ κάθεσαι πὰ 'ς τὸ λαιμό, κόφτεις καὶ τρῶς κομμάτια,
γὼ βγένω τὰ ὡραῖα του τὰ γαλανά του μάτια.

—

Παίρνει καθείς μας τὰ μισὰ χρυσόξανθα μαλιά του,
καὶ προφυλάττει ἀπὸ βοριὰ καὶ χιόνια τὴ φωλιά του.

—

Κλάμα τοῦ γίνεται πολύ, πολὺς γίνεται θρῆνος,
μὰ δὲν γνωρίζει οὐδὲ κανείς, ποῦ νἄχῃ πάει ἐκεῖνος.

—

Καὶ 'ς τὰ χλωμὰ τὰ πόδια του καὶ στὰ γυμνά του χέρια,
γυρνοῦν ἐδῶ, γυρνοῦν ἐκεῖ αἰώνια τ' ἀέρια.

Δὲν εἶνε θαυμαστὴ ἡ βραχύτης, ἡ γοργότης αὐτὴ μεθ' ἧς ἐξελίσσεται ἐνώπιόν μας ὁλόκληρος φοβερὰ τραγῳδία;

(Ἕπεται συνέχεια) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΕΝΔΡΟΝ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟΝ

Τὸ μοναδικὸν τοῦτο δένδρον δὲν εἶναι θαυμάσιόν τι τῶν ἰνδικῶν δασῶν, περίεργον φυτὸν τῶν Ἀφρικανικῶν δρυμῶν, ἀλλ' ἁπλούστατον φυτὸν τῶν χωρῶν μας. Τὸ ὄνομά του εἶναι ***Κράταιγος ὁ πλατύφυλλος*** εἶδος τοῦ κοινῶς λεγομένου **τρικοκκιὰ καὶ μουμουτζιλιά**. Αἱ περίεργοι αὐτοῦ ἰδιότητες παρετηρήθησαν ἐσχάτως οὐχὶ ὑπό τινος ἐπιστήμονος, ἀλλ' ὑπὸ νέου τινὸς καὶ ταπεινοῦ ποιμένος. Ἀξιωματικός τις ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπιθεώρησιν τὴν ἐπιγραφομένην ***Οὐρανὸς καὶ Γῆ*** τὰ ἀκόλουθα:

Περιδιαβάζων ἡμέραν τινὰ εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἤδρευε τὸ σύνταγμά μου, συνήντησα τὸν δασοφύλακα, ὅστις, γενομένου λόγου περὶ τῶν προβλέψεων τοῦ καιροῦ, μοὶ διηγήθη τὰ ἑξῆς: «Ἡμέραν τινά, διηγεῖται ὁ δασοφύλαξ, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος ἔλαμπε λαμπρῶς, μικρός τις ποιμὴν μοὶ εἶπε μετὰ πεποιθήσεως ὅτι τὴν ἑσπέραν θὰ ἔβρεχε.

— Καὶ πῶς γνωρίζεις τοῦτο;

— Ἁπλούστατα· βλέπεις εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δάσους τὸ δένδρον ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα εἶναι ὅλα λευκά; Λοιπὸν ταῦτα τὴν πρωίαν ἦσαν πράσινα. Συχνὰ δὲ παρετήρησα ὅτι, ὁσάκις τὸ δένδρον γίνεται λευκόν, τοῦτο προσημαίνει ἀσφαλῶς βροχήν».

Ὁ δασοφύλαξ ἐπλησίασε τὸ προφητικὸν δένδρον καὶ ἀνεγνώρισεν ὅτι τοῦτο ἦτο κράταιγος. Μετὰ δύο ὥρας ὁ καιρὸς μετεβλήθη καὶ ἐπῆλθεν ἰσχυρὰ βροχή. Ἡ παρατήρησις ἐπανελήφθη πολλάκις καὶ οὐδέποτε τὸ φυτικὸν βαρόμετρον ἔλαθεν, ἰδιότης πολύτιμος καὶ σπανία διὰ βαρόμετρον.

Ὁ κράταιγος ἔχει φύλλα πράσινα ἄνωθεν, λευκὰ καὶ βαμβακώδη κάτωθεν. Τὰ φύλλα λοιπὸν αὐτοῦ ταῦτα ἐπικειμένης βροχῆς ἀναστρέφονται καὶ τὸ δένδρον φαίνεται λευκόν. Ὁ κράταιγος παράγει ἄνθη λευκὰ ἀρωματώδη, καρποὺς ἐρυθροὺς καὶ ὑποξύνους γεύσεως λίαν εὐαρέστου· καθίσταται ὑψηλὸς περὶ τὰ 8 μέτρα· ὁ κορμὸς αὐτοῦ εἶναι εὐθύς. Εὐκολώτατα δὲ δύναταί τις νὰ προμηθευθῇ τὸ θαυμάσιον τοῦτο βαρόμετρον, ὅπερ δὲν ἀπαιτεῖ οὔτε συντήρησιν οὔτε ἐπιδιόρθωσιν, οὐδέποτε καταστρέφεται καὶ συντελεῖ διὰ τοῦ περιέργου αὐτοῦ φυλλώματος, τῶν ὡραίων ἀνθέων καὶ τῶν λαμπρῶν καρπῶν εἰς διακόσμησιν τῶν κήπων. Πρακτικώτερον καὶ εἰλικρινέστερον τῆς δρυὸς τῆς Δωδώνης δὲν χορηγεῖ χρησμοὺς αἰνιγματώδεις, ἀλλὰ προαναγγέλλει τὴν βροχὴν καὶ τὴν εὐδίαν μετὰ βεβαιότητος ἀνωτέρας τῶν μετεωρολογικῶν ὑπολογισμῶν. Οὐδὲν ὑπάρχει βεβαιότερον καὶ σαφέστερον τῶν συμβουλῶν τοῦ δένδρου τούτου. Ἂν τὰ φύλλα εἶναι πράσινα, λάβε τὴν ῥάβδον σου, ἐὰν λευκά, τὸ ἀλεξιβρόχιόν σου.

Μετὰ τὸ δένδρον βαρόμετρον ἰδοὺ ἄνθος τι ὡρολόγιον, ὅπερ πρό τινος ἐκομίσθη εἰς τὸν φυτολογικὸν κῆπον τῶν Παρισίων. Τὸ φυτὸν τοῦτο ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ ἰσθμῷ τοῦ Tehuantepec καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ εἶναι λευκὸν τὴν πρωίαν, ἐρυθρὸν τὴν μεσημβρίαν, κυανοῦν τὴν ἑσπέραν.

Πλὴν αὐτοῦ καὶ ***ἰβίσκος ὁ παραλλάσσων*** τῶν Ἰνδιῶν παράγει ἐν ἀρχῇ ἄνθος, ὅπερ τὴν μεσημβρίαν καθίσταται πορφυροῦν, τὴν δὲ ἑσπέραν δύοντος τοῦ ἡλίου καθίσταται κατέρυθρον. Ἐπίσης καὶ τὰ ἄνθη Βικτωρίας τῆς βασιλίσσης ἀνοίγονται κατάλευκα καὶ μετὰ ταῦτα χρωματίζονται ἐρυθρά.

Ὁ κράταιγος δὲν σημειοῖ τὴν ὥραν, ὅπως τὰ προλεχθέντα φυτά, προαναγγέλλει τὴν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ. Ὁ κράταιγος ἀναστρέφει τὰ φύλλα του, μόλις ὁ οὐρανὸς καλύπτεται καὶ ὁ ἥλιος ἐξαφανίζεται ὑπὸ τὰ νέφη.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ

Φυσιοδίφης τις παρετήρησεν, ὅτι ζεῦγος ἀκανθυλλίδων, ἀφοῦ κατεσκεύασε φωλεάν, ἐπέστρωσε τὸ χεῖλος αὐτῆς μὲ πέταλα κυάνων, ἀποδεῖξαν μὲ τοῦτο ὅτι ἐκτιμᾷ τὸ χρῶμα καὶ ὅτι ἔχει τῆς φιλοκαλίας τὸ αἴσθημα. Καὶ ὁ Δάρβιν, ὁ μέγας φυσιολόγος, ἀπέδωκε κατὰ μέγα μέρος τὸ πλούσιον τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ πτερώματος τῶν πτηνῶν, τῶν

ἐρασμιωτάτων τούτων τέκνων τῆς φύσεως, εἰς τὴν ἔμφυτον παρ' αὐτοῖς ἀγάπην τοῦ χρώματος καὶ τοῦ κάλλους τῆς μορφῆς, ἥτις συνέτεινε νὰ βελτιώσῃ καὶ τελειοποιήσῃ τὰ διάφορα κοσμητικὰ χρώματα καὶ βοηθήματα, τὰ στολίζοντα τοὺς πτερωτοὺς κατοίκους τῶν δασῶν, εἴτε ἀνὰ τοὺς τροπικοὺς εἴτε εἰς εὐκραέστερα κλίματα.

Ἀφήνοντες τὸ δύσκολον καὶ περίπλοκον, καίτοι τὰ μάλιστα περισπούδαστον, θέμα τοῦ σωματικοῦ στολισμοῦ, ὅπως τὸ πραγματευθῶσιν ἐμβριθεῖς φυσιοδίφαι, ἠθέλαμεν μόνον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν φιλοπεριέργων εἴς τινα ὀλιγώτερον γνωστὰ παραδείγματα τῶν αἰσθητικῶν ὀρέξεων τῶν πτηνῶν, αἱ ὁποῖαι, καθὸ ἄγουσαι ἐνίοτε εἰς ἁρπαγὴν καὶ ὠμότητα, δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε πρὸς τιμήν των.

Εἶνε ἀπὸ πολλοῦ ἀνεγνωρισμένον, ὅτι πολλὰ τῶν πτηνῶν ὑπεραγαπῶσι τὰ στίλβοντα ἀντικείμενα. Ὁ κόραξ, ἡ κίσσα καὶ ἄλλα ὄρνεα εἶνε ἱκανὰ νὰ κλέψωσι καὶ ἀποκρύψωσι κάθε τι τὸ ὁποῖον ἀρέσκει εἰς τὸν ὀφθαλμόν, μεταχειριζόμενα ἐνίοτε τὰ κλεμμένα ἀντικείμενα πρὸς διακόσμησιν τῶν φωλεῶν των, ἴσως πρὸς τέρψιν καὶ χαρὰν τῶν νεοσσῶν των· ἀλλὰ καὶ αἰχμάλωτα πτηνὰ συχνὰ ἐπισωρεύουσι κρύφιον θησαυρὸν στιλπνῶν πραγμάτων, ὡς φαίνεται, πρὸς ἰδίαν των τέρψιν. Μνημονεύονται πολλὰ παραδείγματα δακτυλιδίων, κοχλιαρίων, ἁλύσεων ὡρολογίου, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη ὅτι ἐκλάπησαν, ἀνελπίστως δὲ ἀνευρέθησαν μετὰ μῆνας ἢ ἔτη ἐν τῇ κρύπτῃ ὅπου εἶχον ἀποτεθῆ ὑπό τινος εὐνοουμένου πτηνοῦ, ἢ ἐνίοτε καὶ ὑπὸ ποντικοῦ, ὅστις φαίνεται συμμετέχων τοῦ καλαισθητικοῦ τῶν πτηνῶν προνομίου.

Ὁ στρουθοκάμηλος, ὅταν τιθασσευθῇ καὶ γείνῃ οἰκόβιος, συνειθίζει ν' ἁρπάζῃ κομβία, δακτυλίδια, δακτυλήθρας ἢ πᾶν τὸ στίλβον καὶ νὰ τὰ καταπίνῃ, κλίσις τὴν ὁποίαν συμμερίζεται καὶ ἡ κορώνη ὡς καὶ ἄλλα μεγάλα ὄρνεα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται σκληρὰς οὐσίας ὅπως βοηθήσωσι τὴν λειτουργίαν τῆς πέψεως. Ἡ ἀγγλὶς συγγραφεὺς Μίσσεζ Μάρτιν ἐν τῷ τερπνῷ βιβλίῳ της, «Οἰκιακὸς βίος ἐν στρουθοκαμηλοτρόφῳ ἐπαύλει» διηγεῖται τὴν ἱστορίαν στρουθοκαμήλου τινός, ὅστις ἥρπασε καὶ κατέπιεν ἀδαμαντίνην πόρπην, ἐφ' ᾧ καὶ συμβούλιον συνῆλθεν ἵνα ἀποφασίσῃ πότερον τὸ τιμαλφέστερον, ὁ στρουθοκάμηλος ἢ ὁ ἀδάμας. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ στρουθοκάμηλοι ἐπωλοῦντο εἰς μυθώδεις τιμάς, τὸ συμβούλιον ἀπεφάσισε νὰ φεισθῶσι τῆς ζωῆς τοῦ στρουθοῦ καὶ νὰ ἐπιτραπῇ αὐτῷ νὰ κρατῇ ἰσοβίως τὴν παρακαταθήκην. Ἀπεδείχθη δὲ ὅτι στρουθοκάμηλοι ἐν τοῖς Ζωολογικοῖς Κήποις ἀπέθανον καταπιόντες πέννας ἢ ἀγγλικὰς δεκάρας δοθείσας αὐτοῖς ὑπὸ περιέργου καὶ ἀκρίτου ὄχλου. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀγρίαν κατάστασίν των δὲν φαίνεται νὰ τρέφωσιν ἰδιάζουσάν τινα στοργὴν πρὸς τὰ στίλβοντα ἀντικείμενα· τοὐλάχιστον δὲν ἀναφέρονται παραδείγματα ἐπισωρευμένου τινὸς θησαυροῦ στιλπνῶν λίθων ἢ ἄλλων λαμπροφανῶν οὐσιῶν, ἀνευρεθέντος ἐντὸς ἢ πέριξ τῆς φωλεᾶς τῶν στρουθῶν τούτων· ἄλλως αἱ φωλεαὶ τῶν στρουθοκαμήλων συχνὰ θ' ἀνηρευνῶντο μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς εὑρέσεως ἀδαμάντων καὶ χρυσοῦ.

Τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον παράδειγμα καλαισθησίας μεταξὺ τῶν πτηνῶν εἶνε τὸ ἀναπτυσσόμενον ὑπὸ τῶν λικνιστῶν, εἴδους πτηνῶν τῆς Αὐστραλίας. Οἱ λικνισταὶ οὗτοι κτίζουν μακρὰς στοὰς ἐν αἷς παίζουσι, κοσμοῦντες αὐτὰς μὲ κογχύλας, πτερά, φύλλα, ὀστᾶ καὶ μὲ πᾶν τὸ χρωματιστὸν ἢ στιλπνὸν πρᾶγμα τὸ ἐμπῖπτον εἰς τὸν δρόμον των. Ἄγγλος πλοίαρχος περιέγραψεν ἓν τῶν πτηνῶν τούτων ὡς λαβὸν κογχύλην ἐξ ἑκατέρου μέρους τῆς ἀγκύρας καὶ ἀποκομίσαν αὐτὴν διὰ τοῦ ῥάμφους. Ἕτερος φυσιοδίφης περιγράφει πολλὰ τῶν παικτηρίων τῶν πτηνῶν τούτων· λέγει ὅτι πάντοτε τὰ εὑρίσκει τις εἰς μικρὰς λόχμας, ποτὲ εἰς τὸν ἀνοικτὸν κάμπον· καὶ εἰς τὴν ἄμεσον γειτονίαν του, τὸ πτηνὸν συλλέγει ἄθροισμα διαφόρων εἰδῶν ἀντικειμένων, ἰδίως κελύφη κοχλιῶν, τὰ ὁποῖα τοποθετοῦνται εἰς δύο σωρούς, ἕνα εἰς ἑκατέραν εἴσοδον, τὸν ἕνα πάντοτε μεγαλείτερον τοῦ ἄλλου. Εὑρίσκονται πολλάκις ἑκατοντάδες κογχυλίων, περὶ τὰ τριακόσια εἰς τὸν ἕνα σωρὸν καὶ τριάκοντα εἰς τὸν ἄλλον. Ὑπάρχει δὲ συνήθως δρὰξ χλωρῶν κόκκων ἐν μέρει ἐντὸς καὶ ἐν μέρει ἐκτὸς τοῦ λίκνου». Ὁ αὐτὸς περιγράφει τὸ μέρος ὅπου ἔπαιζεν ἄλλο ὡς φαίνεται εἶδος τοῦ αὐτοῦ πτηνοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπιδεικνύει καὶ μεγαλείτερον φιλοκαλίας αἴσθημα. «Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων ἤκουσα εἰς τὰς πυκνὰς λόγχμας δυνατὴν καὶ ἀδιάκοπον φωνὴν πτηνοῦ. Ἐπλησίασα μετὰ προφυλάξεως, ἐνῷ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ πυροβολήσας τὸ ἐφόνευσα. Ἦτο εἷς τῶν λικνιστῶν μὲ φαιὸν καὶ ὄχι ἐπιδεικτικὸν πτέρωμα, μεγέθους στρουθίου. Μόλις ἀνέλαβα τὸ πτηνόν, τὴν προσοχήν μου εἵλκυσε πρόσφατον κάλυμμα χλωρῶν φύλλων ἐπὶ τοῦ μελανοῦ ἐδάφους. Ἐνταῦθα ἦτο ὁ τόπος τῆς τέρψεως τοῦ πτηνοῦ, ἀποτελῶν τετράγωνον ὀργυιαίου μήκους καὶ πλάτους, μὲ τὸ ἔδαφος καθαρισμένον ἀπὸ τὰ φύλλα καὶ τὰ συντρίμματα. Ἐπὶ τοῦ καθαροῦ τούτου ἐδάφους τὸ πτηνὸν εἶχε θέσει πλατέα χλωρὰ φύλλα, τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, μετ' ἀξιοσημειώτου κανονικότητος· καὶ πλησιέστατα ἐκεῖ ἐκάθητο κελαδοῦν, εὐτυχισμένον προφανῶς εἰς ἄκρον ἐκ τοῦ ἔργου του. Εὐθὺς ὡς μαρανθῶσι τὰ φύλλα ἀντικαθίστανται ὑπὸ ἄλλων νεοδρεπῶν. Κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην εἶδα τρεῖς τοιούτους τόπους διασκεδάσεως ὅλους πλησίον ἀλλήλων, καὶ ὅλους ἔχοντας χλωρὰ φύλλα ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἴδους τῶν δένδρων, ἐνῷ μέγας σωρὸς μαραμμένων ξηρῶν φύλλων ἔκειτο πλησίον ἐκεῖ. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ πτηνὸν σαρώνει τὴν γῆν κάθε φορὰν ὅπου ἀλλάζει τὰ φύλλα, οὕτως ὥστε νὰ ἔχῃ ἀμαυρὸν ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναδεικνύεται περισσότερον ἡ πρασινάδα τῶν φύλλων. Δύναταί τις ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο ἔχει τὸ αἴσθημα τοῦ κάλλους;»

«Ὁ μεταξόχρους λικνιστής, λέγει ὁ Δάρβιν, συλλέγει εὔχροα ἀντικείμενα, ὡς κυανᾶ πτερά, ἔκλευκα ὀστᾶ καὶ κογχύλας, τὰ ὁποῖα ἵστησε μεταξὺ τῶν κλώνων ἢ διευθετεῖ παρὰ τὴν εἴσοδον. Ὁ Γὼλδ εὗρεν ἐντὸς φωλεᾶς ἢ λίκνου, λαμπρῶς εἰργασμένον

λίθον καὶ τολύπην βάμβακος κυανοῦ, τὰ ὁποῖα προφανῶς εἶχον ἁρπαγῆ ἔκ τινος κατοικίας. Τὸ λίκνον τοῦ στικτοῦ πτηνοῦ τοῦ αὐτοῦ εἴδους εἶνε ὡραῖα σχεδιασμένον μὲ ὑψηλὰ χόρτα οὕτω πως διευθετημένα, ὥστε αἱ κορυφαί των σχεδὸν νὰ ἐγγίζωσιν ἀλλήλας, καὶ μὲ κοσμήματα ἄφθονα. Στρογγύλοι λίθοι τηροῦσι τοὺς καυλοὺς τῶν χόρτων εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν, καὶ σχηματίζουσι διόδους πρὸς τὸ λίκνον τοῦ πτηνοῦ».

Πλησίον εἰς ὅλα ταῦτα τὰ πτηνὰ ἡ συλλογὴ ὡραίων ἀντικειμένων φαίνεται ὅτι γίνεται ἁπλῶς πρὸς διακόσμησιν, καὶ πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλοκαλίας των ἀντὶ πολλοῦ κόπου· καὶ ἡ πρὸς τὸ ὡραῖον αὕτη στοργὴ θὰ ἐφαίνετο οὖσα κοινὴ εἰς ὅλα τὰ πτηνὰ ἀπὸ τοῦ ὀγκώδους στρουθοκαμήλου μέχρι τοῦ ἐλαχίστου κολυβρίου, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν φυσιολόγον Γὼλδ, κοσμεῖ τὴν φωλεάν του μὲ τεμάχια χρωματιστοῦ λίθου καὶ μὲ ὡραῖα πτερά.

Ἐντοσούτῳ ὑπάρχει ἓν ἄλλο εἶδος πτηνῶν, τὸ ὁποῖον ἑνώνει τὴν σκληρότητα μὲ τὴν πρὸς τὸ ὡραῖον στοργήν του. Τοῦτο εἶνε τὸ «χασαποποῦλι» (the butcher bird), ὡς τὸ ὀνομάζουσιν οἱ Ἄγγλοι. Τοῦτο κοσμεῖ τὰς ἀκάνθας ὁλόγυρα εἰς τὴν φωλεάν του μὲ μελίσσας, μυίας καὶ ἄλλα μικρὰ ἔντομα, ὡς καὶ μὲ νεοσσοὺς πτηνῶν, τὰ ὁποῖα ἔχει πνίξει εἰς τὴν θήραν του, προμηθεῦον οὕτως εἰς ἑαυτὸ οἱονεὶ ποικιλίαν κρέατος κρεμαμένου ἕως νὰ τρυφερύνῃ ὀλίγον, ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς γαστρονομικάς του ὀρέξεις· καὶ ἐντεῦθεν τὸ ὄνομά του. Ἀλλ' ἀμφίβολον φαίνεται ἂν τὰ θηράματα ταῦτα εἶνε προωρισμένα νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τροφή· ἐνίοτε ἐκτίθενται βεβαίως ἁπλῶς ὅπως εὐχαριστήσωσι τὰς καλαισθητικὰς κλίσεις τοῦ μικροῦ δημίου· καὶ παρετηρήθη ὅτι τὰ ἐκλεγόμενα ἔντομα εἶνε συνήθως λαμπροῦ χρώματος ἢ στιλπνὰ τὴν ὄψιν. Εἰς τὰς χώρας ὅπου πλεονάζουσι τὰ εὔχροα ἔντομα, εἶνε ἰδίως ἀξιοπαρατήρητον τοῦτο· καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν αἱ σκληραὶ ἄκανθαι τῆς μιμόζας κοσμοῦνται μὲ λαμπροχρώμους ἀκρίδας, μελίσσας, μικρὰ πτηνὰ καὶ βατράχους, καὶ ἐνίοτε μὲ μικροὺς ὄφεις, ἀσφαλῆ σημεῖα τῆς κατοικίας τοῦ χασαποπουλιοῦ ἢ σφαγέως τούτου.

Ὁ φυσιολόγος Θόνβεργ λέγει: Καναριοπνίκτης ἐκαλεῖτο μελανόλευκόν τι πτηνόν, ὅπερ ἦτο λίαν κοινὸν ἐν τῇ πόλει καὶ τὸ εὕρισκέ τις εἰς ὅλους τοὺς κήπους ἐκεῖ. Ἐπειδὴ ἦτο ἁρπακτικὸν καὶ σαρκοφάγον, καίτοι λίαν μικρόν, ἐζήτει τὴν τροφήν του μεταξὺ τῶν λαμπροπτέρων ἐντόμων, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον συνελάμβανε μετὰ μεγίστης δεξιότητος, ἀλλ' ὡς φαίνεται, ὅταν δὲν ἠδύνατο νὰ τὰ καταφάγῃ ὅλα, τὰ ἐκρέμα ἐπὶ τῶν φρακτῶν τῶν ἐπαύλεων, ἑωσοῦ ἔλθῃ ἡ σειρά των, ὥστε ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἐξετέθησαν ἐκεῖ ὑπ' ἀνθρώπων. Συνελάμβανεν ἐπίσης σπουργίτας καὶ καναρίνια, ἀλλὰ δὲν κατέτρωγεν ἄλλο τι ἐξ αὐτῶν εἰμὴ τὸν ἐγκέφαλον.

Παρόμοιον παράδειγμα ἀναφέρεται καὶ ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου, ἐπὶ τῶν ἀχανῶν λειμώνων κατεσκευάσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συρμάτινοι φράκται μὲ σιδηρᾶς ῥάβδους· κ' ἐκεῖ, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον πλησίον ἄκανθαι οὔτε ξύλινοι σκόλοπες, τὸ μικρὸν πτερωτὸν δαιμόνιον ἔλαβε κατοχὴν τῶν σιδηρῶν ῥάβδων, καὶ μετεχειρίσθη αὐτὰς διὰ τὸ μακελλεῖόν του. Ἐπὶ μακρὸν διάστημα, τὰς σιδηρᾶς ῥάβδους κοσμοῦσιν ἔντομα, μικρὰ ἑρπετὰ καὶ πτηνά, ὅλα ζωντανὰ σουβλισμένα· ἐνῷ ὁ μικρὸς βάρβαρος κάθηται πλησίον προφανῶς εὐχαριστημένος καὶ σκιρτῶν ἐπὶ τῇ ἐκθέσει ζώντων πραγμάτων, ἣν διωργάνωσεν. Ἡ ἰδιαιτέρα ἡδονή του εἶνε, φαίνεται, πτηνόν τι μὲ πορφυρίζοντα ὑπὸ τὰς πτέρυγας πτίλα· τοῦτο πάντοτε ἀνασκολοπίζει κατά τινα τρόπον ἐπιτρέποντα εἰς τὰ ὑπὸ τὰς πτέρυγας πτίλα, νὰ ἐξέρχωνται εἰς τὸ φῶς καὶ νὰ ἐπιδεικνύωνται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ σφαγέως.

Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι τὰ ***χασαποπούλια*** ταῦτα, ζῶντα εἰς τοσαύτας πόρρω ἀπεχούσας ἀλλήλων χώρας, ἔχουσι πανταχοῦ τὰς αὐτὰς αἰσθητικὰς κλίσεις καὶ τὴν αὐτὴν συμμορφωτικὴν δύναμιν. Ὅταν εὑρίσκωνται εἰς τὴν ἐρημίαν, τὴν ἀρχικὴν κατοικίαν των, καλύπτουσι τὰς ἀκάνθας ἐγγύτατα τῆς ἰδίας των φωλεᾶς μὲ τὰ θύματά των· ἀλλ' ὅταν εὑρεθῶσιν ἐγγὺς τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας, δὲν ὀκνοῦσι νὰ στρέψωσι τὰ πορίσματα τοῦ πολιτισμοῦ εἰς ἰδίαν των χρῆσιν, καὶ νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ ἀνθρώπου τὸ βάρος καὶ τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών των. Φαίνεται ὡς νὰ λέγωσιν ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πτηνῶν: «Μᾶς ὀνομάζετε σκληρούς· ἀλλὰ διατί θέτετε τὰ ὄργανα τῆς σκληρότητος τόσον δελεαστικῶς ἐνώπιόν μας; Κατακόπτετε τὰς ἀκάνθας, ἀλλ' ἀντικαθιστᾶτε εἰς τὴν θέσιν των σούβλας καὶ ὀξείας σιδηρᾶς ῥάβδους, αἵτινες εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς καὶ αἱ ἄκανθαι δι' ἡμᾶς, διότι δυνάμεθα νὰ τὰς μεταχειρισθῶμεν πρὸς σκοπὸν διακοσμήσεως».

Σχεδὸν ὅλα τὰ ἠπειρωτικὰ πτηνὰ δεικνύουσι κάτι περισσότερον ἀρχιτεκτονικῆς ἐπιδεξιότητος εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν φωλεῶν των. Ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς ὕλης καὶ τῷ τρόπῳ τῆς διατάξεως, τὸ καλλιτεχνικὸν στοιχεῖον εἶνε πολλάκις καταφανές· ἀλλὰ κατέλθωμεν εἰς τὰ ὑδρόβια πτηνά· παρ' αὐτοῖς ἐλλείπει ἐν γένει τοῦτο. Αἱ φωλεαί των εἶνε βαναύσως κατεσκευασμέναι, πολλάκις συνιστάμεναι μόνον εἰς μικρὰν ὀπὴν ἐπὶ τῆς ἄμμου ὀρυσσομένην· οὐχ ἧττον τὰ πέριξ αὐτῆς, εἴτε κατὰ τύχην ἢ κατ' ἐκλογήν, εἶνε πολλάκις ὡραῖα. Τί δύναται νὰ ὑπερβάλῃ τὸ κάλλος φωλεᾶς κύκνου αἰωρουμένης ὡς λίκνον μεταξὺ ὑψηλῶν καλαμῶν καὶ στρωμένης μὲ λεπτὸν ἐξ αὐτοῦ τοῦ στήθους του πτίλον; Ἀλλὰ δὲν φαίνεται νὰ ποθῇ ἢ νὰ ἐπιζητῇ ξενικὰ κοσμήματα, καὶ βεβαίως δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ στρώσῃ τὴν φωλεάν του μὲ φύλλα ἢ μὲ κόκκους· οὔτε, ἐφ' ὅσον φθάνει ἡ μνήμη μας, κανὲν τῶν θαλασσίων πτηνῶν κοσμεῖ τὴν κατοικίαν του μὲ τὴν στίλβουσαν λείαν του, καθὼς τὸ μοναδικὸν ***χασαποποῦλι.***

(*Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ*) Α.

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

«Τὸ βαρόμετρον τῆς πολιτικῆς καταστάσεως εἰς ὕψωσιν». Αὐτὴν τὴν φράσιν μεταχειρίζονται συνήθως πρὸς ἀπεικόνισιν τοῦ πυρετοῦ τῆς πολιτικομανίας, ὁ ὁποῖος ἀπό τινων ἡμερῶν κατέχει τὴν πόλιν μας. Οἱ περισσότεροι — οἱ ἀντιπολιτευόμενοι οἱ πολυειδεῖς καὶ πολυώνυμοι καὶ ἐκ τῶν συμπολιτευομένων ἀκόμη πολλοί, — φρονοῦν ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς τὰς παραμονὰς πολιτικῆς κρίσεως. Ἡ Κυβέρνησις θὰ πέσῃ, ἡ Ἀντιπολίτευσις κωλυσιεργεῖ, ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔχει ἀπαρτίαν, τὰ συμπτώματα εἶνε ἀνησυχαστικά, θὰ προσκληθῇ ὁ Δεῖνα, ὄχι θὰ προσκληθῇ ὁ Τάδε, μήτε αὐτός, θὰ γίνῃ ἄχρουν ὑπουργεῖον, θὰ ἔχωμεν διάλυσιν Βουλῆς, ὁ Τρικούπης ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ὁ Βασιλεὺς τοῦ εἶπεν αὐτὸ καὶ αὐτό, νὰ ἴδοῦμεν σήμερα τέλος πάντων θὰ γίνῃ ἀπαρτία . . . Αὐτὰ καὶ μυρία ἄλλα ἀκούονται εἰς τοὺς κύκλους τῶν συζητούντων ὑψηλοφώνως, αὐτὰ ψιθυρίζονται μεταξὺ τῶν ἐ κ τ ε θ ε ι μ έ ν ω ν, τῶν συνομιλούντων χαμηλῇ τῇ φωνῇ. Καὶ τὸ κοινὸν κατέχει ἡ περιέγεια ἐκείνη καὶ ἡ ἀνησυχία, ἡ ὁποία κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν πολιτικῶν γεγονότων παρασύρει καὶ τοὺς μᾶλλον ἀδιαφόρους. Καθ' ἣν ἡμέραν γράφομεν πρόκειται νὰ συνέλθῃ καὶ ἐκ δευτέρου ἡ Βουλή. Τὸ μέγα ζήτημα εἶνε ἂν θὰ κατορθωθῇ νὰ γίνῃ συνεδρίασις ἢ ἄν, ἐλλείψει ἀπαρτίας, θὰ μείνῃ, ὡς ἡ πρώτη ἀ π ό π ε ι ρ α. Ἔ, τί μᾶς μέλει! Ὅ,τι καὶ ἂν γίνῃ δὲν εἶνε τὸ ἴδιον;

Φιλολογικὸν γεγονὸς εἶνε ἡ δημοσίευσις τῶν «Πεζογραφημάτων» τοῦ κ. Κώστα Κρυστάλλη. Ὁ ποιητὴς τῶν «Ἀγροτικῶν», ὁ «Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης» περιέλαβεν ἤδη τὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ δημοσιευθέντα πεζογραφήματά του, μετά τινων ἀνεκδότων, καὶ ἀπετέλεσεν ἕνα τόμον ἐξ ἑκατὸν σελίδων ὡραιότατον. Ἰδοὺ οἱ τίτλοι τῶν περιεχομένων του: «Ἡ Εἰκόνα»—«Στὰ χαλάσματα»—«Τὸ σημειωματάρι τοῦ Γεροκαλαμένιου»—«Τὸ Σουλιωτόπουλο»—«Τὸ πανηγύρι τῆς Καστρίτσας»—«Ἡ Δασκάλα»—«Τὰ Μάρμαρα». Μολονότι εἶνε στενῶς ἰδιωματικὴ καὶ ἰδιόρρυθμος ἡ γλῶσσα τῶν διηγημάτων αὐτῶν καὶ μετὰ κόπου προσιτὴ εἰς τοὺς μὴ ἠπειρώτας, ἐν τούτοις τόση εἶνε τοῦ διηγηματογράφου ἡ τέχνη, ὥστε βαθμηδὸν ἑλκύει τὸν ἀναγνώστην, κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ μετ' ὀλιγωτέρου ὁλοὲν κόπου καὶ περισσοτέρας ὁλοὲν ἀπολαύσεως τὸν κάμνει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος, χωρὶς νά το ἐννοήσῃ. Ὁ κ. Κρυστάλλης ἀνήκει εἰς τὴν πραγματικὴν σχολήν. Ἀπεικονίζει τὴν φύσιν, τὴν ἑλληνικὴν φύσιν, καὶ τὴν ψυχήν, τὴν ἑλληνικὴν ψυχήν. Ἀλλ' εἶνε θαυμάσιαι αἱ περιγραφαί του, καθιστῶσαι ἐν πολλοῖς τὰ Πεζογραφήματά του, ποιητικὰ τεμάχια πρώτης τάξεως. Ἐκ τοῦ ἀνὰ χεῖρας τόμου τὸ ἄριστον ὡς διήγημα μᾶς ἐφάνη ἡ «Δασκάλα», καὶ ὡς περιγραφὴ τὸ «Πανηγύρι τῆς Καστρίτσας».

Κυριακὴ ἀληθῶς πολυάσχολος ἡ τελευταία. Εἰς πόσα εἶχε νὰ ὑπάγῃ κανείς! Τὸ πρωὶ εἰς τὸ Μνημόσυνον, τὸ ὁποῖον κατ' ἔτος, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τελεῖται ὑπὲρ τῶν ἀοιδίμων κτιτόρων καὶ εὐεργετῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, μὲ τὸν συνήθη λόγον. Κατόπιν, ἂν ἦτο φιλόκοσμος, ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν περίπατον τῆς Δενδροστοιχίας, τόσῳ ζωηρὸν κάθε Κυριακὴν ἡλιόλουστον ὅπως ἡ τελευταία· ἂν ἦτο δὲ καὶ ἠπειρώτης, ὅπως ὁ κ. Κρυστάλλης, ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἀδελφότητος, μὲ δύο λόγους, ἂν ἀγαπᾶτε. Μετὰ μεσημβρίαν καλὸν ἦτο νὰ ὑπάγῃ ὀλίγον εἰς τὸ Φάληρον· ἀλλ' ἂν δὲν εὕρισκε θέσιν εἰς τὸν ὑπερπλήρη τροχιόδρομον ἠμποροῦσε νὰ ὑπάγῃ εἰς τοὺς Μικρασιάτας, ὅπου θὰ ὡμίλει ὁ κ. Παρασκευαΐδης ἢ εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας. Τέλος τὸ βράδυ εἶχε νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῆς εὐεργετικῆς τοῦ θεάτρου τῶν Κωμῳδιῶν (ἐδίδετο ἡ Φαῦστα ὑπὲρ τῶν ἠθοποιῶν Λαζαρίδου καὶ Ἀπέργη), τοῦ κονσέρτου τοῦ Ὁμίλου τῶν Φιλομούσων, τῆς διαλέξεως εἰς τὸν «Ἑλληνισμὸν» περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης — ὅπου κατεστροπώθησαν οἱ δημοτικισταί, — καὶ τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. Ῥάδου εἰς τὴν Ἑταιρείαν τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ «περὶ τῆς συγχρόνου γαλλικῆς ἀναγεννήσεως καὶ τοῦ πρωτεργάτου αὐτῆς Λέοντος Γαμβέττα». Αὐτὴ λέγεται κίνησις πρωτευούσης!

Ἂν εἶνε ἱεροσυλία ἡ σύλησις τάφων σημερινῶν, τὸ ἔγκλημα εἶνε διπλοῦν ὅταν εἶνε σύλησις τάφων ἀρχαίων. Αὐτὸ τοὐλάχιστον ἐξάγεται ἐκ τῆς ἱερᾶς φρίκης, μετὰ τῆς ὁποίας αἱ ἐφημερίδες ἀνέγραψαν τὸ ἑπόμενον γεγονός:

Κοροβέσης τις, κάτοχος τεσσάρων χιλιάδων στρεμμάτων γῆς πλησίον τῆς Καλλιθέας, συνεταιρίσθη μετά τινος Νοστράκη, ἀρχαιοκαπήλου καὶ προέβη εἰς ἀνασκαφάς, αἱ ὁποῖαι ἀπεκάλυψαν ὁλόκληρον ἀρχαῖον νεκροταφεῖον. Διαβάται πολλοὶ ἐκ περιεργείας ἐπλησίασαν τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀλλ' ἐξεδιώχθησαν κακοὶ κακῶς διὰ λίθων. Οἱ λιθοβοληθέντες ἐπρόδωσαν τὸ γεγονὸς εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν καὶ ἐστάλη ἐπὶ τόπου εἷς ὑπάλληλος διὰ νὰ ἴδῃ τὰ τεκταινόμενα. Φρικῶδες θέαμα: Σειρὰ ἀρχαίων τάφων ἀπογυμνωμένων, ἠτιμασμένων! Καὶ ἐβεβαίωσαν μὲν μεθ' ὅρκου οἱ ἀρχαιοκάπηλοι ὅτι, ἐκτὸς συντριμμάτων τινῶν ἀγγείων πηλίνων, τὰ ὁποῖα κατεσχέθησαν, δὲν εὗρον τίποτε ἄλλο· ἀλλά. . . ποιὸς τοὺς πιστεύει! Ὁ γενικὸς ἔφορος τοὺς κατήγγειλεν εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, ἡ ὁποία προέβη ἀμέσως εἰς ἀνακρίσεις. Αὕτη ἐλπίζεται ὅτι θὰ φέρῃ εἰς φῶς, ὅσα ἔφερον αἱ λαθραῖαι ἀνασκαφαί . . .

Εἰς τὸν τελευταῖον χορὸν τοῦ Βαριετέ, συνέβη ἐν ἀρκετὰ ζωηρὸν ἐπεισόδιον ζηλοτυπίας. Περὶ τὴν τετάρτην πρωϊνήν, ἐν ᾧ οἱ χορευταὶ ἐπέστρεφον ἀπὸ τὸ σουπὲ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ χοροῦ, χορεύτριά τις ἀφίνει αἴφνης τὸν χορευτήν της, τρέχει, ῥαπίζει καὶ ἐπὶ τῶν δύο παρειῶν νεαράν τινα ἀοιδὸν χορεύουσαν μετά τινος νέου καὶ ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς καταπλήξεως διασχίζει τοὺς χορευτὰς καὶ γίνεται ἄφαντος. Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὴν ῥαπίσασαν καὶ ἂς ἔλθωμεν εἰς τὴν ῥαπισθεῖσαν. Αὐτή, μάτια μου, ἀφοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἠμποροῦσε νὰ ὁμιλήσῃ ἀπὸ τὸ κακόν της, πέφτει κάτω, κτυπᾷ τὸ κεφάλι της ἀλύπητα στὸν τοῖχο καὶ στὸ πάτωμα, καὶ βγάζει κάτι ξεφωνητά, ποῦ ἀναστατόνεται ὁ κόσμος. Τρέχουν, τὴν

σηκόνουν, προφθάνει καὶ ἕνας ἰατρός. Ἡ δυστυχισμένη εἶνε πλέον ἀναίσθητος . . . Τὴν βγάζουν ἔξω καὶ μόλις μετὰ τρεῖς ὥρας κατορθώνει νὰ συνέλθῃ. Ὁ χορὸς — ἐπιλέγει φιλοσοφικώτατα ἡ διηγουμένη τὸ γεγονὸς ἐφημερίς, — ἐξηκολούθησε καὶ κατόπιν ἐπίσης φαιδρὸς ὡς καὶ πρότερον . . .

Ἐκ τοῦ «Σκρίπ».

Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ νέου ἔτους τρεῖς ἄνθρωποι παρουσιάζονται εἰς γνωστὸν ποιητὴν καί τον παρακαλοῦν νά τους κάμῃ «ἕνα καλὸ ποίημα πρωτοχρονιάτικο».

— Καὶ τί δουλειὰ κάνετε ; ἐρωτᾷ ὁ ποιητής.

Καὶ ἐκεῖνοι μὲ ὅλην τὴν ἀπάθειαν :

— Εἴμεθα νεκροθάπται !

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς *Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων*, ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρῶτοι Στῖχοι» δημοσιεύονται πέντε ὡραιότατα ποιήματα, κάτωθεν τῶν ὁποίων ἀντὶ ὑπογραφῆς ὑπάρχουν τρεῖς ἀστερίσκοι. Λέγεται ὅτι ὁ ἀνώνυμος ποιητὴς ἀνήκει εἰς τὸ ὡραῖον φῦλον καὶ ὅτι εἶνε μάλιστα αὐτὴ ἡ νεαρὰ κόρη τοῦ Ἰοσὲ Μαρία Ἐρεδιᾶ, τοῦ χρυσογλύπτου τῶν «Τροπαίων».

— Ἐξεδόθη γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ νεωτάτου βιβλίου τοῦ κόμητος Λέοντος Τολστοΐ «Φυσιολογία τοῦ Πολέμου — ὁ Ναπολέων καὶ ἡ κατὰ τῆς Ρωσίας ἐκστρατεία». Ἐν αὐτῷ ὁ ρῶσος συγγραφεὺς ὑποστηρίζει ὅτι μόνον ἡ ἀνωτέρα ἀνάγκη δεσπόζει τῶν μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων, τῶν ἀγώνων λαοῦ πρὸς λαόν. Ἐν αὐτοῖς ἡ ἀνθρωπίνη θέλησις εἶνε παράγων σχεδὸν μηδαμινός, λέξεις δὲ καὶ ἡ στρατηγικὴ καὶ ἡ τακτική. Ὁ Ναπολέων ἢ ὁ Κουτουζὼφ φαινομενικῶς μόνον διευθύνουν τοὺς στρατούς· κατ᾽ οὐσίαν ἡ μάχη χάνεται ἢ κερδίζεται, ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεώς των. Διότι — λέγει ὁ Τολστοΐ — κάθε μάχη προβαίνει ἄλλως ἢ ὅπως προϋπελόγισαν οἱ διοργανωταί της· κάθε μάχη βαδίζει ἀνεξαρτήτως αὐτῶν, τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ὀφείλει κατ᾽ *ἀνάγκην* νἀκολουθήσῃ.

— Ὁ αἰδεσιμώτατος Ρικάρ, ὁ βιογράφος τοῦ καρδιναλίου Φὲς καὶ τοῦ ἐπισκόπου Φριππέλ, ἐξέδωκεν ἐσχάτως καὶ βιογραφίαν τοῦ Μιολλίς, ἐπισκόπου τῆς Δίγνης. Ἡ βιογραφία αὐτὴ εἶνε λίαν ἐνδιαφέρουσα, διότι ὁ ἐπίσκοπος Μιολλὶς εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν Βίκτωρα Οὐγγὼ ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον διὰ τὸν Θεοδώρητον Μυριὴλ τῶν «Ἀθλίων». Καὶ ἐκεῖ μὲν ὁ βίος τοῦ ἐναρέτου κληρικοῦ περιγράφεται τῇ βοηθείᾳ μόνον τῶν παιδικῶν ἀναμνήσεων τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ᾽ εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Ρικὰρ ἀναπαρίσταται πιστότερος κατόπιν μελέτης ἐπισταμένης. Ὁ ἐπίσκοπος Μιολλὶς ἐγεννήθη τῷ 1753, ἀπέθανεν ἐνενηκοντούτης τῷ 1843, ἀρχιεράτευσε δὲ ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη.

— Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς «Νέας Ἐπιθεωρήσεως» δημοσιεύεται πλῆθος ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος.

— Ὁ κ. Πλάτων Δρακούλης ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν νέου κοινωνικοφιλοσοφικοῦ αὐτοῦ ἔργου ὑπὸ τὸν τίτλον «Φῶς ἐκ τῶν ἔνδον, ἤτοι Στοιχεῖα τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας.»

— Εἰς τὸ ἀμερικανικὸν περιοδικὸν Arena ὁ ἰατρὸς Ἰάκωβος Κοὺκ ἐδημοσίευσε περιεργότατον ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀνθρωπίνη φωνὴ ἀποκαλύπτουσα τὴν ψυχήν». Ὁ ἰατρὸς Κοὺκ ἐτυφλώθη νέος κατόπι δυστυχήματος καὶ ἔκτοτε μόνον διὰ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ἀκοῆς ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Οὕτως ἀσκηθεὶς κατώρθωσεν ἐκ τῆς φωνῆς καὶ μόνης νὰ γνωρίζῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦτο προσπαθεῖ νὰ δείξῃ διὰ πολλῶν παραδειγμάτων *φωνομαντείας*, εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρον.

— Γάλλος φιλόσοφος μεταφράσας ἐσχάτως τὸν «Στέφανον» τοῦ ἀλεξανδρικοῦ ποιητοῦ Μελεάγρου, ἤτοι συλλογὴν ἐρωτικῶν ἐπιγραμμάτων, ἀφιέρωσε τὸ ἔργον του εἰς τὸν ποιητὴν Ἐρεδιᾶ, διὰ τῆς ἑξῆς ἑλληνιστὶ γεγραμμένης ἀφιερώσεως : «*Ἰωσήππῳ Μαρίᾳ ἀφ᾽ Ἐρεδίας*» (José Maria de Heredia).

Ἐπιστημονικὰ

Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ὁ Milne-Edwards ἐπαρουσίασε τὰ ὀστᾶ γιγαντιαίου πτηνοῦ τῆς Μαδαγκασκάρης, ὀνομαζομένου Αἰπυόρνις. Τὸ ὕψος τοῦ πτηνοῦ τούτου, τοῦ ὁποίου τὸ εἶδος ἐξέλιπεν ἤδη, ὑπερβαίνει τὰ 3 μέτρα, πρὸ αὐτοῦ δὲ φαίνεται νάνος καὶ αὐτὴ ἡ στρουθοκάμηλος. Τὰ ὑπὸ τοῦ Edwards παρουσιασθέντα ὀστᾶ δὲν διακρίνονται μόνον διὰ τὸ μῆκος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἐξαιρετικὸν αὐτῶν πάχος. Ὁ Edwards συνεπλήρωσε τὰς περὶ τῆς Αἰπυόρνιθος ἀτελεῖς μελέτας τοῦ Ζεοφροᾶ Σαὶν-Ἰλαίρ, χρονολογουμένας ἀπὸ τοῦ 1851. Κατ᾽ αὐτὸν ἡ Αἰπυόρνις ἀνήκει εἰς τὸ γένος τῶν Βραχυπτέρων τῶν Ἑλοδιαίτων. Εἰς ἓν μόνον ἑλῶδες μέρος τῆς Μαδαγκασκάρης εὑρέθησαν τὰ λείψανα 60 τοιούτων ὁμοῦ μὲ τὰ λείψανα μικρῶν ἱπποποτάμων, κροκοδείλων καὶ χελωνῶν. Οὕτως, ἐκ τῆς πληθύος τῶν ὀστῶν ἐκείνων, ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ 12 εἴδη, διαφόρων μεγεθῶν, τῆς διαφορᾶς μὴ προερχομένης οὔτε ἐκ τῆς ἡλικίας, οὔτε ἐκ τοῦ φύλου. Καταλήγων ὁ Edwards ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν του ἐπὶ τῆς ὁμοιότητος τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ τῶν παλαιοτέρων ζώων τῆς Νέας Ζηλανδίας καὶ τῆς Μαδαγκασκάρης, τὰς ὁποίας χωρίζει σήμερον ἀπέραντον θαλάσσης διάστημα.

— Κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίασιν οἱ Ἀρσονβὰλ καὶ Σαρὲν ἀνεκοίνωσαν σειρὰν πειραμάτων, τὰ ὁποῖα ἔκαμαν ἐπὶ τῶν πυοκυανικῶν λεγομένων μικροβίων διὰ νὰ γνωρίσουν κατὰ πόσον ἀνθίστανται ταῦτα εἰς τὸ ψῦχος, τὸ φῶς καὶ τὸν ἠλεκτρισμόν. Οὕτω χρειάζεται θερμοκρασία -60^0 διὰ νἀποστειρωθῇ ὑγρὸν περιέχον τοιαῦτα μικρόβια. Τὸ ἰῶδες φῶς τὰ φονεύει ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν, ἀλλ᾽ ἀντέχουν περισσότερον εἰς τὸ ἐρυθρόν.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐν Παρισίοις ἤνοιξε κατ᾽ αὐτὰς Φωτογραφικὴ Ἔκθεσις Διεθνὴς τὴν ὁποίαν διωργάνωσεν ἐπιτυχέστατα ἡ παρισινὴ Φωτογραφικὴ Λέσχη (Photo-Club). Μεταξὺ τῶν 2.600 ἔργων τῶν ἀποσταλέντων εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἐκθέσεως, μόνον 511 ἐξετέθησαν, ἐκ τούτων δὲ τὰ 300 — μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ ἄριστα, — προέρχονται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, Ἀγγλίας, Αὐστρίας, Ἰταλίας, Ἀμερικῆς κτλ.

— Προοδεύει θαυμασίως ἡ νέα ἐφεύρεσις τοῦ Λίππμανν, περὶ τῆς ὁποίας ἐκάμαμεν ἄλλοτε λόγον ἐν τῇ Ἑστίᾳ, ἡ φωτογραφία τῶν χρωμάτων. Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ὁ ἐφευρέτης ἐπαρουσίασε διαφόρους φωτογραφίας χρωματιστῶν ὑαλωμάτων, τοπίων, προσώπων, ἡλιακῶν φασμάτων κτλ. τῶν ὁποίων τόσον ζωηρὰ καὶ φυσικὰ ἦσαν τὰ χρώματα, ὥστε ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὰς ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίας τῶν Ἀκαδημαϊκῶν. Ἐκ τῶν χρωμάτων δυσκολώτερον φωτογραφεῖται τὸ λευκόν.

Θεατρικὰ

Εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν ἐπαίχθη ἐσχάτως μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τὸ παλαιὸν δρᾶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ πατρὸς «Εἷς γάμος ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ´». Τὸ δρᾶμα τοῦτο παρεστάθη τὸ πρῶτον τῷ 1841 καὶ εἶχε πέντε πράξεις. Σήμερον διεσκευάσθη εἰς τέσσαρας ὑπὸ τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ καὶ ἔγεινε πολὺ καλήτερον. Κατὰ τὴν γνώμην μάλιστα γάλλου κριτικοῦ θὰ γίνῃ τέλειον ἂν συντομευθῇ εἰς τρεῖς κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ ἐμφάνισιν.

ΛΙΜΝΑΙ

Μετὰ τὰς ἀνακαλύψεις, τὰς γενομένας μάλιστα τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἐν ταῖς παρὰ τὸν Ἄρειον Πάγον ἀνασκαφαῖς, πολλοὶ θεωροῦσιν ἀποδεδειγμένην πλέον τὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ κ. Δαῖρπφελδ, ὅτι ἐκεῖ ἔκειντο αἱ *Λίμναι*, τόπος, ἐν ᾧ ὑπῆρχε τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἁγιώτατον ἱερὸν τοῦ Διονύσου. Ἕως τώρα ὁ τόπος οὗτος ἐτίθετο γενικῶς πρὸς νότον τῆς Ἀκροπόλεως παρὰ τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, ὑπό τινων ὅμως καὶ παρὰ τὸ Δίπυλον· αὐτὸς ὁ κ. Δαῖρπφελδ πρό τινων ἐτῶν ἐδόξαζεν, ὅτι αἱ Λίμναι ἔκειντο βορειοδυτικῶς τῆς Ἀκροπόλεως, εἰς μέρος πιθανῶς ταπεινότερον τοῦ παρὰ τὸν Ἄρειον Πάγον. Λόγος δὲ τῆς τοιαύτης τοποθετήσεως ἦτο πλὴν τινων χωρίων τῶν ἀρχαίων κυρίως αὐτὸ τὸ ὄνομα Λίμναι, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζον, ὅτι δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδοθῇ ἢ εἰς μέρη χθαμαλὰ καὶ ὑγρά, ἐν οἷς λιμνάζοντα τὰ ὕδατα σχηματίζουσιν ἕλη. Περὶ τῆς παρὰ τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον θέσεως μάλιστα ἠρωτήθησαν καὶ δύο γεωλόγοι, ἐὰν ἦτο δυνατόν ποτε νὰ ὑπάρχωσιν ἐκεῖ ἕλη ἢ ὄχι· ἀπήντησαν δ' ὁ μὲν ἀρνητικῶς, ὁ δὲ μᾶλλον καταφατικῶς.

Κατὰ ταῦτα, ἐὰν νῦν ἀνευρέθη ἡ ἀληθὴς θέσις τῶν Λιμνῶν παρὰ τὸν Ἄρειον Πάγον, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὑπῆρχον ἐκεῖ που λιμνάζοντα ὕδατα καὶ ἕλη· πραγματικῶς δὲ τοιαύτη εἶναι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, καὶ ἡ γνώμη τοῦ κ. Δαῖρπφελδ. Ἴσως ὅμως ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τούτου· διότι φαίνεται ὅτι, ὅπως σήμερον, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, τὸ ἔδαφος μεταξὺ Ἀρείου Πάγου καὶ Πνυκὸς ἦτο ἱκανῶς κεκλιμένον πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Θησείου, ὥστε τὰ ὕδατα τά τε ὄμβρια καὶ τὰ ἐκ τῶν βράχων πηγάζοντα εὐκόλως ἔρρεον, καὶ τὸ πολὺ μόνον πηλὸς καὶ βόρβορος ἠδύναντο νὰ σχηματισθῶσιν ἐκεῖ, οὐχὶ δὲ καὶ ἀληθῆ ἕλη.

Εἶναι ὅμως τοῦτο λόγος ἐπαρκής, ὅπως ἀμφισβητηθῇ ὅλη ἡ τοῦ κ. Δαῖρπφελδ ὑπόθεσις περὶ τῆς θέσεως τῶν Λιμνῶν; νομίζω ὄχι· διότι τὸ ὄνομα Λίμναι δὲν εἶναι ἐξάπαντος ἀνάγκη νὰ σημαίνῃ λιμνάζοντα καὶ σεσηπότα ὕδατα, ὅπως κοινῶς πιστεύεται, ἀλλὰ δύναται νὰ σημαίνῃ καὶ *πηγάς*, ὧν τὸ ὕδωρ συλλέγεται εἰς λεκάνας ἢ λάκκους φρεατοειδεῖς· τοιαῦται δὲ πηγαὶ γνωστὸν εἶναι ὅτι ἀνεκαλύφθησαν μεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῆς Πνυκός, καθὼς ἐπίσης καὶ λάκκοι φρεατοειδῶς ἐσκαμμένοι ἐν τῷ στερεῷ ἐδάφει, εἰς οὓς συνελέγοντο τὰ ἐκ τῶν πηγῶν ὕδατα καὶ ἀφ' ὧν ἤντλουν αὐτὰ κατόπιν οἱ πολῖται. Ἕνεκα τῶν πηγῶν τούτων λοιπὸν καὶ ἰδίως ἕνεκα τῶν λάκκων ἠδύνατο κάλλιστα ὁ τόπος ὅλος νὰ ὀνομασθῇ Λίμναι. Ὅτι ἡ λέξις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶχε καὶ ταύτην τὴν σημασίαν, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἦτο πάντοτε συνώνυμος μὲ τὸ ἕλος, ἀποδεικνύει ἓν χωρίον τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας τοῦ Ξενοφῶντος, ἔνθα μεταξὺ ἄλλων προνομίων τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης ἀναφέρεται καὶ τοῦτο, ὅτι πλησίον τῶν οἰκιῶν αὐτῶν ὑπῆρχεν *λίμναι*· «πρὸς τῇ οἰκίᾳ δὲ λίμνη ὕδατος ἀφθονίαν παρέχει». Ἐνταῦθα βεβαίως δὲν πρόκειται περὶ ἕλους, διότι τοῦτο δὲν θὰ ἦτο πρὸς ὠφέλειαν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς βλάβην τῶν βασιλέων· ἔπειτα αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν σαφῶς δηλοῖ, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ χρησίμου ὕδατος, ἀναμφιβόλως δ' ἐννοεῖ φρέατα ἢ πηγὰς φρεατοειδεῖς· ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Ξενοφῶντος μάλιστα φαίνεται, ὅτι ἀρχικῶς τοὐλάχιστον δύο μόνα ἦσαν τὰ ἐν Σπάρτῃ δημόσια φρέατα, ἡ θέσις δ' αὐτῶν εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς ἀρχεγόνου ἁπλότητος τῶν παλαιοτέρων Σπαρτιατῶν· εἶχον δύο **χωριανὰ πηγάδια**, ὅπως εἶχον καὶ δύο βασιλικὰς οἰκογενείας· ἡ μία τούτων κατῴκει εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως, ἡ ἄλλη εἰς τὸ νότιον, τὰ δὲ φρέατα ἔκειντο πλησίον τῶν οἰκιῶν των καὶ τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς ἓν τῶν βασιλικῶν προνομίων—ἀκριβῶς ὅπως θὰ ἐθεωρεῖτο καὶ σήμερον εἰς πᾶν χωρίον.

Πλὴν τῶν λόγων τοῦ Ξενοφῶντος δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑρμηνείας ἡμῶν καὶ δύο τόπους, τὸν μὲν τῆς Λακωνίας, τὸν δὲ τῆς Μεσσηνίας, ἀμφοτέρους γνωστοὺς ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἀμφοτέρους ὁμωνύμους μὲ τὰς Λίμνας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν Λακωνίᾳ Λίμναι ἐκαλεῖτο μία τῶν πέντε κωμῶν ἢ συνοικιῶν, ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ Σπάρτη καὶ ἐν αὐτῇ ἔκειτο ἐξάκουστον ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος· ἕνεκα τοῦ ὀνόματός της δὲ τοποθετεῖται ἡ συνοικία αὕτη ὑπ' ἄλλων μὲν κατὰ τὰ βόρεια τῆς πόλεως, ὑπ' ἄλλων κατὰ τὰ νοτιοανατολικά, ἀλλὰ πάντοτε παρὰ τὸν Εὐρώταν, οὗ τὰ ὕδατα πολλαχοῦ λιμνάζουσιν· ἡ τοπογραφία τῆς Σπάρτης ἐν γένει, ἂν καὶ πολλὰ περὶ αὐτῆς ἐγράφησαν, ἀκόμη δὲν ἐξηκριβώθη, ἐν ᾧ εἶναι, ὡς ἐγὼ πιστεύω, δυνατὸν νὰ ὁρισθῶσιν ἐκ τοῦ Παυσανίου τοὐλάχιστον τὰ κυριώτερα αὐτῆς. Ἐνταῦθα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐνδιατρίψωμεν, ἐπὶ τούτου λέγομεν μόνον ὅτι ἐκ τοῦ Παυσανίου ἀποδεικνύεται μετὰ μεγάλης πιθανότητος, ὅτι αἱ Λίμναι ἔκειντο μακρὰν τοῦ Εὐρώτα εἰς τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως πρὸς τὴν Μαγοῦλαν, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσιν ἕλη, ἀλλὰ πηγαὶ καὶ φρέατα ἀβαθῆ.

Πολὺ εὐκρινέστερον εἶναι τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὰς Λίμνας τῆς Μεσσηνίας, ἔνθα ἐλατρεύετο πάλιν ἡ Ἄρτεμις ὡς Λιμνᾶτις· τὸ ἱερὸν αὐτῆς, τὸ ὁποῖον λέγεται ὅτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν πρῶτον μεσσηνιακὸν πόλεμον, ἐτοποθέτει ὁ Λὴκ ἐν τῇ πεδιάδι περὶ τὸ Νησί, κατόπιν ὅμως ὁ Ῥὸς ἀνεκάλυψε τὴν ἀληθῆ θέσιν αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ὀρέων πρὸς τὰ λακωνικὰ σύνορα· ἐκεῖ εὑρέθησαν παρά τινα ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, ἥτις φαίνεται διεδέχθη τὴν Ἄρτεμιν, σπόνδυλοι κιόνων, ἄλλα μάρμαρα καί τινες ἐπιγραφαί· μόνον λίμναι καὶ ἕλη δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὰ πέριξ ἐξηγοῦντα τὸ ὄνομα τοῦ τόπου. ἀναφέρει δ' ὁ Ῥὸς ὅτι ἐρωτήσας ἔμαθε παρὰ τῶν χωρικῶν, ὅτι οὐδέποτε, οὐδὲ τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἄνοιξιν,

σχηματίζονται ἐκεῖ ἕλη. Ὁ Λὴκ ἕνεκα τούτου πρὸ πάντων ἠρνήθη νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο τὸ χωρίον Λίμναι μετὰ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ὁ δὲ Κούρτιος ὑποθέτει, ὅτι ἡ θεὰ ἐκαλεῖτο Λιμνᾶτις ἐκ τοῦ ὀνόματος ἄλλου τόπου, ἐν ᾧ ἀρχαιότερον ἐλατρεύετο καὶ ἐν ᾧ ὑπῆρχον ἀληθῶς ἕλη, ὅτι δὲ κατόπιν μετενεχθείσης τῆς λατρείας της εἰς τὰ μεταξὺ Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας ὄρη διετήρησε τὸ παλαιὸν ὄνομα—ὅπως δηλαδὴ ἡ αὐτὴ θεὰ ἐν Ἀθήναις ὠνομάζετο Βραυρωνία ἐκ τῆς ἐν τοῖς Μεσογείοις Βραυρῶνος, ὁπόθεν ἡ λατρεία της μετηνέχθη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ ὑπόθεσις ὅμως τοῦ Κουρτίου δὲν εἶναι πιθανή, διότι δὲν ἐξηγεῖ πόθεν προῆλθε τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Λίμναι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ ἐπιθέτου τῆς θεᾶς· διότι ἐὰν ἡ λατρεία τῆς Λιμνάτιδος ἄλλοθεν μετεδόθη, δὲν ἦτο πσῶς ἀνάγκη νὰ ὀνομασθῇ ἕνεκα τούτου καὶ ὁ τόπος Λίμναι· ἡ Ἄρτεμις ἐλατρεύετο καὶ ἀλλαχοῦ ὡς Λιμνᾶτις ἢ Λιμναία, οἱ τόποι ὅμως δὲν ἐκαλοῦντο πάντοτε Λίμναι.

Πόθεν λοιπὸν τὸ ὄνομα τοῦτο τοῦ μεσσηνιακοῦ χωρίου, ἀφοῦ ὁμολογεῖται, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖ οὐδ' εἶναι εὔκολον νὰ σχηματισθῶσιν ἕλη; τὸ πρᾶγμα εἶναι ἁπλούστατον· ὁ τόπος περὶ τὸ ἱερὸν ὄχι μόνον ἑλώδης δὲν εἶναι, ἀλλὰ στερεῖται ἐν γένει ὕδατος· πλησίον ὅμως τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας εὑρίσκεται ἀρχαῖον ἀβαθὲς φρέαρ, κυκλοτερὲς περίπου, κτιστὸν διὰ λίθων ὄχι πολὺ μεγάλων· τὸ ὕδωρ φαίνεται ὅτι ἀναβρύει κάτω, ἄφθονον μὲν τὸν χειμῶνα, ὀλιγώτερον δὲ τὸ θέρος· τότε διὰ ν' ἀντλήσωσιν ἐξ αὐτοῦ, καταβαίνουσι κάτω διὰ βαθμίδων· δὲν εἶναι λοιπὸν κυρίως φρέαρ, ἀλλὰ μᾶλλον πηγή, ἧς τὸ ὕδωρ ἀρχικῶς ἀνήρχετο βεβαίως — κατὰ τὸν χειμῶνα τοὐλάχιστον—μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· ἐπειδὴ ὅμως τὸ θέρος ἢ θὰ ἐστείρευεν ἐντελῶς ἢ θὰ ἠλαττώνετο πολύ, ἔσκαψαν τὸν λάκκον ἐκεῖνον ἢ τὸ φρέαρ καὶ ἐπέτυχον νάματα πλουσιώτερα καὶ ἀέναα. Ἴσως μάλιστα πρὶν κατασκευασθῇ ὁ νῦν σωζόμενος λάκκος, ὑπῆρχον ἄλλοι μικρότεροι καὶ ἀβαθέστεροι, ὁποίους σκάπτουσι καὶ σήμερον εἰς τόπους ὑδροφόρους οἱ ποιμένες πρὸς χρῆσιν τῶν ποιμνίων των· οὕτω ἐξηγεῖται πιθανῶς ὁ πληθυντικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος Λίμναι· διότι ἕκαστος λάκκος ἦτο καὶ μικρὰ λίμνη.

Τὸ μέρος τοῦτο καλεῖται σήμερον **Βόλυμος**· οὕτω τοὐλάχιστον τὸ ἤκουσα ἐγὼ προφερόμενον, ἐν ᾧ ὁ Ῥὸς γράφει **Βώλιμνος** καὶ μεταφράζει αὐτὸ διὰ τοῦ γερμανικοῦ Ochsensumpf (Βοϊδολίμνη)· ἀλλά μοι φαίνεται ὅτι παρεσύρθη ἐκ τῆς προφορᾶς τοῦ ἐπωνύμου τῆς διαδεχθείσης τὴν Ἄρτεμιν Παναγίας ***Βολυμιωτίσσης*** ἢ ***Βολυμιατίσσης***· τὸ δ' ὄνομα Βόλυμος οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς λίμνας καὶ ἕλη, ἀλλ' εἶναι ἁπλούστατα ***Μόλυβος***· ὁμοίως ***Βολυμωτὴ*** ἤτοι ***Μολυβωτὴ*** καλεῖται σήμερον ἡ θέσις τῶν ἀρχαίων Κλεωνῶν, ἀμφότερα δὲ τὰ ὀνόματα Βόλυμος καὶ Βολυμωτὴ προέρχονται, ὑποθέτω, ἐκ τοῦ μολύβδου, δι' οὗ οἱ ἀρχαῖοι συνέδεον τοὺς πελεκητοὺς λίθους τῶν κτιρίων των καὶ ὃν εἰς ἀρχαιοτέρους μάλιστα χρόνους ἐπιμελῶς ἐξεμεταλλεύοντο οἱ χωρικοὶ καὶ ποιμένες πρὸς κατασκευὴν σφαιρῶν καὶ σφαιριδίων.

Ἐὰν λοιπὸν ἐν Σπάρτῃ φρέατα ἢ λάκκοι περιέχοντες πόσιμον ὕδωρ ἐκαλοῦντο λίμναι, ἐὰν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει μία τῶν κωμῶν ὠνομάζετο Λίμναι ἕνεκα τῶν πολλῶν ὑδάτων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο αὐτόθι ἢ φανερὰ ἢ ἀμέσως ὑπὸ τὴν γῆν, ἐὰν ἐν Μεσσηνίᾳ τόπος ὀρεινὸς καὶ ξηρὸς τὸ πλεῖστον ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ Λίμναι μόνον ἕνεκα μικρῶν τινῶν πηγῶν, νὰ ὀνομασθῇ δὲ οὕτω πιθανώτατα ἀκριβῶς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀνυδρίαν τῶν λοιπῶν πέριξ τόπων, τότε βεβαίως οὐδεὶς λόγος ἐμποδίζει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις εἷς τόπος ἐκλήθη Λίμναι ἕνεκα τῶν πηγῶν, ὧν τὰ ὕδατα συνελέγοντο εἰς φρεατοειδεῖς λάκκους. Ὅτι δ' οἱ λάκκοι οὗτοι εἶναι ἀρχαιότατοι, οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει· εἶναι τοὐλάχιστον ἀρχαιότεροι τοῦ Πεισιστρατείου ὑδραγωγείου· διότι μετὰ τὴν κατασκευὴν ἐκείνου οἱ λάκκοι ἦσαν πλέον περιττοί, ἐν ᾧ πρότερον μεγίστη ἦτο ἡ σπουδαιότης αὐτῶν διὰ τὴν ὕδρευσιν τῆς πόλεως.

Ἡ ἑρμηνεία αὕτη, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, συντελεῖ ὁπωσδήποτε εἰς ἐπίρρωσιν τῆς γνώμης τοῦ Δαϊρπφελδ· πρὸς ὁριστικὴν ὅμως λύσιν τοῦ ζητήματος πρέπει ν' ἀναμείνωμεν τ' ἀποτελέσματα τῶν περαιτέρω ἀνασκαφῶν. Καὶ ἐὰν δὲ ἀκόμη ἀποδειχθῇ, ὅτι αἱ Λίμναι δὲν ἔκειντο ἐκεῖ, πάλιν τὸ κύριον συμπέρασμα τοῦ ἀρθριδίου τούτου δὲν μεταβάλλεται, δύναται δὲ νὰ ὑποβοηθήσῃ ἄλλας ἐρεύνας περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου· διότι ἀπαλλάσσει τοὐλάχιστον ἡμᾶς εἰς τὸ ἑξῆς τῆς ἀνάγκης, ν' ἀναζητῶμεν τὰς Λίμνας μόνον εἰς μέρη ἑλώδη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΣΟΝΕΤΤΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Φυλακισμένο τὸ πουλὶ στ' αὐγὸ δὲ μένει.
Ἅμα φτερώσῃ, λαχταρεῖ, τσιμπάει, καὶ βγαίνει.
Ὥρα νὰ βγῇς ἀπ' τὸ μικρό, ψυχή μου, φλούδι,
Νὰ βγῇς στἀγέρι, καὶ στὸ φῶς, καὶ στὸ τραγοῦδι.
Στὴν πρώτη ἀχτίδα ξεψυχάει καὶ λυώνει ἡ θλίψη,
Καὶ δύναμη θεόσταλτη σ' ἁρπάει στὰ ὕψη,
Ποῦ βασιλεύει ἀθάνατη χαρά, συμπάθεια.
Τᾆσμά σου τότες τἄπειρα τοῦ κόσμου πάθια,
Ὡσὰν ψιλὴ καὶ διάφανη δροσιά, ραντίζει.
Ὁ λόγος σου παρηγοριὰ θενὰ μυρίζῃ.
Κι ὅσοι περνῶντας τἀγροικοῦν τὸ λάλημά σου,
Θὰ σὲ δλογοῦνε, ἂν βάθυναν στὸ νόημά σου:
Πῶς ἕνα μοναχὰ καλὸ στὸν κόσμο ἀνθίζει,
Ψυχή, ποῦ ξέρει μὲ χαρὰ νὰ φτερουγίζῃ.

ΑΣΤΕΡΙΑ

Ξέρεις γιατί τὰ χαίρουμαι καὶ τὰ θαυμάζω,
Τἀστέρια ποῦ στὸν οὐρανὸ στριφογυρίζουν;
Ὄχι πῶς ἀκτινοβολοῦν καθὼς κοιτάζω,
Ἢ πῶς τὰ βάθια τοὐρανοῦ μυριοφωτίζουν.
Ὄχι πῶς εἶναι ἀμέτρητα, πῶς εἶναι αἰώνια,

Πῶς εἶναι ὁ δρόμος τους θεοῦ μεγάλου δρόμος,
Πῶς νὰ μετροῦνε σιωπηλὰ καιροὺς καὶ χρόνια
Τὰ ἔχει ὁρίσει ὁ μυστικὸς τῶν ἄστρων νόμος·
Μόνο τὰ βλέπω κι ἀπορῶ, ποῦ ἡ γῆς νὰ φρίξῃ
Ἀπὸ τὰ πάθια τὰ πολλὰ ποῦ μᾶς ρημάζουν,
Αἷμα καὶ δάκρυ θάλασσα νὰ τὴνε πνίξῃ,
Πάλι τ' ἀστέρια δὲν ψηφοῦν καὶ δὲν τρομάζουν,
Μόνο μᾶς φέγγουν ἤρεμα, χαριτωμένα
Σὰ νὰ γνωρίζουνε στερνὰ πιὸ βλογημένα.

ΚΟΡΗ

Ξέρεις γιατί λιμπίζουμαι νὰ βλέπω κόρη
Μὲ τὴν ἀνίκητη μορφιὰ τῆς θείας νιότης;
Ἂς εἶναι ἀγριολούλουδο ποῦ ἀνθεῖ στὰ ὄρη,
Ἂς εἶναι μὲ τὸ κοσμικὸ χαμόγελό της;
Ὄχι πῶς δίνει τὸ γλυκὸ τὸ καρδιοχτύπι
Ποῦ τῆς ψυχῆς του ὁ ἐραστὴς στολίδι τὤχει,
Μήτε πῶς ξέρει καὶ σκορπάει χαρὰ καὶ λύπη,
Σὰ μάγισσα, μ' ἕνα της ναί, μ' ἕνα της ὄχι.
Μήτε πῶς τἄθεσε ὁ Θεὸς αὐτὰ τὰ κάλλη,
Στεφάνι στῆς ἀνθρώπινης ζωῆς τὴ χάρη.
Λατρεία σοῦ ἔχω πιὸ βαθιὰ καὶ πιὸ μεγάλη,
Παρθένα μου, ἀπὸ τὸν καλὸ ποῦ θὰ σὲ πάρῃ:
Γιατὶ ὅταν ἀπὸ μάγισσα γενῇς μητέρα,
Τὴ μ ό ν η ἀγάπη θὰ αἰσθανθῇς ποῦ ζῇ ἐδῶ πέρα.

ΦΩΣ

Εἶπ' ὁ Θεός, καὶ φάνηκε στὰ μαῦρα σκότη
Ἡ ἀστραπὴ ποῦ ἄρχισε, καὶ πιὰ δὲν παύει.
Καὶ μὲς στὸ Ἄπειρο ἔλαμψε τοῦ Κόσμου ἡ Νιότη,
Κι ἀκράτητη παντοῦ ζωῆς λαχτάρα ἀνάβη.
Ἀπὸ ἥλιο σὲ ἥλιο ἡ λάμψη αὐτὴ στὴ γῆ κατέβη,
Καὶ τὰ μυστήρια τῆς χαρᾶς μᾶς φανερώνει.
Μορφιὲς καὶ χρώματα γεννάει, καρδιὲς μαγεύει,
Μᾶς φέρνει ἀγάπη κι ἀφοβιὰ καὶ μᾶς μερώνει·
Γι' αὐτὸ σὲ μακαρίζω, ὦ φῶς, γι' αὐτὸ σὲ ψάλλω,
Γι' αὐτὸ κι ἀπὸ τὸ μνῆμά μου θὰ σὲ γυρεύω.
Μὰ σ' ἔχω ἀκόμα πιὸ ἱερὸ καὶ πιὸ μεγάλο,
Κ' εἶναι γιὰ χάρη πιὸ λαμπρὴ ποῦ σὲ λατρεύω:
Σὲ μιὰ θεὰ ποῦ ἀλάνθαστο κρατάει καθρέφτη,
Ἡ ἀκοίμητη ἀχτίδα σου — γιὰ πάντα πέφτει.

ΦΙΛΙΑ

Βοτάνι μου δυσεύρετο, λαχταρισμένο,
Ποῦ γιὰ ν' ἀνθήσῃς, ἡ καρδιὰ νὰ πνίξῃ πρέπει
Τὸ μόνο ἐχθρό της, — τὸ ἐγὼ τὸ χαδεμένο,
Τὸ μάτι ποῦ ὅλο μέσα της μὲ πεῖνα βλέπει.
Σύ, τῆς ἀγάπης ὁ ἀφρός, ποῦ γι' ἀμοιβή σου
Μήτε τὴ γλύκα ἑνὸς φιλιοῦ δὲν περιμένεις,
Ποῦ δίνεις ὅ,τι εὐγενικὸ γεννάει ἡ ψυχή σου,
Καὶ μὲ μιὰ κρύφια μοναχὴ χαρὰ χορταίνεις
Φιλία Θεογέννητη! Φτωχὸ μνημεῖο
Ἕνας σοῦ στήνει ποιητὴς ποῦ σὲ γνωρίζει,
Ποῦ τὸ χερόπιασμα ἔννοιωσε κι αὐτὸς τὸ θεῖο,
Καὶ τώρα μὲ συγκίνηση σὲ ζωγραφίζει,
Θεὰ ποῦ πλάγι στέκεσαι μὲ τὴν Ἀλήθεια,
Καὶ δίνεις σὲ τυφλὲς ψυχὲς μικρὴ βοήθεια.

ΠΑΤΡΙΔΑ

Πατρίδα, ποῦ στῶν τέκνω σου τὸ νοῦ ριζώνεις,
Κι ἀνθίζεις καὶ μοσκοβολᾶς στὰ πρόσωπά τους.
Ποῦ κι ἂν ζητοῦν νὰ σ' ἀρνηθοῦν, τοὺς φανερώνεις
Μ' ἕνα τους λόγο μοναχό, μὲ μιὰ ματιά τους.
Ποῦ ἀστροπελέκι γίνεσαι γοργό, καὶ μπαίνεις
Στὰ ναρκωμένα στήθια τους ὅταν πλανιοῦνται,
Καὶ σωπασμένο κρύβεσαι, καὶ περιμένεις
Τὴν ὥρα ποῦ κ' οἱ τύραννοι γλυκοκοιμοῦνται.
Καὶ τότες ἄξαφνα, ξεσπάει τἀστροπελέκι
Καὶ τὸ παιδί σου ἀπ' ἀρνὶ μεμιᾶς θεριεύει,
Καὶ σὰ λιοντάρι ἀδάμαστο μπροστά σου στέκει,
Καὶ μὲ φωτιὰ καὶ μὲ σπαθὶ σὲ διαφεντεύει.
Ἐσύ, ποῦ καὶ τὸν θάνατο γλυκὸ μᾶς κάνῃς!
Πατρίδα! Ξύπνησέ μας, πρὶν ἐ σ ὺ πεθάνῃς!

ΚΑΚΙΑ

Φίδι τοῦ κόσμου ἀκοίμητο, ποὖναι χαρά σου
Μέρα καὶ νύχτα τοὺς καλοὺς νὰ φαρμακώνῃς,
Μὲ στάλες ποῦ μαζεύουνται μὲς στὴν καρδιά σου
Καὶ μ' ἕν' ἀθώρητο κεντρὶ νὰ τοὺς πληγώνῃς!
Ποῦ τὤχεις δόξα ἀθάνατη νὰ συλλογιέσαι
Τὸν πόνο ποῦ κρυφόχυσες στ' ἁπλό σου θῦμα,
Καὶ βρίσκεις ἄπονες ψυχές, καὶ τὸ παινιέσαι,
Σὰ νἆναι ἡ ἔχθρα θρίαμβος, κ' ἡ λύπη κρῖμα!
Ποῦ μήτε κέρδος ἄδικο γιὰ πρόφασή σου
Καθὼς οἱ μύριοι τύραννοι τῆς γῆς δὲν ἔχεις,
Μόν' ἀπὸ ἀγάπη τοῦ κακοῦ, κι ἀπ' ὄρεξή σου
Μέσα σὲ τέλμ' ἀτέλειωτο πατεῖς καὶ τρέχεις!
Γιατί στὰ μαῦρα σέρνεσαι καὶ στὰ χαμένα,
Σὰ νὰ μὴν ἔμεινε ἀρετὴ καὶ γιὰ τασένα;

ΥΠΝΟΣ

Τοῦ κουρασμένου δουλευτὴ τἀντρίκιο σῶμα
Τὸ δένεις, ὕπνε, μυστικὰ καὶ τὸ σκλαβώνεις.
Τἀρπάζεις ἀπ' τἀχόρταγο τῆς φτώχιας στόμα,
Καὶ μὲ μιᾶς νύχτας θάνατο τὸ σαβανώνεις.
Τὴ λιγερή του, ποῦ κοντὰ βαριανασαίνει,
Σὰν ἐραστὴς ἀθώρητος τὴν ἀγκαλιάζεις,
Κι ἀπ' ὅλη της τὴν ὀμορφιὰ τὴν πικραμένη,
Διαλέγεις τὰ δυὸ μάτια της καὶ τὰ σκεπάζεις.
Κ' εὐθὺς ἀπὸ τὰ βάθια σου, μικρὰ μεγάλα,
Ὀνείρατα γοργόφτερα τὸ νοῦ τους παίρνουν.
Ἄλλα χαδεύουν τὴ ψυχή, τὴ δέρνουν ἄλλα,
Καὶ μὲς στὴ νύχτα βάσανα τῆς μέρας φέρνουν.
Μὰ στὸ μικρὸ ποῦ μιὰ χαρὰ κοιμᾶται πλάγι,
Δὲν εἶσαι σύ, μόν' ἄγγελος καὶ τὸ φυλάγει.

Α. Ε.

ΕΝ ΚΙΝΔΥΝΩι!...[1]

Ε'.

'Ανεπήδησα, τεταραγμένος ἐκ τοῦ αἰφνιδίου κλονισμοῦ· ἐφόρεσα ὅ,τι εὗρον ἐμπρός μου καὶ ὥρμησα ἐκ τοῦ δευτέρου πατώματος ὅπου ἦτο τὸ οἴκημά μου εἰς τὴν αὐλήν· τὸ νερὸν εἶχεν εἰσορμήση λασπῶδες καὶ κίτρινον· μία γραῖα κατοικοῦσα μὲ τὸν υἱόν της εἰς τὸ ἰσόγειον ἐξεδιώχθη· καθίσματα καὶ ἄλλα σκεύη ἐπέπλεον.

'Ανέβην εἰς τὸ δωμάτιόν μου· εἶχα συνέλθη ἐκ τῆς ταραχῆς· ἤμην παραδόξως ἀπαθής· εἶπα εἰς τὴν γραῖαν ν' ἀνάψη τὴν θερμάστραν· μὲ ὅλον δὲ τὸ ψῦχος, ἀνοίξας τὸ παράθυρον ἔβλεπον ἔξω· ᾐσθανόμην τὸ παράδοξον, γλυκύπικρον συναίσθημα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐμποιοῦν πολλάκις αἱ ἐντελῶς νέαι ἐντυπώσεις· τὸ θέαμα ἦτο γραφικόν· τὸ ὕδωρ ἀνέβαινεν ὁλονὲν καὶ ἔρρεε θολόν, παφλάζον ὑπὸ τὸ παλλόμενον φῶς τῶν φανῶν.

'Η γραῖα ἐν ᾧ προσεπάθει ν' ἀνάψη πῦρ εἰς τὴν θερμάστραν — καὶ δὲν τὸ κατώρθωνε ἀπὸ τὴν ταραχήν της — ἐθρηνολόγει·

— Πάει, ἐχαθήκαμε. Αὐτὸ τὸ κακὸ ποτὲ δὲν ἔγινε! τὸ λέγει καὶ ὁ Σνάϊδερ (ὁ ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας, ὅστις εἶχεν εἰς τὸ ἰσόγειον κατάστημα σιδηρικῶν εἰδῶν)· ὅλα τὰ σίδηρα τὰ κουβάλησαν 'ς τὴ μεγάλη, τὴν τρίπατη ἀποθήκη ποῦ εἶνε ἀπὸ πίσω· τὸ νερὸ μᾶς περικύκλωσε ἀπὸ παντοῦ· ἀκοῦτε τὸ βογγητό του! Θεέ μου, κάμε τὸ ἔλεός σου, βάλε τὸ χέρι σου!

'Εγὼ ἔβλεπα τὸν δρόμον, ὅστις εἶχε μεταβληθῆ εἰς ποταμόν, καὶ ἐνεθυμήθην τὸν Πασκάλ, ὅστις τοὺς ποταμοὺς ὠνόμασε κινητοὺς δρόμους. Συγχρόνως εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου ᾐσθανόμην φίλαυτόν τινα εὐχαρίστησιν διότι ἔμενα ἄφοβος πρὸ τοῦ κινδύνου· ὁ φόβος τῆς γραίας μὲ ἠνώχλει, ἀλλὰ συγχρόνως μὲ ηὐχαρίστει· δι' αὐτοῦ ἐνόουν τὴν ἰδικήν μου ἀφοβίαν.

'Εσκεπτόμην: «διατί δὲν φοβοῦμαι;» 'Υπάρχουν ἰδιοσυγκρασίαι, αἱ ὁποῖαι ἀνθίστανται, μέχρι τινὸς τοὐλάχιστον, εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ φόβου· αἱ αἰσιοδοξοῦσαι φαντασίαι δὲν δύνανται νὰ περιλάβουν διὰ μιᾶς ὅλον τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου... Πολὺ ὀλίγοι ἄνθρωποι εἰς τὸν βίον βλέπουν τὰ πράγματα μὲ τὸ ἀληθὲς μέγεθός των· οἱ πλεῖστοι τὰ βλέπομεν μὲ διόπτρας, πότε μεγαλείτερα, πότε μικρότερα. 'Εγὼ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔβλεπα τὸν κίνδυνον ἀπὸ τὸ μέρος τὸ σμικρύνον τ' ἀντικείμενα.

'Αλλὰ τὰς σκέψεις μου διέκοψαν φωναὶ ζωηραὶ ἐρχόμεναι κάτωθεν· κατέβην μεθ' ὁρμῆς τὴν κλίμακα· τὸ νερὸν ἐπλησίαζε ν' ἀναβῇ μέχρι τοῦ πρώτου πατώματος· ὁ ἰδιοκτήτης συνεσκεύαζε πυρετωδῶς τὰ πράγματά του· εἰς τοὺς δύο ὑπηρέτας του ἔδιδε προστάγματα στρατιωτικά, βραχέα καὶ ἀπότομα· εἶχε μετάσχη τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου, καὶ ἔφερε δύο στρατιωτικὰ μετάλλια· ἡ ἐμφάνισις τοῦ κινδύνου ἀφύπνισεν ἐν αὐτῷ καὶ πάλιν τὸν ὑπαξιωματικόν. Τὰ σκεύη ἔστελλεν εἰς τὴν ὀπισθίαν ὑψηλὴν ἀποθήκην ὅπου εἶχεν ἤδη στείλη καὶ τὴν οἰκογένειάν του!...

Κατόπιν ἑνὸς τῶν ὑπηρετῶν, διὰ σανίδος, ταλαντευομένης εἰς ἕκαστον βῆμα, εἰς τὰ σκοτεινά, ὥρμησα κ' ἐγὼ εἰς τὴν ὑψηλὴν οἰκίαν· δι' ὀρθῆς, σχεδὸν καθέτου κλίμακος ἀνέβην εἰς τὸ τρίτον πάτωμα, καὶ ἐξῆλθα εἰς τὸν ἐξώστην τὸν ὕπαιθρον, τὸν βλέποντα πρὸς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ. Τὸ ψῦχος ἦτο τόσον δριμὺ ὥστε ἤρχισα νὰ τρέμω. Εἰς τὴν πυκνὴν σκοτίαν διέκρινα ἀορίστους, μαύρας διαγραφάς, φανταστικὰς μορφάς, ὄγκους συμπεπυκνωμένου σκότους· ἐκεῖ, ὄχι μακράν, ἄλλο τι σκοτεινὸν ὠγκοῦτο καὶ ἐβρυχᾶτο· ὁ Σάαλ· ἡ φοβερὰ ἀναπνοή του ἔφθασε μέχρι τῆς μορφῆς μου· ἡ πνοὴ τοῦ κινδύνου ἔψαυσε τὸ μέτωπόν μου· ἤκουα κραυγὰς σπαρακτικὰς ἀνθρώπων μὴ φαινομένων.

Τὸ ὡρολόγιον τοῦ πύργου ἐκτύπησεν ἀργὰ ἀργὰ πεντάκις· συνήθως αἰσθάνομαι μειδίαμα ὁσάκις γίνεται λόγος, ὡς εἰς τὰ παλαιὰ μυθιστορήματα, περὶ ὡρολογίων τὰ ὁποῖα κτυποῦν τὰ μεσάνυκτα· ἀλλ' ἡ φωνὴ ἐκείνη ἦτο τόσον θρηνώδης, τόσον δυσοίωνος! 'Ο παφλασμὸς τοῦ νεροῦ μᾶς περιεκύκλου στενώτερον, ἰσχυρότερον. Τότε ᾐσθάνθην ὀξὺ ψῦχος ἕως εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου. 'Εντός μου εἰσέδυσεν ὁ φόβος.

Ϛ'.

Εἰς τὸ οἴκημά μου κατέβην ἄλλος ἄνθρωπος. 'Η γραῖα, ἠλιθία ἐκ τοῦ τρόμου, εἶχε λάβη τὸ Gesangsbuch, τὸ βιβλίον τῶν Ψαλμῶν, καὶ ἀνεγίνωσκε ἐν τῷ δωματίῳ της ψαλμῳδῶς, θλιβερῶς τὴν παράκλησιν τῶν ἐν κινδύνῳ εὑρισκομένων. 'Αλλ' ὅσοι εὑρίσκονται ἐν κινδύνῳ ἔχουν ἀνάγκην νὰ αἰσθάνωνται καὶ ἄλλους πλησίον των· διὰ τοῦτο ἦλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου· κ' ἐγὼ ᾐσθάνθην ἀνακούφισιν διότι ἦλθε· μοὶ ἦτο ἀφόρητον νὰ εἶμαι μόνος τὰς στιγμὰς ἐκείνας· ἐκάθισε, καὶ μὲ τὴν κλαυθμηρὰν φωνήν της ἐξηκολούθησε τὴν ψαλμῳδίαν της. 'Η φωνὴ τῆς γραίας, ὁ ἀδιάκοπος παφλασμὸς τοῦ ὕδατος μὲ τὴν ἀγρίαν μονοτονίαν του ἐξηρέθιζον φοβερὰ τὰ νεῦρά μου. 'Απερίγραπτος δυσθυμία μὲ κατέλαβε.

Τὸ σκότος καθίστα ἀκόμη τραγικώτερον τὸν κίνδυνον· οἱ ἄγριοι φοβοῦνται τὸ σκότος· ἡ φαντασία των τὸ γεμίζει μὲ ἀόρατα πνεύματα· κι' ἐγὼ τὸ ἐγέμιζα μὲ ἀόρατον ὄλεθρον· ἐφανταζόμην τριγύρω μου οἰκίας ἐκριζουμένας καὶ ἀναρπαζομένας, καταρρεούσας μετὰ κρότου, ἀνθρώπους παλαίοντας μὲ τὸ ὕδωρ, γοερὰς ἐπικλήσεις βοηθείας, σπασμοὺς ἀγωνίας....

'Ο κίνδυνος δὲν ἐπιδρᾷ ὁμοίως ἐφ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων· ἄλλοι παγόνουν, συσφίγγουν, ἄναυδοι, τοὺς ὀδόντας· ἄλλοι καταλαμβάνονται ὑπὸ νευρικοῦ γέλωτος· ἄλλοι δὲν δύνανται νὰ συγκρατήσουν τὴν γλῶσσάν των: ὁ φόβος ἀνοίγει διέξοδον διὰ τῆς δικλεῖδος τοῦ λόγου. 'Η γραῖα ἀφήσασα τὸ βιβλίον της, ὡς νὰ εἶχε παρασύρη τὸ νερὸν ὅλον τὸ βάρος τῶν ἐτῶν της, ἔτρεχεν ἄνω κάτω παραφόρως καὶ ἔλεγεν, ἔλεγε· μοὶ ἐδείκνυε τὸ βιβλίον τῆς Sparkasse, τοῦ ταμιευτηρίου, τὸ ὁποῖον ἔκρυψεν εἰς τὸν κόλπον της, εἰς τὴν πρώτην στιγμὴν τοῦ κινδύνου. 'Η φλυαρία τοῦ ὄντος ἐκείνου μ' ἐβασάνιζεν ὡς μαρτύριον· ἡ φωνή του εἰσήρχετο ὡς τρυπάνιον μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστῶν μου· τότε ἐνεθυμήθην τὴν παράδοξον ἀλλὰ ψυχοφυσικῶς ὀρθὴν συμβουλὴν τοῦ μεγάλου φιλοσόφου τῆς Κενιξβέργης. Εἰσέρχεται κἄποιος εἰς τὸ δωμάτιόν σου, ἐν βιαίᾳ ὀργῇ, διὰ νὰ σὲ ὑβρίσῃ; ἀνάγκασέ τον μὲ εὐγένειαν νὰ καθίσῃ· ἂν τὸ κατορθώσῃς, αἱ ὕβρεις θὰ γίνουν ὀλιγώτερον τραχεῖαι· ἡ ἔξαψις θὰ κατευνασθῇ βαθμηδόν.

'Ηγέρθην ὁρμητικῶς:

— Ἢ νὰ καθίσῃς ἢ νὰ φύγῃς! ἐφώνησα πρὸς τὴν γραῖαν.

'Εκάθισε. Τῷ ὄντι, ἡ ἀνάπαυσις ἐπιφέρουσα χαλάρωσιν δὲν συμβιβάζεται μὲ τὰς σφοδρὰς συγκινήσεις· ὅταν ἀλγῶμεν σωματικῶς ἢ ψυχικῶς ἀναπηδῶμεν ἀπὸ τὴν θέσιν μας· τὸ κάθισμα, ἡ ἀκινησία κατέστειλαν τὴν παραφορὰν τῆς γραίας· ἡ πλημμύρα τῶν λόγων μετεβλήθη εἰς σταγόνας· μία δὲ μόνη λέξις ἔσταζε τώρα ἀπὸ τὸ στόμα της: 'Εχαθήκαμε!

Τὸ νερὸν ἀνέβαινεν, ἀνέβαινε!

Τὸ μέτωπόν μου ἔφλεγε· ἡ γλῶσσά μου ἦτο ξηρά· ᾐσθανόμην ἀπερίγραπτον αἴσθημα δυσφορίας, πολλήν, πολλὴν κόπωσιν καὶ ψῦχος· ἡ θερμάστρα εἶχε γίνη ἐρυθρὰ ἐκ τῆς πυρακτώσεως, ἀλλ' ἐρρίγουν.

Ἔξαφνα ἰσχυρὸς κρότος ἀκούεται, βίαιος καὶ ξηρός, ὡς ἁμαξῶν χαλικίων μεθ' ὁρμῆς ἀνατρεπομένων· ἡ γραῖα ἀναπηδᾷ ὡς δι' ἐλατηρίου, τρέχει ἐκτὸς τοῦ δωματίου μου, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ εἰσορμᾷ ἔξαλλος, ἔντρομος, μὲ κόρας διεσταλμένας, μὲ χεῖρας ἀλληλοδιαδόχως ἀνοιγοκλειούσας.

— Τί τρέχει;

'Ο τρόμος ἔδεσε τὴν γλῶσσάν της. Συνέσφιγγε τοὺς ὀδόντας, κάτωχρος, τρέμουσα.

'Ορμῶ ἀλλόφρων εἰς τὴν κλίμακα· πλησίον τῆς ταλαντευομένης σανίδος συναντῶ τὸν οἰκοδεσπότην.

— Τὸ νερό, μοῦ λέγει ἀπαθῶς, ἀλλὰ μετ' ἀπαθείας παγονούσης, διότι ἦτο εἶδος φρίκης συμπεπιεσμένης, ἔφαγε τὸν κάτω τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Στάϊν καὶ τὸν κρήμνισε.

— Καὶ οἱ ἄνθρωποι;

— Πᾶν ὅλοι· τοὺς πλάκωσαν τὰ χαλάσματα!

Τὸ ἐνθυμοῦμαι· μοὶ ἐφάνη ὡς νὰ μ' ἐκτύπησαν διὰ ῥοπάλου εἰς τὴν κεφαλήν· ἀνέβην εἰς τὸ δωμάτιόν μου· ἡ καρδία μου συνεσφίγγετο, ὡς νὰ τὴν συνέθλιβε σιδηρᾶ χείρ. Ἅ! ὁ θάνατος ἤρχετο, ἐπλησίαζεν ὁ πρόωρος, ὁ ἄσκοπος θάνατος, ὁ κτηνώδης θάνατος, ὁ θάνατος μέσα εἰς τὴν λάσπην τοῦ θολοῦ νεροῦ!..

Τότε, εἰς τὴν βιαίαν ἐκείνην ἀνακύκησιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐγκεφάλου μου, ἀπὸ σκοτεινήν τινα γωνίαν τῆς μνήμης μου ἐξεπήδησε μία ἀνάμνησις, μία ἁπλῆ ἀνάμνησις, ἡ ὁποία μ' ἐβασάνισε, μέχρι μαρτυρίου, ὅλας ἐκείνας τὰς ἀγωνιώδεις ὥρας!... Εἰς τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν, παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶχε γίνη πλήμμυρα μεγάλη· εἷς ἱερεύς, οἰκογενειακός μας φίλος, εὑρέθη στουμπόνων μὲ τὸ νεκρὸν σῶμά του τὴν ὀπὴν τοίχου· τὸ ῥεῦμα τοῦ νεροῦ τὸν εἶχεν ἐκσφενδονήσῃ ἐκεῖ καὶ ἔπειτα τὸν ἐκτύπα γεμίζον τὸ στόμα του μὲ κιτρίνην ἰλύν.

'Απὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸ πτῶμα τοῦ ἱερέως ἦτο πλησίον μου· ἀλλ' ἡ φαντασία μου, ἡ μέχρι διαρρήξεως διατεταμένη, ὑποκαθίστα τὸ πρόσωπόν μου εἰς τὸ πρόσωπόν του· ἔκυπτα ἐπὶ ἑνὸς πνιγμένου καὶ ἀνεγνώριζα ἐμαυτόν· τοῦτο ὅμως δὲν μοὶ ἤρκει· ἤθελα περισσοτέρας, ἀκριβεστέρας πληροφορίας. Μάλιστα, ἤμην πνιγμένος, φουσκωμένος· ἀλλὰ ποῦ; Ποῦ θὰ μ' εὕρουν; εἰς τὴν ὀπὴν κανενὸς τοίχου; εἰς τὴν ὄχθην κανενὸς ποταμοῦ; μέσα εἰς τὰ χαμόκλαδα; καὶ ἔκυπτα μετ' ἀμειλίκτου ἀγῶνος ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου νὰ ἴδω πῶς θὰ εἶμαι. Πολλάκις ἕως τότε μοὶ εἶχεν ἐπέλθη ἡ σκέψις «πῶς θὰ εἶμαι ὅταν ἀποθάνω: θὰ εἶμαι νέος ἢ γέρων; ὑπὸ ποίαν ὀροφήν, μεταξὺ ποίων τοίχων, πλησίον ποίων μορφῶν καὶ ποῦ ἔχων προσηλωμένον τὸν βλέμμα μου, τὸ τελευταῖον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον βλέμμα μου, θὰ αἰσθανθῶ τὸν σπασμὸν τοῦ θανάτου;» 'Ελύθη λοιπὸν ἡ περιέργειά μου! ἓν κῦμα θολοῦ νεροῦ θ' ἁρπάσῃ τὸν τελευταῖον σπασμόν μου καὶ τὴν ψυχήν μου θὰ παραδώσω εἰς τὴν λάσπην!...

Ζ'.

'Εξημέρωσεν ἐπὶ τέλους· ἐφάνη ἡ πρωΐα, ψυχρά, στυγνή, ἀδυσώπητος! ὑπὸ τὸ ἀμυδρόν, τὸ θαμβὸν φῶς διακρίνω τί συμβαίνει.

'Ο ποταμὸς εἰσορμῶν διὰ στενῆς ἀγυιᾶς εἰσελαύνει μὲ ἀκατάσχετον ὁρμὴν εἰς τὴν ὁδόν μας· τὸ ῥυπαρὸν ὕδωρ ἰσχυρῶς ῥοχθοῦν καὶ περιδινούμενον πλήττει μίαν γωνιαίαν οἰκίαν· τὴν νύκτα εἶχεν ἀναρπάσῃ ὅλον τὸν κῆπον· μόναι αἱ σιδηραῖ πράσιναι κιγκλίδες του κεῖνται ἐξηρθρωμέναι εἰς τὴν γωνίαν ὅπου εἶχον ἐκσφενδονηθῆ.

Εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σάαλ, τὸ ὑπερχειλίζον ὕδωρ, ζητοῦν βιαίως ἔξοδον, πλήττει, συστρεφόμενον, ὀργίλως, πεισματωδῶς, μετ' ἀκουράστου λύσσης, μίαν ὑψηλὴν οἰκίαν· κεφαλαὶ ἔντρομοι, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν προκύπτουν ἐκ τῶν παραθύρων· ἄνθρωποί τινες ἀπὸ τὴν γέφυραν ἥτις ἔμεινεν ἀπρόσβλητος, χειρονομοῦν, κραυγάζουν, ὅτι ἡ οἰκία θὰ κρημνισθῇ· ἀλλὰ κανεὶς δὲν τολμᾷ νὰ ὀργανώσῃ διάσωσιν· δὲν ἀφίνει ἡ δίνη τοῦ ῥεύματος, ἥτις λαμβάνει σχῆμα μεγάλου χωνίου.

Οἱ φανοί — πῶς νὰ τοὺς σβύσουν οἱ φανοκόροι; — εἶνε ἀνημμένοι ἀκόμη· τὸ φῶς των ἐν πλήρει ἡμέρᾳ ἔχει τι τὸ νεκρικόν, ἐπαυξάνει τὴν τραγικότητα τοῦ κινδύνου.

Διὰ τῆς ταλαντευομένης σανίδος, τὴν ὁποίαν ἔλειχεν ἤδη τὸ ὕδωρ, ὁρμῶ πάλιν εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀποθήκην. Ὅπου φθάνει τὸ βλέμμα μου βλέπω νερόν, ὄλεθρον, φρίκην! 'Ο Σάαλ ἐλαύνει μὲ ὁρμὴν πλατέα κίτρινα κύματα τῶν ὁποίων ἡ κορυφὴ φωσφορίζει ἀγρίως· ἐντεῦθεν τῆς τροχιᾶς τοῦ σιδηροδρόμου ἦτο μία οἰκία τῆς ὁποίας τὴν νύκτα εἶχεν ἀναρπάσῃ ῥάκος πρὸς ῥάκος ὅλον τὸ ἔδαφος τοῦ κήπου· ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκριζόνει τὰ παράθυρα, ἀναρπάζει αὐτὰ καὶ φεύγει· ἡ οἰκογένεια ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς στέγης, ἐπικαλουμένη βοήθειαν μὲ ἀπελπιστικὰς κραυγάς, τὰς ὁποίας πνίγει ἡ βοὴ τοῦ ποταμοῦ ἀλλὰ τὰς ὁποίας μαντεύομεν, μὲ σπαρα-

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 81.

κτικὰς ἱκεσίας. Ἔξαφνα κραυγὴ φρίκης ἐκρήγνυται ἀπὸ ὅλα τὰ σπόματα· τὸ νερὸν ἥρπασεν ἕνα ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν στέγην· ἐσφάδασεν ὀλίγον, ἔπειτα τὸν παρέσυρε τὸ ῥεῦμα· ἡ κεφαλή του ἐβυθίσθη καὶ δὲν ἀνεφάνη πλέον. Οἱ ἄλλοι, ἐπὶ τῆς στέγης, ὠρύονται, τρελλοὶ ἐκ τῆς φρίκης.

Τὸ ψῦχος ἦτο τόσον δριμὺ ὥστε τὸ ᾐσθανόμην ὡς ἀλγηδόνα· αἱ μήνιγγές μου πρὸ πάντων ἐπόνουν ὡς πληγωμέναι. Κατέβην εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅπου ἔκαιεν ἡ θερμάστρα μου καὶ ἂς μὴν ἴσχυε νὰ μὲ θερμάνῃ.

Ἐν ᾧ δ' ἐκαθήμην ἀπέναντι τοῦ πυρός, συντετριμμένος, συριγμὸς ὀξὺς ἁτμαμάξης ἔφθασεν εἰς τὰ ὦτά μου· ἦτο ἡ ἐκ Βαϊμάρης ἐρχομένη ἁμαξοστοιχία· ὁ συριγμὸς ἐκεῖνος ἀφύπνισε διὰ μιᾶς ἐντός μου ὁλόκληρον κόσμον ἐντυπώσεων καὶ συγκινήσεων· ἀστραπιαίως εἶδα σταθμοὺς σιδηροδρόμων, ἀλλαγὰς ἁμαξοστοιχιῶν, ὁρμητικὴν διάσχισιν τοῦ διαστήματος διὰ μέσου βουνῶν καὶ πεδιάδων καὶ μορφὰς ἀκτινοβολούσας ἐξ εὐτυχίας ἐπὶ τῆς ἐξέδρας τῆς ἀποβάθρας, ὁπόταν εἰς τὴν θυρίδα φανῇ ὁ προσφιλής, ὁ ἀναμενόμενος ξενιτευμένος. Ὦ! ἡ πρώτη χαρμόσυνος κραυγή, αἱ τεταμέναι ἀγκάλαι!...

Κ' ἐγὼ τὰ ὠνειροπόλουν αὐτά, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ ὀνείρου τούτου καὶ ἐμοῦ παρενετέθη εἷς ὄγκος ὕδατος· ὑγρὸν τεῖχος ὑψώθη μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ζωῆς. Ἔπρεπε ν' ἀποθάνω· μὲ τὸ στόμα γεμᾶτον λάσπην.

Καὶ ὅμως δὲν ἤθελα, δὲν ἤθελα ν' ἀποθάνω οὕτω!

Καὶ διὰ μιᾶς μὲ κατέλαβεν ἀκατανίκητος σκέψις: νὰ φύγω· τὸ ὁρμέμφυτον τῆς αὐτοσυντηρησίας μὲ ὤθει, μὲ ἤλαυνε τυφλῶς, φρενητιωδῶς, νὰ σωθῶ. Παράδοξον! μὲ ὅλην τὴν φοβερὰν κόπωσιν, ἥτις μὲ παρέλυεν, ᾐσθανόμην τὴν δύναμιν νὰ τολμήσω τὴν κινδυνωδεστέραν ἀναρρίχησιν· διὰ ν' ἀναρτηθῶ εἰς τὴν ζωὴν ἤμην ἱκανὸς νὰ μεταβάλω τοὺς δακτύλους μου εἰς σιδηρᾶς ἁρπάγας.

Ἦτο ἀνάγκη, ἔπρεπε νὰ φύγω!.. Ἔρριψα βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Ἐπεθεώρησα ταχέως τὸ γραφεῖόν μου, τὸ κιβώτιόν μου διὰ νὰ λάβω μαζί μου ὅ,τι πολυτιμότερον εἶχα. Εἰς ὀλίγα δευτερόλεπτα ὅλος ὁ βίος μου παρῆλθε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου· ἀλλεπάλληλοι συνέρρεον εἰς τὴν κεφαλήν μου αἱ ἀναμνήσεις, αἵτινες μοὶ τὰ καθίστων ὅλα προσφιλῆ· μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἄφινα τὸ παρελθόν μου ἐκεῖ, ὅτι τὰ βιβλία μου, αἱ ἐπιστολαὶ τῶν ἀγαπητῶν μου, τὰ οἰκογενειακά μου ἐνθύμια ἐξέβαλον θρηνῶδες παράπονον διότι τὰ ἐγκατέλειπον. Τίποτε! ἔπρεπε νὰ ζήσω· ᾐσθανόμην ἀγρίαν ἐπιθυμίαν νὰ ζήσω· ἔθεσα ὅσα χρήματα εἶχα εἰς τὸ θυλάκιόν μου καὶ ἡτοιμάσθην πρὸς φυγήν.

Τότε, τυχαίως ἔπεσε τὸ βλέμμα μου εἰς τὸν καθρέπτην καὶ εἶδα τὴν ὠχράν, μὲ τὰ συνεσταλμένα χαρακτηριστικά, μορφήν μου· μοὶ ἐφάνη ὡς μορφὴ ξένου· ἐστάθην κρατῶν τὴν κεφαλήν μου. Μὴν παρεφρόνησα; Νὰ φύγω ἤθελα; Ἀλλ' ὁ δρόμος τῆς φυγῆς μου ἦτο κλειστός, ἀλλ' ἤμην αἰχμάλωτος τοῦ ποταμοῦ, ἤμην καταδικασμένος εἰς θάνατον!

Περιέτρεχα τὸ δωμάτιόν μου ὡς μανιώδης· ἔπειτα κατέπιπτα βαρέως, ὀλιγοδρανὴς εἰς τὸ ἀνάκλιντρον σφίγγων, πιέζων μὲ τὰς χεῖράς μου τὸ φλέγον μέτωπόν μου. Καὶ τὰ δάκρυά μου, τὰ σωρευμένα τόσας ὥρας εἰς τὴν καρδίαν μου, ἀνέβησαν ὡς χείμαρρος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου!...

Η'.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ληθάργου μου ἀκούω κραυγὰς αἵτινες δὲν ὁμοιάζουν πρὸς φωνὰς τρόμου. Τί; εἶνε ἀληθές; μία φράσις ἠχεῖ εἰς τὴν ἀκοήν μου, μία φράσις ἐξ ἐκείνων αἵτινες χαράσσονται ἀνεξαλείπτως, ἅπαξ διὰ παντός, εἰς τὸν ἐγκέφαλον: Das Wasser fällt! Τὸ νερὸ καταβαίνει! Κάτι τὸ ὁποῖον δὲν τολμῶ νὰ ἐλπίσω ἀκόμη, ἀλλ' ἀνεκφράστως γλυκύ, ἀνασκιρτᾷ εἰς τὰ στήθη μου. Ἄνδρες, γυναῖκες παιδιὰ κύπτουν ἐκ τῶν παραθύρων καὶ παρατηροῦν ἀγωνιωδῶς· δεικνύουν μετὰ ζωηρῶν φωνῶν στενὴν ὑγρὰν λωρίδα τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισεν ἐπὶ τῶν τοίχων τὸ νερόν, καταβὰν ὀλίγον.

Καταβαίνει πράγματι ἢ μὴ εἶνε ὀπταπάτη; Ἐπὶ εἴκοσι λεπτὰ τὸ νερὸν φαίνεται ταλαντευόμενον, ὡς νὰ πρόκειται νὰ λάβῃ ὑψίστην ἀπόφασιν.

Ἤρχιζε νὰ χιονίζῃ· ἡ χιὼν πίπτουσα ἐπὶ τοῦ περιδινουμένου ὕδατος διαλύεται, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν λευκὸν στρῶμα καλύπτει τὰς ὀξυγώνους στέγας.

Ποικίλα συντρίμματα διέρχονται γοργὰ διὰ τοῦ δρόμου μας· κιβώτια πετρελαίου, βυτία, σανίδες, κάνιστρα ἀνθέων, στῦλοι· διῆλθε πλέουσα καὶ μία κοιτὶς βρέφους· αἰσθάνομαι ψῦχος εἰς τὰ κόκκαλά μου, ὅταν συλλογίζωμαι πόθεν ἀπεσπάσθησαν, πόθεν ἐξηρθρώθησαν τὰ πράγματα ἐκεῖνα καὶ ποῖα βλέμματα προσηλώθησαν ἐπ' αὐτῶν τελευταίαν φοράν, καὶ εἰς ποίας φρικώδεις στιγμάς!

Ναί, τὸ νερὸν καταβαίνει! ἡ καρδία μου κτυπᾷ σφοδρῶς εἰς τὰ στήθη μου· ἀναπνέω ἀπλήστως, ὡς νὰ εἶχα ὥρας ν' ἀναπνεύσω· καταβαίνω ὡς μεθυσμένος τὴν κλίμακα· συναντῶμαι μὲ τὸν Γερμανόν, ἁπλόνομεν καὶ οἱ δύο ταυτοχρόνως ἀμφοτέρας τὰς χεῖράς μας καὶ τὰς σφίγγομεν· τὸ αὐτὸ ὁρμέμφυτον μᾶς ὠθεῖ πρὸς ἀλλήλους ἰσχυρῶς, ἐγκαρδίως. Ἐκεῖ βλέπω καὶ τὴν γραῖαν οἰκοδέσποινάν μου· ἐκάθητο εἰς μίαν ἄκραν μελαγχολική· εἶχε δείξῃ σημεῖα διαταράξεως τῶν φρενῶν τὴν νύκτα· ἤθελε νὰ πέσῃ εἰς τὸ νερόν, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Ταμιευτήριον, νὰ λάβῃ τὰ χρήματά της, τὰ ὁποῖα ἐκινδύνευον, ἔλεγε· καὶ ἐπειδὴ δὲν τὴν ἄφινον ἦτο δυστυχὴς καὶ ἔκλαιε.

Ἀλλ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ὅλοι εἴμεθα ὀλίγον τι παράφρονες· ἀλλόκοτον πῦρ ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας· τὸ ἀπότομον ἅλμα ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας εἰς τὴν ἀγαλλίασιν, εἶχεν ἐξαρθρώσῃ ὀλίγον τὸν νοῦν μας!...

Θ'.

Τὸ νερὸν καταβαίνει· ἀλλὰ πόσον βραδέως!... σχεδὸν δυσδιακρίτως· τὸ θηρίον ὀπισθοδρομεῖ ἀργοπατοῦν, οἱονεὶ ἀκουσίως· ἡ φοβερὰ αὐτὴ ἀπάθεια τοῦ νεροῦ ἐξερεθίζει ὀδυνηρῶς τὰ νεῦρά μου· μοῦ φαίνεται ὅτι θ' ἀποθάνω ἐξ ἀνυπομονησίας ἕως ὅτου καταβῇ· αἰσθάνομαι ἐπὶ τῆς καρδίας μου ὅλον ἐκεῖνον τὸν τεράστιον, τὸν πελώριον ὑγρὸν ὄγκον.

Τώρα πάλιν ἐπιστρέφω εἰς τὰ ὄνειρά μου· ἀνοίγω τὸν δρόμον τῶν σχεδίων μου κρημνίζων τὸν τάφον μου ὅστις τὸν εἶχε κλείσῃ· συνάπτω πάλιν τὸ παρελθὸν μετὰ τοῦ μέλλοντος, τὰ ὁποῖα εἶχον τόσον βιαίως διαρραγῆ· ἀναλαμβάνω πάλιν τὸ διακοπὲν ἔργον τῆς ζωῆς.

Ἐνύκτωσεν· οἱ φανοὶ τῆς χθές, φωτίζουν, δίχως ν' ἀναφθοῦν, καὶ ταύτην τὴν νύκτα. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου παρῆλθεν ὁ κίνδυνος, τὸ φῶς των δὲν εἶνε πλέον πένθιμον· αἱ ἀναπάλσεις του δὲν ὁμοιάζουν πλέον πρὸς σπασμοὺς ἀλλὰ πρὸς φαιδρὰ σκιρτήματα χαρᾶς. Ἡ ὁδός, φυγόντος τοῦ κινδύνου, ἔχασε τὸ ἀρρήτως φοβερὸν καὶ τραγικόν, τὸ ὁποῖον εἶχε περιβληθῆ, καὶ ἔγινε πάλιν κομψός, γραφικὸς δρομίσκος. Τόσον εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ φαιδρὸν ἢ πένθιμον τῶν ἐντυπώσεών μας εὑρίσκεται πρὸ πάντων ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν μας!

Στρατιῶται τοῦ μηχανικοῦ, ἡγουμένου ἀξιωματικοῦ, διευθύνονται διὰ τῆς γεφύρας εἰς τὸ ἀντίπεραν μέρος τῆς Ἰένης, τὸ ὁποῖον λέγεται Κάμμσδορφ.

Συντετριμμένος ἐκ τῶν συγκινήσεων, ἐκ τῆς ἀϋπνίας, κατακλίνομαι· ἀκούεται ἀκόμη ὁ διπλοῦς παφλασμὸς τοῦ νεροῦ· ἀλλὰ τώρα μοὶ φαίνεται ὅτι μὲ νανουρίζει γλυκὰ γλυκὰ καὶ ἀποκοιμοῦμαι...

Ι'.

Τὴν πρωίαν ἐξῆλθον· ᾐσθάνθην πραγματικὴν συγκίνησιν ὅτε διεσκέλισα τὸ κατώφλιον τῆς θύρας καὶ εὑρέθην εἰς τὴν ὁδόν· εἶνε σχεδὸν ἀδιάβατος· παχὺ στρῶμα ἰλύος ἐσωρεύθη ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου· τὰ κοιλώματα εἶνε πλήρη νεροῦ ἀκόμη.

Εἰς μίαν οἰκίαν, ἐκείνην ἥτις εἶχε κρημνισθῆ πλησίον μας, βλέπω στρατιώτας ἐργαζομένους μὲ τὸ πτύον καὶ τὴν σκαπάνην· πρὸ δύο ὡρῶν εἶχαν ἐκχώσῃ δύο πτώματα.

Διευθύνομαι πρὸς τὸ Καμμσδόρφ· διέρχομαι τὴν γέφυραν κ' ἐνώπιόν μου ἐκτείνεται σπαρακτικὴ εἰκὼν ὀλέθρου· οἰκίαι ἐξηρθρωμέναι, πεσοῦσαι σύσσωμοι ἢ κατὰ τεμάχια, ξεσχίσματα ἀχυροστρωμνῶν, σκεύη, δοκοὶ συμπεφυρμένα πάντα εἰς ἄμορφον μᾶζαν· ὅπου στραφῇ τις βλέπει παντοῦ τὴν αὐτὴν μονοτονίαν τοῦ φρικώδους· παντοῦ αἱ αὐταὶ ξεκοιλιασμέναι στέγαι, οἱ αὐτοὶ γυμνοὶ τοῖχοι οἱ ὁμοιάζοντες πρὸς κόκκαλα ὧν ἐξεσπαράχθη ἡ σάρξ.

Σχηματίζονται ὅμιλοι καὶ ἀνακοινοῦν πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐντυπώσεις των. Διηγοῦνται περὶ ἑνός, ὅστις βλέπων τὸν κίνδυνον ὥρμησεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του διὰ νὰ σωθῇ μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ ῥεῦμα τοὺς παρέσυρε καὶ τοὺς ἔπνιξεν ὁμοῦ. Ἄλλος βλέπων ὅτι ἡ οἰκία του ἐγέμισε νερόν, κατώρθωσε νὰ ἀναρριχηθῇ εἰς δένδρον εὑρισκόμενον πρὸ τῆς θύρας του· ἀλλὰ τὸ φοβερὸν ψῦχος τῆς νυκτὸς τὸν ἐπάγωσεν, ὅπως ἦτο μουσκευμένος, καὶ τὸ πρωὶ εὑρέθη κοκκαλιασμένος σφικταγκαλιάζων ἀκόμη τὸ δένδρον.

Πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐξετείνετο, ἕως προχθές, κατάφυτος ἔκτασις· πρό τινων ἡμερῶν διαβαίνων ἐκεῖθεν εἶχα συναντήσῃ ἑορτάσιμον πλῆθος, χορεῦον ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ἐξοχικοῦ ἐκεῖ ξενοδοχείου. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τετράγωνον ξύλινον περίφραγμα ἐκάθηντο συμμαζευμένοι, τρέμοντες, μὲ λασπωμένα ἐνδύματα, δέκα δώδεκα ἄνθρωποι θερμαινόμενοι εἰς τὰς φλόγας καιούσης πυρᾶς. Ἐκεῖ διῆλθον τὴν νύκτα. Ὅλη ἡ γραφικὴ ἔκτασις ἀπετέλει θολὴν λίμνην· τὰ ἀκάτια τοῦ Σάαλ, τὰ ὁποῖα ἤκουσαν τόσα ᾄσματα, τῶν ὁποίων τὰς κώπας ἐκράτησαν τόσαι ἁβραὶ χεῖρες, περιήρχοντο τώρα συλλέγοντα πτώματα!

Μὲ ἔπνιγεν ἡ βαρυθυμία· ἀλλ' ὑπὸ τὸ ῥεῦμα ἐκεῖνο τοῦ πόνου ὑπέτρεχεν ἕτερον ῥεῦμα, ἀγαλλιάσεως· ναί· ᾐσθανόμην καὶ τὰ δύο συγχρόνως· μ' ἐνέπνεεν ὀδύνην ὁ ὄλεθρος, ἀλλὰ καὶ ἀνεκλάλητον εὐτυχίαν ὅτι τὸν διέφυγα. Φρικῶδες! ἀνεφώνει ἡ καρδία μου, καὶ en sourdine: Ἐσώθης!

ΙΑ'.

Ἐσώθην· ἔζησα! Ὅτε τὴν μεσημβρίαν ἐκάθισα νὰ γευματίσω, ἔλαβα ποτήριον οἴνου, ἔρριψα μακρὸν βλέμμα διὰ τῶν ὀρέων καὶ τῶν θαλασσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς πᾶν ὅ,τι ἀγαπῶ, εἰς πᾶν ὅ,τι ὀνειροπολῶ, εἰς πᾶν μεθ' οὗ μὲ συνδέει ἡ καρδία ἢ ὁ νοῦς, καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μου, προέπια:

— Ἡ Ζωή, 'ς τὴ γλυκειά, 'ς τὴν καλή!...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΕΛΕΟΝΟΡΑ ΔΟΥΖΕ

Οἱ ἀρχαῖοι διὰ νὰ παραστήσωσι τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τῆς μουσικῆς ἔπλασαν τὸν μεστὸν εἰκονικῆς ἀληθείας μῦθον τοῦ Ὀρφέως, οὗτινος ἡ λύρα καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία ἐμάγευε, ἐδάμαζε καὶ καθυπέτασσε. Τὴν μαγείαν αὐτὴν ἀσκεῖ σήμερον ἡ τέχνη τοῦ μεγάλου ἠθοποιοῦ, ὅστις, εἰ μὴ τὰ ἄγρια θηρία, κατορθώνει ὅμως ἐνίοτε καὶ τοὺς σημερινοὺς ἀθηναίους νὰ συγκινήσῃ καὶ παροδικῶς νὰ ἐξεγείρῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτων εὐγενεστέρους πως παλμούς.

Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὴν ἱερὰν ἐκείνην μανίαν, ἥτις ὅλους ἡμᾶς εἶχε καταλάβει πέρυσι, ὅταν ἡ ἀκτινοβόλος μεγαλοφυία τῆς Σάρας Μπερνὰρ ἐφώτισεν ἐπ' ὀλίγον τὸν ἀμειλίκτου πεζότητος καὶ κακοδαιμονίας βίον τῶν νεωτέρων Ἀθηναίων. Ὡς δὲ πάλαι ποτὲ οἱ Ἀβδηρῖται μετὰ τὴν πρώτην παράστασιν τῆς Ἀνδρομέδας τοῦ Εὐριπίδου καταληφθέντες ὑπὸ πυρετοῦ ἀπήγγελλον διαρκῶς στίχους τοῦ ποιητοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς πέρυσι λησμονήσαντες καὶ χρηματιστήριον καὶ φατρίαν πρὸς στιγμὴν ὁλοψύχως εἴχομεν ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς θείας τέχνης τῆς Μπερνάρ. Διότι ἐγὼ πιστεύω ὅτι δὲν ἦτο ὑπόκρισις, δὲν ἦτο ψευδοθαυμασμός, ἀλλ' εἰλικρινὴς ἐκδήλωσις λατρείας, ἔστω ἴσως καὶ ἀσυνείδητος καὶ ἄνευ ἐπιγνώσεως.

Τοιαῦται στιγμαὶ ἐξάρσεως καὶ καλλιτεχνικῆς εὐδαιμονίας ἠλπίσαμεν ὅτι ἔμελλον καὶ πάλιν νὰ ἀνατείλωσιν ἐπ' ὀλίγον εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀποκλήρους τῆς τέχνης καὶ τοῦ καλοῦ. Ἡ Δοῦζε, ἡ Ἐλεονόρα Δοῦζε, ἡ ἀπαράμιλλος ἰταλὶς ἠθοποιὸς ἔμελλε δῆθεν νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὰς Ἀθήνας. Δυστυχῶς ὅμως ἡ εἴδησις αὐτὴ δὲν ἦτο ἢ κωμικὴ μόνον παρεξήγησις καὶ αἱ ἐλπίδες μας ὄνειρα ἀπεδείχθησαν.

Ἀπό τινων ἐτῶν περιηγεῖται διαρκῶς ἡ Δοῦζε καὶ εἰς τὴν τέχνην αὐτῆς ἀμέριστον καὶ ἀνεπιφύλακτον ὁ κόσμος ὅλος ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του. Ἡ δόξα της ὅμως δὲν ἔφθασε καὶ μέχρι ἡμῶν· τὸ ὄνομά της μέχρι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν δὲν ἦτο ἢ εἰς ὀλίγους μόνον γνωστόν. Καὶ εὐλόγως. Ἡ Δοῦζε δὲν ἐπεσκέφθη ἀκόμη κατὰ τὴν μακράν της περιήγησιν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας, καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς Παρισινοὺς Ἀνατολίτας δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι μεγάλοι ἄνθρωποι, ἢ ὅσοι μόνον ἐβαπτίσθησαν εἰς τὰ ἁγνὰ νάματα τῆς γαλλικῆς ῥεκλάμας, καὶ ὅσοι ἔλαβαν τὸ χρῖσμα τῆς ἀθανασίας εἰς τὰς στήλας τῆς « Ἀστραπῆς » ἢ τῆς « Μικρᾶς Ἐφημερίδος ». Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τελευταῖον αἱ ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, ὅσαι ἐμνημόνευσαν τῆς Δοῦζε, ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ συνδέσωσι τὸ ὄνομά της πρὸς τὸ ὄνομα τῆς Σάρας Μπερνάρ, ὡς πρὸς μέτρον συγκρίσεως, ὡς πρὸς γνώμονα. Καὶ ἐγράφη λοιπὸν ὅτι εἶναι ἐφάμιλλος, ὅτι εἶναι ἀντίπαλος ἐν τῇ τέχνῃ, ὅτι εἶναι ὑπερτέρα τῆς γαλλίδος καλλιτέχνιδος. Αἱ τοιαῦται ὅμως συγκρίσεις, προκειμένου περὶ τεχνιτῶν τῆς σκηνῆς δὲν ἔχουσι νόημα· διότι ἐν τῇ ὑποκριτικῇ τέχνῃ δὲν ὑπάρχουσι σχεδὸν ὡρισμέναι θεωρίαι, δὲν ὑπάρχουσι σαφῶς καθωρισμένοι κανόνες καὶ παραδόσεις. Τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ ἰδιοφυΐα τοῦ ἀτόμου. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς οὔτε πρὸς τὴν Σάραν ἐπιθυμοῦμεν νὰ συγκρίνωμεν αὐτὴν οὔτε πρὸς τὴν Βόλτερ καὶ τὴν Χέλμενραϊχ. Διαφέρει δὲ ἡ ἰταλὶς ἠθοποιὸς Δοῦζε καὶ πρὸς τὰς γερμανίδας καὶ τὴν γαλλίδα ὄχι κατὰ σχολὴν ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδιοφυΐαν, κατὰ τὸ αἴσθημα. Πολλαὶ ἐκ τῶν ὀνομαστῶν ἠθοποιῶν, καὶ τῶν παλαιοτέρων καὶ τῶν σημερινῶν, εἶναι ποικιλώτεραι καὶ πολυμερέστεραι ταύτης καὶ περισσότερα μέσα τέχνης διαθέτουσι, ἀλλ' αἱ πλεῖσται αὐτῶν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς γιγαντιαίας ἐκείνας εἰκόνας τοῦ Μάκαρτ, ὧν ἡ μεγαλειτέρα ἀξία εἶναι ἡ ζωηρὰ λάμψις τοῦ χρωματισμοῦ ἡ τόσον εὐκόλως δυστυχῶς διὰ τοῦ χρόνου ἀμαυρουμένη. Ἡ θορυβώδης καὶ σπασμωδικὴ τέχνη τῶν ἡρωίδων τούτων τῆς σκηνῆς, τῶν διαφημιζομένων σήμερον ἐπὶ ἀνυπερβλήτῳ ἐμπειρίᾳ τῆς ἐκτελέσεως, δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς πανηγυρικὸν μεγαλοπρεπὲς ἐμβατήριον πλουσίας καὶ καλῶς ὠργανωμένης ὀρχήστρας, ἡ τέχνη ὅμως τῆς Δοῦζε ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς μονόφωνον ἁρμονίαν βιολίου, ἥτις ἠρέμα καὶ γλυκὰ ἐκχεομένη ἐκπνέει εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός.

★

Τὸ δραματολόγιον τῆς ἰταλίδος καλλιτέχνιδος περιλαμβάνει κατὰ πρῶτον λόγον ἔργα τῆς ἐθνικῆς της φιλολογίας, οἷα εἶναι ἡ περίφημος « Cavalleria Rusticana » — τὸ δρᾶμα βεβαίως ὄχι τὸ γνωστὸν μελόδραμα — ἡ « Locandiera », « Le Vergine » τοῦ Μάρκου Πράγα, τοῦ ὁποίου τὸ κύριον πρόσωπον, ἡ Παυλίνα, διεπλάσθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν τεχνικὸν χαρακτῆρα τῆς Δοῦζε, καὶ « Tristi amori » τοῦ περιωνύμου ἰταλοῦ ποιητοῦ Ἰωσήπου Giacosa. Ἀλλὰ δὲν παραμελεῖ καὶ τὰ τοῦ συνήθους δραματολογίου τοῦ « Γαλλικοῦ θεάτρου » ἔργα, ἅτινα αἰωνίως ἐπὶ τῆς σκηνῆς πανηγυρικῶς παρελαύνουσι ὡς οἱ ἀπαραίτητοι πομπευτικοὶ ἵπποι τῶν ἐπισήμων θεαματικῶν παρατάξεων.

Ἡ «Φεδώρα», ἡ «Francillon», ἡ « Ὀδέττη», ἡ «Φερνάνδη», ἡ «Κυρία μὲ τὰς Καμελίας», τὸ «Divorçons», πάντα ταῦτα κατέστησαν πάγκοινα πλέον θεάματα, καὶ εἰς τὴν παράστασιν τῶν ἔργων τούτων κυρίως ζητοῦσιν ὅλαι αἱ σημεριναὶ Virtuose τῆς σκηνῆς νὰ ἐπιδείξωσι τὴν δύναμιν τῆς τέχνης των καὶ τὴν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἐμπειρίαν των.

Καὶ ὅμως ἡ Δοῦζε ἐκ τῶν πασιγνώστων αὐτῶν ἔργων κατορθοῖ νὰ ἀναπλάσῃ νέον κόσμον, ἄγνωστον μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὸν κόσμον τῆς ἰδίας αὐτῆς ψυχῆς, τῆς ἰδίας τοῦ βίου ἀντιλήψεως, τὸν ψυχικὸν κόσμον ἐν γένει τῆς εὐμεταβόλου γυναικός εἰς ἧς τὰ μυστήρια οὐδ' αὐτὸς ὁ ποιητὴς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐμβαθύνῃ καὶ μόνη ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἀποκαλύψῃ. Δὲν εἶναι δὲ ὑπερβολή, ἐὰν εἴπῃ τις ὅτι πρώτη καὶ μόνη ἀληθῶς ἡ Δοῦζε κατώρθωσε σαφῶς καὶ λεπτῶς νὰ διαπλάσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ζωντανὴν καὶ ἑνιαίαν εἰκόνα τῆς *γυναικείας φύσεως* μὲ ὅλην τὴν εὐαισθησίαν καὶ εὐπάθειαν τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν ἄκραν λεπτότητα τῶν νεύρων καὶ μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀποχρώσεων τοῦ αἰσθήματος.

Τὰ βίαια καὶ σφοδρὰ πάθη ἅτινα ὡς λαῖλαψ ἐπιπνέοντα καταλείπουσιν ὄπισθεν αὐτῶν τὸν μαρασμὸν καὶ τὴν καταστροφήν, τοιαῦτα πάθη ἀγνοεῖ ἡ Δοῦζε. Χαρακτῆρες, οἷοι εἶναι ὁ τῆς Μηδείας, τῆς Brunhild, τῆς Μεσσαλίνας καὶ τόσων ἄλλων ἐρωτομανῶν καὶ δοξομανῶν τραγικῶν ἡρωίδων δὲν ὑπάρχουσι δι' αὐτήν. Δὲν εἶναι ἱστορική τις ἡγεμονίς, ἀλλὰ *γυνὴ* πρὸ παντὸς ἥτις ἔζησε καὶ ὑπέφερεν, ἥτις σπουδαίως ἀντιλαμβάνεται τὸν βίον καὶ ἥτις γινώσκει ὅτι ὁ βίος εἶναι διηνεκὴς ἀγὼν καὶ ὀδύνη, γυνὴ τέλος αὐτομάρτυς. Ἡ ἀντίληψις αὕτη παρέχει εἰς αὐτὴν βαθεῖάν τινα ἀλλὰ καὶ γλυκεῖαν

Ὁ τάφος τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἐν Ἁγίᾳ Ἑλένῃ

μελαγχολίαν συγκινοῦσαν καὶ συναρπάζουσαν, ἀναμεμιγμένην δὲ καὶ μετά τινος κοπώσεως καὶ καμάτου ψυχικοῦ. Ἐν τῇ παραστάσει δὲ τοῦ ἔρωτος, τοῦ συναισθήματος ἐκείνου, ὅπερ σφοδρότερον συγκινεῖ τὴν γυναικείαν ψυχήν, καταφαίνεται κυρίως τὸ ἰδιάζον τοῦ τεχνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Δοῦζε. Ὁ ἔρως αὐτῆς δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς τὸ ὑπερφίαλον καὶ ἐπιτακτικὸν τῆς ὑψηλῆς κυρίας, ἥτις εὐδοκεῖ νὰ ἀνυψώσῃ εἰς ἑαυτὴν καὶ νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τὸν ἐρῶντα, οὔτε πρὸς τὸ τακερὸν πάθος τῶν αἰσθήσεων ἢ τὴν ἄσβεστον δίψαν καὶ τὸν φλέγοντα πόθον τῆς ἡδονῆς μὲ τὰ μεθυστικὰ δελεάσματα καὶ μὲ τὰς ἀνδρικῶς αὐθάδεις προκλήσεις. Εἰς τοιούτου εἴδους παράστασιν ἀσμενίζουσι μᾶλλον ἡ Βόλτερ καὶ ἡ Σάρα Μπερνάρ. Ἡ Δοῦζε ὅμως, ὅταν ἀγαπᾷ, καὶ ὡς Φεδώρα ἀκόμη, εἶνε πάντοτε ἡ ταπεινοτέρα καὶ ὑποδεεστέρα τοῦ ἀνδρός, ἀφοσιουμένη πρὸς αὐτόν, ὡς πρὸς τὸν δοτῆρα τῆς εὐτυχίας της, ὁλοψύχως καὶ μετ' ἀξιεράστου τρυφερότητος, πρὸς ὃν δειλῶς καὶ αἰδημόνως ἕλκεται μὲ μελαγχολικόν τι καὶ σχεδὸν παιδικὸν μειδίαμα. Ἡ γυνή, ὡς παρίσταται ὑπὸ τῆς Δοῦζε, δὲν εἶναι αὐτάρκης ὕπαρξις, δὲν δύναται νὰ εἶναι αὐτάρκης, ἀλλὰ ζῇ μόνον διὰ τοῦ ἀνδρός. Ἡ ἀγάπη αὐτοῦ εἶναι τὸ ζώπυρον τῆς ἰδίας αὐτῆς ὑπάρξεως, εἶναι ἡ θερμότης ἡ ζωογονοῦσα τὸν βίον της καὶ καθιστῶσα αὐτὸν πλούσιον καὶ ὑπερήφανον, ὑγιᾶ καὶ ἀσφαλῆ.

Καὶ παραδίδεται εἰς τὸν ἔρωτα ἡ Δοῦζε ὄχι μὲ τὸν παρθενικὸν τῦφον ἢ μὲ τὴν ἀσυνείδητον παιδικὴν ἁγνότητα, ὄχι μὲ τὸν σαρκικὸν πυρετὸν τῆς ἑταίρας ἢ μὲ τὴν συγκατανεύουσαν ἐπιείκειαν τῆς ὑπερηφάνου ἐπ' ἀρετῇ γυναικός. Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ὅλην τὴν κλίμακα τῶν γυναικείων τύπων, οἵτινες εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ εἰς ὅλα τὰ θέατρα τοῦ κόσμου αἰωνίως ἀναπαρίστανται ὑπὸ μεγάλων καὶ μικρῶν, ὑπὸ ἐπιφανῶν καὶ ἀσήμων ὑποκριτριῶν, ὡς ἑκάστη ἀντιλαμβάνεται καὶ ὡς δύναται νὰ διαπλάσῃ τούτους. Εἰς αὐτὴν ὅμως τὴν κλίμακα τῶν γυναικείων τύπων, εἰς τὰς αὐτὰς μάλιστα παραστάσεις ἡ Δοῦζε εἰσφέρει κάτι τι νέον, ὅπερ μέχρι τοῦδε οὐδαμῶς ἢ ὡς πάρεργον μόνον ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπῆρχε, καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ

τὸν γενικὸν τόνον τῆς τέχνης τῆς Δοῦζε καὶ προσδίδει αὐτὸ μόνον τὴν πλήρη σημασίαν εἰς τοὺς διαφόρους σκηνικοὺς χαρακτῆρας αὐτῆς. Τὸ κάτι τι δὲ αὐτὸ εἶναι αὐτὴ ἡ *ψυχή*, τὸ βαθύτατον ἐκεῖνο καὶ ἐνδόμυχον αἴσθημα τῆς γυναικείας ψυχῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστήριον ὅλον τῆς δυνάμεως τῆς Δοῦζε. Ἡ τέχνη αὐτῆς, κατ' ἐξοχὴν ψυχολογική, ἀπευθύνεται καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν καὶ ὄχι πρὸς τὰ νεῦρα. Δὲν θεωρεῖ σκοπὸν τῆς τέχνης της νὰ συγκλονήσῃ σφοδρῶς τὰ νεῦρα τῶν θεατῶν της διὰ τῆς ἀληθοῦς ἀναπαραστάσεως παθολογικῶν φαινομένων, οἷα εἶναι οἱ σπασμοὶ οἱ ὑστερικοί, ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου, βήξ, μανία, ἔκστασις ἡδονῆς καὶ ἄλλα παρόμοια, ἅτινα ἀποτελοῦσι κυρίως ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τέχνην τῶν ἄλλων ἡρωίδων τῆς σκηνῆς. Πάντα ταῦτα ἀποστέργει ἡ Δοῦζε ὡς γενικὰ ἐφόδια καὶ κοινὰ γνωρίσματα τῆς τέχνης τῶν ἠθοποιῶν ἑκατέρου τοῦ φύλου.

Ἡ Δοῦζε οὐδὲν ἄλλο ζητεῖ ἢ νὰ ἐκφράσῃ συναίσθημά τι, συγκίνησιν τῆς ψυχῆς κατέχουσαν ὁλόκληρον αὐτήν, μυστήριόν τι τῆς γυναικείας αὐτῆς φύσεως, τὸ ἰδιοφυὲς ἐν γένει τῆς *γυναικείας* φύσεως καὶ τὸν ἰδιαίτερον παλμὸν τῆς *γυναικείας* ψυχῆς.

*

Πᾶς ὅστις εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ παρακολουθήσῃ τὴν Δοῦζε εἰς πλείονας παραστάσεις αὐτῆς, κατανοεῖ εὐκόλως ὅτι τοὺς χαρακτῆράς της διαπλάττει κατ' αὐθαίρετόν τινα τρόπον. Τὸ κείμενον ὑποτάσσει εἰς ἑαυτὴν καὶ εἰς τὰ χείλη τῆς Δοῦζε λαμβάνει νέαν σημασίαν. Ἐκ τῶν γραπτῶν λέξεων ἀναλάμπει νέος χαρακτήρ, οἷον πολλάκις δὲν ἤθελε ἢ δὲν ἠδύνατο ὁ ποιητὴς νὰ διαπλάσῃ, χαρακτὴρ βαθύτερος καὶ μᾶλλον συνᾴδων πρὸς τὴν γυναικείαν φύσιν. Οἱ γυναικεῖοι τύποι τῆς Δοῦζε ἀπεικονίζουσι πιστότερον καὶ βαθύτερον τὴν *γυναῖκα* ἢ τὰ γυναικεῖα πρόσωπα τοῦ Σαρδοῦ καὶ τοῦ Ibsen· ὁ χαρακτὴρ τῆς γυναικός, οἷος ὑπὸ τῆς καλλιτέχνιδος ἀπεικονίζεται, εἶναι ἁπλούστερος τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ περιγραφομένου ἀλλὰ καὶ ἐμφορεῖται μείζονος ψυχικοῦ μεγαλείου.

Ἡ «Φερνάνδη» καὶ ἡ «Ὀδέττη» τοῦ Σαρδοῦ εἶναι ἐκ τῶν συνηθέστερον διδομένων δραμάτων καὶ μετὰ στοργῆς ἰδιαιτέρας ὑποδύονται αἱ μᾶλλον πεφημισμέναι ἠθοποιοὶ τὸ πρωταγωνιστοῦν πρόσωπον ἑκατέρου δράματος.

Ἡ Κλοτίλδη ἐν τῇ Φερνάνδῃ καὶ ἡ Ὀδέττη ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι εἶναι κοινοί, χυδαῖοι σχεδὸν γυναικεῖοι χαρακτῆρες, ἐστερημένοι παντὸς εὐγενεστέρου αἰσθήματος. Ἡ Κλοτίλδη, χήρα πλουσία, ἐκδικεῖται τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἐραστοῦ της, νέου ἐξ εὐγενοῦς οἴκου καταγομένου, ὑποθάλπουσα τὸν νέον αὐτοῦ ἔρωτα πρὸς νεάνιδα ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἀπάρθενον καὶ τὸν παρορμᾷ νὰ συνδεθῇ μετ' αὐτῆς διὰ τοῦ γάμου. Θριαμβευτικῶς δὲ ἔπειτα ἀναγγέλλει εἰς αὐτόν, ὁποία εἶναι ἡ γυνὴ ἡ φέρουσα νῦν τὸ ὑπερήφανον ὄνομά του.

Ἡ Ὀδέττη συλλαμβάνεται μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της ἐπ' αὐτοφώρῳ ὑπὸ τοῦ συζύγου της καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ μαρτύρων ἀποπέμπεται τῆς οἰκίας. Διὰ τοῦ ἀσέμνου δὲ βίου της, τὸν ὁποῖον μετὰ ταῦτα διάγει εἰς τὸ φανερόν, ἀτιμάζει τοῦ ἀνδρός της τὸ ὄνομα καὶ τὸ στῖγμα αὐτὸ τὸ ὁποῖον προσάπτει εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς οἰκογένειαν καθιστᾷ ἀδύνατον τῆς ἐν ὥρᾳ γάμου πλέον θυγατρός της τὴν ἀποκατάστασιν. Ἀποφασίζει ἕνεκα τούτου ὁ σύζυγός της νὰ ἐξαγοράσῃ παρ' αὐτῆς τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα ἀντὶ ἁδρῶν χρημάτων. Δέχεται καὶ ζητεῖ μίαν μόνην χάριν, ἅπαξ μόνον νὰ ἴδῃ τὴν θυγατέρα της. Καὶ ἡ χάρις αὕτη παραχωρεῖται εἰς τὴν Ὀδέττην, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ ἀποκαλύψῃ εἰς τὸ τέκνον της τὴν ἀληθῆ της ἰδιότητα. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν δὲ αὐτὴν τῆς θυγατρός της ῥίπτεται εἰς τὰ κύματα ἐν ὑστερικῇ αὐτοκαταφρονήσει καὶ αὐτοβδελυγμίᾳ.

Πόσον διάφορος ὅμως εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς Δοῦζε διαμόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος τῆς Κλοτίλδης καὶ τῆς Ὀδέττης; Πόσον βαθυτέρα καὶ ψυχολογικωτέρα ἡ ἀντίληψις αὐτῆς;

*

Ἤρεμος καὶ ἀπέριττος τοὺς τρόπους καὶ τὴν περιβολήν, τύπος εὐγενῶς ἀνατεθραμμένης κυρίας ἡ Κλοτίλδη — ὡς παρίσταται ὑπὸ τῆς Δοῦζε — παρέχει τὴν ἐντύπωσιν ἀγαθῆς γυναικός, ἥτις ὑπῆρξεν εὐδαίμων ἐν τῷ βίῳ της καὶ ἥτις ἐν ἑαυτῇ καὶ μόνῃ φέρει ὅλον τὸν θησαυρὸν τῆς εὐτυχίας της. Ὡς τοιαύτη μεταβαίνει εἰς τὸ ὄχι ἀμέμπτου ἁγνότητος ἐνδιαίτημα νὰ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῆς νέας κόρης, τῆς ἀντιπάλου, ἣν ὀλίγον ἔλειψε νὰ κατασυντρίψῃ τυχαίως ὑπὸ τοὺς τροχοὺς τῆς ἁμάξης της. Ὑποδέχεται δὲ κατόπιν αὐτὴν ἐν τῷ ἰδίῳ της οἴκῳ μετὰ ἀξιεράστου οἰκειότητος, μετὰ εἰλικρινοῦς, ἐγκαρδίου καὶ ἀληθῶς κατανυκτικῆς εὐπροσηγορίας, ὥστε ἡ σκηνὴ αὕτη, ἥτις συνήθως ἀπαρατήρητος παρέρχεται, καθίσταται ὑπὸ τῆς Δοῦζε ἀληθῶς μία τῶν συγκινητικωτέρων σκηνῶν τῆς «Φερνάνδης». Ὁ ἐραστὴς ἐπανέρχεται ἀπὸ τοῦ ταξειδίου, διὰ δόλου δέ, ἐξεγείρουσα αὕτη καὶ τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ ὑπερηφάνειαν, ἐξαναγκάζει αὐτὸν νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τοῦ ταξειδίου του καὶ νὰ ἐξομολογήσῃ, ὅτι ἐσβέσθη πλέον ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως καὶ ὅτι ἄλλην ἀγαπᾷ. Καὶ ἡ ἄλλη αὐτὴ εἶναι ἡ Φερνάνδη, ἡ γνωστὴ εἰς αὐτὴν νεᾶνις.

Ἀπέρχεται πρὸς συνάντησίν της καὶ ἐπιστρέφει μετ' ὀλίγον πάλιν εἰς τὸν οἶκον τῆς Κλοτίλδης. Τὴν ἐπιστροφήν του ταύτην ἐκλαμβάνει ἡ Κλοτίλδη, ὡς μετάνοιαν, ὡς ἐπάνοδον εἰς τὸν ἔρωτά της. Ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτοῦ τὸ πρόσωπον τῆς Κλοτίλδης καταυγάζεται ὑπὸ ἱλαροῦ φωτὸς χαρᾶς ἐκπεμπομένου ἐκ τῶν μυχιαιτάτων τῆς ψυχῆς της καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς τρέμει ὅλον ὑπὸ τῆς συγκινήσεως καὶ τοῦ πάθους. Εἶναι ἀδύνατον δὲ νὰ περιγράψῃ τις τὸν τρόπον δι' οὗ σιωπηρῶς, ἄνευ λέξεων, ἐκφράζει ἡ Δοῦζε τὸ αἴσθημα αὐτὸ τὸ κατέχον τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ψυχήν της. Καὶ ὅταν ὁ ἐραστής της διαλύῃ πᾶσαν ἀμφιβολίαν αὐτῆς, κύπτει νὰ λάβῃ τὴν χεῖρά του ὡς ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀσπασθῇ αὐτήν. Τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κατεφρόνησε τὸν ἔρωτά της ἀπαξιοῖ νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὸ πρόσωπον. Τὴν χεῖρα ὅμως αὐτοῦ, ἥτις τοσάκις τρυφερῶς τὴν ἐθώπευσε δὲν παύει νὰ ἀγαπᾷ καὶ ἁβρῶς προσψαύει, ὡς ἐνθύμιον τῆς προτέρας εὐδαιμονίας της.

Μετὰ τὸν γάμον δὲ τοῦ ἐραστοῦ της μὲ τὴν διεφθαρμένην ἐκείνην νεάνιδα εἰσδύει ἑσπέραν τινὰ ἀπαρατήρητος ἡ Κλοτίλδη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Αἰφνιδίως ἐμφανιζομένη ἵσταται πρὸ τῆς θύρας τοῦ δωματίου του ὅπου εὑρίσκει αὐτὸν μόνον. Ἀνέκφραστος δὲ εἶναι ἡ ἐρωτική, ἡ ψυχοφθόρος ὀδύνη, ἥτις σιωπηρῶς ἐκδηλοῦται ἐν τῇ στάσει αὐτῆς καὶ ἐν τῷ βλέμματι. Καὶ εἰς τὴν θέαν τοῦ πρώην ἐραστοῦ της λησμονεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς της. Μόνον δὲ ὅταν ἐκεῖνος μὲ ἀπότομον τρόπον ζητεῖ νὰ ἀποδιώξῃ αὐτὴν τοῦ οἴκου της τότε αἰσθάνεται ὅλην τὴν ὀδύνην τῆς πληγῆς της καὶ ἀποκαλύπτει εἰς αὐτὸν **ὁποία** εἶναι ἡ σύζυγός του.

*

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀντιλαμβάνεται ἡ Δοῦζε καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς «Ὀδέττης». Ἐρᾶται καὶ δέχεται τὸν ἐραστήν της ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς οἰκίᾳ. Τὴν στιγμὴν δέ, καθ' ἣν ἑτοιμάζεται νὰ ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἐραστοῦ της, ἐμφανίζεται αἴφνης ὁ σύζυγος αὐτῆς ἐπιθέτων τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῶν ὤμων της. Συλληφθεῖσα δὲ ἐπ' αὐτοφώρῳ συσπειροῦται δειλῶς ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ ἀνδρός της καὶ ζαρωμένη, μικρά, ὑποτραυλίζει περιδεῶς συγκεχυμένα καὶ ἀσυνάρτητα. Ὅταν ὅμως ὁ σύζυγος ἀγροίκως ζητῇ ἐν μέσῳ τῆς νυκτὸς νὰ τὴν ἀποπέμψῃ ἡμίγυμνον σχεδὸν τοῦ οἴκου, καὶ ἀπαγορεύει εἰς αὐτὴν πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὸ τέκνον της, ἐξεγείρονται τότε ὑπὸ τῆς θανασίμου ὕβρεως τὰ γυναικεῖα ἔνστικτα καὶ αἰφνιδίως τὸ σῶμά της ἀνατινάσσεται πρὸς τὰ ἄνω καὶ λαμβάνει ὑψιτενῆ καὶ ὑπερήφανον στάσιν. Μὲ φωνὴν δὲ βραχνὴν καὶ ἀγρίαν, ὡς ἡ φωνὴ ζῴου ἀμυνομένου ὑπὲρ τῆς ζωῆς του, μίαν μόνον λέξιν πρὸς τὸν ἄνδρα της ἀποστομίζει, μίαν ὕβριν — lâche — καὶ ἀπέρχεται.

Μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν ἐπανευρίσκομεν τὴν Ὀδέττην ἐν χαρτοπαικτικῇ αἰθούσῃ. Ὡς παρίσταται ὅμως ὑπὸ τῆς Δοῦζε αὕτη δὲν εἶναι ἡ συνήθης ἑταίρα ἡ κοινὴ Cocotte· ἀλλὰ ἰσχνή τις καὶ πρωΐμως γεγηρακυῖα ἀπογοητευμένη γυνή, ἣν ἀναζητεῖ ὁ σύζυγός της διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ ἀντὶ χρημάτων τὸ ὄνομά του. Ἀνεξιτήλως ἐγκεχαραγμένη φαίνεται ἡ ἐντύπωσις τῆς προσγενομένης εἰς αὐτὴν ὕβρεως, καὶ τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ φέρει τὸν τύπον γυναικὸς εἰς τὰ καίρια τρωθείσης. Δεικνύει δὲ καὶ πρὸς τὸν σύζυγόν της καὶ πρὸς ἑαυτὴν ψυχρὰν καὶ μεστὴν ψυχικῆς κοπώσεως ἀδιαφορίαν. Ἀλλ' ἡ φωνή της ἔχει τι τὸ ἄγριον καὶ παράχορδον καὶ πνίγεται ὑπὸ ἐσωτερικῆς τινος σπασμωδικῆς ἀγανακτήσεως.

Καὶ ἔπειτα ἔρχεται τὸ σπουδαιότερον μέρος αὐτῆς, ἡ μετὰ τῆς θυγατρὸς συνάντησις κατὰ τὴν τελευταίαν πρᾶξιν. Ἔχουσα τὴν ὄψιν καὶ τὴν περιβολὴν χήρας καταπεπονημένης ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς δυστυχίας ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς μὲ τὴν τραχεῖαν ἐκείνην διηνεκῆ ἔκφρασιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ προχωρεῖ μὲ ταχὺ μὲν ἀλλ' ἀνήσυχον καὶ ἀβέβαιον βῆμα. Αἴφνης ὅμως ἵσταται πρὸ τῆς θυγατρός της, καὶ ὑπὸ τῆς θέας τῆς δροσερᾶς καὶ ἁγνῆς παρθένου πτοεῖται, σταματᾷ καὶ μὲ δειλὴν καὶ γωνιώδη κίνησιν συστέλλει τὸ σῶμά της καὶ συγκεντροῦται ἐν ἑαυτῇ. Ὅπως δὲ ἡ ὁμιλία της ἔχει τι τὸ ἀβέβαιον καὶ δειλὸν οὕτω καὶ ἡ στάσις της. Τοὺς ὤμους ἔχει πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένους, τὸν τράχηλον κάμπτει μετ' ἀνεκφράστου τινὸς ἀμηχανίας καὶ ταραχῆς, καὶ τὰς ἰσχνὰς καὶ ἀνησύχους χεῖρας, τὰς αὐτομάτως ἑλκομένας πρὸς τὴν θυγατέρα της διὰ τῆς βίας συγκρατεῖ καὶ συμπιέζει ἐπὶ τοῦ σώματος. Ἡ δὲ κόρη ἀνασκαλεύει ὅλας τὰς ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς της ἡλικίας καὶ ὁμιλεῖ μετὰ στοργῆς περὶ τῆς μητρός της τῆς «μακαρίτιδος». Καὶ ἡ ἀφήγησις αὕτη τῆς θυγατρὸς ἐξεγείρει ἐκ τῶν μυχιαιτάτων τῆς ψυχῆς τῆς Ὀδέττης καὶ τοῦ συζύγου της αἰσθήματα, ἅτινα δὲν εἶχόν ποτε γνωρίσει, ἐφ' ὅσον χρόνον συνέζων, καὶ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀμφοτέρων φέρει. Μὲ τρεμούσας δὲ χεῖρας περιβάλλει ἔπειτα ἡ Ὀδέττη τὴν θυγατέρα της μὲ τὴν ἔκφρασιν ἐκείνην τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ προσώπου, ἥτις δὲν περιγράφεται οὔτε δύναται νὰ τὴν μιμηθῇ τις καὶ τὴν ὁποίαν ἔχει μόνον ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἥτις ὑπῆρξέ ποτε μήτηρ. Καὶ εἰς τὴν θέαν τῆς θυγατρός της ἐντρυφᾷ μὲ ἀκόρεστον ἡδονήν, τὴν θωπεύει, τὴν παρατηρεῖ καὶ ἐξετάζει, τανύει τὰ τρίχαπτα τοῦ φορέματός της καὶ δὲν ἀποκάμνει προσβλέπουσα τὸ ἀγαπητὸν τοῦτο σῶμα τῆς θυγατρός. Καὶ αἴφνης μεταπίπτει εἰς ἀπόλυτον ἠρεμίαν ὡς ἰαθεῖσα τῶν πόνων καὶ τῆς ὀδύνης της. Παρερχομένη δὲ πρὸ τοῦ συζύγου της ἀποπειρᾶται κρυφίως νὰ λάβῃ τὴν χεῖρά του καὶ ἀσπασθῇ αὐτήν. Καὶ μὴ δυναμένη πλέον νὰ συγκρατήσῃ ἑαυτὴν ἐξορμᾷ ἀκατάσχετος.

*

Ἡ Ὀδέττη καὶ ἡ Κλοτίλδη («Φερνάνδη») εἶναι δύο ἐκ τῶν δυσχερεστέρων τύπων ἀλλὰ καὶ προσφιλεστέρων εἰς τὴν Δοῦζε. Ὄχι ὅμως καὶ ἡ «Francillon», ἡ Κυπριανὴ (Divorçons) καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Κυρία μὲ τὰς Καμελίας. Ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐθυμία τῆς Δοῦζε δὲν ἔχει τι τὸ θορυβῶδες καὶ αὔθαδες, ἀλλ' εἶναι σιωπηρά, ἔνδον στρεφομένη. Ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς εἶναι σοβαρός, ὡς ὁ βίος, καὶ ἡ τέχνη ἡ ἀληθῶς μεγάλη τέχνη, ἡ ἀρεσκομένη συνήθως καὶ εἰς τὰ μεγάλα τοῦ βίου προβλήματα. Ἡ δύναμις δὲ αὐτῆς ἐκδηλοῦται κυρίως ἐν τῇ παραστάσει προσώπων, ὧν τὸν βίον τὰ σκότη τοῦ μοιραίου καὶ τοῦ **πεπρωμένου** περιβάλλουσι. Καὶ τοιοῦτον εἶναι καὶ ἡ «Φεδώρα» τοῦ Σαρδοῦ.

Ἡ εὐγενής, ὡραία καὶ ὥριμος αὕτη γυνή, εἰς τῆς ὁποίας τὸν οἶκον κομίζουσι τὸν μνηστῆρα δολοφονηθέντα, δὲν μεταβάλλεται εἰς μαινάδα, ὡς συνειθίζουσιν αἱ ἄλλαι ἠθοποιοί. Ὅταν ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ἐν τῇ δευτέρᾳ πράξει ἔχει πλήρη ἠρεμίαν τῶν τρόπων, εἶναι ψυχρὰ καὶ ἥσυχος Κυρία τῆς μεγάλης κοινωνίας. Ἡ καταστροφὴ τοῦ δολοφόνου τοῦ μνηστῆρός της εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ βίου της, ἡ μόνη πρᾶξις ἣν ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ. Καὶ διασῴζει τὴν ἠρεμίαν αὐτῆς διότι τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ὡς πᾶσαν ἄλλην τοῦ βίου πρᾶξιν, θεωρεῖ φυσικήν, αὐτονόητον.

Ἡ Δοῦζε ἔχει πολλὰ μέρη ὅπου διαπράττει τὸ κακόν, φαίνεται ὅμως ἐκτελοῦσα τοῦτο οὐχὶ ἐξ

ἐμφύτου μοχθηρίας, ἀλλὰ βιαζομένη ὑπὸ ἀδυσωπήτου τινὸς ἀνάγκης. Ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς γυναῖκα εἰς τὰ καίρια τρωθεῖσαν καὶ ἣν ἡ ἐνδόμυχος καὶ καυστικὴ ὀδύνη ὠθεῖ εἰς πράξεις, αἵτινες εἶναι αἱματηραί, ὀδυνηραὶ καὶ σκοτειναὶ ὡς ἡ ψυχή της αὐτή. Καὶ διὰ τοῦτο παραμένει πάντοτε ἥσυχος, διότι θεωρεῖ ταύτας φυσικὸν καὶ ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμα, ὡς ἀναγκαίαν ἐξωτερίκευσιν τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως τῆς ψυχῆς. Οὕτω καὶ χαρακτηρίζει καὶ αἰτιολογεῖ τὴν βδελυρὰν πρᾶξιν τῆς Κλοτίλδης, ἐν τῇ Φεδώρα ὅμως κυρίως κατορθώνει μετ' ἀνυπερβλήτου δυνάμεως νὰ διατυπώσῃ τὴν παγετώδη νάρκην τῆς γυναικείας ψυχῆς, τὴν παρακολουθοῦσαν εἰς δεινήν τινα ὕβριν καὶ προσβολήν, καὶ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἀνάγκην τοῦ κακοῦ.

Ἡ Φεδώρα διὰ τοῦ φόνου τοῦ μνηστῆρός της ἀπεμονώθη καὶ ἀπεστερήθη τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς. Χεὶρ δολοφόνος συνέτριψε καὶ κατέστρεψε τὸν βίον της τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς εὐδαιμονίας. Ἡ προσβολὴ αὕτη ἀπαιτεῖ ἐκδίκησιν. Ἡ Φεδώρα ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν ἀριστοκρατικῶν, ἥτις συνειθίζει νὰ ἀποδίδῃ κακὸν ἀντὶ κακοῦ καὶ καλὸν ἀντὶ καλοῦ. Ὁ φονεὺς δι' αὐτὴν εἶναι ὅλως ξένος, ὅν ἀδιάφορον καὶ ἡ καταστροφή του εἶναι ἁπλῆ ἐκτέλεσις δικαιοσύνης. Αὕτη εἶναι ἡ τῆς Δοῦζε ψυχολογικὴ ἑρμηνεία τοῦ κακοῦ, ἡ ψυχολογικὴ ἑρμηνεία τοῦ γυναικείου ἐγκλήματος.

Καὶ αἴφνης κατὰ τὴν τελευταίαν πρᾶξιν νέα τῶν πραγμάτων μετατροπή. Ἡ Φεδώρα ἀγαπᾷ ἐκεῖνον τὸ ὁποῖον καταδιώκει λυσσωδῶς ὡς δολοφόνον τῆς εὐτυχίας της, καὶ παρ' αὐτοῦ μανθάνει ὅτι ὁ μνηστήρ της ἦτο ἀπατεὼν ἐξαπατήσας καὶ αὐτὴν καὶ ἐκεῖνον. Αἰσθάνεται ὅτι τώρα πρῶτον ἀντικρύζει τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν τοῦ βίου, καθ' ἣν στιγμὴν ὄργανα τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας ἐνεδρεύουσιν ἐκτὸς τοῦ οἴκου της νὰ συλλάβωσι τὸν ἐραστήν της, τὸν καταπροδοθέντα ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας. Καὶ μετανοοῦσα περισφίγγει αὐτὸν περιδεὴς καὶ ὑποτρέμουσα, καὶ τὸν θωπεύει μετὰ ἀληθῶς ἀνεκφράστου τρυφερότητος. Καὶ ὁτὲ μὲν μὲ τὴν ἀμηχανίαν παιδίου, ὁτὲ δὲ μὲ τὴν ἐγκάρδιον καὶ προστατευτικὴν στοργὴν μητρὸς προσπαθεῖ χάριν τῆς σωτηρίας του νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ μείνῃ ἐν τῷ οἴκῳ της, προσείουσα τὸ δέλεαρ τοῦ ἔρωτος, τοῦ ἔρωτος μιᾶς νυκτός.

*

Ἡ τέχνη τῆς Ἐλεονόρας Δοῦζε δὲν εἶναι διαλεκτικὴ ὡς εἶναι ἡ ποίησις τοῦ Ibsen καὶ τοῦ Σαρδοῦ. Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν λάμψιν καὶ εἰς τὰς λεπτὰς σοφιστείας ὀλίγον προσέχει. Δὲν εἶναι τῆς πραγματικῆς λεγομένης σχολῆς—Realist,—ἐξ ἐκείνων αἵτινες ποικίλας παθολογικὰς λεπτομερείας καὶ διαφόρους μικρὰς ἐκφάνσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ, πραγματικοῦ βίου συνάπτουσιν εἰς ἓν ψηφιδωτὸν χαρακτῆρος. Ἡ Δοῦζε εἶναι κατ' ἐξοχὴν ψυχολόγος, καὶ τοὺς χαρακτῆρας αὐτῆς διαπλάττει ἐκ τοῦ μυχιαιτάτου τῆς ψυχῆς της αἰσθήματος, ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ἐνστίκτου, τοῦ γυναικείου ἐνστίκτου, τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ βεβαίου πάντοτε. Εἶναι ἀληθὴς εἰς ἀνυπέρβλητον βαθμόν, ὄχι ὅμως καὶ ἀντικειμενικῶς ἀληθής, ἄλλοτε ἄλλως, διαφέρουσα κατὰ τὰς διαφόρους παραστάσεις. Ἡ Δοῦζε εἶναι ἀληθὴς ὡς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἔχει τὸ θάρρος καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν νὰ ἐμφανίζηται πάντοτε τοιοῦτος, οἷος ἐκ φύσεως καὶ ἐκ χαρακτῆρος εἶναι. Διὰ τοῦτο ἀποστέργει καὶ τοὺς παντοδαποὺς μετασχηματισμούς, καὶ ἀρκεῖται μόνον εἰς τὰς ὀλίγας γενικὰς γραμμὰς τῆς ἰδιοφυΐας της. Ἐν τῇ ἁπλότητι ταύτῃ τῆς τέχνης ὑπάρχει βεβαίως καὶ κίνδυνός τις, ὁ κίνδυνος τῆς μονοτονίας, τὸν ὁποῖον δυσκόλως θὰ κατώρθου νὰ ἀποφύγῃ, ἐὰν δὲν εἶχε τοιαύτην παλμώδη ψυχὴν καὶ τοιοῦτον βάθος αἰσθήματος

Ἡ Δοῦζε εἶναι ψυχολόγος κατὰ τὰς περὶ τέχνης ἰδέας τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Σῖλερ, ψυχολόγος «intuitif» κατὰ τὰς θεωρίας εἰς τὰς ὁποίας ἐνασμενίζουσιν οἱ περὶ τὸν Rod καὶ τὸν Bourget μυθιστοριογράφοι, ὧν τὸ μυστήριον τῆς τέχνης συγκεφαλαιοῦται ἐν τοῖς ἑξῆς· «regarder en soi non pour se connaitre ni s' aimer, mais pour connâitre et aimer les autres· chercher dans le microcosme de son coeur le jeu du coeur humain· partir de là pour aller plus loin que soi, parce qu' en soi, qoiqu' on dise, se réfléchit le monde.» (Rod. Les trois coeurs).

Ἡ ψυχὴ μόνη σημαίνει τι, αὐτὴ μόνη ὑπάρχει καὶ μόνον δι' αὐτῆς τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἀποκτῶσι σημασίαν τινά. «L' homme nait et vit dans les pensées» λέγει καὶ ὁ Amaury ἐν τῇ «Volupté.»

Διὰ τοῦτο καὶ οἱ γυναικεῖοι τύποι τοὺς ὁποίους διαπλάττει ἡ Δοῦζε ἔχουσιν ἀδιάσπαστόν τινα ἑνότητα τοῦ χαρακτῆρος. Εἶναι αἱ διάφοροι ἀποχρώσεις ἀρτίας καὶ συγκεκροτημένης γυναικός, πεπειραμένης γυναικός, ἥτις ὅμως ἀνεξιτήλως φέρει ἐγκεχαραγμένην τὴν σφραγῖδα τῆς τραγῳδίας τοῦ γυναικείου βίου. Καὶ τὸ τραγικὸν αὐτὸ μέρος τοῦ γυναικείου βίου ἐνσαρκοῦται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ἐλεονόρας Δοῦζε.

Δὲν ἁπλοποιεῖ δὲ μόνον πᾶν ὅ,τι ἡ θεία πνοὴ τῆς τέχνης αὐτῆς προσψαύσει, ἀλλὰ καὶ ἐξευγενίζει. Οὕτω δὲ πᾶσαι αἱ δραματικαὶ μορφαὶ τὰς ὁποίας αὐτὴ διεμόρφωσε, δρῶσι πάντοτε κατά τινα ἀρχὴν ἀπορρέουσαν ἐκ τῆς ἑνότητος τῆς γυναικείας αὐτῶν φύσεως. Καὶ ὅταν ἀκόμη μισῶσι, καταδιώκωσι, κακοποιῶσι ὑπάρχει πάντοτε ἡ αὐτὴ ψυχολογικὴ αἰτιολογία. Ἐκδικοῦσι δηλ. ὕβριν, ὁποίαν οὐδέποτε συγχωρεῖ ἡ ἀληθὴς γυνή, τιμωροῦσι προσβολὴν ἐγγίζουσαν τὰ ἱερὰ καὶ ὅσια τῆς *γυναικείας φύσεως*. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκτελοῦσι πάντα ταῦτα ἄνευ πάθους θεατρικοῦ, ἄνευ τραγικῶν σχημάτων καὶ φωνῶν ἀλλὰ μετὰ σκυθρωπῆς τινος ἠρεμίας, μετὰ ἡσύχου πεποιθήσεως, μεθ' ἧς συνήθως πᾶς ἄρτιος χαρακτὴρ φέρει τὸ πεπρωμένον καὶ ἐκτελεῖ τὸ μοιραῖον.

*

Ἔκτακτος εἶναι ἡ τεχνικὴ ἐκτέλεσις τῆς Δοῦζε, ἁπλούστατον δὲ τὸ περιεχόμενον τῆς τέχνης της.

Μελαγχολία καὶ εὐγένεια—noblesse—. Αὐτὸ εἶναι τὸ γενικὸν γνώρισμα τῆς γυναικείας ἰδιοφυΐας τῆς Δοῦζε. Ἡ δύναμις τῆς τέχνης της συγκεντροῦται εἰς ἕνα καὶ μόνον τόνον, εἰς μυρίας καὶ ποικίλας ἀποχρώσεις πολλαπλασιαζόμενον· καὶ ὁ τόνος αὐτὸς εἶναι τὸ *αἴσθημα*, τὸ ἐνδόμυχον τῆς ψυχῆς αἴσθημα.

Ἡ Δοῦζε εἶναι ἡ μεγαλοφυΐα τῆς καρδίας· ἄρα ἡ ἐπὶ τῆς σκηνῆς γυναικεία μεγαλοφυΐα.

Θ. Σ. ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

ὑπὸ Ἑρρ. Μύργερ, κατὰ μετάφρ. Ἐ. Δ. Ῥοΐδου

Ο ΓΕΡΩΝ ΑΛΛΟΤΙΝΟΣ [1])

Τὴν πρώτην Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 184... νεανίσκος φέρων τὸ ὄνομα Ὀκταβίου ἦλθε νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς δωμάτιον τὸ ὁποῖον εἶχε συμφωνήσει εἰς οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Πυργοβέρνης. Ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ ἦτο τόσον ἀγαθή, ὥστε ὁ θυρωρὸς ἐθεώρησε περιττὸν τὸν κόπον νὰ μεταβῇ νὰ ζητήσῃ πληροφορίας εἰς τὸ παλαιόν του οἴκημα, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὴν φοιτητικὴν συνοικίαν συνήθειαν.

Τὸ δωμάτιον τοῦ Ὀκταβίου ἦτο εἰς τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον πάτωμα καὶ τόσον χαμηλόν, ὥστε ἄνθρωπος κάπως μεγάλου ἀναστήματος θὰ ἠναγκάζετο ἢ νὰ κύψῃ ἢ ν' ἀφαιρέσῃ τὸν πῖλόν του. Τὸ ἓν τῶν παραθύρων ἔβλεπεν εἰς μικρὰν αὐλήν, πέραν τῆς ὁποίας διεκρίνοντο τὰ ὑψώματα τῆς Μονμάρτρης, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸν κῆπον παρθενοτροφείου.

Ὁ Ὀκτάβιος ἠσχολήθη τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν πραγμάτων του, ἥτις δὲν ἦτο πολύπλοκος ἐργασία, διότι ταῦτα περιωρίζοντο εἰς τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα, τὰ τόσον ὀλίγα, ὥστε ὁ θυρωρὸς μετενόησε σχεδὸν διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην του.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς διευθετήσεως ἔκυψεν εἰς τὸ παράθυρον διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ποιὸν τοῦ πανοράματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἄσχημον. Στρέψας ἔπειτα τὸ βλέμμα εἰς τὰ πλησιέστερα παρετήρησεν εἰς τὸν ἀντικρυνὸν ἐξώστην μικρὸν γερόντιον περιποιούμενον δενδρύλλια τινὰ φυτευμένα εἰς κιβώτια, διὰ τῶν ὁποίων εἶχε κατορθώσει, ὡς ἡ Σεμίραμις, νὰ σχηματίσῃ εἶδος κρεμαστοῦ κήπου. Ὁ γείτων οὗτος, ἀφοῦ παρετήρησε ἐπί τινας στιγμὰς τὸν Ὀκτάβιον, τὸν ἐχαιρέτησεν ἀφαιρέσας τὸν σκεπάζοντα τὴν κατάλευκον ἤδη κεφαλήν του μάλλινον σκοῦφον, λέγων εἰς αὐτὸν μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης.

— Σᾶς εὔχομαι καλόγουρην τὴν νέαν σας κατοικίαν.

Ὁ Ὀκτάβιος, καίτοι ὀλίγον ἐκπλαγείς, ἀντεχαιρέτησε καὶ ηὐχαρίστησε διὰ τὴν εὐχήν, ἔπειτα κατέβη νὰ γευματίσῃ.

Καταθέτων τὸ κλειδίον τοῦ οἰκήματός του εἰς τοῦ θυρωροῦ εἰδοποιήθη παρὰ τούτου, ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην ἐπεκράτει ἡ συνήθεια νὰ ἐπιστρέφωσιν οἱ ἐνοικιασταὶ δωματίων πρὸ τοῦ μεσονυκτίου, οἱ δὲ παραβαίνοντες τὸν κανόνα κατεδικάζοντο εἰς πληρωμὴν προστίμου.

Εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην ἀπήντησεν ὁ Ὀκτάβιος ὅτι ὄχι μόνον ἐσυνείθιζε νὰ ἐπιστρέφῃ ἐνωρίς, ἀλλὰ καὶ σπανίως ἐξήρχετο τὸ ἑσπέρας.

Ὁ θυρωρὸς εἶχε νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν νεανίσκον καὶ ἄλλο τι τόσον δυσέκφραστον, ὥστε ἐδυσκολεύθη οὗτος νὰ ἐννοήσῃ ὅτι διὰ παντοίων περιφράσεων καὶ ἐπιφυλάξεων παρείχετο μὲν εἰς αὐτὸν ἡ ἄδεια νὰ δέχεται εἰς τὸ δωμάτιόν του κυρίας, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ ἦναι αὗται σεμναὶ καὶ εὐπρεπεῖς, διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζωνται οἱ ἄλλοι ἐνοικιασταί, οἵτινες ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἀξιότιμοι συνταξιοῦχοι ἢ φιλήσυχοι οἰκογενειάρχαι. Καὶ εἰς ταῦτα ἀπεκρίθη μειδιάσας ὁ Ὀκτάβιος ὅτι ὀλίγας θὰ ἐδέχετο ἐπισκέψεις καὶ κάμμίαν γυναῖκα.

Ἐπιστρέψας ἀμέσως μετὰ τὸ γεῦμα ἐμελέτησε μέχρι τῆς δωδεκάτης καὶ ἔπειτα κατεκλίθη. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐξῆλθεν εἰς τὰς δέκα Π. Μ., ἐπέστρεψεν εἰς τὰς τέσσαρας, ἐξῆλθε πάλιν εἰς τὰς ἕξ, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς ἑπτά, ἐπέρασε τὴν ἑσπέραν μὲ τὰ βιβλία του καὶ κατεκλίθη κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν.

Τὸ αὐτὸ ἐξηκολούθησεν ἔκτοτε νὰ πράττῃ μὲ ἀκρίβειαν χρονομέτρου. Ἑκάστην πρωίαν ἔβλεπεν εἰς τὸν ἀντικρινὸν ἐξώστην τὸν γέροντα γείτονά του ποτίζοντα ἢ κλαδεύοντα καὶ ἀντήλλασσε μὲ αὐτὸν ὀλίγας λέξεις περὶ βροχῆς ἢ καλοκαιρίας. Ἐπὶ ἕνα ὅλον μῆνα οὔτε ἐπίσκεψιν ἐδέχθη οὔτε ἔλαβεν ἐπιστολὴν κάμμίαν, ἡ δὲ τοιαύτη ἐντελὴς ἀπομόνωσις εἰκοσαετοῦς νεανίου κατήντησε νὰ φαίνεται ὕποπτος εἰς τὸν θυρωρόν.

Ἡ ἱστορία ἐν τούτοις τοῦ Ὀκταβίου ἦτο ἁπλουστάτη. Ὁ πατήρ του ἦτο μικρέμπορος ἀπολέσας εἰς μίαν ἡμέραν τὴν ἐπιπόνως κτηθεῖσαν μικράν του περιουσίαν καὶ ἀποθανὼν τὴν ἐπιοῦσαν ἐκ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ, μὴ δυναμένη νὰ ἐξακολουθήσῃ καταβάλλουσα τὰ ἔξοδα τῆς ἀνατροφῆς του ἀπέσυρεν ἐκ τοῦ λυκείου, ὅπου ἦτο ὑπότροφος, πρὶν τελειώσῃ τὰς σπουδάς του, καὶ μετά τινας μῆνας ἀπέθανε κ' ἐκείνη ἐκ τῆς λύπης καὶ τῶν στερήσεων. Μετὰ τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας δὲν ἀπέμεναν εἰς τὸν Ὀκτάβιον οὐδ' ὅσα ἐχρειάζοντο πρὸς ἀγορὰν μαύρης σκέπης. Συγγενεῖς δὲν εἶχε οὔτε οἰκογενειακὸν φίλον κανένα, πλὴν τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ μακαρίτου πατρός του, ὅστις τὸν ἐλυπήθη καὶ τοῦ ἐπρομήθευσε μικρὰν θέσιν εἰς τὸ κατάστημα ἑνὸς τῶν πελατῶν του. Ταύτην κατεῖχε ἀπὸ τεσσάρων ἤδη ἐτῶν κερδαίνων ἑκατὸν φράγκα τὸν μῆνα. Διὰ τούτων κατώρθωσε ὄχι μόνον νὰ ζήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξοικονομήσῃ μικρόν τι ποσόν, προωρισμένον νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ πρὸς σπουδὴν τῆς νομικῆς. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρός του δὲν εἶχε σχετισθῇ μὲ κανένα, οὐδ' ἐπάτησέ ποτε εἰς καφενεῖον, θέατρον ἢ χορόν. Ἡ μόνη αὐτοῦ διασκέδασις ἦτο περίπατος εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων κατὰ τὰς ἑορτάς, ἂν ἦτο ἡ ἡμέρα καλή.

Κυριακήν τινα τὸ ἀπόγευμα ὁ Ὀκτάβιος ἀναγινώσκων πλησίον τοῦ παραθύρου διέκρινε τὴν λευκὴν κεφαλὴν τοῦ γείτονός του ὑπὸ τὸν θόλον αἰγοκλήματος καὶ ἄλλων ἑρπυστικῶν φυτῶν, ζωογονηθέν-

[1]) Γαλλιστὶ Le bonhomme Jadis.

των ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ Μαίου. Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ἦτο γλυκυτάτη καὶ ὁ ἀὴρ πλήρης ἀναθυμιάσεων φυλλοφορούντων δένδρων καὶ ἀνθισμένων πασχαλιῶν. Ἐκ τῆς ὁδοῦ ἀνήρχετο ὁ ἦχος τοῦ ᾄσματος τῶν μεταβαινόντων πρὸς διασκέδασιν εἰς τὰ προάστεια ἐργατῶν καὶ ἐκ διαλειμμάτων, κατὰ τὴν ἑκάστοτε φορὰν τοῦ ἀνέμου, ἠκούοντο, ὅτε μὲν εὐκρινῶς, ὅτε δὲ ὡς ἀόριστος θόρυβος αἱ ὀρχῆστραι τῶν ὑπαιθρίων χορῶν.

— Ἔ! νέε μου φίλε, ἔκραξεν αἴφνης ὁ γέρων κηπουρός, τοῦ ὁποίου τὸ στόμα διέστελλε πλατὺ μειδίαμα, δὲν ἀκούεις;

Ὁ Ὀκτάβιος ἀνεγείρας τὴν κεφαλὴν ἐκύτταξε τὸν γείτονά του μετά τινος ἀπορίας.

— Δὲν ἀκούεις, ἐξηκολούθησεν οὗτος, τὰ βιολιά; Ἐμπρὸς λοιπόν, τί κάθεσαι; Καὶ ταῦτα λέγων ἐκινεῖτο χορευτικῶς.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔτυχεν ἡ μουσικὴ ν' ἀντηχῇ εὐκρινέστατα καὶ ὁ Ὀκτάβιος ἀπεκρίθη ὅτι πράγματι τὴν ἤκουε.

— Καὶ δὲν σοῦ ἔρχεται ὄρεξις νὰ κλείσῃς τὸ βιβλίον σου; ἠρώτησεν ὁ γέρων.

Ὁ Ὀκτάβιος ἐμειδίασε, σείων ἀρνητικῶς τὴν κεφαλήν.

— Ἀλήθεια, ἡ μουσικὴ αὐτὴ δὲν σοῦ κάμνει κάμμίαν ἐντύπωσιν; ἐπέμεινεν ἐρωτῶν ὁ γέρων, τοῦ ὁποίου ἐφάνη σβεσθεῖσα ἡ εὐθυμία.

— Κάμμίαν, ἀπήντησεν ὁ Ὀκτάβιος.

— Καὶ πόσων χρονῶν εἶσαι.

— Εἴκοσιν.

— Εἴκοσι, καὶ δὲν σ' ἐνθουσιάζει ὁ ἦχος τῆς ὀρχήστρας! Ἂν ἠμποροῦσες νὰ μὲ δανείσῃς τὰ ἄχρηστά σου εἰκοσαετῆ ποδάρια θὰ ἔτρεχα ἀμέσως ἐκεῖ ὅπου χορεύουν. Διστάζω νὰ πιστεύσω ὅτι εἶσαι εἴκοσι ἐτῶν.

— Σήμερον ἀκριβῶς τὰ συνεπλήρωσα, ἀπήντησε ὁ Ὀκτάβιος ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἦτο ἡ ἡμέρα τῶν γενεθλίων του.

— Σήμερον! ἀπεκρίθη ὁ γέρων συγκρούων τὰς παλάμας του. Ἡ σύμπτωσις εἶναι ἀληθῶς παράδοξος, διότι καὶ ἐγὼ ἑορτάζω σήμερον τὰ γενέθλιά μου. Ὅπως σὺ τὰ εἴκοσιν, οὕτω καὶ ἐγὼ ἐσυμπλήρωσα σήμερον τὸ πρωῒ τὰ ἑξῆντα πέντε χρόνια μου.

— Δέν σας ἔδιδα τόσα, ἀπήντησεν εὐγενῶς ὁ Ὀκτάβιος.

— Ἀλλ' ὁ Θεός μοῦ τὰ ἔδωκεν, καὶ ἄλλα τόσα ἂν μοῦ δώσῃ θὰ τὰ δεχθῶ μὲ μεγάλην μου χαράν. Ἂν ὅμως θελήσῃ νὰ μὲ κράξῃ αὔριον πλησίον του, εἶμαι ἕτοιμος διὰ τὸ ταξεῖδι. Τοῦτο μάλιστα θὰ εἶναι δι' ἐμὲ πολὺ σύντομον, ἀφοῦ βλέπω ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου τὸ κοιμητήριον τῆς Μονμάτρης, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὸ ἄλλο πλεονέκτημα νὰ γειτονεύῃ μὲ τὸν τόπον ὅπου γίνονται οἱ χοροί.

Ὁ Ὀκτάβιος κλείσας τὸ βιβλίον του παρετήρησε πρώτην φορὰν μετὰ πολλῆς περιεργείας τὸν γείτονά του. Οὗτος ἦτο μικρόσωμος ἀλλὰ ῥωμαλέος πρεσβύτης γλυκυτάτης φυσιογνωμίας. Τὸ μέτωπόν του, τὸ ὁποῖον ἐστόλιζαν βόστρυχοι κόμης χιονολεύκου, δὲν ηὐλακώνετο ὑπ' οὐδεμιᾶς ῥυτίδος, ἡ δὲ ζωηρότης τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ εὐθυμία τοῦ κἄπως εἰρωνικοῦ μειδιάματός του παρίστανον αὐτὸν κατὰ πρώτην ὄψιν πολὺ νεώτερον τῆς ἡλικίας του.

— Κύριε, εἶπεν αἴφνης, ἐνῷ ὁ Ὀκτάβιος ἐξηκολούθει νὰ παρατηρῇ αὐτόν, συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς κάμω μίαν πρότασιν, τὴν ὁποίαν ἐνδέχεται νὰ εὕρετε ἀδιάκριτον, καὶ εἴσθε ἐλεύθερος νὰ μὴ δεχθῆτε, τοῦτο ὅμως ἤθελε μὲ λυπήσει πολύ.... Ἰδοὺ τί ἤθελα νὰ σᾶς προτείνω: πρὸ ὀλίγου μοῦ εἴπατε ὅτι εἶναι σήμερον τὰ γενέθλιά σας καὶ κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν συμβαίνει νὰ ἦναι καὶ τὰ ἰδικά μου. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐσυνείθιζα νὰ προσκαλῶ εἰς τὸ γεῦμά μου ἕνα ἢ δύο φίλους, πάντοτε νέους, διότι μόνην τὴν νεότητα ἀγαπῶ. Τὸ συμπόσιον ἦτο εὔθυμον καὶ ἔπειτα ἐλέγαμεν τραγούδια, καὶ σημερινὰ καὶ καλλίτερα παλαιά, καὶ τὰ τραγούδια ἐβρέχαμεν μὲ κάποιο κρασὶ σχεδὸν συνομήλικόν μου, τὸ ὁποῖον ἀπογεύθηκα ὡς σταφύλι, ὅταν ἤμην μικρός, καὶ εἶδα νὰ χύσουν καὶ νὰ βουλώσουν εἰς μαύρας φιάλας ὅταν ἐφόρεσα τὸ πρῶτον μου βρακί. Ἔχω ἀκόμη μίαν σαρανταριὰν βουκάλια, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνοίγω παρὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας, ὡς τὴν σημερινὴν λόγου χάριν. Καὶ ὅμως ἐλπίζω νὰ προφθάσω νὰ τὰ πίω ὅλα. Σᾶς ἔλεγα λοιπόν, ὅτι σήμερον πρώτην φορὰν πρόκειται νὰ γευματίσω μόνος. Πέρσιν εἶχα καλεσμένον ἕνα γείτονα τῆς ἡλικίας σας, ὁ ὁποῖος ἐκατοίκει εἰς τὸ δωμάτιόν σας καὶ τὴν γυναῖκά του, πολὺ νόστιμην. Ὅταν λέγω γυναῖκά του, κάμνω ἴσως λάθος, διότι ὁ φίλος μου ὑπανδρεύθη ἔπειτα ἄλλην. Ἀλλ' ἡ προσωρινή του ἐκείνη γυναῖκα ἦτο χαριτωμένη, ζωηρὰ ὡς σπουργίτι καὶ τραγουδίστρια ὡς ἀηδόνι. Δὲν ἐχόρταινα νὰ τὴν βλέπω καὶ νὰ τὴν ἀκούω. Ἀλλὰ κ' ἐκείνη ὑπανδρεύθη καὶ ἴσως τὴν ὥραν αὐτὴν χορεύει ἐκεῖ κάτω, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων δεικνύων τὸ μέρος ὅπου ἀντήχει ἡ μουσική. — Ἐγὼ ὅμως ἐμελαγχόλησα, ὅταν εἶδα ἔρημον τὸ ἀντικρινὸν δωμάτιον. — Ποῖος θὰ ἔλθῃ νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ; ἐσυλλογιζόμην μὲ πολλὴν ἀνησυχίαν — Ἴσως κάμμία γραῖα. Ἡ ἰδέα αὐτὴ μ' ἔκαμνε νὰ τρέμω, διότι ἀφότου ἐγήρασα δὲν ἠμπορῶ νὰ χωνεύσω τοὺς ὁμοιοπαθεῖς μου, πρὸ πάντων ἂν ἦναι γυναῖκες. Δύο πράγματα ἀποστρέφομαι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. τὰς γραίας καὶ τὰς κηδείας. Ὅταν τύχῃ ν' ἀπαντήσω κάμμίαν, τὸ κρασί μοῦ φαίνεται ξεινὸν ὅλην τὴν ἑβδομάδα. Διὰ τοῦτο ἐπροτίμησα δωμάτιον μὲ παράθυρον εἰς τὴν αὐλήν. Ἀπ' ἐμπρὸς θὰ ἔβλεπα λείψανα ἀπὸ τὸ πρωῒ ἕως τὸ βράδυ, διότι εἶναι ὁ δρόμος τοῦ νεκροταφείου. Θὰ ἠναγκαζόμην λοιπὸν νὰ φράξω τὸ παράθυρον, καὶ εἰς τὴν διάβασιν πάσης ἁμάξης θὰ ἐφοβούμην μήπως ἀναβῇ ὁ ἀμαξᾶς νὰ μὲ πάρῃ. Καθὼς σᾶς εἶπα, δὲν βιάζομαι καθόλου. Προτιμῶ νὰ θάψω τοὺς ἄλλους — Τέλος πάντων, Κύριε, ὅταν ἐνοικιάσατε σεῖς τὸ δωμάτιον ὑπερεχάρην, διότι εἴσθε νέος. καὶ μόνον μὲ τοὺς νέους εὐχαριστοῦμαι. Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν σᾶς εὐχήθην πᾶν ἀγαθὸν καὶ ἔβαλα εἰς τὸν νοῦν μου νὰ κάμω τὴν γνωριμίαν σας — Δι' ὅλα ταῦτα, ἐσυμπέρανε, σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔλθετε νὰ γευματίσωμεν μαζί, διὰ νὰ ἑορτάσωμεν τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων σας καὶ τῶν ἰδικῶν μου.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Φαίνεται ὅτι ἔληξεν ὁριστικῶς ἡ τόσον παραταθεῖσα χειμερινὴ ἄνοιξις. Ὁ χειμὼν ἀπέβαλε πάλιν τὸ γλυκύ του μειδίαμα καὶ ἐσκυθρώπασεν... Ὁ Ὑμηττὸς κατάλευκος ἐκ τῆς χιόνος, μετὰ τῆς ὁποίας συνεχέοντο τὰ λευκὰ νέφη τοῦ βορρᾶ τὰ καλύπτοντα τὸν οὐρανόν. Ψῦχος δυνατόν, αἱ πρὸ πολλοῦ ἐσβεσμέναι θερμάστραι ἐσπινθηροβόλησαν καὶ τὰ τέως εὐθυτενῆ σώματα τῶν περιπατητῶν ἐκυρτώθησαν χωμένα μέσα εἰς τὰ ἐπανωφόρια... Ἆ, τὸν κακὸν Φεβρουάριον! Εἶχε δίκαιον ἕνας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἠκούσθη ψιθυρίζων, ἐν ᾧ τὸν ἐπάγωνεν ἡ πνοὴ τοῦ βορρᾶ:

— Τί περιμένεις ἀπὸ σημειωμένο ἄνθρωπο. Εἶνε κουτσός!

✣

Μὲ τοιαύτην ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν δὲν ἐδίστασε νὰ προβάλῃ ἡ φαιδρά, ἡ τρελλὴ Ἀποκριά. Καὶ ἐπρόβαλε στερεότυπος ὡς πάντοτε, ἀθηναϊκή. Τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης, πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν παιδίων, περιήρχετο ἡ καμήλα, τὸ γαϊτανάκι, τὰ ῥόπαλα, ὁ φασουλῆς καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ κάρρου, ψυχρὸς φέτος καὶ ἄνοστος. Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς ἐθεάθησαν καὶ σοβαρώτεροι, ἀλλὰ πολὺ ἀνοστότεροι μετημφιεσμένοι. Καμμία κίνησις, καμμία ζωηρότης δὲν προμηνύεται φέτος. Ἡ ἀποκριάτικη ὄψις τῶν ὁδῶν θὰ εἶνε ἡ αὐτή, πτωχή, ῥυπαρά, ἀνάλατος, ὅπως ὅλα τὰ ἔτη τὰ ὁποῖα δὲν ἐγαλβάνισε κανὲν κομιτάτον. Μόνον ἡ κίνησις τῶν αἰθουσῶν ἡ ἑσπερινὴ θὰ μας ἀποζημιώσῃ. Ὁ χορὸς ἐνέχει θέλγητρον, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν γηράσκει. Καὶ πτωχὸς ὅταν εἶνε — πλούσιοι χοροί, ὀλίγοι φεῦ, θὰ γίνουν φέτος, — ἑλκύει τόσον τὴν νεότητα! Αἱ ὀρχηστικαὶ κινήσεις εἶνε ἁπλούστατα ἐρωτικαὶ ἐκδηλώσεις καὶ δι' ἐκδηλώσεις τοιαύτας εἰξεύρομεν πόσον ἡ νεότης εἶνε πρόθυμος καὶ ὑπὸ τῆς ἐξωτερικῆς πτωχείας ἢ λαμπρότητος ἐντελῶς ἀνεπηρέαστος...

✣

Λαμπρότατος ὑπῆρξεν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ὁ χορὸς τοῦ «Παρνασσοῦ» ὁ δοθεὶς τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην. Τὸ κομψὸν τοῦ Συλλόγου μέγαρον ἀπήστραπτεν ἀπὸ τὸ ἄφθονον ἠλεκτρικὸν καὶ εὐωδίαζεν ἀπὸ τὴν πλουσίαν ἀνθοκόσμησιν. Μαγικὴ ἦτο ἡ ὄψις τῆς αἰθούσης, θερμῆς, ἡδυπαθοῦς ἐν ᾗ περιεδινοῦντο ὑπὸ τοὺς γαργαλιστικοὺς ἤχους τῆς ὀρχήστρας αἱ πρώτισται τῶν ἀθηναϊκῶν καλλονῶν μ' ἐνδυμασίας λευκὰς ὡσεπιτοπολύ, ῥοδίνους καὶ κυανᾶς. Ὁλόκληρος ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια παρευρέθη, παραμείνασα μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Παρετηρήθη ἰδιαιτέρως ἡ φαιδρότης τοῦ Βασιλέως, συνομιλοῦντος οἰκειότατα πρὸς ὅλους κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν χορῶν. Ὁ ταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ κ. Πεταλᾶς διηύθυνε δεξιώτατα τὸν χορόν, ἡ δὲ ὀρχήστρα πρῶτον βαλλισμὸν ἀνέκρουσε, τὸν τοῦ κ. Καίσαρη «Ἄνθη Παρνασσοῦ» ἐπίτηδες διὰ τὸν Παρνασσὸν συντεθέντα. Πλουσιώτατον εἶχε παρατεθῆ εἰς τὰς ἐπάνω αἰθούσας τὸ σουπέ· ἐν γένει δὲ ὁ ἐφετεινὸς χορὸς ὑπερέβαλε, κατὰ τὴν γενικὴν ὁμολογίαν, πάντας τοὺς προηγουμένους καὶ ὑπῆρξε μία τῶν μεγαλητέρων ἐπιτυχιῶν τοῦ ἐφετεινοῦ χειμῶνος.

✣

Σεμνὴ καὶ ἐπιβάλλουσα ἑορτὴ συνεκάλεσε τὴν ἑβδομάδα αὐτὴν τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους ἐπιφανοῦς ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας. Ὁ γέρων Καλλιφρονᾶς ἑώρτασε τὴν ἐνενηκονταετηρίδα του. Ὁποία ζωὴ πλήρης δράσεως, πόσας ἐξήγειρεν ἀναμνήσεις τὸ ἰωβιλαῖον αὐτό! Ὁ γέρων ἐκεῖνος ὁ σεβαστὸς καὶ συμπαθής, μὲ τὴν πλουσίαν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν — ἐκ τῶν ὀλίγων αἱ ὁποῖαι ἐπιφαίνονται τώρα πλέον εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, — ἐκπροσωπεῖ ὁλόκληρον ἱστορίαν. Νέος ἀκόμη ὁ Καλλιφρονᾶς ἠγωνίσθη εἰς τὸν μεγάλον ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, καὶ μέχρις ἐσχάτων δὲν ἔπαυσεν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ τόπου του. Αὐτὸς ἦτο πρωτεργάτης τῆς ἀναστηλώσεως τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν κατὰ τὸ 1844, καὶ αὐτὸς διεδραμάτισε σπουδαιότατον πρόσωπον κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862, αὐτοῦ ὁ ἀστὴρ ἔλαμψεν ἐπ' ἀγαθῷ καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης δυναστείας.

«Συνεχαίρομεν ἐν τῷ ἀγαπητῷ οἰκογενειακῷ κύκλῳ — λέγει εὐγλώττως μία ἀθηναϊκὴ ἐφημερίς, — καὶ ἐκαμαρόναμεν ἐνθουσιασμένοι ἐξ ὑπερηφανείας καὶ λατρείας τὴν μορφὴν τοῦ μεγατίμου Συμπολίτου, συγκεντροῦσαν ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς περιέχει εὐγενές, ὑψηλόν, μεγαλόφρον, δημοφιλές, ἀφελές, πρακτικόν. Ἠτενίζαμεν μὲ μυχίαν συγκίνησιν τὸν συμπαθῆ ἐκεῖνον γέροντα, τὸν ἔνθουν ὁπλίτην τῶν νεανικῶν του χρόνων, τὸν ἀντιπροσωπεύσαντα μετὰ καρδίας μεστῆς πατριωτισμοῦ τὰς ἐθνικὰς ἀξιώσεις καὶ διὰ τοῦ πυροβόλου καὶ διὰ τοῦ λόγου ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ.»

✣

Τί κάμνει ἡ σύμπτωσις καμμίαν φοράν!

Τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Ἀποκριᾶς ἐνεφανίσθησαν καὶ οἱ ἀστυφύλακες μὲ τὴν νέαν των στολήν.

✣

Κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, τὰς ἐνεργουμένας ὑπὸ τοῦ κ. Δαϊρπφελδ παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν, αἱ ὁποῖαι τόσα ἀξιοσημείωτα ἀπεκάλυψαν κατ' αὐτάς, — περὶ τῶν ὁποίων ἐν τῇ οἰκείᾳ στήλῃ γίνεται λόγος, — εὑρέθη κεφαλὴ ἀκεραία μικροῦ παιδὸς ὑπομειδιῶντος. Λέγεται ἀριστούργημα τέχνης καὶ παραστάσεως. Τὸ κακόμοιρο τὸ ἐκαθάριζε μὲ τὸ μαντῆλί του ἀπὸ τὰ χώματα τίς οἶδε πόσων αἰώνων — λέγει ἡ Νέα Ἐφημερίς, — νεαρὸς μαθητὴς τῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς καὶ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἀληθινὰ ἐγελοῦσε, διότι εἶδε τὸ φῶς ὕστερ' ἀπὸ δύο χιλιάδες ἔτη...

✣

Ἐκ τοῦ Σκρίπ:

Ἡ καλλιτεχνία ἤρχισε νὰ προοδεύῃ. Εἰς τὴν προθήκην ἑνὸς καταστήματος τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἔχει ἐκτεθῆ εἰκὼν τυφλῆς γυναικός, ἥτις ἀκούει παρ' ἄλλης ἀναγινωσκόμενον βιβλίον. Πολλοὶ ἀποροῦν πῶς ἡ Ἀστυνομία ἐπιτρέπει εἰς κεντρικὴν ὁδὸν τὴν παρουσίαν σακάτιδων.

Καὶ εἷς σχετικὸς διάλογος:

— Μὰ εἶνε στραβὴ αὐτή;

— Καλὲ τί λές. Βλέπει περισσότερο αὐτὴ ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ τὴν ἔκαμε.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ γάλλος συγγραφεὺς Ὀσκὰρ Μετενιέ, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ι. Παυλόβσκη μετέφρασεν ἐκ τοῦ ῥωσσικοῦ καὶ ἐξέδωκεν εἰς ἕνα τόμον τρία δράματα ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς συγχρόνου ῥωσσικῆς φιλολογίας: Τὴν *Δύναμιν τοῦ Σκότους* τοῦ Τολστόϊ, τὴν *Καταιγίδα* τοῦ Ὀστρόβσκη καὶ τὴν *Βασίλισσαν Μελεντιέβαν* τοῦ ἰδίου. Ἡ τριλογία αὕτη, κατὰ τοὺς μεταφραστάς, εἶνε τὸ κάτοπτρον ὁλοκλήρου τοῦ ῥωσσικοῦ λαοῦ· διότι εἰς μὲν τὴν *Δύναμιν τοῦ Σκότους* ζωγραφίζονται οἱ χωρικοί, εἰς δὲ τὴν *Καταιγίδα* οἱ ἀστοὶ καὶ εἰς τὴν *Βασίλισσαν Μελεντιέβαν*, ἱστορικὸν δρᾶμα, ἡ αὐλὴ καὶ ἡ παλαιὰ ἀριστοκρατία.

— Ἐξεδόθη ὁ δεύτερος τόμος τῆς Γενικῆς Ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος μέχρι σήμερον, τῆς ἐκδιδομένης ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Λαμπὶς καὶ Ραμπάν. Ὁ τόμος οὗτος περιέχει τὰ κατὰ τὴν φεουδαλικὴν Εὐρώπην καὶ τοὺς Σταυροφόρους, σύγκειται δέ — κατὰ τὸ σύστημα τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου — ἀπὸ κεφάλαια ἀνεξάρτητα, ἕκαστον τῶν ὁποίων φέρει κάτωθεν καὶ ἄλλου εἰδικοῦ ἱστορικοῦ τὴν ὑπογραφήν. Ἡ Γενικὴ αὕτη Ἱστορία εἶνε οὕτω τὸ πόρισμα καὶ τὸ ἀπαύγασμα τῶν νεωτάτων ἱστορικῶν ἐρευνῶν.

Ἐπιστημονικὰ

Ἀπέθανε τὴν 3 Φεβρουαρίου (ἐ. ν.) ἐν Παρισίοις εἷς τῶν διαπρεπεστέρων ἐπιστημόνων τῆς συγχρόνου Γαλλίας, ὁ χημικὸς Ἐδμόνδος Φρεμύ, διευθυντὴς τοῦ Φυσιογραφικοῦ Μουσείου τῶν Παρισίων. Ὁ Φρεμὺ ἐγεννήθη ἐν Βερσαλλίαις τῷ 1814. Υἱὸς διακεκριμένου ἐπιστήμονος, καθηγητοῦ τῆς χημείας παρὰ τῇ στρατιωτικῇ Σχολῇ τοῦ Σαὶν-Σύρ, ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, εἰς τὰς ὁποίας ἐνωρὶς διεκρίθη καὶ ταχέως κατέλαβε θέσιν πολὺ ἀνωτέραν τῆς τοῦ πατρός του. Τῷ 1857 ὁ Φρεμὺ ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν διαδεχθεὶς τὸν βαρῶνον Θενάρ, τῷ δὲ 1879 διεδέχθη τὸν Σεβρὲλ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φυσιογραφικοῦ Μουσείου. Ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων τοῦ Φρεμὺ φημίζονται αἱ ἐπὶ τῶν πολυτίμων μετάλλων ἀργύρου, χρυσοῦ, πλατίνης ἐργασίαι του καὶ ἡ ὀγκώδης ἑξάτομος Χημεία, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πελοὺζ. Ὁ Φρεμὺ ἵδρυσε τὴν ἐκδιδομένην ἤδη Μεγάλην Ἐγκυκλοπαιδείαν τῆς Χημείας, δὲν ἔπαυσε δὲ μέχρι τῶν τελευταίων του ἡμερῶν διδάσκων, ἐργαζόμενος καὶ δημοσιεύων τὰ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν του εἰς τὰ διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά. Ὁ Φρεμὺ ἐκηδεύθη ἐκ τοῦ Φυσιογραφικοῦ Μουσείου ἄνευ στρατιωτικῆς παρατάξεως, κατὰ τὴν μετριόφρονα ἐπιθυμίαν του, καὶ ἄνευ λόγων ἐπικηδείων.

— Ὁλόκληρον ἐργοστάσιον τῆς λιθίνης ἐποχῆς ἀπεκαλύφθη κατ' αὐτὰς παρὰ τὸ Διγκοὰν (Saône-et-Loire) τῆς Γαλλίας. Σωροὶ ἐκ τετρακοσίων περίπου κοπίδων ἐκ πυρίτου λίθου κοκκίνου, κιτρίνου καὶ μαύρου εὑρέθησαν ὁμοῦ εἰς μικρόν τι μέρος ἀνασκαφέν. Μία ἐκ τῶν κοπίδων τούτων — 33 ἑκατοστομέτρων μήκους, 16 πλάτους καὶ 3 πάχους, κοίλη καὶ κυρτὴ εἰς τὰ δύο ἄκρα — εἶνε ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος. Ὅπλον τρομερόν, εἰκάζεται ὅτι ἀνῆκεν εἰς κανένα φύλαρχον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

— Τὸ ἐν Παρισίοις Ἐθνογραφικὸν Μουσεῖον τοῦ Τροκαδέρου ἐπλουτίσθη κατ' αὐτὰς διὰ περιεργοτάτων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ἔστειλεν ἐκ Δαχομέης ὁ στρατηγὸς Δόδδς. Εἶνε δὲ ταῦτα α') τέσσαρα γλυπτὰ ξύλινα θυρόφυλλα ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει Κάνᾳ παλατίου τοῦ Βεχανζίν· β') ὁ θρόνος τοῦ Βασιλέως τούτου καὶ τῶν προγόνων του καὶ γ') τρία ἀγάλματα ξύλινα τῶν βασιλέων Γκέζου, Γκλὲ-Γκλὲ καὶ Βεχανζίν. Ἐκ τούτων μόνον ὁ Γκέζος παρίσταται ὑπὸ μορφὴν ἀνθρωπίνην· ἐκ τῶν ἄλλων ὁ μὲν Γκλὲ-Γκλὲ φέρει κεφαλὴν λέοντος, ὁ δὲ Βεχανζὶν κήτους.

— Ὁ ἐκ Μονάχου καθηγητὴς Ῥαδλκόφερ ἐβεβαίωσεν ἐσχάτως τὴν ὕπαρξιν κυττάρων περιεχόντων καουτσοὺκ εἰς φυτὰ ἀνήκοντα εἰς οἰκογενείας, παρὰ ταῖς ὁποίαις δὲν παρετηρήθη ἔτι ὑπὸ τῶν φυσιοδιφῶν τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο.

— Εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ὁ Βερτρὰν ἐπαρουσίασε τὸν πρῶτον τόμον τῆς περὶ τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν μελέτης τοῦ καθηγητοῦ Οὔγου Ζύλτεν. Ἀπὸ τοῦ Κεπλέρου οἱ ἀστρονόμοι παρεδέχθησαν τὴν ἔλλειψιν ὡς τὸν κανονικὸν τύπον τῆς τροχιᾶς τῶν πλανητῶν, καὶ ἐπὶ τῆς ἐλλείψεως ταύτης προσεπάθησαν νἀναγάγουν τὴν πραγματικὴν αὐτῶν θέσιν ἐπὶ τοῦ διαστήματος. Τοῦτο εἰς τὸν Ζύλτεν δὲν φαίνεται ὀρθόν. Διὰ τῆς μελέτης του παρέχει νέον σύστημα κινήσεως, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν Βερτράν, εἶνε προωρισμένον νὰ ἐπιφέρῃ ἀληθῆ ἀναστάτωσιν εἰς τὴν Ἀστρονομίαν.

— Ὁ γερμανὸς Λιλιεντὰλ ἐξέδωκεν ἐσχάτως ὑπόμνημα περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἐφευρέσεως μηχανῆς ἱπταμένης. Ἡ μηχανὴ αὕτη, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦσι κυρίως δύο μεγάλαι πτέρυγες ὡς νυκτερίδος, εἶνε μᾶλλον ἓν τελειοποιημένον ἀλεξίπτωτον παρὰ ἀεροπόρον. Δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἰμπορεῖ νἀνέλθῃ, ἀλλὰ νὰ κανονίσῃ τὴν πτῶσιν του ἀφ' ὑψηλοῦ, ὅπως καὶ διὰ τοῦ ἀλεξιπτώτου, ἀλλὰ πολὺ εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον.

Μουσικὰ

Ὁ Ἀντώνιος Ρουβινστάϊν ἀπεπεράτωσε νέον μελόδραμα φέρον τὸν τίτλον «Χριστὸς» τὸ ὁποῖον θὰ παρασταθῇ προσεχῶς ἐν Γερμανίᾳ.

— Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν ὁ Ἐρρῖκος Βαῒλ ἐπραγματεύθη τὸ ζήτημα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐν Δελφοῖς ἀνακαλυφθέντων ὕμνων πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα. Τὰ ἀρχαῖα ταῦτα μελοποιήματα μελετήσας ὁ Θεόδωρος Ρεϊνάκ, ἀνέλαβε νὰ μεταγράψῃ διὰ τῶν σήμερον ἐν χρήσει μουσικῶν σημείων, εἶπε δὲ ὅτι τὸ μὲν μέλος αὐτῶν εἶνε ζωηρὸν Φρύγιον, τὰ δὲ σημεῖα Δωρικά.

Θεατρικὰ

Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ἀναγεννήσεως ἐπαίχθη μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας ἡ *Ἰζεΐλ*, τὸ νέον λυρικὸν τετράπρακτον δρᾶμα τῶν Σιλβέστρ καὶ Μοράν, μὲ μουσικὴν τοῦ Γαβριὴλ Πιερνέ. Εἶνε ἰνδικῆς ὑποθέσεως, ἐμφανίζεται δὲ ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ὁ Βούδδας. Ὡς Ἰζεΐλ ἡ Σάρα Βερνὰρ ἀπέσπασε πάλιν τὰ ἐνθουσιώδη ἐγκώμια τοῦ γαλλικοῦ τύπου. Ἐνώπιόν της, ὡς λέγει εἷς κριτικός, οἱ ἄλλοι ἀξιόλογοι ἄλλως ἠθοποιοὶ ὡμοίαζον μὲ ῥάμφη φωταερίου, ἀναπτόμενα μεσουρανοῦντος τοῦ ἡλίου.

— Ἐν Λονδίνῳ θὰ δοθῇ προσεχῶς μία παράστασις τῆς κωμῳδίας τοῦ Σαίξπηρ «Ὅπως ἀγαπᾶτε» καθ' ἣν ὅλα τὰ πρόσωπα θὰ ὑποδυθῶσι γυναῖκες. Ὁ λόγος τοῦ νεωτερισμοῦ αὐτοῦ εἶνε ὅτι οἱ ἄνδρες ἐκρίθησαν ἐκεῖ ὡς φύσει ἀνίκανοι νἀποδώσουν τὴν χάριν καὶ τὴν λεπτότητα τῶν σαιξπηρείων κωμῳδιῶν. Ταῦτα κατὰ γαλλικὴν ἐφημερίδα.

— Ἡ Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν, τὸ βραβευμένον δρᾶμα τοῦ κ. Κλέωνος Ραγκαβῆ, μεταφρασθὲν γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ φιλέλληνος Ἔλισσεν καὶ διδαχθὲν ἐσχάτως ἐν Λυβέκκῃ, ἔτυχεν εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς. Ἑξάκις ἐκλήθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ ποιητής.

Η ΡΕΚΛΑΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ[1]

Ὅτε τὸ πρῶτον μετέβην εἰς Λονδῖνον πρὸ εἰκοσαετίας ἐξεπλάγην ἰδὼν ἅμα τῇ εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Τζέριγκ-Κρὸς ἀφίξει ἐπιγραφὴν μεγάλοις γράμμασιν Ἑλληνιστὶ ἀναγράφουσαν τὴν λέξιν Εὕρηκα καὶ μόνον ἄνευ οὐδενὸς σχολίου. Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην κατόπιν εἶδον ἁπανταχοῦ τῆς μεγάλης πόλεως ἔν τε τῷ Ἄστει καὶ ταῖς ἀριστοκρατικαῖς συνοικίαις, καὶ περὶ αὐτὴν πάντοτε, πλῆθος περιέργων καὶ ἀργῶν μάτην προσπαθούντων νὰ ἀναγνώσωσι τὰ ἱερογλυφικὰ ἐκεῖνα ἢ νὰ ἐξαγάγωσιν ἐξ αὐτῶν ἔννοιαν ὁποιανδήποτε. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς ἐκολλήθη λατινικοῖς πλέον γράμμασι τὸ Ἀρχιμήδειον λόγιον καὶ ἐν τῷ Eureka πλέον κατενόησαν οἱ ἀστοὶ τοῦ Λονδίνου τὴν ἀκατάληπτον Ἑλληνικὴν καὶ ἐπείσθησαν ὅτι πρόκειται περὶ μεγάλης τίς οἶδε τίνος μηχανικῆς ἐφευρέσεως, τίνος ἀνακαλύψεως τῆς χημείας ἢ τῆς φυσικῆς, τίνος τελειοποιήσεως τῶν τεχνῶν. Καὶ ἐν τῇ Ἀλάμβρᾳ καὶ τῷ κήπῳ Κρέμορν καὶ τοῖς Adelphi ὅπου κοινὰ κέντρα λαϊκῆς διασκεδάσεως καὶ ᾄσματος, ἀοιδοὶ διεθνεῖς, λευκοὶ καὶ μαῦροι, ἐν ἐπανελάμβανον τὸ Εὕρηκα. Εἶχεν ἐξεγερθῇ καὶ κορυφωθῇ πλέον ἡ κοινὴ περιέργεια καὶ ὁ κόσμος ἀνυπομόνει, ὅτε μεθ' ἡμέρας τινὰς ἀνεγινώσκετο ἐν τοῖς ἡμερησίοις φύλλοις.

«Εὕρηκα. Τὸ εἶπεν ὁ μέγας Ἕλλην Ἀρχιμήδης, τὸ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ μικρὸς Ἄγγλος Ι. Τζίστερ ὑποκαμισοποιὸς ἐν ὁδῷ ἁγίου Ἰακώβου, 15. Διατί σᾶς στενοχωροῦσι τὴν ἡμέραν τὰ ὑποκάμισα; Διατί τὰ ὑποκάμισα δὲν προσαρμόζονται καλῶς ἐπὶ τοῦ στήθους, εἰς τὰ γεύματα, εἰς τὰς συναναστροφάς, εἰς τὸ θέατρον, εἰς τοὺς χορούς; Πταίει ἡ σιδηρώτρια; πταίει ἡ πλύντρια; Ὄχι. Πταίει ὁ κατασκευαστής. Διότι δὲν ἐπρόσεξεν εἰς τὴν ἀναλογίαν μεταξὺ τραχήλου καὶ στήθους καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνουσιν ὅσα συμβαίνουσιν. Ἀλλ' ὁ κατασκευαστὴς Ι. Τζίστερ ὅστις ἐσπούδασεν ἀνατομίαν εὗρε τὴν θεραπείαν καὶ ἀναφωνεῖ «Εὕρηκα».

Πεισθῆτε, παρέχει δωρεὰν ἓν ὑποκάμισον πρὸς δοκιμὴν καὶ κατόπιν δέχεται παραγγελίας».

Καὶ ὁ κόσμος κεντηθεὶς ἐκ τῆς ἐπιτηδείου ῥεκλάμας ἔτρεχε σωρηδὸν καὶ ὁ εὐφυὴς Τζίστερ ἀπὸ ἀσήμου βιομηχάνου ἐγένετο ὁ πρῶτος ὑποκαμισοποιὸς καὶ μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς μικρᾶς ὁδοῦ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου μετέβαινεν εἰς τὸ Ρίτζεντ-Στρὴτ καὶ γενόμενος ἑκατομμυριοῦχος ἀπεσύρθη τοῦ ἐμπορίου.

Τὸ αὐτὸ ἔτος συνέπεσεν ἐν Γενεύῃ νὰ συναντηθῶ μετὰ τοῦ φίλου καὶ ἐν Παρνασσῷ συναδέλφου κ. Κορομηλᾶ, ὑπὸ δὲ τὴν πυκνὴν σκιὰν τοῦ Ἀγγλικοῦ κήπου ἡμέραν τινὰ ἀνεγινώσκομεν μετὰ τὸν μεσημβρινὸν καφὲν καὶ παρὰ τὰ ἥσυχα ὕδατα τῆς λίμνης τὴν ἐφημερίδα τῆς Γενεύης. Τὴν ἀνεζητοῦμεν μάλιστα μετ' ἐνδιαφέροντος, διότι τότε ἦτο φλέγον ἐν Ἀθήναις ζήτημα τὸ μητροπολιτικὸν καὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν διὰ τηλεγραφήματος ἐμανθάνομεν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Προκοπίου ὡς Μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Ἰδοὺ τί μᾶς λείπει ἐν Ἀθήναις, εἴπομεν. Ἐφημερὶς ἡμερησία ἀκριβεῖς παρέχουσα περὶ πάντων εἰδήσεις. Καὶ ἀπὸ λόγου εἰς λόγον ἐθέσαμεν τὰς βάσεις τῆς Ἐφημερίδος. Τὰ πωλούμενα καθ' ἑκάστην φύλλα ἤρκουν ἂν ἦσαν 500, συνδρομηταὶ θὰ ἐγίνοντο 600—700, ἀλλ' εἰδοποιήσεις, εἰδοποιήσεις! Διότι ἀληθῶς ἀναδιφοῦντες τὰ πεμπόμενα ἡμῖν εἰς Γενεύην φύλλα τῆς τότε ἐκδιδομένης Ἀληθείας, εἰδοποιήσεις δὲν ἐβλέπομεν ἄλλας πλὴν μιᾶς ἢ δύο μεταλλευτικῶν ἑταιριῶν — ἦτο τότε ἡ ἐποχὴ τῆς μανίας τῶν μεταλλείων — καὶ τῶν τοῦ ἐν Φαλήρῳ θεάτρου. Σᾶς ἀναγράφω μάλιστα μίαν τοιαύτην πρωτότυπον τὴν σύνταξιν, οἷαι ἦσαν περίπου πᾶσαι.

«Τὴν ἑσπέραν ταύτην ἐν Φαλήρῳ θέλει εἶσθαι 1) λεμβοδρομία δι' ἱστίων 2) δρόμος παίδων 3) ἱστιοδρομία 4) λεμβοδρομία διὰ κωπηλασίας 5) ἀκροβάται καὶ σχοινοβάται. Προσέτι ἡ στρατιωτικὴ μουσική. Φωταγωγία. Πυροτεχνήματα. Διάφοροι πράξεις μελοδραμάτων ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ὁ περίφημος μουσικοδιδάσκαλος Foce θέλει ἐκτελέσει διαφόρους σκοποὺς διὰ τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου τοῦ λεγομένου Piston».

Ἔδει λοιπὸν ἐπὶ τῶν εἰδοποιήσεων κυρίως νὰ βασισθῇ τὸ νέον φύλλον καὶ ἔπρεπε κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἐν Ἑσπερίᾳ ἐφημερίδων νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ῥεκλάμα ἐν Ἑλλάδι.

Εἴχομεν τὸ τελευταῖον ὑπόδειγμα τοῦ ἐν Λονδίνῳ Τζίστερ καὶ ὁ κ. Κορομηλᾶς ἱδρύων τὴν Ἐφημερίδα προσεπάθησε νὰ ἐμφυσήσῃ τὴν ἰδέαν τῆς ῥεκλάμας. Τὸ κατώρθωσε καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ μετὰ δεξιοῦ συνεργάτου τοῦ κ. Καμπούρογλου ἱδρυθεῖσα ἐφημερίς, ἥτις ἔδωκεν ὤθησιν εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον τῆς Ἑλλάδος, κατώρθωσε νὰ δώσῃ ὤθησιν καὶ εἰς τὴν ῥεκλάμαν ἐν Ἑλλάδι.

Καὶ ἀληθῶς πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνατρέχοντες εἰς τὰς παλαιὰς ἐφημερίδας ἐλάχιστα ἴχνη θὰ ἀπαντήσωμεν τῆς ῥεκλάμας. Ἦτο ἄλλως καὶ φυσικόν. Αἱ πόλεις ἢ μᾶλλον τὰ πολίσματα τὰ ἀναγεννηθέντα μετὰ τὸν καταστρεπτικὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας πόλεμον μόλις ἐμορφοῦντο, ἦσαν δὲ καὶ τόσον ὀλιγάριθμοι οἱ κάτοικοι αὐτῶν, ὥστε δὲν εἶχον καὶ πολλὴν ἀνάγκην ῥεκλάμας. Ἂν συνέβαινέ τι ἐν αὐταῖς τὸ ἐμάνθανον εὐκόλως καὶ εἶχον τὴν ζωντανὴν ῥεκλάμαν τὴν διὰ στόματος, ἡ ὁποία ἦτο καλλιτέρα καὶ πραγματικωτέρα τῆς διὰ τῶν ἐφημερίδων. Αἱ Ἀθῆναι, ἡ μεγίστη πασῶν πόλις μόλις συνεπήγνυτο, αἱ δ' ἐφημερίδες ἀρξάμεναι ἐνωρὶς διέδιδον τὰς ἐξ Ἑσπερίας εἰδήσεις, ἃς ἐκόμιζον κατ' ἀρχὰς μὲν ἔκτακτοι πόσται, κατόπιν δὲ καὶ τὸ τα-

[1] Ἀνεγνώσθη τὴν 11 Φεβρουαρίου 1894 ἐν τῷ φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ.

κτικὸν ταχυδρομεῖον τὸ κομιζόμενον διὰ τοῦ αὐστριακοῦ Λοῦδ. Εἶχον ὅμως πλὴν τῆς ζωντανῆς ῥεκλάμας καὶ τὴν διὰ τοῦ κήρυκος ἢ τελάλη, ἥτις καὶ σήμερον ἔτι διατηρεῖται ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς πόλεσι ζωηρά, ἀκούεται δ' ἔστιν ὅτε καὶ ἐν Ἀθήναις. Μὴ προχθὲς ἔτι δὲν περιήρχετο τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ὁ δημόσιος κῆρυξ κρατῶν εἰδεχθὲς τεμάχιον κρέατος ἀνὰ χεῖρας καὶ διὰ τῆς βραγχνῆς φωνῆς του ἀνακράζων: «Εἰς τὴν βρύσιν τοῦ Λέκα, κοντὰ εἰς τὸ μπακάλικο τοῦ Κανάκη, ἔσφαξαν βιδέλο ὡραῖο καὶ φθηνό. Μόνον δύο δραχμὰς ἡ ὀκᾶ καὶ ἰδοὺ καὶ τὸ δεῖγμα». Καὶ σήμερον μὲν εἶναι σπάνια τὰ τοιαῦτα κηρύγματα, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἐποχή, καθ' ἣν ὁ δημόσιος κῆρυξ ἦτο προσωπικότης ἐξέχουσα καὶ τιμωμένη.

Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὅμως ὁ τελάλης διατηρεῖ ἔτι τὴν ἀπόλυτόν του κυριαρχίαν. Κοινοποιήσεις ἐδωδίμων καὶ ποτῶν, ποῦ ὑπάρχει καλὸν κρέας καὶ καλλίτερος οἶνος, εἰδήσεις περὶ νέων προμηθειῶν τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, περὶ τῆς ἑσπερινῆς παραστάσεως τοῦ Φασουλῆ, περὶ ἀναχωρήσεως ἀτμοπλοίων, λεωφορείων, ἀκόμη ἐκτάκτων ἁμαξοστοιχιῶν τοῦ σιδηροδρόμου, πληροφορίαι περὶ οἱουδήποτε ἄλλου ἀντικειμένου τοῦ καθημερινοῦ βίου, πάντα ταῦτα ἐξαγγέλλονται διὰ κηρύκων μέχρι τῆς σήμερον. Ἐνθυμοῦμαι δύο περιέργους τοιαύτας ἀναγγελίας, ἃς ἔτυχε νὰ ἀκούσω τὴν μίαν πέρυσιν ἐν Χαλκίδι καὶ τὴν ἄλλην τὸν Ὀκτώβριον ἐν Ζακύνθῳ. Ἡ πρώτη ἀπέβλεπε τὴν ἀναχώρησιν ἀτμοπλοίων μετὰ καθυστέρησιν ἐκ τρικυμίας προελθοῦσαν. «Σήμερον ἀναχωρεῖ τὸ μεγάλο τῆς θαλάσσης θηρίον ὁ Ποσειδὸς καὶ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ ὁ Ἔφαιστος ὁ ἕνας γιὰ πάνου καὶ ὁ ἄλλος γιὰ κάτου. Τρέξτε νὰ πάρετε εἰσιτήρια γιατὶ ὁ καιρὸς ἐμπουνάτσιασε καὶ θὰ χάσετε τὴν εὐκαιρία». Τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα εἶναι γνωστῶν ἀτμοπλοίων τῆς Ἑταιρίας Τζῶν Μὰκ-Δουάλ. Ἡ ἄλλη ἡ τῆς Ζακύνθου εἶναι ἡ πρωτοτυπωτέρα. «Ἀκοῦστε ἀδέλφια καὶ ξένοι. (Ἔμαθον κατόπιν ὅτι ἡ δευτέρα ἀποστροφὴ ἐγίνετο πρὸς τιμήν μου παρεπιδημοῦντος). Ἀκοῦστε ἀδέλφια καὶ ξένοι. Ἀπόψε εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Ῥουμαντζᾶ τελειώνουν τὰ παγωτά. Νὰ πᾶτε ὅλοι νὰ πάρετε. Αὔριον σαλέπι καὶ στραγάλια. Σᾶς τὸ λέει ὁ Τζικινέτης, σᾶς τὸ λέει ὁ Τζικινέτης».

Ὁ Τζικινέτης εἶναι αὐτὸς ὁ κῆρυξ, ὅστις εἶναι ἰδιάζουσα προσωπικότης τῆς Ζακύνθου. Ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα πέντε ἔτη γεγονὼς ἔχει ἰδιαιτέραν ἀδυναμίαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν οἶνον, τὴν καλὴν ἐγχωρίαν βερδέαν καὶ τοὺς νεκρούς, ὧν ἐννοεῖ πάντων νὰ παρακολουθήσῃ τὴν κηδείαν. Ἐνθυμεῖται δὲ λεπτομερῶς τοὺς ἀπὸ πεντηκονταετίας ἀποθανόντας μὲ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν καὶ δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ ἐν τούτῳ τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία. Εἶναι δ' εὐφυέστατος ἀνὴρ καὶ αἱ εὐφυΐαι του καὶ τὰ λογοπαίγνια διατρέχουσι τὴν πόλιν. Μεταξὺ τῶν εὐφυϊῶν του σᾶς ἀναφέρω τὴν ἑξῆς. Ἐν Ζακύνθῳ γινώσκετε πόσον φαιδρῶς ἑορτάζεται ἡ Ἀπόκρεως· οἱ πάντες διασκεδάζουσι, δημόσιοι χοροὶ διοργανίζονται ἁπανταχοῦ καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ἀκόμη ἐν τῇ πλατείᾳ, ἂν ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπῃ. Τὰς διασκεδάσεις κλείει τὴν Κυριακὴν τῆς Τυρινῆς ὁ κώδων τοῦ κωδωνοστασίου τῶν Ἁγίων Πάντων σημαίνων βαρὺς καὶ καλῶν τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου ψάλλεται τὸ Κύριε τῶν Δυνάμεων. Γαλήνη ἐντεῦθεν καὶ κατήφεια καὶ λύπη ἐπὶ τῇ λήξει τῆς τρελλῆς περιόδου. Μετὰ τὸν ἑσπερινὸν ὁ Τζικινέτης ἀναφαίνεται εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ κρούων κώδωνα διατρέχει αὐτὰς ἀνακράζων. «Μὴ λυπᾶσθε ἀδέλφια, γιατί ὕστερα ἀπὸ 8232 ὥραις ἔρχονται τὰ Καρναβάλια, καὶ τότες τραγούδια καὶ χοροί». Ὁ ἀγαθὸς κῆρυξ διὰ νὰ παρηγορήσῃ τοὺς λυπουμένους συμπολίτας του μετέτρεψεν εἰς ὥρας τὸ διάστημα τοῦ ἔτους.

Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔλειπον ἀπὸ τὰς παλαιοτέρας ἐφημερίδας τὰς ἐπὶ Ὄθωνος αἱ εἰδοποιήσεις καὶ ἡ ῥεκλάμα ἀρχίζει νὰ ὑποφώσκῃ καὶ ἐν αὐταῖς, ἐνιαχοῦ μάλιστα καὶ ζωηρὰ ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς. Ἀναδιφῶν τις τὰς ἐφημερίδας τῶν χρόνων ἐκείνων εὑρίσκει μερικὰς ἀληθῶς περιέργους εἰδοποιήσεις. Ἀκούσατε μίαν, ἣν παραλαμβάνω ἐκ τῆς *Ἐλπίδος* τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1846.

«Νέον ἰατρικὸν διὰ τοὺς ὀδόντας. Ὁποιος δήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ πόνος τοῦ ὀδόντος κούφιος ἢ ἄλλο τι θεραπεύεται ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν καὶ ποτὲ πλέον δὲν ματάρχεται πόνος καὶ ἐκεῖνο τὸ ὀδόντι δυναμόνει τὰ ἄλλα καὶ φωρᾷ τὰ σκωλήκια ὁποῦ μέλλουν νὰ τὰ ἐνοχλήσουν. Εἶναι τὸ ὀνομαζόμενον *νερόδοντον*, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ἀσθενὴς κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον καὶ τότε ἡ θεραπεία εἶναι βεβαία. Νὰ βάλῃ εἰς τὸ στόμα ὡς ἕνα χουλιάριον τῆς σούπας ἀπὸ τὸ νερὸν τοῦτο καὶ νὰ τὸ βαστάξῃ ἀπὸ τὸ ἀσθενημένον μέρος δέκα μινοῦτα τῆς ὥρας, νὰ πτύσῃ αὐτὸ καὶ νὰ βάλῃ ἀμέσως ἄλλο τόσον δι' ἄλλα δέκα μινοῦτα καὶ πτύοντας καὶ τοῦτο ἀμέσως νὰ βάλῃ καὶ τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον χουλιάριον καὶ εἰς τὸ διάστημα τῆς μισῆς ὥρας θεραπεύεται. Ἂν ἤθελεν αἰσθανθῇ μικρόν τινα πόνον τὴν ἐπαύριον τὸ ὁποῖον σπανίως ἀκολουθεῖ, ἂς μεταχειρισθῇ δι' εἴκοσι μινοῦτα τὸ μένον νερὸν καὶ οὕτω διαλύεται διὰ παντὸς ὁ πόνος καὶ δώσει εἰς τοὺς ὀδόντας ἕνα μουδιασμὸν ὁ ὁποῖος ἀπερνᾷ εἰς ὀλίγας ὥρας».

Ἔχομεν δὲ εἰς προσοχὴ φύλλα πιστοποιητικὸν ὑπογεγραμμένον ὑπὸ δεκαοκτὼ γνωστῶν προσώπων βεβαιούντων ὅτι ἰατρεύθησαν ἀπὸ τὸ νερόδοντον, καὶ τῶν ἐπιγραφῶν τὸ γνήσιον ἐπικυροῖ ὁ ἐκπληρῶν χρέη Δημάρχου δημαρχικὸς πάρεδρος Βενιζέλος, ὅστις συγχρόνως βεβαιοῖ καὶ τὸ ὠφέλιμον τοῦ ἰατρικοῦ.

Δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι ὑπερβάλλει ἡ εἰδοποίησις αὕτη κατὰ πολὺ τὰς σήμερον φερομένας τῶν ὀδοντοϊατρῶν καὶ τὰ πολυποίκιλα αὐτῶν φάρμακα, τὰ ὁποῖα θετικῶς εἰς ἓν συντελοῦσι, ποῖον περισσότερον τοῦ ἄλλου νὰ καταστρέψῃ ὁριστικῶς τοὺς ὀδόντας;

Καὶ τίς θὰ πιστεύσῃ ὅτι ἤδη ἐν τῇ Ἀθηνᾷ τοῦ 1841 φέρεται εἰδοποίησις περὶ τῶν λουτρῶν τῆς Κύθνου καὶ ἀναγγέλλει ὁ ἐνοικιαστὴς αὐτῶν Γ. Σακελλαρίδης ὅτι «παρέχει ἐδέσματα καλῶς παρασκευασμένα, καλὸν οἶνον καὶ καφὲν καὶ τὰ λοιπὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τοὺς λουομένους».

Τότε αἱ ἅμαξαι δὲν ἐστάθμευον εἰς τοὺς δρόμους ἦσαν δὲ καὶ ὀλίγαι αἱ καλαὶ αἱ χρησιμεύουσαι διὰ περίπατον, διότι αἱ λοιπαὶ σταθμεύουσαι εἰς τὸ Μοναστηράκι ἐχρησίμευον διὰ τὴν μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Ἀθηνῶν συγκοινωνίαν. Δημοσιεύεται λοιπὸν ἐν ταῖς ἐφημερίσι τῆς ἐποχῆς ἡ εἰδοποίησις:

«Ὁ Κ. Ἀπόστολος ξενοδόχος, ὁ καὶ Γερωνίκος ἐπικαλούμενος, ἔχει μεγαλοπρεπῆ ἅμαξαν καὶ μὲ δύο καὶ τέσσαρας ἵππους. Τὴν ἐνοικιάζει δὲ ἐπὶ μετρίᾳ τιμῇ εἰς οἰκογενείας, ὅταν τὴν ζητήσωσιν. Ὑπόσχεται δὲ ὅτι θέλουσι μείνει πάντοτε ὑπερευχαριστημένοι ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἁμάξης».

Πρὸς τούτοις δ' εὑρίσκομεν ἐν ταῖς ἐφημερίσι εἰδοποιήσεις περὶ ἀπωλείας καὶ εὑρέσεως ἀντικειμένων καίτοι κυρίως τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετέλει ὁ δημόσιος κῆρυξ. Ἐκ τῶν δύο τὰς ὁποίας σᾶς ἀναφέρω, ἡ πρώτη ἐλήφθη ἐκ τῆς «Φήμης», ἐμφαίνεται δὲ ἐν αὐτῇ λεπτότης συνάμα καὶ εὐγένεια, ἣν σπανίως σήμερον ἀναζητοῦμεν ἐν παρομοίας φύσεως ἀγγελίαις.

«Τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Βασιλείου λησμονήθη παρά τινος ἓν μανδῆλι λινὸν ἄσπρον μὲ σημεῖον Ε. Σ. παρακαλοῦμεν τὸν κύριον εἰς τοῦ ὁποίου τὸ σπίτι ἔμεινε νὰ τὸ στείλῃ εἰς τὸ γραφεῖον τῆς «Φήμης» διὰ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην, ὥστε κ' ἐκεῖνος νὰ μὴ χαλάσῃ τὴν δουζίνα του καὶ ν' ἀπαλλαχθῇ τῆς ἀνησυχίας καὶ ὁ κύριος ἢ ἡ κυρία εἰς τὸ σπίτι τῶν ὁποίων λησμονήθη».

Ἡ δευτέρα εἶναι αὕτη:

«Εἷς ὑπηρέτης εὑρῆκε μίαν βόα καὶ ὁ ἀπολέσας αὐτὴν ἂς ἔλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον».

Καὶ σᾶς τὴν ἀναγινώσκω μόνον διὰ νὰ πιστωθῇ τὸ λεγόμενον ὅτι οἱ συρμοὶ ἐπανέρχονται κατὰ περιόδους. Ὅ,τι σήμερον περιβάλλει κατὰ τὸν χειμῶνα τοὺς τραχήλους τῶν Ἀτθίδων περιέβαλεν αὐτοὺς καὶ πρὸ πεντηκονταετίας, διότι ἡ ἀγγελία εἶναι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1843.

Ἀλλ' ἕνεκεν τῆς σπάνιος μερικῶν ἐπαγγελμάτων εὑρίσκει τις ἐν ταῖς ἐφημερίσι τῆς παρῳχημένης ἐποχῆς καὶ εἰδοποιήσεις περὶ τούτων, περὶ ὧν καὶ σήμερον ἔτι δὲν ἀπαξιοῦσιν αἱ ἐφημερίδες ἡμῶν νὰ δημοσιεύωσιν ἔτι ἀγγελίας.

«Εἰς τὸ γραφεῖον τῆς «Φήμης» εὑρίσκονται μία ὑπηρέτρια καὶ μία παραμάνα. Ὁ ἔχων ἀνάγκην ἂς διευθυνθῇ ἐκεῖ».

Φαίνεται δ' ἐκ τῆς διατυπώσεως τῆς συντάξεως τῆς εἰδοποιήσεως, ὅτι καὶ ἡ ὑπηρέτρια καὶ ἡ παραμάνα θὰ διημέρευον ἐν τῷ γραφείῳ τῆς ἐφημερίδος ἀναμένουσαι κυρίους.

Ἀλλ' ἑτέρα εἰδοποίησις ἣν λαμβάνω ἐκ τοῦ Φίλου τοῦ Λαοῦ ὑποδηλοῖ ἡμῖν καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ ταχυδρομείου. Ὑπῆρχε δηλ. ἡ συνήθεια, ἥτις καὶ σήμερον δυστυχῶς δὲν ἐξέλιπεν, εἰς τοὺς ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαίνοντας νὰ ἐμπιστεύωνται ἐπιστολὰς πρὸς ἀσφαλεστέραν ἐπίδοσιν. Εἷς τούτων τῶν ἐρασιτεχνῶν ταχυδρόμων μὴ κατορθώσας νὰ εὕρῃ ἕνα τῶν πρὸς οὓς εἶχεν ἐπιστολάς, καταθέτει ταύτην εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἐφημερίδος καὶ ἀναγινώσκομεν τὴν ἐπομένην ἀγγελίαν:

«Εὑρίσκεται εἰς τὸ γραφεῖόν μας ἓν γράμμα ἐπιγραφόμενον πρὸς τὸν κύριον Χ. Κεφαλᾶν, κατοικοῦντα πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ Γρηγορίου κουρέως, ὅπου πρότερον κατῴκει ὁ Γεώργιος Γλαράκης. Καὶ ὁ τοιοῦτος ἂς ἔλθῃ νὰ τὸ λάβῃ».

Ἀλλ' ἡ πρωτοτυπωτάτη τῶν ἀγγελιῶν εἶναι ἡ ἑξῆς:

«Ὁ κ. Μελέτιος Μουρκίδης, δηλοποιεῖ ὅτι δύναται νὰ συνθέσῃ ἀναφορὰς ὁποιουδήποτε εἴδους ἢ ἄλλα διάφορα ἔγγραφα εἰς τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν· β) νὰ παραδίδῃ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Β. ἑλλ. σχολείου καὶ γυμνασίου τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς συνεπείας· γ) νὰ στιχουργήσῃ ἐμμέτρως καὶ ὁμοιοκαταλήκτως ὁποίαν δήποτε ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν».

Ἡ τελευταία αὕτη ἰδιότης μᾶς ἀποκαλύπτει περίεργον βιομηχανίαν ἣν δὲν θὰ ἦτο ἄτοπον ἂν ἐξήσκουν μερικοὶ ἐκ τῶν ποιητῶν μας. Πρόκειται περὶ στίχων οὓς ἡ συνήθεια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρενέβαλλεν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις κυρίως δὲ εἰς ὅλας τὰς χαρὰς τῆς οἰκογενείας. Κατὰ τὰς βαπτίσεις κυρίως ἐν τοῖς διανεμομένοις μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ βαπτίσματος γλυκίσμασιν ὑπῆρχον τετυπωμένα δίστιχα πολλάκις μὲν ἀναφερόμενα εἰς τὸ χαρμόσυνον γεγονός, ἀλλὰ συνηθέστατα καὶ ὅλως ἄσχετα πρὸς αὐτό. Τὰ δίστιχα ταῦτα ἐλαμβάνοντο συνήθως ἐκ τῆς δημώδους ἀνθολογίας, πολλὰ ὅμως τούτων, ὄχι βεβαίως τὰ ὡραιότατα, συνέτασσον καὶ ποιηταὶ τῆς ἐποχῆς, ὧν εἷς καὶ ὁ ὑπ' ὄψιν κύριος Μουρκίδης, ὅστις καὶ διεβίου κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν χρόνων ἐκείνων ἐν τῷ ἀνθοῦντι ζαχαροπλαστείῳ τοῦ κ. Χρηστακοπούλου, ὅστις ἀκόμη πρό τινος χρόνου ὑπὸ τὸν μετριόφρονα τίτλον «κουφετιέρης» ὑπῆρχεν ἐν τοῖς οἰκήμασι Κὶγκ ἐν τῇ συνοικίᾳ Πλάκας. Ἐκτὸς τῶν στίχων τούτων ὑπῆρχε λίαν διαδεδομένον τὸ ἔθος τῶν ἐμμέτρων προπόσεων ἐν τοῖς γεύμασιν, ἐφαρμοζομένων μάλιστα εἰς τὸ πρόσωπον ὡς τὸ πολύ. Ἤδη δὲ ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι παλαιά. Ἐν Ἠπείρῳ μάλιστα καὶ ἰδίως ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Καλαρρύταις αἱ προπόσεις αὗται ἐκαλοῦντο διὰ τῆς λέξεως τὰ γεμάτα καὶ σπονδὴ οἴνου γενναίου ἀπὸ μαστραπάδων ἐνεπιγράφων ἐγίνετο ἐν τῇ τραπέζῃ καὶ ἀπηγγέλλετο τὸ ἐπὶ τοῦ μαστραπᾶ ἀναγεγραμμένον δίστιχον ἢ τετράστιχον. Μερικαὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων εἶναι ἀληθῶς ὡραιόταται καὶ ἀπαγγελλόμεναι εἰς τὰς Ἠπειρωτικὰς τραπέζας κατέστησαν κατόπιν δημώδεις καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Οὕτω δύο τούτων εἶδον ἀναγεγραμμένας τὴν μὲν εἰς χάνιον τῆς παραλίας τοῦ Πηλίου Καλὰ Νερά, τὴν δὲ ἐν τῷ εὐζωνικῷ σταθμῷ παρὰ τὴν σιδηρᾶν γέφυραν τοῦ Ἀχελῴου.

Κρασὶ σὲ πίνω γιὰ καλὸ
Καὶ σὺ μὲ κρούς στὸν τοῖχο
Ἐγὼ σὲ πίνω νὰ χαρῶ
Καὶ σὺ μὲ σέρνεις σὰ μωρό.

—

Δὲν πίνουν Τοῦρκοι τὸ κρασὶ
Τὸ πίνουν οἱ Ῥωμαῖοι
Τὸ πίνει κ' ἡ φτωχολογιὰ
Νὰ λησμονῇ τὰ χρέη.

Ἡ συνήθεια αὕτη τῶν ἐμμέτρων προπόσεων διαδεδομένη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα προσέδιδε ζωηρότητα καὶ εὐθυμίαν, ἥτις δυστυχῶς ἐλλείπει ἀπὸ τῶν σημερινῶν ἡμετέρων γευμάτων.

Δὲν ἀνεφέροντο ὅμως διὰ ταύτας βεβαίως εἰς ποιητὰς τῆς τάξεως τοῦ Μουρκίδου. Ἂν ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ ποιήματα τῶν ἐξεχόντων τότε ποιητῶν μας θὰ εὕρωμεν πολλὰ ποιήματα μεταξὺ αὐτῶν ἀναφερόμενα εἰς περιστάσεις ἀναλόγους.

Ἰδοὺ μία πρόποσις ἣν εὑρίσκω εἰς τὰ ἅπαντα τοῦ Ῥαγκαβῆ καὶ ἥτις ἐγένετο εἰς τὴν τράπεζαν τὴν ἐπακολουθήσασαν τοὺς γάμους τοῦ Στεφάνου Καραθεοδωρῆ μετὰ τῆς Δεσποίνης Πετροκοκκίνου.

Ἐγείρομαι εἰς πρόποσιν. Ἂν καὶ ποτὲ μὴ πίνων
οὐχ ἧττον ὅμως πρόθυμος λαμβάνω τὸ ποτήριον.
Ἓν αἴσθημα κυκλοφορεῖ ἐντός μου μεθυστήριον.
Θερμαίνει τὴν καρδίαν μου χαρὰ ὑπὲρ τὸν οἶνον.

—

Τοῖς νεονύμφοις φέρομεν εὐχῶν ἑκατομμύριον
ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων τῶν γηΐνων,
καὶ ἔρωτα ἀγήρατον, τὸ πρῶτον ἐξ ἐκείνων
πρὸς ὃ οὐδέν ἐστι χρυσός, ἀδάμας καὶ ἀργύριον.

—

Εὐδαίμων νύμφη! Πάντοτε εὐδαίμων καθὼς ἦτον
ὅτε εἰς τὴν κοσμοῦσάν την στεφάνην τῶν χαρίτων
προσέθηκε τὸν Στέφανον τῆς εὐγενοῦς ζωῆς της.

—

Εὐδαίμων πῶς ἀπήντησεν ἐπίσης ὁ νυμφίος
τὴν Δέσποιναν τοῦ βίου του· καὶ ὅλος των ὁ βίος
ἔσται χαρὰ εὐήλιος, ἔρως θερμὸς καὶ πίστις.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν προπόσεων ἐποιοῦντο οἱ τότε χρῆσιν τῶν ποιητῶν καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις, ὧν μόλις που παραμένει σήμερον ἀπήχησις ἀσθενὴς ἔχουσα ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων τὴν ἀρχήν.

Ὁ συνάδελφος ἡμῶν κ. Θεόδωρος Βελλιανίτης ὡμίλησεν ἐν τῷ ὡραίῳ αὐτοῦ ἀναγνώσματι περὶ τῶν θεάτρων ἐπὶ Ὄθωνος περὶ τῶν τότε θεατρικῶν κομμάτων καὶ τῶν πρὸς τὰς ὑψιφώνους καὶ ἀοιδοὺς τοῦ Ἰταλικοῦ μελοδράματος περιποιήσεων. Ἐκ τούτων μετεφυτεύθησαν καὶ τότε τὰ παρ' Ἰταλοῖς ἐθιζόμενα σονέττα ἐν ταῖς εὐεργετικαῖς παραστάσεσι. Καὶ ἐνῷ περιστεραὶ καὶ στρουθία διεπέτων ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐνῷ ἀνθοδέσμαι μεγάλαι φέρουσαι ἐν τῷ μέσῳ ἀντὶ τῆς ἐθιζομένης σήμερον καμελίας πορτοκάλιον, ποικιλόχρωμα χαρτία ἐρρίπτοντο ἀπὸ τοῦ ὑπερῴου ἐφ' ὧν ἦτο τετυπωμένος ἐν εἴδει σονέττου ὁ πρὸς τὴν ἀοιδὸν θαυμασμός, τοῦ κοινοῦ ὄχι πάντοτε, ἀσφαλῶς ὅμως τοῦ παραγγείλαντος τὸ ποίημα.

Ἀκούσατε ἓν τοιοῦτον ὅπερ εὑρίσκω εἰς τὰ ἅπαντα τοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Ζαλοκώστα.

Ἀνάβα χάρις τὴν σκηνὴν καὶ θαρραλέα ψάλε
Ἂν δέ τις εἰς τὸν δρόμον σου ἀναφανῇ Προκρούστης
Εἰς τὴν ἰδίαν κλίνην του ἂς συντριβῇ ὡς πάλαι.
Εἰς τὴν Ἑλλάδα θάρρει σὺ καὶ τοὺς καλοὺς υἱούς της

—

Ἤνθεις ποτέ, καὶ τώρα ἀνθεῖ ἐδῶ τὸ ὡραῖον φῦλον
Μή, Ἀδελίνδη, δειλιᾷς καὶ σὲ θὰ ἐμψυχώσῃ.
Τῶν Ἀθηνῶν αἱ δέσποιναι ἀρκεῖ νὰ μειδιῶσι
Κ' ἐντροπαλὴ θὰ κρύπτεται ἡ τάξις τῶν Ζωΐλων.

—

Παρθένε, τῆς πατρίδος μου καὶ γέννημα καὶ θρέμμα
Εἰκοσαέτις ἀγνοεῖς τοὺς δόλους καὶ τὸν φθόνον.
Εἶναι παντοῦ· ὢ γύρισε σαρκαστικὸν ἓν βλέμμα
Καὶ πέτα μὲ τὰς πτέρυγας τῶν νεκρῶν σου χρόνων.

Τίς ἡ Ἀδελίνδη αὕτη δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ μάθω· καὶ τὸ ἐπώνυμόν της καὶ ἡ ἀξία κρύπτονται εἰς τὰ σκότη τῆς ἱστορίας.

Ἄλλη ἔκφανσις τῆς ποιήσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν καὶ οἱ στίχοι τῶν διανομέων τῶν ἐφημερίδων κατὰ τὴν πρώτην τοῦ νέου ἔτους. Ἐν ταῖς ποιητικαῖς συλλογαῖς τῶν παλαιοτέρων χρόνων φέρονται πολλὰ τοιαῦτα ποιήματα, ἅτινα συνέτασσον οἱ κράτιστοι τῶν τότε ποιητῶν. Εἶχον δὲ λόγον τὰ ποιήματα.

Ὁ τύπος ὡς γνωστὸν δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν ἐλευθερίαν. Ὅ,τι δὲ δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ τεθῇ εἰς τὸ σῶμα τῆς ἐφημερίδος, ἐτίθετο εἰς τὸ στόμα τοῦ διανομέως της, ὅστις ὁμιλεῖ ὡς ἱεροκῆρυξ ἀπὸ ἄμβωνος ἢ ὡς ῥήτωρ ἀπὸ βήματος Συλλόγου. Ἐν τοῖς ποιήμασι τούτοις συνοψίζεται ἔτος πρὸς ἔτος ἡ κίνησις ὁλόκληρος παρελθόντος βίου, ὅστις δέον νὰ μελετηθῇ προσηκόντως.

Ἐκ τῶν ποιημάτων τούτων ἐκλέγω ἓν τοῦ Ραγκαβῆ τὸ τῆς Εὐτέρπης, τοῦ γνωστοῦ περιοδικοῦ γραφὲν διὰ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1844.

Καὶ ἡ Εὐτέρπη προσφωνεῖ εὐχὴν συγχαρητήριον·
δὲν εἶναι τὴν γνωρίζετε ἐφημερὶς πολιτικὴ
τὸ ἄρθρον ἑκατὸν ἑπτὰ δὲν ἔχει θέμα κύριον
καὶ δὲν φροντίζει ἂν αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος διοικῇ.

—

Δὲν εἶναι οὔτ' ἐφημερὶς σοφὴ κ' ἐπιστημονικὴ
δογμάτων φιλοσοφικῶν δὲν εἶναι σπουδαστήριον
οὔτε προσφέρει τὸ ξηρὸν τῆς γνώσεως ποτήριον
χωρὶς τὸ πικρὸν πόμα του νὰ συγκεράσῃ μὲ γλυκύ.

—

Δὲν σᾶς ἐπεύχεται λοιπὸν βαθμοὺς καὶ ὑπουργήματα
κ' ἐπιτυχίαν βαίνουσαν εἰς ἀντιπάλων συμφορὰν
καὶ δάφνας τὰς ῥητορικὰς εἰς τῶν βουλῶν τὰ βήματα

—

Οὐδὲ σοφίαν εὔχεται μεμψίμοιρον καὶ σοβαράν.
Ἀλλ' εὔχεται ἀνώτερα αὐτῶν πλεονεκτήματα
τὴν τέρψιν, τὴν φαιδρότητα, τὴν εὐθυμίαν, τὴν χαράν.

Ἡ εἰδοποίησις τοῦ κ. Μουρκίδου πολὺ μὲ παρέσυρε καὶ παρεξετράπην τοῦ θέματος καίτοι τὰ λεχθέντα μετέχουσί πως αὐτοῦ.

Τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰ ἑστιατόρια ἔκαμνον καὶ τότε τὴν ρεκλάμαν των ὀλίγον ἀληθῶς πρωτοτύπως, ἀλλὰ τὴν ἔκαμνον πάντοτε. Ἐκ τῶν διαφόρων εἰδοποιήσεων ἃς ἔχω ὑπ' ὄψιν ἀναδιφῶν τὰς τότε ἐφημερίδας, σᾶς ἀναφέρω, διότι μοὶ ἔκαμε περίεργον αἴσθησιν, τὴν ἑξῆς τοῦ ξενοδοχείου ἡ Ὀλυμπία, ὅτι «τὰ στρώματα καὶ κρεβάτια εὑρίσκονται εἰς καθαρὰν κατάστασιν» καὶ ὑποθέτω πλέον τί ὑπονοεῖται διὰ τῶν ὀλίγων τούτων λέξεων.

Ἀλλὰ τὰ σημερινὰ ξενοδοχεῖα θὰ ἐζήλευον τὴν ἑξῆς ἐν ἐφημερίσι τοῦ 1840 ἀναγραφομένην εἰδοποίησιν.

«Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κόμητος Μποτσάρη ἤνοιξε τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος. Αἴθουσαι τοῦ φαγητοῦ δύο μὲ λαμπρότατα ἔπιπλα καὶ ἐπονομαζόμεναι ἡ μὲν μία αἴθουσα τοῦ Ἄρεως, ἡ δὲ ἄλλη αἴθουσα τῶν Μουσῶν».

Ἂν δὲ ἀνατρέξητε εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θὰ μάθετε ὅτι τὸ ἑστιατόριον τοῦτο ἦτο τὸ ἀριστοκρατικώτατον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὅτι ἐν μὲν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἄρεως συνειστιῶντο ἀξιωματικοὶ κυρίως μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ ἔτι παραμείναντες Βαυαροί, ἐν δὲ τῇ αἰθούσῃ τῶν Μουσῶν πολιτικοὶ ὑπάλληλοι, ἀστοὶ καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ξένοι, ἐκλήθη δὲ κυρίως αἴθουσα τῶν Μουσῶν διότι ἐν αὐτῇ μεταβαίνοντες ἐδείπνουν καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ γυμνασίου, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἔκτακτον δι' ἐκείνην τὴν ἐποχήν.

Ἔχομεν ὅμως καὶ ἄλλην εἰδοποίησιν περίεργον ξενοδοχείου μεταγενεστέραν κατὰ δέκα ἔτη τῆς ἄνω. Τὴν παραθέτω διότι ἐν αὐτῇ φαίνονται καὶ αἱ τιμαὶ τῶν φαγητῶν ἐν τοῖς ἑστιατορίοις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν:

«Ἕνεκεν ἐσωτερικοῦ ἀνακαινισμοῦ καὶ εὐπρεπείας τὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κυρίου Σκουζὲ τὸ ἄνωθεν τῆς Καπνικαρέας ξενοδοχεῖον τῆς Ναυπλίας μένει ἀργὸν ἄχρι τῆς 12 ἐλευσομένου Μαρτίου, ὅτε πάλιν θέλει κάμει ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν του. Ἀείποτε πρόθυμος καὶ ἐπιθυμῶν ὁ ὑποφαινόμενος ὥστε οἱ ἔντιμοι κύριοι συνδρομηταὶ νὰ εὐχαριστῶνται καὶ νὰ προσπορίζωνται τὰ τῆς τροφῆς των μετ' ὀλίγης δαπάνης (utile dulci) προσδιορίζει τὰς ἀκολούθους τιμὰς δι' ἑκάστην μερίδα: Σοῦπα λεπ. 12, βραστὸν καὶ ἐντράδες λεπ. 25, ψητὰ ἀπὸ 30 ἄχρι τῶν 40, ψάρι ὁπωσδήποτε παρεσκευασμένον λεπ. 35 ἄχρι τῶν 40, κλπ. αἱ δὲ τιμαὶ τῶν ἡμίσεων μερίδων ἐκτὸς τῆς σούπας προσδιορίζονται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: Βραστὸν καὶ ἐντράδες λ. 15, ψητὰ ἀπὸ 20 ἄχρι τῶν 25, ψάρι ἀπὸ 25 ἄχρι τῶν 35. Πρὸς γνῶσιν τῶν περιηγητῶν καὶ τῶν εἰς Ἀθήνας προσερχομένων ξένων, θέλει ἐνοικιάζονται καὶ κάμαραι καθαρῶς καὶ κομψῶς κεκοσμημέναι πρὸς δρ. 1 ½ τὴν ἡμέραν καὶ δρ. 30 τὸν μῆνα . . . Κειμένης δὲ τῆς οἰκίας εἰς θέσιν ἄλλως κεντρικωτάτην, ἥσυχον καὶ εὐαρεστοτάτην, δροσερὰν μὲν τὸ θέρος ζεστὴν δὲ τὸν χειμῶνα, εἶμαι εὔελπις ὅτι τόσον τὸ εὐγενὲς κοινὸν ὅσον καὶ οἱ φιλόμουσοι κύριοι φοιτηταί . . .

Κλείω τὸν περὶ τῆς ῥεκλάμας διὰ τῶν εἰδοποιήσεων τῆς παλαιοτέρας ἐποχῆς λόγον διὰ δύο τοιούτων. Τούτων τὴν ἑτέραν ἤθελον ζηλεύσει οἱ σημερινοὶ βουλευταί, οἱ ἔχοντες ἀπαιτήσεις δι' ἑκάστην θέσιν πολλαπλασίας καὶ ἀγνοοῦντες τίνα νὰ εὐχαριστήσωσιν ἐκ τῶν ἐκλογέων των.

«Οἱ ἔντιμοι βουλευταὶ τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου κοινοποιοῦντες ὅτι ἔχοντες ἀνάγκην ἐπιστήμονος ἰατροῦ διὰ τὸ ὑγειονομεῖον καὶ λοιμοκαθαρτήριον, προσκαλοῦσι τὸν ἐπιθυμοῦντα ἵνα διευθυνθῇ πρὸς αὐτοὺς ἢ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν».

Ἡ δευτέρα ἀναφέρεται εἰς τὴν κομήτην τοῦ Faye τὸν ἀνακαλυφθέντα μὲν τῷ 1843 ἐν Παρισίοις περιοδικῶς δ' ἐπανελθόντα τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1851.

«Ἐάν τις τῶν Κυρίων οἵτινες συνηγμένοι εἰς τὴν γωνίαν τοῦ Β. Φαρμακείου ἀπέναντι τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, παρετήρουν τὸν κομήτην τὴν 12 ½ ὥραν τῆς 7 τρέχοντος, ἐάν τις λέγομεν εὗρεν ἓν χειρόγραφον γαλλικόν, παρακαλεῖται νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸ γραφεῖόν μας καὶ θέλει λάβει ἀμοιβὴν δρ. 6.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

ΜΙΧ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Τώρα ποῦ μᾶς ἦρθ' ἄξαφνος ὁ κακὸς χειμῶνας, ποῦ ἄφηκε πίσω τέτοιον καλὸν καιρὸ καὶ διάλεξε τὸ Μάρτη νὰ μᾶς χιονίσῃ, κ' ἔρριξε στρῶμα παχὺ τὸ χιόνι, τώρα ποῦ μᾶς ηὗρε σ' ὥρα κι ὁ ἄγριος βοριᾶς, ὁ ξεροβιδούρης, καὶ μᾶς τριγύρισε κοντὰ στὴ φωτιὰ καὶ σᾶς συμμάζωξε ἀπ' τὰ παιγνίδια, τώρα ν' ἀκούσετε, καλά μου, καὶ γι' ἄλλον χειμῶνα παράξενον κι' ἀμολόητον, ποῦ μᾶς πλάκωσε μιὰ φορὰ μέσα σὲ μῆν' Ἀλωνάρη! Καὶ τοῦτος εἶν' ἀνάποδος, ποῦ ἀργὰ μᾶς κόπιασε καὶ δὲν ἔχει θέληση νὰ μᾶς ἀφήκῃ, μὰ κεῖνος ὁ ἀπρόφταστος, ὁ βιαστικὸς ἦταν ὠργισμένος!

Εἶναι τόσα χρόνια περασμένα. Καλὰ καλὰ δὲ θυμᾶμαι νὰ σᾶς πῶ, ἡ καϋμένη. Μὰ εἶχα τότε τὴν κόρη μου, τὴν ἄχαρη Νίτσα, κι αὐτὸ τὄχω ξάστερα στὸ νοῦ μου. Καθόμασταν οἱ δυὸ μοναχὲς στὸ φτωχικό μας. Κάθε πρωῒ μ' ἄλλες συντροφιὰ παγαίναμε στὸ κοκκολόϊ, νὰ μάσωμε λίγα στάχυα, στοὺς θεριστάδες κοντά, νὰ κάνωμε κανένα μικρὸ δεμάτι. Ὁ θέρος κόντευε νὰ σκολάσῃ σ' ὅλον τὸν κάμπο, κ' ἡ πλειότερη ἀργατιὰ εἶχε τὸ δεμάτιασμα κι ἄρχιζε κιόλα τ' ἀλῶνι.

Ἔτσι εἴχαμε ἕνα βράδυ γυρίσῃ στὸ σπίτι μὲ πλειότερον κόπο, παρὰ διάφορο, κ' εἴχαμε πλαγιάσῃ νωρὶς ἀποσταμένες, γιὰ νὰ σηκωθοῦμε πάλε νὰ πᾶμε. Στὴν αὐγὴ ἀπάνου ἀκούω τὴ Νίτσα νὰ μοῦ λέῃ:

— Μάνα, κρυώνω, τί ἔχω καὶ κρυώνω ἔτσι;

— Καὶ γώ, καλή μ', τῆς λέω· τί κρύο εἶν' τοῦτο; Σὰ μεσοχείμωνο.

Σὲ λίγο σηκώνεται ἡ Νίτσα καὶ βλέπει ὄξω καὶ βάνει φωνὲς μεγάλες.

— Χιόνι, μάνα! λέει.

— Ἀλήθεια, μωρή;

Σηκώνομαι καὶ τηράω· τί νὰ ἰδῶ; Αὐγὸ ἦταν ὁ Ἔλυμπος! Ἀσπροβόλαγε κάτου ὅλος ὁ κάμπος. Τὰ δέντρα στὴν αὐλὴ κάτασπρα στολισμένα.

Ντυνόμαστε, πᾶμε παραόξω. Εἶχαν ἔβγῃ ὅλος ὁ κόσμος κι ἄλλοι κλαίγονταν γιὰ τ' ἄξαφνο κακό, ἄλλοι εἶχαν χαρὲς καὶ γέλοια. Τυχαίνομε κι ἄλλες γυναῖκες, ποῦ πάγαιναν χωρὶς νὰ ξέρουν καὶ κεῖνες, καὶ σμίγομε στὴ συντροφιά τους. Ζυγώνομε κεῖ ποῦ εἴχαμε τὰ χτεσινὰ δεμάτια. Κι ἄξαφνα μᾶς βγαίνει μπροστὰ ἕνας δραγάτης.

— Πίσω! μᾶς λέει, λύκοι, λύκοι!

— Ποῦ εἶναι; τὸν ρωτᾶμε ὅλες ἀντάμα.

— Ἔπεσαν στὸν κάμπο καὶ μπορεῖ νὰ φτάσουν ὡς τὸ χωριό. Πίσω!

Δὲν τὸ εἴχαμε στὸ νοῦ νὰ γυρίσωμε χωρὶς νὰ ἰδοῦμε. Πιάσαμε ἕναν ὄχτο λίγο μπροστὰ καὶ κυτάξαμε πέρα. Τότε καταλάβαμε πῶς ἦταν ἀλήθεια. Γυάλιζε ὅλο τὸ ἴσωμα τοῦ κάμπου ἀπ' τοῦ χιονιοῦ τὴν ἀσπράδα. Μοναχὰ ἐδῶ καὶ κεῖ φαίνοντα τὰ δεμάτια σκεπασμένα καὶ χώριζαν οἱ σωροί τους στὸ χιόνι. Καὶ κάτου, ὄχι πολὺ μακριά, βλέπομε τρεῖς λύκους νὰ γυρίζουν στὰ χωράφια συντροφιαστοί, ἄγριοι, πεινασμένοι. Εἶχαν εὕρῃ καλὴ δουλειά, ψάχνοντας μέσα τὸν κάμπο. Καθὼς ἔβλεπαν τοὺς σωροὺς τῶν δεματιῶν, τοὺς ἅρπαζαν μὲ τὰ δόντια καὶ τοὺς τίναζαν δυνατά, γιατὶ ἔλεγαν πῶς ἦταν ἀρνιὰ πλακωμένα. Δὲ μείναμε νὰ ἰδοῦμ' ἄλλο.

— Λύκοι!

Φωνάξαμε μιὰ φορὰ καὶ δὲν εἴδαμε πότε φτάσαμε στοῦ χωριοῦ τὴν ἄκρη. Λίγοι χωριανοὶ βγῆκαν στὸν κάμπο μὲ τὰ ντουφέκια κ' οἱ ἄλλοι συνατοί τους ἄρχισαν κυνῆγι μὲ τὴς μπάλες. Δὲν εἶχε ὅμως δύναμη νὰ κρατηθῇ μέρες πολλὲς ἐκεῖνο τ' ἄψυχο χιόνι κ' ἔλυωσε μὲ τὴν ἴδια, ποῦ μᾶς εἶχ' ἔρθῃ. Κ' ἔμεινε μοναχὰ ὁ ἄσπρος Ἔλυμπος ἀπὸ πάνου νὰ μᾶς φοβερίζῃ.

ΓΙΑΝΝΟΣ ΕΠΑΧΤΙΤΗΣ

ΖΕΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΡΧΑΙ

Ἡ πελασγικότης τῶν προϊστορικῶν Ἀρίων ἡμῶν προγόνων βυθίζεται οὕτως εἰς τὸ ἀχανὲς παρελθόν, ὡς ἀντικείμενον ὑλικὸν ἀπομακρυνόμενον βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν ἡμετέρων ὄψεων ἀφανίζεται ἐν τῷ ἀτέρμονι στερεώματι. Ἔδει λοιπὸν νὰ ἀνακαλυφθῇ οὕτως εἰπεῖν μηχανικόν τι ὄργανον, νὰ ἐξευρεθῇ πρόσφορον μεγεθυντικὸν τηλεσκόπιον, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ κατορθωθῇ νὰ γείνωσί πως ὁρατὰ τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ παρουσίας καὶ διαβάσεως τῆς ἀρχεγόνου ἐκείνης τοῦ ἔθνους ἡμῶν καταστάσεως.

Τὸ ὄργανον καὶ μέσον τοῦτο ἐξεῦρε καὶ ὁσημέραι τελειοποιεῖ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐνδελεχὴς καὶ ἐπίμονος ἔρευνα τῶν σημιτολόγων ἢ αἰγυπτιολόγων. Οὗτοι ἐγκύπτοντες ἀδιαπαύστως εἰς τοὺς τάφους καὶ τὰ μνημεῖα τῶν διαφόρων σημιτικῶν λαῶν, τῶν πρὸ τῶν ἡμετέρων Ἀρίων ὄντων κοινωνικῶς τε καὶ πολιτικῶς προηγμένων, διανοίγουσι καὶ τὰ ἀλλεπαλλήλως ἐπικείμενα ἐκ παμπαλαίων περὶ αὐτῶν μύθων καὶ παραδόσεων στρώματα. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἰδέαν τινὰ περὶ τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε σχέσεως τῶν δύο ἀρχικῶν ἐκείνων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τῆς Μεσογείου λεκάνην ἀνθρωπίνων φυλῶν, τῶν Ἀρίων καὶ Σημιτῶν· αἱ τοιαῦται δὲ σχέσεις ἐξεδηλοῦντο παρ' αὐτοῖς διὰ τῶν ἀποικιῶν ἐκείνων, τῶν περὶ τὸν Δαναὸν καὶ τὸν Κέκροπα, τὸν Ἡρακλέα (Μελκάρτ, Μελικέρτην) καὶ τὸν Κάδμον, τοὺς Κουρῆτας καὶ τοὺς Τελχῖνας καὶ τοὺς ἄλλους· ἀλλ' ἡ δᾲς τῆς ἐπιστήμης τῶν καθ' ἡμᾶς σημιτολόγων, αἱ βαθύταται καὶ ἐμβριθέσταται μελέται τοῦ Μασπερῶ καὶ Φουκάρ καὶ Γλάδστωνος καὶ τῶν ἄλλων εἰς πλῆθος ἀρχαιομυστῶν, διέλυσαν ἱκανῶς τὰ περὶ τῶν διαφόρων σχέσεων τῶν ἀρχεγόνων ἐκείνων λαῶν ἐπικείμενα νεφελώδη τῆς ἀρχεγόνου ἡμῶν ἱστορίας στρώματα. Ἀποδείκνυται ὁσημέραι ἐμπράκτως, ὅτι ὁ μῦθος ὁ ἑλληνικὸς εἶνε κέλυφος ἐγκλεῖον κόσμον ὅλον προαποιχόμενον, αὐλαία κατεσπασμένη καὶ ἐπιπροσθοῦσα πρὸ γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἡ καθ' ἡμᾶς ἐθνοδιφικὴ ἐπιστήμη ἔγνω νὰ ἀποσπᾷ καὶ ἀνελκύῃ ἐκ τοῦ ἀμετρήτου ἄλλως τοῦ παρελθόντος βάθους.

Καὶ οὐδεὶς μὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων πασιφανῶς καὶ ἐκλάμπρως ἀπεδείχθη, ἔφερεν ἀνέκαθεν ἐν ἑαυτῷ, ἐνδιαθέτως, τὰ σπέρματα ἀπείρου τελεσιουργοῦ δυνάμεως, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἦτο τὸ ἔγγραφον κατὰ Πλάτωνα πινακίδιον, ἐφ' οὗ ἦν τετυπωμένος δακτύλῳ θείῳ ἄπειρος ἰδεώδης καὶ ἐπιστητὸς κόσμος, ἐδεῖτο ἐν τούτοις, φαίνεται, κοινωνιολογικῶν περιστάσεων προσφόρων, ὅπως ὁ κόσμος οὗτος ὁ δυνάμει μόνον τότε εἰς αὐτὸ ἐνυπάρχων καὶ ἐνεργείᾳ ἐκδηλωθῇ. Οἱ προϊστορικοὶ ἡμῶν Πελασγοὶ Ἄριοι πρόγονοι κατῆλθον ἐκ τοῦ τῆς Ἀσίας βάθους, ἐκ τῶν τοῦ Ἰμάου καὶ τοῦ Παμὶρ ἀναπεπταμένων ὀροπεδίων καὶ κατέσχον τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Αἰγαίου χώρας, ὅτε ἤδη φυλὴ ἑτέρα, ἐξ Ἀσίας καὶ αὐτὴ ἀπορρεύσασα, ἦν πρωϊμώτερον ἐν αὐταῖς ἢ ταῖς συνεγγιζούσαις εἰς αὐτὰς ἐνιδρυμένη καὶ κοινωνικῶς προηγμένη. Οἱ ἀρχέγονοι ἐκεῖνοι ἡμῶν πρόγονοι κατῆλθον προωθούμενοι ὑπ' ἄλλων ὄπισθεν αὐτῶν ἐπερχομένων, κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω συνεχῆ αὐτῶν φορὰν καὶ πορείαν διῆγον τὸ πρῶτον κυνηγετικῶς καὶ νομαδικῶς, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ποιμενικῶς καὶ γεωργικῶς. Οὕτω τέλος ἐκεῖνοι ἔχοντες συνηντήθησαν καὶ εἰς ἐπαφὴν ἦλθον μετὰ τῶν γειτνιαζόντων καὶ παρακειμένων Σημιτῶν.

Τῆς ὅπως δήποτε ταύτης ἐπαφῆς καὶ ἐπιμιξίας ἅπαξ γενομένης, ἤρξατο νὰ τελῆται ἡ ἀνθρωπιστικὴ τοῦ Ἀρίου γένους ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολή· τὸ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ φύσει ἐγκείμενον ἔγγραφον πινακίδιον ἤρξατο νὰ αὐταναγινώσκηται, τὰ ἐν αὐτῇ ζώπυρα σπέρματα πυκνῶς καὶ ἀλλεπαλλήλως νὰ ἀναφύωνται. Ὁ ἄπειρος καὶ μυριοσυνδύαστος μυθολογικὸς ἑλληνικὸς κόσμος περίτρανος τούτου ἀπόδειξις. Οἱ Σημῖται πολλῷ πρότερον προηγμένοι ἴσχυσαν νὰ ἐπιβληθῶσι (καθὰ ἐκ τῶν ἀνερευνωμένων μνημείων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀναγινωσκομένων αἰγυπτιακῶν δυναστιῶν καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν) εἰς τοὺς τὸ πρῶτον ἐν ἐμβρυακῇ καὶ ἀξέστῳ κοινωνικῇ καταστάσει διακειμένους πελασγικοὺς ἢ ἑλληνικοὺς Ἀρίους. Στόλοι καὶ ἐμπορικαὶ ὁλκάδες Αἰγυπτίων καὶ Φοινίκων ἐπελαγοδρόμουν καὶ προσέπλεον, κατελάμβανον ἢ διῆγον ἐμπορευόμενοι, πρὸς δὲ καὶ ἐλῃζοντο τὸν Αἰγαῖον Πόντον μέχρι Σαμοθρᾴκης καὶ Ἴμβρου καὶ τὸ Ἰόνιον μέχρι Σχερίας (τῆς τῶν Φαιάκων νήσου) πέλαγος καὶ αἰχμαλώτους καθ' Ὅμηρον πολλάκις ἀπάγοντες. Ἀπὸ τῆς ΙϚʹ μέχρι τῆς ΚϚʹ τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου δυναστίας διεξήγετο πάλη διηνεκῶς ἐν τῇ περὶ τὴν ἑλληνικὴν χερσόνησον θαλάσσῃ μεταξὺ Ἀρίων καὶ Σημιτῶν, μεταξὺ Εὐρώπης ἔκτοτε ἔτι καὶ Ἀσίας, μέχρις οὗ κατίσχυσαν οἱ πρῶτοι ὁσημέραι ἀναπτυσσόμενοι καὶ ὑπερτεροῦντες. Λείψανα, εἰ καὶ τελευταῖα, οὐδὲν ἧττον ἀμυδρά, εἶνε καὶ οἱ ἐν λόγοις καὶ παραδόσεσι καὶ εἰς τοὺς μετὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους Ἕλληνας περισωθέντες Σημῖται ἐκεῖνοι, Δαναὸς καὶ Κέκροψ καὶ Κάδμος, κατὰ δὲ τὸν Γλάδστωνα καὶ ἡ ἐπίσημος προσηγορία τῶν αἰγυπτιακῶν ἐν τῇ τότε Ἑλλάδι τοποτηρητῶν, οἱ ἄνακτες.

Ἡ κατίσχυσις τῶν ἑλληνικῶν Ἀρίων ἐπὶ τοὺς Σημίτας ὁρίζεται ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πελασγικῆς εἰς τὴν αἰολικὴν καὶ τὴν ἀχαϊκὴν τοῦ ἔθνους ὄψιν μεταβάσεως.

Ἡ μετάβασις αὕτη, καθ' ἣν ἐπικρατεῖ ἤδη ἐν τῷ ἔθνει ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἡ προσωνυμία τῶν ἐνδόξων καθ' Ὅμηρον ἡρωϊκῶν Ἀχαιῶν, εἶνε τὸ λυκαυγὲς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Κατ' αὐτὴν οἱ νῦν Αἰολεῖς ἢ Ἀχαιοὶ Ἄριοι ἀποδιδόντες τὰ ἴσα εἰς τοὺς Σημίτας κατάγονται ἐν πλήθει προσορμιζόμενοι εἰς τὰς τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Φοινίκης ἀκτὰς καὶ ἀποβάσεις κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου καὶ τὴν Σιδῶνα καὶ ἐπελάσεις ποιούμενοι πολεμοῦσι καὶ μάχονται κατ' αὐτῶν. Πρῶτοι δὲ ἐκ τῶν παμπρώτων ἐκείνων ναυτικῶν ἤδη γενομένων Ἑλλήνων

συνάγεται ἐκ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ὅτι ἦσαν οἱ ἐν Κρήτῃ Ἀχαιοί, οἱ προπάτορες τοῦ θαλασσοκράτορος Μίνωος καὶ τοῦ νομολόγου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ραδαμάνθυος, διότι αὐτοὶ πρὸ πάντων ὑφίσταντο τὴν πολλαπλῆν τῶν Σημιτῶν ἐπίδρασιν, καθὸ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν, ἐνῷ ἐπελαγοδρόμουν καὶ προσέπλεον, κείμενοι.

Ὁ παλαίφατος δὲ μῦθος λέγει, ὅτι καιρὸν ὁ Ζεὺς τῆς Κρήτης τηρήσας, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς τῆς Σιδῶνος Ἀγήνωρ διέτριβε περὶ τὰ συριακὰ ὅρια, μεταμορφοῦται εἰς ὡραῖον καὶ ἀδρομερῆ Ταῦρον καὶ νηχόμενος μεγαλοπρεπῶς παρὰ τὴν ἀμμώδη παραλίαν τῶν Σαρέφθων ἑλκύει πρὸς ἑαυτὸν τὴν βασιλόπαιδα Εὐρώπην, ἐνῷ αὕτη μετὰ ὁμηλίκων ἐκεῖ συνέπαιζε, καὶ ὑποκλινόμενος κατορθοῖ αὐτὴ νὰ ἐπιβῇ αὐτοῦ καὶ οὕτως οἴχεται πλέων πρὸς τὴν Κρήτην καὶ κομίζων ἐν θριάμβῳ τὸν ἀνεκτίμητον τῆς Φοινίκης θησαυρόν. Ἐπιπροστίθησι δ' ὁ μῦθος, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Σιδωνίων ἐπανελθὼν ἐκπέμπει πρὸς ἀναζήτησιν τῆς θυγατρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς Κάδμον καὶ Φοίνικα. Ὑπὸ τὸ ἐκ τοῦ ἀπωτάτου χρόνου μυθικὸν τοῦτο περικάλυμμα λανθάνει βεβαίως γεγονὸς ἢ γεγονότα πολλὴν τὴν ἐθνολογικὴν σπουδαιότητα ἐνέχοντα. Ὁ καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν Βιέννῃ Στάϊν λέγει τὰ ἑξῆς: «Πρότερον πάσης ἄλλης θαλάσσης ἐπρωταγωνίστησεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἡ Μεσόγειος, τὸ δ' ἐπὶ τῆς Μεσογείου κράτος ἐζητήθη οὐχὶ ἐν τῇ τῆς θαλάσσης καθ' ἑαυτὴν κατοχῇ, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν ὑπ' αὐτῆς προσκλυζομένων ἀκτῶν. Πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν ἐπιθαλασσίων χωρῶν τῆς Μεσογείου ἡρμηνεύθη ἕνεκα τούτου ὡς φαινόμενον οὐχὶ ἁπλῶς τοπικόν. Περιττὸν νὰ ἀνελίξωμεν διὰ μακροτέρων τὴν εἰκόνα τῆς Μεσογείου ἐπὶ τῶν Φοινίκων, τῶν Ἑλλήνων, τῶν Καρχηδονίων καὶ τῶν Ῥωμαίων, καθόσον γνωστὸν ὑπάρχει, ὅτι μία οὐσιώδης μοῖρα τῆς ἱστορίας τῶν ἐπικρατειῶν τούτων ἀπεφασίσθη ἐν τοῖς ὕδασι τῆς Μεσογείου[1]. Ἅπαξ λοιπὸν προαχθέντων τῶν ἐπὶ τῶν Ἀχαιῶν Πελασγῶν Ἀρίων καὶ ἐν τοῖς θαλασσίοις ἔργοις, πάλη τοὐντεῦθεν συνεκροτεῖτο μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Σημιτῶν περὶ ἐπικρατήσεως· ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης Ζεύς, ἢ ἡ προσωποποίησις ἐν τῷ μύθῳ τοῦ λατρεύοντος αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ ἀχαϊκοῦ νῦν κόσμου, προστάττει ἢ ὠθεῖ τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ταῦρον νὰ ἐπέλθῃ ἐπὶ τοὺς ἐν Φοινίκῃ Σημίτας καὶ καταπολεμήσῃ αὐτούς. Οἱ Ἀχαιοὶ ἱκανοὶ ἤδη γενόμενοι οὐ μόνον ἐξελαύνουσιν ἐκ τῶν θαλασσῶν αὐτῶν τοὺς Σημίτας, ἀλλὰ καὶ προβαίνοντες ἀποκλείουσιν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἰδίαις χώραις καὶ πολυειδῶς ἐκ τούτου ὠφελοῦνται.

Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχῃ, οἱ Σημῖται ἐκεῖνοι, πρότερον πολλῷ κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς προηγμένοι, ἐγένοντο τῶν ἑλληνικῶν Ἀρίων ὑφηγηταὶ καὶ πρότυπα ἐν πολλοῖς ὑποδείγματα. Οὐ μόνον οἶκοι ὁρῶντες αὐτοὺς οἱ Ἄριοι πλέοντας καὶ ἐπιφοιτῶντας, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον προσορμιζόμενοι ὅπως δήποτε παρ' αὐτοῖς, ἀρύονται γνώσεις καὶ ἐκπολιτίζονται. Καὶ δὲν ἔχομεν μὲν ἴδια περὶ τούτου μνημεῖα ἔγγραφα, εἰμὴ μόνον ἀπηχήσεις παρ' Ὁμήρῳ ἐκ λόγων καὶ παραδόσεων· ἀλλὰ πλὴν τῶν μυκηναίων καὶ ἄλλων τεχνικῶν εὑρημάτων τὰ ἐν τῷ Ἰδαίῳ τῆς Κρήτης ἄντρῳ ἀνευρεθέντα τοιαῦτα εἶνε ἁπτὰ μαρτύρια τῆς λίαν πρωΐμου ἐπιδράσεως τῶν Σημιτῶν ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προϊστορικοὺς προγόνους, τοὺς πελασγικοὺς καὶ μάλιστα τοὺς αἰολικοὺς ἢ ἀχαϊκοὺς Ἀρίους. Οὕτως ἡ σημιτικὴ Εὐρώπη ἁρπαζομένη καὶ ἀπαγομένη κατὰ τὸν παλαίφατον μῦθον συνδυάζεται πρῶτον ἐν Κρήτῃ μετὰ τοῦ ἐκροσωποῦντος τὸν τότε ἑλληνικὸν κόσμον Διὸς καὶ γεννᾷ καὶ τίθησι τὰς ἀρχὰς τοῦ παμπρώτου ἐν Ἑλλάδι πολιτισμοῦ καὶ ἀνθρωπισμοῦ· ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ Εὐρώπης, τῆς εὐρέως καὶ πολυμερῶς διανοιξάσης τὰς ὄπας τῶν ἐπέκεινα τῆς Κρήτης καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀσίας λαῶν, δίδοται καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἤπειρον. Οὕτως ἡ Κρήτη γίνεται ἡ πρώτη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ κοιτίς, τὰ ἐξ αὐτῆς δὲ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς νήσου Ἀστερίου προερχόμενα τέκνα Μίνως καὶ Ῥαδάμανθυς, ἱδρύουσι τὸ πρῶτον ἔννομον ἐν τοῖς προϊστορικοῖς Ἕλλησι κράτος, τὸ ὁποῖον προάγον κατὰ μικρὸν πρὸς βορρᾶν μεθίσταται ἐν Μυκήναις καὶ Ἄργει τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον ἐν Ἀθήναις διὰ τοῦ Αἰγέως καὶ Θησέως καὶ περαιτέρω ἐν Θήβαις καὶ τῷ τῶν Μινυῶν Ὀρχομενῷ.

Ὁ πάμπρωτος λοιπὸν ἐν τοῖς Ἕλλησι πολιτισμὸς ἄρχεται ἐκ νότου, ἐκ Κρήτης, διότι πρὸς βορρᾶν ἐπικρατεῖ ἔτι ἡ ἀρχέγονος καὶ φυσικὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ τῶν Πελασγῶν Ἀρίων κατάστασις. Ὁ Procesch von Osten, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν πόλεων τῆς Κρήτης καὶ τοῦ δυσερευνήτου αὐτῶν, ἀποφαίνεται λέγων ὅτι ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτῆς ἱστορία λήγει ὅπου ἄρχεται ἡ τοῦ ἄλλου κόσμου. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ταύτην οἱ ἄνθρωποι, συνελθόντες τὸ πρῶτον εἰς πόλεις καὶ τὴν ἑαυτῶν προσωπικὴν ἐλευθερίαν διὰ νομίμων ὑποχρεώσεων περιορίσαντες, συνέστησαν ἔννομον κοινωνίαν ἀποδεξάμενοι τὰ βάρη τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς. Διὰ τοιούτων ἀτομικῶν θυσιῶν ἐν τῇ ὁλότητι ἀσφαλισθέντες καὶ τὰ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ὑποδείγματα ὑπ' ὄψει ἔχοντες, ἔθηκαν τὰς πρώτας βάσεις τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἐκ τῆς πρὸς ἀκατάσχετον ἀνάπτυξιν ἱκανότητος τοῦ ἀριανοῦ γένους εἰς τοσοῦτο περιφανὲς ὕψος ἤρθη. Καὶ πρῶτον μὲν διὰ τῶν παναρχαίων ἐν τῇ νήσῳ ἀνθρωπιστικῶν ἐκείνων ἐργατῶν, τῶν Ἰδαίων Δακτύλων καὶ Κουρήτων, τῶν Κορυβάντων καὶ Τελχίνων (Σημιτῶν τούτων ὄντων), ἀνωρύχθησαν μέταλλα καὶ κατειργάσθησαν, ὄργανα δὲ ἐξ αὐτῶν πρὸς παντοίαν κοινωνικὴν ἀνάγκην, πρὸς γεωργίαν, λιθοτομίαν, ὑλοτομίαν καὶ οἰκοδομίαν, κατεσκευάσθησαν· ἡ τέχνη πρὸς τὴν τῶν ζώων ἐξημέρωσιν καὶ τὴν τῶν μελισσῶν συντήρησιν καὶ ἐπιμέλειαν ἐδιδάχθη· ὕστερον δὲ κατὰ μικρὸν καὶ ἐπὶ τὰ πνευματικώτερα χωροῦντες ἐκεῖνοι προήγοντο εἰς τέχνας λεπτοτέρας καὶ ἔτι καὶ εἰς ἐπιστήμας.

[1] «Τὸ κίνημα τῆς Αἰγύπτου» ἐν τῷ «Τύπῳ» τῆς Βιέννης. Κλειώ, ἀριθ. 1857, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1881.

Καὶ ἔνθεν μὲν ἐκανόνιζον κατὰ μικρὸν τὰ τῆς θήρας, τὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐνόπλου ὀρχήσεως, ἔνθεν δὲ τὰ τῆς μουσικῆς, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς καλλιτεχνίας, τὰ τῆς πρὸς τὸ θεῖον λατρείας καὶ τῆς νομοθεσίας, κατά τινας δὲ καὶ τὰ εἰς αὐτὴν τὴν γραφὴν ἀναγόμενα. Κόσμος ὅλος, καθὰ ὁσημέραι εἰς φῶς ἄγεται, ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἐκείνῃ Ἑλλάδι τὸ πρῶτον ἐδημιουργήθη· οὐ μόνον οἱ ἐγκλείοντες αὐτὸν ἄπειροι καὶ πολυσυνδύαστοι μῦθοι πασιφανῶς τοῦτο δεικνύουσι καὶ μαρτυροῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ἑκάστην ἀνευρισκόμενα προϊστορικὰ ἐν αὐτῇ μνημεῖα κυροῦσι. Καὶ ἔνθεν μὲν ὁ Κρητηγενὴς Ζεύς, πάντοτε ἐν τῇ νήσῳ, καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν ἔτι ἐν τοῖς Ἕλλησι τῆς ὑφ' ἑτέραν θρησκευτικὴν ἀντίληψιν λατρείας τοῦ δωρικοῦ Ἀπόλλωνος, τὰ πρωτεῖα κατέχων, ἔνθεν δὲ ἡ Δημήτηρ, ἐν Κρήτῃ τὸ πρῶτον ὅτι ἀπέβη, « ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης », μυθευομένη, ἐκπροσωποῦσιν ἐν αὐτῇ τὴν ὅλην τοῦ σύμπαντος ὑπόστασιν, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Οἱ Τιτᾶνες δὲ καὶ οἱ Γίγαντες, ὁ Δαίδαλος καὶ ὁ περίπυστος αὐτοῦ Λαβύρινθος, οἱ ἐν ᾅδου κριταὶ Μίνως καὶ Ραδάμανθυς, ἡ βασίλειος καὶ μεγάλη Κνωσὸς καὶ ἡ μετὰ τῆς Τύρινθος μόνη παρ' Ὁμήρῳ μνημονευομένη ὡς τειχιόεσσα ἀρχαιόθεν λαμπρὰ Γόρτυς, αἱ ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα παλαίτατα πόλεις αὐτῆς καὶ πλεῖστα ὅσα οὐδὲν ἕτερον ὑπεμφαίνουσιν ἢ τὸν πρῶτον σταθμὸν ἐν Κρήτῃ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ἀριανὸς Ζεὺς διὰ τῶν ἀγώνων αὐτοῦ μετεκόμισεν ἐν αὐτῇ τὴν Εὐρώπην, τὴν ἡμέρωσιν καὶ τὸν ἀνθρωπισμόν· οὗτος δ' ἐκεῖθεν προαγόμενος ἐπεξετάθη καὶ κατεκάλυψε τὴν ἀπέναντι τῆς μικρᾶς νησιωτικῆς ἠπείρου τὴν μεγάλην ἤπειρον, ἡ ὁποία ἐκ τῆς κρητικῆς Εὐρώπης καὶ αὐτὴ οὕτως ἐκλήθη καὶ δι' αὐτὸ φαίνεται τόσον τὴν πατρίδα ἐκείνης οὗτος ἠγάπησεν, ὥστε δὲν ἐννοεῖ νὰ χειραφετήσῃ καὶ αὐτὴν μετὰ τοσαῦτα μοναδικὰ ἐν τῷ κόσμῳ δεινά, διότι ὡς πεπολιτισμένη ἐπιμένει ἀκολουθοῦσα τὴν χριστιανικὴν ῥήτραν: «ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει!» Τοιαύτη ἐν τῇ πολιωτάτῃ ἐκείνῃ ἀρχαιότητι ἡ Κρήτη· πατρὶς θεῶν, ἡμιθέων καὶ ἡρώων, σταθμὸς πρῶτος, ἐξ οὗ ὁρμώμενος ὁ Ζεὺς μετὰ τῆς Εὐρώπης αὐτοῦ, κατήρξατο ἐν τοῖς ἀνθρώποις τῆς σταδιοδρομίας τοῦ πνεύματος, τῆς λυτρωσάσης αὐτοὺς ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ σώματος καὶ τῆς ὕλης καὶ ἀνυψωσάσης εἰς τὸν ἰδεώδη κόσμον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέρρευσαν καὶ κατήχθησαν.

Β. ΨΙΛΑΚΗΣ

ΑΛΗΘΕΙΑ

Χίλιες φορὲς ἐγὼ ἔγραψα τραγούδια
Μὲ πάθος τῆς ψυχῆς, γλυκὰ γλυκά,
Χίλιες φορὲς ἐσκόρπισα λουλούδια
Στὰ κάλλη πῶχει ἡ γῆς τὰ μαγικά.

Ὅ,τι ἔκρυφτα μέσ' στὴν καρδιά, στὸ στῆθος,
Πολύτιμο, μεγάλο, τρυφερό
Τὸ νέκρωσεν τῆς δυστυχιᾶς τὸ πλῆθος,
Τὸ πῆρε ἡ λησμονιὰ μὲ τὸν καιρό.

Συχνὰ σ' ἕνα χαμόγελο ζητοῦσα
Νὰ βρῶ τὴν εὐτυχία, τὴν ζωή,
Μὰ πειὸ συχνὰ ὁ δόλιος καρτεροῦσα
Ν' ἀκούσω ἑνὸς ἀγγέλου τὴν πνοή.

Καὶ νὰ μοῦ πῇ: Γιὰ σήκω ἀφ' τὴν ἀπάτη,
Τὰ ὄνειρα παράτα τὰ τρελλά,
Πάρε τ' ἀληθινὸ τὸ μονοπάτι
Π' ἐμπρός μας ταπεινὰ χαμογελᾷ.

Ὦ! ἄγγελε ποῦ τόσο σ' ὠνειρεύτηκα,
Σὺ δός μου τῆς ἀλήθειας τὸ κλειδί,
Λυπήσου με ποῦ τόσο ἐμαρτυρεύτηκα
Ἀπὸ μικρὸ κι' ἀνήξερο παιδί.

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Τὸ ἑπόμενον δὲν ὑπολείπεται ὡς πρὸς τοῦτο, εἶνε δὲ περίφημον ἐν Σκωττίᾳ, ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σπαραξικάρδιον μουσικήν, ἥτις τὸ συνοδεύει, δημώδης οὖσα:

Τὸ σπαθί σου γιατί 'ν' ἔτσι σὰ ματοβαμμένο;
'Εδουάρδε, 'Εδουάρδε!
Τὸ σπαθί σου γιατί 'ν' ἔτσι σὰ ματοβαμμένο,
καὶ πῶς τόσο πένθος 'ς τὴν ὄψι χυτό; — Ὦ!
Τὸ γεράκι μου ἔχω μ' αὐτὸ θανατωμένο,
μητέρα, μητέρα!
Τὸ γεράκι μου ἔχω μ' αὐτὸ θανατωμένο,
κανένα δὲν ἔχω πιὰ ὅμοιο μ' αὐτό.—Ὦ!

Πουλιοῦ αἷμα δὲν ἔχει μιὰ τέτοια κοκκινάδα.
'Εδουάρδε, 'Εδουάρδε!
Πουλιοῦ αἷμα δὲν ἔχει μιὰ τέτοια κοκκινάδα,
παιδάκι μου πὲς τὴν ἀλήθεια σωστή.—Ὦ!
Ὤ, τὴν κόκκινή μου ἔχω θανατώσει φοράδα,
μητέρα, μητέρα!
Ὤ, τὴν κόκκινή μου ἔχω θανατώσει φοράδα,
περήφανη τόσο, καὶ τόσο πιστή.—Ὦ!

Γρηὰ ἦτο ἡ φοράδα, ζημιὰ δὲν εἶνε τόση,
'Εδουάρδε, 'Εδουάρδε!
Γρηὰ ἦτο ἡ φοράδα, ζημιὰ δὲν ἦτο τόση,
σένα ἄλλος σοῦ θλίβει τὰ στήθια καϋμός.— Ὦ!

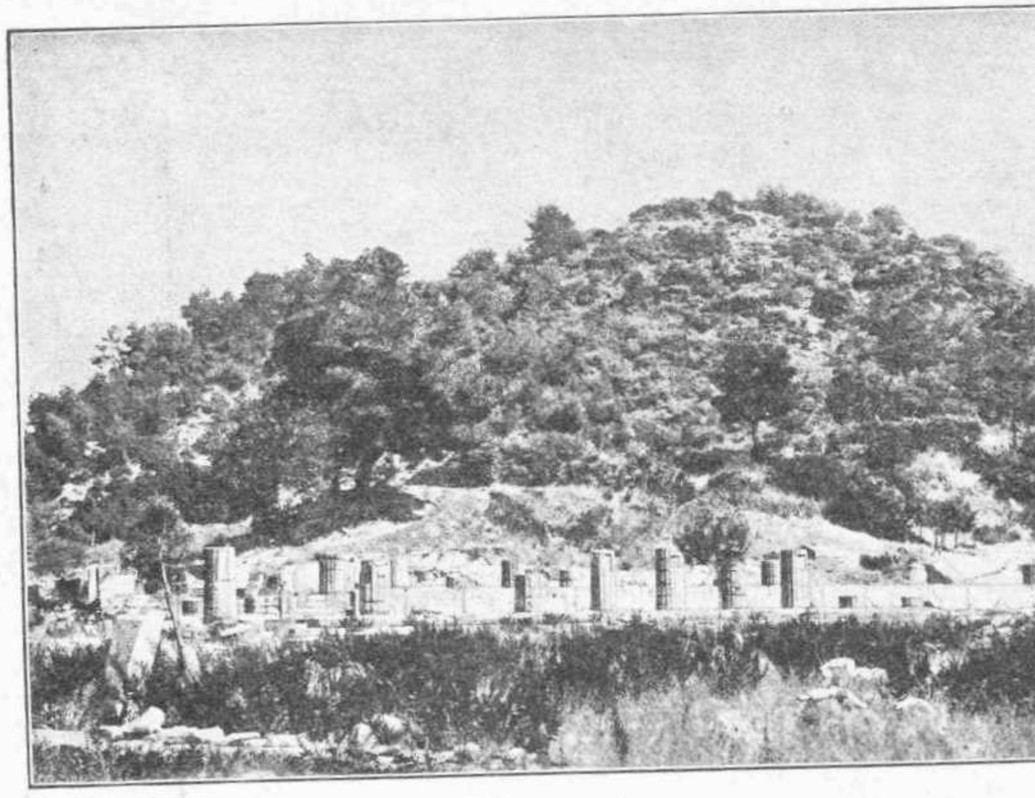

Ὀλυμπία

Τὸν πατέρα μου ἔχω — Ὠϊμένανε — σκοτώσει,
μητέρα, μητέρα!
Τὸν πατέρα μου ἔχω — Ὠϊμένανε — σκοτώσει,
πονεῖ 'ς τὴν καρδιά μου, πονεῖ ὁ σπαραγμός.-Ὦ!

Καὶ τί δίκη θὰ δώσῃς γι' αὐτὴ τὴν πρᾶξι τώρα,
'Εδουάρδε, 'Εδουάρδε!
Καὶ τί δίκη θὰ δώσῃς γι' αὐτὴ τὴν πρᾶξι τώρα,
'μολόγα μου κι' ἄλλα, παιδί μου, πικρά.—Ὦ!
Στιγμὴ δὲν θ' ἀναπαύσω τὸ πόδι μου 'ς τὴ χώρα,
μητέρα, μητέρα!
Στιγμὴ δὲν θ' ἀναπαύσω τὸ πόδι μου 'ς τὴ χώρα,
ἐκεῖθε ἀπὸ τὸ κῦμα θὰ φύγω μακρά.—Ὦ!

Κ' οἱ αὐλὲς καὶ τὰ σπίτια σου τί θεν' ἀπογείνουν,
'Εδουάρδε, 'Εδουάρδε!
Κ' οἱ αὐλὲς καὶ τὰ σπίτια σου τί θεν' ἀπογείνουν,
λαμπρὰ καθὼς εἶνε καὶ εὔμορφα ἐδῶ;—Ὦ!
Ὡς νὰ γύρουν νὰ πέσουν θέλω ἔρημα νὰ μείνουν,
μητέρα, μητέρα!
Ὡς νὰ γύρουν νὰ πέσουν θέλω ἔρημα νὰ μείνουν,
ποτὲ πιὰ δὲν θέλω ξανὰ νὰ τὰ ἰδῶ.—Ὦ!

Καὶ ἡ καλή σου, τὸ τέκνο σου πῶς θενὰ πορεύουν,
'Εδουάρδε, 'Εδουάρδε!
Καὶ ἡ καλή σου, τὸ τέκνο σου πῶς θενὰ πορεύουν,
ἐκεῖθ' ἀπ' τὸ κῦμα σὰν πᾷς τὸ γοργό.—Ὦ!
Εἶν' ὁ κόσμος μεγάλος, κι' ἂς πᾶ νὰ ζητιανεύουν,
μητέρα, μητέρα!
Εἶν' ὁ κόσμος μεγάλος, κι' ἂς πᾶ νὰ ζητιανεύουν,
ποτέ μου, ποτὲ δὲν τοὺς βλέπω πιὰ ἐγώ.—Ὦ!

Καὶ ν' ἀφήσῃς τί θὲς τῆς μαμᾶς τῆς τιμημένης,
'Εδουάρδε, 'Εδουάρδε!
Καὶ ν' ἀφήσῃς τί θὲς τῆς μαμᾶς τῆς τιμημένης,
εἰπέ μου το, υἱέ μου, μὲ γνώμη χρυσῆ.—Ὦ!
Σὲ ἀφίνω κατάρα καὶ φλόγες τῆς Γεένης,
μητέρα, μητέρα!
Σὲ ἀφίνω κατάρα καὶ φλόγες τῆς Γεένης,
γιατὶ μέσ' 'ς τὸ κρῖμα σὺ μ' ἔσπρωξες σύ.—Ὦ!

Τὰ δημώδη τῶν βορεινῶν ᾄσματα ὑπό τινα ἔποψιν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συνέχεια τῆς παλαιᾶς τοῦ Βορρᾶ δημοτικῆς ποιήσεως, οἷα εἶνε ἡ ἐν τοῖς μυθικοῖς καὶ ἡρωϊκοῖς ᾄσμασι τῆς Ἔδας. Ἤδη ὡς πρὸς τὴν μορφὴν προϋποθέτουσι ταύτην τὴν ποίησιν. Μ' ὅλην τὴν μεγάλην διαφορὰν τὴν ἐν πολλοῖς ὑφισταμένην καὶ κάμνουσαν νὰ φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅτι οἱ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἐν χρήσει ῥυθμικοὶ καὶ μετρικοὶ τύποι, οὐσιωδῶς διάφοροι τῶν ἐν τοῖς ποιήμασι τῆς Ἔδας, βασίζονται ἐπὶ ἀρχῶν ὅλως διόλου ἄλλων, ἀκριβεστέρα ἐξέτασις οὐδεμίαν καταλείπει ἀμφιβολίαν, ὅτι οἱ νεώτεροι τρόποι ἐμορφώθησαν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων. Χαρακτηριστικὸν διὰ τὸ δημῶδες ᾆσμα εἶνε ἡ δίστιχος στροφή, ἐνῷ ἡ ὁμοιοκαταληξία νὰ λαμβάνῃ τὴν θέσιν τῆς συνηχήσεως. Τοῦτο καὶ ἡ ἐπῳδὸς ἀποτελοῦσι τὰ οὐσιωδέστερα γνωρίσματα τῆς διαφορᾶς. Ἀμφότερα ὅμως ταῦτα ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ποιήσει, ἂν καὶ μόνον σποραδικῶς· εἰμπορεῖ δὲ ν' ἀποδειχθῇ τόσῳ βεβαίως, ὅτι δὲν δύναταί νὰ εἴπῃ τις περὶ τῶν στοιχείων τούτων τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, ὅτι εἶνε δῆθέν τι ὅλως νέον, ἀφοῦ προῆλθον ἐκ τῆς δεδομένης θεμελιώδους φύσεως τῆς ποιήσεως ταύτης, ὁ ἰδιάζων καὶ ὑπέροχος τῆς ὁποίας λυρισμὸς ἔδωκεν ὅλως ἰδίαν τροπὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην.

Ἤδη ἐν τῇ ποιήσει τῶν Σκάλδων εὑρίσκομεν τὰ στοιχεῖα ταῦτα. Ὑπὸ ῥυθμικὴν ἔποψιν οἱ δύο κύριοι τύποι εἶνε ἡ στροφὴ ἐκ δύο ἢ τεσσάρων στίχων μὲ σταθερὰν ἄρσιν, ἀλλ' ἐναλλάσσον μέτρον, σχηματισθέντες προφανῶς κατὰ τὸ θεμελιῶδες σχῆμα, ὅπως ἡ στροφὴ τῶν παναρχαίων τῆς χώρας ᾀσμάτων.

1 Ἴδε σελ. 89.

'Εὰν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ποιητικὸν ὕφος τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, ἀνάγκη ἐνταῦθα ν' ἀνομολογήσωμεν τὴν στενὴν συγγένειαν μὲ τὴν ποίησιν τῆς ἀρχαιότητος. 'Η ὅλη τέχνη τοῦ δημώδους ποιήματος, μὲ ὅλον τὸν ῥηματικὸν αὐτοῦ τύπον, ὅστις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πολλῷ μείζονος βαθμοῦ λυρικῆς ἐν αὐτῷ διαθέσεως εἶνε ἀνάλογος τῆς τῶν ἀρχαίων ποιημάτων. Ὅπως ἐν τούτῳ οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ποιήσει ἡ δρᾶσις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξελίσσεται κατὰ μεγάλα τμήματα, ἐν οἷς σαφῶς ἀναγνωρίζει τις τὴν προσπάθειαν τοῦ νὰ ἐξαρθῶσι ταῦτα τόσῳ ἰσχυρῶς καὶ ἐπαισθητῶς, ὅσον εἶνε δυνατόν. Διὰ τοῦτο ἐξαίρονται μόνον τὰ σημαντικὰ γεγονότα, καὶ ταῦτα ἐκτίθενται εἰς μικρὰς ἐπιτυχεῖς ἐκφράσεις, αἵτινες ἐπὶ τῶν περιγραφομένων προσώπων καὶ καταστάσεων ῥίπτουσιν ἰσχυρὸν φῶς. 'Εκ τούτου προέρχεται ὁ ἀλματικὸς τῆς ποιήσεως ταύτης τρόπος.

'Η γλῶσσα, ἣν παρουσιάζονται ἡμῖν λαλοῦντα τὰ δημώδη ᾄσματα ἐν ὅλῳ εἶνε νεωτέρα τῶν ποιημάτων αὐτῶν, ἀφοῦ ταῦτα ἐγράφησαν ὕστερον, ἀφοῦ μακρὸν χρόνον διετηρήθησαν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Οὐδὲν τῶν σῳζομένων ᾀσμάτων ἐγράφη πρὸ τοῦ ΙϚ' αἰῶνος καὶ εἰς ταῦτα δὲ ἐλάχιστα μόνον ἀνήκουσι. Πρῶτον κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἔγεινε γενικὴ συνήθεια νὰ περισυλλέγωνται τὰ τέως ἐν τῷ στόματι του λαοῦ ζῶντα ᾄσματα. Φυσικὴ συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν, ὅτι ὡς πρός τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν τύπον καὶ τὴν γλῶσσαν ὑπέστησαν ὡσαύτως ποικίλας μεταβολάς.

Κατὰ τὸ περιεχόμενον τὰ δημώδη τῶν Σκανδιναυῶν ᾄσματα διαιροῦνται εἰς δύο κύρια εἴδη: τὰ μυθώδη καὶ ἡρωϊκὰ καὶ τὰ ἱπποτικά, μεθ' ὧν συνάπτονται διάφοροι ἄλλαι κατηγορίαι, σχετικαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς τὸν τῶν ἱπποτῶν βίον. Εἰς τὸ πρῶτον εἶδος καταλέγονται ἄρα πάντα τὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα μὲ τρόπον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὡρισμένον ἐνέχουσι σχέσιν τινὰ πρὸς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς καὶ ἥρωας. Πάντα τὰ ἡρωϊκὰ ποιήματα ἐνέχουσι σύγκρασίν τινα τῶν κληρονομηθεισῶν παλαιῶν παραστάσεων εἰς τὰς περὶ κόσμου ἰδέας τοῦ μέσου αἰῶνος. 'Ιδίᾳ ἡ ἰσχυρὰ πλὴν ἀλλόκοτος φαντασία, ἣν ἀπαντῶμεν εἰς πολλὰ ποιήματα, ἔχει τὰς ῥίζας αὐτῆς ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς εἰδωλολατρείας.

'Εκτὸς τῶν μυθικῶν καὶ ἡρωϊκῶν ὑπάρχει ἀκόμη ὁλόκληρος κατηγορία ποιημάτων, ὧν καὶ τούτων αἱ ὑποθέσεις κατάγονται ἐκ τῆς εἰδωλολατρικῆς ἀρχαιότητος. Ταῦτα εἶνε τὰ μαγικὰ καὶ θαυματοῦχα ποιήματα. 'Η μετάβασις ἀπὸ τούτων εἰς τὸν χριστιανισμὸν διόλου δὲν ἦτο δύσκολος.

'Εννοεῖται, ὅτι θὰ μᾶς ἦτο δύσκολον νὰ προμηθευθῶμεν βαλλίσματα ἀπὸ πάντων τῶν ἐθναρίων τῶν Σκανδιναυικῶν χωρῶν, ὅπως τὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα. Ἄλλως τε τὰ μυθολογικὰ ἢ ἡρωϊκὰ τῶν χωρῶν τούτων ᾄσματα οὐδὲν ἐνδιαφέρον ἰσχύουν νὰ διεγείρουν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καλαισθησίαν. Διὰ τοῦτο δὲν παραθέτομεν πρὸ τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν εἰμὴ βαλλίσματα συνήθεις ἔχοντα ὑποθέσεις, συνάμα δὲ καὶ ἱκανὰ νὰ παράσχωσιν ἡμῖν πλήρη γνῶσιν τοῦ εἴδους τούτου παρὰ τοῖς Βορείοις.

Καὶ πρῶτον ἰδοὺ ἓν 'Ολλανδικὸν βάλλισμα, ἥρως τοῦ ὁποίου παραδόξως εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ τῆς 'Ελλάδος Βασιλέως. Δὲν σᾶς φαίνεται παράξενον;

Εὔγηκ' ὁ νιὸς νὰ κυνηγήσῃ
'ς τὸ δάσος τ' ἀπομακρυσμένο,
δὲν ηὗρε λάφια νὰ χτυπήσῃ,
ὃρισκει ἕνα γέροντα δεμένο.

—

'Στὰ δάση μή, μὴ προχωρήσῃς,
γυρνᾷ μιὰ στρίγγλα, σὰν ὀργή.
'Σ τὸ δρόμο σου ἂν τὴν ἀπαντήσῃς,
θὰ σὲ κοστίσῃ τὴ ζωή!

—

Γυναῖκα ἐμὲ δὲν μὲ φοβίζει,
τὸν ἄνδρ' ἀφοῦ περιφρονῶ.
Μόλις τὸ λόγο ξεστομίζει,
ἦλθεν ἡ στρίγγλα ἀπ' τὸ βουνό.

—

Τὸν πιάν' εὐθὺς ἀπὸ τὸ χέρι,
τὸ ἄλογο ἀπ' τὰ χαλινά,
μίλια ἑβδομῆντα τόνε φέρει,
ἐπάνω 'ς τὰ ψηλὰ βουνά.

—

Τόσο ἡ κορφὴ ψηλὰ ἀναβαίνει,
τόσο ἡ χαράδρα χαμηλή.
Δυὸ ἐκειτούντανε βρασμένοι,
ὁ τρίτος κεῖται 'ς τὸ σουβλί!

—

'Εδῶ ἂν πρέπῃ ν' ἀποθάνω,
καθὼς μοῦ μένει νὰ τὸ ἰδῶ,
μεγάλη μεταμέλεια κάνω,
πῶς ἦρθ' ἀπ' τὴν 'Ελλάδα ἐδῶ.

—

Ἂν ἦσ' ἀπ' τὴν 'Ελλάδα, στάσου,
εἶν' ἄνδρας μ' ἀπ' τὴ χώρα αὐτή.
Πῶς λέγονται τὰ γονικά σου,
νὰ ἰδῶ ἐὰν μοῦ εἶνε γνωστοί.

—

Κι' ἂν πῶ τὸ πῶς τοὺς ὀνομάζουν,
αὐτὸ δὲν σ' ὠφελεῖ σταλιά.
Μὰ τὸν πατέρα μου τὸν κράζουν
εἰς τὴν 'Ελλάδα βασιλιά.

—

Τὴ Μαργαρίτα τὴ μαμά μου
τὴν ἔχει αὐτὴ νοικοκυρά,
σ' ὠνόμασα τὰ γονικά μου,
ἂς εἶνε τώρα γειὰ χαρά.

—

'Ο βασιλιὰς ἀπ' τὴν 'Ελλάδα
φθάν' ὡς κειπάνω 'ς τ' ἀψηλά,
ἂν δὲν σοῦ αὐξήσῃ ἡ ἀψηλάδα,
τότε ἡ ζωή τί σ' ὠφελᾷ;

—

Ἀψήλωμα δὲν θ' ἀποκτήσω;
Ἀκόμ' εἰμ' ἕνδεκα χρονῶ.
Λέγω 'ς τὸ ὕψος νὰ νικήσω
τὸ καθε δένδρο 'ς τὸ βουνό.

—

Ἐλπίζεις νὰ γενῇς μιὰ μέρα
ψηλός, σὰν δένδρο φουντωτό;
Ἔχω κ' ἐγὼ μιὰ θυγατέρα,
νέο κορμί, καμαρωτό.

—

Φορεῖ κορώνα 'ς τὸ κεφάλι,
μαργαριτάρια δουλευτή,
Τόσοι καὶ τόσοι ἦρθαν μεγάλοι,
κανεὶς δὲν ἄρμοζε μ' αὐτή.

—

Φορεῖ 'ς τὴ λιγερή της μέση

ἕν' ἄσπρο κρίνο μὲ σπαθί.
Κι' ὁ ἔξω ἀπ' ἐδῶ δὲν θὰ μπορέσῃ
'ς αὐτὴν ἐμπρὸς ν' ἀντισταθῇ.

—

Τὴν κόρη σου, ποὖν' ἐκεῖ πίσω,
νὰ ἰδῶ ἐπεθύμησα πολύ.
Γλυκὰ γλυκὰ νὰ τὴν φιλήσω,
νὰ τῆς εἰπῶ ὥρα καλή.

—

Ἕν' ἀλογάκι ἐγὼ ταγίζω
ἀπ' τοὺς ἀνέμους πιὸ γοργό,
κρυφὰ κρυφὰ σὲ τὸ δανείζω,
τὴν βρίσκεις, κ' εἰμ' αἰτία 'γώ.

—

Γοργὰ πετιέται αὐτὸς 'ς τὴ σέλα,
κεντᾷ καὶ φεύγει μὲ σπουδή.
'Αντίο, στρίγγλα, κατσιβέλα,
ἔχεις ὁλόμαυρο παιδί.

—

'Σ τὰ νύχια μου ἂν σὲ εἶχ' ἀκόμα,
καθὼς σὲ εἶχα στὸ βουνό,
δὲν θὰ σοῦ ξέφευγε ἀπ' τὸ στόμα,
παιδὶ πῶς ἔχω μελανό.

—

Σηκώνει κούτσουρ' ἀπ' τὸ χῶμα,
τὰ δένδρα μὲ ὀργὴ βαρᾷ.
Οἱ κορυφές των σειοῦντ' ἀκόμα
κι' ὅλα τὰ φύλλα τὰ χλωρά.

Καὶ τώρα τὸ ἑξῆς Νορβηγικόν, ἐν ᾧ βλέπομεν πρώτην φορὰν καὶ τὴν ἐπῳδὸν τῶν βαλλισμάτων τούτων:

Τὴν μητέρα ἡ Χριστοῦλα πολὺ καλοπιάνει,
ἕνα ῥοῦχο τοῦ Ἄσβγιορν μονάχα νὰ κάνῃ.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Καλὴν ἡ μαμάκα ἀπόκρισι δίνει,
νὰ κόψῃ τὸ ῥοῦχο ὅπως ἤθελ' ἐκείνη.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

'Σ τὴν τράπεζα ἀπάνω τὸ φόρεμ' ἁπλώνει,
τριαντάφυλλα, κρίνους αὐτοῦ μπιμπιλώνει.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Κ' ἐκεῖ γύρω γύρω 'ς τὴν κάθε μασχάλη
καράβι καὶ κῦμ' ἀφρισμένο τοῦ βάλλει.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

'Σὲ κάθε μανίκι ἔχει ἡ κόρη ξομπλιάσει
τὰ πιὸ καλὰ λάφια, ποῦ τρέχουν 'ς τὰ δάση.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Κατόπι κεντάει 'ς τὰ δυὸ τὰ πλευρά του,
τὴν πιὸ ἔμορφη κόρη, ποῦ βρίσκει δωκάτου.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Καὶ βάλλει κατόπιν ἐπάνω 'ς τὰ στήθη,
ὁ νιὸς μὲ τὴ νέα τὸ πῶς ἐφιλήθη.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Κατόπι 'ς τ' ἀδέρφι της λέγει μιὰ λέξι:
'ς τὸν Ἄσβγιορν μὲ τοῦτο τὸ ῥοῦχο νὰ τρέξῃ.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Τὸ πῶς θὲς νὰ πάγω, Χριστοῦλα, εἰπέ μου,
αὐτὸν δὲν τὸν εἶδα ὡς τώρα ποτέ μου!
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

'Εκεῖ 'ς τῶν ἀγώνων τὸ στάδιο πᾶνε,
ὁ Ἄσβγιορν αὐτοῦ μέσ' 'ς τὴ μέση του θἆναι.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Τὴν ἅρπα θὰ παίζῃ νὰ παίρνῃ νὰ δίδῃ,
καὶ θἄχῃ ὁ Ἄσβγιορν χρυσὸ δαχτυλίδι.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Πάρε Ἄσβγιορν τὸ φόρεμ' αὐτὸ ἂν σὲ μέλῃ,
ἡ ἀδελφή μου ἡ Χριστοῦλα σ' ἐσένα τὸ στέλλει.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Πολλοὶ τρέξαν κοντὰ νὰ τὸ ἰδοῦνε,
τὰ σειρίτια του ὅλα ὁλόχρυσα ποὖναι.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Γειὰ 'ς τὰ χέρια καὶ γειὰ 'ς τὰ δάχτυλα ἐκεῖνα,
ποῦ κεντῆσαν δωπέρα τὰ ῥόδα τὰ κρίνα.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Μιὰ ἀπάντησι πρέπει νὰ πῇς 'ς τὴν παρθένο,
εἰς τοὺς γάμους μου νἄρθῃ πολὺ τὴν προσμένω.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Θέλει νἄλθῃ 'ς τὸ γάμο μου πές της νὰ μένῃ,
κεῖν' ἡ ἴδια ἡ ὡραία νυφοῦλα θὰ γένῃ.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

—

Ἄλλα δῶρα τοῦ δίδει 'ς αὐτὴ νὰ πηγαίνῃ,
καὶ καρφίτσες χρυσὲς κι' ὁλόχρυσο χτένι.
Τὸν Ἔδιγγ τραβάει ἡ καρδιά της.

(Ἕπεται συνέχεια) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

ὑπὸ 'Ερρ. Μύργερ, κατὰ μετάφρ. 'Ε. Δ. Ῥοΐδου

Ο ΓΕΡΩΝ ΑΛΛΟΤΙΝΟΣ

'Η πλήρης εἰλικρινείας καὶ εὐθυμίας γεροντικὴ αὕτη πολυλογία ἐσυγκίνησε τὴν καρδίαν τοῦ 'Οκταβίου, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπάντησιν ἐφαίνετο περιμένων ὁ γείτων του μετὰ πολλῆς ἀνησυχίας, ἐκπέμψας ἐπιφώνημα χαρᾶς, ἅμα ἤκουσεν ὅτι ἔγεινε δεκτὴ ἡ πρότασίς του.

'Ο 'Οκτάβιος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑποδειχθῇ ὁ δρόμος, κατέβη τὴν κλίμακά του, ἀνέβη τὴν πρὸς ἀριστερὰν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ οἴκημα τοῦ κ. 'Αλλοτινοῦ, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη μὲ πολλὴν εὐμένειαν καὶ οἰκειότητα, πολὺ μᾶλλον ὡς ἀρχαῖον φίλον παρὰ ὡς νέον γνώριμον.

— Περιμείνατέ με μίαν στιγμήν, εἶπε προσκαλῶν αὐτὸν νὰ καθίσῃ, πηγαίνω νὰ στολισθῶ ὀλίγον καὶ ἀμέσως ἐπιστρέφω.

— 'Ελπίζω, Κύριε, εἶπεν ὁ 'Οκτάβιος, ὅτι δὲν λαμβάνετε τὸν κόπον τοῦτον ἐξ αἰτίας μου.

— Ὄχι βέβαια, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς ἑορτῆς καὶ ἐκτὸς τούτου διότι φορῶ στολὴν μαγείρου, ἐπρόσθεσε δεικνύων τὴν ἄσπρην του ποδιάν. 'Απὸ τὸ πρωὶ καταγίνομαι νὰ ἑτοιμάσω τὸ μικρόν μου συμπόσιον, τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι ἐξαίρετον. Εἶμαι λαίμαργος καὶ υἱὸς **φαγάδων**, ὡς ὀνομάζουν εἰς τὴν πατρίδα μου Βουργόννην τοὺς ἀγαπῶνται νὰ καλοζῶσιν. Ἔτρεμα μήπως ἀναγκασθῶ νὰ φάγω μόνος ὅσα ἐμαγείρευσα, ὅταν μὲ ἦλθεν ἡ καλὴ ἰδέα νὰ σᾶς προσκαλέσω. Περιμείνατε ὀλίγον, σᾶς ἑτοιμάζω μίαν ἔκπληξιν.

[1] Ἴδε σελ. 109

Στοιχηματίζω ὅτι δὲν θὰ μὲ ἀναγνωρίσετε ὅταν ἐπιστρέψω. Πιθανὸν εἶναι νὰ σᾶς φαίνωμαι ὀλίγον ζωηρός, ἂς εἴπωμεν καὶ τρελλὸς διὰ τὴν ἡλικίαν μου. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι δὲν εἶμαι ξαναμωραμένος, καὶ τὸ σπουδαῖον ὅτι δὲν φορῶ οὔτε ψεύτικα μαλλιά, οὔτε ψεύτικα 'δόντια οὔτε ὀμματοϋάλια. Τὸ κρασί μου εἶναι καλόν, τὰ ποτήρια μου μεγάλα καὶ θὰ διασκεδάσωμεν.» Ταῦτα λέγων ἀπεσύρθη εἰς τὸ πλησιόχωρον δωμάτιον.

Περιμένων τὴν ἐπιστροφήν του ἤρχισεν ὁ Ὀκτάβιος νὰ ἐξετάζῃ τὰ περὶ αὐτόν. Ἡ αἴθουσα ἦτο ἀρκετὰ κομψή, μὲ τοίχους ἐστρωμμένους διὰ χαρτίου ἀνοικτοῦ χρώματος καὶ ἔπιπλα ἄλλης ἐποχῆς. Τὸ ὕφασμα τῶν ἀνακλίντρων καὶ τῶν θρονίων ἐκόσμουν, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐρωτικαὶ σκηναὶ ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ Βουσὲ καὶ εἰδύλλια τοῦ Οὐατώ, ποιμένες καὶ ποιμενίδες, κομψαὶ καλύβαι, ἀνθισμένοι λειμῶνες, ταινιοστόλιστα ἀρνία, Δάφνιδες καὶ Χλόαι καὶ ὁ λοιπὸς χαριτόβρυτος ποιμενικὸς κόσμος. Ὑπεράνω τῆς ἑστίας ὑπῆρχε κάτοπτρον, ἐντὸς πλαισίου πελεκητοῦ καὶ πλησίον τούτου ἄλλο μικρότερον πλαίσιον, περιέχον κίτρινον ἐκ τῆς πολυκαιρίας φύλλον περγαμηνῆς, φέρον τὴν μεγάλην αὐτοκρατορικὴν σφραγῖδα κάτωθεν διπλώματος ἱππότου τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, καὶ τὸ παράσημον τοῦ τάγματος ἀνηρτημένον δι' ἐρυθρᾶς ταινίας. Ἑκατέρωθεν τοῦ πλαισίου διεκρίνοντο δύο ἐπωμίδες μαυρισμέναι ὑπὸ τῆς πυρίτιδος, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ τιμητικὴ σπάθη, τῆς ὁποίας ἡ λεπὶς εἶχεν ἀστράψει εἰς τὰς ναπολεοντείους μάχας. Πλὴν τοῦ τροπαίου τούτου ἐκόσμουν τοὺς τοίχους ἐρωτοπολεμικαὶ εἰκόνες τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ τὸ πάτωμα ἐκάλυπτε εὔμορφος τάπης, παριστάνων τὴν ἁρπαγὴν τῆς Ἑλένης.

Μετὰ δεκάλεπτον περίπου ἀπουσίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ οἰκοδεσπότης, τὸν ὁποῖον ἐδυσκολεύθη τῷ ὄντι ὁ Ὀκτάβιος ν' ἀναγνωρίσῃ ὑπὸ τὸ νέον αὐτοῦ ἔνδυμα, τὸ πληρέστατα δικαιολογοῦν τοὺς ἐπονομάσαντας *ἀλλοτινὸν* τὸν γέροντα ἐκεῖνον, τὸν ἀρεσκόμενον νὰ φορῇ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν πιθανῶς τοῦ τελευταίου συρμοῦ πρὸ ἑξήκοντα τοὐλάχιστον ἐτῶν. Ἡ στολὴ ὅμως ἐκείνη δὲν ἦτο ἡ τῶν Μαρκησίων τῆς αὐλῆς τοῦ Λουδοβίκου ιε', ἀλλ' ἡ ἑορτάσιμος τῶν τότε εὐκαταστάτων χωρικῶν. Τὰ κυριώτατα αὐτῆς συστατικὰ ἦσαν ἔνδυμα μάλλινον καστανόχρουν, περισκελίδες ἀπὸ βελοῦδον βαθυπράσινον, λευκὸν ἐσωκάρδιον, πολύπτυχον ὑποκάμισον συνεχόμενον εἰς τὸν τράχηλον διὰ πόρπης ἀργυρᾶς, λαιμοδέτης κεντητός, κνημῖδες ῥαβδωταὶ καὶ ἄλυσος ὡρολογίου μὲ κροτάλια σειόμενα ἐπὶ τῆς κοιλίας. Εἰς ταῦτα εἶχε προστεθῆ εὔμορφη ἀνθοδέσμη περασμένη εἰς τὴν κομβιοδόχην.

— Δὲν σᾶς ἔλεγα, εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης προχωρῶν μὲ ζωηρότητα νεανικήν, ὅτι θὰ δυσκολευθῆτε νὰ μὲ ἀναγνωρίσετε ἀφ' οὗ στολίσθηκα; Τὸ ἔνδυμα τοῦτο τῆς νεότητός μου δὲν φορῶ τώρα παρὰ μίαν ἡμέραν τὸν χρόνον, τὴν τῶν γενεθλίων μου. Βλέπω ὅτι γελᾶτε, ἀλλ' ἐγὼ ὅταν ἐνδύωμαι αὐτὴν τὴν στολὴν νομίζω ὅτι ἤλλαξα δέρμα ὡς τὰ φείδια, ὅτι αἱ τρίχες μου ἔγειναν καὶ πάλιν ξανθαί.»

Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον λέγων ταῦτα, διότι ἡ φωνή, τὸ βάδισμα καὶ τὸ βλέμμα του ἐφαίνοντο εἰκοσαετῆ.

— Ἂς ὑπάγωμεν τώρα νὰ γευματίσωμεν, ἐξηκολούθησεν ὁ κ. Ἀλλοτινός. Τὸ τραπέζι εἶναι στρωμένον, ὅλα ἕτοιμα καὶ πρόχειρα, διὰ νὰ μὴν ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ σηκονώμεθα συχνά. Ἄλλοτε εἶχα ὑπηρέτριαν νέαν καὶ εὔμορφην, ἀλλ' ἤρχισαν νὰ μὲ γλωσσεύουν, καὶ ὅταν ἀπαντοῦσαν εἰς τὴν κλίμακα τὴν πτωχὴν κόρην τῆς ἔλεγαν ἀνοησίας. Μίαν ἡμέραν ἔτυχε νὰ τὰς ἀκούσω καὶ ἐλυπήθην πολύ, διότι ἦσαν ὅλα ψεύματα. Ἡ νέα ἐκείνη ἦτο φρονιμωτάτη, καὶ ὅμως ἠναγκάσθην χάριν τῆς ὑπολήψεώς της νὰ τὴν διώξω, ἀφοῦ τῆς ἐπλήρωσα μισθὸν ὁλοκλήρου ἔτους ἀντὶ τριμηνίας. Ἔπειτα ἐπροτίμησα νὰ μείνω μόνος παρὰ νὰ πάρω γραῖαν ὑπηρέτριαν.

— Τώρα κάθισε ἐδῶ, ἐπρόσθεσε δεικνύων εἰς τὸν Ὀκτάβιον θέσιν ἀντικρύ του εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχε παρατεθῆ ὀρεκτικώτατον γεῦμα — καὶ ἂς πίωμεν εἰς τὴν παροῦσάν σου καὶ τὴν παρελθοῦσάν μου νεότητα ποτήριον τοῦ συνομηλίκου μου τούτου οἴνου τῆς Βουργόννης. Πῶς ὀνομάζεσαι;

— Ὀκτάβιος.

— Καὶ ἐγὼ . . . ἀλλὰ κάλλιον εἶναι νὰ μὲ ὀνομάζῃς ὡς ὅλος ὁ κόσμος γέρον Ἀλλοτινόν. Καὶ ἡ ἐρωμένη σου πῶς ὀνομάζεται, διὰ νὰ πίωμεν εἰς τὴν ὑγείαν της;

— Δὲν ἔχω ἐρωμένην, ἀπήντησεν ὁ Ὀκτάβιος μετά τινος συστολῆς.

— Τί λέγεις; ἠρώτησε σταυροκοπούμενος ὁ κ. Ἀλλοτινός, εἶσαι βέβαιος περὶ τούτου;

Ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία ὁμοιάζει συνήθως μὲ τὴν αὐγὴν θερινῆς ἡμέρας. Ὡς τὸ μικρὸν πτηνόν, πρὶν πρωτανοίξῃ τὰ πτερά του, κύπτει εἰς τὴν ἄκραν τῆς φωλεᾶς του διὰ νὰ χαιρετήσῃ μὲ φαιδρὸν ᾆσμα τὴν ἀνατέλλουσαν ἀκτῖνα, οὕτω καὶ ὁ νεανίσκος αἰσθάνεται τὴν καρδίαν του πλήρη μελῳδημάτων καὶ τὰ χείλη του πρόθυμα νὰ ὑμνήσωσι τῆς νεότητος τὴν ἀνατολήν. Τοιοῦτος ὅμως δὲν ἦτο ὁ Ὀκτάβιος, ὁ κατὰ τὴν γλυκυτάτην ἐκείνην τοῦ βίου ὥραν καταδιωχθεὶς ἀνηλεῶς ὑπὸ τῆς τύχης. Τὴν ἀνατολὴν τῆς νεότητός του ἐπεσκίαζεν ὁμίχλη τόσον σκοτεινή, ὥστε προθύμως θὰ ἐδέχετο νὰ μεταβῇ ἀποτόμως ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν ἐλπίδων εἰς τὴν τῶν ἀναμνήσεων. Συμπληρώσας ἤδη τὸ εἰκοστὸν ἔτος, ὄχι μόνον οὐδεμίαν εἶχε γευθῆ ἀλλ' οὐδὲ κἂν ὀνειρευθῆ τῆς ἡλικίας του ἡδονήν. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν ἀμηχανίαν του, ὅταν ἠρωτήθη πῶς ὀνομάζεται ἡ ἐρωμένη του. Πολὺ ὅμως μεγαλειτέρα ἦτο ἡ ἀπορία τοῦ γέροντος φίλου του, ὅταν ἤκουσεν ὅτι δὲν ἔχει.

— Μὲ περιπαίζεις, εἶπεν εἰς τὸν Ὀκτάβιον, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ διηγηθῇ ἐν συντόμῳ τὴν ἱστορίαν του διὰ νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ὡμίλει σπουδαίως.

— Ἀλλὰ τότε τί τὴν κάμνεις τὴν νεότητά σου;

— Εἶμαι πτωχός, ἀπήντησεν ὁ Ὀκτάβιος, πρέπει ν' ἀσφαλίσω τὸ μέλλον καὶ ἔχω καθῆκον νὰ ἐργασθῶ.

— Τὸ πρῶτον καθῆκον τῶν νέων εἶναι νὰ χαίρωνται τὴν νεότητά των καὶ ὁ ἔρως ἡ πρώτη αὐτῶν

ἀρετή. Ἐγὼ ὑπῆρξα πολὺ ἐνάρετος καὶ διὰ τοῦτο ἔχω ἥσυχην τὴν συνείδησίν μου, ἀπεκρίθη ὁ κ. Ἀλλοτινός.

Τὰ τοιαῦτα πρωτάκουστα εἰς αὐτὸν διδάγματα ἐσκανδάλισαν κάπως τὸν Ὀκτάβιον, ὅστις ἠγέρθη ὡς ἑτοιμαζόμενος ν' ἀναχωρήσῃ.

— Ἡσύχασε, ἀγαπητέ μου, εἶπε μειδιῶν ὁ οἰκοδεσπότης. Δὲν εἶμαι ὁ Σατανᾶς, ἀλλὰ καλὸν γερόντιον. Δὲν πρέπει νὰ θυμώνῃς ἂν εὑρίσκω κάπως παράδοξον ν' ἀπατηθῶμεν καὶ οἱ δύο εἰς τοιοῦτον βαθμὸν περὶ τοῦ χαρακτῆρός μας. Πρὸ ὀλίγου μοῦ ἔλεγες ὅτι ζῇς ἀπολύτως μόνος, ἀποφεύγων πᾶσαν σχέσιν ἐκ φόβου μὴ σὲ φέρῃ εἰς πειρασμόν. Μόνον μαζί μου ἐδέχθης νὰ σχετισθῇς, καὶ τὴν προτίμησιν ταύτην χρεωστῶ βεβαίως εἰς τὴν ἡλικίαν μου. Μὲ ὑπέλαβες ὡς πωλητὴν γεροντικῆς σοφίας, ὡς ἀναμασητὴν ἠθικῶν παραγγελμάτων, καὶ ὡς τοιοῦτον μ' ἐθεώρησες κατάλληλον σύντροφόν σου. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγελάσθην καὶ ἐγώ. Ὅταν σὲ πρωτοεῖδα ἐσυλλογίσθην μὲ πολλήν μου χαρὰν ὅτι εἶσαι νέος, καὶ ὡς τοιοῦτος θ' ἀγαπᾷς νὰ διασκεδάζῃς, ὅτι θὰ φέρνεις ὡραίας περιστερὰς εἰς τὸν περιστερῶνά σου — καὶ ἐδείκνυε τὸ δωμάτιον τοῦ Ὀκταβίου — ὅτι θὰ τὰς βλέπω καὶ θὰ χαίρεται ἡ ψυχή μου. Ὅταν ἀπόψε σ' ἐπροσκάλεσα νὰ συμφάγωμεν, ὑπελόγιζα ὅτι μετὰ τὸ γεῦμα θὰ μοῦ διηγηθῇς τοὺς ἔρωτάς σου καὶ θὰ μὲ δώσεις ἀφορμὴν νὰ σοῦ διηγηθῶ κ' ἐγὼ τὰ νεανικά μου. Ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι ἐγελάσθημεν καὶ οἱ δύο. Ὁ νέος εἶμαι ἐγώ, καὶ σὺ ὁ ἀσπρομάλλης. Τοῦτο μ' ἔρχεται κάπως ἀπροσδόκητον, εἶπε παρατηρῶν τὸν Ὀκτάβιον, ὅστις εἶχεν ὄρεξιν νὰ γελάσῃ.

— Ὁμολόγησε, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων κτυπῶν ἐπὶ τοῦ ὤμου του, ὅτι ἤρχισες νὰ μὲ φοβῆσαι, ὅτι μὲ ὑποθέτεις γεροπαραλυμένον ἢ τοὐλάχιστον ξαναμωραμένον. Ἐνδέχεται νὰ ἦμαι τρελλός, ἀλλὰ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν τρέλλαν παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ μὲ τὴν ἀφίσῃ ἕως τὴν ὑστερινήν μου ἡμέραν, διότι μὲ κάμνει εὐτυχῆ χωρὶς νὰ ζημιώνῃ κανένα. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι λόγος νὰ παύσωμεν νὰ πίνωμεν, ἐπρόσθεσεν ἐκπωματίζων δευτέραν φιάλην καὶ γεμίζων τὰ ποτήρια.

Ὁ Ὀκτάβιος ἐζήτει πρό τινος ὥρας πρόφασιν ν' ἀποσυρθῇ, ἀλλ' ἡ διεγερθεῖσα περιέργειά του τὸν ἔκαμε νὰ μείνῃ καὶ νὰ δεχθῇ τὸ προσφερόμενον ποτήριον.

— Μέσα εἰς αὐτὸ τὸ κρασὶ τοῦ τόπου μου, ἔλεγεν ὁ γέρων, ἐβάπτισα τὸν πρῶτόν μου ἔρωτα. Ὅταν τὸ καταπίνω μὲ φαίνεται ὅτι βυθίζεται ἡ καρδία μου εἰς λουτρὸν νεότητος! Σὺ δέ, δὲν ἔχεις τίποτε νὰ μὲ διηγηθῇς; Ἀλλὰ καὶ ποῦ θὰ τὸ εὕρισκες, ἀφοῦ ζῇς εἰς τὴν τρύπαν σου μονάχος ὡς ἀρκοῦδι. Τοῦτο δὲν μ' εὐχαριστεῖ καθόλου. Εἶναι ὡς νὰ εἶχα γείτονα καλόγηρον. Δὲν κάμνεις καλά, νέε μου φίλε, ὁ Θεὸς θὰ σὲ τιμωρήσει.

— Ὁ Θεὸς θὰ μὲ τιμωρήσει! εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος. Τί κακὸν ἔκαμα;

— Θὰ ἔχανα τὸν κόπον μου, ἂν ἐπιχειροῦσα νὰ σὲ τὸ ἐξηγήσω, ἀπήντησεν ὁ γέρων. Δὲν θὰ μ' ἐννοοῦσες, ἀφοῦ δὲν πιστεύεις εἰς τὸ εὐαγγέλιόν μου, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις εἶναι τίμιον εὐαγγέλιον, ἀφοῦ διδάσκει τὴν εὐτυχίαν, ὅπου εἶναι ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς. Ἀλλ' εἶσαι μόνον εἰκοσαετής. Ἔμεινες πολὺ ὀπίσω, ἀλλ' εἰμπορεῖς ἀκόμη νὰ φωτισθῇς. Τὸ κατ' ἐμὲ σκοπεύω νὰ μετοικήσω. Αὐτὸ τὸ σπίτι μὲ κάμνει νὰ μελαγχολῶ. Δὲν ἠμπορῶ νὰ σκύψω εἰς τὸ παράθυρον χωρὶς ν' ἀντικρύσω γεροντικὸν πρόσωπον. Ἤλπιζα ὅτι θὰ μὲ ἀπεζημίωνεν ἡ νεότης σου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο ἠπατώμην. Θὰ ὑπάγω νὰ κατοικήσω εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ ὅπου εἶναι οἱ πολλοὶ φοιτηταί. Πηγαίνω συχνὰ νὰ περιπατήσω εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα· ἀναβαίνω εἰς τὰς οἰκίας μὲ τὴν πρόφασιν νὰ ἐνοικιάσω δωμάτιον, ἐμβαίνω παντοῦ, τὰ βλέπω καὶ τὰ ἀκούω ὅλα. Τί ὡραῖα κορίτσια! Πόση εὐθυμία καὶ πόσον φαίνονται ὅλοι εὐτυχεῖς! Τὸ μόνον των ἐλάττωμα εἶναι ὅτι πίνουν πολὺν ζῦθον, ὁ ὁποῖος ψυχραίνει τὸ αἷμα. Μόνον τὸ κρασὶ ἀξίζει, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου κατέπιε καὶ ἄλλο ποτήριον.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ ἄνεμος, ὁ πνέων ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς Μονμάρτης ἔφερεν ἐπὶ τῶν πτερύγων του τὸν ἦχον παλαιᾶς δημοτικῆς μελῳδίας, προσαρμοσθείσης εἰς τετράχορον. Τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπανελάμβανεν ὡς πιστὴ ἠχὼ ὁ αὐλὸς γείτονος μουσικοῦ.

Ὁ γέρων Ἀλλοτινός, ὅστις εἶχε σιωπήσει εἰς τὸ πρῶτον ἄκουσμα τοῦ μελῳδήματος ἐκείνου, ἀνεσκίρτησε καὶ ἠγέρθη ἀμέσως κατὰ τὴν ἐπανάληψίν του ὑπὸ τοῦ αὐλητοῦ, ἐπιβάλλων δι' ἐπιτακτικοῦ νεύματος εἰς τὸν Ὀκτάβιον σιωπὴν καὶ ἀκινησίαν. Ἀλλ' ὁ αὐλὸς ἀντὶ τοῦ δημοτικοῦ ἔπαιζεν ἤδη ἀποσπάσματα νεωτέρων μελοδραμάτων.

— Πρέπει χωρὶς ἄλλο ν' ἀνεύρω αὐτὸν τὸν μουσικόν, εἶπεν ὁ γέρων Ἀλλοτινός, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ γεμίσῃ καὶ πάλιν τὰ ποτήρια, ὅταν ὁ ἰδιότροπος αὐλητὴς ἀφίσας κατὰ μέρος τὴν νέαν μουσικὴν ἐπανέλαβε τὸν δημοτικὸν σκοπόν.

— Εὖγέ σου, καλέ μου μουσικέ! ἀνέκραξεν ὁ γέρων, ἀρχίζων νὰ χορεύῃ εἰς τὸ δωμάτιον. Τοῦτο σὲ φαίνεται παράξενον; εἶπεν ἔπειτα εἰς τὸν Ὀκτάβιον. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἠξεύρῃς ὅτι τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐτραγούδησα πολλάκις ὑπὸ τὸ παράθυρον τῆς ἐρωμένης μου, εἰς τὸν καιρὸν ὅπου αὐτὸ τὸ φόρεμα ἦτο καινούριον, καὶ τὸ βρακὶ ἐπίσης καὶ τὰ πόδια μου ἐπίσης. Αὐτὰ τὰ καλάμια, ἐπρόσθεσε, κτυπῶν διὰ τῆς χειρὸς τὰς ἰσχνάς του κνήμας, ἔκαμαν πολλὰ πηδήματα εἰς τὸν ἦχον αὐτῆς τῆς μουσικῆς. Τώρα δὲν ἀξίζουν πλέον τίποτε. Καὶ ὅμως πιστεύω ὅτι ἂν εὑρισκόμην μὲ τὴν Γιακουμίναν μου εἰς τὸν ἴσκιον τῆς γραίας καστανιᾶς καὶ ἔπαιζε τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ βιολὶ τοῦ Χοντροβλάση, ὀρθοῦ ἐπάνω εἰς τὴν βαρέλαν του, δὲν θὰ ἐχόρευα πολὺ ἄσχημα. Ἡ Γιακουμίνα ἦτο ἡ ὡραιοτέρα τοῦ χωρίου. Τὴν ἔλεγαν **τὸ κορίτσι μὲ τοὺς ἑκατὸν ἀγαπητικούς**. Ἀλλ' οἱ ἑκατὸν ἦσαν ὀλίγοι, διότι τὴν ἐρωτεύοντο ὅλοι ὅσοι τὴν ἔβλεπαν. Εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν ὑπῆρχεν ὁλόκληρος λόχος ἀπὸ χωριανούς μου, οἱ ὁποῖοι ἔγειναν στρατιῶται ἐξ αἰτίας της, καὶ εἰς τὸν λόχον ἐκεῖνον κατετάχθην καὶ ἐγώ».

Νέον φύσημα ἀνέμου ἔφερε καὶ πάλιν τὸν ἦχον

τῆς ὀρχήστρας τοῦ δημοσίου χοροῦ, ὅπου ἐχόρευαν ἀκόμη τὸν τετράχορον ὑπὸ τὸν ἦχον τῆς ἀγροτικῆς μελῳδίας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ αὐλός.

Ὁ γέρων Ἀλλοτινὸς δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ καταστείλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἀκούσματος ἐκείνου ἐνθουσιασμόν.

— Ἀκόμη ἓν ποτήριον, εἶπεν ἀδειάζων τὴν φιάλην, καὶ ἐμπρός!

— Ἐμπρὸς ποῦ; ἠρώτησεν ὁ Ὀκτάβιος, ἐνῷ ἐξεκρέμαζεν ὁ γείτων τὸν πῖλόν του.

— Εἰς τὸν χορόν. Αὐτὰ τὰ βιολιά, ὅπου ἔτυχε νὰ παίζουν αὐτὸν τὸν παλαιὸν σκοπόν, ἐνῷ ἐνθυμούμουν τὰ περασμένα μου μὲ ἔκαμαν ἄνω κάτω. Μὲ φαίνεται πῶς μὲ κράζει ἡ Γιακουμίνα. Ἐμπρός, νέε μου, ἐμπρός!

Ὁ Ὀκτάβιος ἐφάνη διστάζων, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσεν ἡ περιέργεια. «Ἂς ἦναι, εἶπεν».

— Ἄλλο ἕνα ποτῆρι, εἶπεν ὁ γέρων ἐκπωματίζων τρίτην φιάλην, διὰ νὰ δυναμώσουν τὰ γόνατά μας, καὶ ἀφοῦ κατεπόθη καὶ αὕτη κατέβη μετὰ νεανικῆς ὁρμῆς τὴν κλίμακα, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Ὀκταβίου.

— Βλέπεις, εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅταν εὑρέθησαν εἰς τὴν ὁδόν, ὅτι περιπατῶ ἀκόμη ἴσια καὶ χωρὶς ῥαβδί.

Μετὰ μισὴν ὥραν ἐπεσκέπτοντο οἱ δύο φίλοι τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον ὅλους τοὺς λαϊκοὺς χοροὺς τῶν προαστείων. Παντοῦ ὅπου εἰσήρχοντο, ἡ ἀρχαϊκὴ ἐνδυμασία τοῦ κ. Ἀλλοτινοῦ ἐπροκάλει ζωηρὰς ἐπευφημίας, ἠχηροὺς γέλωτας καὶ παντὸς εἴδους εὐφυολογίας. Ἀλλ' ὁ γέρων ὄχι μόνον δὲν ἐθύμωνεν, ἀλλὰ καὶ εὕρισκεν ἀπαντήσεις τόσον ἐπικαίρους καὶ ἀστείας, ὥστε ὁ γέλως τῶν παρισταμένων ἐστρέφετο πάντοτε κατὰ τοῦ ἐπιχειρήσαντος νὰ τὸν σκώψῃ.

— Πολὺ μοῦ κακοφαίνεται, ἔλεγεν εἰς τὸν Ὀκτάβιον, ὅτι δὲν ἀκούω πλέον τὸν παλαιόν μου χαβᾶν, διότι ἔχω ὄρεξιν νὰ χορεύσω.

— Πῶς θὰ ἐτολμᾶτε νὰ χορεύσετε ἐμπρὸς εἰς τόσον κόσμον; ἠρώτησεν ὁ Ὀκτάβιος μετά τινος ἀνησυχίας.

— Καὶ διατί ὄχι; Ἐτόλμησα πολὺ μεγαλείτερα πράγματα εἰς τὸν ἦχον αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ. Ὅταν ἔγεινα στρατιώτης ἐξ αἰτίας τῆς Γιακουμίνας, δὲν μ' ἐπερίσσευε βεβαίως ἡ ἀνδρεία. Τὴν πρώτην φορὰν ὅπου εὑρέθην ἀντικρὺ τῶν Αὐστριακῶν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Λομβαρδίας, τὸ θέαμα δὲν μοῦ ἤρεσε διόλου, καὶ ἐσυλλογιζόμην μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμοὺς τὰς καστανέας τῆς πατρίδος μου καὶ τοὺς χοροὺς ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῶν. Ἂν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν μοῦ ἐπρόσφεραν τὴν ἄφεσίν μου, θὰ τὴν ἐδεχόμην μὲ μεγάλην χαράν. Ὅταν ἤκουσα τὴν πρώτην κανονιὰν καὶ εὐθὺς ἔπειτα φωνὰς πληγωμένων καὶ ἀκρωτηριασμένων, ᾐσθάνθην κάποιαν στενοχωρίαν. Μετ' ὀλίγον ὁ συνταγματάρχης μας ἐφώναξεν — Ἐμπρὸς παιδιά! τώρα ἦλθεν ἡ σειρά μας! Τὸ **ἐμπρὸς** ἐκεῖνο ἐσήμαινε νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦσαν τὰ κανόνια. Ὅλοι μου οἱ σύντροφοι ὥρμησαν ὡς νὰ ἔτρεχαν εἰς πανηγύρι, ἀλλ' ὁ ἰδικός μου ἐνθουσιασμὸς ἦτο πολὺ μετριώτερος. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔτυχεν ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ νὰ παίξῃ τὸν ἀγαπημένον μου σκοπόν... ***Τρὰ λερὶ λαρά, τρὰ λὰ ρά***, καὶ ἐγὼ ὁ τόσον ἥμερος καὶ εἰρηνικὸς ἔγεινα ἀμέσως ἄλλος ἄνθρωπος, ἥρωας, λεοντάρι. Ἀπὸ τὴν οὐρὰν εὑρέθην εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῆς ἴλης μου σπαθίζων Οὐσσάρους, βλασφημῶν ὡς Ἀράπης ἢ μουρμουρίζων τὸ ***Τρὰ λερὶ λαρά***. Ἐκοπάνιζα τοὺς Αὐστριακοὺς καθὼς τ' ἀστάχυα ὁ ἀλωνιστής, καὶ πάντοτε ἐμπρός. Εἰς τὸν δρόμον μου ἀπήντησα ἕνα χρυσοστόλιστον σημαιοφόρον, ὅπου ἐκράτει σημαίαν μεταξωτήν. Τρὰ λαρά! τί ὡραῖο φουστάνι θὰ ἦτο αὐτὸ τὸ φλάμπουρο γιὰ τὴν Γιακουμίναν! Χύνομαι ἐπάνω του, ***τρὰ λερί***, τὸν σπαθοκοπῶ, ***Τρὰ Λαρά***, τοῦ ἁρπάζω τὴν σημαίαν καὶ πηγαίνω νὰ τὴν προσφέρω εἰς τὸν στρατηγόν, ὁ ὁποῖος μὲ ἀγκαλλιάζει ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸ σύνταγμα... καὶ ἡ γαλλικὴ δημοκρατία μοῦ χαρίζει μίαν τιμητικὴν σπάθην ***Τρὰ λερὶ λαρά, τρὰ λὰ ρά***. Μερικὰ χρόνια ἔπειτα, εἰς τὰ 1812, ἔρχεται ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Μουρὰτ νὰ μᾶς παρακαλέσῃ μὲ πολὺ εὔμορφον τρόπον νὰ ἐμβῶμεν μέσα εἰς ἕνα ῥωσσικὸν προμαχῶνα τῆς Μοσκόβας. Ὁ συνταγματάρχης μας τὸν ἀντιχαιρετᾷ καὶ τοῦ λέγει: Ἀμέσως, Κύριε. — Ὅταν ἐφθάσαμεν ἐμπρὸς εἰς τὸν τοῖχον ἐκεῖνον δὲν ἀπέμεναν ἀπὸ τὴν ἴλην μου παρὰ μόνον σαράντα. Τὰ ῥωσσικὰ κανόνια ἔκαμναν τὴν γῆν νὰ τρέμῃ ὡς ἂν ἐγίνετο σεισμός. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἔτρεμα ὀλίγον καὶ ἐγώ. Ἦλθε στιγμή, ὅπου ἐμείναμεν ὅλοι κάπως ἀναποφάσιστοι καὶ ἐκυττάζαμεν τὸ φοβερὸ ἐκεῖνο μετερίζι ὡς νὰ ἐλέγαμεν: δὲν φαίνεται πολὺ φρόνιμον νὰ χωθῶμεν ἐκεῖ μέσα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἔτυχε μία μουσική, ὄχι ἡ ἰδική μας, ἀλλ' ἄλλου συντάγματος ἐκεῖ πλησίον, νὰ σημάνῃ τὸν σκοπόν μου ***Τρὰ λερὶ λαρά***. Ὥρμησα τότε ἐμπρὸς καὶ μὲ ἠκολούθησαν οἱ ἄλλοι. Ἐπηδήσαμεν καὶ οἱ σαράντα εἰς τὸν προμαχῶνα ταχεῖς καὶ φοβεροὶ ὡς ζωνταναὶ σφαῖραι. Κατόπιν μας εἰσῆλθεν ἄλλο σύνταγμα, ἔπειτα δεύτερον καὶ τρίτον. Τοὺς Ῥώσσους ἐκάμαμεν ἀρβελιστόν, καὶ ἐκέρδισα τὸν σταυρὸν μὲ τὴν κόκκινη κορδέλλα... ***Τρὰ λερὶ λαρά, τρὰ λὰ ρά***. Καὶ ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ θέλεις νὰ φοβηθῶ νὰ χορεύσω εἰς δημόσιον χορόν;

Ἐνῷ ἀπέλεγε ταῦτα ὁ κ. Ἀλλοτινός, ἤρχισεν ἡ ὀρχήστρα νὰ παίζῃ τὸν τετράχορον τοῦ συρμοῦ, ὅπου εὑρίσκετο ὁ εὐνοούμενός του σκοπός.

— Καιρὸς ἦτο! ἔκραξεν ὁ γέρων καὶ ἀποσπάσας τὸν βραχίονά του ἀπὸ τὸν Ὀκτάβιον, τὸν ματαίως προσπαθοῦντα νὰ τὸν κρατήσῃ, ἔτρεξε νὰ ζητήσῃ χορεύτριαν. Ὡς τοιαύτην ἐπροτίμησε νέαν δεκαοκτὼ ὡς εἴκοσιν ἐτῶν, σεμνῶς ἐνδυμένην μὲ φόρεμα ἀνοικτοῦ χρώματος. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἦσαν γαλανόφαιοι, τὸ κτένισμα ἁπλούστατον καὶ ἡ φυσιογνωμία γλυκυτάτη.

— Εἶναι χαριτωμένη, εἶπεν ὁ γέρων καὶ πλησιάσας αὐτήν, ἐλθοῦσαν ὡς φαίνεται εἰς τὸν χορὸν ἄνευ συντρόφου, ἀπεκάλυψε τὴν ἄσπρην κάραν του, ἐλύγισεν ὡς τόξον τὸ ἀνάστημά του καὶ ὑπέβαλε τὴν αἴτησίν του συνοδευομένην δι' ἐγκωμιαστικῆς προαγορεύσεως.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευήν, μετὰ μακρὰν ἀσθένειαν ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του ὁ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ἐπιμελητὴς Λ. Γ. Λόλλιγκ, γερμανὸς ἀρχαιολόγος, πρὸ πολλοῦ ἀποκατεστημένος ἐν Ἑλλάδι. Ἐν τῷ προσώπῳ του ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη χάνει ἕνα τῶν διαπρεπεστέρων αὐτῆς μυστῶν. Παλαιὸς ἑταῖρος τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς Σχολῆς ὁ Λόλλιγκ, διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης της. Κατόπιν, ἐκτιμηθείσης τῆς ἀναμφισβητήτου εἰδικότητός του περὶ τὸ ἐπιγραφικὸν μέρος τῆς ἐπιστήμης, προσελήφθη ὡς ἐπιμελητὴς τοῦ τμήματος τούτου τοῦ ἡμετέρου Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ὅπου εἰργάσθη μετὰ προθυμίας καὶ ἀφοσιώσεως, περισυλλέξας πᾶσαν ὁπουδήποτε ἀνακαλυφθεῖσαν ἐπιγραφήν, συναρμολογήσας διάφορα ἐπιγραφῶν τεμάχια, συμπληρώσας καὶ ἐξηγήσας πολλὰς ἐλλιπεῖς καὶ δυσεξηγήτους ἐπιγραφάς. Ὁ Λόλλιγκ καὶ γνώσεις εἶχε πολλὰς καὶ μνήμην ἀπέραντον. Ἡ ἐργασία τὴν ὁποίαν ἀφίνει εἶνε ἀληθῶς ἀνεκτίμητος. Διὰ τοῦτο μετ' εἰλικρινοῦς πένθους ἐκηδεύθη ἀπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ὅπου τὸ σεμνὸν φέρετρόν του εἶχε τοποθετηθῆ ἐν μέσῳ τῶν στηλῶν, τὰς ὁποίας εἶχε συναρμολογήσει ὁ ἴδιος. Οἱ τὰ πρῶτα φέροντες μεταξὺ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν παροικούντων γερμανῶν, περιεστοίχιζον ἐν θλίψει τὸ φέρετρον τοῦτο. Πρὶν ἐκκινήσῃ ἡ κηδεία ἔκαμεν ὡραίαν προσφώνησιν ὁ γερμανὸς ἱερεύς, εἰς δὲ τὸ νεκροταφεῖον ἐξεφώνησαν συντόμους ἀλλὰ θερμοὺς λόγους ὁ γενικὸς ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδίας, ὁ διευθυντὴς τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς κ. Δαϊρπφελδ, ὁ ὑποδιευθυντὴς κ. Βόλτερς καὶ ὁ διδάκτωρ κ. Χάρτσεγ. Ἡ κηδεία τοῦ Λόλλιγκ ἐγένετο δημοσίᾳ δαπάνῃ. Ἐπὶ τοῦ νεκροῦ του κατετέθησαν δεκατέσσαρες ἐν ὅλῳ στέφανοι, ἐπειδὴ δὲ ἔφερε τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, ἀπέδωκεν ἐπικηδείους τιμὰς καὶ μία ἴλη ἱππικοῦ.

✣

Τὸ ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας φύλλῳ δημοσιευόμενον ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Μιχαὴλ Π. Λάμπρου εἰς τὸν «Παρνασσὸν» ὑπερέβαλε πάντα τὰ μέχρι τοῦδε κατὰ τὴν φαιδρότητα, τὴν ὁποίαν διέχυσεν εἰς τὸ ἀκροατήριον. Οἱ κύριοι, καὶ πρὸ πάντων αἱ πολυπληθεῖς κυρίαι, αἱ παρευρεθεῖσαι τὴν ἑσπέραν τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς εἰς τὸν «Παρνασσὸν» διῆλθον μίαν ὥραν ἀλησμονήτου ἀπολαύσεως. Ὁ κ. Λάμπρος ἐπραγματεύθη περὶ τῆς ῥεκλάμας ἐν Ἑλλάδι. Ἐφυλλομέτρησε παλαιὰς καὶ νέας ἐφημερίδας καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπέσπασεν ὅ,τι ἰδιορρυθμότερον, ὅ,τι περιεργότερον, ὅ,τι διασκεδαστικώτερον ἐκ τοῦ τμήματος τῆς ῥεκλάμας. Πρὸς καταρτισμὸν τοῦ φαιδροῦ τούτου κομβολογίου τὴν πλουσιωτέραν ὕλην παρέσχον «Ἡ ταχύπτερος Φήμη» μία ἐφημερὶς κοινωνικῆς ῥεκλάμας ἐκδιδομένη ἐπὶ Ὄθωνος καὶ τὰ «Κοινωνικὰ» τῆς Νέας Ἐφημερίδος, διὰ τῶν ὁποίων παρηκολούθησε τὴν ἐξέλιξιν τοῦ σημερινοῦ Ἀθηναίου ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του. Ἀλλὰ δι' ὅλων τούτων ὁ κ. Λάμπρος παρηκολούθησε τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς τῆς ῥεκλάμας παρ' ἡμῖν καὶ κατέδειξε ποία ἦτο πρίν, ποία εἶνε σήμερον. Καὶ ἀνωμολόγησε μὲν τὴν σχετικὴν πρόοδόν της, ἀλλὰ παρεπονέθη ὅτι ἀκόμη οἱ ἔμποροί μας καὶ οἱ βιομήχανοι δὲν κατενόησαν τὴν ἀξίαν της.

✣

Ὁ χωροφύλαξ καλπάζει ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ἐλασμάτων.

Ὁ τροχιόδρομος τοῦ Φαλήρου ἔρχεται ὀπίσω του ὁλοταχῶς.

Ὁ ὁδηγὸς συρίζει, συρίζει ἐπανειλημμένως. Ἀλλ' ὁ ἱππεὺς εἶνε κωφός, ἀφηρημένος, καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν κινδυνώδη καλπασμόν του.

Ἡ μηχανὴ τὸν φθάνει, ὁ ἵππος ἀφηνιάζει καὶ ῥίπτει τὸν ἱππέα κατὰ τῶν βαγονίων πλαγίως. Ὁ ἱππεὺς πίπτει ἐπικινδύνως πληγωμένος κατὰ τὴν ὀσφὺν καὶ τοὺς πόδας.

Καὶ τότε τί νομίζετε ὅτι συνέβη; Ὅτι ἐσταμάτησεν ἡ ἁμαξοστοιχία καὶ παρέλαβε τὸν δυστυχῆ τραυματίαν;

Ὄχι. Ὁ μηχανικὸς ἀφ' οὗ δὲν εἶχε τὴν εὐσπλαγχνίαν νὰ σταματήσῃ ἐγκαίρως καὶ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἠθέλησε νὰ σταματήσῃ ἀργὰ καὶ παραλάβῃ τὸ λιπόθυμον ἐκεῖνο σῶμα, τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματός του. Καὶ ἔφυγε καὶ τὸν ἀφῆκεν ἐκεῖ κατακείμενον. Μόνον ἡ κατόπι διελθοῦσα ἁμαξοστοιχία τὸν παρέλαβε καὶ τὸν μετέφερεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Βλέπετε ὅτι ὀλίγον διαφέρουν οἱ ὁδηγοὶ τῶν ἁμαξοστοιχιῶν ἀπὸ τοὺς καρραγωγεῖς. Καὶ αὐτοὶ ἀφ' οὗ καταπλακώσουν κανένα δυστυχῆ, μαστίζουν τοὺς ἵππους των καὶ φεύγουν καλπάζοντες.

✣

Προσέχετε καλὰ ὅταν ζυγίζουν. Ἐσχάτως ἡ Ἀστυνομία ἀνεκάλυψε καὶ νέον εἶδος ἀπάτης, ὀλίγον τι παλαιόν. Ἀνθρακοπῶλαί τινες ἐφωράθησαν πατῶντες μὲ τρόπον τὸ σχοινίον, τὸ ὁποῖον ἄφιναν ἐπίτηδες νὰ κρέμεται κάτωθεν τῶν σάκκων, οὕτω δὲ ἀπὸ κάθε ζύγισιν ἔκλεπτον δέκα καὶ εἴκοσιν ὀκάδας. Οἱ ἀνθρακοπῶλαι αὐτοὶ παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Εἰσαγγελίαν.

✣

Ἐσχάτως βουλευτής τις ὁμιλῶν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, μετέφρασε τὸ γνωστὸν γαλλικὸν λόγιον «poudre aux yeux», τὸ ὁποῖον ὅλοι πλέον λέγουν «στάχτη στὰ μάτια» σποδὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς!!

✣

Ἐκ τοῦ «Σκρίπ»:

Περίεργος σύμπτωσις:

Εἰς τὴν ὁδὸν Κολοκοτρώνη ἀναγινώσκομεν τὴν ἑπομένην ἐπιγραφήν:

«Κρεοπωλεῖον ἡ Δικαιοσύνη-Διονυσίου Στεφάνου».

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα δύο ἐτῶν ἀπέθανε τὴν 8 Φεβρουαρίου ἐν Βάδῃ ὁ γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Μάξιμος Δυκάμ. Ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τῷ 1822. Υἱὸς χειρούργου διαπρεποῦς καὶ πλουσίου, εὑρέθη ἐξ ἀρχῆς ὑλικῶς ἀνεξάρτητος καὶ νέος ἔτι ἐπεχείρησε μακρὰ ταξείδια ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀνατολὴν ἐκ τῶν ὁποίων ἐπιστρέψας, ἐδημοσίευσε τὰς ἐντυπώσεις του. Τῷ 1860 ἠκολούθησε τὴν ἐν Σικελίᾳ περίφημον ἐκστρατείαν τῶν χιλίων τοῦ Γαριβάλδη, τῆς ὁποίας συνέγραψε καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἐγκατασταθεὶς ὁριστικῶς ἐν Παρισίοις ἵδρυσε τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Παρισίων», εἰς τὴν ὁποίαν ὁ φίλος του Γουσταῦος Φλωμπὲρ ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον τὴν Κυρίαν Μποβαρὺ καὶ ἡ ὁποία ἐπαύθη ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορίας. Μετὰ τοῦτο ὁ Δυκάμ. ἤρχισε τὴν λαμπράν του συνεργασίαν εἰς τὴν *Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων*, ἐξέδωκεν ἑξάτομον ἔργον, στερεῶσαν τὴν φήμην του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Paris, ses organes et ses fonctions» καὶ κατόπιν ἄλλο, τὰς περιφήμους «Convultions de Paris» μελέτην ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς Κομμούνας, ἐξόχως πολεμηθεῖσαν. Τῷ 1870 διεδέχθη ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τὸν Σαὶν-Ρενὲ-Ταλλανδιέ. Τελευταῖον σπανίως ἐφαίνετο ἐν Παρισίοις, κατοικῶν διαρκῶς ἐν Βάδῃ, καὶ σπανίως ἔγραφε. Τὸ τελευταῖόν του ἔργον ἦτο ἡ βιογραφία τοῦ φίλου του Θεοφίλου Γωτιέ, πλήρης ἀνεκδότων καὶ ἀναμνήσεων, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσε ἐν τῇ σειρᾷ τῶν «Μεγάλων Συγγραφέων». Νέος ἔτι ὁ Μάξιμος Δυκὰμ ἦτο δημοκρατικωτάτων φρονημάτων, ἀλλὰ κατόπιν ἔγεινεν εἰς ἄκρον συντηρητικός.

— Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὸς Σύλλογος «Ἑρμῆς» προκηρύσσει διαγωνισμὸν πρὸς σύνταξιν τοῦ ἐπισήμου του ὕμνου, ποιήματος τὸ ὁποῖον καὶ τοῦτο θὰ μελοποιηθῇ πάλιν διὰ διαγωνισμοῦ. Χάριν τῶν παρ' ἡμῖν ποιητῶν δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τοὺς ὅρους :

1) Ὁ ὕμνος δέον νὰ ᾖ ἔργον ὅλως πρωτότυπον καὶ ν' ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὴν μουσικὴν κίνησιν καὶ δρᾶσιν τοῦ «Ἑρμοῦ».

2) Ὁ ὅλος ὕμνος δέον νὰ ᾖ ὅσον τὸ δυνατὸν σύντομος, μὴ περιλαμβάνων πλείω μέρη τῶν τριῶν στροφῶν, αἵτινες ὑπὸ ἔποψιν μέτρου καὶ ρυθμοῦ ἀφίενται τῇ καλαισθησίᾳ τοῦ ποιητοῦ.

3) Ἐν τῷ διαγωνισμῷ εἰσὶ δεκτοὶ λόγιοι ἔκ τε τῆς ἡμεδαπῆς καὶ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

4) Οἱ διαγωνισθησόμενοι ὀφείλουσι νὰ πέμψωσι πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ «Ἑρμοῦ» τὰ χειρόγραφα αὐτῶν μέχρι τέλους Φεβρουαρίου. Ὁ ποιητὴς ἐγκλείει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν φακέλλῳ καλῶς ἐσφραγισμένῳ, ἐπιγράφει δὲ ἔξωθεν αὐτοῦ ρητὸν ἢ στίχον καὶ τὸ αὐτὸ προσγράφει καὶ ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ χειρογράφου διὰ τὴν ταὐτότητα.

5) Γλῶσσαν δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν ἄμικτον τοπικισμῶν γραφομένην Ἑλληνικήν.

6) Τὰ χειρόγραφα δέον νὰ ὦσιν εὐκρινῶς γεγραμμένα, ἄλλως δὲν θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν.

7) Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται τοῖς ποιηταῖς, ἀλλὰ κατατίθενται ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου.

8) Ἆθλον τῷ πρώτῳ ἐπιτυχόντι ἔσται καλλιτεχνικὸς στέφανος ἐκ δάφνης· ἔπαινος δὲ τῷ δευτέρῳ.

9) Ἡ κρίσις γενήσεται τῇ α' Κυριακῇ τοῦ προσεχοῦς Μαρτίου, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ, ὑπὸ τριμελοῦς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς ἐκ φιλολόγων καὶ λογίων συγκειμένης.

— Τὴν 15 Φεβρουαρίου ἐγένετο μετ' ἐπιτυχίας ἐν Παρισίοις ἐν τῇ αἰθούσῃ Βοδινιὲρ ἡ προαγγελθεῖσα διάλεξις τοῦ κ. Ψυχάρη «Τὸ Φιλί».

Ὁ Βιλλρὼτ

— Ὁ ἐν Κερκύρᾳ Διευθυντὴς τοῦ γνωστοῦ ἰδιωτικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου κ. Π. Α. Οἰκονόμος ἀγγέλλει τὴν εἰς ἕνα τόμον ἔκδοσιν ὅλων τῶν λόγων, τῶν ἐκφωνηθέντων ἑκάστοτε κατὰ τὰς ἐξετάσεις καὶ ἄλλας ἑορτὰς ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ.

Ἐπιστημονικὰ

Ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ἐν Ἀβατσίᾳ, ὅπου εἶχε ζητήσει ἀνακούφισιν ἐκ χρονίου νοσήματος, ὁ καθηγητὴς τῆς Χειρουργικῆς παρὰ τῷ ἐκεῖ Πανεπιστημίῳ καὶ εἷς τῶν διασημοτέρων χειρούργων τῆς Εὐρώπης Βιλλρώτ. Ἦτο ἑξήκοντα καὶ τεσσάρων ἐτῶν. Γεννηθεὶς ἐν τῇ Γερμανικῇ πόλει Ρύγεν διεκρίθη τόσον πρωίμως, ὥστε ἤδη ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἐτῶν ἀφ' οὗ ἐχρημάτισε βοηθὸς τοῦ περιφήμου Λαγγενβὲκ ἐν Βερολίνῳ, ἐκλήθη εἰς Ζυρίχην ὡς διευθυντὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς καὶ τακτικὸς καθηγητής. Ἀλλ' ἡ φήμη του ἐπεξετάθη ἀνὰ τὸν κόσμον σύμπαντα, ἀφ' οὗ κατῆλθεν εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ μέγα ἐπιστημονικὸν κέντρον. Ἡ τόλμη του περὶ τὰς ἐπινοίας ἴσην εἶχε μόνην τὴν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐγχειρήσεων δεξιότητα. Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησεν ἐπὶ ἀνθρώπων ἐγχειρήσεις, οἷαι ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ λάρυγγος, ἡ περικοπὴ τοῦ στομάχου καὶ ἄλλαι πολλαί. Κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον ἀπῆλθεν αὐτόκλητος εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ εἰργάσθη μετὰ θαυμασίου ζήλου, σώσας ἐκ βεβαίου θανάτου πολλοὺς τῶν τραυματιῶν. ἀπέδη δ' ὁ μέγας μεταρρυθμιστὴς ἐν τῇ πολεμικῇ χειρουργικῇ, ἐν τῇ ὀργανώσει τῶν στρατιωτικῶν νοσοκομείων, ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν τραυμάτων.

Θεατρικὰ

Τὸ φιλολογικὸν γεγονὸς ἐν Παρισίοις εἶνε ἡ διδασκαλία νέου ἔργου τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ἐδουάρδου Παγιερὼν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας ὑπὸ τὸν τίτλον Cabotins! Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Le monde ou l'on s'ennuie» ἦρε θρίαμβον ἀληθῆ. Ἁπλουστάτη εἶνε ἡ ὑπόθεσις τοῦ νέου του τετραπράκτου δράματος. Ἡ Βαλλεντίνη εἶχεν ἀνταλλάξει αἰσθήματα καὶ ἐπιστολὰς μετ' ἀνδρός τινος ἀναξίου, ὁ ὁποῖος τὴν ἐλάτρευεν ἐφ' ὅσον τὴν ἐνόμιζε πλουσίαν καὶ τὴν ἐγκατέλιπε ἅμα ἔμαθεν ὅτι εἶνε πτωχή. Κατόπιν τὴν ἀγαπᾷ εἷς καλλιτέχνης, ὁ Πέτρος Γκαρδεβάν, ἀλλ' ἡ μήτηρ ἀρνεῖται νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὸν γάμον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἦτο ἀμέμπτου παρελθόντος ἡ κόρη της καὶ τὴν ἐξαναγκάζει νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι δὲν τὸν ἀγαπᾷ. Ἡ δοκιμασία ὅμως εἶνε ἀνωτέρα τῶν ἐρωτευμένων καὶ ἡ μήτηρ ὑποχωρεῖ. Τοῦτο εἶνε τὸ δραματικὸν μέρος. Ἀλλ' ὅ,τι ἀνέδειξε τὸ ἔργον, εἶνε τὸ κωμικὸν καὶ ἰδίως ὁ θαυμάσιος τύπος τοῦ Πεγουμᾶ, τοῦ μεσημβρινοῦ, ἓν εἶδος Νουμᾶ Ρουμεστὰν τοῦ Δωδέ, τύπος ὁ ὁποῖος θὰ ζήσῃ μεταξὺ τῶν ζωντανωτέρων τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου.

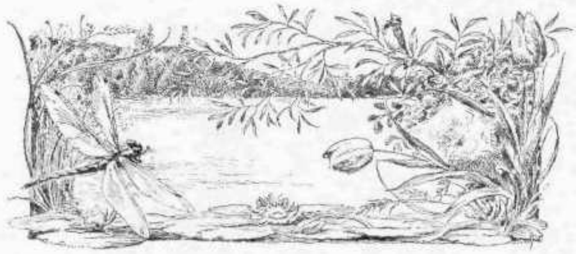

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

Οι Φρεγαδες

— Μὲ τὸ πρῶτο ἀνάβλεμμα τοῦ ἥλιοῦ ἐφάνηκαν κ' οἱ τέσσερες φρεγάδες κατάμπροστα στὸν Καβομαληᾶ· εἶπεν ὁ Γιαννιός ὁ Χούρχουλας, ὁ ἀκούραστος πολυλογᾶς τοῦ «Ἀθῆναι» μας. Ποῦθ' ἐρχόντουσαν, γιὰ ποῦ πήγαιναν, οὔτε ἄκουσε οὔτ' ἔμαθε κανείς. Μὰ πρέπει νὰ ἦταν βασιλικὲς φρεγάδες. Καὶ οἱ τέσσερες, σοῦ λέει, εἶχαν τὸ ἴδιο χτίσιμο· χυτὲς πρύμη-πλώρη. Κ' εἶχαν τῆς ἁρματωσές τους, βασιλικές κ' ἐκεῖνες. Τὰ κατάρτια τους ἀτόφια προύτζινα, ἀπὸ κάτου στὴ σκάτσα ὡς ἀπάνου στὴ γαλέτα. Τῆς ἀντένες τους ὅλες ἀτσαλένιες. Τὰ σχοινιὰ καὶ τὰ ξάρτια ἀπὸ καμηλότριχα καὶ τὰ πανιά τους ὁλομέταξα. Ἂν ρωτήσης γιὰ τῆς κουπαστὲς καὶ τῆς μπαταρίες τους, στὸ σύρμα ἦταν ντυμένες. Κ' εἶχαν στὴν πλώρη γιὰ θαλασσομάχο ἕνα διαμαντοκόλλητο σταυρό, τρόμο τῶν στοιχειῶν καὶ φρίκη τοῦ κυμάτου. Στὴν πρύμη, ἀπάνου στὸ τιμῶνι, εἶχαν τὸ Ἅγιο τὸ Βαγγέλιο καὶ στὸ μεσανὸ κατάρτι ψηλὰ τὴν Παναγιὰ ποῦ ἔλαμπε, προσκυνῶ τὴ χάρη της, σὰν αὐγερινός. Γι' αὐτό, σοῦ λέει, πρέπει νὰ ἦταν βασιλικὲς φρεγάδες, τοῦ δικοῦ μας τοῦ βασιληᾶ ποῦ ὥριζε στὴν Πόλη. Μονάχα ἐκείνη ἦταν τότε ἡ κιβωτὸς τῆς Χριστιανοσύνης. Ποιὸς ἠξέρει τί ἀλλόφυλους ἐπήγαιναν πάλι νὰ χτυπήσουν, νὰ στήσουν παντοδύναμο σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση τὸν τίμιο τὸ Σταυρό! . . .

Καὶ ἦταν, μωρὲ μάτια μου, μιὰν αὐγὴ μὰ τί αὐγή; Ἀνοιξάτικη· χαρὰ Θεοῦ! Φύλλο δὲν ἐσειόνταν οὐδὲ πούπουλο. Ἡ θάλασσα πίχτρα· χαρτὶ νὰ γράψης ἀπάνου. Κι' ὁ οὐρανὸς ξάστερος ποῦ πρόσμενες νὰ ἰδῆς καθρεφτισμένα στὸ πρόσωπό του τὰ τριανταφυλλένια νησιὰ καὶ τ' ἀκρογιάλια καὶ δασοφυτρωμένες στερηὲς καταπράσινες. Ἀριστερὰ μεριὰ πὲρ ὄστρια ἐπρόβαλαν στὸν ἀσπρογάλαζον ὁρίζοντα τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης· πίσω πὲρ λεβάντε τὰ Δωδεκάνησα ἔδειχναν γαλανὰ τὰ ῥιζοβούνια τους κατ' ἀπὸ τὴν καταχνιὰ ποῦ ἐσύνδενε σὰν πουπουλένιο γιοφύρι τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη καὶ δεξιὰ πὲρ μαΐστρο κατέβαιναν ἁλυσίδα χρυσορόδινη τ' ἀκρωτήρια καὶ οἱ κόρφοι τοῦ Μωρηᾶ, ὡς τὸν Καβομαληᾶ καὶ τὸ Τσιρίγο. Καὶ καθὼς ἐχτυποῦσεν ὁ ἥλιος ἔβλεπες τῆς στερηὲς νὰ χύνουν χίλιων λογιῶν χρώματα καὶ τῆς καμαρωτὲς φρεγάδες ν' ἀστραποβολοῦν, σὰν πυρκαϊᾶς κολῶνες ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ θάλασσας.

Οἱ φρεγάδες εἶχαν ὅλα τὰ πανι' ἁπλωμένα. Φλόκοι καὶ κοντραφλόκοι, γάμπιες καὶ παπαφίγκοι καὶ παρουκέτα καὶ τρίγκοι ὅλα ἦταν στὴ θέση τους. Μὰ κρέμουνταν ὅλα κάτου παραλυμένα καὶ μοναχὰ τὰ μπρούλια τους ἀνάδευαν καμμιὰ φορά, σὰν φιδάκια ἕτοιμα νὰ φᾶνε τὰ κεφάλια τους. Οἱ σκότες κρέμουνταν κ' ἐκεῖνες παραλυμένες στὰ χέρια τῶν ναυτῶν ποῦ ἄδικα προσμένουν ν' ἀκούσουν τὸν καπετάνο, νὰ γυρίσουν τὰ πανιὰ πρὸς τὸν ἄνεμο. Κοιμήθηκε ἀπάνου στὸ δοιάκι ὁ τιμονιέρης· ὁ λουκάος στὸ ξάγναντο τῆς πλώρης ψηλὰ κοιμήθηκε κ' ἐκεῖνος, τηρῶντας πάντα τὸν ἴδιο ὁρίζοντα ἐμπρός του. Οἱ καπετάνοι στὰ χρυσᾶ καὶ τὰ βελουδένια ντυμένοι, ξαπλωμένοι σὲ παχὺ ντιβάνι κάτ' ἀπὸ τὴν πρασινορρόδινη τέντα τῆς πρύμης, ἀπὸ τὴ νύστα μόλις ἀγροικοῦνε τὸ λεβέντικο τραγοῦδι ποῦ τοὺς παίζει τ' ὤμορφο σκλαβάκι, ἀπάνου σὲ γλυκόφωνο ταμπουρᾶ. Κάτου στ' ἀμπάρι οἱ σκλάβοι μὲ τὰ μεγάλα τους μαλλιά, τὰ κίτρινά τους πρόσωπα, τοὺς σιδερένιους βραχιόνες τους, μακρυὰ ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο βούνευρο τοῦ σκληροῦ φύλακά τους, κοιμήθηκαν κ' ἐκεῖνοι μέσα στῆς βαρειὲς ἁλυσίδες τους ἀπάνω στοὺς σκληροὺς πάγκους. Μὰ ποιὸς λέει πῶς κοιμήθηκαν! Τὰ τυρανισμένα κορμιά τους κοιμήθηκαν, ὄχι ὅμως καὶ οἱ ψυχές τους. Ἐκεῖνες τρέχουν ἄγρυπνες καὶ χαμοπετοῦν περίγυρα στ' ἄσπρα τους σπιτάκια, στοὺς ἀνθισμένους κήπους τους, στῆς θλιμμένες τους γυναῖκες καὶ τ' ἀρφανά τους τὰ παιδιά· στὰ σταφυλοφορτωμένα κλήματα καὶ τὰ γλυκόχυμα βοτάνια, στ' ἀφράτα χώματα καὶ τὰ κρουσταλλένια νερά, στὰ λούλουδα καὶ τὰ πούλουδα τῆς γλυκειᾶς τους τῆς πατρίδας, ποῦ δὲν ἐλπίζουν νὰ τὴν ἰδοῦν παρὰ μόνον στὴν ὑπνοφαντασιά τους! . . . . Μωρὲ λέμε κ' ἐμεῖς πῶς τραβᾶμε τυραννία. Ἐκείνους ν' ἀκούσης γιὰ νὰ εἰπῆς μιὰ φορὰ βάσανα! . . .

Μὰ ἔξαφνα ἐξύπνησαν οἱ μαρινάροι. — Παιδιά, τὴ βάρκα στὴ θάλασσα· φωνάζει ὁ καπετάνος τῆς πρώτης φρεγάδας. Ἀλὰ τὰ χέρια στὰ κουπιά, βγῆτε ἔξω στὰ σπηλάδια, καμακίστε χταπόδια στὰ θαλάμια τους, καλαμῶστε ἀχινούς, συνάχτε καβούρους, ξεκολλῆστε στρείδια — ἀγνὰ ὅ,τι βρῆτε!

Τὸ εἶπε κ' ἔγεινε. Ῥίξαν τὴ βάρκα στὴ θάλασσα τὰ παιδιά· ἀλὰ τὰ χέρια στὰ κουπιά, βγῆκαν ἔξω στὰ σπηλάδια, καμακίζουν χταπόδια στὰ θαλάμια τους, καλαμώνουν ἀχινούς, συνάζουν καβούρους, ξεκολλοῦν στρείδια — ἀγνὰ ὅ,τι βρίσκουν. Μὰ ἕνας μοῦτσος κασιδιάρης καὶ κακομοίρης, ποῦ τὸν εἶχαν γιὰ ψυχικὸ μέσα στὴ φρεγάδα, ξεκόβει ἀπὸ τ' ἄλλα τὰ παιδιά. Οὔτε καμακίζει χταπόδια στὰ θαλάμια τους, οὔτε καλαμώνει ἀχινούς, οὔτε συνάζει καβούρους, οὔτε ξεκολλᾶ στρείδια - ἀγνὰ ὅ,τι βρίσκει. Γυρίζει μονάχα ἀπάνου κάτου στῆς πέτρες τῆς μαυρισμένες καὶ τὰ χορταριασμένα σπηλάδια, σὰν κάτι νὰ ζητῇ. Τ' εἶχε τ' ἔχασε; Τίποτα. Μὰ κάθε ἄνθρωπος, βλέπεις, μικρός-μεγάλος, πλούσιος -φτωχὸς ἔχει καὶ τὸν ὁδηγό του. Ἔχεις νὰ κάμῃς κατιτί; ὁ ὁδηγός σου ἔρχεται καὶ στὸ λέει. Βουλήθηκες νὰ πᾶς τὸ ποῦ; ὁ ὁδηγός σου ἔρχεται καὶ σὲ ξυπνάει. Ἔτσι τόρα καὶ τὸν κασιδιάρη ἀνάγκαζε ὁ

ὁδηγός του νὰ πηγαίνη ἀναζητῶντας πρᾶμα ποῦ δὲν ἔχασε.

Στὸ τέλος βλέπει στὸ βράχο μιὰ μεγάλη σπηλιὰ ὁ κασιδιάρης. Βλέπει τὴ σπηλιά, μπαίνει μέσα. Μπαίνει μέσα, τί νὰ ἰδῆ; Τοίχους γδυμνοὺς περίγυρα. Πάει βαθειά· σκοτάδι, πίσα. Αὐτιάζεται καλά· ἀκούει στὸ σκοτάδι τίκ-τάκ, τίκ-τὰκ σιγαλὸ σὰν ν' ἀργοστάλαζε νερὸ σ' ἄλλο νερό. Κοντοζυγόνει· ξανοίγει χάμου μία λακούλα ποῦ δέχουνταν τοῦ βράχου τὴ διαμαντένια σταλαγματιά. Τοῦ ἦρθε σὰν δίψα· γονατίζει, πίνει ἀπὸ τὸ νερό· ξεδιψάει. Τοῦ ἦρθε σὰν κάμμα· πέρνει ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ νίβεται. Βγάνει κ' ἕνα ψαράκι ποῦ ηὗρε νεκρὸ στῆς πέτρες καὶ τὸ ρίχνει μέσα. Μὰ τὸ ψαράκι ζωντάνεψε μὲ μιᾶς· πηδάει μέσα στὴ λακούλα, σὰν τὸ δελφίνι ὅταν αἰσθάνεται νὰ πλακώνῃ ἡ τρικυμία.— Μπρέ! λέει ὁ κασιδιάρης κάνοντας τὸ σταυρό του. Μὰ τὴν ἴδια ὥρα αἰσθάνεται κι' αὐτὸς τ' ἀρρωστημένο του κορμὶ ν' ἀναζῆ καὶ νὰ δυναμώνῃ· αἷμα πύρινο κουφοδρομεῖ μέσα του· ψυχὴ μ' ἄλλη ψυχὴ σταυρόνονται στὰ φυλλοκάρδια του· φτερὰ ἔκαμε νὰ πετάξῃ στὰ ἐπουράνια· κουφάρι ἦταν περιστέρι γέννηκε. — Μπρέ! ξαναλέγει· ἔλα Χριστὲ καὶ Παναγιὰ κοντά μου! Τρέχει ἔξω· κράζει τοὺς συντρόφους του. Γυρίζουν ἐκεῖνοι στῆς φωνές, κυττάζουν μ' ἀπορία καὶ σταυροκοπιῶνται. Ἄγγελος εἶνε, ἄνθρωπος εἶνε, δὲν ξέρουν.

— Μωρὲ ποιός ἦσαι σύ; ρωτᾶν.

— Μωρ' ἐγὼ ὁ μοῦτσος, ὁ κασιδιάρης· κουφάρι ἤμουν περιστέρι γίνηκα· φτερὰ ἔχω νὰ πετάξω στὰ ἐπουράνια.

Τρέχουν ἐκεῖνοι κοντά· τὸν κυττάζουν ἀποδῶ, τὸν φέρνουν ἀποκεῖ, τὸν καλογνωρίζουν.

— Μωρὲ ποιός σ' ἔκαμ' ἔτσι;

— Τῶς καὶ τῶς· ηὗρα τ' ἀθάνατο νερό.

— Πῶς, μωρέ· ποῦ;

— Μέσα στὴ σπηλιά.

Ἀκοῦν ἐκεῖνοι, ρίχνουν ὅ,τ' εἶχαν στὰ χέρια τους καὶ τρέχουν στὴ σπηλιά. Φτάνουν ἔξ' ἀπ' τὴ σπηλιά, πιάνουν τὴ φιλονικεία.—Ὄχι ἐγὼ θὰ 'μπῶ πρῶτος—Ὄχι ἐγώ. Λόγο πρὸς λόγο πιάνονται στὰ χέρια. Πιάνονται στὰ χέρια, τραβοῦν τὰ στυλέτα· μακελοκόβονται. Νὰ τί θὰ εἰπῆ παληόκοσμος. Πηγαίνοντας νὰ βροῦν τὴν ἀθανασία ηὗραν ὅλοι τὸ θάνατο ἐμπρὸς στὴν πηγή της!

Ὁ μοῦτσος βλέποντας αὐτὰ πηδάει στ' ὀρθολίθι καὶ βάνει τῆς φωνές. Ἀκοῦν τῆς φωνὲς ἀπ' τῆς φρεγάδες, ρίχνουν τῆς βάρκες στὴ θάλασσα, ἀλλὰ τὰ χέρια στὰ κουπιά, βγαίνουν ἔξω. Μαθαίνουν κ' ἐκεῖνοι τί τρέχει, ρίχνουντ' ὅλοι στὴ σπηλιὰ μὰ ἀντὶ νὰ χωρίσουν πιάνουν τὴ φιλονεικία— Ὄχι ἐγὼ θὰ μπῶ πρῶτος— Ὄχι ἐγώ. Λόγο πρὸς λόγο πιάνονται στὰ χέρια. Πιάνονται στὰ χέρια, τραβοῦν τὰ στυλέτα· μακελοκόβονται κ' ἐκεῖνοι.

Ὁ μοῦτσος βλέποντας αὐτὰ πηδάει στ' ὀρθολίθι καὶ βάνει τῆς φωνές. Βάνει τῆς φωνές, ἀκοῦν ἀπὸ τῆς φρεγάδες, ρίχνουν καὶ τῆς ἐπίλοιπες βάρκες στὴ θάλασσα, βάνουν τὸ ἐπίλοιπο τσοῦρμα μέσα καὶ βγαίνουν ἔξω οἱ καπετάνοι. Βγαίνουν ἔξω, ρίχνουντ' ἀποδῶ, τρέχουν ἀποκεῖ, φωνάζουν, βρίζουν, φοβερίζουν· μὰ ποιός τοὺς ἀκούει; Ὅλο τὸ τσοῦρμα πιάστηκε στὰ χέρια. Μανία σκοτωμοῦ κ' αἱμάτου δίψα ἐκυρίευε καθένα ποῦ πλησίαζε σ' ἐκείνη τὴ σπηλιά. Οἱ ναῦτες μὲ τὰ στυλέτα τους, θρῆνο ἔκαναν· οἱ σκλάβοι ποῦ δὲν εἶχαν στυλέτα, ἐσήκωναν τῆς βαρειές τους ἁλυσίδες καὶ μὲ τὴν πρώτη ἄνοιγαν τὸν τάφο τοῦ ἐχτροῦ τους. Καὶ ὅσοι δὲν εἶχαν ἁλυσίδες, πέτρες ἐξερρίζωναν· κι' ὅσοι δὲν εἶχαν πέτρες εἶχαν τὰ δόντια καὶ τὰ νύχια τους, ποὺ κατέβαζαν λουρίδες τὸ κρέας. Τὸ αἷμα ἔλαμπε, ρουμπίνι ἀξετίμωτο, στῆς ἄσπρες πλάκες περίγυρα· οἱ σάρκες ἐσπαρτάριζαν, θλιβερὰ κοψίδια, στὰ μαῦρα χώματα· οἱ σκοτωμένοι, κρύος σωρός, ἔφραζαν τὴν ἐμπατὴ τῆς σπηλιᾶς κ' οἱ λαβωμένοι βαρυβογκοῦσαν πονετικὰ στὸν κούφιον ἀέρα. Ὡς τόσο ὁ σκοτωμὸς δὲν ἔπαυε. Ἡ δίψα τοῦ αἱμάτου ὅσο πήγαινε κι' ὅλο ἐμεγάλωνε. Ἴδιοι οἱ καπετάνοι ἄρχισαν νὰ αἰσθάνωνται ἕνα ἄφαντο χέρι νὰ τοὺς σπρώχνῃ ἀπὸ πίσω μέσα στὸν ὄλεθρον ἐκεῖνο καὶ δυὸ τρεῖς φορές, ἀστόχαστα ἔφεραν τὸ χέρι στὸ στυλέτο κ' ἐγλυκόσυραν μάλιστα τὴ μισὴ λάμα ἔξω ἀπ' τὸ θηκάρι.

Μὰ ἐκρατήθηκαν — Μωρὲ σκυλιά, τί κάνουμε! εἶπαν καὶ οἱ τέσσερες ἀναμεταξύ τους. Μωρὲ τούτη εἶνε θεϊκὴ κατάρα... Σὲ τί ἐκριματίσαμε κ' ἤρθαμε νὰ σφαγοῦμε συνατοί μας ἐδῶ στὸν ἔρμο βράχο!...

Ρίχνουνται μὲ μίας οἱ καπετάνοι στὰ γόνατα· κλαῖνε, μύρονται, σταυροκοπιοῦνται. — Ἀμάν, θέ μου! σῶσε μας ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ ταζόμαστε ὅλοι στὴ χάρη σου. Ξεχάνουμε τὸν κόσμο καὶ τὰ καλά του, ἀπαρατοῦμε τῆς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά μας· ἔλεος!

Σὰν ἐτάχτηκαν ἔτσι οἱ καπετάνοι ἀμέσως ἔπαψε τὸ κακό. Μὲ μίας ἐσυνῆρθε τὸ τσοῦρμα. Σὰν νὰ μὴν ἤξεραν πρὶν τί ἔκαναν, τόρα ἔβλεπαν μὲ φρίκη τὸ σκοτωμὸ καὶ τὰ αἵματα ἐμπρός τους. Ἔρριξαν μακρυὰ στὴ θάλασσα τὰ θανατοφόρα ὄργανα, ποῦ πρὶν ἔσφιγγαν στὰ δάχτυλά τους μὲ τόσο πεῖσμα καὶ ἄρχισαν νὰ κλαῖνε ἀπαρηγόρητα τοὺς συντρόφους τους, ποῦ ἐσκότωσαν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ χέρια.

Οἱ καπετάνοι ἐπῆραν τότε τὸ μοῦτσο νὰ τοὺς πάῃ στὴ σπηλιὰ νὰ εὕρουν τ' ἀθάνατο νερό. Ἄμα εὕρουν τ' ἀθάνατο νερό, σοῦ λέει, ἀνασταίνουν μὲ μίας τοὺς σκοτωμένους. Πᾶνε μέσα στὴ σπηλιά, ψάχνουν ἀποδῶ, γυρεύουν ἀποκεῖ· σταλιὰ νερό. Μὲ τὸ σκοτωμό, ἀκοῦς, ἐμολεύτικε τ' ἅγιο τὸ νερὸ κ' ἔφυγε· ἐχάθηκε μαζὶ καὶ τὸ ψαράκι. Τόρα τί νὰ κάμουν; βγαίνουν ἔξω οἱ καπετάνοι. Μὰ ὡς ποῦ νὰ ἔβγουν ἔξω ἀκοῦνε ποῦ φρεσκάριζε τὸ πουνεντογάρμπι. Μὲ μιᾶς ζωντανὰ τὰ κύματα ἄρχισαν νὰ δέρνονται ἀνάμεσα στὰ ριζιμιὰ σπηλάδια.

— Τῆς βάρκες, μωρὲ παιδιά! φωνάζουν ἄγρια οἱ καπετάνοι.

Μὰ ὡς ποῦ νὰ τὸ καλοειποῦν, οἱ βάρκες βρίσκουνταν καρφωμένες στὰ δόντια τοῦ βράχου κ' ἐξεροκανίζουνταν ἀργὰ ἀργὰ ἀπ' τὸν ἀφρὸ καὶ τὴν ὁρμὴ τοῦ κυμάτου. Ἀπελπισμένοι πηδᾶνε οἱ καπετάνοι στ' ὀρθολίθι ν' ἀγναντέψουν τῆς φρεγάδες, μὰ ποῦ φρεγάδες. Τ' ἀφρισμένο κῦμα ποῦ ἐρχότουν δυναμωμένο ἀπὸ τοῦ Τσιρίγου τὸ στενὸ καὶ ὁ ἄνεμος, ἄξιοι καὶ οἱ δυὸ καπετάνοι, ἐπόδισαν σύνωρα τὰ καμαρωτὰ πλεούμενα καὶ τοὺς ἔδωσαν δρόμο στ' ἀνοιχτὰ τὰ πέλαγα.

Τότε πιὰ οἱ καπετάνοι ἔπεσαν στὰ γόνατα. Φῶς φανερὰ ἔβλεπαν τόρα πῶς ἦταν θέλημα θεοῦ ν' ἀπομείνουν ἀπάνου στὸ ἔρημο καὶ φοβερὸ ἀκρωτῆρι. Ἀνεβαίνουν ἀμέσως στὰ πλευρά του καὶ χτίζουν ἐκεῖ τὰ εἰκοσιτέσσερα μοναστήρια. Μὰ τ' ἀθάνατο νερὸ ἀπὸ τότε πάει, ἐχάθηκε. Μονάχα δύο φορὲς τὸ χρόνο, στὴν πρώτη Ἀνάσταση καὶ τῆς Σωτῆρος, τὴν ὥρα ποῦ ἀνοίγουν τὰ Ἐπουράνια, ὁ βράχος ρίχνει ἀπὸ μία στάλα στὴ γῆ· μὰ κανεὶς δὲν τὴν εἶδε. Πολλοὶ πηγαίνουν καὶ ξενυχτοῦνε μέσα στὴ σπηλιά, καλόγεροι καὶ λαϊκοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες, μὲ τὰ μαντήλια στὰ χέρια καὶ τὰ μάτια κολλημένα στοῦ βράχου τὸ ζηλευτὸ μαστάρι. Μὰ ἄδικα ξενυχτοῦν. Ὁ βράχος τὸ βγάζει κ' ἡ γῆ τὸ ἀναρουφᾷ ἀχόρταγη. Νομίζεις φοβᾶται κι' αὐτὴ ἡ χαραμοφάγα μήπως τ' ἀποχτήσει ὁ μαῦρος ἄνθρωπος καὶ γλυτώσει ἀπὸ τὸ φοβερό της χωνευτῆρι. Καὶ οἱ ξενυχτισμένοι φεύγουν κάθε χρόνο μὲ τὴν ἴδια πίκρα στὴν ψυχή, μὴν ἔχοντας ἄλλη εἰκόνα τῆς ἀθανασίας παρὰ τὰ κάτασπρα κόκκαλα τῶν σκοτωμένων, ποῦ κοίτονται σωρὸς ἀκόμη στὴ μέση τῆς σπηλιᾶς. Ἐγὼ τὰ εἶδα· κ' ἐγὼ ἄκουσα γιὰ τῆς φρεγάδες τῆς βασιλικές. Ἐκεῖνες μονάχα — ἀκοῦτ' ἐμένα— ἐκεῖνες μονάχα ηὗραν τὴν ἀθανασία! Ἀφοῦ παράδειραν στ' ἀνοιχτὰ τὰ πέλαγα κατέβηκαν σύγξυλες στοὺς ξανθοὺς ἄμμους τοῦ βυθοῦ. Ἡ μία βρίσκεται στῆς Κρήτης τὰ νερά, ἡ ἄλλη στῆς Ρόδου κ' οἱ ἄλλες ἀνάμεσα στὰ Δωδεκάνησα. Κ' εἶνε ἀκόμη ἴδιες κι' ἀπαράλλαχτες, ὅπως τὴν ἡμέρα ποῦ πρωτοφάνηκαν στὰ νερὰ τοῦ Καβομαληᾶ. Εἶνε χυτὲς πρύμη-πλώρη· κ' ἔχουν τῆς ἁρματωσές τους βασιλικὲς κ' ἐκεῖνες. Τὰ κατάρτια τους ἀτόφια προύτζινα ἀπὸ κάτου στὴ σκάτσα ὡς ἀπάνου στὴ γαλέτα. Τῆς ἀντένες τους ὅλες ἀτσαλένιες. Τὰ σχοινιὰ καὶ τὰ ξάρτια ἀπὸ καμηλότριχα καὶ τὰ πανιά τους ὁλομέταξα. Ἂν ρωτήσῃς γιὰ τῆς κουπαστὲς καὶ τῆς μπαταρίες τους στὸ σύρμα εἶνε ντυμένες. Κ' ἔχουν στὴν πλώρη γιὰ θαλασσομάχο ἕνα διαμαντοκόλλητο σταυρό, τρόμο τῶν στοιχειῶν καὶ φρίκη τοῦ κυμάτου. Στὴν πρύμη, ἀπάνου στὸ τιμῶνι τὸ ἅγιο τὸ Βαγγέλιο καὶ στὸ μεσανὸ κατάρτι ψηλὰ τὴν Παναγιά, ποῦ λάμπει σὰν αὐγερινός. Κάθε αὐγὴ στὸ πρῶτο ἀνάβλεμμα τοῦ ἡλιοῦ οἱ φρεγάδες ἀστραποβολοῦν, σὰν πυρκαϊᾶς κολῶνες μέσ' στὰ γαλανὰ νερά. Τόρα ψυχὴ δὲν ἔχουν· ἔρμες εἶνε ἀπὸ ναῦτες κι' ἀπὸ καπετάνους. Μὰ θὰ ἔρθῃ ὥρα ποῦ ψυχὴ θὰ πάρουν καὶ γοργόνες γοργοκίνητες θὰ μᾶς σύρουν στὰ πατρογονικά μας τὰ Μπουγάζια, στὸ δοξασμένο θρόνο τοῦ ἀναστημένου μας τοῦ Βασηλιᾶ. Ἐκεῖνες μονάχα — ἀκοῦτ' ἐμένα — ἐκεῖνες μονάχα ηὗραν τὴν ἀθανασία».

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Η ΡΕΚΛΑΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ[1]

Ἐπισκοπῶν τις τὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι γενομένης ρεκλάμας καὶ βλέπων τὴν τετάρτην σελίδα τῶν ἡμετέρων ἐφημερίδων πλήρη εἰδοποιήσεων παρακινεῖται εἰς τὸ νὰ ἐρωτήσῃ «προήχθη ἆρά γε ἡ ρεκλάμα ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἐκπληροῖ τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου καὶ νὰ ἀνταμείβεται καὶ ὁ τύπος ἐξ αὐτῆς;» Φρονῶ ὅτι ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητική, καὶ ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ σᾶς ἀναφέρω ἐκ σημειώσεων ἃς ἔλαβον παρ' αὐτῶν τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων, ὅτι οἱ ἔμποροί μας ἀποφεύγουν τὴν ρεκλάμαν. Τὸ μεγαλήτερον ποσὸν σήμερον πληρόνουσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας διὰ ρεκλάμας οἱ κατασκευασταὶ κονιάκ, ἀναλογοῦσι δὲ δι' ἕκαστον αὐτῶν καὶ δι' ἑκάστην τῶν τριῶν μεγάλων μας ἐφημερίδων, Ἐφημερίδα, Ἀκρόπολιν καὶ Ἄστυ (τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων μοὶ ἐλλείπουσι σημειώσεις καθότι μόλις συνεπλήρωσε τριμηνίαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως), ἑξακόσιαι περίπου δραχμαὶ ἤτοι χίλιαι ὀκτακόσιαι καὶ διὰ τὰς τρεῖς κατ' ἔτος, ἂν δὲ προσθέσωμεν καὶ τὰ εἰς μικρὰς ἐφημερίδας πληρονόμενα — δισχίλιαι μέχρι δισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν. Τί εἶναι τὸ ποσὸν τοῦτο ἀπέναντι τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ οἴκων εὐρωπαϊκῶν ἐνταῦθα ἐν Ἑλλάδι; Ὁ Γερμανικὸς ἐξαγωγικὸς συνδεσμος καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ Ἑταιρία ραπτομηχανῶν Σίγγερ μόνον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατέβαλον ἀνὰ χιλίας πεντακοσίας δραχμὰς τὸ παρελθὸν ἔτος. Καὶ ὅμως βεβαίως εἰς τὴν ρεκλάμαν ὀφείλουσι καὶ ὁ Γερμανικὸς σύνδεσμος καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ ἑταιρία τὴν ἐπικράτησιν τῶν προϊόντων αὐτῶν. Αἱ ραπτομηχαναὶ Σίγγερ σήμερον εἰσήχθησαν καὶ εἰς τὰ μικρότατα χωρία τῆς Ἑλλάδος, τὰ δὲ προϊόντα τοῦ Γερμανικοῦ ἐξαγωγικοῦ συνδέσμου διαδίδονται μετὰ περισσῆς ταχύτητος, καὶ ταῦτα ἐνῷ πλεῖστα εἴδη ἰθαγενοῦς παραγωγῆς, πλεῖσται βιομηχανίαι ἐγχώριοι παραμένουσιν ἄγνωστοι. Οἱ ἡμέτεροι ἔμποροι καὶ βιομήχανοι δὲν ἔλαβον ἔτι ὑπ' ὄψιν ἀρκούντως, ὅτι ἡ ρεκλάμα καὶ μόνον εἶναι ἐκείνη, ἥτις θὰ διαδώσῃ τὰ εἴδη των καὶ ὅτι σήμερον ἐν Ἑλλάδι ὅπου ὑπάρχουσι τοὐλάχιστον 100,000 ἀναγνῶσται τὴν ἡμέραν, μόνον ὁ τύπος δύναται νὰ τοὺς καταστήσῃ γνωστούς. Ἀνέγνωσά που ὅτι ὁ μέγας κατασκευαστὴς γυναικείων ἐνδυμάτων καὶ ἐν γένει γυναικείων εἰδῶν ἐν Βερολίνῳ Χέρτζοχ, διηγεῖτο εἰς ρέπορτερ ἐφημερίδος, ὅτι ἐφρόνει ποτὲ ὅτι τὰ ἔξοδα τῶν εἰδοποιήσεων ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἦσαν περιττά. «Εἰργαζόμην, λέγει, ἐλάχιστα καὶ ἤμην ὑποχρεωμένος ἐκ στενοχωριῶν νὰ κλείσω τὸ κατάστημά μου. Ἀπεφάσισα νὰ δημοσιεύσω εἰδοποιήσεις καὶ ἐξώδευσα τὸ πρῶτον ἔτος χίλια μάρκα καὶ ἔκλεισα τὰ βιβλία μου μὲ κέρδη 30,000 μάρκων. τὰ ἑπόμενα ἔτη ἐξώδευσα δι' εἰδοποιήσεις 30,000 μάρκων, καὶ τὸ κέρδος ἀνέβη εἰς 100,000· καὶ τώρα ἐξοδεύω 400,000 καὶ τὰ κέρδη μου ἀνέρχονται εἰς ἑκατομμύρια. Τὸ παγκόσμιον ὄνομά μου, ἡ φήμη μου, ἡ πίστις μου κατὰ 99 τοῖς ἑκατὸν ὀφείλονται εἰς τὴν ρεκλάμαν».

1 Τέλος· ἴδε σελ. 113

Κατὰ τὴν τελευταίαν 'Ολυμπιακὴν ἔκθεσιν μετεῖχον τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Β'. τμήματος 'Αθηνῶν, καὶ μετὰ τῶν συναδέλφων μου συμπεριῆλθον τὸ τμῆμα τοῦτο, ἐρευνῶν τὰ τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας καὶ ἐνεργῶν ὅπως οἱ κατασκευασταὶ πέμψωσι τὰ προϊόντα των εἰς τὴν ἔκθεσιν. 'Ανεύρομεν δὲ πολλὰς ἐγχωρίους βιομηχανίας καὶ παρεκινοῦμεν τοὺς κατασκευαστὰς νὰ γνωρίσωσι τὸ ἔργον των διὰ τοῦ τύπου. Δὲν ἠδύναντο νὰ πεισθῶσι καὶ ἠρκοῦντο εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἐμπόρους πώλησιν τῶν προϊόντων των, ἅτινα ἔπειτα μετεπωλοῦντο ὡς εὐρωπαϊκά. 'Ιδίως ἐνθυμοῦμαι, ἐξέπληξαν ἡμᾶς τὰ εἴδη τῆς λευκοσιδηρικῆς. Κλωβοὶ πτηνῶν μικροὶ καὶ μεγάλοι, λουτρῶνες παντὸς εἴδους, καταιωνητικαὶ μηχαναί, κομψὰ νιπτήρων δοχεῖα, λύχνοι πετρελαίου ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων καὶ εὐωνοτέρων μέχρι τῶν τελειοτάτων κατασκευάζονται ἐνταῦθα καὶ οὐδεὶς ἔτι τὰ γνωρίζει δι' ἔλλειψιν ῥεκλάμας. Μεταβαίνομεν δὲ πρὸς τοὺς ἐμπόρους καὶ ἀγοράζομεν τὰ εἴδη ταῦτα μὲ ὑπερτίμησιν 30 καὶ 40 %. 'Αλλὰ τοῦτο μόνον; Προχθὲς ἡ ὑπηρεσία τοῦ Συλλόγου εἶχεν ἀνάγκην δεδεμένου εὑρετηρίου καὶ τοιοῦτον δὲν εὑρίσκετο παρὰ τοῖς χαρτοπώλαις. 'Εκ τυχαίας πληροφορίας ἐγένετο γνωστόν, ὅτι ὑπάρχει ἐργοστάσιον κατασκευάζον ἄριστα λογιστικὰ καὶ παντὸς εἴδους δεδεμένα κατάστιχα, εἰς ὃ προσεφύγομεν καὶ ἐπετύχομεν τοῦ ποθουμένου. Πόσοι ἀκόμη γινώσκουσι τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἄριστον κατάστημα χειροκτροποιίας; Πόσοι τὰ ἐν Ζακύνθῳ σαπωνοποιεῖα τὰ κατασκευάζοντα λαμπρὸν καὶ εὐθηνότατον σάπωνα; Πόσοι τὰ ἐκ ναστοχάρτου δύο καὶ τρία ἐργοστάσια τῶν 'Αθηνῶν; Πόσοι τὰ φλανελλοποιεῖα τῆς Τριπόλεως; Πόσοι ἀκόμη τὰ πλεκτικὰ ἐνταῦθα ἐργοστάσια τὰ κατασκευάζοντα καὶ περιπόδια μάλλινα καὶ βαμβακερά; Πόσοι τὸ ἐν Πάτραις ἐργοστάσιον νυκτερινῶν ἐλλυχνίων; Πόσοι τέλος πάντων τὰ πολλὰ εἴδη τὰ παραγόμενα ἀξιεπαίνως εἰ καὶ μετὰ κόπου ἔτι ἐν τῷ τόπῳ, πωλούμενα δ' ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ὡς Εὐρωπαϊκά; 'Εφαρμόζεται βλέπετε ἀκόμη ἡ παλαιὰ μέθοδος τῆς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διαδόσεως τῶν πραγμάτων καὶ οἱ κατασκευασταὶ πωλοῦντες τὸ ἐμπόρευμα ἀρκοῦνται εἰς τὴν σύστασιν καὶ τὸν καλὸν λόγον τῶν φίλων.

Καὶ ὅμως ῥίψατε ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν ξένων ἐφημερίδων καὶ θὰ ἴδητε πῶς διατυμπανίζονται καὶ τὰ μικρότερα τῶν πραγμάτων.

'Εν τοῖς Fliegende Blätter τῷ γνωστῷ γελοιογραφικῷ γερμανικῷ φύλλῳ δημοσιεύεται καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα εἰκὼν καλλιτεχνική, ἄλλοτε ἄλλη, μετὰ ποιήματος περιτέχνου ἐνίοτε ἢ ἀστείου ἀνεκδότου ἢ ἑλκυστικοῦ διηγηματίου. Καὶ ταῦτα πάντα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἡ εἰδοποίησις περὶ τυλοφθόρου. Γνωρίζετε πόσον στοιχίζει τὸ ἁπλούστατον ἐκεῖνο καὶ προχειρότατον θεραπευτικὸν τῶν κάλων; Μίαν μάρκαν ἤτοι σήμερον δύο δραχμάς. Καὶ ὁ ἐφευρέτης τοῦ ἰατρικοῦ, Βαξμοὺθ καὶ Σα ἐν τῇ μικρᾷ Γερμανικῇ πόλει Ὄττενσε πληρόνει μόνον εἰς τὸ Fliegende Blätter 1000 φράγκα τὴν ἑβδομάδα διὰ τὴν καταχώρισιν τῆς εἰδοποιήσεώς του, ἤτοι 52000 φράγκα κατ' ἔτος εἰς μόνην αὐτὴν τὴν ἐφημερίδα. Φαντασθῆτε λοιπὸν ποίαν κάμνει ἐξόδευσιν διὰ νὰ πληρώνῃ αὐτὸ τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἐξόδευσιν αὐτὴν κάμνει χάρις εἰς τὴν ῥεκλάμαν.

Καὶ τοῦτο ἓν τῶν μικροτέρων παραδειγμάτων τῆς εὐρωπαϊκῆς ῥεκλάμας. Ὅταν λάβητε ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἄγγλος Χόλλοβαϋ ὁ γνωστὸς ἐφευρέτης τῶν χαπίων, ἅτινα ἰατρεύουσι πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, δαπανᾷ σήμερον ἐτησίως ἓν ἑκατομμύριον χρυσῶν φράγκων εἰς εἰδοποιήσεις καὶ ὁ γέρων ἀποθανὼν κατέλιπε περιουσίαν 25 ἑκατομμυρίων φράγκων, τί θὰ εἴπητε; Καὶ ὅμως ἦν ἁπλοῦς καὶ ἄσημος βοηθὸς ἐν φαρμακείῳ ὅτε τὴν 15 'Οκτωβρίου 1837 ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην αὐτοῦ εἰδοποίησιν. Ἡ εἰδοποίησις προεκάλεσε πελατείαν καὶ ἡ πελατεία αὔξησιν ῥεκλάμας. Ἤδη μετὰ πέντε ἔτη τῷ 1842 ἐξώδευεν 100,000 φράγκα ἐτησίως δι' εἰδοποιήσεις, τῷ 1845 τὸ διπλοῦν, τὸ 1851 400,000, τῷ 1855 600,000 καὶ σήμερον ὡς ἄνω εἶπον τὸ ἑκατομμύριον.

Κρίνω περιττὸν νὰ σᾶς ἀναφέρω ἄλλα ὀνόματα καὶ τὰ τοῦ Χόλλοβαϋ, Βάξμουθ καὶ Χέρτζογ ἀρκοῦσιν. 'Αλλ' ἵνα λάβητε σαφεστέραν ἰδέαν τῆς ἐν Εὐρώπῃ καὶ 'Αμερικῇ ῥεκλάμας σᾶς ἀναφέρω τοῦτο· Ὁ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐκδιδόμενος 'Αγγλοαμερικανικὸς Χρόνος μόνον ἐξ εἰδοποιήσεων εἰσέπραξε τῷ 1878 25 ἑκατομμύρια φράγκα, σήμερον δὲ εἰσπράττει περὶ τὰ 60 ἑκατομμύρια. Ὁ Χρόνος τοῦ Λονδίνου μίαν καὶ μόνην ἡμέραν, τὴν 18 'Ιουνίου 1875, κατ' ἀκριβῆ γενομένην καταμέτρησιν εἰσέπραξε 45,000 φράγκων ἐξ 67 στηλῶν εἰδοποιήσεων, ποσὸν δηλ. ἀναλογοῦν πρὸς τὴν ἐτησίαν εἴσπραξιν 15-16 ἑκατομμυρίων φράγκων. Ὁ δὲ Κῆρυξ τῆς Νεας Ὑόρκης ἔχει καθ' ἑκάστην 150-180 στήλας εἰδοποιήσεων καὶ δύνασθε πλέον νὰ ὑπολογίσητε τὰ εἰσοδήματά του.

Ὁπωσδήποτε ἡ ῥεκλάμα ἐπροχώρησε σήμερον καὶ παρ' ἡμῖν ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρὸ ἐτῶν ὑπάρχουσαν, καὶ ἐν ταῖς 'Αθηναϊκαῖς ἐφημερίσι βλέπομεν εἰδοποιήσεις οὐχὶ μὲν ὅσας ἔπρεπεν, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἱκανάς. Ὁ τύπος τῶν εἰδοποιήσεων τούτων εἶναι μονότονος καὶ μᾶλλον ἔχει τὸ διηγηματικὸν ὕφος, τὸ ὕφος τῆς ἐξιστορήσεως τοῦ πράγματος ἢ τὸν τύπον ἐκεῖνον τὸν εὐρωπαϊκόν, ὅστις ἀμέσως σᾶς προκαλεῖ τὴν προσοχήν, ὥστε ἀκουσίως φέρεσθε πρὸς τὴν εἰδοποίησιν καὶ τὴν ἀναγινώσκετε. 'Εξ ὅλων τῶν εἰδοποιήσεων τῶν φερομένων εἰς τὴν δ'. στήλην τῶν ἐφημερίδων μας, οὐδεμία σήμερον κινεῖ τὴν περιέργειαν τοῦ ἀναγνώστου. Οὔτε τυπογραφικὴν ἔχουσι φιλοκαλίαν, οὔτε ἐξαιρετικήν τινα σύνθεσιν, εἰκόνες σπανίως συνοδεύουσιν αὐτὰς καὶ αἱ ὀλίγαι ὅσαι ὑπάρχουσι κακότεχνοι· τὰς πλείστας δὲ διέπει ἡ αὐτὴ ξηρὰ μονοτονία. 'Εξαίρεσιν κάμνουσιν αἱ τῆς 'Εφημερίδος ἐν γένει, ἥτις καὶ τὰς πλείστας ἔχει καὶ φροντίζει νὰ διατυπώνῃ αὐτὰς ἐν ποικιλίᾳ. Οὕτως εἰς αὐτὴν ὀφείλονται αἱ καθ' ἑκάστην διάφοροι καὶ τὴν προσοχὴν ἐφελκύουσαι εἰδοποιήσεις τοῦ καταστήματος Σουρμελῆ καὶ Φίλωνος, ὅπερ διαπρέπει ἐν γένει ἐν ταῖς εἰδοποιήσεσιν αὐτοῦ. 'Ομοίως τὸ πιλοπωλεῖον Ἄστυ δημοσιεύει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰδοποιήσεις πεζὰς καὶ

ἐμμέτρους διακρινομένας διὰ τὸ ἰδιόρρυθμον καὶ περίεργον τῆς συνθέσεως. Μία τούτων εἶναι ἡ ἑξῆς κατὰ τὸν γνωστὸν ἦχον τῆς Λύρας τοῦ Γέρω-Νικόλα.

Κρατῶντας ἀπ' τὸ χέρι μιὰ βεντάλια
καὶ κάνοντας ἀέρα στὰ κεφάλια
τρέχει στὰ Φάληρα στὴν Κηφισιὰ
γυρεύοντας ὁ κόσμος τὴν δροσιά.

—

Ἐπῆγε σ' ἐξοχαίς, λαγκάδια, δάση
κ' ἡ ζέστη τὸ κεφάλι του θὰ σπάσῃ,
στοὺς δρόμους, σταὶς πλατείαις περπατεῖ
καὶ τὴν ζητεῖ, τοῦ κάκου τὴν ζητεῖ.

—

Τὴν βρίσκει ἐπὶ τέλους δίχως ἔννοια
φορῶντας στὸ κεφάλι *Πουπουλένια*
καὶ στ' Ἄστυ τρέχουν ὅλοι βιαστικοὶ
π' ἀπέναντ' εἶνε στὴν Πιστωτική.

Ἡ εἰδοποίησις αὕτη μοῦ ὑπενθυμίζει διὰ τὸ ἔμμετρον ἄλλην ὡραίαν ἣν εἶδον ἐν Κερκύρᾳ τοῦ ζυθοπώλου Παπαδοπούλου:

Φογάτσες Παπαδόπουλου
ὁποῦ πουλεῖ τὴν μπίρα
μέσα τους κρύβουν ἀγγλικὴ
ὁλόχρυση μιὰ λίρα.

Μία ἐκ τῶν πλέον πρωτοτύπων εἰδοποιήσεων, ἃς εἶδον εἶναι ἡ ἑξῆς φαρμακοποιοῦ τινος ἐν Κολωνακίῳ ἐνταῦθα:

«Πρὸς τοὺς Κολωνακιώτας·

Εὐχαριστῶ μετ' εὐγνωμοσύνης τοὺς κατοίκους τῆς συνοικίας μας ἐπὶ τῇ διατρανωθείσῃ τελευταίως συμπαθείᾳ των πρὸς τὸ φαρμακεῖόν μου, ὅπερ θέλει ἐξακολουθήσει ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν εὐγενῆ των ταύτην ἐμπιστοσύνην. Τοὺς εὐχαριστῶ».

Ἢ ἡ ἄλλη αὕτη:

«Πώλησις Φερετροποιείου.

Μέλλων ν' ἀναλάβω ἄλλην ἐργασίαν, πωλῶ τὸ ἀπὸ ὀκταετίας ἱδρυθὲν καὶ λειτουργοῦν μετὰ καλῆς πελατείας κάτωθεν τῆς δημαρχίας φερετροποιεῖόν μου ὡς τοῦτο εὑρίσκεται. Πληροφορίαι παρ' ἐμοῦ ἀπὸ πρωίας μέχρις ἑσπέρας».

'Εκ τῶν πρωτοτύπων κατὰ τὴν σύνθεσιν εἰδοποιήσεων εἶναι ἡ ἑξῆς ἀπαντῶσα ἐν ἐφημερίδι τῆς Κερκύρας.

«Καταρτίσας ὀδοντοϊατρικὴν κλινικὴν ἀσχολοῦμαι εἰδικῶς εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν τῶν οὔλων, στερεοποίησιν τῶν κλονιζομένων ὀδόντων, θεραπείαν τῶν τερηδονεμένων, σφράγισιν αὐτῶν ἀποκτόντων δύναμιν ἀνωτέραν τῆς πρὸ τῆς τερηδόνος, καθαρισμοῦ τῶν ὀδόντων ἀποδίδων αὐτοῖς τὴν ἀρχικὴν στιλπνότητα τοῦ μίλτου, συμπληρῶν αὐτὸν διὰ τεχνικοῦ τοιούτου τὸν ἐξαφανισθέντα,κατευνάζων τάς τε νευραλγίας ὡς τὸ ἐντερηδωνισμένων ὀδόντων ἄλγος. Διευθετῶν κανονικῶς τοὺς ἀκανονίστους ἀναφυομένους δι' ἀσφαλῶν καὶ ὅλως εἰδικῶν ὀρθοπεδικῶν μέσων. 'Εξάγων τοὺς ὅλως ἀχρήστους δι' ὅλων τῶν ἀναισθητικῶν μέσων. Κατασκευάζων τεχνητοὺς ὀδόντας καὶ ὀδοντοστοιχίας . . . ἐφαρμοζόμενοι ἄνευ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ῥιζῶν».

'Αλλὰ πάντας ὑπερβαίνει ἡ ἑξῆς δημοσιευθεῖσα κατὰ τὸ 1891 ἐν τῇ 'Εφημερίδι, καὶ ἣν ἀντιγράφω πιστῶς, τόσῳ μᾶλλον ἀξία ἀναγνώσεως ὅσῳ πρόκειται περὶ δημοδιδασκάλου συνιστῶντος τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν ἰδιωτικὸν σχολεῖον. Φέρει δὲ τὸν μετριόφρονα τίτλον Πρόγραμμα:

Τὸ ὑποχρεωτικὸν καθῆκον καὶ ἐν τῷ παρόντι λίαν χαίρει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει θεωρεῖ ὡς διηνεκὲς σέμνωμα, ὅτι οὐ τὸ πρόπλασμα ἐκ τῆς θερμότητος τῶν ἐλπίδων περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐδημιουργήθη ἐκ τῶν παραδόσεων καὶ τοῦ πόθου παρὰ τῶν διαφόρων διευθυντῶν τοῦ Διδασκαλείου ἐν τῇ βαλβίδι τῆς ἀπαρχῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

'Εγὼ δὲ ἐν τῇ ὑσπλειγγι τοῦ ἡμετέρου καθήκοντος εἶμαι κατὰ σύμπτωσιν μικρὸς μέν, ἀλλ' εὐσεβὴς δημοδιδάσκαλος καὶ θερμὸς λάτρις ἐν τῷ ἐπαγγέλματι τούτῳ καὶ εὐχαριστῶ ὑμᾶς φιλόμουσοι γονεῖς καὶ συμπολῖται διὰ τὴν κύρωσιν καὶ ἀποστολὴν τῶν τέκνων σας εἰς τὸ ἄρτι ἀνοιχθὲν ὑφ' ἡμῶν ἰδιοσυντήρητον — δημοτικὸν σχολεῖον ἐν τῇ συνοικίᾳ Χρυσοβιτσιώτικα καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ Χρήστου Χαλαζωνίτου, καὶ εὔχομαι ὅπως αὐτὸ τοῦτο διαφωτίζῃ καὶ διαφυλάττῃ ἡ θεία πρόνοια πρὸς πλήρωσιν τῶν ἡμετέρων πόθων, εὐχόμενος ὅπως τ' ἆθλα ἡμῶν ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ ὦσι ἀπειροπληθεῖ, ὡς λαμπροὶ καὶ ἀπειροπληθεῖς εἶναι οἱ ἀστέρες τῆς πατρίδος ἡμῶν διὰ τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος, ὡς τὸ ἰδεῶδες τῶν πόθων καὶ τῶν παραδόσεων ὧν καὶ πρότερον παρέδιδον.

'Εν Γαργαλιάνοις τῇ 8 Μαΐου 1891.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ σχολείου

Αἱ ἄλλαι τῶν παντοπωλείων μας, τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, τῶν ἑστιατορίων μας οὐδὲν ἔχουσι τὸ προσελκῦον καὶ εἰς αὐτὰς ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπῳδὸς «Σπεύσατε τρέξατε».

'Απλοῦν βλέμμα εἰς τὴν δ'. σελίδα τῶν ξένων ἐφημερίδων καὶ μάλιστα τῶν 'Αγγλικῶν καὶ Γερμανικῶν δίδει ἀμέσως ἔννοιαν τῶν εἰδοποιήσεων. Τοιαῦται εἶναι αἱ τοῦ Pears τοῦ συνιστῶντος τοὺς παγκοσμίας φήμης σάπωνάς του, αἵτινες συνοδεύονται ὑπὸ καλλιτεχνικωτάτων εἰκόνων. 'Ανάλογοι εἶναι αἱ ἀλλεπάλληλοι καὶ πάντοτε διάφοροι τῶν μεγάλων ἐν Παρισίοις καταστημάτων Louvre, Bon Marché καὶ Printemps, ἢ ἀκόμη διὰ τὸ ἰδιόρρυθμον αἱ τῶν ἐμπορικῶν οἴκων Petit Saint-Thomas καὶ Pygmalion. Ἔτι δὲ τοῦ Geraudel τοῦ κατασκευαστοῦ τῶν γνωστῶν pastilles διὰ τὸν βῆχα, τῶν μεγάλων κατασκευαστῶν σοκολάτας Menier, Suchard καὶ Van Holden, οὓς σήμερον πειρᾶται τοὐλάχιστον ἐν ταῖς ῥεκλάμαις νὰ καταρρίψῃ ἡ νεωστὶ ὑπὸ Γερμανικοῦ οἴκου ἐπινοηθεῖσα σοκολάτα τοῦ Ἄτλαντος. Τελευταίως ἀκόμη τὸ παγκοσμίου φήμης ἀπολαῦον ἐργοστάσιον κλειδοκυμβάλων Κάψ, ἐξέδοτο νέας ῥεκλάμας ἐν αἷς καὶ ἡ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ πρὸς τὸν συνθέτην τῆς Καβαλλερία 'Ρουστικάνα Πέτρον Mascagni ἰδιορρύθμου κλειδοκυμβάλου δημοσίευσις τῆς εἰκόνος αὐτοῦ μετ' ἀντιγράφου πιστοῦ τῆς εὐχαριστηρίου αὐτοῦ ἐπιστολῆς. Εἴχομεν τὸ Calodont καὶ ἰδοὺ πρὶν ἔτι προκηρυχθῇ ἐνταῦθα προέκυψε τὸ Sozodont διὰ καλλιτεχνικῶν εἰδοποιήσεων. 'Αλλ' ἡ κυριωτάτη τῶν εὐρωπαϊκῶν εἰδοποιήσεων εἶναι ἡ πρόχειρος ἔκδοσις νέων ὀνομάτων, ἅτινα ἀποκτῶσι κατόπιν κῦρος εἴτε διὰ τὸ περίεργον τῆς συνθέσεως εἴτε καὶ διὰ τὸ ἀλλόκοτον τοῦ ὀνόματος. Οὕτω σήμερον ἐν Γερμανίᾳ διαφημίζεται ἡ μελάνη ἀντιγραφῆς τοῦ Beyer ἡ φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ 'Ερμοῦ καὶ ἐν Λονδίνῳ καὶ ἁπάσῃ τῇ 'Αγγλίᾳ νέον χωνευτικὸν ἔμβαμμα ὅπερ ἔχει τὸ ἑλληνοφανὲς ὄνομα Πεψαλία.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς διὰ τοῦ τύπου ῥεκλάμας, ἀλλ' ἡ ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς δὲν ἔλαβε μέχρι τοῦδε οὐδεμίαν ἐπίδοσιν ἐν 'Ελλάδι. Αἱ εἰς τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν τοιχοκολλούμεναι εἰδοποιήσεις εἶναι ὀλι-

γονται καὶ τοὺς τοίχους κυρίως τῶν οἰκιῶν καλύπτουσι τὰ πένθιμα εἰδοποιητήρια τῶν θανάτων καὶ μνημοσύνων, τὰ θεατρικὰ προγράμματα καὶ ἐπὶ τῶν δακτύλων μεμετρημέναι εἰδοποιήσεις ἐμπορικῶν καταστημάτων ἰδίως δ' ἐκδοτικῶν. Εἰς ταύτας ὁμολογουμένως μεγάλην ὤθησιν ἔδωκε τὸ πιλοπωλεῖον τοῦ κ. Β. Κασδόνη τὸ ὁποῖον ἐτοιχοκόλλησεν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καλλιτεχνικωτάτας εἰδοποιήσεις. Σήμερον δ' ἐξέχουσι καὶ κατὰ ποικιλίαν συντάξεως καὶ κατὰ τὸ ἰδιόρρυθμον τοῦ τύπου αἱ τοῦ μεγάλου ἐμπορικοῦ καταστήματος τοῦ Ἑρμείου. Αἱ ἅμαξαι αἱ μεταφέρουσαι τὰ διάφορα εἴδη ἐμπορευμάτων εἰς τὰς οἰκίας δὲν ἔχουσί τι τὸ ἰδιάζον πλὴν ἐκείνων τῶν οἰνοποιητικῶν καταστημάτων Γλυκοβρύσεως, Ζάννου καὶ Ῥῶς καὶ Καρβελλᾶ. Οἱ δὲ λεγόμενοι ἐν Γαλλίᾳ hommes-sandwich πενιχρῶς ἀφορῶσι μόνον εἰς θεατρικὰς καὶ καφενείων ᾠδικῶν εἰδοποιήσεις.

Καὶ ὅμως ἢ οὕτως ἢ ἄλλως ῥεκλάμα ἀνεπτύχθη ἱκανὴ ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ὑπάρχει ὑπολανθάνουσα ὡς εἰπεῖν καὶ ὑπὸ ἄλλον τύπον ἐκπληροῖ τὸν προορισμόν της, εἶναι δ' ἡ ῥεκλάμα τῶν ἐνυπογράφων διατριβῶν καὶ εὐχαριστηρίων, δι' ἧς οὐχὶ μόνον τῶν ἰατρῶν αἱ θεραπεῖαι καὶ τῶν χειρουργῶν αἱ ἐγχειρίσεις διατυμπανίζονται ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ ἄλλα κατώτερα καὶ κοινότερα ἐπαγγέλματα διασαλπίζονται καθ' ἑκάστην. Ἰδίως μοὶ διήγειραν τὴν προσοχὴν δύο εἰδοποιήσεις ἡ μὲν πενθοῦντος συζύγου ἡ δὲ πενθοῦντος πατρὸς εὐχαριστούντων τί νομίζετε; τὸν κόσμον τὸν παρευρεθέντα εἰς τὸ μνημόσυνον; τοὺς φίλους τοὺς συγκλαύσαντας μετ' αὐτοῦ; Οὐδὲν τούτων, ἀλλ' ἁπλῶς τὸν ζαχαροπλάστην τὸν κατασκευάσαντα τὸν δίσκον τῶν κολλύβων.

Ἰδοὺ ἡ μία.

«Τελέσας σήμερον τὸ μνημόσυνον διὰ τὸν θάνατον τοῦ προσφιλοῦς μοι υἱοῦ εὐχαριστῶ ἐκ καρδίας τὸν ζαχαροπλάστην κ. . . . διὰ τὸν καλλιτεχνικὸν δίσκον τῶν κολλύβων τὸν ὁποῖον κατεσκεύασε καὶ ὅστις διήγειρε τὴν προσοχὴν ὅλων τῶν παρευρεθέντων. Συνιστῶ δὲ τοῦτον καὶ εἰς τοὺς φίλους καὶ τοὺς παρακαλῶ νὰ τὸν προτιμήσουν εἰς παρομοίας περιστάσεις».

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἄλλη.

«Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐτέλεσα ἐν Μεγάροις τὸ μνημόσυνον τῆς μεταστάσης πολυκλαύστου συζύγου μου Μαριγοῦς. Τὸν δίσκον τῶν κολλύβων κατεσκεύασε καλλιτεχνικώτατα καὶ ἐφρόντισε νὰ ἀποστείλῃ καλῶς συσκευασμένον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ὁ ἀμίμητος πλέον καταστὰς κατασκευαστὴς δίσκων καὶ ἀρχαιότατος τῶν ἐν Ἀθήναις ζαχαροπλαστῶν κ. . . Διὸ καὶ ἐκφράζω πρὸς αὐτὸν τὰς ἀπείρους μου εὐχαριστίας».

Ἐπειδὴ δὲ πρόκειται περὶ νεκρῶν ἑτέρα ῥεκλάμα εἶναι κυρίου τινὸς ἐν τῇ Νέᾳ Ἐφημερίδι, ὅστις παρέστη ἐν τῷ α'. νεκροταφείῳ κατὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν τοῦ νεκροῦ προσφιλοῦς αὐτῷ, ὡς γράφει, προσώπου. Καὶ ἀρχίζει μακρὰ ῥεκλάμα ἐν ᾗ ἐπαινεῖται τὸ καλλιτεχνικὸν τάλαντον ὅπερ κέκτηται ὁ κατασκευάσας τοὺς ἐν τῇ κηδείᾳ στεφάνους καὶ σταυρούς. Καὶ προσθέτει ὅτι ἐν τῇ κατανυκτικωτάτῃ ταύτῃ νεκρωσίμῳ τελετῇ ἧς συμμετέσχεν ὁ ἐκλεκτότερος τῆς πόλεως μας κόσμος οὐδὲν ἄλλο ἐποιήσατο αἴσθησιν ἢ οἱ σταυροὶ καὶ οἱ στέφανοι, «οἱ παραδείσιοι τῇ ἀληθείᾳ καὶ μετὰ καλλιτεχνικωτάτου ζήλου φιλοπονηθέντες καὶ οἵτινες ἠπάτησαν τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων ἐκλαβόντων αὐτοὺς ὡς ἐκ ψευδῶν ἀνθέων πεποιημένους».

Καὶ ὁ ἀνθοπώλης ὁ τέως ἄγνωστος καὶ ἀληθῶς καλῶς ἐργαζόμενος ἠρκέσθη εἰς τὸν ἔπαινον τοῦ φίλου του καὶ προυτίμησε τὴν τοιαύτην ῥεκλάμαν ἀντὶ τακτικῆς εἰδοποιήσεως δημοσιευομένης ἑκάστοτε καὶ δι' ἧς θὰ ἐγίνετο πλειότερον γνωστός.

Εἰς τὸν κύκλον τῶν εἰδοποιήσεων τούτων ἐπιτρέψατέ μοι νὰ προσθέσω δύο ἑτέρας τὴν μίαν ἐκ τῆς Νέας Ἐφημερίδος, τὴν δ' ἑτέραν ἐκ τῆς Ἐπιθεωρήσεως.

«Ἀπὸ πολλοῦ συχνάζων εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, καφενεῖον «ἡ Διεύθυνσις» καὶ εὑρίσκων ἐν αὐτῷ καφὲ λίαν γευστικὸν καὶ μεγίστην καθαριότητα συνιστῶ εἰς τὸ κοινὸν τὸ καφενεῖον τοῦτο εἰς τὸ ὁποῖον προσέτι διετηρήθη ἡ αὐτὴ τιμὴ τῶν 10 λεπτῶν».

Ἡ ἄλλη εἶναι ἀκόμη πλέον ἐμφαντικὴ καὶ ἰδιότροπος.

«Ἀκούσας ἐπαινούμενον τὸ ξενοδοχεῖον ἡ «Κοινὴ Γνώμη» κείμενον κλπ. μετέβην σήμερον μεσημβρίαν ἵνα φάγω ἐν αὐτῷ. Ἔμεινα δὲ τόσον εὐχαριστημένος ἐκ τῆς καθαριότητος καὶ τῆς εὐθηνίας ὥστε συνιστῶ αὐτό. Ἰδίως δὲ μὲ ἔκπληξιν εἶδον τὸ μέγεθος τῶν μερίδων αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον μεγάλαι ὥστε ἐχόρτασα πολὺ καὶ τὸ ἑσπέρας δὲν ἠμπόρεσα νὰ φάγω. Εὗρον λοιπὸν διπλῆν οἰκονομίαν».

Καὶ ὑπογράφεται ὁ γράφων τὰ ἀνωτέρω «Ὁ εὐγνώμων πολίτης».

Τοῦ εἴδους τούτου τῆς ῥεκλάμας ἀηδῶς καὶ κατὰ κόρον ποιοῦνται χρῆσιν τινὲς τῶν ἰατρῶν τῆς πόλεώς μας. Καὶ λέγω ἀηδῶς διότι θεραπεύοντες τινὲς αὐτῶν καὶ νόσους βδελυρὰς ἐκθέτουσιν ἔπειτα διὰ τοῦ τύπου τοὺς ἰαθέντας, ὁμολογοῦντας ἀναιδῶς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κρύφα, μόνος ὁ ἰατρὸς καὶ αὐτοὶ ἔδει νὰ γνωρίζωσι καὶ φθάνοντας μέχρι τοσαύτης ἀναισθησίας ὥστε νὰ ἐκθέτωσιν, ὡς συνέβη ἔν τινι τελευταίᾳ τοιαύτῃ εἰδοποιήσει καὶ τὰς ἰαθείσας ἀδελφάς των. Ἐν τοῖς τοιούτοις βεβαίως τὸ πταῖσμα εἶναι τῶν ἰατρῶν, οἵτινες ποιούμενοι κατάχρησιν τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀγαθοπιστίας τῶν θεραπευομένων ἀποσπῶσιν ἀπ' αὐτῶν ἓν πιστοποιητικόν, διὰ νὰ τὸ ῥίψωσι κατόπιν εἰς τὴν δημοσιότητα ἀντὶ τακτικῆς εἰδοποιήσεως δηλούσης τὴν εἰδικότητα τῆς ἰατρικῆς αὐτῶν. Βεβαίως πᾶς τις μετὰ βδελυγμίας ἀποστρέφει τὸ βλέμμα ἀπὸ τὰς ῥεκλάμας ταύτας, πειθόμενος εἰς ποῖον βαθμὸν πλέον διαφθορᾶς ἐφθάσαμεν ὥστε ἐνυπογράφως νὰ ὁμολογῇ πλῆθος ἀναισθήτων ἀνθρώπων ὅσα ὁμολογοῦσι. Μοὶ ἔτυχε δέ ποτε κάτωθι μιᾶς τῶν εἰδοποιήσεων τούτων νὰ ἴδω τὸ ὄνομα δημοδιδασκάλου καὶ διηρώτων τοὺς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ μὴ ἡ δημοσίευσις αὕτη καὶ μόνη δὲν ἤρκει ὅπως ἀπολυθῇ ἀμέσως ὁ μὴ αἰσχυνόμενος νὰ θέτῃ τὴν ὑπογραφήν του κάτωθεν τοιαύτης ὁμολογίας πίστεως πρὸς τὸν ἰατρόν του.

Εἰς τὰς ῥεκλάμας ταύτας ἰατρῶν ἀναισθήτων προσθετέαι αἱ ῥεκλάμαι ψευδαγυρτῶν καὶ ἄλλων μετερχομένων τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα, ἀγνοῶ πῶς ἄνευ ἐπιτηρήσεως τῆς ἀρχῆς. Οὕτω γνωστὰ εἶναι τὰ εὐχαριστήρια διαφόρων δῆθεν θεραπευθέντων, εὐχαριστούντων τὴν ἐν Ἀμπελοκήποις ἰάτραιναν ἥτις θεραπεύει πᾶσαν ἀσθένειαν. Γνωστὰ τὰ εὐχαριστήρια πρὸς ἀστυνομικὸν κλητῆρα ἐν ἐνεργείᾳ ἰατρεύοντα τὸν ὕδρωπα. Γνωστὰ τὰ εὐχαριστήρια πρὸς ὀπωροπώλην καὶ τυπογράφον ἐντιμοτάτων πολιτῶν πεπεισμένων ἐκ προσκαίρου ἀνακουφίσεως τῶν πόνων, ὅτι ὄντως οἱ προσφιλεῖς αὐτῶν ἰάθησαν ἐξ ἀνιάτων νόσων.

Τὸ νοστιμώτατον ὅμως ἐν ταῖς εἰδοποιήσεσι ταύταις εἶναι ὅτι πολλάκις οἱ ἀγύρται οὗτοι ἕνεκα τῆς ἀνοχῆς τῆς ἀρχῆς δημοσιεύουσιν ἐνυπογράφους ἀγγελίας αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἢ διὰ τῶν πελατῶν των, ἐν αἷς ἀποκηρύττουσι τὰ φάρμακα καὶ τὴν θεραπείαν τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν ὡς ψευδῆ καὶ βλαπτικήν.

Ἀλλὰ μὴ πολλάκις καὶ γνωστῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν τὰ ὀνόματα δὲν ἀναφαίνονται ἐν ταῖς ἐφημερίσι; Δὲν θέλω νὰ τοὺς καταδικάσω καὶ ἔχω τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ἡ εὐγνωμοσύνη ἀληθῶς καὶ μόνη παράγει τοὺς ἰαθέντας πρὸς τοῦτο. Εἴς τινας ὅμως τῶν εἰδοποιήσεων δὲν φαίνεται ἀμέτοχος καὶ ὁ ἐξυμνούμενος ἰατρός. Τοὐλάχιστον περὶ τούτου πείθει τὸ τετορνευμένον τῶν φράσεων τοῦ εὐχαριστηρίου, καὶ δὲν δύναμαι νὰ πεισθῶ ὅτι ἀγράμματοι ὡς τὸ πολὺ ἄνθρωποι ὡς ὁ ὑπ' ὄψιν μου ἐν τοῖς Καιροῖς ἐργάτης, δύναται νὰ γράψῃ τὰ ἑξῆς:

«Παθὼν ἐκ λίθου τῆς κύστεως ἐντεθυλακισμένου μάτην κατέφυγον εἰς τόσους ἀσκληπιάδας. Ὅτε πληροφορηθεὶς περὶ τοῦ ἄρτι ἐξ Εὐρώπης ἀφιχθέντος ** ὅστις ἐποιήσατο εἰδικωτάτας σπουδὰς ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις παρὰ διαφόροις ἰατροῖς, μετεκαλεσάμην αὐτόν, ὅστις διὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἐμβριθείας καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ γνώσεων μὲ ἔσωσε. Διὸ κλ.»

Ἐν ταῖς ῥεκλάμαις ταύταις τῶν ἰατρῶν διακρίνω δύο ἐξαιρετικάς, αἵτινες ὅμως παραδόξως ἀποκηρύττουσι τὴν ῥεκλάμαν. Ἡ μία τούτων ἀναγράφει τὰ ἑξῆς.

«Ἐν σιγῇ χριστιανικῇ ἄνευ ῥεκλαμῶν καὶ ἀγυρτικῶν διατυμπανίσεων, χωρὶς μακρῶν προγραμμάτων καὶ ἑλκυστικῶν προϋποσχέσεων καταρριπτουσῶν τὸ γόητρον ἀληθοῦς ἐπιστήμης διὰ τὸ κενὸν αὐτῶν, τὸ κοῦφον καὶ ἐξεζητημένον, διαχέων ἐξόχως τῆς φιλανθρώπου του ὅσῳ καὶ περιλάμπρου ἐπιστήμης τὰ νάματα κτλ.»

Καὶ κατωτέρω ὁ ἐναντίος τῆς ῥεκλάμας ἰατρὸς ἀναγράφει διὰ τοῦ πελάτου του.

«Θὰ ἠλεγχόμην ἀχάριστος ἐν ἐμαυτῷ ἐὰν μὴ διὰ Στέντορος φωνῆς καὶ τυρρηνικῆς σάλπιγγος διεσάλπιζον μίαν τοιαύτην ἐπιστημονικὴν ἐξοχότητα.»

Ὁμοία εἶναι καὶ ἡ κατωτέρω.

«Οἱ ἀληθεῖς ἐργάται καὶ σκαπανεῖς τῆς ἐπιστήμης ἀποφεύγουσι τὸν διὰ τῶν ῥεκλαμῶν θόρυβον· τὰς δὲ πολυτίμους καὶ σωστικὰς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα γνώσεις αὐτῶν παρέχουσιν ἀφθόνως καθ' ἑκάστην. Μίαν τοιαύτην πολύτιμον εἰς τὴν οἰκογένειάν μου συνδρομὴν παρέσχεν κτλ.»

Μακρὸς ἐγένετο ὁ λόγος ὁ περὶ ἰατρικῆς ῥεκλάμας. Ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ τὸν κλείσω διὰ τῆς ἑπομένης ἐμμέτρου, ἐν ᾗ ἀναγκάζομαι νὰ ἀναφέρω καὶ τὰ ὀνόματα διὰ νὰ μὴ λείψῃ ἡ ποιητικὴ ἁρμονία τοῦ συνόλου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Τῷ ἰατρῷ Μελιγαλᾶ Σκλήρῃ τῷ Λεωνίδᾳ
Ὅτι μὲ ἐθεράπευσεν, εὐγνωμοσύνην οἶδα,
Πάσχοντα ἐκ νοσήματος σχεδὸν ἀθεραπεύτου,
Ὅ μ' ἔκαμνε νὰ φαίνωμαι ὠχρὸς ἐντὸς καθρέφτου.
Ταχέως μὲ ἀπήλλαξε τῆς νόσου τῆς χρονίας
Ἐκεῖνος ὃς φημίζεται κι' ἐκτὸς τῆς Μεσσηνίας.

Μόνον μὲ παρεδέχθηκεν ὁ ἰατρὸς ὁ Σκλήρης
Ἄλλος οὐδεὶς ἐκ τῶν πολλῶν ποῦ εἶν' ὁ τόπος πλήρης
Ἅπαντες μ' ἀπήλπισαν ἐκτὸς τοῦ Λεωνίδα
Πρὸς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ ζωῆς μοῦ τὴν ἐλπίδα.
Ἐν Ἀγριλοβούνῳ τῇ 26 Ἰουλίου 1893.

Ἰωάννης Κ. Πλέτσης.

Συναφὴς πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ῥεκλάμας εἶναι ἡ κοινωνικὴ ῥεκλάμα τὴν ὁποίαν ὁμολογουμένως ἀνέπτυξε καὶ ἐσυστηματοποίησεν ὁ φίλος κ. Ἰωάννης Καμπούρογλος ἐν τοῖς κοινωνικοῖς διαφόροις τῆς ἐφημερίδος αὐτοῦ. Ἡ ἀρχὴ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀνάγεται εἰς χρόνους παλαιοτέρους καὶ πρῶτος εἰσηγητὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ μέχρις ἐσχάτων ἐκδιδομένη Ταχύπτερος Φήμη. Ἦτο ἡ ἐφημερὶς τοῦ καιροῦ κατὰ τοὺς ἐπὶ Ὄθωνος χρόνους. Μάλιστα ἡ ἰδία ὁμολογεῖ ἀφελῶς ἔν τινι φύλλῳ, οὐκ ἄνευ πικρίας πρὸς ἄλλην συνάδελφον, τὸ πρόγραμμά της:

«Ἡμεῖς πολιτικὰ δὲν ἐγράψαμεν οὔτε γράφομεν. Ἡ βιομηχανία μας περιορίζεται μόνον διὰ νὰ εἰδοποιοῦμεν τὸ κοινὸν ποῖος εἰσέρχεται καὶ ποῖος ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν πόλιν μας, ποῖος στεφανόνεται καὶ ποῖος ἠρραβωνίσθη καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀποροῦμεν πῶς ὁ Φίλος τοῦ λαοῦ φθονήσας τὴν μικρὰν ταύτην βιομηχανίαν μας κατεχώρισεν εἰς τὸ πολύτιμον φύλλον του ποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ὑπάτην καὶ ποῖος ἀπὸ τὴν Αἴγιναν».

Καὶ σήμερον μὲν ἀγγέλλονται οἱ τετελεσμένοι ἀρραβῶνες, ἀλλ' ἡ Ταχύπτερος Φήμη προανήγγελλε καὶ τοὺς μέλλοντας νὰ τελεσθῶσιν. Οὕτως ἀπαντῶμεν τὰ ἑξῆς διερευνῶντες τὰ φύλλα αὐτῆς τοῦ 1851 καὶ 1852:

«Κατ' αὐτὰς διαπραγματεύονται πολλῶν ἀξιεράστων νέων μετὰ θελξικαρδίων δεσποσυνῶν συνοικέσια. Μεταξὺ αὐτῶν τὸ προσεχέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον εἶναι τὸ τοῦ κομψοῦ καὶ φιλομούσου κ. Ἀλβέρτου τοῦ ἐμβολιαστοῦ».

Ἢ τὸ ἄλλο:

«Ἐπληροφορήθημεν παρὰ τοῦ κ. Καθοπούλη ὅτι ὁ κ. Εὐστάθιος Στεφάνου μετέβη εἰς Κάρυστον διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς ἀρραβῶνάς του μετὰ μιᾶς ὡραίας καὶ πλουσίας νέας».

Ἢ τοῦτο ἀκόμη:

«Ἔφθασεν ἐνταῦθα ἀπὸ Πάτρας ὁ χρηστός μας νέος κ. Αιόλιος, γραμματεὺς τοῦ ἐκεῖ Πρωτοδικείου ἐπὶ σκοπῷ ὡς λέγουν νὰ ἀρραβωνισθῇ μετά τινος ἀγνώστου Κυρίας».

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἑξῆς ἀναγγελία ἀρραβώνων ἀναμεμιγμένη μετὰ παντοίων ἄλλων εἰδήσεων εἶναι ἀξία ἀναγραφῆς:

«Ἔφθασε κατ' αὐτὰς ἀπὸ τῆς πατρίδος του Ναυπάκτου ὅπου ὑπεῖγε καὶ διαπραγματεύθη ἀρραβῶνα μέ τινα χαριεστάτην νέαν ὁ χρηστὸς νέος κύριος Ἀνδρέας Σκιπίων ἢ Σκουπίτσας. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκεῖ διατριβῆς του ἴσχυσε διὰ τῆς συνέσεώς του νὰ φέρῃ εἰς ἁρμονίαν τοὺς διαφόρους τοῦ νομοῦ ἀρχάς. Ἐνταῦθα δὲ τὸν ὑπεδέχθησαν εὐμενῶς οἱ φίλοι του. Ἐκεῖθεν δὲ μᾶς ἔφερε καὶ εἰδήσεις ὅτι ὁ φίλος μας Πλαστήρας ὑγιαίνει καὶ μετέβη εἰς Ἀγρίνιον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Σκαλτσᾶ».

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ εἴδησις τῶν ἀρραβώνων γνωστοῦ προσώπου ἢ καὶ φίλου τοῦ συντάκτου εἶναι ἀξία λόγου. Ἀλλ' ὡσεὶ μὴ ἤρκουν ταῦτα ἡ Ταχύπτερος Φήμη ἀνήγγελλε καὶ ἁπλῶς τὰ τῆς ὑγείας τῶν φίλων της, καὶ μὴ ἀσθενούντων. Οὕτως ἀναγράφει τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ Ν. Μπίλλερ τοῦ γνωστοῦ εὐφυολόγου δημοσιογράφου καὶ τελωνειακοῦ ὑπαλλήλου, ὅστις κατ' αὐτὰς ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν:

«Ὁ Συντάκτης τῆς Τρακατρούκας Ν. Μπίλλερ παρετηρήθη κατ' αὐτὰς χαίρων ἄκραν ὑγείαν καὶ ζωηρότητα οὐχὶ εὐκαταφρόνητον».

Ἀκόμη :

«Ὁ δικηγόρος κ. Χρηστόπουλος χαίρει ἄκραν ὑγείαν καὶ εὐχαριστεῖ τοὺς προσερχομένους πελάτας του».

Καὶ ἀφοῦ εἰδήσεις ἁπλαῖ περὶ τῆς ὑγείας φίλων ἀνεγράφοντο, πόσον καλὰ εἶχε τὸν τόπον της ἡ ἑξῆς :

«Ὁ κ. Λουκᾶς Πύρρος ἐρχόμενος ἐξ Ἀμαρουσίου ἐφ' ἁμάξης ἔπεσε καθ' ὁδὸν καὶ κατέθραυσε τὴν χεῖρά του. Ἤδη ὅμως εὑρίσκεται εἰς ἀνάρρωσιν καὶ κάθηται ἀπονητὶ εἰς τὸ παράθυρον θεωρῶν τοὺς διαβαίνοντας φίλους».

Ἀλλ' ἐκ τῆς Ταχυπτέρου Φήμης μανθάνομεν καὶ ἄλλας λεπτομερείας περὶ γνωστῶν γνωστοτάτων ἄλλως προσώπων.

Οὕτως ὁ Σωτήριος Βέρροιος ἦν φίλος στενὸς τοῦ συντάκτου τῆς Φήμης καὶ περὶ αὐτοῦ ἔχομεν δύο πληροφορίας τὰς ἑξῆς. Ἡ μία ἀφορᾷ τὸν πώγωνά του:

«Ὁ κ. Βέρροιος ἔκειρε τέλος πάντων τὸν δασύτριχον πώγωνά του καὶ κατ' αὐτὰς ἀναχωρεῖ διὰ Χαλκίδα μετὰ τοῦ χρηστοῦ καὶ γενειοφόρου κ. Α. Καλοῦ».

Ἡ ἄλλη τὸν ψιάθινον πῖλόν του.

«Ὁ κ. Σ. Βέρροιος διακρίνεται ἐφέτος μεταξὺ τῶν σκιαδοφόρων, διότι αὐτὸς μεταξὺ ἄλλων φορεῖ σκιάδιον ἐκ φοίνικος».

Μανθάνομεν καὶ ἄλλα μικρότερα τὸν ἐμβολιασμὸν π. χ.—Οὕτως ἀναγράφεται.

«Ἐμβολιάσθη κατ' αὐτὰς ὁ κ. Ποστολάκας. Ταῦτα πρὸς γνῶσιν τῶν λοιπῶν συνομηλίκων του νεανιῶν».

Ἢ τὸν καθαρισμὸν τῶν ὀδόντων ἄλλων.

«Ἔφθασεν ἐνταῦθα ἐκ Σύρου ὁ τυπογράφος κ. Πολυμέρης ὑγιὴς καὶ εὐτραφής. Τὸ τυπογραφεῖόν του ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του θέλει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ διαχέῃ τὰ φῶτα καὶ τὰς προόδους τοῦ αἰῶνος. Ἡ μετάβασίς του ἔγεινεν ἐνταῦθα ὑπαγορευθεῖσα ἀπὸ τὴν ἀνάγκην μόνην νὰ ἀνταμώσῃ τὸν ὀδοντοϊατρὸν κ. Λεύκοβιτζ διὰ νὰ καθαρίσῃ τοὺς ὀδόντας του, κόσμημα ὡραῖον καὶ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ὁποῖον συνιστᾷ πολὺ καὶ νέους καὶ τὸ ὡραῖον φῦλον».

Ἢ ἀκόμη καὶ τὰ στελλόμενα δῶρα εἰς ὡρισμένα ἄτομα ὧν βεβαίως μετεῖχεν ὁ ἀγαθὸς Συντάκτης.

«Οἱ τέσσαρες κοῦρκοι ἑνὸς ἀνθηροῦ καὶ χαριεστάτου ἀξιωματικοῦ τῆς φρουρᾶς Ναυπλίου ἀφίχθησαν αἰσίως ἐνταῦθα. Ἐπίσης καὶ ὁ λαγωὸς ἑνὸς γηραιοῦ ταγματάρχου».

Καὶ τὰς ἀναχωρήσεις ὁ Συντάκτης τῆς Φήμης ἐποίκιλλε διαφοροτρόπως. Ἰδοὺ συλλήβδην ἀναχωρήσεις διαφόρων, ἐξαγγελλόμεναι διὰ μιᾶς εἰδήσεως.

«Τὴν 15 τοῦ Ἰουνίου ἀνεχώρησαν διὰ Πάτρας μὲ τὸ Αὐστριακὸν πυρόσκαφον οἱ τελειοδίδακτοι τοῦ Δικαίου, ὁ ζωηρὸς κ. Χριστόδουλος Ἀργυρόπουλος, ὁ ἀγέρωχος κ. Κωνστ. Ἀσημακόπουλος, ὁ σκεπτικὸς κ. Ἀριστ. Κασιμάτης, ὁ ψυχρὸς κ. Γεράσ. Κατσαΐτης, ὁ συμπαθητικὸς κ. Γεράσιμος Λομβάρδος καὶ ὁ πτωχὸς τῷ πνεύματι κ. Λεωνίδας Κατζαΐτης».

Ἢ καὶ αὐτὴ ἀκόμη

«Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου κατῆλθεν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἀγέλη νέων θελξικαρδίων ῥουμελιωτῶν εἷς τῶν ὁποίων καὶ σήμερον ἀκόμη φέρει ἐπὶ τοῦ προσώπου του σημεῖα λύπης ἀνεκφράστου».

Πολλὰ εἶχον νὰ ἀναγράψω ἐκ τῆς κοινωνικῆς ῥεκλάμας τῆς Φήμης, ἀλλὰ πρέπει νὰ σπεύσω διότι ὁ καιρὸς ἐπείγει καὶ τὸ ἀνάγνωσμα παρατεινόμενον ἤθελε σᾶς κουράσει. Τελειόνω λοιπὸν μὲ τὰ δύο ταῦτα ἄξια ὄντως ἀναγραφῆς.

«Διήγειρε τὴν κοινὴν εὐχαρίστησιν ὁ κ. ταγματάρχης Λάμπρος Γούσης, ἀπαντήσας ἀξιοπρεπῶς καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὸν κ. Δ. Σ. . . .»

«Ὁ φοιτητὴς τῆς Ἰατρικῆς ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν μετὰ τῆς ἐρωμένης του εὑρίσκεται ἤδη εἰς πλήρη ἁρμονίαν μετ' αὐτῆς».

Ὁ κ. Καμπούρογλος ἀναπτύξας τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ῥεκλάμας προήχθη ἐξ ἄλλης ἰδέας, χειριζόμενος δὲ μετὰ χάριτος τὸν κάλαμον παρήγαγεν ἀληθῶς πρωτότυπα ἐν τῇ συντομίᾳ των καὶ τῇ συνθέσει διαφοράκια. Ὁ κ. Καμπούρογλος πληροῖ ἐν τούτῳ ἀνάγκην τῆς κοινωνίας ἥτις ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει τὴν τοιαύτην ῥεκλάμαν, πάντες δὲ τῷ τὴν ἐπιβάλλομεν. Οὕτω συνάγει μετ' ἐπιμελείας πάσας τὰς κοινωνικὰς εἰδήσεις τῆς τε πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἔχων καὶ τοῦτο ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὅστις εἶδεν ἅπαξ μνημονευόμενον ἐπ' ἀγαθῷ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῇ ἐφημερίδι, ἀγαπᾷ αὐτὴν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τὴν ἀναγινώσκῃ. Ὁ κ. Καμπούρογλος οὕτως ἔπλασεν ἐν τῇ ἐφημερίδι αὐτοῦ ἰδιαιτέραν στήλην ἔχουσαν τύπον ἰδιάζοντα ἀληθῶς ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ. Ἀνεξαρτήτως τῶν κατατρωγόντων ἡμᾶς πολιτικῶν παθῶν, ἀνεξαρτήτως καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἐγκαινισθείσης φιλολογικῆς καὶ γλωσσικῆς συζητήσεως, τὰ κοινωνικὰ αὐτοῦ διάφορα εἶνε τόπος οὐδέτερος, ἐν ᾧ ἀδελφωμένοι φέρονται πάντες. Ὁ κ. Καμπούρογλος δὲν ἐξετάζει τί φρονεῖ καὶ εἰς ποῖον ἀνήκει ὁ Α. ἢ ὁ Β. Ἐν τῇ στήλῃ τῶν κοινωνικῶν του διαφόρων πάντες εἶναι φίλοι καὶ ἐπειδὴ εἶναι φίλοι πρέπει ἐκεῖ νὰ ἀναγραφῶσι πάντα τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενα.

Οὕτως ὁ μέλλων ἱστορικός, ἂν ἱστορία πρόκειται νὰ γραφῇ μετὰ ἔτη τῶν πτωχῶν μας χρόνων, ἀναδιφῶν τοὺς τόμους τῆς Νέας δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς μέλλοντας μεγάλους ἡμῶν ἄνδρας καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς φάσεις. Θὰ τοὺς εὕρῃ γεννωμένους ἀκριβῶς μὲ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν, πολλάκις δὲ θὰ μάθῃ καὶ ἂν ἦσαν προϊὸν δυστοκίας τοὺς ἐπιστατήσαντας ἰατροὺς καὶ τὴν ἀναδεξαμένην τὸν μέλλοντα πρωθυπουργὸν μαῖαν. Θὰ ἀναγνώσῃ τὴν βάπτισιν αὐτῶν, ποῦ καὶ ὑπὸ τίνων ἐγένετο, τίνες παρέστησαν καὶ τί παρετέθη εἰς αὐτούς, Καμπανίτης ἢ ζῦθος, ἐν τῇ πόλει ἢ ἐν τῇ ἐξοχῇ καὶ ἂν ἐχόρευσαν ἢ ἁπλῶς ηὐχήθησαν ἐν στενῷ ἢ εὐρεῖ κύκλῳ. Μέχρι τῆς ἡλικίας καθ' ἣν θὰ εἰσέλθῃ ὁ μέλλων ἀνὴρ εἰς τὸ σχολεῖον θὰ παρέλθωσιν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἔτη, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ θὰ ἀνεύρῃ ὁ ἱστοριοδίφης τὸν ἥρωα αὐτοῦ, ἂν ἀνασκαλεύσῃ τὴν ἐπέτειον τοῦ ἁγίου του ἡμέραν. Ἐκεῖ θὰ ἴδῃ ὅτι ὁ μικρὸς τάδε ἑορτάζει πρὸς χαρὰν τῶν γονέων του τὴν πρώτην ἑορτήν του. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος μεταβάλλεται εἰς χαριέστατον, τὸ τρίτον εἰς εὐφυᾶ, τὸ τέταρτον εἰς εὐφυέστατον καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἔχομεν κατόπιν τὰς ἐξετάσεις του καὶ τὸν προβιβασμὸν ἀπὸ τῆς α'. εἰς τὴν β'. καὶ ἀπὸ τῆς β'. εἰς τὴν γ'. τοῦ δημοτικοῦ. Εἰς τὸ ἀναμεταξὺ διεκρίθη ἀπαγγείλας εἰς τὰς ἐξετάσεις, χειροκροτούντων ἁπάντων τῶν παρισταμένων, τὴν Γρηὰ μὲ τὸ Καλάμι, ἢ διδάξας σκηνὴν ἐκ τῶν παιδικῶν διαλόγων τοῦ Κουρτίδου μετὰ τοῦ δεῖνα συμμαθητοῦ του. Καὶ ἐπέρχεται πλέον ἡ κατάταξίς του εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον τοῦ ὁποίου τὰς τάξεις διέρχεται προβιβαζόμενος μετ' ἐπαίνων. Πολλάκις συμ-

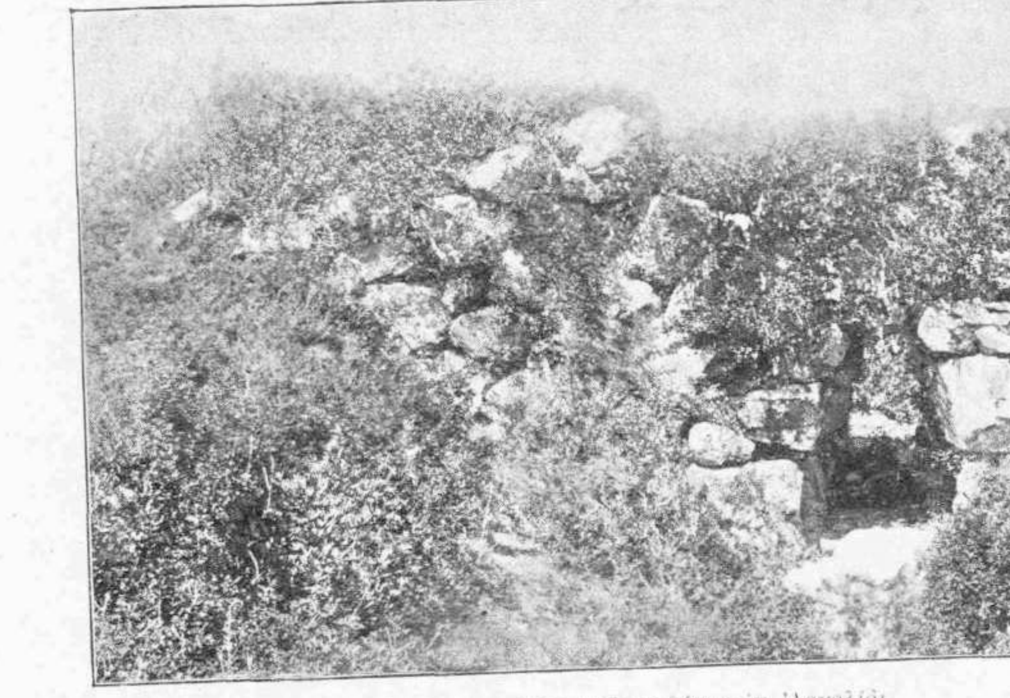

Ἐρείπια προϊστορικῆς γεφύρας ἐν Ἀργολίδι

πίπτει νὰ μὴ προβιβασθῇ, ἀλλ' ὅμως εὑρίσκονται καὶ διὰ τὸν τοιοῦτον δύο ἀγαθαὶ λέξεις, ὅτι δηλ. διεκρίθη καίτοι κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἀσθένεια βαρεῖα τὸν ἔπληξεν. Ἀλλ' ὅμως κοινῇ ἀποφάσει θὰ μείνῃ ἓν ἀκόμη ἔτος ἵνα τελειοποιηθῇ καὶ τὰ τοιαῦτα. Τοῦ Γυμνασίου αἱ σπουδαὶ διέρχονται σοβαρώτεραι καὶ ἔπειτα τὸ παιδίον γίνεται νεανίας. Οἱ περὶ τὰ γράμματα ἔπαινοι δὲν τὸν ἐνθουσιάζουσι καὶ πολὺ καὶ δὲν εἶναι καὶ εὔκολον νὰ ἀποκτηθῶσιν. Ὑπάρχει ἄλλος τρόπος ἐπαίνου· ὁ νεανίας προσεκολλήθη εἴς τινα ποδηλατικὸν σύλλογον ἢ ἄλλον μαθητικόν, ἐγένετο ἀντιπρόεδρος αὐτοῦ ἢ γραμματεύς, ποιεῖται ἐκδρομάς, ἀριστεύει εἰς τοὺς ἐν Κηφισιᾷ ἢ Φαλήρῳ ἀγῶνας, ἀναγινώσκει ποίημα ἢ διατριβὴν ἐν τῇ α'. ἢ β'. δημοτικῇ σχολῇ ἔνθα συνεδριάζει ὁ Σύλλογος, συμπαρισταμένου καὶ πλήθους ἐκλεκτοῦ καὶ τὰ ἑξῆς καὶ τὰ ἑξῆς. Τέλος ἢ οὕτως ἢ ἄλλως λαμβάνει τὸ ἀπολυτήριον αὐτοῦ καὶ γίνεται ἀκαδημαϊκὸς πολίτης. Ἀποθέωσις ! Ἡ χαρὰ τῶν γονέων, ἡ συγκίνησις τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων, γράφονται καὶ ἀναγράφονται καὶ νέον ἤδη στάδιον ῥεκλάμας ἀνοίγεται καὶ ὁ μέλλων βιογράφος ἀποκάμνει πλέον συγκομίζων περισσὴν τὴν ὕλην. Ὁ φοιτητικὸς βίος, λογίδρια πρὸς ἐπιδοκιμασίαν ἢ ἀποδοκιμασίαν καθηγητοῦ, μέλος ἐπιτροπῆς ἵνα παραστῇ πρὸ τοῦ Ὑπουργοῦ πρὸς εἰσαγωγὴν ἢ κατάργησιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μαθήματος, λόγοι σπουδαιότεροι ἐν συλλαλητηρίοις ἵνα εἰσέλθῃ ἡ πολιτεία εἰς τὴν κανονικὴν τροχιάν της, ἀφ' ἧς ὁ Πρωθυπουργὸς ἢ ἡ Βουλὴ τὴν ἐξήγαγον, λόγοι ἐπικήδειοι εἰς τὸν θάνατον τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συμφοιτητοῦ, λόγοι πανηγυρικοὶ διὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἄφιξιν τῶν Κινέζων φοιτητῶν, ἀπέλευσις εἰς χώρας ξένας ὅπου ἑορταὶ πανεπιστημιακαί, πρόσληψις ὡς βοηθοῦ ἢ παρασκευαστοῦ ὑπὸ καθηγητοῦ, ἔτι συμμετοχὴ εἰς Φιλαρμονικὰς ἑταιρίας καὶ λαμπρὰ ἐπίδειξις τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ ταλάντου ἐν συναυλίαις δημοσίαις, ἀνάμιξις εἰς φοιτητικοὺς συλλόγους διαλυομένους καὶ ἀνασυνισταμένους, ἡ ἐπίσημος αὐτοῦ εἴσοδος εἰς τὸν κόσμον εἴτε ἐν τῷ χορῷ τοῦ Παρνασσοῦ, εἴτε ἐν συγγενικῇ οἰκογενείᾳ, ἔνθα τὸ πρῶτον καὶ ἐφόρεσε φράκον πρὸς χαρὰν τῶν γονέων καὶ τέλος αἱ ἐξετάσεις αὐτοῦ, ἐν αἷς λαμβάνει πάντοτε ἄριστα καὶ τὸ ὀλιγώτερον λίαν καλῶς, ὡς νὰ μὴ ἐδίδοντο ποτὲ κατώτεροι ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ βαθμοί. Οἱ φίλοι συγχαίρουσιν αὐτόν, ἡ πατρὶς ἀγάλλεται καὶ οἱ εὐτυχεῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γονεῖς στέλλουσιν ἁδρὸν τὸ χρῆμα. Τέλος ἡ μετάβασις εἰς τὴν Ἑσπερίαν· εἰς τὸν σταθμὸν παρέστησαν οἱ γονεῖς, οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, τινὲς συνώδευσαν αὐτὸν καὶ μέχρι Πατρῶν ἀπεκδεχόμενοι τὰ βέλτιστα παρὰ τοῦ νεαροῦ λογίου. Κατετάχθη ἔξω εἰς τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα σχολὴν καὶ ἐν διαγωνισμῷ τόσων ξένων ἠρίστευσεν αὐτὸς ὁ Ἕλλην. Καὶ ἐγένετο γνωστὸς καὶ εἰς τοὺς ξένους καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Γαμβέτα κρατῶν αὐτὸς ἐξ ὅλων τὸν στέφανον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐμονομάχησε χάριν τῆς τιμῆς τῆς Ἑλλάδος πάντοτε, λαβὼν σπαθισμὸν ἐπὶ τοῦ πίλου του, ὅστις παρ' ὀλίγον θὰ τοῦ συνέτριβε καὶ τὴν κεφαλήν, καὶ ἐγένετο καὶ ἐκεῖ πρόεδρος δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνος σωματείου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐφημερὶς δημοσιεύει καὶ τὴν εἰκόνα του. Καὶ τέλος ἂν δημοσιεύσῃ καὶ ἐκεῖ ἐναίσιμον διατριβήν, ταῦτα καὶ ταῦτα ἔγραψεν ὁ «Μικρὸς Ταχυδρόμος» τοῦ Μομπελλιὲ ἢ «Αἱ Νέαι Εἰδήσεις» τῆς Ἰένας ὑπὲρ τῆς πραγματείας τοῦ σοφοῦ ξένου. Καὶ ἐπανέρχεται πάλιν δικηγόρος ἢ ἰατρὸς τέλειος καὶ ἡ Πατρὶς ἀπέκτησεν ἔξοχον ἐπιστήμονα καὶ τὰ μετὰ ταῦτα πλέον μεταβαίνουσιν εἰς τὸν κύκλον τῆς τακτικῆς ῥεκλάμας περὶ ἧς ἄρτι ὡμίλησα.

Ἰδοὺ ἐν ἀτελεστάτῃ σκιαγραφίᾳ ἡ πορεία τοῦ νέου Ἕλληνος ἐκ τῶν μικρῶν κοινωνικῶν διαφόρων τῆς Νέας Ἐφημερίδος. Ἂν εἰς ταῦτα προσθέσητε τὰς ἀφίξεις καὶ ἀναχωρήσεις, τοὺς χοροὺς καὶ τὰ γεύματα, τοὺς θανάτους καὶ τὰς κηδείας, τὰς συναναστροφὰς καὶ τὰς συναθροίσεις θὰ ἔχητε σύνολον φωτεινὸν τοῦ σημερινοῦ ἡμῶν κοινωνικου βίου, ὃν αὐτὴ ἡ κοινωνία ἐπιβάλλει τῷ φίλῳ κ. Καμπούρογλῳ.

Ἤθελε μακρὰν μὲ παρασύρει ὁ λόγος ἂν ἐκτὸς τῆς κοινωνικῆς ῥεκλάμας, ἣν ἀνέπτυξα ἀνωτέρω προέβαινον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ πολιτικῆς ῥεκλάμας. Ἡ τελευταία ἐκδηλοῦται πολλαχῶς διὰ τῶν δημοσιευομένων λόγων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν τῇ Βουλῇ, δι᾽ ἀναπτύξεως ἐπερωτήσεων πολλάκις μὴ ἀκουομένων, διὰ τηλεγραφημάτων ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ πρὸς τὰς ἐπαρχίας ἐπὶ ἀφορμαῖς μυρίαις.

Ἡ δὲ ἄλλη, ἡ ἐπιστημονικὴ προσέλαβε τελευταίως ἐπικινδύνους διαστάσεις. Ἄλλοτε ὑπέβοσκεν ὑπὸ τὸν τύπον βιβλιογραφιῶν γραφομένων ὑπὸ τῶν ἰδίων συγγραφέων τῶν βιβλίων, σήμερον ἐξερράγη φανερὰ εἴτε ὑπὸ τὸν τύπον συνεντεύξεων γραφομένων ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ὑμνουμένων, εἴτε ὑπὸ τὸν τύπον ἄρθρων μακρῶν ἐν ταῖς στήλαις οὐχὶ πασῶν, τὸ λέγω πρὸς τιμήν των, τῶν ἐφημερίδων. Καὶ δυστυχῶς ἐπ᾽ ἐσχάτων ἀνεπέτασαν τὴν σημαίαν τῆς τοιαύτης ἀηδοῦς ῥεκλάμας αἱ σεμνόταται καὶ θετικώταται τῶν ἐπιστημῶν. Ὡς δ᾽ ἔλεγεν εἷς τῶν εὐφυεστέρων ἡμῶν λογίων ἂν ἐπεκταθῇ κατ᾽ ἀναλογίαν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ῥεκλάμας καὶ ἐπὶ τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν δὲν θὰ ἔχωμεν πλέον ἐφημερίδας ἱκανὰς διὰ νὰ τὰς δημοσιεύσωσιν.

Ἀλλὰ δὲν προχωρῶ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου διότι λυποῦμαι βλέπων πραγματικῶς παρεκτρεπομένους ἐπιστήμονας νεαρούς, ἀφ᾽ ὧν ἀλλοῖα ἀνέμενεν ὁ ἐπιστημονικὸς ἡμῶν κόσμος.

Ἀλλ᾽ ἂν λύπη καταλαμβάνει πάντα διὰ τὴν παρεκτροπὴν ταύτην τῶν ἐπιστημόνων, τί δύναταί τις νὰ εἴπῃ περὶ τῆς πρὸς ῥεκλάμας τάσεως τῶν δημοσίων λειτουργῶν; Ἡ ἐκπλήρωσις καὶ μόνη τοῦ καθήκοντος, ἐφ᾽ ᾗ ὡρκίσθησαν οὗτοι καὶ δι᾽ ἣν ἀμείβονται ὑπὸ τῆς πολιτείας θεωρεῖται σήμερον πλέον ὡς ἔκτακτόν τι, καὶ οὕτως ἀναγινώσκομεν καθ᾽ ἑκάστην ἐπαίνους ἀηδεῖς ἀπὸ τοῦ χωροφύλακος ἢ τοῦ ἀστυφύλακος τοῦ συλλαβόντος τὸν λωποδύτην μέχρι τοῦ νομάρχου τοῦ ἐξελθόντος εἰς ἐπιθεώρησιν, ἀπὸ τοῦ γραφέως τοῦ εὐχαριστοῦντος ἐν τῇ Ἐφορείᾳ τοὺς προσερχομένους πολίτας μέχρι τοῦ τμηματάρχου τοῦ μένοντος μέχρι προκεχωρημένης ὥρας εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἀπὸ τοῦ διδάσκοντος τοὺς παῖδας τοῦ δημοτικοῦ διδασκάλου μέχρι τοῦ ἀσκοῦντος τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς πολίτας καθηγητοῦ. Καὶ περιγράφονται πλέον καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἁπλοῖ περίπατοι καὶ αἱ μέχρι Φαλήρου ἐκδρομαὶ καὶ τὸ κακὸν προυχώρησε μέχρι τοῦ ἀπροσπελάστου καὶ ἱεροῦ τῆς Θέμιδος βωμοῦ. Καὶ χάριν αὐτοῦ, χάριν ὀλίγου λιβανωτοῦ παραδίδονται τὰ μυστικὰ τοῦ κράτους καὶ ἀνοίγονται αἱ κρύφιοι τῆς ἀνακρίσεως βίβλοι, ἀδιάφορον ἂν προέρχωνται ἀνυπολόγιστοι ζημίαι.

Θὰ ἦτο τὸ θέμα ἀνεξάντλητον ἂν ὡμίλουν ἀκόμη καὶ περὶ τῆς θεατρικῆς ῥεκλάμας, καὶ διὰ τοῦτο τελειόνω μὲ τὸ τελευταῖον εἶδος τῆς ῥεκλάμας τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων. Διότι ῥεκλάμα εἶναι καὶ τοῦτο καὶ ῥεκλάμα ζωντανὴ καὶ λαλοῦσα, ἥτις ἕλκει ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος τὴν καταγωγήν. Καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖοι εἶχον συνηθέστερα ἀντὶ τῶν ἐπιγραφῶν τὰ σύμβολα, ἐν Πομπηΐᾳ δὲ ἀπαντῶσι παντοῖαι παραστάσεις ὡς ἡ τοῦ καπήλου τοῦ ἔχοντος πρὸ τοῦ καταστήματος Βάκχον χύνοντα ἐξ ἀσκοῦ οἶνον εἰς ἀγγεῖον, ἢ τοῦ οἰνοπώλου τοῦ ἔχοντος ἐν ἀναγλύφῳ παραστάσεις δύο Φρύγας κρατοῦντας ἀνηρτημένον ἀπὸ ξύλου φερομένου ἐπ᾽ ὤμων πελωρίαν λήκυθον οἴνου. Σήμερον δ᾽ ὑπάρχουσι συμβολικαὶ παραστάσεις πρὸ τῶν καταστημάτων, ἀλλὰ παρ᾽ ἡμῖν ὀλίγον εἶναι διαδεδομέναι, αἱ δ᾽ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, ξενοδοχείων καὶ αἱ τοιαῦται ἐν γένει ὁμοιάζουσι καὶ αὐταὶ τὰς ἐν ταῖς ἐφημερίσι δημοσιευομένας. Μονότονοι, πενιχραὶ τὸ πλεῖστον, ἄνευ καλαισθησίας, πολλάκις μὲ μεγάλην δόσιν ἰνδικοῦ ἢ μέλανος χρώματος, καταστρέφουσι τοὺς τοίχους καὶ τὰ μάρμαρα τῶν οἰκοδομῶν, δὲν ἔχουσι δὲ νὰ ἐπιδείξωσι τὸν ἰδιάζοντα ἐκεῖνον τύπον τῶν ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς πόλεσιν, ἔστω καὶ τετάρτης τάξεως. Ἔπειτα ἐκείνη ἡ μανία τῆς Γαλλικῆς γλώσσης διαστρεφομένης καὶ ὑπὸ ἀδεξίων ζωγράφων κακογραφουμένης, ἥτις προκαλεῖ τοὺς γέλωτας. Μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀγρινίου ἐπὶ τοῦ μόνου δὰ ἐκεῖ ξενοδοχείου Hôtel de Sommeil l'Acheloe, ἥτις ἐννοεῖται ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τῆς παρατιθεμένης ὅτι σημαίνει «Ξενοδοχεῖον ὕπνου ὁ Ἀχελῷος» καὶ ἥτις ἀδελφοῦται μὲ τὴν μέχρι πρὸ ὀλίγου ἔτι ὑπάρχουσαν ἐπὶ ἑστιατορίου παρὰ τὴν παλαιὰν ἀγορὰν Hôtel de restaurant καὶ μὲ τὴν παλαιοτέραν ἐκείνην Hôtel de Muson, δηλαδὴ ξενοδοχεῖον τῶν Μουσῶν.

Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἡμῶν τὰ πάντα εἰσὶ μεγάλα. Grand Café, Grand Restaurant, Grand Hôtel, ἀνέγνωσα δέ ποτε καὶ Grand Lycée. Διατί; σᾶς βεβαιῶ ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸ ἐννοήσω, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἀσθένεια αὕτη τῶν μεγαλείων εἶναι ἐπιδημική, ἀφοῦ παρὰ τὸ Δημαρχεῖον ὑπάρχει ἄνωθεν ἑνὸς καὶ μόνου τροχοῦ ἡ ἐπιγραφὴ «Μέγα Τροχεῖον». Πρόκειται, διὰ νὰ σᾶς κάμω νὰ ἐννοήσητε, περὶ τροχιστοῦ μαχαιρίων, καὶ τὸ τροχεῖον ἐν νέᾳ ἐκδοχῇ τοῦτο σημαίνει. Διατὶ ὄχι; Μήπως ἐν Ζακύνθῳ δὲν ἀνέγνωσα τὴν ἐπιγραφὴν Φαβροποιὸς δηλοῦσαν τὸ μαγαζεῖον σιδηρουργοῦ, Φάβρου ἐκεῖ κατὰ τὸ Ἰταλικὸν κοινῶς λεγομένου, ἢ μήπως ἐδῶ παρὰ τὸ Χημεῖον δὲν ἀνεπέτασε τελευταίως τὰς πύλας του τὸ Γανοποιεῖον ἡ Τρίπολις, καὶ δὲν ὑπάρχει παντὶ ὁρατὸν τὸ γνωστὸν Τορνεῖον παρὰ τὴν παλαιὰν βρύσιν τοῦ Καλαμιώτου ἐνταῦθα.

Ὁ Ἀσμοδαῖος ἄλλοτε εἶχε δημοσιεύσει σειρὰν ἐπιγραφῶν Ἀττικῆς ἀνεκδότων, ὡς τὰς ἀπεκάλει, περιέργων ἀληθῶς καὶ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν. Ἐνθυμοῦμαι τὸν Ἀβδελλοποιὸν ὅστις ἔμεινεν ὀνομαστός, καὶ τὸ μπαρμπεροπωλεῖον ἡ Καλλονή, καὶ τὸ ἐπιπλοστάσιον καὶ τὸν χαλκοποιὸν τὸν συνάδελφον τοῦ σημερινοῦ γανοποιοῦ, καὶ τὸν κολονοποιὸν καὶ τὸν κεφαλοποδαρομάγειρον. Ἀλλ᾽ ἰδιάζουσαν ὅμως συλλογὴν ἐπιγραφῶν δύναται νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἐρευνητὴν ἡ Κέρκυρα. Δὲν ἠξεύρω διατί, ἀλλ᾽ ἐκεῖ ἀληθῶς αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι πρωτότυποι.— Ἐν πρώτοις ἐκπλήττει ἀπὸ πρώτης ὄψεως τὸν θέλοντα νὰ παρατηρήσῃ ἡ σύνθεσις τῶν ἐπιγραφῶν. — Ἐμπορευματοπωλεῖον, Συμβολαιογραφεῖον καὶ Χαρτοσημοπωλεῖον, Ἀτμοζυμαροποιεῖον, Ἐφιππιοποιός, ἐπιπλοκοσμήτωρ καὶ κιβωτοποιὸς καὶ ἂν θέλετε καὶ γαλλικὰ τῶν τελευταίων sellier, tapissier et bahutier, μεταλλουργικοπωλεῖον καὶ μεταλλουργεῖον (πρόκειται περὶ καταστημάτων πωλούντων σιδηρικά). Ζυθοπνευματοπωλεῖον καὶ πνευματοζυθοπωλεῖον, ἀλευρομανεστροπωλεῖον, πνευματοκαπνοπωλεῖον, βιβλιοπωλοπαντοπωλεῖον, καπνοοινοπνευματοπωλεῖον, ὀπωροπαντοπωλεῖον, ἀλευροαρτομανεστροποιεῖον, οἰνοπνευματοκαφενοπαντοπωλεῖον καὶ τὸ ἄκρον ἄωτον μαγειροοινοαρτοπωλεῖον ἔνθα ἡ τελευταία σύνθεσις ἀρτοπωλεῖον καὶ οἰνοπωλεῖον ἔχῃ τὸν τόπον της, ἐπεθύμουν ὅμως καὶ πιστεύω καὶ σεῖς μετ᾽ ἐμοῦ νὰ μάθωμεν τί ἄρα σημαίνει καὶ πῶς δικαιολογεῖται τὸ μαγειροπωλεῖον. — Ἔχομεν ὅμως καὶ ἄλλας πρωτοτύπους ἐπιγραφάς, ταύτας ὄχι παραδόξους τὴν σύνθεσιν· ὀρειχαλκεῖον, ἐπιστολεῖον ἀντὶ ταχυδρομεῖον καὶ οἰκοτροφὴ Ἰουλία, ὅπερ ἐκ τοῦ παρατιθεμένου Γερμανικοῦ δύναται νὰ ἐννοηθῇ, Privat-pension Julia καὶ γυναικεία πιλοκοσμήτωρ ἐκ Φλωρεντίας καὶ ἄλλαι τοιαῦται. Ἀλλὰ λησμονῶ καὶ τὴν ἑξῆς «Νέου εἴδους τζιντζιμπιροποιεῖον· ἐξέρχονται δροσεραὶ ἐκ τοῦ φρέατος» αἱ τζιντζιμπίραι δηλαδή. Ἢ ἀκόμη «Βαφεῖον καὶ ἐκτύπωσις καὶ ἀφαιρέσω ἀπ᾽ αὐτῶν πάσης τυχὸν πεσούσης κηλῖδος» ἥτις ἐνθυμίζει τὴν παλαιοτέραν ἐκείνην «Ἰχθύος φαγεῖν ἀνθρώπους πιασμένος στὸ κάστρο τῆς Κέρκυρας».

Ἂν ὅμως ἡ ἕνωσις τῶν ἐπαγγελμάτων γραμματικῶς ἐκπλήττει ἐν Κερκύρᾳ, πολὺ ὅμως θὰ φιλοσοφήσετε ἐπὶ τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς εὑρισκομένης ἐν κεντρικῇ ὁδῷ τοῦ Πειραιῶς «Κατασκευὴ ὀργάνων, κιθάρας, μανδολίνων καὶ ἑτέρων. Φέρετρα εἰς τιμὰς συγκαταβατικάς». Ὁ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ ἐκεῖ ἀδελφωμένα, ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη ἡνωμέναι ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἑνὸς ξυλουργείου.

Περιεργότατα ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν καταστημάτων εἶναι τὰ προσκολλώμενα ὀνόματα. Ἀφῆκεν ἐποχὴν τὸ παρὰ τὸ Ὠδεῖον οἰνοπωλεῖον, ὅπερ ἔτι καὶ νῦν ὑφίσταται καὶ ὅπερ ἔφερε τὸν περιεκτικὸν τίτλον Ψυχῆς Ἰατρεῖον. Εὑρίσκω δὲ σήμερον τὸ ἀντίστοιχον αὐτοῦ ἐν Πάτραις «πνευματοπωλεῖον ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ» μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ ἐν μικρᾷ πινακίδι ἐντός, κάτωθι καὶ πάλιν τῆς εἰκόνος τὸ «οὐ γὰρ ὑπάρχει ἀνώτερον πνεῦμα». Ἢ δὲν σημαίνει πολὺ ἡ ἐν Σύρῳ ἐπὶ κουρείου φερομένη ἐπιγραφὴ «κουρεῖον ἡ ὑπομονή»;

Ἀλλ᾽ ἔχομεν καὶ παραδόξως Καφενεῖον ἡ Χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια, κρεωπωλεῖον ἡ δικαιοσύνη μετὰ πλάστιγγος ἐζωγραφημένης, κουρεῖον τὸ γεροντομπούμπουκο, ζαχαροπλαστεῖον ὁ Δουμᾶς ἐν Ζακύνθῳ, οἰνοπωλεῖον ὁ Γάστων ἐν Γαστούνῃ παρὰ τὸν

σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ὁρατὸν εἰς τοὺς ταξειδεύοντας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ποτοπωλεῖον ὁ Ἀλέκτωρ ἐν Κερκύρᾳ ἐκ τούτου, ὅτι ἅμα φωνήσῃ ὁ ἀλέκτωρ ἀνοίγει τὸ κατάστημα εἰς τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν πόλιν χωρικούς, μαστιχοπωλεῖον ἡ Σφίγγα, σφαιριστήριον ὁ Ἀπόλλων, παντοπωλεῖον τῶν φιλοκαλοκαγάθων ὁμοίως ἐν Κερκύρᾳ, λαχανοπωλεῖον ὁ Ναβουχοδονόσωρ καὶ «καφὲ-σαντὰν αἱ Ἀττικαὶ νύχται» ἀμφότερα ἐκ Πατρῶν. Καὶ ἐπειδὴ πρόκειται περὶ Πατρῶν θὰ σᾶς παραθέσω δύο ἐπιγραφὰς ἐμπορικῶν αὐτόθι καταστημάτων ὡς κατακλεῖδα: «Κατασκευάζονται στέφανοι τεχνητοὶ καὶ ἄνθη διὰ κηδείας καὶ τὰς ἐπαρχίας». «Ἐμπορικὸν κατάστημα. Διάφορα εἴδη δεσποινίδων».

Εἶχον πολλὰ ἀκόμη νὰ διεξέλθω ὡς τὴν ῥεκλάμαν ἐπὶ τῶν τάφων, τὴν ῥεκλάμαν ἐπὶ τῶν κηδειῶν, τὴν ῥεκλάμαν τῶν Συλλόγων, ἀλλὰ δὲν μένει πλέον καιρός, ἐκτὸς δὲ τούτου μετά τινος τῶν τελευταίων κωλύομαι καὶ ἐκ συγγενείας. Εἰς τὸ ζήτημα δὲ τῆς ῥεκλάμας τῶν Συλλόγων κύριον μέρος θὰ ἀπετέλουν καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐν τοῖς Συλλόγοις ἀναγνωσμάτων. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἐννοεῖται εὐκόλως τὸν λόγον τῆς ὑπεκφυγῆς μου. Εἶναι ὁ φόβος μὴ φοροῦντες τὸν πῖλόν σας, ὅπως ἐξέλθητε ἐντεῦθεν μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἰδικοῦ μου ἀναγνώσματος εἴπητε ὅτι καὶ ἐν τούτῳ ὑπῆρχεν ἡ ῥεκλάμα, διότι ἠδύνατο καλλίτερον νὰ ἐπιγραφῇ: «μία ὥρα νυσταγμοῦ ἀνεκτικοῦ ἀκροατηρίου». Δὲν ἔχει οὕτως;

ΜΙΧ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

ὑπὸ Ἐρρ. Μύργερ, κατὰ μετάφρ. Ἐ. Δ. Ῥοΐδου

Ο ΓΕΡΩΝ ΑΛΛΟΤΙΝΟΣ

Ἡ νέα κόρη δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ μειδίαμα παρατηροῦσα τὴν ἰδιόρρυθμον ἐνδυμασίαν τοῦ πρεσβύτου ἐκείνου, ὁμοιάζοντος ποιμένα κωμικοῦ μελοδράματος.

— Δυστυχῶς δὲν ἠξεύρω νὰ χορεύω, ἀπήντησε μὲ μεγάλην εὐγένειαν.

— Δὲν ἠξεύρετε νὰ χορεύετε! εἶπεν ὁ γέρων ἀνατείνων τοὺς βραχίονας εἰς Οὐρανόν. Τοῦτο εἶναι ἀπίστευτον . . . ἐγὼ ἤξευρα νὰ χορεύω πρὶν μάθω νὰ διαβάζω.

— Καὶ ὅμως εἶναι ἀληθέστατον ὅτι δὲν ἠξεύρω νὰ χορεύω, τοὐλάχιστον ὡς χορεύουν σήμερον ἐδῶ.

— Τότε οὔτ᾽ ἐγώ, ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ὁ γέρων . . . Σήμερον τὸ παρακάμνουν, δὲν χορεύουν, ἀλλὰ χοροπηδοῦν . . . Ὅπως καὶ ἂν ἦναι δὲν ἐλησμόνησα ἀκόμη τὰς κινήσεις τῆς καδρίλιας . . . καὶ μὲ αὐτὴν τὴν μουσικήν, ὅπου παίζει τώρα, εἶμαι βέβαιος πῶς θὰ τὰ καταφέρωμεν. Ἂν θέλετε λοιπόν, ἠμποροῦμεν νὰ δοκιμάσωμεν.

— Ὄχι, κύριε, σᾶς εὐχαριστῶ . . . . ἀπεκρίθη ἡ νέα κόρη, δὲν ἐμβῆκα ἐδῶ μὲ σκοπὸν νὰ χορεύσω.

[1] Ἴδε σελ. 123.

ἀλλ' ἀπὸ ἁπλῆν περιέργειαν, ἐπειδὴ ἔτυχεν ὁ χορὸς εἰς τὸν δρόμον μου. Δὲν συνειθίζω νὰ πηγαίνω εἰς τοὺς χορούς, καὶ πάλιν λοιπὸν σᾶς εὐχαριστῶ.

— Καὶ ὅμως, ἐπέμενεν ὁ γέρων, ἡ μουσικὴ αὐτὴ εἶναι τόσον γλυκεῖα καὶ ζωηρά . . . Ἀκούσατε. . . δὲν σᾶς ἀνοίγει τὴν ὄρεξιν ;

— Ὄχι, Κύριε, εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ἐκείνη ἀποστρέφουσα τὸ πρόσωπόν της διὰ νὰ κρύψη τὸν γέλωτα. Ἔπειτα ἀρχίζει νὰ βρέχη.

Ὁ οὐρανὸς τῷ ὄντι εἶχε συνεφιάσει, ὁ ἀὴρ ἦτο βαρὺς καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἔλαμπον ἀστραπαί. Τοῦτο δὲν ἐμπόδισε μὲν ν' ἀρχίση ὁ τετράχορος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων διέκοψεν αὐτὸν ἡ κατάπτωσις ῥαγδαίας βροχῆς, ἀναγκάσασα τοὺς χορευτὰς νὰ ζητήσωσι καταφύγιον εἰς τὸ καφενεῖον, ὅπου μετ' ὀλίγον δὲν ἐπερίσσευε τόπος.

Ὁ κατὰ τὸν διάλογον μὲ τὴν κορασίδα ἀποσυρθεὶς εἴς τινων βημάτων ἀπόστασιν Ὀκτάβιος, ἐπλησίασε τότε τὸν κ. Ἀλλοτινόν, λέγων :

— Πρέπει νὰ φύγωμεν, ὁ καιρὸς ἐχάλασε καὶ εἶναι ἀργά.

— Ποῦ θέλεις νὰ ὑπάγωμεν μὲ αὐτὴν τὴν ἀνεμοζάλην ; Βρέχει κατακλυσμός. Πρέπει νὰ ἐμβῶμεν εἰς τὸ καφενεῖον καὶ νὰ πάρωμεν ἕνα ποτόν. Ἀδύνατον νὰ μείνωμεν ἔξω. Κοντεύω νὰ γείνω σφουγγάρι. Ἀλλ' οὔτε σεῖς, κυρία μου, εἶπε στρεφόμενος πρὸς τὴν νέαν κόρην, δὲν ἠμπορεῖτε νὰ μένετε ἐδῶ . . . θὰ χαλάση τὸ ὡραῖόν σας φουστάνι. Εἰσέλθετε μαζί μας νὰ στεγασθῆτε.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, ἀλλὰ θὰ φύγω. Ἐλπίζω νὰ εὕρω ἅμαξαν, ἔπειτα δὲν κατοικῶ μακράν . . . ἐδῶ κοντὰ εἰς τὴν ὁδὸν Ῥουχάρη, δύο πηδήματα, ἀπεκρίθη ἐκείνη, προσπαθοῦσα νὰ στεγασθῇ ὑπὸ τὸν θόλον μικρᾶς ἀκακίας.

— Ὁδὸς Ῥουχάρη ! ἔκραξεν ὁ γέρων Ἀλλοτινός. Ἀλλὰ τότε εἴμεθα γειτόνοι. Ὁ κύριος, ἐπρόσθεσε δεικνύων τὸν Ὀκτάβιον τὸν κύπτοντα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐγὼ κατοικοῦμεν εἰς τὴν ὁδὸν Πυργοβέρνης ἀριθμὸν 9.

— Τότε αἱ οἰκίαι μας εἶναι κολληταί, ἀπήντησεν ἡ νέα, ἐγὼ κατοικῶ εἰς τὸ παρθενοτροφεῖον.

— Τὸ παράθυρόν μου βλέπει εἰς τὴν αὐλήν του, εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος, ἐγείρων πρώτην φορὰν τοὺς ὀφθαλμούς.

— Καλὰ λέγετε, εἶπεν ὁ γέρων, εἴμεθα κολληποὶ γειτόνοι, καὶ ἡ κυρία ἀφοῦ εἶναι γειτόνισσά μας δὲν ἔχει κανένα λόγον ν' ἀρνηθῇ νὰ εἰσέλθη μαζί μας ἐκεῖ μέσα νὰ περιμείνη ν' ἀποβρέξη. Ἔπειτα τὴν συνοδεύομεν εἰς τὴν οἰκίαν της, διότι θὰ ἦναι ἀργὰ καὶ εἶναι μόνη.

— Τοῦτο εἶναι τὸ φρονιμώτερον, εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος, ἡ δὲ νέα σύντροφός των δὲν ἀντεῖπε τίποτε. Ὁ κ. Ἀλλοτινὸς τοὺς παρετήρει μειδιῶν καὶ ψιθυρίζων τὸ ἀγαπημένον του : ***Τρά, λερί, λαρά*** :

— Ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησις, εἶπε, καιρὸς εἶναι νὰ καταφύγωμεν ἐκεῖ μέσα.

Ταῦτα λέγων διευθύνετο πρὸς τὸ ἀγροτικὸν καφενεῖον ἀφίνων μόνους τὸν Ὀκτάβιον καὶ τὴν νέαν κόρην, θεωροῦντας ἀλλήλους μετά τινος ἀμηχανίας.

— Ἔρχεσθε ἢ ὄχι ; ἔκραξεν ἀνοίγων τὴν θύραν τοῦ καφενείου.

— Ἀμέσως, ἀπεκρίθη μετὰ βραχύτατον δισταγμὸν ὁ Ὀκτάβιος, τείνων τὴν χεῖρα εἰς τὴν σύντροφόν του, διὰ νὰ βοηθήση αὐτὴν νὰ ὑπερβῇ τὸ σχηματισθὲν παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ δένδρου νερομάζωμα.

Ἡ βροχὴ ἀντὶ νὰ μετριάση ἔπιπτεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ῥαγδαιοτάτη καὶ τὸ μεσονύκτιον εἶχεν ἤδη παρέλθει, ὅταν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξέλθωσι τοῦ καταστήματος.

— Θὰ μᾶς κάμουν νὰ πληρώσωμεν πρόστιμον, εἶπεν ὁ γέρων Ἀλλοτινὸς εἰς τὸν Ὀκτάβιον, ἀκούων νὰ σημαίνη ἡ μία, ἐνῷ ὑπερέβαιναν τὰ ὅρια τῶν προαστείων.

— Μία ὥρα ! ἀνέκραξε μετὰ τρόμου ἡ συνοδοιπόρος των, τί θὰ γείνω ἂν δὲν θελήση νὰ μοῦ ἀνοίξη ὁ θυρωρὸς τοῦ παρθεναγωγείου ;

Ὁ κ. Ἀλλοτινὸς ἔχαιρε καὶ ἠγάλλετο εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας του, ἀναλογιζόμενος τὰς πιθανὰς συνεπείας τοῦ μὴ ἀνοίγματος.

— Ἡσυχάσετε, κυρία μου, ἔλεγεν ὁ Ὀκτάβιος εἰς τὴν σύντροφόν του, τῆς ὁποίας ᾐσθάνετο τὴν καρδίαν πάλλουσαν ἐπὶ τοῦ βραχίονός του, ἐφθάσαμεν ἤδη, ἰδοὺ ἡ θύρα σας.

Ταῦτα λέγων ἐτάχυνε τὸ βῆμά του, ἐνῷ ὁ γέρων γείτων του ἐβράδυνεν ἐπίτηδες τὸ ἰδικόν του ψιθυρίζων ἀσυναρτήτως :

— Θὰ φθάσωμεν πάρωρα . . . τὸ καϋμένο τὸ κορίτζι θὰ ξενυκτίση εἰς τὸ ὕπαιθρον . . . τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται ***Τρά, λερί, λαρά*** . . . Δὲν πιστεύω νὰ φανῇ ὁ νέος μου φίλος τόσον κουτὸς καὶ ἀφιλόξενος. . . ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν του. . . ***Τρά, λαρά.*** Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν τοὺς ἀνοίγουν, ἐπρόσθεσε σταματῶν εἴκοσι βήματα μακρὰν τοῦ νέου ζεύγους, ἐνῷ ὁ Ὀκτάβιος ἔκρουε συχνὰ καὶ δυνατὰ τὴν θύραν τῆς σχολῆς τῶν κορασίων.

— Δὲν τοὺς ἀνοίγουν, ἐπανέλαβε μὲ πολλήν του χαρὰν ὁ Ἀλλοτινὸς προχωρῶν βήματά τινα. Εἶμαι περίεργος νὰ ἰδῶ τί θὰ κάμουν.

Τρεῖς νέοι ἠχηρότατοι κτύποι ἔσεισαν τὴν θύραν τοῦ παρθενοτροφείου.

— Ἢ ἐκουφάθησαν ἢ ἀπέθαναν ὅλοι ἐκεῖ μέσα, εἶπε πλησιάσας ὁ κ. Ἀλλοτινός.

— Θεέ μου τί θὰ γείνω, ἔλεγεν ἡ νέα μετὰ πολλῆς ἀνησυχίας, τί θὰ εἴπη ἡ Κυρία ;

— Ποία Κυρία ; ἠρώτησεν ὁ γέρων.

— Ἡ διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου, ὅπου εἶμαι ὑποδιδασκάλισσα. Κύριε, εἶπε, στρεφομένη πρὸς τὸν Ὀκτάβιον, κτυπήσατε παρακαλῶ ἀκόμη δυνατώτερα.

Ὁ Ὀκτάβιος ἐκτύπησε καὶ πάλιν, ἀλλ' ὄχι ὅσον ἔπρεπε δυνατά. Ἡ θέα τῆς ἀνησυχίας καὶ τοῦ κυλιομένου ἐπὶ τῆς παρειᾶς τῆς συντρόφου του δακρύου τοσοῦτον, ὡς φαίνεται, τὸν ἐσυγκίνησαν, ὥστε δὲν εἶχε πλέον δύναμιν νὰ κτυπήση.

— Δὲν ἀκούουν, εἶπε, τί νὰ κάμωμεν ;

— Τί νὰ κάμωμεν ; ἐπανέλαβεν εἰρωνικῶς ὁ γέρων, παρῳδῶν τὴν ἀπελπισίαν τοῦ Ὀκταβίου.

— Νομίζω, ὅτι ἤκουσα βήματα ὄπισθεν τῆς θύρας, εἶπεν ἡ κορασίς.

— Ἀπατᾶσθε, ὅλοι κοιμῶνται, ἀπήντησεν ὁ Ὀκτάβιος.

— Ἐκοιμῶντο, ἀλλὰ τοὺς ἐξύπνισες, ἐψιθύρισεν εἰς τὸ ὠτίον του ὁ κ. Ἀλλοτινός. Ἔκαμες τὸ σφάλμα νὰ κτυπήσης πολὺ δυνατά. Δὲν πειράζει· ἡ δουλειά σου πηγαίνει καλά· σὲ συγχαίρω.

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ, ἀπήντησεν ὁ Ὀκτάβιος.

— ***Τρά, λερί, λαρά***, ὑπετονθόρισεν ὁ γέρων.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἠνοίχθη μικρὸς φεγγίτης ὑπεράνω τῆς αὐλείας θύρας.

— Ποῖος κτυπᾷ ; ἠρώτησεν ὄπισθεν αὐτοῦ βραχνὴ φωνή.

— Ἐγώ, κύριε, ἀπεκρίθη ἡ νέα μὲ φωνὴν μᾶλλον σιγαλήν.

— Ποιὸς εἶσαι ; τὸ *ἐγὼ* δὲν εἶναι ὄνομα, ἠρώτησεν ἀποτόμως ἡ φωνή.

— Ἡ Κλάρα, ἡ διδασκάλισσα εἰς τῆς κυρίας Οὐβέρτου.

— Σὺ εἶσαι ; ἀπήντησεν ἡ φωνή. Ἐπιστρέφεις εἰς τέτοιαν ὥραν ! Σὲ συγχαίρω !

— Ἀλλ' ἄνοιξε τέλος πάντων, ἐφώναξεν ὁ Ὀκτάβιος ἀνυπομονῶν. Εἶναι μία ὥρα ὅπου κτυποῦμεν.

— Ἡσυχάσατε, παρακαλῶ, εἶπεν ἡ Κλάρα χαμηλοφώνως, φράσσουσα μὲ τὴν χεῖρα τὸ στόμα τοῦ Ὀκταβίου. Μὴ τὸν παροξύνετε. Εἶναι κακὸς ἄνθρωπος, εἰμπορεῖ νὰ θυμώση καὶ νὰ μὴν ἀνοίξη.

— Θ' ἀνοίξης, ναὶ ἢ ὄχι ; ἐβροντοφώνησεν ὁ Ὀκτάβιος.

Ὁ κ. Ἀλλοτινός, ὅστις εἶχεν ἀκούσει τὴν σύστασιν τῆς Κλάρας εἰς τὸν Ὀκτάβιον, ἰδὼν τοῦτον πράξαντα ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον, ἐσύριξεν εἰς τὸ ὠτίον του :

— Σὲ συγχαίρω καὶ πάλιν, προοδεύεις.

— Ἀφοῦ μοῦ ὁμιλῆτε μὲ τέτοιον τρόπον, ἀπεκρίθη ὁ θυρωρός, δὲν ἀνοίγω. Αὐτὴν τὴν ὥραν οἱ τίμιοι ἄνθρωποι κοιμοῦνται καὶ μόνον οἱ παραλυμένοι τρέχουν τοὺς δρόμους.

— Βλέπετε ; εἶπεν ἡ Κλάρα εἰς τὸν Ὀκτάβιον, σᾶς εἶχα συστήσει νὰ μὴν τὸν θυμώσετε. Τώρα θὰ μὲ ἀφίση εἰς τὸν δρόμον καὶ αὔριον θὰ μὲ διώξη ἡ κυρία Οὐβέρτου. Τί θὰ γείνω ; καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

— Ἄκουσε, καλέ μου ἄνθρωπε, εἶπεν εἰς τὸν θυρωρὸν ὁ Ἀλλοτινός, δὲν θὰ σὲ βαστάξη ἡ καρδιά σου ν' ἀφίσης εἰς τὸν δρόμον, αὐτὸ τὸ πτωχὸ κορίτζι. Ἡ φωνή σου εἶναι χονδρή, ἀλλ' ἡ ψυχή σου εἶναι καλὴ καὶ εὐαίσθητη . . . Κάμε λοιπὸν τὸ χρέος σου, ἔλα ν' ἀνοίξης.

Ὁ θυρωρὸς ἐννοήσας ὅτι τὸν ἐπερίπαιζαν, ἐθύμωσεν ἀκόμη περισσότερον καὶ ἡτοιμάζετο νὰ κλείση τὸ παράθυρον, ὅταν ἠκούσθησαν τὰ βήματα πλησιαζούσης ἀστυνομικῆς περιπόλου. Φοβηθεὶς τότε τὴν παρέμβασιν αὐτῆς ἐθεώρησε πρέπον ν' ἀνοίξη σύρων τὸ σχοινίον, πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν καὶ χαρὰν τῆς Κλάρας, ἥτις ἔσπευσε νὰ εἰσέλθη κράζουσα :

— Δόξα σοι ὁ Θεός ! Εὐχαριστῶ, Κύριοι. Ἐτρόμαξα πολύ, ἐπρόσθεσε κυττάζουσα τὸν Ὀκτάβιον, ὅστις ἔμενεν ἄναυδος ὡς ἄγαλμα. Καλὴ νύκτα, καὶ εἰσῆλθε κλείσασα τὴν θύραν.

— Μήπως πρόκειται νὰ κοιμηθοῦμεν ἐδῶ, εἶπε γελῶν ὁ κ. Ἀλλοτινὸς εἰς τὸν νέον φίλον του, τὸν ἐξακολουθοῦντα ν' ἀκινητῇ.

— Ὄχι, ἐψέλλισε μηχανικῶς ὁ Ὀκτάβιος, ὁ θυρωρὸς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι δὲν θ' ἀνοίξη . . .

— Καὶ ὅμως ἤνοιξεν, ἀπήντησεν ὁ Ἀλλοτινός. Τοῦτο εἶνε ἀδιάφορον, ἀφοῦ εὗρες τὸν καλὸν δρόμον. Τώρα πρόκειται νὰ προχωρήσης ὁλοίσια ἐμπροστά σου. Τὸ βῆμά σου, ὡς παρετήρησα ἀπόψε, εἶναι γοργό, καὶ δὲν θ' ἀργήσης νὰ φθάσης. Σοῦ εὔχομαι καλὴν νύκτα.

Ὅταν ἔφθασαν πρὸ τῆς θύρας των, ὁ Ὀκτάβιος καὶ ὁ κ. Ἀλλοτινὸς ἠναγκάσθησαν καὶ πάλιν νὰ κτυπήσουν δυνατὰ καὶ νὰ περιμείνουν πολλὴν ὥραν. Ὁ ἥρως μας ἐρρίφθη ἀμέσως ἐπὶ τῆς κλίνης του, ἀλλ' ἤργησε νὰ κοιμηθῇ καὶ ἐξύπνησε πολὺ πρωΐ, διὰ νὰ τρέξη εἰς τὸ παράθυρον, τὸ βλέπον εἰς τὸν κῆπον τοῦ παρθεναγωγείου. Μετὰ δύο ὅλας ὥρας ἤκουσε τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος, τοῦ συγκαλοῦντος εἰς τὸ πρόγευμα τὰς μαθητρίας, αἱ ὁποῖαι ἐξῆλθον ἔπειτα νὰ διασκεδάσουν εἰς τὴν αὐλὴν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς δεσποινίδος Κλάρας. Αὕτη ὑπῆγε νὰ καθίση ἐπὶ μαρμαρίνου βάθρου, κειμένου ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ παράθυρον τοῦ Ὀκταβίου, καὶ ἤρχισε νὰ ἀναγινώσκη. Τὴν ἀνάγνωσιν ὅμως διέκοψε μετ' ὀλίγον ἡ πτῶσις ἐπὶ τοῦ βιβλίου της μικροῦ χαρτίου τυλιγμένου περὶ λιθάριον.

Ἡ νέα δασκάλισσα ἤγειρε τὴν κεφαλήν, ἀνεγνώρισε τὸν Ὀκτάβιον, ἐμειδίασεν εἰς αὐτὸν θέτουσα τὸν δάκτυλον ἐπὶ τοῦ στόματος πρὸς ἀπαίτησιν σιωπῆς καὶ ἔκρυψεν εἰς τὸν κόλπον της τὸ ἐπιστολίδιον.

Ὁ Ὀκτάβιος καταβὰς ἀπὸ τὸ παράθυρον ἤρχισε νὰ χοροπηδᾷ, ὡς τρελλὸς ἀπὸ τὴν χαράν του.

— Εὖγέ σου ! ἠκούσθη λέγουσα φωνὴ ἐκ τοῦ ἀντικρινοῦ παραθύρου.

Ὁ νέος φοιτητὴς ἔτρεξεν εἰς τὸ ἰδικόν του, τὸ ὁποῖον εἶχε μείνη ἀνοικτόν, καὶ εἶδε τὸν κ. Ἀλλοτινὸν ἀσχολούμενον κατὰ τὴν συνήθειάν του εἰς τὸ πρωϊνὸν πότισμα τοῦ φυτοκομείου του.

— Ἀπὸ πότε ἔμαθες νὰ χορεύῃς ; εἶπεν ὁ γέρων.

Ὁ Ὀκτάβιος ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ γείτονός του διὰ μειδιάματος καὶ νεύματος τῆς χειρὸς φιλικωτάτου.

Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀνέβαινε τὴν κλίμακα τοῦ φοιτητοῦ πνευστιῶν καὶ καταθορυβημένος ὁ θυρωρός.

— Κύριε Ὀκτάβιε, εἶπε, συνέβη κἄτι πολὺ παράδοξον . . .

— Τί ; ἠρώτησεν ὁ νέος ἀνησυχήσας.

— Ἐπιστολή...ἐπιστολὴ διὰ σᾶς! Τὴν ἔφερε μία κυρία. . . ἡ γυναῖκά μου κ' ἐγὼ ἠπορήσαμεν πολύ.

— Δῶσέ μέ την ἀμέσως, ἔκραξεν ὁ Ὀκτάβιος, ἀποσπῶν τὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ κομιστοῦ καὶ κλείων ἀποτόμως τὴν θύραν.

Ὀλίγας ἡμέρας ἔπειτα, ἐνῷ ἐπότιζεν ὁ κ. Ἀλλοτινὸς τὰ ἀγαπημένα του ἄνθη, ἤκουσε δυωδίαν νεανικοῦ γέλωτος ἀντηχοῦσαν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ὀκταβίου.

— Τώρα, εἶπε τρίβων τὰς χεῖράς του, δὲν εἶναι πλέον ἀνάγκη νὰ μετοικήσω, ἀφοῦ ἔχω ἀντικρύ μου

ἐκεῖνο ὅπου ἤθελα. Θὰ μοῦ ἐνθυμίζει τὴν Γιακουμίναν. — Εἴκοσιν ἐτῶν νέος χωρὶς ἐρωμένην, τὸ πρᾶγμα ἐκαταντοῦσε σκανδαλῶδες. Καιρὸς ἦτο νὰ φρονιμέψῃ ὁ γείτονάς μου. *Τρά, λερί, λαρά.*

(Τέλος τοῦ γέροντος Ἀλλοτινοῦ).

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΜΕΤΑ ΤΡΙΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΚΩΛΗΞ

ἢ

Η ΣΧΑΔΩΝ ΤΗΣ ΣΥΡΦΗΣ

Ἰδοὺ φύλλον συκομωρέας κατάμελαν ὑπὸ μικρῶν ζωϋφίων ἀκινήτων καὶ συμπεπιεσμένων ἀποτελούντων πελώριον κηλῖδα. Ἡ κηλὶς αὕτη ζῇ· ἐπὶ τοῦ φιλοξένου φύλλου ἐξαπλοῦται ὁλόκληρος κόσμος φυτοφθειρῶν· οὐδεὶς γνωρίζει τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν. τὰς μεταξύ των σχέσεις. Εὐτυχεῖς καὶ ἐλεύθεραι λανθάνουσι βιοῦσαι, αὐξάνονται, εὐτυχοῦσι, παχύνονται, πολλαπλασιάζονται ἐπὶ τοῦ φυτικοῦ τούτου μέρους, τοῦ σαλευομένου ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Αἴφνης καταφθάνει βομβοῦσα δυσειδής τις μυῖα, περιίπταται, ἀναχωρεῖ, ἐπανέρχεται, ἐπικάθηται τοῦ φύλλου, διατρυπᾷ τοῦτο διὰ τοῦ κεντρίου της, καταθέτει ἐν αὐτῷ τὰ ὠά της καὶ ἀνίπταται.

Τετέλεσται διὰ τὴν δημοκρατίαν τῶν φυτοφθειρῶν.

Ἐκ τοῦ ᾠοῦ ἐξέρχεται σκώληξ. Ἀληθὴς λύκος ἐν ποιμνίῳ, διότι πραγματικῶς δὲν γεννᾶται ἔντομον, ἀλλὰ τέρας, δράκων ἀκόρεστος, λυμεών. Οὐϊτέλλιος καὶ Ἀττίλας συγχρόνως.

Ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεώς του ὁ σκώληξ οὗτος ὀνειρεύεται λῃστείας καὶ φόνους· ἡ φρικτὴ αὐτοῦ προβοσκὶς φέρει τρία κέντρα· ἐγεννήθη δι' ὄργια καὶ φόνους.

Ἐπειδὴ ἐν ἀρχῇ τοῦ αἱμοχαροῦς βίου του εἶναι ἀσθενέστερος τοῦ θύματός του, τῆς φυτοφθείρας, ἕρπων ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς λείας του, προσκολλᾶται ἐπὶ τοῦ δέρματος ταύτης, τὴν κεντρίζει. τὴν βασανίζει, τὴν πιέζει, μέχρις οὗ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ καταπέσῃ, ἐξηντλημένη, θνήσκουσα. Πάραυτα ὁ σκώληξ κατέρχεται τῆς ῥάχεως, ἐκτείνει τὴν προβοσκίδα, ἐκμυζᾷ καὶ ἐκκενοῖ τὸ θῦμά του, ἀπορρίπτει τὸ περίβλημα, διευθύνεται πρὸς ἑτέραν λείαν καὶ ἐπιβαίνει ἐπ' αὐτῆς. Οὕτως ἄρχεται τοῦ βίου του ὁ μετὰ τριῶν κέντρων οὗτος σκώληξ. Ἀλλ' ἀκόμη εἶναι παῖς καὶ ὑπόσχεται μεγάλα ἐν τῷ μέλλοντι. Τὸ τέρας τρέφεται τόσον καλῶς, ὥστε καὶ ταχέως αὐξάνει. Μεγεθυνόμενος καταπληκτικῶς καθίσταται μετ' ὀλίγον εὐρωστότερος καὶ μεγαλείτερος ἑκατὸν φυτοφθειρῶν. Ὁρώμενος διὰ τοῦ μικροσκοπίου φαίνεται ὡς πελώριος δράκων ὡπλισμένος μετὰ τριῶν κέντρων, ἕτοιμος νὰ καταπίῃ ὁλόκληρον κόσμον φυτοφθειρῶν.

Ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀναριθμήτων φυτοφθειρῶν, εὑρίσκεται ἐκεῖ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς βομβούσης αὐτῶν μάζης ἀκίνητος. πληττόμενος ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ταλαντευόμενος ἐν τῷ καταπρασίνῳ λίκνῳ του ὑπὸ τῆς αὔρας, ἥτις παρερχομένη θωπεύει τοὺς ἐξογκουμένους δακτυλίους του.

Τὸ κιτρινωπὸν καὶ γλοιῶδες δέρμα του ἐξογκοῦται εὐαρέστως, ἡ οὐρά του σείεται μετὰ χαρᾶς, ἡ προβοσκίς του κινεῖται μετὰ λαιμάργων διαθέσεων. Εἶναι σχεδὸν τυφλός, ἐπειδὴ λιπῶδες στρῶμα κλείει τοὺς ὀφθαλμούς του. Παραμένει ἀκίνητος, ἡ ἀκόρεστος ὅμως αὐτοῦ προβοσκὶς κινεῖται πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις ἀναζητοῦσα, ἀνιχνεύουσα, θίγουσα, προκαλοῦσα λείαν τινά, ἐπαιτοῦσα θῦμά τι.

Τὰ θύματα περικυκλοῦσιν αὐτόν, πλησιάζουσιν ἀνυπόπτως ἐκλαμβάνοντα αὐτὸν ὡς τεμάχιον ἀχύρου ὅπως, ὡς λέγουσι, ταξειδιῶταί τινες ἐξέλαβον βόας καὶ κροκοδείλους ὡς γιγαντιαίας ῥίζας. Ἐν τῇ ἀθωότητί των αἱ μικραὶ φυτοφθεῖραι ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ δημίου των, περιπατοῦσιν ἐπὶ τῆς κοιλίας του, παίζουσι μετὰ τῆς προβοσκίδος του. Ἡ προβοσκὶς ἀμέσως ἐκτείνεται, κάμπτεται, συλλαμβάνει τὴν φυτοφθεῖραν, διατρυπᾷ αὐτὴν διὰ τῶν τριῶν κέντρων καὶ ὁ σκώληξ ἀπομυζᾷ τὴν αἰχμάλωτον, ὥστε μετ' ὀλίγον δὲν παραμένει εἰμὴ μόνον τὸ περίβλημα.

Τὸ τέρας μένει πάντοτε ἐν τῇ θέσει του ἀκίνητον ἐπὶ τῆς ῥάχεως, τὴν προβοσκίδα ἔχον ἐστραμμένην πρὸς νέαν λείαν. Χωρὶς νὰ ἐκτελέσῃ οὐδεμίαν κίνησιν καταπίνει τοιουτοτρόπως περὶ τὰς διακοσίας φυτοφθεῖρας. Δὲν ἐνεδρεύει ἀλλὰ κάθηται εἰς τὴν τράπεζάν του· τὰ φαγητὰ ἔρχονται πρὸς αὐτόν, διαδέχονται ἄλληλα, ἀνανεοῦνται μετὰ προθυμίας ἀπιστεύτου. Μετ' ὀλίγον τὰ λείψανα ἐπισωρεύονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἀποτελοῦσιν ἀληθὲς κοιμητήριον. ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου κατάκειται τὸ τέρας. Ὁ Λιλλιπούτειος οὗτος δράκων εἶνε ἀκόρεστος. Ἡ προβοσκὶς αὐτοῦ ἀναζητεῖ, ἐρευνᾷ ἐν τῷ σωρῷ τῶν πτωμάτων. Ἐὰν αὕτη φέρῃ ζῶν τι ἔντομον, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ θὰ ἐπαυξηθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν νεκρῶν, ἀλλ' ἂν ἀντὶ θύματος ἡ προβοσκὶς πλανηθεῖσα ὑπὸ λαιμαργίας φέρῃ σκελετὸν ἢ λείψανόν τι, ὁ σκώληξ ἐξεγείρεται αἴφνης ἐκ τῆς νωχελώδους ἀκινησίας του καὶ συσπειροῦται μετὰ λύσσης καὶ ἀπελπισμοῦ.

Ὅταν ὁ φοβερὸς Γαργάντουας ἐδολοφόνησεν, ἐξεκένωσεν, ἀπεμύζησε τὸ πᾶν πέριξ αὐτοῦ, ἀναστρέφεται μετὰ δυσκολίας καὶ μεταβαίνει ἕρπων, ὅπως μακρότερον χορτασθῇ. Οὕτω καὶ οἱ καίσαρες τῆς καταπτώσεως χορτασμένοι καὶ παραπαίοντες ἐπανελάμβανον ἀπὸ αἰθούσης εἰς αἴθουσαν τὰ ὄργια αὐτῶν.

Τέλος ἐξηντλημένος ἐκ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ φόνου ὁ ἀποτρόπαιος οὗτος σκώληξ, ὁ καταφαγὼν ὁλόκληρον λαόν, πέριξ αὐτοῦ σκελετοὺς μόνον συναντᾷ, τότε ἵσταται, τίθεται ἐπὶ τοῦ πλευροῦ καὶ κοιμᾶται πληττόμενος ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἔχων ἐξωγκωμένην τὴν κοιλίαν, τὴν προβοσκίδα μαλακὴν καὶ ἐσπιλωμένην, φέρουσαν εἰς τὸ ἄκρον φυτοφθεῖράν τινα.

Αἴφνης χελιδών τις καταφθάνει, βλέπει τὸ τέρας χορτασμένον καὶ ὑπνῶττον ἐπὶ τοῦ φύλλου, τοῦ σειομένου ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, δι' ἑνὸς κτύπου τοῦ ῥάμφους καταπίνει τοῦτο καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν πτῆσίν της.

Τοῦ μετὰ τριῶν κέντρων σκώληκος ὁ βίος ἔληξεν οὕτω· αἱ φυτοφθεῖραι ἐξεδικήθησαν.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Ἐνεποίησεν αἴσθησιν πολλὴν ἡ ἀγγελία τῶν μεταρρυθμίσεων, τὰς ὁποίας ἀπὸ τοῦ ἐπομένου μηνὸς σκοπεῖ νὰ εἰσαγάγῃ ἡ «Ἑστία». Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ περὶ τοῦ καθημερινοῦ φύλλου ἐλπίδες εἶνε πολλαὶ καὶ δι' ἡμᾶς κολακευτικώταται. Οἱ γνωρίζοντες ποίας καὶ πόσας δυνάμεις πνευματικὰς συγκεντρόνει ἡ «Ἑστία», αὐτοὶ ἠμποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν καὶ ὅλας τὰς ἐγγυήσεις, τὰς ὁποίας παρέχει περὶ εὐδοκιμήσεως καὶ ὑπὸ τὴν νέαν της μορφήν, σήμερον μάλιστα, ὅτε ἐξεδηλώθη ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἀγάπη ἀρκετὰ συγκεκριμένη πρὸς τὰς ἐφημερίδας τὰς ἐχούσας φιλολογικωτέραν κάπως χροιάν. Εἷς μόνος φόβος ἐκφράζεται: μήπως ἡ ἐφημερὶς ἀπορροφήσῃ τὸ περιοδικὸν καὶ χάσωμεν οὕτω μίαν ἡμέραν τὴν «Ἑστίαν» τὴν πρώτην, τὸ μονάκριβον φιλολογικὸν ὄργανον τῆς πατρίδος μας. Ἀλλ' ὁ φόβος οὗτος εἶνε ἀβάσιμος. Ὄχι μόνον δὲν θὰ χαθῇ τὸ περιοδικόν, ἀλλὰ θὰ μεταρρυθμισθῇ καὶ αὐτὸ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ θὰ βελτιωθῇ ὥστε νὰ ἐκπληροῖ καλήτερον τὸν προορισμόν του. Ὁ κύκλος τῶν συνεργατῶν μας εἶνε τόσον εὐρὺς καὶ ἐκλεκτός, ὥστε ὅ,τι καλλίτερον παράγεται ἐν τῇ φιλολογίᾳ μας, — αὐτὸ καυχᾶται ἡ «Ἑστία» ὅτι τὸ ἐπεδίωξε καὶ τὸ ἐπέτυχεν ἀνέκαθεν, — εἰς τὸ γραφεῖόν μας πάντοτε θὰ ἔρχεται καὶ ἐξ αὐτοῦ θὰ ἐκδίδεται ὁ π ω σ δ ή π ο τ ε. Περὶ τούτου, διαβεβαιοῦμεν τοὺς ἀναγνώστας μας, πᾶς δισταγμὸς εἶνε μάταιος.

✣

Πτωχή, γυμνή, ἀχαρακτήριστος ἡ παρελθοῦσα Κυριακὴ τῆς Ἀποκρηᾶς. Καὶ τὴν ηὐνόησε μὲν ὁ οὐρανός, φωτίσας αὐτὴν δι' ἡλίου ἀνεφέλου, μὲ θάλπος ἐαρινόν, καὶ ἐξεχύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς οἱ ἀθηναῖοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ὅπως πάντοτε, ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως ἡ πολυτέλεια ἦτο μέχρι τέλους ματαία καὶ ὅλη ἐκείνη τοῦ πλήθους ἡ κίνησις ἄσκοπος. Τὰ συνήθη καὶ τετριμμένα θεάματα, εἰς τὰ ὁποῖα πλέον κανεὶς δὲν προσέχει, — ἡ καμήλα, τὸ γαϊτανάκι, τὰ ῥόπαλα, τὰ ἐποχούμενα δόμινα, οἱ μεταμφιεσμοὶ τῶν παιδίων, — αὐτὰ ἦσαν τὰ μόνα τῆς Κυριακῆς μας προϊόντα. Καμμία εὐφυΐα, καμμία πρωτοτυπία, τίποτε ἔκτακτον, ἀποκρηάτικον, ἀττικόν . . .

Λέγεται ὅτι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν κάτι θὰ γίνῃ. Ὁ κ. Ἀσλάνης ἐπροκήρυξε βραβεῖα 500, 200 καὶ 100 δραχμῶν καὶ ἐσύστησε κομιτάτον ἐκ δημοσιογράφων. Τὸ χρηματικὸν ποσὸν δὲν ἐμπνέει πολλὰς ἐλπίδας, ὅσας τοὐλάχιστον ἡ ἅμιλλα, ἡ κινηθεῖσα διὰ τῆς προκηρύξεως, χάριν τῆς ὁποίας δὲν εἶνε δύσκολον νὰ μεταβληθῇ ὀλίγον ἡ ὄψις τῆς τελευταίας Κυριακῆς.

✣

Τὸν προσεχῆ Μάρτιον θὰ ἑορτασθῇ ἡ δεκαετηρὶς τοῦ «Ῥωμηοῦ». Γεγονὸς σπάνιον διὰ τὰ δημοσιογραφικὰ χρονικά, ὄχι μόνον τὰ ἰδικά μας, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Νὰ συμπληρώσῃ δεκαετίαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς της ἐφημερὶς ἔμμετρος, ἐκδιδομένη καθ' ἑβδομάδα καὶ γραφομένη ὑφ' ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου, ἔχοντος τάλαντον ὁλοὲν ἐνδυναμούμενον, σατυρικοῦ ποιητοῦ, δὲν εἶνε βέβαια ὅσον μᾶς φαίνεται, ἐπειδὴ τὸ ἐσυνηθίσαμεν, κοινὸν καὶ εὔκολον. Τὸ ἔργον, τοῦ ὁποίου θὰ ἑορτάσωμεν τοὺς δέκα τόμους, καὶ τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀκόμη ἔχον ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὄρεξιν νὰ ἐξακολουθήσῃ, ν' αὐξηθῇ καὶ νὰ προκόψῃ, εἶνε ἔργον γιγάντιον, τὸ ὁποῖον ἡ ἱστορία δὲν θὰ παραβλέψῃ. Αὐτὸ θὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἐποχήν μας, ἐποχὴν στεῖραν, ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ, ἄνευ ἰδανικοῦ, ἡ ὁποία ἕνα ποιητὴν ἀντάξιον αὐτῆς παρήγαγε, ἕνα σατυρικόν, λαβόντα τὸ θάρρος νὰ τὰ εἴπῃ ὅλα, νὰ τἀποκαλύψῃ ἀμειλίκτως, νὰ τὰ καυτηριάσῃ, νὰ τὰ στιγματίσῃ.

Εἰς τὴν σπανίαν ταύτην ἑορτὴν ἐπιθυμοῦσα νὰ λάβῃ μέρος καὶ ἡ «Ἑστία», ἀπεφάσισε νὰ καταστήσῃ ἴδιον πανηγυρικὸν τεῦχος, τοῦ ὁποίου θὰ συμμετάσχουν οἱ κράτιστοι τῶν παρ' ἡμῖν λογίων καὶ δημοσιογράφων.

✣

Τὸ σταφιδικὸν ζήτημα εὑρίσκεται τώρα εἰς τὸ στάδιον τῆς πρακτικῆς λύσεως. Ἡ σταφὶς θὰ χρησιμοποιῆται τοῦ λοιποῦ ἀντὶ ζακχάρεως. Καὶ ἰδοὺ πῶς: Οἱ γνωστοὶ τῆς πόλεώς μας οἰνοποιοὶ Ζάννος καὶ Ρώς, κατεσκεύασαν ἐσχάτως ὡραιότατον σιρόπιον ἀπὸ σταφίδα, εὔγευστον, εὔοσμον, γλυκύτατον καὶ προπάντων εὔχρηστον, διότι εἰμπορεῖ ν' ἀντικαταστήσῃ σχεδὸν κ α θ ' ὅ λ α τὴν ζάκχαριν. Ἂν γενικευθῇ ἡ τοιαύτη χρῆσις τῆς σταφίδος, καθὼς ἐλπίζομεν, ἰδοὺ μία λύσις πολὺ πρακτικωτέρα βέβαια ἀπὸ τὴν προταθεῖσαν ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ κ. Παρασκευαΐδου ἀτομικὴν σταφιδοβρωσίαν—γνώμην ἄλλως, τὴν ὁποίαν, μετὰ πολλῶν ἄλλων παραδόξων, εἶχε καὶ ὁ μακαρίτης ὁ Σκυλίσσης.

✣

Μία ἐφημερὶς διηγήθη πρὸ τινων ἡμερῶν τὸ ἑξῆς νοστιμώτατον ἀνέκδοτον:

Ἀνάστατον ἦτο τὸ ἄκρον τῆς συνοικίας τῶν Πιθαράδικων. Ἦγε σχεδὸν πανήγυριν. Εἰς ἕνα μικρὸν οἰκίσκον εἶχον συναχθῆ ὅλαι αἱ γειτόνισσαι διὰ νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸν ψαλμὸν σοβαροῦ ἁγιασμοῦ ὑπὸ τοῦ ἱερέως τῆς συνοικίας ἐν μέσῳ τῆς αἰθούσης τοῦ οἰκίσκου διὰ νὰ . . . φοβήσουν τὰ ποντίκια. Τὰ ποντίκια βέβαια ποῦ ἔκαμνον φοβερὰν θραῦσιν εἰς τὰ ἔπιπλα, εἰς τὰ ῥοῦχα, εἰς τὰ γλυκύσματα ἀκόμη τῆς οἰκίας, ἂν καὶ εἰς τὰ τελευταῖα εἶχον κάμει ἀμοιβαίαν συμμαχίαν μὲ τὸν Γιῶργον τὸν μικρὸν τῆς οἰκίας. Ὁ ἁγιασμὸς ἐψάλη ἐν μέσῳ γενικῆς κατανύξεως καὶ σταυροκοπημάτων καὶ μετὰ τὸ τέλος του ὁ παπᾶς ἔδεσε τὰ ἄμφιά του εἰς μεγάλην μανδήλαν, ἐδέχθη ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς χειρὸς ἓν σεβάσμιον φίλημα καὶ ἐπὶ τοῦ κοίλου αὐτῆς ἓν ἀργυροῦν νόμισμα. Ἐρωτηθεὶς τότε ὑπὸ τῆς ἐνδιαφερομένης οἰκοκυρᾶς:

— Ἔ! τί λές, θὰ φοβήσουν, παπᾶ μου; . .

— Βέβαια! ἀπήντησε, θὰ φοβήσουν, μ ὰ γ ι ὰ κ α λ ὸ κ α ὶ γ ι ὰ κ α κ ὸ πάρτε καὶ καμμιὰ γάτα! . .

✣

Ἐκ τοῦ «Σκρίπ».

Εἰς τὴν ἀπογευματινὴν τῆς Κυρίας Α:

— Τὸ ἄνθος ποῦ σᾶς ἔδωκα χθὲς τὸ βλέπω στὴν μπουτουνιέρα σας.

— Καὶ τί συμπεραίνετε ἀπὸ αὐτό;

— Συμπεραίνω ὅτι . . .

— Ὅτι δὲν ἐβουρτσάρισα τὰ ῥοῦχά μου.

— ! ! !

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐξέλεξε πρό τινων ἡμερῶν ὡς διάδοχον τοῦ Μαζὰδ τὸν Ἰοσὲ Μαρία δὲ Ἑρεδιᾶ, τὸν ποιητὴν τῶν *Τροπαίων*. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεγθῇ καὶ ὁ διάδοχος τοῦ Ταίν, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ ἀνεβλήθη. Τὴν ἕδραν τοῦ Μαζὰδ ἐφιλονείκουν μετὰ τοῦ Ἑρεδιᾶ ὁ Ἴμβερτ δὲ Σαίντ-Ἀμάν, ὁ Ζολᾶ καὶ ὁ Φραγκῖσκος Σάρμ. Ὁ Ἑρεδιᾶ εἶνε ἱσπανὸς τὴν καταγωγήν, μόλις πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀποκτήσας τὴν γαλλικὴν ἰθαγένειαν. Μέχρι τοῦδε δὲν ἔχει γράψῃ τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς τῶν «Τροπαίων» τῆς συλλογῆς τῶν περιφήμων ἐκείνων σονέττων, τὰ ὁποῖα τόσον ὁμοιάζουν πρὸς καλλιτεχνήματα γλυπτικῆς.

— Διήγειρε πολὺ τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ἐν Παρισίοις ὁ Ἐρνέστος Δωδέ, ἐπιγραφόμενον *Διπλωματικὴ ἱστορία τῆς Γαλλορωσσικῆς συμμαχίας*. Ἐν αὐτῷ κάμνει πολλὰς περιέργους ἀποκαλύψεις καὶ διηγεῖται ὅλα τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος τὰ ἐπεισόδια, προσπαθῶν νὰ ἐκτιμήσῃ κατ' ἀξίαν, τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἕκαστος ἔλαβεν εἰς αὐτό. Εἶνε μία εἰκὼν ζωηροτάτη τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσιν ἔτη.

— Τὴν 15 Φεβρουαρίου ἐγένετο ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ἡ ἐπίσημος δεξίωσις τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ Φερδινάνδου Βρυνετιέρ. Κόσμος πολὺς καὶ ἐκλεκτὸς παρίστατο κατὰ τὴν τελετήν· ἀνάδοχοι τοῦ Βρυνετιὲρ ὡρίσθησαν ὁ Μελχιὸρ δὲ Βογκὲ καὶ ὁ Λουδοβῖκος Ἀλεβύ, εἰς τὸν λόγον του δὲ ἀπήντησεν ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας, κόμης Ὠσσονβίλ. Ὁ Βρυνετιὲρ ἐγκωμίασε κατὰ τὸ ἔθος τὸν προκάτοχόν του Τζὼν Λεμοάν, τὸν διάσημον δημοσιογράφον, ἐκ τούτου δὲ λαβὼν ἀφορμὴν εἶπε πολλὰ κατὰ τῶν σημερινῶν δημοσιογράφων, ψέξας τὴν σπουδὴν μεθ' ἧς γράφουν σήμερον ἐκ τοῦ προχείρου ἄνευ γνώσεων καὶ ἄνευ βάσεως,—τρόπος ὁ ὁποῖος δὲν ἐξασφαλίζει εἰς τὰ ἔργα των καμμίαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας. Ἐννοεῖται ὅτι παρὰ τῷ τύπῳ ἐπροκάλεσε πολλὰς ἀντιρρήσεις ὁ λόγος τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ.

— Ὁ ἐν Παρισίοις κ. Ἐμμανουὴλ Ροδοκανάκης, γόνος ἑλληνικῆς οἰκογενείας ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς Χίου, συνέδεσεν ἤδη τὸ ὄνομά του μὲ τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον τῆς Ἱστορίας τῆς Ῥώμης, διὰ τῶν προγενεστέρων Γαλλικῶν του δημοσιεύσεων. (Cola di Rienzo, histoire de Rome de 1542 à 1554. Paris, Lahure 1888. Le Saint-Siège et les Juifs; le Ghetto à Rome. Paris, Didot 1891). Εἰς τὴν ἰδίαν περίοδον ἀνάγεται καὶ τὸ κατ' αὐτὰς ἰδὸν τὸ φῶς νέον σύγγραμμά του, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: Les Corporations Ouvrières à Rome depuis la chute de l'Empire Romain. Paris A. Picard et fils, 1894. Οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸ δύο ὀγκώδεις τόμοι, εἰς μέγα τέταρτον, περιέχουν πληροφορίας λεπτομερεῖς καὶ ἀκριβεῖς, λίαν μεθοδικῶς ἐκθετομένας, περὶ τῶν ἑκατὸν καὶ πέντε συντεχνιῶν εἰς τὰς ὁποίας διηροῦντο αἱ διάφοροι τέχναι καὶ βιομηχανίαι τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τὴν Κυβέρνησιν τῶν Παπῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1801. Τὰ προλεγόμενα καὶ αἱ προτασσόμεναι ἑκάστου κεφαλαίου ἱστορικαὶ ἐκθέσεις ἐπαυξάνουν τὴν ἀξίαν τῆς συλλογῆς, ἐξεγείρουσαι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου.

Ἐπιστημονικὰ

Μία ἀμερικανικὴ ἰατρικὴ ἐφημερὶς ἀναφέρει τὸ ἑξῆς περίεργον—ἂν εἶνε ἀληθὲς—παράδειγμα μεταδόσεως τῶν μητρικῶν ἐντυπώσεων εἰς τὸ τέκνον. Γυνή τις, ἔγκυος οὖσα, ἐφιλονείκησε μὲ τὸν σύζυγόν της

Μάξιμος Δυκὰμ
ὁ ἀποθανὼν Γάλλος Ἀκαδημαϊκὸς

καὶ συνεπείᾳ τῆς ἔριδος ἔκαμε πολλὰς ἑβδομάδας νὰ τῷ ὁμιλήσῃ. Ὅταν τὸ παιδίον ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ, παρετήρησαν ὅτι οὐδέποτε ἀπευθύνετο πρὸς τὸν πατέρα του. Τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρόν. Σήμερον τὸ παιδίον εἶνε δεκαετὲς καὶ ἐν τούτοις οὔτε θωπεῖαι, οὔτε ἀπειλαί, οὔτε ῥαβδισμοὶ ἴσχυσαν νὰ τὸ κάμουν νἀπευθύνῃ ἔστω καὶ μίαν μόνην λέξιν πρὸς τὸν πατέρα του.

— Σπουδαιοτάτην ἀνακάλυψιν ἀνεκοίνωσεν ὁ δόκτωρ Γουλιέλμος Μῶρ, κατὰ τὰ Ἀμερικανικὰ φύλλα. Κατώρθωσεν οὗτος νὰ εὕρῃ σωστικώτατον ἀντίδοτον τῆς μορφίνης καὶ τῶν ἄλλων ἀλκολοειδῶν τοῦ ὀπίου, εἶνε δὲ τοῦτο τὸ ὑπερμαγγανικὸν κάλιον. Ὁ Μῶρ ἀπέδειξε διὰ πειραμάτων ἐν τῷ ἰδίῳ σώματι, ὅτι δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ λάβῃ ἀκινδύνως μεγάλην δόσιν ὀπίου, ἀρκεῖ μόνον ἀμέσως κατόπιν νὰ λάβῃ ἐξ ἴσου μεγάλην δόσιν ὑπερμαγγανικοῦ καλίου. Εἰς ἀπιστεύτως βραχὺ χρονικὸν διάστημα ἑνοῦται τὸ ὑπερμαγγανικὸν ὀξὺ μετὰ τοῦ δηλητηρίου καὶ παραλύει τὴν βλαπτικὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ. Οὕτως ἀνοίγονται νέαι ἐλπίδες διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν μορφινομανῶν, τῶν βαινόντων ἄλλως πρὸς βέβαιον θάνατον.

Θεατρικὰ

Νέον θαυμάσιον ἔργον τοῦ γερμανοῦ δραματικοῦ Χάουπτμαν, τοῦ συγγραφέως τῶν *Ὑφαντῶν* παρεστάθη ἐσχάτως κατὰ μετάφρασιν ἐν Παρισίοις ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ «Ἐλευθέρου Θεάτρου». Ἐπιγράφεται *Ἡ Ἀνάληψις τῆς Ἀνέλλας Μάλλερν*, ποίημα ἐν ὀνείρῳ (poème de rêve) εἰς πράξεις δύο. Ἡ Ἀνέλλα, μικρὰ κόρη, δεκατετραέτις, θυγάτηρ μεθύσου πατρός, ὁ ὁποῖος τὴν δέρει καὶ τὴν τυραννεῖ καθεκάστην, ὑποκύπτει εἰς τὴν κακουχίαν καὶ ἀποθνήσκει. Ἐπὶ τῆς σκηνῆς παρουσιάζεται ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς ἀγωνίας της, ἔν τινι ἀσύλῳ πτωχῶν καὶ πρὸ τοῦ θανάτου της βλέπει ἐν ὀνείρῳ, μεταξὺ πενθίμων ὀπτασιῶν, τοὺς ἀγγέλους οἱ ὁποῖοι ἔρχονται νὰ τὴν πάρουν εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ ὀνείρου τούτου ἐφάνησαν ὡς ἐν φαντασμαγορίᾳ πρὸ τῶν θεατῶν, αἱ ἐμφανίσεις δὲ αὗται περὶ τὴν ἑτοιμοθάνατον καὶ παραληροῦσαν κόρην ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπωσιν. Μολοντοῦτο οἱ περισσότεροι κριτικοὶ ἐχαρακτήρισαν τὸ ἔργον ὡς ὁμιχλῶδες καὶ ἀκατανόητον.

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

Μετὰ τὸν Πανσέληνον, τοῦ ὁποίου μόνον τὸ ὄνομα, ἐν γένει, γνωρίζομεν, ὁ διασημότερος ἕλλην ζωγράφος ἦτο ὁ Θεοτοκόπουλος. Τούτου ὅμως οὔτε τὸ ὄνομα καλογνωρίζομεν ἕνεκα συγχύσεως ἀδικαιολογήτου, εὐθυνούσης τὸ καθ' ἡμᾶς τὸν κλεινὸν Ἀνδρέαν Μουστοξύδην. Ἰδοὺ πῶς: Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἄξιον περιεργείας, ὡς πρόσθετος ἀπόδειξις τῆς εὐκολίας μὲ τὴν ὁποίαν πληροφορίαι ἐσφαλμέναι διαδίδονται καὶ διαιωνίζονται.

Εἰς τὸν *Ἑλληνομνήμονα*[1], εἰς διατριβὴν ἐπιγραφομένην «Κυριακὸς ἢ Δομήνικος Θεοσκόπολις», λέγονται εἰς τὴν πρώτην παράγραφον τὰ ἑξῆς: «Δομήνικος, ὁ παρ' Ἰταλοῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐθνικοῦ » ὀνόματος, καίτοι ἀγνοουμένης τῆς πατρίδος αὐ» τοῦ, Γραικός-Greco ἢ delle Greche, λεγόμε» νος, ἐπωνομάζετο Θεοσκόπολις, ὡς αὐτὸς ὑπο» γράφεται ἔν τινι τῶν ἰδιοχείρων αὐτοῦ πινάκων. » Ἐπικαλεῖται δὲ ὑπὸ τῶν πλειοτέρων Θεοτοκόπο» λις, καί τις μάλιστα ἐκ τῆς διττῆς ἐπωνυμίας » ἀπατηθεὶς δύο ἔπλασε διάφορα πρόσωπα, τὸν » Θεοσκόπολιν καὶ Θεοτοκόπολιν». Ἐν ὑποσημειώσει δὲ ἀναφέρει τὸν Ticozzi, ὡς ἔνοχον τοῦ λάθους τούτου. Ἀλλ' ἀτυχῶς καὶ τὰ λοιπὰ εἶναι ἀνεξαιρέτως ὅλα λανθασμένα.

Πράγματι, ὁ Ticozzi εἰς τὸ λεξικόν του[2] ὑπὸ μὲν τὴν λέξιν Delle Greche κατατάσσει τὸν Domenico Teoscopoli, «μιμητὴν ἐὰν ὄχι μαθητὴν τοῦ Τιτιανοῦ, ἐπιδοθέντα ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν χάραξιν πολυτίμων λίθων», ὑπὸ δὲ τὴν λέξιν Theotocopoli ἀναφέρει τὰ κοινῶς γνωστὰ περὶ τοῦ ἡμετέρου Δομηνίκου. Τὸ λάθος του κυρίως εἶναι τοῦτο: ὅτι ἔδωκε εἰς τὸν Delle Greche τὸ ἀνύπαρκτον ὄνομα Teoscopoli, μὴ συγχύσας ὅμως τὸν Delle Greche μὲ τὸν Θεοτοκόπουλον. Τὴν σύγχυσιν ταύτην δὲν ἀπέφυγεν ὁ Μουστοξύδης, δὲν ἦτο δὲ αὐτὸς ὁ πρῶτος ἁμαρτήσας. Ἡμάρτησεν ὅμως μὴ συμβουλευθεὶς τουλάχιστον τὸν Zani. Οὗτος εἰς τὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν του[3], παρεκτὸς δεκατριῶν καλλιτεχνῶν ἐπιλεγομένων Greco, παρεκτὸς ἑνὸς Grechi καὶ τριῶν della Greca ἢ Greca καταλέγει τὸν Domenico dalle Greche, «ἐργαζόμενον εἰς Βενετίαν κατὰ τὸ 1549, ἀτόπως » δὲ συγχυσθέντα μὲ τὸν Domenico Campa» gnola καὶ ἔτι ἀτοπώτερον μὲ τὸν Domeni» co Teotocopoli».

Καὶ ὁ Γερμανὸς G. K. Nagler[1] ἀποδίδει εἰς τὸν Δομήνικον τὰ δύο ἐπώνυμα, Teoscopoli ἢ Teotocopoli, καὶ φαίνεται ὅτι παραδέχεται ὡς ὀρθὴν τὴν πρώτην γραφήν, μεταχειριζόμενος αὐτὴν εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ ἄρθρου του. Ἐὰν τυχὸν περιέπεσεν εἰς τὴν πλάνην δελεασθεὶς ἐκ τοῦ κύρους τοῦ Μουστοξύδου, τότε δικαιοῦνται ἔτι μᾶλλον ὅσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀντέγραψαν τὸν πολυμαθῆ Κερκυραῖον καὶ παρεδέχθησαν ἀνεξελέγκτως τὸ ὄνομα Θεοσκόπολις[2].

Οἱ Ἱσπανοί, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ὁ Ἕλλην ζωγράφος διεβίωσε, οὐδέποτε ὑπέπεσαν εἰς τὸ λάθος τοῦτο. Εἰς τὰ λεξικά των καὶ εἰς τὰς ἱστορίας τῆς γραφικῆς τὸ ὄνομά του γράφεται ὀρθῶς πάντοτε. Ἀποβαίνει δὲ τόσον μεγαλειτέρα ἡ πρὸς αὐτὸν ἀδικία τῶν συμπατριωτῶν του ὅσοι τὸ παρεμόρφωσαν, καθόσον ὁ Δομήνικος, σεμνυνόμενος διὰ τὴν καταγωγήν του καὶ φέρων ὑπερηφάνως τὸ ἐπώνυμον Greco, ὑπέγραφεν ἑλληνιστὶ τὸ ὄνομά του ἐπὶ ὅλων σχεδὸν τῶν εἰκόνων του, ἢ τουλάχιστον ἐπὶ τῶν πλείστων, ὄχι δὲ μόνον «ἔν τινι τῶν ἰδιοχείρων αὐτοῦ πινάκων», κατὰ τὸν Ἑλληνομνήμονα· παράδειγμα τοῦτο καλὸν καὶ ἄξιον μιμήσεως, ἀλλὰ μὴ ἀκολουθούμενον συνήθως παρὰ τῶν διεσπαρμένων εἰς τὴν Ἑσπερίαν συγχρόνων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Ἡ δὲ ἑλληνική του ὑπογραφὴ εἶναι καθαρὰ καὶ εὐανάγνωστος: «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ἐποίει». Ὥστε οὐδεμίαν φέρει ἐκεῖνος εὐθύνην διὰ τὸ σφάλμα ὅσων ἐστρέβλωσαν τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα, καθὼς οὔτε καὶ διὰ τὴν αὐθαίρετον ἐξελλήνισιν τοῦ ὀνόματος *Δομήνικος* εἰς *Κυριακός*.

Ὡς πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του, ὁ Μουστοξύδης καθὼς εἴδομεν λέγει ὅτι *ἀγνοεῖται*, εἰς τοῦτο δὲ συμφωνοῦν ὅλοι οἱ γράψαντες περὶ Θεοτοκοπούλου Ἱσπανοί, Ἰταλοὶ καὶ ἄλλοι. Μόνος νομίζω ὁ γράψας τὸν ἀξιόλογον ἄλλως κατάλογον τῆς ἐθνικῆς ἐν Λονδίνῳ πινακοθήκης[3] λέγει ὅτι ἐγεννήθη εἰς μίαν τῶν ἐνετικῶν *ἐπικρατειῶν* (States!), ἀλλὰ δὲν ἀναφέρει πόθεν ἠρύσθη τὴν παράδοξον πληροφορίαν. Εἰς ὅλας τὰς περὶ αὐτοῦ βιογραφικὰς σημειώσεις μνημονεύεται ἡ Ἑλληνική του καταγωγή, ἐπιμαρτυρουμένη ἐκ τῆς ἐπωνυμίας Greco, ἐπωνυμίας διὰ τῆς ὁποίας ἔγεινε καὶ ἔμεινε γνωστός, καὶ ζῶν καὶ μετὰ θάνατον, ἀπαλλασσομένων οὕτω τῶν ξένων τῆς δυσκόλου προφορᾶς τοῦ πολυσυλλάβου ὀνόματός του. Πανταχοῦ ὅμως προστίθεται ὅτι ἄγνωστος ἡ πατρίς του.

Ἀλλ' ὅμως οὔτε κατὰ τοῦτο πταίει ὁ Θεοτοκόπουλος. Εἰς ἕνα τῶν γνωστοτέρων καὶ μεγαλειτέρων πινάκων του, εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Μαυ-

[1] Ἐκδοθέντα ὑπὸ Α. Νικολαΐδου Φιλαδελφέως, Ἀθήνησι 1843. Σελ. 270-276.

[2] Dizionario degli Architetti, Scoltori, Pittori. Milano 1831.

[3] Enciclopedia matodica critico-ragionata delle Belle Arti, del abate d: Pietro Zani. Parma 1822.

[1] Neues Allgemeines Künstler Lexicon, München 1847.

[2] Ἴδε Κ. Σάθα «Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν» σ. 224.

[3] A popular handbook to the National Gallery. London (Macmillan) 1888 σελ. 381.

ρικίου, ζωγραφισθεῖσαν διὰ τὸ Ἐσκοριὰλ καὶ ἐκεῖ εὑρισκομένην εἰσέτι, ἐπρόσθεσε μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ὀνόματός του τὴν λέξιν ***Κρής***. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς λέξεως οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον δισταγμὸν ἐπιδέχεται καὶ εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν πρὸ ἐμοῦ ἰδόντων τὴν εἰκόνα. Νομίζω τουλάχιστον ἰδικήν μου τὴν ἀνακάλυψιν ὅτι ἡ Κρήτη δύναται νὰ προσθέσῃ καὶ τοῦ ζωγράφου τούτου τὸ ὄνομα εἰς τὸν μακρὸν κατάλογον τῶν ἐνδόξων τέκνων της.

Ἐγεννήθη ἆρά γε εἰς Κρήτην ἢ εἰς Βενετίαν; Ἴσως εἰς τὰ πολύτιμα τῆς Βενετίας ἀρχεῖα εὑρεθῇ ποτε ἡ λύσις τῆς ἀπορίας. Ἄλλως, ἡ προσθήκη τῆς λέξεως ***Κρὴς*** εἰς τὸ ὄνομά του δὲν συνεπάγεται ἐξ ἀνάγκης τὴν εἰς Κρήτην γέννησίν του. Ἡ καλὴ συνήθεια τοῦ νὰ μὴ λησμονῶμεν τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς μας ἐπικρατεῖ καὶ σήμερον ἔτι παρ' ἡμῖν, πολλοὶ δὲ λέγονται Κρῆτες, Ἠπειρῶται ἢ Μακεδόνες, τῶν ὁποίων οὔτε οἱ πατέρες οὔτε οἱ πάπποι εἶδον ποτὲ τὴν κοιτίδα τοῦ γένους των. Οὕτω ἴσως καὶ ὁ Θεοτοκόπουλος. Ἡ Κρήτη τότε ἦτο κτῆσις Βενετική· αἱ σχέσεις μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλονήσου καὶ τῆς μητροπόλεως ἦσαν στεναὶ καὶ συνεχεῖς, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ εἰς Βενετίαν ἀποικία ἦτο πολυάριθμος καὶ ἀκμάζουσα, ὥστε ἐνδέχεται οἱ γονεῖς του νὰ εἶχον ἤδη ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ, καθὼς ἐπίσης ἐνδέχεται νὰ ἦλθεν ὁ νεαρὸς Κρὴς ἐκ τῆς πατρίδος του εἰς Ἰταλίαν χάριν ἐκπαιδεύσεως καὶ πρὸς εὕρεσιν τύχης. Πολλοὶ τότε Ἕλληνες μετέβαινον οὕτω εἰς τὴν Ἑσπερίαν, ὄχι ὀλίγοι δ' ἐξ αὐτῶν, ἀνταλλάσσοντες ἐνίοτε τὸν κάλαμον ἢ τὸν χρωστῆρα πρὸς τὰ ὅπλα, διέπρεψαν καὶ ὡς στρατιῶται. Τινὲς μάλιστα ὑπηρέτησαν εἰς τοὺς πολέμους τῶν Ἰσπανῶν κατὰ τῶν Φλαμανδῶν[1]. Δὲν εἶναι λοιπὸν ὅλως ἀπίθανον ὅτι καὶ ὁ Θεοτοκόπουλος παρεκινήθη νὰ μεταναστεύσῃ ὡς καλλιτέχνης εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀφοῦ πρῶτον κατετάχθη ὡς πολεμιστὴς εἰς τοὺς στρατούς της εἰς Φλάνδραν. Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐπὶ οὐδεμιᾶς στηρίζεται βάσεως.

Οὔτε ἡ καθ' ἑαυτὸ ἐποχὴ τῆς μεταναστεύσεώς του εἰς Ἰσπανίαν ἐξηκριβώθη. Ὁ Nagler, εἰς τὸ μνημονευθὲν λεξικόν του, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ὅτι ὁ Θεοτοκόπουλος δὲν ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ Τισιανοῦ, ἀναφέρει τὰ εἰς τὴν Συλλογὴν τοῦ Bottari λεγόμενα, ὅτι δῆθεν ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Ἀληθῶς εἰς τὴν Συλλογὴν τοῦ Bottari[2] λέγεται ὅτι «ὁ Δομήνικος ὠνομάζετο » Greco, ἕνεκα τῆς καταγωγῆς του ἀλλ' ὅτι » μικρόθεν ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰσπανίᾳ (madara- » gazro fu educato in Spagna)»· ἐπιπροστίθεται δὲ ὅτι «λέγεται καὶ μαθητὴς τοῦ » Τισιανοῦ». Ταῦτα ὅμως περιέχονται εἰς ἐπιστολὴν φέρουσαν ἡμερομηνίαν 20 Ὀκτωβρίου 1765 καὶ γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ Francesco Preziado, διευθυντοῦ τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἰσπανικῆς ἀκαδημίας, ὥστε δὲν ἔχουν τὸ κῦρος τὸ ἀποδιδόμενον εἰς μονα τὰ σύγχρονα τῶν καλλιτεχνῶν μνημεῖα, τὰ περισυναχθέντα εἰς τὴν ἐν λόγῳ Συλλογήν.

Ἐν ἐλλείψει τοιούτων μνημείων, ἢ μέχρις οὗ ἀνευρεθοῦν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας καὶ τοῦ Τολέδου, ἀρκούμεθα ἐξ ἀνάγκης εἰς ὅσας πληροφορίας, διασωθείσας ἐκ παραδόσεως ἢ διεσπαρμένας εἰς συγχρόνους συγγραφεῖς, περιεσύναξαν οἱ λεξικογράφοι. Τὴν προτίμησιν ἀξίζουν ἀναντιρρήτως οἱ Ἰσπανοί, καθὸ ἔχοντες τὰς πηγὰς προχειροτέρας, μεταξὺ δὲ αὐτῶν προεξάρχει ὁ Bermudez[1]. Τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ἀξιόπιστον αὐτοῦ ἐπαυξάνει ἡ προσοχή του πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἀδεσπότου εἰδήσεως. Οὕτω, ἐνῷ παρὰ τῶν λοιπῶν ὁρίζεται συνήθως τὸ 1548 ὡς ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Θεοτοκοπούλου, οὐδὲν περὶ τούτου λέγει ὁ Bermudez, ἀλλὰ περιορίζεται ἁπλῶς εἰς τὴν μνείαν τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου του, 1625, προσθέτων ὅτι ἀπεβίωσε πολὺ γέρων. Ἐὰν ἐγεννήθη τῷ ὄντι τὸ 1548, τότε ἀπέθανε εἰς ἡλικίαν 77 ἐτῶν.

Πότε μετέβη εἰς Ἰσπανίαν δὲν ἐξηκριβώθη εἰσέτι, ὡς εἴδομεν. Εἶναι ὅμως γνωστὸν ὅτι κατὰ τὸ 1577 εὑρίσκετο εἰς Τολέδον καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἤρχισε νὰ ζωγραφίζῃ εἰς Ἰσπανίαν, ὑποτίθεται δὲ ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ περίπου ἔτος μετηνάστευσεν ἐξ Ἰταλίας, τριακοντούτης σχεδὸν τὴν ἡλικίαν. Κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος (1577) ἀπεβίωσεν εἰς Βενετίαν ὁ Τισιανὸς εἰς ἡλικίαν 99 ἐτῶν, ὥστε, ἐὰν ὁ Θεοτοκόπουλος ἐχρημάτισε μαθητής του, κατὰ τὰ τελευταῖα μόνον ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ ἐνδόξου Βενετοῦ ζωγράφου ἠδυνήθη νὰ ὠφεληθῇ τῆς διδασκαλίας του. Ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν τῶν συγχρόνων περὶ Τισιανοῦ πηγῶν ἀναφέρεται ὁ Θεοτοκόπουλος μεταξὺ τῶν γνωστῶν μαθητῶν του, καίτοι συνήθως θεωρούμενος ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν.

Εἴτε μαθητής, εἴτε ἁπλῶς μιμητής του, μετὰ τόσης ἐπιτυχίας συνεμορφώθη πρὸς τὸ ὕφος τοῦ Τισιανοῦ ὥστε τὰ πρῶτά του ἔργα ἐξελαμβάνοντο ἐνίοτε ὡς εἰκόνες τοῦ μεγάλου διδασκάλου[2]. Ἡ σύγχυσις ἦτο βεβαίως πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοτοκοπούλου. Ἠδύνατο ν' ἀρκεσθῇ εἰς τόσην καὶ μόνην δόσιν δόξης, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ διακριθῇ ἐπιδιώκων τὴν πρωτοτυπίαν καὶ μετέβαλεν ἐκ προθέσεως τρόπον τοῦ ζωγραφίζειν, ἰδίως περὶ τὸν χρωματισμόν. Τὰ ἔργα του διαιροῦνται κατὰ συνέπειαν εἰς δύο περιόδους. Κατὰ τὴν δευτέραν, ἡ ἰδιοτροπία του ἔφθασεν ἐνίοτε εἰς βαθμὸν τοιοῦτον ὥστε ἐξελήφθη καὶ ὡς παραφροσύνη. «Ἴσως ἦτο ἀληθῶς παράφρων, » λέγει Βέλγος συγγραφεύς[3], ἀλλὰ διὰ τῆς τοιαύ- » της του παραφροσύνης ἐδοξάσθη. Τὴν δόξαν του » ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ τάξωμεν εἰς ὕψος ἀνώτερον » τοῦ δέοντος. Τοῦ Θεοτοκοπούλου ἡ θέσις δὲν εἶναι

[1] Ἴδε περὶ Στρατιωτῶν Κ. Σάθα Documents inédits relatifs à l'histoire de la Gréce, ἰδίως τοὺς προλόγους τῶν τόμων 7ου καὶ 9ου.

[2] Raccolta di lettore sulla Pittura, Scultura ed Architettura. Roma 1768. Τόμος 6 σελ. 14.

[1] Diccionario historico de los mas illustres Professores de las bellas artes en Espâna, compuesto por don Juan Agustin Cean Bermudez, Madrid 1800.

[2] Ἴδε καὶ Catalogo del Museo de Madrid, par don Pedro de Madrazo, Madrid 1872, εἰς τὴν λέξιν Creco.

[3] Lucien Solvay, l'art Espagnol. Paris 1887. σελ. 137 καὶ ἐφεξῆς.

» εἰς τὴν πρωτίστην σειρὰν τῶν μεγάλων ζωγρά- » φων . . . Τὸν παράδοξον τοῦτον καλλιτέχνην πρέ- » πει νὰ μελετήσῃ τις ἰδίως εἰς τὰς μεγάλας συν- » θέσεις του. Ἐκεῖ ἀποκαλύπτεται ὡς ζωγράφος » πρώτης τάξεως, τὰ δὲ μεγάλα του προτερήματα » ἐπισκιάζουν τὰ ἐλαττώματά του . . . Ὀλίγην » περισσοτέραν τέχνην ἂν εἶχε, καὶ ὀλίγην περισ- » σοτέραν κρίσιν, θὰ κατελέγετο μεταξὺ τῶν μεγί- » στων καλλιτεχνῶν ».

Τὰς μᾶλλον ἀντιφατικὰς κρίσεις ταύτας δικαιοῖ ἐν μέρει ἡ ἀνισότης τῶν ἔργων τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου, καθὼς καὶ ἡ ἀτυχὴς ἐνίοτε ἐπιτήδευσις τῆς γραφίδος του. « Ὑπὸ τὴν τεφρὰν ἐπιδερμίδα τῶν » προσώπων του, λέγει ὁ Κ. Solvay, δὲν ρέει αἷμα. » Οἱ ἄνθρωποί του ὁμοιάζουν πρὸς φάσματα. Πῶς » ὁ ἐξαίρετος οὗτος χρωματιστής, ὁ μαθητὴς τοῦ » Τισιανοῦ κατώρθωσε νὰ χάσῃ εἰς τοιοῦτον βαθ- » μὸν τὸ αἴσθημα τοῦ χρώματος; Τὸ ἐπιδιώκει » τοῦτο, ζητῶν ν' ἀναφανῇ ἐξ ἀντιθέτου διάφορος » τοῦ ὅ,τι κατ' ἀρχὰς ἦτο ». Τὴν ἐξήγησιν τοῦ ψυχροῦ του χρωματισμοῦ νομίζει ὁ Κ. Solvay ὅτι ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν προσωπογραφίαν τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἔργον τοῦ ζωγράφου αὐτοῦ. Ἡ εἰκὼν αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὸ μουσεῖον τῆς πόλεως Σεβίλλης, παραθέτομεν δ' ἐνταῦθα φωτογραφικὸν ἀποτύπωμά της. « Ὁ ζωγράφος ἀπεικονίσθη κρατῶν τὸν χρω- » στῆρά του, ἐπὶ δὲ τοῦ χρωστῆρος ἐπέθεσε κατα- » φανῶς πέντε χρώματα, τὰ μόνα τὰ ὁποῖα μετε- » χειρίζετο[1] ». Ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν φαίνεται πολὺ πειστική. Ὁ Τισιανὸς αὐτός, ὡς λέγεται, πέντε μόνα χρώματα μετεχειρίζετο πρὸς τὸ τέλος τοῦ βίου του, ὁ δὲ Ὀλλανδὸς Hals τέσσαρα. Διὰ τῆς ἐντέχνου ἀναμίξεως ἀποκτῶνται ὅλαι αἱ ἀποχρώσεις, ἡ δὲ παράθεσις τῶν ἐπὶ τοῦ χρωστῆρός του πέντε χρωμάτων δὲν ἐπεξηγεῖ ἀρκούντως τὸ ἐκ προθέσεως τεφροειδὲς τῶν εἰκόνων τοῦ Θεοτοκοπούλου, καὶ μάλιστα τῶν προσωπογραφιῶν του. Ἄλλως δέ, ὁμολογούμενον ὅτι ὁ ψυχρὸς χρωματισμὸς οὐδαμῶς ἐλαττόνει τὴν μεγάλην τούτων ἀξίαν. Ἐὰν δὲν ***ρέει αἷμα*** ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα τῶν ἀπεικονιζομένων προσώπων, ἡ ζωὴ ὅμως πλημμυρεῖ εἰς τὴν ἔκφρασίν των. « Κατεῖχε τὸ μυστικόν, λέγει Γάλλος συγ- » γραφεύς[2], τοῦ ν' ἀπεικονίζῃ τοὺς στοχασμοὺς » των εἰς τὸ βλέμμα των ». Ὁ αὐτὸς εὑρίσκει ἀναλογίαν τινὰ μεταξὺ τῶν χρωματισμῶν τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ τοῦ περιωνύμου Eugène Delacroix. « Μεθ' ὅλας τὰς παραφορὰς τῆς γραφίδος » του, ἐπιλέγει, μολονότι τὰ ἔργα του ἐν γένει δὲν » εἶναι τοιαῦτα ὥστε νὰ ἐπισύρουν τὸν θαυμασμὸν » τοῦ πλήθους, ὁ Greco ὑπῆρξεν εἷς τῶν μεγί- » στων ζωγράφων τῆς ἐποχῆς του ». Τοιαύτη ἦτο καὶ τῶν συγχρόνων του ἡ γνώμη. Τὴν σήμερον ἔτι ἡ Ἰσπανία τὸν καταλέγει μεταξὺ τῶν διασημοτέρων ζωγράφων της καὶ σεμνύνεται δι' αὐτόν, δικαιοῦσα τὸν Solvay λέγοντα ὅτι « ὁ ξένος οὗτος ἦτο ὁ Ἰσπανικώτερος τῶν Ἰσπανῶν καλλιτεχνῶν ».

Τὰ ἔργα τοῦ Θεοτοκοπούλου μόνον εἰς τὴν Ἰσπανίαν δύναταί τις νὰ μελετήσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ. Εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης μουσεῖα μόλις εὑρίσκονται διεσπαρμέναι τέσσαρες ἢ πέντε εἰκόνες του, καὶ αὐταὶ δὲ ἐπ' ἐσχάτων ἀποκτηθεῖσαι. Εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ δημοσίας συλλογὰς οὐδεμία, καθόσον πληροφοροῦμαι, ὑπάρχει. Ὁ Μουστοξύδης λέγει ὅτι «τῷ κατέδειξαν ἐν Ῥώμῃ ἕνα Ἅγιον Φραγκῖσκον του», φέροντα ὑπογραφὴν Δομήνικος ***Θεοσκόπολις*** ἐπ(οίησεν)» (σελ. 272 Ἑλληνομνήμονος). Ἀλλ' εἰς σελ. 274 λέγει ἐπίσης ὅτι «βλέπει τις ἐν τῷ μου- » σείῳ Louvre ζωγραφίας τοῦ ἡμετέρου Θεσκο- » πόλιδος, ἀλλὰ πόσας καὶ ποίας δὲν δυνάμεθα νὰ » δηλώσωμεν ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος». Ἐν τούτοις ἡ μόνη εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου εἰκὼν τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἀπεκτήθη ἐκ δωρεᾶς πρό τινων μηνῶν, κατὰ τὸ 1893. Παριστᾷ δὲ τὸν Ἅγιον Φραγκῖσκον καὶ αὕτη, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν καλλιτέρων ἔργων τοῦ Δομηνίκου. Τὸ Μουσεῖον τῆς Λίλλης περιέχει ἕνα Ἅγιον Φραγκῖσκον του ἐπίσης, εἰς δὲ τὸ Μουσεῖον τοῦ Λυὼν εὑρίσκεται σκιαγραφία του (esquisse) δωρηθεῖσα κατὰ τὸ 1884, ἡ ὁποία (κατὰ τὸν κατάλογον τοῦ μουσείου) ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἔργον χρωματιστοῦ τινος τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος. Ταῦτα εἰς Γαλλίαν. Εἰς δὲ τὴν Ἀγγλίαν ἡ Ἐθνικὴ Πινακοθήκη ἔχει μίαν μόνην εἰκόνα του παριστῶσαν τὸν Ἅγιον Ἱερώνυμον. Ὑπάρχουν ἴσως καὶ ἄλλαι εἰκόνες του, γνήσιαι ἢ μή, εἰς ἰδιωτικὰς συλλογάς, οὐδόλως δὲ ἀπίθανον νὰ εὑρίσκωνται τοιαῦται καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν εἰς Ἀμερικὴν διαφόρων Ἰσπανικῶν ἀποικιῶν, ὅπου κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μετεφέροντο ὑπὸ τοῦ κλήρου πολλὰ ἔργα τέχνης ἐκ τῆς μητροπόλεως. Ὥστε ἡ ἐλπὶς πλουτισμοῦ τῶν Μουσείων διὰ νέων δειγμάτων τῆς ζωγραφικῆς τοῦ Θεοτοκοπούλου δὲν ἐξέλιπεν. Ἀλλ' ὅμως τὰ ἄριστα αὐτῶν μένουν καὶ θὰ μένουν εἰς Ἰσπανίαν.

Προπάντων εἰς Τολέδον ὅπου διεβίωσεν, εἰργάσθη καὶ ἐδοξάσθη, εὑρίσκονται καὶ σήμερον ἔτι τὰ πολυαριθμότερα, καὶ τὰ ἀξιολογώτερα ἴσως, ἔργα του. Ἤδη κατὰ τὸ 1577, ὡς εἴδομεν, ἤρχισε νὰ ζωγραφίζῃ τὴν ἄνωθι τῆς Ἁγίας Τραπέζης τῆς ἐκεῖ μητροπόλεως «Διανομὴν τῶν ἱματίων τοῦ Ἰησοῦ». Τὴν ἀπετελείωσε μετὰ δέκα ὅλα ἔτη, κατὰ τὸ 1587. Εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀνέλαβε καὶ τῶν γλυπτῶν κοσμημάτων τὴν ἐπεξεργασίαν, πληρωθεὶς ἀδρῶς διὰ ταῦτα, κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διορισθέντων διαιτητῶν. Δὲν περιωρίζετο εἰς μόνην τὴν ζωγραφικὴν ὁ Θεοτοκόπουλος, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτων, κατὰ τὸ σύνηθες εἰς Ἰταλίαν παράδειγμα πολλῶν καλλιτεχνῶν τῆς γονίμου ἐκείνης καὶ μεγαλουργοῦ ἐποχῆς. Ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς τῶν Αὐγουστίνων καὶ τὸ Δημοτικὸν μέγαρον τοῦ Τολέδου ᾠκοδομήθησαν ὑπ' αὐτοῦ, καθὼς καὶ δύο ἐκκλησίαι τῆς πόλεως Ἰλλέσκας. Μιᾶς τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἐξετέλεσε καὶ τὰ ἀγάλματα, παρεκτὸς τῶν εἰκόνων. Καὶ τῆς εἰς Μαδρίτην ἐκκλησίας τῆς μονῆς τῶν Αὐγουστίνων τὸ σχέδιον ὀφείλεται εἰς αὐτόν, καθὼς ἐπίσης

[1] Blanc, vermillon, laque de garance, vert jaune et noir d'ivoire.

[2] H. Laudrin. Revue des beaux arts. 17 Σεπτ. 1893. (Le Musée de Madrid).

καὶ τὰ γλυπτὰ ἔργα της. Καὶ εἰς ἄλλας ἐκκλησίας εἰργάσθη ὡς γλύπτης. Εἰκόνες του δὲ εὑρίσκονται εἰς δώδεκα ἐκκλησίας τῆς μόνης πόλεως τοῦ Τολέδου. Ἡ ἀξιολογωτέρα αὐτῶν, τὸ ἀριστούργημα ἴσως τοῦ Θεοτοκοπούλου, εἶναι ἡ εἰς τὴν ἐκκλησίαν San Tomé, παριστῶσα τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ κόμητος Orgaz κτίτορος τοῦ ναοῦ. Ὁ νεκρὸς κόμης, σιδηροφορῶν, καταβιβάζεται ἐντὸς τοῦ τάφου του ὑπὸ γέροντος ἐπισκόπου κρατοῦντος τὴν κεφαλὴν καὶ ἑνὸς νεκροῦ ἱερέως κρατοῦντος τοὺς πόδας του. Τὰ πολυτελῆ των ἄμφια ἀναδεικνύονται λαμπρότερα ἔτι ἐκ τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν λευκὴν σινδόνην, τῆς ὁποίας αἱ πτυχαὶ κρέμανται ὑπὸ τὴν πανοπλίαν τοῦ νεκροῦ. Δεξιόθεν, ὄπισθεν τοῦ ἀρχιερέως ἵσταται διάκονος καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἱερεὺς ἀναγινώσκων καὶ ἕτερος βαστάζων τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον τοῦ ἐπισκόπου. Ἀριστερόθεν δὲ νεανίσκος γονατιστός, — ὁ υἱὸς ἴσως τοῦ κόμητος, — καὶ μοναχὸς ὄρθιος. Ὄπισθεν τοῦ κυρίου συμπλέγματος συσφίγγονται ἄρχοντες πολλοί, προφανῶς ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἀπεικονισθέντες· ἡ ἔκφρασις τῶν προσώπων των παριστᾷ ζωηρῶς τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς λύπης. Ὑπεράνω δέ, ἐν τῷ μέσῳ νεφῶν, ὁ ἄγγελος τῆς δόξης τανύει τὴν πτέρυγά του.

Κατὰ τὸ 1579 ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ὁ Β´ παρήγγειλε εἰς τὸν Θεοτοκόπουλον τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου διὰ τὴν ἀνακτορικὴν μονήν, ἢ τὸ μοναχικὸν ἀνάκτορον τοῦ Ἐσκοριάλ, μαθὼν δὲ ὅτι ὁ ζωγράφος ἐστερεῖτο χρημάτων πρὸς ταχεῖαν ἐπεξεργασίαν της διέταξε νὰ δοθῇ ὅ,τι ἀναγκαῖον. Ἀλλ᾽ ὁ βασιλεὺς δὲν ἐπεδοκίμασε τὴν εἰκόνα, καὶ ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν τὴν παρήγγειλε, ἐτοποθετήθη αὕτη εἰς τὸ ἱεροφυλάκιον, ὅπου καὶ σήμερον ἔτι εὑρίσκεται[1]. Ἡ μεγάλη αὕτη εἰκὼν παριστᾷ τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Μαυρικίου καὶ τῶν «σὺν αὐτῷ, κατὰ τὸν Συναξαριστήν, ἑβδομήκοντα μαρτύρων». Εἰς τὴν δεξιόθεν γωνίαν τῆς εἰκόνος ταύτης ἐπρόσθεσεν ὁ ζωγράφις, ὡς ἀνέφερα ἤδη, τὴν λέξιν ***Κρὴς*** μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ὀνόματός του.

Εἰς τὸ Ἐσκοριὰλ ὑπάρχει προσέτι εἰκὼν τοῦ Θεοτοκοπούλου παριστῶσα τὸν Ἅγιον Φραγκῖσκον, ἅγιον πολλάκις παρ᾽ αὐτοῦ ζωγραφισθέντα, πρὸς δὲ καὶ ἡ παράδοξος ἀπεικόνισις τοῦ ***Ὀνείρου Φιλίππου τοῦ Β´***. Ὁ βασιλεὺς γονυπετὴς προσεύχεται· περὶ αὐτόν, γονυπετεῖς ἐπίσης, μεγιστᾶνες, ἀρχιερεῖς, μοναχοὶ καὶ ἡμίγυμνοι ἄλλοι συμπροσκυνηταί, στρέφουν τὰ βλέμματα πρὸς τὰ ἄνω, ὅπου ἐν μέσῳ νεφῶν χορὸς ἀγγέλων ἐν δόξῃ ἐξυμνεῖ τὸ ἐπὶ κορυφῆς τῆς εἰκόνος ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Ὄπισθεν δὲ τοῦ βασιλέως τεράστιον κῆτος ἀνοίγει τὸ ἀχανὲς στόμα του, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συνωθεῖται πλῆθος ἀνθρώπων καὶ τεράτων. Στρέφει ἆρά γε ὁ βασιλεὺς τὰ νῶτα πρὸς τὴν Κόλασιν καὶ ἀποβλέπει πρὸς τὸν Παράδεισον; Βλέπων τις τὴν εἰκόνα ταύτην ἐννοεῖ πῶς ἡ ἀχαλίνωτος τοῦ ζωγράφου φαντασία ἔδωκε ἀφορμὴν εἰς τὰς περὶ παραφροσύνης του φήμας.

Εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Μαδρίτης ὑπάρχουν ὀκτὼ ἐξαίρετοι προσωπογραφίαι τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ τρεῖς εἰκόνες, ἡ μὲν παριστῶσα τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἡ δὲ τὸν Ἅγιον Βασίλειον καὶ ἡ τρίτη τὸν Ἰησοῦν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Οὐρανίου Πατρός. Περὶ τῆς εἰκόνος ταύτης ἀναφέρει ὁ ἤδη μνημονευθεὶς Laudrin ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη εἰκὼν τοῦ Τιντορέτου, «ἡ βάπτισις τοῦ Χριστοῦ», καὶ ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἔργου τοῦ Θεοτοκοπούλου ἐφαίνετο ἀδιαφιλονείκητος. Εἰς δὲ τὴν ἀκαδημίαν τοῦ ἁγίου Φερνάνδου, εἰς Μαδρίτην ἐπίσης, ὑπάρχει ἀντίγραφόν του τῆς εἰκόνος τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ κόμητος Orgaz. Ὁ Bermudez σημειοῖ πρὸς τούτοις εἰκόνας του εὑρισκομένας εἰς ἐννέα διαφόρους ἐκκλησίας τῆς πρωτευούσης. Παρεκτὸς δὲ τῶν εἰς Ἰλλέσκαν ἀνδριάντων ἢ εἰκόνων του, καὶ δύο εἰκόνων εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ μεγάρου τοῦ μαρκησίου de Villena εἰς Ἐσκαλόναν, ὁ αὐτὸς Bermudez ἀναφέρει ἑπτὰ πόλεις τῆς Ἱσπανίας ἐχούσας ἀνὰ μίαν εἰκόνα του εἰς τὰς ἐκκλησίας των, καὶ μίαν προσέτι εἰκόνα του εἰς τὸ μέγαρον τοῦ δουκὸς τοῦ Medinaceli. Ἐπὶ τέλους δὲ τὸ Μουσεῖον τῆς Σεβίλλης περιέχει τὴν ἰδίαν προσωπογραφίαν του.

Ἡ ἀτελὴς αὕτη ἀπαρίθμησις δὲν ἀποτελεῖ πλήρη κατάλογον τῶν ἔργων τοῦ Θεοτοκοπούλου. Ἡ εὐκολία τῆς γραφίδος του ἦτο ἴση πρὸς τὴν γονιμότητά της, αὐταὶ δὲ ἐξηγοῦν ἐν μέρει καὶ τὴν ἀνισότητα τῆς ἀξίας τῶν ἔργων του. Ὁ ζωγράφος Pacheco, ὁ καὶ διδάσκαλος τοῦ Velasquez ἀναφέρει[1], ὅτι κατὰ τὸ 1611, ἐπισκεφθεὶς τὸν Θεοτοκόπουλον εἰς τὴν οἰκίαν του, εἶδε ἑρμάριον μέγιστον πλῆρες προπλασμάτων πηλίνων, τὰ ὁποῖα εἶχε κατασκευάσει χάριν μελέτης διὰ τὰς εἰκόνας καὶ διὰ τὰ γλυπτά του ἔργα· εἶδε προσέτι καὶ αἴθουσαν ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρίσκοντο συσσωρευμένα τὰ σχέδια τῶν μέχρι τοῦ ἔτους ἐκείνου ζωγραφιῶν του. «Τίς
» θὰ πιστεύσῃ, λέγει ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Pacheco, ὅτι
» ὁ Δομήνικος ἐσχεδίαζεν ἐπανειλημμένως καὶ ἐπε-
» διόρθωνε πολλάκις τὰς εἰκόνας του, ἐπὶ σκοπῷ νὰ
» διαχωρίζῃ τοὺς χρωματισμοὺς καὶ νὰ σχηματίζῃ,
» χάριν ἐπιδείξεως, τοὺς σκληροὺς ἐκείνους βώλους
» του». Ἐπιπροσθέτει δὲ ὅτι «ἦτο πολὺ σοφός,
» ὅτι ἐξέφραζε μετὰ ὀξύτητος τὰ ἀποφθέγματά του
» καὶ ὅτι ἔγραψε καὶ περὶ τῶν τριῶν ὡραίων τε-
» χνῶν[2]». Ἡμέραν τινὰ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Pacheco τί ἦτο τὸ δυσκολώτερον ἐκ τῶν δύο, τὸ ἰχνογραφεῖν ἢ τὸ χρωματίζειν, ἀπεκρίθη ὅτι τὸ δεύτερον, προσθέσας ὅτι ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἦτο ἔξοχος καλλιτέχνης ἀλλὰ δὲν ἤξευρε νὰ χρωματίζῃ. Καὶ ὅμως οἱ κρίνοντες σήμερον τὸν Θεοτοκόπουλον θαυμάζουν τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ σχεδίου του καὶ καταδικάζουν τὸν χρωματισμόν του.

Ὁ Δομήνικος ἐκηδεύθη καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, εἰς Τολέδον, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκδηλώσεων γενικῆς θλίψεως. Ἰδίως τὸν ἐπένθησαν οἱ καλλιτέχναι, διότι

[1] Ἴδε τὸ μνημονευθὲν λεξικὸν τοῦ Bermudez.

[1] Ἴδε Bermudez.

[2] Περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου τοῦ Θεοτοκοπούλου οὐδεμίαν βάσιμον πληροφορίαν ἠδυνήθην ν᾽ ἀνεύρω.

ὄχι μόνον τοὺς ἐπροστάτευε καὶ εἰργάζετο πάντοτε πρὸς ἀνάδειξίν των, ἀλλὰ καὶ διότι ὑπερησπίσθη ἀποτελεσματικῶς τὰ προνόμιά των. Κατὰ τὸ 1600, ὁ δημόσιος εἰσπράκτωρ τῆς πόλεως Ἰλλέσκας ἀπήτησε παρ᾽ αὐτοῦ τὴν ἀπότισιν φόρου ἐπὶ τῶν ποσῶν ὅσα ἐπληρώθη διὰ τὴν ἐργασίαν του εἰς τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν. Ὁ Θεοτοκόπουλος ἀντέστη, τὸ δὲ δικαστήριον ἀπεφάνθη ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀνακηρύξαν ἀπηλλαγμένας παντὸς τοιούτου φόρου τὰς τρεῖς ὡραίας τέχνας «ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς των καὶ διότι ἀνέκαθεν ἦσαν ὡς πρὸς τοῦτο προνομιοῦχοι». Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐχρησίμευσε ὡς προηγούμενον εἰς τὰς διαφόρους μετέπειτα ἀγωγὰς κατὰ καλλιτεχνῶν.

Ὁ περιώνυμος ποιητὴς Gongora, ὁ μεταδώσας τὸ ὄνομά του (gongorisme) εἰς τὸ πλῆρες δυσνοήτων μεταφορῶν καὶ ἀλληγοριῶν ὕφος, τὸ ὁποῖον ἐνεκαινίασεν, ἔγραψε σονέτον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ φίλου του Θεοτοκοπούλου. Ὁ δὲ ἱστοριογράφος Παλομῖνος[1] διέσωσε δύο ἄλλα σονέτα, γραφέντα πρὸς ἔπαινον εἰκόνων του ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Fray Feliz Hortensio Palavicino. Ἀλλὰ τὰ ποιήματα ταῦτα δὲν προσθέτουν τίποτε εἰς τὰς γνώσεις μας περὶ τῆς βιογραφίας τοῦ ὁμογενοῦς ζωγράφου. Ἴσως ἡμέραν τινὰ μᾶς ἀποκαλύψουν πλειοτέρας πληροφορίας τὰ ἀρχεῖα τοῦ Τολέδου. Ἐκεῖθεν θὰ πληροφορηθῶμεν ἐὰν ἦτο καθολικὸς ἢ ὀρθόδοξος. Ἡ διαβίωσίς του εἰς τὴν καθολικωτάτην Ἱσπανίαν, αἱ διδόμεναι εἰς αὐτὸν πολυπληθεῖς παραγγελίαι ὑπὸ τοῦ καθολικοῦ κλήρου, ἡ εὔνοια πρὸ πάντων διὰ τῆς ὁποίας τὸν ἐτίμα Φίλιππος ὁ Β´, ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν βασιλεὺς τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως, πάντα ταῦτα ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ἀποδεικνύοντα ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν. Ἐξ ἄλλου, ἡ προσκόλλησίς του εἰς τὴν μνήμην τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς του καὶ ἡ ἑλληνικὴ γραφὴ τοῦ ὀνόματός του, φέρουν δισταγμούς τινας ὡς πρὸς τὴν παραδοχὴν τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. Ἀλλὰ δὲν ἕπεται κατ᾽ ἀνάγκην ὅτι ὅσοι Ἕλληνες ἠσπάζοντο κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὸν καθολικισμὸν ἀπηρνοῦντο διὰ τοῦτο τὸν Ἑλληνισμόν. Πολλὰ περὶ τοῦ ἐναντίου παραδείγματα ἠδύνατό τις νὰ φέρῃ ἐκ τῆς 15ης καὶ τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, ἀλλ᾽ ἀρκεῖ τὸ τοῦ Βησσαρίωνος, τοῦ ὁποίου δύναταί τις νὰ διαφιλονεικήσῃ τὴν πολιτικὴν πρόβλεψιν, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ τὸν πατριωτισμόν.

Ἐκ τῶν ἀνεξερευνήτων ἔτι ἀρχείων τοῦ Τολέδου ἴσως ποτὲ μάθωμέν τι καὶ περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τοῦ Θεοτοκοπούλου, πότε καὶ ποῦ ἐνυμφεύθη, ἐὰν ἦτο Ἱσπανίς, Ἰταλὶς ἢ Ἑλληνὶς ἡ σύζυγός του, καὶ πόσα τέκνα ἀπέκτησε. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶναι ὅτι εἶχε υἱόν, τὸν Γεώργιον Μανουὴλ[2]. Τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα μαρτυροῦν ὅτι οἱ γονεῖς του ἢ τὸν ἐβάπτισαν ὡς καθολικόν, ἢ τουλάχιστον παρεδέχθησαν τῶν καθολικῶν τὰ ἔθιμα, ἀλλὰ τὸ δεύτερον ἐξ αὐτῶν ἀνακαλεῖ καὶ πάλιν τὰς πατρίους παραδόσεις καὶ τὴν μνήμην τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας.

Ὁ υἱὸς καὶ μαθητὴς οὗτος τοῦ Δομηνίκου, τὴν 10 Μαρτίου 1625, ἀμέσως ἴσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ὠνομάσθη ἐπισήμως γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτων τῆς μητροπόλεως τοῦ Τολέδου, διέπρεψε δὲ ἰδίως ὡς ἀρχιτέκτων. Κατὰ τὸ 1626 ἤρχισε τὴν οἰκοδομὴν τοῦ θόλου καὶ τοῦ ἐπ᾽ αὐτοῦ πυργίσκου (lanterne) τοῦ παρεκκλησίου τῆς μητροπόλεως. Ἄλλοι καλλιτέχναι, φρονοῦντες ὅτι δὲν ἦτο ἐπιδεκτικὸν ἐκτελέσεως τὸ σχέδιον τοῦ Θεοτοκοπούλου, τὸν κατεπολέμησαν ὑποστηρίζοντες τὴν γνώμην των μὲ ὑπερβολὴν ζέσεως, ἀλλ᾽ οὗτος ἀπεκρίθη εἰς τὰς ἐναντίον του διατριβὰς ἀνασκευάζων τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπάλων του καί, τὸ οὐσιωδέστερον, συνεπλήρωσε τὴν οἰκοδομήν του κατὰ τὸ ἔτος 1631. Ὁ Θεοτοκόπουλος οὗτος ἀπεβίωσεν εἰς Τολέδον τὴν 29 Μαρτίου 1631. Ὁ Bermudez δὲν ἀναφέρει πότε ἐγεννήθη.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Η ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ σελήνη ἐπρόβαλλε, μόλις ἀρχίσασα νὰ φθίνῃ τρίτην νύκτα μετὰ τὸ ὁλογέμισμά της, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, κ᾽ ἐκείνη, ἀσπροφορεμένη, μετὰ τόσους στεναγμοὺς καὶ τόσα περιπαθῆ ᾄσματα, ἔκραξε:

— Νὰ ἔμβαινα σὲ μιὰ βαρκοῦλα, τώρα-δά... ἔτσι μοῦ φαίνεται... νὰ φτάναμε πέρα!

Κ᾽ ἐδείκνυε μὲ τὴν χεῖρά της πέραν τοῦ λιμένος.

Ὁ Μαθιὸς δὲν παρετήρησεν ἴσως ὅτι αὐτὴ εἶχε τρέψει τὸν λόγον εἰς τὸν πληθυντικόν, εἰς τὸ τέλος τῆς εὐχῆς της. Ἀλλ᾽ αὐθορμήτως, χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῇ, ἀπήντησε:

— Μπορῶ νὰ ῥίξω ἐκείνη τὴ βάρκα στὸ γιαλό... Τί λές, δοκιμάζουμε;

Καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἔθεσε τὸν πληθυντικὸν εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου. Χωρὶς δὲ νὰ συλλογισθῇ, οὕτως, ὡς νὰ ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ ἂν εἶχε δυνατοὺς τοὺς μυῶνας, ἤρχισε νὰ ὠθῇ τὴν βαρκοῦλαν.

Ὁ νέος ἵστατο πλησίον τοῦ αἰγιαλοῦ, ὅπου ἀλλεπάλληλα μετ᾽ ἐλαφροῦ φλοίσβου προσπίπτοντα τὰ κύματα κατεπίνοντο ὑπὸ τῆς ἄμμου, χωρὶς ν᾽ ἀποκάμνωσι ταῦτα ἀπὸ τὸ αἰώνιον μονότονον παιγνίδιον, χωρὶς νὰ χορταίνῃ ἐκείνη ἀπὸ τὸ ἀέναον ἁλμυρὸν πότισμα. Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἦτο ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐνοικιάσῃ, ὅπως δεχθῇ αὐτὴν ὁ σύζυγός της, πρεσβύτης πεντήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν, οἰκίας κειμένης παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κύματος, κατὰ τὴν πλημμύραν τὴν ὁποίαν θὰ ἔφερεν ὁ νότος, ἢ τὴν ἄμπωτιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροξένει ὁ βορρᾶς. Ἡ βαρκοῦλα ἐπάτει ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐταλαντεύετο ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μὲ τὴν πρῶραν χωμένην εἰς τὴν ἄμμον, μὲ τὴν πρύμνην σαλευομένην ἀπὸ τὸ κῦμα, βαρκοῦλα ἐλαφρά, κομψή, ὀξύπρωρος, χωροῦσα τέσσαρας ἢ πέντε ἀνθρώπους.

Μεγάλη ἐντοπία σκοῦνα εἶχε προσεγγίσῃ πρὸ τριῶν ἡμερῶν φορτωμένη εἰς τὸν λιμένα, περιμένουσα εὐνοϊκὸν ἄνεμον διὰ ν᾽ ἀποπλεύσῃ εἰς τὸ τέρμα

[1] A. Palomino Valesco. Las vidas de los pintores y statuarios Espànoles.

[2] Ἴδε τὸ λεξικὸν τοῦ Bermudez.

τοῦ ναύλου της· ὁ πλοίαρχος, τρίτην ἤδη νύκτα, ἀνεπαύετο εὐφραινόμενος κατ᾽ οἶκον, πλησίον τῆς συμβίας καὶ τῶν τέκνων· οἱ σύντροφοι, ἐντόπιοι ὅλοι, περιήρχοντο ἐν κύκλῳ τὰ καπηλεῖα, ἀποζημιούμενοι εἰς τρεῖς νύκτας δι᾽ ἀναγκαστικὴν ἐγκράτειαν ἑβδομάδων καὶ μηνῶν· ὁ μοῦτσος, ὅστις ἦτο ξένος, ἔμενε μόνος φύλαξ τοῦ πλοίου, τῶν ἀρμένων καὶ τοῦ φορτίου, καὶ μόνος φύλαξ τοῦ μούτσου ὁ καραβόσκυλος. Ἀλλὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ μοῦτσος, ὑψηλός, δεκαοκταέτης, ἔχων ὅλας τὰς ἀξιώσεις τοῦ ναύτου πλὴν τοῦ μισθοῦ, εἶχεν ἀργοπορήσει εἰς ἓν καπηλεῖον ὀλίγον παράμερον, ἀπὸ τὸν μέσα δρόμον τῆς παραθαλασσίου ἀγορᾶς, παρηγορούμενος καὶ αὐτὸς ὡς ξένος εἰς τὰ ξένα . . . Εἶχεν ἀφήσει τὴν φελούκαν μισοσυρμένην, μὲ τὴν πρῷραν χωμένην εἰς τὴν ἄμμον, μὲ τὴν πρύμνην σαλεύουσαν εἰς τὸ κῦμα, μὲ τὰς δύο κώπας ἀκουμβημένας ἐπὶ τῆς πρύμνης, δύο ἐλαφρὰς κώπας, τὰς ὁποίας παιδίον μετ᾽ ἀπεριγράπτου χαρᾶς θὰ ἐχειρίζετο καμαρῶνον τὴν δύναμίν του πολλαπλασιαζομένην ὑπὸ τῆς ρευγαλίας μαλακότητος τοῦ κύματος, ἐνδοτικῆς ὡς ἡ ἀδυναμία μητρὸς πρὸς χαϊδεμένον βρέφος, φέρον αὐτὴν ὅπου θέλῃ μὲ τοὺς κλαυθμηρισμοὺς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις του· κώπας ὡς δύο πτέρυγας γλάρου, αἵτινες φέρουσι τὸ λευκόπτιλον σῶμα τοῦ ὄρνιθος ἐπιπολῆς τῆς θαλάσσης, ὁδηγοῦσας τὴν βαρκούλαν εἰς τὴν ἀγκάλην καὶ τὴν ἀμμουδιὰν τῆς ἀκτῆς, ὡς ἐκεῖναι τὸν γλάρον εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ θαλασσοπλῆγος βράχου.

Ὁ Μαθιὸς ἐστήριξε τὰς δύο χεῖρας εἰς τὴν πρῷραν, ἀντεστήλωσε τοὺς δύο πόδας ὄπισθεν, ὤθησε μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του, καὶ ἡ μικρὰ φελούκα ἐνέδωκε καὶ ἔπεσε μετὰ πλαταγισμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. Παρ᾽ ὀλίγον τοῦ ἔφευγεν, ὑπείκουσα εἰς τὴν σφοδρὰν ὤθησιν, διότι δὲν εἶχε προβλέψῃ νὰ κρατήσῃ τὴν μπαρούμαν, τὸ σχοινίον τῆς πρῴρας. Ἀλλὰ πάραυτα ἐπέταξεν ἀπὸ τοὺς πόδας τὰ ἐλαφρὰ πέδιλα, δὲν ἐπρόφθασε νὰ σηκώσῃ τὴν περισκελίδα, ἐθαλάσσωσεν ὡς τὰ γόνατα, καὶ συνέλαβε τὴν βάρκαν ἀπὸ τὴν πρῷράν της. Τὴν ἔσυρε πρὸς μικρὸν πρόχειρον μῶλον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκείνη εἶχε γείνῃ ἄφαντος ἀπὸ τὸν ἐξώστην, καὶ μετ᾽ ὀλίγας στιγμὰς ἐπρόβαλε, μὲ τὸ λευκὸν κολόβιόν της στίλβον εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀπὸ τὴν βορεινὴν γωνίαν τῆς οἰκίας, κατερχομένη εἰς τὸν αἰγιαλόν.

Ὁ νέος τὴν εἶδε καὶ ᾐσθάνθη χαρὰν μετὰ φόβου. Ἔπραττε σχεδὸν ἀσυνειδήτως. Δὲν ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸ κάμῃ.

Ἐκείνη, μὴ ἀγαπῶσα νὰ ἐκφράσῃ τοὺς ἐνδομύχους λογισμούς της, εἶπεν·

— Ἂς εἶνε· ἂς φέρουμε μιὰ γύρα μὲς στὸ λιμάνι, τώρα μὲ τὸ φεγγαράκι.

Καὶ μετ᾽ ὀλίγον προσέθηκε·

— Γιὰ νὰ δοκιμάσω πῶς θὰ μοῦ φανῇ, ὅταν θὰ μβαρκάρω γιὰ νὰ πάω πέρα. . .

Ἔλεγε πάντοτε ***πέρα***, κ᾽ ἐννοοῦσε τὴν πατρίδα. Ὄπισθεν τοῦ πρώτου πρασίνου βουνοῦ, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀνατείλῃ ἡ σελήνη, βουνοῦ μαύρου τὴν νύκτα καὶ σκοτεινοφαίου τώρα μὲ τῆς σελήνης τὸ φῶς, ὕψωνε τὴν κορυφήν του ὑψηλὸν ὄρος καὶ λευκόν, πότε χιονοσκέπαστον, πότε γυμνὸν καὶ βραχῶδες. Ἐκεῖ ἦτο ἡ πατρίς, ὁ τόπος τῆς γεννήσεώς της. Κ᾽ ἐστέναζε τόσον δι᾽ αὐτήν, ὡς νὰ τὴν ἐχώριζεν ὁλόκληρος ὠκεανὸς ἐκεῖθεν, ἐνῷ μόλις ἀπεῖχε δώδεκα μίλια, καὶ ἡ μικρὰ ῥαχούλα τοῦ πρασίνου βουνοῦ δὲν ἴσχυε νὰ κρύψῃ τὴν ἡμέραν τὴν ὑψηλὴν ὀφρῦν τοῦ λευκοῦ ὄρους. Καὶ τὴν ἐπόθει τόσον, ὡς νὰ τὴν εἶχε στερηθῇ ἀπὸ χρόνων πολλῶν, ἐνῷ μόλις ἀπὸ ὀλίγων ἑβδομάδων εὑρίσκετο εἰς τὴν γείτονα νῆσον.

Ὡς τόσον, ἀκούμβησεν ἀφελῶς τὴν λευκὴν καὶ τόσον ἁπαλὴν χεῖρά της εἰς τὸν ὦμον τοῦ νέου, ὅστις ἀνετριχίασεν ὅλος εἰς τὴν ἐπαφήν, κ᾽ ἐπέβη εἰς τὴν μικρὴν βαρκούλαν.

Ἐκεῖνος ἠκολούθησε κατόπιν της, καὶ λαβὼν τὴν κώπην ἤρχισεν ἀδεξίως ν᾽ ἀβαράρῃ. Ἀλλ᾽ ἀντὶ ν᾽ ἀπωθήσῃ τὸν μῶλον, ἀπώθησεν ἀριστερὰ τὸν πυθμένα, καὶ οὕτως ἡ βάρκα ἐδιπλάρωσε κ᾽ ἐκτύπησεν ἐλαφρῶς εἰς μίαν τῶν πετρῶν τοῦ μώλου.

— Τί κάνεις ; θὰ σπάσουμε τὴ ξένη βάρκα.

Τοῦτο, τὴν ἔκαμε ν᾽ ἀναλογισθῇ νηφαλιώτερον τὸ πρᾶγμα, καὶ προσέθηκε:

— Καὶ τάχα δὲν θὰ τὴ γυρέψουν τὴν βάρκα ; δὲν θὰ τοὺς χρειαστῇ ; . . . Τίνος νὰ εἶνε ;

Ὁ νέος ἐν ἀμηχανίᾳ ἀπήντησεν.

— Ἀφοῦ θὰ κάμουμε μιὰ γύρα στὸ λιμάνι καὶ νὰ γυρίσουμε... Δὲν πιστεύω νὰ τὴν γυρέψουν πρωτήτερα, ὅτινος νὰ εἶνε.

★

Ἐκάθισεν εἰς τὰς κώπας καὶ ἤρχισε νὰ ἐλαύνῃ. Ἐκείνη, εἰς τὴν πρύμνην καθημένη, ἐδέχετο κατ᾽ ὄψιν τὸ ὠχρὸν φῶς τῆς σελήνης, τὸ ὁποῖον ἐπέχριεν ὡς μὲ ἀργυρᾶν κόνιν τοὺς ἁβροὺς χαρακτῆρας τοῦ ὡραίου προσώπου της. Ὁ νέος τὴν ἐκύτταζε δειλῶς.

Δὲν ἦτο ναύτης, ἀλλ᾽ εἴξευρε νὰ κωπηλατῇ, ὡς ἀνατραφεὶς πλησίον τοῦ κύματος. Εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἔτους, ἐγκαταλείψας τὸ γυμνάσιον τῆς πρωτευούσης τοῦ νομοῦ, ὅπου τέως ἐμαθήτευε μὴ δεχθεὶς τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινὴν ἕνεκα λογομαχίας τινὸς πρὸς ἕνα τῶν καθηγητῶν, ὅστις τοῦ ἐφαίνετο πλέον τοῦ δέοντος ἀγράμματος. Ἦτο μόλις δεκαοκτὼ ἐτῶν, ἀλλ᾽ ἐφαίνετο δεκαεννέα ἢ εἴκοσι μὲ τοὺς πυκνοὺς ἤδη ἰούλους τοῦ καστανοῦ γενείου καὶ τοῦ μύστακος.

Ἡ νεαρὰ γυνή, ἀφοῦ ἐκάθισεν, ὡς συνέχειαν τῆς πρὸ μικροῦ ἐκφρασθείσης ἀνησυχίας της περὶ ἀναζητήσεως τῆς βάρκας ἐκ μέρους τοῦ ἰδιοκτήτου, εὐθύμως ἐξέφερε καὶ τὴν σκέψιν της ταύτην·

— Ὁ καραβοκύρης θὰ γυρεύῃ τὴ βάρκα του, κι᾽ ὁ μπάρμπα-Μοναχάκης θὰ γυρεύῃ τὸ Λιαλιὼ του.

Ὁ νέος ἐμειδίασε. Μπάρμπα-Μοναχάκης ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου της. Λιαλιὼ ἐκαλεῖτο ἡ ἰδία.

★

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, δυνατὸν γαύγισμα σκύλου ἠκούσθη ἀπὸ τὸ κατάστρωμα πλοίου. Ἦτο ὁ καραβόσκυλος τῆς ἰδίας φορτωμένης σκούνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκεν ἡ φελούκα. Εἶχε πηδήσει ἐπάνω εἰς τὸ ἀκρόπρωρον, δίπλα εἰς τὴν *μακεδόνα*, τὸ βάναυσον κορυθαίολον ὁμοίωμα τῆς πρῴρας, καὶ κατ᾽ ἀρχὰς ἔσειε μετὰ γρυσμοῦ τὴν οὐράν, ἀναγνωρίσας τὴν βάρκαν. Ἀλλ᾽ ὅταν αὐτὴ ἐπλησίασε καὶ δὲν ἀνεγνώριζε πλέον τὸν μοῦτσον ἢ ἄλλον τινὰ τοῦ πληρώματος μεταξὺ τῶν δύο ἐπιβατῶν, ἤρχισε νὰ ὠρύεται καὶ νὰ ὀλολύζῃ μανιωδῶς.

Ὁ νέος σπουδαστὴς ὡρτσάρισεν ὀλίγον ἀνοικτὰ ἀπὸ τὴν σκούναν, ἀλλ᾽ ὁ σκύλος, ὅσον ἔβλεπε τὴν βάρκαν ἀπομακρυνομένην, τόσον μανιωδέστερον ὠλόλυζε.

— Τί ἔχει καὶ δὲ λουφάζει ; ἠρώτησεν ἀνησύχως τὸ Λιαλιώ.

— Φαίνεται ὅτι ἐγνώρισε τὴ βάρκα.

— Αὐτὴ ἡ βαρκούλα εἶνε κεινῆς τῆς γολέττας ;

— Ὡς φαίνεται.

Ὁ νέος ἐξέφερε τὴν εἰκασίαν μετὰ λύπης, προβλέπων ὅτι ἡ περίστασις αὕτη ἐξ ἀνάγκης θὰ συνέτεμνε τὴν ὀνειρώδη δι᾽ αὐτὸν ἐκδρομήν, ἀλλὰ παρ᾽ ἐλπίδα ἡ Λιαλιὼ ἐκρότησε τὰς χεῖρας, ὡς ἄτακτον παιδίον τὴν μεγίστην εὑρίσκον ἡδονὴν εἰς ὅ,τι οἱ ἄλλοι ἐπιμένουν νὰ τοῦ ἀπαγορεύωσι.

— Τότε, χαίρομαι, εἶπεν· ὁ σκύλος ἂς γαυγίζῃ γιὰ τὴν βάρκα του, κ᾽ ἐμένα ἂς μὲ γυρεύουνε στὸ σπίτι . . .

Ὁ νέος ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ ἐρωτήσῃ.

— Ποῦ ἦτον ὁ κὺρ Μοναχάκης, ποῦ κατέβηκες ἀπ᾽ τὸ σπίτι ;

Ἡ Λιαλιὼ ἀπήντησεν·

— Ὅλο στὸν καφενὲ περνάει τὴν ὥρα του . . . Ὡς τὰ μεσάνυχτα δὲ ξεκολλάει . . . Ἐμένα μ᾽ ἀφήνει πάντα μοναχή μου . . .

Κ᾽ ἐφαίνετο ἕτοιμη νὰ κλαύσῃ. Ἀλλὰ μὲ βίαιον ἀγῶνα ἐκρατήθη καὶ δὲν ἔκλαυσεν.

Ὁ νέος ἐξηκολούθησε νὰ κωπηλατῇ. Μετ᾽ ὀλίγον ἔφθασαν οὐ μακρὰν τοῦ ἀνατολικοῦ στομίου τοῦ λιμένος, ὁπόθεν ἐφαίνετο ἀντικρύ, φράττουσα τὸν ὁρίζοντα, ἡ μακρυλὴ νῆσος, ἐφ᾽ ἧς ὑπερέκειτο τὸ λευκόν, πότε χιονισμένον, πότε γυμνὸν καὶ βραχῶδες ὄρος. Ἅμα ἔφθασαν ἐγγὺς τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ ἀποτελοῦντος ἔνθεν τὴν μίαν σιαγόνα τοῦ στομίου τοῦ λιμένος, τοῦ κλειομένου ὑπὸ δύο ἢ τριῶν νησίδων ἀνατολικομεσημβρινώτερον, ἡ νεαρὰ γυνὴ προσήλωσεν ἀτενῶς τὸ βλέμμα εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἴδῃ ἀπώτερον καὶ εὐκρινέστερον ἢ ὅσον ἐπέτρεπε τὸ ὠχρὸν φέγγος τῆς σελήνης.

— Νὰ ἰδῶ ἐκεῖ πέρα, κ᾽ ὕστερα γυρίζουμε, εἶπε. Κ᾽ ἐστέναξεν.

Ὁ νέος ἔλαβε τὴν τόλμην νὰ τὴν παρακαλέσῃ·

— Πῶς τὸ ἔλεγες ἐκεῖνο τὸ τραγοῦδι, ποῦ τραγουδεῖς κάποτε ;

— Ποιὸ τραγοῦδι ;

— Τὸ τραγοῦδι . . . ποῦ λέει γιὰ πανιά, γιὰ τιμόνι . . . καὶ γιὰ τὰ πέρα βουνά, ἐψέλλισεν ὁ νέος.

— Ἆ !

Καὶ πάραυτα ἤρχισε μετὰ τρυφερᾶς μεσοφωνίας, μετὰ ψιθύρου παθητικοῦ τόνου νὰ ὑποτερετίζῃ·

Πότε θὰ κάμουμε πανιά, νὰ κάτσω στὸ τιμόνι,
νὰ ἰδῶ τὰ πέρα τὰ βουνά, νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι !

Ἐπανέλαβε τὸ δίστιχον τοῦτο δὶς καὶ τρίς, εἰς γνωστὸν αὐτῇ παλαιὸν ἦχον.

— Ἰδού, τώρα τὰ βλέπεις, τὰ πέρα τὰ βουνά, εἶπεν ὁ Μαθιός· μόνον πῶς ἀντὶ γιὰ πανιὰ ἔχουμε κουπιά· καὶ μᾶς λείπει καὶ τὸ τιμόνι.

Ἡ νεαρὰ γυνὴ καὶ πάλιν ἐστέναξεν.

— Εἶνε καιρὸς νὰ γυρίσουμε ; ἠρώτησεν ὁ νέος.

Εἶπε τοῦτο μετὰ θλίψεως· ἐφαίνετο ὅτι αἱ λέξεις ἐξήρχοντο μαραμμέναι ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Ἀκόμα, ἀκόμα λίγο, εἶπεν ἡ Λιαλιώ. Ὁ ἴσκιος ποῦ ῥίχνουν ἐκεῖνα τὰ νησιὰ δὲν ἀφήνει νὰ φανῇ καλὰ πέρα-πέρα . . . Μόνο τὴ Δέρφη βλέπω.

— Ἡ Δέρφη εἶνε μέσα, εἶπεν ὁ νέος δεικνύων τὴν Εὔβοιαν, πρὸς μεσημβρίαν.

— Ἡμεῖς Δέρφη τὸ νοματίζουμε τὸ ψηλὸ βουνὸ τῆς πατρίδος μου, ἀντεῖπε τὸ Λιαλιώ, δεικνύουσα πρὸς ἀνατολάς.

Καὶ πάλιν ἐπανέλαβε τὸ ᾆσμά της, παραλλάσσον κατὰ μίαν λέξιν.

Πότε νὰ κάμουμε πανιά, νὰ κάτσω στὸ τιμόνι,
νὰ ἰδῶ τῆς Δέρφης τὸ βουνό, νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι.

Ὁ νέος ἀφῆκε βαθεῖαν πνοήν, ὁμοίαν μὲ στεναγμόν.

— Ἆ ! ξεχνῶ ποῦ κοντεύω νὰ σὲ ξεπλατίσω στὸ κουπί, εἶπεν ἡ Λιαλιὼ . . . Ἀλήθεια, ἐγὼ κάνω σὰν τρελή . . . Τὰ χεράκια σου δὲν εἶνε γιὰ τὸ κουπί, κὺρ Μαθιέ.

Ὁ νέος διεμαρτυρήθη.

— Ὄχι, ὄχι, δὲν ἀπόστασα . . . Τὰ κουπιὰ εἶν᾽ ἐλαφρούτσικα . . . Τέτοια κουπάκια θὰ μὲ κουράσουνε ;

Ἡ Λιαλιὼ ἐπέμεινε νὰ λάβῃ τὸ ἓν τῶν κωπίων, καὶ προκύψασα ὀλίγον ἤρχισε νὰ σείῃ μὲ τὰς λευκάς της χεῖρας τὸν ἕνα τῶν σκαλμῶν, θέλουσα νὰ τὸν μεταθέσῃ πρὸς τὸ μέρος της ἐγγύτερον τῆς πρύμνης. Ἀλλ᾽ ὁ νέος ἀνθίστατο, καὶ αἱ χεῖρές των συνηντήθησαν εἰς θερμὴν ἐπαφήν.

— Λὲς γιὰ τὰ δικά μου χέρια πῶς εἶνε τρυφερά ; εἶπε μετὰ διακριτικοῦ παραπόνου ὁ Μαθιός.

— Τότε, ἔρχεσαι νὰ κάμουμε πανιά, καθὼς λέει καὶ τὸ τραγοῦδι ; ἐπρότεινε παιγνιωδῶς ἡ νεαρὰ γυνή.

— Μὲ τί ;

Καὶ ἀκουσίως ἐκύτταζε τὸ πάλλευκον κολόβιόν της.

Ἡ Λιαλιὼ ἐγέλασε καὶ ἀκούμβησεν ἐκ νέου εἰς τὴν πρύμνην.

★

Ἤδη εἶχον φθάσει εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, καὶ εὑρίσκοντο ἀναμέσον τοῦ κρημνώδους ἀκρωτηρίου, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο σχηματισθὲν διὰ σεισμοῦ ἢ καταποντισμοῦ, ἀποτόμως διακόψαντος τὴν χλοάζουσαν τοῦ βουνοῦ ἁρμονίαν, καὶ τῶν δύο ἢ τριῶν νησίδων, αἵτινες ἔφραττον νοτιανατολικῶς τὸν λιμένα. Ἡ σελήνη ὁλονὲν ὑψοῦτο εἰς τὸ στερέωμα, ἀμαυροῦσα καὶ τὰ τελευταῖα ἀστεράκια, τὰ ὁποῖα ἀφανῆ ἔλαμπον δειλῶς εἰς τὰς γωνίας τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ θάλασσα ἐφρικία ἠρέμα ἀπὸ τὴν λεπτὴν αὔραν τὴν ἐξακολουθοῦσαν νὰ πνέῃ ὡς λείψανον τοῦ ἀνέμου, ὅστις τὴν εἶχεν αὐλακώσει ἀπὸ πρωίας. Ἦτο

Δομήνικος Θεοτοκόπουλος

νὺξ τοῦ Μαΐου θερμή, καὶ ἡ λεπτὴ αὔρα ἐπὶ μᾶλλον δροσερωτέρα καθίστατο καθόσον πελαγιωτέρα προσέπνεεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος. Δύο ἀμαυροὶ ὄγκοι, ἐπαργυρούμενοι καὶ στιλπνούμενοι ἀμυδρῶς ἀπὸ τὸ μελαγχολικὸν φῶς τῆς σελήνης, διεγράφοντο ὁ εἷς πρὸς ἀνατολάς, ὁ ἄλλος πρὸς δυσμάς, χωρὶς νὰ διακρίνωνται, εἰς τὰς διαλείψεις τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς, αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ἐδάφους. Ἦσαν αἱ δύο γείτονες νῆσοι. Μυστηριῶδες θέλγητρον ἀπέπνεεν ὅλη ἡ σεληνοφεγγὴς νύξ. Ἡ βαρκούλα ἔπλεεν ἐγγὺς μιᾶς τῶν νησίδων, ἐφ' ἧς ἐφαίνοντο ἐναλλὰξ φωτεινὰ καὶ σκοτεινὰ σημεῖα, βράχοι στίλβοντες εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀμαυροὶ θάμνοι ἐλαφρῶς θροοῦντες εἰς τὴν πνοὴν τῆς νυκτερινῆς αὔρας, καὶ σπήλαια πληττόμενα ὑπὸ τοῦ φρίσσοντος κύματος, ὅπου ἐμάντευέ τις τὴν ὕπαρξιν θαλασσίων ὀρνέων καὶ ἤκουε τὸ ἐναγώνιον πτερύγισμα ἀγριοπεριστέρων πτοουμένων εἰς τὸ πλατάγισμα τῆς κώπης καὶ τὴν προσέγγισιν τῆς βαρκούλας. Πέραν, βορειανατολικῶς, εἰς μίαν κλιτὺν τοῦ ὄρους ἐφαίνοντο φῶτα τρέμοντα, δεικνύοντα τὴν θέσιν ὅπου τὴν ἡμέραν ἐφαίνοντο οἱ λευκοὶ οἰκίσκοι ὑψηλοῦ ἄνω τῆς θαλάσσης χωρίου. Εἰς μικρὸν βράχον παραπλεύρως τῆς νησῖδος, κοῖλον καὶ σπηλαιώδη, τὸ κῦμα προσπῖπτον μετὰ βοῆς καὶ ῥόχθου πολλοῦ ἐπλατάγιζε, κ' ἐφαίνετο ἐκεῖ θορυβοῦσα ἐν τῇ γενικῇ ἁρμονίᾳ τῆς σεληνοφεγγοῦς θαλάσσης, χωριστὴ ὀρχήστρα, ἥτις καθ' ἑαυτὴν ἔκαμνε πλειότερον κρότον ἢ ὅσος ἐγίνετο εἰς ὅλας τὰς ἀγκάλας, τοὺς ὅρμους καὶ τὰς ἀμμουδιάς, εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς σκοπέλους ὅσους ἔπληττον τὰ κύματα. Αὐθορμήτως ὁ Μαθιὸς ὕψωσε τὰς κώπας καὶ τὰς ἐκράτησεν ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῆς κωπαστῆς, καὶ ἔμεινεν ἐν ἠρεμίᾳ, ὅμοιος μὲ τὸ λευκὸν πτηνὸν τῆς θαλάσσης, τὸ κύπτον χαριέντως πρὸς τὸ κῦμα, ἀκινητοῦν ἐπ' ὀλίγας στιγμάς, μὲ τὴν μίαν πτέρυγα κάτω, τὴν ἄλλην ἄνω, πρὶν ἐφορμήσῃ καὶ συλλάβῃ τὸ κολυμβῶν ὀψάριον καὶ τὸ ἀνυψώσῃ ἀσπαῖρον καὶ λαχταρίζον εἰς τὸν ἀέρα. Ἠσθάνετο γοητείαν ἄρρητον. Ἡ Λιαλιὼ ἐπίσης ὑφίστατο ἄγνωστον θέλγητρον, καὶ τὰ βλέμματά των συνηντήθησαν.

— Κάνουμε, πανιά; ἐπανέλαβεν ἡ νεαρὰ γυνή.

Φαίνεται δὲν εἶχε παύσῃ νὰ τὸ σκέπτηται, ἀφότου πρώτην φορὰν τὸ εἶπε· καὶ τὸ ἔλεγε μὲ τόσον ἀφελῆ καὶ φυσικὸν τρόπον, ὡς νὰ ἡρμήνευε τί ἐφρόνουν καὶ οἱ δύο.

— Κάνουμε ἀπήντησεν ἀσυνειδήτως ὁ Μαθιός.

Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε τί ἔλεγε, τὴν φορὰν ταύτην οὐδ' ἠρώτησε *μὲ τί*.

Ἀλλ' ἡ Λιαλιὼ τὸν ἀπήλλαξε τοῦ κόπου τῆς ἀναζητήσεως τοῦ μέσου. Ἐσηκώθη, ἔκυψε χαριέντως, διὰ ταχείας χειρονομίας ἔβγαλε τὸ λευκόν, πολύπτυχον κολόβιόν της, καὶ τὸ ἔτεινε πρὸς τὸν Μαθιόν.

— Ἑτοίμασε σὺ τὸ κατάρτι, εἶπεν.

Ἔκπληκτος, γελῶν καὶ γοητευμένος, ὁ νεανίας ἔλαβε τὴν μίαν κώπην, τὴν ὕψωσε κάθετον ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ἔλαβε τὴν ἄκρην τῆς μπαρούμας, καὶ ἔδεσε δι' αὐτῆς τὴν κώπην ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ. Εἶτα ἔλαβε τὴν ἄλλην κώπην, καὶ λύσας τὴν ἄλλην ἄκρην τῆς μπαρούμας ἀπὸ τὸν κρίκον τῆς πρῴρας, προσέδεσεν ὁριζοντίως τὴν δευτέραν κώπην ἐπὶ τῆς πρώτης κώπης, σταυροειδῶς, ὡς κεραίαν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ. Μεθ' ὃ ἔλαβε θερμὸν ἀκόμη ἐκ τῆς προσψαύσεως τοῦ χρωτὸς τὸ πάλλευκον κολόβιον τῆς νεαρᾶς γυναικός, καὶ τὸ προσήρτησεν ἐπὶ τῆς δευτέρας κώπης, ὡς πανίον.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

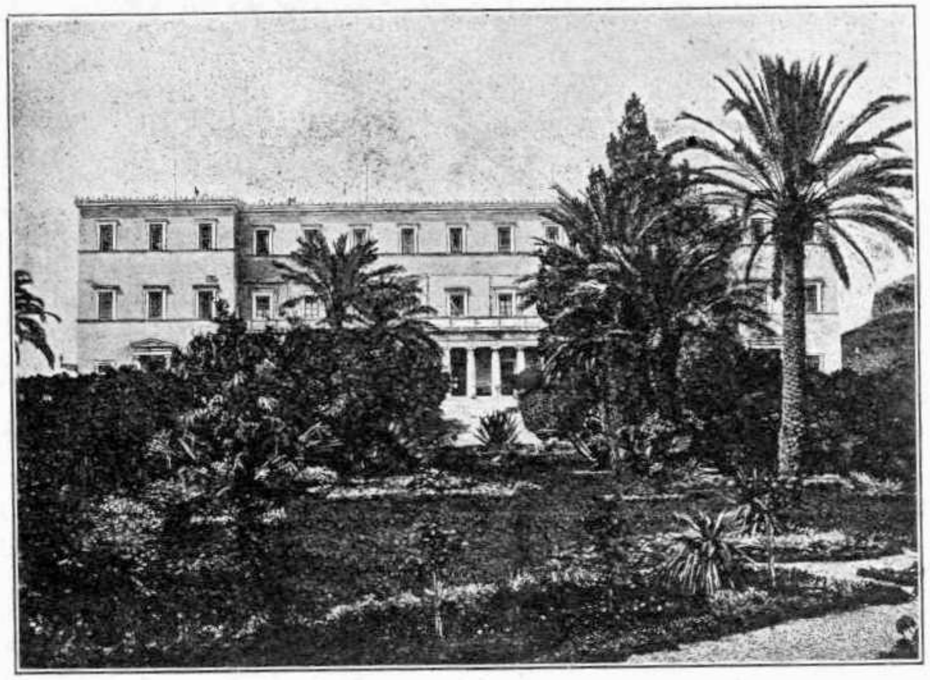

Ἀνάκτορα Ἀθηνῶν — μεσημβρινὴ πλευρὰ

Ἡ Λιαλιὼ ἔμεινε μὲ τὸ μισοφούστανον, κοντὸν ἕως τὰς κνήμας, λευκὸν ὅσον καὶ τὸ κολόβιον, καὶ μὲ τὰς λευκὰς περικνημῖδας, ὑφ' ἃς ἐμάντευέ τις τὰς τορνευτὰς καὶ κομψὰς κνήμας, λευκοτέρας ἀκόμη. Ἔμεινε μὲ τὰ κρίνα τοῦ λαιμοῦ της ἀτελῶς καλυπτόμενα ἀπὸ τὴν πορφυρᾶν μεταξωτὴν τραχηλιάν της, κ' ἐκάθισε συνεσταλμένη παρὰ τὴν πρύμνην, βραχυσωμοτέρα ἢ ὅσον ἦτο, μὲ τὸ μέτριον καὶ χαρίεν ἀνάστημα.

Καὶ ἡ αὔρα εἶχε δυναμώσει, καὶ τὸ αὐτοσχέδιον πανίον ἐφούσκωνε, καὶ ἡ βαρκούλα ἔτρεχε.

*

Δὲν ἔγεινε πλέον λόγος περὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὸν λιμένα. Πρὸς τί; Ἦτο προφανὲς τοῦ λοιποῦ ὅτι ἔπλεον «εἰς τὰ πέρα βουνά».

Ὁ Μαθιὸς ἐκάθισε δειλῶς ὄχι πολὺ πλησίον αὐτῆς, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς πρύμνης, καὶ ἔβλεπε τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μὴ κυττάζῃ παραπολὺ τὴν συνταξειδιῶτίν του καὶ τὴν φέρῃ εἰς ἀμηχανίαν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τοῦ ἤρχετο εἰς τὴν μνήμην ἓν ᾆσμα ἑπτανησίου ποιητοῦ, τὸ ὁποῖον ἔπαιξε τόσον μέρος τὸ πάλαι, εἰς ὅλους τοὺς ῥωμαντικοὺς ἔρωτας τοῦ καιροῦ ἐκείνου, «Ξύπνα, γλυκειά μου ἀγάπη...» κ' ἐνθυμεῖτο τὸ δίστιχον, «Μόνον τ' ἀχνὸ φεγγάρι..» ὡς καὶ τὸ ἄλλο.

Ἔχετε γειά, λαγκάδια, βρυσοῦλαις, κρύα νερά,
γλυκειαὶς αὐγαίς, πουλάκια, γιὰ πάντα ἔχετε γειά!

Ἐνθυμεῖτο τοὺς στίχους τούτους, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς τραγουδήσῃ. Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἔχουν πλέον τὸν τόπον των. Τοὐναντίον, τὸ ᾆσμα τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἔκρινεν ὅτι ἦτο προσφυέστατα τὸ προσφιλὲς ᾆσμα τῆς Λαλιῶς.

Πότε νὰ κάμουμε πανιά, νὰ πιάσω τὸ τιμόνι,
νὰ ἰδῶ τὰ πέρα τὰ βουνά, νὰ μοῦ διαβοῦν οἱ πόνοι.

*

Εἶχε καθίσει ὄχι πολὺ παράμερα ἀπ' αὐτῆς, τόσον πλησίον της, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἀνέτως νὰ τὴν κυττάζῃ, καὶ τόσον μακράν της, ὥστε νὰ μὴ φθάνῃ νὰ αἰσθανθῇ τοῦ θερμοῦ χρωτὸς καὶ τῆς ἀναπνοῆς της τὴν γειτνίασιν. Καὶ ὅμως ἐπεθύμει νὰ τὴν βλέπῃ ἑωσότου ἐζαλίσθη νὰ κυττάζῃ πλέον τὰ κύματα.

[Ἕπεται συνέχεια]

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΟ

(Ποίησις χριστιανική).

Τὸ σπλαχνικό σου βλέμμα ἀφ' τὸν αἰθέρα
Λυπήσου με καὶ γύρισε σ' ἐμένα,
'Αγάπη, πίστι, ἀθάνατε πατέρα,
Τὰ στήθη μου διψοῦν τὰ φλογισμένα.

—

Πάψε τὴν πάλη, πάψε τὴ φοβέρα
Καὶ κάμε νὰ πιστέψω εὐθὺς σ' ἐσένα,
Κάμε με ν' ἀγαπήσω αὐτὴ τὴ σφαῖρα
'Οποῦ τὰ νιάτα μῶχει μαραμένα.

—

Λάβε γιὰ μὲ τὸ δύστυχο ἐσπλαχνία,
Καὶ δόσε μου, πατέρα μου, βοήθεια
Καὶ μιὰ στιγμὴ ἀφ' τὴν πρώτη μου ἡλικία.

—

Διῶξε ἀπὸ μὲ τὴν παγωμένη ἀλήθεια,
Ποῦ χίλιους πόθους κλειῶ μέσ' 'ς τὴν καρδία
Καὶ δὲν τρέφω μιὰ ἐλπίδα μέσ' 'ς τὰ στήθεια.

Η ΟΜΟΡΦΙΑ

(Ποίησις πολυθεϊστική).

"Αν οἱ θεοὶ τ' 'Ολύμπου μόνο ζοῦνε
'Στὴ μαγικὴ τοῦ τραγουδιοῦ ἁρμονία
Κι' ἀφ' τον αἰθέρα πλειὰ δὲν κυβερνοῦνε
Τὸν ἥλιο καὶ τ' ἀδάμαστα στοιχεῖα,

—

"Αν χοροὶ 'ς τοὺς ναοὺς δὲν ἀντηχοῦνε,
"Αν δὲν καπνίζῃ ἡ ἄφθονη θυσία,
"Ομως 'ς τὸν κόσμο ἀκόμη κατοικοῦνε
Μόνο οἱ θεαὶς κ' ἡ ἀθάνατη ὀμορφία.

—

Κ' ἐγὼ πολίτης κόσμου παναρχαίου
Τ' ἀγνὸ εἴδωλό μου νὰ λατρεύω ξέρω
Καὶ νᾆμαι δοῦλος πάντοτε τ' ὡραίου,

—

Κι' ἂν τρέχω 'ς τὸ ναό σου, ἀρχαία θεά μου,
'Εκατόμβη δὲν ἔχω νὰ προσφέρω,
Μὰ θὰ θυσιάσω ἐμπρός σου τὴν καρδιά μου.

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΘΕΑΣ

'Σ τὸ ναὸ τῆς θεᾶς γονατισμένος
Στέκω βουβὸς μ' ὁλόγυρτο κεφάλι,
Καὶ δέησες κάνω, πάντα τρομασμένος,
Νὰ πάψῃ τὴν ὀργή της τὴ μεγάλη.

—

Μονάχος ζῶ κι' ἀπὸ τὸν κόσμο ξένος,
Κι' ἀφ' τὴ στιγμὴ π' ἐμπρὸς 'ς τὰ θεῖα της κάλλη
"Εγεινα λειτουργὸς ἀφωσιωμένος,
Χαρᾶς αὐγὴ δὲν εἶδα νὰ προβάλῃ.

—

'Αλλ' ἡ θεὰ δὲν παύει τὸ θυμό της
Καὶ φλόγες ἀφ' τὰ μάτια της σκορπάει,
Κ' ἐγὼ τρομάζω μόνος 'ς τὸ πλευρό της.

—

Φαρμακερὰ στέλνει 'ς ἐμὲ τα βέλη,
'Εκατόμβαις, θυσίαις περιφρονάει,
'Ανθρώπινα κορμιὰ μονάχα θέλει.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΛΟΓΙΑ ΧΑΜΕΝΑ

'Αγαπητέ μου,

Τὸν περασμένο μῆνα κάθησα κ' ἔγραψα μερικὰ γιὰ τὸ *Συμβολισμό*. Κατόπι συλλογίστηκα πῶς τὸ κακὸ δὲν εἶναι αὐτοῦ μοναχά. Κι ἃ δὲ βαριέσαι, ἄκουσέ με πάλι, κι ἂς εἶναι χαμένα τὰ λόγια μου. Χαμένα ὄχι γιὰ σένα, μὰ γιὰ κείνους ποῦ ἔπρεπε νὰ τὰ συλλογίζουνται μοναχοί τους.

"Αν εἴτανε νὰ μᾶς ῥωτήξουνε σήμερα **ποιὸς φταίει** ποῦ εἶναι σάπια ὅλα στὸν τόπο μας, καλήτερη ἀπάντηση δὲ θἄχαμε παρά: ***Ἡ Μίμηση***. Γιὰ συλλογίσου το μιὰ στιγμή: 'Απὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ἀνασήκωσε κεφάλι τὸ ἔθνος καὶ ζήτησε νὰ μιμηθῇ τοὺς 'Αρχαίους, ὡς τώρα, ποῦ μιμᾶται τάχα τοὺς Παρισιάνους, βρές, ἂν μπορῇς, ***ἕνα*** πρᾶμα ποῦ ἔκαμε ***ἀπὸ δική του*** φιλοτιμία ἢ ἔμπνεψη. Πάρε τὸ Σύνταγμα! ἐλεεινὸ μετάφρασμα ἀπὸ τὸ 'Αγγλικό, ἐλεεινὰ ἐφαρμοσμένο, μ' ἐλεεινὰ ἀποτελέσματα. Πάρε τὴ μουσική· ὅλη φράγκικη, γιατὶ τὴ δική μας, κι ἂν τὴ μελετήσανε δυὸ τρεῖς, κανένας δὲν τὴν ἀνάπτυξε, μήτε μιὰ ἰδέα τῆς πρόσθεσε. Τὴ γλῶσσά μας: ἡ μισὴ μὲ τὸ συμπάθειο «ἀρχαία» κ' ἡ μισή, παραπάνω ἀπὸ μισή, φράγκικη. Λέγω ***παραπάνω*** ἀπὸ μισή, ἐπειδὴ ὁ ***νοῦς*** μιᾶς γλώσσας εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ τὸν τύπο. Τὴ φιλολογία μας: 'Ως τὴν ὥρα διαβάζαμε μεταφρασμένα ρομάντσα, τώρα βγαίνουν κάτι παραμυθάκια τοῦ τόπου, καὶ σᾶς παραιτοῦν τὶς συδρομές τους ὅσοι προτιμοῦνε νὰ διαβάζουν παρακειμένους μὲ τὸν ἀναδιπλασιασμό, κι ἂς εἶναι καὶ ξαναμασήματα. 'Εκεῖνοι πάλι ποῦ δὲν ξαναγράψανε φράγκικα, ξανάγραψαν ἀρχαῖες ἑλληνικὲς ἱστορίες, πραγματεῖες, τραγῳδίες, καὶ κωμῳδίες, δηλαδὴ δὲ μιμηθήκανε Φράγκους, μὰ μιμήθηκαν τοὺς ἀρχαίους! Τί κατάλαβαν, Κύριος οἶδε! Βλέπουν τὰ βιβλία τους στὸ χαρτὶ τυπωμένα, τυπωμένα ὅμως στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ — αὐτὸ ποτὲς δὲ θὰ τὸ χαροῦν! Κι ὁ λαὸς εἶναι πολὺ φρόνιμος ποῦ δὲν τοὺς διαβάζει. 'Αρκετὰ κουράζεται ὁ λαὸς νὰ κερδίσῃ τὸ ψωμί του. Αὐτὸς θέλει νὰ διαβάσῃ καὶ νὰ τὸ πάρῃ ὁ νοῦς του μέσα τὸ διάβασμα καθὼς παίρνει καθετὶ ποῦ ἐπιθυμεῖ. "Οχι νὰ **σπουδάζῃ** διαβάζοντας. Αὐτὸ στὰ μεγάλα ἔθνη γίνεται ἀκόμη ὀλιγώτερο· γιατὶ ὁ καιρὸς ἐκεῖ εἶναι ἀκόμα πολυτιμότερος.

Τὸ ὅτι ἔγεινε ὁ ρωμαίϊκος ὁ νοῦς ἕνα εἶδος ἀντίλαλος μέσα στὸν κόσμο, καὶ μᾶς βγάζει φωνὲς ποῦ δικές του δὲν εἶναι, καταντᾷ, μὰ τὴν ἀλήθεια, πρόβλημα ψυχολογικό, κι ἀλλοῦ δὲ μπορῶ νὰ τἀποδώσω παρὰ στὰ ἔρημα τὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς, τότες ποῦ καθετὶς γινούντανε ὁ Ρωμιός, γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ βασανισμένο κορμί του. Καὶ πρέπει τότες νὰ δούλεψε ὁ γνωστὸς ὁ νόμος τοῦ Δαρβίνου, ἀνάποδα. Μείνανε μερικοὶ ἀληθινοὶ πατριῶτες στὰ βουνὰ καὶ μᾶς ξεσκλάβωσαν, εἶναι ἀλήθεια. Μὰ τὰ ψυχικὰ σημάδια τῆς ψεύτικης ἐκείνης ζωῆς, ποῦ δικό μας τίποτις δὲν εἴχαμε, ἐξὸν ἀπὸ τὴ θρησκεία, ποῦ κι ἂν εἴχαμε, νὰ τὸ ξεστομίσουμε δὲ μπορούσαμε, μόνο μιλούσαμε κατὰ τὴν ὄρεξη ἄλλων, ποῦ μαθαίναμε ἀπὸ μωρὰ παιδιὰ πῶς νὰ πνίγουμε τὴν ἀτομικότητα, κι ὄχι μέσα σὲ καθάριο νερό, μόνο μέσα σὲ λάσπη πηχτή, αὐτὰ ὅλα καὶ χίλια ἄλλα ποῦ εἶναι δουλειὰ τοῦ φιλοσόφου ἱστορικοῦ νὰ μᾶς τἀναλύσῃ, — ποιὸ μαχαίρι ἢ ποιὸ τουφέκι, ποιὸς ἀγώνας μποροῦσε νὰ τὰ ξετινάξῃ ἀπὸ πάνω μας!

Τὴν ἀληθινὴ τὴν ἐλευθερία δὲν τὴν ἔχουμ' ἀκόμα, τοῦ κάκου. Σήμερα μᾶς σκλαβώνει ὁ Φράγκος, ἀπαράλλαχτα καθὼς μᾶς ἐσκλάβων' ἄλλοτες ἕνας ἀγᾶς, ἕνας δοῦκας. 'Η ψυχή μας δὲν τὰ ξέμαθε τὰ ταπεινὰ ἐκεῖνα μαθήματα. Χρόνο πὰς στὸ χρόνο, αἰῶνα πὰς στὸν αἰῶνα, ὁ νόμος τοῦ Δαρβίνου μᾶς τὴν ἔσβυσε τὴν πρωτοτυπία, τὴν ἐλεύθερη κ' ἰδιαίτερη ἐνέργεια τῆς ψυχῆς ποῦ μᾶς δίνει ἐθνικὸ χαρακτῆρα. Κ' ἐθνικὸς χαρακτῆράς μας σήμερα εἶναι ἡ ***Μίμηση***, τὸ μόνο συστατικὸ ποῦ δὲ μᾶς πείραξε ἡ σκλαβιά, μὰ καὶ μᾶς τὸ μεγάλωσε, καὶ μᾶς τὄκαμε τέλειο.

Γι αὐτὸ νὰ μὴ θυμώνουμε καὶ πολὺ ὅταν διαβάζουμε πῶς τὸ δεῖνα πρᾶμα εἶναι ἔτσι, ἐπειδὴ τὸ εἶπε ὁ τάδε Εὐρωπαῖος σοφός. Καὶ πῶς ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ πλάθῃ τὰ ἔργα του ἔτσι, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶπε κι ὁ 'Αριστοτέλης· καὶ πῶς ὁ τόπος μας πρέπει νὰ κυβερνηθῇ ἔτσι, ἐπειδὴ αὐτὸ κάμνουν καὶ στὴν 'Αγγλία. Καὶ χίλια ἄλλα.

"Ας μὴ θυμώνουμε, ὄχι. "Ας λυπούμαστε, ἂς τὄχουμε βαρὺ καημὸ ποῦ δεντρὶ στὸν τόπο μας νὰ φυτρώσῃ δὲ φαίνεται δυνατό, γιατὶ τὰ λαγκάδια του στείρεψαν. Στείρεψαν τὰ λαγκάδια του, κι ἃ δὲ βρεθῇ Μωϋσῆς νὰ μᾶς ξανακάμῃ τὸ θᾶμα του, θὰ καταντήσῃ νὰ μᾶς κατεβάσουνε φοβερὸ ποταμὸ ἀπὸ τὰ Μπαλκάνια. Καὶ τότες δὲ θὰ μᾶς μένῃ μήτε ἡ Μίμηση.

'Ο φίλος σου

Α. Ε.

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

'Ιδοὺ δὲ πῶς οἱ Νορβηγοὶ ἀπαθανατίζουν τὴν πτωχήν, ἀλλ' ἀνδρείαν καὶ ἔντιμον κόρην.

'Η νέα Βότχηλδ ψάλλει μ' εὔμορφη φωνή,
ὁ βασιλέας θ' ἀκούῃ μέσα ἀπ' τὴ σκηνή.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Εἶν' ἄρπα αὐτή, εἶνε κιθάρα ποῦ λαλεῖ;
ὅλη τὴ νύχτα ἐδῶ ἀκούεται καλή.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Οὔτε κιθάρα, οὔτε ἄρπα τραγουδεῖ.
ὡραῖα ψάλλει ἕνα εὔμορφο παιδί.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

'Σ τοὺς δούλους λέγει ὁ βασιλέας, νὰ σᾶς ἰδῶ,
τὴν νέα Βότχηλδ νὰ μοῦ φέρετε ἐδῶ.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

'Ο δοῦλος πάει τὴ νέα βρίσκει κοπελιά,
ἦλθα γειὰ νὰ σὲ 'πῶ ἀπὸ τὸν βασιλέα.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

[1] "Ιδε σελ. 123.

Μὲ στέλλει ὁ βασιλέας κοπέλα μου καλή,
'ς τὴ χρυσωμένη σάλα του σὲ προσκαλεῖ.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Τὴ Βότχηλδ χίλιοι πιάνουνε διαλογισμοί,
τί νὰ τὴν θέλῃ ὁ βασιλέας τέτοια στιγμή.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Φίλιππε, σὺ ἀδελφέ μου, σήκω μιὰ σταλιά,
πᾶμε μαζὶ ὡς μέσα ἐκεῖ 'ς τὸ βασιλιά.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Τί νὰ τοῦ ἦρθε τώρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέα!
'Εγὼ δὲν εἰμπορῶ νὰ τοῦ κρατῶ σημαία.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Γοργὴ πετάχθηκε 'ς τοῦ ἀλογοῦ τὴ σέλα,
ὅλοι θαυμάζουν τὴ πεντάμορφη κοπέλα.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

'Εμβαίνει ἀπὸ τὴ θύρα, σκύβει, χαιρετάει,
ἂς ζήσῃ ὁ βασιλέας, τί θέλει κι' ἀγαπάει.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

'Ο βασιλέας σκοντάει πρὸς αὐτὴ τὸ θρόνο,
κάτσε Βοτχήλδη μιὰ στιγμούλα μόνο.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Λαλεῖ στὸν ἕνα ὑπηρέτη σὰν ξαφτέρι,
τ' ὁλόχρυσό του τάβλι μέσα ἐδῶ νὰ φέρῃ.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

'Επαῖξαν πρώτη, δεύτερη καὶ τρίτη ἡμέρα,
'Ο Φίλιππος κι' αὐτὸς ἐκάθητο κεῖ πέρα.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Τοῦ κέρδησεν εἰς τὸ παιχνίδι πάντα μιὰ χαρά,
δάση, βουνά, λειβάδια ὡραῖα, δροσερά.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Τοῦ κέρδησε τὴν περικεφαλαία, τὸ σπαθί,
τοὺς τόσους θησαυροὺς ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ χωρισθῇ.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Σηκώθ' ἐπάνω ὁ βασιλεὺς γελᾷ, γελᾷ πολύ,
καλὸ παιχνίδι τοῦτο, μὰ τὴν πίστη μου λαλεῖ.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Πολὺ χρυσάφι σὤχω μάνα σὲ γωνιὰ κρυφή,
νὰ σοῦ τὸ δώσω, φίλιωσε, γι' αὐτὴ τὴν ἀδερφή,
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Δι' ἄνδρα ἐγὼ δὲν ἐλογάριασα κανένα,
ποῦ γι' αὐτὴ τὴν ἀδερφὴ χρυσάφι θἄδιδε σ' ἐμένα.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Τραβάει τὸ σπαθί του τὸ χρυσὸ κι' ἀστραφτερό,
ἐμπρὸς 'ς τὴν κόρη τὴ φτωχή, τὴν σφάζει 'ς τὸ φτερό.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Τὴ δούλα της ἡ Βότχηλδ ἐρωτᾷ, ἐσύ,
ἐσὺ ξεύρεις νὰ κάμῃς τὸ φαρμακερὸ κρασί;
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Καὶ βέβαια μπορῶ καὶ κάμνω το σὲ κάθε μιὰ μεριά,
καθὼς μὲ τὤχει μάθει μιὰ πολύξερη γριά.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Ἐς τὸ δάσος μέσα πᾶνε πῶχει τὰ χλωρὰ κλαδιά,
κρυφὰ λαλοῦν καὶ σκάφτουν κάτ' ἀπὸ βαλανιδιά.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Εὑρίσκουν 'ς τὴ στιγμὴ τὸ φίδι τὸ γιαλιστερό,
βρασμένο τῶχαν βάλει 'ς τὸ ποτῆρι τ' ἀργυρό.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Ἔλα νὰ πιῇς, κὺρ βασιλιά, μ' ἐμὲ μαζὶ καὶ σύ,
κι' ὅταν σ' ἀρέσῃ δὸς νὰ πιοῦν κ' οἱ ἱππόται οἱ χρυσοί.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Σὰν ἔπιε μιὰ πινιὰν ὁ βασιλέας πρὶν αἰσθανθῇ,
τῆς ζώνης τὰ κουμπιὰ 'χουν ξεθηλυκωθῇ.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Σὰν ἔπιε δυὸ πινιὲς ὁ βασιλέας ἀπ' τὰ ψηλά,
χαμαὶ πάνω 'ς τὸ πάτωμα κατρακυλᾷ.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Σὰν ἔπιε τρεῖς πινιὲς κάτ' ἀπ' τὰ ῥοῦχα τὰ φαρδιά,
ὡς χίλια δυὸ κομμάτια τοῦ ῥαγίσθηκ' ἡ καρδιά.
Ψάλλ' ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Ἡ Βότχηλδ μὲς σὲ μοναστῆρι πῆγε σοβαρό.
παρθένος ἔχει μείνει γιὰ τὸν ὅλο της καιρό.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

—

Τὰ κτήματα καὶ τὸ χρυσάφι 'ς τοὺς φτωχοὺς σκορπᾷ,
δὲν θέλει ἀπὸ τὸ βασιλέα τίποτε, δὲν ἀγαπᾷ.
Ψάλλει ὁ κύκνος, κύκνος ἀπ' ἀλάργα ψάλλει.

Καὶ εἰς ἐπίμετρον ἐκ τῶν βορεινῶν χωρῶν δύο ἀκόμη Σουηδικὰ βαλλίσματα :

Ἡ νέα ἡ Χίλλα κάθεται 'ς τὴν κάμαρά της
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξεύρει.
Κυλοῦν τὰ δάκρυα 'ς τ' ἀγνὰ τὰ μάγουλά της,
δὲν ζῇ ποτὲ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Γοργὰ ἡ βασίλισσα τὴν εἴδησι αὐτὴ νοιώνει,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Γοργὰ ἡ νέα Χίλλα σύρει τὸ βελόνι,
δὲν ζῇ ποτὲ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Τὸ σῶμα σὲ μανδὺ ἡ βασίλισσα σκεπάει.
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲ ξέρει.
Σηκώθη 'ς τὴν περήφανη τὴ Χίλλα πάει.
Δὲν ζῇ ποτὲ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Χτυπάει τὴ Χίλλα 'ς τὸ μικρὸ τὸ μαγουλό της,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Εἰς τὸν μπερδὲ πετάει τὸ αἷμα τὸ ζεστό της.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου

—

Καλὴ βασίλισσά μου, μὴ χτυπᾷς ἐμένα,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Κόρη κ' ἐγὼ εἶμαι βασιλιᾶ ὡσὰν κ' ἐσένα.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ἡ νιὰ ἡ Χίλλα ὠθεῖ γαλάζιο μαξιλάρι,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Θέλ' ἡ βασίλισσά μου ἀνάπαυση νὰ πάρῃ ;
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Καθῆστε μιὰ μικρὴ στιγμή, βασίλισσά μου,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ὥστε νὰ πῶ ν' ἀκούσετε τὴ συμφορά μου.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ὅταν ἀκόμη κάθομαι μὲ τὸν πατέρα.
ἄλλος ἀπ' τὸν Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ἑφτὰ ἱππόται μ' ἐδουλεύαν κάθε μέρα.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Πολὺ ἱπποτικὰ μ' ἀγάπαε ὁ μπαμπᾶς μου,
ἄλλος ἀπ' τὸν Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Δύο ἱππότας μ' ἔβαλε 'ς τὰς διαταγάς μου.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ὁ δούκας Μάγνας τὸν ἐλέγανε τὸν ἕνα,
ἄλλος ἀπ' τὸν Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Νὰ μ' ἀπατήσῃ 'ς τὰ γερὰ ποθοῦσε ἐμένα.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ὁ δούκας Χιλδιβρὰνδ ἐλέγετο ὁ ἄλλος,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Τοῦ Ἄγγλου βασιλιᾶ υἱὸς μεγάλος.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Τὸν δούκα Χιλδιβρὰνδ ἐγὼ πολὺ ἀγαποῦσα,
ἄλλος ἀπ' τὸν Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Μ' ἐκείνονε μαζὶ νὰ φύγω ἐπιθυμοῦσα.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ἐσέλωσε τὸ ἀλογάκι τὸ ψαρί του,
ἄλλος ἀπ' τὸν Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Κ' ἐπῆρε ἐμὲ τὴν Χίλλα του μαζί του.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Σὰν φθάσαμε εἰς τὰ πυκνὰ κι' ὡραῖα δάση,
ἄλλος ἀπ' τὸν Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ὁ δούκας Χιλδιβρὰνδ λιγάκι θὰ ἡσυχάσῃ.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Κοιμήθη ὀλίγο 'ς τὴν ποδιά μου ἐδῶ ἐπάνω,
ἄλλος ἀπ' τὸν Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Γλυκὸς τοῦ ἦρθ' ὁ ὕπνος τὸ καταλαμβάνω.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Καλέ, καλέ μου ξύπνα ! Σῶσε μ' ἀπ' τὸν τρόμο !
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ἀκούω τὸν πατέρα μου, τοὺς ἀδερφοὺς 'ς τὸ δρόμο !
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος γνωρίσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Καλέ, καλέ μου ξύπνα, μὴν ἀργεῖς δῶ χάμου,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Γνωρίζω τ' ἄλογα πῶς τρέχουν τοῦ μπαμπᾶ μου.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος γνωρίσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ὁ Χιλδιβρὰνδ μ' ἐφίλησε γλυκὰ μὲ τὴ καρδιά του,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Καὶ λέγει νὰ μὴ κράζω πιὰ τὸ ὄνομά του.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Πολλοὺς ἱππότας σκώτωσε μὲ ἀνδρία γνώμη,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ἓξ ἀδελφοὺς καὶ τὸν πατέρα μου ἀκόμη.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Κατόπι πλῆθος πρόβαλε πολὺ μπροστά του,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Κι' ὁ νέος μ' ἀδελφὸς μὲ τὰ χρυσᾶ μαλλιά του.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Καλέ, καλέ μου, κράτα τὸ σπαθὶ ποῦ ἀχνίζει !
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Τὸν τέτοιο θάνατο ὁ ἀδερφός μου δὲν ἀξίζει !
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ὁ λόγος μόλις ἀπ' τὰ χείλη μου ἐλαλήθη,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ἀπὸ ἑφτὰ πληγὲς τὸ αἷμα τοῦ καλοῦ μ' ἐχύθη.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ὁ δούκας ἀπὸ τὸ σπαθὶ τὸ αἷμα στεγνώνει,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ἂν Χίλλα σὺ δὲν ἦσο, τοῦτ' ἄξιζες μόνη.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ἀπ' τὰ μαλλιὰ ὁ ἀδερφὸς μ' ἁρπᾷ μὲ δένει,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ἐς τὴ σέλα τοῦ ἀλόγου του μ' ἔχει σφιχτὰ δεμένη.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Καμμιὰ ῥιζίτσα δὲν εἶχε ἀπ' τὴ γῆ βλαστήσει,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ποῦ μιὰ μπουκιὰ ἀπ' τὸ πόδι νὰ μὴ σχίσῃ.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Κανένα σουβλερὸ δὲν στάθηκε κλαδάκι,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ποῦ νὰ μὴ σχίσῃ ἀπ' τὸ κορμὶ τῆς Χίλλας κομματάκι.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ὅταν ἐφθάσαμε 'ς τὴν πρώτη μας τὴ θύρα,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ποῦ στέκει ἡ μητέρα μου μυρολογάει χήρα.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ὁ ἀδερφός μου νὰ μὲ πνίξῃ θέλ' ἐμένα,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ἡ μάννα μου νὰ μὲ πουλήσῃ γιὰ τὰ ξένα.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Ἔτσι γιὰ μιὰ μικρὴ καμπάνα μὲ πουλοῦνε,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Ἐς τὸ κοιμητήριο τὴν θωρεῖ καθεὶς ὁποῦναι.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Σὰν ἄκουσε ἡ μητέρα ἐκεῖθε τὴ λαλιά της,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Χίλια κομμάτια τῆς ῥαγίσθηκε ἡ καρδιά της.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος ἀκούσῃ τὸν καϋμό μου.

—

Κι' ὅταν ἡ Χίλλα ὡς ἐδῶ εἶχε μιλήσει,
ἄλλος ἀπ' τὸ Θεὸ τὸν πόνο μου δὲν ξέρει.
Νεκρὴ μπρὸς 'ς τὴ βασίλισσα χαμαὶ εἶχε σβύσει.
Ποτὲ δὲν ζῇ ὅποιος γνωρίσῃ τὸν καϋμό μου.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, τὸ ἀνωτέρω βάλλισμα, ἀντὶ μιᾶς ἔχει δύο ἐπῳδούς. Περὶ τῶν στοιχείων τούτων ἐν τῇ Σκανδιναυϊκῇ ποιήσει πρέπει νὰ εἴπωμέν τινα ἐπὶ τὸ γενικώτερον, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἦσαν ἄχρηστα καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν νεολαίαν.

Κοιναὶ ἀναμνήσεις καὶ συναισθήματα εἶνε ἡ αἰτία καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, τόσον τῆς ποιήσεως ἐν γένει μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι αἱ ἀναμνήσεις αὗται καὶ τὰ συναισθήματα ἐν τῇ πρώτῃ ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν **ἔκφρασιν** αὐτῶν εἶνε γενικά, καὶ ὅτι ἡ ἔκφρασις αὕτη δὲν ὑψώθη ἀκόμη εἰς τέχνην. Πρῶτον διὰ τῆς τέχνης γεννᾶται εἶδός τι δικαιώματος ἰδιοκτησίας ἐπὶ τοῦ γενικοῦ τούτου ἐδάφους, ὅπερ ὅμως ἕνεκα τούτου δὲν παύει νὰ ἦνε γενικὸν καὶ προσιτὸν τοῖς πᾶσιν, ἀφοῦ τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο τῆς ἰδιοκτησίας μόνον **ὡς πρὸς τὸν τύπον** εἰμπορεῖ ν' ἀπαιτηθῇ, ὄχι κυρίως ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν ποίησιν εἶνέ τι δεδομένον ἤδη καὶ ὑφιστάμενον. Μόνον διὰ τῆς τέχνης εἰμπορεῖ νὰ ἐπιτεθῇ ἐπὶ τοῦ τύπου ἡ σφραγὶς ἐκείνη τῆς ἀτομικότητος, ἡ ὁποία σημειοῖ τὸ ἔργον ὡς ἔργον ἑνὸς ἀτόμου. Ἐὰν λοιπὸν ἐν τῇ καλλιεργημένῃ ποιήσει ὁ τύπος ἰσχύῃ τὰ μάλιστα, ἀντιστρόφως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς ἐκείνην, ἀφ' ἧς λείπει ἀκόμη ἡ τέχνη. Ἐνταῦθα ἡ ὅλη σημασία κεῖται ἐν τῷ περιεχομένῳ, καὶ τοῦτο δημιουργεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ. Πᾶν τὸ κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ κοινὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κεῖται ἐκτὸς καὶ ἐπέκεινα πάσης δημιουργικότητος. Δὲν τὸ δημιουργεῖ τις, ἀλλὰ καταλαμβάνεται ὑπ' αὐτοῦ.

Κοιναὶ ἀναμνήσεις καὶ συναισθήματα ἐλέγομεν, εἶνε ἡ αἰτία πάσης ποιήσεως. Ταῦτα εἶνε καὶ τὰ διαιροῦντα τὴν ποίησιν εἰς τὰς κυρίας αὐτῆς διαιρέσεις τὴν **ἐπικὴν** καὶ τὴν **λυρικήν**, δι' οὗ ἐν τούτοις δὲν πρόκειται νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἐν τῇ ἑτέρᾳ τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο λείπει ἐξ ὁλοκλήρου. Τοὐναντίον ἀμφότεραι τυγχάνουσι πάντοτε συνδεδεμέναι, καὶ μόνον ἡ ἐπικράτησις τοῦ ἑνὸς τῶν δύο ἀποτελεῖ τὴν διαφοράν. Ἡ ἱστορία τῆς ποιήσεως οὐδὲν εἶνε ἢ παράστασις τῆς διαφορᾶς τῶν δύο τούτων ποιητικῶν στοιχείων καὶ τῆς τελικῆς αὐτῶν συγχωνεύσεως.

Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης γεννᾶται ἄλλο εἶδος ποιήσεως, ἡ **δραματική**, ἡ ὁποία μᾶς παρουσιάζει λυρικὴν καὶ ἐπικὴν στενώτατα συνηνωμένας, καὶ δικαίως θεωρεῖται ὡς ἡ ὑψίστη ἀκμὴ ποιήσεως ἐν παντὶ ἔθνει. Ἐπειδὴ ἡ δραματικὴ αὕτη ποίησις ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτῆς αἴγλῃ σημειοῖ ἐν τῇ μορφώσει ἑκάστου ἔθνους ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ σημεῖον, ἔνθα ὁ πλοῦτος τῶν συναισθημάτων τῆς ζώσης γενεᾶς ἀναλαβὼν ἐν ἑαυτῷ καὶ διαποτισθεὶς ὑφ' ὅλου τοῦ πλούτου τῶν ἀναμνήσεων αὐτοῦ ἀνεζωογόνησε καὶ ἀναπαρέστησε ταῦτα. Πᾶσα ζωὴ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ παρελθόντος συνηνώθη ἐνταῦθα ἐν μιᾷ στιγμῇ, καὶ οὐδὲν ὑπάρχει ὑψηλότερον τούτου. Πρὶν ἢ ὅμως ἡ δραματικὴ ποίησις μορφωθῇ ἔν τινι ἔθνει, ἀνάγκη ἀμφότερα τὰ ποιητικὰ στοιχεῖα τὰ ἐν αὐτῇ συγχωνευόμενα, τὸ ἐπικὸν καὶ τὸ λυρικόν, νὰ ἦνε καθ' ἑαυτὰ ἀνεπτυγμένα. Ἡ ἱστορία διδάσκει, ὅτι, ὅπως καὶ κεῖται ἐν τῇ φύσει αὐτῇ τοῦ ἀντικειμένου, ἡ ἐπικὴ προηγεῖται.

Ἡ πρώτη ποίησις παντὸς ἔθνους εἶνε διηγηματική, διατηρητὴς **τῶν ἀναμνήσεών** του. Ψάλλει γεγονότα, οὐχὶ συναισθήματα. Ἀφοῦ ὅμως οὐδεμία ποίησις εἰμπορεῖ νὰ μείνῃ ἐστερημένη τοῦ λυρικοῦ στοιχείου, παρουσιάζεται τοῦτο ὡς **μουσικὴ** πρὸς τῇ ποιήσει, καὶ εἶνε ἀδιάσπαστον τῆς ποιήσεως κατὰ τὴν γέννησίν της. Αὐτὴ εἶνε **ἡ πρώτη ἡλικία** τῆς ποιήσεως, ἡ ἐπική. Ἐν τῇ **δευτέρᾳ** τὸ συναίσθημα εὗρε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ, ἀνεξάρτητον τῆς διηγήσεως, ἔκφρασιν. Ἡ ποίησις ἐδράξατο τῆς **λύρας** αὐτὴ αὕτη, ἥτις τέως τῇ ἦτο μόνον συνοδός της. Ἀπελευθερωθεῖσα τῆς δουλείας τώρα πρῶτον καταλαμβάνει νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἐσωτερικόν της. Οὕτως ἵσταται ἡ γνησία λυρικὴ ποίησις ὡς ὁ **οὐράνιος διερμηνεὺς παντὸς συναισθήματος**. Εὐθὺς ὅμως ὡς ἡ μουσικὴ γείνει μουσική, παρουσιάζεται

ἡ διαφορὰ ταύτης καὶ τῆς μουσικῆς, ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ, καὶ γίνεται δυνατὸν εἰς τὴν τελευταίαν ν' ἀναπτυχθῇ ὡς ἰδία τέχνη. Συγχρόνως ἡ φαντασία, ἥτις μέχρι τοῦδε διετέλει ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἀναμνήσεως, κατέστη ἐλευθέρα, καὶ γίνεται καθ' αὑτὸ ποίησις. Ἀντὶ ἐξωτερικῆς τινος ἀληθείας ἢ ποιήσεως, ἥτις οὐδὲν γνωρίζει εἰ μὴ ὅτι εἶνε ἀλήθεια, πρόκειται τώρα περὶ ἐσωτερικῆς, ***περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἐκφράσεως τῶν συναισθημάτων.*** Τὸ ἀνθρώπινον συναίσθημα ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐφ' ἑαυτοῦ. Ἐσωτερικὸς κόσμος ἀνεπετάσθη, δι' οὗ ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος γίνεται μόνον ἀλληγορία, μόνον σύμβολον· ἐν δὲ τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ παντὸς ἐξωτερικοῦ ὡς εἰκόνος τῶν ἐσωτερικῶν συναισθημάτων λαμβάνει ἡ φαντασία τὸ πρῶτον συνείδησιν ἑαυτῆς ὡς ποιητικῆς δημιουργικῆς δυνάμεως.

Ἐὰν προσθέσωμεν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα κἄτι τι ἐσωτερικὸν καὶ θεωρήσωμεν ἐκεῖνα ὡς ἀποτέλεσμα τούτου, τὸ γεγονὸς γίνεται συγχρόνως ***πρᾶξις,*** ἡ παράστασις τῆς ὁποίας, ὡς τοιαύτης, δηλαδὴ ὡς γιγνομένης, οὐχὶ ὡς γενομένης ἤδη (διότι ὄντως ἡ πρᾶξις ἀναλαμβάνει πάλιν τὸν χαρακτῆρα τοῦ γεγονότος), προκύπτει τὸ ἔργον τῆς ***δραματικῆς*** ποιήσεως, περὶ ἧς δύναται νὰ ῥηθῇ, ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπικὴ περιγράφει μίαν ἐξωτερικήν, ἡ λυρικὴ μίαν ἐσωτερικὴν κατάστασιν, αὕτη ***συνθέτει ἀμφοτέρας***, ἀφοῦ παριστᾷ τὴν μετάβασιν τῆς μιᾶς τῶν καταστάσεων τούτων εἰς τὴν ἑτέραν.

Οὕτω προέρχεται ἡ ***τρίτη*** καὶ ὑψίστη περίοδος τῆς ποιητικῆς μορφώσεως, ἡ ὁποία ὄχι μόνον συνενοῖ τὰς δύο προηγηθείσας, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει ταύτας ἴσα ἴσα διὰ τοῦτο ἐν νέᾳ μορφῇ καὶ μετ' ἰδιαιτέρας τέχνης.

Ἐάν τις ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν του ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων φυσικῶν περιόδων ἀναπτύξεως τῆς ποιήσεως, παρατηρεῖ ὅτι πρῶτον ἐν τῇ δευτέρᾳ τῇ λυρικῇ γεννᾶται ἡ τέχνη ἐν στενωτέρᾳ σημασίᾳ, ἀφοῦ τώρα πρῶτον ἡ φαντασία ἔλαβε συνείδησιν τῆς ἑαυτῆς δυνάμεως. Τὰ αἰώνια συναισθήματα, τὰ ὁποῖα παρέσχον τῇ λυρικῇ ποιήσει τροφὴν καὶ ὑποθέσεις, εἶνε κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν βεβαίως κοινὰ τοῖς πᾶσι, διότι πῶς ἄλλως θὰ ἠδύνατο ἡ ποίησις νὰ εἶνε τοῖς πᾶσι προσιτὴ ἀπόλαυσις, καὶ πῶς θὰ ἦτο ἡ ἀληθὴς ἀπόλαυσις ἑνὸς λυρικοῦ ποιήματος κυρίως μία ***ἐσωτερικὴ ἀναδημιουργία τοῦ ἰδίου.*** Ἀλλὰ τὰ συναισθήματα ταῦτα εὑρίσκουσι συγχρόνως παρ' ἑκάστῳ τὴν ***ἀτομικὴν*** αὐτῶν ἔκφρασιν. Οἱ μεγάλοι ἐθνικοὶ τύποι κατὰ τὴν ἐπικὴν περίοδον διαλύονται διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς ἐπικρατήσῃ ἡ λυρικὴ ποίησις. Ἐνῷ ἕκαστος ποιητὴς ψάλλει τὴν ἰδίαν αὑτοῦ ψυχήν, παραδέχεται ἢ δημιουργεῖ συγχρόνως τὸν τύπον, τὸν μάλιστα ἁρμόζοντα εἰς τὴν ἀτομικότητά του, καὶ οὕτω προκύπτει ἡ αὐθεντεία ἑνὸς ἑκάστου. Διὰ τούτου δὲν πρόκειται ὅμως νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἐν τῇ ἐπικῇ περιόδῳ οὐδὲν τούτων, ἢ οὐδεμία τέχνη ὑφίσταται· ἁπλῶς δὲν ἔχει μόνον ἀτομικὸν χαρακτῆρα. Ἀφοῦ ἡ ποίησις εἶνε μόνον ἔκφρασις τῶν ζωσῶν ἀναμνήσεων τοῦ ἔθνους, ἰσχύει διὰ τὸ γενικὸν τοῦτο ἀντικείμενον, καὶ εἷς γενικὸς καὶ ἐθνικὸς τύπος. Ὑπάρχουν λοιπὸν συγγραφεῖς καὶ οὐδεμία καθ' αὑτὸ δημιουργία· τέχνη ἄνευ τεχνιτῶν, ἀφοῦ ἡ τέχνη αὕτη μένει πάντοτε αὐτὴ ἑαυτῇ ὁμοία. Διὰ τοῦτο ἠχοῦσιν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐπικῆς ἐκείνης ἐποχῆς ᾄσματα καὶ παραδόσεις, ἀλλ' ἢ δὲν εὑρίσκει τις οὐδένα αὐτουργόν, ἢ ἰσχύει εἷς διὰ πάντας, ἢ ἐὰν καὶ πολλούς, ἀλλὰ τόσον ὁμοίους πρὸς ἀλλήλους, ὥστε δύνανται σχεδὸν νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς εἷς μόνος. Πρῶτον σὺν τῷ ἐσωτερικῷ λυρικῷ περιεχομένῳ γεννᾶται εἷς ἄρχων τῆς ποιήσεως, γίνεται δυνατὴ μία ἀληθὴς ὀργανικὴ ποικιλία καὶ ἀνομοιότης, ἡ ὁποία τότε ἀναπτύσσεται διὰ τῆς δραματικῆς ποιήσεως.

(Ἕπεται συνέχεια) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟ ΒΟΥΤΥΡΟΔΕΝΔΡΟΝ

Τὸ βουτυρόδενδρον εἶναι τὸ δένδρον, περὶ οὗ οἱ πάντες νῦν λαλοῦσι καὶ τοῦ ὁποίου δάση ὁλόκληρα ἀνεκαλύφθησαν εἰς τὰς κοιλάδας τῆς ἄνω Σενεγάλης καὶ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Νίγηρος. Τὸ ὡραῖον τοῦτο φυτόν, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἡμετέραν δρῦν καὶ περὶ οὗ τελευταίως ἐδόθησαν περίεργοι λεπτομέρειαι, εἶναι εὐεργέτημα τῶν μερῶν ἐκείνων τῶν ἐστερημένων αἰγῶν καὶ ἀγελάδων. Ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ τούτου ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καστάνου, ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶναι λευκὴ καὶ συμπαγὴς καὶ ἔχει γεῦσιν εὐάρεστον. Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία μεταβαίνουσι καθ' ἑκάστην εἰς τὸ δάσος καὶ κομίζουσι κάνιστρα ὁλόκληρα πλήρη ἐκ τῶν καρπῶν τούτου, τοὺς ὁποίους ὁ ἄνεμος κατέρριψεν.

Ὅταν οἱ καρποὶ ἀποξηρανθῶσιν ἐν κλιβάνῳ, θραύουσι τούτους καὶ τοὺς συμπιέζουσι, ζυμώνουσι δὲ τὴν σάρκα μέχρις οὗ σχηματίσῃ ὁμογενῆ ζύμην. Μετὰ ταῦτα τὴν ζύμην ταύτην θέτουσιν εἰς κάδον πλήρη ψυχροῦ ὕδατος καὶ πλήττουσι μέχρις οὗ τὸ βούτυρον ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Τέλος ἀφαιροῦσι τὸ βούτυρον, τὸ ὁποῖον πλήττουσιν ἐκ νέου ὅπως καταστήσωσιν αὐτὸ συμπαγέστερον.

Τὸ βούτυρον τοῦ δένδρου τούτου χρησιμοποιοῦσι διαρκῶς οἱ κάτοικοι τοῦ Νίγηρος καὶ τῆς Σενεγάλης· χρησιμεύει διὰ τὸ μαγειρεῖον, τὸν φωτισμόν, τὴν κατασκευὴν σαπώνων καὶ τὸν καλλωπισμὸν τῶν φιλαρέσκων Νιγηριανῶν, αἵτινες στιλβώνουσι τὴν οὔλην αὐτῶν κόμην διὰ τούτου. Τὸ βούτυρον τοῦτο εἶναι σκληρότατον καὶ διὰ τοῦτο χρήσιμον εἰς τὰς θερμὰς ταύτας χώρας, ἐν αἷς τὸ κοινὸν βούτυρον ῥέει ὡς ἁπλοῦν ὕδωρ.

Ὁ ταγματάρχης Γκαλλιέρη πιστεύει ὅτι τὸ φυτικὸν τοῦτο βούτυρον δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, διότι εἶναι δυνατὸν δι' αὐτοῦ νὰ κατασκευασθῶσιν εὐκολώτατα οὐ μόνον σάπωνες, ἀλλὰ καὶ κηρία. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Νίγηρος ὑπάρχουσι πυκνὰ δάση βουτυροδένδρων, ὧν ἡ ἐκμετάλλευσις δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἐπιτευχθῇ, καθ' ὅσον μάλιστα ἡ τιμὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ βουτύρου κατέστη τοιαύτη, ὥστε

ταχύτατα ν' ἀναγκάσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐνασχοληθῶσι καὶ περὶ τοῦ φυτοῦ τούτου, ὅπερ ἐν τῷ καρπῷ αὐτοῦ οὐ μόνον βούτυρον ἐγκλείει ἀλλὰ καὶ σάπωνα καὶ κηρία.

Μετὰ τὸ βουτυρόδενδρον ἰδοὺ ἕτερον ἀφρικανικὸν δένδρον τὸ γαλακτόδενδρον ἀνάλογον τῷ ὑπὸ τοῦ Οὐμβδόλδου ἀνακαλυφθέντι ἐν Βενεζουέλλᾳ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Τὸ ἀφρικανικὸν γαλακτόδενδρον παράγει χυμὸν ἄφθονον γαλακτώδη χρώματος λευκοῦ καὶ γεύσεως εὐαρεστοτάτης. Ὁ ἰθαγενὴς ἀνευρίσκει ἐν αὐτῷ οὐ μόνον ποτὸν ὑγιεινὸν καὶ δροσερὸν ἀλλὰ καὶ τροφὴν ἐπίσης πολύτιμον καὶ οὐσιαστικήν, ὅπως εἶναι τὸ γάλα τῶν ἡμετέρων ποιμνίων, οὗτινος κέκτηται τὴν γλυκεῖαν ὀσμὴν καὶ τὰς ἐνδυναμωτικὰς ἰδιότητας.

Ὅπως ἐξ αὐτοῦ ληφθῇ τὸ γάλα ἀρκεῖ νὰ χαραχθῇ ὁ φλοιὸς καὶ ἀμέσως τοῦτο ἐξέρχεται. Ἁπάντων τῶν γαλακτοδένδρων τὸ σπουδαιότερον εὑρίσκεται ἐν Ἀμερικῇ, ἐντὸς τῶν δασῶν τῆς Ἀγγλικῆς Γουϊάνης. Οἱ αὐτόχθονες καλοῦσι τοῦτο *ὕα-ὕα*, ὅπερ σημαίνει *γλυκύ-γλυκύ*. Πράγματι τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέον γάλα εἶναι γλυκὺ καὶ δικαίως οἱ ἰθαγενεῖς, ὡς ἱερὸν θεωροῦσι τὸ δένδρον τοῦτο.

Τὸ ὕα-ὕα φύεται συνήθως παρὰ τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν καὶ ποταμῶν. Ἡ ἐντεριώνη καὶ ὁ φλοιὸς αὐτοῦ ἐγκλείουσι τόσον γάλα, ὥστε ὅταν κόπτωσι τὸ δένδρον τοῦτο τὰ ὕδατα καθίστανται λευκὰ ἐπὶ μίαν σχεδὸν ὥραν. Τὸ δένδρον τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον τῶν χωρῶν ἐκείνων.

Ἐν Ἀφρικῇ ἔχων τις βουτυρόδενδρα καὶ γαλακτόδενδρα δὲν ἔχει ἀνάγκην ποιμνίων, σταύλων καὶ ποιμένων· ἐν δὲ τῇ Γουϊάνῃ ὁ κεκτημένος τὸ γαλακτόδενδρον, δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ἔχει φυτὸν ἀλλ' ἀληθῆ μαστόν.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΠΑΤΗ

(Μῦθος)

Ἀπὸ μικρὸ παιδὶ εἶταν ὁ φίλος μου μανιακὸς γιὰ τὰ ζῷα· τ' ἀγαποῦσε καλήτερα ἀπὸ τὰ παιδιά του κι' ἀπὸ τὰ μάτια του· εἶταν νὰ τρελλαθῇ γιὰ ταὶς κόταις, τοὺς κοκκόρους, γιὰ ὅλα. Ὅταν ἐπάγαινε στὸ χωριὸ δὲν ἄφινε γειτονιὰ ἀκύταχτη.

— Τί ὄμορφη κότα ποῦ θρέφεις, ἔλεγε στὴ μία· τί περήφανο κόκκορο μοῦχεις, ἔλεγε στὴν ἄλλη.

Ὅλοι οἱ φίλοι του τὸν ἤξευραν γιὰ τὴ μανία του καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἔκραζαν κοκκορόμυαλο. Ὅμως εἶταν καλὸς φίλος· τὸ παραμικρὸ ἐπίστευε.

Ἡ αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ του εἶταν γιομάτη ἀπὸ κοκκόρια, κότες, κουτογάλλικα, χῆνες καὶ ἀπὸ κάθε λογῆς πουλὶ τῆς ὀμορφάδας καὶ τῆς κοιλιᾶς.

Μία μέρα ἐπῆγα νὰ τὸν βρῶ· εἶταν μεσημέρι· σὰν ἀδέρφια ἐκουβεντιάζαμε· ἡ ὁμιλία εἶταν γιὰ τὰ πουλιά. Τὰ κοκκόρια ἐφώναζαν περήφανα κάτω στὴν αὐλή.

— Ἔ! μοῦ λέει ὁ φίλος μου, σὰν φιλόσοφος, μπορεῖς νὰ μαντέψῃς;

— Σὰν τί πρᾶμα. . . .

— Ποιὸς εἶνε ὁ καλήτερος κόκκορας στὴν αὐλή μου.

Ἐγέλασα γιὰ τὸ στοίχημα κι' ἐκύταξα τὸ φίλο μου μὲ λίγο θαυμασμό.

— Βλέπω πῶς γελᾷς μοῦ εἶπε, σοῦ φαίνεται δύσκολο;

— Καὶ πολύ· πῶς θὰ μπορέσω φίλε μου, νὰ μαντέψω ποιὸς εἶνε ἀπ' ὅλους τοὺς κοκκόρους σου ὁ καλήτερος, ἀφ' οὗ δὲν τὸν κύταξα ἀπὸ κοντά, δὲν τὸν ἔπιασα στὰ χέρια καὶ δὲν εἶδα τὴ ράτσα του.

— Ὅλα αὐτὰ δὲν χρειάζονται γιὰ νὰ τὸν γνωρίσῃς, ἀπὸ τὴν καλήτερη καὶ μεγαλήτερη φωνὴ μπορεῖς νὰ καταλάβῃς. Νά! ἀκοῦς αὐτὸν ποῦ φωνάζει, αὐτὸς θὰ εἶνε κι' ὁ καλήτερος, πιστευσέτο, γιατὶ μοῦ τῶπαν πολλοί.

Αὐτὸς ὁ νόμος τοῦ καλοῦ φίλου μου μοῦ φάνηκε σὰν δύσκολος· κἄτι ἤθελα νὰ πῶ μὰ τὸν ἄφηκα, γιατὶ ἐπίστευα πῶς κἄτι θὰ ξέρῃ, ἀφ' οὗ εἶχε τόση μάθηση σ' αὐτά.

Εἶχα φύγῃ.

Κάθε πρωὶ μὲς τὰ χαράματα τὰ κοκκόρια τῆς γειτονιᾶς δὲν μ' ἄφιναν ἥσυχο. Ἕνας κόκκορας μὲ τρομερὴ καὶ διαπεραστικὴ φωνὴ ἔκανε τὴ γειτονιὰ ἀνάστατο. Ἀπὸ τὸ δωμάτι μου τὸν ἐθάμαζα, γιὰ τὴ ξάστερη φωνή του ποῦ περνοῦσε ἀπὸ τὴν μιὰ στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς γειτονιᾶς. Ἐθυμήθηκα τὰ λόγια τοῦ φίλου μου κι' ἐπίστευσα πῶς θὰ εἶταν ὁ πλειὸ γερὸς καὶ ὄμορφος κόκκορας τῆς γειτονιᾶς. Τί καλὸς κόκκορας ποῦ θὰ εἶνε, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου...

Μιὰ μέρα ἐπισκέφτηκα τὴ γειτόνισα ποῦ εἶχε τὸν ξακουσμένο πετεινό· ἀπὸ θαμασμὸ θέλησα νὰ τὸν διῶ· ἐπῆγα κάτω στὴν αὐλή.

Τὸν εἶδα, τὸν ἐζύγωσα . . .

Πόσο λαθεμένη εἶταν ἡ ἰδέα μου. Ἕνας ἀρτέρουγος, λιγνὸς κακομοίρης, εἶταν ὁ φημισμένος καὶ τρομερὸς πετεινός.

Ἄλλο δὲν ἐθυμήθηκα παρὰ τὴν ἀπάτη τοῦ φίλου μου, τὴ δική μου, καὶ τῶν πολλῶν.

Κέρκυρα

ΗΛ. Α. ΣΤΑΥΡΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τὰ συστατικὰ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Ἐν τῷ φυσιογραφικῷ μουσείῳ Βασιγκτῶνος ἐξετέθησαν ἐντὸς ὑαλίνων δοχείων τὰ προϊόντα, ἅτινα δύναταί τις νὰ λάβῃ ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Οὕτω ἐκ πτώματος ζυγίζοντος 6 $^1/_2$ ὀκάδας ἐλήφθησαν 37 ὀκάδες καὶ 176 δράμια ὕδατος, ὅπερ ἐκτίθεται ἐντὸς μεγάλης βουκάλεως ἐκπλῆσσον τοὺς πολλούς, οἵτινες ἀγνοοῦσι τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐμπερικλείει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα· ἕτερον ὑάλινον δοχεῖον περικλείει τὸ ἐκ τοῦ σώματος ληφθὲν λεύκωμα (ἀσπράδι), ζυγίζον 1 ὀκᾶν καὶ 168 δράμια. Πλὰξ ζυγίζουσα 3 ὀκάδας καὶ 360 δράμια δεικνύει τὸ ποσὸν τῆς κόλλας, ὅπερ ἐξήχθη ἐκ τοῦ σώματος. Εἰς ἕτερον ὑάλινον δοχεῖον εὑρίσκεται ὁλόκληρον τὸ καθαρὸν λῖπος, ζυγίζον 13 ὀκάδας καὶ 182 δράμια, ἐνῷ ἐκ τῶν ὀστῶν ἐλήφθησαν 3 ὀκάδες καὶ 126 δράμια φωσφορικοῦ Ἀσβεστίου καὶ 156 δράμια ἀνθρακικοῦ Ἀσβεστίου, ἐπιδεικνυόμενα ὡσαύτως. Πρὸς τούτοις ἐλήφθησαν ἀνὰ

155 περίπου δράμια (εὑρισκόμενα εἰς μικρὸν δοχεῖον): σακχάρου, ἀμύλου, φθωριασβεστίου καὶ χλωριονατρίου (μαγειρικοῦ ἅλατος). Κατὰ ταῦτα ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος:

Ὕδωρ	=	37	ὀκάδ.	176	δράμια
Λεύκωμα	=	1	»	168	»
Κόλλα	=	3	»	360	»
Λῖπος	=	13	»	102	»
Φωσφορικὸν Ἀσβέστιον	=	3	»	126	»
Ἀνθρακικὸν Ἀσβέστιον	=	0	»	156	»
Σάκχαρον	=	0	»	156	» ὡς ἔγγιστα
Ἄμυλον	=	0	»	155	» »
Φθωριασβέστιον	=	0	»	155	» »
Μαγειρ. ἅλας	=	0	»	156	» »
Ἐν ὅλῳ		61	»	200	

Ἑτέρα ἀξιόλογος συλλογὴ περιλαμβάνει τὰ κυριώτατα στοιχεῖα ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἔχοντα ὡς ἑξῆς:

Ὀξυγόνον	=	36	ὀκάδ.	320	δράμια
Ὑδρογόνον	=	6	»	0	»
Ἄζωτον	=	1	»	80	»
Ἄνθραξ	=	1	κυβικὸς ποῦς		
Χλώριον	=	. . . .		40	»
Φθώριον	=	. . . .		30	»
Φωσφόρον	=	. . . .		166	»
Θεῖον	=	. . . .		30	»
Νάτριον	=	. . . .		20	»
Κάλιον	=	. . . .		20	»
Σίδηρος	=	. . . .		1	»
Ἀσβέστιον	=	. . . .		500	»

Τὸ δηλητήριον τῆς Γρίππης.

Οἱ χημικοὶ Γρίφφιτς καὶ Λάδελλ εὗρον τελευταίως εἰς τὰς ἐκκρίσεις τῶν ἐκ γρίππης (ἰμφλουέντζας) παθόντων πτωμαΐνην τινὰ ἀξιοσημειώτους ἔχουσαν ἰδιότητας. Αὕτη εἶνε λευκὴ κρυσταλλικὴ οὐσία, εἰσαγομένη δὲ εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἐν μικροτάτῃ δόσει προκαλεῖ ἰσχυρὸν πυρετὸν καὶ ἐν κάπως μεγαλειτέρᾳ δόσει ἐπιφέρει τὸν θάνατον. Πτωμαΐναι καλοῦνται γενικῶς τὰ ἐν τοῖς πτώμασι παραγόμενα ἀλκαλοειδῆ δηλητήρια, ἡ δὲ ἐν λόγῳ ἐν τῷ ζῶντι ὀργανισμῷ παραχθεῖσα φαίνεται νὰ εἶνε προϊὸν τῆς δράσεως ἢ ἀποσυνθέσεως τῶν μικροβίων τῆς γρίππης ἐν τῷ σώματι, εἰς αὐτὴν δὲ ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον ὁ πυρετὸς καὶ τὰ λοιπὰ φαινόμενα τῆς ἰμφλουέντζας.

Τὸ ἔργον τῶν σκωλήκων.

Οἱ σκώληκες, τὰ μικρὰ καὶ ἀπόκληρα ἐκεῖνα ζῶα, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ὁποίων ἀποστρέφομεν ἐξ ἀηδίας τὸ πρόσωπον, δὲν εἶνε καὶ τόσον ἄχρηστα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ζωϊκὴν καθ' ὅλου φύσιν, ὅσον κοινῶς νομίζομεν. Οἱ σκώληκες εἶνε ἀληθῶς οἱ προστάται, οἱ πρωτεργάται τῆς φυτικῆς ζωῆς· διανοίγουσιν ὀπὰς καὶ μικρὰ χάσματα ἐντὸς τῆς γῆς, καταστρέφουσι τὴν συμπαγῆ αὐτῆς σύστασιν καὶ τὴν καθιστῶσιν ἐπιτηδείαν ὅπως δέχεται τοὺς ὑετοὺς καὶ τὰς ἶνας τῶν φυτῶν· παρασύρουσιν ἄχυρα, μίσχους φύλλων καὶ μικροὺς κλάδους ἐντὸς τῶν ὀπῶν ἐκείνων καί, τέλος, συσσωρεύουσιν ἐπ' αὐτῶν τόσους μικροὺς βώλους γῆς, ὥστε μεταβάλλουσι πολλάκις τὸ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν των ἔδαφος εἰς γόνιμον καλλιεργήσιμον ἀγρόν.

Οἱ σκώληκες ἀνασκάπτουσι τοιουτοτρόπως τὴν γῆν καὶ καταπίνουσι ποσότητά τινα ἐξ αὐτῆς χάριν τῶν περιεχομένων φυτικῶν οὐσιῶν, ἐξ ὧν τρέφονται, εἶτα δὲ διὰ τῶν περιττωμάτων των, καθὼς ὑπελόγισεν ὁ Δάρβιν, φέρουσιν ἐτησίως εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους δέκα περίπου τόνους χώματος κατὰ στρέμμα.

Ἄνευ λοιπὸν τῶν σκωλήκων ἡ γῆ θὰ ἦτο παρθένος, συμπαγής, ἀκατέργαστος, καὶ ἐπομένως ἄγονος· τοῦτο συνέβη πολλάκις, ὅτε οἱ σκώληκες, εἴτε ἐκ τύχης εἴτε σκοπίμως κατεστράφησαν, τὸ δὲ ἔδαφος ἀνέκτησε τὴν ἀπολεσθεῖσαν γονιμότητά του τότε μόνον, ὅτε οἱ σκώληκες ἐπανέλαβον τὸ γονιμοποιὸν ἔργον των.

Τί ἀξίζουν αἱ γοῦναι.

Σίσυραι αἵτινες ἐκόστιζον ἄλλοτε 30 - 40 ρούβλια πωλοῦνται σήμερον πρὸς 150 ρούβλια, τοῦτο δὲ προέρχεται τὸ μὲν ἐκ τῆς προϊούσης συνεχῶς ἐξοντώσεως τῶν γουνοφόρων ζώων εἰς τὰ δάση τῆς Σιβηρίας, τὸ δὲ διότι ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἐδιπλασιάσθη ἡ ζήτησις τῶν σισυρῶν, αὐξάνουσα πάντοτε σὺν τῇ αὐξήσει τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων. Συνέπεια τούτου εἶνε ὅτι βαθμηδὸν ἄρχονται ὑποκαθιστάμεναι αἱ πολύτιμαι γοῦναι δι' εὐθηνοτέρων καὶ ἰδίως τοιούτων κυνικῆς καὶ γαλικῆς (γατικῆς) προελεύσεως· αἱ τοιαῦται ὅμως δὲν φέρονται μὲ τὰ φυσικὰ αὐτῶν χρώματα ἀλλὰ βάφονται, ὁ δὲ δόλος οὗτος τοῦ βαψίματος ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ μεγίστας διαστάσεις. Δοραὶ γαλῶν, αἵτινες ἄλλοτε ἐπωλοῦντο πρὸς 2 καπίκια, τιμῶνται σήμερον 30 - 40 καπικίων· εἰς πολλὰ μέρη ἤρχισεν ὡς ἐκ τούτου συστηματικὴ γαλοτροφία· αἱ δοραὶ συγκεντροῦνται εἰς τὰς πόλεις ὅπου μεταβάλλονται εἰς «ἀλώπεκας» ἐνῷ τὰς δορὰς τῶν σκύλλων μετασκευάζουσιν εἰς «Σκοῦνκ».

Τὸ μέγιστον βάθος τῆς Μεσογείου.

Κατὰ τὰς νεωστὶ ὑπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ ἀτμοπλοίου «Βασιγκτὼν» γενομένας καταμετρήσεις, τὸ μέγιστον βάθος τῆς Μεσογείου θαλάσσης εὑρίσκεται εἰς τὸ Ἰόνιον Πέλαγος, περίπου εἰς τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τῆς Κρήτης, καὶ μεταξὺ τῆς νήσου ταύτης καὶ τῆς Σικελίας. Ἐκεῖ ἐπὶ ἐκτάσεως δύο σχεδὸν μοιρῶν εὑρέθη διὰ τῆς βολίδος βάθος 4000 μέτρων κατὰ μέσον ὅρον. Λίαν ἐνδιαφέρον εἶνε ὅτι, καθ' ἃ σήμερον ἔχει ἡ Γεωλογία, τὸ βαθύτατον τοῦτο μέρος τῆς Μεσογείου φαίνεται ὅτι εἶνε συνάμα καὶ τὸ ἀρχαιότατον, εἰς τὸ ὁποῖον προσετέθησαν τὰ ἄλλα, καὶ τὸ ἀρχιπέλαγος ἐν μέρει, μόλις εἰς σχετικῶς νεωτέραν ἐποχήν, καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Ἰταλικοὶ θαλάσσιοι χάρται σημειοῦσι τὴν βαθυτάτην ταύτην καθίζησιν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ διευθύνοντος τὰς ἰταλικὰς ἐρεύνας τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης, δηλ. τοῦ ἀντιναυάρχου Magnaghi.

Τὸ μικρόβιον τοῦ τύφου.

Καθ' ἃ ἀνεκοίνωσεν ὁ Δυζαρδὲν Βωμὲζ εἰς τὴν ἰατρικὴν ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων, ἀνεῦρον οἱ κ. κ. Δυβιὲφ καὶ Βροῦλ τὸν πρόξενον τοῦ κοιλιοτύφου. Εἶνε διπλόκοκκος εὑρισκόμενος κυρίως εἰς τοὺς πνεύμονας τοῦ ἀσθενοῦς, σπανιώτερον δὲ εἰς τὸ αἷμα, τὸν σπλῆνα κ.λ.π.

Ἡ μεγίστη σῆραγξ.

Ὁ δανικὸς τύπος πραγματεύεται τὸ ζήτημα τῆς κατασκευῆς μακροῦ Τοῦννελ κάτω τοῦ μεγάλου Βέλτ, μεταξὺ Ζεελάνδης καὶ Φύνεν. Ἀφορμὴν εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο ἔδωκεν ἡ δυσκολία τῶν συγκοινωνιῶν κατὰ τὸν χειμῶνα· ἵνα ἔχωσιν ἐκ Ζεελάνδης κατὰ τὸν καιρὸν τῶν παγετῶν, ἀσφαλῆ συγκοινωνίαν μὲ τὴν ἠπειρωτικὴν Εὐρώπην καὶ δι' αὐτῆς μὲ τὴν Ἀγγλίαν εἶνε ἀπαραίτητον τὸ Τοῦννελ (ὑποβρύχιος σῆραγξ) ὑπὸ τὸν μέγαν Βέλτ ἀπὸ τοῦ Ἄλσκωβ Πύντ διὰ Σπρόγκοε εἰς Κουνδσόβεδ.

Ἀνεκδοτα Εργα
ΤΟΥ ΒΗΛΑΡΑ[1]

Β΄.

(Πρόλογος εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς Βατραχομυομαχίας)

Ἡ Βατραχομυομαχία, ἤγουν ὁ πόλεμος ἀνάμεσα Μπακάκους καὶ Ποντικούς, ποιηματάκι ἑλληνικὸ ἀποδομένο στὸν Ὅμηρο, καὶ ἴσως μὲ περσότερη πιθανότητα στιχούργημα κἀνενοῦ λογιώτατου τῶν ὑστερνῶν αἰώνων τῆς Ἑλλάδας, εἶναι ὡστόσο ἐξαίρετο γιὰ τὰ παιδιά· ἀλλ᾽ ἀφορμῆς εἶναι σὲ γλῶσσα, ὁποῦ δὲν μποροῦν νὰ τὴν ἀπεικάσουν χωρὶς νὰ τὴ σπουδάξουν, τὴν ἐμετάφρασα στὴν καθομιλημένη τοῦ καιροῦ μας, καὶ ὄχι τῶν βιβλίων μας, καθὼς κάνουν τὴ σήμερο οἱ προκομμένοι τοῦ Γένους. Ἐφύλαξα τὸ νόημα καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ συγγραφέα· ἀλλ᾽ ἐστιχούργησα τοῦ κεφαλιοῦ μου τὴν ὑπόθεσι. Ἡ κατὰ λέξι δουλικὴ μεταγλώττισι εἶναι ἀδύνατη στὴν ποίησι, καθὼς εἶναι ἀνωφέλευτη στὸ λογογραφικό, ἀφορμῆς δὲ τὴν καταλαβαίνουν σὲ ὅλα ὅσοι δὲ γνωρίζουν τὴ γλῶσσα τοῦ κείμενου. Καὶ τελοσπάντων δὲ γένεται νὰ ὀνομαστῇ μὲ δίκιο μετάφρασι, ὅποτε δὲ μεταχειριστοῦμε σὲ ταύτη τὴ σύνταξι, τὸ ὕφος, τοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ τῆς φράσες, ὁποῦ μὲ τῆς ἴδιαις παρασταίνομε στὴν καθημερινή μας ὁμιλία ὅσαις ἀπὸ τῆς ἰδέαις μας θέλομε νὰ γροικήσῃ ὁ ἄλλος. Ὅλα τὰ γένη, ὁποῦ μεταφράζουν ἀπὸ ξένα συγγράμματα τέτιον τρόπον μεταχειρίζονται, ὅθεν καὶ ἡ μεταγλώτισσαίς τους ἀναγνώθονται ἀπὸ ὅλους κοινὰ ὡς πρωτότυπα, καὶ τὰ νογᾶν σὰν νὰ ἦταν ἀληθινὰ γραμμένα στὴ καθομιλημένη τους γλῶσσα. Καὶ αὐτὸ προέρχεται ἀφορμῆς ἀγωνίστηκαν ν᾽ ἀποχτήσουν γλῶσσα ἀρκετὴ γιὰ νὰ γρηκιοῦνται καὶ ὁμιλόντας καὶ γράφοντας, χωρὶς καμμιὰ διαφορά. Ἐμεῖς μοναχὰ ἀμελήσαμε αὐτὸ τὸ καλὸ κυριευμένοι ἀπὸ τὴν πρόληψι, πῶς δὲν ἠμποροῦμε νὰ ξηγηθοῦμε γράφοντας μὲ τὴν ἴδια γλῶσσα ὁποῦ ἀπεικαζόμαστε συνομιλόντας. Τοῦτο τὸ ἔπαθαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα Γένη στὴν ἀρχή τους, ἀλλ᾽ ἐγνώρισαν τὸ λάθος τους καὶ ἐμετανόησαν γιὰ τὸ ἁμάρτημά τους. Μοναχὰ τὸ Γένος μας δὲ θέλει νὰ νιόσῃ τὸ σφάλμα του καὶ ἰσχυρόγνωμο στὴν ἀμετάθετη γνώμη του ἀκολουθάει νὰ μὴ βλέπῃ τὸ φῶς κλειόντας ἀπατό του τὰ μάτια του. Τοῦτο τὸ μέγα κακὸ μοῦ φαίνεται νὰ ἐπροξενήθηκε, καὶ νὰ βαστάῃ ἀκόμα, ἀπὸ τῆς λεξικαὶς ἐξήγησες ὁποῦ μεταχειρίζονται οἱ δασκάλοι στὰ σχολιά μας παραδίνοντας τὰ ἑλληνικά. Αὐτὸς ὁ τρόπος ριζόνει τόσο στὰ μυαλὰ τῶν νέων, ὁποῦ μετρᾶν ὑστερώτερα γιὰ ἀδύνατο νὰ μεταφράσουν ἢ νὰ συγγράφουν στὴν κοινή τους γλῶσσα, ἀφορμῆς καὶ ἐσυνείθεσαν νὰ ξηγᾶν γιὰ νὰ καταλαβαίνουν τὸ κείμενο. Εἶναι καιρὸς ὡστόσο ν᾽ ἀλλάξωμε γνῶσι. Παιδιά, ἀναγνῶστε μὲ προσοχὴ καὶ σᾶς βεβαιώνω πῶς θέλα βρῆτε εὐχαρίστησι, καὶ θέλα καρποφορηθῆτε ὄχι ὀλίγο συνειθίζοντας ν᾽ ἀκοῦτε στὰ βιβλία τὴ γλῶσσα ὁποῦ καθημερινὰ ὁμιλεῖτε. Ὑγιαίνετε.

Ο ΣΤΙΧΟΥΡΓΟΣ

1 Ἴδε σελ. 84.

Η Νοσταλγος[1]

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὁ νέος ἔβγαλε τὸ λεπτὸν καὶ κοντὸν ἐπανωφόρι του, καὶ τὴν παρεκάλει νὰ σκεπασθῇ μὲ αὐτό, διὰ νὰ μὴ κρυώσῃ, διότι, ὅσον ἐπροχώρει ἡ νύξ, ἤρχισε νὰ καταβαίνῃ ἀπὸ τὰ βουνὰ τὸ ἀπόγειον. Ἐκείνη ἠρνεῖτο νὰ δεχθῇ τὸ ἔνδυμα, λέγουσα ὅτι οὐδόλως ᾐσθάνετο ψῦχος· ἦτο μάλιστα πολὺ ζεστή.

Ὁ Μαθιὸς δὲν ἐπέμεινε περισσότερον, καὶ ἤρχισε ν᾽ ἀναλογίζηται τὰ κατ᾽ αὐτήν, ὅσον μέρος τῆς τύχης της καὶ τῆς ζωῆς της ἦτο γνωστὸν αὐτῷ. Διότι ἡ νεαρὰ γυνὴ εἶχε σχετισθῇ μὲ τοὺς οἰκείους του, κατὰ τὴν βραχεῖαν διατριβήν της ἐν τῇ νήσῳ. Δὲν ἦτο ἡ Λιαλιὼ εἰς τὴν πρώτην της νεότητα, καίτοι ἔσωζεν ὅλην σχεδὸν τὴν παρθενικὴν δρόσον. Οὐδ᾽ ἦτο νεόνυμφος εἰς τὸν μετὰ τοῦ κὺρ Μοναχάκη γάμον της. Ἦτο εἰκοσιπεντοῦτις καὶ εἶχε νυμφευθῆ πρὸ πέντε ἐτῶν. Ὁ κὺρ Μοναχάκης τὴν εἶχε λάβῃ εἰς δεύτερον γάμον, ἀφοῦ ἔθαψε τὴν πρώτην γυναῖκά του, καὶ ὑπάνδρευσε τὴν κόρην του, κατὰ ἓν ἔτος πρεσβυτέραν τῆς Λιαλιῶς. Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἐγίνετο αὐτὸς κατὰ εἴκοσιν ἔτη νεώτερος, νυμφευόμενος τὴν εἰκοσαετῆ ταύτην παιδίσκην. Ἀλλ᾽ ἐνόσῳ ἔμενε μακρὰν τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του, ὑπηρετῶν παντοῦ ὅπου ἡ Κυβέρνησις ἤθελε τὸν μεταθέσῃ ὡς οἰκονομικὸν ὑπάλληλον, ἡ Λιαλιὼ δὲν ὑπέφερε πολύ. Ἔμενε πλησίον τῶν γονέων της, ἀδυνατοῦσα ν᾽ ἀκολουθήσῃ τὸν κὺρ Μοναχάκην εἰς τὰς ἀθιγγανικὰς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα περιπλανήσεις, ὅπου ἑκάστοτε τὸν ἐπετοῦσαν, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἴδιος, «σὰν παληόβαρκα, μπάττι ἀπὸ δῶ, μπάττι ἀπὸ κεῖ».

Ἆ! δὲν ἔπνεεν ἐκεῖ ἀὴρ πρόσφορος διὰ τὰ ἄνθη τὰ ἁβρά, κ᾽ ἐκεῖ αὕτη θὰ ἐμαραίνετο εἰς ἕνα μῆνα, ἂν ἐτόλμων βέβηλοι χεῖρες νὰ τὴν μεταφυτεύσωσιν. Ἡ γάστρα ἦτο ἀλαβαστρίνη, τὸ φυτὸν ἦτο εὔθραυστον καὶ τὸ ἄνθος ἀπέπνεε λεπτὴν εὐωδίαν, ἥτις δὲν ἦτο διὰ βαναύσους ῥώθωνας. Ἀλλ᾽ ὅταν τελευταῖον ὁ κὺρ Μοναχάκης μετετέθη, μετὰ πολλὰς προσπαθείας, εἰς τὴν γείτονα νῆσον, τότε ἔπεισε τὸν πενθερόν του, ὅστις ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν μεγίστην ὑπόληψιν μεταξὺ ὅλων τῶν συνομηλίκων, νὰ τοῦ στείλῃ εἰς τὴν ἕδραν του τὸ Λιαλιώ, διὰ νὰ συζῇ μετ᾽ αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἰδίαν στέγην. Ἡ Λιαλιὼ κλαίουσα ἀπεχαιρέτισε τὴν προγονήν της, πρὸς ἣν

1 Ἴδε σελ. 149.

ἔτρεφεν ἀδελφικὰ αἰσθήματα, λεχὼ οὖσαν καὶ παύσασαν νὰ ἔχῃ τὸν φόβον μὴ τυχὸν ἀποκτήσῃ μικρὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν, θεῖον τοῦ νεογνοῦ της, κ' ἐπιβιβασθεῖσα εἰς πλοῖον μετέβη, ἢ μᾶλλον μετεκομίσθη εἰς τὴν γείτονα νῆσον.

Τὴν ἡμέραν τοῦ καλοῦ της ἐρχομοῦ, ὁ κὺρ Μοναχάκης ἔκαμε μεγάλην χαρὰν εἰς τοὺς φίλους του, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπαύριον ἔπαυσε νὰ δέχηται κατ' οἶκον. Καὶ τοῦτο οὐδὲν τὸ παράξενον εἶχε, καθότι αὐτὸς μάλιστα οὐδέποτε εὑρίσκετο κατ' οἶκον. Ἦτο ἢ εἰς τὸ γραφεῖον ἢ εἰς τὸ καφενεῖόν του. Ἤναπτε τὴν ὀργυιαίαν τσιμπούκαν του, ἡ ὁποία ἔκαιεν ἀκοίμητος σχεδὸν καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς κυανοβαφοῦς βράκας του, καὶ ἦτο εὔθυμος, πολύλογος πάντοτε καὶ θορυβώδης καγχαστής, μὲ τὰς παρειὰς τόσον κοκκίνας, ὅσον σχεδὸν καὶ τὸ ὑψηλὸν ἅλικον φέσι του, τὸ ὁποῖον ἔκλινε μετρίως διὰ μικρᾶς πτυχῆς πρὸς τὸ δεξιὸν οὖς, μετὰ τῆς ἁπλουμένης εἰς τὸν ὦμον μακρᾶς καὶ στρεπτῆς φούντας.

Ἀπὸ τῆς δευτέρας ἑβδομάδας ἡ Λιαλιώ, ὁσάκις ἦτο ἔξυπνος κατὰ τὰς μεσονυκτίους ὥρας καθ' ἃς αὐτὸς ἐπανήρχετο οἴκαδε, δὲν ἔπαυε νὰ γογγύζῃ καὶ ν' ἀπαιτῇ, ὅπως τὴν στείλῃ ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα της. Δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ, ἔλεγε, μακρὰν τῶν γονέων της. Καὶ τῷ ὄντι, ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ξενιτευμοῦ, ἡ καρδία ἤρχισε νὰ τῆς πονῇ, ἡ ὄρεξίς της ἐκόπη καὶ τὸ πρόσωπόν της ἐχλώμιαζεν. Ἀλλ' ὁ μπάρμπα-Μοναχάκης αὐστηρῶς τῆς ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν ἥρμοζεν, ἀφοῦ ἅπαξ ἦλθε, νὰ τοῦ φύγῃ τόσον γλήγορα. Ἀνέπτυξε μακρὰν θεωρίαν, καθ' ἣν ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ εἶνε παντοῦ ὅπου εὑρίσκεται ὁ σύζυγός της, διότι ἄλλως ματαιοῦται ὁ σκοπὸς τοῦ χριστιανικοῦ γάμου, ὅστις, κατὰ τὰς ὀρθοδοξοτέρας πηγάς, εἶνε, ὄχι ἡ πολλαπλασίασις τοῦ γένους, ἀλλ' ἡ σωφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, διότι ἄλλως, εἶπεν, ἐν περιπτώσει ἀτεκνίας, φυσικὰ θὰ ἐθεσπίζετο τὸ διαζύγιον· καὶ πρὸς πολλαπλασίασιν τοῦ γένους ἀρκεῖ, ἐκτὸς τούτου, ὁ φυσικὸς γάμος, ὅστις εἶνε ἄλλος παρὰ τὸν θρησκευτικὸν καὶ τὸν πολιτικὸν γάμον, καὶ τῆς ἀράδιασε ῥητὰ πολλὰ ἐκ τῶν Δύο Διαθηκῶν, οἷον «Τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου» καὶ «οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω·» καὶ «ὁ ἀνὴρ κεφαλή ἐστι τῆς γυναικός·» καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐκείνη, ἔπνιξε τοὺς λυγμούς της ἀνάμεσα εἰς τὰς δύο παλάμας τῶν χειρῶν της καὶ εἰς τὰς δύο πλεξίδας της, καὶ μὲ τὰ δύο κλώνια τοῦ λευκοῦ τσουπανίου ἐσπόγγισε τὰ ἴχνη τῶν δακρύων της.

*

Ὁ νέος, ὡς γείτων, εἶχε πληροφορηθῆ τὰ συμβαίνοντα, καὶ τὴν ἠγάπησε κρυφά. Ἡ χάρις τοῦ λιγυροῦ ἀναστήματός της δὲν ἐξηλείφετο ἀπὸ τὴν ἄνευ μέσης περιβολὴν τὴν ὁποίαν ἐφόρει. Καὶ τὰ κατσαρά, τὰ ὁποῖα ἐκόσμουν τὸ ἡδυπαθὲς μέτωπόν της, ἦσαν φυσικὰ καὶ ὄχι ἐπίπλαστα. Ἡ λάμψις τῶν βαθέων καὶ μαύρων ὀφθαλμῶν της ἔκαιεν ἀμαυρά, ὑπὸ τὰς καμαρωτὰς ὀφρῦς, καὶ τὰ πορφυρᾶ χείλη της ἐρρόδιζον ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς καὶ διαυγοῦς χροιᾶς τῶν παρειῶν της, αἵτινες ἐβάπτοντο μ' ἐλαφρὸν ἐρύθημα εἰς τὸν παραμικρὸν κόπον ἢ εἰς τὴν ἐλαχίστην συγκίνησιν. Ἀλλὰ τὸ λεπτὸν καὶ ἤρεμον πῦρ τῶν ὀφθαλμῶν της ἔκαιε τὴν καρδίαν τοῦ νέου.

Τέλος τὴν ἠγάπα. Ἐκείνη, συχνὰ ἐξερχομένη εἰς τὸν ἐξώστην, τὸν ἐκύτταζεν ἐπὶ μίαν στιγμήν, ῥεμβὴ καὶ ἀλλόχρως. Εἶτα τὸ βλέμμα της ἀποσπώμενον ἐστρέφετο πρὸς ἓν ἀνατολικὸν σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος, εἰς τὰ *πέρα βουνά*, μέχρι τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, καθ' ἥν, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς σελήνης, ἀπόντος τοῦ συζύγου, εἶδεν ἱστάμενον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τὸν νεανίσκον, ὅστις εἶχεν ἐξέλθῃ μετὰ τὸ δεῖπνον διὰ ν' ἀναπνεύσῃ τὴν θαλασσίαν αὔραν. Ὁ Μαθιός, ἰδὼν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, τὴν ἐκαλησπέρισε, καὶ ἀφοῦ ἀντήλλαξαν ὀλίγας λέξεις, τυχαίως καὶ χωρὶς νὰ τὸ σκέπτηται καὶ αὐτή, ἔκαμε τὴν τόσον ἀπροσδόκητον πρότασιν περὶ θαλασσίου περιπάτου ἐξ ἧς ἔμελλε νὰ προκύψῃ τὸ παράδοξον τοῦτο ταξείδιον. Ἡ νεκρὰ γυνὴ ἐφαίνετο ζῶσα ὀνειρώδη ζωήν, ὕπαρξιν ῥεμβώδη. Αἴφνης, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἐξύπνα ἐκ τοῦ μακροῦ ὀνείρου της, κ' ἐφαίνετο ἀνακτῶσα τὴν αἴσθησιν τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, ἀλλ' ὀλίγαι παρήρχοντο στιγμαί, καὶ πάλιν ἔπιπτεν εἰς τὴν νάρκην τοῦ ὕπνου της, βυθιζομένη βαθύτερον ἀκόμη εἰς τὸ προσφιλὲς ὄνειρόν της.

Ἦτο ἤδη μεσονύκτιον, καὶ τὸ ῥεῦμα τῆς θαλάσσης ἢ τὸ ἀπόγειον τῆς ξηρᾶς, τοὺς εἶχεν ἐξωθήσει μικρὸν κατὰ μικρόν, διότι δὲν εἶχον πηδάλιον, βορειότερον, ἀντικρὺ εἰς τὰ τρέμοντα φῶτα τοῦ ὑψηλοῦ χωρίου, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο πλησιέστερον τώρα, καὶ δίπλα εἰς τὸ μεμονωμένον παρὰ τὴν βορειανατολικὴν ἀκτὴν βραχῶδες νησίδιον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἡ φυλακὴ ὀλίγων κονίκλων ῥιπτομένων ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς νησιώτας, καὶ τὸ ἀνάκτορον ὅλων τῶν γλάρων καὶ ἄλλων θαλασσίων ὀρνέων. Ἐκαλεῖτο δὲ Ἀσπρόνησον.

Τότε μόνον ὁ Μαθιὸς ἔλαβε τὴν μίαν κώπην (διότι ἐδέησε νὰ συστείλῃ τὸ αὐτοσχέδιον ἱστίον, ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν Λιαλιὼ τὸ κολόβιόν της, ἀρχίσασαν νὰ κρυώνῃ, ἂν καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ ὁμολογήσῃ, καὶ νὰ καθαιρέσῃ κεραίαν καὶ ἱστίον) καὶ τὴν μετεχειρίσθη ὡς πηδάλιον, προσπαθῶν νὰ στρέψῃ τὴν πρῷραν δεξιά, πρὸς τὸ ἀνατολικώτερον σημεῖον τῆς ἀντικρυνῆς ἀκτῆς, τὸ καλούμενον Τραχῆλι. Ἀλλ' εἶδεν ὅτι μὲ τὸ ὑποβολιμαῖον πηδάλιον δὲν κατώρθωνε τίποτε, καθόσον δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ εὐνοϊκὸν τὸ ῥεῦμα, καὶ ἠναγκάσθη νὰ καθίσῃ ἐκ νέου εἰς τὰς κώπας.

Ἀλλ' αἱ νύμφαι τῶν νυκτερινῶν αὐρῶν, αἵτινες ἤρχισαν νὰ πνέωσιν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἢ τῶν θαλασσίων ῥευμάτων, τῶν διαυλακούντων τὸ μεταξὺ τῶν δύο νήσων πέραμα, φαίνεται ὅτι πολὺ εὐνόουν τὴν Λιαλιώ. Διότι μόλις εἶχον ἀπομακρυνθῆ ὀλίγας ὀργυιὰς ἀπὸ τὸ Ἀσπρόνησον, καὶ παραπλεύρως τῶν τριῶν μεσημβρινοανατολικῶν νησίδων, ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἐπρόβαλε μεγάλη σκαμπαβία, ἥτις ἐν μεγάλῃ ταχύτητι ἔπλεεν, ἔχουσα τὴν πρῷραν πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Τραχῆλι, πλήττουσα μὲ τὰς ἓξ κώπας της τὰ ὕδατα, τρέχουσα εἰς τῆς θαλάσσης τὰ νῶτα, ὡς τρέχει εἰς τὸ λιβάδιον ἡ δραπέτις τοῦ ἱπποδρομίου φορβάς.

Ἡ Λιαλιὼ ἐξαφνίσθη. Ὁ νέος ἐστράφη νὰ ἴδῃ. Αὐτομάτως ἔπαυσε νὰ κωπηλατῇ καὶ ἔμενεν ἀγαποφάσιστος.

— Γλήγορα, γλήγορα, εἶπε μὲ ψίθυρον τόνον τὸ Λιαλιώ, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μὴν ἀκουσθῇ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς της· πίσω ἀπ' τὸ Ἀσπρόνησο, πίσω! . . .

Ὁ νέος ἤρχισε ταχέως νὰ σιάρῃ. Ἦσαν δὲ ἀκριβῶς εἰς τὴν σκιὰν τῆς ἀκτῆς, ἀποκρυπτούσης τὴν σελήνην. Ἔκαμψαν μίαν προβολὴν βράχου, κ' ἐκρύβησαν ὄπισθεν τοῦ νησιδίου.

— Τί λὲς νὰ εἶνε; ἠρώτησεν ἐν ἀδημονίᾳ τὸ Λιαλιώ.

— Χωρὶς ἄλλο, θὰ εἶνε γιὰ μᾶς, ἀπήντησεν ὁ νέος.

— Βγῆκαν νὰ μᾶς κυνηγήσουν;

— Ἐμᾶς γυρεύουν, χωρὶς ἀμφιβολία.

— Καὶ τί μεγάλη βάρκα εἶνε αὐτή;

— Αὐτὴ εἶνε σκαμπαβία, μὲ πολλὰ κουπιά, ποῦ κόβει δρόμο.

— Ὥστε, ἂν ἤμαστε μπροστά ἐκεῖ θὰ μᾶς ἔπιαναν;

— Αὐτοὶ ἔχουν πλώρη τὸ Τραχῆλι. Σὲ λίγο θὰ μᾶς ἔφταναν, ἂν εἴχαμε κάμῃ δρόμο πρὸς τὰ ἐκεῖ.

— Ὥστε καλὰ κάμαμε νἄρθοῦμε πρὸς τὰ ἐδῶ:

— Δὲν ἤρθαμε θεληματικῶς· μᾶς ἔφεραν τὰ ῥέμματα.

— Ξέρουν τί κάνουν τὰ ῥέμματα! εἶπε μὲ θεσπέσιον τόνον τὸ Λιαλιώ, ἥτις ὡμοίαζε μέ τινας ἀνθρώπους βλέποντας σοφὰ ὄνειρα, αὐτοσχεδιάζοντας ἀποφθέγματα κατ' ὄναρ. Λέγουσα δὲ ἐπίστευεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅτι ὑπάρχει νοῦς εἰς τὰ ἄψυχα πράγματα, καὶ ὅτι ὅλα ὑπόκεινται εἰς θεοῦ τινος τὴν ἐπιστασίαν.

Τῷ ὄντι, ἤθελε φανῆ ὅτι ἡ Νηρηὶς τῶν θαλασσίων ῥευμάτων ἢ ἡ Αὔρα τῶν ἀπογείων πνοῶν εἶχον ὠθήσει ἐσκεμμένως καὶ ἐκ προθέσεως πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν βαρκούλαν μὲ τὸ χαριτωμένον φορτίον της.

— Καὶ τώρα τί νὰ κάμουμε; ἠρώτησεν ὁ Μαθιός, αἰσθανθεὶς ἐνδομύχως τὸν ἑαυτόν του ἀνίσχυρον ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἀγαθοβούλου τινὸς νύμφης. Καὶ τότε ἐνόησε διατί, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ εἶνε γυναικοκρατία.

— Τώρα, εἶπε τὸ Λιαλιώ, ὁμιλοῦσα τόσον ἀπταίστως καὶ μαθηματικῶς, ὡς νὰ εἶχε προβλέψει τὸ πρᾶγμα, θὰ περιμένουμε μισὴ ὥρα, ἂν καὶ δὲν μᾶς ὑποπτευθοῦν νὰ γυρίσουν πρὸς τὰ ἐδῶ νὰ ψάξουν, καθὼς αὐτοὶ θὰ τραβοῦν κάτω στὸ Τραχῆλι, ἡμεῖς κολλοῦμε πέρα, στὸν Ἀϊ-Νικόλα, ξέρεις. Ἀπὸ κεῖ ἀνεβαίνουμε πεζοὶ σὲ μισὴ ὥρα, στὴν Πλατάνα, στὸ ψηλὸ χωριό, κι' ἀπὸ κεῖ, σὰ φέξῃ ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, πεζοὶ πάλι, γιὰ τρεῖς ὥραις, στὸ μεγάλο τὸ χωριό, τὸ δικό μου. Νὰ πατήσῃ μοναχὰ τὸ πόδι μου στ' ἅγια χώματα, μιὰ φορά! Ἀνίσως πάλι μᾶς ὑποπτευθοῦν καὶ γυρίσουν τὴν πλώρη τους πρὸς τὰ ἐδῶ, τότε, μιὰ καὶ δυό, στὸ δικό σας τὸ Ξάνεμο, πῶς τὸ λέτε, στὴν Κεφάλα σας· ἐκεῖ πετοῦμε τὴ βάρκα στὴν ἄμμο, καὶ γυρίζουμε στεριὰ στὸ χωριό σας. «Ποῦ ἤσουνα, Λιαλιώ;» «Πῆγα στὸ σεργιάνι, μπάρμπα-Μοναχάκη, καὶ νά με, γύρισα.»

Ἐγέλασε μόνη της εἰποῦσα τοῦτο. Εἶτα ἐπειδὴ ὁ νέος ἐφαίνετο ἀνησυχῶν ἀκόμη·

— Νὰ μὴ μᾶς πιάσουν μοναχά, ἐπέφερεν ἐκείνη. Δὲ μὲ μέλει τί θὰ πῇ ὁ κόσμος, νά! οὔτε τόσο-δά, καρφὶ δὲ μοῦ καίεται! Ἡμεῖς νὰ εἴμαστε ἀθῶοι, καὶ ἄφσε τοὺς ἀνοήτους νὰ μᾶς κατηγοροῦν!

Ὁ νέος ἔκυψε περιπαθῶς καὶ τῆς ἐφίλησε τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων τῆς χειρός της, σκεπτόμενος ὅτι ἦτο ἀθῶος, ναί, ὅπως πολλοὶ οἵτινες κατεδικάσθησαν ἀδίκως, ὡς λέγει ἡ Ἱστορία, εἰς τὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς βραδὺν θάνατον. Ἐκείνη προσέθηκεν αὐστηρῶς·

— Ἂν ἤθελα νὰ κάμω τὸν ἔρωτα, τὸ σιγουρότερο θὰ ἦτον νὰ μένω σιμὰ στὸν μπάρμπα-Μοναχάκη. Ἀπόδειξις ὅτι δὲν θέλω, εἶνε ὅτι ἐκίνησα νὰ πάω πίσω στοὺς γονεῖς μου. Οἱ γονεῖς μου δὲ θὰ μποροῦν νὰ μὲ σκεπάσουν, ἂν τὸ κάμω, ὁ μπάρμπα-Μοναχάκης θὰ μ' ἐσκέπαζε, καὶ πολύ.

Ὀξεῖα μάχαιρα ἔσχισε τὴν καρδίαν τοῦ νέου. Ἐφαντάσθη ὅτι ἡ νεαρὰ γυνὴ θὰ εἶχε χωρὶς ἄλλο ἐραστὴν εἰς τὴν πατρίδα της. Δι' ἐκεῖνον λοιπὸν ἔτρεχε, δι' ἐκεῖνον ἐπεχείρει τὸν ἀλλόκοτον τοῦτον πλοῦν! Καὶ τότε ἡ θέσις του ποία; αὐτὸς τί ἦτο εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκείνην; γέφυρα ἐφ' ἧς ἐπάτουν ὅπως συναντηθῶσι δύο ἀγαπώμενα ὄντα, χάρων τῶν καταχθονίων ἐρώτων! . . .

Ὤ! πόσην φλόγα εἶχε μέσα του! Καὶ πῶς ᾐσθάνετο ὅλα τοῦ τραγικοῦ ἥρωος τὰ ἔνστικτα βρυχώμενα καὶ λυσσῶντα εἰς τὰ ἐνδόμυχά του τὴν στιγμὴν αὐτήν! (Καὶ πῶς ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὸ παρὸν εἰδύλλιον εἰς δρᾶμα, ἂν μόνον τὸ ἐπέτρεπεν ἡ φιλολογικὴ τοῦ συγγραφέως συνείδησις! Φαντασθῆτε τὴν σκαμπαβίαν κυνηγοῦσαν τοὺς δύο φυγάδας ἐπὶ τῆς ἐλαφρᾶς βαρκούλας, τὸν Μαθιὸν διαφεύγοντα διὰ θαύματος κωπηλασίας τὴν καταδίωξιν, τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀνακαλύπτοντα ὅτι ἡ Νοσταλγὸς εἶχεν ἐραστὴν ἐκεῖ πέραν καὶ σχίζοντα τὸ στῆθός της μὲ τὸ ἐγχειρίδιον, ἢ βυθίζοντα τὴν βάρκαν καὶ πνίγοντα τὴν γυναῖκα, πνιγόμενον καὶ αὐτὸν εἰς τὰ κύματα! Τέλος τὴν σκαμπαβίαν ἐρευνῶσαν νὰ εὕρῃ τὰ δύο σώματα εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ὑπὸ τῆς σελήνης τὸ φῶς! Ὁποῖον θαῦμα ῥωμαντικότητος, ὁπόσα δάκρυα εὐαισθησίας! . .)

Ἐντούτοις μετὰ βίας μεγάλης ἐκρατήθη, καὶ προσβλέψας τὴν νεαρὰν γυναῖκα τὴν ἠρώτησεν ἁπλῶς.

— Καὶ δὲν σὲ ἀγαποῦσε κανεὶς ἐκεῖ πέρα, πρὶν σὲ πάρῃ ὁ κὺρ Μοναχάκης;

— Καὶ πολλοὶ μάλιστα, ἀκοῦς ἐκεῖ! ἐβεβαίωσεν εὐθύμως τὸ Λιαλιώ. Μόνον νὰ τί εἶνε· τὰ φτωχὰ κορίτσια δὲν τ' ἀγαποῦν παρὰ ὅπως ἀγαποῦν τὰ λουλουδα, γιὰ νὰ τὰ μυρισθοῦν μιὰ κ' ὕστερα νὰ τ' ἀφήσουν νὰ μαραθοῦν, ἢ νὰ τὰ μαδήσουν· κ' ἐγὼ δὲν ἤμουν καμμιὰ μεγαλοπροικοῦσα, βλέπεις, γιὰ νὰ μὲ ἀγαπήσουν καὶ νὰ μὲ στεφανωθοῦν **ἐμπομπῇ καὶ παρατάξει**, μ' ἐπισημότητα, ἢ κἂν νὰ μὲ κλέψουν καὶ νὰ μὲ στεφανωθοῦν κρυφὰ μ' ἕναν παπᾶ, βέβαιοι πῶς οἱ γονεῖς, εἰς ὅλον τὸ ὕστερο,

θ' ἀναγκασθοῦν, σὰ σκασμένοι, νὰ δώσουν τὴν προῖκα . . . Γι' αὐτὸ δὲν εὑρέθηκε ἄλλος ἀπ' τὸν μπάρμπα - Μοναχάκη νὰ μὲ ζητήσῃ. Πάλι καλά!

Εἶτα μὲ ψίθυρον φωνὴν ἀπήγγειλε τὸ δημῶδες·

Μὲ πανδρέψαν οἱ γονιοί μου,
χωρὶς νἄχουν τὴ βουλή μου . . .

— Τότε γιατὶ φεύγεις ἀπ' τὸν κὺρ Μοναχάκη; ἠρώτησεν ὁ νέος, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἐπιφώνημα τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἡ κατακλεὶς τοῦ λόγου της.

— Δὲν τοῦ φεύγω, γυρίζω στὴν πατρίδα μου, πάω νὰὔρω τοὺς γονεῖς μου . . . Ἀνίσως ὁ μπάρμπα-Μοναχάκης ἔρθῃ στὴν πατρίδα νὰ μ' εὕρῃ, καλῶς νἄρθῃ! Ξέρει πολὺ καλὰ πῶς δὲν εἶμαι ἱκανὴ νὰ προδώσω τὴν τιμή του. Μὰ ξέρει καὶ τοῦτο, πῶς δὲν μπορῶ νὰ ζήσω στὰ ξένα.

Ὁ νέος δὲν ἦτο ἥσυχος. Ὑπώπτευεν ὅτι ἡ γυνὴ ἦτο δολία, καὶ ἐφαντάζετο τὸν ἑαυτόν του ὡς θῦμα. Ἀποτόμως τὴν ἠρώτησε·

— Γίνεται νὰ μὴ σ' ἀγάπησε κανένας χωριστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους; . . καὶ θὰ τὸν ἤθελες καὶ σύ . . . πρὶν πανδρευθῇς . . . ἢ ὕστερα ἀφοῦ ὑπανδρεύθης;

Ἡ Λιαλιὼ ἐστέναξε βαθέως καὶ εἶπεν·

— Ἄχ! ναί . . . γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινὴς μαζύ σου . . . Ἐκεῖνος ποῦ θελὰ μὲ πάρῃ . . . καὶ τὸν ἤθελα κ' ἐγὼ . . . εἶνε τώρα ἕξη χρόνια ποῦ τὸν ἔφαγε ἡ Μαύρη θάλασσα . . . Τὸ καράβι ἐπῆγε σύψυχο . . . Ἀλλ' ἂν ἔχῃς ἔλεος, γιατὶ ἐπιμένεις νὰ μ' ἐξετάζῃς γι' αὐτό; . .

*

Ὡς τόσον ἡ σκαμπαβία, τὴν ὁποίαν οἱ δύο φυγάδες δὲν ἔπαυσαν νὰ κατασκοπεύωσιν, ἀφοῦ ἔκαμεν ἱκανὸν δρόμον μὲ τὴν πρῷραν πρὸς ἀνατολικὴν κατεύθυνσιν, αἴφνης ἅμα ἔφθασεν εἰς τὴν ἀπωτάτην ἄκραν τοῦ τρίτου καὶ ἀνατολικωτάτου νησιδίου, ἐστάθη ἐπ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας. Ὁ Μαθιὸς ὑπέδειξε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν συνταξειδιώτισσαν.

— Ξέρω τί εἶνε, εἶπεν αὐτή.

— Τί εἶνε;

— Τώρα θὰ ἰδῇς.

Ὁ νέος τὴν ἐκύτταζε κατάμματα.

— Ἔχε ὑπομονή, καὶ θὰ σὲ βγάλω ἀπ' τὴν ἀπορία. Τώρα θὰ τὴν ἰδῇς νὰ βάλῃ πλώρη τὸ Τραχῆλι.

— Πῶς τὸ ξέρεις; εἶσαι μάγισσα.

— Ναί, εἶμαι . . . εἶμαι μάγισσα! εἶπεν αὐτὴ ἐν πεποιθήσει.

Ὁ Μαθιὸς ᾐσθάνθη ἀόριστον φόβον εἰς τὸ σπινθηρίζον βλέμμα της.

Τὴν ἰδίαν στιγμήν, ἡ σκαμπαβία ἐστράφη ὁριστικῶς πρὸς ἀνατολάς, κ' ἐπανέλαβε ταχύτερον τὸν δρόμον της.

Ὁ Μαθιὸς ἀφῆκεν ἐπιφώνημα θαυμασμοῦ.

— Ἰδοὺ τί εἶνε, ἐπανέλαβε τὸ Λιαλιώ. — Ὁ μπάρμπα-Μοναχάκης, βάζω στοίχημα, ἐνενηνταπέντε τὰ ἑκατό, εἶνε μέσα στὴ σκαμπαβία.

— Λοιπόν;

— Οἱ ἄλλοι ποῦ τραβοῦν κουπί, καὶ γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸ ξεπλάτισμα τοῦ μεγάλου ταξειδιοῦ, καὶ γιατὶ ἔτσι τοὺς φαίνεται σωστότερο, θὰ εἶπαν νὰ ψάξουν γύρω-γύρω στὰ νησιά, ἴσως μᾶς εὕρουν πουθενὰ τρυπωμένους. Ὁ μπάρμπα - Μοναχάκης ποῦ ξέρει καλὰ πῶς ἐγὼ δὲν εἶχα καμμιὰ δουλειὰ στὰ νησιά, κ' ἤθελα νὰ πάω στὴν πατρίδα μου καὶ μόνο, εἶνε βέβαιος πῶς τράβηξα ἴσα πέρα γιὰ τὸ Τραχῆλι, κι' ἂν μὲ προφτάσῃ πρὶν πατήσω τὸ πόδι στὸν Ἀγνῶντα, τὸ μικρὸ λιμανάκι τοῦ δικοῦ μας τοῦ νησιοῦ ἐκεῖ, ἐλπίζει νὰ μὲ καταφέρῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσω πίσω στὸ χωριὸ τὸ δικό σας. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ ἤθελε νὰ χάσῃ καιρὸ ψάχνοντας τριγύρω, στὰ νησιά, γιὰ νὰ μὴ προφτάσω καὶ τοῦ φύγω, ἅμα φτάσω μιὰ φορὰ πέρα. Ἔτσι τοὺς κατάφερε, κείνους ποῦ εἶνε στὰ κουπιά, νὰ τραβήξουν ἐμπρός, κι' ἂς βλαστημοῦν μέσα τους πλειά. Τί νὰ γείνῃ!

— Λοιπόν;

— Τώρα, σὰν προχωρήσουν κἄμποσο αὐτοί, ἡμεῖς περνοῦμε πέρα. Δός μου τὸ ἕνα κουπί.

Ὁ νέος δὲν ἀντέστη, καὶ μετέθεσε πρὸς τὴν πρύμνην τὴν μίαν κώπην.

Βραχεῖα παρῆλθεν ὥρα, καὶ ἡ σκαμπαβία εἶχεν ἀπομακρυνθῆ τόσον ὥστε μόλις ἐφαίνετο εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀχανοῦς ὁρίζοντος, ὡς μέλαν κυμαινόμενον σημεῖον, καὶ ὡς μαύρη κηλὶς ἐπὶ τῆς ἐπαργύρου ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

— Τώρα νὰ τὸ βάλουμε στὰ κουπιά! ἀνέκραξε μετὰ φαιδρᾶς χάριτος τὸ Λιαλιώ.

*

Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἦτο τῷ ὄντι ἐπὶ τῆς σκαμπαβίας, καὶ ἡ νοσταλγὸς δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ. Ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν ἐπιβίβασιν τῶν δύο φυγάδων, εἶχε τὴν δυσαρέσκειαν νὰ μάθῃ ὅτι «τὸ Λιαλιώ του» δὲν ἦτο πλέον οἴκοι. Εἰς τὸ καφενεῖον ὅπου ἐκάθητο, ζωηρῶς συζητῶν πολιτικά, μὲ τὴν μακράν του τσιμπούκαν ἀκοίμητον καπνίζουσαν πέραν τῆς πλατείας βράκας του, δεκαετὲς παιδίον εἰσελθόν, ἀνυπόδητον, μὲ ὑποκάμισον ῥαβδωτὸν καὶ περισκελίδα ὁμοίαν, εἶπε·

— Μπάρμπα, ἡ γ'ναῖκα σ' ἔφ'κει.

— Ἔφυγε; ποῦ πάει; εἶπεν ἐξαφνισθεὶς ὁ χρηστὸς ἀνήρ.

— Δὲ ξέρου.

— Δὲ ξέρεις; Κι' ἀπὸ ποῦ τὤμαθες;

— Οὑ Βασίλ'ς τσ' Μάρκηνας ἤτανε κειδὰ στοὺ γιαλὸ κὴ τ'ν εἶδιει.

— Καὶ ποιός εἶν' αὐτός, οὑ Βασίλ'ς τσ' Μάρκηνας;

Τὸ παιδίον στραφὲν πρὸς τὴν θύραν εἶπε·

[Ἕπεται τὸ τέλος].

А. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΨΥΧΗ ΕΡΩΤΕΜΕΝΗ ΣΤΟΝ ΠΛΑΣΤΗ ΤΗΣ

Ὠδὴ Τορκουάτου Τάσσου.

Πρόσχαροι κάμποι, χλωρασιαίς, πρωτοφανήσιμ' ἄνθη,
π' ἄδολαις πάντοτ' εὐωδιαὶς στοὺς οὐρανοὺς σκορπᾶτε,
κρύσταλλα μυριοχάριτα, ποῦ σταὶς τερπναὶς κοιλάδες
τρέχετε παιγνιδίζοντας μὲ σιγαλὴ μουρμούρα,
λαλούμενα τῆς ἄνοιξης, πουλιά, ποῦ πάντ' ἀγάπη
σ' ἕνα κλαδί, σ' ἄλλο κλαδὶ πετῶντας κελαϊδᾶτε,
αὔραις δροσάταις καὶ γλυκαίς, αὔραις χαριτωμέναις,
ἔργα Ἐκείνου ποῦ τῆς καρδιᾶς μοῦ κυβερνᾷ τὰ φύλλα,
εἰπέτε σεῖς τοῦ Πλάστη μου καὶ τ' ἀκριβοῦ μου Ἀφέντη,
πῶς ὅλα ὅλα ὁ πόθος του τὰ σωθικὰ μοῦ ἀνάφτει.

Εἰπέτε του ποῦ ἡ φλόγα του, ἄπειρη, ἁγνή, καθάρια,
ὅλη βαθυὰ μὲ κατακλεῖ, ὅλην ἀγάλι ἀγάλι·
πῶς ὅταν βγαίνει ὁ ἥλιος, ὅταν βυθᾷ στὸ κῦμα,
μόνο τ' ἅγιο του τ' ὄνομα τὰ χείλη μου ἀνακράζουν.
Γι' αὐτόν, μόνο μου ἀγάλλιασμα, λαλῶ καὶ συλλογοῦμαι·
γι' αὐτὸν καὶ κλαίω καὶ πονῶ καὶ γλυκοαναστενάζω,
καὶ τόσ' ὁ πόθος τὴν ψυχὴ γλυκὰ μοῦ συνεπαίρνει,
π' ἄλλη γλυκάδα εἶναι γιὰ μὲ μαρτύριο καὶ φαρμάκι.
Μ' αὐτὸν μαζί, πάντα μαζί, ὁ ἐρωτεμένος νοῦς μου,
καὶ πάντ' αὐτὸν καὶ ἀνιστορεῖ κ' αἰσθάνεται καὶ βλέπει.

Κι' ἄν, ὅπως πάντα, μ' ἀγαθὸ καὶ μὲ ἱλαρὸ τὸ βλέμμα
γροικᾷ, καὶ τῆς ἀγάπης μου δὲν δίνει καταφρόνια,
εἰπέτε πῶς στὸν πόθο του πιστὴ τὸν ἀναμένω,
ἐνῷ τὰ χιόνια κατακλεῖ χαροποιὸς Ἀπρίλης.
Ξέρω ποῦ τούτη μου ἡ μονιά, κι' ἄμετρα κάλλη ἂν εἶχε,
σ' αὐτόν, ποῦ τέτοιο κατοικᾷ λαμπρότατο λημέρι,
δὲν πρέπει· ἀλλὰ τὸ σπλάγχνος του τ' ἀπέραντο, ποῦ μέρος,
ὅσο κι ἂν εἶναι ταπεινό, ποτὲ δὲν ἀπαρνήθη,
ὄχι, οὐδὲ τώρα θ' ἀρνηθῇ παρηγοριὰ καὶ σκέπη
σὲ τούτη τὴ βαρυόμοιρη ψυχή μου, ποῦ ἐμαράθη,
ποῦ αὐτὸς ἐλύτρωσε ἀκριβὰ μὲ τ' ἅγιο του τὸ αἷμα.

Ἆ πότε πότε θέλ' ἰδῶ τὴν ποθητὴν ἡμέρα,
ποῦ ὁλόθαρρη στὸ πλούσιο του παλάτι θὰ καθίσω,
νὰ τὰ θωρῶ, νὰ χαίρωμαι τὰ κάλλη ποῦ ἀγαποῦσα,
κι ἄλλο ἡ περίχαρη καρδιὰ νὰ μὴν ἀποζητήσῃ!
Ὦ! ἂν ἐσεῖς, ἁγναὶς ψυχαίς, ἐβλέπατε τὸ φῶς μου,
εὐθὺς κάθ' εὐτυχιὰ τῆς γῆς θὰ θάμπονεν ἐμπρός σας,
καὶ μόνον γιὰ τὰ κάλλη του, τὴ δόξα, τὴ λαμπράδα,
τὰ στήθη σας θὰ καίονταν, καὶ φλογερὰ τὰ χείλη,
χαρά, θὰ κράζαν, στὴ ζωὴ παρόμοια δὲν ἐστάθη.

Εἶναι τ' ἁγνό μου ἀγάλλιασμα, εἶν' ἡ ἀκριβή μου ἀγάπη.
Γάλα ἡ θωριὰ καὶ ῥοδαριαὶς σὲ μύριαις ὀμορφάδαις
δὲν εἶναι τί ὡραιότερο στὸ ὑπέρλαμπρό του δῶμα.
Μ' ἀνθοὺς ὑακίνθου στολιστὸ τὸ τρυφερό του χέρι·
ἡ κεφαλή του μάλαμα, τὰ στήθη ἐλεφαντένια.
Πότε κόβει τραντάφυλλο, πότε δροσάτο κρίνο
ὁ εὐγενικός μου ποθητὸς στὰ ὄμορφα περιβόλια·
γελοῦν οἱ χλόαις, τὰ φυτά, καὶ ξεφυτρόνουν γιοῦλια
ὅπου τ' ἅγια του φέγγη αὐτὸς τὰ θεϊκὰ γυρίζει·
μόνον γι' ἀγάπη κ' ἔρωτα καὶ γιὰ ταπεινοσύνη
βγάζει τὰ λόγια ἔτσι γλυκά, ποῦ δὲν αἰσθάνομ' ἄλλη,
οὐδὲ ἠμπορῶ νὰ φαντασθῶ γλυκύτερη εὐτυχία.

Τετράγωνο κι ἀσάλευτο τὸ οὐράνιο του λημέρι,
ποῦ κῦμα καθαρώτατο γύρω τὸ περιζώνει,
(ὅλο διαμάντι ἀτίμητο καὶ λαγαρὸ χρυσάφι!)
ἀστράφτει μέσα κ' ἔξωθε τὴ νύχτα, τὴν ἡμέρα.
Δώδεκα πύλαις λαμπυραίς, πύλαις ἀχτινοβόλαις,
ἀνοιγοκλειοῦν τὸ ἔμπα του, καὶ ἄλλα τόσ' ἀστέρια,
καθάρια, ὡραῖα, φωτεινά, δείχνουν τὰ σύνορά του.
Ἐκεῖ δὲν ἔζησαν ποτὲ πάθη φαρμακωμένα,
ἀλλ' ἅγιοι μόνον στοχασμοί, καὶ πόθοι ἁγνοὶ καὶ θεῖοι,
εἰρήνη, ἀγάπη καὶ χαρά, νίκη κ' αἰώνια δόξα.

Σ' αὐτὴν τὴν τόσο ἀστραφτερή, τὴν ἅγια κατοικία,
Τραγοῦδι, παρακάλεσε τὸν ἀγαθό μου Ἀφέντη,
ὅπως τώρα μὲ τ' ὄνειρο τὸν βλέπει ὁ λογισμός μου,
ἔτσι μιὰ μέρα ν' ἀξιωθῶ καὶ νὰ τὸν ἀντικρύσω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Ο ΚΟΥΤΟΖΑΦΙΡΗΣ

— Ἄλλος πάλι κι αὐτὸς ὁ Κουτοζαφίρης! Καὶ δὲν εἶναι καὶ πολὺ καιρὸς ποῦ τὄπαθε. Τοῦ μιλεῖς, κι αὐτὸς σὲ κοιτάζει μὲ μάτια θολὰ σὰ νὰ ὀνειρεύεται. Ναὶ περιμένεις νὰ σοῦ πῇ, κι ὄχι σοῦ λέγει. Καὶ νὰ δῇς ποῦ τὄχει τὸ σόγι του. Κι ὁ πατέρας του ἔτσι ζαλισμένος εἶταν πάντα· μὰ κεῖνος πάλι εἶχε μέτρο καὶ νόμο· τοῦτος τἄχασε καὶ πάγει. Ὅσο γιὰ τὸ μοναχογιό του, τὸ μορφόπαιδο ἐκεῖνο, — τί κρῖμα! καὶ τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴ μάννα του!

— Λάθος ἔχεις, κάνω τοῦ φίλου ποῦ μοῦ τἄλεγε αὐτὰ τὶς προάλλες καθὼς περνοῦσε ἀπ' ἔξω σιγανὰ σιγανὰ ὁ Κουτοζαφίρης, καὶ πήγαινε κατὰ τὸ σπίτι του, μ' ἕνα ζεμπίλι στὸ χέρι. Ἐδῶ ἡ τρέλλα, ἂν εἶναι τρέλλα, δὲν πέρασε ἀπὸ γονιὸ σὲ παιδί, μόν' ἀπὸ τὸ παιδὶ στὸ γονιό. Ἦρθε καὶ μοῦ τὰ εἶπε ὁ δύστυχος τότες ποῦ τὄνοιωθε πῶς δὲν εἴτανε στὰ σωστά του. Εἶναι λυπητερὴ ἱστορία, μὰ πρέπει νὰ τὴν ἀκούσῃς, ἴσως καὶ σοῦ κάμῃ καλό, ποῦ ἀγαπᾷς νὰ θυμώνῃς καὶ σύ:

Εἶναι ὡς πέντε χρόνια ποῦ παντρεύτηκε ὁ Κουτοζαφίρης. Θυμᾶσαι τί ζωηρότητα ποῦ τὴν εἶχε τὸν πρῶτο χρόνο. Τὸ κακὸ τοῦ ἦρθε ἀπάνω στὸ δεύτερο τὸ χρόνο. Τότες εἶταν ποῦ μοῦ τὰ εἶπε. Ἐκεῖνο τὸ μικρὸ εἶταν ἡ χαρά τους καὶ τωνε δυωνῶν. Ἡ γυναῖκα του ἡ Βασιλίνα συνήθιζε πάντα νὰ διαρμίζῃ τὰ στρωσίδια καὶ νὰ συγυρίζῃ τὴν κάμαρα τὸ πρωΐ, ἔδινε λοιπὸν τὸ μικρὸ στὸν πατέρα κι αὐτὸς τὸ σήκωνε καὶ τὸ κατέβαζε στὸ μαγεριό, πότε τραγουδῶντας του, πότε χαδεύοντάς το. Κατάντησε νὰ εἶναι πιὰ κι αὐτὸ μιὰ δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ. Ἐκεῖ ὁ Ζαφίρης τὸ κάθιζε πλάγι του, τὸ τάγιζε, τοῦ γλυκομιλοῦσε. Ἕνα πρωῒ ὁ Ζαφίρης δὲν εἴτανε στὰ καλά του, καὶ γιὰ τὴν κακή του τὴν τύχη μήτε τὸ παιδὶ δὲν εἴτανε στὰ καλά του! Ἔκλαιγε τὸ παιδί! Ἔκλαιγε, κι ὅσο γύρευε ὁ Ζαφίρης νὰ τὸ μερώσῃ καθὼς κατέβαινε, ἄλλο τόσο τσόριζε τὸ μικρό. Δόντια ἔβγαζε, πόνο εἶχε, νὰ τὸ πῇ δὲν μποροῦσε, ἔκλαιγε. Μπαίνει στὸ μαγεριὸ ὁ Ζαφίρης, τοῦ τοιμάζει τὸ φαγάκι του, τὸ καλοπιάνει, τοῦ κάκου! Τὸ παιδὶ ἡσυχία δὲν εἶχε. Τοῦ ἀνέβηκαν τότε τοῦ Ζαφίρη. Ὅτι ἔκανε νὰ πιῇ κι αὐτὸς τὸν καφέ του, ἴσως καὶ τοῦ δώσῃ

ὑπομονή, βγάζει ἀκόμα δυνατώτερες φωνὲς τὸ παιδί. Φρένιασε ὁ Ζαφίρης τώρα. Βάζει κάτω τὸ καυκί του, σηκώνει τὸ χέρι του, καὶ καταφέρνει μιὰ τοῦ παιδιοῦ ἀπάνω στὸ δεξί του ταυτί, ποῦ τἀποσβόλωσε τὸ καημένο. Ἀμέσως κατάλαβε τὸ τί ἔκαμε, μὰ εἶταν ἀργά. Τὸ παίρνει τὸ φιλεῖ, τὸ χαδεύει, τὸ σφίγγει στὴν ἀγκαλιά του. Τὸ παιδὶ σάλευε δὲ σάλευε, καὶ τὸ πρόσωπό του, μαβί. Ὁ Ζαφίρης πῆγε νὰ τρελλαθῇ ἀπὸ τὴ λύπη του κι ἀπὸ τὸ φόβο νὰ μὴν τὸ πάρῃ εἴδηση κ᾽ ἡ γυναῖκα του. Ραντίζει τὸ παιδὶ μὲ νερό, τὸ λαφροτινάζει, ἀπὸ δῶ εἶχε, ἀπὸ κεῖ εἶχε, τὸ μισοζωντανεύει, καὶ τότες ξανάρχισε νὰ κλαίγῃ ὁ μικρός. Ἔκλαιγε, μὰ ὄχι πιὰ κλάψιμο σὰν τὸ πρῶτο. Εἴτανε σὰν εἶδος χαμηλὸ καὶ ξεσυρμένο βογκητό. Ἔτσι παραπονεμένα κλαίγει ἀπὸ τότες τὸ παιδὶ ἐκεῖνο, ἔτσι καὶ μιλεῖ, καὶ γελάει, κ᾽ ἔτσι θὰ μείνῃ γιὰ πάντα. Ἀποκουτιάστηκε τὸ παιδί.

Ἡ μάννα ποτὲς δὲν ἔμαθε, μήτε πρέπει νὰ μάθῃ, τὸ τί ἔτρεξε τὴ μαύρη ἐκείνη τὴν πρωϊνή. Ἄλλος βασκανιὰ εἶπε, ἄλλος δεξερωτί, τὴν ἀλήθεια ποτὲς δὲν τὴν ἄκουσε. Μοῦ τὄφεραν καὶ μένα τότες τὸ δυστυχισμένο ταγόρι. Τοὺς ρώτησα μὴν τύχῃ κ᾽ ἔπεσε κάτω καὶ χτύπησε, μὴν παρατρόμαξε. — τίποτις! Ἔκαμα ὅ τι μπόρεσα, ἔμεινε καὶ θὰ μείνῃ ἀγιάτρευτο, ἀγιάτρευτος μένει κι᾽ ὁ καημὸς τῆς ταλαίπωρης τῆς μάννας.

Ἀμὲ ὁ Ζαφίρης; Τί κόλαση εἶταν ἐκείνη ποῦ τὸν ἔτρωγε σὰν ἦρθε καὶ μ᾽ εἶδε, μερικοὺς μῆνες κατόπι, καὶ μοῦ τὰ ξομολογήθηκε νὰ ξεσκάσῃ, ποῦ δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ τὸν κρατήσῃ τὸ φοβερὸ πόνο μέσα του! Ὧρες ὧρες, μοῦ ἔλεγε, γινόντανε σὰν τρελλός. Ξυπνοῦσε τὶς νύχτες, κι ὅσο συλλογιοῦνταν πῶς εἶχαν τέτοιο ἀγγελούδι στὸ σπίτι, καὶ γιὰ ἕνα ἀθωότατο κλάψιμο τοῦ ἔσβυσε τὸ νοῦ του μ᾽ ἕνα ἀπάνθρωπο χτύπημα, αὐτός, ὁ **πατέρας του**, αὐτὸς ποῦ τἀγαποῦσε σὰν τὰ δυό του μάτια καὶ πιώτερο, ποῦ τὸ καμάρωνε, τὸ χάδευε, τὸ τάγιζε κάθε πρωὶ σὰν πουλάκι, καὶ νὰ πάῃ, λέει, νὰ τὸ σκοτώσῃ, νὰ σκοτώσῃ **τρεῖς** ψυχὲς μὲ μιᾶς στιγμῆς φούρκα, — δὲν μποροῦσε πιὰ κρεββάτι νὰ τονε χωρέσῃ. Σηκώνουνταν, ἔλεγε τῆς γυναίκας του πῶς τὸν ἔχασε πάλι τὸν ὕπνο του, κατέβαινε, ἔβγαινε στὸ περιβόλι, καὶ περπατοῦσε ἀπάνω καὶ κάτω σὰ φάντασμα. Ἡ γυναῖκα του ἡ καημένη τὸν παραφύλαγε, τὄβλεπε πῶς ὑπόφερνε, καὶ θαρρῶντας πῶς ἐξ αἰτίας τῆς ἀκατανόητης ἀρρώστιας τοῦ παιδιοῦ στενοχωριέται ὁ ἄντρας της, ξεχνοῦσε τὸ μικρὸ κι ἄρχιζε νὰ νοιάζεται γιὰ τὰ κεῖνον.

Τὶς μέρες πάλι, ἔπαιρνε τὰ μάτια του κ᾽ ἔφευγε σὲ μακρινὲς ἐξοχὲς ὁ Κουτοζαφίρης. Ἐκεῖ τὰ ἴδια τὰ βάσανα, ἡ ἴδια ἡ κόλαση! Περπατοῦσε χωρὶς νὰ ξέρῃ ποῦ πηγαίνει, καὶ κάποτες καταντοῦσε καὶ σ᾽ ἄλλο χωριό. Γύριζε τότες βιαστικὰ βιαστικὰ πριχοῦ νὰ βραδιάσῃ, νὰ μὴν τρομάξ᾽ ἡ γυναῖκά του. Πήγαινε στὸ σπίτι, ἔβλεπε πάλι τὸ παιδί, συμμαζεμένο, ζαρωμένο, χλωμό, λίγα λόγια καὶ πολλὰ βογκητά, δίχως ὄρεξη, δίχως ζωή, μ᾽ ἕνα σωρὸ βασκάνια τριγύρω στὸ ψιλό του λαιμάκι, καὶ τὴ μάννα νὰ τὸ νοιάζεται, νὰ τὸ κοιτάζῃ μὲ πόνο καὶ μὲ λαχτάρα, νὰ τὸ νανουρίζῃ, νὰ γυρίζῃ τότες τὰ κλαμμένα της μάτια πρὸς τὸν ἄντρα της καθὼς ἔμπαινε, ἀνήσυχος, ἀποκαμωμένος, ἀπελπισμένος! — ποῦ νὰ τὰ βαστάξῃ μιὰ καρδιὰ ὅλ᾽ αὐτά! Ράγισε ἡ καρδιὰ τοῦ Ζαφίρη, ἔγεινε σὰν τὸ παιδί του κι αὐτός, κουτός, ζαρωμένος, συμμαζεμένος, τοῦ ἔδωκε ἡ συνείδησή του χτύπημα στὸ κεφάλι βαρύτερο ἀπὸ τἀξέχαστο ἐκεῖνο τὸ χτύπημα ποῦ κατάφερε τοῦ παιδιοῦ του, καὶ τώρα δὲ μένει στὸ ἔρμο τὸ σπιτικό του παρὰ ἡ χρυσῆ ἐκείνη γυναῖκα ποῦ ἔχει τὴν ἔννοια του, καὶ σηκώνει τὰ βάρη τους.

Α. Ε.

Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Α΄

Ὁ Γεώργιος δὲ Σαβερνὺ διήγαγε τὰς νομικὰς σπουδάς του. Ἡ οἰκογένεια του τὸν εἶχε προικίσῃ μὲ ὄνομα ἀκηλίδωτον καὶ μὲ παραδόσεις ἀμέμπτου τιμιότητος καὶ ὑπερηφανείας· ὁ πατήρ του ὅμως μικρὸς ἐπαρχιακὸς ὑπάλληλος δὲν εἶχε καθόλου περιουσίαν, προτιμήσας νὰ κάμῃ γάμον ἐξ ἔρωτος παρὰ νὰ νυμφευθῇ ἁπλῶς μίαν προῖκα. Ἡ μήτηρ τοῦ Γεωργίου εἶχε πρὸ πολλοῦ ἀποθάνῃ καὶ ὁ κόμης δὲ Σαβερνὺ ὅταν εἶδε πλησιάζουσαν τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ὥραν ἐκάλεσε τὸν υἱόν του, τὸν ἐκράτησε παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν του καὶ τοῦ εἶπε:

— Δὲν σοῦ ἀφίνω χρέη. Αὐτὴ εἶνε ὅλη μου ἡ περιουσία. Αἱ πρῶται σπουδαί σου ἐτελείωσαν. Πήγαινε εἰς Παρισίους καὶ δῶσε εἰς τὸν κύριον Λάντς τὸν δικηγόρον αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν. Εἶνε φίλος μας. Θὰ σὲ προσλάβῃ πλησίον του καὶ θὰ κερδίζῃς τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Θὰ τελειώσῃς τὰς σπουδάς σου καὶ ὅταν γίνῃς δικαστὴς καὶ σὺ μὲ τὴν σειράν σου, μὴ λησμονήσῃς ποτὲ ὅτι ὁ πατήρ σου ἀπέθανε μὲ τὴν ψυχὴν ἤρεμον ἐπειδὴ εἶχε πάντοτε ὑπακούσῃ εἰς τὴν συνείδησίν του.

Ἔστρεψε πρὸς τὸν Γεώργιον τὴν κιτρίνην ὑπὸ τῆς ἀσθενείας μορφήν του καὶ τοῦ εἶπε:

— Φίλησέ με διὰ τελευταίαν φοράν!

Ὁ Γεώργιος ἐναπέθεσε ἓν φίλημα εἰς τὸ παγωμένον μέτωπον τὸ ὁποῖον ἐκυρίευε ὁ θάνατος. Ὁ γέρων περιέπεσε εἰς ἀναισθησίαν. Μίαν ὥραν βραδύτερον ἐφάνη ἀφυπνιζόμενος καὶ ἐψιθύρισε δίς:

— Πεθαίνω, πεθαίνω.

Ἔπειτα παρετήρησε παραδόξως τὸν υἱόν του, εἶπε·

— Ἡ συνείδησις!

Καὶ ἀπέθανε.

Β΄

Ἕνα μῆνα βραδύτερον ὁ Γεώργιος ἦτο γραμματεὺς τοῦ κυρίου Λάντς.

Ὁ δικηγόρος ἦτο ἄνθρωπος σοβαρὸς ὅστις ἐξηγόραζε διὰ τῆς ἐν τῷ γραφείῳ καὶ τῷ οἴκῳ του σιωπῆς τὸν χείμαρρον τῶν λέξεων τὰς ὁποίας κατηνάλωνε εἰς τὸ δικαστήριον· ἐπειδὴ ἦτο ἀξιώτατος, πνευματώδης καὶ κακὸς κάποτε, τὸν ἐφοβοῦντο πολὺ καὶ δὲν τὸν ἠγάπων καθόλου.

Ὁ Γεώργιος δὲ Σαβερνὺ ἐκέρδιζε ὡς γραμματεύς του πεντακόσια φράγκα κατὰ μῆνα. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἦτο βέβαια καὶ παραπολὺ διὰ τὴν διατροφήν του καὶ τὰ ἔξοδα τῶν σπουδῶν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἦτο πολὺ ἀδυνάτου χαρακτῆρος.

Προικισμένος μὲ εὐειδὲς πρόσωπον, μὲ εὐγενῆ χαρακτηριστικά, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀντιστῇ εἰς τὰ πολλὰ δελεάσματα τῆς παρισινῆς ζωῆς. Ἔπαιξε, ἐκέρδισε, ἔχασε, δοκιμάσας ὅλας τὰς συγκινήσεις τὰς βιαίας αἱ ὁποῖαι παρακολουθοῦν τὸ χαρτοπαίγνιον.

Εἰς τὴν λέσχην ὁ χρόνος δὲν ἔχει πλέον ἀξίαν, διὰ τὸν χαρτοπαίκτην τὸν συνειθισμένον εἰς τὴν συχνὴν παλίρροιαν τῶν χρημάτων.

Πρωίαν τινὰ ὁ δὲ Σαβερνὺ εἰσῆλθε εἰς τὸ γραφεῖόν του κάτωχρος διελθὼν ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον. Αἱ χειρίδες τοῦ φορέματός του εἶχαν πρασινίσῃ ἐκ τῆς συχνῆς προστριβῆς τῆς τραπέζης εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε χάσει ὅλα του τὰ χρήματα καὶ εἰκοσιπέντε ἀκόμη χιλιάδας φράγκων ἐπὶ λόγῳ.

Εἶχε καιρὸν μέχρι τῆς ἐπαύριον τὸ βραδύτερον νὰ πληρώσῃ τὰς εἰκοσιπέντε χιλιάδας φράγκων, ἄλλως ἠτιμάζετο.

Ἔκφρων περιήρχετο τὸ γραφεῖόν του μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς κατερύθρους ἐκ τοῦ πυρετοῦ, κρατῶν διὰ τῶν χειρῶν τὴν κεφαλὴν καὶ σκεπτόμενος τί ἐδύνατο νὰ πράξῃ.

Νὰ τὰς κερδίσῃ; καὶ πῶς; Νὰ τὰς δανεισθῇ; καὶ ἀπὸ ποῖον; Ὁ προϊστάμενός του ὁ ἀπότομος δικηγόρος, ὁ ἀδυσώπητος, δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία ὅτι θὰ τὸν ἐθυσίαζε μᾶλλον πρὸς τιμωρίαν του παρὰ νὰ τὸν σώσῃ. Ποτὲ δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ τοῦ ζητήσῃ. Ἐὰν ἤθελε ὁμολογήσῃ τὸ σφάλμα του ἦτο τὸ ἴδιον ὡς νὰ προυκάλει τὴν ἔξωσίν του, τὴν ἔνδειάν του, τὴν ἀτιμίαν του.

Καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἐστρέφοντο πρὸς τὸ χρηματοκιβώτιον τοῦ ὁποίου ἤξευρε τὸ μυστικὸν καὶ εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκοντο περὶ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων. Ἐκεῖ ἦτο ἡ σωτηρία του ἀλλὰ καὶ τὸ ἔγκλημα συγχρόνως.

Ἡ πρωία παρῆλθε μὲ τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἀγωνίαν.

Ὁ κύριος Λάντς ἐπηγαινοήρχετο εἰς τὸ γραφεῖον καὶ παρετήρησε τὸν Γεώργιον κάτωχρον καὶ τὸ παράδοξον καὶ σκοτισμένον βλέμμα του.

— Μήπως εἶσαι ἀσθενής, τὸν ἠρώτησε ἀποτόμως δύο φοράς.

— Ὄχι δὲν ἔχω τίποτε, ἀπήντα ὁ Γεώργιος μὲ ἠλλοιωμένην φωνήν.

Ἐξῆλθε περὶ τὴν ἑνδεκάτην, διὰ νὰ γευματίσῃ ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ φάγῃ τίποτε.

Ἐπλανήθη εἰς τὰ βουλεβάρτα μὲ τὴν κεφαλὴν περιστρεφομένην κυριευόμενος ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς κλοπῆς.

Θὰ ἦτο τάχα κλοπή; Ὄχι. Ἁπλῶς θὰ ἐδανείζετο τριάντα χιλιάδες φράγκων ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἐπλήρωνε τὸ χρέος του καὶ θὰ ἐδοκίμαζε, θὰ ἐξεβίαζε τὴν τύχην του μὲ τὰς ἄλλας πέντε. Αὐτὸ ἦτο ὅλον.

Καὶ ἤκουε μίαν φωνὴν ἐνδόμυχον ἡ ὁποία τοῦ ἔλεγε· «θὰ κερδίσῃς, θὰ ἀντικαταστήσῃς τὸ ποσόν, θὰ σωθῇς . . . Μὴ διστάζῃς».

Γ΄

Εἰς τὰς δύο ὥρας ἐπέστρεψε ἀναποφάσιστος εἰς τὸ γραφεῖόν του. Ἡ τιμή του ἐπάλαιε ἀκόμη μὲ τὸ ἐγκληματικὸν σχέδιόν του. Ὁ κύριος Λάντς εἰσῆλθε καὶ ἀφοῦ διέτρεξε τινὰ ἔγγραφα εἶπε εἰς τὸν Γεώργιον·

— Φεύγω διὰ τὸ Σατωρῶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑποθέσεως Δελεβῶ. Θὰ λείψω τρεῖς ἡμέρας. Χαῖρε.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Γεώργιος ἦτο μόνος. Κανεὶς μάρτυς ἐπίφοβος δὲν ὑπῆρχε· τὸ χρηματοκιβώτιον τὸν ἐδείλιαζε, τὸν προσείλκυε. Μήπως θὰ ἔκλεπτε ὡς τέλους;

Ἔκλεισε τὴν θύραν ἐπιμελῶς καὶ ἀφῆκε τὴν κλεῖδα ἐπ᾽ αὐτῆς ὅπως μὴ τὸν ἴδωσι ἀπὸ τὴν κλειδαριάν . . . Ἦτο ἕτοιμος . . . Κανεὶς δὲν ἠκούετο ἔξωθεν . . . Ἀμέσως ἐσχημάτισε τὸν ἀριθμὸν τοῦ χρηματοκιβωτίου . . . 702 . . . Αἱ χεῖρες του ἔτρεμον . . . ἡ καρδία του δὲν ἔπαλλε πλέον . . . Χονδραὶ σταγόνες ἱδρῶτος ἔρρεον ἀπὸ τὸ μέτωπον . . . τὸ βλέμμα του ἐσκοτίζετο . . . Ὅταν ἤνοιξε τὴν βαρειὰν θύραν, ὀπισθοχώρησε νομίσας ὅτι βλέπει ἐντὸς αὐτῆς κιτρίνην μορφὴν ἑτοιμοθανάτου ἡ ὁποία τὸν παρατηρεῖ προσηνῶς καὶ ὅτι ἤκουσε φωνὴν σβεννυμένην ὑπὸ τοῦ θανάτου νὰ τοῦ λέγῃ:

— Ἡ συνείδησις! . . .

Ἐσπόγγισε τὸ μέτωπόν του καὶ ἤρχισε νὰ γελᾷ. Οἱ δάκτυλοί του ἀνέσυρον σπασμωδικῶς τριάντα χαρτονομίσματα τῶν χιλίων φράγκων. Τὸ χρηματοκιβώτιον ἐπανεκλείσθη πάλιν. Τὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων ἀνεσύρθησαν ἔπειτα καὶ ὁ ἥλιος ἐπλημμύρισε τὸ δωμάτιον. Ὁ θόρυβος τῆς ζωῆς τῶν Παρισίων ἔφθανεν εὐκρινὴς μέχρι τῶν ὤτων του. Τίποτε δὲν παρήλλαξε. Μόνον ἕνας κλέπτης περισσότερον ὑπῆρχε.

Τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον ἐπλήρωσε τὸ χρέος του καὶ τὴν αὐγὴν ὅταν ἀνεχώρει μεθυσμένος ἐκ τοῦ παιγνιδίου καὶ κλονιζόμενος ἐκ τῆς κοπώσεως, ἔφερε εἰς τὸ θυλάκιόν του πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων τὰς ὁποίας εἶχε κερδίσῃ.

Τὰς δέκα π. μ. αἱ τριάντα χιλιάδες φράγκων ἐπανέλαβον τὴν θέσιν των εἰς τὸ χρηματοκιβώτιον. Ἐτελείωσε. Τίποτε δὲν εἶχε πλέον νὰ φοβηθῇ. Τίποτε ἐκτὸς τῆς ἀναμνήσεως.

Ὅλην ὅμως τὴν ἡμέραν ἔτρεμε σπασμωδικῶς ἀναλογιζόμενος:

— Ἐὰν ὁ κύριος Λάντς ἐπανήρχετο . . . ἐὰν ἡ κλοπή μου ἀνεκαλύπτετο . . . ἐκ συμπτώσεως. Ἤμην χαμένος!

Δ΄

Εἴκοσι ἔτη παρῆλθον. Ὁ κύριος Λάντς ἀπέθανε. Ὁ Γεώργιος δὲ Σαβερνὺ ἐνυμφεύθη, καὶ ἔγινε πρὸ πολλοῦ δικαστής. Τὸν εὑρίσκομεν πάλιν ἐξαντληθέντα ἐκ τῆς ἐργασίας μὲ τὴν κόμην λευκοτάτην, προεδρεύοντα εἰς ἓν τῶν δικαστηρίων τῶν Παρισίων. Ἡ σύζυγός του ζῇ πάντοτε. Ἔχει μίαν θυγατέρα ἡ ὁποία εἶνε ἡ εὐτυχία της καὶ ἕνα υἱὸν διὰ τὸν

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

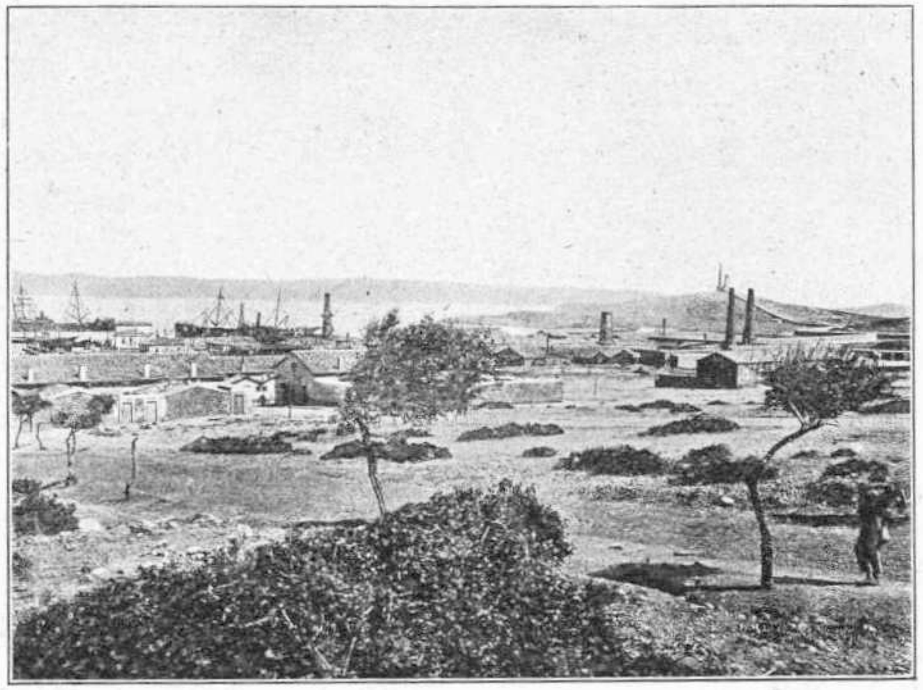

Λαύριον

ὁποῖον εἶνε ὑπερήφανος, καὶ ὅστις προορίζεται ὅπως ὁ πατήρ του, ὅπως ὁ πάππος του διὰ δικαστής.

Τίποτε δὲν λείπει ἀπὸ τὸν δὲ Σαβερνὺ διὰ νὰ εἶνε εὐτυχής. Καὶ εἶνε εὐτυχὴς διότι ἡ ἀνάμνησις τοῦ νεανικοῦ σφάλματός του ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐλησμονήθη κάπως. Ἡ ζωή του διέρρευσε ἔκτοτε ἄμεμπτος καὶ δικαιοτάτη. Ἠγαπᾶτο ὑπὸ ὅλων καὶ πρὸς ὅλους ἐφέρετο καλῶς.

Ἡ δικαστικὴ περίοδος, ἡ ὁποία ἄρχεται μετ' ὀλίγον δὲν παρουσιάζει ὑποθέσεις ἐνδιαφερούσας. Κοινοὶ κακοῦργοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὁποίων ὁ δὲ Σαβερνὺ φυλλομετρεῖ τὰς δικογραφίας. Τέσσαρες κλοπαὶ μόνον εὑρίσκονται μεταξὺ αὐτῶν.

Μία ὅμως διεγείρει πολὺ τὴν προσοχὴν τοῦ Γεωργίου. Τὴν διατρέχει μετὰ προσοχῆς καὶ ἡ καρδία του ταράσσεται καὶ οἱ ὀφθαλμοί του καλύπτονται ὑπὸ ἐρυθροῦ νέφους.

Ἐγείρεται τεταραγμένος μὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ μετώπου του ἀνακράζων:

— Ἡ συνείδησις! ἡ συνείδησις!

Νομίζει ὅτι δὲν ἐνόησε καλὰ καὶ ἐπαναρχίζει πάλιν τὴν ἀνάγνωσιν. Ὄχι, δὲν ἠπατήθη. Αὐτὸ ἦτο. Ὁ Λαβαρδὲν ταμίας τοῦ ἐμπορικοῦ τῶν Ζανσέλμ ἦτο χαρτοπαίκτης — ὅπως ὁ Γεώργιος ἄλλοτε — Μίαν ἡμέραν ἔχασε καὶ ἔκλεψε πέντε χιλιάδας φράγκων ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ προϊσταμένου του, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ κερδίσῃ καὶ νὰ τὰς ἀντικαταστήσῃ χωρὶς νὰ ἐγείρῃ ὑπονοίας. — Πάντοτε ὅπως καὶ ὁ Γεώργιος ἄλλοτε! Ἀλλ' ἔχασε ὅμως καὶ δὲν ἐδυνήθη ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ χρήματα. Τὸν ἀνεκάλυψαν. Συνελήφθη. Καὶ ἔμελλε τώρα νὰ δικασθῇ ἔμπροσθεν τοῦ κακουργιοδικείου.

— Καὶ θὰ τὸν δικάσω ἐγώ, ἐγὼ θὰ τὸν δικάσω! ἐψιθύρισεν ἔντρομος ὁ Γεώργιος. Εἶνε δυνατόν. Μήπως ὀνειρεύομαι! . . . Κατὰ πόσον τάχα εἶνε περισσότερον ἔνοχος ἀπὸ ἐμὲ αὐτὸς ὁ δυστυχής! Τὸ ἔγκλημά του δὲν εἶνε καὶ ἔγκλημα ἰδικόν μου; Θὰ τὸν καταδικάσω λοιπὸν ἐγώ; . . .

Ε'

Ἡ ἡμέρα τῆς δίκης ἔφθασε.

Ὁ Λαβαρδὲν παρουσιάσθη ἤρεμος σχεδὸν ἔμπροσθεν τοῦ κατερύθρου καὶ τρέμοντος προέδρου.

Ἡ δίκη δὲν θὰ ἦτο μακρά. Ὁ κατηγορούμενος ὡμολόγει:

— Δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ κλέψω ἔλεγε, κλαίων ὁ Λαβαρδέν. Ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἐκέρδιζα καὶ θὰ ἐδυνάμην ν' ἀντικαταστήσω τὰ χρήματα πρὶν ἐγερθῇ καμμία ὑπόνοια. Εἶχα στὸ νοῦν ἐὰν ἡ κακοτυχία μ' κατέτρεχε πάντοτε, νὰ αὐτοκτονήσω. Δὲν μοῦ ἔδωσαν ὅμως καιρόν.

Ὁ πρόεδρος ἤκουε. Παρετήρει μ' ἐπίμονον προσοχὴν τὸν νέον ἐκεῖνον τὸν ἀπελπισμένον ὅστις ἔκλαιε καὶ παρεκάλει. Ἡ φαντασία του βαθμηδὸν εἰργάζετο παράδοξον μεταμόρφωσιν. Ἐνόμιζε ὅτι εὑρίσκετο ἐκεῖνος ἀπεκδυθεὶς τὴν δικαστικήν του τήβεννον, εἰς τὴν θέσιν τοῦ κατηγορουμένου καὶ ὅτι πρὸς αὐτὸν ἦσαν καρφωμένα ὅλα τὰ ὑβριστικά, τὰ πλήρη οἴκτου βλέμματα τοῦ πλήθους . . . . .

— Κύριε πρόεδρε, ἔλεγε ὁ Λαβαρδέν, ἔχω μητέρα γραῖαν καὶ παράλυτον εἰς τὴν ὁποίαν ἔστελλα κατὰ μῆνα τὸ ἥμισυ τῶν μισθῶν μου διὰ νὰ ζήσῃ. Ἀγνοεῖ τὸ σφάλμα μου καὶ τὴν σύλληψίν μου. Ἐὰν μὲ καταδικάσετε δὲν θὰ εἶνε δυνατὸν πλέον νὰ τῆς τὸ κρύψουν. Ἐὰν δὲν ἀποθάνῃ ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ ἀπελπισίαν, θὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ πεῖναν! . . .

Ὁ δικηγόρος του ἔδειξε ἀρκετὴν εὐγλωττίαν.

Ὁ πρόεδρος ἐπεδοκίμαζε τὰ ἐπιχειρήματά του διὰ μηχανικῶν κινήσεων τῆς κεφαλῆς λησμονῶν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιδεικνύῃ πρόσωπον ἀτάραχον καὶ νὰ κρύπτῃ τὰ συναισθήματά του. Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὸ βλέμμα τοῦ δικαστοῦ διεσταυροῦτο μὲ τὸ βλέμμα τοῦ κατηγορουμένου καὶ δὲν ἦτο ὁ κατηγορούμενος ὅστις ἐταπείνωνε τὸ ἰδικόν του.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐζήτησε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου ἐναντίον τοῦ Λαβαρδέν.

Ὁ πρόεδρος ἐσιώπα. Τὸν ἀτενίζουν ὅλοι· ἔπρεπε νὰ συγκεφαλαιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ φοβεῖται μήπως δὲν ἔχει τὸ θάρρος. Βραδέως ὑπήκουεν εἰς τὸ καθῆκόν του. Ἀλλὰ εἶνε ὑπεράσπισις τοῦ κατηγορουμένου ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγει...

Ἔπειτα ἀφοῦ ἔθεσε τὰ ἐρωτήματα εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἔνορκοι πρέπει νὰ ἀπαντήσουν ἐγκαταλείπει παραπαίων τὴν αἴθουσαν τοῦ δικαστηρίου.

Διέρχονται ὀλίγα λεπτά· ἀκούεται ἦχος κώδωνος.

Εἶνε οἱ ἔνορκοι.

Εἰσέρχονται καὶ κηρύττουν ἔνοχον τὸν Λαβαρδὲν παραδεχόμενοι μόνον ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις.

Ὁ πρόεδρος εἶνε πολὺ τεταραγμένος. Ὠχρότατος μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς λάμποντας ἐκ παραδόξου ἀστραπῆς. Συχνὰ θέτει τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ φαλακροῦ μετώπου καὶ τῆς κεφαλῆς του, ὡς νὰ θέλει νὰ ἀποδιώξῃ φοβερὰν ὀπτασίαν. Μάτην ζητεῖ νὰ συναρμολογήσῃ τὰς ἰδέας του.

Διὰ φωνῆς βραδείας, χαμηλῆς, τραυλιζούσης, ἀρχίζει:

— Τὸ δικαστήριον παραδεχόμενον τὰς ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις . . .

Ἡ φωνή του ἐξασθενεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον . . . καὶ μόλις ἀκούεται ὅταν προφέρῃ:

— . . . Κατὰ συνέπειαν καταδικάζει τὸν Λαβαρδὲν εἰς δύο ἐτῶν φυλάκισιν καὶ εἰς τὰ ἔξοδα . . .

— Ὁ πρόεδρος ἐφαίνετο ἄρρωστος σήμερα, ἔλεγον οἱ δικηγόροι ἐξερχόμενοι.

Ὁ κύριος δὲ Σαβερνὺ ἐπέστρεψε εἰς τὸν οἶκόν του. Δὲν ἀπήντησε τίποτε εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῆς συζύγου του οὔτε ἀνταπεκρίθη εἰς τὰ φιλήματα τῆς θυγατρός του. Ἔπεσε ἀμέσως εἰς τὴν κλίνην του, κατατρυχόμενος ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ.

Ἐξετέλεσε τὸ καθῆκόν του, ἀλλὰ τὸ καθῆκόν του τώρα θὰ τὸν ἐφόνευε.

Τὴν αὐγὴν ἐντοσούτῳ ἐσηκώθη.

Ἐξῆλθε, παρουσιάσθη εἰς τὰ Ἠλύσια καὶ ἔλαβε συνέντευξιν μετὰ τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἐπὶ μίαν ὥραν σχεδόν. Ὅταν ἐξῆλθε, οἱ ὀφθαλμοί του ἦσαν ἐρυθροὶ ἐκ δακρύων.

Τὴν ἐπομένην ἀνεγράφετο εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἡ χάρις τοῦ Λαβαρδέν.

Τὴν αὐτὴν νύκτα ὁ δὲ Σαβερνὺ προσεβάλλετο ὑπὸ συμφορήσεως.

Ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης του ἀναίσθητος, περικυκλούμενος ὑπὸ τῆς ὀλοφυρομένης οἰκογενείας του. Κατὰ τὰς σπανίας στιγμὰς διαυγείας ἐστρέφετο πρὸς τὸν υἱόν του — ὅπως ἄλλοτε εἶχε κάμῃ καὶ ὁ γηραιὸς κόμης, ὁ πατήρ του, καὶ τοῦ ἔλεγε:

— Ἡ συνείδησις!

Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ τελευταία του λέξις.

(Jules Mary) (Μετάφρασις Ε.)

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΚΡΙΕΖΗΣ

Εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον ἐκπαιδεύτων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ, γόνος τῆς ἐπιφανοῦς Ὑδραϊκῆς οἰκογενείας, ἥτις συνέδεσε τὸ ὄνομά της μετὰ τῆς ἐθνικῆς δόξης, ἐγεννήθη τῷ 1843. Ὁ πατήρ του Ἀντώνιος Κριεζῆς, ἀντιναύαρχος καὶ πολλάκις πρωθυπουργὸς ἐπὶ Ὄθωνος, προώρισε καὶ τὸν υἱόν του διὰ τὸ ναυτικὸν στάδιον καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν μείρακα εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξῆλθε δόκιμος, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος.

Φέρων τὸν βαθμὸν ἀνθυποπλοιάρχου κατὰ τὸ 1868 ἀπῆλθεν ἐπὶ γαλλικοῦ πλοίου πρὸς τελειοτέραν ἐκπαίδευσιν. Ἀπὸ τοῦ 1874 ἤρχισε ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκτεθεὶς τὸ πρῶτον βουλευτὴς ἐν Ὕδρᾳ. Ἐξελέχθη τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1874, καὶ κατόπιν ἐπανειλημμένως, καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, πρωθυπουργοῦντος τοῦ κ. Σωτηροπούλου κατὰ τὸν μάϊον τοῦ 1893.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας Κριεζῆς φέρει τὴν σήμερον τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιπλοιάρχου. Διακρίνει δ' αὐτόν, πλὴν τῆς τελείας ναυτικῆς μορφώσεως, εὐγένεια ἤθους ὑπέροχος καὶ μειλιχιότης χαρακτῆρος ἄριστα συνᾴδουσα πρὸς μορφὴν σπανίου ἀρρενωποῦ κάλλους, προσόντα καθιστῶντα αὐτὸν λατρευτὸν πολιτευτὴν καὶ ἀξιάγαστον συνάδελφον. Διὰ τοῦτο ἡ «Ἑστία» ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν κύκλον τῶν προσωπογραφιῶν αὐτῆς καὶ πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, ἐνόμισε πρέπον ἐκ τῶν πρώτων νὰ καταστήσῃ γνωστὴν εἰς τὸν ἁπανταχοῦ ἑλληνισμὸν καὶ τὴν συμπαθεστάτην μορφὴν ἑνὸς τῶν ἀρίστων ἀξιωματικῶν τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ μας.

Χ.

Ανα τον Ελικωνα[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

'Εὰν τώρα ἐφαρμόσωμεν τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἀντικειμένων τὸ συμπέρασμα εἶνε τὸ ἑξῆς: Τὰ ἀρχαῖα Σκανδιναυικὰ ᾄσματα ἵστανται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μεταιχμίου τῆς ἐπικῆς καὶ λυρικῆς ποιήσεως. Εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουσιν ἀκόμη ὡς ἐκ τῆς διηγηματικῆς αὐτῶν φύσεως, καὶ διότι δι' αὐτὰ ἰσχύει ἀκόμη εἷς κοινὸς τοῖς πᾶσιν ἐθνικὸς τύπος. 'Ως ἐκ τῶν ὑποθέσεών των ὅμως ἐξέρχονται ἐκτὸς τῆς περιόδου ἐκείνης: 'Η ἐπικὴ ἐποχὴ ὡς ἀντικείμενον ποιήσεως γνωρίζει μόνον Θεῶν καὶ ἡρώων μύθους, τὰ ὁποῖα ἀμφότερα πάλιν ἑνοῦνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς φυλετικῆς παραδόσεως, ἐπειδὴ οἱ ἥρωες κατάγονται ἀπὸ τῶν θεῶν. 'Αλλὰ καὶ οἱ ποιηταὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης φαίνονται τοῖς μεταγενεστέροις ἐν ὁμοίᾳ σχέσει, ἐν οἵᾳ τὰ ποιήματά των. 'Ισχύουν οὐχὶ ἕκαστος καθ' ἑαυτόν, ἀλλὰ πάντες ὡς γένος. Οἱ μεταξὺ αὐτῶν δεσμοὶ δὲν εἶνε τετεχνημένοι ἀλλὰ φυσικοί. 'Ο εἷς ἐργάζεται προπαρασκευάζων τὴν ἐργασίαν τοῦ ἑτέρου, ἀφοῦ ἕκαστος ἀγγέλλει τὸ νεώτατον καὶ θαυμασιώτατον καὶ οὕτω, ἀποτελεῖται ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ὅλον, οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι μυθικοὶ κύκλοι, οἱ περιέχοντες τὰς τύχας, τοὺς ἀγῶνας καὶ τὸν τελικὸν ὄλεθρον ὁλοκλήρου ἡρωϊκοῦ κόσμου. Τοὐναντίον ἐν τοῖς ἀρχαίοις ᾄσμασιν ἡ ἐπικὴ συνάφεια τυγχάνει ἤδη λελυμένη. Δὲν συναρμολογοῦνται πρὸς διασκευὴν μεγάλων κύκλων· (μικρότεροι εὑρίσκονται ἐνίοτε)· καὶ τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν παραλαμβάνουσιν ἀπὸ εὐρυτέρου κύκλου. 'Ο κύκλος οὗτος δὲν εἶνε ἡ ὑπὲρ τὸ σύνηθες μέτρον αἰρομένη πορεία τοῦ βίου τῶν ἡρώων, ἀλλὰ ἡ καθ' ἡμέραν ζωή, μὲ τὰ ἐναλλασσόμεν' αὐτῆς γεγονότα, τὰ πάθη καὶ τὴν χαράν. Τὸ θέαμα τὸ ὁποῖον ἐν τοῖς λειψάνοις ἐξ ἐπικῆς ἐποχῆς προέχει μὲ τὸν αὐθάδη καὶ οὕτως εἰπεῖν σωματικὸν τρόπον ὑποχωρεῖ ἐνταῦθα μᾶλλον πρὸς τὸ βάθος. 'Αλλὰ οὗτος ὅλος ὁ κόσμος τῆς ποιήσεως — ὅπως εἰς τόσῳ πολλὰς σχέσεις ὁ βίος — βασίζεται ἐπὶ σκοτεινῶν θαυμαστῶν θεμελίων. 'Η φύσις, ἐν ᾗ τὸ βόρειον ᾆσμα διατρίβει κατοικεῖται ἀκόμη ἀπὸ ἴδια, ἀλλόκοτα ὄντα, ἀπὸ φυσικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι κατεκρημνίσθησαν μὲν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς προτέρας των αἴγλης, ἀλλ' ὅμως ἀκόμη κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους καὶ οἱονεὶ κλοπηδὸν ἀναμιγνύονται εἰς τὰς ἀνθρωπίνους τύχας. Διὰ πάντα ταῦτα ἡ ποίησις αὕτη ἐξαρτᾶται ἐν τοῖς γενικοῖς ἀπὸ μιᾶς ἀρχαιοτέρας, ἣν καὶ ἀναμιμνήσκει ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα.

'Επειδὴ μορφαί τινες τοῦ γιγαντώδους παλαιοῦ κόσμου τῶν παραδόσεων ῥίπτουσι τὰς σκιὰς αὐτῶν ἐπὶ τῆς νέας ταύτης καὶ φωτεινῆς χώρας, ἀναμνήσεις τινὲς ἠχοῦσιν ἐκεῖθεν πρὸς τὰ ἐδῶ, ἀναμνήσεις ἀρχαίων ἡρωϊκῶν γενῶν καὶ ἀκόμη καὶ *ἐδικῶν* μύθων. 'Αλλὰ πάντα ταῦτα παρίστανται μεταβεβλημένα καὶ κινοῦνται ἐν στοιχείῳ ξένῳ καὶ νέῳ, τῷ λυρικῷ, ἐπειδὴ πάντα ταῦτα τὰ ᾄσματα βασίζονται ἐπὶ τοῦ νέου τούτου θεμελίου. Σχεδὸν πάντα προδίδουσι μίαν ποιητικὴν πρόθεσιν, τὴν ὁποίαν ματαίως θ' ἀνεζήτει τις ἐν τῇ ἐπικῇ ἐποχῇ. 'Αποκαλύπτουσι πᾶν τὸ καθ' ἕκαστον, μίαν θυμικὴν κατάστασιν, ἥτις εἰς τὴν διήγησιν χρησιμεύει μόνον ὡς πέπλος ἢ ἔκφρασις. Τὸ αἴσθημα εἶνε τὸ ὁποῖον ναὶ μὲν δὲν εὗρεν ἀκόμη τὴν καθ' αὑτὸ γλῶσσάν του, δὲν ἐκέρδησεν ἀκόμη λυρικὴν ἔξαρσιν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἐκ πασῶν τῶν ἀναμνήσεων ἐκλέγει ἐκείνας, αἵτινες τῷ εἶνε τὰ μάλιστα συμπαθεῖς, καὶ ἐν τῇ ἁπλῇ διηγήσει ἐκφράζεται μόνον ἀπεριτέχνως, ἄνευ ἀξιώσεων, ἀνωνύμως.

Οὕτως ὑποχωρεῖ ἡ ἀφελὴς παράδοσις, μέχρις οὗ, ὑπὸ νέων χειλέων παραλαμβανομένη, γείνῃ διερμηνεὺς ὁμοίων διαθέσεων. Οὐδενὸς καὶ παντὸς κτῆμα, αἰωροῦνται οἱ τόνοι τῶν ᾀσμάτων τούτων ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἀπὸ καρδίας εἰς καρδίαν, ἔκφρασις κοινῶν πόνων, ἐλπίδων καὶ ἀναμνήσεων. αἰώνων φερουσῶν ἡλικίαν, καὶ ὅμως οὐδέποτε γηρασκουσῶν, ἀφοῦ ἡ ἀνθρωπίνη καρδία, ἧς τὴν ἱστορίαν διδάσκουσιν ἐν πολλαπλῶς μεταβαλλομέναις εἰκόσι, μένει διὰ τῆς πορείας τῶν χρόνων ἡ αὐτή. Τινὰ εἶνε μόνον εἷς στόνος, εἷς μόνος, ἀπείρως συγκινῶν παραπονετικὸς ἦχος, καὶ ὅμως δὲν καταλείπουσι τὸν διηγηματικὸν τρόπον· φαίνεται ὡς ἐὰν ἀναγγέλλουσι πραγματικόν τι γεγονός. 'Η λυρικὴ αὕτη φύσις παρουσιάζεται καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τινὶ προσόντι τῶν πλείστων Σκανδιναυϊκῶν ᾀσμάτων, καὶ τὸ προσὸν τοῦτο εἶνε ἡ ***ἐπῳδός***.

Κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς εἰμπορεῖ νὰ διαιρεθῇ εἰς τρία μέρη: Τὸ **πρῶτον** εἶδος παρουσιάζει τῷ ἀκροατῇ ἢ τὸ κύριον πρόσωπον, ἢ τὸ κύριον γεγονός, ἢ τέλος κυρίαν τινὰ περίστασιν τῆς διηγήσεως. Τὸ ***δεύτερον*** εἶδος ἐκφράζει ἁπλῶς ἐν γένει μὲν ποιητικὴν θυμικὴν διάθεσιν, εἴτε δι' ἐμψυχώσεως πρὸς ᾆσμα καὶ ποίησιν, εἴτε ἀκόμη συνεχῶς μόνον διὰ συμβολικῆς ὑποδείξεως. Τὸ θαλερὸν ἔαρ κατέστη ἐν ταῖς ἐπῳδοῖς ταύταις ἰδίᾳ τὸ σύμβολον τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔαρος, ὅπερ ἀνατέλλει ἠχοῦν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἄγει τὴν φαντασίαν εἰς ἄνθησιν. Πότε μὲν ὀνομάζεται αὐτολεξεί, ὡς ἐν ἐπῳδαῖς οἷαι αἱ: «Τὴν ἄνοιξι, 'ς τὴ μέση τῆς ἀνοίξεως». «Τὴν ἄνοιξι, ποῦ φαιδρὰ ὅλα τὰ πουλιὰ λαλοῦνε». Πότε δὲ δι' ἑνὸς τῶν γνωρισμάτων αὐτοῦ, ὡς: «'Επειδὴ τώρα τὸ δάσος ἀνθεῖ». «'Ενῷ τὸ δάσος πρασινίζει». «Εἰς τὸν ῥοδῶνα». «Εἰς τὸ ἄλσος» κ.τ.λ.

Δὲν πρέπει νὰ παραξενευθῇ κανείς, ὅτι αἱ βραχεῖαι, πάντοτ' ἐπαναλαμβανόμεναι αὗται προτάσεις, δὲν εὑρίσκονται εἰς ἔκδηλον συνάφειαν μετὰ τοῦ περιεχομένου τῶν ᾀσμάτων. Εἶνε, ὡς εἴπομεν, μόνον ἡ ἔκφρασις μιᾶς ποιητικῆς διαθέσεως, εἶνε ἕν: «Κ' ἐγὼ ἤμην εἰς τὴν 'Αρκαδίαν», μὲ μίαν, ἤθελα νὰ εἴπω, συγκινητικὴν ἀδεξιότητα, ὑποδηλοῦσαν διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς ἐπαναλήψεώς τὴν γενικωτάτην καὶ ὅμως τόσον ἐγγὺς ἡμῶν κειμένην εἰκόνα. 'Εν τούτοις αἱ ὑποδείξεις αὗται δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ ἔαρος, τοῦ θέρους,

1 Ἴδε σελ. 155.

τῶν ῥόδων καὶ τῶν κρίνων. Καὶ ἄλλα ἀντικείμενα εἶχον κατακτήσει ἄλλοτε ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ λαοῦ σπουδαίαν σημασίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ χρησιμοποιοῦνται. 'Εν τῇ σχέσει ταύτῃ ἀναφέρομεν πρὸ πάντων τὴν φιλύραν. Εὑρίσκεται ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ᾀσμάτων, χωρὶς νὰ δύναται νὰ δοθῇ ὁ λόγος τοῦ διατί. 'Ως ἐπὶ παραδείγματι: «'Υπὸ τὴν φιλύραν». «'Αλλὰ ἡ φιλύρα ἀκμάζει». «'Η φιλύρα τρέμει ἐν τῇ στάσει». «'Εν τῷ μεταξὺ πρασινίζει ἡ φιλύρα ὡραῖα ἐπὶ τῆς νήσου». 'Η φιλύρα ἄλλως, ἡ ὁποία ὄχι μόνον ἐν τῇ ἐπῳδῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ᾄσμασι, τὰ ὁποῖα περὶ τὴν μαγείαν περιστρέφονται, παρουσιάζεται, συνεχῶς θεωρεῖται καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπὸ τοῦ λαοῦ μετά τινος εὐλαβείας, ὡς μυστηριώδους σημασίας δένδρον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου διατρίβουσιν οἱ πυγμαῖοι, τὰ δαιμόνια καὶ οἱ δράκοντες. Τὸ ***τρίτον*** εἶδος τῆς ἐπῳδοῦ τέλος δηλοῖ τὴν τάσιν τοῦ συναισθήματος, τὴν ἐν τῷ ἔρωτι ἐπικρατοῦσαν. Καὶ ἐκ τούτου τὰ παραδείγματα εἶνε τόσον συχνά, ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ παρατεθῶσιν ἐνταῦθα. Παρατηρητέον μόνον, ὅτι ἐν τῇ σχέσει ταύτῃ ἡ ἐπῳδὸς εἶνε ἐνίοτε εἰρωνική. Αὕτη δ' ἡ εἰρωνεία ὁτὲ μὲν ἔχει ἀστείαν σημασίαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως εἶνε σοβαρά. Πολλάκις ἔγκειταί τι τὸ βαθέως συγκινητικὸν ἐν αὐτῇ, ὡς ἐν τῇ ἐπῳδῷ τοῦ ἑπομένου Σουηδικοῦ βαλλίσματος: «Σεῖς χαίρεσθ' ὅλη μέρα».

'Εν τῷ ἀπείρως περικαλλεῖ τούτῳ βαλλίσματι παρίσταται ἡ χαρὰ καὶ λύπη τοῦ κόσμου τούτου ἐν ἐπιδράσει αὐτοῦ ἐπὶ ἀγαπητοῦ νεκροῦ. Τὸ αὐτὸ ᾆσμα ἔχει καὶ ἑτέραν ἐπῳδόν: «Ποιὸς κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;» ἡ ὁποία ἐν χαριτοβρύτῳ καὶ σπανίᾳ εἰκόνι φαίνεται ἐκφράζουσα τὸ κράτος τῶν καταχθονίων δυνάμεων ἐπὶ τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς ἀθωότητος καὶ τοῦ κάλλους, ἐνῷ ἡ πρώτη προθέτει ἐνώπιον τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας τοῦ παρόντος.

Τοῦτο παρέχει ἀφορμὴν νὰ εἴπωμέν τινα περὶ τῆς διπλῆς ἐπῳδοῦ. Εἰς πλῆθος ᾀσμάτων ἡ ἐπῳδὸς ὑπάρχει ὄχι μόνον εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ μέσου τῆς στροφῆς. 'Ονομάζομεν τὴν τελευταίαν ταύτην ***μεσῳδόν***, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς ἐπῳδοῦ. 'Ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμφότεραι ἔχουσι σχέσιν πρὸς ἀλλήλας, ὁτὲ μὲν οὕτως, ὥστε ἡ μία χρησιμεύει ὡς ἐπιβεβαίωσις τῆς ἑτέρας, ἢ κἂν ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὁτὲ ὅμως αἱ δύο ἐπῳδοὶ εὑρίσκονται ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἀλλήλας. 'Η δ' ἀντίθετος αὕτη σχέσις πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ ᾄσματος οὐδέποτε τυγχάνει ἄνευ σημασίας. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ ἐπῳδῷ: «'Αν τὸ συλλογίζετο κανεὶς ὡρίμως» καὶ «'Ο Κὺρ Βὸλδ ἔρχεται πολὺ ὠργισμένος τὸν δρόμο!» 'Η ἥσυχος ἐγκράτεια ἀντιτιθεμένη εἰς τὴν τυφλὴν παραφοράν, ἥτις ἐν τῷ ᾄσματι συνεπάγεται τὸ δυστυχὲς ἀποτέλεσμα. 'Αντίθεσις παρομοίου εἴδους μεταξὺ τῶν δύο ἐπῳδῶν δὲν εἶνε σπανία, ἐνίοτε ὅμως ὑποδεικνύεται μόνον συμβολικῶς, ἐνίοτε δ' ἐκφράζεται διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦτ' αὐτῆς τῆς ἐπῳδοῦ, ὁσάκις τὸ περιεχόμενον τοῦ ᾄσματος μέλλει νὰ περιπέσῃ ἀπὸ χαρᾶς εἰς λύπην. 'Εν τούτοις οὐχὶ πανταχοῦ εὑρίσκονται αἱ δύο ἐπῳδοὶ εἰς τὴν ἐνταῦθα σημειωθεῖσαν σχέσιν τῆς ἀντιθέσεως καὶ συναφείας. Εἰμπορεῖ ἑκάστη καθ' ἑαυτὴν ν' ἀνήκῃ εἰς ἰδιαίτερον γένος, κατὰ τὴν ἐνταῦθα ὁρισθεῖσαν διαίρεσιν. Κατὰ ταῦτα γίνονται καταληπταὶ αἱ ἐπῳδοὶ ἐν τῇ πρὸς τ' ᾄσματα συναφείᾳ των. Ὅπου δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἀνακαλυφθῇ τοιαύτη, κατὰ τὰς ἐνταῦθα σημειωθείσας ἀρχάς, ἐκεῖ δύναταί τις θαρραλέως νὰ ἐπιρρίψῃ τὸ σφάλμα εἰς τὴν ἀβεβαιότητα καὶ τὴν σύγχυσιν τῆς παραδόσεως, δι' ἧς πολλαὶ ἐπῳδοὶ συνεδέθησαν μὲ ᾄσματα, εἰς ἃ οὐδέποτ' ἀρχικῶς ἀνῆκον.

Δισχυριζόμεθα λοιπόν, ὅτι μέχρι τοῦδε οὕτω μελετηθεῖσα ἐπῳδὸς δὲν εἶνε μὲν ἴδιον λυρικὸν προσὸν τῶν ᾀσμάτων ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἰς τὰ τρία εἴδη τῶν ἐπῳδῶν, ἃς ἔχομεν διακρίνει κατὰ τὸ περιεχόμενόν των, ἡ λυρικὴ αὕτη φύσις ἐκδηλοῦται ὁλονὲν ἰσχυρότερον καὶ ἐν κανονικῇ προόδῳ. 'Η ἐπῳδὸς εἶνε ἐν γένει ἓν λυρικὸν προσόν, διότι πρῶτον μὲν δὲν ἀνήκει εἰς τὸ ἐπικὸν στοιχεῖον τῶν ᾀσμάτων, περιέχει τοὐναντίον μίαν σκέψιν ἐπ' αὐτοῦ, ἡ δ' ἐνδελεχὴς αὐτῆς ἐπανάληψις εἰμπορεῖ δεύτερον μόνον ἐν λυρικῇ προθέσει νὰ ἔχῃ τὸν λόγον της, δύναται ἐν ταὐτῷ νὰ διακρατήσῃ μίαν ὡρισμένην ἐντύπωσιν. 'Αλλὰ ἡ συγκράτησις μιᾶς δεδομένης ἐντυπώσεως ἢ αἰσθήματος εἶνε ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς πάσης λυρικῆς. Πρὸς τούτοις καταφαίνεται ἡ λυρικὴ αὕτη φύσις τῆς ἐπῳδοῦ πάντοτε ἰσχυροτέρα καὶ ἐν τῇ ὑφ' ἡμῶν ὁρισθείσῃ τάξει. Μία σκέψις τοῦ ποιητοῦ περὶ ἑαυτοῦ ὑπόκειται πάσῃ λυρικῇ ὡς θεμέλιον. Αὕτη εὑρίσκεται ἤδη ἐν τῇ ἐπῳδῷ τοῦ πρώτου εἴδους, ἡ ἑνότης αὐτῆς ὅμως φαίνεται οὖσα μᾶλλον ἐξωτερικὴ ἢ ἐσωτερική, καταφαίνεται δὲ ἐν μιᾷ συλλήψει τοῦ περιεχομένου τῆς διηγήσεως ἐν ὀλίγαις γραμμαῖς. 'Η ἐπῳδὸς εἶνε ἀκόμη ἐπικὴ κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, ἂν καὶ εἶνε λυρικὴ ὡς πρὸς τὴν πρόθεσιν. 'Εν τῷ δευτέρῳ εἴδει ἐκφράζεται διὰ τῆς σκέψεως ἐκείνης ἐσωτερικόν τι ἤδη θυμικὴ κατάστασις, ἀλλ' ὥς τι γενικώτατον καὶ ἀόριστον, τὸ ὁποῖον πρῶτον ἐν τῷ τρίτῳ εἴδει λαμβάνει ὡρισμένην ἔκφρασιν, καὶ διὰ τοῦτο εἰσέρχεται εἰς ἓν εἶδος ἀτομικῆς συνδέσεως μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς διηγήσεως.

Τώρα δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβέστερον τὴν ἔκφρασιν, ὅτι τὰ βαλλίσματα ἀποτελοῦσιν μίαν μετάβασιν ἀπὸ τῆς ἐπικῆς εἰς τὴν λυρικήν. Κατεδείξαμεν ὅτι ἐν τοῖς Σκανδιναυϊκοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι τὴν μετάβασιν ταύτην καθὼς καὶ τοὺς βαθμοὺς αὐτῆς τὴν σημειοῖ ἡ ἐπῳδὸς καὶ ἡ πάντοτε ἐπὶ πλέον ἀναπτυσσομένη λυρικὴ αὐτῆς φύσις. 'Απὸ τῆς ἐπῳδοῦ τοῦ τελευταίου εἴδους μέχρι τῆς λυρικῆς ἓν μόνον χρειάζεται βῆμα. 'Η τελευταία καταφαίνεται ἐν πολλοῖς νεωτέροις βαλλίσμασι δι' ἐμφύτων λυρικῶν σκέψεων, αἵτινες, καὶ εἴς τινα παλαιά, ὡς προσθήκη μεταγενεστέρας χειρὸς εὑρίσκονται, μέχρις οὗ παρουσιάζονται τὰ ᾄσματα τοῦ λυρικοῦ περιεχομένου. Συγχρόνως καὶ τὸ διηγηματικὸν ᾆσμα ἔχει χάσει ὅλως διόλου τὴν παλαιὰν ῥωμαντικὴν αὐτοῦ φύσιν. Τὸ λυρικὸν στοιχεῖον γεννᾶται ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν ἐρωτικαῖς, διδακτικαῖς, σατυρικαῖς καὶ ἄλλαις τάσεσι, τὸ ὁποῖον ἐν μέρει μὲν

τό χειρίζεται αὐτὴ ὡς μέσον, ἐν μέρει δὲ γίνεται πάσης ποιήσεως ἐνδεὴς στιχουργικὴ χρονολογία.

Ὡς τελευταῖον τῶν Σκανδιναυϊκῶν παραθέτομεν τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν Σουηδικὸν βάλλισμα, παραλλαγὴ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις δημοτικοῖς ᾄσμασιν.

Ἡ Χριστοῦλα κλαίει δάκρυα κλαίει αἷμα συχνά!
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Κλάψε κλάψε τὸν καλό της ἀπ' τὸ τάφο ξυπνᾷ.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Μὲ τ' ἁγνά του δαχτυλάκια κρούει τὴ θύρα τ' ἀργό.
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Σήκω ἄνοιξε Χριστοῦλα, νἄμδω μέσα κ' ἐγώ.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Κανενὸς δὲν ἔχω τάξει γιὰ νἀθῇ νὰ τὸν ἰδῶ.
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Καὶ κανένα δὲν ἀφίνω νὰ ἔμβῃ μέσα ἐδῶ.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Σήκω ἄνοιξε, Χριστοῦλα, πάρ' μ' αὐτοῦ ποῦ εἶσαι σύ,
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Ἐγὼ εἶμ' ὁ ναυτικός σου, ἡ ἀγάπη σου ἡ χρυσή.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Ἐσηκώθηκ' ἡ κοπέλα τότε πλέον μὲ σπουδή.
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Μ' ἐλαφρὸ χεράκι πιάνει καὶ γυρίζει τὸ κλειδί.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Τὸν καθίζει σὲ κασέλα, μέσα θησαυροὶ χρυσοί,
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Μὲ ὁλοκάθαρο τοῦ πλύνει τὰ ποδάρια του κρασί.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Ἐκαθήσανε 'ς τὴν κλίνη καὶ τὰ δυό τους τὴν καλή.
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Ὕπνο δὲν ἐκοιμηθῆκαν, ἐσυντύχανε πολύ,
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Μ' ἀρχινοῦν τὰ πετεινάρια νὰ φωνάζουν ἀκουστά,
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Ὁ νεκρὸς ἀπ' ἐδῶ πέρα νὰ παγαίνῃ χρωστᾷ.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Ἐσηκώθηκε ἡ κοπέλα, 'ς τὴ στιγμὴ ἔχει ποδυθῆ,
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Ἀπ' τὰ δάση ποῦ περνάει τὸ ναυτικὸ ἀκολουθεῖ.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Φθάνει εἰς τὸ κοιμητήριο τὸν τηραζ' ἡ κοπελιά.
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Τὰ χρυσόξανθ' ἀρχινοῦνε νὰ τοῦ πέφτουνε μαλλιά.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Διὲς ἐπρόβαλ' ἐμορφοῦλα ἡ σελήνη ἡ χλωμή.
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Ὡς νὰ ἰδῇ, ὁ ναυτικός της ἀφανίσθη 'ς τὴ στιγμή.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Εἰς τὸν τάφο του καθίζει, 'δῶ θὰ μείνω ἡ φτωχή.
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Ὡς νὰ στείλῃ νὰ μοῦ πάρῃ ὁ Θεός μου τὴν ψυχή.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Ἐκεῖ μέσ' ἀπὸ τὸν λάκκο ἡ φωνή του τῆς λαλεῖ,
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Εἰς 'ς τὸ σπίτι γύρνα πίσω, γύρν' ἀγάπη μου καλή.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

Καὶ τὴ θλῖψι παῦσε πλιά: Ὅταν κλαίῃς θλιβερή,
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Τὸ κιβοῦρι μου ἀπὸ αἷμα, κόκκινο αἷμα πλημμυρεῖ.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

—

Ὅταν ὅμως τὴ μορφή σου τὴ φαιδρύνῃ ἡ χαρά,
Ποιός τὰ κόφτει τὰ φύλλ' ἀπ' τὸν κρίνο;
Τὸ κιβοῦρι μου γεμίζει μὲ τριαντάφυλλ' ἀνθηρά.
'Εσεῖς χαίρεσθ' ὅλη 'μέρα!

Ὅπως ἐν τῇ Σκανδιναυϊκῇ οὕτω καὶ ἐν τῇ τῶν Γερμανῶν ποιήσει τὰ βαλλίσματα κατέχουσι θέσιν μεταξὺ τῆς λυρικῆς καὶ τῆς ἐπικῆς ποιήσεως. Μόνον ἐκ τῆς παραμελήσεως τοῦ μέρους τούτου τῆς ἀρχαίας γερμανικῆς φιλολογίας ἐξηγεῖται πῶς ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ παρὰ τοῖς φιλολόγοις ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ποίησις ἦτο ἄγνωστος ἐν Γερμανίᾳ, μέχρι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐμιμήθησαν τὰς ἱσπανικὰς ῥωμάνσας καὶ τὰ γαλλικὰ βαλλίσματα. Τὴν ποίησιν ὅμως δὲν πρέπει νὰ τὴν ζητήσῃ τις ὑπὸ τὸν ἐξωτικὸν τοῦτον τίτλον ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ γερμανικῇ φιλολογίᾳ. Διότι — ὅπως καὶ ἄλλα δημώδη ᾄσματα ἐψάλλοντο — συγκατηριθμήθη χωρὶς ἀκριβεστέρου χαρακτηρισμοῦ ἐν τοῖς ποιήμασι, τὰ ὁποῖα οἱ Γερμανοὶ καλοῦσι λυρικὰ ἐν κυρίᾳ σημασίᾳ. Ἀλλὰ οὐδ' οἱ Ἱσπανοὶ διακρίνουσι μεταξὺ τῶν διηγηματικῶν καὶ τῶν ἄλλων δημωδῶν ᾀσμάτων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται διὰ γενικοῦ ὀνόματος ῥωμάνσα. Οἱ Γερμανοὶ ὠνόμαζον πάντα τὰ τοιαῦτα δημώδη ποιήματα *ᾄσματα*, εἴτε ἦσαν διηγηματικὰ εἴδη εἴτε ἐξέφραζον συναισθήματα καὶ διανοήματα. Ἡ ἡλικία τῶν τοιούτων διηγηματικῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, ἐν τῇ λαϊκῇ φράσει, ἐν Γερμανίᾳ ἀναβαίνει πολὺ πέρα τῶν αἰώνων τῆς Σουαβικῆς ἐρωτικῆς ποιήσεως. Ἐπειδὴ ταῦτα ἀκριβῶς τὰ ἀρχαιότατα Γερμανικὰ δημώδη ᾄσματα, περὶ ὧν γενικῶς μόνον ἔχομεν μίαν ἀόριστον γνῶσιν, φαίνεται ὅτι ἦσαν διηγηματικοῦ εἴδους. Ἐν τῇ ἀκμαίᾳ περιόδῳ τῆς Σουαβικῆς ἐρωτικῆς καὶ ἡρωϊκῆς ποιήσεως ἐπὶ ᾀσμάτων, τὰ ὁποῖα σήμερον καλοῦνται ῥωμάνσα ἢ βαλλίσματα ἐπρόσεχον ὄχι περισσότερον ἢ ἐπὶ τῶν πλειόνων καθ' αὐτὸ δημωδῶν ᾀσμάτων, εἰς τὸν ἱπποτικὸν τόνον ἔλαβεν ὑψηλοτέραν πτῆσιν. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος τὰ κωμικὰ ᾄσματα, ἢ οἱ μῖμοι π. χ. εἰς μῖμος τοῦ Ἑρρίκου Φραουενλόβ, εἶχον τὸν τόνον τῶν βαλλισμάτων. Ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος τῶν ᾀσμάτων τῶν *ἀρχιψαλτῶν* (Meistersänger), ὁ γεννηθεὶς ἐν τῇ Σουαβικῇ ἐποχῇ, δυνατὸν νὰ εἶχε μεταφρασθῇ τότε ἤδη εἰς τὸν τύπον τῆς διηγηματικῆς ποιήσεως. Ὁρατὸν καθίσταται τὸ γερμανικὸν διηγηματικὸν ᾆσμα ἐν τῇ γερμανικῇ φιλολογίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς τὸ λαϊκὸν ᾆσμα ἐν γένει, παρὰ τὸ ἀστικὸν ᾆσμα τῶν ἀρχιψαλτῶν, κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ λυρικοῦ μέρους τῆς ἀρχαίας ἱπποτικῆς ποιήσεως. Ὁ ΙΕ' αἰὼν φαίνεται παραγαγὼν τὰς πλείστας τῶν τοιούτων ῥωμανσῶν ἐν Γερμανίᾳ· λοιπὸν ὁ αὐτὸς αἰών, καθ' ὃν παρόμοια εἴδη ποιημάτων ἐν Ἱσπανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Σκωττίᾳ παρήχθησαν.

(Ἕπεται συνέχεια)

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΑΡΚΤΟΜΥΣ Ἢ ΜΑΡΜΟΤΤΑ

Ἡ Μαρμόττα οὐδόλως εἶναι ὡραία· ἔχει κεφαλὴν βαρεῖαν, σῶμα ὀγκῶδες, τρίχωσιν βαθέου χρώματος καὶ χονδροειδῆ ὡς τὸ ἔνδυμα τοῦ ὀρεινοῦ, χαρακτῆρα δὲ δειλὸν καὶ ὕφος βαρύ, κεκοιμισμένον καὶ μελαγχολικόν. Διακρίνεται ὅμως διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ βλέμματός της.

Μετὰ τὸν κάστορα, ἀρχηγὸν ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ζῴων, ἔπεται ἡ μαρμόττα. Τὸ σχέδιον τῆς κατοικίας της ἁπανταχοῦ καὶ πάντοτε διατηρεῖται τὸ αὐτό· ἑκάστη γεννωμένη μαρμόττα φέρει ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ αὐτῆς κεχαραγμένον τὸ σχέδιον.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου θέτει τὰ θεμέλια τῆς χειμερινῆς της οἰκίας ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους καὶ εἰς ὑπήνεμον μέρος· ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκοδομῆς ἐκτείνεται εὐρεῖα αἴθουσα ἐστρωμένη διὰ λεπτοῦ βρύου. Ἡ αἴθουσα αὕτη χρησιμεύει ὡς κοινὸν ὑπνωτήριον. Περὶ ταύτην στερεοὶ κλαδίσκοι στηρίζουσι τὴν οἰκίαν. Εἰς τὰς γωνίας κλάδοι κεκλιμένοι διασταυροῦνται ὅπως τὰ τόξα τῶν κελλίων καὶ συμπληροῦσι τὴν στερεότητα τῆς κατοικίας.

Πρὸς τὴν κατοικίαν φέρουσι δύο διάδρομοι· ὁ εἷς χρησιμεύει διὰ τὰς μαρμόττας ὁ δ' ἕτερος διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν τροφίμων. Ὁ πρῶτος εἶναι εἴσοδος τῶν κυρίων, ὁ δὲ δεύτερος τῆς ὑπηρεσίας.

Καταπληκτικὴ καθαριότης ὑφίσταται ἐν τῇ κατοικίᾳ. Ὄπισθεν τοῦ ὑπνωτηρίου εὑρίσκεται γωνία, ἐν ᾗ κατατίθενται αἱ ἀκαθαρσίαι. Ἡ γωνία φέρει προσκεκλιμένον μέρος, δι' οὗ τὰ πάντα πίπτουσιν ἔξω ἀπαλλάσσοντα τὸ ἐσωτερικὸν τῆς δυσωδίας. Ἐν τῇ κατοικίᾳ ταύτῃ τῇ εὐρυχώρῳ καὶ ὑγιεινῇ αἱ μαρμότται ὑπνώττουσιν ἐπὶ τρεῖς μῆνας.

Ὁ τρόπος τοῦ ἐργάζεσθαι τοῦ ζῴου εἶναι ἔτι περιεργότερος τοῦ ἔργου αὐτῶν. Αἱ μαρμότται ἐργάζονται ἀπὸ κοινοῦ. Ἕκαστος ἐργάτης κατὰ τὴν πεῖραν καὶ τὰς δυνάμεις του συμμετέχει τῆς ἐργασίας. Πατέρες, μητέρες, γέροντες, παιδία σύμπαντες ἀναλόγως τῶν δυνάμεών των συνεργάζονται. Ἐν τῇ μικρᾷ δημοκρατίᾳ τῇ κειμένῃ εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους ἐπικρατεῖ θαυμάσιον πνεῦμα δικαιοσύνης καὶ ἀδελφότητος. Οἱ ἐργάται διαιροῦνται εἰς τρεῖς ὁμάδας. Οἱ μὲν οἰκοδομοῦσιν, οἱ δὲ κομίζουσι τὰ ὑλικὰ καὶ τέλος οἱ ἄλλοι συναθροίζουσι ταῦτα. Ἅπαντες ὅμως γνωρίζουσι τὰς διαφόρους ταύτας ἐργασίας καὶ τὴν ἐπαύριον δύνανται νὰ μεταλλάξωσι τὸ ἔργον των ἄνευ βλάβης τοῦ κοινοῦ ἔργου.

Συνήθως ὅμως εἰς τὰς μητέρας καὶ τὰ τέκνα ἀνατίθεται ἡ εὐκολωτέρα ἐργασία, ἡ συλλογὴ βρύων ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ ἡ ἀποκοπὴ καλάμων χόρτου. Αἱ γηραιαὶ συναθροίζουσι τὰ ὑλικά, ἅτινα εὔρωστοι ἀκμαῖαι φέρουσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐπὶ τοῦ περιεργοτέρου ὀχήματος, ὅπερ δύναταί τις νὰ φαντασθῇ.

Ὅταν ὁ σωρὸς τῶν βρύων καὶ τῆς χλόης συμπληρωθῇ καταφθάνει μία μαρμόττα καὶ τίθεται ὕπτιος, τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω ἔχουσα, μετ' ὀλίγον τὸ ἀκίνητον αὐτῆς σῶμα ἐξαφανίζεται ὑπὸ τὴν στιβάδα τῆς χλόης, τοῦ λεπτοῦ βρύου καὶ τῶν ἀρωματικῶν χόρτων. Μόνον ἡ νοήμων κεφαλὴ καὶ οἱ μεγάλοι μέλανες ὀφθαλμοὶ αὐτῆς διαφαίνονται. Ἡ θημωνία εἶναι ἕτοιμος· τὸ εὐφυὲς μικρὸν ζῷον λαμβάνει ταύτην μεταξὺ τῶν τεσσάρων του ποδῶν, συμπιέζει αὐτήν, ἐναγκαλίζεται καὶ ἐκβάλλει ὀξὺν συριγμὸν σημαίνοντα «εἶμαι ἕτοιμος».

Τότε αἱ μαρμότται λαμβάνουσι καὶ σύρουσιν ἐλαφρῶς ἐκ τῆς οὐρᾶς τὸν περίεργον τοῦτον ἀχθοφόρον, ὅστις ὁμοιάζει πρὸς κατάδικον συρόμενον εἰς τὰ βασανιστήρια. Διὰ τοῦ παραδόξου τούτου τρόπου τὰ ὑλικὰ φέρονται εἰς τὴν οἰκοδομήν.

Ἡ ἅμαξα καὶ αἱ συνοδεύουσαι ταύτην μαρμότται, ἐξ ὧν τινὲς μὲν παραφυλάττουσιν, ἕτεραι προφυλάττουσι τὴν ἅμαξαν ἀπὸ τῶν θάμνων καὶ τῶν λάκκων, φθάνουσιν εἰς ὃ μέρος οἰκοδομεῖται ἡ κατοικία. Ἐκεῖ ἀνεμένοντο. Οἱ κτίσται σπεύδουσιν, ἐκφορτώνουσι τὸ ἁμάξιον, ὅπερ ἀμέσως στρέφεται ἐπὶ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ ποδῶν κατευχαριστημένον ὡς ἐκτελέσαν τὸ καθῆκον αὐτοῦ. Διὰ τῶν βρύων θὰ κατασκευάσωσιν ἁπαλὴν κλίνην, διὰ τῆς χλόης τάπητα, διὰ τῶν κλαδίσκων τοῖχον.

Τὸ ἔργον τοῦ ἀχθοφόρου δὲν εἶναι ἐλαφρὸν καὶ ἡ ῥάχις τῆς μαρμόττας βεβαιότατα θὰ ὑποφέρῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀγγαρεία αὕτη τελεῖται ὑφ' ἑκάστης μαρμόττας. Οὐδέποτε ἐπισυμβαίνει πλάνη ἢ ἀποποίησις ἐργασίας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἔργων οὐδέποτε διατάσσει ἐργάτην τινά· ἑκουσίως ἕκαστος ἀναλαμβάνει τὸ ἔργον, θεωρῶν τοῦτο ὡς καθῆκον. Καίτοι ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν βιοῖ ἡ μαρμόττα, δὲν ἀντέχει ὅμως εἰς τὸ ψῦχος. Ὅταν ὁ ἥλιος τοῦ Μαΐου διαχέῃ τὴν χαρὰν εἰς τὸ ὄρος, ἀναφαίνονται αἱ μαρμότται εἰς τὰς καταπρασίνους κλιτύας τὰς πλήρεις ἀνθέων καὶ ἐντόμων, ὅπως χαιρετίσωσι τὸ ἔαρ καὶ τρωγαλίσωσιν ἀκρίδας τινάς.

Τὸ ἔαρ, τὸ σπινθηροβολοῦν ὡς φλόξ, ἐκπλήττει καὶ χαροποιεῖ ταύτας· φαίνονται ὡς αἰχμάλωτοι εἰς οὓς ἀπεδόθη ἡ ἐλευθερία· μεθ' ὁπόσης ὀρέξεως γευματίζουσι, μεθ' ὁπόσης χαρᾶς παίζουσι μετὰ νηστείαν καὶ ἀνάπαυσιν τριῶν μηνῶν.

Ἡ βαρεῖα μαρμόττα καθίσταται τότε εὐσταλὴς καὶ ζωηρά, θηρεύουσα τὰ ἔντομα ἐν τῷ μέσῳ τῆς χλόης, ἀναρριχωμένη ἀπὸ βράχου εἰς βράχον. Ἐν ᾧ δὲ ὁ ὅμιλος διασκεδάζει, γηραιά τις μαρμόττα ἐπισκοπεῖ τὰ πέριξ καθημένη ἐπὶ λίθου τινὸς πληττομένου ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ὅταν διακρίνῃ κυνηγὸν βαίνοντα πρὸς τὸ ὄρος ἢ ἀετὸν ἱπτάμενον εἰς τὰ ὕψη, ὁ σκοπὸς ἐκβάλλει συριγμὸν καὶ ἅπασαι ἐξαφανίζονται.

Ὁ ἀετὸς καὶ ὁ ἱέραξ ἰδοὺ οἱ ἀμείλικτοι ἐχθροὶ τῆς μαρμόττας. Οἱ δεσπόται οὗτοι τοῦ ἀέρος ἔχουσι κηρύξει τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ δυστυχοῦς τούτου ζῴου, ὡσὰν νὰ μὴ ἠνείχοντο τὴν ἀθωότητα, τὴν νοημοσύνην, τὴν ἐργασίαν. Μόλις ἐξελθοῦσα τῆς θερμῆς αὐτῆς κατοικίας, ἰδοὺ συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν ἀμειλίκτων ὀνύχων τοῦ ὀρνέου, φέρεται πρὸς τὸν οὐρανόν, κατασπαράσσεται· ὀλίγαι δὲ σταγόνες αἵματος πεσοῦσαι ἐπὶ τῆς χιόνος διηγοῦνται τὰ ἐν τῷ ἀέρι βασανιστήρια ταύτης.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΤΣΑΚΩΝΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ 1894 τῆς Πρακτικῆς σχολῆς τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν ἐν Παρισίοις ἐδημοσιεύθη σημείωμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ πρὸ δύο ἐτῶν ἐπὶ τόπου μελετήσαντος τὴν τσακωνικὴν διάλεκτον κ. Hubert Pernot. Ἐν τούτῳ ἀναφέρεται πρῶτον ὅτι ὁ κ. Pernot ἀνεκάλυψε καὶ ἀντέγραψε χειρόγραφον ἐν τῇ ἐθν. Βιβλιοθήκῃ, ὅπερ θὰ χρησιμοποιήσῃ μεταγενεστέρως, δι' οὗ διαλευκαίνονται πολλὰ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Πτωχοπροδρόμου. Ἕπονται ἔπειτα παρατηρήσεις τινὲς περὶ τῶν γραμματικῶν τῶν μέχρι τοῦδε γραφεισῶν, περὶ τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐν Λεωνιδίῳ Οἰκονόμου, ὑπὸ τοῦ Deville, καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Deffner, οὗτινος τὰς ἐργασίας θεωρεῖ ὁ κ. Pernot ἐπιστημονικωτέρας τῶν προηγουμένων δύο, καίτοι τὸ ἔργον του ἀφῆκεν ἡμιτελὲς διότι δὲν περιέλαβε τὰ τῆς συντάξεως οὔτε τὰ τῆς μορφολογίας.

Ὁ κ. Pernot μὴ δυνηθεὶς νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἐν Λεωνιδίῳ, καὶ περιέλθῃ ὅλα τὰ χωρία τῆς Τσακωνιᾶς δὲν ἐξήντλησε τὸ θέμα του, παραλιπὼν τινας λεπτομερείας, αἵτινες ὅμως δὲν παραβλάπτουσι τὸ σύνολον τῶν μελετῶν του. Ἰδίᾳ δὲ παρετήρησεν ὅτι ὑπάρχουσι δύο ἰδιώματα τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου εἰς τὰ 7 ἢ 8 χωρία εἰς τὰ ὁποῖα ὁμιλεῖται ἡ διάλεκτος αὕτη. Τὴν περὶ τῆς διαλέκτου ταύτης μελέτην του ὁ κ. Pernot θέλει ἐκδώσει κατὰ μονογραφίας μεμονωμένας. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι δημοσιεύει ἐλάχιστον μέρος ταύτης, οἱονεὶ ἐκθέτων τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας καὶ τὴν μέθοδον ἣν θέλει ἀκολουθήσει κατὰ τοὺς γλωσσολογικοὺς καὶ φθογγολογικοὺς νόμους, δι' ὃ πραγματεύεται μόνον περὶ τῆς λέξεως *ἀθί*, δι' ἧς οἱ τσάκωνες ὀνομάζουσι τὸν ἀδελφόν, καταδεικνύων ὅτι ἡ λέξις αὕτη κατὰ νόμους σταθερούς, οὓς ἀκολουθεῖ ἡ νεοελληνικὴ καὶ οἵτινες ἀπαντῶσιν εἰς πληθὺν ἄλλων ἑλληνικῶν λέξεων, προέκυψεν ἐκ τῆς λέξεως *ἀδελφός*.

M.

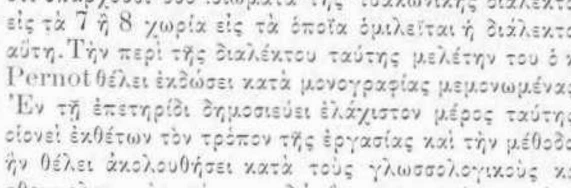

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδριάσεις τῆς 19ης Ἰανουαρίου, τῆς 2ας, 16ης Φεβρουαρίου καὶ τῆς 2ας Μαρτίου. — Ὁ κ. Φερδινάνδος Νόακ ὡμίλησε περὶ Μυκηναίων ἀκροπόλεων κατὰ τὴν Κωπαΐδα λίμνην. Ὁ ῥήτωρ δι' ἰδίων παρατηρήσεων ἐπὶ τόπου ἐξηκρίβωσε τὴν ὕπαρξιν δύο μυκηναίων ἀκροπόλεων ἐπὶ νησιδίων κατὰ τὴν βορειανατολικὴν ἀκτὴν τῆς λίμνης, αἵτινες μετὰ τῆς γνωστῆς ἤδη τῆς καλουμένης σήμερον Γουλᾶς ἀπετέλουν μέρος τοῦ μεγάλου δικτύου τῶν ὀχυρωτικῶν ἐργασιῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν προχωμάτων καὶ κολοσσιαίων ὑδραυλικῶν ἔργων, δι' ὧν οἱ παλαιότατοι κάτοικοι τῆς περὶ τὸν Ὀρχομενὸν χώρας, οἱ Μινύαι, οἱ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἀκμάσαντες καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ παναρχαίου τῆς Ἑλλάδος πολιτισμοῦ ἀνήκοντες μετέβαλον τὰ ἀπέραντα τῆς Κωπαΐδος ἕλη εἰς καλλιεργήσιμον γῆν. Αἱ πρῶται περὶ τῶν ἔργων τούτων παρατηρήσεις συνδέονται μετὰ τῶν πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης ἐργασιῶν τῆς γαλλικῆς ἑταιρίας, περὶ ὧν ὁ κ. Καμπάνης διέλαβεν ἐν τῷ Bulletin τοῦ ἐνταῦθα γαλλικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου. Μέγα μέρος τῶν ἰσχυροτάτων καὶ κολοσσιαίων προχωμάτων, τὰ ὁποῖα οἱ Μινύαι ἀνήγειραν πρὸς διατάφρευσιν τοῦ ἑλώδους τόπου καὶ διευκόλυνσιν τῆς πρὸς τὰς καταβόθρας ῥοῆς τῶν ὑδάτων ἐξῆλθον εἰς φῶς, μόλις διὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν τελευταίων ἐτῶν ἀπεσύρθησαν τὰ ὕδατα τῆς λίμνης. Τῶν ἀποξηραντικῶν τούτων ἔργων ἐναργῆ εἰκόνα παρέχει ὁ τοπογραφικὸς πίναξ, ὅστις εἶνε συνημμένος εἰς τὴν νεωτάτην τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου πραγματείαν περὶ τῶν προχωμάτων τῶν Μινυῶν. Τὰ ἔργα αὐτῶν κατόπιν κατεστράφησαν, πόλεις ὅλαι κατεποθησαν ὑπὸ τῶν ὑδάτων, τῶν ὁποίων ἡ διὰ τῶν καταβοθρῶν ἐκροὴ ἠμποδίσθη ὑπό τε φυσικῶν καταστροφῶν καὶ ὑπὸ τῶν Θηβαίων, τῶν πολεμίων τοῦ Μινυείου Ὀρχομενοῦ, μετὰ τρεῖς δὲ ὅλας χιλιετηρίδας προσπάθειαι γίνονται πάλιν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κατὰ τὴν 2αν πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδα εὐημερίας τῆς χώρας ἐκείνης. Ὁ ῥήτωρ παρέχει κριτικὴν ἑρμηνείαν τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων περί τε τῶν παναρχαίων τούτων καταστροφῶν καὶ περὶ τῆς σχέσεως τῶν ἔργων ἐκείνων πρὸς τοὺς Μινύας, τοὺς ὁποίους θεωρεῖ ἐξ ἀνατολῶν ἐλθόντας καὶ ἐκ τῆς Ἀττικῆς διὰ τοῦ Εὐρίπου ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Λαρύμνης τὴν περὶ τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κωπαΐδα λίμνην καταλαβόντας. Ἡ κριτικὴ αὐτοῦ ἑρμηνεία τῶν μύθων ἀναφέρεται ἰδίως εἰς τὰς περὶ τῆς βοιωτικῆς Ἄρνης παραδόσεις, τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν θεσσαλικὴν Ἄρνην καὶ πρὸς τὸν Μινύειον ἥρωα Ἀθάμαντα, τοῦ ὁποίου ἀκρόπολις ἦτο ὁ Γουλᾶς. Ἀκριβεστάτας παρατηρήσεις καὶ περιγραφὰς φέρει ὁ ῥήτωρ περὶ αὐτῆς τε καὶ τῶν δύο ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ πρῶτον παρατηρηθεισῶν ἀκροπόλεων κατὰ τὴν εἰς τὰς καταβόθρας ἐκβολὴν τῶν κολοσσιαίων τάφρων. Ἡ ὅλη πραγματεία αὐτοῦ διαχέει νέον φῶς ἐπὶ τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων περὶ τῆς παναρχαίας τῶν Μινυῶν ἐποχῆς. — Ὁ κ. Ἀνδρέας Σκιᾶς ὁμιλεῖ περὶ τῆς παριλισίου τοπογραφίας, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῶν πέρυσιν ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ Ἰλισοῦ γενομένων ἐρευνῶν παρὰ τὴν σημερινὴν πηγὴν Καλλιρρόην. Ὁ κ. Σκιᾶς παρατηρεῖ ὅτι αἱ ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν ὅτι ὄχι μόνον ἡ Ἐννεάκρουνος ἐκεῖ δὲν ὑπῆρξε ποτέ, ἀλλ' οὔτε κἂν πηγή τις πιθανῶς, ὑποθέτει δὲ καὶ τὴν κοίτην τοῦ Ἰλισοῦ ὅλως μεταβεβλημένην ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον (πλήρης ἡ ὁμιλία αὕτη περιέχεται ἐν τῷ νεωτάτῳ τεύχει τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας). — Ὁ κ. Χάρτβιγ ὁμιλεῖ περὶ θραυσμάτων ἀγγείων, ἐν οἷς παρουσιάζονται ὀνόματα τεχνιτῶν. — Ὁ κ. Βόλτερς περὶ ἀναγλύφου ἀναθηματικοῦ εἰς τὸν Ἀσκληπιόν. — Ὁ κ. Σμὶτ περὶ ἐκτύπων παραστάσεων ἐπὶ χαλκίνης πλακὸς ἐκ Βοιωτίας, τὰς ὁποίας σχετίζει πρὸς συγγενεῖς καὶ ὁμοίας ἄλλας παραστάσεις ἀγγείων. — Ὁ κ. Δαίρπφελδ κατὰ πάσας τὰς συνεδρίας ἀνακοινώνει περὶ τῶν παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφῶν, καθ' ἃς νοτίως τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀπεκαλύφθη αἴθουσά τις τῶν Ἰοβάκχων, τὸ Βακχεῖον, ὡς ὀνομάζει αὐτὸ ἐπιγραφὴ μακρὰ ἀνευρεθεῖσα ἐκεῖ ἐπὶ μικρᾶς στήλης μετὰ παρακειμένων βωμῶν τοῦ Διονύσου. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἐκ τοῦ 3ου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἡ θέσις δὲ τοῦ Βακχείου πρέπει νὰ συμπίπτῃ μετὰ τοῦ πλησίον τῆς Ἐννεακρούνου ἱεροῦ τοῦ ἐν Λίμναις Διονύσου. — Ὁ κ. Βίδε παρέχει ἀνάλυσιν τῆς πολὺ διδακτικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς. — Ὁ κ. Μαξιμιλιανὸς Μάϋερ ἑρμηνεύει τὰ ἀρχαιολογικὰ ἐξαγόμενα αὐτῆς. — Αἱ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ἀνακοινώσεις τοῦ κ. Δαίρπφελδ ἀναφέρονται καὶ εἰς τὰς γενομένας πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ὑπονόμου τοῦ Πεισιστρατείου ὑδραγωγείου ἐργασίας, αἵτινες ἀπεκάλυψαν μέγα αὐτῆς μέρος μέχρις ἐγγὺς τοῦ ᾠδείου τοῦ Ἡρώδου. Αἱ τῆς χειμερινῆς περιόδου 1893/94 συνεδρίαι τῆς σχολῆς ἔληξαν κατὰ τὴν 2αν Μαρτίου.

Ἐ δ η μ ο σ ι ε ύ θ η τ ὸ Κ α τ α σ τ α τ ι κ ὸ ν τῆς ἐν Ἀθήναις ἀμερικανικῆς Σχολῆς, τὴν ὁποίαν διευθύνει ὁ κ. Κάρολος Βαλδστάϊν. Τὰ εἰσοδήματα τῆς Σχολῆς, τὴν ὁποίαν συντηροῦν 20 ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια καὶ σχολεῖα, πληρόνοντα κατ' ἔτος ἕκαστον 250 τάλληρα, ἀνῆλθον περίπου εἰς 7,705 τάλληρα, αἱ δὲ δαπάναι εἰς 5,611,96. Ἡ λογοδοσία τοῦ διευθυντοῦ περιέχει ἐκτενεῖς πληροφορίας περὶ τῶν ὑπὸ τῆς Σχολῆς ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐν τῷ Ἡραίῳ τοῦ Ἄργους, αἱ ὁποῖαι ἐξακολουθοῦν.

— Α ἱ ἐ ρ γ α σ ί α ι π ρ ὸ ς σ τ ε ρ έ ω σ ι ν τ ο ῦ κ ι ν δ υ ν ε ύ ο ν τ ο ς νὰ καταπέσῃ ἐπιστυλίου τοῦ Παρθενῶνος προχωροῦν, μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας ἀποπερατοῦται ἡ σύνδεσις αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ κυβέρνησις σκέπτεται νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς στερεότητος ὅλων τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων τῆς πρωτευούσης, διότι ὁ καιρὸς καὶ διάφορα ἄλλα φυσικὰ αἴτια ἐπιφέρουσι πάντοτε ἐπ' αὐτῶν βλάβας, τὰς ὁποίας καθῆκον ἔχει νὰ ἐπανορθώνῃ. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς γενομένης ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος ἐργασίας θὰ ληφθοῦν προφυλακτικὰ καὶ διὰ τὸ λεγόμενον Θησεῖον μέτρα, καθόσον ἀπὸ τῆς βορείας πλευρᾶς αὐτοῦ ἐπικρέμαται μέρος τοῦ γείσου, ὅπερ κινδυνεύει νὰ καταπέσῃ.

— Σ π ο υ δ α ι ο τ ά τ η ἀ ρ χ α ι ο λ ο γ ι κ ὴ ἀ ν α κ ά λ υ ψ ι ς ἀγγέλλεται ἐξ Αἰγύπτου. Εἰς τὴν παρὰ τὴν Σαχάραν πυραμίδα τοῦ Δαπιούρ, ὅπου γίνονται ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ κ. Μόργαν, διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων, ἀνεκαλύφθη εἰς βάθος 25 ποδῶν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους αἴθουσα 230 ποδῶν πλάτους, κατεσκευασμένη ἐντὸς τοῦ βράχου. Ἐν αὐτῇ ἀνευρέθησαν ἕνδεκα τάφοι ἀνωτέρων λειτουργῶν, ἀνερχόμενοι εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς δωδεκάτης δυναστείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ σαρκοφάγος μιᾶς βασιλίσσης. Ἐκ τούτου ἐσχηματίσθη ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ αἴθουσα εἶνε ἡ νεκρόπολις τοῦ βασιλέως Οὐζουρτάζου, τοῦ ὁποίου ἐπὶ τέλους ἀνεκαλύφθη καὶ ὁ τάφος μετὰ τῶν θησαυρῶν. Τὰ ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὑρεθέντα κοσμήματα εἶνε ἐκτάκτου ἱστορικῆς καὶ τεχνικῆς σημασίας.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Πίστις σκύλου.

Ἀπὸ συρμοῦ πλησιάζοντος εἰς τὸ Μοντρεὰλ τοῦ Καναδᾶ παρετήρησεν ὁ ὁδηγὸς τῆς ἁτμαμάξης σκύλον τινὰ ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ὅστις ἐγαύγιζε καὶ ἐφώναζε δι' ὅλων του τῶν δυνάμεων· ὁ ὁδηγὸς ἐσύριζεν ἐπανειλημμένως διὰ τῆς μηχανῆς, ὅπως ἐκδιώξῃ τὸ ζῶον, ἀλλ' εἰς μάτην, τοῦτο δὲν ὑπεχώρει, τέλος δὲ κατεπλακώθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς ἁτμαμάξης· τεμάχια λευκοῦ ὑφάσματος, ἅτινα παρετήρησεν ὁ ὁδηγὸς ἐπὶ τῶν τροχῶν ταύτης προσκεκολλημένα τὸν ἠνάγκασαν νὰ σταματήσῃ μετ' ὀλίγον τὸν συρμὸν ὅπως ἐξετασθῇ τὸ πρᾶγμα. Ὑπὸ τὸ πτῶμα τοῦ ζώου εὑρέθη μικρὸν παιδίον τεθνεός, ὅπερ, ὡς εἰκάζεται, περιπατοῦν προηγουμένως ἐπὶ τῆς γραμμῆς, κατελήφθη ἔπειτα ὑπὸ ὕπνου καὶ ἐκοιμήθη ἐπ' αὐτῆς. Ὁ πιστὸς φύλαξ ἔδωκεν εἰς τὸν πλησιάζοντα συρμὸν σημεῖα ὅπως σταματήσῃ, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἠξιώθησαν προσοχῆς. Οὕτως ἀπέθανεν ὁ κύων ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς του, θῦμα τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος.

Ἡ ἀντοχὴ τῆς γάτας.

Περὶ τῆς ἀντοχῆς τῆς γάτας μαρτυρεῖ τὸ ἑξῆς γεγονὸς συμβὰν ἐσχάτως ἐν Ζόλχωβ. Ἡ σύζυγος ἐμπόρου τινὸς ἐκεῖ ἤκουσεν ἡμέραν τινὰ ἀσθενὲς μιαούρισμα προερχόμενον ἐκ τῆς σοφίτας, ὅπου εὑρίσκετο μέγα κιβώτιον. Ἀνοίξασα αὐτὸ εἶδεν ἐξελθοῦσαν γάταν κάτισχνον καὶ βραδέως κινουμένην ἐκ τῆς ἀδυναμίας· ἀπεδείχθη δὲ ὅτι τὸ κιβώτιον τοῦτο εἶχε κλεισθῇ 18 ἡμέρας πρότερον χωρὶς ν' ἀνοιχθῇ ἐν τῷ μεταξὺ καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα καὶ ὅτι ἡ γάτα εἶχεν εἰσέλθει ἀπαρατήρητος ἐν αὐτῷ καὶ εἶχε μείνει νῆστις, ἐπὶ τόσον χρόνον καὶ ἐν χώρῳ ἀτελέστατα ἀεριζομένῳ. Μετ' ὀλίγων ἡμερῶν ἐλευθερίαν καὶ καλὴν τροφὴν ἡ γάτα ἀνέλαβε τὴν προτέραν εὐρωστίαν.

Τηλεφωνικὴ ἐφημερίς.

Ἐν Βουδαπέστῃ ἱδρύθη ἡ πρώτη τηλεφωνικὴ ἐφημερὶς τοῦ κόσμου. Ὁ συνδρομητὴς πληρόνει φρ. 3,85 κατὰ μῆνα καὶ λαμβάνει κατ' οἶκον, διὰ τοῦ τηλεφώνου, τὰς τελευταίας πολιτικάς, τοπικὰς ἢ ἐμπορικὰς εἰδήσεις, προερχομένας ἐκ τοῦ κεντρικοῦ γραφείου. Τὸ γραφεῖον τοῦτο διαιρεῖται εἰς δύω τμήματα, τὸ τῆς συντάξεως, τὸ ὁποῖον λαμβάνει τὰ τηλεγραφήματα καὶ τὰς προφορικὰς διακοινώσεις, τὰς ἐγγράφει, τας κατατάσσει καὶ τὸ τμῆμα τῆς δημοσιεύσεως. Ἐν τούτῳ πεπειραμένοι ὑπάλληλοι μεταδίδουσιν εἰς τοὺς συνδρομητάς, τὸ κείμενον τῶν χειρογράφων, ἅτινα λαμβάνουσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Ἡ ὑπηρεσία τῆς τηλεφωνικῆς ἐφημερίδος διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 8ης τῆς πρωΐας μέχρι τῆς 9ης τῆς ἑσπέρας.

Γίγας καὶ Νάννος.

Εὑρίσκοντο πρό τινος ἐν Λονδίνῳ καὶ μεγάλως ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ δύο νεάνιδες καλούμεναι ἡ μία Ἐλισάβετ Λύσκα, ἡ δὲ ἄλλη πριγκίπισσα Τοπάζιο. Ἡ τελευταία εἶναι νάννος ἔχουσα ὕψος μόλις 65 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου· μολονότι μικροτάτη ἡ ἡ πριγκίπισσα εἶναι θαυμασία τὴν ἀναλογίαν. Ἐγεννήθη ἐν Buenos Ayres ἐκ γονέων γάλλων καὶ ἔχει ἡλικίαν 15 ἐτῶν· ζυγίζει 5 χιλιόγραμμα, ἔχει πόδα 9 ἑκατοστῶν. Ὁμιλεῖ δὲ ἄριστα τὴν ἱσπανικήν, τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν γαλλικήν. Ἡ σύντροφός της Ἐλισάβετ ἀπ' ἐναντίας ἔχει διαστάσεις γιγαντιαίας. Ἐγεννήθη ἐν Ῥωσσίᾳ, ἔχει ἡλικίαν 14 ἐτῶν μόνον, ὕψος δὲ 2 μέτρων καὶ 30 ἑκατοστῶν καὶ ζυγίζει 180 χιλιόγραμμα. Ἡ κολοσσιαία αὕτη κόρη ἐξητάσθη ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἰατροῦ Βιρχώβ, ὅστις εἶπεν ὅτι μέχρι τῆς τελείας αὐτῆς ἀναπτύξεως θ' αὐξήσῃ 35 ἑκατοστά, ὥστε ὑποτίθεται ὅτι μετὰ 4 ἢ 5 ἔτη ἡ νέα *γίγας* θ' ἀποκτήσῃ τὸ ἀξιόλογον ἀνάστημα μέτρων 2 καὶ 60 ἑκατοστῶν.

Τηλεγραφικὴ κατάχρησις.

Ἐὰν ἠδύναντο οἱ θαυμασταὶ τοῦ τηλεγράφου, πρό τινων δεκάδων ἐτῶν, νὰ ἴδωσιν ὡς ἐν ὀπτασίᾳ τὸ τεράστιον σύμπλεγμα τῶν τε ὑπογείων καὶ ἐναερίων συρμάτων, τὰ ὁποῖα εἶνε σήμερον κοινὰ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα τοῦ πολιτισμένου κόσμου, δὲν θὰ ἐπίστευον τοὺς ὀφθαλμούς των· οὔτε θὰ ἐμάντευον ποτὲ ὅτι νέα ἀπηγορευμένη βιομηχανία ἤθελεν ἐφευρεθῇ, συνισταμένη εἰς τὴν κροῦσιν τῶν ἠλεκτρικῶν συρμάτων μὲ τὴν πρόθεσιν ὅπως φαυλόβιοι ἄνθρωποι λαμβάνωσι γνῶσιν τηλεγραφημάτων μὴ προωρισμένων δι' αὐτούς, καὶ πορίζωνται ἐντεῦθεν ἀθέμιτον ὄφελος. Τοῦτο συμβαίνει τώρα ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ὅπου συμμορία συρματοκρουστῶν, ἀποτελουμένη ἀπὸ εἰκοσιπέντε περίπου ἀσυνειδήτους τηλεγραφικοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἄλλους τόσους ὑποδεεστέρους ἐργάτας, ἐξασκοῦσιν ὡς τακτικὸν ἐπάγγελμα τὸ νὰ κρούωσι τὰ σύρματα δι' ὧν ἀποστέλλονται τ' ἀποτελέσματα τῶν ἱπποδρομικῶν ἀγώνων, ὥστε διὰ τῆς εἰδήσεως ἣν πορίζονται οὕτω νὰ δύνανται νὰ λαμβάνωσι γενναίαν μερίδα ἀπὸ τοὺς διαφόρους ἱπποδρομικοὺς συνδυασμοὺς καὶ τὰ στοιχήματα. Ἐκτελοῦσι δὲ τὸ ἔργον των μὲ τὸν ἀναιδέστερον τρόπον, πολλάκις ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὰ σύρματα ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι εἶνε ἐργάται μισθωθέντες ὅπως κάμωσιν ἐπισκευάς, καὶ λέγεται ὅτι εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ περισταλῇ ἡ βιομηχανία των.

Ἀντίδοτον κατὰ τοῦ καμάτου.

Πολλὰ ἐλέχθησαν τὸ πάλαι καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις περὶ καταποτίων, φύλλων φυτῶν, κτλ., ἐχόντων τὴν ἰδιότητα νὰ δίδωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον δύναμιν πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ καμάτου. Τὸ νεώτατον τοιοῦτο ἀντίδοτον περιγράφει ἀνταποκριτὴς τῆς ἀγγλικῆς ἐφημερίδος *Σφαίρας*, ὡς εἶδος καταποτίου ἀντικαθιστάνοντος τήν τε τροφὴν καὶ τὴν πόσιν. Ἐδοκιμάσθη τελευταῖον ἐπί τινος λόχου στρατιωτῶν Ῥωμούνων, οἵτινες διήνυσαν ἑβδομήκοντα πέντε μιλίων πορείαν εἰς εἰκοσιεπτὰ ὥρας, ὡς μόνην τροφὴν ἔχοντες ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰ εἰρημένα καταπότια. Κατ' ἀρχάς, ἕκαστος τῶν ἀνδρῶν ἐλάμβανεν ἓν ἀνὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν, ὕστερον δέ, τρία πᾶσαν ὥραν· τὰ αὐτὰ καταπότια διαλυθέντα εἰς μικρὰν ποσότητα ὕδατος, ἐδόθησαν καὶ εἰς τοὺς ἵππους, τοὺς συνοδεύοντας τὸν λόχον. Εἰς τὸ τέρμα τῆς πορείας, οἵ τε ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἐβεβαίουν ὅτι δὲν αἰσθάνονται τὸν παραμικρὸν κόπον καὶ ἐξύμνουν τὴν ῥωστικὴν δύναμιν τῆς νέας ταύτης συνθέσεως. Περιέχει δὲ τὸ καταπότιον, ὡς λέγεται, μεγάλην ποσότητα καφεΐνης.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Πέτρος Λοτί, ὁ ταξειδεύων ἤδη εἰς Παλαιστίνην, θέλει δημοσιεύσει τὰς ἐκ τοῦ ταξειδίου ἐντυπώσεις του εἰς Ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα, ἡ ὁποία, ἐκτὸς τῶν ἐξόδων τοῦ ταξειδίου, θὰ πληρώσῃ εἰς αὐτὸν πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων.

— Ὁ γνωστὸς γάλλος συγγραφεὺς Παῦλος Φλᾶ, ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς νέον τρυφερώτατον καὶ αἰσθηματικώτατον μυθιστόρημα ὑπὸ τὸν τίτλον: «*Δύο πάσχουσαι ψυχαί*». Ὁ Φλᾶ εἶνε γνωστὸς διὰ τὰς μελέτας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Βαλζάκ, τὸν ὁποῖον θαυμάζει. Ἡ τέχνη του ὑπενθυμίζει πολὺ τὴν τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ἰδία δὲ τὸ τελευταῖόν του μυθιστόρημα.

— Ἐπίσης εὐνοϊκώτατα κρίνεται καὶ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Φερνάνδου Βανδερέμ, ἐπιγραφόμενον *La Cendre*. Εἶνε ἡ πλήρης πνεύματος καὶ πρωτοτυπίας ἱστορία νεκροῦ ζωγράφου, ὁ ὁποῖος ἐκδικούμενος μίαν ἐρωμένην του, ἡ ὁποία τὸν ἠπάτησε, ἀπατᾷ καὶ αὐτὸς ὅλας του τὰς ἄλλας.

— Ἡ Πολυτεχνικὴ Σχολὴ τῶν Παρισίων θὰ ἑορτάσῃ προσεχῶς ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της. Πρὸς τοῦτο ἀπετελέσθη εἰδικὴ ἐπιτροπή. Θὰ ἐκδοθῇ λεύκωμα, συνοψίζον τὴν ἑκατονταετῆ ἐργασίαν τῆς Σχολῆς, θὰ κοπῇ δὲ ἀναμνηστικὸν μετάλλιον.

— Καταπληκτικαὶ εἶνε αἱ πρόοδοι τοῦ ῥωσσικοῦ περιοδικοῦ τύπου διὰ τὴν παρισινὴν αὐτοῦ ἀληθῶς φιλοκαλίαν. Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας ῥωσσικὸν περιοδικὸν ἐν Μόσχᾳ ἐκδιδόμενον ὑπὸ τὸν τίτλον *Ὁ γῦρος τοῦ κόσμου*, εἰς τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἀξιώνεται καὶ ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ φιλολογία. Ἐκ τῶν ἐπιφυλλίδων αὐτοῦ ἀπαρτίζονται ἰδιαίτεραι ἐκδόσεις διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων, τῶν ὁποίων ἡ τυπογραφικὴ φιλοκαλία ἔχει τι τὸ ἔκτακτον. Ὁ Λουκῆς Λάρας τοῦ κ. Δ. Βικέλα μεταφρασθεὶς ἀρτίως ῥωσσιστὶ εἰς κομψότατον μικρὸν τομίδιον εἶνε ὅ,τι ἐξαίρετον ἠμπορεῖ νὰ παραγάγῃ σήμερον παρισινὴ ἐφευρετικότης. Αἱ μικρογραφικαὶ αὐτοῦ εἰκόνες εἶνε χαριέσταται καὶ καλλιτεχνικώταται. Ὅμοια εἶνε καὶ δύο ἄλλα τομίδια, ἐκδόσεις τοῦ παρόντος ἔτους ὡσαύτως, ὧν τὸ μὲν εἶνε μετάφρασις τοῦ *Ναύτου* τοῦ Γάλλου ἀκαδημαϊκοῦ Πέτρου Λοτί, τὸ δὲ εἶνε ἱστορικὸν μᾶλλον διήγημα ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων Πολωνοῦ κόμητος πρὸ ἑκατονταετίας ζήσαντος ἐν τῷ τόπῳ τῆς καταδίκης αὐτοῦ, ἐν Καμτσιάτκᾳ τῆς Σιβηρίας. Ὡς καλλιτεχνικαὶ ἐκδόσεις διὰ τὸ χαριέστατον αὐτῶν σχῆμα καὶ τὴν ἀνυπέρβλητον φιλοκαλίαν θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πρότυπον καὶ δι' Ἕλληνας ἐκδότας τῶν δημοτικωτέρων προϊόντων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας.

— Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐκδίδεται προσεχῶς ἀγγλικὴ μετάφρασις τῶν Εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Μαρίου Μίλς Μίλλερ. Τὰς εἰκόνας τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἐφιλοπόνησεν ἡ μὶς Sturum, νεαρὰ ζωγράφος, εἰκοσιτριῶν ἐτῶν.

— Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἤρξατο ἐκδιδομένη ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος κομψὴ καὶ ἀξιανάγνωστος ἑλληνικὴ ἐφημερὶς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀτλαντίς». Δὲν εἶνε τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν φύλλον, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ.

Ἐπιστημονικὰ

Τὸ ἐν Ῥώμῃ ἑδρεῦον διεθνὲς ἰατρικὸν συνέδριον, ἔλαβεν ἐπιστολὴν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ ἑπτακοσίων ἰατρῶν τῶν Ἰνδιῶν, διὰ τῆς ὁποίας ζητοῦν: 1) νὰ καθιερωθῇ ἡ λατινικὴ γλῶσσα ὡς παγκόσμιος ἐπιστημονικὴ γλῶσσα· 2) νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ῥώμῃ κεντρικὸν γραφεῖον ἐπιφορτισμένον τὴν μετάφρασιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ δημοσίευσιν περιλήψεως ὅλων τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων· 3) νὰ ἱδρυθῇ ἰατρικὴ ἐφημερίς, συνταςσομένη λατινιστί.

Καλλιτεχνικὰ

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς γαλλικῆς Σχολῆς εἰς ἀκρόασιν ἐκλεκτῆς ὁμηγύρεως, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἐψάλη ὁ ἐσχάτως ἐν Δελφοῖς ἀνακαλυφθεὶς ὕμνος πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, κατὰ τὴν ἀρχαίαν μουσικήν, μεταγραφεῖσαν διὰ τῶν σημερινῶν φθογγοσήμων ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Θεοδώρου Ρεϊνάχ.

— Ὁ ἔξοχος κλειδοκυμβαλιστὴς Ἀλβέρτος Φρειδένταλ, προερχόμενος ἐξ Αἰγύπτου, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἔδωκε δύο συναυλίας, μίαν εἰς τὸ Ὠδεῖον καὶ ἄλλην εἰς τὸν Ὅμιλον τῶν Φιλομούσων. Ὁ Φρειδένταλ ἐγεννήθη τῷ 1862 εἰς τὸ Βρομβεργ τῆς Πρωσσίας. Ἐκτὸς τῆς μουσικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνωρὶς διεκρίθη, ἐπεδόθη καὶ εἰς μελέτας φιλολογικάς, ὁμιλεῖ δὲ ὀκτὼ γλώσσας.

— Ἐν μέσῳ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου ἐγένετο τὸ παρελθὸν Σάββατον ἡ ἀγγελθεῖσα συναυλία τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Ὠδείου καὶ ἐκ τῆς συναυλίας ταύτης ἐφάνησαν οἱ καρποὶ τῆς δραστηρίας καὶ φωτισμένης διευθύνσεως τοῦ κ. Γ. Νάζου, τοῦ ἀνακαινιστοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ὠδείου.

Θεατρικὰ

Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Παρισινοῦ *Μελοδράματος* παρεστάθη ἐσχάτως ἡ *Θαΐς*, λυρικὸν δρᾶμα τρίπρακτον, συντεθὲν ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Γκαλλέ, κατὰ τὸ ὁμώνυμον μυθιστόρημα τοῦ Ἀνατὸλ Φρὰνς, μελοποιηθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Μασσενέ. Ἡ μουσική του κρίνεται ἐν γένει μετρία, μονότονος, μὴ ἔχουσα ἴδιον χαρακτῆρα. Ὡς πρὸς τὸ κείμενον τοῦ μελοδράματος, ὁ Γκαλλὲ προσεπάθησε νὰ πρωτοτυπήσῃ γράψας «σχεδὸν εἰς στίχους» κατὰ τὴν ἰδίαν του ἔκφρασιν, διότι τὴν μετρικὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν τὴν θεωρεῖ ἀναγκαίαν διὰ ποίημα, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ μελοποιηθῇ.

— Ἡ καλλιτέχνις Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου ἤρχισε σειρὰν παραστάσεων εἰς τὸ θέατρον τῶν *Ποικιλιῶν*. Μέχρι τοῦδε ἔδωκε τὴν *Φαιδώραν* τοῦ Σαρδοὺ καὶ τὴν *Σιμώνην* τοῦ Λεμαίτρ.

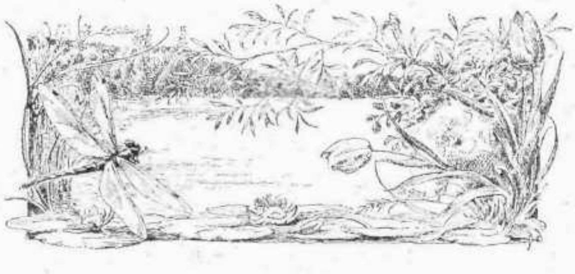

ΓΡΑΦΙΚΗ

Η ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΔΟΞΑΡΑΔΩΝ

Καθ' οὓς χρόνους Τοῦρκοι καὶ Ἐνετοὶ διεφιλονείκουν πεισματωδῶς καὶ ἐπὶ πολὺ τὰ καταλειφθέντα ῥάκη τῆς βυζαντικῆς πορφύρας, τὸ θέατρον δὲ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκείνων ἡττῶν καὶ θριάμβων τῶν μαχομένων κατέστη ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς καὶ ἅπασαι αἱ ἑλληνικαὶ νῆσοι, φυσικῷ τῷ λόγῳ καὶ οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ συνετάσσοντο τότε μετὰ τῶν Ἐνετῶν, ἢ καὶ μετὰ παντὸς ἄλλου χριστιανοῦ ἡγεμόνος, κηρυσσομένου τυχὸν κατὰ τοῦ ἐπιδιώκοντος τὴν τελείαν τῆς ἑλληνικῆς χώρας κατάκτησιν ὀθωμανοῦ.

Μεταξὺ τῶν λαμβανόντων μέρος εἰς τὰς περιοδικὰς ἐκείνας καὶ μακροχρονίους αἱματηρὰς ἔριδας, πρόθυμοι πάντοτε ἐδεικνύοντο οἱ φιλοπόλεμοι Λάκωνες, ἐξ ὧν οἰκογένειά τις τῶν ἐκ Καλαμῶν ἑλκόντων τὴν καταγωγὴν Δοξαράδων διεκρίθη συνταχθεῖσα μετὰ τῶν Ἐνετῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους προσέφερεν ἱκανὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς ὑπηρεσίας, διὸ καὶ ἐφείλκυσε τὴν εὔνοιαν τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐνετικῆς πολιτείας, καὶ κτηματικὰς ἀμοιβὰς καὶ τιμητικοὺς τίτλους παρ' αὐτῆς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἔλαβεν.

Ἀλλ' ἡ οἰκογένεια αὕτη εἶναι κυρίως εἰς ἡμᾶς διαφέρουσα ὡς πρώτη εἰσαγαγοῦσα εἰς τὰς Ἰονίους νήσους τὴν ἰταλικὴν γραφικήν, σχηματίσασα, οὕτως εἰπεῖν, ἰδίαν σχολήν, ἧς ἱκανὰ ἔργα εὑρίσκονται ἐν Κερκύρᾳ, Λευκάδι καὶ ἰδίως ἐν Ζακύνθῳ, ὅπου πλειοτέρους καὶ ἀγλαοτέρους καρποὺς ἡ σχολὴ αὐτῶν ἀπέφερε. Λέγομεν δὲ ὅτι πρῶτοι οἱ Δοξαράδαι ἔφερον ἐν Ἑλλάδι τὴν τέχνην, διότι οἱ πρὸ αὐτῶν κατὰ τὴν ἑκκαιδεκάτην ἑκατονταετηρίδα διαπρέψαντες ἕλληνες καλλιτέχναι, εἰ καὶ πολὺ ἀνώτεροι τῶν Δοξαρᾶ, μείναντες ὅμως ὁ μὲν Κορένσιος ἐν Νεαπόλει, ὁ δὲ Βασιλάκης ἐν Ἐνετίᾳ καὶ ὁ Θεοτοκόπουλος ἐν Ἰσπανίᾳ, καὶ ἐκεῖ ἀείποτε ἐργαζόμενοι, οὐδόλως ἐπενήργησαν εἰς προαγωγὴν τῆς ἐν Ἑλλάδι τέχνης. Ἡ Ἑλλὰς ἠγνόει μάλιστα καὶ αὐτὴν αὐτῶν τὴν ὕπαρξιν ἐὰν ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενος σοφὸς Μουστοξύδης μὴ ἐποίει πρῶτος γνωστὰ τὰ περὶ τῶν δύο τελευταίων ἐν τῷ ὑπ' αὐτῷ συντασσομένῳ «Ἑλληνομνήμονι».

Ὁ Παναγιώτης Δοξαρᾶς, γεννηθεὶς τῷ 1662 ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ζωγράφος, ἀλλὰ οὐδεμίαν σαφῆ μαρτυρίαν ἔχομεν ποῦ ποτε ἐσπούδασε τὴν τέχνην. Αὐτὸς οὗτος ἔν τινι τῶν συγγραμμάτων του τῷ ἐπιγραφομένῳ «*Κοινὴ διδασκαλία εἰς ταῖς τρεῖς περίστασαις ὁποῦ περιέχει ἡ ζωγραφία*» ἀναφέρων περὶ συμμετρίας ἐν τῇ γραφικῇ, λέγει μὲν ὁποίας συμβουλὰς τῷ ἔδιδεν ὁ διδάσκαλός του, ἀλλὰ δὲν ὀνομάζει αὐτόν [1]. Ἐπίσης ἀσαφῶς περὶ τούτου ἐκφράζεται καὶ ὁ Πελοποννήσιος ἱερομόναχος Λεόντιος, ὁ γράψας τὸ προοίμιον τῶν τῶν Δοξαράδων μεταφράσεων [2], διότι καὶ οὗτος λέγει ὅτι ὁ Δοξαρᾶς ἀφοῦ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἱερὰ γράμματα, παρεδόθη εἰς διδασκάλους ζωγράφους παρὰ τῶν ὁποίων ἐδιδάχθη τὴν τέχνην, ἀλλ' οὐδὲν πλέον ἀναφέρει.

Ὁ Παναγιώτης, καθὸ υἱὸς τοῦ Νικολάου Δοξαρᾶ, τοῦ πολλὰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας προσενεγκόντος τοῖς ἐνετοῖς, ἐμιμήθη καὶ οὗτος τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός, καὶ ἐγκαταλείπων τὴν χρωστῆρα τοῦ ζωγράφου, ἀνελάμβανεν εὐχερῶς τὸ ξίφος τοῦ πολεμιστοῦ, ὅπως ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς γαληνοτάτης Δημοκρατίας. Οὕτω τῷ 1694 συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ μισθωτοὺς ἰδίαις δαπάναις ἐξεστράτευσεν εἰς Χίον, πιθανῶς μετὰ τοῦ τότε ἀρχιστρατήγου Ἐνετοῦ Ζένου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκυριεύθη τότε ἡ ὑπὸ τοὺς τούρκους διατελοῦσα νῆσος ἐκείνη [3]. Ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ὑπηρεσίαν προσέφερεν ὁ Δοξαρᾶς τῇ Ἐνετικῇ Πολιτείᾳ, ἀποστήσας τῷ 1696 τὸν Μανιάτην Λιμπεράκην ἀπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἀποδόσας φίλον τοῖς Ἐνετοῖς τὸν πολύτροπον καὶ ἐπίφοβον ἐκεῖνον ἄνδρα.

Ὅτε τέλος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 18 ἑκατονταετηρίδος οὐ μόνον ἡ Πελοπόννησος ὑπετάγη τοῖς Τούρκοις τῇ βοηθείᾳ τῶν προὐχόντων Πελοποννησίων, ἀλλὰ καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἅπασαι αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὑπεβλήθησαν ὁριστικῶς ὑπὸ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, ἡ δὲ Ἐνετία περιελθοῦσα εἰς πολλὴν ἔκλυσιν καὶ ἀτονίαν, εἶχε παύσει πᾶσαν ἐφεξῆς κατὰ τῆς Τουρκίας πολεμικὴν ἐπιχείρησιν, τότε καὶ ὁ Παναγιώτης ἀποθέσας ὁριστικῶς τὸ δόρυ, κατέλιπε τὴν πατρίδα του Πελοπόννησον καὶ ἐπεδόθη, ὡς φαίνεται, ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης του.

Τὸ σπουδαιότερον καὶ γνωστότερον τῶν ἔργων τοῦ Παναγιώτου ἦσαν αἱ ἐν τῇ οὐρανίᾳ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος γραφαί· αὗται ἐγένοντο κατὰ τοὺς κανόνας τῆς προοπτικῆς, καθ' οὓς τὰ ἐν τοιαύταις οὐρανίαις εἴτε καμάραις ἱστορούμενα πρόσωπα καὶ πράγματα διαγράφονται οἷα φαίνονται ἐκ τῶν κάτω θεωρούμενα. Ὁ τρόπος οὗτος εἶνε ἐκτάκτως δυσχερής, διότι τῶν πάντων ἐν συστολῇ (raccourci) παρισταμένων, τό τε σχέδιον καὶ αἱ ἀνα-

[1] Ἐν τῷ ἀνωτέρω συγγραμματίῳ, τῷ δημοσιευθέντι τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου περιέχονται τὰ ἑξῆς· «Συμμετρίαις παρομοίως εἰς τὸ σχέδιον (*καθὼς μὲ ἑρμήνευεν ὁ διδάσκαλός μου, ὅταν ἐσπούδαξα εἰς τὴν νεότητά μου*) εἶναι αὐταῖς διὰ νὰ εἰπῶ σχηματίζοντας μίαν μορφὴν (ἔλεγεν αὐτὸς) νὰ κάμω τὴν κεφαλήν, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας μικρὰ κ.τ.λ.».

[2] Τὸ προοίμιον τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Ἑλληνομνήμονι» καὶ προσέτι ἐπίγραμμά τι εἰς ἔπαινον τοῦ Π. Δοξαρᾶ.

[3] Παράβαλε περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης Σάθα Τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα σελ. 402 καὶ Σ. Π. Λάμπρου Παναγιώτου Δοξαρᾶ περὶ ζωγραφίας σελ. ια'.

λογίαι ἀνατρέπονται καθ' ὁλοκληρίαν, ἀπαιτεῖται δὲ μεγίστη ἱκανότης καὶ ἄκρα εὐχέρεια ἵνα μὴ διολισθήσῃ ὁ ζωγράφος εἰς τὸ τερατῶδες καὶ δύσμορφον. Ὡς ἀναφέρει ὁ Πλίνιος πρῶτος ὁ Ἕλλην Παυσίας παρέστησε βοῦν ἐν συστολῇ καὶ οὐχὶ κατὰ πλευράν, τὸν πρὶν συνήθη τρόπον, καὶ ὅμως, ὡς ἀναφέρει ὁ αὐτός, ἅπαν τὸ τοῦ σώματος μῆκος παρίστατο εἰς τὸ ὄμμα τοῦ θεατοῦ ὁλόκληρον [1]. Ἐκ τῶν νεωτέρων πλεῖστον ἐπεμελήθη τοῦ εἴδους τούτου τῆς γραφικῆς ὁ Ἐνετὸς Ἰάκωβος Ροβούστης, ὁ καὶ Τιντορέττης ἐπικληθείς. Οὗτος χάριν σπουδῆς ἔπλαττε μικρὰς ἐκ κηροῦ πλαγγόνας, τὰς ὁποίας, ἐπιμελῶς ἐνδύων, ἀνήρτα εἶτα διὰ νημάτων ἀπὸ τοῦ ὀρόφου, καὶ οὕτω ἀντέγραφεν αὐτὰς ἀπὸ διαφόρων ὀπτικῶν σημείων ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν ἕξιν καὶ τέχνην τοῦ κατὰ συστολὴν διαγράμματος.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ ὀρόφῳ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος γραφῶν, ἡ ἐν τῷ μέσῳ εἶνε ἡ μεγαλητέρα, καὶ ἀναντιρρήτως ἡ καλλιτεχνικώτερον τῶν λοιπῶν ἐπινενοημένη. Ἡ ἐντὸς ᾠοειδοῦς πλαισίου περικλειομένη αὕτη γραφὴ διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Εἰς τὰ ἄνω αὐτῆς παρίσταται ἡ Ἁγία Τριὰς ἐν μέσῳ ἀρρήτου δόξης, πνεύματα δὲ πτερωτὰ καὶ γυμνὰ περιίπτανται κύκλῳ ἐντὸς φωτεινῶν νεφελῶν. Μακρὸν γεῖσον ῥωμαϊκοῦ ῥυθμοῦ, κατέχον ἅπαν τὸ εὖρος τῆς γραφῆς καὶ φερόμενον ἐπὶ δύο σπειροειδῶν κιόνων, διαστέλλει τὸ μέρος τοῦτο ἀπὸ τοῦ κατωτέρου καὶ μέσου. Ἐν τῷ μέρει τούτῳ, καὶ εὐθὺς ὑπὸ τὸ γεῖσον, ἐπὶ παρατεινομένης νεφέλης πτερωτοὶ ἄγγελοι, ἐνδεδυμένοι οὗτοι χάριν εὐπρεπείας, περιδινοῦνται καὶ συμπλέκονται κατὰ ποικίλα καὶ συνεστραμμένα σχήματα ψάλλοντες τρὶς ἐν χορῷ τὸ λειτουργικὸν «**Καὶ τῷ πνεύματί σου**», ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τῆς βασταζομένης ὑπ' αὐτῶν ταινίας ἔνθα ὑπάρχει ἐγγεγραμμένη τρὶς ἡ φράσις αὕτη. Ὑποκάτω τούτων, ἄνδηρον, ἔχον τὸ θωράκιον ἐκ τορνευτῶν μαρμαρίνων κιγκλίδων, χρησιμεύει ὡς βάσις τοῦ μέσου τούτου τῆς σκηνῆς μέρους. Ἐν τῷ μέσῳ διανοίγεται μικρὰ στοὰ διὰ τῆς ὁποίας ὑποφώσκει ὁ κυανοῦς οὐρανός, ἐπὶ τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ ὁποίου διαγράφεται ἡ μορφὴ τοῦ εἰς ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου παρασκευαζομένου διακόνου. Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τοῦ διακόνου ὅμιλοι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν προβαίνουσι μέχρι τοῦ στήθους ἄνω τοῦ θωρακίου, καὶ τινες αὐτῶν ἀναρριχῶνται ἢ προσερείδονται ἐπὶ τοὺς κίονας, μία δὲ γυνὴ βαστάζει μετὰ μητρικῆς φιλαρεσκείας τὸ ἐπὶ τοῦ κιγκλιδώματος καθεζόμενον αὐτῆς βρέφος, τοῦ ὁποίου οἱ γυμνοὶ πόδες ταλαντεύονται ἐν τῷ κενῷ. Τελευταῖον, εἰς τὸ κατώτατον μέρος τῆς γραφῆς καὶ πλησιέστατα τοῦ θεατοῦ, παρίσταται εἰς μεῖζον τοῦ φυσικοῦ μέγεθος ὁ ἅγιος φέρων τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν του, στηρίζων δὲ τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης, στρέφει τὸ σῶμα καὶ ἀτενίζει ἐν ἐκστάσει τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὕψη. Πρὸ αὐτοῦ, τὰ νῶτα στρέφων πρὸς τὸν θεατήν, ἵσταται γονυπετὴς νεωκόρος βαστάζων ὑπὸ μάλης χάρτην, ἕτερος δέ τις προκύπτων ἀπό τινος γωνίας τοῦ πίνακος, γυμνὸς καὶ ῥακένδυτος, ἐπικαλεῖται τὴν τοῦ ἁγίου βοήθειαν.

Ὁ Παναγιώτης Δοξαρᾶς ἦτο θαυμαστὴς τοῦ ἐκ Βερώνης Παύλου, καὶ ἰδίως ἀπεθαύμαζε τὸν τρόπον τῶν συνθέσεων τοῦ ζωγράφου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον μετὰ λυρικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξαίρει ἐν τῷ προμνησθέντι πονηματίῳ αὐτοῦ [1]. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος ἔργου του καταδεικνύεται ἐναργῶς ὁ ἀγὼν αὐτοῦ ὅπως πλησιάσῃ καὶ ἀπομιμηθῇ τὰς μεγαλοπρεπεῖς συνθέσεις τοῦ μεγάλου ἐκ Βερώνης ζωγράφου. Τὸ παρὰ τῷ ***Λευῒ τοῦ Κυρίου Ἄριστον***, καὶ ἰδίως ὁ ***ἐν Κανᾷ Γάμος***, ὑπηγόρευσαν εἰς τὸν ἡμέτερον Δοξαρᾶν τὴν σύλληψιν τοῦ πίνακός του τούτου. Καὶ ἐν τῇ γραφῇ τοῦ Βερωναίου ἄνδηρον ἔχον ὡς θωράκιον μακρὰν σειρὰν τορευτῶν μαρμαρίνων κιγκλίδων, διαιρεῖ εἰς δύο τὴν σκηνήν. Ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου ἐκείνου κινοῦνται καὶ περιέρχονται μετὰ πολλῆς σπουδῆς οἱ ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ συμποσίῳ, ἄλλοι δὲ ἵστανται ἁπλοῖ θεαταί. Κάτω τῆς σκηνῆς αὐτῆς φαίνονται εὐωχούμενα τὰ πλήθη τῶν συμποσιαζόντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἕτερα πλήθη μουσικῶν τέρπουσι τὴν εὐωχίαν, καὶ ἄλλοι παρίστανται ἐκτελοῦντες ἕτερα καθήκοντα. Τὴν ὅλην σκηνὴν πληροῖ μεγαλοπρεπὴς ἀρχιτεκτονική, ὡς ἐγίνωσκε νὰ δημιουργῇ αὐτὴν ὁ Παῦλος, εἰς τοὺς κίονας τῆς ὁποίας ἀναμίγνυνται ἢ ἀναρριχῶνται ἐπὶ τῶν στεγῶν πολυπληθεῖς ὅμιλοι, τοὺς ὁποίους ἡ γόνιμος φαντασία τοῦ μεγάλου ἐκείνου ζωγράφου ἐγέννα, δίδουσα εἰς τὰ πάντα σφριγῶσαν ζωὴν καὶ ἀληθῆ ὕπαρξιν.

Ἀτυχῶς αἱ διὰ χειρὸς τοῦ Παναγιώτου ἐπὶ ὀθόνης ἱστορηθεῖσαι γραφαί, ἐξοβελισθεῖσαι τῆς θέσεώς των, περιεπλανήθησαν ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν ἑωσοῦ κατήντησαν ἄγνωστον ποῦ [2]. Αἱ σήμερον ὑπάρχουσαι ἐν τῇ οὐρανίᾳ τοῦ ναοῦ εἶνε ἀντιγραφαὶ τῶν πρώτων, ἀλλ' αὗται, γενόμεναι ὑπὸ ἀδεξίου ζωγράφου, ἐργαζομένου alla presta, ὡς ἔλεγεν αὐτὸς οὗτος, ἐτήρησαν ἴσως, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἀκριβὲς τὸ διάγραμμα, ἀλλὰ καθίσταται εἰς ἡμᾶς ἀδύνατον ν' ἀποφανθῶμεν κατὰ πόσον ἐτήρησαν καὶ τὸν χρωματισμὸν αὐτῶν ἀναλλοίωτον. Οἷαι φαίνονται σήμερον αἱ ἐν λόγῳ γραφαί, οὔτε ὡς διάγραμμα εἶνε ἄμεμπτοι, οὔτε ὁ χρωματισμός των εὐφραίνει τὸ παράπαν τὴν ὅρασιν.

[1] Ὁ ζωγράφος Παυσίας κατελέγετο εἰς τὸ Σικυώνιον ἐργαστήριον, τὸ τοσοῦτον φημιζόμενον ὥστε, κατὰ Πλούταρχον, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπελλῆς, ἀπολαμβάνων ἤδη πλείστην φήμην, ἠθέλησε νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν τότε Σικυωνίων ζωγράφων καὶ μυηθῇ τὰ τῆς τέχνης των. Ἦτο δὲ σύγχρονος τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

[1] Εἰς τὸ περὶ ἐφευρέσεως καὶ συνθέσεως πόνημά του ἀναφερόμενος εἰς τὰ ἔργα τοῦ Παύλου, λέγει τὰ ἑπόμενα· «Ὢ ἐνέργειαις θαυμασταῖς καὶ ἐξέσιαις, προερχόμεναις ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ὑπερφυσικὸν νοῦν, ὅπου διαπερνῶνται οὐχὶ μόνον εἰς τὰ πράγματα τούτου τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ὑψώθη καὶ ἕως εἰς ταῖς σφαίραις εἰς τὸ νὰ σχηματίζῃ καὶ νὰ εὑρίσκῃ μορφαῖς οὕτως θεῖαις, ὁποῦ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς χαίρεται ὅταν θεωρῇ νὰ μετέχῃ εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα τοῦ παραδείσου . . . » Ἐξεδόθη ὑπὸ Σ. Λάμπρου.

[2] Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος γραφαὶ τοῦ Δοξαρᾶ ἐναπετέθησαν τὸ πρῶτον ἐν τῇ γυναικείᾳ Μονῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἐκεῖθεν δὲ μετεφέρθησαν εἰς τὴν πλησίον Παλαιόπολιν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν ἀφῃρέθησαν, ἔμεινε δὲ εἰς ἐμὲ ἄγνωστον ποῦ αὖθις ἀπερρίφθησαν αἱ πολύπλαγκτοι τοῦ Δοξαρᾶ γραφαί.

Τὸ διάγραμμα εἶνε ἐν γένει ἄχαρι καὶ ἄκομψον (baroque), αἱ πτυχαὶ ἀτυχεῖς καὶ τὰ ἄκρα ἀμελῶς σχεδιασμένα· ἡ δὲ βαρεῖα ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἰδίως οἱ συσπειρούμενοι ἐκεῖνοι κίονες πιέζουσι καὶ καταστρέφουσι τὸ ὅλον. Ἡ ἁρμονία τῶν τόνων ἀπέπτη, εἴποτε ὑπῆρχεν, ὁ δὲ χρωματισμός, ψευδὴς ὤν, καθίσταται χυδαῖος καὶ μονότονος. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἴσως δικαιότερον ἁρμόζει τὸ ἰταλικὸν λόγιον «traduttore traditore»· αἱ λοιπαὶ ἐν τῇ οὐρανίᾳ γραφαὶ ἔχουσιν ὡς ὑπόθεσιν τὰ ἔργα τοῦ ἱεράρχου ζῶντος καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ ἀποβιώσαντος. Κατὰ τὸν κ. Μουστοξύδην ἀφιερώθησαν αὗται ὑπὸ εὐλαβῶν ὀρθοδόξων τῷ 1727.

Ἡ εἰκὼν τοῦ κόμητος Σχυλεμβούργου [1] περὶ ἧς ἐγένετο πλεῖστος λόγος καὶ ἥτις εὑρίσκεται ἤδη ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ, εἶνε σμικρογραφικὸν τοῦ Παναγιώτου ἔργον σμικρᾶς ἀξίας, ἐκ τοῦ ὁποίου δὲν δύναταί τις νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ζωγράφου, οὔτε δυνάμεθα νὰ παράσχωμεν πλήρη πίστιν εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Λεοντίου ἀποδιδομένους ἐπαίνους εἰς ἕτερον τοῦ Παναγιώτου ἔργον, τὴν τοῦ Φραγκίσκου Γριμάνη προσωπογραφίαν, ὅστις, ὡς ἀναφέρει ὁ Λεόντιος, «***δὲν ἠμπόρεσεν ἀπὸ τὴν Βενετίαν καὶ ἕως ὅλον τὸν Μωρεᾶν νὰ εὕρῃ καλλίτερον διδάσκαλον ἀπὸ λόγου του νὰ τὸν ζωγραφίσῃ***» [2]. Ὅτι δὲν εὕρισκεν ὁ στρατάρχης ἐκεῖνος ἱκανὸν ζωγράφον καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον ὅπως γράψῃ τὴν εἰκόνα του, εἶνε πολὺ πιθανόν· δὲν πιστεύομεν ὅμως ὅτι καὶ ἐν Βενετίᾳ, εἰ καὶ ἡ τέχνη εἶχεν ἤδη παρακμάσει, δὲν ὑπῆρχε ζωγράφος ἱκανώτερος τοῦ Δοξαρᾶ. Ἐκ τῶν λόγων ὅμως τοῦ Λεοντίου ὁρμᾶταί τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐν Πελοποννήσῳ ὑπῆρχον ὁπωσδήποτε ζωγράφοι τινές, ἀλλ' οὗτοι, ὡς νομίζομεν, θὰ ἦσαν πιθανῶς ξένοι, οἵτινες ἀποικιζόμενοι παρηκολούθουν τοὺς κατὰ καιροὺς αὐθέντας καὶ λοιποὺς ἡγεμονίσκους τῆς Πελοποννήσου. Ἴσως δὲ εἰς αὐτοὺς τούτους εἰσαχθεὶς καὶ ὁ Παναγιώτης ἐξέμαθε τὰς πρώτας τῆς τέχνης ἀρχάς, ἀναντίρρητον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ ἡμέτερος Δοξαρᾶς μετέβη ποτὲ εἰς Βενετίαν καὶ ὅτι διέτριψεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τοῦ Ἀδρία, ὅπου ἐδιδάχθη ν' ἀποθαυμάζῃ τὰ μεγάλα ἔργα τῶν κατὰ τὴν ἑκκαιδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἀκμασάντων μεγάλων ζωγράφων.

Πλὴν τοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης πραγματείας μνημονευθέντος ἰδίου τοῦ Δοξαρᾶ πονηματίου, ὁ Παναγιώτης ἐπεχείρησε καὶ ἄλλας τινὰς μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ μικρῶν περὶ τέχνης συγγραμματίων [3], ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιοτέρα εἶνε ἡ ἀνέκδοτος μείνασα μετάφρασις τοῦ περὶ ζωγραφίας (Tratatto della Pittura) πολυτίμου συγγράμματος τοῦ ἐκ Βίνσης Λεονάρδου. Τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, ἅμα γνωσθέν, συνεκίνησεν ἅπαντα τόν τε καλλιτεχνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν κόσμον, διότι ὁ Λεονάρδος ἦτο οὐ μόνον ζωγράφος, ἀνδριαντοποιός, ἀρχιτέκτων, μουσικὸς καὶ ποιητής, ἀλλ' ἦτο συνάμα καὶ μηχανικὸς καὶ ὑδραυλικός, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ἔξοχος φυσικομαθηματικός. Περὶ τοῦ περὶ ζωγραφίας βιβλίου τούτου ὁ Ἀννίβας Καράκκης ἔλεγεν ὅτι, ἐὰν ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ εἶχε γνωρίσει τοὺς κανόνας ὅσους ἡ χρυσῆ τοῦ Λεονάρδου βίβλος περιέχει, ἤθελεν ἀπαλλαγῇ εἰκοσαετοῦς ἐπιπόνου ἐργασίας· ὁ δὲ Ἀλγαρόττης, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἔξοχος τεχνοκρίτης, συνίστα τὸ σύγγραμμα τοῦ Λεονάρδου ὡς τὸ μόνον στοιχειῶδες, τὸ κατάλληλον εἰς προαγωγὴν τῶν καλῶν τεχνῶν.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου τοῦ Λεονάρδου συνεκίνησε, φυσικῷ τῷ λόγῳ, καὶ τὸν ἡμέτερον Δοξαρᾶν, φλεγόμενον ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ καταστήσῃ γνωστὰς εἰς τοὺς συμπατριώτας του τὰς ἀρχὰς τῆς ὑπ' αὐτοῦ θαυμαζομένης ἰταλικῆς τέχνης. Καίτοι δὲ συναισθανόμενος τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ ἀπειρίαν, οὐδὲν ἧττον ἐπεχείρησε τὴν δυσχερῆ μετάφρασιν τοῦ ἔργου· ἐὰν δὲ μὴ ἐδυνήθη νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν ἑλληνα λόγον ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου, τοῦτο ἀποδοτέον οὐ μόνον εἰς τὴν περὶ τὴν γλῶσσαν ἀπειρίαν τοῦ μεταφραστοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δυσχερὲς εἰς εὕρεσιν ἀντιστοίχων ὅρων ὅπερ καὶ σήμερον ἔτι, ὅτε ἡ γλῶσσα ἐπλουτίσθη ὁπωσοῦν καὶ πλουτίζεται ὁσημέραι, θὰ καθίστατο δυσεπίτευκτον καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς καθ' ἡμᾶς σφόδρα λογίους.

Ὁ Λεονάρδος εἰς πληρεστέραν κατάληψιν τοῦ κειμένου παρενέβαλεν εἰς τὸ χειρόγραφόν του καὶ τὰ ἀναγκαῖα διαγράμματα, τὰ ὁποῖα ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπωλέσθησαν· τὰ δὲ ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Λεονάρδου ὑπάρχοντα εἶνε ἀντιγεγραμμένα ἀπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ γάλλου Poussin γενομένων πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ἀπολεσθέντων. Ἴδιον τοῦ Παναγιώτου ἔργον εἶνε μόνον τὸ ὑδατογράφημα τὸ παριστῶν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τῶν τεσσάρων εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ἀγγέλων.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

ΓΕΡ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Η ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ[1]

ΔΙΗΓΗΜΑ

— Νά, κείνους ἀπ' στέκειτῃ ὄξ' ἀπ' τὴν πόρτα.

Ὁ κὺρ Μοναχάκης καὶ οἱ τέως ὁμιληταί του, τῶν ὁποίων μεγάλως ἐκεντήθη ἡ περιέργεια, ἐστράφησαν ὅλοι πρὸς τὴν θύραν.

Δεύτερον παιδίον ὀκταετές, ξυπόλητον, ξεσκούφωτον, μὲ τὴν μίαν σκελέαν ἀνασηκωμένην ἕως τὸ γαστροκνήμιον, μὲ τοὺς πόδας βρεγμένους ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἵστατο ἔξω τῆς θύρας, κρύπτον τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου ὄπισθεν τῆς παραστάδος, τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος ὄπισθεν τοῦ τοίχου, κυττάζον μὲ τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ἔσω τοῦ καφενείου.

[1] Τοῦ κόμητος Σχυλεμβούργου ὑπάρχει ὁ ἀνδριὰς ἐν τῇ Πλατείᾳ τῆς Κερκύρας, ἱστάμενος ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου κοσμουμένου δι' ὅπλων καὶ σημαιῶν, εἶνε δὲ ἔργον τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ Ἰωάννου Μαρία Μορλάϊτερ. Ἴδε Α. Βροκίνη εἰς τὸ περὶ λειτανιῶν τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος.

[2] Λεοντίου ἱερομονάχου προοίμιον εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Π. Δοξαρᾶ μεταφράσεις. Ἑλλην. σελ. 23.

[3] Περὶ τούτων ἴδε Ἑλληνομνήμονα.

[1] Τέλος. Ἴδε σελ. 161.

— Ἐσύ, βρέ, τὴν εἶδες τὴ γυναῖκά μου νὰ φεύγῃ ; τοῦ ἐφώναξεν ὁ κὺρ Μοναχάκης ;

— Τ'ν εἶδια, μπάρμπα, ἀπήντησε τὸ παιδίον.

— Καὶ ποῦ πάει ;

— Ξέρου 'γώ ;

Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἐσηκώθη ἐν ἀδημονίᾳ, καὶ μὲ ὀργίλην χειρονομίαν ἔκαμε νὰ τινάξῃ τὸ τσιμποῦκί του εἰς τὸ ἔδαφος.

Τὸ πρῶτον παιδίον, τὸ ὁποῖον ἵστατο πέντε βήματα ἀπ' αὐτοῦ ἐτρόμαξε, φοβηθὲν μὴ φάγῃ καμμίαν μὲ τὸ τσιμποῦκι, καὶ ἔτρεξε νὰ φύγῃ.

Τὸ δεύτερον παιδίον, ἔξω τῆς θύρας, ἔγεινεν ἄφαντον ὄπισθεν τοῦ τοίχου.

— Μὴ φοβᾶσαι, εἶπεν ὁ κὺρ Μοναχάκης, ἂν λὲς ἀλήθεια, δὲν τρῶς ξύλο· μὰ ἔλα δῶ . . . εἰπέ μου τί ξέρεις . . . γιατί . . .

Ἡ λέξις αὕτη ἦτο ἡ μόνη ἣν ἐπρόφερεν ὅπως ὑποδηλώσῃ τὴν θλῖψιν, τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐντροπήν του.

— Νά, μπάρμπα, εἶπεν ἀναθαρρήσας καὶ σταθεὶς ἐγγὺς τῆς θύρας ὁ παῖς· οὐ Βασίλ'ς εἶδιει τ' βάρκα, ἀπ' μπῆκεν ἡ γ'ναῖκά σ' μαζὺ μεὶ τ' Καλκώρ' τοὺ γυιό, κὴ κάμανε κατὰ τοὺ Δασκαλειό νὰ σουργιανίσ'νε. Μεὶ φώναξει κὴ μένα κὴ μῶδειξει ἀλάργα τ' βάρκα, μὰ τσ' ἀθρῶπ' δὲν τσ' εἶδια. Λέγαμει πῶς θελὰ γυρίσ'νε γλήουρα πίσου· ὕστειρα τσ' εἴδιαμει κὴ κάμανε πέρ' ἀπ' τ'ν Πούντα κὴ βγήκανε ὄξ' ἀπ' τοὺ λιμάν'. Καρτειροῦμει νὰ γυρίσ'νε πίσου, δὲ γυρίσανε.

— Καὶ πόση ὥρα εἶνε ποῦ τοὺς εἴδατε ;

— Νά, ὡς δυὸ ὧρης κὴ παραπάν'. . . τάπουτώρα.

— Καὶ γιατὶ δὲν ἤρθατε πρωτήτερα νὰ μοῦ πῆτε ;

— Μὰ δὲν εἶνε πουλλὴ ὥρα . . . ὡς μιὰ ὥρα, μιὰ οὐρίτσα . . . κὴ παρακάτ'. . . λίγη ὥρα . . . τάπουτουρίτσα.

Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἔκαμε νέαν ὀργίλην χειρονομίαν, διὰ ν' ἀποθέσῃ παρὰ τὴν γωνίαν τὸ τσιμποῦκί του. Τὸ παιδίον ἔσπευσε νὰ τραπῇ εἰς φυγήν.

*

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βασίλης τῆς Μάρκηνας, ὅστις εἶχε προπορευθῇ κατὰ τριακόσια βήματα, ἔτρεχε μὲ τὴν προθυμίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν δεικνύουσι τὰ παιδία ὅπως δώσωσι καλὴν ἢ κακὴν εἴδησιν, διὰ νὰ πάρουν «τὰ συχαρήκια» ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, διὰ νὰ διασκεδάσουν μὲ τὴν ἀμηχανίαν τοῦ ἐνδιαφερομένου ἐν τῇ δευτέρᾳ. Ἔφθασεν ἀσθμαίνων ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ πλοιάρχου τῆς σκούνας, καὶ σταθεὶς ὑπὸ τὸν ἐξώστην, ὅπου ἔβλεπε τὴν θύραν ἀνοικτὴν καὶ ἄφθονα φῶτα εἰς τὸν θάλαμον, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του.

— Μπάρμπα ! πήρανε τ' βάρκα !

Ὁ Βασίλης δὲν εἶχε τὴν τόλμην νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ καφενεῖον πρίν, ὅπως δώσῃ τὴν εἴδησιν εἰς τὸν κὺρ Μοναχάκην. Ἀλλὰ τώρα, ἰδὼν ὅτι ὁ σύντροφός του ἔδωκε τὴν εἴδησιν χωρὶς νὰ φάγῃ ξύλον, καὶ ἐκτὸς τούτου, διότι εἶξευρεν ὅτι ἀπὸ τὸν ἐξώστην δὲν θὰ τὸν ἔφθανεν ἡ χονδρὴ ῥάβδος τοῦ πλοιάρχου, εἶχε λάβῃ θάρρος καὶ ἔσπευσε νὰ προλάβῃ τὸν σύντροφόν του, ὅπως ἀπολαύσῃ αὐτὸς τὴν ἡδονήν.

Ὁ καπετὰν Κυριάκος, ὅστις ἐκάθητο ἀκόμη παρὰ τὴν τράπεζαν, μὴ χορταίνων νὰ ψιλοταΐζῃ καὶ νὰ κουτσοπίνῃ, ὅπως συνειθίζει ὁ ναυτικὸς ὅταν διά τινας ἡμέρας ἐπιστρέψῃ παρὰ τὴν ἑστίαν του, παρατείνων καὶ ἀναλύων ἐπ' ἄπειρον τὴν τόσον σπανίαν δι' αὐτὸν ἡδονὴν ταύτην, ἐσηκώθη κ' ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην.

— Τ' εἶνε, βρέ ;

— Νά, πήρανε τ' βάρκα σ'.

— Ποιός ;

— Οὐ Μαθιὸς τ' Μαλαμοῦ.

— Ποιὸς Μαθιὸς τ' Μαλαμοῦ ;

— Νά, οὐ γυιὸς τσ' Καληώρηνας, πῶς 'νε λένε.

— Καὶ ποῦ τὴν πάει ;

— Νά, ὄξ' ἀπ' τοὺ λιμάν !

— Μονάχος του ;

— Μαζὺ μεὶ μιὰ γ' ναῖκα.

— Μαζὺ μεὶ μιὰ γ' ναῖκα ! ἐπανέλαβεν ἔκπληκτος ὁ καπετὰν Κυριάκος. Καὶ ποιά ;

Δὲν ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον, διὰ καλὸν καὶ διὰ κακόν, ἐπροφυλάσσετο ὑπὸ τὸν ἐξώστην.

— Καὶ πῶς δὲν ἦρθες νὰ μοῦ πῆς χαμπάρι ! ἀνέκραξεν ὁ καπετὰν Κυριάκος.

Ἀλλὰ τὸ παιδίον εἶχε γείνῃ ἤδη ἄφαντον, ὄπισθεν τῆς γωνίας τοῦ τοίχου, καὶ μόνον τὰ βήματά του ἠκούοντο δρομαῖα ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου.

«Ὁ μοῦτσος, τοῦ διαβόλ' ὁ γυιός, θὰ τὤστρωσε πουθενὰ στὸ μεθύσι, ἤρχισε νὰ μονολογῇ ὁ καπετὰν Κυριάκος, κι' ἄφησε τὴ βάρκα στὴν τύχη της».

Πάραυτα ἔστειλε πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ μούτσου, τὸν ὁποῖον μετὰ πολλὰς ματαίας ἐρεύνας εἰς τὰ καπηλεῖα τῆς ἀγορᾶς, εὗρον τέλος εἰς μίαν παράμερην ταβέρναν, ἀπὸ τὸν μέσα δρόμον.

*

Ὁ πλοίαρχος παρήγγειλεν εἰς δύο τῶν συντρόφων του, οἵτινες ἐλάμβανον ἀναψυχὴν κατ' οἶκον, νὰ δανεισθῶσι λέμβον τινά, ὅπως ἀνέλθωσιν εἰς τὴν σκούναν καὶ καταβιβάσωσιν ἀπὸ τὸ κατάστρωμα τὴν μεγάλην σκαμπαβίαν μὲ τὰ ἓξ κουπιά. Δὲν τὸν ἔμελε τόσον διὰ τὴν γυναῖκα ἥτις ἐκλάπη, ὡς φαίνεται, οὔτε διὰ τὸν τυχηρὸν νέον ὅστις τὴν εἶχε συνοδεύσει, ὅσον διὰ τὴν νεοπαγῆ, κομψὴν καὶ στερεὰν φελοῦκαν του. Παρήγγειλεν ἐπίσης νὰ στρατολογήσωσιν ἐκ τῆς προκυμαίας ὡς κωπηλάτας δύο ἢ τρεῖς πορθμεῖς, καὶ νὰ τρέξωσιν εἰς καταδίωξιν τῆς βαρκούλας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κὺρ Μοναχάκης, μαθὼν εἰς τίνα ἀνῆκεν ἡ κλαπεῖσα λέμβος, ἐπαρουσιάσθη περίλυπος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλοιάρχου.

— Μπορεῖς νὰ πᾶς μαζὺ μὲ τὴ σκαμπαβία καὶ τουλόγου-σου, τοῦ εἶπεν ὁ καπετὰν Κυριάκος,— ὅστις εἶχε μάθῃ τέλος εἰς τίνα ἀνῆκεν ἡ κλαπεῖσα (κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τὴν ὁποίαν φυσικὰ ἔδιδε τὸ κοινὸν εἰς τὸ συμβεβηκὸς) σύζυγος.

Ὁ κὺρ Μοναχάκης αὐτὸ ἴσα—ἴσα ἐπεθύμει, νὰ ὑπάγῃ μὲ τὴν σκαμπαβίαν. Ἐφοβεῖτο νὰ μείνῃ ἐν ἀγωνιώδει προσδοκίᾳ εἰς τὴν πολίχνην, καὶ τοῦ ἐφαίνετο ὅτι, ἂν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν καταδίωξιν, διὰ τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ τούτου, ἠπιώτερον θὰ ᾐσθάνετο τὸν πόνον του. Ἔτρεφε πεποίθησιν εἰς τὴν Λιαλιὼ ὅτι δὲν ἦτο ἱκανή, καθὼς εἶπεν ἡ ἰδία, νὰ προδώσῃ τὴν τιμήν του, ἀλλὰ καὶ πάλιν, τίς οἶδε ! Τίς δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ τῆς γυναικείας ἰδιοσυγκρασίας τὰ μυστήρια ; Ἐγνώριζε τὴν ἀσθενικὴν καὶ ὀνειροπόλον προδιάθεσίν της καὶ τὴν μεγάλην καὶ βαθεῖαν νοσταλγίαν της. Ἀλλὰ πῶς νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πολλοὺς νὰ τὰ ἐννοήσωσιν αὐτά ; Ἀλλοίμονον εἰς ὅποιον πέσῃ εἰς λάκκον πλήρη ὕδατος, καὶ ἂς εἶνε καθαρὸν τὸ ὕδωρ. Πιθανὸν ν' ἀποφασίσουν νὰ σοῦ δώσωσι χεῖρα βοηθείας, ἀλλὰ δὲν θὰ παύσουν νὰ σὲ περιγελῶσιν. Αὐτὸς ὅμως ἦτο βέβαιος περὶ τῆς Λιαλιῶς του, ὅσον δύναται ἀνὴρ νὰ εἶνε βέβαιος περὶ γυναικός. Ἀπὸ τὸν καιρὸν καθ' ὃν, στενὸς φίλος τοῦ πατρικοῦ της οἴκου, τὴν ἐφίλει καὶ τὴν ἐχόρευε τριετῆ εἰς τὰ γόνατά του, τριακοντούτης αὐτός, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν πενταετῆ τὴν ἐφίλευε γλυκίσματα, ἄνευ ὑστεροβουλίας καὶ προγνωστικοῦ πνεύματος διὰ τὸ μέλλον, ἀπὸ τὸν χρόνον καθ' ὃν τραυλίζουσα τὸν ἐκάλει «μπάλμπα-Μοναχάκη», ἕως τῆς ἡμέρας καθ' ἥν, καὶ σύζυγός του γενομένη ἀκόμη ἐξηκολούθει νὰ τὸν ἀποκαλῇ «μπάρμπα Μοναχάκη», τὴν εἶχε παρακολουθήσει παιδίσκην, νεάνιδα καὶ γυναῖκα, καὶ τὴν εἶχε μελετήσει καλῶς, καὶ εἶξευρεν ὅτι, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην γυναῖκα, ἔζη μὲ τὴν κεφαλήν της καὶ μὲ τὰ νεῦρά της.

Παρῆλθεν ἡμίσεια ὥρα ἑωσοῦ οἱ δύο ναῦται τοῦ καπετὰν Κυριάκου πεισθῶσι νὰ ξεκολλήσουν ἀπὸ τὰ σπίτιά των. Ἄλλη ἡμίσεια ὥρα ἀχρισότου εὕρωσι βάρκαν, ἀνέλθωσιν εἰς τὴν σκοῦναν καὶ καταβιβάσωσι τὴν σκαμπαβίαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄλλη ἡμίσεια ὥρα μέχρις οὗ στρατολογήσωσιν ὡς κωπηλάτας πορθμεῖς ἢ ἁλιεῖς ἐκ τῆς προκυμαίας, τῶν ὁποίων αἱ λέμβοι δίκωποι ἢ τετράκωποι καὶ βαρεῖαι οὖσαι δὲν ἐκρίνοντο κατάλληλοι διὰ τὴν καταδίωξιν,—καὶ μέχρις ὅτου συνεννοηθῶσιν ὅλοι, καὶ εἶνε ὅλοι σύμφωνοι νὰ ἐκπλεύσωσι. Τέλος ἐπέβησαν τῆς σκαμπαβίας, ὁ κὺρ Μοναχάκης ἕβδομος ἐκάθισεν εἰς τὸ πηδάλιον, καὶ ἐξεκίνησαν.

Διὰ συντόνου κωπηλασίας, ἐξῆλθον τοῦ λιμένος. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὕρωσι τὴν βαρκούλαν. Ἡ θάλασσα, φλύαρος καθὼς ἡ γυνή, εἶνε ὅσον αὐτὴ ἐχέμυθος, καὶ ποτὲ δὲν διηγεῖται τὸ μυστικόν της. Ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ εὕρῃ τις τὰ ἴχνη τῶν ἀλλοτρίων φιλημάτων ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς γυναικός, ἄλλο τόσον εἶνε δυνατὸν νὰ εὕρῃ ἐπὶ τῆς ἀχανοῦς κυανῆς ἐκτάσεως τὰ ἴχνη τῆς βαρκούλας. Τίς οἶδεν ! ἐπὶ τέλους, διελογίζετο ὁ κὺρ Μοναχάκης· γυνὴ ἦτο. Ὁ ἔρως εἶνε πλάνος καὶ ἡ νεότης εὐαπάτητος. Τίς ἐγνώριζεν ἂν δὲν εἶχεν ἁμαρτήσει ἤδη ; ὤ ! καλὰ τῆς τὸ ἔλεγεν αὐτός, ὅτι πλησίον του θὰ ἦτο ἀσφαλής, διότι γεραρὸς σύζυγος ἐπέχει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τόπον πατρὸς διὰ νεαρὰν γυναῖκα. Καλὰ τὸ ἔλεγε κ' ἐκείνη, ὅτι πλησίον του θὰ ἦτο ἀσφαλής, καὶ ἂν ἤθελε νὰ σφάλῃ ἀκόμη. Τώρα, χιλιάκις ἂν ἦτο ἀθῴα, ὁ κόσμος θὰ τὴν κατεδίκαζεν. Ἀλλὰ πλησίον του, χιλιάκις ἂν ἡμάρτανε, θὰ ἦτο *τίμια* εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου.

Οἴμοι ! καθὼς ἡ βασιλοπούλα τοῦ παραμυθιοῦ, ἂν ὑπεβάλλετο εἰς τὴν διὰ τοῦ σαγιττεύματος θεοδικίαν, μόνον τὰ ἄκρα τῶν ἁβρῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρός της θὰ ἤγγιζε τὸ βέλος.

*

Εἰς τὸ πέλαγος, ἀνάμεσα εἰς τὸ μεταξὺ τῶν δύο νήσων πέραμα, ἔπλεεν ἡ βαρκούλα. Ἡ φιλόφρων Ναῒς τῶν θαλασσίων ῥευμάτων ἔφερε βοηθητικὸν ῥεῦμα ὑπὸ τὴν τρόπιν της, καὶ ἡ εὐμενὴς Αὔρα τῶν ἀπογείων πνοῶν ἔστειλεν ἐλαφρὰν ῥιπὴν εἰς τὴν πρύμνην της. Ἡ δροσερὰ πνοὴ ἐδυνάμωσε τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς ὤμους τοῦ νέου κ' ἔσφιγξε τοὺς ἁπαλοὺς μυῶνας τῆς νεαρᾶς γυναικός. Ἐκωπηλάτουν ὡς δύο ἠσκημένοι ἐρέται, τὰ ἐλαφρὰ κωπία δὲν τοὺς ἐκούραζον, καὶ εἶχον ὑπερβῆ ἤδη τὸ ἥμισυ τῆς ὑγρᾶς ὁδοῦ.

Ὅταν ἡ σκαμπαβία, ἡ τρέχουσα μὲ δρόμον ἀπολυτῆς φορβάδος, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Τραχῆλι, τότε μόνον οἱ ἐπ' αὐτῆς ναυτικοὶ παρετήρησαν τὴν βαρκούλαν.

— Τ' εἶν' ἐκεῖ ;

— Ἡ βάρκα !

Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἔστρεψεν ἀριστερὰ τὴν κεφαλήν.

— Ἄ ! αὐτὴ εἶνε !

— Ποιὸς ξέρει ; δὲν πιστεύω νὰ εἶνε αὐτή, εἶπεν εἷς τῶν ναυτῶν, ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἦτο τρόπος νὰ μὴν ἦτο αὐτή, διὰ ν' ἀπαλλαγῇ νέου, προσθέτου καὶ λίαν ἀνιαροῦ κόπου.

— Αὐτὴ εἶνε, χωρὶς ἄλλο, εἶπεν ἄλλος, ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἦτο ἐκ παντὸς τρόπου αὐτή, διότι μεγάλως τὸν ἐκέντριζεν ἡ περίεργος αὐτὴ θαλασσία σκηνή, ἂν κατώρθωνον νὰ συλλάβωσι τὴν βάρκαν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἐραστοῦ της.

— Αὐτὴ εἶνε ! ἀπεφάνθη ὁ κὺρ Μοναχάκης· νὰ τὰ γυρίσουμε κατὰ κεῖ, παιδιά· νὰ ὀρτσάρω . . .

— Ποῦ πάει ἀπὸ κεῖ ; ἠρώτησεν εἷς ναύτης.

— Πάει στὸν Ἄι-Νικόλα· τὸ συντομώτερο δρόμο, βλέπεις, διαλέξανε· κ' ἡμεῖς ξεπλατισθήκαμε τόσην ὥρα νὰ τρέχουμε στὸ βρόντο.

— Νὰ τὰ γυρίσουμε, παιδιά ! ἔκραξεν ὁ κὺρ Μοναχάκης· σᾶς παρακαλῶ, γλήγορα, νὰ τὰ γυρίσουμε· σία ἕνας, νὰ ὀρτσάρω !

Οἱ ἓξ ἐρέται εἶχον ἀφήσει τὰς κώπας, καὶ ἡ σκαμπαβία ἔβαινεν ἀκόμη μὲ τὴν «κεκτημένην ταχύτητα». Ὁ κὺρ Μοναχάκης ἐφώναξεν ἐντούτοις, φειδόμενος τοῦ χρόνου τὸν ὁποῖον ἔχαναν.

— Σία, παιδία, σία. Γυρίστε κατὰ κεῖ ! . . ὄρτσα σκαμπαβία !

Ἀλλ' οὐδεὶς προσεῖχεν εἰς αὐτόν. Συμβούλιον εἶχε στηθῇ ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους. Ἄλλοι ἔλεγον νὰ προχωρήσωσιν ἐμπρός, ἄλλοι νὰ στραφῶσι βορείως πρὸς τὸ μέρος τῆς βαρκούλας. Τέλος ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τῶν πλείστων, οἵτινες ἠλεκτρίζοντο ἐκ τοῦ προσδοκωμένου ἀπολαυστικοῦ θεάματος.

Ἔστρεψαν ἀριστερᾷ τὴν πρῷραν, κ' ἔλαβον τὰς

κώπας μὲ νέαν ῥώμην, οἵαν μετέδιδεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ φυσικὴ πρὸς τὴν νίκην φιλοτιμία καὶ ἡ προσδοκία τοῦ παραδόξου θηράματος. Ἀλλ' ἡ σκαμπαβία ἀπεῖχε τώρα ἀπὸ τὸν ὅρμον, πρὸς ὃν ἔπλεε, τὸν τριπλοῦν τοῦ δρόμου ὅσον ἀπεῖχεν ἡ βαρκοῦλα. Καὶ ἂν ἡ πρώτη εἶχε τριπλῆν δύναμιν κωπῶν, εἶχεν ὅμως καὶ πενταπλοῦν ὄγκον καὶ τριπλάσιον βύθισμα.

Ὁ Μαθιὸς εἶδεν ἐγκαίρως τὴν στροφήν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν αἰφνιδίως ἡ σκαμπαβία, καὶ ὑπέδειξε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν σύντροφόν του.

— Κύτταξε, εἶπε· μᾶς κυνηγοῦν.

— Τώρα, ἄς μᾶς πιάσουν! ἀνέκραξεν εὐθύμως τὸ Λιαλιώ. Μοῦ φαίνεται πῶς εἶνε μακρύτερα ἀπὸ μᾶς.

— Ὢ! βέβαια· πολὺ μακρύτερα. Μὰ ἔχουν πολλὰ κουπιά.

— Κ' ἡμεῖς ἔχουμε μεγάλη δύναμι!

Κ' ἐδιπλασίασε τὴν ζέσιν της εἰς τὴν κωπηλασίαν.

Ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ πλέον ἐπαίχθη κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς ἐκείνης, ἐνῷ ἡ ὠχρὰ σελήνη κατήρχετο ἠρέμα πρὸς δυσμάς, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος ἠκούετο ἐκπέμπουσα τὸ δεύτερον λάλημα ἀνὰ τὰς σπαρτὰς ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ τῶν κοιλάδων ἀγροικίας, τὸ παιγνίδιον τοῦ φοβεροῦ καὶ μεγαλοπλοκάμου ὀκτάποδος τοῦ κυνηγοῦντος τὴν μαρίδα, καὶ τοῦ καταδυομένου καὶ φιλοπαίγμονος δελφῖνος τοῦ θηρεύοντος τὴν ζαργάναν. Ἡ σκαμπαβία ἔτρεχε μετὰ ῥυθμικοῦ κρότου τῶν κωπῶν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν διχαλωτῶν σκαλμῶν, μὲ δύναμιν ἀπαισίου καρχαρίου, πομπώδης καὶ μονότονος. Ἡ βαρκοῦλα ἔφευγεν ἐπὶ τοῦ κύματος ὡς ὁ φελλός, μετ' ἐλαφροῦ ὡς ὁ κρότος τοῦ φιλήματος φλοίσβου, ἀπωθοῦσα μὲ τὰς μικρὰς παιγνιώδεις κώπας της τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐθώπευον καὶ τὴν προέπεμπον τρέχοντα μαζύ της, ὡς τιμητικὴ συνοδία προηγουμένη καὶ ἑπομένη βασιλικοῦ ἅρματος, καὶ θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἀόρατοι Τρίτωνες τὴν ἔφερον ἐπιπολῆς τοῦ κύματος, διὰ νὰ μὴ χάνῃ ταχύτητα μὲ τῆς τρόπιδος τὸ βῦθος.

*

Ἐν τούτοις, ὀφθαλμοφανῶς, ἡ σκαμπαβία ἐκέρδιζε δρόμον ἐπὶ τῆς βαρκούλας. Ἔτρεξαν ἀκόμη, ἔτρεξαν πολύ, καὶ πάντοτε ἡ σκαμπαβία ἐκέρδιζε δρόμον, καὶ πάντοτε πλησιεστέρα ἐφαίνετο, ἑωσότου ἡ ἀπόστασις, ἡ χωρίζουσα ἀκόμη τὴν βαρκοῦλαν ἀπὸ τῆς παραλίας ἦτο ἤδη μικρά, ἐλαχίστη, καὶ ὅσον καὶ ἂν ἔτρεχεν ἡ σκαμπαβία, ὁ Μαθιὸς ἐπρόλαβε κ' ἔρριξε τὴν βαρκοῦλαν μεθ' ὁρμῆς εἰς τὰ ῥηχά, ἐπὶ τῆς ἄμμου.

— Πάντα κατευόδιο! ἔκραξε φαιδρῶς τὸ Λιαλιώ.

Ἠγέρθη, βλέπουσα τὸν λευκὸν τοῖχον τοῦ ναΐσκου τοῦ Ἁγ. Νικολάου στίλβοντα εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἔκαμε τὸν σταυρόν της, κ' ἐπήδησε πρώτη εἰς τὴν ἄμμον τῆς παραλίας, βρέξασα τὰς πτέρνας εἰς τὸ ὕδωρ.

Ὁ Μαθιὸς ἐπήδησε κατόπιν της κ' ἐδοκίμασε νὰ σύρῃ τὴν βάρκαν.

Ἡ σκαμπαβία δὲν ἀπεῖχεν ἤδη ἢ εἴκοσιν ὀργυιὰς ἀπὸ τοῦ ὅρμου.

Ὁ νέος ἐπροσπάθει νὰ σύρῃ ἐπὶ τῆς ἄμμου τὴν βάρκαν, σπεύδων νὰ συνοδεύσῃ τὴν Λιαλιὼ ἐπάνω εἰς τὸ χωρίον. Ὑπώπτευεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς σκαμπαβίας θὰ τοὺς ἐκυνήγουν κ' ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καί, χωρὶς νὰ εἰξεύρῃ διατί, ἦτο εὐτυχὴς διὰ τοῦτο. Ἡ τελευταία ἐκμυστήρευσις τῆς Λιαλιῶς, περὶ τοῦ μνηστῆρος τοῦ πνιγέντος ἐν τῷ Εὐξείνῳ, δὲν ἴσχυσε νὰ τὸν καθησυχάσῃ, καὶ ὁ πειρασμὸς τοῦ ἐνέπνεε τὴν σκέψιν, ὅτι μία γυνὴ ἥτις ἐλησμόνησε τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον διὰ νὰ νυμφευθῇ ἕνα γέροντα, ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν γέροντα δι' ἕνα τρίτον μένοντα εἰς τὴν πατρίδα της. Ἀλλ' ἂν τοὺς κατεδίωκον ὁμοῦ εἰς τὴν ξηράν, καὶ αὕτη ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτόν, καὶ ἀπήρχοντο ὁμοῦ εἰς τὸ χωρίον της, ὤ! τότε ὁ ἔρως του θὰ καθηγιάζετο ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης.

Αἴφνης, ἡ φωνὴ τοῦ κὺρ Μοναχάκη, ὅστις ἐφαίνετο ὀρθός, εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, παρὰ τὴν πρύμνην τῆς σκαμπαβίας, ἠκούσθη ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός.

— Λιαλιώ! ἔ! Λιαλιώ!

Ἡ Λιαλιὼ ἐστάθη σύννους, κάτω νεύουσα τὴν κεφαλήν, καὶ εἶτα κράξασα ἀπήντησεν·

— Ὁρίστε, μπάρμπα - Μοναχάκη!

— Θέλεις νὰ πᾷς στοὺς γονεῖς σου, ψυχίτσα μου; Καλὰ θὰ κάμῃς! Καρτέρει νἄρθω κ' ἐγώ, νὰ σὲ συνοδεύσω ὡς ἐκεῖ, μήπως κακοπαθήσῃς στὸ δρόμο *μοναχή σου*, ἀγάπη μου!

— Καλῶς νἄρθῃς, μπάρμπα Μοναχάκη! ἀπήντησεν ἀνενδοιάστως τὸ Λιαλιώ.

*

Ὁ νέος ἵστατο ἐντροπαλὸς πλησίον της, κυττάζων αὐτήν, ἔμφοβος καὶ μὴ ἐννοῶν.

— Σῦρε στὸ καλό, μὲ τὴ σκαμπαβία, Μαθιέ μου π' λάκι μου, τοῦ εἶπε μὲ τόνον εἰλικρινοῦς συγκινήσεως τὸ Λιαλιώ· κρίμα 'ς ποῦ εἶμαι μεγαλείτερη στὰ χρόνια ἀπὸ σένα· ἂν πέθαινε ὁ μπάρμπα-Μοναχάκης, θὰ σ' ἔπαιρνα.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ο ΡΗΤΙΝΙΤΗΣ

Ἡ προσθήκη τῆς ῥητίνης εἰς τὸν οἶνον εἶχε καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὡς ἀρχικὸν λόγον τὴν μεγαλειτέραν διατηρητότητα, τὴν ὁποίαν προσδίδει εἰς τὸ ὑγρὸν τοῦτο. Σήμερον ὅμως ὁ λόγος οὗτος κατήντησε νὰ μὴν εἶναι ὁ μόνος. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διακρίνωμεν δύο περιπτώσεις: τοὺς παντοειδεῖς ἐκείνους οἴνους, εἰς τοὺς ὁποίους εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἡ ἄτεχνος οἰνοποιία ἀναγκάζεται νὰ προσθέτῃ ῥητίνην πρὸς εὐκολωτέραν διατήρησιν, καὶ τοὺς ὁποίους θὰ ὀνομάσωμεν **ῥητινωμένους οἴνους**, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν γνωστὸν καὶ ὡρισμένον λευκὸν οἶνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ῥητίνη προστίθεται ὄχι πλέον ὥς τι ἀναγκαῖον κακόν, ἀλλ' ὡς συμπληρωτικὸν συστατικόν, καὶ ὅστις ὀνομάζεται **ῥητινίτης**. Περὶ τῶν ῥητινωμένων οἴνων δὲν ἀξίζει νὰ γίνεται

λόγος· εἶναι ἁπλῶς προϊὸν τῆς ἀγνοίας τῆς τέχνης, προωρισμένον νὰ ἐκλείψῃ βαθμηδόν, ἰδίως δὲ οἱ μαῦροι ἀποτελοῦσι ποτόν τι ἀποτρόπαιον, καθόσον ἡ γεῦσις τῆς ῥητίνης φαίνεται νὰ μὴ συμβιβάζηται διόλου πρὸς τὴν γεῦσιν τοῦ μαύρου οἴνου.

Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ῥητινίτου ὡς οἴνου ὑπάρχουσι διάφοροι γνῶμαι. Αἱ δύο ἄκραι βεβαίως εἶναι ἐσφαλμέναι. Ἄδικον ἔχει καὶ ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἐπαρχιώτης, ὅστις ἔχων τὸν οὐρανίσκον παρθένον ἀπὸ τοὺς γαργαλισμοὺς τῶν μυστηριωδῶν αἰθέρων ἑνὸς Βορδώ, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς χημικὸς ἀκόμη ἔχει κατατάξει, θεωρεῖ ὡς πολὺ περιέργους ἀνθρώπους τοὺς πίνοντας εὐχαρίστως καὶ ἄλλο τι παρὰ **ρετσινάτο**, καθὼς ἄδικον ἔχει καὶ ὁ φανατικὸς ἐκεῖνος νεωτεριστής, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ὕπαρξις τοῦ ῥητινίτου ἀποτελεῖ αὐτόχρημα ἀπόδειξιν τῆς βραδύτητός μας εἰς τὸν πολιτισμόν. Ὁ ῥητινίτης εἶναι ποτὸν κατώτερον βεβαίως πολλῶν οἴνων τῆς τάξεώς του, τῆς κοινῆς δηλ. καταναλώσεως, ἀνώτερος ὅμως καὶ πλείστων ἄλλων, καὶ ἰδίως ἑλληνικῶν, καὶ μάλιστα — μετὰ λύπης πρέπει νὰ προσθέσωμεν — καὶ οἴνων ἑλληνικῶν ἀνωτέρας τάξεως, διότι δὲν εἶναι σπάνιαι αἱ φιάλαι, μὲ πολὺ ἐπιβάλλον ἄλλως τε ἐξωτερικόν, τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον μᾶς κάμνει μετὰ πολλῆς συμπαθείας νὰ ἐνθυμώμεθα ποτήριον διαυγοῦς καὶ χρυσοῦ ῥητινίτου.

Τὸ ἐλάττωμα τοῦ ῥητινίτου ἔγκειται εἰς τὴν ῥητινώδη γεῦσίν του, ἡ ὁποία ἀπωθεῖ κατ' ἀρχὰς τὰ μὴ συνειθισμένα εἰς αὐτὸν στόματα. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐκτεταμένη χρῆσίς του μαρτυρεῖ, ὅτι τὸ ἐκ τῆς γεύσεως ταύτης δυσάρεστον αἴσθημα εἶναι παροδικόν, καὶ ἐξαλείφεται μετά τινα χρῆσιν. Δὲν λέγω δὲ τοῦτο βασιζόμενος μόνον εἰς τὴν μεγάλην κατανάλωσιν, τὴν κατανάλωσιν τῶν κατωτέρων τάξεων, διότι ὁμολογῶ, ὅτι ἡ γεῦσις αὐτῶν δὲν εἶναι κατάλληλον κριτήριον. — Ἡ γεῦσις εἶναι μία γωνία τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος, καί, ὅπως αὐτό, χρειάζεται ἀνατροφήν, ὅπως ἀναπτυχθῇ. — Ἀλλὰ παρατηρῶ, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ῥητινίτου ἐκτείνεται καὶ εἰς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ὁ οὐρανίσκος ἔτυχεν ὑψηλοτέρας ἀνατροφῆς. Τῳόντι ὁ συνδυασμὸς τῆς ῥητίνης μετὰ τοῦ οἴνου, ἐννοῶ δὲ πάντοτε τὴν καλὴν ποιότητα, δὲν εἶναι, φαίνεται, ἐντελῶς τυχαῖος, ἀλλὰ συνέβη ἐν τῷ προϊόντι τούτῳ εὐτυχής τις σύμπτωσις φυσικῶν ὅρων, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ γεῦσις τῆς ῥητίνης, ἀντὶ νὰ ἐξέχῃ ὥς τι ξένον, συγχωνεύεται τελείως μετὰ τῆς γεύσεως τοῦ οἴνου, ἀποτελοῦσα μετ' αὐτῆς σύνολόν τι ἀρκετὰ ἁρμονικὸν καὶ μὲ ἴδιον χαρακτῆρα.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ἀρχικὸν δυσάρεστον αἴσθημα, τὸ ὁποῖον προξενεῖ ὁ ῥητινίτης, δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἐδώδιμα ἢ ποτά, τὰ ὁποῖα ὀλίγον ἢ πολὺ ἀπωθοῦσι τὸν πρώτην φορὰν δοκιμάζοντα. Ὑποθέτω, ὅτι δὲν εἶμαι ὁ μόνος, ὅστις τὴν πρώτην φοράν, καθ' ἣν ἔπια ζῦθον, ἠπόρησα πῶς οἱ ἄλλοι ἐκένωνον τὸ πικρὸν αὐτὸ ποτήριον ἄνευ ἀνάγκης τινὸς ἢ ἄνευ ἰδιαιτέρας ἰατρικῆς παραγγελίας.

Κυρίως εἰπεῖν ὁ ῥητινίτης δὲν πρέπει νὰ καταταχθῇ εἰς τοὺς οἴνους, ἀλλὰ εἰς τὰ ἰδιαίτερα ἐκεῖνα παρασκευάσματα τὰ ἔχοντα μᾶλλον ἢ ἧττον στενὴν συγγένειαν πρὸς τὸν οἶνον, καὶ παρασκευαζόμενα ἐξ αὐτοῦ διὰ προσθήκης ξένων οὐσιῶν. Οὕτω π. χ. εἰς τὴν πρώτην βαθμίδα ἔχομεν τοὺς οἴνους, εἰς τοὺς ὁποίους εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης ἡ ἐντόπιος συνήθεια προσθέτει κατὰ τὴν ζύμωσιν διαφόρους καρποὺς ἢ φύλλα δένδρων πρὸς ἀρωματισμόν, κυδώνια, κεράσια, ῥώδια, πορτοκάλλια, βερύκοκα, φράγουλες, φύλλα ροδακινέας, κερασέας, ἀμυγδαλέας. Τὸ προϊὸν δὲν ἀπομακρύνεται ἀκόμη τοῦ τύπου τοῦ οἴνου, μολονότι τινὲς ἐκ τῶν ἀνωτέρω οὐσιῶν δίδουσιν εἰς αὐτὸ ὅλως διόλου ἰδιάζουσαν καὶ ἐξέχουσαν ὀσμὴν ἢ γεῦσιν. Περαιτέρω ἔχομεν τὸ βερμούτ, τὸ παραγόμενον ἐξ οἴνου διὰ προσθήκης ὁλοκλήρου σειρᾶς ἀρωματικῶν οὐσιῶν καὶ ἀποχωριζόμενον ἤδη ὡρισμένως ἀπὸ τὴν τάξιν τοῦ οἴνου. Εἰς τοιαύτην περίπου ἀπόστασιν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, πρέπει νὰ τοποθετηθῇ ὁ ῥητινίτης.

Ἡ ῥητίνη ἡ χρησιμεύουσα εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ οἴνου τούτου εἶναι πολτώδης ὕλη ῥέουσα ἐκ τοῦ κορμοῦ τῆς πεύκης, ὅταν γίνῃ ἐπ' αὐτοῦ ἡ κατάλληλος ἐντομή. Εἶναι δὲ μῖγμα μιᾶς ὑγρᾶς οὐσίας, τοῦ **τερεβινθελαίου** (νέφτι), καὶ διαφόρων στερεῶν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ χημείᾳ καλοῦνται κυριολεκτικῶς **ῥητῖναι**, καὶ αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὸ **κολοφώνιον**, ὑπόλειμμα τῆς ἀποστάξεως τῆς κοινῆς ῥητίνης πρὸς παραγωγὴν τερεβινθελαίου. Ἡ ῥητίνη, ὅταν μένῃ ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἀέρα γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πυκνόρευστος, διότι μέρος μὲν τοῦ τερεβινθελαίου ἐξατμίζεται, μέρος δὲ ἀπορροφοῦν ὀξυγόνον ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ ὀξειδούμενον μεταβάλλεται εἰς στερεὰν ῥητίνην.

Εἰς τὸ βυτίον, ὅπου ζυμοῦται τὸ γλεῦκος προσθέτουσι 5—6 ἐπὶ τοῖς 100 ῥητίνης, τὴν ὁποίαν ζυμόνουσι προηγουμένως συντρίβοντες τοὺς βώλους καὶ μεταβάλλοντες τὸ ὅλον εἰς ὁμογενῆ παχύρευστον ὕλην. Ἡ ὕλη αὕτη ἐπιπλέουσα ἐπὶ τοῦ γλεύκους διατρυπᾶται καὶ διασχίζεται πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἀποπνεομένου ἐκ τοῦ γλεύκους ἀνθρακικοῦ ὀξέος, καὶ οὕτω παρουσιάζει εἰς τὸ ὑγρὸν μεγάλην ἐπιφάνειαν ἐπαφῆς. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ ὕλη αὕτη γίνεται στερεωτέρα χάνουσα μέρος τοῦ τερεβινθελαίου, τὸ ὁποῖον ἐξατμιζόμενον συμπαρασύρεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ τῶν ἀτμῶν τῶν ἀπερχομένων ἐκ τοῦ βυτίου.

Περὶ τὸ τέλος τῆς ζυμώσεως ἀποσπῶνται τεμάχιά τινα βαρύτερα, τὰ πτωχότερα εἰς τερεβινθέλαιον, καὶ βυθίζονται, τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ διὰ τὸ ὅλον, ἂν τὸ τεθὲν ποσὸν τῆς ῥητίνης ἦτο μικρόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐστερήθη σχεδὸν ἐντελῶς τοῦ τερεβινθελαίου του. Ἂν ἀπ' ἐναντίας τὸ ποσὸν τῆς ῥητίνης ἦτο μεγαλείτερον, μέρος αὐτῆς, τῇ βοηθείᾳ καὶ τῶν φυσαλίδων τοῦ ἀερίου, αἱ ὁποῖαι προσκολλώμεναι κάτωθεν τὸ ὑποβαστάζουσιν, ἐξακολουθεῖ ἐπιπλέον καὶ σχηματίζει οὕτω λεπτὸν κάλυμμα.

Ἡ ῥητίνη εἶναι ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, διαλυτὴ ὅμως εἰς τὸ οἰνόπνευμα. Καθόσον λοιπόν, προχωρούσης τῆς ζυμώσεως, τὸ ὑγρὸν γίνεται οἰνοπνευ-

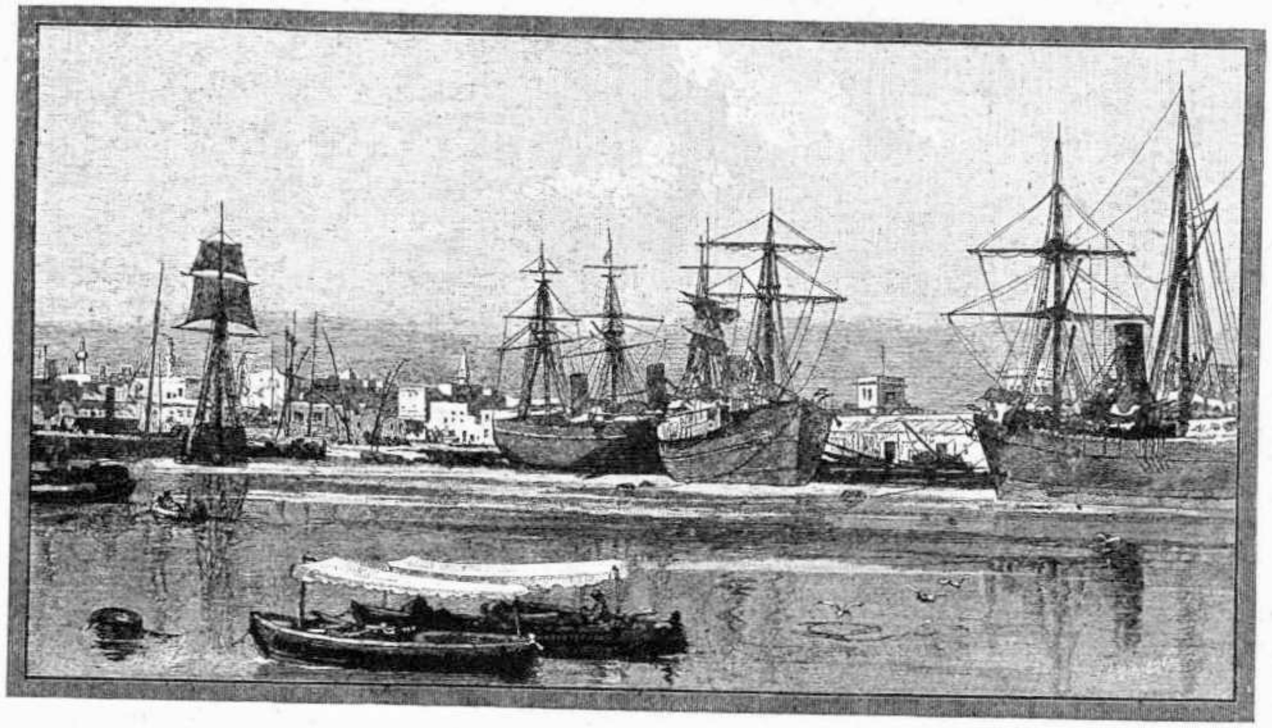

Ὁ λιμὴν τῆς Ἀλεξανδρείας

ματῶδες, ἀποκτᾷ καὶ τὴν δύναμιν νὰ διαλύῃ τὴν ρητίνην, καὶ οὕτω λαμβάνει βαθμηδὸν τὴν γεῦσιν αὐτῆς. Εἶναι ἄξιον περιεργείας πόσον μικρὸν εἶναι τὸ ποσὸν τοῦτο τῆς ρητίνης, τὸ ὁποῖον εὑρίσκομεν ἐν διαλύσει εἰς τὸν οἶνον: ἐν μιᾷ λίτρᾳ εὑρίσκονται 0,05 ἕως 0,1 τοῦ γραμμαρίου στερεᾶς ρητίνης, ἤτοι ½ ἕως 1 ἐπὶ 10000, παραπλήσιον δὲ ποσὸν τερεβινθελαίου. Εἰς τί λοιπὸν χρησιμεύει τότε τὸ ὑπέρογκον ποσὸν τῶν 5 τοῖς 100 τὸ προστιθέμενον, ἀφοῦ ἐξ αὐτοῦ διαλύεται τόσον μηδαμινὴ ποσότης, καὶ δὲν θὰ ἔδιδεν ἄραγε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα πολὺ μικροτέρα ποσότης;

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι, ἂν ἐλαττώσῃ τις τὸ προσθετόμενον ποσόν, ἐλαττοῦται καὶ ἡ περιεκτικότης τοῦ οἴνου εἰς ρητίνην, μολονότι ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ πάλιν μεγάλη περίσσεια διαθεσίμου ρητίνης. Τὸ παράδοξον τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς πολὺ δυσκόλου διαλυτότητος τῆς ρητίνης. Ἡ ἀνωτέρω ἀναλογία τοῦ ½—1 ἐπὶ 10000 ἀντιστοιχεῖ εἰς οἶνον κεκορεσμένον ρητίνης, εἶναι δηλ. τὸ ἀνώτερον ὅριον τῆς διαλυτότητος αὐτῆς εἰς οἶνον συνήθους δυνάμεως. Ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ ἡ διάλυσις εἰς τὸν κορεσμόν, δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ παρουσία τοῦ διαλυτέου ποσοῦ, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται ἐκτεταμένη ἐπαφὴ μεταξὺ τοῦ ὑγροῦ καὶ τῆς ρητίνης, καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν αὐτὴ ἐλαττωθῇ, ὁ κορεσμὸς δὲν λαμβάνει χώραν.

Ἡ ρητίνη δὲν εὑρίσκεται ἐν τῷ οἴνῳ μόνον ἐν διαλύσει. Συμβαίνει πολλάκις ὁ οἶνος νὰ ἔχῃ ἐλαφρὸν θόλωμα, τὸ ὁποῖον νὰ χρεωστῆται εἰς ρητίνην εὑρισκομένην εἰς κατάστασιν *γαλακτώματος*, ὅπως εὑρίσκεται τὸ βούτυρον ἐν τῷ γάλακτι, δηλ. εἰς πολὺ μικρὰ σφαιρίδια, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τῆς λεπτότητός των ἀργοῦσι πολὺ νὰ ἀποχωρισθῶσιν. Ὅπως δὲ εἰς τὸ γάλα τὰ σφαιρίδια τοῦ βουτύρου ἀποχωριζόμενα κατὰ σειρὰν μεγέθους ἀναβαίνουσι καὶ σχηματίζουσι τὴν κρέμαν, οὕτω καὶ ἐδῶ ἀποχωρίζονται βαθμηδὸν τὰ μεγαλείτερα σφαιρίδια, καὶ τὸ γαλάκτωμα γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λεπτότερον, ὅταν δὲ φθάσῃ βαθμόν τινα λεπτότητος — ὅτε καὶ εἶναι πλέον ἀντιληπτόν — εἶναι πιθανὸν νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺν ἀκόμη καιρὸν ἐν αἰωρήσει, ἀναλόγως τῆς ἠρεμίας εἰς ἣν εὑρίσκεται ὁ οἶνος.

Τὸ ἑπόμενον ἄξιον ἐνδιαφέροντος ζήτημα παρουσιάζει ἀκόμη ὁ ρητινίτης. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον παραδεδεγμένη ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ρητινίτης δὲν πρέπει νὰ μεταγγίζηται εἰς ἄλλο δοχεῖον, ὅτι ἅμα ἀφήσῃ τὴν πρώτην του κατοικίαν, καὶ τὴν ὑποστάθμην ἐφ' ἧς ἐγεννήθη καὶ ἔζησε τὰς πρώτας του ἡμέρας, καταλαμβάνεται ὑπὸ νοσταλγίας, καὶ ἀσθενεῖ. Προσθέτουσι μάλιστα ἐπεξηγηματικῶς, ὅτι ἡ ὑποστάθμη **τρέφει** τὸν οἶνον.

Ὅπως εἰς ὅλα τὰ ἐμπειρικὰ παραγγέλματα, ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ἰδέας ταύτης ἓν μέρος ὀρθὸν καὶ ἓν μέρος ἐσφαλμένον, ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις ἑνὸς φαινομένου καὶ ἡ κακὴ αὐτοῦ διερμήνευσις. Μολονότι τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἀκόμη μελετημένον, φαίνεται νὰ ἔχῃ ὡς ἑξῆς.

Ἡ μετάγγισις, ὅπως γίνεται, πράγματι βλάπτει τὸν ρητινίτην. Ἐν πρώτοις οὗτος ἐκτιθέμενος εἰς τὸν ἀέρα χάνει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον ἔχει μείνει ἐν αὐτῷ διαλελυμένον ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ζυμώσεως. Τὸ ἀέριον τοῦτο ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν γεῦσιν τοῦ οἴνου, τὸν ὁποῖον κάμνει νοστιμώτερον, εἰς αὐτὸ δὲ χρεωστεῖται ἡ προτίμησις, τὴν ὁποίαν δεικνύουσιν οἱ γνῶσται διὰ τὸ κρασί, τὸ ὁποῖον εἶναι **ἀπὸ τὸ βαρέλι**, ἀπέναντι ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἔμεινε χρόνον τινὰ ἔξω. Ἐπὶ τῆς παρα-

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ἡ πλατεῖα Μεχμὲτ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ

τηρήσεως ταύτης βασίζεται μάλιστα ἡ πρόληψις, ἡ ὁποία ὑπῆρχε φαίνεται καὶ εἰς ἄλλας χώρας ἐναντίον τῶν μεταγγίσεων. Ἡ πρόληψις ὅμως αὕτη ἤρθη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ἔδειξεν, ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον χάνει ὁ οἶνος, τὸ ἐπανακτᾷ μετά τινα καιρόν, διότι τὸ ὀξυγόνον, τὸ ὁποῖον ἀπορροφᾷ ἐκ τοῦ ἀέρος κατὰ τὴν μετάγγισιν, καίει συστατικά τινα τοῦ οἴνου καὶ παράγει οὕτω ἀνθρακικὸν ὀξύ. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀληθές, ὅτι τὸ οὕτω παραγόμενον ἀνθρακικὸν ὀξὺ εἶναι εἰς μικροτέραν ποσότητα, διὰ τοὺς οἴνους δὲ τοὺς προωρισμένους νὰ καταναλίσκωνται νέοι, ὅπως ὁ ρητινίτης, ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν τὸ ἐκ τῆς ζυμώσεως μένον ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀφθονώτερον.

Δεύτερος λόγος κατὰ τῆς μεταγγίσεως, ἰδιαίτερος οὗτος διὰ τὸν ρητινίτην, φαίνεται νὰ ἦναι, ὅτι τὸ τερεβινθέλαιον τὸ διαλελυμένον ἐν αὐτῷ ὀξειδούμενον ὑπὸ τοῦ ὀξυγόνου, τὸ ὁποῖον διαλύει ὁ οἶνος, μετατρέπεται εἰς στερεὰν ρητίνην. Ἐκλείποντος οὕτω τοῦ τερεβινθελαίου ἡ ρητινώδης γεῦσις τοῦ οἴνου ἀλλάζει χαρακτῆρα.

Τὰ ἀνωτέρω ἀφορῶσι τὴν γεῦσιν. Διατί ὅμως ἡ μετάγγισις καθιστᾷ τὸν ρητινίτην εὐπαθέστερον; Πρὸς καθορισμὸν τοῦ ζητήματος τούτου ἔπρεπε νὰ γνωρίζωμεν προηγουμένως, ποῦ ἔγκειται ἀκριβῶς ἡ διατηρητικὴ ἐνέργεια τῆς ρητίνης ἐπὶ τοῦ οἴνου, τοῦτο δὲ εἶναι ἀκόμη σκοτεινόν. Τινὲς ἀποδίδουσιν αὐτὴν εἰς τὸ λεπτὸν ἐκεῖνο κάλυμμα ρητίνης, τὸ ὁποῖον, ὡς εἴδομεν, σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, καὶ τὸ ὁποῖον ἀποκλείει τὴν βλαβερὰν ἐνέργειαν τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ οἴνου. Δὲν φαίνεται τὸ κάλυμμα τοῦτο νὰ ἔχῃ τόσην σημασίαν, διότι δὲν δύναται κἂν νὰ ἦναι διαρκές, καθόσον στεγνόνον ἢ ὀξειδούμενον βαθμηδὸν στερεοποιεῖται καὶ τότε εὐκόλως διασπᾶται καὶ ἀνοίγει. Πιθανώτερον μοὶ φαίνεται, ἡ ρητίνη ἡ διαλελυμένη, καὶ ἴσως ἰδιαιτέρως τὸ τερεβινθέλαιον, νὰ ἀσκῇ ἐλαφρὰν ἀντισηπτικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ οἴνου, καὶ οὕτω νὰ καθιστᾷ δυσκολωτέραν τὴν ἀνάπτυξιν βλαβερῶν ζυμώσεων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μετάγγισις θὰ ἔβλαπτε κατὰ τοῦτο, ὅτι συνεπείᾳ αὐτῆς, ὡς εἴδομεν, ἐκλείπει τὸ τερεβινθέλαιον, δηλ. εἷς παράγων τῆς διατηρήσεως.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐξ ἄλλου μέρους ἡ μετάγγισις, δηλ. ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τῆς ὑποστάθμης, ἐπιβάλλεται διὰ λόγους πάλιν διατηρήσεως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ συμβιβασμός. Ἀλλὰ τὰ ἀναφερθέντα μειονεκτήματα τῆς μεταγγίσεως θὰ ἐξουδετεροῦντο, ἂν αὕτη ἐγίνετο οὕτως ὥστε ὁ οἶνος νὰ μὴν ἔρχηται σχεδὸν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀέρα, πρὸς τοῦτο δὲ ἡ οἰνοποιία διαθέτει σήμερον τὰ κατάλληλα μέσα. Εἰς τὴν ἄγνοιαν τῶν μέσων τούτων φαίνεται ἑπομένως ὅτι χρεωστεῖται ἡ βλάβη τῆς μεταγγίσεως καὶ συνεπῶς ἡ ἐπικρατήσασα ἐναντίον αὐτῆς πρόληψις.

Τέλος θὰ ἦτο καλὸν εἰς τὸ βυτίον, ὅπου μεταφέρεται ὁ οἶνος νὰ προσθέτηται ὀλίγη ρητίνη νέα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ οἶνος ἐν ἐνδεχομένῃ περιπτώσει ἀπωλείας μικροῦ τινος ποσοῦ τερεβινθελαίου δι' οἱονδήποτε λόγον θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ ἀναπληρώσῃ διὰ βραδείας διαλύσεως.

ΔΗΜ. Κ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

Ο ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Δημοσιεύομεν κατωτέρω τὸ αὐθεντικὸν κείμενον τοῦ πολυθρυλήτου Ὕμνου πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀνακαλυφθέντος, μεταγράφοντες αὐτὸ ἐκ τοῦ Bulletin de Correspondance Hellénique τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς Σχολῆς.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ Α'

[Ἀθ]ηναῖος.
[τὸν κιθαρί]σει κλυτὸν παῖδα μεγάλου [Διό]
[ς ἐρωσ' ἅτε πα]ρ ἀκρονιφῆ τονδε πάγον αἄμ-
[βροτα προ] πᾶσι θνατοιοῖς προφαίνει [ει']
[ς λογια, τρ]ίποδα μαντεῖον ὡς ειεῖ[λες, εχ-]
[θρὸς ὂν ἐφρ]ουουρειει δράκων, ὅτε τε [οῖσι]
[βελεσιν ἔτ]ρησας αἰόλον ἑλικτὰν [φυαν]
συυρίγμαθ' ιἱεὶς ἀθώπ[ευτος]
δὲ Γαλαταᾶν ἄρης
ν ἐπεραασ' ἄσεπτ[ος]
ΣΑΛΛΙΩ γεενναν
ν θάλος φιλον
εδαάμοιο λο
ρῶν ἐφορ
τεον κυ
εναικ
ν θῆ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ Β'

ιστον Θεόν οσ
[Ἑλικῶ]να βαθύδενδρον αἳ λά[χε]-
[τε, Διὸς] ἐ[ρι]βρόμουου θύγατρες εὐώλε[νοι,]
μόλε[τε], συνόμαιμον ἵνα Φοιοῖβον ὠιδαεῖ-
σι μέλψητε χρυσεοκόμαν, ὃς ἀνὰ δικορύν-
ια Παρνασσίδος ταᾶσδε πετέρας ἕδρανα μ[ε]-
τὰ κλυταιεῖς Δεελφίσιν Κασταλίδος
εοὐύδρου νάματ' ἐπενίσεται, Δελφὸν ἀνὰ
[πρ]ωῶνα μααντειεῖον ἐφέπων πάγον.
[Ἴθι], κλυτὰ μεγαλόπολις Ἀθθὶς, εὐχαιε-
[ἴσ]ι φερόπλοιο ναίουσα Τριτωωνίδος δά[πε]-
[δ]ον ἄθραυστον· ἁγίοις δὲ βωμοιοῖσιν Ἅ-
[φ]αιστος αἰείθε[ι] νέων μῆρα ταούρων ὁμου
ου δε νιν Ἄραψ ἀτμὸς ἐς Ὄλυμπον ἀνακίδν[α]-
ται· λιγὺ δὲ Λωτοὸς βρέμων αἰόλοιοις [μέ]
λεσιν ὠιδὰν κρέκει, χρυσέα δ' ἀδύθρου[ς κί]-
θαρις ὕμνοισιν ἀναμέλπεται· ὁ δε [θ]-
[ε]ω[ρ]ῶν πρόπας ἐσμὸς Ἀθθιδα λαχ[ών]

Μεταφράσεις τοῦ ὕμνου τούτου εἰς πεζὸν ἐδημοσίευσαν αἱ ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες, μίαν τὸ *Ἄστυ* ὑπὸ ἐγκρίτου λογίου καὶ ἑτέραν ἡ *Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων*. Μετάφρασιν ἔμμετρον, ἐξόχως ὡραίαν, ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν *Ἐφημερίδα* ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς, μὲ τὴν ἑξῆς σύντομον προεισήγησιν.

« Τὸ μέγα γεγονὸς τῶν ἡμερῶν τούτων ἀποτελεῖ ὁ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνος. Δημοσιεύεται τὸ κείμενον αὐτοῦ διὰ τὰς μελέτας τῶν Ἑλληνιστῶν, ἐκτελεῖται ἡ μουσική του, ἀνακινοῦσα δυσκολόλυτα προβλήματα μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων καὶ τῶν μουσικογνωστῶν, κυκλοφοροῦσι δὲ εἰς τὸν Τύπον καὶ μεταφράσεις του, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δημοσιογραφικαί, πρὸς χάριν τῶν λογίων καὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῶν ἐφημερίδων, ὄχι ὅλων βέβαια. Διὰ τοῦτο καὶ πρὶν ἀποπειραθῇ τις ποιητικῶς νὰ διατυπώσῃ τὰ νοήματα καὶ τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα *πρέπει* νὰ ἐμπνέῃ εἰς τὸν ἑλληνικὸν Λαὸν ὁ εἰς τοιαύτην ἐποχὴν καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἀνευρεθεὶς ὕμνος, δὲν ἐθεώρησα παράκαιρον, οὔτε περιττόν, νὰ δοκιμάσω ἐλευθέραν καὶ αὐστηρὰν ὁμοῦ μεταφορὰν τοῦ ἀρχαίου ποιήματος εἰς τὴν γλῶσσαν, τὸν ρυθμόν, καὶ τὴν μορφὴν τῆς νεωτέρας ἡμῶν ποιήσεως. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι καθιστῶ τοιουτοτρόπως αἰσθητὸν καὶ προσιτὸν τὸ κάλλος αὐτοῦ εἰς στοιχεῖον τι πολὺ εὐρύτερον καὶ βαθύτερον ὅλων ὁμοῦ τῶν ἑλληνιστῶν, τῶν ἀρχαιολόγων, τῶν μουσικογνωστῶν, τῶν λογίων καὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῶν ἐφημερίδων : *εἰς τὴν ἑλληνικὴν καρδίαν.*»

Ἡ μετάφρασις, ἢ ἡ μεταφραστικὴ δοκιμὴ ὥς την ὀνομάζει μετριοφρόνως ὁ ποιητής, ἔχει ὡς ἑξῆς :

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Ἐσένα τὸν κιθαριστὴ τὸν κοσμοξακουσμένο
Θὰ ψάλω, τοῦ τρανοῦ Διὸς Ἐσένα τὸ βλαστάρι,
Τὰ λόγια Σου τἀθάνατα θὰ τραγουδήσω, ἐκεῖνα
Ποῦ φανερώνεις, ὦ Θεέ, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅλους,
Κοντὰ στὸ χιονοστέφανο τὸ βράχο ! Θὰ κηρύξω
Τὸ μαντικὸ τὸν τρίποδα πῶς ὥρμησες κ' ἐπῆρες,
Τὸν τρίποδα ποῦ ὁ δράκοντας ὁ ἐπίβουλος κρατοῦσε,
Σφυρίζοντας, ἀνήμερος· καὶ πῶς μὲ τὸ δοξάρι
Τοῦ τρύπησες τὸ παρδαλό, τὸ στρηφογυρισμένο
Κορμί ! Καὶ πῶς ἐκράτησες παράλυτο μπροστά Σου,
Μ' ὅλη του τὴν παλληκαριά, τὸν ἄπιστο Γαλάτη !

Τοῦ βροντεροῦ Διὸς Ἐσεῖς πανώριες θυγατέρες
Ποῦ ὁρίζετε πυκνόδεντρο τὸν Ἑλικῶνα, ἐλᾶτε,
Καὶ μὲ τραγούδια, μὲ χορούς, ὑμνεῖτε, διαλαλεῖτε
Τ' ἀδέρφι Σας τὸ θεϊκό, τὸ χρυσομάλλη Φοῖβο.
Ἀπάνου ἐκεῖ στοῦ Παρνασσοῦ τοὺς δίκορφους τοὺς θρόνους
Στὰ κρυσταλλένια τὰ νερὰ τῆς Κασταλίας προβάλλει
Ἀνάμεσα στὰ Δελφικὰ τὰ πανηγύρια, Κύριος
Τοῦ φημισμένου αὐτοῦ βουνοῦ, τοῦ μαντικοῦ τοῦ βράχου.

Καὶ χαῖρε, ὦ πολυδόξαστη, μεγάλη χώρα, Ἀθῆνα,
Τῆς πολεμόχαρης θεᾶς λάτρισσα, ριζωμένη
Σὲ γῆν ἀπάνου ἀσάλευτη γι' αὐτή σου τὴ λατρεία !
Καίει τῶν ταύρων τὰ μηριὰ στοὺς ἱεροὺς βωμούς Του
Ὁ Ἥφαιστος, καὶ ἀραβικὸ θυμίαμα σκορπιέται
Ψηλὰ ψηλὰ ὡς τὸν Ὄλυμπο μαζὶ μὲ τὴ φωτιά Του.
Χίλια λαλήματα κι ὁ αὐλὸς ὁ λιγερὸς κυλάει,
Ὕμνους κ' ἡ γλυκερόφωνη χρυσῆ κιθάρα ἁπλώνει·
Τῶν Ἀθηναίων ὁ λαός, Θεέ, Σὲ προσκυνάει !

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΡΓΥΡΙΤΣΑ

Ἐφόρεσε τὰ γιορτερά της. Ἔπλεξε τὰ μακρηὰ μαλλιά της μὲ προσοχὴ καὶ ἔσκυψε στὸ ρυάκι, νὰ καμαρώσῃ τὴν ἁγνὴ εὐμορφιά της. Θὰ 'πάγῃ μὲ τὸν παποῦ της στὴν Πόλι. Ἕνα χρόνο τώρα, τὸ ὀνειρεύεται αὐτὸ τὸ ταξεῖδι καὶ ἕνα χρόνο μηδὲ τὴ λαμπρὴ δὲν φόρεσε τὸ γιορτερὸ φόρεμά της, γιὰ νὰ μὴν τὸ παληώσῃ καὶ δὲν τὸ φορέσῃ καινούργιο στὴν Πόλι.

Ἡ ἀδελφὴ τῆς μητέρας της κάθεται στὴν Πόλι. Ἔχει μιὰ ἐξαδέλφη στὴν ἡλικία της. Πῶς τὴν ἀγαπᾷ ἡ Ἀργυρίτσα αὐτὴν τὴν ἐξαδέλφη, ἂν καὶ δὲν τὴν ξέρῃ.... πῶς τὴν ἀγαπᾷ.....

Τώρα ἕνα χρόνο, τὸν παρακαλεῖ τὸν παποῦ της, νὰ την 'πάγῃ στὴν Πόλι καὶ ἐκεῖνος μὲ μεγαλη στενοχώρια, δέχθηκε μόλις σήμερα.

Τὸ φουστάνι της εἶνε παστρικὸ καὶ καινούργιο καὶ τὰ χρυσόξανθα μαλλιά της στεφανόνουν τὸ κάτασπρο προσωπάκι της. Δὲν φορεῖ σκέπασμα στὸ κεφάλι της. Φακιόλια, στὸ χωριό, μόνο ἡ πανδρεμέναις φοροῦνε· τὰ Καλλικρατινὰ κορίτσια, ἔχουν τὸ κεφάλι γυμνό.

Ἀπ' τὴ χαρὰ πετᾷ ἡ Ἀργυρίτσα καὶ ὁ γέρος παίρνει τὸ βαρὺ μπαστοῦνί του, βάζει 'μπροστὰ τὴν ἐγγονή του καὶ πάγει πίσω ἐκεῖνος, πολὺ συλλογισμένος.

Ἡ Ἀργυρίτσα σκύβει καὶ μαζεύει εὔμορφα ἀγριολούλουδα, νὰ τὰ πάγῃ στὴν ἐξαδέλφη της.

Τοῦ γέρου τὸ δισάκκι ἔχει μέσα νωπὸ τυρὶ καὶ πυκτὸ ξυνόγαλο, ποῦ τὸ φυλάγουν μέσα σὲ σακκιὰ καὶ αὐγὰ καὶ ὅσα καλὰ βγάζει τὸ μικρὸ κτῆμά του.

Τὰ πάγει ὁ γέρος δῶρο στῆς νύφης του τὴν ἀδερφή, μὰ ἔχει βαρειὰ καρδιὰ καὶ πίσω πᾶνε τὰ πόδια του.

★

Εἰς τὸν κῆπον τῆς ἐξοχικῆς οἰκίας τῆς κ. Βέργη, ρίπτει τὰς ἀκτῖνας τῆς σπινθηριζούσης εὐφυΐας του ὁ κ. Δημόπουλος, καὶ ἀκούουν, ἀφίνουσαι ἀργυροήχους καγχασμούς, ἡ δεσποινὶς Βέργη καὶ αἱ φίλαι της, ἐνῷ ἡ κυρία Βέργη ὑπομειδιᾷ.

Ἡ θύρα τοῦ κήπου ἔμεινεν ἀνοικτή.

Ἡ κ. Βέργη θεωρεῖ τὸν κ. Δημόπουλον ὡς γαμβρόν της.

Ἡ Ἀργυρίτσα μὲ τὸν παποῦ της, καὶ οἱ δυὸ κατάκοποι, ἔφθασαν εἰς τῆς κ. Βέργη.

Ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴν θύραν, ἡ Ἀργυρίτσα βλέπει τὸ σύμπλεγμα καὶ ὁδηγουμένη ἀπὸ τὴν ἀγαθήν της καρδίαν, λησμονεῖ τὴν φυσικήν συστολήν της καὶ ἐναγκαλίζεται μὲ τὰ μεγάλα καὶ δουλευμένα χέρια της, τὴν ἐξαδέλφην της, λέγουσα μὲ δάκρυα χαρᾶς.

— Εἶμαι ἡ Ἀργυρίτσα, ἡ ἐξαδέλφη σου, ἡ Ἀργυρίτσα εἶμαι.

Τὰ λευκὰ περιπόδια τῆς Ἀργυρίτσας καὶ ἡ χωρικὴ ἐνδυμασία της προκαλοῦν μειδίαμα μεταξὺ τῶν νεανίδων καὶ ἡ κ. Βέργη ἀποσπᾷ τὴν Ἀργυρίτσα ἀπὸ τὸν λαιμὸν τῆς θυγατρός της, τὴν ὠθεῖ κτηνωδῶς πρὸς τὸ μαγειρεῖον καὶ λέγει ψυχρὰ καὶ περιφρονητικά·

— Τί θέλεις ;

Ἄχ ! ἕνα χρόνο ὀνειροπόλησε τὸ ταξεῖδι αὐτὸ ἡ Ἀργυρίτσα, γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὸ κρύο, τὸ παγωμένο « τί θέλεις ; »

Ἡ μεγάλη κυρία τὴν παρατηρεῖ ἐπιμόνως, μὲ τοὺς διοπτροφόρους ὀφθαλμούς της καὶ λέγει.

— Δὲν ἀποκρίνεσαι ; Τί ἤθελες καὶ ἔπεσες σὰν μπόμπα στὸ λαιμὸ τῆς Κέτης μου ;

Ἡ Ἀργυρίτσα ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ τότε γύρισε καὶ εἶδε τὸν παποῦ της, ποῦ τὴν κύτταζε μὲ ἀγάπη.

— Πᾶμε, παποῦ, στὸ σπίτι μας.. πᾶμε.. ἐδῶ δὲν μᾶς ἀγαποῦν.. Ἄχ γιατὶ νὰ ἔλθω...

— Μαμᾶ! ἠκούσθη φωνὴ ἐκ τοῦ κήπου..

Ἡ κ. Βέργη χωρὶς νὰ στρέψῃ βλέμμα συμπαθὲς πρὸς τὴν Ἀργυρίτσα, ἐξῆλθεν εἰς τὸν κῆπον καὶ εἶπε μὲ χαριτωμένον μειδίαμα·

— Ἦτο ἡ κόρη τῆς τροφοῦ τῆς Κέτης μου· καλὸ κορίτσι τὸ καϋμένο καὶ νομίζει, ἐν τῇ ἁπλοϊκῇ ἀγαθότητί της, ὅτι εἱμπορεῖ εἰς κάθε περίστασιν, νὰ φανερόνῃ τὴν ἀγάπην της πρὸς τὴν Κέτην.

— Πιστεύετε, μαμά, πολὺ μὲ συνεκίνησε ἡ ἀγάπη της, εἶπεν ἡ Κέτη τρέμουσα ἀκόμη, μήπως καὶ αἱ φίλαι της ἀνεκάλυψαν τὴν συγγένειαν, ἡ ὁποία τὴν συνέδεε μὲ τὴν ὡραίαν καὶ τιμίαν χωρικήν.

Ἡ κ. Βέργη, ἀφοῦ τόσον καλῶς διώρθωσε καὶ αὐτὸ τὸ ἀπροσδόκητον, καθησύχασε καὶ ἡ συνδιάλεξις ἐξηκολούθησε ζωηρά.

★

Τὰ ἀρνάκια τῆς Ἀργυρίτσας, τὰ κατσικάκια της, ἡ ὄρνιθές της, ὅλα τὴν ὑποδεχθήκανε μὲ χαρὰ καὶ ἐκείνη ἕνα ἕνα τὰ ἐχάϊδευε.

Εἶχεν ὅμως κρυφὴ λύπη στὴν καρδιά της καὶ ἔλεγε στὸν παποῦ της.

— Παποῦ, γιατί ἔτσι μᾶς δεχθήκανε ; τὸ φουστάνι μου καινούργιο δὲν ἤτανε ;

— Αἴ, παιδί μου, ***ἐκεῖ στὴν Πόλι, τὸ ἔχουνε ντροπή, νὰ ἔχουνε τίμιους συγγενεῖς.***

Τῆς Ἀργυρίτσας ἡ καρδιὰ τόσω πικράθηκε, ποῦ ἀκούει τὴν Πόλι καὶ κλαίει καὶ ποτὲ πειὰ δὲν ἐγύρεψε ἀπὸ τὸν παποῦ της, νὰ τὴν ξαναπάγῃ.

Παντρεύθηκε μετὰ δυὸ χρόνια καὶ ὁ ἄνδρας της, τίμιος γεωργός, τὴν εἶπε νὰ τὴν πάγῃ στὴν Πόλι, μὰ ἐκείνη ἐκούνησε τὸ κεφαλάκι της καὶ εἶπε·

— Ἐσὺ νὰ πᾶς γιὰ τῆς δουλειαίς σου ὅπου θέλεις, μὰ ἐγὼ δὲν σαλεύω ἀπὸ τὸ χωριό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ[1]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οὐδεὶς βεβαίως ἐσκέφθη νὰ μιμηθῇ τὰς Ἱσπανικάς, Ἀγγλικὰς καὶ Σκωτικὰς ῥωμάνσας, ἢ τὰ βαλλίσματα. Διότι τὸ γερμανικὸν ἔθνος μήτε πολιτικὴν μήτε φιλολογικὴν συνάφειαν διετήρει κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα μὲ τοὺς Ἱσπανούς, Ἄγγλους καὶ Σκώττους. Ὡσαύτως δὲν ἠδύναντο νὰ γνωρίσωσιν οἱ Γερμανοὶ παρὰ τῶν Γάλλων εἶδος ποιήσεως, τὸ ὁποῖον ἐν Γαλλίᾳ οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐθνικόν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ δευτέρου δὲν ἐφευρέθη βεβαίως ἐν Γερμανίᾳ εἰς χρόνους, καθ' οὓς τόσον ὀλίγον ποιητικὸν πνεῦμα ὥργα ἐν Γερμανίᾳ, ὡς κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα. Ἄρα τὸ διηγηματικὸν δημῶδες ᾆσμα ἐγεννήθη ἀφ' ἑαυτοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ἐν Γερμανίᾳ, κατὰ δὲ τὸν ΙΔ΄ καὶ ΙΕ΄ αἰῶνα ἠγαπήθη ἰδιαιτέρως.

Αἱ πλεῖσται τῶν γερμανικῶν τούτων ῥωμανσῶν καὶ τὰ βαλλίσματα εἶνε ἐκδήλως διάφοροι τῶν ἱσπανικῶν, ἀγγλικῶν καὶ σκωττικῶν. Τὸ παρὸν ἐφαίνετο τότε τοῖς Γερμανοῖς ὀλιγώτερον ἢ τοῖς Ἱσπανοῖς, Ἄγγλοις καὶ Σκώττοις ὑπὸ ποιητικὸν φῶς. Τὸ ἀστικὸν πνεῦμα τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καὶ ἡ ἀτασθαλία τῶν ἐξαγριωθέντων εὐγενῶν ἐν Γερμανίᾳ δὲν ηὐνόουν τοιαύτας διηγήσεις εἰς τὰς ὁποίας, ὡς εἰς τὰς **ἡρωϊκὰς** ῥωμάνσας καὶ τὰ βαλλίσματα τῶν Ἱσπανῶν, Ἄγγλων καὶ Σκώττων, αἱ ὑποθέσεις ἐλαμβάνοντο κυρίως ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος. Χαρίεντα καὶ συγκινητικὰ τολμήματα καὶ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὴν ῥωμάνσαν **ἐνθουσιώδη** χαρακτῆρα, ἤρεσκον τότε εἰς τὸ μέγα δημόσιον ἐν Γερμανίᾳ ὀλιγώτερον ἢ εὔθυμα ἱστορίδια, τὰ ὁποῖα διηγοῦντο μετά τινος ἀπροκαλύπτου θυμηδίας μὲ τὸ ὕφος τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων. Ἔπειτα αἱ πλεῖσται ῥωμάνσαι ἢ βαλλίσματα τῶν Γερμανῶν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἀνῆκον εἰς τὸ **φαιδρὸν** καὶ **κωμικὸν** εἶδος, ὅπερ καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν βρεττανικῶν νήσων δὲν ἦτο ἄγνωστον. Ἀλλὰ καὶ ἡ **ἱπποτικὴ** ῥωμάνσα δὲν παρημελήθη ὅλως διόλου παρὰ τοῖς Γερμανοῖς. Αὗται αἱ παλαιαὶ ποιητικαὶ παραδόσεις, ἐξ ὧν προῆλθε τὸ ᾆσμα τῶν Νιβελούγγεν καὶ τὸ βιβλίον τῶν ἡρώων ἐπεξειργάσθησαν κατὰ τὸν τύπον τῶν βαλλισμάτων. Τοιοῦτο βάλλισμα εἶνε τὸ *ᾆσμα* **τοῦ ἀρχαίου *Χίλδεβραν***, τὸν αὐτὸν λογγοβαρδικὸν ἥρωα, ὅστις εἶνε γνωστὸς ἐκ τοῦ ᾄσματος τῶν Νεβελούγγεν καὶ τοῦ βιβλίου τῶν ἡρώων, ἐπιτυχὲς ποίημα· ὡς πρὸς τὸ ὕφος καὶ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν ἐκτάκτως ὅμοιον πρὸς τὰς παλαιὰς τῶν Ἱσπανῶν, Ἄγγλων καὶ Σκώττων ἡρωϊκὰς ῥωμάνσας.

Εἰς ἄλλας τοιαύτας ἱπποτικὰς διηγήσεις ἐν λυρικοῖς μέτροις ἔδιδον περιοχὴν διηγήματος καὶ τεχνικὸν τύπον τοῦ ᾄσματος τῶν ἀρχιψαλτῶν μὲ μακροσκελεῖς στροφάς. Καὶ τοιαῦτα γερμανικὰ ποιήματα ἐκ τοῦ ΙΔ΄ καὶ πιθανῶς τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἐγένοντο ἐκ νέου γνωστά. Ἀκριβῶς τοῦτο τὸ εἶδος τῶν γερμανικῶν βαλλισμάτων διαφέρει καὶ ὡς πρὸς τὸν μετρικὸν τύπον ἐκ τῶν πλείστων ἱσπανικῶν, ἀγγλικῶν καὶ σκωττικῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα γνήσια γερμανικὰ *ἱπποτικὰ βαλλίσματα* ἐκ τῶν χρόνων τούτων δὲν ὑπολείπονται τῶν ἐξωτερικῶν ὡς πρὸς τὴν ποιητικὴν ἀξίαν, π. χ. τὸ ἐπιτυχὲς *ᾆσμα* **τοῦ *εὐγενοῦς Μοέριγγερ***, τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως ἀνήκει εἰς τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα. Τὰ φαιδρὰ καὶ κωμικὰ βαλλίσματα τῶν Γερμανῶν ἐκ τῶν χρόνων τούτων διακρίνονται ἀπὸ τοὺς δημώδεις μίμους, οἱ ὁποῖοι πρὸ πολλοῦ εἶχον εἰσαχθῇ εἰς τὸ διηγηματικὸν εἶδος τῆς γερμανικῆς ποιήσεως μόνον διὰ τοῦ μέτρου, εἰς ὃ ἀνήκει μία λυρικὴ λαϊκὴ μελῳδία. Τινὰ εἶνε πολὺ πεζὰ καὶ μικροῦ λόγου ἄξια, ἀλλὰ τόσῳ μᾶλλον διασκεδαστικὰ καὶ φαιδρά. Τοιαῦτα κωμικὰ βαλλίσματα φαίνεται ὅτι ἐπλούτισαν καὶ τὴν ποιητικὴν φιλολογίαν τῶν ***κάτω Γερμανικῶν*** διαλέκτων κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος. Τὸ διδακτικὸν κωμικὸν δημῶδες ᾆσμα τοῦ ***δούλου Χένεκε*** ἀνήκει πιθανῶς ἐνταῦθα. Ἐν τῇ κάτω γερμανικῇ διαλέκτῳ πιθανῶς ἔψαλλον βαλλισματοειδῆ ᾄσματα εἰς ἃ ἔδιδε τὰς ὑποθέσεις τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Χανσαίων πόλεων. Τοιοῦτον γερμανικὸν ἐθνικὸν ἀρχαῖον βάλλισμα εἶνε τὸ ᾆσμα τοῦ ***Στουρτσιβέχερ***, τοῦ διαβοήτου πειρατοῦ. Ἡ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς ἄνω Γερμανίας ἐπεξεργασία ἐν ᾗ διεσώθη τὸ ᾆσμα τοῦτο εἶνε ἀναμφιβόλως μετάφρασις ἐκ τῆς γλώσσης τῆς κάτω Γερμανίας. Καὶ λοιπὸν γεγονότα τῆς ἡμέρας τότε, πρὸ πάντων περιλάλητοι ἱστορίαι ἁρπαγῶν καὶ ἀπαγωγῶν καὶ φόνων καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐκ τῶν δημοσίων γεγονότων ἠδύνατο νὰ ἐνδιαφέρῃ τὸν λαὸν φαίνεται ὅτι ἐψάλλοντο ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς ἄνω καὶ κάτω Γερμανίας. Τὸ παλαιὸν δημῶδες ᾆσμα τοῦ Κόντο φὸν Κάουφουγγεν, τοῦ ἅρπαγος τῶν πριγκήπων, εἶνε τοιοῦτο βάλλισμα. Καὶ ἐὰν δὲ διὰ πάντων τούτων τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ἡ ἐθνικὴ τῶν Γερμανῶν ποίησις δὲν ὑψώθη ἢ δὲν ἐξηυγενίσθη, ὅμως ὁ ΙΕ΄ αἰὼν μένει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γερμανικῆς ποιήσεως μᾶλλον ἀξιοσημείωτος διὰ τὰ βαλλίσματα, ἢ διὰ τὰ πλεῖστα ἄλλα διηγηματικὰ ποιήματα, τὰ τότε δημιουργηθέντα ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι καὶ εἰς ***νοτιογερμανικοὺς*** στίχους ἔψαλλον πολλὰ γεγονότα ὑπὸ τὸν τύπον τῶν βαλλισμάτων ἀναμιμνησκόμεθα ἐνταῦθα τοῦ ποιήματος τοῦ ***βασιλέως Ἀρθούρου***. Ἐπειδὴ πιθανῶς ἡ ἐν Μέκλενβουργ ἐθνικὴ αὕτη διήγησις περὶ γενναίου βασιλέως τῶν ἀρχαίων Βενδῶν κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα εἶχε τύπον βαλλίσματος.

Ἐν τῇ νεωτέρᾳ κλασικῇ φιλολογίᾳ τῶν Γερμανῶν διακρίνομεν δύο εἴδη βαλλισμάτων, τὸν τύπον τῶν ὁποίων ἐδημιούργησεν ὁ Σίλλερ, ὁ πρῶτος καλλιεργήσας τὸ εἶδος τοῦτο ἐν τῇ τέχνῃ. Πρὶν ἢ ὅμως εἰσέλθωμεν εἰς τὴν διαίρεσιν αὐτῶν ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν, ὅτι φιλολογικὸν γεγονὸς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπὶ ὅλως διόλου ἄλλου ἐδάφους, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ καλλιεργηθῇ τὸ βάλλισμα οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ αὐτοῦ τύπου, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλῃ ὅλως νεωτέρᾳ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἦτο ἡ διδασκαλία τοῦ Αὐγούστου Βόλφ, διισχυρισθέντος περὶ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ὅτι ταῦτα δὲν ἐποιήθησαν ὑπὸ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὅτι ἦσαν συλλογὴ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν βαλλισμάτων. Ἡ θεωρία αὕτη ἤγαγε τὸν Σίλλερ νὰ ποιήσῃ τὰ βαλλίσματά του τόσον σχοινοτενῆ, καὶ μὲ τοσαῦτα ἐπιπολάζοντα περιγραφικὰ στοιχεῖα, ὥστε σήμερον οἱ κριταὶ δὲν ὀνομάζουν πλέον βαλλίσματα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὡς τοιαῦτα στιχουργηθέντα.

Εἰς τὸ πρῶτον εἶδος τῶν βαλλισμάτων τοῦ Σίλλερ ἀνήκει ὁ *Δύτης*, τὸ *Χειρόκτιον*, ἡ *Ἐγγύησις*, ἡ ***Μάχη πρὸς τὸν Δράκοντα***, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ τῆς ποιητικῆς αὐτῶν ἀληθείας εἶνε καθαρὰ καὶ διαυγῆ, διάπυρα ὑπὸ τοῦ καθαρωτάτου καὶ βαθυτάτου περιεχομένου. Εἶνε ὁ φωτεινὸς κόσμος τοῦ καθαροῦ καὶ ἐλευθέρου ἠθικοῦ αὐτοπροορισμοῦ. Ἡ ἠθικὴ δικαιοσύνη καὶ ἀνταπόδοσις καὶ τιμωρία, εἶνε μόνον ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη καὶ ὁ λόγος τῆς προτιθεμένης πράξεως. Τὸ δεύτερον εἶδος συνιστάμενον ἐκ τοῦ ***Δακτυλίου τοῦ Πεισιστράτου***, τῶν ***Γεράνων τοῦ Ἰβύκου***, τῆς ***Πορείας πρὸς τὸ Σιδηροχυτήριον***, φέρει εἰς τὸ προσκήνιον τὴν εἰς τὸ πεπρωμένον πίστιν, καὶ τὴν ἄμεσον τοῦ Θεοῦ κυβέρνησιν, τοσοῦτον ἐκφραστικῶς, ὅσον καὶ ἔν τισιν ἄλλοις ποιήμασι τοῦ Σίλλερ ἐκ τῶν χρόνων τούτων ἐπαναλαμβάνεται καὶ φαίνεται ὅτι τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἤδη ἐν αὐτῷ ὀργώσης ἐπιθυμίας νὰ συμφωνήσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν αἰτιολογίαν τῆς νέας τραγῳδίας μὲ τὴν τῆς ἀρχαίας. Τοῦτο ἦτο ἐπικίνδυνον τόλμημα. Ὁ Δακτύλιος τοῦ Πολυκράτους εἰλημμένος ἐκ δημώδους παραδόσεως τοῦ Ἡροδότου βασίζεται οὐσιωδῶς ἐπὶ τῆς οὐσιώδους τοῦ Ἡροδότου ἰδέας περὶ τῆς τῶν Θεῶν νεμέσεως. Οὐχ ἧττον ἡ ἐντύπωσις εἶνε βαθέως συγκινητική, ἐπειδὴ τὸ συναίσθημα τῆς προσωρινότητος καὶ τοῦ εὐμεταβλήτου τῆς τύχης εἶνε γενικῶς ἀνθρώπινον. Ἐν τοῖς Γεράνοις τοῦ Ἰβύκου ἰσχύει ἡ ἀρχαϊστικὴ αἰτιολογία, ὅτι ἡ παρισταμένη τῶν γερανῶν ἀγέλη, ἣν ὁ παθὼν κατὰ τὸν φόνον του ἐπεκαλέσθη ὡς ἐκδικητήν, παρουσιάζεται ὡς ἄγγελος καὶ ἐκτελεστὴς τῆς νεμέσεως.

Μέγα μέρος τῆς ἐπιδράσεως τῶν βαλλισμάτων τούτων κεῖται κυρίως ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ τῆς ἐκτελέσεως. Ὄχι μόνον ἡ λεπτῶς ἐσκεμμένη σύνθεσις ἐν τῇ ἀκραιφνῶς δραματικῇ πορείᾳ, τῇ ἰδιαζούσῃ εἰς αὐτά, ἀλλὰ ὅλως ἰδιαιτέρως καὶ ἡ ἐκτέλεσις, ἀντικειμενικωτάτη καὶ πλήρης ζωϊκῆς δυνάμεως τῶν καθ' ἕκαστα περιγραφῶν. Ὁ Σίλλερ εἶχε τὸ συναίσθημα, ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται ἡ εὐνοϊκωτάτη περίστασις νὰ ἐξέλθῃ τις ὡς οἷόν τε ἐκτὸς ἑαυτοῦ, καὶ νὰ γυμνασθῇ ἐν τῇ ἀκραιφνεῖ πραγματικότητι καὶ ἐν τῷ ὡρισμένῳ τῆς μορφῆς. Ἡ πραγματικότης αὕτη ἀκριβῶς ἐπειδὴ τέως τὴν ἐστερεῖτο κατέστη αὐτῷ τώρα τόσον ἐπιμεμελημένη μέριμνα ὥστε μόνον ὡς ἐκ τῆς τάσεως ταύτης ἐποίησε τὸν ἐπικήδειον θρῆνον τοῦ Ναδόβεσις, ὅστις αἰωρεῖται ἐπὶ τοῦ μεταιχμίου, ἔνθα τὸ χαρακτηριστικὸν καὶ τὸ καλὸν διασπῶνται ἀλλήλων. Μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ μετὰ μεγαλοφυοῦς εὑρετικότητος συμπληροῖ ὅ,τι τῷ λείπει ἐκ τῆς αἰσθητῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐκ πείρας γνώσεως. Πρὸ πάντων ὁ Δύτης εἶνε ἐν τῇ τέχνῃ γραφικῆς περιγραφῆς ἀριστούργημα, μεγίστου θαυμασμοῦ ἄξιον. Διὰ τοῦ βαλλίσματος ὁ σύγχρονος ποιητὴς ἐκφράζει ἐν τῇ γενικότητι μίαν ψυχικὴν διάθεσιν καὶ ζωγραφίζει διὰ τοῦτο ἐν τῇ διηγήσει του ὄχι τόσον τὸ ἐξωτερικὸν συμβάν, ἀλλὰ τὴν ἐσωτερικὴν συγκίνησιν, ὡς συνέπεια τῆς ὁποίας συνεχῶς ὑποδηλοῦται μόνον τὸ ἐξωτερικὸν γεγονός, οὕτως ὥστε ἡ ἀνθρωπίνη ὑποκειμενικότης παρίσταται ὡς ἡ αἰτία τῆς ἀναπτύξεως. Διὰ τοῦτο κεῖται ἐν τῷ βαλλίσματι τὸ σπέρμα τοῦ δράματος μεταξὺ τῆς ἐπικῆς καὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Ἀποδεικνύεται δ' ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι τὰ ἀρχαῖα δημώδη βαλλίσματα ὑπῆρξαν ἡ ἀφετηρία τοῦ λαϊκοῦ δράματος. Διὰ τοῦτο ἀγαπητὸς εἶνε ἐν αὐτοῖς ὁ διάλογος, δι' οὗ οἱ χαρακτῆρες ἐκφράζουν αὐτὰ τὰ συναισθήματά των.

Τοῦ Οὔλανδ ὁ *Κόμης Ἔβερχερ* εἶνε ὅλως ἐπικὸς καὶ ἐν τῇ ἐπικῇ αὐστηρᾷ ἀριστοτεχνίᾳ· ὁ τοῦ Σίλλερ εἶνε λυρικός. Τοὐναντίον ὁ ***Καλὸς σύντροφος***, ***Τὸ θυγάτριον τῆς Ξενοδόχου***, ***Ὁ βοσκὸς καὶ ἡ Βοσκοπούλα*** τοῦ Οὔλανδ εἶνε ὅλως λυρικά. Τὰ βαλλίσματα τοῦ Γκότε εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λυρικά, εἶνε εἰκόνες ψυχικῶν διαθέσεων. ***Τὸ τριαντάφυλλον τοῦ λειβαδίου***, ***Τὸ μενεξεδάκι***, ὡς καὶ ὁ ***Ψαρᾶς*** καὶ ὁ ***Βασιλεὺς τῆς Θούλης***, καὶ ὁ ***Ἄλφος***, εἶνε φυσικοὶ τόνοι, ἐνῷ ὁ Σίλλερ καθιστᾷ κατανοητὴν τὴν δύναμιν τῆς ἠθικῆς αὐτοσυνειδησίας ἐν ἐπικαῖς εἰκόσιν. Καὶ ὁ Ἄϊνε ἐποίησέ τινα λυρικὰ βαλλίσματα πρώτης τάξεως: ***Τοὺς δύο γρεναδιέρους***, καὶ Ὤλαφ· ἐξῆρε δ' ἐν τῷ Λωρέλαϋ ἀπ' εὐθείας τὸ ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον καὶ ἐξέφρασε τὸ ὅτι οὐχὶ τὸ γεγονὸς καθ' αὑτό, ἀλλὰ ἡ ἐκ τούτου ἐγκατοπτριζομένη θυμικὴ κατάστασις τοῦ ποιητοῦ εἶνε τὸ κύριον θέμα.

Διὰ τοῦτο τὸ βάλλισμα ἀσμενίζει νὰ προσάγῃ τὰ πάντα εἰς τὸ ἐνεστώς. Ὁ Ὅμηρος οὐδέποτε λαλεῖ κατ' ἐνεστῶτα: «Τὸ σπαθί σου γιατὶ εἶν' ἔτσι δὰ ματοβαμμένο;»

Διὰ τοὺς νεοσσοὺς τοῦ ἡμετέρου Παρνασσοῦ ὅσοι ἤθελον ἀποπειραθῇ νὰ ἐπεξεργασθῶσι δημώδεις ἑλληνικὰς παραδόσεις ὑπὸ τὸν τύπον τῶν βαλλισμάτων δὲν θὰ ἦτο ἀνωφελὲς νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὰ γνωρίσματα καὶ τοὺς κανόνας τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ συνθέσει νεωτέρων βαλλισμάτων. Τὸ σημερινὸν βάλλισμα εἶνε ποίημα ᾀσματικόν, ἐν ᾧ ἐξαίρεται τὸ γεγονὸς εἰς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν· εἶνε βραχύ, ἀλλὰ πλῆρες ζωῆς· εἶνε οὐσιωδῶς λυρικόν. Ἐπομένως τὸ βάλλισμα εἶνε **τραγοῦδι *ἐπικόν***, τραγοῦδι, ἐν τῷ ὁποίῳ δεσπόζει ὁ τόνος τῆς διαθέσεως καὶ ὁ ᾀσματικὸς τύπος, καὶ τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο ἀναλύει τὸ γεγονὸς ὅλως εἰς βαθὺ καὶ θερμὸν συναίσθημα.

Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων γερμανικῶν βαλλισμάτων παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ τοῦ Χίλδενβρανδ, ποίημα σφόδρα ὅμοιον πρὸς τὰ ἀγγλικὰ καὶ σκωττικά, ὡς πρός τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν πλοκὴν τῆς ὑποθέσεως. Τὸ βάλλισμα τοῦτο ἐποιήθη μεταξὺ τοῦ 1350 καὶ 1500 μ. Χ.

[1] Ἴδε σελ. 170.

'Απὸ τὴ χώρα θέλω νὰ ἔδγω,
λαλεῖ ὁ Χίνδενδρανδ βαριά.
Τοὺς δρόμους ποιὸς θενὰ μοῦ δείξῃ,
κατὰ τῆς Βέρνης τὰ χωριά;

—

'Εγὼ τὰς ἔχω λησμονήσει,
ἡμέρας τώρα 'ς τὴ σειρά,
τριανταδύο χρονάκια ἔχω,
νὰ ἰδῶ τὴν Οὔτη τὴν κυρά.

—

Ὁ δούκας "Αμελουγγ τοῦ λέγει,
μέσ' 'ς τὸ λιβάδι τὸ βαθύ,
ἀπὸ τὴ χώρα ἂν βγῇς τί θαὔρῃς;
γοργὸ παλληκαριοῦ σπαθί.

—

Τί θαὔρῃς παρ' ἐμπρός; Μιὰ νιότη,
τοῦ "Αλεβρανδ θὰ βρῇς πολλή,
κι' ἂν εἶχες ἄδικα μαζί σου,
θενὰ σᾶς κάμῃ προσβολή.

—

"Αν κατεπάνω μου χυμήσῃ,
μὲ θάρρος περηφανευτό,
σχίζω τὴν πράσινή του ἀσπίδα,
θαρρῶ δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ αὐτό.

—

Τὸν θώρακά του κομματιάζω,
θὲ νἆνε μιᾶς σπαθιᾶς δουλειά.
Κι' ἂς πάῃ νὰ τὸ παραπονιέται,
'ς τῆς μάννας του τὴν ἀγκαλιά.

—

Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάνῃς,
ὁ Διετερίχος τοῦ λαλεῖ,
γιατί τὸν "Αλεβρανδ τὸν νέο,
τὸν ἀγαπῶ παρὰ πολύ.

—

Νὰ τοῦ μιλήσῃς ὡσὰν φίλος,
γιὰ τὴ φιλία μας τ' ἀπαιτῶ,
νὰ σὲ ἀφήσῃ νὰ περάσῃς,
τὸν κάθε δρόμο σ' ἀνοιχτό.

—

Καθὼς περνάει ἀπὸ τὸ δάσος,
κατὰ τῆς Βέρνης τὰ νερά,
προσβάλλεται μὲ μιὰ μανία,
ἀπὸ ἕνα νιὸ παλληκαρά.

—

Προσβάλλετ' ἀπὸ παλληκάρι,
γοργότερο ἀπὸ τὸ Βοριά,
γιὰ πές μου, γέρο, τί γυρεύεις,
μέσ 'ς τὰ δικά μου τὰ χωριά;

—

Φορεῖς τὸν θώρακα ποῦ ἀστράφτει,
γυιὸς βασιλιᾶ θἆσαι καλός!
Μὲ κάνεις μ' ἀνοιγμένα μάτια,
νὰ γείνω, ἥρωα μ', τυφλός.

—

'Σ τὰ σπίτια σου ἔπρεπε νὰ μείνῃς,
νἄχῃς ἀνάπαυσι πολλή,
μέσα ς' αὐτὴν ἐδῶ τὴ λαύρα.
Γελάει ὁ γέρος καὶ λαλεῖ.

—

'Σ τὰ σπίτια μου ἔπρεπε νὰ μείνω,
'ς τὸ σπίτι μου τὸ δροσερό;
Μ' ἀρέσει ἐμὲ νὰ ταξειδεύω,
μὲ τῆς ζωῆς μου τὸν καιρό.

—

Νὰ ταξειδεύω πολεμόντας,
καὶ νὰ γυρίσω ἡρωϊκά.
σένα τὸ νέο σὲ τὸ λέγω,
μ' αὐτὰ τὰ γένια τὰ λευκά.

—

Τὰ γένι' αὐτὰ θὰ σὲ τὰ βγάλω,
γέρο, ποῦ ἔχεις μωραθῇ,
τὸ αἷμά σου, τρανταφυλλένιο,
'ς τὰ μάγουλά σου θὰ χυθῇ.

—

Τὸ θώρακα καὶ τὴν ἀσπίδα
δός μου! Τοῦ κράζει μὲ βοή,
καὶ νὰ γενῇς αἰχμάλωτός μου,
ἂν θὲς νὰ μείνῃς 'ς τὴ ζωή.

—

Τὸν θώρακα καὶ τὴν ἀσπίδα,
ἔφθασα πιὰ νὰ τὰ 'νδυθῶ.
'Σ τὸν Πλάστη, 'ς τὸν Χριστὸ σ' ὀμόνω,
ἐμπρός σου θὰ ὑπερασπισθῶ.

—

Τὰ λόγια καὶ οἱ δύο τ' ἀφίνουν,
τὰ ξίφη σύρουν κοφτερά.
Τὸ ὅ τι καὶ οἱ δύο ζητοῦνε,
τὸ βρῆκαν τώρα μιὰ χαρά.

—

Δὲν ξεύρω πῶς τὸ παλληκάρι,
χτυπᾷ τὸν γέρο δυνατά,
ποῦ ὁ γερο-Χίλδενβρανδ τρομάζει,
πιὰ ἡ καρδιά του δὲν κρατᾷ.

—

'Εφτὰ ὀργυιὲς πετιέται πίσω,
ἐμπρὸς σὲ τέτοιο ἕνα κακό!
Γιὰ πές μου, νιέ, αὐτὸ τὸν χτύπο,
'ς τὸν ἔμαθ' ἕνα θηλυκό;

—

'Απ' τὲς γυναῖκες δὲν θὰ μάθω,
ποιὰ σὲ ταιριάζ' ἁπλοχεριά.
'Εσκότωσα πολλοὺς ἱππότας,
μέσ' 'ς τοῦ μπαμπᾶ μου τὰ χωριά.

—

Πολλοὺς ἱππότας ἔχω, γέρο,
μέσ' 'ς τὸ παλάτι μου, θαρρῶ,
κ' ὅ,τι δὲν ἔμαθ' ἀκόμη,
γιὰ νὰ τὸ μάθω εἰμπορῶ.

—

'Απὸ τὴ μέση τόνε πιάνει,
ποὖνε τὸ σῶμα πιὸ βαρύ,
πρὸς πίσω τὸν σκουνδᾷ καὶ πέφτει,
'ς τὴν ἀγριάδα τὴ χλωρή.

—

Γιὰ πές μου τώρα, παλληκάρι,
θὰ γείνω ξεμολογητής.
"Αν ἦσ' ἐσὺ κἄνα λυκοῦδι,
ἀπὸ ταμὲ θὰ γιατρευτῇς.

—

"Οποιος παλιὸ τηγάνι τρίδει,
μουντσούρα παίρνει καὶ κακό.
"Ετσι παθαίνεις, παλληκάρι,
μ' ἐμένα τὸν γεροντικό.

—

Δός μου τὴ ξεμολόγησή σου,
ἐδῶ 'ς τὰ χόρτα τὰ χλωρά.
'Ορθὰ κορτά, αὐτὸ 'ς τὸ λέγω,
σὰν μὲ κυττάζεις τολμηρά.

—

Πολὺ γιὰ λύκους συντυχαίνεις,
γυρνοῦν τὴ στάνη ὡσὰν κ' ἐσύ.
'Εγὼ εἶμ' εὐγενὴς σπαθάτος,
ἀπ' τὴν Ἑλλάδα τὴν χρυσή.

—

Μαμά μου εἶνε ἡ κυρὰ ἡ Οὔτη,
μιὰ δούκισσα μὲ τὴν τιμή,
τὸν Χίλδενβρανδ ἔχω πατέρα,
τὸν ἔχω ἀγάπη ἐγὼ θερμή.

Δὲν τὴ μαμά σου κυρὰ Οὔτη,
μιὰ δούκισσα 'ς τὸν τόπο αὐτό;
Ὁ Χίλδενβρανδ ἐγὼ εἶμ' ὁ γέρος,
παιδί μου σὺ ἀγαπητό!

—

'Ανοῖ τὴν περικεφαλαία,
πάνω 'ς τὸν στόμα τὸν φιλᾷ.
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἂς εἶνε,
καὶ οἱ δύο μας ἤμεθα καλά.

—

Πατέρα, ἀγαπητὲ πατέρα,
πληγιὲς ποῦ σ' ἔδωκα κακιές,
καλλίτερα ἦτον νὰ τὰς ἔχω,
'ς τὴν κεφαλή μου πελεκιές!

—

Σιώπα, καλὸ παιδί μου, τώρα,
γιατρεύεται ἡ πληγὴ περνᾷ.
'Αρκεῖ ποῦ ὁ Θεὸς ὁ Πλάστης,
ἐδῶ μᾶς ἔσμιξε ξανά.

—

Αὐτὴ ἡ Βὶς θὰ τὰς γιατρεύσῃ,
τἄργα πρὸς τὸν ἑσπερινό,
ἡ Βὶς ποῦ ὁ "Αλεβρανδ τὴν φέρει,
ἀπὸ τῆς Βέρνης τὸ βουνό.

—

Τί ἔχει ὁ νέος 'ς τὸ κεφάλι;
στεφάνι ἀπὸ χρυσὸ χυτό.
Τί φέρν' ὁ νέος εἰς τὸ πλευρό του;
"Ενα πατέρα ἀγαπητό.

—

Τὸν φέρει αὐτὸς μέσα 'ς τὴ σάλα,
τόνε καθίζει 'ς τὸ φαγί,
νὰ φάγῃ καὶ νὰ πιῇ τοῦ λέγει,
πιάνει τὴ μάνα του ἡ ὀργή.

—

Παιδί μου ἀγαπητό, παιδί μου,
ἡ πρᾶξι αὐτή σ' εἶνε βαρειά.
Μ' ἕναν αἰχμάλωτο νὰ τρώγῃς,
αὐτὸς 'ς τὴν πιὸ καλὴ μεριά!

—

Σιώπα, μάνα μου, σιώπα,
θὰ 'ς τὸν γνωρίσω 'ς τὸ λεπτό.
Μπροστά μου ἦλθε 'ς τὸ λειβάδι,
θὰ μὲ σκοτώσῃ 'ς τὸ λεπτό!

—

Καὶ ἄκουσέ με, καλὴ μαμά μου,
αἰχμάλωτος δὲν εἶν' αὐτός.
Εἶνε ὁ Χίλδενβρανδ ὁ γέρος,
πατέρας μου ὁ ἀγαπητός.

—

Μαμά μου, ἀγαπητὴ μαμά μου,
κέρασ' τον τώρα κἄτι τί.
Σηκώνει χύνει 'ς τὸ ποτῆρι,
ἐμπρός του ἡ ἴδια τὸ κρατεῖ.

—

Μαλαματένιο δαχτυλάκι,
'ς τωραῖο στόμα σου κρατεῖς;
Τ' ἀφήνει, πέφτει 'ς τὸ ποτῆρι,
τῆς Οὔτης τῆς ἀγαπητῆς.

("Επεται τὸ τέλος) Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Προφύλαξις τῶν δένδρων.

Μέθοδος πρὸς παρακώλυσιν τῶν καμπῶν, ὅπως μὴ ἀναρριχῶνται εἰς τὰ δένδρα ἐφηρμόσθη τελευταῖον, συνισταμένη ἐξ ἀλλεπαλλήλων ὀρειχαλκίνων συρμάτων, τὰ ὁποῖα περιβάλλουσι τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεος δακτύλου ἀπ' ἀλλήλων. Τὰ σύρματα ταῦτα εὑρίσκονται ἐν συναφείᾳ πρὸς πηγήν τινα ἠλεκτρισμοῦ, καὶ ὅταν ἡ κάμπη δοκιμάσῃ ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὰ μέταλλα, λαμβάνει ἔξαφνα κτύπον ὅστις ἢ τὴν λυώνει ἢ τοὐλάχιστον τὴν καταρρίπτει χαμαί. Δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι ἐπὶ πολὺ ὑπῆρξε κοινὸν σχέδιόν τι πρὸς προφύλαξιν τῶν δενδρυλλίων καὶ ἀνθέων ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν κοχλιῶν, διὰ τοποθετήσεως δακτυλίου ἐκ τσίγκου καὶ ὀρειχάλκου περὶ τὴν ῥίζαν. Τὰ δύο μέταλλα θιγόμενα ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ σώματος τοῦ κοχλίου ἀναπτύσσουν ἀρκετὸν ἠλεκτρισμὸν ὅπως βιάσωσι τὸ ζωΰφιον νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω.

Ἐπισκευαὶ καὶ κατεδαφίσεις.

Ἡ ἐν Λονδίνῳ «Ἑταιρία τῆς προστασίας τῶν ἀρχαίων Οἰκοδομῶν» λίαν ὠφελίμως καὶ ἀξιοζήλως ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐργάζεται. Κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς συνεδρίασιν, ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἔκθεσις ἔλεγεν ὅτι πολλὰ τῶν ἀρχαίων κτιρίων τοῦ Λονδίνου ἐσώθησαν τελευταῖον τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἑταιρίας ἀπὸ τῆς καταστροφῆς ἢ τῆς ἐπισκευῆς, *τὰ ὁποῖα εἶνε πολλάκις συνώνυμα.* Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ἡ Ἑταιρία ἐξέφρασε τὴν λύπην της ἐπὶ τῷ ὅτι δὲν κατώρθωσε νὰ προλάβῃ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Ἑλένης, παρὰ τὴν Ἐπισκοπικὴν λεγομένην πύλην, ἑνὸς τῶν ὀλίγων παλαιῶν μνημείων τοῦ Λονδίνου, σωθέντος ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἐμπρησμοῦ τοῦ 1666, ἀλλὰ μὴ δυνηθέντος νὰ σωθῇ ἀπὸ τῆς καταστρεπτικῆς μανίας τῶν νεωτέρων ἐπισκευαστῶν καὶ ψευδομηχανικῶν. Οἰκία δέ τις, ἧς ἡ κατεδάφισις ἐκρίθη ἀναγκαία χάριν τῆς διαπλατύνσεως τῆς ὁδοῦ, ἀνῳκοδομήθη κατὰ τὴν κυρίαν πρόσοψίν της μετὰ τοῦ περικαλλοῦς ἀετώματος ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ αὐλῇ τοῦ μουσείου τοῦ Σάουθ-Κένσιντον.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐκτενῆ καὶ εὐμενεστάτην κρίσιν περὶ τῶν «Εἰδώλων» τοῦ κ. Ροΐδου ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ «Philologische Wochenschrift» ὁ γνωστὸς βυζαντινολόγος Κ. Κρουμβάχερ.

— Ἐπὶ τῇ ὀγδοηκονταετηρίδι τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου, ἑορτασθησομένῃ τῇ 21 προσεχοῦς Αὐγούστου, ἐσχηματίσθη ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Σ. Λάμπρου, κοσμήτορος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, Π. Καββαδία, γενικοῦ ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων, Γ. Ν. Χατζηδάκι, Ν. Γ. Πολίτου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Α. Ν. Σκιᾶ ὑφηγητοῦ, ἥτις ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τεύχους τιμητικοῦ, περιέχοντος συλλογὴν πρωτοτύπων διατριβῶν Ἑλλήνων λογίων καὶ ἀφιερουμένου πρὸς τὸν μέγαν γερμανὸν ἑλληνιστὴν καὶ ἀρχαιολόγον. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐπινεύσει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οἱ ἐκ Γερμανίας φίλοι τοῦ Κουρτίου θὰ στήσουν ἐν Ὀλυμπίᾳ τὴν προτομήν του.

Κ. Σάθας

Ἐπιστημονικά

Ὁ Βάδδιγκτων, ὁ πρό τινος ἀποθανὼν γάλλος διπλωμάτης, ἀφῆκε σπουδαιοτάτην νομισματικὴν συλλογήν, τῆς ὁποίας ἡ ἀξία κατὰ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» ἀνέρχεται εἰς πεντακοσίας χιλιάδας φράγκων. Ἵν' ἀποτραπῇ ἡ διασπορὰ τῆς συλλογῆς ταύτης, ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις θὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν Βουλῶν πίστωσιν πρὸς ἀγορὰν αὐτῆς καὶ κατάθεσιν εἰς τὸ νομισματικὸν τμῆμα τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Τὰ ὑπὸ τοῦ Βάδδιγκτων συλλεγέντα νομίσματα εἶνε κατὰ τοῦτο ἀξιοσημείωτα, ὅτι ἀνάγονται πάντα εἰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀποχρώντως δὲ διασαφηνιζόμενα, ἀποκαλύπτουσι πολλὰ ἄγνωστα τέως ἱστορικὰ ἐπεισόδια τῶν μικρασιατικῶν πόλεων. Τὰ ἀρχαιότερα τούτων προέρχονται ἐκ τῆς Λυδίας, ὅπου, ὡς γνωστόν, ἐκόπησαν τὰ πρῶτα νομίσματα.

— Ἐν τῷ ἐγκρίτῳ νομισματικῷ συγγράμματι, τῷ ἐκδιδομένῳ ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἐφόρου τοῦ αὐτόθι Νομισματικοῦ Μουσείου Ἀλφρέδου φὸν Σαλλέτ, ἐδημοσίευσε περισπούδαστον διατριβὴν ὁ νεαρὸς νομισματολόγος κ. Λ. Λαμπρόπουλος. Ἡ διατριβὴ αὕτη ἔχει ἐπιστημονικὴν ἀξίαν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον, συμβάλλεται δὲ εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ κατανόησιν οὐχὶ ὀλίγων δυσεξηγήτων προβλημάτων, ἀναφερομένων εἰς νομίσματα τῆς Ἠπείρου, Ἀρκαδίας, Φωκίδος, Κορίνθου κτλ.

— Τὸ ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τμῆμα τοῦ Μουσείου τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης ἐν Σαραγέβῳ, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε τὴν ἐξερεύνησιν τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, ἐκπέμπει φέτος ἐπιστήμονας εἰς Ἑλλάδα, ὅπως σπουδάσωσιν ἐπί τε τῆς στερεᾶς καὶ τινων νήσων τὴν ἑλληνικὴν χλωρίδα καὶ συλλέξωσιν ἔντομα. Τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἡγεῖται ὁ ἔφορος τοῦ Μουσείου Ὄτμαρ Ραῖζερ, διωργάνωσε δὲ αὐτὴν ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Κάλλαϋ, βαθὺς γνώστης τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, μεταφράσας μάλιστα οὑγγριστὶ νεοελληνικόν τι δρᾶμα.

— Ὀκτακισχίλιοι ἰατροὶ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ πολιτισμένου κόσμου συνῆλθον ἐν Ῥώμῃ εἰς τὸ μέγα ἰατρικὸν συνέδριον. Τὴν ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης ἐναρμόνιον συνεννόησιν ἀνδρῶν πάσης φυλῆς ἐξῆρε δικαίως ὁ Κρίσπης κατὰ τὸ χαιρετιστήριον αὐτοῦ προσφώνημα, ὡς κραταιὰν ἐγγύησιν εἰρήνης καὶ ἀδελφώσεως. Τὸ συνέδριον ἐπραγματεύθη σπουδαιότατα θέματα, ἠκούσθη δὲ μετὰ θαυμασμοῦ ὁ Βίρχωφ, ὁμιλήσας περὶ τοῦ Ἰταλοῦ ἱδρυτοῦ τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας, τοῦ περικλεοῦς Μοργάνη. Ἡ βασιλικὴ Οἰκογένεια, ἡ κυβέρνησις, ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ ἐπεδαψίλευσαν πλείστας ὅσας περιποιήσεις εἰς τοὺς ξένους ἐπιστήμονας. Τὸ Ἰατρικὸν Συνέδριον θὰ συνέλθῃ τὴν προσεχῆ φορὰν εἰς Μόσχαν.

— Μεταξὺ τῶν ἐν Ῥώμῃ παρευρεθέντων κατὰ τὸ διεθνὲς Ἰατρικὸν Συνέδριον ἦτο καὶ ὁ διακεκριμένος ἐν Σμύρνῃ ἰατρὸς κ. Μιχαὴλ Π. Κοσσολῆς. Οὗτος ἐπαρουσίασε δύο σπουδαιότατα θέματα. Τὸ πρῶτον ἦτο περὶ τοῦ ἄρου τοῦ ἰταλικοῦ, φυτοῦ τὸ ὁποῖον ἀναφέρει καὶ ὁ Γαληνὸς ὡς ἀντισηπτικόν, ἐφήρμωσε δὲ ἐπιτυχέστατα ὁ κ. Κοσσολῆς κατὰ τῆς χοιραδώσεως καὶ τῆς φυματιώσεως. Τὸ δεύτερον ἦτο περὶ τοῦ δαγγείου πυρετοῦ καὶ τῆς ἰνφλουέντζας, δύο νεωτέρων δῆθεν ἀσθενειῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἕλλην ἰατρὸς ἀπέδειξεν ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτήν, γνωστὴν καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, καλουμένην τὸ μὲν θέρος *ὑπναλέαν νόσον*, τὸν δὲ χειμῶνα *γρίππην*, ἔχουσαν δὲ εἰς πᾶσαν περίστασιν τὸ αὐτὸ ἀκτινοειδὲς μικρόβιον.

— Ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ἐν Παρισίοις ὁ διάσημος καθηγητὴς τῆς Φυσιολογίας Βρόουν Σεκκάρ, ὁ ἐφευρέτης τῆς σεκαρδίνης, τοῦ πολυθρυλήτου φαρμάκου τοῦ τόσας θεραπεύοντος ἀσθενείας. Ὁ Κάρολος Ἐδουάρδος Βρόουν-Σεκκὰρ ἐγεννήθη ἐν Πόρτ-Λουδοβὶκ τῶν Μαυρικίων νήσων τὴν 8ην Ἀπριλίου 1817, ἦγε δὲ τὸ ἑβδομηκοστὸν ἕβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Δεκαεπταετὴς μόλις ἐγκατέλειψε τὴν πατρίδα του καὶ μετέβη εἰς Παρισίους, πρὸς τελειοποίησιν τῶν ἰατρικῶν του σπουδῶν. Ἔκτοτε χρονολογοῦνται τὰ πρῶτα αὐτοῦ πειράματα περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ αἵματος, τῆς ζωϊκῆς θερμότητος καὶ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ἡ σπουδὴ τοῦ νευρικοῦ συστήματος τὸν εἵλκυσεν ἰδιαιτέρως καὶ διέμεινεν, ὡς γνωστόν, ἡ κυρία ἐπασχόλησις τῆς ζωῆς του. Ταχέως ἡ φήμη του διεπέρασε τὸν ὠκεανὸν καὶ ὁ νέος ἐπιστήμων κληθεὶς εἰς Ἀμερικὴν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας καὶ νευρολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀρβάρδης. Ἀλλ' ἐπέστρεψε μετ' ὀλίγα ἔτη εἰς Παρισίους, ὅπου ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς. Τῷ 1878, ἀποθανόντος τοῦ Κλαυδίου Βερνάρδου, τὸν διεδέχθη εἰς τὴν ἕδραν τῆς πειραματικῆς ἰατρικῆς, τῷ δὲ 1886 ἀντικατέστησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν τὸν διάσημον παθολόγον Βουλπιάν. Βιβλία πολλὰ δὲν ἔγραψεν ὁ Βρόουν Σεκκάρ. Μόνον κατὰ τὴν ἐν Ἀμερικῇ διαμονήν του ἐδημοσίευσε τόμους τινὰς ἀγγλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαθήματα περὶ τῶν ἀγγειοκινητικῶν νεύρων καὶ τῆς ἐπιληψίας» καὶ «περὶ παραλυσίας τῶν κατωτέρων ἄκρων».

— Ἐξετέθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ περιεργοτάτη συλλογὴ ἐνθυμημάτων τοῦ Γέννερ, τοῦ διασήμου ἐφευρέτου τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει εἰκόνας τοῦ Γέννερ καὶ τῶν συγγενῶν του, διπλώματα, εὐχαριστήρια, τὴν ἀλληλογραφίαν του κτλ. Τὰ περιεργότερα τῶν ἀντικειμένων εἶνε μία σειρὰ νυστηρίων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Γέννερ ἐξετέλει τοὺς ἐμβολιασμούς του καὶ δέσμη τριχῶν ἐκ τῆς οὐρᾶς τῆς πρώτης ἀγελάδος ἐκ τῆς ὁποίας ὁ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος ἔλαβε τὸν ἰὸν τῆς εὐφλογίας.

Θεατρικά

Ἐπέστρεψαν εἰς Ἀγγλίαν, ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Ἀμερικὴν καλλιτεχνικῆς αὐτῶν περιοδείας ὁ διάσημος ἄγγλος τραγικὸς Ἐρρῖκος Ἴρβιγκ καὶ ἡ ὁμοίως ἔξοχος ἠθοποιὸς μὶς Ἔλλεν Τέρρυ. Ἐπεσκέφθησαν εἴκοσι τρεῖς ἀμερικανικὰς πόλεις, εἰσέπραξαν δὲ ἐκ τῶν ἐκεῖ παραστάσεών των 600,000 δολλάρια, ἤτοι 3,000,000 φρ.

— Εἰς τὸ ἐν Παρισίοις θέατρον τῆς «Ἀναγεννήσεως» ἡ Σάρρα Βερνὰρ παίζει μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας τὴν *Φεδώραν*, τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σαρδοῦ. Ἐπαινεῖται ἐξίσου ὁ σκηνικὸς διάκοσμος, ὀφειλόμενος ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἀνυπέρβλητον καλαισθησίαν τῆς Σάρρας Βερνὰρ καὶ ἡ τέχνη μετὰ τῆς ὁποίας διερμηνεύει τὸν δύσκολον χαρακτῆρα τῆς *Φεδώρας* ἡ διάσημος καλλιτέχνις.

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Δροσίνην.

Ἀγαπητέ μοι φίλε!

Ἐν τῇ ξένῃ φιλολογίᾳ οἱ τῆς ψυχολογικῆς καὶ οἱ τῆς ῥεαλιστικῆς σχολῆς ὀπαδοί, πολέμιοι ἀντιμέτωποι, οὔτε θέλουν νὰ ἀκούσουν ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ συνδιαλλαγή των, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Τέχνην ἡ σύμπραξις ἀμφοτέρων.

Τὴν διδασκομένην ὀργανικὴν ταύτην ἐχθρότητα μεταξὺ τῶν δύο συστημάτων ὁ Σερμπουλιὲ ἀνήγαγεν εἰς δόγμα· «Εἶναι ἐξ ἴσου ἀδύνατος, λέγει, ἡ συναρμογὴ τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς φυσιολογίας ἐν τῇ μυθιστορίᾳ, ὅπως ἡ σύμμιξις τοῦ Ἰδεώδους πρὸς τὸ Πραγματικὸν ἐν τῇ Τέχνῃ. Ἢ τὸ ἓν θὰ φονεύσῃ τὸ ἕτερον, ἢ ἡ ἀναπόφευκτος πάλη αὐτῶν θὰ φονεύσῃ τὸ Ἔργον».

Ἀλλ', ἂν κύριον τῆς ῥεαλιστικῆς σχολῆς γνώρισμα εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, οἷος ἐμφανίζεται πρὸ ἡμῶν, τί ἄλλο πράττει ἡ ψυχολογικὴ ἢ νὰ ἀναπαριστᾷ τὸν ἐσώτερον κόσμον τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ φωτίσῃ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ δαιδαλώδεις αὐτῆς λαβυρίνθους;

Δὲν εἶναι κατ' οὐσίαν ῥεαλιστικαὶ ἀμφότεραι;

Καὶ διατί, ἀντὶ νὰ ἀμελῶμεν τῶν ψυχολογικῶν φαινομένων τὴν ἔρευναν καὶ τὴν ἀνάλυσιν, ἢ ἀντὶ νὰ παροράωμεν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου τὴν ἀναπαράστασιν, εἴτε ἐν τῇ ἀψύχῳ δημιουργίᾳ, εἴτε ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ δράσει, νὰ μὴ θεωρῶμεν ἐξ ἴσου ἀμφότερα ἀπαραίτητα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς τέχνης τοῦ καλοῦ λόγου;

Τὸν τοιοῦτον συνδυασμόν, τὴν τοιαύτην τῶν δύο ἀντιθέτων τούτων συστημάτων συμφιλίωσιν ἀπεπειράθην ἐν τῷ Κίμωνι Ἀνδρεάδῃ.

Ἂν ἦναι δυνατὴ ἡ εἰρηνικὴ αὐτῶν συμβίωσις, ἢ ἂν ἀλληλοφονεύωνται ἢ φονεύουν τὸ ἔργον ἐγὼ δὲν εἶμαι ἁρμόδιος νὰ ἀποφανθῶ· μόνος ὁ ἀναγνώστης θὰ κρίνῃ.

Ἡ ὑπόθεσις τῆς μυθιστορίας ἐλήφθη καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐξελίξεις ἐκ περιστάσεων ἀντιγραφεισῶν ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ, ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν κοινωνικοῦ βίου. Συνήντησα ταύτας κατὰ τύχην, ἡ δὲ τύχη εἶναι κατὰ τὸν Βαλζὰκ ὁ ἄριστος ἐν τῷ κόσμῳ μυθιστοριογράφος.

Βάσεις ἐν αὐτῇ ὑπόκεινται ἡ εὐεργεσία καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη· ἡ σχέσις ἀμφοτέρων, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιαύτη, καὶ τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα γεννοῦν.

Θὰ εὕρουν, ἐλπίζω, ἐν τῇ μυθιστορίᾳ ταύτῃ οἱ ἀναγνῶσται τῆς Ἑστίας τῶν προβλημάτων τούτων τὴν ἀνάλυσιν, ἀλλ' ὄχι, φοβοῦμαι, καὶ τὴν λύσιν.

Ὅσοι τυχὸν κατακρίνουν σελίδας τινὰς ὡς λίαν σκιεράς, ὡς λίαν ἴσως ἀπαισιοδόξους, ἂς λάβουν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν ὁρίζοντι σκοτεινῷ ὅλα ζοφοῦνται, τῆς φιλολογίας δὲ ἔργον δὲν εἶναι ἡ ἀπολογία τῆς εὐγενείας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀλλ' ἡ πιστὴ αὐτῆς ἀναπαράστασις.

Χαῖρε.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἀπριλίου 1894.

Σὸς πάντοτε
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Α΄.

Ἦγε φαιδρὰν ἑορτὴν τὸ Ναύπλιον τὴν 25 Ἰανουαρίου 1846.

Ἑωρτάζετο ἡ ἐπέτειος τῆς εἰσόδου τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως εἰς τὴν πρώτην ταύτην τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος πρωτεύουσαν.

Δὲν ἦτο δὲ τότε τὸ Ναύπλιον ἡ ἔρημος, ἡ σιωπηλὴ σύγχρονος πόλις.

Σήμερον προδίδει τὸ παλαιὸν μεγαλεῖόν του, διὰ τῶν ἐρειπουμένων τειχῶν τῶν φρουρίων του, μὲ τὰς ἐρήμους τηλεβόλων ἐπάλξεις, ἐφ' ὧν ἀναφαίνεται ἔτι ἄγρυπνος φρουρὸς ὁ πτερωτὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου λέων, τῆς τρομερᾶς δημοκρατίας, τῆς γαληνοτάτης νύμφης τοῦ Ἀδρία τὸ ἀγέρωχον ἔμβλημα. Οὗτος φρουρεῖ πάντοτε ἐκεῖ ἐντετειχισμένος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων καὶ πλαισιούμενος ὑπὸ τοῦ πρασίνου περιβλήματος ἀγριοσυκῶν, γλυκορρίζης, καὶ λειχήνων στεφομένων ὑπὸ τῶν κυανῶν ἐν σχήματι κωδωνίσκων ἀνθέων, ἅτινα συμπαθὴς ἡ φύσις ἀνάγει ἐκεῖ, παρηγόρους τῶν ἐνδόξων ἐρειπίων παραστάτας.

Ὄχι· ἦτο ἀλλοῖον τότε τὸ Ναύπλιον. Διέσωζεν ἔτι ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ θερμὴν τὴν ζωήν.

Τὸ κέντρον τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας κατὰ τὸν Ἀγῶνα, τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου ἡ προσφιλὴς πόλις, ἐν ᾗ ἡ μεγάλη αὐτοῦ διάνοια καὶ ἡ πατριωτικωτάτη καρδία εἶχον ἀφιερωθῆ εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶχε ῥεύσει τὸ πολύτιμον αἷμά του, τοῦ νεαροῦ βασιλέως ἡ πρώτη πρωτεύουσα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σβεσθῇ ἐξαπίνης. Ὑπερήφανον ἐνέκλειεν ἔτι ἐν τοῖς κόλποις του ὀνόματα ἔνδοξα, ἄνδρας δοξάσαντας τὴν Ἑλλάδα ἐν τοῖς ὅπλοις, ἄνδρας τῶν γραμμάτων, ὧν ὁ βίος ὅλος εἶχε συνυφανθῆ μετὰ τῆς ἀναγεννηθείσης πατρίδος.

Ἔκτοτε ἐσβέσθη, κατὰ μικρόν, ἠρημώθη ἡ πόλις τῶν μεγάλων ἀναμνήσεων. Ἡ ζωὴ τοῦ Ναυπλίου σήμερον εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ποιητικοῦ παρελθόντος, τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ σελίδων.

Ἀλλὰ μήπως δὲν ζῇ τις καὶ ἐν τῷ παρελθόντι; Μήπως ἡ διὰ τῆς μνήμης ἀναδρομὴ εἰς παλαιὰς ἡμέρας ὄλβου καὶ δόξης δὲν εἶναι ἡ μόνη ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς ἐκείνων, ὧν τὸ παρὸν εἶναι ἄνευ σκοποῦ καὶ τὸ μέλλον ἄμοιρον ἐλπίδων;

Ἐκπίπτουν καὶ αἱ πόλεις, ὡς ἐκπίπτουν καὶ οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὅπως εἰς τὸν οἶκον ἐκπεσόντος εὐ-

πατρίδου τὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια, ἅτινα μετὰ στοργῆς καὶ πόνου περιθάλπει τῶν ἀπογόνων ὁ σεβασμὸς ἀποτελοῦν τὰς ἀψύχους ἀναμνήσεις καλλιτέρων ἡμερῶν, τῶν ὁποίων μόνον ἱερόσυλος δύναται νὰ ἀποξενωθῇ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδόξων πόλεων.

Διὰ τοῦτο συνέχεται ἡ ψυχὴ ὑπὸ ἄλγους, ὅταν, ὡς συνέβη εἰς τὸ δύσμοιρον Ναύπλιον, ἡ σκαπάνη καὶ ἡ δυναμῖτις καταρρίπτουν τὰ ὑπερήφανα τείχη των, ὅπως ἡ λήθη μὴ προσκόψῃ ἐν τῷ μέλλοντι οὐδὲ πρὸ τῶν ἐρειπίων· περισφίγγεται ἡ καρδία, ὅταν τὰ ἔνδοξα τηλεβόλα τῶν ἐπάλξεων αὐτοῦ, τῶν ὁποίων ἕκαστον ἀποτελεῖ ὁλόκληρον ἐποποιίαν, παραδίδωνται εἰς τὸν χυδαῖον κερδοσκόπον, ὡς ὄγκοι ἁπλοῖ μετάλλου διὰ τῆς σφύρας τῆς δημοπρασίας.

Ἀρχαῖοι ἐνετικοὶ ὅλμοι, τηλεβόλα φέροντα τὰ ἐμβλήματα τῆς μεγάλης τῆς Γαλλίας δημοκρατίας, ἅτινα θὰ ἀπετέλουν πολύτιμα κοσμήματα τοῦ ἐθνολογικοῦ μουσείου, διαρρηχθέντα διὰ δυναμίτιδος παρεδόθησαν εἰς τοὺς κερδοσκόπους. Ἔνδοξα τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Ἀγῶνος λάφυρα ἐπωλήθησαν κατ' ὀκάν.

Ἀλλ' ἐπλανήθην ἐν τῷ μέσῳ τῆς σκοτεινῆς ὁμίχλης λυπηρῶν ἀναμνήσεων.

Ἐπανέρχομαι λοιπὸν εἰς τὴν ἐποχήν, ἀφ' ἧς ἄρχεται τὸ παρὸν ἱστόρημα.

Ἐποχήν, καθ' ἣν τὰ φρούρια τοῦ Ναυπλίου ἠγείροντο ἔτι ὑπερήφανα καὶ τὰ τηλεβόλα ἀπειλητικὰ προέκυπτον ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων, ἄρτια ἐπὶ τῶν κυλλιβάντων αὐτῶν.

Ἦτο ἡ ἐνάτη τῆς πρωίας καὶ ἡ ὥρα τῆς δοξολογίας ἐπλησίαζε.

Ἡ ἱστορικὴ τοῦ Ναυπλίου πλατεῖα ἐν ᾗ κατὰ τὸν Ἀγῶνα ἀντήχει ἡ εὔγλωττος καὶ φιλόπατρις τοῦ Γενναδίου φωνή, ἔβριθε κόσμου. Αἱ σάλπιγγες ἐδόνουν τὸν ἀέρα διὰ τῶν ἠχηρῶν αὐτῶν τόνων, τὰ τύμπανα ἐκρότουν, ἐπάλληλα δὲ προσήρχοντο καὶ παρετάσσοντο ἐν αὐτῇ τὰ διάφορα σώματα, ἀναπτυσσόμενα κατόπιν εἰς τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν μητροπολικὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ναὸν ὁδόν, τὸ πεζικὸν μὲ τὴν κυανῆν στολήν, μὲ τὰ βαρέα καὶ ὀγκώδη κράνη, μὲ τὰς πλατείας φολιδωτὰς ἐπωμίδας τῶν ἀξιωματικῶν, οἱ ἀκροβολισταὶ μὲ τὴν βαθυπράσινον περιβολήν των. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐπάλξεων τῆς Ἀκροναυπλίας, τοῦ Παλαμηδίου καὶ τοῦ ἐπακτίου πυροβολείου τῶν Πέντε Ἀδελφιῶν, παρετάσσοντο ἕτοιμοι ὅπως ὑπηρετήσωσι τὰ πυροβόλα, οἱ πυροβοληταὶ καὶ ὁ λόχος τῶν τεχνιτῶν τοῦ ὁπλοστασίου.

Ἅπασα ἡ πόλις εἶχε συγκεντρωθῇ ἐκεῖ. Καὶ αὐτοὶ τοῦ προαστείου τῆς Προνοίας οἱ κάτοικοι εἶχον συρρεύσει εἰς τὴν πρὸ τοῦ ναοῦ πλατεῖαν καὶ τὰ πυροβολεῖα.

Ἐθαύμαζον ὅλοι τὸ παράστημα τῶν ἀνδρῶν, τὰς λαμπρὰς στολάς.

Τὸ Ναύπλιον ἀγαπᾷ τὸν στρατόν· εἶναι ἡ ἐκ παραδόσεως στρατιωτικὴ τῆς Ἑλλάδος πόλις· προσθέσατε δὲ εἰς ἐπίμετρον ὅτι ἐκείνη ἡ ἄλογος ἀντιπάθεια κατὰ παντὸς στρατιωτικοῦ, ὡς ἂν ἦτο ὁ ἑλληνικὸς στρατός, στρατὸς κατακτητῶν καὶ ὁ λαός, λαὸς δορυαλώτων, ἥν, ἀπὸ τῆς προφάσεως μεμονωμένων παρεκτροπῶν, προάγει καὶ ἐκτρέφει σήμερον, ὡς ἐκ συνθήματος, ὁ τύπος, δὲν εἶχεν ἔτι γεννηθῇ.

Ἀλλ' ἐνῷ τόση ζωὴ ἀνειλίσσετο εἰς τὰ κέντρα, κατ' ἀντίθεσιν ἡ ἄνω πόλις, ἡ ἁπλουμένη εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου τῆς Ἀκροναυπλίας εἶχε μείνει τελείως ἔρημος.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ὥραν, ξένοι καὶ ἀδιάφοροι πρὸς ὅλην αὐτὴν τὴν κίνησιν, ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης, εἰκοσαετὴς νέος, καὶ νεᾶνις δεκαοκταέτις, ἐκάθηντο σιωπηλοὶ ἐπὶ τοῦ ἐξώστου μικρᾶς οἰκίας, παρὰ τὸν ναΐσκον τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἄνευ πολλῆς ἐρεύνης προεδίδετο ὁ ἀδελφικὸς δεσμὸς αὐτῶν. Οἱ αὐτοὶ μέλανες ὀφθαλμοὶ πλαισιούμενοι ὑπὸ μακροτάτων βλεφαρίδων, ἡ αὐτὴ εὐθεῖα μετώπου καὶ ῥινὸς κατατομή, τὰ λεπτὰ χείλη, τὸ λευκὸν ὕπωχρον πρόσωπον ἀπετέλουν φυσιογνωμίας, ἐφ' ὧν ἐν ἁρμονίᾳ διεγράφετο ἔκφρασις ἀπείρου ἀγαθότητος, ἁμιλλωμένης πρὸς τὴν καλλονὴν αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς μορφῆς των κατωπτρίζοντο σκέψεις πικραί, διαλογισμοί, οἵτινες ἔφερον τὸ χρῶμα τῆς μαύρης αὐτῶν περιβολῆς. Ἐν ἁρμονίᾳ δὲ πρὸς τὸ ἦθος τῶν ἐνοίκων ἦτο καὶ ἡ μικρὰ οἰκία, ἧς τὰ πενιχρὰ ἔπιπλα ἐκάλυπτον μελανὰ καλύμματα, σιωπηλή, ἔρημος, φέρουσα ἐπὶ πάντων ἀποτετυπωμένην βαρεῖαν τὴν σφραγῖδα τοῦ πένθους καὶ ἀναδίδουσα ἀόριστον ἀπόπνοιαν ἄλγους.

Σιωπηλοί, κατεχόμενοι προφανῶς ὑπὸ τῶν αὐτῶν σκέψεων, προσέβλεπον ῥεμβοὶ τὸ μεγαλοπρεπές, τὸ ἀπαραμίλλου γοητείας πανόραμα τοῦ ἀργολικοῦ πεδίου καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Ναυπλίου θεωμένων ἀφ' ὑψηλοῦ.

Πλαγίως ὑψοῦται τὸ Παλαμήδι, προστάτης ἅμα καὶ δεσπότης τοῦ Ναυπλίου, πελώριος ὄγκος φαιοῦ γρανίτου, πλαισιούμενος κατὰ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ τὴν ὑπερύψηλον, ὑπὸ τῶν ὀδοντωτῶν ἐπάλξεων, τῶν γωνιωδῶν προμαχώνων, τῶν ἀγερώχων πύργων, ἀφώνων σήμερον μαρτύρων παλαιῶν αἱματηρῶν ἀγώνων, οἵτινες ὀρθοῦνται ἔτι ἀπειλητικοὶ πρὸ τοῦ βαθυκυάνου στερεώματος.

Καὶ πρὸς τὴν ἀγριότητα τῶν ὑπερηφάνων τούτων τειχῶν ἁνθαμιλλᾶται ἡ φύσις, ἡ ὁποία ἐφύτευσεν ὑπὸ τὰ θεμέλια αὐτῶν καὶ μέχρι τοῦ πεδίου, βράχους ἀπορρῶγας, ἀβάτους, ἐρυθρομέλανας, τραχεῖς, ἀγρίως διατεμνομένους, ἐνῷ στέφουν καὶ περιβάλλουν αὐτοὺς πελώριοι κάκτοι, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν περίπτυξιν τὴν θερμὴν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἁρμόζουν τὸ ὡς ὀξειδωμένου χαλκοῦ πράσινον αὐτῶν χρῶμα πρὸς τὸ ἰόχρουν τῶν βράχων.

Ἐκεῖθεν οἱ γραφικώτατοι τῆς Προνοίας λόφοι, στεφόμενοι ὑπὸ πυκνῶν κυπαρίσσων, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἀναθρώσκουν αἱ ὀξεῖαι κατατομαὶ κωδωνοστασίων· τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ οἱ βουνοί, ἡ Τίρυνς, τὸ ἀργολικὸν πεδίον εὐρύ, ἀτέρμον, ὡς πρασίνη θάλασσα, ποικιλλόμενον, ὑπὸ τῆς λαμπηδόνος τῆς ἀργυρολεύκου τῶν νωθρῶν ὑδάτων τῶν ἑλῶν, κατοπτριζόντων τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ τὸ ἀργυροκύανον· καὶ εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ τὸ Ἄργος λευκάζον μακρὰν ὑπὸ τὸ ἄπλετον τοῦ ἡλίου φῶς, ὁ ὁποῖος φειδωλὸς πρὸς τὸ Ναύπλιον, ἐκχέει σπατάλως ἐπ'

αὐτοῦ τὰς χρυσᾶς ἀκτῖνάς του, ἐνῷ ὑπὸ τὴν περίπτυξίν των προκύπτουν χρυσίζοντα τῆς ἐρειπωμένης τοῦ Ἄργους Ἀκροπόλεως, τῆς παλαιφήμου Λαρίσσης τὰ ἐρείπια. Καὶ προχωρεῖ καὶ ἐξελίσσεται ὁ κύκλος τοῦ ἀπαραμίλλου πανοράματος καὶ χρυσοπράσινον προκύπτει τοῦ Ἐρασίνου τὸ σφριγῶν δασύλλιον, δαψιλῶς ἀρδευόμενον ὑπὸ τῆς ἀειρρόου πηγῆς τοῦ Κεφαλαρίου, καὶ διαγράφονται ἄντικρυ φαιδρὰ τὰ χαρίεντα τοπεῖα τῆς Λέρνης τῆς γραφικῆς.

Καὶ τὸ πλαίσιον τοῦτο, εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ ὁποίου μετὰ τόσου εἰργάσθη ἔρωτος ἡ φύσις, περιβάλλει τὸν κόλπον τὸν ἀργυροκύανον, τὸν ὁποῖον οὐδεμία ῥυτιδόνει αὔρας πνοή, καθρέπτην ἀχανῆ τοῦ θυμήρους τοπείου κατοπτρίζοντα τοὺς ὁλοπρασίνους αἰγιαλούς, τὰς ἐκ χόρτου καλύβας, τοὺς καλαμῶνας τῆς ἐκεῖθεν τοῦ ὁπλοστασίου λιμνοθαλάσσης. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ὑγροῦ τούτου καθρέπτου ἀναδύεται τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον, τὸ Μποῦρτζι, μὲ τὰς ἐρειπωμένας ἐπάλξεις ἀντανακλωμένας εἰς τὰ κατάργυρα νερά, διὰ θλωμένων γραμμῶν, διὰ χρωματισμῶν ἀμυθήτου ἡδύτητος καὶ ἁρμονίας.

Ἀλλ' εὐρύτερον ἔτι ἐξελίσσεται ἐν δευτέρᾳ γραμμῇ τὸ μοναδικὸν πανόραμα. Αἱ Μυκῆναι, ταμεῖον τόσης παλαιᾶς δόξης, τὰ Δερβενάκια ἐξαγγέλλοντα τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος στρατηλάτου, ἐνῷ ὄπισθεν τοῦ Ἄργους διαφαίνονται λευκόφαια τὰ κύματα ἐπαλλήλου σειρᾶς ὀρέων δι' ἀτόνων καὶ ἀορίστων χρωματισμῶν διαγραφόμενα, τὰ ὁποῖα καταλήγουν εἰς ἀμυδρόν, ἀμφίβολον, νεφελώδη ὄγκον, τὴν Κυλλήνην τὴν χιονόβλητον, πλαγιώτερον τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ ὄπισθεν τῶν Μύλων τὸ Παρθένιον, ἐφ' οὗ ἑλικοειδὴς σβέννυται ἡ πρὸς τὴν Τρίπολιν ὁδός.

Ἐπὶ τοῦ πανοράματος, τοῦ πλήρους μελαγχολικοῦ γοήτρου τοπείου τούτου ἐπλανῶντο τῶν δύο ἀδελφῶν τὰ βλέμματα, παρακολουθοῦντα ἀσυνειδήτως τὰ ἁλιευτικὰ ἐφόλκια τὰ ὁποῖα παρέπλεον τὸ Μποῦρτζι, ἢ τὰς κατευθυνομένας πρὸς τοὺς Μύλους λέμβους τῶν ὁποίων τὰ ἱστία, πλαδαρά, ἀκινητοῦντα οὐδεμία ἐκόλπονεν ἀνέμου ῥιπή.

Λέγεται ὅτι αἱ ἀγαπώμεναι ψυχαὶ ἀκούουν τὰς ἀμοιβαίας αὐτῶν σκέψεις.

Διὰ τοῦτο λεληθότως, ὡς ἐκ σιωπηρᾶς συνεννοήσεως τῶν καρδιῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι κοινοὺς εἶχον τοὺς πόνους, τὰ βλέμματα τῶν δύο ἀδελφῶν προσηλώθησαν εἰς τὸν στέφοντα τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Ναυπλίου λόφον, ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ ὁποίου ὁ ὑπὸ Βαυαροῦ καλλιτέχνου λαξευθεὶς γιγάντειος λέων ὑπνώττει τὸν ἀτέρμονα ὕπνον τῶν νεκρῶν.

Καὶ στρέφουσα πρὸς αὐτὸν βλέμμα ἔμπλεον ἀρρήτου στοργῆς ἡ κόρη

— Ἐκεῖ, εἶπε, Κίμων, ἐκεῖ ἄντικρυ, μαζὺ μὲ τὴν μητέρα καὶ τὸν πατέρα μας ἐθάφτηκε κάθε μας χαρά. Τῆς γλυκειᾶς μάννας μας τὴ μορφή, τὸ χαμόγελο, τὰ χάδια, μόλις τὰ θυμοῦμαι, ἀδελφέ μου, ἀόριστα, σβυμμένα, σὰν ὄνειρο συγκεχυμένο, ὄνειρο ποῦ ἀφίνει μιὰ ἀνάμνησι γλυκειά, ἀλλὰ θολή, ὅπου τὰ μάτια τῆς μνήμης δὲν τὴν βλέπουν, γιατὶ τὴν σκεπάζουν σὰν μαῦρα σύννεφα τὰ χρόνια! Καὶ πέρασαν τόσα χρόνια, ἀφότου ὁ Θεὸς μᾶς ὀρφάνεψε ἀπὸ τὴ μάννα μας. Ἀλλὰ τὸν πατέρα μας, Κίμων, θαρρῶ πῶς τώρα θὰ τὸν ἀκούσω νὰ ἀνεβαίνῃ ἀργὰ τὴ σκάλα, πῶς τώρα θὰ ἰδοῦμε τὴν ἀγαπημένη μορφὴ τοῦ γλυκοῦ μας πατέρα, ποῦ ἦταν ἀπὸ τὰ μικρά μας χρόνια καὶ πατέρας καὶ μάννα γιὰ μᾶς.

— Γιατί, Μαρία, ἀδελφή μου σήμερα αὐτὸ τὸ θλιβερὸ μνημόσυνο τῶν γονέων μας σοῦ φέρνει πικρότερο τὸ δάκρυ στὰ μάτια; Γιατί σήμερα ἡ λύπη βαθύτερα σοῦ σφίγγει τὴν καρδιά;

— Γιατί; μὲ ἐρωτᾷς, Κίμων; Νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ, ἂν καὶ θὰ σὲ πικράνω. Γιατὶ πολὺ μαύρη ὥρα ἐδιάλεξεν ἡ μοῖρα νὰ μᾶς πάρῃ τὸν πατέρα. Ἂν αὐτὸς ἦταν ἐδῶ δὲν θὰ σὲ ἄφινε ποτὲ νὰ κάμῃς, αὐτὸ ποῦ θὰ κάμῃς σήμερα. Δὲν θὰ σὲ ἄφινε, ὄχι, νὰ θάψῃς τὸ μέλλον σου εἰς ἕνα στρατῶνα. Ἐπιστήμων αὐτός, εἶχε τὴν πατρικὴ φιλοδοξία νὰ σὲ ἰδῇ ἐπιστήμονα καὶ σέ. Ἐνθυμεῖσαι, Κίμων, μὲ τί ἐνθουσιασμὸ ἐνεγράφης πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἰς τὴν σχολὴν τῶν φυσικομαθηματικῶν; Τί σὲ κάμνει τώρα νὰ ἐπιθυμήσῃς τὸν στρατῶνα, νὰ γραφῇς ἐθελοντής;

— Τὸ βλέπεις, Μαρία μου, ὁ πόθος τῆς στολῆς. Θέλω νὰ γείνω φαντάρος, καθὼς λέγουν εἰς τὸν στρατῶνα, ἀπήντησε μετὰ μελαγχολικοῦ μειδιάματος ὁ Κίμων.

Καὶ βλέπων αὐτὴν θρηνοῦσαν ἐξηκολούθησε.—Μὲ ἀποκαρδιόνεις, χωρὶς τίποτα νὰ ἠμπορῇς νὰ μεταβάλῃς. Θὰ κάμω μέλλον, θὰ ἰδῇς· σὺ ἡ ἰδία θὰ χαίρεσαι καὶ θὰ μὲ καμαρόνεις, ὅταν θὰ μὲ ἰδῇς σὲ λίγο ἀξιωματικό. Ὀλίγαις ἡμέραις μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὴν εὐτυχῆ ἕνωσίν σου μὲ τὸν Γεώργιον, διότι πρέπει νὰ γείνῃ γλήγωρα ὁ γάμος σας. Ὅταν μὲ τὸ καλὸ στεφανωθῆτε καὶ σὲ πάρῃ μαζύ του στὴν Τρίπολι, ἐγὼ θὰ παρουσιασθῶ στὴ διοίκησι τοῦ συντάγματος καὶ θὰ στήσω τὸ σπιτάκι μου στὸ στρατῶνα.

— Ὄχι, Κίμων· ποτὲ δὲν θὰ ἠμπορέσῃς νὰ μοῦ δώσῃς τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς τῆς αἰφνιδίας κλίσεώς σου διὰ τὸν στρατόν. Σὺ ἀπὸ μικρός, πνεῦμα μελετητικὸν καὶ σοβαρόν, φύσις μελαγχολικὴ καὶ ἀπομονωτικὴ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μεθύσῃς γιὰ χρυσᾶ σειρήτια, γιὰ στολαῖς, γιὰ γαλόνια; Σὺ ὠνειρεύεσο γνώσεις, ἐπιστημονικὴν δόξαν, πῶς ἄλλαξες ἔτσι;

— Ἄλλαξα, ἀδερφοῦλα μου, τί τὰ θέλεις; Τί κάθεσαι καὶ ψυχολογεῖς διὰ νὰ ἐξηγήσῃς τὸ φαινόμενον, ὅταν τὸ βλέπῃς, τὸ ψηλαφῇς, χειροπιαστό; Δὲν βλέπω τὴ στιγμὴ νὰ βάλω τὴν οὐρανιὰ στολή.

—Καὶ ὅμως, Κίμων, δὲν εἶναι πολλοὶ μῆνες ὅπου ἐγύρισες ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὅλος χαρὰ καὶ ὑπερηφάνεια διὰ τὴν ἐγγραφή σου εἰς τὸ πανεπιστήμιο. Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μας μὲ εἶχε πάρει, ἐνθυμεῖσαι, μαζύ του εἰς τὴ βάρκα, νὰ σὲ δεχθοῦμε ποῦ ἤρχεσο. Εἴχαμε βγῇ ἔξω ἕως εἰς τὴν Παναγίτσα, καὶ σὺ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ βαπόρι ἔσειες ἀντὶ μαντηλιοῦ τὸ εἰσιτήριό σου. Εἶμαι, μᾶς ἔλεγες, ἀκαδημαϊκὸς πολίτης. Καὶ ὅλη ἐκείνη τὴ βραδυὰ καὶ τῆς ἄλλαις ἡμέραις, ἕως τὴν ἡμέρα τῆς ἀρρώστιας

τοῦ δυστυχισμένου πατέρα μας μᾶς ἐσήκονες τὸ μυαλὸ μὲ τὰ σχέδιά σου, μὲ τοὺς εὐρεῖς ἐπιστημονικοὺς ὁρίζοντας ὅπου ἔβλεπες ἐμπρός σου, μὲ τὴν τελειοποίησι τῶν σπουδῶν σου εἰς τὴν σχολὴν τῶν γεφυροδοποιῶν εἰς τὸ Παρίσι καὶ μὲ χίλια ἄλλα ὄνειρα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀπηρνήθης, Κίμων;

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τῆς ἀδελφῆς του ὁ νέος ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ καταπνίξη λυγμόν, διὰ νὰ ἀποκρύψη ἀπειθὲς δάκρυ, τὸ ὁποῖον, μεθ' ὅλην τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως, ἣν κατέβαλεν, ἐκύλισεν ὑποτρέμον ἐπὶ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ μορφῆς. Ἀλλὰ παρευθὺς ἐφώτισε τὸ δάκρυ τοῦτο τὸ μειδίαμα, ὅπως ἡλιακὴ ἀκτὶς τῆς βροχῆς τὰς σταγόνας, αἵτινες ἐπικάθηνται τῶν ἀνθέων.

— Καὶ ὅμως αὐτὸ τὸ παράξενο, εἶπε, τὸ βλέπεις, Μαρία, καὶ ἐγὼ δὲ ὁ ἴδιος δὲν ἐπιχειρῶ νὰ τὸ ἐξηγήσω. Μὲ κατέλαβε ἀνεξήγητη ἀηδία δι' ὅλα αὐτά, ὅπου μὲ ἐνθουσίαζαν πρὶν χάσωμεν τὸν πατέρα μας. Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἰδῶ πλειὰ τὸν μαυροπίνακα. Ὅταν πιάνω τὴν κιμωλία ἢ τὸ σφουγκαρι, μοῦ φαίνεται πῶς ἔχω στὴν παλάμη μου καμμιὰ συχαμερὴ σαύρα. Ὁ ἄγνωστος Χ μὲ τρομάζει, ὅπως τὰ φαντάσματα τρομάζουν τὰ μωρά, καὶ μὲ καταλαμβάνει ναυτία, ὅταν βλέπω ἐμπρός μου ἀλγεβρικοὺς τύπους. Τί νὰ κάμω; Τὸ ἤθελα καὶ ἐγώ; Τὰ αἰσθήματα, βλέπεις, δὲν ἐπιβάλλονται, οὔτε αἱ κλίσεις. Ἔρχονται ἀπρόσκλητα καὶ φεύγουν χωρὶς νὰ τὰ διώξης. Ἐκεῖ ποῦ ἔχεις μιὰ καρδιὰ ζεστή, ὅλη φλόγα καὶ ἐνθουσιασμό, ξημερόνει ἕνα πρωὶ καὶ βλέπεις ἄξαφνα πῶς δὲν ἀπόμεινε ἀπὸ αὐτή, παρὰ μιὰ μηχανὴ γιὰ νὰ ξεχωρίζη τὸ βρώμικο αἷμα ἀπὸ τὸ παστρικό. Κλαίεις, ἀδερφοῦλα μου· τὸ βλέπω, σὲ λυπῶ. Καὶ ὅμως ἔχεις ἄδικο. Γιατί, ὅταν σὲ λίγον καιρὸ θὰ μὲ δῆς ἀξιωματικὸ λεβέντη μὲ τὴν οὐρανιὰ στολή, τὰ ἀσημένια γαλόνια καὶ τῆς σπαλέταις νὰ λαμποκοποῦν, θὰ κλαῖς ἀπὸ χαρὰ γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ἔλα· δίωξε αὐταὶς τῆς πίκραις, δίωξέ της, Μαρία μου. Καὶ τὴν ἔσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ τὴν ἠσπάσθη μετ' ἀρρήτου στοργῆς τὴν ὀρφανὴν ἀδελφήν του, τὸν μόνον, ὃν εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ δεσμόν.

Ὡς νὰ ἤθελον δὲ νὰ κορυφώσουν τὸν ἀρηίφιλον ἐνθουσιασμὸν τοῦ νεαροῦ ἐθελοντοῦ, τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὰ πυροβόλα ἐκρότησαν βαρύγδουπα, λευκοκύανοι δὲ νεφέλαι, ὡς ἅλως δόξης περιέβαλον τὰς ἐπάλξεις τοῦ Παλαμηδίου καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν κυανόλευκον, ἐνῷ εἰς ταῦτα ἀπήντα ἡ βροντὴ τῶν πυροβόλων τῆς Ἀκροναυπλίας καὶ τῶν Πέντε Ἀδελφιῶν.

Β'.

Καὶ ὅμως ὄχι, δὲν ἦτο ἀληθές, ὅτι ὁ ἐνθουσιασμὸς διὰ τὴν ζωὴν τοῦ στρατῶνος ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν Κίμωνα Ἀνδρεάδην τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Δὲν τὸν ἐπτόουν τὰ μέλανα πελάγη τῶν λογαρίθμων, οὐδ' ἐφοβήθη ποτὲ τοὺς σκοπέλους τοῦ διαφορικοῦ καὶ ὁλοκληρωτικοῦ ὑπολογισμοῦ.

Ὄχι· ὁ ἀτυχὴς νέος ἐλάτρευε μετὰ πάθους τὴν ἐπιστήμην εἰς ἣν εἶχεν ἀφιερωθῆ.

Ἀλλ' ἔπρεπε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του νὰ παραιτηθῆ τῶν πόθων του, τῶν ἐπιστημονικῶν ὀνείρων· ἔπρεπε νὰ προσφέρη εἰς τὸν βωμὸν τῆς στοργῆς τῆς ὀρφανῆς ἀδελφῆς του εἰς θυσίαν ὅλας τοῦ μέλλοντός του τὰς ἐλπίδας. Καὶ ἡ θυσία αὕτη ἦτο τοσούτῳ μᾶλλον ἔξοχος, τόσῳ μᾶλλον μαρτυρική, καθόσον ἔμενε κεκρυμμένη, ἄφωνος.

Ἔπρεπεν ἡ Μαρία του ποτὲ νὰ μὴ μάθη, ὢ ποτέ, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς χάριν τῆς ἀποκαταστάσεώς της ἀπεξενοῦτο καὶ τοῦ τελευταίου ὀβολοῦ τῆς πατρικῆς περιουσίας, ποτὲ νὰ μὴ ἐννοήση ὅτι ὁ Κίμων, τὸν ὁποῖον ἡ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ κοινωνικὴ στοργὴ καὶ ἐκτίμησις περιέβαλλε κατ' ἀντανάκλασιν παῖδα ἔτι, δὲν εἶχε τὸ σθένος, ὅπως χάριν τῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ σπουδῶν μεταβληθῆ εἰς ὑπηρέτην, κενόνων καθ' ἑκάστην μέχρι τρυγὸς τὸ ποτήριον τοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ τῶν ταπεινώσεων. Ἡ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας καὶ ἀνατροφῆς ὑπερηφάνεια αὐτοῦ ἐπανεστάτει πρὸ τῆς ἰδέας ταύτης· καὶ ὅταν κατορθόνων νὰ ἀποβάλη πᾶσαν ἐγωϊστικὴν σκέψιν ἠρώτα ἑαυτόν, ἐὰν τῷ ἐπετρέπετο νὰ καταστήση τὸ ἐπώνυμον τοῦ πατρός του, τοῦ ἐφέτου Ἀνδρεάδη, ἐπώνυμον οἰκοσίτου ὑπηρέτου, ἡ συνείδησίς του ἀπεκρίνετο μὲ ἓν κατηγορηματικώτατον αὐστηρὸν ὄχι.

Προέκρινε λοιπὸν νὰ ὑποστῆ ὅλας τὰς στερήσεις, ὅλας τὰς κακουχίας, ὅλας τὰς ἐκ τῆς τραχύτητος τοῦ στρατιωτικοῦ βίου πικρίας, διὰ νὰ δημιουργήση εἰς ἑαυτὸν ἔντιμον μέλλον ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ μέλλον τοῦ ὁποίου τὸ τίμημα, οὐδὲ κατὰ πολλοστημόριον νὰ καταβάλη ἡ ἱερὰ τῶν γονέων αὐτοῦ περιουσία, τὴν ὁποίαν ὁλόκληρον προώρισεν ὡς ὑλικόν, ὅπως πήξη τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ τὴν εὐτυχίαν.

Καὶ δὲν ἦτο μεγάλη ἡ περιουσία αὕτη. Ἡ οἰκία των, μία σταφιδάμπελος καὶ ὀλίγαι γαῖαι ἐν τῷ ἀργολικῷ πεδίῳ ἀπετέλουν ὁλόκληρον τὴν προῖκα, τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶχε φέρει εἰς τὸν πατέρα του. Διὰ τῶν προσόδων ταύτης καὶ τοῦ πενιχροῦ μισθοῦ του, ἀνέπτυξε καὶ ἐμόρφωσε τὰ ἀπὸ τρυφερωτάτης ἡλικίας στερηθέντα τὴν μητέρα τέκνα του ὁ πατὴρ τοῦ Ἀνδρεάδου.

Καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν ἄρχεται τὸ παρὸν διήγημα ἡ πρώτη χαρὰ ἔμελλε νὰ δροσίση τὴν χειμασθεῖσαν ψυχήν του· τῆς κόρης του ἡ ἕνωσις μετὰ τοῦ ἐκ Τριπόλεως νεαροῦ δικηγόρου Γεωργίου Βάγιου. Ἀλλ' ἡ χαρὰ αὕτη δὲν ἐπεφυλάσσετο εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς μοίρας. Ὀξεῖα πνευμονία τὸν ἀφήρπασεν ἕνα μόλις μῆνα μετὰ τὴν μνηστείαν τῆς κόρης του.

Τοῦ πατρὸς τῆς Μαρίας ὁ θάνατος ἐψύχρανε πολὺ τὰ πρὸς τὴν κόρην αἰσθήματα τοῦ Γεωργίου Βάγιου. Διὰ τὴν πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων ἡ δυστυχία εἶναι πολὺ ἀπωθητική, καὶ πολὺ δραστικὸν τῶν καρδιῶν αὐτῶν ναρκωτικὸν ἡ ὀρφανία καὶ ἡ ἐρήμωσις.

Διὰ τοῦ μετὰ τῆς Μαρίας γάμου ὁ νεαρὸς δικηγόρος δὲν ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὴν μικρὰν αὐτῆς προῖκα, ἡ ὁποία ἀπετέλει τὸ ἥμισυ τῆς πατρικῆς περιουσίας, διότι τὸ ἕτερον ἥμισυ ὁ ἐξ ἴσου λατρεύων τὰ τέκνα του πατὴρ προώριζε διὰ τὴν εὐρεῖαν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν τοῦ Κίμωνος, ἀλλ' ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν προστασίαν τοῦ πατρὸς τῆς Μαρίας. Δι' αὐτῆς ἤλπιζε νὰ εἰσέλθη εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν, δι' αὐτῆς ὠνειρεύετο νὰ ἀνέλθη ταχέως τὰς βαθμίδας τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας.

Ἀλλ' ὁ θάνατος κατέρριψε τὸ ἔρεισμα τοῦτο καὶ μετ' αὐτοῦ ὅλα τὰ πρακτικὰ σχέδια τοῦ μνηστῆρος τῆς Μαρίας.

Ποῖος ἤθελε συλλογισθῆ πλέον τὰ ὀρφανὰ τοῦ Ἀνδρεάδη; Καλὴ καὶ ἀξία ἡ κόρη, ποιός λέει ὄχι, μὰ ἡ προῖκα της δὲν ἦταν δὰ τέτοια γιὰ νὰ βάλη αὐτὸς νέο παιδὶ ἀκόμα τὸ χαλινάρι στὴ μύτη, χωρὶς νὰ κάνη συγγενεῖς, ποῦ νὰ τοῦ κάμουν πλάταις νὰ τραβήξη μπροστά, νὰ τοῦ παρασταθοῦν. Θὰ ἦταν κουταμάρα μιὰ τέτοια ἀπόφασι. Τὸ πλειὸ φρόνιμο εἶναι νὰ εὕρη ὤμορφο τρόπο νὰ ξεκόψη. Ἄ! ἂν ἔβανε καὶ τὸ μερτικό του ὁ Κίμων, τότε ἄλλαζαν τὰ πράμματα, μὰ γίνεται νὰ περιμένη ἀπ' αὐτόν, ἔξυπνο παιδί, τέτοια βλακεία; Νὰ δὰ ἡ ὥρα!

Ἕνεκα τῶν σκέψεων τούτων ἡ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀνδρεάδου ἐνσκήψασα συμφορὰ ἀπώθει τοῦτον ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἀπωθεῖ τὸ πλοῖον μακρὰν ἐρήμου ἀκτῆς ἀπόγειος ῥιπή.

Ὁ Κίμων ἐνόησε πάντα ταῦτα. Μεθ' ὅλην τὴν νεαρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν εἰσέδυ βαθύτατα εἰς τὰς μυχίους σκέψεις τοῦ μνηστῆρος τῆς ἀδελφῆς του.

Καὶ δὲν ἦτο διόλου παράδοξος ἡ πρόωρος ὡριμότης τοῦ ὀρφανοῦ τούτου παιδίου.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ εἰκοσαέτις νεότης, ὡς ὁ κάλυξ ὁ διανοιγόμενος ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὸ φίλημα, τὸ ἔαρ τοῦτο τῆς ζωῆς, περιβάλλεται ἀπὸ χρυσίζοντα ῥόδινον ὁρίζοντα· ἡ φωνή της εἶναι τὸ γλυκὺ τοῦ κορυδαλοῦ ᾆσμα, ἀνιπταμένου μὲ φρισσούσας τὰς πτέρυγας ὑπὸ χαρᾶς, καὶ χαιρετίζοντος τὴν αὐγήν, οἱ διαλογισμοί της εἶναι ἐλπίς, αἱ προβλέψεις της εὐδαιμονία. Ὦ, τὴν εὐτυχῆ ἡλικίαν! πῶς περιβάλλεται αἰγλήεσσαν τὴν φωτεινὴν χλαμύδα τῆς χαρᾶς! Οἱ γλυκεῖς, οἱ ἔμπλεοι ἀθωότητος ὀφθαλμοί της εἰς τοῦ φθόνου καὶ τοῦ μίσους τοὺς μορφασμοὺς διορῶσι τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ἀγάπης τὸ μειδίαμα, καὶ ἐκλαμβάνουσιν ὡς ψίθυρον τῆς αὔρας ἐπὶ τῶν ἀνθέων, τὸν ὑπὸ τὰ χόρτα θροῦν τῆς συρομένης ἐχίδνης, καὶ τὸν συγκεχυμένον θόρυβον τὸν ἐκ τῶν δυσήχων κραυγῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς ἁρμονίαν χοροῦ ἀγγέλων. Τίποτε μέλαν, τίποτε σκοτεινόν, εἰς τὸ πολύχρωμον τοῦτο καλειδοσκόπιον, ἐν τῷ ὁποίῳ βλέπει τὴν ζωὴν ἡ εἰκοσαέτις νεότης.

Ἀλλ' ὄχι πάντοτε.

Τὰ παιδία τὰ ὁποῖα εἶδον τὴν συμφοράν, παρακαθημένην εἰς τὴν κοιτίδα των ὡριμάζουσι προώρως. Μεταπηδῶσι ἐν τῇ κλίμακι τῆς ζωῆς δι' ἑνὸς ἅλματος, ἀσυνειδήτως ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰς τοῦ ἀνδρὸς τὴν ὡριμότητα, χωρὶς νὰ πατήσωσι τῆς νεότητος τὴν βαθμίδα καὶ βυθίζονται ταχέως εἰς τὴν ὁμιχλώδη τῶν ἀναμνήσεων ἔρημον, χωρὶς νὰ διέλθωσι διὰ τῶν ὀάσεων τῶν πόθων καὶ τῶν ἐλπίδων. Ἡ ἔλλειψις ἰδίως τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ θάλπους τῆς μητρικῆς στοργῆς, ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ βίου ἐτῶν, διώκει τὸ ὀρφανὸν μακρὰν τῆς νεότητος, θεωμένης ἐν ἀπόπτῳ ὡς ἀπωτάτη ὁμιχλοσκεπὴς γῆ, μακρὰν τοῦ ἔαρος τῆς ζωῆς, διαρκῶς χειμαζομένης, ὡς αἱ πολικαὶ χῶραι, τὰς ὁποίας δὲν ζωογονεῖ τοῦ ἡλίου τὸ μειδίαμα.

Οὕτω ἀνειλίχθη καὶ τοῦ Κίμωνος ὁ παιδικὸς βίος.

Αἱ πρῶται αὐτοῦ ἐντυπώσεις συνεδέθησαν πρὸς τὸ πένθος. Καὶ ἐν τῇ ὁμίχλῃ τοῦ παρελθόντος ἐσβέσθησαν αἱ ἀναμνήσεις τῶν θωπειῶν τῆς ταλαιπώρου αὐτοῦ μητρός, καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀναπολήση τὴν γλυκύτητα τῶν φιλημάτων της.

Ποσάκις ἀπεπειράθη συγκρατῶν τὴν κεφαλὴν νὰ διίδη διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς μνήμης τὴν συμπαθῆ μορφὴν τῆς γλυκείας αὐτῆς μητρός, περὶ τῆς ὁποίας καθ' ἑκάστην ὡμίλει εἰς τὰ ὀρφανά της ὁ δύσμοιρος πατήρ των. Ποσάκις προσεπάθησε νὰ ἀναπολήση τὸ οὐράνιον μειδίαμα, μὲ τὸ ὁποῖον φωτίζει τὴν μορφὴν τῆς μητρὸς ἡ στοργή, ὅταν κύπτη ἐπὶ τῆς κοιτίδος τῶν τέκνων της. Τίποτε τούτων.

Ἐνθυμεῖτο μόνον ἀμυδρῶς, συγκεχυμένως, ὅπως ἀναπολοῦμεν ὄνειρον τρομακτικόν, ὅτι ἡμέραν τινὰ ὁ πατήρ του ὀλολύζων τὸν ἔλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλην του, κρατοῦντα ἔτι τὰ παιδικά του ἀθύρματα καὶ τὸν ἔφερε πρὸς τὴν μητέρα του ἐξηπλωμένην, ἄφωνον, λέγων πρὸς αὐτὸν νὰ τὴν φιλήση, πολὺ νὰ τὴν φιλήση, γιατὶ φεύγει, γιατὶ δὲν θὰ τὴν ἰδῆ πλειά.

Ἔκτοτε ἡ ἀνάπτυξίς του ἐχώρει ἄμοιρος χαρᾶς. Τὴν μελαγχολικήν του δὲ ῥοπήν, πλειότερον ἐξέτρεφε τοῦ πατρός του ὁ ἀπαραμύθητος πόνος· οὕτω τὰ δύο αὐτὰ ὀρφανὰ ἡ διὰ τῆς οἰκίας των πτῆσις τοῦ Θανάτου, συνέσφιγξε στενώτερον ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἀγκάλην, ὡς τοῦ ἱέρακος ἡ πτῆσις συσφίγγει ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς ὄρνιθος, τοὺς νεοσσούς.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὡρίμασε προώρως ὁ Κίμων. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐνόησεν, ὅτι ἐπεβάλλοντο εἰς αὐτὸν καθήκοντα ἱερά.

Ἐνῷ δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀπησχόλουν τῆς ὑπηρεσίας του αἱ πολύμοχθοι μέριμναι, αὐτὸς ἐθυσίαζεν ὅλας τῆς ἀνέσεώς του τὰς ὥρας ὑπὲρ τῆς μικρᾶς ἀδελφῆς του. Πατὴρ αὐτὸς τότε, μήτηρ, ἀδελφός, ἀφιεροῦτο εἰς τὸ νὰ καλλύνη τὸ πνεῦμά της, νὰ μορφόνη τὴν καρδίαν της, νὰ τὴν ψυχαγωγῆ.

Τοῦ λεπτοῦ πνεύματος καὶ τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς του τὰ χαρίσματα εἶχε καλλιεργήσει ἡ συμφορά, ἡ ὁποία διέσχισε τὴν καρδίαν του, ὅπως ἡ ὕννις, ἥτις διασχίζει τὰ στέρνα της, καλλιεργεῖ τὴν γῆν. Ἐγνώριζε πολλά, εἰς πολλὰ ἐβάθυνε κατὰ τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν συνήθως ἡ νεότης εἰς μόνην τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν τέρψιν ἀποβλέπει.

Διὰ τοῦτο διαυγέστατα ἐνόησε τοῦ μνηστῆρος τῆς ἀδελφῆς του τὰ σχέδια καὶ τὰς σκέψεις.

Κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν αὐτὸς ἤθελε ματαιώσει τὸν γάμον αὐτόν. Τοιοῦτοι οἰωνοὶ δὲν ἦσαν ἐνθαρρυντικοὶ διὰ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν τῆς ἀδελφῆς του.

Ἀλλὰ τὸν ἐπτόει ἡ διάλυσις τῆς μνηστείας τῆς ὀρφανῆς κόρης. Τί θὰ ἔλεγεν ὁ κόσμος; Τὰ αἴτια τῆς ματαιώσεως τοῦ γάμου τούτου δὲν θὰ ἐστήριζεν ἡ κοινωνικὴ μοχθηρία εἰς λόγους δυσφημίας τῆς πτωχῆς ἀδελφῆς του; Καὶ μετ' αὐτὸ τὸ προη-

γούμενον πῶς νὰ ἐλπίσῃ εἰς εὐτυχῆ ἀποκατάστασιν τῆς Μαρίας του; Ἄ! Ὄχι. Τὰ δύσμοιρα ὀρφανὰ εἶχον πικρὰν πεῖραν τῆς πρὸς αὐτὰ εὐνοίας τῆς τύχης. Ἔπειτα ἤρκει ὅτι ἦσαν ὀρφανά. Τοῦ πατρὸς ὁ θάνατος ἔκλειε τὴν θύραν αὐτῶν εἰς τὸ κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον ἐνῷ ἤνοιγε σκοτεινὸν τὸ βάραθρον τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς ἐρημώσεως.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν σκέψεων τούτων, ὅταν ὁ μνηστὴρ τῆς ἀδελφῆς του, διὰ πολλῶν ἑλιγμῶν καὶ ἐν νομικῇ γλώσσῃ τοῦ ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ἡ κληρονομικὴ μερὶς τῆς ἀδελφῆς του δὲν θὰ ἤρκει εἰς αὐτὸν διὰ νὰ φέρῃ ἀπόνως τὰ βάρη τοῦ γάμου, καὶ ἐσκέπτετο, ἂν δὲν τῷ ἐπεβάλλετο νὰ μὴ καταστήσῃ καὶ ταύτην καὶ τὸν ἑαυτόν του δυστυχῆ, ὁ Κίμων δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἰδέαν του.

— Ἡσύχασε, Γεώργη, τῷ εἶπε. Ἡ κληρονομικὴ μερὶς τῆς ἀδελφῆς μου, εἶναιδιπλασία, ἀφ' ὅ,τι φαντάζεσαι. Ὅ,τι μᾶς ἄφησε ὁ πατέρας μας εἶναι ἰδικόν της καὶ ἑπομένως ἰδικόν σου· καὶ τὰ κτήματα ὅλα καὶ τὰ ἔπιπλα μέχρι τοῦ τελευταίου καὶ αὐτὴ ἡ βιβλιοθήκη του, ἡ ὁποία εἰς σὲ θὰ χρησιμεύσῃ πολύ. Εἰς ἐμὲ ἀρκεῖ, ὡς μόνον ἐνθύμημα, τὸ ὡρολόγι του καὶ ἡ εἰκών του. Ἐγὼ τίποτε δὲν χρειάζομαι, διότι τὸ μέλλον μου θὰ τὸ ζητήσω εἰς τὸν στρατῶνα. Μία μόνον χάρι σοῦ ζητῶ, ποτὲ ἡ ἀδελφή μου νὰ μὴ μάθῃ τοῦτο. Θὰ ἤμουν πολὺ δυστυχής, ἂν τὸ ἐμάνθανε.

Κατ' οὐδὲν ἠνόχλει τὸν Γεώργιον Βάγιον ὁ ὅρος αὐτός. «Ποῦ χάνεται»! ἐσυλλογίσθη, «αὐτὸ τὸ παιδί».

— Μεῖνε ἥσυχος, Κίμων, τῷ ἀπεκρίθη, ἐντελῶς ἥσυχος· λέξι δὲν θὰ ἐκστομίσω ποτέ.

Καὶ τοὺς λόγους τούτους συνώδευσε διὰ θερμῶν πρὸς αὐτὸν ἐγκωμίων, δεχθεὶς ἐν τούτοις μετὰ χαρᾶς τὴν ὑπερτάτην τοῦ νέου θυσίαν.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΓΡΑΦΙΚΗ[1]

Η ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΔΟΞΑΡΑΔΩΝ

Ὁ Παναγιώτης ἀπεβίωσε τῷ 1729, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ δὲν συναπωλέσθη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του καὶ ἡ τέχνη, διότι ἀφῆκε διάδοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νικόλαον, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα εἶνε ὑπέρτερα τῶν τοῦ πατρός. Ἐγεννήθη καὶ οὗτος ἐν Καλάμαις, ὡς ἀναφέρει ὁ Μουστοξύδης, ηὐτύχησε δὲ νὰ λάβῃ προστάτην καὶ ἀντιλήπτορα τὸν ἀνδρεῖον Σχυλεμβοῦργον, ὅστις εὐγνωμονῶν πρὸς τὰς στρατιωτικὰς τοῦ πατρὸς ὑπηρεσίας, οὐ μόνον κατέταξε τὸν υἱὸν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἀξιωματικούς, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὴν γραφικὴν εὐφυΐαν τοῦ νέου διαγνώσας, εἰσήγαγεν αὐτὸν παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν Βενετίᾳ ζωγράφων, πρὸς τοὺς ὁποίους φοιτῶν ὁ Νικόλαος ἐπέδωκε θαυμασίως[2].

Τὰ ἔργα τοῦ Νικολάου Δοξαρᾶ δὲν ὑπέστησαν εὐτυχῶς τὴν αὐτὴν τῶν ἔργων τοῦ Παναγιώτου τύχην, διότι τὰ σπουδαιότερα πάντων, τὰ ἐν τῇ ὀροφῇ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ναοῦ τῆς **Φανερωμένης** διεσώθησαν ἀγνὰ καὶ οἷα ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ καλλιτέχνου· αἱ γραφαὶ αὗται ἐπὶ πολὺ ἐπιστεύοντο ὡς ἔργα τοῦ Παναγιώτου ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ ἀοιδίμου Μουστοξύδου, ἀλλ' ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων ἀποδεικνύεται ὅτι αἱ ἐν τῇ ὀροφῇ τῆς Φανερωμένης γραφαὶ ἤρξαντο γενόμεναι τῷ 1753 ὑπὸ τοῦ Νικολάου Δοξαρᾶ[1]. Καὶ ἐγένοντο μέν, ὡς αἱ ἐν τῇ ὀροφῇ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος κατὰ τοὺς οἰκείους κανόνας τῆς προοπτικῆς, ἀλλ' ἡ διαφορὰ τῆς τέχνης μεταξὺ τῶν δύο εἶνε καταφανὴς εἰς τοὺς περὶ τὴν τέχνην τρίβωνας, διότι καὶ τὸ διάγραμμα τῶν ἐν τῇ Φανερωμένῃ εἶνε ἀναμάρτητον καὶ ὁ χρωματισμὸς ἁρμονικώτατος· ἔχουσι δὲ τοιαύτην περίπου τὴν διάταξιν.

Τὸ μέσον τῆς ὀροφῆς κατέχουσι τρεῖς μεγάλαι γραφαὶ ἔχουσαι ἐλλειψοειδὲς τὸ σχῆμα. Ἡ μέση τούτων παριστᾷ τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, ἔνθα, πλὴν τῶν ἄλλων προσώπων, δύο ἄγγελοι, ἄνω ἱπτάμενοι, βαστάζουσι ταινίαν ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει γεγραμμένον τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου «***Καὶ σὺ υἱὲ καὶ θεέ μου, παράλαβέ μου τὸ πνεῦμα***». Ἐκ τῶν δύο ἄλλων ἡ μὲν παρὰ τὸ Ἱερὸν παριστᾷ τὴν Μετάστασιν τῆς Θεοτόκου, ἡ δὲ παρὰ τὸν γυναικωνίτην τὴν Γέννησιν αὐτῆς. Περὶ τὰς τρεῖς ταύτας γραφὰς ἱστορήθησαν ὑπὸ τοῦ ζωγράφου αἱ εἰκόνες τῶν ἀποστόλων, μεταξὺ δὲ αὐτῶν τέσσαρες ἄγγελοι, εἰς τὰς τέσσαρας τῆς ὀροφῆς γωνίας, βαστάζουσιν ἑτέρας ταινίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶνε γεγραμμένον ἐν συνεχείᾳ τὸ ἕτερον τοῦ ἀνωτέρω τροπαρίου μέρος, οὗ ἡ ἀρχὴ «***Ἀπόστολοι ἐκ περάτων***» κ.τ.λ.

Ὁ Μουστοξύδης ὑπέπεσε καὶ εἰς ἕτερον λάθος ἀποδοὺς τῷ Παναγιώτῃ Δοξαρᾷ τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἀνηρτημένας εἰκόνας τῶν προφητῶν καὶ ἱεραρχῶν, εἰ καὶ ἀναγνωρίζει αὐτὰς κατωτέρας τῶν ἐν τῇ οὐρανίᾳ γραφῶν. Ἀλλ' αὗται, ὡς πιστεύεται, εἶνε ἔργα ἑτέρου ζωγράφου, τοῦ Πλακωτοῦ, τοῦ κατ' ἐξοχὴν Πιττόρου καλουμένου ὑπὸ τῶν συγχρόνων του Ζακυνθίων. Ὁ Πλακωτὸς οὗτος ἦτο σύγχρονος τοῦ Παναγιώτου διότι ἀπέθανε τῷ 1728, δύο δηλαδὴ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Παναγιώτου, καὶ ἴσως ὑπῆρξε καὶ μαθητὴς αὐτοῦ. Ἦτο δὲ ἀδύνατον νὰ συνεργασθῇ μετὰ τοῦ ζωγραφήσαντος τὴν ὀροφήν, ὡς ἐκ ῥήμης ἀναφέρει ὁ μακαρίτης Μουστοξύδης, καθὸ μὴ ὑπάρχων ἐν τοῖς ζῶσι τῷ 1753, ὅτε ἤρξαντο αἱ γραφαὶ ἐκεῖναι[2].

Ἀνακριβῶς ἐπίσης ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου εἰς τὸν Νικόλαον Δοξαρᾶν ἡ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Διονυσίου λιτανεία, διότι, κατ' ἄλλους, τὸ ἔργον ἐκεῖνο ἀναφέρεται εἰς τὸν ζακύνθιον Κουτούζην[3]. Ἐν Ζακύνθῳ ὑπάρχουσι δύο τοιαῦται λιτανεῖαι, μία ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων Πάντων, καὶ

[1] Τέλος. Ἴδε σελ. 177.

[2] Ἑλληνομνήμων ἐν σελίδι 21.

[1] Ἴδε Κατραμῆ ἱερέως Φιλολ. ἀναλ. σελ. 371.

[2] Παράβαλε περὶ ὅλων τούτων Κατραμῆ, καὶ Δεβιάζη, φυλλ. 3 τοῦ «Καλλιτεχνικοῦ Κόσμου» ἐν Ἀθήναις.

[3] Δεβιάζης. Σημείωσις ἐν Βιογραφίᾳ Κουτούζη. Ἴδε Ποιητικοῦ Ἀνθ. φυλ. 5.

ἑτέρα ἡ προαναφερθεῖσα ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Διονυσίου. Ἡ τῶν ἁγίων Πάντων εἶνε ἀσυγκρίτως ὑπερτέρα κατὰ τὴν τέχνην τῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου, καὶ ὑποθέτομεν ὅτι ἡ τελευταία αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τῆς πρώτης. Ἡ μόνη οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο εἶνε, ὅτι ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐκφέρεται ὑπὸ πολυτελῆ οὐρανίαν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου, ἐν δὲ τῇ τῶν ἁγ. Πάντων ἱερεύς τις φέρει εἰς τὰς χεῖράς του τὴν εἰκόνα τῶν ἁγ. Πάντων. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἀληθῶς ἡ λιτανεία τοῦ ἁγίου Διονυσίου εἶνε ἔργον τοῦ Κουτούζη, δέον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐζωγραφήθη ὑπ' αὐτοῦ μαθητοῦ ἔτι ὄντος, καὶ πρὶν ἢ καταρτισθῇ ἀρκούντως ἐν τῇ τέχνῃ, διότι καὶ τὸ διάγραμμα εἶνε ἡμαρτημένον, καὶ αἱ κεφαλαὶ καὶ τὰ ἄκρα κακῶς σχεδιασμένα.

Καλὸν ἦτο νὰ ἐρευνηθῇ ποίου ἔργον εἶνε ἡ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγ. Πάντων λιτανεία, διότι, ἐὰν μή τις ἄλλη μαρτυρία ὑπάρχῃ περὶ τοῦ ἐναντίου, εἰκάζομεν ὅτι εἶνε ἴσως ἔργον τοῦ Ν. Δοξαρᾶ, ἀφοῦ μάλιστα ἀπεδόθη εἰς αὐτὸν ἡ ἑτέρα τοῦ ἁγίου Διονυσίου. Αἱ δύο αὗται λιτανεῖαι ἔχουσι κατὰ τοῦτο ἀξίαν τινά, ὡς παριστῶσαι τὰς διαφόρους τῶν χρόνων ἐκείνων ἐνδυμασίας καὶ διάφορα πρόσωπα γνωστῶν οἰκογενειῶν. Τὸν Νικόλαον Δοξαρᾶν ἐτίμα μεγάλως ὁ προστάτης αὐτοῦ Σχυλεμβοῦργος, ἀναθέσας αὐτῷ τὸν πλουτισμὸν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς πινακοθήκης του. Ἐπανελθόντα δὲ εἰς Κέρκυραν, συνέστησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἑνετικὴν κυβέρνησιν, ἥτις τὸν ἀνέδειξε ταγματάρχην ἐν τῇ χωροφυλακῇ τῆς τε πόλεως καὶ πάσης τῆς νήσου, προσθέσασα τὴν ἀξίαν ταύτην εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἤδη ταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ[1].

Ὁ Νικόλαος ἐτελεύτησεν ἐν Ζακύνθῳ ὅπου καὶ εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀφήσας ἄξιον αὐτοῦ μαθητὴν τὸν Νικόλαον Κουτούζην, ὅστις ἐμφανίζεται τρίτος κατὰ σειρὰν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῶν Δοξαραδῶν. Ὁ παράδοξος τοὺς τρόπους οὗτος ζακύνθιος ἐγεννήθη ἐξ εὐπόρου καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῷ 1746, μαθητεύσας δὲ ἐπί τινα χρόνον παρὰ τῷ Νικολάῳ Δοξαρᾷ καὶ διδαχθεὶς τὰ ἑλληνικὰ καὶ ἰταλικὰ γράμματα, μετέβη εἰς Βενετίαν, ὅπου ἤντλησεν ἀπ' αὐτῆς τῆς πηγῆς τὴν τέχνην. Ἔν τινι χειρογράφῳ σημειώσει, περιεχομένῃ ἐν τῷ Βιβλίῳ Α' τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Δημητρίου τοῦ Κόλα, ἀναγινώσκεται ὅτι ὁ Κουτούζης ἐζωγράφησε τῷ 1757 μεγάλην εἰκόνα Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τῆς ἁγίας Βαρβάρας, τῇ βοηθείᾳ τοῦ διδασκάλου του Δοξαρᾶ[2]. Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ὁ Κουτούζης ἐμαθήτευσεν ὑπὸ τὸν Δοξαρᾶν, ὅπερ ἦτο ἄγνωστον πρὶν καὶ πρὸς τούτοις ὅτι δεκαετὴς ἔτι ὢν ἠδυνήθη νὰ ἐργασθῇ μεγάλας εἰκόνας, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐμαρτυρήθη ἡ ἔκτακτος τοῦ παιδὸς περὶ τὴν τέχνην εὐφυΐα. Ἐπανελθὼν ἐκ Βενετίας εἰς Ζάκυνθον ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης του, ἀλλά, ἕνεκα τῆς ἀθυροστομίας του, περιεπλέχθη ἀμέσως εἰς ἔριδας, ἀπὸ τῶν ὁποίων δὲν ἐξῆλθεν ἀβλαβής, διότι, ὡς ἀναφέρει ὁ βιογράφος του, μωλωπισθεὶς δεινῶς κατὰ τὴν παρειάν, καὶ μὴ ὑποφέρων τὴν δυσμορφίαν, ἅτε φιλάρεσκος ὤν, ἔλαβε τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, ὅπως διὰ τῶν γενείων τοῦ ἱερέως καλύψῃ τὴν ἀσχημίαν τοῦ προσώπου του[1]. Τοῦτο φαίνεται ἡμῖν παράδοξον, καὶ ἴσως ἐπλαστουργήθη ὑπὸ τῶν πολυπληθῶν ἐχθρῶν του, διότι ἐδύνατο κάλλιστα ν' ἀφήσῃ τὸ γένειον, χωρὶς νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν ἐπικουρίαν τῆς ἱερωσύνης. Ἄλλως τε συνήθως καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἄλλοις ἐθεωρεῖτο ἡ γραφικὴ τέχνη, ὡς μᾶλλον ἁρμόζουσα εἰς τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, διὸ νομίζομεν, ὅτι τῇ συνηθείᾳ ταύτῃ ἑπόμενος καὶ ὁ ζωγράφος Κουτούζης ἐγένετο ἱερεύς.

Ὁ ἡμέτερος Κουτούζης ὑπῆρξε γονιμώτατος ζωγράφος, πλεῖσται δὲ ἐκκλησίαι ἐν Ζακύνθῳ πληροῦνται ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἰδίως αἱ ἐν τῇ μικρᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος (τοῦ Φλαμπουριάρη λεγομένου), ὅπου καὶ ἐχρημάτισε καὶ ἐφημέριος, ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν τοίχων ἀνηρτημέναι αἱ κάλλισται γραφαί, αἱ ἐξελθοῦσαι τῆς χειρός του. Αὗται δ' εἶνε ἡ μεγάλη τῆς τοῦ ***Χριστοῦ Γεννήσεως*** γραφὴ ἐν μέσῳ δύο ἄλλων μικροτέρων, ὧν ἡ μία παριστᾷ τὸν ***Εὐαγγελισμόν***, καὶ ἡ ἑτέρα τὴν ***Φυγὴν εἰς Αἴγυπτον***. Εἰς τὸν ἕτερον τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας, ἀντίστοιχοι τῶν ἀνωτέρω γραφῶν εἶνε ἐν μέσῳ ἡ ***Γέννησις τῆς Παρθένου***, ἑκατέρωθεν δὲ καὶ ταύτης ἡ ***Ἀνατροφὴ τῆς Παρθένου*** ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἄννης, καὶ ἡ γραφὴ ἐν ᾗ παρίσταται ἄγγελος ἀναγγέλλων πρὸς τὴν Ἄνναν τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου. Ἐκ τῶν ἐλαιογραφιῶν τούτων διακρίνεται ἡ ***Γέννησις τοῦ Χριστοῦ***, ἧς πιστὸν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἀντίγραφον δημοσιεύει ἐνταῦθα ἡ ***Ἑστία***, ὅπως γενῇ γνωστή, ὅσον ἐνδέχεται ἐν ἁπλῇ σκιαγραφίᾳ, ἡ τέχνη τοῦ ζακυνθίου ζωγράφου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἀπουσιάζοντος τοῦ χρωματισμοῦ, ὅστις ἐν τῇ γραφῇ εἶνε ζωηρὸς καὶ ἁρμονικώτατος, ἐλλείπει ἀπὸ τοῦ δημοσιευομένου σχεδιογραφήματος τὸ ὡραιότερον θέλγητρον. Ἄλλως τε καὶ τὸ διάγραμμα εἶνε ἄμεμπτον καὶ ἡ σύνθεσις ὅλη δὲν στερεῖται χάριτος. Ἰδίως ἡ πρὸς τὸ νεογνὸν μητρικὴ στοργὴ καὶ μέριμνα τῆς παρθένου συγκινεῖ καὶ διαθέτει εὐαρέστως τὸν θεατήν, τὸ δὲ συνεσταλμένως (raccurci) διαγραφόμενον βρέφος τεκμηριοῖ δεξιὰν περὶ τὴν ἀπομίμησιν τῆς φύσεως τέχνην. Πλὴν ἄλλων ἔργων τοῦ Κουτούζη, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρωτοτύπως ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Ζακύνθῳ αἱ ἐν τῷ τέμπλῳ ***Ἑορταί***, ἄξιαι σημειώσεως κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀπετέλεσαν αὗται τὸν τύπον τὸν ὁποῖον ἐπανέλαβον πολλάκις οἱ μιμηταὶ αὐτοῦ εἰς ὁμοίας θρησκευτικὰς συνθέσεις· αἱ εἰς τὸν Κουτούζην ἀποδιδόμεναι γραφαὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου εἶνε ἐλάχιστα τὴν τέχνην ἔργα, καὶ ἔτι μᾶλλον κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ ἀδεξίως ἀνανεώσαντος αὐτάς.

Ὁ Κουτούζης ἤκμαζεν ἀκριβῶς καθ' οὓς χρόνους οἱ δημοκράται γάλλοι εἶχον μεταφέρει καὶ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους τὴν παρὰ τὸν Σηκουάναν ἀκμάζουσαν ὀχλοκρατίαν, ὅτε καὶ οἱ δημαγωγοὶ ζακύνθιοι

[1] Ἑλληνομνήμων, σελ. 21.

[2] Κυψέλη, ἀρ. 51. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπὸ Δεβιάζη.

[1] Δεβιάζης. Βιογραφία Κουτούζη. Ποιητ. Ἀνθ.

δημοσίᾳ ἐκήρυττον τὰ νέα τῆς ἀκράτου ἐλευθερίας δόγματα εἰς τὸν ἐκδεδακχευμένον ὄχλον. Ἰδίως λογιώτατός τις Μαρτελάος καλούμενος, ἦτο ὁ διαπρύσιος κῆρυξ τῶν νέων δογμάτων, ὁ δὲ Κουτούζης, καθὸ ἕλκων τὸ γένος ἐξ ἀριστοκρατῶν καὶ φύσει ἐχθαίρων τοὺς δημαγωγούς, παρηκολούθει αὐτόν, ὡς ὁ ἰχνεύμων τὸν κροκόδειλον, ὅπως εἰρωνεύεται καὶ καταγελᾷ αὐτὸν καὶ διὰ παντοίων μορφασμῶν καὶ σατυρικῶν στίχων καθιστᾷ γελοίας τὰς ἀρχὰς τοῦ ῥήτορος.

Αἱ κατὰ τῆς κακοηθείας τῶν συγχρόνων του στιχουργημέναι σάτυραι (διότι ἦτο καὶ ποιητὴς ὁ Κουτούζης), εὑρίσκονται εἰς χειρόγραφον ἀνέκδοτοι ἐν τῇ Φωσκολιανῇ βιβλιοθήκῃ, ἀλλ᾽ ὁμολογητέον ὅτι ἡ αἰσχρολογία, δι᾽ ἧς ἠθέλησε δῆθεν νὰ ἐλέγξῃ τὰς κακίας ἐκείνας, ἦτο κακοήθης αἰσχρολογία ἴση ἐκείνης ἣν ἠθέλησε νὰ πατάξῃ. Τοσαύτη δὲ ἐπικρατεῖ εἰς αὐτὰς ἀναίδεια, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ τὰς ἀναγνώσῃ ἄνευ ἐρυθήματος. Ὁ Κουτούζης δὲν ἦτο βεβαίως Ἀρετῖνος, δημοσιεύων ὑβριστικοὺς καὶ ἀτιμωτικοὺς λιβέλλους χάριν κέρδους, ἔπληττεν ὅμως τὰ πρόσωπα μετὰ τῆς αὐτῆς πικρίας καὶ ἀνέσυρε τὸν πέπλον οἰκογενειακῶν ἀθεμιτουργιῶν μετὰ ἀχαλινώτου χαιρεκακίας. Πολλάκις ὅμως εὗρεν ἀντιπάλους καὶ θανασίμους ἐχθρούς, οἵτινες, διὰ τῆς αὐτῆς πικρᾶς καὶ ἀναισχύντου γλώσσης, τῷ ἀπέδιδον τὰ ἴσα.

Πλὴν τῆς σατύρας, εὐσχημονέστερον ὁπωσοῦν, ἂν οὐχὶ καὶ ἐγκρατέστερον, ὁ Κουτούζης ἔθιξε καὶ τὰς χορδὰς τῆς τοῦ Ἀνακρέοντος λύρας. Τὰ ἐρωτικὰ αὐτοῦ ᾄσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἐπικούρειος Κουτούζης ἀφίνει τὴν μοῦσάν του νὰ πλέῃ ἡδυπαθῶς εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἡδονῆς, ἐγένοντο γνωστά, καὶ διεδίδοντο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, καὶ ἐψάλλοντο ὑπὸ καλλιφώνων ψαλτῶν εἰς τὰ συμπόσια τὰ τελούμενα κατὰ τὰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις[1].

«Μιὰ κόρη πλουμισμένη μὲ ἀγγελικὴ θωριὰ
Ποῦ μάζωνε τὰ ῥόδα κι᾽ ἀνθοὺς μὲ τὴ δροσιά.
Τὰ στήθη της στολίζει, καὶ τρυφερὰ βυζιά
ὢ νεότης ἀνθῶν!

Καὶ παρεκεῖ, κοντά της τὸν ἔρωτα θωρῶ
Σαγίτα νὰ ἑτοιμάζῃ μὲ ξίφος κοπτερὸ
Κι᾽ ἀπόκρυφα τὴν ῥίχνει, ποῦ σφάζει τὴν καρδιὰ
Τὴν φλέβα τὴν μεγάλη, γι᾽ αὐτὴ τὴν κορασιά.
ὢ ἀγάπης πληγή.

. . . .

Ἔλα, θεράπευσέ με τοὺς πόνους σπλαγχνικά.
Ὁποῦ γιὰ σέ, νεραΐδα, γροικῶ στὰ σωθικά.
Βλέπω καὶ τὰ πουλάκια στὰ δάση ποῦ πετοῦν.
Ταίρι κι᾽ αὐτὰ ζητοῦσι νὰ γλυκανταμωθοῦν.
Κ᾽ οἱ εὔμορφοι οἱ κύκνοι ἀπὸ ταῖς ἐρημικαῖς
Σμίγουνε καὶ ταιριάζουν ᾽ς ταῖς ἀκροποταμιαῖς.
Καὶ ὅλα τ᾽ ἄγρια ζῶα ἐκεῖ ποῦ κατοικοῦν
Σταῖς λαγκαδιαῖς μὲ ταίρι κι᾽ αὐτὰ συνομιλοῦν·
ὢ τρυφὴ τῆς ζωῆς!

. . . .

Τοῦ Κουτούζη ἡ περιβολὴ εἶχε καὶ αὐτὴ ξένον τι καὶ ἀσύνηθες κατὰ τὴν πολυτέλειαν. Τὰ ῥάσα του ἦσαν ἐκ μετάξης κατεσκευασμένα, ἔφερε δὲ καὶ περικνημῖδας ἐρυθρὰς ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης. Τὰ ὑποδήματά του ἦσαν κομψότατα κατεσκευασμένα, καὶ περιεσφίγγοντο διὰ χρυσῶν ἢ ἀργυρῶν πορπῶν, ὅπως δὲ μὴ κρύπτωνται ταῦτα πάντα, προὐνόει νὰ φέρῃ βραχύτατα ῥάσα. Ἡ τοιαύτη τοῦ Κουτούζη περιβολὴ ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὸν ἀρχαῖον Σικυώνιον ζωγράφον Παρράσιον, ὅστις, καθὰ ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, **«ἐφόρει πορφυρίδα, καὶ στρόφιον λευκὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς εἶχε, σκίπωνί τε ἐστηρίζετο χρυσᾶς ἕλικας ἐμπεπασμένῳ»**, καὶ ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ ἡμέτερος Κουτούζης, ἀπέσφιγγε τῶν ὑποδημάτων του τοὺς ἀναγωγέας διὰ χρυσῶν λωρίων. Διέφερε μόνον τοῦ Παρρασίου ὅτι ἀντὶ ῥάβδου κεκοσμημένης δι᾽ ἑλίκων, ὁ Κουτούζης ἔσυρεν, ἐξερχόμενος εἰς περίπατον, προσδεδεμένην διὰ λεπτοῦ σχοινίου γαλῆν, ὡς αἱ σημεριναὶ δέσποιναι σύρουσι δεδεμένα τὰ μελιταῖα κυνίδιά των, καὶ ὅτι ἀντὶ λευκοῦ στροφίου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερε μέλανα πλατύγυρον πῖλον, τὸν ὁποῖον συνείθιζον τότε νὰ φέρωσιν οἱ Ζακύνθιοι ἱερεῖς κατὰ μίμησιν τῶν δυτικῶν. Τὴν γαλῆν του ἐτίμα ἐνίοτε ὁ Κουτούζης ζωγραφῶν αὐτὴν ἐπὶ τῶν πινάκων του, τοῦτο δ᾽ ἔπραξε καὶ ἐν τῇ γραφῇ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, περὶ ἧς ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος.

Ἐπὶ τῆς ὀροφῆς τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἐκκλησίας τῶν *Ξένων* ὑπάρχει γραφὴ παριστῶσα τὴν Γέννησιν τῆς Θεοτόκου, πιθανῶς τοῦ Κουτούζη ἔργον. Εἰς τὸ κατώτατον τοῦ πίνακος μέρος ἱστορεῖται προβαίνουσα ὡς ἀπὸ καταπακτῆς νεᾶνις, προσωπογραφία οὖσα γνωστῆς ἴσως τῷ ζωγράφῳ δεσποινίδος. Ἐκεῖ που πλησίον ἐν τῷ πίνακι φαίνεται καὶ ἡ ἀπαθανατισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ζωγράφου γαλῆ.

Μεθ᾽ ὅλα ταῦτα ὁ αἰσχρολόγος οὗτος σατυριστής, ὁ μετὰ τοσαύτης φιλαρέσκου πολυτελείας ἐπιδεικνυόμενος εἰς τὸ κοινόν, ὁ τοὺς πάντας ἐπιπλήττων ἢ ἀληθέστερον τοὺς πάντας κακολογῶν ἱερεύς, ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας μετεβάλλετο ὁλοσχερῶς· τότε συνῃσθάνετο ἐκτάκτως τὴν ἱερότητα τοῦ τόπου, καὶ ὅτε ἐν τῇ λειτουργίᾳ ὁ καλλίφωνος οὗτος θεηπόλος προσφέρων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, ἀνεφώνει γονυπετὴς *«τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν»*, ἐγίνετο μετάρσιος, καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἄφθονα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἀλλὰ τοιοῦτος εἶνε ὁ ἄνθρωπος, κρᾶμα δηλαδὴ παραδόξων καὶ ποικίλων ἀντιθέσεων![1]

Τὸν Κουτούζην ἀποθανόντα τῷ 1819, διεδέχθη ἕτερος ζωγράφος, ὁ Καντούνης, Νικόλαος καὶ οὗτος ὀνομαζόμενος, περὶ τοῦ ὁποίου ἀνεφέραμεν τινὰ ἐν ἑτέρῳ τῆς *Ἑστίας* φυλλαδίῳ, δημοσιεύσαντες καὶ

[1] Ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔζη πρὸ ἐτῶν διάκονός τις καλλικέλαδος ψάλτης, ὅστις ἐτραγῳδοῦσε ἡδυπαθέστατα τὰ ἐρωτικὰ ταῦτα τοῦ Κουτούζη αὐτοσχέδια στιχουργήματα. Ὁ ψάλτης οὗτος ἦτο ὁ γνωστὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Διάκος τοῦ Παπαγληγόρη*. Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας*, παραθέτομεν ἐνταῦθα στροφάς τινας ἑνὸς τοιούτου τοῦ Κουτούζη ἔργου, ὅπως καταστήσωμεν γνωστὴν καὶ τὴν περὶ τὸ αὐτοσχεδιάζειν αὐτοῦ δεξιότητα, λαμβάνοντες αὐτὸ ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ποιητικὸς Ἀνθών» φυλ. 5.

[1] Μία εἰκὼν τοῦ Κουτούζη εὑρίσκεται παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ Μαρτινέγκου ἐν Ζακύνθῳ.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

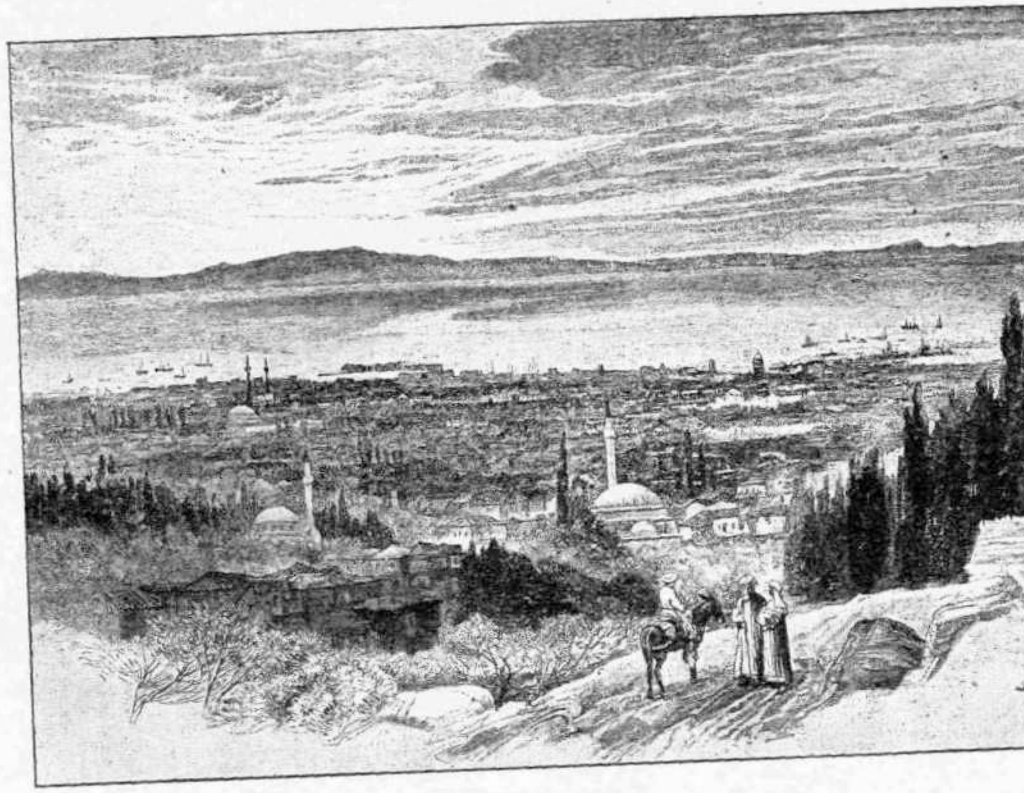

Σμύρνη

ἓν τῶν ἔργων του μετὰ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ[1]. Ὁ Καντούνης ἐγεννήθη τῷ 1768, ἐπομένως ἦτο νεώτερος τοῦ Κουτούζη κατὰ 22 ἔτη. ἐχρημάτισε δὲ ἐφημέριος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἔνθα αἱ ὑπάρχουσαι μικραὶ γραφαὶ μετὰ τῶν Προφητῶν εἶνε ἔργα αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ παριστῶσα τὸν Εὐαγγελισμὸν ὡραία σύνθεσις, καὶ αἱ εἰς τοὺς τοίχους γραφαὶ εἶνε ἔργα τοῦ Κουτούζη. Ἐπίσης ὡραῖον τοῦ Καντούνη ἔργον εἶνε ἡ ἐν τῷ τέμπλῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας γραφὴ τὰ *Εἰσόδια τῆς Παρθένου*, ἔνθα φαίνεται ὁ ἀρχιερεὺς Ζαχαρίας ὑποδεχόμενος αὐτὴν ἐν τῷ ναῷ. Τῆς γραφῆς ταύτης ὁ ἀνθηρὸς χρωματισμὸς διατηρεῖται ἄριστα.

Ὁ Νικόλαος Καντούνης ἐμαθήτευσεν ἐπὶ μικρὸν ὑπὸ τὸν Κουτούζην, ἀλλ᾽ οὗτος ἰδὼν τὴν εὐφυΐαν τοῦ νέου, κατελήφθη ὑπὸ ζηλοτυπίας, ὥστε καὶ ἀπέκλεισε διὰ παντὸς τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου του εἰς τὸν νέον μαθητήν του, ὡς ἀναφέρουσιν οἱ βιογράφοι του. Πιθανῶς ἡ φήμη αὕτη εἶνε μία ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐπαναλαμβανόμεναι διαδίδονται καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους καλλιτέχνας· τοιοῦτό τι λέγεται καὶ περὶ Τιντορέττου ὅτι ἐξεδιώχθη ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Τισιανοῦ, φθονήσαντος τούτου τὴν εὐφυΐαν τοῦ νεαροῦ μαθητοῦ του. Ὁπωσδήποτε βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Καντούνης ἔμεινε ἐστερημένος πάσης διδασκαλίας, ὡς μαρτυρεῖ αὐτὸς οὗτος, εἶνε δὲ ἄξιος θαυμασμοῦ ὅτι, εἰ καὶ οὐδέποτε ἀπεδήμησε τῆς νήσου, σπουδάζων ὅμως κατ᾽ οἶκον, καὶ ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν του μόνα τὰ καλὰ ἔργα τῶν Δοξαράδων καὶ τὰ τοῦ Κουτούζη, ἠδυνήθη νὰ καταχτήσῃ ἐπίζηλον ἐν τῇ τέχνῃ θέσιν. Ὁ Καντούνης οὐ μόνον ἐσπούδασε τὰ ἔργα τοῦ Κουτούζη, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἀντέγραφεν αὐτά, ὡς τοῦτο γίνεται κατάδηλον ἐκ τῶν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Πλατυτέρας, ἐν Κερκύρᾳ, τοῦ Καντούνη γραφῶν ὅπου αἱ ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ Ἑορταὶ εἶνε ἀντιγεγραμμέναι ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Ζακύνθῳ, αἵτινες, ὡς προανεφέραμεν, εἶνε ἔργα τοῦ Κουτούζη. Καὶ οὐ μόνον εἰς τὴν τέχνην ἀπεμιμεῖτο αὐτόν, ἀλλά, ὡς φαίνεται, καὶ κατὰ τὴν λοιπὴν δίαιταν καὶ συμπεριφορὰν πολυτελῶς ἐνδυόμενος, περικόπτων κανονικώτατα τὸ γένειον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα φιλαρεσκείας παρέχων δείγματα.

Ἀλλ᾽ ὁ ἱερεὺς Καντούνης εἶνε καὶ ἄλλως, ἢ ὡς ζωγράφος, ἀγαπητὸς εἰς ἡμᾶς. Ὅτε τῷ 1821 ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, πᾶσα δὲ ἑλληνικὴ χώρα συνεταράσσετο ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ, μετ᾽ αὐτῶν δὲ καὶ ἡ Ζάκυνθος, τότε καὶ ὁ φιλόπατρις Καντούνης ἀψηφήσας τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς αὐστηρὰς ποινάς, δι᾽ ὧν ἡ ἀγγλικὴ προστασία ἐτιμώρει τοὺς παραβαίνοντας τὴν οὐδετερότητα αὐτῆς εἰς τὸν κατὰ Τουρκίας πόλεμον, ὁ Καντούνης λέγομεν, ἐνδυθεὶς τὴν ἱερατικὴν αὐτοῦ στολὴν ἐτέλεσε τότε δημοσίᾳ δέησιν ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου. Ἡ τοιαύτη πρᾶξις αὐτοῦ, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἐπέσυρε τὴν μῆνιν τοῦ τότε Ἁρμοστοῦ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐρρίφθη ἐξόριστος εἰς τὸν παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Κεφαλληνίας ἐν μέσῳ τῆς συνεχῶς ταρασσομένης θαλάσσης μεταιωρούμενον σκόπελον τοῦ *Διός*, ὅπου ὑπάρχει τὸ μονύδριον τῆς Παναγίας. Ἐκεῖ ὁ ἀγαθὸς Καντούνης διέμεινεν ἐξόριστος ἐπὶ

[1] Ἴδε φυλ. Ἑστίας. Τόμ. Β᾽ ἀρ. 39. Πλειότερα περὶ τοῦ ζωγράφου τούτου ἐδημοσιεύσαμεν καὶ ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ κ. Ἀσωπίου ἄλλοτε.

τινας μῆνας, κάλλιστον δὲ τεκμήριον τῆς ἐν τῷ σκοπέλῳ διαμονῆς του ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ μικροῦ ἐκκλησιδίου τέσσαρες ὡραῖαι ἐλαιογραφίαι, τὰς ὁποίας ἀπέστειλεν ἐκ Ζακύνθου, ἐπανελθὼν ἐκεῖσε μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του. Ἐκ τῶν .εσσάρων ἐκείνων γραφῶν ὁ ***Μυστικὸς Δεῖπνος***, ὅλως διάφορον ἔχων τὴν διάθεσιν τοῦ ἐν τῇ Μονῇ τῆς ***Πλατυτέρας*** ὑπάρχοντος, διακρίνεται τῶν λοιπῶν διά τε τὴν ὀρθότητα καὶ τὴν χάριν τοῦ διαγράμματος, προσέτι δὲ καὶ διὰ τὸ εὔχρουν καὶ τὸ ἄπονον τῆς κατεργασίας, ὅπερ ἦτο ἓν τῶν προτερημάτων τῆς τοῦ Καντούνη τέχνης. Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸν ὑπὸ τῶν κυμάτων ἀεννάως πληττόμενον ἐκεῖνον βράχον, ἐξίσταται εὑρίσκων ἀπροσδοκήτως τοιαῦτα ὡραῖα ἔργα ἐν τοιαύτῃ μακρὰν τοῦ λοιποῦ κόσμου ἐρημίᾳ καὶ ἀπομονώσει[1].

Ὁ Καντούνης ἀπεβίωσε τῷ 1834 ἀφήσας πληθὺν μαθητῶν κατὰ τὸν βιογράφον αὐτοῦ κ. Δεβιάζην[2], οἵτινες ὅμως δὲν ἀνεδείχθησαν, ὡς φαίνεται, ἄξιοι τοῦ διδασκάλου των. Εἷς ζακύνθιος ζωγράφος, ὁ Ἀντώνιος Ρίφιος, εἶνε μόνος γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ὡς συνεχίσας τὴν τέχνην τοῦ Κουτούζη καὶ Καντούνη. Τὰ ἔργα τούτου εἶνε αἱ ἐν τῷ τέμπλῳ γραφαὶ τῆς Παναγίας τοῦ ***Δραπάνου*** ἐν Κεφαλληνίᾳ, τινὲς τῶν ὁποίων εἶνε ἀντιγραφαί, καὶ ἄλλαι ἀπομιμήσεις τῶν προγενεστέρων ζακυνθίων ζωγράφων. Ἕτερος γνωστὸς πᾶσι τοῖς ἐν Ἀθήναις, εἶνε ὁ ζωηρός, εὔθυμος καὶ εὐτράπελος ζωγράφος Διονύσιος Τσόκος. Οὗτος, ἀποκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις μετήρχετο τὴν τέχνην του καὶ ἀπήλαυσεν ἱκανὴν φήμην ὡς προσωπογράφος. Ἀτυχῶς ὁ χρωματισμὸς αὐτοῦ ἀπέκλινε πρὸς τὸ κεράμειον, τὸ δὲ χείριστον, μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν ἡ ἀνθηρότης αὐτοῦ διεφθείρετο ἕνεκα τῆς καταπόνου κατεργασίας. Ὁ Τσόκος περιωρίζετο εἰς προσωπογραφίας μέχρι τῆς ὀσφύος μόνον, ἐζωγράφησε δὲ καί τινας μικροὺς πίνακας κατὰ παραγγελίαν τοῦ τότε ἄγγλου πρέσβεως Οὐάϊς, ἐν οἷς παρίσταντο θρησκευτικαί τινες τελεταὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Οἱ δύο οὗτοι ζωγράφοι, εἰ καὶ ἀγνοοῦμεν ἐὰν εἶνε ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Καντούνη, ὑπῆρξαν ὅμως ὀπαδοὶ τῆς Σχολῆς τῶν Πελοποννησίων Δοξαράδων, καὶ οἱ τελευταῖοι ἐν Ζακύνθῳ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς.

ΓΕΡ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΙΚΩΝΑ [3]

ΒΑΛΛΙΣΜΑΤΑ

Ἰδοὺ καὶ τὸ τοῦ Κοῦντς φὸν Κάουφουγγεν βάλλισμα, εἰς τοὺς αὐτοὺς περίπου ἀνῆκον χρόνους.

Θὰ ποῦμ' ἕνα μικρὸ καλὸ τραγοῦδι,
ποῦ 'ς τὴ Πλαϊσνερλάνδη ἔχει γείνει,
ὅταν 'ς τὴ χώρα ποῦ ὁ καιρὸς εἶχε ταράξει,
τὰ πριγκιπόπουλα ὁ κλέφτης εἶχ' ἁρπάξει,
αὐτὸς ὁ Κοῦντς φὸν Καουφοῦγγεν,
    ναὶ Καουφοῦγγεν.

—

Ἀετὸς 'ς τὸ βράχο χτίζει τὴ φωλιά του,
καλὴ φωλιά, καὶ μέσα τὰ μικρά του.
Μὰ μιὰ φορὰ καθὼς ἐβγαίν' ἔξω λιγάκι,
τοῦ κλέφτει τὰ παιδιά του ἕνα γεράκι
καὶ ἀδειανὴ εὑρέθηκ' ἡ φωλιά του,
    ναὶ ἡ φωλιά του.

—

Ὅπου γεράκι κάθεται πάνω 'ς τὴ στέγη,
ἐκεῖ μικρὰ πουλάκια δὲν φτουροῦνε.
Ἐκάμαν ἀνοήτους τρόπους καὶ μεγάλους!
Ποιὸς πρίγκιπας μπιστεύεται τόσον 'ς τοὺς ἄλλους.
Συχνὰ πληρώνει ὁ ἴδιος ὁ ἀφέντης·
    ναὶ ὁ ἀφέντης.

—

Ἀλτενβουργ σύ, καλή, ὡραία πόλι,
δὲν ἔπρεπε νὰ μπιστευθῇς σ' ἐκείνους;
Οἱ αὐλικοὶ ἐνῷ χορεύουν μέσ' 'ς τὲς σάλες,
ἦρθεν ὁ Κοῦντς μὲ στύλους καὶ μὲ σκάλες,
κ' ἐπῆρε τὰ μικρὰ τὰ πριγκιπάκια,
    ναὶ πριγκιπάκια!

—

Τί σ' ἔχει πιάσει, Κοῦντση, δυσαρέσκεια,
καὶ ἀναιβαίνεις μέσα 'ς τὸ παλάτι·
καὶ παίρνεις τ' αὐθεντάκια, σύ, ἐρημίτη,
ἐκεῖ ποῦ ὁ δοῦκας ἔλειπ' ἀπ' τὸ σπίτι;
    ναὶ ἀπ' τὸ σπίτι;

—

Αὐτὸ κοντὰ ἔτσι δὰ σὰν ἕνα θάμα,
ἡ χώρα ὅλη ἐκινήθη.
Τί ἄνθρωποι γυρνοῦν 'ς τὴ στράτα 'ς κάθε μέρος,
τοὺς κλέφτες ὅλοι κυνηγοῦν πολὺ ἐγκαίρως,
τρέχουν, γυρνοῦν καὶ πάλι τρέχουν,
    ναὶ πάλι τρέχουν.

—

Ἐκεῖ τὸν Κοῦντς 'ς τὸ δάσος μέσα τὸν ἐπιᾶσαν,
προυνέλες ἦλθ' αὐτοῦ νὰ φάγῃ.
Ἂν βιάζονταν ἔξω ἀπ' τὴ χώρα νὰ περάσῃ,
οἱ καρβουκρίδες δὲν ἤθελον τὸν πιάσει,
ἂν ἤξευρε μονάχα νὰ προσέχῃ,
    ναὶ νὰ προσέχῃ.

—

Μὰ τοῦ ἐκάμαν ὅλοι τους γερὸ κυνῆγι,
τοῦ Κοῦντς καὶ ὅλους τοὺς συντρόφους.
'Σ τοῦ Γκρούνχαϊν τὸ γούμενο πᾶν καὶ τὸν δίνουν,
καὶ ἀπ' αὐτοῦ 'ς τὸ Τσβίκαου τὸν διευθύνουν,
τὸν ἔχουνε κουλάνει ἀπὸ τὸ ξύλο·
    ναὶ ἀπὸ τὸ ξύλο!

—

Ἐπέσαν ἀπὸ τοὺς λαιμοὺς πολλὰ κεφάλια,
κανεὶς ἀπ' ὅσους εἶχαν πιάσει,
δὲν γλύτωσε νὰ βγῇ μὲ τὸ σωστὸ κορμί του,
σπαθί, τροχός, σχοινιὰ ἦτον ἡ ἀμοιβή του·
τοὺς εἶδα ὅλους κρεμασμένους,
    ναὶ κρεμασμένους!

—

Ἔτσι αὐτὸς ποῦ 'στὴν ἀρχή του ἀντιστέκει
μ' ἀνόητο καὶ ἄμυαλο κεφάλι·
τὸν Κοῦντς καθένας γιὰ παράδειγμά του ἂς βάλῃ,
'ς τὸ Φράϊβεργ ζαρώνει ἀκόμη ἕνα κεφάλι,
παράδειγμα τὸ παίρνει πᾶσα ἕνας,
    ναὶ πᾶσα ἕνας.

—

Πρὶν ἢ παραθέσωμεν βαλλίσματα ἐκ τῶν κλασικῶν ποιητῶν τῆς Γερμανίας, ἀνάγκη νὰ εἴπωμέν τινα περὶ τοῦ βαλλίσματος τοῦ Γκαῖτε: «Erlenkoenig». Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶχεν εἰσαγάγει εἰς τὴν

[1] Βλέπε «Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον» ὅπου ἀναφέρομεν πλειότερα περὶ Καντούνη.
[2] Ἴδε περιοδικὸν «Ἀπόλλωνα», Ζακύνθου.
[3] Τέλος. Ἴδε σελ. 188.

γερμανικὴν φιλολογίαν πρῶτος ὁ Χέρδερ, μεταφράσας τὸ δανικὸν «Erlkonga Doter» διὰ τοῦ «Erlkoenig Tochter». Ὁ Γκαῖτε σχετίσας τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος τῆς λέξεως πρὸς τὸ Erle=σκλῆθρος ἐπέγραψε τὸ βάλλισμά του «Erlenkoenig». Ἐκ τῶν ἡμετέρων πολλοὶ μετέρρασαν τὸ ποίημα τοῦτο τοῦ δαιμονίου ποιητοῦ, ἀλλ' οἱ μὲν τὸ ἐπέγραψαν «Βουρκόλακα» οἱ δὲ «Ἐξωτικὸν» οἱ δὲ δὲν ἠξεύρω τί ἀκόμη. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ὁ τίτλος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν σκλῆθρον ἢ πρὸς ἄλλο τι κακοποιὸν τῆς συγχρόνου ἡμῶν μυθολογίας πλάσμα. Ἡ δανικὴ λέξις erle σημαίνει τοῦθ' ὅπερ οἱ Γερμανοὶ ὀνομάζουσιν elfe. Elfe ὅμως ἐν τῇ γερμανικῇ μυθολογίᾳ εἶνε λευκὰ δαιμόνια κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς ἄλλα μαῦρα, τοὺς Gomergen. Ὅσῳ κακοποιοὶ τοῖς ἀνθρώποις εἶνε οἱ τελευταῖοι, δι' ὃ καὶ ὠνομάσθησαν μαῦροι, τόσῳ ἀγαθοποιοὶ ἐπιδείκνυνται οἱ πρῶτοι δι' ὃ καὶ λευκοὶ ἀπεκλήθησαν. Μόνον ἐλάττωμά των εἶνε ὅτι τὸ κωνοειδὲς αὐτῶν σῶμα εἶνε τόσῳ κακοσχημάτιστον ὅσῳ ἀνεπτυγμένη τυγχάνει παρ' αὐτοῖς ἡ φιλοκαλία. Ὑπὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἐποτρυνόμενοι κλέπτουσι τὰ καλλίμορφα τῶν ἀνθρώπων τέκνα καὶ ἐγκλείοντες αὐτὰ ἐντὸς τῶν πλήρων χρυσοῦ καὶ ἀδαμάντων ὑπογείων αὐτῶν κατοικιῶν, τὰ περιποιοῦνται μετὰ τῆς μεγίστης στοργῆς καὶ συμπαθείας. Μόνον ἐὰν τύχῃ νὰ μὴ δυνηθοῦν νὰ κλέψουν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης των, μόνον τότε νεμεσοῦντες κατὰ τῶν ὑπερευτυχούντων γονέων του τὸ θανατώνουσι. Κατὰ συνέπειαν ὁ «Elfenkoenig» πρέπει νὰ μεταφρασθῇ καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διὰ λέξεως ἀντιστοιχούσης πρὸς τὴν τῆς γερμανικῆς μυθολογίας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Elfe προέρχεται ἐκ τοῦ λατινικοῦ albus, ἤτοι λευκός, τὸ δὲ albus τοῦτο εἶνε ἕτερος τύπος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφός ὅπερ καὶ τοῦτο κατά τε τὸν Ἡσύχιον καὶ τὸν Σουΐδαν σημαίνει τὸ λευκός, διὰ τοῦτο ὀρθὸν ἐνομίσαμεν νὰ μεταφράσωμεν τὸν Elfenkönig μὲ τὸ Ἄλφος.

Ποιὸς λάμνει ἔτσι ξώρας
'ς τὰ σκότη, 'ς τ' ἀγριοκαίρι;
Καβάλα εἶν' ὁ πατέρας,
τὸ τέκνο του 'ς τὸ χέρι.
    'Σ τὰ χέρια μὲ φροντίδα
    τ' ἀγόρι του βαστᾷ,
    γερὰ τὤχει πιασμένο,
    θερμὰ τὸ κρατᾷ.

—

Τὴν ὄψι σου, υἱέ μου,
σκιασμένο τί σκεπάζεις;
Τὸν Ἄλφο πατέρα,
ἐσὺ δὲν τὸν κυττάζεις;
    Τὸν Ἄλφο μὲ κορώνα,
    μ' ὁλόμαυρη νουρά;
    Νεφέλη εἶνε, παιδί μου,
    ἀχνοῦ εἶνε σειρά!

—

Καλό μου, παιδάκι,
μαζί μου ἔλα ὀπίσου,
πανώρια παιχνίδια
θὰ παίξω ἐγὼ μαζί σου.
    Στὴν ὄχθη εἶνε τ' ἄνθη
    θωριὲς καὶ δροσιές,
    ἡ μάνα μου σοῦ ἔχει
    χρυσὲς φορεσιές.

—

Πατέρα, πατέρα,
τ' αὐτί σου δὲν πεικάζει
μὲ λόγια σβυσμένα
ὁ Ἄλφος τί μὲ τάζει;
    Μερώσου, ξεννοιάσου,
    ἀγέρας σφυρᾷ,
    καὶ τρίζουν παιδί μου,
    τὰ φύλλα ξερά.

—

Θὲς νἄρθῃς μαζί μου,
χαριτωμένο ἀγόρι.
Σ' ἐννοιάζονται ὡραία
ἡ κάθε μιά μου κόρη.
    Οἱ κόρες μου παίρνουν
    τῆς νύχτας τὸν χορό,
    Κουνιοῦν, τραγουδοῦνε,
    σὲ πᾶν 'ς τὸ φτερό.

—

Καὶ δὲν τὲς κυττάζεις,
πατέρα μου, πατέρα,
τὲς κόρες τοῦ Ἄλφου
'ς τὰ σκοτεινὰ κειπέρα;
    Παιδάκι μου, παιδί μου,
    τὸ βλέπω καὶ καλά:
    Ἰτιὲς λευκοδείχνουν
    μὲ φύλλα ἀσπρουλά.

—

Σὲ ἀγαπῶ, μ' ἀνάφτουν
ἡ ὀμορφιές σου, ἀγόρι!
Μὲ τὸ καλὸ δὲν θέλεις,
σὲ παίρνω μὲ τὸ ζόρι!
    Πατέρα! Πατέρα!
    μὲ πιάνει τώρα, νά!
    Ἄχ! μ' ἔκαμ' ὁ Ἄλφος
    κακὸ ποῦ πονᾷ!

—

Φρικιάζεται ὁ πατέρας,
τὸν ἵππο ὁρμᾷ καὶ βιάζει.
Τὸ τέκνο ποῦ βογγάει
'ς τ' ἀγκάλια του βαστάζει.
    Μὲ βία μόλις φθάνει
    'ς τὸ σπίτι τὸ πικρό.
    'Σ τὴν ἀγκαλιά του κεῖται
    τ' ἀγόρι τὸ νεκρό!

—

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἄϊνε πεποιημένων βαλλισμάτων τὸ ἄριστον ὁμολογουμένως εἶνε ἡ Λωρελάϋ:

Δὲν ξεύρω αὐτή μου ἡ λύπη τί σημαίνει,
καὶ μ' ἔχει τόσο, τόσο θλιβερό!
Ἀπὸ τὸν νοῦ μου μέσα δὲν ἐβγαίνει
μιὰ ἱστορία ἀπ' τὸν παλιὸ καιρό.

—

Ψυχρὸ φυσᾷ τ' ἀγέρι καὶ βραδυάζει,
ὁ Ρῆνος σιγανὰ κατρακυλᾷ,
'ς τὲς φωταυγὲς τοῦ ἥλιου, ποῦ πλαγιάζει,
τοῦ ὄρους ἡ κορφὴ σπιθοβολᾷ.

—

Θαυμάσια αὐτοῦ 'ς τὴν κορυφὴ τὴν ἴδια,
κάθεται ἡ πιὸ ὡραία ἡ κοπελιά,
ἀστράφτουν τὰ χρυσᾶ της τὰ στολίδια,
χτενίζει τὰ χρυσᾶ της τὰ μαλλιά.

—

Μ' ὀλόχρυσο χτενάκι τὰ χτενίζει
καὶ τραγουδάει ἕνα σκοπὸ ἡ ξανθή :
'Σ τοὺς θαυμαστοὺς τοὺς ἤχους ποῦ σκορπίζει
δὲν εἶνε νοῦς ποῦ νὰ μὴ μαγευθῇ.

—

Τὸν ναύτη 'ς τὴ βαρκούλα τὸν ἁρπάζει
λαχτάρα ποῦ σαλεύει τὰ μυαλά.
Τοὺς βράχους ποῦ προβάλλουν δὲν κυττάζει,
ἀπάνω μόνο βλέπει 'ς τ' ἀψηλά.

—

Φοβοῦμαι πῶς τὸ κῦμα θενὰ φάγῃ
καὶ ναύτη καὶ βαρκούλα τώρα δά :
'Αχ ! ὅλ' αὐτὰ τὰ κάμν' ἡ Λωρελάϊ
μὲ τὸ γλυκὸ σκοπὸ ποῦ τραγουδᾷ.

'Αγνωμοσύνη θὰ ἦτο ἐὰν ἐκλείομεν τὴν μελέτην ταύτην χωρὶς ν' ἀποδώσωμεν δίκαιον εἰς τὸν Οὔλανδ, ὁ ὁποῖος ἐποίησε πολλὰ καὶ περικαλλῆ βαλλίσματα. Παράδειγμα τῆς συγκινητικῆς του τέχνης ἔστω τὸ ἑπόμενον:

Πές μου τὸ εἶδες τὸ παλάτι, ποῦναι
ψηλὸ παλάτι 'ς τὴν ἀκρογιαλιά ;
Τὰ νέφη ἀπ' ἐπάνω του περνοῦνε
χρυσοβαμμένα καὶ τρανταφυλλιά.

—

Θαρρεῖς νὰ σκύψῃ 'ς τὸν καθρέφτη θέλει,
'ς τὰ κρυσταλλένια τοῦ γιαλοῦ νερά.
Θαρρεῖς τραβάει νὰ φθάσῃ τὴν νεφέλη,
ποῦ τὴν χρυσώνει ἡ δύσι ἡ φλογερά.

—

Τὸ εἶδα ναί, ὅλο ὀμορφιὰ καὶ χάρι,
τὸ ἀψηλὸ παλάτι 'ς τὸ γιαλό.
'Απανωθιό του τ' ἀργυρὸ φεγγάρι,
τριγύρω του ἕνα σύννεφο θολό.

—

"Ακουσες τὸν ἀέρ' αὐτοῦ νὰ ψάλλῃ,
τὸ κῦμα, που σαλεύει δροσερό ;
"Ακουσες ἀπ' τὴ σάλα τὴ μεγάλη
παιχνίδια καὶ τραγοῦδι γιορτερό ;

—

Οἱ ἄνεμοι κοιμόντανε 'ς τὰ ἀνώγεια,
τὰ κύματα χαμαὶ 'ς τὴν ἀμουδιά.
"Ακουσα ἀπὸ τὴ σάλα μοιρολόγια,
ποῦ μὲ ἐρραγίσαν τὴν φτωχὴ καρδιά.

—

Τὸν βασιλιὰ τὸν εἶδες νὰ γυρίζῃ
μὲ τὴν βασίλισσά του τὴν κυρά,
τὸν κόκκινο μανδύα ν' ἀνεμίζῃ,
καὶ τὴν χρυσῆ κορώνα νὰ φορῇ ;

—

Δὲν εἶδες πῶς συνώδευαν μιὰ νέα,
μὲ γλυκερὴ χαρὰ μιὰ κοπελιά,
ὡσὰν τὸν ἥλιο λαμπερὴ καὶ ὡραία,
μὲ τὰ χρυσᾶ, τ' ἀστραφτερὰ μαλλιά ;

—

Τοὺς εἶδον τοὺς γονιούς. Τὸ μέτωπό τους
δὲν τὸ ἔστεφε ἡ κορώνα φωτεινά.
'Σ τὰ μαῦρα βουτημένοι ἦταν οἱ δυό τους,
τὴν κόρη — δὲν τὴν εἶδαν πουθενά !

'Αξιοθαύμαστος δὲ εἶνε ὁ Οὔλανδ διότι αὐτὸς μετήγαγε τὸ βάλλισμα εἰς τὴν μουσικήν. "Οστις ἐπιθυμεῖ βαλλιστικὴν ποίησιν ὀλιγολογωτέραν ἀπὸ τὸ ἑπόμενον "Ονειρον ἂς ὑπάγῃ νὰ ἀκούσῃ μουσικὰ βαλλίσματα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν πατρίδα μας.

Μέσ' 'ς τὸν πανώριο κῆπο περπατοῦνε
δυό, ποῦ κρυφογαπιοῦντ' ἀπὸ καιρό.
"Ετσι χλωμοὶ καὶ ἀρρωστημένοι ποῦναι,
καθήσανε σὲ μέρος ἀνθηρό.

—

Φιλήθηκαν 'ς τὰ μάγουλα οἱ καϋμένοι,
φιλήθηκαν 'ς τὸ στόμα, ὅλο φωτιά,
ἐμείνανε σφιχτὰ ἀγκαλιασμένοι,
ξανάνιωσαν, δὲν ἔχουν ἀρρωστιά.

—

Δυὸ δυνατὰ κουδούνια κουδουνίζουν,
'Εσβύσθη τ' ὄνειρό τους ἐδεκεῖ :
Τὴν νέα μέσ' 'ς τὸ μοναστῆρι χτίζουν,
τὸν νέο 'ς τὴ βαθειὰ τὴ φυλακή !.

Καὶ τώρα, ἀναγνῶσταί μου καὶ ἀναγνώστριαι, ἕνα λόγον, ἢ μᾶλλον ἕνα ἐπίλογον. Τινὲς ἐξ ὑμῶν μορφάζετε διότι, ἐνῷ σᾶς ἔταξα ἀδάμαντας καὶ μαργαρίτας σᾶς ἐφίλεψα μὲ στίχους, στίχους, στίχους. Μὲ συγχωρεῖτε ! Οἱ στίχοι τοὺς ὁποίους σᾶς παρέθεσα εἶναι ἀδάμαντες καὶ μαργαρῖται τιμαλφέστατοι, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι πλουτίζουν καὶ κοσμοῦν τὰ στήθη καὶ τὰς κεφαλὰς ὄχι ἀπ' ἔξω ἀλλ' ἀπὸ μέσα.

Κατὰ Μάρτιον 1893.

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΙ

ΛΑΤΙΝΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΕΡΙΦΟΥ

Α'

'Αντώνιος 'Ιουστινιάνι.

Κατήγετο ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης τῶν 'Ιουστινιάνι οἰκογενείας ἥτις διετέλεσε κυρίαρχος τῆς νήσου Χίου. 'Εγεννήθη ἐν Νάξῳ τῇ 13 'Ιουνίου 1663. 'Αφοῦ διῆλθεν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τὰ δεκαπέντε ἔτη τῆς ἡλικίας του, παρέλαβεν αὐτὸν ὁ πατήρ του 'Ιωάννης καὶ ἔφερεν εἰς Γενεύην ὅπου τὸν ἐνέγραψε, τῇ 16 Αὐγούστου 1681, εἰς τὴν Χρυσῆν Βίβλον τῆς δημοκρατίας ἐκείνης. 'Εκεῖθεν μετέβη εἰς Ρώμην ὅπου ἐσπούδασε τὰ ἱερὰ μαθήματα ὡς ὑπότροφος ἐν τῷ τοῦ Οὐρβανοῦ κολλεγίῳ. Περατώσας τὰς σπουδάς του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ κατόπιν διωρίσθη ἀποστολικὸς τοποτηρητὴς εἰς Σμύρνην. Περὶ δὲ τὸ ἔτος 1694 ἐξελέγη 'Επίσκοπος Σύρου (Codex seu Registrum κ.τ.λ. Antonio Iustiniano archiepiscopo Naxopariensis, χειρόγρ. σελ. 1 καὶ 2), καὶ τῇ 17 'Ιουλίου τοῦ 1698 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα 'Ιννοκεντίου τοῦ ΙΒ' ἀποστολικὸς ἐπισκέπτης ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει μέχρι Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας συμπεριλαμβανομένης, ὡς δηλοῖ ἡ ἐν τῷ ἀρχείῳ τῆς ἐνταῦθα ἀρχιεπισκοπῆς ἀποκειμένη παπική, ἐπὶ διφθέρας, βοῦλλα. Τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολὴν τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Κυκλάδων ἐξετέλεσε κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1700 καὶ ὑπέβαλε τῷ ἐν Ρώμῃ ἱερῷ Συνεδρίῳ τὰς περὶ αὐτῶν ἐκθέσεις του. 'Αμέσως δὲ μετὰ ταῦτα προεβιβάσθη (17 Φεβρουαρίου 1701), ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος τοῦ ΙΒ' εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Παροναξίας ἀνατεθείσης αὐτῷ συγχρόνως καὶ τῆς διευθύνσεως τῆς 'Επισκοπῆς Μήλου, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ ἀρχείῳ ἀποκειμένης παπικῆς περὶ τοῦ προβιβασμοῦ του βούλλας. 'Ο 'Ιουστινιάνι ἐγκατέστη ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπικῇ ἕδρᾳ τῇ 4 Δεκεμβρίου 1701 (Codex seu Registrum κ.τ.λ. σ. 1). Τὸ ἑπόμενον δὲ ἔτος (4 Αὐγούστου 1702) ἀνετέθη αὐτῷ, Παπικῷ διατάγματι (ἐν τῷ αὐτῷ ἀρχείῳ ἀποκειμένῳ) καὶ ἡ διεύθυνσις τῆς 'Επισκοπῆς "Ανδρου. Ποιμάνας δ' εὐδοκίμως τὸ ποίμνιόν του ἐπὶ 29 περίπου ἔτη, ἀπέθανεν ἐν τῇ ἕδρᾳ του, τῇ Νάξῳ, τὴν 21 Μαρτίου 1730 (Registro de' morti, vol. 3, σ. 48).

Β'

"Εκθεσις περὶ τῆς νήσου Σερίφου.

Εἴδομεν ἐκ τῆς ἀνωτέρω συντόμου βιογραφικῆς σημειώσεως τοῦ ἱεράρχου 'Αντωνίου 'Ιουστινιάνι, ὅτι κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1700 περιῆλθε τὰς Κυκλάδας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐν αὐταῖς δυτικῶν ἐκκλησιῶν καὶ ὅτι τὰς περὶ αὐτῶν ἐκθέσεις του ὑπέβαλε τῷ ἐν Ρώμῃ ἱερῷ Συνεδρίῳ.

'Εντυχὼν πρό τινος χειρογράφῳ τεύχει περιέχοντι πολλὰς ἐκ τῶν ὡς ἀνωτέρω ὑποβληθεισῶν ἐκθέσεων, 'Ιταλιστὶ συντεταγμένων, φρονῶν δὲ ὅτι διὰ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν μετὰ σχετικῶν μάλιστα ἀνεκδότων ἐγγράφων καὶ σημειώσεων παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένων, θὰ παράσχω εἰς τὴν σκοτεινὴν εἰσέτι 'Εκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν νήσων ἐπὶ Τουρκοκρατίας συμβολὴν λόγου τινὸς ἀξίαν, ἄρξομαι προσεχῶς τῆς ὡς ἀνωτέρω δημοσιεύσεως αὐτῶν ἐν μεταφράσει. Σήμερον δημοσιεύω μόνον ἐκ τοῦ αὐτοῦ χειρογράφου (ὅπερ εἶναι γεγραμμένον διὰ χειρὸς Νικολάου Maragon Συρίου ἱερέως καὶ γραμματέως τοῦ συντάξαντος τὰς ἐκθέσεις ταύτας 'Επισκόπου 'Αντωνίου 'Ιουστινιάνι), ἔκθεσιν περὶ τῆς νήσου Σερίφου ὅπου ὁ ἐν λόγῳ 'Επίσκοπος παρέμεινεν ἡμέρας τινὰς ἕνεκα τρικυμίας.

'Η ἔκθεσις αὐτὴ ἔχει οὕτω :

« 'Αναχωρήσας ἐκ τῆς νήσου Σίφνου ὅπως ἐξακολουθήσω τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἄλλων 'Εκκλησιῶν ἔλαβον ἀφορμὴν ν' ἀνακράξω πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου « Domine salva nos perimus », διότι μακρὰν τῆς ξηρᾶς, κατέλαβεν αἴφνης τὸ ἡμέτερον πλοιάριον μανιώδης ἄνεμος μετὰ τόσης σφοδρότητος, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀναποδογυρίσῃ αὐτό. Καὶ ἐὰν μετὰ ταχύτητος ἐν μιᾷ στιγμῇ δὲν ἐρρίπτομεν καὶ κατεβιβάζομεν πάντα τὰ ἱστία, ἀναμφιβόλως ἠθέλομεν πάθῃ οἰκτρὸν ναυάγιον καὶ ἀπολεσθῶμεν πάντες· ἀλλ' ὁ Κύριος, πρὸς δόξαν τοῦ ὁποίου ἀνέλαβον ταξείδια τόσον ἐπικίνδυνα, ηὐδόκησεν ἵνα, διὰ τῆς δυνάμεως τῶν κωπῶν, τὰς ὁποίας ἀνέλαβον ὡσαύτως καὶ οἱ ἡμέτεροι ἱερεῖς καὶ κληρικοί [1], φθάσωμεν μετὰ πολλῶν μόχθων εἰς τὴν ξηρὰν ἔν τινι κολπίσκῳ, ὅπου, ἐπὶ ἀθλίων κλινῶν, διήλθομεν τὴν νύκτα ἐκείνην· καὶ γενομένης ἡμέρας ἐφθάσαμεν μὲ οὔριον ἄνεμον εἰς τὴν νῆσον Σέριφον.

Αὕτη, ἔχουσα 35 μιλίων περιφέρειαν, εἶναι ὅλη ἄγονος καὶ πετρώδης· ἔχει ἓν μόνον φρούριον τρία μίλια μακρὰν τῆς θαλάσσης μετὰ ὀκτακοσίων κατοίκων 'Ανατολικῶν, πολὺ ἀγροίκων, πτωχῶν καὶ ἐλεεινῶν, μὴ ζώντων ἐξ ἄλλου ἢ δι' ὀλίγου τυροῦ καὶ χοιρείου κρέατος ὅπερ ἀφθονεῖ ἐν ἐκείνῃ τῇ νήσῳ. Οὗτοι κατὰ τὰ πνευματικὰ διευθύνονται ὑπὸ 15 ἱερέων, οἵτινες ἔχουσι τὴν φροντίδα ἰσαρίθμων 'Εκκλησιῶν, τόσον ὅμως ἀπαιδεύτων ὥστε μόλις ἐννοοῦσιν ἐκεῖνο ὅπερ ἀναγινώσκουσιν.

[1] Τὸν 'Ιουστινιάνι παρηκολούθουν τρεῖς ἱερεῖς καὶ εἷς κληρικὸς ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ κώδικος τῆς ἐνταῦθα ἱερᾶς μονῆς τῶν Καπουτσίνων, σ. 187.

'Οκτὼ μίλια μακρὰν τοῦ φρουρίου ἐφ' ὑψηλῆς θέσεως ἐγείρεται ἓν μοναστήριον, περιτετειχισμένον ἐν εἴδει φρουρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ βιοῦσιν 60 μοναχοὶ μετὰ τοῦ ἑαυτῶν ἡγουμένου. 'Εκ τούτων δέκα μόνον εἰσὶν ἱερωμένοι οἱ δὲ λοιποὶ λαϊκοί. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἄλλοι δὲ ἀποστέλλονται εἰς τὰς ἄλλας νήσους διὰ νὰ ζητῶσιν ἐλεημοσύνην· ἐν τούτοις δὲν ἀρνοῦνται τὴν καλοκάγαθον φιλοξενίαν, ἀλλὰ προσφέρουσιν αὐτὴν τοῖς ταξειδιώταις καὶ ξένοις πάσης φυλῆς κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ διαμένουσιν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. 'Εν τῷ μέσῳ τοῦ μοναστηρίου, ὅπερ εἶναι σταυροπήγιον [1], ὑπάρχει ὡραία ἐκκλησία μετὰ τρούλλου, ἔχουσα μῆκος 30 βημάτων καὶ πλάτος 20, ἐστρωμένη δι' ἐξαιρέτων μαρμάρων τῆς Πάρου, ἀφιερωμένη εἰς τὸν ἅγιον Μιχαὴλ ἀρχάγγελον, καὶ τιμωμένη γενικῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς 'Ανατολῆς.

Μεταβὰς εἰς τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο, ἐγενόμην δεκτὸς μετ' εὐμενείας ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἄλλων μοναχῶν ὁδηγησάντων με διὰ κωδωνοκρουσίας, ψαλμῶν καὶ ὕμνων ἐντὸς τῆς 'Εκκλησίας. 'Εκ τῆς τοιαύτης πράξεως, ἐννόησα τὴν θρησκευτικὴν ἁπλότητα τῶν μοναχῶν ἐκείνων, οἵτινες, διὰ δειγμάτων τιμῆς καὶ σεβασμοῦ, προσεπάθουν νὰ μὲ μεταχειρίζωνται κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ ἐκλείσθην ἐν τῷ ῥηθέντι τόπῳ. Καὶ ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν διέγνων τὴν παντελῆ ἄγνοιαν εἰς ἣν διατελοῦσιν οἱ νησιῶται ἐκεῖνοι περὶ τὰ θεμελιώδη ἄρθρα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τὴν καλὴν διάθεσιν ἣν ἔχουσι ν' ἀκούωσι τοῦ θείου λόγου. 'Εκ τούτου δύναμαι νὰ ἐλπίζω ὅτι ἡ προρρηθεῖσα μεταβατικὴ ἀποστολὴ τῶν 'Ιησουϊτῶν [2], θὰ ἐπιφέρῃ καρποὺς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν ἐκείνων οἵτινες εἰσὶ πάντες 'Ανατολικοί· δὲν ὑπάρχει δὲ ἐν τῇ νήσῳ οὐδεὶς Λατῖνος οὐδὲ ἀνάμνησις ὅτι ὑπῆρξαν ποτὲ τοιοῦτοι ἐν αὐτῇ. Θὰ ἦτο πολὺ ὠφέλιμον ἐὰν τρόφιμός τις τοῦ 'Ελληνικοῦ τούτου κολλεγίου [3] ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ, πρὸς διδασκαλίαν καὶ καθοδήγησιν τῶν ψυχῶν ἐκείνων, μὲ ἀντιμισθίαν τινὰ πρὸς συντήρησίν του ».

'Εν Νάξῳ.

ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

'Αλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ ἀπομνημονεύματα. Τόμ. Α'. 'Εν 'Αθήναις. 'Εκδότης Γεώργιος Κασδόνης 1894. 8ον. Σελ. 392.

Τὰ ἄρτι ἐκδοθέντα ἀπομνημονεύματα τοῦ Α. Ραγκαβῆ ἀποτελοῦσιν οἱονεὶ αὐτοβιογραφίαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὁ ὁποῖος κομιδῆ νέος, καὶ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης συστάσεως τῆς 'Ελληνικῆς πολιτείας, μετέσχε τῶν κοινῶν, διαπρέψας ἔν τε τῷ πολιτικῷ καὶ φιλολογικῷ σταδίῳ. "Εγραψε δὲ ταῦτα περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ὅτε εὑρίσκετο, ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει, εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταθμοῦ τοῦ βίου πέραν τοῦ ὁποίου ὀλίγον ἔμενεν αὐτῷ διάστημα ὅπως ἐμπέσῃ εἰς τὸ βάραθρον εἰς ὃ καταβυθίζεται ἡ ζωή.

'Ο ἐκδοθεὶς πρῶτος τόμος τῶν 'Απομνημονευμάτων διαιρεῖται χρονολογικῶς εἰς δύο μέρη· ἐν τῷ

[1] Τὸ χειρόγρ. « . . . . ch' è *σταυροπίο*, ... ».
[2] 'Εν προηγουμένῃ ἐκθέσει ποιεῖται λόγον περὶ τῶν μεταβατικῶν ἀποστολῶν τῶν 'Ιησουϊτῶν.
[3] Τοῦ ἐν Ρώμῃ.

πρώτῳ, ὅπερ ἐπιγράφεται Γέννησις καὶ Ἀνατροφή, ἀφηγεῖται ὁ συγγραφεὺς τὰ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ, ἔνθα ἐν πάσῃ ἀμεροληψίᾳ ἐκθέτει καί τινα περὶ Φαναριωτῶν, εἰς οὓς ἐκ καταγωγῆς ἀνῆκεν, εἶτα δὲ καταγράφει τὰς ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας, τὰς περιπετείας καὶ ταλαιπωρίας τῆς οἰκογενείας του ἀναγκασθείσης νὰ μεταβῇ εἰς Τρανσυλβανίαν καὶ ἐντεῦθεν εἰς Ὀδησσὸν μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Διὰ φυσικῆς καὶ ἀπερίττου γλώσσης κατακηλούσης τὸν ἀναγνώστην ἀφηγεῖται ὡς πάππος πρὸς ἐγγόνους τὸν παιδικόν του βίον, τὰ τῆς πατρικῆς οἰκίας του ἐν Κωνσταντινουπόλει, μνημονεύει καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν παιγνιδίων του, τῶν παιδικῶν του φίλων, τῶν πρώτων ἐντυπώσεών του εἰς τὰ τοῦ κόσμου, τῶν πρώτων διδασκάλων, ὧν εἷς ἦτο καὶ ὁ Δημήτριος Χρηστίδης. Ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ σελίδος εἰς σελίδα παρίσταται εἰς διαφόρους ζωντανὰς σκηνὰς τοῦ περιπετειώδους οἰκογενειακοῦ βίου τοῦ συγγραφέως, ἔνθα ἀπροσδοκήτως πολλαχοῦ συναντᾷ τὰ πρῶτα ἴχνη τοῦ βίου ἱστορικῶν ἀνδρῶν τῆς νέας Ἑλλάδος δρασάντων κατόπιν ἐν αὐτῇ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως.

Ζωηρὰ καὶ φυσικὴ ὅλως εἶνε ἐν τῷ α΄ τούτῳ τμήματι ἡ περιγραφὴ τῶν σπουδῶν του ἐν Μονάχῳ, καὶ ἡ αὐτόθι διατριβὴ μετὰ τῶν Γερμανῶν καὶ Ἑλλήνων, ὧν πολλοὶ ἦσαν τέκνα ἀγωνιστῶν ἐκπαιδευομένων δαπάνῃ τοῦ Βασιλέως Λουδοβίκου.

Ἐν τῷ β΄ μέρει ὁ Ραγκαβῆς ἐξιστορεῖ τὴν κάθοδον αὐτοῦ ἐκ Γερμανίας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Κυβερνήτου, τὴν ἐν γένει πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν τότε χρόνων καὶ τὰ παρόμοια. Τὸ μέρος τοῦτο τῶν ἀπομνημονευμάτων, ἀποτελοῦν σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου τόμου, εἶνε καὶ τὸ μᾶλλον ἐπαγωγόν, ἅτε μετέχον γενικωτέρου ἱστορικοῦ διαφέροντος· εἶνε δὲ καὶ αἱ ἀναμνήσεις ἐναργέστεραι εἰς τὴν μνήμην τοῦ γράφοντος, λαβόντος μέρος εἰς πολλὰ τῶν γεγονότων, ἅτινα ἐξιστορεῖ μετὰ τῆς αὐτῆς τέχνης τοῦ λόγου καὶ τῆς ζωηρότητος τοῦ ὕφους, ἣν μεταχειρίζεται καὶ εἰς τὸ πρῶτον μέρος. Φυσικώτατα ἀπεικονίζει ἐνταῦθα τὴν ἀρχικὴν κοινωνίαν τοῦ Ναυπλίου, ἰδίως δὲ χαρακτηρίζει προσηκόντως τινὰς τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐπιρρίπτων κατά τινων τούτων καὶ ὑπαινιγμοὺς ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν αὐτῶν διαγωγήν. Ζωηρῶς ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τὰ κατὰ τὴν δίκην τῶν δολοφόνων του, τὴν ἐπελθοῦσαν κατόπιν διαίρεσιν τῶν ἀρχηγῶν εἰς κυβερνητικοὺς καὶ συνταγματικούς, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐτάχθη εἰς τὸ κόμμα τῶν τελευταίων. Ἐν τῇ ἐξιστορήσει δὲ τοῦ μέρους τούτου πολλὰ γράφει περὶ τῶν πολυτίμων ἐνεργειῶν τοῦ Θειρσίου, κατελθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ φιλελληνισμοῦ πρὸ τοῦ Ὄθωνος, καὶ κατὰ πολὺ συντελέσαντος εἰς τὴν συμφιλίωσιν τῶν ἀντιθέτων κομμάτων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο τελευτᾷ εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὄθωνος εἰς Ναύπλιον, καὶ εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν πρώτων ἔργων τῆς Ἀντιβασιλείας, ὑφ᾽ ἣν καὶ ὁ Ραγκαβῆς ὑπηρέτησεν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τούτοις ὁ Ραγκαβῆς δὲν παρέλιπε νὰ μνημονεύσῃ καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ φιλολογικῶν ἀποπειρῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου διὰ θεατρικῶν παραστάσεων ἐν ἰδιωτικαῖς οἰκίαις. Ἴδιον δὲ χαρακτηριστικὸν εἶνε τῶν ἀπομνημονευμάτων ὅτι πανταχοῦ μνημονεύει ὀνομαστὶ τῶν ὡραίων γυναικῶν, ἃς ἐγνώρισεν ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἰδίᾳ δὲ τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἐπὶ καλλονῇ διαπρεπουσῶν, αἵτινες ἀπετέλουν τὸ κόσμημα τῆς ἀρτισυστάτου ἐκεῖ κοινωνίας. **Μ.**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἐρείπια ἀραβικῆς πόλεως.

Περιοδεύων πρό τινος ἐν Ἀλγερίᾳ ὁ Γάλλος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐπεσκέφθη τὴν ἀραβικὴν πόλιν τοῦ Τιμγάδ, ἥτις περιγράφεται ὡς μία ἀλγερινὴ Πομπηία. Βεβαίως ἡ ἀρχαία αὕτη ἀραβικὴ πόλις, ἥτις εἶνε σήμερον σωρὸς ἐρειπίων, εἶδε σχεδὸν τόσας μεταβολὰς τῆς τέχνης ὅπως καὶ ἡ Ἰταλικὴ Πομπηία. Ἐκτίσθη κατὰ τὸν Α΄ μ. Χ. αἰῶνα, καὶ κεῖται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κωνσταντίνης. Ὑπέστη τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Μαυριτανῶν κατὰ τὴν ϛ΄ ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἐπὶ τέλους κατεστράφη δι᾽ ἀλλεπαλλήλων σεισμῶν. Ὡς ἡ Πομπηία, ἦτο τόπος ἡδυπαθείας καὶ κομψότητος, καὶ τὰ ἐρείπιά της δεικνύουσι λείψανα ὡραίων λιθοστρώτων, λαμπρῶν ἀγαλμάτων, θεάτρου, κρηνῶν καὶ βαλανείων. Μέγιστος ναὸς ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὸν Δία, καὶ οὗτος ἐκθάπτεται νῦν καὶ λεπτομερῶς ἐξετάζεται. Ἡ ἐπαρχία τῆς Κωνσταντίνης βρίθει ῥωμαϊκῶν λειψάνων· καὶ ἐλπίζεται ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ὑπουργοῦ οὐ μικρὸν θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν κεφαλαίων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀναγκαίων ἀνασκαφῶν, οὕτως ὥστε ἡ ἀρχαιολογία νὰ φωτισθῇ περισσότερον ἐκ τῆς τεθαμμένης ταύτης πόλεως.

Δέκα ἑκατομμύρια λάμπαις.

Καίτοι τόσα ἀκούομεν περὶ φωτισμοῦ δι᾽ ἀερίου καὶ τοῦ νεωτέρου ἀντιζήλου του, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ μεγάλη πληθὺς τῶν οἰκοδεσποτῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην μεταχειρίζονται ὡς πρῶτον μέσον τεχνητοῦ φωτισμοῦ τὸ πετρέλαιον. Ἐν Ἀγγλίᾳ μόνον ὑπάρχουν, ὡς λέγεται, πλείονες ἢ δέκα ἑκατομμύρια λαμπτῆρες καίοντες πετρέλαιον πρὸς νυκτερινὴν χρῆσιν, ἀνίσως δὲ πολλοὶ ἐξ ἡμῶν οὐδ᾽ ὑποπτεύουσι κἂν ὅτι ἡ χρῆσις τῶν λαμπτήρων τούτων εἶνε τόσον γενική, συχνὰ λαμβάνουν τὸν κόπον νὰ μᾶς ἐνθυμίζουσιν αἱ εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων περὶ τρομερῶν δυστυχημάτων, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν λαμπτήρων τούτων εἶνε ὄχι μόνον κοινὴ ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος. Κατά τινα πρόσφατον ἐξέτασιν περί τινος θύματος τῶν δυστυχημάτων τούτων, ἀπεδείχθη ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ μόνον συμβαίνουσι τριακόσιοι θάνατοι κατ᾽ ἔτος ἐκ παρομοίων συμφορῶν· καὶ εἰς ἓν ἔτος ὁ λοχαγὸς Σῶ, ὁ πρώην ἐπιμελητὴς τῆς πυροσβεστικῆς μοίρας τοῦ Λονδίνου, ἀνέφερεν ἑκατὸν πενηνταὲξ πυρκαϊὰς προελθούσας ἐξ ἐκρήξεως τῶν λαμπῶν τοῦ πετρελαίου ἐν τῇ ἀγγλικῇ Μητροπόλει. Πολλαὶ μέθοδοι ἐφευρέθησαν ὅπως καταστήσωσιν ἀσφαλεῖς τὰς λάμπας ταύτας, οὕτως ὥστε καὶ ἂν κατὰ τύχην γείνῃ ἔκρηξις, ἡ φλὸξ αὐτομάτως νὰ σβύνῃ· καὶ τοιαῦται μέθοδοι περιγράφονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τῶν περιοδικῶν τὰς στήλας· ἀλλ᾽ ἀτυχῶς δὲν γίνονται δεκταί, καὶ πιθανῶς θὰ παραμεληθῶσιν ἑωσοῦ ληφθῇ νομοθετικὴ πρόνοια περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

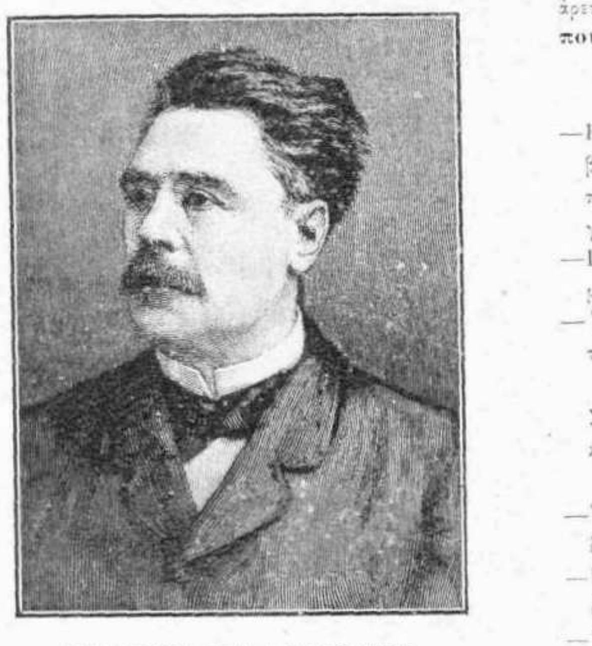

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΕΡΡΙΚΟΣ ΜΠΕΚ

Ὁ Ἑρρῖκος Μπέκ, ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τῷ 1837. Μετὰ τὰ πρῶτά του ποιητικὰ δοκίμια, ἔγραψε τὸ λιμπρέτον τοῦ *Σαρδαναπάλου*, μελοδράματος τοῦ Βικτωριανοῦ Ζουσιέρ, ὀλίγον δὲ βραδύτερον παριστάνετο τὸ πρῶτόν του δρᾶμα *Μιχαὴλ Πωπέρ*, ἐξ οὗ οἱ κριτικοί, μεθ᾽ ὅλας του τὰς ἐλλείψεις, διέγνωσαν τὴν πρωτότυπον καὶ σθεναρὰν τοῦ δραματικοῦ ἰδιοφυΐαν. Τῷ 1879 μετὰ 9 ἐτῶν σιγήν, ὁ Μπὲκ ἀνεφάνη καὶ πάλιν ἐν τῷ θεατρικῷ κόσμῳ καὶ ἔδωκε τὴν Navette, τὰς Honnetes Femmes καὶ τοὺς Corbeaux, τὸ τελευταῖον τετράπρακτον δρᾶμα, παρασταθὲν ἐν τῷ *Γαλλικῷ θεάτρῳ* μετ᾽ ἀνωτέρας ἢ τὰ μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίας. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐξησφάλισε τὴν φήμην του, ὡς δραματικοῦ συγγραφέως διακεκριμένου, εἶνε ἡ *Παρισινή*, κωμῳδία εἰς 3 πράξεις, παρασταθεῖσα τῷ 1885. Ὁ Μπὲκ φέρει τὸ παράσημον τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς.

Η ΑΜΑΡΤΩΛΗ

[Ὑπὸ τὸν τίτλον **Καλογήρου Ἀπομνημονεύματα** ἐδημοσίευσά ποτε μικρὰν σειρὰν ἐπεισοδίων τῆς ἐν Ἀθήναις Βενετικῆς ἐπιδρομῆς. Εἰς ἓν τῶν ἐπεισοδίων τούτων εἰκονίζεται νέος τις ἀγαπήσας τὴν θυγατέρα τοῦ πατρυιοῦ του· ὁ Ἀθηναῖος οὗτος, ὅπως καταπνίξῃ τὸ αἴσθημά του, φεύγει· τὸ αὐτὸ πράττει καὶ ἡ κόρη. Εἰς τὸ μεταξὺ ἐπέρχεται ἡ Βενετικὴ ἐπιδρομὴ καὶ ἡ ἐρήμωσις τῶν Ἀθηνῶν, καὶ δὲν ἐπαναβλέπουσι πλέον ἀλλήλους. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰς ἑστίας των ὁ νέος ἐγένετο μοναχὸς εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ Μονὴν **Ἀστέρι.** Τὸ ἑπόμενον ποίημα γεγραμμένον εἰς γλῶσσαν καὶ ὕφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θέμα ἔχει τὴν στιγμὴν καθ᾽ ἣν ἡ κόρη, βραδύτερον αὐτοῦ ἐπανελθοῦσα εἰς Ἀθήνας καὶ αἰσθανομένη τὴν συνείδησιν αὐτῆς βεβαρυμένην διὰ τὴν καταστροφήν του, προσέρχεται ὅπως ἐξομολογηθῇ εἰς τὸν περιώνυμον καταστάντα ἐπὶ χριστιανικαῖς ἀρεταῖς Καλόγηρον τοῦτον τοῦ Ἀστερίου. — **Δ. Γρ. Καμπούρογλους.**]

Ἀστέρι 24 Ἀπριλίου 1694

—Καλόγερε νἄχῃς ζωή, — ζωὴ ποῦ ἐγὼ δὲν ἔχω —
βόηθα γυναῖκα ἁμαρτωλὴ καὶ κακοτυχισμένη·
πολλαῖς ψυχαῖς ἐγιάτρεψες, καὶ 'γὼ σὲ σένα τρέχω,
γιατ᾽ ἔχω πόνο στὴν καρδιὰ καὶ λαύρα ἡ καϋμένη.
—Γρηὰ 'σαι· φαίνεσ᾽ ἄρρωστη· ψυχῆς γιατρειὰ γυρεύεις·
μὲ τί ποδάρια κίνησες καὶ στὸ βουνό μου ἀνέβης;
—Ἡ Πίστη μοὔδωσε φτερά, καὶ δύναμι ἡ Ἐλπίδα,
τὸ ξακουστό σου τὄνομα, τὰ θαύματα ποῦ εἶδα.

Σβύνει ἡ καντήλα τοῦ κελλιοῦ 'στερνὴ πετῶντας φλόγα,
κι᾽ ἀκούει ὁ Καλόγερος τί ἡ γρηὰ ὡμολόγα.

—Ἤμουν μικρή, σὰν ἔμεινα πεντάρφανη μὲ μόνο
ἕν᾽ ἀδερφό, μονάκριβο τῆς μητρυιᾶς μου γόνο . . .
—Γρηά! τέλειωνε γρήγορα τὴν 'ξομολόγησί σου!
ἄργισ᾽ ἀλλιῶς... 'πές, τί κακὸ βαραίνει τὴν ψυχή σου;
—Ἕνα πρωῒ σηκώθηκε νὰ πάῃ στὸ κυνῆγι·
στὰ χείλη φιληθήκαμε σὰν κίνησε νὰ φύγῃ.
Μὰ εἶχ᾽ ἐκεῖνο τὸ φιλὶ ἁμαρτωλὴ γλυκάδα,
εἶχε λαχτάρα, εἶχε καϋμό, τοῦ ἔρωτα πυράδα.
Ἔφυγε αὐτός! φεύγω κ᾽ ἐγὼ καὶ δὲν γυρίζω 'πίσω...
Καὶ τώρα δὲν μοῦ λέει κανεὶς γι᾽ αὐτὸν ὅπου 'ρωτήσω
Ἐχάθηκ᾽ ἐξ αἰτίας μου, ἐμπῆκε νιὸς στὸ μνῆμα,
κ᾽ ἔχω μεγάλο κρῖμα!
—Γρηά! εἶναι πολὺς καιρὸς ποῦσαι ξενητεμένη;
—Γρηὰ δὲν εἶμαι, εἶμαι νιὰ ἀδικογερασμένη.
—Ἅ! σῶπα, φτάνει, πήγαινε! συχωρεμένη νἆσαι,
λησμόνησέ τον ἂν δὲν ζῇ, κι᾽ ἂν ζῇ μὴν τὸν θυμᾶσαι...
Τὸν γνώρισα.
—Τὸν γνώρισες; ζῇ; 'πές μου μὴ σωπαίνῃς,
μοῦ ἀνασταίνεις τὸν νεκρό, κ᾽ ἐμένα μὲ πεθαίνεις...
—Σὲ μὲ ξωμολογήθηκε καὶ μοὖπ᾽ ἐσὺ νὰ ζήσῃς,
καὶ ὅλο του τὸ μαῦρο βιὸς ἐσὺ νὰ τὸ κρατήσῃς...
μὰ φύγε! κι᾽ ἂν ποτέ σου εὕρῃς ἔρημο τὸ κελλί μου
κλάψε κι᾽ αὐτόν! μὰ πήγαινε· σύρε μὲ τὴν εὐχή μου...

Κι᾽ ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ κελλὶ τοῦ Καλογέρου βγαίνει,
κι᾽ ἂν πάῃ στὴ χώρα ζωντανή, αὐτὸς γι᾽ αὐτὴν πεθαίνει.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐκ τοῦ Καταστήματος Καλμὰν Λεβὺ ἐν Παρισίοις, ἐξεδόθησαν τὰ θεατρικὰ Ἅπαντα (Theatre complet) τοῦ Γονδινέ, τοῦ πρό τινος ἀποθανόντος εὐφυεστάτου δραματικοῦ συγγραφέως. Μεταξὺ τῶν καλλίστων καὶ δημοτικωτάτων ἔργων τῆς συλλογῆς αὐτῆς τάσσονται τὰ ἑξῆς: *Μινὰρ καὶ Σα, Γκαβώ, τὸ Κλοὺμπ, τὸ Λοφίον* κτλ.

— Ἐν περιέργῳ ἄρθρῳ, δημοσιευθέντι ἐν τῇ «Νέᾳ Ἐπιθεωρήσει» τῆς κυρίας Ἀδάμ, ὁ Φοὺνκ Βρεντάνο πειρᾶται νἀποδείξῃ ὅτι ὁ θετικισμὸς καὶ ὁ μηδενισμὸς ἔχουν τὴν αὐτὴν ἀρχήν, ὡς καταγόμενοι ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς κριτικῆς τοῦ καθαροῦ λόγου. Κατὰ τὸν συγγραφέα αἱ δύο αἱρέσεις ἔχουν τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἂν καὶ ὁ ρωσσικὸς μηδενισμὸς τῷ φαίνεται πολὺ λογικώτερος. «Τὸ ἴδιον ἔτος, λέγει, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Κὸντ ἵδρυε τὴν θετικιστικὴν Κοινωνίαν, ὁ Μὰξ Στίρνερ, εἷς τῶν μᾶλλον συντελεσάντων εἰς τὴν γένεσιν τοῦ μηδενισμοῦ, διῄρει τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος ὁμοίως εἰς τρεῖς ἐποχάς. Καὶ αἱ δύο αἱρέσεις τρέφουν τὴν αὐτὴν πίστιν πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, ἐπαγγέλλονται τὴν αὐτὴν ἀθεΐαν, καὶ δὲν διαφέρουν εἰς τίποτε, οὔτε κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐπιστήμην λατρείαν των, οὔτε κατὰ τὴν ἀνθρωπιστικήν των θρησκείαν, οὔτε κατὰ τὸν σκοπόν, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκουν.

— Ἐξεδόθη τὸ προαγγελθὲν βιβλίον τοῦ κ. Πλάτωνος Ε. Δρακούλη «*Φῶς ἐκ τῶν ἔνδον*, ἢ στοιχεῖα τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας». Εἶνε μᾶλλον θεοσοφικόν, διδάσκει δὲ τίνι τρόπῳ ὁ ἄνθρωπος δύναται νἀποκτήσῃ ἰδανικὸν ἐν τῷ βίῳ, ἄξιον ἐπιδιώξεως. Ἀνεξαρτήτως τῶν ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ εὐχαριστήσουν βεβαίως τοὺς θετικιστάς, τὸ βιβλίον τοῦτο διακρίνει ἡ χάρις ἐκείνη καὶ ἡ γλαφυρότης, ἥτις καθιστᾷ τὸν κ. Δρακούλην ἕνα τῶν καλλίστων ἡμῶν λογογράφων.

— Μεγάλης ἔτυχε δημοτικότητος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν δίτομον μυθιστόρημα τῆς κυρίας Humphry Ward, ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαρκέλλα». Ἐξετάζει τὸ κοινωνικὸν ζήτημα καὶ ἅπτεται τοῦ δυσκόλου προβλήματος τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν. Ἡ Μαρκέλλα, θυγάτηρ πλουσίου ἄγγλου, ἀλλ' ὄχι ἀκηλιδώτου παρελθόντος, εἶνε εὐγενὴς καὶ μεγάλη ψυχή, θέλουσα νὰ ἐφαρμόσῃ ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ τὰς ἰδέας της. Πάσχει ἐκ τούτου, ἀγωνίζεται, ἀλλ' ἐπὶ τέλους νικᾷ καὶ ὑπανδρεύεται νεαρόν τινα λόρδον, τῶν αὐτῶν ἰδεῶν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀγαπήσει. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ περιγράφεται θαυμασίως ἡ πτωχεία καὶ ἡ ἀθλιότης τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ καὶ ὑποστηρίζονται εὐγλώττως αἱ πρὸς βελτίωσίν του γενόμεναι προσπάθειαι.

— Ἐξεδόθη ἐν Λονδίνῳ ὁ τέταρτος τόμος τοῦ περὶ Σικελίας συγγράμματος τοῦ Φρῆμαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν χειρογράφων τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ὁ συγγραφεὺς καὶ τὰ ὁποῖα ἐπεξειργάσθη ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρός του Ἔβανς. Ἡ Ἱστορία τῆς Σικελίας τοῦ Φρῆμαν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ Ἀγαθοκλέους, εἶνε τὸ σπουδαιότατον καὶ περιεκτικώτατον τῶν συγγραμμάτων, ὅσα ἐδημοσιεύθησαν μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ ἐν Σικελίᾳ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ. Ἰδίως τὴν ἐπὶ τὰς Συρακούσας στρατείαν τῶν Ἀθηναίων ὁ ἄγγλος ἱστορικὸς περιγράφει ὡς ἀληθὴς ἀριστοτέχνης, διαφωτίζει δὲ καὶ διερμηνεύει πάντα τὰ δραματικὰ αὐτῆς ἐπεισόδια.

Ἐπιστημονικὰ

Ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τῆς Ἀστρονομίας, ὁ Κάμιλλος Φλαμμαριών, πραγματευόμενος περὶ τῶν μεγάλων ἐργαλείων τοῦ μέλλοντος, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὸ ἰσημερινὸν τηλεσκόπιον τοῦ νέου παρὰ τὸ Σικάγον Ἀστεροσκοπείου θὰ εἶνε τὸ μέγιστον τοῦ κόσμου. Ὁ φακός του ἔχει διάμετρον 40 δακτύλων, ἐν ᾧ ὁ τοῦ μεγάλου ἰσημερινοῦ τοῦ Ἀστεροσκοπείου Λὺκ μόλις εἶνε 36, οἱ δὲ τοῦ Τυλβόκου καὶ τῆς Νικαίας 30. «Ἡ μεγέθυνσις τῶν ὀπτικῶν ἐργαλείων—ἐπιλέγει,—ἀπὸ ἡμίσεος ἤδη αἰῶνος εἶνε ἀξιοσημείωτος. Εὐεργέτης τῆς ἐπιστήμης θὰ ἐδύνατο νὰ παραγγείλῃ ἀπὸ τοῦδε φακὸν 50 δακτύλων διαμέτρου, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς παρεῖχε φωτογραφίας τῆς σελήνης, ὡς ἐὰν αὕτη εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν 100 μόνον χιλιομέτρων· μεγεθύνοντες δὲ τὰς φωτογραφίας ταύτας δεκάκις, θὰ εἴχομεν πρὸ ἡμῶν τοπία σεληναῖα, ὁρώμενα ὡς ἐξ ἀποστάσεως 10 χιλιομέτρων».

— Ὁ διάσημος γάλλος χημικὸς Μπερτελὼ ἐξεφώνησε κατ' αὐτὰς σπουδαιότατον λόγον περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς χημείας. Περιεργότατα εἶνε τὰ συμπεράσματά του. Ἐλπίζει ὁ γάλλος σοφὸς ὅτι ἡ γηγενὴς λεγομένη θερμότης, ἡ θερμότης δηλαδὴ τοῦ κέντρου τῆς γῆς, θὰ χρησιμοποιηθῇ προσεχῶς εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὡς θερμοηλεκτρικὴ δύναμις ἀνεξάντλητος. Ἡ γῆ τότε δὲν θὰ καλλιεργῆται· αἱ τροφαὶ θὰ κατασκευαζωνται χημικῶς, ὑγιειναὶ καὶ οἰκονομικαί. Δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον οὔτε ἀγροί, οὔτε ἀμπελῶνες, οὔτε θερισταί, οὔτε διαιρέσεις εἰς γαίας εὐφόρους ἢ ἀφόρους· ἴσως καὶ αὐταὶ αἱ ἔρημοι θὰ προτιμῶνται ὡς τόπος διαμονῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ γῆ, ἀπαλλασομένων τῶν γεωργικῶν, θὰ μεταβληθῇ εἰς ἀπέραντον κῆπον ἀνθέων καὶ δένδρων. Τοιοῦτον εἶνε, κατὰ τὸν Μπερτελώ, τὸ ἀπώτατον μέλλον τῆς χημείας.

— Ὁ παρ' ἡμῖν κ. Κ. Λυκόρτας, συγγραφεὺς ἰδιορρύθμου βιβλίου περὶ κινήσεως, ἀνέπτυξε κατ' αὐτὰς ἐν τῷ «Παρνασσῷ» τὴν νέαν του θεωρίαν ἐν κύκλῳ ἐπιστημόνων καὶ λογίων. Κατὰ τὸν κ. Λυκόρταν πᾶν μόριον τῆς ὕλης κέκτηται ἔμφυτον κίνησιν κατὰ γραμμὴν καμπύλην — εὐθείας μὴ ὑπαρχούσης εἰς τὴν φύσιν, — ἐπ' αὐτοῦ δὲ στηριζόμενος προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ σύστημα τῆς κινήσεως τῶν κόσμων, ἀπορρίπτων πάσας τὰς μέχρι τοῦδε περὶ τῆς παγκοσμίου ἕλξεως θεωρίας. Ὁ κ. Λυκόρτας μεταφράζει ἤδη τὸ σύγγραμμά του γαλλιστί, προτιθέμενος νὰ ὑποβάλῃ αὐτὸ ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν.

Θεατρικά.

Ἐν τῷ παρισινῷ Théatre de l'Oeuvre παρεστάθη ἐσχάτως τὸ δρᾶμα τοῦ Ἴψεν «Χάλβαρ Σόλνες» ἐκ τῶν σκοτεινοτέρων καὶ συμβολικωτέρων ἔργων τοῦ μεγάλου νορβηγοῦ δραματικοῦ. Μεθ' ὅλην τὴν ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὁ «Χάλβαρ Σόλνες» δὲν ἔκαμε τὴν προσδοκωμένην ἐπὶ τοῦ παρισινοῦ κοινοῦ ἐντύπωσιν. Ἤρεσαν μερικαὶ λεπτομέρειαι, ἀλλ' ὡς σύνολον οὔτε ἐννοήθη, οὔτε ὑπάρχει ἐλπίς, κατὰ τοὺς κριτικούς, νὰ ἐνοηθῇ.

— Τὸ «Προσκύνημα» ἐπιγράφεται ἀρκετὰ πρωτότυπος κωμῳδία τῶν Βουσερὼν καὶ Ὀρδοννώ, παρασταθεῖσα ἐσχάτως ἐν Παρισίοις διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τοῦ θεάτρου Gymnase. Ἡ κυρία Μονγκωγιών, διῆλθε τὴν νύκτα τοῦ πρώτου της γάμου ἔν τινι Ξενοδοχείῳ τοῦ Φονταινεβλώ, αἱ δὲ ἀναμνήσεις τὰς ὁποίας ἀπεκόμισεν ἐκ τοῦ περιφήμου πλέον δι' αὐτὴν ταξειδίου, τῇ ἦσαν τόσον πολύτιμοι, ὥστε μετὰ τὸ διαζύγιόν της, παρακαλεῖ τὸν δεύτερον σύζυγόν της νὰ ἐπαναλάβουν τὴν αἰσθηματικὴν ἐκδρομήν. Ὁ δεύτερος αὐτὸς σύζυγος, παράδοξος ἄνθρωπος, προχωρημένης ἡλικίας, ἦτο γνωστὸς ἐκ τοῦ ὅτι οὐδέποτε συνῆπτεν ἐρωτικὰς σχέσεις ἢ μετὰ συζύγων προδιδομένων. Ὡς ἐκδήλωσις τῷ ἐχρησίμευεν ἡ ἀναμφισβήτητος ἀπόδειξις τῆς ἀπιστίας τοῦ συζύγου καὶ εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν ὀφείλεται καὶ τὸ διαζύγιον τῆς κυρίας Μονγκωγιών, ἡ ὁποία τώρα λέγεται κυρία Μπριβολέ. Ἀλλ' ὁ γάμος αὐτὸς δὲν πραγματοποιεῖται ἕως τέλους... Ὁ Μπριβολὲ μένει σύζυγος πλατωνικός, ὁ δὲ Μονγκωγιών, συγχωρούμενος καὶ μετανοῶν, φέρει πάλιν τὴν σύζυγόν του εἰς τὸ Φονταινεβλώ. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ *Προσκυνήματος* ὑπῆρξε μετρία.

Ο "ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ" ΕΝ ΤΩι ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩι

15 Ἀπριλίου 1894.

Μελαγχολική, ὡς καὶ ἡ αἰτία ἡ προκαλοῦσα αὐτήν, βαθυτέρα ὁσημέραι μὲ ἥλισκεν ἡ ἠθικὴ ἀλγηδών. Αἱ θρησκευτικαὶ τελεταί, αἱ τὸν καθαρῶς ἱεροπρεπῆ καὶ ἀκράτως αὐστηρὸν τύπον ἀποβαλοῦσαι διαδοχικῶς, ἦσαν πάντοτε αἱ μεγαλοπρεπεῖς καὶ σεμνοπρεπῶς ἐπιδεικτικαὶ τελεταὶ τῆς ἀναμνήσεως τῶν Παθῶν ἅτινα, μετὰ γλυκείας καὶ ποιητικῆς ἅμα κατανύξεως, δοξάζει καὶ γεραίρει πάντοτε ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἀλλ' ἡ κατήφεια τῶν πενθίμων ἱεροτελεστιῶν ὑπέστη καὶ αὐτὴ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐποχῆς τὴν ἐπιρροήν. Καὶ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Παρασκευὴ παραμένει πάντοτε ἡμέρα ἁγιότητος καὶ νηστείας, ἡ αἰδήμων ὅμως καὶ κατανυκτικὴ ὀδύνη, ἡ ἀπὸ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ Θείου Πάθους ἐκπορευομένη, ὑποκιρνῶσα τὴν ἄκραν ὀξύτητα αὐτῆς μεταπίπτει εἰς ἠρεμώτερον αἴσθημα, οὐχὶ πάντῃ ἀλλότριον πρὸς τὴν ἑορτάσιμον προσδοκίαν τῆς ἐπερχομένης ἀναστασίμου ἡμέρας, καὶ τὰς πατροπαραδότους καὶ εὐαρέστους μερίμνας τὰς συναπτομένας πρὸς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἀπ' Ἐκκλησίας καὶ κατ' οἶκον λαμπροτέρας καὶ ἐπιδεικτικωτέρας πανηγύρεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως.

*

Αἱ εἰκόνες αὗται φαιδρῶς θορυβώδεις ἐνίοτε, καὶ συνεχῶς μὴ ἀπολύτως σοβαραί, ἀπειργάζοντο, ἐξαιρέτως τὰς ἡμέρας ταύτας, πενθιμωτέρας τὰς ἐντυπώσεις μου. Εἰς τὸ παρελθόν, τὸ χθεσινὸν ἔτι, παραπλήσιαι ἀθυμίας σκέψεις, δὲν εἶχον ἀμερίστως ἐπιφοιτήσει εἰς τὴν ψυχήν μου. Ἀλλ' ἤδη, ὅτε πολιὰ σεβαστὴ κεφαλὴ ἀνεπαύθη ὑπὸ τοῦ Κοιμητηρίου τὸ χῶμα, ἀνεμοχλεύθη, ὑπὸ τὴν καταιγίδα ὑπερτάτου ἄλγους, σύμπας ὁ ἐσωτερικός κόσμος, καὶ αἱ χαρίεσσαι τῶν παιδικῶν χρόνων ἀναπολήσεις, αἱ πρὸς τὴν μυστηριώδη καλλονὴν καὶ τὸν ἱερώτερον πανηγυρισμὸν τῶν ἡμερῶν τούτων συνδεόμεναι, ἐπῆλθον καὶ πάλιν. Ἀλλὰ δὲν ἦσαν πλέον φαιδραί! Νέφος σκιερὸν κατεκάλυψε τὰς γελοέσσας ἐκείνας τοῦ ἀθώου παρελθόντος σκηνάς. Τὸ ἀκάτιον τῆς ζωῆς ἐπλήγη εἰς τὸ πολύτιμον πηδάλιον ἀκριβῶς, καὶ τὸ πλήρωμα, τὸ παρὰ τὸν σεβάσμιον καὶ προσφιλῆ κυβερνήτην συνεσταλμένον, τὸ ἀναπετάσαν τὸ μικρὸν ἱστίον του εἰς τὸ τρικυμιῶδες πέλαγος τοῦ βίου, καὶ ἐπαχθῶς θαλασσομαχοῦν, ἐμβρόντητον εἶδε ἀναρπαζόμενον τὸν χρηστὸν καὶ καρτερικὸν πλοηγόν, καὶ ἰσχυροτέραν ᾐσθάνθη τὴν θύελλαν μαινομένην πέριξ τῆς εὐθραύστου ἐκείνης σανίδος. Αἱ ὄψεις ἐσκυθρώπασαν πᾶσαι. Ἐρυθροὶ ἀπέβησαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τοῦ δακρύου, καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ ἀλγεινοτάτου τραύματος, οὐδὲ τοῦ Πλάτωνος ἡ μεταρσιοῦσα φιλοσοφία, οὐδὲ τοῦ Εὐαγγελίου ἡ Πίστις ἴσχυσεν ἐπαρκῶς νὰ πραΰνῃ. Ὑπὸ τὸ ἄχθος πληγείσης φιλοστοργίας τὸ χεῖλος συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει τοῦ Προφητάνακτος τοὺς Ψαλμούς. Αἱ ἐξάρσεις τοῦ ἰουδαίου Λυρικοῦ, τοῦ κορυφαίου τῶν λυρικῶν, τοῦ ἀληθοῦς Προφητάνακτος βαλσαμοῦσι στιγμιαίως τὴν τετραυματισμένην καρδίαν μας, ἀλλὰ τὸ ἄλγος ληθαργεῖ· δὲν ἀποθνήσκει. Καὶ ὅταν τοῦ παραμυθητικοῦ φαρμάκου ἡ πραεῖα καὶ ἐλεήμων ἐπίδρασις παρέλθῃ, ἀφυπνίζεται καὶ πάλιν τὸ ἀδυσώπητον ἄλγος, καὶ δάκνει, δάκνει ἀνοικτιρμόνως τὴν ψυχήν. Τότε δειναὶ ἐξημμένων παθῶν συγκρούσεις κλυδωνίζουσι ψυχὴν καὶ καρδίαν. Τὸ σκάφος τῆς ζωῆς κατολισθαίνει ἐπικινδύνως πρὸς τὸ φρίσσον καὶ πικρότατον κῦμα. Διαρρέει· ἐλαφρὸν δὲ καὶ ἀνερμάτιστον καταιγίζεται ἄπελπι. Ἕρμα, ἕρμα ταχέως. Προβάλλει τότε ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία, καὶ ὁ ναυαγός, ἀντλῶν ἐσπευσμένως, καταστέλλει μικρὸν τοὺς κλυδωνισμοὺς τῆς ὁλκάδος. Ἀλλὰ νέα ἐπέρχεται θύελλα καὶ ἀνεπαρκὲς ἐξηλέγχθη τὸ ἕρμα. Τότε ἀκτινοβόλως ἀνίσταται ἡ Θρησκεία. Ἐκτείνει σώτειραν τὴ ἁγίαν χεῖρά Της, καὶ ὅπως ποτέ, ὑπὸ τὴν θείαν λαλιὰν τοῦ Ἰησοῦ, ἐταπεινώθη φιμωθὲν τὸ κῦμα τῆς λίμνης, ἐπραΰνθη οὕτω καὶ ἡ θύελλα τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Πίστεως ἀντληθὲν ἕρμα ἔσωσε καὶ ἐμπεδώτερον κατέστησε τὸν θυελλώδη πλοῦν τῆς ζωῆς. Χρόνοι ἀπιστίας καὶ ὑλισμοῦ, πόσον ἐξηυτελίσατε τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν εὐγένειαν, ποίους δισταγμοὺς ὀλεθρίους ἐνεπνεύσατε εἰς τὸν δύσπιστον, τίνος παρηγορίας γλυκυτάτου κεφαλαίου ἐστερήσατε τὸν ἄπιστον!..

*

Ὅτε, τοιαῦτα ἀναλογιζόμενος, διῆλθον τὴν πύλην τοῦ πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ νεκροταφείου, ἦτο νὺξ πλέον· νὺξ βαθεῖα καὶ σιωπηλή. Ἀλλὰ τὸ σκότος οὐδὲν εἶχε τοῦ ἀποτροπαίου ἐκείνου καὶ ζοφεροῦ μελανοῦ, τοῦ ἀποπνίγοντος τὴν ψυχὴν καὶ νεκροῦντος πᾶν αἴσθημα, ἐκτὸς τοῦ τῆς φρίκης. Ἦτο φῶς ὑπόσκιον μᾶλλον· σκότος διαυγὲς καὶ ὀνειροπόλον ἀπὸ διαστέρου στερεώματος, ὑποκυάνου καὶ διαφανοῦς καταχεόμενον εἰς τὴν ἥσυχον καὶ ἀνθόσπαρτον φύσιν. Ἤρεμος τοῦ Ἀπριλίου ὁ νυκτερινὸς ἄνεμος ἐσάλευε τοὺς κλῶνας τῶν κυπαρίσσων, ἐθώπευε τὰς μαργαρίτας, ἔψαυε τὰ ἄνθη καὶ ἀπομυζῶν τὰ ἀρώματά των ἡδέως ἐξέχεε ταῦτα ὑπὸ τὴν ἁβρότητα τῆς πνοῆς του, εἰς τὴν πέριξ ἠρεμοῦσαν εἰκόνα. Ἐνίοτε τὸ πνεῦμα ἐπήρχετο ἰσχυρότερον· καὶ τότε διολισθαῖνον διὰ τῶν κλάδων καὶ φύλλων ἀπειργάζετο μελαγχολικὸν ψίθυρον παραπλήσιον πρὸς ὑστάτας ἀναπάλσεις μυστηριώδους ἁρμονίας πόρρωθεν, πολὺ πόρρωθεν ἀρρήτως καὶ ἀφανῶς φθεγγομένης. Γαλήνη ἱερὰ καὶ ἀτελεύτητος ἐκράτει εἰς τὸν σεπτὸν καὶ πεφιλημένον ἐκεῖνον περίβο-

λον, ἔνθα, ὑπό τοῦ φωτός τῆς Πίστεως καί τῆς Ἐλπίδος ὁδηγούμενοι, ἠγκυροβόλησαν τέλος οἱ τεταλαιπωρημένοι ναυαγοί τῆς ζωῆς. Εἰς τόν κορμόν μικροῦ σταυροῦ μελανοῦ, ἔδεσαν ἀσφαλῶς τά πρυμνήσια αὐτῶν, καί ἐκοιμήθησαν ἐν εἰρήνῃ. Διατί προσέχω μήπως ὁ ἦχος τῶν βημάτων μου, εἰς τάς μελαγχολικάς ταύτας καί σιωπηλάς δενδροστοιχίας φερομένου, ἀφυπνίσῃ τούς κοιμηθέντας; Ὦ! ἄς περιπατήσω ἀσφαλέστερον καί ἐλευθεριώτερον. Κοιμῶνται βαθέως, πολύ βαθέως οἱ νεκροί. Τόν εὐλογητόν ὕπνον των δέν ταράσσουσι οὐδέ τῆς δόξης εὐγενῆ ὄνειρα, οὐδέ τοῦ πλούτου φλέγοντες πόθοι, οὐδέ τῆς ἐλπίδος ἀλγειναί διαψεύσεις, οὐδέ τοῦ συμφέροντος ἡ μαινομένη κραυγή, οὐδέ τῆς αὔριον ἡ σκληρά καί ἀδυσώπητος μέριμνα. Κοιμῶνται ἥσυχοι, καί οὐδέν ἀνθρώπινον δύναται νά τούς ἀφυπνίσῃ πλέον. Ποῦ καί που, ἐντός τῆς σκοτίας, αὐγάζει μόλις ἀσθενέστατον καί ὠχρότατον φῶς. Εἶναι οἱ φανοί, οὕς τῶν ζώντων ἡ χείρ ἥναψεν ἐπιμελέστερον τήν νύκτα ταύτην τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σωτῆρος, εἰς τό μνῆμα τῶν φιλτάτων, οἵτινες δέν ζῶσι πλέον ἤ εἰς τήν ὀδυνωμένην καρδίαν. Ἐνίοτε, ἀπό τῶν ἐγκάτων ὑπογείου κρύπτης, ἐκφεύγει, διά μικρᾶς σχισμῆς τῆς πύλης, ἀμυδροτάτη φωτός λάμψις. Κύπτω καί προσβλέπω ἐκεῖ. Ἡ εὐσεβής κανδήλα καίει ἔσωθεν. Ἀναπάλλεται τό μικρόν φῶς τῆς θρυαλλίδος, θλᾶται εἰς τήν χιονώδη τοῦ μαρμάρου λευκότητα, καί σκιαί πυργοῦνται ἐντός τοῦ ἀσύλου ἐκείνου τῆς ἱερότητος καί τῆς εἰρήνης. Ὀρμεμφύτως ποιῶ τοῦ Σταυροῦ τό σημεῖον, καί σιωπηλῶς ψιθυρίζων ἱλαστήριον προσευχήν, ἀπομακρύνομαι τοῦ σεπτοῦ χώρου.

*

Ἤδη, βραδέως κρουόμενος ὁ κώδων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ νεκροταφείου, ἀγγέλλει τήν ὥραν τῆς συγκινητικῆς τοῦ Ἐπιταφίου ἐξόδου. Ἀνάπτομεν τάς λαμπάδας μας πάντες. Ἡ πένθιμος γοητεία, ἡ ἐξάρσεως καί μυστηρίου μεστή, τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἐπιταφίου, ψαλλομένου ὑπό τῆς ζωῆς εἰς τό ψηλαφητόν ἐκεῖνο πεδίον τοῦ θανάτου, προσλαμβάνει ἀνυπέρβλητον ὕψος θλιβεροῦ λυρισμοῦ, καί κάλλος ἀνεκφράστου σεμνότητος καί μελαγχολίας. Ὁ ἄνθρωπος κηδεύει τήν νύκτα ταύτην τόν Θεόν. Εἶναι ἀσύλληπτον τό μέγα μυστήριον, καί θά ἦτο ἀκατανοήτως βλάσφημον, ἄν μή ἐπίκουρος πρός τήν κατανόησιν τηλικούτου μυστηρίου καί θαύματος δέν ἐπήρχετο ἡ ἀποκάλυψις καί ἡ Πίστις. Ἡ θέα τοῦ Θεανθρώπου, ἐν κηροπλάστῳ ὁμοιώματι κατακειμένου ὑπτίου ἐπί χρυσοποικίλτου ἁλουργοβαφοῦς ὁλοσηρικοῦ, οὐδέποτε μέ συνεκίνησε βαθύτερον, ἤ τήν νύκτα ἐκείνην ἐνώπιον τῆς παλλούσης ταύτης εἰκόνος τοῦ θανάτου. Ἡ φύσις, ὁ αἰθήρ, τά στοιχεῖα ταράσσονται εἰς τήν θέαν τοῦ νεκροῦ Ἰησοῦ. Βιαιοτέρα ἐπιπνέει αἴφνης ἡ αὔρα· ἡ χλόη σαλεύεται, οἱ θάμνοι κλίνουσι, τῶν δένδρων αἱ κορυφαί καί οἱ κλάδοι κάμπτονται πρός τήν γῆν ἐνώπιον τῆς ἐλαυνούσης ἱερᾶς πομπῆς. Εἰς ψίθυρον ἀλγεινόν, ὡς εἰς στοναχήν ἐντρόμου θυσίας τῆς φύσεως ἐνώπιον τοῦ Ἀνάρχου φερομένου νεκροῦ, ἐπερατώθη ἡ ἀκαριαία ἐκείνη ὁρμή τοῦ ἐπιπνεύσαντος πνεύματος. Ἤδη ἐξέπνευσε, καί μαλακή φέρεται πάλιν ἐπί τῶν δένδρων ἠπία ἡ αὔρα. Βαδίζοντες βραδέως περιερχόμεθα ἐν λιτανείᾳ τόν περίβολον τοῦ νεκροταφείου. Ὀδυνηρῶς ἐξαίσιον, μελαγχολικῶς ἐπιβάλλον εἶναι τό αὐστηρότατον θέαμα. Οἱ τέως σκοτεινοί δρομίσκοι, οἱ ἔνθεν κἀκεῖθεν τάς ἀτελευτήτους σειράς τῶν τάφων καί τῶν σταυρῶν καθορίζοντες, φωτίζονται ἀκαριαίως ὑπό τό φῶς τῶν λαμπάδων μας. Εἰς τάς ὠχράς ἀναλαμπάς αὐτῶν, τάς τρεμούσας ὅπως καί τῶν ζώντων αἱ ψυχαί, ἀναγινώσκω διερχόμενος τά ὀνόματα φιλτάτων σβεσθεισῶν ὑπάρξεων πρός ἅς μᾶς συνδέει νοῦς καί καρδία, ἐπωδύνως ἐκριζωθεῖσα εἰς τοῦ χωρισμοῦ τό ἀμείλικτον κτύπημα. Χαίρετε φίλοι, σᾶς προσφωνοῦμεν οἱ ζῶντες! Ἁγιάζομεν τούς τάφους σας διά τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, νεκροῦ καί Αὐτοῦ τήν νύκτα ταύτην, καί ἀναμένομεν τήν στιγμήν καθ' ἥν, θύματα τοῦ θανάτου καί ἡμεῖς, θά κοιμηθῶμεν πλησίον σας, καί πνεύματα ἀφανῆ, ἀπό τῆς ἀΰλου ἡμῶν ὑποστάσεως θά βλέπωμεν τούς ἐπιζήσαντας συγκινουμένους εἰς τήν ἀνάγνωσιν τῶν ὀνομάτων μας, μετά τῆς αὐτῆς δακρυοσταλάκτου στοργῆς καί ὁσιότητος μεθ' ἧς καί ἡμεῖς οἱ ἴδιοι προσβλέποντες ἤδη τούς προσφιλεῖς τάφους σας. Ἀδελφοί, φίλτατοι ἀδελφοί, κοιμηθῆτε ἐν εἰρήνῃ. Ταχεῖα ἐν τούτοις, ἐντός τοῦ νεκρικοῦ χώρου, ἐλαύνει ἡ νεκρική πομπή. Σώματα καί ἰνδάλματα ἀνά πᾶσαν στιγμήν ποικίλως μορφοῦνται ὑπό τάς λάμψεις τῶν πενθίμων κηρίων, καί πρίν ἔτι ὁ στοχασμός συλλάβῃ τόν τύπον, ἐλύθησαν ἤδη ὡς ὄνειρα εὐφροσύνων στιγμῶν. Αἱ προτομαί τῶν νεκρῶν μειδιῶσι· οἱ τάφοι ἀποβαίνουσιν εὐγλωττότεροι, οἱ νεκροί φιλοξενοῦσι τούς ζῶντας... Εἰς τήν φανταστικήν ἐκείνην καί ἀκαριαίαν παρέλασιν τῶν ἀορίστων μορφῶν, τῶν ἀδιαλείπτως προκυπτουσῶν καί ἐξαφανιζομένων βλέπει τις τήν εἰκόνα τῆς ζωῆς. Σκιά τά πάντα. Διεγράφη, ἠφανίσθη. Οὐδέν ἀπέμεινε πλέον. Οὔτε ἡ ἀνάμνησις. Εἰς ἀντίθεσιν πρός τόν ἐσωτερικόν κόσμον διατελεῖ ὁ ἐξωτερικός. Εἰς τό βάθος τῆς καρδίας φλεγμαίνει ὀδύνη αἰσθήματος τραυματισθέντος· ἀλλ' ἔξω μειδιᾷ ἡ φύσις. Ἀνθοσκεπεῖς αἱ ἀναδενδράδες ἀνέρπουσι πρός τούς κλάδους τῶν δένδρων. Φυλλώματα πράσινα καί πυκνά σκέπουσι τά μνήματα. Λευκά ἄνθη στίζουσι τούς χλοάζοντας καί δροσερούς τούτους σμαράγδους, καί πρός τό χῶμα δειλῶς κατακεκλιμένα σεμνά καί εὐώδη φαίνονται τά ἄνθη, ἅτινα ἄλλα ἐβλάστησαν καλλιεργηθέντα, καί ἄλλα κατετέθησαν πρό μικροῦ ἐκεῖ προσκομισθέντα ὑπό τῆς στοργῆς τῶν οἰκείων. Θωπεύω συγκεκινημένος αὐτά· ἀποστάζουσι δρόσον· ἀλλ' εἶναι τοῦ οὐρανοῦ δρόσος ἆρά γε, ἤ δάκρυ ἄλγους καί σπαραγμοῦ κυλίσαν ὡς θυσία καί προσφορά τῆς καρδίας εἰς τήν ἀνθόσπαρτον ταύτην προσκομιδήν καί θυσίαν, τήν λεπτήν, τήν τρυφεράν καί εὐώδη, ἥν εἰς τήν μνήμην τοῦ νεκροῦ προσέρχεται φέρουσα ἡ ἀλγεινή ἀφοσίωσις τῆς ζωῆς: ....

*

Ὑπό τό κράτος πενθίμων εἰκόνων καί σκέψεων,

οὐχί μόνον τήν ἰδίαν θλῖψιν ἀναλογιζόμενος καί ἐκτρέφων, ἀλλά καί πάντων ὅσοι ἀπέτισαν εἰς τοῦ θανάτου τήν δουλείαν τά ἁδρά καί δεινά λύτρα τῆς ζωῆς, ἠκολούθουν πόρρωθεν τήν ἱεράν συνοδείαν. Ἐγγίζομεν εἰς τό τέλος. Τά πάντα, τά γήϊνα πάντα ἔχουσι τό τέλος ἐδῶ, καί ἡ ὀδύνη ἡ μόνον μετά τῆς ζωῆς τελευτῶσα. Εἰς τάς ἐρήμους ἐκτάσεις τάς ὑπό τάφων κατεσπαρμένας, πολύμορφα σχήματα, ἀπό τοῦ φωτός δημιουργούμενα, ἕρπουσι πάντοτε. Μεγεθύνονται, σμικρύνονται, σβέννυνται. Στιγμιαία φωτός ἀκτίς ἐπιφαίνεται μόλις, καί σκότος ἑνιαῖον καί βαθύ διαδέχεται ἀτελευτήτως αὐτήν. Τό ἀκαριαῖον τοῦτο φῶς, τό δῦον πρίν μόλις ἀνατείλῃ, ἡ ἑνότης αὕτη τοῦ διαρκοῦς σκότους, τοῦ ἐπερχομένου ἀμέσως μετά τήν ὠχράν λαμπηδόνα, δέν εἶναι ἆρά γε εἰκών τοῦ βίου καί τῶν ἐλπίδων αὐγαζουσῶν μόλις καί ἀπατηλῶς ἐπί τοῦ ὁρίζοντος τῆς ψυχῆς, ὅπως δύσωσι θετικῶς καί ἐσαεί ὑπό τόν ζόφον τοῦ θανάτου, τοῦ μυστηρίου, καί τοῦ αἰνίγματος; Γοργῶς παρέρχονται οἱ τάφοι, καί τῶν κεκοιμημένων τά λίθινα ὁμοιώματα. Ὑπό τήν ἱερότητα τῆς ἁγνείας καί τοῦ θανάτου παρθένοι λευκαί ὅπως καί ἡ ψυχή των ἀναπαύονται ἐδῶ ἐπί λευκοῦ μαρμάρου καί ὑπ' αὐτό. Τό ἄσπιλον τοῦ λίθου εἶναι τῆς ἀσπίλου ψυχῆς ἡ συμβολική παράστασις. Φρουρός ἀγρυπνεῖ ἐγγύς ὁ Σταυρός, καί ὑπό τήν σκέπην Αὐτοῦ ὁ Χρόνος λευκαίνει τά ὀστᾶ, καί ἀδιατάρακτος μηκύνεται ὁ ὕπνος, ὁ ἅγιος ὕπνος τῆς ἀθωότητος. Μικρά παιδία, γήϊνα Χερουβείμ, ἀπό τῶν οὐρανίων ταγμάτων θελκτικοί αὐτόμολοι, μέ ραφαήλειον τό πρόσωπον, μέ τοῦ Ἀπριλίου τά ῥόδα καί τήν δρόσον εἰς τάς παρειάς, μέ τῆς ἀθωότητος καί τῆς χαρᾶς τήν φωνήν εἰς τά χείλη, μέ τήν ζωήν μόλις διανοιγομένην εἰς τήν εὐώδη ἐκείνην κάλυκα τοῦ ἐρατεινοῦ σώματός των κοιμῶνται τώρα ἐδῶ, μακράν τῆς μητρικῆς ἀγκάλης. Ἀλλά καί ἡ γῆ εἶναι ἀγαθή μήτηρ· καί ὅταν ἠπίως ψαύσῃ ἡμᾶς ἡ χείρ τοῦ θανάτου, ὅταν πᾶν ἄλλο γήϊνον ἄσυλον, καί τῆς μητρός μας ὁ κόλπος αὐτός, δέν δύναται πλέον νά μᾶς δεχθῇ καί νά μᾶς προστατεύσῃ, ἀνοίγει τότε ἡ εὔσπλαγχνος γῆ τούς κόλπους της, καί ὡς τέκνα προσφιλῆ, ἀπό τοῦ στήθους αὐτῆς προσκαίρως ἐκφυγόντα, μᾶς δέχεται καί πάλιν, καί πάλιν μᾶς καλύπτει ἀναλαμβάνουσα τόν χοῦν δι' οὗ ἐπλάσθη τό σῶμα μας. Ὦ! ποία συρροή ἀναμνήσεων, καί ποία πληθύς τάφων καί σταυρῶν! Ἕκαστος ἐκπροσωπεῖ καί μίαν σβεσθεῖσαν ζωήν... ζωήν ἧς ἡ λῆξις χαράσσει διά τούς ἐπιζήσαντας δακρύων καί πόνων τήν ἔναρξιν!

*

Ἀλλ' εἰς ἕνα τάφον νεοσκαφῆ, ἀρετήν καί αὐταπάρνησιν σκέποντα, προσῆλθον εὐλαβῶς, τήν λαμπάδα τοῦ Ἐπιταφίου σφίγγων εἰς τάς τρεμούσας χεῖρας. Ἠθικοί σπασμοί ἀγάπης περιαλγοῦς διέσειον τήν ψυχήν μου. Ὤρυξα πλαγίως τοῦ τάφου μικράν ὀπήν, καί ἐντός αὐτῆς ἐσφήνωσα τήν ἀνημμένην λαμπάδα. Τό σκότος διεσκεδάσθη πέριξ. Καί τότε ὀδυνηρός ἐνδόμυχος διάλογος, ἄρρητον πάθος λατρείας καί στοργῆς ἑρμηνεύων, ἀντήχησεν εἰς τό κενόν τῆς ἐρημωθείσης καρδίας μου.......

*

Ἀπεσπάσθην ἀπό τοῦ πεφιλημένου μνήματος. Καλύπτει ἀνεκτιμήτους καί ἀλησμονήτους θησαυρούς. Ἡ Πίστις, ἡ θεία καί παρήγορος Πίστις ἐπῆλθεν ἐγκαίρως διασκεδάσασα τόν ἄγριον τῆς ἀπελπισίας τυφῶνα, καί πραΰνασα, διά τῆς ἐλπίδος τῆς ἄλλης ζωῆς, τήν μέλαιναν ἀγριότητα τῆς ὀδύνης ἥτις μέ διέσχιζε. Ἡ Πρόνοια ἠλέησε τό πλάσμα της. Αὐτή ἐξακοντίζει τήν δοκιμασίαν, ἀλλ' Αὐτή ἐπίσης καταπέμπει καί τήν παραμυθίαν. Οἱ λόγοι τῆς ἀγάπης καί τοῦ σεβασμοῦ, οἱ μετά φλογερᾶς εὐγλωττίας ἀπηχήσαντες πρό μικροῦ ἐντός τῶν ἐγκάτων τῆς καρδίας μου, ἀποβαλόντες τήν ἀγρίαν, ἐν τῇ φιλοστοργίᾳ αὐτῶν, ὁρμήν, ἀπέβησαν τρυφερώτεροι ἔτι, καί ἠπιώτεροι ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀναπολήσει καί ἐντολῇ. Τό μυστήριον τοῦ θανάτου, ἄλυτον καί ἄγρυπνον πάντοτε ἐν ἐμοί, ὅπερ βιαιότερον καί ὀξύτερον ἠγέρθη πρό μικροῦ ὅτε προσέβλεπον καί σιωπηλῶς προσεφώνουν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τό φίλτατον ἐκεῖνο μνῆμα, ἐνέδωκε καί αὐτό εἰς τήν θείαν τῆς Θρησκείας φωνήν καί πραϋνθέν συνεπτύχθη πάλιν. Ἀνεβλήθη, δέν ἐλύθη· ἐληθάργησε χωρίς νά παύσῃ ἀκμάζον. Ἤδη ἡ πομπή τοῦ Ἐπιταφίου ἐπανῆλθεν εἰς τήν ἐκκλησίαν. Ἡ ἀπό τοῦ ὠχροῦ φωτός τῶν ἀνθρωπίνων λαμπάδων φωτισθεῖσα στιγμιαίως σκιερά ἐκείνη καί σεβασμία περιοχή ἐκαλύφθη καί πάλιν ὑπό τήν μέλαιναν πτυχήν τῆς ποτνίας Νυκτός. Ἡ ἐπισημότης τῆς νυκτερινῆς σιωπῆς, καί ἡ ἐπισημότης τῆς ἁγίας περιοχῆς ἐπεκάθισαν καί πάλιν ἐν δεσμῷ ἑνιαίῳ ἐπί τόν ἱερόν καί γαληνιαῖον χῶρον ἔνθα κοιμῶνται οἱ νεκροί. Ἐξῆλθον, δεινῶς χειμαζόμενος, ἀπό τόν σεπτόν περίβολον. Εἶχον ἀφήσει τόν λιμένα τῆς εἰρήνης, καί τό εὔθραυστον τοῦ ταραχώδους βίου ἀκάτιον πτερώσας διά τοῦ ἱστίου ἔπλεον πάλιν πρός τήν πόλιν τῶν παθῶν, τῶν μεριμνῶν, τῶν ἀλγεινῶν φροντίδων, τῶν πικρῶν διαψεύσεων. Εἶδον τό ὕστατον τόν φανόν τοῦ Κοιμητηρίου προφέγγοντα εἰς τήν εἴσοδον ἐκείνην τοῦ ἀκυμάντου λιμένος, ἀφ' ὅπου πρό μικροῦ εἶχον ἀνασπάσει τῆς μικρᾶς καί ἀσθενοῦς σχεδίας μου τήν ἄγκυραν. Πνεῦμα γαλήνης ἐφέρετο ἐκεῖθεν πρός τήν πόλιν τῆς ζωῆς, ὁπόθεν ἀντίθετος ἐξώρμα βιωτική καταιγίς, καί θύελλα μαινομένη. Καί ποῦ, καί πῶς εἰς τοιοῦτον πέλαγος νά πλεύσωμεν ἡμεῖς! Ἀλλά τοῦ ἀκατίου τήν ἀσθένειαν ἰδού τῆς Πίστεως καί τῆς Ἐλπίδος στηρίζουσα ἡ χείρ. Ἤδη ἠφανίσθη τοῦ φανοῦ τό μυστηριῶδες φῶς. Βαρεῖς ἀναπάλλονται ὑπέρ τήν πόλιν ἦχοι πενθίμων ἐμβατηρίων. Οἱ Ἐπιτάφιοι τῶν Ναῶν ἐξῆλθον, καί ᾆσμα θανάτου, «ἡ ζωή ἐν τάφῳ» περιδονεῖται ἔτι εἰς τό κενόν. Τήν εἶδον πρό μικροῦ τήν ζωήν ἐν τῷ τάφῳ. Τήν εἶδον εἰς τό ὁμοίωμα ἐκεῖνο τοῦ Σωτῆρος, τήν εἶδον εἰς τούς τάφους αὐτούς, οὕς ἀδιαλείπτως σκάπτει ὁ θάνατος. Ἀλλ' ὑπό τό μυστήριον ὅπερ κρύπτουσι τά μνήματα καθεύδει ἡ ζωή, ἡ ἀληθής ζωή. Ὁ ἄγγελος ἐκύλισε τοῦ μνήματος τόν λίθον καί ἀναστηθεῖσα φωτοβόλος ἀνεπήδησεν ἐξ αὐτοῦ ἡ ἀληθής

καὶ αἰωνία Ζωή. Ὁ ἄγγελος θὰ ἀνοίξῃ, ἐν τῷ ἐπηγγελμένῳ χρόνῳ, τοὺς τάφους. καὶ φαεινὴ ἀπὸ τούτων θὰ ἀνέλθῃ ἡ ἀτελεύτητος χαρὰ καὶ ζωὴ τῶν δικαίων καὶ ἐναρέτων, τῶν ἐν Πίστει καὶ Εὐσεβείᾳ κοιμηθέντων ἐν Κυρίῳ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΓΡΑΜΜΕΝΟΧΩΡΙΑ

Ἐλάμβανον πολλάκις ἀφορμὴν νὰ διέρχωμαι ἐκ Γραμμενοχωρίων καὶ νὰ μένω δ' ἐνίοτε ἐντὸς αὐτῶν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας.

Τὰ χωρία ταῦτα, περὶ τὰ εἴκοσι, τινὰ μὲν ἐξαπλόνονται εἰς τοὺς πρόποδας, τινὰ δὲ ἀναρριχῶνται ἐπιχαρίτως ἐπὶ τῶν ράχεων τῶν μικρῶν λόφων καὶ βουνῶν, οἵτινες διασπείρονται κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς μεγάλης πεδιάδος τῶν Ἰωαννίνων, εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περίπου ὡρῶν ἀπὸ τούτων. Ἀποτελοῦσι δὲ κυκλοτερῆ περιφέρειαν χαριεστάτην, ἐστολισμένην μὲ τοποθεσίας ὡραίας, θέαν ἀνοικτὴν καὶ λαμπρὰν καὶ εὐκραέστατον κλίμα, ἐναμιλλώμενα μὲ τὰ χωρία τῶν χαμηλωμάτων τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Πηλίου. Ἕνεκα δὲ τῶν πολλῶν τούτων τῆς φύσεως αὐτῶν καλλονῶν ἐνόμισάν τινες ὅτι ὠνομάσθησαν καὶ Γραμμενοχώρια, καθότι ἡ λέξις ***γραμμένο*** ἐν τῷ ἠπειρωτικῷ ἰδιώματι σημαίνει τὸν ἐπὶ καλλονῇ διακρινόμενον, τὸν γραφικόν, ἐξ ἧς αἱ φράσεις ***γραμμένο παιδί, γραμμένος ἄγγελος, φρύδια γραμμένα, γραμμένο χωριό***, ὡς ὠνομάζεται Γραμμένο τὸ κεντρικώτερον καὶ μεγαλείτερον ἐξ αὐτῶν. Πιθανωτέρα ὅμως φαίνεται ἡ γνώμη καθ' ἥν, ὅτε οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλον εἰς τὴν κάτω Ἤπειρον καὶ ἐπροχώρουν κατὰ τῶν Ἰωαννίνων, τὰ χωρία ταῦτα πρῶτα ὑπετάγησαν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως καὶ ἐνεγράφησαν εἰς τὰ βιβλία τῆς κατοχῆς των, ὀνομασθέντα ἔκτοτε Γραμμένα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς κοινότητας τοῦ Πίνδου καὶ τῶν ἄλλων ὀρέων, αἵτινες διατηρήσασαι τὴν αὐτονομίαν των ὠνομάσθησαν Ἄγραφα. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην προσεπικυροῖ ἡ ἐγχώριος παράδοσις, ὅτι ἱκανὰ τῆς περιοχῆς ταύτης χωρία διὰ πρεσβείας πρὸς τὸν στρατάρχην τῶν Τούρκων Μουρὰτ τὸν Β' προσεκύνησαν τότε καὶ ὑπετάγησαν αὐθορμήτως, προθυμοποιηθέντα μάλιστα νὰ τῷ παράσχωσι καὶ σπουδαίας ὑπηρεσίας καὶ συναρωγάς, ὁπόταν οὗτος φθὰς ἔμπροσθεν τῶν Ἰωαννίνων διεπραγματεύετο μετὰ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ μενόντων κατοίκων των περὶ παραδόσεως. Ἔνια δ' ἐξ αὐτῶν κατώρθωσαν ὡς ἐκ τούτου ν' ἀποκτήσωσι καὶ προνόμιά τινα παραχωρηθέντα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλομήτορος (βαλιδὲ Σουλτάνας). Μετά τινας ὅμως χρόνους, διὰ τῆς συστάσεως τοῦ σώματος τῶν Γενιτσάρων καὶ τῶν Σπαχίδων, ὄχι μόνον τῶν προνομίων αὐτῶν ἀπεξεδύθησαν, ἀλλά, πιεζόμενα ἀφορήτως, ἠναγκάσθησαν μερικὰ νὰ διαλυθῶσι καὶ νὰ μετοικήσωσιν οἱ κάτοικοι αὐτῶν εἴτε εἰς ἄλλα γειτονικὰ ἰσχυρά, εἴτε ἐκτὸς τῆς Ἠπείρου εἰς ἄλλας χώρας, ἐγκαταλείποντες ὄπισθεν ἐρήμους τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγρούς των, ὧν τὰ ἐρείπια δεικνύουσι σήμερον εἰς τὸν ξένον οἱ περίοικοι μὲ τὰ ὀνόματα Παλιοῦρι, Γεράκι κ.λ.π. Μετὰ ταῦτα ἐπῆλθον αἱ βιαιότεραι τῶν κατακτητῶν πράξεις, αἵτινες ἐπέσπευσαν τὴν κατάπτωσιν τῶν Γραμμενοχωρίων, ὧν ἐπὶ τέλους οἱ κάτοικοι μετετράπησαν εἰς ἀθλίους καλλιεργητὰς καὶ ραγιάδας ἀρεντάδων. Ὅτε δὲ ἐξερράγησαν ἐν Ἠπείρῳ αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ 1821 καὶ 1854, οἱ κάτοικοι τῶν Γραμμενοχωρίων ἐκινήθησαν μόνον διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰς οἰκίας καὶ τὰ ὑπάρχοντά των καὶ νὰ κρυφθῶσιν ὅπου ἠδύναντο περιδεεῖς καὶ ἐπτοημένοι εἰς τὰ πλησιόχωρα βουνὰ καὶ δάση τῶν Κουρέντων. Τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ δειλία καὶ ἡ ἄγνοια τῆς ἐλευθέρας καὶ ἀξιοπρεποῦς ζωῆς ἐξακολουθεῖ παρ' αὐτοῖς μέχρι σήμερον καὶ συνᾴδει μὲ τὴν δευτέραν περὶ τῆς ὀνομασίας τῶν χωρίων των γνώμην.

Ἐν τούτοις τὰ Γραμμενοχώρια παράγουσιν ἄνδρας ὑγιεστάτους, εὐφυεῖς καὶ ἐργατικούς, γυναῖκας δὲ σεμνὰς καὶ ὡραίας. Τὸ Γραμμένο ἰδίᾳ ἐγέννησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς Ζωσιμάδας, τοὺς Καπλάνας, τὸν Ἀσώπιον, τὸν Κρανᾶν, τὸν Γούδαν εἰς ἐποχὰς παρελθούσας· καὶ σήμερον δὲ πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων του φεύγουσιν εἰς τὴν ξενιτειάν, ὅπου κατορθοῦσι διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς οἰκονομίας ν' ἀποκτῶσι πλούτη μεγάλα, ἅτινα μεταχειρίζονται τὸ πλεῖστον ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν. Τούτου δ' ἕνεκεν ἀμηχανεῖ τις πῶς νὰ συνδυάσῃ τὰ λίαν μεγαλόψυχα ἀφ' ἑνὸς καὶ φιλογενῆ αἰσθήματα, μὲ τὸν μέχρις ἄκρου ἀώτου ἀφ' ἑτέρου φιλήσυχον καὶ δειλὸν χαρακτῆρα τῶν Γραμμενοχωριτῶν.

Ὅσοι ἐξ αὐτῶν δὲν ξενιτεύονται, καλλιεργοῦσιν εἰς τὰ χωρία των τοὺς ἀγροὺς καὶ περιποιοῦνται τὰ ποίμνιά των, βοηθούμενοι ἐνίοτε καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν των, ἢ ἐπαγγέλλονται τὸν ξενοδόχον καὶ τὸν παντοπώλην ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ ἔδαφος τῶν χωρίων των εἶνε γονιμώτατον καὶ παράγει ἐν ἀφθονίᾳ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς καὶ τοὺς τῆς ἀμπέλου. Τοιοῦτο δ' ὂν δὲν ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν παλαιοτέρων, λείψανα τῶν κατοικιῶν τῶν ὁποίων ἀπαντῶσιν ἐλάχιστα μὲν εἰς λίθους καὶ νομίσματα, πλείονα δὲ εἰς τοπωνυμίας, ὡς εἰς ***Καστρί***, εἰς ***Ράχην τοῦ Βασιλικοῦ*** παρὰ τὸ Γραμμένο, εἰς τὴν ***Κεφαλή***, πηγὴν διαυγεστάτου ὕδατος παρὰ τὸ χωρίον Ἀραχοβίτσα, ἀναβρύουσαν ἐκ βράχου ὀγκώδους εἰς θέσιν δασώδη, ρωμαντικωτάτην. Κατὰ παράδοσιν, ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου ὑψοῦτο ἐν ἀμνημονεύτοις χρόνοις μαρμάρινος μέγας πύργος κατοικούμενος ὑπὸ περικαλλοῦς βασιλοπούλας, ἥτις ὑδρεύετο δι' ἀργυροῦ ***σίκλου*** (ἀμφορέως) ἐκ τῆς Κεφαλῆς, ρίπτουσα αὐτὸν δι' ἁλύσου ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ πύργου εἰς τὴν πηγήν, ἣν ἐπὶ τούτου εἶχε περιτειχίσει δίκην λεκάνης ἢ φρέατος, μέρη ἐκ τῶν κονιαμάτων τῆς ὁποίας διακρίνονται ἀκόμη. Σήμερον ἐπὶ τοῦ βράχου παρατηροῦνται ἐλάχιστα ἴχνη τειχῶν καὶ ἐδῶ κ' ἐκεῖ τέσσαρα ἢ πέντε μικρὰ ἐκκλησίδια ἡμικρημνισμένα ἢ ἑτοιμόρροπα. Μεταξὺ δὲ τούτου καὶ τοῦ βουνοῦ

τῆς κώμης Κοκκινόχωμα, ἐν μέσῳ στενῆς κοιλάδος καλουμένης ***λάκκος βαρκός***, ὑψοῦνται δύο μεμονωμένοι καὶ βαθύδενδροι λόφοι, ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ἐν σχήματι σαρικίου δερβίσου ἢ τεμένους ὀθωμανικοῦ, καλούμενοι σήμερον **τζαμὶ τοῦ τούρκου**· διότι, ὅτε κατῴκουν εἰς τὰ περίχωρα ἐκεῖ Τοῦρκοι, ὁ εἰς Κοκκινόχωμα διαμένων δερβίσης, μὴ ἔχων ἰδιαίτερον τζαμίον, ἀνέβαινεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν καὶ προσεκάλει διὰ τῶν κραυγῶν του πεντάκις τοῦ ἡμερονυκτίου περίπου τοὺς πιστοὺς τοῦ Μωάμεθ εἰς προσευχήν.

Δυστυχῶς ὅμως τὰ ἄφθονα σπαρτὰ καὶ αἱ ἄμπελοι καὶ τὰ δάση, ἅτινα κατακαλύπτουσι τὸ ἔδαφος τῶν Γραμμενοχωρίων καὶ καθιστῶσι τὴν φυσικὴν αὐτῶν καλλονὴν ἀπαράμιλλον, δὲν ποτίζονται παρὰ ἀπὸ τὰς βροχὰς τοῦ οὐρανοῦ. Διότι ὕδατα πηγαῖα οὐδαμοῦ δύναταί τις ν' ἀνεύρῃ παρ' αὐτοῖς ἐν τῇ ἀπαιτουμένῃ ποσότητι. Ἡ σπάνις αὐτῶν εἶνε ἐκπληκτική. Καὶ τοῦτο εἶνε ὅπερ μετριάζει πως τὸ ποιητικὸν τῶν τοποθεσιῶν των. Φαντασθῆτε ὅτι ὀκτὼ ὁλόκληρα ἐξ αὐτῶν χωρία ὑδρεύονται εἰς ἓν καὶ μόνον φρέαρ, εἰς τὸ ***πλατὺ πηγάδι*** ὀνομαζόμενον, κείμενον περὶ τὸ μέσον αὐτῶν. Ἀπὸ πρωίας μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς ὁ συνωστισμὸς τῶν γυναικῶν τῶν χωρίων ἐνταῦθα εἶνε ἀπερίγραπτος. Ἀπολαμβάνει δὲ διασκεδαστικοῦ θεάματος ὁ διερχόμενος τότε καὶ βλέπων αὐτὰς συνωθουμένας μετὰ κραυγῶν διὰ νὰ πάρουν ἀράδα, μὲ τὰ ξύλινα βουτσέλια των εἰς τὰς χεῖρας ἢ ἐπὶ τῶν ὤμων.

Αἱ Γραμμενιάτισσαι εἶνε πολύτοκοι. Σπανίως ὅθεν ἀπαντᾷ τις ἐνταῦθα γυναῖκα τριετὲς χειραγωγοῦσαν παιδίον καὶ μὴ θηλάζουσαν καὶ ἐπωμίζουσαν. Ὁσάκις δὲ δὲν ἀπασχολοῦσιν αὐτὰς αἱ τῶν ἀγρῶν, τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν ποιμνίων ἐργασίαι, εἰς ἃς βοηθοῦσι τοὺς συζύγους των, καταγίνονται εἰς τὰς οἰκίας των νήθουσαι, πλέκουσαι καὶ κατασκευάζουσαι μετ' ἐξιδιασμένης λεπτότητος καὶ φιλοκαλίας τὰ ἔπιπλα καὶ τὰ ἐνδύματά των. Εἶναι καὶ λίαν καλλίφωνοι. Διὸ καταμαγεύουν ὡς ἄλλαι Σειρῆνες, τοὺς διαβάτας, ὅταν τὸ θέρος τὴν νύκτα, — ἵνα μὴ ἐκθέτωσι τὴν ἡμέραν τὴν λεπτότητα τοῦ προσώπου των εἰς τὰς καυστικὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας, — θερίζουσαι εἰς τοὺς ἀγροὺς μέχρι πρωίας, ψάλλουσι τὰ ὡραῖα τοῦ θέρους τραγούδια των.

Εἰς τὰ χωρία ταῦτα παρατηρεῖ τις καὶ καλά τινα πανηγυρικὰ ἔθιμα. Οὕτως εἰς Κόνισκαν τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου (23 Ἀπριλίου), καθ' ἣν πανηγυρίζει ὁ ὁμώνυμος βυζαντινὸς τοῦ χωρίου ναός, συγκροτεῖται πεζοδρομικὸς ἀγὼν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τῆς κοιλάδος μέχρι τοῦ ἑτέρου, ἔνθα ἀναρτῶσιν ἐπὶ ἱστοῦ τὸ βραβεῖον τοῦ νικητοῦ, ἐκ χρηματικοῦ ποσοῦ συνιστάμενον, ἐντὸς ἐρυθροῦ μανδηλίου. Εἰς Γραμμένο τὴν Πρωτομαγιὰν κατασκευάζουν ἐξαιρετικοὺς ἄρτους, οὓς φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν, μεταβαίνοντες οἰκογενειακῶς εἰς τὴν δασώδη θέσιν ***Ἀμαλαγιάδες***, ἔνθα συνήθως ὑπάρχουν τὰ ποιμνιοστάσια, καὶ συντρώγουν καὶ συνευθυμοῦν μετὰ τῶν ποιμένων των, ἑορτάζοντες τὰ εἰσόδια τοῦ χαριτωμένου μηνός. Τὴν δὲ ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως αἱ νεάνιδες ὅλων τῶν Γραμμενοχωρίων μεταβαίνουσιν ἐν ὁμίλοις ἀπὸ πρωίας μετ' ᾀσμάτων εἰς θέσιν ***Πλός***, παρὰ τὸ πλατὺ πηγάδι, ὅπου συλλέγουσιν εἰς μικροὺς βόλους πηλὸν χώματος, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται καθ' ὅλον τὸ ἔτος πρὸς καθαρισμὸν τῆς μακρᾶς καὶ πυκνῆς κόμης των, ἐπιστρέφουσι δὲ τὸ ἑσπέρας μὲ τὰ ἴδια ᾄσματα. Ἐπίσης τὴν Τρίτην τοῦ Πάσχα, καθ' ἣν ἐκκλησιάζονται πάντα τὰ χωρία εἰς κεντρικόν τινα ναΐσκον, αἱ γυναῖκες καὶ αἱ νεάνιδες αὐτῶν, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, στήνουσι μέγαν δημόσιον χορόν. Ἂς φαντασθῇ ἕκαστος ἐξ ὑμῶν ποῦ φθάνουσι τότε οἱ ἀντίλαλοι τῶν τραγουδιῶν των. Λέγεται μάλιστα, κατὰ παράδοσιν, ὅτι εἰς παρῳχημένους χρόνους, ὅτε ἦσαν πολὺ εὔποροι οἱ Γραμμενιῶται, ἡ κλαγγὴ τῶν ἀργυροχρύσων κοσμημάτων τῶν γυναικῶν των κατὰ τὸν μέγαν χορὸν τῆς Λαμπρῆς, ἠκούετο μέχρι τοῦ ἑτέρου ἄκρου τῆς κοιλάδος, εἰς ἀπόστασιν δύο ὁλοκλήρων ὡρῶν. Ἓν τῶν ὡραίων ᾀσμάτων, ἅτινα χορεύουν τότε, εἶνε τὸ ἀκόλουθον, ὅπερ ἀτυχῶς ἀτελὲς ἠδυνήθην νὰ συγκρατήσω ἐν τῇ μνήμῃ μου:

Ἐμπᾶτε, ἀγόρες, 'ς τὸ χορὸ νὰ μάθετε τραγούδια,
Νὰ ἰδῆτε καὶ νὰ μάθετε πῶς πιάνεται κ' ἡ ἀγάπη.
Ἀπὸ τὰ μάτια πιάνεται, στὰ χείλη κατεβαίνει,
Κι' ἀπὸ τὰ χείλη 'ς τὴν καρδιὰ . . . .

Καὶ τῷ ὄντι. Εἰς τὸν μέγαν χορὸν τῆς Λαμπρῆς συνάπτονται οἱ ἔρωτες μεταξὺ τῶν νέων. Ἐκεῖ βλέπουσιν ἐλευθέρως ἀλλήλους καὶ ἐκλέγονται διὰ τῶν ἀνταλλασσομένων βλεμμάτων. Ἔπειτα ἔρχονται αἱ στιγμιαῖαι καὶ λίαν προφυλακτικαὶ συναντήσεις ἀνὰ τὰ δάση καὶ τοὺς ἀγρούς, περιοριζόμεναι εἰς ἕνα χαιρετισμὸν καὶ εἰς ἓν ἐγκάρδιον μειδίαμα μόνον· καὶ τέλος ἡ προξενειὰ καὶ ὁ γάμος, τοῦ ὁποίου αἱ συνήθειαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὰς τῶν ἄλλων ἠπειρωτικῶν λαῶν.

Παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῶν Γραμμενοχωρίων διέρχεται ὄπισθεν λίαν πετρώδους λοφοσειρᾶς παραπόταμός τις τοῦ Καλαμᾶ, καταβαίνων ἀπὸ τὴν χώραν τῆς ***αἰπυνώτου*** Δωδώνης. Εἰς τὴν ἀντίπεραν δ' αὐτοῦ ὄχθην ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν ὑψηλοῦ βουνοῦ καὶ ἐντὸς πυκνοτάτου παναρχαίου δάσους ἐκ πρίνων καὶ δρυῶν ὑπάρχει τὸ παλαιόν, μέγα καὶ πλούσιον ἄλλοτε μοναστήριον τῆς ***Λυκοστάνης***, ὄνομα καὶ πρᾶγμα, διότι τὸ δάσος αὐτῆς εἶνε ἐνδιαίτημα προαιώνιον ὁλοκλήρων ἀγελῶν λύκων. Συνήθως δὲ χρησιμεύει καὶ ὡς λημέρι ληστοσυμμοριῶν Τσάμιδων. Τὸ μέρος τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ τμῆμα Κουρέντων, τὰ δὲ χωρία αὐτοῦ, ἅτινα εἶνε πάντα ὀρεινὰ καὶ πλήρη ἀγρίας καὶ ἡμέρου συνάμα φυτείας, καλοῦνται ***Δουσκοχώρια***, ἐκ τοῦ ***δούσκου***, εἴδους χθαμαλῆς δρυός. Ἐκτὸς ὅμως τῆς δρυὸς καὶ τῆς πρίνου φύονται ἐν ἀφθονίᾳ ἐπίσης ἐνταῦθα ἡ κόμαρος καὶ ἡ κερασέα. Τὸ δὲ ἔδαφος, καίτοι πολὺ ὀρεινὸν καὶ ὑψηλόν, παράγει ἀρκετὰ γεννήματα καὶ εἶνε ἰδίᾳ προσφορώτατον εἰς ἀμπελοφυτείαν, εἰς ἣν μετὰ ζήλου ἐπιδίδονται οἱ εἰς ἄκρον φιλόπονοι καὶ φιλότιμοι κάτοικοι αὐτοῦ. Τὰ χωρία ταῦτα ἔχουσι καὶ ἄφθονα ὕδατα, ἅτινα καταλείβονται ἀπὸ τῶν κορυφῶν τοῦ βουνοῦ, κρυσταλλώδη καὶ δροσερά, ὁτὲ μὲν κελαρύζοντα ἐν μέσῳ τῶν φυτειῶν ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους, ὁτὲ δὲ κατασυντριβόμενα μετὰ πατάγου

ἐν εἴδει καταρράκτου ἀπὸ ὑψηλῶν ἀποτόμων βράχων, οὓς οἱ ἐγχώριοι ὀνομάζουν *ῥαΐδιά*. Τούτων ἕνεκα τὰ χωρία ταῦτα παράγουσι καὶ γυναῖκας ὡραιοτέρας καὶ ἄνδρας γενναίους καὶ ὑψηλόφρονας, τὰ δ' ἔθιμα αὐτῶν κατέχουσι τὴν μέσην οὕτως εἰπεῖν θέσιν μεταξὺ τῶν ἐθίμων τῶν Γραμμενοχωρίων καὶ τῶν τῆς Τσαμουριᾶς, μεθ' ἧς γειτνιάζουσι πρὸς δυσμάς.

Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπροτιμήθη περισσότερον τὸ ὀρεινὸν τοῦτο μέρος. Αἱ ῥάχεις καὶ οἱ ἀγροὶ τῶν χωρίων ἐνταῦθα βρίθουσιν ἐκ τῶν λιθίνων καὶ μεταλλίνων λειψάνων ἐκείνων. Εἰς τὸ χωρίον Κωστάνιανη σώζεται ἀκέραιος μικρὸς χριστιανικὸς ναὸς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν πρώτων τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνων. Εἶνε σταυρεπίστεγος, ἐκτισμένος ἐπὶ ὀγκωδῶν θεμελίων ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ναοῦ, κεκοσμημένος ἐξωτερικῶς μὲ διάφορα κεραμοπλαστικὰ ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα καὶ σύμβολα χριστιανικὰ πληροῦντα, οὕτως εἰπεῖν, τοὺς τοίχους αὐτοῦ διὰ μυστηριώδους θρησκευτικῆς ἐννοίας. Ἐπίσης παλαιότατος εἶνε καὶ ὁ ἐσωτερικὸς αὐτοῦ ῥυθμὸς καὶ διάκοσμος καὶ αἱ ἁγιογραφίαι αὐτοῦ. Λέγεται δὲ ὅτι ἦτο ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας τεθαμμένος, ἄγνωστος καὶ ἔρημος ἐντὸς τοῦ περικυκλοῦντος σήμερον τὸν περίβολον τῆς αὐλῆς αὐτοῦ δάσους καὶ πρὸ ἑκατὸν μόλις ἐτῶν ἀνευρέθη ὑπό τινος βλαχοποιμένος ζητοῦντος ἐντὸς τοῦ δάσους ἀποπλανηθεῖσαν αἶγά του. Πρὸ τῆς μικρᾶς θύρας τῆς αὐλῆς του ἀναβρύει ἐκ τῆς ῥίζης γηραιᾶς πρίνου ἄφθονον ὕδωρ, ποτίζον τοὺς διαβάτας διὰ ξυλίνου εὐώδους κρουνοῦ. Οἱ χωρικοὶ πέριξ αὐτοῦ καλλιεργοῦντες τὴν γῆν ἀνορύττουσι διὰ τῆς σκαπάνης καὶ τοῦ ἀρότρου ἀρχαίας κεράμους καὶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Πύρρου καὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Μεταξὺ τῶν χωρίων Ψίνας καὶ Δραγοψᾶς ἐπὶ βραχώδους πλήρους σχισμάδων ὑψώματος, κεκαλυμμένου ὑπὸ παναρχαίων δρυῶν, παρατηροῦνται λαμπρότατα ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ, εὐρυχώρου, ἐκτισμένου ἐκ λίθων μεγάλων καὶ ἐπιμελῶς λελαξευμένων. Ἴσως ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἀφιερωμένος τῷ Διονύσῳ, διότι καὶ σήμερον παντοῦ πέριξ αὐτοῦ ἀμπέλους φυτεύουσιν οἱ ἐγχώριοι, ἀνευρίσκοντες ἐν αὐτοῖς συνήθως ὑπὸ τὰ χώματα ἀρχαίους λιθίνους ληνούς. Μεταξὺ δὲ Δραγοψᾶς καὶ Λυκοστάνης θέσις τις ὀνομάζεται ***Κεραμαρειό***, ἔνθα ἀνευρίσκονται σωροὶ μεγάλοι τεμαχίων ἀρχαίων κεράμων, σημεῖον ὅτι ἐνταῦθα ἄλλοτε κατεσκευάζοντο τοιαῦται. Ἀνευρίσκουν προσέτι ἐνταῦθα οἱ χωρικοί, ἀροτριῶντες ἢ σκάπτοντες τὴν γῆν, ἵνα καλλιεργήσωσιν αὐτήν, διάφορα ἀρχαῖα νομίσματα καὶ κοσμήματα. Εἶδον ἰδίοις ὄμμασιν ἀρχαῖον δακτυλιόλιθον ἀνευρεθέντα εἰς ἀγρόν τινα ἐνταῦθα, ἐφ' οὗ παρίστατο ἔγγλυφος κεφαλὴ πωγωνοφόρος καὶ φαλακρὰ κρατουμένη εἰς ὄνυχας ἀετοῦ καὶ αἰωρουμένη εἰς τὰ ὕψη. Μοὶ εἶπον δὲ ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνευρέθησαν ἐκεῖ ἀγάλματα, ἀγγεῖα, στέφανοι, περιστεραί, ἀετοί, σκῆπτρα κ.λ.π. ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ χαλκοῦ. Ἐκ τούτων δὲ πάντων φέρομαι νὰ εἰκάσω ὅτι τὸ μέρος τοῦτο κατῳκεῖτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους πυκνῶς καὶ ὑπὸ λαοῦ λίαν εὐπόρου καὶ πεπολιτισμένου, ἴσως ὑπὸ τῶν Σελλῶν τῶν ἐκ τοῦ Ὁμήρου γνωστῶν ἱερέων καὶ ὑποφητῶν τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης, εἰς τὴν χώραν τῆς ὁποίας δύναται νὰ περιληφθῇ, ἢ ὑπὸ πλουσίων μεταλλουργῶν Μολοσσῶν, διότι τὸ ἔδαφος ἐδῶ περιέχει καὶ διάφορα εἴδη μεταλλικῶν οὐσιῶν, οἷον ἄργυρον, χαλκόν, χρυσόν, σίδηρον, ἀντιμώνιον, μόλυβδον, ἄνθρακα, πετρέλαιον καὶ πίσσαν, ὧν πλεῖστα στρώματα φαίνονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, πλεῖσται δὲ πηγαὶ πίσσης καὶ πετρελαίου ῥέουσι κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ εἰς τὴν ἀκροποταμιάν, βάπτουσαι διὰ διαφόρων χρωμάτων τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ καὶ δοῦσαι ἀνέκαθεν εἰς τὸ μέρος τὸ ὄνομα *Πίσσα*. Ἐπίσης πολλὰ ἤκουσα ἐνταῦθα καὶ περὶ ὑπογείων μυθικῶν θησαυρῶν φυλαττομένων ὑπὸ δρακόντων καὶ ἀπειροπληθῶν ὄφεων.

Ἀνέβην καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ. Ὀνομάζεται *Ἁϊ-Λιᾶς*, ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτῆς κειμένου μοναστηρίου τοῦ ὀρεσιβίου Προφήτου. Ἀπὸ ταύτης ἀπολαμβάνει τις ἐκτάκτου πανοράματος. Πέραν εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ ὁρίζοντος διαγράφονται ὑπεράνω τῶν χαμηλῶν βουνοσειρῶν τῆς Ἑλλοπίας ὑψηλαὶ καὶ εὔγραμμοι αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τῆς Πίνδου, φθάνουσαι μέχρι τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀποκλείουσαι τὸν ὁρίζοντα ἐν εἴδει σειρᾶς μακροῦ γιγαντιαίου τείχους. Πρὸς βορρᾶν καταπλημμυροῦνται ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου αἱ σκιεραὶ καὶ ἄγριαι δειράδες τῆς Σιούτιστας καὶ τὰ χωρία τοῦ Γραμμένου καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Καλαμοῦ, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἀπαστράπτουσιν ὡς κρύσταλλοι αἱ λευκαὶ στιλπναὶ στέγαι τῶν οἰκιῶν τῆς ὡραίας Ζίτσας, ἀναρριχωμένων ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῶν νώτων κωνοειδοῦς βουνοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ἔκλαμπρον καλλονὴν ὑπερύμνησεν ὁ λόρδος Βύρων. Πρὸς δυσμὰς δὲ κατέρχονται μέχρι τῶν μυροβόλων ἀκτῶν τοῦ Ἰονίου πελάγους τὰ βουνὰ τῆς Τσαμουριᾶς καὶ πρὸς νότον ἀνακύπτουσιν ἡ μία ὄπισθεν τῆς ἄλλης, δίκην κεφαλῶν ὕδρας λερναίας, αἱ ὀγκώδεις καὶ ἔνδοξοι κορυφαὶ τῶν Σουλιωτικῶν βράχων ἀπότομοι καὶ γυμναί.

Κατωτέρω τῆς κορυφῆς τ' Ἁϊ-Λιᾶ ἀπαντᾷ τις μικρὰν πηγὴν ὕδατος, ῥέοντος ἡσύχως πρὸς τὸ χωρίον Ψίνα. Τὸ χρῶμα αὐτοῦ εἶνε ὑπόξανθον ἕνεκα τῆς μεταλλικῆς, φαίνεται, ἰδιότητος τοῦ ἐδάφους, καὶ ἡ πηγὴ ἐκ τούτου ὀνομάσθη ***Ξανθόπλου***. Οἱ ἐγχώριοι ὅμως, οὐδεμίαν ἰδέαν ἔχοντες περὶ τούτου, μυθολογοῦσιν ὅτι κατὰ τὰς σεληνοφωτίστους θερινὰς νύκτας συναθροίζονται περὶ αὐτὴν αἱ Νεράϊδες, αἵτινες στήνουσι χοροὺς καὶ λούονται ἐν αὐτῇ καὶ τὸ ὕδωρ της ἔλαβε τὸ ξανθὸν τῆς κόμης αὐτῶν χρῶμα. Καθ' ἣν ὥραν κατηρχόμεθα μετὰ τῶν συνοδῶν μου ἐκ τῆς κορυφῆς καὶ ἐπλησιάζομεν εἰς τὴν πηγήν, μικρὰ ὡραιοτάτη χωριατοποῦλα, ἔχουσα κατάφορτα τὰ ὦτα καὶ τὸν λαιμὸν καὶ τὴν κόμην της μὲ ὁρμαθοὺς ἐρυθρῶν κερασίων, ἐνεκατοπτρίζετο ἐν τῷ ὕδατι, τὸ ὁποῖον ἔτρεχεν ἔμπροσθέν της ἀνὰ τοὺς χάλικας μὲ ἥσυχον μελῳδικὸν μορμυρισμόν, ὡς νὰ ἐτραγουδοῦσεν ἀθῶα καὶ περιπαθῶς τὰ ἁγνὰ κάλλη τῆς κορασίδος, ἐνῷ παρέκει ἐπὶ τῆς χλόης τοῦ βουνοῦ ἔβοσκον σκιρτῶσαι δύο-τρεῖς παρδαλαὶ

δαμάλεις μετὰ τῶν ζωηρῶν μόσχων των, ἃς ἐφύλαττεν ἡ μικρά. Ἅμα μᾶς εἶδεν ἐμειδίασε χαριέστατα, ἠγέρθη ὀρθία, ἠρυθρίασεν ἐξ αἰδοῦς, ἐχαμήλωσε μέχρις ἐδάφους τὰ βλέμματά της καὶ τρέχουσα ἐχάθη ὄπισθεν τῶν θάμνων καὶ βράχων ἐλαύνουσα διὰ λίθων πρὸ αὐτῆς τὰς δαμάλεις της. Μόλις δὲ μετά τινα λεπτὰ ἠκούσαμεν τὴν λεπτὴν φωνήν της, μεθ' ἧς ἔψαλλε τὸ βουκολικὸν ᾆσμά της. Ἀλλὰ καὶ ἡ φωνή της βαθμηδὸν ἐξέλιπε πολὺ μακράν μας.

(1893) ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΣΤΟΝ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

Στοῦ Πίνδου ἀπάνω τὴν κορφὴ ποῦ οἱ σταυραητοὶ πετᾶνε
Κι' οἱ λαγκαδιές του ἀντηλαλοῦν τοὺς ἤχους τῆς φλογέρας,
Ποῦ τὰ κοπάδια σκορπιστὰ στὶς ῥάχες του βοσκᾶνε,
Καὶ νιόφερτη σκορπάει ζωὴ ὁ ξάστερος αἰθέρας,

Ἀπάνω ἐκεῖ στὸ ξάγναντο τὸ μνῆμα του ἂς σκάψουν
Νὰ βλέπῃ πρὸς τὰ Γιάννινα καὶ στὸ Συράκο πέρα,
Κι' ἐκεῖ ψηλὰ-ψηλὰ τὸ νιὸ Τραγουδιστὴ νὰ θάψουν,
Γιὰ ν' ἀγροικάῃ ἐλεύθερο τὸν σκλαβωμένο ἀγέρα.

Στὴν ἀγκαλιά του ἂς βάλουνε φλογέρα καὶ ὄχι λύρα,
Κι' ἂς γράψουνε στὴν πλάκα του ἀπάνω πῶς ἐχάθη
Μεσ' στὴ λαχτάρα τῆς ζωῆς, μεσ' στοῦ Ἀπριλιοῦ τὰ μύρα,
Πρὶν τραγουδήσῃ, πρὶν νὰ βγῇ ἀπ' τῆς σκλαβιᾶς τὰ πάθη.

Καὶ ἂς φυτέψουν ἔλατο στοῦ τάφου του τὸ χῶμα,
Στὸν ἴσκιο του νὰ τρέχουνε βοσκοὶ καὶ βουκολούδια
Κι' ὅλα τοῦ λόγγου τὰ πουλιὰ ν' ἀρχίζουν μ' ἕνα στόμα
Νὰ λένε τὰ τραγούδια του, τῆς στάνης τὰ τραγούδια.

Κι' ὅταν περνάῃ ὁ ἄνεμος μεσ' στὰ κλαδιὰ τοῦ ἐλάτου,
Καὶ σὰν νἀν' ὕπνου ἀνάσασμα ἠχολογοῦν τὰ φύλλα
Καὶ λέν' τραγούδια τῆς ζωῆς καὶ ὄχι τοῦ θανάτου,
Θὰ νοιώθῃ κι' ὁ Τραγουδιστὴς ζωῆς ἀνατριχίλα,

Κι' ἓν ἄλλο τότε θλιβερὸ τραγοῦδι ἀπ' τὸ μνημεῖο
Θὰ ψιθυρίζῃ ὁ ἔλατος στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀπείρου
Συγκρατητὸ κι' ἀστείρευτο σὰν τὸ νερὸ τὸ κρύο
Ποῦ χύνουν οἱ κρυστάλλινες βρυσοῦλες τῆς Ἠπείρου.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΑΣΤΕΡΗΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Γ'.

Ὁ Κίμων παρεσκεύασε τὰ τοῦ γάμου τῆς ἀδελφῆς του μετὰ στοργῆς πατρός, μετὰ τῆς οὐρανίας εὐτυχίας τῶν μαρτύρων· καὶ μετέσχε τῆς χαρᾶς τῶν γάμων της ἐν ἐξάρσει εὐδαιμονίας, τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, ἣν προσπορίζει τῶν ἀγαπωμένων ὄντων ἡ εὐτυχία εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ ἐθελοθυσία τὴν ἐδημιούργησαν.

Μετά τινας ἡμέρας ἡ νέα οἰκογένεια, ἡ ὁποία ἐβλάστησεν ἀπὸ τῆς τέφρας τῆς πατρικῆς οἰκογενείας θὰ ἀνεχώρει, ὅπως ἐγκατασταθῇ εἰς Τρίπολιν.

Εἰργάσθη αὐτοπροσώπως ὁ Κίμων εἰς τὴν συσκευὴν τῶν ἐπίπλων, τὰ ὁποῖα πάντα ἐδώρησεν εἰς τὴν ἀδελφήν του καὶ ἔβλεπε τοὺς ἀψύχους τούτους συνοίκους, τῶν παιδικῶν του χρόνων τοὺς προσφιλεῖς συντρόφους, καλυπτομένους ὑπὸ σανίδων, καθηλουμένους, ὡς, ὑπὸ τοῦ φερέτρου τὸ κάλυμμα, τὸ λείψανον προσφιλοῦς ἀποπτάσης ὑπάρξεως· ἔβλεπεν μετὰ σπαραγμοῦ ψυχῆς, ἐξαφανιζόμενα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὰ τέως ἀδιάφορα ταῦτα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ποτὲ μέχρι τοῦδε δὲν εἶχον ἑλκύσει τὴν προσοχήν του.

Ἀλλ' ὑπάρχουν στιγμαὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, στιγμαὶ ἀλγεινῶν κρίσεων τῆς ψυχῆς, καθ' ἃς τὰ ἄψυχα ἀντικείμενα ἀφυπνίζουν τὴν καρδίαν ἡμῶν κατὰ τρόπον παράδοξον.

Νομίζει τις, ὅτι στοργὴ θερμή, ἀγάπη φλογερὰ ἐλάνθανεν ἐν ἡμῖν πρὸς τοὺς ἀφώνους, τοὺς ἀψύχους τούτους φίλους, ἥτις ἐκρήγνυται ἀκράτητος εἰς ὀδύνην καυστικὴν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀπ' αὐτῶν ἀποχωρισμοῦ.

Διὰ τοῦτο κρύφα, φοβούμενος τὸ γελοῖον, τὰ κατεφίλει ἓν ἕκαστον πρὶν τὰ ἀποχωρισθῇ καὶ τὸ δάκρυ δυσπειθὲς ὑπέτρεμεν εἰς τὸν κανθὸν τῶν ὀφθαλμῶν του· καὶ τῆς σφύρας ὁ κρότος πολλοὺς ἐκάλυψε πικρούς του στεναγμούς, ἐνῷ ἡ διάνοιά του προσήρμοζεν ἀνὰ μίαν ἀνάμνησιν εἰς ἕκαστον τῶν ἀντικειμένων τούτων.

Ἄχ! Αὐτὸ τὸ καλαμάρι ποῦ ἔγραφε τόσα χρόνια ὁ ἀγαπημένος ὁ πατέρας του, μὲ τὴ σπασμένη ἀμμοδόχη! Αὐτὸς τὴν ἔσπασε μικρός· τὸ θυμᾶται· καὶ τὸν πῆραν τὰ κλάμματα τότε ἀπὸ τὸ φόβο, κι' ὁ πατέρας του ἀντὶ νὰ τὸν μαλώσῃ τὸν ἐχάϊδευε, τὸν φιλοῦσε. Κ' αὐτὸ τὸ σανιδένιο, τὸ πρόστυχο τραπεζάκι, πόσα χρόνια σκυμμένος ἀπάνω του μὲ τὸ λυχνάρι ἐμελετοῦσε τὰ σχολικά του μαθήματα, πόσαις φοραῖς ἀφηρημένος ἐσκάλιζε ἀπάνω του τὸ ὄνομά του, ἢ ἐζωγράφιζε καράβια. Κ' αὐταῖς ἡ παληαῖς χαλκογραφίαις ἡ σκοροφαγωμέναις, μὲ ὑποθέσεις τῶν πολέμων τοῦ Ναπολέοντος, μὲ τὰς μάχας τοῦ Βάγραμ, τῆς Ἰένης, τῆς Μόσκοβας, ποῦ τὰς ἐθαύμαζε μικρός, ἀνεβασμένος στῆς καρέκλαις! Θὰ φύγῃ κ' ἡ πολυθρόνα τοῦ πατέρα του,

1 Ἴδε σελ. 193.

μὲ τὸ τριμμένο δαμάσκο στὸ μέρος ποῦ ἀκουμποῦσε τὸ κεφάλι του, κρατῶντας στὰ γόνατα τὰ παιδάκιά του. Ὡς κ' αὐτὰ τὰ σπασμένα παιγνίδια, λησμονημένα φρόκαλα στῆς γωνιαῖς τῶν ντουλαπιῶν, ποῦ θὰ ῥιχτοῦν στοὺς δρόμους, πῶς τοῦ θερίζουν τὴν καρδιά, πόσα πράγματα τοῦ θυμίζουν ! Ἄχ ! Τί εἶναι αὐτὴ ἡ γλυκειὰ ἡ ἀπροσδιόριστη μυρουδιὰ ποῦ ἀναδίνουν τὰ ἑρμάρια, ποῦ φύλαγαν τῆς ἁγιασμένης μάννας του τὰ ῥοῦχα ; Δέματα λεβάντας, σκόρπιοι μενεξέδες, ποῦ διετήρησαν ἐκεῖ χρόνια θαμμένη τὴ μυρουδιά τους, γλυκειὰ σὰν τὸ ἄρωμα τῆς ψυχῆς ἐκείνης ποῦ τὰ σκόρπισε 'κεῖ μέσα ! »

Ἀλλὰ τὰς ἐντυπώσεις ταύτας ἡ προσμειδιῶσα τοῦ νέου βίου εὐτυχία δὲν καθίστα ἐπίσης αἰσθητὰς καὶ εἰς τὴν Μαρίαν. Λέγουν ὅτι ἡ εὐδαιμονία καθιστᾷ εὐσυμπαθήτους καὶ εὐεπιφόρους εἰς συγκινήσεις τὰς ψυχάς· τὸ ἐπ' ἐμοί, τὸν ἐγωϊσμὸν μόνον φρονῶ ὅτι καλλιεργεῖ καὶ ἐκτρέφει ἡ εὐτυχία.

Ἀλλ' ὁ Κίμων, ὅταν, προπέμψας τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ τὸν Γεώργιον, ἐπέστρεψεν ἐκ Μύλων εἰς Ναύπλιον μόνος, τῶν πάντων ἔρημος, ᾐσθάνθη πρὸς στιγμὴν καμπτόμενον τὸ θάρρος του ἐπὶ τῇ προόψει τοῦ μέλλοντος.

Ἦτο ἤδη νύξ. Ἐνόμισεν, ὅτι θὰ ἀντλήσῃ θάρρος καταφεύγων πανύστατον, ὡς εἰς ἄσυλον, ὑπὸ τὴν στέγην τῆς πατρικῆς οἰκίας τῆς ἐρήμου καὶ γυμνῆς, τῆς ὁποίας τὴν κλεῖδα τὴν ἐπιοῦσαν ἔπρεπε νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν ἐνοικιαστήν, εἰς τὸν ὁποῖον τὴν ἐμίσθωσεν ὁ γαμβρός του.

Οὕτω, οἴμοι, καὶ τὰ ταλαίπωρα πτηνά, ἀδυνατοῦν νὰ ἀπομακρυνθοῦν τοῦ κλάδου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠγείρετο ἡ κατακρημνισθεῖσα ὑπὸ τῆς καταιγίδος καλιά των.

Πόσον παρέμεινε μόνος ἐν τῷ σκότει, εἰς τὸν οἶκον τοῦτον, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶδε τῆς ζωῆς τὸ φῶς, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνεχώρησαν πρὸ αὐτοῦ πάντες, ὅσους ἠγάπησε, κανεὶς δὲν ἔμαθε ποτέ. Ἀλλὰ πτωχή τις χήρα κατοικοῦσα εἰς τὸ κάτω πάτωμα διηγεῖτο, ὅτι μέχρι βαθείας νυκτὸς ἤκουε λυγμοὺς πεπνιγμένους, καί ποτε ὀδύνης καὶ ἀπογνώσεως κραυγάς.

Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι Ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ ψυχή, κατά τινα νύκτα προσομοίαν, ἐπάλαισεν ἐν τῷ κυματώδει ὠκεανῷ τῆς ὀδύνης ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἠλέησε καὶ ἐνίσχυσε τὸν Κίμωνα, διότι τὴν ἐπιοῦσαν ἤρεμος, γαλήνιος, πλήρης βαθείας ἐγκαρτερήσεως, παρουσιάζετο ὁ νεκρὸς ἐθελοντὴς εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης θὰ ἀπετέλει τὴν οἰκογένειάν του.

Δ'.

Ἦτο πολὺ ἀπότομος, πολὺ τραχὺς ὁ Γολγοθᾶς, τὸν ὁποῖον ἀνέλαβε νὰ ἀνέλθῃ ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης.

Ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων διεῖδεν, ὅτι ὁ βίος αὐτοῦ ἔμελλε νὰ ἀποβῇ δεινὸς ἄνευ ἀνακωχῆς ἀγών, κατὰ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ τῆς τραχύτητος τοῦ σταδίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσῆλθε, ἀλλὰ δεινότερος ἀκόμη κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδικίας, ἥτις καὶ εἰς τὸν στρατῶνα κατακυρίζει ἀκράτητος, καὶ τῆς ὁποίας ἡ δίνη, ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, αὐτὸν συνήρπαζε καὶ συνέστρεφε κατ' ἐκλογήν.

Δὲν τῷ συνεχώρουν τὴν ἀνατροφήν του, τὴν ἁβρότητά του, τὴν μόρφωσιν. Ἀπὸ τοῦ λοχαγοῦ, ὅστις ἐκκινήσας ἐκ τοῦ χωρίου του, ὡς ἀντικαταστάτης κατέκτησε τὰς ἐπωμίδας του πεντάκις λαβὼν κατ' ἀνακατάταξιν τοῦ ἀντικαταστάτου τὴν ἀποζημίωσιν, ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ ἐπιλοχίου, **τῆς *μάννας* τοῦ λόχου**, ὅστις ὅμως ἦτο πολὺ κακὴ μητρυιὰ διὰ τὸν Ἀνδρεάδην, μέχρι τοῦ ὑπαξιωματικοῦ τῆς ἑβδομάδος καὶ τοῦ δεκανέως τῆς ἐνωμοτίας, τοῦ τελευταίου τυραννίσκου ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ λόχου, ὁ ταλαίπωρος νέος εἶχε πάντας ἀμειλίκτους διώκτας, αἱ δὲ ποιναὶ ἔπιπτον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του βαρεῖαι καὶ ὀγκώδεις, ὡς θερινὴ χάλαζα.

Δὲν λέγω ὅτι ἦσαν μοχθηροὶ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι· ὅλως τοὐναντίον. Εἶχε τότε τὸ στράτευμα ἀρετάς, αἵτινες ὁσημέραι καθίστανται σπανιώτεραι. Τῆς πολιτικῆς ὁ σάραξ δὲν εἶχεν εἰσχωρήσει ἐν αὐτῷ καὶ εἰς βαθμὸν πολὺ ἀνώτερον ἢ σήμερον ἦσαν ἀνεπτυγμένα τῆς στολῆς ὁ σεβασμός, τῆς ἱεραρχίας ἡ σιδηρᾶ ἐπιβολή. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὰ γράμματα ἀπετέλουν αἰτίαν προγραφῆς ἐν τῷ στρατῶνι. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἰδίως, ὧν οἱ πλεῖστοι εἶχον ἀγαθωτάτην κατὰ βάθος καρδίαν, ἀλλὰ ὑπὸ παχὺ περίβλημα σκληροτάτου φλοιοῦ τραχύτητος καὶ σκαιότητος, ἐθεώρουν μετ' αὐτοκρατορικῆς περιφρονήσεως τὰ γράμματα, ὡς ἄχρηστον σκεῦος, βαρῦνον ἀνωφελῶς τὸν στρατιωτικὸν σάκκον. Ὁ ἐγγράμματος ἦτο συνώνυμον τοῦ καλομαθημένος, ὡς τὸν ὠνόμαζον τότε, καὶ ἑπομένως ἄχρηστος.

Παρῆλθον ἱκανοὶ μῆνες ἀπὸ τῆς κατατάξεως τοῦ Κίμωνος.

Εἶχεν ἤδη σημάνει τὸ σιωπητήριον ἐν τῷ παρὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Πλατάνου ἐνετικῷ στρατῶνι, μὲ τὴν ὑπερήφανον ἐπ' αὐτοῦ λατινικὴν ἐπιγραφήν, ἣν ἔστησεν ὁ ἐνετὸς ἄρχων[1] ἐν ἐνθουσιασμῷ δικαίου ἐγωϊσμοῦ, διότι, καίτοι πλησιάζουν νὰ συμπληρωθοῦν δύο αἰῶνες ἀπὸ τῆς ἐγέρσεώς του εἶναι σήμερον ἔτι, κάλλιστον ὑπόδειγμα στρατιωτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Τὸν θάλαμον τῆς ἐνωμοτίας τοῦ Κίμωνος ἐφώτιζεν ἀμυδρῶς καπνίζουσα λυχνία, ἀνηρτημένη ἀπὸ τοῦ ὀρόφου, ὑπὸ τὴν παλλομένην φλόγα τῆς ὁποίας ἀνέδιδον περιοδικὰς ἀναλαμπάς, τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων ἀνηρτημένα ὅπλα, αἱ λόγχαι, καὶ τὰ ἐκ λευκοσιδήρου πινάκια. Οἱ ἄνδρες ἔρρεγχον ἐξηπλωμένοι κατὰ γραμμὴν καὶ ὡς ἄμορφοι ὄγκοι διαφαινόμενοι, ὑπὸ τὸ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν κάλυμμα τῶν κλινοσκεπασμάτων. Ὁ δὲ θάλαμος ἀπέπνεε τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην βαρεῖαν ὀσμὴν τοῦ στρατῶνος, ἣν ἀνέδιδε τὸ ἀτελῶς καθαριζόμενον σανίδωμα, διαρκῶς βεβρεγμένον καὶ σχεδὸν σεσηπός, ἡ βύρσα ἡ ἄφθονος τῶν λωρίων καὶ τῶν σάκκων, τῶν δερμάτων ἡ βαφή, ὁ μέλας στρατιωτικὸς ἄρτος, τὸ λῖπος τῶν ὅπλων, τῶν τροφῶν τὰ ὑπόλοιπα, ἡ ἐρέα, μιγνυόμενα πάντα μετὰ τῆς ἀνθυγιεινῆς, τῆς ὑποξύνου δυσοσμίας τοῦ χλιαροῦ, τοῦ μεμολυσμένου ἀέρος ἐκ τοῦ πολλοῦ συνωστισμοῦ, ἐκ τῶν καθύδρων ἀσπρορρούχων, ἐκ τῶν ῥυπαρῶν σκελεῶν καὶ τῶν βαρειῶν καὶ ἐν ἀποσυνθέσει ἀρβυλῶν.

[1] Ἡ περίεργος αὐτὴ ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς. Promptuarium classis ad urbis utilitatem et ornamentum Augustinus Sagredo provisor classis maris magnifice edificavit, anno MDCCXIII.

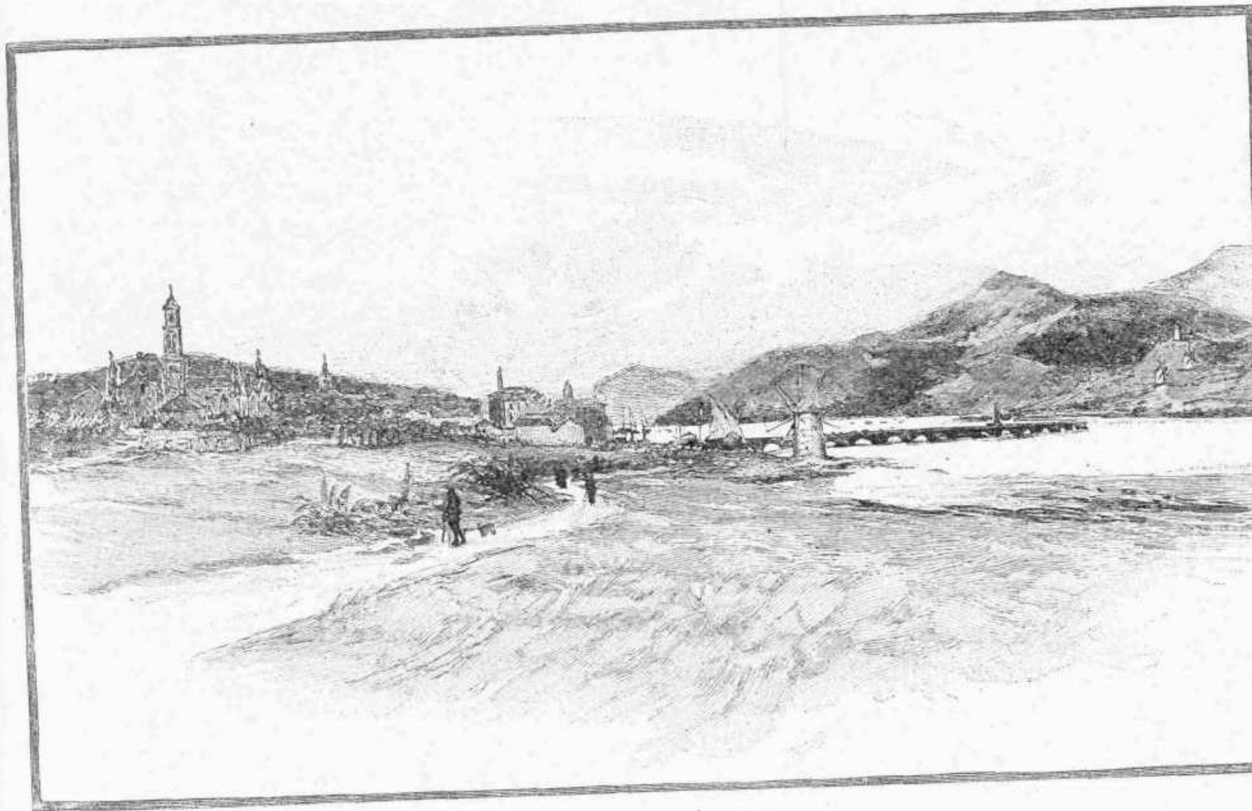

Ἀργοστόλιον

Ἡ κλίνη τοῦ Κίμωνος ἦτο κενή.

— « Πάλι λείπει ὁ ντελικάτος μας », εἶπεν ὁ ὑπαξιωματικὸς τῆς ἑβδομάδος, ὁ ὁποῖος τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶχε **παραλάβει ὑπηρεσίαν**. « Θὰ τοῦ ἐχτυπήσανε, φαίνεται, πάλι τὴν καμπάνα καμμιᾶς ὀχτάρας ».

Εἰς τὴν παρατήρησιν αὐτὴν ὁ ἐπιλοχίας τοῦ λόχου, ἕνα ψημένο πετζί, ὡς ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ αὐταρέσκως, ποῦ τὸ ἄργασαν εἴκοσι χρόνια ὁ στρατῶνας καὶ τὸ μεταβατικό, μὲ τοὺς μύστακας ἐν σχήματι τῶν δύο ὄφεων ἀρχιεπισκοπικῆς ποιμαντορικῆς ῥάβδου, ἀπήντησεν ἀποφθεγματικῶς.

— Τί τὰ θέλεις, ῥὲ Κῶτσο, κάτα πῶς πάει ἡ δουλειά, δὲν θὰ καψώσῃ διόλου τὸ καλοκαίρι αὐτὸ τὸ παιδί.

— Μὰ γιατί τάχα ;

— Γιατὶ πάντα θὰ τὸν ἔχουν στὸ φρέσκο.

Καὶ χωρὶς νὰ διακοπῇ ἀπὸ τοὺς γέλωτας, τοὺς ὁποίους προεκάλεσε τὸ λογοπαίγνιόν του, ἐξηκολούθησε.

— Τῆς ἄλλαις τὸν ἀνάφερα καὶ τὸν ἔκοψαν μέσα γιατὶ δὲν ἦταν ντυμένος κανονικά· εἶχε τὸ γιακά του ψηλότερο ἀπὸ τὸ κανονικό. Δέκα πέντε στρογγυλαῖς μέραις μέσα. Μά, νάσου, κι' ἀφοῦ τὸν κόντινε, μπαίνει μιὰ μέρα ὁ λοχαγὸς στὸ ἀππέλο, ἀφοῦ εἶχε κάμει πρῶτα μερικοὺς σταθμοὺς στῆς ταβέρναις τῆς Σπηλιᾶς κ' εἶχε τραβήξει μερικαῖς καντίλαις ἀπὸ κάτι γιοματάρια μὲ τὸν ἀνθυπομοίραρχο. Ἐπειδή, καθὼς καταλαβαίνετε, τὰ μάτια του δὲν ἦσαν καλὰ στὴν ὑγεία τους, τοῦ φάνηκε ὁ γιακὰς τοῦ Ἀνδρεάδη κοντήτερος ἀπὸ τὸ κανονικό. Καὶ νά σου ἄλλη μιὰ ὀχτάρα· καὶ ἔτσι πάει γαϊτάνι αὐτὴ ἡ δουλειά.

— Εἶν' ἀλήθεια, πῶς πολὺ τοῦ μπήκαμε τοῦ δυστυχισμένου τοῦ παιδιοῦ. Καὶ νὰ λέμε τοῦ φτωχοῦ τὸ δίκηο, σὲ ὅλα εἶναι πρόθυμο καὶ ὑπομονητικό. Πρῶτος στὰ γυμνάσια, χωρὶς παράπονο στῆς ἀγγαρείαις. Μονάχα, ἀλήθεια νὰ μὴ ζητήσῃς νὰ τοῦ κατεβάσῃς τὴ μύτη μὲ καμμιὰ πρόστυχη δουλειά, ποῦ δὲν εἶναι τῆς ὑπηρεσίας, γιατὶ τότε ἐλάσπωσες.

— Ναί· μὰ αὐτὸ θὰ τὸν κάνῃ νὰ βαστάῃ πάντα συντροφιὰ στὰ μολυντήρια καὶ στοὺς ποντικοὺς τῆς σκοτεινῆς. Σήμερα τὸν φιλοξενεῖ πάλι, γιατὶ ἀρνήθηκε στὸ λοχαγὸ νὰ τοῦ κουβαλήσῃ τὰ ψούνια στὸ σπίτι. Δός του καμπάνα μιὰ δεκαπεντάρα ὁ διοικητής. Κοντὰ στὸ νοῦ πῶς ἡ διαταγὴ τῆς ἡμέρας δὲν εἶχε αὐτὴ τὴν αἰτία, ἀλλὰ τὸ συνηθισμένο καλοῦπι, ὅτι ***δὲν ἔφερε τὸ ἀνῆκον σέβας*** κλπ.

Ἐνῷ οἱ δύο ὑπαξιωματικοὶ εὑρίσκοντο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ διαλόγου προέκυψεν ἀπό τινος κλίνης πονηρὰ ἡ μορφὴ τοῦ δεκανέως τῆς ἐνωμοτίας Βιντζελάτου Διονυσίου.

Ἦτο οὗτος πρὸ δεκαετίας λεμβοῦχος ἐν Ζακύνθῳ· ἐπειδὴ δὲ εἷς Μελιταῖος ὑπηρετῶν εἰς τὰ ἀγγλικὰ πολεμικὰ ἐξεφράσθη βλασφήμως περὶ τοῦ

Πολιούχου τῆς νήσου, ὁ Βιντσελάτος τὸν ἠνάγκασε διὰ λακτισμάτων κατὰ τοῦ στήθους νὰ ἀποπτύσῃ οὐ μόνον τὰς βλασφημίας, ἀλλὰ καὶ δρᾶκας τινας αἵματος μετ' αὐτῶν. 'Αλλ' ἡ ἐγχώριος ἀστυνομία θὰ εἶχε βεβαίως ἀντιρρήσεις, ὡς πρὸς τὴν μέθοδον ταύτην τῆς ἀποπτύσεως βλασφήμων ἐκφράσεων· διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Βιντζελάτος ἔκρινε σκόπιμον νὰ διαπεραιωθῇ εἰς Κατάκωλον, καὶ ἐκεῖθεν κατέληξεν εἰς Ναύπλιον. Μετὰ τρεῖς δὲ ἀνακατατάξεις, ἑκάστη τῶν ὁποίων τῷ προσεπόριζε περὶ τὰς τετρακοσίας δραχμὰς λόγῳ ἀντικαταστάσεως εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὸν ἐπίζηλον βαθμὸν τοῦ δεκανέως. 'Αφοῦ ἀνεκάθισεν ἐπὶ τῆς κλίνης του, δηλ. ἐπὶ τῶν δύο σανίδων, τὰς ὁποίας ἀπέκρυπτεν ἓν κλινοσκέπασμα, ἐξηκολούθησε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος τρέφων τὸν διάλογον.

— Μὰ κ' ἀπὸ τὸ ντετόρο δὲ βρίσκει στάλα δίκηο ὁ κακορροΐζικος. Μὰ νὰ ποῦμε τὴν ἅγι' ἀλήθεια, ὄχι ἀπὸ κακία τοῦ ντετόρου, ἔτσι μὲ ἀθωότη, μὲ ἄλλους λόγους ἀπὸ ἰγνιοράντζα του, γιατί, ἐδωπὰ ποῦ τὰ λέμε, δὲ θὰ μὲ περσουαντέριζε νὰ τόνε βάλω νὰ κουράρῃ τὴ σκύλλα μου, οὔτε τὴ γάτα μου νὰ ξεγεννήσῃ.

— Καὶ ποῦ τὴν ἔχεις, δικανέα, αὐτὴ τὴ γκαστρωμένη γάτα; στὸ σάκκο σου;

— Ὅρσε, μὲς τὴν ἐξυπνάδα σου. 'Α δά, λέω· ὁ λόγος τὸ λέει μωρέ. Μπὰ διάολε! Καὶ γιὰ νὰ γυρίσω στὸ ντετόρο, τσὴ ἄλλαις μιὰ μέρα παρουσιαστήκαμε καὶ οἱ δύο στὴν ἀναφορὰ ἀσθενεῖς, ὁ 'Ανδρεάδης καὶ ἡ ἀφεντιά μου. Νὰ σᾶς πῶ πρῶτα τί εἶχα ἐγώ. 'Απὸ τὰ ψὲς μὲ εἴχανε μπλωκαρισμένονε οἱ κορέοι, ὅπου μούρχουνταν καταπάνω μου ἔτσι, κατὰ φάλαγγας λόχου. Ξέρετε τί κορέοι· ἀπὸ κειοὺς ποῦ μπορεῖς νὰν τσοῦ βάλῃς μία δεκάρα στὸ χέρι καὶ νὰν τσοῦ στείλῃς στὸν καπνοποῦλο νὰ σοῦ πάρουν ὀχτὼ καὶ δύο. Μοῦ γιομόσανε τὸ κορμὶ κόκκιναις πούλιαις καὶ τόσο μὲ ξεθεόνανε ὁλονυχτὶς τσὴ νύχτας, ὅπου ἐσηκώθηκα ὡιμένανε, καὶ πισοπλατισμένος στὸν τοῖχο ἐφώναζα: Θεούλη μου κ' Ἅι Διονύση μου, ἂν εἶναι γραφτό μου νὰ χάσω δύο ὀγγιὲς αἷμα, νὰ πάω δελέγκου στὸ μπαρμπέρη νὰ μοῦ τσὴ βγάλῃ μὰ ὄχι νὰ μοῦ τὸ ρουφᾶνε ἐδωπὰ ἐτοῦτοι. — Μὰ τίποτσι. Ἔτσι ἐξημερώθηκα. Καὶ ὅσο ἐσυλλογιώμουνα τί ραχάτι θὰ ἔκανε στὸ κρεβάτι του, τὸ ινφαμόκορμο, ὅπου μὲ τετρακόσαις παληοδραχμαῖς πῆρα τὴ θέσι του γιὰ τέσσερα χρόνια, μοῦ ἐρχότανε ντελίριο, σπαβέντο. Τὴν αὐγὴ λέω, δὲ θὰ 'ναι ἄσκημη δουλειὰ νὰ ρεποζάρω ἕνα δυὸ νύχταις σ' ἕνα παστρικὸ κρεβάτι στὸ θεραπευτήριο. Καὶ ἐδωπὰ ποῦ σᾶς τὰ λέω, τρίβω δυνατὰ τὰ μοῦτρα μου μὲ μία ἄγρια βούρτσα σὰν ξυστρί, ποῦ ὅσο τάτριβα τόσο πεῖλιο τὰ κανε κοκκινόμαυρα. Καὶ ὅτι βαράει ἡ σάλπιγγα γιατρό, δελέγκου δύο βήματα ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ γραμμὴ ὁ Βιντζελάτος Διονύσιος μὲ ***τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ γείσου τοῦ πιλικίου.***

«Εὐσεβάστως ἀναφέρω, Κύριε Ὑπίατρε, ὅτι ὅλη τὴ νύχτα ὑπόφερα· εἶχα μία ζέστη τρεμέντε, κεφαλάργια, πόνους στὰ κόκκαλα, μπατικόρε καὶ τώρα τὸ πρωὶ ἐμαύρισε τὸ μοῦτρο μου καὶ ξεχύθηκαν στὸ κορμί μου ἐτοῦτα τὰ κόκκινα σπιθούλια. 'Αφοῦ μὲ κύταξε καλά, μεταβολή, μοῦ λέει, καὶ πρὶν περάσῃ ἕνα κάρτο μία καὶ στὸ θεραπευτήριο. 'Εκεῖ μὲ περίλαβε ἕνας ἄλλος ντετόρος πεῖλιο ἰλλουμινάτος ἀπὸ τὸ δικόνε μας τοῦ τάγματος.

Μοῦ ἀνοίγει τὰ ματοτσίνορα σὰ νά θελε νὰ μοῦ ξερριζώσῃ τὰ μάτια. Καὶ ἔπειτα βάνει, μωρὲ μάτια μου, καὶ μὲ στρόνουνε στὸ κρεβάτι, καὶ δελέγκου μ' ἀρχινᾶνε, ὡιμένανε, στὰ πουργατίβα τὸν κακορροΐζικο, ὁποῦ ἐστράγγισα. Μὰ θὰ βγάνατε τὰ σκότια σας ἀπὸ τὰ γέλοια, ἂν ἐβλέπατε, ἐφτοῦνα ποῦ ἔβαλε ὁ ντετόρος τὸ νοσοκόμο καὶ ἔγραψε στὸ μαυροπίνακα, ποῦ ἦταν ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. ***«Βιντζελάτος Διονύσιος, δεκανεὺς τοῦ Βου πεζικοῦ. — Σκαρλατίνα».***

'Αλλὰ κυτάξτε· ἐλησμόνησα τὸν κακομοίρη τὸν 'Ανδρεάδη. Τὴν παραμονὴ τῆς ἡμέρας ποῦ παρουσιαστήκαμε στὸ γιατρό, τὸν εἴχανε φορτωμένο μία σκληρὴ ἀγγάρεια. Σᾶς εἶχε ἀφήσει χρόνους ἕνας στρατιώτης στὸ θεραπευτήριο, καὶ νὰ σου δελέγκου, μαζὺ μὲ μένα καὶ ἕναν ἄλλο, ὁ 'Ανδρεάδης Κίμων ***ἀγγαρεία τάφου.*** Ἔγεινε θηρίο ὅταν τὸν ἐδιάταξε ὁ λοχίας τῆς ἑβδομάδος.

Ὅ τι ἄλλο θέλετε, εἶπε, μὲ βουρκωμένα μάτια τὸ κακόμοιρο τὸ παιδί, μὰ ὄχι αὐτὴ τὴν ἀγγαρεία.

'Αλλὰ ποιὸς τ' ἀκούει αὐτά: 'Αλλουνοῦ παππᾶ βαγγέλιο. Τὸν φορτόνουν λοιπὸν μάτια μου τὴν τσάπα καὶ μὴ ρωτᾷς τί τράβηξε 'κεῖ ἔξω στὸ κοιμητήριο. 'Εκεῖ ποῦ ἔσκαβε, κάθε στιγμὴ τὸν ἔκοβε κόμπος ἀπὸ τὸ κλάμα, ποῦ ἔβλεπε λίγο παρέκει τὰ μνημούρια τοῦ πατέρα καὶ τσὴ μανούλας του.

Τότε ὁ σαλπιγκτὴς Δαρδούνης, εἷς ἠλίθιος, ὁ ὁποῖος ἔκρινεν ἀπαραίτητον νὰ παρέμβῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν διάλογον.

— Καὶ πῶς τὸ κατάλαβες, τάχα, δεκανέα, ὅτι γιὰ δαῦτο ἔκλαιγε τὸ παιδί;

— Πῶς τὸ κατάλαβα: Τὸ κατάλαβα, ντσόγια μου, γιατὶ δὲν τῆς εἶχα στὴν τσέπη τσὴ λαντέρναις, ποῦ μοῦ ἔβαλε ὁ Θεὸς δίπλα ἀπὸ κάθε μπάντα τσὴ μύτης μου, ὅπως ἔχεις ἡ ἀφεντιά σου στὴν τσέπη τὸ μυαλό σου· καὶ χώρια δὰ ποῦναι καὶ τρούπια ἡ τσέπη σου.

Καὶ μετ' αὐτὴν τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὸν σαλπιγκτὴν ἐξηκολούθησε.

— 'Αλλὰ νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ· ὅλη τὴ νύχτα παραλαλοῦσε τὸ κακόμοιρο τὸ παιδὶ καὶ ἔκραζε τὰ γονικά του· τὰ μηνίγγια του βαροῦσαν σὰν οὖλα τὰ ταμποῦρλα τοῦ συντάγματος, καὶ σὰν οὖλα τὰ καμπαναρεῖα τσὴ Ζάκυθος. Τὸ πρωὶ εἶχε χάλι. Παρουσιάζεται στὸ γιατρὸ μαζὺ μὲ μένα, ποῦ μὲ βαφτίσανε μὲ σκαρλατίνα. Τὸν κυτάει κ' αὐτὸν καλὰ καλὰ ὁ ντετόρος, στὰ μάτια, καὶ ὕστερα κατεβάζοντας τὰ γυαλιὰ ἀπὸ τὴ μύτη καὶ βάζοντας τὰ χέρια στὴς τσέπαις, τοῦ λέει μὲ ὅλο τὸ σέριο, φουσκόνοντας σὰν γάλλος γιὰ τὴ ἀνακάλυψι ποῦ ἔκανε τάχα.

«Σὰν καλὰ σοῦ φάνηκε, ντελικάτε μου, νὰ ξαλαφρώσῃς λίγο τῆς ἀρχοντικαῖς σου τῆς ἀρίδαις, στὸ θεραπευτήριο, κάνοντας ψεύτικα τὸν ἄρρωστο. Μὰ καὶ στὴ σκοτεινή, ξέρεις, ἔχει χουζοῦρι.

Μιὰ δεκαπεντάρα θὰ σὲ γιατρέψῃ γιὰ καλά. Μεταβολή».

Ἔτσι ἐγὼ ἐγιάτρεψα τὰ δαγκάματα τῶν κορέων μὲ πουργατίβα στὸ θεραπευτήριο, κ' αὐτὸς ὁ κακορροΐζικος τὸν πυρετό του, ποῦ τὸν ἔψηνε βεραμέντε, στὴ φυλακή. Ἔτσι ἐφινίρισε αὐτὴ ἡ δουλειά.

Καὶ ἐγέλων ὁμηρικῶς ὅλοι, ὅτε ἀγρία ἡ φωνὴ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ τῆς ἑβδομάδος ἐπέβαλε σιγήν.

Ἄ! βουβαθῆτε πλειά· μιὰ ὥρα τώρα ποῦ βάρεσε σιωπητήριο καὶ σεῖς ἀκόμα τζαμπουνᾶτε σὰν κουρούναις.

Μετ' ὀλίγον πάντες ἔρρεγχον ἐν τῷ πεφορτισμένῳ ἀναθυμιάσεων θαλάμῳ, ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς καὶ τὸν καπνὸν τῆς ἐκ λευκοσιδήρου λυχνίας· καὶ μόνα τὰ κανονικά, τὰ βαρέα βήματα τοῦ σκοποῦ διέκοπτον τὴν σιγὴν τῆς νυκτός, καὶ μόνη ἠκούετο ἐνίοτε ἡ ἀπὸ τῶν παρακειμένων φυλακῶν τοῦ βουλευτικοῦ παρατεταμένη, ἀγρίως θρηνώδης κραυγὴ τῶν φρουρῶν, «Φύλακες γρηγορεῖτε».

Ε'.

'Εκ τοῦ ἀνωτέρω διαλόγου ἐναργῶς βεβαίως ἐννόησεν ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ὁ Κίμων 'Ανδρεάδης ἦτο ὁ ἄκμων, ἐφ' οὗ κατέφερον τὰς σφύρας αὐτῶν βαρείας ἡ μοχθηρία καὶ ἡ κακεντρέχεια συνεχῶς, ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ σχολαστικότης τῶν παραδόσεων τοῦ στρατῶνος πάντοτε.

Οὔτε ἡ πειθαρχία οὔτε αἱ κακουχίαι καὶ αἱ συνεχεῖς ἀθλιότητες ἐν τῷ βίῳ τοῦ στρατῶνος τὸν ἀπήλπιζον, μολονότι ἡ ἀντιμετώπισις αὐτῶν ἀπαιτεῖ μεῖζον ψυχικὸν σθένος ἢ τῶν μαχῶν οἱ κίνδυνοι.

Διέβλεπεν ἐναργῶς ἐν τῇ διαυγείᾳ καὶ τῇ εὐθύτητι τῆς κρίσεώς του, ὅτι ἡ πειθαρχία, αἱ δουλικαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ αὐτῆς ὑποχρεώσεις, οἱ κατὰ τὸ φαινόμενον μωροὶ τύποι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ νὰ ὑπάρξῃ καὶ κινηθῇ ἡ πολύπλοκος καὶ βαρεῖα αὐτὴ μηχανή, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς ἐθνικῆς δυνάμεως. Τούτου ἕνεκα ἡ θερμὴ φιλοπατρία του καὶ ἡ βαθεῖα τοῦ καθήκοντος συνείδησις τὸν ἐνέπνεον, ὅπως περιβάλλῃ διὰ ποιητικῆς χροιᾶς τὰς πεζοτέρας, τὰς χυδαιοτέρας τοῦ στρατιώτου ὑποχρεώσεις.

Ἡ ἀδικία μόνη ἀπέσπα ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κραυγὰς ἀγωνιώσης ὀδύνης, τὸν ἐξήγειρεν ἐξ ὁρμεμφύτου, καὶ ὠρθοῦτο ὡς ὁ ἀτίθασσος ἵππος ὑπὸ τὸ πλῆγμα τοῦ πτερνιστῆρος, αἰσθανόμενος βαθύ, καυστικὸν τῆς ἀδικίας τὸ ἄλγος.

Διότι ἐν τῷ χαρακτῆρι τοῦ νέου τούτου δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία νοσηρὰ τῆς καρδίας ἐπιπλοκή. Τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ ἦτο ἀγαθότης καὶ εὐθύτης· καὶ τὰ αἰσθήματα ταῦτα, ἰσχυρὰ ὡς ἡ φύσις, ἥτις τὰ ἐνεφύτευσεν ἐν τῷ ὀργανισμῷ του, ἀκράτητα, ὡς χείμαρροι, ἐν βρασμῷ σφρίγους τῷ ἐπέβαλλον πάντοτε τὴν πάλην ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, τὸν ἀμείλικτον πόλεμον κατὰ τῆς ἀδικίας, εἴτε αὐτὸν ἔπληττεν αὕτη, εἴτε ἄλλους. Διότι ἡ εὐγενὴς αὕτη καὶ εὐθεῖα ψυχὴ ἦτο ἀνεπίδεκτος καὶ τῆς ἐλαχίστης ὑποχωρήσεως ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ δικαίου. Καὶ διώκων τὴν δικαιοσύνην ἔπιπτεν, ἐμωλωπίζετο, ἐτραυματίζετο εὐφροσύνως, ἀποκομίζων ὡς γέρας νίκης, τῆς ἰδίας συνειδήσεως τὴν γαλήνην.

Διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν πολλῶν ἀγρίων καὶ ἐκ βάσεως ἀδίκων ποινῶν, παρουσιάζετο ἑκάστοτε εἰς τὴν ἀναφορὰν ζητῶν δικαιοσύνην. Καὶ τῷ τὴν ἀπένεμον στερεοτύπως διὰ διπλασιασμοῦ τῶν ποινῶν.

Ἀλλὰ δὲν ἀπέκαμνεν, οὔτε διωρθοῦτο. Ἂν ἦτο πλειότερον πρακτικὸς ἤθελεν ἐννοήσει, ὅτι ἦτο ὁ ἀσθενέστερος, καὶ ὅτι ἡ ἄμυνα ἦτο εἰς αὐτὸν ἀδύνατος ἀπέναντι ὅλου ἐκείνου τοῦ ἐχθρικοῦ ἐσμοῦ τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀνωτέρων του· ἐν τῇ ὑποταγῇ δὲ ἐκείνῃ τῇ παθητικῇ καὶ σιωπηλῇ ἤθελεν ἀνευρίσκει ποιάν τινα ἡδονὴν καταπίνων τὴν πικρίαν καὶ μασσῶν τὴν ὀδύνην του, περιβάλλων δὲ ὅλους αὐτούς, οἵτινες τὸν συνέτριβον, διὰ τῆς ἀφώνου περιφρονήσεώς του.

'Αλλ' αὐτὸς ἐν τῇ λεπτῇ ὑπερευαισθησίᾳ του, τῇ ὀξυχόλῳ καὶ πυρετικῇ, ἠξίου ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως τελειότητα ἀπόλυτον, καὶ ἑκάστη νέα ἐξαφάνισις τῆς χιμαίρας ταύτης, ἣν ἐδίωκε, τὸν ἐβύθιζεν εἰς νέον, νωπὸν πάντοτε ἄλγος· ἀνηλεὴς δὲ ἡ εἱμαρμένη ἐδημιούργει κατ' αὐτοῦ διαρκεῖς ἥττας ἐν τῷ ἔρωτι τούτῳ τῷ φλογερῷ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ δικαίου, ὅστις τὸν ἐνέπνεε, ἐν τῷ ἀμειλίκτῳ μίσει κατὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀδικίας, ὑφ' οὗ ἐνεφορεῖτο.

'Ανίκανος νὰ ὑποχωρήσῃ κατ' ἐλάχιστον εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἀτελείας ἐδηλητηρίαζεν ὁ ἴδιος μεθ' ἡδονῆς ἀγρίας τὰ τραύματά του, ἠδύνετο ἐν τῇ ὀδύνῃ των, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀδικία τῷ προσεπόριζε τὰς μυχίας τέρψεις τῶν ἡττημένων ἡρώων, τῶν πιπτόντων μαρτύρων.

Οὕτω διέρρεον ὁμιχλώδη ἐν τῷ στρατῶνι τὰ πράσινα, τὰ ἐαρινὰ τῆς ζωῆς του ἔτη.

Εἶδε προαγομένους πρὸ αὐτοῦ πάντοτε τοὺς ἀγραμμάτους, τοὺς ἀξέστους, τοὺς ἀχρήστους, τῶν ὁποίων τὸ ὑπηρετικὸν πνεῦμα καὶ ἡ εὐτέλεια ἐξησφάλιζον ὑπὲρ αὐτῶν, τῶν ἀνωτέρων τὴν εὐμένειαν. Καὶ εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς διὰ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ ἐκεῖνοι εἶχον ἐπ' αὐτοῦ τὴν ὑπεροχήν.

'Αντελήφθη οὕτω καὶ ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τοῦ συντάγματός του, τοῦ καθολικοῦ φαινομένου ὅτι εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς ἀνέρχονται εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἕρπουσαι αἱ σαῦραι καὶ αἱ ἔχιδναι ἢ διὰ τῆς πτήσεως αὐτῶν οἱ ἀετοί.

'Εννόησεν ὅτι αἱ ἀνθρώπινοι κοινωνίαι, ὅπως καὶ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ὅπως τὰ τηκόμενα μέταλλα ἀνάγουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν κορυφῶν τὰ ἐξαφρίσματα.

'Εσπούδαζε μετὰ πρωΐμου βαθυνοίας τὴν κοινωνίαν καὶ ἔπασχεν. Ὡς ὁ Ἄμλετ ἀπωλοφύρετο καὶ κατῴκτειρε τὰς ἀνιάτους αὐτῆς νόσους· τοῦ ἰσχυροῦ τὴν ἀδικίαν, τὴν διαβολήν, τὴν ῥαδιουργίαν, τὸν φθόνον, ἐλλοχῶντας καθ' ὅλας τοῦ βίου τὰς ἀτραπούς, τὴν ὑπερφίαλον ὑπεροψίαν τῆς μωρίας καὶ τῆς ἀνικανότητος, τὸν ἄγριον τοῦ χρήματος δεσποτισμόν, τὴν ἀδράνειαν καὶ τὴν ἀβελτηρίαν τῶν ἐντίμων, ὑποχωρούντων ἄνευ πάλης, ἡττωμένων ἄνευ ἀντιστάσεως.

Ἐν τῇ μονώσει του μόνην ἀνεύρισκε τέρψιν εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν μελέτην. Ὅλας τὰς ὥρας τὰς ὁποίας κατέλειπον αὐτῷ ἐλευθέρας αἱ τυπικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ στρατῶνος κατηνάλισκε μετὰ τῆς πυρετώδους ἐφέσεως τοῦ εἰδέναι, εὐρύνων καὶ συμπληρῶν τὰς ἐγκυκλοπαιδικάς του γνώσεις, καλλύνων τὸ πνεῦμα του.

Ἀλλ' ἂν ἡ μελέτη μεγαλύνῃ τὴν ψυχήν, μόνη ἡ ἀγάπη τὴν καταυγάζει καὶ τὴν παραμυθεῖ. Ἡ ἀγάπη, ἥτις ὡς αἱ χελιδόνες εἰς τοὺς οἴκους, φέρει καὶ αὐτὴ τὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ὁ ταλαίπωρος νέος ἦτο μόνος, πάσης στοργῆς ἄμοιρος.

Τὴν μόνην παραμυθίαν ἤντλει ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῆς ἀδελφῆς του. Αὗται ἦσαν τὸ μάννα τῆς καρδίας του· διότι, ὡς ὁ στόμαχος, δὲν δύναται καὶ ἡ ταλαίπωρος ἀνθρωπίνη καρδία νὰ ζήσῃ ἄνευ τροφῆς. Οὕτω ὁ ἐν τῇ ἐρημίᾳ πάσης στοργῆς, ἐν τῇ καταιγίδι τῶν ἠθικῶν βασάνων τοῦ στρατῶνος χειμαζόμενος ἀδελφὸς ἀνεύρισκε τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα γράμματα, τὰ ὁποῖα ἔφερεν εἰς αὐτὸν τὸ ἐκ Τριπόλεως ταχυδρομεῖον, τὰ ὑπερεκχειλίζοντα ἐκ στοργῆς, τὰ ἔμπλεα ἀδελφικοῦ πόνου.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ εὐτυχία ὑπεχώρησε κατὰ μικρὸν εἰς νέαν ἀφορμὴν ἀλγηδόνων. Δὲν ἦτο, ὄχι εὐτυχὴς ἡ ἀδελφή του· πικρός, πολὺ πικρὸς ἦτο ὁ βίος τῆς Μαρίας μετὰ τοῦ ἐγωϊστοῦ καὶ βαναύσου ἐκείνου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐνυμφεύθη αὐτὴν μόνον διὰ νὰ ἁρπάσῃ τῶν δύο ὀρφανῶν τὴν περιουσίαν. Καὶ δὲν παρεπονεῖτο μὲν ἡ ταλαίπωρος κόρη, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὰς μᾶλλον ἀδιαφόρους γραμμάς, ὑπὸ τὴν μᾶλλον ἔντεχνον ἀπόκρυψιν τῶν θλίψεων, διαφεύγει τῆς ὀδύνης ἡ ὀσμή.

Καὶ εἰς τὰς θλίψεις τοῦ Κίμωνος προσετίθεντο τῆς συνειδήσεως οἱ ἔλεγχοι. Διατί νὰ θυσιάσῃ τὴν Μαρίαν του; Διατί νὰ ἐργασθῇ τόσον ὅπως κατορθώσῃ τὸν γάμον τῆς ἀδελφῆς του, τὸν δυσοίωνον, ἀφοῦ προηγγέλλετο τὸ μέλλον της τόσον σαφὲς ἀπὸ τὴν ἀπροκάλυπτον ἐκδήλωσιν τῆς ταπεινῆς ἰδιοτελείας τοῦ γαμβροῦ του;

Καὶ ἐθεώρει ἑαυτὸν ὑπαίτιον τῆς συμφορᾶς τῆς ἀδελφῆς του ὁ ταλαίπωρος νέος, ὁ ὁποῖος ἐθυσίασε τὴν ὕπαρξίν του, διὰ νὰ προσπορίσῃ εἰς αὐτὴν εὐτυχῆ ἀποκατάστασιν.

Ἀλλ' οὕτω συμβαίνει πάντοτε.

Τῆς συνειδήσεως οἱ ἔλεγχοι οὐδέποτε ἠνώχλησαν τοὺς κακοποιούς. Εἶναι ἀποκλειστικὸς κλῆρος, πρόσθετος αἰτία θλίψεων τῶν ἁβρῶν καὶ εὐαισθήτων καρδιῶν, αἵτινες οὐδὲν πράγματι ἔχουν νὰ μεμφθοῦν ἑαυτῶν.

Ἡμέραν τινὰ εὑρίσκετο ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ στρατῶνος, τιμωρηθεὶς δι' ὀκταημέρου φυλακίσεως, διότι ἀνηνέχθη κατὰ τοῦ ἐπιλοχίου ῥαπίσαντος ἀνηλεῶς χωρικὸν νεοσύλλεκτον, ἐπειδὴ «ὁ ἀδικηθεὶς μόνος εἶχε τὸ δικαίωμα ***νὰ ἀναφέρῃ, διότι μόνον ἀτομικὰ παράπονα ἐπιτρέπονται***», ὡς ἔλεγεν ἡ διαταγὴ τῆς ἡμέρας.

Ἐδηματίζεν ἐν τῷ στενῷ δωματίῳ τῆς φυλακῆς κατεχόμενος ὑπὸ ἀορίστου τρόμου· ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἐστερεῖτο γράμματος τῆς Μαρίας του, ἡ τελευταία δὲ ἐπιστολή της τῷ ἀνήγγελλεν, ὅτι ἀνέμενε τὰς ἡμέρας αὐτὰς τὴν εὐτυχίαν νὰ γείνῃ μήτηρ.

Ἐνίοτε, ἀλλὰ τοῦτο ὁσάκις ἔχομεν ποιάν τινα γνῶσιν ἐπικειμένου κινδύνου, ἡ ἀνθρωπίνη καρδία εἶναι βαρόμετρον προαγγέλλον ἀσφαλῶς τῆς συμφορᾶς τὴν καταιγίδα. Τὴν πρόγνωσιν ταύτην εἶχε σαφῆ, ἀναμφισβήτητον, τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ καρδία τοῦ Κίμωνος. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἤκουσε βηματισμοὺς ἐν τῷ διαδρόμῳ, ὅταν περιεστράφη τὸ κλεῖθρον τῆς φυλακῆς του, ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τοίχου ὠχρός, ἔντρομος, συνέχων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς παλμούς της τοὺς ἰσχυρούς.

Δὲν ἐπλανᾶτο.

Ὁ ἀγγελιαφόρος τῷ ἐνεχείρισεν ἐπιστολὴν φέρουσαν πένθιμον ἐπικάλυμμα, ἐφ' οὗ διεῖδε τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τοῦ γαμβροῦ του.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιεῖχε τὰ ἑξῆς:

ΤΡΙΠΟΛΙΣ, 10 Φεβρουαρ. 1848.

Ἀγαπητέ μου ἀδελφέ!

Θὰ σὲ πικράνω βεβαίως, ἀλλὰ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ σοῦ ἀναγγείλω τὴν τρομερὰν εἴδησιν τῆς μεγάλης δυστυχίας, ἡ ὁποία μᾶς εὐρῆκε καὶ τοὺς δύο.

Ἡ ἀδελφή σου καὶ ἀγαπημένη μου σύζυγος ἔτεκε πρὸ πέντε ἡμερῶν ἄρρεν. Ὁ τοκετὸς ἦτο πολὺ δύσκολος καὶ ἐδέησε νὰ γείνῃ χρῆσις ἐμβρυουλκοῦ. Τὸ τέκνον ἐγεννήθη ἄρτιον, ζῶν καὶ βιώσιμον, ἀλλὰ ἡ δυστυχὴς ἀδελφή σου δὲν ἀντέσχεν εἰς τὰς ὀδύνας καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ αἵματος, μὲ ὅλην δὲ τὴν βοήθειαν τῆς ἐπιστήμης, (διότι, σημείωσε, καμμίαν θυσίαν δὲν παρέλιπον διὰ νὰ τὴν σώσω) ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον· μετὰ ἡμίσειαν δὲ ὥραν ἀπεβίωσε καὶ τὸ νεογέννητον.

Μὴ ἐρωτᾷς τὴν ἀπελπισίαν μου.

Παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ σὲ παραμυθήσῃ, ὅπως τὸν παρακαλῶ νὰ παρηγορήσῃ καὶ ἐμὲ τὸν δυστυχῆ σύζυγόν της.

Σὲ γλυκοασπάζομαι
ὁ ἀτυχὴς καὶ ἀπαρηγόρητος γαμβρός σου
Γεώργιος Βάγιος.

Ὑστερόγραφον. Σὲ εἰδοποιῶ, ὅτι, ἂν παρ' ἐλπίδα, τὸ ὁποῖον καὶ δὲν πιστεύω, σοῦ μένει ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία, ὅτι τὸ τέκνον ἐγεννήθη ***ἄρτιον, ζῶν καὶ βιώσιμον***, καὶ ὅτι ἀπέθανε ***μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του***, εἶναι πρόθυμοι νὰ μαρτυρήσουν περὶ τούτου ἐν καιρῷ καὶ ἐν ἁρμοδίῳ τόπῳ ὁ ἰατρὸς κύριος Λαγουδόπουλος, ἡ μαία κυρὰ Φλωροῦ Δημητρουλοπούλου, ὡς καὶ πάντες οἱ παρευρεθέντες.
Ὁ ἴδιος.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

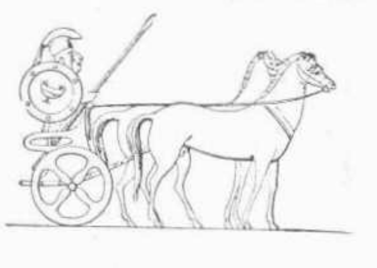

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΤΟΥ ΜΥΡΜΗΚΟΣ

Ἐκ πασῶν τῶν παρατηρήσεων τῆς φύσεως, ἡ τοῦ ἀπείρως μικροῦ φέρει ἡμᾶς κάλλιον πρὸς τὸ ἀπείρως μέγα.

Ἀφοῦ διῆλθον μακρὰς ὥρας θαυμασίας νυκτός, μελετῶν τὰ συστήματα διπλῶν ἀστέρων ἐν τῷ βάθει τῶν οὐρανῶν, καὶ κατὰ προτίμησιν μάλιστα παρετήρουν ὁμάδα δύο ἡλίων μᾶλλον γιγαντιαίων τοῦ ἡμετέρου, ὧν ὁ εἷς ἔχει χρῶμα λαμπροῦ ῥουβινίου, ὁ δ' ἕτερος κυανοῦν σαπφείρου διαφανοῦς, καὶ οἵτινες στρέφονται περὶ ἀλλήλους εἰς διάστημα δύο χιλιάδων ἐτῶν, καὶ ἀπονέμουσιν εἰς τὰς ἀνθρωπότητας τῶν μεμακρυσμένων αὐτῶν συστημάτων, ἡμέρας πολυχρώμους καὶ νύκτας πλήρεις ἡλίου ἀγνώστους εἰς τὸν ἡμέτερον πλανήτην, καὶ ἐφρόντισα μάλιστα νὰ ὑπολογίσω, ὅτι ταχὺς σιδηρόδρομος βαίνων μετὰ ταχύτητος διαρκοῦς 120 χιλιομέτρων καθ' ὥραν, μόλις μετὰ πεντακόσια ἑκατομμύρια ἔτη θὰ κατώρθου νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σύμπαν τοῦτο, καὶ ὠνειροπόλησα τὰς ποικίλας συνθήκας τῆς ζωῆς ἐπὶ τῶν ἀναριθμήτων γαιῶν τοῦ οὐρανοῦ, κόσμους ἀδιασπάστως ἀλληλοδιαδεχομένους πέραν παντὸς φανταστικοῦ ὁρίου, ὅπερ τὸ πνεῦμα θὰ προσεπάθει νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸ διάστημα, τὸ ὁποῖον εἰς οὐδὲν ὑποβάλλεται, τὴν πρωΐαν διερχόμενος ὄχθην τινά, παρετήρησα δύο μύρμηκας συνομιλοῦντας πρὸς ἀλλήλους μετὰ μεγίστης ζωηρότητος.

Ἐπρόκειτο περὶ κολεοπτέρου περιπεπλεγμένου ἐν τῇ χλόῃ, κεκοιμισμένου ἔτι ἕνεκα τοῦ πρωϊνοῦ ψύχους, ὅπερ ὁ μύρμηξ ἤθελε νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν μυρμηκιάν· ἀλλὰ δὲν ᾐσθάνετο ὁ μύρμηξ μόνος ἀρκετὰς δυνάμεις διὰ τοιοῦτον βάρος.

Ὁ σύντροφος δὲν ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ τὸν βοηθήσῃ; εἶχεν ἄλλην ἐργασίαν; συνεζήτει τὴν ἀξίαν τοῦ θύματος; ἀντέλεγεν, ὅτι τὸ φορτίον καὶ διὰ δύο ἄτομα τόσον μικρά, ὡς αὐτοί, ἦτον ἀρκετὰ βαρύ; ἔφερε παρατηρήσεις, ὅτι εὑρίσκοντο πολὺ μακράν; ἀγνοῶ, τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι δὲν ἦτο πρόθυμος εἰς βοήθειαν, καὶ διὰ τῶν ποικίλων κινήσεων τῶν κεραιῶν του, δι' ὧν ἔθιγε τὰς ἀντιστοίχους τοῦ ἑτέρου μύρμηκος, ἐδείκνυεν ὅτι οὐδὲν εἶχεν ἀποφασίσει· τρίτος μύρμηξ, διερχόμενος ἐκεῖθεν, ἀνεμίγη εἰς τὴν συνομιλίαν, μετά τινα χρόνον καὶ τέταρτος. Ἡ ἀπόφασις δὲν ἐβράδυνε πλέον.

Αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἐθέρμαινον ἤδη τὴν γῆν· τὸ κολεόπτερον ἀσθενῶς ἠμύνθη, πιθανὸν νὰ ἦτο βαρέως πληγωμένον. Καὶ οἱ τέσσαρες μύρμηκες ὁμοῦ ἔσυρον τοῦτο, τὸ ὤθησαν, τὸ ἐκύλισαν, ὥστε κατώρθωσαν νὰ τὸ μεταφέρωσι μέχρι τῆς μυρμηκιᾶς των, κειμένης εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἐγίνετο τὸ μικρὸν συμβούλιον.

*

Τὰ πεφωτισμένα πνεύματα, τὰ ἀγαπῶντα νὰ σκέπτωνται, ἀλλὰ δειλιῶντα ν' ἀπομακρυνθῶσι λίαν τῆς γῆς, μελετῶντα τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς ἐπὶ κόσμων διαφόρων τοῦ ἡμετέρου, εὐχαρίστους θὰ διήρχοντο ὥρας παρατηροῦντα ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου τὰς τόσον ποικίλας ἐκδηλώσεις τῆς ἀνεξερευνήτου φύσεως. Ἁπλοῦν ταξείδιον ἐν τῷ κόσμῳ τῶν μυρμήκων ἀξίζει, ὅσον καὶ τοιοῦτον ἐν τῷ γαλαξίᾳ. Ἡ νοημοσύνη ἀνεπτύχθη εἰς τὰ ἔντομα, ὡς καὶ εἰς τὰ μεγάλα θηλαστικά, βαθμηδόν, ταχύτερον ἢ ἐν ἡμῖν, διότι οἱ μύρμηκες προηγήθησαν τῆς ἀνθρωπότητος πολλὰ ἑκατομμύρια ἔτη. Ἀνεφάνησαν ἴσως πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἡμετέρας φυλῆς ἐπὶ τῆς σφαίρας. Ἂν οἱ μύρμηκες εἶχον ἀνάστημα ἴσον τῷ ἡμετέρῳ, θὰ ἦσαν κύριοι τοῦ κόσμου. Δικαίως ἐκπληττόμεθα, λέγομεν, ἀκολουθοῦντες τὸν ἱστοριογράφον τῶν μυρμήκων κ. Ἀνδρέ, ἀνευρίσκοντες εἰς τὰ ὄντα ταῦτα, τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον τόσον ταπεινά, κοινωνικὴν κατάστασιν, βιομηχανίαν, θεσμούς, ὧν ἄχρι τοῦδε ἐνομίζομεν, ὅτι εἴμεθα μόνοι κάτοχοι. Εἴς τινας παρατηροῦμεν οἰκογενειακὸν βίον μὲ ὅλας αὐτοῦ τὰς χαράς, καὶ τοὺς ἀγῶνας, τὴν οἰκίαν ἀνεγειρομένην, μεγεθυνομένην, συντηρουμένην, τὰ τέκνα ἀνατρεφόμενα, περιποιούμενα, καθαριζόμενα, μεταφερόμενα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, τοὺς φίλους βοηθουμένους, τοὺς νεκροὺς θαπτομένους· εἰς ἄλλους στρατεύματα κατακτητικὰ ἢ ἀμυντικά, μάχας ἀγρίας, πόλεμον μακρόν, μετὰ ταῦτα ἀνακωχάς, νίκας ἢ συνθήκας, ὅρια τιθέμενα καὶ σεβόμενα. Εἰς ἄλλους διακρίνομεν ληστρικὸν λαόν, ἐνσπείροντα τὸν τρόμον καὶ τὴν ἐρήμωσιν εἰς τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐργατικούς, ὧν κλέπτουσι τὰ νεογνά, ὅπως τὰ καταστήσωσι δούλους· μακρότερον βλέπομεν ποιμένας νοήμονας ἐνασχολουμένους εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν κτηνῶν, τῶν προωρισμένων νὰ χορηγῶσιν αὐτοῖς τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· μετὰ ταῦτα ἀπαντῶμεν θεριστὰς ἐργαζομένους, ὅπως πληρώσωσι τὰς ἀποθήκας των ἀφθόνως, ἐν οἷς καταλαμβάνομεν τὸν γεωργὸν σκαλίζοντα τὸν ἀγρὸν καὶ ἐκριζοῦντα τὰ ἀνωφελῆ χόρτα. Ἀπανταχοῦ ἀνευρίσκομεν παραδείγματα τῶν ἀναγκῶν μας, τῶν ἐργασιῶν μας, τοῦ εἰρηνικοῦ ἢ ταραχώδους βίου ἡμῶν, τῶν ἀγώνων ἡμῶν καὶ τῶν κατακτήσεων ἡμῶν τῶν κτηνωδῶν ἢ εἰρηνικῶν.

Οἱ μύρμηκες συνδιαλέγονται πρὸς ἀλλήλους κάλλιον τῶν πτηνῶν, τῶν κυνῶν, τῶν πιθήκων καὶ τῶν ζώων τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων ἐν τῇ ζωολογικῇ ἱεραρχίᾳ.

*

Λαλοῦσιν ἄρα οἱ μύρμηκες συνδιαλεγόμενοι; πιθανῶς, διότι ἡ ἀνατομικὴ ἀπέδειξε τὴν ὕπαρξιν ἐν αὐτοῖς ὀργάνων τερετιστικῶν, ἅτινα φαίνεται δὲν ἔχουσιν ἄλλας λειτουργίας. Ἐν τούτοις ὅμως κυρίως διὰ τῆς ἀφῆς τῶν κεραιῶν συγκοινωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους. Δοκιμάσατε νὰ ταράξητε τοὺς περιδιαβάζοντας μύρμηκας ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ μυρμηκιᾶς. Παραυτά τινες εἰσέρχονται μεθ' ὁρμῆς εἰς τὰς στοὰς αὐτῶν, σπείρουσι τὸν πανικὸν ἐν τῇ κοινότητι, καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἅπας ὁ μικρὸς οὗτος κόσμος ἀναστατοῦται. Ἐργάται τινὲς ἀμέσως ἐπιλαμβάνονται νὰ μεταφέρωσι τὰ ᾠὰ καὶ τὰς νύμφας εἰς τὰ βαθύτατα κρυσφύγετα, ἕτεροι ἐξέρχονται γενναίως, ὅπως γνωρίσωσι τὸν κίνδυνον καὶ ἐκδιώξωσι τὸν ἐχθρόν. Ἂν ἐξετάσῃς τοὺς εὑρισκομένους μακρὰν τῆς γενι-

κῆς συγκινήσεως καὶ συναντωμένους μεθ' ἑτέρων, θὰ ἴδης τούτους προστρίβοντας πρὸς ἀλλήλους τὰς κεραίας καὶ ἀνακοινοῦντας οὕτω διὰ δύο ἢ τριῶν κινήσεων τὴν φοβερὰν εἴδησιν. Ὅταν μύρμηξ συναντήσῃ ἀγγεῖον πλῆρες μέλιτος, ἀφοῦ ἐφαρμόσῃ τὴν ῥήτραν **πρῶτον ὁ παπᾶς ηὐλόγησε τὰ γένεια του,** μεταβαίνει εἰς τὴν μυρμηκιὰν καὶ ἐπανέρχεται συνοδευόμενος ὑπὸ τεσσάρων ἢ πέντε φίλων, οἵτινες μιμοῦνται αὐτόν, καὶ μετ' ὀλίγον ὁδηγοῦσι στρατὸν ὁλόκληρον συνδαιτυμόνων εἰς τὴν εὐωχίαν.

Προκειμένου νὰ μεταφέρωσι νύμφας, ὁ Λοῦμποκ ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεκστρατευόντων μυρμήκων ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τὴν ποσότητα τῶν ἐνεργηθησομένων μεταφορῶν. Ἐνίοτε βλέπει τις δύο μύρμηκας ἱσταμένους, ἐρωτῶντας, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλήλους διὰ τῶν κεραιῶν, καὶ μετὰ ταῦτα, ἂν τύχῃ νὰ συμφωνήσωσι, παλαίοντας, ὡς οἱ παλαισταὶ τῶν θεάτρων (ἡ παρατήρησις αὕτη ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Huber ἐξηκριβώθη ὡς ἀληθεστάτη). Ἐνίοτε ἐπίσης βλέπει τις μύρμηκα προσπαθοῦντα νὰ πείσῃ ἕτερον διὰ τῆς μιμητικῆς του, μὴ κατορθοῦντα ὅμως τὸ ποθούμενον, ν' ἄρῃ τὸν ἀντίπαλον ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τὸν μεταφέρῃ ὅπου θέλει, ὅπερ βεβαίως εἶναι πειστικώτερον παντὸς λόγου.

Ὅτι ἀνακοινοῦσι πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐντυπώσεις των, ὅτι συνεννοῦνται διὰ τὰς ἐργασίας των, ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσῃ τις τὰ ἀρχιτεκτονικά των ἔργα, τὰ οἰκήματα, τὰ ἰκριώματα, τὰς καλλιεργείας, τὴν ἐργατικὴν καὶ στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν, ὅπως πεισθῇ. Ὅτι δὲ πάντα ταῦτα δὲν ὀφείλονται ἁπλῶς εἰς τὸ ὁρμέμφυτον ἀλλὰ εἰς τὴν νοημοσύνην, ὑπάρχουσι πλεῖστα παραδείγματα ἐπικυροῦντα τοῦτο.

Ἡμέραν τινὰ σηροτρόφος τις παρετήρησεν, ὅτι μύρμηκες τὰ μέγιστα ὀρεγόμενοι τῶν μεταξοσκωλήκων αὐτοῦ, ἀνερριχῶντο ἐπὶ μωρέας καὶ ἠνόχλουν τοὺς σκώληκας, μέχρις οὗ ἐκεῖνοι ἀποσπώμενοι τοῦ κλάδου ἔπιπτον χαμαί. Ἐκεῖθεν δὲ ἕτεροι μύρμηκες ἀναμένοντες ἀνελάμβανον αὐτούς. Ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν κλοπὴν ταύτην, ὁ παρατηρητὴς (κ. Μ. Π. Βέσσον) ἤλειψε τὸν κορμὸν τῆς μωρέας διὰ δακτυλίου ἰξοῦ καὶ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας τὸ ἐμπόδιόν του ὑπῆρξεν ἀδιάβατον. Τὴν πέμπτην ἡμέραν εἷς μηχανικὸς ἀνεφάνη· μύρμηξ κατέθεσεν ἐπὶ τοῦ ἰξοῦ κόκκον ἄμμου, ὃν ἐκράτει μεταξὺ τῶν γνάθων αὐτοῦ καὶ μετὰ ταῦτα κατῆλθε. Οἱ ἄλλοι μύρμηκες ἦλθον βαθμηδὸν καὶ ἔθιξαν τὴν ἀρχομένην ταύτην γέφυραν, καὶ κατῆλθον ἐπίσης· μετὰ δέκα ὅμως περίπου λεπτὰ ἅπαντες οἱ ἀνερχόμενοι μύρμηκες ἔφερον κόκκον ἄμμου. Μετὰ ἡμισείας ὥρας τοιαύτην ἐργασίαν ἡ γέφυρα διήρχετο καθ' ὁλοκληρίαν τοῦ ἰξοῦ, καὶ ἦτον ἀρκετὰ πλατεῖα, ὥστε νὰ διέρχωνται διὰ ταύτης τέσσαρες μύρμηκες κατὰ μέτωπον βαδίζοντες. Ὁ παρατηρητὴς δὲν ἠθέλησε νὰ καταστρέψῃ τὸ ἔργον των καὶ ἐγκατέλειψεν αὐτοῖς τὴν μωρέαν εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς νοήμονος αὐτῶν ἐργασίας. Ὅταν εἰς τὰς ἐκστρατείας τῶν μυρμήκων παρεντίθεται ῥύαξ ἐμποδίζων αὐτούς, εἰσέρχονται ἐν τῷ ῥύακι ἐργάται καὶ ἐν αὐτῷ ἀλληλοκρατούμενοι, ἐπιτρέπουσιν εἰς ὁλόκληρον στρατιὰν νὰ διέλθῃ ἐπὶ τοῦ νώτου αὐτῶν ἀβρόχοις ποσί. Διελθόντος τοῦ στρατεύματος, οἱ γεφυροποιοὶ ἀποχωρίζονται καὶ ἐπιζητοῦσι νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ὄχθην πολλάκις διὰ ματαίων ἀγώνων.

*

Ἅπαντα ταῦτα καταδεικνύουσι συνδυασμοὺς νοημοσύνης ἀναμφισβητήτου. Ἡ μελέτη τοῦ μικροῦ τούτου κόσμου ἀνατρέπει πᾶσαν ὑπάρχουσαν ἰδέαν περὶ τῆς ταπεινότητος τοῦ ἐντόμου. Ὅταν ἐξετάσῃ τις μυρμηκιάν, ὅταν ἴδῃ τὰς νύμφας τιθεμένας κανονικῶς εἰς τὰ λίκνα των, καὶ μεταφερομένας βαθύτερα ἢ ἐπιπολαιότερα πολλάκις τῆς ἡμέρας ἀναλόγως τῆς ἰσχύος τῆς ἡλιακῆς θερμότητος, τρεφομένας μετὰ φροντίδος μεγίστης καὶ λεπτῆς ὑπὸ τῶν μικρῶν τροφῶν, τῶν ἀγαπώντων ταύτας πλειότερον καὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, ὅταν εἶδε τοὺς τροφοὺς μετ' ἀγωνίας παρατηροῦντας νὰ διακρίνωσι καὶ τὴν ἐλαχίστην κίνησιν τῆς κεφαλῆς τῶν νυμφῶν τούτων, καὶ ἀμέσως θέτοντας εἰς τὰ μικρά των στόματα σταγόνα θρεπτικοῦ ὑγροῦ πρὶν ἀκόμη λάβωσι καιρὸν νὰ πεινάσωσιν, ὅταν εἰς τὴν γέννησιν τῶν νυμφῶν παρετήρησε τοὺς φρουροὺς μύρμηκας βοηθοῦντας τὴν φύσιν, καὶ διὰ τῶν σιαγόνων ἐκσχιζούσας τὸ ἄκρον τοῦ ἱστοῦ, ὅπως εὐκολώτερον ἐξέλθῃ ἡ κεφαλή, πιστεύει τις ὅτι ἐγνώρισεν ἐντελῶς τὰ μικρὰ ταῦτα ὄντα. Αἱ κατοικίαι ὅμως αὐτῶν δὲν διδάσκουσιν οὐδέν, ὅσον ἄλλα τινὰ ἔργα, ἅτινα μετ' ἐκπλήξεως βλέπει τις τούτους ἐκτελοῦντας.

Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, τὰ κτήνη των, τὰς γαλακτοφόρους ἀγελάδας των, τοὺς σταύλους των!.. Ὅσον περίεργον καὶ ἂν φαίνηται τὸ τοιοῦτον, πράγματι ὅμως πλεῖστοι μύρμηκες ἔχουσι τὰς γαλακτοφόρους αὐτῶν ἀγελάδας, ἃς περιποιοῦνται καὶ ἀμέλγουσι, τὰς ἀγέλας των, ἃς ἐγκλείουσιν εἰς εἰδικοὺς σταύλους, οὓς θεωροῦσιν ὡς ἰδιοκτησίαν των, ἃς προστατεύουσιν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν των, ἃς μεταφέρουσι μεθ' ἑαυτῶν, ὅταν μεταλλάττωσι κατοικίαν. Αἱ ἀγέλαι δ' αὗται ἀποτελοῦνται ἐκ φυτοφθειρῶν καὶ ψηνῶν.

Οἱ μύρμηκες μεταβαίνουσι πρὸς ἀναζήτησίν των, ἀμέλγουσι ταύτας, ἀπομυζῶντες τὴν κοιλίαν των, καὶ πλεῖστοι τρέφονται ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ζακχαρώδους ταύτης τροφῆς. Οὗτοι γνωρίζουσι νὰ διατηρῶσι ταύτας διατηροῦντες τοὺς κλάδους καὶ τὰς ῥίζας, ἐφ' ὧν βιοῦσι, κατασκευάζοντες πρὸς τοῦτο εἴτε ἐναερίους κατοικίας εἴτε ὑπογείους στοάς. Τὰ μικρὰ ταῦτα ζῷα ἀποτελοῦσι κυρίως τὸν κύριον θησαυρὸν αὐτῶν. Ἡ μυρμηκιὰ θεωρεῖται μᾶλλον ἢ ἧττον πλουσία—ὡς ἔπαυλις μετὰ τῶν ἀγελῶν της—ἐκ τοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν φυτοφθειρῶν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἴδῃ τις μεθ' ὁποίας λύσσης πολεμοῦσιν, ὅπως κατακτήσωσι δένδρον μετὰ φυτοφθειρῶν, καὶ μεθ' ὁποίας ἐπιμονῆς ἐνίοτε κωμικῆς ἀνεγείρουσι τὰς φυτοφθείρας ταύτας, τὰς μεγαλειτέρας καὶ αὐτῶν, ὧν ἡ προβοσκὶς εὑρίσκεται πολλάκις βαθύτατα κεχωσμένη ἐν τῷ ξύλῳ. Αἱ φυτοφθεῖραι ἀνθίστανται, ἀλλ' οἱ μύρμηκες μεγάλως φροντίζουσιν, ὅπως μὴ πάθωσι τι. Ἄλλως τε ἀρκεῖ νὰ ἴδῃ τις, τίνι τρόπῳ ἀφίεται ν' ἀμελχθῇ, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη εἶναι εὐάρεστος αὐτῇ,

καὶ ὅτι ἡ μετὰ τῶν μυρμήκων συμβίωσις εἶναι φιλικωτάτη.

*

Αἱ μάχαι τῶν μυρμήκων εἶναι γνωστόταται καὶ περὶ αὐτῶν θὰ εἴπωμέν τινα. Οἱ μύρμηκες πολεμοῦσι κυρίως πρὸς σύλληψιν φυτοφθειρῶν καὶ αἰχμαλώτισιν νυμφῶν, μελλουσῶν ν' ἀποτελέσωσιν εἵλωτας, καὶ πολεμοῦσιν ἐνίοτε ἀγρίως καὶ διαρκῶς. Οἱ τρόποι τοῦ μάχεσθαι διαφέρουσι τὰ μέγιστα κατὰ τὰ διάφορα εἴδη. Ὁ περίφημος μύρμηξ ὁ διατηρῶν εἵλωτας, ἡ σπαρτιάτης μύρμηξ, ἔχει σιαγόνας ὡπλισμένας δι' αἰχμῶν. Οὗτος μάχεται, ἀνοίγων τὸ στόμα ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερον, καὶ προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀντιπάλου καὶ κατακερματίσῃ ταύτην. Ἕτερος μικρὸς μύρμηξ μάχεται κρεμώμενος ἐπὶ τῶν ποδῶν τῶν μεγαλειτέρων καὶ ἀποσπῶν τούτους. Ἕτερος ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἀντιπάλου του, καὶ ἐνασχολεῖται νὰ πριονίζῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὅπερ κατορθοῖ ταχύτατα.

Εἰς τοὺς μύρμηκας ἀπαντῶμεν στρατιωτικὴν τακτικήν, φρουρὰς καὶ προσκόπους, πολιορκίας, πόλεις ἁρπαζομένας, τέκνα αἰχμαλωτιζόμενα, ὁλοκλήρους πληθυσμοὺς αἰχμαλωτιζομένους, αἰχμαλώτους καρατομουμένους, ἅπαντα τ' ἀπαντώμενα εἰς τοὺς ἀρχαίους ἀνθρωπίνους πολέμους, εἰς τοὺς μύρμηκας μάλιστα κατὰ τρόπον μᾶλλον ἀπόλυτον, διότι ἐκεῖνοι, οἵτινες κατεχράσθησαν τῆς κυριαρχίας καὶ τῆς τυραννίας, κατέστησαν δοῦλοι τῶν δούλων των καὶ κατεστάθησαν ἀνίκανοι νὰ ζήσωσι μόνοι.

Τοιοῦτόν τι συμβαίνει εἰς τὸν σπαρτιάτην μύρμηκα· οἱ ἐρυθροὶ οὗτοι βάρβαροι εἶναι κύριοι ἰσχυροὶ καὶ δικαίως ἐπικίνδυνοι· αἱ εὐγενεῖς ὅμως αὐτῶν χεῖρες οὐδέποτε ἤγγισαν τὸ ξύλον καὶ τὴν σφῦραν· ἀγνοοῦσι τὴν τέχνην τοῦ οἰκοδομεῖν, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀνατροφῆς τῆς νεαρᾶς των οἰκογενείας· τὰ ἐργαλεῖα τῆς ἐργασίας αὐτῶν κατασταθέντα ἀνωφελῆ, ἀπώλεσαν τὴν συνήθη αὐτῶν μορφήν· ἡ σμίλη, ὁ πρίων καὶ τὸ μυστρίον ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τῶν σιαγόνων, καὶ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ δύο ξιφῶν κυρτῶν, ὅπλων φοβερῶν ἀλλ' ἀκαταλλήλων διὰ πᾶσαν ἄλλην χρῆσιν πλὴν τοῦ φόνου καὶ τῆς ἁρπαγῆς. Οὕτω διέρχονται τὸν βίον αὐτῶν ὁλόκληρον πολεμοῦντες καὶ καταστρέφοντες τοὺς εἰρηνικοὺς αὐτῶν γείτονας, ὅπως συλλάβωσι τοὺς πολυτίμους τούτους εἵλωτας, ὧν ἔχουσι τόσην ἀνάγκην, ὅσον τὰ νεογνὰ τῆς τροφοῦ αὐτῶν· διότι οἱ ἐκπεφυλισμένοι οὗτοι δὲν δύνανται πλέον μόνοι νὰ τραφῶσι, καὶ θ' ἀπέθνησκον τῆς πείνης πλησίον τῶν εὐγευστοτέρων ἐδεσμάτων, ἂν ὑπηρέται ἀφωσιωμένοι δὲν ἔθετον ταῦτα ἐν αὐτῷ τῷ στόματί των. Κατεστάθησαν ἀνίκανοι νὰ τρώγωσι μόνοι καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς ὑπερπληρωμένης φαγητῶν, ἂν εἵλως τις δὲν θέσῃ τὴν τροφὴν εἰς τὸ στόμα.

*

Ἡ ποικίλη αὕτη κοινωνικὴ ὀργάνωσις, αἱ πατριαὶ αὗται, τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα, ὁ καταμερισμὸς οὗτος τῆς ἐργασίας, αἱ πολυάριθμοι αὗται πόλεις ὡς τὸ Λονδῖνον καὶ οἱ Παρίσιοι, καὶ ὧν ἅπαντες οἱ κάτοικοι γιγνώσκουσιν ἀλλήλους, αἱ ἔχθραι αἱ μεταξὺ πολιτῶν δύο γειτόνων πολιτειῶν, αἱ καλῶς διωργανωμέναι καὶ ὑπερασπιζόμεναι αὗται χῶραι, πάντα ταῦτα καταδεικνύουσι διανοητικὴν πρόοδον μόλις κατ' ἐλάχιστον ταπεινοτέραν τῶν ἀγρίων ἐκείνων ἀνθρωπίνων φυλῶν, τῶν παρατηρουμένων ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ κεντρῴᾳ Ἀφρικῇ καὶ ταῖς νήσοις τῆς Ὠκεανίας. Οἱ μύρμηκες ἔχουσι καὶ νεκροταφεῖα.

Μάλιστα ἀληθῆ νεκροταφεῖα, ἐγκατεστημένα εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τῶν μυρμηκιῶν αὐτῶν, καὶ ἐν οἷς μεταφέρουσι τοὺς νεκρούς. Εἰς τὰ νεκροταφεῖα μάλιστα εἰδῶν τινων διακρίνομεν τάφους πρώτης τάξεως διὰ τοὺς διακεκριμένους πολίτας, τοὺς κυρίους τῆς πόλεως, καὶ κοινοὺς τάφους διὰ τὸν λαόν. Οἱ καλοὶ οὗτοι τάφοι κεῖνται πλησίον ἀλλήλων κατὰ κανονικὰς σειράς, ἐνῷ οἱ ἕτεροι συμμίγνυνται φύρδην μίγδην ἀτάκτως. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι πάντα ταῦτα παρετηρήθησαν καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἅτινα μεθ' ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν, ἐπειδὴ μακρὸς θὰ καθίστατο ὁ λόγος, τὰ παραλείπομεν.

Καὶ περὶ τῶν γάμων τῶν μυρμήκων θὰ λαλήσωμεν, περὶ τῆς ὥρας ταύτης τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἰσχυρᾶς ἀπολαύσεως, καθ' ἣν βλέπομεν ὁλόκληρα νέφη πτερωτῶν μυρμήκων ἐρωμένους καὶ ἐρωμένας, ἱπταμένους εἰς τὸν ἀέρα τὴν ἑσπέραν θερμῆς τινος φθινοπωρινῆς ἡμέρας, ῥιπτομένους ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἠλεκτρισμένης ἀτμοσφαίρας ὡς χορευτὰς φανταστικούς, μεθυσμένους κατειλημμένους, ὑπὸ μανίας, ὑψουμένους πάντοτε, καταδιωκομένους ἀδιαλείπτως ἐν τῷ χρυσῷ καὶ τῇ πορφύρᾳ τοῦ δύοντος ἡλίου, ἀναζητοῦντας κατὰ τὰ ὕψη στήριγμά τι, συγκρατουμένους εἰς τὰς κορυφὰς τῶν πύργων, τῶν κωδωνοστασίων τῶν στεγῶν, καὶ κυλιομένους μετὰ τοσαύτης παραζάλης, ὥστε τὴν αὐτὴν ἑσπέραν, κατευνασθέντος καὶ ἐξαντληθέντος τοῦ πάθους, ἀνευρίσκουσιν ὡς τέρμα τοῦ εἰδυλλίου τὸν θάνατον. Οἱ σύζυγοι ἡλικίας μόλις δώδεκα ἡμερῶν ἀποθνήσκουσι· καὶ ὁ ἥλιος τῆς ἐπομένης φωτίζει μόνον τὰ πτώματα αὐτῶν. Αἱ σύζυγοι ἀφαιροῦσι μόναι τὰς πτέρυγας αὐτῶν, οὕτω καὶ δι' αὐτὰς ὁ ἔρως λήγει. Οἱ οὐδέτεροι μύρμηκες ἀμέσως καταφθάνουσι πέριξ αὐτῶν, βοηθοῦσιν εἰς τὴν ταχυτέραν ἐξάρθρωσιν τῶν πτερύγων, τὰς περιποιοῦνται, τὰς διατρέφουσι καὶ ἀναμένουσι τοὺς πολυτίμους καρποὺς τῆς μεθυστικῆς ταύτης ὥρας, τὰ ᾠά, τὸ μέλλον τῆς κοινότητος. Πράγματι ἡ ὥρα αὕτη ἤρκεσε πρὸς γονιμοποίησιν τῆς πτερωτῆς παρθένου, ἥτις κατασταθεῖσα μήτηρ καὶ ἐστερημένη τῶν πτερύγων αὐτῆς, μεταβαίνει νὰ διέλθῃ ἐν τῇ μυρμηκιᾷ ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἔτη διαρκῶς τίκτουσα.

*

Ἐκ πάντων τούτων πείθεταί τις, ὅτι ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις ὁ κόσμος τῶν μυρμήκων εἶναι περίεργος, ἄξιος νὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ παρατηρητοῦ, κόσμος βεβαίως διάφορος τοῦ ἡμετέρου, ἐν ᾧ ὅμως ἡ ἐξέτασις ἀποδεικνύει διανοητικὴν ὑπεροχήν, ἣν δὲν θὰ παρεδέχετό τις, ἂν μὴ πάντα παρετηροῦντο μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας. Ἰδοὺ

Αἰμίλιος Λεγρανδ
ὁ ἐν Παρισίοις ἑλληνιστὴς

μικρὸν ὄν, ὅπερ *σκέπτεται.* Ἐν τούτῳ ἂς παραμείνωμεν. Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ μύρμηκος *σκέπτεται* καὶ ἐγκλείει κόσμον ὁλόκληρον ἐντυπώσεων, ἰδεῶν, συλλογισμῶν, κρίσεων. Ἰδοὺ τί ἐπεθύμουν κυρίως νὰ ὑποβάλλω εἰς τὴν κρίσιν τῶν σκεπτομένων ἐπίσης ἀνθρώπων.

Εἶχον τὴν περιέργειαν ν' ἀναζητήσω πόσον ζυγίζει τοιοῦτός τις ἐγκέφαλος. Διὰ νὰ τὸ μάθω, ἐζύγισα οὐδετέρους μύρμηκας (τῶν λοιπῶν μὴ ὑπολογιζομένων) διαφόρων εἰδῶν καθ' ὁμάδας ἑκατὸν καὶ εὗρον μεταξὺ ἄλλων ἀποτελεσμάτων, ὅτι ἑκατὸν ἐρυθροὶ μύρμηκες, οἱ συχνότεροι παρ' ἡμῖν, ζυγίζουσι 15 ἑκατοστὰ τοῦ γράμμου. Εἷς μύρμηξ λοιπὸν ζυγίζει ἓν καὶ ἥμισυ χιλιοστὸν τοῦ γράμμου. Κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον εὗρον, ὅτι τὸ βάρος τῆς κεφαλῆς εἶναι τὸ τρίτον τοῦ ὅλου σώματος, ἡ δὲ ἀνατομικὴ δεικνύει, ὅτι τὸ ἐγκεφαλικὸν νευρικὸν σύστημα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τρίτον τοῦ βάρους τῆς κεφαλῆς. Ἐκ πάντων τούτων συμπεραίνεται, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος τοῦ μύρμηκος ζυγίζει περίπου τὸ δέκατον τοῦ βάρους τοῦ σώματος, ἤτοι 15 ἑκατοστὰ τοῦ χιλιοστοῦ τοῦ γράμμου. Ἐν τῷ πολλοστημορίῳ τούτῳ τῆς ἐγκεφαλικῆς ὕλης σχηματίζονται καὶ ἐνεργοῦσιν ἅπασαι αἱ ἰδέαι.

[C. Flammarion]

(Μετάφρ. Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ)

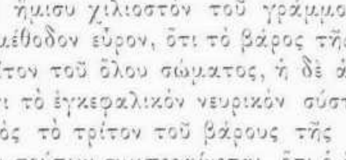

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευήν, 22 Ἀπριλίου, ἀπεβίωσεν ἐν Ἄρτῃ, ὑποκύψας εἰς στηθικὸν νόσημα, ὁ ποιητὴς καὶ λογογράφος Κώστας Κρυστάλλης. Καταγόμενος ἐξ Ἰωαννίνων, εἶχεν ἐξορισθῆ ἐκεῖθεν, ἕνεκα πατριωτικῶν λόγων, καὶ καταφυγὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα προσεπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν κατ' ἀρχὰς ὡς στοιχειοθέτης καὶ κατόπιν ὡς ὑπάλληλος. Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρχισε νὰ δημοσιεύῃ εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας τὰ πρωτόλεια τῆς δημοτικῆς του Μούσης, τὰ ὁποῖα ἐκρίθησαν εὐμενέστατα. Εἰς τὸν Φιλαδέλφειον διαγωνισμὸν ἔτυχεν ἐπαίνου ἡ συλλογή του «Ὁ Τραγουδιστὴς τῆς Στάνης καὶ τοῦ Χωριοῦ» τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε κατοπιν εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος. Πρὸ αὐτῆς εἶχεν ἐκδώσει τὰ *Ἀγροτικὰ* ποιήματα, κατόπι δὲ τὰ *Πεζογραφήματα*, εἰκόνας καὶ διηγήματα, ἐκτάκτου δυνάμεως. Ὁ Κρυστάλλης τόσον εἰς τὰ πεζά του, ὅσον εἰς τὰ ἔμμετρα ἔργα του, ἐνεπνέετο ἐκ τῶν δημοτικῶν παραδόσεων, ἐκ τοῦ ἁγνοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἔγραφε δὲ ἀμιγῆ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἂν καὶ πολὺ νέος ἀποθανών, ἐν τούτοις ἀφῆκεν ἔργον φιλολογικὸν πολλοῦ λόγου ἄξιον. Προσεχῶς εἰς τὴν *Ἑστίαν* τῆς ὁποίας ὁ Κρυστάλλης διετέλεσε συνεργάτης, θὰ γράψωμεν περὶ αὐτοῦ ἐκτενέστερον.

— Ἀναγράφομεν τὴν ἄρτι ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Μ. Καράλη (ἐν Ἀθήναις, τύποις Παπαγεωργίου 1894) μετάφρασιν τῆς συγγραφῆς τοῦ Paul Girard τῆς ἐπιγραφομένης *Ἀθηναίων Ἀγωγὴ* κατὰ τὸν Ε' καὶ Δ' αἰῶνα π. Χ. Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ Girard ἀξιωθὲν δευτέρας ἐκδόσεως τρία ἔτη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς πρώτης, ἠλέγχθη μὲν ἐπί τισιν ἀνακριβείαις, ἀλλ' εἶναι οὐδὲν ἧττον καὶ διδακτικὸν καὶ λίαν ἐπαγωγόν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπαίνου ἄξιος ὁ φιλοπονήσας μετάφρασιν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀκριβῆ καὶ καλήν. δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι πολλὴν θὰ ὀφείλωσιν αὐτῷ χάριν ἐκεῖνοι τῶν ἡμετέρων, οἵτινες εἴτε ἐξ ἀνάγκης εἴτε καὶ ἁπλῶς ἐκ φιλομαθείας ἀσχολοῦνται περὶ τὰ τοιαῦτα σπουδάσματα καὶ δὲν ἔχουσι τὴν εὐκολίαν νὰ ἀναγινώσκωσι τὸ πρωτότυπον. Σημειοῦμεν ἐν παρόδῳ ὅτι ἐν σελ. 30 σημ. κατὰ λάθος προφανὲς ἐγράφη (πρόκειται περὶ τοῦ χωρίου τοῦ Χαρμίδου τοῦ Πλάτωνος): Ἀντικαθιστῶ τὸ *Βασίλης* διὰ τοῦ *Βασιλικῆς*, ὅπερ εἶναι ἡ ἀληθὴς γραφή. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶναι *Βασίλης*, ἣν καὶ παρέλαβεν εἰς τὸ πλατωνικὸν κείμενον ὁ Girard. Σημειωτέον ἀκόμη ὅτι τὸ ἀττικὸν ψήφισμα, ὃ πρῶτος ἐδημοσίευσεν ὁ Κουμανούδης καὶ ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς διόρθωσιν τοῦ χωρίου τοῦ Πλάτωνος, ἔχει τὸν ἀττικὸν τύπον Βασίλης ὄχι Βασιλείας, ὡς εἶχε γράψῃ μετὰ θαυμαστῆς ἄλλως ὀξυνοίας πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ ψηφίσματος ὁ ἐν Δόρπατ καθηγητὴς Loescke διαγνώσας τὸ νόσημα τοῦ χωρίου καὶ ἐπιχειρήσας τὴν θεραπείαν του.

— Ὡς συνέχειαν τοῦ «Φῶς ἐκ τῶν Ἔνδον» περὶ τοῦ ὁποίου ἐγράψαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ, ὁ κ. Πλάτων Δρακούλης, ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὑγιεινὴ καὶ Ἠθικὴ» μελέτην περὶ τῆς καταλληλοτέρας διαίτης, ἐν ᾗ συνήγαγε ὅλα τὰ ὑπὲρ τῆς φυτοφαγίας ἐπιχειρήματα. Ὡς γνωστὸν ὁ κ. Δρακούλης εἶνε ἐνθουσιώδης φυτοφάγος, ἀπὸ δεκαετίας οὐδέποτε φαγὼν κρέας.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

«Ἔν τινι σημειώσει τῆς περὶ Σχολῆς τῶν Δοξαράδων πραγματείας, ἀνακριβῶς ἐγράφη ὅτι ὁ ἀνδριὰς τοῦ Σχουλεμβούργου εἶνε ἔργον τοῦ Ἰωάννου Μαρία Μορλάιτερ, ἐνῷ οὗτος μόνον προτομὴν αὐτοῦ ἔγλυψεν, ἥτις εὑρίσκεται εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Βενετίας. Ὁ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Κερκύρας ἀνδριὰς τοῦ στρατάρχου ἐκείνου εἶνε ἔργον τοῦ Ἀντωνίου Κορραδίνη ἐξ Ἔστης.»

Γ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

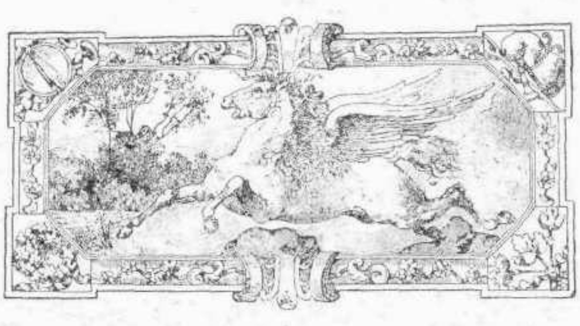

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Εἰς τὸ «Ἄστυ» τῆς 16 Μαρτίου τ. ἔ. ὁ Κος Δ..., ἀναφερόμενος εἰς τὴν περὶ Θεοτοκοπούλου διατριβήν μου [1], γράφει τὰ ἑξῆς:

«Ὁ φίλος ἡμῶν κ. Δημ. Καμπούρογλους γράφει πρὸς ἡμᾶς ὅτι ἄπορον εἶναι πῶς διέφυγε τὴν ἐπιμελῆ ἔρευναν τοῦ συγγραφέως ἡ ὕπαρξις τῆς εἰκόνος τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου (*Musée Espagnol de Paris N° 295*) γραφείσης παρὰ τοῦ ἰδίου πατρός της, οὗτινος ἡ εἰκὼν κατέχει ἐν τῷ αὐτῷ μουσείῳ τὸν ἀμέσως ἑπόμενον ἀριθμὸν 260. Ὁ αὐτὸς πολυμαθὴς φίλος ἀνακοινόνει εἰς ἡμᾶς ὅτι ἡ εἰκὼν αὐτὴ εὑρίσκεται λιθογραφημένη εἰς τὸ ἔργον τοῦ *Buchon Atlas des Nouvelles Recherches historiques*».

Ἡ παρατήρησις ὀρθοτάτη. Ὁ 18ος πίναξ τοῦ Ἄτλαντος τοῦ *Buchon* περιέχει πράγματι τὴν «Εἰκόνα τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου», κάτωθι δὲ αὐτῆς μνημονεύεται τὸ *Musée Espagnol de Paris*, ἀρ. 259. Εὐγνωμονῶ πρὸς τὸν Κον Καμπούρογλουν διότι μοῦ παρέχει οὕτω τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναγνωρίσω ὅτι ἀδίκως ἐμέμφθην τὸν Μουστοξείδην, λέγοντα εἰς τὸν *Ἑλληνομνήμονα* (σελ. 274) ὅτι «βλέπει τις ἐν τῷ μουσείῳ *Louvre* ζωγραφίας τοῦ ἡμετέρου Θεοσκοπόλιδος». (γράφε Θεοτοκοπούλου). Ἥμαρτον περιορισθεὶς νὰ βεβαιωθῶ ὅτι μία μόνη εἰκὼν τοῦ Θεοτοκοπούλου ὑπάρχει εἰς τὸ Λοῦβρον ἤδη, ἀλλὰ μὴ ζητήσας συγχρόνως νὰ ἐξακριβώσω ἐὰν ὑπῆρχον εἰς τὸ μουσεῖον τοῦτο εἰκόνες του κατὰ τὸ 1843, ὅτε ἐδημοσιεύθη ὁ *Ἑλληνομνήμων*. Ἡ παραπομπὴ τοῦ Κου Καμπούρογλου εἰς τὸν Ἄτλαντα τοῦ *Buchon* ἐχρησίμευσε πρὸς διόρθωσιν τοῦ λάθους μου.

Δὲν ἕπεται ὅμως, ὡς ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ἐκ τῶν γραφέντων εἰς τὸ «Ἄστυ», ὅτι «διέφυγε τὴν ἔρευνάν μου» ἡ ὕπαρξις Μουσείου ἱσπανικοῦ εἰς τὰ Παρίσια. Τοιοῦτο μουσεῖον εἰς μάτην ἤθελον ἀναζητήσει σήμερον οἱ τυχὸν ἀναγνώσαντες τὴν παράγραφον ἐκείνην εἰς τὸ «Ἄστυ». Ἀλλ' ὅμως μέχρι τοῦ 1850 ὑπῆρχεν εἰς τὸ Λοῦβρον συλλογὴ Ἱσπανικῶν εἰκόνων, ἀποτελοῦσα τὸ λεγόμενον *Musée Espagnol*. Ἡ συλλογὴ αὐτὴ δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸ στέμμα ἢ τὸ κράτος. Ἠγοράσθη διὰ χρημάτων τῆς ἰδιαιτέρας περιουσίας τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1835 καὶ 1837. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως τούτου, κατὰ τὸ 1848, καὶ τὸν θάνατόν του, ἐπισυμβάντα κατὰ τὴν 26 Αὐγούστου 1850, οἱ κληρονόμοι του ἀπήτησαν καὶ ἔλαβον (τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1850) τὴν συλλογὴν ὁλόκληρον, τὴν μετέφερον δὲ εἰς Λονδῖνον, ὅπου μετὰ τρία ἔτη ἐπωλήθη εἰς δημοπρασίαν, διασπαρεῖσα μεταξὺ διαφόρων ἀγοραστῶν. Καθ' ἃς πληροφορίας ἠδυνήθην νὰ συλλέξω [1], ὁ βασιλεὺς μετεχειρίσθη πρὸς ἀγορὰν τῶν εἰκόνων τὸν γνωστὸν βαρόνον *Taylor* καὶ τὸν Κον *Dauzats* ἐπιμελητὴν τοῦ Λούβρου, ἐδαπάνησε δὲ πρὸς συγκρότησιν τῆς συλλογῆς τὸ ποσὸν 1,260,000 φράγκων. Τὸ προϊὸν τῆς δημοπρασίας, γενομένης εἰς Λονδῖνον κατὰ Μάϊον τοῦ 1853, ἀνῆλθεν εἰς L 27,635.17.6 ἤτοι φράγκα 690,892 [2].

Ἡ οὕτω πωληθεῖσα συλλογὴ περιελάμβανε 505 εἰκόνας, ἐνῷ εἰς τὸν ἔντυπον κατάλογον (*Notice des tableaux de la Galerie Espagnole exposés dans le Musée Royal, Paris 1838*) περιέχονται ἀριθμοὶ 442 μόνον. Ἔργα ἐκλεκτὰ τῶν ὀνομαστοτέρων Ἱσπανῶν ζωγράφων ἀπετέλουν τὴν πολύτιμον ταύτην πινακοθήκην, περιλαμβάνουσαν μεταξὺ ἄλλων 19 εἰκόνας τοῦ *Velasquez*, 25 τοῦ *Ribera*, 38 τοῦ *Murillo*, 81 τοῦ *Zurbaran* καὶ 8 τοῦ *Goya*. Περιελαμβάνοντο δὲ καὶ αἱ ἑξῆς ὀκτὼ εἰκόνες τοῦ Θεοτοκοπούλου, ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 253—260:

Ἡ προσκύνησις τῶν ποιμένων.

Ὁ Χριστός, μὲ τὰς προσωπογραφίας τῶν δύο δωρητῶν τῆς εἰκόνος.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου.

Ἡ δευτέρα παρουσία.

Ὁ γλύπτης Πομπήιος Λεόνης ἐργαζόμενος τὴν προτομὴν τοῦ βασιλέως Φιλίππου Β'.

Εἰκὼν ἄρχοντος.

Εἰκὼν τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου.

Εἰκὼν τοῦ ζωγράφου αὐτοῦ.

Εἰς τὸν χειρόγραφον κατάλογον, τὸν σωζόμενον εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Λούβρου, καταγράφεται καὶ ἐνάτη εἰκών, παριστῶσα «ἕνα Εὐαγγελιστήν».

Ἡ ἰδίως ἐνδιαφέρουσα ἡμᾶς εἰκὼν «τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου», καθὼς καὶ τέσσαρες ἢ πέντε ἄλλαι εἰκόνες του, ἠγοράσθησαν εἰς τὴν δημοπρασίαν τοῦ 1853 ὑπὸ τοῦ Κου *William Stirling*, εὑρίσκονται δὲ καὶ σήμερον ἔτι εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ υἱοῦ του *Sir John Stirling Maxwell*, εἰς *Keir* τῆς Σκωτίας. Ὁ πρῶτος κάτοχος τῆς πλουσίας ταύτης πινακοθήκης ἐδημοσίευσε τρίτομον σύγγραμμα περὶ τῆς Ἱσπανικῆς τέχνης [3]. Εἰς τὴν ἀνατύπωσιν αὐτοῦ, περιλαμβανομένην εἰς

[1] Ἴδε «Ἑστίας» ἀρ. 10 τῆς 13 Μαρτίου 1894.

[1] Ἰδίως ἐκ χειρογράφου σημειώσεως εἰς τὸ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Λούβρου εὑρισκόμενον ἀντίτυπον τοῦ καταλόγου.

[2] Κατὰ τὸν Paul Lefort, Histoire de Peintres, ἡ εἰκὼν τῆς θυγατρὸς τοῦ Greco ἐπωλήθη ἀντὶ L 133, ἤτοι 2325 φράγκων.

[3] *Annals of the Artists of Spain. London 1848.* Ὡς παράρτημα τοῦ βιβλίου τούτου ἐδημοσιεύθη λεύκωμα, ἀλλ' εἰς μόνον 25 ἀντίτυπα, περιέχον καὶ τῆς ἐν λόγῳ εἰκόνος τὴν φωτογραφίαν.

τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα Ἅπαντά του[1], περιέχεται καὶ χαλκογραφία τῆς εἰκόνος «τῆς κόρης τοῦ *Greco*». Τὴν εἰκόνα ταύτην ὁ Stirling θεωρεῖ ὡς τὴν καλλίστην τῆς ὅλης συλλογῆς τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἡ ὁποία εὑρίσκετο εἰσέτι εἰς τὸ Λοῦβρον ὅτε συνέγραψε τὸ βιβλίον του. Ἰδοὺ πῶς τὴν περιγράφει ἄλλος τεχνολόγος Γάλλος[2]: «Ὡραία κε» φαλή. Μελανόθριξ μὲ δέρμα λευκόν, ὀφθαλμοὶ » μαῦροι μεγάλοι. Στόμα μικρόν, φορεῖ μηλωτὴν » μὲ τρίχας μακράς, λευκὴν μὲ σημεῖα μαῦρα. Τὴν » κεφαλὴν περιθάλλει ἐπιχαρίτως λεπτὸν ὕφασμα » λευκόν, καλύπτον καὶ τὸν λαιμόν. Ἡ λευκὴ αὕτη » ὀθόνη συναρμόζεται θαυμασίως πρὸς τὸ κάλλος » τοῦ προσώπου. Ἀρίστη προσωπογραφία χρωμα» τισμοῦ καλοῦ, διαφέροντος τοῦ συνήθους τεφροει» δοῦς τοῦ Θεοτοκοπούλου ».

Κατὰ τὸν Stirling, εἰς τὴν εἰκόνα «τῆς Διανομῆς τῶν ἱματίων τοῦ Χριστοῦ», τὴν εὑρισκομένην εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς πόλεως Τολέδου, ὁ Θεοτοκόπουλος ἐζωγράφισε ὡς μίαν τῶν τριῶν Μαριῶν τὴν θυγατέρα του «ἐὰν ἦτο ἀληθῶς θυγάτηρ του ἡ νέα τὴν ὁποίαν ἀπεικόνισε εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευομένην ζωγραφίαν ». Ἐζωγραφίσθη δὲ ὁ ἴδιος εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἑκατοντάρχου τοῦ φέροντος τὴν μαύρην πανοπλίαν.

Ξυλογραφίαν τῆς εἰκόνος ταύτης «τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοτοκοπούλου» ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Κος Paul Lefort, κατὰ τὸ 1876, εἰς τὴν ἱστορίαν του τῶν ζωγράφων[3]. Εἰς τὸ περὶ τοῦ ἡμετέρου Δομηνίκου κεφάλαιον παραθέτει ἐκτὸς τῆς ἐν λόγῳ εἰκόνος, τὰς ξυλογραφίας ***τῆς Διανομῆς τῶν Ἱματίων, τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Orgaz, τοῦ ἁγίου Εὐγενίου***, καὶ τῆς εἰκόνος τοῦ ζωγράφου τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 10 τεῦχος τῆς «Ἑστίας». Χαλκογραφίαν τῆς τελευταίας ταύτης εἰκόνος ἐδημοσίευσε καὶ ὁ *Stirling*, ἀναφέρων ὅτι τὸ πρωτότυπον εὑρίσκετο τότε εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Λούβρου. Ἡ εἰκὼν αὕτη, ὡς εἴπομεν ἤδη, εὑρίσκεται σήμερον εἰς Σεβίλλην, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ δουκὸς τοῦ *Montpensier*, υἱοῦ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, εἰς τοῦ ὁποίου, ὡς φαίνεται, τὴν κατοχὴν περιῆλθε μετὰ τὴν εἰς Λονδῖνον δημοπρασίαν. Εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ *Sir John Stirling Maxwell* ὑπάρχει ἄλλη προσωπογραφία τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἔργον τοῦ ζωγράφου αὐτοῦ, περὶ τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ἔχω λεπτομερείας. Εἰς δὲ τὴν Μαδρίτην εἶδα, εἰς συλλογὴν φίλου μου Ἱσπανοῦ καλλιτέχνου, εἰκόνα παριστῶσαν τὸν Θεοτοκόπουλον εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν καὶ ἀποδιδομένην ἐπίσης εἰς τὸν ἴδιον.

---

[1] *The Works of Sir W. Stirling Maxwell* (6 τόμοι) *London* 1890. Τὸν τίτλον *Sir* ἀπέκτησεν ὁ συγγραφεὺς μετὰ τὸ 1848.

[2] A. Lavice. Revue des Musées d'Angleterre, catalogue raisonné des peintures et sculptures exposées dans les galeries publiques et particulières et dans les églises. Paris 1867. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον κατάλογον δὲν ἀναφέρονται εἰκόνες τοῦ Θεοτοκοπούλου ὡς εὑρισκόμεναι εἰς ἄλλην τινὰ συλλογὴν ἐν Ἀγγλίᾳ.

[3] Histoire des Peintres. École Espagnole. Greco chez Raynouard, Paris.

Ἀλλ' οὔτε εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου διατριβὴν ἀνέλαβα, οὔτε τώρα ἀναλαμβάνω τὸ ἔργον τῆς πιστῆς καὶ λεπτομεροῦς καταγραφῆς ὅλων τῶν γνωστῶν εἰκόνων τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς Ἱσπανίας. Ἴσως ὑπάρχουν ἔργα του καὶ εἰς ἄλλας δημοσίας πινακοθήκας, παρεκτὸς ὅσων ἀνέφερα. Ἐντὸς τῆς Γαλλίας αὐτῆς, παρέλειψα νὰ σημειώσω ὅτι καὶ τὸ μουσεῖον τῆς πόλεως *Avignon* περιέχει εἰκόνα του, παριστῶσαν τὸν ἅγιον Δομήνικον παραλαμβάνοντα ἐκ τῶν χειρῶν τῆς Θεοτόκου τὸ κομβολόγιον[1]. Ἡ Παναγία κάθηται ἐντὸς νέφους μεταξὺ δύο ἀγγέλων, κρατοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ τέκνον της. Δεξιόθεν εἰκονίζονται γονυπετεῖς ὁ ἅγιος Ἀντώνιος καὶ ὁ ἅγιος Φραγκῖσκος, ἀριστερόθεν δὲ ἡ ἐκ Σιέννης Ἁγία Αἰκατερίνη.

Ἡ ἐξακρίβωσις τῶν εἰς δημόσια μουσεῖα περιεχομένων εἶναι σχετικῶς εὔκολος. Πολὺ δυσκολωτέρα ἡ καταγραφὴ τῶν εἰς ἰδιωτικὰς συλλογάς, αἱ ὁποῖαι ἄλλως διασκορπίζονται ἐνίοτε διὰ τῆς δημοπρασίας, καθὼς καὶ ἡ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου. Οὕτω, τὴν 25 τοῦ λήξαντος Ἀπριλίου ἐπωλήθη εἰς τὸ δημοπρατήριον τῶν Παρισίων *(hotel Drouot)* εἰκὼν τοῦ Θεοτοκοπούλου ἀνήκουσα εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ διασήμου Γάλλου ζωγράφου *Millet*. Παριστᾷ ἐπίσκοπον καθολικόν, καθήμενον ἐνώπιον τραπέζης σκεπασμένης μὲ τάπητα ἐκ βελούδου κοκκίνου. Ὁ ἐπίσκοπος ἀνυψοῖ εὐλαβῶς τὸ βλέμμα πρὸς ἄγαλμα τῆς Παναγίας λευκὸν ἐπὶ τοῦ τοίχου, εἰς τ' ἀριστερά του, ὡς ἐπικαλούμενος τὴν ἔμπνευσίν της προτοῦ ἀρχίσῃ, ἢ ἐξακολουθήσῃ νὰ γράφῃ. Κατὰ τὸν κατάλογον τῆς δημοπρασίας, ὁ *Millet* ἐξετίμα μεγάλως τὴν εἰκόνα. Ἐκρέματο πλησίον τῆς κλίνης του, κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν του ἀσθένειαν ἔλεγε πρὸς φίλον του: «Ἰδοὺ εἰκὼν τῆς ὁποίας » ὁ ζωγράφος μόλις εἶναι γνωστὸς ἐδῶ. Καὶ ὅμως » ὀλίγας ζωγραφίας γνωρίζω τὰς ὁποίας νὰ ἐκτιμῶ » — δὲν λέγω περισσότερον, ἀλλὰ — ὅσον αὐτήν. Ὁ » δυνηθεὶς νὰ ζωγραφίσῃ ἔργον τοιοῦτο ἦτο ἄνθρω» πος μεγάλης ἀξίας ».

Ὁ ἔπαινος τοῦ *Millet* ἐπισφραγίζει ὅσα παρ' ἄλλων κριτῶν ἀνέφερα ἤδη περὶ Θεοτοκοπούλου. Καὶ ὁ Κος *Paul Lefort*, εἰς τὸ πέρυσι ἐκδοθὲν σύγγραμμά του[2], ἐξ ἴσου εὐφήμως ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ. « Καίτοι ἄνισος, ἐπιλέγει, ἦτο ἀναντιρρήτως » εἷς τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων νεωτεριστῶν με» ταξὺ ὅλων τῶν ζωγράφων . . . Ἀλλόκωτος ἐνίοτε, » ἐξήσκησεν ὅμως μεγάλην ἐπίδρασιν ἐν Ἱσπανίᾳ, » ἐγκαινιάσας σχολὴν ζωγραφικῆς χαρακτηριζομέ» νην ἐκ βαθυτάτου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος συν» δυαζομένου μὲ ἄκραν τῆς πραγματικότητος ἀπει» κόνισιν. Ὁ ξένος οὗτος δικαιοῦται νὰ συγκατα» ριθμηθῇ μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων καλλιτεχνῶν » τῆς Ἱσπανίας ».

---

[1] Ὡς γνωστόν, ὁ ἅγιος Δομήνικος εἰσήγαγεν εἰς τὴν Καθολικὴν ἐκκλησίαν *l'institution du rosaire*, τὴν χρῆσιν δηλαδὴ τοῦ Κομβολογίου ὡς μέσον προσευχῆς πρὸς δόξαν τῆς Παναγίας. Ὁ προσευχόμενος ὀφείλει ν' ἀπαγγείλῃ κατὰ δεκαπέντε δεκάδας τὸ «χαῖρε κεχαριτωμένη», προτάσσων ἑκάστης δεκάδος τὸ «Πάτερ ἡμῶν».

[2] La Peinture Espagnole. Quantin, Paris.

Καὶ ὁ *Théophile Gautier*, ἐνῷ ἐξ ἑνὸς τὸν ἀποκαλεῖ ἀλλόκοτον καὶ ἰδιότροπον, τὸν ἀνακηρύττει ἐξ ἄλλου μέγαν ζωγράφον, ἀνευρίσκων πολλὴν ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν καλλιτέρων εἰκόνων τῆς δευτέρας του περιόδου καὶ τῶν ρωμαντικῶν ζωγραφιῶν τοῦ *Delacroix*[1]. «Ἡ ἐλαττωματική του » ἐνεργητικότης, ἐπιλέγει, ἡ νοσώδης δύναμίς του, » μαρτυροῦν τὴν δεινότητα τοῦ καλλιτέχνου ἢ καὶ » τὴν ἔξοχον τοῦ παράφρονος εὐφυΐαν. Ὀλίγαι εἰ» κόνες μὲ ἐφείλκυσαν ὅσον αἱ ἰδικαί του, διότι καὶ » εἰς τὰς χειροτέρας ὑπάρχει τι τὸ ἀπροσδόκητον, » τὸ ὑπερβαῖνον τὰ ὅρια τοῦ δυνατοῦ, εἰς τρόπον, » ὥστε ἐνώπιον αὐτῶν ἐξίσταταί τις καὶ τρέπεται » εἰς ρεμβασμούς[2] ».

Τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο καὶ ἰδιότροπον τοῦ Θεοτοκοπούλου, ἡ ἀνισότης τῶν ἔργων του, ἡ διττὴ φάσις τῆς ἰδιοφυΐας του, καθιστοῦν ἐπιθυμητοτέραν ἔτι τὴν ἀνεύρεσιν εἰδήσεων περὶ τῶν τῆς ζωῆς του. Ἡ βιογραφία του ἠδύνατο νὰ ἐπεξηγήσῃ τὴν ψυχολογικήν, οὕτως εἰπεῖν, ἐξέλιξιν τῆς τέχνης του καὶ νὰ ἐπιχύσῃ φῶς εἰς τὸ μυστήριον τῶν ἰδιοτροπιῶν του. Ἀλλ' ὡς ἀνέφερα ἤδη, ὀλίγιστα περὶ αὐτοῦ γνωρίζομεν[3], ἡ δὲ λεγομένη εἰκὼν τῆς θυγατρός του οὐδὲν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα προσθέτει. Ὡς εἴδομεν, ὁ *Stirling* οὐδόλως παραδέχεται ὡς βέβαιον ὅτι ἡ εἰκὼν παριστᾷ ἀληθῶς τὴν θυγατέρα τοῦ ζωγράφου. Ἴσως ἔχεται ἀληθείας ἡ περὶ τούτου παράδοσις. Πιθανώτατον ὅτι ὁ εὐειδὴς καλλιτέχνης εἶχε θυγατέρα ὡραίαν καὶ ὅτι τὴν μετεχειρίζετο ὡς πρότυπον. Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν γραψάντων περὶ αὐτοῦ συγχρόνων Ἱσπανῶν ἀναφέρει τι περὶ θυγατρός του, καθόσον γνωρίζω· παρόμοιαι δὲ ἀδέσποτοι παραδόσεις ὑπάρχουν καὶ δι' ἄλλων ζωγράφων τὰ πρότυπα[4]. Εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Τολέδου κρύπτονται ἴσως αἱ ζητούμεναι περὶ τοῦ βίου του πληροφορίαι, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἀναδιφήσεώς των. Ἐνδέχεται ἡ ὥρα αὕτη νὰ μὴ βραδύνῃ, καθόσον ἐκ διαφόρων σημείων φαίνεται ὅτι ἡ προσοχὴ τῶν ἐρασιτεχνῶν ἤρχισε στρεφομένη πρὸς τὸν μέχρι τοῦδε ἄγνωστον σχεδὸν ἐκτὸς τῆς Ἱσπανίας ζωγράφον τοῦτον. Πλήρης περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων του μονογραφία ἤθελε βεβαίως συντελέσει πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς φήμης του. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν τὴν συγγραφήν της ἀνελάμβανε συμπατριώτης τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου!

Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως μανθάνω ἐκ τοῦ «Ἄστεως» ὅτι ὁ ἡμέτερος Κος Σκουλούδης εἶναι κάτοχος εἰκόνος τοῦ Θεοτοκοπούλου. Ὑπάρχει τοὐλάχιστον μία εἰκών του εἰς τὴν πατρίδα του!

Κατὰ παραδρομήν, μὴ διορθωθεῖσαν ἐγκαίρως, ἐτυπώθη εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου διατριβὴν τὸ ὄνομα τοῦ Τισιανοῦ ἀντὶ τοῦ Βελάσκες, ὡς μεταχειριζομένου καὶ ἐκείνου πέντε μόνον χρώματα περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του. Ὁ *Velasquez* ἦτο τρόπον τινὰ ἔγγονος τοῦ Θεοτοκοπούλου, καθὸ χρηματίσας μαθητὴς ἑνὸς τῶν μαθητῶν του, τοῦ *Luis Tristan*.

Πρὸ ὀλίγων μόνον ἡμερῶν περιῆλθεν εἰς γνῶσίν μου ἡ εἰς τὸ ἐφετεινὸν ἡμερολόγιον τοῦ Κου Σκόκου καταχωρισθεῖσα διατριβὴ τοῦ Κου Γ. Μαυρογιάννη περὶ τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ δύο ἄλλων ὁμοτέχνων του. Ἄλλως θὰ παρέπεμπα εἰς αὐτὴν ἀντὶ νὰ ἐπαναλάβω ὅσα ἐκ τῶν αὐτῶν πηγῶν καὶ οἱ δύο ἠρύσθημεν. Ἐλπίζω ὁ ἁρμοδιώτατος πρὸς ταῦτα Κος Μαυρογιάννης νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον, μεταδίδων εἰς ἡμᾶς πληροφορίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Παρεκτὸς τῶν εἰς Ἰταλίαν διαβιωσάντων, μνημονεύεται καὶ ἄλλος Ἕλλην ζωγράφος ἐργασθεὶς ὡς ὁ Θεοτοκόπουλος εἰς Ἱσπανίαν, ἀλλ' οὔτε τὴν ἀξίαν ἐκείνου ἔχων, οὔτε τὴν δόξαν του ἀποκτήσας. Ὠνομάζετο Πέτρος Σεραφεὶμ — Pedro Serafin[1] — ἐπελέγετο δὲ καὶ αὐτὸς *Ἕλλην* = *el Griego*. Κατῴκει εἰς Βαρκελώνην ὅπου ἐξήσκει τὴν τέχνην του. Κατὰ τὸ 1563 ἀνέλαβε διὰ συμβολαίου τὴν διὰ ζωγραφιῶν διακόσμησιν τῶν θυρῶν τοῦ ὀργάνου εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς πόλεως Ταρραγόνης. Καὶ ἔξωθεν μέν, ὅτε δηλαδὴ ἦσαν κλεισταὶ αἱ θύραι τοῦ ὀργάνου, παρέστησε τὸν Εὐαγγελισμόν, — ἔσωθεν δέ, ὅτε ἠνοίγοντο αἱ θύραι, ἐπὶ μὲν τοῦ ἑνὸς φύλλου ἐφαίνετο ἡ ἀνάστασις, ἐπὶ δὲ τοῦ ἄλλου ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Ἄνωθεν τοῦ ὀργάνου ἦσαν ζωγραφισμέναι ἡ Πίστις, ἡ Ἐλπὶς καὶ ἡ Ἀγάπη, πρὸς δὲ ἡ Θεοτόκος, ἡ ἁγία Θέκλα καὶ ἡ ἁγία Αἰκατερίνη. Ἄλλας εἰκόνας τοῦ ζωγράφου τούτου δὲν ἀναφέρει ὁ *Bermudez*, ἀλλ' οὔτε περὶ τῆς καταγωγῆς του λέγει τι.

Ὁ *Bermudez* μνημονεύει καὶ ἄλλον Ἕλληνα, σύγχρονον τοῦ Σεραφείμ, τὸν Νικόλαον *de la Torre*. Μετεσκεύασε ἆρά γε οὗτος τὸ ὄνομά του ἐπὶ τὸ ἱσπανικώτερον, ἢ κατήγετο ἐκ φράγκων; ὁπωσδήποτε, ἀναφέρεται ὡς Ἕλλην ἐκ Κρήτης. Ἐπηγγέλλετο τὸν καλλιγράφον καὶ κοσμηματογράφον, ὡς τοιοῦτος δὲ παρελήφθη κατὰ τὸ 1572 ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Β' εἰς τὸ Ἐσκοριάλ, πρὸς ἀντιγραφὴν Ἑλληνικῶν χειρογράφων. Κατὰ τὸ 1574 τῷ ἐδόθη ἡ ἄδεια νὰ διαμένῃ εἰς Σεγοβίαν, πατρίδα τῆς συζύγου του ἀσθενούσης, ἐξακολουθῶν ἐκεῖ τὴν ἐργασίαν του. Τὸ δὲ 1579 ἐπέστρεψεν ἐπ' ἀδείᾳ εἰς τὴν πατρίδα του πρὸς ἐκκαθάρισιν καὶ περιλαβὴν τῆς περιουσίας του. Ἐπανελθὼν εἰς τὸ Ἐσκοριὰλ διέμεινε εἰς Ἱσπανίαν μέχρι τοῦ 1612, ὁπότε μετηνάστευσεν εἰς Νεάπολιν.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

---

[1] Τὴν παραβολὴν ταύτην εἴδομεν ὅτι παραδέχεται καὶ ὁ *Laudrin*, χωρὶς ὅμως νὰ μνημονεύῃ τὸν *Théophile Gautier*.

[2] Voyage en Espagne. Ἴδε σελ. 43 καὶ 189.

[3] Γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἔζη μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐδαπάνα ἀφειδῶς ὅσα ἐκ τῆς τέχνης του ἐκέρδιζε. Λέγεται ὅτι εἶχε εἰς τὸν οἶκον του μουσικοὺς μισθωτοὺς διὰ νὰ τὸν διασκεδάζουν παίζοντες ἐνῷ ἐγεύετο. Ἀποτέλεσμα τῆς σπατάλης του ἦτο ὅτι ἀποθνήσκων ἀφῆκε εἰς τοὺς κληρονόμους του ὡς μόνην περιουσίαν διακοσίας ἀτελειώτους εἰκόνας του. Ἴδε Lefort, Histoire des Peintres.

[4] Εἰς ὅσα περὶ τοῦ υἱοῦ του Μανουὴλ ἀναφέρω, ὀφείλω νὰ προσθέσω ὅτι σώζονται ὀλίγαι εἰκόνες ἀντιγραφεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ, μαρτυροῦσαι ὅτι ἐδιδάχθη καὶ τὴν ζωγραφικήν· ὄχι ὅμως νομίζω οὐδεμία πρωτότυπος εἰκών του.

[1] Ἴδε τὸ λεξικὸν τοῦ Bermudez.

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Ϛ'.

Παρῆλθον ἓξ ἔτη.

Κατέκτησεν ἤδη τὰ διακριτικὰ σήματα τοῦ λοχίου ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης, ἀλλὰ καὶ νόσον ὀδυνηρὰν καὶ δυσίατον, τὴν μισανθρωπίαν, νόσον ἡ ὁποία ἐπάγεται τὴν δεινὴν ἀναιμίαν πάσης γοητείας καὶ πάσης ἐλπίδος, διότι, οἴμοι, παρουσιάζει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν πρόσωπα καὶ πράγματα ὑπὸ τὴν ἀληθῆ, τὴν πραγματικὴν αὐτῶν μορφήν.

Ἀνέλυε τὸν παρελθόντα βίον του, ἀπὸ τῆς κοιτίδος μέχρι τῶν συγχρόνων αὐτοῦ θλίψεων, καὶ ἔβλεπεν ὅτι ἠδικήθη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὑπὸ τῆς μοίρας, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Κατεπανιστᾷ τὴν ψυχήν, ἡ συνείδησις τόσων θλίψεων συγκεντρωθεισῶν ἐπὶ μιᾶς μόνης ὑπάρξεως, ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ χαρὰ καὶ ὁ γέλως εἶναι ὁ κλῆρος τόσων ἄλλων, πολὺ ὀλιγώτερον αὐτοῦ ἀξίων τῆς εὐτυχίας.

Ἀλλὰ πολὺ ἀτελῶς βολιδοσκοπεῖ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν ὁ ὑπολαμβάνων τὴν μισανθρωπίαν, ὡς μῖσος κατὰ τῶν ἀνθρώπων.

Οἴμοι! Ὑπὸ τὸ πέτρωμα τὸ τραχύ, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὸν μισάνθρωπον, θὰ ἀνεύρετε πάντοτε καρδίαν ἁβράν, συμπαθῆ, ἥτις πολὺ ἠγάπησε, πολὺ ὑπέφερε, τὴν ὁποίαν βαθύτατα ἔπληξαν τραύματα καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις ἐπιούσιος ἄρτος εἶναι πάντοτε τὸ ἀγαπᾶν.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ μισανθρωπία δὲν εἶναι μῖσος κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ φόβος τῆς μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίας· φόβος, ὑφ' οὗ καταλαμβάνονται πάντες ὅσους παρακολουθεῖ ἐν τῷ βίῳ ἡ ἀρὰ τῆς ἐν παντὶ ἀποτυχίας, καὶ οἵτινες ὀχυρόνουν τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν πικράν των ἀποθάρρυνσιν ἐν τῇ μονώσει. Ὦ! Μὴ βάλετε ποτὲ λίθον κατὰ τῶν μισανθρώπων τούτων, μὴ τοῖς καταλογίζετε εἰς ἀγριότητα ψυχῆς τὰς ἀπομονωτικὰς αὐτῶν τάσεις. Μὴ ὑπολαμβάνετε ὡς κρυψίνοιαν τὴν σιωπήν των, οὐδὲ ὡς μοχθηρίαν τὸν πρὸς τὴν μόνωσιν ἔρωτα αὐτῶν. Ὀρθῶς ἐρρήθη, ὅτι πολλάκις τοῦ μισανθρώπου ἡ ὀδυνηρὰ κραυγή, αὐτὴ ἡ βλασφημία δὲν εἶναι εἰμὴ ὁ ἄγχων στεναγμός, ὁ λοίσθιος ῥόγχος συντριβείσης καρδίας.

Τοιαύτη ἦτο καὶ τοῦ Κίμωνος Ἀνδρεάδου ἡ μισανθρωπία, ἥτις ὄχι μόνον δὲν ἐνέκρωσε τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ σπέρματα, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐξέθρεψε καὶ ἐνίσχυσεν αὐτά. Διότι ἀγαθότης ἄπειρος, ἄπαυστος, ἀνέβλυζεν ἄνευ διακοπῆς ἀπὸ τῆς μεγάλης αὐτοῦ καρδίας, ἐκχύνουσα περὶ αὐτὸν ἐπὶ παντὸς πάσχοντος, ἐπὶ παντὸς ἀδυνάτου, ἐπὶ παντὸς θλιβομένου ποταμοὺς τρυφερότητος, οἴκτου, φιλανθρωπίας. Καὶ τότε ἐν τῷ ταπεινῷ κύκλῳ τῆς ἐνεργείας του, καὶ βραδύτερον πρὸ πάντων, ὅτε ἀνῆλθε βαθμίδας τινὰς ἐν τῇ κλίμακι τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας, ἀμύθητος χαρὰ ἦτο δι' αὐτόν, μεθ' ὅλην τὴν αὐστηρότητα, ἣν τῷ ὑπηγόρευε τὸ καθῆκον, νὰ ἀποδίδῃ πρὸς τοὺς κατωτέρους του, τοὺς ἀδυνάτους, τοὺς ἀπροστατεύτους, εἰς εὐμένειαν, ἐπιείκειαν καὶ στοργήν, ὅλην τὴν εἰδεχθῆ τυραννίαν, δι' ἧς τὸν εἶχον περιβάλει οἱ ἀνώτεροί του. Συνήθως ὅλως ἀντιθέτως οἱ δοκιμασθέντες ὑπὸ τῆς τυραννίας, τῆς σκληρότητος, τῆς ἀδικίας τῶν ὑπὲρ αὐτοὺς ἐν τῇ κοινωνικῇ κλίμακι, ἀνακουφίζονται ἐκτίοντες τὰ ἀντίποινα εἰς τοὺς ὑπ' αὐτούς, καὶ ἐκχέοντες τὴν συγκεντρωθεῖσαν αὐτῶν χολὴν κατ' ἄλλων θυμάτων. Ἀλλ' ἡ ταπεινὴ αὕτη ἐκδίκησις, εἶναι ἡ ἱκανοποίησις τῶν μικρῶν, τῶν ἀδυνάτων, τῶν νοσηρῶν ψυχῶν.

Ὁ δὲ Κίμων Ἀνδρεάδης, ὡραῖος, ἰσχυρὸς τὸ σῶμα, εἶχε καὶ τὴν ῥαδινήν, τὴν εὔρωστον, τὴν ῥοδόχρουν καλλονὴν τῆς ψυχῆς, τὴν ἀγαθότητα τὴν ἐνεργόν, ἥτις ἦτο δι' αὐτὸν κίνητρον πρὸς πράξεις γενναίας, ἀφ' ὧν μόνων ἤντλει ἔτι τὴν χαράν. Πρὸς ἕνα μόνον ἦτο κακὸς ὁ ταλαίπωρος νέος· πρὸς ἕνα μόνον ἐφέρετο ὡς πρὸς ἐχθρόν· πρὸς ἑαυτόν. Διότι ἑαυτὸν ἐβασάνιζε διὰ τῆς ὑπεραισθησίας τῆς ψυχῆς του, μεγεθύνων δι' αὐτῆς τῆς τύχης τὰς ἐναντιότητας, ὡς δι' ἰσχυροῦ φακοῦ καὶ ἐντείνων τὴν ἐξ αὐτῶν ὀδύνην.

Ζ'.

Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Ὄθρυος, ὅπου αἱ κορυφαὶ αὐτῆς ἁπλοῦνται εἰς ἐπίμηκες ὀροπέδιον, ἀκανόνιστον, ἐπικλινές, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰ κράσπεδα τοῦ ὄρους κατέρχονται πρὸς τοῦ Δομοκοῦ τὴν πεδιάδα, μεταξὺ τῶν σταθμῶν Δερβὲν Φούρκας καὶ Δερβὲν Καρυᾶς τῆς παλαιᾶς ὁροθετικῆς γραμμῆς, ἁπλοῦται ἀπὸ πολλοῦ ἤδη τὸ σκότος χειμερινῆς νυκτός, σκότος ἀραιὸν συγκερώμενον, ὑπὸ ἀνέφελον στερέωμα, ἀπὸ τὴν παλλομένην ἀναλαμπὴν τῶν ἀστέρων, ἥτις φωτίζει ἀμυδρῶς τὴν δαψιλῆ τοῦ τοπίου βλάστησιν ἐκ δρυῶν, πρίνων καὶ κομάρων, τῶν ὁποίων τὰ ποικίλα, τὰ ἀκανόνιστα σχήματα, ὁμοιομόρφως βαθύτερρα χρωματίζουν αἱ ἄτονοι αὐτῶν μαρμαρυγαί.

Ὑπνώττει σιγῶσα ἡ φύσις καὶ μόνοι τῆς νυκτὸς οἱ ἀόριστοι, οἱ ἀδιάγνωστοι στεναγμοὶ προσπίπτουν εἰς τὴν φαντασίαν μᾶλλον ἢ τὴν ἀκοὴν ποικιλλόμενοι ὁτὲ μὲν ὑπὸ τῆς θρηνώδους τοῦ βύα κραυγῆς, ὁτὲ δὲ ὑπὸ τῆς πενθίμου ὑλακῆς τοῦ θωός, αἵτινες προσδίδουν εἰς τὰ σιωπηλὰ σκότη χροιάν τινα ζωῆς, τῆς ζωῆς ἣν ἐξυφαίνει τῶν νυκτοβίων ἡ ἀφύπνισις.

Καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἡ σελήνη μηνοειδής, ἐρυθρά, ἀνέρχεται βραδεῖα ἄνωθεν τοῦ φυλλώματος σκορπίζουσα φῶς θαμβόν, ἄτονον, ἐπὶ τοῦ τοπίου.

Ὑπὸ τὸ φῶς τοῦτο, ἠσκημένον βλέμμα θὰ διέκρινε μεταξὺ τῶν θάμνων ποῦ τὴν λάμψιν ὅπλου, ποῦ τερρόχρους μανδύας συμφυρομένους ἐν ὁμοιομόρφῳ χρωματισμῷ μετὰ τοῦ φυλλώματος, ποῦ τὴν σκιαγραφίαν ἀνθρωπίνων κεφαλῶν προκυπτουσῶν μετὰ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν θάμνων πρὸς τὴν ἑλικοειδῆ ἀτραπόν· καὶ ἠσκημένον οὖς θὰ ἀντελαμβάνετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στεναγμοῦ τῶν ὑπὸ ἐλαφρᾶς πνοῆς ῥιπιζομένων κλάδων, ψιθύρους ἀνθρωπίνης λαλιᾶς καὶ ἐνίοτε τὸν ξηρὸν ἦχον τῆς προστριβῆς ξιφολόγχης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐξ ἀπροσέκτου κινήσεως τῶν ἐκεῖ ἐλλοχώντων. Ἀπόσπασμα στρατιωτικὸν ἐπιτελεῖ τὴν ἐνέδραν ταύτην, ἐλλοχῶν ἑκατέρωθεν ἀτραποῦ, ἥτις διὰ τῶν κλιτύων τῆς Ὄθρυος ἄγει πέραν τῶν ἑλληνικῶν ὁρίων.

1 Ἴδε σελ. 215.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διοικοῦντος τὸ ἀπόσπασμα ἀνθυπολοχαγοῦ θὰ ἀνεύρετε τὴν γνώριμον μορφὴν τοῦ Κίμωνος Ἀνδρεάδη.

Ἐν ἔτει 1856 δέκα ἀπὸ τῆς κατατάξεως αὐτοῦ ἔτη καὶ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνέδρας ταύτης κατέκτησε τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ τὸν βαθμόν.

Κατέκτησεν εἶναι κυριολεξία, διότι δὲν τὸν ἀπέκτησεν ἐν τῇ τυπικῇ ζωῇ τοῦ στρατῶνος, ἐν τῇ ῥαστώνῃ τοῦ βίου τῶν πόλεων.

Ἀπὸ ἐτῶν, μόλις ἐγένετο ὑπαξιωματικός, ἐπεζήτησε τὴν μεταβατικὴν ὑπηρεσίαν.

Τὸν ἔπνιγε τῶν πόλεων ὁ βίος· ἐκτὸς δὲ τῶν ἰδίων αὐτοῦ περιστάσεων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἡ μελαγχολία καὶ αἱ ἀπομονωτικαὶ τάσεις του ἐπεζήτουν τροφὴν ἐν τῷ βίῳ τῶν ὀρέων καὶ τῶν δασῶν, ἐν τῇ διαρκεῖ μεταλλαγῇ ἐντυπώσεων καὶ ἐν ταῖς περιπετείαις τῶν κινδύνων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τοῦ στρατιώτου τὴν ζωήν, ἐν τῇ μονοτόνῳ τυπικῇ ὑπηρεσίᾳ, ἐν τῷ ἀκινητοῦντι τενάγει τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς ῥαστώνης. Ἔβλεπεν ὅτι ὁ στρατὸς ὀξειδοῦται ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ὡς αἱ ἀκινητοῦσαι μηχαναί.

Ἡ λῃστεία ὑπερεκχειλίζουσα τότε παρεῖχεν εὐρὺ στάδιον εἰς τὸ ῥιψοκίνδυνον αὐτοῦ.

Ἐν τῷ κινδύνῳ τότε ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ ὁποῖος ἐνεσάρκονεν ἐν τῇ γλυκείᾳ αὐτοῦ μορφῇ τὴν ἤρεμον, τὴν γαλήνιον καλλονήν, εἰς τὸ στόμα τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὰ τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα, ἀντὶ τοῦ ἀγρίου τόνου τοῦ προσομοιάζοντος βλασφημίαν, ἐνεῖχον μελῳδίαν τινὰ πειστικῆς παρακελεύσεως, ἀπεθηριοῦτο. Ἤρκει μόνον νὰ ἦναι καὶ αὐτὸς ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ κινδύνου γραμμῇ.

Καὶ ἦσαν πολὺ ἀγριώτεροι οἱ ἀγῶνες ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τῶν μαχῶν. Ποσάκις κατὰ τὰς παγερὰς νύκτας ἐντὸς δρυμῶν καὶ φαράγγων διεσταύρονε τῆς καραβίνας αὐτοῦ τὴν ἀστραπήν, πρὸς τὴν ἀστραπήν, ἣν ἐξήμει τὸ καριοφίλι τοῦ λῃστοῦ, ποσάκις ἐρχόμενος εἰς χεῖρας πρὸς τὰς ἀποθηριωμένας ἐκείνας ὑπάρξεις, ἐφόνευεν ἢ συνελάμβανε λῃστὰς διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρός, ποσάκις ἔσωσεν αἰχμαλώτους μίαν στιγμὴν πρὸ τῆς κρεουργίας!

Οὐδεὶς ἤθελεν ἀναγνωρίσει τὸν Κίμωνα τὰς στιγμὰς ἐκείνας. Ἡ φωνή του ἦτο βρυχηθμὸς καὶ ἡ ὠρθωμένη κόμη του, χαίτη λέοντος. Ἀλλ' ἡ μέθη αὕτη ἦτο στιγμιαία. Ἅμα τῇ παρελεύσει τοῦ κινδύνου παρήρχετο καὶ αὕτη, ἡ δὲ γαλήνη ἐκυριάρχει πάλιν τῆς ἠρέμου μορφῆς του καὶ μόνον αἴσθημα οἴκτου βαθὺ τῷ ἐνέπνεεν ὁ ἀφωπλισμένος, ὁ τραυματίας κακοποιός, ἐν τῷ ὁποίῳ μόνον τὸν πάσχοντα ἄνθρωπον ἔβλεπεν ἐφεξῆς, τὸν ὁποῖον καὶ περιέθαλπε μετὰ πόνου καὶ οἰκτίρμονος συμπαθείας.

Καὶ ἐν τῇ μεταβατικῇ ὑπηρεσίᾳ διεισέδυ ἐν αὐτῷ βαθυτέρα ἡ συνείδησις τῆς ἀνθρωπίνης ἀδικίας. Ἔβλεπε τὰς ἁρπαγάς, τὰς δῃώσεις, τῶν ἀθῴων τὰ βασανιστήρια, δεινά, ἅτινα ἐν ἐλαχίστῳ μέτρῳ ἠδύνατο νὰ προλαμβάνῃ καὶ καταστέλλῃ ὁ ταπεινὸς βαθμοφόρος. Ἔβλεπε πολλάκις τοὺς ἀνωτέρους του οἰκειοποιουμένους καὶ συγκομίζοντας τοῦ ἡρωϊσμοῦ του τοὺς καρπούς. Ἀλλὰ τοῦτο ἐλάχιστα τὸν ἠνώχλει. Βδελυγμίαν τῷ ἐνέπνεε καὶ μόνη ἡ ἰδέα ὑλικῆς ἀμοιβῆς διὰ τὸν φόνον λῃστῶν, τὰς δὲ ἠθικὰς ἀμοιβὰς ἐθεώρει κατωτέρας ἑαυτοῦ, διότι ἔβλεπε πῶς καὶ εἰς τίνας ἀπενέμοντο. Συνήθισε εἰς μόνην τὴν ἐκ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ καθήκοντος ἡδονὴν νὰ ἀποβλέπῃ καὶ διὰ τοῦτο ᾐσθάνθη κατάπληξιν μᾶλλον ἢ χαράν, ὅταν εἷς ἀρχηγὸς τοῦ μεταβατικοῦ, καρδία εὐθεῖα, στρατιώτης ἔντιμος, προέστησεν ἀμειώτους τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις του καὶ ἐπέτυχεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ.

Μήπως, διελογίζετο, παρεγνώρισα, μήπως ἐσυκοφάντησα τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν; Καὶ πάλιν τῆς συνειδήσεως οἱ ἔλεγχοι ἐδηλητηρίαζον τὴν χαράν του ἐν γλυκυπίκρῳ κράματι βαθείας πρὸς τὸν εὐεργέτην του εὐγνωμοσύνης.

Καὶ ὅμως τὴν νύκτα ἐκείνην, καθ' ἣν τὸν ἐπανευρίσκομεν ἐλλοχῶντα μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἀποσπάσματος ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Ὄθρυος, ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὁ τέλειος ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ καθήκοντος, ὑπέπεσεν εἰς πρᾶξιν δι' ἣν ἴσως εἶναι ζήτημα, ἂν ἔπρεπε νὰ λογοδοτήσῃ πρὸς τὴν συνείδησίν του, ἡ ὁποία ὅμως, ἂν ἤθελε γνωσθῆ, ἀσφαλῶς θὰ κατέληγε δι' αὐτὸν εἰς τὸ στρατοδικεῖον καὶ εἰς τὸ ἀτιμωτικὸν τετράγωνον τῶν στρατιωτικῶν καθαιρέσεων.

Μεγάλη λῃστρικὴ συμμορία εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὴν Φθιώτιδα, ὅταν τὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπετέλει τῆς Ὄθρυος ἡ κορυφοσειρά, καὶ εἰς χεῖρας αὐτῆς εἶχεν ἐμπέσει ἡ θυγάτηρ πλουσίου ἱερέως ἔκ τινος χωρίου ἐγγὺς τῆς Λαμίας.

Χωρικὸς προδώσας τοὺς λῃστὰς εἶχεν εἰδοποιήσει τὸν Κίμωνα, ὅτι ἡ συμμορία τὴν νύκτα ἐκείνην ἤθελε διέλθει τὴν γραμμὴν ἀκολουθοῦσα ἀτραπὸν μεταξὺ τῶν σταθμῶν Δερβὲν Φούρκας καὶ Δερβὲν Καρυᾶς.

Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐνήδρευεν ἐκεῖ τὸ ὑπὸ τὸν Ἀνδρεάδην ἀπόσπασμα.

Αἴσθημα ἀγωνίας συνεῖχε πάντας, σύνηθες εἰς τὰ ἀποσπάσματα τὰ μέλλοντα νὰ προσβάλουν λῃστάς, ἀπάγοντας αἰχμάλωτον καὶ μάλιστα ἐν νυκτί· διότι ἡ διάσωσις αὐτῶν, πάντοτε δυσχερὴς καὶ σπανία ἀπαιτεῖ ἀνδρείαν, ταχύτητα, ἑτοιμότητα, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης τὴν συνδρομὴν ἐν τῷ συμφυρμῷ ἐκείνῳ τῶν ἀγρίων νυκτίων συμπλοκῶν.

Διὰ τοῦτο ἡ παθητικὴ ἐκείνη, ἐν ἀπολύτῳ ἀκινησίᾳ, προσδοκία τῆς στιγμῆς τῆς ἐπιθέσεως πιέζει καὶ συνέχει τὴν ψυχήν, ἐξεγείρουσα καὶ ὀξύνουσα τὴν φαντασίαν, ἐν συναισθήματι ἀορίστων φόβων ἀλλοκότων, οἱ ὁποῖοι οὐδὲν ἔχουν κοινὸν πρὸς τὴν δειλίαν.

Ἀκροᾶσθε τότε, ἀκροᾶσθε μετ' ἐντεταμένης προσοχῆς ἐν τῇ ἀγωνιώδει τοῦ νυκτίου σκότους σιγῇ καὶ ἐν τῇ ὑπεραισθησίᾳ τῆς φαντασίας σας ὁ θροῦς

ὁ ἐλάχιστος πλήττει τὴν ἀκοὴν ἡμῶν, ὡς ἀπήχησις κρότων τρομακτικῶν, καὶ τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων αἱ ἀόριστοι καὶ ποικιλόσχημοι σκιαγραφίαι πρὸ τῶν προσηλωμένων βλεμμάτων σας, τὰ ὁποῖα βυθίζετε μετ' ἀγωνίας εἰς τοῦ σκότους τὰ κύματα δανείζονται κίνησιν καὶ ζωήν, ἐμψυχούμεναι καὶ κυκλοῦσαι ὑμᾶς, ὡς λεγεὼν φασμάτων. Καὶ αὔξει τῆς καρδίας ὑμῶν ἡ περίσφιγξις ἐν τῇ ἀδρανεῖ ἐκείνῃ προσδοκίᾳ μεγάλων συμβάντων, καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων ὑμῶν κυριαρχεῖ ἡ φαντασία ἐν ὑπεραισθησίᾳ νοσηρᾷ· ὁτὲ μὲν νομίζετε ὅτι ἀπώτατα ἀκούονται οἰμωγαί, ὧν ἡ ἐσβεσμένη ἀπήχησις φθάνει μέχρις ὑμῶν ἀόριστος, ὁτὲ δὲ πάλιν αἱ ψευδαισθήσεις αὗται ἐπενδύονται τὴν ἠχὼ κραυγῶν ἐπικλήσεως ἀρωγῆς, στεναγμῶν λοισθίων, καὶ οὕτω ὁράματα καὶ ἀκροάματα ἀνύπαρκτα, παραισθητικὰ παρελαύνουν ἐν σκοτεινῷ συμφυρμῷ καὶ δονοῦν τὴν ψυχὴν πλήττοντα διὰ τῶν ἀοράτων χειρῶν αὐτῶν τῶν τεταμένων ὑμῶν νεύρων τὰς χορδάς.

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους τριγμὸς συνεχὴς ἐκ τῶν βημάτων ἐπὶ τῶν ξηρῶν κλάδων καὶ τῶν ἐστρωμμένων φύλλων προανήγγελλεν αἰσθητῶς εἰς γεγυμνασμένα ὦτα, τὴν διάβασιν ἀνθρώπων.

Μετ' ὀλίγον δὲ λευκάζουσαι σκιαὶ ἐπεφάνησαν διερχόμεναι τὴν στενὴν ἀτραπόν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ αἰχμάλωτος κόρη.

Ὁ Κίμων τότε διέταξε συμπυροκρότησιν κατὰ τῶν πρώτων καὶ τελευταίων ληστῶν.

Κραυγαὶ ὀδύνης καὶ ἀπογνώσεως, πυροβολισμοὶ διασταυρούμενοι, συμφυρμὸς καὶ διασκόρπισις τῆς συμμορίας καὶ τοῦ διώκοντος ἀποσπάσματος ἦτο ἔργον στιγμῆς.

Καὶ ἐνῷ οἱ πλεῖστοι τῶν ληστῶν ἐτράπησαν πρὸς ἀριστερὰ ἀκολουθούμενοι κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀποσπάσματος, ὁ Κίμων διέκρινεν, ὅτι δύο ἐξ αὐτῶν σύροντες τὴν αἰχμάλωτον κόρην, εἶχον ὑπερβῆ χαράδραν κατερχόμενοι ἐξ ἀντιθέτου διευθύνσεως πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Δομοκοῦ.

Κυλίεται ἀσυνειδήτως εἰς τὴν χαράδραν καὶ ἀναρριχᾶται πάλιν· ἐπαναβλέπει τὰς τρεῖς σκιὰς ἐξαφανιζομένας καὶ ἀναφαινομένας ἐν τῷ μέσῳ τῶν θάμνων, καὶ ὁρμᾷ ὡς φρενόπληκτος κατ' αὐτῶν, διελθόντων τὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν καὶ κατερχομένων ἐν σπουδῇ πρὸς τὴν πεδιάδα.

Ἐπωφελούμενος στιγμῆς, καθ' ἥν, ἕνεκα τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους ὁ ἕτερος τῶν ληστῶν ἀπεσπάσθη τῆς αἰχμαλώτου, πυροβολεῖ διὰ τοῦ ἑτέρου τῶν πιστολίων του.

Πίπτει οὗτος τραυματίας ἢ νεκρός, ἀλλὰ δὲν προσέχει εἰς αὐτὸν ὁ Κίμων. Εἰς πρὸς ἕνα εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς αἰχμαλώτου κόρης ἀποβλέπει μόνον.

Καὶ διώκει πάντοτε καὶ βραχύνεται ἡ μεταξύ των ἀπόστασις. Ἤδη κατέβησαν τοῦ ὄρους τὰ κράσπεδα καὶ βαίνουσιν ἐπὶ τοῦ ὁμαλοῦ πεδίου, τοῦ ληστοῦ φεύγοντος πρὸς τὸ μικρὸν δάσος, τὸ ὁποῖον σκιάζει ἀρχαίαν ὀθωμανικὴν κρήνην, τὴν ἐπονομαζομένην βρύσιν τοῦ Ἀβδουραχμὰν ἀγᾶ.

Ὁ ληστὴς εἶχεν ἀπορρίψει τὴν κάππαν καὶ ἐν ὁμοειδεῖ χρωματισμῷ συγχέεται ἡ φουστανέλα πρὸς τῆς δυσμοίρου κόρης τὸ ἔνδυμα.

Σκοπεύει διὰ τοῦ δευτέρου πιστολίου ὁ Κίμων, ἀλλ' ἡ καρδία του πάλλεται, καὶ δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ σύρῃ τὴν σκανδάλην, διὰ νὰ μὴ γείνῃ αὐτὸς τοῦ θύματος ὁ δήμιος.

Ἐκκενόνει κατ' αὐτοῦ τὸ ὅπλον ὁ ληστής, ἐκκενόνει καὶ τὰ πιστόλιά του, ταχύνων τὴν φυγὴν καὶ σύρων τὴν ὀλοφυρομένην κόρην.

Κατὰ τὸν τελευταῖον πυροβολισμὸν ὁ Ἀνδρεάδης αἰσθάνεται νυγμόν τινα, ὡς συναίσθημα δρόσου ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός· καὶ μετ' ὀλίγον χλιαρὰ ὑγρασία τοῦ πλημμυρεῖ τὸν τράχηλον. Ἡ σφαῖρα εἶχε τάμει τὸν λοβὸν τοῦ ὠτίου. Ἀλλὰ δὲν ἀνακόπτει τὸν δρόμον του.

Δέκα πέντε μόλις βήματα ἀπέχει τοῦ ληστοῦ διακρινομένου πλέον ἐναργῶς· τὸν βλέπει συλλαμβάνοντα ἀπὸ τῆς κόμης τὴν αἰχμάλωτον· ὑψοῦται ἤδη τὸ γιαταγάνι καὶ ἡ πλατεῖα λεπὶς σελαγίζει εἰς τῆς σελήνης τὸ φῶς.

Τότε ὁ Κίμων ἀνίσχυρος, ἐν ἀσυνειδήτῳ ἐκχυλίσει ἄλγους ψυχικοῦ, ῥηγνύει διάτορον κραυγήν. Μή, μωρέ, τὸ κορίτσι τὸ κακόμοιρο!

Δὲν ἐνεῖχεν ἀπειλὴν ἡ κραυγὴ ἐκείνη· ἦτο ἱκεσία, ἐπίκλησις, δέησις σπαρακτική. Ἐνεῖχε τοὺς παλλομένους τόνους σαλπίσματος ἀγωνιώδους, μακρόθεν ἐρχομένους ἐπὶ τῶν κυμάτων τοῦ ἀνέμου.

Τί συνέβη τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ληστοῦ; Ποία μυστηριώδης δόνησις τὴν συνεκλόνισε; ποία ἀκκριαία ἐπανάστασις μεταμελείας ἐτελέσθη ἐν αὐτῇ; Ποῖαι λανθάνουσαι πηγαὶ ἀγαθότητος, οἴκτου, συμπαθείας, ἀνεπήδησαν ἀκράτητοι ἐν τῷ αἰφνιδίῳ ἐκείνῳ συγκλονισμῷ; Ἄδηλον· τοῦ κόσμου τῆς ψυχῆς μυστήριον ἀνεπίλυτον.

Ἐν τούτοις ἡ χείρ του ἔπεσεν ἀδρανής· ἀπέρριψε τὴν μάχαιραν, τὰ πιστόλια τὰ κενά, παρέδωκε τὴν κόρην ἄθικτον εἰς τὸν καταφθάσαντα ἀξιωματικὸν καὶ ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας.

Εἰκοσαετὴς μόλις νεανίας, εἶχε μορφὴν καλλονῆς ἀρχαϊκῆς, μορφὴν ἀπείρως συμπαθῆ ἥτις οὐδὲν κατήγγελλε κακοῦργον ἔνστικτον.

Ὁ Κίμων δὲν ἦτο συνηθισμένος εἰς τοιαύτην λύσιν τῶν μετὰ ληστῶν συμπλοκῶν. Διὰ τοῦτο κατεπλάγη.

Καὶ κρατῶν τὸ πιστόλιόν του, τεταμένον μὲ τὴν κάννην ψαύουσαν τοῦ ληστοῦ τὸ μέτωπον, ἐνῷ ἡ μικρὰ κόρη εἴχετο αὐτοῦ παραφόρως ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ τῆς ἀπολυτρώσεως χαρᾷ. Πῶς δὲν τὸ σκότωσες, εἶπε, τὸ κορίτζι, πῶς μετάνοιωσες; Ἐφοβήθηκες;

— Τί νὰ φοβηθῶ, καπετάνιε μου; Χαμένος γιὰ χαμένος. Δὲν ἔχω δυὸ κεφάλια. Ἀλλὰ δὲν τὸ εἶχα ματώσει ἀκόμα· καὶ καθὼς μοῦ ἔμπηξες τὴ φωνή, μοῦ βαρυφάνηκε καὶ δὲν ἠθέλησα νὰ βάψω τὰ χέρια μου στοῦ ἄραχλου τοῦ κοριτζιοῦ τὸ αἷμα.

— Πότε βγῆκες κλέφτης; τοῦ λέγει.

— Κακὴ ὥρα· δὲν εἶναι μιὰ βδομάδα. Ὁ τζέλιγκας ποῦ δούλευα τσοπάνος στὸ Δαουκλί, μπροστὰ στοὺς κλέφταις, ὅπου εἶχαν ἔρθει γιὰ νὰ πάρουν ζαερέ, μὲ ἔδειρε γιὰ μιὰ χαμένη προβατίνα. Μὲ πῆρε τὸ φιλότιμο τῆς ντροπῆς, μὲ βάλαν κι' αὐτοὶ στὰ λόγια καὶ λάκισα μαζύ τους. Ἄχ! Κακὴ ὥρα ἤτανε.

Καὶ οἱ λόγοι του ἐνεῖχον ὅλην τῆς εἰλικρινείας τὴν πειστικότητα καὶ ἐπὶ τῆς παιδικῆς μορφῆς του, τῆς γλυκείας, διεχύνετο ἀπροσποίητος ἄλγους ἔκφρασις, ἐνῷ δάκρυ ὡς ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ τραυματισθείσης δορκάδος, ἐκυλίετο ἀπὸ τῶν μεγάλων μελανῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἐσίγα ὁ Κίμων.

Τί ἐμελέτα τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ψυχή του;

Διατί ἔστρεφε μετ' ἀνησυχίας τὸ βλέμμα πρὸς τὸν προσεγγίζοντα θόρυβον τῆς συμπλοκῆς, ἥτις ἐτρέπετο πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὡς ἐδείκνυεν ὁ αὔξων κρότος τῶν πυροβολισμῶν;

Δισταγμοὶ τὴν κατετυράννουν· σχέδια ἀντίθετα συνεκρούοντο ἐν αὐτῷ.

Καὶ μετὰ μικρὸν αἰθριάζει ἡ μορφή του. Καταβιβάζει τὸ πιστόλιον. Θέτει τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐν τῷ κόλπῳ καὶ ἐπερείδων τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ ληστοῦ.

— Φύγε, τοῦ λέγει, δυστυχισμένο παιδί, γλύτωσε· πάρε αὐταῖς τῆς τρεῖς ῥεγκίναις ποῦ μοῦ βρέθηκαν, νὰ ζήσῃς ὅσο νὰ βρῇς μιὰ τίμια δουλειά. Εἶναι ἀκόμα καιρὸς νὰ γείνῃς καλὸς ἄνθρωπος.

Καὶ ὁ ληστὴς ἐνεός, ἀκίνητος, καθηλωμένος, τὸν παρετήρει μὴ ἀποτολμῶν νὰ ἐννοήσῃ, μὴ ἀποφασίζων νὰ κινηθῇ. Τῷ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἀκοὴ τὸν ἠπάτα, ὅτι ὀνείρου λόγοι ἦσαν ἐκεῖνοι.

— Φύγε, ἐπαναλαμβάνει ὁ Κίμων, φύγε γλήγωρα· σὲ λίγο φθάνει τ' ἀπόσπασμα καὶ τότε θὰ ἦναι ἀργά· στὸ τούρκικο πατεῖς. Ἀλλὰ φύγε λοιπὸν κακομοίρη;

Καὶ ἐκεῖνος πεσὼν εἰς τὰ γόνατα τοῦ κατεφίλει τὰς χεῖρας καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀποσπασθῇ ἀπ' αὐτοῦ, ὅτε βλέπων τὸ ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ Κίμωνος καταλειβόμενον αἷμα

— Συφορά μου, λέγει, ἐγὼ σὲ λάβωσα καὶ σὺ θέλεις νὰ μοῦ χαρίσῃς τὴ ζωή;

— Ὄχι· δὲ μὲ λάβωσες ἐσύ, παιδί μου, λέγει πράως, ψευδόμενος ὁ Κίμων· ἀπὸ πρὶν εἶχα λαβωθῆ· σὺ δὲν ἔχυσες αἷμα καὶ οὔτε θὰ χύσῃς ποτέ· εἶμαι σίγουρος. Φύγε τώρα.

Ἀλλὰ δὲν ἔφευγε. Καὶ ἦτο πολὺ παράδοξον τὸ θέαμα τοῦ ληστοῦ τούτου σχίζοντος τὰ ἐνδύματά του καὶ ἐπιπάσσοντος διὰ ψυχροῦ ὕδατος τοῦ Κίμωνος τὸ τραῦμα.

Ἤδη τῶν διωκόντων καὶ τῶν διωκομένων ὁ χείμαρρος ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Φύγε στὴ στιγμὴ γιατὶ χάθηκες.

— Δὲ φεύγω, ἂν δὲ μοῦ χαρίσῃς τὸ ὄνομά σου, καπετάνιε μου.

— Τί τὸ θέλεις τὸ ὄνομά μου;

— Τὸ θέλω, νὰ τὸ λέω, νὰ τὸ θυμᾶμαι, νὰ τὸ μνημονεύω. Παράδοσέ με μὰ δὲ φεύγω χωρὶς τὸ ὄνομά σου.

— Κίμων Ἀνδρεάδης.

Καὶ ἐνῷ ἀποχωριζόμενος αὐτοῦ ἐκόλλα ἐπὶ τῶν χειρῶν του ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἐν ἀφράστῳ ἐκχειλίσει εὐγνωμοσύνης τὰ χείλη, ὁ Κίμων ἐπανέλαβε πρὸς αὐτόν, «Μή, παιδί μου, μὴ πλειὰ κλέφτης ἂν σὲ γέννησε μάννα· νὰ δουλέψῃς νὰ γείνῃς καλὸς ἄνθρωπος· στοῦ Θεοῦ τὰ χέρια σὲ παραδίδω». Καὶ ὁ πρὸ τινων στιγμῶν διώκτης, ἐν ἀποτόμῳ αἰσθημάτων ἀντιθέσει, τὸν ἔσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ τὸν κατεφίλησεν ἀναβαπτίζων αὐτὸν διὰ τοῦ φιλήματος ἐκείνου ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ καθαρμοῦ τῆς ψυχῆς.

Καὶ ὁ ληστὴς ἀπομακρυνόμενος ἐπανελάμβανε τοῦ λυτρωτοῦ τὸ ὀνοματεπώνυμον· καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ σκιαγραφία αὐτοῦ ἐσβέσθη ἤδη ἐν τῇ ἀχλύϊ τῆς προϊούσης ἀποστάσεως, ἐνῶ ὁ Κίμων ἐτοποθέτει τὴν πνευστιῶσαν κόρην παρὰ τὸν κορμὸν τῆς παρὰ τὴν κρήνην πλατάνου, διασχίζουσα τὴν πεδιάδα τοῦ Δομοκοῦ, ἔφθασε μέχρις αὐτοῦ, ὡς φλοῖσβος σβεννυμένου κύματος, ὡς λέξεις ἱεροῦ συνθήματος ἀλήστου εὐγνωμοσύνης τοῦ νέου τούτου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε δωρήσει τὴν ζωήν, ἡ ἠχὼ τοῦ ὀνόματός του, Κίμων Ἀνδρεάδης, ἐπαναλαμβανομένη, ὡς ἂν ἤθελε νὰ λαξεύσῃ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του, νὰ χαράξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του, τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ ληστής.

Αὐτὰ ἔπραξε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ἀνδρεάδης· ἀλλ' ἐσιώπησε, φαίνεται, ἡ λυτρωθεῖσα κόρη καὶ τὸ στρατοδικεῖον δὲν ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἀσχοληθῇ περὶ αὐτοῦ.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΕΝΑ ΟΝΕΙΡΟ

(Ἡ ὀρφανὴ)

Ἐσὺ δὲν ἔνοιωθες τὴν ταραχή του,
Μακρυὰ ἀναπαύοσουν ἀπ' τὴ βοή του
Σ τὴν ἄσπρη κλίνη σου τὴ μαλακὴ
Μὲ ἀχτίδα, ποῦ ἔλαβε τὴ θεία χάρη
Ἀπ' τὰ ψηλώματα κι' ἀπ' τὸ φεγγάρι
Σιμὰ 'ς τὸ πλάγι σου νὰ πέσῃ ἐκεῖ.

Ποιὸς σ' ἐνανούριζε κ' ἐγὼ δὲ νοιώθω,
Οὔτε 'ς τὰ στήθη σου ποιὸν εἶχες πόθο,
Ἢ ποῦ ἐπροσήλωνες ἄθῶα τὸ νοῦ.
Χώρια δὲν εἴμαστε; κι' ὅμως ἐμπρός μου,
Σὰν ἄστρο ἐστέκοσουν, ποῦ φέγγει κόσμου
Τυφλοῦ, κατάμαυρου καὶ σκοτεινοῦ.

Σ τὴ λύπη ἐσύθιζες τ' ὡραῖο κεφάλι
Καὶ μέσ' 'ς τὰ σπλάχνα σου γροικοῦσες πάλη
Σκυφτὴ καὶ ἀμίλητη, χωρὶς φωνή.
Καὶ δὲν ἐτόλμησα νὰ σ' ἐρωτήσω
Κρατῶντας ἄθελα τὰ λόγια ὀπίσω,
Γιατὶ μοῦ ἐφάνηκες, σὰν ὀρφανή.

Τὸ μαῦρο φόρεμα καὶ τὰ μαλλιά σου,
Ποῦ ἔπεφταν ἄπλεχτα 'ς τὴν ἀγκαλιά σου
Νὰ νοιώσω μ' ἔφεραν πιὸ καθαρά
Πῶς, φῶς μου, ἐθρήνησες γλυκὸν πατέρα,
Ποῦ ὁ Χάρος σοῦ ἅρπαξε τὴν ἴδια μέρα
Καὶ πίκρα ἐγνώριζες πρώτη φορά.

Ἔρμη, ἀπροστάτευτη τότε ἐθαρροῦσες,
Πουλὶ 'ς τὸ ξέκαμπο πῶς θὰ ἐγυρνοῦσες
Καὶ κόσμου ἀπόρριμμα καὶ ῥιζικοῦ.
Γιὰ σὲ ἀφανίζονταν τὰ ὡραῖα χρόνια,
Μόνο σοῦ ἀπόμεναν ἡ καταφρόνια
Καὶ τὰ σπλαχνήματα τοῦ γνωστικοῦ.

Τότε τὰ χέρια μου 'ς ἐσένα ἁπλόνω
Μὲ τῆς καρδούλας σου τὸν ἴδιον πόνο,
Ποῦ εἶν' ἀλησμόνητος καὶ 'ς τὴ χαρά,
Θαρρῶντας, ποῦ ἔπρεπε νὰ σ' ἀγκαλιάσω,
Ἢ ἄθῶα σιμόνοντας νὰ σὲ σκεπάσω
Μὲ τῆς ἀγάπης μου τ' ἄσπρα φτερά.

Κέρκυρα

ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΡΑΝΑΣ

[Τὸ κατωτέρω προτεινόμενον σύστημα κρυπτογραφίας προώρισται κυρίως διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἀσφαλές, ἁπλοῦν, καὶ δὲν ἀπαιτεῖ ἐξαιρετικὰ βοηθήματα πρὸς ἐφαρμογήν, τὸ δημοσιεύομεν ὡς δυνάμενον νὰ ἐξυπηρετήσῃ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα].

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΕΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ

Παρ' ἡμῖν ἡ Στρατιωτικὴ Κρυπτογραφία εἶναι τι σχεδὸν ἄγνωστον· διότι καθ' ὅσον ἡμεῖς τοὐλάχιστον γνωρίζομεν, οὐδὲν νεώτερον ἑλληνικὸν ἔργον ἐπραγματεύθη περὶ αὐτῆς, οὐδόλως δὲ ἄπορον ἂν φανῇ τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς τι πρωτοφανές, δι' ὃ καὶ τροχάδην οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Kerckhoffs, θέλομεν ἐκθέσει τὸ ἱστορικόν του.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀνωτέρα παρ' ἡμῖν στρατιωτικὴ ὑπηρεσία χρησιμοποιεῖ ἐνίοτε τὴν κρυπτογραφίαν· ἀλλ' εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι πρό τινος χρόνου ἐχρησιμοποίησε πρὸς τοῦτο σύστημα ἐκ τῶν κοινοτέρων, ἀποτελούμενον ἐκ διπλῶν ἀριθμῶν ἀντιπροσωπευόντων τὰ γράμματα, διαγράμματά τινα καί τινας τῶν προθέσεων, σύστημα ἄνευ κλειδός, ὅπερ ἐκτὸς τῶν ὑλικῶν ἅτινα ἀπαιτεῖ καὶ δ' ἃ προγράφεται τῆς στρατ. κρυπτογραφίας, οὐδεμίαν δυσχέρειαν παρέχει καὶ εἰς μέτριον ἑρμηνευτὴν πρὸς ἐξήγησιν.

Α'

Κατὰ τὸν κ. Kerckhoffs[1] ἡ κρυπτογραφία εἶναι ἀρχαία ὡς ὁ κόσμος. Ἐγένετο χρῆσις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Σινῶν, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Καρχηδονίων· ἐδιδάσκετο εἰς τὰ τακτικὰ σχολεῖα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ μεγάλως ἐξετιμᾶτο ὑπὸ τῶν ἐνδοξοτέρων Ῥωμαίων στρατηγῶν. Καίτοι δε ὁμολογεῖ ὅτι αἱ περὶ τούτου πληροφορίαι του εἰσὶν ἀτελέσταται, οὐχ ἧττον ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς μετρίας σκυτάλης τῶν Λακεδαιμονίων, ἀναφέρει πολλὰ συστήματα καὶ ἀρκετοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς[2].

Ἀναφέρει ὅτι Ἐρρῖκος Δ' (1589—1610) θέλων νὰ ἐξηγήσῃ κρυπτογραφήματα ἀπευθυνόμενα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του Καθολικῶν (Ligue) πρὸς τὴν Ἱσπανικὴν κυβέρνησιν, ἐπεφόρτισε τὸν μαθηματικὸν Viète ν' ἀνεύρῃ τὴν κλεῖδα τούτων, ὅστις καὶ ἐπέτυχεν· οὕτω δ' ὁ Βασιλεὺς ἠδυνήθη, ἐπὶ δύω σχεδὸν ἔτη, νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ παρακολουθῇ τὰς ῥαδιουργίας τῶν ἐχθρῶν του, καὶ ὅτι ὑπὸ τὸν Richelieu (1624—1642), ἡ τέχνη τοῦ ἑρμηνευτοῦ τῶν μυστικῶν γραφῶν ἀνυψώθη εἰς ἐπιστήμην ἐπίσημον, καθ' ὅσον ἐν Γαλλίᾳ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν συνέστησεν Ἀκαδημίαν, ἔνθα ἡ τέχνη αὐτὴ ἐδιδάσκετο.

Ὁ κ. Kerckhoffs ὁμολογεῖ, ὅτι δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνεύρῃ κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχήν, καθαρὰ ἴχνη τῆς χρήσεως τῆς κρυπτογραφίας παρὰ τοῖς στρατοῖς πέραν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν πολέμων τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, συχνάκις γίνεται λόγος περὶ κρυπτογραφικῶν ἀνακοινώσεων, τῶν στρατηγῶν ἐχόντων δύω κλεῖδας πρὸς ἀνταπόκρισιν, μεταξύ των καὶ μὲ τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον· καὶ ὅτι σήμερον ἡ κρυπτογραφικὴ ἀνταπόκρισις εἶναι παραδεδεγμένη εἰς ὅλους τοὺς στρατοὺς τῆς Εὐρώπης. Προστίθησι μάλιστα ὅτι τὰ προγράμματα τῶν στρατιωτικῶν σχολῶν τῶν Γερμανῶν, παραγγέλλουσιν ὄχι μόνον τὴν ἄσκησιν τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἀνάγνωσιν τῶν κρυπτογράφων, ὡς ἐν Γαλλίᾳ[1], ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὴν ἐξοικείωσιν αὐτῶν εἰς τὴν γνῶσιν πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἀρχῶν τῆς τέχνης τοῦ ἑρμηνεύειν τὰ κρυπτόγραφα.

Διαιρῶν εἶτα ὁ συγγραφεὺς τὴν κρυπτογραφίαν εἰς ἰδιωτικὴν καὶ στρατιωτικήν, ἐξετάζει τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τελευταίας, ἃς συνοψίζει ὡς ἑξῆς·

1—Τὸ σύστημα δέον νὰ εἶνε ὑλικῶς ἂν οὐχὶ μαθηματικῶς ἀνεξήγητον.

2—Νὰ μὴ ἀπαιτῇ τὸ μυστικόν, καὶ νὰ δύναται ἄνευ μειονεκτήματος νὰ πέσῃ μεταξὺ τῶν χειρῶν τοῦ ἐχθροῦ.

3—Ἡ κλεὶς δέον νὰ μεταδίδεται καὶ τηρῆται ἐν τῇ μνήμῃ ἄνευ προσφυγῆς εἰς ἐγγράφους σημειώσεις, καὶ νὰ ἀλλάσσηται ἢ τροποποιῆται κατὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν.

4—Δέον νὰ εἶνε ἐφαρμοστὸν εἰς τὴν τηλεγραφικὴν ἀνταπόκρισιν.

5—Δέον νὰ εἶνε φορητὸν καὶ ὁ χειρισμὸς ἢ ἡ λειτουργία του νὰ μὴ ἀπαιτῇ τὴν συνδρομὴν πολλῶν προσώπων.

6—Τέλος, εἶναι ἀναγκαῖον, ἕνεκεν τῶν περιστάσεων αἵτινες ἐπιβάλλουσι τὴν ἐφαρμογήν του, τὸ σύστημα νὰ εἶνε εὐχεροῦς χρήσεως, μὴ ἀπαιτοῦν ἔντασιν πνεύματος, οὐδὲ τὴν γνῶσιν μακρᾶς σειρᾶς τηρητέων κανόνων.

Καὶ ἐπεξηγῶν τὴν δευτέραν τῶν ἀπαιτήσεων προστίθησι . . . «Καὶ ἐνταῦθα ἐννοῶ ὡς μυστικόν, » οὐχὶ τὴν κυρίως λεγομένην κλεῖδα, ἀλλ' ὅ,τι ἀπο» τελεῖ τὸ ὑλικὸν μέρος τοῦ συστήματος, πίνακας, » λεξικὰ ἢ μηχανήματα οἷα δήποτε, ἅτινα θὰ ἐπι» τρέψωσι τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ».

Κατόπιν ὁ συγγραφεὺς ἐκφράζων τὸν θαυμασμόν του διότι ἄνδρες, οἷοι ὁ Βολταῖρος[2] καὶ ὁ στρατηγὸς

[1] Aug. Kerckhoffs Docteur ès lettres, Professeur à l' École des hautes études commerciales et à l' École Arago. La cryptographie militaire. Journal des sciences militaires 1883.

[2] Πολύβιον, Πλούταρχον, Δίωνα τὸν Κάσσιον, Σουετώνιον, Aulu-Gelle, Ἰσίδωρον, Ἰούλιον τὸν Ἀφρικανόν, Φίλωνα τοῦ Βυζαντίου (τὸν ΙΙ αἰῶνα π. Χ.) κλ.

[1] Cours d' art militaire 1880—1881 à l' École Saint-Cyr. (Kerckhoffs).

[2] Ὁ Βολταῖρος εἶπεν ἔν τινι ἄρθρῳ ἀφιερωθὲν εἰς τὰς μυστικὰς γραφάς, καὶ τοῦτο καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ τέχνη τοῦ ἑρμηνευτοῦ ἦτο ἐν ὅλῃ της τῇ ἀκμῇ, ὅτι «οἱ καυχώμενοι

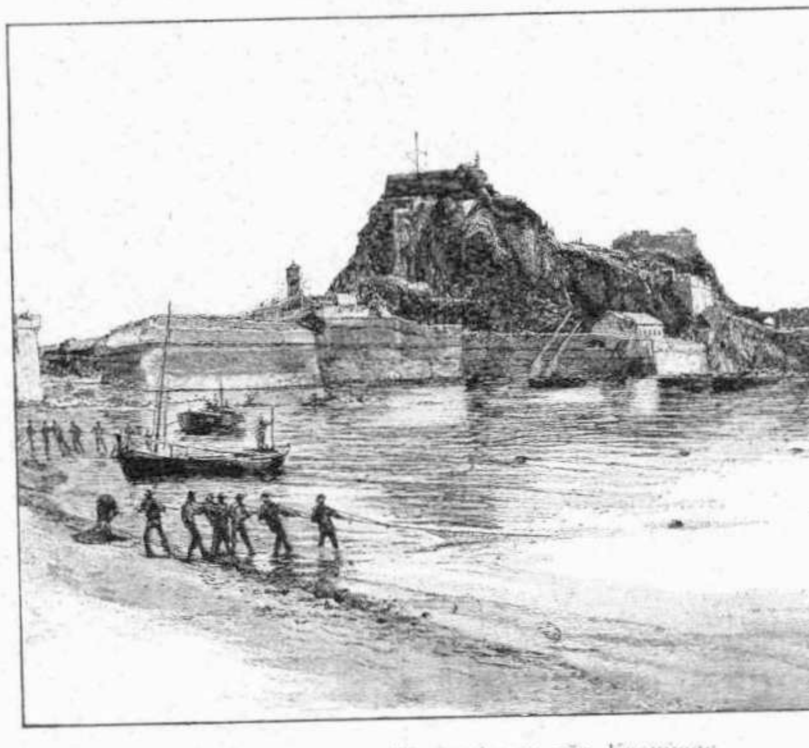

Το φρούριον τῆς Κερκύρας

Λεβάλ[1], ἐπείσθησαν περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν συστημάτων τῆς κρυπτογραφίας, ἐξετάζει τὰ τελειότερα αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν κρυπτογραφίαν, ὡς τοῦ Porta, Saint-Cyr, Gronsfeld, Beaufort, Vigenère κ.τ.λ. ὧν τὴν περιγραφὴν δίδει, καὶ εὑρίσκει ἅπαντα, καὶ πολὺ δικαίως, μειονεκτικά, ὡς μὴ πληροῦντα τὰς ἀνωτέρω ἀπαιτήσεις, δεικνύων συνάμα μεθόδους πρὸς ἑρμηνείαν αὐτῶν.

Ἐν τέλει τοῦ ἔργου του ὁ κ. Kerckhoffs δεικνύει σύστημα τριπλῆς κλειδός, ὡς τὸ desideratum τῆς στρατ. κρυπτογραφίας, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τύπον περιεργείας, καθ' ὅσον καὶ αὐτὸς τὸ θεωρεῖ ἀνεφάρμοστον ἐν πολέμῳ, καὶ ἀναφέρει ὅτι νέον σύστημα κρυπτογραφίας, ὑποβληθὲν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Γαλλικῶν στρατιωτικῶν τηλεγράφων, φαίνεται αὐτῷ πληροῦν ἁπάσας τὰς ἀπαιτήσεις ἃς ἐξέθηκεν, ἀλλὰ σπουδαῖοι λόγοι καθήκοντος κωλύουσιν αὐτὸν πρὸς τὸ παρὸν (1883) νὰ εἴπῃ τι πλειότερον περὶ τούτου.

Β'

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων δείκνυται, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς στρατιωτικῆς κρυπτογραφίας εἶναι δυσχερέστατον. Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ ὁ κ. Kerckhoffs, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἱστορικῶν ἀποδείξεων, δὲν ἀνεῦρεν ἴχνη αὐτῆς πέραν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὴν τέχνην ταύτην τὴν καὶ τότε βεβαίως γνωστήν; δὲν ἤθελον χρησιμοποιήσει οἱ ἑκάστοτε πολεμικοὶ ἄνδρες, ὡς ἐπίσης δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῆς ἐλλείψεως τῶν ἱστορικῶν ἀποδείξεων, ὅτι ἡ τέχνη τῶν ἑρμηνευτῶν δὲν ἀνάγεται καὶ πέραν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐρρίκου IV, καθ' ὅσον ἡ ἀνάγκη ἥτις ὑπηγόρευσε τὴν ἐπινόησιν τῶν μυστικῶν γραφῶν, αὐτὴ καὶ ἐπέβαλλε τὴν ἑρμήνευσίν των. Φρονοῦμεν δὲ τοὐναντίον, ὅτι δύναταί τις εὐλόγως νὰ εἴπῃ ὅτι, μόνος ὁ πόλεμος εἶναι ἡ πρώτη ἀνάγκη ἥτις ἐπέβαλε τὴν ἐπινόησιν τῆς κρυπτογραφίας, καὶ ὅτι ἡ τέχνη τοῦ ἑρμηνευτοῦ ἐπηκολούθησε ταύτην, ἀλλὰ κατὰ τόπους καὶ περιόδους παρήκμασεν, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ ἑξῆς γεγονότα τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1864, ὁ ἀνθενωτικὸς στρατηγὸς Lée, ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ ὑφαρπάσῃ τὰ πρὸς τὸν ἀποκλείοντα αὐτὸν ἐν Πετρουπόλει στρατηγὸν τῶν Ἑνωτικῶν Grant, πεμπόμενα τηλεγραφήματα, καὶ πρὸς τοῦτο ἐξέλεξε τὸν τηλεγραφητὴν Gaston, ὅστις μέ τινα μικρὰν ὁμάδα μετημφιεσμένων ἀνδρείων, κατορθώνει ἐπὶ ἓξ ὁλοκλήρους ἑβδομάδας νὰ ὑποκλέπτῃ τὰ μεταδιδόμενα ἔγγραφα· ἀλλ' ἑνὸς καὶ μόνου ἠδυνήθησαν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ὡς μεταδοθέντος ἀληθοῦς, τῶν λοιπῶν ὄντων κρυπτογεγραμμένων. (M. Wiliam R. Plum: les methodes de guerre Pierron).

Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου Almeida ἐν Πορτογαλλίᾳ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ὁ στρατάρχης Massena διὰ τριῶν ἐθελοντῶν ἔπεμψε πρὸς τὸν φρούραρχον, διὰ διαφόρων διευθύνσεων καὶ κρυπτογραφικῶς, τὴν διαταγὴν ν' ἀνατινάξῃ τὸ φρούριον

» ὅτι ἑρμηνεύουσιν ἐπιστολὴν (κρυπτόγραφον) χωρὶς νὰ » εἶνε μεμυημένοι περὶ τῶν ὑποθέσεων περὶ ὧν πραγματεύεται, καὶ χωρὶς νὰ τύχωσι προεισαγωγικῆς βοηθείας » εἰσὶ μεγαλείτεροι ἀγύρται ἢ οἱ καυχώμενοι ὅτι ἐννοοῦσι » μίαν γλῶσσαν ἣν οὐδόλως ἔμαθον».

[1] Ὁ στρατηγὸς Λεβάλ βεβαιοῖ κατηγορηματικῶς εἰς τὸ ἔργον του Études de Guerre, ὅτι τὰ κρυπτόγραφα μὲ βάσιν ποικίλην εἰσὶν ἀνερμήνευτα, ἢ τοὐλάχιστον δὲν κατορθώνουν νὰ τὰ ἑρμηνεύσωσιν ἢ μετὰ δυσχερειῶν ἀνηκούστων!

ἀποσυρόμενος πρός τινα διεύθυνσιν, πρὸς ἣν καὶ οὗτος ἤθελεν ἐπέλθῃ αὐτῷ ἐπίκουρος. Ἐκ τῶν τριῶν ἀπεσταλμένων οἱ δύω συλληφθέντες ἐκρεμάσθησαν ὡς κατάσκοποι, εὑρεθέντος ἐπ᾽ αὐτῶν τοῦ ἐγγράφου ὅπερ ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἑρμηνεύσωσι, καίτοι παρῆλθον τρεῖς ἡμέραι μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῆς διαταγῆς. (Memoires du General Marbot).

Καὶ ὅμως κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ὁ Βοναπάρτης, πρῶτος ὕπατος, ἔλεγεν εἰς τὸν στρατηγὸν Kleber, ἐν ἐπιστολῇ ἣν ἀπηύθυνεν αὐτῷ ἐν Αἰγύπτῳ: «Δὲν τολμῶ νὰ σᾶς γράψω τι, μάλιστα συμβολικῶς. Πάντα εὐκόλως ἑρμηνεύονται». (Causeries militaires Gal Thoumas).

Τὸ προσφάτως ἐκδοθὲν σύγγραμμα τοῦ γάλλου λοχαγοῦ τοῦ Πυροβολικοῦ κ. Valerio [1] περὶ στρατιωτικῆς κρυπτογραφίας, περιοριζόμενον ἁπλῶς εἰς σύντομον περιγραφὴν τῶν διαφόρων γνωστῶν συστημάτων, ἀρχόμενον ἀπὸ τὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ἐκτείνεται εἰς ὑπόδειξιν μεθόδων πρὸς ἑρμηνείαν αὐτῶν, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲν τούτων εἶναι ἀσφαλές· ἐξ οὗ καὶ καταφαίνεται ὅτι καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ κ. Kerckhoffs δὲν ἐπραγματοποιήθησαν, καίτοι παρῆλθεν ἔκτοτε δεκαετία.

Ὁ σκόπελος εἰς ὃν προσκρούουσι τὰ μέχρι τοῦδε τελειότερα συστήματα Στρατιωτικῆς κρυπτογραφίας, εἶναι ἡ μεθοδικὴ σύνθεσις τῶν ἀλφαβήτων αὐτῶν, ἥτις μ᾽ ὅλας τὰς ποικιλίας ἃς δύναται νὰ ὑποστῇ, ἐπειδὴ ἡ ἐναλλαγὴ γίνεται μεταξὺ 30 ἀλφαβήτων τὸ πολύ, παρέχει βάσιν εἰς τὸν ἑρμηνευτήν, ἐφ᾽ ἧς στηριζόμενος δύναται, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς φωνητικῆς, δηλ. τῆς γνώσεως τῆς σχετικῆς ἐπαναλήψεως τῶν γραμμάτων [2], νὰ παρακολουθῇ τὴν μεθοδικὴν αὐτῶν σύνθεσιν καὶ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὴν ἑρμήνευσίν των.

Ἡμεῖς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τεθέντων ὅρων ὑπὸ τοῦ κ. Kerckhoffs ἐπενοήσαμεν νέον σύστημα στρατ. κρυπτογραφίας, παρακάμψαντες τὸν προηγουμένως ἐκτεθέντα σκόπελον, καὶ πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποιήσαμεν ἀλφάβητα ἄτακτα, ἐν οἷς τινὰ μὲν τῶν γραμμάτων ἐλλείπουσι, τινὰ δὲ καὶ ἐπαναλαμβάνονται· ἀλλ᾽ ὁ κ. Valerio εἰς οὗ τὴν κρίσιν ὑπεβάλαμεν αὐτό, κατέδειξεν ἡμῖν ὡς κύριον ἐλάττωμα αὐτοῦ, τὸν ἀπαιτούμενον σχετικῶς μακρὸν χρόνον πρὸς σύνταξιν τοιούτου τινὸς κρυπτογράφου, καὶ διετύπωσεν ἡμῖν τοὺς ἑξῆς ὅρους, οὓς κατ᾽ αὐτὸν δέον νὰ πληροῖ πᾶν σύστημα Στρ. κρυπτογραφίας, καὶ οὓς δὲν δύναταί τις ἢ νὰ παραδεχθῇ ὡς ἀπαραιτήτους.

1—Νὰ μὴ ἀπαιτῇ ἢ μολυβδίδα καὶ χάρτην.

2—Νὰ εἶνε ἀνερμήνευτον.

3—Νὰ εἶνε ἁπλοῦν, (οὐχὶ κανόνες πολύπλοκοι).

4—Νὰ εἶνε ταχὺ (10—15 λεπτὰ ἵνα γράψωμεν 100 γράμματα).

5—Νὰ μὴ εἶνε μυστικόν. Μόνον ἡ κλεὶς (λέξις) ν᾽ ἀποτελῇ τὴν βάσιν τοῦ συστήματος, καὶ

6—Τὰ ἔγγραφα νὰ παρουσιάζωσι χαρακτῆρα ἀτομικόν, οὕτως ὥστε ἀναγνωσθέντος ἐγγράφου τινὸς ἢ ληφθέντος καὶ τοῦ πρωτοτύπου ἑνὸς τοιούτου ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ μὴ δύνανται νὰ ἑρμηνευθῶσι τὰ ἄλλα ἔγγραφα τὰ γραφέντα μὲ τὴν αὐτὴν κλεῖδα.

Ὁ κ. Valerio ἔσχε πρὸς τούτοις τὴν ἄκραν ἀγαθότητα νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὴν διεύθυνσιν πρὸς ἣν ἔπρεπε νὰ στρέψωμεν τὰς προσπαθείας μας πρὸς ἐπίτευξιν τοιούτου συστήματος, καὶ ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τοῦτο μεγάλως μᾶς ἐβοήθησεν.

Γ´

Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Valerio τεθέντων ἀνωτέρω ὅρων, προτείνομεν τὸ ἀκόλουθον σύστημα:

Λαμβάνομεν ὡς κλεῖδα μίαν λέξιν, ἔστω Ἐπαμινώνδας [1].

Ἀφοῦ γράψωμεν διὰ μικρῶν ὁριζοντίως τὸ ἀληθὲς ἀλφάβητον ἀρ. 1, εὑρίσκομεν διὰ τῆς κλειδὸς ἓν συμβολικὸν τοιοῦτον ἀρ. 2 ὡς ἑξῆς·

Ἐκ τῶν ἐν τῇ λέξει τῆς κλειδὸς ὁμοίων γραμμάτων α καὶ ν, ἀφήνομεν μόνον τὸ κατὰ πρῶτον συναντώμενον διαγράφοντες τὰ ἄλλα, καὶ κάτωθεν τῶν λοιπῶν προστίθεμεν κατ᾽ ἀλφαβητικὴν σειράν, τὰ μένοντα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Κατόπιν λαμβάνοντες αὐτὰ κατὰ στήλας τὰ γράφομεν κατὰ σειρὰν καὶ διὰ κεφαλαίων, ἄνωθεν τοῦ διὰ μικρῶν ἀλφαβήτου ἀρ. 1.

Μετὰ ταῦτα γράφομεν τοὺς ἐννέα πρώτους ἀριθμοὺς καὶ τὸ μηδὲν ἄνωθεν τοῦ συμβολικοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 2, ἐπὶ δέκα γραμμάτων κατὰ βούλησιν ἀλλὰ καὶ κατὰ σειράν, καὶ οὕτω ἔχομεν συμβολικὰ γράμματα καὶ συμβολικοὺς ἀριθμούς.

Κατόπιν λαμβάνομεν κατὰ θέλησιν δύο ἀριθμοὺς 1—1000, ἔστω $\frac{0\ 2\ 6}{\alpha\ \sigma\ \rho}$ καὶ $\frac{1\ 8\ 3}{o\ \xi\ \gamma}$ [2], οὓς καὶ κρυπτογράφομεν διὰ τοῦ συμβολικοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 2. Τὸν πρῶτον τούτων (ἀριθμὸς συμβολισμοῦ) γράφομεν ὁλογράφως, κρυπτογράφομεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 2, καὶ εὑρίσκομεν κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν ἤδη μέθοδον νέον συμβολικὸν ἀλφάβητον ἀρ. 3, ὅπερ γράφομεν ἐπίσης διὰ κεφαλαίων κάτωθεν τοῦ διὰ μικρῶν ἀληθοῦς ἀλφαβήτου ἀρ. 1, καὶ διαγράφομεν τὸ ἀλφάβητον ἀρ. 2, πρὸς ἀποφυγὴν σφαλμάτων, καθ᾽ ὅσον διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ κρυπτογράφου θὰ χρησιμοποιήσωμεν τόσον διὰ τὰ

[1] Journal des Sciences militaires 1892 καὶ 1893.

[2] Τὰ γράμματα ἅτινα ἐπαναλαμβάνονται συχνότερον εἰς τὴν Γερμανικὴν εἰσὶ κατὰ σχετικὴν τάξιν E,N,i,r,s,t,u, d,a,h. Εἰς τὴν Ἀγγλικὴν E,T,a,o,n,i,r,s,h,d,l. Εἰς τὴν Γαλλικὴν E,S,r,i,a,n,t,o,u,l,d,m,c,p,v,f,q,g,x, j,b,h,z,y,k, καὶ W. Kerckhoffs. E,N,a,i,r,s,t,u,o, l,d,c,m,p,v,f,bg,q,h,x,j,y,z,k καὶ W. Valerio.

Τὸ διὰ τοὺς Γάλλους ἀξιωματικοὺς τοῦ Μηχανικοῦ Aide-Memoire en campagne περιλαμβάνει διὰ τὴν ἑρμήνευσιν τῶν κρυπτογράφων τὴν σχετικὴν ἐπανάληψιν τῶν γραμμάτων τὴν ὑπὸ τοῦ τοῦ κ. Kerckhoffs ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν.

Ἐπὶ 1577 Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους τοῦ Παπαρρηγοπούλου, ἡ σχετικὴ ἐπανάληψις αὐτῶν εἶναι ἡ ἑξῆς· O,Λ,E,I,T,ν,σ,ρ,υ,π,η,κ,ω, λ,μ,δ,χ,θ,β,γ,φ,ξ,ζ ψ.

[1] Αἱ ἑπόμεναι ὁδηγίαι ἀναφέρονται εἰς τὸ ἐκτιθέμενον περαιτέρω παράδειγμα.

[2] Πάντοτε γράφομεν 3 ψηφία, ἀναπληροῦντες διὰ μηδενικῶν τὰς ἐλλειπούσας δεκάδας καὶ ἑκατοντάδας.

γράμματα ὅσον καὶ διὰ τοὺς τυχὸν νέους ἀριθμοὺς τὸ συμβολικὸν ἀλφάβητον ἀρ. 3.

Τούτων γενομένων γράφομεν ὁλογράφως τὸν ληφθέντα δεύτερον ἀριθμὸν (ἀριθμὸς μεταθέσεως), καὶ κατ᾽ ἀλφαβητικὴν σειρὰν διακρίνομεν ἕκαστον γράμμα δι᾽ αὔξοντος ἀριθμοῦ.

Ἅπασα ἡ προπαρασκευαστικὴ αὕτη ἐργασία μόλις ἀπαιτεῖ 5 λεπτά.

Ἤδη ἀφοῦ γράψωμεν τὸ ἀληθὲς ἔγγραφον διὰ μικρῶν κάτωθεν τοῦ γεγραμμένου ὁλογράφως ἀριθμοῦ μεταθέσεως, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζωνται στῆλαι διακεκριμέναι, ἀφήνοντες ἀρκοῦντα χῶρον μεταξὺ τῶν γραμμῶν, κρυπτογράφομεν αὐτὸ διὰ κεφαλαίων ὡς ἑξῆς:

Ἔγγραφον ἀληθές. — Σήμερον 6 πρωίας ἀναχωροῦσι σιδηροδρομικῶς 2 τάγματα πεζικοῦ καὶ 1 πυροβολαρχία πρὸς ἐνίσχυσίν σας· ἑτοιμάσατε ὑλικὰ πρὸς καταστροφὴν γεφύρας.

φροντίζοντες μόνον νὰ ἐγγράψωμεν τὴν συμβολικὴν μονάδα (Ξ) καὶ τοὺς συμβολικοὺς ἀριθμοὺς (α σ ρ καὶ ο ξ γ) τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 2, πρὸ τῆς ἐγγραφῆς συμβολικοῦ γράμματος τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 3 ὁμοίου τῆς συμβολικῆς μονάδος (Ξ). Ὅταν ὅμως τὸ ἔγγραφον θὰ μεταδοθῇ καὶ διὰ τοῦ τηλεγράφου, τότε χωρίζομεν τὰ γράμματα καὶ καθ᾽ ὁμάδας μὴ περιλαμβανούσας πλέον τῶν (5) πέντε γραμμάτων, ἵν᾽ ἀποφύγωμεν τὰ σφάλματα [1].

Ἡ δευτέρα αὕτη ἐργασία δι᾽ 100 γράμματα ἀπαιτεῖ 8—10 λεπτά. Ἀλλ᾽ ἵνα ἐπιτύχωμεν τὴν ταχύτητα ταύτην καὶ κρυπτογράφωμεν τὸν ἀνωτέρω ἀριθμὸν γραμμάτων, ἀπαιτεῖται μικρὰ μὲν ἐξάσκησις, ἀλλὰ μεγάλη εὐκρίνεια τῶν γραμμάτων καὶ μεθοδικὴ διάταξις τῆς ἐργασίας.

Ὁ παραλήπτης ὅστις γνωρίζει μόνον τὴν κλεῖδα Ἐπαμινώνδας, πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ κρυπτογράφου γράφει κατὰ πρῶτον τὸ ἀληθὲς ἀλφάβητον ἀρ. 1,

												2
ε	π	α	μ	ι	ν	ω	■	δ	■	ς		
β	γ	ζ	η	θ	κ	λ		ξ		ο		
ρ	τ	υ	φ	χ	ψ							

0 2 6	3 1 8
α σ ρ	ο ξ γ

	4	5	6	7	8	9	0															1	2	3
2—	Ε	Β	Ρ	Π	Γ	Τ	Α	Ζ	Υ	Μ	Η	Φ	Ι	Θ	Χ	Ν	Κ	Ψ	Ω	Λ	Δ	Ξ	Σ	Ο
1—	α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
3—	Γ	Α	Λ	Τ	Υ	Β	Ν	Φ	Μ	Δ	Ξ	Ω	Χ	Ε	Ο	Ψ	Ζ	Π	Ι	Η	Ρ	Θ	Κ	Σ

									3
ε	ι	κ	ο	σ	■	ν	■	ξ	
γ	υ	μ	χ	ψ		ι		θ	
α	β	δ	ε	ζ		η		κ	
λ	ν	ξ	ο	π		ρ		σ	
τ	φ	ω							

Ἔγγραφον κρυπτόγραφον

χυοπγπ ωτψμωζθ υοξασρ
οξγγο ψγχδλζ τγαηηρσν
τοπ ξνωζσ δομγλ πληπτ
ζζηκμυγ γμζγξμμ χγζ6θ
γψροπτ θχπππτ υζπγ υν
σδηζοδπχ μγψμγ τπθμοψ
τπγχομ μπζη γωδ γυοζ

τ	ρ	ι	α	κ	ο	σ	ι	α	δ	ε	κ	α	ο	κ	τ	ώ
15	13	6	1	8	11	14	7	2	4	5	9	3	12	10	16	17
σ	η	μ	ε	ρ	ο	ν	6	π	ρ	ω	ι	α	ς	α	ν	α
Π	Ν	Ω	Υ	Ζ	Ο	Χ	Λ	Ψ	Ζ	Σ	Μ	Γ	Π	Γ	Χ	Γ
χ	ω	ρ	ο	υ	σ	ι	σ	ι	δ	η	ρ	ο	δ	ρ	ο	μ
Θ	Σ	Ζ	Ο	Η	Π	Μ	Π	Μ	Τ	Ν	Ζ	Ο	Τ	Ζ	Ο	Ω
ι	κ	ω	ς	2	τ	α	γ	μ	α	τ	α	π	ε	ζ	ι	κ
Μ	Δ	Σ	Π	Κ	Τ	Γ	Λ	Ω	Γ	Τ	Γ	Ψ	Υ	Β	Μ	Δ
ο	υ	κ	α	ι	1	π	υ	ρ	β	ο	λ	α	ρ	χ	ι	α
Ο	Π	Δ	Γ	Μ	Θ	Ψ	Π	Ζ	Α	Ο	Ξ	Γ	Ζ	Θ	Μ	Γ
π	ρ	ο	ς	ε	ν	ι	σ	χ	υ	σ	ι	ν	σ	α	ς	ε
Ψ	Ζ	Ο	Π	Υ	Χ	Μ	Π	Θ	Η	Π	Μ	Χ	Π	Γ	Π	Υ
τ	ο	ι	μ	α	σ	α	τ	ε	υ	λ	ι	κ	α	π	ρ	ο
Τ	Ο	Μ	Ω	Γ	Π	Γ	Τ	Υ	Η	Ξ	Μ	Δ	Γ	Ψ	Ζ	Ο
ς	κ	α	τ	α	σ	τ	ρ	ο	φ	ή	ν	γ	ε	φ	υ	ρ
Π	Δ	Γ	Τ	Γ	Π	Τ	Ζ	Ο	Ρ	Ν	Χ	Λ	Υ	Ρ	Η	Ζ
α	ς															
Γ	Π															

Γράφομεν ἀμέσως κάτωθεν τοῦ πρώτου γράμματος τοῦ ἀληθοῦς ἐγγράφου σ, τὸ ἀντίστοιχον αὐτοῦ συμβολικὸν Π, καὶ διατρέχοντες ἑκάστην γραμμὴν κάμνομεν τὸ αὐτὸ εἰς πάντα τὰ ὅμοιά του. Ὕστερον πράττομεν ὁμοίως διὰ τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἐγγράφου η καὶ τὰ ὅμοια αὐτοῦ ἐφ᾽ ὅλων τῶν γραμμῶν· κατόπιν ἐπιχειροῦμεν ὡσαύτως διὰ τὸ ἑπόμενον καὶ τὰ ὅμοιά του, καὶ οὕτω καθ᾽ ἑξῆς.

Δὲν μένει ἡμῖν ἤδη ἢ νὰ γράψωμεν εἰς τὸ καθαρὸν τὸ κρυπτόγραφον, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιχειροῦμεν οὕτω·

Κατὰ πρῶτον γράφομεν τὸ γράμμα τοῦ ἀληθοῦς ἀλφαβήτου ἀρ. 1 (χ) τὸ ἀντίστοιχον τῆς συμβολικῆς μονάδος (Ξ) τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 2, καὶ εἶτα τὰ συμβολικὰ γράμματα τοῦ συνταχθέντος ἐγγράφου, λαμβάνοντες αὐτὰ κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ κατ᾽ ἀριθμητικὴν σειρὰν τῶν στηλῶν, ἀνευρίσκει διὰ τῆς κλειδὸς τὸ συμβολικὸν ἀλφάβητον ἀρ. 2, καὶ ἐκ τοῦ πρώτου γράμματος τοῦ κρυπτογράφου (Χ), ὅπερ καὶ διαγράφει, θὰ γνωρίσῃ τὴν συμβολικὴν μονάδα (Ξ), δι᾽ ἧς κανονίζει καὶ οὗτος τοὺς συμβολικοὺς ἀριθμούς του. Τότε ἀναζητεῖ ἐν τῷ κρυπτογράφῳ τὴν πρώτην συνάντησιν τοῦ γράμματος τῆς συμβολικῆς μονάδος, ἥτις παρακολουθεῖται πάντοτε ὑπὸ τῶν ἓξ συμβολικῶν ψηφίων (α σ ρ καὶ ο ξ γ) τῶν ἀποτελούντων τοὺς δύω ἀριθμούς, ἀναγνωρίζει τὴν ἀριθμητικήν του ἀξίαν, διαγράφει καὶ τὰ ἑπτὰ ταῦτα συμβολικὰ ψηφία καὶ ἀφήνει οὕτω τὸ καθαρὸν κρυπτόγραφον.

Ἤδη μὲ τὸν ἀριθμὸν συμβολισμοῦ (026) ἀνευρί-

[1] Κατὰ τὴν τηλεγραφικὴν ἀντεπόκρισιν ἐβεβαιώθη ὅτι εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος ἡ ἀποφυγὴ σφαλμάτων ὅταν τὸ κρυπτόγραφον περιλαμβάνῃ ὁμάδας ἐχούσας μείζονα ἀριθμὸν γραμμάτων Kerckhoffs.

σκει τὸ ἀλφάβητον ἀρ. 3, διαγράφει τὸ ὑπ' ἀρ. 2 τοιοῦτον, γράφει ὁλογράφως τὸν ἀριθμὸν μεταθέσεως (318), ἀριθμεῖ ἕκαστον γράμμα αὐτοῦ, ὑπολογίζει τὸν ὁλικὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων τοῦ κρυπτογράφου, διὰ νὰ γνωρίσῃ πόσα γράμματα θὰ ἔχῃ ἑκάστη στήλη καὶ ἂν τινες τούτων θὰ ἔχωσιν ὀλιγώτερα, γράφει αὐτὰ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς τὰς στήλας κατὰ τὴν ἀριθμητικήν των σειράν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς πρώτης, καὶ εἶτα προβαίνει εἰς τὴν ἐξήγησιν.

Ἐννοεῖται ὅτι ἂν τὸ κρυπτόγραφον περιέχῃ καὶ συμβολικοὺς ἀριθμούς, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν θὰ ἐννοήσῃ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν, καὶ θὰ τοὺς ἐξηγήσῃ ὡς τοιούτους διὰ τοῦ ἀλφαβήτου ἀρ. 3.

Περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι, τόσον μετὰ τὴν σύνταξιν ὅσον καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κρυπτογράφου, ὀφείλομεν νὰ ἐξαφανίζωμεν τὸν συνταχθέντα βοηθητικὸν πίνακα.

Τὸ ἐκτεθὲν σύστημα, ἀπαιτοῦν μυστικότητα μόνον ὡς πρὸς τὴν κλεῖδα, δύναται νὰ εἶνε γνωστόν, καθ' ὅσον ὁ ἀποστολεὺς ἄνευ προειδοποιήσεως τοῦ λήπτορος, κανονίζει κατὰ βούλησιν τὸ συμβολικὸν ἀλφάβητον ἑκάστου κρυπτογράφου, ὡς δυνάμενος νὰ γράψῃ τὸ αὐτὸ ἔγγραφον μὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε κλεῖδα, ἀλλὰ μὲ διάφορον ἀλφάβητον, ἐν συνδυασμῷ 999 ἀριθμῶν συμβολισμοῦ μὲ 999 ἀριθμοὺς μεταθέσεως, ἐξ ὧν καὶ ἂν ἀφαιρέσωμεν τὸ ἥμισυ, ὡς δυνάμενον νὰ παρέξῃ ὅμοια ἀλφάβητα, πάντως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑλικῶς ἀνερμήνευτον.

Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ
λοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΡΓΑ
ΤΟΥ ΒΗΛΑΡΑ[1]

Η ΠΥΡΚΑΪΑ

Ποιὸς ἔχει πέτρινη καρδιὰ γιὰ νὰ μὴ νοιώσῃ πόνο
μὲ τὸ κακὸ 'ποῦ γίνηκε τὸ φετεινὸ τὸ χρόνο,
κακὸ μεγάλο καὶ φριχτό, ὁποῦ νοικοκυρέοι
σὲ μιὰ στιγμὴν ἀπόμειναν γυμνοὶ διακονιαρέοι,
βιό τους καὶ σπίτια μ' ἵδρωτα πολὺν ἀποχτημένα
νὰ τὰ ἰδοῦν οἱ ἄθλιοι ὀχ τὴ φωτιὰ καμμένα,
καὶ ἀντὶς σὲ στρώματα ψηλὰ καὶ πλούσια στολισμένα
κείτουνται τώρα κατὰ γῆς μὲ χέρια σταυρωμένα.
Ὢ θέαμα ἐλεεινό! καὶ ποιὸς νὰ σᾶς κυττάζῃ
χωρὶς νὰ κλάψῃ ἀπὸ καρδιᾶς, χωρὶς ν' ἀναστενάζῃ;
Ἀχ! νὰ 'παιζε στὸ χέρι μου ποιητικὸ κοντύλι
νὰ ἱστορήσω, ὡς ἤθελα, μὲ τέχνη αὐτὴ τὴν ὕλη!
γιατὶ ἀκλούθησαν πολλὰ συμβεβηκὰ μεγάλα·
ἐγὼ δὲν εἶδα βέβαια ποτέ μου τέτοια ἄλλα,
κι' ἂν εἶχα ἰδῆ καὶ ἄλλοτε, μὲ τοῦτα δὲν ὁμοιάζουν,
ἐτοῦτα εἶνε ἀλλόκοτα, διόλου παραλλάζουν,
δὲν εἶναι τῆς πυρκαϊᾶς τὰ ὅσα προξενάει,
μὸν εἶναι κάτι ἥδυσματα καθένας ν' ἀποράῃ.
Στοὺς χίλιους ὀχτακόσιους δυό, τὸ μῆνα 'ποῦ θερίζουν,
κι' ὁποῦ γι' αὐτὸ καὶ θεριστὴ κοινὰ ὀνοματίζουν,
καὶ στῆς ἐννιὰ καὶ εἴκοσι τοῦ ἴδιου μῆνα ἐγίνη
αὐτὴ ἡ φωτιά, 'ποῦ σ' ὅλους μας τρομάραις τόσαις δίνει·
δυὸ ὥραις ἦταν τῆς νυχτός, ὁπώδωκε τὴ φάλια
καὶ ἀντράλωσε ὑστερώτερα τοῦ κόσμου τὰ κεφάλια·
τρεῖς ὥραις μόνον φτούρησε κι' ἂν φτούραγε ἀκόμα
ἡ χώρα θὰ σωριάζονταν καμμένο μαῦρο χῶμα.
Ἐπρωτοφάνηκεν, ὡς λέν, μὲς τοῦ Κώστα-Πολίτη
ὀχ τ' ἀργαστῆρι κολλητὰ στὴν πόρτα ἀπὸ τὸ σπίτι,
καὶ ἀπόκει μ' ἀπίστευτη καὶ ἄκρα γληγοράδα
ἄναψε εὐτὺς τῆς γειτονιᾶς καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη ἀράδα·
φυσάει νότος καὶ βοριᾶς καὶ τὴ φωτιὰ φουσκόνουν,
τῆς φλόγαις καὶ τὰ κάρβουνα στὰ σύγνεφα σηκόνουν,
πέφτουν οἱ τοῖχοι καὶ ἡ σκεπαὶς καὶ ὁ τόπος ἀντηχάει,
κι' ὁ κουρνιαχτὸς μὲ τὸν καπνὸ στὰ ὕψη ἀπετάει·
θαμπόνουν τ' ἄστρια τ' οὐρανοῦ καὶ τὸ σκοτάδι ἀξαίνει,
καὶ ἡ φλόγα φοβερώτερα τὸν Ἄδη παρασταίνει·
ὢ Θέ μου, τί ἀλαλαγμοί, τί φόβος στὸ λαό σου!
«πάψε,» φωνάζουν κλαίοντας, «ντὲ πάψε τὸ θυμό σου»·
γυναῖκες, ἄντρες, καὶ παιδιά, γέροντοι, γριαὶς καὶ νέοι,
ἀνάκατα καὶ Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι καὶ Ἑβραῖοι,
θρηνοῦν τὴ δυστυχία τους ἀπελπισμένοι τρέχουν,
ποῦ νὰ σταθοῦν καὶ ποῦ νὰ πᾶν τελείως δὲν κατέχουν·
ὀμπρὸς ὀπίσω περπατοῦν, χωρὶς σκοπὸ κινοῦνται,
φωνάζουν κλαῖν ἀδιάκοπα καὶ μὸν παραπονιοῦνται,
μηδὲ τοὺς ἔρχονταν στὸ νοῦ νὰ τρέξουν νὰ πασκίσουν
νὰ καταπάψουν τὸ κακὸ καὶ τὴ φωτιὰ νὰ σβήσουν,
παρὰ συμβαίνει κ' ἔξαφνα μὲ βιὰ πολλὴ ἀβγατάει,
κι' ὁ κόσμος ἐλαχτάρισε, νοῦ μέτρα δὲν κρατάει,
κιαπὲ ἡ λαχτάρα τῆς φωτιᾶς μὲ ἄλλο δὲν ταιριάζει,
κ' ἐκεῖνα ποῦ δὲ θέλουμε νὰ κάμωμε μᾶς βιάζει·
ὁ ἄξιος γένεται δειλός, ὁ φρόνιμος τὰ χάνει,
τὴν ἐντροπὴν ὁ ἄνθρωπος στὴν ἄκρα τότε βάνει·
πόσαις κυραὶς κι' ἀρχόντισσαις ἀπὸ τὴν πρώτη τάξι—
τί καταφρόνια ἀνέλπιστη! Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ!—
ὁποῦ δὲν πάγαιναν ποτὲ ἀπὸ μιὰ πόρτα σ' ἄλλη
χωρὶς δουλεύτρων συνοδιά, καὶ συνοδιὰ μεγάλη,
στῆς στράταις καταμόναχαις καὶ ἀστόλιγαις γυρίζουν,
ἐκστατικαὶς στὴν τύχη τους κι' ἀπελπισμέναις φρίζουν!
πολλοὶ ὀχ τὸν ὕπνο ὡς βρέθηκαν, γυμνοὶ μισοντυμένοι,
ἔτσι σηκόνουνται ἄθελα καὶ φεύγουν ζαλισμένοι·
ἀπὸ μεγάλους καὶ μικροὺς ἐγιόμωσαν ἡ στράταις,
τὰ πράγματά τους φέροντας σὲ χέρια καὶ σὲ πλάταις·
ποιὸς σκουτικὰ ἐκουβάλαγε καὶ ποιὸς ἀγγειά, κασέλαις,
σὰν ἡ φορτώστραις πάγαιναν κυράδαις καὶ κοπέλαις·
ἀφέντης τὸ κοπέλι του ὀγλήγορα φορτόνει,
καὶ ὅσο κ' ἡ Εὐγένειά του βαστάει τὸ σηκόνει·
σὰν τὰ μυρμήγκια 'ποῦ ἄντα βροῦν παρέκει ὀχ τὴ φωλιά τους
σωρὸ ἀπὸ σκύβαλα λιανὰ ἢ ἄλλο γιὰ σοδιά τους,
κινᾶν κοπάδι βιαστικό, κατόπι ἕνα τ' ἄλλο,
ποιὸ νὰ σηκώσῃ πρόθυμο μοιράδι πλιὸ μεγάλο,
καὶ βλέπεις ἄδεια ἀνάκατα μαζὶ καὶ φορτωμένα
νὰ μπαινοβγαίνουν ἄκοπα πυκνὰ ἀπανωτιασμένα,
νὰ τρέχουν, νὰ στριμόνουνται, νὰ πᾶν καὶ νὰ γυρίζουν,
ἔτσι στοὺς δρόμους ὁ λαὸς σὲ πλῆθος τριγυρίζουν.
Μὸν τῆς φωτιᾶς ἡ ἀφορμὴ ἐγίνηκεν αἰτία,
νὰ γεννηθῇ ἄλλο βάσανο καὶ ἄλλη τιμωρία·
ἀρματωμένοι οἱ λιάπιδες ἐδῶ κ' ἐκεῖ κυττάζουν,
καὶ ὅ,τι ἀντέσουν ἀδραχτᾶν καὶ ληστρικὰ τ' ἁρπάζουν,
καὶ ὅσους κάτι ὀχ τὴ φωτιὰ μὲ κίνδυνο γλυτρόνουν
ὀχ τὴ φωτιὰ ἀσπλαχνότεροι τελείως τοὺς γυμνόνουν,
καὶ αὐτὸ πολλοὶ τὸ ἔπαθαν ἀπὸ ἀδυναμιά τους
νὰ ἀντισταθοῦν, ὡς ἔπρεπε, σὲ τέτοια συφορά τους·
ἐκείνου ὅμως ἔπαινος μὲ δίκιο θὰ τοῦ γένῃ
γιατὶ δὲν εἶναι ὅμοιος του στῆς γῆς τὴν οἰκουμένη,
'ποῦ δίχως φόβο ἢ σύγχυσι 'χτὸ σπίτι του κινῶντας
κουτὶ βαρὺ πεταδικὰ παραμελῆ (sic) βαστῶντας,
μ' ὀχτὼ χιλιάδαις μετρητὰ σ' ἀσήμι φορτωμένος
καὶ στὸ ποδάρι ἀπὸ καρφὶ μεγάλο λαβωμένος,
σὰν παλληκάρι ἐρρίχτηκε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
καὶ σὲ μεριὰ τ' ἀπόθεσε μ' ἀσφάλεια σὰν ξεφτέρι,
καὶ σέροντας τὴ σύζυγο ὡσὰν τουρβᾶ στὸν ὦμο
σ' εἰκοσιπέντε λιάπιδες μεγάλο χύνει τρόμο.
Καλότυχοι ὅσοι ἠμπόρεσαν στὴ φόβια νύχτα ἐκείνη
καρδιὰ νὰ δείξουν σταθερή, καρδιὰ μ' ἀγαθοσύνη,
καὶ τὸ καλὸ προξένησαν κατὰ τὴ δύναμί τους
καὶ τοὺς λοιποὺς ὠφέλησαν μαζὶ μὲ τὴ ψυχή τους,
σὰν 'ποῦ τυχαίνει ὅλοι μας νὰ τὸν εὐχαριστοῦμε
τὸ δάσκαλό μας τὸ σοφὸ καὶ νὰ τὸν συχωροῦμε,
ὅπου, σὰν εἶδε τὴ φωτιά, χωρὶς καιρὸ νὰ χάσῃ,
μὲς τὸ σκολειὸ εὑρέθηκε τὴ βλάβη νὰ προφθάσῃ,
μὲ κόπο συγκροτούμενο, μ' ἀγῶνα 'ποῦ ξοδεύει,
τὴ βιβλιοθήκη σωριαστὴ μὲς τὴν αὐλὴ μουσκεύει·
ἀληθινὰ δὲν ἔσωσε ὡς κεῖ ἡ φωτιὰ νὰ βλάψῃ,
μὸν νὰ 'φτανε δὲ γένονταν βρεμμένη νὰ τὴν κάψῃ·
νά! τί θὰ πῇ στὸν ἄνθρωπο ἡ γνώση, 'ποῦ ἠξεύρει
ὅ,τι χιλιάδες δὲ νογᾶν μονάχη νὰ εὑρεύρῃ!
Ὡστόσο βόσκει ἡ φωτιὰ καὶ γύρω προχωράει,
μηδὲ τινὰς ἐφρόντιζε, τὸ κάψιμο ἀβγατάει·
ἄθρωποι δὲν εὑρίσκονταν γιὰ νὰ τὴν ἐμποδίσουν,
νὰ κάμουν κάθε δυνατὸ νὰ τρέξουν νὰ τὴ σβήσουν,
ἕνας καὶ μόνος βρέθηκε μὲ φρονιμάδας μέτρα,
μιὰ πέτρα ἀλλιῶς δὲν ἔμνησκε ἀπάνω σ' ἄλλη πέτρα·
εὖγε σου καὶ τρισεῦγε σου, ἀλήθεια πατριώτη,
ἐσένα πρέπει ἀξίωμα, τιμὴ μὲ δίκιο πρώτη·
ἐσένα ὁποῦ ἔδειξες σωστὰ τὸ πόσο ἀχρῄζεις
γιὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν ὡς πρέπει νὰ φροντίζῃς·
«ἄσπρα, μαστόροι» ἐφώναζες» ἐσεῖς μὴ μ' ἀψηχᾶτε,
«θέλετε χίλια, ἑκατό, πενήντα, δέκα νά τε»
μὲ ὑπόσχεσες, φοβερισμοὺς καὶ ὅμοια λόγια πλῆθια
πολὺ καλὸ μᾶς ἔκαμες, νὰ εἰποῦμε τὴν ἀλήθεια,
κι' ἀνίσως θέλουν μερικοὶ κακόγλωσσοι νὰ κρίνουν,
ὁ κόσμος ὅλος ἄδικο νὰ ξέρῃς πῶς τοὺς δίνουν·
καὶ τί νὰ εἰποῦν οἱ φτονεροὶ κι' ἀνέγνωμοι ὀχτροί σου,
χώρια πῶς οὐδὲν ἔδωκες παρὰν ὀχ τὸ πουγγί σου,
πῶς οἱ μαστόροι ἀπόμειναν μὲ τὰ ταξίματά σου,
καὶ ὕστερα πλερώθηκαν ἀπὸ τὴ γειτονιά σου·
ἐσὺ ἔκαμες τὸ χρέος σου, ἐκεῖνοι πάλιν φταίγουν,
'ποῦ ἂν ἐδῶκαν κάτιντι δὲν πρέπει νὰ τὸ λέγουν.
Τέλος ἀρχίνησαν πολλοὶ τὸ φόβο νὰ ἀφίνουν
καὶ τοῦ κακοῦ τ' ἀβγάτισμα ζητᾶν νὰ ξεμακρύνουν,
οἱ καρδερώτεροι πηδᾶν καὶ τῆς σκεπαὶς πλακόνουν
καὶ τοὺς μαστόρους πρόθυμοι βοηθοῦν καὶ δυναμόνουν,
στὰ σταυροδρόμια μερικοὶ τοὺς λιάπιδες ξετάζουν,
κ' ἐκεῖνα ὁποῦ ἅρπαξαν ν' ἀφήσουν ἀναγκάζουν,
ἄλλοι ἀπ' ἄλλους δέχονται καὶ τὰ χρειώδη παίρουν
καὶ τῆς φωτιᾶς τὸ σβύσιμο καὶ τῶν μαστόρων φέρουν,
συντρέχουν ὅλοι ὁμόφωνοι μικροὶ μαζὶ μεγάλοι,
καθένας ὅπως τοῦ 'κοφτε στὴν ὥρα τὸ κεφάλι,
κ' ἔτσι μὲ τὸ παράδειγμα, μὲ τὴν καλὴ τὴν πρᾶξι,
ἀρχίνησαν τὰ πράμματα νὰ μπαίνουν σὲ μιὰ τάξι·
ξεκόφτουν δῶ ξεκόφτουν κεῖ γκρεμίζουν ξεσκεπάζουν,
χωρὶς φωναὶς καὶ ταραχὴ κι' ἀληθινὰ κοπιάζουν·
σ' ὀλίγην ὥρα τῆς δουλειᾶς ἐφάνηκε ἡ ἐνέργεια
κι' ὁ νοῦς πόσο εἶναι χρήσιμος ἄντα ὁδηγάει τὰ γέργια·
μὲς τὰ καμμένα ἡ φωτιὰ περιωρισμένη μνήσκει,
βοσκὴ παρέκει νὰ πιαστῇ καὶ μέρος δὲν εὑρίσκει·
σ' αὐτὸ μιὰ κάποια χριστιανὴ ξετετραχηλισμένη
στὸ πλῆθος μέσα ἐχούγιαζε κοντὰ μισοκαμμένη·
»γιά, πάρτε, ἄθρωποι μάταιοι, γιομάτοι ἁμαρτία,
»παρακαλέστε κλαίοντας θεοῦ τὴν εὐσπλαχνία·
»γιατὶ δὲν εἶναι βολετό, γιατὶ δὲν ἠμπορεῖτε,
»ὀχ τὴν οὐράνιαν ὀργὴ ποτὲ νὰ φυλαχτῆτε·
»ἰδέτε ἐμέν' 'ποῦ βρέθηκα στὸ σπίτι μου κλεισμένη,
»κι' ἀπὸ φωτιαὶς ἀπανωταὶς παντοῦθεν κυκλωμένη,
»ἀπὸ ἀθρώπους συνδρομὴ δὲ στρέγω νὰ ζητήσω,
»καὶ τὴν ἐλπίδα ἀπόθεσα στὸν οὐρανὸ νὰ γλύσω·
»γονατιστὴ ἐπροσευχόμουν, στὰ δάκρυα βουτημένη,
»ἄντα εἶδα ὀμπρός μου κ' ἔρχεται μιὰ λαμπροφορεμένη,
»καὶ πιάνοντάς με κοπανιὰ μὲ θάρρος ὀχ τὸ χέρι
»καθὼς μὲ βλέπετε ἄβλαβη κι' ἀνέγγιγη μὲ φέρει».
Νὰ τὴ θωροῦν ὡς βρίσκονταν, ν' ἀκοῦν τὸ τί διηγιέται,
ἀπὸ τὰ γέλοια ὁ λαὸς μὲ δίκιο δὲν κρατιέται.
Ἀχ! σπίτια 'ποῦ ἐπάγησαν, ἀχ, πλοῦτος ποῦ ἐχάθη!
στὰ ἄτυχα τὰ Γιάννινα τί συφορὰ ἐστάθη!
ὡστόσο ἐσβύστηκε ἡ φωτιὰ κοντὰ στὴν ἐκκλησία
τοῦ Ἅι Νικολάου κ' ἔπαψε ἐκεῖθε ἡ δυστυχία,
κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ ὡς τὸ ντσαμὶ τελειόνει,
κι' ὁ κόσμος πάει νὰ κοιμηθῇ, τὸ νοῦ του συμμαζόνει.

[1] Ἴδε σελ. 161.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ

Θὰ εἶταν ἴσως φυσικώτερο νὰ εἶτανε γραμμένη ἡ «Μαργαρίτα Στέφα» στὴ δημοτική, καὶ νὰ κρίνεται στὴν καθαρεύουσα. Μὰ συνέβηκε τὸ περίεργο, ὁ Ξενόπουλος νὰ μὴ θέλῃ νὰ τὴν ἀφήσῃ τὴν καθαρεύουσα, ἂν καὶ τὴν ξέρει πολὺ καλὰ τὴ δημοτική, καὶ μάλιστα τοῦ χαριτωμένου νησιοῦ τῆς ἱστορίας του. Κι' ὁ Κριτής του πάλι νἄχῃ κηρυγμένο πόλεμο μὲ τὴν καθαρεύουσα! Μὲ κακὸ Κριτὴ λοιπὸν ἔμπλεξε, μὰ πρέπει νὰ μᾶς συμπαθήσῃ ὁ φίλος μας, καὶ νὰ κοιτάξῃ τὴν οὐσία, ὄχι τὸ ἐξωτερικό.

Ἄλλο ἕνα: Ἐκεῖνος ποῦ καταπιάνεται νὰ κρίνῃ τὸν Ξενόπουλο, πρέπει νὰ ξέρῃ ἀπὸ τέχνη, γιατὶ εἶναι *τῆς τέχνης* ἄνθρωπος ὁ Ξενόπουλος. Καὶ γι' αὐτὸ κοντοστάθηκα καὶ συλλογίστηκα πολὺ πρὶ νὰ πιάσω τὴν πέννα. Κι ἂν τ' ἀποφάσισα, εἶταν ὄχι νὰ κρίνω, μόνο νὰ δώσω τὴν ἐντύπωση ποῦ μοῦ ἀφῆκε ἡ τελευταία αὐτὴ ἱστορία του. Λοιπὸν ἐντύπωση, καὶ ὄχι κρίση:

Ἡ «Μαργαρίτα Στέφα» μοῦ θυμίζει κάτι εἰκόνες ποῦ ἀπὸ μακριὰ νὰ τὶς δῇς δὲν καταλαβαίνεις καὶ πολλά. Πρέπει νὰ τὶς σιμώσῃς, καὶ νὰ δῇς ἀπὸ κοντὰ τὶς γραμμές, τὰ χίλια φιλοδουλέματα, ποῦ τὸ καθένα ἔχει καὶ τὸ λόγο του, καὶ τὴ μορφιά του. Εἶναι φιλοδουλευτὴς ὁ Ξενόπουλος. Κ' εἶναι φιλοδουλευτής, ἐπειδὴ παρατηρεῖ καθετί, καὶ ξέρει νὰ τὸ ἱστορήσῃ. Μπᾶτε μαζί του στὸ φαρμακεῖο ἐκεῖνο τοῦ Μαρκίδα, νὰ τὸ δῆτε αὐτὸ ποῦ σᾶς λέγω. Τὰ βλέπετε μὲ τὰ μάτια σας τἀμέτρητά του σερτάρια, καὶ τὶς ποιὸ ἀμέτρητες τὶς μποτίλιες. Ὡς καὶ τὲς βαριὲς μυρουδιές του τὶς μυρίζετε, καὶ δίχως ἄλλο θὰ βγαίνετε ἔξω νὰ πάρετ' ἀέρα, μόνο ποῦ μπήκανε μέσα οἱ δύο ἐκεῖνοι γιατροί, ὁ λιγνὸς κι ὁ χοντρός, καὶ σᾶς διασκέδασαν μὲ τὶς νοστιμώτατες ὁμιλίες τους.

Ὁ Ξενόπουλος παίρνει *φωτογραφίες*. Χρώματα καὶ κάλλη τῆς φαντασίας δὲ βλέπεις, καθὼς σὲ ποιητικώτερες ἱστορίες. Βλέπεις ὅμως ἐκεῖνο ποῦ ἐννοεῖ νὰ σοῦ δείξῃ: τὴν *ἀλήθεια*, μ' ὅλες τὶς λεπτομέρειές της. Τὸ μεσημεριανὸ φαγεῖ τοῦ Κόντε Ρικάρδου μὲ τὴ σιέστα κατόπι, ἡ λειτουργία στὴν ἐκκλησιὰ μὲ ταῖς γυναικήσιαις μωρολογίες, ἡ περίφημη περιγραφὴ τῶν δύο Κατσουρελέων, καὶ πολλὰ ἄλλα τέτοια, εἶναι τὸ καθένα ἀπὸ μιὰ φωτογραφία, ποῦ καὶ τὴν βλέπεις καὶ τὴν ἀκοὺς. Κι ὁ λόγος δὲν εἶναι μόνο ποῦ ξέρει νὰ τὰ πῇ, μὰ καὶ ποῦ ξέρει *τί* νὰ πῇ. Τὸ ὑλικό του εἶναι παρμένο ἀπὸ τόπους ποῦ τοὺς ἔχει μάθει μαζὶ μὲ τὴ γλῶσσα του. Ἐκεῖ πρέπει νὰ μεγάλωσε ὁ ζωγράφος μας.

Οἱ χαρακτῆρες του εἶναι κ' ἐκεῖνοι χαραγμένοι μὲ γραμμὲς ὡρισμένες, καὶ θεοφάνεροι. Ὁ Κόντε Ρικάρδος κι ὁ Γιακουμάκης Στέφας εἶναι τύποι ποῦ κάνουν τιμὴ ἑνὸς Ντίκενς. Ὅλα τὰ πρόσωπα ποῦ πέρνουνε μέρος μέσα στὴν ἱστορία τῆς Μαργαρίτας, τύποι εἶναι. Κ' ἴσως ὁ καλλίτερος εἶνε κι ὁ ἁπλούστερος—ὁ τύπος τοῦ Πώπου Ἀράχτη.

Ἡ ἱστορία μας ὅμως δὲν εἶναι ψυχολογική, εἶναι ἠθογραφική. Δρᾶμα δὲν εἶναι· εἶναι ζωγραφιά. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἱστορεῖται μιὰ ἀγάπη, τῆς Μαργαρίτας καὶ τοῦ Τόνη, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Μὰ ἀκολουθοῦντας τὸ δρόμο τῆς ἀγάπης ἐκείνης, τὴ λησμονεῖς, καὶ κάθεσαι καὶ σεργιανίζεις αὐτὰ ποῦ σοῦ δείχνει ὁ ζωγράφος στὰ πλάγια, μάλιστα τὰ *κομματικά*, ποῦ εἶναι μοναχά τους μιὰ ἱστορία, ἱστορία ποῦ ἐπαναλαμβάνεται σὲ κάθε τόπο, σὲ κάθε πόλη, καὶ σὲ κάθε χωριό. Ὅλο τὸ νησάκι, ὅλον ἐκεῖνο τὸ μικρόκοσμο, τόνε βλέπεις καὶ τὸν ἀκοὺς. Κατὰ τὸ τέλος,

σὲ πέρνει πιὰ στὸν καθαυτὸ δρόμο καὶ γοργὸ σὲ φέρνει στὴ δραματική του καταστροφή. Τὸ κλέψιμο τῆς Μαργαρίτας, τὸ σπάσιμο τῆς ῥόδας τοῦ ἁμαξιοῦ, τὸ κυνηγητὸ τῶν γέρων κατόπι τους, τὸ πιάσιμο, τὸ γύρισμα, ὁ γάμος,—ὅλα ἔρχουνται τὄνα κατόπι τοῦ ἄλλου, καὶ σοῦ δείχτουν πῶς ἂν δὲν ἔγραφε στὴν ἀρχὴ καὶ στὴ μέση τῆς ἱστορίας ὁ τεχνίτης μας μὲ τὴν ἴδια γλιγωράδα, εἶταν ἐπειδὴ εἶχε ἄλλα σπουδαιότερα πράματα νὰ μᾶς πῆ: νὰ μᾶς εἰκονίση πιστὰ τὸ νησάκι του, μὲ τὰ χίλια παράξενά του.

Τί διαφορὰ ἀπὸ τοῦτες τὶς ἠθογραφικὲς ἱστορίες ὡς τὶς ρομαντικὲς ἐκεῖνες ποῦ μᾶς ἔγραφαν ἄλλοτε! Καὶ τί χαρὰ νὰ τὸ συλλογίζεσαι πῶς χώρα δὲν εἶνε στὸν κόσμο νὰ δείχνη τόσες διαφορὲς ἀπὸ νησὶ σὲ νησί, ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, καθὼς ἡ Ἑλληνικὴ χώρα. Ἀπέραντο στάδιο γιὰ τοὺς ἀληθινούς μας τεχνίτες! Τὴν καλὴ ἀρχὴ μᾶς τὴν ἔκαμε ὁ Ξενόπουλος. Μᾶς τὴν ἔκαμε κι ὁ Καρκαβίτσας. Σ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ ἁπλώνουμε τὰ χέρια μας καὶ τοὺς χαιρετοῦμε, ποῦ μᾶς γλυτώνουν ἀπὸ τὸ ρομάντσο τὸ φράγκικο, καὶ μᾶς δροσοποτίζουνε μὲ ἱστορίες ρωμαίικες.

Α. Ε.

Ο ΒΡΥΚΟΛΑΚΚΑΣ

Ἡ γριὰ-Ζαφείρω ἐξημερώθηκε τὸ πρωὶ βαρειὰ ἄρρωστη. Τῆς εἶχε πιαστῆ ἄξαφνα πόδι καὶ χέρι καὶ μιλιά. Τ' ἀφεντικά της, ὁ κὺρ Ἀνδρέας Φ* καὶ ἡ κυρία του, μιὰ σωστὴ ἀρχόντισσα, μὲ τὴ μονάκριβή τους κόρη τὴν Ἀγλαΐα, τὴν εἶχαν τὴ γριὰ Ζαφείρω, ὄχι πειὰ γιὰ ὑπηρέτρια, ἀλλὰ γιὰ ψυχομάνα. Ὅταν ἐπαντρεύτηκε ἡ κυρὰ τραπεζίτισσα, τὴν εἶχε πάρει ἀπὸ τὸ πατρικό της σπίτι στὴν Καλαμάτα, ποῦ τὴν εἶχαν ἀπὸ μικρή. Γι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἐπόνεσε πολὺ ἡ ἀρρώστιά της. Ἔστειλαν ἀμέσως κ' ἔφεραν τὸ γιατρὸ τοῦ σπιτιοῦ. Ἀνώφελα ὅμως, γιατί τὴν ἄλλη ἡμέρα, ἡ γριὰ-Ζαφείρω ἐξημερώθηκε χειρότερα, ἔπεσε σὲ ἀναισθησία καὶ τὴν ἄλλη μᾶς ἄφηκε χρόνους.

Τὴν καϋμένη τὴ γριὰ-Ζαφείρω! πῶς τὴν ἐλυπήθηκαν ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Φ* καὶ πρὸ πάντων ἡ κόρη τους, ἡ χαριτωμένη Ἀγλαΐα καὶ λίγο μαζὺ μ' αὐτὴ ὁ Γιωργάκης ὁ .... φίλος της, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔχυσε κ' ἕνα ἢ δυὸ δάκρυα, σὰν ἐπῆγε τὸ μεσημέρι στοῦ κυρίου Τραπεζίτη τοῦ γείτονά του. Εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸ σχολαρχεῖο, ποῦ ἦτανε μαθητὴς κ' ἔμαθε τὸ θάνατο τῆς γριὰ-Ζαφείρως κ' ἀμέσως ἔτρεξε ἐκεῖ νὰ ἰδῆ τί γίνεται. . . . Ἡ Ἀγλαΐα ἦτανε καταλυπημένη καὶ μ' ἕνα μαῦρο κρέπι στὸ λαιμό. Ἡ λύπη φαινότανε ζωγραφισμένη στὸ προσωπάκι της, τὰ μάτιά της ἦτανε κατακόκκινα. Σὰν τὴν εἶδε σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι ὁ Γιωργάκης ἀποφάσισε νὰ δακρύση· καὶ δύο νά! μεγάγα-μεγάλα δάκρυα ἔπεσαν ἀπὸ τὰ μάτιά του! Τὴν ἐρώτησε μάλιστα καὶ μ' ἕνα σοβαρὸ τρόπο ἂν ἤθελε νὰ βάλη κι' αὐτὸς πένθος 'στὸ καπέλλο του!

Σὰν εἶνε κανεὶς δεκαπέντε χρόνων, τὰ μόνα ποῦ ἔχει εὔκολα εἶνε τὰ γέλοια καὶ τὰ δάκρυα, ὁ ὕπνος καὶ οἱ. . . . ἀνοησίες.

Ναὶ ἀνοησίες! Μὰ ἡ τοῦ Γιωργάκη ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἦτανε καὶ πολὺ μεγάλη, ἀφ' οὗ ὁ δύστυχος ἦτανε ἄβγαλτος 'στὸν κόσμο· δὲν εἶχε καμωμένη ἀκόμη τὴ γνωριμιὰ τοῦ θανάτου, κι' οὔτε ἤξερε καλὰ-καλὰ τί θὰ πῆ πένθος καὶ πότε τὸ βάζουν. Ἡ μαύρη αὐτὴ **τσόχινη κορδέλλα**, ποῦ καμμιὰ φορὰ ζυγίζει χιλιάδες ὀκάδες, δὲν εἶχε ἀκόμη βαρύνει τὸ ἐλαφρό του παιδιάτικο κεφάλι. Δὲν εἶχε περάσει ἀκόμη ἀπὸ πάνου του οὔτε μαύρη σκέπη, οὔτε μαύρη σκέψι.

Ἀργότερα ἔμαθε κι' αὐτός, σὰν τοὺς ἄλλους, τί ἤθελε νὰ πῆ καὶ πένθος καὶ θάνατος καὶ ἄλλα πολλὰ σχετικά. . . . Καὶ τἄμαθε τόσο καλά, ποῦ δὲν ἔχει πειὰ φόβο νὰ κάμη τὴν ἴδια ἀνοησία. . . .

*

Τὸ ἀπομεσήμερο εἶχαν μαζευτῆ στοῦ κυρίου Τραπεζίτη, μερικὲς γειτόνισσες—ὅλες γυναῖκες ἐμπόρων—γιὰ νὰ συλλυπηθοῦνε τάχα τὴν κυρὰ-Τραπεζίτισσα καὶ τὴν κόρη της. Νὰ παινέσουν τὶς καλωσύνες τῆς μακαρίτισσας, ποῦ ἦτανε πιστὴ δουλεύτρα κ' εἶχε χέρια χρυσᾶ ἀπὸ τιμιότητα, κ' ἀγάπαε τὸ σπίτι μὲ τέτοια ἀφοσίωσι. Κι' ἄλλα πολλὰ ἀπὸ τὰ συνηθισμένα, ποῦ λένε ἡ γυναῖκες, σὰν πηγαίνουν σὲ κανένα σπίτι ποῦ ἐπισκέφτηκε ὁ κρύος κι' ἄραχνος χάρος.

Κατὰ τὶς πέντε—ἦτανε Ἰούνιος μῆνας—ἔκαμαν τὴν κηδεία της, μὲ ὀχτὼ παππάδες καὶ τρεῖς ψάλτες. Ἐπῆγαν κοντὰ ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι τῆς Τραπέζης, μερικοὶ γειτόνοι κι' ὁ Γιωργάκης μαζὺ μὲ σκυμμένο κεφάλι. Ὤ! ἔπρεπε νὰ τὸν ἐβλέπατε πῶς ἐφαινότανε ὅτι εἶχε πάρει τὸ πρᾶμμα πολὺ σοβαρά! Μὰ ἔλα ποῦ στ' ἀληθινὰ περισσότερο ἐσκεπτότανε τὴν Ἀγλαΐα, μὲ τὰ σγουρὰ-σγουρὰ σὰν ἀγοριοῦ μαλλιά της, τὰ γαλαζένια μάτια της, ποῦ σὲ δυὸ ἢ τρεῖς ἡμέρες θὰ ἔφευγε μὲ τοὺς γονεῖς της νὰ πᾶνε 'στὸν Πύργο 'στὴν ἐξοχή τους, νὰ μείνουν ὅλο τὸ καλοκαῖρι, παρὰ τὴ γριὰ-Ζαφείρω, ποῦ ἔμοιαζε μὲ τὸ φέσι, ποῦ τῆς εἶχαν βαλμένο, 'σὰν μαϊμοῦ μὲ κόκκινη σκούφια. Σὰν τὴν ἐδιάβασαν 'στὴν ἐκκλησιὰ κ' ἔψαλαν οἱ παππάδες τὸ «*Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν*», ἐπῆγαν πέντε-ἔξη καὶ τὴν ἀσπάστηκαν, κ' ἐσίμωσε κ' ὁ Γιωργάκης κοντὰ κι' ἀφ' οὗ ἐφίλησε τὸ εἰκόνισμα, ποῦ τῆς εἶχαν 'στὰ χέρια μ' ἕνα σταυρὸ κέρινο, ἀκούμπησε τὰ χείλη του καὶ 'στὸ μέτωπό της:

— Μπᾶ! Μπᾶ! πῶς εἶνε κρύα, εἶπε σὲ κάποιον ποῦ ἦτανε κοντά του κι' αὐτὸς χαμογέλασε. . . .

*

Ἀχ! καλὸ Σεπτέμβριο τώρα νὰ ματαϊδῆ τὴν Ἀγλαΐα του! Ἦτανε καταλυπημένος, ἀπαρηγόρητος. Ποῦ νὰ μπορῆ νὰ τὴν καλημερίση πειὰ ἀπ' τὸ παράθυρό του κάθε πρωΐ. Τὸ βράδυ ποῦ ἤθελε νὰ φύγη ἡ Ἀγλαΐα τοῦ ἔδωσε κρυφὰ-κρυφὰ ἕνα βελουδένιο σακκουλάκι, ποῦ εἶχε μέσα λίγα μαλλιά της, κι' ἀπόξω εἶχε κεντημένα τὰ γαλλικὰ λόγια: «*Ne m'oubliez pas*». Ἀχ! αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ ἐχάλασαν τὸ κεφάλι.

Δυὸ ὧρες ζητοῦσε νὰ εὕρη 'στὸ λεξικὸ τὸ ῥῆμα *moublir*!! Μὰ δὲν τὸ 'κατάφερε! Τὸ πρωὶ ποῦ ἐπῆγε 'στὸ μάθημά του ἐρώτησε δειλὰ-δειλὰ τὸ σχολάρχη του, ἕναν ἀγριάνθρωπο! τί ἤθελε νὰ πῆ αὐτὴ ἡ φράσις, κι' αὐτὸς ἀντὶ νὰ τοῦ τὴν ἐξηγήση σὰν δάσκαλός του ποῦ ἦταν, τοῦ λέει:

— *Πππηγαινε ἀποδῶ ἀναιδεεέστατε*!!

*

Τὸ καλοκαῖρι 'πέρασε, ἦρθε κι' ὁ Σεπτέμβριος καὶ 'γύρισεν ἀπὸ τὸν Πύργο ὁ κὺρ-Τραπεζίτης. Ἡ χαρὰ τοῦ Γιωργάκη ἦταν ἀπερίγραπτη. Θὰ ἔβλεπε **τὸ χρυσό του**, τὴν Ἀγλαΐα του, ὕστερα ἀπὸ τριῶν μηνῶν χωρισμό!

Ἦταν Τετάρτη βράδυ. Τὸ βαπόρι εἶχε φθάσει κατὰ τὶς ὀχτώ. Κατὰ τὶς ἐννιὰ καὶ μισὴ μετὰ τὸ δεῖπνο, ἐζήτησε τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ πάη μιὰ στιγμὴ νὰ χαιρετίση τὴν οἰκογένεια τοῦ κ. Τραπεζίτου, ποῦ ἦρθε ἀπὸ τὸν Πύργο. Ἐπῆγε λοιπὸν μὲ μιὰ χαρά, μὰ τί χαρά! Ἐχαιρέτησε τὴν Ἀγλαΐα πρώτη-πρώτη. Τὸν ἐρώτησε ἂν τὴν εὕρισκε μαυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, κι' αὐτὸς τῆς ἀπήντησε πῶς ἦταν **πειὸ ἄσπρη**!

Ἐμπήκανε 'στὴν τραπεζαρία, ποῦ ἡ μαμμά της ἄδειαζε μιὰ βαλίτζα. Ὁ κὺρ-Τραπεζίτης εἶχε πάει 'στὴν κάμερα του, γιατὶ ἦταν πολὺ κουρασμένος. Ἄρχισαν νὰ τὸν ῥωτοῦν τὰ νέα τῆς Πάτρας καὶ τῆς γειτονιᾶς κι' αὐτὸς τοὺς ἔλεγε ὅσα ἤξερε κι' ὅσα δὲν ἤξερε. Ἡ δουλειὰ ἦτανε νὰ μείνη ὅση περισσότερη ὥρα μπορέση κοντὰ 'στὴν Ἀγλαΐα του.

Τὰ νέα του ἐτελείωσαν. Τὸ ἄδειασμα τῆς βαλίτζας ἐτελείωσε καὶ ἄρχισε τὸ χασμούρισμα τῆς μαμμᾶς τῆς Ἀγλαΐας. Ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως εἶχε πειὰ σημάνει. Ἔπρεπε νὰ φύγη. Ὅταν σὲ μιὰ στιγμὴ μπαίνει ἡ Παρασκευὴ ἡ μαγείρισσα τοῦ σπιτιοῦ κατακίτρινη, μὲ μάτια γουρλωμένα καὶ στόμα ἀνοιχτό.

— Ὤχ! κυρά μου! τί νὰ σοῦ πῶ. . . . ἀνέβηκα ἀπάνου 'στὴ σοφίτα νὰ βάλω τὰ πράμματά μου μέσα 'στὴν κάμαρα καὶ καθὼς ἔκαμα ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα τί νὰ δῶ! . . . Τὴ Ζαφείρω! ναί, κυρά μου, τὴ Ζαφείρω! ὁλάκερη ἀπάνου 'στὸ κρεββάτι ξαπλωμένη μὲ κάτι μάτια νὰ γουρλωμένα! πώ! πὼ τρομάρα μου! μὲ ἕνα στόμα νὰ μεγάλο.

— Ἔλα πήγαινε ἀπὸ δῶ τρελλή, εἶπε ἡ κυρὰ Τραπεζίτισσα. Τοῦτο μᾶς ἔλειπε τώρα νὰ μᾶς ἔρθη κ' ἡ Ζαφείρω πίσω ἀπὸ τὸν τάφο. Ἀχ! κακομοίρα. . . . οἱ πεθαμμένοι δὲν ματαγυρίζουν!

— Μὰ τὴν εἶδα μὲ τὰ μάτιά μου, κυρά μου, θὰ βρυκολάκκιασε. . . . Τὴν εἶδα σᾶς λέω ὁλάκερη 'στὰ μαῦρα ντυμένη, εἶπε πάλι ἡ Παρασκευὴ μὲ κάτι χειρονομίες ἀπελπιστικές.

Ὁ Γιωργάκης ἐγέλασε τότε κ' εἶπε, δῶστέ μου ἕνα φῶς *ν' ἀνέβουμε νὰ ἰδοῦμε* τὸ φάντασμα. Θὰ δῆτε ἅμα πάω ἐγὼ πῶς θὰ χαθῆ ἀμέσως.

— Ναί, πηγαίνετε τέλος πάντων γιὰ νὰ βγάλετε τὴν ἰδέα αὐτῆς τῆς τρελλῆς, γιατί εἶνε καλὴ νὰ μᾶς κρατήση ὅλη νύχτα 'στὸ ποδάρι μὲ τὰ φαντάσματα. Πηγαίνετε, μὰ ἂς ἔλθη κι' ὁ Νικόλας ὁ κλητῆρας μαζὺ μὴν εἶνε κανένας κλέφτης. . .

— Φώναξέ τον νὰ ἔλθη ἀπάνου· θὰ εἶνε κάτου 'στὸ φυλακεῖο, εἶπε ἡ μαμμὰ τῆς Ἀγλαΐας.

Σὲ λίγο ὁ Νικόλας ἦρθε ἀπάνου καὶ παίρνοντας αὐτὸς μιὰ λάμπα 'στὸ χέρι κι' ὁ Γιωργάκης ἕνα μαχαῖρι τοῦ μαγεριοῦ—γιὰ ἀστεῖο τάχα—ἐτράβηξαν ἀπάνου. Ἀπὸ πίσω ἐρχότανε ἡ Ἀγλαΐα μὲ τὴν Παρασκευή. Στὴ σκάλα ποῦ ἀνεβαίνανε, ὁ Γιωργάκης ἐχτυποῦσε δυνατὰ τὰ πόδια του, λὲς ἀπὸ φόβο, γιατὶ ἄρχισε λίγο νὰ **κρυοξεσταίνεται**, λὲς γιὰ νὰ δώκη εἴδησι 'στὸ φάντασμα τῆς Ζαφείρως νὰ φύγη, ὅπως ἔλεγε, γελῶντας τάχα. Ἅμα ἔφτασαν ἀπάνου 'στὴ σοφίτα ἐπροχώρησαν κατὰ τὸ ἀριστερὸ μέρος, ποῦ ἦταν ἡ κάμερα μὲ τὸ βρυκόλακκα.

— Ὤ! πῶς ἐκιτρίνισες!! τοῦ εἶπεν ἡ Ἀγλαΐα.

— Ἔτσι σοῦ φαίνεεε...ται. Ἐγὼ νὰ φοβηθῶ; δὲν τρέπεσαι! ἠθέλησε νὰ πῆ, μὰ ἡ γλῶσσά του κἄπως ἐπιανότανε. . . .

Καὶ κάνοντας ἕνα ψεύτικο θάρρος ἔσπρωξε τὴ μισάνοιχτη πόρτα.

— Πὼ πὼ ἀλήθεια! ἐφώναξε. Τὰ δόντιά του ἄρχιζαν νὰ τρίζουν, τὸ μαχαῖρι, ποῦ εἶχε 'στὸ χέρι εὑρέθηκε χάμου 'στὸ πάτωμα κι' αὐτὸς εὑρέθηκε χωρὶς ὑπερβολὴ μὲ τρία πηδήματα κάτου ἀπὸ τὴ σκάλα.

— Τί τρέχει; τὸν ἐρώτησε ἡ μαμμὰ τῆς Ἀγλαΐας, ποῦ ἦταν ἐκεῖ. Τί ἔπαθες καλέ;

— Τὴν εἶδα ὁλάκερη τὴ Ζαφείρω μὲ μάτια νὰ γουρλωμένα, μὲ στόμα νὰ ἀνοιχτό! . . . Τὴν εἶδα, τῆς ἀποκρίθηκε τρέμοντας σὰν ψάρι ὄξω ἀπ' τὸ νερό.

. . . .

— Ἀχ! μαμμά μου, μαμμά μου ἀκούστηκε σὲ λίγο νὰ λέη μὲ παραπονετικὸ τόνο ἡ Ἀγλαΐα, κατεβαίνοντας ἀπὸ τὴ σκάλα. Ἀχ! μαμμά μου, ὁ ῥαμπαγᾶς μου ὁ μαῦρος γάτος μου. . . . τὸν ἔκλεισ' αὐτὸς ὁ βρωμοΝικόλας 'στὴν κάμερα κ' ἐψόφησε. Σὰν ἄνθρωπος φαίνεται ὁ ἄμοιρος ἀπάνου 'στὸ κρεββάτι. Ἀχ! τὸν κακόμοιρο τὸ «ῥαμπαγᾶ μου» νὰ ψοφήση ἀπὸ τὴν πεῖνα! μόνον τὰ κόκκαλά του ἔμειναν. Νὰ αὐτὸς ἦταν ὁ βρυκόλακκας. Ἀχ! τὸ δύστυχο τὸ γάτο μου! . . . .

. . . . Ὄξω καὶ σὺ ἀπὸ δῶ δειλὲ τρεμουλιάρη!, ἐγύρισε κ' εἶπε τοῦ Γιωργάκη. *Σ' ἐσυχάθηκα*. . . Ἄντρας εἶσαι σὺ ἢ ψοφῆμι; Ὄξ' ἀπ' ἐδῶ. . .

Κ' ἐκεῖνος ἐτράβηξε ἀγάλια-ἀγάλια κ' ἔφυγε μὲ σκυμμένο κεφάλι, λέγοντας ἀπὸ μέσα του:

— Δὲν ἔχει κι' ἄδικο. . . ἀλλὰ μήπως κι' ἐγὼ τὸ θέλω νὰ εἶμαι δειλός;

ΛΕΩΝ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἀναγράφομεν σήμερόν τινα τῶν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» ἀγγελλομένων δημοσιευμάτων, ἅτινα ἕως τώρα διὰ διαφόρους λόγους δὲν ἠγγέλθησαν παρ' ἡμῶν·

Καὶ πρῶτον μὲν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ δύο τελευταῖα τεύχη τῆς ἐν Παρισίοις Revue des Etudes Grecques,

Ἀντώνιος Μηλιαράκης

δι' ὧν συμπληροῦται ὁ ἕκτος τόμος, τὸ 23 (Ἰούλιος—Σεπτέμβριος 1893) καὶ τὸ 24 (Ὀκτώβριος—Δεκέμβριος 1893). Ἐκ τούτων τὸ μὲν 24 δὲν περιέχει εἰμὴ ἀναγραφὴν τῶν ἑταίρων τοῦ πρὸς ἐπιθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδασμάτων Συλλόγου καὶ βιβλιογραφίαν ἐκτενῆ, τὸ δὲ 23 περιέχει: διατριβὴν τοῦ Weil Περὶ Ἑρμοκοπιδῶν, Ἐλευσινίους ἐπιγραφὰς ἐκδιδομένας ὑπὸ Foucart, πραγματείαν Περὶ τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος, ἐν ᾗ ὁ συγγραφεὺς Félix Dürrbach πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ξενοφῶν διὰ προσποιητῆς μετριοφροσύνης θέλει ἑαυτὸν κυρίως νὰ ἀναδείξῃ καὶ νὰ δοξάσῃ ἐν τῇ συγγραφῇ του ἐκείνῃ, οἱονεὶ ὑπεραπολογούμενος κατὰ τῶν διαβολῶν τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ἀντιπάλων του, Ἀπόσπασμα ἐκδοθησομένου συγγράμματος τοῦ J. Kont: Ὁ Λέσιγγ καὶ ἡ ἀρχαιότης· τὸ ἀπόσπασμα ἐπιγράφεται: Ὁ Λέσιγγ καὶ ὁ ὁρισμὸς τῆς τραγῳδίας κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη—, τέλος δέ, διατριβὴν τοῦ Θεοδώρου Reinach Περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔζησεν ὁ μυθογράφος Βάβριος καὶ Βιβλιογραφίαν.

Ὡσαύτως δύο τεύχη τῶν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν, τὸ τέταρτον τοῦ ΙΗ' τόμου καὶ τὸ πρῶτον τοῦ ΙΘ'. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν δύο τούτων τευχῶν περιέχει κυρίως οὐκ ὀλίγας ἐπιγραφὰς ἀνεκδότους—Σαμοθράκης (ὑπὸ O. Kern καὶ v. Gaertringen) καὶ Ἐδέσσης (Mordtmann), ἔτι δὲ περὶ τῶν ἐν Τράλλεσι τῆς Καρίας γενομένων ἀνασκαφῶν (ὑπὸ Humann καὶ Doerpfeld), μικρὰν πραγματείαν τοῦ Brueckner Περὶ Ἀθηναϊκοῦ ἐνταφίου εὑρήματος τῆς λεγομένης γεωμετρικῆς περιόδου (χαλκοῦ τρίποδος) καὶ Βιβλιογραφίαν. Τὸ δὲ νεώτατον τεῦχος περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς κυριώτατα: Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ θεάτρου τῆς Μαγνησίας (v. Gaertringen, Kern, Doerpfeld), Σκηνικὰς ἐπιγραφὰς ἐκ Μαγνησίας (ὑπὸ Kern), Περὶ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Λυδίας (Buresch), Ἐπιγραφὰς Σαμοθράκης καὶ Ἀθηνῶν, Περὶ ταινιοφόρου ἀγάλματος εὑρεθέντος ἐν Πειραιεῖ καὶ ἀποκειμένου ἐν τῷ αὐτόθι γυμνασίῳ καὶ Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐννεακρούνου τοῦ Doerpfeld.

Ἔπειτα ἔχομεν συνεκδεδομένα τὰ τεύχη 8—12 (Αὔγουστος—Δεκέμβριος 1893) τοῦ Bulletin τῆς ἐνθάδε Γαλλικῆς Σχολῆς, ὧν τὸ κυριώτατον δημοσίευμα εἶναι ὁ περιβόητος ὕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ ἐν Δελφοῖς εὑρεθεὶς (κείμενον μετὰ τῶν ἀρχαίων μουσικῶν σημείων, μεταγραφὴ εἰς τὴν νεωτέραν μουσικήν, μετρικὴ διαίρεσις κτλ). Πλὴν ὅμως τοῦ ὕμνου τούτου περιέχονται ἐν τοῖς τεύχεσι τούτοις καὶ ἄλλα ἀξιόλογα: Ἐπιγραφαὶ (Δελφῶν, Στράτου, Κυζίκου, Μυσίας, Βιθυνίας)—Γυναικεῖον ἄγαλμα Ἁλικαρνασσοῦ (ὑπὸ E. Michon)—Ἀρχαϊκὴ κεφαλὴ Βρεττανικοῦ μουσείου (Lechat)—Περὶ τοῦ γλύπτου Θρασυξένου τοῦ Παρίου (S. Reinach)—Περί τινων ἀρχαίων ἀγγείων τοῦ Λούβρου (Pottier)—Νομισματικὴ καὶ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Μυκόνου (ὑπὸ I. Σβορώνου)—Ἑλληνολατινικὴ ἐπιγραφὴ Ἰουστίνου καὶ Ἰουστινιανοῦ τῆς 1 Ἰουνίου 527 (Diehl)—Νομίσματα Λυκίας (Διαμανταρᾶ). Σημειωτέον ὅτι ἡ μὲν φιλολογικὴ ἑρμηνεία καὶ ἡ μετρικὴ διαίρεσις τοῦ ὕμνου τοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι ἔργον τοῦ Weil, ἡ δὲ εἰς αὐτὸν ἀναφερομένη μουσικὴ πραγματεία ἐφιλοπονήθη ὑπὸ Θεοδώρου Reinach.

— Ὑπὸ τοῦ Γουΐδου Βιάζη, ἐφόρου τῆς Βασιλικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας, θὰ ἐκδοθῶσι προσεχῶς διάφορα ἀνέκδοτα φιλολογικὰ ἔργα τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Τὰ πολύτιμα ταῦτα χειρόγραφα ἀπέκτησεν ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Φλωρεντίας ὡς ἑξῆς: Φαίνεται ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ὁ αὐτοκράτωρ ἡτοιμάζετο νἀναχωρήσῃ διὰ τὸν τόπον τῆς ἐξορίας του, ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν θεῖόν του, τὸν Καρδινάλιον Φές, ἀρχιεπίσκοπον τότε τοῦ Λυών, κιβώτιον φέρον τὰ αὐτοκρατορικὰ ἐμβλήματα καὶ περιέχον ἐκτὸς τῆς ἰδιαιτέρας ἀλληλογραφίας, καὶ νεανικά τινα δοκίμια, γραφέντα μεταξὺ τοῦ 1786 καὶ 1792. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρδιναλίου Φές, ἐπισυμβάντα τῷ 1839, τὸ κιβώτιον περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ πρωτοσυγγέλου του ἀββᾶ Λυοννέ, ὁ ὁποῖος τὸ ἤνοιξεν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Καρόλου Βοναπάρτου, υἱοῦ τοῦ Λουκιανοῦ. Τὰ χειρόγραφα ἠγόρασε τότε ὁ διαβόητος Libri, ὁ ὁποῖος τῷ 1842 δι' ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῇ *Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων*, ἀνήγγειλε τὴν ἀνακάλυψίν του. Μετὰ τὴν σύλληψιν τούτου, τὰ χειρόγραφα ἠγόρασεν ὁ λόρδος Ashburnham ἀντὶ 8.000 λιρῶν στερλινῶν. Ἀπὸ τοῦ 1847 μέχρι τοῦ 1882 ἔμειναν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ μεγάρου Ashburnham, ἐκεῖ δὲ τὰ ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως ὁ Φρειδερῖκος Μασσών, ὁ διακεκριμένος ναπολεοντιστής, καὶ ἐπρότεινε εἰς τὸν ἔφορον τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων νὰ τὰ ἀγοράσῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος δὲν ἔδιδε τὸ ζητούμενον ποσόν, ἔσπευσε νὰ τὰ ἀποκτήσῃ ἡ Βασιλικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Φλωρεντίας. Ἐκ τῶν ἀνεκδότων τούτων δημοσιεύει εἰς τὸ τελευταῖόν της τεῦχος ἡ Revue des Revues ἓν διήγημα, παραλαμβάνουσα αὐτὸ ἐκ τοῦ Cosmopolitan τοῦ Ἀπριλίου.

— Διέτριψεν ἐπί τινας ἡμέρας ἐν Ἀθήναις ὁ διάσημος γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἐνθερμότατος φιλέλλην Ἕκτωρ Μαλώ. Κατέλυσεν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὑπὸ αὐστηρὸν incognito, μόνον δὲ ἀφοῦ ἔφυγεν, ἐγνώσθη ἡ εἰς Ἀθήνας ἔλευσίς του.

— Εἰς τὴν «Γενικὴν Ἐπιθεώρησιν» τῶν Παρισίων, ὁ Σποῦλλερ, ὁ ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, δημοσιεύει ἄρθρον «Ὁ τύπος καὶ ἡ ἀγωγὴ τῆς Δημοκρατίας», ἐν ᾧ ἐξαίρει ὅ,τι ἔχασεν ὁ λαὸς ἐκ τῆς ῥιζικῆς μεταβολῆς τοῦ τύπου, γενομένου τύπου πληροφοριῶν, ἀντί, ὡς ἦτο ἄλλοτε, τύπου συζητήσεων. «Ὁ σημερινὸς τύπος —ἐπάγεται— ἀρκεῖται ἱκανοποιῶν τὴν περιέργειαν τοῦ κοινοῦ καὶ τέρπων. . Ἀλλ' ὀφείλει νἀνυψωθῇ εἰς τὴν προτέραν του περιωπήν. Εἰς αὐτὸν εἶνε ἐμπιστευμένον τὸ μέλλον τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Δημοκρατίας. Εἰς τὸν τύπον ὀφείλω πᾶν ὅ,τι εἶμαι καὶ πρὸ πάντων τὴν εἰλικρίνειαν».

Ἐπιστημονικά

— Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Μαρτίου τῆς «Pall Mall Magazine» ὑπὸ τὸν τίτλον «Πῶς ὁμιλοῦν καὶ πῶς ἀποθνήσκουν οἱ πίθηκοι», ὁ καθηγητὴς Γάρνερ δημοσιεύει τὰ περιεργότατα ἐξαγόμενα τῶν ἐπὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν τῶν πιθήκων μελετῶν του, τοὺς ὁποίους ἐσπούδασεν ὡς γνωστόν, ζήσας ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰ δάση τῆς Ἀφρικῆς ἐντὸς κλωβοῦ σιδηροῦ, συρματοπλέκτου.

— Ἐπὶ εὐκαιρίᾳ τῆς διεθνοῦς ἐν Καλλιφορνίᾳ Ἐκθέσεως θὰ συνέλθῃ ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ συνέδριον Ἀστρονόμων.

— Ἐν Λισσαβῶνι τὸν προσεχῆ Ἰούλιον θὰ συνέλθῃ διεθνὲς ὀρυκτολογικὸν καὶ γεωλογικὸν συνέδριον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Πορτογαλλικῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἐκλήθησαν νὰ λάβουν μέρος ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ Κράτη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΩΔΑΙ

Τί δὲν ἀπεργάζονται αἱ ὑπὲρ τοῦ ἀπολύτου δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας πρὸ πάντων ἐπαναστάσεις τῶν λαῶν! Αὗται ὡς τοκετοὶ πολύμοχθοι καὶ πολυώδυνοι, ἐνῷ ἀνατρέπουσι πρόρριζα καθεστὼς τὴν προτεραίαν ἔτι φαινόμενον εἰς πολλοὺς αἰωνόβιον, ἑτέρωθεν ἀνάγουσιν ἐκ τῶν κατωτάτων κοινωνικῶν στρωμάτων εἰς τὰ ἀνώτατα τέως ἀσήμους καὶ ἀφανεῖς, ἐπιπλέοντας ἤδη καὶ ἀνθοῦντας καὶ ἀκμάζοντας. Αὗται εἶνε δημιουργίαι, διότι αἱ ἐν κακίαις καὶ ἁμαρτίαις γηράσασαι κοινωνίαι ἐξαγνιζόμεναι τότε διὰ τῶν ἐλλόγων καὶ δικαίων ἐπαναστάσεων, ἀναζυμοῦνται καὶ παράγουσιν ἐκ τῆς ἄρσεως τῆς πιέσεως τῆς ἐλευθερίας καρποὺς φυσικοὺς καὶ ἀβιάστους, ὡς μύκητας πρότερον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους συνεσπειρωμένους καὶ κεχωσμένους. Καὶ τότε, ἐν τῇ ἀνέτῳ ἐκείνῃ καὶ ἀνεπισχέτῳ ἐκφύσει, δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ ἀποθαυμάσῃ ἀνατρεχούσας εἰς ὕψος καὶ σπαργώσας τὰς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς χρήσεως τῶν περιστάσεων ἀναδεικνυμένας ἱκανότητας, ἀφανεῖς τέως γεωργούς, ἐργάτας, ναύτας εἰς στρατάρχας καὶ ναυάρχους, εἰς νομοθέτας καὶ κυβερνήτας, εἰς σοφοὺς καὶ λογίους καὶ ποιητὰς διασήμους καὶ εὐδοκιμωτάτους δημιουργουμένους, διότι τὰ κωλύματα ἐγένοντο ἐκποδών, αἱ δικλεῖδες ἐστράφησαν ἤδη ἀντιθέτως καὶ ὁ τέως συνθλιβόμενος ἀτμὸς ἐξώρμησεν ἐν ἀκατασχέτῳ φορᾷ ἐκπλήττων τοὺς ἐν τῇ προτέρᾳ ἀπακαρωτικῇ καταστάσει διακειμένους βροτούς. Αἱ δέλτοι τῆς παγκοσμίου ἱστορίας πρόκεινται ἀψευδὲς τούτου μαρτύριον.

Τοῦ κοινωνικοῦ τούτου νόμου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαιρεθῇ καὶ ἡ Ἑλλάς, ἡ χώρα ἐκείνη, ἥτις ἐκ τοιούτων ἐκτάκτων περιστάσεων ἀνέδειξε πάλαι τε καὶ πρὸ οὐ πολλοῦ χρόνου καὶ εἰς περιωπὴν ἀνήγαγε πνεύματα, ἅπερ ἄλλως ἐκ τῶν προτέρων κρατούντων τύπων καὶ περιορισμῶν ἤθελον πτήσσοντα διατελεῖ ἐν διηνεκεῖ ἀγονότητι καὶ ἀφανείᾳ. Καὶ ἵνα μὴ ἀνατρέχωμεν εἰς τὸν καλλίρρουν τῆς Μεγάλης ἡμῶν Ἐπαναστάσεως ποταμόν, ὑφ' οὗ τοσαῦται πρότερον ἄγονοι καὶ χέρσοι φαινόμεναι γαῖαι κατηρδεύθησαν, λαμβάνομεν ἓν μόνον περὶ τούτου παράδειγμα ἐκ πλείστων ὅσων ἀπὸ τῆς δυσμοίρου ἐκείνης καὶ ἀτυχοῦς τῆς τοῦ 1866 ἐπαναστάσεως τῆς Κρήτης.

Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἔζη ἐν Χανίοις ἄπορος οἰκογενειάρχης, ἔχων μικρὸν ῥωποπωλεῖον (ἀχτάρικον) ἐν στενωπῷ τινι τῆς πόλεως, κατὰ τὰ Μπογατσατζίδικα λεγόμενα, Ἰωάννης Παρώδης καλούμενος. Οὗτος ἐκ Χίου καταγόμενος εὑρέθη ἐν Κρήτῃ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, σπουδάσας δὲ πρὸ αὐτῆς ἐν τῷ ἐκεῖ διασήμῳ γυμνασίῳ, πρὸς δὲ καὶ ἀκροασθεὶς ἐν Ἄνδρῳ ἐπί τινα χρόνον τὸν Θεόφιλον Καΐρην, ἦν κάτοχος οὐχὶ μόνον γνώσεων ἱκανῶν, ἀλλὰ καὶ στωμυλίας καὶ πειθοῦς γοητευτικῆς καὶ κηλητικῆς. Τίς ἐκ τῶν ἐκ Χανίων σπουδαστῶν πρὸ πάντων καὶ φοιτητῶν δὲν ἐνθυμεῖται τὸν βραχύσωμον μὲν ἐκεῖνον καὶ ὑποσκάζοντα τὸν πόδα καὶ διοπτροφόρον γέροντα, ἀλλ' ὡραῖον καὶ νεάζοντα τὸ πρόσωπον; Τίς ἐξ αὐτῶν καὶ ἄλλων δὲν ἐνωτίσθη θεόσοφα, ὑψίστης ἠθικῆς σπουδαιότητος μεστὰ καὶ πατριωτικῆς αὐταπαρνήσεως ἀνάπλεα ῥήματα: Ἐν θέρει κατὰ τὰς διακοπάς, ὅτε οἱ μαθηταὶ καὶ φοιτηταὶ τῶν γυμνασίων καὶ τοῦ πανεπιστημίου ἐπανέκαμπτον ἐκ Σύρου καὶ Ἀθηνῶν εἰς Χανία, τὸ μικρὸν τοῦ Παρώδου ἀχτάρικον ἦν αὐτόχρημα ἐντευκτήριον πολυφοίτητον καὶ πολυφίλητον, διότι ὁ ὄντως ἐκεῖνος φιλόσοφος καὶ πατριώτης συνεκάλει εἰς πανδαισίαν πνευματικὴν τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν, ἐκάλει αὐτὴν εἰς ἀσχολίαν ἐν σχολῇ, κατὰ τὴν περὶ τούτου πραγματείαν τοῦ μεγάλου τῆς Βρεττανίας γέροντος, ἔκραζεν ἐκεῖ, ὡς ἡ ὄρνις τὰ νοσσία αὐτῆς, ὅπως θάλψῃ αὐτὴν ὑπὸ τὰς θερμογόνους αὐτοῦ πτέρυγας. Ἐν τῷ πενιχρῷ ῥωποπωλείῳ τοῦ Παρώδη, ἀναμιμνήσκοντι τὸ παρὰ Ξενοφῶντι ἡνιοποιεῖον τοῦ Σωκράτους, ἐτελοῦντο ἀληθῶς μυστήρια, ἀλλ' ἐν ἀναπεπταμέναις ταῖς θύραις· ἀνεπτύσσοντο καὶ ἀνειλίσσοντο ἐν αὐτῷ, ἀνεσκοποῦντο καὶ ἀνηρευνῶντο πάνθ' ὅσα οἱ σπουδασταὶ καὶ φοιτηταὶ τὸ διαρρεῦσαν σχολικὸν ἔτος εἶδον καὶ ἤκουσαν, ἐδιδάχθησαν καὶ ἠκροάσθησαν, διότι ὁ πρακτικὸς ἐκεῖνος διδάσκαλος ἐκέκτητο ἀληθῶς ἐκ τῆς μαθήσεως, τῆς ἀδιαπαύστου ἀναγνώσεως καὶ ἀσχολίας καὶ τῆς ἐμπράκτου πείρας δύναμιν καὶ ἱκανότητα οὐ τὴν τυχοῦσαν, οὐ μόνον ἐν παντὶ σχεδὸν τοῦ ἐπιστητοῦ χώρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τοῦ ἰδεώδους καὶ μεταφυσικοῦ κόσμῳ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐκίνει τὴν ὑποψίαν τῶν παππάδων καὶ βέηδων καὶ ἀγάδων τῆς πόλεως καὶ ἔτι μᾶλλον τὴν τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, διότι πολλάκις ἐγίνετο χρῆσις καὶ ἐφαρμογὴ πολλῶν λεγομένων ἐπὶ τῆς τρεχούσης ἐγχωρίου πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως καὶ ὁ ἀνὴρ ἐχαρακτηρίζετο ὑπὸ τοῦ πλήθους τὸ μὲν ὡς φραγκμασσῶνος, τὸ δὲ ὡς Καϊριστής, διότι εἴχετο ἀπρὶξ οὐ μόνον τῶν ἀπειροπληθῶν διδαγμάτων τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συμπολίτου Κοραῆ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Καΐρου καὶ τῶν περὶ θεοσεβείας πραγματειῶν τοῦ Γλαυκοπίδου, ἀλλὰ τοῦτο πρὸς ἴδιον ἐνασχόλημα καὶ ἐντρύφημα, οὐδέποτε αὐτοῦ φωραθέντος ὡς τείνοντος εἰς τοιοῦτον προσηλυτισμόν. Ὁ βίος αὐτοῦ διέρρεεν ἅπας εἰς ἀγαθοεργὸν καὶ μορφωτικὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐν Χανίοις κρητικῆς νεότητος· κατὰ τὸ περὶ Σωκράτους «παίζων οὐδὲν ἧττον ἢ σπουδάζων» τοῦ Ξενοφῶντος, πλέκων καὶ αὐτὸς περιπόδια πρὸς πώλησιν ἐν τῷ μικρῷ αὐτοῦ ῥωποπωλείῳ, καὶ διαλεγόμενος ἀδιαλείπτως καὶ τὰ πάντα ἐξονυχίζων, ἐλυσιτέλει τοῖς ἀκούουσιν.

Τοιοῦτος ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία τοῦ ἀγαθοῦ

ἐκείνου γέροντος, πολίτου καὶ πατριώτου, τοῦ λεληθότως καὶ ἐν ἀφανείᾳ κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν παράγγελμα βιοῦντος, ἀλλ' ἀπείρων ἵππων δύναμιν μορφωτικὴν κεκτημένου. Εὑρεθεὶς οὗτος μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος ἐν Χανίοις, ὅτε ὁ ἄρχων ἤδη τῆς Κρήτης Μεχμὲτ Ἀλῆς τῆς Αἰγύπτου συνίστα ἐν τῇ νήσῳ τὰ ὑγειονομεῖα, συνεστάθη τῇ μερίμνῃ τοῦ Χίου ἐμπόρου Σπανούδη εἰς τὸν ἐν τῷ τότε μέγα δυνάμενον παρὰ Μουσταφᾷ πασσᾷ τῷ Γκιριτλῇ λεβαντῖνον ἰατρὸν καὶ σύμβουλον αὐτοῦ Καπορᾶλαν, ὁ ὁποῖος εὑρὼν αὐτὸν ἱκανὸν καὶ ἄξιον, διώρισεν ὑγειονόμον ἐν τῷ λιμένι τῶν Σφακίων Λουτρῷ. Ἐκραγείσης ὅμως τῆς τοῦ 1841 ἐπαναστάσεως (τῆς τῶν Χαιρετῶν), ἐπαύθη ὡς ὕποπτος καὶ οὕτως ἐπανῆλθεν εἰς Χανία καὶ διῆγε τοῦ λοιποῦ, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐξετέθη. Ὑπηρετῶν δ' ἐν Σφακίοις ἐνυμφεύθη λαβὼν σύζυγον ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἀπὸ ἐνετοκρατίας πολυκλάδου οἴκου τῶν Σκορδυλῶν, γυναῖκα ἀληθῶς ἀντιάνειραν καὶ πελωρίαν, αὐτὸς ὁ βραχύσωμος καὶ ὑποσκάζων τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου, πρὸς δὲ καὶ ὡραίαν, ἐξ ἧς ἐκτήσατο πολλὰ καὶ ὡραῖα θήλεα πρὸ πάντων τέκνα, ἐν οἷς καὶ ὁ φημιζόμενος νῦν ἐν Γαλλίᾳ δραματικὸς ποιητὴς υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος. Ἀρξαμένου δὲ καὶ τοῦ πολυπαθοῦς καὶ δεινοῦ τριετοῦς ἐκείνου ἀγῶνος τῆς δυσμοίρου καὶ παναποτμου νήσου τῷ 1866, μετηνάστευσε καὶ ὁ πρεσβύτης ἤδη Παρώδης μετὰ τῶν ἄλλων Κρητῶν εἰς Πειραιᾶ, ἔνθα φαίνεται καὶ ἀπεβίωσεν.

Ὁ ἐν λόγῳ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος διδαχθεὶς ἐν Χανίοις τὰ πρῶτα γράμματα ὡς καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, κάτοχος δ' ὡς ἐμάθομεν καὶ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἱκανῶς, δὲν ἐπανῆλθεν εἰς Κρήτην, ἀλλὰ μετέβη εἰς Ἰταλίαν πρὸς σπουδὴν ἐπιστημονικήν. Ἐκεῖ, ἐν Μεδιολάνοις πρὸ πάντων, εὑρίσκομεν αὐτὸν τοὺς ὑστέρους τούτους χρόνους διαπρέποντα ἐπὶ μαθήσει καὶ ποιητικῇ μορφώσει. Καὶ ἑπόμενον ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Παρώδου, ὁ ἐξ οὕτω μουσοτραφοῦς πατρὸς ἐκ παίδων ἐποικοδομούμενος, ἐὰν ὀψέποτε ἐτύγχανε τοιαύτης εὐκαιρίας, οἵαν προσεπόρισεν αὐτῷ ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη τῆς Κρήτης, νὰ ἀποβῇ ὅ,τι ἐξαίρετον, ἀκρότης καθὰ παραδίδοται καὶ παρίσταται ἐν τοῖς ὁμοτέχνοις αὐτοῦ, διότι ἀπέβη ποιητὴς δραματικὸς πρωτότυπος, ἀληθὴς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ σκηνῇ δημιουργός. Καὶ ἤδη πλὴν ἄλλων προτέρων ἐν τῇ δυσχερεστάτῃ ταύτῃ σταδιοδρομίᾳ θριάμβων αὐτοῦ, οἵτινες ἐσημείωσαν τὴν ἀπὸ Μεδιολάνων καὶ Γενούης μέχρι Παρισίων ἀπό τινων ἐτῶν δραματικὴν αὐτοῦ πορείαν ἐσχάτως ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, διαθέτουσα τὸ βραβεῖον Toirac ὑπὲρ τοῦ ἀρίστου παρασταθησομένου ἐν τῷ Γαλλικῷ θεάτρῳ τὸ ἔτος 1893 δράματος, ἀπένειμεν αὐτὸ εἰς τὸν Ἕλληνα δραματουργὸν Ἀλέξανδρον Παρώδην, βραβεύουσα τὸ ἐμμέτρως διεξαγόμενον αὐτοῦ πεντάπρακτον δρᾶμα, «ἡ Βασίλισσα Ζουάννα». Οὕτω γενναῖα καὶ ἁδρὰ πλειστάκις τὰ ἐκ τῆς μογοστόκου τῶν ἐθνικῶν ἐπαναστάσεων Εἰλειθυίας προφαινόμενα τέκνα, διότι αἱ τοιαῦται ἐπαναστάσεις τυγχάνουσι θεῖαι ἐν ἀνατροπαῖς δημιουργίαι.

Β. ΨΙΛΑΚΗΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Η'.

Ξηρὸς καὶ παγερὸς βορρᾶς, ἐγείρων καὶ στροβιλίζων νεφέλας κονιορτοῦ, διελαύνει διὰ τῶν ὁδῶν τῶν Ἀθηνῶν συρίζων, καὶ κάμπτει τοὺς ἀπεξηραμένους κλάδους τῶν καχεκτικῶν δένδρων. Καὶ μαστιγούμενος ὑπ' αὐτοῦ ἀνέρχεται διὰ τῆς ὁδοῦ Νοσοκομείου, τῆς σημερινῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας, πρὸς τὸ ἐν Νεαπόλει γυμνάσιον εἷς ὑπολοχαγός, κρατῶν ἀπὸ τῆς χειρὸς παιδίον δεκατετραετές.

Αἰσθάνεται παγωμένην τὴν χεῖρά του καὶ κύπτων πρὸς αὐτὸ μετὰ στοργῆς.

—Κρυόνεις πολύ, τῷ λέγει, Νίκο, τρέμεις ἀγαπημένο μου παιδί!

— Ναί· πολὺ κρυόνω, κύριε ὑπολοχαγέ.

— Δῶσε μου νὰ κρατήσω τὰ βιβλία σου· κούμπωσε τώρα τὸ μανδύα σου, καλά. Σήκωσε καὶ τὸ γιακά. Ἔτσι· περπάτει τώρα γληγωρότερα.

—Πολὺ καλα, κύριε ὑπολοχαγέ.

—Πάλι, κύριε ὑπολοχαγέ. Τί κακὸ ποῦ μοῦ κάνεις νὰ μὲ ὀνομάζῃς ἔτσι, ἂν ἤξερες! Γιατί, Νίκο μου, δὲν μὲ λὲς πατέρα σου; Ἄ! Νὰ τὸν ἄκουα αὐτὸ τὸ λόγο ἀπὸ τὸ στόμα σου, πατέρα, τί καλὸ ποῦ θὰ μοῦ ἔκανε στὴν καρδιά.

—Μά, ἀφοῦ δὲν εἶσθε πατέρας μου, κύριε ὑπολοχαγέ, πῶς νὰ σᾶς τὸ λέω; ψέμματα; Ἔτσι δὲν ἔχω τὸ θάρρος, πῶς νὰ σᾶς πῶ, δὲν μοῦ ἔρχεται.

—Ἄ! θὰ μοῦ τὸ ἔλεγες ψέμματα; Τότε καλλίτερα ποῦ δὲν σοῦ ἔρχεται νὰ μοῦ τὸ λές. Γιατὶ ποτέ, παιδί μου, δὲν πρέπει τὰ χείλη νὰ πλαστογραφοῦν τὴν καρδιά, ποτέ. Ὅλαις τοῦ κόσμου ἡ εὐεργεσίαις, ὅλη ἡ ἀγάπη, δὲν εἶναι, φαίνεται, ἀρκεταῖς γιὰ νὰ δώσουν στὸν ξένο αὐτὸ τὸ γλυκὸ ὄνομα τοῦ πατέρα. Ἐμένα ὅμως, ξέρεις, Νίκο, μοῦ ἔρχεται νὰ σὲ λέω παιδί μου, καὶ οὔτε μπορῶ νὰ σὲ φαντασθῶ ἀλληῶς. Γιατὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ ὄνομα κλείω ὅλη τὴν ἀγάπη, ὅλη τὴ λαχτάρα ποῦ ξεχειλίζει ἀπὸ τὴν καρδιά μου γιὰ σέ, σὰν νὰ μοῦ εἶχε δώσει ἀληθινὰ ὁ Θεὸς αὐτὴ τὴν εὐτυχία, σὰν νὰ ἦσουν ἀληθινὰ αἷμα τῆς καρδιᾶς μου.

Καὶ τοὺς λόγους τούτους ἐπρόφερε μετ' ἀρρήτου συγκινήσεως ὁ Κίμων, καὶ τὴν μορφήν του τὴν εὐγενῆ κατηύγαζεν ἡ στοργὴ καὶ ἐσκίαζεν ἡ μελαγχολία.

Τότε ὁ μικρὸς Νίκος βλέπων τὴν θλίψιν, ἡ ὁποία διεχύθη ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ὑπολοχαγοῦ Ἀνδρεάδου, μὲ μειδίαμα ἀλλόκοτον, ἀνθρώπου ἠναγκασμένου νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς ἀνόητον ἀδυναμίαν, ἀπήντησεν.

—Ἀφοῦ αὐτὸ σᾶς εὐχαριστεῖ, τότε καὶ ἐγὼ εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θὰ σᾶς κράζω ἀλληῶς, παρὰ μόνον πατέρα μου.

—Εὐχαριστῶ, ἀγαπημένο μου παιδί, εἶπεν ἐν ἐκστάσει εὐδαιμονίας ὁ Κίμων—Δὲν ἤξευρεις πόσο καλὸ μοῦ κάνεις ἔτσι· γιατὶ ἂν δὲν μὲ ἀγαποῦσες σύ, ποιὸν θὰ εἶχα νὰ μὲ πονέσῃ στὸν κόσμο;

Καὶ ἐσπόγγισε δάκρυ χαρᾶς, ὑποτρέμον ἐν τῷ κανθῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ του, χωρὶς διόλου νὰ προσέξῃ οὔτε εἰς τὸν τόνον τῆς ἀδιαφορίας, μεθ' ἧς ἀπήγγειλεν ὁ μικρὸς τὴν φράσιν ἐκείνην, οὔτε εἰς τὸ μειδίαμα τὸ στρυφνόν, μῖγμα εἰρωνείας καὶ οἴκτου, οὔτε εἰς τὸ πλάγιον βλέμμα, τὸ ὁποῖον ἔρριψε πρὸς αὐτὸν ὁ νεανίσκος, καὶ τὸ ὁποῖον ἐξέφραζεν εὐγλώττως ἄμετρον δυσφορίαν, ὡς νὰ ἔλεγε κατὰ διάνοιαν: Τί ἀνυπόφορες παραξενιαῖς ποῦ ἔχει, Θεέ μου, αὐτὸς ὁ προστάτης μου!

Καὶ ἤδη ἔφθασαν πρὸ τῆς θύρας τοῦ γυμνασίου τῆς Νεαπόλεως.

—Νὰ προσέχῃς, Νίκο, εἰς τὸ μάθημά σου, καὶ νὰ μὴ στέκῃς εἰς τὸ δρόμο, ὅταν σχολάσῃς. Εἶναι ἐπικίνδυνο αὐτὸ μὲ τὸ βορριὰ ποῦ φυσάει. Ἔχω στρατοδικεῖο σήμερα καὶ δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ ἔλθω νὰ σὲ πάρω.

—Καλλίτερα, κύριε ὑπολοχαγέ, ἂ ὄχι, πατέρα μου, ἤθελα νὰ εἰπῶ. Γυρίζω μοναχός μου· μήπως εἶμαι κανένα μωρό; Καὶ ἐξολισθήσας μετ' αἰσθήματος ἀνακουφίσεως τῶν χειρῶν τοῦ Κίμωνος, εἰσώρμησεν ὁ μικρὸς εἰς τὴν αὐλήν, φωνάζων καὶ θορυβῶν, ὡς πτηνὸν ἀπολυτρωθὲν τοῦ κλωβοῦ.

Τίς εἶναι ὁ μικρὸς οὗτος τοῦ ὁποίου τὴν ἀγάπην διψᾷ τόσον τοῦ Κίμωνος ἡ καρδία; Ποῖαι περιστάσεις εἵλκυσαν τόσον τὴν ἀπομονωτικὴν ἐκείνην ψυχὴν πρὸς τὸ παιδίον αὐτό, παρὰ τοῦ ὁποίου μετὰ τόσης συντριβῆς προσελιπάρει τὸν τίτλον τοῦ πατρός;

Πατήρ του δὲν ἦτο, τὸ ἠκούσαμεν.

Ἀλλὰ τὸ ἠγάπα, δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς εὐγενοῦς καρδίας του. Ἔτρεμε δι' αὐτό, μετὰ τῆς περιπαθοῦς ἐκείνης στοργῆς, μεθ' ἧς περιβάλλει τις μονογενὲς τέκνον.

Πενταετὲς ἦτο ὅταν τὸ εἶδε τὸ πρῶτον. Ἦτο τὸ ἔτος 1858, ὁ δὲ Κίμων Ἀνδρεάδης ἀνθυπολοχαγός, μόλις ἀνακληθεὶς τότε ἀπὸ τῆς μεταβατικῆς ὑπηρεσίας, ἀπετέλει μέρος τῆς φρουρᾶς Ἀθηνῶν.

Παρὰ τὸν παλαιὸν στρατῶνα τοῦ πεζικοῦ καὶ ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ, εἶχον πήξει μικρὸν ξύλινον παράπηγμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰργάζετο ὁ ὁπλοδιορθωτὴς τοῦ συντάγματος Δημήτριος Βερτῆς. Καὶ δὲν ἦτο μόνον τὸ ἐργαστήριον τοῦ λοχίου Βερτῆ, ἐντὸς τοῦ στενοῦ ἐκείνου παραπήγματος, ἀλλὰ καὶ ἡ κατοικία αὐτοῦ, ἡ στενὴ δηλαδὴ ἐκ δύο σανίδων κλίνη του, καὶ παρ' αὐτὴν ἡ κλίνη τοῦ μικροῦ Νίκου, τὸν ὁποῖον ἐξ οἴκτου φιλανθρώπου εἶχεν ἐπιτρέψει ὁ διοικητὴς εἰς τὸν ἀτυχῆ πατέρα νὰ ἔχῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ παραπήγματι.

Διότι δὲν εἶχε μητέρα ὁ Νίκος. Ἡ μήτηρ του εἰς τοὺς σπασμοὺς τοῦ τοκετοῦ τοῦ παιδὸς τούτου εὗρε καὶ τοῦ θανάτου τοὺς σπασμούς.

Ἀπερίγραπτοι ἦσαν αἱ στερήσεις τοῦ πτωχοῦ ὑπαξιωματικοῦ, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, ὅταν μόνος ἐν τῷ κόσμῳ, ἐστερημένος οἰκείων, μόνον ἔχων πόρον τὴν γλίσχρον τοῦ λοχίου ἀντιμισθίαν, ἀπέκοπτε τὸ πλεῖστον αὐτῆς, ὅπως ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς δαπάνας τῆς διατροφῆς τοῦ ὀρφανοῦ παρὰ ξένης γυναικός. Ὅταν δὲ ἐγένετο πενταετὲς καὶ ἠδύνατο τότε οὗτος νὰ ἀναπληρώσῃ τῆς μητρὸς τὰς φροντίδας, τῇ ἀδείᾳ τοῦ διοικητοῦ του, τὸ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ παράπηγμά του. Αὐτὸς ἔκτοτε ἦτο καὶ μήτηρ καὶ πατὴρ τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὀρφανοῦ.

Ὁ Ἀνδρεάδης πολλάκις ἵστατο ῥεμβός, προσβλέπων συμπαθῶς τὸν πατέρα τὸν ἐργαζόμενον ἐκεῖ, κύπτοντα ἐπὶ τοῦ ἄκμωνος μὲ τὴν ῥίνην, ἢ τὴν σφύραν ἀνὰ χεῖρας, περιρρεόμενον ὑπὸ ἱδρῶτος, καμπτόμενον πλειότερον ὑπὸ τῆς ὀδύνης ἢ ὑπὸ τῶν κόπων· καὶ παρ' αὐτὸν τὴν χαρωπὴν μορφὴν τοῦ πενταετοῦς Νίκου, παίζοντος καὶ κυλιομένου παρὰ τοὺς πόδας τοῦ πατρός του, μὲ τὸ ἀμέριμνον μειδίαμα, μὲ τὴν ἀφρόντιδα χαρὰν τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας.

Διὰ τοῦτο ἄλλοτε εὕρισκε λόγον τινὰ παραμυθίας διὰ τὸν πατέρα, ἄλλοτε ἔφερε παίγνιον ἢ γλύκισμα διὰ τὸ μικρόν, καὶ οὕτω ἡ ἐκ τοῦ παραπήγματος τοῦ ὁπλοποιοῦ Βερτῆ διέλευσις τοῦ Κίμωνος ἐκόμιζε πάντοτε τὴν χαρὰν εἰς τὸν μικρόν, τὴν παραμυθίαν εἰς τὸν πατέρα.

Πάντοτε οἱ ἀτυχήσαντες ἐν τῷ βίῳ συμπονοῦν τοὺς δυστυχεῖς. Διέβλεπε δὲ ποιάν τινα ἀναλογίαν μεταξὺ τῆς τύχης του, καὶ τῆς τύχης τοῦ πτωχοῦ ἐκείνου ὑπαξιωματικοῦ, ἀπὸ μόνης τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀναρτήσει ὁ θάνατος τὸ μέλλον τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὄντος.

— Τί θὰ ἐγίνετο, Θεέ μου, διενοεῖτο πολλάκις, αὐτὸ τὸ παιδάκι, ἂν ἤθελε κλείσει τὰ μάτια ὁ πατέρας του;

Καὶ ὡς ἂν ἦτο πρόρρησις ὁ φόβος οὗτος τῆς συμπαθοῦς ψυχῆς του, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνσκήψῃ ὁ κεραυνὸς ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ἐκείνου παραπήγματος.

Πρωίαν τινὰ εἶδε πυκνὸν συνωστισμὸν τῶν στρατιωτῶν πρὸ τοῦ οἰκίσκου τοῦ ὁπλοποιοῦ· ὁ δὲ ἐπιλοχίας τοῦ λόχου του δραμὼν πρὸς αὐτὸν τοῦ ἀνήγγειλεν, ὅτι εἰσελθὼν ἐκεῖ δι' ὑπηρεσίαν εὗρεν αὐτὸν νεκρὸν καὶ τὸν μικρὸν Νίκον, ἐν ἀσυνειδησίᾳ τελείᾳ τῆς συμφορᾶς, σείοντα τοῦ πατρός του τὸ λείψανον καὶ προσπαθοῦντα νὰ τὸν ἀφυπνίσῃ.

Ὁ ἰατρὸς τοῦ συντάγματος προσκληθεὶς ἐβεβαίωσε θάνατον ἐκ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας, ἀφ' ἑσπέρας ἐπελθόντα, καὶ μετά τινας ὥρας ἡ γῆ ἐδέχετο τὸ λείψανον τοῦ πτωχοῦ ὑπαξιωματικοῦ.

Τὸ μικρὸν ὀρφανὸν κλαῖον ὄχι διὰ τὸν θάνατον, τοῦ ὁποίου καμμίαν δὲν εἶχε συνείδησιν, ἀλλὰ διότι ἐπλησίαζεν ἡ ἑσπέρα καὶ δὲν ἔβλεπε νὰ ἐπανέλθῃ ὁ πατήρ του, ἐθώπευον, μετεβίβαζον ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα καὶ προσεπάθουν διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἀπασχολήσουν οἱ ἄνδρες τοῦ στρατῶνος.

Ἀλλ' ἤδη ἐτίθετο μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν τὸ πρόβλημα, τί θὰ γείνῃ ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα αὕτη ἑξαέτις ὕπαρξις.

Ὅταν ἡ φιλανθρωπία δὲν τρέχῃ πρὸς συνάντησιν τῆς δυστυχίας, ἀλλὰ τὴν εὑρίσκῃ ὑπὸ τὴν στέγην της, μεταξὺ τῶν ποδῶν της, ὅταν τοιούτῳ τρόπῳ ἡ δυστυχία ἐπιβάλλεται εἰς αὐτήν, καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν ἀρωγὴ λαμβάνῃ χαρακτῆρα ἀναγκα-

[1] Ἴδε σελ. 228.

στικοῦ ἐράνου, γεννᾶται ἐν ἡμῖν αἴσθημα δυσφορίας, σχεδὸν μίσους κατὰ τοῦ πάσχοντος, ὡς ἂν ἤσκει ἐφ᾽ ἡμῶν ἐκβίασιν ἡ ἀκουσία ἐκείνη δυστυχία.

Διότι τότε προβάλλεται τὸ δίλημμα ἢ νὰ ἀναλάβωμεν βάρη, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπεζητήσαμεν, ἀπὸ οἰκτίρμονος ὁρμῆς τῆς ψυχῆς, ἢ νὰ πράξωμεν ἔργον ἀγριότητος, ἀπομακρύνοντες, ἀπωθοῦντες τὴν πάσχουσαν ὕπαρξιν, τὴν ὁποίαν ἡ τύχη ἔρριψε πρὸ τῶν ποδῶν μας.

Οὕτω συνέβη καὶ ὡς πρὸς τὸ ναυάγιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐξέβρασεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ στρατῶνός των ὁ θάνατος τοῦ ὁπλοδιορθωτοῦ.

Τί νὰ τὸ κάμουν; Καὶ διατί ἡ τύχη τὸ ἔρριψεν εἰς βάρος αὐτῶν, πτωχῶν ἀξιωματικῶν, τοὺς ὁποίους ἔκαμπτον καὶ συνέτριβον αἱ ἴδιαι αὐτῶν ὑποχρεώσεις;

Ἀπετάθησαν ἐντὸς τῆς ἡμέρας εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ ἐκθετοτροφείου, ἀλλ᾽ ἀπεκρούσθησαν, διότι δὲν ἦτο βρέφος τὸ ἑξαετὲς αὐτὸ παιδίον· ἦτο πολὺ μεγάλον. Ἀπετάθησαν εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον, ἀλλ᾽ ἀπεκρούσθησαν ἐπίσης, διότι ἦτο πολὺ μικρόν, ἄλλως, τοῖς εἶπον, εἶχε συμπληρωθῆ ὁ ἀριθμός.

Καὶ συνεζήτουν ἐν κύκλῳ περὶ αὐτοῦ, ἀδημονοῦντες καὶ διάφοροι ἐπροτείνοντο γνῶμαι.

Ὁ δὲ Νίκος, τὸν ὁποῖον ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκάλην του εἷς δεκανεύς, ὡς νὰ εἶχε συνείδησιν ὅτι ἐδικάζετο τὴν ὥραν αὐτὴν ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἀξιωματικῶν ἡ ὕπαρξίς του, τὸ μέλλον του, δὲν ἔκλαιε πλέον, ἀλλὰ σιωπηλός, ἀνήσυχος, περιέφερεν ἐπ᾽ αὐτῶν περίφοβα βλέμματα. Τέλος ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη νὰ δοθῇ δι᾽ ἐράνου πρὸς διατροφὴν παρά τινι πτωχῇ οἰκογενείᾳ, ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη.

— Καὶ ἔπειτα; ἠρώτησε δειλῶς ὁ Κίμων.

— Ἔπειτα; νόστιμο· ἔπειτα δέκα χρόνων παιδὶ εἶναι πλειὰ ξεπεταχτάρι· ἠμπορεῖ νὰ φτερουγίσῃ. Δέκα χρόνων παιδί, κάτι μπορεῖ νὰ κάνῃ· βρίσκει τὸ ψωμί του στὸ δρόμο, θὰ ζήσῃ.

— Μαύρη ζωή. Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν θὰ ἦταν ὀλιγώτερο δυστυχισμένο νὰ ἐχάνουνταν ἀπὸ τώρα.

Καὶ ἐνῷ διετύπονε τὴν πικρὰν αὐτὴν σκέψιν ὁ Κίμων, κατὰ παράδοξον τῆς εἱμαρμένης ὑπαγόρευσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ μικροῦ, οἱ ὑγροὶ ὀφθαλμοί του, προσήλωσαν ἐπὶ τοῦ Κίμωνος βλέμμα βαθύ, περίλυπον, ὡς ἂν ἐζήτουν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν χάριν τοῦ μικροῦ τούτου καταδίκου τῆς Εἱμαρμένης.

Καὶ τότε χωρὶς μακρὰς σκέψεις, ὑπείκων εἰς ἕλξιν ἀκαταμάχητον ὁ Κίμων, ἐπλησίασε τὸν μικρὸν Νίκον καὶ τὸν ἔλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλην του. Ἐνῷ δὲ οὗτος περιέβαλλε τὸν λαιμόν του μὲ τὰς μικρὰς του χεῖρας, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν διοικητὴν καὶ τοὺς συναδέλφους του ὁ Ἀνδρεάδης:

— Μοῦ τὸ χαρίζετε, εἶπεν, ἐμένα αὐτὸ τὸ παιδάκι;

Εἶναι ἐπιβλητικὴ ἡ ἐπίδρασις εὐγενοῦς παραδείγματος. Ὅλων τὰς καρδίας κατέκλυσεν ἁγία συγκίνησις, ὅλων ὑγράνθησαν οἱ ὀφθαλμοί. Ἀλλ᾽ αὐτὸς χωρὶς νὰ σταθῇ νὰ ἀκούσῃ τὰ συγχαρητήρια τῶν συναδέλφων του, ὥρμησε πρὸς τὸν οἶκόν του, κρατῶν ὡς τροφὸς ἐν τῇ ἀγκάλῃ του τὸ ὀρφανόν, τοῦ ὁποίου αὐτός, ὁ ἄγαμος ἀξιωματικός, θὰ ἦτο εἰς τὸ μέλλον ὁ πατήρ.

Ἔκτοτε ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης δὲν ἦτο πλέον μόνος εἰς τὸν κόσμον. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ εἰς τὸν τέως ἔρημον οἰκίσκον του, μικρά τις ὕπαρξις τὴν ὁποίαν νὰ ἀγαπᾷ, ἀνθρωπίνη ψυχὴ παρὰ τῆς ὁποίας ἤλπιζε νὰ ἀγαπηθῇ καὶ αὐτός.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, καθ᾽ ἣν ἡ Τύχη ὡδήγησε τὰ βήματά του πρὸς τὸ μικρὸν τοῦτο ὀρφανόν, ἄρχεται τῆς καρδίας αὐτοῦ ἡ ἱστορία. Ἡ Τύχη ἔγραψε τὴν πρώτην αὐτῆς σελίδα, ὁ ἀπόλυτος οὗτος τῶν ἀνθρωπίνων περιπετειῶν δημιουργὸς καὶ ῥυθμιστής.

Ἡ φιλανθρωπία καὶ ὁ οἶκτος ἀπετέλεσαν τὸ σπέρμα τοῦ δεσμοῦ τούτου· καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, κατὰ μικρὸν ἐβλάστησε καὶ ἀνεπτύχθη ἡ στοργή, στοργὴ ἀρρήτου τρυφερότητος διὰ τὸ ἀπόρριμμα τοῦτο τῆς Εἱμαρμένης, τὸ ὁποῖον περισυνέλεξεν.

Εἶναι ἀνυπολόγιστος, ἀστάθμιστος ἡ ἀγάπη τὴν ὁποίαν ἐμπνέει εἰς τὸν εὐεργετοῦντα, ἡ παροχὴ μεγάλων ἀνεκτιμήτων εὐεργεσιῶν, τόσῳ μᾶλλον φλογερά, ὅσῳ περισσότερον ἀσυνήθεις καὶ ἔκτακτοι αἱ εὐεργεσίαι.

Εἶναι πρὸς ὑμᾶς ἀπείρως πολύτιμοι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων σώζετε τὴν ζωήν, ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων δημιουργεῖτε τὸ μέλλον, ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων ποδηγετεῖτε, χειραγωγεῖτε, ἀναπτύσσετε, ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους προάγετε καὶ στηρίζετε ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ βίου. Καὶ ὅσον περισσότερον μοχθήσετε δι᾽ αὐτούς, ὅσον περισσότεροι παλμοὶ φόβων, ἀνησυχιῶν, ἀβεβαιότητος, διασείσουν τὰ στήθη σας, ὅσον περισσότερα δι᾽ αὐτοὺς δάκρυα πλημμυρήσουν τοὺς ὀφθαλμούς σας, τόσον τρυφερότερον τοὺς ἀγαπᾶτε, τόσον ὁ ὑπὲρ αὐτῶν πόνος σας εἶναι θερμότερος.

Ἀγαπῶντες αὐτοὺς ἀγαπᾶτε τὸ ἴδιον ὑμῶν Ἔργον. Παρέχοντες ὅλην τῆς ψυχῆς ὑμῶν τὴν τρυφερότητα εἰς τὰ δημιουργήματά σας, ἑαυτοὺς ἀγαπᾶτε, καί, ἂν ἀνασκάψετε βαθέως ἐν τῇ ὑμετέρᾳ καρδίᾳ, θὰ ἀνεύρετε ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν αἰσθημάτων τούτων τῆς ψυχῆς τὸ σπέρμα ἰσχυροῦ λανθάνοντος ἐγωϊσμοῦ.

Πόσον ἀγαπᾶται ἡ ἰδιοκτησία, πόσον λατρεύεται ἡ γῆ, ἡ λεπτὴ καὶ ἀχάριστος, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ γεωργὸς ὁ ὀρεσίβιος δημιουργεῖ ἐκβραχίζων καὶ ὑψῶν τοίχους, ὅπως συγκρατήσῃ τὸ χῶμα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἔτη μοχθῶν περισυλλέγει καὶ ἀποκαθαίρει! Καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου, πόσον ναρκωμένη εἶναι ἡ πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν στοργὴ καὶ ἡ φιλεργία, ἐκεῖ ὅπου ἁπλοῦται ἡ γῆ, γόνιμος, ζείδωρος, ἐριβῶλαξ, ὅπου δὲν ζητεῖ παρ᾽ ἡμῶν, οὔτε πολλοὺς μόχθους, οὔτε μερίμνας.

Καὶ ἐξ ἄλλου, ὄχι ἀπὸ τῆς λεγομένης κραυγῆς τοῦ αἵματος, ἀλλ᾽ ἀπὸ ταύτης τῆς ἀπόψεως, τῆς στοργῆς δηλαδή, ἣν ἐμπνέουν οἱ μόχθοι καὶ αἱ ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων θυσίαι, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως, ὅτι τὸ τέκνον εἶναι τοῦ πατρὸς τὸ ἐξάρτημα, ἐξηγεῖται ψυχολογικῶς τὸ μυστήριον τῆς ἀρρήτου στοργῆς τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, τοῦ ἀπλέτου φωτός, τοῦ ζωηφόρου θάλπους τῆς καρδίας τῶν γεννητόρων,

τῶν ὁποίων ἀντιθέτως, ὠχροτάτη ἀνταύγεια, ἀσθενεστάτη ἀκτινοβολία εἶναι ἡ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς στοργή (1).

Ὅλας τῆς ἀνέσεώς του τὰς ὥρας ἐδαπάνα ὁ Κίμων εἰς τὰς εὐφροσύνους μερίμνας τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ θετοῦ τέκνου του· ὑπέστη δὲ τελείαν χαρακτῆρος μεταλλαγὴν ἡ ψυχικὴ αὐτοῦ διάθεσις.

Εἶδεν ἀπομακρυνόμενον ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸ σκότος τοῦ κενοῦ, τὴν χρονίαν θλῖψιν τῆς ἐρημώσεώς του. Οἱ πάγοι τῆς καρδίας του, τὴν ὁποίαν αἱ τῆς τύχης ἐναντιότητες εἶχον καταπτοήσει καὶ περισφίγξει εἰς ἀπομονωτικὴν μισανθρωπίαν, ἐτάκησαν καὶ θάλπος εὐφρόσυνον τὴν κατέκλυσεν.

Εἰς τὸν ἀντικειμενικὸν κόσμον δίδομεν πάντοτε τὸν τόνον καὶ τὴν χροιὰν τῶν ἐνδοτέρων ἡμῶν ὑποκειμενικῶν συναισθημάτων. Εἶναι μελαγχολικὰ τὰ τοπία, ἐπὶ τῶν ὁποίων πίπτει ἡ σκιὰ τῶν μελαγχολικῶν ἡμῶν βλεμμάτων, καὶ ἡ αὐτὴ φύσις μειδιᾷ φαιδρὰ εἰς εὐτυχεῖς ὀφθαλμούς.

Ἦτο δὲ ἤδη εὐτυχὴς ὁ Κίμων ἐν τῇ πρὸς τὴν μικρὰν αὐτὴν ὕπαρξιν στοργῇ του.

Διὰ τοῦτο πᾶν ὅ,τι τὸν διέθετε πρὸς μελαγχολίαν καὶ ῥέμβην, ὅταν ἦτο μόνος ἐν τῷ κόσμῳ, παρίστατο ἤδη πρὸ αὐτοῦ ἱλαρόν, πλῆρες φαιδρότητος. Ὁ οὐρανός του ἐφαίνετο γλυκυτέρου κυανοῦ χρώματος· πρώτην φορὰν ἐπρόσεξεν εἰς τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων, καὶ ἀσυνειδήτως ἐτερέτιζε μελῳδίας ᾀσμάτων, αἱ ὁποῖαι ἀφυπνίσθησαν, ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης παιδικῆς ἡλικίας ὑπνώττουσαι ἐν τῇ μνήμῃ του.

Ἡ καρδία αὕτη ἡ μέχρι τοῦδε κεκλεισμένη εἰς τὸν γέλωτα καὶ τὴν χαράν, ἐγένετο φιλόγελως καὶ φαιδρά. Ἦτο εὐτυχὴς παίζων ἐπὶ ὥρας **μὲ τὸ μικρό του**· αὐτὸς οὗτος ἐγίνετο τότε παιδίον. Διότι, ὅταν ἀγαπῶμεν, ἡ ψυχὴ ἡμῶν παλινδρομεῖ καὶ μεταλαμβάνει τῆς ἡλικίας ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κυριαρχοῦν ἐπ᾽ αὐτῆς.

Τὰ ἔτη παρήρχοντο καὶ τὸ θετόν του τέκνον ἀνεπτύσσετο καὶ προώδευε.

Αὐτὸς ἦτο ὁ παιδαγωγός του, αὐτὸς ὁ προγυμναστής του, κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν ἐπὶ ὥρας διδάσκων τὸν μικρὸν μετὰ τῆς ὑπομονῆς διδασκάλου ἐξ ἐπαγγέλματος. Ἐγέλων πολλάκις οἱ συνάδελφοί του, βλέποντες νὰ ὁδηγῇ ὡς τροφὸς εἰς τὸ σχολεῖον τὸν Νίκον, ἐποπτεύων μετὰ τρόμου τὴν ἠθικήν του διάπλασιν, καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ μικροῦ τὸν ἐβαρύνοντο ἐπὶ τέλους· τόσον ἦσαν πυκναὶ αἱ ἐπισκέψεις του.

Καὶ ὅταν ἠσθένει ὁ μικρός, ὅταν, ἄλλοτε ἐπὶ μῆνα ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς τὸν ἔσυρε πρὸς τὸν θάνατον, ἄλλοτε ἄλλαι τῆς παιδικῆς ἡλικίας κρίσιμοι νόσοι, ποσάκις ἀπὸ τῆς διασώσεώς του ἀνήρτησε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὕπαρξιν, πόσας διήρχετο ἀγωνιώδεις νύκτας κύπτων ἐπὶ τῆς κλίνης του, μεταλλάσσων ἐπὶ τοῦ μετώπου του τοὺς μετὰ πάγου ἐπιδέσμους καὶ προσπαθῶν διὰ τῶν φιλημάτων του, διὰ τῆς πνοῆς του, νὰ μεταδώσῃ δρόσον εἰς τὰ φλεγόμενα ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ χείλη τοῦ μικροῦ του!

Τότε, ὅταν ἐκινδύνευεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ ἴδῃ νεκρὸν τὸ θετόν του τέκνον, παγωμένον εἰς τὴν ἀγκάλην του, τότε διεγίνωσκε τὸ μέγεθος τῆς πρὸς αὐτὸν λατρείας του. Πόσα, παρακαλῶν τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς διασώσεώς του, ἔχυνε τότε δάκρυα, πῶς διέσειε καὶ τὸν ἰδικόν του νοῦν ὁ λῆρος τοῦ μικροῦ του, πῶς παρέλυεν ἡ ἐνεργητικότης του, τὸ ψυχικόν του σθένος, ὅταν τὸν ἔβλεπε βυθιζόμενον εἰς τὴν ἔκλυσιν ἐκείνην τὴν ληθαργικήν, ἡ ὁποία τόσον προσομοιάζει τὸν θάνατον!

Καὶ ὅταν ἐν τῷ λήρῳ τοῦ πυρετοῦ του ἐναγκαλιζόμενος αὐτὸν τὸν ἀπεκάλει πατέρα καὶ τοῦ ἔλεγε πῶς δὲν μπορεῖ, πῶς θὰ πεθάνῃ, ὁποῖα ἀντίθετα κύματα ἀπογνώσεως καὶ εὐφροσύνης συνάμα ἔπληττον τὴν ψυχήν του!

— Ὄχι, μικρό μου, δὲν ἔχεις τίποτα· δὲν θὰ μοῦ πεθάνῃς σύ· ἄκου λόγια; Καὶ ὕστερα τί θὰ μοῦ ἔμενε ἐμένα στὸν κόσμο; Καὶ θὰ σ᾽ ἄφινε ὁ πατέρας σου νὰ πεθάνῃς; Ἂν εἶχε τίποτα τὸ παιδί του, θὰ ἠμποροῦσε ὁ πατέρας νὰ τοῦ χαμογελᾷ; Γιατὶ νά, τὸ βλέπεις, γελάω ἀπὸ χαρὰ ποῦ εἶσαι καλλίτερα. Μεθαύριο θὰ σηκωθῇς, θὰ πηγαίνωμε στῆς ἐξοχαῖς, στὰ λουλούδια, ὅπου θέλεις, καὶ ὅ,τι μοῦ ζητήσῃς, νὰ ξέρῃς, θὰ εἶναι δικό σου μικρό μου, ὅ,τι θελήσῃς.

Καὶ ἔκρυπτε τοὺς λυγμούς του ὑπὸ ψευδὲς σπασμωδικὸν μειδίαμα.

Ἀλλ᾽ ἐν τούτοις ὑπεχώρησεν ἡ νόσος καὶ αἱ ἡμέραι τῆς ἀναρρώσεώς του καὶ αἱ πρῶται ἔξοδοι, μὲ τὸν μικρόν του Νίκον περιτυλιγμένον εἰς θερμὰ μάλλινα ἐνδύματα ἦσαν αἱ εὐτυχέστεραι ἡμέραι τῆς ταλαιπωρημένης τοῦ Κίμωνος ζωῆς.

Ἠγάπα ὑπερβαλλόντως τὴν θήραν καὶ τὴν ἁλιείαν ὁ Κίμων· καὶ αἱ ἐκδρομαί του ἀπετέλουν τὴν μόνην τέρψιν τοῦ βίου του. Ἀλλ᾽ ὅταν ἀνεπτύχθη ὁ Νίκος, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀντέχῃ εἰς τὰς πορείας, νὰ ἦναι συνοδός του, ἡ ἐκ τούτων τέρψις ἦτο διὰ τὸν Ἀνδρεάδην ἀληθὴς παράδεισος.

Κατὰ τὰς ἐκδρομὰς ταύτας, ἐν τῇ ἐρημίᾳ καὶ τῇ γαλήνῃ τῆς ἀγροίκου φύσεως, προσεπάθει νὰ μεταδίδῃ εἰς τὸ θετόν του τέκνον τὰς ποικίλας γνώσεις του, νὰ ἀναπτύσσῃ τὸ πνεῦμά του, νὰ καλλύνῃ τὴν ψυχήν του. Ἀφύπνιζεν ἐν αὐτῷ τὴν ἀντίληψιν τοῦ καλοῦ καὶ ἐκαλλιέργει τὴν καρδίαν του, ὅπως εἰσδέχεται τὰς εὐφροσύνους ἐντυπώσεις τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως, τὰς συγκινήσεις τὰς

1 Ἀριστοτέλους, Ἠθικῶν Νικομαχείων Ι. VII. «... Οἱ δ᾽ εὖ πεποιηκότες φιλοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς πεπονθότας, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν συμβαίνει· πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ... Ὑπεραγαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεῖα ποιήματα, στέργοντες, ὥσπερ τέκνα. Τὸ γὰρ εὖ πεπονθός, ἔργον ἐστὶν αὐτῶν· τοῦτο δὴ ἀγαπῶσι μᾶλλον ἢ τὸ ἔργον τὸν ποιήσαντα. Ἔτι δὲ τὰ ἐπιπόνως γενόμενα πάντες μᾶλλον στέργουσιν, οἷον τὰ χρήματα οἱ κτησάμενοι τῶν παραλαβόντων· διὰ ταῦτα δὲ καὶ αἱ μητέρες φιλοτεκνότεραι· ἐπιπονωτέρα γὰρ ἡ γέννησις».

«L' amour paternel ne diffère pas de l' amour propre. Ainsi un père ne sépare point l' idée d'un fils de la sienne. Du reste qu' on mette à la place de ce que je dis la sympathie ou le sang, et qu'on me face entendre pour quoi le sang ne parle pas autant dans les enfants que dans les pères».— Vauvenargues. De l' esprit humain XXXII.

ἀρρήτους, αἵτινες πληροῦν τὴν ψυχὴν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τοῦ δάσους, ἐν τῇ σιωπῇ τῆς νυκτός, ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ πελάγους.

Ὁ μόνος ἐφεξῆς τῆς ὑπάρξεώς του σκοπός, ἡ μόνη χαρὰ ἦτο ἡ διάπλασις τοῦ μικροῦ τούτου παιδός, τὸν ὁποῖον τοῦ ἔστειλεν, ὡς ἔλεγεν, ὁ Θεός, διὰ νὰ τάμῃ τὴν μόνωσίν του, διὰ νὰ φαιδρύνῃ τὸν βίον του.

Φύσις ποιητικὴ καὶ ἁβρὰ ὁ Κίμων, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ παιδὸς τούτου κατεσκεύαζεν ἴνδαλμα προσόμοιον τῇ ψυχῇ του· καὶ δὲν ἠννόει ὅτι ἔβλεπεν ἐν αὐτῷ, ὡς εἰς καθρέπτην, τῶν ἰδίων αὐτοῦ αἰσθημάτων τὴν ἀνταύγειαν. Καὶ τὸ ἴνδαλμα τοῦτο τὸ λάμπον ἐκ καλλονῆς, τὸ φιλοτέχνημα τὸ τέλειον, τὸ ὁποῖον ὁ ἀριστοτέχνης οὗτος τῆς ψυχῆς ἐλάξευεν, ὡς διὰ γλυφίδος, διὰ τῆς φαντασίας του τῆς ἁβρᾶς, τὸ περιέβαλλε καὶ τὸ ἐκόσμει, ὑπὸ τὸ κράτος ψυχικῆς ψευδαισθήσεως, δι' ἀπείρων φανταστικῶν ἀρετῶν.

Καὶ τοῦτο, διότι τὰ ἰσχυρὰ αἰσθήματα εἶναι ἰσχυρά, ὄχι ὡς ἐκ τῆς ἀληθοῦς καλλονῆς καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀντικειμένου τὸ ὁποῖον ἐμπνέει αὐτά, ἀλλ' ἕνεκα τῆς καλλονῆς καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς ψυχῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ βλαστάνουν.

Ἄνευ τῆς ἐπιδράσεως τῶν αἰτίων τούτων ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης ἤθελε διίδει, ὅτι ἦτο πολὺ παράδοξος ὁ χαρακτὴρ τοῦ παιδὸς τούτου.

Ἐδέχετο τὰς εὐεργεσίας, ὡς ὑποχρεωτικὰς διὰ τὸν προστάτην του, ὡς ἀπότισιν ἐπιβεβλημένης ὀφειλῆς, ψυχρῶς, ἀναισθήτως. Τὰ ἀναρίθμητα δὲ δείγματα τῆς ἀγάπης τοῦ θετοῦ πατρός του ὄχι μόνον διωλίσθαινον ἐπὶ τῆς καρδίας του, ὡς ἐπὶ ἀδιαβρόχου ὑφάσματος τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ τὸν ἐστενοχώρουν, τῷ ἐπροξένουν κάματον.

Ποτὲ οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοί του δὲν ὑψώθησαν πρὸς τὸν Κίμωνα ὑγροί, μὲ τὴν φωτεινὴν ἐκείνην λάμψιν, τὴν ὁποίαν διαχέει ἐπὶ τοῦ βλέμματος ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη. Ποτὲ ἐν στιγμαῖς θλίψεων δὲν ἔσχεν ὁ Κίμων τὸ ἔρεισμα τρυφεροῦ λόγου, υἱικῆς θωπείας. Ἦτο ψυχρὸς καὶ ἐπιφυλακτικός, ὡς αἴλουρος θωπευόμενος, καὶ ὡς αἴλουρος ἐπὶ τέλους βαρυνόμενος καὶ πλήττων. Ὁ διάλογός του πρὸ τοῦ σχολείου μετ' ἐκείνου, ὅστις εἶχε λάβει παρ' αὐτῷ θέσιν πατρός, ἦτο πιστὴ εἰκὼν τῶν ἐνδιαθέτων αἰσθημάτων του. Ἀλλὰ μὴ καταλογίσετε εἰς ἔλλειψιν διορατικότητος τὴν ἀμβλυωπίαν ταύτην τοῦ Κίμωνος. Ἡ καρδία τοῦ ἰσχυρῶς ἀγαπῶντος συσκοτίζει καὶ ἀποναρκόνει τοῦ πνεύματος τὴν διαύγειαν, ἀντιδρᾷ διαρκῶς κατὰ τῆς κρίσεως, καὶ τὴν ἐξουδετερόνει.

Πολλάκις ἐν τούτοις ἐγίνετο φῶς ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Κίμωνος. Πολλάκις τῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς τούτου ἡ ξηρασία καὶ ὁ χαρακτὴρ ὁ ἄκαρδος προσέπιπτον εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ. Ἀλλ' αἱ ἐλαφρυντικαὶ περιπτώσεις ἦσαν πάντοτε πρόχειροι, καὶ προθύμως πάντοτε ἐδημιούργει ὑπὲρ αὐτοῦ δικαιολογίας. Καὶ ὅταν ἐπείθετο, ὅτι τὸ ἠδίκησε τὸ θετόν του τέκνον, ὅτι τὸ παρενόησε, τοῦτο δὲ καὶ συνέβαινε διαρκῶς, ἐπολλαπλασιάζοντο τότε θερμότεραι τῆς ἀγάπης αὐτοῦ αἱ ἐκδηλώσεις.

Διότι ἀναπηδοῦν πάντοτε θερμαί, ἀνεξάντλητοι πάντοτε, τῆς συγγνώμης αἱ πηγαί, ἀπὸ τοῦ βάθους ἀγαπώσης καρδίας.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ

Λουλούδια παντοῦ χυμένα. Πρόσωπα γελαστὰ πηγαίνουν καὶ ἔρχονται· ἡ οἰκοδέσποινα, ἀφοῦ ἔρριψε μιὰ συμπληρωματικὴ ματιὰ εἰς ὅλα καὶ ἐφάνη εὐχαριστημένη, κλείεται στὸν κοιτῶνά της νὰ στολισθῇ καὶ νὰ γείνῃ πολὺ ὡραία, μὰ πολὺ ὡραία σήμερον γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ συζύγου της. Πρὶν νὰ φύγῃ, γυρίζει τὴν ὑγρὴ ματιά της καὶ βλέπει στὸ τραπέζι, ἐμπρὸς στὸ πιάτο τοῦ συζύγου της, μικρούλα ἀνθοδέσμη ἀπὸ ἀγροτικὰ λουλούδια.

Ξεύρει πῶς αὐτὴ ἡ ἀνθοδέσμη, θὰ τὸν συγκινήσῃ πολύ. Κάθε λουλουδάκι ποῦ ἔκοπτε τὸ παχουλὸ χεράκι της, τὰ χείλη της ἐψιθύριζαν καὶ μιὰ εὐχὴ ἀληθινή, μέσ' ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια βγαλμένη. Τὰ σύναξε στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ.

Ἀμὲ ὁ φάκελλος ὁ πέτσινος ποῦ τοῦ τὸν κέντησε μὲ τόση τέχνη! Κάθε βελονιὰ ἔχει καὶ τὴν ἱστορία της.

Καὶ οἱ παντοῦφλες ποῦ τοῦ κέντησε ἡ Πάνθεια, μὲ τὰ μικρὰ χεράκια της! Καὶ τὸ ποιηματάκι ποῦ ἔγραψε ὁ Τοτός! Θὰ γείνῃ ποιητὴς αὐτὸ τὸ παιδί! ἄ... νὰ τὸ ἰδῆτε. Καλὲ μὲ τί καρδιὰ γραμμένο!! σωστὸ ἀριστουργηματάκι! Θὰ τοῦ τὸ διαβάσῃ στὸ τραπέζι.

Πῆγε τὸ πρωὶ ὁ Κωστάκης νὰ φέρῃ τὸν πατέρα του. Ἔχουν πολλοὺς ξένους· ἔβαλαν τόσα ξύλα στὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ (γιατὶ ἀνοίγει σὲ τέτοιαις περιστάσεις) καὶ ἐνῷ σκλάβωσε ὅλη τὴν τραπεζαρία, τῆς φαίνεται μικρό.

Μόλις πρόφθασε νὰ στολισθῇ καὶ νὰ τοποθετήσῃ τὸν κεντημένο φάκελλο ἐπάνω στὸ γραφεῖο τοῦ Κωστάκη, γιὰ νὰ κτυπήσῃ πρῶτος-πρῶτος στὰ μάτια του καὶ ἦλθαν οἱ παπάδες τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ προϊστάμενος, ἐνῷ τοῦ φιλοῦσε τὸ χέρι, τῆς ἔδωκε τὸ *ὕψωμα* γιὰ τὸν Κωστάκη καὶ ἄρχισαν νὰ μιλοῦν γιὰ τὸν ἱεροκήρυκα καὶ τὰ θέματά του. Μ' ἕνα νεῦμα, ἡ δούλα κατάλαβε, πῶς εἶνε ὥρα γιὰ γλυκὸ καὶ φέρνει ἀσημένιο δίσκο μὲ δυὸ εἰδῶν γλυκὸ καὶ μέσα σὲ κρυστάλλινα ποτηράκια κακάο. Σὲ λίγο, φέρνει καὶ τὸν καφὲ μὲ ὡραία τούρτα (ἐργόχειρο δικό της) γιὰ βούτημα.

Πῶς τὸν ἀγαπᾷ αὐτὸν τὸν παπᾶ ἡ Θεοδώρα!! Αὐτὸς τὴν στεφάνωσε καὶ αὐτὸς βάπτισε τὰ παιδάκια της.

Ἔρχουνται ἄλλοι φίλοι, ἄλλαις φιληνάδες καὶ κρυφοκαμαρόνουν τὴν ὡραία φορεσιά της καὶ τὴν τάξι τοῦ σπιτιοῦ της. Πάγει σὰν ρολόγι τὸ σπίτι της. Καὶ σ' ὅλα ἐκείνη ἐπιστατεῖ.

Σταμάτησε ἕνα ἀμάξι καὶ ἡ Θεοδώρα τρέχει κάτω στὴν αὐλή. Βοηθεῖ τὸν πεθερό της νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸ ἀμάξι· καὶ φιλεῖ μὲ στοργὴ τὸ χέρι του,

ποῦ τρέμει ἀπὸ τὰ γεράματα· κατόπι τὸν ὑποστηρίζει καὶ τὸν πάγει στὴν τραπεζαρία, γιατὶ εἶνε ὥρα τοῦ γεύματος.

Ὁ Τοτὸς λέγει τὴν προσευχή, ὁ παπᾶς εὐλογεῖ τὸ τραπέζι καὶ ἀρχίζουν ὅλοι καὶ ὅλαι νὰ τρώγουν μὲ ὄρεξη, τὰ καλομαγειρευμένα φαγητά. Ὅλες οἱ νύφες τοῦ γέρου καὶ ὅλοι οἱ γαμπροὶ εἶνε ἐκεῖ καὶ γελοῦν καὶ κάμνουν προπόσεις καὶ τὰ παιδιὰ (στὸ τραπέζι τῶν μεγάλων καὶ αὐτὰ σήμερα) τρώγουν σὰν μεγάλοι.

Ὁ Τοτὸς παίρνει ἕνα ποτῆρι στὰ χεράκια του καὶ ἀρχίζει νὰ ἀπαγγέλλῃ τὸ ποίημά του. Στὴν ἀρχὴ τὸ χεράκι του ἔτρεμε καὶ τὸ κρασὶ χοροπηδοῦσε μέσα· μὰ κατόπι πῆρε θάρρος καὶ ὅταν τελείωσε, βρέθηκε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ μπαμπᾶ του, ὁ ὁποῖος τὸν φιλοῦσε.... τὸν ἔτρωγε ἀπὸ τὰ φιλιά.

Κατόπιν ὁ Κωστάκης εἶδε τὸν φάκελλο, εἶδε τὶς παντοῦφλες, σταμάτησε τὸ δακρυσμένο μάτι του στὴν ἀνθοδέσμη καὶ ἔσφιξε τὰ χεράκια τῆς Θεοδώρας.

*

Ὁ Κωστάκης ἦταν ὑπάλληλος σ' ἕνα μεγάλο ἔμπορο, ποῦ τὸν ἔλεγαν κ' ἐκεῖνον Κωστάκη Στρ.

Δυὸ τρεῖς μέρες πρίν, διάβαζε καὶ ὁ ἐνδιαφερόμενος καὶ ὁ ἀδιάφορος στὶς ἐφημερίδες, πῶς ὁ κ. Κωστάκης Στρ. δὲν δέχεται ἐπισκέψεις.

Τὸ σπίτι του βουβό, ἡ κυρία του ξαπλωμένη στὴν πολτρώνα, γέρνει τὸ κεφάλι της βαρὺ ἀπὸ σκέψεις ἁμαρτωλὲς καὶ βλέπει συχνὰ τὸ ρολόγι, γιατὶ περιμένει τὸ γιατρό της, ποῦ οἱ κακὲς γλῶσσες λέγουν, πῶς εἶνε ἐρωμένος της.

Ὁ Κύριος γύρισε ξημερώματα ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴ λέσχη, ὅπου ἔχασε σπουδαῖα ποσὰ καὶ τώρα κοιμᾶται γιὰ νὰ ξεχάσῃ.

Τὸ παιδί τους βήχει, σκεπασμένο μὲ χίλιες φανέλες καὶ τρώγει παστίλια τῆς γκόμας. Ξεύρετε; ποτὲ δὲν ἔφαγε ψωμὶ ἂν καὶ εἶνε πέντε χρονῶν. Τὸ ἀνατρέφουν *λεπτά*.

Ἔξαφνα, τῆς κυρίας τὰ μάτια ἀντὶ νὰ πᾶνε στὸ ρολόγι, πῆγαν κατὰ λάθος στὸν ἡμεροδείκτη καὶ βλέπει, πῶς εἶνε ἡ ἑορτὴ τοῦ συζύγου της. Πετάχθηκε τρομασμένη, μὰ κατόπι χαμογέλασε καὶ καθησύχασε· θυμήθηκε, πῶς ἐπρόλαβε νὰ γράψῃ στὴν ἐφημερίδα «*πῶς δὲν δέχεται*».

Ἐκείνη, ἄ γιὰ τοῦτο κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ πῇ τίποτε! ἐκείνη εἶνε γυναῖκα **χωρὶς προλήψεις** καὶ δὲν ἀγαπᾷ **τοὺς τύπους**. Ἐπισκέψεις τυπικὲς καὶ εὐχὲς τυπικές... χυδαῖα πράγματα! συζυγικὴ στοργή, χίμαιρα! φιλία, ἀνοησία! Στὸν ἔρωτα ἐπίστευε—μὲ μιὰ μικρὴ διαφορὰ ὅμως· νὰ ἀγαπᾷ μὲν πάντοτε, μὰ ὄχι τὸ ἴδιο πρόσωπο.

— Ἄ, ὁ γιατρός... pauvre docteur! τὸ ξεύρει αὐτό! Ξεύρετε *εἶνε εἰλικρινής*· τοῦ τὸ εἶπε. Δὲν θέλει γελοίους Ὀθέλλους στὸ κεφάλι της. Μὰ ὁ σύζυγός της, δὲν πιστεύω νὰ τὸ ξεύρῃ.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ συζύγου της, τῆς θύμισε πῶς πέρσυ ἀγαποῦσε ἐκεῖνον τὸν χαριτωμένο γραμματέα τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας. Κρυφὰ κρυφὰ ἀναστενάζει. Ἡ ἀλήθεια εἶνε, πῶς ἐκείνη ἐκολακεύετο πολλὴ μὲ τὴν ἀγάπη αὐτοῦ τοῦ χαριτωμένου ἀνθρώπου, μὰ ἐκεῖνος..... ἦτο χωρὶς καρδιά... πανδρεύθηκε.

Αὐτὸ ὅμως τὸ ἔχει θαμμένο βαθειὰ στὴν καρδιά της καὶ τὸν παρουσιάζει εἰς αὐτήν, γιὰ θῦμα τῆς ἀστασίας της. Δὲν πιστεύω νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ κανεὶς δυνατά, διότι ὑπάρχει φόβος μὴν τὸ μάθῃ ὁ γιατρός!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΗΛΙΟΣΤΑΛΑΚΤΗ

Α'

Εἰς τὰ χωριὰ τῆς Κερκύρας εἶναι μεγάλη αὐστηρότη ἀκόμη εἰς τὰ ἤθη, καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωριὰ ποῦ εἶναι μακρυὰ ἀπὸ τὴν πόλη. Μιὰ φορὰ ὅμως ἤτανε πιλιὸ αὐστηρὰ ἀπὸ τώρα. Νὰ βλέπανε, λόγου χάρι, μία νέα χωριατοποῦλα νὰ 'μιλῇ δυό, τρεῖς φορὲς μὲ κανένα νέο σὲ παράμερο τόπο, κρυφά, ὄχι μοναχὰ νύχτα, μὰ καὶ 'μέρα μεσημέρι, ξέγραψέ τηνε! τήνε λογαριάζανε *κακὴ γυναῖκα*. Οἱ χωριατοποῦλες, καὶ μάλιστα οἱ ὥριμες γιὰ γάμο, ἂν ἀπαντούσανε εἰς τὸ δρόμο, καὶ μάλιστα ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, ἄντρα, παντρεμένον ἢ ἀνύπαντρο, δὲν ἔπρεπε νὰ σηκώσουνε τὰ μάτια νὰ τὸν ἰδοῦνε, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ περάσουνε βλέποντας κάτω εἰς τὴ γῆ, καὶ μὲ μεγάλη συστολὴ νὰ εἰποῦν μόνο «καλημέρ' ἀφέντη», «καλησπέρα τσ' ἀφεντιᾶ σας». Σὰν ἐνύκτωνε, σούρουπα μάλιστα, οἱ γυναῖκες ἔπρεπε νὰ κλειστοῦνε στὸ σπίτι σὰν οἱ κόττες καὶ νὰ μὴ βγοῦνε παρὰ τὴν αὐγή, ἔστω καὶ γιὰ τὴν πιλιὸ μεγαλήτερη ἀνάγκη. Νὰ κλέψῃ ἕνας χωριάτης μιὰ χωριατοποῦλα καὶ νὰ τὴν ἔχῃ εἰς τὸ σπίτι του ἀστεφάνωτη γιὰ πολὺν καιρό, ἤταν πρᾶμα σπάνιο, καὶ ἀκόμη πιλιὸ σπάνιο νὰ βγῇ μιὰ χωριάτισσα κακῆς διαγωγῆς· αὐτὴ ἔπρεπε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ νὰ πάῃ νὰ ζήσῃ ἀλλοῦ, συνήθως εἰς τὴν πόλη. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ συστήματα καὶ αὐτὲς τὶς ἰδέες βαστοῦνε ἀκόμα εἰς τὰ χωριὰ τῆς Κερκύρας. Τοῦτο τὸ ἀποδείχνει ἕνα περιστατικὸ ὁποῦ ἐστάθηκε, εἶναι λίγος καιρός, εἰς τὸ χωριὸ τῆς Μέσης, Στρογγυλή. Ἡ Μαρία Χ' ἤτανε *πιασμένη* (δηλαδὴ ἀρραβωνισμένη) μὲ τὸν Πίπη Ω' ἀπὸ μῆνες. Εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα οἱ νέοι ἐβλεπόντανε, 'μιλούσανε, μά... τίποτες περισσότερο! Μίαν ἡμέρα ὁ Πίπης βρίσκει τὴ Μαρία μοναχή της· ἐκαιόντανε ὁ καϋμένος γιὰ ἕνα φιλί, ἕνα μοναχό! Δὲν ἠξέρει λοιπὸν οὔτε αὐτὸς πῶς τοὔρθε καὶ τήνε πιάνει ἀπὸ τὴ μέση καὶ τὴν ἐφίλησε γλυκὰ στὸ στόμα. Μὰ τί τοῦ κόστισε αὐτὸ τὸ φιλί! Ἡ Μαρία δὲ χάνει καιρὸ καὶ τοῦ τραβάει ἕνα ἀνάποδο πρῶτα· καὶ ἔπειτα—θὰ τὸ πιστέψετε;—τοῦ κάνει καὶ μία κατηγορία εἰς τὸ δικαστήριο, ὁποῦ τὴν ἐπρόσβαλε. Ἀκοῦς ἐκεῖ, ἀρραβωνιαστικὴ νὰ κατηγορῇ εἰς τὸ δικαστήριο, ὁποῦ τὴν ἐφίλησε, ποιόν; τὸν ἀρραβωνιαστικό της! — «Μά, τῆς λέει καὶ ὁ μαῦρος ὁ δικαστής, δὲν θὰ γένῃ σὲ λίγο ἄντρας σου; δὲν εἶναι δικός σου; τί μεγάλη λοιπὸν

ἁμαρτία ἔκαμε ὁ δύστυχος νὰ σοῦ δώσῃ καὶ ἕνα φιλί ἀφοῦ μάλιστα σὲ ἀγαπάει τόσο;» — «Ὄχι, κύριε δικαστή, τοῦ ἀπήντησεν ἐκείνη· δὲν εἶναι ἀκόμη ἄντρας μου· θὰ γένῃ· καὶ ὅσο δὲν εἶναι, ἔπρεπε νὰ μὲ σεβαστῇ». — Καὶ εὕρηκε δίκιο ἡ Μαρία ἀπὸ τὸν δικαστή. Καὶ τὸ πιλιὸ νόστιμο εἶναι ποῦ δὲν ἐχάλασε μηγάρις διόλου ὁ ἀρραβῶνας διὰ τὴ μήνυση καὶ κατηγορία· ἔμειναν ἀγαπημένοι καὶ πιασμένοι· καὶ ἔπειτα ἀπὸ 'λίγο ἐβάλανε στεφάνι, καὶ τότε πρώτη φορὰ ἔδωκε τὴν ἄδεια ἡ Μαρία εἰς τὸν Πίπη νὰ τὴ φιλήσῃ.

Μὰ νὰ μὴ ξεβγοῦμε πολὺ ἀπὸ τὸ σκοπὸ ὁποῦ εἴχαμε σήμερα γράφοντας, καὶ ἂς διηγηθοῦμε μία ἄλλη ὡραία ἱστορία ὁποῦ ἐστάθηκε εἰς τοὺς Κυνοπιάσταις, ἄλλο χωριὸ τῆς Κερκύρας, εἶναι κάμποσα χρόνια. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἱστορία ἀληθινὴ καὶ ὄχι παραμύθι, διότι μᾶς τὴν εἶπε ὁ σεβάσμιος γέροντας, Χριστόδουλος Πουλημένος ὁ Χατζῆς, Θεὸς *σχωρέστονε τώρα*!

Β΄

'Ο 'Ρωτόκριτος (τί ὤμορφ' ὄνομα!) εἶχε ματιάσῃ τὴν 'Ηλιοστάλακτη (ἀκόμη ὠμορφότερο!) ἀπὸ πολὺν καιρό. 'Ωραία, ψιλὴ καὶ λιγνή, μὲ πεταμένο ὅμως στῆθος, εἶχε μαλλιὰ ξανθά, ξανθά, σὰ χρυσάφι, δυὸ γαλανὰ μάτια σὰν τὸν οὐρανό, καὶ ἕνα στοματάκι, ποῦ ὅλο χαμογελοῦσε. Τὴν ἔβλεπε συχνὰ ὅταν ἐπήγαινε νὰ δουλέψῃ στ' ἀμπέλια τοῦ πατέρα της· νὰ κλαδέψῃ, νὰ μαίσῃ, νὰ τρυγήσῃ. Τοῦ ἄρεσε τόσο, ὁποῦ γλήγορα τὴν ἀγάπησε φλογερά. 'Εκείνη κατάλαβε τὴ φλόγα τοῦ 'Ρωτόκριτου· ἔβλεπε κλεφτά, κλεφτά, μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ της τσὴ ματιαῖς ὁποῦ ἔρριχνε ἀπάνω της ἐκεῖνος· μὰ δὲν ἐτολμοῦσε ἡ καϋμένη νὰ τὸν κυτάξῃ στὰ μάτια, γιατὶ ἔτσι ἦτανε τὸ σύστημα τοῦ τόπου. Καὶ αὐτὴ ὅμως τὸν ἀγάπησε· καὶ ἀγάπησε ὄχι μοναχὰ τὴ λεβεντιά του, τὰ μαῦρα μάτια του, τὸ στριμένο μουστάκι του καὶ τὸ ὤμορφο κεφάλι του, ὁποῦ ἀπάνω του φοροῦσε μὲ πολλὴ χάρι τὸ φεσάκι, μὰ ἐρωτεύτηκε καὶ ἀπὸ τὴν καλωσύνη του, καὶ τὴν ἐξυπνάδα του, ὁποῦ ἦτανε ξακουστὴ στὸ χωριό.

'Ο 'Ρωτόκριτος δὲν εὕρισκε ἡσυχία· πῶς νὰ κάμῃ· πῶς νὰ τὴν εὕρῃ μοναχὴ καὶ νὰ τῆς εἰπῇ τὸν ἔρωτά του καὶ τὸν καϋμό του; 'Αποφάσισε νὰ τὴν περιμείνῃ τὸ σούρουπο στὸ πηγάδι, ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὸ χωριό, ἐκεῖ ποῦ ἀρχίζουνε οἱ κόγλες καὶ οἱ ἀνηφόροι τῶν Καστελλάνων· ἐκεῖ θὰ πήγαινε ἄσφαλτα νὰ πάρῃ νερό· ἴσως θὰ τύχαινε νὰ εἶναι μοναχή. Καὶ ἡ τύχη τὸν ἐβοήθησε. Τὸ ἀπόγιομα ἐκεῖνο ἦτανε συννεφιά· τὸ βουνὸ τῶν ἁγίων Δέκα καταίβαζε μαυρίλα πολλὴ καὶ ἐφαινόντανε ποῦ θἄρθῃ μεγάλη βροχή. 'Ο 'Ρωτόκριτος πῆγε καὶ κρουβίθηκε ἀπὸ 'πίσω ἀπὸ μιὰν ἐληὰ καὶ περίμενε. Νά σου, σὲ λίγο ἔρχεται μὲ τὴ ζέστα στὸ κεφάλι ἡ 'Ηλιοστάλακτη. 'Ο 'Ρωτόκριτος βλέπει ὁλόγυρα· ἦτανε μοναχοί. Προβαίνει τότες ἀγάλια, ἀγάλια καὶ τρέμοντας ἀπὸ τὴ συγκίνηση καὶ πάει κοντά της. 'Εκείνη 'σκιάχτηκε ἔτσι τὸν εἶδε ἄξαφνα, μὰ βαστάχτηκε καὶ δὲν ἐφώναξε. — «Σ' ἀγαπάω, 'Ηλιοστάλακτη» τῆς εἶπε μὲ μισοσβυσμένη φωνή, «πεθαίνω γιὰ σένα· τὸ βλέπεις τί ὑποφέρω τόσον καιρό!» 'Εκύτταξε καὶ ἐκείνη ὁλόγυρα μὴν εἶναι κανεὶς καὶ ἐδιάκρινε ἀπὸ μακρυὰ μία ἄλλη χωριανή της, ὁποῦ ἐρχόντανε γιὰ νερό. — «Φεῦγα, τοῦ λέει, ἐνῷ τοῦ ἔπιασε καὶ τοὔσφιξε τὸ χέρι, γιατὶ μἔχασες, ἂν μᾶς ἰδοῦν. Τὸ ξέρεις, τὸ κατάλαβες ποῦ καὶ ἐγὼ σ' ἀγαπάω, μὰ δὲν εἶναι ὥρα τώρα· φεῦγα γλήγορα καὶ καλὴ ἀντάμωση αὔριο ἢ μεθαύριο». Καὶ ἐκεῖνος ἔφυγε σὰν ἀστραπὴ γιὰ νὰ μὴν τὴν ἐκθέσῃ, καὶ ἐκρύφτηκε πάλη εἰς τσῆ ἐληές.

'Εκείνη ἐγιόμισε τὴ ζέστα της, ἐπῆρε νερὸ καὶ στὸ σίσκλο της καὶ ἔφυγε, ἔφυγε γλήγορα.

'Η συγκίνησή της ἦτανε μεγάλη καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ τήνε κρύψῃ. — «Τί ἔχεις μωρή, καὶ εἶσαι ἔτση ἀχνή;» τῆς εἶπε ἅμα τὴν εἶδε ὁ πατέρας της. 'Ο Μανώλης ἦτανε αὐστηρὸς πατέρας, σχεδὸν ἄγριος. Τὴ θυγατέρα του τὴν εἶχε ἀναθρέψῃ μὲ τὸ ξύλο. Δὲ χρειάζονται πολλαῖς κουβένταις, ἔλεγε, μὲ τὰ παιδιά· τὰ πολλὰ λόγια εἶναι φτώχια· τὸ ξύλο βγῆκε ἀπὸ τὸν Παράδεισο. 'Η 'Ηλιοστάλακτη, ἡ θυγατέρα του ἡ μονάκριβη, τὸν ἐσκιαζότανε πολύ, καὶ μεγάλη ποῦ 'χε γένῃ. — «Τίποτις, ἀφέντη· ἔφυγε ἕνα ἄλογο στὸ δρόμο κι' ἀγρίεψε καὶ ἦρθε καταπάνω μου καὶ σκιάχτηκα».

Τὴν ἐκύτταξε καλὰ ὁ πατέρας της, τὴν ἐμέτρησε ἀπὸ πάνου ὡς κάτου με φοβερὴ ματιά, κ' ἐφάνηκε ποῦ δὲν καλοπίστεψε στὸ λόγο της. Μὰ 'τσώπασε, δὲν εἶπε λόγο.

Γ΄

Περάσανε τρεῖς μῆνες. Τί στάθηκε στὸ μεταξύ; Κανένας δὲν τὸ ξέρει, παρὰ ὁ 'Ρωτόκριτος καὶ ἡ 'Ηλιοστάλακτη τὸ μυστικό. Μὰ εἴχανε τόσον τρόπο, καὶ ξέρανε τόσο καλὰ νὰ φυλαχτοῦνε, ποῦ κανένας δὲν ἐπῆρε μυρωδιὰ τόσον καιρό. Καὶ ὅμως τὰ πράμματα ἦτανε πολὺ προχωρημένα . . . πάρα πολύ! . . .

Τὸ Μανώλη ὅμως τὸν ἔτρωγε τὸ φίδι· ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα, ποῦ *ξαφνίστηκε* ἡ θυγατέρα του *ἀπὸ τἄλογο*, αὐτὴ ἄλλαξε πολύ· δὲν ἦτανε πιλιὸ χαρούμενη σὰν πρῶτα· τὸ χαμόγελό της τὸ παντοτεινὸ εἶχε σβυστῇ· λίγο μιλοῦσε, λίγη ὄρεξι εἶχε. Στὸ πανηγύρι τῶν Καστελλάνων, τὴν Πεντηκοστή, ποῦ μαζώνονται ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Μέσης, καὶ χορεύουνε καὶ διασκεδάζουνε, αὐτὴ ἐφέτος δὲν ἠθέλησε νὰ πάῃ, ὅπως κάθε χρόνο. «Κάτι τρέχει, μὲ τὴν 'Ηλιοστάλακτη, ἔλεγε εἰς τὴ γυναῖκα του, μὰ δὲ 'μπορῶ νὰ καταλάβω. Μὴν ἠξεύρῃς σὺ τίποτις; μὴν ἀγαπάει κανένα; Μὰ ποιόν; ὁ 'Ρωτόκριτος βλέπω ποῦ καμμία φορὰ τὴ γλυκοκυττάζει, ὅπως βγαίνουμε ἀπὸ τὴν 'Εκκλησιά· μὰ δὲν πιστεύω νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ τόσο ἐρωτοχτυπημένη. Καὶ ἔπειτα, ἂς τήνε ζητήσῃ· μοῦ φαίνεται ποῦ δὲν εἶναι κακὸς νέος. Δὲν εἶναι σωστὸ ὅμως, ἐπρόσθετε μεγαλόνοντας τὴ φωνή, νὰ τσῆ σηκόνει τὸ κεφάλι, ἔτσι καὶ ἁπλῶς, διὰ νὰ διασκεδάζῃ. Τί λὲς ἐσύ;» Καὶ ἡ μάννα δὲ μιλοῦσε. Νὰ ἤξερε τάχα τί συμβαίνει; . . .

Περάσανε πάλε λίγοι μῆνες καὶ ἦρθε ὁ χειμῶνας.

Μίαν ἡμέρα ὁ πάρεδρος τοῦ χωριοῦ πέρνει κατὰ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

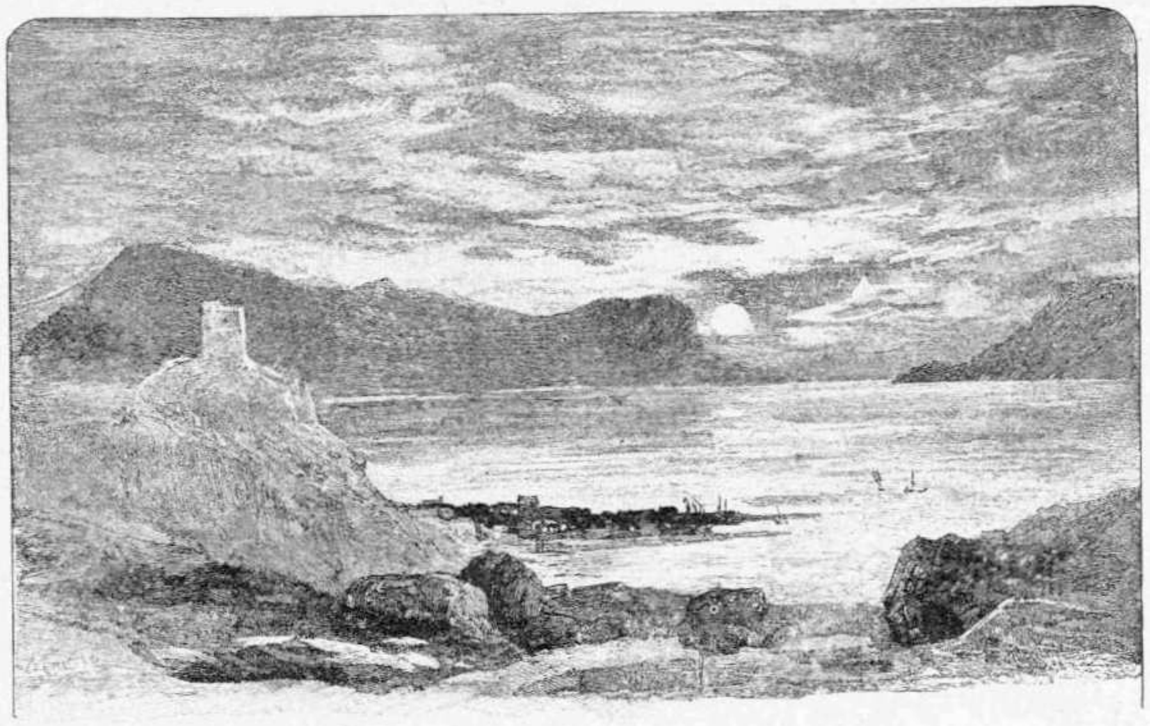

Σαλαμις

μόνας τὸ Μανώλη καὶ τοῦ λέει πῶς ἡ θυγατέρα του *δὲν πράζει καλά*· τὴν ἔχει βουρλίσῃ ὁ 'Ρωτόκριτος, τὴν εἴδανε μάλιστα περισσότερο ἀπὸ μία φορὰ κατάμονας μὲ αὐτόνε νὰ κουβεντιάζῃ πολλὴν ὥρα, πότε στὸ ἀντικλάδι τοῦ χωριοῦ καὶ πότε στὸ ἀντικλάδι τοῦ Γαστουριοῦ, παρακάτου ἀπὸ τοῦ Παϊπέτη· εἶναι καὶ κάποιοι ἄλλοι κακοὶ ἄνθρωποι ποῦ λένε καὶ ἄλλα. «Βέβαια ἐγὼ δὲν τὰ πιστεύω, οὔτε ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ τίποτις γιὰ τὴν 'Ηλιοστάλακτη, γιατὶ εἶναι τίμια κοπέλα· μὰ καλὰ κάνεις νὰ πάρῃς τὰ μέτρα σου, καὶ νὰ τήνε μαζώξῃς ὀλίγο.»

'Ο Μανώλης δὲ χάνει καιρό, πάει στὸ σπίτι, κλιεῖ τὴν πόρτα καὶ κράζει 'μπροστά του τὴν 'Ηλιοστάλακτη. «Ἔ! μωρή, τῆς λέει· ἔτσι, ἀγγελοκρουσμένη, θέλεις ν' ἀτιμάσῃς, μωρή, τὸ σπίτι μου; Τ' εἶναι αὐτὰ ποῦ κάνεις μὲ τὸ 'Ρωτόκριτο;» Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ ἀπάντηση ἢ ἀπολογία, τήνε στρώνει στὸ ξύλο, ἔτσι μεγάλη ποῦ ἦτανε!

Τί κατάλαβε ὅμως μὲ τὸ ξύλο; αὐτὴ ἡ ἀρρώστια τῆς 'Ηλιοστάλακτης μὲ τὸ στανιὸ καὶ μὲ τὸ κακὸ δὲ γιατρεύεται. Τὤβλεπε καὶ αὐτός· καταλάβαινε ποῦ ἡ θυγατέρα του ἦτανε ἐρωτευμένη φοβερὰ ἀπὸ τὸ νέο, καὶ ποῦ δύσκολα θὰ τὴν ξεκολλοῦσε ἀπὸ αὐτόν, καὶ εἶχεν ἀπόφαση νὰ βάλῃ τὸν Παπᾶ-Φύλαχτο, τὸν ἐφημέριό του, νὰ τοῦ μιλήσῃ νὰ τὴ ζητήσῃ σὲ γάμο. Ἕως ἐδῶ δὲν ἦτανε τὰ πράμματα τόσο κακὰ καὶ ἀπελπιστικά. Μὰ μία μέρα τοῦ πέρασε μία ὑποψία, μία φοβερὴ ὑποψία. «Μὴ στάθηκε καὶ τίποτις ἄλλο; γιατὶ ὁ πάρεδρος τώρα δὲ μοῦ μιλεῖ σὰν πρῶτα καὶ μὲ ἀποφεύγει; γιατὶ κάποιοι, ὅταν 'μπαίνω στὴν ταβέρνα κἄποτες, ἐνῷ μιλοῦνε, βουβαίνονται ἄξαφνα καὶ μὲ κυττάζουνε μὲ θολὰ μάτια;»

'Η ἔγνοια τὸν ἔτρωγε, ἡ τρομερὴ ὑποψία δὲν τὸν ἄφινε νὰ κοιμηθῇ. Πῶς νὰ βγῇ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀγωνία; πῶς νὰ πληροφορηθῇ τὴν ἀλήθεια; Μία στιγμὴ ἄστραψαν τὰ μάτια του. Τὴν εὕρηκε! Θὰ περιμείνῃ λίγον καιρὸ ἀκόμη, μὰ δὲν πειράζει· ἡ Λαμπρὴ δὲν εἶναι μακρυά· τότες θὰ μάθῃ τὴν ἀλήθεια· ἔχει τὸν τρόπο ἄσφαλτο· καὶ . . . ὤ! ἀλοίμονο τότες, ἀλοίμονο καὶ σ' αὐτήνε καὶ σὲ μένα!

Δ΄

'Απὸ τὴ Μεγάλη Δευτέρα ὁ Παπᾶ-Φύλαχτος δὲν ἡσύχαζε· μέρα, νύχτα ἔτρεχε ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι γιὰ νὰ ξεμολογάῃ· τὸ χωριὸ τὸν ἐσεβόντανε πολὺ καὶ ὅλοι σχεδὸν ἐπήγαιναν εἰς αὐτὸν νὰ ξεμολογηθοῦνε, ἐνῷ ὁ Παπᾶ Νικόλας εἶχε λίγα πνευματικοπαίδια.

Τὴ Μεγάλη Τετράδη 'πῆγε καὶ στὸ σπίτι τοῦ Μανώλη· ξεμολόησε αὐτόνε, ξεμολόησε τὴ γυναῖκα του, καὶ ἦρθε καὶ ἡ ἀράδα τῆς 'Ηλιοστάλακτης. Ἔφριξε . . . . Τὰ εἶπε ὅλα . . . . Πῶς ἠμποροῦσε νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὸν Παπᾶ-Φύλαχτο, τὸν ἅγιον αὐτὸν ἄνθρωπο τὴ φοβερὴ ἁμαρτία της; Καὶ ἔπειτα, τί; νὰ κάμῃ ψεύτικη ξομολόησι; Ποτέ! ποτέ!

Τὰ γόνατα τοῦ παπᾶ ἔτρεμαν. Τί νὰ κάμῃ; Τὸ «Ξομολοητάριο» λέει «ὅποιος, ἢ ὅποια πέσῃ σ' αὐτὴν τὴν ἁμαρτία, δυὸ χρόνια τ' ὀλιγώτερο χωρὶς μεταλαβιὰ καὶ μετάνοιες καὶ ξεροφαγία». Πῶς νὰ δώσῃ μεταλαβιὰ τῆς 'Ηλιοστάλακτης; ἀδύνατο! «Δὲ θὰ μεταλάβῃς!»

Ἔμεινε ἡ καϋμένη νὰ τἀκούσῃ! Εὔκολο ἦτανε νὰ τὸ εἰπῇ ὁ Παπᾶ-Φύλαχτος, μὰ δύσκολο, πολὺ δύσκολο νὰ γίνῃ. Τί θὰ εἰπῇ ὁ πατέρας της καὶ ἡ μάννα, ὅταν μάθουν πῶς αὔριο, Μεγάλη Πέφτη, δὲ θὰ μεταλάβῃ ἡ θυγατέρα τους μαζί τους. Μὲ ποῖον λόγον καὶ μὲ ποία πρόφαση ν' ἀπολογηθῇ;

Ἔπειτα, τί θἄλεγαν οἱ φίλες της, οἱ γειτόνισσες; τί θἄλεγε τὸ χωριό, ποῦ ὅλο θὰ μεταλάβαινε, ἄντρες καὶ γυναῖκες;

Ὤ, σὲ τί ἀγωνία βρέθηκε ὁ σεβάσμιος ἐκεῖνος γέροντας, ὡς ποῦ νἀποφασίση! Μά, Θεὲ καὶ Κύριε, ἐλέησέ με, ἂν κάνω μίαν ἀπάτη, ἂν μεταχειρίζωμαι τὸ ψέμα, γιὰ ν' ἀποφύγω μεγάλο σκάνδαλο, γιὰ νὰ προλάβω, ποιὸς ἠξεύρει, τί δυστύχημα! «Ἡλιοστάλακτη, τῆς λέει· αὔριο νἄρθης ἐκεῖ νὰ παρουσιαστῆς νὰ μεταλάβης· καὶ ἐγώ, νὰ ξέρης, θὰ κάμω τάχατες ποῦ θὰ σοῦ δώσω τὴ μεταλαβιά, μὰ πραματικῶς δὲ θὰ σοῦ δώσω τίποτις· δὲ θὰ σὲ μεταλάβω. Πρόσεξε, μὴ τὰ χάσης. Ἔτσι, οὔτε ἀνάξια πέρνεις τὴν κοινωνιά, οὔτε ἐκθέτεσαι μὲ τὴ φαμιλιά σου, καὶ μὲ τὸ χωριό. Ὁ Θεὸς νὰ μοῦ συχωρέση τὴν ἁμαρτία ποῦ κάνω!»

Οὔτε συχωρετικὴ εὐχὴ τῆς ἐδιάβασε, οὔτε χέρι νὰ φιλήση τῆς ἔδωκε καὶ ἔφυγε.

Ἡ Μεγάλη Πέφτη ξημέρωσε. Ταχιὰ πολὺ στολίζεται ἡ Ἡλιοστάλακτη γιὰ νὰ πάη στὴν Ἐκκλησιά, στὴν Παναγία. Ἡ καρδιὰ χτυποῦσε, λὲς καὶ θὰ τῆς ἔρθη ἀποπληξία· μὰ βαστιέται ὅσο μπορεῖ. Βάνει τὸ καινούργιο της τὸ **ροκέτο**, τὴ μεταξωτὴ **ποδιά**, καὶ μὲ τὸ μεταξωτὸ ***Κοτολὶ*** κλεῖ τὰ στήθιά της, καὶ ἀπὸ πάνου τὸ βελουδένιο κόκκινο **πεσελὶ** μὲ τοὺς ὁλόχρυσους πλατιοὺς πασουμάδες. Δύο ὤμορφες ἀσημένιες **φοὺμπιες** ἐστολίζανε τὰ κίτρινα **πασουμάκια** της. Μὰ ἐκεῖνο ποῦ τῆς ἔδινε ἀγγελικὴ χάρι ἤτανε ἡ μεταξωτὴ μπόλια στὸ κεφάλι, ψιλή, ψιλὴ σὰν ἀράχνη. Ἤτανε ἡ ὠμορφότερη ἀπ' ὅλαις στὴν Ἐκκλησιά· καμμία, οὔτε παντρεμένη, οὔτε ἀνύπαντρη, δὲν μποροῦσε νὰ τσῆ βγῆ μπροστά.

Ὁ παπᾶ-Φύλαχτος διαβάζει τὴ λειτουργιὰ ἀργά, ἀργά, δυὸ ὧρες ὁλόκληρες. Ψάλλει ὁ ψάλτης τὸ Κοινωνικὸ «Τοῦ Δείπνου τοῦ μυστικοῦ» καὶ πλῆθος πολὺ πολὺ στρυμόνεται μπροστὰ ἀπὸ τὰ βημόθυρα, ποιὸς νὰ πρωτομεταλάβη, γιὰ νὰ φύγη μίαν ὥρα πρωτήτερα. Νά, ἐκεῖ καὶ ὁ Μανώλης μὲ τὴ γυναῖκά του καὶ μὲ τὴν Ἡλιοστάλακτη.

«Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε» — κράζει ὁ παπᾶς — καὶ ἀρχίζει ἕναν ἕναν νὰ μεταλαβαίνη.

Ἦρθε καὶ ἡ ἀράδα τοῦ Μανώλη. Μεταλαβαίνει πρῶτα αὐτός, ἔπειτα κάνει νόημα καὶ εἰς τὴ γυναῖκα του καὶ πλησιάζει· μεταλαβαίνει καὶ αὐτή, καὶ παραχωρεῖ τὸ ἅγιο κάλυμμα τοῦ ποτηριοῦ εἰς τὴν Ἡλιοστάλακτη. Πλησιάζει ἐκείνη, τὸ πιάνει καὶ τὸ βάνει ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὸ πηγοῦνι της. Μιὰ ματιὰ τοῦ Παπᾶ-Φύλαχτου τὴν εἰδοποιεῖ ποῦ ἦρθε ἡ τρομερὴ στιγμή. Μὰ ἐκείνη τὴν ἴδια στιγμὴ πλησιάζει κοντὰ ὁ πατέρας της, γιὰ νὰ τὴ βοηθήση τάχα νὰ μεταλάβη καὶ καρφώνει τὰ μάτια του στὴν ἅγια Λαβίδα τοῦ παπᾶ καὶ ἔπειτα εἰς τὸ στόμα τῆς θυγατέρας του.

Τἄχασε ὁ σεβάσμιος γέροντας· μὰ ὄχι, δὲν τἄχασε· θεία φώτιση τοῦ ἔρχεται αὐτὴ τὴ στιγμή, σηκώνει ἀπὸ τὸ ποτήρι τὸ ἅγιο Σῶμα καὶ τὸ ἅγιο Αἷμα, καὶ «Μεταλαμβάνει ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ Ἡλιοστάλακτη τὸ τίμιον καὶ πανάγιον καὶ πανακήρατον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον», λέγει μὲ σταθερὰ φωνὴ καὶ τῆς βάζει εἰς τὸ στόμα μέσα τὴ μεταλαβιά, καὶ αὐτὴ τὴν καταπίνει τρομασμένη.

Σὰν νὰ εἴχανε σηκώση μία μεγάλη καὶ βαρειὰ πλᾶκα ἀπὸ τὸ στῆθός του, τοῦ ἦρθε τοῦ Μανώλη νὰ ἀναστενάξη. Τελείωσε! ἡ Ἡλιοστάλακτη ἤτανε ἀθῶα, ὅπως τὴν ἔκαμε ἡ μάννα της!

Ε'

Ἔπειτα ἀπὸ τὴν λειτουργιὰ ὁ Μανώλης ἐκάλεσε τὸν Παπᾶ-Φύλαχτο νὰ ἔρθη νὰ πάρη τὸν καφὲ σπίτι του. Πῆγε ἐκεῖνος καὶ σὲ μιὰ στιγμή, ποῦ εὑρεθήκανε μόνοι, αὐτὸς καὶ ὁ Παπᾶς, ἔβγαλε ἕνα πιστόλι ἀπὸ τὸν κόρφο του ὁ Μανώλης, τὤδειξε τοῦ Παπᾶ καὶ τοῦ λέει μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή· «Βλέπεις; Δύο μπάλες εἶχα μέσα· ἂν ἔβλεπα ποῦ δὲ μεταλάβαινε ἡ Ἡλιοστάλακτη, πρῶτα θὰ σκότωνα αὐτήνε, ἐκεῖ, στὴ στιγμή, καὶ ἔπειτα θὰ σκοτονόμουνε κἐγώ. Γι' αὐτὸ ἦρθα σήμερα ἔτσι κοντὰ καὶ παρατηροῦσα. Μὰ τώρα βεβαιώθηκα· εἶναι λίγο ζωηρὴ ἡ θυγατέρα μου, μὰ τίμια!»

Ἐσήκωσε τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ ὁ Παπᾶ-Φύλαχτος καὶ εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ διὰ τὴ θεία φώτιση ὁποῦ τοῦ ἔδωκε.

Ϛ'

Δὲν ἀργοπόρησε. Τὴ Νιὰ Τρίτη μπαίνει στὴν πόλη· πάει στὸ ἀρχιεπισκοπεῖο καὶ ξομολογιέται ὅλα, ἕνα πρὸς ἕνα, στὸ μακαρίτη τὸν Ἀθανάσιο, τὸν ἅγιο ἐκεῖνο καὶ σοφὸ Μητροπολίτη. Ὁ Ἀρχιερέας τὸν ἐπαίνεσε εἰς ὅ,τι ἔκαμε, καὶ «ἕνα τώρα μένει νὰ κάμης, τοῦ λέει· νὰ βαλθῆς μονὸς διπλός, καὶ νὰ κάμης τἀδύνατα δυνατὰ νὰ τοὺς στεφανώσης».

Καὶ τὤκαμε ὁ Παπᾶ-Φύλακτος μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ δεκαπενταύγουστο τῆς Παναγίας ἡ Ἡλιοσταλακτη ἤτανε νύφη χαρούμενη στὸ πλάϊ τοῦ Ρωτόκριτου. Καὶ διηγόντανε τὴν ἱστορία αὐτὴ ἔπειτα ἀπὸ χρόνια εἰς τὸ γέρο-Χατζῆ Πουλημένο καὶ ἀκόμ' ἀναρίτσιενε.

Ἐν Κερκύρᾳ

Σ. Κ. Π.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΙ ΙΠΠΟΠΟΤΑΜΟΙ

Τὸ ἀσχημότερον τῶν ζώων τῆς δημιουργίας στοιχίζει πλειότερον πάντων· εἷς ἱπποπόταμος ἀξίζει *μέσα σ' τὸ νερὸ* 25,000 φράγκα καὶ ἂν ἀκόμη ἐγεννήθη ἐν θηριοτροφείῳ. Ἐν Εὐρώπῃ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ προσενεχθέντος εἰς τὸν φυτολογικὸν κῆπον τῶν Παρισίων ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Χαλὴμ μόλις 5 ἢ 6 ἐκ τῶν παχυδέρμων τούτων ἐγεννήθησαν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Ἡ Guy Fawkes ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ὡραιότερον

στόλισμα τοῦ ζωολογικοῦ κήπου τοῦ Λονδίνου, ἐγεννήθη ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ τὴν 5 Νοεμβρίου 1872. Ἐν πρώτοις φαίνεται παράδοξον, ὅτι εἰς θῆλυ ζῷον ἐδόθη ὄνομα γένους ἀρσενικοῦ, ἀλλὰ παρὰ τοῖς Ἄγγλοις, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, τὸ ὄνομα ἱπποπόταμος εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα δίδεται ἀδιακρίτως. Εἰς τὸ ζῷον τοῦτο ἐδόθη τὸ ὄνομα, διότι συνέπεσε νὰ γεννηθῇ κατὰ τὴν ἀμφιετηρίδα τῆς ἀνακαλύψεως τῆς περιφήμου συνωμοσίας τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, καὶ ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ πρωταγωνιστοῦ τῶν ἀναρχικῶν ἰδεῶν, ὅστις πρῶτος ἀπεπειράθη ν' ἀνατινάξῃ ὁλόκληρον τὸ κοινοβούλιον.

Ἡ εὕρεσις συζύγου διὰ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος θῆλυν ἱπποπόταμον δὲν ἦτο πρᾶγμα εὔκολον, διότι καὶ ὁ ἐν Παρισίοις βιῶν ἀνήκει εἰς τὸ αὐτὸ φῦλον. Μετὰ μακρὰς καὶ ἀνωφελεῖς ἐρεύνας εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς ἀγρίων θηρίων, ἡ διεύθυνσις τοῦ ζωολογικοῦ κήπου τοῦ Λονδίνου ἠγόρασε νεαρώτατον τοιοῦτο ζῷον γεννηθὲν ἐν Ἀμβέρσῃ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1881. Ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας εἶναι ἀρκετὰ σπουδαία, διότι ἡ σύζυγος εἶνε πρεσβυτέρα τοῦ μέλλοντος αὐτῆς συζύγου κατὰ ἐννέα ἔτη· ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ τῶν παχυδέρμων τὰ τοιαῦτα παραβλέπονται.

Ὁ ἱπποπόταμος δὲν ἀγαπᾷ τὴν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου κοινωνίαν.

Δὲν πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα, ἂν τὰ τερατώδη ταῦτα ζῷα ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καθίστανται δυσευρετώτερα· τοῦτο προέρχεται διότι δὲν ἀρέσκονται εἰς τὴν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου κοινωνίαν καὶ ἀποσύρονται ἐφ' ὅσον προοδεύει ὁ πολιτισμός. Ἄλλοτε ἡ ἀρχαία Αἴγυπτος ἔβριθε τοιούτων, ὡς μαρτυροῦσι διάφορα ἀνάγλυφα παριστῶντα ἁλιείας τούτων καὶ χρονολογούμενα ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Φαραώ. Νῦν εὑρίσκονται μόνον ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ λευκοῦ Νείλου, τοῖς ἀρδεύουσι τὰς τροπικὰς χώρας, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς ἐγκατέλιπον ἐπίσης τὴν χώραν τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ ἀπεσύρθησαν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ζαμπέζης. Κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἀφρικῆς ἀφθονοῦσιν ἔτι ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νίγηρος, μετὰ βραχὺν ὅμως χρόνον θ' ἀναγκασθῶσι νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ῥεύματα τῆς χώρας τῶν Μεγάλων Λιμνῶν. Τὰ τέρατα ταῦτα εἶναι ἀκίνδυνα, ἀλλ' ἀγαπῶσι τὴν ἡσυχίαν των. Τρέφονται ἐκ ῥιζῶν ἐνύδρων φυτῶν. Καίτοι δὲ διέρχονται πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ βίου αὐτῶν ἐν τῷ ὕδατι, οὐδὲν σαρκοβόρον ὁρμέμφυτον ἔχουσι καὶ ἑπομένως μηδὲ ἕνα ἰχθὺν κατατρώγουσιν. Ὅπως ποικίλλωσι τὰς διασκεδάσεις, ὁτὲ μὲν κολυμβῶσι, ὁτὲ δὲ περιδιαβάζουσι μὲ βραδὺ βῆμα ἐν τῷ βάθει τοῦ ποταμοῦ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἵνα ἀναπνεύσωσι· διαρκούσης ὅμως τῆς ἡμέρας σπανιώτατα ἀποφασίζουν νὰ ἐξέλθωσιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Περιμένουσι νὰ ἐπέλθῃ ἡ νὺξ καὶ τότε ἐξέρχονται ἐντὸς τῶν ὑψηλῶν χόρτων, τῶν φυομένων κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ λαμβάνουσι τὸ γεῦμα αὐτῶν, ὅπερ διαρκεῖ μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Προσβαλλόμενοι ἀμύνονται μετὰ γενναιότητος, οὐδέποτε ὅμως ἐπιτίθενται μὴ ἔχοντες ὅλως διόλου ἰδιοσυγκρασίαν φιλόμαχον. Βιοῦσι σχεδὸν πάντοτε κατὰ μεγάλας ἀγέλας, ἐν πλήρει ὅμως ἁρμονίᾳ, οὐδέποτε δὲ παρ' αὐτοῖς παρατηροῦνται ἐμφύλιοι σπαραγμοί, ὅπως εἰς τὰ λοιπὰ τὰ μᾶλλον εἰρηνικὰ ποηφάγα ζῷα. Τὰ ζῷα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις μεταξὺ ἁπάντων τῶν γηίνων δημιουργημάτων ἐπροίκισε μὲ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἀσχημίας, εἶναι πρότυπα οἰκογενειακῶν ἀρετῶν. Ἡ μήτηρ, ἥτις ἓν καὶ μόνον τίκτει μετὰ ἑκάστην κύησιν, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀποχωρίζεται τοῦ νεογνοῦ της, μέχρις οὗ τοῦτο κατασταθῇ ἱκανόν, ἵνα προμηθεύηται μόνον τὴν τροφήν του. Νηχομένη τὸ φέρει ἐπὶ τῆς ῥάχεώς της, θέλουσα δὲ νὰ τὸ θηλάσῃ ἐξέρχεται ἐπὶ τῆς ὄχθης. Ὁ δὲ ἄρρην καίτοι ἔχει μακρινὴν μὲν ἀλλ' ἀναμφισβήτητον συγγένειαν μετὰ τῶν ἀγριοχοίρων, ὧν οἱ ἄρρενες ἐλάχιστα φροντίζουσι περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ἀπογόνων των, οὗτος φροντίζει ἐπί τε τῆς ξηρᾶς καὶ ἐν τῷ ὕδατι μετ' ἀδιαπτώτου προσοχῆς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τε μητρὸς καὶ τοῦ νεογεννήτου.

Τυχηρὰ θήρα.

Ἡ σφαῖρα τοῦ Εὐρωπαίου θηρευτοῦ διακόπτει τὸ εἰδύλλιον τοῦτο. Ἡ καταστροφὴ ὅμως τῶν ζῴων τούτων δὲν ἐποίησε προόδους. Ἐκ πρώτης ὄψεως, θὰ ἐνόμιζέ τις, ὅτι βεβαίως ἑκουσίως θ' ἀπετύγχανέ τις σκοπεύων ζῷον μήκους δύο καὶ ἡμίσεος μέτρων καὶ βάρους δύο μέχρι τριῶν χιλιάδων χιλιογράμμων· ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει ἑτέρα θήρα μᾶλλον ἀβεβαία καὶ μᾶλλον τυχηρά.

Ὅταν ὁ ἱπποπόταμος εὑρίσκεται ἐν τῷ ὕδατι ἀναδύεται κατὰ διαστήματα ἀρκετὰ ἀπέχοντα, ὅπως ἀναπνεύσῃ. Οἱ γιγάντειοι αὐτῶν ῥώθωνες, οἱ μικροί των ὀφθαλμοί, καὶ τὰ βραχέα των ὦτα ἀναφαίνονται ἐπί τινα δεύτερα ὡς ἄμορφα ναυάγια παρασυρόμενα ὑπὸ τοῦ ῥεύματος τοῦ ποταμοῦ.

Ὁ θηρευτὴς ἐπιβαίνων λέμβου πρέπει νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς στιγμῆς ταύτης, ὅπως σκοπεύσῃ τὸ ζῷον εἰς τὸν κρόταφον· διότι τοῦτο εἶναι τὸ μόνον τρωτὸν μέρος τοῦ ζῴου· τὸ ὑπόλοιπον καλύπτεται ὑπὸ δέρματος, ὅπερ ἔχει πάχος ἀρκετὰ ἑκατοστὰ καὶ ἀντέχει εἰς τὰς σφαίρας κάλλιον τῶν ὑφασμάτων, τῶν ἐσχάτως ἐφευρεθέντων ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ πρὸς προστασίαν τῶν στρατιωτῶν.

Προσθετέον εἰς ταῦτα ὅτι συνήθως καὶ ὁ μᾶλλον πεπειραμένος σκοπευτὴς οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐλπίζῃ ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἐπιτυχίας του. Τὸ θανασίμως βληθὲν εἰς τὸν κρόταφον ζῷον ἐξαφανίζεται εἰς τὰ βαθέα ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, παρασύρεται ὑπὸ τοῦ ῥεύματος καὶ ἐκβράζεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 20—30 χιλιομέτρων ἐπί τινος ἀμμώδους σύρτεως.

Ὁ ἐπιτυχὼν θηρευτὴς χορηγεῖ οὕτω εὐάρεστον τροφὴν εἰς φυλὴν Αἰθιόπων, ἥτις θὰ ἀνακαλύψῃ τὸ σῶμα τοῦ ὑπὸ τοῦ ὕδατος παρασυρθέντος ἱπποποτάμου. Οἱ Αἰθίοπες λαμβάνουσι τὸ πτῶμα καὶ προετοιμάζουσι τοῦτο κατὰ τοὺς τρόπους τοῦ ἀφρικανικοῦ μαγειρεύματος, χωρὶς νὰ ἐξετάζωσιν ἀπὸ πόσων ἡμερῶν χρονολογεῖται ὁ θάνατος τοῦ εὐχύμου τούτου θηράματος.

Οἱ θηρευταὶ θεωροῦντες καὶ δικαίως ἀνωφελὲς νὰ

χορηγῶσιν ἁπλῶς ἄφθονον γεῦμα εἰς Αἰθίοπας,πρὸς ἀποφυγὴν ἀπογοητεύσεων, λαμβάνουσι τὰ μέτρα των, ὅπως φονεύσωσι τὸν ἱπποπόταμον ἐν ᾧ εὑρίσκεται ἐν τῇ ξηρᾷ. Τὸ τερατῶδες ὅμως τοῦτο ζῷον, καίτοι ὁ ὄγκος αὐτοῦ ἀποκλείει τὴν ὕπαρξιν ζωηρᾶς νοημοσύνης, γνωρίζει κάλλιστα τοὺς ἀπειλοῦντας αὐτὸ κινδύνους, ἐὰν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ περιήρχετο τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Διὰ τοῦτο ὅπως ἀνέλθῃ τὴν ὄχθην καὶ ἀναζητήσῃ τὴν τροφήν του ἐντὸς τῶν ὑψηλῶν χόρτων, ἀναμένει νὰ ἐπέλθῃ ἡ νύξ. Οὕτως ὁ θηρευτὴς ἀναγκάζεται νὰ κοιμηθῇ ἐν ὑπαίθρῳ, ἐν μικρῷ πλοιαρίῳ ἠγκυροβολημένῳ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ποταμοῦ καὶ ν' ἀρχίσῃ τὴν ἐνέδραν αὐτοῦ ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Ἀρχομένου τοῦ λυκαυγοῦς οἱ ἱπποπόταμοι συναγείρονται κατ' ἀγέλας συνισταμένας ἀπὸ 50—60 καὶ σπεύδουσι τὸ ταχύτερον νὰ προσέλθωσιν ἐν τῇ ἡμερινῇ αὐτῶν διαμονῇ, ἐν τῇ ὑδατίνῳ αὐτῶν κατοικίᾳ, ἐν ᾗ αἰσθάνονται ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ. Καθ' ἣν στιγμὴν πρόκειται νὰ ῥιφθῶσιν ἐν τῷ ὕδατι πρέπει καὶ νὰ φονευθῶσιν. Ἐὰν τὸ ζῷον δὲν πέσῃ ὡς κεραυνόπληκτον ἀλλὰ διατηρήσῃ ἀρκοῦσαν δύναμιν, ὅπως καταδυθῇ ἐν τῷ ὕδατι, ὁ Εὐρωπαῖος πρέπει νὰ ἀποβάλῃ πᾶσαν ἐλπίδα ἀποκτήσεως τοῦ θηράματος.

Εὔγευστος τροφή.

Οὐ μόνον οἱ Αἰθίοπες ἀρέσκονται τρώγοντες τὴν σάρκα τοῦ ἱπποποτάμου,ἀλλ' ἐπίσης καὶ οἱ ἄποικοι τῆς Εὐέλπιδος ἄκρας μεγάλως ἀρέσκονται εἰς ταύτην. Συνήθως παρατίθεται εἰς τὴν τράπεζαν τῶν ἀπογόνων τῶν Ὀλλανδῶν καὶ τῶν Ἄγγλων τῶν ἐγκατεστημένων ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀφρικῇ καὶ ἔδεσμα παρεσκευασμένον ἐκ κρέατος ἱπποποτάμου.

Λυπηρὸν μόνον εἶναι, ὅτι οἱ Βρεττανοὶ οὗτοι ἄποικοι παρασκευάζουσι τὸ κρέας τοῦτο μόνον βραστὸν καὶ ψητόν, δὲν κατώρθωσαν δ' ἔτι νὰ μαγειρεύωσι ποικιλοτρόπως. Τὸ λῖπος τοῦ ζῴου τούτου εἶναι ἐπιζήτητον καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου· οἱ Αἰθίοπες θεωροῦσι τοῦτο ὡς ἀπαράμιλλον βάλσαμον, ὡς ἰατρικὸν δυνάμενον νὰ θεραπεύσῃ ἁπάσας τὰς ἀσθενείας καὶ ἰδίως τὰς στηθικάς.

Τὸ δέρμα τῶν ἱπποποτάμων πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων χρησιμεύει ἐν τῇ ἀρχεγόνῳ βιομηχανίᾳ τῶν Αἰθιόπων· οἱ Γερμανοὶ οἱ κατέχοντες ἤδη μέρος τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου χρησιμοποιοῦσι τοῦτο εἰς κατασκευὴν μαστιγίων, δι' ὧν κυρίως διδάσκουσιν εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς τὰ καλὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς προόδου, δι' ὀργάνων δηλαδὴ χορηγουμένων ὑπ' αὐτῶν τῶν αὐτοχθόνων ζῴων.

Γένος καταδικασμένον εἰς ἀπώλειαν.

Πρό τινων ἐτῶν οἱ ἱπποπόταμοι ἠπειλήθησαν σπουδαίως ὑπὸ ἀμέσου καταστροφῆς. Παρ' ὀλίγον ἐξηφανίζοντο ὑπὸ τῶν ὀδοντοϊατρῶν. Ἡ τέχνη τῆς ἀντικαταστάσεως διὰ τεχνητῶν τῶν φθαρέντων φυσικῶν ὀδόντων εἶναι ἀρχαία, ὅσον καὶ ὁ πολιτισμός· διότι ἐν τοῖς ἀρχαίοις τάφοις τῶν Τυρρηνῶν εὑρέθησαν κοπτῆρες, ὁλόκληρος δὲ φραγμὸς ὀδόντων ἐκ ξύλου συκομορέας ἐν τῷ ἀπεξηραμένῳ στόματι τῶν αἰγυπτιακῶν μουμιῶν. Ἀλλ' ἡ πολύτιμος αὕτη κατάκτησις τῆς βιομηχανίας ὑπέστη μακρὰν ἔκλειψιν, μόλις δὲ πάλιν ἐσχάτως ἐπανελήφθη περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος.

Ἐν ἀρχῇ οἱ ὀδοντοϊατροὶ τὴν πρώτην αὐτῶν ὕλην ἐλάμβανον ἀπὸ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου, ἡ δὲ ***Βορειοαμερικανικὴ ἐπιθεώρησις*** πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι οἱ τεχνητοὶ ὀδόντες οἱ ὁπλίσαντες τὸ στόμα τοῦ μεγάλου Βασιγκτῶνος εἶχον γλυφῇ ἐξ ἀμυντῆρος ἐλέφαντος.

Τῆς πείρας ὅμως ἀποδειξάσης, ὅτι πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ὀδόντων καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν τερηδόνων κατάλληλοι ἦσαν οἱ ὀδόντες τῶν ἱπποποτάμων, ἀμείλικτος ἐκηρύχθη πόλεμος κατὰ τῶν παχυδέρμων τούτων· εὐτυχῶς ὅμως ἀνακάλυψίς τις τῆς κεραμικῆς,ἐγκαίρως ἐπέφερε τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου τούτου.

Ἂν τὰ τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια τεχνητῶν ὀδόντων, τὰ κατ' ἔτος χορηγούμενα ὑπὸ τῶν ἀμερικανικῶν ἐργοστασίων,ἐλάμβανον τὴν πρώτην αὐτῶν ὕλην ἐκ τῶν ἱπποποτάμων, πρὸ πολλοῦ τὰ ζῷα ταῦτα θὰ εἶχον ἐκλείψει.

Δυστυχῶς, ἡ χορηγηθεῖσα ἀνάπαυλα ὑπὸ τῆς εὐεργετικῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἐκ πορκελάνης ὀδόντων δὲν θὰ διαρκέσῃ. Διότι καὶ ἐκλειπούσης τῆς ὀδοντοποιητικῆς βιομηχανίας, ἐπειδὴ τὸ ἐλεφάντινον ὀστοῦν τὰ μέγιστα χρησιμεύει, μετὰ τὸν φόνον καὶ τοῦ τελευταίου ἀφρικανικοῦ ἐλέφαντος τοῦ χορηγοῦντος τοῦτο, θ' ἀρχίσῃ ἡ θήρα τῶν ἱπποποτάμων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, ὅπερ θὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὴν ἐξόντωσιν τούτων.

G. Lebabie Lagrave.

(Μετάφρασις Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ)

"ΑΠ' ΤΑ ΛΕΥΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ,,

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΜΟΥ

Στὸν Κωστῆ Παλαμᾶ.

Ἦταν μικρὴ κι' ἀθάρρευτη παιδούλα
ὅταν ἐγὼ τὴ γνώρισα μιὰ μέρα·
τὴν πῆρα γιὰ μικρή μου ἀδερφούλα,
κ' ἐκείνη, δυστυχιά μου, γιὰ πατέρα.

Καὶ μὲ χαρὰ τὴν ἔβλεπα σιμά μου,
τῆς ἔλεγα πολλά, τῆς τραγουδοῦσα,
τὴν ἔβαζ' ἁπαλὰ στὰ γόνατά μου
καὶ τὰ λευκὰ χεράκια της φιλοῦσα.

Κ' ἔπαιζα μὲ τὰ ξέπλεκα μαλλιά της,
μὲ τὰ σγουρὰ κι' ὁλόμαυρα, ποῦ πλῆθος
ἀγγίζανε τὴν ἄσπρη τραχηλιά της
κι' ἀκόμα δὲν ἐφτάνανε τὸ στῆθος.

Τώρα μιὰ μέρα γύρισ' ἀπ' τὰ ξένα,
— Καλλίτερα νὰ μὴν εἶχα γυρίσει —
καὶ βλέπω μπρός μου ἀγνώριστη παρθένα
τὴν κόρη ποῦ παιδούλα εἶχ' ἀφίσει.

Ἀγνώριστη, ὅλο νιότη κι' ὀμορφάδα,
ἕν' ἀκριβὸ τῆς γῆς μαργαριτάρι,
στὴν ὄψη μιὰ νυφιάτικη χλωμάδα,
καὶ στὴν περπατησιὰ μιὰ θεία χάρη.

Καὶ λέω νὰ φύγω πάλι ἀπὸ 'δῶ πέρα,
Νὰ μὴ θωρῶ τὴν ὄμορφη παρθένα,
ποῦ μιὰ φορὰ μ' ἐφώναζε πατέρα,
καὶ γι' ἀδερφὴ τὴ νόμιζα, ὤϊμένα!

Μ. Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΓΕΩΛΟΓΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

(ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ)

Ὁ ἐν Βόννῃ καθηγητὴς κ. Ἀλφρέδος Φιλιππσών, ὁ σπουδαιότατον δημοσιεύσας σύγγραμμα περὶ τῆς γεωλογίας τῆς Πελοποννήσου, περιηγηθεὶς πρὸ μηνῶν τὴν βόρειον Ἑλλάδα δαπάνῃ τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρίας τοῦ Βερολίνου, ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς πρακτικοῖς ταύτης ἔκθεσιν, ἧς δίδομεν ἐνταῦθα συντομωτάτην περίληψιν μερῶν τινων αὐτῆς.

Ἡ Ἑλλὰς χώρα ὑψηλή, ὑψουμένη ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ ἐκ βάθους 4000 μέτρων παρέχει ἰδιάζουσαν φύσιν, ὁμοίαν πρὸς τὸν ἰδιάζοντα πολιτισμὸν αὐτῆς. Ἔγκειται δὲ ἡ ἰδιάζουσα αὐτῆς φύσις εἰς τοὺς κατατέμνοντας αὐτὴν κόλπους, βαθέως εἰσχωροῦντας εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν αὐτῆς χώραν, καὶ εἰς τὸ πολύπλοκον καὶ ἀκανόνιστον τῶν ὀροσειρῶν της, μετέχουσα χώρας ὀρεινῆς ἅμα καὶ παραθαλασσίας.

Τὰ πτυχώδη αὐτῆς ὄρη, ποικίλα κατά τε τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν σύστασιν, συνδέονται πρὸς τὸ ἀπὸ Δ κατερχόμενον μέγα διναρικὸν σύστημα, τὸ πληροῦν τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον. Ἡ ποικίλη μορφὴ τῶν ὀρέων προέκυψεν ἐκ διασπάσεων κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον. Μεγάλα καὶ μικρὰ ὀρεινὰ τμήματα κατεβυθίσθησαν τότε, καὶ οὕτως ἐν μέσῳ τῶν ὀρέων ἐσχηματίσθησαν λεκάναι, αἵτινες πρὸς μὲν τὴν θάλασσαν ἀνοιχθεῖσαι ἀπετέλεσαν κόλπους, ἐν τῇ μεσογείῳ δὲ χώρᾳ πεδιάδας, ἐν ταῖς ὁποίαις, συντρέχοντος καὶ τοῦ κλίματος, ἀνεπτύχθη ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμός. Ἡ Ἑλλὰς ἐὰν εὑρίσκετο ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀγγλίας, ἅτε στερουμένη πλούτου ὀρυκτῶν, ἤθελεν ἀποβῆ χώρα πτωχοῦ λαοῦ ποιμένων, ἀλλ' ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τῶν βροχῶν ἡ βλάστησις ἐν αὐτῇ ἀναπτύσσεται, καὶ τὸ ἔδαφος καρποφορεῖ ἀφθόνως, ὅταν εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην ἡ βλάστησις ὑπνώττῃ.

Ἐν Ἑλλάδι, κυρίως δ' ἐν τῇ μεσημβρινῇ, εὑρίσκονται ὅλαι αἱ ἀντιθέσεις ἐν στενῷ χώρῳ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ πρὸς τὸ χθαμαλόν, ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ πρὸς τὸ ἤπιον κλῖμα, ἀπὸ τῆς ἐρημίας εἰς τὴν παχεῖαν καρποφορίαν. Ἡ βόρειος δ' Ἑλλάς, ἤτοι ἡ Ἤπειρος καὶ ἡ Θεσσαλία, ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς βορειοτέρας τούτων ὁμόρους χώρας τῆς δυτικῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ἡ γεωλογικὴ ὅμως διαφορὰ ἀμφοτέρων εἶνε μεγίστη, καθὼς καὶ ἡ κλιματολογική· τούτου δ' ἕνεκα καὶ διάφορος εἶνε ὁ πολιτισμὸς ὁ ἀναπτυχθεὶς εἰς ἑκατέραν τῶν χωρῶν τούτων.

Ὁ συγγραφεὺς μετὰ περιγραφὴν τῶν ὀρέων τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας, τοῦ κλίματος καὶ τῆς ἱστορικῆς δράσεως τῆς βορείου Ἑλλάδος, ἐπιφέρει ὅτι ἡ ἔρευνα τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ἐγένετο μέχρι τοῦδε μᾶλλον ὑπὸ ἔποψιν ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικήν· ἐπειδὴ δὲ ἡ βόρειος Ἑλλὰς καὶ εἰς τοῦτο ἔτι καθυστερεῖ διατελεῖ σχεδὸν ἄγνωστος· προσθετέον δὲ εἰς τοῦτο καὶ τὰς δυσχερείας τῆς περιηγήσεως, τὰς ταραχάς, τὴν λῃστείαν, ἥτις καὶ μετὰ πάροδον 13 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας δὲν ἐξέλιπε.

Τὰ παράλια τῆς χώρας εἶνε ἀκριβῶς γνωστά, καὶ αἱ πεδιάδες τοπογραφικῶς, εἰς τὴν φυσικὴν ὅμως γεωγραφίαν οἱ περιηγηταὶ ὀλίγον συνεισέφερον. Αἱ τῷ 1870 ἔρευναι τῶν Αὐστριακῶν δὲν ἐγένοντο συστηματικῶς, οὔτε ἀρχαιολογικῶς. Ἀτελέστατα δ' ἐγένετο ἡ ἔρευνα τῆς Πίνδου, ἧς ἐχαράχθη μόνον ἡ γραμμὴ καὶ ὀλίγα χιλιόμετρα ἑκατέρωθεν. Πάντες οἱ περιηγηταὶ ἠκολούθησαν τὴν διὰ τοῦ Ζυγοῦ ὁδὸν ἢ τοῦ Λάκμωνος. Τὸ ὄρος τῆς Πίνδου οὐδέποτε ἠρευνήθη ὑπὸ περιηγητῶν. Ἐπίσης ἄγνωστα καὶ τὰ βόρεια ἄκρα καὶ νότια τῆς Θεσσαλίας· μόνον τὰ πρὸς Α (Ὄλυμπος, Πήλιον, Ὄσσα) εἶνε γεωλογικῶς καὶ βοτανικῶς ἠρευνημένα· καὶ ὁ ῥοῦς ἔτι τῶν ποταμῶν εἶνε ἀνακριβὴς εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας, καὶ αἱ τοπωνυμίαι. Ἡ φορὰ τῶν ὀρέων σημειοῦται χονδρικῶς, οὕτως εἰπεῖν. Ὁ συγγραφεὺς σημειοῖ ὅτι εὗρεν ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ πίνακος, ἔνθα σημειοῦνται περὶ τὸν Ἀσπροπόταμον κοιλάδες, ὄρη ὕψους 2000 μ. Ἡ βόρειος Ἑλλὰς ἀποτελεῖ ἔτι μέρος τῆς μεγάλης terra incognita, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἔτι εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἶνε ἐν τούτοις μέγιστον τὸ ἐπιστημονικὸν συμφέρον τῆς γνώσεως τῶν σχέσεων τῶν ὀροσειρῶν τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ μέγα διναρικὸν σύστημα.

Ὁ κ. Φιλιππσὼν καταλιπὼν τὰς Ἀθήνας κατὰ Μάρτιον μῆνα τοῦ 1893 διέτρεξεν ἐπὶ τρεῖς καὶ ἥμισυ μῆνας τὴν Ὄθρυν, καὶ μέρος τῆς Πίνδου, Καρδίτσαν, Καλαμπάκαν, Τρίκκαλα, καὶ τὰ ὅρια μέρους τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας. Παρετήρησε δὲ ὅτι τὰ Καμβούνια ὄρη συνίστανται ἐξ ὀροσειρῶν ἐχουσῶν φορὰν ΝΝΔ, ἀνήκοντα εἰς τὸ σύστημα τοῦ Ὀλύμπου γεωλογικῶς. Ἐπίσης δὲ παρετήρησε βορείως τῆς Καλαμπάκας εὐρὺ ἄνοιγμα πλῆρες χθαμαλῶν λόφων, τὰ Χάσια, εὐδιαπέραστον διάβασιν μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, οἰκούμενον ὑπὸ τῶν πενεστάτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν ὀλιγοκαινικὴν διαμόρφωσιν τῶν Χασίων ἀνήκει καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Καλαμπάκας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκ τῆς διαθρύψεως τοῦ ἐδάφους κατελείφθησαν ὄγκοι, καὶ λόφοι πυργωτοί, τὰ Μετέωρα.

Ἐκ Θεσσαλίας μετέβη εἰς Ἰωάννινα, ὧν δίδει σύντομον περιγραφήν, εἰς Δέλβινον, Ἀργυρόκαστρον, κατελθὼν εἰς Ἄρταν, καὶ ἐντεῦθεν αὖθις εἰς Πίνδον. Περιγράφει δὲ ἐκτενέστερον τὰ τῆς μορφῆς καὶ γεωλογίας τῆς Πίνδου, καὶ κατακρίνει τὴν ἀδιάλειπτον ὑλοτομίαν τοῦ ὄρους, σημειῶν ὅτι ἐν βραχεῖ θὰ ἐκλίπωσιν ὅλα τὰ πανάρχαια δάση τοῦ ὄρους, καὶ τότε θὰ συνεκλίπωσι καὶ τὰ μικρὰ τεμάχια τῆς ἐπ' αὐτοῦ καλλιεργησίμου γῆς, οἱ δὲ κάτοικοι θὰ μεταναστεύ-

σωσιν ἢ θὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὸν λῃστρικὸν βίον.

Ἐκ τῆς Πίνδου διὰ τῆς Ἀκαρνανίας ἐπανέκαμψεν εἰς τὰ ἴδια. Καθ' ἅπασαν δὲ τὴν πορείαν αὐτοῦ ἐπήνεγκε διορθώσεις εἰς τὸν γεωγρ. πίνακα τῶν χωρῶν, ἃς διῆλθεν, ἔκαμε ὑψομετρικὰς παρατηρήσεις, ἔλαβε φωτογραφικὰς εἰκόνας πολλῶν μερῶν, ἐξήτασε τὴν γεωλογίαν τῶν μερῶν, τὸν σύνδεσμον τῶν ὀρέων πρὸς ἄλληλα, ἠρεύνησε δὲ ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατὸν καὶ τὰ φυτὰ τῶν χωρῶν, καὶ ἔλαβε σημειώσεις περὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν καταστάσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, περὶ ὧν ἐκτενέστερον θέλει πραγματευθῆ εἰς τὸ σύγγραμμά του.

Μ.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Ἀφιερωμένη σ' τοὺς φίλους Σ. καὶ Κ. Μ.

Κόπιασε, Μοῖρά μας καλή,
τὸ γιό μας νὰ μοιρώσεις,
σ' τὸ χαϊδεμένο μας πουλὶ
τὰ δῶρά σου νὰ δώσεις.

Κάλλη μὴν πεῖς, καὶ μὲ πολλὰ
μᾶς ἦρθε στολισμένος·
γιὰ δές τον πῶς χαμογελᾶ
σὰν κάμπος ἀνθισμένος.

Μὸν δῶσ' του στήθια σπλαχνικά,
καρδιὰ χαριτωμένη,
ἐψκὲς ὁ γιός μας ν' ἀγρικᾶ
ἀπ' ὅθε κι' ἂ διαβαίνει.

Κι' ἄχ δῶσ' του, Μοῖρά μας καλή,
χρόνια πολλὰ νὰ ζήσει,
σὰν ἔχουμ' ἄσπρη κεφαλὴ
νὰ μᾶς γεροκομήσει.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΜΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΥ

Ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ὑπάρχει ἔντυπος σπανία τις καὶ περίεργος μετάφρασις τῆς Πεντατεύχου εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν. Ἡ τύπωσις ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1547 ὑπό τινος ἑβραίου πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὁμοεθνῶν καὶ ὁμοθρήσκων του· ἐγένετο δὲ ἐν τῇ δημώδει ἑλληνικῇ, ὡς ἐλαλεῖτο τότε ὑπό τε τῶν ἑλλήνων καὶ ἑβραίων, διότι καὶ οὗτοι, οἱ παλαιότερον τῶν ἄλλων ἑβραίων ἀποικισθέντες, ἐλάλουν ἐκ γενετῆς τὴν δημώδη ἑλληνικήν, ἐνῷ, ὡς γνωστόν, οἱ μεταγενέστερον ἀποικισθέντες λαλοῦσι τὴν ἱσπανικήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ δι' οὓς ὡρίζετο ἡ μετάφρασις τῆς Πεντατεύχου, εἰ καὶ δὲν ἐννόουν τὴν ἑβραϊκήν, ἐγίνωσκον ὅμως τοὺς ἑβραϊκοὺς χαρακτῆρας, ὁ μεταφραστὴς μετεχειρίσθη γράφων τοὺς τοιούτους χαρακτῆρας, ὥστε διὰ πάντα ἀγνοοῦντα τοὺς ἑβραϊκοὺς χαρακτῆρας καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἀνάγνωσις.

Τὴν μεταφορὰν τῶν ἑβραϊκῶν χαρακτήρων εἰς ἑλληνικοὺς ἐπιχειρεῖ ἤδη ὁ κερκυραῖος Λάζαρος Βιλέλλης, ἐπὶ τούτῳ μεταβὰς πρό τινων ἡμερῶν εἰς Παρισίους. Ὁ κ. Βιλέλλης, κάτοχος διαφόρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ εἰδήμων τῆς τε ἑλληνικῆς καὶ ἑβραϊκῆς φιλολογίας, ἦτο ὁ ἁρμοδιώτερος πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν. Ἐπὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης ἐδημοσίευσε πρὸ τριῶν ἐτῶν περισπούδαστον ἄρθρον ἐν τῇ «Revue des Études grecques», δι' οὗ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν δημώδη γλῶσσαν, καταδεικνύων ὁποίαν σπουδαιότητα δύναται νὰ ἔχῃ ἡ μελέτη τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μεταφράσεως εἰς τὰς περὶ γλωσσολογίας μελέτας των καὶ ἰδίως εἰς τὰς περὶ τῆς δημώδους ἐρεύνας των. Ὁ κ. Βιλέλλης ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ γλῶσσα εἰς ἣν ἐγράφη ἡ μετάφρασις, εἶνε ἡ δημώδης, ὡς ἐλάλουν αὐτὴν οἱ τότε ἕλληνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὔτε πρέπει νὰ κλονίσῃ τὴν πεποίθησιν ἡμῶν ταύτην ἡ διαφορὰ τῆς συντάξεως καὶ ἡ φρασεολογία, ἡ μὴ συμφωνοῦσα πάντοτε πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διότι τοῦτο ἀποδίδει ὁ κ. Βιλέλλης εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ ν' ἀποδώσῃ κατὰ γράμμα τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον.

Ὁ κ. Βιλέλλης ὁμοῦ μὲ τὸ ἄρθρον του ἐδημοσίευσε προσέτι ἐν τῷ προαναφερθέντι περιοδικῷ τὴν μεταγωγὴν τῆς μεταφράσεως εἰς ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας τῶν τεσσάρων κεφαλαίων τῆς Γενέσεως, συνοδεύσας αὐτὴν καὶ διά τινων σπουδαίων γραμματολογικῶν παρατηρήσεων. Οὕτω, λόγου χάριν, παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ὅς τηρεῖται πάντοτε ἀμετάβλητος, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ qui τῶν νεολατινικῶν γλωσσῶν. Ἡ κλίσις τῶν ὀνομάτων ἀκολουθεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὴν κλίσιν τοῦ ἄρθρου. Οὕτω ἀπαντᾷ ***ὁ γέρος, τοῦ γέρου, τὸν γέρον· οἱ γέροι, τῶν γέρων, τοὺς γέρους. Ἡ γυναῖκα, τῆς γυναίκας, τὴν γυναῖκαν. Τὸ στόμα, τοῦ στομάτου. Τὸ ἕνα, τοῦ ἑνοῦ.***

Καὶ ἄλλας τοιαύτας παρατηρήσεις ἐπιφέρει ὁ κ. Βιλέλλης, ὅστις καὶ τῆς δημώδους ἡμῶν γλώσσης εἶνε κάτοχος, ἀλλὰ τὰς ὁποίας ἡμεῖς παραλείπομεν χάριν συντομίας. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ δημοσιευθῇ ὁλόκληρος ἡ μεταγωγὴ τῆς μεταφράσεως εἰς ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας, διότι οὕτω, οὖσα αὐτὴ προσιτὴ εἰς πάντας, θὰ δώσῃ ἀφορμὴν νέων μελετῶν ἐπὶ τῶν μετατροπῶν τῆς δημώδους γλώσσης, μελετῶν ὠφελίμων εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης.

Γ. Μ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τὰ χρώματα τοῦ φωτὸς καὶ ἡ αὔξησις τῶν φυτῶν.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ὕπαρξις τῶν φυτῶν, ἐκείνων τοὐλάχιστον τὰ ὁποῖα εἶναι πράσινα, συνδέεται στενῶς μὲ τὸ φῶς, καὶ ὅτι φυτὸν κλειόμενον εἰς τὸ σκότος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κιτρινίζει καὶ ἀποθνήσκει. Γνωρίζομεν ἐπίσης καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν τὸ φῶς εἶναι ἀπαραίτητον: ἐξ αὐτοῦ τὸ φυτὸν λαμβάνει τὴν δύναμιν νὰ προσβάλλῃ καὶ νὰ ἀποσυνθέτῃ τὸ ἐν τῷ ἀέρι διακεχυμένον ἀνθρακικὸν ἀέριον, ὅπως τὸν ἄνθρακα αὐτοῦ χρησιμοποιήσῃ ὡς ὑλικὸν διὰ τὴν αὔξησίν του. Διὰ τοῦ φωτὸς τὸ ἐλαφρὸν καὶ εὐκίνητον αὐτὸ σῶμα προσκολλᾶται εἰς τὴν γῆν μεταμορφούμενον εἰς μεγάλους κορμοὺς δένδρων, εἰς γλυκεῖς καρπούς, εἰς ὡραῖα ἄνθη.

Ἀλλὰ τὸ εὐεργετικὸν αὐτὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὸ ὁποῖον διευθύνει τὴν πελωρίαν αὐτὴν ἐργασίαν ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἡ φυσικὴ τὸ ἀναλύει εἰς ἑπτὰ χρώματα, ἀποδεικνύουσα, ὅτι δὲν εἶναί τι ἑνιαῖον ἀλλ' ὅτι εἶναι μῖγμα τῶν διαφόρων αὐτῶν φώτων. Γεννᾶται λοιπὸν ἡ ἐρώτησις, ἂν ὅλα τὰ ἰδιαίτερα χρώματα ἐξ ἴσου μετέχωσιν εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἢ εἰς ποῖον ἐξ αὐτῶν ἰδιαιτέρως τὰ φυτὰ ὀφείλουσι νὰ εἶναι εὐγνώμονα.

Πειράματα ἐκτελεσθέντα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἄγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐκ τῶν διαφόρων χρωμάτων τὸ ἐρυθρὸν ἔχει τὴν μεγαλειτέραν ἐνέργειαν, μετ' αὐτὸ ἔρχονται ἄλλα τινά, τὸ δὲ πράσινον εἶναι ἐντελῶς ἀδρανές. Φυτὰ δεχόμενα μόνον πράσινον χρῶμα θνήσκουσιν, ὡς ἂν εὑρίσκοντο εἰς τὸ σκότος. Τὸ πείραμα ἰδίως εἶναι περίεργον ὡς ἑξῆς: Διὰ νὰ δώσωμεν πράσινον φῶς εἰς τὸ φυτόν, ἀναγκάζομεν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου νὰ διέλθῃ διὰ διαλύσεως περιεχούσης αὐτὴν τὴν χρωστικὴν οὐσίαν τῶν φυτῶν, *τὴν χλωροφύλλην*.

Τὸ πρᾶγμα ἐν τούτοις εἶναι εὐεξήγητον, ἠδύνατο δὲ καὶ νὰ τὸ προΐδῃ τις. Ἡ φυσικὴ διδάσκει, ὅτι σῶμά τι φαίνεται ἔχον ἐκεῖνο τὸ χρῶμα *τὸ ὁποῖον δὲν ἀπορροφᾷ*. Σῶμά τι π. χ. εἶναι κίτρινον ὅταν ἀπορροφᾷ, ἤ, μὲ ἄλλας λέξεις, πνίγῃ ἐν τῇ μάζῃ του, ὅλα τὰ ἄλλα χρώματα, καὶ ἀντανακλᾷ ἢ ἀφίνει διάβασιν, ἂν εἶναι διαφανές, εἰς τὸ κίτρινον. Τὰ φυτὰ ἄρα ἀπορροφῶσι μᾶλλον ἢ ἧττον ὅλα τὰ χρώματα ἐκτὸς τοῦ πρασίνου· ἄρα τὸ πράσινον εἶναι ἀδιάφορον δι' αὐτά, καὶ ἔλλειψις αὐτοῦ ἐκ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου δὲν θὰ ἤλλαζε κατὰ τίποτε τὸ φυτικὸν βασίλειον. Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ἐπίσης, ὅτι τὸ μᾶλλον ἐνεργητικὸν χρῶμα εἶναι τὸ ἐρυθρόν, δηλ. τὸ *συμπληρωτικὸν* τοῦ πρασίνου, ὡς λέγει ἡ φυσική, ἤ, ὡς θὰ ἐλέγομεν κοινῶς, τὸ *ἀντίθετόν του*, δηλ. ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἑνούμενον μὲ τὸ πράσινον δίδει περίπου λευκόν.

Τὰ χρώματα τοῦ φωτὸς δὲν φαίνονται ἄσχετα καὶ πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ζῴων. Εἰς ἓν τῶν ἀνωτέρω πειραμάτων, ὅπου διάφορα διαμερίσματα γῆς ἦσαν κεκαλυμμένα μὲ ὕελους διαφόρων χρωμάτων, παρετηρήθη, ὅτι μία μυρμηκιὰ εὑρισκομένη προηγουμένως ἀλλαχοῦ ἦλθε καὶ ἐγκατεστάθη ὑπὸ τὴν ἐρυθρὰν ὕελον. Ὅπως ἐξετάσωσι μήπως ἦτο τυχαία ἡ περίπτωσις, ἀντήλλαξαν τὴν ὕελον ἐκείνην μὲ τὴν ὕελον ἑνὸς ἄλλου διαμερίσματος. Μετά τινας ἡμέρας οἱ μύρμηκες μετέφερον τὴν κατοικίαν των πάλιν ὑπὸ τὴν ἐρυθρὰν ὕελον.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας».

Ὁ κ. Μαυρογιάννης ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ ζωγραφικῆς σχολῆς τῶν Δοξαράδων, δημοσιευθείσῃ εἰς τὰ δύο τελευταῖα φυλλάδια τῆς «Ἑστίας», γράφει ὅτι αἱ εἰκόνες τῆς οὐρανίας τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος ἐν Κερκύρᾳ, ἔργα τοῦ Π. Δοξαρᾶ, ἀφαιρεθεῖσαι ἐκεῖθεν καὶ «περιπλανηθεῖσαι ἀπὸ Ἐκκλησίας εἰς Ἐκκλησίαν κατήντησαν, ἄγνωστον ποῦ».

Ἐν τούτοις εἶναι γνωστὸν εἴς τινας τί ἀπέγειναν τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα ἔργα. Τρεῖς μὲν τῶν εἰκόνων ἐκείνων σώζονται ἐν Κερκύρᾳ, μία ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγ. Εὐφημίας καὶ δύο ἐν τῇ μονῇ τῶν Βλαχερνῶν παρὰ τὸ ὀνομαστὸν *Κανόνι*. Αἱ δὲ λοιπαὶ *ἐπωλήθησαν* πρό τινων ἐτῶν *ἀρχαιοκαπηλικῶς* εἰς ἐμπόρους ξένους, ἐπὶ τούτῳ ἐλθόντας ἐνταῦθα, ὅπως μεταπωληθῶσιν, ἐννοεῖται, εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐκτιμῶντας τὰ τοιαῦτα. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ δυστυχὴς τύχη τῶν εἰκόνων τοῦ Δοξαρᾶ.

Ἐκτὸς τούτου ὁ κ. Μαυρογιάννης λέγει ὅτι ὁ μαθητὴς τοῦ Δοξαρᾶ ἐν Ζακύνθῳ ζωγράφος Κουτούζης ἐφόρει, ἱερεὺς ὢν ὀρθόδοξος, «πλατύγυρον πῖλον, κατὰ μίμησιν τῶν δυτικῶν».

Καὶ ὁ κ. Μαυρογιάννης ἐπαναλαμβάνει ὅ,τι συνήθως λέγεται, ἀλλὰ δὲν ἀληθεύει. Ὁ πλατύγυρος πῖλος ἦτο, κ. Διευθυντά, ὁ πραγματικὸς καὶ ἀληθὴς πῖλος τῶν ἱερέων, οὐ μόνον ἐν Ζακύνθῳ ἀλλὰ καὶ ἐν Κερκύρᾳ καὶ Ἑπτανήσῳ, καὶ ἐλέγετο *σκιάδιον*, ἀπὸ τῶν *βυζαντινῶν χρόνων* ἔχων ἀρχήν. Ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τούτου ἂς ἀναγνώσῃ τὸν Κουροπαλάτην. Τὸ γνωστὸν *καμελαύχιον*, καὶ τὸ σχῆμα ὃ ἔχει σήμερον, οὔτε ἀρχαῖον εἶναι ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, οὔτε σημαίνει τι' εἶναι *καλλωπιστικὴ* μεταβολὴ ἁπλῶς τοῦ καλογηρικοῦ σκούφου. Μέχρι τῆς προπαρελθούσης γενεᾶς, ἐν Ἑπτανήσῳ, ὅπου ἐτηροῦντο πολλὰ βυζαντινὰ ἀρχαῖα, ἐφόρουν οἱ ἱερεῖς τὸ *σκιάδιον*, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἀπενέμετο ὡς ἀξίωμα εἰς τοὺς προὔχοντας καὶ ἀξιωματικοὺς τῶν ἱερέων. Ἀνάλογόν τι συμβαίνει σήμερον, ὡς πληροφορούμεθα, ἐν Ῥωσσίᾳ. Ὥστε κακῶς λέγεται τοῦτο ἀπομίμησις τῶν δυτικῶν.

Ἐν Κερκύρᾳ 4 Μαΐου 1894

ΣΠ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Τὴν 19 Μαΐου ἐγένετο ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ἐκλογή, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποβιωσάντων ἀκαδημαϊκῶν Ταίνε καὶ Μαξίμου Δυκάμ. Κατὰ τὴν ψηφοφορίαν παρῆσαν 33 ἀκαδημαϊκοί· τέσσαρες μόνον ἦσαν ἀπόντες: ὁ Λοτί, ὁ Δυρουΰ, ὁ Λεσσὲψ καὶ ὁ Περρώ· ὁ δὲ Ἑρεδιὰ δὲν εἶχε δικαίωμα ψήφου, ὡς μὴ γενόμενος ἔτι ἐπισήμως δεκτός. Κατὰ τὴν πρώτην διαλογὴν αἱ ψῆφοι διενεμήθησαν ὡς ἑξῆς: Διὰ τὴν ἕδραν τοῦ Ταίνε, Σο-

Θ. Μάνος

ρὲλ 16, Μοντεγκὺ 13, Ζολᾶ 0, λευκαὶ 4. Διὰ τὴν ἕδραν τοῦ Δυκάμ, Δεσανὲλ 16, Αἰκὰρ 2, Βουρζὲ 15, Ζολᾶ 0. Κατὰ τὴν δευτέραν ἐκλογὴν ὁ Σορὲλ συνεκέντρωσε 19 ψήφους, λαβὼν τὰς 3 ἐκ τῶν 4 λευκῶν, ὁ δὲ Βουρζὲ 19 ψήφους, κερδήσας 2 ἀπὸ τὸν Δεσανὲλ καὶ τὰς δύο τοῦ Αἰκάρ. Οὕτως εἰς τὴν ἕδραν τοῦ Ταῖνε ἐξελέγη ὁ Ἀλβέρτος Σορέλ, ἱστορικός, ἐγκύψας προπάντων εἰς τὴν διπλωματικὴν ἱστορίαν, εἰς δὲ τὴν τοῦ Μαξίμου Δυκὰμ ὁ διάσημος μυθιστοριογράφος Παῦλος Βουρζέ. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο πρὸ πολλοῦ ἦτο γνωστόν. Ἀλλὰ πολλοὶ δὲν ἤκουσαν μετ' εὐχαριστήσεως τὸ ὅτι ὁ Σορὲλ διεδέχθη τὸν Ταῖνε, ἀντὶ τοῦ Βουρζέ, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα ἔχει πολὺ μεγαλειτέραν συγγένειαν πρὸς τὸ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου.

— Ἐγνώσθη ἤδη ὅτι κατὰ τὸν εἰσιτήριον αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ λόγον ὁ Παῦλος Βουρζὲ θὰ ἐγκωμιάσῃ ἀντὶ τοῦ Μαξίμου Δυκὰμ τὸν Γουσταῦον Φλωμπέρ. Νέα δὲ ἔργα ὁ νέος ἀκαδημαϊκὸς ἑτοιμάζει: «Πέραν τῆς θαλάσσης» δημοσιευθησόμενον ἀγγλιστὶ συγχρόνως καὶ γαλλιστί· καὶ τὸ «Τραγικὸν Εἰδύλλιον» ἔργον τοῦ ὁποίου ἴσως ὁ τίτλος θὰ μεταβληθῇ. Τὰς ἐξ Ἀμερικῆς ἐντυπώσεις του ὁ Βουρζὲ θὰ δημοσιεύσῃ εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων», ὑπὸ τὸν τίτλον Profils Etrangers.

— Διῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, προερχόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπιστρέφων εἰς Παρισίους ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Πιὲρ Λοτί. Ἔμεινεν ἐδῶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὰ Μουσεῖα καὶ τὸ ἑσπέρας κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ ἐπεβιβάσθη τοῦ διὰ Μασσαλίαν ἀποπλέοντος ἀτμοπλοίου. Ὡς γνωστὸν ὁ Λοτὶ ἐπιστρέφει ἐκ μακροῦ ἀνὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ Παλαιστίνην ταξειδίου, τὸ ὁποῖον θὰ περιγράψῃ διὰ μακρῶν ἐντυπώσεων, ἀγορασθεισῶν ἤδη ὑπὸ ἐκδότου ἀμερικανοῦ.

— Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Ἀριστείδου Γαλανοῦ ἐξεδόθη εἷς τόμος περιέχων μερικὰ *Ἀνέκδοτα Ἔργα* τοῦ Δημητρίου Παπαρρηγοπούλου, ἤτοι πεζά, χαρακτῆρας καὶ ποιήσεις. Τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ ἀλησμονήτου ποιητοῦ δὲν εἶνε κυρίως ἀνέκδοτα, ἀλλὰ διὰ πρώτην φορὰν συμπεριλαμβάνονται εἰς τόμον, ἐσπαρμένα τέως ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ δυσεύρετα.

— Ἐν τῷ γαλλικῷ «Journal des savants» ὁ Παῦλος Ζανὲ διαγράφει τὴν ἱστορίαν τοῦ *Μυθιστορήματος ἐν Γαλλίᾳ*, ἀπὸ τοῦ 1610 μέχρι σήμερον, κατὰ τὸ λαμπρὸν σύγγραμμα, τὸ ἐκδοθὲν περὶ τούτου ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ὑπὸ τοῦ Μοριγιώ. Ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περὶ τῆς *Ἀστραίας*, ἐκδοθείσης τῷ 1610, τοῦ πρώτου γαλλικοῦ μυθιστορήματος, καὶ καταλήγει μέχρι τοῦ Ζολᾶ, τοῦ Δωδὲ καὶ τοῦ Λοτί.

Ἐπιστημονικὰ

Εἰς τὰ «Ἀρχεῖα τῆς ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας», ὁ γάλλος βουλευτὴς καὶ συγγραφεὺς Α. Βεράρ, δημοσιεύει εὔγλωττον καὶ ἔνθερμον μελέτην περὶ τῆς «Δημοσιότητος τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων» κηρυσσόμενος κατ' αὐτῆς, ἐν ᾧ κατ' ἀρχὴν εἶνε ὑπὲρ τῆς θανατικῆς ποινῆς. «Ἡ λαιμητόμος, συμπεραίνει, ἐγειρομένη ἐπὶ δημοσίας πλατείας, μακρὰν τοῦ νὰ ἐκφοβίζῃ τοὺς ἐγκληματίας, ἀπεναντίας τοὺς ἐξοικειόνει πρὸς τὴν μηχανὴν τῆς τιμωρίας».

— Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐξεδόθησαν ἤδη οἱ τρεῖς πρῶτοι τόμοι, — τὸ ὅλον σύγγραμμα θὰ συνίσταται ἐκ πέντε, — τῶν *Δοκιμίων* τοῦ διασήμου ἄγγλου καθηγητοῦ Θωμᾶ Χῶξλυ, τοῦ φίλου καὶ συνεργάτου τοῦ Δαρβίνου. Ὁ πρῶτος τόμος περιέχει μίαν σύντομον ἀλλὰ χαρακτηριστικωτάτην αὐτοβιογραφίαν καὶ ἐννέα δοκίμια γραφέντα περὶ διαφόρων θεμάτων ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ 1890. Ὁ δεύτερος περιέχει τὸ περίφημον δοκίμιον περὶ τῆς παλαιᾶς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως, διελθούσης πολλὰ στάδια καὶ ἀναστυλωθείσης ἐπὶ βάσεως ἐπιστημονικῆς διὰ τῆς «*Ἀρχῆς τῶν Εἰδῶν*» τοῦ Δαρβίνου. Ὁ δὲ τρίτος τόμος περιλαμβάνει ἑπτὰ ἄλλα δοκίμια, γραφέντα μεταξὺ τοῦ 1854 καὶ 1881, περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ ἀνατροφῇ.

Καλλιτεχνικὰ

Εἰς τὸ ἐφετεινὸν Σαλὸν τῶν Παρισίων ἔχουν ἐκθέσει διάφορα ἔργα ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς καὶ οἱ ἐν Παρισίοις ἕλληνες καλλιτέχναι: Θ. Ράλλης καὶ Λ. Ἀντωνιάδης, ζωγράφοι, Α. Σῶχος καὶ Κρῖνος, γλύπται καὶ Α. Γέλβερτ ἀρχιτέκτων.

— Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ κ. Ψυχάρη ἐδόθη ἐν Παρισίοις ἔκτακτος καλλιτεχνικὴ ἑσπερὶς ὑπὲρ τῶν ἐν Ἑλλάδι σεισμοπαθῶν. Μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ καταρτισθέντος κομιτάτου, διαπρέπουν τὰ ὀνόματα τοῦ Κοππέ, τοῦ Σουλλὺ Προυδώμ, τοῦ Ἐρεδιᾶ, τῆς κυρίας Ἰουλιέττας Ἀδάμ, τοῦ Οὐσσαί, τοῦ Λεκὸν Δελίλ, τοῦ Δεσάμ, τοῦ Κλαρετί, τοῦ Ρεϊνὰκ κλ. κλ. Ἡ ἑσπερὶς ἐδόθη ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ «Μεγάλου Ξενοδοχείου», κατὰ τὸ ληφθὲν δὲ τηλεγράφημα ἐκ Παρισίων, ἐπέτυχε θαυμασίως.

Θεατρικὰ

Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ «Κωμικοῦ Μελοδράματος» ἐν Παρισίοις, ἐπαίχθη ἐσχάτως ὁ *Φάλσταφ* τοῦ Βέρδη. Ὡς μουσική, τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ ἰταλοῦ συνθέτου ἐκρίθη ὀλίγον πληκτικόν· ἀλλ' ἤρεσε πολὺ ἡ ἐκτέλεσίς του. Κατὰ τὴν παράστασιν ἦτο παρὼν καὶ ὁ Βέρδης, διατρίψας, ὡς γνωστόν, ἐπί τινα χρόνον ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ καὶ παντοίων τυχὼν ἐκδηλώσεων λατρείας καὶ θαυμασμοῦ.

— Εἰς τὸ παρισινὸν θέατρον τοῦ Ὠδείου ἐπαίχθη κατ' αὐτὰς νέον ἔργον τοῦ Ἑρρίκου Λαβδάν, τοῦ συγγραφέως τοῦ μετὰ τόσης ἐπιτυχίας παιχθέντος δράματος *Ὁ πρίγκηψ Δωρέκ*, ἐπιγραφόμενον *Les deux noblesses*. Τὸ ἔργον εἶνε νεωτεριστικώτατον, διακρινόμενον διὰ τὴν περιπάθειαν καὶ τῶν χαρακτήρων του τὴν ἐκπληκτικὴν ἀκρίβειαν. Τὴν πρώτην του διδασκαλίαν ἔστεψε πλήρης ἐπιτυχία.

— Ἤρχισαν ἐνταῦθα τὰς παραστάσεις των τὰ ὑπαίθρια ἑλληνικὰ θέατρα. Ὁ θίασος Ταβουλάρη-Παντοπούλου, ἐν ᾧ πρωταγωνιστεῖ ἡ καλλιτέχνις Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου, παίζει εἰς τὸ θέατρον Τσόχα. Δεύτερος δὲ θίασος ὑπὸ τὸν κ. Κοτοπούλην, ἐγκαθιδρύθη εἰς τὸν «Παράδεισον». Ἡ δεσποινὶς Βερώνη ἀνεχώρησεν εἰς Σμύρνην, ὅπου θὰ δώσῃ σειρὰν παραστάσεων καθ' ὅλον τὸ θέρος.

— Πλουσία, τουλάχιστον κατὰ ποσόν, προμηνύεται ἡ ἐφετεινὴ ἐσοδεία πρωτοτύπων θεατρικῶν ἔργων. Συγγραφεῖς παλαιοὶ καὶ νέοι ἑτοιμάζουν δράματα, κωμῳδίας καὶ κωμειδύλλια, ἤρχισαν δὲ οἱ θίασοι ἐκγυμναζόμενοι εἴς τινα ἐξ αὐτῶν.

ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΗΣ

[Ἐκ τοῦ περὶ γλώσσης συγγράμματος τοῦ διαπρεποῦς φίλου τῆς **Ἑστίας** κ. Πολυλᾶ δημοσιεύομεν τὴν εἰσαγωγήν, εὐμενῶς παραχωρηθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.]

Κάθε γλῶσσα νέα κατάγεται ἀπὸ ἄλλην, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ ἀνώτερον σημεῖον τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς καλλιεργείας βαθμηδὸν ἔχει καταντήση εἰς ἀποσύνθεσιν· τὸ παράγωγον ἐκεῖνο ἰδίωμα, πρὶν ἢ ἀποκτήσῃ τὰς ἀπαιτουμένας ἰδιότητας διὰ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ αὐτὸ ὡς ὄργανον ἁρμόδιον εἰς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας, διατρέχει μακρὺ στάδιον βλαστήσεως καὶ μορφώσεως, ὅπου παθαίνει ἀνεπαισθήτως πολλὰς διαδοχικὰς ἀλλοιώσεις, ὀργανικὰς καὶ φωνητικάς, αἱ ὁποῖαι μεταβάλλουν τὸν ἀρχικόν χαρακτῆρά του, ἀλλὰ εἰς βαθμὸν ἀνάλογον πρὸς τὸν τρόπον τῆς γενέσεώς του· εἰς τὰ ἔθνη, ὅπου ἡ ἐπιδρομή, μὲ τὴν δύναμιν πολιτισμοῦ ἀνωτέρου, καὶ μὲ τὴν πίεσιν ἰσχυρᾶς διοικητικῆς ὀργανώσεως, ἐκατόρθωσε νὰ ἐξαφανίσῃ, ὁμοῦ μὲ τὰ ἄλλα, καὶ τὴν ἰθαγενῆ λαλιάν, ἡ γλῶσσα τοῦ κατακτητοῦ, ἐκτὸς τῆς φυσικῆς διαφθορᾶς, ὑποφέρει ἄλλην καὶ ῥιζικωτέραν ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ ὑποδουλωμένου πληθυσμοῦ, καὶ παραμορφόνεται εἰς τρόπον ὥςτε μόνον ἡ ἀνατομικὴ τοῦ γλωσσολόγου ἔρευνα δύναται, εἰς τὰ στοιχεῖα καὶ εἰς τοὺς τύπους, νὰ ἀνεύρῃ τὴν καταγωγήν της· καὶ τοῦτο συνέβη εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν νεολατινικῶν γλωσσῶν· ἀλλὰ εἰς τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα, καθὼς εἶχαν ἴδιον πολιτισμὸν ἀνώτερον, δὲν ἐδέχθησαν τὴν γλῶσσαν τοῦ κατακτητοῦ, τὸ νέον ἰδίωμα, γέννημα καὶ τοῦτο ἀναγκαίας ἀποσυνθέσεως, ἄλλον δὲν εἶχε λόγον τῶν φωνητικῶν καὶ ὀργανικῶν ἀλλοιώσεων, ἢ τὸν κοινὸν νόμον τῆς μεταβολῆς καὶ τῆς τριβῆς· διὰ τοῦτο εἰς τὴν δευτέραν ταύτην κατηγορίαν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἀκριβῶς παραμόρφωσις, ἀλλὰ φάσις νέα, πολὺ φανερώτερα σώζονται τὰ γνωρίσματα τῆς προγονικῆς γλώσσης, — καθὼς τὸ βλέπομεν εἰς τὴν Ἰταλικήν, μεταξὺ τῶν νεολατινικῶν, — εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ εἰς τὴν νεοελληνικήν. Τὸ πρῶτον εἶδος ὁμοιάζει φυτὸν μετατοπισμένον εἰς ἄλλο κλίμα, τὸ δεύτερον ὁμοιάζει ἀναβλάστημα ἀπὸ ἥμερην παλαιωμένην ῥίζαν· τὴν οὐσιώδη αὐτὴν διαφορὰν δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμεν, εἴτε ἐξετάζομεν γλωσσολογικῶς τὴν ἐξέλιξιν ἑνὸς ἰδιώματος, εἴτε ἱστορικῶς ἐρευνῶμεν τὴν πνευματικήν του ἀνάπτυξιν, διότι, εἰς τὴν πρώτην περίστασιν ἡ γλῶσσα, μέσα εἰς ξένον ἔδαφος ἀποκτᾷ νέαν ζωήν, ῥιζοβολεῖ καὶ γεννοβολεῖ μὲ ὁρμὴν σχεδὸν ἀνεξάρτητον, ἐνῷ εἰς τὴν δευτέραν, ἀργεῖ νὰ χειραφετηθῇ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, ὥςτε νὰ ἐνεργήσῃ ἐλευθέρως.

Ἀλλά, ὅσον καὶ ἂν διαφέρουν αἱ δύο αὐταὶ κατηγορίαι ὡς πρὸς τὴν καταγωγήν των, ὅμως ἔχουν τοῦτο κοινόν, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἑνότης, πάντοτε ἀποτέλεσμα φιλολογικῆς χρήσεως, συντρίβεται, ὥςτε ἡ νεογέννητος γλῶσσα διασχίζεται εἰς πολλὰ ἰδιώματα εἰδικά· βεβαίως τὰ ἴδια φυσικά, ἱστορικά, καὶ ψυχολογικὰ αἴτια δίδουν εἰς ὅλα ἕναν ὅμοιον χαρακτῆρα, πρὸ πάντων εἰς τὴν ***σύνταξιν*** καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν ***κλίσιν***, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποσύνθεσις καὶ ἡ κατόπιν αὐτῆς ἀνάπλασις λαμβάνουν διάφορον τὴν μορφὴν εἰς τὰ διάφορα κέντρα τοῦ ἔθνους, καὶ ἀκόμη εἰς τὰ διάφορα κοινωνικὰ στρώματα, καὶ τοιαύτη παραλλαγὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν τοῦ καθενὸς κέντρου ἰδιότητα, καὶ ἀπὸ τὴν φυσικὴν μεγαλητέραν ἢ ἀσθενεστέραν ἱκανότητα πρὸς τελεσφόρον ἀνάπτυξιν, ἢ ἀπὸ ἄλλας ἀφορμὰς ἐξωτερικάς. Ὁ W. Humboldt ἰσχυρίζεται ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν γέννησιν, ἢ σύλληψιν, πρωτογόνου γλώσσης ἐνυπάρχει ἡ δύναμις, ἢ ἡ ἀδυναμία νὰ ἀναπτυχθῇ εὐτυχῶς· τὸ αὐτὸ δύναταί τις νὰ εἰπῇ καὶ περὶ τῶν παραγώγων γλωσσῶν, καὶ περὶ τῶν διαλεκτικῶν ἰδιωμάτων, δηλαδὴ ὅτι κάποια ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ δυνηθοῦν ποτὲ νὰ ὑπερνικήσουν τὴν ἀρχικήν των στειρότητα.

Ἄλλο κοινὸν φαινόμενον παρατηρεῖται εἰς κάθε γλῶσσαν νεογέννητον· εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς περίοδον, ἐνῷ ἡ ἀρχαία μένει πάντοτε ἡ ἐπίσημος τοῦ Κράτους, τῆς Λατρείας, καὶ τῆς Ἐπιστήμης, καὶ γίνεται ὄργανον καὶ μέσον συνεννοήσεως μικρᾶς ὀλιγαρχίας, ἐνῷ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου διαλύονται τὰ συστατικὰ καλῶς ὠργανωμένης πολιτείας καὶ ἰσοπεδόνεται κάθε ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ὑπεροχή, καὶ ξεθωριάζεται ἡ ἐθνικὴ παράδοσις, ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ προφορικὸς λόγος, αὐτὴ ἡ καθολικωτέρα ἔκφρασις τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, καθὼς ἀποκλείεται ἀπὸ τὸν δημόσιον βίον καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, χάνει τὰ ἀφηρημένα καὶ τὰ σύνθετα νοήματα, καὶ μὲ αὐτὰ λησμονεῖ καὶ τὸ πνευματικὸν μέρος τοῦ λεκτικοῦ, καί, ἐπειδὴ γίνεται κάθε ἡμέραν ὀλιγώτερον ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη τῶν λογικῶν σχέσεων καὶ τῶν λεπτῶν συνδυασμῶν, ἁπλουστεύεται ἡ σύνταξις, καταλήγει εἰς τὴν παράταξιν, ὀλιγοστεύουν οἱ τύποι, καὶ ἐξαφανίζονται ὡς ἄχρηστα ποῦ περισσότερα ποῦ ὀλιγώτερα τῶν γραμματικῶν ὀργάνων. Ὀρθῶς ὑποστηρίζουν οἱ γλωσσολόγοι ὅτι τοιαύτη ἁπλούστευσις προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀναλυτικὴν τάσιν τοῦ νεωτέρου πνεύματος, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ἄλλην ἀλήθειαν ὅτι εἰς τὴν δυσοργάνωσιν τῆς γλώσσης συντελεῖ σπουδαίως ἡ κατάπτωσις τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου.

Εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην ζοφερὰν περίοδον ἡ γλῶσσα κατεβαίνει εἰς κατάστασιν στοιχειώδη, ζῇ φυτικὴν ζωήν, ἕως νὰ ἔλθῃ ὁ φωτεινὸς καιρὸς τῆς

ἀναδιοργανώσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ γεννηθῆ ἡ νεωτέρα μορφή της· ἀλλὰ εἰς τὴν τῷόντι θαυματουργὸν αὐτὴν ἀνάπλασιν τρία πράγματα ἀπαιτοῦνται· ἔμφυτος εἰς τὴν γλῶσσαν ἀρετή, ἀγαθὴ φύσις τοῦ λαοῦ, καὶ ἁρμόδιαι περιστάσεις· ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς ὅρους ἕνας ἂν λείψῃ, καὶ αὐτὴ ἡ φυσικὴ τῆς γλώσσης ἀναδιοργάνωσις εἶναι ἀδύνατος, ἤ, ἂν εἶναι δυνατή, κατορθώνεται μόνον μετὰ πολυχρόνιον ζύμωσιν· ἐὰν τὸ ὑλικὸν τῆς γλώσσης μέρος, τὸ λεκτικόν, ἐκατάντησεν εἰς ἐλεεινὴν πενιχρότητα, ἐὰν οἱ τύποι, αἱ ἀρθρώσεις καὶ ὁ ὀργανισμός της ὅλος ἔφθασεν εἰς ἀδιάκριτον σύγχυσιν, ὁ εὐφυέστερος λαός, βοηθούμενος ἀπὸ τὰς εὐτυχεστέρας περιστάσεις, δυσκόλως θὰ δυνηθῆ νὰ τῆς ἐμφυσήσῃ τὴν ἀνωτέραν ζωήν, νὰ τὴν πνευματοποιήσῃ· ἐὰν πάλιν οἱ δύο ἐσωτερικοὶ ὅροι ὑπάρχουν, δηλαδὴ τῆς γλώσσης ἡ δύναμις, καὶ ἐθνικὴ συνείδησις γενναία, ἀλλὰ ἐξωτερικὰ ἐναντιώματα ἀντισταθοῦν εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον, ὁ προφορικὸς λόγος δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ συνενωθῆ ὑπεράνω τῆς φυσικῆς καταστάσεως, θὰ μείνῃ καταδικασμένος μέσα εἰς τὸν στενὸν κύκλον τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ τῶν φυσικῶν ἐντυπώσεων. Σημειόνομεν τοῦτο, διότι οἱ αὐτοὶ λόγοι, ἐσωτερικοὶ καὶ ἐξωτερικοί, ἀρκετοὶ ἢ νὰ ἐπιταχύνουν, ἢ νὰ σταματήσουν, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσουν παντάπασι τὴν **αὐτόματον** τῆς γλώσσης πορείαν, ἔχουν τὴν αὐτὴν εὐνοϊκὴν ἢ ἐχθρικὴν ἐνέργειαν καὶ εἰς τὴν πνευματικήν της διαμόρφωσιν· ἀπὸ τοῦτο ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον ὅτι ἀνάμεσα εἰς διαφόρους γλώσσας τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, ἄλλαι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἀποτινάξουν τὴν βαρβαρότητα, ἄλλαι ἔλαβαν ἀπ' ἀρχῆς θαυμαστὴν **φυσικὴν** ἐξημέρωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπροχώρησαν πέραν αὐτῆς, ἄλλαι εὐτύχησαν νὰ διέλθουν βαθμηδὸν ὅλας τὰς περιόδους τῆς ἀναμορφώσεως.

Γλῶσσα προωρισμένη νὰ φθάσῃ βαθμηδὸν εἰς τὸν ἀνώτερον πνευματικὸν τύπον, δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν δευτέραν περίοδον, τὴν ἀναδιοργανωτικήν, ἰδίως ἂν τὸ ἔθνος εὑρεθῆ εἰς ἐποχὴν ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναγεννήσεως. Τότε φωτειναὶ ἰδέαι καὶ ἀνδρικώτερα συναισθήματα, καὶ ἂν ἀναφανοῦν εἰς περιωρισμένον κοινωνικὸν κύκλον, ἀκτινοβολοῦν καὶ μέσα εἰς τὰ ἀκόμη ἀνεξημέρωτα πλήθη, καὶ ἐξυπνοῦν τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ἐὰν μάλιστα σχηματισθῇ ἕνα ἢ περισσότερα κέντρα πολιτισμένα, τότε, ὅσο ἐκεῖ μέσα σφοδρότερα λακταρίζει ἡ ζωή, ὅσο διακριτικώτερα χαράσσεται τὸ ἦθος, ὅσο ἀπὸ ἐνθουσιώδη πεποίθησιν εἰς τὸν ἐθνικὸν προορισμὸν θερμαίνεται ἡ καρδία, ἀναπτερόνεται ἡ φαντασία, καὶ λεπτύνεται ὁ νοῦς, τόσο ἀφθονώτερα ἀναπτύσσεται καὶ νέας ἀποκτᾷ δυνάμεις ἡ γλῶσσα καὶ μεταφέρεται εἰς πλατύτερον ὁρίζοντα· ἀλλὰ ἀκόμη ταχύτερα ἀνθοβολεῖ καὶ καρποφορεῖ μέσα εἰς αὐτόνομον πολιτείαν, ὅπου εἰς τὰς δημοσίας συναθροίσεις γεννᾶται ἡ αὐτοδίδακτος ἄπλαστος εὐγλωττία, καὶ δίδει τόνον καὶ σαφήνειαν εἰς τὸν προφορικὸν λόγον. Ὁ κύριος τῆς δευτέρας ταύτης περιόδου χαρακτὴρ εἶναι ἡ αὐτόματος ἢ ἀσυναίσθητος δύναμις μὲ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ἀφ' ἑαυτοῦ του κατορθόνει βαθμηδὸν ἀπὸ τὰ συντρίμματα, ὅσα ἄφησεν ἡ ἀποσυνθετικὴ περίοδος, νὰ ἀνοικοδομήσῃ ἰδίωμα νέον· διότι καθὼς αὐξάνουν εἰς τὴν ψυχὴν κάθε ἡμέραν περισσότερον αἱ πνευματικαὶ καὶ αἰσθηματικαὶ ἀπαιτήσεις, τὸ ἔμφυτον γλωσσικὸν αἴσθημα προσπαθεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἐλλείψεις τοῦ προφορικοῦ λόγου, — ὅθεν βλέπομεν τὸ θαυμαστὸν φαινόμενον τῆς ἀφαιρέσεως νέων γραμματικῶν ὀργάνων, καὶ νέων κλιτικῶν καταλήξεων, ἐκεῖ ὅπου τὰ ἀρχαιότερα ἔλειψαν ἀπὸ τὸν ἐξαρθρωμένον τῆς γλώσσης ὀργανισμόν· ἀλλὰ ἐκτὸς τῆς ἀναπλαστικῆς ταύτης ἐργασίας ὁ λαὸς προχωρεῖ εἰς ἄλλην πολὺ σπουδαιοτέραν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ ἀφετηρίαν τῆς γλωσσικῆς τελειοποιήσεως. Εἶναι γεγονός, τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη βεβαιόνει χωρὶς νὰ τὸ ἐξηγήσῃ, ὅτι γλῶσσα παράγωγος δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ λέξιν νέαν, ἐκτὸς τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν καθαρὰν μιμητικὴν ὀνοματοποιΐαν· ἡ δημιουργικὴ αὐτὴ ἰδιότης ἐδόθη μόνον εἰς τὰς αὐτογεννήτους λαλιάς, καὶ τούτων ἡ γένεσις καὶ ἡ μόρφωσις μένει πάλιν μυστήριον διὰ τὴν ἐπιστήμην. Ἀλλ' ἐὰν λείπει αὐτὴ ἡ ἀρχικὴ δύναμις ἀπὸ τὴν γλῶσσαν, σώζονται ἄλλαι, δύο φυσικαὶ μέθοδοι, ἱκαναὶ νὰ ἐπεκτείνουν ἐπ' ἄπειρον τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τῆς γλώσσης. Ἡ μία, καθαρῶς πνευματική, ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν αὐτήν, εἶναι τὸ κυριώτερον προσὸν τῆς ἀνθρωπίνης λαλιᾶς, ὁμοιοειδὴς μὲ τὴν πρώτην γλωσσοπλαστικὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπήγασαν ὅλαι αἱ πρωτόπλαστοι μῆτραι. Κάθε λέξις ἀπ' ἀρχῆς ἐγεννήθη ὡς σημεῖον εἴτε ἑνὸς καὶ μόνου ἀντικειμένου, εἴτε μιᾶς καὶ μόνης ἰδιότητος, εἴτε μιᾶς καὶ μόνης ἐνεργείας, κατόπιν κατὰ νόμον φυσικόν, ὅπου συντρέχουν καὶ τὸ ὁρμέμφυτον ἢ τὸ πνεῦμα, ἡ σημασία τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων μεταφέρεται εἰς τὰ νοητά, ὥστε ἡ λέξις γίνεται βαθμηδὸν ἱκανὴ νὰ ἀντιπαραστήσῃ εἴτε λογικῶς εἴτε εἰκονικῶς εἴτε συμβολικῶς πολλὰ καὶ διάφορα ἀνάλογα ἢ συγγενῆ νοήματα, πολλὰς καὶ διαφόρους πνευματικὰς ἢ αἰσθηματικὰς σχέσεις καὶ ἀποχρώσεις· ἡ ἱστορία τῶν νεωτέρων γλωσσῶν μαρτυρεῖ πόσον εἶναι ἀνεξάντλητος ἡ πηγὴ αὐτὴ καὶ πόσον ἐσφαλμένη ἡ πρόγνωσις περὶ τῆς ἱκανότητος μιᾶς γλώσσης ἀπὸ τὸ λεκτικόν της, ἐνόσῳ αὐτὴ εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς ἀκαλλιέργητον κατάστασιν. Ἡ δευτέρα μέθοδος, τὴν ὁποίαν θὰ ὀνομάσωμεν ὀργανικήν, συνίσταται εἰς τὴν ἰδιότητα, τὴν ὁποίαν ἔχει κάθε γλῶσσα, ποία περισσότερον ποία ὀλιγώτερον, νὰ γεννοβολήσῃ μέσ' ἀπὸ τὰς πρωτοτύπους λέξεις παράγωγα καὶ σύνθετα· ποικίλαι τῆς ἀρχικῆς καταλήξεως μεταβολαὶ χρησιμεύουν νὰ τροποποιήσουν τὴν πρώτην τῆς λέξεως σημασίαν, νὰ δηλώσουν νέας ἰδιότητας καὶ νέας κατηγορίας· ἡ σύνθετος πάλιν λέξις γίνεται σημεῖον νέας ἰδέας συνθέτου, εἰς τὰ ὀνόματα περιορίζει ἢ ἐπεκτείνει ἢ διαβαθμίζει τὴν ἰδιότητα, εἰς τὰ ῥήματα τὸ πάθος ἢ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τοῦτο κατορθόνεται μὲ θαυμαστὴν ἀκρίβειαν καὶ διαφάνειαν, εἰς τὰς καλῶς ὠργανισμένας γλώσσας, ὅπου τὰ μέλη τῆς συνθέτου λέξεως δὲν εἶναι μηχανικῶς συγκολλημένα, ἀλλὰ ὀργανικῶς συγχωνεύονται.

Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν αὐτὰ τὰ ἐξαίσια χαρί-

σματα εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ἑνὸς λαοῦ, εἰς τὴν ἀκόμη φυσικήν του κατάστασιν, ὅσο ἡ διάνοια φαίνεται ἔρημος ὑψηλοτέρων ἰδεῶν, τόσο ζωντανότεραι εἶναι ἡ καρδία καὶ ἡ φαντασία, καὶ αἰσθάνονται τὴν ὁρμὴν νὰ ἐκφράσουν χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ ἡ σκέψις, τὴν ἁγνὴν ἀντίληψιν τῶν ἐσωτερικῶν φαινομένων καὶ τῶν ἐξωτερικῶν· τότε ἀναβράζει, ὡς ἀπὸ ἀθόλωτον πηγήν, ἡ αὐτόματος **ποίησις**· τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα εἰς τὴν **παροιμίαν** καὶ εἰς τὰ **ρητὰ** περικλείει μὲ θαυμαστὴν συντομίαν τὰ στοιχειώδη διδάγματα τοῦ πρακτικοῦ βίου, δοξάζει τὴν ἀρετὴν καὶ στηλιτεύει τὴν κακίαν· εἰς τὸ **παραμύθι** διερμηνεύει συμβολικῶς τὴν παιδικὴν ἰδέαν ὁποῦ ἔχει τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, εἰς τὸ **τραγοῦδι** τὸ ἀνώτερον αὐτὸ ξεχείλισμα τῆς ψυχῆς, ἀπομνημονεύει καὶ μεγαλοποιεῖ τὰς μυθικὰς καὶ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις, ἢ ἀφελῶς εἰκονίζει τὴν ἄμεσον τῶν φυσικῶν ἐμφανίσεων αἴσθησιν, ἢ περιπαθῶς ἐκφράζει τὰ τρυφερὰ καὶ τὰ πένθιμα αἰσθήματα. Αὐταὶ αἱ πρῶται ἀπαρχαὶ τῆς πλαστικῆς δυνάμεως τοῦ λαοῦ, αὐτὰ τὰ πρῶτα σπέρματα, ὅθεν εἰς τὸ μέλλον θὰ βλαστήσουν ὅλα τὰ διάφορα τῆς *Ποιήσεως* εἴδη, ἐμφανίζονται πλουσιώτερα καὶ εὐγενέστερα ἐκεῖ ὅπου τὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους ἐδοκίμασαν μεγάλα παθήματα καὶ ἀγῶνες γενναῖοι. Εἰς αὐτὰ τὰ φανταστικὰ πλάσματα φαίνεται ὅτι ὁ νοῦς τῆς κοινωνίας ἔγεινεν ἤδη ἱκανὸς νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς διὰ νὰ θεωρήσῃ ἀντικείμενα φύσεως καθολικωτέρας, ὥστε ἀναγκαίως καὶ ἡ γλῶσσα ἀναβαίνει εἰς σταθμὸν ἀνώτερον, ὅπου κάποια τάξις καὶ κάποια ἑνότης τὴν διακρίνει ἀπὸ τὸν ἀπολυμένον καὶ ἀκατασκεύαστον τρόπον τῆς συνηθισμένης ὁμιλίας· τότε ὡς ὄργανον πλαστικώτατον τῆς ἐμπνεύσεως εὑρίσκεται ὁ **στίχος**, μὲ ρυθμὸν τόσον ἁρμόδιον εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὴν φύσιν τῆς γλώσσης, ὥστε τὸ πρωτόπλαστον ἐκεῖνο μέτρον συνήθως εἶναι προωρισμένον νὰ μείνῃ εἰς τὰς ἐρχομένας τῆς γλώσσης περιόδους πρότυπον ἄφθαρτον τοῦ ποιητικοῦ λόγου Καὶ τὰ πρῶτα αὐτὰ σημεῖα τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας εἶναι τόσον χαρακτηριστικὰ ὥστε, ἂν συμβῇ διὰ λόγους οἱουσδήποτε νὰ μὴ ἐπακολουθήσῃ ἀνάλογον τὸ μέλλον, αὐτὰ καὶ μόνα θαυμάζονται ὡς φωτεινὰ μαρτύρια γλωσσικῆς δυνάμεως καὶ καλλιτεχνικῆς ἱκανότητος. Ἀλλὰ εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον θαυμαστῆς φυσικῆς γονιμότητος, πρὸ πάντων εἰσχωροῦν εἰς τὴν γλῶσσαν ξενόφωνα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα τὴν νοθεύουν, καὶ τὴν παραμορφόνουν, καθόσον πολλαῖς φοραῖς συμβαίνει, διὰ λόγον ψυχολογικὸν ἀνερεύνητον, ἡ ξένη λέξις νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἰθαγενῆ, ἐὰν καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη εἶναι σημεῖον τῆς αὐτῆς ἰδέας· εἰς τὰς γλώσσας ὅσαι ἔχουν κοινὴν καὶ σύγχρονον τὴν καταγωγήν, καὶ σχεδὸν ἀνεπαίσθητον τὴν κλιτικὴν μορφήν, τὰ ἀλλότρια ταῦτα στοιχεῖα εὐκόλως ἀφομοιόνονται πρὸς τὸν ὀργανισμὸν τῆς γλώσσης· ἀλλὰ εἰς τὰς γλώσσας ὅσαι ἔχουν ἰδίαν καταγωγήν, ὡς εἶναι ἡ γερμανικὴ καὶ ἡ νεοελληνική, ἂν ὄχι ἀδύνατος, δύσκολος εἶναι ἡ συγχώνευσις ξένων λέξεων καὶ ξένων καταλήξεων. Καὶ τοιαύτη νόθευσις περισσεύει, ὡς εἴπαμεν, εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον, καθόσον ἡ γλῶσσα εἶναι ἀκόμη ἀφειμένη εἰς τὸν ἑαυτόν της, ὥστε οἱ πεπαιδευμένοι δὲν φροντίζουν νὰ θέσουν φραγμὸν εἰς τὴν ἐπιδρομὴν ἢ κἂν νὰ τὴν περιορίσουν.

Ἡ χρονικὴ διάρκεια τῶν δύο τούτων περιόδων, τῆς ἀποσυνθετικῆς καὶ τῆς ἀναδιοργανωτικῆς, τυχαίνει νὰ εἶναι μακρυτέρα ἢ συντομωτέρα, νὰ ἔχῃ πολλοὺς ἢ ὀλιγωτέρους σταθμούς, ἀναλόγως καὶ πρὸς τὴν ἱκανότητα τῆς γλώσσης, πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ, καὶ πρὸς τὰς ἱστορικὰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ διακόψουν τὴν φυσικὴν πρόοδον. ἀλλὰ ἡ γλήγωρα ἢ ἀργὰ ἡ στοιχειώδης ἐκείνη γλωσσοπλαστικὴ ἐργασία προετοιμάζει τὴν ὕλην εἰς τὴν ἀνωτέραν διαμόρφωσιν, καὶ αὐτὴ ἀρχίζει εἰς τὴν τρίτην περίοδον, τὴν καλλιτεχνικήν. Εἰς τὰς δύο προηγουμένας περιόδους ἡ γλῶσσα γεννᾶται, ἀναπτύσσεται, καὶ μορφόνεται κατὰ νόμους σχεδὸν ἀποκλειστικῶς φυσιολογικούς, ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ ἀσυναίσθητον, τὸ αὐτόματον, ἡ ἀναγκαιότης· εἰς τὴν τρίτην περίοδον ἐπιστατεῖ πρὸ πάντων ἡ συνείδησις, τὸ πνεῦμα, ἡ ἐλευθερία, ὅθεν εἰς τὸ ἑξῆς αἱ μεταβολαί, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ὑποβληθῆ ἡ γλῶσσα, θὰ ἔχουν κυρίως τὸν λόγον των εἰς τὴν διανοητικὴν ἐνέργειαν. Τὸ πρῶτον μεταβατικὸν βῆμα ἔχει κάμει ἡ δημοτικὴ ποίησις, καθὼς ἔφθασεν εἰς τὰ μεθόρια τῆς Φύσεως καὶ τῆς τέχνης· ἡ ἀνωτέρα πνευματικὴ ἐργασία, ἡ ὁποία προοιωνίζεται ἀτελῶς εἰς τ' ἀπρόσωπα πλάσματα τοῦ λαοῦ, ἀνήκει εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν· ἀλλὰ συνήθως, πρὶν ἐμφανισθῇ ἄτομον, τόσο δημιουργόν, ὥστε νὰ δώσῃ εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν τελειοτέραν ἔκφρασιν, παρουσιάζονται ἐποχαὶ διάμεσοι, ὅπου διάφοροι ἐργάται τοῦ λόγου ἐπεξεργάζονται τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν εἰσάγουν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν μόρφωσιν, καὶ τὸ στάδιον τοῦτο ἐνδέχεται νὰ περατωθῆ εἰς πολλὰς γενεάς, καθὼς παρατηρεῖται εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν νεωτέρων φιλολογιῶν, ἐξαιρουμένης τῆς Ἰταλίας, ὅπου μέγα ἀριστοτέχνημα ἀπεκάλυψεν ἀπ' ἀρχῆς ὅλην τὴν δύναμιν τῆς γλώσσης, χωρὶς νὰ προηγηθῆ ἀξία λόγου καλλιέργεια. Ἐὰν πρὸς τελειοποίησιν τῆς γλώσσης συντελεῖ περισσότερον ἡ ἀργοπόρος διάπλασις, ἢ τὸ θαῦμα τῆς ἐξαφνης δημιουργίας, εἶναι ἀμφίβολον· ὅπως δήποτε εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ γραπτὸς λόγος, ἐὰν εἶναι τὸ ἐξαγόμενον μακροχρονίου ζυμώσεως, γίνεται πλούσιος, πολυμερής, εὐκολοκίνητος, ἀλλά, ἐπειδὴ ἡ παρέλασις τοῦ χρόνου συνεπιφέρει ἀφεύκτως τὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς ἄλλας συγγενεῖς φιλολογίας, λαμβάνει κοσμοπολιτικὸν χαρακτῆρα πρὸς βλάβην τῆς ἀτομικότητός του. Ἐὰν ἀπ' ἐναντίας ἔλαβε τὴν πρώτην ζωηφόρον ὤθησιν ἀπὸ τὴν μεγαλοφυΐαν, γίνεται πρωτοτυπώτερος, πλαστικώτερος καὶ συμφωνότερος πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους, ὅθεν καὶ ἀσυμπαθέστερος πρὸς ξένα στοιχεῖα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δύο περιστάσεις ἡ συναίσθητος διαμορφωτικὴ ἐργασία, ἂν καὶ διαφέρει κατὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν ἔκτασιν, ἀκολουθεῖ τὴν αὐτὴν μέθοδον. Πρῶτος οὐσιωδέστατος ὅρος αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξεύρεσις τοῦ προσφυεστέρου εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ

πνεύματος γλωσσικοῦ στοιχείου ὥστε διὰ τὸ ὁμοιόμορφον καὶ εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ εἰς τοὺς τύπους νὰ προσφέρεται ἔδαφος στερεὸν εἰς τὰ πλάσματα τῆς τέχνης· ὅθεν μεταξὺ τῶν διαφόρων διαλέκτων πανταχοῦ ἐπροτιμήθη ὡς βάσις τοῦ γραπτοῦ λόγου τὸ ἰδίωμα τοῦ πλέον πολιτισμένου κέντρου, ὅπου ἄνθισε ζωντανώτερον ἡ ἐθνικὴ ζωή. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ποιητὴς παραβλέπει κάποτε εἰς τοῦτο τὴν αὐστηρὰν κανονικότητα, ὅταν, διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ μέτρου καὶ διὰ νὰ σηκώσῃ τὴν γλῶσσαν ὑπεράνω τῆς κοινῆς λαλιᾶς, ἀσπάζεται μίαν τεχνητὴν ἀνωμαλίαν δανειζόμενος ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐθνικὰ ἰδιώματα καὶ λεκτικὸν καὶ τύπους, καὶ σχηματισμούς· ἀλλὰ τὰ ἀλλότρια ταῦτα στοιχεῖα, καθὼς συγχωνεύονται καὶ ὁμαλίζονται μέσα εἰς τὴν ρυθμικὴν μελῳδίαν, δὲν φαίνονται παράτονα εἰς τὴν αἴσθησιν τοῦ λαοῦ. Δεύτερος ὅρος εἶναι ἡ ἀποκάθαρσις τῆς γλωσσικῆς ὕλης· καὶ εἰς τοῦτο ὁδηγοῦν τὸν ποιητὴν τὸ γυμνασμένον γλωσσικόν του αἴσθημα καὶ ἡ φιλοκαλία· ὁ ποιητὴς ἀνθολογεῖ ὅ τι ἐκλεκτότερον καὶ πνευματικώτερον ἔχει ἡ γλῶσσα. Αὐτὸς μόνος εἶναι ἄξιος νὰ διακρίνῃ μέσα εἰς τὴν ἄμορφον ὕλην ὅ,τι ἐγεννήθη ἀπ᾽ ἀρχῆς βάρβαρον, ἄχαρι, ἀσθενικόν, ἄφωτον, ἄγονον, νεκρογέννητον, ἀπ᾽ ὅ,τι εἶναι ἥμερον, χαριτωμένον, εὔρωστον, διαφανές, γόνιμον, βιώσιμον, καὶ εἰς τὸ λεκτικὸν καὶ εἰς τὴν φρασεολογίαν· ἀλλὰ τοιαύτη ἐκλογή, ἔργον ὑψίστης ἐμπνεύσεως, ἡ ὁποία προτρέχει τῶν καιρῶν, δὲν ἐπιτυγχάνει πάντοτε καὶ ὁλικῶς, καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ πῶς τὰ ἀρχαιότερα καλλιτεχνήματα περιέχουν μέρη ὅπου ἡ γλῶσσα δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπὸ τὰς μετέπειτα μεταβολάς, μένει ἀγέραστος, καὶ ἄλλα ὅπου φαίνονται ἀκόμη τὰ νεκρὰ τῆς βαρβαρότητος ἀπομεινάρια. Τρίτος ὅρος καὶ οὐσιωδέστατος εἶναι νὰ δοθῇ εἰς ὅ,τι ἡ γλῶσσα ἔχει **δυνάμει** ὅλη ἡ δυνατὴ **ἐνέργεια** καὶ ἔκτασις· τὰς δύο τῆς γλώσσης ἱκανότητας, τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ὀργανικήν, καλλιεργεῖ αὐτομάτως, ὡς εἴδομεν, ἡ καρδία καὶ ἡ φαντασία τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ πάλιν μόνος ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης δύναται νὰ τὰς γονιμοποιήσῃ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν καθὼς τοῦ τὸ ἐπιβάλλει ἡ ἀνάγκη νὰ διερμηνεύσῃ νέας ἰδέας καὶ νέα συναισθήματα. Κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν οἱ ποιηταὶ δικαίως ὀνομάζονται γλωσσοπλάσται, διότι εὐρύνουν τὰ ὅρια τῆς γλώσσης καὶ ἐὰν τὰ γλωσσικά των δημιουργήματα εἶναι ἀβίαστα, τότε ἡ νεόπλαστος λέξις, ὡς ἔχει διαφανῆ τὴν σημασίαν, εἰσάγεται ἀμέσως εἰς τὸν γραπτὸν λόγον καὶ εἰς τὸν προφορικὸν καὶ ἀποτελεῖ ὁριστικῶς ἀναφαίρετον μέρος τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ.

Συγχρόνως μὲ τὸν ἔμμετρον ποιητικὸν λόγον ἐμφανίζεται εἰς αὐτὴν τὴν τρίτην περίοδον ἡ ἀφελὴς πεζογραφία, ἡ ὁποία ἔχει ὅλας τὰς καλλιτεχνικὰς ἰδιότητας, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν περιορίζεται ἀπὸ τὸ μέτρον, ἐκτείνει περισσότερον τὴν περιοδολογίαν, ἀποφεύγει τοπικοὺς ἰδιωτισμούς, ὅθεν εἶναι πολὺ πλέον ὁμοιόμορφος καὶ συμφωνοτέρα πρὸς τὸν προφορικὸν λόγον. Εἴδη αὐτῆς κυριώτερα εἶναι τὰ μικρὰ διηγήματα, καὶ τὰ χρονικά, μικρογραφικὰ ἀρχέτυπα τοῦ **μυθιστορήματος** καὶ τῆς **ἱστορίας** τῶν κατόπιν φιλολογικῶν περιόδων.

Ὁ ἀληθινὸς πεζὸς λόγος ἀρχίζει εἰς τὴν τετάρτην τῆς γλώσσης περίοδον, ἡ ὁποία λαμβάνει τὴν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἀνακίνησιν ἀναμορφωτικῶν τῆς κοινωνίας ἰδεῶν. Τότε οἱ κήρυκες τῶν νέων δογμάτων, εἴτε πολιτικῶν εἴτε θρησκευτικῶν, ὡς ἔχουν ἀνάγκην νὰ ἐνεργήσουν εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρύτερον κοινωνικὸν κύκλον, παίρνουν ὡς κατάλληλον διαδόσεως μέσον τὴν δημώδη γλῶσσαν, καὶ ἐξαναγκάζουν τοὺς συντηρητικούς, τοὺς φύλακας τῶν ἀρχαίων θεσμῶν, νὰ κατέλθουν εἰς τὸ αὐτὸ πεδίον καὶ νὰ χειρισθοῦν τὸ αὐτὸ ὅπλον εἰς τὴν πολεμικήν των. Τότε πρώτην φορὰν ἡ λαϊκὴ γλῶσσα ἀντηχεῖ καὶ ἀπὸ τὸν ἄμβωνα, καὶ γράφεται διὰ νὰ πραγματεύεται θέματα καὶ θεωρητικὰ καὶ πρακτικά, ὥς τε ἀνάγεται εἰς τὸ στάδιον τοῦ διαλεκτικοῦ λόγου καὶ διέρχεται κρισιμωτάτην ἐποχήν. Ἕως τότε ὄργανον ζωντανὸν τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ μόνον μέσον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς τέχνης καθ᾽ ἑαυτήν, δὲν ἔχει ἀποκτήσῃ τὰς ἄλλας ἰδιότητας, ὅσας θέλει ὁ πεζὸς λόγος, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἄμεσος τῆς καθαρᾶς διανοίας ἑρμηνεία· ἀπορία λεκτικοῦ, ἀτέλεια γραμματικῶν ἁρμῶν, ἀδυναμίαι καὶ ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας ὁ ποιητικὸς λόγος ἢ προσπερνᾷ ἢ θεραπεύει μὲ τὴν εἰκονικὴν ἀντιπαράστασιν, γίνονται πολὺ ἐπαισθηταὶ ὅταν, διὰ νὰ ἐξηγηθῶσι ἀφῃρημένα καὶ σύνθετα νοήματα, νὰ καθορισθοῦν λογικαὶ σχέσεις, χρειάζεται ἀκριβεστέρα κυριολογία, συντακτικὴ κατασκευὴ ἰσχυροτέρα, καὶ περιεκτικωτέρα περιοδολογία.

Ὅτι γλῶσσα εὐγενὴς δύναται μὲ τὴν πολυμερεστέραν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀργανισμοῦ της νὰ ἐκπληρώσῃ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ της καὶ αὐτὸν τὸν προορισμόν, τὸ μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, ὅπου ὁ πεζὸς λόγος, ἂν καὶ ἀργά, ἐκαταρτίσθη καὶ ἐτελειοποιήθη θαυμασίως, ὥστε κατόπιν ἔγεινε πρότυπον εἰς τοὺς Λατίνους· ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἄγνωστοι ἱστορικαὶ περιπέτειαι εἶχαν χωρίσῃ παντάπασιν ἀπὸ τὴν καταγωγήν του, ὥστε, καθὼς ὁ πολιτισμός του, μᾶς παρουσιάζεται αὐτοτελής, ὁμοίως καὶ ἡ γλῶσσα αὐτομόρφωτος, εἰς τὸ διάστημα πολλῶν αἰώνων, ἀνέβη ἀπὸ τὴν ἁπλουστέραν εἰς τὴν συνθετωτέραν ἔκφρασιν. Εἰς ἄλλην, ὅλως ἀντίθετον θέσιν, εὑρίσκονται τὰ ἔθνη, ἐὰν ἀδιάκοπος παράδοσις τὰ συνδέῃ, πλέον ἢ ὀλιγώτερον, μὲ τὸ παρελθὸν αὐτοῦ τὸ ἀρχαῖον πνευματικὸν κεφάλαιον, ὅσαι καὶ ἂν ἐμεσολάβησαν μεταβολαί, καθὼς ἀπετυπώθη εἰς τὰ συγγράμματα, εἰς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὑπάρχει ὅλον μέσα εἰς τὴν προγονικὴν γλῶσσαν· ὅθεν, ὅταν οἱ πεπαιδευμένοι θὰ μεταχειρισθοῦν τὴν νεωτέραν παράγωγον εἰς ἀντικείμενα καθαρῶς πνευματικά, ἐξ ἀνάγκης λαμβάνουν τὸ ἁρμόδιον λεκτικὸν καὶ τὴν καθιερωμένην τῶν ἰδεῶν διατύπωσιν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν. Εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ ἀναγκαία αὕτη συναρμολόγησις ἀρχαίων στοιχείων καὶ νέων θὰ γεννήσῃ δύσκολα προβλήματα εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ λόγου. Καὶ κατὰ πρῶτον ἄλλοι οἱ φωνητικοὶ νόμοι καὶ ἄλλη ἡ μορφολογία τῆς ἀρχαίας γλώσσης καὶ τῆς νεωτέρας: βεβαίως πρῶτος ἐπιβάλλεται κανὼν νὰ μὴ παραβιάζεται ἡ φύσις τῆς ζωντανῆς φωνῆς, ἀλλὰ πάλιν

ἡ ἀρχαία λέξις εἰσαγομένη δὲν πρέπει νὰ ἀλλοιωθῇ εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ καταντήσῃ ἀγνώριστος, διότι τοῦτο, ἂν ἐγίνετο, θὰ ἦτον ὡς νὰ ἐχωρίζετο τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχήν, τὸ σημεῖον ἀπὸ τὴν ἰδέαν· ὅθεν βλέπομεν ὅτι εἰς τὰς νεολατινικὰς γλώσσας οἱ συγγραφεῖς ἐσεβάσθησαν τὸν φθογγολογικὸν τύπον τῆς ἀρχαίας λέξεως, ἂν καὶ ἀσύμφωνον πρὸς τὸν νεώτερον· τοιαύτη παράλληλος παράθεσις δύο διαφόρων φωνητικῶν συστημάτων εἶναι ἐπιστημονικῶς ἄλογος, καὶ καλλιτεχνικῶς ἄσχημος, ἀποτελεῖ ἀληθινὸν βαρβαρισμόν, ὁποῖος ποτὲ δὲν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὰς προηγουμένας τῆς γλώσσης περιόδους, καὶ δὲν ἐπαρουσιάσθη διότι τῆς ἀσυνειδήτου ἐργασίας τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν προγενεστέρας γλώσσης, καὶ εἰς τὴν ἐπακόλουθον ἀναδιοργάνωσιν, πολὺ διαφέρει ἡ μέθοδος τοῦ λογίου, ὅταν ἐπιχειρῇ νὰ ἀναπληρώσῃ τὰς ἐλλείψεις τοῦ προφορικοῦ λόγου μὲ τὰ ἐφόδια τῆς προγονικῆς γλώσσης· ὁ μετασχηματισμὸς ἐκεῖνος ἐνεργεῖται βαθμηδόν, διέρχεται διαφόρους φάσεις καὶ μορφὰς ἕως νὰ στερεωθῇ εἰς ἕναν τύπον νεώτερον· ἀπ᾽ ἐναντίας ὅταν ὁ λόγιος ἀναγκάζεται νὰ πάρῃ λέξιν ἀρχαίαν, τὸ πράττει κατ᾽ εὐθεῖαν καὶ ἀμεσολάβητα, ὥςτε μεθοδικὴ ἀπότομος τῆς εἰσαγομένης λέξεως συμμόρφωσις πρὸς τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους τῆς νεωτέρας γλώσσης θὰ ἦτον αὐθαίρετος καὶ βιασμένη· ἐὰν πράξῃ τοῦτο, δημιουργεῖ πρᾶγμα ἀνύπαρκτον, οὔτε ἀρχαῖον οὔτε νέον· ἀλλὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν λέξιν δίδεται ἡ νέα μορφολογία, διότι εἰς τὰς νεολατινικὰς γλώσσας, ὡς ἔχουν τὴν κλίσιν σχεδὸν ἀνεπαίσθητον ἢ πολὺ διάφορον τῆς λατινικῆς, θὰ ἦτον ἄλλος βαρβαρισμὸς ἀδικαιολόγητος νὰ εἰσαχθῇ μὲ τὴν ἀρχαίαν λέξιν καὶ ὁ λεκτικὸς τύπος καὶ ἡ κλίσις· τὸ πρᾶγμα διαφέρει, ὅταν ἡ παράγωγος γλῶσσα, καὶ εἰς τοῦτο ὁμοιοειδεστέρα πρὸς τὴν προγονικήν, ἐφύλαξε σχεδὸν ἀκεραίαν τὴν κλιτικὴν ἰδιότητα· τότε ὄχι μόνον οἱ φθογγολογικοὶ νόμοι ἀλλὰ καὶ ὁ λεκτικὸς καὶ ὁ μορφολογικὸς τύπος δύνανται νὰ διατηρηθοῦν χωρὶς νὰ προσβάλλεται τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα καὶ νὰ βιάζεται ἡ φύσις τῆς νεωτέρας γλώσσης.

Ἀλλὰ ἡ σπουδαιτέρα τῶν δύο ἰδιωμάτων διαφορὰ συνίσταται εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ὀργανισμόν· αἱ ἀρχαῖαι γλῶσσαι, ἰδίως εἰς τὰ συγγράμματα τῆς ὡρίμου ἡλικίας των, ἀνέπτυξαν εἰς ἄκρον τὸν συνθετικὸν χαρακτῆρα, καὶ αὐτὸς φανερόνεται εἰς ὅλα τὰ πολυειδῆ γραμματικὰ ὄργανα καὶ εἰς τὴν σύνταξιν· αἱ νεώτεραι γλῶσσαι, γεννημέναι ἀπὸ διάλυσιν, ἔφθασαν εἰς τὰ τελευταῖα τῆς ἀναλύσεως ὅρια, ὅθεν καὶ ἔχουν ἰσχνοτάτην τὴν γραμματικὴν κατασκευήν: Ἰδοὺ διατὶ οἱ πρῶτοι πεζογράφοι, μὴ δυνάμενοι νὰ κατασκευάσουν τὸν διαλεκτικὸν λόγον σύμφωνα μὲ τὸν νεώτερον ἀναλυτικὸν τύπον, προσφεύγουν εἰς μέσα μηχανικὰ διὰ νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὴν ἀρχαίαν πλοκήν, καὶ ἐπειδή, ὡς ἤδη ἐπαρατηρήσαμεν, ἀποβλέπουν κυρίως εἰς σκοποὺς πρακτικοὺς ὀλίγον φροντίζουν περὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Καλοῦ, περὶ τῆς μορφῆς· ἐκτὸς τούτου δὲν δύναται ἀπ᾽ ἀρχῆς νὰ ἐξευρεθῇ μία κοινὴ εἰς ὅλους μέθοδος, ὥςτε συμβαίνει μεταξὺ τῶν συγγραφῶν τῆς αὐτῆς ἐποχῆς νὰ παρουσιάζωνται πολλαὶ διαφοραὶ καὶ ἀνομοιότητες, καὶ εἰς τοὺς τύπους, καὶ εἰς τὸ λεκτικόν, καὶ εἰς τὴν φρασεολογίαν καὶ εἰς τὴν σύνταξιν. Τοιαύτη ἀνωμαλία, πρόξενος ἀνακριβείας καὶ συγχύσεως, γίνεται ψηλαφητῶς ἄτοπος ὅταν ὁ νέος γραπτὸς λόγος, ὡς ἐκρίθη ἤδη ἀναγκαῖος εἰς τὸν δημόσιον βίον καὶ καθιερώθη ὡς ἐπίσημος, εἰσάγεται εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ ἡ διδασκαλία του ἀπαιτεῖ ἀναγκαίως τὸ κανονικὸν καὶ τὸ ὁμοιόμορφον. Τοιαύτην διαρρύθμισιν ἀναλαμβάνουν οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος γραμματικοί· ἀλλὰ ἡ μέθοδός των, ὅλως συστηματική παίρνει ὡς γνώμονα τῆς κανονικότητος τὴν ἀρχαίαν γραμματικήν, πλάττει αὐθαιρέτους ἀναλογίας, ἐπανορθόνει καὶ ἐπαναφέρει εἰς τὸν ἀρχαῖον τύπον τὴν λαϊκὴν λέξιν, δὲν σέβεται τὴν νέαν σημασίαν της, καὶ ἐν γένει προτιμᾷ προχείρως νὰ ἀντλήσῃ τὸ λεκτικὸν ἀπὸ τὸν θησαυρὸν τῆς ἀρχαίας, χωρὶς προηγουμένως νὰ ἐρευνήσῃ ἐὰν κατάλληλον τὸ προσφέρῃ ἡ νεωτέρα, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ ἂν τὴν ἁρμοδίαν ἔκφρασιν δύναται νὰ πλάσῃ εἴτε ἡ παραγωγικὴ τῆς γλώσσης ἱκανότης, εἴτε ἡ πνευματική, καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον συμβαίνει νὰ ἀποκλείεται ζωντανὸν ὑλικὸν καὶ νὰ πλεονάζῃ τὸ ἀπονεκρωμένον ἀρχαῖον. Τοιαύτη βιασμένη ἀφομοίωσις πρὸς τὴν προγονικὴν γλῶσσαν, ἐὰν προχωρήσῃ διὰ πολὺν καιρὸν ἀπολέμητος, κατασκευάζει γραπτὸν λόγον πλαστόν, μὴ δηλωτικὸν τοῦ ἐνδιαθέτου, ἀνοίγει μέγα χάσμα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ προφορικοῦ, μεταξὺ τῆς ὀλιγαρχίας τῶν λογίων καὶ τοῦ λαοῦ. Τοιαύτη διγλωσσία ἐπικρατεῖ ἐνόσῳ φαίνεται ὅτι δὲν γίνεται πρόσκομμα εἰς τὰ ὑλικὰ τῆς κοινωνίας συμφέροντα· ἀλλ᾽ ὅταν ἔλθῃ στιγμὴ νὰ ἐννοηθῇ ὅτι τὰ συμφέροντα ταῦτα εἶναι ἀχώριστα ἀπὸ τὰ πνευματικά, ὅταν μεσουρανήσῃ τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ὅλοι ἔχουν δικαίωμα νὰ μετέχουν, τότε οἱ φιλοπρόοδοι αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποβάλουν εἰς ἔλεγχον καὶ νὰ ἀναθεωρήσουν τὸ διαμορφωτικὸν τῆς γλώσσης σύστημα, νὰ τὴν ἐπαναφέρουν εἰς τὰ φυσικά της ὅρια καὶ νὰ τῆς ἀποδώσουν τὸν ἀληθινὸν χαρακτῆρα.

Τῆς γλώσσης τὴν ἀναμόρφωσιν, εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον, ἐνεργοῦν φιλόκαλοι λογοτέχναι, ἐὰν εἶναι ἱκανοί, ὄχι μόνον νὰ κατεδαφίσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνοικοδομήσουν, νὰ φέρουν ἀπὸ τὰς ἀκόμη ἁγνὰς πηγὰς ζωντανὰ ρεύματα καὶ καθαρὰ μέσα εἰς τὴν ἀκίνητον νεκροθάλασσαν τῆς συνθηματικῆς γλώσσης· ὅπως τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔργον τελεσφορήσῃ ἀπαιτεῖται, μὲ τὸν κανονιστικὸν νοῦν νὰ συνεργήσουν πάντοτε τὸ αἴσθημα καὶ ἡ φαντασία, ὑποτασσόμενα εἰς ἄκραν εὐλάβειαν πρὸς τὴν φύσιν τῆς ζωντανῆς φωνῆς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αὐτοὶ οἱ μεταρρυθμισταί, καὶ ἂν τύχῃ νὰ εἶναι κάτοχοι τῆς γλωσσοπλαστικῆς δυνάμεως τῶν πρώτων ποιητῶν, δὲν ἔχουν πλέον ἀπέναντί των ὡς διαμορφώσιμον ὕλην τὸ ἀμίαντον τῆς λαϊκῆς γλώσσης στοιχεῖον ὅπως τὸ εἶχαν ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν ἄτεχνον ἐργασίαν λογογράφων ἀπείρων, καὶ ἀπὸ τὴν διορθωτικὴν τάσιν τῶν σχολαστικῶν, ἡ γλῶσσα μόνον εἰς τὸν γραπτὸν λόγον ἔπαθεν ἀλλοιώσεις καὶ εἰς τὴν ὕλην καὶ εἰς τὴν μορφὴν καὶ μέρος αὐτῶν ἐπέρασε εἰς τὴν χρῆσιν ἐκτεταμένου τῆς κοινωνίας κύκλου, κυρίως εἰς τὰ πολι-

τισμένα κέντρα, καὶ τοιοῦτοι γλωσσικοὶ νεωτερισμοὶ μετεδόθησαν διότι ἱκανοποιοῦσαν ἀμέσους βιωτικὰς ἀνάγκας καὶ εἶχαν τὸ ἐπίσημον κῦρος τῆς πολιτείας. Ἀπὸ τοῦτο ἐννοεῖται πόσας δυσκολίας, εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἀπήντησεν ἡ καλλιτεχνικὴ τοῦ γραπτοῦ καλλιέργεια, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς ὁ προφορικὸς λόγος ἔπαυσε νὰ εἶναι τι ὁμογενὲς καὶ ὁμοιόμορφον, ἐγέμισεν ἀρχαϊσμοὺς καὶ ξενισμούς, οἱ ὁποῖοι τὸν παρεμόρφωσαν. Εἰς τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐργασίαν οἱ λογοτέχναι παντοῦ ὡδηγήθησαν ὄχι ἀπὸ τὴν αὐθαίρετον μέθοδον τῶν διορθωτῶν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ γενικὸν γλωσσικὸν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔδειξε ποῖα ἀπὸ τὰ εἰσαγόμενα ἀλλότρια στοιχεῖα εἶναι ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸν ἴδιον ὀργανισμὸν τῆς ζωντανῆς γλώσσης, καὶ ποῖα εἶναι εὐκόλως ἀφομοιώσιμα. Τὰ πρῶτα δοκίμια καλλιτεχνικῆς πεζογραφίας, συνήθως μεταγλωττίσεις ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας ἢ τῆς συγχρόνου ξένης φιλολογίας, φανερόνουν τὴν ἀμηχανίαν πρὸς τὴν ὁποίαν ἀγωνίζεται ὁ συγγραφεύς, ἀλλὰ ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀτελῆ ἐπενεργοῦν εἰς τὸν προφορικὸν λόγον, ὁ ὁποῖος βαθμηδὸν ἀπὸ αὐτὰ ἐξευγενίζεται καὶ πλουτίζεται, διὰ νὰ ἀποτελέσῃ νέον ἔδαφος εἰς ἱκανωτέρους γλωσσοπλάστας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ γλῶσσα ζυμόνεται μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν μὲ τὴν ἀμοιβαίαν ἀδιάκοπον ἐνέργειαν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν λογίων· τοιαύτη διάπλασις βαθμιαία καὶ ἀψηλάφητος γίνεται ταχύτερα καὶ σκοπιμώτερα ὅπου ὑπάρχουν μεγάλα ἐθνικὰ κέντρα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ μόνα δύναται νὰ προέλθῃ ἡ **δόκιμος χρῆσις** καὶ **συνήθεια,** λόγος προφορικὸς καὶ γραπτὸς συνάμα, ὅσον τὸ δυνατὸν ὁμογενὴς καὶ ζωντανός, ἄξιος νὰ ὀνομάζεται ἐθνικός· καὶ τόσο περισσότερον θὰ ἀποκτήσῃ αὐτὰ τὰ προσόντα, ὅσον ἀφθονώτερα περιέχει λαϊκὰ στοιχεῖα ἀπέναντι τῶν σχολαστικῶν πλασμάτων.

Τοιαύτη τῆς γλώσσης τροπὴ ἡ ὁποία δὲν ὑπόκειται εἰς ὡρισμένους κανόνας, διότι εἶναι ἡ συλληπτικὴ ἐργασία ὁλοκλήρου τῆς κοινωνίας, θὰ δώσῃ τὸν καλλιτεχνικὸν εἰς τὴν γλῶσσαν τύπον, καὶ ἡ γνησιότης τούτου δοκιμάζεται καὶ ἀναφαίνεται πρὸ πάντων εἰς τὸ ***Δρᾶμα,*** καὶ εἰς τὸ ***Μυθιστόρημα,*** διότι τὰ καθολικώτερα ταῦτα καὶ περιεκτικώτερα τῶν φιλολογικῶν δημιουργημάτων, δὲν δύνανται οὐδὲ ἐφήμερον ζωὴν νὰ ζήσουν ἐὰν τὸ γλωσσικόν των σύστημα δὲν εἶναι νοητόν, αἰσθητὸν καὶ συμπαθὲς εἰς τὴν κοινωνίαν.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

ΑΠ' ΤΑ "ΛΕΥΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ„

Ο ΠΟΝΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥ

Ὁ πόνος τοῦ κορμιοῦ εἶνε τρανὸς
καὶ τῆς καρδιᾶς ὁ πόνος πειὸ μεγάλος,
τοῦ νοῦ ὅμως ὁ πόνος εἶνε ἄλλος,
τοῦ νοῦ ὁ πόνος εἶνε κεραυνός.

Ναὶ κεραυνός! καὶ μέσ' στ' ἀνθρωπινὸ
κεφάλι, ποῦ σὰ σύγνεφο τὸν κρύβει,
γκρεμίζει ἕναν κόσμο φωτεινό,
καὶ φθείρει τὴ ζωὴ καὶ τὴ συντρίβει.

Ψηλὰ τ' ἀστέρια σέρνονται
δεμένα στὸ σκοτάδι,
καὶ τὰ βουνὰ ὀλιγόφωτες
ὑψώνουν τὲς κορφές.

Στὴ Χτίση χρυσοφτέρωτη
ἁπλώνεται ἡ ἐλπίδα,
κι' ὅλου τοῦ κόσμου ὁ θόρυβος
ξαναγεννιέται ἀργός.

Ζωῆς λαχτάρα κ' ἔρωτας . . .
καὶ στῆς αὐγῆς τὸ γέλοιο
ἄλλοι κοιμοῦνται ἀξέγνοιαστοι
κι' ἄλλοι γοργὰ ξυπνοῦν.

Κι' ὁ ἄρρωστος πάνήσυχα
στοῦ πόνου τὸ κρεβάτι
ὁλονυχτὶς παράδερνε
δὲν ἀγροικιέται πειό.

Κ' ἡ κόρη ποῦ ξαγρύπνησε
γιὰ τὸν κρυφό της πόθο,
κοιμᾶται ἀλαφροστήθωτη
σὰν τὸ μικρὸ παιδί.

Ἕνας μονάχ' ἀκοίμητος
ὡς τὴν αὐγοῦλα μένει,
ἕνας μονάχ' ἀπείραχτη
τὴν κλίνη παραιτᾷ.

Δέτε! μὲ μάτια κόκκινα
καὶ πεθαμένου χρῶμα
μοιάζει τὸ φῶς ποῦ τρέμοντας
μπροστά του ξεψυχᾷ.

Ποιὸς εἶνε; **Μὴ** βαρυόμοιρος
πατέρας πὤχει μάθει
πῶς σύρθηκεν ἡ κόρη του
στὸ δρόμο τῆς ντροπῆς;

Φονιᾶς μὴν εἶνε κ' αἵματα
μπροστά του τρέχουν μαῦρα;
μὴν κλέφτης καὶ μετάνοιωσε
ποῦ ρήμαξ' ἐκκλησιά;

Ὅ,τι κι' ἂν εἶνε κλάψετε
τὸν ἄνθρωπο ποῦ μένει
ὡς τὴν αὐγὴ μ' ἀνήσυχα
τὰ μάτια καὶ τὸ νοῦ·

Ὁ πόνος του ὁ ἀθώρητος,
ὁ δράκοντας ὁ πόνος
σωριάζει σὲ χαλάσματα
τὴν ἔρμη του ζωὴ . . .

Ψηλὰ τἀστέρια χάθηκαν
δεμένα στὸ σκοτάδι,
κι' ὁλόγυρα σκορπίστηκε
τὸ φῶς τ' ἀληθινό,

Καὶ μοναχὰ στὸν ἄνθρωπο
ποῦ τέτοιον κρύβει πόνο
δὲ ρίχνει μιὰν ἀχτίδα του
κι' αὐτὸ τὸ θεῖο φῶς.

Μ. Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Θ'.

Εἶχεν ἐν τῷ αὐτῷ τάγματι ὁ Ἀνδρεάδης προϊστάμενον, τὸν λοχαγὸν Φίλιππον Βράγκαν, ἀξιωματικὸν βαθείας στρατιωτικῆς μορφώσεως καὶ ἐγκυκλοπαιδικοῦ καταρτισμοῦ λίαν ἀρτίου.

Τυχὼν διακεκριμένης οἰκογενειακῆς ἀνατροφῆς, ἐκπαιδευθεὶς καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ στρατιωτικῶς, κατετάχθη εἰς τὸ πεζικὸν ἐξ ἔρωτος ἀμέτρου πρὸς τὸ ὅπλον τοῦτο, ἐργαζόμενος ἀδιαλείπτως καὶ κατεχόμενος ὑπὸ τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας τῆς ὑπεροχῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς συναδελφότητος.

Ἀγαθώτατος καὶ ἁβρότατος τὴν ψυχήν, εἶχε τὴν παράδοξον μονομανίαν ἐπιδείξεως ἀναισθησίας καὶ αἰστυγνότητος, κρύπτων δὲ τοὺς θησαυροὺς τῶν αἰσθημάτων του, τοὺς ἐκάλυπτεν ὑπὸ παγερὰ στρώματα σαρκασμῶν καὶ εἰρωνίας, ἐπιτηδευόμενος ἀνύπαρκτον ξηρασίαν ψυχῆς, αὐτοσυκοφαντούμενος, χλευάζων πᾶν ὅτι δὲν εἶναι ὕλη, καὶ ἀπαρνούμενος πᾶσαν πίστιν εἰς οἷον δήποτε ἰδανικόν. Ἡ εἰρωνία, ὁ σαρκασμός, ἦσαν δι' αὐτὸν ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, εἰρωνία ὅμως, τὴν ὁποίαν δὲν ἔφερον εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ οἱ κυματισμοὶ καρδίας συνταρασσομένης ὑπὸ τοῦ φθόνου καὶ τῆς μοχθηρίας, ἀλλ' ἄκακος, ἀπὸ μόνης τῆς μονομανίας τῆς εὐφυολογίας, ἐλαφρά, ὡς ἡ ρυτιδοῦσα μόνην τὴν ἐπιφάνειαν ἀκυμάντου θαλάσσης ῥιπή.

Ἠγάπα ὡς ἀδελφὸς τὸν Ἀνδρεάδην, βαθύτατα ἐκτιμῶν τῆς ψυχῆς του τὴν εὐγένειαν, ἀλλ' οὐδεμίαν παραλείπων εὐκαιρίαν, ὅπως τὸν λούῃ διὰ ποταμοῦ σαρκασμῶν καὶ σκωμμάτων.

Εἰς ταῦτα δὲ ἐνεπνέετο κυρίως ἐκ τῆς ἐπιεικείας καὶ τῆς μαλακότητος τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κίμωνος, πρὸς τὸν ὁποῖον οὐδεμίαν παρέλειπεν εὐκαιρίαν, ὅπως ἀναπτύσσῃ τὴν ταπεινὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν εἶχε περὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας.

— Θὰ λασπώσῃς, ἀγαπητέ μου Κίμων, τῷ ἔλεγεν ἡμέραν τινά, ἂν ζητήσῃς παρ' αὐτῆς εὐγενεστέρας ἐμπνεύσεις καὶ ὑψηλότερον προορισμόν, ἀπὸ τὸν προορισμὸν τοῦ στομάχου σου, ποῦ αἰωνίως ἀλέθει γιὰ λογαριασμό σου, σὰν μυλωνᾶς ἀκούραστος, ἀπὸ τὸν προορισμὸν τῶν ἐντέρων σου, τῆς κοιλίας σου, τῆς οὐροδόχου κύστεως, τὰ ὁποῖα ὅλα ἔχουν ἐπίσης ὑψηλὰ καθήκοντα, ἀπὸ τὸν προορισμὸν τῶν ποδῶν σου, τῶν ὑπομονητικῶν αὐτῶν ἀχθοφόρων οἱ ὁποῖοι σὲ μεταφέρουν ὅπου ὁρίζεις. Εἶναι ἡ ἀλήθεια, ὅτι γιὰ τὰ ὄργανα αὐτὰ ἡ ποίησις δὲν καταδέχτηκε ποτὲ νὰ γράψῃ δύο στίχους, ἐνῷ ἀφότου ἔγεινε ὁ κόσμος δὲν ἔπαυσε νὰ σαλιαρίζῃ ***διὰ τὴν καρδίαν τὴν παλλομένην,*** δι' αὐτὸ δηλαδὴ τὸ βρωμερὸ λαμπίκο τοῦ αἵματος.

— Δὲν ἠξεύρω ποῦ χτυποῦν πάλι αὐταῖς ἡ καμπάναις σου, Φίλιππε, τοῦ εἶπε μειδιῶν ὁ Κίμων, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι ὅλαις αὐταῖς ἡ θεωρίαις εἶναι στρατηγικὴ διὰ νὰ προκαταλάβῃς τὰς θέσεις, ἐπειδὴ ἐννόησες, ὅτι θὰ σοῦ ἐπιτεθῶ γιὰ νὰ μὴ τιμωρήσῃς ἐκεῖνο τὸ δυστυχισμένο στρατιώτη τοῦ λόχου μας τὸν Κρανᾶ, ὅπου ἔκαμε τεσσάρων ἡμερῶν ὑπέρβασι ἀδείας, γιατὶ ἀρρώστησε τοῦ κακόμοιρου τοῦ παιδιοῦ ἡ μάννα του.

— Ἐδῶ εἴμασθε! Πάλι φιλανθρωπίαις· πάλι συγκινήσεις καὶ ξεψυχήματα καὶ εὐεργεσίαις. Ἀλλὰ αὐτὸ ἐπὶ τέλους καταντᾷ ἀνυπόφορο. Δὲν μοῦ λές, Κίμων· δὲν σκοπεύεις ἐπὶ τέλους νὰ πᾷς στὸ γιατρό, νὰ κυταχτῇς, γι' αὐτὴ τὴν ἐπικίνδυνη μονομανία ποῦ σὲ παραδέρνει, νὰ ζητῇς νὰ κάμῃς ὅλο τὸν κόσμο ἐχθρούς;

— Ἐγὼ νὰ κάμω ὅλο τὸν κόσμο ἐχθρούς; Καὶ γιατὶ παρακαλῶ;

— Τί νόστιμο! Μὲ ρωτάει γιατί! Ἁπλούστατον ἐν τούτοις καὶ εὐνόητον αὐτὸ τὸ γιατί. Διότι ἀπεφάσισες νὰ εὐεργετήσῃς ὅλο τὸν κόσμο.

— Αὐτὸ πάλι δὲν τὸ περίμενα. Μήπως σήμερα σοῦ μπῆκε νὰ μὲ διδάξῃς, ὅτι ἡ εὐεργεσία μᾶς δημιουργεῖ ἐχθρούς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀγαπᾷ τὸν εὐεργέτην του;

— Νάτα! Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν μᾶς κόπιασες, ταλαίπωρε, γιὰ νὰ μὴν τὸ γνωρίζῃς αὐτό; Ἀπὸ τὴν Οὐτοπίαν, ἢ μήπως ἀπὸ τὴν Ἡλιούπολιν, τὴν πόλιν τῶν τελείων ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἁγίας κοινωνίας, τὴν ὁποίαν ὅμως, μάθε, ὁ Καμπανέλλας εἶχε τὴν φρόνησιν νὰ τὴν κτίσῃ εἰς τὸν ἥλιον, γιατὶ ἐκεῖ, ξέρεις, οἱ κίνδυνοι τοῦ ἐμπρησμοῦ της εἶναι πολὺ ὀλιγώτεροι, παρὰ ἂν ἔκαμνε τὴν ἀνοησία νὰ τὴν τοποθετήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς.

— Δυστυχῶς δὲν ἔχω τὰς γνώσεις σου, Φίλιππε, καὶ δὲν γνωρίζω τίποτε οὔτε περὶ τοῦ Καμπανέλλα, οὔτε περὶ τῆς Ἡλιουπόλεως. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ ἀνυπομονῶ νὰ μάθω εἶναι, ἐὰν ἡ ἀρρώστια τῆς παραδοξολογίας σὲ ἐκυρίευσε σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε νὰ ὑποστηρίζῃς, ὅτι τὸν ἄνθρωπον δὲν τὸν ἑλκύει ἡ εὐεργεσία;

— Εἶπα ἐγὼ τέτοιο πρᾶμμα; Ἔλα Παναγία μου! Μὲ παρενόησες οἰκτρά. Τὸν συγκινεῖ καὶ τὸν ἑλκύει, καὶ πάρα πολὺ μάλιστα. Ὅταν ἄξαφνα ἕνας ἄνθρωπος πεσμένος εἰς τὴ θάλασσα, χαχλακίζει δέρνοντας μὲ τὰ χέρια τὸ νερό, βγάζει ἀπὸ τὸ στόμα μπουρμπουλίθραις, καὶ ἑτοιμάζεται νὰ καταβυθίσῃ καμμιὰ δεκαριὰ ὀργυιαῖς βαθειά, γιὰ νὰ τὸν γλεντίσουν ὕστερα, σὰν ὀρεχτικὴ ζακούσκα τὰ ψάρια, θὰ χαρῇ καὶ θὰ συγκινηθῇ καὶ πολὺ μάλιστα, ἐὰν βουτήξῃς μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς σου καὶ τὸν βγάλῃς ἔξω καὶ τὸν στεγνώσῃς. Καὶ ὁ χρεώστης, ὅπου ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ κάγκελλα τῆς φυλακῆς, βλέπει ἀπόξω τὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του πανιασμένα ἀπὸ τὴν πεῖνα, πολὺ θὰ χαρῇ, πολὺ θὰ συγκινηθῇ νὰ τοῦ πληρώσῃς τὰ χρέη καὶ νὰ τοῦ δώσῃς καὶ λίγα λιανὰ ἔτσι γιὰ μαγιά, νὰ δουλέψῃ. Καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἑτοιμάζεται νὰ καπνίσῃ τὰ μυαλά του, γιατὶ ἔπαιξε στὰ χαρτιὰ ξένα χρήματα καὶ τὸν περιμένει ἡ ἀτιμία καὶ ἡ εἱρκτή, θὰ δεχθῇ μὲ δάκρυα τὴ βοήθειά σου, ἡ ὁποία θὰ τὸν σώσῃ. Βεβαίως ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ πολὺ τὴν εὐεργεσίαν. Ποιὸς λέει ὄχι;

[1] Ἴδε σελ. 242.

— Τότε ποῦ εἶναι ἡ διαφωνία μας;

— Εἰς τοῦτο, ἀγαπητέ μου φιλάνθρωπε, πολύδακρυ καὶ χρονίως συγκεκινημένε. Ὅτι ἐγὼ δὲν σοῦ εἶπα, ὅτι ἀγαπᾷ καὶ τὸν εὐεργέτην του. Κάποιος μέγας στρατηλάτης, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ὁ Φίλιππος, ὁ συνονόματός μου, εἶπε ποτέ. Τὴν θέλω τὴν προδοσία, βδελύσσομαι ὅμως τὸν προδότη. Πίστευσέ με· πᾶς ἄνθρωπος ἀνεξαιρέτως ἠμπορεῖ νὰ εἴπη, δὲν λέγω χωρὶς νὰ ἐρυθριάση, τοῦτο θὰ ἦναι ἴσως ὀλίγο δύσκολο, ἀλλὰ σίγουρα χωρὶς νὰ ψευσθῆ, ἀγαπῶ τὴν εὐεργεσίαν, βδελύσομαι ὅμως τὸν εὐεργέτην μου.

— Εἶναι καὶ παράξενα καὶ ἀπαίσια αὐτὰ ὅπου λέγεις. Ἀφοῦ, διὰ νὰ παρακολουθήσω πρὸς στιγμὴν τὰ ἰδικά σου τὰ παραδείγματα, ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος τὴν ζωήν του, τὴν τιμήν του, τῆς οἰκογενείας του τὴν ὕπαρξιν, πῶς δὲν θὰ ἀγαπᾷ, κατ' ἀνάγκην, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τοῦ χαρίζει τὴν ζωήν, ἢ τὴν τιμήν, ὁ ὁποῖος τοῦ σώζει τὰ παιδιά του; Πῶς δὲν θὰ εἶναι κατὰ φύσιν εὐγνώμων;

— Αὐτὸ φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ σωστό· καὶ διὰ τοῦτο, ἡ πονηρὰ αὐτὴ ὕαινα, ὁ ἄνθρωπος, αἰσχυνόμενος, ἐφρόντισε νὰ περιλάβη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ εἰς ὅλα τὰ λεξικά, ὅταν πρόκειται περὶ γλωσσῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν δυστυχίαν νὰ ἀποκτήσουν λεξικά, τὴν λέξιν εὐγνωμοσύνη. Ἀλλὰ εἶναι λέξις ψευδής, Κίμων, ἔννοια ἀνύπαρκτος, τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ αἰῶνες, οἱ ὁποῖοι, παρῆλθον δὲν ἤρκεσαν διὰ νὰ χαράξουν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ὅπως δὲν θὰ ἀρκέσουν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσοι θὰ παρελάσουν ἐν τῷ μέλλοντι.

— Καὶ διατὶ τοῦτο;

— Ἁπλούστατα, διότι τὸ ζώπυρον παντὸς ἀνθρωπίνου αἰσθήματος εἶναι ὁ ἐγωϊσμός. Ἐγωϊσμὸς ἄκρατος, τόσῳ δὲ μᾶλλον ἰσχυρός, καθ' ὅσον λανθάνει κρυπτόμενος καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τὸ βαρὺ προσωπεῖον αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα περιβάλλονται τὴν στολὴν τῆς αὐταπαρνησίας. Ὁ εὐεργέτης ἀγαπᾷ καὶ λαχταρεῖ διὰ τὸν εὐεργετούμενον, διότι εἶναι ἔργον του ἡ εὐεργεσία, διότι αὐτὸς δρᾷ, ἐνῷ ὁ ἄλλος ἁπλῶς τὴν ὑφίσταται [1]. Διὰ τῆς εὐεργεσίας ὁ ἀνθρώπινος ἐγωϊσμὸς ἐξυπηρετεῖται θαυμάσια. Εἶναι, βλέπεις ὁ γενναῖος δωρητὴς ὁ εὐεργέτης, εἶναι ὁ Θεὸς ὁ ἀφ' ὑψηλοῦ ἐκτείνων τὴν χεῖρα διὰ νὰ πληρώση ἀγαθῶν τὸν δειλὸν ἐκεῖνον, τὸν δακρύοντα εὐεργετούμενον, ὁ ὁποῖος τείνει τὴν χεῖρα ὡς πρὸς ἐπαιτείαν.

— Τότε διατὶ ἐπιζητεῖ καὶ ἀποδέχεται τὴν εὐεργεσίαν, ἀφοῦ εἶναι τόσον ταπεινωτική;

— Διότι τοῦ χρειάζεται, κύριε· νόστιμον! Διότι ἡ ἀνάγκη ἡ ἀγρία τοῦ ἐπιβάλλει νὰ σωθῆ, νὰ ἀναπτυχθῆ, νὰ ὑπάρξη δι' αὐτῆς. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἄνθρωπος θηρεύει ἁπλῶς τὸ συμφέρον εἰς αὐτόν, ἀποδέχεται τὸ ὠφέλιμον· ὅταν αὐτὰ ἐπιτευχθοῦν, οὐδὲν ἀπομένει τὸ εὐφρόσυνον ἐν αὐτῇ τῇ ἀποθήκῃ τῶν αἰσθημάτων, ὡς ἀρέσκεσθε νὰ θεωρῆτε σεῖς οἱ εὐαίσθητοι τὴν καρδίαν [1]. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἀπομένει τίποτε εὐφρόσυνον, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον συμβαίνει. Ἐπειδὴ τὴν στιγμὴν τῆς εὐεργεσίας ὁ ἀνθρώπινος ἐγωϊσμὸς τοῦ εὐεργετουμένου ἀνέρχεται ἀληθῆ Γολγοθᾶν, ποτίζεται ὄξος καὶ χολήν, καὶ σταυρόνεται ἐπὶ σταυροῦ ὑψηλοτέρου ἀπὸ τὸν τοῦ Σωτῆρος, μόλις συμπληρωθῆ ἡ εὐεργεσία, ἡ ἀντίδρασις ἐπέρχεται ἄμεσος, ἀπότομος, ἀγρία. Ὁ καμφθεὶς ἐγωϊσμὸς ἀναλαμβάνει τὸ κράτος του. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐταπεινοῦντο πρὸ τοῦ εὐεργέτου δειλοί, ὑψοῦνται ἤδη εἰς τὴν θέαν του προπετεῖς. Ἂν δὲ σοῦ ἔλθη ποτὲ ἡ διάθεσις νὰ ἀναλύσης χημικῶς τὰς ἀκτίνας τὰς ὁποίας ἐκπέμπει τότε τὸ βλέμμα των, θὰ εὕρῃς ἐντὸς αὐτῶν, μὴ ἀμφιβάλλῃς, καὶ αὐτὸ τὸ μῖσος. Διότι ἡ καρδία ἀναπετᾷ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὑπερήφανος τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας της. Γνωρίζεις ποία εἶναι αὐτὴ ἡ σημαία, Κίμων;

— Ὄχι· καὶ οὔτε θὰ εἶχα ἐπιθυμίαν νὰ τὴν γνωρίσω. Θὰ εἶναι κανένα βρωμόπανο, τὸ ὁποῖον, πίστεψέ με, δὲν θὰ χαιρετήσω ποτέ.

— Ἀλήθεια βρωμόπανο. Ἔχει τὸ χρῶμα τὸ σκοτωμένο τοῦ βρωμεροῦ αἵματος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἀφοῦ, σοῦ λέγω, εἶναι τὸ ἔμβλημά της. Εἶναι ἡ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ.

— Ἐγὼ ἐν τούτοις δὲν ἐνθυμοῦμαι εἰς ποῖον ἀρχαῖον συγγραφέα ἀνέγνωσα, ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῶν εὐεργεσιῶν ἀποτελεῖ διαρκῆ ἀπόλαυσιν τῆς εὐεργεσίας, ὡς ἂν αὕτη συνεχίζεται.

— Αὐτὸ εἶναι πολὺ συγκινητικόν. Δύσκολα ὅμως θὰ μὲ πείσῃς, ὅτι κάθε στιγμὴ ποῦ βλέπεις ἢ ποῦ θυμᾶσαι, ἐκεῖνον ὅπου σοῦ ἐχάρισε χίλιαις δραχμαίς, εἶναι σὰν νὰ κατρακυλοῦν στὴν τσέπη σου ἄλλαις χίλιαις. Καὶ ἐπειδὴ μοῦ ἐθύμισες τοὺς ἀρχαίους, σοῦ λέγω, ὅτι ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα θὰ ἦσαν πολὺ ὑποκριταί, διότι ὅλοι πλειοδοτοῦν πῶς νὰ χαρακτηρίσουν τὴν ἀχαριστίαν, ὡς ἐξαιρετικόν, καὶ παρὰ φύσιν φαινόμενον, ὡς ἔκτακτον ***ἀναισχυντίαν***, ἐνῷ ἐγνώριζον πολὺ καλά, ὅτι εἶναι καθολικὸς χαρακτὴρ τῆς ἀνθρωπότητος, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι τὴν ἀγνωμοσύνην εἶχον ἀνυψώσῃ εἰς δόγμα πολιτειακόν. Μάρτυρες ὁ Ἀριστείδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Θεμιστοκλῆς, καὶ ὅσους ἄλλους ἠμπορέσεις νὰ ἐνθυμηθῇς. Ἕνας μόνος, ὁ Σταγειρίτης ἔβαλε τὴ σμίλη βαθειὰ μέσα σ' αὐτὸ τὸ βρωμερὸ ἕλκος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀλλ' αὐτός, φίλε μου, ἦτο τι περισσότερον παρὰ μεγαλοφυΐα, διότι διέγραψε τὸν κύκλον τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως αὐτός, καὶ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου τῆς ψυχῆς. Καὶ περιωρισμένη μέσα σ' αὐτὸν τὸν κύκλον, σὰν

[1] Ἀριστοτέλους Ἠθικῶν Νικομαχείων I. VII. «Οἱ δ' εὐεργέται τοὺς εὐεργετηθέντας δοκοῦσι μᾶλλον φιλεῖν, ἢ οἱ εὖ παθόντες τοὺς δράσαντας. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν συμβέβηκεν· πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον, ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου, ἐμψύχου γενομένου. Τοιούτῳ δὴ ἔοικεν καὶ τὸ τῶν εὐεργετῶν. Τὸ γὰρ πεπονθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν.

[1] Ἀριστοτέλους αὐτόθι. «Ἅμα δὲ καὶ τῷ μὲν εὐεργέτῃ καλὸν τὸ κατὰ τὴν πρᾶξιν, ὥστε χαίρειν ἐν ᾧ τοῦτο, τῷ δὲ παθόντι οὐδὲν καλὸν ἐν τῷ δράσαντι, ἀλλ' εἴπερ, συμφέρον· τοῦτο δ' ἧττον ἡδὺ καὶ φιλητόν. Τῷ μὲν οὖν πεποιηκότι μένει τὸ ἔργον, τὸ καλὸν γὰρ πολυχρόνιον, τῷ δὲ παθόντι τὸ χρήσιμον παροίχεται».

τὸ ἄλογο στὸ ἱπποδρόμιο, χοροπηδᾷ ἔκτοτε ἡ ἀνθρωπίνη σοφία.

— Δὲν μὲ πείθεις, οὔτε σύ, οὔτε ὁ Σταγειρίτης σου. Καθ' ἑκάστην ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ἐνθυμουμένους καὶ τὰς ἐλαχίστας ὑπηρεσίας καὶ ἀποδίδοντας αὐτὰς προθυμότατα.

— Τὰς ἐλαχίστας μάλιστα, ὦ ἀπολογητὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀγαθότητος. Ποῖος λέγει ὄχι. Ἀλλ' αὐταὶ αἱ ὑπηρεσίαι δὲν δημιουργοῦν τὴν ὑποτέλειαν τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν σοῦ ἐξήγησα, διότι εἶναι εὔκολον εἰς πάντα καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ τὰς ἀποδώσῃ. Αὐταὶ ἀποδίδονται μάλιστα μετὰ μεγάλης σπουδῆς. Καὶ ἴσα ἴσα, αὐτὴ ἡ σπουδή, μὲ τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ὁ ἄνθρωπος αὐτὰς τὰς μικρὰς εὐεργεσίας, ἔπρεπε νὰ σὲ κάμῃ νὰ ἐννοήσῃς τί βάρος εἶναι διὰ τὸν εὐεργετούμενον ἡ εὐεργεσία, καὶ μετὰ πόσης χαρᾶς σπεύδει νὰ τὸ ξεφορτωθῇ, ὅταν τοῦτο εἶναι εὔκολον.

— Ἐγὼ συνήντησα τὰς ἐνδείξεις τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπὶ μικρῶν καὶ ἐπὶ σπουδαίων.

— Τὰς ἐνδείξεις της, ὡς λέγεις, ἠμπορεῖ· τὴν εὐγνωμοσύνην ὅμως ποτέ. Καὶ ὅταν τὰς συνήντησες αὐτὰς τὰς ἐνδείξεις, ἀφεύκτως θὰ εἶχες ἀντικρύ σου κανένα ὁ ὁποῖος ἐπιτηδεύετο εὐγνωμοσύνην, ἐπειδὴ ἀνέμενε συνέχειαν τῶν εὐεργεσιῶν. Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἡ εὐγνωμοσύνη εἶναι τὸ προσωπεῖον τῆς προσδοκίας, ἐκ φόβου μήπως κλεισθῇ ὁ ἀνοικτὸς λογαριασμὸς τῆς εὐεργεσίας· ὅπως εἶπε κάποιος περὶ τῶν ἐμπόρων, ὅτι εἶναι τακτικοὶ εἰς τὰς πληρωμάς των ὄχι ἐξ αἰσθήματος δικαιοσύνης, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ τοὺς κόψουν τὴν πίστωσιν. Βλέπεις, εἰς τὴν περίστασιν αὐτήν, παίζει τὸ πρόσωπον τῆς καρδίας ἡ πονηρία τοῦ πνεύματος· ἀλλ' αὐτὸ εἰς τὸ τέλος κουράζει· καὶ ἡ κωμῳδία παύει τὴν ἴδια στιγμή, ὅπου θὰ παύσῃ τὸ συμφέρον [1].

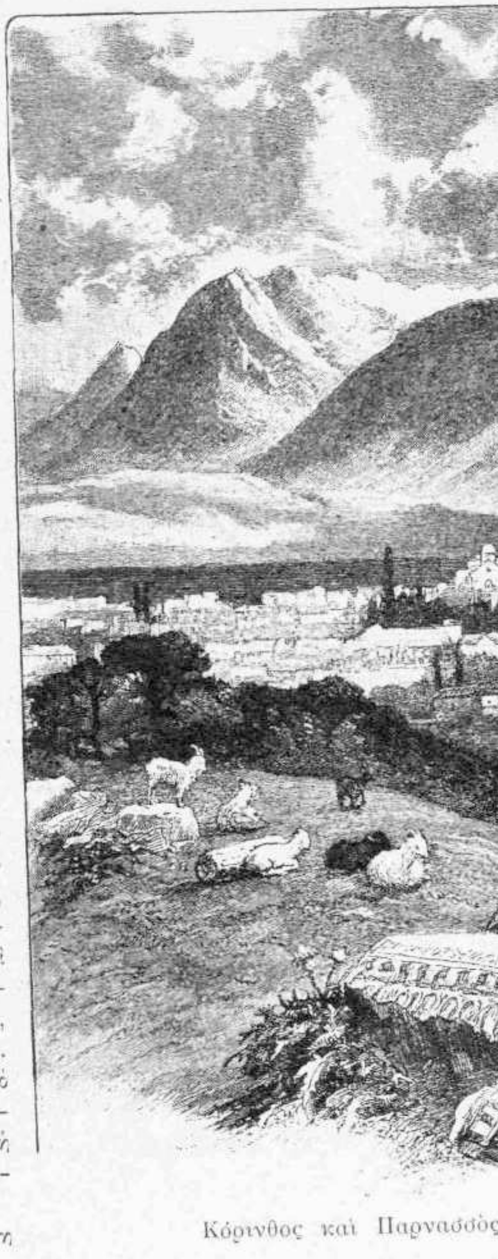

Κόρινθος καὶ Παρνασσὸς

— Ποτὲ λοιπὸν δὲν ὑπάρχει εὐγνωμοσύνη χωρὶς ὑστεροβουλίαν;

— Σοῦ τὸ εἶπα· ἡ εὐεργεσία πληγόνει τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ εὐεργετουμένου. Ὅταν εἶναι μικρά, τὸ τραῦμα θεραπεύεται διὰ τῆς ἀποδόσεως. Ὅταν ὅμως εἶναι μεγάλη καὶ ἔξοχος, ὅταν ἀνάγεται εἰς ὕψος θυσίας, ὅταν δημιουργῇς ἢ σώζῃς μίαν ὕπαρξιν, τότε ὁ εὐεργετούμενος μὴ δυνάμενος νὰ ἀποσείσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ὑποτέλειαν ταύτην, βλέπει διαρκῶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ εὐεργέτου του ἕνα ὀχληρὸν δανειστὴν [2], ἕνα ἀφόρητον αὐθέντην. Καὶ μὲ ὅσην λεπτότητα καὶ ἂν προσπαθῇς, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ ἐνθυμῆται ὅτι τὸν εὐηργέτησες, ὅσον καὶ ἂν ἀρκῆσαι εἰς τὴν ἀγάπην του καὶ μόνην, καὶ εἰς τοῦτο θὰ τὴν πάθῃς, κακόμοιρε. Διότι μόνος ὁ εὐεργετῶν ὑφίσταται αὐτὸ τὸ παράδοξον δυστύχημα, νὰ ἐμπνέεται ὑπὸ ἀγάπης θερμῆς πρὸς τὸν εὐεργετούμενον, τῆς ὁποίας ἡ σφοδρότης εἶναι κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν εὐεργετούμενον θὰ μισήσῃ πολὺ αὐτὸν τὸν αὐθέντην, ἔσο βέβαιος, θὰ εὕρῃ αἰτίαν ῥήξεως πρὸς αὐτόν· καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῆς ῥήξεως θὰ εἶναι ἡ ἔνδοξος ἡμέρα τῆς προκηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας του. Ἔκτοτε τὸν ἔχεις ἐχθρὸν καὶ θὰ σοῦ πληρώσῃ μετὰ τόκου, δι' ὅσης βλάβης ἠμπορέσει, τὸ καλὸν ὅπου τοῦ ἔκαμες [1].

— Πιστεύω ὅτι κάτι καλὸ ἔκαμα καὶ ἐγὼ καμ-

[1] Maximes du duc de la Rochefoucault. CVIII «L'esprit ne saurait jouer longtemps le personnage du coeur».

[2] Ἀριστοτέλους, αὐτόθι «. . . Οἱ μὲν εὐεργετηθέντες ὀφείλουσι, τοῖς δὲ εὐεργέταις ὀφείλεται· καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν δανείων οἱ ὀφείλοντες βούλονται μὴ εἶναι οἷς ὀφείλουσι . . .»

[1] La Rochefoucault. «Les hommes ne sont pas seulement sujets à perdre le souvenir des bienfaits : Ils haissent même ceux qui les ont obligés. L'application à recompencer le bien leur parait une servitude, à la quelle ils ont peine de se soumettre. Αὐτόθι XIV.

μιὰ φορὰ σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. ἀλλὰ αὐτοὺς τοὺς καρποὺς ποῦ μοῦ ὑπόσχεσαι, εὐτυχῶς δὲν τοὺς ἔδρεψα ἀκόμη, δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός.

— Ἴσως διότι δὲν θὰ ὡρίμασαν ἀκόμη, ταλαίπωρε. Καὶ νὰ ἰδῇς, ὅτι εἰς τὰς συνεχεῖς, τὰς ἐπαναληπτικὰς εὐεργεσίας, παρουσιάζεται καὶ τὸ ἑξῆς ἀστεῖον. Γεννᾶται παρὰ τῷ εὐεργετουμένῳ ἡ πεποίθησις, ὅτι πᾶν ὅ τι τῷ παρέχεις, ὀφείλεται εἰς αὐτὸν ἐκ δικαιώματος· αἱ δὲ παλαιότεραι εὐεργεσίαι ἀποβάλλουν πᾶσαν ἀξίαν. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γεννῶνται δύο ἀντίθετα φαινόμενα εἰς τὴν ὀπτικὴν τῆς εὐεργεσίας, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδιδάχθης βέβαια εἰς τὸ μάθημα τῆς φυσικῆς. Ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἀπομακρύνεται κατὰ χρόνον, σμικρύνεται διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ εὐεργετουμένου, καὶ μεγεθύνεται διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ εὐεργέτου[1]. Ποτὲ δὲ δὲν θὰ ἔχῃς τόσον λυσσώδεις ἐχθροὺς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν θὰ κάμῃς κανὲν καλόν, ὅσον ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους προσέφερες ἐννενήκοντα ἐννέα ὑπηρεσίας καὶ δὲν κατορθώσῃς νὰ τοὺς προσφέρῃς καὶ τὴν ἑκατοστήν. Μία ἡμέρα, ξέρεις, ἐγύριζα μὲ τὸ ἁμαξάκι ἀπὸ τὸ Χαρβάτι. Ἐκεῖ στὸ Σταυρὸ ἀπαντῶ ἕνα γέρω φορτωμένο ἕνα βαρὺ δέμα. Ἤρχετο ἀπὸ τὸν Μαραθῶνα καὶ μόλις ἐσύρετο ἐξηντλημένος ἀπὸ τὸν κόπο. Εἶχε ἀκόμη δώδεκα γερὰ χιλιόμετρα νὰ τραβήξῃ καὶ ἦταν φῶς φανερὸ πῶς δὲν θὰ τὰ ἔβγαζε πέρα. Τὸν κράζω· τὸν βάζω καὶ κάθεται δίπλα μου καὶ τοποθετῶ στὰ πόδια μου τὸ δέμα του. Ὅταν ἐφθάσαμε κοντὰ στὸν κῆπο τοῦ παλατιοῦ τοῦ λέγω· τώρα νὰ κατεβῇς, πατέρα μου, γιατὶ δὲν πάει νὰ μποῦμε ἔτσι μὲς τὴν Ἀθήνα. Ἀφοῦ κατέβηκε, καθὼς ἐσήκωνε τὸ δέμα του μὲ κυτάζει καλὰ καλά, καὶ μοῦ λέγει, μὲ ὕφος στρυφνόν. Δὲ μοῦ λές, καπετάνιε μου· μπᾶς καὶ νόμισες πῶς σοῦ τὸ γύρεψα ἐγὼ νὰ μὲ πάρῃς στ' ἀμάξι σου;

Ὁ δὲ Κίμων λυόμενος εἰς γέλωτα τὸν ἐρωτᾷ.

— Ὥστε κατὰ σὲ δὲν ὑπάρχει καμμία περίπτωσις εὐγνωμοσύνης ἀδόλου, ἡ ὁποία νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ εὐεργετουμένου;

— Μία μόνη ἡ ἑξῆς. Καὶ πρόσεξε νὰ ἐννοήσῃς, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγκαταβαίνω νὰ δεχθῶ ἄλλην. Προσέφερες εἰς ἕνα ἄνθρωπον πολύτιμον εὐεργεσίαν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, εὐτυχῶς δι' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ διὰ σὲ ἐπίσης, φεύγει μακράν· ἢ φεύγεις σύ, τὸ πρᾶγμα εἶναι τὸ αὐτὸ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις. Οὔτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου εὑρίσκεται, οὔτε σὲ βλέπει, οὔτε σὲ συναντᾷ, οὔτε ἐνοχλεῖται ἀκούων τὸ ὄνομά σου. Μεταβάλλεται ἀπέναντί του εἰς ἄγνωστον, εἰς ἀνύπαρκτον ὄν. Καμμιὰ βελονιὰ δὲν προφθάνει νὰ τοῦ κεντήσῃ τὸν ἐγωϊσμό του καὶ δὲν λαμβάνει καιρὸ νὰ σὲ μισήσῃ. Περνᾷ καιρός· εὐτυχεῖ αὐτὸς διὰ τῆς εὐεργεσίας σου καὶ μεγαλύνεται καὶ προάγεται. Τὸ φέρνει δὲ ὁ διάβολος ἢ ἡ τύχη καὶ σὲ εὑρίσκει μίαν ἡμέρα εἰς τὸ δρόμο του, ἐσὲ τὸν εὐεργέτη του, στὰ χάλια τοῦ Ἰώβ, σὰν νὰ λέμε, ἀπάνω σὲ ἕνα σωρὸ κοπριά, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ χρησιμεύουν γιὰ μπελβεντέρε εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς τοῦ Κάμπου, νὰ ξύνῃς τὰ ἕλκη σου μὲ ἕνα ὄστρακο. Τότε αὐτός, μάλιστα, θὰ ἦναι πολὺ εὐγνώμων. Συμφωνῶ. Θὰ τρέξῃ νὰ σὲ σηκώσῃ, νὰ σὲ βοηθήσῃ. Διότι τότε λαμβάνει, βλέπεις, θέσιν εὐεργέτου καὶ αὐτός, διότι τότε ὁ ἐγωϊσμός του κερδίζει μίαν περιφανῆ νίκην, αἴρει ἕνα θρίαμβον.

— Αὐτὴ μόνη εἶναι ἡ ἐξαίρεσις, ἡ ὁποία ἐπικυρόνει τὸν κανόνα σου, ὡς λέγουν οἱ γραμματικοί;

— Μάλιστα, κύριε αἰσθηματία· αὐτὴ καὶ μόνη. Ἐπίτρεψέ μου δέ, ἀπὸ καρδίας νὰ σὲ εὐχηθῶ, ποτὲ νὰ μὴ λάβῃς ἀφορμὴν νὰ γνωρίσῃς **οὕτω ἀφ' ὑψηλοῦ** τὴν εὐγνωμοσύνην· δηλαδὴ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ σωρὸ τῆς κοπριᾶς τοῦ Ἰώβ.

— Ὢ εὐχαριστῶ, φίλε μου, πολὺ εὐχαριστῶ, τῷ ἀπήντησε μετὰ εἴρωνος γέλωτος ὁ Κίμων.

— Τὸ χρέος σου κάμνεις νὰ μὲ εὐχαριστῇς. Θὰ σοῦ εὐχηθῶ δὲ καὶ ἕνα ἄλλο ἀκόμη· νὰ σοῦ χρησιμεύσουν αὐτὰ ὅπου σοῦ ἔψαλα σήμερα. Γιατὶ πετᾷς, Κίμων, στὸν κόσμο τὴν καρδιά σου, μὲ τὸ τίποτα. Καὶ σὺ ποῦ κάνεις τὸν κυνηγὸ ἔπρεπε νὰ ἠξεύρεις, ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἕνα πολὺ κακομαθημένο σκυλί, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπορτάρει ποτὲ αὐτὰ ποῦ τοῦ πετᾷς. Καὶ ἐπειδὴ λόγος περὶ σκυλιοῦ, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἔχω πεποίθησιν καὶ εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ σκύλου μου, ἂν καὶ ἐκλονίσθη ὀλίγον τελευταῖον, διότι, ἐπειδὴ τοῦ ἐμάγκωσα τὴν οὐρὰ στὴν πόρτα, ἐχύθηκε νὰ μὲ δαγκάσῃ. Ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως συνέβη ἐκ συγχύσεως φρενῶν διὰ τὸ αἰφνήδιον τῆς προσβολῆς, ὅπως μᾶς λέγουν οἱ δικηγόροι εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Ἐλησμόνησα τώρα ποῦ ἐπῆρα μιὰ φορὰ κατήφορο νὰ σοῦ προσθέσω, ὅτι πρὸ παντός, εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἀνθέων ἔχω ἀπεριόριστον πεποίθησιν.

— Τῶν ἀνθέων εἶπες; Ἄλλο πάλι τοῦτο.

— Γιατί; Σοῦ φαίνεται παράξενο;

— Καὶ πολὺ μάλιστα.

— Πόσο γελοιέσαι! Ὅταν καλλιεργῶ τὰ γιασεμιὰ καὶ τὰ ζουμπούλια μου, τὰ ἥμερα, τὰ πράσινά τους φύλλα, ποῦ ξεκουράζουν τόσο γλυκὰ τὰ μάτια μου, μοῦ λέγουν. Ὄχι δὲν θὰ ξεχάσωμε τοὺς κόπους σου. Καὶ δὲν τοὺς ξεχνοῦν· ἀνθίζουν, λευκὸ σὰν τὴν καρδιὰ τοῦ λουλουδιοῦ, τὸ γιασεμί, γαλάζιο σὰν τὸν οὐρανό, ἡ τριανταφυλλί, σὰν ὠμορφη αὐγή, τὸ ζουμπούλι. Καὶ τὸ ἄρωμά τους τὸ γλυκό, βγαίνει ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ λουλουδιοῦ, σὰν ἁγνὴ θεία πνοὴ καὶ ἔρχεται καὶ μὲ φιλεῖ. Καὶ τί ἀνεξικακία, Κίμων, ποῦ ἔχουν τὰ λουλούδια μου! Μιὰ φορὰ ἔφυγα μὲ βία καὶ ἐκλείδωσα ἀπότιστες μέσα στὸ σπίτι, γιὰ μέραις δύο γλάστραις μὲ μενεξέδες ἀνθισμένους. Ὅταν ἐγύρισα ἦσαν πεθαμένοι· κίτρινα

[1] Ἀριστοτέλους XIII. Ἀμφισβήτησιν δ' ἔχει πότερα δεῖ τῇ τοῦ παθόντος ὠφελείᾳ μετρεῖν, ἢ τῇ τοῦ δράσαντος εὐεργεσίᾳ. Οἱ μὲν γὰρ παθόντες τοιαῦτα φασὶ λαβεῖν παρὰ τῶν εὐεργετῶν, ἃ μικρὰ ἦν ἐκείνοις καὶ ἐξῆν παρ' ἑτέρων λαβεῖν, κατασμικρίζοντες· οἱ δ' ἀνάπαλιν τὰ μέγιστα τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ ἃ παρ' ἄλλων οὐκ ἦν, καὶ ἐν κινδύνοις, ἢ τοιαύταις χρείαις.

Τῶν αὐτῶν δὲ ἐννοιῶν παράφρασιν ἀποτελεῖ τοῦ La Rochefoucault ἡ γνώμη CCXXV.—«Ce qui fait le mecompte dans la reconnaissance qu'on attend des graces que l'on a faites, c'est que l'orgueil de celui qui donne et l'orgueil de celui qui reçoit ne peuvent convenir du bienfait.

τὰ φύλλα, ξερὰ τὰ λουλούδια τους. Ἀλλὰ ἡ ψυχή τους, τὸ ἄρωμά τους δηλαδή, ἐφτερούγιζε ἀκόμη ἐκεῖ μέσα, σὰν νὰ μοῦ ἔλεγαν. «Μᾶς ξέχασες· καὶ ὅμως γιὰ σένα ἦταν ἡ τελευταία μας πνοή». Εἰς μόνων τῶν ἀνθέων τὴν εὐγνωμοσύνην νὰ ἔχῃς πεποίθησιν, Κίμων.

— Θὰ ἦτο πολὺ δυστυχισμένος ὁ κόσμος, ἂν ἦσαν ἀληθῆ αὐτὰ ποῦ λέγεις. Ἐγὼ τοὐλάχιστον προτιμῶ νὰ διαβουκολῶμαι μὲ τὰς πλάνας μου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὑρίσκω ὅτι παρέχει μερικὰς εὐχαριστήσεις ἡ ζωή.

— Δικαίωμά σου· ἀλλ' ἐγὼ ἓν μόνον πρᾶγμα σοῦ εὔχομαι· νὰ μὴ ἔλθῃ στιγμὴ νὰ ἐννοήσῃς, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτή, ὅπως τὴν λές, εἶναι ἕνα μεγάλο ἐμπορικὸ βιβλίο, ὅπου ὅλαι αἱ εἰς πίστωσιν σου ἐγγραφαὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ αὐτὰς τὰς γλυκείας πλάνας ἀπὸ ὄνειρα, ἀπὸ ἐλπίδες, ἀπὸ ἰνδάλματα, καὶ ὅλη ἡ χρέωσίς σου ἀπὸ πράγματα καὶ πάντα πράγματα. Ἀλλοίμονο δέ, ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα τοῦ ἰσολογισμοῦ.

— Καὶ ἀληθῆ ἂν ἦναι ὅσα φρονεῖς, νομίζω ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν παληόκοσμο πρέπει νὰ κάμνῃ κανεὶς ὅσον ἠμπορεῖ περισσότερο καλό. Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου, μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν ἀναγινώσκων τὸν Καρτέσιον, ὅτι δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εὐεργετῇ ἔν τινι μέτρῳ τὸν πλησίον του. Ἡ ὅπως λέγει τοῦ λαοῦ ἡ φιλοσοφία

Κάμε τὸ καλὸ
καὶ ρίξτο στὸ γυαλό.

— Αἴ! Κίμων! Ἀφότου κυκλοφορεῖ αὐτὸ τὸ γνωμικό, τόσαις εὐεργεσίαις ἐρίχτηκαν στὸ γυαλό, ὅπου, ἂν ἔπιαναν τόπο, θὰ εἶχαν μολώσει ἕως τώρα τὴ θάλασσα, καὶ δὲν θὰ ἔπνιγαν τόσον κόσμο τῆς ἀχαριστίας τὰ κύματα!

— Συμφωνῶ, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Ἂς διαγράψωμεν ὡς ἀνύπαρκτον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ τὴν λέξιν εὐγνωμοσύνη. Ἀλλὰ τότε, Φίλιππε, τόσον τὸ καλλίτερον διὰ τὴν εὐεργεσίαν, προσέθηκε μετὰ μειδιάματος ἀπείρου ἀγαθότητος ὁ Κίμων. Διότι, τούτου τεθέντος, ἡ εὐεργεσία γίνεται εὐγενεστέρα· ἐπειδή, πίστεψέ με, θὰ ἦτο πολὺ πρόστυχη ἀρετή, ἂν ἐγίνετο ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ προκαλῇ τὴν εὐγνωμοσύνην· ἂν ἐξησκεῖτο δηλαδή, ὡς ἀσφαλές, τρόπον τινά, κατάθεμα εἰς τὸ ταμιευτήριον τῆς εὐγνωμοσύνης.

— Τοιούτῳ τρόπῳ κατὰ σὲ ἡ ἀχαριστία εἶναι συνεργάτις εὐγενοῦς ἔργου!

— Μὰ τὴν ἀλήθεια! Διότι τὸ βλέπεις μᾶς ἐξευγενίζει. Μᾶς συνειθίζει νὰ πράττωμεν τὸ καλὸν χωρὶς ὑστεροβουλίαν. Καὶ οὕτω φθάνω εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρέπει νὰ ἤμεθα εὐγνώμονες πρὸς τοὺς ἀχαρίστους!

— Ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως ἐγὼ τίποτε δὲν ἔχω νὰ ἀντείπω. Διότι ἐγὼ δὲν ἠρνήθην ὅτι ἡ εὐεργεσία εἶναι μία κυρία, πολὺ διασκεδαστική, πολὺ εὐχάριστος· εἶπα μόνον, καὶ νομίζω ὅτι σοῦ τὸ ἀπέδειξα, ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν συγγένειαν, οὔτε κἂν ἐξ ἀγχιστείας, μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην. Καὶ στὸ τέλος ἐπίτρεψέ μου νὰ πιστεύω ὅτι, ὅπως δήποτε, ἡ ἀχαριστία πληγόνει τὴν καρδιά. Διότι τί θὰ ἔλεγες παρακαλῶ, Κίμων, ἂν ἤθελεν ἀχαριστήσει πρὸς τὰς εὐεργεσίας σου ὁ Νῖκος σου; Ἂν αὐτὴ ἡ φλογερὴ ἀγάπη ποῦ τοῦ ἐχάρισες ἤθελε ζεστάνει μιὰ ὀχειά, καί, στὸ πατρικό, στὸ λαχταριστὸ φιλὶ τῆς καρδιᾶς σου, ἀπαντοῦσε μὲ τὸ φαρμακωμένο δάγκωμα τοῦ φειδιοῦ;

— Μή! Σιώπα γιὰ τοὺς οἰκτειρμοὺς τοῦ Θεοῦ. Ὄχι αὐτός· ὄχι ὁ Νῖκος μου· ὄχι τὸ παιδί μου· Γιατὶ ἂν αὐτὸ ποῦ λέγεις, Φίλιππε, μοῦ συνέβαινε ποτέ, ὁ καϋμὸς θὰ μοῦ τὴν ἐξερίζονε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ στήθη τὴ ζωή.

Καί, ὡς ἂν πράγματι ὑπέκειτο ὁ κίνδυνος οὗτος, κάτωχρος ὁ Κίμων, μὲ τὴν σφραγίδα ἀνεκφράστου ὀδύνης ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ ἐπίεσε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὴν καρδίαν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ συγκρατήσῃ ἐν αὐτῇ τὴν ζωήν.

Καὶ παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἄναυδος, ὑπὸ τὴν ριγηλήν, τὴν παγερὰν ἐπίδρασιν τοῦ τρόμου, ὅστις τὸν ἐκυρίευσεν. Ὁ δὲ Φίλιππος κατεπλάγη ἐκ τοῦ συγκλονισμοῦ τούτου, ἐκ τῆς ἐκρήξεως τόσης φρίκης ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κίμωνος, ἐκ τῆς παρατεινομένης ταύτης σιγῆς, διὰ τῆς ὁποίας φρίσσουσα καὶ ἀγωνιῶσα ἐκραύγαζε τῆς ψυχῆς του ἡ ὀδύνη.

Οἱ ἀπαίσιοι ἐκεῖνοι λόγοι, τοὺς ὁποίους μετὰ τόσης ἐλαφρότητος, ὡς ρητορικὸν ἐπιχείρημα, ἔρριψεν ὁ λοχαγὸς Βράγκας, ἔπληξαν τὰ ὦτα του ὡς πτερυγισμοὶ οἰωνοῦ συμφορᾶς· διέσεισαν τὴν καρδίαν του, ὡς αἱ πένθιμοι κραυγαὶ ἐλεοῦ ὀλοφυρομένου, ὡς ὑλακαὶ κυνὸς ὀλολύζοντος.

Ὅταν δὲ ἐπὶ τέλους ὁ σάλος τὸ ὁποῖον ἤγειραν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κίμωνος οἱ λόγοι τοῦ Βράγκα ἐκόπασεν ὀλίγον, τῷ εἶπε μετά τινος πικρίας.

Καὶ ὅμως σύ, Φίλιππε, ὅπου εὑρίσκεις τόση εὐχαρίστησι νὰ ἐπιδεικνύῃς τῆς μαύραις γιὰ τὸν κόσμο ἰδέαις σου, ἔχεις πάντα τὸ γέλοιο στὰ χείλη. Καὶ ἐνῷ ἀπαγγέλλεις τὸ σφοδρότερο κατηγορητήριο κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, εἶσαι ἐν τούτοις ὁ κοινωνικώτερος καὶ ὁ κοσμικώτερος τῶν ἀνθρώπων.

— Νὰ σοῦ πῶ, Κίμων· εἶναι τέτοιος ὁ κόσμος ποῦ ἢ πάντα θὰ γελᾷς ἢ πάντα θὰ κλαῖς. Μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει. Ἐνθυμεῖσαι ἐκείνους τοὺς δύο ἀρχαίους φιλοσόφους. Ἐνῷ τοῦ πρώτου ἡ ὑγεία ἐπάθαινε σπουδαίας διαταράξεις ἀπὸ τὰ σπασμωδικὰ γέλοια, τὸ δεύτερο δὲν τὸν ἐπρόφταινε στὰ μαντήλια ἡ πλύστρα του ἀπὸ τὰ κλαύματα. Προκειμένου ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀκολουθήσω τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο, ἐπροτίμησα τὸν πρῶτο· γιατὶ πάλι αὐτὸ τὸ χρόνιο συνάχι τῶν ματιῶν μοῦ κάνει ἀηδία.— Ὅσο γιὰ τὸν κόσμο τὸν ἀγαπῶ τόσο, ὥστε νὰ εἶμαι ἐξησφαλισμένος, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ μὲ λυπήσῃ· διότι δὲν ἔχω κανένα δεσμὸ τῆς καρδιᾶς. Ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον διαρκῶς πάλλει καὶ λαχταρεῖ ἡ καρδιά μου δὲν εἶναι φόβος νὰ μὲ βλάψῃ, διότι εἶναι ὁ ἑαυτός μου ὁ Φίλιππος Βράγκας καὶ ἡ καρδιά του εἶναι κατὰ φυσικὴν ἀνάγκην ἡ ἰδική μου καρδιά. Τὴν πρωτοχρονιὰ ἔξαφνα, δίδω καὶ λαμβάνω ἕναν κόσμο δῶρα· μὴ ἐρωτᾷς. Ὅλαις ἡ σουσουράδες μὲ τῆς ὁποίαις ἐσαλιάρισα ἢ ἐφλιρτάρισα (εἶναι, ξέρεις, συνώνυμοι αἱ λέξεις αὐταί) φιλοτιμοῦνται νὰ μοῦ στέλλουν πρωτοχρονιάτικα

δῶρα. Ἄλλη κέντημα παριστάνον ἀνθοδέσμην ἴων, ἄλλη ἕνα σταυρὸ μὲ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Ἐλπίδα ἑκατέρωθεν· εἶναι βλέπεις ρωμαντικὴ αὐτή. Καὶ μία ἄλλη, ἡ τραγικωτέρα, μιὰ καρδιὰ τρυπημένη πέρα πέρα ἀπὸ κάτι σούβλαις, μὲ τῆς ὁποίαις, ὑποθέτω, ὅτι θέλει νὰ παραστήσῃ τοῦ ἔρωτος τὰ βέλη. Αἴ, φίλε μου· ἀντὶ ὅλων αὐτῶν τῶν δώρων, ποῖον νομίζεις μὲ συγκινεῖ; Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀγοράζει καὶ μοῦ προσφέρει ὁ κύριος Φίλιππος Βράγκας, εὐχόμενος νὰ διέλθω τὸ νέον ἔτος ἐν ὑγείᾳ καὶ χαρᾷ. Δὲν ἠξεύρεις δὲ πόσην πεποίθησιν ἔχω εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν εὐχῶν τοῦ κυρίου Βράγκα.

— Ἂν δὲν ἐγνώριζα τὴν καρδιά σου, θὰ ἐκινδύνευα νὰ πιστέψω, ὅτι σπουδαιολογεῖς. Καὶ ὅμως ἐν πρώτοις σὺ πιστεύεις εἰς τὴν φιλίαν, διότι ἀγαπᾷς ἐμέ, μὲ καρδιὰ ἀδελφοῦ. Ἔχω τόσα δείγματα, ὅπου αἱ ἐναντίαι διαμαρτυρίαι σου δὲν θὰ σὲ ὠφελήσουν διόλου.

— Δὲν σκοπεύω νὰ διαμαρτυρηθῶ, Κίμων. Ἀλλὰ διὰ σέ, μάθε το, ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα. Σὺ δὲν εἶσαι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· σὺ ἔχεις καρδιὰ Χριστοῦ, καὶ γιὰ τοῦτο, ἴσα ἴσα, κακομοίρη, φοβοῦμαι γιὰ λογαριασμό σου καμμίαν Μεγάλην Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν!

— Ἀφοῦ ἔκαμες ἐξαίρεσι στὴ φιλία, θὰ κάμῃς καὶ εἰς τὸν ἔρωτα· καὶ ἔτσι θὰ μπλέξῃς καμμιὰ ὥρα εἰς τὰ δίχτυα τοῦ γάμου.

— Δὲν θὰ μπλέξω διόλου. Ἂν πάρω καμμιὰ ἡ ὁποία νὰ μὲ κάμῃ νὰ καμφθῶ ὑπὸ τὸν μεταλλικὸν ὄγκον τῆς προικός της, θὰ τὴν συχαθῶ, ὡς εὐεργέτιδά μου· ἂν πάρω τὴν κόρη τῆς πλύστρας μου θὰ μὲ μισήσῃ ὡς εὐεργέτην της.

— Θὰ μπλέξῃς σοῦ λέγω.

— Δὲν θὰ μπλέξω διόλου. Ἠξεύρω ὅτι πολλοὶ συνάδελφοί μας ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ὁ γάμος εἶναι μία λαμπρὰ ἐργοληψία. Ἀλλὰ μάθε, Κίμων, ὅτι εἰς κάθε ἐργοληψίαν εἶναι προσηρτημένη ἡ συγγραφὴ τῶν ὑποχρεώσεων, καὶ ἐγώ, νὰ ξέρῃς, τὴν φοβοῦμαι τὴν συγγραφὴν τῶν ὑποχρεώσεων.

Οὕτω ἔκλεισεν ὁ διάλογος τῶν δύο φίλων.

Μετά τινας μῆνας ὁ Φίλιππος Βράγκας ἀνέρχεται δρομαῖος τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας τοῦ Ἀνδρεάδου, πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς παράνυμφος εἰς τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Ἀσπασίας Κρητίδου.

— Μπᾶ; τῷ λέγει ὁ Κίμων, σφίγγων αὐτὸν ἐπὶ τῆς καρδίας του μὲ συγκίνησιν ἀδελφοῦ, ἔμπλεξες λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἐργοληψίαν;

— Ναὶ δυστυχῶς· ἀπαντᾷ ὁ Βράγκας, μὲ κωμικῶς μελαγχολικὸν ὕφος.

— Καὶ ἡ συγγραφὴ τῶν ὑποχρεώσεων;

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ. Στὴν ἀρχὴ τὴν εἶχα λησμονήσει. Καὶ ὅταν ἔπειτα τὴν ἐθυμήθηκα, εἶπα μέσα μου. Ἂν μοῦ ἔρθουν, ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ δώσῃ, ἀνάποδα τὰ πράγματα, καὶ δὲν τὰ βγάλω πέρα, στὸ τέλος τῆς γραφῆς ζητῶ καὶ κηρύσσομαι ἔκπτωτος. Ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύω· ἐφρόντισα, αἱ συνθῆκαι τοῦ γάμου μας νὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ ἰσολογίζωνται αἱ μερίδες, καὶ οὔτε ἐγὼ οὔτε ἡ γυναῖκα μου νὰ ὀφείλωμεν εὐγνωμοσύνην, ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον. Αὐτὸ μᾶς σώζει καὶ τοὺς δύο.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ο ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΛΑΪΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

Α΄

Ὁ Μαστροδημήτρης ἦτον ὑποδηματοποιὸς στὴ Σύρα καὶ εἶχε μαγαζὶ ποῦ δούλευαν δυὸ καλφάδες. Οἱ δουλειές του δὲν ἐπήγαιναν ἄσχημα γιατὶ ἦτανε τεχνίτης καλός. Εἶχε οἰκογένεια φρόνιμη καὶ τρία ἀγοράκια σὰν ἀγγελούδια, ποῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ 'πῇ κανεὶς πῶς ἐκακοπερνοῦσαν. Ὁ Μαστροδημήτρης ἦτονε καλὸς στὴν οἰκογένειά του, ἂν καὶ εἶχε κι' αὐτός, ὅπως πολλοὶ ἄλλοι στὴ Σύρα, τὴν κακὴ συνήθεια νὰ συχνάζῃ στὴν ταβέρνα, χωρὶς νὰ συλλογίζεται πῶς ὅσα ἐξώδευε γιὰ ρακί, στεροῦσε τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν του. Εἶνε μάλιστα πολλοὶ ἐκεῖ στὴ Σύρα, ἴσως καὶ ἀλλοῦ, ποῦ πᾶνε στὴν ταβέρνα γιὰ νὰ πιοῦνε μιὰ μαστίχα καὶ καταντᾷ νὰ ξεχάσουν πῶς ἔχουν καὶ σπίτι καὶ τοὺς περιμένουν νὰ δειπνήσουν. Τί κακὴ συνήθεια αὐτή! Καὶ ὁ Μαστροδημήτρης λοιπὸν τὸ πάθαινε αὐτὸ πολλὲς φορές. Κακὸ ἐλάττωμα αὐτό, ἀλλὰ εἶχε καὶ ἕνα ἄλλο ἐλάττωμα, πολὺ πιὸ μεγαλείτερο: ἀγαποῦσε νὰ ψηλοπιάνεται, δηλαδὴ ἤθελε νὰ κάνῃ τὸ μεγάλο χωρὶς νὰ εἶνε. Εἶχε ἕνα φίλο ἀληθινό, τὸν κὺρ Ἀντώνη, ἄνθρωπο μὲ καλὴ καρδιὰ καὶ ποῦ εἶχε τὸ δικό του, καὶ δὲν τοῦ χάριζε κάστανα, ποῦ λένε, ἀλλὰ τοῦ χτυποῦσε κατὰ πρόσωπο τὰ ἐλαττώματά του· τὸν ἐσυμβούλευε καὶ τοῦ ἔλεγε:

— Ἄφησε, Μαστροδημήτρη, τὶς περηφάνειες, μὴ γυρεύῃς νὰ κάνῃς τὸ μεγάλο, γιατὶ θὰ ἔρθῃ ὥρα ποῦ θὰ τὸ μετανοιώσῃς, μὰ θὰ εἶνε πολὺ ἀργά. Σὺ πρέπει νὰ κυττάζῃς τὴν τέχνη σου καὶ νὰ μὴ σκοτίζεσαι γιὰ ἄλλα πράματα. Σὺ ἀπὸ τὴν τέχνη σου περιμένεις νὰ ζήσῃς τὴν οἰκογένειά σου.

Ἀλλὰ ποῦ νἀκούσῃ ὁ Μαστροδημήτρης. Ἦτον ἐκλογές; — ὁ Μαστροδημήτρης ἔκανε τὸν κομματάρχη μὲ τὶς δυὸ ψήφους ποῦ εἶχε καὶ ἐχαλοῦσε τὸν κόσμο. Οὔτε γιὰ δουλειὰ πιὰ ἐσυλλογίζετο, οὔτε γιὰ οἰκογένεια. Στὰς διαδηλώσεις ἦτον ὁ πρῶτος. Ἄφηνε τὸ μαγαζί του στοὺς καλφάδες, καὶ φαντάζεσθε πιὰ τί δουλειὰ ἐγίνουνταν· γιατὶ ὅταν κ' οἱ καλφάδες βλέπουνε τὴν ἀταξία τοῦ μαστόρου, κι' αὐτοὶ ὅσο καλοὶ καὶ νᾶνε, χαλνοῦν. Ἂς εἶνε... Ὁ Μαστροδημήτρης κανένα συμφέρον δὲν εἶχε ἀπὸ τοὺς βουλευτάς, ἀλλὰ οὔτε σὲ θέσῃ ἦτονε νὰ κρίνῃ ποιὸς ἦτον ὁ καλλίτερος ἀπ' αὐτοὺς γιὰ νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ· ἐγίνετο ὅμως ἡ καρδιά του περιβόλι, ὅταν ὁ βουλευτὴς γελαστὸς τὸν ἐχτυποῦσε ἐλαφρὰ στὴν πλάτη, ἢ τοῦ ἔδινε τὸ χέρι. Μικρὸς αὐτός, ἐθεωροῦσε μεγάλο πρᾶγμα νὰ τοῦ δώσῃ τὸ χέρι ἕνας κοτζάμ βουλευτής.

Καμμιὰ ὠφέλεια δὲν εἶχε ἀπ' αὐτὲς τὶς δουλειὲς ὁ Μαστροδημήτρης, ἀπεναντίας ἐζημιώνετο φοβερά, καὶ ἀπὸ τὴ δουλειά του, καὶ διότι σὲ κάθε ἐκλογὴ ἐξώδευε καὶ ἀπὸ τὴν τσέπη του ἀρκετὰ χρήματα, γιατὶ ἦτονε καὶ περήφανος—δὲν ἐδέχετο νὰ τοῦ 'πῇ ἄλλος πῶς ἐπῆρε λεπτὰ καὶ εἶνε πουλημένος.

Ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ Μαστροδημήτρης δὲν ἦτον εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του· περήφανος δέ, ὅπως ἦτονε, μὲ μεγάλη προθυμία θὰ ἔπιανε μιὰ ἄλλη ἐργασία καὶ ν' ἀφήσῃ αὐτὴ τὴ βρωμότεχνη, ὅπως τὴν ἔλεγε. Δὲν εἶναι ζήτημα πῶς δὲν ἐσκέπτετο φρόνιμα. Ἀλλὰ ἀπὸ πολὺν καιρὸ τοῦ ἐμπῆκε αὐτὴ ἡ ἰδέα στὸ κεφάλι.

«Τί διάβολο,—ἐσκέφθη μίαν ἡμέρα ποῦ ἔκοβε ἕνα ζευγάρι γόβες,— τί διάβολο! αὐτοὶ οἱ βουλευταίς, ποῦ σκοτώνομαι γι' αὐτοὺς σὲ κάθε ἐκλογή, δὲν εἰμποροῦν τάχα νὰ μοῦ δώσουν καμμιὰ θέσι καλλίτερη, ν' ἀφήσω αὐτὴ τὴ βρωμότεχνη καὶ νὰ ζήσω κ' ἐγὼ σὰν ἄνθρωπος; Νὰ ποῦ γλήγορα θὰ ἔχωμε ἐκλογές· θὰ πιάσω ἕνα ὑποψήφιο βουλευτὴ καὶ θὰ τοῦ πῶ: ἢ μὲ διορίζεις σὲ θέσι ἢ δὲν σοῦ δίνω ψῆφο. Μὰ τί θέσι νὰ τοῦ ζητήσω; γράμματα πολλὰ δὲν ξέρω.... Ἔπειτα δά, μήπως ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι ξέρουν πολλὰ γράμματα; Νὰ ὁ Μαρτίκας, ποῦ διωρίσθηκε ὑποτελώνης, ποῦ ξέρει λίγα κεῖ κολυβογράμματα καὶ ὅμως—δὲν εἶνε δεκαπέντε μῆνες διωρισμένος—χτίζει σπίτι· κ' ἐγώ, μέρα νύχτα δουλεύω σὰν σκλάβος καὶ δὲν μπορῶ νὰ βάλω στὴν ἄκρη δέκα δραχμές.»

Αὐτὰ ἐσκέπτετο ὁ Μαστροδημήτρης, καὶ ἔκαμε ἀπόφασι νὰ ζητήσῃ καὶ τὴ γνώμη τοῦ φίλου του κὺρ Ἀντώνη. Ὁ φίλος του, φρόνιμος ἄνθρωπος, τοῦ εἶπε, νὰ γυρεύῃ τὴ δουλειά του καὶ ν' ἀφήσῃ αὐτὲς τὶς ἰδέες, γιατὶ ὅσοι καταπιάσθηκαν 'ς αὐτὲς τὶς δουλειὲς καταστράφηκαν.

— Καὶ ὁ Μαρτίκας καταστράφηκε, ποῦ κάνει σπίτι;

— Ἂν δὲν καταστράφηκε, χωρὶς ἄλλο ὅμως θὰ καταστραφῇ ἀργότερα, εἶπεν ὁ κὺρ Ἀντώνης, γιατὶ ὁ Μαρτίκας κλέβει τὸ δημόσιο καὶ κάνει σπίτι, γιατὶ ἀπὸ τὸ μισθό του βέβαια δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ. Καὶ ἕνας ποῦ κλέβει, ποτὲ δὲν ἔχει καλὸ τέλος καὶ πάντα κλέφτης εἶναι καὶ ἄτιμος· ξέρεις τὴν παροιμία: ἀπὸ τὰ καλοδουλεμένα πέρνει ὁ διάβολος τὰ μισά, κι' ἀπὸ τὰ κακοδουλεμένα πέρνει καὶ τὸ νοικοκύρη.

— Ὁ Μαρτίκας ἔχει τυχερά, δὲν κλέβει, λέγει ἐρεθισμένος ὁ Μαστροδημήτρης.

— Αὐτὰ εἶνε προφάσεις γιὰ νὰ σκεπάζουν τὶς κλεψιές, εἶπεν ὁ κὺρ Ἀντώνης, καὶ ἂν θὲς τὴ συμβουλή μου, κύτταζε τὴ δουλειά σου καὶ ἄπεχε ἀπὸ τὸ ὑπαλληλίκι. Τὸ ὑπαλληλίκι εἶνε γιὰ ἄλλους ποῦ δὲν ἠξεύρουν καμμιὰ ἄλλη δουλειὰ καὶ δὲν μποροῦν ἀλλοιώτικα νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους. Ὁ τεχνίτης πρέπει νὰ κυττάζῃ τὴν τέχνη του, καὶ μ' αὐτὴν νὰ προσπαθῇ νὰ καλητερέψῃ τὴ θέσι του μὲ προκοσύνη καὶ τιμιότητα. Σύ, δόξα σοι ὁ Θεός, δὲν ἔχεις παράπονο ἀπὸ τὴν τέχνη σου. Ἂν ἔχῃς καμμιὰ φορὰ κεσάτι, ἔρχεται ἄλλη ἐποχὴ ποῦ δουλεύεις περισσότερο καὶ κερδίζεις καλά.

Ἀλλὰ ὁ Μαστροδημήτρης ἦτονε πιὰ ποτισμένος μὲ τὴν ἰδέα αὐτή, νὰ γείνῃ ὑπάλληλος, καὶ τίποτε δὲν ὠφέλησαν οἱ φρόνιμες συμβουλὲς τοῦ φίλου του.

Ἦταν παραμονὲς τῶν ἐκλογῶν. Ὁ φίλος βουλευτὴς τοῦ Μαστροδημήτρη, φαίνεται πῶς δὲν ἐπήγαιναν καλὰ οἱ δουλειές του καὶ ἦτονε στὸ πόδι ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ. Τὸ Μαστροδημήτρη μὲ τοὺς δυό του καλφάδες, τοὺς εἶχε 'δικούς του καὶ δὲν τὸν ἔμελε. Ἀλλ' ἅμα εἶδε πῶς ἐζύγωνε ἡ ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς, καὶ ὁ Μαστροδημήτρης δὲν ἐφάνη πουθενά, ἄρχισε νὰ ὑποπτεύεται κ' ἐπῆγε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ στὸ μαγαζί του. Ἀφοῦ εἶπαν πολλὰ μεταξύ τους, ὁ Μαστροδημήτρης τοῦ εἶπε καὶ τὴν ἰδέα του, καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ πρᾶμα πρέπει νὰ γείνῃ χωρὶς ἄλλο. Γιὰ τὸ βουλευτή, αὐτὸ ἦτον τὸ μόνο εὔκολο πρᾶμα. Φθάνει μόνο νὰ ἐπιτύχῃ, «καὶ ὄχι ὑποτελώνης, Μαστροδημήτρη, ἀλλὰ καὶ τελώνης σοῦ ὑπόσχομαι νὰ γείνῃς...»

Ἡ συμφωνία ἔγεινε. Ὁ Μαστροδημήτρης ἐμπῆκε πάλι στὰ αἵματα, ὅπως λέγουν, μὲ πολὺ περισσότερη προθυμία παρὰ ἄλλη φορά. Ἐβραχνιάζε νὰ φωνάζῃ «ζήτω», ἔφαγε καὶ ξύλο ἀλύπητο ἀπὸ μιὰ παρέα ἀντίθετη, γιατὶ τῆς παραμπῆκε στὸ ρουθοῦνι κ' ἔπαθε χίλια δυό.... ἀλλὰ τέλος πάντων ἐβγῆκε βουλευτὴς ὁ φίλος του.

Β΄

Ὁ βουλευτὴς ἐκράτησε τὴν ὑπόσχεσί του, καὶ τρεῖς μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὶς ἐκλογές, ὁ Μαστροδημήτρης ἔλαβε τὸ διορισμό του ποῦ τὸν στέλνουν ὑποτελώνη στὸ Γύθειον. Τότε δὲν ἦτονε ἀκόμη τὰ προσόντα, καὶ δὲν ἦτον δύσκολο ὑποδηματοποιὸς νὰ γείνῃ ὑποτελώνης. Ἐξέκαμε ὁ Μαστροδημήτρης τὸ μαγαζί του, ἐπούλησε τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ καλαπόδια του, καὶ ἀπὸ Μαστροδημήτρης-Κὺρ Δημητράκης, ἀποχαιρέτισε τὴν οἰκογένειά του καὶ μιὰ καὶ δυὸ στὸ Γύθειον.

Ἔφθασε στὸ Γύθειον ὁ νέος ὑποτελώνης· οἱ κάτοικοι ἅμα τὸν εἶδαν, ἔλαβαν γι' αὐτὸν ὄχι τόσο καλὴ ἰδέα—φαίνεται βλέπεις ὁ ἄνθρωπος—, ἀλλὰ τί θὰ ἔκαμναν ἀφοῦ τοὺς τὸν ἔστειλε ἡ Κυβέρνησις; Ὁ κὺρ Δημήτρης ἀπὸ ὑπηρεσία δὲν ἔννοιωθε βέβαια τίποτε, καὶ ὑπόγραφε στὰ τυφλὰ ὅ,τι τοῦ ἔδινε ὁ βοηθός του—ἄνθρωπος ποῦ ἤξευρε τὴν ὑπηρεσία, ἀλλὰ τετραπέρατος καὶ μὲ ὄχι τόσο παστρικὰ χέρια. Ἀλλὰ ποῦ νὰ τὸν ξεύρῃ ὁ κὺρ Δημήτρης, ποῦ ἦτονε ἀγαθὸς κ' ἐνόμιζε πῶς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶνε σὰν κι' αὐτὸν καλοὶ καὶ τίμιοι. Ἀφοῦ 'πέρασε κἄμποσος καιρὸς ἄρχισε νὰ νοιώθῃ κἄτι τι ἀπὸ ὑπηρεσία καὶ κουτσὰ στραβὰ ἐπερνοῦσε γιὰ ὑποτελώνης. Ἔμεινε στὴ θέσι αὐτὴ δέκα μῆνες, ἀλλὰ ἔβλεπε πῶς οὔτε τυχερὰ εἶχε, οὔτε περισσότερα ἐκέρδιζε ἀπὸ τὴν τέχνη ποῦ εἶχεν ἄλλοτε. Νὰ κάμῃ κατάχρησι—οὔτε τὸ ἐσκέφθη, γιατὶ ἦτονε τίμιος ἄνθρωπος. Ἔπειτα ἄρχισε καὶ νὰ στενοχωρῆται μακρυὰ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του, στὴν ξενητειά, δὲν εἶχε κανένα νὰ τὸν περιποιηθῇ, ἐστερεῖτο τὴ γυναῖκα καὶ τὰ παιδιά του, κακοπερνοῦσε, ἔπειτα εἶδε καὶ πῶς οἱ ἐλπίδες του ἐπῆγαν χαμένες, ἐστενοχωρέθηκε τόσο πολύ, ποῦ πολλὲς φορὲς ἐσκέ-

φθηκε νὰ δώσῃ τὴν παραίτησί του. Ἀλλὰ ἐσυλλογίσθη πάλι τί νὰ κάμῃ ὕστερα; ὑποτελώνης αὐτός, ἔρχεται νὰ ξαναπιάσῃ τὴν παλιά του τέχνη καὶ νὰ ταπεινωθῇ; Ἀφοῦ ἐσκέφθη πολύ, ἀποφάσισε νὰ γράψῃ στὸ βουλευτή του νὰ τὸν μεταθέσῃ πιὸ κοντὰ στὴ Σύρα, ἢ νὰ τὸν διορίσῃ σὲ καμμιὰ ἄλλη θέσι. Ὁ βουλευτής τοῦ ἀπάντησε πῶς θὰ φροντίσῃ γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ κ' ἔτσι ἐπέρασαν ἀκόμη δυὸ μῆνες.

Ἀλλὰ μιὰ 'μέρα ἐκεῖ ποῦ καθούντανε στὸ γραφεῖό του ὁ κὺρ Δημήτρης, μπαίνει μέσα ἕνας κύριος καὶ τοῦ λέγει ὅτι εἶνε ἔκτακτος ἀποσταλμένος ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι γιὰ νὰ κάμῃ ἐξέλεγξι στὸ τελωνεῖο. Ὁ κὺρ Δημήτρης, ἀθῶος ὅπως ἤτονε, δὲν ἐφοβήθη καὶ εἶπε στὸν ἐλεγκτὴ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Ἔπειτα ὅμως ἄρχισε νὰ τὸ συλλογίζεται καλήτερα. Τί τάχα, ἂν αὐτὸς ἤτονε ἀθῶος, δὲν εἰμποροῦσε νὰ τὸν ἀπατήσῃ ὁ βοηθός του, ποῦ τοῦ ἐμπιστεύετο ὅλη τὴν ὑπηρεσία; Καὶ ἂν τύχῃ αὐτὸς καὶ ἔκαμε καμμιὰ κατάχρησι, δὲν θὰ εἶνε αὐτὸς ὑπεύθυνος, ὡς προϊστάμενος ποῦ ἤτονε; Σ' αὐτὴ τὴ σκέψι, κρύος ἱδρος ἔλουσε τὸ δυστυχῆ κὺρ Δημήτρη, ἄρχισε νὰ τρέμῃ σύσσωμος, ἔχασε τὴν ὄψι του, καὶ ἂν ἐκείνη τὴν ὥρα ἐγύριζε νὰ τὸν ἰδῇ ὁ ἐλεγκτής, χωρὶς ἄλλο θὰ τὸν ἐνόμιζε ἔνοχο. Ἀλλὰ ὁ ἐλεγκτής, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρό, ἄρχισε τὴν ἐξέλεγξι καὶ δὲν εἶδε τὰ χάλια του. Τὸ βράδυ ἐτελείωσε ἡ ἐξέλεγξις καὶ ὁ κὺρ Δημήτρης ἀπὸ κοπλιμέντο, ἐπροσκάλεσε τὸν ἔκτακτο ὑπάλληλο τοῦ ὑπουργείου νὰ τοῦ κάμῃ τὸ δεῖπνο. Ἀλλὰ ὁ ἐλεγκτὴς μόλις τοῦ εἶπε ἕνα ξηρὸ ξηρὸ «εὐχαριστῶ», ἐπρόσταξε τὸν βοηθὸ νὰ κλείσῃ τὸ κατάστημα τοῦ τελωνείου, ἐπῆρε αὐτὸς τὰ κλειδιά, ἀφοῦ συνέταξε πρωτόκολλο, καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ χαιρετήσῃ κἂν τὸν κύριο ὑποτελώνη.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ ἐλεγκτοῦ δὲν ἄφησε πιὰ καμμιὰ ἀμφιβολία στὸν κὺρ Δημήτρη, ὅτι ἡ θέσις του εἶνε πολὺ δύσκολος. Δὲν ἔφαγε ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ἐπῆγε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ δωμάτιό του καὶ ἔπεσε σὲ βαθειὰ συλλογή. «Τί ἤθελα ἐγώ, τί γύρευα, — ἐσκέπτετο, — δὲν ἐκύτταζα τὴν τέχνη μου, ποῦ λίγο πολὺ ἔβγαζα τὸ ψωμὶ τῆς οἰκογενείας μου καὶ δὲν εἶχα οὔτε εὐθύνη οὔτε σκοτοῦρες. Δὲν ἄκουγα ἐκεῖνο τὸν καλὸν ἄνθρωπο ποῦ μ' ἐσυμβούλευε, παρὰ εἶχα τὴν ἀνοησία νὰ νομίζω πῶς ἀπὸ ζήλεια του δὲν ἤθελε τὴν πρόοδό μου; ἀλλά, ὑστερινέ μου λογισμὲ καὶ ποῦ νὰ σ' εἶχα πρῶτα! Τώρα πρέπει νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ ξεμπλέξωμε ἀπ' ἐδῶ πέρα, ἂν πράγματι ἔγεινε καμμιὰ κατάχρησι».

Ἀφοῦ ἐσκέφθηκε πολλὴ ὥρα, ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ, ἀλλὰ ποῦ ὕπνος; Ἐγύρισε ἀπ' ἐδῶ, ἐγύρισε ἀπ' ἐκεῖ — τοῦ κάκου· ἐβασανίσθηκε ὡς τὴν αὐγὴ χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ κλείσῃ 'μάτι, συλλογιζόμενος χίλια δυό. Μισὴ ὥρα πρὶν νὰ φέξῃ τὸν ἐπῆρε τέλος πάντων ὁ ὕπνος. Τὸν ἐπῆρ' ὁ ὕπνος καὶ εἶδε ὄνειρο. Εἶδε, πῶς εἶχε τὸ μαγαζί του καὶ ἦλθε ἕνας μουστερὴς νὰ τοῦ παραγγείλῃ παπούτσια. Ἔπιασε νὰ κόψῃ τὰ παπούτσια κ' ἐκεῖ ποῦ ἄρχισε νὰ κόβῃ τὸ πετσὶ μὲ τὴ φαλτσέτα, ξεπροβάλλει ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ πετσὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ μεγάλου του παιδιοῦ· πάει νὰ κόψῃ τὸ πετσὶ καὶ κόβει τὴν κεφαλὴ τοῦ παιδιοῦ του. Τὸ αἷμα ἐπετάχθηκε στὸ πρόσωπό του ζεστό-ζεστό . . . Ἀπὸ τὴν τρομάρα του ἐξύπνησε κ' ἐπήδησε ἀπὸ τὸ κρεββάτι του λουσμένος στὸν ἱδρῶτα. Ἤτονε πιὰ 'μέρα. Ἐντύθηκε, ἄνοιξε τὸ παράθυρο, ἐκύτταξε κάτω στὴν αὐλὴ καὶ βλέπει ποῦ ἀνέβαιναν στὴ σκάλα ὁ ἐλεγκτὴς μὲ δύο χωροφύλακες. Ἅμα τοὺς εἶδε ὁ κὺρ Δημήτρης ἐκοκκάλιασε.

«Γιὰ μένα ἔρχονται βέβαια· δυστυχία μου! ἐσκέφθη καὶ ἄνοιξε τὴ θύρα.

Ἐμπῆκε μέσα ὁ ἐλεγκτὴς καὶ τοῦ εἶπε πῶς ὁ ἐνωμοτάρχης ἔχει ἔνταλμα συλλήψεως.

— Εἶμαι ἀθῶος, κύριε, εἶπε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ ὁ κὺρ Δημήτρης καὶ τὸν ἐπῆρε τὸ κλάμμα.

— Αὐτὸ θὰ τὸ ἰδοῦμε κατόπιν, εἶπε σιγὰ-σιγὰ ὁ ἐλεγκτὴς χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ τὸν ἰδῇ. Ἐγὼ ἦλθα νὰ σφραγίσω τὰ ἔγγραφά σας.

Ἐσφράγισε τὰ ἔγγραφα ὁ ὑπάλληλος, τὰ ἔδωκε στοὺς χωροφύλακες, οἱ ὁποῖοι ὡδήγησαν τὸν κὺρ Δημήτρη στὴ φυλακή.

Ἐκατηγορεῖτο διὰ διαφόρους καταχρήσεις ἀπὸ τὰς ὁποίας τὸ Δημόσιο ἐζημιώθη 20 χιλιάδες δραχμές.

Γ'

Ἅμα ἔφθασεν ἡ εἴδησις τῆς φυλακίσεώς του στὴ Σύρα, δὲν ἄργησε νὰ τὴ μάθῃ ἡ οἰκογένειά του. Ἡ γυναίκα του, ποῦ δὲν ἤτονε διόλου εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ αὐτή, ἅμα ἄκουσε τὴν κακὴ αὐτὴ εἴδησι, δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ κ' ἐλιποθύμησε. Τὰ παιδιά, μὴν ἠξεύροντας τί συμβαίνει, ἅμα εἶδαν τὴ μάννα τους χάμω, ἔβαλαν τὶς φωνές, καὶ ἦτον σπαραχτικὸ πρᾶμα νὰ βλέπῃ κανεὶς ἐκείνη τὴ σκηνή. Τὴ συνέφεραν στὸν ἑαυτό της, ἀλλὰ ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ἄρχισαν πιὰ τὰ βάσανά της. Ἀπὸ τὰ λίγα χρήματα ποῦ τῆς ἔστελνε ὁ ἄνδρας της εἶχε κάμει μερικὲς οἰκονομίες καὶ 'μπόρεσε νὰ περάσῃ μὲ τὰ παιδιά της κανένα μῆνα. Ὕστερα ὅμως εὑρέθηκε μέσα σὲ χάος ἡ δύστυχη. Γιὰ νὰ λαφρώσῃ τὴ θέσι της, ἀποφάσισε νὰ ξενοδουλέψῃ ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε, γιατὶ τὰ παιδιά της ἤτονε ὅλα μικρὰ καὶ ποῦ νὰ τ' ἀφήσῃ, ποιὸς νὰ τὰ περιποιηθῇ; Γιὰ νὰ συντηρηθῇ κἄμποσον καιρὸ ἀπεφάσισε νὰ πουλήσῃ ὅσα περιττὰ πράγματα εἶχε μὲς στὸ σπίτι της, καὶ ὅταν ἐτελείωσαν αὐτά, ἄρχισε νὰ πουλῇ καὶ τὰ ἀναγκαῖα. Τί νὰ κάμῃ; Τὰ παιδιά της νὰ συντηρήσῃ ἢ τοῦ ἀνδρός της νὰ στείλῃ χαρτζιλίκι νὰ μὴν κακοπερνᾷ μέσα στὴ φυλακὴ κι' ἀρρωστήσῃ καὶ πάθῃ τίποτε; Ὅλα λοιπὸν ἐμπρὸς — ἐκεῖνος νἆνε καλὰ καὶ τὰ ξανακάνει. Ἐγυμνώθη τὸ σπίτι ὁλότελα. Ὅταν κι' αὐτὰ ἐτελείωσαν, τότε πιὰ ἀπελπίσθησαν.

Εἶχε περάσῃ χρόνος ποῦ ὁ κὺρ Δημήτρης ἤτονε ὑπόδικος στὴ φυλακὴ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς δίκης εἶχεν ὁρισθῇ μετὰ δύο μῆνες. Τὸ τί ὑπέφερε σ' αὐτὸ τὸ διάστημα — ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει.

Ὅλοι οἱ γειτόνοι ἤξευραν τὴ δυστυχία ποῦ περνοῦσε, ἀλλ' αὐτὴ σὲ κανένα ποτὲ δὲν εἶπε οὔτε τὸ παραμικρὸ παράπονο· ἐκατάπινε τὶς πίκρες μοναχή της. Κανένας ὅμως ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ ἀνδρός της, ποῦ ἤξευραν ὅλα αὐτά, δὲν εὑρέθηκε νὰ

πάγῃ νὰ τὴν ἐρωτήσῃ ἔτσι γιὰ τὰ μαῦρα μάτια, μήπως ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε. «Ὅ,τι τραβᾷ, τὸ τραβᾷ ἀπὸ τὸ κεφάλι του», ἔλεγαν. Καὶ ὅμως ὁ Μαστροδημήτρης ὅταν εἶχε τὴ δουλειά του κι' αὐτός, σὰν πόσες φορὲς νὰ τοὺς ἐβοήθησε; Ἀλλὰ τέτοιος εἶνε ὁ κόσμος.

Ὁ μόνος ἀληθινὸς φίλος του, ὁ κὺρ Ἀντώνης, ποῦ τὸν ἀγαποῦσε πράγματι καὶ θὰ μποροῦσε νὰ δώσῃ συνδρομὴ στὴν οἰκογένειά του εἶχε ἀποκατασταθῇ στὴν Πόλι, ἀπὸ πολὺν καιρό. Ἀλλὰ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ὅσο μακρυὰ καὶ νἆνε, εὑρίσκουν τρόπο πάντα νὰ φανοῦν χρήσιμοι στοὺς φίλους των. Ἀπὸ μιὰ περίστασι, δὲ ξέρω πῶς, ἔμαθεν ὁ κὺρ Ἀντώνης πῶς ὁ Μαστροδημήτρης ἤτονε στὴ φυλακὴ διὰ κατάχρησι, καὶ πῶς ἡ οἰκογένειά του εὑρίσκετο σὲ μεγάλη δυστυχία. Σὰν ἄκουσε αὐτὴ τὴν εἴδησι, ἐλυπήθηκε κατάκαρδα, δὲν ἐπίστεψεν ὅμως, πῶς ὁ Μαστροδημήτρης ἦτον ἄνθρωπος νὰ κάμῃ τέτοια πρᾶξι καὶ ἐσυμπέρανε, πῶς κάποιο λάθος θὰ συνέβαινε καὶ ὁ δυστυχὴς Μαστροδημήτρης εἶνε φυλακισμένος ἄδικα.

Μιὰ βραδυά, ποῦ ἡ γυναῖκα τοῦ Μαστροδημήτρη, ἀφοῦ ἐμοίρασε τὸ τελευταῖο κομμάτι ψωμὶ στὰ παιδιά της, ἑτοιμάζετο νὰ κοιμηθῇ ἀδείπνητη, λαμβάνει ἕνα γράμμα συστημένο ἀπὸ τὸ ταχυδρομεῖο. Τὸ ἀνοίγει τὸ γράμμα καὶ βλέπει μέσα ἕνα χαρτονόμισμα τῶν 100 δραχμῶν χωρὶς νὰ γράφῃ ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποιὸς τὸ στέλνει. Ἔκαμε τὸ σταυρό της καὶ τὴν ἐπῆραν τὰ δάκρυα. Ὁλονύκτα δὲν ἔκανε ἄλλο παρὰ νὰ προσεύχεται στὸ Θεὸ γιὰ τὸν ἄγνωστο προστάτη της.

«Ὁ Θεὸς ἐλυπήθη ἐμὲ καὶ τὰ παιδιά μου, ἔλεγε, καὶ θὰ ἔβαλε στὸ νοῦ κανενὸς καλοῦ ἀνθρώπου νὰ μᾶς βοηθήσῃ».

Τὴν ἄλλη 'μέρα, πρωὶ πρωί, ἔκατσε κ' ἔγραψε γράμμα τοῦ ἀνδρός της· τοῦ ἔγραψε πῶς ἔλαβε ἀπὸ ἕνα ἄγνωστο 100 δραχμές, ἔβαλε μὲς στὸ γράμμα τὶς 25 νὰ τὶς ἔχῃ γιὰ χαρτζηλίκι του καὶ τὤδωσε στὸ ταχυδρομεῖο.

Ὁ δυστυχισμένος ὁ κὺρ Δημήτρης δὲν ὑπέφερε ὀλιγώτερα ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του. Ριχμένος μέσα στὴ φυλακὴ μαζὺ μὲ κακούργους, κουρελιασμένος καὶ πεινασμένος, μόνο στὸ Θεὸ εἶχε τὴν ἐλπίδα του. Ὁ προστάτης του βουλευτής, δὲν εἶχε πιὰ τὰ μέσα νὰ ἐνεργήσῃ τίποτε γι' αὐτόν, γιατὶ τὸ ὑπουργεῖο ποῦ ὑποστήριζε εἶχε πέσει, καὶ τώρα δὲν εἰμποροῦσε τίποτε νὰ τοῦ κάμῃ. Εἶχε πεποίθησι στὸ Θεό, γιατὶ ἤξευρε πῶς ἦτον ἀθῶος καὶ πῶς ὁ βοηθός του τὸν ἐπῆρε στὸ λαιμό του. Ἔλεγε πάντα πῶς ὁ Θεὸς ἀργεῖ ἀλλὰ δὲν λησμονεῖ, καὶ πῶς μιὰ μέρα θὰ φανῇ ἡ ἀθωότης του καὶ θὰ τιμωρηθῇ ὁ ἔνοχος. Καὶ πράγματι, ὁ Θεὸς δὲν λησμονεῖ. Ἀπὸ τὰς καταθέσεις τῶν μαρτύρων καὶ ἀπὸ ἄλλα περιστατικὰ ἀπεδείχθηκε ὅτι καταχραστὴς ἤτονε ὁ βοηθός του καὶ ἐτιμωρήθηκε ὅπως τοῦ ἔπρεπε, ὁ δὲ κὺρ Δημήτρης ἀθωώθηκε.

Εἶν' ἀλήθεια πῶς πολλὲς φορὲς ὅ,τι πάθῃ κανεὶς τὸ παθαίνει ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι κυττάζουν τὴ δουλειά τους, καὶ πρωτοῦ ἀποφασίσουν κἄτι τι, τὸ σκέπτονται καλὰ καὶ δὲν παθαίνουν τέτοιες συμφορές. Ἀλλὰ καὶ τὰ λάθη γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶνε. Ἐκεῖνος ὅμως ποῦ καὶ δεύτερη φορὰ ξαναπέσῃ σὲ τέτοιο παρόμοιο λάθος, ἐκεῖνος πιὰ δὲν εἶνε φρόνιμος ἄνθρωπος, ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Μαστροδημήτρη ἐξακολουθοῦσαν ἀκόμη νὰ λένε: «Καλὰ νὰ πάθῃ ὁ ἀνόητος ποῦ δὲν ἐκύτταζε τὴ τζαγκαρωσύνη του παρὰ ἤθελε νὰ γείνῃ ὑπάλληλος, καλὰ νὰ πάθῃ!» Ἀλλὰ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, μοῦ φαίνεται πῶς ἤτονε σκληρόκαρδοι. Εἰμποροῦσαν νὰ εἰποῦν «καλὰ νὰ πάθῃ», ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦν πῶς οἱ ἄνθρωποι κάνουν καμμιὰ φορὰ σφάλματα, ἀλλὰ δὲν πρέπει δὰ καὶ κανεὶς νὰ εἶνε ἀδιάφορος στὴ δυστυχία τοῦ πλησίον του, γιατὶ εἶνε παραπολὺ πικρὸ νὰ βρίσκεσαι σὲ μεγάλη δυστυχία καὶ ἀντὶ νὰ βρεθῇ ἕνας χριστιανὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ ν' ἀκοὺς νὰ σὲ κατηγοροῦν ἀκόμα γιὰ ἕνα λάθος ποῦ σὰν ἄνθρωπος ἔκαμες.

Ἂν καὶ ἀκριβά, πολὺ ἀκριβὰ ἐπλήρωσε τὸ σφάλμα του ὁ Μαστροδημήτρης, ἐσωφρονίσθηκε ὅμως ἀρκετά.

Ὅταν ἐπέστρεψε στὸ σπίτι του, ἔσφιξε τὴ γυναῖκα καὶ τὰ παιδιά του στὸ στῆθός του καὶ γιὰ πολλὴ ὥρα ἔκλαιαν ὅλοι ἀγκαλιασμένοι σφικτά . . . . . .

Τὴν ἄλλη 'μέρα πρωὶ-πρωί, κἄποιος ἐκτύπησε τὴν πόρτα. Σηκόνεται ν' ἀνοίξῃ ὁ Μαστροδημήτρης καὶ βλέπει ἕνα χαμάλη μὲ μιὰ κάσσα καὶ ἕνα γράμμα. Ἀνοίγει τὸ γράμμα ὁ Μαστροδημήτρης καὶ διαβάζει. Τὸ γράμμα ἔλεγε:

«Ἀγαπητέ μου Μαστροδημήτρη,

Πολὺ ἀργὰ ἔμαθα τὸ δυστύχημά σου καὶ σοῦ εὔχομαι ἄλλη δυστυχία νὰ μὴ δοκιμάσῃς. Σοῦ στέλνω μιὰ κάσσα καὶ μέσα σ' αὐτὴ θαὕρῃς τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ καλαπόδια σου, ποῦ θὰ σοῦ χρειασθοῦν γιὰ νὰ πιάσῃς πάλι τὴν πρώτη σου τέχνη. Γι' αὐτὰ δὲ θέλω τίποτα νὰ μοῦ χρωστᾷς, μόνο ν' ἀκούσῃς τὴ συμβουλή μου καὶ νὰ μὴ καταπιάνεσαι ἄλλη φορὰ δουλειὰ ποῦ δὲν τὴ ξέρεις.

Εἰς τὸν κύριο Σαλούστη, τὸ γνωστό σου ἔμπορο, ἔγραψα νὰ σοῦ μετρήσῃ 200 δραχμές, γιὰ τὰ πρῶτα σου ἔξοδα, τὶς ὁποῖες θὰ μοῦ ἐπιστρέψῃς ὅταν εὐκολυνθῇς, καὶ νὰ σοῦ κάμῃ πίστωσι γιὰ ἄλλες 500 δραχμές, γιὰ ν' ἀρχίσῃς πάλι τὴ δουλειά σου.

Ὁ φίλος σου
Ἀντώνιος Γεωργίου».

Ὁ Μαστροδημήτρης ἔβαλε γνῶσι. Ἔπιασε πάλι τὴν τέχνη του, ἐδούλεψε καλά, ξεπλήρωσε ἀπάνω στὸ χρόνο τὰ χρέη του κ' εὐχαριστοῦσε τὸ Θεό, ποῦ γιὰ κἄμποσο καιρὸ τὸν εἶχε λησμονήσει.

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Σπυρίδων Μηλιαράκης
καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς παρισινῆς Revue des Revues, ὁ Μὰξ Νορδάου, ἐν ἄρθρῳ ἐπιγραφομένῳ «Ἡ νόσος ἐν τῇ συγχρόνῳ φιλολογίᾳ», ἀντεπεξέρχεται κατὰ τοῦ σουηδοῦ συγγραφέως Ὄλα Χάνσων, ὁ ὁποῖος ἐπέκρινεν ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ τὸ περίφημον βιβλίον τοῦ Νορδάου «Ἡ Ἐκφύλισις». Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὁ ὁποῖος παρέχει πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον, θὰ λάβῃ μέρος προσεχῶς καὶ ἕτερος σοφός, ἰταλὸς αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἰς τὴν Revue des Revues θὰ δημοσιεύσῃ τὴν γνώμην του. Ὁ Χάνσων ὑποστηρίζει ὅτι ὑπάρχουν δύο εἰδῶν ἐκφυλίσεις: μία καλή, ἡ τῆς ἀληθοῦς μεγαλοφυΐας, καὶ μία κακή, ἡ τῆς ψευδοῦς μεγαλοφυΐας. Ἐν τῇ δηκτικωτάτῃ ἀπαντήσει του ὁ Μὰξ Νορδάου ἀποδεικνύει ὅτι τίποτε ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον δὲν ὑπεστήριζε καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ τόσον θόρυβον προξενήσαντος βιβλίου του.

— Περιεργότατον ἄρθρον περὶ ἀναρχίας καὶ ἀναρχικῶν δημοσιεύει εἰς τὰ «Ἀρχεῖα τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας καὶ ἐγκληματολογίας» ὁ περιώνυμος γάλλος κοινωνιολόγος G. Tarde. Ἐν αὐτῷ, ἀφ᾽ οὗ διὰ μακρῶν ἐξετάζει τὰ κατὰ τὴν καταγωγὴν τῆς ἀναρχίας, προάγεται εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ νόσος αὕτη εἶνε πολὺ πιθανὸν νὰ ἐξαφανισθῇ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου πρὶν παρασύρῃ τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἠθικῆς αὐτῆς καταπτώσεως.

— Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν New Review ἐζήτησεν ἐσχάτως τὴν γνώμην διαφόρων ἐξοχοτήτων ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἂν εἶνε ὠφέλιμον ἢ ὄχι διὰ τὰ παιδία καὶ ἰδίως διὰ τὰ κοράσια, νὰ μανθάνουν ἐνωρὶς ὅλα τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα ἡ σημερινὴ σεμνότυφος ἀνατροφὴ περιβάλλει διὰ πέπλου. Ὅλοι ἀπήντησαν ὁμοφώνως ὅτι ἡ ἄγνοια εἶνε σκόπελος, ἐν ᾧ ἀπεναντίας ἡ γνῶσις κατὰ πολλῶν κινδύνων ἠμπορεῖ νὰ προφυλάξῃ τὰς τρυφερὰς ψυχὰς καὶ μάλιστα τὰ τρυφερὰ σώματα. Αἱ χαρακτηριστικώτεραι καὶ μᾶλλον κατηγορηματικαὶ ἀπαντήσεις εἶνε τῆς Κας Ἰουλιέττας Ἀδάμ, τοῦ Βγιόρνσων καὶ τοῦ Μὰξ Νορδάου.

— Ἐν τῷ Journal des Savants, ὁ Ἰούλιος Σιμὼν δημοσιεύει ἄρθρον ἡ «Χρῆσις καὶ Κατάχρησις τῶν νεολογισμῶν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ» διὰ τοῦ ὁποίου καταφέρεται κατὰ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς χρήσεως λέξεων παραδόξων καὶ σκοτεινῶν, κατέστρεψαν τὴν διαύγειαν καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς φιλοσοφικῆς γλώσσης.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Δοκίμιον βρεφικῆς Ψυχολογίας» ἡ δεσποινὶς Παύλα Λομπρόζου, ἐδημοσίευσε ἐμβριθὲς βιβλίον, ἐν ᾧ ἐξετάζει ψυχολογικῶς τὸν μικρόκοσμον τῶν βρεφῶν. Τὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου τούτου ἔγραψεν ὁ Καῖσαρ Λομπρόζος.

— Ἐδημοσιεύθη τὸ πρόγραμμα τῶν διὰ Κυρίας μαθημάτων, τὰ ὁποῖα ἐγκαινίζει ὁ Σύλλογος «Παρνασσὸς» ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου. Τὰ μαθήματα ταῦτα θὰ γίνωνται κατὰ Πέμπτην. Οἱ κ. κ. Πολίτης, Λάμπρος, Ἀργυρόπουλος, Σακελλαρόπουλος, Μηλιαράκης, Σωτηριάδης, Ἀποστολίδης, Ῥούκης, Σοφούλης, Ζαλοκώστας, Κουρτίδης, κλ. θὰ διδάξουν διάφορα χρήσιμα καὶ πρακτικὰ μαθήματα, φυσικήν, χημείαν καὶ βοτανικὴν ἐν τῷ οἴκῳ, ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἀρχαιολογίαν, ψυχολογίαν τοῦ καθ᾽ ἑκάστην βίου κτλ. κτλ. Τὰ μαθήματα θὰ εἶνε προσιτὰ εἰς τὰς οἰκογενείας δι᾽ εἰσιτηρίου τιμωμένου ἀντὶ 15 δρ. διὰ 40 μαθήματα καὶ μέχρι τεσσάρων προσώπων.

Μουσικὰ

Τὸ π. Σάββατον ἔγεινεν ἡ ἐτησία συναυλία τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Ὠδείου, καθ᾽ ἣν ἐξετελέσθη πλουσιώτατον πρόγραμμα μετ᾽ ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας. Εἰς τὸ τέλος ὁ διευθυντὴς κ. Νάζος ἀνέγνωσε ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, δι᾽ ἧς ἀπονέμεται δημοσίᾳ ἔπαινος εἰς τὴν μαθήτριαν Μπεττίναν Φραβασίλη καὶ εἰς τὸν μαθητὴν Δ. Στεριάδην.

— Εἰς τὴν παρ᾽ ἡμῖν διακεκριμένην καλλιτέχνιδα κυρίαν Κμοῦνκε ἀπενεμήθη ὁ τίτλος κλειδοκυμβαλιστρίας τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων.

Θεατρικὰ

Τὴν 26 π. Μαΐου ἐν Λυνεβίλλῃ τῆς Γαλλίας καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Καθολικοῦ Συλλόγου, οἱ μαθηταὶ τοῦ διδασκαλείου Β. Φουριέ, ἐδίδαξαν τὴν *Ἠλέκτραν* τοῦ Σοφοκλέους ἑλληνιστί. Ἀρθείσης τῆς αὐλαίας ἐφάνη ὡραία τις σκηνογραφία παριστῶσα τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι, νεκρός τις δὲ ῥήτωρ προσελθὼν διηγήθη πῶς εἶδε καθ᾽ ὕπνον παράστασιν τῆς *Ἠλέκτρας* καὶ πῶς ὑπεσχέθη εἰς τὸν ποιητήν της, τὸν ὁποῖον συνήντησεν ἐν Ἅδου περιλύπως πλανώμενον, νὰ παράσχῃ εἰς αὐτὸν δεῖγμα περιφανὲς τοῦ πρὸς αὐτὸν θαυμασμοῦ τῆς νεανικῆς ψυχῆς, διοργανίζων μετὰ τῶν συμμαθητῶν του μίαν παράστασιν τῆς *Ἠλέκτρας* εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν. Μετὰ τὸν πρόλογον τοῦτον ἡ Ἀκρόπολις κατέπεσε καὶ ἀντ᾽ αὐτῆς ἐφάνη ἡ κυρία σκηνογραφία, παριστῶσα μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον, ἐν Μυκήναις. Οἱ ὑπερχίλιοι θεαταὶ παρηκολούθησαν μετ᾽ ἐκτάκτου ἐνδιαφέροντος τὴν τραγῳδίαν, καίτοι δὲ δὲν κατεῖχον τὴν γλῶσσαν προσπαθοῦντες διὰ Γαλλικῆς μεταφράσεως νὰ ἐννοήσουν τὰ λεγόμενα, συνεκινήθησαν τὰ μέγιστα καὶ ἐχειροκρότησαν ἐκθύμως ἐν τέλει τοὺς νεκροὺς ἠθοποιούς.

— Ὁ θίασος «Μένανδρος» καὶ ὁ θίασος «Πρόοδος» οἱ συναγωνιζόμενοι φέτος ἐν Ἀθήναις, ἔχουσι πολλὰ νέα ἔργα ὑπὸ μελέτην διὰ τὴν παροῦσαν θεατρικὴν περίοδον. Ὁ δημοσιευθεὶς κατάλογος εἶνε μακρός. Ἐξ αὐτοῦ ἀναγράφομεν τὰ ἑπόμενα. «Ἡ κόρη τῆς Λήμνου» τὸ βραβευθὲν δρᾶμα τοῦ κ. Ἀ. Προβελεγίου. «Ἡ Νεράϊδα τοῦ Κάστρου», ἱστορικὸν ἀθηναϊκὸν δρᾶμα τοῦ κ. Δ. Καμπούρογλου. «Γάμος ἐξ ἔρωτος», κοινωνικὸν δρᾶμα τοῦ κ. Στεφ. Ἰ. Στεφάνου. «Λέων Καλέργης» τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου. κτλ. κτλ.

ΑΤΤΙΚΑ ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΑΝΑΓΛΥΦΑ[1]

Α´

Δύο ῥεύματα ὅλως ἀντίθετα διακρίνονται σαφῶς ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐπιστήμῃ, τὸ τῆς ἀναλύσεως καὶ τὸ τῆς συνθέσεως, συνυπάρχοντα καὶ ἐπ' ἴσης συνευδοκιμοῦντα. Ἡ μονογραφικὴ ἐξέτασις τοῦ ἐπιστητοῦ κατὰ μέρος εἶνε ἡ βάσις τῆς νεωτέρας ἐρεύνης, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ εἰδικότης, τὸ κυριώτατον ἀπόκτημα τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Πνεύματα ἀριστοτελικά, περιλαμβάνοντα τὸ ὅλον τοῦ ἐπιστητοῦ, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐπιδείξῃ ὁ νεώτερος κόσμος. Καὶ οὐ μόνον ἐν τῷ καθόλου διεσχίσθη ἡ ἔρευνα καὶ ἐξειδικεύθη ἡ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ αὗται αἱ καθ' ἑκάστας ἐπιστῆμαι κατετμήθησαν εἰς μέρη, καὶ ἐκ τῆς μιᾶς εἰδικότητος ἐσχηματίσθησαν πολλαὶ μερικαὶ εἰδικότητες. Ἡ ἐπιστήμη τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων χωρεῖ εἰς βάθος μᾶλλον ἢ ἐπεκτείνεται εἰς πλάτος, καὶ ἐπικρατεῖ τῆς συνθέσεως ἡ ἀνάλυσις, τῆς μεγαλογραφίας ἡ μονογραφία.

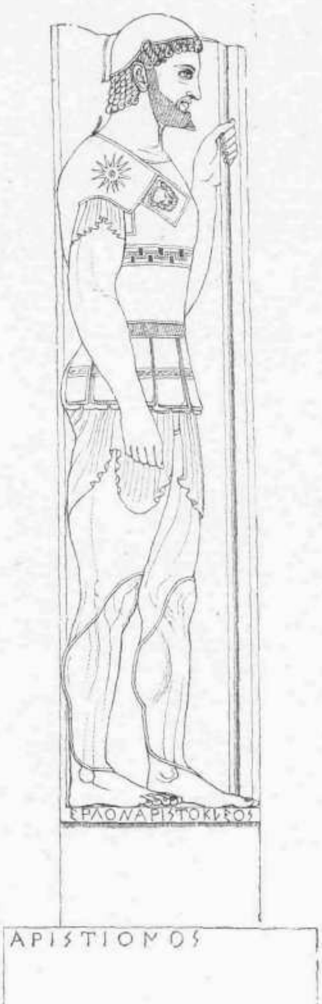

Στήλη τοῦ Ἀριστίωνος

Ἀλλ' ἐν τούτοις αὐτῆς τῆς ἀναλύσεως εἶνε προϊὸν ἡ σύνθεσις. Ἡ ἐξερεύνησις τῶν καθ' ἕκαστα ἐν ὅλαις αὐτῶν ταῖς λεπτομερείαις πλουτίζει τὸ ὑλικὸν καὶ ἐξογκόνει τὴν ἐξεταζομένην ὕλην, καὶ ἡ κατὰ βάθος ἔρευνα ἄγει εἰς τὴν κατὰ πλάτος εὔρυνσιν τοῦ ἐξερευνωμένου πεδίου. Διὰ τῆς μονογραφικῆς ἐξετάσεως δὲν γίνεται μόνον ἀσφαλεστέρα καὶ μεθοδικωτέρα ἡ ἔρευνα, ἀλλὰ καὶ διασαφηνίζεται πολλάκις ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὅλον καὶ διανοίγονται νέοι ὁρίζοντες πνευματικοὶ ἐν τῇ καθόλου ἐρεύνῃ. Ὄχι λοιπὸν μόνον ἡ ἀνάγκη τῆς ἐποπτείας τῆς διὰ τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου συλλεχθείσης καὶ κριτικῶς ἐκκαθαρθείσης ὕλης, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγα κέρδος τῆς ἐπιστήμης ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν καθ' ἕκαστα μερῶν προαγωγῆς καὶ διαφωτίσεως ἄγει εἰς τὴν σύνθεσιν. Ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη δύναται νὰ θεωρηθῇ καθόλου ὡς σύνθεσις ἐκ τοιούτων κατὰ μέρος συνθέσεων τῆς ἄλλως κατ' ἀναλυτικὸν τρόπον γινομένης μονογραφικῆς ἐργασίας.

Ὅ τι δὲ συμβαίνει περὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας συμβαίνει σήμερον καὶ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἦν ποτε χρόνος, καθ' ὃν καὶ ἡ ἀρχαιολογία ἔσχε τὸν Ἀριστοτέλην αὐτῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Winckelmann. Ἀλλὰ σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Αὐτὰ τὰ καθολικώτατα τῶν ἀρχαιολογικῶν πνευμάτων τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὁ Brunn, ὁ Perrot, δὲν δύνανται νὰ ἐννοηθῶσιν ἄνευ τῆς συνδρομῆς φάλαγγος ὅλης ἐρευνητῶν, παρ' οἷς ἡ ἔρευνα ἢ περιορίζεται εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν μονογραφίαν ἢ εὐρύνεται τὸ πολὺ εἰς τὴν σύνθεσιν μικρῶν μόνων τμημάτων τῆς ὅλης ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Τὴν δ' ἐπιδίωξιν ταύτην τῆς συνθέσεως ἐν τῷ ἀπαρτισμῷ συλλογῶν ὕλης ἀναφερομένης εἰς ὅλα τμήματα τῆς ἀρχαιολογικῆς μαθήσεως εὑρίσκομεν ἤδη ἐνωρίς. Ἤδη κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα παρουσιάζονται ὑπὸ Ὀλλανδῶν ἰδίως ἀρχαιολόγων ἀπαρτιζόμενοι οἱ λεγόμενοι *Θησαυροί*, συλλογαὶ ἀρχαιολογικῶν μνημείων, ἰδίως τῆς ἰταλικῆς ἀρχαιότητος, ἔργα κολοσσιαῖα καὶ πολύτιμα, ἅτινα καίπερ ἐν πολλοῖς ἀπαρχαιωθέντα δὲν εἶνε καὶ τὴν σήμερον ἄχρηστα. Τοιαῦται εἶνε αἱ συγγραφαὶ τοῦ Γρονοβίου καὶ Γραιβίου, εἰς ἃς ἐπηκολούθησαν κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα αἱ τοῦ Sallengre, Polenus, Montfaucon καὶ ἄλλων. Ἔκτοτε ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη δὲν ἔπαυσε περισυλλέγουσα εἰς ὀγκώδεις τόμους ὡς εἰς ταμεῖα πολύτιμα τὴν διὰ τῆς ἐρεύνης πλείστων ὅσων ἀρχαιοδιφῶν συγκομιζομένην καὶ αὐξανομένην ὕλην καὶ οἱονεὶ συνάγουσα εἰς μίαν κοίτην τὰ πολυχεύμονα ῥεύματα τῆς καθ' ἕκαστον εἰδικῆς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ζητήσεως. Ἀλλ' ἰδίως τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐπιβολὴ εἶνε ἡ μετὰ κριτικωτέρας ἐπιστασίας καὶ εὐρυτέρας ἐρεύνης περισυναγωγὴ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὕλης εἰς τοιούτους πανδέκτας μαρτυροῦντας τὴν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις μεγίστην πρόοδον τῆς ἀρχαιολογίας. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐπιγραφικῇ τηλαυγῆ δείγματα τῆς τοιαύτης ἐπιστημονικῆς δράσεως πρόκεινται τὰ μεγάλα συντάγματα τῶν ἑλληνικῶν, ἀττικῶν καὶ λατινικῶν ἐπιγραφῶν (Corpus inscriptionum Graeca-

[1] Die attischen Grabreliefs herausgegeben im Auftrage der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften zu Wien von *Alexander Conze* unter Mitwirkung von *Adolph Michaelis*, *Achilleus Postolakkas*, *Robert von Schneider*, *Emanuel Loewy*, *Alfred Brückner*. Band I. Tafeln I-CXVII. Berlin. Verlag von W. Spemann. 1893. Ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον τιμᾶται 60 μάρκων.

rum, Corpus inscriptionum Atticarum, Corpus inscriptionum Latinarum), ἐν οἷς διετρανώθη τὸ κριτικὸν πνεῦμα καὶ ἡ ἀκαταπόνητος ἀληθῶς δραστηριότης ἀνδρῶν οἷοι ὁ Boeckh, Mommsen, Kirchhoff, Dittenberger, Köhler, Henzen, Hübner, ὅπως ἀναφέρω μόνον τοὺς ὀνομαστοτάτους τῶν πρωτεργατῶν. Οὐδὲ περιωρίσθη κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἡ τοιαύτη συνθετικὴ κίνησις εἰς μόνην τὴν ἐπιγραφικήν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ὅσα τμήματα τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης ἔτυχον ὁμοίας εἰδικῆς ἅμα καὶ γενικῆς ἐπεξεργασίας. Ἰδίως δ' ἐστράφη ἡ προσοχὴ τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων περὶ τὴν συλλήβδην διαλεύκανσιν καὶ συντέλεσιν τοιούτων σειρῶν μνημείων, ἅτινα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔχουσι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ὁμοίας τεχνοτροπίας περὶ τὴν αὐτὴν ὕλην διατριβούσης, ἀφ' ἑτέρου δ' ὑπεμφαίνουσι καὶ ἐν μέσῳ τῆς μεγίστης ποικιλίας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν κοινούς τινας σκοποὺς καὶ κοινάς τινας ἰδέας, αἵτινες τότε μάλιστα γίνονται σαφεῖς, ὅταν μελετηθῇ τὸ σύνολον τῶν ὁμοίων καὶ συγγενῶν τεχνουργημάτων.

Ἐν τῷ πνεύματι δὲ τούτῳ εἰργάσθη κατὰ τὸν

Ἡ στήλη τοῦ δισκοφόρου

ἡμέτερον αἰῶνα ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ὁ Ἐδουάρδος Gerhard, ὅστις οὐ μόνον σειρὰς ἀγγειογραφιῶν καὶ τυρρηνικῶν κατόπτρων ἐξέδωκεν, ἀλλὰ καὶ συνέλαβε τὸ σχέδιον ἐκδόσεως πλήρους συλλογῆς τῶν τυρρηνικῶν ἐπὶ σαρκοφάγων ἀναγλύφων. Ὁποῖον δὲ τὸ εἰς τὸν Gerhard προκείμενον σαφὲς πρόγραμμα τῶν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν, οὗ παρίσταται εἰσηγητής, χαρακτηριστικώτατα δηλοῖ τὸ ἀπόφθεγμα αὐτοῦ, ὅτι « Ὁ ἰδὼν ἓν μόνον μνημεῖον τέχνης οὐδὲν εἶδεν, ὁ δὲ μυρία ἰδὼν ἓν εἶδεν ».

Ἀλλὰ τὸ μέγα ἐκεῖνο πρόγραμμα τοῦ Gerhard, ἡ περισυλλογὴ τῶν ἀρχαίων μνημείων κατὰ εἴδη, μόνον κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ μετὰ τῆς ἐντελείας ἐκείνης καὶ κριτικῆς ἣν ἀπαιτεῖ ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη. Εἰς τοὺς συγχρόνους ἡμῶν ἀρχαιολόγους ἠδύνατο μὲν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρώτη βάσις τὸ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἀναγεννήσεως ὑπὸ τῶν φιλαρχαίων καὶ ἀρχαιολόγων περισυνειλεγμένον ὑλικόν, καθίστατο δὲ δυνατὴ ἡ κριτικὴ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἐκείνου ὑλικοῦ μελέτη καὶ ἀνακάθαρσις διὰ τῆς ἐν τοῖς δημοσίοις μουσείοις καὶ ταῖς διαφόροις ἰδιωτικαῖς συλλογαῖς αὐτοψίας. Οὐ μόνον τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας εὐκολύνουσι σήμερον εἴπερ ποτὲ τοιαύτας μελέτας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναπαράστασις τῶν μνημείων ἀπέβη εὐχερεστέρα καὶ τελειοτέρα ἕνεκα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, τῆς τελειοποιήσεως καὶ τῶν εὐωνοτέρων τιμῶν τῶν νεωτέρων ἀναπαραστατικῶν μεθόδων, εἰς ἃς ἤγαγεν ἡ καταπληκτικὴ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις πρόοδος τῆς φωτογραφίας καὶ φωτοτυπίας. Ἡ δ' ἐπίσημος ὑπὸ ἀρχαιολογικῶν καθιδρυμάτων καὶ ἀκαδημιῶν ὑποστήριξις τῶν τοιούτων ἐπιστημονικῶν ἐπιχειρήσεων κατέστησαν οὕτως εἰπεῖν τὴν ἐπιβολὴν αὐτῶν διεθνῆ, καὶ οἱ ἄνδρες εἰς οὓς ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῶν τοιούτων ἔργων εὑρέθησαν εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν νὰ ἔχωσι περὶ ἑαυτοὺς φάλαγγα ὅλην ἐρευνητῶν, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας τῆς προηγμένης ἀρχαιολογικῆς μεθόδου ἐργαζομένων. Ἐν δὲ τῇ προαγωγῇ καὶ γενναίᾳ ὑποστηρίξει τοιούτων μεγάλων ἀρχαιολογικῶν δημοσιεύσεων πρωτοστατοῦσιν αἱ ἀκαδημίαι τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Βερολίνου, συνεπικουρούμεναι ὑπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ καὶ Ἀθήναις γερμανικῶν ἀρχαιολογικῶν ἰνστιτούτων. Διὰ τοιαύτης ὑποστηρίξεως ἠδυνήθη ὁ μὲν Brunn νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς συλλογῆς τῶν ἀναγλύφων τῶν τυρρηνικῶν τεφροδόχων κιστιδίων, ἣν ἔπειτα ἀνέλαβεν ὁ Körte, εἰς ὃν ἀνετέθη καὶ ἡ συνέχεια τῆς γεργαρδείου συλλογῆς τῶν τυρρηνικῶν κατόπτρων, ὁ δὲ Matz προκατήρξατο τοῦ συντάγματος τῶν ἀρχαίων ἐγγλύπτων σαρκοφάγων, ὅπερ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀναλαβὼν ἤρχισεν ἐκδίδων ὁ Robert, καὶ ὁ Kekulé ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀρχαίων ἐξ ὀπτῆς γῆς εἰδωλίων. Διὰ δὲ τῆς τοιαύτης ἀκαταπονήτου ἐργασίας πρόκεινται εἰς τοὺς ἀρχαιολογοῦντας σειραὶ ὅλαι ἀρχαίων μνημείων ὁμοταγῶν, ἄριστα ἐκδεδομένων καὶ μετ' ἐκτάκτου φιλοκαλίας ἅμα καὶ ἀκριβείας ἀναπαριστανομένων, ποικιλωτάτας μὲν ἐχόντων τὰς καθ' ἑκάστην μορφάς, διαπνεομένων δὲ ὑπὸ μιᾶς ἐν ὅλῳ ἀρχικῆς ἰδέας, ἧς πρόκεινται εἴπερ ποτὲ σαφεῖς αἱ διάφοροι φάσεις καὶ μεταπτώσεις. Ὁ φίλος τῆς ἀρχαίας τέχνης δὲν δύναται πλέον νὰ παραπονεθῇ, ὅτι ἔχει πρὸ αὐτοῦ ***ἓν μόνον*** μνημεῖον, ἤτοι ***οὐδὲν*** κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Gerhard, ἀλλὰ δύναται νὰ προβῇ μετὰ θάρρους εἰς τὴν ἐν τοῖς προκειμένοις πολλοῖς μνημείοις διάγνωσιν τῆς ἑνότητος, τῆς ἐν τῇ ποικιλίᾳ ἐνυποκρυπτομένης ἑνιαίας ἰδέας.

Β'

Εἰς τὰς τοιαύτας δημοσιεύσεις, δι' ὧν παρέχεται ἑνότης εἰς τάξεις ὅλας μνημείων συνανηκόντων ἀλλήλοις, πολύτιμος προσθήκη ὑπῆρξεν ἡ συλλογὴ τῶν ἀττικῶν ἐπιταφίων ἀναγλύφων. Οὐ μόνον ἡ ἀρχαία τέχνη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ βίος καὶ ἡ γνῶσις τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων περὶ μελλούσης ζωῆς μέλλουσι διὰ ταύτης τῆς συλλογῆς νὰ διαφωτισθῶσιν ἐξόχως. Ὅπερ δὲ σπουδαιότατον, ἡ ποικίλη αὕτη διαφώτισις ἀναφέρεται εἰς τὴν τέχνην, τὸν βίον, τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας ἐκείνου τῶν ἑλληνικῶν λαῶν, ὅστις ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς καλλιτεχνικῆς ἐντελείας καὶ εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ἡμερώσεως τῶν ἠθῶν, τοῦ ἀττικοῦ. Ἡ ἐν παλαιοτέροις φύλλοις τῆς *Ἑστίας* δημοσίευσις τῆς ἐξαιρέτου πραγματείας τοῦ κ. Τσούντα τῆς ἐπιγραφομένης ***Οἱ τάφοι τῶν ἀρχαίων***[1] μὲ ἀπαλλάσσει τοῦ περιττοῦ κόπου νὰ ἐνδιατρίψω περὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔθαπτον οἱ ἀρχαῖοι ἐν τοῖς διαφόροις χρόνοις καὶ τῶν εἰδῶν τῶν τάφων. Ἐκ τῆς πραγματείας ἐκείνης μανθάνει ὁ ἀναγνώστης σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς ἐπελθούσας σὺν τῷ χρόνῳ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Ἑλλήνων ὡς πρὸς τὴν περὶ μελλούσης ζωῆς ἰδέαν, μεταβολὰς ἐκδηλουμένας καὶ διὰ τοῦ τρόπου τῆς κηδείας τῶν νεκρῶν, τῆς κατασκευῆς τῶν τάφων, τῆς διαφόρου ταφῆς τῶν κατατιθεμένων ἐν τοῖς τάφοις κτερισμάτων καὶ τῶν ἐπὶ τῶν νεκρικῶν ἀγγείων παραστάσεων. Εἶνε λοιπὸν τὰ κατὰ τὴν ταφὴν ἔθιμα καὶ αὐτὴ ἡ διακόσμησις τῶν τάφων ἰδιάζουσα φάσις τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων, πολλὰ διδάσκουσα καὶ ἀξία ἰδίας μελέτης ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις. Ἀπὸ τῶν τάφων προσπνέει ἡμᾶς ἐξαίρετόν τι ἄρωμα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἡ ποίησις ἐκείνη τοῦ θανάτου ἔχει ἰδιάζον τι θέλγητρον παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, καὶ εἴτ' ἐν τοῖς νεωτέροις μυρολογίοις ἐκδηλοῦται, εἴτ' ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τάφων ἐνετυπώθη διὰ τῆς σμίλης, μαρτυρεῖ ἔξοχον στοργὴν πρὸς τοὺς νεκρούς. Ἡ δὲ στοργὴ αὕτη σπανίως ποτὲ γεννᾷ κατάπληξιν καὶ φόβον πρὸ τῆς ἰδέας τοῦ θανάτου, συνήθως δὲ πληροῖ τὴν ψυχὴν πόθου γλυκυθύμου, πένθους ἡμέρου, μυστηρίου τινός, οὗ ἡ λύσις δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητηθῇ ἐν τῷ ἀδιαδύτῳ καὶ σκοτεινῷ κόσμῳ τῶν νερτέρων, ἀλλὰ μεταξύ που αὐτοῦ καὶ τοῦ χαρμοσύνου βίου τῆς παρούσης ζωῆς.

Καὶ διακρίνει μὲν ὁ τοιοῦτος χαρακτὴρ καὶ τὸ τοιοῦτον αἴσθημα ἰδιαζόντως τὴν ἑλληνικὴν ἐπιτύμβιον τέχνην, ἰδιαίτατα δὲ πάντων τἀττικὰ ἀνάγλυφα. Καὶ εἶχον κατὰ ταῦτα δίκαιον οἱ εἰσηγηταὶ τοῦ ἔργου, γράψαντες ἐν τῇ ἀγγελίᾳ, δι' ἧς ἐγνωρίζετο εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἡ μέλλουσα ἔκδοσις τῆς συλλογῆς τῶν ἐπιταφίων ἀττικῶν ἀναγλύφων, ὅτι «ἀνεπίδεκτον πάσης συζητήσεως εἶνε τὸ γενικῶς ἀνθρώπινον ἐνδιαφέρον ὅπερ παρέχουσιν ἐκ τῶν νεκρικῶν μνημείων πάντων τῶν χρόνων καὶ λαῶν ἰδίως τὰ ἑλληνικά, μεταξὺ δὲ τούτων ἐξόχως τὰ ἀττικά ».

Ἡ τοιαύτη καλλιτεχνικὴ ἅμα καὶ φιλοσοφική, ἐθιμολογικὴ καὶ ἱστορικὴ σημασία τοῦ εἴδους τούτου τῶν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος περισωθέντων μνημείων δὲν ἠδύνατο νὰ διαλάθῃ τοὺς ἀρχαιολογοῦντας. Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ ὁ γενόμενος εἰσηγητὴς τῆς ἰδέας τῆς ἐν ἑνὶ συντάγματι ἐκδόσεως τῶν ἀττικῶν ἐπιταφίων ἀναγλύφων ὑπῆρξεν ὁ διακεκριμένος ἀρχαιολόγος Ἀλέξανδρος Conze, τὴν δὲ ἀναγκαίαν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἠθικὴν ἀρωγὴν καὶ ὑλικὴν χορηγίαν παρέσχεν ἡ ἐν Βιέννῃ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν, συνεπίκουρον ἐν τῇ προαγωγῇ τοῦ ἔργου ἔχουσα τὸ αὐτοκρατορικὸν γερμανικὸν ἀρχαιολογικὸν ἰνστιτοῦτον. Ἀληθῶς ἄνευ γενναίας ὑποστηρίξεως καὶ δαπάνης δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ περισυναγωγὴ τοῦ πλήθοντος ὑλικοῦ, ἡ κριτικὴ αὐτοῦ ἐκκάθαρσις, ἡ πιστὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἅμα ἀναπαράστασις. Ἐχρειάσθη πολύμοχθος ἐργασία πολλῶν ἐτῶν καὶ συνδρομὴ πολλῶν ἀνδρῶν, ὅπως τοιοῦτον ἔργον μεγάλης ἐπιβολῆς δυνηθῇ νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Τὰ ἐπιτάφια ἀττικὰ ἀνάγλυφα δὲν εὑρίσκονται πάντα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, κατὰ χώραν ἢ ἐν τοῖς δημοσίοις μουσείοις τῶν Ἀθηνῶν. Πλεῖστα ὅσα εὕρηνται λανθάνοντα ἐν αὐλαῖς καὶ γωνίαις τῶν Ἀθηνῶν. Πολλὰ αὐτῶν ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν, τινὰ δ' ἀπὸ αἰώνων κοσμοῦσι τἀρχαιολογικὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης ἢ ἰδιωτικὰς συλλογάς. Παρίστατο λοιπὸν ἀνάγκη μακρᾶς ἀλληλογραφίας, ἐπισκέψεων εἰς μουσεῖα, ἐκδρομῶν πρὸς ἀνακάλυψιν κεκρυμμένων μνημείων, ζητήσεων δυσχερῶν πρὸς ἀνεύρεσιν ἢ ἀναγνώρισιν ἀναγλύφων γνωστῶν ἐξ ἀρχαιοτέρων δημοσιεύσεων, ἀλλὰ λανθανόντων ἢ ἐκλελοιπότων, ἀποτυπώσεων τῶν ἀναγλύφων ἢ ἐκμαγείων, σχεδιάσεων καὶ φωτογραφήσεων. Ἡ δὲ τοιαύτη προπαρασκευαστικὴ ἐργασία, περὶ ἧς ἑκάστοτε ὑπέβαλλεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Βιέννης τὰς προσηκούσας ἐκθέσεις ὁ τὸ ἔργον διευθύνων Conze, εἶνε ἀξία θαυμασμοῦ οὐχ ὀλιγώτερον αὐτῆς τῆς δημοσιεύσεως, δι' ἧς τὸ μετὰ πόνου συλλεχθὲν καὶ διὰ τῆς κριτικῆς ἐκκαθαρθέν, σοφῶς ὑπομνηματισθὲν καὶ φιλοκάλως ἀναπαρασταθὲν μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς ἀκριβείας πλούσιον ὑλικὸν ἔμελλε νὰ γείνῃ κοινὸν κτῆμα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ κόσμου.

Εἶνε δὲ ἡ ἔκδοσις τῆς συλλογῆς τῶν ἐπιταφίων ἀττικῶν ἀναγλύφων τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς μεγάλης ἰδέας περὶ ἐκδόσεως τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν καθ' ὅλου ἐπιταφίων ἑλληνικῶν ἀναγλύφων. Τῆς ἰδέας ταύτης ἡ πρώτη ἔμπνευσις ἐπῆλθεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1860 εἰς τὸν Ἀδόλφον Michaelis, ὅστις ἔκτοτ' ἔθηκε τὰς προκαταρκτικὰς τοῦ ἔργου βάσεις. Ἀλλ' εἰς τὸν μετ' αὐτοῦ τότε ἐν Ἀθήναις συνδιατρίβοντα καὶ συνεισηγητὴν τῆς αὐτῆς ἰδέας Conze ἐπεφυλάσσετο ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου, ἥτις καὶ προθύμως ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τῆς Βιέννης, ὅτε οὗτος ὑπέβαλεν εἰς αὐτὴν τὴν περὶ τοῦ προκειμένου αἴτησιν τῇ 20 Ἀπριλίου 1873. Πρόθυμος δὲ συναρωγὸς παρέστη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ Michaelis, παραχωρήσας εἰς τὸν Conze πάντα τὰ τέως ὑπ' αὐτοῦ συλλεχθέντα στοιχεῖα τῆς μελετηθείσης μεγάλης ἐπιχειρήσεως. Διὰ δὲ τῆς ἀκαταπονήτου ἐργασίας τῶν εἰς τὸ ἔργον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Conze συντελεσάντων πολλῶν ἐρευνητῶν, τῆς προθύμου συναντιλήψεως τῶν κυβερνήσεων καὶ τῶν διευθύνσεων συλλογῶν καὶ μουσείων κατέστη τέλος δυνατὴ ἡ περισυλλογὴ τῆς ὕλης καὶ ἡ ἔναρξις τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κολοσσιαίου ἔργου. Ἀλλ' ὁποία ἡ ἀπαιτηθεῖσα τεραστία ἀληθῶς ἐργασία σαφῶς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ Conze περὶ τῆς προκαταρκτικῆς ἐργασίας τῆς ἀπαιτηθείσης διὰ τὸ σύνολον τῶν ἑλληνικῶν ἐπιταφίων ἀναγλύφων, ὧν τὰ ἀττικὰ εἶνε τὸ τηλαυγὲς πρόσωπον. Δικαίως δ' ἔγραφεν ὁ Conze ἐν τέλει τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐκθέσεως· «Πάντες οἱ συνεπιλαμβανόμενοι τοῦ ἔργου καὶ προθυμούμενοι νἀποστείλωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν εἰδήσεις, περιγραφάς, σχεδιογραφήματα, φωτογραφίας ἢ ἐπὶ χάρτου ἔκτυπα δὲν θὰ ἐπισύρωσι

[1] *Ἑστία* 1887 τόμ. Β' σ. 441 κ. ἑ. 458 κ. ἑ. 418 κ. ἑ. 489 κ. ἑ.

μόνον τὴν ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην, ἀλλὰ καὶ θὰ κριθῶσιν ἄξιοι μεγάλης ἐκδουλεύσεως καὶ τῆς χαρᾶς, ὅτι συνετέλεσαν εἰς ἐργασίαν μέλλουσαν νἀνοίξῃ ἐντελῶς πρὸς γνῶσιν τοῦ ἑλληνικοῦ βίου καὶ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης πηγήν, ἥτις δὲν ἔχει μέχρι τοῦδε γνωσθῆ ἐπαρκῶς ».

Τὴν δὲ ποικίλην ἐργασίαν τὴν ἀπαιτηθεῖσαν πρὸς συντέλεσιν τοῦ ἔργου καὶ παρασκευὴν τῆς δημοσιεύσεως καὶ μόνου τοῦ τμήματος τῶν ἀττικῶν ἀναγλύφων, εἰς ὃ ἕνεκα τῶν μεγάλων δαπανῶν ἠναγκάσθη ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ περιορισθῇ ἡ βιενναία Ἀκαδημία, δεικνύει ἡ ἐν τοῖς δικαίοις αὐτῆς εὐχαριστηρίοις παράζευξις πολλῶν ὀνομάτων ἐκ διαφόρων κύκλων. Αἱ κυβερνήσεις καὶ ἀρχαί, ἡ διπλωματία, ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη, αὐτὴ ἡ προθυμία ἰδιωτῶν ῥεκτῶν καὶ πρακτικῶν ἐχρειάσθη νὰ συμπράξωσιν. Ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἡ γενικὴ ἐφορεία τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τὸ γερμανικὸν ἀρχαιολογικὸν ἰνστιτοῦτον μετὰ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας κ. Kosjek καὶ ὁ πρώην νομισματογνώμων κ. Ἀχιλλεὺς Ποστολάκκας, ὁ μακαρίτης Lolling καὶ τὸ βιβλιοπωλεῖον Βίλμπεργ, ὁ φωτογράφος Κωνσταντῖνος Ἀθανασίου καὶ πλεῖστοι ἰδιῶται ἀξιοῦνται ἐν ταῖς ἐκθέσεσι τοῦ Conze ἰδίας μνείας ὡς συντελέσαντες εἰς τὸ μέγα ἔργον, οὗ τὸ πρῶτον τεῦχος χαίρων μετὰ τοιαύτην πολύπονον ἐργασίαν ἠδυνήθη νὰ παραδώσῃ ὁ Conze εἰς τὴν δημοσιότητα τῷ 1890. Ἀλλ' οἱ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἐργασθέντες, οἵτινες καὶ διὰ τοῦτο ἐθεωρήθησαν ἄξιοι νὰ μνημονευθῶσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔργου ὡς συνεργάται τοῦ Conze, εἶνε ὁ Ἀδόλφος Michaelis, ὁ Ἀχιλλεὺς Ποστολάκκας, ὁ Ῥοβέρτος von Schneider, ὁ Ἐμμανουὴλ Loewy καὶ ὁ Ἀλφρέδος Brückner.

Στήλη τοῦ ἐφίππου νεανίου

Γ'

Τὸ ὅλον ἔργον προϋπελογίσθη εἰς δέκα καὶ ὀκτὼ τεύχη εἰς σχῆμα τέταρτον, ὧν ἕκαστον, ἀποτελούμενον ἐξ εἰκοσιπέντε πινάκων καὶ κειμένου ἀναφερομένου εἰς αὐτούς, ἐκδίδεται περίπου καθ' ἑξαμηνίαν. Ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν τευχῶν θαὐξηθῇ μόνον ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελεν ἀποβῇ τοῦτο ἀναγκαῖον ἕνεκα νέων εὑρημάτων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δημοσιεύσεως.

Πρόκεινται δὲ ἤδη πέντε τεύχη, περιλαμβάνοντα ἐν ὅλῳ 125 πίνακας, ὧν 117 συναποτελοῦσι τὸν πρῶτον τόμον τοῦ ἔργου μετὰ 130 σελίδων κειμένου, ἐν αἷς περιγράφονται 616 ἀνάγλυφα, παρέχονται δὲ καί τινες εἰκόνες.

Τὸ πλῆθος τῶν σωζομένων ἐπιταφίων ἀττικῶν παραστάσεων θέλει περιληφθῇ πλῆρες εἰς ταύτην τὴν δημοσίευσιν, ἐκδιδομένων οὐ μόνον τῶν ἀναγλύφων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ ἄλλως λείου λίθου διὰ χρωμάτων ἐζωγραφημένων εἰκόνων.

Θέλει δὲ περιλάβει ἡ συλλογὴ τὴν ὅλην γνωστὴν καὶ δι' ἀτρύτων, ὡς εἴδομεν, κόπων συλλεχθεῖσαν ὕλην ἐν ὅλοις τοῖς σωζομένοις ἀντιτύποις, καὶ δὴ μέχρι τῶν χριστιανικῶν χρόνων. Τὰ δὲ χριστιανικὰ ἐπιτάφια μνημεῖα δὲν θέλουσι περιληφθῇ εἰς ταύτην τὴν συλλογήν. Ἡ ἐξαίρεσις δὲ αὕτη εἶνε λυπηρὰ μέν, ἀλλ' εὔλογος. Οὐ μόνον ἡ τέχνη παρακμάζει τότε πλέον, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ἐκτέλεσις εἶνε διάφορος καὶ τὰ σύμβολα εἶνε νέα καὶ μικρὰν μόνον ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἀττικῶν ἀναγλύφων παρουσιαζόμενον κόσμον. Εἶνε μὲν κοινὸς ὁ θάνατος, ἀλλ' ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ μετεβλήθη οὐσιωδῶς διὰ τῆς νέας θρησκείας, καὶ αἱ παραστάσεις ἀπορρέουσιν ἀπὸ νέων ὅλων ἰδεῶν. Τὴν δὲ θλῖψιν ἐπὶ τῇ παραλείψει τῆς διὰ τὸν μεσαιωνικὸν ἡμῶν βίον ἄλλως ἀξιολόγου ταύτης σειρᾶς τῶν χριστιανικῶν ἐπιταφίων μνημείων μετριάζει πως ἡ προσοχὴ ἣν περὶ ταῦτα κατέβαλον μέχρι τοῦδε δύο κυρίως ἐρευνηταί, ὁ ἐπ' ἐσχάτων ἐν Ἱεροσολύμοις θανὼν Ῥῶσος ἀρχιμανδρίτης Ἀντωνῖνος καὶ ὁ Γάλλος καθηγητὴς Bayet. Ἀλλ' αἱ δημοσιεύσεις τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς εἰσαγωγὴ μόνον καὶ παρόρμησις μελλούσης ποτὲ συλλογῆς τῶν χριστιανικῶν μνημείων ἀναλόγου πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς βιενναίας Ἀκαδημίας ἐπιχειρηθεῖσαν ἔκδοσιν τῶν ἀρχαίων ἀττικῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων. Τοιαύτη δ' ἔκδοσις, ἐνδιαφέρουσα εἰδικώτερον ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἐπεχειρεῖτό ποτε ἐν Ἑλλάδι καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων.

Προκειμένου δὲ πλήθους πολλοῦ μνημείων, οἱ ἐκδόται τῶν ἐπιτυμβίων ἀττικῶν ἀναγλύφων ἐν τοῖς πρώτοις ἔδει νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς προσηκούσης αὐτῶν κατατάξεως ἐν τῇ ἐκδόσει. Ὡς πρώτη δὲ διαίρεσις ἐπεβλήθη ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἡ χρονολογική. Κατενεμήθησαν λοιπὸν τὰ μνημεῖα εἰς τρεῖς μεγάλας διαιρέσεις, πρῶτον μὲν μέχρι τῶν περσικῶν πολέμων, δεύτερον δὲ εἰς τὰ ἀπὸ τῶν περσικῶν πολέμων μέχρι Δημητρίου τοῦ Φαληρέως καὶ τρίτον ἀπὸ τούτου μέχρι τῶν χριστιανικῶν χρόνων.

Καὶ τὴν μὲν πρώτην τάξιν τῶν μνημείων παρέχει ἡ ἀρχαιότροπος ἀττικὴ τέχνη, μεθ' ἧς συμβαδίζει ἐν τῷ πολιτεύματι τῶν Ἀθηνῶν ἡ μείζων ἐμμονὴ πρὸς τὰ πατροπαράδοτα καί τις δυσκαμψία τῶν ἠθῶν, ὑποχωροῦσα μετὰ τοὺς νικηφόρους τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ὡς δὲ ἡ πολιτεία, γίνεται τότε σὺν τῇ ἀθηναϊκῇ ἡγεμονίᾳ ἐλευθεριωτέρα καὶ ἡ κοινωνία, ἀποβαίνουσι δὲ καὶ τὰ ἤθη εὐρωστέρα καὶ μᾶλλον κεκινημένα, συμμεταβάλλονται δὲ καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἀντιλήψεις καὶ ἡ τέχνη συνανυψοῦται καὶ συνεξευγενίζεται καὶ ἐπὶ τῶν τάφων ὡς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὑπείκουσα εἰς τὸ νέον πνεῦμα τὸ ἐμφυσηθὲν εἰς τὸν λίθον διὰ τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Φειδίου. Ἔκτοτε οἱ ἐπιτύμβιοι λίθοι τῆς Ἀττικῆς παρακολουθοῦσιν ἔν τε τῇ τεκτονικῇ αὐτῶν κατασκευῇ καὶ τῇ γλυπτικῇ διακοσμήσει καὶ ταῖς παραστάσεσι τὰ διάφορα στάδια τῆς ἀττικῆς τέχνης καὶ τὰς διαφόρους τάσεις τοῦ ἀττικοῦ πνεύματος.

Ἀλλ' ἐπὶ τῶν μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων οὐ μόνον τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν μεταβάλλεται καὶ τὰ ἀττικὰ ἤθη λαμβάνουσι νέαν τροπήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περὶ τῶν ταφῶν νομοθεσίαν ἐπέρχεται οὐσιώδης μεταβολή, εἰσηγουμένου Δημητρίου τοῦ Φαληρέως. Ὁ υἱὸς τοῦ Φανοστράτου, ὃν ἐπέβαλεν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ δεκαετίαν (317-307 π.Χ.) ὡς ἐπιστάτην ὁ Κάσσανδρος, ἐκρίθη διαφόρως ὑπό τε τῶν συγχρόνων αὐτῷ καὶ τῶν νέων ἱστορικῶν. Ἀλλ' ἀναντίρρητον ὅμως εἶνε, ὅτι ὁ παράδοξος ἐκεῖνος ἀνήρ, οὗ ἡ ψυχὴ ἦτο κρᾶμα ἀρετῶν καὶ κακιῶν, ὁ φιλόσοφος ἅμα καὶ κομψευόμενος, ὁ ξανθιζόμενος τὴν κόμην καὶ ὑπαλειφόμενος τὸ πρόσωπον καὶ ἐγχρίων ἑαυτὸν διὰ μύρων πολυτελῶν, ὁ ἄσωτος καὶ θηλυδρίας, ὑπῆρξε καὶ ὁ ἐπανορθώσας τὰ οἰκονομικὰ τῆς πόλεως καὶ εἰσαγαγὼν θεσμοὺς διαρρυθμίζοντας πολλαχῶς τὰ ἄλλως ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐν μέρει δι' αὐτοῦ φθειρόμενα δημόσια ἤθη. Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν νόμων τοῦ Φαληρέως ὑπῆρξε κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κικέρωνος (Legg. II 26) καὶ ὁ κανονίζων ἄλλως ἢ πρότερον τὰ περὶ τῶν τάφων. Καὶ δὴ διέταξεν ὁ Δημήτριος, ὅπως ἀπαγορεύηται τὸ ἑξῆς ἐπὶ τῶν τάφων ἐπίθεσις χώματος γῆς, ἐπιτίθηται δὲ μόνον στήλη τρίπηχυς τὸ πολὺ τὸ ὕψος ἢ τράπεζα ἢ κάλπις, ἐπέστησε δὲ ἴδιον ἄρχοντα πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν τοιούτων διατάξεων. Ἡ δ' ἐπίδρασις τῆς τοιαύτης νομοθετικῆς προνοίας Δημητρίου τοῦ Φαληρέως καὶ ἡ διαταχθεῖσα αὐστηρὰ ἐπιτήρησις γίνεται αἰσθητὴ ἀληθῶς καὶ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ἡ δ' ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων ἐπερχομένη μεταβολὴ ὁρίζει ἀφ' ἑαυτῆς τὴν μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους διαίρεσιν τῶν ἐπιτυμβίων ἀττικῶν ἀναγλύφων εἰς δύο χρονικὰ ὅρια.

Καὶ τὰ μὲν μέχρι τῶν περσικῶν χρόνων μνημεῖα, ὧν ὀλίγα μόνον περιεσώθησαν, δὲν ἤγαγον εἰς ἀνάγκην ὑποδιαιρέσεως αὐτῶν. Ἄλλως δ' ἔχει τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην τάξιν, τὴν ἀπὸ τῶν περσικῶν πολέμων μέχρι τοῦ Φαληρέως καὶ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῶν χριστιανικῶν χρόνων. Τὸ πλῆθος τῶν εἰς τὰς δύο ταύτας τάξεις ἀναγομένων μνημείων οὐ μόνον δυνατὴν κατέστησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπέβαλε τὴν ὑποδιαίρεσιν κατὰ τύπους. Οὕτως οὐ μόνον ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν γίνονται διὰ τῆς τοιαύτης ὑποδιαιρέσεως αἰσθηταὶ αἱ διάφοροι ἐκφάνσεις τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔποψιν τῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων καὶ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἠθικοῦ κόσμου τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων εἰσδύομεν βαθύτερον εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ καθίσταται εἰς ἡμᾶς εὐχερεστέρα ἡ κατανόησις καὶ ἑρμηνεία τῶν ἐνδιαθέτων νοημάτων τοῦ μεγάλου ἐκείνου λαοῦ, εὑρισκομένου πρὸ τοῦ μυστηρίου τοῦ θανάτου.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Ι'.

Εἶναι ἤδη δεκαοκταετὴς ὁ Νικόλαος Βερτῆς. Ἀπὸ τετραετίας μαθητὴς ἐν τῷ γυμνασίῳ, πρὸ ἔτους μόνον ἠδυνήθη νὰ ἀνέλθῃ τὴν βαθμίδα τῆς δευτέρας τάξεως.

Ὁ δὲ γυμνασιάρχης του ἐδήλωσε κατηγορηματικώτατα τὰ ἑξῆς εἰς τὸν θετὸν αὐτοῦ πατέρα.

— Ὅπως πηγαίνει αὐτὸ τὸ παιδί, θὰ κάμῃ ἄλλα τρία χρόνια εἰς τὴ δευτέρα τάξι, ἂν δὲν ἀποβληθῇ. Καὶ ὑπομονὴ ἂν δὲν ἔπερνε τὸ κεφάλι του. Ἀλλὰ αὐτὸς εἶναι ὅλος πνεῦμα καὶ εὐφυΐα ἀδάμαστη. Συχαίνεται ὅμως τὰ γράμματα, ὅπως συχαίνεται τὴν τάξι καὶ τὴν εὐπρέπεια. Ῥέμπελο παιδί, κύριε λοχαγέ. Πρέπει νὰ τὸ προσέξετε, ἀφοῦ τὸ ἀγαπᾶτε τόσο.

Καὶ τί περισσότερον νὰ πράξῃ ὁ ἀτυχής; Ἀπέκαμνε καὶ ἐξηντλεῖτο εἰς νουθεσίας. Ἀλλὰ ἦτο τόσον θερμὸν τὸ φίλτρον, καὶ τόσον ἀνίσχυρος ἡ θέλησις αὐτοῦ, ὅπως τῷ ἐπιβληθῇ, ὥστε αἱ συμβουλαὶ ἐλάμβανον τὸν τύπον παρακλήσεων καὶ ἱκεσιῶν. Δὲν εἶχε κἂν τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἐπιτιμήσῃ. Καὶ ὅμοιαι ἐπανελαμβάνοντο κατὰ πᾶσαν νέαν τοῦ Νικολάου παρεκτροπὴν ἐν ἐκχειλίσει ἄλγους πικροῦ.

Μή, Νίκο, μὴ παιδί μου, μὲ πικραίνεις τόσο· τὸ βλέπεις ὅλαις μου τῆς ἐλπίδες σὲ σένα τῆς κρέμασα. Δόσε μου τὴν εὐτυχία νὰ περιφανεύωμαι μιὰ μέρα γιὰ σένα, δόσε μου τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ λαχτάρα μου, τὰ δάκρυά μου δὲν θὰ πάνε χαμένα. Τὸ βλέπεις ἄλλο δεσμὸ στὸν κόσμο δὲν ἔχω· μοῦ φαίνεται ὅτι ἤσουν πάντα δικός μου, ὅτι ἐγεννήθηκες στὰ χέρια μου. Καὶ ἡ διασκέδασις καὶ ἡ χαρὰ χρειάζονται στὰ παιδιά, ὅπως στὰ λουλούδια ὁ ἥλιος. Ποιὸς λέει ὄχι: Ἀλλὰ διασκέδασις ἄξια τιμίου παιδιοῦ, ἀλλὰ μὲ φίλους ποῦ νὰ μὴ καταισχύνῃ καὶ ἐσένα καὶ ἐμένα ἡ συντροφιά τους. Εἶμαι, πές, πατέρας σου· καὶ τὸ ὄνομά μου θὰ σοῦ τὸ δινα κ' αὐτό, ἂν δὲν εἶχες τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα σου, τιμίου, ἐργατικοῦ στρατιώτου, ποῦ σὲ ἐλάτρευε, καὶ ποῦ δὲν μοῦ ἐπιτρέπει ἡ συνείδησις νὰ θελήσω νὰ τὸ πετάξῃς στὸ δρόμο.

[1] Ἴδε σελ. 263.

Ἀλλὰ ὁ Νικόλαος, ὁτὲ μὲν συγκατένευε νὰ παραμένῃ ἀκούων ἀφηρημένος τοὺς μονολόγους τούτους, δάκνων τοὺς ὄνυχάς του καὶ οὐδὲν ἀπαντῶν, ἄλλοτε δὲ ἀπεκρίνετο μετ' ἀδημονίας, σχεδὸν αὐθαδῶς, ὅτι τίποτε δὲν κάνει, ὅτι μελετάει ὅσο μπορεῖ, ὅτι ἐφούσκωσε πλειὰ τὸ σηκότι του νὰ τὸν ψάλλῃ ἔτσι ἄδικα καὶ νὰ τὸν βασανίζῃ. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ ἐτρέπετο εἰς φυγήν, κατερχόμενος δρομαίως τὴν κλίμακα καὶ ἐξαφανιζόμενος. Τοῦτο δὲ συνέβαινε συνηθέστατα, ὅταν συνέπιπτε νὰ ἠχήσῃ τὸ συνθηματικὸν σύριγμα τῶν φίλων του, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐκάλουν διερχόμενοι κάτωθεν τῆς οἰκίας.

Καὶ ἐδαπάνα ἀφειδῶς ὁ Κίμων ἐκ τοῦ γλίσχρου μισθοῦ του, τοῦ μόνου αὐτοῦ πόρου διὰ τὴν ἀνατροφήν του. Συνέπιπτε νὰ ἔχῃ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τρεῖς καθηγητὰς πρὸς ἄσκησιν τοῦ Νικολάου διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ μεταπηδήσῃ εἰς τὴν τρίτην τάξιν. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν τὸν εὕρισκον κατ' οἶκον, διότι κατ' αὐτὰς τὰς ὥρας μετέβαινε νὰ ζυθοποτῇ ἢ νὰ χαρτοπαίζῃ εἰς ἀπόκεντρα καφενεῖα τῶν συνοικιῶν.

Καὶ ὅμως ὁ πατήρ του ὑπῆρξε τύπος ἐντίμου καὶ φιλέργου ἀνθρώπου, ἡ μήτηρ του χρηστὴ καὶ φιλόστοργος.

Ἀλλὰ τίς οἶδε, τίνα λανθάνοντα ἐν τῇ γενεᾷ αὐτῶν μικρόβια ὀργανισμοῦ ὑπούλου, ὀργανισμοῦ ἀπροσίτου εἰς τὴν ἀρετήν, μετεβίβασαν εἰς τὸ τέκνον τοῦτο, χωρὶς νὰ ἐκδηλωθῶσιν εἰς αὐτούς;

Πότε ἡ φυσιολογία θὰ ῥίψῃ φῶς ἐπὶ τῶν φαινομένων τούτων τοῦ ἀταβισμοῦ, κατὰ τὰ ὁποῖα αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ ἐλαττώματα, τὰ ψυχικὰ πάθη, καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἐπίκτητα, μεταβιβάζονται διὰ τῆς κληρονομικότητος, μεταπηδῶντα ἐνίοτε τὰς γενεάς, ἀδρανοῦντα, ἀφανῆ, κρυπτόμενα ἐν τῷ υἱῷ, διὰ νὰ ἐκδηλωθῶσιν εἰς τὸν ἔγγονον, ὡς ἐάν, ἐξαντλούμενα καὶ ἀτονοῦντα ἐν μιᾷ γενεᾷ, ἔχουν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀναπαύλας μακρᾶς, σταθμοῦ τινος, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ συνταχθοῦν καὶ ἀναπτυχθοῦν βραδύτερον;

Ἴσως ποτέ. Ἀλλ' ἂν δὲν ἐξηγῆται, ὑφίσταται ἐν τούτοις ἀναμφισβήτητον τὸ φαινόμενον. Καὶ τοῦ φαινομένου τούτου μαρτύριον ἦτο τοῦ νεανίου τούτου ὁ χαρακτήρ.

Τὸ ἐλάττωμα ἦτο ἐν αὐτῷ φυσιολογικόν, ἀπὸ γενετῆς. — Ἐκ μικροτάτης δὲ ἡλικίας, πρὸ πάσης ἔτι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως τῆς μιμήσεως κακῶν ἕξεων, ὀφθαλμὸς διαυγής, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ συνεσκότιζεν ἡ στοργή, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιληφθῇ σποραδικῶν, μεμονωμένων, ἀλλὰ χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ ἐκδηλώσεων.

Καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου τοῦ γονίμου ἄφθονα ἐρρίπτοντο τὰ σπέρματα τῆς διαφθορᾶς διὰ τῆς μιμήσεως ἐκ τοῦ παραδείγματος τῶν κακῶν σχέσεων τῶν διεφθαρμένων φίλων, καὶ ἐβλάστανον καὶ ἀνεπτύσσοντο μετὰ σφρίγους.

Ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ κραιπάλη τὸν εἵλκυον, ὅπως τῆς φλογὸς ἡ λαμπηδὼν τὴν χρυσαλίδα· καὶ ὠλίσθαινε μετὰ ἰλιγγιώδους ταχύτητος ἐπὶ τοῦ πρανοῦς τῆς ὀκνηρίας καὶ τῶν κακῶν ἕξεων. Ἡ τερηδὼν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐχώρει οὕτω προβαίνουσα καὶ κατατρώγουσα βαθύτατα, ὡς φαγέδαινα, πᾶν τυχὸν ἐν αὐτῷ ἀγαθὸν σπέρμα. Καὶ οἱ λόγοι του καὶ αἱ πράξεις του ἀνέδιδον κατὰ μικρὸν περὶ αὐτὸν βαρυτέρας τῆς διαφθορᾶς τὰς ἀναθυμιάσεις.

Ἴσως ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν, τὴν ἀλύγιστον ἐπιβολὴν καὶ τὰς σκληρὰς ποινὰς πατρὸς ἀτέγκτου θὰ ἠδύναντο νὰ δαμασθοῦν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐκδηλώσεων τοῦ παιδὸς τούτου τὰ ἔνστικτα.

Ἀλλ' ἡ ἔντασις τῆς ἀγάπης ἀφῄρει ἀπὸ τοῦ Κίμωνος ὅλον τῆς ψυχῆς τὸ σθένος, καὶ δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν νὰ μετέλθῃ τὸ αὐστηρὸν ἐκεῖνο κῦρος, τὸ ὁποῖον δαμάζει τοὺς ἀτιθάσσους. Ἔτρεμε δι' αὐτόν, ἦτο δυστυχὴς ἂν τὸν ἔβλεπεν ἁπλῶς νὰ μελαγχολήσῃ, καὶ θὰ ἔδιδε τὴν ζωήν του διὰ νὰ ἀποτρέψῃ ἀπ' αὐτοῦ ἓν δάκρυ. Εἰς τὴν ἀτολμίαν δὲ αὐτοῦ, ὅπως τῷ ἐπιβληθῇ τραχύτερον, συνετέλεσαν κατὰ πολὺ καὶ αἱ βαρεῖαι νόσοι, ἃς διῆλθε κατὰ τὴν μικρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν, ἐξ ὧν ὡς ἐκ θαύματος τὸν ἔσωσεν ἡ φιλοστοργία του. Ἐνόμιζεν ὅτι ἤρκει νὰ θλιβῇ ὁ μικρός του, διὰ νὰ τὸν ἴδῃ ὀδυνηρῶς ἀσθενῆ, διωκόμενον ὑπὸ τοῦ θανάτου.

Ὁ δὲ Νικόλαος ἐν τῇ πονηρᾷ αὐτοῦ εὐφυΐᾳ διέγνω, ὅτι ἦτο κύριος τοῦ πεδίου, καὶ ἀπεθρασύνετο καθ' ἑκάστην περισσότερον. Τὸ σχολεῖον δὲν τὸν ἔβλεπεν ἐπὶ ἡμέρας. Πολλάκις δὲ ἄφινε τὸν θετὸν αὐτοῦ πατέρα νὰ τὸν ἀναμένῃ τὴν ἑσπέραν ἐπὶ ὥρας νῆστις.

Νύκτα τινὰ οὐδ' ἐνεφανίσθη κἂν μέχρι τῆς πρωίας. Ἡ ἀπόγνωσις τότε ἤγειρεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κίμωνος ὀγκώδη κύματα ὀργῆς καὶ ἔσχε τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἐπιτιμήσῃ μετὰ σκληρότητος ἀγρίας.

Ἀλλ' αὐτὸς ἀναιδῶς προπετής, ὑψαύχην, ἐν παραζάλῃ ἔτι ἐκ τῆς νυκτερινῆς κραιπάλης ἤγειρε τὴν κεφαλήν.

— Γιὰ νὰ ἔχουμε καλὸ ῥώτημα; Ἐπειδὴ μὲ ἐβίασες νὰ σὲ λέω πατέρα μου, ξεχνᾷς ὅτι δὲν εἶσαι γιὰ μένα τίποτε, καὶ ὅτι δὲν ἠμπορεῖς νὰ μὲ πατσαβουριάζῃς ἔτσι καὶ νὰ μὲ κάνῃς ὅπως θέλεις;

Οἱ λόγοι οὗτοι ὡς σίδηρος πεπυρακτωμένος διεπέρασαν τοῦ Κίμωνος τὴν καρδίαν, εἰς τὴν ὁποίαν συνέρρευσε μέχρι πνιγμοῦ τὸ αἷμα. Οἱ ὀφθαλμοί του διεστάλησαν· καὶ ἐπὶ τῆς λευκῆς ὡς σουδαρίου μορφῆς του ἐκύλισαν δάκρυα καυστικῆς ὀδύνης, δάκρυα λυσσώδους ὀργῆς κατὰ τῆς αἰχμηρᾶς ἐκείνης ψυχῆς.

Ἔσχε τὴν δύναμιν νὰ ἐγερθῇ. Καὶ ὠθῶν αὐτὸν μετὰ δυνάμεως πρὸς τὴν θύραν,

Ἆ! Δὲν εἶμαι λοιπὸν τίποτα γιὰ σένα; εἶπε, πήγαινε· πήγαινε μακρυά· ποτὲ πλειὰ νὰ μὴ σὲ ἰδοῦν τὰ μάτια μου. Ἂς σὲ κυνηγήσῃ ἀλύπητα τοῦ Θεοῦ ἡ κατάρα.

Ὁ ἀγὼν οὗτος ὑπερέβαινε τὰς δυνάμεις του. Ὅταν δὲ τὸν εἶδε κατερχόμενον τὴν κλίμακα, τὰ ὑπὲρ πᾶν μέτρον διαταθέντα νεῦρά του ἐχάλασεν ἡ ὀδύνη, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ καθίσματος πνιγόμενος ὑπὸ λυγμῶν.

Ἀλλ' εἴτε τὸ φάσμα τῆς ἐγκαταλείψεως, ἡ εἰκὼν τῆς ἀγρίας ἐρημίας, ἡ ὁποία ἠνοίγετο ἐνώπιόν του, εἴτε ἐνδιάθετος ἐξέγερσις ἴχνους τινὸς ἀγαθῆς ὁρμῆς, λανθανούσης ἐν αὐτῷ, ἔφεραν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Νικολάου Βερτῆ ἄμεσον ἀντίδρασιν. Τὸν ἐπτόησεν

ἡ ὀργὴ ἐκείνη ἡ ἀγρία, ἡ ὁποία τὸ πρῶτον ἤδη ἐξερράγη ἐν τῇ ἠρέμῳ τοῦ Κίμωνος ψυχῇ, τὸν διέσεισεν ἡ τραγικὴ ὀδύνη του.

Ἀνένηψε παρευθύς· καὶ δάκρυα, ἀληθῆ δάκρυα ἀνέβλυσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Τὰ ἀνήγαγεν ἡ μεταμέλεια; Ἦσαν ἐκδήλωσις τῆς ἐγωιστικῆς λύπης τοῦ ἀποδιωκομένου, τοῦ τρόμου αὐτοῦ, μὴ ἔχοντος πλέον ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι; Διότι εἰς τὰς δειλάς, τὰς ἀνάνδρους φύσεις διὰ τῶν δακρύων ἐκδηλοῦται συνηθέστερον ὁ φόβος.

Ὅπως δήποτε ἀνῆλθε πάλιν τὴν κλίμακα καὶ ταπεινωμένος καὶ ὀλοφυρόμενος ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα τοῦ Κίμωνος, λέγων πρὸς αὐτὸν μετὰ φωνῆς σπαρακτικῆς,

— Συχώρα με, πατέρα μου, σοῦ ἔφταιξα πολύ, συχώρα με.

Ἡ ἐπίκλησις αὐτὴ ἦτο τὸ σάλπισμα τὸ ἐγερτήριον διὰ τὴν ἀνεξάντλητον στοργήν, ἡ ὁποία εἶχε συμπτυχθῇ περίφοβος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κίμωνος.

— Νὰ σὲ συχωρέσω λές, ἀγαπημένο μου παιδί; Ὄχι. Μὴ μοῦ ζητῇς νὰ σὲ συχωρέσω, γιατὶ τότε θὰ πιστέψω πῶς τὰ εἶπες ἐσὺ αὐτὰ τὰ λόγια τὰ φαρμακερά· καί, ἂν τὸ πιστέψω, θὰ μὲ σκοτώσῃ αὐτό. Δὲν τὰ εἶπες ἐσύ. Τὰ εἶπε ἡ ζάλη τοῦ μεθυσιοῦ, ποῦ σὲ ἔσπρωξαν οἱ κακοὶ συντρόφοι σου· ἐσὺ τὰ ἐσυλλάβιζες μονάχα τὰ βρωμερὰ λόγια, χωρὶς νὰ νοιώθῃς τί λές. Ἀλήθεια Νίκο μου;

— Δὲν τὸ ἤθελα, πατέρα μου.

— Δὲν τὰ εἶπες ἐσύ· τὸ ξέρω. Καὶ πῶς μποροῦσε νὰ τὰ πῇ αὐτὰ τὸ παιδὶ ποῦ ἐπῆρα ὁ φτωχὸς ἐγὼ ἀγκαλιὰ ἀπὸ τὴ μπαράκα ἐκείνη τὴν ξύλινη, τὴν κρύα, τὴν ἐρημωμένη ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του; ποῦ τὸ ἀνάστησα, ποῦ τὸ μεγάλωσα στὰ χέρια μου;

Καὶ τὸν κατεφίλει καὶ τὸν ἔσφιγγεν ἐπὶ τῆς καρδίας του, ἐνῷ αἰθρία εὐδαιμονίας ἐφώτιζε τὴν δακρύβρεκτον μορφήν του.

Παρῆλθον δύο ἀκόμη ἔτη ἐν ὑπαμοιβῇ ἐλπίδων καὶ ἀποθαρρύνσεως, πικριῶν καὶ παραμυθίας.

Ἐν τούτοις ἡμέραν τινὰ κατόπιν πικροῦ παραπόνου τοῦ Κίμωνος, διὰ τὴν ἀμέλειάν του, ἐπειδὴ ἔμεινε πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ τάξει,

— Ξέρεις, πατέρα, τοῦ λέγει, ἀπεφάσισα νὰ καταταχθῶ στὸ στρατό. Δὲν θὰ γεράσω στὴν τρίτη τοῦ γυμνασίου. Ἂν δὲν μοῦ ἐναντιωθῇς καὶ μὲ βοηθήσῃς, πάει καλά. Ἀλλοιῶς θὰ πάρω καὶ γὼ τὰ μάτια μου, γιὰ τὸ ἐξωτερικό, γιὰ τὴν Ἀμερική, ὅπου μὲ βγάλῃ ἡ ἄκρη.

Τὸν παρεκάλεσε, τὸν ἱκέτευσεν ὁ Κίμων νὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου τούτου, ἀλλ' ὅλαι του αἱ νουθεσίαι προσέκρουον εἰς τὴν αὐτὴν ἐπῳδόν.

— Ἂν δὲν μὲ ἀφήσῃς, θὰ πάρω τὰ μάτια μου.

Ἤρκει ἡ ἀπειλὴ αὐτὴ τῆς ὁποίας ἐγνώριζε πόσον ἦτο εὐχερὴς ἡ ἐκτέλεσις διὰ νὰ τὸν παραλύσῃ. Ἔβλεπε πάλιν περὶ αὐτὸν τὸ κενὸν τὸ μέλαν, τὴν μόνωσιν καὶ ἐρρίγησε.

Νὰ μὴ βλέπῃ πλειὰ τὸ παιδί του, τὸ δημιούργημά του, νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ τὸν ἀγαπᾷ, νὰ τὸν βοηθῇ; Ὄχι αὐτὸ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ ὅτι ἠμπορεῖ νὰ βαστάξῃ. Ναί, εἶναι ἀλήθεια, τὸν φαρμακόνει συχνά· τὰ ἰδιώματά του αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ τὸν κάνουν κάθε μέρα δυστυχισμένο· ναί, ὑποφέρει σκληρὰ ἐξ αἰτίας του. Ἀλλὰ τὸν ἐσυνήθισε νὰ τὸν νομίζῃ παιδί του· καὶ ποιός ἠμπορεῖ μὲ ὅσα καὶ ἂν τραβάῃ, νὰ συλλογιστῇ, ὅτι δὲν θὰ ἰδῇ πλειὰ τὸ παιδί του, ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσῃ πλειὰ νὰ τοῦ κάνῃ καλό; Ἔπειτα βλέπει κάποτε καὶ καλαῖς ἡμέραις· καὶ κάποτε ἀκούει ἀπὸ τὸ στόμα του ἕναν καλὸ λόγο ποῦ τοῦ στυλόνει τὴν καρδιά· θὰ στρώσῃ ὁ Νίκος του· εἶναι καὶ ἡ ζούρλιαις τῆς ἡλικίας. Παιδί, βλέπεις, εἶναι ἀκόμα. Καὶ στὸ ὕστερο νὰ τοῦ φύγῃ ἔτσι, νὰ μπαίνῃ τὸ βράδυ καὶ νὰ μὴν ἔχῃ ἐλπίδα νὰ τὸν δῇ; Νὰ μὴ ξέρῃ ζῇ ἄραγε τὸ παιδί του; ἀπέθανε; καὶ ἂν ζῇ, τί τάχα νὰ τραβάῃ ἡ καρδούλα του στὰ ἔρημα τὰ ξένα; Ἆ, ὄχι!

Καὶ ἐνέδωκε. Καὶ ᾐσθάνθη ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, ὅταν τὸν εἶδε τὸν ὡραῖον νεανίαν, μὲ τὴν κομψὴν περιβολὴν τοῦ στρατιώτου. Καὶ ἐνεθυμήθη τὴν νεότητα τὴν ἰδικήν του, τὰς παλαιὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του ἐν τῷ στρατῶνι, καὶ ἔτι περισσότερον τὸν ἠγάπησε.

Ἦτο εὐτυχὴς καὶ μόνον βλέπων αὐτὸν μὲ τὸ ἀνδρικόν του παράστημα, εὐθυτενῆ, ὑπερήφανον εἰς τὰς ἀσκήσεις, εἰς τὰς παρατάξεις, εἰς τὰς φρουράς. Ἡ πατρική του καρδία ἐφαιδρύνετο, καὶ συνεκινεῖτο ὅταν παρηκολούθει τὰ πρῶτα αὐτοῦ βήματα ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ὅπλων, ὅπως μᾶς συγκινοῦν τὰ πρῶτα ἀσταθῆ βήματα τῶν βρεφῶν.

Καὶ ἐτρέφετο μὲ τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος. Τί δίκηο ποῦ εἶχε τὸ θετό του τὸ παιδὶ νὰ θελήσῃ νὰ καταταχθῇ. Εἶναι ἔξυπνος, καλὸς στρατιώτης· ξέρει τὰ γραμματάκια του, καὶ γλήγωρα θὰ κάμῃ δρόμο. Θὰ γείνῃ ἀξιωματικός. Θὰ ὑπηρετοῦν μαζὺ στὸ ἴδιο τάγμα συνάδελφοι, φίλοι πές. Τί εὐτυχία! Καὶ ὅταν θὰ πηγαίνῃ φρουρὰ στὸ παλάτι ὁ μικρός του μὲ τὴ μεγάλη τὴ στολή, μὲ τὸ ὥσκολο στὸ στῆθος πῶς θὰ τὸν καμαρόνει, πῶς θὰ πηγαίνῃ ἐκεῖ στὸ φυλακεῖο νὰ τοῦ κάνῃ συντροφιὰ τῆς ἀτελείωταις ὥραις τῆς σκλαβιᾶς!

Καὶ ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν ἐφαίνετο ἤδη δαμαζόμενος ὁ Νικόλαος Βερτῆς. Ὁ δὲ Κίμων ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾷ του, ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπε τὴν υἱικὴν στοργὴν θερμοτέραν, τὸν χαρακτῆρά του βελτιούμενον καὶ τὸ ἦθός του ἀνορθούμενον εἰς ἀρετὴν καὶ ἀξιοπρέπειαν.

Ἦτο πολὺ εὐτυχὴς τότε ὁ Κίμων καὶ τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ ἐκορύφωσεν ἕτερον μέγα γεγονὸς ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ βίου του.

ΙΑ'.

Ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς οἰκίας, ὅπου κατῴκει ὁ Ἀνδρεάδης, διέμενεν ἡ χήρα Ἄννα Καρταλᾶ, ῥάπτρια ἐνδυμάτων τοῦ συρμοῦ, εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῆς ὁποίας εἶχε καρφωθῇ ἡ μονομανία νὰ ἀποκτήσῃ δι' ἀμφοτέρας τὰς θυγατέρας της, τὴν Ἀμαλίαν καὶ τὴν Ἀνθήν, διδασκαλικὰ διπλώματα.

Καὶ ἐτυφλόνετο ἐν διαβρωτικῇ νυχθημέρῳ ἐργασίᾳ, διὰ νὰ ἐπαρκῇ εἰς τῆς ἐκπαιδεύσεώς των τὰς δαπάνας.

Ἦσαν ἀληθῶς περικαλλεῖς κόραι, καὶ εἶχε πολὺ

δίκαιον νὰ τὰς παρατηρῇ καθ' ἑκάστην πρωίαν μετὰ θαυμασμοῦ ἡ κυρία Καρταλᾶ, ὅταν ἐξεστράτευον διὰ τὸ Ἀρσάκειον μὲ τὸ ἐπιβλητικὸν δέμα τῶν ὀγκωδῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ τοὺς καλαθίσκους τῆς λιτῆς τροφῆς των ἀνὰ χεῖρας.

Ἡ Ἀμαλία δεκαεπταέτις ἔλαβεν ἤδη τὸ πολυπόθητον δίπλωμα. Ἦτο τοῦτο θρίαμβος, διὰ τὴν μητέρα της· ἄγονος ὅμως θρίαμβος διότι διετία παρῆλθεν ἔκτοτε, χωρὶς νὰ κατορθωθῇ ἡ εὕρεσις θέσεως διὰ τὴν νεαρὰν διδάσκαλον. Εἰς ἐπίμετρον δὲ τῆς ἀτυχίας ἀπὸ ἔτους ἤδη ἡ ἀσθένωσις τῆς ὁράσεως τῆς μητρὸς κατέστησεν εἰς αὐτὴν ἀδύνατον πᾶσαν ἐργασίαν.

Ἡ ἀνέχεια δὲν ἐβράδυνεν οὕτω νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, τῇ ἄνευ προστάτου. Διότι ἡ κυρία Ἀμαλία, ἡ ὁποία εἶχε σπουδάσει ἀρκετὰ καλὰ τὴν παιδαγωγίαν, τοὺς κλασικούς, τὰ μαθηματικά, τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν πραγματογνωσίαν καὶ τὴν φυσιογνωσίαν καὶ τὴν λογικὴν (θεωρητικῶς ἐννοεῖται) ἦτο ἄχρηστος πρὸς πᾶν ἔργον, ἐξερχόμενον τῆς σφαίρας τῶν ἀνωτέρω γνώσεων, ἰδίᾳ δὲ ἦσαν πολὺ ψυχραὶ αἱ μετὰ τῆς βελόνης καὶ τῆς ῥαπτικῆς μηχανῆς σχέσεις της· ἄλλως, οὐδὲ ἂν ἤξευρεν νὰ τὴν χειρισθῇ, θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ συνθηκολογήσῃ πρὸς ἄλλο βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, ἔξω τοῦ κύκλου τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς προορισμοῦ. Ἀλλ' ὁ διορισμός, ὁ ἀτυχὴς αὐτὸς διορισμός, δὲν ἤρχετο· καὶ ἡ κυρία Ἀμαλία, ῥυμουλκοῦσα τὴν μητέρα της διέτρεχεν ἡ ταλαίπωρος τὰς ὁδοὺς καὶ ἀνήρχετο τὰς κλίμακας ὑπουργείων καὶ οἴκων συγγενῶν, βουλευτῶν, πολιτευομένων, ἀκάρπως, ἐννοεῖται, διότι ἡ ἐκ τριῶν γυναικῶν οἰκογένεια οὐδεμίαν διέθετε ψῆφον.

Τοιούτῳ τρόπῳ ὅλον τὸ βάρος τῆς συντηρήσεως τῆς οἰκογενείας ἔπεσεν ἐπὶ τῆς μικροτέρας τῆς Ἀνθῆς, ἡ ὁποία ἐδέησε νὰ καταλίπῃ τὸ φιλόδοξον ὄνειρον τοῦ διδασκαλικοῦ διπλώματος, καὶ νὰ ἐπαρκῇ μόνη αὐτὴ διὰ τῆς βελόνης της εἰς τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας.

Ὁ Ἀνδρεάδης, ὡς γείτων, παρηκολούθει τὰ τοῦ βίου τῶν πτωχῶν τούτων γυναικῶν καὶ ὁσάκις ἀνήρχετο ἢ κατήρχετο τὴν κλίμακα τοῦ οἴκου του προσέβλεπε μετὰ πολλῆς συμπαθείας τὴν ἁβρὰν αὐτὴν κόρην, ἡ ὁποία μόνη παρέμενεν ἐν τῷ οἴκῳ, κύπτουσα ἐπὶ τῆς ἐργασίας της, καθ' ὅλας τὰς μακρὰς ὥρας τῶν περιπλανήσεων τῆς μητρός της μετὰ τῆς διδασκαλίσσης ἀδελφῆς της.

— Ἡ καϋμένη ἡ κόρη διενοεῖτο· μὲ πόση ἀγγελικὴ αὐταπάρνησι θυσιάζεται γιὰ τὴν μητέρα της καὶ γιὰ τὴν ἀδελφή της.

Καὶ ᾐσθάνετο ἰδιάζουσαν εὐχαρίστησιν, ὄχι ἀμέτοχον γλυκείας συγκινήσεως, χαιρετῶν αὐτὴν πάντοτε ὁσάκις διήρχετο πρὸ τοῦ παραθύρου της. Εἶχε πεποίθησιν ὅτι ἔπραττε τοῦτο ἐκτίων φόρον σεβασμοῦ πρὸς τὴν καλοκάγαθον ἀφοσίωσίν της ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας.

Κατὰ μικρὸν προσήλονεν ἐπ' αὐτῆς βαθύτερον, ἐταστικώτερον τὸ βλέμμα. Ὅταν δὲ ἦτο εἰς τὴν οἰκίαν ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφή της, ἀσυνειδήτως εὕρισκε πάντοτε ἀφορμὴν νὰ συνάπτῃ μετ' αὐτῶν διάλογον, τὸν ὁποῖον ἔτρεφε ζωηρῶς, ἡ εὔθυμος, ἡ ἀνοικτόκαρδος φλυαρία τῆς διδασκαλίσσης, ἐνῷ ἡ Ἀνθὴ προσηλωμένη ἐπὶ τῆς ἐργασίας της, κάτω νεύουσα, ἐλάχιστα μετεῖχε τῆς διαλέξεως.

Ἀλλ' οἱ ὀλίγοι λόγοι της ἐπέδρων κατὰ τρόπον παράδοξον ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ Κίμωνος. Ἡ συναίσθησις εὐτυχίας τινὸς ἀδιαγνώστου, ἀκαταλήπτου τὸν κατέκλυζεν.

Ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο θαυμασμός. Εὕρισκεν ὅτι ἡ κόρη αὕτη ἐξεδήλονε μὲ τοὺς ὀλίγους της λόγους, διαύγειαν πνεύματος γοητευτικήν, βαθύτητα κρίσεως καὶ πρὸ πάντων εὐγένειαν αἰσθήματος κατανύσσουσαν τὴν ψυχήν.

Ὁ ἴδιος ἐν τούτοις κατεπλήσσετο πρὸ τῆς ἐπιδράσεως ταύτης, διότι ἐπισκοπῶν ἑαυτὸν καὶ προσπαθῶν νὰ διεισδύσῃ εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐστάθμιζεν ἐκ τῶν λόγων της, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῆς Ἀνθῆς τὰ χαρίσματα, ἠναγκάζετο νὰ ὁμολογῇ εἰς ἑαυτόν, ὅτι ποτὲ δὲν κατώρθωσε νὰ προσέξῃ εἰς τοὺς λόγους της, ὅτι ὅπως εἰς τὸ μελόδραμα συγκαλύπτει τῶν στίχων τὰς καλλονάς, τῆς μουσικῆς ἡ γοητεία, οὕτω συνέβαινε καὶ εἰς αὐτόν, ὅταν ἐλάλει ἡ Ἀνθή· ἤκουε μόνον μουσικήν, ἁπλῶς τὸ γλυκὺ μέλος τῆς φωνῆς της.

Καὶ τί ἠχηρὰ τί μελῳδικὴ φωνή! Ἔπαλλεν ὡς τῆς λύρας αἱ χορδαί. Ἐνίοτε ἐνόμιζεν ὅτι τόσον ἐχρωματίζετο εἰς αἴσθημα, ὥστε προσωμοίαζεν ᾆσμα καὶ ἄλλοτε πάλιν εἶχεν τόνους ἀνακαλοῦντας εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἐντύπωσιν μελαγχολικοῦ κελαδήματος πτηνοῦ. Ὅταν δὲ ἐνίοτε ἐγέλα, πρᾶγμα σπάνιον, ἐνόμιζεν, ὅτι ἀκούει τὰ φαιδρὰ τερετίσματα ἀκανθυλίδος. Οὔτε ἐφαντάσθη, ποτὲ ὅτι ὅλας αὐτὰς τὰς ἰδιότητας τὰς ἀποκτᾷ ἡ φωνή, μόνον ὅταν διέρχεται διὰ τῶν ἀκουστικῶν ὀργάνων τοῦ ἀγαπῶντος, ὅτι αἱ χορδαὶ μὲ τοὺς ἐναρμονίους ἤχους εἶναι ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ψυχῇ, ὅτι μόνον πλήττει αὐτὰς τῆς ἀγαπωμένης ψυχῆς ἡ φωνή, καὶ ὅτι ἡ οὐράνιος αὕτη μουσικὴ εἶναι ὑποκειμενική, εἶναι ἁπλῆ παραίσθησις.

Τὴν παρετήρει μετὰ θάμβους, καὶ ὅταν συνέπεσε τὸ πρῶτον νὰ ἀντικρύσουν οἱ ὀφθαλμοί του τοὺς ἰδικούς της, εἶδεν ὅτι ἠκτινοβόλουν φῶς αἰθέριον, ὅτι τὸ βλέμμα των ἐξέχεε γοητείαν.

Ὑφίστατο τὴν ἐπίδρασιν εὐτυχίας ἀγνώστου τέως εἰς αὐτόν, ἀσυλλήπτου, εὐτυχίας μετεχούσης ἄλγους. Ἀνεδίφει τὸ βιβλίον τῶν ἀναμνήσεών του, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν τῶν σελίδων αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ συναντήσῃ παρόμοια συναισθήματα. Διεγίνωσκεν ἐν ἑαυτῷ ἐκχειλίζουσαν πλημμυρίδα ζωῆς, αἴσθημά τι, ὡς τρυφερᾶς, ἀπείρου ἀγάπης πρὸς τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν δημιουργίαν, πρὸς ἔμψυχα καὶ ἄψυχα, πρὸς τὸ σύμπαν. Τὴν νύκτα ᾐσθάνετο παράδοξον θέλγητρον, ἀνατείνων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ στερέωμα καὶ παρακολουθῶν τὰς παλλομένας μαρμαρυγὰς τῶν ἀστέρων. Τί περίεργον, ποτὲ δὲν τὰς εἶχεν ἀντιληφθῇ!

Καὶ ὅταν τὸ ἑσπέρας ἐπανήρχετο εἰς τὸν οἶκόν του καθηλοῦτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀκίνητος καὶ τὸ βλέμμα του ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῶν φωτεινῶν χαραγῶν ἑνὸς κλειστοῦ παραθύρου. Ὄπισθεν τῶν χαραγῶν τούτων διέβλεπε διὰ τῆς φαντασίας, τὴν λυχνίαν μὲ τὸ φῶς τὸ ἀσθενές, τὴν σύμμαχον τῆς συμπαθοῦς κό-

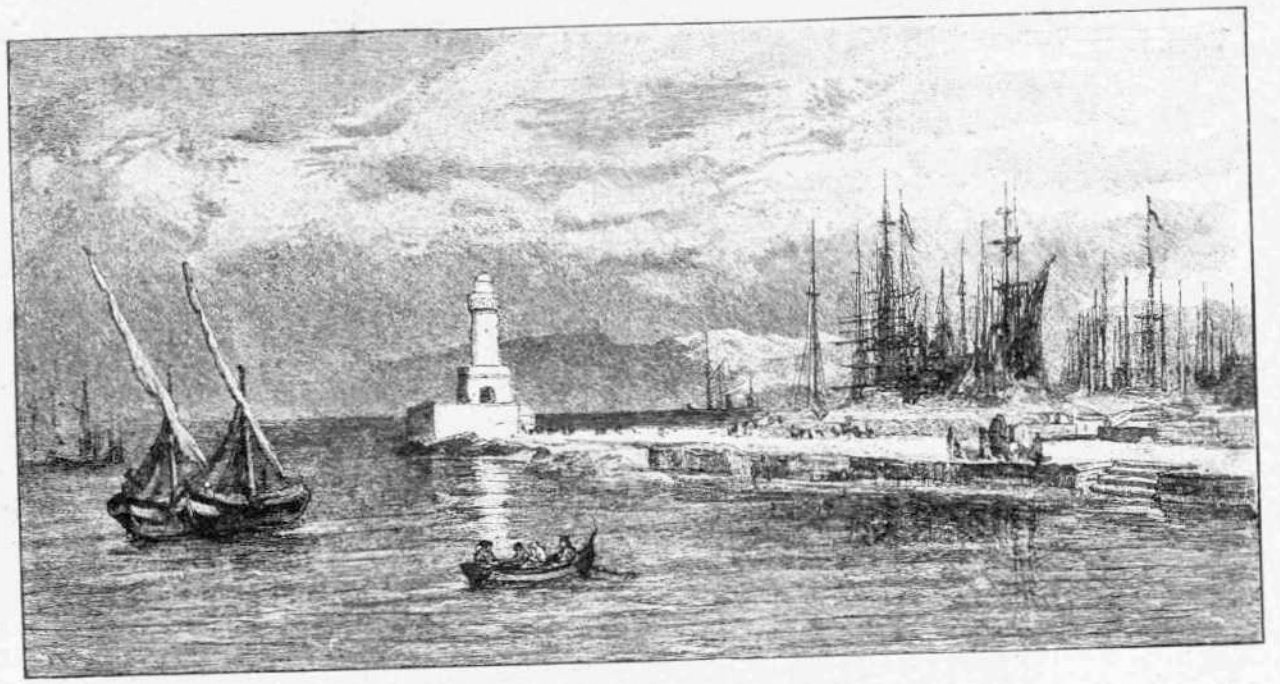

Ἡ ἀποβάθρα τῶν Πατρῶν

ρης ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ἐργασίας. Πολλάκις εἰς τὰ ἄψυχα ἀποδίδομεν ψυχὴν καὶ διάνοιαν· καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν τὴν εἶχεν ἡ λυχνία ἐκείνη, μὲ τὴν ὠχρὰν τὴν ἄτονον λάμψιν, μετέχουσα τοῦ νυσταλέου καμάτου τῆς φίλης της, τῆς ἀγρυπνούσης κόρης. Ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἔβλεπεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πενιχροῦ δωματίου, κύπτουσαν ἐπὶ τῆς ἐργασίας της, τὴν Ἀνθήν, τὴν παρθένον μὲ τὸ μέτωπον τὸ γαλήνιον, με τὸ ἐπίχαρι, τὸ σεμνόν, τὸ κάτω νεῦον βλέμμα.

Ἐν τῇ ῥεμβώδει ἀϋπνίᾳ του ἡ προβολὴ τῆς εἰκόνος ταύτης μὲ τὴν ἰσχυρὰν φωτοσκίασιν ἐπὶ τῆς γλυκείας ἐκείνης μορφῆς ἐπλανᾶτο ἐπὶ τοῦ τοίχου παρακολουθοῦσα τὴν ὀπτικὴν ἀκτῖνα τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ σκέψεις ἐπὶ πραγμάτων, ἐφ' ὧν οὐδέποτε ἐστράφη ἡ προσοχή του ἀπησχόλουν τὴν διάνοιάν του.

Κατεδίκαζεν ἑαυτόν, ὅτι παρορᾷ νόμον αἰώνιον, νόμον καθολικόν, ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῆς αἰωνιότητος τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν οἰκογένειαν, τὴν ἑστίαν. Ἡ ἑστία διενοεῖτο εἶναι ἡ φλόξ, ἡ ὁποία πρέπει πάντοτε νὰ σπινθηρίζῃ καὶ νὰ λάμπῃ. Ἐσβέσθη ἡ ἰδική του ἡ ἑστία, διὰ τοῦ θανάτου τῶν γεννητόρων του, διὰ τοῦ θανάτου τῆς Μαρίας του, τῆς λατρευτῆς ἀδελφῆς του, εἶναι ἀληθές. Ἀλλ' ἡ πάλη κατὰ τῆς φθορᾶς, ἀλλ' ἡ αἰωνιότης τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι καθῆκον, τὸ ὁποῖον βαρύνει πάντας. Ἂν ἡ συντήρησις τῆς πυρᾶς τῆς ἑστίας δὲν ἦτο καθολικοῦ νόμου ἐπιταγή, ἔπρεπε τότε πᾶσα ἀνθρωπίνη ὕπαρξις νὰ σβεσθῇ καὶ ὁ βίος τῆς ἀνθρωπότητος νὰ ἦναι μιᾶς γενεᾶς ὁ βίος. Διὰ τοῦτο ἡ οἰκογένεια συμβολίζεται ἐν τῇ Ἑστίᾳ, τῇ ἀθανάτῳ κόρῃ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας, διότι πρέπει νὰ ἦναι ἀτελεύτητος, ὡς τὸ ἀκοίμητον τῆς Ἑστίας πῦρ. Διασκορπίζεται ἡ πατρικὴ οἰκογένεια; Σβέννυται διὰ τοῦ θανάτου; Ἐπὶ τῆς θερμῆς ἔτι τέφρας της ἀνάγκη νὰ ἀναφθῇ τῆς νέας οἰκογενείας ἡ πυρά. Οὕτω ἡ οἰκογένεια καὶ μετ' αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότης παραμένει ἀθάνατος, ὡς ὁ ἀπὸ τῆς τέφρας του ἀναγεννώμενος Φοίνιξ.

Κατεπλάγη ὅτι ποτὲ μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης αὐτὸς ὁ τόσος μελετητικὸς δὲν προσηλώθη ἐπὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, καὶ δὲν διέκρινεν ὅτι καὶ τότε αἱ σκέψεις αὗται ἦσαν σκέψεις ἐξ ὑποβολῆς, καὶ δὲν ἔβλεπεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κυανοῦ νέφους τῶν ὀνείρων του τὴν λευκὴν μορφὴν τῆς Ἀνθῆς, ἡ ὁποία διὰ τῆς φωνῆς ἐκείνης τῆς τόσον πειστικῆς ὑπηγόρευε τὰς σκέψεις ταύτας ὀλιγώτερον εἰς τὴν διάνοιάν του, περισσότερον εἰς τὴν καρδίαν του.

Παρῆλθον δύο περίπου μῆνες.

Διὰ τὸν Κίμωνα τὸ νὰ βλέπῃ τὴν Ἀνθὴν εἶχε καταστῇ ἀνάγκη ἀνυπέρβλητος. Ἤρχισαν μάλιστα καὶ αἱ ἐπισκέψεις. Εἰσήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν των, ὡς ἔλεγε, καὶ τὸ ἔλεγεν εἰλικρινῶς, ἔτσι μόνο γιὰ νὰ τοὺς πῇ τὴν καλημέρα, ἐπειδὴ μάλιστα ἐβιάζουνταν πολύ. Καὶ ἐν τούτοις ὅταν ἀνέσυρε τὸ ὡρολόγιόν του, ἔβλεπε μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι εἶχον παρέλθει δύο ὧραι· καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ ὥρα τῆς ἀναφορᾶς.

Ἡ καρδία τοῦ τεσσαρακονταετοῦς τούτου ἀνδρός, ἀφελής, ἁγνή, παιδική, εἶχεν ἁλωθῇ ὑπὸ τῆς δεκαοκταέτιδος κόρης.

Ἐν τούτοις δὲν εἶχε σαφῆ τοῦ πράγματος ἰδέαν. Οὔτε τί ἤθελεν, οὔτε τί ᾐσθάνετο ἐγνώριζεν. Ἤξευρε μόνον ὅτι τὸν εἶχε κυριεύσει εὐτυχία τις ἄγνωστος, ἀπροσδιόριστος, ἥτις ἤρχισε νὰ καθίσταται εἰς αὐτὸν ἐπώδυνος, διότι ἐφοβεῖτο μὴ τῷ ἐκφύγῃ. Καὶ ἐπέτεινε τὴν πρὸς τὴν Ἀνθὴν ἀγάπην του, τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς ἡ ἐπισκόπησις.

Ἦτο μελαγχολική, ὅσον ἡ ἀδελφή της φιλό-

γελως. Περιεσταλμένη, σιωπηλή, ρεμβώδης, όσον εκείνη φαιδρά και σκώπτρια και φλύαρος, παρατηρούσα τόν μεθ' ού συνωμίλει ατενώς και συζητούσα θορυβωδώς μετά θάρρους ανδρός. Τῷ ενέπνεε τρόμον ή πτυχιούχος, τόν προσείλκυε καί τόν συνεκίνει ή ταπεινή ράπτρια.

Ουδέποτε αντήλλαξαν εξηγήσεις· αλλ' είχεν απείρους ενδείξεις ό Κίμων, ότι ηννοείτο ή καρδία του.

Ήλπιζεν άρα εις γάμον μετά του λοχαγού 'Ανδρεάδου ή πτωχή ράπτρια; Επετηδεύετο ρωμαντικήν αισθηματικότητα εξ απλής φιλαρεσκείας; Άδηλον. 'Αλλ' όπως δήποτε ήσαν τόσον σεμναί, τόσον έμμεσοι, τόσον αβραί αι πρός τόν Κίμωνα ενδείξεις της στοργής της! Άπαξ μόνον απεκαλύφθη σαφέστερον, ίσως ακουσίως, ή ψυχή της.

Όταν ημέραν τινα διηγείτο ό Κίμων εις την οικίαν της την ιστορίαν του Νικολάου Βερτή, καί τήν θέσιν, ήν έλαβεν ό ορφανός νέος εν τῇ καρδίᾳ του.

— Πόσον ευτυχισμένος, είπε, πρέπει νά ήναι αυτός ό νέος, Κύριε Κίμων, αφού, κατώρθωσε νά αγαπηθῇ τόσον από ψυχήν σάν την ιδικήν σας!

Ρίγος ευδαιμονίας διέτρεξε τόν Κίμωνα, όταν ήκουσε τους λόγους τούτους· καί τήν ευτυχίαν αυτήν την διελάλει τό έμπλεον ευγνωμοσύνης βλέμμα, τό οποίον προσήλωσεν επ' αυτής.

'Εν τούτοις δέν εβράδυνε νά αποφασισθῇ ή τύχη του, από γεγονότος όλως απροόπτου.

'Επανήρχετο εσπέραν τινά εις την οικίαν του, καί ενῷ διήρχετο πρό της θύρας των, ή χήρα Καρταλᾶ τῷ έκραξε περιχαρής.

— Δέν έρχεσθε μέσα, κύριε 'Ανδρεάδη, νά σᾶς πούμε τά ευχάριστα νέα;

— Τί έτρεξε κυρία Καρταλᾶ;

— Μεγάλα πράγματα, κύριε 'Ανδρεάδη, μεγάλα. Σέ δέκα πέντε μέραις σηκώνουμε τό σπίτι, φεύγουμε μέ τό αυστριακό γιά τήν Καλλίπολι.

Κεραυνός επί της κεφαλής του ήτο ή είδησις αύτη· τό αίμα εσωρεύθη εις την καρδίαν του καί επί του προσώπου του εχύθη ωχρότης θανάτου.

— Ά! κυρία Καρταλᾶ, φεύγετε, είπετε; Δέν αστείζεσθε; Πῶς αυτό;

— Δέν αστείζεται διόλου ή μαμμά, Κύριε 'Ανδρεάδη, απήντησεν ή πτυχιούχος. 'Ο Σύλλογος πρός διάδοσιν των 'Ελληνικών γραμμάτων, μετά του οποίου συνεβλήθην, μέ αποστέλλει διδασκάλισσαν εις μίαν κωμόπολιν, εις τό εσωτερικόν της Θράκης. Διετάχθην νά αναχωρήσω μετά σπουδής, διότι, φαίνεται, ότι είναι εκεί πολύ αναγκαία ή παρουσία μου. Τά σχολεία εκεί, από μηνών, Κύριε 'Ανδρεάδη, ένεκα των βουλγαρικών ραδιουργιών, ξεύρετε...

— Θά έχουμε ογδοήντα λίραις μισθόν τό χρόνο, καί κατοικία καί τά τυχερά, χώρια πού...

— Μή μέ διακόπτεις, μαμμά. Ή μητέρα Κύριε 'Ανδρεάδη, αυτά τά πεζά καί χυδαία σκέπτεται πάντοτε, καί αυτά πάντοτε την ευχαριστούν. 'Αλλ' εγώ αποβλέπω εις την αποστολήν μου, διότι, όπως μού έλεγον καί από τόν σύλλογον, είναι υψίστη ή εντολή την οποίαν αναλαμβάνω εκεί.

Τότε ό Κίμων στρεφόμενος πρός την ράπτριαν, λέγει πρός αυτήν μετά φωνής ηλλοιωμένης.

— Καί ή κυρία 'Ανθή είναι επίσης ενθουσιασμένη πού φεύγει;

— 'Εγώ Κύριε Κίμων; Πρός τί; 'Εμένα ή αποστολή μου είναι νά ράπτω· δέν θά αλλάξῃ ή τύχη μου, άν αλλάξωμεν τόν τόπον της διαμονής μας.

Καί στεναγμός βαθύς επηκολούθησε τό μελαγχολικόν συμπέρασμα

— Ποίος ηξεύρει, Κυρία 'Ανθή. Ποίος ηξεύρει! Καμμιά φορά ή τύχη έρχεται καί χωρίς νά την κυνηγούμε. Αυτό μάλιστα συμβαίνει συνήθως. Καί μετά τους αινιγματώδεις τούτους λόγους τάς απεχαιρέτησε καί ανήλθεν εις την οικίαν του.

Την εσπέραν εκείνην εννόησε την σφοδρότητα του πάθους, τό οποίον τόν εκυρίευσεν. Ήτο αφόρητος εις αυτόν ή ιδέα, ότι ηδύνατο νά μή βλέπῃ την 'Ανθήν. Έπρεπε νά αποφασίσῃ.

Είναι αληθές, ότι ήτο πτωχή, ότι ή κοινωνική της τάξις ήτο ταπεινή. Καί μέ αυτά τί; Θά εμποδίσουν την ευτυχία του; Όλα αυτά είναι προλήψεις. Έπειτα δά αυτός τό γαλάζιο αίμα δέν τῷ απήντησε πουθενά. Πῶς; επειδή κερδίζει τό ψωμί του σπιτιού της, τό ψωμί της μητέρας καί της αδελφής της μέ τόν κόπο της τό άξιο κορίτζι, γιά τούτο είναι καί αγενής; Έξυπνη είναι, μορφωμένη είναι, όσο χρειάζεται. Όσο γιά την αγνότητα της ψυχής της δέν θά είχε νά ζηλέψῃ τίποτα, ούτε από αγία.

Εις αυτό τό σχέδιο, τό μόνο πραγματικό εμπόδιο θά είναι ή φτώχια τους· αλλά θά ζήσουν κ' αυτοί όπως τόσοι άλλοι συνάδελφοί του, πού κρέμουνται στό μισθό. Καί άν κάμνῃ θυσία, αυτό θά ήναι λόγος νά τόν αγαπᾷ περισσότερο ή 'Ανθή.

Είναι αληθές, ότι εδίστασε πρός στιγμήν· καί εξ ενστίκτου σκέψεως διενοήθη νά συμβουλευθῇ τόν μόνον φίλον του, τόν λοχαγόν Βράγκαν. 'Αλλ' εγνώριζε τάς ιδέας του καί εμάντευσεν ότι θά τόν εύρῃ λυσσώδη πολέμιον του πόθου του. Καί διά τούτο επεφυλάχθη νά τῷ αναγγείλῃ απλώς τά τετελεσμένα γεγονότα.

Την επιούσαν εζήτει την 'Ανθήν εις γάμον παρά της μητρός της, ή οποία παρ' ολίγον παρεφρόνει πρό της ανελπίστου ευτυχίας, ενῷ ή 'Ανθή εμειδίασε σεμνότατα καί χαριέστατα, καί εταπείνωσε τους οφθαλμούς περισσότερον έτι του συνήθους.

Όταν ανήγγειλεν εις τόν Βράγκαν την απόφασίν του, ζωηρά κατήφεια επεχύθη επί του προσώπου του, είτε διότι τόν κατέθλιψεν αύτη, είτε διά τό αιφνήδιον της ειδήσεως. Καί εν σπουδῇ, μέ προφανῆ εκδήλωσιν ανησυχίας τόν ηρώτησεν.

— Είναι τελειωμένα τά πράγματα, Κίμων;

— 'Οριστικώς τελειωμένα· την εζήτησα από την μητέρα της σήμερα.

— Τότε, αφού δέν έκρινες καλόν νά μού ζητήσῃς γνώμην, περιττεύει καί ή έγκρισις. Δέν μού μένει παρά νά σού ευχηθῶ ευτυχίαν από του βάθους αδελφικής καρδίας, διότι ηξεύρεις ότι άν είχα αδελφό δέν θά τόν αγαπούσα περισσότερο.

— Τό γνωρίζω, καλέ μου Φίλιππε. 'Αλλά μού

σφίγγουν την καρδιά αι επιφυλάξεις σου. Μόνον επειδή είναι τελειωμένα μέ συγχαίρεις;

— Ναί, Κίμων.

— 'Ενῷ άν δέν ήσαν τελειωμένα...

— Τί σέ ενδιαφέρουν αι περί αδυνάτων υποθέσεις; Τό εάν μέ τό δέν καί μέ παρατατικόν ή υπερσυντελικόν είναι ή πλέον χρεωκοπημένη εταιρία λέξεων, όπου ημπορεί νά σχηματισθῇ ποτέ.

— Μέ ενδιαφέρουν· καί σέ εξορκίζω εις την φιλίαν μας νά συμπληρώσῃς την ιδέαν σου.

— 'Αφού τό θέλεις τό κάμνω. Καί δέν πταίω εγώ, άν θά σέ πικράνω. Άν δέν ήσαν τελειωμένα, Κίμων, θά σού έλεγα, ότι δέν μού εμπνέουν μεγάλην πεποίθησιν ευτυχίας αυταί αι ενώσεις, κατά τάς οποίας ό ένας από τους δύο, όσον καί άν προσπαθῇ νά υψώσῃ τόν άλλον, αναγκάζεται εν τούτοις καί αυτός νά χαμηλώσῃ, όσον ημπορεί, διά νά μή τους κάμῃ γελοίους ή διαφορά του αναστήματος. Έπειτα είναι γάμος ευεργετικός αυτός.

— Καί μέ τούτο τί;

Δέν αγαπῶ τους ευεργετικούς γάμους, όπως δέν αγαπῶ τους ευεργετικούς νόμους. Καί οι δύο ξέρεις λασπώνουν συνήθως εις την εφαρμογήν.

— Έπρεπε νά γνωρίζῃς τόν χαρακτήρα της 'Ανθής, της ψυχής της την ευγένειαν, την ταπεινοφροσύνην καί την σεμνότητά της, καί τότε, είμαι βέβαιος, δέν θά έλεγες αυτά.

Καί την εζωγράφισε μέ τόν καλλιτεχνικόν τύπον των χρωματισμών, τόν οποίον μόνος ό έρως διδάσκει, καί ανέλυσεν εις τόν Φίλιππον, την αντίθεσιν του χαρακτήρος των δύο αδελφών.

— Καλλίτερα νά μή μού τά έλεγες αυτά, Κίμων. 'Αλλά σού υπεσχέθην ειλικρίνειαν καί θά την εξαντλήσω. 'Εγώ θά επροτίμων αυτή ή 'Ανθή σου νά έχῃ τόν χαρακτήρα της αδελφής της· νά ήναι ομιλητική, φαιδρά, φιλόγελως, τολμηρά. 'Εμένα αυτοί οι χαρακτήρες μού αρέσουν. Μού φαίνονται γεροί, υγιείς· γιατί αυταίς ή ρωμαντικαίς, αι ρεμβώδεις, καί ονειροπόλοι, αυταίς όπου έχουν στή μορφή τυπωμένο τό εισιτήριο του Παραδείσου, καί, μόνο νά της βλέπῃς, νομίζεις ότι μελετούν νά δώσουν εξετάσεις γιά άγιαις, αυταίς, όπου καθώς ή Παναγία μέ πέπλο τό μέτωπό της, σκεπάζουν κ' αυταίς τά ωραία τους βλέμματα, μέ ένα σεμνό πέπλο από τά πλούσια βλέφαρά τους, μού φαίνονται γυναίκες αρρωστιάρικαις. Αυτοί οι ρεμβασμοί οι αιθέριοι, αυτά τά ξελιγώματα είναι οι υστερισμοί της ψυχής, καί εγώ τους φοβούμαι τους υστερισμούς της ψυχής, περισσότερο από κάθε άλλη αρρώστια.

Καί γιατί τούτο;

— Γιατί επιδρούν επί του μυαλού, επί της κρίσεως καί σού τά κάνουν σαλάτα. Σπείρουν εις την ψυχήν πόθους, όνειρα, χιμαίρας, καί ό Θεός νά φυλάξῃ νά μή ευρεθῇ κανένας παστρικός, ό οποίος νά θελήσῃ νά καλλιεργήσῃ αυτά τά βρωμόχορτα. Ξεβιδόνεται τότε τό μυαλό, παραλύει τό φρένο καί κόπιασε ύστερα νά της βαστήξῃς στόν κατήφορο. Γιά τούτο βλέπεις καί ό υστερισμός είναι λόγος απαλλακτικός από της ποινής, όπως καί κάθε άλλη μούρλια.

'Αλλά μή μέ συνερίζεσαι εμένα, Κίμων· εγώ είμαι ένας αδιόρθωτος παράξενος.

— 'Αλήθεια αδιόρθωτος· καί φταίω εγώ πού κάθουμαι καί σέ ακούω. Την κυριακή θά ήσαι στους γάμους. Γιατί βιάζουνται νά φύγουν ή μητέρα καί ή αδελφή της 'Ανθής καί τά πράγματα βλέπεις επισπεύδονται.

— Καί θά ήμαι καί θά χαρῶ· καί ή 'Ανθή σου, αφού θά ήναι γυναίκα σου, θά ήναι αδελφή μου, καί αδελφή της γυναίκας μου. Αυτά εννοούνται οίκοθεν.

Ευχαριστῶ, αγαπητέ μοι Φίλιππε. Δέν αμφέβαλλα περί τούτου. 'Αλλά φαντάζεσαι ποίος θά ήναι ό κουμπάρος ενός λοχαγού πρώτης τάξεως;

— Όχι Κίμων.

— Θά ήναι ένας ταπεινός βαθμοφόρος μέ τό πρώτο πάνινο γαλόνι στό μανίκι, ένας μικρός δεκανεύς, ό Νίκος.

— Ώ ναί. 'Εννοῶ. Τόν είχα λησμονήσει.

Πρώτην φοράν την εσπέραν εκείνην ό Φίλιππος Βράγκας υπήρξεν ιδιότροπος καί σκαιός πρός μεγάλην κατάπληξιν της γυναικός του, ή οποία πάντοτε φαιδρόν καί ευχαριστημένον ήτο συνηθισμένη νά τόν βλέπῃ. Όλα του έπταιον. Αυτή πάλι ή Μαριγώ πού είχε τ' αυτιά της; χτυπούσε μιά ώρα όσο πού νά του ανοίξῃ, πού τούρθε νά ρίξῃ την πόρτα μέ της κλωτσιαίς καί νά της σπάσῃ τά πλευρά. Καί ή σούπα ήταν μιά αηδία, ένα νερόπλυμα. Τό ψητό πνιγμένο στ' αλάτι σάν νά τόβγαλαν από τή σαλαμούρα εκείνη τή στιγμή. Χάλια. Παντρέψου γιά νά μή βρίσκῃς ούτε νά φᾷς ένα πιάτο φαί. Καί τά παιδιά νά παύσουν αυτή τή φλυαρία πού του τσακίζει τά νεύρα. Νά ησυχάσουν. Βαρέθηκε πλειά νά τ' ακούῃ.

Εις τάς επιμόνους της γυναικός του ερωτήσεις περί της πρωτοφανούς αυτής διαθέσεώς του ουδέν απήντα. 'Αλλ' εβηματίζε σιωπηλός μέχρι του μεσονυκτίου, καί μόνον αι εξής φράσεις του διέφυγον.

— Είδες εκεί. Ένα μυαλό, σάν του 'Ανδρεάδη, νά του τό κάνῃ κουρέλια μιά παληοτσιλιβήθρα, καί νά τόν δένῃ έπειτα στήν ουρά της. Τελείωσε. Καί τά ποιό γεμάτα κεφάλια έχουν αρκεταίς σπηλιαίς γιά νά αλλονίζῃ μέσα ό αέρας. 'Αλλά σ' αυτόν, νά λέω την αλήθεια, φταίει περισσότερο ή καρδιά του ή αδιόρθωτη. Όλων αυτών των αισθηματικών ή ασθένεια είναι υπερτροφία της καρδίας, ασθένεια, άν δέν απατῶμαι, θανατηφόρος. Καϋμένε Κίμων, καλέ καί αγαπημένε μου φίλε. Είθε νά διαψεύσῃ τό μέλλον αυτά τά μαύρα προαισθήματά μου, γιατί θά ήναι πολύ άδικος ό Θεός άν σύ γείνῃς δυστυχής.

[Έπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

ΥΠΟ ΤΩΝ ΙΣΠΑΝΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΤΩΝ

Ἐν τῷ κατὰ μίμησιν τῶν παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου συγγράμματι « ***Βίοι τῶν ἐπιφανῶν Ἰσπανῶν*** » τοῦ γλαφυροῦ Ἰσπανοῦ συγγραφέως Κιντάνα, εὑρίσκομεν γεγονός τι ἱστορικὸν στενῶς σχετιζόμενον μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου Κεφαλληνίας καὶ τοῦ Ἰσπανοῦ ἥρωος Γονθάλου, τοῦ ὁποίου τὰ πολεμικὰ κατορθώματα τοσαύτην ὕλην παρέσχον εἰς ῥομαντικὰς μυθιστορίας, ποιήσεις, ἀνέκδοτα κτλ., ὄχι μόνον εἰς τοὺς τῆς πατρίδος του συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην τοιούτους.

Ὁ ἱπποτικὸς ἐλευθερωτὴς τῆς ποιητικῆς Γρανάδας Γονθάλος, ὑποτάξας τὴν Νεάπολιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Καστελίας ὅπου ἔτυχε λαμπρᾶς ὑποδοχῆς, παραμείνας ἐν αὐτῇ ἐπὶ δύο ἔτη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τὰ πράγματα τῆς Ἰταλίας ἤρξαντο πάλιν ἐμπνέοντα ἀνησυχίας καὶ ἐκρίθη ἀναγκαιοτάτη ἡ ἐκεῖσε ἀποστολὴ Ἰσπανικοῦ στρατοῦ. Πρὸς τοῦτο παρεσκευάσθη ἐν Μάλαγᾳ στόλος ἐξ ἑξήκοντα πλοίων, ἐν ᾧ ἐπεβιβάσθησαν πέντε χιλιάδες πεζοὶ καὶ ἑξακόσιοι ἱππεῖς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γονθάλου δὲ Κόρδοβα. Ἡ φήμη τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου ἐνεθουσίασε τὴν ἄπληστον δόξης Ἰσπανικὴν νεολαίαν, καὶ ἔσπευσεν ὅπως ταχθῇ ὑπὸ τὰς διαταγάς του τὸ ἄνθος τῆς Ἰσπανικῆς νεότητος καὶ εὐγενείας, μεταξὺ δὲ πολλῶν ἄλλων ἐκ τῶν κορυφαίων εὐγενῶν συγκατελέγετο καὶ ὁ Διέγος Γαρθίας δὲ Παρέδες, περιβόητος διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν Ἡράκλειον ῥώμην του. Ὁ στόλος οὗτος ἀνεχώρησε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1500, διευθυνθεὶς εἰς Σικελίαν

Ὁ σκοπὸς τῆς ἐξοπλίσεως ταύτης, λέγει ὁ Κιντάνας, δὲν ἐγένετο ἀμέσως καταφανής. Ἀφικόμενοι εἰς Μεσήνην, ἀπῆλθον ταύτης πάραυτα ὅπως ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ Ἐνετικοῦ στόλου, διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Μπενίτο Πέσαρο, σκοποῦντες νὰ ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐξεπόρθουν τὰς ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς θαλάσσαις νήσους τῆς Δημοκρατίας. Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει αὐτῶν ὁ Τουρκικὸς στόλος κατελήφθη ὑπὸ τρόμου καὶ ἀπεσύρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν· οἱ δὲ σύμμαχοι, συναθροισθέντες ἐν Ζακύνθῳ, διηυθύνθησαν εἰς Κεφαλληνίαν, ἣν πρὸ ὀλίγου μόλις χρόνου οἱ βάρβαροι εἶχον ἀποσπάσει τῆς Ἐνετικῆς δεσποτείας. Ἀπεβιβάσθη ὁ στρατὸς καὶ ἐπολιόρκησε τὸ ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης φρούριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι ἅπαντες οἱ πολεμισταί. Γενομένων τῶν προπαρασκευῶν τῆς πολιορκίας καὶ ἐπιθέσεως, ὁ Γονθάλος, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐμήνυσε τοῖς ἐγκεκλεισμένοις τὰ ἑξῆς· ὅτι οἱ παλαίμαχοι Ἰσπανοί, ὑπήκοοι ἰσχυροῦ βασιλέως καὶ νικηταὶ τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ Μαυριτανῶν, ἦλθον πρὸς βοήθειαν τῶν Ἐνετῶν, ὅθεν ἐὰν παρέδιδον τὴν νῆσον καὶ τὸ φρούριον ἠδύναντο νὰ ἀποσυρθῶσι σῶοι, ἀλλ' ἐὰν ἀνθίσταντο οὐδεὶς θὰ ἐσώζετο. « Σᾶς εὐχαριστῶ, χριστιανοί, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλβανὸς Χισδάρ, διοικητὴς τοῦ φρουρίου, διότι γίνεσθε ὑμεῖν πρόξενοι τοσαύτης δόξης, καὶ διότι θὰ παράσχητε τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ἀπονεμηθῇ εἰς ἡμᾶς, εἴτε ζῶντας εἴτε γενναίως φονευθέντας, τοιαύτη δάφνη σταθερότητος πρὸς τὸν Βαγιαζίτην, τὸν ἡμέτερον Αὐτοκράτορα. Αἱ ἀπειλαί σας δὲν μᾶς τρομάζουν· ἡ εἱμαρμένη ἔθεσε τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ μετώπου πάντων. Εἰπῆτε εἰς τὸν στρατηγόν σας ὅτι ἕκαστος τῶν στρατιωτῶν μου ἔχει ἑπτὰ τόξα καὶ ἑπτὰ χιλιάδας βέλη διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐκδικήσωμεν τὸν θάνατόν μας, ἐὰν δὲν δυνηθῶμεν νὰ ἀντιστῶμεν εἰς τὴν ὁρμήν σας ἢ τὴν καλήν σας τύχην». Εἰπὼν τὰς λέξεις ταύτας διέταξε νὰ φέρωσιν ἓν τόξον ἰσχυρὸν μετὰ μιᾶς κεχρυσωμένης φαρέτρας, ὅπως ἐπ' ὀνόματί του δώσωσιν αὐτὰ εἰς τὸν Γονθάλον καὶ ἐπεράτωσε τὴν συνέντευξιν ἀποχαιρετήσας τοὺς ἀπεσταλμένους.

Ἡ ὑπεράσπισις ἣν ἀντέταξε πρὸς τὰς ἐφόδους καὶ τὰς μάχας τῶν ἐχθρῶν του ὑπῆρξεν ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐπίδειξιν τοιούτου θάρρους. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ διοικούμενοι Τοῦρκοι ἦσαν ἑξακόσιοι, ἅπαντες ἐμπειροπόλεμοι καὶ θηριόψυχοι· τὸ φρούριον ἦτο καλῶς ἐφωδιασμένον καὶ πρὸς τούτοις ἔκειτο ἐπὶ βράχου τραχέος καὶ δυσαναβάτου. Τὸ βαρὺ Ἐνετικὸν πυροβολικὸν ἤρξατο προσβάλλον τὸ τεῖχος, ἀλλ' ὁ Χισδὰρ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀδιαφοροῦντες εἰς τὰ γενόμενα ῥήγματα καὶ τὸ θανατηφόρον πῦρ αὐτοῦ, ἀκαταπόνητοι καὶ περιφρονοῦντες τὸν κίνδυνον, ἀνθίσταντο εἰς τὰς ἐφόδους ὑπερασπιζόμενοι διὰ τῶν μηχανῶν των. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ πληθὺς τῶν ἐκτοξευομένων βελῶν, ὥστε ἡ πεδιὰς καὶ αἱ ἀτραποὶ ἐκαλύπτοντο ὑπ' αὐτῶν. Τὰ βέλη πρὸς τούτοις ἦσαν δηλητηριασμένα καὶ ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον τέχνασμα κατ' ἀρχὰς ἦτο ἄγνωστον τὰ τραύματα ἀπέβαινον θανατηφόρα. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου εἶχον μηχανάς τινας ἐφωδιασμένας διὰ σιδηρῶν ἁρπαγῶν, τὰς ὁποίας τὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συγγράμματα ὀνομάζουσι λύκους (lobos), δι' ὧν συνελάμβανον τοὺς στρατιώτας ἐκ τοῦ ὁπλισμοῦ των καὶ ἀνυψοῦντες αὐτοὺς ἢ τοὺς συνέτριβον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀφίνοντες αὐτοὺς νὰ κακαπέσωσιν, ἢ τοὺς εἵλκυον πρὸς τὸ τεῖχος ὅπως τοὺς φονεύσωσιν ἢ τοὺς αἰχμαλωτίσωσιν. Ὑπὸ μιᾶς ἐξ αὐτῶν συνελήφθη ὁ Διέγος Γαρθίας δὲ Παρέδες, ὅστις ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον ὤφθη παλαίων ἰσχυρῶς πρὸς τὴν μηχανήν, ὅπως μὴ καταρριφθῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· ἑλκυσθεὶς δὲ πρὸς τὸ τείχωμα ὑπερησπίσθη ἑαυτὸν μετὰ τοσαύτης ἀνδρείας, ὥστε οἱ βάρβαροι ἐκ σεβασμοῦ τὸν ἐτήρησαν αἰχμάλωτον, ἐλπίζοντες δι' αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχωσι καλλιτέρους ὅρους, ἐὰν ἠναγκάζοντο νὰ παραδοθῶσιν.

Οὕτω ἐξηκολούθει ἡ πάλη ἐξ ἴσου πεισματώδης ἀμφοτέρωθεν. Αἱ συχναὶ ἔξοδοι τῶν Τούρκων ἐτήρουν ἐν διαρκεῖ ἐπαγρυπνήσει τοὺς πολιορκητάς· εἰς μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, ἐὰν δὲν ἐξηγείρετο τυχαίως ὁ Γονθάλος, ὀνειρευθεὶς τὰ συμβαίνοντα καὶ διατάξας μηχανικῶς ὅπως προετοιμασθῶσι πρὸς ὑπεράσπισιν, θὰ ἦτο μεγάλη ἡ καταστροφὴ καὶ ἀνεπανόρθωτοι ἴσως αἱ ζημίαι ἃς θὰ ὑφίσταντο. Ἐναντίον τῆς ἀπείρου πληθύος τῶν βελῶν ὁ Ἰσπανὸς στρατηγὸς

ἀντέταξεν ἓν πυροβολεῖον τοῦ ὁποίου αἱ βολαί, ἐξικνούμεναι μακρότερον τῶν ἐχθρικῶν τόξων, κατεπτόουν τοὺς τοξότας αὐτῶν. Διέταξε κατόπιν νὰ παρασκευάσωσι κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ἐναντίον τοῦ τείχους τὰς ὑπονόμους ἐκείνας, ἃς πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχεν ἐφεύρει ὁ Πέτρος Ναβάρρος, καὶ νὰ διευθετήσωσι τὰς κλίμακας ὅπως ἁλώσῃ ἐξ ἐφόδου τὸ φρούριον. Αἱ ὑπόνομοι ἐξερράγησαν, μολονότι δὲ ἤνοιξαν πολλὰ μεγάλα ῥήγματα, οἱ Τοῦρκοι ἐπεσκεύασαν αὐτὰ ἀρκούντως μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε ἡ θέσις ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ὀχυρὰ ὡς πρότερον. Οἱ Ἰσπανοὶ ἐφώρμησαν ὅπως εἰσπηδήσωσι διὰ τῶν κλιμάκων μετα τῆς συνήθους αὐτοῖς ὁρμητικότητος καὶ ἀνδρείας, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ διὰ λίθων, βελῶν, πυρὸς ἐξακοντιζομένου, ἐλαίου, θείου καὶ πίσσης ζεούσης ἀνθίσταντο ἀπελπιστικῶς, θραύοντες τὰς κλίμακας καὶ κατακρημνίζοντες τοῦ τείχους τοὺς ἀνελθόντας Ἰσπανούς. Ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους ὁ Γονθάλος, ὅπως διατάξῃ τοὺς στρατιώτας του νὰ ἀποσυρθῶσι· παρομοίαν δὲ κακὴν ἔκβασιν ἔσχε καὶ ἡ ἔφοδος ἣν μετ' ὀλίγον ἐπεχείρησαν οἱ Ἐνετοί. Ἠγανάκτουν οἱ πολεμισταὶ οὗτοι, οἱ δαμάσαντες τοὺς Μαύρους ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἀποδιώξαντες τοὺς Γάλλους τῆς Νεαπόλεως, διότι ἓν μόνον φρούριον ἀντέστη αὐτοῖς ἐπὶ τοσοῦτον· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες κατ' ἀρχὰς περιεφρόνουν τοὺς Τούρκους ὡς βαρβάρους καὶ στερουμένους πολεμικῆς ὁρμῆς, ἔμαθον ἐπὶ ζημίᾳ των νὰ τοὺς φοβῶνται καὶ νὰ τοὺς ἐκτιμῶσι. Πεντήκοντα ἡμέραι εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πολιορκίας, ὅταν ὁ Γονθάλος ἀναλογιζόμενος ὅτι ἦτο ἀνάξιον τῆς δόξης του νὰ παρατείνηται αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον, συνεσκέφθη ἐν συμβουλίῳ μετὰ τοῦ Πέσαρο καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ γενικὴν ἔφοδον, καθ' ἣν θὰ προσεβάλλετο τὸ φρούριον ταὐτοχρόνως διὰ τῶν ὑπονόμων, τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν. Ἀφοῦ τὰ πάντα διετέθησαν καταλλήλως καὶ ἐνεψυχώθη ὁ στρατός, ἐδόθη τὸ σημεῖον, ἀλλὰ παρὰ τὰς ἐκπυρσοκροτήσεις τῶν πυροβόλων, τὰς ἐκρήξεις τῶν ὑπονόμων καὶ τὰς μετ' ἀλαλαγμῶν ἐφορμήσεις τῶν στρατιωτῶν, ἅτινα πάντα παρίστων τὴν νῆσον ὡς καταποντιζομένην ὑπὸ τὴν τρομακτικὴν ἐκείνην βοήν, οἱ Τοῦρκοι οὐδόλως κατεπτοήθησαν. Τέλος ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν εἱμαρμένην καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν ἐχθρῶν των, οἵτινες μετὰ σφοδρότητος κατέλαβον τὸ τεῖχος καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ φρουρίῳ. Ὁ Χισδὰρ πιστὸς εἰς τοὺς λόγους του ἀπωλέσθη μαχόμενος μετὰ τριακοσίων ἐκ τῶν στρατιωτῶν του, ἀξίων πάντων καλλιτέρας τύχης, συνελήφθησαν δὲ μόνον ὀγδοήκοντα Τοῦρκοι, οἵτινες ἐξησθενημένοι ἐκ τῶν κόπων καὶ τῶν τραυμάτων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τελευτήσωσιν ἐνδόξως ὡς οἱ λοιποί.

Ἁλωθείσης οὕτω τῆς Κεφαλληνίας, ὁ μέγας ἀρχηγός, οὕτως ἐπωνόμασαν πρῶτοι οἱ Μαυριτανοὶ τὸν Γονθάλον, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν καθ' ἃς ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἐν αὐτῇ ἕνεκεν κακοκαιρίας, ἐπέστρεψεν εἰς Σικελίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1501, ἀφήσας τὴν νῆσον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ συμμάχου του. Εἰς Συρακούσας ἀπεστάλη πρὸς αὐτὸν εἰς πρέσβυς τῆς Δημοκρατίας, ἥτις εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης ἐπὶ ταῖς ὑπηρεσίαις ἃς πρὸ ὀλίγου τῇ εἶχε παράσχει, τῷ ἀπέστελλε τὸ δίπλωμα τοῦ εὐγενοῦς Ἐνετοῦ καὶ μεγαλοπρεπῆ δῶρα ἐκ κοσμημάτων ἐκ κατειργασμένου ἀργύρου, σισυρῶν ἰκτίδων καὶ ὑφασμάτων χρυσούφων καὶ μεταξωτῶν. Κατ' ἀρχὰς ἀπεποιήθη ταῦτα, ἀλλ' ἀναγκασθεὶς νὰ τὰ δεχθῇ ἐνδίδων εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ πρέσβεως, ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ πάντα τὰ πλούτη εἰς τὸν βασιλέα του, αὐτὸς δὲ νὰ τηρήσῃ μόνον τὸ δίπλωμα· ἔλεγε δὲ χαριτολογῶν, ὅτι ἔπραττε τοῦτο ὅπως ἐὰν οἱ ἀντίπαλοί του ἤθελον δειχθῇ πλέον φιλόφρονες καὶ μεγαλόδωροι νὰ μὴ δύνανται τοὐλάχιστον νὰ εἶναι εὐγενέστεροι αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς Καστιλιανῆς.

Γ. Ν. ΜΑΥΡΑΚΗΣ

ΤΑ ΤΕΜΠΗ

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Λάρισσα 31 Μαΐου 1894.

Ἀγαπημένε μου ἀδελφέ!

Μετὰ τὰ Μετέωρα τὰ Τέμπη. Εἶναι τὰ δύο ἀξιοθέατα σημεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄρχεται πρὸς Δ. ἡ μεγάλη Θεσσαλικὴ πεδιὰς καὶ λήγει Β Α. Φοβεροί, μεγαλοπρεπεῖς, ἄγριοι καὶ ἐπιβλητικοὶ οἱ βράχοι τῶν Μετεώρων, εἰς τοὺς ὁποίους, ἀφοῦ ἅπαξ τις ἴδῃ, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπανέλθῃ. Τί νὰ εἴπω ὅμως διὰ τὰ Τέμπη; Εἶναι ἐπιβλητική, μεγαλοπρεπὴς καὶ θελκτικὴ εἰκὼν τῆς ὁποίας ἀφοῦ θαυμάσῃ τις τὸ σύνολον ἀναζητεῖ τὰς λεπτομερείας καὶ εἰς τὰς γραμμὰς αὐτὰς τὰς ὁποίας εὑρίσκει τελειοτάτας. Πολλάκις πρέπει νὰ τὰ ἴδῃ, πολλάκις νὰ τὰ ἐξετάσῃ λεπτομερῶς, πάντοτε δὲ θὰ νομίζῃ ὅτι βλέπει κάτι νέον καὶ διὰ πρώτην φοράν.

Ἐξ Ἀμπελακίων κατήλθομεν διὰ τοῦ μονοπατίου ὅπερ φέρει εἰς τὸ χάνι τῆς Κοκώνας εἰς τὴν εἴσοδον τῶν Τεμπῶν. Εἶναι ὁ παλαιὸς δρόμος, ὁ φέρων ἀπὸ Τέμπη καὶ Μπαμπᾶ εἰς Ἀμπελάκια, τὸν ὁποῖον καὶ μὲν ἡ ἐπιστήμη τῶν Μηχανικῶν δὲν ἔφερεν εἰς εὐθυγραμμίαν, οὔτε ὁδοστρωτὴρ συνέτριψε τὰ παλαιὰ γκαλτερίμια του, ἀλλ' ἡ φύσις ἐπροίκισεν αὐτὸν πλουσιοπαρόχως, καὶ ἐνῷ ἐβαδίζομεν μεταξὺ χλοερῶν φρακτῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων τὰ αἰγοκλήματα ἀναπαυόμενα ὑπερηφάνως ἐπεδείκνυον τὸ κάλλος των καὶ ἐδώρουν εἰς τὴν πρωινὴν αὔραν τὴν εὐωδίαν των, καὶ ὄπισθεν αὐτῶν ἐφαίνοντο ἄμπελοι ἐπιμελῶς καλλιεργημέναι, εὑρισκόμεθα αἴφνης παραπλεύρως βαθυτάτου ῥεύματος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνήρχοντο πλάτανοι καὶ αἴγειροι, ἐνῷ εἰς τὸ βάθος ἠκούετο ποῦ μὲν ἡ πτῶσις μικροῦ καταρράκτου, καὶ ἀλλαχοῦ ἡ μορμορυγὴ μόνον τοῦ τρέχοντος ρυακίου· ἐκεῖ ἡ ἀηδὼν ἔψαλλε τὸ γλυκὺ πρωινὸν ᾆσμά της καὶ ὡς σειρὴν μᾶς ἐκράτει ἐκεῖ ἐπὶ πολύ.

Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν εἶδον τὰ Τέμπη τὸν Μάϊον καὶ τὴν καλὴν ἰδέαν νὰ τὰ ἐπισκεφθῶ μοὶ τὴν ἐνέπνευσεν ἀδελφέ μου, ἡ περιγραφὴ τῆς ἐπισκέψεώς σας εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Ἐκεῖ ἐγένετο γιγαντοναυμαχία, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ μήπως δὲν ἔγινεν ἡ Τιτανομαχία; Σεῖς εἴδατε τοὺς βράχους ἐπὶ τῶν ὁποίων συνετρίβη ὁ Περσικὸς στόλος, καὶ ἐγὼ εἶδον τοὺς βράχους ἀπὸ τοὺς ὁποίους νικηθέντες κατεκρημνίσθησαν οἱ Τιτᾶνες. Ἐκεῖνοι ἠθέλησαν νὰ ὑποδουλώσωσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ οὗτοι ἐπειράθησαν νὰ ἐκθρονίσωσι τὸν Δία.

Ἡ χλωρὶς ἦτο ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ της· ἐκτὸς τοῦ ὡραίου φυλλώματος τῶν πλατάνων τῶν σκιαζόντων τὸν ροῦν τοῦ Πηνειοῦ, ἐκτὸς τοῦ γλυκέος πρασίνου τῶν δασῶν τῆς Ὄσσης, ἀνθόστρωτος ἦτο καὶ ὁ δρόμος, ὃν διηρχόμεθα, καὶ ἀπὸ τὰς ῥωγμὰς τῶν φοβερῶν ἐκείνων βράχων ἐκρέμαντο ὑπὲρ τὰς κεφαλάς μας χαριέστατα ἄνθη, ἱκανὰ νὰ στολίσωσι τὸν ἐκλεκτότερον κῆπον. Ὁποία ποικιλία φυλλωμάτων! ἀπὸ τοῦ βαθέος πρασίνου μέχρι τοῦ πλέον ἀνοικτοῦ, ἁρμονικώτατα συνδυασμένων μὲ τὴν ἀπειρίαν τῶν χρωμάτων τῶν ἀνθέων. Μόνον ἡ φύσις ἐπιδαψιλεύουσα τὴν ἐξαιρετικὴν εὔνοιάν της ἠδύνατο νὰ κάμῃ τὸ θαῦμα αὐτό! Καὶ ὅλα ταῦτα μεταξὺ βράχων ἀποκρήμνων, ὧν ἰλιγγιᾷ τις νὰ ἴδῃ τὸ ὕψος, καὶ ποταμοῦ τοῦ ὁποίου εἴς τινα μέρη ἰλιγγιᾷ νὰ ἴδῃ τὸ βάθος. Ὁρμητικὰ τὰ ρεύματα ἔτρεχον νὰ ριφθῶσιν εἰς τὸν ποταμόν, καὶ ἐκεῖ ἐκανόνιζον πλέον τὸν δρόμον των μὲ τὸν ἥσυχον ροῦν τοῦ γηραιοῦ Πηνειοῦ.

Πόσον παρωμοίασα, Μιχαλάκη μου, τὸν δρόμον ὃν διανύσαμεν πεζοὶ ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν ἁμαξιτὸν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν ἔξοδον τῶν Τεμπῶν μὲ τὸν ἀνθρώπινον βίον. Κατωφερὴς καὶ ἀπότομος ἀλλὰ διέρχεσαι αὐτὴν μετ' εὐχαριστήσεως, διότι τοὺς ὀφθαλμούς σου καταθέλγουσιν ἡ πρασινάδα καὶ τὰ ἄνθη. Ἄνευ γογγυσμοῦ πληρώνεις φόρον αἵματος εἰς τὰ παλιούρια διὰ νὰ δρέψῃς ἓν ἄνθος, ὅπερ ἰδιαιτέρως ἐπέσυρε τὴν προσοχήν σου. Ἐὰν δὲ κύψῃς νὰ κόψῃς κανὲν ἄνθος ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα, φυόμενα ὑπὸ τοὺς φράκτας, προβάλλουσι τὴν θελκτικὴν κεφαλήν των, θὰ ἀκούσῃς ἀμέσως τὰ ξηρὰ φύλλα νὰ τρίζωσι καὶ ἑρπετόν τι νὰ φεύγῃ ταχέως, καὶ ἄλλοτε ἔντρομος ἀποσύρεις τὴν χεῖρα βλέπων δύο ὀφθαλμοὺς ἀτενῶς νὰ σὲ παρατηρῶσιν. Αἴφνης, ἐνῷ βαδίζεις ἀμέριμνος, ὄφις σοῦ κόπτει τὸν δρόμον καὶ εἶσαι ἠναγκασμένος ἢ νὰ φονεύσῃς αὐτὸν καὶ νὰ διέλθῃς ἢ νὰ ὑποχωρήσῃς εὐλαβῶς ἀφίνων αὐτὸν νὰ διέλθῃ ἡσύχως· καὶ νὰ λογίζεσαι εὐτυχὴς ἐὰν δὲν τῷ ἐπέλθῃ ἡ ὄρεξις νὰ σοῦ ἐπιτεθῇ, ἢ εὑρίσκεσαι πρὸ κρημνοῦ τοῦ ὁποίου τὸ φοβερὸν βάθος κρύπτουσιν ὡραῖοι πλάτανοι. Ἐνῷ δὲ νομίζεις ὅτι εἰσῆλθες πλέον εἰς ὁδὸν ὁμαλὴν καὶ βλέπεις πέραν τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας σου, ῥυάκιον σοῦ κόπτει τὸν δρόμον καὶ ἀναγκάζεσαι νὰ διέλθῃς αὐτὸ ἐπὶ σαλευομένων πετρῶν· ἢ εὑρίσκεσαι πρὸ ἀδιεξόδου καὶ ἐπανέρχεσαι εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ζητῶν νὰ ἀνακαλύψῃς μεταξὺ τῶν θάμνων μονοπάτιον βατόν, ὅπερ νὰ σὲ φέρῃ εἰς τὸν μεγάλον δρόμον.

Καὶ τὰ ῥυάκια τὰ ὁποῖα τρελλὰ καὶ ὁρμητικὰ τρέχουσι νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν συντριβόμενα κατὰ πετρῶν καὶ πᾶν ἐμπόδιον ὑπερπηδῶντα, δὲν ἀντιπροσωπεύουσι τὴν τρελλὴν νεότητα, ἥτις ἀμέριμνος τρέχει εἰς τὸ ἄγνωστον καὶ τότε πλέον ἡσύχως βαδίζουσα ῥίπτεται εἰς τὸν ὠκεανόν;

Ὅταν ἡ ὁδὸς τοῦ βίου εἶναι ἀνθόστρωτος, μ' εὐχαρίστησιν ὑπερπηδᾷ τις ὅλα τὰ προσκόμματα καὶ μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη ἀτενίζει πρὸς τοὺς κινδύνους. Μετὰ μιᾶς ὥρας ὁδοιπορίαν, καθ' ἣν δὲν ἠξεύρομεν τί νὰ ἴδωμεν πρῶτον καὶ τί νὰ θαυμάσωμεν πλειότερον, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν θελκτικὴν τοποθεσίαν ἔνθα ἐπρόκειτο νὰ διημερεύσωμεν παρὰ τὴν ἔξοδον τῶν Τεμπῶν. Ὁ ὀβελίας μᾶς ἀνέμενεν ἕτοιμος νὰ τεθῇ εἰς τὴν πυράν. Ἠτοιμάσθη ταχέως τὸ ὀρεκτικώτατον κοκορέτσι καὶ ἕως οὗ ἐτοιμασθῇ καὶ ὁ ἀμνὸς μετέβημεν ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ὄσσης συνάζοντες ἄνθη. Ἐσύναξα ὀλίγα εὐώδη καὶ θαλερά, ἔκαμα μικρὰν ἀνθοδέσμην ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἔλειπον ὁ Μάης καὶ πασχαλίτσαι, τὰ ἐφίλησα καὶ τὰ ἔρριψα εἰς τὸν ποταμόν, ἐκεῖ ὅπου ὁρμητικὸν ῥυάκιον χύνεται παταγωδῶς εἰς αὐτόν. Ἐταλαντεύθησαν ἐπ' ὀλίγον καὶ ἡ καρδία μου ἔπαλλε μήπως πλησιάζοντα πρὸς τὴν ὄχθην ἐμπλακῶσιν εἰς τὴν ῥίζαν κανενὸς πλατάνου· εὐτυχῶς ὅμως ἀφοῦ μοὶ ἔπεμψαν τελευταῖον ἀποχαιρετισμόν, τὸ ρεῦμα τὰ ἔφερεν εἰς τὸ μέσον καὶ ἐκεῖθεν γοργὰ ἤρχισαν νὰ φεύγωσι πρὸς τὸ ἄπειρον.

Καὶ τώρα, Μιχαλάκη μου, θὰ σοῦ γράψω καὶ ὀλίγα σοβαρά. Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς πλατείας εὑρίσκεται στήλη, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι τῆς μικρᾶς παράγκας ἐξήγαγον ἐκ τοῦ μεγάλου λάκκου τοῦ παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὄσσης. Ἐὰν ἡ στήλη αὕτη εἶναι μέρος τῆς ὅλης ἢ ἡ βάσις μόνον τῆς λείπει, ἀφίνω εἰς ἄλλους νὰ τὸ ἐξετάσωσιν. Εἶναι γελοῖον νὰ πειραθῶ νὰ ἀρχαιολογήσω, ἀφοῦ εἰδικὸς ἐπιστήμων ὁ κύριος Στάης ἀπεστάλη νὰ ἐξετάσῃ ἀρχαιότητάς τινας ἐκεῖ, καὶ βεβαίως θὰ ὑπάρχῃ ἡ σχετικὴ ἔκθεσίς του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Ἐπειδὴ ὅμως σὺ δὲν ἔχεις σχέσεις μὲ τὰ ὑπουργεῖα καὶ ἐπομένως δὲν θὰ ἀναγνώσῃς ποτὲ τὴν ἔκθεσιν ἐκείνην, ἐκτὸς ἂν δημοσιευθῇ που, θὰ μ' εὐχαριστήσῃς διὰ τὴν θυσίαν, ἣν κάμω δεχομένη νὰ καταστῶ γελοία χάριν σοῦ.

Λοιπὸν ἐπὶ τὸ προκείμενον. Ἡ στήλη αὕτη πιθανῶς ἦτο ἐστημένη παρὰ ναὸν εἰς καταφανὲς μέρος, οὗ τὰ ἐρείπια σῴζονται ὀλίγον ἄνωθεν τῶν προπόδων τῆς Ὄσσης. Ταῦτα διὰ μεγάλης θυσίας δύναταί τις νὰ ἴδῃ ἀνερχόμενος στενὸν μονοπάτιον πεφραγμένον ἤδη ἀπὸ ἀκάνθας. Ὁ ναὸς ἦτο χριστιανικός, φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Ἰουλιανὸς καταργήσας τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν μετέβαλε καὶ τὸν ναὸν τοῦτον εἰς ἐθνικὸν καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τιμὴν ἐκείνου, ὅστις ἦτο θιασώτης ὄχι μόνον τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐστήθη ἡ στήλη ἐκείνη μὲ τὴν ἀφιέρωσιν εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τὸν Ἰουλιανὸν διεδέχθη ὁ Ἰοβιανὸς κατὰ τὸ 363 μ. Χ. Οὗτος ἐπανέφερε τὸν χριστιανισμὸν εἰς ἅπαν τὸ κράτος. Οἱ χριστιανοὶ λοιπὸν ἀνέγραψαν ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τῆς στήλης, ἀφοῦ ἐξήλειψαν τὴν πρώτην ἀσεβῆ ἀφιέρωσιν πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον αὐτοῦ ἐκφέροντες εὐχὴν νὰ εἶναι νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος πάντοτε, τὴν ἑξῆς ἀφιέρωσιν Λατινιστί, ἣν ἀναγνώσας εὐχερῶς ὁ τέως διευθυντὴς τῆς Μαναρείου σχολῆς ἐν Ἀμπελακίοις κύριος Α. Μίσιος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ δώσῃ ἀντίγραφον.

D N
Juviani
victori
ac triomf(atori)
semper (1)
aus

Ὁ Ἰοβιανὸς δὲν φαίνεται νὰ διῆλθε διὰ τῆς Θεσσαλίας, ἄλλως τε ἑπτὰ μόνον μῆνας ἐβασίλευσεν. Ἐγεννήθη τῷ 331 μ. Χ. καὶ ἐκηρύχθη αὐτοκράτωρ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τῶν Ρωμαίων, οἵτινες ὁμοφώνως ὡμολόγησαν ὅτι ἦσαν χριστιανοί, διότι δὲν ἐδέχετο νὰ γίνῃ ἡγεμὼν στρατιωτῶν εἰδωλολατρῶν, τῷ 363 μ. Χ. Ἦτο σωματοφύλαξ τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ἀπέθανε δὲ εἰς Δαδαστάνην μεταξὺ Βιθυνίας καὶ Γαλατίας τὸ 364, κατόπιν πολυτελοῦς συμποσίου, ἐκ τῆς ἀκρασίας ἢ ἴσως καὶ δολοφονηθείς.

Κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν Τεμπῶν ἀναφέρονται δύο πόλεις ἀρχαῖαι. Τὸ Ὀμόλιον ἐπὶ Ὄσσης ἔνθα θὰ εὑρίσκετο καὶ ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἐκεῖ ναοῦ, καὶ ἡ Φίλα ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου. Δὲν ἦτο δυνατὸν οἱ ἀρχαῖοι, οἵτινες τόσον καλῶς ἐξέλεγον τὰς τοποθεσίας τῶν πόλεών των νὰ παρίδωσι τὴν θελκτικὴν ἐκείνην θέσιν, ὅπου καὶ ὕδωρ ἄφθονον εἶχον καὶ ἀσφαλὲς προπύργιον τὰ Τέμπη, καὶ πλησίον τὴν θάλασσαν. Τί λαμπρὸν διάδημα! Δύο πόλεις ἑκατέρωθεν τοῦ Πηνειοῦ νὰ στέφωσι τὴν μαγευτικὴν διασφάγα τῶν Τεμπῶν!

Μᾶς εἶπον ὅτι ὀλίγον ἄνωθεν τῶν πρώτων ἐρειπίων ὑπῆρχον ἐρείπια καὶ ἄλλου μεγαλειτέρου ναοῦ. Δὲν εἴχομεν τὴν γενναιότητα νὰ προχωρήσωμεν, διότι ἐκτὸς τῆς φλογερᾶς θερμότητος, διότι ἦτο σχεδὸν μεσημβρία, τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐμποδίων, ἦτο φόβος μήπως κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ταράξωμεν τὴν ἡσυχίαν κανενὸς ὄφεως εἰς τὸν ὁποῖον πολὺ ἀκριβὰ θὰ ἐπληρώνομεν τὴν ἀδιακρισίαν μας.

Ἐν τούτοις ἀναμένουσα παρὰ σοῦ κανένα μεγάλο εὖγε διὰ τὰς ἀρχαιολογικὰς γνώσεις μου, στὸ πεῖσμα τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις χαρεκάκως μειδιᾷ εἰς τὰ θυμιάματα, ὡς τὰ λέγει, τοῦ ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ!!

Σὲ ἀσπάζομαι ἐγκαρδίως.

Ἡ ἀδελφή σας
ΑΜΑΛΙΑ ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ

Η ΕΠΙ ΤΙΝΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ

Πολὺς λόγος ἐγένετο ἐσχάτως περί τινος χωρίου τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου. Τὸ ὑπὸ συζήτησιν τοῦτο χωρίον εἶνε τὸ ἑξῆς. «Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε μηδὲν *ἀπελπίζοντες*». Σημειοῦμεν τὴν μετοχὴν *ἀπελπίζοντες* διότι αὕτη ἐγέννησε τὸ σκάνδαλον, ἕνεκα τῆς περιεχομένης ἀντιφάσεως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ πρὸς τὰ προηγουμένως ῥηθέντα. Ἐπεχείρησαν λοιπὸν τινὲς νὰ διορθώσωσι τὸ κείμενον μεταβαλόντως τὸ *ἀπελπίζοντες* εἰς τὸ *ἀντελπίζοντες*. Ἀλλ' ἄλλοι παρετήρησαν ὅτι περιττὴ καθίσταται πᾶσα διόρθωσις, διότι ἡ πρόθεσις *ἀπὸ* δὲν ἔχει τὴν κοινῶς διδομένην εἰς τὸ ῥῆμα τοῦτο σημασίαν, ἀλλὰ τὴν σημασίαν ἣν ἔχει εἰς διάφορα ἄλλα ῥήματα, ὡς λόγου χάριν εἰς τὸ *ἀπολαμβάνω*, *ἀποδέχομαι* καὶ τὰ τοιαῦτα, ὥστε κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους τὸ *μηδὲν ἀπελπίζοντες* ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *μηδὲν ἐλπίζοντες*. Νομίζω ὅμως ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη οὔτε τὴν μετοχὴν νὰ μεταβάλωμεν, οὔτε ἀπὸ τῆς προθέσεως *ἀπὸ* ν' ἀφαιρέσωμεν τὴν σημασίαν ἣν ἔχει ἐν τῷ ῥήματι *ἀπελπίζω*. Τῷ ὄντι δὲ ἐὰν προσέξωμεν εἰς τὴν ἑπομένην φράσιν τοῦ Εὐαγγελίου· «καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν *πολύς*», θὰ πεισθῶμεν ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ ὅλου οὐδὲν ἔχει τὸ ἀντιφατικὸν καὶ παράλογον. Πρὸς πλειοτέραν κατανόησιν τοῦ πράγματος, ἂς παραθέσωμεν ὁλόκληρον τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Ἰησοῦς διδάσκων ἔλεγε· «Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· *καὶ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς*». Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν ἐδίδασκε ν' ἀγαπῶμεν καὶ ἀγαθοποιῶμεν καὶ νὰ δανείζωμεν τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, νὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα δὲ παντάπασι, διότι ὁ μισθὸς ἡμῶν ἔσεται πολύς, ποῦ; ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐξέφρασεν ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς εἰπών· «ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ». Οὕτω πως νομίζω, ἐὰν μὴ ἀπατῶμαι, λύεται φυσικῶς καὶ λογικῶς τὸ ζήτημα.

Γ. Μ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἡ Δὶς Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει διακεκριμένη διηγηματογράφος, ἐξέδωκεν ἐσχάτως εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος νέον αὐτῆς ἐκτενὲς διήγημα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡμερολόγιον τῆς Δος Λεσβίου». Εἶνε γραμμένον εἰς γλῶσσαν ἁπλῆν, μὲ τὴν συνήθη τρυφερότητα, ζωὴν καὶ χάριν, ἡ ὁποία διακρίνει ὅλα τὰ ἔργα τῆς Δος Παπαδοπούλου.

— Ὁ γάλλος φιλόλογος Ὠβὲττ ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ἡρόδοτος ὡς ἱστορικὸς τῶν Μηδικῶν πολέμων» ἐν ᾧ πειρᾶται νἀπαλλάξῃ τὸν πατέρα τῆς ἱστορίας, τῆς ἐπὶ ψευδολογίᾳ μομφῆς, τὴν ὁποίαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους, πολλοὶ τῶν ἱστορικῶν καὶ τῶν κριτικῶν τῷ προσῆψαν. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν γαλλικὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» νὰ γράψῃ ἄρθρον διὰ τοῦ ὁποίου τὴν εὐθύνην τῶν ὑπερβολῶν, τὰς ὁποίας προφανῶς περιέχουν τὰ ἱστορήματα τοῦ Ἡροδότου, ζητεῖ νὰ ἐπιρρίψῃ εἰς τοὺς εὐφαντάστους Ἕλληνας, τοὺς παραστήσαντας εἰς τὸν πιστῶς μεταγράψαντα ἱστορικὸν τὰ πράγματα ηὐξημένα καὶ ἠλλοιωμένα.

— Ὑπὸ τοῦ γάλλου ποιητοῦ Ἰακώβου Νορμὰν ἐξεδόθη συλλογὴ μικρῶν σατυρικῶν ποιημάτων ἐπιγραφομένη «La Muse qui trotte». Πρόλογον εἰς τὰ χαριτωμένα ταῦτα στιχουργήματα, τὰ ἄνευ κακίας σατυρίζοντα, ἔγραψεν ὁ Σουλλὺ Προυδώμ. Δι' αὐτῶν, λέγει, ἡ σατυρικὴ ποίησις ἀποκτᾷ προσόν, τοῦ ὁποίου δὲν ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε ἐπιδεκτική: τὴν χάριν.

— Λίαν ἐνδιαφέρον βιβλίον περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ λατρείας, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν Παρισίοις ὁ Βίκτωρ Βεράρ. Ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες παρέλαβον πολλοὺς τῶν θεῶν αὐτῶν καὶ θεαινῶν ὡς καὶ τῶν περὶ αὐτῶν μύθων παρὰ τῶν σημιτικῶν λαῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Φοινίκων, εἶνε ὑπόθεσις, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξαν ἄλλοτε ὁ Κούρτιος καὶ ὁ Γκροῦππε ἐν Γερμανίᾳ καὶ ὁ Κλερμὼν-Γκαννὼ ἐν Γαλλίᾳ. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην διὰ νέων τεκμηρίων ὑποστηρίζει ἤδη ὁ Βίκτωρ Βεράρ, καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀνευρεθέντος ἱεροῦ τοῦ Λυκείου Διός, τὰ τῆς λατρείας τοῦ ὁποίου, καθὼς ἀποδεικνύει ὁ συγγραφεύς, φέρουν εὐδιάκριτον τὸν συριακὸν χαρακτῆρα καὶ μαρτυροῦν περὶ τῶν σχέσεων τῶν ἀρχαίων τούτων Πελασγῶν πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἱ ὁποῖοι μεγάλην ἐπ' αὐτῶν ἔσχον ἐπίδρασιν.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον ἡ «Γερουσία τῷ 1894» ὁ Ἀλφόνσος Βερτρὰν συμπεριέλαβεν εἰς ἕνα τόμον τὰς βιογραφίας πάντων τῶν ἐξόχων πολιτικῶν καὶ ῥητόρων, τῶν παρακαθημένων σήμερον εἰς τὴν γαλλικὴν Γερουσίαν. Τὸ βιβλίον τοῦ Βερτρὰν περιέχει πλείστας πληροφορίας ἀγνώστους, διαπνέεται δὲ ὑπὸ ζηλευτῆς φιλαληθείας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους.

— Ἡ κυρία Ἐδγὰρ Κυινέ, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Τί λέγει ἡ μουσική». Δὲν εἶνε μελέτη ἐπιστημονική, οὐδὲ κριτικὴ τῶν διαφόρων μουσικῶν σχολῶν. Ἁπλούστατα ἡ κυρία Κυινὲ διερμηνεύει τὸ ὅ,τι αἰσθάνεται αὐτὴ ἡ ἰδία ἐκ τῆς μουσικῆς, ὅ,τι λέγει εἰς τὴν καρδίαν της ἡ μελῳδία. Συγγραφεὺς εὔγλωττος καὶ πλήρης φαντασίας, περιέγραψε ποιητικώτατα

Καζιμὶρ Περιὲ
ὁ νέος πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας
(κατὰ ἰχνογράφημα τῆς «Illustration»)

τοὺς κόσμους τοὺς ὁποίους διανοίγει ἡ ἀκρόασις μιᾶς μουσικῆς συνθέσεως πρὸ τοῦ ἐννοοῦντος καὶ αἰσθανομένου τὴν θείαν τέχνην.

— «Ἔκτοτε» ἐπιγράφεται συλλογὴ στίχων αὐτοβιογραφικῶν, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε πρό τινος ἐν Παρισίοις ὁ Αὔγουστος Βακκερῆ. Εἰς προγενεστέραν συλλογὴν διηγήθη τὸν βίον του μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου. Ἡ νέα συλλογὴ εἶνε συνέχεια ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦτο δὲ ἐξηγεῖ τὸν περίεργον τίτλον τοῦ βιβλίου. Ἡ ποίησις τοῦ Βακκερῆ εἶνε ἐγκατεσπαρμένη ἀπὸ γνωμικὰ σοφώτατα. Κάπου λέγει «Ἀγάπα τὸν λαὸν πολύ, ὥστε νὰ εἶσαι ἀντιδημοτικός».

— Ἐξεδόθη καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς περὶ Βαλζὰκ περισπουδάστου μελέτης τοῦ Παύλου Φλᾶ. Ἐν αὐτῷ ὁ συγγραφεύς, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐμελέτησε τοὺς διαφόρους τύπους καὶ χαρακτῆρας τοῦ Βαλζάκ, ἐξετάζει αὐτὸν τὸν ἴδιον ὡς δραματικὸν συγγραφέα, ὡς φιλόσοφον, ὡς ἠθικολόγον κλ.

— Ὁ Ἀνδρέας Λωρῆ, ὁ συνεργάτης τοῦ Βὲρν ἐξέδωκε νέον περιεργότατον μυθιστόρημα ἐπιγραφόμενον «Τὸ ρουβίνιον τοῦ Μεγάλου Λάμα». Ἐν αὐτῷ προϋποθέτει ὅλα τὰ προβλήματα τῆς μηχανικῆς λελυμένα καὶ παρουσιάζει τὸν ἥρωά του διατρέχοντα τὴν σφαῖραν διὰ παντὸς εἴδους μηχανημάτων, ἀεροστάτων, ποδηλάτων κτλ.

— Ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ «Κτηνώδους ἔρωτος» ὁ γάλλος συγγραφεὺς Κατὲρ ἐξέδωκε νέον μυθιστόρημα «ἐπιγραφόμενον Confession d' une femme du monde». Ὁ συγγραφεὺς παρακολουθεῖ βῆμα πρὸς βῆμα ἐν τῷ κόσμῳ νεαρὰν γυναῖκα, ἀποτυχοῦσαν ἐν τῷ γάμῳ της. Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ὑπανδρεύθη, πλήρης ἀδιαφορίας, ἀγνοεῖ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὸ μέλλον ἡ πρώτη ἡμέρα μιᾶς ἑνώσεως καὶ χάνει, διὰ τῆς κτηνωδίας τοῦ ἔρωτός του, ἐκείνην ἡ ὁποία θἀπετέλει τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς του. Κατόπιν, ἐν παραφορᾷ ζηλοτυπίας, φονεύει ἕνα ἀθῷον, καὶ συμπληροῖ οὕτω τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του.

Καλλιτεχνικὰ

Τὴν 16 Ἰουνίου (ἑ. ν.) ἐγένοντο ἐν Παρισίοις τ' ἀποκαλυπτήρια τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ γλύπτου Barye ἀνεγερθέντος μνημείου, δι' ἐράνου γάλλων καὶ ἀμερικανῶν. Τὸ μνημεῖον, ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Μπασιέ, εἶνε καλλιτεχνικώτατον, κοσμεῖται δὲ διὰ τῶν καλλίστων συνθέσεων τοῦ Barye. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς φέρει ὀρειχάλκινον τὸν περίφημον *Μινώταυρόν* του, ἄγαλμα δύο μέτρων ὕψους, εἰς τὴν βάσιν δὲ τὸν *Λέοντα σπαράσσοντα ὄφιν* καὶ ἑκατέρωθεν δύο ἄλλας ἀλληγορικὰς συνθέσεις. Ἐπὶ τῆς προσόψεως ἐτέθη ἡ προτομὴ τοῦ Barye, ἔργον τοῦ γλύπτου Marqueste. Τὸ μνημεῖον ἐστοίχισεν 70,000 φράγκων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰς 50 χιλ. ἀπέφερεν ὁ ἐν Ἀμερικῇ διοργανωθεὶς ἔρανος.

Θεατρικὰ

Μετὰ πυρετώδους ταχύτητος ἀνακαινίζεται ὑπὸ τοῦ Σοντζόνιο, τὸ ἐν Μιλάνῳ παλαιὸν θέατρον, «Κανοββιάνα» τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ λυρικὸν θέατρον πρώτης τάξεως, ἐφάμιλλον τῆς περιφήμου «Σκάλας». Τὸ κτίριον εὐρύνεται καὶ κοσμεῖται μεγαλοπρεπέστατα, ἐλπίζεται δὲ ὅτι ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου θἀνοίξῃ τὰς πύλας του πανηγυρικῶς τὸ νέον «Διεθνὲς Λυρικὸν Θέατρον» ὡς μετονομάζεται ἤδη ἡ Κανοββιάνα.

— Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Τσόχα, τὴν π. Τρίτην, παρεστάθη διὰ πρώτην φορὰν «Ἡ Κόρη τῆς Λήμνου» τρίπρακτον ἱστορικὸν δρᾶμα τοῦ κ. Ἀριστομένους Προβελεγίου, βραβευθὲν κατὰ τὸν Λασσάνειον διαγωνισμόν. Τὴν Μαρίαν τῆς Λήμνου, τὴν ἑλληνίδα ταύτην Ἰωάνναν Δ' Ἄρκ, ὑπεδύθη ἡ Κα Παρασκευοπούλου, καταπλήξασα ἐν τῇ πρώτῃ πράξει διὰ τῆς θαυμασίας ἐμφανίσεώς της. Ἀφ' ἑνὸς ἡ σπουδὴ μετὰ τῆς ὁποίας ἀνεβίβασε τὸ δρᾶμα ὁ θίασος, ἀφ ἑτέρου ἡ ἔλλειψις τῆς δράσεως, ἐμείωσαν τὴν ἐντύπωσιν καὶ συνέτειναν ὥστε νἀκουσθῇ τὸ ἔργον μετά τινος ψυχρότητος. Ἀλλ' ἡ γνώμη τοῦ τύπου ὑπῆρξεν εὐμενὴς καὶ «ἡ Κόρη τῆς Λήμνου» ἀνεκηρύχθη δικαίως καὶ ὁμοφώνως ὡς ἓν τῶν καλλίστων ἔργων τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς.

— Ὁ «Δὸν Κιχώτης» τοῦ Βικτωριανοῦ Σαρδοὺ θὰ παρασταθῇ προσεχῶς εἰς τὸ θέατρον Σατελὲ τῶν Παρισίων. Τὸν Σάντσον Πάνθαν θὰ ὑποδυθῇ ὁ ἠθοποιὸς Pailly, εἰδικῶς ἐπιτυγχάνων εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ περιφήμου ἱπποκόμου.

— Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ «Παραδείσου» ἐνώπιον ἐκτάκτως πυκνοῦ ἀκροατηρίου παρεστάθη τὸ π. Σάββατον τὸ νέον κωμειδύλλιον τοῦ κ. Ν. Κοτσελοπούλου «Οἱ Σφουγγαράδες». Εἶνε ἀνούσιον καὶ ἄσκοπον σύμφυρμα σκηνῶν μὲ ᾄσματα κακότεχνα, ἐφηρμοσμένα ἐπὶ τῆς δημοτικωτάτης μουσικῆς τῆς *Γκρὰν Βία*.

— Ἔληξεν ἡ περίοδος τοῦ παρισινοῦ θεάτρου τῆς «Ἀναγεννήσεως» τοῦ διευθυνομένου ὑπὸ τῆς Σάρρας Βερνάρ, διὰ σειρᾶς παραστάσεων τῆς *Φαίδρας*. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς διευθυντρίας διάφοροι κριτικοί, ἐν οἷς ὁ Σαρσαὶ καὶ ὁ Λεμαίτρ, ἔκαμαν ἐν τῷ θεάτρῳ διαλέξεις περὶ τοῦ Ρακίνα.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Εἰς τὸ ἐν τῷ παρελθόντι τεύχει τῆς «Εἰκ. Ἑστίας», δημοσιευθὲν ἄρθρον «Περὶ Γλώσσης», ἐκτυπωθὲν ἄνευ διορθώσεως αὐτοῦ τοῦ γράψαντος, ἀνάγκη νὰ διορθωθῶσι τὰ ἑξῆς σημαντικὰ λάθη :

σελ.	258	στήλη	1	στ.	20	συνενωθῇ γρ. σηκωθῇ.
»	»	»	»	»	59	ἢ γρ. καί.
»	»	»	2	»	7	ἀφαιρέσεως γρ. ἐφευρέσεως.
»	»	»	«	»	33	ἢ γρ. καὶ
»	259	»	1	»	8	βράζει γρ. βρύζει.
»	»	»	2	»	28	προοιωνίζεται γρ. προεικονίζεται.
»	»	»	»	»	36	περατωθῇ γρ. παραταθῇ.
»	»	»	»	»	48	παρέλασις γρ. παρέλευσις.
»	260	1	»	»	7	γρ. ζωντανώτερα.
»	»	2	»	»	15	γρ. εἰσάγεται.
»	»	»	»	»	25	γρ. ἐξηγηθοῦν.
»	261	»	1	»	31	γρ. ἦταν.
»	»	»	»	»	33	γρ. ληκτικός.
»	»	»	»	»	37	γρ. ληκτικός.
»	»	2	»	»	55	γρ. ἐκεῖνοι·
»	»	»	»	»	57	γρ. ἡ γλῶσσα εἰς τὸν κλ.

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑΪΚΗΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΝ

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνετέθη μοι ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἡ διεύθυνσις τῆς ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ Ἰλισοῦ παρὰ τὴν λεγομένην **Καλλιρρόην** ἀνασκαφῆς, περὶ ἧς ἤδη καὶ βραχεῖάν τινα ἀνακοίνωσιν ἐδημοσίευσα ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1893 σελ. 103. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐβεβαιώθη ὅτι κρήνη τις ὁπωσοῦν ἀξία λόγου καὶ δὴ ἡ Ἐννεάκρουνος δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ αὐτόθι, τὸ δὲ ἐκ τῶν βράχων ἀναβλύζον ὕδωρ συλλεγόμενον ἐν ὑπονόμοις διωχετεύετο ἅπαν ἢ τοὐλάχιστον κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς μέγα ὑδραγωγεῖον χωροῦν πρὸς τὸν Πειραιᾶ. Ἐκτὸς τούτου δὲ ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη παρέσχεν ἐπαρκῆ τεκμήρια βεβαιοῦντα ὅτι ἡ ἀρχικὴ κοίτη τοῦ Ἰλισοῦ δὲν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα, διότι ἐντὸς τῆς νῦν κοίτης οἱ ἀρχαῖοι κατεσκεύασαν ἔργα ὅλως μάταια ὄντα, ἂν ἔμελλε νὰ διέρχηται ἐντεῦθεν ὁ ποταμός, καὶ ὅτε δὲ οὗτος διῆλθεν ἐμερίμνησαν κατὰ πάντα τρόπον περὶ τῆς διασώσεως αὐτῶν, ὥστε ἀνάγκη εἶνε νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ ποταμὸς ἀρχικῶς ἔρρεεν ὀλίγον βορειότερον διερχόμενος καὶ διὰ τοῦ νῦν περιβόλου τοῦ Ὀλυμπιείου, διότι **ταύτην μόνην τὴν διεύθυνσιν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ μὴ διερχόμενος διὰ τῆς σημερινῆς κοίτης.** Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ περίβολος τοῦ Πεισιστρατείου Ὀλυμπιείου (ἂν εἶχεν ἤδη κατασκευασθῇ περίβολος πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ) ἦτο ἱκανῶς μικρότερος τοῦ νῦν σωζομένου, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ περιελήφθη ἐντὸς τοῦ τότε κατασκευασθέντος περιβόλου καὶ ἡ τέως ὑπάρχουσα κοίτη τοῦ ποταμοῦ, ἐξηναγκάσθη δὲ οὗτος διὰ προχώματος καλῶς καὶ νῦν σωζομένου νὰ διέλθῃ διὰ τῆς νῦν κοίτης, ἀφοῦ ἐλήφθη πρόνοια, ἵνα καταστῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ἥκιστα ἐπιβλαβής. Τί ὑπῆρχε πρὸ τοῦ χρόνου τούτου ἐντὸς τῆς νῦν οὔσης κοίτης παρὰ τὴν λεγομένην Καλλιρρόην, δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ ἀσφαλῶς· ἐπειδὴ ὅμως εὑρέθησαν δύο ἀνοικταὶ δεξαμεναὶ νεώτεραι μὲν τῶν ὑπονόμων τοῦ παλαιοῦ ὑδραγωγείου, ἀναμφιβόλως δὲ πρὸ τῆς διελεύσεως τοῦ ποταμοῦ διὰ τούτου τοῦ μέρους κατεσκευασμέναι, προωρισμέναι δὲ νὰ συνάγωσι τὸ ἐκ τῶν βράχων ἀναβλύζον ὕδωρ καὶ τὸ ἐκ τῶν βροχῶν, *ἵνα καταναλίσκηται εἰς χρῆσίν τινα ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ τόπῳ*, πιθανώτατον εἶνε ὅτι ὑπῆρχεν ἱερόν τι τέμενος ἢ κῆπος, πρὸς ἄρδευσιν τοῦ ὁποίου κατεσκευάσθησαν αἱ ἀνοικταὶ αὗται δεξαμεναί.

Τὴν ἀπόδειξιν πάντων τούτων ἐπιφυλάττομαι νὰ παράσχω ἐν τοῖς δημοσιευθησομένοις Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐν οἷς θὰ δημοσιευθῇ λεπτομερὴς περιγραφὴ τῆς ἀνασκαφῆς.

Πρὸς τὸ παρὸν παρακαλῶν τοὺς ἀναγινώσκοντας νὰ δεχθῶσι ταῦτα ὡς ἀποδεδειγμένα ἐπιχειρῶ νὰ διαλάβω περὶ ἄλλων τινῶν τοπογραφικῶν ζητημάτων τοῦ μέρους τούτου τῶν Ἀθηνῶν, ἅτινα ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ μελετήσω ἕνεκα τῆς μνημονευθείσης ἀνασκαφῆς.

Α'. Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως καὶ ἡ Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ.

Ἐπικρατεῖ νῦν ἡ γνώμη ὅτι τὸ ἀρχαῖον τεῖχος καταλεῖπον ἐκτὸς τῆς πόλεως τὸ Ὀλυμπιεῖον ἠκολούθει τὴν διεύθυνσιν τῆς πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅπερ φαίνεται ἐπιβεβαιοῦσα καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστείδου[1]. Λίαν ἀπίθανον ὅμως εἶνε ὅτι ἱερὸν τοσοῦτον παλαιὸν καὶ τοσοῦτον ἐπίσημον ἠδύνατο νὰ μὴ περιληφθῇ ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ μάλιστα ἐνῷ τὸ τεῖχος διήρχετο πλησιέστατα τοῦ περιβόλου αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ τὸ ἔδαφος ἀνυψούμενον ἱκανῶς ἔξωθεν τῆς πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ καθίστα τὴν ἄμυναν τοῦ τείχους ἐπισφαλῆ. Πιθανὸν λοιπὸν νομίζω ὅτι τὸ Πεισιστράτειον Ὀλυμπιεῖον ἔκειτο ἐντὸς τοῦ τείχους διερχομένου παρ' αὐτὴν τὴν ὄχθην τοῦ Ἰλισοῦ· ὅτε δὲ ὁ Ἀδριανὸς προεξέτεινε τὸν περίβολον τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς κοίτης κατέστρεψε μέρος τοῦ τείχους, τοῦ ὁποίου ἴχνη ἐλπὶς εἶνε νὰ ἀνευρεθῶσιν ἐν μελλούσῃ ἀνασκαφῇ τοῦ Ὀλυμπιείου. Ἡ δὲ Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ κατεσκευάσθη ὀλίγον ἐνδοτέρω[2], ἵνα τὸ Ὀλυμπιεῖον φαίνηται ἀνῆκον εἰς τὴν ***Ἀδριανού**πολιν*, ἀφοῦ καὶ αὐτὸ ἦτο ἵδρυμα τοῦ Ἀδριανοῦ.

Β'. Καλλιρρόη, Κυνόσαργες κ.λ.

Τὴν ἐν τῷ ψευδοπλατωνικῷ Ἀξιόχῳ μνημονευομένην πλησίον τοῦ Ἰλισοῦ **Καλλιρρόην** δέχονται ὡς διάφορον τῆς Ἐννεακρούνου, ὅσοι πιστεύουσιν ὅτι αὕτη ἔκειτο παρὰ τὸν λόφον τῆς Πνυκός. Καίτοι ἀνήκω εἰς τοὺς δεχομένους τὴν γνώμην ταύτην ὡς ἀληθῆ, νομίζω ἄκαιρον νὰ εἴπω πλείονα ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐπειδὴ οὔτε ἐγώ τι λόγου ἄξιον νὰ προσθέσω, οὔτε ἡ ἐπιχειρηθεῖσα παρὰ τὴν Πνύκα ἀνασκαφὴ ὑπὸ τοῦ Dörpfeld ἔληξεν ἀκόμη. Ὡς βέβαιον ὅμως πρέπει νὰ θεωρηθῇ τοῦτο, ὅτι ἡ περὶ τῆς Ἐννεακρούνου μαρτυρία τοῦ Ταραντίνου[3] δὲν εἶνε μὲν ἀναμφισβητήτου ἀξιοπιστίας, ἀναμφιβόλως ὅμως **παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον** τοποθετεῖ τὴν Ἐννεάκρουνον, ἡ δὲ ἑρμηνεία τοῦ Unger, καθ' ἣν τὸ χωρίον τοῦ Ταραντίνου ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐν τῇ Ἀγορᾷ ναὸν τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς εἶνε ὅλως ἐσφαλμένη, διότι οὔτε ὑπῆρχε τοιοῦτος **ναός**, οὔτε θὰ ἦτο χρεία νὰ προσφύγωσιν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ταραντίνου μαρτυρούμενον τοσοῦτον ἔκτακτον μέτρον, ἂν προέκειτο περὶ

[1] Παρὰ Curtius Stadtges. v. Athen σ. LXXVIII, 20.

[2] Ἴσως μετὰ τῆς πύλης κατεσκευάσθη καὶ διατείχισμά τι.

[3] Παρὰ Curtius Stadtges. σελ. V.

μικροῦ τινος ναοῦ[1]. Ἡ δὲ ἀντίρρησις τοῦ Unger ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ τὸ Ὀλυμπιεῖον, διότι τοῦτο δὲν κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν, διότι ἀφοῦ ἔμελλε χάριν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ νὰ ἐπιβληθῇ **ἀγγαρεία** εἰς τὰ ὑποζύγια τῶν Ἀθηναίων, δὲν ἠδύνατο νὰ διατάξῃ ταύτην οὔτε ὁ Ἀντίοχος οὔτε αὐτὸς ὁ Ἀδριανὸς ἴσως ἐν αὐτονομουμένῃ πόλει, ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀποφασίσῃ τοῦτο ὁ δῆμος. Ἄλλως τε καὶ πιθανώτατον εἶνε ὅτι ὁ Ἀντίοχος κατεσκεύαζε τὸ Ὀλυμπιεῖον ὡς **λειτουργός**, ὅθεν καὶ οὐδὲν τὸ ἄτοπον ἔχει ἡ λέξις **κατασκευάζοντας** ἀποδιδομένη ὑπὸ τοῦ Ταραντίνου εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Παρεξηγεῖ δὲ τὸ χωρίον ὁ Unger (ὡσαύτως καὶ ὁ Löschcke σελ. 12) καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι νομίζει ὅτι τὸ ***Ἐννεακρούνου πλησίον*** ἀναφέρεται εἰς τὸ ***εἰσελαθῆναι***, ἐνῷ εἰς τοῦτο μὲν ἀναφέρεται τὸ ***εἰς τὸ ἄστυ***, τὸ δὲ ***Ἐννεακρούνου πλησίον*** εἰς τὸ ***τὸν τοῦ Διὸς νεών***.

Σπουδαία διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ἠδύνατο νὰ εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ ὑπὸ Leake (Topogr. v. Ath. σελ. 346) καὶ ἄλλων ἐκδοθέντος Βιενναίου Ἀνωνύμου (§ 7), καθ' ἣν **πρὸς νότον** τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν κιόνων τοῦ Ὀλυμπιείου ὑπάρχει «καὶ ἡ Νεάκρουνος πηγὴ ἡ Καλλιρρόη», ἂν ὄντως παρίστα τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν ΙΕ'. αἰῶνα. Ἀναμφίβολον ὅμως εἶνε ὅτι ***Νεάκρουνος*** δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἡ δημώδης ὀνομασία τῆς Καλλιρρόης, διότι ἐν τῇ νεοελληνικῇ γλώσσῃ οὐδέποτε ἀποβάλλεται τὸ ἀρκτικὸν *ε* τοῦ ἀριθμητικοῦ ἐννέα (***ἐννιά, δεκαεννιά, εἰκοσιεννιὰ*** κ.τ.λ.)[2], ἀναγκαῖον δ' εἶνε νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἀνώνυμος παρέλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τῆς διδασκαλίας λογίου τινός.

Τὸ ἐκ τῆς ἐπιχωρίου παραδόσεως γνωστὸν ὄνομα Καλλιρρόη ἀποδιδόμενον εἰς τὸν ὑπὸ τὴν παρὰ τὴν Ἁγίαν Φωτεινὴν βραχώδη στεφάνην τόπον καὶ τὰς αὐτόθι ὑπαρχούσας πηγάς, ὄχι σπανίως δὲ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν Ἰλισὸν θεωρεῖται νῦν ὡς ἐπαρκὲς τεκμήριον ὅτι αὐτόθι ἔκειτο ἡ ἐν τῷ Ἀξιόχῳ μνημονευομένη Καλλιρρόη, εἴτε ἑτέρα οὖσα τῆς Ἐννεακρούνου, εἴτε καὶ ἡ αὐτὴ πρὸς ἐκείνην. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ κειμένου τοῦ Ἀξιόχου ὅμως οὐδαμῶς συμβιβάζεται πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε πιθανὸν εἶνε ὅτι ἐξαφανισθείσης τῆς ἀληθῶς οὕτω καλουμένης πηγῆς ἢ κρήνης τὸ ὄνομα διεσώθη ὡς ἐπίκλησις τοῦ παρ' αὐτὴν ῥέοντος Ἰλισοῦ (ποτάμι τῆς Καλλιρρόης), εἶτα δὲ ἀπεδόθη εἰς τὰς πλησίον ὑπαρχούσας ὑπὸ τὴν στεφάνην τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς πηγάς, ἐπειδὴ ὡς πηγῆς ὄνομα καὶ ὄχι ποταμοῦ διετήρει αὐτὸ ἡ παράδοσις. Κατὰ τὸν ψευδοπλατωνικὸν Ἀξίοχον (σελ. 364, Α) ὁ Σωκράτης ἐξέρχεται τῶν τειχῶν πορευόμενος εἰς τὸ Κυνόσαργες, ἐνῷ δὲ ἔφθασε πλησίον τοῦ Ἰλισοῦ, ἤκουσεν ἐκ τῶν ὄπισθεν τὴν φωνὴν τοῦ νέου Κλεινίου καλοῦντος αὐτὸν νὰ σπεύσῃ πρὸς παρηγορίαν τοῦ ἀσθενοῦντος πατρὸς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κλεινίας καλεῖ τὸν Σωκράτην εἰς τὴν παρὰ τὰς Ἰτωνίας πύλας κειμένην οἰκίαν τοῦ ἀσθενοῦντος μετὰ μεγίστης σπουδῆς, δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι κατὰ τύχην εὑρέθη ἐνταῦθα, ἀλλ' ὅτι γνωρίζων ὅτι ὁ Σωκράτης εὐαρέστως διέτριβεν ἐν τοῖς γυμνασίοις ἤρχετο ἐπίτηδες πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ εἰς τὸ Κυνόσαργες, ἐπέτυχε δ' αὐτὸν καθ' ὁδόν. Ἀμφότεροι ἄρα καὶ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Κλεινίας εἰς τὸ Κυνόσαργες παρίστανται πορευόμενοι. Ὁ Σωκράτης ἀκούσας τὴν φωνὴν στρέφεται καὶ παρατηρεῖ, βλέπει δὲ τὸν Κλεινίαν ***θέοντα ἐπὶ Καλλιρρόην*** πρὸς αὐτόν, διὸ καὶ αὐτὸς ***ἀφέμενος τῆς εὐθὺ ὁδοῦ*** εἰς Κυνόσαργες ἔρχεται πρὸς ἀπάντησιν τοῦ Κλεινίου, εἶτα δὲ ἀμφότεροι πορεύονται ***τὴν παρὰ τὸ τεῖχος*** ὁδὸν πρὸς τὰς Ἰτωνίας πύλας. Ἐκ τούτων σαφὲς εἶνε, νομίζω, ὅτι ὁ ἐκ τῶν Ἰτωνίων πυλῶν ἐξερχόμενος καὶ παρὰ τὸ τεῖχος πάντοτε πορευόμενος ἠδύνατο ***πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Καλλιρρόην*** νὰ ἴδῃ ἔμπροσθεν εἰς ὄχι μακρὰν ἀπόστασιν ἄνθρωπον πορευόμενον πρὸς τὸ Κυνόσαργες καὶ εὑρισκόμενον παρὰ τὸν Ἰλισόν.

Πρὸς τὴν νῦν καλουμένην Καλλιρρόην, ἤτοι τὸν ὑπὸ τὴν στεφάνην τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς τόπον, τὸ χωρίον τοῦ Ἀξιόχου δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ συμβιβασθῇ, διότι ἐνῷ ὁλόκληρος ἡ ἐν αὐτῷ περιγραφομένη σκηνὴ ὑπόκειται προφανῶς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰλισοῦ, ἡ νῦν καλουμένη Καλλιρρόη σήμερον μὲν κεῖται ἐντὸς αὐτῆς τῆς κοίτης τοῦ Ἰλισοῦ, τὸ πάλαι δὲ ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης· προσέτι δὲ καὶ ὁ Κλεινίας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸν Σωκράτην ***θέων ἐπὶ Καλλιρρόην***, διότι αὕτη δὲν θὰ ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, ὅπως σημαίνει ἡ ἐν τῷ Ἀξιόχῳ φράσις, ἀλλ' ἱκανῶς ἀπωτέρω πρὸς δεξιάν. Καὶ τὸ ***Κυνόσαργες*** δὲ ἀδύνατον εἶνε νὰ ἔκειτο πρὸς τὸν Λυκαβηττόν[1], ὡς συνήθως τοποθετεῖται, διότι ὁ Σωκράτης ἐξερχόμενος ἐκ πύλης τινὸς παρὰ τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ Ὀλυμπιείου κειμένης καὶ πορευόμενος πρὸς τὸ «μικρὸν ἄποθεν τῶν πυλῶν» κατὰ Διογένην Λαέρτιον (VI 13) εὑρισκόμενον Κυνόσαργες, οὐδέποτε θὰ προσήγγιζε τὸ ῥεῖθρον τοῦ Ἰλισοῦ, προσέτι δὲ καὶ ἀκούσας τὴν φωνὴν τοῦ Κλεινίου δὲν θὰ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν ***ἀφέμενος τῆς εὐθὺ ὁδοῦ***, ἀλλὰ θὰ ἐπέστρεφε σχεδὸν ἐπὶ ***τῆς αὐτῆς ὁδοῦ***, ἐπειδὴ ὁ Κλεινίας θὰ εὑρίσκετο ἀκριβῶς ὄπισθεν αὐτοῦ. Δι' ἄλλης δέ τινος πύλης, ἤτοι κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς πέρας τοῦ Ὀλυμπιείου, δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπολάβωμεν ἐξελθόντα τὸν Σωκράτην, ὄχι μόνον διότι ἡ ὁδὸς αὕτη πρὸς τὸ κατὰ τὸν Λυκαβηττὸν Κυνόσαργες δὲν θὰ ἦτο ἡ συντομωτάτη, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι παρὰ τὸ τεῖχος πάντοτε πορευόμενος δὲν θὰ ἤρχετο πρὸς τὸν Κλεινίαν ***ἀφέμενος τῆς εὐθὺ ὁδοῦ***, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖνος τὴν παρὰ τὸ τεῖχος ὁδὸν ἐβάδιζε. Ἡ φράσις

[1] Πρβλ. καὶ Löschcke, Die Enneakrunosepisode σελ. 11 ἑξ.

[2] Ἡ λέξις *νιάημερα* (= ἡ ἐνάτη ἡμέρα, τὰ ἔνατα) ἀπέβαλε τὸ ἀρκτικὸν ε διὰ συναλοιφῆς μετὰ τοῦ προηγουμένου οὐδετέρου ἄρθρου *τά*.

[1] Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι παρὰ τὸν Λυκαβηττὸν ἀδύνατον εἶνε νὰ εὑρεθῇ ὁ *λόφος ἐν ἀριστερᾷ*, ἐφ' οὗ ἦτο τεθαμμένος ὁ Ἰσοκράτης κατὰ τὸν Βίον τῶν δέκα ῥητόρων (849, C), ἐνῷ ἡ θέσις, ἔνθα ἡμεῖς τοποθετοῦμεν τὸ Κυνόσαργες, περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ὑψωμάτων πλὴν τοῦ πρὸς νότον μέρους.

αὕτη δεικνύει, νομίζω, σαφέστατα ὅτι ὁ Κλεινίας δὲν παρίσταται εὑρισκόμενος ἀκριβῶς ὄπισθεν τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' ὅτι αἱ διευθύνσεις αὐτῶν τέμνονται κατ' ὀρθὴν περίπου γωνίαν. Ἐὰν δεχθῶμεν δὲ ὅτι τὸ Κυνόσαργες ἔκειτο παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰλισοῦ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ χώρῳ τῷ κειμένῳ μεταξὺ τοῦ Ἀρδηττοῦ καὶ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ νεκροταφεῖον, ὄπισθεν δὲ τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἔκειτο κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὁ νῦν σχεδὸν ὁλοσχερῶς ἐξηφανισμένος μικρὸς ἰωνικὸς ναὸς ὁ καλούμενος ***Παναγία εἰς τὴν Πέτραν***[1], ἡ δὲ Καλλιρρόη ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ὀλίγον κατωτέρω τῆς σημερινῆς γεφύρας τῆς πρὸς τὸ νεκροταφεῖον ὁδοῦ, τὸ χωρίον τοῦ Ἀξιόχου ἐξηγεῖται κάλλιστα. Ὁ Σωκράτης ἐξερχόμενος ἔκ τινος πύλης παρὰ τὸ πρὸς δυσμὰς πέρας τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὸν λόφον τῆς Παναγίας εἰς τὴν Πέτραν ἦτο ἠναγκασμένος νὰ διαβῇ αὐτόν, καλούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ὀπίσω καὶ πρὸς δεξιὰν εὑρισκομένου Κλεινίου ἔπρεπε νὰ παρεκκλίνῃ τῆς πορείας αὐτοῦ πρὸς δεξιάν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἀπάντησιν ἐκείνου· ὁ δὲ Κλεινίας πάλιν παρεκτρεπόμενος ἐκ τῆς παρὰ τὸ τεῖχος ὁδοῦ πρὸς δεξιὰν ἔμελλε νὰ συναντήσῃ ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰλισοῦ εὑρισκομένην Καλλιρρόην.

Ὅτι ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἰλισοῦ ὑπῆρχε πηγαῖον ὕδωρ, ἐγένετο φανερὸν ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ παρελθόντος θέρους, δι' ἧς ἀπεκαλύφθησαν δύο ὀχετοὶ μεταγενεστέρων χρόνων ἄγοντες ὕδωρ ἐκ τῆς ὄχθης ταύτης εἰς δεξαμενὴν ὑπὸ τὴν στεφάνην τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς κειμένην. Καὶ κατωτέρω δὲ μεταξὺ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς τὸ νεκροταφεῖον ὁδοῦ καὶ τοῦ παγοποιείου τοῦ Ῥοδίου ὑπάρχει ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ὡσαύτως μικρὸν τέλμα οὐδέποτε ἀποξηραινόμενον, ὡς ἤκουσα, τοῦ ὁποίου τὸ ὕδωρ πιθανῶς προέρχεται ἐκ τοιαύτης τινὸς πηγῆς. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἔρχεται καὶ ἀρχαῖόν τι ὑδραγωγεῖον κληθὲν ὑπὸ τοῦ Ziller[2] Wasserleitung des Hymettos, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ τοῦ μέρους τῆς παρὰ τὸ νεκροταφεῖον πυριτιδαποθήκης καὶ διασταυρούμενον πρὸς τὸ ἐν τῇ κοίτῃ ὑπάρχον μεγαλύτερον ὑδραγωγεῖον τὸ λεγόμενον τοῦ Βουνοῦ διέρχεται τὴν κοίτην τοῦ Ἰλισοῦ μέχρι τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἔνθα ἑνοῦται πρὸς ἕτερον ὀχετὸν ἄγοντα ὕδωρ ἐκ τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου, ὡς φαίνεται[3].

Οὐδαμῶς ἀπίθανον λοιπὸν εἶνε ἡ ὀρθοτάτη γνώμη τοῦ Dörpfeld, ἐκλαμβάνοντος τὴν ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου κατασκευὴν τῆς Ἐννεακρούνου ὄχι ὡς ἁπλῆν μεταποίησιν τῆς κρήνης, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὡς διοχέτευσιν πλείονος ὕδατος εἰς αὐτήν, νὰ ἀποδειχθῇ ἰσχύουσα καὶ περὶ τῆς παρὰ τὸν Ἰλισὸν Καλλιρρόης, ἤτοι ὅτι κατὰ πρῶτον μὲν ἐλάμβανε τὸ ὀλίγον ὕδωρ τῶν παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ πηγῶν, ἔπειτα δὲ ὅτι προσέλαβε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος ὑδραγωγείου διοχετευόμενον.

Πρὸς ταῦτα φαίνεται ὅτι ἀντίκειται ἡ περιγραφὴ τοῦ Παυσανίου (I, 19), ἐξ ἧς ἄγεταί τις ἀληθῶς νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ Κυνόσαργες ἔκειτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς μόνον αἱ Ἄγραι καὶ τὸ Στάδιον[1], ἐπειδὴ ὅμως διὰ τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐξηγηθῇ τὸ ἐν τῷ Ἀξιόχῳ χωρίον, ὡς ἐδείχθη ἀνωτέρω, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Παυσανίας περιέγραψε κατὰ πρῶτον μὲν ἅπαντα τὰ περὶ τὸ Ὀλυμπιεῖον ἱερὰ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰλισοῦ, ἔπειτα δὲ ἐν συνεχείᾳ τῶν περὶ τῶν ποταμῶν γραφομένων περιέλαβε τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ τέλος περιέγραψε τὸ ἀπωτέρω κείμενον Στάδιον. Καὶ πρὸ ἡμῶν δὲ ὁ Lolling (Topogr. σελ. 323) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐτοποθέτησεν εὐλόγως τὸ ἱερὸν τῆς ***ἐν Κήποις Ἀφροδίτης***, καίτοι δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μετὰ τῆς Ἄγρας καὶ τοῦ Σταδίου.

Δεχόμενοι τὸ Κυνόσαργες ὡς κείμενον ὄπισθεν τοῦ λόφου τῆς Παναγίας εἰς τὴν Πέτραν ἐννοοῦμεν κάλλιστα καὶ τίνα σκοπὸν εἶχεν ὁ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐπιτεθεὶς Φίλιππος ὁ Ε'. ἐκλέξας τὸ μέρος τοῦτο πρὸς στρατοπέδευσιν[2], διότι ἐκ τοῦ λόφου τούτου ἠδύνατο νὰ ἐποπτεύῃ ἀφ' ὑψηλοῦ μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας πόλεως. Δὲν θὰ ἦτο ὅλως ἀπίθανον μάλιστα νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι καὶ ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας εἰς τὴν Πέτραν γνωστὸς ἀρχαῖος ναὸς εἶνε αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ Λιβίου μνημονευόμενος ναὸς τοῦ Ἡρακλέους (templum Herculis), ἀφοῦ μάλιστα κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀνασκαφὴν ὑποκάτω τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς εὑρέθησαν δύο γλυπτὰ ἔργα παριστῶντα τὸν Ἡρακλέα, ἅτινα εὐκόλως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκ τοῦ ὀλίγον ἀνωτέρω κειμένου ναοῦ τούτου καταπεσόντα[3].

Ἐπειδὴ δὲ τὸ Κυνόσαργες ἔκειτο ἐν τοῖς Διομείοις κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον (ἐν λ. Κυνόσαργες), πρέπει καὶ ἡ ***Διομηῒς πύλη*** νὰ τεθῇ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐγγύτατα τοῦ Ὀλυμπιείου, αἱ δὲ ***Διοχάρους πύλαι*** βορειότερον αὐτῆς παρὰ τὴν Ἀγγλικὴν ἐκκλησίαν[4]. Ἀπετέλει δὲ τὸ Κυνόσαργες μέρος τῆς καθόλου Ἄγρας· ἴσως μάλιστα καὶ ἐτυμολογικῶς τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε ὁμόγονον πρὸς τὸ Ἄγρα.

Γ'. Λύκειον.

Τὸ δὲ μετὰ τοῦ Κυνοσάργους συχνάκις μνημονευόμενον ***Λύκειον*** πιστεύομεν ὅτι ἔκειτο ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἰλισοῦ ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως μέχρι τοῦ ἀντιπέραν τοῦ Σταδίου μέρους καὶ ἔτι περαιτέρω πρὸς τὸν Λυκαβηττὸν μέχρι τῆς νῦν πλατείας τοῦ Κολωνακίου περίπου. Μέρος αὐτοῦ περι-

[1] Stuart and Revett, Antiquities of Athens I σελ. 7 ἑξ.

[2] Mitth. d. d. arch. Inst. Athen II σελ. 110.

[3] Ὁ Ziller ἐξέλαβε τὸν ὀχετὸν τοῦτον ὡς συνέχειαν τοῦ προτέρου, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ἀδικαιολογήτου τῆς καμπῆς, ἀπιθανωτάτη θὰ ἦτο ἡ διοχέτευσις ὕδατος ***ἔξω τοῦ τείχους τῆς πόλεως*** πρὸς τὰς κλιτύας τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου.

[1] Πρβλ. Lolling, Topogr. v. Athen ἐν Müller, Handbuch d. Kl. Alt. III σελ. 324.

[2] Livius.

[3] Τὸ ἓν ἐκ τούτων εἶνε ἀνάγλυφον παριστῶν τὸν Ἡρακλέα μετ' ἄλλων θεοτήτων (ἴδε πρὸς τὸ παρὸν Καββαδίαν Ἐφημ. Ἀρχ. 1893 σελ. 137, ὑποσημ. 1), τὸ ἕτερον δὲ ἔνθετος κεφαλὴ ἀγάλματος Ἡρακλέους ὑπερφυσικοῦ μεγέθους οἰκτρῶς μὲν ἐφθαρμένη ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀλλ' εὐδιάγνωστος ἐκ τῆς λεοντῆς.

[4] Οὕτως ἤκασεν ἤδη καὶ ὁ Dörpfeld, Mitth. XIII, 219.

ελήφθη ἔπειτα εἰς τὴν ***Ἀδριανούπολιν.*** Ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισοῦ ἐννοεῖ ὁ Στράβων (IX. 400) λέγων ὅτι οὗτος ῥέει ***ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἄγρας καὶ τοῦ Λυκείου μερῶν.*** Ὅτι δὲ τὸ Στάδιον ἔκειτο ἀντικρὺ τοῦ Λυκείου εἶνε φανερὸν ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἱππαρχ. III, 7), ***καθ'*** ὃν οἱ ἱππεῖς ἐξερχόμενοι τῆς πόλεως εἰς τὸ Λύκειον ἔπρεπε κατὰ πρῶτον μὲν νὰ χωρῶσι βάδην, ἔπειτα δὲ «ἐπειδὰν ὑπερβάλωσι τὸ κεφάλαιον τοῦ ἀντιπροσώπου θεάτρου» νὰ ἐκτελέσωσι δυσκολωτέρας ἀσκήσεις ἐν τῇ κατωφερείᾳ. Ἡ λέξις ***κεφάλαιον*** εἰς θέατρον ἀναφερομένη σημαίνει ἀναμφιβόλως ὅ,τι καὶ ἡ λέξις ***κέρας***, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄχθης τοῦ ποταμοῦ κείμενον καὶ ***ἀντιπρόσωπον*** ὂν πρὸς τὸ Λύκειον Στάδιον ἀποκαλεῖται ***θέατρον τὸ Παναθηναϊκὸν*** ἐν ἀρχαίᾳ ἐπιγραφῇ (CIA. II, 176)[1]. Τὸ μέρος δὲ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰλισοῦ ἀπὸ τοῦ Σταδίου καὶ περαιτέρω πρὸς τὸν Λυκαβηττὸν εἶνε ἀληθῶς ἠρέμα ἐπικλινὲς καὶ καταλληλότατον πρὸς τοιαύτας ἱππικὰς ἀσκήσεις, οἵας παραγγέλλει ὁ Ξενοφῶν, ἐνῷ τὸ μεταξὺ τοῦ Σταδίου καὶ τοῦ Ὀλυμπιείου εἶνε ἐπίπεδον.

Αἱ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευόμεναι πλησίον τοῦ Λυκείου παρὰ τὰς Διοχάρους πύλας πηγαὶ τοῦ Ἠριδανοῦ ὑπῆρχον ἴσως παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Σχιστῆς Πέτρας (Froschmaul), ἐξ αὐτῶν δὲ δύναται νὰ προέρχηται τὸ ὑπὸ τὴν Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν ὑπάρχον ὕδωρ· οὐδεμία δ' ἀνάγκη εἶνε νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἠριδανὸς δὲν εἶχε καὶ ἑτέρας πηγὰς ἐκ τοῦ βορείου μέρους τοῦ Λυκαβηττοῦ[2].

Δ'. Τὸ ἱερὸν τῆς Ἀγροτέρας Ἀρτέμιδος κ.λ.

Τὸ ἱερὸν τῆς Ἀγροτέρας Ἀρτέμιδος καὶ ἡ παρ' αὐτὸ διάβασις τοῦ Ἰλισοῦ τοποθετοῦνται νῦν παρὰ τὸ Στάδιον[3], διότι αὐτόθι λέγεται ὅτι εὑρέθη ἐν ἔτει 1759 τὸ συχνάκις μνημονευόμενον ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον τῶν πλυνέων, τὸ πρότερον ἀνῆκον εἰς τὸ μουσεῖον Nani[4], ἐν ᾧ παρίσταται καὶ ἡ Δημήτηρ μετὰ τῆς Κόρης, αἱ ἐν Ἄγραις ἀναμφιβόλως. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ τοποθετηθῇ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἐν ᾧ καὶ τὸ τῆς Δήμητρος, ἔπειτα δὲ καὶ μακρὰν τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος ἂν ἦτο ἀνατεθειμένον τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο, ἡ παρουσία τῆς θεᾶς ταύτης μετὰ τῆς Κόρης οὐδαμῶς θὰ ἦτο ἀπροσδόκητος ἐν αὐτῷ, ἀφοῦ ὁπωσδήποτε ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Ἄγρας ἦτο ἱδρυμένον. Ἐκτὸς τούτου δὲ οὔτε ἡ περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ ἀναγλύφου τούτου μαρτυρία εἶνε ἀναμφισβητήτου ἀξιοπιστίας, οὔτε μετακόμισις αὐτοῦ ἐκ τῶν πλησίον τόπων δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀδύνατος.

Ἀλλ' ὅμως τὸ προοίμιον τοῦ πλατωνικοῦ Φαίδρου παρέχει, νομίζω, ἐπαρκῆ τεκμήρια ἐπιτρέποντα νὰ τοποθετήσωμεν αὐτὸ νοτιώτερον τῆς σημερινῆς γεφύρας τῆς πρὸς τὸ νεκροταφεῖον ὁδοῦ παρὰ τὴν Ἁγίαν Μαρίναν καὶ τὸν ἐν τῇ κορυφῇ

[1] Πρβλ. Löschcke ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 12.

[2] Περὶ τούτου παραβλητέα τὰ ὑπὸ Dörpfeld, Mitth. XIII, σελ. 211 ἑξ. ὀρθότατα γεγραμμένα.

[3] Lolling, Topograph. σελ. 324 ὑποσημ. 6.

[4] Ἴδε νῦν Verzeichniss der antiken Skulpt. τοῦ ἐν Βερολίνῳ μουσείου ἀριθ. 709.

τοῦ ὑπὲρ αὐτὴν λόφου ἀνεμόμυλον. Ὁ Πλάτων παριστᾷ τὸν Σωκράτην συναντῶντα τὸν Φαῖδρον ***ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως***, ἐνῷ ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ εἰς περίπατον ἔξω τοῦ τείχους ***διὰ μικρᾶς τινος πύλης*** πλησίον τοῦ Ὀλυμπιείου (Φαῖδρ. σελ. 227, Β)[1].

Ὁ Φαῖδρος προτείνει νὰ περιπατήσωσιν ὁμοῦ, ὁ δὲ Σωκράτης πείθεται καὶ ἐξέρχονται ἀμφότεροι τοῦ τείχους, ὅτε πάλιν ὁ Φαῖδρος ἀνυπομονῶν νὰ ἀναγνώσῃ τὸν λόγον τοῦ Λυσίου προτείνει νὰ καθίσωσιν αὐτόθι που πρὸ τῶν τειχῶν (σελ. 228, Ε), ἀλλ' ὁ Σωκράτης ζητεῖ νὰ πορευθῶσι περαιτέρω καὶ νὰ εὕρωσι θέσιν τινὰ ***κατὰ τὸν Ἰλισόν.*** Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς πέρας τοῦ Ὀλυμπιείου ὁ Ἰλισὸς ἦτο πολὺ πλησίον τοῦ τείχους, ὥστε ὁ Σωκράτης δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὴν λέξιν ***ἐκτραπόμενοι*** (σελ. 229, Α), ἀνάγκη εἶνε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐξῆλθον ἐκ πύλης τινὸς πρὸς βορρᾶν τοῦ Ὀλυμπιείου.

Εἰσερχόμενοι λοιπὸν ἐντὸς τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ ἀνυπόδητοι βαδίζουσι κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ῥεύματος ἐντὸς αὐτοῦ (***κατὰ τὸ ὑδάτιον βρέχουσι τοὺς πόδας ἰέναι***), μέχρις οὗ βλέπουσιν εὔσκιόν τινα πλάτανον καὶ πορεύονται νὰ καθίσωσιν ὑπ' αὐτήν. Ὁ Φαῖδρος ἐρωτᾷ, ἂν ἐκ ταύτης τῆς θέσεως ἥρπαξεν ὁ Βορέας τὴν Ὠρείθυιαν, ὁ δὲ Σωκράτης ἀπαντᾷ, «Οὐκ, ἀλλὰ ***κάτωθι*** ὅσον δύ' ἢ τρία στάδια, ᾗ πρὸς τὸ τῆς Ἄγρας διαβαίνομεν». Ἐκ τούτων πρόδηλον εἶνε ὅτι ἡ πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Ἄγρας διάβασις τοῦ Ἰλισοῦ ἔκειτο δύο ἢ τρία στάδια κατωτέρω τοῦ Ὀλυμπιείου, ἀδύνατον δὲ εἶνε νὰ ἔκειτο ***ἀνωτέρω*** αὐτοῦ πρὸς τὸ Στάδιον. Ἐὰν δ' ὑποθέσωμεν ὅτι ἐξελθόντες τῆς πόλεως δὲν διηυθύνθησαν πρὸς τὸ πλησιέστερον τοῦ Ὀλυμπιείου μέρος τοῦ Ἰλισοῦ, ἀλλ' ὅτι πλανώμενοι ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ εἰσῆλθον εἰς τὸ ῥεῦμα ἀνωτέρω, τότε πρέπει, ἵνα τοποθετήσωμεν τὸ ἱερὸν τῆς Ἄγρας παρὰ τὸ Στάδιον, νὰ ὑπολάβωμεν αὐτοὺς εἰσελθόντας εἰς τὸ ῥεῦμα μόλις παρὰ τὴν Ῥιζάρειον σχολήν, ὅπερ ἀπιθανώτατον. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε κατωτέρω τῆς Ἁγίας Μαρίνας δύναται νὰ τοποθετηθῇ τὸ ἱερὸν τῆς Ἄγρας διὰ πολλοὺς λόγους, πρέπει καὶ τὴν ἐν σελ. 230 Β τοῦ Φαίδρου περιγραφομένην τερπνὴν τοποθεσίαν νὰ ἀναζητήσωμεν δύο ἢ τρία στάδια ἀνωτέρω τῆς Ἁγίας Μαρίνας, οὕτω δὲ ἀγόμεθα εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἁγίαν Φωτεινὴν στεφάνην, ἔνθα ἐγένετο καὶ ἡ ἡμετέρα ἀνασκαφή[2]. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην κυροῖ ὄχι μόνον ἡ ἀπὸ

[1] Ὅτι δὲν εἶχον ἐξέλθει ἀκόμη ἐκ τοῦ τείχους, εἶνε φανερὸν ἐκ τῆς φράσεως ***πορεύομαι πρὸς περίπατον ἔξω τοῦ τείχους*** καὶ ἐκ τοῦ ἑπομένου ***ἐν τῇδε τῇ πλησίον τοῦ Ὀλυμπίου οἰκίᾳ τῇ Μορυχίᾳ***· ἂν ἦσαν ἐκτὸς τοῦ τείχους ἡ οἰκία αὕτη δὲν θὰ ἦτο καταφανής. Ὅτι δὲ διὰ μικρᾶς τινος πύλης ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ ὁ Φαῖδρος δεικνύει τὸ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον ὅτι ***κατὰ τὰς ὁδοὺς*** ποιεῖται τοὺς περιπάτους, διότι εἶνε ***ἀκοπώτεροι τῶν ἐν τοῖς δρόμοις***· οἱ ***δρόμοι*** δὲ διήρχοντο διὰ τῶν μεγάλων πυλῶν.

[2] Τὸ αὐτὸ ὑπώπτευσεν ἤδη καὶ ὁ Unger (Enneakrunos und Pelasg. σελ. 270). Ἐκ τοῦ Στράβωνος (IX. 400) εἶνε φανερὸν τοσοῦτον μόνον, ὅτι ἡ ἐν τῷ Φαίδρῳ πηγὴ ἔκειτο παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰλισοῦ, ἄδηλον ὅμως τίνα ὄχθην.

τῆς Ἁγίας Μαρίνας ἀπόστασις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ τόπου, διότι οὐδαμοῦ ἄλλοθι πέριξ δύναται νὰ εὑρεθῇ θέσις οὕτω ταπεινὴ καὶ ὑγρὰ καὶ ἐπιτηδεία πρὸς ἀνάπτυξιν ***ἄγνου καὶ πόας***· προσέτι δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τὴν βραχώδη στεφάνην σπήλαια ἦσαν καταλληλότατα ὡς ἱερὰ τοῦ Ἀχελῴου καὶ τῶν Νυμφῶν, καὶ πηγαὶ δὲ ὑπάρχουσι πλὴν τῶν ἐκ τῶν βράχων ἐξερχομένων αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι, αἱ εἰς τὴν δεξαμενὴν διοχετευόμεναι, ἴσως δὲ καὶ ἄλλαι ἐξαφανισθεῖσαι. Ὄχι δ' ἀνάξιον λόγου τεκμήριον εἶνε βεβαίως καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρω μνημονευθέντι ἀναγλύφῳ (σελ. 291 στηλ. 2 ὑποσημ. 3) παρισταμένων θεοτήτων ὑπάρχει καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀχελῴου ἰδιαιτέρως δι' ἐπιγραφῆς δεδηλωμένη. Κόγχαι πρὸς ἔνθεσιν ἀναθημάτων ἀληθῶς οὐδαμοῦ εὑρέθησαν ὑπὸ τὴν στεφάνην, οὐδ' ἄλλο τι σημεῖον ἀσφαλὲς ὅτι αὐτόθι ὑπῆρχεν ἱερόν τι, ἀλλὰ καὶ ἡ φθορὰ τῆς στεφάνης πανταχοῦ εἶνε μεγίστη, προσέτι δὲ καὶ ἓν τῶν σπηλαίων τούτων τὸ ὑπ' αὐτὴν τὴν Ἁγίαν Φωτεινὴν κείμενον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἡ παλαιοτέρα ἐκκλησία, εἶνε σήμερον ὅλως ἀφανὲς ἀποκρυπτόμενον ὑπὸ τοῦ τείχους τοῦ προαυλίου τῆς νέας ἐκκλησίας.

Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀχελῴου καὶ τῶν Νυμφῶν καὶ τὸ παρ' αὐτὸ τέμενος ἀναμφιβόλως ἐσκόπουν νὰ προφυλάξωσιν οἱ ἀρχαῖοι, προσπαθήσαντες κατὰ πάντα τρόπον νὰ μετριάσωσι τὴν ὁρμὴν τοῦ ῥεύματος, ὅτε μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ νέου περιβόλου τοῦ Ὀλυμπιείου παρέστη ἀνάγκη νὰ διέλθῃ ἐντεῦθεν ὁ Ἰλισός.

Ὁλόκληρον τὸ μεταξὺ τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ τῶν λόφων τῆς Ἄγρας ἐπίπεδον μέρος μετὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀχελῴου καὶ τῶν Νυμφῶν ἀνῆκε πιθανῶς εἰς τὸ ὑπὸ παλαιοῦ γραμματικοῦ μνημονευόμενον ***Κρόνιον τέμενος***[1].

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΑΠ' ΤΑ "ΛΕΥΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ„

Ψ Υ Χ Η

Ποιὸ νἆνε τἄνθος τἄρφανὸ
ποῦ ἀπ' ὅλα τἄνθη ξεχωρίζει·
σὰ στάλα στὸν ὠκεανὸ
ποῦ μοναχὴ της λαμπυρίζει;

Ποιὸ νἆνε τἄνθος ποῦ θωρῶ
νἀνοιγοκλῇ τὰ πέταλά του,
νὰ συχνογέρνῃ θλιβερό,
πονόδαρτο στὸ χῶμα κάτου;

[1] Bekker Anecd. Gr. σελ. 273, 20: Κρόνιον τέμενος· τὸ παρὰ τὸ νῦν Ὀλύμπιον μέχρι τοῦ μητρῴου τοῦ ἐν Ἄγρᾳ (κατὰ διόρθωσιν τοῦ Wachsmuth ἀντὶ ἀγορᾷ).

Ποιὸ νἆνε τἄνθος ποῦ πνοή,
σὰν τὴ στερνὴ τἀνθρώπου ἀφίνει,
ποῦ μόνο αὐτὸ μέσ' στὴ ζωὴ
δὲ φαίνεται κι' ἂν ζῇ κι' ἂν σβύνῃ;

Γέρνω σιγὰ καὶ τὸ ρωτῶ,
κι' αὐτὸ μὲ λόγια πικραμένα
μοῦ λέγ'—εἶμαι ἄνθος χαϊδευτὸ
ποῦ μέχουν ρίξει ἐδῶ στὰ ξένα

Ἀπὸ μιὰ χώρα γαλανή,
ἀπὸ ἕναν τόπο μαγεμένο,
κ' ἡ ξενητιὰ μὲ τυραννεῖ
καὶ μὲ κρατεῖ σφιχτὰ δεμένο.

Εἶμαι ἄνθος ὅπου δὲν μπορῶ
νὰ ζῶ σ' αὐτὸ τὸ φῶς τὸ λίγο,
εἶμαι ἡ Ψυχὴ ποῦ καρτερῶ
στὸν οὐρανὸ νὰ ξαναφύγω.—

Μ. Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΑΤΤΙΚΑ ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΑΝΑΓΛΥΦΑ[1]

Ἐν ᾧ δὲ ἤδη ἡ τοιαύτη κατανομὴ τῆς ὕλης εἴπερ τι καὶ ἄλλο προδιαθέτει τὸν μελετῶντα τὴν σειρὰν τῶν ἀττικῶν ἀναγλύφων εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν ἀθηναϊκῶν περὶ ταφῆς νομίμων, τῆς σὺν τῷ χρόνῳ μεταβολῆς τῶν περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς ἀττικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς μετατροπῆς τοῦ βίου, οἷα ἐκδηλοῦται ἐπὶ τῶν ἐπιταφίων στηλῶν, τὸ κείμενον τὸ συνοδεῦον τὰς δημοσιευομένας εἰκόνας εἶνε ἐξαιρέτως εὐπρόσδεκτον ὑπόμνημα, εἰσάγον τὸν ἀναγνώστην εἰς τοὺς νέους πρὸ ἡμῶν ἀνοιγομένους διὰ τῆς μελέτης τῶν ἔργων ἐκείνων τῆς τέχνης ὁρίζοντας καὶ μεταβάλλον τὰ κατασκευάσματα ἐκεῖνα τῆς ἀττικῆς σμίλης εἰς νέας ἱστορικὰς πηγάς, δι' ὧν ἐπιφανῶς ὑπομνηματίζεται καὶ ἀπὸ νέας ἀπόψεως σαφηνίζεται ὁ βίος τῶν Ἀθηναίων. Ἀληθῶς μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον δὲν ἔχομεν γενικὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν πορισμάτων, ἥτις μόνον μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὅλου ἔργου ἔσται δυνατή· περιορίζονται δὲ οἱ ἐκδόται εἰς περιγραφὴν ἑκάστης τῶν στηλῶν καθ' ἑαυτήν. Καὶ παρέχεται λοιπὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην σημείωσις περὶ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ νῦν ἀπόκειται ἑκάστη τῶν στηλῶν, περὶ τοῦ χρόνου καὶ τόπου τῆς εὑρέσεως, ταῦτα δὲ πάντα κατ' ἀκριβεστάτας, ὑπὸ πολλῶν ἐξηκριβωμένας εἰδήσεις. Προστίθεται δὲ πλήρης βιβλιογραφία τῶν τυχὸν προτέρων ἑκάστου ἀναγλύφου ἐκδόσεων, μετ' εὐσυνειδήτου ἐκτιμήσεως αὐτῶν, καὶ ἕπεται λεπτομερεστάτη περιγραφὴ καὶ ἀκριβεστάτη μέτρησις τῶν διαστάσεων, γίνεται εἰδικὴ μνεία καὶ περιγραφὴ τῶν σωζομένων

[1] Ἴδε σελ. 273.

ἰχνῶν ζωγραφήσεως τῶν στηλῶν, σημειοῦται τὸ εἶδος τοῦ λίθου καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐπελθούσης τυχὸν συμπληρώσεως τῶν ἀποκεκρουσμένων μερῶν. Ἰδιάζουσαν δὲ σημασίαν ἔχουσιν αἱ ἐπιφερόμεναι πολλαχοῦ λεπτόταται τεχνοκριτικαὶ παρατηρήσεις. Ἀλλ' ἐν ᾧ ταῦτα πάντ' ἀνάγονται εἰς τὰ καθ' ἕκαστον, δὲν παραλείπονται μὲν αἱ ἀναγκαῖαι δηλώσεις περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλας σχέσεως, ἀλληλουχίας καὶ ὁμοιότητος τῶν στηλῶν, ὅπου παρατηροῦνται τοιαῦται, τὸ δὲ καθ' ἕκαστον αἴρεται ἀπὸ τῆς σφαίρας τοῦ εἰδικοῦ εἰς τὸ γενικὸν διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ προσηκούσης ἐκτιμήσεως τῆς διαπνεούσης τὴν ὅλην ἐπιτάφιον δημιουργίαν τῆς ἀττικῆς σμίλης ἀπαραγνωρίστου ἑνότητος. Κατὰ ταῦτα δὲ ἡ δημοσίευσις αὕτη τῆς βιενναίας ἀκαδημίας ἀποπερατουμένη θἀποτελέσῃ ἐπιφανὲς μνημεῖον οὐ μόνον πρὸς γνῶσιν σπουδαιοτάτου μέρους τῆς ἀρχαίας τέχνης καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας, ἀλλὰ καὶ καθρέπτην φαεινόν, ἐν ᾧ παραδόξως διὰ τῶν περιτέχνων ἐκείνων πλακῶν τοῦ θανάτου θἀντικατοπτρίζηται ὁ πλήρης ζωῆς βίος τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

Αἱ μέχρι τῶν περσικῶν χρόνων σωζόμεναι στῆλαι αἱ ἀποτελοῦσαι κατὰ τἀνωτέρω εἰρημένα ἐν τῇ ὑπ' ὄψιν προκειμένῃ δημοσιεύσει τὴν πρώτην τάξιν εἶνε ὀλίγισται, δεκαοκτὼ καὶ μόναι, πλὴν δεκαεπτὰ ἄλλων τεμαχίων, ἐν οἷς καὶ τεκτονικὰ μέλη στηλῶν, ἰδίως δὲ βάσεις.

Τῶν στηλῶν δὲ τούτων τέσσαρες κυρίως διακρίνονται, ἡ τοῦ Ἀριστίωνος, ἡ τοῦ Λυσέου, ἡ τοῦ δισκοφόρου νεανίου καὶ ἡ τοῦ νεαροῦ ἐφίππου. Αἱ δύο πρῶται εὑρέθησαν ἐν ἀποστάσει πεντήκοντα βημάτων ἀπ' ἀλλήλων παρὰ τὴν Βελανιδέζαν τῆς Ἀττικῆς οὐ μακρὰν τῆς ἀρχαίας Βραυρῶνος, ἀπόκεινται δὲ ἀμφότεραι ἐν τῷ Κεντρικῷ μουσείῳ Ἀθηνῶν. Ἀμφότεραι εἶνε ἄξιαι πλείστου ὅσου λόγου. Γνωστὴ δὲ καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς εἶνε ἡ τοῦ Ἀριστίωνος, ἐφ' ἧς παρίσταται γενειοφόρος ὁπλίτης πρὸς τὰ δεξιὰ βαίνων καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς κρατῶν δόρυ, στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τὴν δὲ δεξιὰν στηρίζων **παχέος παρὰ μηροῦ.** Φέρει δὲ χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ θώρακα, φορεῖ δὲ καὶ κράνος καὶ κνημῖδα. Τὸν πάνοπλον τοῦτον Ἀριστίωνα τὸν ἀπεικονιζόμενον ἐπὶ τῆς ὡραίας ἀρχαιοτρόπου στήλης καλοῦσιν οἱ πολλοὶ ἐσφαλμένως Μαραθωνομάχον, καὶ ἔτι περαιτέρω βαίνοντες θρυλοῦσιν αὐτὸν τὸν ἐνεγκόντα εἰς τὴν πόλιν τὰ εὐαγγέλια τῆς ἐν Μαραθῶνι νίκης. Ἡ στήλη αὕτη εἶνε ἀξιολογωτάτη διὰ τὴν τέχνην, περὶ ἧς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Brunn, ὅτι καὶ παρὰ τὰς ἐπὶ μέρους παρατηρουμένας ἐλλείψεις τὸ ὅλον διατηρεῖ τὸ πλῆρες θέλγητρον ὅπερ παρέχει καλὸν ἀρχαϊκὸν ἀνάγλυφον. Ὁ καλλιτέχνης, ὃν εὐτυχῶς γνωρίζει ἡμῖν ἡ βάσις τοῦ ἀναγλύφου, ὀνομαζόμενον Ἀριστοκλέα, κατώρθωσε νὰ ἐμποιήσῃ εἰς τὸ καλλιτέχνημα αὐτοῦ τὴν αἴσθησιν τῆς ἠρεμίας καὶ τῆς ἑνότητος, εἶνε δὲ πασιφανὴς ἡ ἁρμονία ἡ παρατηρουμένη ἐν τῇ ἐπινοήσει καὶ τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἔργου. Ὁ καλλιτέχνης περιορίζεται μὲν ἔν τε τῇ καθόλου παραστάσει καὶ ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν μερῶν, ἰδίως τῆς κομμώσεως καὶ τῶν πτυχώσεων, ὑπὸ ὁρίων τινῶν ἐπιβεβλημένων ὑπὸ τῆς ἐθάδος τῶν χρόνων αὐτοῦ τεχνοτροπίας, ἀλλ' ἡ ἐμμονὴ αὕτη εἰς τὰ παραδεδομένα συντελεῖ μόνον εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ τεχνίτου ἀπὸ ἀξιώσεων καὶ ἐπιδεικτιώσης αὐτονομίας, κατὰ δὲ τἆλλα δὲν δεσμεύει τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ καὶ συναπεργάζεται τὸ βαθεῖαν εἰς τὸν φίλον καὶ ἐκτιμητὴν τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης ἐμποιοῦν αἴσθησιν κάλλος τῆς ἐπιταφίου στήλης[1].

Καὶ τὴν μὲν γλυπτικὴν ἐπεξεργασίαν τῆς στήλης τοῦ Ἀριστίωνος ἁδρύνει καὶ καθιστάνει ἐντονωτέραν ἡ διὰ χρωμάτων, κατὰ μέγα μέρος σωζομένων, ἀνάδειξις τῶν καθ' ἕκαστον. Ἡ δὲ πλησίον τοῦ ἐπιταφίου τούτου μνημείου κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος παρὰ τὴν Βελανιδέζαν ἀνακαλυφθεῖσα στήλη τοῦ Λυσέου εἶνε λίθος σχεδὸν τὸ παρ' ἅπαν λεῖος, πλὴν τινων περιγραμμάτων ἀντὶ παντὸς γλυπτικοῦ κόσμου φέρων παράστασιν εἰργασμένην διὰ τοῦ χρωστῆρος τοῦ ζωγράφου. Εἶνε λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἐπιτύμβιος μεγαλογραφία ἀνάλογος ἐν πολλοῖς πρὸς τὰς εἰκόνας τῶν μεταγενεστέρων ἐνταφίων ληκύθων. Ἐμελετήθη δὲ κυρίως ἡ ἔγχρωμος παράστασις τοῦ Λυσέου, ἥτις μόλις που εἶχεν ἀναγνωρισθῆ πρότερον, ἀπὸ τοῦ 1878 ὑπὸ μελῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου. Αἱ δὲ ποικίλαι ἀποχρώσεις τῆς ζωγραφίας ἀπὸ τοῦ κιτρινίζοντος λευκοῦ χρώματος μέχρι τοῦ ὀρφνοῦ ἐρυθροφαίου παρεῖχον πάντως εἰς τὸν θεατὴν παρὰ τὴν ἀμυδρότητα τῆς γραφῆς ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ ἐπὶ τῆς στήλης παριστανομένου νεκροῦ, οἵαν παρέχει καὶ νῦν ἡ ἐπὶ τοῦ πίνακος ζωηροτέρα ἢ κατὰ τὰ σωζόμενα νῦν ἐξίτηλα χρώματα ἀναπαράστασις διὰ τοῦ χρωστῆρος τοῦ Gilliéron. Παρίσταται δ' ὁ Λυσέας ἐπὶ τοῦ σήματος, ὅπερ ἐπέθηκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ Σήμων κατὰ τὴν σωζομένην ἐπιγραφήν, φέρων κάνθαρον μὲν διὰ τῆς δεξιᾶς καταβεβιβασμένης, κλάδον δὲ διὰ τῆς ὑψωμένης ἀριστερᾶς. Κάτωθεν δὲ ταύτης τῆς εἰκόνος εἰκονίζεται νεαρὸς ἔφιππος τρέχων ἀπὸ ῥυτῆρος. Οὕτω κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην δηλοῦται ὁ κείμενος νεκρὸς ὡς ἱπποτρόφος.

Ἡ δὲ στήλη τοῦ δισκοφόρου νεανίου ὑπῆρξεν ἓν τῶν ὡραιοτάτων παρὰ τὸ Δίπυλον εὑρημάτων τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1873. Δυστυχῶς σώζεται μόνη ἡ κεφαλὴ τοῦ νεανίου, παρ' ἣν ὑψοῦται ἡ ἀριστερὰ ἡ αἴρουσα τὸν δίσκον, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρατουμένου ὑπερεξέχει ὡς ἐν πλαισίῳ ἡ κεφαλή[2].

Ἔχομεν λοιπὸν πρὸ ἡμῶν προφανῶς ἀθλητὴν νικηφόρον, ἀλλ' ἀνώνυμον, οὐ ἄγνωστον εἶνε ἂν ἔστεψε τὸ μέτωπον ὁ κότινος τῆς Ὀλυμπίας, τὸ σέλινον τῆς Νεμέας, ἡ πίτυς τῶν Ἰσθμίων ἢ ἡ δάφνη τῶν πρώτων Πυθιάδων[3]. Ἂν ἐσώζετο πλὴν τῶν δυστυχῶς ἀπολεσθέντων λοιπῶν μερῶν τῆς στήλης καὶ τὸ βάθρον αὐτῆς, πιθανώτατα ἤθελε διδάξει ἡμᾶς ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴ οὐ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ δισκοφόρου, ἀλλὰ καὶ ἐν τίνι ἀγῶνι εἶχεν

[1] Ἴδ. ἀνωτέρω *Ἑστίας* σ. 273.

[2] Ἴδ. ἀνωτέρω *Ἑστίας* σ. 274.

[3] *Rayet* Tête archaique en marbre ἐν τοῖς Monuments Grecs publiés par l'association pour l' encouragement des études grecques. 1877 σ. 5.

ἀναδειχθῇ νικητής, ὑπερακοντίσας διὰ τοῦ δίσκου τοὺς συναγωνιστάς. Ἴσως δ' ἠθέλομεν μάθει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου, ὅςτις ἀπετύπωσεν οὕτω ζωηρὰν ἐπὶ τοῦ πεντελησίου λίθου τὴν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἔτι μᾶλλον διὰ τοῦ διακόσμου ἐπιπροςθέτων χρωμάτων ἀναδεικνυομένην μορφὴν τοῦ νεανίου μὲ τὸ ἰδιάζον εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην μειδίαμα καὶ τοὺς μεγάλους ἀμυγδαλοειδεῖς ὀφθαλμούς.

Τέλος τετάρτην ἐκ τῶν προπερσικῶν στηλῶν ἀναφέρω τὴν τοῦ ἐφίππου νεανίου. Ἀλλ' αὕτη δὲν ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν παράστασιν τῆς στήλης. Ὡς δύναται νὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς παρατεθείσης ἀνωτέρω εἰκόνος[1], ἡ παράστασις αὕτη δὲν εἶνε ἡ κυρία ἐπὶ τῆς στήλης. Ὁ νεκρὸς εἰκονίζετο ὕπερθεν, σώζονται δ' αὐτοῦ νῦν μόνοι οἱ πόδες, πατοῦντες ἐπὶ τῆς ζώνης τῆς χωριζούσης τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἀναγλύφου ἀπὸ τοῦ σωζομένου κάτω. Ὡς δὲ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν βαίνουσιν οἱ πόδες, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα σωζόμενα ἐπιτάφια ἀνάγλυφα, φαίνεται, ὅτι ὁ ἐν τῷ ἀπολεσθέντι ἄνω μέρει παριστανόμενος νεκρὸς ἦτο ὁπλίτης, βαίνων πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ δόρυ ὡς ὁ λεγόμενος Μαραθωνομάχος. Ἐν δὲ τῷ σωζομένῳ μέρει παριστάνεται νεανίας ἐπὶ ἵππου βαίνοντος πρὸς τἀριστερά. Καὶ ὁ μὲν εὐσταλὴς ἀναβάτης κρατεῖ διὰ τῆς κεκλεισμένης ἀριστερᾶς χειρὸς τοὺς χαλινούς, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἀνέχει δύο ἀκόντια. Περιβάλλεται δὲ βραχὺ χιτώνιον, καὶ φέρει ἀνηρτημένον ἐξ ἀριστερῶν ἀπὸ τελαμῶνος ξίφος. Ἡ δὲ κόμη τοῦ νεανίου εἶνε ἀνακεχυμένη ἐπὶ τὸν τράχηλον καὶ δὲν ἀναδεῖται εἰς κρώβυλον ὡς ἡ τοῦ δισκοφόρου. Ἀπόκειται δὲ νῦν αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ συλλογῇ Baratto τῆς Ῥώμης, ἐν ᾗ πόλει καὶ κατέκειτο μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἀπερριμμένη ἔν τινι πανδοχείῳ πρὸ τῆς Porta Salara, ὅπου εἶχεν ἀποκομισθῆ μετὰ χωμάτων καὶ κατακρημνισμάτων ἐκχωσθέντων ἐκ τῶν κήπων τοῦ ἱστορικοῦ Σαλλουστίου.

Δ'

Ἐν ᾧ δὲ ὀλίγιστα εἶνε τὰ μέχρι τοῦδε ἐκ τῆς πρὸ τῶν περσικῶν πολέμων περιόδου γνωστὰ μνημεῖα, ἀφθονώταται εἶνε αἱ στῆλαι τῆς δευτέρας περιόδου, τῆς ἀπὸ τῶν Μηδικῶν μέχρι Δημητρίου τοῦ Φαληρέως. Τοιαύτας περιλαμβάνει μέχρι τοῦδε ἡ δημοσίευσις τῆς βιενναίας ἀκαδημίας περὶ τὰς ἑξακοσίας. Τὸ πλῆθος τῶν μνημείων καθιστᾷ ἤδη δυνατήν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀναγκαίαν τὴν ὑποδιαίρεσιν κατὰ τἀνωτέρω ῥηθέντα. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν παραστάσεων, ἃς παρουσιάζουσιν αἱ στῆλαι ταύτης τῆς περιόδου, παρέρχονται πρὸ ἡμῶν ἐν τῷ προκειμένῳ καὶ πρὸς τὰ πέντε πρῶτα περίπου τεύχη τῆς συλλογῆς συμπίπτοντι πρώτῳ τόμῳ αἱ ποικίλαι ἐξεικονίσεις γυναικὸς καθημένης. Γυνὴ καθημένη μόνη, γυνὴ καθημένη καὶ ἔχουσα παρ' ἑαυτῇ ἄλλο δεύτερον πρόσωπον, γυνὴ καθημένη καὶ ἔχουσα παρ' ἑαυτῇ πλείονα τοῦ ἑνὸς ἄλλα πρόσωπα, γυνὴ καθημένη ἐν στήλῃ ἧς ἡ καθολικὴ παράστασις εἶνε ἀσαφής, οὗτοι εἶνε οἱ μέχρι τοῦδε ἐν πλείστοις ὅσοις δείγμασι πρὸ ἡμῶν παρελαύνοντες τύποι, οὓς θὰ παρακολουθήσωσιν ἐν τοῖς ἑπομένοις τόμοις καθ' ὁμάδας ὁμοίως τεταγμένας πλεῖσται ὅσαι ἄλλαι παραστάσεις ἐπὶ τῶν στηλῶν τῆς αὐτῆς δευτέρας περιόδου. Ἐδῶ πλέον εὑρισκόμεθα ἐνώπιον μουσείου ὅλου μνημείων, ἅτινα ἀνήγειραν ἐπὶ αἰῶνας ὅλους οἱ ἐπιζήσαντες εὐλαβῶς εἰς τὴν μνήμην τῶν τεθνεώτων. Ἡ ἀττικὴ ἐπιτύμβιος τέχνη παρελαύνει ἐνώπιον ἡμῶν ὑπὸ πάσας αὐτῆς τὰς φάσεις, ἀπὸ τοῦ ἁπλουστάτου τῶν ἐγγλύπτων λίθων, ὃν ὁ τεθλιμμένος ἄπορος εὕρισκε πρόχειρον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ὡς σήμερον εὑρίσκομεν ἑτοίμους σταυροὺς ἢ ἄλλους ἐπιτυμβίους κόσμους παρὰ τοῖς λιθοξόοις, μέχρι τῶν περισσοτέχνων καλλιτεχνημάτων, ἅτινα ἔγλυψεν ἡ σμίλη ἀριστοτεχνῶν. Ὅλη ἡ στοργὴ μεθ' ἧς ὁ ἐπιζήσας περιέβαλλε ζῶντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ θανόντας ἀπετυπώθη διὰ τῆς ἀθανάτου γλώσσης τῆς τέχνης ἐπὶ τοῦ ἀλησμονήτου ἐκείνου βιβλίου τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ὁ ἀναγινώσκων τὰς μυριοτύπους αὐτοῦ λιθίνας σελίδας θὰ ἠπατᾶτο ἂν ἐνόμιζεν, ὅτι μέλλει νὰ εὑρεθῇ ἀληθῶς ἐν νεκροπόλει. Ἀπ' ἐναντίας δ' ἔχει ἐνώπιον αὐτοῦ νεκρανάστασιν. Ἀλλ' ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις ἐκείνη δὲν εἶνε κυρίως ἡ ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ πεποιθήσεως μελλούσης τινὸς ζωῆς, πολὺ δὲ μᾶλλον ἡ ἐκ τοῦ παρελθόντος, ἡ εἰς τὸν τέως βίον καὶ τὰς χαρμονὰς αὐτοῦ ἐμμονή. Διὰ τοῦτο τοὺς λίθους ἐκείνους διαπνέει ὄχι τόσον ἡ ἐλπὶς ἐπὶ τὸ μέλλον, ἀλλ' ἡ χαρὰ ἡ ἐκ τοῦ παρελθόντος, ὄχι τόσον ἡ πεποίθησις τῆς ἀθανασίας ὅσον ἡ ἰδέα τῆς εὐθανασίας. Ἡ δὲ παραβολὴ τῆς συλλογῆς ταύτης πρὸς τὴν τῶν τυρρηνικῶν ἐπιτυμβίων παραστάσεων καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐν χριστιανικῷ τινι νεκροταφείῳ μαρτυρεῖ ἀμέσως πρόδηλον διαφορὰν τῆς ἀθηναϊκῆς ἀντιλήψεως. Ἐκ τῶν χριστιανικῶν παραστάσεων γεννᾶται ἡ ἰδέα τῆς προσδοκωμένης ἀναστάσεως, ἐν δὲ τῇ Τυρρηνίᾳ ὁ θάνατος παρουσιάζεται στυγνὸς προκαλῶν τὸν κοπετόν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις ἡ θανὴ φαίνεται ὥς τις ἁπλῆ μετάστασις ἀπὸ τοῦ χαρμοσύνου βίου καὶ διακοπὴ τῆς ἐν τῇ ζωῇ εὐφροσύνης. Διὰ τοῦτο τὴν ἐξακολούθησιν τῆς χαρᾶς τοῦ βίου καὶ ἐν τῷ θανάτῳ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ὁ ἐπιζῶν νὰ δώσῃ εἰς τὸν θανόντα ὡς ἄριστον ἐφόδιον διὰ τῆς προσφωνήσεως **χαῖρε.** Ἐν τοιαύτῃ ἀντιλήψει ὁ θάνατος δὲν εἶνε ἀποχωρισμός, καὶ διὰ τοῦτο ὄχι ὡς σκηνὴ ἀποχαιρετισμοῦ, ἀλλ' ὡς δεξίωσις ἀγάπης ἐν τῇ ζωῇ ἑρμηνεύεται ὑπὸ πολλῶν ἡ παράστασις τῶν ἐπὶ τῶν νεκρικῶν στηλῶν τεινόντων εἰς ἀλλήλους τὰς χεῖρας. Ἀλλ' ὁποιαδήποτε καὶ ἂν δοθῇ ἔννοια εἰς ταύτην τὴν ἐπὶ τῶν τάφων παριστανομένην δεξίωσιν, βέβαιον εἶνε, ὅτι ἀφθονοῦσιν ἐπὶ τῶν στηλῶν αἱ παραστάσεις τῶν νεκρῶν ὡς ζώντων καὶ αἱ ἐπιτύμβιοι εἰκόνες εἶνε σκηναὶ εἰλημμέναι ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου.

Ὁ θανὼν εἰκονίζεται ἐν τῇ ζωῇ, ὁ τὸν βίον διαπεράνας ἐν μέσῳ τῶν ὅπλων ὡς ὁπλίτης, ὁ ἰατρὸς ἐν μέσῳ τῶν ἐργαλείων του, ὁ ἱπποτρόφος ἐπὶ τοῦ ἵππου ὅςτις εἶχεν ἀποτελέσει τὸ χάρμα τοῦ βίου του, ὁ νεανίας ὡς παλαιστρίτης, ὁ ἐν ἀγῶσι νικήσας ἐν τῇ κρισίμῳ ὥρᾳ τοῦ ἀγῶνος ἢ τῇ φαιδρᾷ

[1] Ἴδ. ἀνωτέρω *Ἑστίας* σ. 274.

Στήλη Ἀριστύλλης

στιγμῇ τῆς νίκης. Ἀλλ' ὁ Ἀθηναῖος δὲν θέλει νὰ δηλώσῃ ἁπλῶς ἐπὶ τῶν νεκρικῶν στηλῶν τὸ ἔργον τοῦ θανόντος ὡς ὁ Ρωμαῖος, ἀλλ' ἀποτυπόνει ἐπὶ τοῦ λίθου μετὰ συμπαθείας ὅ τι ὡραῖον, ὅ τι ποιητικόν, ὅ τι ἰδεῶδες, ὅ τι συγκινητικὸν καὶ χαρμόσυνον ἐνεῖχεν ὁ βίος τοῦ ἀποιχομένου. Κατὰ ταῦτα δ' αἱ παραστάσεις γυναικείων μορφῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν ἐνέχουσιν ὅλην τὴν ποίησιν ἐκείνην, ἣν ἐν μέσῳ τῶν οἰκιακῶν ἀσχολιῶν παρουσιάζει ὁ βίος τῆς γυναικός, ὅλον τὸ ἄρωμα ὅπερ ἀποπνέει ἡ γυνὴ ὡς παρθένος καὶ σύζυγος, ὡς θυγάτηρ καὶ μήτηρ, ὡς κόσμημα ἅμα καὶ ἔρεισμα τοῦ οἴκου. Ἡ μεγάλη αὐτὴ συλλογὴ γυναικείων ἐπιταφίων παραστάσεων προώρισται ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν ἐξεταζομένη νὰ μεταβάλῃ ἐν πολλοῖς τὰς γνώσεις ἡμῶν καὶ ἰδέας περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀθηναίας γυναικὸς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐν αὐτῇ τῇ κοινωνίᾳ. Ἡ γυνὴ ἐπὶ τῶν ἀθηναϊκῶν τάφων δὲν εἶνε κατὰ πάντα ἡ γυνὴ ἣν γνωρίζομεν ἐκ τῆς φιλολογικῆς παραδόσεως καὶ τῆς ἱστορίας, ἡ γυνὴ οἵα μάλιστα εἰκονίζεται ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἀττικῆς κωμῳδίας, φιληδούσης μᾶλλον εἰς τὴν παράστασιν τῆς ἑταίρας. Μέχρι τινὸς ἐγνωρίζομεν παρὰ τὸν Κεραμεικὸν μόνον τὸν ἐλαφρὸν βίον τῆς Ἀθηναίας τῆς ἀγορᾶς, ἀλλ' ἐκ τῆς παρὰ τὸν Κεραμεικὸν νεκροπόλεως ἐβλάστησεν ἡ γνῶσις τῆς Ἀθηναίας τοῦ οἴκου. Ἡ δημοσίευσις τοῦ κ. Conze θὰ συντελέσῃ σὺν τοῖς ἄλλοις εἴπερ τις καὶ ἄλλη εἰς τὴν πλήρη ἐξεικόνισιν τοῦ βίου καὶ τῆς ἱστορίας τῆς γυναικὸς ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις. Αἱ δὲ ἀττικαὶ στῆλαι θὰ διδάξωσιν ἡμᾶς νὰ ἐκτιμῶμεν πολὺ περισσότερον τὴν Ἀτθίδα τοῦ οἴκου, ἀναδεικνυομένην τὸ ἀληθὲς ἥμισυ τοῦ Ἀθηναίου.

Καὶ ἀληθῶς ἡ ἐνώπιον ἡμῶν ἀνοιγομένη πλουσία ἐκείνη στοὰ τῶν ἐπιταφίων στηλῶν γνωρίζει εἰς ἡμᾶς πόσον ὡραῖον, πόσον ποιητικὸν ἦτο τὸ ἥμισυ ἐκεῖνο τοῦ πνευματωδεστάτου καὶ ἀστικωτάτου τῶν ἑλληνικῶν λαῶν. Ἡ ἀττικὴ χάρις καὶ γλαφυρία, ἡ ἀττικὴ φιλοκαλία καὶ τὸ ἀττικὸν ἅλας, πρὶν ἢ παρουσιασθῶσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τῇ ποικίλῃ τοῦ βίου δράσει, ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ, τῇ τέχνῃ καὶ τῇ γραμματείᾳ, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς Πνυκὸς καὶ τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου, ἔχουσι περιβάλει τὸν Ἀθηναῖον ἐν αὐτῷ του τῷ οἴκῳ, ἀπ' αὐτῆς του τῆς κοιτίδος. Τί ἐχρεώστουν εἰς τὰς μητέρας αὐτῶν ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Φειδίας καὶ ὁ Δημοσθένης, ὁποῖον μέρος τῆς ὑπάρξεως τῶν μεγάλων Ἀθηναίων ἀπετέλουν τὰ ἐκ τοῦ οἴκου διδάγματα, ἡ μετ' αὐτοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ μητρικοῦ κόλπου γάλακτος συνθηλασθεῖσα λεπτότης καὶ κομψότης καὶ τὸ ἀττικιστὶ ζῆν μαρτυρεῖ ἐπιφανῶς ὁ βίος τῶν Ἀτθίδων γυναικῶν, οἷον εἰκονίζουσιν αἱ ἐπιτάφιοι στῆλαι τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἔχομεν ἐπ' αὐτῶν σωζομένας σκηνὰς τοῦ βίου τῶν μεγάλων ἐκείνων Ἀτθίδων, αἵτινες ἐγέννησαν καὶ ἐγαλούχησαν τοὺς σεμνύναντας τὰς Ἀθήνας καὶ πυργώσαντας τὸ κάλλος καὶ τὸ κλέος τῆς Ἑλλάδος ἐκείνης τῆς Ἑλλάδος. Αἱ περισωθεῖσαι στῆλαι ἀνήκουσιν εἰς ὡραίας μὲν καὶ εὐγενεῖς τὴν μορφὴν καὶ τὰ ἤθη, ἀλλὰ κοινὰς τὸ πλεῖστον ἀστάς, εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀνωνύμων μητέρων καὶ συζύγων ἢ εἰς τοιαύτας, ὧν τὸ ὄνομα μανθάνομεν τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν ἄνευ ἄλλου ὑπομνήματος περὶ τῆς θέσεως ἣν ὁ οἶκος αὐτῶν ἐπεῖχεν ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ κοινωνίᾳ.

Τὸ στενὸν τοῦ χώρου βραχεῖαν μόνον ἐπιτρέπει ἡμῖν ἐπισκόπησιν τοῦ θεάματος ὅπερ παρέχουσιν αἱ ἐπὶ τῶν νεκρικῶν ἐκείνων στηλῶν ζῶσαι Ἀθῆναι τοῦ παρελθόντος.

Μεθ' ὁποίας στοργῆς ὑποδέχεται ἡ ἐπὶ κομψοῦ ἑδράνου καθημένη νεαρὰ μήτηρ, ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας, τὸ εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς παιδίσκης φερόμενον θυγάτριον, ὅπερ οἱονεὶ σπαράσσει σπεῦδον νὰ ἐκτιναχθῇ πρὸς τὴν μητέρα, ὡς ἐποίει, ὅτε δὲν ἦτο ὀρφανόν.

Μεθ' ὁποίας γλυκείας μελαγχολίας προσβλέπει ἀλλαχοῦ ἡ ἀποπτᾶσα μήτηρ τὸν εἰς αὐτὴν προσερχόμενον παῖδα, ὃν κατέλιπε ἀμήτορα προώρως πρὶν ἢ ἐπιζήσῃ νὰ ἴδῃ αὐτὸν ἐγγραφόμενον εἰς τοὺς ἐφήβους καὶ ὀμνύοντα ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀγραύλου τὸν ὡραῖον ὅρκον πρὸς τὴν πατρίδα, ἣν θὰ ὑποσχεθῇ νὰ μὴ παραδώσῃ ἐλάττω, μὴ καταισχύνων τὰ ὅπλα μηδ' ἐγκαταλείπων τὸν παραστάτην, ᾧ ἂν στοιχῇ.

Τοιαῦται βεβαίως εἶνε αἱ σκέψεις αἱ περιπολοῦσαι ἐν τῷ νῷ τῶν ἀποιχομένων μητέρων, ὧν τὴν μορφὴν δὲν διαυλακόνει ἐπὶ τοῦ λίθου ῥυτὶς στυγνοῦ θανάτου, ἀλλ' ἃς παρέστησεν ὁ τεχνίτης ἠρέμους

Στήλη τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς

καὶ μεγαλοπρεπεῖς, διασῳζούσας καὶ πέραν τοῦ κόσμου τούτου τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐπρέπειαν ἥτις ἐχαρακτήριζεν αὐτὰς ζώσας.

Ἄλλοτε ἡ σκηνὴ εἶνε συγκινητικωτέρα. Ἡ μήτηρ κάθηται κρατοῦσα τὴν ἠλακάτην καὶ ἐπιδιδομένη εἰς τὰ οἰκιακὰ ἔργα ὡς εἰ ἔζη ἀκόμη, ἐν ᾧ παρ' αὐτὴν τὸ παρακαθήμενον κατὰ γῆς παιδίον στηρίζει τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τοῦ ἀθύρματός του, τῆς σφαίρας, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς παίζει μετὰ τοῦ πρὸς αὐτὸ προστρέχοντος κυναρίου. Ἡ στήλη εἶνε κοινῆς ἐργασίας, ἀλλὰ μεστὴ ζωῆς, καὶ μόνον ἡ στάσις τῆς παρισταμένης ὀρθίας παιδίσκης, στηριζούσης τὴν δεξιὰν μελαγχολικῶς ἐπὶ τῆς παρειᾶς, δεικνύει, ὅτι τὴν ὡραίαν ἐκείνην εὐτυχίαν τοῦ οἴκου διέκοψεν ὁ θάνατος τῆς ἀγαθῆς μητρός.

Εὐτυχεστέρα εἶνε ἡ Μίκα, ἥτις, ἀποχωριζομένη τοῦ Ἀμφιδήμου, πιθανῶς τοῦ συζύγου της, βλέπει αὐτὸν χαίρουσα ἱστάμενον ἔνοπλον πρὸ αὐτῆς χάριν τῆς ἀττικῆς πατρίδος. Δεξιουμένη αὐτὸν ἔχει τὴν χεῖρα ἀνοικτήν, ὡς χειρονομοῦμεν ἐνίοτε ὁμιλοῦντες. Ὁ τεχνίτης, ἀποτυπόνων τὸν ἄνδρα ὡς ὁπλίτην, οἱονεὶ ὑποδεικνύει, ὅτι τοῦ ἐπιζήσαντος ἡ παραμυθία μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου εἶνε ἡ σκέψις ἡ ὑπὲρ πατρίδος, καὶ τοιαύτην φαίνεται πρὸς τὸν σύζυγον ἐπαγγελίαν ἐντελλομένη τῆς θανούσης ἡ χειρονομία.

Συγκινητάτη εἶνε ἡ παράστασις, ἐν ᾗ πρὸ τῆς καθημένης, ἥτις εἶνε ἡ νεκρά, ἵσταται παιδίσκη φέρουσα ἢ τείνουσα εἰς αὐτὴν κιβωτίδιον, πυξίδα περιέχουσαν τὰ κειμήλια τῆς γυναικός, ἅτιν' ἀπετέλουν τὴν χαρμονὴν αὐτῆς ζώσης ἢ τὰ ὄργανα τῆς οἰκιακῆς αὐτῆς φιλεργίας. Τὸ σκέπασμα τῆς πυξίδος εἶνε συνήθως ἡμιανοιγμένον, καὶ ἡ ὅλη ἐπιθανάτιος παράστασις εἶνε ἐπανάληψις σκηνῆς, ἥτις βεβαίως πολλάκις εἶχε συμβῆ ἐν τῷ βίῳ. Ἄλλοτε δὲ παῖς ἢ παιδίσκη φέρουσι πτηνὸν εἰς τὴν καθημένην.

Οὐχὶ σπανίως εἰκονίζεται ἡ θανοῦσα κατοπτριζομένη ἐν τῷ πρὸ αὐτῆς ὑπὸ θεραπαινίδος κρατουμένῳ κατόπτρῳ, ἢ ἁπλῶς προσάγεται εἰς αὐτὴν κάτοπτρον· παριστάνεται δῆλα δὴ μία τῶν ποιητικῶν ἐκείνων σκηνῶν ἐν τῷ βίῳ τῆς γυναικός, καὶ αὐτῆς τῆς σεμνοτάτης, καθ' ἣν ἐπικρατεῖ ἡ φιλαρέσκεια. Πόσον δὲ ἄρεσκοι καὶ φιλόκαλοι ἦσαν αἱ Ἀτθίδες μαρτυροῦσιν εἴπερ τι καὶ ἄλλο αἱ προκείμεναι στῆλαι, ἐφ' ὧν ἐξαιρέτως μὲν εὔκοσμος καὶ εὐσταλὴς εἶνε ἡ περιβολὴ τῶν γυναικῶν, μέχρι ζητήσεως δὲ χαρίεσσα καὶ ποικίλη ἡ κόμμωσις. Ὁ δὲ γυναικεῖος οὗτος κόσμος δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἐγκρίτου μόνον φιλοκαλίας τῶν Ἀτθίδων, ἀλλὰ καὶ τῆς συνεπικουρίας τοῦ ἐνώπιον τοῦ στιλπνοῦ αὐτῶν κατόπτρου καλλωπισμοῦ. Ἡ Πολυξένη ἐκείνη

ἡ δὲ καὶ θνήσκουσ' ὅμως
πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμων πεσεῖν

εἶνε πολὺ μᾶλλον ἡ Τρῳὰς ἀττικὸν δημιούργημα τοῦ Ἀθηναίου ποιητοῦ Εὐριπίδου, εἰλημμένον ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τῶν Ἀτθίδων. Ἡ Ἀθηναία παρουσιάζεται ἡ αὐτὴ ἔν τε τῇ εὐριπιδείῳ Ἑκάβῃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν, ἐπιζητοῦσα ἔν τε τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς ὥρας τοῦ θανάτου τὴν ἐν παντὶ εὐπρέπειαν καὶ τὴν μετὰ φι-

Τεμάχιον στήλης ἐξ Ἀχαρνῶν

λοκαλίας εὐσχημοσύνην. Ἀληθῶς δὲ ἡ φιλοκαλία ἐκείνη ἀπὸ τοῦ ἁβροῦ σώματος τῆς Ἀτθίδος ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ὅλον αὐτῆς τὸν οἶκον, ὡς διδάσκουσιν ἡμᾶς οἱ πολυσχήμονες καὶ κομψοὶ δίφροι, ἐφ' ὧν καθήμεναι παρίστανται ἐπὶ τῶν νεκρικῶν στηλῶν συνηθέστερον αἱ θανοῦσαι, καὶ τὰ λοιπὰ οἰκιακὰ σκεύη ὅσα σπανιώτερον εἰκονίζονται ἐπ' αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ χαρίεντα κτερίσματα ὅσα οἱ ἐπιζῶντες συγκατέθαπτον εἰς τοὺς τάφους τῶν γυναικῶν, ὅπως παρακολουθῶσιν αὐτὰς καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ζωῆς ὡς μικρὰ ἐνθύμια τοῦ γλαφυροῦ καὶ περιτέχνου μικροκόσμου εὐρύθμων σκευῶν καὶ καλλιπρεπῶν ῥώπων, ὧν ἐν μόνῳ εἶχε διαρρεύσει φαιδρὸς ὁ οἰκιακὸς αὐτῶν βίος. Ὑπὸ τοιαύτην δ' ἔποψιν ἐξεταζόμεναι αἱ νεκρικαὶ στῆλαι τῆς Ἀττικῆς εἶνε μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν ἀττικῶν μικροτεχνημάτων εὔγλωττον ὑπόμνημα, ἑρμηνεῦον τὴν ἀθάνατον ἐκείνην ὁμολογίαν τοῦ Περικλέους, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλοκάλουν μετ' εὐτελείας.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΙΒ'.

Μῆνας τινὰς μόλις μετὰ τὸν γάμον του ὁ Ἀνδρεάδης μετετέθη εἰς τὴν φρουρὰν τῆς Χαλκίδος καὶ ἀπὸ ἑξαετίας διέμενεν ἐν αὐτῇ.

Ἐκεῖ τὸν ἐπανευρίσκομεν κατὰ τὸ ἔτος 1879, ὅτε εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Χαλκίδος τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ. Κατοικεῖ μικρὰν ἰσόγαιον οἰκίαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Εἶναι εὐτυχής, τελείως εὐτυχὴς καὶ αὐτὸς καὶ ἡ Ἀνθή του μὲ τοὺς δύο μικροὺς ἀγγέλους των, τὸν Φαίδωνα πενταετῆ καὶ τὴν τετραετῆ Θάλειαν.

Ἐλλείπει ὅμως τι ἀπὸ τῆς εὐτυχίας του. Ὁ Νίκος μένει πάντοτε ἐν τῇ φρουρᾷ Ἀθηνῶν, ἐπιλοχίας ἤδη τοῦ λόχου του· δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν πείσῃ νὰ ζητήσῃ μετάθεσιν καὶ μόνον κατὰ ἀραιὰ διαστήματα ἔχουν τὴν εὐτυχίαν νὰ τὸν βλέπουν καὶ τὸν ξενίζουν ἐπ' ἀδείᾳ ἐπί τινας ἡμέρας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀτελευτήτων ἐργασιῶν τῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων, παρατεινομένων ἀπὸ πρωίας μέχρις ἑσπέρας, διότι πάντες ἐλπίζουν, ὅτι ὁ στρατὸς μετ' ὀλίγον θὰ κληθῇ νὰ ἐνεργήσῃ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὁ ὁποῖος συναρπάζει τὸ τάγμα του, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν λησμονεῖ τὸ θετόν του τέκνον.

Καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν γράμματα τοῦ Κίμωνος φεύγουν ἀλλεπάλληλα. Πόσον ἀποπνέουν ἄρωμα στοργῆς θερμῆς, πῶς φωτογραφεῖται ἡ καρδία του εἰς τὰ γράμματα ἐκεῖνα τὰ σκεπασμένα καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας σελίδας, διὰ τῆς λεπτῆς τοῦ Κίμωνος γραφῆς, ὅστις καὶ τὰ περιθώρια αὐτὰ πληροῖ δι' ὁριζοντίων γραμμῶν μὲ πρῶτα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα ὑστερόγραφα!

Καὶ ἐκθέτει ἐν αὐτοῖς ὅλας τὰς ἀσημάντους ποικιλίας τοῦ ἐσωτέρου βίου τῆς οἰκογενείας του, τῶν τέκνων του τὴν πρώτην ἀνάπτυξιν, τὰ φαιδρὰ αὐτῆς ἐπεισόδια. Καὶ πῶς πάντα τὸν συλλογίζεται τὸν ξενητεμένο του, καὶ πῶς ὅλοι τὸν ἔχουν πάντα στὸ στόμα. Προχθὲς ἀκόμα ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐξοχὴ στ' Ἀμπέλια. Ἐπέρασαν θαυμάσια· ἀλλὰ μόνον ἂν ἦταν κ' αὐτὸς ἐκεῖ δὲν θὰ τοὺς ἔλειπε τίποτα. Τί κρίμα νὰ προτιμᾷ τὰς Ἀθήνας παρὰ νὰ ἦναι κοντά τους! Καὶ ὁ μικρὸς ὁ Φαίδων ποῦ τὸν ἀγαπᾷ σὰν ἀδελφὸ τὸν ἐθυμήθηκε πρῶτος· ἐσήκωσε τὸ ποτηράκι του, ἕνα ὡραῖο ποτηράκι ἀσημένιο, δῶρο τοῦ ἀναδόχου του, τοῦ λοχαγοῦ Βράγκα καὶ ἤπιε στὴν ὑγειά του. Καὶ εἵπετο ἔπειτα ἡ μακρὰ ἅλυσος τῶν ἐρωτήσεων. Πῶς περνᾷ στὰς Ἀθήνας, μελετᾷ ἄραγε τῆς ὥραις ποῦ τοῦ ἀφίνει ὁ στρατῶνας, ἢ χάνει τὸν καιρό του; Καὶ νὰ μὴ λησμονῇ, πῶς μεθαύριο, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, θὰ τὰ ἀλλάξῃ τὰ τρία πανένια σειρήτια μὲ τὸ χρυσὸ κουμπὶ καὶ πρέπει νὰ ξέρῃ πολλά, πάρα πολλά, νὰ φιγουράρῃ, νὰ τὸν καμαρόνει ὁ προστάτης του. Καὶ ἡ ὑπηρεσία του πῶς πάει; εἶναι τάχα εὐχαριστημένοι ἀπὸ αὐτὸν οἱ ἀνώτεροι, καὶ τὸ βιβλίον ποιότητός του εἶναι λευκό, παρθένο, ἢ μήπως πλάκωσε ἀπάνω του πολλὴ μαυρίλα ἀπὸ ποιναῖς; Καὶ γιὰ τὸ Θεό, ὅταν τοῦ ἀπαντᾷ, νὰ ἔχῃ μπροστά του τὸ γράμμα του, γιατὶ πάντα λησμονεῖ νὰ τοῦ ἀποκρίνεται σ' αὐτὰ ὅπου τὸν ῥωτάει· καὶ δὲν κάνει καλὰ τὸ παιδί του νὰ λησμονῇ ἔτσι, γιατὶ μ' αὐτὰ τὰ γράμματα τὸν βλέπει, μὲ αὐτὰ μιλεῖ μαζύ του, καὶ ὅταν λαμβάνῃ γράμμα του, νομίζει τότε πῶς τὸν ἔχει κοντά του.

Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς βροχῆς τῶν ἐρωτήσεων ἔπιπτον ῥαγδαῖαι καὶ αἱ συμβουλαί, περὶ τοῦ ἤθους του, περὶ τοῦ βίου του, θερμαὶ ἀπὸ πονούσης ψυχῆς· καὶ συνάμα ὁδηγίαι ἐπαγγελματικαὶ μακραὶ ὅσον ἡ πεῖρα τοῦ Κίμωνος· ὁλόκληρον σχολεῖον θεωρίας.

Καὶ ἀραιαί, σπάνιαι, ἤρχοντο ἐνίοτε αἱ ἀπαντήσεις εἰς τὴν βροχὴν τῶν γραμμάτων τούτων, πρὸ πάντων, ὅταν παρίστατο ἀνάγκη νὰ καταλήγουν εἰς αἴτησιν ἀποστολῆς χρημάτων.

Ὀλίγαι ἀτημέλητοι γραμμαί, οὐδέποτε καταλαμβάνουσαι τὴν πρώτην σελίδα ὁλόκληρον, γραμμαὶ αἱ ὁποῖαι κατήγγελλον εὔγλωττοι τὸν ἐργώδη μόχθον, τὴν ἀνιαρὰν προσπάθειαν τοῦ γράφοντος, ὅπως κατορθώσῃ νὰ πληρώσῃ τοὐλάχιστον τὴν πρώτην σελίδα.

Πῶς διεφαίνετο ἐν μέσῳ τῶν ὀλίγων ἐκείνων λέξεων ἡ ἀπουσία πάσης στοργῆς, ἡ παγερὰ πρὸς τὸν προστάτην αὐτοῦ ἀδιαφορία! πῶς διέρρεε διὰ τῶν ἀραιῶν ἐκείνων γραμμῶν ἡ ἀνία ἐπὶ τῇ ἀγγαρείᾳ τῇ ἀφορήτῳ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης! Καὶ ἐγράφοντο ἐπὶ μικρῶν τεμαχίων χάρτου, διὰ νὰ ἦναι ὀλιγώτερον καταφανὴς ἡ γυμνότης των· καὶ ἡ φράσις *ἐν πολλῇ βίᾳ*, ὑποσημειωμένη πάντοτε, ἦτο στερεότυπος εἰς αὐτὰ τὰ γράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐλησμονονοῦντο ὁλόκληροι λέξεις ἐν τῷ μέσῳ τῶν

[1] Ἴδε σελίδα 277.

φράσεων· διότι πότε ἔκλειε τὸ ταχυδρομεῖον καὶ δὲν ἠδύνατο ἴσως νὰ τὸ προλάβῃ, πότε, ἐνῷ ἤρχιζε νὰ τοῦ γράφῃ, ἐνέσκηπτεν ὑπηρεσία ἐπείγουσα.

Εἰς τὰ γράμματα πολλάκις μετοχετεύεται ἡ πνοὴ τῆς ψυχῆς τοῦ γράφοντος. Καί, ὅπως ὑπάρχουν ἐπιστολαὶ ἀποπνέουσαι ἄρωμα, οὕτω αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Νικολάου ἀπέπνεον τὴν δυσωσμίαν τῆς προϊούσης σήψεως, ἡ ὁποία ἐπενέμετο τὴν ψυχήν του.

Οὐδέποτε σχεδὸν ἀπήντα ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων τοῦ προστάτου του. Καὶ ἂν ἤθελε δὲ νὰ ἀπαντήσῃ, θὰ ἦτο τοῦτο πολλάκις εἰς αὐτὸν ἀδύνατον.

Ἡμέραν τινὰ εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιόν του ἐν τῷ στρατῶνι ἡ πλειὰς τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ πολιτῶν, τῶν ἀχωρίστων συντρόφων τοῦ ἀνειμένου βίου του. Καὶ ἀναδιφῶντες οὗτοι τὰ ἐπὶ τῆς μικρᾶς τραπέζης του ἐν ἀταξίᾳ ἔγγραφα, εὑρίσκουν δεκάδα περίπου ἐπιστολῶν τοῦ Κίμωνος, διαφόρων ἐποχῶν, ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας δὲν ἔσχε τὴν περιέργειαν νὰ ἀποσφραγίσῃ ὁ Νικόλαος.

— Μωρὲ τ' εἶν τοῦτα, Νίκο; Ὁλόκληρο ταχυδρομεῖο ἀδιάβαστο;

— Ὄρεξι εἶχα! Ὅταν ἔχω σκοτούραις καὶ διαολιαῖς στὸ κεφάλι, ποτὲ δὲν τανοίγω· τὰ ῥίχνω αὐτοῦ καὶ ὕστερα ξεχνιοῦνται. Ἔπειτα ξέρεις τί παληκαριὰ χρειάζεται γιὰ νὰ διαβασθοῦν αὐτὰ τὰ παχειὰ γράμματα, μὲ τὸ διπλὸ γραμματόσημο;

— Παληκαριά;

Παληκαριὰ βέβαια. Στοχαστῆτε, ῥὲ παιδιά, γράμματα μὲ πενήντα τοὐλάχιστον ἐρωτήσεις τὸ κάθε ἕνα, ποιὸ ἀναγουλιασμέναις, ξέρετε, ἀπὸ ἐκείναις ὅπου εἶναι στὰ θέματα τοῦ Ὀλενδόρφου, ὅπου ἀπὸ τὸ ξεθέωμα ὅπου μοῦ ἔκανε ὁ προστάτης μου τὰ κατάφερα νὰ κάνω τριάντα ἑφτὰ σὲ τρία χρόνια. Καὶ νά ταν μονάχα αὐτό;

— Ἄ! εἶναι κι ἄλλα, κακομοίρη;

— Ἀκοῦστε ἂν ἦναι κ' ἄλλα. Αὐτὰ ποῦ σᾶς εἶπα εἶναι ὁ πρόλογος. Ὕστερα ἔρχεται ἕνα ἡμερήσιο δελτίο τῆς οἰκογενείας του. Πότε ἔπιασε βηχαλάκι τὸ Φαίδωνα, καὶ πότε κόψιμο τὴ Θάλεια· καὶ πότε ζαλάδαις καὶ λιγούραις τὴν ὤμορφη γυναῖκα του τὴν Ἀνθή. Μιὰ γυναῖκα ὅμως, ξέρετε, σὰν τὸ κρύο νερό. Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ μπορεῖς νὰ βρῇς μέσα στὰ γράμματά του, μαθήματα καλῆς συμπεριφορᾶς, θεῖον κήρυγμα ἂν θέλῃς, ἄλλοτε θεωρία, μαθήματα σχολείου λόχου, ὡς καὶ τακτική, ἂν ἀγαπᾶτε.

— Καὶ ποῦ τὰ ξέρεις, Νίκο, αὐτά, ἀφοῦ δὲν τἄνοιξες;

— Εὔκολο νὰ πεισθῆτε, ἂν δὲ βαριέστε. Φτάνει μόνο νὰ μὴν ἀρχίσετε νὰ τὰ διαβάζετε δυνατά, γιατὶ τότε δὲν τὴ γλυτόνω τὴν ἀγγαρεία. Εἶναι σὰν νὰ τὰ διάβαζα μοναχός μου.

— Ἔχουμε τὴν ἄδεια τοῦ κυρίου ἐπιλοχίου νὰ τανοίξουμε;

— Νά τα! Καὶ θέλει καὶ ῥώτημα;

Καὶ τὰ διενεμήθησαν μεταξύ των· καὶ γέλωτες ἠχηροὶ καὶ λοιδωρίαι χυδαῖαι τῆς ὁμάδος ἐκείνης τῶν διεφθαρμένων ἐσχολίαζον τὰ γράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Κίμων ἀπετύπωνε τὰ μύχια, τὰ ἁβρὰ τῆς καρδίας του αἰσθήματα, διὰ τῶν ὁποίων μετέδιδεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὡς τέκνον του, τὰ ἀφελέστερα τοῦ ἐσωτέρου βίου τῆς οἰκογενείας του ἐπεισόδια.

Καὶ προσέθεσεν ἐν τέλει ὁ Νικόλαος Βερτῆς.

— Νὰ λέω τὴν ἀλήθεια· ἐνῷ αὐτὰ τὰ γράμματα ποῦ δὲν ἔχουν κλειδωνιαῖς δὲν κινδυνεύουν νὰ ἀνοιχτοῦν, οὔτε ἀπὸ μένα, ὅσα ἔχουν κλειδωνιαῖς, τῆς σπάζω καὶ τὰ ἀνοίγω στὴ στιγμή.

— Τί κλειδωνιαῖς; ἐμουρλάθηκες;

— Δὲν ἐμουρλάθηκα ἐγώ, ἀλλὰ κουταθήκατε σεῖς. Ἡ κλειδωνιαῖς τους εἶναι ἡ πέντε κόκκιναις βούλαις. — Πιστεύω τώρα νὰ ξυπνήσατε, καὶ νὰ μπήκατε μέσα.

Ἐμπήκαμε, Νίκο.

— Δόξα σοι ὁ Θεός. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ γράμματα εἶναι αὐγωμένα σὰν τὰ ψάρια ποῦ ἔχουν αὐγοτάραχο. Πότε δυὸ δεκάρικα, πότε ἕνα εἰκοσιοχτάρικο. Ἂν ἤτανε πλειὸ ἔξυπνος ὁ προστάτης μου, αὐταῖς τῆς συμβουλαῖς καὶ τῆς διδασκαλίαις ποῦ ἐδιαβάσατε, θὰ τῆς ἐτύλιγε πάντα μέσα σὲ χαρτιὰ τῆς ἐθνικῆς τραπέζης. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ἴσως καὶ κατέβαζα καμμιά, ὅπως κατεβαίνει τὸ χάπι, τυλιγμένο μέσα σὲ κανέλλα μὲ ζάχαρι. Ἀλλὰ δὲν τοῦ κόβει· καὶ σὺ πάλι, ἂν σοῦ βαστάει, κόπιασε νὰ τοῦ τὰ γράψῃς αὐτά!

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐξέλιξις τῶν βδελυρῶν ἐνστίκτων τοῦ νέου τούτου, τὰ ὁποῖα ἐπολλαπλασίαζε καὶ ἐξέτρεφε τὸ ἐκνευριστικὸν θάλπος τῆς ἀτμοσφαίρας τῆς διαφθορᾶς, ἡ ὁποία τὸν περιέβαλλε, ὡς τοὺς σκώληκας τῶν σηπομένων πτωμάτων, τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἡ θέρμη. Ἀποσυνετίθετο καὶ κατέρρεεν ἐν αὐτῷ ὁ ἀνθρωπισμός. Ὁ βόρβορος ἐρρύπαινε τὰ κίτρινα τῆς στολῆς του σειράδια καὶ πολλάκις ἐν συμπλοκαῖς χαρτοπαικτῶν, εἰς διαπληκτισμοὺς οἰνοφλύγων ἐν καταγωγίοις, ἐμνημόνευσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ ἀστυνομικὸν δελτίον, πλέον ἢ ἅπαξ ἠσχολήθη περὶ αὐτοῦ τὸ φρουραρχεῖον.

Ὁ δὲ Κίμων τοῦ ὁποίου ἐφείδοντο οἱ συνάδελφοί του, ἀορίστως ἐν τούτοις ἐπληροφορεῖτο ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν προϊσταμένων του, ὅτι ὁ βίος του δὲν εἶναι ἐποικοδομητικὸς πολλῶν ἐλπίδων.

Ἤλγει τότε καὶ ἐξανίστατο οὐχὶ κατὰ τοῦ Νικολάου, ἀλλὰ κατὰ τῶν συναδέλφων του, οἱ ὁποῖοι τῷ διεβίβαζον αὐτὰς τὰς πληροφορίας.

Ἡ ἀπομάκρυνσις, παρακωλύουσα τὴν ἄμεσον ἀντίληψιν τῶν παρεκτροπῶν του, τῷ ἐνέπνεε δυσπιστίαν πρὸς τὰς πληροφορίας ταύτας, ἡ δὲ μακρὰ ἀπουσία, ὀξύνουσα τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πόνον, θερμαίνουσα τὴν ἀγάπην του, εἶχεν ἀπαλείψει ἀπὸ τῆς μνήμης του τὰς παρεκτροπὰς τοῦ παρελθόντος καὶ τὸν ἐξήγνιζε καὶ τὸν ἠμνήστευεν ἡ καρδία του· ἡ ψυχή του δὲν ἀντελαμβάνετο ὅσα αὐταὶ τοῦ Νικολάου αἱ ἐπιστολαὶ θὰ κατήγγελλον ἀπελπιστικὰ εἰς διαυγεστέρους ὀφθαλμούς.

— Εἶδες ἐκεῖ; ἔλεγε, τοὺς μπῆκε στὸ μάτι τὸ δυστυχισμένο τὸ παιδί· ὅλοι μὲ αὐτὸ τὸ ὀρφανὸ τὰ ἔχουν. Ὢ! Ἂν ἦταν κανένας ἀπὸ φαμίλια· κανένας ἀπὸ ἐκείνους μὲ τὰ μεγάλα ὀνόματα, ποῦ δὲν κάνουν γιὰ τίποτα, ποῦ τοὺς πετοῦν οἱ γονεῖς τους στὸ στρα-

τῶνα γιὰ νὰ τοὺς δαμάσουν, ὅπως τοὺς τρελλοὺς στὰ μοναστήρια, ὅλα του θὰ ἦσαν λαμπρὰ καὶ δὲν θὰ εὕρισκαν λόγια νὰ τὸν ἐπαινοῦν. Ἀλλὰ γι' αὐτόν, ἐχάλασε ὁ κόσμος ἐπειδὴ διασκέδασε μιὰ φορὰ τὸ παιδί, ἐπειδὴ εἶπε ἕνα λόγο παραπάνω. Κ' αὐτοὶ ποῦ μοῦ τὰ προφταίνουν ὅλα αὐτά, δὲν ἦσαν μιὰ φορὰ παιδιά; Γιατὶ παιδὶ εἶναι νέος εἴκοσι πέντε χρόνων!

Οὕτω ὁ Κίμων, ἡ εὐθεῖα αὐτὴ καρδία ἐγίνετο ἄδικος, καὶ ἡ περὶ τῶν ἀνθρώπων κρίσις του ἐστρεβλοῦτο, τυφλουμένη ὑπὸ τῆς στοργῆς τῆς ἀπεριορίστου πρὸς ὕπαρξιν τόσον ἀναξίαν αὐτῆς.

Καὶ ὅμως ὅλαι αἱ ἐξωτερικευόμεναι τοῦ νέου τούτου παρεκτροπαὶ ἦσαν ἐλάχισται, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐσωτέραν τῆς ψυχῆς του σαπρίαν, ἡ ὁποία πάντας, πλὴν μόνων τῶν ὁμοίων του, ἐλάνθανε.

Διὰ τοῦτο ποινὰς μόνον πειθαρχικὰς ἐπεσώρευον κατ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ αἱ ποιναὶ αὗται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ματαιώσουν τοὺς ἀτρύτους ἀγῶνας τοῦ Κίμωνος, ὅπως κατορθώσῃ νὰ τὸν προαγάγῃ εἰς ἀξιωματικόν, ἀγῶνας τοὺς ὁποίους ὑπεβοήθει τελεσφόρως ἡ ἀνάγκη τῆς συμπληρώσεως τῶν στελεχῶν, διὰ τὴν παρασκευαζομένην κατάληψιν τῶν νέων ἐπαρχιῶν.

Οὕτω ὁ Ἀνδρεάδης, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε μετατεθῆ εἰς Ἀθήνας, ἀπήλαυσε τὴν οὐράνιον εὐδαιμονίαν νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον ἐκεῖνο τὸ ἐρημωθὲν τοῦ πατρικοῦ θάλπους, τὸν ὀρφανόν, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἐγένετο προστάτης καὶ πατήρ, περὶ τοῦ ὁποίου τοσάκις ἐδίστασεν ἡ ψυχή του, ἐξασφαλίσαντα τὸ μέλλον του ἐν τῷ ἐντίμῳ σταδίῳ τῶν ὅπλων.

Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ὑπῆρξε διὰ τὸν Κίμωνα ἡ δροσερωτέρα ὄασις ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ βίου του· αὐτόχρημα παράδεισος· ὁ ἀληθὴς παράδεισος, ὃν ἀνευρίσκει τις ἐν ἑαυτῷ, ὅταν βλέπῃ εὐτυχοῦντας ἐκείνους τῶν ὁποίων ἡ εὐτυχία ὑπῆρξεν ὁ ἄσβεστος πόθος, ὁ ἑνιαῖος τῆς ὑπάρξεώς των σκοπός.

Εὐτυχὴς σύζυγος, εὐτυχὴς πατὴρ δύο χαριτωμένων ἀγγέλων εἶδεν ἐξασφαλισθεῖσαν καὶ τοῦ ὀρφανοῦ τούτου τὴν εὐτυχίαν, ἡ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀγάπη, ἂν διέφερε κατά τι τῆς πρὸς τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα, διέφερε κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἦτο μᾶλλον περιπαθής, διότι βάσις αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ φιλανθρωπία καὶ ὁ οἶκτος.

Ἐπειδὴ τὸ παιδίον αὐτὸ τὸ ἐγκαταλειφθὲν ἕρμαιον τῆς καταστροφῆς, μόλις ἐβλάστησεν, αὐτὸ τῆς τύχης τὸ ἀπόριμμα, τὸ ἥρπασεν αὐτός, τὸ διεξεδίκησε κατὰ τῆς φθορᾶς, τὸ διεξεδίκησε κατὰ τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως. Ἐπάλαισεν, ἐμόχθησεν, ἔκλαυσεν, ἐδίστασεν, τὸ ἀνέστησεν ἐν ὑπαμοιβῇ ἐλπίδων καὶ ἀπογνώσεως καὶ ἐνίκησεν ἐπὶ τέλους, ἐνίκησεν.

Καὶ ἡ ἀγάπη του πρὸς αὐτὸν ἦτο κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογος τῶν πόνων, τῶν δακρύων καὶ τῶν παλμῶν τοὺς ὁποίους τῷ ἐστοίχισεν ἡ νίκη αὐτή.

Τί ἤθελε καταντήσει ἄνευ αὐτοῦ καὶ τί εἶναι σήμερον ὁ Νικόλαος Βερτῆς!

Διὰ τοῦτο ὅταν εἶδε τὸ πρῶτον τὸν περικαλλῆ νέον περιβεβλημένον τὴν στολὴν τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἡ χαρά του ἀνῆλθεν εἰς λυρισμόν, εἰς ἐκδηλώσεις, αἵτινες ἦσαν κωμικαὶ ἐνώπιον ἀδιαφόρων ἀνθρώπων μὴ δυναμένων νὰ ἀντιληφθοῦν μέχρι τίνος σημείου ἀνέρχεται ἡ ἀφοσίωσις πρὸς ἐκείνους, πρὸς οὓς συνδεόμεθα διὰ σειρᾶς θυσιῶν καὶ ἀγώνων.

Καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς συναδέλφους του. Ἰδέτε το λοιπὸν αὐτὸ τὸ λεβεντόπαιδο, αὐτὸν τὸν χαριτωμένο ἀξιωματικό! Δὲν εἶναι ὤμορφο παληκάρι; Δὲν εἶναι μιὰ χαρὰ νὰ τὸν καμαρόνω; Γιατὶ ἐγὼ τὸν ἔφερα αὐτοῦ ποῦ εἶναι, ἐγὼ ξαγρύπνησα καὶ ἐκαρδιοχτύπησα γι' αὐτόν, ἐγὼ τὸν ἐμεγάλωσα καὶ τοῦ ἄνοιξα τὸ δρόμο του. Εἶναι δικός μου αὐτὸς ὁ θησαυρός.

Καὶ φαίνεται ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν ἐπὶ τέλους νὰ βραβεύσῃ δαψιλῶς τὴν εὐγενῆ τοῦ Κίμωνος ψυχήν.

Διότι ὁ Νικόλαος ὑπέστη ῥιζικὴν μεταμόρφωσιν. Ὡς νὰ ἐξήγνισε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἀπεκάθηρεν ἡ στολὴ τοῦ ἀξιωματικοῦ, ὡς νὰ εἰσέδυ καὶ ἐκυκλοφόρησεν ἐν τῇ καρδίᾳ του νέον αἷμα τιμῆς, καὶ χρηστότητος. Καὶ διέρρηξε πρὸς τὰς παλαιάς του σχέσεις, πρὸς τὰς χυδαίας ἕξεις τῆς προτέρας ζωῆς του.

Ἦτο δὲ πρωτοφανὴς καὶ ἡ πρὸς τὸν προστάτην του προσήλωσις. Ἡ Ἀνθὴ ἰδίως ἦτο τὸ ἀντικείμενον πολλοῦ σεβασμοῦ καὶ ἀδελφικῆς ἐκ μέρους του στοργῆς. Δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ υἱϊκῆς, ὡς ἔλεγε, διότι ἦσαν ὁμήλικες καὶ θὰ προσέκρουεν εἰς τὸν ἐγωϊσμὸν τῆς νεαρᾶς γυναικὸς τοῦ εὐεργέτου του, ἂν τὴν ὠνόμαζε θετὴν μητέρα. Ἐγέλα ὁ Κίμων ἐπὶ τούτῳ καὶ τῷ ἀνωμολόγει χάριτας, διότι δὲν ἀπένεμε τὸν σεβαστὸν τοῦτον τίτλον εἰς τὴν γυναῖκά του. Μόνη δὲ ἡ Ἀνθή, ἂν καὶ ἐπρόκειτο περὶ αὐτῆς, δὲν μετεῖχε τῶν ἀφελῶν τούτων ἐκρήξεων τῆς οἰκειότητος. Μεθ' ὅλην τοῦ Κίμωνος τὴν στοργήν, αὕτη ὠχυροῦτο ὄπισθεν παγερᾶς πρὸς τὸν Νικόλαον ἀδιαφορίας, οὐδέποτε ἐκδηλοῦσα πρὸς αὐτὸν τὴν ἀνοικτόκαρδον ἐκείνην οἰκειότητα, ὡς πρὸς μέλος τῆς οἰκογενείας.

Ἀλλ' ὁ Νικόλαος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὑποστῆ τελείαν μεταμόρφωσιν, οὐδὲ κἂν ἐφαίνετο ὅτι παρετήρει τὴν πρὸς αὐτὸν ψυχρότητα καὶ τὸ ἐπιφυλακτικὸν ὕφος τῆς γυναικὸς τοῦ εὐεργέτου του. Σχεδὸν καθ' ἑκάστην ἠδύνατό τις νὰ τὸν συναντήσῃ ἐν τῷ οἴκῳ του, προσηλωμένον εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ ἐκδηλοῦντα τὴν πρὸς τὸν προστάτην του εὐγνωμοσύνην διὰ τῆς πρὸς τὰ τέκνα του λατρείας, διὰ πλήθους ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν Ἀνθήν, μέχρι τῶν μᾶλλον ἀσημάντων. Αὐτὸς ὁ ἐμμανὴς ἄλλοτε τῶν νυκτερινῶν κώμων καὶ τῶν θορυβωδῶν διασκεδάσεων σύντροφος, προέκρινεν ἤδη νὰ διέρχεται τὰς ἑσπέρας του, ἐν τῷ μονοτόνῳ κύκλῳ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης.

Καὶ ὁ Κίμων εὐτυχὴς διὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην παρεπονεῖτο μόνον κατὰ τῆς συζύγου του, ὅτι δὲν παρέσχεν εἰς τὸν Κίμωνα τὴν ἀνοικτὴν καρδίαν ἀδελφῆς, ὅτι ἡ πρὸς αὐτὸν συμπεριφορά της εἶναι ὡς διαμαρτυρία κατὰ τῆς ἰδικῆς του στοργῆς.

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, τῇ ἔλεγε· μοῦ φαίνεται ὅτι φέρεσαι πρὸς αὐτὸν σὰν μία κακὴ μητρυιά, ἀφοῦ ἐγὼ δὲν τὸν ξεχωρίζω ἀπὸ τὰ παιδιά μας.

Ἐκείνη δὲ αἰδημόνως τῷ ἀπήντα ὅτι συμμερίζεται τὰ αἰσθήματά του, ἀλλὰ ὅτι ὅπως δήποτε εἶναι πάντοτε ξένος πρὸς αὐτήν, ἀφοῦ οὔτε συγγενὴς τοῦ ἀνδρός της δὲν εἶναι. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἡ ἐπιθυμία της ὅπως τῷ φέρεται οἰκειότερον προσκρούει εἰς ἀκατανίκητον αἴσθημα αἰδημοσύνης.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἠρυθρία καὶ ἔτι μᾶλλον ἔνευε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν γῆν, ἐνῷ ὁ Κίμων τὴν ἔσκωπτε γελῶν θορυβωδῶς.

— Στὸ Νίκο, καλέ, δὲν μπορεῖς νὰ ἔχῃς ἀνοιχτὴ καρδιά; συμπεριφορὰ ἀδελφῆς; Ἂν σὲ ἔπερνα, ὅταν ἦταν μικρὸς καὶ τὸν πήγαινα ἀπὸ τὸ χέρι στὸ σχολεῖο, τότε δὲν θὰ τὸ εὕρισκες φυσικὸ καὶ νὰ τὸν ἀγαπᾷς, καί, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ τοῦ τῆς βρέχῃς, ὅταν ἔκανε ζούρλιαις; Τώρα πῶς δὲν τὸ εὑρίσκεις φυσικὸ νὰ τὸν ἀγαπᾷς; Προσκρούει εἰς τὴν εὐπρέπεια τὸ νὰ ἔχῃς τὴν καρδιὰ ποῦ ἔχει καὶ ὁ ἄντρας σου γι' αὐτὸ τὸ παιδί;

Ὄχι βέβαια.

Τότε λοιπὸν δὲν προσκρούει οὔτε νὰ τὸ δείχνῃς. Πῶς ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρχουν πράγματα ποῦ ἐνῷ ἐπιτρέπεται κανεὶς νὰ τὰ αἰσθάνεται δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὰ δείχνῃ; Ἠμπορεῖς νὰ τὸν φαντασθῇς ξένο τὸ Νίκο; Καὶ ἀπὸ πότε εἶναι ἄτοπο μιὰ γυναῖκα νὰ δείχνῃ, ὅτι ἀγαπᾷ τὸ παιδί της ἢ τὸν ἀδελφό της;

Καὶ ἐκείνη διὰ νὰ ἦναι ἀρεστὴ εἰς τὸν ἄνδρα της ὑπέσχετο ὅτι θὰ φέρεται εἰς τὸ μέλλον οἰκειότερον πρὸς τὸν θετόν του υἱόν.

Ἑσπέραν τινὰ καθ' ἣν ὁ πυρρωνιστής, ὁ ἀπαισιόδοξος φίλος του, ὁ Φίλιππος Βράγκας, εὑρίσκετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κίμωνος μετὰ τῆς γυναικός του, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φαιδροῦ διαλόγου τοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου ὁ Κίμων ἐνθυμηθεὶς τοῦ Φιλίππου τὰς μαύρας θεωρίας, καὶ θέλων νὰ τὸν πειράξῃ, τὸν ἔλαβεν ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων καὶ σείων αὐτὸν ἰσχυρῶς

— Αἴ! Τί λές, μάντι κακῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος συκοφάντα. Δὲν φέρει εὐτυχία τὸ νὰ εὐεργετῇ κανείς; Μᾶς γεννᾷ ἐχθροὺς ἡ εὐεργεσία;

Καὶ περιβάλλων διὰ τοῦ βραχίονος μετὰ στοργῆς πατρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ Νικολάου,

— Πῶς σοῦ φαίνεται, εἶπεν, αὐτὸς ὁ ἄσπονδος ὁ ἀμείλικτος ἐχθρός μου;

— Ἆ! Καϋμένε Κίμων. Κρίμα ὅπου σὲ ἐνόμιζα ἔξυπνον ἄνθρωπον. Καὶ ὅμως δὲν ἐννόησες ἀκόμη, ὅτι ποτὲ δὲν σπουδαιολογῶ, ὅταν μὲ πιάνῃ ἡ λόξα νὰ κάνω τὸ φιλόσοφο, καὶ ὅτι σφοδρὰ μονομανία μὲ κατέχει νὰ χειραγωγῶ καὶ παρουσιάζω εἰς τὸν κόσμο, ὡς εὔμορφαις κοπέλλαις τῆς πλειὸ ἄσχημαις καὶ τῆς πλειὸ γρηαῖς σοφιστείαις.

— Τὸ ξέρω, εἶπε φαιδρότατα γελῶν ὁ Κίμων. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐσπουδαιολόγεις ἔφθανε καὶ ἡ ἰδική σου καὶ ἡ ἰδική μου εἰς τὸν γάμον μας εὐτυχία, ἔφθανεν ἡ ἀμοιβὴ τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ καρδιά μου δι' ὅσα ἔκαμα γιὰ τὸν Νίκο μου, διὰ νὰ σὲ θεραπεύσουν.

— Καὶ βέβαια, Κίμων.

— Ἂν εἶχες τί νὰ πῆς θὰ ἐδοκίμαζες νὰ ἀρχίσῃς πάλι τὴν ἀντιλογία. Ἀλλὰ δὲν ἔχεις. Καὶ κατὰ τοῦτο μόνον εἶσαι δυστυχής, ὅτι εἶσαι ἀναγκασμένος νὰ ὁμολογήσῃς τὴν εὐτυχία μας.

— Σιώπα, Κίμων, μὴ τὸ πολυλέγεις αὐτό. Ἡ εὐτυχία δὲν πρέπει ποτὲ νὰ σπινθηροβολῇ, ἀλλὰ πάντα νὰ κρύβεται· γιατὶ εἶναι σὰν ἕνα γυαλὶ τόσο λεπτό, τόσο εὔθραστο! Κάτι χειρότερο μάλιστα ἀπὸ γιαλί. Εἶναι σὰν ἐκείναις τῆς χρυσαῖς, τῆς πολύχρωμαις σφαίραις ποῦ κάνουν μὲ τὸ καλαμάκι ἀπὸ σαπουνάδα τὰ παιδιά. Ὅπως κ' ἐκείναις, φτάνει γιὰ νὰ τὴ σβύσῃ μονάχα ἡ πνοὴ τῆς ὁμιλίας ποῦ κάνει κανεὶς γιὰ τὴν εὐτυχία του.

Ὅταν δὲ ὁ Φίλιππος Βράγκας μετὰ τῆς γυναικός του κατῆλθον τὴν κλίμακα· εἶπε πρὸς αὐτὴν

— Νὰ δώσῃ ὁ Θεός, Ἀσπασία, νὰ μὴ συντριβῇ ποτὲ τοῦ Κίμωνος ἡ εὐτυχία. Ἀξίζει τόσο νὰ ἦναι εὐτυχισμένη αὐτὴ ἡ διαμαντένια καρδιά!

— Ὢ ναί, Φίλιππε, ἀλλὰ γιατὶ τὰ λὲς αὐτά;

— Διότι ἔχω μία ἀκατανίκητη ἀντιπάθεια σ' αὐτὸ τὸ νέο ἀνθυπολοχαγό, καὶ φοβερὴ προκατάληψι κατὰ τῆς γυναικὸς τοῦ Κίμωνος.

— Γιὰ τὸν ἀνθυπολοχαγό, τὸ ἐννοῶ. Ὅλα τὰ προηγούμενα καμώματά του δικαιολογοῦν τὴν ἀντιπάθειά σου. Ἀλλὰ γιὰ τὴν καϋμένη τὴν Ἀνθὴ εἶναι πολὺ ἄδικοι αἱ προκαταλήψεις σου. Ἐμὲ αὐτὴ ἡ νέα μοῦ φαίνεται καρδιὰ θησαυρός.

— Θησαυρὸς κεκρυμμένος. Ἀλλὰ ὅλοι, ξέρεις, οἱ κεκρυμμένοι θησαυροὶ φυλάττονται σίγουρα μόνο ὅσο νὰ βρεθῇ κανεὶς νὰ τοὺς ἀναζητήσῃ.

— Εἶσαι ἄδικος, Φίλιππε.

— Νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἦμαι. Ἀλλὰ τί νὰ σοῦ εἰπῶ. Ἔχουν καὶ οἱ δύο ἕνα ἀλάνθαστο γνώρισμα κιβδηλείας χαρακτῆρος. Τὰ βλέμματά των ποτὲ δὲν προσηλόνονται ἐπάνω σου, ἀλλὰ ἀποφεύγουν κάθε συνάντησι μὲ τὰ δικά σου βλέμματα· καὶ ἢ καρφόνονται χάμω, ἢ σὲ πολιορκοῦν μὲ πλάγιαις στροφαῖς. Καὶ δὲν ἠξεύρεις πόσο δυσπιστῶ εἰς τὰς ψυχὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι φοβοῦνται νὰ κατοπτρίζωνται εἰς τοὺς καθρέπτας, ὅπου μᾶς ἔβαλε στὸ πρόσωπο ἡ φύσις, εἰς τὰ μάτια.

— Ὑπάρχουν μονομανεῖς ὅπου νομίζουν ὅτι προβλέπουν τὸν καιρὸ καὶ αἰωνίως βόσκουν τὰ μάτια τους στὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ σοῦ ἀναγγείλουν πότε θὰ βρέξῃ ἢ πότε θὰ φυσήξῃ βοριᾶς. Δὲν ἠξεύρω ἂν συνέπεσε καμμιὰ φορὰ νὰ πετύχουν. Ἠθέλησες φαίνεται νὰ τοὺς μιμηθῇς, Φίλιππε.

— Γέλα ἐσύ, κυρά, ὅσο θέλεις. Ἀλλὰ ἐγὼ πονῶ· πονῶ πολὺ τὸν Κίμωνα καὶ παρατηρῶ, προσέχω. Τοὺς βλέπω ὅταν ὁμιλοῦν μεταξύ των, ὅτι ποτὲ δὲν βλέπονται κατὰ πρόσωπο· ὅτι τὰ βλέμματά τους, ὡς κατὰ προηγουμένην συνεννόησιν, δίδουν ἀλλοῦ συνέντευξιν. Αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἡ σιωπηλή, ἡ σοβαρά, ἡ σεμνή, ὅπου τῆς φαίνεται ἄτοπο καὶ νὰ γελάσῃ δυνατά, μοῦ φαίνεται κρυψίνους. Καὶ αὐτὸ φθάνει γιὰ νὰ ἦναι κίβδηλη. Γιατί, τί ἄλλο εἶναι, παρακαλῶ, ὁ κρυψίνους παρὰ ἕνας βουβὸς ψεύτης;

Καὶ αὐτοὶ μὲν οἱ φόβοι οἱ διαβρωτικοὶ ἐβασάνιζον τοῦ Φιλίππου Βράγκα τὴν ψυχήν. Τοῦ Κίμωνος ὅμως τὴν διάνοιαν καμμία τῶν σκοτεινῶν τούτων σκέψεων δὲν ἀπησχόλησε ποτέ· οὐδέποτε αἱ μελαναὶ πτέρυγες τῆς ζηλοτυπίας ἐπλατάγισαν περὶ αὐτόν· οὐδέποτε ἐρρίγησεν ὑπὸ τὴν παγερὰν πνοήν της.

Ψυχὴ ἐν παντὶ εὐθεῖα, ὁ Κίμων, τιμία καρδία, ἔτρεφε πρὸς πάντας πίστιν ἀπεριόριστον· ἰδίως πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐλάτρευε. Τῶν εὐγενῶν ψυχῶν ἡ στοργὴ εἶναι ἀναπόσπαστος ἀπὸ τῆς ὑπολήψεως, ἡ δὲ πρὸς τοὺς ἀγαπωμένους δυσπιστία, ἡ πρωτότοκος αὕτη κόρη τῆς φρονήσεως εἶναι ἀρετή, ἥτις οὐδέποτε τὰς ἐκόσμησεν.

Ἕνεκα τούτων ἦτο ἀδύνατον νὰ βλαστήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κίμωνος ἡ ζηλοτυπία. Εἰδικῶς δὲ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Νικολάου Βερτῆ θὰ ἦτο βδελυγμία τοιαύτη ὑπόνοια. Ἀφοῦ πατρὸς καρδία ἔπαλλεν ἐν τῷ στήθει του διὰ τὸν νέον ἐκεῖνον, πῶς ἦτο δυνατὸν σκέψις τόσον βορβορώδης νὰ κηλιδώσῃ τὴν ὡραίαν τοῦ Κίμωνος ψυχήν;

Διὰ νὰ διεισδύσῃ ἐν τῇ διανοίᾳ του ὁ λογισμὸς οὗτος ὁ ἀποτρόπαιος, ἔπρεπε νὰ πιστεύσῃ ὄχι μόνον ὅτι ὁ Νικόλαος ἦτο ψυχὴ ὑπὲρ πᾶσαν ῥυπαρά, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν ἐφαντάσθη ὁ δείλαιος, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὅλαι αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ θυσίαι, ὅτι ἡ ἠχὼ τῶν λέξεων παιδί μου, τέκνον μου, ἥτις ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἔπληττε τὴν ἀκοήν του, δὲν ἤρκεσαν νὰ τὸν προσοικειώσουν πρὸς τὴν ἰδέαν, ὅτι πατρὸς θέσιν ἔχει παρ' αὐτῷ ὁ Κίμων· θὰ ἤρκει δέ, ἂν ὑπῆρχεν ἡ ἐλαχίστη προσοικείωσις πρὸς τὸ αἴσθημα τοῦτο, ὅπως καὶ τὴν κακουργοτέραν φύσιν ἐξαναγκάζῃ εἰς ὀπισθοδρόμησιν πρὸ τῆς ἀφυπνίσεως τοιούτου στυγίου πάθου.

Τοιοῦτον ἀπύθμενον βάθος ψυχικοῦ βορβόρου ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ βολιδοσκοπήσῃ ὁ Κίμων, καὶ ἑπομένως ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ζηλοτυπήσῃ.

Καὶ ἐν τούτοις μόνη ἡ ζηλοτυπία θὰ διήνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπέναντι πολλῶν παραδόξων περιστάσεων, μόνη ἡ ζηλοτυπία ἤθελεν ὠθήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἔρευναν, πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν αἰτίων τῆς τόσον ἀποτόμου μεταλλαγῆς ἕξεων, ἐν τῷ ἀνειμένῳ βίῳ τοῦ Νικολάου.

Διότι, ὅπως νευρικαί τινες νοσηραὶ προδιαθέσεις ἐντείνουν καὶ πολλαπλασιάζουν τὴν δύναμιν τῆς ἀκοῆς, τῆς ἀφῆς τὴν αἰσθητικότητα, οὕτω καὶ ἡ ζηλοτυπία, ἡ ἀλγεινὴ αὕτη νόσος τῆς ψυχῆς, ἀναπτύσσει παρ' ἐκείνῳ ἐν τῷ ὁποίῳ κυριαρχεῖ ἀσύλληπτον διορατικότητα, διασχίζουσαν τὰ σκότη μὲ τὰ ὁποῖα ἀποπλανοῦν τὴν ἔρευναν αἱ ἐντεχνότεραι προφυλάξεις, ὀξύνει τὸ πνεῦμα τὸ προσηλωμένον εἰς τὴν ἀνιαράν, τὴν ἐργώδη ταύτην ἔρευναν, προσδίδει εἰς τὰς αἰσθήσεις ὀξύτητα καταπλήσσουσαν καὶ χειραγωγεῖ ὡς διὰ δυνάμεως ὑπερφυσικῆς εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν ἐξακρίβωσιν γεγονότων, τὰ ὁποῖα εἰς ἀνύποπτα βλέμματα προσπίπτουν ὡς ὅλως ἀδιάφορα καὶ τυχαῖα.

Καὶ ὅμως ἂς λικνίζῃ τοὺς ἀγαπῶντας ἡ ἐμπιστοσύνη, ἂς σκέπῃ ἵλεως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἡ πλάνη. Ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου ἂς κλείσῃ τὰ βλέφαρά των, πρὶν ἢ ἀφυπνισθῇ ἐν τῇ διανοίᾳ των ἡ ἀλήθεια ἡ φονεύουσα.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΨΙΤΤΑΚΟΣ Ο ΤΕΦΡΟΧΡΟΥΣ

Ὁ Condillac διισχυρίζεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν διαφέρουσι τόσον ἀπ' ἀλλήλων, διότι εἶναι πάντων τῶν ζῴων μιμητικώτεροι. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι μετέχουσι τοῦ τε πιθήκου καὶ τοῦ ψιττακοῦ. Ἡ πρὸς τοὺς πιθήκους συγγένεια πολλοὺς μὲν εὗρε τοὺς ὑποστηρικτάς, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρὸς τὸν ψιττακὸν ὁμοιότητα οἱ συνήγοροι μετ' ἐπιφυλάξεως ἀποφαίνονται. Ὁ δὲ Brehm ὅπως ἐνθαρρύνῃ ἴσως τούτους, ἀποκαλεῖ τοὺς ψιττακοὺς πτερωτοὺς πιθήκους.

Ἡ μιμητικὴ ἰδιοφυΐα τοῦ ψιττακοῦ δὲν ἠρευνήθη μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς. Ἡ εὐκολία, μεθ' ἧς λαλεῖ, μᾶς εὐχαριστεῖ ἢ μᾶς ἐνοχλεῖ χωρὶς νὰ κινῇ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν ἀκριβῶς ὡσεὶ ἐπρόκειτο, περὶ κοινοῦ φλυάρου. Παραδεχόμεθα συνήθως, ὅτι ἄνθρωποί τινες λαλοῦσιν ὡς ψιττακοί· τοιοῦτον ὅμως ποιοῦντες παραλληλισμὸν ἀδικώτατα κατακρίνομεν τὸ πτηνόν. Ὁ ἀκατάσχετος ῥήτωρ ὁμιλεῖ συνήθως χωρὶς νὰ σκέπτηται, ἐν ᾧ ψιττακὸς ὁ τεφρόχρους σκέπτεται προτοῦ λαλήσῃ.

Πρὶν ἢ θαυμάσωμεν τὸ πνεῦμα τοῦ ζῴου ἂς περιγράψωμεν αὐτό. Ὁ τεφρόχρους ψιττακός, ὃν καλοῦσι κοινῶς ζιακό, οἱ δὲ ἐπιστήμονες λατινιστὶ Psittacus erythraceus, ἔχει μέγεθος μεγάλης περιστερᾶς, πτέρωσιν ἁπλῆν ἀλλὰ σοβαράν, στερεῖται τοῦ πρασίνου ἐκείνου χρώματος καὶ τῶν λοιπῶν ποικίλων πτερῶν τῶν ἀμερικανικῶν ψιττακῶν. Ἅπασα σχεδὸν ἡ πτέρωσίς του ἔχει χρῶμα τεφρόν. ἰώδης τις χρωματισμὸς διακρίνεται ἐπὶ τῶν πτερύγων καὶ ὠχραί τινες ἀποχρώσεις εἰς τὸ στῆθος καὶ τὰς κνήμας. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φαίνεται πεπασμένον διὰ λευκῆς κόνεως, τὸ ῥάμφος εἶναι μέλαν, μικρὰ δέ τινα πτερὰ λεῖα καὶ βαθυχρούστερα διαγράφουσι κάλυμμά τι. Ἅπαντα ἐν γένει τὰ χρώματα αὐτοῦ εἶναι φαιὰ πλὴν τῆς οὐρᾶς, ἥτις ἔχει χρῶμα ἐρυθρὸν ὕσγινον. Ὅταν φέρωσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ Gabon τῆς Γουϊνέας ἢ τῆς Μαδαγασκάρης, δὲν ἔχει τόσον λαμπρὰ χρώματα, διότι ὑποφέρει κατὰ τὸ ταξείδιον ἐγκεκλεισμένος ὢν ἐντὸς στενῶν κλωβῶν, ἀκίνητος, πεπιεσμένος, λυπημένος. Μετ' ὀλίγον ἀφιέμενος ἐλεύθερος ἀνακτᾷ τὸ κάλλος του, ἐὰν δὲ εὕρῃ κατάλληλον μέρος πρὸς διαμονήν, οἱ δὲ σπόροι, οἱ καρποὶ καὶ τὰ γλυκίσματα ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ὑγείαν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν, δὲν ζητεῖ πλέον νὰ φύγῃ καὶ καθίσταται οἰκεῖος. Βραδύτερον δοκιμάζει νὰ ἀρθρώσῃ λέξεις, ἐν ἀρχῇ συγκεχυμένας, σπουδάζει, διορθοῖ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὴν προφοράν του καὶ καταλήγει τέλος νὰ μιμηθῇ ἁπάσας τὰς ἀρθρώσεις τῆς φωνῆς καὶ τὰς χροιὰς τῆς ὁμιλίας. Ἀκούων τις αὐτὸν ἐπί τινας στιγμὰς ἀρέσκεται ὑπὸ τῆς ποικιλίας τῶν φωνῶν, τῶν ᾀσμάτων, τῶν λόγων του. Ἀκροώμενος ὅμως αὐτὸν ἐπὶ ὁλόκληρον ἡμέραν, τὸν βαρύνεται καὶ τὸν ἀπεχθάνεται. Πρέπει νὰ ἔχῃ τις

τὴν ὑπομονήν, ὅπως τὸν σπουδάσῃ ἐπὶ μῆνας, ἵνα ἐκπλαγῇ καὶ κατενθουσιασθῇ ἐκ τῶν διανοητικῶν προτερημάτων αὐτοῦ. Ἡ θαυμασία διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῶν ζῴων ἐμελετήθη μόνον εἰς τὸν κύνα, ἐλάχιστοι ὅμως ὑπέβαλον εἰς ἀνάλυσιν τὰ ψυχικὰ προτερήματα τὰ ἀναπτυσσόμενα διὰ τῆς ἀνατροφῆς εἰς ἄγριόν τι πτηνόν. Ὁ κύων ὑπομείνας τὴν ἐπήρειαν τοῦ κατοικιδίου βίου μετέβαλε χαρακτῆρα ἕνεκα τῆς κληρονομικῆς μεταδόσεως ἰδιοτήτων βραδέως ἀναπτυχθεισῶν ἐν τῷ εἴδει. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ λοιπόν, ὅτι ἐπίκτητόν τι ὁρμέμφυτον ἀντικατέστησε τὰ φυσικὰ ὁρμέμφυτα τοῦ ζῴου καὶ ἑπομένως ἡ μνημοσύνη τῶν ζῴων τούτων δὲν ἔχει τι τὸ ἔκτακτον. Δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ ψιττακοῦ, τοῦ ἁρπαγέντος ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῶν συνηθειῶν τοῦ εἴδους του, τοῦ ὁποίου ὁ ἐγκέφαλος δὲν μετεπλάσθη ἕνεκα προηγουμένων ἐπηρειῶν ἀνατροφῆς, ἀλλὰ διατηρεῖται ὡς ἐργαλεῖον νέον, ἐφ' οὗ δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν κυρίως τὴν ἄμεσον ἡμῶν ἐνέργειαν.

Ὁ ψιττακὸς μιμεῖται τὰς φωνάς, τοὺς μουσικοὺς ἤχους, ἀρθροῖ λέξεις, ἐπαναλαμβάνει φράσεις βραχείας ἢ μακράς. Ἡ μιμητικὴ αὕτη ἰδιότης ἀπαιτεῖ ἰσχὺν μνήμης καὶ κόπους πρὸς προσαρμογὴν τοῦ φωνητικοῦ ὀργάνου.

Ἡ μνήμη του εἶναι μεγάλη. ὁ ψιττακὸς ἐπαναλαμβάνει μετὰ πολλοὺς μῆνας λόγους, τοὺς ὁποίους ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἐδόθη ἀφορμὴ ν' ἀκούσῃ ἐκ νέου. Εἰς τὸν ἐγκέφαλον φαίνεται ὅτι ἐντυποῦνται καλλίτερον οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους προφέρει τις μόνος του ἢ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἀκούει λεγομένους εἰς ἄλλους. Τὸ ἀποτύπωμα σειρᾶς ἤχων διατηρεῖται ἐν τῇ ἐγκεφαλικῇ συσκευῇ καὶ ἀναπτύσσεται μετὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν αἰτίων ἀγνώστων ἡμῖν συνήθως. Ἡ ἐνέργεια τῆς μνήμης φαίνεται ἁπλῶς ἐξαρτωμένη ἐκ μηχανικῆς τινος ἐνεργείας· ὅταν ὅμως ἡ μνήμη παράγηται ἐκ τῆς θέας ὡρισμένου τινὸς ἀντικειμένου, λέγομεν ὅτι ἔχομεν ἰδέαν τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Καὶ αὐτὸς ὁ ψιττακὸς ἐπίσης ἔχει τὴν ἰδέαν τοῦ ἀντικειμένου· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἰδέα αὕτη προκαλεῖ εἰς αὐτὸν λόγους ἀντιστοίχους, οἱ λόγοι οὗτοι κατ' ἀκολουθίαν ἐκφράζουσιν ἰδέαν τινά, ἀποτελοῦσιν ὁμιλίαν.

Ἡ ἄμεσος παρατήρησις ἐπιτρέπει νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν ἀκρίβειαν τῆς γνώμης ταύτης, ἥτις φαίνεται ὀλίγον παρακεκινδυνευμένη. Ζιακό τις παρασταθεὶς εἰς τὴν μαστίγωσιν κυναρίου, πάντοτε βλέπων τὸν αὐτὸν κύνα ἐξέβαλλε κλαυθμηρὰς ὑλακάς. Ὁ ψιττακὸς λοιπὸν ἁπλῶς βλέπων τὸν κύνα ἐξέφραζε μίαν ὡρισμένην ἰδέαν ἀναγεννωμένην ἐν αὐτῷ· διότι ὁ κύων προσήρχετο σιωπηλῶς, μόνη δὲ ἡ παρουσία του προὐκάλει τὴν ἀνάμνησιν τῶν φωνῶν. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἡ ἰδέα καθίστατο ἧττον ἀντικειμενική, διότι ὁ ψιττακὸς ἐξέβαλλε τὰς αὐτὰς κλαυθμηρὰς ὑλακάς, ἐὰν παρόντος τοῦ κυναρίου, ὁ κύριος ἐλάμβανεν ὕφος ἀπειλητικὸν καὶ προσεποιεῖτο τιμωρίαν. Ἡ ἰδέα παρέμενεν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τοῦ ψιττακοῦ παρουσιαζομένου ἑτέρου κυνός, καίτοι δὲ ἀκριβῶς τὸ πτηνὸν διέκρινε τὰ δύο ζῷα, εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἀπεμιμεῖτο τὰς ὑλακάς, ἀλλ' ἐπλησίαζεν ἀφόβως τὸ ἓν ἐκ τῶν ζῴων, ἀπέφευγε δὲ τὸ ἕτερον.

Ὑπὸ πολλῶν παρατηρητῶν ἐδόθησαν πλεῖστα παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς μεγάλης μνήμης τῶν πτηνῶν τούτων. Παρατηρήσεις μάλιστά τινες ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὰ ζῷα ταῦτα ἔχουσιν οὐ μόνον τὴν ἰδιότητα τῆς ἐκφράσεως ἰδεῶν, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἱκανὰ προσέτι νὰ προσαρμόσωσιν ἤχους ἀρθρωτοὺς καὶ σειρὰς ἤχων εἰς ὡρισμένας ἰδέας. Ἡ σπουδαιότης κυρίως συνίσταται οὐχὶ εἰς τὸ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τις τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῆς συναρμογῆς τῶν ἤχων, οὓς δύναται τὸ ζῷον ν' ἀρθρώσῃ, διότι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαθέσεως τῆς φωνητικῆς συσκευῆς, ἀλλὰ νὰ παρατηρηθῇ, πόσαι ἀμετάβλητοι συνθέσεις λέξεων ἀνταποκρίνονται πρὸς ἰσαρίθμους ἰδέας. Ἀκριβῶς εἰπεῖν τὸ λεξιλόγιον τοῦ ψιττακοῦ εἶναι περιωρισμένον· ἐνίοτε εἶναι ἀρκετὰ εὐρύ· ἡ ἀκατάσχετος ὅμως φλυαρία τοῦ πτηνοῦ καθιστᾷ δύσκολον τὴν ἀπαρίθμησιν αὐτοῦ. Ὁ Le Mahout ἀναφέρει ψιττακόν, τὸν ὁποῖον καρδινάλιός τις ἠγόρασεν ἀντὶ ἑκατὸν χρυσῶν ταλλήρων, διότι ἀπήγγειλεν ἀκριβῶς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως. Ὁ δὲ De Laborde εἶδε ψιττακὸν ἐντὸς πλοίου τινός, λέγοντα ὁλόκληρον τὴν λειτουργίαν. Ὁ Brehm ἀναφέρει ἀνέκδοτα, ἅτινα δύνανται νὰ λεχθῶσι πρὸς ἀντίρρησιν τῶν θεωρητικῶν ἐκείνων, οἵτινες δὲν παραδέχονται, ὅτι τὰ ζῷα ἔχουσιν ἐκφραστικὴν λαλιάν.

Ἀφ' ἑτέρου ἐπίσης τὰ μουσικὰ προτερήματα τῶν πτηνῶν, ἅτινα εἶναι ἀνώτερα τῶν ἐρυθροδέρμων ἀνθρώπων, ἡ προτίμησις αὐτῶν ἰδιαιτέρων τινῶν ἤχων ἀποτελοῦσι φαινόμενα ἄξια μελέτης καὶ πλήρη ἐνδιαφέροντος.

Τὰ λοιπὰ διανοητικὰ φαινόμενα τοῦ ψιττακοῦ, ἐπιτρέπουσιν ἡμᾶς νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσον περίεργα, ὅσον τὰ τῆς μιμητικῆς ἰδιοφυΐας αὐτοῦ. Γνωρίζομεν ὅτι οἱ ψιττακοὶ εἶναι ἥμεροι ἢ ἄγριοι, ὅτι ἐχθαίρονται πρόσωπά τινα καὶ ἀγαπῶσιν ἄλλα, ὅτι χαίρονται, λυποῦνται, ὀργίζονται. Τὸ σπουδαιότερον πάντων εἶναι, ὅτι ἔχουσι συνείδησιν τῶν κακῶν αὐτῶν πράξεων καὶ πολλάκις αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μετὰ τοιαύτας πράξεις ἀποτείνουσιν ἐπιτιμήσεις εἰς ἑαυτούς.

Οἱ ψιττακοί, ὅπως τὰ παιδία, δυσηρεστημένοι ὄντες, δὲν δέχονται μηδὲ αὐτὰ τὰ γλυκίσματα, εἶναι ἀνάγκη δὲ θωπειῶν καὶ κολακειῶν, ὅπως ἐπαναλάβωσι τὸ ἥμερον αὐτῶν ἦθος. Γνωρίζουσι τί κάμνουσι, τί θέλουσι καὶ τί λέγουσιν, εἶναι ἀληθὲς ὄχι πάντοτε, ἀλλὰ μήπως καὶ εἰς ἡμᾶς δὲν συμβαίνει τὸ αὐτό;

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Λεκόντ Δελίλ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Τῇ 6ῃ Ἰουλίου ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ ἀκαδημαϊκὸς Λεκόντ Δελίλ, εἷς τῶν μεγίστων ποιητῶν τῆς συγχρόνου Γαλλίας. Γεννηθεὶς ἐν Ἁγίῳ Παύλῳ τῇ 23 Ὀκτωβρίου 1818, μετέβη καὶ ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Παρισίοις τῷ 1847, διορισθεὶς κατ' ἀρχὰς ὑποβιβλιοφύλαξ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Λουξεμβούργου. Γνωστὸς ὡς ποιητὴς ἐγένετο τῷ 1853, ὅτε ἐξέδωκε τὴν πρώτην συλλογήν του Poèmes antiques καὶ μετὰ δύο ἔτη ἄλλην ὑπὸ τὸν τίτλον «Poèmes et Poesies». Τὰ δύο ταῦτα βιβλία ἤρκεσαν νὰ τῷ ἐξασφαλίσουν θέσιν περιφανῆ μεταξὺ τῶν γάλλων ποιητῶν· ἀλλ' ἡ δόξα τοῦ Λεκόντ Δελίλ ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον ὅταν ἐξέδωκε βραδύτερον τὰ Poèmes Barbares καὶ τὰ Poèmes Tragiques. Ἐκτὸς τούτων, γνώστης τῆς ἑλληνικῆς βαθύς, μετέφρασεν ἀμιμήτως τὰ *Εἰδύλλια* τοῦ Θεοκρίτου, τὰς Ὠδὰς τοῦ Ἀνακρέοντος, τὴν Ἰλιάδα, τὴν Ὀδύσσειαν, τὰ ἔργα τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Αἰσχύλου κτλ. Τῷ 1887 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας εἰς τὴν ἕδραν τοῦ Οὑγγώ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐξετίμα ἰδιαιτέρως καὶ εἰς προηγουμένας ἐκλογὰς εἶχε ψηφίσει ὑπὲρ αὐτοῦ. Πολλοὶ τῶν κριτικῶν τὸν Λεκόντ Δελίλ θεωροῦν ποιητὴν ἀνώτερον καὶ τοῦ Βίκτωρος Οὑγγὼ ἀκόμη. Τὰς εὐρείας καὶ μεγαλοπρεπεῖς αὐτοῦ συλλήψεις ἤξευρε νὰ ὑποτάσσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις μορφῆς αὐστηρῶς καλλιτεχνικῆς, τὰ δὲ ποιήματά του τὰ λαξευτά, τὰ σύμμετρα, μὲ τὸν θαυμαστὸν πλοῦτον τῶν εἰκόνων καὶ τῆς γλώσσης τὴν ἀνυπέρβλητον ἁρμονίαν, δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς πρότυπα τεχνικῆς ἐκτελέσεως. Ὁ Λεκόντ Δελίλ, ἀρχηγὸς σχολῆς, ἔσχεν ἀπείρους θαυμαστὰς καὶ μιμητάς, ἀλλὰ ἐκ τοῦ παραδείγματός του περισσότερον ὅλων ἐπωφελήθη ὁ Ἐρεδιά, ὁ ποιητὴς τῶν «Τροπαίων», ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὁ γνησιώτερος αὐτοῦ μαθητής.

— Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις ὁ Στέφανος Ξένος, ὁ συγγραφεὺς τῆς περικαλλήτου «Ἡρωΐδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως». Γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1821 ἀπὸ γονεῖς καταγομένους ἐκ Πάτμου, ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ στρατιωτικὴν σχολήν, τὴν ἱδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπασπιστοῦ καὶ προσελήφθη ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ Καλλέργη. Βραδύτερον, παραιτηθεὶς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, μετέβη εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἐπεδόθη εἰς μεγάλας ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἀπέκτησε μὲν κολοσσιαίαν περιουσίαν, τὴν ἔχασε δὲ κατόπι, μετὰ πολλὰς περιπετείας, ἕως οὗ ἐβυθίσθη εἰς τὴν πτωχείαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸν εὗρεν ὁ θάνατος. Ἐν Λονδίνῳ ἵδρυσε τὸν «Βρεττανικὸν Ἀστέρα» εἰκονογραφημένον περιοδικόν, περίφημον διὰ τὸν κατὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἀμείλικτον πόλεμόν του. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ἐξέδωκεν ἐσχάτως ἐν Ἀθήναις ἡμερησίαν ἐφημερίδα, ἡ ὁποία ὅμως ἐναυάγησεν. Ἐκτὸς τῆς «Ἡρωΐδος» τοῦ καλλίστου τῶν ἔργων του, τὸ ὁποῖον πολὺ ἀνεγνώσθη ἐν Ἑλλάδι, ὁ Ξένος ἔγραψε καὶ ἄλλα μυθιστορήματα «τὸν Διάβολον ἐν Τουρκίᾳ» τὴν «Ἱστορίαν τῶν Νόθων Τέκνων» κλ. Τὰ ἔργα ταῦτα στεροῦνται μὲν πάσης φιλολογικῆς ἀξίας, ἀλλ' εἶνε ἐκ τῶν εὐχαρίστως ἀναγινωσκομένων ὑπὸ τῶν πολλῶν, διὰ τὴν πλοκὴν καὶ τὰς περιπετείας.

— Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος τῶν «Βυζαντινῶν Χρονικῶν» ἐκδιδομένων ἐν Πετρουπόλει ἑλληνιστὶ καὶ ῥωσσιστὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν κ. κ. Βασιλιέφσκη καὶ Ῥέγκελ. Τὸ τεῦχος τοῦτο σύγκειται ἐκ 260 σελίδων περιέχει δὲ ὕλην πλουσίαν καὶ ἐκλεκτήν.

— Ἐν Βαρναούλ τῇ 19 Ἰουνίου ἀπεβίωσεν ὁ Νικόλαος Γιαδρίντσεφ. Ὁ διάσημος ῥῶσσος συγγραφεὺς ἐγεννήθη τῷ 1842 ἐν Ὄμσκῃ, ἐσπούδασεν εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Τόμσκης, κατόπι δὲ ὡς ἀκροατής, ἠκολούθησε μαθήματα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως. Ἀπελθὼν εἶτα εἰς Σιβηρίαν, ταχέως ἐγένετο ἐκεῖ γνωστὸς διὰ τῶν συγγραμμάτων του, ἀναγομένων εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν ἐθνογραφίαν καὶ τὰ ἤθη τῶν σιβηρικῶν λαῶν. Εἰς τὸν Γιαδρίντσεφ ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τῶν περιφήμων ἐρειπίων τοῦ Καρακορούμ ἐν Μογγολίᾳ καὶ αὐτὸς πρῶτος ἔσχε τὴν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως Πανεπιστημίου ἐν Σιβηρίᾳ. Ἐξέδιδε τὴν *Σιβηριακὴν Ἐπιθεώρησιν* καὶ τὴν *Ἐπιθεώρησιν τῆς Ἀνατολῆς*. Ὁ θάνατός του ἀφίνει μέγα κενὸν καὶ θεωρεῖται σημαντικὴ ἀπώλεια διὰ τὰ ῥωσσικὰ γράμματα.

— Ὑπὸ τοῦ κ. Παύλου Καλλιγᾶ, τοῦ σοφοῦ νομομαθοῦς καὶ ἱστορικοῦ, ἐξεδόθη ἐκ τῶν καταστημάτων Κωνσταντινίδου, ὀγκώδης τόμος ἐπιγραφόμενος «Μελέται Βυζαντινῆς Ἱστορίας, 1205—1453». Τὸ βιβλίον τοῦτο διακρίνει πλῆθος ἱστορικῶν γνώσεων, ἐπιστημονικὴ κατάταξις καὶ ἀκρίβεια ὅσους σπανία. Ἀργότερα εἰς τὴν *Ἑστίαν* θὰ γίνῃ, ἐλπίζομεν, ὁ προσήκων περὶ αὐτοῦ λόγος.

Καλλιτεχνικά

Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ ἐκεῖ πρὸ πολλοῦ ἀποκατεστημένος Ἕλλην ζωγράφος Παῦλος Προσαλέντης, ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ καλλιτεχνικοῦ του σταδίου. Ὁ Παῦλος Προσαλέντης ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, ἐξ οἰκογενείας κατὰ παράδοσιν καλλιτεχνικῆς. Τὰς πρώτας σπουδὰς ἔκαμεν ὑπὸ τὸν πατέρα του, ζωγράφον ἐπίσης διακεκριμένον, ἐτελειοποιήθη δὲ εἶτα ἐν Ῥώμῃ καὶ Νεαπόλει. Αἱ εἰκόνες του, μεγάλως ἐκτιμηθεῖσαι ὑπὸ τῶν εἰδημόνων, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοπία αἰγυπτιακά. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ νεκρὸς καὶ πλήρης μέλλοντος καλλιτέχνης εἶχε τύχει τοῦ πρώτου βραβείου ἐν τῷ τμήματι τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐκθέσεως.

Θεατρικά

Ἐκ τοῦ θιάσου «Μενάνδρου» τῶν κ. κ. Ταβουλάρη καὶ Παντοπούλου, ἀπεχώρησε ἡ κυρία Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου. Λέγεται ὅτι σκοπεύει ἤδη νὰ συγκροτήσῃ ἴδιον θίασον.

— «Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος» ἐπιγράφεται τὸ πεντάπρακτον δρᾶμα τοῦ κ. Γ. Στρατήγη, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν ἐπαίχθη ἐν τῷ θεάτρῳ Τσόχα τὴν ἑσπέραν τῆς π. Πέμπτης. Ἔχει πολύπλοκον ὑπόθεσιν καὶ μεγάλας περιπετείας. Ὁ Βασίλειος ἀγαπᾷ τὴν Βέραν, θυγατέρα φανταστικὴν τοῦ Βορίδος, βασιλέως τῶν Βουλγάρων, χάριν δὲ αὐτῆς κυρίως φαίνεται εἰς τὸ δρᾶμα ὅτι ἀγωνίζεται κατὰ τῶν Βουλγάρων ὅσα ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Ἡ τοιαύτη σύλληψις δὲν ἱκανοποίησε πολύ, ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ ἔργον ἔχει καὶ ἄλλας πολλὰς ἐλλείψεις ἱστορικὰς καὶ τεχνικάς. Εἰς τὸν τύπον ἐκρίθη μᾶλλον δυσμενῶς, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ εἰς τὸ κοινὸν δὲν ἤρεσε τόσον, ἀφ' οὗ εὐθὺς ἀπὸ τῆς δευτέρας παραστάσεως τὸ θέατρον ἦτο κατὰ τὸ ἥμισυ κενόν.

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΙΓʹ.

Τοῦ Κίμωνος τὸ τάγμα ἀποτελεῖ μέρος τοῦ στρατοῦ τῆς καταλήψεως. Καὶ μετ' αὐτὴν δὲ ἐξακολουθεῖ οὗτος ἀπὸ τριῶν μηνῶν φρουρῶν ἐν Λαρίσῃ, ἐνῷ ἡ οἰκογένειά του παραμένει ἐν Ἀθήναις. Ἡ ἀπομάκρυνσις θὰ ἦτο ὅλως προσωρινή, ὁ δὲ Νικόλαος Βερτῆς, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ ἐν Ἀθήναις θὰ ἐπεμελεῖτο τῆς οἰκογενείας του. Ἄλλως τοῦ εἶχεν ὑποσχεθῆ τοῦτο ῥητῶς.

— Μείνατε ἥσυχος, τῷ εἶπε. Δὲν θὰ περάσῃ ἡμέρα χωρὶς νὰ ὑπάγω εἰς τὸ σπίτι σας. Εἰς ὅ,τι καὶ ἂν χρειασθοῦν θὰ ἦμαι πρόθυμος. Διότι δὲν γίνεται δι' ἐμὲ μεγαλητέρα χαρὰ ἀπὸ αὐτὰς τὰς μικρὰς ὑπηρεσίας, ἀπέναντι τόσων ἐκ μέρους σας εὐεργεσιῶν. Καὶ ἀνεχώρησεν ὁ Κίμων ἥσυχος καὶ γαλήνιος, τὸ πρῶτον ἀποχωριζόμενος τῆς οἰκογενείας του.

Εἶχεν ἔλθει ἤδη ὁ Ὀκτώβριος· καθ' ὅλας δὲ τὰς προβλέψεις θὰ διήρχετο τὸν χειμῶνα ἐν Λαρίσῃ. Τοῦτο δὲ καὶ εἶχεν ἀναγγείλει μὲ πολλήν του στενοχωρίαν καὶ εἰς τὴν γυναῖκά του καὶ εἰς τὸν Νικόλαον.

Ἀλλ' εὐφρόσυνος ἔκπληξις ἐπεφυλάσσετο εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιοῦσαν τῆς εἰς τὴν οἰκογένειάν του ἀναγγελίας τῆς τόσον δυσαρέστου εἰδήσεως.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ στρατοῦ τὸν ἐπεφόρτισε μὲ εἰδικὴν ἐμπιστευτικὴν ἀποστολὴν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον.

— Νὰ φύγῃς, λοχαγέ, ἀμέσως, τῷ εἶπε, καὶ πρὶν πᾷς ἀκόμη στὸ σπίτι σου νὰ παρουσιασθῇς εἰς τὸν ὑπουργὸν καὶ νὰ τῷ ἐκθέσῃς ὅσα σοῦ ἐνεπιστεύθην.

Εὐαρεστοτέραν διαταγὴν δὲν ἔλαβε ποτὲ ὁ Κίμων.

Διὰ τοῦτο ἔσπευσεν εἰς Βόλον ἄνευ ἀποσκευῶν, ἀναχωρήσας ἀπὸ τῆς πρωίας καὶ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἐπεβιβάζετο τοῦ διὰ τὸν Πειραιᾶ ἀτμοπλοίου.

Ἀλλ' ἡ τύχη παρενέβαλε προσκόμματα εἰς τὴν σπουδήν του. Κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Εὐρίπου ἐβλάβη τοῦ ἀτμοπλοίου ἡ μηχανὴ καὶ ἐδέησε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του διὰ ξηρᾶς.

Λαμβάνει ἵππον τῆς ἐν Χαλκίδι ἐφίππου ἐνωμοτίας τῆς χωροφυλακῆς καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἐφίππου χωροφύλακος τρέπεται πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν Θηβῶν.

Ἡ χαρὰ τὸν ἐπλημμύρει ἐφ' ὅσον προσήγγιζεν εἰς τὰς Ἀθήνας· καὶ ἐπέσπευδε πάντοτε τοῦ κεκμηκότος ἵππου του τὸν τριποδισμόν.

Ἀφοῦ δὲ ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολήν του εἰς τὴν ὁποίαν πολὺ ἐχρονοτρίβησε, διότι ἐδέησε νὰ ἀναμείνῃ τὸ πέρας νυκτερινοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐτράπη πρὸς τὴν οἰκίαν του, περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἑσπέρας.

Λέγουν ὅτι ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν προσέγγισιν κρισίμων τοῦ βίου στιγμῶν, ἐξ ἐκείνων καθ' ἃς γράφεται μὲ ἐρυθρὰ γράμματα ἀμετάκλητος ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις τῆς Εἱμαρμένης διασχίζει τὸν μελανὸν πέπλον τῆς Ἀγνοίας, καὶ παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς, συγκεχυμένας ἐν σκιερᾷ εἰκόνι, τὰς τραγικὰς σκηνὰς τῶν συμφορῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ μᾶς πλήξουν· ὅτι τότε, ὅλως ἐξ ἐνστίκτου καὶ χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὸν λόγον τῶν συναισθημάτων τούτων, ὁ Φόβος θέτει ἐπὶ τοῦ τραχήλου ἡμῶν τὴν παγερὰν αὐτοῦ χεῖρα, παρακολουθούμενος ἀπὸ τὴν μαύρην αὐλήν του, τὴν Θλῖψιν καὶ τὴν Ἀπόγνωσιν. Λύει, λέγουν, τότε τὸ ἐν ἡμῖν Πνεῦμα τὰ δεσμά, καταρρίπτει τὰ προσκόμματα τὰ γήϊνα καὶ ὑπερνικῶν τὴν ἀτέλειαν τῶν πεπερασμένων δυνάμεων τῶν αἰσθήσεων, βλέπει καὶ ἀκούει ὅ,τι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀκούσωμεν δι' αὐτῶν. Πάσχομεν τότε, πολὺ πάσχομεν, ἐν ἀσυνειδησίᾳ τοῦ αἰτίου· τὰ στήθη ἡμῶν πιέζει ἡ ὀδύνη καὶ ἐπιτακτικὴ συνέχει ἡμᾶς ἡ ἀνάγκη νὰ ῥήξωμεν κραυγήν, κραυγὴν ἐπικλήσεως ἀρωγῆς. Τῆς ἐπικρεμαμένης καταστροφῆς ἡ εἰκών, νεφελώδης τὸ πρῶτον καὶ ἀπροσδιόριστος, χρωματίζεται κατὰ μικρὸν καὶ λαμβάνει σάρκα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς. Ἡ καρδία ἡμῶν τείνει τότε νὰ διαρραγῇ καὶ σπεύδομεν τρέμοντες, ὅπως λύσωμεν τὴν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἀγνώστου κακοῦ ἀγωνίαν, ὅπως ἀντιμετωπίσωμεν τέλος τὴν συμφορὰν ἐν ἐπιγνώσει, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, ἀντὶ νὰ διώκουν ἡμᾶς ἀσύλληπτα φάσματα.

Εἶναι ἡ θεωρία τῶν προαισθημάτων αὐτή, ἡ ποιητικὴ καὶ πείθουσα.

Ἀλλ' ἄν τις ἐξ ὑμῶν, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶσται, ἐκένωσε ποτὲ τῆς ὀδύνης τὴν κύλικα, ἔσχε τὴν εὔνοιαν τῆς τοιαύτης τοῦ Πνεύματος προειδοποιήσεως, ὅταν ἢ συνετελεῖτο μακρὰν αὐτοῦ ὁ μηδενισμὸς προσφιλοῦς ὑπάρξεως ἢ ἄλλη τις ἐνέσκηπτεν ἐπ' αὐτοῦ δυστυχία ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι φέρουν ἐν μιᾷ νυκτὶ τὸ γῆρας, αὐλακώνουν τὸ πρόσωπον διὰ ῥυτίδων καὶ στρώνουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χιόνας;

Δὲν τὸ πιστεύω. Καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ διατί, γελῶ, γελῶ πάντοτε μὲ τὰ προαισθήματα. Διαφέρει ἡ περίπτωσις καθ' ἣν ἐκ δεδομένων πραγματικῶν αἰτίων ἐπιρρειτᾷ εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὁ φόβος καὶ ἡ ἐπὶ τούτῳ θλῖψις, αἵτινες πλαστοπροσωποῦν τότε αὐτὰ τὰ λεγόμενα προαισθήματα.

Ἀλλ' ὁ Κίμων οὐδεμίαν εἶχεν ἀφορμὴν νὰ ἀνησυχῇ. Διὰ τοῦτο ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν εἰς τὴν οἰκίαν του ὑπερεξεχείλιζεν ἐν αὐτῷ ἡ χαρὰ καὶ ἐψιθύριζεν εὔθυμος φαιδρὸν ᾆσμα, τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ τοῦ συρμοῦ μεταξὺ τῶν ἐν Λαρίσῃ ἐπιστράτων.

Τί χαρά, ἐσκέπτετο, γιὰ τὴ γυναῖκα του, αὐτὴ ποῦ ἐκλαίγονταν· πῶς θὰ περάσῃ τὸ χειμῶνα του στὸ χιονόβροχο καὶ στὸ βοῦρκο τῆς Λαρίσης, τί εὐτυχία γιὰ τὰ παιδιά του, ὅταν θὰ τοὺς σφίξῃ ἄξαφνα στὴν καρδιά. Ἀλλὰ θὰ ἀποκοιμήθηκαν τώρα τὰ μικρά του, κ' αὐτὸς θὰ τὰ ξυπνήσῃ μὲ

[1] Ἴδε σελίδα 298.

ἕνα γλυκό, γλυκό φιλί· καὶ θὰ ξυπνήσουν τρομαγμένα, θὰ τὸν γνωρίσουν ὕστερα καὶ τὰ μικρὰ χεράκια τους θὰ ἀνοιχτοῦν γιὰ ν' ἀγκαλιάσουν τὸ κεφάλι τοῦ πατέρα.

'Αμυδροῦ φωτὸς ἡ ὠχρὰ αὐταύγεια ἐφώτιζε τοῦ κοιτῶνος τὸ παράθυρον.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ, διενοήθη. Πῶς; ἐπλάγιασε λοιπὸν ἀπὸ τώρα ἡ 'Ανθή;

Κρούει τὴν θύραν, ἀλλὰ δὲν ἀνοίγεται τὸ παράθυρον, ἀλλὰ δὲν προκύπτει ἀπ' αὐτοῦ ἡ μορφὴ τῆς γυναικός του.

Κρούει ἐπανειλημμένως, κρούει ἰσχυρότερον, καλεῖ τὴν γυναῖκα του κατ' ὄνομα, ἀλλ' εἰς τὴν φωνήν του ἀπαντᾷ κραυγὴ τρόμου τῆς γυναικός του, ἀνδρικὴ φωνή, θόρυβος, ἐσπευσμένα βήματα.

Τί συμβαίνει εἰσέτι δὲν ἀντιλαμβάνεται. 'Αλλ' ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ εἰσέλθη ἐκεῖ, αὐτοστιγμεὶ νὰ εἰσέλθη, τοῦ πιέζει τὸ στῆθος.

Λακτίζει καὶ διασείει τὴν ἐλαφρὰν θύραν ὡς μανιώδης. Τὰ τεταμένα νεῦρά του δεκαπλασιάζουν τὰς δυνάμεις του, ἐπὶ τέλους δὲ χαλαροῦται αὕτη καὶ ὑπενδίδει.

Διασκελίζων τὴν μικρὰν κλίμακα χύνεται, ὡς φρενόπληκτος, εἰς τὸν κοιτῶνα του· ἐνῷ δὲ αὐτὸς εἰσορμᾷ, σκιὰ μελανή, ἡ ἔνσαρκος σκιὰ τοῦ ἀγνώστου ἐχθροῦ, τοῦ δολοφόνου τοῦ βίου του, πηδᾷ μετὰ δούπου ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τὴν ὁδόν.

Καὶ ἡ ἀθλία ἐκείνη, λυσίκομος, ἡμίγυμνος, περισυλλέγεται ἄφωνος, ἐνεή, γονυκλινὴς ἐν τῇ γωνίᾳ, ἐν ἀλλόφρονι τρόμῳ ἀναμένουσα τὸν θάνατον ἀπὸ τῆς τιμίας ἐκείνης χειρός, ἡ ὁποία τὴν εἶχεν ὑπεγείρει, ἡ ὁποία τόσον τὴν εἶχεν ἀνυψώσει.

Λευκὸς ὡς σουδάριον ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τοίχου· οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἠνοίχθησαν ἄγριοι, ὡς ἂν ἔμελλον νὰ ἐκχυθῶσι τῶν κογχῶν, καὶ ἀπεπειράθη νὰ ῥήξῃ κραυγήν. 'Αλλ' ἡ κραυγὴ αὕτη ἐπνίγη εἰς ῥόγχον ἐντὸς τοῦ λάρυγγος, αἱ ἀρτηρίαι τοῦ προσώπου ἐξοιδημέναι διεγράφοντο ὡς κυανοῖ ῥύακες ἐπὶ τῆς μορφῆς του καὶ τὸ στόμα διεστράφη ἐν ἀφράστῳ ὀδύνῃ, ὡς ἐὰν τὰ δάκρυα τῆς λύσσης τὰ ὁποῖα ἐπλημμύρουν τὴν καρδίαν του ἀνήρχοντο μετὰ τῶν λυγμῶν, ὡς ῥευστοποιημένος μόλυβδος πυρπολῶν τὸν λαιμόν του.

Ἔσχεν ἐν τούτοις τὴν δύναμιν νὰ ἀνασπάσῃ τὸ ξίφος του καὶ σιωπηλός, ἄφωνος, δικαιοδότης ἅμα καὶ ἐκτελεστής, χωρεῖ πρὸς τὴν γυναῖκά του, ἥτις μόνας τὰς λέξεις, Σκότωσέ με, τὸ ἀξίζω, κατώρθωσε νὰ ψελλίσῃ.

'Αλλὰ δὲν εἶχε προχωρήσει δύο βήματα καὶ οἱ ὀφθαλμοί του προσέπεσαν ἐπὶ ξίφους ἐρριμμένου ἐπὶ τῆς τραπέζης. 'Αναγνωρίζει τὸ ξίφος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχε δωρήσει εἰς τὸν Νικόλαον Βερτῆν, ὅταν ἐγένετο ἀνθυπολοχαγός, βλέπει πρὸς τούτοις πηλήκιον ἀνθυπολοχαγοῦ ἀνεστραμμένον, καὶ ἐν αὐτῷ χρυσοῖς γράμμασι τὰ στοιχεῖα Ν. Β.

Ὑπάρχουν βαθμοὶ δυστυχίας ὑπερβαίνοντες τὴν δύναμιν τῆς αἰσθητικότητος τῆς ψυχῆς, ἥτις μόνον ἐν τῷ δυνατῷ μέτρῳ εἰσδέχεται τὴν ὀδύνην, ὡς τὸ κεκορεσμένον ὕδωρ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ πλεονάζον μένει ἀδιάλυτον.

Οὕτω καὶ τὸ πλῆγμα τοῦτο ὑπερέβαινε τὴν ἀντίληψιν τῆς ψυχῆς τοῦ Κίμωνος. 'Αλλὰ καὶ ὅσον ἀντελαμβάνετο ἐξ αὐτοῦ ἦτο ὑπέρτερον τῶν δυνάμεων τῆς καρδίας του, ὅπως τὸ βαστάσῃ.

Ἐξέτεινε τὰς χεῖρας ἀπὸ τῶν ὁποίων ἔπεσε μετὰ πατάγου τὸ ξίφος του καὶ τὰς ἐκίνει ὡς νὰ ἐκωπηλάτει ἐν τῷ κενῷ, ὡς νὰ ἐζήτει ἐν αὐτῷ ἔρεισμα.

Καὶ περιέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς κύκλῳ μετὰ δέους ἠλιθίου, ὡς ὅταν ἀνατρέπεται τῆς δημιουργίας ἡ τάξις, ὅταν ῥηγνύεται ἡ γῆ καὶ πληροῦν τὰ ῥήγματα αὐτῆς ἐρείπια πίπτοντα. Ἐνόμισεν ὅτι τὸ ἔδαφος ὑπεχώρει πρὸ τῶν ποδῶν του, ὡς νὰ ἐπάτει ἐπὶ σφαίρας συστρεφομένης μὲ ταχύτητα ἰλιγγιώδη καὶ ὅτι ἔπιπτεν, ἔπιπτεν, ἐν βαράθρῳ σκοτεινῷ, ἀπυθμένῳ, ἀτελευτήτῳ. Τὸν ἐγκατέλιπεν ἡ φωνή, ὡς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δεινοῦ ἐφιάλτου καὶ ἱδρὼς ὡς ὁ τῆς ἐσχάτης ἀγωνίας κατελείβετο παγερὸς ἀπὸ τῶν κροτάφων του.

Τέλος ἠδυνήθη νὰ ἀρθρώσῃ λέξιν, ἥτις ἐξήρχετο ἀπὸ τοῦ στόματός του βραγχνὴ ὡς ἀπὸ τῶν ἐγκάτων τοῦ στήθους, καὶ ἐπανελαμβάνετο ἄτονος, συριστική, ὡς ῥόγχος.

— Αὐτός; αὐτός; αὐτός;

Καὶ τὴν προσέβλεπεν ἐν αὐξούσῃ ἀλλοφροσύνῃ, μὲ τεταμένον τὸν λαιμὸν καὶ τὰς χεῖρας, ὡς ἐν σπασμωδικῇ καταλήψει· καὶ ἡ βραγχνὴ φωνὴ ἐπανελάμβανε τὴν ἀνέκφραστον ἀπορίαν, ὡς ἂν ἡ εὔγλωττος μαρτυρία, ἡ κραυγὴ τῶν πραγμάτων τῶν ἁπτῶν, τῶν ἀνηλεῶς αὐτοφώρων ἐμηδενίζετο πρὸ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ὑποθέσεως τοιαύτης ἀνοσιουργίας, ὡς νὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπισφραγίσῃ τὴν βεβαιότητα τοῦ διπλοῦ θανάτου τῆς καρδίας του, τῆς ἐνόχου γυναικὸς ἡ ὁμολογία.

— Αὐτός; αὐτός; αὐτός;

Καὶ ἡ ἀθλία ἐκείνη δὲν ἔσχε τὴν δύναμιν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἀπαίσιον ἐρώτημα.

Πάντοτε γονυκλινὴς ἔκλινε ταπεινότερον τὴν κεφαλὴν ἐν σχήματι σιωπηρᾶς κατανεύσεως, καὶ ἐψιθύρισε καὶ πάλιν διὰ φωνῆς ἐσβεσμένης.

— Σκότωσέ με, τὸ ἀξίζω, σκότωσέ με.

'Αλλ' οὗτος ὀρθούμενος ἀποτόμως ἐν αἰφνιδίᾳ ἐξεγέρσει, ὡς ὁ ναυαγὸς ὅστις, δι' ἀπέλπιδος ἀντιδράσεως, πλήττων τὴν μυκωμένην θάλασσαν, ἥτις ζητεῖ νὰ τὸν ἀπορροφήσῃ, ὑψοῦται πρὸς στιγμὴν ὀρθὸς ἐπὶ τῶν κυμάτων,

— Ὄχι, εἶπε, καταραμένη· θὰ ζήσῃς ἐσύ, θὰ ζήσῃς. Λέγουν πῶς εἶνε διπλῆ ἀτιμία στὸν ἄνδρα νὰ λερώσῃ στὸ αἷμα μιανῆς ἀπὸ σᾶς τὰ χέρια. 'Από κάποιον ἄλλο ἔχω χρέος νὰ καθαρίσω τὴ γῆ. Ὅσο γιὰ σένα, κάτι μοῦ λέει, ἐδῶ μὲς τὴν καρδιά, πῶς θὰ ἔβγαινες πολὺ κερδισμένη ἀπὸ αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ παιχνίδι τοῦ Σατανᾶ, ἂν σὲ ἔκανα νὰ κερδίσῃς τὸ θάνατο. Θὰ ζήσῃς, καταραμένη, θὰ ζήσῃς· τὸ ξέρω καλὰ πῶς, χαρίζοντάς σου τὴ ζωή, σοῦ χαρίζω δῶρο πολὺ πλειὸ ἄγριο, πολὺ πλειὸ φαρμακερό, πλειὸ σκοτεινὸ ἀπὸ τὸ θάνατο· δῶρο ποῦ θὰ κάμῃ νὰ στήσουν χορὸ ἀπὸ τὴ χαρά της τῆς κολάσεως οἱ δαίμονες. Ἠμπορεῖς νὰ φύγῃς.

'Αλλ' αὐτὴ ἢ δὲν ἤκουσε ἢ δὲν ἐπίστευεν. Ἔμενεν ἐκεῖ, ὡς καθηλωμένη, ὡς ἀπολιθωθεῖσα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπὸ τῆς κλειστῆς θύρας τοῦ παρακειμένου δωματίου ὁ, ὡς μελαγχολικὸν παράπονον, ἰδιάζων ἐκεῖνος κλαυθμὸς κοιμωμένου παιδίου ἔπληξε τὰς ἀκοάς του.

'Ανεπόλησε τότε ὅτι ἦτο πατήρ.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον. Ὁ Φαίδων καὶ ἡ Θάλεια ὕπνωττον γαλήνια, καὶ ὑπηγείροντο τὰ μικρά των στήθη· καὶ ἡ ἀναπνοή των ἥρεμος ἠκούετο ὡς αὔρας ψίθυρος.

Τῷ ἐπῆλθε τότε παράφρων, ἀλλόκοτος σκέψις. Ἐπίστευσεν ὅτι στιγμὰς μόνον ἐὰν ἔμενον τὰ μικρά του ἐν τῷ καταράτῳ ἐκείνῳ οἴκῳ θὰ ἐξέπνεον, ὡς ἐὰν τὸ δηλητήριον τῶν ἐνόχων, τῶν θεοστυγῶν ἐκείνων ἐρώτων, ὑπῆρχεν ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ καὶ ἔπλεεν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἐκείνῃ φονικόν.

— Σηκωθῆτε δυστυχισμένα, διπλάρφανα, σηκωθῆτε.

Καὶ τὰ κατεφίλει ζητῶν νὰ τὰ ἀφυπνίσῃ.

— Ἄ! Ὁ πατέρας μας, ὁ καλός μας πατέρας. Καλὴ σπέρα, πατέρα.

Περιέβαλλον μὲ τὰς μικρὰς των χεῖρας τὴν κεφαλήν του καὶ ὁ ὕπνος πάλιν ἐπεκάθισεν ἐπὶ τῶν βλεφάρων των. 'Αλλ' αὐτὸς ψιθυρίζων, ὡς καθ' ἑαυτόν.

— Γλήγωρα, γλήγωρα· μακρηὰ ἀπὸ δῶ μέσα, τὰ ἤγειρεν ὡς ἦσαν, γυμνά, περιβάλλων τοὺς πόδας των δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἐνῷ αἱ μικραὶ κεφαλαί των ἐκρέμαντο ἀδρανῶς ἄνωθεν τῶν ὤμων του, καὶ οὕτω διεσκέλισε τὸν κοιτῶνα τῆς ἀτιμώσεώς του. Καὶ ὁ Φαίδων ἀφυπνιζόμενος καὶ βλέπων τὴν μητέρα του συνεσπειρωμένην ἐν τῇ γωνίᾳ, ἐψιθύρισεν, ὡς ἐν ὀνείρῳ.

— Ποῦ μᾶς πάει, μανούλα μου, ὁ πατέρας μας;

'Αλλὰ δὲν ἀπήντησεν ἡ ἔνοχος μήτηρ. Δὲν ἠγέρθη κἄν. Ἐξέτεινε μόνον τὰς χεῖρας, ὡς νὰ ἐζήτει διὰ τῆς ἀφώνου ταύτης ἱκεσίας τὴν χάριν νὰ τὰ ἐναγκαλισθῇ, νὰ τὰ φιλήσῃ τὰ παιδιά της, τὰ ὁποῖα τελευταίαν φορὰν ἔβλεπε τόσον ἀμυδρῶς διὰ μέσου τοῦ πέπλου τῶν δακρύων της, ὑπὸ τὸ ἄτονον φῶς τῆς λυχνίας. 'Αλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐκστομίσῃ λέξιν. Λυγμὸς μόνον ἀφράστου ὀδύνης, τὸν ὁποῖον θὰ ἤκουσε βέβαια ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους, ἀνῆλθεν ἀπὸ τοῦ στήθους τῆς ἐνόχου μητρός, αἱ δὲ χεῖρές της ἔπεσαν ἀδρανεῖς καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐνῷ αἱ τρεῖς ἐκεῖναι ὑπάρξεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀποτελέσει τὴν οἰκογένειάν της ἐξηφανίσθησαν.

Ἂν τις τὴν στιγμὴν ταύτην ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νυκτίου σκότους ἤθελε συναντήσῃ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, μὲ ἀνοικτὸν τὸ στῆθος, μὲ τὴν πτωματικὴν μορφὴν καὶ τοὺς ἀπλανεῖς ὡς νεκροῦ ὀφθαλμούς, μὲ ἐρριμμένα ἐπ' ὤμου τὰ ἡμίγυμνα μὲ τὰ λευκὰ ὑποκάμισα παιδία, ἤθελεν ὑπολάβῃ ὅτι συνήντησε τὸν Θάνατον, ἀπάγοντα κρύφα δύο μικροὺς ἀγγέλους κοιμηθέντας τὸν ἀτέρμονα ὕπνον.

Ποῦ ὑπάγει δὲν γνωρίζει. Ὑπείκει μόνον εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ τὰ ἀπαγάγῃ μακρὰν τοῦ καταράτου οἴκου, νὰ προφυλάξῃ τοὺς τρυφεροὺς βλαστούς του ἀπὸ τῆς πνοῆς τοῦ λίβα τοῦ μητρικοῦ ὀνείδους.

Καὶ σύρεται καμπτόμενος ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐμψύχου ἐκείνου φορτίου, ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ τραγικοῦ φορτίου τῆς ἀνηκέστου ὀδύνης του.

'Αλλ' ἀφυπνίσθησαν ἤδη ῥιγοῦντα τὰ τέκνα του· καὶ οἱ λόγοι των ἔτι μᾶλλον παραλύουν τὰς ὑπολειφθείσας εἰς αὐτὸν δυνάμεις.

— Ἄχ, ποῦ μᾶς πᾶς, πατέρα μου, ἔτσι νύχτα γδυμνά;

— Κρυόνω, φοβοῦμαι, πατέρα μου.

Καὶ ἐξερράγησαν εἰς θρήνους.

— Γύρισέ μας στὴ μάννα μας, πατέρα.

— Σιωπή, σιωπή, τοῖς ἐψιθύρισε καὶ πάλιν, μὴ μιλᾶτε διόλου, θὰ σᾶς ἔρθῃ κακό.

Ἡ δὲ φωνή του μεθ' ὅλην τὴν ἀτονίαν ἦτο οὕτω συριστική, τόσον ἀγρία, ὥστε κατεπτοήθησαν, συνεστάλησαν ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ ἔκλαιον περίτρομα.

Ἔστη πρὸς στιγμὴν καὶ τὰ ἀπέθεσε χαμαί.

Ποῦ νὰ πάῃ; Τί θὰ γείνουν αὐτὰ τὰ μικρά; καὶ πῶς θὰ διασκελίσῃ αὐτὴ τὴ μαύρη καταβόθρα ποῦ ἔσκαψε ἐμπρός του ἡ ἀτιμία, μ' αὐτὸ τὸ φορτίο τῶν δυστυχισμένων παιδιῶν, ὅπου ἐκρέμασε ἀπὸ μόνη τὴν ξεκλειδωμένη ὕπαρξί του ἡ συμφορά;

Ἠσθάνθη ἀπόλυτον τὴν ἀνάγκην ἐρείσματος τινός, φιλίου ἀρωγῆς.

Ἡ θύρα τοῦ οἴκου τοῦ καλοῦ φίλου του τοῦ Φιλίππου Βράγκα δὲν ἦτο μακράν. Ἦσαν σχεδὸν γείτονες.

Ἐσύρθη ἕως ἐκεῖ. Τὴν ἔκρουσε μετὰ ἀγρίου πατάγου, καὶ παραμερίζων τὸν ὑπηρέτην καὶ σύρων ἐπὶ τῆς κλίμακος τὰ τέκνα του ἀνῆλθε.

Οὔτε ὁ Φίλιππος Βράγκας, οὔτε ἡ σύζυγός του εἶχον κατακλιθῆ.

Ἔδραμον πρὸς αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἐπίστευον εὑρισκόμενον ἐν Λαρίσῃ, κατάπληκτοι πρὸ τῆς οἰκτρᾶς θέας τοῦ τραγικοῦ συμπλέγματος.

Ὅ τι ἔβλεπεν, ἤρκεσεν εἰς τὸν Φίλιππον διὰ νὰ χυθῇ ἄπλετον ἐν τῇ διανοίᾳ του τὸ φῶς τῆς εἰδεχθοῦς ἀληθείας.

Καὶ ἐνῷ ἡ 'Ασπασία, λαβοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλην τὰ μικρὰ τοῦ Κίμωνος τὰ ἔφερεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῶν τέκνων της, προσπαθοῦσα νὰ τὰ πραΰνῃ διὰ τῶν θωπειῶν καὶ τῶν φιλημάτων της, ὁ Φίλιππος χωρὶς τίποτε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, χωρὶς τὰ χείλη του νὰ προφέρουν βαναύσους παραμυθίας λόγους, τὸν ἔσφιγξεν ἐπὶ τοῦ στήθους του μετὰ στοργῆς ἀδελφοῦ καὶ ἀνέμιξε τὰ τίμια δάκρυα τῆς φιλίας πρὸς τὰ δάκρυα τῆς ὀδύνης τὰ ὁποῖα ἵλεως ὁ Θεὸς ἀνήγαγε πρὸς στιγμὴν ὑπὸ τὸν συγκλονισμὸν τῆς περιπτύξεως ἐκείνης εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κίμωνος.

Καὶ τὸν ἔσυρεν ὡς παιδίον καὶ τὸν ἐκάθισεν ἐπὶ ἕδρας.

— Ἡ ἀγαθή σου σύντροφος, ἂς στηρίξῃ, καλέ μου Φίλιππε, γιὰ λίγο αὐτὰ τὰ μικρά. Αὔριο θὰ χρειασθοῦν πιστεύω τῆς φροντίδες τῆς πονετικῆς καρδιᾶς σου γιὰ τὸ ὀρφανοτροφεῖο.

— Μὴ μοῦ λὲς αὐτά, Κίμων, γλυκέ μου φίλε. Θὰ ζήσῃς, μαρτυρικὴ ψυχὴ κι' αὐτὰ τὰ παιδάκια θὰ σοῦ φέρουν μὲ τὸν καιρὸ τὴν παρηγοριὰ καὶ τὴ λήθη.

— Ἂς τὰ ἀφήσουμε αὐτὰ τώρα, Φίλιππε· δὲν εἶναι τῆς ὥρας. Εἶναι ἄλλα ποῦ βιάζουν πολύ. Ἅμα φέξῃ αὔριο θὰ ἔχῃς δουλειά. Πάρε μαζί σου ἕνα συνάδελφο τῆς ἐκλογῆς σου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ

πάτε νὰ βρῆτε κάποιον. 'Αλλὰ νὰ προσπαθήσῃς νὰ τὸν μαντεύσῃς αὐτόν, Φίλιππε, νὰ τὸν μαντεύσῃς· καὶ οὔτε ἐγὼ νὰ προφέρω τὸ ὄνομά του, οὔτε σὺ νὰ τὸν ὀνομάσῃς. Ἂν τὸ πῶ ἐγὼ τὸ ὄνομά του θὰ καῶ, γιατὶ βράζει αὐτὸ τὸ ὄνομα, λυωμένο μολύβι στὴν καρδιά μου. Μὰ οὔτε νὰ τὸ ἀκούσω, γιατὶ θὰ πέσω σὰν νὰ ἔσποῦσε ἀπάνω στὸ κεφάλι μου κεραυνός.

Καὶ ἐν σπασμωδικῇ περισφίγξει βυθίζων τοὺς ὄνυχας εἰς τὰς παλάμας τοῦ Φιλίππου, ταπεινόνων τὴν φωνὴν καὶ στρέφων κύκλῳ περιφόβους ὀφθαλμούς, ὡς ἂν ἡ διάνοια του ἤρχιζεν ἤδη νὰ τὸν ἐγκαταλίπῃ,

— Νὰ τὸν μαντεύσῃς, σοῦ λέγω, ἂν ἠμπορῇς, Φίλιππε, νὰ τὸν μαντεύσῃς, ἀλλά, γιὰ τὸ Θεό, κρυφὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου, γιὰ νὰ μὴν τρελλαθῇς καὶ σύ.

— Μὴ τὸν ὀνομάζῃς, δυστυχισμένε, ἀλλὰ καὶ μὴ φοβᾶσαι νὰ ἀκούσῃς ἀπὸ μένα τὸ ὄνομά του. Θὰ πάω αὔριο νὰ τὸν εὕρω.

— Τὸν γνωρίζεις λοιπὸν καὶ σύ;

— Τὸν γνωρίζω, Κίμων. Ὑποψίαις σκληραῖς μὲ ἐβασάνιζαν γι' αὐτὸ τὸ τέρας, ἀλλὰ χωρὶς ὠφέλεια θὰ σὲ ἐφαρμάκονα, ἂν ἀπεφάσιζα νὰ σοῦ τὰς μεταδώσω, γιατὶ δὲν ἐστηρίζοντο πουθενά.

— Καὶ τώρα ἐννοεῖς. Ἡ δουλειὰ αὐτὴ πρέπει νὰ τελειώσῃ αὔριο τὸ δειλινὸ τὸ ἀργότερο. Κανόνισε τὰ πράγματα, ὅπως θέλεις, ἀλλά, μὴ τὸ λησμονῇς, Φίλιππε, ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο πρέπει νὰ μείνῃ χάμου. Καὶ τώρα εὐχαριστῶ, Φίλιππε, σὲ καὶ τὴν 'Ασπασία σου γιὰ μένα, καὶ γιὰ τὰ κακόμοιρα τὰ παιδάκια μου. Αὔριο τὸ ἀπόγευμα θὰ ἦμαι ἐδῶ. Χαῖρε.

— Τί λέει; Μὲ ἐμπαίζεις; Νὰ σὲ ἀφήσω νὰ φύγῃς, Κίμων; 'Αλλὰ ἀπὸ πότε ἀφίνουν μονάχους τοὺς φίλους, ὅταν ἔχουν μπροστά τους νεκρό, καὶ θὰ ἀφήσω σέ, Κίμων, ὅπου ἔχῃς μπροστά σου νεκρὰ τὴν εὐτυχία σου καὶ λείψανα κάθε σου ἀγάπη;

— Λείψανα μισημένα, πές· λείψανα καταραμένα ποῦ σοῦ 'ρχεται νὰ τὰ σκίσῃς κομμάτια, καὶ νὰ τὰ φτύσῃς καὶ νὰ τὰ ποδοπατήσῃς, ἀντὶ νὰ τὰ κλαῖς. Ποτὲ ἄνθρωπος, Φίλιππε, ποτέ, νὰ μὴ νοιώσῃ τέτοια κόλασι.

— Γιὰ τοῦτο δὲν θὰ ξεμυτίσῃς ἀπ' ἐδῶ. Θὰ μείνω ὀρθὸς στὸ πλευρό σου. Μαζὺ θὰ ξενυχτίσουμε τὸν καϋμό σου, καὶ ὅτι φωτίσῃ ἡ μέρα σὺ θὰ μείνῃς ἐδῶ μὲ τὰ παιδάκια σου καὶ μὲ τὴν 'Ασπασία, καὶ ἐγὼ θὰ πάω νὰ τελειώσω τῆς δουλειαῖς σου.

— Ὅ τι καὶ ἂν μοῦ εἰπῇς δὲν μὲ κρατεῖς. Ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ μοναξιά, ἀπὸ ἐρημιά, ἀπὸ σκοτάδι. Θέλω νὰ φύγω, νὰ βαδίσω, νὰ τραβήξω ἐμπρός. Θέλω νὰ ζητήσω αὐτὸν τὸ Θεό, νὰ ἰδῶ, ἂν κρύβεται πουθενὰ αὐτὴ ἡ ψεύτικη Ὑπόστασις, αὐτὸ τὸ Φάντασμα, ὅπου ἐνόμιζα ὁ ἄθλιος ὅτι ὁ πατέρας μου μὲ εἶχε βάλει στὰ ἴχνη του, καὶ ὅτι σὲ ὅλη τὴ φαρμακεμένη ζωή, ὅπου ἔσυρα στὸν κόσμο, πάντα στὸ μονοπάτι, ὅπου ἐχάραξε τὸ βῆμά Του ἐπατοῦσα. Αὐτὸν τὸν 'Ανύπαρκτο 'Απατεῶνα, ὅπου κατώρθωσε ὡς τὰ σήμερα, ὅτι κανένας ὅμοιός του, νὰ μᾶς γελᾷ, χωρὶς οὔτε κἂν νὰ ὑπάρχῃ.

— Σιώπα, δυστυχισμένε, μὴ βλαστημᾷς. Μή. Ἂν σὲ δοκιμάζῃ τόσο, ὅλαις ἡ δυστυχίαις σου, θὰ ἦναι τόση εὐτυχία στοὺς μικροὺς ἀγγέλους σου· καὶ θὰ τὴ χαρῇς μαζύ τους αὐτὴ τὴν εὐτυχία. 'Αλλὰ μὴ σηκόνεσαι, μὴ φεύγῃς ἀπὸ μένα. Δὲν θέλω, δὲν ἠμπορῶ νὰ σ' ἀφήσω καὶ ἂν χρειασθῇ νὰ σὲ κρατήσω μὲ τὴ βία.

— Μὴ δοκιμάσῃς, Φίλιππε, τῷ εἶπε μετ' ἠρέμου ἀποφασιστικότητος, γιατὶ θὰ χάσῃς τοὺς κόπους σου. Καὶ ἂν Αὐτὸς ἀκόμα, ὁ ὁποῖος λὲς ὅτι ὑπάρχῃ, θελήσῃ νὰ δοκιμάσῃ τὴ δύναμί Του ἀπάνω μου, καὶ νὰ μοῦ φράξῃ τὸ δρόμο κ' Αὐτὸν θὰ Τὸν ἀναποδογυρίσω καὶ θὰ περάσω ἀπάνω ἀπὸ τὸ στῆθός Του. Θέλω σοῦ λέω ἐρημιά, σκοτάδι, θέλω νὰ μείνω μὲ τὸν ἑαυτό μου. Μὴ ζητήσῃς νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς γιατὶ θὰ κάμῃς κακό.

— Λυπήσου τὰ παιδιά σου· οἴκτειρε καὶ τὴ δική μου τὴν ἀγωνία.

— 'Ανησυχεῖς γιὰ μένα, Φίλιππε; Λησμονεῖς λοιπὸν ὅτι, μὲ τὴ δουλειὰ ὅπου μὲ περιμένει νὰ τελειώσω αὔριο, δὲν ὑπάρχει ἕως αὔριο πολυτιμότερη ζωὴ ἀπὸ τὴ δική μου;

Καὶ ὥρμησε πρὸς τὴν θύραν καὶ ἐξηφανίσθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους.

ΙΔ'.

Μὲ τὸ στῆθος ἀνοικτόν, ὡς ἐὰν τὸν ἐπυρπόλουν τὰ ἐνδύματα, ἄνευ ξίφους, ὡς μέθυσος ἐπλανᾶτο εἰς τὰς ὁδούς, καὶ ἀσυνειδήτως ἐξῆλθε τῆς πόλεως. Κατ' ἀρχὰς ἐτράπη πρὸς τὰς στήλας, ἔπειτα εἰσῆλθε εἰς τὴν ὁδὸν τὴν περιθέουσαν τὴν 'Ακρόπολιν.

Καὶ ὁτὲ μὲν ἔσπευδε τρέχων, ἄλλοτε ἵστατο ἀποτόμως ἀκίνητος, ὡς καθηλωμένος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἔπειτα πάλιν ἐσύρετο βραδέως, ὡς ἐὰν ἠκολούθει κηδείαν. 'Αλλὰ ταῦτα αὐτομάτως, βαδίζων ὡς ὑπνοβάτης ἄνευ τῆς ἐλαχίστης τῆς βουλήσεώς του συνδρομῆς, καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ ὑπάγει.

Ὅλαι τῆς ψυχῆς καὶ τῆς διανοίας αὐτοῦ αἱ λειτουργίαι ὕπνωττον ἐν αὐτῷ· καὶ μόνη ἐγρηγόρει ἡ ὀδύνη, καυστική, ἀστάθμιστος, ἀνυπολόγιστος. Ἔξω τῆς κυριάρχου ταύτης ὀδύνης, ἡ μὲν ψυχὴ αὐτοῦ εὑρίσκετο ἐν ληθαργικῇ καταλήψει, τὸ δὲ σῶμα ἐκινεῖτο, ὡς πτῶμα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν πανισχύρου γαλβανικοῦ ῥεύματος. Ἂν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἤθελέ τις καταγάγει δι' ἐγχειριδίου ἀλλεπάλληλα τραύματα κατ' αὐτοῦ, τὸ αἷμα θὰ ἀνέβλυζεν εἰς κρουνούς, ἡ ζωὴ θὰ διέφευγε κατὰ μικρὸν ἀπὸ τοῦ σώματός του, ἀλλ' αὐτὸς τίποτε τούτων δὲν ἤθελεν ἀντιληφθῆ.

Τὴν ἀπέλπιδα ταύτην περιπλάνησιν διηύθυνε τὸ αὐτόματον, ἄνευ κἂν τῆς χρήσεως τῆς ὁράσεως, διότι ἂν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠθέλετε ἀτενίσει τοὺς ὀφθαλμούς του, θὰ τοὺς ἐβλέπετε ἐστερημένους τῆς λάμψεως τῆς ζωῆς, ἐστερημένους τῶν ἀκτίνων ἐκείνων δι' ὧν ἐπικοινωνεῖ πρὸς τὸν ἔξω κόσμον ἡ ψυχή, διηνοιγμένα καθ' ὑπερβολὴν τὰ βλέφαρα, καὶ τὸ βλέμμα ἀκίνητον, νεκρόν, ὡς ὀφθαλμοὺς ἀμαυρωτικοῦ, καθηλωμένους ἐπὶ σημείου τινὸς ἀνυπάρκτου.

Κατὰ σύμπτωσιν ἔστη ἀκίνητος, πρὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρώδου. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ

ἀντιληφθῇ, ὑπείκων εἰς τὴν τυραννικὴν τῆς ὕλης ἐπήρειαν κατέπεσεν ἐπὶ λίθου. Μετὰ εἰκοσάωρον ἱππασίαν, μετὰ τὸν τυφῶνα ἐκεῖνον τῆς συμφορᾶς, ὁ ὁποῖος ἀπὸ θεμελίων διέσεισε τὸν ὀργανισμόν του, ἡ καταπονηθεῖσα ὕλη, τὸ ἐν αὐτῷ κτῆνος ἐκυριάρχησε.

Καὶ ἐπερείδων τὴν φλεγμαίνουσαν κεφαλήν του ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ μαρμάρου, ἀκίνητος, ἐφαίνετο, ὡς ἐνσαρκωθεὶς εἰς αὐτό, ὡς συμπηχθεὶς μετὰ τῶν λιθίνων ἐκείνων ὄγκων.

'Αλλ' ὅμως ἐγρηγόρει ἐν αὐτῷ ὁ ἐσώτερος ἄνθρωπος, ἡ ἐν μαρτυρίῳ ἀνεκφράστῳ ὀδυνωμένη ψυχή.

Καὶ ὁποία εἴρων ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἄφραστον γαλήνην, πρὸς τὴν ἀτάρακτον ἠρεμίαν τῆς περιβαλλούσης αὐτὸν φύσεως!

Πλαισιούμενος ὑπὸ τοῦ βαθυκυάνου στερεώματος, τοῦ στιζομένου ὑπὸ τῆς ἀδαμαντίνης λαμπηδόνος τῶν παλλομένων ἀστέρων, ὑψοῦται λευκάζων τῆς Παρθένου Θεᾶς ὁ ναὸς ὁ ἀτίμητος. Σιωπηλοὶ ἁπλοῦνται οἱ μελανοὶ ὄγκοι τῶν πέριξ βουνῶν, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τοῦ Φιλοπάππου τὸ μνημεῖον ὀρθοῦται ὡς κατατομὴ γίγαντος σκοποῦ, φρουροῦντος τὸν ὕπνον τῶν ἀθανάτων ἐρειπίων. Ἄρωμα ἡδύ, ἀπείρως ἡδύτερον τοῦ ἀρώματος ἀνθέων, τὸ ὁποῖον διαχέει ὁ ταπεινὸς χόρτος, ὁ περιλουόμενος ὑπὸ τῶν δακρύων τῆς νυκτὸς καὶ ἡ βεβρεγμένη καλάμη τῆς ξηρανθείσης ἀγρώστιδος ἀναδίδεται ὡς μυρόεσσα πνοὴ τοῦ ἠρέμου, τοῦ μεγαλοπρεποῦς ὕπνου τῆς φύσεως.

Ὅλη αὕτη τοῦ περιβάλλοντος ἡ γαλήνη, χαλῶσα τὰ νεῦρα αὐτοῦ εἰς ἔκλυσιν καὶ νάρκην, προσδίδει εἰς τὴν ἀκοίμητον αὐτοῦ θλῖψιν ἄλλην μορφήν, τὴν δίψαν τῆς ἀνυπαρξίας, τὸν φλογερὸν πόθον τοῦ μηδενισμοῦ.

— Ζήτημα, σοῦ λέγουν, τὸ νὰ ἦναι κανεὶς ἢ νὰ μὴν ἦναι! Γιὰ μένα δὲν εἶναι καθόλου ζήτημα. Λίγο μοῦ φαίνεται θὰ ἐκατάλαβαν ποῦ ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ τῆς φλόγας τῆς συμφορᾶς ἡ λαύρα, τῆς ζωῆς τοῦ ἀπελπισμένου ἡ κόλασις, ἐκεῖνοι ποῦ τὸ εἶπαν αὐτό. Εἶδες ἐκεῖ ζήτημα; Σκοντάβει, λέει, τοῦ ἀπελπισμένου ἡ ἀπόφασις νὰ πετάξῃ ἀπὸ πάνω του τὸ φορτίο τῆς ζωῆς ποῦ τὸν τσακίζει, ἀπάνω σ' αὐτὴ τὴν ἀπορία· τί θὰ βρῇ τάχα ὀπίσω ἀπὸ τὸ κατώφλι τῆς ζωῆς; Αὐτὸ μπερδεύει τὸ μεγάλο σχέδιο! Θὰ βροῦμε τάχα ἀληθινὰ στὴ χώρα ποῦ μᾶς πηγαίνει τὸ ἀγύριστο ταξεῖδι τοῦ θανάτου, τὸν ὕπνο τὸν ἥσυχο, χωρὶς ὄνειρα, τὸν ὕπνο ποῦ ξεκουράζει γιὰ πάντα; Ἢ μήπως καὶ σὲ κείνη τὴ χώρα τὴν ἄγνωστη, ποῦ κανεὶς δὲν ἐγύρισε ποτὲ νὰ μᾶς πῇ τί γίνεται, ἐξακολουθεῖ κανεὶς νὰ αἰσθάνεται, νὰ πονῇ, νὰ ὀνειρεύεται; καὶ σὰν τί ὄνειρα νὰ βλέπῃ, ὅταν θὰ ζητήσῃ νὰ πετάξῃ ἀπὸ πάνω του αὐτὰ τὰ στενόχωρα ῥοῦχα τῆς ζωῆς; Αὐτά, λέει, μᾶς κάνουν δειλούς, αὐτὰ κάνουν ἐκείνους ποῦ συχαινόμαστε γιατὶ δὲν ἐσυχάθηκαν τὴ ζωὴ νὰ γίνωνται ἐσχατόγηροι. Αὐτῆς, λέγουν, τῆς σκέψεως τὸ ἀδύνατο φῶς ξεθωριάζει καὶ σβύνει τὴ φουντωμένη φλόγα τῶν πλέον ἀπελπιστικῶν σχεδίων!

Γέλοια ποῦ μοῦ 'ρχονται μ' αὐτά!

Καὶ ἔρρηξε πράγματι γέλωτα ἄγριον, γέλωτα σπαρακτικόν, τὸν ὁποῖον ἐπανέλαβεν ἡ ἠχὼ τῶν ἐρειπίων.

Εἶδες ἐκεῖ ἐμπόδια! Σὰν νὰ ἦναι δυνατόν, μὲ ὅ τι κ' ἂν ἦναι γραφτὸ νὰ βρῇ κανεὶς πίσω ἀπὸ τὴν ὀξόπορτα τῆς ζωῆς, νὰ φοβηθῇ φωτιαῖς φλογερώτεραις ἀπὸ αὐταῖς ποῦ ἡ φλόγες τους μὲ βόσκουν· σὰν νὰ ἦναι φόβος νὰ βρῶ μεγαλήτερο σκοτάδι, ἀπὸ τὸ σκοτάδι ποῦ ἁπλόνεται στὰ πόδια μου, ποῦ μὲ τριγυρίζει, ποῦ μὲ σκεπάζει ζωντανό· σὰν νὰ μποροῦν νὰ μαρτυρήσουν τὴν ψυχή μου ἐκεῖ κάτω ἐφιάλταις καὶ ὄνειρα τόσο ἄγρια, τόσο τρομαχτικά, ὅσο εἶναι ἐδῶ τὰ πράγματα, ἡ ἀλήθεια. Γιατὶ εἶναι ἀλήθεια ὅλα αὐτὰ ποῦ μοῦ συμβαίνουν, ἀλήθεια, ἀλήθεια, ἀλήθεια!

Καὶ οὕτω ἡ ἀντίληψις τῆς συμφορᾶς του, διαυγεστέρα ἤδη, μᾶλλον ὡρισμένη, ἐκυριάρχησε πάλιν ἐπιτακτικώτερον ἐπὶ τῆς διανοίας του, καὶ ἡ ἀπαισία μνήμη τῆς ἀγνώμονος γυναικός, καὶ τοῦ δημιουργήματος ἐκείνου τῆς στοργῆς καὶ τῶν δακρύων του, ἐπανήρχετο ζωηροτέρα, καὶ τοὺς ἐζωγράφιζε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς του ἐν ἀχωρίστῳ συμπλέγματι βδελυρῶν ἐρώτων.

Οἱ θλιβεροὶ διαλογισμοὶ ἐπτερύγιζον καὶ διεσταυροῦντο ἐν τῇ διανοίᾳ του, ὡς αἱ νυκτερίδες αἱ ὁποῖαι διαπερῶσαι τὰ χαίνοντα τόξα τῶν ἀψίδων τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρώδου, διέγραφον κύκλους περὶ τὴν κεφαλήν του, πάλλουσαι ἐν τῷ σκοτεινῷ αἰθέρι τὰς μελανὰς αὐτῶν πτέρυγας· καὶ συγχεόμεναι αἱ εἰδεχθεῖς εἰκόνες τῆς καταστροφῆς, ἡ ὁποία τὸν ἔπληξεν, ἔδακνον καὶ ἐσπάραττον τὴν καρδίαν του, ὡς κεντρίδες ἑσμοῦ συστρεφομένων ὄφεων.

Ὅλων αὐτῶν τῶν ἀφράστων ἀλγηδόνων μίαν ἀνεύρισκε θεραπείαν, ἓν φάρμακον νηπενθές, τὸν θάνατον· καὶ ἀγρία χαρὰ ἔλαμψεν ἐν τῇ ψυχῇ του, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τὴν ἐπαύριον ἡ σφαῖρα τοῦ ἀλιτηρίου θὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον του καὶ θὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῆς ἀνάγκης τῆς αὐτοκτονίας.

'Αλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἦλθον εἰς τὴν μνήμην του τὰ τέκνα του.

Καὶ ἔτσι αὐτὸς θὰ ξεκουραστῇ, διελογίζετο, ἀλλὰ ἐκεῖνα τὰ ἄμοιρα, πεντάρφανα, ἀπροστάτευτα, θὰ τὰ σαρώσῃ κι' αὐτὰ ἡ καταστροφή, ὅπως σαρόνουν οἱ σκουπιδιάριδες τὰ μικρὰ σκυλάκια, ποῦ κλαῖνε πεταμένα στὴ μέση τοῦ δρόμου.

Νὰ ζήσῃ λοιπὸν εἶναι δειλία ἢ νὰ πεθάνῃ;

'Ανανδρία ἄτιμη εἶναι αὐτὸ ποῦ ἑτοιμάζει· δειλία εἶναι αὐτό, στὴ σκληρὴ ἐγχείρησι τῆς δυστυχίας, ὅπου τοῦ κόβει λουρίδες τὴν καρδιά, νὰ ζητῇ νὰ ποτισθῇ ναρκωτικό, νὰ πάρῃ χλωροφόρμιο, τὸ θάνατο. Παληκαριὰ εἶναι νὰ ζήσῃ, καὶ μὲ τὰ καρφιὰ τοῦ μαρτυρίου στὰ πόδια, μὲ τὴ λογχιὰ τῆς προδοσίας στὴν καρδιά, νὰ βαδίσῃ ἀκόμα ἐμπρὸς γι' αὐτὰ τὰ ἄμοιρα, ὅπου δὲν τοῦ τὸ ἐγύρεψαν νὰ τὰ φέρῃ στὸν κόσμο. Ἡρωϊσμὸς εἶναι νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν εὐτυχία τοῦ μηδενισμοῦ, νὰ σύρῃ τὴν ἁλυσίδα του τὴ βαρειά, σκίζοντας τὴν καρδιά του μέσα στὰ ἄγρια, τὰ φουντωμένα παλησούρια τοῦ δρόμου τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ ἀνοίξῃ μονοπάτι στὰ παιδιά του, νὰ τὰ ἀναστήσῃ μὲ τὸ μισθό του, νὰ ξε-

πετάξουν μὲ τὴν προστασία του. Αὐτὸ εἶναι ἡρωϊσμός, γιατὶ αὐτὸ εἶναι τὸ καθῆκόν του.

Τὸ καθῆκον! Ἄλλος πάλι βρυκόλακας αὐτός, γιὰ νὰ λαφιάζῃ τοὺς κουτούς, ὅπως φοβίζουν τὰ μικρὰ μὲ τὰ φαντάσματα, ὅπως τρομάζουν τὰ πουλιὰ μὲ τοὺς κορακοσκιάχταις!

Τὸ καθῆκον! Εἶδες ἐκεῖ; Μὰ εἶναι νὰ λιγόνεται κανεὶς στὰ γέλοια!

'Αφότου ἄνοιξα τὰ μάτια μου στὸν κόσμο αὐτὸ τὸ Θεὸ ἐλάτρευσα, αὐτὸ τὸν τύραννο ἐδούλεψα, τὸ καθῆκον.

Τὸ εἶχα ἐμπρός μου πολικὸν ἀστέρα, ἠλεκτρικὸ φάρο, παντοτεινὸ ὁδηγὸ στὸ θλιβερὸ ταξεῖδι τῆς ζωῆς μου. Τί σίγουρος φάρος! Νὰ τὸν χαροῦν ἐκεῖνοι ὅπου θὰ βάλουν ῥότα ἀπάνω στὸ φῶς του. Δὲν θὰ τσακιστοῦν διόλου στοὺς βράχους ποῦ συντρίφτηκε ἡ καρδιά μου· δὲν θὰ πνιγοῦν διόλου στὸ πέλαγος τῆς συμφορᾶς, ὅπου ἐπνίγηκα ἐγώ.

Καὶ ὅμως, προσέθηκε ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ὡς περιδεής, αἰσθάνομαι ἀκόμα ἀνίκητη τὴν ἐξουσία αὐτοῦ τοῦ τυράννου, νὰ μοῦ ἀλυσοδένῃ τὰ χέρια.

Γιατὶ μπορῶ ἔτσι μὲ τὸ τίποτα, μονάχα μὲ ἕνα μικρὸ γαργάλισμα τοῦ πιστολιοῦ, νὰ ξεκουραστῶ γιὰ πάντα· καὶ θέλει ἂς βρεθῇ κανεὶς νὰ ντύσῃ μαῦρα τὰ παιδιά μου, θέλει ἂς μὴ βρεθῇ, κ'ἂς μαυροφορέσῃ ὁ σατανᾶς γιατὶ ἐγλύτωσα, θέλει ἂς βροῦν νὰ φάνε ψωμί, θέλει ἂς τὰ στείλῃ ἐξωπίσω μου ἡ πεῖνα.

Καὶ ὅμως δὲν τὸ κάνω. Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἀκατανίκητη δύναμις μοῦ ἐπιβάλλει ἀκόμα, ὄχι ὅπως στὸ Χριστό, γιὰ μιὰ μονάχα στιγμή, ἀλλά, γιὰ καιρὸ ἀπροσδιόριστο, νὰ σέρνωμαι κουβαλῶντας στὸν ὦμο τὸ σταυρό μου, νὰ βυζαίνω, ὅλο νὰ βυζαίνω τὸ σφουγγάρι τῆς χολῆς, νὰ συλλογίζωμαι, νὰ θυμοῦμαι, νὰ ζῶ, ναί, ἐγὼ νὰ ζῶ. Καὶ ἀπὸ τὴν πλειὸ ἄγρια, τὴν πλειὸ τραγικὴ δυστυχία ὑπάρχει φαίνεται ἄλλη μεγαλήτερη, τὸ νὰ νοιώσῃ μέσα του κανεὶς ὅτι ἔκανε ἐχθρὸ τὴ συνείδησί του, ἂς ἦναι καὶ γιὰ μιὰ μονάχα στιγμή, ὅσο τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ γαργαλίσῃ τοῦ πιστολιοῦ τὸ σκαντάλι.

Καὶ οἱ πλάνητες διαλογισμοί του ἐπανῆλθον πάλιν εἰς τὰς δύο ἐκείνας βδελυρὰς ὑπάρξεις τὰς ὁποίας τόσον ἠγάπησε καὶ περιεδινοῦντο ἀλγεινῶς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του, ὡς περὶ τὸ πτῶμα οἱ γῦπες.

«Ἔχεις καὶ τοὺς φιλοσόφους ὅπου σοῦ λέγουν ὅτι τὸ πρόσωπο εἶναι τῆς ψυχῆς ὁ καθρέπτης· ἢ ὅπως μὲ ἔβαναν καὶ ἔγραφα σκυμμένος στὸ θρανίο μιὰ φορὰ ποῦ ἤμουν παιδὶ οἱ δασκάλοι, «Οἷα ἡ μορφή, τοιάδε καὶ ἡ ψυχή».

Οἱ βλᾶκες!

Ἔπρεπε νὰ τοὺς ἔβλεπαν αὐτούς. Ἐκείνης ἡ μορφή, δὲν θὰ εὕρισκε τὴν ὅμοιά της οὔτε εἰς τοῦ Ῥαφαήλου τὴν ἔμπνευσι, ὅταν ἐφαντάζουνταν τὴ γλυκιά, τὴν ἥμερη, τὴν τίμια μορφὴ τῆς Παναγίας· καὶ ἐκείνου πάλι, τοῦ θετοῦ παιδιοῦ μου, ὅπως τὸν ὠνόμαζα, ἡ ἀντρίκια ὠμορφιὰ μὲ τὰ μεγάλα μάτια τὰ γλυκά, μὲ τὸ μέτωπο τὸ ἴσιο, τὸ ψιλό, μὲ τὸ στόμα ποῦ πάντα τὸ χαράζει ἕνα χαμόγελο ἀγαθότητος, νομίζεις πῶς ἔχει ἀπάνω της τὸν τύπο τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐθύτητος. Μία μορφὴ Ἀρχαγγέλου!

Ἄ, τοὺς βλᾶκας! ζευγαρόνουν τὴν ὀμορφιὰ μὲ τὴν ἀρετή. Καὶ δὲν ἠξεύρουν, ὅτι ὅσο καὶ ἂν τὸ θέλει ὡς λογικὸ παράδοξο ὁ Σαίκσπηρ, ὑπάρχει ἐν τούτοις στὴν οἰκονομία τοῦ σάπιου τούτου κόσμου αὐτὸ τὸ φαινόμενο. Ἡ ὀμορφιά, ἄτιμη μεσίτρα, κάνει συχνὰ τὴν ἀρετὴ νὰ ξεγλυστρᾷ στὸ ἔγκλημα, ἐνῷ ποτὲ ἡ ἀρετὴ δὲν κατάφερε νὰ κάνῃ ὅμοιά της τὴν ὀμορφιά. — Γι'αὐτὸ ἦσαν ὡραῖοι καὶ οἱ δυὸ κ'ἡ ὀμορφιά τους ἐζευγάρωσε τὴν ἀτιμία τους.

Ἰδίως ὅταν ἀνεπόλησεν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἔπλασεν ὁ ἴδιος καὶ ἀνέπτυξε, τὸν ὁποῖον ἠγάπησεν ὑπὲρ τὰ τέκνα του, κύματα λύσσης ἀπέπνιγον τὴν καρδίαν του καὶ ἡ κατ'ἐξοχὴν ἀνδρεία αὕτη ψυχὴ ἐξερράγη εἰς ὀλολυγμούς, οἵτινες ἀντήχουν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς νυκτὸς ἀγριώτεροι καὶ σπαρακτικώτεροι, ἢ ὅταν οἰμώζουν κύνες, συμφορῶν προάγγελοι. Καὶ ἐσβέννυτο κατὰ μικρὸν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἡ δύναμις· καὶ οἱ στεναγμοί του ἀνήρχοντο ἀπὸ τοῦ στήθους ἀτονώτεροι, ἀλλ'οὕτω θλιβεροὶ καὶ θρηνώδεις, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ ζωὴ ἀνήρχετο μετ'αὐτῶν καὶ ἐξέφευγε, κατὰ δόσεις διὰ μέσου τῆς διαλειπούσης, τῆς ἀσθματικῆς ἀναπνοῆς του.

— Καταραμένος, χίλιαις φοραῖς καταραμένος ἐγὼ ποῦ ἔβγαλα στὸ φῶς αὐτὸ τὸ σκορπιό, ποῦ τὸν ἔσπρωξα στὴ ζωή, ποῦ τὸν ἐμεγάλωσα, ποῦ ἐκαρδιοχτύπησα, ποῦ ἔκλαψα γι'αὐτόν, ποῦ εἶχα χαρὰ τῆς ζωῆς μου, γλυκὸ ὄνειρο καὶ σκοπὸ τὴν εὐτυχία του. Καὶ νὰ πιστέψῃ κανεὶς ὕστερα πῶς ἡ Δύναμις τοῦ Ἀγαθοῦ διευθύνει αὐτὸ τὸν κόσμο καὶ ὄχι τοῦ Κακοῦ ὁ Θεὸς καὶ ὁ Κύριος! Μὲ βάζει ἄξαφνα ἐμένα καὶ τὸν ἀνασταίνω αὐτὸν μὲ τὴν πλειὸ φλογερὴ λαχτάρα, γιὰ νὰ μεταχειριστῇ ὕστερα αὐτὸ τὸ ἔργο τὸ δικό μου, ὄργανό του, καὶ μ'αὐτὸν νὰ μὲ σβύσῃ καὶ νὰ μὲ βουλιάξῃ στὸν ὠκεανὸ τῆς συμφορᾶς. Καὶ αὔριο ἢ θὰ βάλῃ τὸν ἴδιο νὰ τελειώσῃ τὴ δουλειά του ἢ ἐμένα μὲ μιὰ πιστολιὰ νὰ γκρεμίσω αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα ποῦ εἶχα χτίσει μὲ πέτρα καὶ ἀσβέστη τὴν ἀγάπη μου, μὲ νερὸ τὰ δάκρυά μου. — Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι τὸ καθῆκον μου· καὶ τί γλυκό, τί εὐφρόσυνο καθῆκον! Κ'ἐγὼ ποῦ ἐνόμιζα, ὅτι δὲν μοῦ μένει πλειὰ καμμιὰ χαρὰ στὸν κόσμο!

Καὶ τί χαρά! νὰ τὸν ξαπλώσω ἄφωνο, μπρούμυτα, μὲ τὴ μύτη στὸ χῶμα· νὰ δαγκάνῃ ἀπάνω στοὺς σπασμοὺς τὰ χορτάρια τῆς γῆς ποῦ θὰ τὸν δεχθῇ· καὶ δαγκάνοντάς τα νὰ ξερνᾷ ἀπάνω της τὸ αἷμα του καὶ τὴν πνοή του μαζί, τὴ φαρμακερὴ πνοή του.

Δὲν θέλω νὰ πῶ, ὅτι εἶναι μεγάλο πρᾶμμα μπροστὰ στὸ θάνατο ποῦ μοῦ ἔδωσε αὐτός, τὸ δῶρο ποῦ θὰ τοῦ προσφέρω αὔριο. Εἶναι, νὰ πῇς, σὰν ἕνα φιλί, γιὰ μία μαχαιριά. Μὰ τί νὰ γείνῃ; αὐτὸ μπορῶ· καὶ μὲ τὴ μονέδα ποῦ ἔχω πληρόνω.

Λένε πῶς ὅταν γεννιέται τὸ φεῖδι σκίζει τὴν κοιλιὰ τῆς μάννας του καὶ βγαίνει· καὶ τὴν ψοφᾷ τὴ μάννα του ἡ γέννα. Ἔτσι θὰ ἔχασε κι'αὐτὸς τὴν ἰδική του μάννα.

Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ φεῖδι ἐγὼ τὸ ἐζέστανα παγωμένο καὶ τὸ ἐμεγάλωσα. Γιὰ τοῦτο εἶναι ἰδικό μου χρέος νὰ καθαρίσω ἀπὸ αὐτὸ τὴ γῆ, πατῶντας του μὲ τὸ τακοῦνι τὸ κεφάλι. Γιατὶ αὐτὸς ὁ φρύνος, αὐτὸς

ὁ βασιλίσκος, εἰς τὸν ὁποῖον μιὰ καταραμένη ἰδιοτροπία τῆς φύσεως ἐφόρεσε πρόσωπο ἀνθρώπου εἶναι πολὺ μεγάλος κίνδυνος· καὶ ἂν δὲν εὕρῃ εὐκαιρία νὰ δαγκάσῃ ἄλλους, φτάνει μονάχα ἡ πνοή του γιὰ νὰ φαρμακώσῃ καθε ζωή, νὰ μαράνῃ καθε ὕπαρξι.

Εἶναι ὅλως διόλου ἀφύσικο πρᾶγμα ὁ σκορπιὸς νὰ βρίσκεται ἀπάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, νὰ τὸν φωτίζῃ ὁ ἥλιος. Ἡ θέσις του εἶναι ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ λάσπη.

Θὰ παρασταθῶ μόνος μου νὰ τοῦ χαρίσω βαθειὰ ταφή· πολὺ βαθειά, γιὰ νὰ μὴ σκοτώσουν τὴ δημιουργία αἱ ἀναθυμιάσεις του.

Ἀλλὰ τί βγαίνει; Τὸ φαρμάκι βρίσκεται στὴν καταραμένη τὴν ψυχή του· καὶ ἀφοῦ τὸν κάμω νὰ τὴν ξεράσῃ, περισσότερο θὰ δηλητηριάσῃ ἡ πνοή της τὸν ἀέρα.

Ὄνειρα, Θεέ μου, εἶναι αὐτά; ὄνειρα ποῦ θὰ τὰ διώξῃ τοῦ ἥλιου τὸ φῶς ἢ πράγματα, ἀλήθειαις; Ἄχ, πόσα ἐρείπια, πόσα ἀνοιχτὰ βάραθρα σὲ μιὰ μοναχὴ στιγμή!

Καὶ ἡ ἔκρηξις τῶν θρήνων του ἐτάραξεν ἐκ νέου τὴν γλυκεῖαν τῆς νυκτὸς γαλήνην.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διῆλθε τὴν ὁδὸν εἷς βοσκὸς ἐλαύνων βόας πρὸς νυκτερινὴν νομήν. Τίς θὰ τὸ πιστεύσῃ;

Προσήλωσεν ἐπ'αὐτῶν μετὰ περιεργείας παράφρονος τὸ βλέμμα καὶ μετὰ προσοχῆς ἀδιαταράκτου ἤρχισε νὰ τοὺς περιεργάζεται, καθ'ὅσον διήρχοντο πρὸ αὐτοῦ, λησμονήσας ἐντελῶς ἑαυτόν.

Εἰς τὰς μεγάλας, τὰς ὀδυνηρὰς νόσους τοῦ σώματος, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ζωὴ παλαίει, ὅπως συγκρατηθῇ ἐν τῷ καταρρέοντι ὀργανισμῷ, ὅπως ἐπικρατήσῃ τῆς φθορᾶς, ἐν τῷ μέσῳ τῶν φρικτῶν ἀλγηδόνων, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ὁποίων τήκεται ὡς ὁ κηρὸς τὸ σῶμα, ἡ φύσις ἔρχεται πολλάκις διὰ τοῦ ὕπνου ἀρωγὸς τῆς ζωῆς. Ἀπονακρόνει οὕτω τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν μεγάλην τῶν σωματικῶν δυνάμεων ἀπώλειαν, τὴν ὁποίαν κατεργάζεται ἡ κρίσις τῆς νόσου, ἐπακολουθεῖ ἡ ἀνάπαυσις αὕτη, ἡ ὁποία παρασκευάζει ἐκ νέου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἀλγεινόν, τὸν ὀδυνηρὸν ἀγῶνα.

Αὐτὸ τοῦτο ἐπακολουθεῖ καὶ τὰς δεινὰς κρίσεις τῶν τραγικῶν ἀλγηδόνων τῆς ψυχῆς, καθ'ἃς συντρίβεται ἡ καρδία, καθ'ἃς ἐντείνονται μέχρι θραύσεως ὡς ὑπερτεταμέναι χορδαὶ τὰ νεῦρα. Ἡ φύσις κατὰ παράδοξον οἰκονομίαν προμηθεύει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, ὡς δέλεαρ, ἀντικείμενόν τι τυχαῖον, ἐπουσιῶδες, τὸ ὁποῖον κινεῖ πρὸ αὐτῆς καὶ τὴν ἕλκει ἐπ'αὐτοῦ καὶ τὴν δεσμεύει ἀπορροφωμένην ὁλοσχερῶς καὶ ἐκφεύγουσαν τῆς ἐπιδράσεως τῶν ὀδυνηρῶν σκέψεων, αἱ ὁποῖαι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐκυριάρχουν ἐπ'αὐτῆς. Καὶ παρακολουθεῖ ἡ διάνοια τὸ νέον τοῦτο ἀντικείμενον μηχανικῶς, ἀσυνειδήτως, ὅπως ὅταν πλανᾶται τὸ βλέμμα ἡμῶν ἐπὶ τῶν σελίδων βιβλίου, ἐνῷ ἡ διάνοια ληθαργοῦσα διολισθαίνει ἐπὶ τῶν γραμμῶν, χωρὶς οὐδεμίαν τῶν ἐννοιῶν νὰ μεταφέρῃ πρὸς ἡμᾶς. Εἶναι τοῦτο κάρωσις, νάρκη τις τοῦ πνεύματος, τὴν ὁποίαν παρακολουθεῖ κατὰ φυσικὴν ἀνάγκην πρόσκαιρον διάλειμμα τῆς ὀδύνης· διότι ἡ ληθαργικὴ καταληψία τῆς σκέψεως, ἐπάγεται τῆς αἰσθήσεως τὴν ληθαργίαν.

Εἶναι ἆρά γε τοῦτο ἐλεημοσύνη τῆς φύσεως καὶ οἶκτος, ἢ ἐκ σκληρότητος ἀγρίας χαρίζει αὕτη εἰς τὴν ταλαίπωρον τοῦ ἀνθρώπου καρδίαν μικρὰς διαλείψεις τῶν ἀλγεινῶν αὐτῆς μαρτυρίων, ὅπως μὴ ἀπολυτρωθῇ ταχύτερον συντριβομένη;

Ὑπὸ τοιαύτης νάρκης τοῦ πνεύματος κατελήφθη ἐπὶ μικρὸν καὶ ὁ Κίμων, καὶ μετ'ὀλίγον ἔκλινεν ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λίθου, ὁ δὲ σωματικὸς κάματος μετὰ τὰς ἀφορήτους αὐτὰς κρίσεις ἐβύθισεν αὐτὸν εἰς ὕπνον.

Ἀλλ'ὕπνον ἔμπλεον ἀλγεινῶν ὀνείρων, ἐντὸς τῶν ὁποίων συνανεμίγνυντο καὶ συνεφύροντο φάσματα καὶ πράγματα, ἰνδάλματα καὶ συμβάντα.

Ἡ παιδικὴ αὐτοῦ ἡλικία, αἱ πρῶται, αἱ ἀπώταται τῆς ζωῆς του ἀναμνήσεις, οἱ γονεῖς του, τὰ νεανικὰ τῆς ζωῆς του ἔτη, αἱ σκληραὶ περιπέτειαι τοῦ βίου τοῦ στρατῶνος τὸν περιεστοίχιζον, ὡς ἀτμώδεις ἀσύλληπτοι μορφαὶ καὶ ἐξηφανίζοντο, ὅπως ἀναφανῶσι μετ'ὀλίγον ἀλλοῖαι. Ἔπειτα ἐνοσήλευε τὸν Νῖκον του, μικρόν, πολὺ μικρόν, μὲ ἐξηντλημένον τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στῆθος παλλόμενον ἐν ἀγωνίᾳ ὑπὸ τὸ λεπτὸν ὑποκάμισον, τὸ ὁποῖον τὸν ἐκάλυπτεν· ἀλλ'ἐνῷ τὸν περιεπτύσσετο, προσπαθῶν νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ θάρρος, διωλίσθαινεν οὗτος τῶν χειρῶν του καὶ ὠρθοῦτο ὀλίγον ἀπωτέρω νέος σφριγῶν, μὲ στολὴν ἀξιωματικοῦ, προπετής, ἐναγκαλιζόμενος ἀναιδῶς τὴν γυναῖκά του καὶ προκαλῶν τὴν ὀργήν του. Ἀμφότεροι τὸν ἐμυκτήριζον· αὐτὸς δὲ παράλυτος δὲν ἠδύνατο νὰ ὁρμήσῃ, δὲν ἠδύνατο κἂν νὰ κινηθῇ, οὐδὲ κραυγὴν νὰ ῥήξῃ· δάκρυα μόνον λύσσης ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ λοίσθιος ἱδρὼς ἀγωνίας ἀπὸ τῶν κροτάφων του. Καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἡ Μαρία του περιβεβλημένη τὸ ῥακῶδες σάββανόν της, διὰ τῶν ὀπῶν τοῦ ὁποίου διεφαίνετο ὁ σκελετός της, τὸν παρεμύθει καὶ τοῦ ἀπέμασσε διὰ τῆς δεξιᾶς μὲ τὰ ἄκρα τοῦ σαββάνου τοὺς ὀφθαλμούς, ἐνῷ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐκράτει ἐνηγκαλισμένα τὰ τέκνα του.

Οὕτω οἱ ὄνειροι, οἱ πιστοὶ οὗτοι φωνογράφοι τῶν διαλογισμῶν, ἀποδίδοντες τὰς κραυγὰς τῆς ἐν ἐγρηγόρσει ὀδύνης, πλειότερον τὸν ἐβασάνιζον. Ἀφυπνίσθη ῥήξας κραυγὴν ὀδυνηράν· καὶ τρέμων τὴν ἐπάνοδον τοῦ διώκοντος αὐτὸν ἐφιάλτου ἔφυγε σπεύδων, ὡς φρενόπληκτος.

Ἐπλανᾶτο ἀσυνειδήτως ἀνὰ τὰς ὁδούς, χωρὶς νὰ στρέφῃ τὴν κεφαλήν, χωρὶς τίποτε νὰ βλέπῃ, διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀλγεινῶν αὐτοῦ σκέψεων.

Καὶ παραδόξως, ὡς ἂν μυστηριώδης ἕλξις ἔσυρεν αὐτὸν ἐκεῖ, εὑρέθη πρὸ τοῦ τρισαθλίου οἴκου του, πρὸ τῆς μικρᾶς ποιητικῆς καλιᾶς του, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγεύθη ἐπί τινα χρόνον ψευδῆ, ἀνύπαρκτον εὐτυχίαν.

Ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸ αὐτὸ φῶς τῆς λυχνίας τοῦ εἰκονοστασίου διεφαίνετο ἀμυδρόν, παλλόμενον, ὡς ἐὰν ἐξέπνεεν ἤδη. Ἀλλὰ τὸ ἀμυδρὸν τοῦτο φῶς ἐξηρέθισε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς του, ὡς αἱματόχρους φλὸξ πυρκαιᾶς καὶ ὡς φάρος πρώτου μεγέθους ὡδήγει τὴν ἐκδίκησίν του.

Διότι ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ καταράτου ἐκείνου οἴκου νέαν ἔλαβεν ἔντασιν ἡ λύσσα τῆς μυκωμένης εἰς τὰ στήθη του ὀργῆς, τὸ αἷμά του ἦτο ὡς ἐν βρασμῷ

καὶ ἐδόνει τὰς φλέβας του, ὡς συγκεντρωμένος ἀτμὸς τοὺς σωλῆνας ἀτμομηχανῆς.

Ὑπόνοια παράδοξος εἰσέδυ ἐν αὐτῷ· μωρὰ ὑπόνοια, τῆς ὁποίας ἐν τούτοις τὴν γέννησιν ἐν τῷ ἐξησθενημένῳ ἐγκεφάλῳ του ἐδικαιολόγει τὸ ἀπύθμενον βάθος τοῦ βαράθρου τῆς ἀνθρωπίνης ἀτιμίας.

Ἐνόμισεν ὅτι εὑρίσκονται πάλιν ἐκεῖ καὶ οἱ δύο, ἡνωμένοι ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ οἴκου του ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸν ἐφυγάδευσεν ἡ ἀτιμία, συνεχίζοντες τὴν εὐτυχίαν τῶν σκοτίων αὐτῶν ἐρώτων.

Ἐγέλασεν ἀγρίως καὶ ἠρέμα, μετὰ βήματος ἀσφαλοῦς, ἐβάδισε πρὸς τὴν θύραν.

— Μονομαχία, ἐσκέπτετο, μὲ αὐτὸν καὶ χάρις τῆς ζωῆς εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ τάχα εἶναι γυναῖκα! Τί κουταμάρες καὶ τὰ δύο! Ἐδῶ μέσα, τώρα, αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀπάνω στὸ βδελυρὸ θυσιαστήριο τῆς χαρᾶς των νὰ τοὺς δώσω τῆς κολάσεως τὸ εἰσιτήριο· καὶ ἐνῷ θὰ πετῶ ἀπὸ τὸ παράθυρο μὲ τὸ κεφάλι κάτω τὰ κορμιά τους, ἔτσι μὲ τὸ κεφάλι κάτω θὰ κατρακυλίσουν κ' ἡ μαύραις ψυχαῖς στὸ σκοτεινὸ βασίλειο τοῦ Σατανᾶ.

Μονομαχία· εἶδες ἐκεῖ ἰδέα! Τὸ στῆθος ποῦ σοῦ ἐρήμαξε ἡ προδοσία νὰ τὸ στήσῃς ἄντικρυ στὸν προδότη γιὰ σκοπό, μὲ τὴν καρδιὰ ποῦ σοῦ ἐξέσκισε γιὰ κέντρο, καὶ νὰ τοῦ δώσῃς τὴ χαρὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ κατόρθωμά του μὲ τὴν ὀρφάνια τῶν παιδιῶν σου! Κ' ἐκείνη νὰ τὴν περιφρονήσῃς τάχα χαρίζοντάς της τὴ ζωή, *γιατὶ εἶναι ἀδύνατο μέρος*· εἶναι γυναῖκα· καὶ ἔτσι ἀπὸ ἀβρότητα νὰ τῆς δώσῃς συχωροχάρτι τοῦ κακουργήματος, γιὰ τὴν ἀδυναμία τοῦ φύλου! Σὰν νὰ μὴν ἦναι ἀνάγκη νὰ λυώνῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ κεφάλι τῆς ὀχιᾶς, τῆς Δαλιδᾶς, τῆς Λοκούστας, γιατὶ ἔτυχε νὰ γεννηθοῦνε θηλυκαῖς! Ὄχι· αὐτὰ δὲν γίνονται.

Ἄγονος ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ὀργή του καὶ ἡ ἀπόφασίς του στεῖρα. Ἡ θύρα ὑπεχώρησεν εἰς τὴν πρώτην ὤθησιν· ὁ οἶκος ἦτο ἔρημος.

Τὸ ξίφος ἐκεῖνο καὶ τὸ πηλήκιον, οἱ ἀπαίσιοι κατάδοται τοῦ ἀνάνδρου πατροκτόνου εἶχον ἀποκομισθῆ. Ἴσως ἐν στιγμῇ διαβρωτικῶν ἐλέγχων ἐλεοῦσα τὴν ὀδύνην του τὰ παρέλαβε μεθ' ἑαυτῆς ἡ ἔνοχος γυνή, διότι τίποτε ἄλλο δὲν εἶχεν ἀφαιρεθῆ ἐκ τοῦ οἴκου.

Ἤνοιξε μετὰ σπουδῆς τὸ παράθυρον, ὅπως ἀναπνεύσῃ, διότι τὸ κλειστὸν δωμάτιον ἀνέδιδεν ἔτι τὴν δηλητηριώδη ἀπόπνοιαν ἀρωμάτων, τὴν ἀνήκεστον ὀσμὴν τῆς ἐκεῖ συντελεσθείσης ἀτιμώσεώς του. Καὶ τὰ διάφορα ἐν ἀταξίᾳ ἀντικείμενα, ὡς τὰ κατέλιπον οἱ φυγάδες, καὶ τὸ στυγνὸν ἄδυτον τῶν σκοτίων ἐρώτων, αὐτὴ ἡ νυμφική του παστὰς με τὰ ἀνεσυρμένα παραπετάσματα, ὅλα εἶχον ἐμψυχωθῆ, καί, ὡς δανειζόμενα ἀνθρώπου κραυγήν, ὅλα ἐξήγγελλον τὴν ἀτιμίαν του.

Καὶ ὑπεράνω αὐτῶν τὸ εἰκονοστάσιον, τὸ ἐκ καρυοξύλου, μὲ τὸν μικρὸν σταυρὸν ἐπὶ τοῦ τριγωνικοῦ του ἀετώματος, μὲ τὴν ὑελοσκεπῆ θυρίδα, σελαγίζουσαν ὑπὸ τὰς ἀναπάλσεις τῆς μικρᾶς λυχνίας καὶ ἔνδον αὐτοῦ οἱ στέφανοι τοῦ γάμου των, παρὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἐσταυρωμένου, παρὰ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου.

Ἡ θέα τῶν εἰκόνων τούτων τὸν ἀπεθηρίωσεν· ἔθραυσε διὰ τῆς πυγμῆς τὴν ὕελον καὶ ἥρπασε σπασμωδικῶς τοὺς στεφάνους. Τοὺς ἔσχιζε μειδιῶν ἀνεκφράστου ἄλγους μειδίαμα, εἰς ῥάκη, ἀναδίδοντας τὸν ξηρόν, τὸν συριστικὸν ἦχον τῶν σχιζομένων ἐνδυμάτων θαπτομένου νεκροῦ.

— Φτωχὰ λουλούδια, ἂν καὶ ἄψυχα, τεχνητά, τί ἄρωμα ποῦ εἴχατε πάντα γιὰ τὴν ψυχή μου! Εἶσθε, λέγουν, τὰ σύμβολα τῆς αἰωνίου ἑνώσεως, τῆς πίστεως τῆς αἰωνίου. Καὶ γιὰ τοῦτο σᾶς ἐμπιστεύονται εἰς τὴν φύλαξιν αὐτῶν ἐκεῖ τῶν θείων μορφῶν.

Ἀλλὰ αὐταῖς, φτωχὰ λουλούδια, ἔκριναν βλέπετε καλλίτερο νὰ φωτίζουν μὲ τὸ καντῆλι τους ὄργια, καὶ νὰ προστατεύουν ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω δεσμοὺς τόσο καταραμένους, ὅπου καὶ οἱ δαίμονες αὐτοὶ θὰ ἐσκέπαζαν τὰ μάτια τους ἀπὸ φρίκη.

Καὶ ἐποδοπάτησε τὰ ῥάκη των καὶ ἔδειξε τὴν πυγμὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς εἰκόνας βλασφημῶν.

Ἀλλὰ ὁ ἄγριος οὗτος παροξυσμὸς τῆς ὀδύνης ἐν ἀκαρεῖ κατέπεσε. Κατελήφθη ὑπὸ δέους. Διότι τὸ βαθὺ θρησκευτικὸν αἴσθημα μὲ τὸ ὁποῖον συνεζυμώθη ἡ ἀνατροφή του ἐπανέστη ἐν αὐτῷ· καὶ πίπτων εἰς τὰ γόνατα καὶ ἑνόνων ἱκέτιδας τὰς χεῖρας·

— Συχώρα με, εἶπε, Θεέ μου, παραφρονῶ· ἐλέησε τὴν ἀπελπισία μου· ἂς συμπληρωθῆ ἀκόμα ἀπάνω μου ἡ ὀργή σου, ἀλλὰ ἐλέησε τὰ δυστυχισμένα τὰ παιδιά μου. Ἂς δοῦν αὐτὰ ὀλιγώτερο μαύραις ἡμέραις.

Καὶ αὐτὴ ἡ συντριβή, αὐτὴ ἡ ταπείνωσις πρὸ τῆς ὑπερτάτης Δυνάμεως, ἐχάλασε πρὸς στιγμὴν τὰς τεταμένας τῶν νεύρων του χορδάς, καὶ δύο δάκρυα ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ, ὅστις ἐπλημμύρει τὴν καρδίαν του ἀνέβλυσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ προφθάσουν νὰ κυλίσουν ἐπὶ τῶν παρειῶν του, ἡ φλὸξ τῆς ὀργῆς τὰ ἀπεξήρανε.

Ὄχι, συγκινήσεις, εἶπεν, ὄχι δάκρυα. Τὰ δάκρυα μουχλιάζουν τὴ θέλησι καὶ παραλύουν τὸ χέρι. Καὶ ἐμένα μοῦ χρειάζονται αὔριο γερὰ καὶ τὰ δύο. Τὰ σκοτεινά, τὰ μαῦρα σχέδια, ὅταν ποτίζωνται μὲ δάκρυα, σαπίζουν· αἷμα θέλουν γιὰ νὰ δυναμώσουν καὶ νὰ φουντώσουν, αἷμα.

Ἤδη ἄρχεται τῆς φύσεως ἡ ἀφύπνισις· οἱ ἀλέκτορες σαλπίζουν τῆς Ἠοῦς τὸ ἐγερτήριον καὶ αὕτη περιβεβλημένη τὴν πορφυρᾶν ἁλουργίδα της ἀνέρχεται ἐν βραδύτητι μεγαλοπρεπῶς ἀπὸ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὑμηττοῦ, ἐνῷ ἄνωθεν ὠχριᾷ ἡ παλλομένη τοῦ Ἑωσφόρου λάμψις. Οἱ πυργῖται τονίζουν ἐκκωφωτικὰ τερετίσματα, φαιδροὶ χαιρετῶντες τὸ φῶς, ἐπ' αὐτῆς τῆς στέγης τῆς ἐρημωθείσης οἰκίας.

Ἡ φύσις ἀδιαφορεῖ πρὸς τὰ ἄλγη καὶ τὴν ὀδύνην τῆς μυρμηκιᾶς τῶν ἐντόμων, ἡ ὁποία ἕρπει ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς κινητῆς ταύτης τοῦ Σύμπαντος στιγμῆς. Ἀπαθής, ἀναλλοίωτος, ἀείζωος, ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον της τὸν ἀτέρμονα.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνθρώπινος ἑσμός, ὁ ἐπίσης ξένος, ὁ ἐπίσης ἀπαθὴς πρὸς τὰ δυστυχήματα τῶν ὁμοίων του ἀφυπνίζεται ἤδη θορυβώδης. Αἱ σύριγγαι τῶν ἐργοστασίων τονίζουν τῆς ἐργασίας τὸ ἐγερτήριον· ὁ ἦχος τοῦ ἑωθινοῦ ἀπὸ τῶν σαλπίγγων τῶν στρατώνων πλήττει ἄτονος τὴν ἀκοήν του. Ἁμάξια διασταυροῦνται ἐν τῇ ὁδῷ, ἐργάται φέροντες ἐπ' ὤμου τῆς τέχνης των τὰ ἐργαλεῖα σπεύδουν γοργοί. Ἡ ἡμερησία μάχη τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, τοῦ ἄνευ διαλείψεως, τοῦ ἄνευ ἀνακωχῆς, ἄρχεται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην.

Ἤδη τοῦ ἡλίου αἱ πρῶται ἀκτῖνες φωτίζουν τῆς ἀτιμώσεώς του τὸν κοιτῶνα.

Μόνον ὅσοι ἐδοκίμασαν συμφορὰς ἀλησμονήτους, ὅσοι εἶδον ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς νὰ πτερυγίσουν προσφιλεῖς ψυχαί, ἐννοοῦν πῶς ἐντείνει, πῶς ἐξαγριόνει τὴν ὀδύνην ἡ ἔλευσις τῆς ἡμέρας, ἡ ἐπάνοδος τοῦ φωτός.

Ἡ νὺξ διὰ τοῦ σκοτεινοῦ μυστηρίου της δὲν ἐπιτρέπει τελείαν, σαφῆ, τὴν ἀντίληψιν τῆς συμφορᾶς· καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἀσκεῖ παρήγορον ἐπίδρασιν τὸ σκότος. Ἡ διάνοια θολή, κεκμηκυῖα ὑφίσταται ἀσθένωσιν τῆς κρίσεώς της καὶ εἰσδέχεται τὴν παραμυθοῦσαν ἐπήρειαν οἱονεὶ δισταγμοῦ. Μετέχει τοῦ ὀνείρου ἡ νὺξ καὶ ὅταν ἔτι γρηγοροῦμεν· καὶ ἐνίοτε μὲν μεγεθύνει τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ συνηθέστατα ἐμπνέει ἡμῖν τὴν πλάνον ἐλπίδα, ὅτι ὀπτασίαι μᾶς τυραννοῦν, ὅτι τίποτε δὲν εἶναι πραγματικὸν ἐν τῇ ῥαγδαίᾳ ταύτῃ τῶν συμφορῶν παρελάσει.

Ἀλλ' ἔρχεται ἡ ἡμέρα μὲ τὸ φῶς τὸ ἄγριον, μὲ τὴν διαυγῆ τῶν πάντων παράστασιν, ἡ ὁποία στερεοποιεῖ τὴν πραγματικότητα, καταυγάζει τὴν τραγικὴν ἀλήθειαν καὶ μᾶς λέγει ὅτι εἱμαρμένον εἶναι εἰς ἡμᾶς, ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἐφεξῆς τὴν ζωήν. Οἱ δισταγμοὶ οὕτω διελύθησαν ὑπὸ τὸ φῶς, ὡς διαλύεται ἡ πρωϊνὴ ὁμίχλη.

Θέλων νὰ ῥίψῃ τελευταῖον βλέμμα εἰς τὸν οἶκον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνεπιστρεπτεὶ τὸν ἐφυγάδευσεν ἡ ἀτιμία εἰσῆλθε καὶ εἰς τὸν θάλαμον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀφαρπάσει τὰ τέκνα του. Αἱ μικραὶ κλῖναι των παρέκειντο, ἐν ἀταξίᾳ, ὡς τὰς ἀφῆκε. Τὰ προσκεφάλαια ἔφερον ἀκόμη τὸν τύπον τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, ὡς κατὰ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν διέκοψε τὸν ἀμέριμνον αὐτῶν ὕπνον.

— Ταλαίπωρα, δυστυχισμένα ὀρφανά, βλαστάρια μαραμμένα! Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν ἐκουράστηκε ἀκόμα ὁ Θεός, κ' ἂν δὲν θὰ ἐξακολουθήσετε νὰ ἐξοφλῆτε καὶ σεῖς εἰς τὴν τύχη, τὴ μαύρη τὴν κατάρα ὅπου βαρύνει, φαίνεται, ἀπάνω στὸν ἄμοιρο πατέρα σας.

Ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ τοίχου μικρὰν δαγκερεοτυπίαν, τὴν εἰκόνα τοῦ πατρός του, ἧς ἡ ἀπροσδιόριστος, ἡ ὑελώδης μορφὴ ἐσελάγιζεν ὑπὸ τὸ φίλημα τῶν πρώτων ἡλιακῶν ἀκτίνων. Τὴν ἔθεσεν ἐν τῷ κόλπῳ του, ἐκλείδωσε τὴν ἐξώθυραν καὶ ἔφυγεν ἐκεῖθεν διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον ποτέ.

Ποῦ ἐκρύβη; εἰς ποίαν ἐρημίαν εἰς ποίαν λόχμην ὁ λέων οὗτος ὁ τραυματίας, ἔκρυψε τὰς αἱμασσούσας πληγάς του;

Οὐδεὶς τὸν εἶδε· ἀλλὰ περὶ τὴν τρίτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν μὲ ὠχρὰν μὲν τὴν μορφήν, ὡς νεκροῦ, μὲ λευκανθεῖσαν τὴν κόμην, ἀλλ' ἤρεμος, γαλήνιος ἔκρουε τὴν θύραν τῆς οἰκίας τοῦ λοχαγοῦ Φιλίππου Βράγκα.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΧΑΫΖΕ

Ὁ Παῦλος Χάϋζε, ὁ πρωτεύων ἐν Γερμανίᾳ ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος, ἐγεννήθη τὸ 1830 ἐν Βερολίνῳ. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο φιλόλογος, ὡς καὶ ὁ θεῖος καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν εἷς τῶν διακεκριμένων διδασκάλων καὶ γραμματικῶν τῆς Γερμανίας περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Καὶ ὁ Παῦλος Χάϋζε ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς μὲν τὴν κλασικήν, ἔπειτα δὲ τὴν ῥωμανικὴν φιλολογίαν, ἐπεσκέφθη τὸ 1852 τὴν Ἰταλίαν πρὸς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς καὶ τὸ 1854 προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανοῦ εἰς Μόναχον ἵνα ἀφιερωθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ποιητικὰς αὐτοῦ μελέτας.

Τὰ πρῶτα αὐτοῦ ποιητικὰ δοκίμια ἦσαν τραγῳδίαι καὶ διηγήματα, ταῦτα δὲ τὰ τελευταῖα ἀπέδειξαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ μέγα τοῦ ποιητοῦ τάλαντον. Κατόπιν πλῆθος λυρικῶν ποιημάτων καὶ διηγημάτων ἐμμέτρων καὶ πεζῶν ἐστερέωσε τὴν μεγάλην αὐτοῦ φήμην. Ἔξοχος φαντασία, καλλιτεχνικὴ τελειότης καὶ χάρις διακρίνουσι πάντα τὰ εἰς μέγαν ἀριθμὸν πολλαπλασιασθέντα ποιητικὰ αὐτοῦ καὶ μυθιστορικὰ ἔργα. Συλλογαὶ ὁλόκληροι αὐτῶν δημοσιεύονται ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἤδη εἰς ἐπανειλημμένας ἐκδόσεις. Ἀλλὰ καὶ ὡς δραματικὸς διεκρίθη ὁ Χάϋζε. Τὸ μέγιστον μυθιστορικὸν αὐτοῦ ἔργον «τὰ τέκνα τοῦ κόσμου» ἐνεφανίσθη τὸ 1873, ἔκτοτε δὲ ἐξεδόθη εἰκοσάκις περίπου. Τὸ δεύτερον μέγα αὐτοῦ μυθιστόρημα «ἐν τῷ παραδείσῳ» ἐνεφανίσθη τὸ 1875, ἀμφότερα δὲ θεωροῦνται ἐξόχου δημιουργικῆς φαντασίας καὶ δυνάμεως ἔργα. Τὰ ἅπαντα αὐτοῦ περιλαμβάνονται εἰς 25 περίπου τόμους.

"ΛΕΥΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ„

Για μια Νεκρη

Μοσχοβολοῦν τὰ λούλουδα—τὰ γιασεμιά, τὰ γιούλια,
τὰ ρόδα τὰ πολύχρωμα, καὶ τὰ θλιμμένα κρίνα,—
καὶ τὰ χαρούμενα πουλιὰ στ' ἀνθόκλαδα κρυμμένα
μ' ἕνα σκοπὸν ἁρμονικὸ τὴ φύσι κελαϊδοῦνε,
καὶ χαιρετοῦν τὴν ἄνοιξη ποῦ γύρω των ἁπλώνει
λογιῶ λογιῶ τὴν ὀμορφιά, λογιῶ λογιῶ τὴ χάρη.

Ἁγνό μου τριαντάφυλλο, δροσόλουστο, νωπό,
ἡ εὐωδιά σου τί ἔγινε ποῦ ἀνάλαφρα σκορποῦσες;
Πουλάκι μου ἀηδονόστομο ποῦ κρύβεις τὸ σκοπὸ
ὅπου μ' αὐτὸν τὴν ἄνοιξη σὺ πρῶτο ἐδιαλαλοῦσες;

Ποῦ εἶνε ἡ τόση σου ὀμορφιά, κ' ἡ χάρη ἡ περισσή;
ζωὴ φωτοστεφάνωτη σ' ἀνάστημα καὶ χρῶμα;
κ' ἡ νιότη σου ἡ ἀφρόντιστη ποῦ κρύβεται ἡ χρυσή;
— Στὸ χῶμα! —

Ὅλα βαθειά, σωριάστηκαν στὸ χῶμα
ζωὴ καὶ νιότη—κρίνα μαραμμένα—
λάμψη, ὀμορφιά, καρδιά, λαχτάρα, χρῶμα,
ἀτίμητη, ἡλιοστάλαχτη παρθένα
στὸ χῶμα ἔπεσε, στὸ χῶμα . . .

Δέτε, εἶν' τὸ στεφάνι ποῦ φορεῖ
στὰ ξέπλεκα μαλλάκια της, τοῦ γάμου;
ὠϊμένα τὸ στεφάνι εἶνε βαρὺ
καὶ θὰ χαθῇ μαζί της ἐκεῖ χάμου.

Μαζί της . . . — Μὲ τὴν ἄσπρη φορεσιά,
μαζὶ μὲ τὴν ἁγνότη τοῦ μετώπου,
μαζὶ μὲ τὴν ἀκίνητη καρδιά,
μὲ τὴν κερένιαν ὄψη τοῦ προσώπου,

Μὲ τόσα ποῦ ὀνειρεύτηκεν ἁγνὰ
ὀνείρατα, σὰν ἄγγελος κ' ἐκείνη,
μ' ἀτάραχα ματάκια γαλανὰ
ποῦ δείχνανε οὐράνια καλωσύνη.—

Μαζὶ μ' αὐτὰ κ' ἐκεῖνο θὰ χαθῇ
τἀταίριαστο στεφάνι ἐκεῖ κάτου,
στολίζοντας τὴν κόρη τὴν ξανθὴ
στὴ νύχτα τὴ μεγάλη τοῦ θανάτου.

Μὴν κελαδῆτε ἀλόγιαστα πουλιά,
τὴν εὐωδιὰ μὴ χύνετε λουλούδια,
ὦ μὴν ἀνθίζῃς πλέον πασχαλιά,
ὦ φύγετε ἀπ' τὰ στόματα τραγούδια,
Ἄνθη, Πουλιά, δὲ βρίσκεται μαζί σας
ἡ ἀδελφή σας.

Μ. Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΑΤΤΙΚΑ ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΑΝΑΓΛΥΦΑ[1]

Γαλήνη καὶ ἠρεμία εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν ἐπιτυμβίων ἀττικῶν μνημείων. Ὄχι βίαιαι κινήσεις, ὄχι σπαραγμός. Ἡ νεκρὰ παρίσταται συνήθως, ἀλλ' ὄχι καὶ πάντοτε, καθημένη. Τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ βέβαιον σήμερον, ἐν ᾧ ἄλλοτε πολλαὶ ὑπῆρχον ἀμφιβολίαι περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ὁ καθήμενος εἶνε ὁ νεκρός. Ἤρεμοι δὲ προςέρχονται πρὸς τὸν νεκρὸν ἢ περιίστανται αὐτὸν ἢ δεξιοῦνται οἱ οἰκεῖοι. Ἡ πτέρυξ τοῦ περιιπταμένου θανατου μόλις που ἐπιρρίπτει τὴν σκιὰν αὐτῆς ἐπὶ τὰς τοιαύτας γλυκείας οἰκογενειακὰς σκηνάς. Σπάνιαι δὲ εἶνε αἱ περιστάσεις καθ' ἃς ταράσσεται ἡ γλυπτικὴ ἠρεμία ὑπὸ γραφικῆς κινήσεως, καὶ αἱ ἐπιτάφιοι εἰκόνες προςλαμβάνουσι χαρακτῆρα αὐτόχρημα τραγικὸν χωρὶς νὰ συγκινῶσι διὰ τοῦτο περισσότερον τῶν ἠρέμων ἐκείνων καὶ ἀληθῶς κλασικῶν στηλῶν, ὅπου καὶ αὐτὴ ἡ θλῖψις ἔχει τὸ σύμμετρον ἐκεῖνο καὶ εὔκοσμον τὸ ἀποτελοῦν οὐ μόνον τὴν χαρακτηριστικὴν ἰδιότητα, ἀλλὰ καὶ τὸ κυριώτατον θέλγητρον τοῦ κόσμου τῆς ἐκκρίτου ἀρχαιότητος. Τοιαῦται πολυκίνητοι σκηναί, ἐν αἷς ἐκτυλίσσεται ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν τὸ πάθος μᾶλλον ἀντὶ τοῦ συνήθως ἐπιδιωκομένου κάλλους εἶνε αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν θάνατον λεχωίδων καὶ ναυαγῶν. Εἶνε ἀληθῶς τραγικὴ ἡ περιπέτεια τῆς νεαρᾶς γυναικός, δι' ἣν μεταβάλλεται εἰς κράββατον θανάτου ἡ κλίνη ἐφ' ἧς ἠκούσθη πρὸ μικροῦ μόλις ἡ πρώτη ἐκείνη κραυγὴ ἡ ἀγγείλασα εἰς τὸν οἶκον, ὅτι εἶδε τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὂν νεαρόν, ὅπερ ἔμελλε,. φεῦ, νἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν ἐκείνης ἥτις ἔδωκεν εἰς αὐτὸ τὴν ὕπαρξιν. Οὐχ ἧττον πολυώδυνος εἶνε ἡ τελευταία ὥρα τοῦ θνήσκοντος ἐν τῇ μοιραίᾳ πάλῃ κατὰ τῶν μαινομένων κυμάτων μακρὰν τῶν οἰκείων καὶ τοῦ οἴκου καὶ μὴ εὑρίσκοντος τάφον ὑπὸ τὴν ἐλαφρὰν πάτριον χθόνα, ἀλλ' ἀποτυμπανισθέντος ἁλιπλάγκτου ἐπὶ τῶν ἀτερμόνων. ὑγρῶν κελεύθων τοῦ πελάγους. Πρὸ τοιούτων συμφορῶν ἐξωγκοῦτο ἡ καρδία, καὶ ἡ θλῖψις προςελάμβανε διαστάσεις ἀσυμμέτρους, ἐκδηλουμένας δι' ἰδίων ὅλως ἐπιτυμβίων παραστάσεων, αἵτινες ἐπετίθεντο ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς προώρως θανούσης τλήμονος μητρός, ἐπὶ τοῦ κενοταφίου τοῦ ἀτυχοῦς ναυαγοῦ.

Πόσον δὲ διάφοροι τῶν τοιούτων σπανίων γραφικῶν καὶ πολυκινήτων σκηνῶν εἶνε αἱ ἁπλαῖ, ἀλλὰ περικαλλεῖς στῆλαι τῶν ἀττικῶν νεκροταφείων δύναται νὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν διαφόρων ἐνταῦθ' ἀποτυπουμένων δειγμάτων, ὧν τινα μὲν ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ἤδη ἐκδεδομένων πινάκων τῆς βιενναίας ἀκαδημίας, τινὰ δὲ ἀνήκουσιν εἰς σειρὰς ἐκ τῶν κατόπιν δημοσιευθησομένων.

Ἐν τῇ στήλῃ τῆς Ἀριστύλλης[2] παρίσταται γυνὴ καθημένη ἐπὶ δίφρου, ἐστραμμένη πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ στηρίζουσα τοὺς πόδας ἐπὶ ὑποποδίου. Φέρει

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 293.
[2] Ἴδ. ἀνωτέρω Ἑστίας σ. 296.

Στήλη τοῦ ἰατροῦ Ἰάσονος

δ' ἀχειρίδωτον χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἱμάτιον. Καὶ τὴν μὲν ἀριστερὰν ἔχει κατατεθειμένην ἐπὶ τοῦ γόνατος, τὴν δὲ δεξιὰν τείνει εἰς παιδίσκην πρὸ αὐτῆς ἱσταμένην καὶ κατανεύουσαν τὴν κεφαλήν. Ἡ νεαρὰ δὲ αὕτη, χιτῶνα βραχείας ἔχοντα τὰς χειρίδας καὶ ἱμάτιον περιβεβλημένη, παιδίσκη κρατεῖ πιθανῶς διὰ τῆς ἀριστερᾶς πτηνόν. Ἡ νεκρὰ εἶνε, ὡς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ κ. Köhler, ὄχι ἡ καθημένη γυνή, ἀλλ' ἡ ὀρθία κόρη, ἧς τὸ ὄνομα μανθάνομεν ἐκ τῆς κάτωθεν τῆς παραστάσεως ἐπιγραφῆς ***Ἐνθάδε Ἀρίστυλλα κεῖται παῖς Ἀρίσστωνός τε καὶ Ῥοδίλλης, σώφρων γ' ὦ θύγατερ.*** Κατὰ ταῦτα ἡ ὀρθία εἶνε ἡ Ἀρίστυλλα, ἱσταμένη πρὸ τῆς καθημένης ἀτυχοῦς μητρός της Ῥοδίλλης. Ἡ εἰκὼν τῆς ἀποιχομένης ἐνθυμίζει τὰς παρθένους τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος, καίτοι ἡ ἐκτέλεσις εἶνε ἀτελεστέρα. Διὸ εὐλόγως ἡ στήλη θεωρεῖται ἀνήκουσα εἰς τοὺς χρόνους τοὺς πρὸ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου. Εὑρέθη δὲ τὸ ὡραῖον τοῦτο ἐπιτάφιον ἀνάγλυφον τῷ 1850 ἐν τῷ πρὸς τὸ βόρειον τῆς Πειραϊκῆς χερσονήσου πολυανδρίῳ τοῦ δήμου τούτου, καὶ ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ κεντρικῷ μουσείῳ.

Περισσοτέραν δὲ κίνησιν ἐμφαίνει, χωρὶς νὰ ἐξέρχηται τῶν ὁρίων τοῦ συμμέτρου, ἡ ἐν ἔτι 1882 κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὑπονόμου τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας εὑρεθεῖσα στήλη, ἥτις ἀπόκειται νῦν ὁμοίως ἐν τῷ κεντρικῷ μουσείῳ[1]. Ὡραία γυνή, περιβεβλημένη διπλοίδιον καὶ ἐπίβλημα καὶ φέρουσα ὑψηλὰ σανδάλια, κάθηται ἐπὶ δίφρου, ἀποσύρουσα τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἔσω καὶ στηρίζουσ' αὐτοὺς ἐπὶ ὑποποδίου. Ἄλλη δὲ γυνή, πρὸς αὐτὴν προςκλίνουσα ἐξ ἀριστερῶν καὶ ὁμοίως διπλοίδιον καὶ ἐπίβλημα φέρουσα, ἅπτεται διὰ τῆς ἀριστερᾶς τῆς δεξιᾶς τῆς καθημένης καὶ ἀνατείνει πρὸς αὐτὴν τὴν δεξιὰν χειρονομοῦσα. Κόρη δὲ ὀρθία ὄπισθεν τῆς καθημένης περιβάλλεται ἀχειρίδωτον χιτῶνα. Τὸ πλούσιον τῆς κομμώσεως, ἡ ἔντεχνος πτύχωσις τῶν ἐνδυμάτων, ἡ ἔκφρασις τῶν προσώπων, ἡ ὅλη εὐγένεια τῶν παραστάσεων ἀναδεικνύουσι ταύτην τὴν στήλην ἐκ τῶν καλλιτεχνικωτάτων ἐπιταφίων ἀναγλύφων τῆς ἀττικῆς σμίλης. Ἡ δὲ μείζων ἢ κατὰ τὸ σύνηθες κίνησις καὶ ζωηροτέρα παράστασις τῆς θλίψεως ἐξηγεῖται ἴσως ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἡ στήλη αὕτη τάσσεται εἰς τὴν σειρὰν ἐκείνων, ἐφ' ὧν ἡ παρισταμένη νεκρὰ ἦτο λεχωίς.

Οὐ μόνον δ' αὐτῶν τῶν Ἀθηνῶν τὰ νεκροταφεῖα ἀνεδεικνύοντο διὰ τῆς φιλοκαλίας τῶν Ἀθηναίων αὐτόχρημα μουσεῖα καλλιτεχνημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς δήμοις τῆς Ἀττικῆς ἡ νεκρικὴ τέχνη ἡμιλλᾶτο πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις. Τοῦτο μαρτυροῦσι μὲν ἤδη αἱ ἀνωτέρω ἀπεικονισθεῖσαι καὶ περιγραφεῖσαι στῆλαι τοῦ Ἀριστίωνος καὶ τοῦ Λυσέου ἐκ τῶν χρόνων τῶν πρὸ τῶν περσικῶν, ἐπιφανῶς δὲ δει-

Λιθίνη λήκυθος

[1] Ἴδ. ἀνωτέρω Ἑστίας σ. 297.

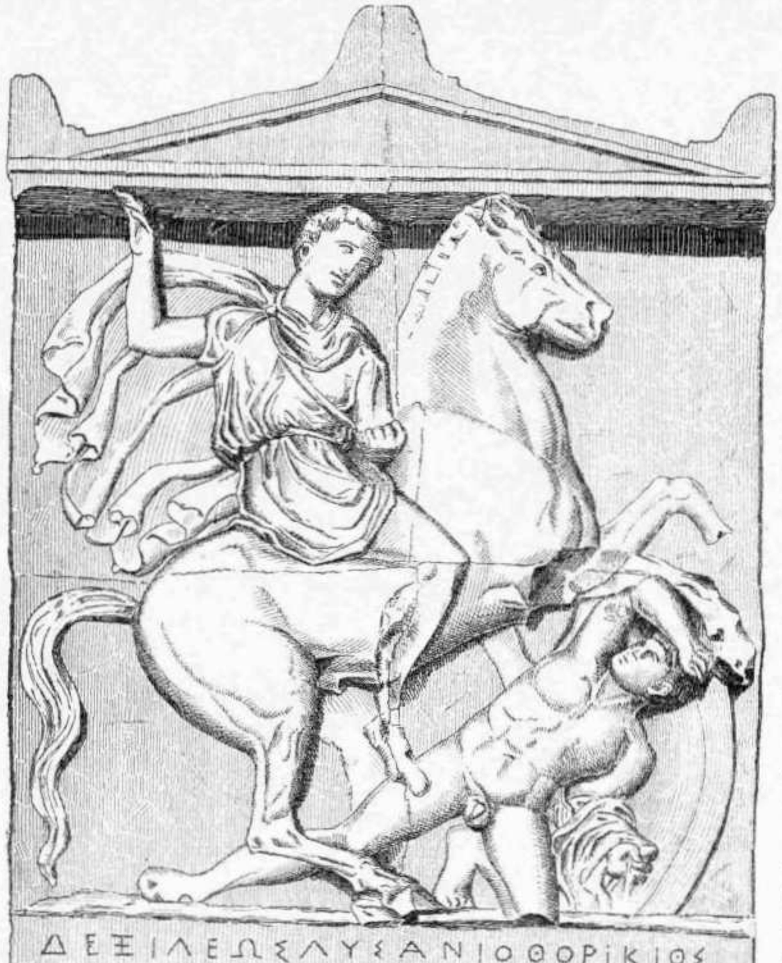

Στήλη τοῦ Δεξίλεω

κνύει καὶ τεμάχιον νεκρικῆς στήλης εὑρεθὲν μὲν ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος παρὰ τὸ Μενίδι, ἤτοι τὰς ἀρχαίας Ἀχαρνάς, ὑπὸ τοῦ λόρδου Γκύλφορδ κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν αὐτοῦ, ἀποκείμενον δὲ νῦν ἐν τῷ Lowther Castle τῆς Ἀγγλίας καὶ ἀνῆκον εἰς τὸν λόρδον Lonsdale[1]. Ἐπὶ δίφρου οὗ τὸ πρόςθεν κοσμεῖται ὑπὸ σφιγγῶν καθημένων κάθηται ἀκμαία νεαρὰ γυνὴ ἐπὶ προσκεφαλαίου, ἐστραμμένη πρὸς τἀριστερά, περιβεβλημένη χιτῶνα ὁρατὸν μόνον κατὰ τὸ στῆθος καὶ ἐπικαλυπτομένη ὅλη διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ χιτῶνος ἐπερριμμένου ἐπιβλήματος, ὅπερ καλύπτει μὲν ὅλως τὸν ἐπὶ τοῦ κόλπου ἀριστερὸν βραχίονα, ἐπιχαρίτως δὲ στρεφόμενον καὶ περιβάλλον ὄπισθεν τοῦ λαιμοῦ τὴν κεφαλήν, συγκρατεῖται ὑπὸ τῆς ἠρέμα πρὸς τὰ δεξιὰ κλινούσης δεξιᾶς χειρὸς τῆς γυναικός. Ἀξία σημειώσεως δὲ εἶνε καὶ ἡ εἰς πολλοὺς ἐπαλλήλους κύκλους δίκην διαδήματος περίδεσις τῆς πλουσίας κόμης.

Ἐξ Ἀχαρνῶν δ' ἔχομεν καὶ ἄλλην στήλην ἀξίαν λόγου ὄχι διὰ τὴν τέχνην, ἀλλὰ διότι ἐπ' αὐτῆς εἰκονίζεται ὁ Ἀχαρνεὺς ἰατρὸς Ἰάσων, ὅςτις παριστάνεται καθήμενος ἐπὶ δίφρου καὶ ἐξετάζων νεαρὸν ἀσθενῆ. Ἐκ δεξιῶν δὲ τοῦ πάσχοντος παριστάνεται κατὰ γῆς μεγάλη σικύα, τὸ γνωστὸν ἰατρικὸν ἐργαλεῖον, ὅπερ καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων τῆς ἀρχαίας τέχνης εἰκονίζεται. Ἀπόκειται δὲ αὕτη ἡ στήλη νῦν ἐν τῷ βρεττανικῷ μουσείῳ.

Ἓν τῶν σχημάτων τάφων, ἅτινα, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ἐπετράπησαν καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως μεταρρύθμισιν τῶν κατὰ τὰς ταφάς, εἶνε ἡ λήκυθος. Λήκυθος ἐξ ὀπτῆς γῆς εἶνε ἓν τῶν ἐν τοῖς τάφοις τῆς Ἀττικῆς συνηθεστέρων κτερισμάτων, περὶ ἃ ἰδιαζόντως διεκρίθη ἡ ἀττικὴ τέχνη. Ἀλλὰ τὸ σχῆμα τῆς ληκύθου ἐχρησίμευσε καὶ ὡς τεκτονικὸν κόσμημα τῶν τάφων. Διὸ οὐ μόνον ἐπὶ λιθίνων τετραγώνων στηλῶν βλέπομεν εἰκονιζομένας ληκύθους μετὰ διαφόρων παραστάσεων, ἀλλὰ καὶ ληκύθους λιθίνας καθ' ἑαυτὰς μετ' ἐγγλύπτων παραστάσεων βλέπομεν ἐπιτιθεμένας ἐπὶ τῶν ἀττικῶν τάφων. Προῆλθε δ' ἡ συνήθεια τῆς τοιαύτης ἐπὶ τάφων παραστάσεως ληκύθων ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθους τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς ἐπιθέσεως τῆς τέφρας καὶ τῶν ὀστῶν εἰς κάλπιν. Τὸ τεφροδόχον τοῦτο ἀγγεῖον ἐπετίθετο τὸ κατ' ἀρχὰς ἁπλῶς ἐπὶ κίονος ἄνωθεν τοῦ τάφου κατὰ σπανίας τινὰς περιστάσεις, ἐπειδὴ συνηθεστέρα ἦτο πάντως ἡ ὑπὸ τὴν γῆν κατάκρυψις αὐτοῦ. Ἐκλιπόντος δ' ἔπειτα τούτου τοῦ ἔθους, ὡς ἀνάμνησις τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἔμεινεν ἡ ἐπὶ τῶν στηλῶν παράστασις τῶν τοιούτων ἀγγείων καὶ δι' ἀναγλύφων κατακόσμησις αὐτῶν ἢ ἡ κατασκευὴ περιφερῶν τοιούτων ληκύθων φερουσῶν ἐγγλύπτους παραστάσεις. Καὶ βέβαιον μὲν εἶνε σήμερον, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἄγγη δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζωνται πλέον Μαραθώνια, ὡς ἐσφαλμένως ἐκαλοῦντο ἄλλοτε ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων· ὁποία δὲ ἡ ἀληθὴς αὐτῶν ὀνομασία παρ' ἀρχαίοις καὶ ἐπὶ ποίων τάφων ἐτίθεντο κατὰ προτίμησιν εἶνε ζήτημα δεόμενον ἀκόμη ἐρεύνης, περὶ οὗ ἱκανὰ παρ' ἡμῖν ἔγραψεν ὁ κ. Κουμανούδης[1].

Τῶν δὲ ὡραιοτάτων καὶ περιεργοτάτων ἐπιτυμβίων ληκύθων εἶνε καὶ ἡ ἐνταῦθα ἀπεικονιζομένη, ἧς τὴν ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Κουμανούδης. Ἔχει δὲ αὕτη οὕτω· *Θηρεύς· Φειδέστρατος· Ξεναρέτη· Αὐτόδικος· Ἐρχιεύς*. Ἀπόκειται δὲ αὕτη ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ. Καὶ δεξιὰ μὲν εἶνε ὁρατοὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος δύο ἄνδρες ὄρθιοι δεξιούμενοι ἀλλήλους, ὄπισθεν δὲ αὐτῶν ἔφηβος, φέρων τὸν πέτασον καὶ στηρίζων τὴν

[1] Ἴδ. ἀνωτέρω *Ἑστίας* σ. 297.

[1] Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι σ. ιζ' κ. ἑ.

δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν νεανιῶν. Ἀκολουθεῖ δὲ τὸν ἔφηβον ὁ ἵππος αὐτοῦ.

Τῶν καλλίστων τέλος ἀθηναϊκῶν νεκρικῶν ἀναγλύφων τῶν παρὰ τὸ Δίπυλον εὑρεθέντων εἶνε ἡ πολλοῦ λόγου ἀξία στήλη τοῦ Δεξίλεω. Τὸ καλλιμάρμαρον τοῦτο μνημεῖον ἔστησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ Κεραμεικῷ εἰς τὸν ἐκ Θορικοῦ νεανίαν Δεξίλεων τὸν υἱὸν τοῦ Λυσανίου θανόντα μετὰ τεσσάρων αὐτοῦ συντρόφων ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος Εὐβουλίδου (394—393 π. Χ.) περὶ τὴν Κόρινθον, καθ' οὓς χρόνους ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης ἡ Ἑλλὰς ἀνεκυκᾶτο ὑπὸ τοῦ βοιωτικοῦ καὶ τοῦ κορινθιακοῦ πολέμου. Ὁ Δεξίλεως εἰκονίζεται μαχόμενος ἀπὸ τοῦ θυμοειδοῦς αὐτοῦ ἵππου πρὸς πολέμιον νεαρόν, ὅςτις ἤδη κεῖται κατὰ γῆς ματαίως παλαίων πρὸς τὸν ἔφιππον ἀντίπαλον. Παριστάνεται λοιπὸν ὁ Δεξίλεως ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεως αὐτοῦ ἐν στιγμῇ ἐπιτυχίας καὶ πρὸ τῆς μοιραίας ὥρας, καθ' ἣν ἔμελλε πίπτων ἐν τῷ ἀγῶνι, εἰς ὃν εἶχε τάξει αὐτὸν ἡ πατρίς, νὰναδειχθῇ ἄξιος τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ γενικὴ αὕτη ἐπισκόπησις τῶν ἀττικῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων μόλις που παρέχει πλήρη εἰκόνα τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου τῶν Ἀθηναίων, οἷος ἀπεικονίζεται ἐπὶ τῶν τάφων. Σειραὶ ὅλαι μνημείων, ὧν ἀρκεῖ νὰναφέρω ἐνταῦθα τὴν τῶν λεγομένων νεκροδείπνων, δὲν ἔγεινεν ἐνταῦθα ἀντικείμενον τοῦ ἡμετέρου λόγου. Ἀλλ' ἀρκοῦσιν ὁπωςδήποτε τὰ λεχθέντα καὶ αἱ ἐνταῦθα ἀποτυπωθεῖσαι εἰκόνες, ὅπως παράσχωσιν ἰδέαν τινά, ἔστω καὶ ἀνεπαρκῆ, περὶ τῆς σημασίας ἣν θὰ ἔχῃ συντελουμένη ἡ δημοσίευσις ἡ διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ κ. Conze καὶ περὶ τοῦ νέου ἀφθόνου φωτός, ὅπερ δι' αὐτῆς θὰ ἐπιχυθῇ ἐπὶ τὴν τέχνην καὶ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ)

Στὸν σεβαστό μου Γ. Καλοσγοῦρο

Ὅσο κι' ἂν περνοῦν οἱ χρόνοι γρήγοροι, ὅσο κι' ἂν ἀλλάξανε ἀπὸ τότες οἱ καιροί, ἀκόμη ἀπὸ τὰ μάτια μου, ἀπὸ τὴν καρδιὰ κι' ἀπὸ τὸ λογικὸ δὲν φεύγει ἡ γλυκειὰ καὶ συμπαθητικὴ φυσιογνωμία τοῦ μικροῦ μουσικοῦ μας μὲ τὰ μελαγχολικά του μάτια, μὲ τὸ λιγνὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὴ στέρηση καὶ τὴν κακοπάθεια, μὲ τὰ παλιὰ καὶ μπαλωμένα φορέματα καὶ μὲ τὴ μολυβένια φλογέρα του ποῦ τόσο καλὰ ἤξερε νὰ τὴν κάμνῃ νὰ βγάζῃ τέτοιους θείους καὶ ἁρμονικοὺς ἤχους.

Θυμοῦμαι ἀκόμη καὶ σὰν νὰ εἶταν σήμερα μοῦ φαίνεται· τέτοια ἐνθυμήματα ποτὲ δὲν φεύγουν ἀπὸ τὸ νοῦ μας. . . . Εἶταν ἡ πρώτη τοῦ χρόνου, ἡ πειὸ τρελλὴ καὶ χαρούμενη μέρα τῆς ζωῆς μας, γιατὶ τότες οἱ ἄνδρες γένονται παιδιά, οἱ γυναῖκες νιὲς καὶ τὰ παιδιὰ διαόλοι ποῦ σοῦ χαλοῦν τὸ νοῦ καὶ τὸ κεφάλι μὲ σφυρίχτρες, μὲ φωνές, μὲ κλάματα καὶ κάθε λογῆς τρελλὰ κι' ἀθῶα παιγνίδια. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα κι' ὁ φτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος τὴν ζητεῖ καὶ τὴν ποθεῖ: Ἀχ! πότε θὰ ἔλθῃ, λέγει καὶ τὸ φτωχὸ καὶ τὸ πλούσιο, γιὰ νὰ μοῦ πάρῃ ὁ πατέρας τὸν μποναμᾶ . . . .

Τὰ μαγαζιὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς σπηλιᾶς εἶνε ὅλα καταστόλιστα καὶ μὲ διαολικὲς φωνὲς κράζουν τοὺς διαβάτες ποῦ σὰν ἀναίσθητοι περνοῦν ἕνα, ἕνα μαγαζὶ χάσκοντας μπροστὰ στὶς ὤμορφες καὶ χρωματιστὲς κοῦκλες, τοὺς σιδηροδρόμους μὲ τὰ μικρὰ καὶ μαῦρα βαγόνια τους καὶ τὰ καραβάκια ποῦ εἶνε ἕτοιμα μὲ τὶς ἀντένες καὶ μὲ τὰ πανιά των γιὰ τὸ φθαρτὸ καὶ πρόσκαιρο ταξεῖδι τῆς ζωῆς, ἐνῷ ἡ ἀκούραστη καὶ ἀχόρταγη ματιὰ βλέπει ἀδιάκοπα καὶ μεταφέρνει στὴν καρδιὰ καὶ στὸ λογικὸ ἰδέες ἄπειρες, χαρούμενες, ποθητές, παλιές, θεῖες, τρελλές. Κι' ἄλλοι μὲ κάθε λογῆς αἰσθήματα καὶ μὲ λίγα ἢ πολλὰ λεφτά, καὶ μ' ἕνα τάμα στὸν Ἅγιο Βασίλη, πηγαίνουν οἱ τρελλοὶ νὰ ἰδοῦν τὴν τύχη τους, στὶς ταβέρνες, στὰ καφενεῖα, στὴ μπόρσα, στοὺς δρόμους ποῦ μέσα σ' ἕνα χρωματιστὸ πιάτο στρυφογυρίζει τὸ **τουρλουλοῦ**, παιγνίδι τῶν παιδιῶν, ἐνῷ ὁ μπαγγέρης φωνάζει μὲ βροντερὴ φωνή, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν οἱ διαβάτες ποῦ περνοῦν: ἡ κοπέλλα μὲ τὴν ὀμπρέλα κερδίζει, ὁ κόκορας ἐλάλησε, βάλτε στὸ τυχερὸ παιγνίδι πρὶν λαλήσῃ ὁ κόκορος καὶ προτοῦ φύγῃ τὸ καράβι, κι' ἄλλα πολλὰ ποῦ φέρνουν τὰ γέλια καὶ τὴ θλίψη.

Σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ παιγνίδια ποῦ στὴν πατρίδα μου τὰ λένε τουρλουλοῦ, εἶδα μὲ τἄλλα παιδιὰ νὰ πηγαίνῃ μὲ θέληση καὶ φόβο ἕνα παιδὶ ὅσο δέκα χρονῶ, μὲ μάτια μελαγχολικά, μὲ πρόσωπο συνηθισμένο στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, μὲ παλιὰ καὶ ξεσχισμένα φορέματα. Τὸ εἶδα νὰ ζυγώσῃ κι' ἀναίσθητο νὰ χάσκῃ τοὺς παίχτας καὶ τὸν μπαγγέρη ποῦ σὲ κάθε γύρο τοῦ τουρλουλοῦ ἐφώναζε, ἐφώναζε σὰν ῥήτορας-κόκορος ποῦ λάλησε κάτω στὴν παλιόπολη, ἀρλεκῖνος ποῦ χορεύει, κι' ἄλλα εὐχάριστα γι' αὐτοὺς ποῦ ἐκέρδιζαν καὶ βαρετὰ γιὰ τοὺς χαμένους, ἐνῷ αὐτὸ ἀκόμη ἔβλεπε μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρο καὶ ἐπιθυμία τὶς δεκάρες καὶ πεντάρες ποῦ ἀδιάφορες ἐκυλιόνταν πότε στὸ δίσκο τοῦ μπαγγέρη καὶ πότε στὴν τσέπη ἀπὸ τοὺς παίχτας.

— Ἔ! δὲν παίζεις, Σπῦρο, εἶπε σ' αὐτὸ ἕνα παιδί, ἀπ' αὐτὰ ποῦ εἶταν ὁλόγυρα ἀπὸ τὸ παιγνίδι.

— Καὶ τί θὰ βγάλω; μιὰ πεντάρα μοναχὴ ἔχω· μ' αὐτὴν θ' ἀγοράσω ψωμί.

— Ψωμὶ ὁ Θεὸς ἔχει καὶ δίνει· κάλλιο παῖξε νὰ δῇς τὴν τύχη σου· γιατὶ ἂν σήμερα σοῦ φυσήσῃ θὰ κερδέξῃς πολλά. . .

Τὰ λόγια τοῦ φίλου του, ὡς φαίνεται, τοῦ ἄρεσαν γιατὶ τὸ εἶδα νὰ βάζῃ τὸ χέρι στὴν τσέπη καὶ νὰ γυρεύῃ. Ἐπερίμενα νὰ ἰδῶ τὴν τύχη του καὶ μὲ τὴν καρδιὰ παρακαλοῦσα νὰ κερδέξῃ, γιατὶ ἡ φτώχια καὶ τὸ φέρσιμό του μ' ἔκαμαν νὰ τὸ συμπονέσω καὶ νὰ αἰσθανθῶ μὲς τὴν καρδιὰ ἀγάπη ἄπειρη γι' αὐτό.

Πέντε, δέκα λεφτὰ τῆς ὥρας πέρασαν καὶ τὸ

τουρλουλοῦ εἶχε κάμη ἀναρίθμητους γύρους, μὰ τὸ παιδὶ δὲν εἶδα νὰ βάζη πάνου.

Θὰ ἔχασε ἀπὸ τὴν τσέπη του τὴν πεντάρα τὸ δύστυχο ἢ μετάνοιωσε, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου.

— Μωρὲ Σπῦρο, τί κλαῖς τἄβολα, ὅ τι ἔχεις θὰ τὸ φᾶς ποῦ θὰ φᾶς, ἂν κερδέξης ὅμως θὰ ἔχης καὶ νὰ χαρίσης.

Σκεφτικό, σκεφτικὸ καὶ μὲ τρεμουλιαστὸ χέρι ἄφωνο, ἀχνό, ἀχνὸ τὸ εἶδα νὰ βάλη στὸ ῥωλόγι, ποῦ μετρᾷ τὶς στιγμὲς τῆς ζωῆς μας καὶ μὲ χτυπόκαρδο νὰ περιμένη νὰ σταθῆ τὸ τουρλουλοῦ ποῦ γρήγορα σὰν τροχὸς ἐστριφογύριζε μαζὶ μὲ τὴν τύχη του, μὲ τὴ θλιμμένη καὶ μονότονη τύχη του. Οἱ γύροι ἔπαυσαν κι' ὁ μπαγγέρης μὲ τὴν βροντερὴ φωνή του ἐφώναξε·

— Τὸ ῥωλόγι κερδίζει καὶ τἄλλα χάνουν, ἐπλήρωσε 25 λεφτὰ καὶ πάλιν τὸ στριφογύρισε.

Τὸ παιδὶ χωρὶς νὰ μιλήση ἀχνό, ἀχνὸ καὶ μὲ ματιὰ γεμάτη φλόγα καὶ χαρὰ τ' ἅρπαξε καὶ τἄκλεισε στὸ χέρι του σφιχτά, σφιχτά. Ὕστερα ἔβαλε στὸ καράβι κι' ἐκέρδεξε, στὸν κόκορο, καὶ πάλι στὸ ῥωλόγι κι' ἐκέρδεξε, ἐκέρδεξε: ἡ τύχη τὸ βοηθοῦσε πολύ.

— Βλέπω πῶς δουλεύει σὰν ῥωλόγι ἡ τύχη σου, εἶπε ὁ φίλος του, ἂν πᾷς ἔτσι ἀκόμη μισὴ ὥρα θὰ τοῦ πάρης καὶ τὰ μαλλιὰ τοῦ κεφαλιοῦ του.

— Καλὰ θὰ εἶνε, εἶπε χαρούμενο τὸ παιδί.

Δύο τρεῖς γύρους ἔπαιξε ἀκόμη καὶ ὕστερα σὰν τρελλό, χαρούμενο, μὲ ξάστερη καὶ φλογερὴ ματιὰ τὸ εἶδα νὰ τρέχη ἀπὸ τὴν ἀγορὰ καὶ ὕστερα σκεφτικό, σκεφτικὸ καὶ μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες νὰ περνάη ἀπὸ τὰ καταστόλιστα μαγαζιά. Ἀπὸ μακρυὰ τὸ ἀκολούθησα μὲ περιέργεια καὶ ἐνδιαφέρο, γιατὶ ἤθελα νὰ μάθω τί θὰ ἔκαμνε αὐτὰ τὰ λεφτὰ ποῦ μὲ τόσο ἀγῶνα καὶ χτυπόκαρδο ἐκέρδεξε.

Περιπατοῦσε, περιπατοῦσε σὰν ἀναίσθητο σιγά, σιγὰ μὲ τὸ ῥέμα τοῦ κόσμου, γιατί, ὡς φαίνεται, θὰ εἶχε τὸ δεύτερο βάσανο στὴν καρδιὰ καὶ στὸ λογικό, τί θὰ κάμη δηλαδὴ αὐτὸ τὸ κέρδος, ποῦ τοῦ βάρυνε ὅμοια τὴν καρδιὰ καὶ τὴν τσέπη. Τί νὰ κάμη κι' αὐτὸ δὲν ἔξερε... Μ' αὐτὰ τὰ λεφτὰ νὰ σειάζη τὰ χαλασμένα καὶ τρύπια παπούτσια του, ποῦ αὔριο, μεθαύριο θὰ βρέξη καὶ θὰ ῥίξη χιόνι, ἢ νὰ πάη ν' ἀγοράση καμία παλιογιακέτα γιὰ τὸν κουτσο-Φλέβαρο; Νὰ πάρη ψωμὶ καὶ λάδι τῆς μάννας του ἢ ν' ἀγοράση κανένα παιγνίδι σὰν ὅλα τἄλλα τὰ παιδιὰ ποῦ χαρούμενα, ἀγκαλιασμένα ἔπαιζαν ὁλόγυρά του μὲ κάθε λογῆς παιγνίδια...

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ συλλογισμοὶ ἐβασάνιζαν τρομερὰ τὸ λογικό του καὶ δύο, τρεῖς φορὲς ἀνεστέναξε πικρά, στενόχωρα, παθητικά.

Γιὰ μιὰ στιγμὴν ἔμεινε, καὶ ὕστερα τὸ εἶδα νὰ μπαίνη δειλό, δειλὸ σ' ἕνα πλούσιο, καταστόλιστο μαγαζὶ ἀπὸ διάφορα καὶ ὥμορφα παιγνίδια, γεμᾶτο ἀπὸ γυναῖκες, ἄνδρες, παιδιά, ποῦ ἀγόραζαν μποναμάδες γιὰ τὴν ἀνεψιά τους, γιὰ τ' ἀγγόνια τους, γιὰ τὶς θυγατέρες των καὶ τὰ παιδιά των, ἐνῷ τὸ μάτι τοῦ ὑπηρέτη ἐκύτταζε προσεχτικὸ δεξιά, ζερβιά. Ἡ ματιά του σ' αὐτὴν τὴ μεγάλη κίνηση ἀντίκρυσε τὸ φτωχὸ παιδὶ ποῦ δειλό, δειλὸ σὰν κλέφτης ἔμπαινε στὸ μαγαζί. Γρήγορος τὸ ἐζύγωσε, τὸ κύτταξε καλὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια καὶ σὰν τὸ εἶδε ἔτσι, σ' αὐτὰ τὰ χάλια, τὤσπρωξε μὲ ἄγριο θυμὸ καὶ τοῦ εἶπε.

— Πήγαινε ἀπ' ἐδῶ, δὲν εἶνε πρᾶμα γιὰ τὴν τσέπη τοῦ καθενός· πρέπει πρῶτα νὰ πλύνης τὰ χέρια σου μὲ ἀγγλικὸ σαποῦνι κι' ἔπειτα νὰ μπαίνης ἐδῶ μέσα . . . Ἔλα βάρδα, πήγαινε στὸ καλό.

Ὁ μικρός μας στὶς σπρωξιὲς δὲν ἐθύμωσε· μονάχα ἕνα κοκκινάδι ἐχρωμάτισε τὰ βαθουλὰ μάγουλά του κι' ἑτοιμάσθηκε νὰ φύγη· μιὰ ματιὰ ὅμως ποῦ ἔδωκε σ' ἕνα παιγνίδι ποῦ εἶταν ἐκεῖ κρεμασμένο στὸν καταστόλιστο τοῖχο τὸν ἐκράτησε, τὸν μάγεψε . . .

— Ἔ! ἀκόμη κάθεσαι . . . δὲν ἐχόρτασες νὰ βλέπης;

— Ὄχι . . . ἦλθα ν' ἀγοράσω, εἶπε ὁ μικρός μας μὲ λίγη περιφάνια, μὰ σὰν μὲ διώχνεις φεύγω, πάω ἀλλοῦ.

— Ἔλα, ἔλα, θὰ βρῇς ἐδῶ καλὸ καὶ φίνο πρᾶμα: τί θέλεις . . .

— Αὐτὸ ἐκεῖ . . . πόσο ἔχει;

— Ποιό . . . αὐτὴ ἡ σφυρίχτρα ἔχει πολὺ καὶ δὲν σὲ συμφέρει νὰ τὴν ἀγοράσης· ἂν θέλης νὰ πάρης σφυρίχτρα καλὴν κι' εὐθηνή, πάρε αὐτὴν . . . καὶ τοῦ ἔδειξε μιὰ ξύλινη.

— Αὐτὴ δὲν εἶνε καλή, δὲν ἔχει τρύπες πολλές, ὕστερα εἶνε ἀπὸ ξύλο πρόστυχο: αὐτὴν θέλω νὰ παζαρεύσω, τὴν πουλεῖς;

— Ἀφοῦ τὴν θέλεις . . . ἔχει τρεῖς δραχμές.

Ὅταν ἄκουσε ὁ μικρός μας τὴν τιμή της ὀλίγο ἐδειλίασε καὶ εἶπε: εἶνε πολὺ ἀκριβή, πάρα πολύ.

— Ἀξίζει τὴν τιμή της, γιατί εἶνε πρᾶμα γαλλικό· ἐσὺ πόσο δίνεις;

— Ὅσο ἔχω . . . αὐτὰ ποῦ κέρδεξα . . . δύο δραχμὲς καὶ δέκα λεφτά.

— Καρτέρεσε νὰ ῥωτήσω τ' ἀφεντικὸ κι' ἂν συμφέρη τὴν παίρνεις.

— Ἀφεντικό, δύο δραχμὲς καὶ δέκα λεφτὰ δίνουν γι' αὐτὴν τὴ φλογέρα, νὰ τὴν δώσω;

— Δόσ' την κι' ἂς χάσουμε ἀπὸ τὸ διάφορο, εἶπε ὁ ἔσπλαχνος ἀφεντικὸς καὶ ἐξακολούθησε τὴ δουλειά του.

Ὁ μικρός μας ὡς ν' ἀκούση τὸ «δόσ' την» μὲ τρομερὸ χτυπόκαρδο καὶ μὲ παρακλητικὴ ματιὰ πότε ἔβλεπε τὸν ἀφεντικὸ καὶ πότε τὸν ὑπηρέτη, κι' ὅταν ἄκουσε — δική σου εἶνε — μὲ μιᾶς χαρούμενο ἔστρεψε τὴν τσέπη του καὶ χωρὶς παραμικρὴ λύπη ἔφυγε ἄφωνο. Κατακόκκινο κι' ἐνθουσιασμένο ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ μαγαζὶ βαστῶντας σφιχτά, σφιχτὰ τὴν σφυρίχτρα του. Ἀνυπόμονο ἐζύγωσε ἕνα φανάρι καὶ μὲ περιέργεια ἄρχισε νὰ τὴν ξετάζη, νὰ τὴν βάζη στὰ χέρια, νὰ τὴν θαυμάζη σὰν νὰ εἶταν διαμάντι. Ἡ σφυρίχτρα ἦταν μακρυὰ ὅσο δύο παλάμες, μὲ ἑφτὰ τρύπες καὶ φτιασμένη ἀπὸ μέταλλο καλό.

— Δὲν μὲ γέλασε, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, θὰ ἀξίζη τὰ λεφτὰ ποῦ ἔδωκα.

Ὡστόσο εἶχε προχωρήση ὡς τὴν πλατεῖα· ἐκάθισε σ' ἕνα μπάγκο, κι' ἀφοῦ ἐκοίταξε καλὰ ὁλόγυρά του μὴ τὸν ἔβλεπε κανείς, τὴν ἔβαλε στὰ θερμὰ χείλια του κι' ἄρχισε νὰ βγάζη τρεμουλιαστοὺς καὶ παραδαρμένους ἤχους, γιατὶ δὲν ἤξερε τί ἔκανε. Τὸ κεφάλι του ἦταν βαρεμένο καὶ μεγάλη ζάλη τὸ κατεῖχε.

— Αὔριο πουρνό, ὕστερα ἀπὸ τὸν καφὲ θὰ τὴν δοκιμάσω, γιατὶ ἡ κακὴ ὄρεξη καὶ τὸ χτυπόκαρδο δὲν μ' ἀφίνει...

Ἐσηκώθηκε καὶ κρατῶντας τὴ φλογέρα του σφιχτά, σφιχτά, σὰν τίμιο ξύλο, νηστικὸ ἐτράβηξε γιὰ τὸ σπίτι του.

*

Τὴν ἄλλη μέρα πουρνό, πουρνὸ σ' ἕνα παράμερο μέρος τοῦ βοσκέτου, κάτω ἀπ' ἕνα σκιερὸ δένδρο ἐφαίνονταν νὰ παίζη ὁ μικρὸς μουσικός μας τὴν ποθητὴ φλογέρα του καὶ νὰ μαθαίνη μοναχὸς τὰ πρῶτα **σκαλιὰ** τῆς μουσικῆς. Σιγά, σιγὰ καὶ μέρα τὴ μέρα ἄρχισε νὰ παίζη τραγούδια τοῦ καιροῦ, τὸν ὕμνο μας, κανένα κομμάτι ἀπὸ καμίαν **ὄπερα** κι' ἄλλα φανταστικά, τρελλὰ τῆς καρδιᾶς του τραγούδια. Σὲ λίγο καιρὸ ὅλοι στὴ χώρα τὸν ἤξεραν καὶ τὸν ἔκραζαν «ὁ μικρὸς μὲ τὴ φλογέρα» καὶ κάθε πρωὶ ἢ ἀπόγιομα στὸν περίπατο, στοὺς δρόμους, στὴν ἀγορά, ὅλοι ἐθαύμαζαν τὴ μεγάλη του τέχνη κ' ἐξυπνάδα, γιατὶ μποροῦσε νὰ βγάζη μ' αὐτην τὴν **κουτσοφλογέρα** τέτοιους ἁρμονικοὺς ἤχους. Κι' αὐτὸς ἀπὸ τὴ χαρά του εἶταν σὰν τρελλός· πολλὲς φορὲς ἔμεινε νηστικὸς κ' ἔφαγε ξύλο ἀλύπητο ἀπὸ τὴ μάννα του, γιατὶ θέλησε νὰ χορτάση τὴν ὄρεξη τοῦ καθενὸς φιλόμουσου καὶ θαυμαστή του...

Τὸ ξακουστὸ ὄνομά του κ' ἡ φήμη τῆς τέχνης του ἔπεσε κ' εἰς τ' αὐτιὰ ἑνὸς φιλόμουσου: δὲν πρέπει νὰ πάη χαμένη τέτοια ἱκανότης, εἶπε, καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸν προσκαλοῦσε στὸ σπίτι του. Τὸν ἐξέταξε καλὰ καὶ εἶδε ὅτι μὲ τὴ μουσικὴ περισσότερο ὁμιλοῦσε ἡ **καρδιὰ κ' ἡ φαντασία του** παρὰ ἡ μολυβένια φλογέρα του.

— Εἶσαι πολὺ ἱκανός, παιδί μου, κάτι θὰ γίνης μιὰ μέρα, κοίταξε ὅμως νὰ μὴ βαρεθῇς τὴν τέχνη, νὰ τὴν βάλης ἀκόμη στὴν καρδιά σου, τοῦ εἶπε ὁ φιλόμουσος καὶ τοῦ ἔδωκε ἕνα γράμμα λέγοντάς του...

— Αὐτὸ νὰ τὸ πᾷς στὸν δάσκαλο τῆς Φιλαρμονικῆς, θὰ σὲ βάλη στὸ σχολειό...

Ὁ μικρὸς μουσικός μας ἐπῆγε κ' ἐγράφτηκε στὸν κατάλογο ἀπὸ τοὺς μαθητάς, στὴν τάξη ἀπὸ τὰ ξύλινα ὄργανα (clarini). Στὴν ἀρχὴ προχωροῦσε καλὰ στὴν τέχνη του, μὰ τὸ προσταχτικὸ τοῦ δασκάλου, οἱ τέσσεροι πύργοι τοῦ σχολειοῦ, οἱ κακὲς συντροφιές, ἡ στέρηση καὶ ἡ πεῖνα τὸν ἔκαμαν μονάχα ἕνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς μουσικοὺς τοῦ τόπου μας· τὴν τέχνη του ὅμως, τὸ πάθος καὶ τὸ αἰσθαντικὸ τῆς καρδιᾶς του τὸ στράβωσαν, τὸ κατέστρεψαν.

Κέρκυρα ΗΛ. Α. ΣΤΑΥΡΟΣ

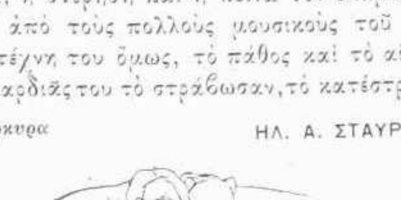

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τὸ αἴσθημα τοῦ τοπικισμοῦ τῆς γάτας.

Οἰκογένεια κατοικοῦσα ἐν Μαγεντίᾳ (Mainz) ἐδώρησεν ἐσχάτως ἐξαίρετον γάτον εἴς τινα ἀγρότην διαμένοντα πλησίον τῆς Δαρμστάτης (ἡ μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ἀπόστασις εἶνε περίπου 50 μιλίων). Ὁ νέος ἰδιοκτήτης τοῦ ζῴου ἔφερεν αὐτὸ ἐντὸς καλῶς κεκλεισμένου κοφινίου διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Δαρμστάτην, ὅπως ἐκεῖθεν τὸ μεταφέρῃ εἰς τὸ χωρίον του. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τὸ ζῷον ἐξηφανίσθη καὶ οὐδαμοῦ ἠδυνήθησαν νὰ τὸ εὕρωσιν, διότι εἶχεν ἐπιστρέψει πάλιν κακῶς ἔχον, καὶ εἰς ἐντελῶς ἀξιολύπητον κατάστασιν, εἰς τὴν πρώτην οἰκογένειαν. Πῶς ἠδυνήθη τὸ πτωχὸν ζῷον νὰ ἀνεύρῃ τὴν ἀπὸ Darmstadt μέχρι Mainz ὁδὸν εἶνε ἐντελῶς ἀκατανόητον.

Ἀγελὰς τρώγουσα κρέας.

Ὑπάρχουσιν ἀληθῶς πολλαὶ ἐξαιρέσεις κανόνων αἵτινες μᾶς ἐκπλήττουσιν, ἀλλὰ ἀγελὰς κρεωφάγος θὰ ἦτο ἡ περιεργοτέρα ἐξαίρεσις διὰ ζῷον ὅπερ ἀνήκει εἰς τὰ ἀναμηρυκαστικὰ χορτοφάγα. Ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἡ τοιαύτη ἐξαίρεσις ἥν, ἐὰν δὲν εὑρίσκομεν ἐκτιθεμένην εἰς τὸν «Naturaliste» τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1892, δὲν θὰ ἐπιστεύομεν. Οὗτος λοιπὸν ἀναφέρει περὶ μιᾶς ἀγελάδος ἐν Τέξας, ὅτι ἔτρωγε τοὺς ποντικούς, οἵτινες ἔπιπτον εἰς τὸ περίφραγμα ὅπου εὑρίσκετο. Τοσαύτην δ' ἐπιθυμίαν νωποῦ κρέατος εἶχε, ὥστε μόνον ἐν ἐλλείψει τούτου ἔτρωγε καὶ χόρτον, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα κατέφαγε μίαν φορὰν δύο ἐκ τῶν μοσχαρίων της, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον ἐπαρκῶς προφυλάξει. Ὑπάρχουσιν ἀληθῶς καὶ ἵπποι οἵτινες τρώγουσι κρέας, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀποτελοῦσιν ἐξαίρεσιν, τὴν ὁποίαν δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ μόνον ὑπὸ ἐντελῶς ἰδιαιτέρας περιστάσεις. Ὑπάρχουσι μάλιστα καὶ πτηνὰ ἅτινα ἀναπτύσσονται εἰς κρεωφάγα π. χ. ὁ κότσυφος, ἀφ' ὅτου ἐγένετο πτηνὸν τῶν πόλεων. Ἀλλ' οὗτος ἦτο τοὐλάχιστον ἀνέκαθεν ἐντομοφάγος. Πῶς πρέπει λοιπὸν νὰ ἔχωσι τὰ πεπτικὰ ὄργανα ὑπὸ τόσον ἐντελῶς διαφόρους τροφικὰς συνθήκας;

Ρ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Τὸ γεγονὸς τοῦ δεκαπενθημέρου καθ' ἅπαντα τὸν φιλολογικὸν κόσμον, εἶνε ἡ δημοσίευσις τῆς *Λούρδης*, τοῦ νέου μυθιστορήματος τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ. Ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς σειρᾶς, τὴν ὁποίαν προανήγγειλεν ὁ Ζολᾶ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ τρεῖς πόλεις» ἤτοι Λούρδη, Ῥώμη, Παρίσιοι. Ἡ Λούρδη, γαλλικὴ πολίχνη περίφημος διὰ τὴν θαυματουργὸν Παναγίαν της, εἰς τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας προστρέχουν πανταχόθεν οἱ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἀπηλπισμένοι ἀσθενεῖς, ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ νέου ἔργου, αἱ περιγραφαὶ τοῦ ὁποίου θεωροῦνται ἐκ τῶν τελειοτέρων, τὰς ὁποίας ἔγραψε ποτὲ ὁ τόσον περι-

γραφικὸς κάλαμος τοῦ Ζολᾶ. Ἡ ὑπόθεσις τῆς *Λούρδης* εἶνε ἁπλουστάτη. Νέος ἱερεύς, ὁ ἀββᾶς Πέτρος, διαφλέγεται ὑπὸ ἔρωτος ἁγνοῦ πρὸς νεάνιδα ἐκ τῶν ἀσθενῶν· ἀλλ' ὁ ἔρως αὐτὸς δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ, διότι ἡ νεᾶνις ἀφιερόνει τὴν παρθενίαν της εἰς τὴν Παναγίαν, ἡ ὁποία τὴν ἐθεράπευσε. Τὸ θέμα τοῦτο χρησιμεύει εἰς τὸν συγγραφέα πρὸς περιγραφὴν σκηνῶν, ἐκτάκτως μεγαλοπρεπῶν καὶ ὡραίων καὶ πρὸς ἀνέλιξιν τῆς φιλοσοφικῆς ἰδέας τοῦ βιβλίου,—ἰδέας τοῦ φιλοσοφοῦντος ἀββᾶ Πέτρου, τὸν ὁποῖον ἔχει ἐγκαταλείψει ἡ πίστις,—ἡ ὁποία ἐν ὀλίγαις λέξεσιν εἶνε αὕτη: Ἡ Ἐπιστήμη δὲν ἀρκεῖ διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε ἀνάγκη νέας πίστεως, νέας θρησκείας, νέου παραδείσου. Ὡς πρὸς τὰ θαύματα, ὁ Ζολᾶ οὔτε τἀποκρούει, οὔτε τὰ παραδέχεται· ἐφρόντισεν ὥστε τὸ βιβλίον του νὰ ἱκανοποιῇ πάσης ἰδέας ἀναγνώστην, κατέστησε δὲ αὐτὸ πλουσιώτατον εἰς πληροφορίας, συλλέξας ἐπιμελῶς πᾶν τὸ γραφὲν περὶ τῆς Λούρδης καὶ τῆς Βερναρδέττης, τῆς θεολήπτου ἐκείνης κόρης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεφάνη ἡ Παναγία. Περὶ τοῦ νέου ἔργου τοῦ Ζολᾶ ὁ γαλλικὸς καὶ ὁ ξένος τύπος εἶνε μεστὸς ἄρθρων ἐνθουσιωδῶν.

— Ὁ Ζολᾶ διαμένει ἤδη εἰς τὴν ἐν Μεδὰν ἐξοχικὴν ἔπαυλίν του. Εἶνε πολὺ ἐξηντλημένος, ἀναπαύεται δὲ ἐκ τῶν κόπων τοὺς ὁποίους κατέβαλε πρὸς συγγραφὴν τῆς *Λούρδης*. Πρὸς ἕνα τῶν συντακτῶν τοῦ παρισινοῦ «Γαλάτου» ὁ ὁποῖος τὸν ἐπεσκέφθη, εἶπεν ὅτι τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον θὰ μεταβῇ εἰς Ῥώμην, ἵνα συλλέξῃ τὸ ὑλικὸν τοῦ νέου του βιβλίου καὶ ἴδῃ τὸν Πάπαν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ζητήσῃ ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν. Ὡς γνωστόν, ὁ Ζολᾶ, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν «Τριῶν Πόλεων», θὰ ἐπιδοθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ θέατρον.

— Τὸ ἰταλικὸν περιοδικὸν «Φιλολογικὴ Ῥώμη» προεκήρυξε διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν διηγήματος ἢ κριτικῆς μελέτης περὶ Ἰακώβου Λεοπάρδη. Εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ καλλίστου ἔργου ἡ βασίλισσα Μαργαρίτα προσφέρει πολυτελῆ κονδυλοφόρον (porte-plume) ἐν σχήματι χηνός, ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων.

— Ἡ ἐφημερὶς «Ἀκρόπολις» θὰ δημοσιεύσῃ ἐν ἐπιφυλλίδι τὴν *Λούρδην* τοῦ Ζολᾶ, ἡ δὲ «Ἐφημερὶς» τὴν ***Κυρίαν Χρυσάνθεμον***, τὸ ἰαπωνικὸν μυθιστόρημα τοῦ Πιὲρ Λοτί.

— Πρὸς τὴν χήραν τοῦ διασήμου χειρούργου Μπίλρωτ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας ἀπένειμεν ἐτησίαν ἰσόβιον σύνταξιν ἐκ δισχιλίων φιορινίων.

— Ἐν Πύργῳ, ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ζακυνθίων, ἀνευρέθη ὁ τάφος τοῦ Δημητρίου Γουζέλη, τοῦ ποιητοῦ τοῦ περιφήμου *Χάση*. Τὰ ὀστᾶ του κατετέθησαν προσωρινῶς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἕως οὗ μετακομισθῶσιν εἰς τὴν πατρίδα του Ζάκυνθον. Γίνεται σκέψις, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, μία τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως Ζακύνθου νὰ ὀνομασθῇ ὁδὸς Γουζέλη, καὶ δι' ἐράνου νἀνιδρυθῇ μνημεῖον εἰς τὸν ποιητὴν τῆς ἀθανάτου κωμῳδίας.

— Κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Λεκὸντ Δελὶλ ἐξεφώνησε λόγον μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ὁ ἔξοχος αὐτοῦ μαθητής, ὁ ποιητὴς τῶν «Τροπαίων» Ἐρεδιᾶ, ὠνόμασε δὲ τὸν Λεκὸντ Δελὶλ τὸν «ὕστατον τῶν μεγάλων ποιητῶν τῆς Γαλλίας».

— Τὴν 23 Ἰουλίου (ἔ. ν.) ἀπεβίωσεν ἐν Ζοζεφστὰλ ὁ πρύτανις τῶν γερμανῶν ἀρχαιολόγων *Βρύνν*, ἐν ἡλικίᾳ 72 ἐτῶν. Ὁ Ἐρρῖκος Βρὺνν ἐγεννήθη ἐν Βερλὶτς παρὰ τὸ Δεσσάου τὴν 23 Ἰανουαρίου 1822, ὑπῆρξε δὲ μαθητὴς τοῦ Βέλκερ καὶ τοῦ Ῥίτσλ. Μετὰ δεκαετῆ ἐν Ῥώμῃ διαμονήν, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας κατ' ἀρχὰς ἐν Βόννῃ, εἶτα δὲ ἐν Μονάχῳ, ὅπου ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρις ἐσχάτων. Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων φημίζονται προπάντων ἡ «Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν», «Ἡ τέχνη παρ' Ὁμήρῳ» καὶ αἱ μελέται αὐτοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς γραφικῆς καὶ τῆς ἐτρουσκικῆς τέχνης.

— Τὸ «Ἄστυ» ἀναγγέλλει τὰ ἑξῆς ἑλληνικὰ ἱστορικὰ ἔργα, προσεχῶς ἐκδιδόμενα ἢ νεωστὶ ἐκδοθέντα: «Ἐν τοῖς πρώτοις μνημονεύομεν τὴν ἐκτυπουμένην ἤδη ἐν Κερκύρᾳ Ἱστορίαν τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, συγγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Ῥωμανοῦ, ἐκδιδομένην δὲ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του. Πλὴν τούτου ὁ καθηγητὴς κ. Σπυρ. Λάμπρος ἐκδίδει ἐν Εὐρώπῃ τὰ Μικρὰ Χρονικὰ ἅτινα συνέλεξεν ἐκ διαφόρων κωδίκων, ἀναφερόμενα εἰς τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν, ἐργάζεται δὲ καὶ εἰς συγγραφὴν ἱστορίας τῶν Δεσποτάτων τῆς Πελοποννήσου. Ὁ κ. Ἀντώνιος Μηλιαράκης παρασκευάζει ἐπίσης ἐκτενῆ ἱστορίαν τῆς αὐτοκρατορίας Νικαίας (1204—1261) πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικήν, ἐργαζόμενος ἐπ' αὐτῶν τῶν πηγῶν. Ὁ ἐν Σύρῳ κ. Δημήτριος Ῥοδοκανάκης ἔχει ἑτοίμην ἐκτενῆ ἱστορίαν τῶν διαπρεψάντων ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει Χίων Ἰουστινιανῶν. Ἐξεδόθη ἐπίσης πρὸ μηνὸς ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Κωνστ. Σάθα ὁ Ζ' τόμος τῆς Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης, ἐν ᾧ δημοσιεύει τὸ πρῶτον ἐκ χειρογράφου ἀνεκδότου «Ἀνωνύμου Σύνοψιν Χρονικὴν» καὶ τῆς ὁποίας προτάσσει μακρὰ προλεγόμενα ἱστορικά, πραγματευόμενος σπουδαιότατον ἱστορικὸν θέμα ὑπὸ νέαν ὅλως ὄψιν, τὸ τῆς πάλης μεταξὺ Βυζαντίνων καὶ Ἑλλήνων ἢ Ἑλλαδικῶν, ἢ μᾶλλον τῆς Ἐκκλησίας ὡς θεραπαίνης τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καθὼς καὶ τὸ τῆς πάλης μεταξὺ Ῥώμης καὶ Βυζαντίου. Ἂς προσθέσωμεν δ' ἔτι καὶ τὴν σπουδαίαν ἱστορικὴν ὕλην, ἣν ἑκάστοτε δημοσιεύει τὸ περιοδικὸν τῆς ἐνταῦθα Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, καθὼς καὶ τὸ περιοδικὸν τοῦ «Παρνασσοῦ».

— Διὰ τὴν χηρεύουσαν ἕδραν τοῦ Λεκὸντ Δελίλ, ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ παρουσιάσθησαν μέχρι τοῦδε τρεῖς ὑποψήφιοι: Ὁ Ἐρρῖκος Οὐσαί, ὁ ποιητὴς Διεγὰρ καὶ ὁ Ζολᾶ.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. Λ. Μερσιὲ καὶ Σ. Μαρκέστ, γάλλων καλλιτεχνῶν, καὶ τῶν ὁμογενῶν κ. κ. Δ. Βικέλα, Λ. Βλαστοῦ καὶ Κ. Κριεζῆ, ἐπισκεφθεῖσα τὸ ἐν Παρισίοις ἐργαστήριον τοῦ γλύπτου κ. Λ. Σώχου καὶ ἐξετάσασα τὸν ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθέντα ἔφιππον ἀνδριάντα τοῦ Κολοκοτρώνη, ἐξεφράσθη περὶ αὐτοῦ ὡς ἑξῆς: «Τῇ προσκλήσει τοῦ κ. Κριεζῆ, ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος, μετέβημεν εἰς τὸ καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον τοῦ κ. Σώχου, ὅπως ἐξετάσωμεν τὸ ἔφιππον ἄγαλμα τοῦ στρατάρχου Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Ἐβεβαιώθημεν μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀγάλματος τούτου εἶνε ἐντελὴς ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις, ἡ ἐν γένει θέα του εἶνε μεγαλοπρεπής, ὁ χαρακτὴρ τοῦ στρατάρχου λίαν καλῶς διακεκριμένος, καὶ αἱ λεπτομέρειαι ἀποδεδομέναι μετὰ πολλῆς λεπτότητος καὶ χάριτος.

Εὐτυχεῖς λογιζόμεθα παρέχοντες τὸ μαρτύριον τοῦτο τῆς εὐχαριστήσεως εἰς τὸν κ. Σῶχον, συγχαίροντες ἅμα τὴν πόλιν τοῦ Ναυπλίου, ἥτις παρέσχεν αὐτῷ τὴν εὐκαιρίαν νὰ παραγάγῃ διὰ τῆς γλυφίδος του ἓν ὡραῖον ἄγαλμα ἐπὶ πλέον, καὶ ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ ἐκφράσωμεν εὐχήν, θὰ ηὐχόμεθα ὅπως ὁ ἀνδριὰς μὴ τεθῇ ἐπὶ στυλοβάτου πολὺ ὑψηλοῦ καὶ ἡ πλατεῖα ὅπου θὰ στηθῇ, νὰ μὴ εἶνε λίαν εὐρεῖα, ὅπως τοιούτῳ τρόπῳ μὴ ἐλαττωθῇ ἡ ὄψις τοῦ ἀγάλματος».

Θεατρικὰ

Δύο νέα ἔργα ἀνεβιβάσθησαν κατ' αὐτὰς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Τσόχα: ἓν ἱστορικὸν δρᾶμα τοῦ κ. Λ. Δαλλαπόρτα «Ἀλῆς καὶ Σοῦλι» καὶ ἓν κωμειδύλλιον τοῦ κ. Καλαποθάκη «Ὁ Ἀνανίας εἰς δεύτερον γάμον». Τὸ πρῶτον ἀπέτυχεν ἐντελῶς, τὸ δεύτερον ἤρεσε μετρίως.

— Εἰς τὸν «Παράδεισον» ὁ θίασος «Πρόοδος» θἀναβιβάσῃ τὴν Πέμπτην τὸν «Προμηθέα» δρᾶμα τοῦ κ. Ἰωάννου Καλοστύπη. Ἐκ τῶν προτέρων ὑπάρχει γνώμη ὅτι θὰ εἶνε ἐκ τῶν ἀρίστων ἔργων τῆς ἐφετεινῆς περιόδου.

— Λέγεται ὅτι ὁ κ. Δ. Βερναρδάκης, ὁ ποιητὴς τῆς *Φαύστας*, ἔρχεται προσεχῶς ἐκ Μυτιλήνης πρὸς διδασκαλίαν τῆς «*Ἀντιόπης*» τοῦ νέου αὐτοῦ δράματος.

ΡΕΝΑΝ, ΤΑΙΝ ΚΑΙ ΜΙΣΕΛΕ

Αἰτιολογῶν τὴν εἰς ἕνα τόμον συνένωσιν τῶν διατριβῶν του περὶ τῶν τριῶν τούτων συγγραφέων[1], ὁ κ. Monod λέγει εἰς τὸ προοίμιόν του ὅτι, καίτοι μὴ ὑποτιμῶν τοὺς ἄλλους συγχρόνους ἱστοριογράφους τῆς Γαλλίας, θεωρεῖ ὅμως τοὺς τρεῖς τούτους ὡς ἐξασκήσαντας ἰδίως τὴν μεγαλειτέραν καὶ γενικωτέραν δρᾶσιν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς των.

Ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον δὲν εἶναι ἀρκοῦσα ἐξήγησις τῆς ἐν λόγῳ δημοσιεύσεως. Ὁ κ. Monod ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ πλησίον, ἠγάπησε καὶ ἐξετίμησε τοὺς τρεῖς τούτους μεγάλους συγγραφεῖς. Ὁ βίος των συνδέεται πρὸς τὴν διάπλασιν τῆς διανοίας του, ὁ δὲ θάνατός των ἐλύπησε καιρίως τὴν ψυχήν του. Διὰ τοῦτο ἔγραψε περὶ αὐτῶν. Ἔγραψε δὲ μετὰ συγκινήσεως καὶ ἀγάπης, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ἐπηρεασθῇ εἰς τὰς κρίσεις του ὡς φιλόσοφος ἢ ἱστορικός, χωρὶς νὰ ὑποκρύψῃ ἢ διαστρέψῃ τὰς περὶ τῶν ἔργων των ἰδέας του χάριν τῆς φιλίας τὴν ὁποίαν ἔτρεφε πρὸς τὰ ἄτομά των. Ἀλλ' ὅμως τῆς φιλίας τὸ αἴσθημα διαλάμπει εἰς ἑκάστην τοῦ βιβλίου σελίδα, μεταδίδεται δὲ εἰς τὸν τερπόμενον ἀναγνώστην ἡ θέρμη τῆς ὁποίας ἐνεφορεῖτο ἡ καρδία τοῦ γράψαντος. Ἡ θέρμη αὕτη εἶναι τόσον μᾶλλον καταφανής, καθόσον αἱ τρεῖς πραγματεῖαι ἐγράφησαν ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον ἑκάστου τῶν τριῶν ἱστορουμένων ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ προσφάτου πένθους των. Δὲν συνδέονται πρὸς ἀλλήλας εἰμὴ μόνον διὰ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἱστοροῦντος. Διαφαίνονται καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐξ ἴσου ἡ ἀγαθότης, ἡ εὐθύτης, ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ πολυμάθειά του, μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου δὲν κατέχεταί τις ὑπὸ συμπαθῶν ἐντυπώσεων περὶ μόνων τοῦ Ρενάν, τοῦ Ταὶν καὶ τοῦ Μισελέ, ἀλλ' ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ κ. Monod.

Αἱ διατριβαὶ αὗται εἶναι μᾶλλον συνοπτικαὶ ἀναλύσεις τῶν ἔργων τῶν τριῶν περιωνύμων συγγραφέων ἢ βιογραφίαι των. Ἀλλ' ἡ διέλιξις τῆς διανοητικῆς μορφώσεως καὶ δράσεως ἑκάστου αὐτῶν σχετίζεται πρὸς τὰς περιπετείας τοῦ βίου του, πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ψυχῆς του. Πῶς δύναταί τις γράφων περὶ τοῦ Ρενὰν ν' ἀποσιωπήσῃ τὰ τοῦ κλονισμοῦ τῶν θρησκευτικῶν του πεποιθήσεων καὶ τὴν οἰκειοθελῆ ἔξοδόν του ἐκ τοῦ ἱεροδιδασκαλείου, ὅπου προπαρεσκευάζετο διὰ τὸ κληρικὸν στάδιον; Πῶς, ἀναλύων τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ Ταίν, νὰ χωρίσῃ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν ἰδιοφυΐαν του; Πῶς νὰ λησμονήσῃ τὴν ταπεινὴν καταγωγὴν τοῦ *Michelet*, τὴν ἠθικήν του ἀνύψωσιν καὶ τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν τὸ δεύτερον ἰδίως συνοικέσιον ἐξήσκησεν ἐπὶ τῆς ζωῆς του; Ἐνδιατρίβων κυρίως εἰς τὰ τῆς διανοητικῆς των ἐργασίας, ὁ ἐπιδέξιος συγγραφεὺς δι' ὀλίγων ἐντέχνων γραμμῶν ἀπεικονίζει καὶ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπίσης μορφήν του. Διὰ τῶν συνοπτικῶν σκιαγραφιῶν του ἀποτυπόνει πλήρη, ζωντανὴν καὶ πιστὴν τὴν εἰκόνα τῶν τριῶν ἐνδόξων φίλων του.

Ἐκ τῶν τριῶν οἱ δύο ἦσαν συνομήλικοι. Ὁ Ρενὰν γεννηθεὶς τὸ 1823 ἀπέθανε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1892. Ὁ Ταίν, κατὰ πέντε ἔτη νεώτερος, ἀπέθανε ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν Ρενάν. Ὁ ταυτόχρονος σχεδὸν θάνατός των ἐστέρησε τὴν Γαλλίαν διπλοῦ διαδήματος, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Monod. Ὁ Michelet ἀνῆκεν εἰς τὴν προγενεστέραν γενεάν. Ἐγεννήθη τὸ 1798 καὶ ἀπεβίωσε τὸ 1874. Ἀλλ' ὅπως δήποτε, ἦσαν σύγχρονοι καὶ οἱ τρεῖς. Ὑπέστησαν ἐξ ἴσου τὰ δεινὰ τῆς ἀποφράδος διὰ τὴν Γαλλίαν περιόδου τῶν ἐτῶν 1870 καὶ 1871, ἐξ ἴσου δὲ ὑπέστησαν καὶ τὴν πίεσιν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Γ' κατὰ τὰ πρῶτα ἰδίως ἔτη τῆς κυριαρχίας του. Οὕτω, ὁ *Michelet*, καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ *Collège de France*, ἐπαύθη κατὰ τὸ 1851,—ὁ *Taine*, διορισθεὶς μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του καθηγητὴς εἰς τὸ Λύκειον τοῦ *Nevers*, ἠρνήθη, μόνος αὐτὸς ἐκ τῶν συναδέλφων του, νὰ προσυπογράψῃ ἀναφορὰν ἐκφράζουσαν ὄχι μόνον ἐπιδοκιμασίαν ἀλλὰ καὶ εὐγνωμοσύνην διὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ 1851, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐστάλη εἰς ἄλλην ὑποδεεστέραν θέσιν. Ὑποβιβασθεὶς καὶ πάλιν μετά τινας μῆνας, ἔδωκε τὴν παραίτησίν του καὶ ἰδιώτευσε μέχρι τοῦ 1864, ὁπότε ὠνομάσθη καθηγητὴς τῆς Αἰσθητικῆς καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Καλλιτεχνίας εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ὡραίων Τεχνῶν. Ὁ δὲ Ρενὰν ὀνομασθεὶς καθηγητὴς τῆς Σημιτικῆς φιλολογίας κατὰ τὸ 1862, ἐπαύθη τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἕνεκα τῆς ἐγερθείσης κατακραυγῆς μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Βίου τοῦ Ἰησοῦ. Μόνον κατὰ τὸ 1870, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς αὐτοκρατορίας, διωρίσθη ἐκ νέου εἰς τὴν προτέραν ἕδραν του. Ἀλλ' εἴτε κατέχοντες δημοσίας θέσεις, εἴτε ἰδιωτεύοντες, οὐδέποτε ἔπαυσαν καὶ οἱ τρεῖς ἐργαζόμενοι. Αἱ Ἀρχαὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ Ἱστορία τοῦ Ἰσραὴλ τοῦ Ρενάν, ἡ Ἱστορία τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας καὶ αἱ Πηγαὶ τῆς συγχρόνου Γαλλίας τοῦ Ταίν, καὶ ἡ Ἱστορία τῆς Γαλλίας τοῦ Μισελὲ ἐδόξασαν ζῶντας τοὺς συγγραφεῖς των καὶ ἐξασφαλίζουν τὴν ὑστεροφημίαν των. Παρεκτὸς τῶν μεγάλων τούτων μνημείων, παρήγαγον καὶ οἱ τρεῖς ἔργα πολλὰ καὶ ποικίλα, μαρτυροῦντα τὴν εὐρύτητα τῶν γνώσεων, τὸ βάθος τῶν σκέψεων ἢ καὶ τὸν πλοῦτον τῆς φαντασίας των. Τὴν γένεσιν, τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν ἐπίδρασιν ἑκάστου τῶν ἔργων τούτων ἀναγράφει λεπτομερῶς καὶ εὐγλώττως ὁ κ. Monod. Παραπέμποντες τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ ἀξιόλογον βιβλίον του, περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἐκεῖθεν μεταφορὰν τοῦ

[1] Renan, Taine, Michelet, par Gabriel Monod. Paris, C. Leig. 1894.

χαρακτηρισμοῦ ἑκάστου τῶν τριῶν τούτων μεγάλων συγγραφέων.

«Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν, λέγει περὶ τοῦ Ρενάν, (σελ. 35) ἀδύνατον νὰ τὸν λησμονήσουν. Κατὰ πρώτην ἔποψιν, ἡ μορφή του οὐδὲν εἶχε τὸ ἑλκυστικόν. Μικρὸς τὸ ἀνάστημα, μὲ κεφαλὴν ὑπερμεγέθη μόλις ἐξέχουσαν τῶν μεγάλων του ὤμων, δυσκίνητος ὡς ἐκ τοῦ πολλοῦ πάχους, ἐφαίνετο κατ' ἀρχὰς ἄσχημος. Ἀλλ' ἡ πρώτη αὕτη ἐντύπωσις ἐξηλείφετο διὰ μιᾶς. Εἰς τὸ εὐρύ του μέτωπον ἐζωγραφίζετο ἡ δύναμις τοῦ νοῦ του, ἡ ζωὴ καὶ τὸ πνεῦμα ἔλαμπον εἰς τὸ ἥμερον βλέμμα του, καὶ τὸ μειδίαμά του ἐμαρτύρει τὴν ἀγαθότητά του. Τὸ ἦθός του, ἐνθυμίζον ἔτι τὴν πατρικὴν ἱερέως φιλοφροσύνην, αἱ τρόπον τινὰ εὐλογοῦσαι εὐτραφεῖς χεῖρές του, ἡ εὐμενὴς ἐπίνευσις τῆς κεφαλῆς του ἐξέφραζον πάντοτε εὐπροσηγορίαν μαρτυροῦσαν τὴν φυσικήν του εὐγένειαν. Ἀλλὰ πῶς νὰ περιγράψῃ τις τὸ γόητρον τῆς ὁμιλίας του; Ἀφελὴς τὴν ἔκφρασιν, σχεδὸν ἀτημέλητος, ἀλλ' ὅμως πάντοτε εἰκονικὸς καὶ πρωτότυπος, ἔπειθε καὶ κατέθελγε τὸν ἀκούοντα. Χάρις εἰς τὸ θαυμάσιον μνημονικόν του, ἐξέφερεν ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου ἐπιχειρήματα νέα, ἰδέας ἰδιορρύθμους, ἡ δὲ πλουσία του φαντασία ἐποίκιλλε τὸν λόγον δι' ἐκφράσεων ποιητικῶν, διὰ παραλληλισμῶν ἀπροσδοκήτων, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ προβλέψεων προφητικῶν περὶ τοῦ μέλλοντος. Αἱ ἀφηγήσεις του ἦσαν πλήρεις χάριτος, πνεύματος καὶ ποιήσεως. Δὲν ἠγάπα τὰς διενέξεις. Πολλάκις τὸν ἔψεξαν διὰ τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν παρεδέχετο καὶ τὰς μᾶλλον ἀντιφατικὰς γνώμας. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη συγκατάβασις πρὸς τὰς ἰδέας τῶν ἄλλων, πηγάζουσα ἐξ εὐγενείας ἐνίοτε περιφρονητικῆς, δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἰδικήν του γνώμην ὅτε ἐπρόκειτο περὶ πραγμάτων σπουδαίων».

Τοιοῦτος ὁ κοινωνικὸς ἄνθρωπος. Ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ συγγραφέως ὁ κ. Monod συνοψίζει τὰς κρίσεις του διὰ τῶν ἑξῆς, ὅπου ἴσως τινὲς θεωρήσουν ὅτι ἐπικρατεῖ μετά τινος ὑπερβολῆς τὸ αἴσθημα τῆς φιλίας.

«Ἐὰν τις ἐξετάσῃ, λέγει (σελ. 48), τί τὸ ἰδίως χαρακτηρίζον τὸν Ρενάν, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἐξοχωτέρους λογογράφους καὶ φιλοσόφους, θὰ εὕρῃ ὅτι ἡ ὑπεροχή του συνίστατο εἰς τὴν ἰδιάζουσάν του δεινότητα περὶ τὸ ἐμβαθύνειν εἰς τὰ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φύσεως ἐν τῇ ἀπείρῳ ποικιλίᾳ των. Παρέβαλλον τινὲς τὸν Ρενὰν πρὸς τὸν Βολταῖρον, καθόσον καὶ ἐκεῖνος ἦτο, ὡς ὁ Ρενάν, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τῆς ἐποχῆς του. Ἀλλ' ὁ Βολταῖρος δὲν ἐξισοῦται πρὸς τὸν Ρενὰν οὔτε κατὰ τὴν ἔκτασιν τῶν γνώσεων, οὔτε κατὰ τὴν πρωτοτυπίαν τῶν ἰδεῶν, οὔτε κατὰ τὸ ὕφος. Τὸν παρέβαλλον καὶ πρὸς τὸν Goethe, ἀλλ' οὗτος ἦτο πρὸ παντὸς ἄλλου ποιητής, ὁ δὲ διανοητικός του ὁρίζων, καίτοι εὐρύτατος, δὲν ἠδύνατο ὅμως καθ' ἣν ἐποχὴν ἔζη, νὰ ἔχῃ τὴν ἔκτασιν τοῦ ὁρίζοντος τοῦ Ρενάν. Ὁ Ρενὰν ὑπερέβαλε πάντας κατὰ τὴν περιεκτικότητα καὶ τὴν καθολικότητα τοῦ ἐγκεφάλου του».

Τοιαῦτα περὶ τοῦ Ρενάν. Ὁ δὲ Ταίν;

«Ἁπλοῦς, σπουδαῖος, ἐργατικός, διῆλθε τὸν βίον μόνας τέρψεις ἔχων τὴν οἰκογένειαν, τὴν φιλίαν, τὴν μελέτην καὶ τὸν ἔρωτα τῆς τέχνης καὶ τῆς φύσεως. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνδρὸς συνηρμόζετο καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὸν τρόπον τοῦ ζῆν.... Ὁ φίλος οὗτος τῆς ἀληθείας, ἦτο ἀληθὴς καὶ εἰλικρινὴς κατὰ πάντα, κατὰ τοὺς στοχασμούς, τὰ αἰσθήματα, τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα.... Τὸ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικόν του ἦτο ἡ μετριοφροσύνη. Ἐμαρτυρεῖτο αὕτη καὶ ἐκ μόνης τῆς ὄψεώς του. Τὸ ἐξωτερικόν του ὑπέκρυπτε τὴν ἀξίαν του. Ἀναστήματος κάτω τοῦ μετρίου, λεπτόσωμος, ὄχι εὐειδὴς τὴν μορφήν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐλαφρῶς διαστρόφους ὑπὸ τὰ σκιάζοντα τὸ βλέμμα του ὀμματοϋάλια, οὐδὲν εἶχε τὸ δυνάμενον νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν ἐπιπολαίου παρατηρητοῦ. Ἀλλ' ὅτε τὸν ἐσχετίζετό τις, ἅμα συνωμίλει μετ' αὐτοῦ, ἔβλεπε πόσην δύναμιν ἐνέκλειεν ἡ κεφαλή του, πόσην ἀγαθότητα ἡ καρδία του. Ἀπετροπιάζετο τὴν ἐπίδειξιν, τὸν θόρυβον, — ἀπέφευγε τὸν κόσμον ὄχι μόνον ἕνεκα τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἐργασίας του, ἀλλὰ καὶ μὴ θέλων νὰ γείνῃ ποτὲ ἀντικείμενον περιεργείας, ἢ τοῦ συρμοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν προήρχετο ἐξ αἰσθήματος φυγανθρωπίας. Ἀπ' ἐναντίας ἦτο εἰς ἄκρον εὐπρόσιτος καὶ εὐπροσήγορος ὅτε ἐνόμιζεν ὅτι δύναται νὰ δώσῃ ἢ νὰ λάβῃ συμβουλὴν ὠφέλιμον. Ἀπηλλαγμένος πάσης προσποιήσεως, πάσης ὑπεροψίας, ὑπέκρυπτε πάντοτε τὴν ὑπεροχήν του, φερόμενος καὶ πρὸς τοὺς ταπεινοτέρους τῶν ὁμιλητῶν του ὡς πρὸς ἴσους, ὡς πρὸς φίλους.... Ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ πρὸς πάντας εὐμένεια ἦσαν καὶ αὗται πηγαὶ τῆς μετριοφροσύνης του... Αὕτη δὲ ἐξηγεῖ τὸ παρά τινων παρεξηγηθέν: πῶς καὶ διατί ὁ ἐλευθερόφρων οὗτος, ὁ γεννηθεὶς μὲν καθολικὸς τὸ θρήσκευμα ἀλλὰ μηδέποτε συγκαλύψας τὴν ἀπιστίαν του, ἐξέφρασε τὴν θέλησιν νὰ ἐνταφιασθῇ ὡς χριστιανὸς διαμαρτυρόμενος... Ἐφοβήθη μὴ ἄλλως ἡ κηδεία του θεωρηθῇ ὡς ἐπίδειξις ἀντιθρησκευτικὴ καὶ προκαλέσῃ διαδηλώσεις ἐμπνεομένας ἐκ μίσους μᾶλλον πρὸς τοὺς πιστεύοντας ἢ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν μνήμην του.... Ἠθέλησε νὰ κηδευθῇ ἁπλῶς, καθὼς ἔζησε, ἄνευ λόγων ἐπικηδείων, ἄνευ στρατιωτικῶν τιμῶν, πρὸ πάντων δὲ ἄνευ ἀφορμῆς οἵας δήποτε πρὸς ἐξέγερσιν διενέξεων ἐμπαθῶν, ἢ πρὸς αὔξησιν τῆς ἠθικῆς ἀναρχίας, τῆς ὁποίας ζῶν ἐπροσπάθησε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰς συνεπείας, διερευνῶν τὰ γεννήσαντα αὐτὴν αἴτια». (σελ. 141—146).

Ἐξετάζων τὰ ἔργα τοῦ Ταὶν ὁ κ. Monod ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ κατ' ἐξοχὴν προσόν του, *sa faculté maitresse*, τὸ ῥυθμίσαν καὶ διαπλάσαν τὰς λοιπάς του πάσας ἰδιότητας, ἦτο ἡ δύναμις τῆς λογικῆς.

«Πῶς; ἐπιλέγει, (σελ. 153—154) ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ὁ τόσον ἐπιτυχῶς ἐπιδιώκων τὸν χρωματισμὸν τοῦ ὕφους, — ὁ ἱστοριογράφος ὁ τόσον ζωηρῶς παριστῶν ἀνθρώπους ζῶντας, δρῶντας, λαλοῦντας, — ὁ κριτικός, ὁ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀναζητῶν τὴν ζωὴν καὶ τὴν λάμψιν εἰς τὰ προϊόντα τῆς τέχνης ἢ τῆς φιλολογίας, ὑπείκει κυρίως εἰς ἐλατήριον ἐπιστημονικόν, ἢ οὕτως εἰπεῖν μαθηματικόν; Καὶ ὅμως, ναί! Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ ὑπεροχὴ καὶ τὸ ὑποδεές του συγχρόνως, ἐντεῦθεν καὶ ἡ δύναμις καὶ αἱ ἐλλείψεις του».

Τὴν ἐκτίμησιν ταύτην τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Ταὶν ἀναπτύσσει ὁ κ. Monod διὰ μακρῶν, ἀνυψῶν μᾶλλον τὰ ἐπαινετὰ ἢ ἐξαίρων τὰ μεμπτά. Παραθέτει ὅμως τὴν κρίσιν τοῦ Ἑλβετοῦ *Amiel*, ἐκφράσαντος ἀποτομώτερον τὴν αὐτὴν περίπου ἰδέαν. Μετριάζει ὅμως δι' ἐπιφυλάξεων τὴν αὐστηρότητα τοῦ *Amiel*. Ἰδοὺ τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο: (σελ. 160)

«Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Ταὶν μοῦ προξενεῖ αἴσθημά τι ἀνιαρόν, καθὼς ὁ δυσηχὴς κρότος τροχαλιῶν ἢ ἀτμομηχανῆς, καθὼς ἡ ἀποφορὰ χημικοῦ ἐργαστηρίου. Τὸ ὕφος του ἐνθυμίζει φαρμακευτικὰς καὶ τεχνικὰς προπαρασκευάς. Ἡ ἐπιστήμη του εἶναι ἀμείλικτος. Ἔχει τι τὸ τραχὺ καὶ τὸ ψυχρόν, τὸ στερεὸν καὶ δριμύ, ἐλλείπει ὅμως ἡ πρᾳότης, ἡ μεγαλοφροσύνη, ἡ χάρις. Ἡ τοιαύτη ἐντύπωσις, — δυσάρεστος εἰς τὴν ἀκοήν, εἰς τὴν γεῦσιν, εἰς τὴν ὅρασιν, εἰς τὴν καρδίαν, — προέρχεται ἴσως ἐκ δύο λόγων: τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ λογοτεχνικοῦ του συστήματος. Ἡ ἄκρα περιφρόνησις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ χαρακτηρίζουσα τὴν φυσιολογικὴν σχολήν, καὶ ἡ παρεισαγωγὴ τῆς ἐπιστημονικότητος εἰς τὴν φιλολογίαν ἐξηγοῦν τὴν ὑπολανθάνουσαν εἰς τὸ ὕφος του ξηρότητα, ἡ ὁποία σοῦ συναρπάζει τὴν ἀναπνοὴν καθὼς οἱ ἀτμοὶ μεταλλουργείου. Εἶναι διδακτικώτατος, ἀλλ' οὐδαμῶς ζωογόνος. Ἀποξηραίνει, ὑποκαίει, καταθλίβει, δὲν ἐμπνέει τίποτε, μεταδίδει μόνον γνώσεις. Ὑποθέτω ὅτι τοιαύτη θὰ εἶναι ἡ φιλολογία τοῦ μέλλοντος, ἐπὶ τὸ Ἀμερικανικώτερον, ἀντίθετος ἐκ διαμέτρου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν τέχνην: ἀντὶ τῆς ζωῆς, ἡ ἄλγεβρα, — προβλήματα ἀντὶ εἰκόνων, — ἀντὶ τῆς μέθης τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀναθυμιάσεις χημικῶν ἀναλύσεων, — συλλογισμοὶ παγεροὶ ἀντὶ τῶν τέρψεων τῆς διανοίας, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ Τέχνη ἐκδέρουσα καὶ ἀνατέμνουσα τὸ πτῶμα τῆς νεκρᾶς Ποιήσεως!»

Τοιούτου εἴδους μομφὰς δὲν δύναταί τις ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν *Michelet*. Ἄλλως δέ, καθ' ἣν ἐποχὴν διεπλάσθη οὗτος, δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπικρατήσει ἡ ἐπιστημονικὴ τάσις τῆς φιλολογίας κατὰ τῆς ὁποίας μετὰ τόσης ζέσεως ἐξανίσταται ὁ *Amiel*. Τοῦ Μισελὲ τὸ ἰδιάζον προσὸν (*la faculté maitresse* καὶ πάλιν) ἦτο, κατὰ τὸν κ. *Monod*, «ἡ ἀγάπη».

«Ἐάν, λέγει (σελ. 248 καὶ ἑφ.), ἐὰν ἡ διάνοιά του ἔχει τι τὸ πυρετῶδες, τὸ ἀπότομον, διαβλέπει τις ὅτι τοῦτο πηγάζει ἐκ τῆς καρδίας του, τῆς ἀείποτε μετὰ συγκινήσεως παλλούσης. Καὶ ἡ φαντασία του ἔτι κυβερνᾶται ὑπὸ τῆς καρδίας του... Ὅ,τι ἐπασχολεῖ τὸν νοῦν του συγκινεῖ καὶ τὴν καρδίαν του, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ φύσις ἐμψυχοῦται καὶ οἱ νεκροὶ ἀναζοῦν ὑπὸ τὸν κάλαμόν του. Τὴν πάλην τῶν στοιχείων ἢ τῶν ἀνθρώπων δὲν βλέπει αὐτὸς ἀπαθής. Ἐμφορεῖται ἢ ἀγάπης ἢ μίσους. Ἀφηγεῖται τὰ συμβάντα τοῦ παρελθόντος μετὰ πάθους, ὡς σύγχρονος αὐτῶν. Περιγράφει τὴν ὕπαρξιν τῶν ζώων ἢ τῶν φυτῶν ὡς τρόπον τινὰ ζήσας τὴν ζωήν των, συμμερισθεὶς τὰς ἀπολαύσεις των καὶ ὑποστὰς τὰ δεινά των. Γράφων ἀποτείνεται εἰς τὴν εὐαισθησίαν μᾶλλον ἢ εἰς τὰ αἰσθητήρια τοῦ ἀναγνώστου. Τὸ ὕφος του εἶναι πλῆρες συγκινήσεως μᾶλλον ἢ εἰκόνων. Δὲν ἐπιδιώκει τὸ εὔηχον ἢ τὸν χρωματισμὸν ὡς ἄλλοι ποιηταί, ὡς φέρ' εἰπεῖν ὁ Βίκτωρ Οὐγώ, ἀλλὰ διὰ τῆς ὁρμῆς, διὰ τῆς ζωῆς, διὰ τοῦ αἰσθήματος συναρπάζει τὸν ἀναγνώστην».

Τὴν τοιαύτην ἐντύπωσιν παρεκτὸς τῶν ἔργων τοῦ Michelet ἐπροξένει, κατὰ τὸν κ. *Monod*, καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἔτι μορφὴ τοῦ ἀνδρός.

«Ἦτο τόσον ἰσχνὸς καὶ μικρός, (σελ. 226–227), ὥστε ἐλησμόνει τις ὅτι εἶχε σῶμα. Ἡ ὡραία κεφαλή του, δυσαναλόγως μεγάλη, ἐφαίνετο ὡς ἀποτύπωσις πιστὴ τοῦ πνεύματός του... Τὸ ἄνω μέρος τοῦ προσώπου ἐξέφραζε θαυμασίως τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐγένειαν. Τὸ εὐρύ του μέτωπον, περιστεφόμενον διὰ μακρᾶς λευκῆς κόμης, οἱ ὀφθαλμοί του πλήρεις ἐνταυτῷ καὶ πάθους καὶ ἀγαθότητος, ἐξέφραζον τὴν ποίησιν, τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν εὐαισθησίαν του... Ὅτε ὡμίλει, ἡ διάνοια ἐφαίνετο ἀναβλύζουσα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ σ' ἐγοήτευε τὸ βλέμμα του, τὸ μέχρι γήρατος διατηρηθὲν λαμπρὸν καὶ διαυγές, καθὼς συμβαίνει ἐνίοτε ὅτε ἡ καρδία μένει νέα. Τίς δέ ποτε περισσότερον ἐκείνου διέμεινε διαρκῶς νέος; Αἱ τρίχες του ἦσαν ἤδη λευκαὶ ὅτε ἦτο εἰκοσιπενταετής. Ἔκτοτε δὲν ἐγήρασε. Νέος, διεκρίνετο διὰ τὴν πρόωρον ὡριμότητά του. Γέρων, διετήρησε μέχρι τέλους τὸ ἀκμαῖον καὶ τὸ ἔνθερμον τῆς ψυχῆς...» Ὁ ἴδιος ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ, συγκρινόμενος πρὸς τοὺς συγχρόνους του ἱστορικοὺς συγγραφεῖς καὶ ἀναγνωρίζων τὴν καλλιέπειαν, τὴν κρίσιν, τὴν βαθύνοιάν των: «Ἐγὼ ἠγάπησα περισσότερον ἐκείνων».

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΙΕ΄.

Ὁ λοχαγὸς Φίλιππος Βράγκας δὲν ἐχρονοτρίβησε ματαίως.

Μόλις ἐξημέρωσεν, ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τοῦ συναδέλφου του Μιλτιάδου Καρπέτα, ἐντίμου καθ' ὅλα καὶ εὐγενοῦς χαρακτῆρος ἀξιωματικοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου στενώτατα συνεδέετο.

— Γιὰ καλὸ νὰ ἦναι, Φίλιππε· πῶς τόσο πρωΐ; Δὲν εἶναι στὰς ἕξεις σου αὐτό.

— Δὲν εἶναι διόλου γιὰ καλό, Μιλτιάδη μου. Εἶναι γιὰ δουλειὰ πολὺ δυστυχισμένη· θὰ μὲ βοη-

[1] Ἴδε σελίδα 305.

θήσης ώς μάρτυς εἰς μονομαχίαν. 'Ηξεύρεις ὅτι ἐγὼ δὲν ἀνακατόνομαι ποτὲ σ' αὐταῖς τῆς ἀναγούλαις· ἀλλὰ σήμερα εἶναι διαφορετικὰ πολὺ τὰ πράγματα. Πρόκειται περὶ μονομαχίας, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ πλέον μαύρη ἀτιμία, ὅπου ἠμπορεῖς νὰ φαντασθῇς. Θὰ ἀντιπροσωπεύσωμε τὸν καλόν μας φίλον τὸν Κίμωνα, ὁ ὁποῖος θὰ χτυπηθῇ μὲ τὸν Νικόλαον Βερτῆν.

— Ἦλθες νὰ μὲ ἐμπαίξῃς, Φίλιππε; Καὶ ὡς ἀστεῖα, πάλι εἶναι πολὺ κρύα λόγια αὐτὰ ποῦ λές. 'Από πότε ἄρχισαν νὰ μονομαχοῦν οἱ πατέρες μὲ τὰ παιδιά τους;

— Σιώπα, Μιλτιάδη, σιώπα. — Μὴ μεταχειρίζεσαι καὶ σὺ τοῦ ἁγιωτέρου δεσμοῦ τὰ ὀνόματα, χωρὶς ὁ δεσμὸς αὐτὸς νὰ ὑπάρχῃ. Φθάνει ὅτι ἐθυσιάσθηκε ὁ δυστυχισμένος φίλος μας, μὲ τὸ νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἶναι δυνατὸς ὁ δεσμὸς αὐτός, ἐκτὸς τῆς περιστάσεως ποῦ τὸν δημιουργεῖ ἡ φύσις.

— Φρικτὰ εἶναι αὐτὰ ποῦ ἀκούω, Φίλιππε. Ὅπως δήποτε εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σου.

— Καὶ ἀπαιτῶ ἡ ἐμπιστοσύνη σου νὰ ἦναι ἀπόλυτος. Ὅ,τι καὶ ἂν ἀκούσῃς, ὅπως καὶ ἂν μὲ ἰδῇς νὰ φερθῶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἑρπετό, νὰ μὴ μὲ καταδικάσῃς, οὔτε νὰ μὲ κατακρίνῃς. Θὰ ἴδῃς τρόπους, τοὺς ὁποίους ποτὲ δὲν ἐπιτρέπει εἰς μάρτυρα ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν ἀντίπαλον· ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς ἀποδοκιμάσῃς.

— Δὲν θὰ σὲ καταδικάσω, δὲν θὰ σὲ ἀποδοκιμάσω, Φίλιππε. 'Αρκεῖ τὸ ὅτι θὰ ζητήσῃ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ ὁ Κίμων, διὰ νὰ ἐννοήσω ὅτι πρόκειται περὶ κακουργήματος, τὸ ὁποῖον, ἂν οἱ κοινωνικοὶ νόμοι ἦσαν ὅπως ἔπρεπε νὰ ἦναι, θὰ ἀνῆκε βέβαια εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ δημίου.

— 'Ακριβῶς, ἀγαπητέ μου φίλε. Καὶ τώρα μὴ χάνωμεν καιρόν.

Διηυθύνθησαν ἐν σπουδῇ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Νικολάου Βερτῆ.

Τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν τὴν ἀνέμενε βεβαίως καὶ εἶχε λάβει τὰ μέτρα του. Ὁ στρατιώτης του τοῖς ἐδήλωσε κατηγορηματικῶς ὅτι ἀπουσιάζει.

— Λὲς ψέμματα, ἀνόητε, σιωπή.

— Κύριε λοχαγέ· εἶναι πολὺ ἄρρωστος καὶ μοῦ εἶπε, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ δεχτῇ κανένα.

— Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ μὲ δεχθῇ, ἀνόητε· μοῦ φτάνει νὰ τὸν εὕρω.

Τοὺς ἐδέχθη πελιδνός, χαμαὶ νεύων κατὰ τὴν συνήθειάν του. 'Αλλὰ προσεποιήθη ἄγνοιαν τῶν αἰτίων τῆς ἐπισκέψεώς των, καὶ προσεπάθησε νὰ μειδιάσῃ, τείνων εἰς αὐτοὺς τὴν χεῖρα.

Τότε ὁ Βράγκας συνέχων τὴν ὀργήν, μὲ τὴν φωνὴν ἤρεμον δι' ὑπερανθρώπων ἀγώνων,

— Τὸ χέρι σας, μοῦ δίδετε, κύριε ἀνθυπολοχαγέ; Ἄ, ὄχι. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ μὴ κάμω χρῆσιν, διότι δὲν εἶμαι βέβαιος, ἂν ἔχετε ἐδῶ ἀντιμιασματικὸ σαποῦνι.

— Δὲν ἐννοῶ αὐτοὺς τοὺς τρόπους, ἀλλὰ θὰ μοῦ τοὺς ἐξηγήσετε, ἐλπίζω.

— Χωρὶς ἄλλο· ἂν καὶ τοὺς ἐννοεῖτε κάλλιστα. 'Αλλὰ κατὰ πρῶτον δὲν ἀνοίγετε αὐτὸ τὸ παράθυρο, παρακαλῶ; Μία δυνατὴ ἀποφορὰ ἀτιμίας εἶναι ἐδῶ μέσα, ποῦ μοῦ φέρνει ἀσφυξία· θὰ τὴν ἀναδίδῃ, φαίνεται, ἡ ψυχή σας. Γιατί δὲν φροντίζετε νὰ προμηθεύεσθε καμμιὰ ἐσάνς τιμίου ἀνθρώπου, νὰ τὴν πνίγετε; Δὲν πουλοῦν ἀπὸ αὐτὴν εἰς τὰ μυροπωλεῖα; 'Αν δὲν πουλοῦν εἶναι δυστύχημα, διότι αὐτὰ τὰ ἴρις καὶ τὰ ὀποπονὰξ δὲν σᾶς σκεπάζουν διόλου.

— Δὲν ἐννοῶ, διατί μὲ ὑβρίζετε· εἶμαι ὅμως βέβαιος, ὅτι θὰ μοῦ δώσετε λόγον διὰ τὰς ὕβρεις.

— Καὶ διατί σᾶς ὑβρίζω ἐννοεῖτε, καὶ ὅτι δὲν θὰ σᾶς δώσω κανένα λόγον εἴσθε ἐντελῶς βέβαιος. 'Αλλὰ μὴ χάνωμεν καιρόν, κύριε ἀνθυπολοχαγέ. Θὰ σᾶς φαίνωμαι πρωτότυπος μάρτυς μονομαχίας, ἀφοῦ ἀρχίζω μὲ βρισιαῖς, καὶ σᾶς μεταχειρίζομαι σὰν σκύλο· ἀλλὰ ἔτσι θὰ μὲ ἀνεχθῆτε, μὲ σκυφτὸ τὸ κεφάλι. 'Ερχόμεθα νὰ σᾶς παρακαλέσωμε νὰ μᾶς ὀνομάσετε τοὺς μάρτυράς σας, διότι μονομαχεῖτε, ξεύρετε, μὲ ἕνα λοχαγὸν τὸν κ. Κίμωνα 'Ανδρεάδην· τὸν γνωρίζετε ἴσως.

— Δὲν μονομαχῶ μὲ τὸν εὐεργέτην μου.

— Ὦ! ἀλήθεια; Τότε φαίνεται ἔχετε ἰδιάζουσαν προτίμησιν εἰς τὴν δολοφονίαν.

— Ἔχετε μάρτυρας, ὅτι τὸν ἔβλαψα εἰς τίποτα;

— Εἴσθε πολὺ ἄνοστος. Μὲ ἀναγκάζετε λοιπὸν εἰς τὰς δέκα, ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ σύνταγμα, μετὰ τὴν ἀναφοράν, νὰ κάμω ἕνα σεβαστὸ κύκλο ἀπὸ ὅλους τοὺς συναδέλφους καὶ νὰ τοὺς διηγηθῶ μερικὰ πράγματα. Τὸ προτιμᾶτε;

— Πολὺ καλά, ἀπήντησεν, ὠχρότερος γενόμενος. Θὰ σᾶς στείλω τοὺς μάρτυράς μου.

— 'Αξιόλογα. Ποτέ, ξέρετε, δὲν ἀμφέβαλλα, ὅτι εἴσθε λαμπρὸς νέος. Καὶ διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω τὴν εὐγνωμοσύνη μου διὰ τὴν τόσην προθυμίαν, σᾶς ὑπόσχομαι, ἂν σκοτωθῆτε, ὅπως ἐλπίζω, νὰ κάψω πολλὰ ἀντιμιασματικὰ καὶ νὰ πνίξω τὴν ἀτμοσφαῖρα μὲ φαινικόν.

— 'Αν ὅμως ἐπιζήσω, ἐπανέλαβε πελιδνότερος, δὲν θὰ μοῦ ἀρνηθῆτε τοὐλάχιστον νὰ μοῦ δώσετε λόγο γιὰ ὅλα αὐτά.

— Τὸ πιστεύετε αὐτό; Θεὸς φυλάξοι, κάθε ἄλλο. 'Αν ἐπιζήσετε, τὸ καλλίτερο ποῦ ἔχετε νὰ κάμετε εἶναι νὰ πᾶτε νὰ κρεμαστῆτε. Θὰ σᾶς ἐβοηθοῦσα εὐχαρίστως νὰ ψοφήσετε, ὄχι διὰ μονομαχίας, ἀλλὰ μόνον ἂν εἶχα διορισμὸ δημίου. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἔχω· ποῦ νὰ ἤξευρα ἐγὼ ὅτι θὰ παρουσιάζετο τέτοια λαμπρὰ εὐκαιρία! Διὰ τοῦτο, τὸ βλέπετε, δὲν μένει ἄλλο παρὰ μόνος σας νὰ πᾶτε νὰ κρεμαστῆτε.

— Καὶ σεῖς, κύριε ὑπολοχαγέ, ὁ ὁποῖος ἔρχεσθε μὲ τὴν αὐτὴν ἐντολήν, τί λέγετε εἰς ὅλα αὐτά; τὰ συμμερίζεσθε;

— 'Αφοῦ σιωπῶ δὲν τὸ ἐννοεῖτε, ὅτι τὰ συμμερίζομαι; Τί θέλετε, νὰ σᾶς τὰ λέγωμεν καὶ οἱ δύο ἐν δυῳδίᾳ;

— Καὶ ἂν σᾶς ἔλεγα ὅτι εἶναι ἡ ἐσχάτη ἀνανδρία σεῖς ἀνώτεροι, ἐρχόμενοι ὡς μάρτυρες, νὰ ὑβρίζετε οὕτω ἕνα συνάδελφόν σας καὶ κατόπιν νὰ τοῦ ἀρνῆσθε ἱκανοποίησιν;

— Μπᾶ, θὰ μοῦ τὸ ἐλέγετο αὐτό, ὡραῖε μου ἀνθυπολοχαγέ, μὲ τὰ σιδερωμένα, τὰ φουντωτὰ μουστάκια; Θὰ μοῦ τὸ ἐλέγετε; 'Αλλὰ τότε θὰ

ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ καλέσω τοὺς συναδέλφους, ὅπως σᾶς εἶπα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀναφορά· θὰ ἔκαμνα λοιπὸν τὸν κύκλο ἐκεῖνο ὅπου σᾶς ὑποσχέθηκα καὶ θὰ τοὺς ἔλεγα:

— Εὑρέθηκε, φίλοι μου, μιὰ φορά, στὸ δρόμο ἕνα παιδὶ ἓξ χρονῶν· μὰ στὸ δρόμο, κυριολεκτικῶς. Θὰ ἔζουσε αὐτὸ τὸ παιδὶ μὲ ἀπορρίμματα, σκύβαλο τῆς ζωῆς, γδυμνό, ξεσκλεῖδι· θὰ ἐμεγάλωνε μέσα στὴ βρῶμα τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ ρωλόϊ τῆς ἀγορᾶς, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο κανενὸς γεφυριοῦ, ἢ μέσα σὲ καμμιὰ κάσσα ἀπ' ἔξω ἀπὸ κανένα μαγαζί. Μικρὸς θὰ ἐμάζευε ἀποτσίγαρα, μεγάλος θὰ ἐγίνουνταν μόρτης, ἀλήτης· κ' ἂν δὲν ἔκλεινε τὴ νεότητά του καὶ τὸ γῆρας του στὸ Μεντρεσέ, ἴσως ἔφθανε καμμιὰ φορὰ νὰ γείνῃ μπόγιας τῶν σκυλιῶν ἢ νὰ μαζεύῃ ἀποσκούπιδα. Αἴ! λοιπὸν αὐτὸ τὸ μικρό, τὸ ἐπῆρε ἀγκαλιὰ μία μεγάλη περήφανη καρδιά, ὁ συνάδελφός μας ὁ 'Ανδρεάδης Κίμων. Τὸ ἔθρεψε, τὸ ἐξεπαίδευσε, τὸ ἀνάστησε μὲ τὸ ὑστέρημά του, τὸ γλύτωσε πολλαῖς φοραῖς ἀπὸ τοῦ χάρου τὰ δόντια· ἔκλαψε, ἐκαρδιοχτύπησε, ἐλαχτάρισε χρόνια πολλὰ γι' αὐτό· τὸν ἐπότιζε φαρμάκι, τὸν ἔσβυνε, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔδιωξε ἀπὸ κοντά του, ἀλλὰ δὲν ἐκρύωσε ἡ ἀγάπη του· πατέρας του νὰ ἦταν θὰ τὸν εἶχε κάμει χίλιαις φοραῖς ἀπόπαιδο. 'Αλλὰ ὁ 'Ανδρεάδης ἐλαχταροῦσε γι' αὐτὸν ὅσο κανένας πατέρας γιὰ τὸ αἷμά του, γιὰ τὸ ἀληθινό του τὸ παιδί. 'Εβάστηξε, ἐπάλαισε καὶ τοῦ ἔδωσε στάδιο, τιμημένο στάδιο, καὶ τώρα ὁ νέος αὐτὸς φορεῖ τὴ στολή μας. — Αὐτὸν τὸν ἀξιωματικό, κύριοι, σήμερα ἐγὼ τὸν ἐπροπηλάκισα καὶ τὸν ἐστραπατσάρησα ὅσο δὲν θὰ εἶχε τὴ σκληρότητα νὰ ὑβρίσῃ κανεὶς τὴν ἀτιμότερη, τὴν κακουργότερη ὕπαρξι. Καὶ ὅμως τοῦ ἀρνοῦμαι ἱκανοποίησι καὶ ζητῶ νὰ μὲ δικάσῃ ἡ τιμιότης τῆς ψυχῆς σας· καὶ ἀφοῦ μάθετε πῶς ἐπλήρωσε τὸν εὐεργέτην καὶ πατέρα του, νὰ μοῦ εἰπῆτε ἂν ἠμπορῇ τίμιος ἄνθρωπος νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ αὐτόν...

— 'Αρκεῖ, κύριε λοχαγέ, ἔλεος.

— Τότε ἀλλάσσει τὸ πρᾶγμα. Δὲν ἐπιμένετε λοιπόν, ὡραῖε μου ἀνθυπολοχαγέ, εἰς τὴν παράλογον ἀπαίτησιν νὰ σᾶς χρησιμεύσω ὡς στόχος διὰ νὰ κάμετε ἀσκήσεις σκοποβολῆς; Ἤμουν βέβαιος ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι δὲν θὰ ἐπιμείνετε, γνωρίζων τὴν εὐθυκρισίαν σας. Ὅσο γιὰ τὸ δυστυχισμένο φίλο μου, ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα. Αὐτὸς πρέπει νὰ σᾶς δώσῃ αὐτὴ τὴν εὐχαρίστησι. Εἶναι βλέπετε, κύριε ἀνθυπολοχαγέ, τέτοια ἡ λογικὴ τῆς τιμῆς, στὴν κοινωνία τὴ σημερινή. 'Αν ἑνὸς ἀνθρώπου, τοῦ κλέψουν τὸ ρωλόγι, τοῦ δώσουν μιὰ μαχαιριὰ ἢ τοῦ κάψουν τὸ σπίτι, ἡ κοινωνία θὰ ἐξεγερθῇ ὡς εἷς ἄνθρωπος, θὰ συμπονέσῃ τὸ θῦμα καὶ ὁ ἔνοχος θὰ σαπίσῃ στὴ φυλακή, ἂν δὲν ἀνέβῃ τὴ λαιμητόμο. — 'Αλλὰ ἂν ἕνας σὰν καὶ σᾶς, κύριε ἀνθυπολοχαγέ, κάψῃ ἑνὸς ἄλλου τὴν εὐτυχία καὶ τὴ χαρὰ καὶ τὴν κάνῃ στάχτη, ἂν τοῦ γκρεμίσῃ ὡς τὰ θεμέλια τὴ φωλιά του, τοῦ σκεπάσῃ μὲ βοῦρκο ἀτιμίας τὸ πρόσωπο καὶ τοῦ κάνῃ ὀρφανὰ ἀπὸ ζωντανὴ μάννα τὰ παιδιά του, τότε ἡ κοινωνία γιὰ τὸ μάρτυρα ἐκεῖνο, δὲν ἔχει παρὰ γέλοια καὶ σαρκασμούς· τῆς τιμῆς ὁ δολοφόνος περνάει γιὰ εὐτυχισμένος κατακτητής, καὶ τὸ θῦμα δὲν ἔχει ἄλλο καταφύγιο παρὰ νὰ στήσῃ τὴν ἐρημωμένη καρδιά του γιὰ σκοποβολὴ στὸν κακοῦργο, ἂν δὲν προτιμᾷ νὰ τὸν ἰδῇ ζευγαρωμένο μὲ τὴ γυναῖκά του στὸ ἴδιο σκαμνὶ τοῦ πλημμελειοδικείου, γιὰ νὰ παιχτῇ μὲ τὰ χαμόγελα καὶ τὰ σκώμματα τοῦ δικαστηρίου καὶ τοῦ κόσμου, καινούργια τραγικὴ κωμῳδία εἰς βάρος του. 'Αν εὑρίσκετο κανεὶς νὰ εἰπῇ ὅτι ἐκεῖνος ποῦ τοῦ ἐσούφρωσε ἕνας λωποδύτης τὸ ὡρολόγι, πρέπει νὰ μονομαχήσῃ μὲ τὸ λωποδύτη, ἂν δὲν θέλει νὰ ἀτιμασθῇ, θὰ τὸν ἔλεγαν τρελλό· ἀλλὰ σὲ σᾶς, κύριε ἀνθυπολοχαγέ, τὸ δολοφόνο τῆς χαρᾶς του, τὸ λωποδύτη τῆς τιμῆς του, τὸ δημιουργὸ τῆς ὀρφάνιας τῶν παιδιῶν του, ὁ Κίμων 'Ανδρεάδης, ἂν δὲν θέλει νὰ τὸν δαχτυλοδεικτῇ ὡς ἄνανδρον, ὡς ἐπαξίως ἄτιμον ἡ κοινωνία, ὀφείλει νὰ σᾶς παράσχῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τοῦ περάσετε, ἂν ἠμπορέσετε, καὶ μία σφαῖρα εἰς τὴν καρδιά. Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ καὶ πάλιν νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ διορίσετε τοὺς μάρτυράς σας.

— Θὰ γείνῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, κύριε λοχαγέ.

— Καὶ τώρα χαίρετε. 'Αλλ' ἄν, τῇ εὐμενεῖ βοηθείᾳ τοῦ Σατανᾶ, ἡ μονομαχία ἀποβῇ ὑπὲρ ὑμῶν, ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ λησμονήσετε τὴν σύστασιν ὅπου σᾶς ἔκαμα.

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ.

— Τί ἀδύνατο μνημονικὸ ποῦ ἔχετε! Καὶ ὅμως αὐτὰ τὰ ἰδιαίτερά μας δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπαναλαμβάνωνται ἐνώπιον τῶν μαρτύρων σας· καὶ ἔτσι σᾶς τὸ λέγω διὰ τελευταία φορά· νὰ πᾶτε νὰ κρεμαστῆτε.

ΙϚ'.

Ὅταν ὁ Κίμων ἔκρουσε τὴν θύραν τοῦ καλοῦ του φίλου, τὰ πάντα εἶχον ἐξομαλυνθῆ, ἂν καὶ βραδέως· διότι μετὰ πολλὰς δυσχερείας ὁ Νικόλαος Βερτῆς ἠδυνήθη νὰ πείσῃ δύο ὁμοιοβάθμους του, ὅπως ἐλεοῦντες αὐτὸν τῷ χρησιμεύσουν ὡς μάρτυρες.

Τὸν Κίμωνα ἀνέμενον καὶ οἱ δύο μάρτυρές του καὶ τὸν ἔσφιγξαν ἐπὶ τῆς καρδίας των σιωπηλοί.

Τότε σύρων ἰδιαιτέρως τὸν Φίλιππον ὁ Κίμων τῷ εἶπε·

— Στεῖλε αὐτὸ τὸ κλειδὶ εἰς ἐκείνην, ὅπου γνωρίζεις. Ὅλα τὰ χολεριασμένα ἀπὸ τὴν ἀτιμία της πράγματα, ὅπου εἶναι ἐκεῖ μέσα εἶναι ἰδικά της. Καὶ τώρα, Φίλιππε, νὰ ἰδῶ τὰ παιδιά μου.

— Παίζουν μὲ τὰ ἰδικά μου· εἶναι μελαγχολικά, ἀλλὰ ἥσυχα· μὴ ἀνησυχῇς. Θὰ κατορθώσῃ ἡ 'Ασπασία νὰ τὰ διασκεδάσῃ. Ὅσο νὰ κανονίσῃς τὰ τοῦ βίου σου, Κίμων, δὲν θὰ ἀρνηθῇς διὰ σὲ καὶ τὰ παιδιά σου τὴ φιλοξενία τοῦ ἀδελφοῦ σου.

— Σιωπῶν τοῦ ἔσφιγξε τὰς χεῖρας ὁ Κίμων καὶ δάκρυ ἐκύλισεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του· τὸ πρῶτον ἥμερον, τὸ πρῶτον γλυκὺ δάκρυ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συμφορᾶς του.

— Ἴσως, προσέθηκε, μόνον σ' αὐτὰ τὰ δυστυχισμένα περιορισθῇ ἡ φιλοξενία σου, καλέ μου Φίλιππε.

Ἔλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλην του τὰ τέκνα του καὶ τὰ ἠσπάσθη ἐπανειλημμένως, παραφόρως, ἐνῷ ὁ Βράγκας καὶ ἡ σύζυγός του δὲν ἠδύναντο νὰ κρατήσουν τὰ δάκρυα.

Τὰ τέκνα ἐζήτουν καὶ πάλιν τὴν μητέρα των.

— Θέλουμε νὰ μᾶς πᾶς στὴ μάννα μας, πατέρα· ποῦ εἶναι ἡ μάννα μας;

— Ὄχι, παιδάκια μου· δὲν κάνει τώρα. Ἡ μάννα σας εἶναι ἄρρωστη, δὲν κάνει· θὰ κολλήσετε καὶ σεῖς.

Καὶ ἡ Θάλεια κλαίουσα,

— Ἀφοῦ εἶναι ἄρρωστη ἡ μανοῦλα μας, νὰ μᾶς πᾶς κοντά της κι' ἂς κολλήσουμε καὶ μεῖς.

— Ὄχι, Θαλίτσα μου. Μὴ μοῦ λὲς αὐτὴ τὴ στιγμὴ τέτοια λόγια· ἂν ἦναι νὰ κολλήσης τὴν ἀρρώστια τῆς μάννας σου καμμιὰ φορά, παιδί μου, καλλίτερα νὰ μοῦ δώση τὸ θάνατο ὁ Θεὸς ἀπόψε.

Ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῶν τέκνων του μετὰ μεγίστης ψυχικῆς ταραχῆς, εἶπε θερμοὺς εὐγνωμοσύνης λόγους εἰς τὴν Ἀσπασίαν, καὶ μετὰ τῶν δύο φίλων του ἐπέβη τῆς ἁμάξης.

Ἡ ἅμαξα διὰ τῆς ὁδοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου ἔστη εἰς τὴν παρὰ τὴν θέσιν Τσιτσιφιαῖς ἀμμώδη παραλίαν.

Ἦσαν πρῶτοι· οἱ ἄλλοι δὲν εἶχον ἀκόμη φανῆ.

Εἶναι ἑσπέρα κατ' ἐξοχὴν μελαγχολική. Ὁ νότος μαίνεται ἀπὸ τοῦ πελάγους ὑγρὸς καὶ νύσσων, χρωματίζων τὴν θάλασσαν βαθυκύανον, καθισταμένην σχεδὸν μελανὴν ἐφ' ὅσον ἐκ περιτροπῆς καλύπτεται ὁ ἥλιος ὑπὸ τῶν βαρέων νεφῶν, τὰ ὁποῖα γοργὰ διαθέουν τὸ στερέωμα ἐξωθούμενα ἀπὸ τῶν νοτίων τοῦ ὁρίζοντος ἐσχατιῶν. Τὰ κύματα κυλίονται βαρέα μετὰ πατάγου· καὶ ἀφροστεφῆ θραύονται παφλάζοντα ἐπὶ τῆς ἀμμοχώστου ἀκτῆς, ἐνῷ μυριάδες ψεκάδων ἀποστίλβουν ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου. Ἀπὸ τῶν χθαμαλῶν θινωδῶν γηλόφων οἱ ὁποῖοι ὁρίζουν τὴν ἀκτὴν ἀνέρχονται στρόβιλοι ἄμμου καὶ κονιορτοῦ, καὶ δερόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κάμπτουν μέχρι γῆς τοὺς κλάδους αὐτῶν οἱ κάλαμοι καὶ αἱ ἰσχναὶ ἐρεῖκαι, αἵτινες στέφουν τοὺς χάνδακας τῶν ἑλῶν, ὅπως κάμπτει τὰ ὦτα ὁ ἵππος μαστιγούμενος ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ παγεροῦ βορρᾶ.

Ἔστη ἀκίνητος πρὸ τῆς ἀκτῆς ὁ Κίμων καὶ τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐν ἀλλόφρονι ῥέμβῃ περιέβαλε μελαγχολικὸν τὸν ὁρίζοντα τὸν πελάγιον καὶ τοὺς αἰγιαλοὺς ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ παλαιοῦ Φαλήρου μέχρι τῶν ἐσχάτων ἄκρων τὰ ὁποῖα καλύπτει ἡ νῆσος τῶν Φλεβῶν.

Ἀλγεινὸν μειδίαμα ἐπήνθησε τῶν λευκῶν αὐτοῦ χειλέων.

— Πόσαις φοραῖς μ' αὐτὸν ποῦ περιμένω σήμερα, ὅταν ἦταν μικρὸ παιδί, παιδὶ δικό μου, ὅπως τὸν ἔλεγα, ἐκαρτερούσαμε ἐδῶ στὸ σουρούπωμα τὰ παππιὰ σκυμμένοι στὴν ἀμμουδιὰ μὲ τὰ τουφέκια στὸ χέρι. Πόσαις φοραῖς σ' αὐτοὺς τοὺς γιαλοὺς ἢ σηκόναμε δίχτυα, ἢ ἀνοιγόμαστε μακρυὰ μὲ τὰ παραγάδια. Τραβοῦσε κουπὶ αὐτὸς ἀγάλια ἀγάλια, καὶ καλάριζα ἐγώ· κ' ὕστερα στὸ σήκωμα ἔπερνα ἐγὼ τὰ κουπιὰ γιὰ νὰ τοῦ δίδω τὴ χαρὰ νὰ ἀναιβάζῃ ψάρια. Τί καλὸ ποῦ μοῦ ἔκανε στὴν ψυχὴ τὸ παιδικὸ γέλοιο τῆς χαρᾶς του, ὅταν ἐχτυποῦσε κανένα μεγάλο ψάρι στ' ἀγκίστρι, καὶ τὸ πετοῦσε λαχταριστὸ στὴν κουπαστή. Καὶ μιὰ βραδειὰ ποῦ μᾶς ἐξόργιασε ἀπὸ τὸ Καβοῦρι καὶ ξενυχτήσαμε στῆς Φλέβαις βρεμμένοι, τί τρομάρα τὴν πῆρα μὴ μοῦ κρυώσῃ καὶ μὲ τί καϋμὸ τὸν σκέπασα, μὲ ὅ,τι κι' ἂν εἶχα παγόνοντας ἐγὼ μὲ τὸ ποκάμισο. Ἐδῶ, νὰ ἐδῶ, σ' αὐτοὺς τοὺς γκρεμισμένους τοίχους τοῦ βάλτου, ποῦ θὰ μοῦ τὸν στήσουν σὲ λίγο σιμάδι, πόσαις φοραῖς καθισμένοι ἐκάναμε καρτέρι στὰ τρυγόνια. Ποιὸς νὰ μοῦ τὰ ἔλεγε ποτέ, ποιὸς νὰ μοῦ τὰ ἔλεγε. Ἄ! Ἂς ἦναι· παντοῦ ἀλλοῦ παρὰ ἐδῶ θὰ εἶχα καλλίτερα νὰ γείνῃ αὐτὸ τὸ συναπάντημα.

Μετ' ὀλίγον ἐφάνη καὶ ἡ ἑτέρα ἅμαξα. Μετὰ τῶν μαρτύρων ἦτο καὶ εἷς ὑπίατρος. Τότε οἱ μάρτυρες ἀμφοτέρων συνηντήθησαν· ὁ δὲ Νικόλαος Βερτῆς ἔμεινεν ὀλίγον μακράν.

Εἶναι παράδοξον πῶς τὸν προσέβλεπεν ὁ Κίμων. Τίποτε τῆς λυσσώδους ὀργῆς τῆς χθὲς δὲν ἦτο εἰς τὸ βλέμμα ἐκεῖνο. Ἀπορία μόνον, ὑπέρμετρος ἀπορία διεγράφετο ἐν τῇ μορφῇ του καὶ οἱ ὀφθαλμοί του καθηλώθησαν ἐπὶ τοῦ Νικολάου ἐκστατικοί, ἀπλανεῖς, ὡς ὀφθαλμοὶ ἀμαυρωτικοῦ. Τῆς κρίσεώς του ἡ ἅλυσος διεσπᾶτο, ἐδοκίμαζε προφανῆ κάματον, ὅπως συνεχίσῃ τὰς ἀναμνήσεις του καὶ ἐπί τινας στιγμὰς ἡ θέα τοῦ νέου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον τόσον ἠγάπησεν, ἱσταμένου ἐκεῖ ὀρθίου μακρὰν αὐτοῦ ἐπήνεγκε τελείαν τῆς διανοίας αὐτοῦ παράλυσιν.

Γιατί κάθεται ἐκεῖ τὸ παιδί του; Τί θέλουν αὐτοὶ ποῦ τὸν περιτριγυρίζουν; Γιατί δὲν ἔρχεται κοντά του, κοντὰ στὸν πατέρα του; Γιατί;

Ἀλλ' αὐτὸ τὸ τραγικὸν ἐρώτημα τὸ ὁποῖον συγκρατῶν καὶ πιέζων τὸ μέτωπον προέβαλλεν εἰς τὸ λειπόψυχον πνεῦμα του, τὸ ἀφύπνισεν ἐν ἀκαρεῖ. Ἡ μορφή του αἰφνιδίως ἐγένετο τραγικῶς ἀγρία καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἐξήστραψαν, ὡς ἂν ἀνέδιδον φλόγας. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἤρκουν μόνα τὰ βλέμματα ἐκεῖνα διὰ νὰ κεραυνώσουν τὸν ἄθλιον· τόσον ἔτρεμε, τόσον ἐκάμπτοντο τὰ γόνατά του, τόσον ἦτο πελιδνός.

Τοὺς ἐτοποθέτησαν ἀπέναντι ἀλλήλων ἀπὸ ἀποστάσεως δέκα πέντε βημάτων. Ὁ κλῆρος ηὐνόησε τὸν Νικόλαον Βερτῆν· ἡ τύχη τῷ παρεῖχε τὴν χάριν νὰ πυροβολήσῃ πρῶτος αὐτὸς τὸν εὐεργέτην του.

Εἷς τῶν μαρτύρων του ἐγχειρίζων εἰς αὐτὸν τὸ πιστόλιον τῷ εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ·

— Σὲ λυποῦμαι, ἀνθυπολοχαγέ, καὶ ἤθελα νὰ σοῦ δώσω μίαν συμβουλήν· εἰς τὴ θέσι σου μόνον νὰ ἐξιλεωθῶ θὰ ἐζητοῦσα· θὰ ἄφινα νὰ σκοτωθῶ ἐκ προθέσεως, καὶ θὰ ἔκανα νὰ ἐννοήσουν ὅλοι, ὅτι ἐγὼ κατεδίκασα τὸν ἑαυτόν μου.

Δὲν ἀπήντησεν ὁ Νικόλαος Βερτῆς. Ἀλλ' ἀφοῦ ἀπεσύρθη ὁ μάρτυς, δοθέντος τοῦ συνθήματος, ἐσκόπευσε μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὸν εὐεργέτην του, καὶ προσπαθῶν νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωήν, ἀφοῦ τοῦ ἀφήρπασε τὴν εὐτυχίαν, ἐπυροβόλησεν.

Ἡ σφαῖρα ἀνήρπασε τὸ ἀριστερὸν ἐπώμιον τοῦ Κίμωνος. Καὶ ἐκεῖνος ἀτάραχος, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε μὲ ἀλγεινὸν μειδίαμα·

— Ἄ! Δὲν ἤξερα, ὅτι θὰ τοῦ ἤρχετο καὶ ἡ διάθεσις νὰ μὲ καθαιρέσῃ!

Ἔπρεπεν ἤδη νὰ ἐγείρῃ τὴν χεῖρα τὴν τιμωρὸν ὁ Κίμων καὶ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ὕπαρξιν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς περιέσωσε καὶ ἀνέπτυξε. Ἡ ὠχρότης του ἐπετάθη εἰς τοιοῦτον βαθμὸν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὥστε θὰ τὸν ὑπελάμβανέ τις νεκρὸν ἱστάμενον ἐκεῖ διὰ μηχανικῆς ἐνεργείας.

Ἐσκόπευσεν ἐν τούτοις βραδέως, χωρὶς νὰ τρέμῃ ἡ χείρ, κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀντιπάλου του. Καρδιὰ αὐτὸς δὲν εἶχε ποτὲ διενοήθη· ἡ σφαῖρα θὰ πάῃ χαμένη χτυπῶντας σὲ κούφωμα· στὸ κεφάλι λοιπόν, στὸ κεφάλι· ἀπὸ τὸ κεφάλι σκοτόνονται τα φείδια.

Ἀλλ' ἐνῷ διηύθυνε τὸ στόχαστρον τοῦ πιστολίου κατὰ τοῦ μετώπου τοῦ προδότου, οἱ ὀφθαλμοί του ἀντίκρυσαν τὸ βλέμμα του τὸ παλλόμενον, τὸ ἔμφοβον, τὸ περιδεές.

Παγερὸν ῥῖγος διέτρεξε τὸ σῶμά του εἰς τὴν συνάντησιν τῶν βλεμμάτων ἐκείνων, ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ σύρῃ τὴν σκανδάλην. Εἶχον τὴν αὐτὴν τραγικὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐναγωνίου φόβου καὶ τῆς ἀπογνώσεως, τὴν ὁποίαν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν πρὸ εἰκοσαετίας περίπου, ἀφοῦ ἀπεκόμισαν τοῦ πατρός του τὸ λείψανον, ἔρημον, ἐγκαταλελειμμένον παιδίον, τὸ εἶχε λάβει εἰς τὴν ἀγκάλην του ὁ Κίμων.

Νέφος ἐκάλυψε τότε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ τὴν μνήμην του. Δὲν ἔβλεπε πλέον τὸν πατραλοίαν, ὁ ὁποῖος ὠρθοῦτο ἐνώπιόν του· καὶ τὸ ἔργον του τὸ στύγιον διωλίσθησε τῆς μνήμης του. Ἔβλεπε μόνον τοὺς δύο ἐκείνους μεγάλους, τοὺς ὑγρούς, τοὺς παλλομένους ὀφθαλμοὺς μὲ τὰ περιδεῆ βλέμματα, πάντοτε προσηλωμένα ἐπ' αὐτοῦ, ὅπως τὸν ἠτένιζον ὅταν, ἑξαετὲς ὀρφανόν, εἶχε κλείσει τὰς μικράς του χεῖρας περὶ τὸν λαιμόν του. Καὶ αὐτοστιγμεὶ αἱ ἀναμνήσεις, ἐκυριάρχησαν τῶν ὁρωμένων, καὶ οἱ ὀφθαλμοί του διεβίβαζαν εἰς τὴν σαλευομένην διάνοιάν του τὴν εἰκόνα οὐχὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου τοῦ διεφθαρμένου, ἀλλὰ τοῦ τρυφεροῦ, τοῦ μικροῦ ὀρφανοῦ, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶχον στήσει ἐκεῖ διὰ νὰ τὸ ἐξαπλώσῃ νεκρόν.

Καὶ ὅμως παραδόξως, ἐνῷ τὸ αἴτιον τὸ ὠθοῦν τὴν βούλησίν του εἰς τὸ τραγικὸν ἔργον διεξέφευγε τῆς διανοίας του, ἡ βούλησις ἐλειτούργει ἐν αὐτῷ καὶ ἐπιβλητικὴ ἀναλλοίωτος τῷ ἐπέταττε νὰ πυροβολήσῃ.

Προσεπάθησε τότε νὰ σύρῃ τὴν σκανδάλην, ἀλλ' ἡ χεὶρ δὲν ὑπήκουσεν.

Ὡς ἐὰν τὸ ἐγώ του εἶχε διχασθῆ ἀποτόμως, παρὰ τὸν ἀτιμασθέντα σύζυγον, ἀφυπνίσθη ὁ ἀλγῶν πατήρ, καὶ εἰς τὴν φλέγουσαν κάμινον τῆς ὀργῆς ἐχύθησαν τὰ δάκρυα τῆς πατρικῆς ὀδύνης. Οὕτω δύο δυνάμεις ἀντίρροποι, πανίσχυροι, κολοσσιαῖαι, ἦλθον εἰς αἰφνιδίαν σύρραξιν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς ψυχῆς του, ὡς ὅταν εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, εἰς τὸν πεπυρακτωμένον πυρῆνα, χύνονται ὑδάτων ποταμοί. Καὶ ὡς εἰς τὴν ἀγρίαν τῶν στοιχείων τούτων σύρραξιν δονεῖται καὶ ἀνατρέπεται ἡ γῆ, οὕτω καὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου τὸ ἐξηντλημένον σῶμα δὲν ἀντέσχεν εἰς τὴν τραγικὴν ταύτην κρίσιν.

Κλονισμὸς αἰφνίδιος τὸν διέσεισεν, ὡς ἂν ἰσχυρὸν ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἐκενώθη ἐπὶ τοῦ σώματός του· ἐτάνυσεν ἀποτόμως τὰς χεῖρας εἰς τὸ κενόν, τὸ πιστόλιον ἐσφενδονίσθη ἀπὸ τῆς δεξιᾶς του καὶ ὡς ἄψυχος ὄγκος, ὡς σῶμα νεκρωθέν, κατέπεσεν ὕπτιος μετὰ δούπου.

Ἅπαντες ἔδραμον πρὸς αὐτὸν πλὴν τοῦ ἀντιπάλου του, ὅστις ἐθεάθη φεύγων διὰ τῶν ἑλῶν, ὑπερπηδῶν τὰ θρύα, ὀλισθαίνων, καταβορβορούμενος, πίπτων εἰς τοὺς χάνδακας καὶ ἐγειρόμενος, χωρὶς νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλήν, ὡς ἂν Ἐριννύες ἀόρατοι τὸν ἐδίωκον.

Ἔκυψαν ἐπὶ τοῦ Κίμωνος οἱ συνάδελφοί του μετ' ἀλγεινοῦ πόνου. Τὸν ἐπίστευον νεκρόν. Ἀλλ' οἴμοι! Δὲν ὑπῆρξε πρὸς αὐτὸν οἰκτίρμων ὁ θάνατος, διότι ἔζη.

Τὸ πρόσωπόν του εἶχεν ὑποστῆ παραμόρφωσιν. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶχον γείνει ὑελώδεις· κάτω δὲ τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ πτυχαὶ ἐσχηματίζοντο, κατευθυνόμεναι ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ στόμα καὶ ἡ σιαγὼν διαστρεβλωθέντα ἐφέροντο πρὸς ἀριστερά, ὡς ἐὰν πανίσχυρα ἐλατήρια ὤθουν τὸ στόμα πρὸς τὸ ἀριστερὸν οὖς, ὡς ἐὰν ἀόρατος σιδηρᾶ χεὶρ εἶχεν ἐξαρθρώσει καὶ διαστρέψει τὴν σιαγόνα. Ἡ γλῶσσα ἐξήρχετο τοῦ χαίνοντος στόματος ἐξῳδηκυῖα, συνεσφιγμένη μεταξὺ τῶν ὀδόντων. Προσεπάθει ἐναγωνίως νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' ἄναρθροι μόνον ἦχοι ἐξήρχοντο τοῦ στόματός του, ἐνῷ ἀπὸ τῆς παραλυθείσης γωνίας αὐτοῦ διέρρεεν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ του ἀφρώδης σίελος. Ἀνέπνεε βραδέως, ῥέγχων καὶ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν ταύτην τὴν ἐπώδυνον ἐξεκολποῦντο ὡς ἱστίον αἱ παρειαὶ καὶ τὰ χείλη. Δι' ἀπεγνωσμένης ῥυθμικῆς κινήσεως τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἔπληττε τὸ χῶμα, ἐνῷ τὰ δεξιὰ ἄκρα παρέμεναν ἀκίνητα, ἀδρανῆ, παράλυτα. Ὁ Φίλιππος Βράγκας κλαίων ὡς παιδίον τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν τὸν μετήγαγεν εἰς τὴν ἅμαξαν.

Τότε κύπτων εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ ὁ ὑπίατρος, εἶπε πρὸς τὸν Φίλιππον.

— Πολὺ ὀλιγώτερον δυστυχισμένος θὰ ἦτο, λοχαγέ μου, ἂν τοῦ τρυποῦσε πέρα πέρα τὴν καρδιὰ ἡ σφαῖρα.

— Τί εἶναι ἡ συμφορὰ ποῦ τοῦ ἦρθε, γιατρέ; Μὴ μοῦ κρύψῃς τὴν ἀλήθεια γιατὶ ἐγὼ μόνος εἶμαι γι' αὐτὸν καὶ ἀδελφὸς καὶ φίλος στὸν κόσμο.

— Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ σᾶς κρύψω τίποτε, λοχαγέ μου. Τί τὸ ὄφελος; Εἶναι δεξιὰ ἡμιπληγία μετ' ἀφασίας. Ἂν τὸν ἐλεήσῃ ὁ Θεός, ἐνδεχόμενον νὰ ἀνακτήσῃ τὴν φωνήν. Τὰ δεξιὰ ἄκρα ὅμως θὰ μείνουν παράλυτα καὶ ἐννοεῖτε, λοχαγέ μου, τὸ στρατιωτικόν του στάδιον ἔκλεισε σήμερον.

— Δυστυχισμένε Φαίδων, δυστυχισμένη Θάλεια, ἐψιθύρισεν ὁ Φίλιππος, ἐνῷ δάκρυ ἐκυλίετο ἐπὶ τοῦ τιμίου προσώπου του· διὰ σᾶς μόνον συνήνεσε νὰ ζήσῃ· καὶ ὅμως σκληρὸς ὁ Θεὸς κατέστησε ἄχρηστη γιὰ τὰ παιδιά του καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν τραγικὴ θυσία.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΦΟΝ ΒΙΛΔΕΝΒΡΟΥΧ

Ὁ 'Ερνέστος φὸν Βίλδενβρουχ, εἷς τῶν ἐξεχόντων σήμερον ποιητῶν καὶ λογοτεχνῶν τῆς Γερμανίας, ἐγεννήθη τὸ 1845 ἐν Βηρυττῷ τῆς Συρίας, ὅπου ὁ πατὴρ αὐτοῦ διετέλει πρόξενος ὢν τῆς Πρωσσίας. Τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν διῆλθεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετετέθη ὡς πρεσβευτὴς τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας. Τὸ δὲ 1857 ἐπανῆλθε μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν καὶ τὸ 1863 μετὰ τὰς πρώτας στρατιωτικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἔλαβε τὸν βαθμὸν ἀξιωματικοῦ τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς ἐν Πότσδαμ.

Πρὸς τὸ στρατιωτικὸν ὅμως ἐπάγγελμα δὲν ᾐσθάνετο καμμίαν κλίσιν καὶ διὰ τοῦτο ἤδη τὸ 1865 παραιτηθεὶς ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν εἰσῆλθεν εἰς γυμνάσιον ἵνα παρασκευασθῇ πρὸς πανεπιστημιακὰς σπουδάς. Τὸ 1866 μετέσχε τοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας πολέμου ὡς ἀξιωματικὸς ἐν τῇ ἐθνοφρουρᾷ, τὸ δὲ 1867—1870 ἐφοίτησεν εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου. Τὸ 1870/71 συνεστράτευσεν ὁμοίως εἰς τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον.

Εἰς τὸ στάδιον τοῦ νομικοῦ ἐνέμεινε κατόπιν μέχρι τοῦ 1877, διατελέσας τελευταῖον ὡς δικαστὴς ἐν Βερολίνῳ, ἔκτοτε δὲ εἶνε προσκεκολλημένος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν.

Ὡς ποιητὴς τὸ πρῶτον ἐγνώσθη εἰς τὸ δημόσιον ὁ Βίλδενβρουχ τὸ 1874 διὰ τῶν ἐπικῶν αὐτοῦ ἔργων «Βιονβὶλλ» καὶ «Σεδάν», εἶτα δὲ ἀλλεπαλλήλως διὰ παντοίων ἄλλων λυρικῶν ποιημάτων καὶ διηγημάτων. Χαριέστατον εἶνε τὸ ἀρχαίας ἑλληνικῆς ὑποθέσεως διήγημα αὐτοῦ «ὁ καλλιτέχνης τῆς Τανάγρας». Σημαντικώτερα ὅμως εἶνε τὰ δραματικὰ αὐτοῦ ἔργα, τὰ ὁποῖα μεγάλης ἐπιδοκιμασίας ἔτυχον διδαχθέντα ἀπὸ τῆς σκηνῆς. ***Οἱ Καρολίδαι*** εἶνε μία τῶν θαυμαζομένων αὐτοῦ τραγῳδιῶν.

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΦΕΓΙΕ

'Εκ τῶν ἐπ' ἐσχάτων δημοσιευθεισῶν *Ἀναμνήσεων* τῆς χήρας τοῦ διασήμου Γάλλου δραματογράφου καὶ μυθιστοριογράφου 'Οκταβίου Φεγιὲ ἀποσπῶμεν τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ὡραῖον κεφάλαιον, ἐν ᾧ περιγράφονται οἱ ἀρραβῶνες καὶ οἱ γάμοι αὐτῆς, ἧς ἡ συζυγία ἐπέπρωτο νὰ μὴ ὑπάρξῃ εὐτυχής.

*

«Μετ' οὐ πολὺ ἔμελλε νὰ συμπληρωθῇ τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Ἡ μήτηρ μου ἤθελεν ἐξ ἅπαντος νὰ με ὑπανδρεύσῃ. Μοὶ παρουσίαζε δ' ἕνα γαμβρὸν καθ' ἑβδομάδα, ἀλλ' ὅταν μεθ' ἑκάστην συνέντευξιν μὲ ἠρώτα· «αἴ λοιπόν, τὸν θέλεις ; », ἀπήντων· «ὄχι, δὲν τὸν θέλω αὐτόν».

Ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ μου μ' ἐβίαζε. Κυρίως δὲ κατὰ τὰς ἱππηλασίας ἡμῶν διὰ τῶν ἠρέμων ἀγρῶν, ἐν ᾧ ἤγομεν βάδην ἐπὶ τῶν ὡραίων λεωφόρων, ἐπεχείρει νὰ με μεταπείσῃ.

— Γνωρίζω τινά, μοὶ εἶπε μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὅστις σὲ ἀγαπᾷ καὶ ἐζήτησε τὴν χεῖρά σου σήμερον τὴν πρωίαν.

— Καὶ ἄλλος πάλιν, θεέ μου !

— Ναὶ καὶ ἄλλος, ἀλλ' ἐλπίζω, ὅτι, ἀκούουσα τὸ ὄνομα ὅπερ θὰ σοι εἴπω, δὲν θὰ ἐναντιωθῇς.

— Εἰπέτε, πάτερ μου.

— Εἶνε ὁ ἐξάδελφός σου, ὁ Ὀκτάβιος Φεγιέ.

— Πῶς δύναται ὁ ἐξάδελφός μου νὰ με ἀγαπᾷ ; Μόλις μὲ γνωρίζει, ἀφ' οὗ ζῇ μακράν μου. Ἴσως ἐχόρευσα τρὶς μετ' αὐτοῦ. Αὕτη εἶνε ἡ μόνη γνωριμία μας.

— Αἴ λοιπόν, αὐτὸ ἤρκεσεν εἰς αὐτόν. Σήμερον ἐπιθυμεῖ νὰ γείνῃς σύζυγός του. Τὸ ἐπιθυμεῖ διακαῶς. Ἡ δὲ μήτηρ σου καὶ ἐγὼ θὰ ἐθλιβόμεθα κατάκαρδα, ἂν ἐπίκραινες τὴν καρδίαν του δι' ἀρνήσεως.

— Πάτερ μου, ἀφετέ μοι ὀλίγον καιρὸν νὰ σκεφθῶ.

— Ὄχι καὶ παρὰ πολύν, προσέθηκεν ὁ πατήρ μου, καὶ εἴθε ὁ θεὸς νὰ σ' ἐμπνεύσῃ.

Ὁ δὲ θεὸς μ' ἐνέπνευσε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα, καὶ μοι ἐνέβαλε τὴν ἀπόφασιν νὰ εὕρω τὸν ἐξάδελφόν μου θελκτικόν. Ἐπανεῖδον αὐτὸν κατὰ φαντασίαν εἰς τοὺς τρεῖς ἐκείνους χορούς, καθ' οὓς με εἶχε χορεύσει ἐπιστρέφων ἐκ Παρισίων μὲ τὸ ὡραῖόν του ἀνάστημα καὶ τὴν ὡραίαν τοῦ σώματός του κατασκευήν, τὴν κομψότητά του, τὰ εὐγενῆ του χαρακτηριστικά, τὴν μεταξίνην του καὶ βεβοστρυχισμένην κόμην καὶ τὸ ἀλαζονικόν πως ἦθός του, ὅταν εἰσερχόμενος εἴς τινα αἴθουσαν ἀνεμιγνύετο εἰς τὸν ὅμιλον τῶν νεανιῶν, οὓς ἡμεῖς ἀπεκαλοῦμεν ***ἐκείνους τοὺς κυρίους***. Ἐπανεῖδον τὴν χάριν του μεθ' ἧς ὑπεκλίνετο πρὸ τῶν κυριῶν, ἰδίως δὲ πρὸ τῆς μητρός μου. Ἀνεπόλησα τοὺς λόγους, οὓς μοὶ εἶχεν εἴπει ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς ὀρχήστρας, χορευομένων τῶν τετραζύγων, λόγους κατ' οὐδὲν ὁμοιάζοντας πρὸς τὰς χυδαίας φράσεις τῶν ***κυρίων ἐκείνων***. Ἐκεῖνος ὡμίλει ὡραῖα καὶ ἔγραφεν ὁμοίως. Εἶχεν ἤδη μεγάλην φήμην μεταξὺ τῶν λογίων, καὶ αἱ μυθιστορίαι αὐτοῦ καὶ τὰ δράματα ἦσαν περιλάλητα. Καὶ ἔμελλον λοιπὸν ἐγὼ νὰ γείνω ἡ σύζυγος τοῦ ποιητοῦ ἐκείνου, τοῦ εὐπατρίδου ἐκείνου : Δὲν ἐδυνάμην νὰ πιστεύσω τοιαύτην εὐτυχίαν, ἤν φανταζομένη ἰλιγγίων. Μοὶ ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ μὴ διαψεύσω τὰς προσδοκίας τοῦ τελείου ὄντος, ὅπερ κατεδέχετο νὰ μ' ἐκλέξῃ. Ὅταν ἀνελογιζόμην τὴν ἀξίαν ἐκείνου, ᾐσθανόμην πόσον ἐγὼ ἤμην ὑποδεεστέρα αὐτοῦ. Εὕρισκον ὅτι ἤμην ἐπαρχιῶτις καὶ ἀτελῶς πεπαιδευμένη. Ἀλλ' ὅμως ὁ πατήρ μου μοί το εἶχεν εἴπει· μὲ ἠγάπα ! Μὲ ἠγάπα παρ' ὅλας τὰς ἀτελείας μου. Εἰς ἐμὲ δ' ἐναπέκειτο ν' ἀνταμείψω αὐτόν, ἐργαζομένη πρὸς τελειοποίησίν μου.

Ἀφ' οὗ δὲ πρῶτον ἀπησχόλησα τὰς σκέψεις μου εἰς ἐκεῖνον καὶ μόνον, ἔτρεψα ἔπειτα τὰ ὀνειροπολήματά μου εἰς τὸν βίον ὃν ἐμέλλομεν νὰ ζήσωμεν. Ἐμέλλομεν ἀναμφιβόλως νὰ κατοικήσωμεν τοὺς Παρισίους, τοὺς ὡραίους ἐκείνους Παρισίους, οὓς δὲν εἶχον πλέον ἐπανίδει ἀπὸ τῆς πρώτης μου εἰς τὴν πόλιν ἐπισκέψεως μετὰ φίλων δεσποινίδων. Τί χαρά ! Ὄχι πλέον ἐπισκέψεις εἰς τοὺς κευθμῶνας τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἀλλὰ παρουσιάσεις εἰς τοὺς φίλους τοῦ συζύγου μου. Ὄχι πλέον ταχυδακτυλουργοὶ οὐδ' ἐπιδείξεις ὄφεων καὶ σπανίων ἰχθύων, ἀλλ' ἀληθινὰ θέατρα, ἀληθινὰ θεάματα, ἀληθινοὶ ὑποκριταί. Δράματα συγκινητικά, γεύματα εἰς τοῦ Σαμπῶ, ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Χρηματιστηρίου, εἰς τὸ βάθος κήπου ἐν ᾧ ἀνέβρυον πίδακες. Καὶ ἁμαξοδρομίαι ἀπὸ τῶν μουσείων εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὰ μουσεῖα. Καὶ ἡ διασκευὴ τῆς κατοικίας ἡμῶν καὶ ἡ ἀγορὰ τῶν κομψῶν ἐπίπλων, ἅτινα ἔμελλον ν' ἀποτελέσωσι τὴν γοητευτικὴν αὐτῆς διακόσμησιν ! Πόσον τὰ ὄνειρα ταῦτα πάντα ἐφαίνοντο ὡραῖα ὅταν συνέκρινον αὐτὰ πρὸς τὴν πεζότητα καὶ τὴν μονοτονίαν τοῦ παρόντος.

Ταῦτα πάντα μ' ἔκαμαν νὰ μὴ κοιμηθῶ μέχρι τῆς πρωίας.

*

«Ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ δὲν εἶχον ἀκόμη ἐγερθῆ, ὅτε εἰσῆλθον περιχαρὴς εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτῶν. «Ἐσκέφθην, εἶπον, ἀσπαζομένη αὐτούς· θὰ γείνω σύζυγος τοῦ ἐξαδέλφου μου· ἀναγγείλατε τοῦτο εἰς αὐτὸν καὶ εὐχαριστήσατέ τον ὅτι ηὐδόκησε νὰ με προτιμήσῃ.»

Μοὶ ἐφάνη ὅτι οἱ γονεῖς μου μικροῦ δεῖν ἀπέθνησκον ὑπὸ χαρᾶς.

Εἰδοποίησαν τὸν ἐξάδελφόν μου, ὅστις κατῴκει μετὰ τοῦ πατρός του κατὰ τὰς βραχείας αὐτοῦ διατριβὰς ἐν Σαὶν-Λῶ, ὁ δ' ἐξάδελφός μου ἀνήγγειλεν ἔνθους, ὅτι ἔμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψιν ἡμῶν τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἑσπέραν.

Θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἦλθε τὸ πρῶτον ὡς μνηστήρ. Ἀνεμένομεν αὐτὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς μητρός μου. Ὁ πατὴρ ἔβαινε παρέχων μοὶ τὸν βραχίονα. Οἱ δὲ ἀδελφοί μου ἀνέμενον ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἕτοιμοι νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἐπισκέπτου. Ἐγὼ δ' ὅτε ἤκουσα τὴν κροῦσιν τοῦ κώδωνος, ἥτις προεκάλεσεν ἀναφώνησιν συμπάσης τῆς οἰκογενείας, συνεκινήθην, ἐταράχθην καὶ ἀνησύχησα τοσοῦτον ἐπὶ τῷ νέῳ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

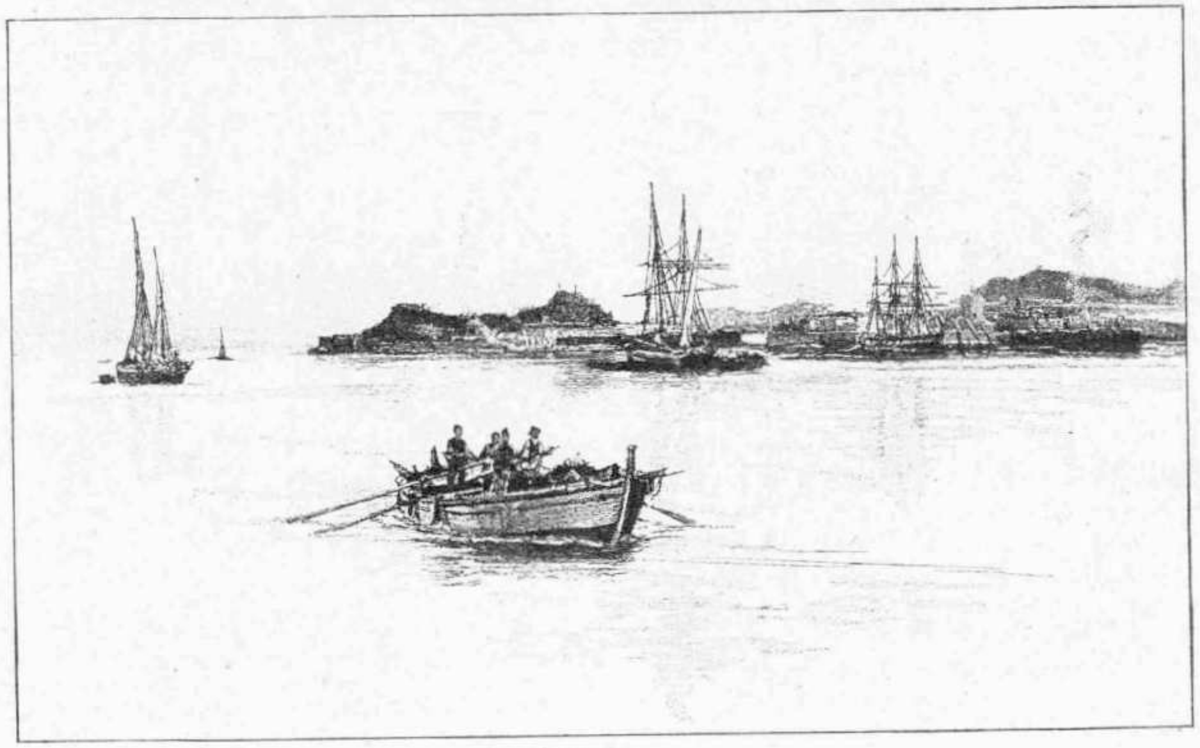

Κέρκυρα

μου προορισμῷ, ὥστε, ἀποβάλλουσα πᾶσαν αἴσθησιν τοῦ πρέποντος, πᾶσαν ἐπιθυμίαν ν' ἀρέσω εἰς τὸν ἐξάδελφόν μου, ἔτρεξα πρὸς ἓν τῶν παραθύρων καὶ ἐνετυλίχθην δίκην μουμίας εἰς τὰ παραπετάσματα. Ἤθελον δὲ λάβει τὸν λόγον ὄπισθεν τῶν παραπετασμάτων ἐκείνων, ἀντλοῦσα βεβαίως ἐκ τοῦ κρυψῶνός μου πλειότερον θάρρος, ἂν μὴ ὁ πατήρ μου δυσανασχετήσας ἀπετύλισσεν ἐκεῖθεν καὶ ἔρριπτεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἐξαδέλφου, ὅστις δικαίως ἐξεπλάγη πως ἐπὶ τῷ τρόπῳ ἐκείνῳ τῆς ὑποδοχῆς.

Εἶνε ἀποτέλεσμα ἐντροπῆς, ἔλεγεν ἡ μήτηρ μου χαμηλῇ τῇ φωνῇ εἰς τὸ οὖς του, λειοῦσα τὴν κόμην μου, ἣν εἶχον διασκορπίσει τὰ παραπετάσματα. Σᾶς ἀγαπᾷ, εἶμαι βεβαία.

Ἀλλ' ἡ ἄτοπος ἐκείνη ὑποδοχὴ δὲν ἀπεθάρρυνε τὸν μνηστῆρά μου. Μοὶ εἶπεν ὡραίους λόγους ὅλην τὴν ἑσπέραν. Μοὶ ἔδωκεν εὐοιώνους ἐπαγγελίας, ἃς ἤκουσα ταπεινοῦσα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὴν ὑστεραίαν ἔλαβον παρ' αὐτοῦ στίχους θελκτικοὺς ἀπευθυνομένους μὲν εἰς τὴν μητέρα μου, ἀλλ' οὓς εἶχον ἐμπνεύσει ἐγώ.

Ἐν τῷ οἴκῳ ἠσχολοῦντο μετὰ δραστηριότητος εἰς παρασκευὴν τῆς προικός μου. Μέγα μέρος τῶν ἡμερῶν διηρχόμεθα ἐν δωματίῳ, ἐν ᾧ ἦσαν ἐκτεθειμένοι κύλινδροι λινοῦ, κύλινδροι βατίστης, κεντήματα καὶ τρίχαπτα. Ἔκοπτον, ἔρραπτον, ἐδίδον διαταγὰς εἰς τὰς ῥαπτρίας.

Ἐνίοτε δ' ἐν ᾧ ἀπέσυρον τὴν βελόνην, ἐκεῖνος μοὶ ὡμίλει περὶ τῶν παιδικῶν του χρόνων, οὓς εἶχε πικράνει ὁ θάνατος τῆς μητρός του, περὶ τῆς νευροπαθοῦς του ὑπερευαισθησίας, ἣν εἶχεν ἀπὸ ἁπαλῆς νεότητος.

Ἔπειτα ἐπήρχοντο αἱ διηγήσεις περὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς νεανικῆς του ἡλικίας, ἃς ἐξεκάλει μετὰ μελαγχολίας, ἀναπολῶν τὴν αὐστηρότητα τοῦ πατρός, ὅτε εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ γράφειν. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅστις προώριζεν αὐτὸν διὰ τὸ διπλωματικὸν στάδιον, δὲν ἤθελε νὰ παραδεχθῇ τὴν περὶ τὴν λογοτεχνίαν διατριβὴν αὐτοῦ, ἅτε ἄλλως φοβούμενος τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ἀποτυχίας, εἰς ἃς ἠδύνατο ν' ἀγάγῃ τὸν υἱὸν ὁ πλάνης ἐκεῖνος βίος, ὡς ἀπεκάλει τὴν συγγραφικήν. Θέλων δὲ ὁ κ. Φεγιὲ ν' ἀποθαρρύνῃ τὸν υἱὸν καὶ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῶν ποιητικῶν αὐτοῦ διαθέσεων, ἐπεκρέμασεν ἐπ' αὐτὸν κατὰ τὸ διάστημα τριῶν ἐτῶν ὅλον τὸ βάρος τῆς δυσαρεσκείας του, ἀρνούμενος νὰ δεχθῇ αὐτὸν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ στερῶν καὶ αὐτῆς τῆς μικρᾶς μηνιαίας χορηγίας. Ἀλλ' αἱ στερήσεις αὗται κατ' οὐδὲν μετέτρεψαν τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς περὶ μέλλοντος σκέψεις τοῦ νεανίου, ὅστις ἀπεδέχθη τὰς εἰς αὐτὸν ἐπιβληθείσας θυσίας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐργασίαν, εὐελπιστῶν εἰς τὸ μέλλον. Συναντήσας ἐν τῷ φοιτητικῷ κόσμῳ τὸν Παῦλον Βοκάζ, τὸν ἀνεψιὸν τοῦ μεγάλου ὑποκριτοῦ, συνεδέθη μετ' αὐτοῦ διὰ φιλίας. Συναμφότεροι ἔγραψαν δράματα ἐν συνεργασίᾳ καὶ ὑπὸ κοινὴν συζῶντες στέγην, τοῦ Βοκάζ προσενεγκόντος εἰς τὸν Φεγιὲ ἄσυλον ἐν τῷ οἴκῳ τῶν ἑαυτοῦ γονέων, οἵτινες διετήρουν μικρὸν παντοπωλεῖον ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Ἡ μήτηρ τοῦ Βοκάζ ἐμαγείρευεν εἰς τοὺς δύο νεανίσκους. Πολλάκις δὲ ὁ σύζυγός μου μοὶ ἐπῄνεσε τὰ τηγανητὰ γεώμηλα τῆς φιλοξένου μαγειρίσσης. Πρὸς πληρωμὴν δὲ τῶν γεωμήλων καὶ τοῦ μικροῦ δωματίου ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Βοκάζ ὁ ἐξάδελφός μου εἰργάζετο νυχθήμερον, παρέχων ἄρθρα εἰς διαφόρους ἐφημερίδας, διότι τὰ δραματικά του δοκίμια δὲν ἐγίνοντο ἀκόμη δεκτὰ ὑπὸ τῶν θεατρωνῶν. Τέλος δ' ὁ μέγας Βοκάζ ἐνήργησε τὴν εἰς τὸ Γαλλικὸν θέατρον ἀποδοχὴν τοῦ ***Γήρατος τοῦ Ῥισχελιὲ*** καὶ τὴν ἐν τῷ Ὠδείῳ διδασκαλίαν τοῦ ***Τέλους τοῦ παιγνιδίου*** (Echec et Mat). Ἔπαιξε δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς δύο τούτοις δράμασιν, ἅτινα ἐστέφθησαν ὑφ' ἱκανῆς ἐπιτυχίας, τοῦθ' ὅπερ ἔκαμψε τέλος τὴν καρδίαν τοῦ κ. Φεγιέ. Διὸ ἤνοιξε καὶ πάλιν τοὺς πατρικοὺς κόλπους εἰς τὸν υἱόν, καὶ ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὰ μέσα τοῦ ζῆν καὶ τρώγειν τι πλεῖον γεωμήλων τηγανητῶν.

Ἐγὼ δ' ἤκουον πάσας ταύτας τὰς διηγήσεις μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ συμπαθείας, συμπάσχουσα τὰ παρελθόντα παθήματα τοῦ ἀνδρὸς ὃν ἠγάπων.

★

«Εἶδον ἐκλείποντά τινα τῶν ὀνείρων μου, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων τὸ περὶ τῆς ἐν Παρισίοις ἐγκαταστάσεως ἡμῶν. Ὁ ἐξάδελφός μου ἤθελε νἀποκατασταθῇ ἐν Σαὶν-Λῶ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός του, οὗ τὸ γῆρας καὶ ἡ κεκλονημένη ὑγιεία ἀπῄτουν τὰς φροντίδας αὐτοῦ. Καὶ ἀνησύχει μὲν ὀλίγον πτοούμενος νὰ με εἰσαγάγῃ εἰς τὸν αὐστηρὸν ἐκεῖνον οἶκον, νὰ ἐγκλείσῃ τὴν νεότητά μου εἰς τοὺς ζοφεροὺς ἐκείνους τοίχους, εἰς οὓς δὲν εἰσήρχετο ὁ γέλως ὡς οὐδ' ὁ ἥλιος, ἀλλ' ὅμως ἤλπιζεν εἰς τὸν ἔρωτα, καὶ ἀπεξεδέχετο ἐξ αὐτοῦ θαύματα.

Ὁ μέλλων πενθερός μου, χηρεύσας ἐν ἡλικίᾳ νεαρωτάτῃ, εἶχε περιπτυχθῇ τὸν ἐγωισμὸν τοῦ ἀγάμου. Καταδυναστευόμενος ὑπὸ τῆς ἀρθρίτιδος καὶ τῶν πρεσβυτικῶν ἀρρωστιῶν, μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν πολιτικῶν του θριάμβων εἶχε παύσει νὰ βλέπῃ τοὺς στενωτάτους τῶν φίλων του. Καταλιπὼν δὲ τοὺς ἀνθρώπους, παρεσκευάζετο πρὸς τὸν θάνατον διὰ τῆς φιλοσοφίας.

Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸν οἶκον ἐνόμιζεν ὅτι ἐπάτει τὸν πόδα εἰς ἐκκλησίαν. Πρόδομος μὲ θόλους ἀντηχοῦντας ἦγεν εἰς κλίμακα εὐρεῖαν φωτιζομένην ὑπὸ ὑψηλῶν παραθύρων σκιαζομένων ὑπὸ τῶν κισσῶν καὶ τῶν κλημάτων, ἅτινα ἐπεκάλυπτον τὴν ἐξωτερικὴν πρόσοψιν τῶν θυρίδων. Ἐν δὲ τῷ σκιόφωτι ἐκείνῳ διέβλεπέ τις τὰς γλυπτὰς κορωνίδας τοῦ φατνώματος καὶ τινας ὡραίας προσωπογραφίας κρεμαμένας ἐπὶ τῶν τοίχων. Μία δ' αὐτῶν παρίστανε τὸν κόμιτα τῆς Τολώσσης, καὶ ἀντίτοιχος αὐτοῦ ἐκρέματο ἡ εἰκὼν τῆς δεσποινίδος Βικτωρίας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΕ' φερούσης τὴν αὐλικὴν αὐτῆς ἐσθῆτα.

Ἐν τῷ πρώτῳ πατώματι ἔκειτο ἡ αἴθουσα, ἐσκευασμένη κατὰ τὸν ξηρὸν καὶ ἄκομψον τρόπον τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας. Πάντα τὰ ἔπιπλα καὶ σκεύη ἦσαν ἐφθαρμένα, ἐσχισμένα, κεκονιαμένα, τὰ πάντα ἐνεποίουν τὴν αἴσθησιν τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς ἀπογοητεύσεως τοῦ οἰκοδεσπότου. Οἱ πολυέλαιοι ἦσαν ἀφανεῖς ὑπὸ ἀραχνιῶν, τὰ κάτοπτρα δὲν ἀντηύγαζον πλέον ἀντανακλάσεις φωτός, καὶ μόνον τὸ μέγα ὡρολόγιον, καλυπτόμενον ὑπὸ τῆς ὑελίνης αὐτοῦ σκέπης, εἶχε σωθῇ ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τοῦ χρόνου. Παρίστανε δὲ τὸν Μάριον θρηνοῦντα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Καρχηδόνος, καὶ ἦτο ὡραῖον χαλκούργημα, αὐξάνον τὴν διαπνέουσαν τὴν ὅλην αἴθουσαν μελαγχολίαν.

Μετὰ δὲ τὴν αἴθουσαν ἤρχετο εὐρὺς κοιτών, ὅστις ἔμελλε νὰ γείνῃ ὁ ἰδικός μου. Ὁ κοιτὼν ἐκεῖνος εἶχεν ὑπάρξει ὁ τῆς μητρὸς τοῦ συζύγου μου, καὶ δὲν εἶχεν ἀνοιχθῇ ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς. Τὰ κονιάματα ἀπεσπῶντο ἀπὸ τῶν τοίχων ὑπὸ τῆς ψυχρᾶς ὑγρασίας. Τὰ ἐκ ξύλου ἀνακαρδίου ἔπιπλα, ἀπολήγοντα εἰς λαιμὸν κύκνου, δὲν ὠρθοπόδουν πλέον. Τὸ δὲ νεουργὲς καὶ τὴν πρώτην χάριν διετήρει μόνον εἰκών τις τοῦ Βουσέ, παριστάνουσα δύο ἐρωτιδεῖς παίζοντας μετὰ περιστερῶν. Ποσάκις ἀργότερον τὰ χαρίεντα ἐκεῖνα ὄντα ἔθελξαν τὰς ἀύπνους μου νύκτας! Ὁσάκις ἐν τῷ σκυθρωπῷ οἴκῳ κατελαμβανόμην ὑπὸ φόβου τῆς σιγῆς, τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν κλεπτῶν, καὶ προσέβλεπον ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ κανδυλίου τὰ παιδία ἐκεῖνα παίζοντα καὶ μειδιῶντα ἐντὸς τῶν νεφῶν, ἡσύχαζον καὶ ἐμειδίων ὡς αὐτά.

Ὁ κ. Φεγιὲ καὶ παρὰ τὰς ἀναχωρητικὰς αὐτοῦ τάσεις εἶχεν ἐξακολουθήσει νὰ βλέπῃ τοὺς γονεῖς μου δὶς ἢ τρὶς τοῦ ἔτους. Καὶ ἐγὼ δὲ μετέβαινον νὰ εὐχηθῶ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀρχὴν ἑκάστου ἔτους, καὶ μ' ἐδέχετο, φιλοφρόνως ἡδυλογῶν περὶ τῆς νεότητός μου καὶ τῆς καλῆς μου ὑγιείας. Εὕρισκον δ' αὐτὸν ὀλίγον τρομακτικὸν ὑπὸ τῆς παγετώδους ψυχρότητος, φέροντα τὸν ὑψηλόν του βελούδινον σκοῦφον, ὁμοιάζοντα πρὸς τὸν σκοῦφον Ἀρμενίου, καὶ κατακείμενον ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης κλίνης, ἐν ᾗ καίπερ ἀσθενῶν ἐφαίνετο δυναστεύων δίκην δεσπότου. Τὸ δὲ χλευαστικὸν καὶ ἀγέρωχόν του μειδίαμα, ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν ῥωμαϊκῶν προσωπείων, μοῦ ἔκοπτε χεῖρας καὶ πόδας.

Ὅτε δ' ἐμνηστεύθην, ὁ ἐξάδελφός μου μὲ ἤγαγε πρὸς τὸν πατέρα του. Ἡ γηραιά μου θεραπαινὶς Βικτωρία ἠκολούθησεν ἡμᾶς χάριν τηρήσεως τῆς εὐπρεπείας, ἀλλ' ἔμεινεν ἐκ συστολῆς ἐν τῷ προδόμῳ.

— Πάτερ μου, σοὶ φέρω τὴν σύζυγόν μου, εἶπεν ὁ ἐξάδελφός μου, εἰσάγων με παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς. Καὶ ταῦτα λέγοντος ἠκτινοβόλει τὸ πρόσωπόν του.

Ἀλλὰ τὸ τοῦ κ. Φεγιὲ ἔμεινεν ἀπαθὲς ὑπὸ τὸν ἀρμενικόν του σκοῦφον. Ἀλλ' ὅμως μὲ ἠσπάσθη, ἀποκαλῶν με θυγατέρα.

— Δὲν θὰ διασκεδάσῃς δὰ καὶ πολὺ ἐδῶ, μοὶ εἶπεν· ἀλλ' ἐλπίζω, ὅτι εἰξεύρεις ἤδη, ὅτι ὁ βίος δὲν εἶνε διηνεκὴς ἑορτή. Δυστυχῶς ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ σου σ' ἔχουσι πολὺ χαλάσει. Τὰ ταξίδια, οἱ χοροί, αἱ ἱππηλασίαι εἶνε κακὴ ἀνατροφὴ διὰ νέαν κόρην ἥτις μέλλει νὰ γείνῃ οἰκοδέσποινα καὶ μήτηρ.

Προσέθηκε δέ, ὅτι μετὰ τὸν γάμον μου ὤφειλον νὰ καταγείνω εἰς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν μου, αἵτινες ἦσαν ἀρκετὰ ἠμελημέναι. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν λεγομένων μοὶ ἐλάλησε πικρῶς περί τινος ἐπιστολῆς, ἣν εἶχον γράψει εἰς αὐτὸν τὴν ἡμέραν τῶν ἀρραβώνων μου, ἥτις εἶχε μίαν ἀνορθογραφίαν. Οἱ λόγοι δ' ἐκεῖνοι μ' ἐξηυτέλισαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μετὰ τὸν ἀποχαιρετισμὸν τοῦ αὐστηροῦ ἐκείνου κριτοῦ ἐξερράγην εἰς θρήνους ἐπὶ τῆς κλίμακος. Ὁ δ' ἐξάδελφός μου καταπληχθεὶς ἀπέμαξε τὰ δάκρυά μου διὰ τοῦ ῥινομάκτρου του ἀποπνέοντος ὀσμὴν ἠλέκτρου. Συγχρόνως δ' ἐσφόγγισε καὶ τὰ ἰδικά του δάκρυα, κλαίων καὶ ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ ὀδύνῃ μου.

★

«Τὴν 13 Μαρτίου 1851 ἐξηγέρθην ἐκ τῆς κλίνης ἔμπλεως συγκινήσεως. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἔμελλον νὰ ἐγκαταλίπω τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ λάβω ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τὴν προσωνυμίαν κυρίας. Ἅμα τῇ χαραυγῇ ἐγονυπέτησα καὶ ἐβυθίσθην εἰς εὐσεβεῖς ῥεμβασμούς. Ἡ Βικτωρία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά μου, φέρουσα τὴν νυμφικήν μου ἀνθοδέσμην.

— Ἐλθέ, εἶπον εἰς αὐτήν· κάθισε πλησίον μου νὰ σε ἀποχαιρετίσω.

Ὑπήκουσε καὶ ἐκαθέσθη πλησίον μου.

— Δὲν θὰ εἶσθε μακράν, εἶπεν ἡ Βικτωρία, καὶ θὰ ἔρχωμαι να σας βλέπω συχνά.

— Δὲν θὰ εἶμαι μακράν, ἀπήντησα, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶμαι πλέον ἐδῶ.

Καί, κλίνασα τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν κόλπον τῆς γηραιᾶς ἐκείνης φίλης, ἔκλαυσα ἐπ' αὐτοῦ ὥραν πολλήν.

Ὁ γάμος ἐτελεῖτο τὸ μεσονύκτιον. Ἤλπιζον λοιπόν, ὅτι θὰ εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν μου ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἠναγκάσθην ν' ἀσχοληθῶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα, νὰ δοκιμάσω διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν νυμφικήν μου ἐσθῆτα, νὰ ἑτοιμάσω ἄνθη.

Περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, ἐν ᾧ ἐγίνετο ἡ τελευταία περιποίησις τῆς ἐνδυμασίας μου, ἡ Βικτωρία, ἥτις εἶχε μεταβῆ, ὅπως μετακομίσῃ πράγματα εἰς τὴν νέαν μου κατοικίαν, ἐπέστρεψε κατάλυπος, λέγουσα ὅτι ὁ ἐξάδελφός μου ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ἀδιάθετον καὶ ὅτι δὲν εἰξεύρον πλέον, ἂν θὰ τελεσθῇ ὁ γάμος.

— Ἄ, θεέ μου, ἀνεκραύγασεν ἡ μήτηρ μου, καὶ ἔσπευσε ν' ἀγγείλῃ τὴν κατέχουσαν αὐτὴν ἀνησυχίαν εἰς τὴν ἠθροισμένην οἰκογένειαν. Γενομένου δὲ συμβουλίου, ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ δύο συγγενῶν δίκην πρέσβεων πρὸς τὸν μνηστῆρα. Ἐν τούτοις δὲ ἡ μήτηρ μου διέτρεχε τὸν οἶκον, καλοῦσα ἅπαντας τοὺς ὑπηρέτας, κινοῦσα ὅλους τοὺς κώδωνας, εἰς ἐμὲ δὲ συνιστῶσα ἡσυχίαν, ἐν ᾧ ἄλλως μὲ ἀνησύχει διὰ παντὸς τρόπου.

Τέλος δ' ἐπέστρεψαν οἱ πρέσβεις. «Ἔρχεται, φθάνει, ἐκραύγαζον ἀναβαίνοντες τὴν κλίμακα· ἡ κακοδιαθεσία παρῆλθε». Καὶ ἀγγέλλοντες τὴν εὐχάριστον εἴδησιν ἀπέμασσον τὸν ἐκ τοῦ μετώπου καταρρέοντα ἱδρῶτα.

Μετὰ δὲ μίαν ὥραν προσδοκίας ἀνεῴχθη ἡ θύρα, καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἐξάδελφός μου. Ἦτο δὲ λίαν ὠχρός, ἀλλὰ καὶ λίαν ὡραῖος, καὶ ᾐσθάνθην ἀγερωχίαν.

ὅτι ἀνῆκον εἰς αὐτόν. «Ἤμην ὀλίγον ἀσθενής, μοὶ εἶπε, τείνων μοι τὴν χεῖρα, ἀλλὰ τώρα εἶμαι καλά, καὶ σὲ ἀγαπῶ».

Τὸ «σὲ ἀγαπῶ» ἐκεῖνο εἰσωλίσθησεν εἰς τὰ ὦτά μου δίκην αὔρας, καὶ ᾐσθάνθην ἐμαυτὴν ὠχριῶσαν ἅμα καὶ ἐρυθριῶσαν.

Τὸ γαμήλιον συμπόσιον ὑπῆρξε μακρὸν καὶ σοβαρόν. Περιεστοίχιζον ἡμᾶς γηραιοὶ συγγενεῖς. Ἡ μάμμη μου κατέλιπε τὴν ἐπιφυλακτικὴν αὐτῆς ψυχρότητα μόνον καὶ μόνον ὅπως ἀναφωνήσῃ εἰς τοὺς θεράποντας «μὴ κηλιδόνετε τὸ φόρεμά μου». Ὁ θεῖος τοῦ συζύγου μου, στρατιωτικὸς ἐν ἀργίᾳ, καθήμενος δεξιά μου ἔπασχε τὸν στόμαχον καὶ οὐδὲν ἔτρωγεν. Ἀπησχολεῖτο δὲ καθ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦ γεύματος ἐπαναλαμβάνων, ὅτι οἱ ἄλλοι ἔτρωγον παρὰ πολύ. «Τέκνον μου, μοὶ ἔλεγε, μὴ παρατρώγετε σήμερον, πιστεύσατέ με.»

Καὶ εἶχον λόγους νὰ τὸν πιστεύσω ἀληθῶς. Ἡ συγκίνησις μοῦ ἔπνιγε τόσον ἰσχυρῶς τὸν φάρυγγα, ὥςτε οὔτε ἓν κεράσιον θὰ ἠδύνατο νὰ διέλθῃ ἐξ αὐτοῦ.

Ἀναμενομένης δὲ τῆς ὥρας τῆς διὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀναχωρήσεως, οἱ μὲν ἄνδρες εἶχον μεταβῆ εἰς τὸ καπνιστήριον, αἱ δὲ γυναῖκες ἤρχισαν νὰ με περιβομβῶσιν ὡς μέλισσαι. «Ἆ, ἀγαπητή μου, ἔλεγον, πλησιάζει ἡ μεγάλη στιγμή. Μὴ εἴπῃς ὄχι. Τὸ φόρεμά σας εἶνε πολὺ ὡραῖον, ἀλλὰ τὸ ἀστίλβωτον λευκὸν σᾶς ἀμαυρόνει. Πῶς θὰ βάλωσι τὸν πέπλον σας; θὰ καλύψωσι δι' αὐτοῦ τὸ πρόσωπόν σας; θὰ σκεπάσωσι τὴν κόμμωσιν; Παρὰ πολλὰ εἶνε τὰ ἄνθη τοῦ νυμφικοῦ στεφάνου, ἔλεγεν ἄλλη, δότε μου ψαλίδα νὰ κόψω μερικά.» Ἀπαυδήσασα δ' ἐκ τοῦ γυναικείου ἐκείνου οἴστρου καὶ τῶν κενῶν ἐκείνων λήρων, ἐζήτησα στιγμὴν ἐλευθερίας, καὶ ἔτρεξα πρὸς τὸν κοιτωνίσκον μου, ὃν εὗρον σχεδὸν κενόν. Ἐντὸς τῆς ἡμέρας εἶχεν ἀφαιρεθῆ ἐξ αὐτοῦ πᾶν ὅ τι μοὶ ἀνῆκε καὶ μετακομισθῆ εἰς τὸν οἶκον τοῦ συζύγου μου. Μόνον ἡ κλίνη εἶχε μείνει, καὶ κατὰ τοῦ τοίχου μεταξὺ τῶν ἐκ μουσελίνης παραπετασμάτων παρετήρησα τὸ ἁγιαστήριόν μου. Ἔκλινα τὸ ἕτερον τῶν γονάτων ἐπὶ τῆς κλίνης μου, ἐβάπτισα τοὺς δακτύλους εἰς τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ, καὶ ἔβρεξα δι' αὐτοῦ τὸ μέτωπον, λέγουσα «Κύριε, προστάτευσόν με.»

Τέλος ἡ συνοδεία ἐξεκίνησε πρὸς τὸ δημαρχεῖον, καὶ ἔπειτα κατηυθύνθη πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. Βροχὴ λεπτὴ πίπτουσα εἰσέρρεε διὰ τῶν ὑέλων τῆς ἁμάξης. Ἀνῆλθον τὰς βαθμίδας τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας ῥιγοῦσα. Τὸ ὄργανον ὑπεδέχθη τὰ πρῶτά μου βήματα ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς θόλους. Ὁ λίβανωτός μὲ περιεκάλυψε διὰ τῶν νεφῶν του. Ὁ ἐφημέριος μὲ προσεφώνησε διὰ προσλαλιᾶς ὑπὸ τὸν μέγαν σταυρόν, ὁ σύζυγός μου ἐπέρασεν εἰς τὸν δάκτυλόν μου τὸν εὐλογημένον δακτύλιον, καὶ ἡ ἱεροτελεστία ἐπερατώθη.

Ἀφ' οὗ δ' ἐνεγράψαμεν τὰ ὀνόματά μας εἰς τὰς κεκονιαμένας βίβλους τοῦ ἱεροφυλακείου, ἐτράπημεν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν νέον οἶκον. Εἶχον παραιτήσει τὸν νέον βραχίονα τοῦ πατρὸς καὶ στηριχθῆ ἐπὶ τοῦ τοῦ θείου τοῦ συζύγου μου. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἦτο λίαν συγκεκινημένος εἰσάγων με εἰς τὸν ἴδιον οἶκον. «Ἐπειράθημεν νὰ φαιδρύνωμεν ταῦτα πάντα», μοὶ ἔλεγε, δεικνύων μοι τὴν κατάφωτον κλίμακα. Ἡ δεσποινὶς Βικτωρία, ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ κόμις τῆς Τολώσσης προσεῖδον ἡμᾶς ὡσεὶ χαίροντες ἀναβαίνοντας τὰς βαθμίδας. Καὶ ἐγὼ δὲ προσέβλεψα αὐτοὺς διαβαίνουσα ὡς φίλους.

Κα ΟΚΤΑΒΙΟΥ ΦΕΓΙΕ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ

Μοναὶ Γούρας καὶ ἁγίου Βησσαρίωνος ἢ Δουσίκου καὶ Ναὸς Βυζαντιακὸς ἐν Πόρτα-Παναγιᾷ.

Ἀπῆλθον ἐκ Τρικκάλων (τῆς Θεσσαλίας) τῇ 3ῃ Ἰουνίου 1894 μεθ' ἑτέρων δύο φίλων μου ἐφ' ἁμάξης πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Μονῶν Γούρας καὶ ἁγίου Βησσαρίωνος ἢ Δουσίκου, ὡς καὶ τοῦ ἐν Πόρτα-Παναγιᾷ Βυζαντιακοῦ Ναοῦ. Ἡ ὁδὸς ἀπὸ Τρικκάλων μέχρι Πόρτας εἶνε ἁμαξιτός, τεχνητὴ μὲν μέχρι τοῦ Πηνειοῦ, ὃν διέρχεταί τις διὰ γεφύρας κατασκευασθείσης πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, φυσικὴ δ' ἐκεῖθεν. Διελθόντες δὲ τὰ χωρία Πουλιάναν 3/4 τῆς ὥρας ἀπέχον τῶν Τρικκάλων, Γουρζί, οὗ πορρωτέρω 1/4 τῆς ὥρας ὑπάρχει ναΐσκος ἐν τῷ μέσῳ δρυῶν εὐσκιωτάτων, ὑφ' ἧς ἀναβρύει ὕδωρ θεραπευτικὸν τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς ὑπὸ τῶν περιοίκων πιστεύεται, Βελέτσι, ἔνθα ὑπάρχουσι γραφικώτατοι κῆποι ἀρδευόμενοι ἀφθόνως ὑπὸ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ τῆς Πόρτας (Πορτιάτου), ὃς καταρρέων ἐκ τῆς Πίνδου καὶ διαρρέων τὴν πεδιάδα ταύτην συμβάλλει εἰς τὸν Πηνειόν, οὐ πόρρω τῆς πόλεως τῶν Τρικκάλων, ἀφικόμεθα μετὰ 2 1/2 ὥρας εἰς Πόρταν.

Ἡ Πόρτα εἶνε κώμη μικρὰ κειμένη ἐν τῇ ἀρχῇ διασφάγος χωριζούσης δύο βουνοὺς ἐκβλαστάνοντας ἐκ τῆς Πίνδου, τὸν Κόζιακαν (ἴσως τὸ πάλαι Κερκέτιον ὄρος) ἀρχόμενον ἀπὸ Καλαμπάκας καὶ τελευτῶντα εἰς Πόρταν, καὶ ἕτερον ἀρχόμενον ἀπὸ Πόρτας καὶ δίκην ἡμικυκλίου τελευτῶντα εἰς τὸ χωρίον Μουζάκιον, οὗ ἡ ὑψίστη κορυφὴ καλεῖται Ἴταμος.

Μετὰ μικρὰν δὲ ἐν πενιχρῷ τινι τῆς κώμης πανδοκείῳ ἀνάπαυσιν διαβάντες τὸν χείμαρρον (διότι ὁ τῆς Πόρτας παταμὸς εἶνε χείμαρρος) μετέβημεν εἰς *Πόρτα-Παναγιὰν* δέκα λεπτὰ ἀπέχουσαν τῆς Πόρτας, καὶ ἀποτελουμένην ἐκ δύο μικρῶν πανδοκείων καὶ 5—10 πενιχροτάτων οἰκιῶν. Ἀνελθόντες δὲ μικρόν τι ἄνωθεν τοῦ χωρίου ἠριστήσαμεν παρὰ κρήνην ὕδατος διαυγεστάτου καὶ ψυχροτάτου, περιστεφομένην ὑπὸ πλατάνων ὑδροχαρῶν, ἄριστον ἡδὺ ἐπὶ τραπέζης ἐκ πτέρης, ὅπερ καθίστα ἔτι ἥδιον ὁ ψίθυρος τῶν διαπνεομένων δένδρων καὶ ὁ κελαρυσμὸς τοῦ παραρρέοντος ἐκ τῆς κρήνης ὕδατος, καὶ αἱ σταγόνες τοῦ ἀρξαμένου ὑετοῦ αἱ διὰ τῶν φύλλων τῶν δένδρων διεισδυόμεναι καὶ πιτυλίζουσαι ἡμᾶς. Τὸ χωρίον Πόρτα-Παναγιὰ συνέκειτο πρὸ τοῦ 1822 ἐξ 60 οἰκιῶν, κατεστράφη δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ οἱ κάτοικοι διεσκεδάσθησαν εἰς Σέρρας, Θεσσαλονίκην καὶ Ἅγιον Ὄρος, ὀλίγιστοι δὲ παρέμειναν ἐν τῷ παρακειμένῳ χωρίῳ Πόρτᾳ καὶ συνῳκίσθησαν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν πατρίδα· ἐκλήθη δὲ οὕτω ἐκ τοῦ ἔτι σωζομένου ἐν αὐτῇ περιφήμου Ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας. Ὁ Ναὸς οὗτος θαυμασίας βυζαντιακῆς τέχνης ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Σεβαστοκράτορος Κομνηνοῦ Ἰωάννου Ἀγγέλου τοῦ Δούκα, ἔτει ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ ͵ςψϟα' (6791), ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως ͵ασπγ' (1283) κατὰ σημείωσιν γραφεῖσαν ὑπό τινος τῶν μοναχῶν ἐν τέλει Εὐαγγελίου ἐπὶ μεμβράνης ἀποκειμένου πάλαι μὲν ἐν τῇ Μονῇ Δουσίκου, εἰς ἣν μετηνέχθη μετὰ τῶν λοιπῶν σκευῶν ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ Ναοῦ, ὡς κατιόντες θὰ ἴδωμεν, νῦν δὲ ἐν τῇ Ἀθήνησιν ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ καὶ ἔχουσαν ὡς ἑξῆς: «Ἀνηγέρθη ὁ πάνσεπτος καὶ θεῖος Ναὸς οὗτος τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ Πανευτυχεστάτου καὶ Σεβαστοκράτορος Κομνηνοῦ Ἰωάννου Ἀγγέλου τοῦ Δούκα, ἔτους ͵ςψϟα', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως ͵ασπγ'». Ὁ Ναός, ὡς ἐρρήθη, ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶνε τρισυπόστατος βασιλικὴ βυζαντιακή, ἀλλά πως περιέργου σχήματος, συγκειμένη ἐκ νάρθηκος ἀποτελοῦντος τέλειον βυζαντιακὸν ναΐσκον μετὰ τρούλλου καὶ ἀψίδων, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο αἱ τεταγμέναι τῶν μοναχῶν ἀκολουθίαι, καὶ τοῦ κυρίως ναοῦ ἀποτελοῦντος βασιλικὴν τρίκλιτον. Τῆς δὲ περιγραφῆς τοῦ περιφήμου τούτου ναοῦ ἀρχόμεθα ἀπὸ δυσμῶν. Ἐνταῦθα ὄπισθεν τοῦ ναοῦ ἔκειτο ἡ γυναικωνῖτις καταπεσοῦσα, ἧς σῴζονται μόνον αἱ ἀνέχουσαι τὸ δῶμα στοαὶ περιρρεόμεναι ὑπὸ ῥυακίων καὶ πηγῶν ἀναβρυουσῶν ψυχρότατον ὕδωρ. Θύρα μετὰ μαρμαρίνων παραστάδων, ἧς ὑπέρκειται θυρίς, ἄγει ἀμέσως εἰς χῶρον (ὃν ἀνωτέρω ὑπολαμβάνω ὡς νάρθηκα) ἀποτελοῦντα σταυρὸν μετὰ τεσσάρων ἄνω σφαιρικῶν τριγώνων ἀνεχόντων θαυμάσιον τροῦλλον, ἐφ' οὗ εἰσὶ γεγραμμένοι ἄνω μὲν ὁ Παντοκράτωρ, πέριξ δὲ τῶν θυρίδων δέκα Χερουβεὶμ περιβάλλοντα ἐν τῷ μέσῳ τὴν Παναγίαν, καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν γωνιῶν οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταί. Οἱ ὀρθοστάται οἱ ὑποβαστάζοντες τὸν μέγαν τροῦλλον φέρουσι γεγλυμμένας κόγχας στενὰς καὶ μακρὰς ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ τρούλλου, ἔνθα οἱ Εὐαγγελισταί, μέχρι τοῦ ἐδάφους· ἔχει δὲ ὁ κεχωρισμένος οὗτος χῶρος καὶ ἑτέραν εἴσοδον ἐκ βορρᾶ. Ἐντεῦθεν εἰσερχόμεθα διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ἀψῖδος εἰς ἕτερον παραλληλόγραμμον χῶρον ἀποτελοῦντα βασιλικήν, ἄνωθεν ἐστεγασμένον διὰ θόλου μακροῦ ἁπλοῦ νεωτέρας τέχνης, τοῦ 1854, διότι ἡ ἀρχαία στέγη ὑποβασταζομένη ὑπὸ ἓξ κιόνων μονολίθων ἐξ ἰάσπιδος μετὰ κιονοκράνων βυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ κατέπεσε τῷ 1854, κατ' ἄλλους μὲν ἕνεκα σεισμοῦ, κατὰ δὲ πρεσβύτην τινὰ ἐπιζῶντα, ὃν ἠρώτησα, γενομένης πλημμύρας ὑπὸ τοῦ παραρρέοντος χειμάρρου τῆς Πόρτας (Πορτιάτου ἢ Πορτίτου) τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ἐξ ἧς πληρωθέντος τοῦ Ναοῦ κατέπεσον οἵ τε ἓξ κίονες καὶ ἡ στέγη τούτου τοῦ μέρους τοῦ Ναοῦ, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τοῦ νῦν ὑπάρχοντος θόλου, οἱ δὲ κίονες ὑπὸ ἑτέρων κτιστῶν ἐκ κοινοῦ λίθου μετ' ἀμμοκονίας. Σῴζονται δὲ τρεῖς κίονες καὶ ἓν κιονόκρανον ἐκτὸς τοῦ κυρίως Ναοῦ ἐν τῇ ἠρειπωμένῃ γυναικωνίτιδι, οἱ δὲ ἕτεροι τρεῖς ἠφανίσθησαν. Τοῦ δὲ τέμπλου τοῦ περικλείοντος τὸ ἅγιον Βῆμα ἡ μὲν πρόσοψις ἡ περιέχουσα τὴν ὡραίαν Πύλην καὶ ἑκατέρωθεν δύο θυρίδας ἦν μαρμαρίνη καὶ σῴζεται νῦν, τὸ δ' ἕτερον μέρος ἐκ ξύλου μετηνέχθη εἰς τὴν Μονὴν Δουσίκου, ὡς φαίνεται ἔν τινι ἐγγράφῳ τῆς Μονῆς. Αἱ παραστάδες τῆς τε Πύλης καὶ τῶν δύο θυρίδων, θηκῶν τῶν εἰκόνων εἰσὶν ἐκ μαρμάρου φέρουσαι ἑλικοειδεῖς τινας ἀτελεῖς κόσμους· ἄνωθεν δὲ περιθέει αὐτὰς ἐπιστύλιον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἑτέρου ὡσαύτως ἐκ μαρμάρου φέρον γεγλυμμένα κοσμήματα οὐχὶ καλῆς τέχνης. Ἑκατέρωθεν δὲ τῶν δύο θυρίδων ὑπάρχουσιν ἐν κόγχαις μαρμαρίναις γεγλυμμέναις, μήκους ὡσεὶ τριῶν μέτρων, ἡ εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ τῆς Θεομήτορος φυσικοῦ μεγέθους ψηφιδωταὶ ἀκέραιαι σωζόμεναι, πλὴν ὅτι μικρὸν μέρος κάτω τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας κατέπεσε ἐκ τῆς ὑγρασίας· καὶ ἡ μὲν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἤρεμον καὶ γαληνιαίαν ἔχουσα τὴν ὄψιν φέρει ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ Εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ εἶνε ἐπιγεγραμμένον διὰ ψήφων «Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὁ ἀκολουθῶν», καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ στεφάνῳ Ο Ω Ν· ἡ δὲ τῆς Θεομήτορος ἀτελεστέρας τέχνης ΜΗ ΘΥ. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι αἱ εἰκόνες κεῖνται κατ' ἀντίστροφον τάξιν ἤτοι ἐκ δεξιῶν μὲν τῷ εἰσιόντι ἡ τῆς Παναγίας, ἐξ ἀριστερῶν δὲ ἡ τοῦ Χριστοῦ. Ἔξωθεν τὸ σχῆμα τοῦ Ναοῦ εἶνε τὸ ἀρχαῖον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἑκατέρωθεν δὲ τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως ἔχει δύο ἀετώματα βλέποντα τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν, τὸ δὲ πρὸς μεσημβρίαν, πρᾶγμα ὅπερ δὲν παρατηρεῖται ἐν τοῖς λοιποῖς βυζαντιακοῖς Ναοῖς· ἐν δὲ τῷ πρὸς βορρᾶν ἀετώματι ὑπάρχει ἐντετοιχισμένη ἐπιγραφὴ δυσκόλως πάνυ ἕνεκα τοῦ ὕψους ἀναγνωστή.

Περὶ δὲ τὸν Ναὸν ἐν Πόρτα-Παναγιᾷ ὑπῆρχε μεγάλη Σταυροπηγιακὴ Μονὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἧς καὶ ὁ Ναός, ἑορτάζουσα τῇ 23ῃ Αὐγούστου, ἀλλὰ διελύθη ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων, ἄγνωστον ὁριστικῶς πότε, ἧς τὰ κτήματα περιῆλθον εἰς τὴν κυριότητα τῶν κατοίκων τῆς Πόρτα-Παναγιᾶς.

Ἐν τῇ Μονῇ Δουσίκου σῴζεται Χρυσόβουλλον τῆς Παναγίας Πόρτας, ἤτοι τῶν Μεγάλων Πυλῶν ἐκδεδομένον ὑπὸ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου ἐπικυροῦντος ἕτερον Χρυσόβουλλον τοῦ «μακαρίτου ἁγίου μου αὐθέντου καὶ βασιλέως, τοῦ πάππου τῆς βασιλείας μου», ὡς λέγει αὐτολεξεὶ ἐν τῷ Χρυσοβούλλῳ, δι' οὗ οἱ μοναχοὶ κατεῖχον ὅσα κτήματα ἀνῆκον τῇ Μονῇ. Ἡ Μονὴ αὕτη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1843 ὑπάγεται διὰ σιγγιλλιώδους Πατριαρχικοῦ γράμματος εἰς τὴν Μονὴν Δουσίκου, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῆς σκεύη. Ἐν τῷ κώδικι τῆς Μονῆς ἁγίου Βησσαρίωνος ἤτοι Δουσίκου, ὑπάρχει γεγραμμένη ὑπὸ ἀπαιδεύτου σημείωσις ἀναφερομένη εἰς τὸν Ναὸν τῆς Πόρτας: «Εἰς τοὺς 1767 ἔγεινεν ὁ τέμπλος εἰς τὴν Παναγίαν Πόρταν καὶ ἐκούστησεν γρόσια 1200· καὶ μετὰ 20 χρό-

νους τὸν ἐπώλησαν οἱ χωριανοὶ εἰς τὸ Μοναστῆρι Δούσικον· οὕτως εἶσθε (=ἴστε). Σημείωσαι ὁ ὁποῖος τέμπλος ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας τοῦ Ἱεροθέου τοὺς 1813 ἔβγαλαν οἱ μαστόροι δύο κλήματα μεγάλα καὶ ἔκαμαν ἀντ' αὐτοῦ ἄλλο λεπτότερο σκάλισμα καὶ τὸν ἐχρύσουσαν ὅλον, ὡς νῦν ὁρᾶται, ἤμουν καὶ ἐγὼ τότε Ἐκκλησιάρχης εὐτελὴς Γρηγόριος». Καὶ ταῦτα μὲν διὰ βραχέων περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου βυζαντιακοῦ μνημείου, σκοποῦντες ἄλλοτε ἀκριβέστερον νὰ περιγράψωμεν αὐτό.

Τῇ 3ῃ μ. μ. ἀπήλθομεν τῆς Πόρτας. Ὁδὸς ἑλικοειδὴς καὶ ἀνάντης πρὸς τὸν ὑπερκείμενον εὔγεων καὶ ἀμφιλαφῆ, καὶ παρὰ τὴν ῥίζαν ὕδωρ ἔχοντα βουνὸν διὰ πυκνοτάτων δρυῶν καὶ καστανεῶν καὶ μελιῶν καὶ πρίνων ἄγει μετὰ πορείαν ³/₄ τῆς ὥρας εἰς ὀροπέδιον κατάφυτον, ἔνθα κεῖται ἡ **Μονὴ τῆς Γούρας**, ἧς παρὰ τὴν πύλην τοῦ περιβόλου ἐν τῷ μέσῳ συστάδος δρυῶν, ὑφ' ἃς ἐμεσημβρίαζον αἶγες καὶ σύες, ἐδεξιώσατο ἡμᾶς ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς πάτερ Μελέτιος, ἀνὴρ μεσῆλιξ καὶ μιξοπόλιος, ἀλλ' ἀρειμάνιον καὶ δραστήριον ἦθος ἔχων, φιλοφρονέστατος δέ. Ἡ Μονὴ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ περιβόλου καὶ πέντε κελλῶν πενιχροτάτων ἐν μιᾷ σειρᾷ καὶ τῶν μαγειρείων καὶ σταύλων· κεῖται δὲ ἐπὶ ὀροπεδίου, ὡς εἶπον, περιστεφομένου ὕπερθεν ὑπὸ βουνοῦ ἀρχομένου ἀπὸ Πόρτας καὶ ἡμικυκλοειδῶς κατερχομένου εἰς τὸ χωρίον Μουζάκιον παρὰ τὴν ὑπώρειαν τῆς **κλημακοέσσης** Ἰθώμης, φέροντος δὲ ἐπαλλήλους κορυφάς, ὧν ἡ ὑψίστη καλεῖται **Ἴταμος** ἐκ δενδρυλλίου τοῦ ἰτάμου φυομένου ἐν αὐτῇ. Ἡ περιβάλλουσα φύσις εἶνε γονιμωτάτη καὶ ἀκμαιοτάτη. Λόφοι ἐπαλλάσσοντες κατάφυτοι ἐκ δρυῶν καὶ καστανεῶν καὶ μελιῶν καὶ κιτρεῶν ἀγρίων καὶ πτελεῶν καὶ καρυῶν ποντικῶν (ἀγρίων) καὶ πλατάνων καὶ κεράσων καὶ κοκκυμηλεῶν καὶ ἀπίων καὶ συκῶν καθιστῶσι τὸ βουνὸν γραφικώτατον ἐμποιοῦντες τῷ θεωμένῳ ἄρρητόν τινα ἡδονὴν καὶ εὐφροσύνην ὑπολαμβάνοντι οὐχὶ φυσικόν, ἀλλ' ὡς ἐν εἰκόνι τεχνητῇ γεγραμμένον τὸ ὁρώμενον θέαμα. Πότε ἐκτίσθη ἡ ἀρχαία Μονὴ ἄγνωστον, διότι οὐδὲν γραπτὸν μνημεῖον σώζεται πλὴν ἐπιγραφῆς νεωτέρας ἐντετοιχισμένης ἐπὶ τῆς προσόψεως κρήνης κειμένης εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ περιβόλου καὶ ἐχούσης ὡς ἑξῆς

† Αὕτη ἡ πηγὴ ἐκατασκε-
βάσθη διὰ συνδρομῆς καὶ
κόπου τοῦ πανοσιωτάτου καθη-
γουμένου Κου ΠαπαΚοσμᾶ καὶ διὰ
ἐξόδων καὶ δαπάνης τοῦ ἐντιμω-
τάτου Κου Δημάκη καὶ τῶν ἐπι-
λοίπων ἀρχώντων συνακολου-
θούντων τῶν λόγον αὐτῶν
ἐν ἔτησιν 1763 Ἰανουαρίου 3.

ἐξ ἧς εἰκάζεται ὅτι πολὺ πρότερον ὑπῆρξεν ἡ Μονή, ἥτις καταστραφεῖσα κατὰ τὸ 1821, ἀνῳκοδομήθη ὀλίγον ἀνωτέρω, ἐμπρησθεῖσα πάλιν κατὰ τὸ 1878. Ἀνηγέρθη δὲ ὁ μικρὸς νῦν σωζόμενος ναΐσκος τῷ 1882, ἀλλὰ κατέπεσε τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ ἐξ ἀτελείας τῆς κατασκευῆς καὶ ἐπεσκευάσθη τῇ δραστηρίᾳ ἐνεργείᾳ καὶ προσωπικῇ ἐργασίᾳ τοῦ φιλοτίμου Ἡγουμένου κὺρ Μελετίου τῷ 1892, ὅστις ἰδίᾳ σχεδὸν χειρὶ εἶχε κατασκευάσει καὶ τῷ 1888 τὰς ὑπαρχούσας κέλλας μετὰ τοῦ περιβόλου καὶ τῶν παραρτημάτων.

Ἡ ἄποψις ἀπὸ τῆς Μονῆς περὶ τὴν δύσιν μάλιστα τοῦ ἡλίου εἶνε ἐξαισία· ὕπερθεν μὲν αἱ σκιαζόμεναι κορυφαὶ παρέχουσιν ἔμφασιν τεράτων μελάνων ὑπερφυῶν, κάτωθι δὲ οἱ ἐπαλλάσσοντες περικλινεῖς καὶ ὑψηλοὶ λόφοι κατάφυτοι φαίνονται ὡσεὶ στέφανος χλοερὸς περιβάλλων τὸ ἐκτεινόμενον πεδίον, ὅπερ ἡ ἀνταύγεια τοῦ δυομένου ἡλίου χαιρετίζοντος αὐτὸ αἰδημόνως ἐκ τῆς διασφάγος τῆς Πόρτας καὶ κρυπτομένου ὄπισθεν τῆς Πίνδου καθίστησιν ὑπέρυθρον ὁμοιοχρώμως καὶ ὡσεὶ ἀντανακλῶν πυρκαϊὰν ἐκεῖ που ἐπινεμομένην, καὶ μόνον τὰ δένδρα τῶν ἐγκατεσπαρμένων ἐν τῷ πεδίῳ κωμῶν ἐπιφαίνονται ὡς ὀάσεις ἐν τῇ πυραυγεῖ ταύτῃ Σαχάρᾳ, ἐνῷ ἀριστερᾷ ἀργυροδίνης ἑλικοειδῶς παραρρέει τὸ πεδίον ὁ τῆς Πόρτας ποταμὸς καὶ ἀμπελὼν ἐκτεταμένος καὶ εὐθαλέστατος περιστέφει τὴν Μονήν.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Ν. Γ. Χ. ΖΩΓΙΔΗΣ

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ

ΓΙΔΟΒΟΣΚΟΣ Η ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

Ὡς που τραγοῦδι ἕνα νὰ 'πῶ 'ς τὴν ὄμορφη Μαροῦλλα
Ἐκεῖ ἀπάνου 'ς τὸ βουνὸ ἂς βόσκουνε τὰ γίδια
κι' ὁ Τίτυρος νὰ τὰ φυλᾷ. Τίτυρ' ἀγαπημένε,
βόσκε τὰ γίδια βόσκε τα, καὶ φέρε τα 'ς τὴ βρύσι,
καὶ τὸ ψαρό μας τὸ τραγὶ κύττα μὴ σὲ κουτρίσῃ.
Καὶ σὺ καλή μου Μαρουλλί γιατὶ ὀχ τὴ σπηλιά σου
τοῦ νιοῦ ποῦ τόσο σ' ἀγαπᾷ δὲν βγαίνεις νὰ 'μιλήσῃς;
Τί, μὲ μισᾷς; Σοῦ φαίνομαι κακὸς καὶ πλατομύτης;
Γιὰ 'ναι τὰ γένειά μου μακρυά; Νὰ σκοτωθῶ μὲ κάνεις.
Σοὔφερα δέκα μῆλα διέ, καὶ τἄκοψ' ἀπὸ κεῖθε
ὁποῦ μ' ἐπρόσταξες ἐσύ, κυρά μου, νὰ τὰ κόψω
κι' ἄλλα σοῦ φέρνω αὔριο, μὰ κύτταξέ με κάνε,
καὶ διὲ τὴν λύπη τὴν σκληρὴ ποῦ καίει τὴν καρδιά μου.
Ἄχ, νὰ γενόμουν μέλισσα μικρὴ ποῦ βουβουνίζει
νὰ διαπεράσω τὸν κισσὸ καὶ τὴν χλωρὴ τὴ φτέρι
καὶ νὰ ἔμπω μέσα 'ς τὴ σπηλιὰ ποῦ κρύβεσαι Μαροῦλλα.
Ἄχ! τώρα, τώρα ἐννοιωσα ὁ Ἔρωτας τί εἶναι
βαρὺς θεός, τοῦ λιονταριοῦ θὰ βύζαξε τὸ γάλα,
κ' ἡ μάνα του τὸν ἔθρεψε τὸν σκύλο μὲς στὸ λόγγο,
ὡς μέσ' ἀπὸ τὰ κόκκαλα μοῦ ῥούφιξε τὸ αἷμα.
Ἀμαρυλλί μου ὄμορφη, μὰ κι' ἄσπλαχνη σὰν πέτρα,
Μαυροφρυδοῦ, νεράϊδα μου, ἔβγα κι' ἀγκάλιασέ με,
νὰ σὲ φιλήσω ἄφες με, νὰ σὲ φιλήσω θέλω.
Εἶναι γλυκὸ τὸ φίλημα κι' ἂς εἶναι φιλὶ κοῦφιο.
Ξαλλοιῶς, καλὴ Μαροῦλλα μου, ἐτοῦτο τὸ στεφάνι
ποῦ σοῦπλεξα μὲ σέλινα καὶ μ' ἄνθια μυρουδάτα
νὰ τὸ μαδήσω σὲ λιανὰ κομμάτια θὰ μὲ κάμῃς.
Ὦ δυστυχής, τί ἔπαθα! σκληρή μήτε μ' ἀκούεις!
Σὰν ἔτσι θές, τὴν κάπα μου, σκληρή, θὰ τὴν πετάξω
κι' ἀνάμεσα 'ς τὰ κύματα ἐκεῖ θὲ νὰ πηδήξω
ποῦ παλαμίδες ὁ ψαρᾶς παραμονεύει ὅλπις
καὶ σὰν πνιγῶ ὀχ' ἀρίστησι γλυκειὰ θὲ ν' ἀπολαύψῃς.
Καὶ πρὶν αὐτὸ τὸ γνώριζα, σὰν ἤθελα νὰ μάθω
ἂν μ' ἀγαπᾷς, γιατ' ἔβαλα τῆς παπαροῦνας φύλλο
κ' ἐκεῖνο δὲν ἐπλάνταξε παρὰ βουβὸ ἐμαράθη.
Καλὰ μοῦ τὸ 'πε ἡ Ἀγροιὼ τὸ κόσκινο ποῦ ῥίχνει
ὄντες κοντά μου μάζευεν ἀστάχυα στὸ χωράφι,
ἐγὼ πολὺ πῶς σ' ἀγαπῶ καὶ σὺ δὲν μὲ λογιάζεις.
Μὲ δυὸ γιδάκια ἔχω κ' ἐγὼ μιὰ γίδα φυλαμένη,
ποῦ τὴ γυρεύει ἡ Ἀρθακιά, μελαχροινὸ κορίτσι,
καὶ θὰ τὴν δώσω γιατὶ ἐσὺ πολὺ μοῦ καμαρώνεις.
—Νά! τὸ δεξὶ τὸ μάτι μου πηδᾷ καὶ σπαρταρίζει!
Καὶ τάχα μου θὰ τὴν ἰδῶ! Σ' τοὺς πεύκους ἀπουκάτω
ἂς πάω νὰ πέσω κ' ἐξ ἀρχῆς ἂς τραγουδήσω πάλι,
ἴσως μοῦ ῥίψῃ μιὰ ματιά· δὲν εἶν' ἀπὸ λιθάρι.
—Σὰν ἤθελε μιὰν ὄμορφη νὰ πάρῃ ὁ Ἱππομένης
ἐσκόρπιζεν ὁ πονηρὸς 'ς τὸ δρόμο χρυσᾶ μῆλα,
καὶ τότ' ἡ Ἀταλάντη του ἀπ' ἔρωτα τρελλάθη.
Καὶ ὁ Μελάμπης ἔφερε 'ς τὴν Πύλο τὸ κοπάδι,
καὶ τότε μόνον 'ς τ' ἀδερφοῦ τὴν ἀγκαλιὰ κοιμήθη
τῆς Ἀλφεσίβας ἡ καλὴ ἡ νόστιμη της μάνα.
Μὰ καὶ τὴν Ἀφροδίτη μας ὁ Ἄδωνις, Μαροῦλλα,
ὅταν ἀπάνου στὸ βουνὸ ἔβοσκε τὸ κοπάδι,
δὲν ἔκαμε ἀπὸ ἔρωτα σὲ τόση νἄλθῃ λύσσα
π' οὔτε νεκρὸν τὸν ἄφινε ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της;
Ὠϊμέ! τὸν Ἐνδυμίωνα τὸν ὕπναρᾶ ζηλεύω,
κι' αὐτὸν τὸν Ἰασίονα ζηλεύω, Μαρυλλί μου
ποῦ ὅσα ἔπαθε νὰ 'πῶ δὲν εἶναι συχωρεμένο . . .
Μὰ πονεσέ μου ἡ κεφαλή, καὶ σένα δὲ σὲ μέλει.
Λοιπὸν τελειώνω τ' ὀχληρὸ ἐτοῦτο μου τραγοῦδι,
κ' ἐδῶ νεκρὸς θὰ ξαπλωθῶ οἱ λύκοι νὰ μὲ φάγουν·
γλυκὸ σὰ μέλι θὰ φανῇ αὐτὸ στὸ λάρυγγά σου.

Γ. Μ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βασιλείου Πατρικίου *ἰατροῦ, παρέδρου μέλους καὶ γραμματέως τοῦ Ἰατροσυνεδρίου. Μελέτη περὶ τῆς ἰαματικῆς δυνάμεως τῶν ἐν Κυλλήνῃ μεταλλικῶν ὑδάτων. Σελ. 44. 1894.*

Τοῦ αὐτοῦ. *Περὶ ἀπολυμάνσεως καὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν ὀξέων λοιμωδῶν νοσημάτων (τυφοειδοῦς πυρετοῦ, διφθερίτιδος, ὀστρακιᾶς, εὐλογίας, χολέρας, λειρίου, λοιμώδους πνευμονίας, κοκκύτου). Σελ. 142. 1894.*

Τὰ εἰρημένα ἄρτι ἐκδοθέντα δύο πονήματα ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ Ἰατροσυνεδρίου κ. Β. Πατρικίου ἰατροῦ, πληροῦσι σπουδαιοτάτην ἔλλειψιν τοῦ εἴδους τούτου τῶν παρ' ἡμῖν περὶ ὑγιεινῆς συγγραφῶν, ἐπικαίρως ἐκδοθέντα, ἐν ᾧ χρόνῳ τόσος γίνεται λόγος περὶ τῆς δημοσίας ὑγείας.

Τὸ πρῶτον πραγματεύεται περὶ τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων τῆς Κυλλήνης, ἅτινα τελευταῖον διὰ τῆς κατασκευῆς μέχρις αὐτῶν διακλαδώσεως τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πελοποννήσου κατέστησαν προσιτώτερα εἰς πάντας, ἀπέβη δὲ καὶ ἀνετωτέρα ἡ ἐν Κυλλήνῃ διατριβὴ κατασκευασθέντων λουτρώνων, ξενοδοχείων κτλ..

Ὁ συγγραφεὺς τὴν πρώτην μελέτην του διαιρεῖ εἰς πέντε κεφάλαια. Ἐν τῷ πρώτῳ πραγματεύεται περὶ τῆς χημικῆς ἀναλύσεως τῶν ὑδάτων παραθέτων καὶ συγκρίνων πάσας τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἀναλύσεις ὑπὸ Ἑλλήνων χημικῶν καὶ ἀλλοδαπῶν. Ἐν τῷ Βῳ περὶ τῶν θειούχων ἰαματικῶν ὑδάτων ἐν γένει, συστατικῶν αὐτῶν καὶ τῆς φυσιολογικῆς ἐνεργείας των. Ἐν τῷ Γῳ περὶ τῆς φυσιολογικῆς καὶ θεραπευτικῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων τῆς Κυλλήνης, καὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως. Ἐν τῷ Δῳ διαλαμβάνει στατιστικὴν τῶν προσελθόντων εἰς τὰ λουτρὰ ἀπὸ τοῦ 1880-87 ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκθέσεων τῶν ἰατρῶν τῶν λουτρῶν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν σιδηροδρόμων, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίων παρατηρήσεων. Ἐν τῷ Εῳ δὲ περιέχει περιγραφὴν τῶν ὑδροθεραπευτικῶν καταστημάτων τῆς Κυλλήνης.

Τὸ δεύτερον τῶν πονημάτων αὐτοῦ, τὸ περὶ ἀπολυμάνσεως καὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν ὀξέων νόσων, εἶνε ἐγχειρίδιον ἀπαραίτητον εἰς πάντα πολίτην. Ἐν αὐτῷ πραγματεύεται πρῶτον περὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν οὐσιῶν, τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως αὐτῶν, περὶ ἀπολυμάνσεως ἀποχωρημάτων, βόθρων, οἰκιῶν, νεροχυτῶν, ἁμαξῶν, πτωμάτων κ.τ.λ. Πλὴν τούτων δὲ ἐν εἰδικοῖς κεφαλαίοις διαλαμβάνει περὶ ἀπολυμάνσεως διὰ τοῦ θειώδους ὀξέος, καὶ περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ὀργανωθῇ ἀπολυμαντικὸν σύστημα ἐν Ἑλλάδι ἐν ὥρᾳ ἐπιδημιῶν. Τελευταῖον εἰδικώτερον διαλαμβάνει τὰ περὶ προφυλακτικῶν μέσων ἀπὸ τῶν ὀξέων λοιμωδῶν νοσημάτων, τυφοειδοῦς πυρετοῦ, διφθερίτιδος, ὀστρακιᾶς, εὐλογίας, χολέρας, ἱλαρᾶς, λοιμώδους πνευμονίας καὶ κοκκύτου.

Τοιοῦτον εἶναι ἐν περιλήψει τὸ περιεχόμενον τῶν δύο τούτων πονημάτων ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν γεγραμμένων καὶ προσιτῶν παντί, τὰ ὁποῖα ὁ συγγραφεὺς ἐξεπόνησεν ὡς χρησιμώτατον καὶ πολύτιμον ὁδηγὸν παντὸς πολίτου.

[Τὸ τεῦχος τῆς ἀλληλογραφίας τῆς γερμανικῆς Ἀνθρωπολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ Μονάχου (Münchener Correspondez- Blatt etc) τοῦ μηνὸς Αὐγούστου 1893 περιέχει ποιημάτιον, ὅπερ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ λόγου, ὃν ἀπήγγειλε πέρυσιν ὁ παρ' ἡμῖν ἀρχίατρος κ. Βερνάρδος Ὀρνστάϊν ἐν τῇ γενικῇ ἐν Ἀννοβέρῳ Συνόδῳ τῶν ἀνθρωπολόγων, περὶ τῆς μεταξὺ ψυχολογίας καὶ ἀνθρωπολογίας σχέσεως. Ἡ ἀφετηρία τῶν στίχων τούτων εἶνε τὸ λόγιον τοῦ Κοραῆ

«Τὶς ὀλίγον, τὶς πολὺ
ὅλοι εἴμεθα τρελλοί».

Οἱ στίχοι οὗτοι ἠξιώθησαν προσοχῆς καὶ ἀνεγράφησαν εὐφήμως καὶ ἔν τισι τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων· διὰ τοῦτο δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ μεταγράψωμεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἑλληνικὸν καθ' ἣν ἐποιήσατο αὐτῶν μετάφρασιν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὁ καθηγητὴς κ. Φίλιππος Α. Οἰκονομίδης.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ποιημάτιον τοῦ Ὀρνστάϊν εἶνε τόδε:]

ΟΛΟΙ ΤΡΕΛΛΟΙ

Ὁ κόσμος εἶν' εὐρὺ φρενοκομεῖον,
Ἄνθρωποι, ζῶα, ἔνοικοι φαιδροί.
Πλὴν διὰ ἐγὼ κ' ἐγώ, τῶν αἰωνίων
Δὲν φαίνονται οἱ ἄνθρωποι μωροί;
Ἀλλὰ καὶ ὡς ταὼς ἂν φυσιοῦται,
Κ' ἂν ὡς ἐπαίτης ταπεινοφρονεῖ,
Κ' ἂν πλούτου ὀρεγόμενος πληροῦται,
Χρεῶν κἂν βάρος τὸν καταπονεῖ,
Κ' ἂν σκυθρωπάζει, κἂν γελᾷ, οὐχ ἧττον
Εἶν' ἐνδομύχως εἷς καὶ ὁ αὐτός!
Ὑποκρισίας πλήρης εἶν' ὡς ἦτον,
Κ' ἐγρηγορῶν κ' ὑπνώττων πᾶς βροτός......
Ὁ νόμος του δὲν εἶνε κωμῳδία;
Δὲν τιμωρεῖ τὸν φόνον ὡς κακόν,
Καὶ ὅμως ἐν μωρᾷ ἀναισθησίᾳ
Ὡς ἄνδρ' αὐτὸς τιμᾷ ἡρωϊκὸν
Τὸν κτείνοντα ψυχρῶς πλῆθυν ὁμοίων
— Δι' ἓν τῆς δάφνης στέμμα δῆ λαμπρὸν —
Καὶ κλαίοντα μετὰ θερμῶν δακρύων
Κατόπιν πρὸς τὴν θέαν τῶν νεκρῶν;
Φεῦ! τὸ ἐγὼ ἀφ' ὅτου βασιλεύει
Καὶ ψέγεται ὁ Λουθηρανισμὸς
Καὶ παρεδόθη ἐν ταὐτῷ τῇ χλεύῃ
Ὁ πᾶν σεπτὸν τιμῶν Δαρβινισμός,
Φρενοκομεῖον εἶν' ἡ Οἰκουμένη.....
Ἀλώπεκες τρυφῶσιν ἐν αὐτῷ.....
Τοιοῦτος πλὴν παράδεισος εὐφραίνει
Πεινῶντας:..... Πρὸς Θεοῦ, σᾶς ἐρωτῶ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8ῃ Ἰουνίου 1894.

Φ. Α. Ο.

Ἐλευθέρα μετάφρασις τοῦ Γερμανικοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἀρχιάτρου κ. Ὀρνστάϊν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Εἰς τὸν γαλλικὸν «Χρόνον» ὁ κριτικὸς Vyzewa δημοσιεύει κρίσεις περὶ ἑνὸς βουλγαρικοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ἰβὰν Βαζώφ, «Ὑπὸ τὸν Ζυγὸν» ἐπιγραφομένου, τοῦ ὁποίου ἐξεδόθησαν ἐσχάτως δύο μεταφράσεις, μία ἀγγλικὴ καὶ ἑτέρα γερμανική. Ὁ Ἰβὰν Βαζὼφ εἶνε ὁ ἱδρυτὴς τῆς βουλγαρικῆς φιλολογίας, ἡ ὁποία ὀλίγα ἀριθμεῖ ἔτη ὑπάρξεως. Γεννηθεὶς ἐν Σοπότη, μικρᾷ πόλει τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας, τῷ 1850, ᾐσθάνθη ἐνωρὶς τὰ στήθη του φλεγόμενα ὑπὸ διπλοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν ποίησιν καὶ πρὸς τὴν πατρίδα. Μαθητὴς ἀκόμη ἔστελλε πατριωτικὰ ποιήματα εἰς μικρὸν βουλγαρικὸν περιοδικόν, ἐκδιδόμενον ἐν Ῥουμανίᾳ, τὸ πρῶτον ὄργανον τοῦ ἐθνικοῦ κόμματος. Τῷ 1870 διὰ νὰ ἐκπαιδευθῇ καλλίτερον καὶ νὰ ἐργασθῇ ἀποτελεσματικώτερον ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος του, ἀπῆλθεν εἰς Ῥουμανίαν, ὅπου ἔζησεν ἐπὶ δύο ἔτη εἰς μικρὰν πόλιν παρὰ τὰ σύνορα μετ᾽ ἄλλων νεαρῶν βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ὡς αὐτὸς εἶχον ἀφήσει τὴν πατρίδα, διὰ νὰ τὴν ὑπηρετήσουν καλλίτερα. Τῷ 1872 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σοπότην, ἀλλὰ θεωρηθεὶς ὕποπτος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἠναγκάσθη καὶ πάλιν νἀπέλθῃ εἰς Ῥουμανίαν. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τὰς πρώτας του ποιητικὰς συλλογὰς τὴν ***Σημαίαν***, τὰ ***Ἄλγη τῆς Βουλγαρίας***, τὴν ***Ἀπελευθέρωσιν***, ἔργα κλασικὰ ἤδη, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεώς των, ἐνέπνευσαν εἰς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν τὸ κατὰ τῆς δουλείας μῖσος καὶ τὸν πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως. Ὁ ποιητὴς ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ τελευταῖα γεγονότα, τὰ ὁποῖα κατέστησαν τὴν πατρίδα του Κράτος ἀνεξάρτητον. Ἡ πατριωτική του δρᾶσις τῷ ἐστοίχισε θυσίας, ἐξορίας, κινδύνους. Τελευταῖον, ὑπὸ τὸν Φερδινάνδον, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Ῥωσσίαν, ὑποβλεπόμενος ὑπὸ τοῦ Σταμπούλωφ, ἐν Ὀδησσῷ δὲ ἔγραψε τὸ μυθιστόρημα «Ὑπὸ τὸν Ζυγὸν» τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὄχι μόνον ὡς τὸ ἀριστούργημά του, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ ἀριστούργημα ὁλοκλήρου τῆς βουλγαρικῆς φιλολογίας. Τὸ μυθιστόρημα τοῦ Βαζώφ, ἐπαινεῖται πολὺ διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ζωηρότητα μὲ τὴν ὁποίαν εἶνε γραμμένον, διὰ τὴν περιπάθειαν ἢ τὴν κωμικὴν χάριν τῶν ἐπεισοδίων του, διὰ τὰς ἀμιμήτους περιγραφὰς τῆς βαλκανικῆς φύσεως καὶ τῆς βουλγαρικῆς ζωῆς. Ὁ Wyzewa φρονεῖ ὅτι γαλλιστὶ μεταφραζόμενον, δὲν θὰ κάμῃ ἀνάλογον ἐντύπωσιν ἐν Γαλλίᾳ ὡς ἐκ τοῦ καθαρῶς πατριωτικοῦ σκοποῦ του, τῆς τάσεως εἰς τὸ νὰ ἐξιδανικεύῃ τοὺς ἥρωας τῆς βουλγαρικῆς ἐλευθερίας καὶ εἰς τὸ νὰ ἐμπνέῃ εἰς τοὺς βουλγάρους ἀναγνώστας τὸ μῖσος κατὰ τῆς δουλείας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐστέναζον ἄλλοτε. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐμποδίζει τὸν Gosse, τὸν γράψαντα τὸν πρόλογον τῆς ἀγγλικῆς μεταφράσεως, νὰ κηρύττῃ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Βαζὼφ «ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἔργων, τὰ ὁποῖα παρήγαγε μέχρι τοῦδε ἡ φιλολογία τῶν ἀνατολικῶν κρατῶν».

— Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἐπανελήφθη ἡ ἔκδοσις τοῦ «Ῥωμηοῦ» τοῦ κ. Σουρῆ. Ἡ ἐν ἀρχῇ ἀγγελία τῆς ἐπαναλήψεως ἄρχεται διὰ τῶν ἑπομένων στίχων:

Ἀρχὴ καὶ πάλιν κοπετῶν καὶ στεναγμῶν καὶ μόχθων . . .
Κατακαϋμένε Φασουλῆ μὲ τὰ σγουρὰ μαλλιά.
Χαιρέτισε μὲ δάκρυα τοῦ κύματος τὸν ρόχθον
Ποῦ σὲ γλυκονανάριζε εἰς τὴν ἀκρογιαλιά.
Καὶ πάλιν ἐπισκόπησε τὴν θέσιν τῆς πατρίδος
Γιατὶ τελειώνουν τὰ λιανὰ τῆς δεκαετηρίδος.

— Οἱ περισσότεροι γράψαντες ἐν Γαλλίᾳ περὶ τῆς «Λούρδης», τοῦ νέου μυθιστορήματος τοῦ Ζολᾶ, δὲν θεωροῦσιν αὐτὸ ἐκ τῶν καλλιτέρων τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου. Μετὰ τὴν παρέλευσιν μάλιστα τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ, κριτικοί τινες ἐπέκριναν αὐτὸ δριμύτατα.

— Εἰς τὸ «Ἄστυ» ἤρχισε δημοσιευόμενον ἐν ἐπιφυλλίδι «Τὸ Ναυάγιον» ἐκτενὲς διήγημα τοῦ κ. Γερασίμου Βώκου, τοῦ συγγραφέως τοῦ πολιτικοῦ μυθιστορήματος «Ὁ Κύριος Πρόεδρος». Εἶνε δραματικωτάτη ἐξιστόρησις ἑνὸς ναυαγίου, μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ δυνάμεως γεγραμμένη.

— Ὡς ἔκτακτον φαινόμενον γυναικείας ἐπιστημονικῆς ἐπιδόσεως, ἐθεωρήθη ἡ νεαρὰ δεσποινὶς Θηρεσία Λαβριόλα, δεκαεπταέτις μόλις, ἥτις ἐξετασθεῖσα ἐσχάτως ἐνώπιον τῶν καθηγητῶν τῆς ἐν Ῥώμῃ Νομικῆς Σχολῆς ἠξιώθη διπλώματος μὲ τὸν βαθμὸν ἄριστα. Θέμα τῆς ἐναισίμου αὐτῆς διατριβῆς ἦτο: ***Ἡ τιμὴ ὑπὸ δικαστικὴν ἔποψιν.***

— Ὁ γνωστὸς Γάλλος συγγραφεὺς Ἀνατὸλ Φρὰνς ἐξέδωκε καὶ αὐτὸς νέον τρυφερώτατον μυθιστόρημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἐρυθρὸν Κρίνον» τὸ ὁποῖον ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς καὶ κατέστη ταχέως τὸ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν κυριῶν.

— Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀπονομῆς τῶν βραβείων εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν παρισινῶν Λυκείων, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Λέγκ, ποιητὴς καὶ λογογράφος ἅμα διακεκριμένος, ἀπήγγειλε γλαφυρώτατον λόγον, πλήρη πολυτίμων πρὸς τὴν νεότητα ὑποθηκῶν. «Αἱ ἀνθρώπιναι κοινωνίαι—εἶπεν ἐν ἐπιλόγῳ— ἔχουν ὅπως ἡ θάλασσα ἀμπώτεις καὶ πλημμυρίδας αἰωνίους. Ὅπως αὐταὶ καὶ ἐκεῖναι ἔχουν τὰς τρικυμίας των. Ποτὲ ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀπελπιζώμεθα. Παρὰ πᾶσαν καταιγίδα, ὁ κόσμος θὰ ἐπιτελέσῃ τὸν προορισμόν του. Οὔτε οἱ ἀπογοητευμένοι, οὔτε οἱ παράφοροι θὰ τοῦ ἀνακόψουν τὸν δρόμον. Βαδίζει μετ᾽ ἀκατανικήτου ὁρμῆς πρὸς «καλλιτέραν καὶ εὐτυχεστέραν ἀνθρωπότητα» πρὸς πάντοτε ὑπέρτερον ἰδεῶδες, δικαιοσύνης, ἀδελφότητος καὶ ἐλευθερίας».

Θεατρικὰ

Ὁ Βέρδης ἐτροποποίησε σημαντικῶς τὸ τέλος τῆς τρίτης πράξεως τοῦ «Ὀθέλλου» του, ἔπεμψε δὲ τὸ χειρόγραφον πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ παρισινοῦ «Μελοδράματος» διὰ τὰς προσεχεῖς παραστάσεις τοῦ ἔργου. Ἐπίσης εἰς τὴν τρίτην πρᾶξιν, ὁ Βέρδης ὑπεσχέθη νὰ γράψῃ νέαν μουσικὴν διὰ τὸν χορὸν τῶν ἀκολούθων, οἱ ὁποῖοι θὰ περιστοιχίζουν τὸν Δόγην κατὰ τὴν εἴσοδόν του.

— Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐδόθη διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ «Παραδείσου» ἡ τετράπρακτος τραγῳδία τοῦ κ. Ἰωάννου Καλοστύπη «Προμηθεὺς ἐν Ὀλύμπῳ». Ὁ θίασος «Πρόοδος» ἐφρόντισε νὰ ἀναβιβάσῃ τὸ ἔργον μετὰ σπανίας διὰ θερινὸν θέατρον σκηνικῆς μεγαλοπρεπείας καὶ μηχανισμῶν καὶ πυροτεχνημάτων καὶ μουσικῆς· χάρις δὲ εἰς τὰ ἑλκυστικὰ ταῦτα, ὁ κόσμος συρρέει καθεκάστην. Ἀλλ᾽ ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν τὸ ἔργον τοῦ κ. Καλοστύπη ὑστερεῖ σημαντικῶς, ἐκρίθη δὲ δυσμενῶς ὑφ᾽ ὁλοκλήρου σχεδὸν τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου. Οἱ μακροὶ μονόλογοι, τοῦ Προμηθέως προπάντων, καθιστῶσιν αὐτὸ εἰς ἄκρον πληκτικόν, γενικῶς δὲ δὲν εἶνε γραμμένον μετὰ τῆς ποιητικῆς ἐκείνης δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ἀπήτει ἡ εὐρύτης τοῦ θέματος.

— Τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην εἰς τὸ θέατρον Τσόχα ἀνεβιβάσθη τὸ νέον ἱστορικὸν δρᾶμα τοῦ κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου «Ἡ Νεράϊδα». Περὶ τούτου θὰ γράψωμεν εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον.

— Νέος δραματικὸς θίασος συνεκροτήθη ὑπὸ τὸν κ. Μιχαὴλ Ἀρνιωτάκην καὶ ἤρχισε τὰς παραστάσεις του εἰς τὸ θέατρον τῶν Ὀλυμπίων. Ἐν αὐτῷ πρωταγωνιστεῖ ἡ διαπρεπὴς καλλιτέχνις Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου, χειροκροτουμένη καθεκάστην ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τῶν πολυπληθῶν αὐτῆς θαυμαστῶν.

— Βεβαιοῦται ὅτι προσεχῶς ἔρχεται ἐκ Μυτιλήνης ὁ κ. Δ. Βερναρδάκης ἵνα παραστῇ κατὰ τὰς δοκιμὰς τοῦ νέου αὐτοῦ δράματος «Ἀντιόπη». Πολὺ πιθανὸν θεωρεῖται ὅτι θὰ δώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν θίασον τῆς κυρίας Παρασκευοπούλου.

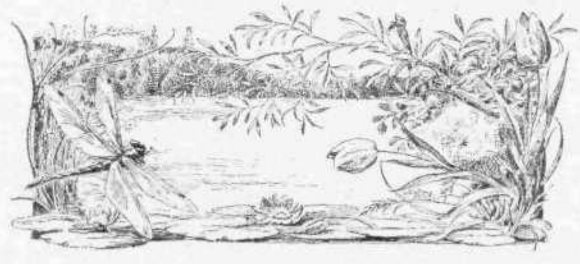

Λουκια Μπουντουρη

Δύο κόραις πρόβαλαν,
Κ' ἐνῷ θωροῦσαν
Τ' ἄστρα, ποῦ, ἀμέτρητα,
Φεγγοβολοῦσαν,
Τὰ χείλη ἀνοίγοντας
Καὶ τὴν ψυχή της,
Εἶπε ἡ μικρότερη
Στὴν ἀδελφή της:
— Εἶμαι κατάκαρδα
Θλιμμένη ἐγώ.

Τούτη ποῦ μ' εὕρηκε
Δὲν εἶναι μία
Θλίψη ἀνεξήγητη,
Δίχως αἰτία.
Ὁ νοῦς μερόνυχτα
Μοῦ παρασταίνει
Τοὺς νέους ποῦ πνίγηκαν
Στὴ Βουλιαγμένη,
Καὶ ναὕρω ἀνάσαση
Δὲν ἠμπορῶ.

Πρὶν φέξῃ σήμερα
Μία μόνη ἀχτίδα,
Στὸν ὕπνο ξέπλεκαις
Γυναίκαις εἶδα·
Καὶ τ' ἄϋλα πλάσματα,
Σὰ νἄταν ἕνα,
Μοὔπαν: — Γιὰ μάνα σου
Θέλεις ἐμένα,
Ποῦ τὸ πνιμένο μου
Τέκνο θρηνῶ;

Εἶπαν, καί, — ὡς ξέμακρα
Νὰ μ' εἶχαν πάρῃ,
Δίχως ὀπίσω μου
Ν' ἀφήκω χνάρι —
Ἐκεῖ ποῦ ἡ θάλασσα
Τοὺς βράχους τρώει
Κλάψαις ἀρχίσαμε
Καὶ μοιρολόϊ·
Λές, ποῦ τὴ λάβρα τους
Εἶχα κ' ἐγώ.

Μήτε — ὡς ἐξύπνησα
Κ' εἶδα τριγύρου
Ποῦ οἱ μαῦροι σκόρπισαν
Ἴσκιοι τοῦ ὀνείρου —
Δυνήθη ὁλότελα
Νὰ ξαστερώσῃ
Ἡ καταζάλιστη
Θολή μου γνῶση.
Ἄχ! δυστυχήματα
Θωράω παντοῦ.

Ὁ ἀχὸς ποῦ γένεται
Στὸν κάτου δρόμο
Γιὰ τοῦτο βέβαια
Μοῦ φέρνει τρόμο.
Κ' ἰδές! — βαρύτερα
Νὰ μὲ τρομάξῃ,
Προβαίνει ἐκεῖθενε
Συρμένο ἀμάξι,
Σὰν ἀργοκίνητη
Κλίνη νεκροῦ.

Μέσα — ὢ λαχτάρα μου! —
Καθὼς ζυγόνει,
Βλέπω ἕνα λείψανο
'Σ ἄσπρο σεντόνι.
Ἀπὸ τὰ ὁλόβρεχα
Μαλλιὰ λυμένα
Γυναῖκα φαίνεται,
Ποῦ στὰ ὠργισμένα
Νερὰ τῆς θάλασσας
Ἔχει πνιγῇ.

Σεῖς, ποῦ διαβαίνετε,
Κοντοσταθῆτε
Τῆς μαύρης τ' ὄνομα
Νὰ μᾶς εἰπῆτε.
Γιατί καρφόνετε
Τὰ μάτια κάτου
Μὲ μία βαθύτατη
Σιωπὴ θανάτου;
Ποιὰ νἄναι — ἀλοίμονο! —
Ποιὰ νἄναι αὐτή;

Ἄν, ὢ βαρειόμοιραις,
Δὲ σᾶς τὸ λένε
Τ' ἀηδόνια, οἱ ζέφυροι,
Τ' ἄστρα ποῦ κλαῖνε,
Ὅ,τι γυρεύετε,
Καὶ πρὶν ἀκόμα
Ν' ἀνοίξῃ τρέμοντας
Ἀνθρώπου στόμα,
Τὸ σκούζει μέσα σας
Ἡ ἀθλία καρδιά.

Τρεχᾶτε, κλάψετε
Κ' ἡ δύο 'ς αὐτήνε!
Τρεχᾶτε! — ἡ μάνα σας
Τὸ φῶς σας εἶναι.
Ἀπὸ τὰ κύματα,
Σὰν περιστέρι,
Ἐπῆε τὸ πνεῦμα της
Στὰ οὐράνια μέρη,
Τοῦ Χάρου ἀφίνοντας
Τόση ὀμορφιά.

★

Νεκρή! — Τὸ μαῦρο μήνυμα σὲ κάθε περιγιάλι,
Σὲ κάθε γῆ μας ἔφτασε μὲ ξένη βία μεγάλη·
Κ' ἕνα πουλὶ νησιώτικο, σταὶς κλάψαις μαθημένο,
Γροικήθη ἀπὸ τοὺς βράχους του νὰ 'πῇ κατα-
[θλιμμένο:

— Ποιὸς δὲν τὸ ξέρει, ὢ θάλασσα, ποῦ ἀπό το πλού-
[σιο στῆθος
Ἡ γῆ σοῦ παίρνει ἀδιάκοπα μαργαριτάρια πλῆθος;
Ἀλλ' *ἀκριβὰ σοῦ πλέρωσε τὰ τόσα πῶχει πάρῃ*
Μὲ τοῦτο ποῦ τῆς ἅρπαξες τ' ὡραῖο μαργαριτάρι.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΙΖ΄.

Τέσσαρες παρῆλθον μῆνες, ἀπὸ τῆς τραγικῆς ἐκείνης ἡμέρας, τέσσαρες μῆνες κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Φίλιππος καὶ ἡ Ἀσπασία μετ' ἀγάπης ἀδελφῶν, ἀφιερώθησαν ὅπως ἀναστήσουν τὴν κεραυνωθεῖσαν ἐκείνην ὕπαρξιν, ὅπως περιθάλψουν τὰ τέκνα του.

Ἂν ἡ ἀφοσίωσις ἡ θερμή, ἂν ὁ πόνος καὶ αἱ φροντίδες ἀγαθῶν καρδιῶν ἐπήρκουν εἰς ἀνόρθωσιν οὕτως ἐρειπωθείσης ὑπάρξεως, θὰ ἀνωρθοῦτο ὁ Κίμων.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἐφικτὴ τοιαύτη ἀνάστασις. Ἀνέκτησε δὲ μόνον βραδέως, ἀτελῶς τὴν φωνήν· τὰ δεξιὰ ὅμως ἄκρα ἔμειναν παράλυτα· καὶ ἡ διάνοια ἐκείνη ἡ διαυγὴς καὶ σπινθηρίζουσα ἠτόνησε καὶ κατέπεσε.

Πόσας καθ' ἑκάστην κατέβαλε τραγικὰς προσπαθείας, ὅπως ἐπιβάλῃ μικρὰν κίνησιν εἰς τὸν πόδα ἐκεῖνον τὸν βαρύν, τὸν μολύβδινον, ὅπως κατορθώσῃ νὰ ὑπεγείρῃ τὴν χεῖρα τὴν ἄτονον, τὴν ἀδρανῆ. Ἱδρὼς περιέρρεε τὸ πρόσωπόν του ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν ματαίων τούτων ἀποπειρῶν, κατὰ τὰς ὁποίας μόλις ὑπεγειρόμενα τὰ ἄκρα, ἐκλελυμένος, ἐν ἀποθαρρύνσει, τὰ ἄφινε πάλιν νὰ καταπίπτουν ἀδρανῆ, μετὰ στεναγμοῦ ἀπογνώσεως.

— Ἄχ! Φίλιππε, ἔλεγε, νὰ σηκωθῶ ἤθελα, νὰ σηκωθῶ. Μῆνες τώρα κάνετε γιὰ μένα καὶ τὰ δυστυχισμένα τὰ παιδιά μου, ὅ τι ποτὲ δὲν θὰ ἔκανε ἀδελφός, ἂν εἶχα. Ἀφῆστε με νὰ πάω στὸ θεραπευτήριο. Δὲν ἐκουράστηκε ἀκόμα ἡ καλωσύνη σας, καλέ μου Φίλιππε;

— Τί κρίμα νὰ μᾶς ἀδικῇς ἔτσι, Κίμων.

— Καὶ ὅμως πρέπει νὰ πάω στὸ νοσοκομεῖο· θὰ μὲ ἀνακουφίσῃς πολύ, ἂν μ' ἀφήσῃς. Τὰ ὀρφανὰ αὐτά, ποῦ παίζουν ἀμέριμνα μὲ τὰ παιδάκια σου θὰ τὰ βάλουμε ἐσωτερικὰ κάπου· θὰ τὸ κατορθώσω μὲ κάποια συγκατάβασι, ἂν ἐπιτύχουμε.

— Ἂν μὲ παρηγορῇ τίποτα σ' αὐτὴ τὴν τόση καταστροφὴ εἶναι, ὅτι εὑρέθηκα νὰ σοῦ δώσω ἕνα χέρι ἐγὼ ὁ ἀδελφός σου· καὶ μὲ ρωτᾷς ἂν ἐκουράστηκα; Σὺ ποῦ κανένα δὲν ἀδίκησες ποτέ, πῶς ἀδικεῖς τώρα ἔτσι σκληρὰ ἐμᾶς;

— Καὶ θὰ ἀδικήσῃς, ἐπίσης σκληρὰ καὶ τὰ παιδιά μας, προσέθεσεν ἡ Ἀσπασία, ἂν τοὺς πάρῃς τὸ Φαίδωνα καὶ τὴ Θάλεια.

Ἄφωνος ἔσφιγξε τὴν χεῖρα των καὶ μόνον οἱ ὑγροὶ ὀφθαλμοί, τοὺς ὁποίους εὐγνώμονας προσήλωσεν ἐπ' αὐτῶν, ἀπήντησαν εἰς τὴν καλωσύνην των.

Ἀλλ' ἐπανήρχετο κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὸ αὐτὸ θέμα, ἐπανελάμβανε τὴν αὐτὴν παράκλησιν, μὲ τὴν ταπεινήν, ἀλλ' ἐπίμονον ἱκεσίαν παιδίου. Τὸ θεραπευτήριο· γιατὶ πολὺ ἔτσι τὸν κάνῃ νὰ βασανίζεται ἡ ἐπιμονὴ τοῦ ἀδελφοῦ του, μὲ τὸ νὰ μὴ τὸν ἀφίνῃ νὰ τοὺς σηκώσῃ τὸ τόσο βάρος· νὰ πάῃ ἐκεῖ νὰ καταπέσῃ. Αὐτὴ ἡ στενοχωρία δὲν θὰ τὸν ἀφήσῃ ποτὲ νὰ γείνῃ καλά.

Μετά τινας ἡμέρας ἐν τούτοις ἐφάνη ποιά τις βελτίωσις εἰς τὴν κατάστασίν του· καὶ τότε τὰ σχέδιά του ἔλαβον ἄλλην τροπήν.

— Τὸ βλέπεις, Φίλιππε, κατορθόνω τώρα νὰ σύρωμαι σιγὰ σιγά· δὲν θὰ ἔχω πλειὰ ἀνάγκη ἀπὸ τὸ θεραπευτήριο, ποῦ σὲ ἐτρόμαζε τόσο πολύ. Τώρα τὰ παιδιὰ θὰ μποῦν ἐσωτερικὰ ὅπως εἴπαμε. Καὶ σαράντα δραχμαῖς νὰ ἀπομείνουν ἀπὸ τὸ μισθό μου, μοῦ φτάνουν νὰ τρώγω ἕνα κομμάτι ψωμὶ καὶ νὰ νοικιάσω μιὰ σκοτεινὴ τρύπα νὰ κρύψω μέσα τὴ συμφορὰ καὶ τὴν ἀτιμία μου.

Ἐπὶ τοῦ μισθοῦ του ὑπελόγιζεν ὁ δύσμοιρος· οὔτε διῆλθεν ἀπὸ τῆς διανοίας του ἡ σκέψις, ὅτι θὰ μείνῃ χρονίως ἀνάπηρος, οὐδ' ἔστη πρὸ τῆς φαντασίας του, τῆς ἀναγκαστικῆς ἀποστρατεύσεως τὸ φάσμα.

Ἀλλ' ὁ Φίλιππος δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ τὸν φωτίσῃ περὶ τούτου· οὐδ' ὑπώπτευεν ὁ ἀτυχὴς ὅτι εἰς τοῦ Φιλίππου τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς παρακλήσεις ὠφείλετο, ὅτι δὲν εἶχεν ὑποβληθῆ ἀκόμη τὸ ὀλέθριον διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ διεγράφετο τῶν ἐλέγχων τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ ὁποῖον θὰ τὸν ἔρριπτεν εἰς τὰς ὁδοὺς ἄχρηστον ἀπόστρατον, ὅπως ἀποσυντεθῇ ἐν ἀνίᾳ καὶ θλίψει, σύρων τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας του ἀέργους, ἀχρήστους.

Εἶναι πάντοτε καιρὸς νὰ τὸ μάθῃ, διενοεῖτο ὁ Φίλιππος· καὶ ὅσον ἀργότερα, τόσο καλλίτερα.

— Χάρισέ μου, τῷ εἶπε, Κίμων, ἕνα μῆνα ἀκόμα. Θὰ ἦσαι ὡς τότε, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καλά· καὶ τότε ἀποφασίζεις. Ἔπειτα γιατὶ νὰ χωρισθῇς ἀπὸ τὰ παιδιά σου; Τί καλλίτερη παρηγοριὰ παρὰ νὰ νοικιάσῃς ὄχι μιὰ σκοτεινὴ τρύπα, γιὰ σένα καθὼς λές, ἀλλὰ ἕνα ἀλέγρο, φωτεινὸ σπιτάκι γιὰ τοὺς τρεῖς σας, νὰ τὰ ἔχῃς κοντά σου πάντα τὰ παιδάκια σου καὶ νὰ τὰ βλέπῃς νὰ μεγαλόνουν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο τῆς ἀγάπης σου;

Ναί, Φίλιππε, τὸ γνωρίζω· θὰ ἦταν τοῦτο δροσιὰ στὴ φλόγα τῆς καρδιᾶς μου. Ἐγὼ τὸ ξέρω, πῶς θὰ σύρω τὴ ζωή, ὅταν ἡ δυστυχία μου κλειστῇ μέσα σὲ τέσσερες τοίχους ἔρημη, σκοτεινή, χωρὶς νὰ τὴν φωτίζουν τὰ μάτια τῶν παιδιῶν μου, χωρὶς νὰ τὴν γλυκαίνῃ τὸ χαμόγελό τους. Ἀλλὰ γιὰ τὰ παιδιά μου, Φίλιππε, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Ὁ πατέρας εἶναι ἄχρηστος γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸ ξεπέταμα τῶν μικρῶν του, καὶ ὅταν ἀκόμα εἶναι γερός· ὄχι σαράβαλο σὰν κ' ἐμένα. Αὐτὸ τὸ καθῆκον τὸ ἔδοσε ἡ φύσις εἰς τὴ μάννα· καὶ γιὰ τοῦτο ἡ ἄπιστη γυναῖκα εἶναι καὶ μάννα μέγαιρα, γιατὶ ἡ ἀτιμία της τὴν κάνει νὰ ἀπαρνῆται τὰ παιδιά της. Ὄχι· ἕνας σὰν κ' ἐμέ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ προστατεύσῃ τὴν κόρη του ἀπὸ τὸν κίνδυνο νὰ ὁμοιάσῃ τῆς μάννας της. Ἔπειτα μαζί μου, μέσα στὴν ἀτμοσφαίρα τόσης κακομοιριᾶς, θὰ τὰ φεύγει πάντα ἡ χαρὰ τὰ παιδιά μου, καὶ δὲν θὰ σκάσῃ ποτὲ τὸ χειλάκι τους στὸ γέλοιο. Κ' ὁ Φαίδων μου καὶ ἡ Θαλίτσα μου πρέπει νὰ γελοῦν· γιὰ μὲ τὰ φαρμάκια, γι' αὐτὰ ἡ χαρά. Ὅση χαρά, ἐννοεῖς, ἠμποροῦν νὰ ἰδοῦν παιδιὰ ὀρφανεμένα ἀπὸ τὴ μάννα

[1] Ἴδε σελίδα 323.

καὶ μὲ πατέρα παράλυτικό. Ἀλλὰ τοὐλάχιστον δὲν θὰ τοὺς παγόνει τὸ χαμόγελο στὸ στόμα ἡ θέα μου, θὰ βροῦν συνομίληκα, θὰ τρέχουν στὸ περιβόλι τοῦ ἐκπαιδευτηρίου, θὰ τὰ χτυπάῃ ὁ ἥλιος τῆς παιδικῆς εὐτυχίας, ὅπου θὰ ἁπλόνεται γύρω τους καὶ θὰ ζεσταίνωνται κι' αὐτὰ λιγάκι. Εἶναι κολλητικὸ τὸ γέλοιο στὰ παιδιά, Φίλιππε. Γ' αὐτὸ πρέπει νὰ τὰ στερηθῇ ὁ πατέρας τους.

Δὲν ἀντεῖπεν ὁ Βράγκας. Ἐνδομύχως συνῃσθάνετο καὶ αὐτός, ὅτι θλιβερὰ ἀνάγκη ἐπέβαλλε καὶ ταύτην τοῦ μάρτυρος τὴν θυσίαν.

Παρῆλθον ἔτι ἡμέραι τινές. Ὁ δὲ Φίλιππος ἤρχισεν ἤδη νὰ προδιαθέτῃ τὸν Κίμωνα εἰς τὴν ἀποστράτευσιν διὰ σκοτεινῶν ἀοριστολογιῶν, αἵτινες ἤρκεσαν ἐν τούτοις διὰ νὰ γεννηθῇ φῶς εἰς τοῦ Κίμωνος τὴν διάνοιαν.

— Ἀρκεῖ, Φίλιππε ἐννοῶ. Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅπου ποτὲ δὲν ὑπῆρξα αἰσιόδοξος, δὲν ἠξεύρω πῶς ἐπίστεψα, ὅτι μπορεῖ νὰ ἀναστηθῇ τὸ κεραυνωμένο κορμί μου. Ἀλλὰ αὐτὸ ξέρεις θὰ ἦταν ἡ τελευταία ἄγκυρα τῶν παιδιῶν μου, νὰ δουλέψω ἀκόμα ὀλίγο, ἔπειτα ἐπίστευα, πῶς ἐκουράστηκε πλειὰ ὁ Θεός. Δὲν παραπονοῦμαι· οἱ νόμοι ἔχουν δίκηο. Τὸ βλέπω, εἶμαι ἄχρηστος. Πρέπει νὰ σκουπιστῶ ἀπὸ τὰς τάξεις, ὅπως σκουπίζονται ἀπὸ τὸ στρατῶνα τὰ φρόκαλα, πρέπει νὰ πεταχτῶ, ὅπως πετιοῦνται ἀπὸ τῆς ἀποθήκαις οἱ κουρελιασμέναις στολαῖς, οἱ σάπιαις σκελέαις ποῦ τῆς πουλοῦν γιὰ τοὺς ζητιάνους. Ἂν ἤμουν ἄλογο τοῦ στρατοῦ, θὰ μὲ ἐτουφέκιζαν, ὅπως τουφεκίζουν τὰ σακάτικα ἄλογα, ποῦ δὲν κάνουν πλειὰ οὔτε γιὰ τὴ δημοπρασία. Πῶς τὰ ζηλεύω τὰ σακατεμένα τὰ παληάλογα!

Δύο μαργαρῖται ἐκύλισαν ἐπὶ τοῦ παραμορφωμένου προσώπου του καὶ ἔστησαν τρέμοντες ἐπὶ τοῦ ἀδροῦ τοῦ λευκανθέντος μύστακός του.

Ὁ μακρὸς βίος τοῦ στρατῶνος ὁ πλήρης πικριῶν καὶ βασάνων, μὲ τὰς πικρὰς του περιπετείας καὶ τὰ ἀλγεινὰ ἐπεισόδια, ἀπεγυμνοῦτο καὶ ἀπεκαθήρετο ἐν τῇ μνήμῃ του ἀπὸ πάσης ὀδυνηρᾶς ἐντυπώσεως καὶ δὲν ἀπέμενεν, εἰμὴ ἡ ἀνάμνησις φωτεινῆς, εὐφροσύνου ἐποποιΐας. Καὶ ἤδη ἐξωθεῖται τοῦ κύκλου τῆς στρατιωτικῆς συναδελφότητος, θραύονται οἱ οἰκογενειακοί του δεσμοὶ ἐν τῇ στρατιωτικῇ οἰκογενείᾳ, ὡς ἐθραύσθη πᾶν ὅ τι ἦτο δι' αὐτὸν στοργή, εὐτυχία, χαρά, καὶ ἄεργος ἐφεξῆς, μὲ τὴν ἐλεημοσύνην πενιχρᾶς συντάξεως, βάρος τῆς γῆς, θὰ σύρῃ ἐπ' αὐτῆς ὕπαρξιν ἄνευ σκοποῦ, βίον ἄνευ ἐλπίδων. Θὰ ἀποσυντεθῇ κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς ἀνίας, ἥτις ἀσφαλέστερον καὶ ταχύτερον ἢ ἡ θλῖψις φονεύει τοὺς ἀόκνους ὀργανισμούς, ὅταν καταδικασθοῦν εἰς τὴν εὐρωτίασιν τῆς ἐπιβεβλημένης ἀεργίας.

Συνεκλόνισε τόσον τὴν ψυχήν του τῆς νέας ταύτης τραγικῆς περιπετείας του ἡ πρόοψις, ὥστε πρὸς στιγμὴν ἐλησμόνησε τὰ φρικώδη τοῦ βίου του συμβάντα, ἐλησμόνησεν αὐτὰ τὰ τέκνα του, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἀπόστρατος καὶ ἄεργος ἦτο πάντοτε ἀναγκαῖος, ἐφ' ὅσον εἶχεν ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς.

Παρεκάλεσε νὰ τοῦ φέρουν καθ' ἑκάστην τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Τὴν κατέτρωγεν ἐναγωνίως ἀπὸ τῆς πρώτης σελίδος, μέχρι τῆς τελευταίας· καὶ ἔθραυον τοῦ στήθους του τὰ τοιχώματα τῆς καρδίας του οἱ παλμοί· τόσον ἔτρεμε μήπως εὕρῃ ἐν αὐτῇ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οὕτως ἐπιμόνως ἐζήτει.

Εἶχεν ἀκόμη δισταγμοὺς ὁ δείλαιος. Καὶ ἡ μᾶλλον προγεγραμμένη ψυχὴ ἔχεται τόσον ἐπιμόνως τῆς ἐλπίδος!

Τέλος ἡμέραν τινά, καθ' ἣν τοῦ εἶχον ἀποκρύψει τὴν Ἐφημερίδα καὶ ἠρώτα ἐναγωνίως τὸν Φίλιππον ἠναγκάσθη οὗτος νὰ τοῦ ἀνακοινώσῃ τὴν θλιβερὰν ἀλήθειαν. Εἶχε τεθῇ αὐτεπαγγέλως εἰς ἀποστρατείαν διὰ σωματικὴν ἀνικανότητα.

Θάρρος, Κίμων, τοῦ εἶπεν· εἶσαι ἄνδρας· αὐτὸ θὰ ἤρχουνταν ἀργὰ ἢ ὀγλήγωρα. Μαζὶ μὲ τὴ σύνταξι τοῦ μετοχικοῦ, ἐγὼ σοῦ ὑπόσχομαι καὶ τὰ παιδιά σου νὰ μποῦν ἐσωτερικά, καὶ σὺ τίποτα νὰ μὴ στερηθῇς. Ἢ θαρρεῖς πῶς ἐγὼ καὶ ἡ Ἀσπασία θὰ σὲ ἀφίσουμε νὰ σὲ τρώῃ ἡ μοναξιά; Μαζὶ θὰ εἴμαστε κάθε μέρα, μαζὶ θὰ πηγαίνουμε ταχτικὰ στὰ παιδιά· καὶ ἔτσι ὁ καιρὸς θὰ κυλᾷ χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ τὸ καταλάβῃς.

Κατέπιε λυγμόν, ἀλλ' ἐφάνη εὐσταθής· δι' ὅλης δὲ τῆς ἡμέρας ἐπεριπάτει συρόμενος ἐντὸς τοῦ δωματίου του, βυθισμένος εἰς σιωπηράν, εἰς ἄφωνον ὀδύνην.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐγερθεὶς λίαν πρωὶ ἐζήτησε τὰ τέκνα του καὶ κλείσας τὴν θύραν,

Παιδιά μου, τοῖς εἶπε, νὰ μὲ βοηθήσετε νὰ ἑτοιμάσω τὰ στρατιωτικά μου. Θὰ ἔβγω σήμερα ἔξω μὲ μεγάλη στολή. Μὴ λέτε ἀκόμη τίποτα, γιατὶ δὲν θὰ μὲ ἀφήσῃ ὁ καλός μας φίλος νὰ ἔβγω.

Ἔθεσε μετὰ κόπου ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Φαίδωνος τὴν στολήν, ἡ ὁποία ἔφθανε μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ μικροῦ καὶ ὡδήγησε τὴν Θάλειαν, κρατοῦσα τὴν ψήκτραν μὲ ἀμφοτέρας τὰς μικρὰς της χεῖρας, νὰ τὴν καθαρίσῃ. — Οὕτω τὰ δύο μικρὰ ἐκαθάρισαν τὴν στολήν, τὴν σκελέαν, τὸ πιλίκιόν του. Τῇ βοηθείᾳ ἀμφοτέρων κατώρθωσε καταβάλλων ὑπερανθρώπους ἀγῶνας νὰ ἐνδυθῇ. Ἡ μορφή του ἦτο πελιδνή· ὁ ἱδρὼς ἔσταζεν ἀπὸ τοῦ μετώπου του ἐκ τῆς ἐναγωνίου προσπαθείας. Ἐδοκίμασε τότε διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς νὰ προσαρμόσῃ ἐπὶ τοῦ στήθους του τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, ἀλλ' ἔτρεμεν ἡ χείρ του καὶ ἡ μικρὰ Θάλεια, ἐγειρομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν της τὸν προσήλωσε διὰ καρφίδος.

Ἐνῷ δὲ ὁ Φαίδων προσεπάθει νὰ πορπίσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ ξίφος εἰς τὸ λειπόσαρκον σῶμα τοῦ πατρός του, εἰσῆλθεν ὁ Φίλιππος.

Ἡ καρδία του συνετρίβη ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου στολισμοῦ. Ἐνόμισεν ὅτι παρεφρόνησεν ὁ φίλος του.

— Παραξενεύεσαι, τῷ εἶπεν ἀλγεινῶς μειδιῶν, καλέ μου Φίλιππε. Θὰ μοῦ τὴ συγχωρέσῃς αὐτὴ τὴν τελευταία μου ἀδυναμία. Ἤθελησα νὰ γείνω ἀκόμη μιὰ φορὰ στρατιώτης καὶ θὰ μὲ βοηθήσῃς σύ· θὰ στείλῃς νὰ μοῦ φέρῃς μίαν ἅμαξα· καὶ ἐκεῖ στὴν ἀναφορὰ ποῦ θὰ ἦναι ὅλοι μαζωμένοι θὰ πάω νὰ σφίξω τὸ χέρι τῶν συναδέλφων· καὶ ἔπειτα, θὰ μπῶ τελευταία φορὰ στὸ στρατῶνα, νὰ ἀποχαιρε-

τήσω τὸ λόγο μου· γιατί, νὰ ξέρης, μὲ ἀγαποῦσαν πολὺ στὸ λόγο μου, Φίλιππε.

Ὡμίλει οὕτω, συγκεκομμένως, πνιγόμενος ὑπὸ τῶν λυγμῶν. Κρίσιμος δὲ ἦτο ἡ θέσις τοῦ Βράγκα. Ἤθελε πάσῃ δυνάμει νὰ ἀποτρέψῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ γελοῖον, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξηγηθῇ πρὸς αὐτόν· ἠννόει, ὅτι εἰς ἣν ἤθελε παρουσιασθῇ κατάστασιν ὁ ἀτυχὴς φίλος του μετὰ τὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα τὸν ἔπληξαν, πολλοὶ ὀφθαλμοὶ θὰ ὑγρανθοῦν ἐπὶ τῇ θέᾳ του ἐκ συγκινήσεως, ἀλλὰ πλειότερα χείλη θὰ διασταλοῦν εἰς μειδίαμα ἐμπαιγμοῦ.

— Σὲ ἀγαποῦσαν καὶ θὰ σὲ ἀγαποῦν πάντοτε. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἀγαποῦν σέ; Ἀλλὰ ἀργότερα, Κίμων, ἀργότερα τοὺς βλέπεις. Νὰ δυναμώσῃς ὀλίγον. Τώρα εἰς τὴν πρώτη σου ἀνάρρωσι θὰ σὲ σκοτώσουν αὐταὶ αἱ συγκινήσεις. Γιὰ χάρι μου ἀνάβαλέ το ὀλίγαις ἡμέραις αὐτό σου τὸ σχέδιο.

Ἀλλὰ μεθ᾽ ὅλα ὅσα ἐπροφασίζετο, μὴ δυνάμενος νὰ τῷ ἐξηγήσῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἀπέτρεπε, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν μεταπείσῃ. Ὡς παιδίον εἶχε προσηλωθῆ μετὰ πείσμονος πόθου εἰς τὴν ἰδέαν του ταύτην.

Καὶ συρόμενος, καταβάλλων ὑπερανθρώπους προσπαθείας νὰ σταθῇ εὐθυτενής, εἰσῆλθε τὸ πρῶτον ἤδη μετὰ τὴν μακρὰν νόσον του εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς οἰκίας.

Μέγας καθρέπτης ἦτο τοποθετημένος ἀκριβῶς ἄντικρυ τῆς εἰσόδου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀκουσίως κατωπτρίσθη ὁλόκληρος.

Ἔστη ἐνεὸς ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς εἰκόνος του. Ἐνόμισεν, ὅτι δραπέτης τοῦ τάφου, πτῶμα ἐν ἀποσυνθέσει λησμονηθὲν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἶχεν ὑπεγερθῆ φέρον τὴν μεγάλην στολὴν καὶ τὰ διάσημα. Ἡ μορφή του ἦτο πελιδνὴ μὲ ἐρυθροκυάνους πλάκας, ἐγκατεσπαρμένας· αἱ σάρκες τῶν παρειῶν ἐκρέμαντο μὲ τὸν φυέντα ἁδρόν, τὸν λευκὸν πώγωνα ὡς θύσσανοι, καὶ ἐκολποῦντο μετὰ τῶν χειλέων κατὰ τὴν ἐπίπονον ἀναπνοήν, ὡς ἱστία. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐσβεσμένοι, νωθροί· τὸ στόμα διεστραμμένον, διευθυνόμενον πρὸς τὸ ἀριστερὸν οὖς, ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς καμμύων ἐκ τῆς νευρικῆς συσπάσεως. Ταῦτα ἀπετέλουν ἐν ὅλῳ τραγικὸν μορφασμὸν γελωτοποιοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐντύπωσις καθίστατο ἀλγεινοτέρα, ἕνεκα τοῦ σκιάζοντος τὸ πρόσωπόν του λοφωτοῦ πιλικίου. Καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτὴ ἔκλινεν ἐπὶ τοῦ στήθους πρὸς ἀριστερά, ὡς ἐὰν εἶχον κατεαγῆ οἱ σπόνδυλοι τοῦ αὐχένος, τὸ σῶμα του ἔτρεμεν, ὡς οἰνόφλυγος, μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα αἰωρουμένην, ἀδρανῆ, μὲ τὸν καρπόν, καὶ τὴν παλάμην αὐτῆς διεστραμμένα πρὸς τὰ ἔσω, μὲ τοὺς δακτύλους σπασμωδικῶς κυρτωμένους.

Ὅ,τι δὲν κατώρθωσαν τοῦ Φιλίππου αἱ προτροπαί, τὸ κατώρθωσε τότε τῆς ἀθλιότητός του ἡ θέα. Ἔπεσεν ἐπὶ καθίσματος συνεχόμενος ὑπὸ λυγμῶν καὶ ἐναγκαλιζόμενος μετὰ κόπου τὰς κεφαλὰς τῶν τέκνων του.

— Γιὰ τελευταία φορά, εἶπε, γλυκά μου παιδιά, βλέπετε τὸν πατέρα σας στρατιώτη, μὲ αὐτὴ τὴ στολὴ τὴν τιμημένη. Νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια· καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκόμα θὰ τὸν ἰδῆτε γλήγωρα, ἂν θυμηθοῦν νὰ μοῦ τὴ φορέσουν. Καὶ τώρα πᾶμε μέσα νὰ μὲ βοηθήσετε νὰ τὰ πετάξω ἀπὸ πάνω μου· ἄλλαξα γνώμη καὶ δὲν θὰ πάω πουθενά, παιδιά μου.

Μετά τινας ἡμέρας τῇ ἀρωγῇ τοῦ Φιλίππου Βράγκα ἡ μικρὰ Θάλεια ἐτοποθετήθη ἐσωτερικὴ εἰς τὸ Ἀρσάκειον· ὁ Φαίδων εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦ ***. Εἶναι πολὺ φίλος του ὁ διευθυντής, τοῦ εἶχεν εἰπῆ ὁ Φίλιππος, καὶ διὰ τοῦτο ἐδέχθη τὸν Φαίδωνα ἀντὶ τοῦ τρίτου τῶν συνήθων τροφείων. Καὶ τὸ εὐτύχημα εἶναι, προσέθεσεν, ὅτι θὰ μείνουν ἔτσι χωρὶς ν᾽αὐξήσουν ὅσο νὰ τελειώσῃ μὲ τὸ καλὸ τὸ παιδὶ καὶ τὴν τελευταία γυμνασιακὴ τάξι.

Τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι τὰ ὑπόλοιπα κατέβαλλε κρυφίως ὁ Φίλιππος, ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν τοῦ διευθυντοῦ, ὅπως ποτὲ μὴ μάθῃ τοῦτο ὁ πατὴρ τοῦ Φαίδωνος.

Καὶ ἐφ᾽ ὅσον μὲν εἶχε παρ᾽ ἑαυτῷ ὁ Κίμων τὸν Φίλιππον καὶ τὴν καθ᾽ ὅλα ἀξίαν αὐτοῦ γυναῖκα του, εἶχεν ἔρεισμα ἐν τῇ καταπτώσει, παραμυθίαν ἐν τῇ ὀδύνῃ. Τὸ βάλσαμον φιλίας οὕτω δεδοκιμασμένης ἐπράϋνε τὰς πληγάς του.

Ἡ τύχη ὅμως ἠθέλησε νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ καὶ ταύτην τὴν παραμυθίαν. Ὁ Φίλιππος Βράγκας μετετέθη εἰς τὴν φρουρὰν τῆς Κερκύρας.

Καὶ ὅταν ἀναχωρῶν τὸν ἔσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας του ὁ Φίλιππος, ὅταν ἡ Ἀσπασία καὶ τὰ τέκνα των δακρύβρεκτοι τὸν ἐνηγκαλίσθησαν, τότε ἡ ἀποθάρρυνσις ἐκυριάρχισε τελείως τῆς ψυχῆς του. Τὴν καρδίαν του περιέσφιγξεν ἀθυμία καὶ ἀτολμία λειπόψυχος. Εἶδε περὶ ἑαυτὸν κύκλον μέλανα κενοῦ, κύκλον ἐρημίας ἀπεριόριστον, ὡς ὁ ὁρίζων τῆς ἐρήμου, τοῦ ὁποίου αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα του ἦσαν τὸ κέντρον.

Ἐφοβεῖτο τὴν κοινωνίαν, τοὺς ἀνθρώπους, τὸ πᾶν· κατέπεσεν εἰς δειλίαν ταπεινήν.

Οὐδένα πλὴν τῶν τέκνων του ἤθελε νὰ βλέπῃ πλέον καὶ ἔκρυψε τὴν ὀδύνην του εἰς ἐλεεινὸν οἰκίσκον ἐν στενῇ ἀδιεξόδῳ τῆς παλαιᾶς πόλεως, ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλεως τοὺς πρόποδας.

ΙΗ΄.

Ὅταν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶχε διέλθη ὄασιν γαλήνης καὶ χαρᾶς, ἐν τῇ ἀνωφέλῳ εὐτυχίᾳ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἠρέσκετο νὰ ἐκδράμῃ πολλάκις εἰς τὰ περίχωρα, εἰς τὸ Γουδῆ ἰδίως· νὰ διέρχεται ἐκεῖ τὴν ἡμέραν μετὰ τῆς γυναικός του, τῶν τέκνων, τοῦ ἀγαπητοῦ του θετοῦ υἱοῦ.

Τῷ ἤρεσκε πολὺ ἡ ἠρεμία καὶ ἡ γαλήνη τῆς θέσεως ἐκείνης· καὶ αἱ ἡμέραι αὐταὶ ἦσαν ἡμέραι εὐτυχεῖς· καὶ διέρρεον ἠρέμα ἐν γλυκείᾳ ῥέμβῃ, ὡς διέρρεε τῆς ἐκεῖ κρήνης τῆς θολωτῆς τὸ διαυγὲς ὕδωρ.

Ὑπὸ τὴν σκιὰν πυκνοφύλλου λεύκης, παρὰ τὸ μικρὸν ἀγροτικὸν ξενοδοχεῖον, τοῦ ὁποίου τὴν χθαμαλὴν στέγην ὑπερκαλύπτουν αἱ μωρέαι καὶ τὸν μικρὸν κῆπον πλαισιοῦσι φράκται πυκνοὶ ῥοδῶν, παρετίθετο τὸ λιτὸν πρόγευμα τῆς εὐτυχισμένης οἰκογενείας· τὰ μικρὰ κατόπιν συνέπλεκον τὰς ἐξ ἀνθέων τοῦ ἀγροῦ ἀνθοδέσμας των, ἔτρεχον κατόπιν

τῶν χρυσαλλίδων, ἐλικνίζοντο εἰς τὰς ἀπὸ τῶν ὑψικόμων λευκῶν ἠρτημένας αἰώρας καὶ αὐτὸς ἦτο εὐτυχής, ὢ τελείως εὐτυχής, διηγούμενος μετὰ παιδικῆς φλυαρίας τὸ παρελθόν του, τὰς μετὰ ληστῶν συμπλοκάς του, τὰ ἐπεισόδια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως, τὰς περιπετείας τῆς σκληρᾶς καὶ ἐπιμόχθου σταδιοδρομίας του· καὶ ἀπὸ τῶν ἀναμνήσεων μετέπιπτεν εἰς τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος τοῦ Νίκου του, τοῦ Φαίδωνος, τῆς Θαλείας, ὄνειρα χρυσᾶ τὰ ὁποῖα ἐξύφαινεν ἡ φαντασία του, φωτιζομένη καὶ θερμαινομένη ὑπὸ τῆς στοργῆς. Τί λαμπρὸν ποῦ θὰ ἦναι τὸ μέλλον τοῦ θετοῦ υἱοῦ του, τόσον νέου ἀξιωματικοῦ, μορφωμένου, τελείου, διότι ἦτο τέλειος ὁ σκορπίος ἐκεῖνος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς ἡ ὁποία τὸν ἐλάτρευε. Καὶ ὁ Φαίδων θὰ γείνῃ νομομαθής, δικαστὴς διακεκριμένος, ὡς ὁ πάππος του, καὶ ἡ Θάλεια καλὴ οἰκοδέσποινα, ἀφοσιωμένη μητέρα. Καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκά του θὰ γηράσουν εὐτυχισμένοι· καὶ τὴν δύσιν τῆς ζωῆς τους θὰ τὴν φωτίζῃ καὶ θὰ τὴν θερμαίνῃ ἡ εὐτυχία τῶν τριῶν τούτων ἀγαπημένων ὑπάρξεων.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ὄνειρα τὰ διέλυσεν ἡ συμφορά, τὰ ἐξηνέμωσεν ἡ προδοσία.

Καὶ ἀπέμεινεν αὐτὸς τὸ ἔμψυχον ἐρείπιον, ἡ ἀπορακωθεῖσα καρδία, τὸ κεραυνωθὲν σῶμα, ἡ ἡμισβεσθεῖσα διάνοια καὶ μετ᾽αὐτοῦ δύο παντέρημα ὀρφανά.

Κυριακήν τινα τοῦ Μαΐου, ἀνεπόλησε μίαν τῶν εὐτυχῶν ἐκείνων ἐκδρομῶν. Κατὰ σύμπτωσιν παράδοξον ἦτο ἐπέτειος τῆς τελευταίας εἰς τὴν ἐξοχὴν μεταβάσεώς του.

Ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει ταύτῃ, τὸν κατέλαβε πόθος ἀκατάσχετος νὰ παραλάβῃ τὰ τέκνα του, νὰ μεταβῇ ἐκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ, νὰ ἀναπολήσῃ· ἐδίψα νὰ ῥοφήσῃ πικρὰς συγκινήσεις νέου ἄλγους, νὰ καυτηριάσῃ διὰ τῆς πεπυρακτωμένης σφραγῖδος τῆς ἀντιθέσεως σβεσθείσης εὐτυχίας πρὸς ἄπελπι παρόν, τὰς αἱμασσούσας τῆς καρδίας του πληγάς.

Εἶναι παράδοξος ἡ ἔφεσις αὕτη τῶν ταλαιπωρημένων καρδιῶν, τῶν ἄνευ χαρᾶς, τῶν ἄνευ ὀνείρων, ἥτις ὠθεῖ αὐτὰς εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀλγεινῆς ἡδονῆς τῶν ἀναμνήσεων νεκρωθείσης εὐτυχίας, ὁ ἄσβεστος πόθος νὰ ὀξύνουν τὸ ἄλγος των, νὰ ἀκονίζουν τὴν ὀδύνην των. Διατί πλανῶνται μετὰ τόσης ἐπιμονῆς εἰς τοῦ παρελθόντος τὴν σιωπηλήν, τὴν αὐχμηρὰν ἔρημον; Διατί ἀνασπῶσι τὰς πλάκας, διατί ἀνασκάπτουν τὸ χῶμα τοῦ κοιμητηρίου, ὅπου ὑπνώττουν αἱ ἀναμνήσεις ἀποπτάσης χαρᾶς; Ἀγνοῶ, ἀλλ᾽ οὕτω συμβαίνει. Ἡ ὀδύνη ἀντλεῖ παραμυθίαν παρενθέτουσα πρὸ τοῦ παρόντος τοῦ ἀπέλπιδος τὸ πέπλον τῶν δακρύων τὰ ὁποῖα ῥέουν ἐπὶ τῇ ἀναπολήσει εὐτυχοῦς παρελθόντος. Καὶ παρενόησε τὴν καρδίαν τὴν ἀνθρωπίνην ὁ Δάντης, ὅταν λέγῃ διὰ τοῦ στόματος τῆς Φραγκίσκας του ὅτι δὲν ὑπάρχει πικροτέρα ὀδύνη, ἢ εὐτυχὴς ἀνάμνησις ἐν ἡμέραις θλίψεων[1]. Ἂν ἦτο τοῦτο ἀληθὲς διατί τῆς ὑπηγόρευσε τὴν μελωδίαν ἐκείνην τὴν ἄρρητον εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς ἡδυτάτης φρίκης τοῦ πρώτου της φιλήματος;[1] Ὄχι· ἀντλεῖ παραμυθίαν ὁ τυφλὸς ὁ πλέων ἐν τῷ μελανῷ πελάγει τοῦ σκότους, ὅταν ἀναμιμνήσκεται τῶν χρυσῶν κυμάτων τοῦ φωτός· καὶ ἐν τῇ ψυχρᾷ σποδῷ τοῦ παρόντος εἶναι ἐπίσης παρήγορος ἡ ἀνεύρεσις σπινθῆρος παρελθούσης εὐτυχίας. Διὰ τοῦ νηπενθοῦς φαρμάκου τῶν εὐφροσύνων ἀναμνήσεων ζητεῖ νὰ ἀποσείσῃ ἡ ὀδυνωμένη ψυχὴ τὰς σιδηρᾶς πέδας τοῦ οἰκτροῦ παρόντος, μὲ τὰς νύκτας τὰς ἄνευ ἐλπίδων, μὲ τὰς ἡμέρας τὰς ἐστερημένας φωτός.

Ὑπὸ τοιούτων ἐλαυνόμενος αἰσθημάτων ὁ Κίμων λίαν πρωῒ ἔσυρε τὰ κεκμηκότα βήματά του πρὸς τὴν γαλήνιον ἐκείνην ἐξοχήν, βραδέως, ἐπιμόχθως, μὲ ἀλλεπαλλήλους σταθμοὺς ἀναπαύλας ὁδηγῶν τὰ μικρά του, τρελλὰ ἐκ χαρᾶς διὰ τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν. Ἀπαιτοῦνται τόσον ὀλίγα πράγματα διὰ νὰ γείνουν εὐτυχισμένα τὰ μικρά!

Τὸ Γουδὶ δὲν ἦτο τότε ἡ αὐχμηρὰ ἔρημος τῆς σήμερον. Δὲν εἶχεν ἀφαιρεθῆ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ζωή του, τὸ ὕδωρ δηλαδὴ τὸ ἄφθονον, τὸ ὁποῖον διήρχετο ἐκεῖθεν ἐκκινοῦν ἀπὸ τῶν στέρνων τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ τὸ ὁποῖον ἔτρεψαν σήμερον εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου. Ἤδη ἐστείρευσεν ἡ κρήνη· τὰς ὑψικόμους, τὰς ὑπερηφάνους λεύκας νεκρωθείσας κατέρριψεν ὁ πέλεκυς, ὁ κῆπος ἀπεχερσώθη καὶ δὲν ἀνθεῖ πλέον ἡ ῥοδή, καὶ ξηροὶ μέλανες κορμοί, μήπω ἀποσπασθέντες μαρτυροῦν, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ζείδωρον τὸ ὕδωρ τὸ κρυστάλλινον ἐσκόρπιζεν ἐκεῖ τὸ σφρίγος δαψιλοῦς βλαστήσεως.

Τοιοῦτον ἦτο εἰσέτι τὸ τοπίον τὴν ἐαρινὴν ἐκείνην ἡμέραν.

Παρὰ τὴν χθαμαλήν, τὴν θολωτὴν κρήνην, τὴν ὁποίαν πλαισιοῦν τὰ βρύα, καὶ ἀφ᾽ ἧς χρυσοπράσινα αἰωροῦνται τριχοειδῆ φίλυδρα φυτά, ὑψίκομοι, σφριγηλαὶ ἐγείρονται ἔτι αἱ λεῦκαι καὶ ὑπὸ τὸ φίλημα τῆς αὔρας τοῦ ζεφύρου τῆς ναρκωτικῆς, τῆς ἐκλυούσης εἰς ῥέμβην ἡδεῖαν, ὑποφρίσσει τὸ φύλλωμα τὸ πυκνὸν καὶ πάλλονται τὰ βαθυπράσινα, τὰ ἀργυροπέταλα φύλλα. Ὀλίγον παρέκει πυκνὸν ἀλσύλιον πευκῶν ἀποκρύπτει τὸν ἐρημικὸν ναΐσκον τοῦ ἁγίου Θωμᾶ, ἐνῷ ὁ ζέφυρος διεισδύων ἐμφυσᾷ τὸ μινύρισμα τὸ θρηνῶδες προσόμοιον πρὸς ἁπαλόν, μελαγχολικὸν μέλος πλαγιαύλου. Ἀποτέρω ἐξελίσσονται κυματοειδῶς οἱ γήλοφοι, ποῦ μὲν πράσινοι, ποῦ δὲ ἰόχροες καὶ λευκάζοντες ἐκ τῶν διηνθισμένων θύμων καὶ ἀσφοδέλων μέχρι τῶν κρασπέδων τοῦ Ὑμηττοῦ, ὅστις πλαισιοῖ τὸ τοπίον τὸ πλῆρες ἡδύτητος καὶ γαλήνης πολύχρωμος, ἁβρός, μὲ τὴν δρόσον λαμπυρίζουσαν, ὑπὸ τὰς πρωϊνὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας, ὡς πλάκες ἀργυραῖ, μὲ τοὺς χρυσίζοντας τοὺς ἰοβαφεῖς βράχους του, τοὺς ὁποίους στέφει ἐνιαχοῦ ἀραιὸς ὁ κυανοῦς καπνὸς τῶν ποιμνιοστασίων.

Ἐπερείδων τὰ νῶτα ὁ παραλυτικὸς ἐπὶ κορμοῦ

[1] ..... Nessun maggior dolore.
Que ricordasi del tempo felice
Nella miseria. ....

[1] Quando leggemo il disiato riso
Esser baciato da cotanto amante,
Questi que mai da me non fia diviso
La bocca mi bacio tutto tremante.

ἐλαίας προσβλέπει ἐν ἀφαιρέσει, ἐν ἀορίστῳ τοῦ πόνου του καρώσει τὴν ἐαρινὴν ἀφύπνισιν τῆς φύσεως. Παρακολουθεῖ χωρὶς νὰ τὰ βλέπῃ τὰ διαφανῆ, τὰ λευκὰ νεφίδια τὰ ὁποῖα προσψαύουν τοῦ Ὑμηττοῦ τὴν κορυφήν, καὶ ἀναστρεφόμενος τὰς ἀναμνήσεις του ἔχει ἀποῦσαν τὴν ψυχήν, νεκρωμένας τὰς αἰσθήσεις, ἀδρανῆ τὴν διάνοιαν εἰς ἀντίληψιν τοῦ φαιδροῦ πανοράματος. Μάτην ἐξελίσσουν τὸν πράσινον αὐτῶν τάπητα τὰ λήϊα, ἐλαφρῶς κυματίζοντα ὑπὸ τῆς αὔρας τὸ φίλημα καὶ στεφόμενα ὑπὸ παλμώδους λάμψεως φωτός· μάτην λευκόχρυσα κύματα περιϊπταμένων χρυσαλλίδων, τὰς ὁποίας προσωθεῖ ἡ αὔρα, σκορπίζουν ἄνωθεν αὐτῶν τὸ σφρῖγος τῆς ἐφημέρου ζωῆς των, τὴν τρυφερότητα τῶν πλανήτων ἐρώτων των. Καὶ ὁ ἀόριστος βόμβος τῶν μελισσῶν ἀπομυζώντων τῶν ἀλαδάνων, τῶν θύμων καὶ τῶν ἀσφοδέλων τὸ ἄρωμα τὸ ἁβρὸν δὲν πλήττει τὰ ὦτά του. Καὶ δὲν βλέπει τὸν κορυδαλόν, ὅστις ἀνιπτάμενος καθέτως, ὡς πύραυλος, ἀφανὴς ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ αἰθέρος τονίζει ὕμνους εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ζωήν· οὐδὲ τερετίζουν δι' αὐτὸν φαιδροὶ ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν πυκνῶν θάμνων ὁ σπίνος καὶ ἡ ὑπολαΐς.

Ἦλθεν ἐν τούτοις ἡ ὥρα τοῦ προγεύματος.

Προσεποιήθη χάριν τῶν τέκνων του, ὅτι ἔτρωγε, ἐνῷ μόλις ἤγγισε τὴν τροφὴν σιωπηλός, ἐν διηνεκεῖ ῥέμβῃ. Ἐνῷ ἔπαιζον ἀκάματα τὰ μικρά, αὐτὸς εἰσέπνεε τὴν μελαγχολικὴν γαλήνην τοῦ περιβάλλοντος, καὶ τὸ δάκρυ ὑποτρέμον ἐκυλίσθη ἐπὶ τοῦ ψαροῦ τοῦ ἀδροῦ, μύστακός του.

«Τί εὐτυχισμένος ἔλεγε στένων, ὁποῦ ἐνόμιζα, πῶς ἤμουν. Τί ὡραῖο ποῦ ἦτον αὐτὸ τὸ ὄνειρο νὰ τρέξῃ ἡ ζωὴ ἥσυχη, γλυκειά, ζωὴ ἀφιερωμένη ὅλη στὴν ἀγάπη καὶ στὴν εὐτυχία τῶν ἰδικῶν μου. Τί πολὺ δὰ πρᾶγμα ποῦ ἐζήτησα κ' ἐγώ! Εἶχα νομίσει πῶς ἐβρῆκα λίγο ἴσκιο, λίγη δροσιὰ στὸ τέλος· καὶ εἶχα κάμει πολὺ δρόμο, πολύ, μέσα στὴ μεγάλη ἔρημο τῆς ζωῆς τοῦ μοναχοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἀγάπησα τόσο καὶ ἔκαμα τόσο καλό, ποῦ ἐπίστευα πῶς μοῦ χρωστοῦσε στὸ τέλος ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ ξεκούρασμα. Εἶδες ἐκεῖ! Ἔκανα τὸ λογαριασμὸ χωρὶς νὰ θυμηθῶ πῶς ὁ καθένας ἔχει τὴ μοῖρά του γραμμένη, κι' ὅτι ἔγραψε ἡ μοῖρα θὰ γείνῃ, πάντα θὰ γείνῃ· κανεὶς δὲν τὴν ἐξέφυγε ποτέ. Κ' ἐγὼ ποῦ τὰ εἶδα τὰ χάδια της ἀπὸ τὰ μικρά μου τὰ χρόνια, νὰ τὸ ξεχάσω, νὰ ἀνοίξω τὴν ἀγκαλιά μου στὴν ἐλπίδα, νὰ ἁπλώσω τὰ χέρια μου στὴ χαρά!

Ἐνῷ δὲ ὁ κυματώδης σάλος τῶν σκέψεων τούτων ἔπληττεν ἀπαύστως τὰ κεκμηκότα, τὰ σεσαθρωμένα τοῦ ἐγκεφάλου του τοιχώματα, ὁ Φαίδων καὶ ἡ Θάλεια ἐσκίρτων, ἐπήδων, ἐγέλων τὸν ἠχηρόν, τὸν φαιδρὸν γέλωτα τοῦ ἔαρος τῆς ζωῆς, ἢ κυνηγοῦντα χρυσαλλίδας ἢ λικνιζόμενα εἰς τὰς αἰώρας μετ' ἀνεφέλου παιδικῆς χαρᾶς.

Καὶ ἡ Θάλεια στρέφουσα πρὸς τὸν πατέρα της καὶ θωπεύουσα διὰ τῶν μικρῶν χειρῶν της τὰς μαραμένας παρειάς του.

— Μὰ γιὰ ἰδές, πατέρα, τί γλυκειά, τί ὤμορφη ποῦ εἶνε ἡ ἄνοιξι μὲ τὰ λουλούδια, μὲ τῆς πεταλοῦδες, μὲ τὰ πουλάκια!

— Ναί, παιδί μου, ὤμορφη εἶνε ἡ ἄνοιξι, χρυσὸς ὁ ἥλιος, γλυκὸ τὸ φῶς, μὰ ὄχι καὶ ὅταν ἔχῃ κανεὶς τὸ χειμῶνα καὶ τὸ σκοτάδι στὴν καρδιά.

Καὶ τὰ μικρὰ ἐσίγησαν αἰσθανθέντα μυχιαίτατα τὴν βαθεῖαν ἐκείνην πατρικὴν ὀδύνην, χωρὶς νὰ τὴν ἐννοοῦν.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνιλεὴς ἡ μοῖρα ἔθεσεν εἰς τὸ στόμα τῆς ταλαιπώρου κόρης ἐν ἀγνοίᾳ της λόγους, οἵτινες ἐκορύφωσαν εἰς λύσσαν τὴν ἀπόγνωσιν τῆς αἱμασσούσης ἐκείνης ψυχῆς.

— Θυμᾶσαι, Φαίδων, πέρυσι ποῦ ἐκυνηγοῦσα νὰ πιάσω ἐκείναις τῆς ἄσπραις πάππιαις καὶ γλίστρησα; θυμᾶσαι πῶς ἔκλαιγα πεσμένη στὰ βάτα τὰ ἀγκυλωτὰ καὶ ἔτρεξε ἡ μακαρίτισσα ἡ μητερούλα μας μὲ τὸ Νίκο μας καὶ μὲ σήκωσαν: Ἀλήθεια, πατέρα μου, γιατὶ δὲν ἔρχεται πλειὰ νὰ μᾶς βλέπῃ καμμιὰ φορὰ ὁ Νίκος μας, γιατὶ δὲν τὸν πῆρες σήμερα μαζί μας, τὸν καλό μας τὸ Νίκο;

Αἱ φράσεις αὗται ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀθώου τέκνου του, ἑνοῦσαι ἐν μνημοσύνῳ στοργῆς τὰς δύο βδελυρὰς ἐκείνας ὑπάρξεις, ὑπῆρξαν διὰ τὸν δυστυχῆ τοῦτον ὅτι ἡ ὀθόνη ἡ ἐρυθρά, τὴν ὁποίαν ἐπισείουν πρὸ τοῦ ἀσθμαίνοντος ταύρου· λαμπτὴρ ἐρυθροῦ συγκεντρωτικοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον αἰφνηδίως, ἀσυνειδήτως ἔρριψεν ἄπλετον ἡ μικρὰ ὀρφανὴ ἐπὶ τῆς ἀφορήτου θέας ἐκείνης εἰκόνος, ἥτις ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ ἐδάφους τῆς μαύρης του μοίρας ἀπεικόνιζε τὸν πατροκτόνον ἐκεῖνον καὶ τὴν γυναῖκα τὴν ἔνοχον ἐν ἀπαισίῳ βδελυροῦ ἔρωτος ἐναγκαλισμῷ. Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς κολάσεως ἀπετυποῦτο ἐπὶ τῆς ταλαιπωρημένης καρδίας του, ὡς ἐπὶ πλακὸς φωτογραφικῆς, μετὰ τοῦ ἀνηκέστου ἄλγους μετὰ τῆς ἀφράστου ὀδύνης τῆς πρώτης στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ ἀνηλεὴς χεὶρ τῆς εἱμαρμένης εἶχεν ὑπεγείρει τὸν καλύπτοντα αὐτὴν πέπλον.

Χείμαρροι αἵματος ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς μορφῆς του· οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξήστραψαν, καὶ τρόμος λύσσης διέθεε τὸ σῶμα τὸ παράλυτον· καὶ προσβλέπων βλοσυρῶς, ἀγρίως τὴν ταλαίπωρον κόρην τὴν ἥρπασε βαναύσως ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς χειρός· καὶ συνθλίβων καὶ σείων αὐτὴν μετὰ νευρικῆς δυνάμεως ἐμυκᾶτο, ἐνῷ σίελοι διέφευγον ἐκ τῆς γωνίας τοῦ διεστραμμένου στόματός του.

Θὰ σιωπήσῃς, θὰ βουβαθῇς, καταραμένο;

Τότε ἡ μορφὴ τῆς μικρᾶς Θαλείας μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὲρ μέτρον ἀνοικτούς, ἀπλανεῖς, ἐξέφρασε πρὸς στιγμὴν ἀπορίαν, κατάπληξιν, τρόμον, καὶ μετὰ σύσπασιν τῶν μυῶν τοῦ προσώπου προδίδουσαν ἀνέκφραστον ἄλγος, ἐξερράγη αὕτη εἰς λυγμούς, σπαρακτικοὺς λυγμούς, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ὠλόλυζεν.

— Ἄχ! Μὰ τί σοῦ ἔκαμα, πατέρα μου;

Ἀμέσως ἡ ὀργὴ τοῦ δυστυχοῦς κατέπεσεν· ἐσβέσθη ὑπὸ τὴν βροχὴν ἐκείνην τῶν δακρύων τοῦ τέκνου του· φρίκη καὶ ἀηδία καθ' ἑαυτοῦ συνέσχε τὴν ψυχήν του.

Καὶ περιβάλλων διὰ τῆς μήπω νεκρωθείσης χειρὸς τὰ τέκνα του, συνθλίβων αὐτὰ ἐπὶ τοῦ στήθους τοῖς ἔλεγον ὀλοφυρόμενος

— Ἄχ παιδιά μου· εἶμαι πολὺ κακὸς πατέρας, ἄχρηστος πατέρας, τὸ βλέπετε. Εἴδετ' ἐκεῖ; φτωχὰ πουλιά, πάντα κλεισμένα στὸ κλουβί, δὲν σᾶς ἄφησα ὁ ἄθλιος νὰ δοκιμάσετε μιᾶς στιγμῆς χαρά. Κακόμοιρα δυστυχισμένα παιδιά μου, πρέπει νὰ λείψω, δὲν εἶμαι πληὰ γιὰ τίποτα καλός.

Καὶ ἐκεῖνα δὲν ἔπαυον νὰ τὸν θωπεύουν, νὰ τὸν φιλοῦν, νὰ τὸν σφίγγουν ἐπὶ τῆς καρδίας των· νὰ τοῦ λέγουν, ὅτι τὸν ἀγαποῦν πολὺ πολύ, πάντα θὰ τὸν ἀγαποῦν, ἐχόμενα αὐτοῦ μετὰ περιπαθείας, ὡς τρυφεροὶ πράσινοι κισσοὶ ἀπὸ νεκρωθέντος κορμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξήρανεν ὁ κεραυνός.

Ἐτράπη πρὸς τὴν πόλιν τὸ θλιβερὸν σύμπλεγμα. Κατὰ τὴν ἐπώδυνον ἐκείνην πορείαν ἐνῷ ἔστησαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισσίας, ὅπως ἀνέλθωσι φορτηγοῦ ἁμαξίου, μικροῦ δεῖν νὰ τοὺς ποδοπατήσῃ ἅμαξα τρέχουσα ἀπὸ ῥυτῆρος, ἡ ὁποία τοὺς περιέβαλε διὰ πυκνοῦ νέφους κονιορτοῦ.

Κεφαλὴ γυναικὸς προέβαλεν ἀπὸ τῆς θυρίδος καὶ κραυγὴν ἄλγους σπαρακτικοῦ ἔπνιξε τῶν τροχῶν καὶ τῶν ὁπλῶν τῶν ἵππων ὁ κρότος.

Ἡ ἀθλία ἐκείνη, ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ συνενόχου της, ἐκπεσοῦσα, ἡ γυνὴ αὐτὴ ἡ τρώγουσα τὸν ἄρτον τῆς ἀτιμώσεως, ἡ γυνὴ μὲ τὴν τραγικὴν ψευδοπολυτέλειαν τὴν ὁποίαν ἐξαγοράζει τὸ αἶσχος, ὑπῆρξε σύζυγος τοῦ παραλύτου ἐκείνου, ὑπῆρξε μήτηρ τῶν μικρῶν ἐκείνων ὀρφανῶν.

ΙΘ'.

Ὁ χρόνος ἐξακολουθεῖ κυλίων ἐν τῷ ἀτέρμονι ὠκεανῷ τοῦ ἀπείρου τὰ κύματά του, τὰ ἔτη· καὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων αὐτῶν συστρέφει τὸ ναυάγιον τοῦτο τῆς ζωῆς, μέχρις οὗ τὸ ῥίψῃ ἐπὶ τῆς ἐρήμου ἀκτῆς τοῦ μηδενισμοῦ.

Παρῆλθόν τινα ἔτη ἔκτοτε· καὶ ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης ζῇ ἀκόμη, μεθ' ὅλην τὴν φρίκην, μεθ' ὅλην τὴν ἀηδίαν μεθ' ἧς προσβλέπει τὴν ζωὴν καὶ τὰς βδελυγμίας καὶ τὰς ἀτιμίας, τὰς ἀποτελούσας τὴν αὐλήν, ἡ ὁποία τὴν περιστοιχίζει.

Ζῇ καὶ σύρεται βαρὺς ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία τὸν ἕλκει, τὸν ἕλκει ἐπιμόνως. Διότι τὸν φέρουν πρὸς αὐτὴν ὄχι μόνον αἱ θλίψεις του, ἀνώτεραι τῶν δυνάμεων τῆς συντετριμμένης καρδίας του, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνία ἡ φονεύουσα, ἡ σηπεδὼν τοῦ ἀκινητοῦντος ἕλους τῆς ἀεργίας καὶ τῆς ἀπραξίας, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι βυθισμένος, ἡ αὐτοσυνείδησις τοῦ ἐν παντὶ ἀχρήστου ἀνθρώπου.

Καὶ τὰ τέκνα του ὀλίγον τὰ βλέπει, κατὰ τὰς ἑορτὰς μόνον. Ἡ τελευταία ἐκείνη σκηνὴ κατὰ τὴν ἐξοχικὴν ἐκδρομὴν τῷ ἀφῆκε συναίσθημα τρόμου. Ἐνῷ τὰ λατρεύει, ἐνῷ ἡ στοργή των εἶναι ἡ μόνη δρόσος εἰς τὰ ξηραμένα χείλη τοῦ Προμηθέως τούτου τῆς ὀδύνης, τὰ φεύγει ἐν τούτοις φοβούμενος μὴ τοῖς φέρει δυστυχίαν, καὶ μὴ θέλων νὰ σβύνῃ τὸν γέλωτα τὸν φαιδρὸν εἰς τὰ χείλη των, τῆς καταπτώσεώς του ἡ θέα.

Δὲν εἶναι πλέον ὁ εὐγενὴς τῆς ὀδύνης μάρτυς, ὁ τρεφόμενος ἐν τῇ μονώσει διὰ τῶν ἀναμνήσεών του. Ἐφ' ὅσον καταρρέει τὸ σῶμα, ἐφ' ὅσον ἀποσυντίθεται ἡ διάνοια, καταπίπτει καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς δειλίαν ταπεινήν.

Ὅπως φεύγει τοὺς συναδέλφους του, ὅπως κρύπτεται ἀπὸ παντός, ὅστις τὸν ἐγνώρισε πρὶν ἢ τὸν πλήξῃ ἡ ἀτίμωσις, φοβούμενος μὴ τὸν παρακολουθήσῃ ἡ ἠχὼ τοῦ σαρκαστικοῦ γέλωτος, μεθ' οὗ ἡ κοινωνία περιβάλλει τὴν ἐσχάτην τῶν συμφορῶν, οὕτω φοβεῖται καὶ τὰς ἀναμνήσεις του, οὕτω τρέμει, ὅταν παρατάσσωνται πρὸ τῶν κεκμηκότων ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς του.

Καὶ φεύγων αὐτάς, φεύγει τὴν μόνωσιν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ τροφὸς τῶν ἀναμνήσεων· τὴν φεύγει καὶ τὴν φοβεῖται, ὅπως φοβοῦνται τὸ σκότος τὰ μικρά.

Μὴ δυνάμενος νὰ λησμονήσῃ, καὶ ἐστερημένος ἀφ' ἑτέρου τοῦ θάρρους νὰ ἐνθυμῆται, διώκει τὴν κάρωσιν τοῦ νοῦ, τὴν ἀδράνειαν τῆς ψυχῆς, τῆς αἰσθανομένης καὶ ἀλγούσης, ἐν τῇ οἰνοποσίᾳ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ τραγικωτέρα τοῦ βίου του ἐξέλιξις.

Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν, ἄψογον τὴν περιβολήν, εὐθυτενῆ, μὲ τὴν διαυγῆ μορφὴν τὴν κατοπτρίζουσαν τὴν λεπτὴν διάνοιαν, τὴν ἁβρὰν αὐτοῦ καρδίαν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συμπλέγματος τῶν οἰνοφλύγων γερόντων τοῦ ὑπογείου οἰνοπωλείου τῆς συνοικίας του, βεβαίως δὲν θὰ ἀναγνωρίσουν τὸν λοχαγὸν Ἀνδρεάδην ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ παραλυτικοῦ ἐκείνου μὲ τὰς παρειὰς τὰς ἐξοιδικυίας, μὲ τὴν ῥῖνα τὴν ἐρυθράν, μὲ τοὺς ἐσβεσμένους ὀφθαλμούς.

Εἶναι ἤδη κυφός· φέρει ῥυπαρὸν σάκκον, τοῦ ὁποίου τὸ ποτὲ μέλαν χρῶμα εἶναι ἤδη πράσινον, ἀποστίλβον ἐκ τῆς τριβῆς, μὲ γλοιώδεις κηλῖδας, μὲ τὰς παρυφὰς πολλαχοῦ χαινούσας, ἄνευ κομβίων. Καὶ ἔνδον διαφαίνεται ὁ χιτὼν ἀνοικτὸς εἰς τὸ στῆθος, ἐρρακωμένος, ἀκάθαρτος. Εἰς τὴν περισκελίδα του τὴν τετριμμένην, χρωματισμοῦ ἀπροσδιορίστου, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μαντεύσητε τὴν κυανῆν σκελέαν τοῦ πεζικοῦ. Μόνον τὸ στρατιωτικὸν πιλίκιον ἐξαγγέλλει τί ὑπῆρξε ποτὲ τὸ ἔμψυχον ἐκεῖνο ἐρείπιον, ἐλεεινὸν πιλίκιον, μὲ ἀδιάγνωστα τὰ ψευδόχρυσα τοῦ βαθμοῦ του σήματα, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἔχει τριβῆ ἡ ἐπιχρύσωσις, μελανοπράσινα ἐκ τῆς σκωρίας τοῦ χαλκοῦ. Τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ ἐξαγγέλλει τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐστερημένον πάσης στοργῆς, τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ οὗ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀρωγός, καὶ ἀντιλήπτωρ, οὐδεμία μέριμνα συμπαθής· τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐπιχαίροντα ἀγρίως ἐν τῇ κατερειπώσει του, ἡ ὁποία τὸν φέρει πρὸς τὸν μηδενισμόν.

Καὶ πίνει πάντοτε σιωπηλὸς καὶ πάντοτε πίνει τὸ φάρμακον τὸ νηπενθές, τῶν συμφορῶν του, τῶν ἀναμνήσεών του τὸ χλωροφόρμιον. Καὶ διαρρέει ἀηδῶς ἀπὸ τοῦ μύστακος, ἀπὸ τῶν προεχόντων χειλέων τοῦ διεστραμμένου στόματός του, ἀπὸ τῶν τριχῶν τοῦ πώγωνος τοῦ ῥυπαροῦ ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ ὁ ῥητινίτης.

Καὶ ὅμως ὑπάρχουν ἡμέραι, καθ' ἃς οἱ σύντροφοι τῆς καταπτώσεώς του, δὲν τὸν βλέπουν.

Ἡ καρδία του τὸν ὠθεῖ πρὸς τὰ τέκνα του· ἡ διάνοιά του ἐπανίσταται καὶ τὸν ὁδηγεῖ ἐνίοτε πρὸς τὸ παρελθόν του.

Πολλοὶ ἐκλαμβάνουν ὡς ἄνθρωπον ἀναμένοντα χρηματικὴν ἀρωγὴν τὸν παράλυτον ἐκεῖνον, τὸν σύροντα νεκρὸν τὸν δεξιὸν πόδα, τοῦ ὁποίου αἰωρεῖται

ἀδρανὴς ἡ δεξιὰ χείρ, τὸν ὁτὲ μὲν στηριζόμενον ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ Ἀρσακείου, ἄλλοτε δὲ παραφυλάττοντα πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἐκπαιδευτηρίου***

Μὴ πρὸς Θεοῦ ἐκτείνετε τὴν χεῖρα εἰς ἐλεημοσύνην πρὸς αὐτόν. Εἶναι πατὴρ καὶ ἡ μόνη ἐλεημοσύνη τὴν ὁποίαν ἀναμένει παρὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ ἐξέλθουν τοῦ κλωβοῦ τὰ κατάκλειστα πτηνά, νὰ τὰ ὁδηγήσουν εἰς περίπατον καὶ ἐν τῷ μακρῷ στίχῳ τῶν κορασίων τοῦ Ἀρσακείου ἢ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου*** νὰ ἀντικρύσουν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν τέκνων του τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πατρὸς καὶ νὰ τῷ μειδιάσουν, μόνον νὰ τῷ μειδιάσουν. Ἀρκεῖ εἰς αὐτὸν δι' ἱκανὰς ἡμέρας τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο, ἡ λιτὴ αὕτη τῆς καρδίας του τροφή.

Ἀλλὰ σπανίως ἐπιτυγχάνει ἡ προσδοκία του· καὶ τότε καραδοκῶν τὴν ὥραν τῆς διασκεδάσεως κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μικρὸς ἐκεῖνος κόσμος ἐκχύνεται εἰς τὴν αὐλήν, χωρὶς νὰ ὀργίζεται διὰ τὰς βαναύσους ἐπιπλήξεις τοῦ θυρωροῦ, προσπαθεῖ νὰ βλέπῃ τὰ τέκνα του διὰ τῆς ἡμιανοικτῆς θύρας. Οἴμοι! Ἐνῷ ἡ φαιδρότης ἐκρήγνυται συνήθως ἀκράτητος μεταξὺ τῶν μικρῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, αὐτὸς βλέπει τὰ τέκνα του, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, στηριζόμενα ἐπὶ τῶν δένδρων σιωπηλά, προσβλέποντα τὴν παράφρονα τῶν ὁμηλίκων φαιδρότητα, μὲ βλέμμα περίλυπον, μὲ τὸν λιχανὸν εἰς τὸ στόμα, λαίμαργα πρὸς τὴν εὐθυμίαν ἐκείνην, πρὸς τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην τροφὴν τῆς καρδίας, ἡ ὁποία παρετίθετο ἐνώπιόν των, χωρὶς νὰ ἦναι προωρισμένη δι' αὐτά.

Τρυφερά, ἐστερημένα τοῦ θάλπους τῆς ἑστίας πλάσματα, εἶχον ἤδη ἐπαρκῶς ἀναπτυχθῆ, καὶ ἡ παιδική των διάνοια ἠρεύνα τὸ πρόβλημα τοῦ βίου των, τὸ πρόβλημα τῆς ἐξαφανίσεως τῆς μητρός των, περὶ τῆς ὁποίας ἀπὸ πολλοῦ εἶχον παύσει νὰ πιστεύουν ὅτι ἀπέθανε. Οὐχὶ σπανίως ἔβλεπον γυναῖκα τινά, ἥτις ἐλλοχῶσα μακρόθεν τὰ κατεσκόπευε δειλή, περίτρομος, μὴ τολμῶσα νὰ πλησιάσῃ.

Μίαν ἑσπέραν θερινήν, ἐνῷ ἐδείπνουν ἐν τῷ ἑστιατορίῳ τοῦ λυκείου τοῦ Φαίδωνος, εἶδεν οὗτος γυναῖκα ὠχράν, σκεπασμένην ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, διὰ μελανοῦ σαλίου, ὑπερκύπτουσαν τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου καὶ προσβλέπουσαν αὐτὸν ἀπλήστως. Ἠγέρθη νομίζων, ὅτι δυστυχής τις ἐφθόνει τὴν τροφήν των, ὑπὸ τοὺς σπαραγμοὺς τῆς πείνης. Καὶ κρύφα, ὡς κλέπτης, ἔθεσε τεμάχιον κρέατος ἐπὶ τοῦ ἄρτου του καὶ πλησιάσας πρὸς τὸ παράθυρον, ἔτεινε ταῦτα πρὸς τὴν δυστυχῆ. Ἀλλ' αὕτη ἐξέφυγε θρηνοῦσα. Τὴν νύκτα ἐκείνην δὲν ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Φαίδων· ἔπασχε πολὺ ἀναπολῶν τὴν γυναῖκα αὐτήν, ἀλλ' οὐδέποτε τὴν ἐπανεῖδεν οὔτε αὐτὸς οὔτε ἡ Θάλεια.

Καὶ ἡ τραγικὴ καταστροφὴ ἡ ὁποία κατέρριψε τὸν οἶκον των ἐφωτίσθη κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ἐρυθροῦ φωτός, τὸ ὁποῖον ἔρριπτε πρὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ βίου των ὁ σαρκασμὸς καὶ ἡ κακεντρέχεια· καὶ ἐβαθύνε κατὰ μικρὸν ἡ διάνοιά των καὶ διέλυε τὴν ἀχλὺν ἥτις ἐκάλυπτε τὰς σκηνὰς τῆς θλιβερᾶς τραγῳδίας, ἡ ὁποία τὰ κατέστησεν ὀρφανὰ μητρός, ἡ ὁποία συνέτριψε τὸν πατέρα των.

Βλέπων αὐτὰ ὁ πατὴρ των οὕτω δυστυχῆ ἀπεχώρει πλέον ἀπηλπισμένος, καὶ ὁτὲ μὲν ἐκλείετο εἰς τὸ σκοτεινόν του δωμάτιον καὶ ἀποσπῶν ἀπὸ τοῦ γυμνοῦ τοίχου τὰς φωτογραφίας τῶν τέκνων του τὰς κατεφίλει καὶ ἐθρήνει ἐπὶ ὥρας, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἔπνιγε τὴν ὀδύνην του εἰς μεγαλειτέραν ἐν τῇ οἰνοποσίᾳ ἀποκτήνωσιν, βαίνων πρὸς τὸ κενὸν τοῦ μηδενισμοῦ γοργότερον, μὲ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ὁ τυφλὸς πρὸς τὸ χαῖνον ἐνώπιόν του βάραθρον.

Ἐνίοτε πάλιν ἠδύνασθε νὰ τὸν συναντήσετε παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου, συρόμενον πρὸς τὰ στρατιωτικὰ παραπήγματα. Εἶναι τὸ προσκύνημα πρὸς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παλαιοῦ βίου του ὁ περίπατος αὐτός.

Ἐκλέγει πρὸς τοῦτο τὰς ἡμέρας τὰς ἡλιακάς, τὰς ἀπαραμίλλους ἀθηναϊκὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας νομίζει τις, ὅτι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου αἰωρεῖται ἐν τῷ αἰθέρι εἰς κόνιν χρυσῆν.

Σύρεται βραδέως, μετὰ κόπου, καὶ ἐνίοτε ἵσταται ὅπως ἀνακτήσῃ δυνάμεις. Στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ῥάβδου του στρέφει πρὸς τὰ ὀπίσω, ὡς διὰ νὰ ἀναμετρήσῃ τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν διήνυσε. Καὶ προσπίπτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἡ Ἀκρόπολις, πλαισιοῦσα ἄνωθεν τὴν εὐρεῖαν λεωφόρον, ὁλοφώτιστος μὲ τοὺς βράχους της ἰσχρόους ἢ ῥοδίζοντας ἐναλλάξ, μὲ χρυσέρυθρον τοῦ Παρθενῶνος τὴν πρόσοψιν βυθισμένου εἰς διαυγῆ κύματα φωτός, ἐνῷ διὰ τῶν χασμάτων τῶν ἐνδόξων ἐρειπίων θὰ διαρρεύσῃ, νομίζεις, ὑγρὸν τὸ κυανοῦν τοῦ ἀττικοῦ στερεώματος. Ἡ γαλήνη τοῦ περιβάλλοντος διεισδύει τότε εἰς τὴν ψυχήν του καὶ τὸ θάλπος τὸ ναρκωτικὸν ἐκλύει ἐπὶ πλέον καὶ χαλᾷ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐνῷ φύλλα ξηρὰ ἀποσπώμενα ἀπὸ τὰς λεύκας τῆς δενδροστοιχίας, πίπτουν ἐπ' αὐτοῦ συστρεφόμενα.

Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ προχωρήσῃ· αὐτὸν ἡ δίψα ἄλλων ἐντυπώσεων τὸν ἕλκει ἐκεῖ.

Ἐν τῇ λεωφόρῳ ταύτῃ ἐξελίσσεται καὶ ἀναπτύσσεται ὅλη ἡ κίνησις, ὅλος ὁ θόρυβος τῆς ζωῆς τῶν στρατώνων.

Ἀγγελιαφόροι ἔφιπποι διασταυροῦνται· ἱπποκόμοι ῥυταγωγοῦντες ἑτέρους ἵππους. Ἅμαξαι σκευαγωγοὶ ἐν διαρκεῖ κινήσει σύρονται ὑπὸ ἐλατῶν μὲ τὰ κυανᾶ χιτώνια. Οἱ νεοσύλλεκτοι ἀσκοῦνται κατὰ μικρὰς ὁμάδας ἐντὸς τῶν περιβόλων τῶν στρατώνων, ἐνῷ ἐπὶ τῶν λόφων τῶν πρὸ τῆς Καισαριανῆς ἐξελίσσονται ὀφιοειδῶς αἱ πυροβολαρχίαι. Ἀλλ' αὐτόν, τῶν ἀνδρῶν τοῦ ὅπλου του αἱ ἀσκήσεις τὸν ἕλκουν καὶ τὸν συγκινοῦν· τοῦ πεζικοῦ τὰ σαλπίσματα τῶν ὁποίων τὰς ὀξείας ἀναπάλσεις ἀναπτύσει ἡ ἠχὼ ἐπὶ τῶν κυματοειδῶν γηλόφων τὸν μεθύουν.

Παρακολουθεῖ μετ' αὔξοντος διαφέροντος τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσκήσεων καὶ λησμονεῖ ἑαυτὸν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πρὸς στιγμὴν πιστεύει ὅτι τοῦ λοχαγοῦ ἡ στολὴ κοσμεῖ ἔτι τὸ παράλυτον σῶμά του, ὅτι ἔχει ἀκόμη ἀνηρτημένον εἰς τὸ πλευρὸν αὐτοῦ τὸ ξίφος. Ἔχει τότε στιγμὰς σφρίγους τὸ καταπονημένον πνεῦμά του.

— Ἆ! Αὐτὴ ἡ κίνησις! τί λάθος· ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὸ ἐπιτρέπει ποτὲ ἡ τακτική, ποτέ.

Καὶ ἂν ἡ σκέψις δὲν τὸν ἀνεχαίτιζε, παρ' ὀλίγον νὰ παρέμβῃ, νὰ ἀνοίξῃ συζήτησιν μετὰ τοῦ διευθύνοντος τὰς ἀσκήσεις ἀξιωματικοῦ.

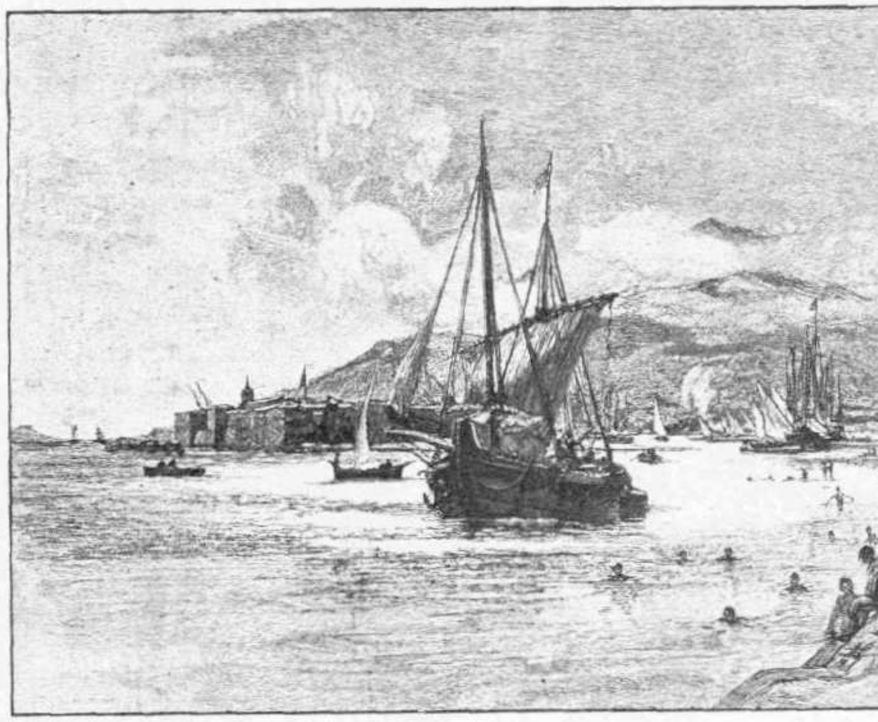

Λευκὰς

Παρέκει ἐκτελοῦν γυμνάσια λόχου, ὡραῖα, κανονικά, ὡς εἷς ἄνθρωπος. Τὸ βαρὺ βῆμα ἑνιαῖον, ἔρρυθμον, πλήττει τὴν γῆν, ὡς τὸ βῆμα ἑνὸς μόνου ἀνδρός· ἄψογον τὸ παράστημα πάντων, ἡ στάσις ἀνεπίληπτος.

— Ἔτσι μάλιστα! Νὰ μιὰ φορὰ λεβεντόπαιδα!

Καὶ ἡ ἰσχρους, ἡ πτωματικὴ φυσιογνωμία του τὴν ὁποίαν προσψαύει, λέγεις, ἀπὸ τοῦδε τοῦ θανάτου ἡ πνοή, ζωογονεῖται τότε. Τὸ βλέμμα τὸ ἐσβεσμένον ἀνηβᾷ πρὸς στιγμὴν καὶ σπινθηροβολεῖ· φλὸξ ἐνεργείας καὶ ζωῆς διαθέει τὴν μορφήν του καὶ χαίρει καὶ ἐνθουσιᾷ καὶ προσβλέπει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους μετὰ τρυφερότητος, μετ' ἀρρήτου στοργῆς.

Ὦ! Ἂν ἠδύνατο πάλιν νὰ ἀναδράμῃ εἰς τὸ παρελθόν, ἂν ὑπῆρχε μέσον, ἔστω καὶ ἡμέρας μόνον ἂν ἐπρόκειτο νὰ ζήσῃ, νὰ κατελάμβανε τὴν θέσιν τοῦ μικροῦ ἐκείνου δεκανέως, τοῦ καταφόρτου μὲ τὸν ὁπλισμὸν καὶ τὸν γυλιὸν τὸν βαρὺν μὲ τὸ μονάκριβον ἐκεῖνο κίτρινον σειρήτιον ἐπὶ τῶν χειρίδων.

Ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς στρατιώτης, ὑπῆρξε δεκανεύς. Καὶ ἔκρινε σκληρὰν τὴν ζωὴν τὴν τότε, ἀφόρητον ἐν τῷ μέσῳ τῶν πικριῶν τοῦ στρατῶνος. Καὶ ὅμως θὰ ἀντήλλασσε χαρμοσύνως τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του πρὸς μίαν μόνην ἡμέραν, ἂν ὑπῆρχε τρόπος νὰ παλινδρομήσῃ πρὸς τὸ παρελθὸν ἐκεῖνο, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξηλείφετο ὅλη ἡ κατόπιν ὕπαρξίς του, νὰ ἐπυρπολοῦντο εἰς σποδὸν αἱ μελαναὶ σελίδες της, νὰ ἐκρημνίζετο εἰς τὸν βαθὺν τῆς λήθης Καιάδαν ἡ μνήμη της ἡ ἀπαισία.

Ἄλλοτε πάλιν ἠδύνασθε νὰ τὸν συναντήσετε συρόμενον ἔξωθεν τοῦ φρουραρχείου κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀλλαγῆς τῶν φρουρῶν. Ἡ μουσικὴ παιανίζει τὸν ἐνθουσιώδη, τὸν ἀρρενωπὸν εἰς τὴν Κυανόλευκον ὕμνον. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διμοιρίας ἀξιωματικὸς ὑψόνει τὴν γυμνὴν τοῦ ξίφους λεπίδα, ὡς πρὸς ὅρκον ἐσχάτης θυσίας εἰς προστασίαν τοῦ ἁγίου Ἐμβλήματος τῆς Πατρίδος. Παρουσιάζουν τὰ ὅπλα οἱ ἄνδρες τῆς διμοιρίας. Καὶ αὐτός, ὅστις εἶχε συρθῇ ἐκεῖ διὰ νὰ ἐνωτισθῇ τῆς ἀρρενωποῦ ἐκείνης ἁρμονίας, ἀποκαλύπτεται μέχρις ἐδάφους μετ' εὐλαβείας ἱερᾶς, καὶ κύπτει, κύπτει ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει τὸ παράλυτον σῶμά του ἐν συναισθήματι τραγικῆς φρίκης, ἐνῷ ὁ σημαιοφόρος, ὑπερήφανος κρατεῖ ὑψηλὰ τὸν χρυσίζοντα Σταυρόν, ὡς ὁ ἱερεὺς τὰ Ἄχραντα Μυστήρια, ἐνῷ φρίσσουν ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς αὔρας αἱ πτυχαί της αἱ κροσσωταί.

Τελευταῖον μίαν ἡμέραν, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν του μᾶλλον ἄπελπις ἀπὸ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τοῦ Φαίδωνος, εὗρε γυναῖκά τινα, ἥτις τὸν ἀνέμενε.

Ἦτο, εἶπε, νοσοκόμος τοῦ νοσοκομείου ἡ Ἐλπίς. Καὶ δὲν ἐβάσταξε ἡ καρδιά της νὰ μὴν κάμῃ τὸ θέλημα μιᾶς δυστυχισμένης ἁμαρτωλῆς, ὅπου ἐξεψύχησε χθὲς στὸ νοσοκομεῖο.

Ἐρρίγησεν ὁ Κίμων ἅμα ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους καὶ κλονιζόμενος κατέπεσεν ἐπὶ καθίσματος.

— Λέγε, τῇ εἶπε, καλὴ γυναῖκα· σὲ ἀκούω, ὅ τι κ' ἂν ἔχῃς νὰ μοῦ πῇς.

— Λίγα πράγματα ἔχω νὰ σᾶς πῶ, Κύριε. Δὲν εἶναι μῆνας ὅπου ἡ ἀστυνομία εἶχε φέρει, καταλαβαίνετε ἀπὸ ποιὰ μέρη, μιὰ δυστυχισμένη, στὸ ἔσχατο στάδιο τῆς φθίσεως.—Δυὸ μέρες πρὶν ξεψυχήσῃ μοῦ εἶπε τὸ ὄνομά σας καὶ ποῦ βρίσκεστε.

Νὰ πᾶς νὰ τὸν εὕρῃς, μοῦ εἶπε μὲ σβυσμένη φωνή, κρατῶντας με ἀπὸ τὰ χέρια, ἐνῷ ἐκυλοῦσαν ἀπὸ τὰ γουβιασμένα μάτια της τὰ δάκρυα, καὶ νὰ τοῦ πῇς, ἂν θέλῃ νὰ συχωρέσῃ τὴν ψυχή μου. Πές του πῶς φεύγω μὲ τὴν ἐλπίδα, πῶς ἂν μὲ συχωρέσῃ αὐτός, θὰ μὲ συχωρέσῃ καὶ ὁ Θεός, ποῦ ξέρει ἂν ἐπλήρωσα σ' αὐτὸ τὸ κόσμο τὸ κακούργημά μου, ποῦ γνωρίζει μὲ ποιαῖς παγίδες, μὲ εἶχαν ξεγλυστρίσῃ στὸ κακό. Ζήτησέ του, μοῦ εἶπε, ἔτσι νὰ δῇς καλό, καὶ μιὰ ἄλλη χάρι. Δὲν ξέρεις ἐσύ, τί καρδιὰ εἶναι ὁ ἄντρας μου, ὁ ἄντρας ποῦ τὸν ἔσβυσα ἐγώ· καὶ θὰ τὴν κάνῃ αὐτὴ τὴ χάρι στὴν ἁμαρτωλὴ τὴν πεθαμένη. Τῶν παιδιῶν μας, ἂν δὲν τοὺς εἶπε ἀκόμα τίποτα, ἂς τοὺς κρύψῃ τί μάννα εἶχαν· θὰ πάω μὲ πολὺ πλειὸ πικρὸ παράπονο, ἂν ξέρω πῶς μὲ καταριῶνται τὰ παιδιά μου. Ἂς μὴ τὸ ξέρουν. Γιατὶ μπορεῖ νὰ τὰ ἀκούσῃ αὐτὰ ὁ Θεός, ἂν τοῦ ζητοῦν καμμιὰ φορὰ τὸ συχώριο τῆς μάννας τους. Νὰ μὴ μοῦ τὸ ἀρνηθῇ πές του, αὐτὸ τὸ χατῆρι. Πές του ἀκόμα νὰ θυμηθῇ πῶς ἐστάθηκα φρόνιμη μάννα ἡ δυστυχισμένη ἐγώ, γιατὶ πολλαῖς φοραῖς μοῦ ἦρθε βολικά, νὰ τὰ πιάσω ἀπὸ τὸ χέρι, νὰ τὰ φιλήσω, νὰ τοὺς πῶ, πῶς εἶμαι μάννα τους, πῶς τὰ γέννησα. Ἀλλὰ ἐστάθηκα φρόνιμη μάννα καὶ δὲν τὸ 'καμα. Ἀπὸ μακρυὰ μονάχα πολὺ μακρυὰ τὰ ἔβλεπα καὶ δὲν τὰ ἔβλεπα τὰ παιδιά μου· γιατὶ χώρια ποῦ δὲν ἐζύγωνα κοντά τους, ἔτρεχαν πολὺ τὰ μάτια μου κάθε φορὰ ποῦ τὰ ξανοιγα. Τὸ Φαιδωνάκη μονάχα τὸ εἶδα μιὰ φορά, κοντά, κοντά, ποῦ μὲ ζύγωσε τὸ πουλάκι μου γιὰ νὰ μοῦ δώσῃ ἕνα κομμάτι ψωμί. Τί ὤμορφος ποῦ εἶναι ὁ Φαίδων μου! Ἀλλὰ τὴ Θαλίτσα μου δὲ μοῦ ἔδωκε ὁ Θεὸς τὴν εὐκαιρία νὰ τὴ δῶ ἀπὸ κοντά. Τώρα ποῦ πολεμῶ νὰ τὰ βλέπω μὲ τῆς ψυχῆς μου τὰ μάτια πολὺ θελὰ τὴ βλέπω τὴ Θαλίτσα μου. Ἂς ἦναι! ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν θὰ ἦταν φόβος μὴν κολλήσῃ τὴν ἀτιμία μου τὸ κοριτζάκι μου.

Αὐτὰ μοῦ εἶπε, Κύριε. Τὴν ἄλλη μέρα ἦταν ὅλο παραλαλητό. Τίποτα δὲν καταλάβαινα ἀπὸ τὰ λόγια της. Ὅλο τὸ ὄνομά σας ἐγύριζε στὸ στόμα της καὶ τὸ ὄνομα τῶν παιδιῶν της. Ἔλεγε καὶ πῶς εἶχε μάννα κ' ἀδερφὴ στὰ ξένα, καὶ τῆς ἔκραζε κ' αὐταῖς, μαζὶ μὲ σᾶς.

Τότε ὁ Κίμων, ὀλοφυρόμενος, εὐχαριστῶ, εἶπε, καλὴ γυναῖκα, ὅπου ἦρθες. Σὲ εὐχαριστῶ πολύ. Θὰ ἔρθω ἀμέσως στὸ νοσοκομεῖο. Γιατὶ νὰ μὴν τὴν ἰδῶ πρὶν ξεψυχήσῃ αὐτὴ τὴ δυστυχισμένη;

— Ἀ! Κύριε, τί νἄρθετε τώρα νὰ κάμετε; Τίποτα δὲν θὰ βρῆτε ἐκεῖ. Αὐτὴ ἡ ἀθλία δὲν εἶχε κανένα νὰ ζητήσῃ τὸ λείψανό της καὶ ἔτσι τὸ ἐπῆραν εἰς τὸ ἀνατομεῖο.

— Ἄχ! Κακὸ πολὺ μοῦ ἔκανες, καλὴ γυναῖκα, ὅπου δὲν ἦρθες ἐγκαίρως. Πολὺ κακό. Ἤξερα ἐγὼ τί ἔπρεπε νὰ κάμω. — Καὶ ἐξηκολούθει κλαίων.

— Ἔχετε δίκαιο, Κύριε. Ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὸ κάμω. Μοῦ τὸ εἶχεν ἀπαγορεύσει, μὲ ὅρκο στὴν ψυχή μου. Καὶ τὸ φρικτότερο, ὅπου ἐγνώριζε ποιὰ τύχη ἐπερίμενε τὸ λείψανό της.

— Τὸ ἤθελα καὶ γώ, ἀκοῦς ἐκεῖ; μοῦ εἶπε, νὰ ἀποκτήσω δυὸ πήχες γῆς, ἴσως κ' ἤρχονταν καμμιὰ φορὰ νὰ ἀνάψουν κανένα κεράκι τὰ παιδιά μου. Ἀλλὰ δὲν εἶναι γιὰ μένα τέτοια θεϊκὴ χάρι. Δὲν εἶμαι ἄξια νὰ μὲ θάψῃ ὁ Κίμων.

Τοῦτο ἦτο διὰ τὸν Κίμωνα τὸ τελευταῖον πλῆγμα. Ἔκτοτε ἐγένετο ἔτι μᾶλλον μισάνθρωπος καὶ ἀπομονωτικός. Ἐκλείσθη εἰς τὴν οἰκίαν του· καὶ ἐνῷ δὲν κατῆλθε πλέον εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον, μόνος, ἐσκυμμένος ἐπὶ τῆς τραπέζης του, ἔπνιγεν ἐν τῇ οἰνοποσίᾳ τὸ ἄλγος του, ἐνέκρονεν ἐν τῇ ἀποκτηνώσει τὴν μνήμην του.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ[1]

Κοιμηθέντες ἐν τῇ Μονῇ, τῇ ἑπομένῃ ἀπήλθομεν τῇ $7\,^1/_2$, καὶ περὶ τὴν $8\,^1/_2$ ἤλθομεν εἰς Πόρταν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πόρτα-Παναγιὰν πάλιν, ὁπόθεν ἠρξάμεθα μετὰ μικρὸν ἀναρριχώμενοι πρὸς τὸν ὑπερκείμενον Κόζιακαν, ἵνα πορευθῶμεν εἰς τὴν *Μονὴν* τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος, ἢ Δουσίκου. Ὁδὸς ἀνάντης καὶ ἀποτομωτάτη καὶ σκολιὰ ἄγει εὐθὺ πρὸς τὸ ὄρος διὰ δάσους δρυῶν καὶ πρίνων καί που δὲ καὶ κρανειῶν καί τινος καστανέας· ὁ μόχθος καὶ κάματος, ὃν ὑφίσταται ὁ ὁδοιπόρος, ἀμείβεται ἱκανῶς ἐκ τοῦ ἐξαισίου ὁράματος, ὅπερ ἀποκαλύπτεται πρὸ αὐτοῦ· ἄνωθεν μὲν αἰωροῦνται ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ὡς οὐρανομήκεις πρηόνες αἱ κορυφαὶ τοῦ Κόζιακα κατάφυτοι ἐξ ἐλατῶν καὶ δρυῶν, ἀριστερᾷ ὁ βουνὸς τῆς Γούρας, κάτωθι τὰ χωρία Πόρτα καὶ Πόρτα-Παναγιὰ καὶ ὁ περίφημος Ναός, οὗ αἱ ὕελοι τῶν θυρίδων τοῦ τρούλλου ἀντανακλῶσι θαυμασίως τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ὡς ἀστέρες ἐν τῷ στερεώματι, καὶ γέφυρα μονότοξος ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς διασφάγος, καὶ εἰς τὸ βάθος ἡ Πίνδος αἰδημόνως προκαλυπτομένη τὸν Κόζιακαν ὡσεὶ ἐμπροσθοφυλακίαν εἰς τὸ ἀναπεπταμένον καὶ εὐρὺ Θεσσαλικὸν πεδίον, ἧς ἡ μὲν ἐκεῖ κορυφὴ μεγαλοπρεπῶς αἰρομένη εἶνε μεστὴ παντοίων δένδρων, μάλιστα δὲ ὀξυῶν καὶ ἐλατῶν, αἱ δὲ ὑπώρειαι ἠρέμα ἐπικλινεῖς πρὸς τὴν βάσιν περιλαμβάνουσι κώμας τοῦ δήμου Αἰθίκων συνδένδρους καὶ λήια καὶ λειμῶνας περιρρύτους καὶ εὐθαλεστάτους.

Μετὰ ὡριαίαν δὲ σχεδὸν ἄνοδον ἀνήλθομεν εἰς ὀροπέδιον, ἔνθα ἐν τῷ μέσῳ φύσεως ζωηρᾶς καὶ δάσους ἀγρίων τε καὶ ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κήπων καταρδεύτων ἐγείρεται μεγαλοπρεπὴς καὶ ἀπέραντος ἡ Μονὴ συγκειμένη ἐκ **περιβόλου** ὕψους 30 ἕως 40 ποδῶν, ἐνῷ ὑπάρχουσι 300 περίπου κέλλαι καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὁ ναός· εἰσὶ δὲ πεφυτευμένα καί τινα δένδρα ἐντὸς καί τις κυπάρισσος ὑψοῦται ὑπὲρ τὸν ναὸν καὶ δύο κρῆναι διαυγεστάτου καὶ ψυχροτάτου ὕδατος περιρρέουσιν ἔμπροσθέν τε καὶ ὄπισθεν αὐτόν. Ἡ ἄνοδος εἰς τὴν Μονὴν γίνεται ἢ διὰ δικτύου, ὡς καὶ ἐν Μετεώροις, ἢ δι' αἰωρουμένης κλίμακος ἀγούσης εἴς τινα θυρίδα ἐν τῇ Μονῇ· διότι οὐδεμία ἄλλη εἴσοδος κάτω ὑπάρχει. Ἐν τῇ εἰσόδῳ ἄνω ἐδεξιώσαντο ἡμᾶς οἱ πατέρες τῆς Μονῆς Ἐφραὶμ καὶ Κλήμης, ἀμφότεροι προσηνέστατοι καὶ σφόδρα τὸν Ξένιον Δία τιμῶντες· ὁ δὲ ἡγούμενος κὺρ Θεοφάνης ἀπῆν τῆς Μονῆς εἴς τι παρὰ τὴν ὑπώρειαν κείμενον κτῆμα αὐτῆς *Δούσικον* ὀνομαζόμενον· μαθὼν δὲ περὶ τῆς ἐπισκέψεως ἡμῶν ἀφίκετο περὶ τὴν ἑσπέραν καὶ πάντα τρόπον ἐφιλοφρονήσατο ἑστιάσας ἡμᾶς ἑστίασιν ἡδίστην, οὐδενὸς ἀμελήσας δυναμένου νὰ εὐφράνῃ ἡμᾶς· ἰδίᾳ δὲ ἐμοὶ μεγίστην ἐπεδείξατο προθυμίαν παρασχὼν ἑαυτὸν προθυμότατον ὁδηγὸν ἐρευνῶντι τὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς.

Ὁ πρῶτος καὶ ἀρχαῖος Ναὸς μετὰ περιβόλου πάντως καὶ τῶν λοιπῶν παραρτημάτων ἱδρύθη συγχρόνως τῷ τῆς Πόρτας (Μεγάλων πυλῶν) ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἴσως Κομνηνοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ ὠνομάσθη «Ναὸς τοῦ Σωτῆρος τῶν Μεγάλων Πυλῶν», ὡς δηλοῦται ἐκ σημειώσεως ἐν σελ. 87 τοῦ κώδικος τῆς Μονῆς: «Σημείωσαι ὁ πρῶτος Ναὸς τοῦ Σωτῆρος Δοσήκου σύγχρονος ἦτο μὲ τὴν Παναγίαν Πόρταν· πλὴν ἀπὸ τὰς περιστάσεις τοῦ καιροῦ κατηναλώθη καὶ ἔπειτα τὸν ἔκτισεν ὁ ἅγιος Βησσαρίων, καὶ μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγίου ἕως εἴκοσι χρόνια ἀνήγειρεν αὐτὸν ἐκ βάθρων ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Νεόφυτος Λαρίσης καὶ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ σχῆμα τοῦτο καθὼς νῦν ὁρᾶται. Τὸ λοιπὸν τρίτος Ναὸς εἶνε ὁ παρών». Ἐξεδόθη δὲ ἐν ἔτει 1391 Χρυσόβουλλον περὶ ταύτης τῆς Μονῆς, περὶ οὗ φέρεται ἐν τῷ κώδικι ἥδε ἡ σημείωσις, «Ἔτος Ἀδὰμ ,ϛωϟθ', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως ,ατϟα' μηνὶ μαρτίῳ τῆς συνισταμένης α' ἰνδικτιῶνος ἔγεινε τὸ χρυσόβουλον τῆς παλαιᾶς Σωτήρας, τὴν ὁποίαν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν μετέκτισεν ἐκ βάθρων ὁ ἅγιος Βησσαρίων καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ ἁγίου ἐπεκλήθη καὶ Δουσίκου Μονή». Ἀλλ' ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων κατεστράφη καὶ ἠρειπώθη ὅ τε Ναὸς καὶ ἡ Μονή, ἄγνωστον πότε, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῆς δευτέρας διαθήκης τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος σωζομένης ἐν τῇ Μονῇ, ἧς περικοπὴν ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα. «Ἐξ ὧν (τῶν ἀπολεσθεισῶν δηλ. Μονῶν ἐκ καιρικῶν περιστάσεων καὶ μηδὲ τὸ ὄνομα σωζουσῶν, ὡς λέγει ἀνωτέρω) μία ὑπῆρχε καὶ ἡ προρρηθεῖσα σεβασμία Μονή, ἣν ἀκριβέστερον ἐγὼ τῶν ἄλλων περισκοπήσας καὶ ἰδὼν τὴν τόπου αὐτῆς θέσιν καλλίστην τε καὶ εὐαρμοστάτην οὖσαν εἰς πᾶσαν κατασκευήν τε καὶ μοναχῶν ἀνάπαυσιν, ἠρξάμην σὺν Θεῷ μετὰ καὶ τοῦ ἐμοῦ ὁμαίμονος κυροῦ Ἰγνατίου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τε καὶ προστάτου Φαναρίου τοῦ ἀνακτήσασθαι, μᾶλλον δὲ ἐκ βάθρων ἀνεγεῖραι ταύτην. Ἦν δὲ εἰς ἀφανισμόν, ὡς ἔφημεν, ἰδόντες ἐληλυθυῖαν καὶ κόπους καὶ ἱδρῶτας οὐ τοὺς τυχόντας ἐνδείξαντες ἐν αὐτῇ, συναντιλαμβανομένου δὲ ἡμῶν καὶ τοῦ πάντα τελειοῦντος Θεοῦ ἡμῶν, ἀνηγείραμέν τε τὸν Ναὸν κάλλιστον ἢ τὸ πρῶτον καὶ τὸν τοῖχον περιτοιχίσαντες αὐτοῦ κύκλῳ ὀχυρώτατον, ἐν ᾧ καὶ κέλλας ἐπήξαμεν πλείστας καὶ διαφανεῖς εἰς ἀνάπαυσιν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἄλλως πως παρεντυγχανόντων, καὶ κρήνην ἐντὸς καλῶς περιστήσαντες». Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων λοιπὸν τῆς ἀρχαίας Μονῆς ἵδρυσεν ἔτει ἀπὸ Ἀδὰμ ,ζκγ', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως ,αφιε' (1515) ὁ ἅγιος Βησσαρίων μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ ἀδελφοῦ Ἰγνατίου τὴν ἱερὰν ταύτην Μονὴν μετὰ ναΐσκου ξυλοσκεποῦς ἐπ' ὀνόματι ὡσαύτως τοῦ Σωτῆρος καὶ μέρους τοῦ Περιβόλου, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆσδε τῆς ἐν τῷ κώδικι σημειώσεως «,ζκγ' ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 1515 κτίζει τὴν ἱερὰν ταύτην Μονὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰγνατίου τὴν ἐκκλησίαν μικρὰν μὲ νταβάνι καὶ τὸ κάστρον ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν μέρος ὅλον, τὸ ὁποῖον καὶ λήγει εἰς τὸ δυτικὸν εἰς τὸν ὀντὰν τὸν ἐπονομαζόμενον εἰς τὰ γυαλιὰ καὶ ἐκεῖθεν κατ' εὐθεῖαν ἕως τὸ ἀρχοντηρίκι». Ὁ δὲ νῦν σωζόμενος περικαλλὴς Ναός, ὡς νῦν ὁρᾶται, ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος καταβληθέντος εἰς γῆν ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης κατὰ μὲν ἐπιγραφήν τινα ἐκ λίθου ἐντετοιχισμένην ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως, περὶ ἧς κατωτέρω, ἔτει ,ζνγ = ,αφμε' (1545), κατὰ δὲ ἑτέραν ἐπιγραφὴν γεγραμμένην ἄνω τῆς θύρας τοῦ κυρίως ναοῦ ἔσωθεν ἔτει 1558, ὃς ἐπλάτυνε καὶ τὴν Μονὴν περιβαλὼν αὐτὴν διὰ τείχους ὑψηλοῦ καὶ ὀχυροῦ. Εἶνε δὲ ὁ ναὸς καθαρῶς Βυζαντιακὸς ἐν σχήματι σταυροῦ μετὰ τρούλλου γεγραμμένος διὰ ζωηροτάτων γραφῶν, ὁμοιότατος πρός τε τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ τῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων· ἔξω δὲ τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει καὶ χῶρος ὡρισμένος τοῖς κατηχουμένοις· ὄπισθεν δὲ τούτου ἐν μεταγενεστέραις ἐποχαῖς προσετέθησαν δύο ἄλλα παραρτήματα ἐπάλληλα ἀτελεστέρας τέχνης, ἐν οἷς ὑπάρχουσι παρεκκλήσια. Ὁ κυρίως Ναὸς πρὸς τῷ μεσαίῳ τρούλλῳ φέρει εἰς τὰς δύο μετωπιαίας γωνίας τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως ἑκατέρωθεν δύο μικροὺς θόλους βλέποντας πρὸς βορρᾶν καὶ μεσημβρίαν· ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν βλέποντος φαίνεται ἐντετοιχισμένος λίθος στρογγύλος ὡσεὶ 0,10 τοῦ μέτρου φέρων, κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν Μοναχῶν, ἀνάγλυπτον τὴν σφραγῖδα τοῦ Σουλτὰν Σελὶμ πρὸς προστασίαν τῆς Μονῆς.

Ἡ περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἐπιγραφὴ εἶνε γεγλυμμένη ἐπὶ μαρμάρου ἐν δυσὶ στίχοις καὶ ἐντετοιχισμένη, ὡς εἶπον, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως φέρουσα τάδε τὰ γράμματα:

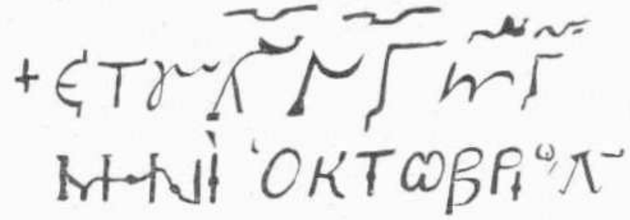

τῆς μὲν δευτέρας σειρᾶς εὐδιάγνωστα, τῆς δὲ πρώτης ἰδίως τὰ δηλοῦντα τὴν χρονολογίαν ἀδιανόητα, ἅτινα ἐν σελ. 79 τοῦ κώδικος ἀναγινώσκονται, ἀγνοῶ ἂν ὀρθῶς, ὡς ἑξῆς: ἔτους ζνγ (7053) ἀπὸ Ἀδὰμ (=1545 μ. Χ.) Ἰνδικτιῶνος γ' μηνὶ ὀκτωβρίῳ λ'. Ἡ δὲ γεγραμμένη ἐν τῷ κυρίως Ναῷ ἄνωθεν τῆς θύρας, ἔνθα ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἔχει ὡς ἑξῆς ἐν ἓξ στίχοις

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 332.

1. Ἀνηγέρθη ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ θεῖος Ναὸς τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῶν Μεγάλων Πυλῶν
2. πρώην μὲν ἐν ἄλλῳ σχήματι παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης καὶ τοῦ αὐταδέλφου
3. αὐτοῦ Ἰγνατίου ἐπισκόπου Καπποὺας καὶ Φαναρίου: Ὕστερον δὲ ἐν τούτῳ τῷ περικαλλεῖ σχήματι οἵῳ νῦν ὁρᾶται
4. ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη παρὰ Κυροῦ Νεοφύτου τοῦ αὐτῶν ἀνεψιοῦ τοῦ καὶ τὸν αὐτὸν θρόνον τῆς ἁγιωτάτης
5. Μητροπόλεως Λαρίσης ἰθύνοντος καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τοῦ τε Λιτζᾶ Λουκᾶ τοῦ Δημητριάδων
6. Ἰωσὴφ καὶ τοῦ Φαναρίου Μαρτυρίου. Ἐπὶ ἔτους ͵ζξϛ' μηνὶ νοεμβρίῳ η', ἰνδ. α' (7066=1558).

Ἡ Μονή, ὡς εἶπον, κεῖται ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης παρὰ τὸ στενὸν τῆς Πόρτας δειράδος τοῦ πολυκορύφου Κόζιακα, ὃς ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Καλαμπάκας καὶ διὰ τῶν πολλῶν καὶ ἐπαλλήλων αὐτοῦ πριονοειδῶν κορυφῶν ὄψιν φρουρίου μετ' ἐπάλξεων παρέχων, τελευτᾷ εἰς τὸ στενὸν τῆς Πόρτα-Παναγιᾶς, περιβαλλομένη ὑπὸ κήπων εὐθαλῶν καὶ ἀμπελώνων ἐν τῷ μέσῳ δάσους πυκνοτάτου δρυῶν καὶ πιτύων καὶ ἐλατῶν καὶ ἀρκεύθων καὶ κέδρων καὶ κρανειῶν καὶ πτελεῶν καὶ φιλλυρῶν καὶ καστανεῶν δὲ καὶ μηλεῶν καὶ ἰτεῶν (ὀλίγων) καὶ κεράσων ἀγρίων τε καὶ ἡμέρων καὶ καρυῶν καὶ συκῶν. Ἡ ἄποψις ἀπ' αὐτῆς εἶνε ἐπίσης ἐξαισία· ἰδίᾳ δὲ ἐν καιρῷ νυκτὸς τὰ ἐν τῷ ἀπεράντῳ πεδίῳ λάμποντα φῶτα τῶν πολυπληθῶν κωμῶν, ὡς ἀστέρες ἐν ἐπιγείῳ στερεώματι, καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων δὲ οἱ ἀναπτόμενοι πυρσοὶ τῶν ἀγραυλούντων ποιμένων καὶ που δὲ καὶ ποιμενικὸς αὐλὸς καὶ βληχηθμοὶ δὲ προβάτων καὶ ὁ ἦχος τῶν σειομένων αὐτῶν κωδώνων ἐμποιοῦσι τῇ ψυχῇ τοῦ θεωμένου ἐκ τῆς Μονῆς θυμηδίαν τινὰ καὶ ψυχαγωγίαν καὶ τέρψιν ἀνέκφραστον.

Ὁρίζων ἀπέραντος ἐκτείνεται πρὸ αὐτῆς καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἐξικνεῖται ἀκωλύτως ἔνθεν μὲν ἐπὶ τὸν Κόζιακαν καὶ τὴν ὑπερκειμένην αὐτοῦ Πίνδον καὶ τὴν Ὄθρυν καὶ τὴν Οἴτην, ἑτέρωθεν δ' ἐπὶ τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὄσσαν καὶ τοὺς ἐπαλλήλους βουνοὺς τῶν Καμβουνίων, ὧν ὑπεράνω προφαίνονται εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος δύο ἀκρόταται χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τοῦ ***ἀγαννίφου*** καὶ ***θεῶν ἕδους*** Ὀλύμπου. Ἡ Μονὴ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ἤκμαζεν εἰς πλοῦτον καὶ μοναχούς, ὧν ἅπασαι αἱ ὑπερτριακόσιαι ἐν τῷ περιβόλῳ ***κέλλαι*** ἦσαν πλήρεις, καὶ κτήματα δὲ πάμπολλα προσοδοφόρα εἶχεν ἔν τε τῇ Οὐγγροβλαχίᾳ καὶ ἀνὰ τὸ Θεσσαλικὸν πεδίον· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπιδρομαὶ καὶ λεηλασίαι κατὰ διαφόρους χρόνους γενόμεναι, τὸ δὲ ἡ παρὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον ἁρπαγὴ τῶν ἐν Βλαχίᾳ κτημάτων αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ῥωμουνικῆς κυβερνήσεως ἐπήνεγκε τὴν παρακμὴν αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα καὶ νῦν ἔτι ἔχει ἱκανὴν πρόσοδον ἔκ τε τῆς προσκυνήσεως τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου, ἅτινα πανταχόθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ πολλῶν δὲ τῆς Τουρκίας μερῶν ζητοῦνται ὡς ἀπαλλακτικὰ πολλῶν νόσων ἰδίᾳ τῶν ζῴων, καὶ ἐκ δύο κτημάτων, τοῦ ***Δουσίκου*** μίαν ὥραν ἀπέχοντος τῆς Μονῆς εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ, καὶ τοῦ ***Βαρυμπόπι*** ὀλίγον τι πορρωτέρω, καὶ ἐξ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ αἰγοπροβάτων καὶ βοῶν· ἂν δὲ διατελέσῃ διοικουμένη ὡς νῦν ὑπὸ τὴν δραστηρίαν καὶ συνετὴν διεύθυνσιν τοῦ ἱκανοῦ ἡγουμένου Πάτερ Θεοφάνους, ταχέως θὰ ἀναθάλῃ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν θὰ περιέλθῃ ἀκμήν. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς κειμένη ἐν σκοτεινῷ τινι δωματίῳ περιέχει μικρὸν ἀριθμὸν βιβλίων ἰδίᾳ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐκδόσεις ἀρχαίων συγγραφέων μετὰ λατινικῶν σχολίων τοῦ 16ου αἰῶνος· τὰ δὲ χειρόγραφα παρέλαβε τῷ 1882ῳ ἐπιτροπεία ἀποτελουμένη ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Σπυρίδωνος Φιντικλέους καὶ Νικηφόρου Καλογερᾶ, καὶ ἀπόκεινται νῦν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ.

Ἄξιον δὲ ἐπισκέψεως εἶνε καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς Μονῆς. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει θήκη θαυμασίας τέχνης ἐκ ξύλου μέλανος πεποικιλμένου δι' ὀστράκου τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, φέρουσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς θόλον μετὰ σταυροῦ ὅλον σκαλιστόν, ἧς ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει ἑτέρα θήκη μετὰ δύο θυρωμάτων ἐπίσης σκαλιστὴ περιέχουσα ἐν κιβωτίοις ἐξ ἀργύρου ἐπιχρύσοις τὰ ἅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἀγράφων καὶ ἑτέρων ἁγίων. Ἐπὶ δὲ τῶν θυρωμάτων, ἐπὶ μὲν τοῦ δεξιοῦ τῷ ὁρῶντι ὑπάρχει ἡ δε ἡ ἄμουσος ἐπιγραφὴ

σκευῶν τε ἱρῶν φύλακος γ' Εὐθυμίου
ἐμμούσου ἀνδρὸς ἠδέ περ πεπνυμένου
Ἰγνατίου δὲ A˜I CMA *τοῦ Μακαρίτου*
ἐκ Κλινόβου τε χεῖρες αἱ Ἰωάννου αψηθ'

ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ

ἐς τόνδε κόσμον ἀγλαὸν τ' εὐεργέα INP / s a
σπουδὴ δυάδος προκ(ρ)ίτων ἤνεγκε με
Μωνῆς προέδρου ἠδὲ ἀρχιμανδρίτου
Ἱεροθέου πινυτοῦ τε ἐκκρίτου αψηθ' (1799).

Ἐν θήκαις δὲ ἁπλαῖς μεθ' ὑάλων ὑπάρχουσι δύο ἐπιτάφιοι ὁλόχρυσοι, ὁ μὲν ῥωμουνικῆς, ὁ δὲ ῥωσσικῆς τέχνης ὁ καὶ τεχνικώτερος. Ὡσαύτως ἐν θήκῃ Εὐαγγέλιον νέον δεδεμένον ὅλον διὰ χρυσοῦ φέροντος εἰκόνας ἐξαισίας τέχνης ἐκ τῆς βιβλικῆς ἱστορίας. Ἐν ἑτέρῳ δὲ κιβωτίῳ ὑπάρχουσι πλεῖστοι σταυροὶ μεγάλοι τε ἐν σχήματι ψαλτηρίου καὶ μικροὶ ἐκ ξύλου ἔχοντες γεγλυμμένα γεγονότα ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας θαυμασίας καὶ λεπτεπιλέπτου τέχνης ἐπάργυροι καὶ ἐπίχρυσοι, τινὲς δὲ καὶ διάλιθοι· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ κιβωτίῳ ὑπάρχει καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς μανδύας τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος ἀκέραιος σωζόμενος.

Ἐν δὲ τῷ ἁγίῳ βήματι τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει ἐν χρήσει ἁπλούστατον Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ σπανίας ἐκδόσεως φέρον ἐπὶ τῆς προσόψεως γεγραμμένα

Ἡ καινὴ Διαθήκη
νόμος Ἔρωτος
ἐν τῷ ὄρει
Σιὼν
ἐκ βασιλικῆς τυπογραφίας
ἐν Παρισίοις
αχμβ' (1642).

Ἐνταῦθα δὲ καλὸν κρίνομεν νὰ ἐπισυνάψωμεν διὰ βραχέων τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Μονῆς ἁγίου Βησσαρίωνος καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ νῦν σωζομένου περικαλλεστάτου Ναοῦ. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Πόρτᾳ-Παναγιᾷ ἔτει ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ 6997, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 1489 ἐκ γονέων εὐσεβῶν Σωτῆρος καὶ Μαρίας (γενομένων μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Μονῆς μοναχῶν καὶ ἐπονομασθέντων Σάββα καὶ Μαρίνης, τελευτησάντων δὲ ἐν Πόρτᾳ-Παναγιᾷ) καὶ ἐκεῖ ἐβαπτίσθη καὶ διέμεινεν μετὰ τῶν γονέων του μέχρι τῆς ἡλικίας 10 ἐτῶν μαθὼν καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Δεκαετὴς δὲ γενόμενος μετέβη εἰς Τρίκκαλα παρὰ τὸν Μάρκον Λαρίσης γέροντά του διαμένοντα τότε ἐν Τρικκάλοις, ἕνεκα ἐρίδων ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρχιεπισκοπῇ, ὡς ὑποτακτικός τε καὶ δόκιμος· βαθμηδὸν δὲ ἐχειροτονήθη παρὰ τοῦ γέροντός του ἀναγνώστης, ὑποδιάκονος, διάκονος, ἱερεὺς καὶ ἀρχιερεὺς Δομενίκου καὶ Ἐλασσῶνος, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ δεκτὸς καὶ ἐπανῆλθε παρὰ τὸν ἑαυτοῦ γέροντα. Ἔπειτα ἀποθανόντος τοῦ Σταγῶν Νικάνορος (1514) ἐν Καλαμπάκᾳ ἐστάλη ἐκεῖ ὡς ἐπίσκοπος καὶ διετέλεσεν ἔτη ἕξ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἑαυτοῦ γέροντος ψήφῳ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχιερέων προβιβάζεται τῷ 1520 εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Λαρίσης. Ἱδρύσας δὲ τὴν Μονὴν ταύτην, ἣν ἀπεκάλεσε τοῦ ***Δουσίκου*** (ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου ***Δουσίκου***, κληθέντος οὕτω ἐκ τῶν πολυδένδρων, ἅτινα καλοῦνται ***δούσικα, δουσικάρια***), ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀχελῴου γέφυραν τὴν ἐπονομαζομένην τοῦ Κοράκου, μεταβὰς δὲ τῷ 1529 καὶ εἰς Οὐγγροβλαχίαν πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν ὑπὲρ τῆς Μονῆς, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ἔτει ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ ͵ζμθ', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως ͵αφμα' ἰνδ. ιδ' ἤτοι 1541 σεπτεμβρίου 13ῃ ἡμέρᾳ δευτέρᾳ. Ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Νεόφυτος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Σταγῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον προαγωγῆς αὐτοῦ (1520). Ἔτει δὲ ͵ζνη' μηνὶ ἰουνίῳ ἰνδ. η' (1550) προήχθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Λαρίσης.

Ἐν τῇ Μονῇ σώζονται τρεῖς διαθῆκαι τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος ἐπὶ μεμβράνης, ἡ μὲν πρώτη ἄνευ ἡμερομηνίας, ἣν ἀλλαχοῦ θὰ δημοσιεύσωμεν, αἱ δ' ἕτεραι δύο ὑπὸ κοινὴν χρονολογίαν ͵ζμγ' (1535) Ἰνδ. η', ἃς ἐπικυροῖ σιγγιλιῶδες γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου ἔτει 1539 ἰνδ. θ'. Ἐν ἁπάσαις δὲ παρέχονται τοῖς μοναχοῖς ὑποθῆκαι καὶ παραινέσεις σοφαὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὀφείλουσι νὰ διαιτῶνται ἐν τῇ Μονῇ. Εἰκάζεται δὲ ὅτι ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου ἀνεψιοῦ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος ἀνδρὸς λογίου καὶ ἐγκρατοῦς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως ὅτι ἐκ τῶν γραψάντων περὶ Θεσσαλίας οἱ μὲν ἀκροθιγῶς ποιοῦνται λόγον περί τε τοῦ σπουδαιοτάτου ἐν Πόρτα-Παναγιᾷ Βυζαντιακοῦ μνημείου, τοῦ περιεργοτέρου ἴσως τῶν ἐν Ἑλλάδι σωζομένων ἐκ ταύτης τῆς ἐποχῆς, καὶ περὶ τῆς Μονῆς Δουσίκου, τινὲς δὲ καὶ σφάλλονται ὡς ὁ κατὰ τὸ 1836 συγγράψας καὶ ἐκδοὺς ἐν Πέστῃ τῆς Οὐγγαρίας χωρογραφίαν τῆς Θεσσαλίας Ἰωάννης Α. Λεονάρδος ἐξ Ἀμπελακίων γράφων ὅτι ἡ Μονὴ Δουσίκου ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλίου ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης συγχέας τοῦτον πρὸς τὸν ἅγιον Βησσαρίωνα.

Τῇ 5ῃ δὲ Ἰουνίου κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς ἀσπασάμενοι τοὺς πατέρας ἀπήλθομεν τῆς Μονῆς ἀκολουθοῦντος καὶ τοῦ ἡγουμένου καὶ κατήλθομεν δι' ἑτέρας ὁδοῦ ἱππασίμου εἰς τὸ χωρίον Δούσικον, ἐξ οὗ μετέβημεν εἰς Πόρταν, ἔνθα ἀνέμενεν ἡ ἅμαξα, ἧς ἐπιβάντες ἐπορευόμεθα πρὸς τὰ Τρίκκαλα. Γραφικώτατον δ' ἦν τὸ θέαμα τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς ἑορταζόντων χωρικῶν μετὰ ποικίλων ἀμφιέσεων, ἰδίᾳ δὲ τῶν γυναικῶν, ὧν αἱ πλεῖσται ἐκαλαμῶντο, τινὲς δὲ καὶ ἐπότιζον τοὺς κήπους. Μικρὸν δὲ πορρωτέρω ἐν τῷ χωρίῳ Μπελέσι παρέστη εἰδύλλιον ἐκ τῶν σπανιωτάτων· νεάνιδες λευχείμονες φέρουσαι κόσκινα ἐν ταῖς χερσὶν ἅμα ἰδοῦσαι ἡμᾶς παρελαύνοντας ἐτάχθησαν ἐν μιᾷ σειρᾷ καὶ ἤρξαντο ᾄδουσαι ᾆσμά τι τερψίθυμον ὑποκλίνουσαι τὰς κεφαλὰς ἀδιαλείπτως ὡς πρὸς χαιρετισμόν. Ῥίψαντες δ' αὐταῖς κέρματά τινα ἐχωροῦμεν οὕτω ψυχαγωγούμενοι, ἕως ἀφικόμεθα εἰς τὴν πόλιν.

Ν. Γ. Χ. ΖΩΓΙΔΗΣ

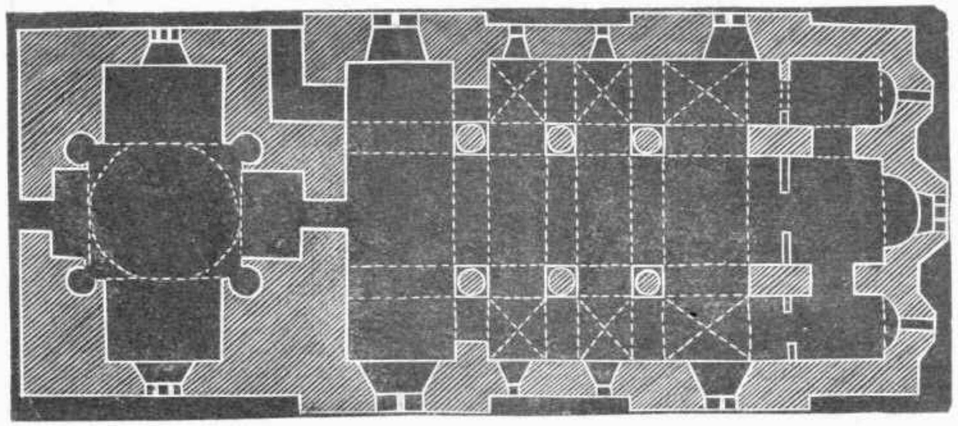

Κάτοψις τοῦ ἐν Πόρτα-Παναγιᾷ Ναοῦ. Κλίμαξ 1/200

Η ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 2000

Ὁ ἐν Παρισίοις ἀκαδημαϊκὸς καὶ διάσημος χημικὸς Berthelot ἐξεφώνησεν ἐν συμποσίῳ δοθέντι παρὰ χημικῶν λόγον, ἐν ᾧ παρέσχε φανταστικὴν εἰκόνα τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ μέλλοντος, τοῦ πολιτισμοῦ τῶν προσεχῶν χρόνων, οἷον θὰ μεταπλάσῃ αὐτὸν ἡ ἐπιστήμη. Ὁ λόγος οὗτος εἶνε περίεργος σελίς, χαρακτηριστικωτάτη διὰ τὸ παράβολον τῶν ἐλπίδων, ἃς ἐμπνέουσιν αἱ μεγάλαι πρόοδοι τῆς ἐπιστήμης. Διὰ ταῦτα ἐθεωρήσαμεν χρήσιμον τὴν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας μετάδοσιν τοῦ ὡραίου τούτου λόγου τοῦ κορυφαίου των Γάλλων χημικῶν, παριστάνοντος εὐφραδῶς τὴν διὰ τῆς χημείας μεταμόρφωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

*

«Τὸ μέλλον τῆς χημείας ἔσται ἄνευ ἀμφιβολίας πολλῷ ἀνώτερον τοῦ παρελθόντος αὐτῆς. Ἀφετέ με νὰ εἴπω εἰς ὑμᾶς τὰ περὶ τούτου ὄνειρά μου. Εἶνε ὡραῖον τὸ βαίνειν πρὸς τὰ πρόσω διὰ τῶν πραγμάτων μέν, ὁσάκις τοῦτο εἶνε δυνατόν, ἀλλὰ πάντοτε ὅμως διὰ τῆς διανοίας. Ἡ ἐλπὶς εἶνε ἡ ὠθοῦσα τὸν ἄνθρωπον καὶ παρέχουσα εἰς αὐτὸν τὴν πρὸς τὰ μεγάλα ἐνέργειαν. Δοθείσης δὲ ἅπαξ τῆς ὠθήσεως, δὲν πραγματοποιοῦνται μὲν πάντοτε τὰ προσδοκηθέντα, ἀλλὰ πραγματοποιεῖται ὅμως ἄλλο τι, πολλάκις ἔτι ἐπιφανέστερον. Τίς θὰ ἤθελε τολμήσει νὰ προαγγείλῃ πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν τὴν φωτογραφίαν καὶ τὸ τηλέφωνον;

Ἀφετέ με λοιπὸν νὰ εἴπω εἰς ὑμᾶς τὰ ὄνειρά μου. Ἡ ὥρα εἶνε κατάλληλος, διότι μετὰ τὴν πόσιν ἐκφράζει τις τὰ ἐνδομυχοῦντα μυστικά.

Ἔγεινε πολλάκις λόγος περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν· ἂς φαντασθῶ λοιπὸν καὶ ἐγὼ αὐτὰς οἷαι ἔσονται ἐν ἔτει 2000· ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἐξετάσω αὐτὰς ἐκ χημικῆς ἀπόψεως, ἀφ' οὗ ἄλλως ἡ χημεία ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡμετέρου συμποσίου τούτου.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον ἐν τῷ κόσμῳ οὔτε γεωπονία, οὔτε ποιμένες, οὔτε γεωργοί. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως διὰ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς θὰ ἔχῃ καταργηθῆ διὰ τῆς χημείας. Δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον ἀνθρακωρυχεῖα καὶ ὑποχθόνιοι βιομηχανίαι, κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲ ἀπεργίαι ὀρυγέων. Τὸ πρόβλημα τῶν καυσίμων ὑλῶν θὰ καταργηθῇ διὰ τῆς συνδρομῆς τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικῆς. Δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον οὔτε τελωνεῖα, οὔτε προστατευτικὸν σύστημα, οὔτε πολέμοι, οὔτε σύνορα ποτιζόμενα ὑπὸ αἵματος ἀνθρωπίνου. Ἡ ἀεροπορία μετὰ τῶν ἐκ τῆς χημείας ἐκπηγαζόντων κινητηρίων αὐτῆς ὀργάνων θὰ ἔχῃ μεταβάλει πάντα ταῦτα εἰς πράγματα παρελθόντα καὶ ἀπηρχαιωμένα. Ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἔχῃ προχωρήσει τότε πολὺ πρὸς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ὀνείρων τοῦ σοσιαλισμοῦ . . ., ἀρκεῖ νὰ κατορθωθῇ ἡ ἀνακάλυψις χημείας πνευματικῆς μελλούσης νὰ μεταβάλῃ τὴν ἠθικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπ' ἴσης ῥιζικῶς ὅσον ἡ καθ' ἡμᾶς χημεία μεταβάλλει τὴν ὑλικὴν φύσιν.

Αἱ ἐπαγγελίαι αὗται εἶνε μεγάλαι, ἀλλὰ πῶς θὰ πραγματωθῶσι; Τοῦτο θὰ πειραθῶ νὰ εἴπω εἰς ὑμᾶς.

Τὸ θεμελιῶδες πρόβλημα τῆς βιομηχανίας ἔγκειται εἰς τὴν ἀνακάλυψιν πηγῶν ἐνεργείας ἀνεξαντλήτων καὶ ἀνανεουμένων σχεδὸν ἄνευ ἐργασίας.

Εἴδομεν ἤδη τὴν δύναμιν τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν ἀντικαθισταμένην ὑπὸ τῆς τοῦ ἀτμοῦ, ἤτοι ὑπὸ τῆς χημικῆς ἐνεργείας τῆς ἐκπηγαζούσης ἐκ τῆς καύσεως τοῦ ἄνθρακος· ἀλλὰ τὸ ὑλικὸν τοῦτο κατ' ἀνάγκην ἐξάγεται ἐπιπόνως ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἡ ποσότης αὐτοῦ ἐλαττοῦται ἀπαύστως. Πρέπει νὰ εὑρεθῇ τι καλλίτερον πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ, ἡ δὲ βάσις τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης εἶνε εὔληπτος· πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ ἡλιακὴ θερμότης. πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γηΐνης σφαίρας θερμότης. Αἱ διηνεκεῖς πρόοδοι τῆς ἐπιστήμης παρέχουσι τὴν εὔλογον ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ χρῆσις τῶν νέων τούτων πηγῶν ἐνεργείας ἀτελευτήτου. Θὰ ἤρκει ἡ σκαφὴ φρεάτων ἐχόντων βάθος τρισχιλίων μέχρι τετρακισχιλίων μέτρων, τοῦθ' ὅπερ δὲν ὑπερβαίνει ἴσως ἤδη τὰ μέσα τῆς σημερινῆς μηχανικῆς καὶ πολὺ μᾶλλον τῆς τοῦ μέλλοντος.

Ἐν τῷ βάθει ἐκείνῳ θὰ εὑρεθῇ ἡ θερμότης, πηγὴ πάσης ζωῆς καὶ πάσης τέχνης. Τὸ δὲ ὕδωρ ἐν τῷ βάθει τούτων τῶν φρεάτων ἔμελλε νἀνέρχηται εἰς θερμοκρασίαν ὑψηλὴν καὶ νἀναπτύσσῃ πίεσιν ἱκανὴν πρὸς κίνησιν πάσης οἱασδήποτε μηχανῆς.

Ἡ δὲ ἀέναος τοῦ ὕδατος ἐκείνου διΰλισις ἔμελλε νὰ παράγῃ τὸ καθαρὸν ἐκεῖνο ὕδωρ τὸ ἀπηλλαγμένον παντὸς μικροβίου ὅπερ ἀναζητοῦμεν σήμερον διὰ μεγάλων δαπανῶν ἐν πηγαῖς ἐνίοτε μεμολυσμέναις. Ἐν τῷ βάθει ἐκείνῳ ἡ ἐπιστήμη τοῦ μέλλοντος θἀποκτήσῃ πηγὴν θερμοηλεκτρικῆς ἐνεργείας ἀπεριορίστου καὶ ἀπαύστως ἀνανεουμένης. Θὰ παρίστατο λοιπὸν ἡ δύναμις ἁπανταχοῦ, ἐν ἅπασι τοῖς σημείοις τῆς γηΐνης σφαίρας, καὶ πολλαὶ χιλιετηρίδες αἰώνων θὰ παρήρχοντο πρὶν ἢ ἐπέλθῃ αἰσθητὴ μείωσις τῆς μεγάλης δυνάμεως ταύτης.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον, ἤτοι εἰς τὴν χημείαν. Ὁ λέγων πηγὴν ἐνεργείας θερμογόνου ἢ ἠλεκτρικῆς λέγει πηγὴν ἐνεργείας χημικῆς. Τοιαύτης δ' ὑπαρχούσης πηγῆς, ἡ κατασκευὴ πάντων τῶν χημικῶν προϊόντων ἀποβαίνει εὐχερὴς καὶ οἰκονομικὴ ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ, ἐν παντὶ σημείῳ τῆς ἐπιφανείας τῆς γηΐνης σφαίρας.

Οὕτω θὰ εὑρεθῇ ἡ οἰκονομικὴ λύσις τοῦ μεγίστου ἴσως τῶν εἰς τὴν χημείαν ἀναγομένων προβλημάτων, τοῦ τῆς κατασκευῆς τῶν θρεπτικῶν ὑλῶν. Καὶ κατ' ἀρχὴν μὲν εἶνε ἤδη λελυμένον· ἡ σύνθεσις τῶν λιπῶν καὶ τῶν ἐλαίων ἔχει κατορθωθῇ ἀπὸ τεσσαρακονταετίας, ἡ δὲ τῶν σακχάρων καὶ τῶν ὑδρογονανθράκων συντελεῖται σήμερον καὶ ἡ τῶν ἀζωτούχων σωμάτων δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς πραγματοποιήσεως. Οὕτω δὴ τὸ πρόβλημα τῶν τροφίμων, μὴ το λησμονήσωμεν, εἶνε πρόβλημα χημικόν. Καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἐνέργεια κατορθωθῇ οἰκονομικῶς δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἡ κατασκευὴ παντοειδῶν τροφίμων διὰ τοῦ ἄνθρακος, παραλαμβανομένου ἀπὸ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, τοῦ ὑδρογόνου καὶ τοῦ ὀξυγόνου, λαμβανομένων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, διὰ τοῦ ἀζώτου, ἐξαγομένου ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας.

Τοῦθ' ὅπερ μέχρι τοῦδε ἔπραξαν τὰ φυτά, βοηθούμενα ὑπὸ τῆς ἐκ τοῦ περιβάλλοντος σύμπαντος παραλαμβανομένης ἐνεργείας τελοῦμεν ἡμεῖς ἤδη καὶ θὰ τελέσωμεν ἔτι καλλίτερον προϊόντος τοῦ χρόνου κατὰ τρόπον ἐκτενέστερον καὶ ἐντελέστερον ἢ ἡ φύσις, διότι τοσαύτη εἶνε ἡ δύναμις τῆς χημικῆς συνθέσεως.

*

«Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν ἕκαστος θὰ συμπαραλαμβάνῃ πρὸς ἰδίαν τροφὴν θηκάριον ἀζωτούχων ὑλῶν, βῶλον λιπαρῶν οὐσιῶν, μικρὸν τεμάχιον ἀμύλου ἢ σακχάρου, φιαλίδιον ἀρωματικῶν ἡδυσμάτων, ταῦτα πάντα κατεσκευασμένα οἰκονομικῶς καὶ εἰς ἀνεξαντλήτους ποσότητας ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἐργοστασίων. Καὶ δὴ θὰ παράγωνται ταῦτα πάντα ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῶν ἀκανονίστων ἐποχῶν τοῦ ἔτους, τῆς βροχῆς ἢ τῆς ξηρασίας, τῆς θερμότητος τῆς μαραινούσης τὰ φυτὰ ἢ τοῦ παγετοῦ τοῦ καταστρέφοντος πᾶσαν ἐλπίδα καρποφορίας, καὶ ἔσονται ἀπηλλαγμένα τῶν παθογόνων ἐκείνων μικροβίων, τῆς ἑστίας τῶν ἐπιδημιῶν, τῶν πολεμίων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ χημεία θὰ ἔχῃ ἐπιτελέσει ἐν τῷ κόσμῳ μεταβολὴν ῥιζικήν, ἧς οὐδεὶς δύναται νὰ προϋπολογίσῃ τὴν ἔκτασιν. Δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον οὔτε ἀγροὶ καλυπτόμενοι ὑπὸ ἀμητῶν, οὔτε ἀμπελῶνες, οὔτε λειμῶνες πλήρεις κτηνῶν. Τοῦ δὲ ἀνθρώπου θαὐξήσῃ ἡ γλυκύτης καὶ ἠθικότης, ἐπειδὴ θὰ παύσῃ νὰ ζῇ ἐν μέσῳ σφαγῶν καὶ καταστροφῆς πλασμάτων ζώντων. Δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον διαφορὰ μεταξὺ χωρῶν εὐφόρων καὶ χωρῶν ἀφόρων. Ἴσως μάλιστα αἱ ἀμμώδεις ἔρημοι ἀποβῶσιν ἡ ἐπίλεκτος διαμονὴ τῶν ἀνθρωπίνων πολιτισμῶν, ἐπειδὴ ἔσονται ὑγιεινότεραι τῶν μεμολυσμένων ποταμοχώστων ἢ ὑπὸ τῆς θαλασσίας ἄμμου προσκεχωσμένων ἐδαφῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς σήψεως πεπιασμένων ἑλωδῶν πεδιάδων, αἵτινες εἶνε σήμερον αἱ ἕδραι τῆς καθ' ἡμᾶς γεωργίας.

Ἐν δὲ τῷ καθολικῷ τούτῳ βασιλείῳ τῆς χημικῆς δυνάμεως μὴ πιστεύσητε ὅτι προώρισται νὰ ἐκλίπωσιν ἡ τέχνη, ἡ καλλονή, τὸ θέλγητρον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ἡ γηΐνη ἐπιφάνεια θὰ παύσῃ χρησιμοποιουμένη ὡς σήμερον ἢ μᾶλλον, ἄς το εἴπωμεν ταπεινῇ τῇ φωνῇ, παραμορφουμένη ὑπὸ τῶν εἰς γεωμετρικὰ σχήματα σχιζόντων αὐτὴν ἔργων τοῦ γεωπόνου· θὰ καλυφθῇ δὲ τότε ὑπὸ χλόης, ὑπὸ δασῶν, ὑπὸ ἀνθέων. Ἡ δὲ γῆ θὰ καταστῇ εὐρὺς κῆπος, ποτιζόμενος ὑπὸ τῆς ἀφθόνου ἐκχύσεως τῶν ὑποχθονίων ὑδάτων, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ ζήσῃ ἐπ' αὐτῆς ἐν ἀφθονίᾳ καὶ ἐν τῇ χαρμονῇ τοῦ μυθευομένου χρυσοῦ αἰῶνος. Ἀλλὰ μὴ νομίσητε ὅμως, ὅτι θὰ ζήσωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἀργίᾳ καὶ ἠθικῇ διαφθορᾷ.

Ἡ ἐργασία ἀποτελεῖ μέρος τῆς εὐτυχίας. Τίς γνωρίζει τοῦτο καλλίτερον τῶν ἐνταῦθα παρόντων χημικῶν; Δὲν ἔχει ῥηθῆ ἐν τῇ Σοφίᾳ Σολομῶντος «ὅτι ὁ πονῶν περὶ τὴν σοφίαν αὐξάνει τὴν ἐργασίαν»; Ἐν τῷ μέλλοντι χρυσῷ αἰῶνι ἕκαστος θὰ ἐργασθῇ εἴπερ ποτέ. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὁ ἐργαζόμενος εἶνε ἀγαθός, καὶ ἡ ἐργασία εἶνε ἡ πηγὴ πάσης ἀρετῆς. Ἐν τῷ ἀνανεωμένῳ ἐκείνῳ κόσμῳ ἕκαστος θὰ ἐργάζηται μετὰ ζήλου, ἐπειδὴ θ' ἀπολαμβάνῃ τὸν καρπὸν τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, ἕκαστος δὲ θὰ εὕρῃ ἐν τῇ ἀνταμοιβῇ ταύτῃ τῇ νομίμῳ καὶ ὁλοσχερεῖ τὰ μέσα πρὸς ὑψίστην ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ αἰσθητικῆς αὐτοῦ προόδου.

Κύριοι, εἴτε ἂν ἐκπληρωθῶσι ταῦτα τὰ ὄνειρα εἴτε ἄλλα, θὰ εἶνε πάντοτε ἀληθές, ὅτι ἡ εὐτυχία ἀποκτᾶται διὰ τῆς δράσεως καὶ ἐν τῇ δράσει προαγομένη εἰς τὴν ἀνωτάτην αὐτῆς ἔντασιν.

«Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, κατὰ τὸ ἀρχαῖον χριστιανικὸν λόγιον, ἡ πίστις ἡμῶν.» »

M. BERTHELOT

Ηι ΑΣΠΡΕΣ ΤΡΙΧΕΣ

Προχτὲς εἶδα—δυστυχιά μου!
σ' τὸν καθρέφτη μου ἐμπρὸς
ἄσπρες τρίχες σ' τὰ μαλλιά μου
κι' εἶπα—σίμωσ' ὁ καιρός!

Τῆς πολύπαθης Ζωῆς μου
—εἶπα—νὰ τὸ κῦμα σπᾷ
σ' τὴν κορφὴ τῆς κεφαλῆς μου,
καὶ λευκοὺς ἀφροὺς σκορπᾷ!—

Τό τι ἐσκέφτηκα, δὲν κρένω,
τὸ βαστάω μυστικό·
ἀπ' τὴ θλῖψι μου χορταίνω
μοναχὸς σὰν τὴν κρατῶ.

Νέα αἰσθήματα μὲ δέρνουν
τ' ἀσπρισμένα μου μαλλιά
λὲς τὴν ἄνοιξι μοῦ φέρνουν,
μοιάζουν τὴν ἀμυγδαλιά!

Μοιάζω χίλια δυὸ λουλούδια,
κρίνα, λείρια, γιασεμιά·
ἀηδονιοῦ ξέλνω τραγούδια
κι' ἔχω κύκνου φορεσιά!

Π. ΣΑΛΜΑΣ

Δ. Χασιώτης
καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἀγγέλλεται ἐκ Παρισίων ἡ προσεχὴς ἔκδοσις τοῦ «*Ἑσπερινοῦ*», μυθιστορήματος ἀνεκδότου τοῦ Γκὺ δὲ Μωπασσὰν, τὸ ὁποῖον ἀνευρέθη σχεδὸν πλῆρες —διότι μόνον σελίδες τινὲς ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ μέσου,— μεταξὺ τῶν χειρογράφων τοῦ ἀτυχοῦς συγγραφέως. Ὁ «*Ἑσπερινὸς*» ἐπὶ τοῦ ὁποίου πολλὰς ἐλπίδας ἐστήριζεν ὁ Μωπασσὰν, ἐπιστεύετο κατ' ἀρχὰς ὅτι εἶχε τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν μὲ τὴν *Καταστροφὴν* τοῦ Ζολᾶ καὶ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ εὐγενοῦς ἁμίλλης μεταξὺ τῶν δύο συγγραφέων ὡς πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἡ δημοσίευσις τῆς ὑποθέσεως ἀπέδειξε ψευδεῖς τὰς φήμας ταύτας. Ὁ «Ἑσπερινὸς» εἶνε ἡ παθητικὴ ἱστορία δύο ἀδελφῶν. Ὁ εἷς εἶνε ὡραῖος, εὔρωστος, ὑγιής. Ὁ ἄλλος, τὸν ὁποῖον ἡ μήτηρ του ἐγέννησε πρόωρα, πεσοῦσα ἔγκυος κατὰ τινα φυγὴν πρὸ τῶν Πρώσσων, εἶνε ἄσχημος, ἐλαττωματικός, ἀσθενικός. Τὰ παιδία ἀναπτύσσονται, ἡ μήτηρ ἀγαπᾷ καὶ περιποιεῖται τὸ τελευταῖον, βαρέως φέρουσα μάλιστα τὴν εὐτυχίαν τοῦ πρώτου υἱοῦ της, διότι νομίζει ὅτι τὴν κλέπτει ἀπὸ τοῦ δευτέρου. Οἱ δύο ἀδελφοὶ συναντῶνται κατόπιν εἰς τὸν ἔρωτα, ἀγαπῶντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν νεάνιδα. Ἀλλ' αὐτὴ, μεθ' ὅλας τὰς ἐξ οἴκτου περιποιήσεις πρὸς τὸν δεύτερον, ὁ ὁποῖος πρὸς στιγμὴν νομίζει ἑαυτὸν εὐτυχῆ καὶ ἀγαπώμενον, προτιμᾷ τὸν πρῶτον, ἡ δὲ προτίμησις αὐτὴ φονεύει τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου διαψεύδονται ὅλα τὰ ὄνειρα. Εἶνε ἀσθενής, ἑτοιμοθάνατος. Παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἀγωνίας του ἵσταται ἡ μήτηρ. Αἴφνης ἠχεῖ βραδέως καὶ μελαγχολικῶς ὁ κώδων τοῦ ἑσπερινοῦ. Ἡ μήτηρ γονυπετεῖ καὶ προσεύχεται· ἀλλ' ἀμέσως ἐξανισταμένη, ῥίπτει περιπαθὲς βλέμμα πρὸς τὸ θνῆσκον τέκνον της καὶ ἐγείρουσα τὴν πυγμὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν καταρᾶται τὸν ἄσπλαγχνον Θεόν. Τοιαύτη ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον μετ' ἀνυπομονησίας περιμένει ὁ φιλολογικὸς κόσμος. Ἐκτὸς δὲ τοῦ «Ἑσπερινοῦ» ὁ Γκὺ δὲ Μωπασσὰν ἀφῆκεν ἀνέκδοτον καὶ τὴν «Ξένην Ψυχήν», ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ὀλίγα μόνον κεφάλαια εὑρέθησαν, ἐκτάκτου δυνάμεως καὶ ταῦτα.

— Τὴν 13 Αὐγούστου ἀπεβίωσεν ἐν τῇ ἐν Πογάλει τῆς Ζακύνθου ἐπαύλει του, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Διονύσιος Λάτας. Γεννηθεὶς ἐν Γερακαρίῳ, χωρίῳ τῆς Ζακύνθου, ἐκ γονέων πτωχῶν, ἀφῆκεν ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ τὴν πατρίδα του καὶ μετὰ μυρίας στερήσεις καὶ περιπετείας κατώρθωσε νὰ εὕρῃ τὰ μέσα καὶ νἀπέλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ ἐκεῖ Ἱερατικῇ Σχολῇ. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας διεκρίθη ἐνωρὶς ὡς ῥήτωρ ἐκκλησιαστικός, ἀπέκτησε πολλοὺς θαυμαστάς, εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ὁ Λουκᾶς Ῥάλλης, ἰδίαις δαπάναις τὸν ἔστειλεν εἰς Γερμανίαν χάριν εὐρυτέρων θεολογικῶν σπουδῶν. Ὅταν καὶ πάλιν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἐπρόκειτο νὰ διορισθῇ καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἀλλὰ κατηγορηθεὶς ἐπὶ καινοδοξίᾳ, διὰ φράσιν τινὰ περὶ τῆς Θεοτόκου, διαφυγοῦσαν αὐτὸν ἐν ᾧ ἐκήρυττεν, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῆς ἕδρας του καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς τὸν Ἄμβωνα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τόσον διέπρεπε καὶ ἐγοήτευε. Τῷ 1883 προεχειρίσθη εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Ζακύνθου. Ὁ Λάτας ἐδημοσίευσε πλεῖστα συγγράμματα θεολογικά, ἵδρυσε δὲ καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἐφημερίδα «Σιὼν» ἐπὶ δεκαετίαν σχεδὸν ἐκδοθεῖσαν. Ὁ θάνατός του, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του, ἀφίνει κενὸν δυσπλήρωτον· ὁ Διονύσιος Λάτας, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη ἦτο ὄχι μόνον πανελλήνιος ἀλλὰ καὶ εὐρωπαϊκή, ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ὁ διαπρεπέστερος τῶν συγχρόνων μας ἱεροκηρύκων. Εἶχε φωνὴν ἰσχυρὰν καὶ μελῳδικήν, γνώσεις ἀπεράντους, μνήμην ἔκτακτον καὶ γενικότητα πνεύματος σπανίαν, προσδίδουσαν εἰς τοὺς λόγους του πάντοτε ἔκτακτον ἐνδιαφέρον καὶ ἀναρτῶσαν ἀπὸ τῶν χειλέων του τοὺς ἀκροατάς, ἀνεξαρτήτως ἀναπτύξεως καὶ πεποιθήσεως.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐν Πάρμᾳ ἑωρτάσθη ἐσχάτως ἡ τετάρτη ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ διασήμου ζωγράφου Κορρεγίου.

Θεατρικὰ

Ὡς ἀνηγγείλαμεν εἰς τὸ παρελθὸν φύλλον, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Τσόχα παρεστάθη ἡ «Νεράϊδα» τρίπρακτον ἱστορικὸν δρᾶμα τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου. Εἶνε ἡ μεγαλειτέρα ἐπιτυχία τῆς ἐφετεινῆς περιόδου καὶ τὸ μόνον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐγείρει δικαίας φιλολογικὰς ἀξιώσεις. Ἡ ὑπόθεσίς του ἔχει ἐν συντόμῳ ὡς ἑξῆς. Ὁ Μιχαὴλ Πόλπατσας, δημογέρων τῶν Ἀθηνῶν, νύκτα τινὰ ἐν ἔτει 1801, ἀκούει θρηνώδεις κραυγὰς γυναικῶν καὶ σπεύδει ἔξω πρὸς βοήθειαν. Ἐκεῖ πλησίον τῆς οἰκίας του, προσκόπτει κατὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς Καρυάτιδος, τὴν ὁποίαν ἄνθρωποι τοῦ λόρδου Ἔλγιν εἶχον καταβιβάση ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀποθέση ἐκεῖ ἵνα μεταφέρουν βραδύτερον εἰς Πειραιᾶ. Ἐνῷ συνάπτει τὰς χεῖρας ὁ Μιχαὴλ συλλαμβάνει ἕνα πέπλον «μαγνάδι Νεράϊδας μαγεμένο» συγχρόνως δὲ ἐπιφαίνεται πρὸ αὐτοῦ καὶ ἡ Νεράϊδα, αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῆς Καρυάτιδος, ἡ ὁποία ὡς θνητὴ πλέον ἀκολουθεῖ τὸν κάτοχον τοῦ πέπλου της. Χάριν αὐτῆς ὁ Μιχαὴλ ἐγκαταλείπει τὴν θυγατέρα τοῦ Χειλᾶ, μετὰ τῆς ὁποίας ἦτο μεμνηστευμένος καὶ πρόκειται νὰ νυμφευθῇ τὴν Καρυάτιδα, ὀνομαζομένην ἤδη Καρυάν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀποστέλλεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐπιτυγχάνει παρὰ τῷ Σουλτάνῳ τὴν ἔκδοσιν φιρμανίου, ἀπαγορεύοντος εἰς τὸν Πασᾶν τοῦ Εὐρίπου τὴν ἐν Ἀθήναις εἴσοδον· ἀλλ' ἐπιστρέψας, συλλαμβάνεται ὑπὸ ἀνθρώπων τοῦ Πασᾶ καὶ φονεύεται, μὴ συγκατατεθεὶς εἰς τὸ νἀποτρέψῃ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φιρμανίου. Ἐπὶ τοῦ πτώματός του ἡ Καρυὰ ἐπανευρίσκει τὸν πέπλον της καὶ γίνεται πάλιν Νεράϊδα, ἐξαφανιζομένη, ἀφ' οὗ πρῶτον φονεύει τὸν δολοφόνον τοῦ μνηστῆρός της. Τὸ δρᾶμα ἐν γένει, εἰς τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ γραμμένον, μεθ' ὅλας του τὰς σκηνικὰς ἐλλείψεις, εἶνε πιστοτάτη ἀναπαράστασις τῶν πρὸ ἑκατονταετίας Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν του δὲ συνετέλεσε καὶ ἡ πρωτοφανὴς ἀκρίβεια περὶ τὰς σκηνογραφίας καὶ τοὺς ἱματισμοὺς τῆς ἐποχῆς, μεθ' ἧς τὸ ἀνεβίβασεν ὁ θίασος «Μένανδρος».

— Δύο ἄλλα δράματα, ἡ «Γκόλφω» τοῦ κ. Περεσιάδου, παρασταθεῖσα ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Παραδείσου καὶ ἡ «Μαρούσα ἡ Στροπωνιάτισσα» τοῦ κ. Ἀντωνοπούλου ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ὀλυμπίων, ἐκρίθησαν ὡς στερούμενα πάσης φιλολογικῆς ἀξίας. Εἰς τὸ κοινὸν ὅμως ἡ «Γκόλφω» ἤρεσε καὶ παριστάνεται συνεχῶς ἐν συρροῇ.

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ[1]

Κατέστη ἤδη ἀπὸ τῶν δημιουργῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης Βιγκελμάννου καὶ Ὀτφρίδου Μυλλέρου ἀναμφίλεκτον, ὅτι δύο παράγοντες συνήργησαν εἰς δημιουργίαν τοῦ καλλίστου καὶ ἐξαισίου ἐν ἀνθρώποις ἔργου, τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, αἱ ἐξ ἀνατολῶν τὸ παναρχαῖον ἐπιδράσεις καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, οὐ μόνον πρὸς ὑποδοχήν, ἀλλὰ καὶ τελείαν αὐτῶν ἀνθρωπίνως ἀνάπτυξιν. Ἀρχεγονώτεροι τῶν ἄλλων λαῶν οἱ Σημῖται ὄντες, τάσιν δ' ἐν ταὐτῷ πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον θεωρίαν ἀκατάσχετον ἔχοντες, ἐμόρφωσαν πρωΐμως κόσμον εἰκονικὸν ἄπειρον καὶ κατὰ τὰς ἰδίας ἕκαστος αὐτῶν μεταφυσικὰς ἰδέας καὶ θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις παμποίκιλον. Ἀπέκειτο ὅμως εἰς ἄλλον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μέγαν κλάδον, τὸν ἐκ φύσεως προνομιοῦχον Ἀριανόν, τὰ πρῶτα ἐκεῖνα τοῦ ἐν τῇ φύσει καλοῦ δεχθεὶς σπέρματα, νὰ δημιουργήσῃ καὶ διαπλάσῃ ἐξ αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ κόσμον ὄντως ἐξαίσιον, κόσμον ἀληθῶς ὑπ' ἀκτίνων τοῦ ἀπειροτελείου καλοῦ καταλαμπόμενον. Ὡρισμένον ἦτο μόνον ὁ υἱὸς τοῦ γενάρχου αὐτοῦ νὰ ἁρπάσῃ ἄνωθεν τὸ θεῖον ἐκεῖνο μετὰ τῆς ἐντέχνου σοφίας πῦρ, δι' οὗ ὁ τέως χαμαίζηλος κόσμος εἰς ὑπερκοσμίους ἤρθη σφαίρας.

Εἰς αὐτὸν μόνον ἦτο τὸ πρῶτον ὡρισμένον, μετὰ μυρίας ἄνω καὶ κάτω φορὰς καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ἐκ τοῦ κέντρου τῆς Ἀσίας κοιτίδος περιπλανήσεις, κατασταθεὶς τέλος ἐν ταῖς νέαις κατὰ τὴν Εὐρώπην οἰκήσεσι καὶ κεντημένος τὴν προσήκουσαν ἱκανότητα, αὐτὸς νὰ δείξῃ τὴν θείαν καὶ ἀθάνατον ταύτην αὐτοῦ καταγωγήν· ἀρυόμενος ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς πηγῆς καὶ ἀντιγράφων ἐκεῖθεν τὰς τοῦ ἰδεώδους καλοῦ γραμμάς, αὐτὸς νὰ καταγάγῃ εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον καὶ αἰσθητοποιήσῃ τὸ ἰδανικὸν ἐκεῖνο τοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ κάλλος, αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον νὰ διατρανώσῃ, ὅτι ἀθάνατος οὖσα ἡ τέχνη, δέον νὰ ἐμπνέηται ἐκ τῶν ἀϊδίων τῆς φύσεως καλλονῶν, αἵτινες εἶνε οἱονεὶ ἀνταύγειαι τοῦ ἀπειροτελείου, τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ.

Καὶ πόσος μὲν χρόνος ἐδέησε νὰ διαρρεύσῃ, μέχρις οὗ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἐξ Ἀνατολῶν σπέρματα βλαστήσωσι καὶ ἀναπτυχθῶσιν, ἡ πρώτη ἐκείνη ἀκτὶς φωτίσῃ τὴν διάνοιαν τῶν ἐκ τοῦ Ἀριανοῦ γένους τέκνων ἐκείνων τῆς φύσεως, ἐπακριβῶς νὰ ὁρισθῇ πάνυ δυσχερὲς τυγχάνει. Τίς οἶδε, πόσαι γενεαὶ ἢ καὶ αἰῶνες ἀντιπαρῆλθον οὐ μόνον πρὸ τοῦ Μυκηναίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Προμυκηναίου πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς Μινώειον ἀποκαλοῦμεν, πόση δὲ προμυκηναία ἱστορία ὑπολανθάνει ὑπὸ τὰ ἐν ἀπείροις μύθοις καὶ παραδόσεσιν ἐνειλημένα γεγονότα, ἄχρι τοῦ λυκαυγοῦς τούτου τοῦ ἐν ταῖς νοτιοανατολικαῖς τῆς Εὐρώπης ἐσχατιαῖς ἀνθρωπισμοῦ! Ἀφοῦ τῆς ἐκ τῆς φύσεως καὶ καταστάσεως τοῦ ἔτι ἀπροσφόρου πρὸς ἀσφαλῆ οἰκισμὸν ἐδάφους Θήρας ὁ πολιτισμὸς δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς τὴν εἰκοστὴν καὶ ἐπέκεινα π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε μόνον ἀνευρεθέντων ἐν αὐτῇ πρὸς ἄνετόν τινα βίον χρειωδῶν ἀντικειμένων συνάγεται, δύναταί τις νὰ ἀναλογισθῇ, πόσος ἐδαπανήθη χρόνος ἐν ταῖς κατὰ Ποσειδῶνα καὶ Ἀμυμώνην, Λυγκέα καὶ Ὑπερμνήστραν, Κέκροπα καὶ Ἄγραυλον, Κάδμον καὶ Ἁρμονίαν, καὶ δὴ ἐν ταῖς κατὰ Μίνων καὶ Ῥαδάμανθυν ἢ τὸν Κρηταγενῆ Δία καὶ Ἀστέριον ἢ Ταῦρον καὶ τὴν Πασιφάην καὶ Εὐρώπην καὶ Ἀριάδνην καὶ Φαίδραν ὑπολανθανούσαις σχέσεσι καὶ πολυπλόκοις συμβεβηκόσι. Οὐδόλως δ' ἀπίθανον, ὅτι καὶ ἡ ἔρις μεταξὺ Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος περὶ προτιμήσεως ἐν Ἀθήναις ἀνάγονται εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην, καθ' ἣν πάλη διεξήγετο μεταξὺ τοῦ ἀριοπελασγικοῦ καὶ σημιτικοῦ περὶ ἐπικρατήσεως στοιχείου, τοῦ μὲν ἀντιπροσωπευομένου ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς (καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἤδη Ἑλληνικῶν θεῶν), τοῦ δὲ ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ ἐκ τοῦ πέραν εἰσελάσαντος ὑπερποντίου, ἐκ Φοινίκης καὶ Αἰγύπτου, θεοῦ, ὅτε καὶ ὑπερίσχυσεν ἡ Ἀθηνᾶ, τουτέστι τὸ προοδεῦον ἤδη ἐγχώριον στοιχεῖον, περιορισθέντος τοῦ ὀθνείου ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐν ταῖς ὁμοσπονδίαις τοῦ ὁποίου παρέμεινε πολιοῦχος καὶ προστάτης ὁ Ποσειδῶν. Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν χρόνον εἰς σχέσιν τὸ πρῶτον καὶ ἐπιμιξίαν ἄγονται οἱ πάμπρωτοι ἐκεῖνοι ἑλληνικοὶ Ἄριοι, οἱ πρὸ τῶν Δαναῶν καὶ Ἀχαιῶν, ἢ ἄλλως Αἰολέων καλουμένων, Ἐτεόκρητες καὶ Προσέληνοι καὶ Γηγενεῖς αὐτοκαλούμενοι Πελασγοὶ πρὸς τοὺς ἐξ ἀνατολῶν προσπλέοντας καὶ περινοστοῦντας Αἰγυπτίους καὶ Φοίνικας Σημίτας. Κατ' αὐτὸν οἱ τὰ Ἄργη συνοικίζοντες καὶ τὰς ἀκροπόλεις αὐτῶν Λαρίσσας, τὴν Μινώειον Κνωσόν, τὴν Προίτειον Τίρυνθα, τὸν Μινύειον Ὀρχομενὸν καὶ τοὺς λαβυρίνθους διὰ τῶν Τιτάνων, διὰ τῶν Κυκλώπων, διὰ τῶν Ζήθων καὶ Ἀμφιόνων καὶ τῶν Δαιδάλων αὐτῶν οἰκοδομοῦντες ἄρχονται διδασκόμενοι οὐ μόνον βιομηχανικώτερον νὰ διάγωσιν, ἀλλὰ καὶ ῥυθμικῶς πως νὰ διακοσμῶνται. Ἰδοὺ ἡ πρώτη ἐξ ἀνατολῶν ἀνταύγεια, τὸ πρῶτον ἐκεῖθεν λυκόφως, τὸ ὁποῖον ὡς ἐπὶ πρῖσμα διαφανὲς πεσὸν καὶ διαθλώμενον τοῦ λοιποῦ μυρίας ἄρχεται μετὰ ταῦτα τῇδε κἀκεῖσε ἐκχέον καὶ διαπέμπον φωτιστικὰς ἀκτῖνας. Ναὶ μὲν συνεβάλετο οὐ μικρὸν καὶ ἡ πρὸς διάπλους καὶ διαβάσεις πρόσφορος θέσις τῆς ἑλληνικῆς ἐν γένει γῆς· ἀλλ' ὁπόσαι ἄλλαι χῶραι δὲν ἔτυχον ὑπὸ πολλῷ κρείσσονας ἄλλας γεωγραφικὰς καὶ κλιματολογικὰς συνθήκας καὶ ἐν τούτοις δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διαφωτισθῶσιν, ἐνῷ καὶ ἐκείνας ἐπεσκέπτοντο οὐδὲν ἧττον ἀνέκαθεν καὶ ἐξεμεταλλεύοντο Φοίνικες ἐξ ἀνατολῶν καὶ Αἰγύπτιοι!

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πρώτη μοῖρα τῆς ἑλλη-

νικῆς γῆς, σπουδαία κατά τε μέγεθος καὶ ποιόν, ἥτις ἐκ τῆς προσφόρου αὐτῆς θέσεως ᾐσθάνθη τὴν ἐξ ἀνατολῶν εὐεργετικὴν ταύτην ἐπίδρασιν, κρίνεται παρὰ πάντων ὅτι ἦν ἡ εὐρείη καθ' Ὅμηρον Κρήτη. Εἶνε ἤδη ἀναμφηρίστως ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἐκεῖθεν ἄρχεται πρὸς τὰ ἄνω βαθμηδὸν χωρῶν ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ ἡ τῆς Εὐρώπης ἡμέρωσις. Ἐκ τῆς κοιτίδος ταύτης τοῦ Κρηταγενοῦς τῶν Ἀριοπελασγῶν Διός ἄρχεται καὶ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἠπείρου τὸ ὄνομα. Ἡ ἐξ ἀνατολῶν ἕλκουσα τὸ γένος Εὐρώπη, ἡ τοῦ Φοίνικος Ἀγήνορος θυγάτηρ, καὶ ὁ τῶν Ἀρίων θεὸς Ζεύς, ἐν Κρήτῃ συζευγνύμενοι καὶ ἁρμονικῶς συνδυαζόμενοι, ἱδρύουσιν ἐν αὐτῇ πρῶτον ἤδη τὸ κατ' ἄνθρωπον ὄντως κοινωνικὸν μυστήριον, τὸν ἀληθῆ ἀνθρωπισμόν, τὸν Προμηκυναῖον πρῶτον ἢ Μινώειον πολιτισμόν. Ἐν τῷ παμπρώτῳ τούτῳ σταθμῷ τοῦ ἑλληνικοῦ ἢ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶνε μὲν ἔτι τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀριοπελασγοῦ ἀπηλλαγμένον τῆς πολυμεροῦς ἐπιδράσεως τοῦ ἐξ ἀνατολῶν σημιτισμοῦ, οὐδὲν ἧττον φαίνεται τοῦτο τεῖνον καὶ ὀργῶν ἀρχῆθεν πρὸς ποιάν τινα αὐτοσυνείδησιν, ὡς τοῦτο δειχθήσηται ἐκ τῶν ἑξῆς.

Ἐκ τῶν ὁσημέραι γινομένων διαφόρων σπουδαίων ἀρχαιολογικῶν ἐν Κρήτῃ ἀνακαλύψεων, καὶ δὴ κατὰ τὰ ἀνατολικὰ καὶ μεσημβρινὰ αὐτῆς, τὰ πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον ἀπονεύοντα, διαπιστοῦται ἔτι μᾶλλον, ὅτι ἐν τῇ ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι κυριώτατος σταθμὸς τῶν ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ περαιτέρω πλεόντων ἦν ἡ Κρήτη. Διὰ τούτων οἱ πολλοὶ ἐκεῖνοι λόγοι καὶ παραδόσεις, ἡ κατὰ τοὺς Τιτᾶνας τῆς Κνωσοῦ καὶ τὸν Ῥαδάμανθυν καὶ Μίνωα καὶ τοὺς ἄλλους πρώϊμος ἔννομος κατάστασις καὶ πολιτισμὸς καὶ ἡ θαλασσοκρατία τῆς νήσου, ἡ μυστηριωδῶς πως παρισταμένη, διαλευκαίνεται οὐ μικρὸν καὶ διασαφηνίζεται. Δι' αὐτῶν, εἰς τὴν ἀρχέγονον τῆς τέχνης κατάστασιν ἀναγομένων, ἀποδείκνυται, ὅτι προελληνικά, ἀριοπελασγικὰ φῦλα, μετὰ σημιτικῶν ἐν τῇ νήσῳ πρωϊμώτατα συνανεκράθησαν καὶ οὐ μικρὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν ταύτης κατέλιπον. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μὲν ἄπειρα ὅσα περὶ τοῦ πρώτου ἐκείνου ἐν Κρήτῃ πολιτισμοῦ ἐγράφησαν, εἷς δὲ τῶν νεωτέρων ἀρχαιοδιφῶν, ὁ αὐστριακὸς διπλωμάτης Πρόκες φὸν Ὄστεν, ἀπεφήνατο τὴν ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν καὶ ἐπιστάσεων συναγομένην βαρυσήμαντον ἐκείνην γνώμην, ὅτι ὁ τῆς Εὐρώπης πολιτισμὸς ἄρχεται, ὅπου ὁ τῆς μικρᾶς νησιωτικῆς ἠπείρου Κρήτης λήγει[1]· ἐκ τῶν γινομένων ὅμως καθ' ἑκάστην ἤδη ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων παράγονται εἰς φῶς εὑρήματα, δι' ὧν οὐδεμία ἀπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι τὰ ἐν ἐκείνοις τοῖς λόγοις παραδιδόμενα ἦσαν πράγματα. Καὶ ἐν διαφόροις μὲν τῆς Κρήτης μέρεσι, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τῆς Ἴδης καὶ ἐκεῖθεν, ἀνευρίσκονται ὁσημέραι κειμήλια, ἀναμφήριστα ὄντα τεκμήρια τοῦ παναρχαίου ἐκείνου πολιτισμοῦ, αὐθεντικὰ μνημεῖα τοῦ καθόλου ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου· ἀλλ' ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Μεσσαρᾶς (Γόρτυνος) Βόροις, παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ὁμηρικῇ Φαιστῷ, καὶ ἐσχάτως ἤδη ἐν τῷ μεταξὺ τῆς Ἴδης καὶ τῆς Δίκτης διαχώρῳ, ἀνευρέθησαν καὶ ἀνευρίσκονται ὁσημέραι ποικίλα κτερίσματα καὶ βιοτικὰ ἀντικείμενα, ἀνήκοντα κατὰ τοὺς ἀρχαιογνώστας εἰς τὴν καρολελεγικὴν τέχνην, εἰς τὴν ἀριοπελασγικὴν ἢ προελληνικὴν τουτέστι περίοδον, διότι ἀνέκαθεν οὐ μόνον οἱ Σημῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄριοι συνέθαπτον μετὰ τῶν νεκρῶν ὡς σύμβολα πίστεως περὶ συνεχείας τῆς ζωῆς ἢ ζωῆς ἄλλης μετὰ θάνατον διάφορα ἀντικείμενα, γνωστὸν δὲ τὸ τοῦ Θουκυδίδου, ἐκτιθέντος τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας καταστάσεως καὶ λέγοντος (I, 8), ὅτι Δήλου καθαιρομένης, ὑπὲρ ἥμισυ τῶν θηκῶν Καρικὸν εὑρέθη, γνωσθὲν ἔκ τε τῶν σκευῶν καὶ τῶν ὅπλων συντεθαμμένων· εἰσὶ δέ τινες οἱ ἰσχυριζόμενοι, ὅτι καὶ γράμματα, φρυγικὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα, τουτέστιν ἀριοπελασγικά, εὑρέθησαν, διότι τεμάχιον ἐπιγραφῆς εὑρεθὲν πρὸ ἐτῶν ἐν Βεβέλοις τῆς ἐπαρχίας τῆς νήσου Σητίας, παρὰ τῇ παναρχαίᾳ ἀριοπελασγικῇ πόλει τῶν Ἐτεοκρήτων Πράσῳ ἢ Πραίσῳ ὡς καὶ ἄλλα τοιαῦτα σήμερον[1], ἀποδίδονται εἰς τοὺς προϊστορικοὺς ἐκείνους ἀριοπελασγοὺς Φρύγας, τῶν ὁποίων ὅμιλοι καὶ ὁμάδες πρωϊμώτατα κατελθοῦσαι ἀπὸ τῆς φρυγικῆς Ἴδης ἀπέβησαν μετὰ τοῦ φρυγικοῦ, τοῦ φυσιολατρικοῦ ἔτι αὐτῶν Διός, εἰς τὴν κρητικὴν Ἴδην.

Ἀλλὰ τὸ μὲν περὶ γραμμάτων ἐν τοῖς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους προγόνοις ἡμῶν ζήτημα διατελεῖ ἔτι ἄλυτον, ἀφοῦ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν, ἐν δυσὶ μόνον χωρίοις (Ἰλ. Ζ, 168 καὶ Η, 175) ἀναφερόμενα, καὶ περὶ τὸ κατὰ τὴν φρυγικὴν Ἴδην φρυγικὸν ἐκεῖνο κράτος κυρίως στρεφόμενα, δὲν ἀποδίδονται εἰς τὴν κοινῶς νοουμένην γραφήν, ἀλλ' εἰς ἀτομικὰ ἐκ συνθήκης σύμβολα ἢ τὸ πολὺ εἰς ἀρχάς τινας μόνον γραφῆς ἱερογλυφικῆς. Οἱ λαοὶ ὅμως οἱ περὶ τὸ Αἰγαῖον περιχυθέντες, ἐκ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐξ Ἀσίας κοιτίδος ἀπορρεύσαντες ἀπεκόμισαν βεβαίως ἐκεῖθεν σὺν τῇ ὁμογενεῖ τὸ πρῶτον γλώσσῃ καὶ ταῖς συμφύτοις θρησκευτικαῖς ἀντιλήψεσι καὶ ἀρχάς τινας ὅπως δήποτε τέχνης ὑπηρετικὰς οὐ μόνον τοῦ κατ' αὐτοὺς βίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν τούτων. Ἐν τούτοις ἀποδεδειγμένου ἤδη ὄντος ἔκ τε τῶν ἐν Νινευὶ ἀσσυριακῶν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ εὑρειῶν ἀνασκαφῶν, ὅτι οἱ σημιτικοὶ λαοὶ ἦσαν πολλῷ πρότερον καὶ ἐν πολλοῖς προηγμένοι τῶν Ἀρίων, οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἐξησκήθη ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἑτέρων πολυειδὴς ἐπίδρασις καὶ μάλιστα ἐπὶ ἀμέσως γειτνιάζοντας. Καὶ ἐκέκτητο μὲν ἡ τῶν Ἀρίων ἐν γένει καὶ δὴ ἡ τῶν Ἀριοπελασγῶν φυλὴ τὴν πρὸς ποικίλην κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν ἱκανότητα καὶ ἰδιοφυΐαν, καθὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐν βαθμῷ θαυμασίῳ ἐδείχθη· ἀλλὰ τὸ ἐπὶ πολὺ ἀναποκατάστατον αὐτῶν, ἡ ἄνω καὶ κάτω αὐτῶν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην φορά, ἐβράδυνε τὸ μὲν τὴν ἀποδοχὴν τῶν ἐξ Ἀσίας ἀείποτε προερχομένων, τὸ δὲ τὴν ἐν ἔργοις ἔκφρανσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαιρέτων αὐτῶν πλεονεκτημάτων τού-

[1] Ὅρα «Denkwürdigkeiten und Erinnerungen aus dem Orient», v. Prokesch von Osten. Ersch und Gruber, τόμ. I, σ. 126.

[1] Ἔπιθι τὰ ἐν τῷ τέλει λεγόμενα.

των. Τὰ ἐν τῇ νοτιανατολικῇ Εὐρώπῃ ἀριανὰ φῦλα ἐκέκτηντο τοιαύτην ἐν τῇ μιμήσει ἱκανότητα, ὥστε τὸ ἀπομιμούμενον ἀπέβαινεν ἐκ τῆς θαυμασίας αὐτοῦ τελειότητος ὅλως πρωτότυπον· αἱ ἐπὶ αἰῶνας ὅμως κοινωνικαὶ καὶ ἐθνολογικαὶ περιστάσεις ἀνέβαλλον τὴν προσήκουσαν τῶν πλεονεκτημάτων τούτων ἔκφανσιν· ἐν καιροῖς πρὸς βιοτικὴν ἀποκατάστασιν πάλης, κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν λόγιον, ἐσίγων αἱ τέχναι (inter arma silebant artes). Ὅθεν τοῦ χρόνου ἐπιστάντος, δὲν ἦτο δυνατὸν τὰ φῦλα ταῦτα, καὶ δὴ ὁ ἐν αὐτοῖς προνομιοῦχος ἐκεῖνος τῶν Ἀριοπελασγῶν κλάδος νὰ μὴ αἰσθανθῇ εἴπερ τις καὶ ἄλλος καὶ τὸ ἐν τῇ φύσει καλὸν καὶ συλλέγων τὰς ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἁρμονίᾳ ἐσπαρμένας τοῦ ἰδεώδους γραμμὰς καὶ συναρμολογῶν διὰ τῆς φαντασίας αὐτὰς νὰ μὴ ἀποτυπώσῃ ἐν θαυμασίαις συλλήψεσι καὶ ἐμπνεύσεσι καὶ παραγάγῃ τῶν καλῶν τεχνῶν τὰ ἐξαίσια ἔργα. Ἔδει λοιπὸν νὰ ἐπιστῇ ὁ πρὸς τοῦτο χρόνος, εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ὡς διεγερτικὸν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ ἱκανοτήτων κέντρον καὶ ἀφετηρία ἡ μετὰ τῶν γειτνιαζόντων Σημιτῶν ἐπιμιξία.

Ὑπῆρξε λοιπὸν χρόνος, καθ' ὃν οἱ ἐξ ἀνατολῶν σημιτικοὶ λαοὶ μετέφερον ἐκ διαφόρων αἰτίων καὶ περιστάσεων, πολιτικῶν τε καὶ ἐμπορικῶν, καὶ δὴ εἰς τοὺς ἀμέσως ὁμοροῦντας εἰς αὐτούς, τὰ ποικίλα τῶν τεχνῶν αὐτῶν τεχνητὰ προϊόντα. Καὶ αἱ ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος περιᾳδόμεναι ἐξ ἀνατολῶν ἐκεῖναι ἀποικίαι, καίπερ πολλάκις ἀμφισβητηθεῖσαι, παρ' ἄλλων δὲ ἀποδεχθεῖσαι, καὶ τὰ ἀνέκαθεν, πρὸς δὲ καὶ ὑπὸ Ὁμήρου μνημονευόμενα, τῶν Φοινίκων ποικίλα ἐμπορεύματα καὶ τεχνικὰ καὶ κοσμητικὰ ἀντικείμενα διαπιστοῦσι τὴν τοιαύτην δι' ἐπικοινωνίας μετάδοσιν. Ὁ Γλάδστων ἐν τῷ κατὰ τὸ 1892 ἀναγνώσματι αὐτοῦ ἐν τῷ ἐθνικῷ συνεδρίῳ τῶν Ἀνατολιστῶν, τῷ περὶ ἐπιδράσεως τῶν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων εἰς τὴν Ἑλλάδα, λέγει ἐν ἄλλαις περὶ τούτου τὰ ἑξῆς. «Δι' ὅλων τῶν ποιημάτων (τῶν ὁμηρικῶν) οὐδὲν ἐναργέστερον τῆς σχέσεως τῆς μεταλλικῆς τέχνης πρὸς τὴν φοινικικὴν ἀκτήν. Καὶ ἐξ ἐπιπολαίου ἐπισκοπήσεως τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου δεν δύναταί τις νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ, ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην ἔποψιν, τὴν ὀφειλὴν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου εἰς τὴν Ἀνατολὴν»[1]. Ὁ πρώην δὲ διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς Φουκάρ, ἐκ μελετῶν γενομένων ἐπὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἑλλάδι, συνάγει, ὅτι ἡ λατρεία τῆς Δήμητρος (ὡς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος κατὰ Γλάδστωνα, ἔνθ' ἀνωτέρω) προῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου ἐχούσης ἤδη ἀπὸ τῆς 16ης μέχρι τῆς 26ης δυναστείας ναυτικὸν καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ὑποταξάσης, ὅτε καὶ οἱ κατὰ Γλάδστωνα ἁρμοσταὶ αὐτῆς ἐν αὐτῷ, οἱ ἄνακτες, ἐνεκαθίσταντο. Μὴ λησμονῶμεν δέ, ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ παρίστων τὴν θεὰν Δήμητρα ἐκ Κρήτης τὸ πρῶτον προερχομένην καὶ λέγουσαν: «Κρήτηθεν ἤλυθον ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης»[2], καὶ ὅτι καθ' Ἡσίοδον ἐμίγη ἡ θεὰ ἐν φιλότητι μετ' Ἰασίου ἐν Κρήτῃ, ἐν πίονι δήμῳ[1]· ἐκ Κρήτης τουτέστιν, ὅπου ὁ πρῶτος ἐξ ἀνατολῶν σταθμός, ἐχώρει βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἄνω πᾶν τὸ ἀναγόμενον εἰς τὸν πάμπρωτον ἐκεῖνον ἐν Ἑλλάδι πολιτισμόν. Αἱ ὁσημέραι δὲ ἀνακαλύψεις καὶ ἀνευρέσεις ἐν Κρήτῃ, ἐν Μυκήναις καὶ ἀλλαχοῦ καθιστῶσι τὸ ζήτημα ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως. Ἤδη διαλευκαίνεται καὶ ἐξηγεῖται πλῆθος μύθων ἀναγομένων ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τέχνης ἐν Κρήτῃ, ὡς ἐν πρώτῳ ἐξ ἀνατολῶν σταθμῷ, καὶ εἰς τὸν πολυτρόπως μετ' αὐτῆς συνδεόμενον μυθικὸν ἐκεῖνον τεχνίτην Δαίδαλον. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ οὐ μόνον Φοίνικες καὶ ἐξ Αἰγύπτου Σημῖται προσπλέουσιν εἰς Κρήτην, ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν. Ἀχαιοὶ ἢ Αἰολεῖς, ἀπόγονοι τῶν πρὸ αὐτῶν Ἀριοπελασγῶν, προηγμένοι ἤδη καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι ποιοῦνται καὶ αὐτοὶ ἐκδρομὰς καὶ ἀποβάσεις εἰς τὰς ἀκτὰς αὐτῶν, εἰς τὴν Φοινίκην καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου[2]. Τοῦτο συνάγεται ἤδη καὶ ἐκ τῶν αἰγυπτιακῶν μνημείων, ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν ὁποίων κατὰ τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς γίνεται λόγος περὶ ἐπιδρομῶν καὶ ἐπελάσεων λαῶν ἐκ νήσων προερχομένων, λεγομένων δὲ πλὴν ἄλλων καὶ Ἀκαιβασᾶ καὶ Δαναουνᾶ, οἵτινες κρίνονται ὅτι εἶνε Ἀχαιοὶ καὶ Δαναοὶ ἐκ τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Αἰγαίου, ἀποδιδόντες τὰ ἴσα εἰς τοὺς ληιζομένους πρότερον αὐτοὺς Φοίνικας καὶ Αἰγυπτίους Σημίτας. Τοῦτο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ παρ' Ὁμήρῳ Ψευδοδυσσέως ἢ Αἴθωνος[3] ὑποδηλοῦται καὶ ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων ἐν τῇ ἀρχαιότητι παραδίδοται. Ὁ ἐκ Κρήτης στρατηγὸς Ταῦρος ἢ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Ζεύς, ἐπιτρέχει τὰς παραλίας τῆς Φοινίκης, ἀπάγων ἐκεῖθεν ἔν τινι τοιαύτῃ ἐπιδρομῇ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἀγήνορος ἢ Φοίνικος Εὐρώπην. Ταῦτα καὶ ἄλλα δεικνύοντα τὴν ἀμοιβαίαν τῶν ὁμόρων κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου σημιτικῶν Φοινικοαιγυπτίων καὶ ἀριανῶν λαῶν ἐπικοινωνίαν καὶ ἀλληλεπίδρασιν οὐδεμίαν ἀπολείπουσιν ἀμφιβολίαν, ὅτι οἱ πλησιέστεροι ἐκ τῶν Ἀριοπελασγῶν Αἰολεῖς ἢ Ἀχαιοί, οἱ τῆς Κρήτης, ἀπεκόμιζον σὺν τῇ λείᾳ καὶ ὅ,τι σχετικὸν πρὸς τὸν κατὰ κοινωνίαν ῥυθμικώτερον καὶ κοσμητικώτερον βίον παρὰ τῶν πρότερον αὐτῶν προηγμένων Σημιτῶν.

Τὰ ἀναγόμενα δὲ εἰς τὴν τέχνην, ὑπηρετικὴν τὸ πλεῖστον τῆς λατρείας τοῦ θείου ἐν τῷ τότε οὖσαν, εἴτε διὰ τῶν προσελεύσεων τῶν ναυτιλλομένων καὶ ἐμπορικῶν Σημιτῶν ἐκείνων, εἴτε διὰ τῶν ἐκδρομῶν καὶ ἐπελάσεων ὕστερον τῶν Ἀχαιῶν ἢ Αἰολίων Ἀρίων, κοινὰ γενόμενα, παρήγαγον τὰς ποικίλας παραδόσεις, καὶ τὸν περὶ Δαιδάλου καὶ Δαιδαλιδῶν ἐκεῖνον πολυσυνδύαστον μῦθον περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς τέχνης καὶ τῶν πρώτων τεχνουργημάτων. Ταῦτα ἐφρόνουν οἱ Κρῆτες ὅτι ἐδικαιοῦντο νὰ ἰδιοποιῶνται ἀνέκαθεν· οἱ ἐν τοῖς βορείοις δὲ τοῦ Αἰγαίου ἀναπτυσσόμενοι Ἀθηναῖοι, ἀντικρού-

[1] Ὅρα «Ἀκρόπολιν», 6 Σεπτεμ. 1892, ἀριθ. 3809.
[2] Ὁμηρικὸν ὕμνον εἰς Δήμητρα, στ. 189.

[1] Ὅρα Ἡσιόδου Θεογονίαν, στ. 911.
[2] Gladston's Juventus Mundi. C. V. «Φοίνικες καὶ Αἰγύπτιοι», p. 145. Παράβ. καὶ Ὁμήρου Ὀδύσ., Ρ. 425 καὶ ἑ.
[3] Ὁμήρου Ὀδύσ., Τ, 183 καὶ ἔνθ' ἀνωτέρω.

οντες εἰς τὰς παραδόσεις ταύτας καὶ τοὺς κρητικοὺς λογογράφους διὰ τῶν ἰδίων λογογράφων, τραγικῶν καὶ ῥητόρων, σπουδαζόντων παντὶ σθένει νὰ περιάψωσι καὶ τὸ κλέος τοῦτο εἰς ἑαυτοὺς ἕνεκα τῆς μετὰ ταῦτα προόδου τῆς τέχνης εἰς βαθμὸν ἔτι ἀνέφικτον ἐν τῷ ἄστει τῆς Παλλάδος, παρήγαγον τὴν περὶ ἀρχῶν ἐν τῇ τέχνῃ σύγχυσιν ταύτην. Ἀλλ' ὅπως ἐν γένει οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἄριοι ἀνέπτυξαν πᾶν ἐξ Ἀσίας παραληφθέν, οὕτω καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πᾶν, ὅ,τι εἰς Κρήτην τὸ πρῶτον ἐξ ἀνατολῶν μετενεχθὲν ἐβλάστησεν ἐν αὐτῇ, καὶ δὴ τὰ κατὰ τὴν τέχνην, παραλαβόντες, ὡς ἱκανῶς ὑποδηλοῖ ὁ ἐν τοῖς δυσὶ λαοῖς, πλὴν τῶν ἄλλων ἐκείνων περὶ Μίνωος καὶ Αἰγέως καὶ Θησέως περιᾳδομένων, περὶ Δαιδάλου καὶ Δαιδαλιδῶν ἀγών, ἐτελειοποίησαν.

Οὕτω λοιπὸν οἱ ἐν Κρήτῃ τεχνῖται, ἔχοντες ἀνέκαθεν ὑποδείγματα ἐξ Ἀνατολῶν πρόχειρα καὶ ὑπ' αὐτῶν κεντριζόμενοι, ἐπέδωκαν πρῶτοι ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν τέχνην, τῆς ὁποίας καὶ τὴν ἀρχὴν τόσον οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον νὰ ἰδιοποιῶνται. Τὰ εὑρήματα ἐκεῖνα τοῦ ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τῆς Ἴδης (νῦν κάμπου τῆς Νίδας) Ἰδαίου Ἄντρου, τὰ ἐπὶ τοῦ ἀναπεπταμένου χώρου τῆς νεφελογείτονος Ἴδης πρὸ δεκαετίας περίπου ἀνακαλυφθέντα, αἱ κατὰ τὸν ἀσσυριακὸν ἢ σημιτικὸν ῥυθμὸν ἐξειργασμέναι ἐκεῖναι ἐννέα ὀρειχάλκιναι εὐμεγέθεις ἀσπίδες μετ' ἄλλων τεχνικῶν ἀναθημάτων, δὲν κρίνονται μὲν ὑπὸ τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν ὅτι ἀνάγονται ὑπὲρ τὴν Η' ἢ Θ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἐν τούτοις, καίπερ ταῦτα σημιτικὰ ἔτι ἀντικείμενα παριστάντα, εἶνε ἔργα Κρητῶν τεχνιτῶν. Καὶ ἔκειτο μὲν παραπλεύρως τῆς Ἴδης μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς ἡ τιτάνειος καὶ προμυκηναία, ἡ μεγάλη καὶ βασίλειος τοῦ Μίνωος καθ' Ὅμηρον πόλις Κνωσός, τῆς ὁποίας ἡ κτίσις ἀπεδίδετο ἐν τῇ νεότητι τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου εἰς τὴν τῶν Τιτάνων δωδεκαμελῆ οἰκογένειαν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, εἰς τὸν ἀρχέγονον τουτέστι καὶ πάμπρωτον ἐκεῖ κοινωνικὸν Ἀριοπελασγῶν συνοικισμόν· ἐν τῇ τόσῳ ὅμως παλαιᾷ ταύτῃ τῆς ἑκατομπόλεως νήσου πόλει, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ ὕστερον ἐδείκνυντο ἔτι τὰ τῶν Τιτάνων ἐκείνων, τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας μέγαρα, ἀναφέρονται λίαν πρωΐμως ἐνοικισθέντες καὶ Φοίνικες Σημῖται, ἐξ οὗ καὶ ἡ προϊστορικὴ πόλις ἐκαλεῖτο πρότερον, ὡς καὶ ὁ παραρρέων αὐτῇ λαμπρὸς καὶ διαυγὴς ποταμός, Καίρατος (ἐκ τοῦ φοινικικοῦ Kart=κεφαλή), ὕστερον δὲ Κνωσός. Ἐν ταύτῃ, ἐπικρατήσαντος φαίνεται τοῦ σημιτικοῦ στοιχείου, μετεπήδησεν ἐξ ἀνατολῶν σὺν τοῖς ἄλλοις βιοτικοῖς ἔργοις καὶ ἡ κατ' αὐτὸ τέχνη. Εἰ δὲ καὶ κατίσχυσε σὺν τῷ χρόνῳ ὁ Ἀριοπελασγὸς Ζεὺς καὶ ὁ ἀπόγονος αὐτοῦ Μίνως τοῦ σημιτικοῦ Διὸς Ἄμμωνος, ἐπὶ τοσοῦτον ὅμως ἡ τέχνη ἔφερεν ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ ἔτι τὴν σφραγῖδα τοῦ σημιτισμοῦ, ὥστε καὶ κατὰ τὴν Η' καὶ Θ' ἔτι ἑκατονταετηρίδα, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ ἀχαϊκὸς κόσμος εἶχεν ἤδη ἀντιπαρέλθει πρὸ τοῦ ἐπικρατήσαντος δωρικοῦ, αὕτη καθ' ἕξιν ἔτι ἐπεκράτει ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν ἐν τῇ νήσῳ τεχνιτῶν. Δὲν φαίνεται ἐν τούτοις, ὅτι καὶ οὕτως ἔχουσα ἡ ἐν Κρήτῃ τέχνη ἐκείνη, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν σπανίων τούτων μεγάλων ἀναθηματικῶν ἀσπίδων καὶ ἄλλων διακοσμητικῶν ἔργων, δὲν ἐχώρει κατὰ μικρὸν εἰς τὴν λύσιν τῶν ἀπ' ἀνατολῶν ἐκείνων δεσμῶν αὐτῆς. Ἐπὶ τὸ παρ' Ὁμήρῳ (ἐν τῇ Ὁπλοποιΐᾳ) περιᾳδόμενον ἐκεῖνο ἔργον τοῦ Δαιδάλου, τὸν χορὸν τῆς Ἀριάδνης, θὰ εἶχε βεβαίως μεγίστην τὴν ῥοπὴν ἡ σημιτικὴ τέχνη, ἀφοῦ τοῦτο ἦνε προγενέστερον τοῦ ἔργου τοῦ Ἡφαίστου καὶ ὑπόδειγμα μάλιστα εἰς αὐτὸν ἐγένετο. Τὸ ἀρχέτυπον λοιπὸν δαιδάλειον ἐκεῖνο ἔργον καίπερ σημιτίζον θὰ ἦτο ἐξαίσιόν τι χρῆμα, ἀφοῦ χρησιμεύῃ ὡς τύπος καὶ ὑπογραμμὸς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον τεχνίτην, τὸν Ἥφαιστον. Ἡ τέχνη ἄρα λίαν πρωΐμως, εἰ καὶ ἐπὶ πολὺ ἔτι σημιτίζουσα ἐκ τῆς μετὰ Σημιτῶν στενωτέρας γειτνιάσεως καὶ ἐπαφῆς, ἤρξατο ἤδη πρωΐμως ἀναπτυσσομένη καὶ ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον βαθμηδὸν διατιθεμένη, ἄλλως τε κατὰ τὰς ὁσημέραι ἐν Αἰγύπτῳ ἀνακαλύψεις ἀνευρίσκονται θαυμάσια ἐν αὐτῇ ἔργα ἀναγόμενα εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν ΙΒ' τῆς χώρας δυναστείαν.

Μόνη δὲ ἡ περὶ Δαιδάλου καὶ Δαιδαλιδῶν πολύφημος καὶ πολυσυνδύαστος παράδοσις τεκμηριοῖ ἱκανῶς τὴν ἐπικρατήσασαν ἤδη γνώμην, ὅτι ἡ Κρήτη, εἰς τὴν ὁποίαν μετεπήδησεν οὐ μόνον ἡ τέχνη ἐξ ἀνατολῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος ὕστερον ἀναπτυχθεὶς ἐξ αὐτῆς εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός, ἐγένετο ὁ πρῶτος αὐτῶν σταθμὸς καὶ ἡ ἀρχικὴ κοιτίς. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, οὐ μόνον κτίσις ἐν αὐτῇ τοσούτων προϊστορικῶν, προμυκηναίων πόλεων, λαβυρίνθων, θησαυρῶν καὶ θόλων καὶ τειχῶν καὶ ἀκροπόλεων κυκλωπείων, ἀλλὰ καὶ μετάβασις πρωΐμως ἀπὸ τοῦ ἐξαισίως ὀγκώδους ἀσσυριακοῦ καὶ αἰγυπτιακοῦ εἰς τὸ εὔρυθμον ἐν πᾶσι καὶ σύμμετρον ἑλληνικόν. Ἀπὸ τοσοῦτον παμπαλαίου χρόνου παραδίδοται καὶ ὑπὸ τοῦ Ποιητοῦ διαφημίζεται, ὅτι τὸ δαιδάλειον ἔργον, τὸ ἐπὶ πολὺν χρόνον διασωθὲν καὶ ἐν Κνωσῷ δεικνύμενον, ὁ χορὸς τῆς Ἀριάδνης ὁ ἐξηγηθεὶς ὕστερον ὅτι παριστᾷ μίαν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων περὶ λαβυρίνθου πλασθεισῶν παραδόσεων, ἦν οὕτως ἐπὶ καλλονῇ ἐξαίσιον, ὥστε ὡς πρότυπον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον τεχνίτην, τὸν Ἥφαιστον, ἐχρησίμευσεν· ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου τουτέστι καὶ ἐνύλου κόσμου ἤρξατο ἤδη ἔκτοτε ἡ τέχνη εἰς ὕψη αἰρομένη, εἰς ὑπερκόσμια ἐδάφη τείνουσα, εἰς τὴν πηγήν, ἐν ᾗ αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες ἑδράζεται καλόν. Ὁ Ἰταλὸς ἀρχαιοδίφης Ὄρσης ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται ἐν τῷ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Ἰδαίου Ἄντρου συγγράμματι ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τῆς ἀρχῆς τῆς τέχνης: «Ἓν βλέμμα, λέγει, ἐπὶ τῶν σχεδιαγραμμάτων καὶ τῶν πινάκων τῶν προσηρτημένων (δηλαδὴ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Γερμανοϊταλοῦ Ἄλμπερ ἐκδοθεῖσαν πραγματείαν) ἀρκεῖ νὰ πείσῃ καὶ τὸν μᾶλλον ἐν ταῖς τοιαύταις σπουδαῖς ἄπειρον, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν μνημεῖα χαρακτηριστικὰ καὶ ὑψηλῆς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰς ἀρχαιοτέρας αὐτῆς περιόδους σπουδαιότητος. Ἰδίαν ὅλως σπουδαιότητα παρέχει εἰς τὰ εὑρήματα ταῦτα ἡ σημασία, ἣν τὸ ὄνομα τῆς Κρήτης κέκτηται ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν πρώτην μάλιστα αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Ὁ τόπος δέ, ἐξ οὗ

ταῦτα προέρχονται, τὸ Ἰδαῖον Ἄντρον, ἀρχαιοτάτη τῆς κρητικῆς καὶ ἑλληνικῆς λατρείας κοιτίς, προστίθησί τι πλέον εἰς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἱστορικὴν σημασίαν». Μικρὸν δὲ κατωτέρω ὁ αὐτὸς σοφὸς λέγει: «Ἐμελέτησα τὰ εὑρήματα ἐν συγκρίσει πρὸς ὅ,τι ἐν γένει μέχρι τοῦδε περὶ τέχνης καὶ βιομηχανίας ἑλληνικῆς γινώσκομεν, προσπαθῶν νὰ συντελέσω νὰ ἀποδοθῇ ὁ ἱστορικὸς εἰς αὐτὰ χαρακτηρισμὸς καὶ σχηματισθῇ ἡ νέα σελὶς τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἥτις δύναται ἀπὸ τούτων νὰ προέλθῃ»[1].

Ἐκ τούτων λοιπὸν ἐμβριθῶς κρίνων τις δὲν δύναται ἢ νὰ παραδεχθῇ ἀνενδοιάστως, ὅτι καὶ ἐν τῇ τέχνῃ ἡ Κρήτη, ὡς καὶ ἐν τῇ πρωΐμως κρατησάσῃ ἐν αὐτῇ ἐννόμῳ τάξει, οὐ μόνον προηγήθη πάσης ἄλλης ἑλληνικῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ πρόοδον ἐν αὐτῇ πρωΐμως ἐπεδείξατο ἀξιοσημείωτον. Ἐν Κρήτῃ τὸ πρῶτον ἡ τέχνη ἤρξατο ἀποτινάσσουσα τὰ ἐξ ἀνατολῶν δεσμά, χωροῦσα ἐλευθέρως πρὸς τὴν εἰς ἀντιγραφὴν τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ ἔκτακτον ἰδιοφυΐαν καὶ ἱκανότητα τοῦ ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ Εὐρώπῃ ἀριοπελασγικοῦ φύλου. Αἱ ἐν Κρήτῃ ὁσημέραι ἀνακαλυπτόμεναι ποικίλαι ἀρχαιότητες κέκτηνται πρὸς τῇ ἐπιστημονικῇ καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἐθνικὴν ἀξίαν· διότι καθ' ἑκάστην ἀποδείκνυται καὶ δι' αὐτῶν ἀναμφηρίστως, ὅτι ἡ πρώτη οὐ μόνον τοῦ ἑλληνικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατὰ τὴν Εὐρώπην καθ' ὅλου πολιτισμοῦ κοιτὶς ἐγένετο αὕτη, ἐφ' ᾧ καὶ χρησιμεύουσιν αὗται εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς περὶ ταῦτα σοφοὺς ὡς βάσις τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ἀρχαὶ τῆς ἐν γένει ἐθνικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως. Ὁ Ἀμερικανὸς Στίλλμαν, ἐρευνῶν τὰ κατὰ τὰ ἐν Μυκήναις προϊστορικὰ μνημεῖα, ἀποφαίνεται λέγων: «Τείνω εἰς τὸ νὰ θεωρήσω τὴν τέχνην, εἰς ἣν ὀφείλομεν ἀμφότερα τὰ ἐν λόγῳ μνημεῖα (τοὺς ἐν Μυκήναις λέοντας), ὡς λαβοῦσαν ἀρχὴν ἐκ Κρήτης, καὶ νομίζω αὐτὴν κλάδον τῆς τοῦ Δαιδάλου»[2]. Ὁ πρὸ μικροῦ δὲ ἐπισκεψάμενος τὴν Κρήτην ἐπιφανὴς ἀρχαιοδίφης καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Ὀξφόρδῃ μουσείου Ἀρθοῦρος Ἔβανς ἰδοὺ τί γράφει ἐξ Ἡρακλείου εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ ἐκδιδόμενον ἀρχαιολογικὸν φύλλον, τὸ «Ἀθήναιον» (ἐν ἀριθ. 3478, Ἰουνίου 23 τοῦ 1894): «Ἄρτι ἐπανῆλθον ἐκ τῶν ἀνατολικῶν τῆς Κρήτης ἐπαρχιῶν, ἃς ἐπεσκέφθην πρὸς ἀναζήτησιν Μυκηναίας ἐν αὐταῖς γραφῆς, τὰ ἀποτελέσματα δὲ τῶν ἐρευνῶν μου ὑπερέβησαν τὰς προσδοκίας μου. Ἡ Κρήτη βρίθει Μυκηναίων ἀρχαιοτήτων. Ἐν Πελοποννήσῳ εὗρον 4—5 γαλοπέτρας[3], ἐχούσας γραφικοὺς χαρακτῆρας ἀνήκοντας προφανῶς εἰς σύστημα ἱερογλυφικόν, διάφορον ὅμως τοῦ τε Αἰγυπτιακοῦ καὶ τοῦ Χεττικοῦ (δηλ. τοῦ τῶν ἐν τῇ Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ Σημιτῶν, τῶν Χετταίων ἢ Ἰδουμαίων). Αἱ ἔρευναι αὗται ἔπεισάν με, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο τῆς γραφῆς ἔχει κέντρον τὴν Κρήτην. Λίθους τοιούτους χαρακτῆρας φέροντας εὗρον ἐν Παλαιοκάστρῳ Σητίας, ἐν Κνωσῷ καὶ ἐν Κονταράτῳ, ἐν ᾗ εὗρον καὶ ἀγγεῖον φέρον 3 γράμματα τοῦ συστήματος τούτου. Παρόμοιοι λίθοι καὶ ἓν ἀγγεῖον ἐν μυκηναίοις γράμμασιν εὑρίσκονται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ἡρακλείου. Πολλὰ δὲ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος γραμμάτων ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τοῦ Κυπριακοῦ ἀλφαβήτου». Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ μουσεῖον τὸ τῆς Ὀξφόρδης ἐδωρήσατο ἐν ἄλλοις ἀρχαιολογικοῖς εὑρήμασιν ἕτερος ἀρχαιολόγος, ὁ Ἰω. Μάϋερς, καί τινα ἐκ Κρήτης κειμήλια. Καὶ ἐν γένει, καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἤδη ἀνορύσσονται ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς πολυφήμου μεγαλονήσου καὶ εἰς φῶς ἄγονται ποικίλα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα τεκμηριοῦντα ἀριδήλως τὸν πολυμερῆ ἐν αὐτῇ προελληνικὸν πολιτισμόν, ἀντικείμενα, φέροντα τὴν σφραγῖδα ἀρχαιοτήτων οὐ μόνον ἀρχαϊκῆς καὶ μυκηναίας τέχνης, ἀλλ' ἔτι πρωϊμωτέρας καὶ βαθυτέρας, ἣν ἡμεῖς ἀνηγάγομεν εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐκείνην περίοδον, ἣν ἀπεκαλέσαμεν Μινώειον ἢ Ἀριοπελασγικήν· διότι, ὡς ἀναμφηρίστως ἤδη ἀποδείκνυται, ὁ πολιτισμὸς ἐν Ἑλλάδι ἐχώρησεν ἀνέκαθεν ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, σταθμοὶ δ' αὐτοῦ ἐγένοντο βαθμηδὸν ἡ Κρήτη, καὶ πρὸ πάντων ἡ Μινώειος Κνωσός, τὸ κτίσμα ἐκεῖνο τῶν Ἀριοπελασγῶν Τιτάνων, εἶτα αἱ Μυκῆναι τῶν Ἀτρειδῶν καὶ ἐν τέλει αἱ Ἀθῆναι τοῦ Αἰγέως καὶ Θησέως μετὰ καὶ τοῦ Μινυείου Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Καδμείας. Ὡς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀνευρέθησαν εὐτυχῶς ἐπὶ τοῦ χώρου τῶν Μυκηνῶν, τῆς πόλεως ἐκείνης τῶν Ἀτρειδῶν, ἡ ὁποία ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλουμένη «πολύχρυσος Μυκήνη», ἐθεωρεῖτο τέως ἁπλῆ ποιητικὴ ἔκφρασις, θαυμάσια κειμήλια ἱκανῶς προηγμένον ἤδη πολιτισμὸν ἐξαγγέλλοντα, οὕτω καὶ ὅταν ὁ Ὕψιστος εὐδοκήσῃ νὰ ἀποκατασταθῇ καὶ ἡ Κρήτη ἀνθρωπίνως πάλιν, θέλουσιν ἀναδύσει ἐκ τοῦ παρθένου ἔτι αὐτῆς ἐδάφους κειμήλια οὐχ ἧττον θαυμάσια. Δὲν εἶνε δυνατὸν ὁ τόσον εὐρέως ἐκμεταλλευθεὶς κύκλος ἐκεῖνος ποιητικῶς καὶ τεχνικῶς, ὁ περὶ τὴν Ἀριάδνην καὶ τὸν Θησέα, τὸν Μίνωα, τὴν Πασιφάην, τὸν Μινώταυρον καὶ τὸν Λαβύρινθον, καὶ δὴ τὸν Δία-Ταῦρον καὶ τὴν Εὐρώπην, νὰ μὴ ἱκανοποιήσῃ ἀρκούντως τοὺς περὶ ταῦτα ἀνενδότως ἀσχολουμένους. Καὶ ἤδη ἀφοῦ ἐκ τοῦ εὐρέος θεογονικοῦ καὶ ἐθνολογικοῦ τῆς Κρήτης τούτου κύκλου καὶ εἰς ἔξω καὶ κύκλῳ τῆς νήσου χώρας καὶ νήσους[1] ἀνευρίσκονται

[1] Ὅρα τὴν πραγματείαν F. Halbherr καὶ P. Orsi, «Antichita dell Antro di Zeus Ideo e di altre locatita in Creta», ἐν τῷ Museo Italiano di Antichita Classica. vol. II, p. III.

[2] Ὅρα προϊστορικὴν χρονολογίαν ὑπὸ Στίλλμαν περὶ τῶν ἐν Μυκήναις λεόντων, τουτέστι περὶ τοῦ μεταξὺ τῆς μυθολογίας καὶ τῆς ἱστορίας μεταιχμίου καὶ ὁρίου, 900—800 π. Χ. Ἐφημερὶς Κορομηλᾶ, ἀρ. 120, Ἀπριλ. 30 τοῦ 1890.

[3] Γαλόπετραι λέγονται ἐν Κρήτῃ σχιστόλιθοι λεπτοί, χρώματος γλαυκοῦ, οἱ ὁποῖοι φέροντες γράμματα ἀρχαῖα καὶ θεωρούμενοι ὡς μαγικὴν ἔχοντες δύναμιν, καὶ πρὸ πάντων ὅτι συντελοῦσιν εἰς παραγωγὴν εἰς τὰς θηλαζούσας γάλακτος (ἐξ οὗ καὶ γαλόπετραι), χρησιμεύουσιν ὡς περίαπτα.

[1] Ὅρα ἐπιγραφὰς ἀνευρεθείσας ὑπὸ Gaston Deschamps ἐπὶ τῶν ἀκροπόλεων τῶν κρητικῶν τῆς Ἀμοργοῦ ἀποικιῶν Ἀρκεσίνης καὶ Μινώας. Ὁ ἑταῖρος δὲ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς Joubin ἐπέδειξεν ἤδη ἄγαλμα κρητικῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης σπουδαιότατον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς. Κατὰ τὸν καθηγητὴν δὲ Σαλινᾶν, διευθυντὴν τοῦ ἐν Πανόρμῳ τῆς Σικελίας ἐθνικοῦ μουσείου,

τῇδε κἀκεῖσε ἐπὶ τοῦ τοιούτου κύκλου καλλιτεχνικὰ ἀντικείμενα, πολλῷ μᾶλλον θέλουσιν ἀνευρεθῆ τοιαῦτα ἐπὶ τοῦ χώρου κυρίως ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τοσοῦτον ἐν τῇ ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι ἔδρασιν.

'Εκακίσθη πολλάκις σφοδρῶς καὶ διατελεῖ ἔτι κακιζόμενος ὁ καθ' ἡμᾶς πολιτισμός, ὅτι ὁσημέραι προάγει βυθιζόμενος εἰς τὸν χαμαίζηλον ὑλισμόν, εἰς τὰ ἀτέρμονα τοῦ ὁποίου βάθη ἐμπαγεὶς θέλει ἀποπνιγῆ καὶ κατ' ἀκολουθίαν μεταπέσει εἰς τὴν ἀρχέγονον πάλιν ἀγριότητα. Καὶ ὅμως μεθ' ὅλους τοὺς φόβους τούτους τῶν ἀπαισιοδόξων δὲν διαλείπουσιν ἀστραπαί, αἵτινες διαυλακοῦσαι τὸ φαινόμενον τοῦτο ὁμιχλῶδες στερέωμα παρουσιάζουσιν ἐργάτας ἀνενδότως εἰς τὰ ἄνω νεύοντας καὶ παντοιοτρόπως πειρωμένους νὰ λυθῶσιν ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρωπωλέθρων ὑλιστικῶν δεσμῶν. Μία τῶν ἀνθρωπιστικῶν τούτων ἐνασχολήσεων εἶνε καὶ ἡ σοφὴ καὶ ἐνδελεχὴς ἀνερεύνησις τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς πορείας τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτισμοῦ διὰ τῆς ἀνευρέσεως καὶ ἐπιστημονικῆς ταξινομήσεως τῶν τεκμηρίων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα καθιστῶσιν ἀναμφίλεκτον τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ. Ἤδη ὡς διὰ σάλπιγγος Ἀρχαγγέλου ζητοῦσι τοιοῦτοι πνευματέμφοροι τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ σκαπανεῖς τὴν ἐκ τῶν προαιωνίων τάφων ἀνάστασιν ἐκείνων, οἵτινες ἐπρωταγωνίστησαν ἐν τῷ μακρῷ καὶ ἀπειρομόχθῳ σταδίῳ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὅταν ἡ τοιαύτη ἀναστατικὴ σάλπιγξ γείνῃ δυνατὸν νὰ ἠχήσῃ, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ τάξις καὶ ὀρθὴ παίδευσις, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκείνου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θεοί ποτε καὶ ἡμίθεοι ἐν μεγαλουργοῖς βήμασιν ἐβάδισαν· ὅταν εὐδοκήσῃ τέλος ὁ Ὕψιστος νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ τὰς εὐλογίας αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἔτι ὀρφανὴν καὶ καταδεδιωγμένην πατρίδα τῆς θεᾶς Εὐρώπης Κρήτην, ἐξ ἧς καὶ ἡ ἤπειρος οὕτως, Εὐρώπη, ἀπεκλήθη, καὶ ἐν ᾗ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος κριτὴς ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ καὶ Κρόνου κατὰ Πίνδαρον πάρεδρος ὁ Ῥαδάμανθυς αὐτῆς ἐκαθέσθη· ὅταν λέγωμεν τῇ θείᾳ συνάρσει συντελεσθῇ τοῦτο, τότε ἔκθαμβος ὁ κόσμος θέλει ἰδεῖ διὰ τῶν μετ' ἐπιστασίας ἐμβριθοῦς ἀνασκαφῶν τοῦ παρθένου ἔτι ἐδάφους αὐτῆς, ὁποίας ὑπηρεσίας ἀνέκαθεν εἰς τὸν ἀνθρωπισμὸν προσήνεγκεν ἡ γενέτειρα τοῦ Διός, ἡ πατρὶς τῶν ἐν Ἅδου κριτῶν Μίνωος καὶ Ῥαδαμάνθυος καὶ ὑπερεκατόμπολις Κρήτη, ὁποῖα καὶ ὁπόσα προμυκηναῖα ἔτι εὑρήματα θέλουσιν ἀναφανῆ ἐκ τοῦ μυστηριώδους κατὰ πολλοὺς λόγους ἐδάφους ἐκείνου. Καὶ ἤδη ὅμως, καὶ ἐν τοιαύτῃ τῆς πανοδύρτου χώρας καταδρομῇ καὶ καταστάσει, διεξάγονται ἀπό τινων μηνῶν πάλιν περισπούδαστοι ἀρχαιοδιφικαὶ ἔρευναι ὑπὸ ἐπιστημονικοῦ ἱερομύστου, τοῦ προσφιλοῦς εἰς τοὺς Κρῆτας Ἄλμπερ, στρεφόμεναι νῦν κυρίως ἐπὶ τοῦ προμυκηναίου ἐδάφους, τοῦ ἀριοπελασγικοῦ ἢ ἐτεοκρητικοῦ, τῶν παμπρώτων τουτέστιν ἐκείνων τῆς νήσου οἰκιστῶν, ὧν οἱ ἐπίγονοι Ἐτεόκρητες αὐτεκαλοῦντο ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἐπήλυδας. Ἤδη ὁ δεινὸς οὗτος ἐξεταστὴς τῶν κατὰ Κρήτην ἀρχαιοτήτων ἐντολῇ καὶ δαπάναις τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐξέλεξε πρὸς τοῦτο, δι' οὓς λόγους αὐτὸς οἶδεν, ἐν τῷ παρόντι τὸν μεταξὺ τῆς ὀρεινῆς κοιλάδος τῶν Καμαρῶν, κατὰ τὰς μεσημβρινὰς τῆς Ἴδης ὑπωρείας, καὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Δικταίων ὀρέων χῶρον. Περὶ ταύτην τὴν γραμμὴν ὡς περὶ ἄξονα στρέφονται ἤδη αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ, ἐπεκτείνονται ἄρα αὗται ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ, περιλαμβάνουσαι τὸν ἐκ τῆς Κνωσοῦ πρὸς Β, τῆς Γόρτυνος πρὸς Ν, τῆς Ἴδης πρὸς Δ καὶ τῆς Δίκτης πρὸς Α κύκλον. Ἀπὸ διαφόρων τῆς περιφερείας ταύτης μερῶν, τῶν μεταξὺ πολεων Ἰνάτου καὶ Λύκτου, τῶν Βόρων, τῆς Φαιστοῦ καὶ Λεβῆνος οὐ μόνον ποικίλα βιοτικὰ εὑρήματα, κειμήλια σπουδαιότατα εἰς τὸ πολύτιμον ἐγχώριον Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον συγκομίζονται, καθὸ καταγγέλλοντα πολιτισμὸν πολὺ ἤδη τοῦ Θηραϊκοῦ καὶ Μυκηναίου πρωϊμώτερον, εἰς δισχίλια καὶ ἐπέκεινα ἔτη π.Χ. ἀνερχόμενον, τὸν Προμυκηναῖον ὑφ' ἡμῶν ἀποκληθέντα, τὸν Ἀριοπελασγικὸν τουτέστιν ἢ καὶ Ἐτεοκρητικόν, ἀλλὰ καὶ πόλεις τέως ἄγνωστοι μετὰ νεκροπόλεων μετὰ τάφων ἐν σχήμασι κυψελῶν καὶ κτερισμάτων παμπαλαίων καὶ ἄλλων πάλιν λίθων ἐν προφοινικικοῖς γράμμασιν ἐνεπιγράφων καὶ ποικίλων ἄλλων ἀντικειμένων ἀνακαλύπτονται. Οὕτως ἡ περίπυστος νῆσος ὁσημέραι διανοίγει τὰς πρὸ πάσης ἑλληνικῆς χώρας τοῦ πρωϊμωτέρου ἐν πᾶσιν ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ δέλτους αὐτῆς, καὶ ταύτας ἐν τοιαύτῃ ἀντιθέσει πρὸς τὴν νῦν γυμνότητα καὶ σκληρὰν καὶ ἀπάνθρωπον αὐτῆς κακοδαιμονίαν!

Τῇ 23 Αὐγούστου 1894.

Β. ΨΙΛΑΚΗΣ

αἱ ἀνευρεθεῖσαι ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ ἐν Σικελίᾳ Σελινοῦντος τρεῖς μετόπαι (Φεβρ. 1892) καὶ τὴν Εὐρώπην παριστῶσαι ἐπὶ τοῦ Ταύρου Διὸς φερομένην καὶ πέδιλα φέρουσα καὶ ἴχνη ζωγραφικῆς, ἀποτελοῦσι σπουδαιότατον εὕρημα τῶν ἀρχαϊκῶν ἔργων τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς. Πασίγνωστοι δὲ αἱ σχέσεις τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Σικελίας ἐπὶ Μίνωος, Δαιδάλου, Εὐρώπης καὶ τοῦ Σικανοῦ βασιλέως Κοκκάλου.

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Κ'.

Παρῆλθεν ἡ μεσημβρία ὡραίας φθινοπωρινῆς ἡμέρας. Εἶχε περατωθῆ τὸ πρόγευμα εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦ Φαίδωνος καὶ ὅλοι οἱ συμμαθηταί του ἐξεχύθησαν εἰς τὸν κῆπον.

Τοὺς ἠκολούθησε καὶ αὐτός· ὄχι διὰ νὰ παίξῃ, ὄχι διὰ νὰ γελάσῃ, νὰ πηδήσῃ, νὰ χαρῇ.

Ἀπὸ ἡμερῶν συνεῖχε τὴν ψυχήν του στυγνὴ μελαγχολία. Ποτὲ ὁ πατέρας του δὲν τὸν εἶχε λησμονήσει ἔτσι τόσαις μέραις, ὅπου τὸν καρτερεῖ, χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃ νάρχεται. Κι' ὅσο κι' ἂν κάνῃ καρτέρι στὴ σιδερένια τὴν ὀξόπορτα, ὅσο κι' ἂν περιμένῃ νὰ τὸν ἰδῇ νὰ προβάλῃ ἀπὸ τὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου, ὅπως πάντα τὸν καλό του τὸν πατέρα, τίποτα. Νὰ πῆγε τάχα στὴ ἀδερφοῦλα του στὸ Ἀρσάκειο; Ἀλλὰ ποιὸς νὰ τοῦ τὸ πῇ; ποιὸν νὰ στείλῃ νὰ μάθῃ; Ἂν παρακαλέσῃ τὸν ἐπιστάτη νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ, θὰ τὸ ἀποπάρῃ πάλι στῆς βρυσιαῖς τὸ κακόμοιρο, γιατὶ δὲν ἔχει τίποτα νὰ τὸν γλυκαίνῃ κάπου κάπου, μὲ κανένα μπαξῆσι σὰν τὰ πλουσιόπαιδα.

Καὶ ἔκυπτε τὴν κεφαλήν, βαδίζων βραδέως, μὲ τὰς χεῖρας βυθισμένας εἰς τὰ κενὰ θυλάκια τοῦ ἱματιδίου του καὶ μὲ τὴν ψυχὴν σπαρασσομένην ἀπὸ τὰς ἀλγεινὰς σκέψεις, αἱ ὁποῖαι τὸν ἐπολιόρκουν.

Ἀλλ' ἐπέδρασεν ἐπ' αὐτοῦ μετ' ὀλίγον ἡ φαιδρότης τῆς ὡραίας ἐκείνης ἡμέρας· καὶ μὲ τὰς αἰφνηδίας ἐπαναστάσεις τῆς ἐλπίδος, τόσον φυσικὰς καὶ συνήθεις εἰς τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς, ἀποκατέστη αἰθρία ἐν τῇ ψυχῇ του.

— Σήμερα, εἶπε, κάτι μοῦ λέει μέσα μου πῶς θὰ τὸν ἰδῶ· τέτοια μέρα χωρὶς ἄλλο δὲν θὰ τὴν ἀφήσῃ ὁ γλυκός μου ὁ πατέρας· σὲ λίγο θὰ τὸν ἰδῶ, νὰ προβάλῃ, ἀκουμπῶντας στὸ μπαστοῦνι του, καὶ χαμογελῶντας ἀπὸ μακρυὰ στὸ παιδί του.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς γλυκείας αὐτῆς ἐλπίδος, κρατῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ὡς οἱ ἐγκαθειργμένοι τὰς σιδηρᾶς ῥάβδους τῆς κιγκλιδωτῆς θύρας προσέβλεπεν ἀτενῶς εἰς τὴν ὁδόν.

Αἴφνης ὁ ἐκκωφωτικὸς θόρυβος ἐκ τῶν φαιδρῶν παιγνίων, τῶν γελώτων καὶ τῶν ᾀσμάτων τῶν συμμαθητῶν του ἐκόπη ἀποτόμως καὶ νεκρικὴ σιγὴ ἐπηκολούθησε.

Ἐστράφη ἔκπληκτος διὰ νὰ ἴδῃ τὸ αἴτιον τοῦ παραδόξου φαινομένου.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐκπαιδευτηρίου, εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸν κῆπον χωρῶν κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτόν.

Καὶ μὲ ὕφος ἐν τῷ ὁποίῳ διεφαίνετο ὁ βαθὺς οἶκτος πρὸς τὸ ταλαίπωρον παιδίον.

— Πάρε, τῷ εἶπε, παιδί μου, αὐτὸ τὸ γράμμα πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀρσακείου, ἐνδύσου γλήγωρα καὶ πήγαινε νὰ πάρῃς τὴν ἀδελφή σου νὰ πᾶτε στὸν πατέρα σας· εἶναι ὀλίγο ἄρρωστος καὶ θὰ τοῦ κάνει καλὸ νὰ 'δῇ τὰ παιδιά του. Ἔστειλα τὸν ἐπιστάτη, γιὰ ὅ,τι χρειασθῇ, ἅμα μὲ εἰδοποίησαν· δὲν θὰ τοῦ λείψῃ τίποτα, παιδί μου.

— Ἄχ! Τί καινούργια δυστυχία μᾶς βρῆκε, κύριε διευθυντά; Τί ἔπαθε ὁ πατέρας μας;

Ὠχρότης θανάτου ἐπεχύθη ἐπὶ τῆς παιδικῆς μορφῆς του καὶ τὰ δάκρυα ἀνέβλυσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀκράτητα. Ἡ πρόοψις καταστροφῆς ἀνεπανορθώτου παρέστη ἀμέσως ἐνώπιόν του. Ὀσφραίνονται τόσον ἀσφαλῶς τὴν προσέγγισιν τῆς συμφορᾶς οἱ ἐξοικειωμένοι πρὸς τὰς στυγνὰς ἐπισκέψεις της!

Καὶ ὁ διευθυντὴς σπαραχθεὶς ὑπὸ τῆς ὀδύνης τῆς τρυφερᾶς ἐκείνης ὑπάρξεως προσεπάθει νὰ τὸν πραΰνῃ.

—Μπᾶ, πῶς τρομάζεις ἔτσι, παιδί μου! δὲν εἶναι μεγάλο πρᾶγμα, θὰ ἰδῇς· εἶναι μία νέα προσβολὴ ἀποπληξίας, ἀλήθεια, ἀλλὰ θὰ γιατρευτῇ ὁ πατέρας σου· κάμε θάρρος γιὰ τὴ μικρὴ τὴν ἀδερφή σου.

Ἀλλὰ τοῦ ταλαιπώρου παιδίου τὸ στῆθος ὠγκοῦτο εἰς λυγμούς, οἱ ὁποῖοι ἐξερρήγνυντο ἀκράτητοι καὶ τὰ δάκρυα καυστικὰ ἐξηκολούθουν ῥέοντα ἐπὶ τοῦ παιδικοῦ προσώπου του, ἐνῷ προσεπάθει ἐν σπουδῇ νὰ ἐνδυθῇ.

Μετ' ὀλίγην ὥραν τὰ δύο παιδία κατάκοπα ἐξηντλημένα, εἰσήρχοντο εἰς τὴν ῥυπαράν, τὴν δυσώδη αὐλήν, ἀποτελοῦσαν συνοικισμὸν ὁλόκληρον ἡμεροβίων, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ἦτο ὁ οἰκίσκος τοῦ πατρός των.

Γυναῖκες καὶ παιδία συνωθοῦντο ἐπὶ τῶν ὀλίγων βαθμίδων τῆς ἐξωτερικῆς ξυλίνης κλίμακος.

Καὶ ὁ θάλαμος αὐτὸς ἦτο πλήρης γυναικῶν τῆς συνοικίας, αἵτινες φιλάνθρωποι εἶχον προστρέξει ἐκεῖ ἀπὸ τῆς προτεραίας. Ἀλλὰ τὸ πᾶν ἦτο σύγχυσις καὶ κυκεὼν καὶ θόρυβος εἰς τὴν ἀκανόνιστον ἐκείνην βοήθειαν.

Ἤρκεσεν εἰς τὸν Φαίδωνα καὶ τὴν Θάλειαν ὁ συνωστισμὸς ἐκεῖνος διὰ νὰ ἐννοήσουν ὅτι καταστροφὴ ἀμετάκλητος ἐπεκρέματο ἐπ' αὐτῶν, ὅτι νέα ἐρείπια θὰ περιβάλουν τὴν ὕπαρξίν των.

Καὶ ἀντλοῦντα δύναμιν ἐκ τοῦ τρόμου των ἐπροσπάθουν νὰ ἀνοίξουν δρόμον διὰ μέσου τοῦ συνωστισμοῦ ἐκείνου, νὰ φθάσουν μέχρι τῆς κλίνης τοῦ πατρός των.

Τὰ εἶδεν ὁ ἰατρὸς καὶ ἐν συντριβῇ ψυχῆς τὰ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν χειρῶν.

Καὶ ἐνῷ προσεπάθει νὰ τὰ ἐνθαρρύνῃ, εἶπεν χαμηλῇ τῇ φωνῇ εἰς τὰς ἐκεῖ συνωθουμένας γυναῖκας.

Κάμετε ὀλίγο τόπο· ἀνοῖξτε λίγο. Ὁ δυστυχισμένος αὐτὸς δὲν ἔχει πλειὰ ἀνάγκη ἀπὸ τίποτα. Ἀφῆστε τὰ παιδιὰ νὰ ἰδοῦν ἥσυχα τελευταία φορὰ τὸν πατέρα τους.

Καὶ ἐρρίφθησαν ἐπ' αὐτοῦ θρηνοῦντα, μὲ λόγους ἀσυναρτήτους συγκεκομμένους.

Πατέρα, δὲν μᾶς μιλᾷς, γλυκὲ πατέρα; Ἄχ! Δὲ λὲς δυὸ λογάκια στὰ παιδιά σου; Πές μας πῶς δὲν θὰ μᾶς ἀφήσῃς. Ἄχ, πές μας πῶς δὲν θὰ σὲ χάσουμε, γλυκὲ πατέρα.

Ἀλλὰ δὲν ἐπεφύλαττε ὁ Θεὸς εἰς τὸν Κίμωνα αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν. Τοὺς λόγους τῆς στοργῆς του, τὰς ὑστάτας εὐλογίας του δὲν εἶχον τὴν παραμυθίαν νὰ ἀκούσουν τὰ τέκνα του.

Ἄναρθροι ἦχοι, συριστικοί, ὡς ῥόγχος, συλλαβαὶ ἀδιάγνωστοι, ῥάκη λέξεων συνωθοῦντο καὶ ἐξήρχοντο μετὰ σιέλου ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ διεστρεβλωμένου, μὲ τὰς διεστραμμένας σιαγῶνας, μὲ τὴν γλῶσσαν ἀδρανῆ μεταξὺ τῶν ὀδόντων. Καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ πατρὸς ἐκείνου πρὸ τῶν τέκνων του, ὅπως κατορθώσῃ νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὰ τὰς εὐχάς του, τὰς ὑστάτας συμβουλάς, τοὺς θερμοὺς λόγους τῆς ἀγάπης του ἐπέτεινε τὴν τραγικὴν ἀγριότητα τῶν ἀκάρπων προσπαθειῶν του· τὰ ὄργανα τοῦ σώματος ἠρνοῦντο ἀπὸ τοῦδε νὰ ὑπακούσουν εἰς τῆς ἡττωμένης ζωῆς, εἰς τῆς ὑποχωρούσης ψυχῆς τὰς παρακελεύσεις. Καὶ ἤρχοντο στιγμαὶ καθ' ἃς αἱ κραυγαὶ ἐκεῖναι τῆς ἀγωνίας, οὐδὲν εἶχον τὸ ἀνθρώπινον.

Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρθρώσῃ τὸ στόμα, τὸ διελάλουν οἱ ὀφθαλμοί. Ἡ διάνοια, ἥτις ἐγρηγόρει ἔτι ἐν αὐτῷ φωτεινή, ἐξέλαμπεν εἰς τὸ βλέμμα. Ὅλη ἡ φλογερὰ στοργή, ὁ ἄρρητος πόνος, τὸ πι-

[1] Ἴδε σελίδα 338.

κρὸν παράπονον τοῦ χωρισμοῦ, ἡ ὀδύνη διὰ τὴν ἐρήμωσιν τῶν ὀρφανῶν του, αἱ ὕσταται πρὸς τὰ τέκνα του ὑποθῆκαι τιμῆς καὶ χρηστότητος, τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τῷ ὁποίῳ ἡ τιμὴ ὑπῆρξεν ὁ ἄνευ διαλείψεων φάρος ὁ καταυγάζων τὴν πορείαν τοῦ βίου του, ὅλα ἐνυπῆρχον εἰς τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, τὸ παλλόμενον ἐν προσηλώσει ἔκφρονος στοργῆς ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν τέκνων του.

Λαβὼν δι' ἀγωνιώδους προσπαθείας διὰ τῆς μήπω νεκρωθείσης χειρός του τὴν χεῖρα τοῦ υἱοῦ του βραδέως, μετὰ κόπου, τὴν ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μικρᾶς Θαλείας.

Ὁ δὲ Φαίδων ἠννόησε τὴν ἄφωνον ἐκείνην ὑποθήκην, τὴν ἐναγώνιον σύστασιν, τὴν ὁποίαν ἐνεῖχεν ἡ κίνησις ἐκείνη, καὶ ἐν ἐκχειλίσει ἄλγους, κοπτόμενος ὑπὸ λυγμῶν, ἐπανελάμβανεν, ἐνῷ ἡ μικρὰ Θάλεια, τοῦ κατεφίλει τὰς χεῖρας.

— Ὄχι, γλυκέ μας πατέρα, δὲ θὰ μᾶς φύγῃς· δὲ θ' ἀφήσῃ ὁ Θεὸς νὰ σὲ χάσουν τὰ παιδάκια σου. Τί τοῦ κάμαμε μεῖς τοῦ Θεοῦ; Μά, ἂν ἦταν γραφτό μας νὰ μᾶς ἔρθῃ μιὰ τέτοια συμφορά, μὴν ἀνησυχῇς, γλυκὲ πατέρα, μὴ φεύγῃς μὲ τρομάρα. Ὁ Φαίδων σου ὅλη του τὴ ζωὴ θὰ τὴν ἀφιερώσῃ γιὰ νὰ κάμῃ εὐτυχισμένη τὴν ἀδερφή του πατέρα μου.

Οἱ λόγοι ἐκεῖνοι τοῦ τέκνου του, λόγοι παιδίου τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς ὡρίμαζεν ὑπὸ τὴν φλογερὰν πνοὴν τῆς συμφορᾶς εἰσέδυσαν εἰς τοῦ θνήσκοντος τὴν διάνοιαν· αἴγλη χαρᾶς ὑπερτάτης ἐπεχύθη ἐπὶ τῆς ἀγωνιώσης ἐκείνης μορφῆς καὶ μειδίαμα, ἀληθὲς μειδίαμα, ἐπήνθησεν ἐπ' αὐτῆς, τὸ πρῶτον μετὰ τὴν κατάρατον ἐκείνην νύκτα τῆς συμφορᾶς του. Καὶ τὰ χείλη τοῦ ἑτοιμοθανάτου ἐκινήθησαν ὄχι πλέον σπασμωδικῶς, ἐναγωνίως ἐκπέμποντα ἀνάρθρους κραυγάς, ἀλλ' ἠρέμα, ἀφώνως, ὡς ἂν προσηύχετο κατὰ διάνοιαν, ὡς ἂν ηὐλόγει πανύστατον τὰ τέκνα του.

Βραδέως, μετὰ μόχθου ὑπεγείρων τὴν μήπω νεκρωθεῖσαν χεῖρα περιέλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλην του τὰς δύο μικρὰς κεφαλὰς αἱ ὁποῖαι ἔκυπτον ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ἐνῷ ἡ δρόσος τῆς νυκτὸς τοῦ θανάτου ἤρχισε νὰ ἐπικάθηται λεπτὴ ἐπὶ τοῦ παγεροῦ μετώπου καὶ τῶν σκαφέντων κροτάφων. Καὶ προσελκύων τὰς λατρευτὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῆς ἀγωνιώσης μορφῆς του, ἔχρισε τὰς παρειάς των μὲ τὸ μῦρον τῆς εὐλογίας τοῦ φεύγοντος πατρός, τὰ ὕστατα δάκρυα τῆς στοργῆς, τὰ ὁποῖα ὑποτρέμοντα ἐκυλίσθησαν ἀπὸ τῆς κόγχης τῶν ὀφθαλμῶν του.

Καὶ ἐκεῖνα τὸν ἐδρόσιζον διὰ τῶν φιλημάτων των καὶ ἐναγκαλιζόμενα αὐτὸν μετὰ πόνου ἀρρήτου ἤνωνον τοὺς λυγμοὺς οἱ ὁποῖοι ἐκλόνιζον τὰ μικρά των σώματα μὲ τὴν φρικίασιν τῶν σπασμῶν τῆς ἀγωνίας, οἱ ὁποῖοι διέθετον τὸ σῶμα τοῦ πατρός των.

Αἱ καρδίαι των ᾐσθάνοντο ἤδη τὴν πτῆσιν τοῦ θανάτου, ἐν τῷ ἀρχομένῳ ῥόγχῳ, ἐν τῇ νάρκῃ, ἥτις διεχύθη ἐπὶ τῶν βλεμμάτων τοῦ πατρός των καὶ νέα ἔκρηξις καυστικῆς ὀδύνης τοῖς ὑπηγόρευε θρήνους σπαράσσοντας.

— Ἄχ πατέρα μου. Δὲν μᾶς μιλᾷς· μᾶς φεύγεις, τὸ βλέπουμε· μᾶς φεύγεις. Καὶ μεῖς δὲν σὲ βοηθήσαμε, καὶ μεῖς δὲν σὲ κυτάξαμε. Ἄχ! Γιατί νὰ μὴ μᾶς ἔχῃς κοντά σου; γιατί νὰ μὴ σὲ παραστέκουν τὰ παιδιά σου; Δὲν θὰ σὲ ἀφίναμε νὰ ἀρρωστήσῃς, δὲ θὰ σ' ἀφίναμε νὰ μᾶς φύγῃς. Γιατί ἐμεῖς νὰ σ' ἀφήσουμε μοναχὸ γλυκὲ πατέρα;

Μεθ' ὅλην τὴν μικρὰν ἡλικίαν των, κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι χαράσσονται ἀλησμόνητοι εἰς τὴν ψυχὴν ἐννόησαν, ὅτι τὸν εἶχον ἀμελήσει τὸν ἔρημον αὐτὸν πατέρα, ὅτι δὲν τὸν ὑπεστήριξαν, ὅσον ὤφειλον ἐν τῷ μαρτυρίῳ του, ὅτι οἱ θησαυροὶ τῆς ἀγάπης των, κρυπτόμενοι θαμμένοι ἐντὸς τῶν μικρῶν καρδιῶν των ἔμειναν ἄγονοι, ἄχρηστοι διὰ τὴν ταλαίπωρον ἐκείνην τὴν ἐν αὐχμῷ καρδίαν τοῦ πατρός, ἥτις τόσον ἐδίψα στοργήν.

Οὕτω δυστυχῶς συμβαίνε. πάντοτε. Ἀγαπῶμεν ἀληθῶς, θερμῶς τοὺς γονεῖς μας, ἀλλ' ἀμελοῦμεν καθ' ἑκάστην πᾶσαν εὐκαιρίαν, ὅπως καθιστῶμεν τὴν ἀγάπην μας ἐνεργόν, ὅπως παρέχωμεν αὐτὴν ζωογόνον, ἀναληπτικήν, τονοῦσαν τοὺς καλούς μας γεννήτορας. Καὶ ἐνῷ ἐκεῖνοι ἐν τῇ αἰωνίᾳ, τῇ ἀτελευτήτῳ ἐγκαταλείψει ἑαυτῶν, ἐν τῇ συνειδήσει, ὅτι γίνονται πρὸς ἡμᾶς φορτικοί, ὅτι μᾶς βαρύνουν, συμπτύσσονται, ἐξαφανίζονται, ὡς τὰ τεθραυσμένα, σκεύη ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ ἀντλήσωμεν χρησιμότητα ἐν σκοτεινῇ τινι γωνίᾳ, καὶ καταλαμβάνουν ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον χῶρον ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν, ἡμεῖς ἀμβλυωποῦμεν πρὸς τὴν θυσίαν τὴν μαρτυρικήν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δύσει τοῦ βίου ἡ στοργὴ ὑπαγορεύει εἰς τοὺς γεννήτορας καὶ δὲν ἐνθυμούμεθα, οἱ ἔχοντες ἔτι τόσα ἐφόδια ζωῆς, ὅτι πολὺ ὀλίγος ὑπολείπεται εἰς αὐτοὺς χρόνος, ὅπως ἀπολαύσουν τὴν τροφὴν τῆς ἀγάπης μας. Καὶ ὅταν τοὺς ἐξαφανίσῃ ἀφ' ἡμῶν ὁ μηδενισμός, τότε μόνον βλέπομεν πόσην ἡ ἀφροντισία ἡμῶν τοὺς ἀφήρπασε χαρὰν ἐν τῷ κόσμῳ, πόσην τοὺς ἐστέρησε παραμυθίαν. Ἀλλ' εἶνε ἀργὰ πλέον· καὶ οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ συνείδησις, ὅτι τοὺς ἀφήσαμεν διψῶντας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πόνου μας, ὅτι παρελείπομεν νὰ στρέψωμεν πρὸς αὐτοὺς μικρὸν ῥύακα ἀπὸ τοῦ ἀειρρόου ποταμοῦ τῆς ζωῆς, διὰ τοῦ ὁποίου μᾶς ἐζωογόνησαν ἐκεῖνοι.

Ἐνῷ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν ἀλγεινῶν τούτων ἐλέγχων γονυκλινῆ θρηνοῦν τὰ τέκνα του, γοργώτερον διώκεται ἡ ζωὴ ἀπὸ τοῦ συντετριμμένου ἐκείνου σώματος. Παλαίουσα καὶ ἀποσυρομένη βῆμα πρὸς βῆμα κατέλιπεν ἤδη τὰ ἄκρα παγερά. Τοῦ καρποῦ τῶν χειρῶν αἱ ἀρτηρίαι ἔπαυσαν σφίζουσαι ὑπὸ τὴν ὤθησιν τῆς ζωῆς· καὶ συγκεντροῦται αὕτη, ὡς ἐν ὑστάτῃ γραμμῇ, ἐν τῷ κορμῷ ἀμυνομένη ἀπὸ τῆς καρδίας, μὲ τοὺς ἀτόνους, τοὺς βραδεῖς παλμούς, ὡς ὑστάτας πυροκροτήσεις ἁλισκομένης πόλεως, τὴν ὁποίαν κατέλιπον ἤδη τὰ μέσα τῆς ἀμύνης.

Ἤδη καταδύεται ὁ ἥλιος. Αἱ ὕσταται αὐτοῦ ἀκτῖνες περιβάλλουν τὴν ἀπὸ τοῦ τοίχου ἀπέναντι τοῦ θνήσκοντος ἀνηρτημένην μικρὰν δαγκερεοτυπίαν, τοῦ πατρός του τὴν εἰκόνα· καὶ ὑπὸ τὸ φίλημα τῶν ἀκτίνων τούτων τοῦ ἐκπνέοντος φωτὸς σελαγίζει ἡ προσφιλὴς ἐκείνη μορφὴ τοῦ πατρός, ὡς ἀπὸ ὑπερτάτης χαρᾶς, ὅτι θὰ δεχθῇ τὸ τέκνον του. Καὶ τοῦ Κίμωνος οἱ ὀφθαλμοὶ ἐνέχοντες ἔτι ὅλην

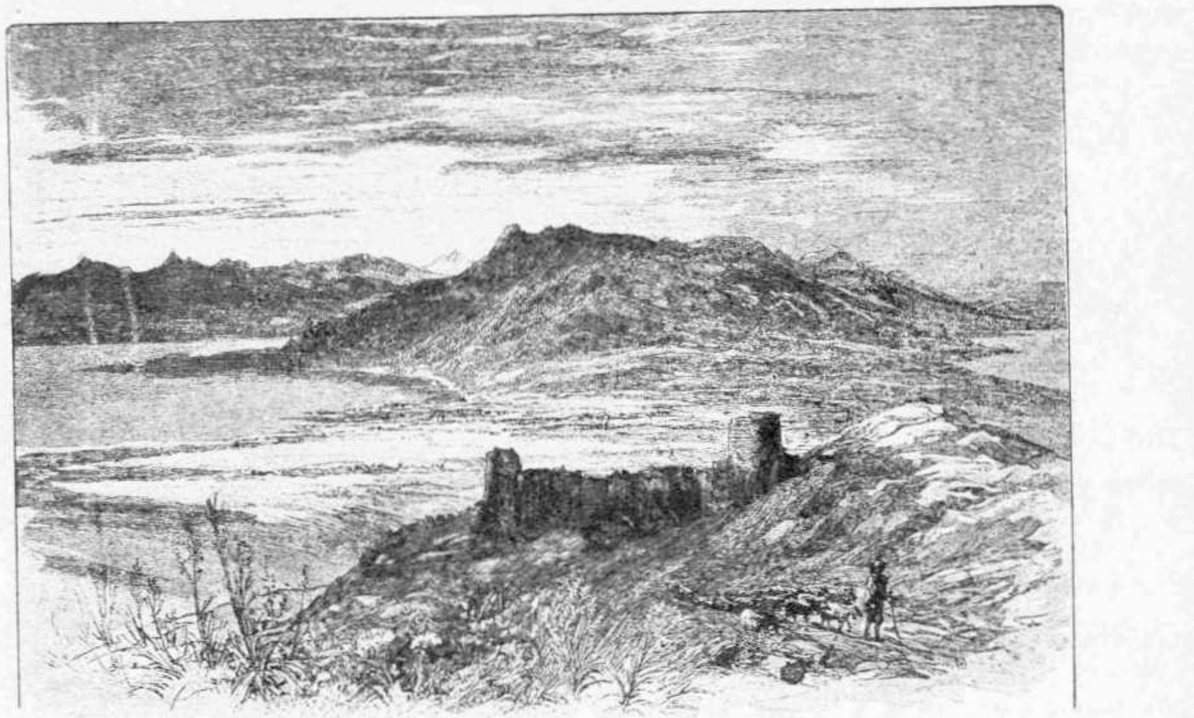

Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου

τῆς ζωῆς τὴν ἔκφρασιν μένουν προσηλωμένοι ἐπ' αὐτῆς, ἐνῷ τὰ χείλη κινοῦνται πάντοτε ἐλαφρῶς, ἀδιοράτως, ψιθυρίζοντα λόγους, τοὺς ὁποίους μόνος ἀκούει Ἐκεῖνος πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνονται.

Ἡ ἡμέρα, ἐκπνέει ἤδη. Καὶ ἡ ἠρεμία ἡ ἔμπλεος γλυκύτητος ἀνεκφράστου τῆς ὥρας ταύτης τοῦ λυκόφωτος, τῆς μελαγχολικῆς οὐδοῦ τῆς νυκτός, πλημμυρεῖ διὰ τοῦ ἀναπεπταμένου παραθύρου τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀγωνιῶντος. Μεμονωμένη πεύκη, ἡ ὁποία σκέπει τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, διαχέει, ὡς λίβανον, ὑπὸ τὴν πνοὴν ἐλαφρᾶς αὔρας, τὸ ἄρωμα τῶν ῥητινωδῶν δακρύων της. Καὶ ἀπὸ τοῦ φυλλώματος αὐτῆς ἐσμὸς στρουθίων, τὰ ὁποῖα περισυνέλεξεν ἐκεῖ τῆς νυκτὸς ἡ προσέγγισις τονίζει ὕμνον ἑσπερινόν, λικνιστικὸν ᾆσμα πρὸς τὴν παραδιδομένην εἰς ὕπνον δημιουργίαν.

Αὐτὴν τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ Θεός, ὅπως μετακαλέσῃ τὴν ἥμερον ταύτην τὴν γαλήνιον ψυχήν.

Δύναμις ἀκατάληπτος διέτρεξε πρὸς στιγμὴν τὸ σῶμα του τὸ παράλυτον. Κατώρθωσε νὰ ὑπεγερθῇ· ἐνῷ δὲ τὰ τέκνα του τὸν ὑπεστήριζον ἠδυνήθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ τείνῃ ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ πατρός του, ὡς πρὸς ἐναγκαλισμόν.

Καὶ ἐν ἀκαρεῖ τὸ μελανέρυθρον ἐκεῖνο χρῶμα τοῦ προσώπου ὑπεχώρησεν ἐξαφανισθέν· ὠχρότης λευκή, ὡς κηροῦ διεχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τῆς ἀγκάλης τῶν τέκνων του. Ἡ ψυχὴ εἶχεν ἤδη πτερυγίσει διὰ τοῦ αἰθέρος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀφράστου γλυκύτητος τοῦ λυκόφωτος τοῦ φθινοπωρινοῦ.

Παράδοξον μεταμόρφωσιν συνετέλεσεν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ νεκροῦ ὁ θάνατος.

Οἱ μῦς, τοὺς ὁποίους εἶχε συσπάσει καὶ διαστρέψει ἡ ἀποπληξία ἐχάλασαν· ἡ μορφὴ ἀπέκτησε πάλιν τὴν εὐγενῆ ἔκφρασιν τῶν καλῶν τοῦ Κίμωνος χρόνων, καὶ τὴν χυδαιότητα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποτυπώσει ἐπ' αὐτῆς ἡ οἰνοποσία, ἀπέπλυνε τοῦ θανάτου ἡ πνοή. Ἡ πτερυγίσασα ψυχὴ ἀπετύπωσεν ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ἐκείνου προσώπου τὴν ἀνταύγειαν τοῦ ἡμέρου τοῦ γλυκυτάτου κάλλους της. Μόνη ἡ ἔκφρασις τοῦ ἄλγους τοῦ ἀνηκέστου, τὸ ὁποῖον ἀπέπνιγε τὴν καρδίαν του κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ μαρτυρίου του, εἶχεν ἐπανθήσει ἐπὶ τῶν συνεσπασμένων χειλέων του, ὑπὸ τύπον ἀλγεινοῦ σιωπηλοῦ παραπόνου διὰ τὴν ἀδικίαν, ἡ ὁποία συνέτριψε τὸν βίον του.

Τὰ ὀρφανὰ ἐρρίφθησαν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ καὶ τὸν κατεφίλουν καὶ τὸν ἐδρόσιζον διὰ τῶν δακρύων των, ἐνῷ οἱ λυγμοὶ ἀπέπνιγον τοῦ σπαραγμοῦ των τοὺς ἀσυναρτήτους λόγους.

Καὶ περιβάλλων διὰ τῶν βραχιόνων του τὴν προσφιλῆ κεφαλὴν ὁ Φαίδων, ὑπὸ τὸ κράτος ἔκφρονος δισταγμοῦ.

— Τὸ πιστεύεις, ἀδερφοῦλα μου, σύ, πῶς τὸν ἐχάσαμε τὸ γλυκό μας πατέρα; Τὸ πιστεύεις;

— Ὄχι, Φαίδων μου, ὄχι ἀδερφοῦλι μου, δὲν εἶν' ἀλήθεια. Δὲν θὰ μᾶς ἀφήσῃ ὁ πατέρας μας ἔτσι μονάχα τὰ παιδιά του.

Καὶ προσεπάθουν ἀκόμη νὰ τὸν βοηθήσουν· νὰ ὑπεγείρουν τὸ σῶμα τὸ νεκρωθέν. Καὶ διὰ τῶν χειλέων των ἀνεζήτουν πνοὴν ἐπὶ τοῦ παγωμένου ἐκείνου σώματος.

Πόσον, τῷ ὄντι, δεινὸς τῶν μεγάλων κρίσεων τῆς ψυχῆς μύστης εἶσαι, ὦ ἀθάνατε τραγικέ! Πῶς διεῖδες τὸ ἔμφυτον τῆς ἀμφιβολίας τοῦ ταλαιπώρου ἀνθρώπου, ἀντιτάσσοντος πρὸ τῆς ἀμετακλήτου συμφορᾶς τὸν δισταγμόν, τὴν αὐταπάτην, τὴν ἐλπίδα. Διὰ

τοῦτο ἐνῷ θέτεις εἰς τὸ στόμα τοῦ παράφρονος βασιλέως τοὺς ἀπέλπιδας λόγους τῆς ἀμετακλήτου βεβαιότητος, «*Εἶναι νεκρά· γνωρίζω ἐγὼ νὰ διακρίνω τοὺς ζῶντας ἀπὸ τῶν νεκρῶν, εἶναι νεκρὰ ὡς τὸ χῶμα*» μᾶς τὸν παριστᾶς ἐν τούτοις τὸν ἀτυχῆ πατέρα, λαμβάνοντα ἀνὰ χεῖρας κάτοπτρον καὶ ἀναζητοῦντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κρυστάλλου τὴν ἀνύπαρκτον πνοὴν τῆς Κορδηλίας του!

Τίς κατὰ τὰς ἀλησμονήτους ἐφόδους παρομοίας ὀδύνης, τὰς ἀνηκέστους τῆς ψυχῆς τραγῳδίας, τίς πρὸ τῆς ἀναμφισβητήτου ἐν τούτοις σφραγῖδος τοῦ θανάτου προσφιλοῦς ὑπάρξεως δὲν ἐπεκαλέσθη ἐπὶ πολὺ μὲ γονυκλινῆ τὴν ψυχήν, τὴν ἀρωγὴν τοῦ δισταγμοῦ, τὴν παραμυθίαν τῆς ἀμφιβολίας;

ΚΑ'.

Εἶναι νύξ. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου κατάκειται, ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς κλίνης του, τοῦ Κίμωνος ὁ νεκρός, κεκαλυμμένος διὰ σινδόνης κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθιμον, σινδόνης ῥυπαρᾶς, τετριμμένης, διὰ τῶν πτυχῶν τῆς ὁποίας διαγράφεται κάτωθεν αὐτῆς συγκεχυμένον, ἀόριστον, τοῦ λειψάνου τὸ σχῆμα. Ἡ γυνή, ἥτις ἐπεφορτίσθη νὰ ἀγρυπνήσῃ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ῥέγχει ἐπὶ καθίσματος ἐν τῷ συνεχομένῳ δωματίῳ, καὶ μόνα ἑκατέρωθεν τοῦ πατρὸς ἀγρυπνοῦν τὰ ὀρφανά του, τῶν ὁποίων τὴν περιαλγῆ μορφὴν φωτίζει τὸ κατάρυθρον φῶς δύο βαθυκιτρίνων κηρίων, ἐστημένων ἐπὶ γλοιωδῶν ξυλίνων σκαμνίων, ἅτινα εἶχε δανείσει ὁ γείτων οἰνοπώλης.

Ἐν ἀταξίᾳ καὶ συμφυρμῷ εὑρίσκονται παρεριμμένα, ἄχρηστα ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἐπὶ τῆς ῥυπαρᾶς τραπέζης, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τὰ ὅπλα τῆς ὑστάτης τῆς ἀγωνιώδους κατὰ τοῦ θανάτου πάλης. Ποτήρια καὶ κύαθοι ἡμιπλήρη φαρμάκων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπιπλέει πληθὺς πνιγμένων μυιῶν, ἐνῷ ἕτεραι ἐπικάθηνται πυκναὶ ἐπὶ τῶν ἀκαθάρτων κοχλιαρίων. Ἀντισπασμωδικὰ ἐδῶ, ἀναληπτικὰ ἐκεῖ, μὲ τὴν βαρεῖαν τοῦ μόσχου ἀποφορὰν κυριαρχοῦσαν, ἀναδίδοντα ἐν συμμίξει ἀηδῆ ὀσμὴν φαρμακείου.

Καὶ κατάκεινται χαμαὶ συναπισμοὶ διάβροχοι, ῥάκη αἱματωμένα, καὶ παρὰ τὴν κλίνην λεκάνη τεθραυσμένη ἐντὸς τῆς ὁποίας κινοῦνται ἔτι ἀηδῶς ζῶσαι αἱ βδέλλαι, διὰ τῶν ὁποίων εἶχον προσπαθήσει νὰ πολεμήσουν τὴν θανατηφόρον συμφόρησιν, ἐξεμοῦσαι βραδέως τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον εἶχον ἀπορροφήσει, σχηματίζουσαι ἐρυθρὰς αὔλακας ἐπὶ τῆς λεκάνης καὶ κολυμβῶσαι ἐντὸς τῆς μελανερύθρου τῆς πολτώδους ὑποστάθμης του. Ὅλα τὰ ὑπολείμματα τῶν τελευταίων λειτουργιῶν τῆς θραυσθείσης ζωικῆς μηχανῆς, ὅλα τῆς ἐπιστήμης τὰ ὅπλα, ἐν συμφυρμῷ, ἐν ἀταξίᾳ, ῥυπαρά, ἀπόζοντα.

Καὶ τῶν λιπωδῶν κηρίων ὁ καπνός, ἀνέρχεται πρὸς τὴν ὀροφὴν καὶ συμπυκνοῦται ἐν τῷ στενῷ θαλάμῳ μέλας, παχύς, πυκνός· τὸ δὲ ἐρυθρὸν φῶς τῶν δύο θρυαλλίδων διαφαίνεται διὰ τῆς πλημμύρας τοῦ καπνοῦ τούτου, ὡς ἐν μέσῳ πυκνῆς ὁμίχλης.

Τὰ ἀντικείμενα συγχέονται ἀόριστα ὑπὸ τὸ περικάλυμμα τοῦ ῥευστοῦ, τοῦ σκοτεινοῦ τούτου πέπλου.

Καὶ τὴν φλεγμαίνουσαν ὀδύνην τῶν ὀρφανῶν ἐντείνει ἀλγεινὸν συναίσθημα καύσεως τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς ῥινός, τοῦ λάρυγγος, συναίσθημα ἀφόρητον ταγκῆς καὶ πικρᾶς γεύσεως, ἐκ τῆς εἰσπνοῆς τῶν πυκνῶν τούτων ἀναθυμιάσεων.

Τὰ βλέμματά των ἀκινητοῦν, ἐν διαρκεῖ, ἀμεταπτώτῳ προσηλώσει ἐπὶ τοῦ στρογγύλου ἐκείνου σχήματος, διὰ τοῦ ὁποίου κάτωθεν τῶν πτυχῶν τῆς ῥυπαρᾶς ὀθόνης διαγράφεται τοῦ πατρὸς ἡ κεφαλή. Καὶ ἀντλοῦντα θάρρος ἐκ τοῦ πόνου των θέλουν νὰ ἴδουν, νὰ προσατενίσουν ἔτι ἐπ' ὀλίγον τὴν μορφὴν ἐκείνην τὴν μαρτυρικήν· ἀποσύρουν ὡς ἐκ σιωπηρᾶς συνεννοήσεως τὴν ὀθόνην καὶ πίπτουν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν νέου παροξυσμοῦ τοῦ ἄλγους τὸ ὁποῖον τὰ κατακαίει. Ἀλλ' ἐν τῇ κινήσει ταύτῃ ῥόγχος, ὡς ἀπὸ ἀγωνιῶντος, ὡς ἀπὸ στόματος πνιγομένου ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ νεκροῦ, ἐκ τῶν ἐν τῷ θώρακι ἐν ζυμώσει ὑγρῶν.

Τότε αἱ μικραὶ αὗται ὑπάρξεις, μόνοι τοῦ θανάτου παραστᾶται συνεσχέθησαν ὑπὸ τρόμου καὶ ἐνηγκαλίσθησαν μετὰ φρίκης σφικτά. Τὴν λύπην ἐνάρκωσε πρὸς στιγμὴν κυρίαρχον ἐπὶ τῶν τρυφερῶν καρδιῶν των τὸ αἴσθημα ἀλογίστου, παράφρονος φόβου.

— Ἄχ, φοβοῦμαι, τρέμω, Φαίδων μου, ἐψυθίρισεν ἡ Θάλεια καὶ ἔκρυψε τὴν κεφαλήν της εἰς τὸ στῆθος τοῦ ἀδελφοῦ της, ἐνῷ ὁ κτύπος τῶν καρδιῶν τὰς ὁποίας εἶχε ἁλώσει ὁ τρόμος, διέσειε τὰ μικρά των σώματα.

Καὶ ἐκεῖνος ἀπήντα διὰ φωνῆς πεπνιγμένης.

— Σιωπή, σιωπή, ἀδερφοῦλα μου· τί ἠμποροῦμε νὰ φοβηθοῦμε κοντὰ στὼν πατέρα μας; ποιὸς μπορεῖ νὰ μᾶς κάνῃ κακὸ μπροστά του;

Καὶ ἐσίγησεν ἐκείνη ἐξακολουθοῦσα νὰ σφίγκῃ ἰσχυρῶς τὴν χεῖρα τοῦ ἀδελφοῦ της. Ἤντλουν ἀμφότερα θάρρος ἐν τῇ σπασμωδικῇ ἐκείνῃ περιπτύξει.

Οὕτω διέρρεον αἱ ἀτελεύτητοι ὧραι τῆς ἀλγεινῆς νυκτός. Καὶ τὰ δύο βαθυκίτρινα κηρία ἐξηκολούθουν συμπυκνοῦντα τὸν μέλανα καπνόν, καὶ φωτίζοντα ἀμυδρότερον ἔτι τὸν νεκρικὸν θάλαμον, διὰ τοῦ ἀλαμποῦς, τοῦ ἐρυθροῦ φωτός των, ἐνῷ διέρρεεν ἐπὶ τῶν γλοιωδῶν σκαμνίων τὸ λίπος καὶ πνιγηροτέρα, καυστικωτέρα καθίστατο ἡ εἰσπνοὴ τοῦ πεφορτισμένου ἀναθυμιάσεων ἀέρος.

Ὅταν ἡ γυνή, ἡ ὁποία εἶχε κοιμηθῆ βαθύτατα εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, εἰσῆλθεν εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον, τὰ κηρία εἶχον καταναλωθῆ καὶ αἱ πρῶται ἡλιακαὶ ἀκτῖνες εἰσέδυον ἄτονοι ὠχραὶ διὰ τοῦ κλειστοῦ παραθύρου, διαπερῶσαι μετὰ κόπου τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ μέλανος καπνοῦ.

Τὰ παιδία ὕπνωττον. Ἐπὶ τῶν τρυφερῶν ἐκείνων ὀργανισμῶν εἶχον ἐπιβληθῆ κυριαρχικοὶ οἱ νόμοι τῆς φύσεως. Καταπεπονημένα, συντετριμμένα ὑπὸ τῆς ὀδύνης καὶ τῆς μακρᾶς ἀϋπνίας ἐκοιμῶντο ὕπνον ἤρεμον, ἀδιατάρακτον, μὲ τὰς μικρὰς κεφαλὰς κεκλιμένας ἐπὶ τῆς νεκρικῆς στρωμνῆς, ἐφ' ἧς ὕπνωττεν ὁ πατήρ των.

Θὰ ἔλεγέ τις βλέπων τὸν γαλήνιον ἐκεῖνον ὕπνον μὲ τὴν ἀναπνοὴν τὴν ἤρεμον, τὴν κανονικήν, ὅτι ἀφρόντιδα, ἥσυχα τὰ ἐλίκνιζεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ὑστάτην ἐκείνην νύκτα φρουρεῖ ἀκόμη παραστάτις τὸν ὕπνον αὐτῶν ἡ στοργὴ τοῦ πατρός.

ΚΒ'.

Τὴν αὐτὴν πρωίαν ξένος τις τὸν ὁποῖον τὸ ὑψηλόν, τὸ ζωηροτάτου ἐρυθροῦ χρωματισμοῦ φέσιον κατήγγελλεν ὡς προερχόμενον ἐξ Αἰγύπτου ἐπλανᾶτο ἀμέριμνος εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν. Ἐφαίνετο ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς του, ὅτι ὥρας μόνον ἠρίθμει ἡ ἐν Ἀθήναις διαμονή του· διότι ἵστατο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν πρὸ τῶν δημοσίων μνημείων, πρὸ τῶν προθηκῶν τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, τὰ πάντα περιεργαζόμενος καὶ ἀποθαυμάζων.

Προφανῶς ἦτο ἐκ τῶν βιοπαλαιστῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐκ ταπεινοτάτων ὁρμώμενοι, ἐκπατρίζονται εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἐκεῖ δι' ἐργασίας ἐπιμόχθου δημιουργοῦν ἐν τῇ ξένῃ περιουσίαν.

Δὲν ἦτο ἔτι πεντηκοντούτης· ἁπλοϊκὸς τοὺς τρόπους, ἄξεστος. Ἡ ἀκαλαίσθητος περιβολή του ἐμαρτύρει, ὅτι ἡ κομψότης κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἐξυπηρετεῖτο διὰ τῆς μερίμνης, **νὰ δείξῃ καὶ καλά, ὅτι τὸ ἔχει τὸ δικό του.** Στιβάλια ἐκ στίλβοντος δέρματος, περισκελὴς εὐρεῖα, μὲ πολυχρώμους ῥαβδώσεις, γιλέκον ἐκ παχυτάτου ἀστρακᾶ, ἀπὸ τῶν θυλακίων τοῦ ὁποίου ἤρτητο χονδροτάτη χρυσῆ ἅλυσσος ὡρολογίου, μὲ σωρείαν δακτυλίων καὶ σφραγίδων ἀνηρτημένων ἀπ' αὐτῆς, σάκκος σταχτόχρους καὶ λαιμοδέτης πλατύς, ἀνοικτοκύανος, μὲ λευκὰ στίγματα.

Παρορωμένης ὅμως τῆς χυδαιότητος τοῦ καλλωπισμοῦ τούτου ἦτο ἀνὴρ ὡραῖος, φυσιογνωμίας ἀγαθωτάτης, ἑλκούσης ἀμέσως τὴν ἐμπιστοσύνην.

Ἐφαίνετο ὅτι ἢ τὸ πρῶτον ἔβλεπε τὰς Ἀθήνας ἢ ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἶχεν ἐκπατρισθῆ. Τόσον ὅλα ἐνεποίουν εἰς αὐτὸν εὐφρόσυνον κατάπληξιν.

Ἀλλὰ περίστασις ἀπροσδόκητος ἀπεδίωξεν αὐτοστιγμεὶ τὴν φαιδρὰν ταύτην διάθεσιν τῆς ψυχῆς του. Διήρχετο τὴν ὁδὸν Σταδίου, καθ' ἣν στιγμὴν μικρὸς ἀγυιόπαις ἐκόλλα ἐπὶ τῶν τοίχων, προσκλητήρια κηδείας. Χωρὶς νὰ γνωρίζῃ διατί, ξένος αὐτὸς καὶ οὐδένα γνωρίζων ἐπλησίασε νὰ ἀναγνώσῃ τὸ ὄνομα τοῦ κηδευομένου, μετὰ τῆς ματαιοσχόλου ἐκείνης περιεργείας, μεθ' ἧς τὰ πάντα παρακολουθοῦν οἱ πλανώμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς χωρὶς οὐδεμία ἐργασία νὰ τοὺς ἀπασχολῇ.

Ὅταν ἀνέγνωσε τὸ ὄνομα ***Κίμων Ἀνδρεάδης*** ἡ φαιδρότης ἀπέπτη ἀπὸ τῆς ῥοδίνης μορφῆς του, ὠχρότης θανάτου ἐπεχύθη ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἐξερράγη εἰς θρήνους ὑπὸ τὸ κράτος θλίψεως βαθείας, ὡς ἂν εἶχεν ἀναγνώσει τὸ ὄνομα πατρὸς ἢ ἀδελφοῦ εἰς τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο τοῦ χάρτου· οὐδὲ προσεῖχε ποσῶς εἰς τὴν ἀπορίαν τῶν περιέργων οἱ ὁποῖοι τὸν περιεκύκλωσαν. Ἐρρίφθη μόνον εἰς ἅμαξαν διερχομένην, ἐξηντλημένος, ἐπαναλαμβάνων τὴν ὁδὸν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς οἰκίας τοῦ Κίμωνος.

Ὅταν διὰ μέσου τῶν σκολιῶν τῶν ῥυπαρῶν κάτωθι τῆς Ἀκροπόλεως ὁδῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων συνεκλονίζετο καὶ ἀνεπήδα ἡ ἅμαξα ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ περιφράκτου οἰκοπέδου, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου ἦσαν τὰ δύο ἀνώγαια δωμάτια τὰ ἀποτελοῦντα τὴν κατοικίαν τοῦ Κίμωνος, ἡ καρδία του ἐρράγη ἐπὶ πλέον. Καὶ κλαίων ἐψιθύριζεν

— Ἄχ! ἔτσι δυστυχισμένος, σ' αὐτὸ τὸ χάλι εἶχες καταντήσει, ἐνῷ ἐγὼ ἐκεῖ στὰ ξένα ἔγεινα ἄνθρωπος καὶ δὲ μοῦ ἔλειπε τίποτα; Σ' αὐτὸ τὸ χάλι; Γιατί νὰ μὴ μοῦ τὸ πῇ ἡ καρδιά μου, ὅσο ἦταν καιρός; Γιατί νὰ μὴν τὸ συλλογιστῶ πῶς μποροῦσε νὰ γείνῃ ἕνα τέτοιο πρᾶμμα; Καὶ τὸ βάστηξε αὐτὸ ὁ Θεός; Τὸ βάστηξε;

Καὶ οἱ θρῆνοι του ἐγίνοντο ἔτι μᾶλλον διάτοροι, ἐνῷ ἀνήρχετο τὰς βαθμίδας τῆς σαθρᾶς, τῆς κλονιζομένης ξυλίνης κλίμακος.

Ὁ νεκρικὸς θάλαμος εἶχεν ἤδη εὐπρεπισθῆ καὶ τοῦ Κίμωνος ὁ νεκρὸς ἐναπετέθη ἐν τῷ πενιχρῷ φερέτρῳ. Τὰ τέκνα του ἔκλαιον ἑκατέρωθεν, ἐνῷ ὅμιλος γυναικῶν ἐκ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ μικροπόλει τῆς κοινῆς μάνδρας συνοίκων ἐφλυάρουν χαμηλῇ τῇ φωνῇ.

Ὅταν εἶδε τὸν νεκρὸν τοῦ Κίμωνος ὁ ξένος ἔρρηξε διάτορον κραυγὴν ἄλγους καὶ ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ φερέτρου, ῥαίνων αὐτὸν διὰ τῶν δακρύων του καὶ φιλῶν παραφόρως τὰς χεῖρας τοῦ νεκροῦ. Καὶ ἐμονολόγει θρηνῶν. Ποιὸς τάχα νὰ τοῦ τὸ ἔλεγε· γι' αὐτόν, μοναχὰ γι' αὐτὸν ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια ποῦ κύλισαν ἀπὸ τότε, τὸν τράβαγε ἡ καρδιά του στὴν πατρίδα· μονάχα γιὰ νὰ τὸν εὕρῃ νὰ τοῦ φιλήσῃ ἄλλη μιὰ φορὰ τὰ χέρια πρὶν πεθάνῃ ἔσκισε τὴ θάλασσα. Κ' ἐλόγιαζε νὰ τὸν εὕρῃ δυνατό, εὐτυχισμένο, τιμημένο ὅπως τἄξιζε· καὶ νὰ τὸν κάνῃ νὰ χαρῇ ἡ χρυσῆ καρδιά του, ποῦ θὰ ἔβλεπε, ὅτι ἔπιασε τόπο τὸ καλὸ ποῦ τοῦ καμε.

Καὶ στρέφων πρὸς τὰ θρηνοῦντα τέκνα τοῦ Κίμωνος, τὰ ὁποῖα τὸν προσέβλεπον μετὰ περιαλγοῦς ἀπορίας, προσεπάθει νὰ τὰ παραμυθήσῃ διὰ φράσεων ἀξέστων, βαναύσων τὴν περιβολήν, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι ἐνεῖχον ὅλην τὴν εὐγλωττίαν τοῦ πραγματικοῦ ἄλγους, τοῦ καυστικοῦ πόνου τῆς ψυχῆς του.

Καὶ τὰ παρεκάλει νὰ τὸν ἀφήσουν κι' αὐτὸν νὰ γονατίσῃ σὲ μιὰν ἄκρη, μπρὸς στὰ ποδάρια τοῦ πατέρα τους, νὰ τὸν κλάψῃ μαζύ τους τὸν ἁγιασμένο.

Καὶ μόνον ὅταν τὸν ἠρώτησαν, μήπως ἦτο κανεὶς ξενητεμένος συγγενὴς ἐξεδήλωσε στενοχωρίαν. Ὄχι, εἶπεν ἐπὶ τέλους· δὲν τὸν εἶχε τίποτα. Τὸ ψωμί του μονάχα ἔφαγε ἕναν καιρὸ γιὰ χρόνια. Ἦταν ὑπηρέτης του, ὅταν ἦταν ἀκόμα, παιδάριο πές, μὲ ἕνα γαλόνι ὁ πατέρας τους. Καὶ εἶδε πολλά, πάρα πολλὰ καλὰ ἀπ' αὐτόν. Καὶ ὅταν ἐξενιτεύτηκε κ' ἔκαμε χρόνια στὴν Ἀφρικὴ βαθειὰ στὸ Σουδάν, ἕνα μονάχα εἶχε καϋμὸ νὰ κατεβῇ μιὰ φορὰ στὴν Ἀλεξάντρα, νὰ μπῇ σένα βαπόρι νά ῥθῃ νὰ τὸν βρῇ. Κ' ἡ μοῖρα του ἦταν γραφτὸ νὰ τὸν εὕρῃ μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια, μὲ τὰ μάτια κλειστά.

Εἰς τὰ τέκνα τοῦ Ἀνδρεάδη, ἐν τῇ μονώσει των, ἐν τῇ παγερᾷ ἐρημίᾳ πάσης στοργῆς ἦτο βάλσαμον παραμυθίας ἡ συμμετοχὴ αὕτη τοῦ πόνου των παρὰ τοῦ ἀγνώστου τούτου, ὁ ὁποῖος ἔκλαιε μετ' αὐτῶν τὸν λατρευτὸν πατέρα των· καὶ συνεσπειρώθησαν παρ' αὐτῷ μετ' ἐμπιστοσύνης, μετὰ συμπαθείας, ὡς ἂν ἦτο προσφιλὴς οἰκεῖος, ὅμαιμος, τὸν ὁποῖον ἐλεῶν αὐτὰ ὁ Θεὸς ἔπεμψε μακρόθεν διὰ νὰ μερισθῇ τὸ ἄλγος των.

Τότε ἐκεῖνος μετὰ δειλίας ἀνεκφράστου τοῖς ἐζήτησε νὰ τοῦ δώσουν τὴν παρηγοριὰ νὰ τὸν θάψῃ αὐτὸς ὅπως τοῦ πρέπει τὸν πατέρα τους, ποῦ ὅ,τι κι᾽ ἂν ἔχῃ σ᾽ αὐτὸν τὸ χρεωστοῦσε.

Ἀλλ᾽ εἶχε ἤδη ἀναθέσει τὴν περὶ τούτου φροντίδα εἰς τὸν ἐπιστάτην ὁ διευθυντὴς τοῦ Λυκείου τοῦ Φαίδωνος ἐκτελῶν προηγουμένην ἐντολὴν τοῦ λοχαγοῦ Βράγκα ἐπὶ τῇ προόψει τῆς ἐνδεχομένης ταύτης καταστροφῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἀπὼν ἐκεῖνος φίλος δὲν ἔκρινεν ἀπίθανον.

Ἡ ἀποποίησις αὕτη ἐπέτεινε τὴν θλίψιν τοῦ ξένου, ὅστις δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν παράκλησίν του· ἀλλὰ καθήσας παρὰ τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ ἔκλαιεν ἐν σιγῇ.

["Επεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ

Ἅμα νυχτώσει ἔφεξε γιὰ τ᾽ ἄγριο νυχτοποῦλι
Ποῦ ἔχει μεμβράνες γιὰ φτερὰ καὶ τρίχες γιὰ πουποῦλι.
Μέσ᾽ ἀπ᾽ τὲς βαθιές του τὲς σπηλιὲς ξεβγαίνει ν᾽ ἀρμενίσῃ.
Χωρὶς ἀπάνου σὲ δεντρὶ ποτέ του νὰ καθίσῃ.

Φέρνει ὅλο γύρους καὶ χτυπᾷ τ᾽ ἀγκιστρωτὰ φτερά του,
Πότε ψηλὰ πηγαίνοντας καὶ πότε κάτου κάτου·
Καὶ μοιάζει πλάνητα τυφλὸ ποῦ ἐμπρὸς ὀπίσω τρέχει·
Γιατ᾽ εἶδε ξάφνου λίγο φῶς, κι᾽ ἀνασασμὸ δὲν ἔχει.

Μὲ φρίκη ὅλοι τὸ φεύγουνε, μὲ φόβο τὸ κυττᾶνε
Γιατὶ στ᾽ ἀνθρώπου τὰ μαλλιὰ τὰ νύχια του κολλᾶνε.
Μ᾽ ἂν μὲς σὲ σπίτι ποτὲ μπῇ δὲν ἔχει πιὰ ἐλπίδα...
Ἔφτασε ἡ ὥρα του ἡ στερνή!.. Καϋμένη νυχτερίδα!

Β. Γ. ΣΤΕΦΕΛΙΔΗΣ

ΧΑΛΑΣΕ Ο ΚΟΣΜΟΣ

Ἕνα ἀπὸ τὰ ἐπισημότερα οἰκογενειακὰ συμβούλια, εἰς τὰ ὁποῖα ἔτυχε νὰ εἶνε πρόεδρος ἡ κ. Ζωήτσα, εἶνε καὶ τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ εἰσαχθῇ ὁ ἀναγνώστης.

Ἡ ἔκτακτος σπουδαιότης καὶ μεγάλη σημασία τοῦ συμβουλίου, εἶνε καταφανεῖς (ἐκτὸς χιλίων ἄλλων λεπτομερειῶν π. χ. τῆς ἀπουσίας τῶν **παιδιῶν** καὶ τῆς κυριακάτικης γοῦνας, ἡ ὁποία μόνον εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις ἔβλεπε τὸ φῶς) καὶ ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ κ. Παντελάκη—ἀδελφοῦ τοῦ μακαρίτου συζύγου τῆς κ. Ζωήτσας.

— Ναί . . . ἔλεγε συμπεραίνουσα καὶ ἐπιλέγουσα μετὰ τρίωρον περίκλειον δημηγορίαν· μόνη εἶμαι! τὸ παιδί μου δὲν τὸ ἔχω γιὰ πέταμα. Ἕνας ἄνδρας, ὅταν δὲν εἶνε ἄξιος νὰ διατηρήσῃ τὸ σπίτι του μὲ **ἀξιοπρέπεια** καὶ νὰ περισσέψῃ καὶ τίποτα γιὰ τὰ γεράματα, δὲ λέγεται ἄνδρας. Κάθε φρόνιμη κοπέλα πρέπει νὰ τοὺς ἀποφεύγῃ· **μάλιστα** ὅταν ἔχῃ καὶ τόση προῖκα, σὰν τῆς Φωτεινίτσας μου· ποῦ μπορεῖ νὰ πάρῃ τὸν καλλίτερο, χωρὶς συλλογὴ πολλή, ἔτσι μὲ σφαλιχτὰ μάτια. Λοιπὸν ἀφοῦ ὁ Λάμπρος ξέπεσε καὶ ἀφοῦ στὴ ζωή του ἔκαμε καὶ τόσαις τρέλλαις . . . . .

— Θυμᾶσαι Ζωήτσα μου, ποῦ σηκώθηκε καὶ πῆγε καὶ στὸν πόλεμο στὰ 78 ἐκεῖ κάτω . . . καὶ χάλασε πάλε τὸ ἐμπόριό του καὶ γύρισε λαβωμένος, μὰ πολὺ εὐχαριστημένος—γιατὶ ἔκαμε τὸ χρέος του;

— Ἀκατάστατος ἄνθρωπος μὲ κοντολογία καὶ ἐγὼ βρίσκω, ποῦ δὲν εἶνε γιὰ τὴ Φωτεινίτσα μου. Ἂν ὅλοι οἱ συγγενεῖς ἧσθε σύμφωνοι δηλ. ἂν θέλετε τὸ καλὸ τῆς Φωφῶς μου, θ᾽ ἀρέσετε τὸ σχέδιό μου: νὰ διαλύσουμε ὅσῳ μποροῦμε γρηγορώτερα αὐτὸν τὸν ἀρραβῶνα, γιὰ νὰ μὴ χάσουμε καὶ μιὰ εὐκαιρία περίφημη . . .

— Μά, θεία, ἂν τὸν ἀγαπᾷ . . . ἂν . . . ἐτόλμησε νὰ ψιθυρίσῃ μιὰ φωνὴ ἀδύνατη, ἕτοιμη νὰ σβεσθῇ, ὅπως εἶνε ἀδύναταις ὅλαις ἡ φωναίς, ποῦ μιλοῦνε γιὰ τὸν ἴσιο δρόμον (ἴσως γι᾽ αὐτὸ καὶ δὲν εὑρίσκουν ἠχώ).

— Ἀγαπᾷ!!!! ποιός; καλὲ ποιός; ἡ Φωτεινίτσα μου; ἡ Φωφώ μου; ποῦ τὴν ἔδωκα τέτοια ἀνατροφή, ποῦ εἶμαι βέβαιη, ὅπως σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπεις, πῶς δὲ θ᾽ ἀγαπήσῃ τὸν ἄντρα της, παρὰ ὕστερα ἀπὸ τὰ στεφανώματα καὶ τοῦτο ἀκόμα θὰ τὸ καλοσυλλογισθῇ;

— Καλὲ ἐγὼ δὲ ξέρω τὸ παιδί σου, Ζωήτσα μου! μόνε μὴ συγχίζεσαι. Δὲν ξέρεις τὸ στόμα τῆς Ἀνθούλας; ὅ,τι φτάξει λέγει.

— Λοιπόν, τί λέτε;

— Βέβαια καὶ πρέπει νὰ χωρίσουνε. Ἐγὼ ἤθελα νὰ σοῦ τὸ ᾽πῶ, ἅμα ἡ φωτιὰ τὸν κατάστρεψε τὸν Λάμπρο· μὰ πάλι συλλογίσθηκα «ἐκείνη γνωστικὴ εἶνε καὶ τὰ πρεπούμενα τὰ ξέρει». Τώρα ἀφοῦ ὑπάρχει ᾽στὴ μέση καὶ λόγος γιὰ καλὸ γαμπρό, θὰ εἶνε **ἀθεοφοβιὰ** νὰ τὸν χάσῃς μέσα ἀπὸ τὰ χέρια σου. Ἡ τύχη δυὸ φοραὶς δὲ χαμογελάει.

— Ἀχ ὁ καϋμένος ὁ Λάμπρος! ἡ ἀπελπισία τὸν περιμένει! ἐτόλμησε νὰ ψιθυρίσῃ ἡ Ἀνθούλα, μὲ κίνδυνον ν᾽ ἀκούσῃ φιλιππικοὺς τῆς κ. Ζωήτσας.

— Γιὰ νὰ σὲ πῶ!! μὴ μοιρολογᾷς ἀπάνου ποῦ διορθόνουμε τὸ ῥιζικὸ τῆς κόρης μου! γιατὶ ἡ γρίνια πάντα σὲ κακὸ βγαίνει.

— Ὁ καϋμένος ὁ Λάμπρος!!!

— Καϋμένος! νὰ κάθεται νὰ μιλῇ ὅλο γιὰ πολέμους καὶ φονικά!! ἀπ᾽ αὐτὰ καὶ ἀπ᾽ ἄλλα, κατάλαβα πῶς δὲν εἶνε γιὰ τὴ Φωφώ μου καὶ ὕστερα πειά, ποῦ κάηκε καὶ τὸ μαγαζί του καὶ κατεστράφηκε, ἀποκρύωσε ἡ καρδιά μου. Τώρα, τί λέτε ὅλοι σας; Στοῦ μακαρίτη τὸν τόπο, τοῦ λόγου σου στέκεσαι κ. Παντελάκη καὶ ὅ,τι ᾽πῇς ἐκεῖνο θὰ γείνῃ.

— Ἐγὼ τί νὰ πῶ, νύφη· ἐσύ, καλλίτερα ἀπὸ πανεπιστήμιον τὰ λόγια τὰ βγάζεις ἀπ᾽ τὸ στόμα σου. Μονάχα ἕνα γράμμα νὰ φωνάξουμε τὸν παπᾶ νὰ μᾶς κατασκευάσῃ καὶ μέσα νἄχῃ τὸ γράμμα: ποῦ τάχα τῆς τύχης δὲν ἤτανε αὐτὸ τὸ συγγέσιο καὶ ᾽μπορεῖ τὰ ἀστρικά τους νὰ μὴν ταιριάζανε καὶ ὅλο ᾽στὸ χειρότερο ἡ δουλειά του πάγει· ἂς δοκιμάσῃ κι᾽ ἄλλη τύχη ἴσως . . . . .

— Αὐτὸ κύρ᾽ Παντελάκη δὲν τὸ παραδέχομαι.

— Γιατί, νύφη; ἠρώτησε σιγὰ σιγὰ ὁ κ. Παντελάκης, μ᾽ ἐκείνην τὴν φοβισμένη στάσιν, ποῦ παίρνουν οἱ πτωχοὶ συγγενεῖς μπροστὰ στοὺς πλουσίους.

— Γιατί; γιατί, τὸ ὄνομα τῆς Φωφῶς μου νἄβγῃ, πῶς εἶνε ἄτυχη!! Ἐνῷ (καὶ εἶνε παστρικὴ ἀλήθεια) ἅμα γεννήθηκε ἡ Φωφώ, ὁ μακαρίτης καινούργιο μπακάλικο ἄνοιξε.

Αὐτὸ τὸ τελευταῖον, τὸ εἶπε μὲ τόσην ταραχὴν ἡ κ. Ζωήτσα, ποῦ λύθηκαν ἡ κορδέλαις τοῦ λαιμοῦ καὶ ἄνοιξε ἡ γοῦνά της καὶ τώρα μ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον, μποροῦσε νὰ ἀναπνέῃ πειὸ ἐλεύθερα.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε κ. Ζωήτσα.

— Ἐγὼ ἀγαπῶ: νὰ γραφθῇ τὸ γράμμα καὶ μέσα νἄχῃ λόγια προσβολευτικὰ «πῶς ἀφοῦ εἶνε γεννημένος γιὰ φονιάς, φονιὰς ἂς ζήσῃ καὶ ἂς ᾽πεθάνῃ. Ἂς πάγῃ ᾽στὸν πόλεμο νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴ σημαία του καὶ ἂς ἐχθρεύεται τοὺς Βουργάρους ποῦ οἱ ἄνθρωποι δὲ φάγανε τὰ πατρογονικά του. Μὰ ἂς μὴν πάρῃ ᾽στὸ λαιμό του καὶ ἕνα κορίτσι, ποῦ πρέπει ἐκεῖνο τὸ κορίτσι, παίρνοντας τέτοιον ἄνδρα, νὰ ἑτοιμάσῃ καὶ τῆς χηρειᾶς τὰ ῥοῦχα μαζῦ μὲ τὰ νυφικά. Καὶ ἡ φωτιὰ ποῦ τοὺς ἔκαμε στάχτη, τιμωρία τοῦ θεοῦ ἤτανε, μὰ ἐκεῖνος σὰν ἄθεος ὁποῦ εἶνε, δὲν τὸ κατάλαβε. Καταλάβατε; ὅλο τέτοια.

Ἡ σύζυγος τοῦ κ. Παντελάκη, ἤτανε πάντα σύμφωνη μὲ τὴν κ. Ζωήτσα καὶ εἶπε μὲ περηφάνεια.

— Αὐτὸς ὁ νοῦς, εἶνε σωστὸς ἀντρίκιος νοῦς. Νὰ μᾶς ζήσῃς Ζωήτσα μου. Ἡ κ. Ζωήτσα ἔδεσε τὴς κορδέλαις τῆς γοῦνας της, συμμάζεψε τὴς δυὸ ἄκραις μὲ μετριοφροσύνην καὶ εἶπε.

— Ξέρετε . . . γιὰ τὸ καλὸ τοῦ παιδιοῦ της μιὰ μάνα, πρέπει νὰ κάμνῃ, ὅ,τι μπορεῖ.

Ἔστειλαν νὰ φωνάξουν τὸν παπᾶ γιὰ τὸ γράμμα καὶ ἡ Ἀνθούλα κατακόκκινη ἀπὸ ἀγανάκτησι βγῆκε ἔξω.

*

Ἡ Ἀνθούλα ἀπεφάσισε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ δωμάτιον τῆς Φωφῶς, ποῦ εἶχε ἀνατροφὴ καὶ . . . **θὰ καλοσυλλογίζουνταν ἂν πρέπῃ ν᾽ ἀγαπήσῃ καὶ αὐτὸν** ἀκόμη τὸν ἄνδρα της.

— Δὲν πιστεύω ἔλεγε, ἐνῷ προχωροῦσε, νὰ εἶνε τόσῳ θηρίο ἡ ἐξαδέλφη μου, ὅπως τὴν περιγράφει ἡ θεία μου. Μὰ πάλιν **ἀνατροφὴ** τὴν εἴπανε αὐτὰ δηλ. τὰ ἴδια λόγια καὶ τὰ ἴδια παραδείγματα ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ. Ἡ **ἀνατροφὴ** δηλ. ἡ ἀδιάκοπη αὐτὴ γυμναστική, θὰ ξερριζόνῃ βέβαια καὶ τὰ καλὰ φυσικά, ὅπως καὶ τὰ κακά. Ἡ κόρη τῆς κ. Ζωήτσας, θ᾽ ἀρνηθῇ τώρα ἐπάνω στὴ συμφορά του ἐκεῖνον τὸν καλὸ νέο, τὸν ἔξυπνο, τὸν ἐνθουσιώδη!

Ἡ Ἀνθούλα δὲν ἐκτύπησε στὴ θύρα· τῆς ἐφάνη, πῶς ἤκουσε λυγμοὺς καὶ ἄνοιξε μὲ χέρι παγωμένο ἀπὸ τὴ συγκίνησι.

Ἡ Φωφὼ ῥιχμένη μὲ τὰ φορέματα ἐπάνω στὴν κλίνη της, ἔκλαιε πικρά.

Τὸ κοκκινωπὸ φῶς τῆς θερμάστρας, τὴν ἐφώτιζε ὅλην. Ἡ Φωφὼ ἤκουσε τὸ τρίξιμο τῆς θύρας, μὰ δὲν ὑπέθετε πῶς θὰ ἦτο ἡ Ἀνθούλα. Μάλιστα ᾽νόμισε πῶς ἦτο ἡ μητέρα της καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι της, βαρὺ ἀπὸ τὴν ἀπελπισία.

— Φωφώ, ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβᾶσαι.

Γιατὶ εἶπε ἐκεῖνο τὸ **μὴ φοβᾶσαι**; δὲν ἤξευρε μηδὲ ἡ ἰδία. Ἡ ψυχή της προνόησε πῶς τὸ δυστυχισμένο κορίτσι, εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ προστασίαν· εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ μίαν φωνὴν ἀνθρωπίνην, ἡ ὁποία νὰ τοῦ πῇ «**μὴ φοβᾶσαι**».

— Ἀνθούλα, ἐσὺ εἶσαι;

— Ναὶ ἐγώ.

— Ἀχ Ἀνθούλα, εἶδες ἀπονιά! Φαρμακόνουν ἀλύπητα ἕναν ἄνθρωπο, μὲ ἥσυχη συνείδησι· χωρὶς ὁ νόμος νὰ ἐξετάσῃ διόλου ἂν ἔγεινε φονικὸ καὶ χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ τὸ ὑποπτευθοῦν διόλου, πῶς ἔγειναν φονιάδες.

Ἡ κόρη τῆς κ. Ζωήτσας σηκώθηκε στὰ πόδια καὶ εἶπε μὲ ἕνα γέλιο ἀλλόκοτο καὶ φωνὴ αὐστηρά.

— Τελείωσε; τί θὰ πῇ τελείωσε; Στὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου—ὅταν εἶνε ἀληθινὰ—μπορεῖ ἕνα χέρι ἀνθρώπινο νὰ βάλῃ **μιὰ τελεία** καὶ ἡ φωτιὰ νὰ σβύσῃ, χωρὶς ν᾽ ἀφήσῃ ἐρείπια; Τὰ ἄκουσα ὅλα· ἤμην ἐκεῖ κάτω· τὴν καταδίκη τοῦ Λάμπρου μου, τὴν ἄκουσα. Ἄκουσα καὶ τὸν ᾽δικό μου πανηγυρικὸ καὶ ἀνατρίχιασα. Ἂν αὐτὰ ὅλα, ποῦ ἐμέτρησε ἡ μητέρα μου μὲ τόση περηφάνεια, εἶνε **ἀνατροφή**, ἐγὼ εἶμαι κακοαναθρεμμένη, ἡ θέσις μου δὲν εἶνε πειὰ σ᾽ αὐτὸ τὸ σπίτι μέσα. Ἂ νὰ ξέρῃς, τί κατώρθωσα! ἕνα παιγνιδάκι τόσῳ ἀσυνείθιστο . . . χά, χά . . . Τί ἔχασε ὁ Λάμπρος μου; ἔχασε τὴν καρδιά του τὴν εὐγενῆ καρδιά του, ποῦ κτυπᾷ ὅλο ἀπὸ εὐγενεῖς ὁρμάς; ἔχασε τὸ πνεῦμά του; ὄχι! Ἔχασε χρήματα ποῦ τὰ κέρδισε μοναχός του. Ἐγὼ ἔχω χρήματα ὥστε . . . τὸ δυστύχημα δὲν εἶνε μεγάλο. Μὰ ὄχι, Ἀνθούλα, ἡ μητέραις ἔχουν ὅλα τὰ ἄδικα καὶ τὴς μητέραις βαρύνει ἡ ἀκαταστασία αὐτὴ ἡ κοινωνική. Γιὰ τὴς μητέραις ποῦ ἔχουν κόραις γιὰ ξεπούλημα, οἱ ἄνδρες εἶνε ὄντα προσοδοφόρα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ δουλεύουν ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ, διὰ νὰ μὴ λείψῃ τίποτε ἀπὸ τὰ **καλομαθημένα των κορίτσια**. Καὶ τὰ κορίτσια, ἔτσι ἔμαθαν νὰ τοὺς θεωροῦν τοὺς ἄνδρας. Δὲν φροντίζουν νὰ μάθουν νὰ διευθύνουν τὸ σπίτι, ἀλλὰ διδάσκονται ἀπὸ τὰς τρυφερὰς μητέρας, μὲ χίλια μέσα καὶ διάμεσα, πῶς νὰ διευθύνουν τὸν ἄνδρα — νὰ εἶνε πειθήνιος καὶ νὰ καταστρέφεται ἀπὸ τὰ μικρὰ χεράκια τῆς συζύγου χωρὶς γογγυσμό. Ἂν ὅμως τὰ κορίτσια ἔχουν προῖκα καὶ προῖκα πολλή, τότε ἡ μητέρα σηκόνει κεφάλι, θεωρεῖ σκουπίδι τὸ γαμβρὸ καὶ νομίζει—ὅπως συμβαίνει σήμερα σ᾽ ἐμένα—πῶς ἔχει δικαίωμα νὰ διώξῃ σὰν περιττὸ ὑπηρέτη ἕνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος τρία χρόνια ἔζησε σὰν οἰκιακός, ἀγάπησε, ὠνειροπόλησε στὸ σπίτι αὐτὸ μέσα. Καὶ ἡ κόρη; ἔχει ἀνατροφή! σὰν ὄγκος κρέατος ἔχει καθῆκον νὰ στροβιλίζεται ἀπὸ χέρια σὲ χέρια.

Ἡ Ἀνθούλα ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ ποῦ ἔπεφταν γρήγορα καὶ ἀσύνδετα ἀπὸ τὰ φλογισμένα χείλη τῆς Φωφῶς μὲ χαράν, ἀλλὰ καὶ μὲ κατάπληξιν.

Ἡ κόρη τῆς κ. Ζωήτσας, ἐκεῖ ὀρθή, φωτισμένη ἀπὸ τὸ κοκκινωπὸ φῶς τῆς θερμάστρας, ὡμοίαζε μὲ ἄγαλμα Δικαιοσύνης.

— Καὶ τώρα; ἐψιθύρισε ἡ Ἀνθούλα.

— Τώρα, τί θὰ κάμω;

— Ναί, δὲν βλέπω.

— Ἐργάσθηκα ἀρκετά. Τώρα ἀγαπητὴ ἐξα-

δελφούλα, θὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ ἀποτελειώσω τὸ σχέδιόν μου.

Ἡ Φωφὼ φίλησε τὴν Ἀνθούλα καὶ φόρεσε γρήγορα τὸ ἐπανωφόρι της καὶ τὸ καπέλο της. Ἔπειτα σταμάτησε, ἄρχισε νὰ κλαίῃ πικρὰ καὶ εἶπε μὲ φωνὴ παγωμένη :

— Ἀνθούλα, ἐσὺ τὸν πονεῖς τὸ Λάμπρο μου· μὴν ἀρνηθῇς· σ' ἄκουσα νὰ τὸν ὑπερασπίζεσαι . . . ἔρχεσαι μαζύ μου ; μὲ συνοδεύεις ; Θὰ πάγω νὰ τοῦ πῶ : νὰ μὴν ἀπελπίζεται, γιατὶ ἐγὼ εἶμαι δική του καὶ ποτέ, μὰ ποτὲ δὲν θὰ πάρω ἄλλον ἄνδρα. Θὰ τὸν παρηγορήσω· θὰ τοῦ δώσω μὲ τὰ λόγιά μου ζωὴ καὶ ἐλπίδα. Ἔρχεσαι ; εἶχα σκοπὸ νὰ περάσω ἀπὸ τὸ σπίτι σου καὶ νὰ σὲ παρακαλέσω. Διές, ποῦ ὁ θεὸς σ' ἐφώτισε νὰ περάσῃς ἀπ' τὸ δωμάτιό μου. Ἔρχεσαι, Ἀνθούλα, ἔρχεσαι ;

— Ἐγὼ ; καὶ ὁ κόσμος ; ἡ μητέρα σου ;

— Ἄ, ὁ κόσμος ! ! Αὔριο, ὅταν ἕνας νεκροθάπτης τοῦ χύνῃ κρύο χῶμα στὸ μέτωπό του, ὁ κόσμος θὰ σὲ συγχαρῇ ποῦ τὸν ἄφηκες καὶ ἐτελείωσε, χωρὶς νὰ σαλέψῃς ἀπὸ τὴ θέσι σου ; Μήπως ξέρει τί κρίνει— καὶ τί κατακρίνει αὐτὸς ὁ φοβερὸς κριτὴς — ὁ κόσμος ; Ἂν δὲν ἔλθῃς . . . θὰ 'πάγω μόνη μου. Θὰ ναυαγήσῃ καὶ τὸ σχέδιόν μου· ἕνα σχεδιάκι στρατηγικώτατο.

Ἡ Ἀνθούλα ἀκόμη διστάζουσα, ἐκούμπωσε τὸ ἐπανωφόρι της καὶ πέρασε τὸ χέρι της στὸν βραχίονα τῆς Φωφῶς.

Ἔξω τὸ χιόνι ἔπεφτε ἥσυχο ἥσυχο καὶ ἁπαλό, οἱ διαβάται πολὺ λίγοι. Τὸ σπίτι βυθισμένο σὲ πυκνὸ σκοτάδι· μόνον ἡ αἴθουσα τῆς συνεδριάσεως ἔλαμπε.

*

Ἀπὸ τὸ Σακὶτ-ἀγὰτς ὅπου κατοικοῦσε ἡ κ. Ζωήτσα, ἕως εἰς τὸν δρόμον τοῦ ἐργοστασίου τῶν κυριῶν (rue Nané) εἶνε λίγα βήματα. Ἡ Ἀνθούλα καὶ ἡ Φωφώ, προχωροῦσαν φοβισμέναις λιγάκι, μὰ μὲ ἀπόφασι. Ἡ ὁδὸς Νανὲ ἥσυχη· τὸ ἐργοστάσιον τῶν κυριῶν σκοτεινό. Ἡ Φωφὼ γύρισε τὸ κεφάλι της ὑψηλὰ καὶ εἶδε, πῶς ἦταν φωτισμένο τὸ δωμάτιο τοῦ Λάμπρου.

— Ἐδῶ εἶνε, εἶπε, καὶ χωρὶς νὰ ῥωτήσῃ τὸν Ἀρμένιο θυρωρό, ἄρχισε νὰ ἀναβαίνῃ γρήγορα γρήγορα. Ἡ Ἀνθούλα ἐσκόνταφτε, δὲν μποροῦσε νὰ τὴν προφθάσῃ.

Ἡ Φωφὼ ἐσταμάτησε 'στὸ δεύτερο πάτωμα καὶ χτύπησε τὴν θύρα, μὲ χέρι ποῦ ἔτρεμε ἀπὸ τὴ συγκίνησι.

— Ἐμπρός ! ἀκούσθηκε νὰ λέγῃ τοῦ Λάμπρου ἡ φωνή.

Ἡ Φωφὼ δὲν εὕρισκε δύναμι ν' ἀνοίξῃ· ἀνέπνεε μὲ δυσκολία.

Ὁ Λάμπρος ἄνοιξε μόνος του.

Ἦτο χλωμὸς καὶ ἐχλώμιασε ἀκόμη περισσότερο, ἅμα εἶδε τὴ Φωφώ.

Ἔθλιψε τὰ χεράκια της μὲ ἀγάπη καὶ εἰς τὴν χαρὰν τῆς παρουσίας της, ἐλησμόνησεν ὅλα τὰ βάσανά του, ἀκόμη καὶ τὸ γράμμα, ποῦ ἔλαβε πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τὴν κ. Ζωήτσα.

Ἔξαφνα συνῆλθε καὶ ἄφησε τὰ χέρια τῆς Φωφῶς.

— Τί θέλεις ἐδῶ ; εἶπε μὲ φωνὴ ἀλλόκοτη. Ἦλθες νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃς ; ἴσως ἦλθες νὰ πάρῃς καὶ συχώρεσι, γιὰ νὰ ἔχῃς ἥσυχη τὴν συνείδησί σου.

Ἡ Φωφὼ ἔπεσε ἐπάνω 'στὸ σοφᾶ μισοπεθαμμένη.

Ἡ Ἀνθούλα, τοῦ εἶπε.

— Ἦλθε νὰ σᾶς 'πῇ : πῶς ἀγαπᾷ τὸ Λάμπρο τώρα 'στὴ δυστυχία του διπλάσια καὶ ἡ καρδιά της εἶνε πάντα δική σας.

Ὁ Λάμπρος ἐρρίγησε· δὲν ἤθελε ἀκόμη νὰ πιστεύσῃ.

— Πηγαίνετε νὰ τὴν εὐχαριστήσετε.

Ὁ Λάμπρος ἐπλησίασε τὴν Φωφώ, πῆρε τὸ παγωμένο χέρι της, τὸ ἔφερε 'στὰ χείλη του καὶ μὲ δάκρυα, γλυκὰ δάκρυα :

— Φωφώ μου, μ' ἀγαπᾷς ; ἀλήθεια μ' ἀγαπᾷς ; Τὸ βλέπω· μὴ μοῦ τὸ πῇς. Σ' αὐτὴν τὴν συμφορά μου, εἶδα νὰ μοῦ φεύγουν οἱ φίλοι ἕνας ἕνας μὲ ἀναισθησία. Τώρα πρὸ ὀλίγου 'πῆρα τὸ τελευταῖο φοβερὸ κτύπημα—τὸ γράμμα τῆς μητέρας σου. Πῶς τὴ συχάθηκα τὴ ζωή ! Μοῦ φάνηκε γυμνὸς ὁ κόσμος ἀπὸ καρδιαὶς καὶ γιὰ λίγα λεπτὰ ἔγεινα κ' ἐγὼ κακὸς καὶ ἤθελα νὰ πονοῦν καὶ οἱ ἄλλοι, ὅπως ἐπόνεσα ἐγώ . . . .

— Τὸ βλέπεις, Ἀνθούλα ; μετανοεῖς ἀκόμη ποῦ ἦλθες ; . . .

— Ἐσκέφθηκα ὅτι θὰ σοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ παρακούσῃς εἰς τὴν μητέρα σου. Εἶχα μάθει **τυχαίως** σήμερα ἀπὸ ἕνα **φίλον**, ὅτι σκοπεύουν νὰ διαλύσουν τὸν δεσμό μας καὶ νὰ σοῦ δώσουν τὸν κ. Χρυσιάδην . . .

— Ἄφινε αὐτὴν τὴν ἱστορία. Μοῦ φέρει ὅπως βλέπεις γέλοια ἂν καὶ ἡ κατάστασίς μου δὲν εἶνε καθόλου χαρωπή.

— Γελᾷς ;

— Ἄχ, ναί, γελῶ.

— Γιατί ;

Ἡ Φωφὼ πῆρε τὸ ἀγαπημένο κεφαλάκι τοῦ Λάμπρου 'στὰ δυό της χέρια καὶ φίλησε τὰ δακρυσμένα ματάκια του. Ἐκεῖνα τὰ βαθυὰ γαλανὰ 'μάτια, ποῦ τὰ ἐθάμποναν τὰ πικρὰ δάκρυα.

— Θὰ ἦμαι δική σου· ὅταν ἐγὼ 'πῶ κάτι τι, τὸ φυλάττω. Ἐγὼ τὰ διώρθωσα ὅλα καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κ. Χρυσιάδου, δὲν φοβοῦμαι κίνδυνον.

Ἡ Ἀνθούλα, ἡ ὁποία ἐκάθητο συμμαζευμένη σὲ μιὰ γωνιά, ἄνοιξε μάτια περίεργα.

— Ὁ κ. Χρυσιάδης, τώρα κρατεῖ 'στὰ χέρια του ἕνα γράμμα ἀνυπόγραφο, ποῦ καθόλου βέβαια δὲν ὑποπτεύεται, πῶς τὸ ἔγραψα ἐγώ.

— Ἕνα γράμμα δικό σου ;

— Ναὶ δικό μου. Διάβασε τὴν κόπια δυνατά, γιὰ νὰ τὴν ἀκούσῃ καὶ ἡ Ἀνθούλα.

Ὁ Λάμπρος ἐπλησίασε τὸ φῶς καὶ ἄνοιξε τὸ χαρτάκι, ποῦ τοῦ ἔδωκε ἡ Φωφώ.

Ἀξιότιμε κύριε.

Ἡ κόρη τῆς κ. Ζωήτσας ἀπόψε 'βρίσκεται 'στὸ δωμάτιο τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ της. Ἂν θέλετε, νὰ πληροφορηθῆτε καὶ νὰ βεβαιωθῆτε, κάμετε ἕνα περίπατο τὰ μεσάνυκτα, εἰς τὴν ὁδὸν Νανέ.

Φίλος σας.

Ὁ Λάμπρος τὸ ἐξαναδιάβασε τὸ μπιλετάκι.

— Τώρα ἀγάπη μου εἶνε μεσάνυκτα. Ὁ κ. Χρυσιάδης δὲν πρέπει νὰ κάμῃ ἄδικα τὸν περίπατό του. Βλέπεις ὁ καιρὸς κρύος· φοβοῦμαι μὴν πάθῃ καταρροή.

Ὁ Λάμπρος ἠθέλησε νὰ τὴν κρατήσῃ, ἀλλὰ ἐκείνη ἐγλίστρησε ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ ἅρπαξε τὸν βραχίονα τῆς Ἀνθούλας.

Ἐνῷ 'στὴ θύρα τοῦ δρόμου ἀποχαιρετοῦσε τὸ Λάμπρο καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴν τὴν συνοδεύσῃ, πέρασε ὁ κ. Χρυσιάδης καὶ ἐξερόβηξε ἀπειλητικά.

*

Ὁ Λάμπρος, ὁ εὐτυχισμένος Λάμπρος, ἔχει τώρα θάρρος καὶ δυνάμεις διὰ νὰ ἐργασθῇ καὶ συλλογίζεται, πόσον ἀγαπᾶται !. Διὰ νὰ εὕρῃ τὸ ἀσθενὲς ἐκεῖνο πλασματάκι τὴν δύναμιν νὰ ἀντισταθῇ καὶ νὰ ὑπερασπισθῇ μὲ τόσην τέχνην — ναὶ ἀγαπᾶται πολύ !

Ἡ Ἀνθούλα, συλλογίζεται ἂν ὁ Λάμπρος θὰ ἐφέρετο εἰς ὁμοίαν περίστασιν, ὅπως ἐφέρθη ἡ Φωφὼ καὶ διστάζει λιγάκι μὄλην τὴν ἐκτίμησίν της διὰ τὸν Λάμπρον· ἐπειδὴ ἡ πικρὰ πεῖρα, ἡ ὁποία τὴν ἀφῆκε γεροντοκόρην, τῆς ὑπενθυμίζει : ὅτι οἱ ἄνδρες, ὄχι μόνον δὲν ἐννοοῦν νὰ θυσιασθοῦν, ἀλλ' οὔτε νὰ θυσιάσουν καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἰδιοτροπίας των.

Ἡ κ. Ζωήτσα, κρατεῖ στὸ χέρι της ἕνα γράμμα καὶ πηγαίνει καὶ ἔρχεται, ἀναμμένη, ἐνῷ ἡ συννυφάδα της ἐλησμόνησε τὸ σιγάρο της σβυστό, τὸ φλυτζάνι τοῦ καφὲ γεμᾶτο καὶ τὸ στόμα της ἀνοικτό.

Ἡ κ. Ζωήτσα ξαναδιαβάζει τὸ γράμμα καὶ ἡ συννυφάδα σταυροκοπεῖται.

Ἀγαπητὴ κυρία.

Χθές, ὅλως διόλου τυχαίως (;) ἐπερνοῦσα ἀπὸ τὴν ὁδὸν Νανὲ καὶ εἶδα τὴν κόρην σας νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ της.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐκτίμησι ποῦ τρέφω γιὰ σᾶς, ἀποφασίζω νὰ πείσω τὸν ἑαυτό μου, ὅτι δὲν εἶδα τίποτε, ἂν ὅμως καὶ σεῖς, ἀναγνωρίζουσα τὴν θυσίαν μου, ἀποφασίσετε νὰ διπλασιάσετε τὴν προῖκα.

Νικ. Χρυσιάδης.»

Ἡ Φωφώ, ἐμβῆκε νὰ πάρῃ τὴν ἐργασίαν της.

— Διάβασε αὐτὸ ἐδῶ τὸ γράμμα· εἶνε ἀλήθεια, κόρη ἀχάριστη !

— Ναί, μητέρα εἶνε ἀλήθεια· εἶπεν ἡ κόρη μὲ γαλήνην.

Ἡ κ. Ζωήτσα ἐλιποθύμησε καὶ ἀφοῦ συνῆλθε, ἀποφασίζει βλέπουσα τὰ δάκρυα τῆς Φωφῶς, νὰ τῆς δώσῃ τὸν Λάμπρον, ἀλλὰ . . . . μὲ ὀλιγωτέραν προῖκα, (τὸ ἀπεφάσισε ἀπὸ φιλαργυρίαν εἶπε μία κακὴ γλῶσσα).

— Καλὲ αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ περίμενες ἀπὸ τὴ Φωφώ μου, ποῦ πειὰ ἐσὺ ξέρεις, Μαριορίτσα μου, πῶς τὴν ἀνέθρεψα ;

— Τί νὰ πῇς ; χάλασε ὁ κόσμος.

Υ. Γ. Φαντασθῆτε, τί ὡραῖος ποῦ θὰ ἦτο ὁ κόσμος, πρὶν χαλάσῃ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Ἂν ὅσος κόσμος βρίσκεται
Ὅλος ἐσένα ὑμνοῦσε
Γιὰ τὸ οὐράνιο σῶμά σου,
Ποῦ μ' ἔκαμε τρελλὸ
Πιστεύω πῶς ἁγνότερα
Δὲ θὰ σὲ μελετοῦσε,
Καθὼς ὅταν προσεύχομαι
Ἐγὼ παρακαλῶ.

Ἄπιστος δὲν γεννήθηκα,
Ἀλλὰ θερμὰ τὰ θεῖα,
Ποῦ ἀπὸ μικρὸς διδάχτηκα
Τώρα δὲν προσκυνῶ,
Γιατὶ καινούρια ἐφάνηκες
'Σ τὸ στῆθος μου θρησκεία
Κι' ὅλο τὸν πόθο ἐχάρισα
'Σ ἐσένα τὸν ἁγνό.

ΑΝΔΡ. ΒΡΑΝΑΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ δοκιμώτατος ἑλληνιστὴς κ. Γρηγόριος Βερναρδάκης ἐξετύπωσε πρὸ μικροῦ ἐν Λειψίᾳ τὸ πολυθρύλητον τοῦ Πλουτάρχου πονημάτιον περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς μετὰ σοφῶν κριτικῶν σημειώσεων, προσφωνήσας τὴν ἔκδοσιν εἰς τὸν Ἐρνέστον Κούρτιον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ὀγδοηκονταετηρίδος του.

— Ἕτερον ἀξιόλογον βιβλίον, Ἐπικτήτου Διατριβαὶ τοῦ Ἀρριανοῦ, ἐξεδόθησαν ἐπ' ἴσης ἐν Λειψίᾳ, κριτικῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Γρὰτς καθηγητοῦ Σέγκλ, ἐπισυνάψαντος ἐν τέλει, μετὰ κριτικῶν διορθώσεων, καὶ τὸ Ἐγχειρίδιον τοῦ Ἐπικτήτου.

— Κατὰ τὸ «Ἀθήναιον» ἐκδίδεται προσεχῶς ἐν Λονδίνῳ σπουδαιότατον καὶ πολυτελέστατον πόνημα περὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας, προϊὸν πολυετοῦς συνεργασίας δύο σοφῶν ἀνδρῶν, τοῦ μὲν ἀρχιτέκτονος, τοῦ δὲ ἀρχαιολόγου.

— Ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ ὁ πρῶτος τόμος τοῦ περὶ ἑλληνικῶν διαλέκτων μεγάλου συγγράμματος τοῦ ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ Σμύθ, πραγματευόμενος ἐν ἑπτακοσίαις ὡς ἔγγιστα σελίσι περὶ τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου.

Ἐπιστημονικὰ

Τὴν 27 Αὐγούστου ἠγγέλθη τηλεγραφικῶς ἐκ Βερολίνου ὁ θάνατος τοῦ διασήμου φυσικοῦ καὶ φυσιολόγου Χέλμχολτς. Ὁ Ἑρμᾶννος-Λουδοβῖκος-Φερδινάνδος φὸν Χέλμχολτς ἐγεννήθη ἐν Ποτσδάμ, τὴν 31 Αὐγούστου 1821. Διατελέσας στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἀπὸ τοῦ 1845 μέχρι τοῦ 1848, διωρίσθη κατόπι καθηγητὴς τῆς Φυσιολογίας εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Καινιξβέργης, τῆς Βόννης, τῆς Αἰδελβέργης, βραδύτερον δὲ τῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Ἀπὸ τοῦ 1857 διετέλει μέλος τακτικὸν τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἀκαδημίας τῶν

Γ. Ἀγγελόπουλος
καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἐπιστημῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1870 ἀντεπιστέλλον τῆς ἐν Παρισίοις, ἐν τῇ ὁποίᾳ τῷ 1892 κατέλαβε τὴν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Δὸν Πέτρου κενωθεῖσαν ἕδραν τῶν ἀλλοδαπῶν ἑταίρων. Ἦτο πρόεδρος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Φυσικοτεχνικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἰνστιτούτου, τῷ δὲ 1885 κατελέχθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος μεταξὺ τῶν εὐγενῶν. Αἱ σπουδαιόταται ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι τοῦ Χέλμχολτς, τόσον ἐπὶ τῆς φυσικῆς ὅσον ἐπὶ τῆς φυσιολογίας, ἐφείλκυσαν ἐνωρὶς τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου. Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἀναφέρομεν τὰ ἑπόμενα: «Περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς Δυνάμεως» (1847) ἐνῷ ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ κινητήριοι μῦς ὑπείκουν εἰς τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς μηχανικῆς. «Περιγραφὴ ἑνὸς ὀφθαλμικοῦ κατόπτρου» (1851) νέου ὀργάνου χρησιμωτάτου εἰς τὴν ὀπτικήν, ὑπὸ τοῦ Χέλμχολτς ἐπινοηθέντος. «Ἐγχειρίδιον Φυσιολογικῆς Ὀπτικῆς» (1856) ἔργον φιλοσόφου συγχρόνως καὶ ἐπιστήμονος, ἐν ᾧ ἐκτίθενται ὅλως πρωτότυποι θεωρίαι περὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν χρωμάτων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐντυπώσεων. «Φυσιολογικὴ θεωρία τῆς μουσικῆς, στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἐρεύνης τῶν ἀκουστικῶν ἐντυπώσεων» (1862). Ἐκτὸς τούτων ὁ Χέλμοχολτς ἐδημοσίευσε πληθὺν ἄλλων μελετῶν ἐπὶ τῶν ἠλεκτροδυναμικῶν θεωριῶν, τῆς διπλῆς θλάσεως, τῆς δυναμικῆς θερμότητος, τῆς ἠλεκτροχημείας κτλ. Ὁ Ἑρμᾶννος Χέλμχολτς ὑπῆρξεν εἷς τῶν περιφανεστάτων ἐπιστημόνων τοῦ αἰῶνος, ὁ θάνατός του δὲ θεωρεῖται δικαίως ὡς σημαντικὴ ἀπώλεια διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἡ ὁποία μεγάλας εἰς αὐτὸν ὀφείλει προόδους.

— Ὁ κ. Δ. Αἰγινήτης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀστεροσκοπείου, ἐπιστρέψας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐδημοσίευσεν ἐκτενῆ ἔκθεσιν περὶ τοῦ τελευταίου λαβόντος ἐκεῖ χώραν σεισμοῦ. Μακραὶ παρατηρήσεις ἔπεισαν τὸν κ. Αἰγινήτην ὅτι πρόκειται περὶ σεισμοῦ *τεκτονικῆς φύσεως*. Ἀποτέλεσμα τοῦ σεισμοῦ τούτου εἶνε ἡ βαθμιαία καταβύθισις τῶν ἀκτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸν κ. Αἰγινήτην, ὁ καταποντισμὸς θὰ ἐπέλθῃ μετὰ πολλῶν ἐτῶν πάροδον, ὥστε μάταιοι εἶνε οἱ σημερινοὶ φόβοι τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Ἐν Γασταΐν, ὅπου ἀπῆλθε τὴν προτεραίαν ἐκ Βερολίνου, ἑώρτασεν ὁ Ἐρνέστος Κούρτιος τὴν ὀγδοηκονταετηρίδα του. Δῶρα καὶ συγχαρητήρια τηλεγραφήματα κατέκλισαν τὸν οἶκον τοῦ κλεινοῦ ἐπιστήμονος. Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Κούρτιον ἰδιόχειρον γράμμα, ἐν ᾧ ἀγγέλλων τὴν εἰς αὐτὸν ἀπονομὴν τοῦ μεγαλοσταύρου τοῦ Στέμματος, ἐκφράζει τὸν βαθύτατον αὐτοῦ σεβασμὸν πρὸς τὸν πατρικὸν φίλον καὶ σύμβουλον. Τὸ βαρυτιμότατον τῶν δώρων ἐστάλη ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατείρας Φρειδερίκου.

Θεατρικά

Τὸ νέον τετράπρακτον ἱστορικὸν δρᾶμα τοῦ Σαρδοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ παρασταθῇ εἰς τὸ παρισινὸν θέατρον τῆς *Ἀναγεννήσεως*, ἐπιγράφεται: ἡ *Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν*, ἔχει δὲ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ὡς καὶ τὸν αὐτὸν τίτλον μὲ τὸ γνωστὸν βραβευμένον δρᾶμα τοῦ ἡμετέρου Κλέωνος Ραγκαβῆ. Ὁ συγγραφεὺς τὸ ἀνέγνωσεν ἤδη πρὸ τῆς Σάρρας Βερνὰρ καὶ τῶν λοιπῶν καλλιτεχνῶν τῆς *Ἀναγεννήσεως*, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν ἐξ αὐτοῦ ἐνθουσιασμένοι. Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Ἀθήναις τῷ 1451. Ἡ τελευταία πρᾶξις διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον ἡ σκηνὴ παρουσιάζει τὴν Ἀκρόπολιν μετ' ἀπόψεως τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ ἐν τοῖς Προπυλαίοις δουκικοῦ Παλατίου. Ἡ δευτέρα πρᾶξις μᾶς μεταφέρει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δουκικοῦ παλατίου. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς τετάρτης εὑρισκόμεθα ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, εἰς τὸ τέλος δὲ εἰσερχόμεθα καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Μαύρας, τοῦ ἀρχαίου Ἐρεχθείου. Αἱ διάφοροι αὗται σκηνογραφίαι εἶνε ἤδη ἕτοιμοι καὶ λέγονται θαυμάσιαι· ἀλλ' ἡ παράστασις τοῦ δράματος θὰ βραδύνῃ ἀκόμη πολλοὺς μῆνας, διότι εἶνε γνωστὴ ἡ ἀκριβολόγος μέριμνα μεθ' ἧς ἀναβιβάζει τὰ ἔργα του ὁ Σαρδού.

— Αἱ παραστάσεις τοῦ θεάτρου τῆς *Ἀναγεννήσεως* ἀρχίζουν τὴν 17 Σεπτεμβρίου διὰ τῆς ***Συζύγου τοῦ Κλαυδίου*** παλαιοῦ δράματος τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ υἱοῦ, τὸ ὁποῖον ἔσχε μετρίαν ἐπιτυχίαν ὅταν ἐδιδάχθη διὰ πρώτην φοράν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἐπιμένει ἤδη καὶ ἐλπίζει νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸ παρισινὸν κοινὸν ἡ Σάρρα Βερνάρ. Ὡς γνωστὸν ἡ ***Σύζυγος τοῦ Κλαυδίου*** στηρίζεται ἐπὶ τοῦ «Φόνευέ την!» τοῦ κατὰ τῆς ἀπίστου συζύγου διασήμου ἀφορισμοῦ τοῦ Δουμᾶ, ὁ ὁποῖος τόσην ἄλλοτε ἐπροκάλεσε συζήτησιν.

— Εἰς τὰ ἀθηναϊκὰ θέατρα εἴχομεν ἀλλεπάλληλα αὐτὰς τὰς ἡμέρας τὰ πρωτότυπα ἔργα. Μετ' ἐπιτυχίας πολλῆς ἐδιδάχθη εἰς τὸν *Παράδεισον* τὸ *Λίγο ἀπ' ὅλα*, ἀθηναϊκὴ ἐπιθεώρησις μὲ πολλὰς ἀπροσδοκήτους ἐμφανίσεις καὶ ὡραῖα τραγουδάκια, γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Μιχ. Λάμπρου. Τὸ ἔργον δὲν ἔχει φιλολογικὰς ἀξιώσεις· ἀλλ' εἶνε ἀρκετὰ εὔθυμον καὶ διασκεδαστικόν. Ὁμοίως ἐπέτυχεν εἰς τοῦ *Τσόχα*, χάρις εἰς μίαν θαυμασίαν ἐμφάνισιν τοῦ Παντοπούλου, καὶ ἡ *Τράτα τοῦ Καπετὰν Κωνσταντῆ*, κωμειδύλλιον τρίπρακτον ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Λαΐου, μὲ 25 ᾄσματα, τονισθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Λ. Σπινέλη, ἐξ ὧν ἓν ἢ δύο λίαν ἐπιτυχῆ. Εἰς τὰ *Ὀλύμπια* ἐδιδάχθησαν τρία νέα δράματα. Περὶ τῶν δύο οὔτε λόγος· τὸ τρίτον ἦτο ἓν δρᾶμα κοινωνικὸν τοῦ Δ. Κόκκου ἐπιγραφόμενον *Μία Γυνή*. Τὸ ὄνομα τοῦ δυσμοίρου ποιητοῦ συνεκέντρωσε πολὺν κόσμον, ἀλλὰ τὸ δρᾶμά του δὲν ἔτυχε μεγάλης ἐπιτυχίας.

— Αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἀγγέλλουσιν ὅτι ἐν Βιέννῃ θὰ παρασταθῇ τὸ πρῶτον ἓν δρᾶμα τοῦ Γκογκοὺρ *Φαυστίνα*, ληφθείσης τῆς ὑποθέσεως ἐκ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ μυθιστορήματος καὶ δραματουργηθέντος ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως. Ὁ συγγραφεύς, ἀποπεράτωσας τὸ δρᾶμά του καὶ μὴ εὑρίσκων ἐν Γαλλίᾳ ἠθοποιὸν, κατάλληλον νὰ ὑποκριθῇ τὸ πρόσωπον τῆς ἡρωΐδος, τὸ εἶχε κλείσει εἰς τὸ συρτάριόν του, μέχρις ὅτου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔαρ τὸν ἐπεσκέφθη ὁ Λοθάρ, γερμανὸς δραματικὸς ποιητής. Μεταξὺ ἄλλων συνδιελέχθησαν καὶ περὶ τῆς *Φαυστίνης* καὶ τῆς τύχης της. Ὁ Λοθὰρ παρεκάλεσε τὸν Γκογκοὺρ νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τὴν μεταφράσῃ εἰς τὸ γερμανικόν, καθότι, ὡς τὸν διεβεβαίωσεν, ἐγνώριζεν ἐν Βιέννῃ μίαν ἠθοποιόν, ἡ ὁποία θὰ ὑπεκρίνετο θαυμασίως τὸ πρόσωπον τῆς ἡρωΐδος. Ὁ Γκογκοὺρ συγκατετέθη, οὕτω δὲ ἡ *Φαυστίνα* παριστάνεται κατὰ μετάφρασιν ἐν Βιέννῃ τὸν προσεχῆ Ἰανουάριον πιθανῶς.

— Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς *Γαλλικῆς Κωμῳδίας* ἐπαίχθη κατ' αὐτὰς ὁ *Σεβέρος Τορέλλης* τὸ παλαιὸν ἱστορικὸν δρᾶμα τοῦ Φραγκίσκου Κοππέ. Ὁ ποιητὴς ἀσθενῶν δὲν ἠδυνήθη νὰ παρευρεθῇ κατὰ τὴν θριαμβευτικὴν αὐτὴν παράστασιν, διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐνδοξοτέρας σκηνῆς τῆς Γαλλίας.

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Α΄.

Τὸν Μπαρμπακαληώρα τὸν ὑποναύκληρο, συχνὰ θέλουν νὰ τὸν πειράξουν οἱ σύντροφοί του. Καὶ γιὰ νὰ τὸν πειράζουν δὲν χρειάζονται παρὰ νὰ τοῦ εἰποῦν τὸ στερεότυπο ἐκεῖνο :

— Ἔλα, πές μας Μπαρμπακαληώρα, πόσες φορὲς ἐναυάγησες ;

Ὁ γέρω ναυτικὸς στὸ ἄκακο αὐτὸ ἐρώτημα ἀνάβει σὰν δαδί. Τὸ σκευρωμένο ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὸ ψήλωμα κορμί του, ὀρθώνεται Ποσειδώνιο καὶ ἀλύγιστο· τὸ γελαστὸ καὶ ἄδολο πρόσωπό του, συγνεφιάζει ἄξαφνα σὰν μαρτιάτικος οὐρανός, τὰ μάτια του σπιθοβολοῦν ἀπὸ θυμοὺς καὶ φοβερίσματα καὶ μὲ τὴν ἀρβανίτικη προφορά του, κομματιαστὴ καὶ βαρειὰ καὶ συρμένη, γυρίζει καὶ τοὺς λέγει :

— Μωρὲ ἄιντε πόρ ! .. Ἐσεῖς νὰ πᾶτε νὰ βυζάχτε γάλα κ' ὕστερα νἄρθῆτε νὰ μιλῆστε μεταμένα. Ἀμή . . . τὸν καιρὸ ποῦ ἐγὼ ἀρμένιζα τὰ πέλαγα, ἐσεῖς δὲν ἤσαστε μουδὲ σπόρος στ' ἀχαμνὰ τοῦ πατέρα σας ! . . .

Τὸ τσοῦρμα τότε γελᾷ, σκαστὰ καὶ τρανταχτὰ γέλοια καὶ γελᾷ μαζί του καὶ ὁ Μπαρμπακαληώρας ὁ ὑποναύκληρος. Ἔτσι καὶ μία ἡμέρα ἡ πρώτη βάρδια χορτασμένη, ἔρραφτε μὲ σακκοράφες τὰ φύλλα κοκκαλωτοῦ καραβοπάνου ψηλὰ στὴν πλώρη καὶ ἡ δεύτερη, συμμαζωμένη ὁλόγυρα στὶς καραβάνες, ἐγιομάτιζε μὲ σκύλινη ὄρεξη, εἶπε κάποιος ἄξαφνα στὸν ὑποναύκληρο :

— Ἔλα, πές μας Μπαρμπακαληώρα, πόσες φορὲς ἐναυάγησες :

Ὅμως αὐτὴν τὴ φορὰ ὁ γέρω ναυτικὸς δὲν ἐθύμωσεν. Οὔτε τὸ σκευρωμένο κορμί του ὠρθώθηκε Ποσειδώνιο καὶ ἀλύγιστο, οὔτε τὸ πρόσωπό του ἐσυγνέφιασε σὰν μαρτιάτικος οὐρανός, οὔτε τὰ μάτια του ἐσπιθοβόλησαν ἀπὸ θυμοὺς καὶ φοβερίσματα. Ἔμεινεν ἥσυχος ἐκεῖ ποῦ ἐκαθότουν καὶ μόνον τὴν σακκορράφα ἀπαραίτησε μισοπερασμένη στὸ πανὶ κ' ἐστύλωσε τὰ μάτια στὴ θάλασσα, μὲ πετρωμένο τὸ χαμόγελο στὰ χείλη. Ἔβλεπε τάχα τὸ γαλανὸ τὸ κῦμα ποῦ ἄνοιγε ἀφρισμένο ἐμπρὸς στὴν πλώρη μας ἢ τὸν ἴσκιο τοῦ πλοίου ποῦ μὲ τὴ μαύρη του σκάφη, ψηλὴ πρύμη πλώρη, τ' ἀγέρωχα κατάρτια μὲ τὶς σταυρώσες καὶ τὰ ξάρτια τους, τὴν καμαρωτὴ κονтραγέφυρα καὶ τὸν ψηλὸ καπνοδόχο καὶ τὶς βάρκες ἀπάνου στὰ καπόνια, τοὺς καγκελωτοὺς δρόμους, τὶς κατεβατὲς σκάλες, τὴν κάμαρα τῆς πρύμνης καὶ τῆς πλώρης τὰ καμπούνια, τὴ σημαία κυματοῦσα στὸ κοντάρι πίσω καὶ τὸ μπαστοῦνι φοβερὸ ἐμπρός, ἐγλυστροῦσε σὰν πολεμικὸς κριὸς ἀπάνου στὰ νερά ; Ποιὸς τὸ ἠξέρει. Μὰ ἀφοῦ γιὰ κάμποση ὥρα ἔμεινεν ἔτσι μὲ τὴν ἔκφραση περίεργη, σὰν τὴ μάντισσα ποῦ μαντεύει στὴν ἀπαλάμη τοῦ ἀνθρώπου, ἐγύρισε τὰ μάτια του ἀργὰ περίγυρα καὶ βλέποντας κοντά του τὸν ναύκληρο ποῦ ἔστριφτε τὰ ἔμπολα μιᾶς γούμενας, εἶπε μὲ τόνο προφητικό :

— Νὰ ἠξέρῃς καλά, Μπαρμπαγιώργη, ποῦ ἡ θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της ὅπως καὶ ἡ στερηά. Καὶ ἂν θέλῃς νὰ μὲ ἀκούσῃς τὴν ἔχει καλήτερα ἀπὸ τὴ στερηά. Ἐδῶ δὲν ἔχει τρίτσα κάτσα· ἔκαμες-ἔλαβες· στὸ κρέμασε ὥστε νὰ εἰπῇς ἀπίδι· στὸ τίναξε ἀπάνου, σὰν ἀστραπόβολο ! . . . Μωρέ, μὰ τὸ κακὸ ποῦ εἶδα σ' ἐκεῖνο τὸ Ἀντριώτικο καράβι ! Δὲν ἐπολυκαίρισε οὔτε μῆνα. Τί λέγω οὔτε μῆνα ; οὔτε δεκαπέντε ἡμέρες· μωρὲ οὔτε δέκα ! Μονοβδόμαδα ἔκαμε-ἔλαβε. Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἔτσι εἶνε τὸ σωστό. Ὅ,τι γίνει στὴ θάλασσα γλήγορα λησμονιέται. Οἱ ναυτικοὶ δὲν κάθονται νὰ ψιλοκοσκινίζουν τὸ καθετί ὅπως οἱ στερηανοί· δὲν ἔχουν καιρὸ γιὰ μοιρολόγια. Ἔγινε - πέρασε· πάει μὲ τ' ἀέρι, μὲ τὸ κῦμα, μὲ τὸν ἀφρό, μὲ τὴν τρικυμία, μὲ τοῦ καιροῦ τὰ διάβατα. Γιαὐτὸ πρέπει ὅ,τι ἔρθῃ νὰ ἔρθῃ σύγκαιρα. Μόνον τότε σταματάει τὸ νοῦ, τρομάζει τὸ νοῦ, τρομάζει τὴ συνείδηση καὶ τὴν κάνει νὰ σκεφθῇ, πῶς βρίσκεται κάτιτί ἀνώτερο ψηλά, ποῦ βλέπει, ἀόρατο, τοῦ καθενὸς τὸ δίκηο.

Ἤμουνα θυμοῦμαι ξετσουρμάδος στὴν Πόλη. Δὲν ἠξεύρω πῶς μοῦ ἦρθε—δὲν εἶχα τί νὰ κάνω καλήτερο—καὶ ἀποφάσισα νὰ κατεβῶ στὴν Ὕδρα νὰ στεφανωθῶ. Μὰ ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα νὰ εὕρω καράβι δικό μας, ἔφαγα τὰ λεφτὰ ποῦ εἶχα γιὰ τὸ γάμο. Ἐσεῖς ἠξέρτε τὴ ζωὴ ποῦ κάνουν οἱ ναυτικοὶ στὴν Πόλη, σὰν εἶνε ξετσουρμάδοι. Τὰ πλούτη τοῦ Κροίσου νὰ τοὺς δώσῃς, δὲν τοὺς φτάνουν οὔτε γιὰ πιπέρι. Ἀπὸ τὸ Σιφνέϊκο καφενὲ στὴ Σαντορινιὰ ταβέρνα στὸ Κεμεραλτί. Χαρτιά, κρασί, γυναῖκες νυχτημέρα ! Σὲ δεκαπέντε ἡμέρες ἄδειασε τὸ κεμέρι. Εἶχα καὶ χρέος τρία μετζίτια στὸ Σιφνέϊκο καφενὲ καὶ δεκατρία μπεσλίκια στὴ Σαντορινιὰ ταβέρνα. Ὅσο γιὰ τὸ Κεμεραλτὶ μὴν τὰ ρωτᾷς. Λίγο ἔλειψε νὰ μοῦ φορέσουν τὸ φεσάκι καὶ νὰ μὲ βάλουν νὰ παίζω τὴ λαντέρνα στὴν πόρτα . . .

Μὰ τὸ δουλευτὴ ὅσο εἶνε γερὸς μὴ τὸν φοβερίζῃς. Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες ἐβγῆκε λόγος στὴν Κρασσόσκαλα πῶς ἕνας Σπετσιώτης καπετάνιος τσουρμάρει γιὰ τὴ Μαύρη Θάλασσα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς ἐγὼ τὸ ἄκουσα τελευταῖος. Εἶδες ἐκεῖ δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ ἔβγῃς γυρεύοντας δουλειά. Ἔχεις δὲν ἔχεις παράδες, ἔμπα σὲ μία ταβέρνα τρῶγε, πίνε, χαρτζιλικώνου καὶ μὴ σὲ μέλει τέσσερα. Ὁ ταβερνιάρης, σὰν ἀκούσῃ δουλειὰ θὰ ἔρθῃ γυρεύοντάς σε. Θέλεις γιατὶ φροντίζει νὰ πάρῃ τὸν παρᾶ του ὁ ἄνθρωπος, θέλεις γιατὶ γυρεύει τὸ καλό σου σὰν

πατριώτης, δὲν σὲ ἀφίνει γιὰ πολὺν καιρὸ ρέμπελο. Ἔτσι ἔρχετ' ἕνα βράδυ ὁ ταβερνιάρης μου, μὲ βγάζει ἔξω ἀπὸ τὸν καφενὲ καὶ μοῦ λέγει στὸ αὐτί:

— Πάρε τὸ καρτάκι γιὰ χαρτζιλίκι καὶ τράβα στὸ Μπουγιούκδερε· γύρεψε τὸ μπαρκομπέστια τοῦ καπετὰν Μπισμάνη κ' ἔμπα μέσα. Αὐγὴ χαράματα σαλπάρετε γιὰ τὴ Μαύρη θάλασσα.

Δὲν εἶπα λόγο. Ἤπιαμε καὶ τὸ καρτάκι στὸ πόδι μὲ τὸν καλοθελητή μου, ἔκοψα τὰ ροῦχα στὸν ὦμο καὶ γραμμὴ γιὰ τὸ Μπουγιούκδερε. Αὐγὴ χαράματα ἐπήραμε τὴν ἄγκυρα, μὰ ὁ καπετάνος ξεκολλημὸ δὲν εἶχε ἀπὸ τῆς κουμπάρες. Ξέρεις τί εἶνε οἱ Μπουγιουκδερετοποῦλες· μπουκιὰ καὶ συχώρεση! Εἶδε κ' ἔπαθε ἡ βάρκα γιὰ νὰ τὸν φέρῃ μέσα τὸν καπετάνο. Ὡς τόσο ἐβγήκαμε ἀπὸ τὰ Μπουγάζια. Ηὕραμε νοτιὲς τὸν καιρό· σὲ τέσσερες ἡμέρες περάσαμε στὸ Κέρτζι, στὸ στόμα τῆς Ἀζοφικῆς. Μέσα σ' ἐνάμισυ μῆνα, ἀρχὲς τ' Ἁγιαντρέος ἤμαστε ἕτοιμοι πάλι γιὰ ταξεῖδι. Ἐπλάκωσεν ὅμως ἡ Πεντέχτη Εἶδες ποῦ λέγει ὁ λόγος: Στὴ χάση-πιάση ἀρμένιζε Πεντέχτη στὸ λιμιῶνα. Ὁ καπετὰν Μπισμάνης ἦταν φρόνιμος καπετάνος· ἂν δὲν ἔβλεπε καλοσυνάδα τὰ σημάδια τοῦ καιροῦ δὲν ἔλυνε πρυμόσχοινα. Μὰ τί νὰ φέρῃ ὁ διάβολος γιὰ τῆς ἁμαρτίες μας. Ὁ καπετάνος εἶχε μία κάσσα γλυκὰ σπιτίσια νὰ τὰ δωρήσῃ στὸν ἔμπορο. Γιὰ νὰ μὴν πληρώσῃ τελώνειο τὰ δίνει μία νύχτα σὲ φίλους του νὰ τὰ βγάλουν λαθραῖα. Μὰ τὴν αὐγὴ μαθαίνει ἀπὸ τὸν ἔμπορο πῶς τὴν κάσσα τὴν ἔπιασαν οἱ τελωνοφύλακες. Ἀκούοντας ἔτσι ὁ καπετάνος τρέχει στὸ καράβι. Οἱ Ροῦσοι, εἶδες, δὲν χορατεύουν. Δὲν θὰ τοὺς ἐκούστιζε τίποτα νὰ πάρουν τὸ πρᾶμμα, νὰ κατασχέσουν καὶ τὸ καράβι κ' ἐμᾶς ὅλους νὰ μᾶς στείλουν ἁλυσοδεμένους στὴ Σιβηρία. Οὔτε καιρὸ ἐκύτταξε πιὰ οὔτε τίποτα μόνον πάρσιμο τὴν ἄγκυρα κ' ἐμπρός. Καὶ νὰ ἰδῇς ποῦ συνεπῆρε καὶ ἄλλους αὐτὸ τὸ κίνημά μας. Πολλὰ καράβια ἦσαν ἕτοιμα νὰ φύγουν μὰ ἔμεναν βλέποντας συλλογισμένο τὸν καιρό. Στὸ κίνημα ὅμως τοῦ καπετάνου μας ἐβγῆκαν κ' ἐκεῖνα στὰ πανιά. Ἦταν ὅμως ὁλοφάνερο πῶς ἡ Πεντέχτη δὲν θὰ ἐχοράτευε. Γύρω τὰ θεμέλια τ' οὐρανοῦ ἦσαν κατάσκουρα· ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε συλλογισμένος. Ἄσπρος καὶ λερωμένος, σὰν ἄπλυτο καραβόπανο, ἐστριφογύριζε γοργά, λὲς κ' ἐβιαζότουν νὰ κρυφθῇ στὰ κύματα, πρὶν τὸν προφθάσῃ ἡ ἀναστάτωση τῶν στοιχείων. Τὰ δελφίνια ἔτρεχον κοπαδιαστὰ ἀπάνου στὸν καιρὸ κ' ἐπηδοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὰ νερά, σὰν νὰ τὰ κυνηγοῦσε καμμία φάλαινα· οἱ γλάροι μὲ χωμένο τὸ λαιμὸ στοὺς ὤμους, χαμωπετῶντας καὶ σκούζοντας, ἔφευγαν κατὰ τὶς στερηές. Ὁ καπετάνος βλαστημῶντας καὶ Ρούσους καὶ τὸν ἔμπορο καὶ τὰ γλυκά, ἑτοιμάστηκε νὰ παλέψῃ παληκαρίσια.

— Ἄλα, παιδιά· ἐφώναζε, κυττάζοντας περίγυρα σὰν ἀγριόγατος· μάϊνα τὰ πανιά· οὔτε φοῦσκα νὰ μὴ μείνῃ στὶς σταύρωσες, οὔτε σχοινὶ λυτὸ στὰ ξάρτια, οὔτε χαραμάδα εὔκαιρη στὸ κατάστρωμα!..

Τὸ εἶπε κ' ἔγεινε. Σὲ μισὴ ὥρα οὔτε φοῦσκα ἔμεινε στὶς σταύρωσες, οὔτε σχοινὶ λυτὸ στὰ ξάρτια οὔτε χαραμάδα εὔκαιρη στὸ κατάστρωμα. Τ' ἀμπάρια, ἡ πλώρη, ἡ κάμαρα τοῦ καπετάνου, τὸ μαγερειὸ ἐκαρφώθηκαν ὅλα ποῦ δὲν ἐπέρναγε τρίχα. Ἐπλάκωσε ἡ νύχτα. Καὶ μαζὶ ἐπλάκωσε ἡ ἀνυπομονησία, τὸ ψυχοβάσανο ἐκεῖνο ποῦ μόνον οἱ θαλασσινοὶ γνωρίζουν. Τὰ μεσάνυχτα, εἶδες, εἶνε ὥρα ποῦ θὰ κριθῇ ὁ καιρός. Ὅσο ἐπλησίαζαν ἐκεῖνα, τόσο ἐμεγάλωνε τὸ καρδιοχτύπι μας.

— Ἄχ καὶ νὰ μᾶς τὸν ἔφερνε τρεμουντάνα· ἄκουες τὸν ἕνα ἀποδῶ.

— Ἂς τὸν πάρῃ πρῶτα στὴν ὄστρια, ὀστριασορόκο ἂς τὸν πάρῃ καὶ βλέπουμε.

— Σιγά, παιδιὰ καὶ πλακώνει τὸ πουνεντεμαΐστρο· στὴ βόλτα βρίσκονται σιγόντοι καιροί. Σωπᾶτε κι' ἄβρεχοι θὰ πᾶμε στὰ Μπουγάζια.

Ἐξελαιμιαστήκαμε ὅλοι κυττάζοντας περίγυρα. Καὶ ὁ σκύλος μας ἀκόμη ὁ Καψάλης, στὴ μέση τοῦ πομπρέσου καθισμένος, ἅπλωνε τὸ λαιμό του κ' ἔρριχνε μακρυὰ τὴ μούρη του, σὰν ν' αὐτιαζότουν τὴ σύνοδο τῶν στοιχείων. Ἡ σκοτεινιὰ τῆς νύχτας, τοῦ κυμάτου τὸ φούσκωμα καὶ ἡ φωνὴ κι' ὁ ἀφρός, τῶν πανιῶν καὶ τῶν ἀρμένων τὸ τρίξιμο, τοῦ καραβιοῦ τὸ κύλιμα, τὸ σχοινάκι ποῦ παραλυμένο ἐχτυποῦσε δίπλα στὸ θαλασσομάχο, καὶ ἡ ἁλυσίδα ποῦ ἔσκουζε κουλουριασμένη στὸ μπαμπᾶ, ὅλα εἶχαν γιαμᾶς φωνὴ καὶ μᾶς ἔδειχναν πῶς κακὴ γκαστριὰ ἔκανεν ἡ Φύσις. Μόνον ὁ καπετάνος δὲν ἔλεγε τίποτα παρὰ ὀρθὸς ἐμπρὸς στὴν κάμαρή του, ἐτραβοῦσε τὴν πίπα του, χωρὶς κίνημα κανένα τοῦ προσώπου, λὲς καὶ ἦταν ἀπὸ μάρμαρο.

Ἀκριβῶς στὸ ζύγι τὰ μεσάνυχτα ἦρθε τὸ πρῶτο φύλλο παγωμένο. Δεύτερο φύλλο κ' ἐξέσπασε φοβερὸς ὁ γρεγολεβάντες. Ἐκεῖνο ποῦ ὑποψιαζόμαστε ὅλοι χωρὶς νὰ τὸ ξεστομίζωμε ἔγεινε· ὁ χειρότερος καιρὸς τῆς Μαύρης θάλασσας μᾶς ἅρπαξε στὰ φτερά του. Ἀλλοίμονο στὸ σιταρόσπειρο σὰν πέσῃ στοῦ μύλου τὰ δόντια!...

Ἐφτὰ ἤμαστε στὸ μπαρκομπέστια καὶ ὁ καπετάνος ὀχτώ. Καὶ οἱ ὀχτὼ μάτι δὲν ἐκλείσαμε, τσιγάρο δὲν ἐστρίψαμε ὅλη νύχτα. Ντυμένοι μὲ τοὺς μουσαμάδες, ἄλλος ἐδῶ καὶ ἄλλος ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὶς βάρκες, πίσω ἀπὸ τὸ μαγεριό, στὴ ρίζα τοῦ καταρτιοῦ, ὅπου ἐπρόφθανε καθένας ἐγύρευε μέρος ν' ἀπαγκιάσῃ· μὰ μόλις ἐσυμμαζονότουν ἕνα κῦμα ἔφθανε καὶ τὸν ἔλουζε ἀπὸ πάνου ὡς κάτου. Ζωντανὴ ἡ θάλασσα ἔμπαινε ἀπ' ὅλες τῆς μεριὲς κ' ἐπελάγωνε. Τὰ μπούνια, πρύμη-πλώρη ὀρθάνοιχτα καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ κεφαλώσουν τὰ νερά. Ἕνα κῦμα ἔφευγε δύο ἐρχόντουσαν. Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς τὸ καράβι ἦτον καλοθάλασσο καὶ ὁ καπετάνος σωστὸ θαλασσοποῦλι. Μὲ τὸ ρέκασμα ποῦ ἔκανε τὸ κῦμα μακρυὰ ἐγύριζε τὴν πλώρη καὶ τὸ δέχοταν στὰ πλάγια· ἀλλοιῶς θὰ ἐπαθαίναμε μεγάλη ζημία. Κ' ἔτσι ὅμως ἡ ζημία δὲν ἔλειψε. Διπλῆ ζημία, ἡ μία φοβερώτερη καὶ τρομερώτερη ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἕνα κῦμα ἦρθε καὶ μᾶς ἅρπαξε τὴ μικρὴ βάρκα ἀπὸ τοὺς μούρσους καὶ τὴν χόρευε στὸ κατάστρωμα σὰν καρυδόφλουδο. Ρίχτηκαν δύο τρία παιδιὰ νὰ τὴν ἁρπάξουν μὰ ποῦ νὰ τὴν κρατήσουν! Ἠμπορεῖς, μαθέ, νὰ κρατήσῃς ἀρκούδα λυσσασμένη· χέρια εἶνε, δὲν εἶνε ἀτσαλοσίδερο! Τὴν ὥρα ποῦ τὰ παιδιὰ ἅπλωναν κατὰ τὴν πλώρη, ἐκείνη στὴν πρύμη εὑρισκότουν· καὶ τὴν ὥρα ποῦ ἅπλωναν στὴν πρύμη, στὴν πλώρη ἔφτανε. Ἂν τὴν ἐβλέπατε, μωρὲ ἀδέρφια, πῶς ἐπηδοῦσε, ἂν τὴν ἀκούατε πῶς ἐμούγκριζε καὶ ἀγκομαχότουν, πῶς συνέπαιρνε ὅ,τι εὕρισκεν ἐμπρός της, πῶς ἔκοβε τὰ σχοινιά, πῶς ἔσπαζε τὰ σίδερα χωρὶς αὐτὴ νὰ παθαίνει τίποτε, θὰ ἐπιστεύατε κ' ἐσεῖς πῶς δὲν ἦταν βάρκα ἐκείνη παρὰ ὁ διάβολος ἀλάκερος. Ἐμεῖς καθὼς τὴν εἴδαμε ἔτσι ἐσταυροκοπηθήκαμε κ' ἐτραβήξαμε χέρι. Ἐνοιώσαμε πῶς κἄτι γαϊτάνι θὰ μᾶς ἔπλεκεν ὁ τρισκατάρατος.

— Τὸ κερί, παιδιά· τὸ κερὶ ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο! φωνάζει ὁ καπετάνος.

Καθὼς ἄκουσε τὸ κερί, ἐλύσσαξε· ἔκανε κοτζάμου ξύλο κ' ἔτρεμε σὰν τὸ φυλλοκάλαμο. Καὶ στὴν ὥρα ποῦ ἐπλάκωνε τὸ κερὶ ἡ βάρκα, φοβερὰ ρεκάζοντας ἐπήδησε στὰ κύματα μὲ τὸν Γιώργη τὸ Σπετσωτάκη, ποῦ ἤθελε νὰ παλέψῃ μαζί της. Γιὰ μία στιγμή, τὴν ὥρα ποῦ μᾶς ἐσήκωνε μεσουρανὶς τὸ κῦμα, τὸν εἴδαμε κάτου σὲ βαθειὰ καὶ θεοσκότεινη λαγκαδιὰ ν' ἀντρομαχιέται· καὶ τὴν ὥρα ποῦ μᾶς κατέβαζε στὰ τάρταρα, εἴδαμε ἕνα κῦμα θεόρατο, μὲ χίλια νύχια καὶ μὲ μυρίους ἀποκλαμούς, νὰ τὸν παίζῃ στ' ἀφρισμένο στόμα του καὶ νὰ μᾶς τὸν πετᾷ κατάμουτρα, μὲ βρισὲς καὶ φοβερίσματα. Ριχνόμαστε ὅλοι νὰ τὸν ἁρπάξουμε ἀλλὰ τὴν ἴδια ὥρα πισωπατοῦμε ἀνατριχιασμένοι. Ὁ δύστυχος ἐκρεμότουν στὴν κουπαστὴ με τὸ κεφάλι ἀνοιγμένο καὶ σκόρπια τὰ μυαλὰ στὸ κατάστρωμα, μὲ τοὺς ἁρμοὺς τριμμένους, τὰ κρέατα λυωμένα, τσακισμένα ὅλα του τὰ κόκκαλα. Δὲν ἐπροφτάσαμε νὰ συνέρθουμε ἀπὸ τὴ φρίκη καὶ τὸ κῦμα, τὸ ἴδιο κῦμα ποῦ μᾶς τὸν ἔρριξε πρίν, μὲ τὰ χίλια του νύχια καὶ τοὺς μυρίους του ἀποκλαμούς, ἦρθε καὶ τὸν ἅρπαξε πάλι καὶ οὔτε τὸν ξανάϊδαμε. Κακόμοιρο παιδί! ἦταν ὁ καλήτερος τῆς συντροφιᾶς μας!...

Ἦρθε ὡς τόσο ἡ αὐγή. Καλήτερα ὅμως νὰ μὴν ἐρχότουν ἀφοῦ ἦρθε νὰ μᾶς δείξῃ τέτοιο θέαμα! Μωρὲ εἴδατε ποτέ σας τὴ θάλασσα νὰ βγάζῃ καπνό; Ἂν δὲν τὸ ἔβλεπα μὲ τὰ ἴδια μου τὰ μάτια ποτὲ δὲν τὸ ἐπίστευα. Εἶδες τὸ καλοκαῖρι ποῦ βάνουν φωτιὰ στὶς καλαμιὲς οἱ τσοπάνιδες γιὰ τὸ χορτάρι, πῶς σηκόνονται κολῶνες οἱ καπνοὶ περίγυρα καὶ κλειοῦνε τὰ θεμέλια τ' οὐρανοῦ; Ἔτσι κολῶνες ἀνέβαινον κλωθογυρίζοντας οἱ καπνοὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν στὸν οὐρανό. Καὶ τί οὐρανό: πυκνὸ καὶ βρώμικο σὰν ἀπὸ ξαντὸ κουρελιῶν, χαμηλώτερο ἀπὸ τὴν ἀμπασογάμπια τῶν καταρτιῶν μας. Ἡ γαλέτα, ὁ κοντραπαπαφίγκος καὶ ὁ παπαφίγκος ἐχώνευαν μέσα του. Μοῦ φάνηκε πῶς βρέθηκα ἄξαφνα πίσω, στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας, ὅταν ὁ οὐρανὸς ἦταν τόσο χαμηλὰ ποῦ τὸν ἔγλειφαν τὰ βωδάκια· πῶς οἱ καπνοὶ δὲν ἦσαν ἄλλο παρὰ ἡ φωτιὰ ποῦ ἄναψε τὸ φίδι γιὰ νὰ τὸν κάψῃ. Καὶ ἀπ' ὥρα σὲ ὥρα ἐπερίμενα πῶς θὲ νάδω τὴν καλόγνωμη γουστερίτσα νὰ φέρνῃ τὸ νερὸ στὸ στόμα της, νὰ σβύσῃ τὴν φωτιά, ὁ οὐρανὸς νὰ ψηλώσῃ γαλανὸς καὶ πεντάμορφος, ὁ ἥλιος παντοδύναμος νὰ διώξῃ τοὺς καπνούς, νὰ φανῇ ἡ γῆ πλουτοδότειρα καὶ χιλιόκαλλη, νὰ λάμψῃ ἡ θάλασσα ἥμερη καὶ γελαστὴ καὶ τὰ πετούμενα τῆς στερηᾶς ἀπάνω στ' ἀνθισμένα κλαδιὰ νὰ ψάλλουν μυριόστομο ὕμνο εὐχαριστίας στὸ Δημιουργό, γιὰ τὴν ταχτοποίηση τῶν στοιχείων.

Ὄνειρο ὅμως ἦταν ἡ ἐλπίδα μου αὐτή. Οἱ καπνοὶ ὅλο καὶ πυκνότεροι ἐγίνοντο· ψηλά, χαμηλὰ μᾶς ἔζωναν περίγυρα καὶ δὲν ἐξεχωρίζαμε παρὰ καμμία φορὰ ἄσπρον τὸν ἀφρὸ θεόρατου κυμάτου, πράσινον σὰν ἀλογόπετρα. Κατὰ τὸ μεσημέρι κἄπως ἀραιώθηκαν οἱ καπνοὶ καὶ εἴδαμε μακρυά, σὰν ἴσκιο ἕνα μπάρκο, ποῦ κατέβαινε μὲ τὰ πανιὰ τοῦ τρίγκου καὶ τῆς ἀμπασογάμπιας. Ἐπιάσαμε κ' ἐμεῖς τραβέρσο ἀπάνου στὸν καιρὸ μὲ τὰ κάτου πανιά. Μὰ ὥς που νὰ τὸ καλοϊδοῦμε τὸ χάσαμε ἀπ' ἐμπρός μας τὸ μπάρκο. Οἱ κολῶνες τοῦ καπνοῦ ἄρχισαν πάλι ν' ἀνεβαίνουν, σιγὰ σιγὰ κλωθογυρίζοντας τὶς ἄπιαστες τουλοῦπες τους κ' ἐπυκνώθησαν ὁλόγυρά μας ἄλλες χαμηλές, ἄλλες ψηλότερες, ἄλλες σ' ἕνα μέρος συμμαζωμένες, ἄλλες φυτεμένες στὴ γραμμή, ἄλλες κλαδεμένες ἀπότομα στὶς κορφές, ἄλλες πλέκοντας καμαρωτὰ τὰ κωλορρίζα τους, ἐδῶ ἀδερφωμένες ἐκεῖ ἀρηοφύτευτες. Κ' ἐμεῖς ἐκεῖ μέσα θαμμένοι, καταμόναχοι, μισοπαγωμένοι καὶ θεονήστικοι, ἐλέγαμε πῶς εἴμαστε σὲ κανένα δάσος ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν παραμυθιῶν τὰ μαγεμμένα, ποῦ ἔχουν δένδρα καὶ πατουλιές, κρεββατωσὲς καὶ καμάρες ἀερούφαντες, ποῦ ἄνθρωπος δὲν διαβαίνει, καὶ πουλὶ πετούμενο δὲν λαλεῖ καὶ θηρία δὲν μονιάζουν παρὰ βασιλεύει ἡ ἐρημία καὶ τὸ σκοτάδι κυβερνᾷ καὶ ἡ παγωνιὰ καταλεῖ, ἀργὰ καὶ ἄσφαλτα τοὺς δύστυχους ποῦ ἐπλάνεψεν ἡ τύχη τ' ἀνήλιαστα μονοπάτια του!...

Θέλετε ὅμως ν' ἀκούσετε τὴν ἀλήθεια; Οὔτε τ' ἀγριεμένα κύματα ποῦ ἔχασκαν νὰ μᾶς καταπιοῦν, οὔτε οἱ πυκνοὶ καπνοὶ ποῦ μᾶς ἐστράβωναν, οὔτε ἡ παγωνιὰ ποῦ ἔπηζε τὸ αἷμα στὶς φλέβες μας, μᾶς ἐβασάνιζε τόσο ὅσο ἡ λάμια ποῦ εἴχαμε ζωντανὴ μέσα μας καὶ ἀλυχτοῦσε κ' ἔσχιζε μὲ τὰ νύχια τὰ ἴδια τὰ κρέατά της. Θεόστραβη, μωρέ, ἡ πεῖνα μᾶς θέριζε τὰ σωθηκά! Νὰ χάσκῃ τὸ μνῆμα ἐμπρός σου κ' ἐσὺ νὰ γυρεύῃς φαγί, παράξενο ἀλήθεια. Κ' ἐγὼ τόρα σὰν τὸ συλλογίζομαι, παράξενο μοῦ φαίνεται καὶ κάνω τὸ σταυρό μου μὲ τὰ δυό μου χέρια. Καὶ ὅμως εἶνε ἡ μοναχὴ ἀλήθεια. Ἦρθε ὥρα ποῦ ἀπαραιτήσαμε κάθε δουλειὰ κ' ἐρρίξαμε ὅλοι μιὰ φωνὴ ἀγριεμένη, ποῦ τὰ θηρία τῆς θάλασσας ἐτρόμαξαν ἀκούοντάς την. Ἠθέλαμε νὰ χυθοῦμε νὰ ξυλώσουμε τ' ἀμπάρια, νὰ σπάσουμε τὴν πλώρη ἂν κ' ἠξέραμε καλὰ πῶς αὐτὸ ἦταν ὁ θάνατός μας. Μὰ εἶδες ποῦ λέγει, ἡ πεῖνα δὲν ἔχει μάτια. Ὁ καπετάνος ἔξυπνος ἄνθρωπος, εἶδε τὴ στιγμὴ κ' ἔβγαλε ἀπὸ τὸ καμαρί του ἕνα κουτὶ γαλέτες κ' ἕνα μποτηλάκι μὲ ροῦμι. Γαλέτα μὲ βούτυρο καὶ ροῦμι ζαμάϊκα, φαντάσου! Ἒ θὰ τὸ πιστέψετε; Μὲ δύο γαλετάκια κι' ἀπῶνα ρακογιάλι

ποῦ ἔδωκε τοῦ καθενός, ἐθεριέψαμε ὅλοι μὲ μιᾶς. Πλάκωσε ἡ νύχτα θεοσκότεινη καὶ ἄγρια. Ἄγριοι κ' ἐμεῖς, σὰν δράκοι ἑτοιμαστήκαμε νὰ παλέψουμε στῆθος πρὸς στῆθος μὲ τὸ χάρο.

Β'.

Ἄξαφν' ἀκοῦμε στὴν πλώρη στριγγιὰ τὴ φωνὴ τοῦ βαρδιάνου καὶ τὴν καμπάνα νὰ χτυπάῃ διαβολεμένα. Τὴν ἴδια ὥρα ἄλλη παρόμοια φωνὴ κι' ἄλλος καμπάνας ἦχος ἀκούστηκε νὰ βγαίνῃ μέσ' ἀπὸ τὸ τρισκότιδο. Ὅσοι δὲν ἀκούσατε στὴ ζωή σας τέτοια φωνὴ καὶ τέτοια καμπάνα, σὲ τέτοιον τόπο καὶ σὲ τέτοιαν ὥρα, χίλιες φορὲς καλότυχοι καὶ καλόμοιροι! Ὁ κίνδυνος τῆς θάλασσας δὲν ἔχει γλῶσσα φοβερώτερη ἀπὸ αὐτή. Τὴν ἀκοῦς μία στιγμὴ καὶ τὴν θυμᾶσαι ὥς που νὰ πεθάνῃς. Τί σοῦ λέγει καλὰ-καλὰ δὲν προφτάνεις νὰ καταλάβῃς, τ' αὐτιά σου δὲν προφτάνουν ν' ἀκούσουν τὸν ἦχο καὶ τὸν ρουφάει ἀμέσως ἀνατριχιασμένη ἡ ψυχή σου καὶ τὸν αἰσθάνεται, μαχαίρι δίκοπο καὶ κατάκρηο, ὅλη σου ἡ ὕπαρξη. Ἄκουσες αὐτὸν τὸν ἦχο, δέκα χρόνια ἀπὸ τὴ ζωή σου ἔχασες! Γιατί πίσω του ἀκολουθάει πάντα, ὅπως πίσω ἀπὸ τὴν πατρικὴ κατάρα τὸ ξεθεμέλιωμα τῆς γενεᾶς, ἕνας χτύπος κρύος ποῦ θυμίζει ἀμέσως τὸ χῶμα καὶ τὸ νεκροκρέββατο. Καὶ νάτος! ἀντήχησεν ἀμέσως ὁ ἀναθεματισμένος χτύπος καὶ αἰσθάνθηκα τὸ καράβι νὰ σπαράζῃ πρύμη-πλώρη, λὲς καὶ τὸ ἔπιασαν σπασμοί. Πηδάω στὴν πλώρη. Ἕνα θεόρατο μπάρκο μὲ τὰ πανιὰ τοῦ τρίγγου καὶ τῆς ἀμπασογάμπιας ἦτον κολλημένο μάσκα μὲ μάσκα στὸ δικό μας. Ἦταν ἐκεῖνο ποῦ εἴδαμε μία στιγμὴ τὸ μεσημέρι καὶ τὸ ἐχάσαμε πάλι. Τραβέρσο ἐμεῖς τραβέρσο ἐκεῖνο ἐτρακάραμε στὴ βόλτα. Ἐκεῖ ν' ἀκούσῃς φωνὲς καὶ κακό! Ὁ καπετάνος τοῦ μπάρκου ἔβριζε τὸν δικό μας καὶ τὸν ἔλεγε τσοπάνο· ὁ δικός μας ἔβριζε ἐκεῖνον καὶ τὸν ἔλεγε παπλωματᾶ! Οἱ βαρδιάνοι καὶ οἱ δυὸ στὶς ἄκρες τῆς πλώρης, ἕτοιμοι ἦσαν νὰ πιαστοῦν μαλλιὰ μὲ μαλλιά. Οἱ ναῦτες ἔτρεχαν ἀπὸ πρύμη σὲ πλώρη μὴν ἠξέροντας τί γυρεύουν, βλαστημῶντας καὶ βρίζοντας χωρὶς νὰ ἠξέρουν ποιὸν καὶ γιατί. Ἄλλοι ἐγύρευαν τῆς βάρκες νὰ τὶς ρίξουν στὴ θάλασσα κι' ἀντὶ τῆς βάρκες ἔπιαναν τὶς κουπαστές. Ὁ Κράπας ἔφερνε γύρους στὸ καράβι, σὰν τ' ἄλογο στὸ ἁλῶνι, σούρνοντας πίσω του μία γούμενα μὲ τὴν ἰδέα πῶς ἦταν τὸ σεντοῦκι του· ὁ Κουτρούφης ὁ Σιφνιὸς ἐτραβοῦσε τὰ μακρυά του τὰ γένεια πιστεύοντας πῶς τραβοῦσε τὴ σκότα τοῦ παπαφίγκου· ὁ Μπαρπατρίγγας ὁ Μυκωνιάτης ἐλούφαξε πίσω ἀπὸ τὸ μπαμπᾶ λυσοδένοντας τὰ βρακιά του. Καὶ μήπως οἱ σκύλοι ἔμεναν ἥσυχοι; Ὁ δικός μας ὁ Καψάλης κ' ἐκεῖνος τοῦ μπάρκου μὲ τὴν τρίχα σηκωμένη, τὰ μάτια κατακόκκινα, σκαρφαλωμένοι καὶ οἱ δύο στὰ παραπέτα ἄφριζαν δαγκόνοντας ξύλα καὶ σχοινιὰ καὶ ἀλυχτοῦσαν κυττάζοντας τὸ ἕνα τἄλλο, θαρρεῖς κ' ἐκεῖνοι πῶς ἔβριζεν ὁ ἕνας «τσοπάνο!» καὶ τ' ἀπαντοῦσεν ὁ ἄλλος «παπλωματᾶ!» Ἔτσι ἐφώναζαν οἱ καπετάνοι, ἐφώναζαν οἱ ναῦτες, ἀλυχτοῦσαν τὰ σκυλιά, ἡ θάλασσα ἐρέκαζε, τὰ καράβια ἀνεβοκατέβαιναν κ' ἐτριζοκοποῦσαν ἀχώριστα σὰν δύο θηρία ποῦ ἀρπαγμένα στόμα μὲ στόμα πάσχουν νὰ γονατίσῃ τὸ ἕνα τἄλλο, κι' ὁ ἄνεμος ἐβογγοῦσε στὰ σχοινιὰ ὥστε φαντάσου τί εἰκόνας Κολάσεως ἐπαράσταινεν ἐκείνη ἡ σκηνή! Καὶ ἀπὸ ψηλὰ τὰ φανάρια τῆς γραμμῆς ἔχυναν τὸ χρωματιστὸ φῶς τους σιωπηλά, θαρρεῖς κ' ἔβλεπαν ἔκπληκτα τὸ θρῆνο ἐκεῖνο καὶ ἀποροῦσαν πῶς ἔγεινε, ἐνῷ αὐτὰ ὁλονυχτὶς ἀγρυπνοῦσαν στὶς φαναριέρες τους.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀνακάτωμα ἐγὼ δὲν ἠξέρω πῶς εὑρέθηκα στὴν πλώρη. Σκύφτω, τί νὰ ἰδῶ; Ὅλη ἡ δεξιὰ μάσκα φαγωμένη καὶ τὸ κῦμα ἄγριο ἐχυνότανε στὸ ἀμπάρι κ' αἰσθάνομαι τὸ κατάστρωμα νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὰ πόδια μου. Δὲ χάνω καιρὸ πηδάω στὸ μπάρκο.

— Παιδιά, ἐδῶ! φωνάζω.

Θὰ μοῦ εἰπῇς γιατὶ ἐπήδησα στὸ μπάρκο; γιατὶ ἐφώναξα «παιδιὰ ἐδῶ;» Κ' ἐγὼ δὲν ἠξέρω. Εἶδα πῶς ἦτον γερὸ ἐκεῖνο; ἔλπισα πῶς θὰ ἐσωνόμαστε μὲ αὐτό; Τίποτα δὲν εἶδα, τίποτα δὲν ἔλπισα. Μὰ ὁ ὁδηγός, ποῦ ἔλεγεν ὁ Χούρχουλας προχθές, ἐκεῖνος μ' ἔσπρωξε ἐκεῖ μέσα καὶ νὰ ποῦ ἐσωθήκαμε. Τὸ πῶς ἐθωθήκαμε τὸ νομίζω θαῦμα ἀκόμη. Στὴ φωνή μου ἐπήδησαν καὶ οἱ ἄλλοι στὸ μπάρκο καὶ ὁ καπετάνος ὑστερνός. Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ ἀπάνω στὴν ὥρα· πέντε λεφτὰ ἀργότερα ὅλοι θὰ πηγαίναμε στὸ βυθό. Γιατὶ στὸ ἀδιάκοπο τίναγμα ποῦ τοὺς ἔκανε ἡ θάλασσα ἦρθε μιὰ στιγμὴ κ' ἐχωρίστηκαν τὰ καράβια. Τὸ μπαρκομπέστια ἐστέναξε βαθειά, ἐβούτησε μὲ τὴν πλώρη, ἔγειρε στὸ δεξὶ πλευρό, ἀνατινάχτηκε μὲ μία, λὲς κ' ἐπάσχιζε νὰ ξεφύγῃ τὸν κίνδυνο, ὥστε ποῦ ἄνοιξε πλατειὰ ἡ θάλασσα καὶ τὸ ἔκλεισε ἀφροκοπῶντας στὴν ἀγκαλιά της. Μὰ ἰδὲς τί Θεοῦ συνεργεία! Τὸ μπαρκοπέστια κατεβαίνοντας συνεπῆρε μαζὶ τὸ μπαστοῦνι τοῦ μπάρκου μὲ ὅλα τὰ σχοινιὰ καὶ τοὺς φλόκους καὶ τὰ σίδερα· τὴν ἴδια στιγμὴ ἔρχεται ἕνα φύλλο δυνατὸ καὶ ρίχνει κάτου καὶ τὸ πλωριὸ κατάρτι μὲ ὅλες του τὶς σταύρωσες. Ἀμέσως ἀλάφρωσε τὸ ξύλο. Ἔβγαλε ἕνα δυνατὸ στέναγμα, σὰν ἄλογο γονατισμένο ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίο του, ἀντρειεύτηκε κ' ἐτινάχτη μὲ τὴν πλώρη ὁλόρθη. Στὸ ξαφνικὸ αὐτὸ ὀρθοπλώρισμα ἐκυλίσαμε ὅλοι στὴν πρύμη σὰν ἀσκιά.

— Ἄλα, παιδιά, στὶς τρόμπες! φωνάζει ἀμέσως ὁ καπετάνος· μονάχα οἱ τρόμπες εἶνε ἡ σωτηρία μας!

Χωνόμαστε πρόθυμα ἄλλοι ἐδῶ ἄλλοι ἐκεῖ γιὰ τὶς τρόμπες. Μὰ σὲ ξένο σπίτι κανεὶς μοιάζει σὰν τὸ στραβὸ στὸν Ἄδη. Ἄσε ποῦ ἦταν ἀνάγκη ν' ἀρκουδίζωμε σὰν τὰ μικρὰ παιδιά. Τὸ μπάρκο τόρα ἦταν ἔμπριμο· ἡ πλώρη καὶ ἡ μισὴ καρίνα ἦταν στῆθος ἐλεύθερο ἐμπρὸς ὥστε μὲ τὸ σκαμπανέβασμα τὸ κατάστρωμα καταντοῦσε κάθετο, σὰν νεροσυρμή. Ἦταν ὅμως αὐτὸ καὶ ἡ σωτηρία μας· γιατὶ καὶ τοῦ μπάρκου ἡ μάσκα ἦταν φαγωμένη ἀλλὰ τὸ ἄνοιγμα ψηλότερα τόρα ἔπερνε λιγώτερο νερό. Ὡς τόσο βρήκαμε τὶς τρόμπες καὶ ἀρχίσαμε τὸ τρομπάρισμα.

Ἐξημέρωσε τέλος ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα. Μὰ τί ἡμέρα; Οὐρανὸς καὶ θάλασσα εἶχαν μία βρωμερὴ θολωμάρα ποῦ σοῦ ἔσφιγγε τὴν καρδιά. Πιὸ συχαμένη αὐγὴ δὲν θυμοῦμαι ν' ἀπάντησα στὴ ζωή μου! Νομίζεις πῶς τὴν ἔστειλε ἐπίτηδες ὁ Θεὸς γιὰ νὰ μὴ μᾶς φανῇ πολὺ μαύρη ἡ νύχτα τοῦ τάφου ποῦ ἐπλάκωνε ὥρα τὴν ὥρα. Ἄξαφνα ἐκεῖ ποῦ ἐτρουμπάριζα ἀκούω κοντά μου τὸ ναύκληρο κἄτι νὰ σφυρίζῃ στ' αὐτὶ τοῦ καπετάνου. Αὐτιάζομαι· τί ν' ἀκούσω; Οἱ παληοὶ ναῦτες τοῦ καραβιοῦ ἔλειπον ὅλοι. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἐκείνην τὴν ὥρα τὸ ἐμαθαίναμ' ἐμεῖς! Ὅλη τὴ νύχτα, ἐνομίζαμε πῶς ἦταν μαζί μας κ' ἐκεῖνοι· πολλὲς φορὲς ἐπίστευα πῶς ἦταν ὁ σύντροφός μου στὴν τρόμπα, πῶς τὸν εἶχα συναγωνιστὴ στὸ πλάγι μου! Ἐκείνη τὴν ὥρα ἔμαθα ἀκόμη πῶς τὸ μπάρκο ἦταν Ἰταλικὸ καὶ τότε μοῦ ἦρθαν στ' αὐτὶ οἱ φωνὲς τῆς νυχτός, ποῦ μέσα στὸν ἀναβρασμὸ τοὺς ἔδινε ὅ,τι ἔννοια ἤθελε ἡ ζαλισμένη φαντασία μου! Ἀνατριχιάσαμε ὅλοι. Ἀμέσως ὑποψηαστίκαμε πῶς οἱ ναῦτες ἐκεῖνοι ἐπήδησαν στὸ καράβι μας, ὅπως ἐμεῖς στὸ δικό τους καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ τοὺς ρούφηξε ἡ θάλασσα. Ἔπειτα ὅμως εἴδαμε ποῦ ἡ μεγάλη βάρκα ἔλειπε κ' ἐκαταλάβαμε πῶς ἐγύρεψαν σ' αὐτὴ τὴ σωτηρία τους. Κυττάζομε γύρω τὴ θάλασσα· οὔτε βάρκα, οὔτε τίποτα. Τοὺς συχωρέσαμε καὶ τοὺς ξεχάσαμε. Σὲ τέτοιες ὧρες ποῦ ἔχεις τὸ κεφάλι σου στὸ τράστο, δὲ μένει καιρὸς νὰ συλλογισθῇς γιὰ τὸν ἄλλονε. Ηὗρε ὡς τόσο τὴ μπουροῦ κ' ἐφύσιξε ὁ ναύκληρος δύο τρεῖς φορές. Μὰ μόνο τὴ φωνή της ἀκούσαμε βαρειὰ καὶ στριμμένη, σὰν εἰρωνία ποῦ μᾶς ἔστελνε τὸ ἄσπλαχνο τὸ πέλαγος . . .

Κατὰ τὸ μεσημέρι ὁ ἥλιος ἔσχισε τὸ πυκνὸ στερέωμα κ' ἔρριψε μιὰ ἀχτίνα του μακρυά. Τὰ βουνὰ τῆς Θεοδόσιας ψηλά, χιονισμένα, ἔβγαιναν λαμπρὰ σὰν κρουσταλλένια παλάτια μέσ' ἀπὸ τὰ θολὰ νερὰ καὶ τὸν σκοῦρον ὁρίζοντα. Εὑρισκόμαστε κάτου ἀπὸ τὴν Κριμαία. Ἂν ἦταν τρόπος νὰ πλησιάζαμ' ἐκεῖ εἴχαμ' ἐλπίδα σωτηρίας. Ἀλλὰ τὸ μπάρκο στὴν κατάσταση ποῦ εὑρισκότουν ἦταν σῶμα νεκρὸ καὶ ἀνεμοφόρετο. Καὶ μήπως εἶχε στὸ νοῦ της νὰ λιγοστέψῃ ἡ χιονιά; Ὅσο πήγαινε Τοῦρκος ἐγινότουν. Φύλλο στὸ φύλλο ἐρχόντουσαν οἱ ἄνεμοι καὶ ἄρπαζαν τὴν παγωμένη ἄχνη τὰ φτερά τους καὶ τὸν ἐστριφογύριζαν σύγνεφα ἐδῶ κ' ἐκεῖ σὰν κουρνιαχτὸ στὰ τρίστρατα. Ἦταν, βλέπεις, Σαραντάημερο καὶ ὅλα τὰ συντάγματα τῶν διαβόλων ἦσαν πεσμένα στὸ γιαλό. Καὶ ὁ βασιληᾶς τους ἀκόμη, ποῦ ἔχει παντοτεινὸ θρόνο του τὴ Σαντορίνη, μέσα ἦταν κ' ἐκεῖνος καὶ ὁδηγοῦσε τὰ φοβερὰ φουσάτα του στὸν πόλεμο καὶ χαλασμὸ τοῦ κόσμου. Ἡ θάλασσα ἀφροκοποῦσε ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη κ' ἐκυνηγοῦσαν τὸ ἕνα τ' ἄλλο τὰ κύματα κ' ἐψήλωναν κ' ἐδέρνουνταν κ' ἐβαρυβογγοῦσαν, γκαστρωμένα τὸν ὄλεθρο καὶ τὸν χαμό. Δὲν ἐπίστευες πῶς ἦταν ἄταλο νερὸ ἐκεῖνα, παρὰ θηρία ἀνήμερα, λύκοι καὶ λέοντες καὶ τίγρες καὶ ὕαινες, ἀρκοῦδες ἀσπρόμαλλες, ποῦ κοπάδια πεινασμένα, ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ οὐρανοθέμελα, καὶ ὡρμοῦσαν, κατάρα τοῦ πελάγου καὶ πικρὴ χολή, στὸ ἄμοιρο καράβι μας. Ἕνα κῦμα ἐδῶ ἐπλάκωνε πύρινο, μὲ τὸ στῆθος πλατὺ ἐμπρός, τρίζοντας τὰ δόντια του καὶ φοβερίζοντας, σηκόνοντας ψηλὰ μεδούσιο κεφάλι, σὰν νὰ ζητοῦσε μέρος κατάλληλο νὰ ριχθῇ γιὰ νὰ δώσῃ τὸ τελειωτικὸ χτύπημα. Ἀλλ' ἐκεῖ ἐγλυστροῦσε μουλοχτό, σὰν τὴν τίγρη ποῦ σούρνεται ἐπίβουλη νὰ πλακώσῃ κοιμάμενο τὸν ἐχθρό της καὶ καθὼς ἔφθανε κοντά, ἐψήλωνε γιὰ μιᾶς θεόρατο καὶ ἀφρισμένο ἐκαβαλίκευε τὸ κατάστρωμα, ἐσάρωνε ὅ,τι εὕρησκεν ἐμπρὸς ξύλα καὶ σχοινιὰ καὶ σίδερα κ' ἐπερνοῦσεν ἀντίπερα, γρούζοντας ἀκόμη κι' ἀλυχτῶντας, πεισμωμένο ποῦ δὲν ἐμπόρεσε νὰ φέρῃ περισσότερη καταστροφή. Παρέκει ἄλλο ἐρχότουν ἀπὸ μακρυὰ ψηλό, φουσκωμένο, ἀκράτητο, ἀνεμοκυκλοπόδης πολεμιστὴς μὲ τὴ φαρέτρα του γεμάτη ἀπὸ φαρμακερὰ βέλη, μὲ τὴν ψυχὴ παραγεμισμένη ἀπὸ πύρινο θυμό, ἀνυπόμονος νὰ κάμῃ καὶ νὰ δείξῃ, θέλοντας νὰ σκορπίσῃ σκόνη τὸν ἐχθρό του· αὐτή του ὅμως ἡ ἀνυπομονησία κι' ὁ μεγάλος του θυμός, ἔκαναν νὰ σκάῃ πρὶν φθάσῃ στὸ σκοπό του καὶ μανισμένο γιὰ τοῦτο, ἔστελνε τοὺς ἀφρούς του, ὀλέθρια τῆς λύσσας του δείγματα. Καὶ ἄλλα μύρια ἐσπρόχνουνταν ὁλόγυρα ἀπὸ πρύμη σὲ πλώρη κι' ἀπὸ πλώρη σὲ πρύμη, ἁμιλλώμενα ποιὸ νὰ πρωτοχτυπήσῃ, ποιὸ νὰ καταφέρῃ τὴν καιριώτερη πληγή, διαλέγοντας τὸ μέρος ποῦ θὰ σκαλώσουν ἀπάνω, σὰν ἀσκέρι ἀγριοπολιορκητῶν γύρω σὲ ἀντρειωμένο καὶ ἄπαρτο κάστρο. Κ' ἔβλεπες ἕνα ἐδῶ νὰ λαγκεύῃ καὶ ν' ἀρπάζῃ μὲ ἀφρισμένα δόντια τὴν κουπαστή· ἄλλο ἐκεῖ μὲ τὸ παίξιμο τῆς οὐρᾶς του μόνον νὰ κάνῃ τρίμματα τὴ σκάλα, ἄλλο μὲ προβοσκίδα φοβερὴ νὰ σουβλίζῃ πέρα-πέρα τὰ παραπέτα καὶ ἄλλο νὰ πιάνῃ ἀπὸ τὴν πρύμη καὶ νὰ ταράζῃ σύγξυλο τὸ πλεούμενο, σὰν κουρέλι. Καὶ ἄλλα, κοπάδι ὁλόκληρο, ἔβλεπες νὰ γονατίζουν νὰ γλυστροῦν σὰν φίδια κάτω ἀπ' τὴν καρίνα καὶ γιὰ μιᾶς νὰ πηδοῦν ὁλόρθα, νὰ τ' ἀναποδογυρίσουν πασχίζοντας. Κ' ἔβλεπες ἐκεῖνο τὸ μαῦρο νὰ γέρνῃ ἀποδῶ, νὰ διπλαρώνῃ ἀποκεῖ, νὰ βουτᾷ μὲ τὴν πρύμη στὰ τάρταρα, νὰ σηκώνεται μὲ τὴν πλώρη μεσουρανίς, νὰ δέρνεται καὶ νὰ βογγᾷ καὶ νὰ στενάζῃ ἀργὰ καὶ πονετικά, σὰν ἔμψυχο κ' αἰσθαντικὸ πρᾶμμα μέσα σ' αὐτὰ τὰ τέρατα. Νὰ πιστέψετε, μωρ' ἀδέρφια, πῶς ἦρθε στιγμὴ καὶ τὸ συμπόνεσα. Ἐξέχασα τὸ δικό μου κίνδυνο κ' ἐγύρισα σ' αὐτὸ τὴν προσοχή μου, μὴν ἠμπορῶντας νὰ φαντασθῶ τί τάχα τοὺς ἔφταιξε καὶ ἦσαν τόσο λυσσασμένα ἐναντίον του τὰ κύματα;

Τὸ μπάρκο εἶχε δύο τρόμπες· μία στὴν πρύμη καὶ μία στὴν πλώρη· διὰ νὰ κινηθοῦν ἤθελον ἀπὸ τρεῖς ἀνθρώπους καθεμία. Ἐμεῖς ὅλοι ὅλοι ἤμαστε ἐφτὰ μὲ τὸν καπετάνο. Στὴν ἀρχὴ δὲν ἠθέλαμε νὰ τὸν ἀφήσουμε νὰ καταπιαστῇ στὶς τρόμπες· μὰ ἔπειτα αὐτὸς ἔγεινε ὁ μοναχὸς σκαντζαδόρος μας. Ἐπήγαινε πότε στὴ μία, πότε στὴν ἄλλη τρόμπα κ' ἔτσι ἔβγαινε ἀπὸ ἕνας κ' ἔπαιρνε λίγη ἀνάσα. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ ἔγεινε τὸ τράκο ὡς τὴν αὐγὴ ἔτσι ἐδουλέψαμε καλά. Ἂν δὲν ὀλιγοστέψαμε τὸ νερὸ δὲν τ' ἀφήσαμε ὅμως καὶ νὰ μᾶς κεφαλώσῃ.

Δὲν εἰξέρω γιατὶ ἡ νύχτα καὶ ὁ κίνδυνος ἀγριεύουν τόσο τὸν ἄνθρωπο· θηρίο γίνεσαι· χωρὶς νὰ θέλῃς ἀφρίζεις· χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῇς δίνεις σῶμα στὸν κίνδυνο. Τὸν φαντάζεσαι ἄνθρωπο, δράκο πελώριο, Γολιὰθ σωστό, κ' ἐσύ, μικρὸς Δαυίδ, γυρεύεις νὰ παλαίψῃς μαζί του, νὰ τὸν καταβάλῃς ἔχοντας πεποίθηση στὸ πεῖσμά σου, ποῦ σὲ κάνει ἑφτάψυχον. Νομίζεις πῶς τὸν ἔχεις ἐμπρός σου· πῶς παλεύετε στῆθος μὲ στῆθος· πῶς τὸν ἀρπάζεις ἀπὸ τὴ μέση καὶ τὸν βροντᾷς χάμου, σὰν ἀσκί. Τὸν βρίζεις καὶ καταλαβαίνεις τὴ βρισιά σου νὰ τοῦ κάθεται μυλόπετρα στὴν ψυχὴ καὶ νὰ τὸν πνίγῃ. Τὸν φτεῖς καὶ βλέπεις τὸ ρόχαλό σου, κακὴ παρασαρκίδα, νὰ τοῦ ντροπιάζῃ τὸ πρόσωπο. Δίνεις γροθιὰ στὴ γροθιά, κλωτσιὰ στὴν κλωτσιά, δάγκωμα στὸ δάγκωμα· παλεύεις μὲ τὰ χέρια, μὲ τὰ πόδια, μὲ τὰ γόνατα, μὲ τὸ κεφάλι, μὲ τὰ δόντια, μὲ τὰ νύχια. Χιλιοπολλαπλασιάζεσαι· αἰσθάνεσαι νὰ φυτρώνουν γύρω στὸ σῶμά σου τόσα μέσα ἀμύνης ἀπροσμάχητα ποῦ ἀπορεῖς πῶς δὲν τὸ ἤξερες ἀπὸ πρίν. Πιστεύεις πῶς εἶσαι ὁ ἑκατόγχειρας. Λέγεις πῶς καὶ τὸν ἀνασασμό σου ἀκόμη ἂν θελήσῃς νὰ μεταχειρισθῇς θ' ἀποσβολώνῃς τὸν ἐχθρό σου. Τὸν σπρώχνεις ἀποδῶ, ἀποκεῖ τὸν ξεσχίζεις, ἀπ' ἀλλοῦ τὸν στραγκαλίζεις. Αἰσθάνεσαι τὸ αἷμά του νὰ σὲ περιχύνῃ, τὰ κοψίδια του νὰ κρέμωνται σπαρταριστὰ στὰ δάχτυλά σου καὶ σὺ ὅλο φυσᾷς καὶ ὅλο θυμώνεις καὶ ὅλο ἀντρειεύεσαι, ὅπως καὶ ὁ Ἰακὼβ ὁλονυχτὶς ἐπάλαιψε μὲ τὸ εἶδος τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τέτοια θέση εἴμαστε κ' ἐμεῖς. Ὅλη νύχτα ἐπαλεύαμε μὲ τὶς τρόμπες καὶ οὐδὲ κόπο ἐκαταλαβαίναμε, οὔτε κρύο, οὔτε νύστα, οὔτε τίποτα. Πεῖσμα μονάχα φοβερὸ ποῦ ἐλέγαμε πῶς ἂν ἠθέλαμε ἤμαστε ἱκανοὶ νὰ καταπιοῦμε τὰ πέλαγα. Ἐπατούσαμε τὴν τρόμπα κ' ἐνομίζαμε πῶς ἔβγαινεν ἄμπουλος τὸ νερό. Μὰ σὰν ἐπῆρε ἡμέρα καὶ εἴδαμε τὴν κατάστασή μας μὲ μιᾶς ἐκόπηκαν τὰ ἤπατά μας. Ὁ καπετὰν Πήλιουρης ποῦ λὲν οἱ Κρανιδιῶτες πῶς ἐβγῆκε ἀπὸ τὸν τάφο καὶ γυρίζει περιπλανώμενος στὸν κόσμο, δὲν ἔχει ποτὲ τὸ χάλι τὸ δικό μας. Μωρὲ νὰ φουσκώσουμε τόσο καὶ νὰ μαυρίσουμε ποῦ νὰ μὴ γνωρίζῃ ἕνας τὸν ἄλλον! Τὰ μαλλιὰ τῶν κεφαλῶν μας, τὰ μουστάκια, τὰ γένεια ἀγρίεψαν καὶ ἐσκλήρυναν σὰν ἀφάνες· ὁ ἀνασασμός μας κρέμονταν κρούσταλλο στὰ μουστάκια καὶ τὰ γένειά μας· τὰ μάτια, λογκωμένα μέσα στὰ πυκνὰ ματόφρυδα, ἔχασκαν ἄσπρα καὶ ἄρητα, σὰν σαλιγκάρια. Ἂν ρωτᾷς καὶ γιὰ τὸ μπάρκο τὸ μισὸ εἶχεν μείνει κι' ἀποκεῖνο. Οὔτε παραπέτα πιά, οὔτε κουπαστές, οὔτε ξάρτια, οὔτε πανιὰ τοῦ εἶχαν μείνῃ ἀκέραια. Καὶ τὸ ἄνοιγμα κάτου ἀπὸ τὸ ὄκιο ἔχασκε πάντα σὰν διψασμένος Τάνταλος νὰ καταπιῇ τὰ κύματα! Σ' αὐτὸ τὸ θέαμα ὅλοι εἴπαμε νὰ παρατήσουμε τὸν ἀνώφελον ἀγῶνα. Μὰ ἡ φιλοτιμία, βλέπεις, μᾶς συγκρατοῦσε. Ὡς ποῦ στὸ τέλος ὁ Δημήτρης ὁ Σκοπελίτης, ὁ πιὸ ἄξιος καὶ πιὸ χεροδύναμος τῆς συντροφιᾶς, δίνει ἕνα φάσκελο τῆς τρόμπας καὶ βρίζοντάς την, σὰν νὰ ἦταν ἔμψυχη, τρέχει καὶ ξαπλώνεται τ' ἀνάσκελα στὸ κατάστρωμα.

— Μωρέ, σκυλί! τοῦ φωνάζουμε, τί κάνεις;

— Δὲν μπορῶ πιά.

— Μωρὲ θὰ χαθοῦμε! ἐδῶ ἔχουμε τσ' ἐλπίδες μας.

— Ἂς χαθοῦμε· ἔτσι κ' ἔτσι θὰ μᾶς φάῃ ποῦ θὰ μᾶς φάῃ τὸ κῦμα· κάλλιο μιὰ ὥρ' ἀρχήτερα. Ἐλύθηκα....

Καὶ ἀλήθεια ἔλεγε. Ὅλοι εἴμαστε λυμένοι. Τὰ γόνατά μου ἔτρεμαν σὰν τὸ φυλλοκάλαμο· τὰ δάχτυλά μου ὅπως ἦσαν κλεισμένα στὸ σίδερο τῆς τρόμπας ἔτσι ἔμεναν· οὔτε ν' ἀνοίξουν, οὔτε νὰ κλείσουν περισσότερο εἰμποροῦσαν· οἱ βραχίονές μου ἔμεναν σκληροὶ κι' ἀλύγιστοι σὰν ἀτσάλι. Εἶχα ἕνα πόνο στὰ νεφρὰ σὰν κοψομεσασμένος· καθὼς ἔσκυφτα πατῶντας τὴν τρόμπα ἤθελα ἄλλον ἀπὸ πίσω νὰ μὲ σηκώσῃ ὕστερα.

Ἕτοιμοι ἤμαστε νὰ παραιτήσουμε κ' ἐμεῖς τὶς τρόμπες σὰν τὸ Σκοπελίτη καὶ νὰ ξαπλωθοῦμε προσμένοντας ἥσυχοι τὸ θάνατο. Μὰ στὴν ἴδια ὥρα ἀκοῦμε τὸν ναύκληρο νὰ φωνάζῃ ἀπὸ τὴν πλώρη.

— Πανί, παιδιά! ἕνα πανί!..

— Ἕνα πανί! φωνάζουμε κ' ἐμεῖς μ' ἕνα στόμα ἂν καὶ κανείς μας δὲν τὸ εἶδεν ἀκόμη.

Ἕνας μὲ τὸν ἄλλονε εἴδαμε στὸ τέλος ὅλοι μακρυὰ ἕνα μικρὸ χαμηλὸ πανάκι ποὺ ἀρμένιζε τὸ μαΐστρο. Δὲν ἦταν μεγαλήτερο ἀπὸ φοῦσκα καὶ μᾶς ἐφαινότουν θεόρατο. Μὲ μιᾶς ἐζωντανέψαμε· καὶ ὁ Σκοπελίτης ἀκόμη σὰν ἄκουσε πῶς φάνηκε πανὶ ἐπήδησεν ἀπάνου σὰν λεοντάρι κ' ἐρρίχτηκε στὴν τρόμπα ποῦ ἔκαμε νὰ τρίξουν ὅλα της τὰ χάρβαλα. Χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση μᾶς ἐκυρίεψεν ὅλους. ἐνομίζαμε πῶς ἦταν ἡ ὥρα ποῦ θὰ πηδήσουμε στὴ στεριά. Δένουμε ἀμέσως τὴ σημαία κόμπο στὸ χαϊμαλὶ ψηλὰ καὶ ἀρχίζουμε νὰ φωνάζουμε, νὰ φυσᾶμε τὴν μπουροῦ καὶ νὰ κουνοῦμε τὶς σκούφιες μας, χωρὶς νὰ σκεφθοῦμε πῶς τὶς φωνές μας ἔπνιγε τὸ φοβερὸ μούγκρισμα τοῦ κυμάτου καὶ τὰ κινήματά μας ἡ μακρυνὴ ἀπόσταση. Μόλις σὰν χελιδονάκι ποῦ σιγοπετᾷ προμηνῶντας τὴν ἄνοιξη ἐφαινότουν τὸ καράβι ἀσώματο ν' ἀρμενίζῃ στὸν σκοῦρον ὁρίζοντα λὲς καὶ ἦταν τῆς διψασμένης φαντασίας μας δημιούργημα καὶ ὅμως ἐμεῖς ἐπιστεύαμε πῶς μᾶς εἶδε, πως ἄκουσε τὶς φωνές μας, ἐγνώρισε τὸν κίνδυνό μας κ' ἔστρεψε βόλι καταπάνου μας. Ἦρθε μάλιστα στιγμὴ ποῦ παραιτήσαμε μάρμαρο τὶς τρόμπες κ' ἐτρέξαμε στὴν πλώρη νὰ βροῦμε τίποτα χρειαζούμενο νὰ πάρουμε.

— Μωρέ, παιδιά, βουλιάζουμε! ἀκοῦμε ἄξαφνα στριγγιὰ τὴ φωνὴ τοῦ καπετάνιου.

Πηδοῦμε ὅλοι ἔξω. Γιὰ πέντε λεφτὰ ποῦ ἔμειναν ἄδουλες οἱ τρόμπες τὸ νερὸ μᾶς ἐκεφάλωσε. Ριχνόμαστε πάλι καὶ ἀρχίζουμε τὸν ἀγῶνα. Μὰ τώρα δὲν μᾶς φαινότουν βαρὺς γιατὶ ἦταν ὁ τελευταῖος. Τὸ καράβι ὅλο καὶ πλάκωνε ἀπάνω μας. Σὲ λιγάκι ἐφάνηκε ὁλόκληρη ἡ σκάφη· ἦταν μπάρκο καὶ τὸ σκαρί του ἔδειχνε σὰν Ἀντριώτικο. Ἦταν ὁλοφάνερο πιὰ πῶς εἶδε τὴ σημαία μας κ' ἐρχότουν νὰ μᾶς σώσῃ. Μὰ θὰ τὸ πιστέψετε, ρὲ παιδιά. Ἅμα τὸ γνώρισα πῶς ἦταν Ἀντριώτικο μὲ μιᾶς ἐκρύωσε ἡ καρδιά μου. Οἱ Ἀντριῶτες εἶνε ἡ μύξα τῆς θάλασσας. Μὰ εἶπες Κραβαρίτη στὴ στεριά, πὲς Ἀντριώτη στὴ θάλασσα· ἕνα πανὶ εἶνε! Δὲν ἔχουν δύο ἡμέρες στὸ ταξεῖδι καὶ μὲ τὸ πρῶτο πόδισμα, βγαίνουν διακονιὰ στ' ἄλλα καράβια, συνάζοντας τὰ ξεροκούματα ἐνῷ ἔχουν τὴν ἀποθήκη τους γιομάτη. Ἂν ρωτήσῃς γιὰ τὴν ἀπονιά τους εἶνε μολόγημα. Νὰ σὲ βλέπουν νὰ πνίγεσαι δὲν γυρίζουν νὰ σὲ κυττάξουν. Δὲ λέγω πῶς εἶνε ὅλοι· μὰ εἶδες ποῦ λέγει ὁ λόγος, μαζὶ μὲ τὰ ξερὰ καίονται καὶ τὰ χλωρά. Καὶ εἶνε φυσικὸ στὸν ἄνθρωπο, ὅταν κινδυνεύῃ, νὰ βάνῃ πάντα τὸ κακὸ στὸ νοῦ του. Γιαὐτό, ἐνῷ οἱ σύντροφοί μου τώρα παραίτησαν πάλι τὴν τρόμπα, ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ τὴν ἀφήκω ἀπὸ τὰ χέρια μου.

— Ρὲ Καληώρα, δὲν τὴν παραιτᾷς πιὰ τὴν ἔρμη! γυρίζει καὶ μοῦ λέγει ὁ καπετάνος· νάτο πλάκωσε· τί παιδεύεσαι ἄδικα;

— Δὲν πειράζει· εἶπα ἐγώ.

Δὲν ἤθελα νὰ ξεστομίσω τὴν ὑποψία μου γιατ' ἤξερα ποῦ θὰ μ' ἔπερναν ὅλοι γιὰ παλαβό. Τὸ μπάρκο ὅλο κ' ἐπλησίαζε. Ἐδιαβάζαμε μάλιστα καὶ τὄνομά τους στὶς κουλοῦρες· τὸ ἔλεγον Σωτῆρα.

— Ἅ! ἅ! ἅ!... ἐβάλαμε γιαμιᾶς ὅλοι τῆς φωνὲς πασίχαροι, χαιρετῶντας τοὺς σωτῆρες μας.

Ἀπὸ ἐκείνους οὔτ' ἐκινήθηκε, οὔτ' ἐφώναξε κανένας. Εἶδα καλὰ τὸν τιμονιέρη στὸ τιμόνι, τὸν καπετάνο ἐμπρὸς στὸ καμαρί του, τὸ βαρδιάνο στὴν βάρδια του, τὸν ναύκληρο καὶ πεντέξη ναῦτες ἀκόμη μὲ τὶς σκότες στὰ χέρια. Μὰ ὅλοι ἔστεκαν καὶ μᾶς ἐκύτταζαν σὰν νὰ ἔβλεπαν τίποτα σπάνιο πρᾶμμα καὶ οὔτε σχοινιὰ ἑτοίμαζαν, οὔτε τίποτα. Μόνον ὁ σκύλος τους, ἕνας σκύλος μαλλιαρός, κατάμαυρος. μ' ἕνα κεφάλι χοντρό, ὁλοστρόγγυλο σὰν μπόμπα κανονιοῦ, μᾶς ἔστελνεν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ τὸ ἄγριό του ἀλίχτυσμα σὰν χαρόσταλτο φοβέρισμα. Τότε μ' ἔφαγαν τὰ φίδια. — Τοὺς ἄτιμους! εἶπα μέσ' ἀπὸ τὰ δόντια μου.

— Γιὰ ποιοὺς λές; μ' ἐρώτησεν ὁ καπετάνος.

— Γιὰ τοὺς σκύλους. Κ' ἐρρίχτηκα πάλι μὲ τὰ δυνατά μου στὴν τρόμπα.

— Ὄρεξη ποῦ τὴν ἔχει ὁ Καληώρας· εἶπε πάλι ὁ καπετάνος γελῶντας· θαρρεῖς καὶ φοβᾶται μὴ δὲν ξαναειδῇ τρόμπα καὶ θέλει νὰ τὴν ξαραθυμίσῃ.

Ὡς τόσο τὸ Ἀνδριώτικο ἦρθε μία βόλτα κ' ἔπεσε δίπλα μας, δεκαπέντε ὀργυὲς μακρυά. Μὰ βλέπω τὸν καπετάνο νὰ γυρίζῃ τὸν τιμωνιέρη. Μιὰ τιμωνιὰ καὶ τὸ πέρνει σταβέντο. Τότε βάνουμε ὅλοι τὶς φωνές.

— Μωρ' ἀδέρφια, πνιγόμαστε, ποῦ μᾶς ἀφίνετε· σωτηρία!... Ἀδέρφια, πνιγόμαστε, σωτηρία!...

Μᾶς φάνηκε πῶς ἐρχότουν μία φωνὴ κ' ἐπάψαμε βουλόνοντας ἕνας τ' ἀλλουνοῦ τὸ στόμα. Καὶ μέσα στὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου ἀκούστηκε ἡ φωνὴ ποῦ μᾶς ἔλεγε:

— Στὴν ἄλλη ζωή!... στὴν ἄλλη ζωή!..

Δὲν τὸ ἐπίστευαν τ' αὐτιά μας αὐτό· δὲν ἤθελε νὰ τὸ ἀκούσῃ ἡ ψυχή μας! Ἡ ἐλπίδα βλέπεις, δὲν φεύγει εὔκολα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Εἴπαμε πῶς ἤθελε νὰ χωρατέψῃ ὁ καπετάνος, νὰ παίξῃ λίγο μὲ τὴν ἀξιοθρήνητη θέση μας, νὰ γελάσῃ ἴσως καὶ μὲ τὸ φόβο μας καὶ ἀρχίσαμε νὰ πεισμόνουμε περισσότερο γιὰ τ' ἄνοστα αὐτὰ χωρατὰ παρὰ γιὰ τὴ σκληρή του ἐγκατάληψη. Τὸ μπάρκο ὅμως ὅλο κ' ἐμάκραινε. Βάνουμε πάλι τὶς φωνές.

— Μωρ' ἀδέρφια πνιγόμαστε· ποῦ μᾶς ἀφίνετε, σωτηρία! πνιγόμαστε, σωτηρία!

Ἐβουλώσαμε πάλι τὰ στόματά μας· ἐκρατήσαμε τὸν ἀνασασμό μας. Καὶ ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸ μπάρκο, συντροφιασμένη μὲ τὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τὸ βόγγισμα τοῦ ἀνέμου πιὸ δυνατὴ καὶ πένθυμη ἐξαναδευτέρωσε:

— Στὴν ἄλλη ζωή!... στὴν ἄλλη ζωή!...

Τότε δὲν ἠξέρω κ' ἐγὼ τί μᾶς ἔπιασε· δὲν θυμοῦμαι πῶς μᾶς ἦρθε. Τὸ μπάρκο ποῦ μὲ ὁλοφούσκωτα πανιὰ ὅλο κ' ἐμάκραινεν ἀπὸ κοντά μας, μᾶς φάνηκε σὰν δαιμόνου κατασκεύασμα, μὲ δύο χείλη πλατειὰ ἀπὸ χιλίων πηχῶν τὸ καθένα, νὰ χάσκῃ καὶ νὰ περιγελᾷ τὴ θλιβερή μας μοῖρα. Καὶ τὸ κῦμα τὸ μανιωμένο καὶ τἀέρι τὸ τρελλὸ μᾶς φάνηκε πῶς ἐξανάλεγε μὲ διαβολικὴ χαρὰ καὶ εἰρωνεία:

— Στὴν ἄλλη ζωή!... στὴν ἄλλη ζωή!...

Στὴν ἀνήκουστη αὐτὴ προδοσία ἐμείναμε μαρμαρωμένοι στὴ θέση μας, ὅπως βρέθηκε ὁ καθένας γιὰ πολλὴ ὥρα. Κ' ἔξαφνα, ὅπως τὰ κατσίκια ποῦ ἐνῷ κάθουνται σοβαρὰ γιὰ μιᾶς σκορπᾶνε καὶ τριποδίζουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ χωρὶς φανερὴν αἰτία, ἐσκορπίσαμε κ' ἐμεῖς, ἐσκαλώσαμε στὰ κατάρτια καὶ μονόγνωμοι ἀρχίσαμε νὰ φασκελώνουμε μὲ χέρια καὶ μὲ πόδια τὸν προδότη καὶ νὰ τοῦ φωνάζουμε ἀρβανίτικα.

—Χάνε μοῦννε!.. χάνε μοῦννε!....

["Επεται τὸ τέλος].

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Η "ΥΠΑΤΙΑ,, ΤΟΥ ΛΕΚΟΝΤ ΔΕΛΙΛ

Ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες πέθανεν ὁ πλέον μεγάλος ποιητὴς ποῦ εἶχεν ἀπομείνει τῆς Γαλλίας. Μεγάλος, γιὰ τὴν ἰδέα ποῦ ἔκλεισε μέσα στοὺς στίχους του καὶ γιὰ τὸν ταιριαστὸ τύπο ποῦ τῆς ἔδωκε. Νομίζεις πῶς ἡ θεὰ τῆς Μήλου ἄκουσε τὴν παράκληση ποῦ ἔκαμεν ἄλλοτε γονατιστὸς μπροστά της κ' ἔντυσε μὲ σάρκα τ' ὄνειρό του, κ' ἔκαμε νὰ χύνεται ὁ νοῦς του «comme un métal divin au moule harmonieux». Γιατὶ ἕνας μεγάλος ποιητὴς πρέπει νὰ κατέχῃ καὶ τὰ δύο: τὸ βαθὺ νόημα καὶ τὸν τέλειο στίχο.

Ἄλλη φορὰ θὰ τὴν εἰπῶ κατὰ βάθος καὶ πλάτος τὴν ξεχωριστὴν ἐντύπωση ποῦ μοῦ κάνουν τὰ ποιήματα τοῦ Λεκόντ Δελίλ· καὶ θὰ εἰπῶ μάλιστα κἄτι τι ποῦ, καθὼς νομίζω, δὲν ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ στοχασμὸ κανενὸς ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ μίλησαν γιὰ κεῖνον· ἀπ' ὅσους διάβασα τουλάχιστον. Θὰ εἰπῶ πῶς ὁ ποιητὴς αὐτός μοῦ θυμίζει ἕναν ἄλλο ποιητή, μὲ τὸν ὁποῖον, κατὰ πρῶτο λόγο, φαίνεται πῶς δὲν ἔχει τὸ παραμικρὸ σημάδι ὁμοιότητος, καὶ ὅμως ἔχει· κι ὁ ποιητὴς αὐτὸς εἶνε ὁ Βύρων.

Ἡ Χίος

Γιὰ τὴν ὥρα, περιορίζομαι μόνον ἁπλᾶ νὰ σημειώσω, χωρὶς νὰ τὸ ἐξηγήσω, πῶς εἶνε καὶ ὁ Λεκόντ Δελίλ, κατὰ τὸ δικό του τρόπο, ὁ ποιητὴς τῆς *ἀντιστάσεως*, ὁ περήφανος ψάλτης τῶν ἀνυπότακτων ψυχῶν, ποῦ στήνουν τὸν πόλεμο κατὰ τοῦ κόσμου. Κ' ἡ ἴδια ποίησίς του εἶνε σὰν «πολεμόκραχτη φωνὴ» ἐναντίον εἰς τὴ χρηματολατρεία καὶ τὴν ἀσχημία τῶν τωρινῶν καιρῶν. Ἴσως εἶχε στενὴν ἰδέα τῶν καιρῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὅμως τὴν ἐκήρυξε τόσο δυνατὰ καὶ τόσον ὡραῖα! Καὶ γιατὶ βρίσκοταν σὲ πόλεμο μὲ τὰ τωρινά, γιὰ τοῦτο, μολονότι ἦταν μεγάλος ποιητής, πέρασε σχεδὸν ἀγνώριστος ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν ἀμόρφωτο καὶ ἀνόητον ὄγκον, ἀπὸ τὸ «πολὺ κοινόν», καθὼς λέμε. Ἴσως κανεὶς ἄλλος ποιητὴς δὲν διαβάζεται λιγότερο ἀπὸ ἐκεῖνον, καὶ κανεὶς ἄλλος ποιητὴς δὲν σφραγίζεται τόσον ἄπρεπα μὲ τὸ ὄνομα τοῦ impassible.

Ἀπαθής, αὐτὸς ποῦ στάζει κάθε στίχος του φαρμάκι καὶ κάθε του λόγος κρύβει ἕνα δάκρυο, — γιὰ κείνους ποῦ καταλαβαίνουν ὅμως, ὄχι γιὰ κείνους ποῦ θαρροῦν πῶς τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὠμέγα τῆς ποιήσεως εἶνε κλεισμένα μέσα στὰ δίστιχα τῶν κουφέτων ποῦ μοιράζονται στοὺς γάμους! Βέβαια, γυναίκεια μοιρολόγια δὲ σκορπάει, κι ἀπὸ καϋμοὺς ἐρωτοχτυπημένων δὲν ξέρει ὁ Λεκόντ Δελίλ· οἱ ἀγάπες του, οἱ *ἐκεῖνες* του καὶ οἱ Μαρίες του εἶνε οἱ ἀστείρευτες ἰδέες τῆς φιλοσοφίας, καὶ τ' ἀθάνατα ὑποκείμενα τῶν περασμένων αἰώνων· οἱ ἥρωες τοῦ μύθου καὶ τῆς ἱστορίας. Βέβαια· οἱ στίχοι του δὲν εἶνε οἱ λεγόμενοι «ρέοντες», μήτε εἶνε ἀχτένιστοι σὰν τὰ ἐννενῆντα ἐννέα ἑκατοστὰ τῶν ἔργων μερικῶν ἀπὸ τοὺς δικούς μας ποῦ περνοῦν καὶ γιὰ τεχνῖτες τοῦ στίχου. «Τὸ βιβλίο αὐτό, ἔλεγε γιὰ τ' «Ἀρχαϊκὰ Ποιήματα» ἕνας γλύπτης ἔξοχος, εἶνε γεμᾶτο ἀπὸ ὡραῖα ἀγάλματα.» Ναὶ μὲν οἱ στίχοι του εἶνε σκαλισμένοι στὸ μάρμαρο· ἀλλὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ γι' αὐτὸ τὸ μάρμαρον ὅ,τι λέει ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς γιὰ τὴν πετρωμένη τὴ «Νιόβη» του: «Ὅποιος σὲ βλέπει, ὢ ἀπελπισμένο μάρμαρο, θαρρεῖ πῶς δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὴ σμίλη ποῦ σ' ἐσκάλιζε!»

Ἔτσι δακρυοστάλαχτην ἔπλασε καὶ τὴν «Ὑπατία» του, τὸ ποίημα ποῦ ἐδοκίμασα νὰ μεταφράσω, γιατ' εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον παθητικά του καὶ μᾶς δίνει τὴν καθαρώτατην εἰκόνα τοῦ τραγουδιοῦ του. «Ἡ Μοῦσα τοῦ Λεκόντ Δελίλ, ἔγραφε τὸν περασμένο χρόνον ὁ περίφημος κριτικὸς Βρυνετιέρ, εἶνε σὰν τὴν Ὑπατία μαζὶ σοφὴ καὶ ὡραία.» Ἔκρυβα πάντα μιὰ ξεχωριστὴν ἀγάπη στὴν ἡρωίδα του, κ' ἐδῶ κι ὀχτὼ χρόνια στὴν «Ἑστία» τέτοια ἔγραφα γι' αὐτή: «Ὁ ποιητὴς δὲν ἀρκεῖται μόνον ἀνακαλῶν ἀπὸ τοῦ χάους τῶν αἰώνων εἰς τὸν ἥλιον τὴν κλεινὴν φιλόσοφον τῆς Ἀλεξανδρείας, χαρίζων εἰς ταύτην πνοὴν καὶ νεότητα[1], ἀλλὰ χωρεῖ ἀνυμνῶν ἐν ἰδίαις στροφαῖς, μεσταῖς ἐμπαθοῦς λυρισμοῦ καὶ κάλλους· νομίζει τις ὅτι πρὸ ἐκείνης ἀπεκδύεται τὸ προσωπεῖον τῆς γαλήνης. Ἡ Ὑπατία εἶνε ἡ Βεατρίκη, εἶνε ἡ Ἐλβίρα αὐτοῦ, καὶ ἔτι πλέον, εἶνε τὸ σύμβολον αὐτῆς τῆς Μούσης τοῦ ποιητοῦ, ἥτις ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τῆς ἀσεβείας καὶ τοῦ θετικισμοῦ ἀφιεροῖ τὴν μαγείαν τῶν ἐπῶν αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ἀποιχομένου ἰδεώδους καὶ τῶν λησμονημένων θεῶν...»

[1] Μέσα στὰ «Ἀρχαϊκὰ Ποιήματα» ὑπάρχει καὶ δεύτερο μεγάλο ποίημα «Ὑπατία καὶ Κύριλλος» εἶδος δραματικῆς σκηνῆς μέσα εἰς τὴν ὁποίαν φανερώνεται εἰς τρόπον ἐπικώτερο ὁ φιλοσοφικὸς ἡρωϊσμὸς τῆς Ἀλεξανδρινῆς παρθένας.

Γιὰ τὴ μετάφραση αὐτὴ τὸ μόνο ποῦ θὰ παρατηρήσω εἶνε ὅτι τὴν ἔκαμα χωρὶς ρίμα· πρῶτον, γιὰ νὰ ξαναδώσω, ὅσο μποροῦσα πιστότερα, τὸ νόημα καὶ τὸ ὕφος τοῦ ποιητῆ· δεύτερο, γιατὶ τὸ νὰ λείπῃ ἡ ρίμα πιστεύω πῶς δὲν εἶνε ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν ἱερατικὴ σοβαρότητα τῆς ποιήσεως τοῦ Λεκόντ Δελίλ· τρίτο, καὶ τὸ κυριώτερον, ἡ ρίμα ποῦ εἶνε ἀπαραίτητο στοιχεῖον ἁρμονίας γιὰ τοὺς γαλλικοὺς στίχους, εἶνε μία πολυτέλεια, ἕνα στολίδι παραπάνου γιὰ τοὺς δικούς μας τοὺς στίχους, ποῦ κατέχουν ἄλλες πλουσιώτερες πηγὲς ἁρμονίας μέσα τους. Καὶ εἶμαι βέβαιος πῶς ἂν ἔγραφε στὴ γλῶσσά μας ὁ ποιητὴς θὰ τὴν καταργοῦσε, κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα, τὴ ρίμα.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς δύσκολα ξεχωρίζει κανείς, τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο, τὰ ποιήματα τοῦ Λεκόντ Δελίλ, ποῦ μοιάζουν κάπως σὰν μονοκόμματοι στύλοι τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου ναοῦ. Ἀλλ' ὅμως γιὰ κεῖνον ποῦ τὰ μελετᾷ, πάντα ξεχωρίζουν μερικά, ἔτσι δυνατώτερα, καθολικώτερα ἀπὸ τἆλλα. Πῶς θὰ ἤθελα λίγα ἀπ' αὐτὰ νὰ μᾶς τὰ παρουσίαζαν στὴ γλῶσσά μας τεχνῖτες πολὺ γνωστικώτεροι ἀπὸ μένα. Μὲ τί χαρὰ λ. χ. θἄβλεπα τὸν «Κάϊν,» τ' ἀριστούργημα τοῦ ποιητῆ, μεταφρασμένο ἀπὸ κανένα Καλοσγοῦρο, κανέναν Ἀργύρην Ἐφταλιώτη, κανένα Γλαῦκο Πόντιο. Μᾶς χρειάζεται ἀπὸ παντοῦ τροφὴ μὲ οὐσία γιὰ νὰ πάρῃ δύναμη καὶ χρῶμα ἡ δική μας ἡ ποίησις, ἄρρωστη ποῦ τώρα ξαναρχίζει νὰ παίρνῃ ἀπάνου της.

Νὰ καὶ ἡ μετάφρασις:

ΥΠΑΤΙΑ

Ἀπὸ τὸ θρόνο ὅταν τῆς γῆς τὰ μεγαλεῖα πέφτουν,
Ὅταν τὰ θεῖα θρησκεύματα γυρμέν' ἀπὸ τὰ χρόνια,
Τὸ μονοπάτι παίρνοντας τὸ ἐρημικὸ τῆς λήθης,
Τοὺς ἀστραποκαμένους των βωμοὺς ριγμένους βλέπουν,

Ὅταν τὸ φύλλο σκορπιστὸ τοῦ δέντρου τῆς Ἑλλάδος
Τῶν προπυλαίων τῶν ἔρημων τὸ δρόμο ἀποσκεπάζει,
Κ' ἐκεῖθε ἀπὸ τὰ πέλαγα τὰ νυχτοβυθισμένα
Ὁ νοῦς ὁ ἀνθρώπινος τραβάει πρὸς νέον ἥλιο πέρα,

Τῶν νικημένων τῶν θεῶν τὴν τύχην ἀγκαλιάζει
Πάντοτε μιὰ τρανὴ καρδιὰ καὶ τοὺς βοηθάει ποῦ πάσχουν·
Ἡ αὐγὴ τῶν νέων ἡμερῶν τὴ θλίβει, τὴν πληγώνει,
Στὸν οὐρανὸν ἀκολουθεῖ τ' ἀστέρι τῶν προγόνων.

Μὲ ροιζικὸ καλλίτερον ἄλλοι καιροὶ ἂς προβάλλουν,
Κι' ἀπὸ ἕνα κόσμο γέροντα δίχως φροντίδα ἂς φεύγουν·
Στὸ εὐτυχισμένο τ' ὄνειρο τῆς νιότης καρφωμένη,
Βαθειὰ τὴ στάχτη τῶν νεκρῶν ἀκούει ν' ἀνατριχιάζῃ.

Ἥρωες τότε καὶ σοφοὶ ξυπνοῦν ζωὴ γεμᾶτοι!
Τὰ τραγουδοῦν οἱ ποιηταὶ τὰ ὡραῖα ὀνόματά των,
Καὶ τῶν ὀνείρων ὁ Ὄλυμπος μὲ τὸ ἱερὸ τραγοῦδι
Στυλώνετ' ἐλεφάντινος μέσα στοὺς Παρθενῶνες!

Κόρη, ποῦ θρῆσκα ἐπρόβαλες καὶ μὲ τὸ φόρεμά σου
Τῶν κοιμισμένων σου θεῶν ἐσκέπασες τὸ μνῆμα,
Ὢ τῆς λατρείας των, σβυστῆς, ἱέρεια ταιριασμένη,
Ἄδολη ἀκτῖνα καὶ στερνὴ μέσ' ἀπ' τοὺς οὐρανούς των!

Παρθένα μεγαλόψυχη, δική μου ἀγάπη, χαῖρε!
Ἡ μπόρα ὅταν ἐτάραξε τὸν πατρικό σου κόσμο,
Μὲ τὸ μεγάλο Οἰδίποδα στὴν ἐξορία πῆγες,
Καὶ μ' ἔρωτα παντοτεινὸ τὸν τύλιξες ἐκεῖνον.

Ὀρθή, φεγγαροπρόσωπη μέσ' στοὺς ἁγίους ναούς σου
Ποῦ παραιτοῦσαν κ' ἔφευγαν τάχάριστα τὰ πλήθη,
Στὸ μαντικὸ τὸν τρίποδα Πυθία θρονιασμένη,
Οἱ προδομένοι Ἀθάνατοι μέσ' στὴ καρδιά σου ἐζοῦσαν.

Στὰ σύγνεφα τὰ πύρινα τοὺς ἔβλεπες! περνοῦσαν
Καὶ μὲ σοφία καὶ μ' ἔρωτα σὲ πότιζαν ἀκόμα,
Καὶ τ' ὄνειρό σου μάγευε, κι ἄκουεν ἡ γῆ νὰ ψάλλῃ
Τῆς 'Αττικῆς ἡ μέλισσα στὰ ὁλόχρυσά σου χείλη.

Σὰ νέος λωτὸς ποῦ στῶν σοφῶν τὰ μάτια ἐμπρὸς ἀνθίζει,
Λουλοῦδι τῆς χρυσόστομης καὶ τῆς δικαίας ψυχῆς των,
Στῶν περασμένων τὴν νυχτιά, πιὸ λίγο τότε μαύρη,
'Ο νοῦς σου ἔκανες κ' ἔλαμπε μέσ' ἀπ' τὴν ὀμορφιά σου.

Τὰ σοβαρὰ μαθήματα τῆς ἀρετῆς αἰωνίας
Ἔσταζαν ἀπ' τὰ χείλη σου καὶ τὶς καρδιὲς μαγεῦαν,
Κ' οἱ Γαλιλαῖοι ποῦ μὲ φτερὰ σ' ἔβλεπαν στ' ὄνειρό τους
Στοὺς ἀκριβούς σου ἐμπρὸς θεοὺς ξεχνοῦσαν τὸ θεό τους.

'Αλλὰ τοὺς ἔσερνε ὁ καιρὸς ὅλους αὐτοὺς μακρυά σου,
Γιατὶ κι ἀδύνατη κλωστὴ τοὺς ἔδενε μ' ἐσένα,
Πρὸς τῆς ἐπαγγελίας τὴ γῆ τοὺς ἔβλεπες νὰ φεύγουν·
Ὅμως ἡ παντογνῶστρα ἐσὺ μαζί τους δὲν ἐπῆγες.

Κόρη, γιὰ τέτοιο φρένιασμα τί σ' ἔμελλεν ἐσένα;
Δὲν εἶχες τὴν 'Ιδέαν ἐσὺ ποῦ γύρευαν οἱ ἄλλοι;
Ἤξερες μέσα στῶν καρδιῶν τὰ βάθη νὰ διαβάζῃς,
Τίποτε δὲ σ' ἀπόκρυψαν καλόβουλ' οἱ θεοί σου.

Σοφὴ παιδούλα, πάναγνη μέσα στ' ἁγνά σου ἀδέρφια,
Μέτωπο τρισευγενικὸ χωρὶς κάμμιὰ κηλίδα,
Καὶ ποιὰ ψυχὴ τραγούδησε σὲ πλέον ὡραῖα χείλη,
Ποιὰ καθαρότερη ἔλαμψε στὰ μάτια τὰ ἐμπνευσμένα;

Νὰ γγίξουν δὲν ἐτόλμησαν τ' ἄγγιχτο φόρεμά σου,
Τὰ χέρια σου δὲν πείραξαν τοῦ αἰῶνος οἱ ἁμαρτίες·
Πρὸς τὴν ἀστέρινη Ζωὴ τὰ μάτια σου ὑψωμένα,
Μακρυὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη κακία, περπατοῦσες.

Σ' ἀναθεμάτισεν ἐσὲ χυδαῖος ὁ Γαλιλαῖος,
Σὲ χτύπησεν, ἀλλ' ἔπεσες τρανώτερη, καὶ τώρα
Τῆς 'Αφροδίτης τὸ κορμί, τοῦ Πλάτωνος τὸ πνεῦμα
'Απ' τῆς 'Ελλάδος ἔφυγαν τοὺς οὐρανοὺς γιὰ πάντα!

Κοιμήσου, θῦμα ὁλόλευκο, στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας,
Μέσ' στὸ λωτοστεφάνωτο παρθένο σάβανό σου,
Κοιμήσου· ἡ ρυπαρὴ ἀσχημιὰ στὸν κόσμο βασιλεύει,
Τὸ δρόμο τὸν ἐχάσαμε ποῦ φέρνει πρὸς τὴν Πάρο!

Στάχτη οἱ θεοί, βουβὴ καὶ ἡ γῆ, στὸν ἀδειανὸ οὐρανό σου
Φωνὴ δὲν ξανακούεται, κοιμήσου· ἀλλ' ὅμως μένε
Ζωντανεμένη στὴν καρδιὰ τοῦ ποιητῆ καὶ ψάλλε
Τῆς τρισαγίας 'Ομορφιᾶς τὸν ἐναρμόνιον ὕμνο.

Μόνη αὐτὴ στέκει ζωντανὴ κι ἀσάλευτη κ' αἰώνια,
'Ο θάνατος τὰ σύμπαντα ταράζει καὶ σκορπίζει,
'Αλλ' ἡ 'Ομορφιὰ λαμποκοπάει, κι' ὅλα τὰ ξαναπλάθει,
Καὶ κάτου ἀπ' τ' ἄσπρα πόδια της γυρνοῦν ἀκόμα οἱ κόσμοι!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΓ'.

'Επλησίαζεν ἡ ὥρα τῆς κηδείας καὶ πρὸ τῆς θύρας τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατάκειται ὁ νεκρός, συγκεντροῦνται τῆς συνοικίας οἱ ἀγυιόπαιδες, ἐνῷ μετὰ σπουδῆς ἀνέρχονται καὶ κατέρχονται τὰ γυναικάρια γνωμοδοτοῦντα, διατάσσοντα, φλυαροῦντα, ἐρίζοντα.

— Ἔφεραν τὸ λιβάνι;

— Καὶ τί μὲ ρωτᾷς ἐμένα;

— 'Ο γιός σου δὲν πῆγε νὰ τὸ πάρῃ;

— Καὶ γιατὶ δὲν πήγαινε κ' ὁ δικός σου;

— Βουρλίζομαι μιὰ ὥρα τώρα νὰ βρῶ τὴν κολόνια καὶ δὲν τὴ βρίσκω.

Νά την· ἦταν σκεπασμένη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ κανίστρι μὲ τὰ κεριά.

— Ποιὰ ξεμιαλισμένη τὴν ἔκρυψε κεῖ σὰν νά 'τανε κανένα ραβασάκι τοῦ ἀγαπητικοῦ της;

Καὶ συγκρούονται ἐν τῇ στενῇ κλίμακι οἱ κομίζοντες τὰ κάνιστρα τῶν διπύρων καὶ τὰς ὑπερμεγέθεις φιάλας τοῦ οἴνου μὲ τὸν νεωκόρον, φέροντα τὰ δέματα τῶν ἱερατικῶν ἀμφίων, ὁ μικρὸς ἐμποροϋπάλληλος μὲ τὰ μελανὰ κρὲπ πρὸς τὰ γυναικάρια τὰ ἐφορμῶντα, ὅπως τὰ ἀναρπάσωσι καὶ σχίσωσιν αὐτὰ εἰς ταινίας, οἱ ἀναβιβάζοντες τὰ κηροπήγια πρὸς τὸν ἐκκομίζοντα τὸ κάλυμμα τοῦ φερέτρου.

Τὸ πᾶν εἶναι σύγχυσις ἐν τῇ ἐναγωνίῳ ταύτῃ προσπαθείᾳ τόσου κόσμου, ὅπως κατορθωθῇ νὰ ἀποκομισθῇ καὶ τεθῇ ὑπὸ τὴν γῆν εἷς ἄνθρωπος.

Μόνον πονῶν φίλος δύναται νὰ παράσχῃ ἐν τοιαύταις στιγμαῖς, καθ' ἃς ἡ θύελλα τῆς ὀδύνης μαίνεται ἐν τῷ οἴκῳ συντρίβουσα τοὺς οἰκείους, τὰς πολυτίμους ὅσον καὶ θλιβερὰς αὐτὰς ὑπηρεσίας μετὰ κοσμιότητος καὶ εὐπρεπείας.

'Αλλὰ ὁ Κίμων 'Ανδρεάδης οὐδένα εἶχε φίλον· διότι ὅπως ἀπομακρυνθοῦν οἱ φίλοι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποθάνῃ τις· ἀρκεῖ νὰ γείνῃ δυστυχής. 'Ο Φίλιππος Βράγκας ἦτο μακράν· καὶ ἡ κηδεία τοῦ 'Ανδρεάδου ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὰς φροντίδας τοῦ ἐπιστάτου τοῦ λυκείου τοῦ Φαίδωνος.

Ἤδη ἀκούεται ζωηρόν, εὔθυμον ἐμβατήριον, τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ τοῦ συρμοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Εἶναι τὸ ἐμβατήριον τῆς εἰσόδου τῆς 'Απόκρεω μὲ γοργὰς στροφάς, αἱ ὁποῖαι μᾶλλον ἐμβάλλουν τὸν πειρασμὸν τοῦ χοροῦ, ἢ ρυθμίζουν τὸ βῆμα πρὸς στρατιωτικὴν πορείαν. Καὶ ὑπὸ τοὺς ἤχους του καταφθάνει πρὸ τῆς θύρας ὁ λόχος, ὅστις θὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν νεκρὸν τὰς ὑστάτας τιμάς, παρατασσόμενος εἰς δύο στοίχους ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ.

Καταβιβάζεται ὁ νεκρὸς ὑπὸ τοὺς θρήνους τῶν ὀρφανῶν καὶ τοῦ ἀγνώστου ξένου, ὅστις στηρίζει μετὰ πατρικῆς στοργῆς τὰ τέκνα τοῦ Κίμωνος.

Τοῦ λιβάνου ὁ καπνὸς διαθέει ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τὴν ριπὴν ὁλόκληρον τὴν στενὴν ὁδὸν καὶ τὴν ἔρρινον, τὴν κλαυθμηρὰν ψαλμῳδίαν τοῦ ἱερέως καὶ τῶν ψαλτῶν καλύπτουν πρὸς στιγμὴν τραχέα, ἄγρια, τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα. Παρουσιάστε ἄρμ, φέρτε ἄρμ. Στροφὴ ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά. 'Υπὸ μάλης ἄρμ. 'Εμπρός, μάρρρς.

Καὶ ἐκείνου τοῦ μάρρρς, τοῦ παρατεταμένου, τοῦ ἀγρίου, ὁ κυματοειδὴς ἦχος ἐδόνησε τὸν ἀέρα, ὡς βλασφημία τοῦ ἀσχάλλοντος διὰ τὴν ἀγγαρείαν ἀξιωματικοῦ, ἐνῷ οἱ τέσσαρες ὁμοιόβαθμοι τοῦ νεκροῦ, εἰς οὓς ἔλαχε, τῇ διαταγῇ τοῦ φρουραρχείου, ἡ ἀηδὴς ἀγγαρεία νὰ ἀνέχωσι τὰς ταινίας τοῦ φερέτρου τοῦ ἀγνώστου τούτου, ἥρπασαν αὐτὰς μετ' ἀνυποκρίτου ἐκφράσεως ἐσχάτης ἀδημονίας.

'Εκκινεῖ ἡ πομπὴ ὑπὸ τὰς θρηνώδεις στοναχὰς τοῦ πενθίμου ἐμβατηρίου· καὶ ὅταν διὰ τῆς ὁδοῦ 'Ερμοῦ εἰσέρχεται εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, διὰ νὰ κάμψῃ τὴν ὁδὸν Φιλελλήνων, τότε καταφαίνεται ἀπότομος, ἀγρία, ἡ ἐρημία πάσης στοργῆς, ἥτις ὄπισθεν δύο ἢ τριῶν ἐρυθρῶν καὶ ἀπεκτηνωμένων μορφῶν, τῶν συντρόφων τῆς καταπτώσεως τοῦ δυσμοίρου ἀνθρώπου ἐν τοῖς οἰνοπωλείοις, καί τινων γυναικῶν τῆς συνοικίας, ἐκτείνεται παγερά, ὡς σιβηρικὴ στέππα, ἔνδον τοῦ διπλοῦ στοίχου τῶν στρατιωτῶν τοῦ τιμητικοῦ λόχου.

Οὐδεὶς συνάδελφος, οὐδεμία στρατιωτικὴ στολή, τίποτε προδίδον, ὅτι ὁ περιφρονημένος αὐτὸς νεκρὸς ἐπὶ τριάκοντα περίπου ἔτη παρέσχε νοῦν, καρδίαν, βραχίονα, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τὴν στρατιωτικὴν τῆς πατρίδος, παλαίων τὸν ἀγῶνα τὸν τραχὺν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος. Δὲν εἶναι κανεὶς ἐκεῖ ὁ ὁποῖος νὰ ἀποτελῇ ἑνωτικήν τινα γραμμὴν τοῦ λειψάνου τούτου, πρὸς τὸ ἔντιμον ἐκεῖνο παρελθὸν τὸ σβεσθέν, κανεὶς τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία νὰ μαρτυρῇ, ὅτι ἡ τριακονταετία ἐκείνη βίου θυσιῶν, ἀφοσιώσεως εἰς τὴν Σημαίαν καὶ τὸ Καθῆκον, ἀγάπης θερμῆς τῆς συναδελφότητος, κατέλιπεν αὔλακα τινὰ ἀναμνήσεως, ράκος τι πόνου καὶ στοργῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ στρατιωτικῇ οἰκογενείᾳ.

Καὶ ὅμως ἂν ὀλίγιστοι ἐξ ἐκείνων, ὅσοι εὗρον ὑπ' αὐτὸν δικαιοσύνην, προστασίαν, ἐνθάρρυνσιν, ἐλάμβανον τὸν κόπον νὰ σύρουν ὀλίγα βήματα ὄπισθεν τοῦ λειψάνου τοῦ μάρτυρος τούτου, θὰ ἦτο πολὺ ἀνεπαρκὴς ὁ χῶρος, τὸν ὁποῖον περιώριζεν ὁ διπλοῦς στοῖχος τοῦ τιμητικοῦ λόχου, καὶ τὸν ὁποῖον ἔκλειεν οἰκτρῶς ἡ παλαιὰ τοῦ φρουραρχείου νεκροφόρος, ἡ ἐξυπηρετοῦσα τῶν ταπεινῶν βαθμοφόρων τὴν ταφήν, ἡ ἐξηρθρωμένη, ἡ ρυπαρά, τὴν ὁποίαν ἐκάλυπτον τὰ ἐλεεινὰ ράκη τριβείσης ἐρέας ἀδιαγνώστου χρωματισμοῦ, ἥτις ἴσως ὑπῆρξε ποτὲ μέλαινα.

'Ο οὐρανὸς εἶναι μολυβδόχρους καὶ ὁ ἀνατολικὸς ἄνεμος μαίνεται ἀποκρύπτων διὰ πυκνῶν νεφῶν κονιορτοῦ τὴν νεκρικὴν πομπὴν καὶ ἐπιπάσσων καὶ ἀποτυφλόνων τοὺς ἄνδρας τῆς τιμητικῆς φρουρᾶς.

Τὸ πένθιμον ἐμβατήριον λεληθότως μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ βραδέος χρόνου εἰς χρόνον γοργόν, καὶ ἡ πορεία ἐπισπεύδεται.

Μετὰ μικρὸν νομίζει τις, ὅτι, ἀντὶ πενθίμου ἐμβατηρίου, ἀκούει θούριον. Οὐδὲν ἀπαισιώτερον ἀπὸ τὰς λειποψύχους ἐκείνας εἰς ἐλάσσονα τόνον στονα-

[1] Ἴδε σελίδα 358.

χάς, αἱ ὁποῖαι σχίζουν τὸν ὑγρὸν ἀέρα, ἠχοῦσαι ἐν γοργῷ χορευτικῷ χρόνῳ.

Τὰ πάντα αἰσθάνεταί τις, ὅτι λέγουν εἰς τὸ δύσμοιρον ἐκεῖνο θῦμα, «**μᾶς παρασκότισες**».

Καὶ ἡ σπουδὴ τῆς μουσικῆς, ἥτις ἐξακολουθεῖ νὰ θρηνῇ, ἐνῷ συγχρόνως ἀνακρούει βῆμα ταχύ· καὶ ὁ μυκώμενος ἄνεμος, ὁ ὁποῖος προσωθεῖ ἐκ τῶν ὄπισθεν τὴν πομπήν, μαστίζων αὐτὴν καὶ σκορπίζων τὴν δυσοσμίαν τῆς ἀρχομένης ἀποσυνθέσεως τοῦ ἰοπρασίνου λειψάνου, καθ' ἧς μάτην παλαίουν οἱ ἀδιάκοποι διὰ κολόνιας ῥαντισμοί, καὶ ἡ αὔξουσα ἐκ τῆς ἐσπευσμένης πορείας κλαγγὴ τοῦ προστριβομένου σιδήρου τῶν ξιφολογχῶν, καὶ ὁ τριγμὸς τῶν ἁρμῶν τῆς ἐξηρθρωμένης νεκροφόρου, καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν καὶ τῶν παραθύρων πλανώμενα βλέμματα τῶν ἀνεχόντων τὰς ταινίας ἀξιωματικῶν.

Ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ ἐργαστηρίου τῶν ἀπόρων γυναικῶν ἅμαξα σταματᾷ ἀποτόμως πρὸ τῆς κηδείας καὶ Γαλλὶς ἀοιδός, σειρὴν τοῦ συρμοῦ, κύπτουσα ἀπὸ τῆς θυρίδος νεύει μετ' ἀνυπομονησίας καὶ ἀποτόμου ἐπιπλήξεως πρὸς ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν τούτων.

Καὶ ἐκεῖνος, διὰ χειρονομίας κωμικῶς ἀπολογητικῆς, καὶ διὰ μακροῦ θλιβεροῦ βλέμματος, τὸ ὁποῖον ἀκολουθοῦν τὴν κατεύθυνσιν τῆς χειρός του διὰ τῆς κυανῆς ταινίας κατέληξε καὶ προσηλώθη ἐπὶ τοῦ λειψάνου, μετ' αἰσθήματος ἐσχάτης ἀηδίας, τῆς ἔλεγεν ἐκφραστικώτατα.

— Τί νὰ σοῦ κάμω; Ἐς μὰ φώτ, μὰ μινιόν; Τί φταίω ἐγώ, ἂν μὲ ἐκάρφωσαν ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ ψοφῆμι;

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγα βήματα ἓν ξηρὸν ἄλτ, σταματᾷ τὴν κηδείαν. Οἱ ἀνέχοντες τὰς ταινίας ἀναπέμπουν στεναγμὸν ἀνακουφίσεως, πετοῦν αὐτὰς σχεδὸν κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ νεκροῦ καὶ φεύγουν, φεύγουν μὲ ταχὺ τὸ βῆμα, ἐνῷ τὸ φέρετρον τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς ἐξηρθρωμένης νεκροφόρου.

Τότε ὁ ἐπιπληχθεὶς ὑπὸ τῆς σειρῆνος λοχαγὸς σπεύδει πρὸς τὴν ὄπισθεν ἀκολουθοῦσαν ἅμαξάν της.

— Βιὲν ντὸν σελερά!

— Μιὰ στιγμή, μὰ μινιόν, νὰ πάρῃ ὁ στρατιώτης μου αὐτὰ τὰ κοκορόφτερα, ποῦ μᾶς ἐφύτεψαν στὸ κασκέτο. Ὦ! κὲλ κορβέ, μὰ σερί, κὲλ ἀμπετμάν!

Καὶ ἀνῆλθεν ἀμέσως· καὶ ἡ ἅμαξα ἐχάθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κονιορτοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ παλαιοῦ Φαλήρου.

Ὁ ἄνεμος ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ μαίνεται ὄπισθεν τῆς νεκρικῆς πομπῆς, καὶ χονδραὶ πίπτουν αἱ πρῶται τῆς βροχῆς σταγόνες καὶ πολλαπλασιάζονται καὶ πυκνοῦνται, μεταβάλλουσαι τὸν ἐπὶ τῶν πηληκίων, τῆς κόμης, τοῦ προσώπου, τῶν ἐνδυμάτων τῶν στρατιωτῶν παχὺν κονιορτὸν εἰς στρῶμα πηλοῦ. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀπὸ τῶν λοφίων, ἀπὸ τῶν ξιφολογχῶν, ἀπὸ τῶν φυσιγγιοδοχῶν, ἀπὸ τῆς κάννης τῶν κεκλιμένων ὅπλων διαρρέει στάγδην ῥυπαρὰ ἡ βροχή.

Ἀπὸ μολυβδίνου ζοφοῦται εἰς βαθέως τεφρὸν τοῦ στερεώματος ὁ χρωματισμός, ἐνῷ διαγράφονται ἐπ' αὐτοῦ τεθλασμέναι, λευκαί, αἱ πρῶται τῶν ἀστραπῶν γραμμαί.

Δὲν εἶναι πλέον κηδεία αὐτή· εἶναι φυγή, φυγὴ ὡς ἐνώπιον διώκοντος ἐχθροῦ. Ἐσίγησαν καὶ ἡ μουσικὴ καὶ αἱ σάλπιγγες καὶ μόνον τὸ τύμπανον τῆς μουσικῆς κρούει, κρούει ἀεννάως βῆμα ταχύ, ἐνῷ μακράν, πολὺ μακρὰν ἀπαντᾷ, ὡς ἐσβεσμένη ἀπήχησις, τῆς βροντῆς ὁ παλμώδης βρόμος.

Τὰ ὀρφανὰ ἀδυνατοῦν νὰ προφθάσουν μὲ τοὺς μικρούς των πόδας τὴν γοργὴν ταύτην φυγὴν διὰ τοῦ βαδίσματος, καὶ τρέχουν ἀσθμαίνοντα ὄπισθεν τῆς νεκροφόρου. Ἡ μικρὰ ἰδίως Θάλεια ἐξηντλημένη, πνευστιῶσα, σύρεται αὐτόχρημα, κρατουμένη ἀφ' ἑκατέρας τῶν χειρῶν ὑπὸ τοῦ ἀγνώστου ξένου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἷς τῶν ἵππων τῆς νεκροφόρου, πτοηθεὶς φαίνεται ἐκ τῆς λαμπηδόνος ἀστραπῆς, δυστροπεῖ, χρεμετίζει καὶ ὀρθοῦται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων· ὁ δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἐλάτης μόλις δυνάμενος νὰ κρατηθῇ ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου,

— Τὸ Θεό σου, λέγει, καὶ σένα κι' αὐτουνοῦ ποῦ σέρνεις· βρῆκες τὴν ὥρα νὰ μᾶς κάνῃς πάλι τὰ δικά σου.

Καὶ ἐνῷ ὁ ὑπ' αὐτὸν ἵππος ἐπιμόνως ἀνθίσταται χρεμετίζων, ὁ δεξιὸς ὁ ῥυταγωγούμενος σπεύδει βαίνων ἐμπρὸς καὶ τανύων τοὺς ἱμάντας· ὑπὸ τὸν κλονισμὸν δὲ τοῦτον μετατοπίζεται πλαγίως ἡ νεκροφόρος, καὶ ἐν τῇ ἀποτόμῳ ταύτῃ στροφῇ ἐκτινάσσεται μέχρι τοῦ χείλους τὸ φέρετρον.

Δαμάζεται ἐπὶ τέλους τοῦ ἵππου ἡ ἀντίστασις, καὶ ἡ νεκροφόρος χωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω. Ἀλλ' ἐν τῇ ταχείᾳ πορείᾳ ἐπὶ τῆς διὰ χονδρῶν χαλίκων ἐστρωμμένης ὁδοῦ τῆς Ἀναπαύσεως στενάζουν ἀγρίως οἱ ἐξηρθρωμένοι ἁρμοὶ αὐτῆς καὶ ἀνατινάσσεται· ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ ἐκ τῶν τιναγμῶν τούτων κινεῖται ῥυθμικῶς ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ ἀντιστρόφως.

Οἱ στρατιῶται παραλύοντες τὴν γραμμὴν αὐτῶν συσπειροῦνται ἀτάκτως βαδίζοντες, κρατοῦντες ὡς μετὰ κόπου τὰ ὅπλα καὶ σύροντες τὰς ἀρβύλας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πηλοῦ, ἐνῷ ἀπὸ τοῦ γείσου τῶν πηληκίων αὐτῶν διαρρέει ἡ βροχὴ καὶ ἀπὸ τῶν μετώπων ὁ ἱδρώς.

— Χίλια τρισάγια δὲν θὰ τοῦ φτάσουν τοῦ μακαρίτη γιὰ νὰ ξεπλύνουν τὸ βλαστημίδι, ποῦ τοῦ σούρνει σήμερα ὁ λόχος, εἶπεν εἷς στρατιώτης.

Ἀλλὰ εἷς νεοσύλλεκτος, ἄρτι ἀπογυμνασθείς, χωρικὸς ἐκ Κυκλάδων, πατῶν τὴν μακροτάτην σκελέαν του, μὲ τὸν λαιμὸν βυθισμένον μέχρι τοῦ πώγωνος εἰς τὸ ἀμπέχονον, μὲ τὸ εὐρὺ πηλήκιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ στενὴ κεφαλή του ἐφαίνετο ὡς γλωσσὶς κώδωνος, καταφθάνον μέχρι τῆς ῥινός,

— Σωπᾶτε, λέγει, γιὰ τὸ Θεό, βρὲ παιδιά, εἶναι ἁμαρτία!

Καὶ μεταφέρων τὸ ὅπλον, τὸ ὁποῖον σχεδὸν ἔσυρε κατὰ γῆς, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς χειρὸς εἰς τὴν ἀριστεράν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

— Ὅσο νὰ κυλίσουν, μικρέ μου, τὰ δυὸ χρονάκια σου, εἶπεν ὁ παρ' αὐτῷ δεκανεύς, τόσαις φοραῖς θὰ σὲ βαρέσῃ στ' αὐτιὰ αὐτὴ ἡ ἀγγαρεία, ποῦ θὰ βλαστημήσῃς πλειότερο ἀπὸ μᾶς· θὰ διαβάζῃς τὰ χαρτιὰ τὰ μαῦρα στοὺς τοίχους τῆς Ἀθήνας κι' ὅταν μυρίζεσαι κανέναν ἀξιωματικὸ ἢ κανένα σταυροφορεμένο, θὰ τὸ κόβῃς στὰ ποδάρια, καὶ ποῦ σὲ πιάνουν!

Καὶ στένει πάντοτε ἡ ἐξηρθρωμένη νεκροφόρος· καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ τὴν ἔρρυθμον, τὴν ἀγρίως τραγικὴν ἐκ πλαγίου κίνησιν.

— Γιὰ ἰδέτε πῶς κουνάει δεξιὰ ζερβιὰ τὸ κεφάλι ὁ πεθαμένος! ἐπαναλαμβάνει μετὰ τρόμου ὁ νεοσύλλεκτος.

Τότε εἷς ἄλλος, Ἀθηναῖος κουτσαβάκης, ὡς προέδιδον ἀσφαλῶς αἱ ὀξεῖαι αἰχμαὶ τῶν ὑποδημάτων του, ὡς πρῷραι τροχαντῆρος.

— Ἐγώ, νὰ σᾶς πῶ, ῥὲ παιδιά, τὸ γιατί. Συλλογᾶται καὶ λέει μέσα του ὁ μακαρίτης. Νὰ τραβήξω μπρὸς μ' αὐτὸν τὸν παληόκαιρο, ἢ νὰ γυρίσω καλλίτερα πίσω στὸ σπιτάκι μου;

Οὐδεὶς ὅμως ἐγέλασε μὲ τὴν εἰδεχθῆ ἀστειότητα. Αὐτὸς δὲ ὁ βλάσφημος δεκανεὺς τῷ εἶπε μετ' ὀργῆς «Νὰ βουβαθῇς».

Ἤδη ὁ λόχος ἔστη πρὸ τῆς χαινούσης τοῦ νεκροταφείου πύλης, ὑπὸ τὸ τόξον τῆς ὁποίας μυριάδες παρήλασαν οἱ νεκροί, καταποθέντες ὑπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς λήθης· καὶ ἠκούσθη πάλιν τὸ ἄγριον πρόσταγμα, παρουσιάστε ἄρμ, ὑστάτη τῶν ὅπλων τιμή, πρὸς ἐκεῖνον ὅστις τοσοῦτον ἐτίμησε τὰ ὅπλα.

Τὸ φέρετρον ἀπετέθη πρὸ τοῦ χαίνοντος τάφου, κατὰ τὴν νοτίαν ἄκραν τοῦ νεκροταφείου, ὅπου συνωθοῦνται πυκνοὶ τῶν πενήτων οἱ νεκροί, τὰ δὲ ὀρφανὰ ἔπεσαν ἐπ' αὐτοῦ ὀλοφυρόμενα, ἐνῷ ὁ ἄγνωστος ξένος, πνιγόμενος ὑπὸ λυγμῶν, προσεπάθει νὰ τὰ ἀποσπάσῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ τὰ παραμυθήσῃ.

Ὁ ἕτερος τότε τῶν νεκροθαπτῶν, στρέφων πέριξ τὸ βλέμμα, δὲν εὑρίσκει τὰ σχοινία δι' ὧν ἔπρεπε νὰ καταβιβάσωσι τὸ φέρετρον εἰς τὸν τάφον.

— Ῥέ, δὲν ἔφερες, τὰ σκοινιά, ῥέ, εἶπε πρὸς τὸν ἄλλον ἀποτόμως μετὰ ὀργῆς προϊσταμένου; Καὶ τί περίμενες λοιπόν;

— Καὶ ποῦ τὰ βρῆκα ἐγὼ τὰ σκοινιά; ῥέ;

— Καὶ πῶς; Δὲν ἀγόρασες ἀκόμα;

— Κοροϊδεύεις; Ἔχει μωρὲ ὁ σκύλος καλτσοδέτα; Ἐγὼ χτὲς ἀκόμα διωρίστηκα νεκροθάπτης κ' ἤθελες νὰ ἔχω καμωμένα κ' ὅλα τὰ προικιά μου;

— Ἄιντε πηλάλα γλήγωρα στὴν κάμαρα καὶ φέρ' τὰ δικά μου.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἀσχάλλων ἐπανελάμβανεν ἐν θυμῷ τὰς νεκρωσίμους εὐχάς, καὶ ἐκίνει μετὰ πείσματος τὸ θυμιατόν, περιστρέφων αὐτό, ὡς σφενδόνην.

Τοῦ ἀνέμου αἱ αἰφνίδιαι ῥιπαὶ ἀνήρπαζον ἀπ' αὐτοῦ τολύπας καπνοῦ μετὰ σπινθήρων ἐκ τῶν ῥιπιζομένων ἀνθράκων, οἵτινες ἐσελάγιζον ὑπὸ τὸν ἀρχόμενον ζόφον, ἐνῷ αἱ ἀνημμέναι γειτονικῶν τάφων λυχνίαι ἔλαμπον ἤδη ὡς περίεργα βλέμματα νεκρῶν, περιεργαζομένων τὸν νέον ἐν τῇ νεκροπόλει συμπολίτην.

Καὶ ἐκραδαίνοντο καὶ ἔστενον καὶ ἐσύριζον οἱ κλάδοι τῶν κυπαρίσσων καὶ τῶν πεύκων, ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς βροχῆς, ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τὸν κλυδωνισμόν.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐξηκολούθει· «Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει». Μωρὲ ἐφορία νεκροταφείου. Νὰ τὴν χαρῇ ὁ κὺρ δήμαρχος. Τρέχα, εὐλογημένε, νὰ δῇς τί γίνεται αὐτὸς ὁ κουτούλιακας καὶ μᾶς ἐπερόνιασε ἡ βροχή.

Τὰ γυναικάρια διαπληκτίζονται ἤδη ποία νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ ξίφος, τὸ πηλήκιον, τὰ ἐπώμια, ποία νὰ σχίσῃ εἰς ῥάκη τὴν στολὴν καὶ τὴν σκελέαν. Καὶ κατὰ τὴν ἀγρίαν ταύτην τὴν ἀπαισίαν βεβήλωσιν, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἑτέρας βεβηλώσεως, τῆς τυμβωρυχείας ὁ τρόμος, ἐνῷ συρίζουν αἱ σχιζόμεναι ὀθόναι, συνταράσσεται ὁ νεκρὸς καὶ κλονίζεται ἀγρίως ἐν τῷ φερέτρῳ.

Τότε μία τῶν γυναικῶν ἀπὸ τῆς ὁποίας διέφυγεν ἡ δόξα τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀποσπᾷ μετ' ὀργῆς τὸ προσκεφάλαιον καὶ διαστρέφει τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ, ἥτις, μέχρις οὗ τεθῇ ὑπ' αὐτὴν ἕτερον πλῆρες χώματος, παρέμεινεν εἰδεχθῶς ἐστυλωμένη, μετέωρος ἐν τῷ κενῷ ἐκ τῆς πτωματικῆς ἀκαμψίας.

Τέλος ἐκομίσθησαν τὰ σχοινία.

Τοῦ Κίμωνος τὸ γυμνωμένον λείψανον, τὸ ὁποῖον καλύπτουν ἤδη τῆς στολῆς τὰ ἐσχισμένα ῥάκη, παριστάνοντα, ὡς ἐν συμβολισμῷ τὴν ἀπορρακωθεῖσαν ἐκ τῶν τραγικῶν θλίψεων καρδίαν του, ἐδέχθη τότε τοὺς ὑστάτους ἐναγκαλισμούς, τὰ πανύστατα φλογερὰ φιλήματα τοῦ πόνου καὶ τῆς στοργῆς τῶν ὀρφανῶν του, τὰ ὁποῖα γονυκλινῆ, ἐν ἀφώνῳ ὀδύνῃ, ἐν συσπάσει ἀφράστου ἄλγους ἐβύθιζον ἀπλήστως τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς προσφιλοῦς τοῦ γεννήτορος μορφῆς.

Ὦ! μὴ ἀποσπᾶτε, μετὰ τόσης σπουδῆς τοὺς πονεμένους! Ἄφετε εἰς αὐτοὺς τὴν ἀγρίαν παραμυθίαν, τὴν τραγικὴν εὐδαιμονίαν νὰ φιλήσουν ἀπλήστως τοὺς νεκρούς των. Μὴ λησμονῆτε, ὅτι μετ' ὀλίγον τὴν προσφιλῆ τοῦ νεκροῦ μορφὴν θὰ τὴν ἐξαλείψῃ ὁ μηδενισμός, ὅτι ποτὲ πλέον δὲν θὰ τὴν ἐπανίδουν, ποτέ· διότι τῆς μητρὸς γῆς ἡ περίπτυξις θέλει τὴν συγκαλύψῃ ἐσαεί, εἰς τὸν ἀτέρμονα χρόνον.

Ἤδη τὸ φέρετρον αἰωρεῖται ἐν τῷ κενῷ, τρίζον καὶ προστριβόμενον εἰς τοῦ βαθέος λάκκου τὰς παρειὰς καὶ ὁ τίμιος στρατιώτης ὁ ἀγρίως χειμασθεὶς ἐν τῷ κυματώδει πελάγει, ὑπὸ τὴν δίνην διηνεκοῦς κυκλῶνος ταλαιπώρου βίου, εὑρίσκει τέλος ἀκύμαντον, γαλήνιον τὸν λιμένα ἐν τῷ μηδενισμῷ.

Μετριόφρων, φιλέρημος, τὴν σκιὰν ἐπεζήτησε πάντοτε. Καὶ ὁ Θεὸς ἵλεως τῷ παρέσχεν ἐπὶ τέλους τὴν σκιὰν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν.

Τοῦ ἱερέως τὸ πτύον κατασπιλόνει διὰ πηλοῦ τὴν μορφὴν τὴν εὐγενῆ τοῦ μάρτυρος, ἐπὶ τῆς ὁποίας πολλὰς εἶχε χαράξει ἡ ὀδύνη πτυχάς, τὴν ὁποίαν πολλαὶ ηὐλάκωσαν ῥυτίδες θλίψεων, ἀλλ' ἐφ' ἧς οὐδεὶς ζῶντος αὐτοῦ ἀπετέθη σπῖλος.

Καὶ ἀκούονται αἱ ὕσταται τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας εὐχαὶ

«Τοῦ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς».

«Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει».

Ἐτέθη ἤδη ἐπὶ τοῦ φερέτρου τὸ κάλυμμα καὶ αἱ ἀξίναι ἀφθόνους, συμπαγεῖς, ῥίπτουν τῆς γῆς τοὺς βώλους ἐπ' αὐτοῦ.

"Ω! ποτὲ μὴ θελήσετε νὰ τὸν ἀκούσητε τὸν ψόφον ἐκεῖνον τὸν βωβόν, τὸν δοῦπον τὸν παλμώδη, τὸν ἀλησμόνητον· διότι ὅστις τὸν ἀκούσῃ ποτὲ ἐν περιαλγεῖ ἀπὸ τοῦ χαίνοντος τάφου προσηλώσει, θὰ τὸν ἀκούῃ πάντοτε πλήττοντα, ὡς διὰ σφύρας σιδηρᾶς, τοὺς κροτάφους αὐτοῦ, δονοῦντα ἐν λοισθίῳ πόνῳ τὴν καρδίαν του.

Καὶ ἐνῷ οἱ πρῶτοι τοῦ χώματος σωροὶ θραύονται ἐπὶ τοῦ φερέτρου, κροτοῦσιν αἱ τρεῖς τοῦ τιμητικοῦ λόχου συμπυροκροτήσεις, ὧν ἡ ἀπήχησις, συρίζουσα διὰ μέσου τῆς ὑγρᾶς ἀτμοσφαίρας, σβέννυται ἐν κυματώδει ἐπὶ τῶν πέριξ λόφων ἀναπάλσει, ὡς ὀλολυγμός.

Τὴν αὐτὴν ὥραν ἔξωθεν τῆς μεσημβρινοδυτικῆς ἄκρας τοῦ νεκροταφείου, ἐπὶ γυμνοῦ ἀγροῦ, ἄλλη κηδεία ἐτελεῖτο. κατὰ τοὺς ἀγρίους κανόνας, οὓς ἀμετακλήτους διέγραψεν ἡ φύσις.

Πτῶμα ἵππου κατέκειτο ἐκεῖ βορὰ μυριάδος κοράκων, οἵτινες συνωθοῦντο περὶ αὐτό, ὡς οἱ θλιβεροὶ διαλογισμοὶ περὶ τὸ πτῶμα νεκρωθείσης καρδίας, καὶ βαίνοντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῶν σκελῶν, ἐπὶ τῶν ἀποκαλυπτομένων τόξων τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, μὲ φρισσούσας τὰς πτέρυγας, μὲ κρωγμοὺς χαρᾶς, ὠρχοῦντο τὰς μικρὰς ὀρχήσεις ἀκροβατῶν, ἐμπηγνύοντες τὰ βαρέα ῥάμφη των εἰς τὰς ἐν ἀποσυνθέσει σάρκας τὰς ἐρυθρομέλανας, αἵτινες ᾐωροῦντο, ὡς ἀηδεῖς θύσσανοι ἐπὶ τοῦ γυμνουμένου σκελετοῦ, ἐνῷ κύνες βουλιμιῶντες διέγραφον κύκλους περὶ τὴν εἰδεχθῆ αὐτὴν πανδαισίαν, ἀναμένοντες τὴν ἕνεκα τῆς ἐπερχομένης νυκτὸς ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἑσμοῦ ἐκείνου τῶν ἀντιζήλων, ὅπως ῥιφθῶσι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς λείας.

Εἴτε ἐπτόησαν τὰς μαύρας ἐκείνας λεγεῶνας τοῦ τιμητικοῦ λόχου αἱ συμπυροκροτήσεις, εἴτε ἡ ἐξαπλουμένη ἀχλύς, τῆς νυκτὸς ἡ προάγγελος, τὰς ἀνεκάλεσεν, ὡς ἐκ συνθήματος, μετ' ἀγρίων κρωγμῶν ἐν ἑνότητι κινήσεως, ἔπληξαν τὸν ἀέρα διὰ τῶν μελανῶν πτερύγων των καὶ παρήλασαν ἄνωθεν τοῦ ἀκαλύπτου ἔτι τάφου τοῦ Κίμωνος, μετὰ ξηροῦ πλαταγίσματος, ἐνῷ ῥεῦμα φρίκης διέσεισε τὸ φύλλωμα τῶν κλάδων, ἄνωθεν τῶν ὁποίων διῆλθεν ἡ ἀπαισία λεγεών.

Ὁ τύμβος ὑπερκύπτει ἤδη τῆς γῆς, οἱ δὲ ἀγυιόπαιδες καὶ οἱ ἀλῆται διαπληκτίζονται διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῶν διπύρων καὶ τοῦ οἴνου, ἐνῷ ἀποχωρεῖ ἐν σπουδῇ ὁ τιμητικὸς λόχος ὑπὸ τοὺς ἤχους τοὺς φαιδροὺς τοῦ ἐμβατηρίου τῆς εἰσόδου τῆς Ἀπόκρεω.

Ὁ ἄνεμος κατέπαυσε καὶ ἡ βροχὴ ἐξακολουθεῖ πίπτουσα ἐπίμονος, ἀπελπιστική.

— Παππιά, μωρέ, γινήκαμε γιὰ δαῦτον, ἔλεγε βλασφημῶν εἷς στρατιώτης, καὶ σπογγίζων διὰ τῆς χειρίδος τῆς ἐλευθέρας ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ πρόσωπον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ παχὺς κονιορτός, ὁ ἱδρὼς καὶ ἡ καταλειβομένη βροχὴ εἶχον ἀποθέσει ἔμπλαστρα τεφρόχρου πηλοῦ.

— Ποῦ μᾶς ξεφύτρωσε πάλι αὐτός; Σὰν νὰ μὴ σοῦ φτάνουν ἡ ἄλλαις ἀγγαρείαις ἐδῶ στὴν Ἀθῆνα, μόνο δὲν πέρνεις ἀνάσα κι' ἀπὸ τὸ νὰ κουβαλᾷς στὸ νεκροταφεῖο ἀποστράτους καὶ σταυροφορεμένους!

— Κάτι θὰ ἔλεγα τώρα γιὰ τὸ σταυρό τους, μόνε ἂς πάει...

— Καὶ δὲν λές, πῶς θὰ τὰ καταφέρουμε νὰ γείνουν πάλι στολὴ καὶ ὁπλισμὸς αὐτὰ ἐδῶ;

— Σώπα καϋμένε· θἄρθῃ τὴ νύχτα ὁ μακαρίτης νὰ σοῦ δώσῃ ἕνα χέρι νὰ τὸν ξεσκουριάσῃς.

— Ἀφοῦ σοῦ ξελεκιάσῃ πρῶτα τὴ στολή σου.

Καὶ ἔκλεισεν ὁ διάλογος μὲ τὴν ἑξῆς ἀπορίαν τοῦ δεκανέως.

— Ἤθελα νὰ ἤξερα· πότε τάχα ἐμάζεψε ἀπὸ τὸ λόχο περισσότερα τρισάγια ὁ μακαρίτης· σήμερα στὴν κηδεία, γιὰ αὔριο, ὅταν θὰ βαρέσῃ καθαριότη.

ΚΔ'.

Ὅταν ἐν Κερκύρᾳ ὁ Φίλιππος Βράγκας ἐπληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος ἔσπευσε νὰ δράμῃ εἰς Ἀθήνας ἐπ' ἀδείᾳ, ὅπως παράσχῃ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ὑποστήριξιν καὶ παραμυθίαν εἰς τὰ ἐρημωθέντα τέκνα του, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ὁ θάνατος, ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῶν ὀρφανῶν, πρὸ παντὸς δὲ ὅπως ἀναλάβῃ ὅσον τάχιστα τὴν ἐντολὴν τῆς ἐπιτροπείας καὶ ἀνατροφῆς των.

Ἡ σύνταξίς των ἀπέβαινεν ἐλαχίστη, αὐτὸς δὲ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς δαπάνας τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς των. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶχεν ἤδη τέσσαρα τέκνα ἴδια, ἡ μικρά του περιουσία ἔτι μᾶλλον ἐμειώθη ἕνεκα τῆς ἀπωλείας μιᾶς δίκης. Τί θὰ γείνουν; Τί θὰ γείνουν;

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο συνέθλιβε τὴν ψυχήν του· διότι δὲν εὕρισκεν ἀπάντησιν εἰς αὐτό. Ἀλλὰ τὸ ἀπεμάκρυνε διὰ τῆς σκέψεως, ὅτι ἔπρεπεν, ἀντὶ πάσης θυσίας, νὰ περαιώσουν τὸ σχολικὸν ἔτος τὰ ὀρφανὰ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ θὰ ἀπεφάσιζε περὶ αὐτῶν ἐν ἠρεμίᾳ. Θὰ ἀνελάμβανε τὴν ἐπιτροπείαν των, θὰ κατέβαλλεν ἐξ ἰδίων τὰ πρῶτα χρέη. Τὰ λοιπὰ ἀπέβλεπον τὸ μέλλον.

Μόλις ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας, ἡ πρώτη φροντίς του ἦτο νὰ παραλάβῃ πλησίον του τὰ ὀρφανὰ ἐπί τινας ἡμέρας, νὰ διασκεδάσῃ κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὴν θλίψιν των.

Μεταβὰς εἰς τὸ λύκειον, πρὶν ζητήσῃ νὰ ἴδῃ τὸν Φαίδωνα, ἐζήτησε νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας τοῦ ἀτυχοῦς φίλου του καὶ τὰ ληξιπρόθεσμα τροφεῖα τοῦ Φαίδωνος.

Ἀλλὰ τὸν κατέπληξεν ἡ ἀπάντησις τοῦ διευθυντοῦ τοῦ λυκείου.

— Κύριε Βράγκα, τῷ εἶπεν, ὄχι μόνον τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας μοὶ ἐπληρώθησαν μέχρι λεπτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ δίδακτρα καὶ τροφεῖα τοῦ Φαίδωνος μέχρι πέρατος καὶ τῆς τελευταίας τάξεως τοῦ λυκείου, εἰς χρυσόν, εἰς λίρας αἰγυπτιακάς, ἂν θέλετε.

— Τί λέγετε, κύριε διευθυντά, καὶ παρὰ τίνος; ἀπήντησεν ὁ Βράγκας μετὰ μεγίστης ἀπορίας.

— Ἐν πρώτοις μὴ στενοχωρεῖσθε, ἂν νομίζετε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποδεχθῆτε τὴν πρὸς τὰ τέκνα τοῦ μακαρίτου Ἀνδρεάδη δωρεάν. Σεῖς βεβαίως θὰ ἤσθε ὁ ἐπίτροπός των, καὶ σεῖς θὰ ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἀποδεχθῆτε, ἂν ἐγκρίνετε, ἢ νὰ τὴν ἀπορρίψετε. Διὰ τοῦτο τὰ ἐκράτησα αὐτὰ τὰ χρήματα, ὡς ἁπλῆν παρακαταθήκην, μέχρι τῆς ἐγκρίσεώς σας.

— Ἀλλά, πρὸς Θεοῦ, ποῖος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνδιαφέρεται οὕτω διὰ τὰ ὀρφανὰ τοῦ δυστυχισμένου φίλου μου; Αὐτὸς κανένα δὲν εἶχε στὸν κόσμο, κανεὶς δὲν ἐνθυμεῖτο ἂν ὑπάρχῃ πλέον.

— Εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς φαίνεται ὅτι σφάλλετε, κύριε Βράγκα. Ἀλλ' ἄφετε νὰ σᾶς διηγηθῶ τί συνέβη. Τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας παρουσιάζεται αἴφνης εἰς τὸν οἶκον τοῦ μακαρίτου εἷς ξένος, ἐλθὼν τὴν ἰδίαν πρωίαν ἐξ Αἰγύπτου, ὡς ἔλεγεν, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ὁποίας ἐμπορεύετο. Κατὰ τὴν ἀφήγησίν του, μετὰ τριάκοντα ἐτῶν ἀποδημίαν τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μόνος ὁ πόθος νὰ ἴδῃ τὸν μακαρίτην. Ἦτο ἀρχαῖος ὑπηρέτης του, ἔλεγε, τὸν ὁποῖον εἶχε πολὺ εὐεργετήσει. Ὅ,τι ἔγεινα στὸν κόσμο, ἐπανελάμβανε κατὰ πᾶσαν στιγμήν, σ' αὐτοῦ τὴν ἁγιασμένην ψυχὴ τὸ χρωστῶ. Σᾶς βεβαιῶ δέ, Κύριε Βράγκα, οὐδέποτε εἶδον σπαρακτικωτέραν θλίψιν, ἀπὸ τὴν τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Ἀδελφός του ἂν ἦτο, δὲν θὰ ἔχυνε πικρότερα δάκρυα. Μετὰ δύο ἡμέρας ἀπὸ τῆς κηδείας ἔρχεται εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον καὶ ζητεῖ νὰ μοῦ πληρώσῃ ὅλα αὐτά, ὅπου σᾶς εἶπα. Κατ' ἀρχὰς ῥητῶς ἀπεποιήθην νὰ δεχθῶ τὴν προσφορὰν ἀγνώστου. Τόση ὅμως κατήφεια καὶ θλίψις ἐξεδηλώθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του, ὥστε μετεμελήθην διὰ τὴν ἄρνησίν μου. Ἠξεύρετε, τῷ προσέθεσα, μόνος ὁ κ. Βράγκας, εἶναι ὁ ἁρμόδιος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ὀρφανῶν καὶ μόνος αὐτὸς νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς προσφορᾶς σας. Καὶ τῷ ἐξέθεσα ποῖοι σᾶς συνέδεον δεσμοὶ μὲ τὸν μακαρίτην. Τότε μοῦ ἀπήντησε.

— Κάμετέ μου, κύριε, τὸ μεγάλο χατῆρι νὰ τὰ φυλάξετε ἐδῶ αὐτὰ τὰ χρήματα· κι' ἂν ὁ κύριος Βράγκας δὲν θελήσῃ νὰ τὰ δεχτῇ γιὰ τὰ ὀρφανὰ τοῦ εὐεργέτη μου, τότε κάνετε ἡ ἀφεντιά σας τὸ ψυχικὸ νὰ τὰ δώσετε στὸ ὀρφανοτροφεῖο· αὐτὸ θὰ μὲ παρηγορήσῃ γιὰ τὴν καταφρόνια ποῦ θὰ κάνῃ στὴν καρδιά μου. Ἀλλά, ἀφοῦ τὸν ἀγαποῦσε τόσο τὸ μακαρίτη, δεν πιστεύω νὰ διώξῃ τὴ βοήθεια ποῦ θέλει νὰ κάνῃ στὰ ὀρφανά του, ἄνθρωπος ποῦ τοῦ χρωστοῦσε τὸ εἶναι του, τὴ ζωή του. Μὲ φτάνει ὁ καϋμός, ὅτι ἐκεῖ βαθειὰ στὴν Ἀφρικὴ ποῦ ἤμουνα, δὲν ἤξερα, ὅτι ἐκεῖνος ποῦ λάτρευα γιὰ ἅγιο ἦταν τόσο δυστυχισμένος.

Τὸν ἠρώτησα τὸ ὄνομά του καὶ μοῦ ἀπήντησε.

— Τίποτα δὲ θὰ μάθετε ἀπὸ τὸ ὄνομά μου· εἶμαι μικρὸς ἄνθρωπος. Ντούλα Ῥαντίνα μὲ λένε· οὔτε μὲ ξέρει κανένας στὴν Ἑλλάδα, οὔτε θὰ μὲ βρῆτε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Αἰγύπτου, ὅπου φέρνω γύρα τὸ ἐμπόριό μου καὶ ὅπου θὰ πάω πάλι φεύγοντας αὔριο ἀπὸ τὴν Ἀθῆνα.

Μὲ ἀπεχαιρέτησε τότε ζητήσας τὴν ἄδειαν νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν Φαίδωνα καὶ συνιστῶν αὐτὸν θερμῶς εἰς τὴν ἀγάπην μου. Ἐλησμόνησα μάλιστα νὰ σᾶς προσθέσω, ὅτι ἀφῆκεν, ὡς ἐκ περισσοῦ, καὶ χίλια φράγκα, γιὰ νὰ δίνω κάπου κάπου, ὅσον καιρὸ σπουδάζουν, ὡς ἔλεγε, ὅσο κρίνω μικρὸ χαρτζιλικάκι στὰ ὀρφανά, γιὰ καμμιά τους εὐχαρίστησι.

Ὁ Βράγκας ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ σύννους καὶ ἀναπόφασιστος. Τὸν κατέτρωγεν ὁ δισταγμὸς περὶ τοῦ πρακτέου. Ἦτο ἆρά γε ἀληθὴς ἡ ἀφήγησις τοῦ μυστηριώδους τούτου προστάτου τῶν ὀρφανῶν; Ἔπρεπε νὰ ἀποδεχθῇ τὴν παράδοξον ταύτην βοήθειαν; Ἀλλὰ καὶ ἐν τίνι δικαιώματι νὰ τὴν ἀποκρούσῃ; Αὐτός, πατὴρ τεσσάρων τέκνων, μὲ πόρους μετρίους, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσῃ ἐξ ἰδίων εἰς τὴν ἀνατροφήν των. Τῷ ἐπετρέπετο λοιπὸν νὰ ἀποποιηθῇ βοήθειαν προσφερομένην ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὸν πατέρα των ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης; Διὰ νὰ μὴ ἦναι εἰλικρινὴς ἡ ἀφήγησις αὕτη, ἔπρεπεν ἐν τῇ γενναιοδωρίᾳ τοῦ ἀνθρώπου τούτου νὰ κρύπτεται συμφέρον, ὑστεροβουλία. Ἀλλὰ τί ἠδύνατο νὰ ἀναμένῃ ὁ ξένος αὐτὸς ὁ φεύγων μακράν, ἅμα συνετέλεσε τὴν εὐεργεσίαν του, ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἔρημα ὀρφανά; Ποία ὑστεροβουλία ἠδύνατο νὰ τὸν ἑλκύσῃ πρὸς αὐτά; Οὐδεμία βεβαίως. Ὑπὸ οἵας δήποτε περιστάσεις καὶ ἂν εἶχε συνδεθῇ ὁ ξένος οὗτος πρὸς τὸν ἀτυχῆ φίλον του, ἐξ ὅλων τῶν διαβημάτων του, ἡ πρᾶξίς του διεφαίνετο ἀγαθή, τιμία, ἀπὸ χρηστῆς καὶ γενναίας ὁρμῆς.

Ἐπὶ πολὺ ἐταλαντεύθη ἐν τούτοις· ὅταν δὲ ἐπὶ τέλους ἔκρινεν, ὅτι ὀφείλει νὰ ἀποδεχθῇ τὴν προσφοράν, ἀνέπνευσε καὶ ἀνεκουφίσθη. Ἐνδόμυχος φωνὴ τῷ ὑπηγόρευεν ὅτι αὐτὸ ἔπρεπε νὰ πράξῃ.

Καὶ ὅταν κατόπιν μεταβὰς εἰς τὸ Ἀρσάκειον μετὰ τοῦ Φαίδωνος, ἔθιξε καὶ ἐκεῖ τὸ ζήτημα τῶν διδάκτρων, ἐνέβαλεν εἰς ἔκπληξιν τὸν ταμίαν.

— Τί λέγετε, κύριε Βράγκα; Ἤλθατε νὰ πληρώσετε τὰ δίδακτρα τῆς Θαλείας Ἀνδρεάδου; Ἐκ δευτέρου λοιπόν; Δὲν σᾶς ἀρκεῖ, ὅτι προκατεβάλλετε ταῦτα, δι' ὁλόκληρον τὴν περίοδον τῶν σπουδῶν της, πρᾶγμα πρωτοφανὲς δι' ἐμέ;

Καὶ βλέπων τὸν Βράγκαν σιωπῶντα, ἐν προφανεῖ ἀπορίᾳ,

— Ἐν ἀγνοίᾳ σας λοιπὸν ἐπλήρωσε διὰ λογαριασμόν σας εἷς ξένος κύριος τὰ τροφεῖα ὁλοκλήρου πενταετίας;

— Διὰ λογαριασμόν μου εἴπατε;

— Διὰ λογαριασμόν σας βεβαίως. Ἐζήτησε μάλιστα νὰ ἐκδοθοῦν αἱ διπλότυποι ἀποδείξεις ἐπ' ὀνόματί σας. Ἂν δὲν σᾶς τὰς ἔστειλεν εἶναι εὔκολον νὰ ἰδῆτε τὰ στελέχη.

— Εἶναι περιττόν, ἀπήντησε ὁ Βράγκας, ἐντελῶς περιττόν.

Καὶ παραλαβὼν τὴν Θάλειαν ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἔτι μᾶλλον σύννους ἀπέναντι τοῦ παραδόξου τούτου αἰνίγματος, τὸ ὁποῖον ἐβασάνιζε τὴν ψυχήν του. Ποτὲ ὁ δυστυχὴς φίλος του, ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν τῶν περιστάσεων τοῦ βίου του τῷ εἶχεν ἀποκρύψει, ποτὲ δὲν τῷ εἶχε λαλήσει περὶ τοῦ Ντούλα Ῥαντίνα τούτου· ποτὲ περὶ ὑπηρέτου εἰς τὸν ὁποῖον παρέσχεν ἔκτακτον εὐεργεσίαν. Τίς νὰ ἦναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ προερχόμενος ἐξ Ἀφρικῆς μὲ ὀνοματεπώνυμον στερεοελλαδίτου ἢ μᾶλλον βλαχικόν! Πολὺ τὸν ἐβασάνιζε τὸ πρόβλημα τοῦτο.

[Ἔπεται τὸ τέλος].

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ἑρμᾶννος Χέλμχολτς

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ Πιὲρ Λοτί, ὁ γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἀκαδημαϊκός, ἤρχισε νὰ δημοσιεύῃ τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τοῦ τελευταίου ἀνὰ τὴν Πετρῴαν Ἀραβίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην ταξειδίου του. Τὸ νέον του ἔργον ἐπιγράφεται «Εἰς τὴν Ἔρημον», διακρίνεται δὲ διὰ τὴν ζωηρότητα τῶν περιγραφῶν του.

— Ὁ «Κῆρυξ τῆς Νέας Ὑόρκης» ἐδημοσίευσεν ἐν μεταφράσει τὸν *Λούρδην*, τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς δημοσιεύσεώς του πλῆθος ἐπιστολῶν ἐστάλησαν πρὸς τὴν διεύθυνσιν, διαμαρτυρομένων ζωηρότατα διὰ τὴν ἀσέβειαν. Πολλοὶ τῶν ἐπιστολογράφων ἐκφράζονται περὶ τοῦ Ζολᾶ καὶ τοῦ ἔργου του ὑβριστικώτατα, ἡ δὲ δημοσίευσις τῶν ἐπιστολῶν των παρήγαγε σκάνδαλον.

— Μεθ' ὅλην δὲ τὴν ἐπιφυλακτικότητα τοῦ συγγραφέως ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν ἰδίων θρησκευτικῶν ἰδεῶν, ἡ *Λούρδη* ἐκτυπήθη ὑπὸ τῶν καθολικῶν φανατικώτατα. Εἰς πλεῖστα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, δημοσιεύονται καθημερινῶς ἄρθρα σφοδρὰ κατὰ τοῦ Ζολᾶ καὶ τοῦ ἔργου του.

— Εἰς τὴν Νέαν Ἐπιθεώρησιν ἡ δεσποινὶς Παύλα Λομπρόζου, θυγάτηρ τοῦ διασήμου Ἰταλοῦ ἐγκληματολόγου, δημοσιεύει ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Κοσμολογικαὶ ἰδέαι παρὰ τοῖς παιδίοις καὶ τοῖς ἀγρίοις». Ἐν αὐτῷ ἰσχυρίζεται καὶ ἀποδεικνύει διὰ πολλῶν παραδειγμάτων, ὅτι ὁ ἄγριος καὶ ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ, ἀντιλαμβάνονται τὰ τοῦ κόσμου ὁμοίως.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀμυγδαλιὰ (Amygdala) ἡ κυρία Ε. Μ. Ἔδμονδς, ἡ γνωστὴ ποιήτρια καὶ συγγραφεύς, ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ἐν κομψῷ τομιδίῳ διήγημα ἑλληνικῆς ὑποθέσεως. Εἶνε εἰδύλλιον ἐξελισσόμενον ἐν χωριδίῳ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ. Νεαρὸς Ἄγγλος φιλέλλην, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Gerard Lowe κρυπτόμενος, μεταβαίνει ἐκεῖ, κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1825, ὅπως μυήσῃ τὸν ἱερέα εἰς τὰ σχέδια του Φαβιέρου καὶ στρατολογήσῃ τοὺς νέους τοῦ χωρίου. Ἀλλ' ἡ θυγάτηρ τοῦ ἱερέως, ἡ μαυρομμάτα Εἰρήνη, τῷ ἐμπνέει ἔρωτα καὶ κάθηται ἐπὶ ἓξ ὁλοκλήρους ἑβδομάδας ἐκεῖ, ἐνῷ τὰ μεγάλα συμφέροντα τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ εἰς ὃν ἀφιερώθη, τὸν καλοῦσιν εἰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ καὶ ἡ μαυρομμάτα τοῦ Παρνασσοῦ δὲν μένει ἀπαθὴς πρὸς τὰς χάριτας τοῦ ξανθοῦ τέκνου τῆς Ἀλβιόνος, καὶ τῷ ἐκφράζει τὸν ἔρωτά της διὰ πρασίνων κλώνων ἀμυγδαλιᾶς, τοὺς ὁποίους ἀναρτᾷ καθ' ἑκάστην παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τῆς κλίνης του. Ἔφθασεν ἤδη ἡ παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεώς του, χωρὶς ἔτι νὰ ἐκφράσῃ τὸ πάθος του πρὸς τὴν ὡραίαν παπαδοπούλαν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡ νεαρὰ κόρη κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός της, ψάλλει ἐνώπιόν του τὸ θούριον τοῦ Ῥήγα μὲ τόσον ἐνθουσιασμὸν καὶ μὲ τόσην χάριν, ὥστε ὁ νέος μαγεύεται καὶ καλεῖ ἀμέσως τὸν ἱερέα παρὰ τοῦ ὁποίου ζητεῖ τὴν χεῖρα τῆς κόρης του. Ὁ ἱερεὺς κατ' ἀρχὰς ἀνθίσταται, διότι, δὲν ἦσαν ἡμέραι ἐκεῖναι διὰ γάμους καὶ χαρὲς ἐνῷ ἡ πατρὶς ἐκινδύνευε. Ζητεῖται ἡ γνώμη τῆς Εἰρήνης, ἥτις δέχεται μὲν ὡς μνηστῆρα τὸν Ἄγγλον, ὁρκίζεται ὅμως, ὅτι ἐνόσῳ ἡ πατρίς της διατελεῖ δούλη, δὲν θὰ δεχθῇ νὰ θέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της στέφανον τοῦ γάμου. «Ἕως τότε, λέγει, θὰ περιμείνω μὲ ὑπομονὴν εἰς τὴν μονὴν τῆς Εὐαγγελίστρας καὶ θὰ προσεύχωμαι ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ὅπλων τοῦ μνηστῆρός μου.» Ὁ Ἄγγλος δέχεται τὸν ὅρον, τελειώνει ὁ πόλεμος, καὶ κατὰ τὸ 1828, μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου, νυμφεύεται τὴν ἐκλεκτὴν τῆς καρδίας του. Τὸ διήγημα τῆς Κας Ἔνδμονδς κοσμοῦσι μαγευτικαὶ περιγραφαὶ ἑλληνικῶν τοπίων καὶ ἑλληνικῶν ἐθίμων καὶ ἠθῶν.

— Προσεχῶς τελοῦνται τἀποκαλυπτήρια τοῦ ἐν Βιαρεζίῳ τῆς Ἰταλίας ἀνεγερθέντος ἀνδριάντος τοῦ ἄγγλου ποιητοῦ Σέλλεϋ. Εἰς τὴν πολίχνην ταύτην ἐξεβράσθη ὑπὸ τῶν κυμάτων τὸ σῶμα τοῦ ἀτυχοῦς ποιητοῦ κατὰ τῷ 1822 καὶ ἐκεῖ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ Λόρδου Βύρωνος, τοῦ ἐπιστηθίου του φίλου καὶ τοῦ Λάϊγ Χέντ. Ὁ ἀνδριὰς εἶνε ἔργον τοῦ ἰταλοῦ γλύπτου Λουκέζη.

Ἐπιστημονικὰ

Τὸν ἰατρικὸν κόσμον ἀπασχολεῖ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ φαρμάκου τῆς φθίσεως, τῆς διφθερίτιδος, τοῦ τύφου καὶ τῆς χολέρας. Ἡ θεραπεία γίνεται δι' ὀρροῦ αἵματος, ὄνου μὲν διὰ τὴν φθίσιν, ἵππου δὲ διὰ τὴν διφθερίτιδα, τὸν τύφον καὶ τὴν χολέραν. Τὰ γενόμενα τελευταίως πειράματα, ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν τῆς διφθερίτιδος προπάντων, παρέσχον λίαν ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα. Τὴν δόξαν τῆς ἀνακαλύψεως συμμερίζονται δύο ἰατροί, ὁ γερμανὸς Βαίριγκ καὶ ὁ γάλλος Ρού. Ἡ προτεραιότης ὅμως ἀνήκει εἰς τὸν Βαίριγκ. Ὁ Ρού, ὡς ὁ ἴδιος ἀνεκοίνωσεν ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς Βουδαπέστης, προέβη εἰς πειράματα στηριχθεὶς ἐπὶ προηγουμένων ἐργασιῶν τοῦ γερμανοῦ συναδέλφου του, ἐτελειοποίησε δὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθεῖσαν μέθοδον τῆς δι' ὀρροῦ αἵματος θεραπείας.

— Ἐν Ἰλμενάου τῆς Γερμανίας ὁ Ρ. Γκρόσσε ἐζήτησε προνόμιον διὰ νέον θερμόμετρον ἐπινοηθὲν ἐσχάτως ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Γκρόσσε ἐσκέφθη νἀντικαταστήσῃ τὸν σήμερον ἐν χρήσει ὑδράργυρον καὶ τὸ οἰνόπνευμα διὰ τοῦ **τολελαίου** *(toluol)*, ῥευστοῦ μελανοῦ, εὐκόλως διὰ τοῦτο διακρινομένου ἐντὸς τοῦ ὑαλίνου σωλῆνος τοῦ θερμομέτρου. Ἐκτὸς τούτου τὸ σημεῖον ὅπου τὸ ῥευστὸν τοῦτο πήγνυται, ἀπέχει πολὺ τοῦ σημείου ὅπου ἀναβράζει. Τελευταῖον εἶνε εὐθηνότερον τοῦ ὑδραργύρου καὶ ὅλως ἀκίνδυνον διὰ τοὺς μεταχειριζομένους αὐτὸ ἐργάτας.

Θεατρικὰ

Ὁ Κοκλέν, ὁ διάσημος γάλλος κωμικός, θὰ παριστάνῃ τοῦ λοιποῦ μετὰ τῆς Σάρρας Βερνάρ, ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς διευθυνομένῳ θεάτρῳ τῆς Ἀναγεννήσεως. Λέγεται ὅτι ἡ ἕνωσις αὕτη τῶν δύο δημοτικωτάτων καλλιτεχνῶν θὰ βλάψῃ μεγάλως τὸ «Γαλλικὸν θέατρον».

— Τὸ νέον «Διεθνὲς Λυρικὸν Θέατρον» τῶν Μεδιολάνων ἤνοιξε τὰς πύλας του κατ' αὐτὰς διὰ τῆς «Μάρτυρος» μελοδράματος τοῦ ἕλληνος μουσουργοῦ Σπ. Σαμάρα. Κατὰ τὴν πανηγυρικὴν αὐτὴν παράστασιν, τὴν πλήρη ἐπιτυχίας, περὶ τῆς ὁποίας ὁ ἰταλικὸς τύπος γέμει ἐγκωμίων, ἔψαλλεν ὁ ἕλλην ὑψίφωνος Ἀποστόλου.

— Λέγεται ὅτι ἐν Ἀθήναις θὰ ἱδρυθῇ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς χειμῶνος δραματικὸς θίασος, τοῦ ὁποίου ὁ θιασάρχης δὲν θὰ εἶνε ἠθοποιός, ἀλλὰ κεφαλαιοῦχος, μέλλων νὰ συνενώσῃ, προσλαμβάνων ἐπὶ μισθῷ, τοὺς καλλίστους τῶν παρ' ἡμῖν ἠθοποιῶν.

ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΟΥ

"Ετσι σ' ἐγνώρισα παιδί, κ' ἔτσι σὲ βλέπω πάλι·
τῆς μαλακῆς σου ἀμμουδιᾶς ἡ ἁπλωμένη ἀγκάλη,
ἡ πράσινη τῶν κήπων σου καὶ τῶν ἀγρῶν σου ζώνη
ποῦ μέσα στὴν ἀπανεμιὰ τῆς ρεματιᾶς φουντόνει,
τὰ σπίτια τὰ κατάλευκα, τὸ ἀρχαῖο ρημοκλήσι
ποῦ στὸ βουνὸ κατάκορφα καιροὺς ἔχει μετρήσει,
ἡ γαλανή σου θάλασσα μὲ βάρκαις, τρεχαντήρια,
τὰ ὄρη τὰ ζωγραφιστὰ καὶ τὰ ψηλὰ ἀκρωτήρια.
Στέκουν, πυργόνουν τ' ἄγρια κι' ἀπόκρημνα πλευ-
[ρά των
καὶ δέχονται ἀτράντακτα τὴ λύσσα τῶν κυμάτων
ποῦ τρέχουν, φθάνουν μανισμένα
ἀπὸ πελάγη ἀνταριασμένα.
Στὴ μαγική σου σιγαλιά, στὴ ζηλευτὴ ἡσυχία,
ποῦ γλυκονανουρίζεται θαρρεῖς ἡ εὐτυχία,
τί χείλη ἀναστενάξανε, τί δάκρυα ἔχουν στάξει,
πόσαις καρδιαὶς τοῦ χωρισμοῦ ἡ ὥρα ἔχει σπαράξει!
Τὤνά του πόδι στὴ στεριὰ καὶ τἄλλο στὸ καΐκι,
μ' ὅλη τῆς ὕστερης στιγμῆς τὴ μυστικὴ τὴ φρίκη,
μὲ τῆς καρδιᾶς τὸ σκοτισμὸ καὶ μὲ τὸ δισταγμό της
ἐστάθηκεν ὁ ταξειδιώτης.
'Εμπρός του ἡ ἄστατη, μικρὴ τοῦ καϊκιοῦ σανίδα,
πίσω ἡ μεγάλη, ἀσάλευτη, γαλήνια πατρίδα
μὲ τὰ βουνὰ τ' ἀθάνατα βαριὰ θεμελιωμένα,
μὲ τὰ χωριὰ τὰ φωτερὰ ποῦ ζῇ εὐτυχισμένα
κόσμος ποῦ δὲν ἐζήτησε τὴν εὐτυχία ναὔρῃ
πέρ' ἀπ' τὸ κῦμα τὸ πικρὸ στὴν ξενητιὰ τὴ μαύρη.
Στὸ μαγικὸ πανόραμα μὲ τὴ ματιά του μένει
ὅλ' ἡ καρδιά του βυθισμένη.
Καὶ ὅμως φεύγει, ἐνῷ πονεῖ καὶ κλαίει τὴν πατρίδα.
Γιατὶ στὸ νοῦ του ἡ γόησσα Νεράϊδα, ἡ 'Ελπίδα,
ἄγνωστου κόσμου ἀνοίγει πλάτη
καὶ λάμπει σὲ φανταστική, ροδόχρυση ἀτμοσφαῖρα,
στὴν ἄκρη τοῦ πελάγου πέρα
τῆς εὐτυχίας τὸ παλάτι.
Φεύγει· τὸ κῦμα στὸ γιαλὸ λυπητερὰ βουΐζει,
καὶ κάποιο μάτι κλαίει γι' αὐτόν, κάποια καρδιὰ
[ραγίζει.
Τί κόσμος πέρασε ἀπὸ δῶ, τί κόσμος θὰ περάσῃ,
ἀγαπημένο ἀκροθαλάσσι!
Καΐκια ποδισιάρικα γιὰ καταφύγι σ' ἔχουν,
κι' ὅταν καταιβῇ ὁ βοριᾶς καὶ θαλασσόνῃ τρέχουν,
στ' ἀπάνεμά σου τὰ λημέρια.
Καὶ τότε σὺ ἔχεις γιορτή, τότ' ἔχεις πανηγύρι.
'Αρματωσιαὶς διάφοραις, ἀπὸ τὸ τρεχαντῆρι
ὡς στὸ καράβι καὶ σκαριὰ ὅσα τεχνίτη χέρια
μὲ νοῦ κατασκευάζουνε, — σιγὰ σιγὰ στολίζουν
τὰ γαλανά σου κύματα καὶ μὲ ζωὴ γεμίζουν
τὸ ἥσυχο ἀκρογιάλι σου. Τί ναύταις, τί λεβέντες,
ποῦ τοὺς ἀνάθρεψε ὁ βοριᾶς, τοὺς μέστωσε ὁ πονέντες,
κ' ἡ ξαφνικὴ ἀνεμοζάλη
τοὺς σύναξε τοὺς ἔσμιξε σ' αὐτὸ τὸ περιγιάλι
γιὰ λίγαις μέραις μοναχά, πέρ' ἀπ' τὰ μακρυσμένα
λιμάνια τῆς 'Ανατολῆς, κι' ἀπ' τὰ χαριτωμένα
νησιὰ τῆς "Ασπρης θάλασσας!
Καὶ πόσα ἠχολογοῦνε
τότε τραγούδια ναυτικὰ ποῦ βγαίνουνε κι' ἀνθοῦνε
σ' ἄγνωστου ναύτη ποιητῆ τὰ στήθη τὰ ἐμπνευ-
[σμένα,
καὶ στὸ χαρτὶ δὲν τἄγραψε, δὲν τἄχει δέσει πέννα·
ἐλεύθερα σὰν τὰ πουλιὰ τοῦ κάμπου ταξειδεύουν,
μὲς στῆς καρδιαὶς φωλιάζουνε, στὰ χείλη ζωντα-
[νεύουν,
καὶ κόσμ' ὁλόκληρο μαγεύουν,
ὅπου νησιὰ καὶ θάλασσα καὶ βράχος κι' ἀκρογιάλι,
ὅπου χωριὸ θαλασσινὸ χαρούμενο προβάλλει
καὶ πέλαγα εὐρύχωρα χορεύουνε τὸ ναύτη,
καὶ ὅπου γιὰ ναυτόπαιδο κόρης ψυχὴ ἀνάφτει.—
'Εδῶ τὰ χέρια σφίγγουνε οἱ ναύταις μεταξύ των
κι' ἀνοίγουνε τὰ χείλη των κι' ἀνοίγουν τὴν ψυχή
[των,
αὐτοὶ ποῦ ξέρουν τὴ ζωὴ στὴ γῆ νὰ τὴ χαροῦνε
γιατὶ στὸ κῦμα τὴ ζωὴ συχνὰ τὴν ἀψηφοῦνε,
αὐτοὶ ποῦ τς' ἔσμιξε ὁ βοριᾶς μιὰ μέρα, κ' ἴσως πάλι
νεκροὺς μιὰ μέρα σ' ἄξενο τοὺς σμίξει περιγιάλι.

Λιμάνι τῆς πατρίδος μου ποῦ σ' ἔχει ἀγκαλιάσει
ἡ φωτεινότατη αὐτὴ γαληνωμένη πλάση.
"Ετσ' ἤσουν, εἶσαι σήμερα καὶ θἆσαι στὸν αἰῶνα.
Τίποτε δὲν ἐχάθηκεν ἀπ' τὴ φαιδρή σου εἰκόνα!
Κι' ἂν πιὸ βαθιὰ τὰ κύματα τοὺς βράχους ἔχουν
[φάγει,
καὶ ἄλλοι κυλιστήκανε μέσ' στ' ἄπατα πελάγη,
ἂν ἡ βροχαὶς χαράκωσαν τὴν ἄπειρή σου ὄψι
κ' ἔχει ἀπ' τὰ δέντρα σου πολλὰ ὁ ξυλοκόπος κόψει,
στὸ μέγα σου τὸ μέτωπο δὲν ἔμειναν σημάδια·
τὰ χρόνια κ' ἡ ἀντάραις των περάσανε σὰν χάδια
ἀπάνω στ' ἀκατέλυτο, πελώριο κορμί σου,
κι' ἀπ' τὸ βαθὺ κι' ἀστείρευτο ποτάμι τῆς ζωῆς σου
σταλαμματιὰ δὲν ρούφηξαν τὰ χρόνια ποῦ χαράζουν
στὴν ὄψι μας τὸ διάβα των, τὰ χρόνια ποῦ ἀλλάζουν
ἀλύπητα τὴν ὀμορφιά, τὴ δύναμι, τὴ χάρι
σὲ κυρτωμένο, ἀδύνατο καὶ ἄσχημο κουφάρι.
"Ετσ' ἤσουν κ' ἔτσι ἀπ' ἀντικρὺ σὲ βλέπω πάλι τώρα,
σὰν ζωγραφιὰν ἀσάλευτη σὲ μαγεμένη χώρα·
τὰ πλοῖά σου βαριὰ ἀραγμένα
σὲ κύματα πελεκημένα
ἀπὸ σμαράγδι, ἀκίνητα καὶ ἄψυχα κ' αἰώνια,
σὰν νὰ μὴ τἄγγιξαν τὰ χρόνια·
ἡ φύσις γύρω βυθισμένη
στὴν ἔκστασι τῆς σιγαλιᾶς, γλυκειά, φωτολουσμένη.
Θαρρεῖς, Νεράϊδα μυστικὴ τὸ χέρι ἔχει ἁπλώσει,
καὶ τἄχει ὅλα μαρμαρώσει,
καὶ ὅλα ὡς ἦσαν ἔχουν μείνει
μέσα σὲ ὕπνου ἀξύπνητου τὴ μαγικὴ γαλήνη.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

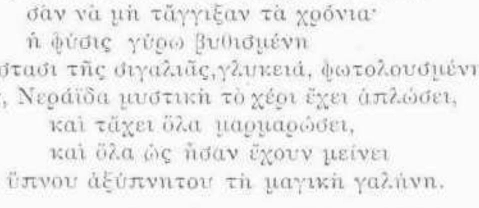

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ[1]

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΕ΄.

Ὅσοι παρηκολούθησαν τὴν λυπηρὰν αὐτὴν ἱστορίαν, τὴν τραγικὴν τῆς οἰκογενείας τοῦ Κίμωνος Ἀνδρεάδου κατερείπωσιν, θὰ ἐνθυμοῦνται ἐνίοτε τὸν ἀπαίσιον αὐτῆς ἐργάτην, τὸν ἀνθυπολοχαγὸν Νικόλαον Βερτῆν.

Θὰ τὸν φαντάζωνται ἀναντιρρήτως, διωκόμενον ὑπὸ τῶν Ἐριννύων, διασκελίζοντα ὡς ἀκανθώδη ἔρημον τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς, συρόμενον, πίπτοντα ἐν τῷ μέσῳ τενάγους ὀνείδους, τὸν δημιουργὸν τόσων ἐρειπίων, ὅπως κατὰ τὴν στιγμήν, καθ' ἥν, ἰδὼν κεραυνόπληκτον τὸν εὐεργέτην του, ἐσύρετο φεύγων ὡς διωκόμενος, πίπτων ἐντὸς τῶν χανδάκων τῶν ἑλῶν, ἐπὶ τῶν ἀκανθωδῶν θρύων. Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι οἱ ἀναγνῶσταί μου ἔχουν ἀδιάσειστον πεποίθησιν, ὅτι τὸν συνέτριψεν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸν κατέθαψε τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀρά, ἐκεῖνον, ὅστις ἔσχισεν εἰς ῥάκη τὴν καρδίαν ἡ ὁποία τὸν ἐθέρμανε, ὁ ὁποῖος ἐδώρησεν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐγένετο πατήρ του τὸν θάνατον καὶ τὸ αἶσχος.

Ἀναντιρρήτως οἱ ἐπιεικέστεροι εἶναι πεπεισμένοι, ὅτι τοὐλάχιστον συμβούλιον πειθαρχικὸν ἀπήγγειλε κατ' αὐτοῦ ἀδυσώπητον τὴν ἐτυμηγορίαν ἐκείνην τὴν πολλάκις ἰσοδύναμον πρὸς καθαίρεσιν, τὴν ἐξωθοῦσαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ στρατεύματι ὑπηρεσίας, περιφρονημένον, ἐξηυτελισμένον, **δι' ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀξιωματικοῦ διαγωγήν.** Καὶ ἂν δὲ τυχὸν ἐφείσθησαν τοῦ ἀθλίου τούτου τὰ πειθαρχικὰ συμβούλια, ἀναντιρρήτως ἡ παγερὰ περιφρόνησις, ἡ ἀγρία ἀπ' αὐτοῦ, ὡς **παρίου**, ἀπομάκρυνσις ὅλων τῶν τιμίων ἀνδρῶν τοῦ στρατεύματος, θὰ τὸν ἠνάγκασαν, αὐτὸς μόνος νὰ ἀπεκδυθῇ τὴν τιμημένην στολὴν τοῦ στρατιώτου, νὰ φύγῃ ἐξουθενωμένος, κατάρατος, καταλείπων ὄπισθέν του αὔλακα δυσώδη, τὴν ἀνάμνησιν βδελυροῦ ὀνόματος.

Μεθ' ὅλην ἐν τούτοις τὴν δυσαρέσκειάν μου, εὑρίσκομαι, φίλοι ἀναγνῶσται, εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην νὰ διαλύσω τὰς λυπηράς, τὰς ἀξιοθρηνήτους ταύτας πλάνας. Μοὶ ἐπιβάλλεται χάριν τῆς ἀληθείας νὰ σᾶς παράσχω ἄκων αὐτὴν τὴν ἀπογοήτευσιν.

Τὸ μόνον ἀτύχημα, τὸ ὁποῖον ὑπέστη ὁ κύριος ἀνθυπολοχαγὸς ἕνεκα **τῆς ἀτυχοῦς αὐτῆς περιπτώσεως**, ὡς τὴν ὠνόμαζεν, ἦτο ὅτι ἐδέησε νὰ καταλίπῃ τὰς Ἀθήνας.

Ὄχι, διότι τὸν ἐδίωξαν διὰ μεταθέσεως· καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη θὰ ἦτο γνήσιον τέκνον παχυλῆς πλάνης, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι αἱ ἰδιωτικαὶ διαφοραὶ τῶν ἀξιωματικῶν δὲν πρέπει νὰ ἀπασχολοῦν τὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ διότι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔκρινεν ἀπαραίτητον νὰ ὑποστῇ αὐθόρμητος αὐτὴν τὴν θυσίαν, πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων συναντήσεων, ἰδίᾳ τῆς τοῦ λοχαγοῦ Βράγκα, διότι, ὡς ἔλεγε διὰ τὸν Κίμωνα, ***ποιὸς τὸ λογαριάζει ἐκεῖνο τὸ σαράβαλο*** !

Μετετέθη λοιπόν, ***τῇ αἰτήσει του***, εἰς τὸ *** σύνταγμα, ἑδρεῦον ἐν τῇ πόλει ***.

Ἐκεῖ, ἐργαζόμενος ἐπὶ προμελετημένου σχεδίου, εἶναι ἐπιφυλακτικώτατος καὶ καθόλου ἀξιοπρεπὴς καὶ ἄψογος, ὅπως ὅταν παρεσκεύαζεν ἐπιμελῶς τὴν ἀτιμίαν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ εὐεργέτου του.

Οἱ ἀνώτεροι αὐτοῦ ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἱεραρχίᾳ, καὶ ἡ κοινωνία πᾶσα τῆς πόλεως *** εἶναι κυριολεκτικῶς μαγευμένοι ἀπὸ αὐτόν.

Καὶ δικαίως· εἶναι τόσον ἁβρὸς τοὺς τρόπους, τόσον πρόθυμος νὰ εὐχαριστῇ τοὺς πάντας, τόσον γλυκύς, τόσον εὐπροσήγορος. Διὰ τοῦτο φυσικώτατα εἶναι τὸ ***χαϊδεμένο παιδὶ*** ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας τῆς πόλεως.

Ἴσως θὰ μοὶ ἀπαντήσετε : Ἐπαρκεῖ τάχα διὰ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς συνειδήσεως τὴν ἠρεμίαν, ἡ ἀντικειμενικὴ αὕτη ἐκτίμησις ; Ὑπάρχει ἀλγεινότερον μαρτύριον ἀπὸ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀνυποληψίαν καὶ περιφρόνησιν ἐκείνου, τὸν ὁποῖον περιβάλλει διὰ τῆς ὑπολήψεώς της ἡ κοινωνία ; Εἶναι ὀλιγώτερον δυστυχὴς ὁ ἠναγκασμένος νὰ ἐρυθριᾷ ἐν τῷ κρυπτῷ πρὸ τῶν ἰδίων του ὀφθαλμῶν ;

Ἀλλὰ τίς σᾶς εἶπε, παρακαλῶ, φίλοι ἀναγνῶσται, ὅτι ὁ κύριος Βερτῆς ὑφίσταται αὐτὰς τὰς συμφορήσεις αἰδοῦς ἀπέναντι τοῦ καθρέπτου του ;

Ἀναντιρρήτως ὑπὸ τὴν ὑμετέραν προϋπόθεσιν εἶναι κόλασις ὁ ἐσώτερος βίος. Ἀλλὰ τὴν πυρὰν τῆς τοιαύτης κολάσεως τὴν ἀνάπτει ὁ δαυλὸς τῶν ἐλέγχων. Τοῦτο ὅμως, εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς ὅπου εὑρίσκει εὔφλεκτον ὕλην, τὴν συνείδησιν. Ἀλλ' ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ τὸ ὑποστηρίξω καὶ πάλιν, ὅτι τῆς συνειδήσεως οἱ ἔλεγχοι εἶναι νοσηρὰ κατάστασις, κατατρύχουσα τοὺς ὀργανισμοὺς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι οὐδένα ἠνόχλησαν ποτέ, τοὺς ὀργανισμοὺς τοὺς ὑπεραισθητικούς, ἐπὶ παντὸς ὅ τι λέγεται τιμή, δικαιοσύνη, εὐθύτης.

Δὲν ἀμφισβητῶ, ὅτι διὰ τὸν ὡραῖον τοῦτον ἀξιωματικὸν δὲν θὰ εἶχε βεβαίως πολλὰ θέλγητρα ὁ βίος, ἂν ἡ μνήμη του ἔπασχεν ἐξ ἀϋπνίας. Θὰ παρήλαυνον πρὸ αὐτῆς τόσαι μαῦραι εἰκόνες! Ἐκείνη ἡ θερμὴ ἀγκάλη, ἡ ὁποία ἠνοίχθη καὶ τὸν περιεπτύχθη ὀρφανόν, παντέρημον, ἐγκαταλελειμμένον, ἐκείνη ἡ μορφὴ ἡ ἀγωνιῶσα ἐξ ἀγάπης καὶ τρόμου, ὅταν ἔκυπτεν ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ τὸν ἠμφισβήτει κατὰ τοῦ θανάτου, ἡ ἀτελεύτητος ἐκείνη σειρὰ τῶν θυσιῶν, ἔπειτα ἡ ἀτιμία του, ἡ ἀγρία τοῦ εὐεργέτου του δολοφονία, τὸ ἁμαρτωλὸν θῦμα, τὸ ὁποῖον παρέδωκε τὴν πνοὴν ἐν τῷ νοσοκομείῳ, τὰ δύο ὀρφανὰ μὲ τὰ μελανὰ ἐνδύματα τοῦ πένθους διπλῆς ὀρφανίας, τὰ καλύπτοντα τὸ σῶμά των, τὰ βαρύνοντα τὰς μικρὰς ψυχάς των, ἦσαν ἐπαρκέστατα, ὅπως ἀποτελέσουν εἰκόνας ἱκανὰς νὰ ἀποδιώξουν διὰ παντὸς ἀπὸ τοῦ ἐργάτου αὐτῶν τὸν ὕπνον καὶ τὸ μειδίαμα.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐτυχῶς νοσηρὰ ἡ φαντασία τοῦ κυρίου Νικολάου Βερτῆ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ φάσματα ταῦτα δὲν ἐμφανίζονται ποτὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς του· διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐφάνη ἠθική τις βάσανος ἢ μελαγχολία ἐπισκιάζουσα τὴν αἰωνίαν αἰθρίαν τῆς φαιδρᾶς μορφῆς του.

Τοὐναντίον, ὅπου αὐτὸς ἐμφανίζεται, σκορπίζει κύκλῳ του τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν χαράν. Εἶναι ὁ ὑποκινητὴς καὶ πρόεδρος ὅλων τῶν ἐπαρχιακῶν διασκεδάσεων, ὁ ὀργανωτὴς ὅλων τῶν χορευτικῶν καὶ ἄλλων ἑσπερίδων· ἐσπούδασε καὶ ἐκτελεῖ πλεῖστα ἀθῷα παίγνια τῶν συναναστροφῶν, κατὰ τὰς ὁποίας καὶ ὁ Μουσηγέτης αὐτὸς τὸν ἔχει θεράποντα, διότι ᾄδει πρὸς κιθάραν περιπαθέστατα.

Ἀλλὰ παρ' ὀλίγον νὰ λησμονήσω τὸ οὐσιωδέστερον. Εἶναι ὁ πολικὸς ἀστὴρ τῶν αἰσθηματικῶν ὀνείρων ὅλων τῶν δεσποινίδων τῆς πόλεως ***. Ὅταν διέρχεται ἔφιππος τὰς ὁδοὺς (διότι καὶ τοῦτο ἀκόμη ἐλησμόνησα νὰ σᾶς προσθέσω, ὅτι φέρει ἤδη ἐπὶ τῆς μικρᾶς στολῆς του τοὺς δύο ἀστέρας τοῦ ὑπολοχαγοῦ καὶ τὰ ἀργυρᾶ ὑπομασχάλια τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ συντάγματος), ὅταν σπινθηρίζουν ἐπὶ τῶν λίθων αἱ ὁπλαὶ τοῦ ἵππου του ἐν καλπασμῷ, ἐνῷ αὐτὸς ἵσταται ἐπ' αὐτοῦ ὡραῖος, εὐθυτενής, μὲ τοὺς μύστακας ὑπερηφάνως ὠρθωμένους, πόσα ἀνοίγονται παράθυρα καὶ πόσαι πάλλουν νεανίδων καρδίαι ! Καὶ ἐκεῖνος φιλομειδής, ἀπαστράπτων, ἐπιχαρίτως προσκλίνων, τὰς χαιρετᾷ διὰ τοῦ μαστιγίου του.

Αἱ περὶ γάμου προτάσεις τὸν κατακλύζουν πανταχόθεν· ἀληθὴς πολιορκία τῶν ὑποψηφίων νυμφῶν καὶ τῶν μητέρων των τὸν περισφίγγει ἐντὸς κλοιοῦ ἐσθήτων, ἐντὸς δικτύου τριχάπτων καὶ ἀρωμάτων. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν σπεύδει. Ἔχει βαθεῖαν τὴν συνείδησιν τῶν προσόντων του. Εἶναι νέος, εἶναι ὡραῖος, καὶ κοινωνικῶς τελείως μορφωμένος· διότι ἐπίσταται μετ' ἀπαραμίλλου χάριτος νὰ ἐνδύεται, νὰ καλλιεργῇ τὸν μύστακά του, νὰ μυροβολῇ, νὰ κάθηται, νὰ προσηκόνεται, νὰ φλυαρῇ, νὰ χαιρετᾷ· πρὸ πάντων νὰ χαιρετᾷ. — Διότι ἐνῷ οὐδέποτε ἀποκαλύπτεται, κατορθόνει εἰς τὸν μονότονον στρατιωτικὸν χαιρετισμόν, φέρων πάντοτε τὴν χεῖρα παρὰ τὸ γεῖσον τοῦ πηληκίου του, νὰ προσδίδῃ ἑκάστοτε, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, ἄπειρον ποικιλίαν τόνων καὶ χρωματισμῶν, ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸν συνταγματάρχην του καὶ φρούραρχον, δι' ἐπιληπτικοῦ τανυσμοῦ τῶν μελῶν, ὡς ἐν ἀκαμψίᾳ πτωματικῇ, ἐν καταληψίᾳ σεβασμοῦ, μέχρι τοῦ πρὸς τοὺς ἐνοχλοῦντας αὐτὸν διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ των ὁπλίτας, τοὺς ὁποίους ἀντιχαιρετᾷ κατὰ τρόπον ἰδιάζοντα, τινάσσων ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω τοὺς δακτύλους, ὡς ἂν ἤθελε νὰ τοὺς ῥαπίσῃ ἀπὸ τοῦ ὕψους του.

Ἡ συνείδησις ὅλων αὐτῶν τῶν προσόντων, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τοῦτο τὸ οὐσιῶδες, ὅτι ἐν τῇ ἐπετηρίδι τὸ ὄνομά του δὲν εἶναι καὶ πολὺ κάτω ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ τῶν ὑπολοχαγῶν, τὸν καθιστᾷ πολὺ ἐπιφυλακτικόν.

Αὐτὸς ἐποφθαλμιᾷ κυρίως τὴν προῖκα τῆς δεσποινίδος Ἐρασμίας, θυγατρὸς τοῦ βουλευτοῦ κ. Γαλανίδου, ἀνερχομένην εἰς διακοσίας στρογγύλας χιλιάδας δραχμῶν· στέργει δὲ ἐπὶ τέλους καὶ τὴν φέρουσαν τὴν προῖκα ταύτην δεσποινίδα, ἂν καὶ ἡ μορφή της εἶναι ζωντανὴ καὶ ἔντονος διαμαρτυρία κατὰ τοῦ ὀνόματος τὸ ὁποῖον ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν ὁ ἀνάδοχός της.

Δὲν πρόκειται δέ, σημειώσατε, μόνον περὶ τῆς προικός. Ὁ πατήρ, γέρων ἤδη, ταχέως θὰ ἀποσυρθῇ τῆς πολιτικῆς· μολονότι δὲ οὐδεμία εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ περὶ τούτου μνεία ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ, οὐχ ἧττον οὐδεὶς δισταγμός, ὅτι ὅλα τὰ ἐκλογικὰ κεφάλαια τοῦ πενθεροῦ θὰ μεταβιβασθῶσιν εἰς τὸν γαμβρόν, ὁ ὁποῖος θὰ τὰ πολλαπλασιάσῃ διὰ τοῦ ἑλκυστικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἐπεράστων τρόπων του.

Θὰ εἰσέλθῃ ἀφεύκτως εἰς τὴν Βουλήν, θὰ κάμῃ μέλλον· δὲν τολμῶ δὲ νὰ σᾶς ἐκμυστηρευθῶ, ἕως ποῦ φθάνουν τὰ ὄνειρά του, διότι τὰ φαιδρὰ ὄνειρα δὲν τὰ ἀποκρούει διόλου ἡ φιλομειδὴς φαντασία τοῦ κυρίου Βερτῆ. Δὲν εἶναι δὲ καὶ ὅλως ἀδικαιολόγητα. Πάντες γνωρίζομεν, ὅτι μία ἀγόρευσις ἀξιωματικοῦ ἐν τῇ Βουλῇ, ὅπως δήποτε παρασκευαζομένη, προσπορίζει δικαιώματα, ὅσα οὐδὲ εἴκοσι ἐτῶν περιφανεῖς ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίαι.

Καὶ ὅμως δὲν ὑπάρχει τελεία εὐτυχία ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Τίς θὰ τὸ πιστεύσῃ ; Τὸν νεαρὸν τοῦτον ἀξιωματικόν, τὸν ὁποῖον εὐλόγως θὰ ὑπελαμβάνετε, ὡς τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς εὐτυχίας, κατατρώγει ἐσώτερος καὶ κεκρυμμένος σάραξ, πόθος δυσεκπλήρωτος.

Ἤθελε νὰ ἦτο εἰς αὐλικὴν ὑπηρεσίαν· ἐπὶ οἱῳδήποτε τίτλῳ, ἀδιάφορον. Θὰ ἠρκεῖτο, ἂν ὑπῆρχον διαγγελεῖς, νὰ ἦναι τρίτος βοηθὸς ἑνὸς διαγγελέως. Μόνον νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὀνομασθῇ αὐλικός.

Καὶ θὰ εἶχεν ἄπειρα στοιχεῖα εὐδοκιμήσεως. Ἁβρότατος καὶ εὐπροσήγορος, οὐδένα δυσαρεστεῖ, πρὸς οὐδένα ἀντιλέγει. Μειδίαμα δὲ μόνιμον, ἀναλλοίωτον θάλλει ἐγκατεστημένον ἐπὶ τῶν χειλέων του, ὑπὸ τὴν προστατευτικήν, τὴν δροσερὰν σκιὰν τοῦ ὡραίου μύστακός του. Ἔχει ἐν παντὶ ὑπόδειγμα τὸν τύπον τοῦ αὐλικοῦ ἐκείνου, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ ποιητής, ὅτι ἅμα γεννηθείς, πρὶν θέσῃ εἰς τὸ στόμα τὸν μαστὸν τῆς μητρός του, ὑποκλίνεται πρὸς αὐτὴν βαθύτατα.

Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὡς ἀποτελοῦν τὸ γνώρισμα τοῦ χαρακτῆρός του, εἶναι τὸ ἔμφυτον ἐν αὐτῷ αἴσθημα βαθείας εὐγνωμοσύνης, τὸ ὁποῖον κατὰ πᾶσαν στιγμὴν εὐγλώττως καταφωροῦν οἱ λόγοι του. Διότι καὶ διὰ τὰς μᾶλλον ἀσημάντους, τὰς κωμικωτέρας ὑπηρεσίας, ἐκδηλόνει τὴν εὐγνωμοσύνην του, μετὰ περιπαθείας λυρικῆς· ***μὲ καθυπεχρεώσατε, οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν χάριν, ἡ μνήμη τῆς καλωσύνης σας ἐχαράχθη εἰς τὴν καρδίαν μου, εἶμαι σκλαβωμένος, αἰχμάλωτός σας, ἀπείρως εὐγνώμων***· ὅλαι αὐταὶ αἱ φράσεις ἐνσκήπτουν κατὰ πᾶσαν στιγμήν, ποικίλλουσαι ἐπ' ἄπειρον.

Σᾶς συναντᾷ αἴφνης· ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνάψῃ τὸ σιγάρον του. Ἀφοῦ θέσῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ γείσου τοῦ πηληκίου του, θὰ κάμψῃ ἐν σχήματι τόξου τὸ ἐπίχαρι σῶμά του, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρώτων νεφελῶν τοῦ καπνοῦ θὰ πτερυγίσῃ περιπαθὴς ἡ φράσις ***ἀπείρως εὐγνώμων.***

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 379.

Ἄλλοτε κάθησθε παρὰ μίαν τράπεζαν περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ἡμισείας δωδεκάδος κενῶν καθισμάτων. Ἀφοῦ σᾶς χαιρετήση γλυκερώτατα, ἀφοῦ σᾶς ἐρωτήση καὶ τύχη τῆς συγκαταθέσεώς σας, θὰ σύρη ἓν ἐξ αὐτῶν, ὀπισθοχωρῶν καὶ στρέφων τὸν δεξιὸν πόδα τοξοειδῶς. Θὰ ἀκούσετε δὲ πάλιν τὴν αὐτὴν περιπαθῆ βεβαίωσιν· *ἀπείρως εὐγνώμων.*

ΚϚ΄.

Τὰ ἔτη διέρρεον. Ὁ Φαίδων καὶ ἡ Θάλεια ἀνεπτύσσοντο καὶ προώδευον ὑπὸ τὴν πατρικὴν προστασίαν τοῦ Φιλίππου Βράγκα. Ὅλη τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἡ χρηστότης, ὅλη τῆς καρδίας αὐτοῦ ἡ εὐθύτης ἐξεδηλοῦντο δαψιλεῖς, μετὰ σφρίγους ἐπὶ τῶν τέκνων του τούτων, καὶ ἁβρότατον ἀνέδιδον τὸ ἄρωμα τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς του οἱ κάλυκες οὗτοι τῆς ζωῆς.

Φαιδρὰ μόνον δὲν ἦσαν ποτέ. Εἶδον νὰ πίπτη εἰς ἐρείπια ἡ καλιά των, νὰ ἐξαφανισθῇ ἡ μήτηρ των, νὰ συντριβῇ ὁ πατήρ των ἐν ἡλικίᾳ καθ' ἣν ζωηραὶ εἶναι αἱ ἐντυπώσεις τοῦ νοῦ, ἀκοίμητος ἡ μνήμη, ἐν ἡλικίᾳ, καθ' ἣν αἱ θλίψεις καταλείπουν ὑποστάθμην χρονίας μελαγχολίας ἐν τῇ καρδίᾳ.

Διὰ τοῦτο κατὰ πᾶσαν Κυριακήν, ὅτε ὁ ἐπίτροπός των ὁ Φίλιππος Βράγκας ἐλάμβανεν ὑπὲρ αὐτῶν ἄδειαν, διὰ νὰ τοὺς παρέχη τὴν παραμυθίαν τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας καὶ τῆς στοργῆς του, αἱ πρῶται πρωϊναὶ ὧραι τῆς ἀδείας των διετίθεντο εἰς προσκύνημα τοῦ πατρικοῦ τάφου ἐν τῷ πρώτῳ νεκροταφείῳ.

Αὕτη ἦτο ἡ ψυχαγωγία τῶν δύο ἀδελφῶν. Ἡ ἐπιμέλεια τοῦ τάφου τοῦ πατρός των· ἡ καλλιέργεια τῶν ἀνθέων του. Ἐπεζήτησαν εἰς ὅλας τὰς ἐσχατιὰς τοῦ νεκροταφείου καὶ τὴν γῆν, ἥτις ἐκάλυπτε τῆς μητρός των τὸ λείψανον, ἀλλ' εἶναι τόσον πολυάριθμοι οἱ ἀνώνυμοι νεκροί, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς σκέπει σταυρός, ἀλλὰ μόνον ὁ χόρτος τῶν ἀγρῶν. Οὐδεμία ἔνδειξις, οὐδὲν σῆμα, διὰ νὰ ὁδηγήση τὰς ἐρεύνας των. Ὁ Θεὸς ἠρνήθη εἰς τὴν ἐκπεσοῦσαν καὶ ταύτην τὴν παραμυθίαν. Ἀλλ' ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατρὸς κατὰ τὰς ἐπιταφίους εὐχάς, τὸ στόμα τῶν ὀρφανῶν ὑπαγορεύει εἰς τὸν ἱερέα δύο ὀνόματα, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ζητεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ λειτουργός Του τὴν ἀνάπαυσιν.

Ἦτο Κυριακή. Μετὰ μῆνα ἔληγε τριετία ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός των. Ὁ Φαίδων καὶ ἡ Θάλεια ἦσαν παρὰ τὴν τράπεζαν τοῦ Φιλίππου Βράγκα.

Τὸ πρόγευμα εἶχε περαιωθῇ καί, μεταξὺ ἄλλων ὁμιλιῶν, ἐπανῆλθον εἰς τὸ αἰώνιον θέμα τοῦ παραδόξου ἐκείνου ξένου, ὁ ὁποῖος τόσην εἶχεν ἐκδηλώσει θλίψιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρός των, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὤφειλον τὰ δύο ὀρφανὰ τὰ μέσα τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἀνατροφῆς των.

— Μοῦ πολιορκεῖ πάντοτε τὸν νοῦν, παιδιά μου, ἔλεγεν ὁ Φίλιππος, τὸ μυστήριον τοῦ εὐεργέτου σας τούτου. Ποῖος εἶναι τάχα αὐτὸς ὁ Ντοῦλας Ῥαντίνας. Ἐζήτησα διὰ παντὸς τρόπου πληροφορίας περὶ αὐτοῦ· ὅλαι αἱ ἐν Αἰγύπτῳ προξενικαὶ ἀρχαί μας ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν, ἀφοῦ ἔγεινε κάθε ἔρευνα καὶ ἐρώτησαν ὅλους τοὺς Ἕλληνας τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Σουδάν, εἶνε ὅτι ἦτο ἄλλοτε γνωστὸς εἰς τὴν Κασσάλαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Χαρτούμ. Ἐμπορεύετο μὲ καραβάνια τὴν ἀραβικὴ γόμα καὶ τὰ πτερὰ τῆς στρουθοκαμήλου. Ἦτο τίμιος, φιλόπονος καὶ οἰκογενειάρχης, ἔχων μέχρι πρὸ διετίας τὴν οἰκογένειάν του ἐν Σιμπὶν Ἐλ Κόμ. Ἀλλ' ἀπὸ τότε τίποτε δὲν ἐγνώσθη περὶ αὐτοῦ· αἱ ταραχαὶ εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκεται ἀπὸ καιροῦ ἡ Ἄνω Αἴγυπτος καὶ τὸ Σουδάν, καθιστοῦν ἀδύνατον πᾶσαν ἔρευναν. Ζῇ τάχα ὁ εὐεργέτης σας ἢ ἀπέθανεν εἰς τοὺς ἀξένους ἐκείνους τόπους;

— Ἂν ζῇ, εἶπεν ὁ Φαίδων μετ' εὐσεβοῦς συγκινήσεως, ὁ θεὸς νὰ τὸν βοηθῇ καὶ νὰ τὸν προστατεύῃ· ἂν ἀπέθανε, νὰ τῷ χαρίσῃ τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἀνάπαυσιν γιὰ τὸ καλὸ ποῦ ἔκαμε σὲ μᾶς τὰ ἔρημα. Γιατί, ὕστερα ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν γονέων μας καὶ τὸ δικό σας, αὐτοῦ τοῦ ἀγνώστου τὸ ὄνομα ἔχομεν λατρευτὸ στὴν ψυχή μας.

— Δὲν θὰ ἦσθε παιδιὰ τοῦ Κίμωνος, Φαίδων μου, ἂν δὲν ᾐσθάνετο ἡ καρδιά σας ὅ τι λέγεις. — Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μοῦ βασανίζει τὸν νοῦν μὲ ὅλη τὴν πεποίθησι τὴν ὁποίαν ἔχω, ὅτι εἶναι εὐγενὴς καρδιὰ ὁ εὐεργέτης σας, εἶναι ὅτι κατ' ἀνάγκην ὑπάρχει τι τὸ ψευδὲς εἰς τὴν διήγησίν του, ὡς πρὸς τὴν σχέσιν του μετὰ τοῦ μακαρίτου πατρός σας. Τὸν πατέρα σας ἐγνώρισα καὶ συνεδέθην ἀδελφικῶς μαζύ του, ἀφότου ἀνθυπολοχαγὸς ἀκόμη ἐτοποθετήθη εἰς Ἀθήνας. — Πρὶν τὸν γνωρίσω μόλις ἦτο δύο ἢ τρία ἔτη ἀξιωματικὸς εἰς τὴν μεταβατικὴν ὑπηρεσίαν. Ποτὲ δὲ μοῦ ἔκαμε λόγον περὶ ὑπηρέτου εἰς τὸν ὁποῖον νὰ παρέσχε τοιαύτας εὐεργεσίας, ὥστε νὰ ἐξηγηθοῦν αἱ θυσίαι τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ μακαρίτης δὲν ἄφινε καμμίαν εὐκαιρίαν νὰ εὐεργετῇ. Καὶ αὐτὸ ἐστάθη ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς του. Καὶ τώρα νὰ πιστεύσω εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην; Ποιὸς ξέρει, ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ ξένος ὁποῦ εὐτύχησε στὴν ξενιτηά, ὁποῦ τὸν ηὗρε ὅτι ἐπάτησε στὴν Ἑλλάδα λείψανο ἀχνὸ τὸν πατέρα σας, καὶ τὰ παιδιά του δυστυχισμένα, ἠμπορεῖ ἴσως νὰ ἀποτελέσῃ ἐξαίρεσιν. Ποιὸς ξέρει! Ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὄνομα, ποτέ, εἶμαι βέβαιος, ποτὲ δὲν μοῦ τὸ ἀνέφερεν ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας σας. Ἔτσι θὰ μείνῃ σκοτεινὸ αὐτὸ τὸ μυστήριο;

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους σιγὴ ἐπηκολούθησε, καθ' ἣν ἐπὶ πολὺ ἕκαστος ἀνεστρέφετο μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ σκέψεων, ἀπὸ τῶν ὁποίων τοὺς ἀπέσπασεν αἰφνιδίως ὁ ἦχος τοῦ κώδωνος τῆς ἔξω θύρας. Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ ὑπηρέτης τοῦ Βράγκα ἐκόμισεν ἐπιστολὴν συστημένην ἡ ὁποία ἔφερε γραμματόσημα αἰγυπτιακὰ καὶ τὴν σφραγῖδα τῶν ταχυδρομείων Καΐρου καὶ Ἀλεξανδρείας. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπηυθύνετο πρὸς αὐτόν.

— Κάτι μοῦ λέγει, παιδιά μου, εἶπεν ὁ Φίλιππος ἐν συγκινήσει, ὅτι τὸ γράμμα τοῦτο περιέχει τὴν λύσιν τοῦ μυστηρίου.

Τὴν ἤνοιξε σπεύδων.

Περιεῖχε δὲ ἐσώκλειστον ἐπιταγὴν εἰς τὸν κομιστὴν πρός τινα τραπεζίτην δέκα εἰκοσαφράγκων καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν ἐνσφράγιστον ἡ ὁποία ἀπηυθύνετο «Πρὸς τὸν Κύριον Φαίδωνα καὶ τὴν Κυρίαν Θάλειαν, παιδιὰ τοῦ μακαρίτη Κίμωνος Ἀνδρεάδη.»

Ἡ πρὸς τὸν Φίλιππον Βράγκαν ἐπιστολὴ εἶχεν ὡς ἑξῆς.

Ἀξιότιμε Κύριε!

Κοντὰ τρία χρόνια τώρα ἀπὸ τῆς ταραχαῖς τῶν Δερβισῶν κλεισμένος στὸ ἐσωτερικό, δὲν εἶχα ἠμπορέσει νὰ σᾶς γράψω.

Δὲν γνωρίζω ἂν εἴχατε τὴν καλωσύνη νὰ δεχτῆτε τὴν ὀλίγη βοήθεια, ὅπου, ὁ μικρὸς ἐγὼ καὶ ἀνάξιος, ἠθέλησα νὰ δώσω στὰ ὀρφανὰ ἐκεινοῦ, ὅπου τοῦ χρωστῶ τὴ ζωή μου καὶ ὅ τι καλὸ εἶδα σ' αὐτὸ τὸν κόσμο.

Ἂν τὰ δεχτήκατε λαβαίνω τὸ θάρρος νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ δεχτῆτε καὶ τὸ ἐσώκλειστο τσέκι ἀπὸ δέκα ναπολεόνια γιὰ νὰ γείνῃ ἀπὸ μέρος ἰδικό μου στὸ νεκροταφεῖο στὰ τρία χρόνια ἐπάνω, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὴν ἀνάπαψι τοῦ μακαρίτη, ἕνα μνημόσυνο γιὰ τὴν ἁγιασμένη ψυχή του.

Καὶ ἀφοῦ τελειώσῃ τὸ μνημόσυνο καὶ φύγουν ὅλοι οἱ ἄλλοι χριστιανοί, ὅταν θὰ μείνετε μόνοι ἐσεῖς, ἡ φαμίλια σας καὶ τὰ ὀρφανά, τότες μπροστὰ στὸ μνῆμα τοῦ πατέρα τους νὰ ἀνοίξουν τὸ γράμμα, ὅπου τοὺς γράφω.

Πιστεύω, ὅτι ἡ καλωσύνη σας δὲν θὰ μοῦ ἀρνηθῇ αὐτὸ τὸ μεγάλο χατῆρι.

Σᾶς προσκυνῶ καὶ μένω δοῦλός σας.

Ντοῦλας Ῥαντίνας.

— Ὦ, εἶμαι βέβαιος, τώρα, παιδιά μου, ὅτι ἀπάνω στὸν τάφο τοῦ πατέρα σας θὰ λυθῇ τὸ μυστήριο. Τί νὰ ἦναι αὐτὸ ὅπου θέλει νὰ διαβάσετε ἐκεῖ, σὰν νὰ ζητοῦσε νὰ τὸ ἀκούσῃ ἡ ψυχή του; Ἐξομολόγησις; Νέα πάλιν εὐεργεσία; Ὅ,τι κι' ἂν ἦναι, εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι πρᾶξις τιμίας ψυχῆς. Διὰ τοῦτο θὰ ἐκτελέσωμεν κατὰ γράμμα αὐτό, ὅπου μᾶς ζητεῖ.

Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν συνεπληροῦτο τριετία ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κίμωνος, τὰ τέκνα του καὶ ὁ Φίλιππος Βράγκας μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ἐδέοντο ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του ἐν τῷ ναΐσκῳ τοῦ πρώτου νεκροταφείου.

Οὐδεὶς ἄλλος εἶχε προσέλθει ἐκεῖ. Φαίνεται ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματός του τὴν μνήμην εἶχον ἐξαφανίσει τὰ κύματα δέκα ἐτῶν, ἅτινα εἶχε κυλίσει ἐπ' αὐτοῦ ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν τὸν ἐκεραύνωσε τοῦ Νικολάου Βερτῆ ἡ ἀτιμία, ἀφ' ἧς ἡ ἡμιπληγία τὸν ἐξώθησε τοῦ κύκλου τῆς στρατιωτικῆς συναδελφότητος.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ μνημοσύνου καὶ τὰς ἐπιμνημοσύνους ἐπὶ τοῦ τάφου εὐχὰς ἀπῆλθον οἱ ἱερεῖς καὶ διεσκορπίσθησαν οἱ νεκροθάπται, οἱ κηπουροὶ καὶ οἱ ἀγυιόπαιδες, τοὺς ὁποίους εἶχε συγκεντρώσει ἐκεῖ τῶν κολλύβων ἡ διανομή.

Εἶχον ἀπομείνει μόνοι πρὸ τοῦ ταπεινοῦ, τοῦ ἀνθοσπάρτου τάφου.

Καὶ τώρα, Φαίδων, εἶπεν ὁ Φίλιππος, διάβασε, παιδί μου, τὸ γράμμα σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία ἐκείνου, ὅπου τὸ ἔστειλε. Κάτι μοῦ λέγει, ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ εὐσεβέστερο μνημόσυνο τῆς ψυχῆς τοῦ πατρός σας.

Καὶ ὁ Φαίδων ἀνέγνωσεν ἐν συγκινήσει·

Κύριε Φαίδων καὶ Κυρία Θάλεια!

Εἶπα ψέμματα ἀπάνω στοῦ πατέρα σας τὸ λείψανο. Ἂς μοῦ τὸ συχωρέσῃ ἡ ψυχή του ἡ ἁγιασμένη.

Γιατί, ἂν ἔκρυψα τὴν ἀλήθεια, δὲν τὸ ἔκανα ἀπὸ κανένα κακὸ σκοπό, παρὰ μονάχα, γιατὶ ἀπάνω στὴ λαύρα τοῦ καϋμοῦ ποῦ σᾶς ἔδερνε δὲν ἦταν ὥρα νὰ ἀκούετε τὴν ἱστορία τὴ δική μου· καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτό, στὰ σχολεῖά σας δὲν ἤθελα νὰ κάμω αὐτὴ τὴν ἐξομολόγησι, ὄχι γιὰ μένα, ἀλλὰ γιατὶ μὲ ἔτρωγε μαύρη τρομάρα, ὅτι θὰ ἔδιωχναν τὴ βοήθειά μου.

Εἶπα ψέμματα. Ποτές μου δὲν ἤμουνα ὑπηρέτης τοῦ μακαρίτη τοῦ πατέρα σας. Τὸ ὄνομά μου, οὔτε τὸ ἔμαθε, οὔτε τ' ἀγροίκησε ποτές. Γιὰ λίγαις στιγμαῖς μονάχα μὲ ξαγνάντισε μιὰ νύχτα, μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, σ' ἕνα ἄγριο ῥουμάνι, λίγο παρέκει ἀπὸ τὰ παληὰ σύνορα.

Δυστυχισμένο τσοπανόπουλο, δαρμένο, διωγμένο, εἶχα σμίξει ἀπὸ μιὰ βδομάδα μὲ κλέφταις, κλέφτης κ' ἐγώ, ληστὴς μὲ τὸ τουφέκι στὸ χέρι. Καὶ ἔτσι μὲ τὸ τουφέκι στὸ χέρι μὲ ἔπιασε ἀπάνω στὴν ἀντάρα τοῦ πολέμου ὁ πατέρας σας λαβωμένος στ' αὐτὶ μὲ μπαλιά, ἀπὸ τὰ δικά μου τὰ χέρια, ἂν καὶ μοῦ τ' ἀρνιώτανε ἔπειτα τὸ ἁγιασμένο του στόμα. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη καὶ τελευταία ληστεία ποῦ μὲ ἀνακάτεψε ἡ κακή μου τύχη.

Ἤμουν στὰ χέρια του δικός του, ξαρμάτωτος ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ πιστόλι του, ἕτοιμο καὶ σίγουρο σφαχτὸ γιὰ τὸ μπόγια.

Κι' αὐτὸς ὅπου σᾶς ἐγέννησε ἐλυπήθηκε τὸ δυστυχισμένο τὸ σκλάβο του.

«Φύγε», μοῦ εἶπε, «καὶ μὴ πλειὰ κλέφτης. Νὰ δουλέψῃς, νὰ γείνῃς καλὸς ἄνθρωπος· στοῦ Θεοῦ τὰ χέρια σὲ παραδίδω».

Λογιάζω πῶς ἀκόμα τὰ ἀκούω τὰ λόγια αὐτά, ὅπου μοῦ εἶπε τὸ ἁγιασμένο στόμα του μὲ φωνὴ γεμάτη ἀπὸ συμπάθεια καὶ ψυχόπονο· τὰ λόγια ὅπου μοῦ φαίνουνταν ὄνειρο, ὅπου δὲν τὰ ἐπίστευαν τ' αὐτιά μου, μόνο ἐστεκόμουν ἀκίνητος, καρφωμένος, καὶ τὸν ἔβλεπα στὰ μάτια.

Καὶ δὲν ἦταν αὐτὸ μονάχα. Μοῦ ἄδειασε στὰ χέρια τὴν τσέπη του τὴ φτωχή, μοῦ ἔδωκε νὰ φάω ψωμί, νὰ γλυτώσω, νὰ δουλέψω «Εἶναι ἀκόμα καιρὸς μοῦ εἶπε νὰ γείνῃς τίμιος ἄνθρωπος».

Καὶ στὸ ὕστερο αὐτὸς ὁ ἅγιος ἄνθρωπος μ' ἀγκάλιασε καὶ μ' ἐφίλησε, γιατὶ ἐχάρισα τὴ ζωὴ στὸ κορίτσι ποῦ σκλαβώσαμε.

Ναὶ μὲ φίλησε, ἐμένα τὸ ληστή. Ἦταν μεταλαβιά, ἅγιο μύρο τὸ φιλὶ ἐκεῖνο. Πόσαις φοραῖς ὕστερα ποῦ εἶδα τὸ χάρο μὲ τὰ δόντια μπρός μου τὸ θυμόμουνα ἐκεῖνο τὸ φιλὶ καὶ μὲ στύλωνε σὰν νὰ περνα τὴν ἁγία μετάδοσι. Μὲ ἐβίασε νὰ φύγω νὰ γλυτώσω· ἐνῷ ἂν ἐπρόφτανε τ' ἀπόσπασμα ποῦ ἤρχουνταν κατὰ πόδι, ἦταν χαμένος κι' αὐτός. Κ' ἔφυγα, ἀφοῦ πρῶτα τοῦ πῆρα μὲ τὴ βία ἀπὸ τὸ στόμα τ' ὄνομά του. Δὲν τὸν εἶδα πειὰ ζωντανὸ κι' ἂν δὲν εἶχα τ' ὄνομά του χαραγμένο στὴν καρδιά, οὔτε τὸ λείψανό του θὰ βλεπα ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι πέντε χρόνια.

Ὅτι μ' ἄφηκε, ἐπλανήθηκα στὸν κάμπο καὶ ἔφτασα ὡς τὸ Βόλο. Ἔζησα στὴν ἀρχὴ βαστάζος, ἐργάτης ἐκεῖ πέρα. Ἔπειτα πέρασα στὴν Αἴγυπτο μ' ἄλλους Βολιώταις μὲ καράβι, καὶ ἐγύρεψα τύχη, βαθειὰ μέσα στὴν Ἀραπιά, στὸ Σουδάν. Ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὴ δουλειά μου. Ἔχω σήμερα ἀπάνω ἀπὸ διακόσιαις χιλιάδες φράγκα, μαζεμένα ὅλα μὲ ἱδρῶτα καὶ μὲ κίνδυνο καθημερούσιο στὸ ἐμπόριο τῆς γόμας καὶ τοῦ φτεροῦ.

Τὰ γονικά μου δὲν τὰ γνώρισα ποτέ· μικρὸ μ' ἀφῆκαν· ἀδερφὸ δὲν εἶχα κανένα.

Ἕνα ὄνομα μονάχα εἶχα νὰ ἀγαπῶ στὸν κόσμο, τὸ ὄνομα ποῦ χάραξα βαθειὰ στὴν καρδιὰ ἐκείνη τὴ σκοτεινὴ νύχτα.

Καϋμὸ καὶ λαχτάρα εἶχα πάντα νὰ ἀξιωθῶ νὰ ἔρθω μιὰ μέρα στὴν Ἑλλάδα νὰ τὸν ἰδῶ, νὰ πέσω στὰ πόδια του, νὰ τοῦ εἰπῶ νὰ χαρῇ γιατὶ ἀνάστησε ἕναν ἄνθρωπο, μιὰ φαμίλια, γιατὶ ἔχω φαμίλια καὶ γώ, καὶ δυὸ παιδιὰ ἴσα μὲ σᾶς.

Τώρα ἐσεῖς τὰ παιδιά του, ἐλπίζω στὸ Θεό, δὲ θὰ καταφρονέσετε τίμιον ἄνθρωπο, ἐκεῖνον ποῦ ὁ ἁγιασμένος ὁ πατέρας σας ἐσυχώρεσε ληστή.

Ἑξῆντα χιλιάδες φράγκα ἔχω καταθεμέναις μὲ τόκο ἀπ' ὅταν ἐγύρισα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα· τῆς σαράντα εἰς ὄνομα τῆς κυρίας Θαλείας καὶ τῆς εἴκοσι εἰς ὄνομα τοῦ κυρίου Φαίδωνος.

Μὲ αὐταῖς τῆς εἴκοσι ὁ κύριος Φαίδων νὰ σπουδάσῃ ὅποια ἐπιστήμη ὀρέγεται ἡ καρδιά του. Ἡ ἄλλαις εἶναι γιὰ τὴν κυρία Θάλεια, σὰν ἀδύνατο μέρος ὅπου εἶναι, γιὰ νὰ ἀποκατασταθῇ, ὅπως πρέπει στὸ τιμημένο ὄνομα τοῦ πατέρα της. Κι' ὅταν θὰ κλείσω τὰ μάτια, ὅ,τι εὑρεθῇ, θὰ τὰ μοιρασθῆτε κεφαλιάτικα μὲ τὰ παιδιά μου.

Μὴν τυχὸν καὶ βάλετε, παιδιά μου, μὲ τὸ νοῦ σας, πῶς αὐτὰ σᾶς τὰ ἔδωσα ὁ ἀνάξιος ἐγὼ καὶ δὲν τὰ καταδεχθῆτε.

Σᾶς τὰ στέλνει ἐκεῖνος ὅπου μοῦ ἐχάρισε τὴ ζωή, ὅπου μὲ ἔκαμε τίμιον ἄνθρωπο, ὅπου ἐστάθηκε αἰτία νὰ τὰ ἀποχτήσω. Ἐκεῖνος σᾶς τὰ στέλνει μαζὺ μὲ τὴν εὐχή του.

Ὁ Θεὸς νὰ ἦναι πάντα μαζύ σας.

Ντοῦλας Ῥαντίνας.

Ὅταν, διακοπτόμενος ὑπὸ λυγμῶν συγκινήσεως, ἐπεραίωσε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ γράμματος τούτου ὁ Φαίδων, εἶδε τὸν Φίλιππον καὶ τὴν γυναῖκά του κλαίοντας ὡς παιδία.

—Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀληθινά, παιδιά μου, εἶπεν ὁ Φίλιππος. Κατὰ γράμμα ἀληθινά. Τὴν περίστασιν αὐτὴν μοῦ τὴν ἔχει διηγηθῇ ἀπαράλλακτα ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας σας. Καὶ τὰ κατόπιν εἶναι ὅλα ἀληθινὰ βέβαια· νά μὴ σᾶς μείνῃ δισταγμός. Ἡ δωρεά του εἶναι δωρεὰ τιμίου ἀνθρώπου, ψυχῆς ἀγαθῆς. Ἐκεῖνοι ὅπου κερδίζουν χρήματα ὄχι μὲ τίμια μέσα δὲν τὰ χαρίζουν ἔπειτα χωρὶς συμφέρον. Ὅλα εἶναι ἀλήθεια· ἀκόμα καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς χρυσῆς καρδιᾶς τοῦ Ῥαντίνα, ὅτι αὐτὴ ἡ περιουσία εἶναι κληρονομία ποῦ σᾶς ἀφῆκε ὁ πατέρας σας.

Τὰ δύο ὀρφανὰ ἐγονυπέτησαν· ἤρεμος, γλυκεῖα μελαγχολικὴ συγκίνησις κατέκλυζε τὴν ψυχὴν των.

Αὐτὸ τὸ περιβάλλον τὴν ὥραν ἐκείνην παρουσίαζεν εἰκόνα ζωῆς, εἰκόνα ἱλαράν, θυμήρη, ἀποδιώκουσαν τοῦ θανάτου τὸ φάσμα καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ μυριονέκρου περιβόλου.

Ἦτο μία τῶν ἀλησμονήτου γλυκύτητος ἡμερῶν τοῦ φθινοπώρου· εἶχε βρέξει τὴν προτεραίαν καὶ ὁ ὁρίζων, ἀνέφελος, κρυσταλλίνης διαυγείας, μὲ τὸ σμαράγδινον στερέωμα ὡς ἔδαφος, παρουσίαζε τὰ κύκλῳ τοπία φαιδρά, ἐν ὅλῃ τῶν χρωματισμῶν αὐτῶν τῇ γλυκείᾳ ἁρμονίᾳ.

Ἄνωθεν τῶν τοίχων τοῦ νεκροταφείου διεφαίνετο ὁ Σαρωνικός, καθρέπτης κυανοῦς, τὸν ὁποῖον οὐδεμία ἐρρυτίδονε πνοή, διασχιζόμενος μόνον ἀπὸ ἀτμόπλοια διασταυρούμενα, ἀπὸ λευκὰ ἱστία πλοίων, δραστηρίους, σφριγηλοὺς ἀγωγοὺς τῆς ζωῆς. Ἀμάξια πλήρη πανηγυριστῶν διήρχοντο ἔξωθεν, βαίνοντα πρὸς τὸ Μπραχάμι, ἐπὶ τῶν ὁποίων κορασίδες χωρικαὶ ἔψαλλον ᾄσματα φαιδρά.

Καὶ αὐτὴ ἡ Νεκρούπολις εἶχε περιβληθῇ ἑορτάσιμα. Τὰ χρυσάνθεμα ἤνθουν ἐπὶ τῶν τάφων ποικιλόχρωμα, γελόεντα, ὑπὸ τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν λάμψιν τῶν χρωμάτων αὐτῶν, ἐνῷ ἀκόμη ὑπέτρεμεν ἐπ' αὐτῶν τὸ δάκρυ, τῆς νυκτὸς ἡ δρόσος. Μέλισσαι βομβοῦσαι καὶ χρυσαλλίδες χαρωπαὶ ἐφίπταντο τῶν ἀνθέων καὶ ἐξεμύζων ἄρωμα καὶ ζωὴν ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῶν τάφων βλαστανούσης χλωρίδος. Ἄνωθεν ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων τὰ ὁποῖα πλαισιοῦν τὰ μάρμαρα τὰ λευκά, ἐτερέτιζον χαρωποὶ οἱ σπίνοι καὶ οἱ φαιδροὶ καὶ ἀεικίνητοι ἐρυθρόλαιμοι.

Καὶ αὐτὸ τοῦ νεκρολιβάνου τὸ ἄρωμα τὸ ἀλγεινόν, τὸ ὁποῖον ἐπενέμετο εἰσέτι τὴν ἀτμοσφαῖραν, συνεφύρετο τὴν ὥραν ἐκείνην πραῦνον τὴν ψυχήν, μετὰ τοῦ ἀρώματος τῶν ἀνθέων, μετὰ τῆς γλυκείας ὀσμῆς τῆς βεβρεγμένης καλάμης τῶν θερισμένων ἀγρῶν.

Καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐντυπώσεων τούτων, ἐν τῇ ψυχῇ τῶν δύο ὀρφανῶν ἀναπαρίστατο τότε ὁ ἀλησμόνητος πατήρ των οὐχὶ ὑπὸ τὴν τραγικὴν μορφήν, τὴν φέρουσαν τοῦ θανάτου τὴν σφραγῖδα, τὴν ὁποίαν εἶχε τηρήσει ζωηρὰν ἡ μνήμη των, ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐξέπνευσεν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῶν τέκνων του, ἀλλ' ἀνίστατο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των ἀκμαῖος, ὡραῖος, πλήρης σφρίγους καὶ ζωῆς, ὅπως τὸν ἀνεπόλουν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων τῆς μικρᾶς των ἡλικίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ εὐτυχία δὲν εἶχεν ἀποπτῇ ἔτι ἀπ' αὐτῶν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ πατήρ των δὲν ἦτο νεκρός. Ἐνόμιζον ὅτι ἵστατο ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν εὐθυτενής, κρατῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τὰ τέκνα του, καὶ χειραγωγῶν αὐτὰ εἰς τὴν ἀνάντη, τὴν τραχεῖαν ὁδὸν τῆς ζωῆς.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ[1]

Γ΄.

Ὅταν ἐκατεβήκαμε ἀπ' τὰ κατάρτια, τὸ Ἀντριώτικο ἦταν πολὺ μακρυά. Δὲν ἔμοιαζε τόρα παρὰ μὲ νυχτερίδα, τῆς ἐρημίας καὶ τῶν τάφων βασίλισσα, ποῦ σιγοπετοῦσε θεότυφλη μέσα σὲ ἀτμοσφαῖρα χρυσορρόδινη. Κάπου κάπου ἄρχιζαν νὰ ξανοίγουν τὰ θεμέλια τ' οὐρανοῦ, ἀργὰ ὅμως, λὲς κ' ἐπάλευαν μεταξύ τους οἱ καιροὶ κ' ἔμενεν ἡ φύσις ἀναποφάσιστη ἀκόμη. Ἔγερνε νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος καὶ ἡ θάλασσα κατακόκκινη ἔδινε ἐκφραστικὴν εἰκόνα μιᾶς ναυμαχίας, ποῦ χίλια πλεούμενα ἀνακάτωσαν τὸν βυθό της καὶ μύριοι νεκροὶ ἔβαψαν μὲ τὸ αἷμα τὰ νερά της. Τὸ κῦμα καθὼς ἔσκαζε ψηλά, ἐσπιθοβολοῦσε πολύχρωμο καὶ βροντερό, λὲς κ' ἐκυλοῦσε θρύμματα λογχῶν καὶ γυμνὰ σπαθιά, κομμάτια ὀβουζίων καὶ κάννες ντουφεκιῶν, δίκοπους μπαλτάδες καὶ μαχαίρια καὶ κράνη χάλκινα καὶ θώρακες καὶ ἀσπίδες, σπρώχνοντας νὰ τὰ ρίξῃ πέρα στὴν ἀκρογιαλιά, μαζὶ μὲ τὰ σκοτεινὰ κορμιά, γιὰ νὰ ἰδοῦν οἱ ἄνθρωποι τὰ ὀλέθριά τους ἔργα καὶ νὰ φρίξουν. Καὶ μέσα στὴν ὑγρὴ ἄχνη του ποῦ ἀνεμόφτερη ἔτρεχε κατὰ τὸν πονέντε, ἕως ψηλὰ στὸν πυκνὸν οὐρανὸ τὸ Τόξο μὲ τ' ἁρμονικὰ χρώματά του ἔλαμπε, ζωνάρι ἀξετίμητο ἀπὸ νεράϊδας χέρι ὑφασμένο ἀπάνου σὲ ἀεροκάμωτο διασίδι. Μὰ ἰδὲς κατάρα ποῦ τὴν πήραμε κ' ἐμεῖς! Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ θεόσταλτο σημάδι ποῦ προλέγει πάντα στοὺς ἄλλους τὴν ταχτοποίηση τῶν στοιχείων, στοὺς ναυτικοὺς ἐγράφηκε νὰ προλέγῃ πολλὲς φορὲς θαλασσοταραχὲς καὶ ἀγριοκαίρια.

Εἶδες Τόξο τὴν αὐγή;
καλοσύνη τὸ βραδύ.
Εἶδες Τόξο τὸ βραδύ;
κακοσύνη τὴν αὐγή!

ἔλεγαν οἱ παλαιοί μας.

Σύγνεφα μεγάλα, σταχτιὰ σὰν βουνὰ θεόρατα ἀθάλης, μὲ φωτοσκιάσεις ἁρμονικές, με λαγκαδιὲς πυκνοντυμένες, μ' ἐξογκώματα ἐδῶ ποῦ ἄστραφτε τὸ ἀφρᾶτο μάρμαρο, μὲ κορυφὲς ἐκεῖ λεφτοπελεκημένες ποῦ ἔλαμπε τὸ χρυσοβαμμένο κρύσταλλο, ἐδῶ μὲ ποταμοὺς πλατεῖς καὶ κόκκινους, ἐκεῖ μὲ καταρράχτες ψηλούς, ἀσημόχυτους, ἔφραζαν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τὰ οὐρανοθέμελα τῆς δύσεως. Κ' ἐπάνω στὶς ὁμάλιες εἴτε στὶς πλαγιές τους, χωρία ἔβλεπες μὲ τ' ἄσπρα τους σπιτάκια νὰ κρέμωνται σὰν σταφυλόρρωγες στὴν ἄβυσσο καὶ παλληκάρια μὲ τὰ βιολιὰ καὶ τὰ λαγοῦτα νὰ μεθοκοποῦν στοὺς δρόμους καὶ παρθένες βεργολυγερὲς νὰ χορεύουν στὶς αὐλές, ἀνεμοπόδαρες. Μέσα στοὺς ποταμοὺς ἔβλεπες καράβια ν' ἀρμενίζουν μὲ ἄξιους κ' εὐτυχισμένους γεμιτζίδες καὶ στὶς λαμπαδιὲς βαθειά, ἀσπρόμαλλα κοπάδια νὰ δροσολογιῶνται τόσο, ποῦ ἐπρόσμενες ὥραν τὴν ὥρα ν' ἀκούσῃς τὰ κυπριά τους νὰ κουδουνίζουν καὶ τὴ φλογέρα τοῦ βοσκοῦ τους νὰ γλυκολαλῇ. Στὸ ἕνα διάσελο ἐδῶ, ἔλεγες, ταιριαστὸ ἀντρόγυνο πῶς φιλιέται μ' ἔρωτα καὶ πόθο καὶ στὸ ἄλλο ἐκεῖ, γέροντας ξαπλωμένος στὸ λιοπῦρι πῶς ρουφᾷ εὐτυχισμένος τὸ μακρὺ τσιμποῦκι του καὶ παρέκει δουλεύτρα λιγερὴ πῶς μασουρίζει στὴ χρυσῆ ἀνέμη της· στὸ ἐδῶθε βουνὸ πῶς ἀνεβαίνει γάμου συμπεθεριὸ λαμπροντυμένο μὲ τὰ στεφάνια καὶ τὰ φλάμπουρα καὶ στὸ κεῖθε πῶς ροβολᾷ πένθιμη νεκροπομπὴ μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰ ξεφτέρια. Παρακάτου, ἔβλεπες χρυσοφτέρωτο δελφίνι νὰ ἀργοκυλιέται σὲ κροκκοβαμμένη θάλασσα καὶ παραπάνου τὸ φοβερὸ σκυλόψαρο νὰ παραμονεύῃ τὸ σφουγκαρᾶ, ποῦ σκύφτοντας ξερριζώνει τὸ σφουγκάρι ἀπὸ τὸν ξανθὸν ἄμμο τοῦ βυθοῦ, ἐνῷ στὸ πλάγι ἡ γυναῖκα του στὸ φτωχικό της ἀνάβει τὸ καντῆλι τοῦ Ἁϊνικόλα καὶ γονατιστὴ παρακαλεῖ καὶ λέγει, νὰ φυλάῃ ἀπὸ τὴν ὀρφάνια τὰ παιδιά της κ' ἐκείνην ἀπὸ τὴν πικρὴ χηριά! Πλατειὰ καὶ μεγάλη ἁπλονόταν ἡ ἀερούφαντη εἰκόνα ποῦ τὴν βλέπει καθένας καὶ ἀλλοιώτικη, σύμφωνη πάντα μὲ τοῦ νοῦ του τὰ καμώματα καὶ τῆς διψασμένης ψυχῆς του τοὺς πόθους. Πόσες φορὲς κ' ἐγώ, στὴν πλώρη ξαπλωμένος, εἶδα ἐμπρός μου ὁλοζώντανα τ' ἄπιαστα τῆς φαντασίας μου καμώματα κ' ἐπίστεψα πῶς ἦταν ἀληθινὰ κ' ἐπλημμύρισε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ καρδιά μου ἀπὸ ἀγαλλίαση! Καὶ πόσες φορές, ὅταν ὁ ἄνεμος ἀργοκινόντας τὰ σύγνεφα ἀνακάτωνε τὰ συμπλέγματα καὶ ἄλλαζε τὴν εἰκόνα ἐγὼ ἔτρεμα νὰ μὴ χάσω τὴ μόνη μου παρηγοριά! Μὰ τόρα δὲν ἔβλεπα κ' ἐκεῖ παρὰ τοῦ καταποντισμοῦ μας τὴν πικρὴν εἰκόνα, τὴ θλίψη καὶ τὴν ἀπελπισία τῶν συγγενῶν μας καὶ σωματοποιημένη τὴν ἀπάνθρωπη φωνὴ τοῦ Ἀντριώτη, ποῦ μὲ τὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τὸ μούγκρισμα τοῦ ἀνέλου ἀδελφωμένοι μᾶς εὐχιόταν

—Στὴν ἄλλη ζωή!... στὴν ἄλλη ζωή!...

Ἔπειτα ἀπὸ τέτοια προδοσία τί ἤθελες νὰ κάνουμε; Ὅσο ἐβλέπαμε τὰ στοιχεῖα ὀργισμένα ἐναντίον μας ἐπαλεύαμε κ' ἐμεῖς ὅσο ἠμπορούσαμε. Στοιχεῖα ἦσαν ἄσπλαχνα καὶ ἄπονα καμώματα τῆς φύσεως, ποῦ τὰ γνωρίζουμε ἀπὸ τὰ μικρά μας χρόνια οἱ ναυτικοὶ κηρυγμένους ἐχθρούς μας. Νὰ βλέπῃς ὅμως τὸν ἄνθρωπο τὸν ἴδιο, αὐτὸν τὸν συνόμοιό σου, νὰ φέρνεται μὲ τόση ἀπονιά, πῶς νὰ παλέψῃς πιά!

Ἀρχίσαμε νὰ πιστεύωμε πῶς ἐξεγραφτήκαμε ἀπὸ τοῦ κόσμου τὸ βιβλίο, πῶς παραδοθήκαμε λέσι στὰ κύματα καὶ πῶς οἱ ἄνθρωποι ἐτράβηξαν χέρι ἀπὸ μᾶς, νὰ μὴ συνεπάρῃ κ' ἐκείνους τοῦ θεοῦ ἡ κατάρα. Καὶ ἄλλοι, ἐλέγαμε, ἂν μᾶς ἀπαντήσουν ἔτσι βέβαια θὰ μᾶς φερθοῦν. Ἀπελπισία μᾶς ἐκυρίεψε· πάει, εἴμαστε χαμένοι! Ὅμως ἀπὸ τὶς πολλὲς φωνὲς τοῦ καπετάνου, ποῦ δὲν ἔχανε τὸ θάρρος του ἕως τὴν ὕστερη στιγμή, ἐπιάσαμε πάλι τὶς τρόμπες· μὰ μὲ τί χέρια καὶ μὲ τί ψυχή; Ἐφαμπάραμε καμμιὰ ὥρα κ' ἔπειτα ἕνας ἕνας τὶς παραιτήσαμε μάρμαρο κ' ἐξαπλωθήκαμε στὸ κατάστρωμα ἄφωνοι, ἄλαλοι. Ἐπλάκωσεν ὡς τόσο ἡ νύχτα· καὶ τί νύχτα, χειρότερη καὶ τρομερώτερη ἀπὸ τὶς ἄλλες. Μαυρίλα πίσσα· κόλαση σωστή. Οὔτε ἄστρα στὸν οὐρανό, οὔτε φανὸς στὴ γῆ κανένας! Τὰ σημάδια τῆς καλοσύνης ἔσβυσαν ἕνα ἕνα. Εἶπε μία στιγμὴ θὰ φυσήξῃ πονεντογάρμπι· μὰ πάλι τὸ γύρισε στὸ γρεγοτρεμουντάνα. Χιόνι ἄρχισε νὰ μᾶς σκεπάζῃ· ἐθυμήθηκε, βλέπεις, ὁ οὐρανὸς ποῦ ἐχρειαζόμαστε σάββανο! Νέκρα ἔπεσε σ' ὅλο τὸ καράβι μας κ' ἐνόμιζες πῶς ἦταν παντέρημο στὰ κύματα. Μοναχὰ στὴν πλώρη ἀγουριότουν τὸ σκυλὶ καὶ ἡ τρόμπα στὴν πρύμη ἔβγαζε ἀργὰ ἀργὰ τὸ θρηνητικό της σκούξιμο, κάτου ἀπὸ τοῦ καπετάνιου τὰ χέρια.

— Μωρὲ ναῦτες ποῦ τοὺς διάλεξα! ἐμουρμούριζεν αὐτός, ἕνας κ' ἕνας· νὰ χαθοῦν δὲ βρίσκονται σ' ὅλη τὴ γῆ!... Ἀμ δὲν πᾶτε, καϋμένοι μου, νὰ φορέσετε φουστάνια!

— Μὰ τί θὲς νὰ κάνουμε; τοῦ λέει ὁ Κράπας.

— Τί νὰ κάνετε, νὰ παλέψετε, μωρέ, νὰ παλέψετε! σ' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ πόδια ὁ χάρος, πιάσε τον ἀπὸ τὸ λαιμό... θὰ σὲ πάρῃ νὰ σὲ πάρῃ, παλληκαρίσα. Ὄχι νὰ σταυρώσῃς τὰ χέρια καὶ νὰ παραδοθῇς!

— Μὰ δὲ βλέπεις ποῦ χάσκει τὸ κῦμα νὰ μᾶς καταπιῇ!

— Ὡς ποῦ νὰ μὲ καταπιῇ ἐκεῖνο τὸ ρουφάω ἐγώ!...

Ὁ καπετάνιος ἐγύρευε νὰ μᾶς κεντήσῃ στὸ φιλότιμο. Μὰ μήπως καὶ ἂν ἤθελε κανείς μας ἠμποροῦσε νὰ κινηθῇ! Τὸ χιόνι ἐπλάκωνε μία πήχη τὸ κατάστρωμα· στὰ σχοινιά, στὰ κατάρτια, στὰ σίδερα, στὰ κουρέλια τῶν πανιῶν ἁπλονότουν καὶ ἀσπρογάλιαζε μέσα στὸ πυκνὸ σκοτάδι, σὰν κουλουριασμένα φίδια. Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ἐρχό-

[1] Τέλος· ἴδε σελίδα 369.

τουν τὸ κῦμα καὶ μοῦ ἔδερνε τὸ πρόσωπο· ἦταν βρεγμένη ὡς καὶ ἡ γλῶσσά μου καὶ ὅμως δὲν εἶχα ἀνάκαρα νὰ σηκωθῶ ἀποκεῖ. 'Αποκακαρωμάρα ἄρχισε νὰ μὲ κυριεύῃ κ' ἐνῷ ἤμουν ἀκόμη ζωντανὸς ἔλεγα πῶς ἤμουν ἄψυχο κουφάρι, πῶς μ' ἐκυλοῦσαν ἀλαφρὸν σὰν πούπουλο τὰ κύματα. Ἔλεγα πῶς ἤμουν πρισμένος ταβοῦλι· πῶς τὸ κεφάλι μου ἦταν ὅμοιο μ' ἕνα ρουμοβάρελο· πῶς τὰ πόδια μου ἐζύγιζαν καθένα ἀπὸ πεντακόσια καντάρια! Ἔξαφνα, λέγει, τὰ θηρία τῆς θάλασσας, τὰ σκυλόψαρα καὶ οἱ φάλαινες, οἱ κροκόδειλοι καὶ τὰ δελφίνια ἐτριγύρισαν, λαίμαργα τὸ ἄχαρο κουφάρι μου κ' ἔπιασαν διαβολικὸ καυγᾶ μὲ τὰ ὄρνια τοῦ οὐρανοῦ γιὰ τὰ κοψίδια μου. 'Εγὼ τὰ κύτταζα ἀδιάφορος κ' ἐγελοῦσα, σκαστὰ καὶ τρανταχτὰ γέλοια, βλέποντάς τα νὰ κοπιάζουν τόσο καὶ νὰ λαχταρίζουν γιὰ τ' ἀρρωστημένα κρέατά μου. Κ' ἔπειτα, λέγει, τὸ κεφάλι μου ἀργοκυλῶντας, πάντα μαῦρο καὶ παρόμοιο μὲ ἕνα ρουμοβάρελο, εὑρέθηκε στὸ λιμάνι τῆς Ὕδρας. Ἦταν ἀνήμερα Λαμπρὴ καὶ ἡ πολιτεία ὅλη ἔλαμπε, κάτασπρη στοῦ ἥλιου τὶς ἀχτίδες, σὰν μαρμαρόχτιστο ἀμφιθέατρο κ' ἐμοσχοβολοῦσε, σὰν ἐκκλησιά. Τρομπόνια ἐβροντοῦσαν κ' ἐβαροῦσαν παιγνίδια κ' ἔπαιζε ρουμπίνι στὸ ποτῆρι τὸ κρασὶ κ' ἔλαμπαν στὰ χέρια κατακόκκινα τ' αὐγὰ κ' ἔτρεμε τὸ «Χριστὸς 'Ανέστη» σὲ κοραλλένια χείλη. Τὸ κεφάλι μου ἀργοκυλόντας μέσα ἀπὸ τὰ σημαιοστόλιστα πλεούμενα, ἦρθε καὶ ἄραξε στὴν ἀκρογιαλιὰ κ' ἐβγῆκαν οἱ νηὲς περδικοστῆθες, μὲ τὰ κίτρινα φακιόλια καὶ τὰ λαμπρὰ γκόλφια τους, καὶ ἦρθαν τὰ λεβεντόπαιδα μὲ τὰ τσόχινα βρακιὰ καὶ πλατειὰ ζωνάρια τους, μ' ἐκύτταζαν κ' ἔλεγαν μὲ ἀπορία: Τίνος εἶνε τοῦτο τὸ κεφάλι; Ἦρθαν μαζὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς μου, μ' ἔβλεπαν κ' ἐκεῖνοι κ' ἐρωτοῦσαν κ' ἔλεγαν: Τάχα τίνος εἶνε τοῦτο τὸ κεφάλι; 'Εγὼ τοὺς ἄκουα κ' ἐστενοχωρούμουν ποῦ δὲν μ' ἐγνώριζαν καὶ ἤθελα νὰ τοὺς φωνάξω — Δικό μου εἶνε, τοῦ Καλνώρα τοῦ βλάμη σας, καὶ πῶς δὲν τὸ γνωρίζετε; 'Εμένα μὲ γνωρίζουν οἱ στράτες καὶ τὰ διάβατα, μὲ τρέμουν τὰ βαγένια καὶ τὰ καπηλειά. 'Ο Μπαταριᾶς σὰν ἀρχίσω τοὺς σκοπούς μου, σπάει τὶς κόρδες τοῦ λαγούτου του καὶ ὁ Σουλεϊμάνης ἀπαραιτεῖ τὸ νάϊ του στὴ φωνή μου. 'Εγὼ ἂν σηκώσω μάτι στὰ ψηλὰ τὰ παραθύρια, ἀρνήθηκε κάθε γυναῖκα τὸν ἄνδρα της καὶ ἂν σύρω τὸ χέρι στὴ μέση μου τὸ αἷμα κατουρεῖ κάθε μάνας γέννα. 'Εγὼ ἐψάρεψα πρῶτος τὸ μελάτι στοὺς βυθοὺς τῆς Μπαρμπαριᾶς κ' ἐξερρίζωσα τὸ ζωντανὸ καὶ στοιχειωμένο γιούσουρι μ' ἕνα μου τίναγμα. Οἱ Καλυμνιῶτες εἶδαν τὸ βούτημά μου κ' ἐθαύμασαν. Μὲ εἶδε τὸ σκυλόψαρο — μουρδάρικο ψάρι! — καὶ ἦρθε ταπεινὸ ἐμπρὸς στὸ γιαλὶ τῆς περικεφαλαίας μου, θέλοντας νὰ γνωρίσῃ τὸ νέο θηρίο ποῦ ἐσυνεμπῆκε στὰ νερά του· μὲ εἶδαν καὶ οἱ ἀραπάδες τῆς Βεγγάζης καὶ μ' ἐτίμησαν σὰν βασιλέα· μοῦ ἄφησαν ἐλεύθερο τὸ πηγάδι ποῦ θὰ πέρνω νερὸ καὶ τὸ κοπάδι ποῦ θὰ προμηθεύωμαι τὸ κρέας. 'Εμένα μ' ἔμαθαν ἀπὸ μικρὸ παιδὶ ὅλοι οἱ ἀνέμοι ἀπὸ λεβάντε σὲ πουνέντε καὶ ἀπὸ βοριᾶ σὲ ὄστρια καὶ συντρόφεψαν τὸ νυχτοπερπάτημά μου ὅλα τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ. 'Εγὼ εἶμαι ὁ Καλνώρας ὁ βλάμης σας ποῦ μὲ γνωρίζουν τὰ πόρτα τῆς Μαύρης θάλασσας καὶ τῆς Ἄσπρης τὰ λιμάνια ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη, καὶ πῶς ἐσεῖς δὲ μὲ γνωρίζετε;

Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἤθελα νὰ τοὺς εἰπῶ, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσα νὰ βγάλω λέξη ἀπὸ τὸ στόμα μου. Ὡς ποῦ μὲ ἄρπαξαν τὰ παληκάρια καὶ οἱ λυγερὲς κ' ἐβγῆκαν στὸ Βληχὸ νὰ παίξουν κλωτσοσκοῦφι. 'Εδῶ μ' ἔρριχναν ἐκεῖ μ' ἐπετοῦσαν ὁλημερίς. Κ' ἐγὼ ὁλημερίς, μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, ἔβλεπα γύρω μου τὴ Φύση νὰ σκορπίζῃ ἄφθονους τοὺς τροφαντοὺς χυμούς της σ' ἔμψυχα καὶ ἄψυχα, κάτου ἀπὸ τὰ ζεστὰ ἀγκαλιάσματα τοῦ μαγιάπριλου. Ἡ δροσολουσμένη χλωρασιὰ ἁπλονότουν κάτω, τάπητας μακρὺς μαργαριτοκέντητος κ' ἐπάνω του χιλιάδες ἐχαμοπετοῦσαν ἔντομα κ' ἐβούϊζαν· ὁ γαλανὸς αἰθέρας ἐπεντοβολοῦσε ἀπὸ χιλίων λογιῶν μελωμένα ἀρώματα καὶ ἠχολογοῦσεν ἀπὸ χιλίων πουλιῶν γλυκόφωνα κηλαϊδήματα. Ἔπεφτε τὸ λιοπύρι ζωντανὸ ὁλοῦθε, σὲ στερηὰ καὶ θάλασσα, στοὺς σχισμένους τοίχους τῶν ἐρημοκλησίων πέρα κ' ἐδῶθε, μέσα στὰ σαρακωφαγωμένα ξύλα τῶν τάφων, κάτω στοὺς ὑγροὺς βυθοὺς κ' ἐπάνω στὸν ξηρὸν αἰθέρα κ' ἐζωντάνευε κάθε ἐνόργανη σπορὰ καὶ ἀνάσταινε ἀπὸ μία νεκρὴ χιλιάδες ἄλλες ὑπάρξεις, ἐχάριζε στὸν γέροντα νιάτα καὶ τὸν νέον ἐγέμιζε συναισθήματα. 'Εγελοῦσαν οἱ λυγερὲς δυνατὰ καὶ μέσα στὸ τρεμουλιαστὸ γέλοιο τους ἐμάντευα τῆς καρδιᾶς των τὴ φωτιὰ καὶ τὴ λαχτάρα. 'Ετραγουδοῦσαν τὰ παληκάρια κ' ἔλεγαν μὲ τὸ τραγοῦδι καὶ μὲ τὸ παίξιμο τῶν ματιῶν, τὸν πόθο καὶ τὸν καϋμό τους! Κ' ἐγὼ ποῦ ἔβλεπα ἐκεῖνο τὸ γοργοπαίξιμο, ποῦ ἄκουα ἐκεῖνα τ' ἀσημένια γέλοια σὲ Κόλαση ἤμουνα ἀπὸ τὴ ζήλεια γιατὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ εἶμαι σ' ἐκείνη τὴν Παράδεισο! Αἰσθανόμουν τὴν ψυχή μου ν' ἀλυχτᾷ ὅλα ἐκεῖνα τὰ παληκάρια, σὰν σκύλα ποῦ θέλουν νὰ πάρουν τὰ κουτάβια της καὶ δάκρυα ἤθελα νὰ χύσω πύρινα γιὰ τὴν καταδίκη αὐτὴ τῆς σκληρῆς μου μοίρας. Μὰ οἱ βρύσες τῶν ματιῶν μου ἦσαν σφαλιστὲς καὶ τὸ δάκρυ ἐπισοδρομοῦσε κ' ἐχυνότουν μέσα στὸ μυαλό μου, καυτερὸ καὶ βαρὺ σὰν ἀναλυωμένο μολύβι. Τὸ μυαλὸ δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὸ δάκρυ μου κ' ἐκλωτσοῦσε ἕτοιμο νὰ σπάσῃ τὸ καύκαλο καὶ νὰ χυθῇ ἔξω ἀκράτητο! Τὸ βάσανό μου αὐτὸ ἐβάστηξε, λέγει, ὡς τὸ ἡλιοβασίλεμμα. Καὶ τότε ὅλοι μαζὶ ἔφεραν τὸ κεφάλι μου καὶ τὸ ἔθαψαν πίσω ἀπὸ τῆς Παπαντῆς τὸ Ἅγιο Βῆμα καὶ θάφτοντας ἐτραγουδοῦσαν καὶ μοῦ ἔλεγαν·

— Στὴν ἄλλη ζωή! . . . στὴν ἄλλη ζωή! . . .

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ καταφώνιασμα ἀκούω μιὰ φωνὴ νὰ μοῦ φέρνῃ τ' ἀέρι:

— Ἔ ἀπὸ τὸ μπάρκο, ἔ! . . .

Μὰ τόσο ἤμουν ἀπελπισμένος, τόσο ἦταν ριζωμένη στὸ νοῦ μου ἡ ἰδέα πῶς ὅλος ὁ κόσμος ἦταν ἐκεῖνο τὸ σακατεμένο καράβι μας κ' ἐμεῖς οἱ μόνοι κάτοικοί του, ὥστε δὲν ἤθελα νὰ πιστέψω τὰ ἴδια μου τ' αὐτιά. Καὶ ὅταν πάλι ἡ φωνὴ δυνατώτερη καὶ πιὸ κοντὰ ξαναδευτέρωσε, εἶπα πῶς ἦταν κάποιος ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου ποῦ ἀγγελοκρουόταν. Μὰ δόξα νἄχῃ ὁ Θεός, δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου· ἦταν ἀπὸ μία θεόσταλτη γολέτα ποῦ ἔπεσε κοντὰ καὶ μᾶς ἔσωσε.

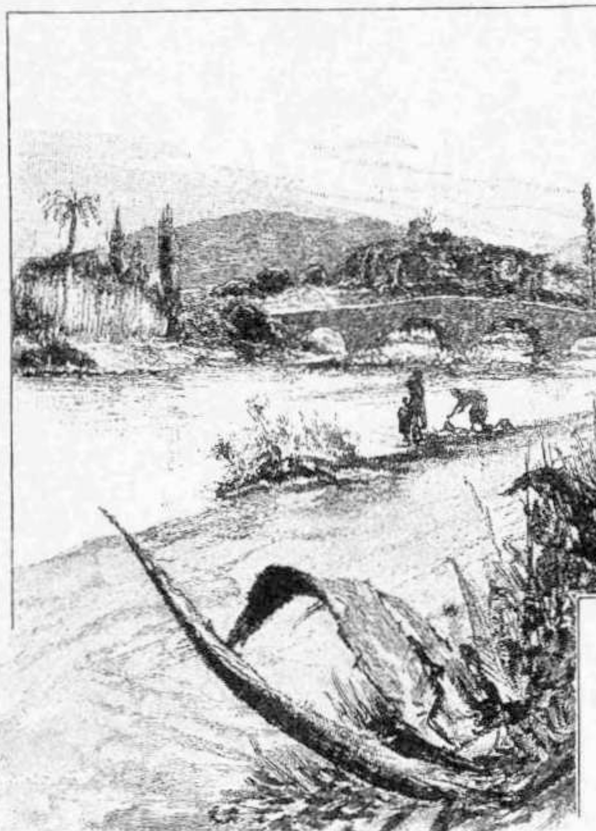

Ζάκυνθος

Λίγο ἔλειψε, ἀκοῦς; νὰ φᾶμε καὶ δεύτερο τράκο μὲ τὴ γολέτα. Φανάρια ἐμεῖς δὲν εἴχαμε καθόλου. Σὲ τέτοια κατάσταση ποιὸς εἶχε νοῦ ν' ἀνάψῃ φῶς; Μὰ φῶς ἀκοίμητο, τὸ φῶς τῶν καντηλιῶν μας, ποῦ δὲν εἶχε σωθῆ ἀκόμη τὸ λάδι του στοῦ Χάρου τὰ παλάτια, ἐσυνάχτηκε νομίζεις ἥλιος κατάμονος στὰ μάτια τοῦ σκύλου μας, ποῦ ἄστραφταν ἀπὸ τὴ λύσσα καὶ στὴν ἀγριοφωνάρα του, ποῦ δὲν ἔπαυε ἀντηχόντας δυνατώτερη ἀπὸ τὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τοῦ ἀνέμου τὸ βόγγο. Αὐτὸ τὸ ζωντανὸ σήμαντρο ἀκούοντας ἡ θεόσταλτη γολέτα ὁδηγήθηκε νὰ ἔρθῃ κοντήτερα καὶ νὰ μᾶς σώσῃ.

Ὅλοι ἐσωθήκαμε· ἕνας μονάχα ἀπόμεινε, ὁ σκύλος ὁ σωτήρας μας. Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς δὲν ἐβάστηξε ἡ ψυχή μας νὰ τὸν ἀφήκουμε νὰ χαθῇ κ' ἕνας μὲ τὸν ἄλλον ὅλοι ἐδοκιμάσαμε νὰ τὸν πάρουμε. Μὰ κανένα δὲν ἄφινε νὰ τὸν πλησιάσῃ. Τοῦ καπετάνου ποῦ ἐτόλμησε νὰ τὸν πιάσῃ τοῦ ἔκαμε κουρέλια τὸ μουσαμᾶ. 'Αναγκασθήκαμε νὰ τὸν ἀφήκουμε. Καὶ ὅταν κατὰ τὰ χαράματα, βολτατζάροντας νὰ βροῦμε τὸν καιρὸ ἐπεράσαμε πάλι ἀποκεῖ, εἴδαμε τὸ μπάρκο νὰ κατεβαίνῃ στὰ νερὰ μαῦρο, σὰν κακοποιὸ φάντασμα ποῦ φεύγει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ ἀκούσαμε γιὰ ὕστερνὴ φορὰ τὴ φωνὴ τοῦ σκύλου, νὰ γαργαρίζῃ καὶ νὰ σβύνῃ μέσα στὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τοῦ ἀνέμου τὸ βόγγο, σὰν νὰ μᾶς ἔλεγε κ' ἐκεῖνο μὲ θλίψη καὶ παράπονο:

— Στὴν ἄλλη ζωή! . . . στὴν ἄλλη ζωή! . . .

Δ'.

Δὲν ἠξέρω πόσον καιρὸ ἐκοιμήθηκα μέσα στὴ θεόσταλτη γολέτα. 'Αμέσως, μόλις ἐπατήσαμ' ἐκεῖ, οἱ ναῦτες μᾶς ἔγδυσαν ἀπὸ τὰ ροῦχα, ποῦ κολλημένα ἀπάνου μας ἔβγαιναν μαζὶ μὲ τὸ πετσί, μᾶς ἐπότισαν τσάϊ μὲ τὸ ροῦμι καὶ μᾶς ἐξάπλωσαν στὰ ζεστὰ γιατάκια τους. Ὅταν ἄνοιξα τὰ μάτια μου κ' ἐβγῆκ' ἀπάνου ἤμαστε ἐμπρὸς στὰ Μπουγάζια. Ἦταν μία αὐγὴ λαμπροφώτιστη. Ὁ οὐρανὸς χρυσογάλανος καὶ ἡ θάλασσα στρωτὸ κρουστάλλι. Οἱ μύριές της γλῶσσες φιλοῦσαν ἁπαλὰ ἁπαλὰ τὶς στερηὲς καὶ ἐγλυκομουρμούριζαν τραγοῦδι ὑπέρθεο, σὰν γυναῖκα νεράϊδα ποῦ θέλει νὰ σὲ σύρῃ στὰ δολερὰ βρόχια της, μὲ τὶς ὠμορφιὲς καὶ τοὺς τρόπους της. 'Ανατολὴ καὶ Ρούμελη, κάτασπρες ἀπὸ τὰ χιόνια ἀστραποβολοῦσαν στὸ λιοπῦρι κ' ἐκαθρεφτίζονταν στὰ νερά. Ψαρόβαρκες μὲ τ' ἄσπρα καὶ τὰ κόκκινα πανάκια τους, ἀρμένιζαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὶς χαρούμενες ἀκρογιαλιές, σὰν θαλασσοπούλια ποῦ σκύφτουν νὰ παιγνιδίσουν μὲ τὸ κῦμα. Καράβια κάθε λογῆς κατέβαιναν μὲ ὁλοφούσκωτα πανιὰ βαρυφορτωμένα, ἄλλα ἔβγαιναν ἐκείνη τὴν ὥρα ἀδειανὰ ἀπὸ τὰ Μπουγάζια, καὶ βαπόρια μὲ τὸ μαῦρό τους καπνὸ καὶ τὶς βροντερὲς συριγματιές τους, ἀνεβοκατέβαιναν μὲ διαβολικὴ γληγοράδα. Ψηλὰ ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας ἐπετοῦσαν σύγνεφα πουλιά, τοῦ ἀνέμου τεξειδιῶτες πιὸ εὐτυχισμένοι καὶ ἀνάσταιναν τὸν ἀέρα ἀπὸ τὸ χαρούμενό τους κελάϊδημα. Γύρω στὰ κάστρα ἀνέμιζαν κατακόκκινες

στὰ κοντάρια τους οἱ σημαῖες, πορφύρα βασιλικὴ καὶ ἀτίμητη καὶ ἄστραφτε στὸν ἥλιο τῶν κανονιῶν τὸ ἄσπρο ἀτσάλι κ' ἐγελοῦσαν εἰρηνικὰ οἱ μπόμπες στημένες πυραμίδες καὶ ἠχολογοῦσαν ἁρμονικὰ οἱ σάλπιγγες καὶ οἱ στρατιῶτες ἐγυμνάζοντο καὶ ἁπλόνουνταν. δασοφυτρωμένες παπαροῦνες τὰ φέσια τους καὶ οἱ λόγχες τῶν ὅπλων των ἐσπιθοβολοῦσαν, σὰν κρίνα δροσολουσμένα πέρα στὸ βουνό. Χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση καὶ θρίαμβο δόξας ἐτραγουδοῦσεν ἡ γῆ καὶ τὸ στερέωμα. Ὕμνο μεγαλόστομο ἔψελνε ἡ πλάση ὅλη στὴ ζωή, τὴν ἀθάνατη καὶ τὴν πανώρηα. Κ' ἐγὼ ἀθέλητα ἔπεσα στὰ γόνατα καὶ μ' ἐπῆραν τὰ δάκρυα. Ἄχ! δὲ φαίνεται, μωρ' ἀδέρφια, τόσο ὤμορφος ὁ κόσμος στὸν ἄνθρωπο παρὰ ὅταν κινδυνέψῃ νὰ τὸν χάσῃ! Ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα καὶ δὲν ἤθελα νὰ τὸ πιστέψω πῶς ἐκείνη ἡ θάλασσα ἡ ἥμερη σὰν ἀρνάκι, μία νύχτα πρὶν ἦταν τόσο ἄγρια καὶ μανιασμένη, πῶς ἐκεῖνες οἱ στερηὲς οἱ τόσο γελαστὲς λίγο ἔλειψε νὰ γείνουν μνῆμά μας παντοτεινὸ κ' ἐκεῖνοι οἱ ὁλόχρυσοι ἄμμοι ποῦ ἔλαμπαν ἀδερφωμένοι μὲ τὸν ἀσημένιον ἀφρό, θὰ ἐχρησίμευαν γιὰ θλιβερό μας σάββανο!

Ἡ θεόσταλτη γολέτα ἦταν Γαλαξειδιώτικη τοῦ καπετὰν Καρέλη. Ἐρχότουν ἀπὸ τὸ Σουλινὰ φορτωμένη σιτάρι γιὰ τὴν Πάτρα. Ἦταν ὅμως χολέρα εἰς τὸν Ποταμὸ καὶ θὰ ἐπήγαινε πρῶτα νὰ κάμῃ καραντίνα στὶς Δῆλες. Ὁ καπετὰν Καρέλης μᾶς ἐρώτησε ἂν ἠθέλαμε νὰ μᾶς βγάλῃ στὴν Πόλη, μὰ ὅλοι μονόγνωμοι τοῦ ἐζητήσαμε νὰ μᾶς πάρῃ στὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἠξέρω γιατί ὅταν κανείς, εἴτε ἀπ' ἀρρώστια εἴτε ἀπὸ θάλασσα κινδυνέψῃ, ἐπιθυμάει τόσο τὴν πατρίδα καὶ τοὺς συγγενεῖς του. Πολλὲς φορὲς μοῦ ἔτυχε νὰ κινδυνέψω στὴ θάλασα. Μία φορὰ εἶδα ὁλοφάνερο τὸ Χάρο ἀπὸ ποῦντα στὸ Γερμανικὸ νοσοκομεῖο τῆς Πόλης. Ἄλλη μία φορὰ στὴν καραντίνα τῆς Σινώπης ἔκαμα δύο μῆνες ἀπὸ χολέρα· στὸ Ταϊγάνι ἕνα χειμῶνα ἔπεσα ἀπὸ τὸ κατάρτι κατακέφαλα καὶ μ' ἔβγαλαν ἀναίσθητο ἔξω κ' ἔκαμα ἑφτὰ μήνους στὸ στρῶμα. Μὰ πάντα μόλις ἔδινε ὁ Θεὸς κ' ἔπερνα τὴν καλήτερη, μονοφύσημα τραβοῦσα γιὰ τὴν πατρίδα. Καί, στὴ θάλασσα ποῦ ἀρμενίζω, ρὲ παιδιά, γλυκύτερες ὧρες ἀπὸ κεῖνες δὲν ἐγνώρισε ἀκόμη ἡ ψυχή μου. Μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια ἔτρεχα καὶ ἀγκάλιαζα ὄχι μόνον τοὺς συγγενεῖς μου ἀλλὰ καὶ κάθε συντοπίτη μου, καὶ τὸν πατέρα ἀκόμη νὰ μοῦ εἶχε σκοτωμένο. Ἡ καρδιά μου ἄνοιγε κ' ἐγενότουν περιβόλι· ἡ ψυχή μου, ἄκακη καὶ ἀπονήρευτη, ἔλεγες πῶς ἦταν πνοὴ τῆς Παράδεισος. Ὅλοι οἱ χωριανοὶ ἐφαίνοντο ἄγγελοι στὰ μάτια μου. Καὶ οἱ πέτρες ἀκόμη ἐπίστευα πῶς μ' ἐχαιρετοῦσαν χαρούμενες καὶ μοῦ ἔλεγαν: καλῶς ὥρισες, καλῶς ὥρισες! Νὰ τί θεοκατέβατες στιγμὲς ἔχουμ' ἐμεῖς οἱ θαλασσινοὶ ποῦ οἱ στεριανοί, πιασμένοι στὸν τόπο τους σὰν τὸ χταπόδι στὸ θαλάμι του, οὔτε νὰ τὶς φαντασθοῦν οὔτε νὰ τὶς ἀπολάψουν ἠμποροῦν!

Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς οἱ ἄλλοι εἶχαν περισσότερο δίκηο νὰ ζητήσουν τὴν πατρίδα. Καθένας εἶχε τοὺς γονέους, τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους του. Μέσα στὴ φρίκη καὶ τὰ δάκρυα ἐκείνων, ὅταν θὰ ἀκοῦνε τὰ φοβερά μας μαρτύρια, μέσα στὰ χάδια καὶ τὶς περιποίησες ποῦ θὰ τοὺς κάνουν, θὰ ξεχάνῃ καθένας τὰ βάσανά του· θὰ πλακώσουν ἔπειτα τὰ βιολιὰ καὶ τὸ κρασὶ τῶν φίλων, ποῦ θὰ γιορτάζουν τὸ λυτρωμό του καὶ πάει πιά, οὔτε ἦταν οὔτ' ἐφάνηκε ὁ κίνδυνος.

Ἐγὼ ὅμως τίποτ' ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐπερίμενα. Οὔτε γονέους, οὔτε στενοὺς συγγενεῖς, οὔτε φίλους ἐγκαρδιακοὺς εἶχα ἐκεῖ. Ἀπὸ μικρὸς ὀρφάνεψα κι' ἀπὸ μικρὸς ἐξενητεύθηκα μὲ τὰ καράβια. Πεντέξη μήνους πρὶν μ' ἐκατάφεραν καὶ ἀρραβωνιάστηκα μὲ μία φτωχούλα ἀλλὰ δὲν εἶχα καὶ τόση τρομάρα γιαδαύτηνε. Δὲν τὴν ἐσυλλογιζόμουν παρὰ σὰν ἔβλεπα τὴν ἀρραβῶνα στὸ δάχτυλό μου. Τόρα ὅμως θὰ τὸ πιστέψετε; ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ βρέθηκα στὴ γολέτα κ' ἐκατάλαβα στέρεο πρᾶμα κάτου ἀπὸ τὰ πόδια μου, ἐκείνη πρώτη ἔλαμψε ἐμπρός μου, μὲ τὴ φτωχική της φορεσιὰ καὶ τὸ σεμνό της ἦθος, δακρυσμένη νὰ δέρνεται καὶ νὰ στενάζῃ ἀπάνου ἀπὸ τὸ εὔκαιρο μνῆμά μου. Δὲν ἠξέρω γιατί ἀνάτειλε στὸ νοῦ μου ἔξαφνα ἡ ἰδέα πῶς ἡ τύχη ἐκείνης ἦτον νὰ σωθῶ ἐγώ· πῶς ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ μὴ μαραθοῦν παράωρα τὰ νιάτα της τὰ δροσερά, νὰ μὴ δακρύσουν ἀπὸ λύπη πρὶν δακρύσουν ἀπὸ χαρὰ τὰ μάτια της τὰ ζαφειρένια, νὰ μὴ μαυρίσῃ ἡ καρδούλα της πρὶν ἀνοίξῃ σὰν τὸ τριαντάφυλλο στοῦ γάμου τὴ δροσιά, νὰ μὴ γίνῃ χήρα πρὶν γίνῃ νύφη ἡ ἀρφανούλα! Καὶ ἡ ἀγάπη σὲ μία ὥρα ἐφύτρωσε μέσα μου κ' ἐρρίζιασε, σὰν τὸν κισσό, ποῦ πιάνει κάθε κούφωμα καὶ κάθε χαραμάδα κ' ἐξοχὴ καὶ πρασινίζει καὶ ἀνθοστολίζει ἀξεκόλλητος τοὺς τοίχους τοῦ ἐρμόσπιτου! Τὴν εἶχα ἐμπρός μου ὁλόκορμη κι' ὅλο ὠμορφιὲς τῆς ηὕρεσκα. Ἐμοσχοβολοῦσεν ὁ ἀέρας περίγυρά της· μουσικὴ οὐράνια ἦταν ἡ φωνή της· ἐγελοῦσε καὶ οἱ ἄγριοι κάμποι ἄνθιζαν κ' ἐπεντοβολοῦσαν. Δὲν ἔβλεπα τὴν ὥρα νὰ φτάσω στὴν Ἑλλάδα. Ἅμα φτάσω, ἔλεγα, εἶχα δὲν εἶχα παράδες θὰ τὴν ἔπερνα. Θὰ ἐχρέωνα τὸ παλησόσπιτο! Εὐγνωμοσύνη ἄμετρη αἰσθανόμουνα σ' ἐκείνη γιὰ τὴ σωτηρία μου καὶ ἔλεγα τὸν ἑαυτό μου χρεοφελέτη κ' ἤθελα νὰ τὴν βαρυπληρώσω. Ἔστειλα γράμμα τῆς θείας της ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ τῆς ἔλεγα νὰ ἑτοιμασθοῦν γιὰ τὸ γάμο καὶ πλακώνω καὶ νὰ μοῦ γράψουν στὴν καραντίνα, νὰ μάθω τί κάνουν. Ἐφανταζόμουν τὴ χαρὰ ποῦ θὰ πάρῃ ἡ Μπήλιω μου, ὅταν διαβάσῃ πῶς κατεβαίνω νὰ κάνουμε τὸ γάμο· πῶς θὰ λογαριάζῃ μία μία ἀνυπόμονα τὶς ἡμέρες. Τὸ σπιτάκι μου, ποῦ ἐσφάλισε ἀφότου πέθαναν τὰ γονικά μου κ' ἐσκούριασαν οἱ κλειδωνιές του κ' ἐχορτάριασαν οἱ πόρτες του κ' ἔπνιξε ἡ ἀγριαγναθιὰ καὶ τὸ μαμοῦδι τὴν αὐλή του, θὰ μοῦ τὸ στολίσῃ, ἔλεγα, ἐκείνη σὰ νεράϊδα· θὰ φυτέψῃ μηλιὰ στὴν πόρτα καὶ κλῆμα στὴν αὐλή του, θὰ κρεμάσῃ μοσχομύριστα ἀφροκύδωνα ἀπάνου ἀπὸ τὸ κρεββάτι καὶ ρόϊδα πολύκλωνα ψηλὰ στὸ πατερό!

Κύτταξε ὅμως πῶς εἴμαστε οἱ ἄνθρωποι πλασμένοι! Βρισκόμαστε σ' ἕνα κίνδυνο ποῦ δὲν ἐπήγαμε γυρεύοντάς τον παρὰ ἦρθε αὐτόκλητος καὶ

τὸν δεχόμαστε γιατὶ δὲν ἠμποροῦμε νὰ κάνουμε ἀλλοιῶς καὶ ὅμως σὰν περάσῃ ὅλοι τὸ θεωροῦμε κατόρθωμα. Οἱ σύντροφοί μου, ποῦ γρήγορα ἐσυνῆρθαν μὲ τὸ φαγὶ καὶ τὴν καλοπέραση, ἄρχισαν τόρα νὰ διηγόνται τὸν κίνδυνό μας μὲ περιφρόνηση καὶ νὰ κοροϊδεύῃ ἕνας τὸν ἄλλον γιὰ τὴ δειλία του, πλάθοντας μὲ τὴ φαντασία του ὅ,τι τοῦ κατέβαινε καὶ νὰ παρουσιάζῃ τὸν ἑαυτό του ἥρωα. Σ' ἐμένα μάλιστα ποῦ παραδομένος στὸ νεογέννητο αἴσθημά μου ἤμουν σὰν ἀφαιρεμένος, ἐρρίχτηκαν ὅλοι νὰ μὲ πειράζουν στὰ γερά. Ὁ καπετὰν Μπισμάνης δὲν ἦταν ὥρα νὰ μὲ ἰδῇ ἐμπρός του καὶ νὰ μὴ μοῦ φωνάξῃ γελῶντας:

— Ἔ, Καληώρα· δὲν πᾶς λίγο νὰ δουλέψῃς τὴν τρόμπα;

Μὲ τοῦτα καὶ μὲ τ' ἄλλα ἐκατεβήκαμε στὶς Δῆλες. Εἴδατε τί λιμάνι εἶνε; ὁ Θεὸς νὰ τὸ κάμῃ λιμάνι! Ὅσο τὸν ἔχει στὸ σορόκο καλά, μὰ ἅμα τὸν πάρῃ τρεμουντάνα καὶ κατεβάσῃ ὁ Τσικνιᾶς οὐδὲ βάρκα δὲ μένει μέσα. Δὲν ἠξέρω ποιοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι ποῦ διάλεξαν τὶς Δῆλες γιὰ καραντίνα, μὰ βέβαια θαλασσινοὶ δὲν ἦσαν. Νομίζω ἄλυωτοι ἀκόμη θὰ βρίσκονται στὸ μνῆμα τους γιὰ τὰ συχώρια ποῦ πέρνουν ἀπὸ κάθε καραβοκύρη. Γυρεύουμε τόπο ν' ἀρράξουμε· ποῦ ν' ἀρράξουμε; Ἑβδομῆντα κομμάτια καράβια, μικρὰ μεγάλα, ἦσαν ἀρραγμένα ἐκεῖ, χωριστὰ πεντέξη βαπόρια. Ἀπὸ τὰ κατάρτια καὶ τὰ σχοινιὰ ἔλεγες κέμπαίναμε σὲ πυκνοντυμένο δάσος χειμῶνα καιρό. Ὡς τόσο ἦρθεν ὁ πιλότος καὶ μᾶς ἄρραξε σὲ μία ἄκρη, κατὰ τὰ Κοκκινάδια. Δὲν εἴχαμε καλὰ καλὰ ἀρράξει καὶ βλέπω ἄξαφνα τὸν καπετὰν Μπισμάνη, κατακόκκινο σὰν παπαροῦνα, ξεσκούφωτον, ἀγριεμένο νὰ τρέχῃ στὴν πλώρη, νὰ καβαλάῃ τὸ μπαστοῦνι, ν' ἁρπάζῃ τὸν ἔξω φλόκο καὶ χτυπόντας τὸ στῆθος του νὰ βρίζῃ καὶ νὰ καταριέται καὶ νὰ θεορρίχνῃ. Κυττάζω, στὸ πλάγι μας τὸ Ἀντριώτικο μπάρκο· ὁ προδότης καὶ ἀπάνθρωπος ναύτης, ἔκανε καραντίνα!

— Παληοτσόπανε!.. παπλωματᾶ! καραβανᾶ!.. ἔβριζεν ἀγριωμένος ὁ καπετάνος μας. Δὲν ἐφοβήθηκες, μωρέ, τὸ Θεό, τὴ θάλασσα δὲν ἐφοβήθηκες! Μὰ ἔχω τὶς ἐλπίδες μου!... Ἂν εἶνε Θεός, θάλασσα, μωρέ, ἂν εἶνε θὰν τὸ δείξῃ, ἀργὰ-γλήγορα!...

Εἴδαμε κ' ἐπάθαμε ὥστε νὰ τὸν ἡσυχάσουμε. Τόσο κακὸ τοῦ ἔκαμε ποῦ εἶδεν ἐμπρός του τὸν Ἀντριώτη, ποῦ ἐφοβηθήκαμε νὰ μὴ τὸν εὕρῃ ἄλλο πρᾶμμα. Ὡς τόσο ἐπῆρε νὰ νυχτώνῃ καὶ κακὰ σημάδια ἄρχισε νὰ δείχνῃ ὁ καιρός. Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε μαραμένος πίσ' ἀπὸ τὴ Σίφνο. Τὰ θεμέλια τοῦ οὐρανοῦ ἐσκούραναν καὶ οἱ χαμηλὲς στερηὲς γύρω ἄσπρισαν σὰν κιμωλία. Τῆς Τῆνος τὸ βουνὸ ἔβαλε τὴν σκούφια του καὶ ὁ Τσικνιᾶς ἐσκοτείνιασε. Κίνηση ἀσυνήθιστη ἄρχισε στὶς Δῆλες σὰν σὲ μερμηγκοφωλιὰ κατὰ τὰ πρωτοβρόχια. Στὸ πόδι μαρινάροι! ἄλλοι στὰ σχοινιά, ἄλλοι στὶς ἄγκυρες, ἄλλοι στὶς βάρκες, ἄλλοι στὰ κατάρτια! Χέρια, πόδια, νύχια, δόντια σὲ κίνηση! Ἕνα καράβι ἐδῶ ἐμάζευε τὴν ἄγκυρα, ἄλλο παρέκει ἔρριχνε καὶ τὴ σπεράντσα· ἄλλο ἔρριχνε κάτω τὶς σταύρωσες· ἐδῶ ἔπερναν πρυμόσχοινα, ἐκεῖ τὰ βαπόρια ἐκάπνιζαν. Ἐπλάκωνε, θαρρεῖς, ἐπίβουλος ἐχθρὸς καὶ καθένας ἀφοῦ δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸν ἀποφύγῃ ἑτοιμαζότουν νὰ τὸν ἀντικρούσῃ παληκαρίσια, μὲ ὅλα του τὰ σύνεργα.

Καὶ ἀλήθεια σὲ λίγο ἐπλάκωσεν ὁ ἐχθρός. Μαῦρος, θεοσκότεινος, ἐπέταξεν ἀπὸ τὸν Τσικνιᾶ ὁ χιονιᾶς σὰν φοβερὸ ὄρνιο μὲ ἄγριες φωνὲς καὶ φτεροκοπήματα κ' ἔκαμε τὸ λιμάνι μαλλιὰ κουβάρια. Ἐκεῖ ν' ἀκούσῃς τὴ σαλαλοὴ καὶ τὸ θρῆνο. Σίδερα ἐβροντοῦσαν, ξύλα τρίζανε, φωνὲς ἀντηχοῦσαν καὶ ἀλυχτήματα. Ἄκουες ἐδῶ· τοῖχος, ἔλεγες, ἔπεφτε κ' ἐγκρεμιζόταν. Ἄκουες ἐκεῖ· λεῦκες ἔγερναν ξερριζωμένες. Ἐδῶ ἐτριζοβολοῦσαν ὀξυὲς θεόρατες, ἐκεῖ ἐβροντοῦσαν χιλιόχρονες βελανιδιές, δεξιὰ ἐχούγιαζαν πεῦκα φουντωτά, ἀριστερὰ ἐστέναζαν λυγερὰ κυπαρίσσα! Ἕνα Μυκωνιάτικο καράβι φορτωμένο ξυλεία καὶ ἀραγμένο κατάμπροστα, τὸ ἔκαμεν ὁ ἄνεμος πολεμικὴ μηχανὴ ποῦ ἐπετοῦσε περίγυρα τὰ σανίδια σὰν πούπουλα κ' ἐσκέπασε τὴ θάλασσα ἕως πέρα στὸ νησί! Ἕνα τσερνίκι Σμυρνέϊκο, κάρβουνο φορτωμένο, τὸ ἄδειασε ὡς ποῦ νὰ εἰπῇς ἀμήν. Μία Καλυμνιώτικη μηχανὴ τὴν ἔγδυσε τέλεια, σὰν νὰ τὴν ἐπάτησαν κουρσάροι!... Τὰ βαπόρια ἐπῆραν τὶς ἄγκυρές τους καὶ ἀγριοσυρίζοντας ἐρρίχθηκαν στραβὰ ἀπάνου στὰ πλεούμενα νὰ γλυτώσουν, σὰν πληγωμένο λεοντάρι, ποῦ μὲ βρουχισμοὺς ρίχνεται νὰ σπάσῃ τὴ γραμμὴ τῶν κυνηγῶν του καὶ κατασυντρίβει ὅ,τι βρεθῇ στὸ δρόμο του. Ἐμεῖς τυχερὸ καὶ ἤμαστε στὴν ἄκρη καὶ εὔκολα ἀμολόντας τὴν ἄγκυρα ἐβγήκαμε πέρα, κάτου ἀπὸ τὶς μικρὲς Δῆλες.

Ὅλη τὴ νύχτα ἐβάσταξε ὁ θρῆνος. Ὅταν ἄρχισε ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα τότε εἴδαμε τὸ κακὸ ποῦ γίνηκε. Ἄλλα καράβια ἦσαν μισοσπασμένα, ἄλλα γδυμνὰ ἀπὸ ξάρτια· ἕνα ἐδῶ εἶχε τὴ μισὴ πρύμη φαγωμένη· ἄλλο ἐκεῖ ἦταν δίχως μπαστοῦνι καὶ φλόκους. Τὸ Βασιλικὸ ἔγερνε κ' ἐκρατοῦσε καρφωμένο στὴν ἄγκυρά του ἕνα Σαμιώτικο τρεχαντῆρι. Δὲν ἠξέρω πῶς ἐπῆγα στὴν πρύμη καὶ βλέπω τὸν καπετὰν Μπισμάνη γονατιστὸ πίσω στὸ τιμόνι νὰ κλαίῃ καὶ νὰ μύρεται σὰν χήρα γυναῖκα.

— Τ' ἔχεις, καπετάνιε, τ' ἔπαθες; ρωτάω.

— Ἄχ, μωρὲ παιδί! λέγει στενάζοντας· μ' ὀργίστηκε ὁ Θεός!... Ὁ κακομοίρης ὁ Ἀντριώτης ἐχάθηκε, φτωχὸς ἄνθρωπος!..

Γυρίζω κατὰ τὰ Κοκκινάδια. Τὸ Ἀντριώτικο μπάρκο νεκρὰ μαδέρια βρίσκονταν ἀπάνου στὶς πέτρες καὶ κοντὰ οἱ ναῦτές του, μουσκεμένοι ὡς τὸ κόκκαλο, ἐτουρτούριζαν γύρω στὴ φωτιά. Μωρέ, ἀκοῦς ἀδέρφια, μονοβδόμαδα ἔκαμε ἔλαβε! Τὸ τίναξε ἀπάνου του, σὰν ἀστραπόβολο! Ἀλήθεια ἐλυπήθηκα κ' ἐγὼ τὸν Ἀντριώτη, μὰ τί: Ἡ θάλασσα ἔκαμε δικαιοσύνη!...»

Ὁ Μπαρμπακαληώρας ἐσιώπησε· ἀλλὰ τὸ τσοῦρμα ἔμεινεν ἐκεῖ ἄφωνο ἄλαλο γιὰ πολλὴ ὥρα ἀκόμη. Δὲν ἐσυλλογιζότουν πλέον τὸν κίνδυνο τοῦ Σπετσώτικου μπάρκου, οὔτε τὸ φρικτὸ δρᾶμα τῆς Μαύρης θάλασσας καὶ τὴ λύσσα τῶν στοιχείων, οὔτε τὶς παληκαριὲς κ' αἰσθηματολογίες τοῦ γέρου ναυτικοῦ. Ποῖος ὀλίγο ποῖος πολὺ ὅλοι τὰ ἔχουν

περάσει αὐτά, ὅλοι τὰ ἔχουν αἰσθανθῆ. Ἡ ζωὴ τῶν ναυτικῶν εἶνε ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτη. Κίνδυνοι στὴ θάλασσα, παληκαριὲς καὶ ἀγάπες στὴ στερηά. Ὅ,τι τοὺς ἔκαμε ἐντύπωση καὶ τοὺς ἐξέπληττε ἦταν τὸ πάθημα τοῦ Ἀντριώτικου μπάρκου. Καθένας εἶχεν ἐμπρός του ὁλοφάνερο τὸ ἐκδικητικὸ κῦμα, ποῦ καταπιασμένο ψηλὰ στὰ ὀμιχλωμένα καὶ ἄξενα μέρη τῆς Μαύρης θάλασσας, κατέβαινεν ὅλο φουσκόνοντας καὶ ὅλο βογγῶντας ἕως τὰ ἥμερα ἀκρογιάλια τῆς Ἑλλάδας γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὴν προδοσία. Καθένας ἐφανταζότουν τὴ θεϊκὴ κατάρα, μαῦρο πουλὶ ν' ἀκολουθῆ ἀπὸ ψηλὰ τὸ μπάρκο ἄγρυπνο καὶ τέλος νὰ τοῦ ρίχνεται, νὰ τὸ μαδᾷ καὶ νὰ τὸ πετσοκόβῃ μὲ φρικτὴ ἀσπλαχνιά. Κ' ἔλεγε καθένας τὴ θάλασσα αὐτὴ τὴν πικροκυματοῦσα, ποῦ τόσους καὶ τόσους θάφτει καθημερινῶς στὰ κύματά της, ἄγρυπνη νὰ ἐπιβλέπῃ τοὺς νόμους τῶν ναυτικῶν. Τρόμος καὶ φρίκη τοὺς εἶχε κυριέψει, λὲς καὶ τὴν αἰσθάνοντο ἀποπάνου τους ἕτοιμη νὰ ξεσπάσῃ κ' ἐναντίον τους, ἂν ποτὲ καὶ αὐτοὶ ἐφέρνοντο ὅπως ὁ Ἀντριώτης. Καὶ ὅταν σὲ λίγο ἀκούστηκε ἡ καμπάνα τῆς βάρδιας, ἐσηκώθηκε καθένας κ' ἐπῆγε νὰ πιάσῃ τὴ δουλειά του, δίχως χωρατὰ καὶ πειράγματα ὅπως ἄλλοτε. Μόνον Κώστας ὁ Συριανὸς ὁ θερμαστής, πάντα ὁ ἴδιος, ἠθέλησε πάλι νὰ πειράξῃ τὸν γέροντα:

—Ἔλα πές μας, Μπαρμπακαληώρα, πόσες φορὲς ἐναυάγησες;

Ἀλλὰ ὁ ὑποναύκληρος τόρα μὲ τὴν παληά του συνήθεια, ἐσηκώθηκε Ποσειδώνιος καὶ ἀλύγιστος, τὰ μάτια του ἐσπιθοβόλουν ἀπὸ θυμοὺς καὶ φοβερίσματα καὶ μὲ τὴν ἀρβανίτικη προφορά του ἐγύρισε καὶ εἶπε:

— Μωρέ, ἄϊντε πόρ! . . . Ἐσεῖς νὰ πᾶτε νὰ βυζᾶχτε γάλα κ' ὕστερα νάρθῆτε νὰ μιλῆστε μεταμένα. Ἀμή! . . . τὸν καιρὸ ποῦ ἐγὼ ἀρμένιζα στὰ πέλαγα ἐσεῖς δὲν ἦστε μουδὲ σπόρος στ' ἀχαμνὰ τοῦ πατέρα σας! . . .

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΔΥΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ἕνα πρωὶ δέχτηκα τὴν ἐπίσκεψη τοῦ φίλου μου Ἰησοῦ Σαμουηλίδη, ποῦ εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς πειὸ γραμματισμένους Ὀβραίους στὴν Ἑλλάδα, γιατὶ εἶνε σπουδαχτὴς τῆς νομικῆς καὶ ἔχει διαβάσει πάρα πολλά.

Μὲ συμπάθειο ποῦ ὁ πρόλογός μου ἄρχισε μὲ τὴ σύσταση ἑνὸς Ὀβραίου. Μὰ ξέρετε τί Ὀβραῖος εἶνε αὐτός; Εἶνε ἕνας Ὀβραῖος ποῦ αἰστάνεται μέσα του τόσο πολὺ τὰ μεγάλα ἔργα τῶν προγόνων μας, τῶν προγόνων του καὶ τῶν ξένων, ποῦ νομίζει κανεὶς πῶς δὲν ἔχει καμμιὰ συγγένεια μὲ τὸ σημερινὸ φιλοχρήματο λαὸ τοῦ Ἰσραήλ, ποῦ δὲν ἐννοεῖ νὰ σοῦ πῆ καλημέρα, ἂν δὲν εἶνε βέβαιος καὶ παραβέβαιος, πῶς θὰ κερδίσῃ μιὰ πεντάρα ἀπὸ σένα. Ὁ Σαμουηλίδης κοντὰ στὰ ἄλλα του χαρίσματα εἶνε καί. . . . ποιητής(!) καὶ ἅμα βρίσκει κανένα καλὸ πρᾶμμα σὲ ξένη γλῶσσα, ἐννοεῖ νὰ τὸ μεταφράζῃ ἢ πεζὰ ἢ ἔμμετρα καὶ καμμιὰ φορὰ καὶ νὰ κλέφτῃ τὶς καλήτερες ἰδέες καὶ νὰ τὶς παρουσιάζῃ γιὰ δικές του.

Ὅταν μπῆκε λοιπὸν στὸ κατοικειό μου, κατάλαβα ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, πῶς κἄτι σπουδαῖο εἶχε μέσα του.

— Πές μάς τα λοιπόν, τοῦ εἶπα, τί μᾶς ἔφερες πάλι σήμερα;

— Σοῦ ἤφερα ἕνα πρᾶμμα, μοῦ εἶπε, ποῦ θὰ σοῦ κάνῃ ἐντύπωση. Ἕνα ἄγνωστο ποίημα σὲ κάθε εἶδος ποίησης ποῦ ἔχεις διαβάσει ὡς τὰ σήμερα.

Ἐτέντωσα τὸ χέρι μου καὶ ἐπῆρα τὸ χαρτὶ ποῦ εἶχε μέσα τὸ ποίημα. Διαβάζω.

«Η ΚΛΙΜΑΞ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΔΙΚΗΣ

(*Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ*).

Τί ὡραῖο κατσικάκι! ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ἦρθεν ὕστερα ὁ λύκος κ' ἔφαγε τὸ κατσικάκι,
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ἦρθεν ὕστερα ὁ σκύλος καὶ ἐδάγκασε τὸ λύκο
Πῶφαγε τὸ κατσικάκι:
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ἦρθεν ὕστερα τὸ ξύλο καὶ ἐχτύπησε τὸ σκύλο,
Ποῦ ἐδάγκασε τὸ λύκο,
Πῶφαγε τὸ κατσικάκι:
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ἦρθεν ὕστερα ἡ φλόγα κ' ἔκαψε τὸ μαῦρο ξύλο,
Ποῦ ἐχτύπησε τὸ σκύλο
Ποῦ ἐδάγκασε τὸ λύκο,
Πῶφαγε τὸ κατσικάκι:
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ὕστερα ἦρθε τὸ ποτάμι καὶ κατάσβυσε τὴ φλόγα,
Πῶκαψε τὸ μαῦρο ξύλο,
Ποῦ ἐχτύπησε τὸ σκύλο,
Ποῦ ἐδάγκασε τὸ λύκο,
Πῶφαγε τὸ κατσικάκι:
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ἦρθεν ὕστερα τὸ βῶδι καὶ κατάπιε τὸ ποτάμι,
Ποῦ κατάσβυσε τὴ φλόγα,
Πῶκαψε τὸ μαῦρο ξύλο,
Ποῦ ἐχτύπησε τὸ σκύλο,
Ποῦ ἐδάγκασε τὸ λύκο,
Πῶφαγε τὸ κατσικάκι:
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ὕστερα ἦρθεν ὁ μακελάρης κ' ἔσφαξε τὸ καψοβῶδι,
Ποῦ κατάπιε τὸ ποτάμι,
Ποῦ κατάσβυσε τὴ φλόγα,
Πῶκαψε τὸ μαῦρο ξύλο,
Ποῦ ἐχτύπησε τὸ σκύλο,
Ποῦ ἐδάγκασε τὸ λύκο,
Πῶφαγε τὸ κατσικάκι:
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ἦρθεν ὕστερα ὁ Χάρος καὶ ἅρπαξε τὸ μακελάρη
Πῶσφαξε τὸ καψοβῶδι,
Ποῦ κατάπιε τὸ ποτάμι,

Ποῦ κατάσβυσε τὴ φλόγα,
Πῶκαψε τὸ μαῦρο ξύλο,
Ποῦ ἐχτύπησε τὸ σκύλο,
Ποῦ ἐδάγκασε τὸ λύκο,
Πῶφαγε τὸ κατσικάκι:
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά.

Ἦρθεν ὕστερα ὁ Θεὸς καὶ ἀφάνισε τὸ Χάρο,
Π' ἅρπαξε τὸ μακελάρη,
Πῶσφαξε τὸ καψοβῶδι,
Ποῦ κατάπιε τὸ ποτάμι,
Ποῦ κατάσβυσε τὴ φλόγα,
Πῶκαψε τὸ μαῦρο ξύλο,
Ποῦ ἐχτύπησε τὸ σκύλο,
Ποῦ ἐδάγκασε τὸ λύκο,
Πῶφαγε τὸ κατσικάκι:
Τὸ ὡραῖο κατσικάκι, ποῦ ἀγόρασ' ὁ πατέρας
Δύο ἄσπρα μοναχά».

Ἅμα διάβασα τὸ ποίημα τοῦτο, μοῦ φάνηκε σὰ νὰ τὸ γνώριζα, σὰν νὰ μὴν ἦταν ξένο στὸ νοῦ μου, καὶ ἀφοῦ συλλογίστηκα κἄμποση ὥρα, μὲ μεγάλη μου ἀπορία θυμήθηκα ἕνα δημοτικὸ τραγοῦδι ποῦ τραγουδιέται σ' ὅλη τὴν Ἤπειρο πολὺ συχνὰ καὶ τὸ ξέρει ἐκεῖ ὅλος ὁ κόσμος. Ἡ δυσκολία ποῦ τράβηξα, γιὰ νὰ τὸ θυμηθῶ αὐτὸ τὸ τραγοῦδι, εἶνε, ποῦ λείπω πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη καὶ ποιητικὴ πατρίδα μου Ἤπειρο.

Τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι, λέγεται ***Κικιρίκουουουου***, καὶ τὰ λόγια του εἶνε αὐτά.

Λάλησε πέτε,
Ξύπνα τὸ γέρο,
Τὸν πολυπικραμένο,
Ὅπου φυλάει τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.

Ἦρθ' ἡ ἀλεποῦ,
Κ' ἔφαγε τὸν πέτο,
Ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο,
Τὸν πολυπικραμένο,
Ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα
Λάλησε πέτε κ.λ.

Ἦρθεν ὁ σκύλος,
Κ' ἔφαγε τὴν ἀλεποῦ,
Κ' ἡ ἀλεποῦ τὸν πέτο,
Ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο,
Τὸν πολυπικραμένο,
Ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο.
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.
Λάλησε πέτε κ.λ.

Ἦρθε τὸ ξύλο
Κ' ἔδειρε τὸ σκύλο,
Πῶφαγε τὴν ἀλεποῦ
Κ' ἡ ἀλεποῦ τὸν πέτο,
Ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο,
Τὸν πολυπικραμένο,
Ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.
Λάλησε πέτε κ.λ.

Ἦρθεν ὁ φοῦρνος
Κ' ἔκαψε τὸ ξύλο,
Πῶδειρε τὸ σκύλο,
Πῶφαγε τὴν ἀλεποῦ,
Κ' ἡ ἀλεποῦ τὸν πέτο,
Ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο
Τὸν πολυπικραμένο,
Ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.
Λάλησε πέτε κ.λ.

Ἦρθε τὸ ποτάμι
Κ' ἔσβυσε τὸ φοῦρνο,
Πῶκαψε τὸ ξύλο,
Πῶδειρε τὸ σκύλο,
Πῶφαγε τὴν ἀλεποῦ
Κ' ἡ ἀλεποῦ τὸν πέτο,
Ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο
Τὸν πολυπικραμένο,
Ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.
Λάλησε πέτε κ.λ.

Ἦρθε τὸ βῶδι
Κ' ἔπιε τὸ ποτάμι,
Πῶσβυσε τὸ φοῦρνο
Πῶκαψε τὸ ξύλο,
Πῶδειρε τὸ σκύλο,
Πῶφαγε τὴν ἀλεποῦ
Κ' ἡ ἀλεποῦ τὸν πέτο,
Ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο
Τὸν πολυπικραμένο,
Ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.
Λάλησε πέτε κ.λ.

Ἦρθ' ὁ μακελάρης
Κ' ἔσφαξε τὸ βῶδι,
Πῶπιε τὸ ποτάμι,
Πῶσβυσε τὸ φοῦρνο,
Πῶκαψε τὸ ξύλο,
Πῶδειρε τὸ σκύλο
Πῶφαγε τὴν ἀλεποῦ
Κ' ἡ ἀλεποῦ τὸν πέτο
Ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο
Τὸν πολυπικραμένο,
Ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.
Λάλησε πέτε κ.λ.

Ἦρθεν ὁ Χάρος
Κ' ἐπῆρ' τὸ μακελάρη,
Πῶσφαξε τὸ βῶδι,
Πῶπιε τὸ ποτάμι
Πῶσβυσε τὸ φοῦρνο,
Πῶκαψε τὸ ξύλο,
Πῶδειρε τὸ σκύλο,
Πῶφαγε τὴν ἀλεποῦ,
Κ' ἡ ἀλεποῦ τὸν πέτο,
Ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο
Τὸν πολυπικραμένο,
Ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.

Λάλησε πέτε,
Ξύπνα τὸ γέρο
Τὸν πολυπικραμένο,
Ὅπου φυλάει τὸν κῆπο
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα.

Ἡ ἁπλῆ παραβολὴ τῶν δυὸ αὐτῶν τραγουδιῶν μᾶς δίνει νὰ καταλάβωμεν ὅτι εἶνε ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶμμα ὅλως διόλου. Τώρα ἔρχεται τὸ ζήτημα, ποιὸ ἀπὸ τὰ δυὸ ἐχρησίμεψε στὸ ἄλλο γιὰ πρωτότυπο.

Στὴν ἀρχή, ὅταν ὁ φίλος μου μοῦ παρουσίασε τὸ μεταφρασμένο τραγοῦδι, θέλησε νὰ μὴ τὸ πιστέψω, γιατὶ δὲν μ' τὸ χωροῦσε ὁ νοῦς μου, ὅτι μποροῦσε τέτοια ἀδερφικὴ συγγένεια τραγουδιῶν— γιὰ νὰ μὴ 'πῶ ταὐτότητα — νὰ βρεθῆ ἀνάμεσα σ' ἕνα γνήσιο ἑλληνικὸ τραγοῦδι καὶ σ' ἕνα ὀβραΐϊκο. Αὐτὸς ὅμως μοῦ παρουσίασε τὸ ὀβραΐϊκο βιβλίο «Ἀγκαδὰ σὲλ Πέσαχ» ἤτοι «Μελέτη τοῦ Πάσχα»,

δηλαδὴ ἡ ἱστορία τοῦ πῶς ἐβγῆκαν οἱ ὀβραῖοι ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ποῦ εἶνε ὑποχρεωμένοι ὅλοι οἱ ὀβραῖοι νὰ τὴν διαβάζουν τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν νύχτα τοῦ Πάσχα πρῶτα ἀπὸ τὸ φαγητὸ ἀπάνω στὸ τραπέζι, ἔχοντας τὰ ποτήρια γιαμάτα κρασί, κάθε ἕνας χωριστὰ στὸ σπίτι του. Καὶ ἐπειδὴς ἐγὼ κατὰ δυστυχία δὲν ξέρω ὀβραΐκα ἀναγκάστηκα νὰ καταφύγω σὲ πολλοὺς φίλους μου ὀβραίους καὶ ὅλοι μοῦ τὸ ξήγησαν σύμφωνα μὲ τὴ μετάφραση, ὥστε δὲν μοῦ ἔμεινε ἡ παραμικρὰ ἀμφιβολία, ὅτι καὶ οἱ ὀβραῖοι ἔχουν αὐτὸ τὸ τραγοῦδι ὅπως καὶ οἱ Ἠπειρώταις.

Καθὼς μ' ἐβεβαίωσαν πολλοί, τὸ τραγοῦδι εἶνε γραμμένο στὴ χαλδαΐκη γλῶσσα καὶ τραγουδιέται ὕστερα ἀπὸ τὴν «Μελέτη» σὰν ἐθνικὸ τραγοῦδι, τὴν πρώτη καὶ τὴν δεύτερη νύχτα τῆς Ὀβραΐκῆς Πασκαλιᾶς, σάμπως εἴπαμε καὶ παραπάνω, καὶ ὅτι βρίσκεται στὰ βιβλία τῆς «Μελέτης» ἐδῶ καὶ ἑκατὸ χρόνια καὶ κάτω χωρὶς τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ του καὶ ὅτι στὰ παληότερα βιβλία δὲ βρίσκεται.

Τοῦτο μᾶς δίνει νὰ καταλάβωμε ὅτι τὸ τραγοῦδι αὐτὸ εἶνε ἑλληνικὸ καὶ ὅτι κάποιος φιλόμουσος Γιαννιώτης ὀβραῖος τὸ μετάφρασε καὶ ἐπειδὴς ἦταν ὤμορφο καὶ περίεργο τὸ παραδέχτηκαν γιὰ Πασκαλιάτικο τραγοῦδι. Ἀλλοιώτικα εἶνε ἀδύνατο νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι μεταφράστηκε ἀπὸ τὸ ὀβραΐκο, γιατὶ ἂν μεταφράζονταν θἄμενε ἄγνωστο καὶ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ γίνη δημοτικό. Ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ καὶ ἕνεκα ποῦ οἱ ὀβραῖοι τοῦ Γιαννίνου εἶνε πολὺ ὀλίγοι σ' ὅλη τὴν Ἤπειρο καὶ ἕνεκα τῆς ἔχτριας ποῦ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴ θρησκεία τῶν ὀβραίων καὶ τῶν χριστιανῶν, δὲν μποροῦσε ποτὲ ἡ δημοτικὴ ποίηση τῆς Ἤπειρος ν' ἁρπάξη ἕνα ὀβραΐκο τραγοῦδι καὶ νὰ τὸ κάνη δικό της. Ὥστε κατὰ τὴ γνώμη μου, γνώμη ποῦ δὲν ἔχει καμμιὰ ἀπαίτηση νὰ γίνη παραδεχτὴ ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλο, γιατὶ δὲ φαντάστηκα ποτὲ νὰ μπερδευτῶ μὲ ὀβραΐκα γράμματα, στὴν περίσταση αὐτὴ οἱ ὀβραῖοι σὰν ἔξυπνοι ἐμπόροι ποῦ εἶνε, ἀφοῦ ὅλα τὰ ἐμπορεύτηκαν, ἔβαλαν χέρι καὶ στὴν ποίησή μας. Ἂν ὅμως γνωρίζει κανένας πλειότερα γιὰ τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τὸ ὀβραΐκο ἀπὸ ὅσα ἐγὼ γράφω ἐδῶ πέρα, ἂς γράψη ὅ,τι ξέρει καθὼς καὶ τὴ γνώμη του. Προστέτω μόνον ὅτι τὸ ἑλληνικὸ τραγοῦδι εἶνε πολὺ παληὸ γιατὶ τραγουδιέται στὰ πειὸ ἄγρια μέρη τῆς Ἤπειρος καὶ γι' αὐτὸ δὲ βρίσκεται σὲ καμμιὰ συλλογὴ δημοτικῶν τραγουδιῶν.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΝΗΣΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΣΑΙΞΠΗΡΕΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Ἐὰν πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἤθελέ τις τολμήση νὰ εἴπη ὅτι ὁ ἐκ Στράτφορδ ποιητὴς δὲν ἔγραψε τὰ ἀποδιδόμενα αὐτῷ δράματα, γελοῖος τῇ ἀληθείᾳ θὰ ἐνομίζετο· σήμερον ὅμως πάντες, πλὴν τῶν παρὰ τὸν Ἄβονα ποταμὸν ζώντων, ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ πολύτολμος αὕτη γνώμη δεῖται συζητήσεως καὶ ἐρεύνης καὶ αὐτοὶ μάλιστα οἱ θερμότατοι ὀπαδοί του ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀναφύονται κατὰ τὴν συζήτησιν παράδοξοί τινες συμπτώσεις καὶ δυσχέρειαι, ἃς δὲν δύναταί τις εὐλόγως νὰ δικαιολογήσῃ· ὅθεν ἐν βραχυλογίᾳ ἂς ῥίψωμεν βλέμμα ἐπ' ὀλίγων τινῶν.

Περὶ τῆς τοῦ Γουλλιέλμου Σαίξπηρ ἐφηβικῆς ἡλικίας ἐλάχιστα μόνον γιγνώσκομεν καὶ ταῦτα μαρτύρια δυσανάπειστα τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ δεσποζούσης γνώμης. Λέγεται ὅτι ἐσπούδασεν εἰς τὸ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐν τῷ γενεθλίῳ αὐτοῦ χωρίῳ Στράτφορδ, ὑπάρχον δημοτικὸν σχολεῖον, ἡ στοιχειώδης διδασκαλία τοῦ ὁποίου ὡς πρὸς τὴν καλλιγραφίαν, ἀνάγνωσιν, ἀριθμητικήν, καὶ γενικὰς γνώσεις, ὑποδεεστέρα ἦτο ἐκείνης, ἧς κάτοχος εἶνε ὁ σήμερον ἐν Λονδίνῳ τὸν ἁμαξηλάτην ἐπαγγελλόμενος. Ὁ Σαίξπηρ ὀλίγον ἠδύνατο νὰ καυχηθῇ περὶ τῆς καλλιγραφίας του. Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ ὁμοιότυπα τῶν ἑξῆς τεσσάρων ὑπογραφῶν του.

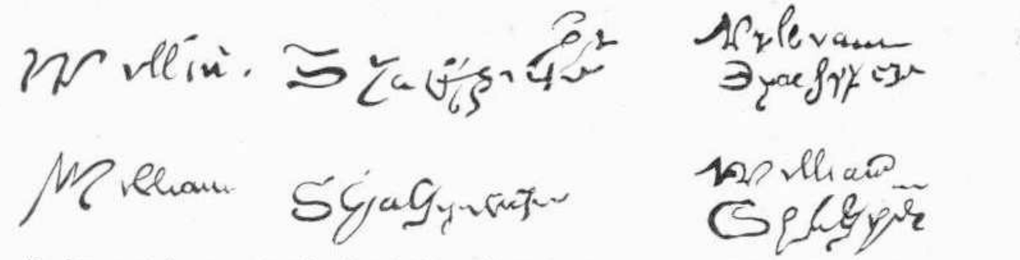

Περίεργον ἀληθῶς καὶ θαυμαστὸν εἶνε ὅτι ἀνήρ, ὅστις, ὡς λέγεται, ἔγραψε τόσην πολυτομίαν, ἠδύνατο νὰ γράφῃ τόσον δυσκόλως καὶ δυσκρινῶς. Φαντασθῆτε δρᾶμά τι γεγραμμένον ἐν τοιούτῳ δυσδιακρίτῳ χαρακτῆρι. Ἀνωφελὲς δ' εἶνε νὰ ἰσχυρισθῇ τις, ὅτι τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καλλιγραφία, διότι αἱ ὑπάρχουσαι πολλῶν ἄλλων συγχρόνων τοῦ Σαίξπηρ, ὡς τὰ ἑξῆς ὁμοιότυπα

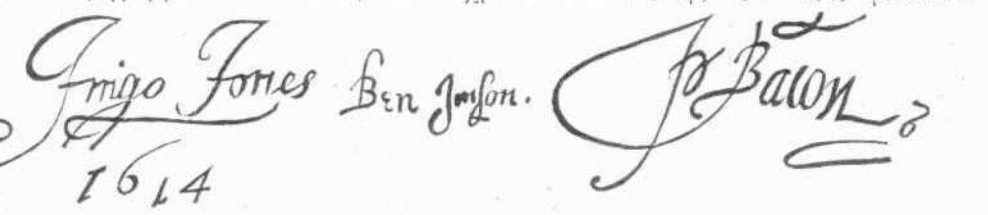

μαρτυροῦσιν εὐπαιδεύτους καὶ καλλιγράφους ἄνδρας· ὡσαύτως αἱ ἐν τῷ χωρίῳ αὐτοῦ παραδόσεις χρωματίζουσιν αὐτὸν μὲ χρώματα, ἅτινα δεικνύουσι τρανότατα ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν οὗτος νὰ γράψῃ τὰ Sonnets.

Ἐλέγετο ὅτι ἦτο ἀκρατής, ὅτι ἐμαστιγώθη ἐπὶ κλοπῇ καὶ ὅτι ἐνυμφεύθη τὴν Anne Hathaway αἰσχρῶς τε καὶ ἀκόσμως. Δεκαετὴς ὢν ὑπηρέτησε παρά τινι κρεοπώλῃ, μετὰ ταῦτα δ' ἐγένετο ἐριοπώλης· μεταξὺ δὲ τοσούτων ἀμφιβολιῶν γιγνώσκομεν ὡς βέβαιον ὅτι κατήγετο ἐξ ἀγραμμάτου οἰκογενείας τῆς ὁποίας οὐδὲ ἓν μέλος ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὰ στοιχειώδη γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου· ἀνετράφη δ' ὁμιλῶν τὴν εἰς τὰ χωρία τῆς Ἀγγλίας καθωμιλημένην γλῶσσαν, ὅπερ σημαίνει ὅτι εἰς τὴν ὁμιλίαν του ἦτο ἐπίσης ἀγροῖκος ὡς εἰς τὴν καλλιγραφίαν του.

Τὰ πρῶτα εἴκοσιν ἔτη τοῦ βίου του διῆλθεν ἀναντιρρήτως ἄνευ χρήσεως βιβλίων, ἐν ἀσημάντῳ τινὶ χωρίῳ ἐν μέσῳ ἀμαθῶν. Τῇ ἐποχῇ ταύτῃ εὑρίσκομεν αὐτὸν ὑπηρετοῦντα ὡς ξυλουργὸν τοῦ θεάτρου καὶ λαμβάνοντα ἐνίοτε ἀσήμαντόν τι μέρος ἐν τῇ παραστάσει, ἀλλὰ συχνότερον βαστάζοντα τὰ ἡνία τῶν ἵππων παρὰ τὴν θύραν τοῦ θεάτρου. Διῆγε λοιπὸν βίον πλάνητα καὶ δουλοπρεπῆ καὶ μετὰ νέων τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων ἀνεστρέφετο, ἐνῷ ὁ ποιητὴς τῶν Σαιξπηρείων ἔργων, τὰ ὁποῖα βρίθουσι γλαφυρότητος καὶ λεπτότητος ὕφους καὶ τὰ ὁποῖα δεικνύουσιν οὐχὶ μόνον ἀσύγκριτον γνῶσιν τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης ἀλλὰ καὶ εὐρεῖαν οἰκειότητα ξένων γλωσσῶν, φαίνεται ὅτι μετέσχε τῆς ἐγκυκλίου παιδείας, ὅτι ἐτέρπετο εἰς τὰ ἀρχαῖα κλασικὰ ἔργα καὶ ὅτι ἦτο κάτοχος τῆς Γαλλικῆς, Ἱσπανικῆς, Δανικῆς καὶ Ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ ἐραστὴς φιλοσοφικῶν σκέψεων καὶ ἐρευνῶν. Πρὸς τούτοις ἂν καὶ πολλαὶ γεωγραφικαὶ ἀνακρίβειαι παρουσιάζωνται εἰς τὰ ἔργα του, οὐχ ἧττον ὅμως φανερὸς εἶνε ὁ ἀνὴρ ὅτι περιηγήθη πολλὰ ἄστεα. Πῶς ἄρα ὁ τοῦ Στράτφορδ ἀνὴρ ἠδύνατο νὰ ἀποκτήσῃ πάσας ταύτας τὰς γνώσεις; Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν προλεχθέντων, αὐτὸς ὁ κάτοχος πολλῶν γνώσεων, ὁ γεννηθεὶς ἀριστοκρατικός, ὁ περιφρονῶν τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς χυδαίας συναναστροφάς, ὁ φύσει εὐφυής, ὁ σπουδάσας καὶ φθάσας εἰς τὸ ἔπακρον τῆς λογικῆς, ὁ πολλάκις μακρηγορῶν ἐπὶ τῶν θείων καθηκόντων τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, πῶς ἠδύνατο νὰ παραμελήσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἰουδίθ, ἥτις τὸ εἰκοστὸν ἕβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας της ἄγουσα δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά της κάλλιον τοῦ σωζομένου

Τὰ ὅσα δὲ περὶ νόμου ἀναφέρει, τὰ δικανικὰ σοφίσματα καὶ λεπτὰ σκώμματα, ἅτινα ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ δράματά του δεικνύουσιν οἰκειότητα πρὸς τὸ νομικὸν δίκαιον καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν αὐτοῦ καὶ δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτῶν ἦτο ἔμπειρος δικηγόρος πλάττων κατηγορητήρια καὶ λεπτομερῶς ἀνελίσσων τὰ τοῦ νόμου ὑπὸ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν μορφήν. Τὰ δράματά του παρουσιάζουσι προσέτι ἀκριβῆ γνῶσιν πασῶν τῶν ἐθιμοτυπιῶν παρὰ τῇ αὐλῇ, βρίθουσιν ἐκφράσεων ἀνδρὸς ἀκριβῶς γνωρίζοντος τὸ ὕφος καὶ τὰς ἐπιτετηδευμένας φράσεις καὶ συνηθείας τῆς ἀριστοκρατίας, φέρουσι προφανῶς ἴχνη γνώσεων ἰατρικῆς καὶ μουσικῆς, δεικνύουσιν ἄνδρα γιγνώσκοντα τὰ πολεμικά, τὰς διατάξεις στρατιωτικῶν ταγμάτων, μέγαν πολιτικὸν κατανοοῦντα τὰ τότε ὑπάρχοντα κόμματα, ἀναλογιζόμενον μὲ σαφήνειαν καὶ ἀκριβῆ ἱστορικὴν χρονολογίαν, λαμβάνοντα μέγα ἐνδιαφέρον εἰς τὰ κοινὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας καὶ ἀμετάβλητον εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις του ἐμμένοντα.

Ἔμαθε τάχα ὁ Γουλιέλμος Σαίξπηρ πάντα ταῦτα ἐν Στράτφορδ, ἐκεῖ ὅπου ἓξ μόνον, ἐκ τῶν δέκα ἐννέα γερουσιαστῶν, ἠδύναντο νὰ γράφωσι τὰ ὀνόματά των, ἢ παρὰ τὴν θύραν τοῦ θεάτρου ὅτε ἐκράτει τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν;

Ἐφ' ὅλης τῆς Ἀγγλίας οὐδὲν ὑπάρχει ἴχνος οὐδεμιᾶς γραφῆς τοῦ Σαίξπηρ, πλὴν τῶν τεσσάρων ἀνωτέρω ὑπογαφῶν του, οὔτε τεκμήριόν τι παρουσιάζεται δεικνύον ὅτι ἦτο κάτοχος βιβλιοθήκης. Ἆρα ἴσως μετὰ τὸν θάνατόν του τὰ χειρόγραφά του ἀπωλέσθησαν καὶ ὁλοτελῶς κατεστράφησαν; Ἀλλ' ὅμως δὲν δύνανται εἰς τὴν ἀπώλειαν νὰ συμπεριληφθῶσι καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε γράψη καὶ ἀπίθανον εἶνε νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι οὗτος οὐδέποτε ἔγραψεν ἐπιστολήν. Τὸ δραστήριον καὶ ἐνεργητικὸν πνεῦμα αὐτοῦ, ἡ ποικιλία τῆς πείρας καὶ μαθήσεως, καὶ αἱ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει γνώσεις του, ἅπαντα ταῦτα μαρτυροῦσιν ἄνδρα ζῶντα μεταξὺ εὐπαιδεύτων ἀνθρώπων, καὶ ὅμως, οὐχὶ μόνον ἰδιόχειρόν του ἔγγραφον οὐδὲν ἀνευρέθη, ἀλλὰ καὶ ὅλαι αἱ σύγχρονοι ἀλληλογραφίαι οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἀναφέρουσιν· οὐδέποτε συνανεστράφη μετὰ συγγραφέων, οὐδέποτε παρευρέθη ἐν τῇ Αὐλῇ καὶ οὐδείς ποτε ἔλαβεν αὐτὸν ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν ὅπως γράψῃ τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ ἔτι ζῶντος.

Ὅθεν ἀδύνατον εἶνε νὰ συμβιβάσωμεν τὴν ἀμαθῆ καὶ κακοήθη κατάστασιν, τὰ μόνα χαρακτηρίζοντα τὸν Σαίξπηρ, μὲ τὴν φιλοσοφίαν καὶ μάθησιν τῶν ἔργων του. Ἀπίστευτον δ' εἶνε ὅτι ὁ μέγας ποιητὴς τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τῶν γραμμάτων διῆλθε τὸν καιρόν του ἄνευ χρήσεως βιβλίων καὶ ὅτι δὲν ἔκαμε συλλογὴν ἐκλεκτῶν τοιούτων ἢ ὅτι, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἀληθῶς εἶχεν αὐτά, παρέλιπεν ὅτε ἔγραφε τὴν διαθήκην του, νὰ ἀναφέρῃ τούτους τοὺς συντρόφους του τῆς διανοητικῆς του περιουσίας καὶ μόνον ὅτι ἐνεθυμήθη ἀσήμαντά τινα καὶ καθημερινῆς χρήσεως πράγματα ὡς «wearing apparel» καὶ «a second best bed».

Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ τις τὴν τελείαν ἐξαφάνισιν τῶν σημειώσεων, χειρογράφων, ἀλληλο-

γραφιῶν, βιβλίων καὶ τοῦ ἡμερολογίου του, οὔτε νὰ συμβιβάσῃ τὴν παντελῆ ἀπροσεξίαν καὶ ἀδιαφορίαν περὶ τῆς τύχης τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρογράφων καὶ μάλιστα ἐκείνων τῶν ἀριστουργημάτων εἰς τὰ ὁποῖα μεθ᾽ ὑπερηφανείας ὁ ἴδιος λέγει:

«Not marble
Nor the gilded monuments of princes
Should outlive this powerful rhyme.

Περὶ τὰ 1586 ἢ 1587 ὁ Σαίξπηρ, ἄγων τότε τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, μετῴκησεν εἰς Λονδῖνον καὶ ἅμα τῇ ἐκεῖ ἀφίξει του, ἂν οὐχὶ πρὸ τῆς ἀφίξεώς του, ἀναφαίνονται τὰ πρῶτά του δράματα, ἐξαίρετα τὸ ὕφος, ἀποδεικνύοντα μεγίστην πεῖραν τοῦ κόσμου καὶ πλήρη ἀκριβῶν πληροφοριῶν· ἀπὸ τοῦ 1592 μέχρι τοῦ 1598 ἐδημοσιεύθησαν ὀκτὼ ἐκδόσεις τῶν δραμάτων τοῦ Σαίξπηρ, μὴ φέρουσαι τὸ ὄνομά του καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιγραφῆς.

Μετὰ πάροδον δὲ δέκα ἐτῶν ἐπέστρεψεν εἰς Στράτφορδ ἀφανὴς γενόμενος πρὸς τοὺς συγχρόνους του. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὀκτὼ ἐτῶν διαμένων ἐνταῦθα μέχρι τοῦ θανάτου του οὐδὲν ἔγραψεν, ηὐχαριστήθη δὲ νὰ μεταβῇ, ἄνευ λόγου, ἀπὸ τῆς παγκοσμίου ἐνεργητικότητος εἰς τὴν ἀφάνειαν τοῦ μικροῦ χωρίου του. Συμφωνοῦσι ταῦτα τῇ φύσει μεγάλου ἀνδρός; Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τὸν μέγαν Ναπολέοντα ἐν μέσῳ τῆς ἀκμῆς τῆς δόξης καὶ τῶν θριάμβων του, ἑκουσίως ἐγκαταλείποντα τὸν θρόνον του, τοὺς στρατούς του καὶ ἀποσυρόμενον εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ γῆν, τὴν Κορσικήν;

Δυνάμεθα ποτὲ νὰ φαντασθῶμεν τὸν Κολόμβον, τὸν Λουθῆρον, τὸν Δάντην, τὸν Γαλιλαῖον, τὸν Ρισχελιέ, τὸν Νεύτωνα ἢ τὸν Βάκωνα εἰς τὴν δόξαν τῶν πνευματικῶν των δυνάμεων ἐγκαταλείποντας πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν τοῦ κόσμου;

Ἡ παράδοσις ἐλέγχει τὸν βίον τοῦ Σαίξπηρ ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τοῦ θανάτου του, ὅπερ δὴ δὲν ἐμφαίνει τὸν συγγράψαντα τὰ ᾄσματα τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἀδώνιδος.

Ὁ βίος του εἶνε σκοτεινὸς καὶ μυστηριώδης, περὶ τοῦ θανάτου του δὲ τοῦτο μόνον γιγνώσκομεν, ὅτι ἐτελεύτησε προσβληθεὶς ἐκ πυρετοῦ προελθόντος ἐξ ἀκρασίας.

Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ (Pall Mall Magazine).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» θέλομεν δημοσιεύσει ἄρθρον τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Κωστῆ Παλαμᾶ «Ἡ μετάφρασις τῆς *Ὑπατίας*— Ἀπάντησις πρὸς τὸ *Ἄστυ*» μὴ δυνηθέντες νὰ καταχωρίσωμεν αὐτὸ εἰς τὸ παρόν, ἐλλείψει χώρου. Ἐν τῇ ἀξιαναγνώστῳ ἀπαντήσει του ὁ κ. Παλαμᾶς δὲν ἀναιρεῖ μόνον τὰς παρατηρήσεις τὰς ὁποίας ἔκαμε τὸ *Ἄστυ* ἐπὶ τῆς μεταφράσεώς του, ἀλλὰ λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ θίξῃ ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ἑλληνικῆς ρυθμικῆς καὶ στιχουργίας, περὶ τῶν ὁποίων οὐδεὶς τῶν παρ᾽ ἡμῖν εἰδημόνων ἔχει πραγματευθῆ ἀκόμη εἰδικῶς.

Ὁ ἰατρὸς Ροῦ

— Ὑπὸ τοῦ Γόλδβιν Σμὶθ ἐξεδόθη ἐν Λονδίνῳ μετάφρασις τῶν καλλίστων δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου. Περὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης ἡ «Ἀτλαντίς», ἑλληνικὴ ἐφημερὶς τῆς Νέας Ὑόρκης, δημοσιεύει τὴν ἑπομένην κρίσιν: «Ὁ κ. Smith εἶνε ἁπλοῦς ἐρασιτέχνης, τούτου ἕνεκεν ἡ μετάφρασίς του, γενομένη μετά τινος ζήλου καὶ ἐλευθερίας ἀγνώστου τοῖς εἰδικοῖς, εἶνε θελκτικὴ ἅμα καὶ ἐπιτυχής. Μετέφρασεν ἐκ τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ὅ,τι τῷ ἤρεσκεν καὶ ὅ,τι ἐδύνατο. Τὰ χορικὰ τὰ ἄφησεν ἐντελῶς διότι κατ᾽ αὐτὸν ὁ διθυραμβικὸς χαρακτήρ των, ἡ ὑψιτενὴς γλῶσσα, αἱ ἀσυνάρτητοι μεταφοραί των, καὶ ἡ ὀλίγον τι ἐζητημένη ἀσάφεια καὶ στρυφνότης, καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν εἰς τὸ ἀγγλικὸν μεταγλώττισίν των. Ἡ μετάφρασις εἶνε ἔμμετρος, διότι ὄντως ὁ πεζὸς λόγος οὐδέποτε δύναται ν᾽ ἀποδώσῃ τὴν ποίησιν παρ᾽ ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀκριβολεξίας, ἃς ἡ ἐποχή μας ἐπιβάλλει τῷ μεταφραστῇ. Ὡς ἐξ ἰδιοσυγκρασίας ἐπιτυχεστάτη φαίνεται ἡμῖν ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Smith κυρίως εἰς τὰς βραχείας ἐρωταποκρίσεις καὶ τὰς ἐπιφωνήσεις, ὧν ἡ ἐπιγραμματικὴ βραχυλογία καὶ ἐκφραστικότης εἶνε τὸ κύριον προσόν. Εἰς ταύτας τὸ ἑλληνικὸν κείμενον φαίνεται ἡμῖν οἱονεὶ ἀναβιοῦν ὑπὸ τὸ ἀγγλοσαξωνικὸν ἔνδυμα ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ὅπως ἡ ἔκφρασις τῆς Ἠλέκτρας «τὴν μηδὲν εἰς τὸ μηδέν», ἀποδιδόμενον dust to dust—κόνις, τὸ ἀντίστοιχον τοῦ βιβλικοῦ· *γῆ εἰς γῆν*—καὶ τούτων ἀληθῶς ἀπαρατηρήτων. Ἐν πολλοῖς ὅμως, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τῷ φιλοσοφικῷ Εὐριπίδῃ, καταπίπτει εἰς ἔνστιχον πεζολογίαν. Ἴσως διότι οὗτος στερεῖται τῆς ὑψιπετείας τῶν δύο μεγάλων προδρόμων του».

— Ὁ διάσημος γάλλος θεολόγος καὶ ἱεροκῆρυξ Διδόν, ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» περιηγήθη ἐσχάτως τὴν Ἑλλάδα, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ὀλυμπίαν, τὰς Μυκήνας, τοὺς Δελφοὺς καὶ τυχὼν πανταχοῦ θερμῆς δεξιώσεως.

Θεατρικὰ

Ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς κυρίας Παρασκευοπούλου, διὰ πρώτην φορὰν ἐδιδάχθη τὴν π. Κυριακὴν ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν «Ποικιλιῶν» τρίπρακτον δρᾶμα πρωτότυπον, βυζαντινῆς ὑποθέσεως, τιτλοφορούμενον ἡ «Μοναχή». Τὸ περιεργότερον τοῦ δράματος τούτου εἶνε ὅτι ἐγράφη ὑπὸ νεαρᾶς κόρης, τῆς Δδος Εὐγενίας Ζωγράφου.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ "ΥΠΑΤΙΑΣ,,

Τόσες φορὲς τὸ «Ἄστυ» ἔτυχε ν' ἀναφέρῃ τ' ὄνομά μου, καὶ τόσον ἐπαινετικά, ὥστε λυποῦμαι σήμερα ποῦ πρέπει νὰ δείξω πῶς πολὺ ἀβασάνιστα ἔγραψε γιὰ τὴ μετάφρασι τῆς **Ὑπατίας** καὶ γιὰ τὰ μεγάλα ζητήματα ποῦ ἐδοκίμασε νὰ σχετίσῃ μὲ αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ χαίρομαι, γιατὶ ἔδειξε μ' αὐτὸ πῶς καὶ τότε, ὅπως καὶ τώρα, μὲ εἰλικρίνεια τ' ἀνάφερε τ' ὄνομά μου· κι ἀκόμα περισσότερο γιατὶ μοῦ δίνει ἀφορμὴ νὰ μιλήσω κ' ἐγὼ γιὰ προβλήματα σημαντικὰ καὶ ἀγαπημένα, ὄχι στὰ τυφλά.

Τριῶν εἰδῶν σφάλματα μοῦ βρίσκει ὁ φίλος, καθὼς ὑποθέτω, ἐπικριτής, μὲ ὅλα τὰ ὑπερβολικὰ παινέματα ποῦ ἀνάξια μοῦ κάνει: μεταφραστικά, μετρικά, γλωσσικά. Δὲν ἐκατάλαβ' ἀκόμα πῶς τὰ ποιήματα τοῦ Λεκὸντ Δελὶλ εἶνε ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀμετάφραστα. Καὶ δὲν ἐφύλαξα τὴν ἀκρίβεια τοῦ κειμένου, γράφω κακοτονισμένους στίχους, ξέχασα πῶς πλαστικοὶ στίχοι σὰν τῆς Ὑπατίας δὲ μποροῦν παρὰ νὰ χαλασθοῦν ἀπὸ τοὺς δικούς μου τοὺς ἄπλαστους. Ἄς τὰ ἐξετάσουμε.

Κείμενον καὶ ἀκρίβεια.

Πολὺ φοβᾶται τὰ δοκουμέντα. Τρεῖς στίχους μονάχα ν' ἀναφέρῃ γιὰ ν' ἀποδείξῃ ὅσα μοῦ καταμαρτυρεῖ, σὰν πολὺ λίγο μοῦ φαίνεται. Ἄς εἶνε.

Δὲν εἶνε διόλου παράξενο ἂν τὸ «φεγγαροπρόσωπη» ἀναφέρεται *καὶ* στὸ σχῆμα τοῦ προσώπου, ἀφοῦ ὑπάρχουν ἄνθρωποι γιὰ τοὺς ὁποίους τὸ φεγγάρι δὲν εἶνε παρὰ ἕνα γεωμετρικὸ σχῆμα στρογγυλό, γεμᾶτο ἢ μισό, καὶ τίποτε περισσότερο. Τὸ παράξενο εἶνε νὰ μὴν ὑποπτεύεσαι πῶς καὶ ὁ πλέον ἀσήμαντος ποιητὴς χρέος ἔχει νὰ ξέρῃ καὶ νὰ αἰσθάνεται πῶς ἡ λέξις, οὐσιαστικώτερα, δὲ μπορεῖ νὰ σημαίνῃ παρὰ πρόσωπο ἀχνόλαμπρο σὰν τὸ φεγγάρι. Τὸ φεγγάρι σχῆμα σταθερὸ δὲν ἔχει· ἔχει ὅμως λάμψι σταθερή, κι αὐτὴ εἶνε κάτι πολὺ σημαντικώτερο ἀπὸ τὸ σχῆμά του, μάλιστα γιὰ τὸν ποιητή· γιατὶ τὸ χρῶμα τοῦ δίνει τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν ψυχὴ καὶ γιὰ τὴν ὀμορφιὰ καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ τῶν πραγμάτων ὁ ποιητὴς ἐνδιαφέρεται. Ἀλλὰ τόσο τὸ καλλίτερον ἀνίσως ἡ λέξις ἀναφέρεται καὶ στὸ σχῆμα. Μία λέξις δὲν ἔχει μίαν καὶ ὡρισμένην ἔννοια. Ἐξ ἐναντίας πλούσια καὶ προοδευμένη θεωρεῖται μιὰ γλῶσσα ὄχι τόσον ὅταν ἔχῃ πλῆθος λέξεων ὅσον ὅταν ἔχῃ λέξεις πλούσιες ἡ καθεμία ἀπὸ διάφορες σημασίες. Ἔργον δὲ καὶ δικαίωμα τοῦ ποιητῆ εἶνε νὰ πλουτίζῃ τὴ σημασία τῆς λέξεως, νὰ τῆς δίνῃ ὅσο παίρνει πνευματικώτερο νόημα, νὰ τὴν ἀνυψώνῃ. Ἔτσι προκόβουν οἱ γλῶσσες καὶ «καθιεροῦνται»[1]. Ἡ ἐξήγησις τοῦ «dans ta paleur» μὲ τὸ «φεγγαροπρόσωπη», προκειμένου περὶ τῆς Ὑπατίας, εἶνε θρίαμβος τῆς δημοτικῆς.

Στὴν ἄλλη παρατήρησι γιὰ τὸ «δική μου ἀγάπη, χαῖρε» δὲν ἄξιζε μήτε νὰ προσέξω· γιατὶ θαρρῶ πῶς χωρατεύει ὁ ἐπικριτής μου, κ' ἐγὼ δὲν τὰ βγάνω πέρα σὲ τέτοια. Μάλιστα! ὁ ποιητὴς ***ἐργολαβία*** κάνει μὲ τὴν Ὑπατία, κι αὐτὴ εἶνε ἡ ἐρωμένη του ὅπως τοῦ πρώτου ἐμποροϋπαλλήλου ἐρωμένη εἶνε ἡ πρώτη μοδιστρούλα τοῦ δρόμου. Ἀλλὰ μιὰ γλῶσσα θεωρεῖται προοδευμένη καὶ καύχημά της εἶνε ὅταν τὶς ἴδιες λέξεις μεταχειρίζεται κι ὁ καλλιτέχνης γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ πάθος του πρὸς τὴν Ἀφροδίτη τῆς Μήλου κι ὁ κουτσαβάκης πρὸς τὴ Μαργαρῶ. Ποιὸς εἶνε τόσο πεζὸς ὥστε διαβάζοντας τὸν αἰθέριο στίχο τοῦ Σολωμοῦ «Κάτι κρυφὸ μυστήριο *ἐστένεψε* τὴ φύσι — κάθε ὀμορφιὰ νὰ στολιστῇ καὶ τὸ θυμὸ ν' ἀφήσῃ» θὰ θυμηθῇ πῶς τὸ *ἐστένεψε* καὶ τὸ ***στενεύει*** τὸ λέμε στὸ ράφτη μας καὶ στὸν παπουτσῆ μονάχα γιὰ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰ πανταλόνια μας; Ἡ εὐγένεια τῆς ἐκφράσεως δὲν κρίνεται ἀπὸ τὰς λέξεις, ἀλλ' ἀπὸ τὴν φράσιν ὁλόκληρη. Μ' αὐτὴ τὴ λογικὴ μήπως καὶ τὸ «je t' aime et te salue» τοῦ πρωτοτύπου δὲ μυρίζει ἐργολαβία; Γιατὶ τὸ «σ' ἀγαπῶ» δὲν εἶνε ἐργολαβικὸν — ἀφοῦ αὐτοῦ καταντήσαμε — καὶ εἶνε τὸ «δική μου ἀγάπη;» Καὶ τί θὰ εἰποῦμε γιὰ τὸ «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» καὶ γιὰ τὸ «ἀγάπην δίδωμι ὑμῖν» τοῦ Εὐαγγελίου, γιὰ τὸ ***χαῖρε*** τοῦ Ἀκαθίστου καὶ τοῦ πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν Ὕμνου τοῦ Σολωμοῦ; Μὲ τὸ «Παρθένα μεγαλόψυχη, δική μου ἀγάπη, χαῖρε!» ξεθυμαίνουν οἱ λιμοκοντόροι τοὺς καϋμούς των; Τοὐλάχιστον, εὐλογημένε, δὲν σοῦ χτυποῦσε στ' αὐτιὰ ἡ εὐρυθμία τοῦ στίχου; Τέτοια κριτικὴ ἐξευτελίζει ὄχι τὸ μεταφραστή, ἀλλὰ τὴ γλῶσσα τὴ δημοτική· εἰς βάρος αὐτῆς ἔγινε τὸ ἀστεῖο.

Ἔχουμε καὶ μιὰν ἄλλη πλέον λεπτὴ παρατήρησι. Τὸ culte ἔπρεπε νὰ τὸ μεταφράσω ***λατρεία***. Στὴν ἕκτη στροφὴ τοῦ ποιήματος, ἐκεῖ ποῦ ταίριαζε νὰ τὸ μεταφράσω ἔτσι, τὸ ἔκαμα. Στὴν πρώτη στροφή, ἐξίσου πιστά, καὶ γιὰ λόγο ρυθμικό, ἔπρεπε νὰ γίνῃ «θρησκεύματα». «Προφανὴς διαφορὰ» μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων δὲν ὑπάρχει. Εἶνε συνώνυμα μὲ μιὰν ἐλαφρότατη nuance, ἂν δὲν ἔχω λάθος. Τὸ θρήσκευμα εἶνε κάπως γενικώτερον, καὶ περιέχει μέσα του τὴ λατρεία. Ἀπὸ τὴ σχολαστικὴ δὲ σημείωσι πῶς τὸ «θεῖα» εἶνε πλεονασμὸς δὲν βλέπω μόνον πῶς δὲν ἔχει καθαρὴν ἰδέα τῆς ἐννοίας ***θρήσκευμα***, ἀλλὰ καὶ μαζὶ ὑποπτεύομαι πῶς ὁ ἐπικριτὴς δὲν ἐκατάλαβε τί χρησιμεύουν τὰ ἐπίθετα στὴ λυρικὴ ποίησι.

Τὸ ὅτι «ἀπολύτως ἀδύνατος ἀποβαίνει μετάφρασις ἔμμετρος ποιημάτων τοῦ Λεκὸντ Δελὶλ» ἀπολύτως δὲν τὸ καταλαβαίνω. Ὄχι μόνον τοῦ Λε-

[1] Στὸ κλασικὸ βιβλίο τοῦ Darmesteter «La vie des mots» ὡραῖα δείχνεται, πῶς ὁ ποιητὴς μπορεῖ νὰ τροποποιήσῃ τὸ νόημα μιᾶς λέξεως καὶ νὰ βγάλῃ ἀπὸ αὐτὴ κάτι τι σχεδὸν νέο, ἀπάνου στὴ λέξι fauve, παρμένη ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ.

κόντ Δελίλ, ἀλλὰ κάθε μεγάλου ποιητῆ, κάθε ποιητῆ μάλιστα, ἡ μετάφρασις εἶνε ἀπάνου κάτου ὅμοια δύσκολη. Ἀλλὰ πολὺ δυσκολώτερη εἶνε ἡ μετάφρασις ποιημάτων ποῦ ἀξίζουν μόνον ἀπὸ τὴν κατασκευὴ τῆς μορφῆς καὶ ὄχι κι ἀπὸ τῆς οὐσίας τὴ βαρύτητα. Ἀλλὰ τέτοια δὲν εἶνε τὰ ποιήματα τοῦ Λεκόντ Δελίλ, καὶ μάλιστα ἡ Ὑπατία. Τὰ νοήματά του δὲν εἶνε λεπτεπίλεπτα ὥστε νὰ ξεφεύγουν τὸ δίχτυ τοῦ μεταφραστῆ· ἁδρὰ καὶ πλαστικά, εὐκολοπιάνονται· ὁ ρυθμός των εἶνε στὴν ἐντέλεια δουλεμένος, ἀλλὰ καὶ ἁπλὸς καὶ χειροπιαστός. Ἀλλ᾽ ὄχι μόνο γιὰ τοῦ Λεκόντ Δελὶλ τὰ ποιήματα, γιὰ κάθε ὡραῖο ἔργο μπορεῖ νὰ εἰποῦμε: ***τίποτε δὲν μεταφράζεται, καὶ ὅλα μεταφράζονται.*** Τίποτε δὲν μεταφράζεται, γιατὶ ὁ μεταφραστής, θέλει δὲ θέλει, δείχνει τὴν τέχνη τὴ δική του, κι ὄχι ἐκείνη τοῦ ποιητῆ. Ὅλα μεταφράζονται, ὅταν ἡ τέχνη τοῦ μεταφραστῆ εἶνε κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιὸν ἀνάλογη πρὸς τὴν τέχνη τοῦ ποιητῆ. Γιὰ τοῦτο συμβαίνει στὴ φιλολογία πολλὲς φορὲς οἱ πλέον ὡραῖες μεταφράσεις νὰ εἶνε καὶ οἱ ὀλιγώτερον πιστές. Ἕνα πρόχειρο παράδειγμ᾽ ἀπὸ τὰ δικά μας: Τὴ «Λίμνη» τοῦ Λαμαρτίνου κοίταξαν νὰ τὴν μεταφράσουν τὰ ἐπισημότερα ὀνόματα, ὁ Καρασούτσας, ὁ Βασιλειάδης, ὁ Βλάχος, κι ἄλλοι ἀκόμα, φιλοτιμούμενοι νὰ μείνουν ποιὸς ὀλίγο, ποιὸς πολύ, πιστοὶ στὸ κείμενο. Τῆς «Λίμνης» τὴ μετάφρασι τὴν ἔκαμε κι ὁ Βαλαωρίτης. Ὁ εὐλογημένος ἀπὸ λίμνη τὴν ἔκαμε... θάλασσα. Δὲ μῶχει ξανατύχει μεταφραστὴς μὲ τόση ἀχαλίνωτη ἐλευθερία, ν᾽ ἀλλάζῃ καὶ νὰ προσθέτῃ καὶ νὰ παραλείπῃ ὀνόματα καὶ φράσεις καὶ ἐκφράσεις, ὅσα καὶ ὅπως ἤθελε. Ἀλλ᾽ ὅμως ποιὰ ἀπ᾽ ὅλες αὐτὲς τὶς μεταφράσεις μᾶς δίνει τὴν ἰδέα τοῦ πρωτοτύπου, ποιὰ στάζει τὴ δροσιὰ καὶ ἔχει κάτι σὰν τὴν ἄπλαστη ὀμορφιὰ τοῦ πρωτοτύπου; Μόνον ἡ παράφρασις τοῦ Βαλαωρίτη· αὐτὴ ἡ τολμηρότατα ἄπιστη εἶνε καὶ ἡ πιστότερη. Γιὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι αὐτὸς εἶνε περισσότερο ποιητὴς ἀπὸ ἐκείνους· κ᾽ εἶνε στὴν ποσότητα ἡ τέχνη του ἀνάλογη μ᾽ ἐκείνη τοῦ Λαμαρτίνου.

Θέλετε καὶ φιλοσοφικώτερην ἐξήγησι τοῦ πράγματος; Τὴ βρίσκω στὶς «Études de philologie neogrécque» τοῦ κ. Ψυχάρη: «Μιὰ παρατήρησι, λέει, κάνει κάπου ὁ Ταὶν πολὺ βαθειά. Δὲν ὑπάρχουν συνώνυμα ἀπὸ μιὰ σὲ ἄλλη γλῶσσα: Liebe καὶ amour, girl καὶ jeune fille δὲν σημαίνουν τὸ ἴδιο· τὸ νόημα τῆς καθεμιᾶς διαφέρει στὰ καθέκαστα, ἁπλούστατα γιατὶ στὸν καθέν᾽ ἀπὸ τοὺς δυὸ λαοὺς παρουσιάζουν τὰ συνώνυμα αὐτὰ συγκινήσεις, συνήθειες, καὶ εἰκόνες διαφορετικές. Καὶ γι αὐτὸ μετάφρασις ἀπὸ μιὰ σὲ ἄλλη γλῶσσα εἶνε πρᾶγμα ἀδύνατο, ἂν κοιτάζουμε νὰ μεταφράσουμε μόνο τὰ λόγια καὶ δὲν φροντίζουμε ἐξ ἐναντίας νὰ μεταφράσουμε τὴν ἰδέα καὶ τὴ συγκίνησι.»

Ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ καθένας βλέπει τί σημασία μπορεῖ νἄχῃ ἡ κατηγορία πῶς μὲ τὴν «παράλειψιν ἐπιθέτων τινῶν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ κειμένου ἐμείωσα τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πρωτοτύπου». Ὅλα αὐτὰ τὰ ***τινὰ*** ἐπίθετα μέσα σὲ ποίημα ἀπὸ 76 στίχους ξέρετε πόσα εἶνε; ***τέσσερα***· ὄχι περισσότερα. Ἂν εἶχα προσθέσει ἐπίθετα, μὰ τὴν ἀλήθειαν ἡ κατηγορία θὰ ἦτο κάπως λογική· ἀλλὰ νὰ ξεχειλίζῃ ὁ στίχος μου σὲ τέσσερες μεριὲς χωρὶς ἐπίθετο — πρᾶγμα ποῦ θὰ τὸ ἐπιθυμοῦσε κι ὁ ἴδιος ὁ Λεκόντ Δελὶλ — κι αὐτὸ νὰ κρίνεται ὡς ἀδυναμία, εἶνε πρωτάκουστο.

Καὶ τόσο πρωτάκουστον ὅσο βλέπω τώρα πῶς μέσα στὴ μετάφρασί μου δὲν μένουν ἀσυμβίβαστα ἡ ποιητική μου ἐλευθερία μὲ τὴν ὑπακοὴ πρὸς τὸ κείμενο. Δὲν εἶνε διόλου ἀπίθανο νὰ ὑπολείπεται πολὺ ἡ μετάφρασις ἀπὸ τὸ πρωτότυπον, γιατὶ καὶ ἡ ἀναξιότης μου πολὺ ὑπολείπεται ἀπὸ τὴν ἀξία ἑνὸς Λεκόντ Δελίλ. Ξέρω μονάχα πῶς ἐπῆρα ἐλεύθερα τὴν ψυχὴ τῆς Ὑπατίας, καὶ τὴν ξανάδειξα ***σὲ δικούς μου στίχους κανονικώτατους*** ποῦ δὲν ἔχουν καμμίαν ἀσυνείθιστη ρυθμικὴ τομὴ—πολὺ περισσότερο καμμιὰ παρατονία—ἀπὸ τὶς δυὸ τρεῖς ποῦ δειλὰ δειλὰ ἐτόλμησα στοὺς δεκαπεντασυλλάβους ἄλλων ποιημάτων μου, δουλεμμένους δὲ ὅσο περνάει, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὴ μικρή μου ἱκανότητα· καὶ μαζὶ ξέρω πῶς μπορεῖ καὶ μαθητὴς μὲ τὴν ἐξήγησί μου στὸ χέρι, νὰ παρακολουθήσῃ λέξι πρὸς λέξι, ἔξω ἀπὸ δυὸ ἢ τρεῖς στίχους, τὸ κείμενον. Ὅμως ὁ καλὸς μεταφραστὴς δὲν ἔχει χρέος τόσο νὰ δείχνῃ πῶς εἶνε τὸ πρωτότυπο, ὅσο κυρίως πόσο τὸν συγκινεῖ τὸ πρωτότυπο.

Ρυθμὸς καὶ στίχος.

Δὲν τελειώνει ἐδῶ ἡ ὑπόθεσις. Ὁ φίλος ἐπικριτὴς — χωρὶς παραδείγματα αὐτὴ τὴ φορὰ — μᾶς λέγει πῶς ἀφορμὴ τοῦ ὅτι δὲν κατώρθωσα νὰ ἀποδώσω «τὴν πλαστικότητα καὶ τὴν μουσικὴν» τοῦ πρωτοτύπου εἶνε «τινὲς παρατονισμοὶ κατὰ τὴν τομὴν τῶν στίχων» καὶ ἡ «ἰδιαιτέρα μου ἀγάπη πρὸς τὰς συνιζήσεις τῶν ὁποίων πολλάκις κάμνω ὑπερβολικὴν κατάχρησιν.» Τί διάβολο! μήπως γνωρίζει τόσον ἀπὸ τομὰς καὶ ἀπὸ τόνους, ἀπὸ μετρικὰ καὶ ἀπὸ ρυθμικά, ὅσον κ᾽ ἐγὼ ἀπὸ στρατηγικά; Τοὺς μὲν παρατονισμοὺς θὰ τοὺς εἶδε στὸν ὕπνο του· μὲ τὸν τρόπο δὲ ποῦ ἀναφέρει περὶ συνιζήσεων καὶ καταχρήσεων [1] δείχνει πῶς ἀκολουθεῖ τοὺς πολλοὺς ποῦ δὲν πῆραν ἀκόμη μυρουδιὰ ἢ δὲν ἐμελέτησαν γιὰ νὰ μάθουν πῶς ἡ συνίζησις δὲν εἶνε ποιητικὴ ἄδεια γιὰ νὰ τὴν ἀνεχθῇς μὲ συγκατάβασι, δὲν εἶνε εὐκολία, ἐξαίρεσις, μόδα, ἀμέλεια, λάθος—γιατὶ καὶ λάθος τὴν εἶπαν — ἀλλὰ νόμος γλωσσικὸς καὶ ρυθμικός, στοιχεῖο τοῦ στίχου, πηγὴ τῆς ἁρμονίας. Κι ἂν δὲν ἦταν στῆς γλώσσης μας τὴν φύσιν, ἔπρεπε νὰ τὴν

[1] Ἀπὸ τοὺς 76 στίχους τῆς μεταφράσεως τῆς «Ὑπατίας» ὡς 26 εἶνε χωρὶς συνιζήσεις—ἀλλὰ καὶ χωρὶς χασμωδίες καὶ διαιρέσεις φωνηέντων καὶ συγκρούσεις φθόγγων ἀηδέστατες—ὡς 25 μὲ συνιζήσεις συντηρητικές· μέσα στοὺς ὑπόλοιπους εἶνε οἱ θεωρούμενες ὡς ἐπαναστατικές. Ὡς βλέπετε, μὲ πολλὴν ἐγκράτειαν κάνω τὰς καταχρήσεις μου! Ἀλλὰ τί θὰ εἰποῦμε γιὰ τοὺς μουσικώτατους Ἰταλούς; Μὲ τὴ λογικὴ αὐτὴ ὁ Δάντης λ. χ., ὁ Λεοπάρδης, ὁ Καρδούτσης δὲ μπορεῖ κατ᾽ οὐδένα λόγον νὰ θεωρηθοῦν μήτε μεγάλοι μήτε μικροὶ τεχνῖτες, μήτε οἱ στίχοι των πλαστικοὶ καὶ μουσικοί, γιατὶ εἶνε φορτωμένοι ἀπὸ συνιζήσεις—καὶ τί συνιζήσεις!—καὶ οἱ ἐνδεκασύλλαβοί των εἶνε γεμᾶτοι ἀπὸ *παρατονισμούς*.

ἐφεύρουν τὴ συνίζησι οἱ ποιηταί. Μὲ αὐτὴ πλατύνεται ἡ κοίτη τοῦ ρυθμικοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ ρεῦμα τῆς ἁρμονίας τρέχει ἀφθονώτερο. Μὲ τοὺς στίχους πλημμυρισμένους ἀπὸ φωνήεντα ποῦ τὴ θέλουν τὴ συνίζησι συνδυασμένους μὲ τοὺς στίχους τοὺς γεμάτους ἀπὸ σύμφωνα ποῦ δὲν τὴ θέλουν τὴ συνίζησι, ἡ ***γραμπάλα,*** καθὼς ἔλεγεν ὁ Ζαλοκώστας τὸ δεκαπεντασύλλαβο, ἀλλάζει καὶ γίνεται ***ρυθμός***· τόσο τεχνικώτερος καὶ τόσο τελειότερος ὅσο βρίσκει καὶ μεταχειρίζεται ὁ ποιητὴς εἴτε ἄθελα εἴτε θεληματικὰ μέσα στὸ στίχο μαζὶ μὲ τὴν ἁπαλὴ πλαστικότητα τῶν συνεκφωνουμένων συλλαβῶν καὶ μὲ τὴ σκληρὴ πλαστικότητα τῶν ἀσυγχωνεύτων νέους ρυθμικοὺς σχηματισμοὺς ποῦ ἀντηχοῦν στ᾽ αὐτιὰ τῶν ἀμαθῶν ὡς ***παρατονισμοί.*** Μ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον δείχνεται ἡ «ἐν τῇ ἑνότητι ποικιλία» ποῦ μᾶς διδάσκουν οἱ μετρικοί, χωρὶς τὴν ὁποίαν μέτρο ποιητικὸ δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ σφυροκόπημα, τυμπανοχτύπημα, βούϊσμα, κουδούνισμα, καὶ τὶκ τὰκ ὡρολογιοῦ.

Ὁ ἐθνικός μας στίχος ὁ δεκαπεντασύλλαβος ἀκόμα δὲν ἔφτασε στὴν ἀνώτατη κορυφὴ τοῦ ξετιλύγματός του· δὲν μᾶς ἔδειξεν ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς ἁρμονίας ποῦ κρατεῖ κλεισμένους μέσα του. Χρόνια καὶ καιροὶ θὰ περάσουν ὅσο ν᾽ ἀνέβῃ ἐκεῖ· σ᾽ αὐτὸ τὸ μεταξὺ οἱ ποιηταὶ ποῦ θὰ δουλεύουν γιὰ νὰ τὸν φέρουν ἐκεῖ, μπορεῖ καὶ νὰ νομίζωνται πῶς τὸν χαλοῦν. Τί τὸ παράξενο ἀφοῦ βρίσκονται ἄνθρωποι ποῦ πιστεύουν πῶς ἡ συνίζησις χαλάει τὸ στίχο. Χάλασμα ποῦ τὸ γνώριζαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι στοὺς στίχους των, ποῦ τὸ βρίσκουμε στὰ μεσαιωνικά μας ποιήματα, στιχουργημένα καλλίτερα ἀπὸ πολλὰ σημερινά, ποῦ τὸ ἀπολαύουμε στ᾽ ἀθάνατα δημοτικὰ τραγούδια μας. Ἕνα ἀπὸ τὰ λάθη ποῦ ἔβρισκαν τῆς προσῳδίας τοῦ Σολωμοῦ ἦταν καὶ οἱ συνιζήσεις του. Ὄχι πλέον ποιητής, ἀλλὰ μουσικός, δηλαδὴ ἄνθρωπος στενώτερα γνωρισμένος μὲ τὴν καθαυτὸ ἁρμονία, καὶ τῆς ἁρμονίας σοφὸς διδάσκαλος, ὁ ἐθνικός μας μελοποιὸς ὁ Μάντζαρος ἔπιασε μιὰ μέρα ἔτσι ἀπὸ πεῖσμα καὶ λίγους στίχους ἔγραψε στὸ μέτρο τοῦ Ὕμνου τῆς Ἐλευθερίας, ὅλους πλημμυρισμένους πέρα γιὰ πέρα ἀπὸ συνιζήσεις, καὶ τοὺς ἐτόνισε γιὰ νὰ δείξῃ ψηλαφητὰ μὲ τὴ μουσική, μὲ τὴν λυδίαν λίθον τοῦ ρυθμοῦ, πῶς μία εἶνε ἡ ἁρμονία τοῦ αὐτοῦ μέτρου μὲ συνιζήσεις καὶ χωρὶς συνιζήσεις. Μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολία τραγουδιέται γεμᾶτος ἀπὸ συνιζήσεις στίχος μὲ ὅση τοῦ αὐτοῦ μέτρου στίχος ποῦ δὲν ἔχει τέτοιες. Γιατὶ μὲ τὴν συνίζησι ὁ χρόνος, ἢ ὁ τόνος, δὲν ἀλλάζει, μόνον ὁ ἦχος ἀλλάζει, στρογγυλαίνει, γίνετ᾽ ὀμορφώτερος, ἡ συλλαβὴ δυναμώνει, ἀπὸ ἄσαρκη ποῦ ἦταν καὶ ξερή, μεστώνει, ξεχειλίζει ἀπὸ χυμό, σὰν καρπὸς μέσα στὴν ὥρα του.

Ἀλλὰ τ᾽ ἀγύμναστα τ᾽ αὐτιὰ δὲ μποροῦν νὰ νοιώσουν πῶς τὰ «συνεκφωνούμενα» φωνήεντα τῶν δυὸ συλλαβῶν κάνουν μιὰ συλλαβὴ στὸ στίχο. «Εἰ δὲ μόνοις ἐκφωνοῦνται καθαροῖς φωνήεσιν, ἔλεγεν ἀπὸ τὸν παλιὸ καιρὸ ὁ Εὐστάθιος γιὰ τοὺς δεκαπεντασυλλάβους, λανθάνον τὸ πολύπουν ἔχουσι τῇ ταχείᾳ συνεκφωνήσει τῶν φωνηέντων.» Ἀλλὰ τὸ ***λανθάνον*** τοῦτο δὲν κατώρθωσαν ἀκόμα νὰ τὸ μυρισθοῦν οἱ δάσκαλοι, καὶ οἱ καθαρολόγοι ποιηταί μας, καθὼς καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς μὴ καθαρολόγους. Οἱ πρῶτοι στὸ σχολεῖο δὲ μᾶς μαθαίνουν τίποτε ἀπὸ ὅσα σχετίζονται μὲ τὴν ἀλήθεια τῆς γλώσσας μας· οἱ δεύτεροι ὅπως τὴν ἐκατάντησαν τὴ γλῶσσα τῆς ποιήσεως μπαλσαμωμένη μούμια, ἔτσι καὶ τὴ στιχουργία μας τὴν ἔσφιξαν ἀκίνητη μέσα σ᾽ ἑνὸς εἴδους δεκαπεντασύλλαβο, σὰ σπασμένο χέρι σὲ γύψινο καλοῦπι· μὲ τὴ διαφορὰ πῶς ὁ γύψος των εἶνε σὲ πολλὲς μεριὲς ραγισμένος καὶ τριμμένος ἀπὸ χασμωδίες καὶ διαιρέσεις ἀντικαλλιτεχνικώτατες. Κ᾽ ἔτσι ἀπὸ στίχους καλλιτεχνικοὺς μήτε νὰ διαβάσουμε ξέρομε. Τίποτε παράξενο· ἀφοῦ τὸ διάβασμα εἶνε τέχνη, τὸ διάβασμα τῶν στίχων εἶνε ἡ τέχνη τῆς τέχνης.

Τὰ δημοτικά μας τραγούδια μᾶς δίνουν ἰδέα τοῦ φυσικοῦ ρυθμοῦ στὴν ἄκρα ἐντέλεια. Ἀλλ᾽ ὁ ρυθμὸς αὐτὸς ὅσο κι ἂν εἶνε τέλειος, εἶνε φυσικός, ἄπλαστος δηλαδὴ καὶ πρωτοκάμωτος, καὶ ἀνίκανος νὰ παραστήσῃ τὸν πολυσύνθετο κόσμο τοῦ πνεύματος. Καὶ ὅμως, μοναδικὸ φαινόμενο κακομοιριᾶς, ἂν ἐξετάσουμε τοὺς στίχους πολλῶν ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους ποιητὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν (καθὼς τοὺς ξεχωρίζει ἡ κυρία Ἀδὰμ μὲ τὸν κ. Βικέλα στὸ γνωστὸ βιβλίο της) θὰ τὰ εὕρουμε κατώτερα καὶ μετρικῶς ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια μας. Τὸ περπάτημα καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ στίχου σὲ κάθε φιλολογία προχωρεῖ ἀνάλογα μὲ τὸ περπάτημα καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἰδεῶν. Ὅταν μένῃ στάσιμος ὁ στίχος στὴν κατασκευή του θὰ εἰπῇ πῶς μένει στάσιμο καὶ τῆς ποιήσεως τὸ πνεῦμα. Ὁ δικός μας ὁ δεκαπεντασύλλαβος στὸν ἀρχικό του τύπο κι ὅπως γράφεται κοινῶς, δὲν εἶνε ὀλιγώτερο —περισσότερο ἴσως—μονότονος ἀπὸ τὸν ἀλεξανδρινὸ δωδεκασύλλαβο τῶν Γάλλων, ὅπως ἦταν ἀρχικὰ κι αὐτός, εἶδος ἰαμβικοῦ τετραμέτρου μὲ τὴ μεσιανὴ τομὴ ἀπαράλλαχτη. Ἀλλὰ καὶ καλλιτεχνικώτερα γραμμένος ὁ δικός μας δεκαπεντασύλλαβος σχεδὸν διόλου δὲν προώδευσεν ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἐφάνηκε τὸ πρῶτο γνωστὸ δημοτικὸ στιχούργημα, στὰ χίλια τόσα μετὰ Χριστόν, τὸ ποίημα τοῦ Σπανέα, ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Τσέτση καὶ τοῦ Πτωχοπροδρόμου. Καὶ ὁ δεκαπεντασύλλαβος μένει σχεδὸν ἀδούλευτο χωράφι ἁρμονιῶν. Ἄλλο ἀπὸ τὴ μεσιανὴ τομὴ καὶ τοὺς δυὸ τρεῖς κυρίους λεγομένους τονισμούς του δὲν ὑποπτευόμαστε καὶ δὲν χρησιμοποιοῦμε. Καὶ ὅμως κι ἄλλας τομὰς παίρνει μέσα του, καὶ νέοι ρυθμοὶ πολύτονοι μπορεῖ νὰ βγοῦν ἀπὸ μέσα του, ρυθμοὶ ποῦ χωρὶς νὰ τοῦ ἀλλάζουν τὴν βάσιν, νὰ τοῦ μεγαλώνουν τὴν ἐκφραστική του δύναμι, σύμφωνα πάντοτε μὲ τὸ νόμο τῆς «ἐν τῇ ἑνότητι ποικιλίας.» Στοὺς πρὸ τοῦ Σολωμοῦ ποιητάς, σὲ Βυζαντινούς, σὲ Κρητικούς, σὲ Ἠπειρῶτες βρίσκουμε τοὺς πρώτους σπόρους τέτοιας ἐργασίας. Ἀλλὰ στὸ Σολωμὸ βλέπουμε χτυπητότερα μαζὶ μὲ τὴν ἀνύψωσι τῆς ποιήσεως καὶ τὴν ἀνύψωσι τοῦ ρυθμοῦ. Βλέπουμε στοὺς στίχους του (στὰ κομμάτια ποῦ μᾶς ἄφησε τελειωμένα) τὸ δεκαπεντασύλλαβο νὰ τυπώνεται ὄχι σὲ γύψον εὐκολότριφτον, ἀλλὰ σὲ πέτρα· κι ἀπάνω σ᾽ αὐτὴ τοὺς ἁπαλώτατους κυματισμοὺς τῶν συνιζήσεων, σὰν

τὰ πολύπτυχα ἱμάτια σὲ μερικὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα. Ἀλλ' ὁ Σολωμὸς δὲν ἐτελείωσε τὸ ἔργο τῆς στιχουργικῆς ἀναπλάσεως· μόνο τὸ σύνθημα μᾶς ἔδωσε καὶ δείγματα μᾶς ἄφησε πρὸς ἐξακολούθησι καὶ τελειοποίησί του. Στὸν Ὅρκο του ὁ Μαρκορᾶς μᾶς ἔδειξε μὲ σοφὴ συμμετρία ζευγαρωμένες καὶ πλούσια μεστωμένες ὅλες τὶς ὀμορφιὲς τοῦ στίχου τοῦ μεγάλου διδασκάλου του. Ἀλλὰ στὸν Πολυλᾶ, στὸ δημιουργικὸ μεταφραστὴ τῆς Ὀδυσσείας, τῆς Ἰλιάδος καὶ τοῦ Ἀμλέτου, ταιριάζει ἡ δόξα πῶς μᾶς ἐπλούτισεν ὄχι μὲ νέα μέτρα, ἀλλὰ πολὺ τελειώτερα, μὲ νέους ρυθμοὺς μέσα στὰ ἴδια παλαιὰ μέτρα. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος τοῦ Πολυλᾶ—ἀφίνω δὰ τὸ θαυμαστὸ δεκατρισύλλαβο — εἶνε ὅλος κίνησις, ὅλος ἔκφρασις, ὅλος ψυχή. Μὲ τὸν πατροπαράδοτο στίχο μας ἔχει τόση σχέσι ὅση καὶ μιὰ σκληρὴ ἁγιογραφία Βυζαντινὴ μὲ τὴν εἰκόνα ἑνὸς ζωγράφου τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὁ Πολυλᾶς ἐδούλεψε τὸ νεοελληνικὸ ρυθμὸ σὰ μεγάλος ποιητής. Κι ἀκόμα ὁ δεκαπεντασύλλαβος δὲν ἔδειξεν ὅλη τὴ μεταμορφωτική δύναμί του.

Δὲν τὸ πιστεύω κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ πῶς μ' αὐτὰ ζητῶ νὰ βιάσω, σώνει καὶ καλά, κάθε ποιητὴ νὰ γράφῃ τοὺς στίχους του ἀλὰ Πολυλᾶ. Ἂν ἤξερα κάτι ἀπὸ μουσική, νομίζω πῶς ὁ ἐνθουσιασμός μου γιὰ τὸ Βάγνερ δὲ θὰ μ' ἐμπόδιζε νὰ συγκινηθῶ ἀπὸ τὴν Καβαλλερία Ρουστικάνα τοῦ Μασκάνη. Κάθε σωστὸς ποιητὴς δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ εἶνε καὶ τεχνίτης· ἀλλὰ κάθε τεχνίτης ἔχει τὸ δικό του τρόπο καὶ τὸ δικό του σκαλοπάτι· πολὺ φοβοῦμαι πῶς ὅλα εἶνε σχετικὰ κ' ἡ Τέχνη ἀκόμα· φτάνει μοναχὰ νὰ ὑπάρχῃ ἁρμονία οὐσίας καὶ μορφῆς· αὐτὸ θὰ εἰπῇ τέχνη. Τεχνίτης κι ὁ Πολυλᾶς μὲ τὰ πολύχρωμα ἀλλάγματα τῶν ἁρμονιῶν του, ποῦ εἶνε γεμᾶτες νόημα. Τεχνίτης κι ὁ ποιητὴς τῶν «Ἀμαράντων» μὲ τὴ γνωστικὴ κανονικότητα, μὲ τὴν ἁπλῆν εὐρυθμία τοῦ στίχου του, τόσον ἀνάλογη πρὸς τὰ καθαρώτατα ζωγραφικὰ νοήματά του. Τεχνίτης κι ὁ ποιητὴς τοῦ «Ρωμηοῦ» μὲ τ' ἀμετάβλητα χοροπηδήματα καὶ γοργοτρεξίματα τῶν ρυθμῶν του, ποῦ εἶνε μᾶλλον παρῳδίες καὶ σάτυρες ρυθμῶν, ὅπως καὶ ἡ ποίησίς του. Ὅ τι δὲν ὑποφέρω εἶνε τὸ ἀταίριαστο καὶ τὸ ἀσυμβίβαστο· εἶνε οἱ στίχοι (τόσο τὸ χειρότερο μάλιστα ἂν ἔχουν μέσα τους ποιητικὸν ὑλικὸ) εἶνε οἱ στίχοι ποῦ θέλουν νὰ περάσουν γιὰ κανονικοὶ καὶ ἀλάθευτοι καὶ δὲν εἶνε παρὰ ἄμορφοι, ἀπὸ ἀδυναμίαν ἢ ἀπὸ ἀμάθειαν· εἶνε ἡ ἄψυχη μηχανὴ ποῦ ζητεῖ νὰ περάσῃ γιὰ ζωντανὸς ὀργανισμός. Κ' ἔχουμε τέτοιων στίχων πολλὰ παραδείγματα.

Γιατὶ ὡς πρὸς τὴ γνῶσι τῆς μετρικῆς ἀληθείας εἴμαστε πίσω περισσότερον ἀπὸ τὴ γνῶσι τῆς καθαρῆς ποιητικῆς ἀληθείας. Ὁ κ. Καλοσγοῦρος μέσα στὰς «Κριτικὰς Παρατηρήσεις» του, μιλῶντας γιὰ τὴν καινούρια τέχνη μὲ τὰ ὁποῖα κατασκευάζει καὶ πλέκει ἀναμεταξὺ των τοὺς στίχους του ὁ κ. Πολυλᾶς, λέγει ὅτι τὸ **νεοφανὲς** τοῦτο μόνο γιὰ μᾶς εἶνε καινούριο, «διότι ἡ τέχνη αὕτη εἶνε ἤδη παλαιὰ καὶ τελεία ἐν ἄλλαις φιλολογίαις καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξέμαθε ταύτην ἐκεῖνος, ἡ δὲ αἴσθησις παρ' ἐκείνοις τοῖς λαοῖς εἶνε πρὸ πολλοῦ εἰς αὐτὴν εἰθισμένη». Γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴν ὁλοφάνερην ἀλήθεια τῶν ἀνωτέρω δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἐξετάσουμε τί κάνουν οἱ ποιηταὶ στὶς ἄλλες φιλολογίες μὲ τὰ μέτρα καὶ μὲ τοὺς ρυθμούς. Ἂς ἰδοῦμε λ. χ. τί γίνεται στὴ γαλλικὴ ποίησι μὲ τὸν ἀλεξανδρινό. Εἰδικοὶ συγγραφεῖς, σοφοὶ μετρικοὶ καὶ καλολόγοι ποῦ ἔγραψαν γι' αὐτόν, μυρολογοῦν τὴ φτώχια του ἀκριβῶς γιὰ τὸ μονότονο χορευτικὸ τῆς κανονικῆς τομῆς καὶ διαιρέσεώς του. Κ' οἱ ποιηταὶ ἀγωνίζονται πῶς νὰ τοῦ περάσουν τὴ φτώχια μὲ πολυτονίας, ρυθμοποιίας, μεταβολάς, χωρὶς νὰ τὸν ἀλλάξουν. Ὅταν ἦρθεν ὁ Ρονσάρ, ὁ μεγάλος ἀρχηγὸς τῆς Πλειάδος, ὁ ἀλεξανδρινὸς δωδεκασύλλαβος ἀριθμοῦσε ζωὴ τεσσάρων αἰώνων, εἶχε τομὴ σταθερὴν ἀπαρασάλευτη στὴν ἕκτη συλλαβὴ καὶ χωρίζονταν σὲ δύο μέρη ὅμοια, σὰν καλὴ ὥρα ὁ δικός μας. Ὁ Ρονσὰρ χωρὶς καλὰ νὰ τὸ καταλαβαίνῃ ἄρχισε νὰ τοῦ χαλάῃ τὴν κανονικότητα μὲ τὰ λεγόμενα **ὑπερβατά**· ἀλλὰ τὰ χαλάσματά του εἶνε σπάνια καὶ κάπως ἀδέξια. Ἦρθαν ὁ Μαλέρβης καὶ ὁ Βοαλῶ καὶ πάλι τὸ στένεψαν τὸ μέτρο κανονικά. Ἀλλὰ δυὸ μεγάλοι ποιηταί, ποῦ νομίζονται ὡς μαθηταί των, τίποτε ἄλλο δὲν ἔκαμαν παρὰ νὰ τὸ ξεστενέψουν. Ὁ Ρακίνας ἐτελειοποίησε τὸν Ἀλεξανδρινό· μὲ τί τρόπο; ἁπλούστατα· τοῦ ἔκοψε τὴ μονοτονία· ηὗρε νέας τομὰς ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπίσημη τὴ μεσιανή· πρῶτος ἐταίριασεν ἦχο καὶ ἰδέα, στίχο καὶ ψυχή. Ἀλλὰ οἱ νέοι στίχοι του ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν ἀκόμα καὶ δὲν εἶνε πλούσιοι σὰν τοῦ Λαφονταίν. Τοῦ Λαφονταὶν ἡ δόξα εἶνε πῶς ἀντάμωσε στενώτερα τὴν ψυχολογία μὲ τὴ στιχουργία. Ὁ ἀλεξανδρινός του εἶνε γεμᾶτος ἀπὸ ρυθμικὲς ποικιλίες. Ἐμάζωξεν ὅλα τὰ τυχαῖα καὶ ἀπομονωμένα παραδείγματα προγενεστέρων του ποιητῶν. Μὴ ξεχνᾶτε πῶς δὲ μιλῶ γιὰ τὴν ποικιλία τῶν μέτρων ποῦ μεταχειρίζεται μέσα στὸ ἴδιον ποίημα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ποικιλία ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μέτρου· φοβερὲς ἔδωσε κατακεφαλιὲς τῆς μιᾶς κανονικῆς τομῆς. Ἀλλὰ ἂς παρηγορούμεθα· τὸ παράδειγμά του ἀπόμεινεν ἄκαρπον ὁλόκληρον αἰῶνα. Οἱ νεώτεροι ἀκολούθησαν τὴν ἄψυχη στιχουργία τοῦ Βοαλῶ, τῶν καθαρευόντων, σὰ νὰ λέμε. Ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς εἶχε ξεπέσει καὶ ἡ ποίησις. Πρόβαλε τέλος ὁ Ἀνδρέας Chenier, ὁ Γαλλοέλλην. Ξανάθρεψε τὸν ἀλεξανδρινὸ μὲ τὸ αἷμα τοῦ Ρονσὰρ καὶ τῆς Πλειάδος, πάλιν ἐχάλασε τὴ συνειθισμένη τάξι τῆς πλοκῆς τῶν στίχων, καὶ μὲ τὸ ξανάνιωμα τῆς ποιήσεως ἄρχισε καὶ τὸ ξανάνιωμα τοῦ μέτρου. Ἀσυγκρίτως περισσότερον ἀπὸ τὸ Chenier ἐπροχώρησαν στὴν ἀναγέννησι τοῦ στίχου μαζὶ μὲ τὴν ἀναγέννησι τῆς ἰδέας οἱ ρωμαντικοί. «Οἱ στίχοι των, λέει ὁ Σαινμπέβ, γεμᾶτοι, ἀπέραντοι, ἁδροί, πλατεῖς· μιὰ πνοὴ τοὺς συγκρατεῖ ἀδιαίρετους, μονοκόμματους». Τὸ τολμηρότατο καὶ μουσικώτατο ξεδίπλωμα τοῦ ρωμαντικοῦ στίχου τὸ κατώρθωσεν ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὅπως καὶ στὴν ποίησι ὅπως καὶ στὴ γλῶσσα. Κι ἂν ἔλειπαν ὅλοι οἱ παραπάνου, φτάνει μόνος ὁ Οὐγκὼ γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ ψηλαφητὴν ἰδέα τοῦ τί θὰ εἰπῇ **ρυθμὸς** στὴ γαλλικὴ ποίησι καὶ σὲ κάθε ποίησι. Οἱ ἀλεξανδρινοί του δὲν ξεχειλίζουν μόνον μὲ ὑπερβατά· κλείνουν μέσα τους κάθε δυνατὸ καταμερισμὸ τοῦ δωδεκασυλλάβου καὶ κάθε ἀκανόνιστη τομὴ τῶν μπροστινῶν ποιητῶν, πολὺ συχνότερα, ποικιλώτερα καὶ ρυθμικώτερα ἀπὸ ἐκείνους τοῦ Λαφονταῖν· μέσα σ' αὐτοὺς ἡ κακόμοιρη μεσιανὴ τομὴ κατάντησε νὰ μὴ μπορῇ νὰ ξεμυτίσῃ. Τὸν μεταχειρίζεται μὲ τόση ποικιλία τὸν Ἀλεξανδρινό, ὥστε ἀναπληρώνει μὲ αὐτὸν κάθε ἄλλο μέτρο. Οἱ στίχοι του πότε ἀπὸ κανονικοὶ καὶ σύμμετροι ξεσποῦνε καὶ γλυστροῦν στὸ ἀκανόνιστο καὶ στὸ ἀσύμμετρο, πότε παίρνουν τὸν ἀντίθετο δρόμο, καὶ εἶνε καμωμένοι ἀκριβῶς μὲ ὅλα τὰ *λάθη* ποῦ καταδικάζουν οἱ παλαιοὶ κανόνες. Καὶ ὅμως θαύματα εὐρυθμίας καὶ ἐκφραστικῆς δυνάμεως. Τί γοργὰ τρεχάματα μέσα στὸν ἴδιο στίχο καὶ τί ἀργὰ περπατήματα, τί χαμηλώματα καὶ τί πετάγματα, τί παρατονίες καμωμένες γιὰ νὰ δείχνουν ὡραιότερο τὸν κανονικὸ τονισμὸ ποῦ ἀκολουθεῖ, τί πολυτονίες, τί ἀντιθέσεις φράσεως καὶ προσῳδίας, ἄλλο δρόμο νὰ τραβάῃ αὐτὴ κι ἄλλον ἐκείνη, ὅπως μέσα στὸ μελόδραμα ἡ ὀρχήστρα καὶ τὸ τραγοῦδι, τί τομὴ ἀεικίνητη, τί στίχος ἄξιος τῆς λύρας, ποῦ ἔχει φτερά, καὶ δὲν εἶνε μετρημένος μὲ τὸ διαβήτη! Ἔτσι καθὼς ἡ γλῶσσα, ἔτσι καθὼς ἡ ποίησις, ἔτσι καθὼς ἡ τέχνη, παίρνει δρόμο κι ὁ ρυθμός. Στῶν ρωμαντικῶν τὰ χέρια, καὶ μάλιστα στοῦ λυρικώτατου Μπαμβὶλ ποῦ τοῦ διδασκάλου τὸ παράδειγμα ἐχρησιμοποίησε μὲ τὸ παραπάνου κ' ἔγραψε τὸ περίφημο «Βιβλιαράκι τῆς γαλλικῆς στιχουργίας», ὁ ρυθμὸς καλλιεργεῖται «comme un vol aux infinis coup d'ailes.» Ναὶ μὲν στὸ πλάγι τοῦ Μπαμβὶλ ὁ Λεκὸντ Δελὶλ μὲ τοὺς μαθητάς του δουλεύει τὸ στίχο πολὺ κανονικώτερα καὶ πλέον σύμμετρα· ἀλλ' αὐτὸ δὲ θὰ εἰπῇ πῶς φυλάει θρησκευτικὰ τὴν κλασικὴ τομὴ καὶ πῶς διώχνει σὰν πειρασμοὺς τὰ ὑπερβατά· κάθε ἄλλο. Μονάχα στὰ «Βαρβαρικά» του ἐλογάριασα ἀρκετοὺς «παρατονισμοὺς κατὰ τὴν τομὴν τῶν στίχων.» Ἀλλὰ ζωντανὴ διαμαρτύρησις ἐναντίον τῆς σκληρότερης αὐτῆς μετρικῆς τῶν Parnassiens εἶνε ὁ Βερλαῖν μὲ τοὺς δικούς του, «ὁ ἀπαράμιλλος καλλιτέχνης τοῦ στίχου», ὅπως τὸν ὠνόμαζε τελευταῖα καὶ τὸ «Ἄστυ». Καὶ ὁ Βερλαῖν τίποτ' ἄλλο δὲν ἔκαμε παρὰ μαχαιριὲς νὰ τραβήξῃ τοῦ κλασικοῦ δωδεκασυλλάβου, καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ, μὲ μερικοὺς δικούς του τρόπους, τὰ μαθήματα τοῦ Μπαμβίλ.

Τὰ χαλάσματα αὐτὰ καὶ τὰ ἀλλάγματα δὲν εἶνε καμμιὰ ἐξαίρεσις ἢ ἀποκλειστικὸ προνόμιο καὶ ἀνάγκη τῆς γαλλικῆς ποιήσεως· εἶνε κοινὰ σὲ κάθε πολιτισμένη ποίησι καὶ δείχνονται τόσο τολμηρότερα ὅσο ζωηρότερα ξεδιπλώνεται καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ ρυθμοῦ, τῆς «ἐν τῇ ἑνότητι ποικιλίας» μὲ ἄλλους λόγους, ἢ τῆς «ἐν τοῖς ὁμοειδέσι ποικιλίας», καὶ τῶν «μεταβολῶν τῆς ἁρμονίας» τῶν ἀρχαίων. Δυστυχῶς σοφὸς καὶ γλωσσογνώστης δὲν εἶμαι. Εἶμαι μονάχα ἕνας φτωχὸς στιχουργός, ποῦ κάτι ξέρω ἀπὸ τὴν τέχνην μου, καὶ πολὺ συντηρητικός, ποῦ μπορεῖ νὰ θαυμάζω, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀκόμα τὴν δύναμι νὰ ἐφαρμόσω τὰ μεγάλα παραδείγματα. Ὅσοι ἔχουν ὄρεξι νὰ φωτισθοῦν, ἂς πᾶνε νὰ μελετήσουν, νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς ἁρμοδίους πῶς ἐννοοῦσαν τὸ ρυθμὸ οἱ ἀθάνατοι ἀρχαῖοι, καὶ πῶς οἱ ρυθμοὶ τῶν νεωτέρων μπροστὰ στοὺς δικούς των, κατὰ τὴν γνώμη τῶν σοφῶν, εἶν' ἐλεεινὰ μονότονοι, σὰν ψαλτικὸ κανονάρχημα. Ἂς μάθουν ἀπὸ ἄλλους ἁρμοδίους, ἂν δὲν τὸ γνωρίζουν, πῶς οἱ Ἰταλοὶ ἔθρεψαν καὶ πῶς μεγάλωσαν καὶ πῶς μεταχειρίζονται τὸν ἐθνικό τους στίχο τὸν πολύτονον ἐνδεκασύλλαβο, ποῦ ἐκατάντησεν ὁ ἴδιος νὰ εἶνε ἄλλος εἰς τὰ λυρικά, καὶ ἄλλος εἰς τὸ δρᾶμα. Ἂς μάθουν πῶς ἀνάλογα μὲ τοὺς Γάλλους καὶ οἱ Ἄγγλοι μαζὶ μὲ τὴν ποίησι, μαζὶ μὲ τὴ γλῶσσα, ἐλευθέρωσαν καὶ τὸ ρυθμὸ ἀπὸ τὴν ἁλυσίδα τῆς κλασικῆς λεγομένης ἐποχῆς καὶ «λίγυσαν, κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ Ταῖν, τὸν **εὐθύγραμμο** στίχο. Τί ἔκαμε κι ὁ μεγαλείτερος ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς ποιητὰς τῆς Ἀγγλίας, ὁ Swinburne ποῦ θαυμάζεται γιὰ τὸν ὠκεανὸ τῆς ἁρμονίας τὸν προχυνόμενον ἀπὸ τοὺς μουσικώτατους, καθὼς τοὺς λένε, στίχους του; «Ἔπλασε νέους ρυθμούς, μᾶς λέει ἕνας κριτικός· τὸν **ἄνοιξε** τὸν στίχον, εἰς τρόπον ὥστε τὴν τομὴ καὶ τὴ ρίμα τὴν αἰσθάνεται κανεὶς λιγότερο. Καὶ τὴ χάρι τοῦ στίχου του τὴν ἐβάσισε περισσότερο στὴν ἁρμονία τῶν λέξεων παρὰ στὴ μηχανὴ τοῦ μέτρου. Τοὺς **ἐπολλαπλασίασε τοὺς ρυθμούς.**»

Τὸ συμπέρασμα: Ὅσο πλουτίζεται κι ὅσον ὑψώνεται κ' ἡ δική μας ποίησις τόσο θὰ μεγαλώνουν καὶ οἱ **παρατονισμοί**, τουτέστιν οἱ εὐρυθμίες τοῦ πατροπαραδότου

Ταρὰ | τι-οῦ | ιὶ | ιὸ || οὲ | σασὰ | κικὶ | κι !

Γραμματικὴ καὶ γλῶσσα.

Ἀλλὰ δὲ χαλῶ τὸ στίχο· χαλῶ καὶ τὴ γλῶσσα· δὲν ξέρω νὰ τὴν καταρτίσω **ἐπιστημονικῶς**· δὲ μεταχειρίζομαι ὁμοιομόρφους τύπους· δηλαδὴ δημιουργῶ μὲ τοὺς **κανόνας** μου (νὰ κ' ἕνα ὀξύμωρον) «πλήρη γραμματικὴν **ἀναρχίαν**, παραβλάπτουσαν οὐσιωδῶς τὰς προσπαθείας τῶν θελόντων νὰ καθιερώσουν τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν.»

Πρῶτα πρῶτα παρατηρῶ εὐσεβάστως ὅτι ὅποιος ἔχει τόση τρεμούλα γιὰ τὴν καθιέρωσι τῆς δημοτικῆς ὥστε νὰ κηρύττῃ ὡς ἀναρχικοὺς ὅσους δὲ φυλάγουν τοὺς «ὁμοιομόρφους» τύπους ποῦ ὀνειρεύεται, εἴτε ἄνθρωπος εἶνε εἴτ' ἐφημερίδα, ἂν θέλῃ νὰ φερθῇ λογικὰ καὶ νὰ μὴν «ὑποστηρίξῃ ἀσυγγνώστως τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἐναντίων», ὅπως νομίζει ὅτι τὰ ὑποστηρίζω ἐγώ, θὰ κάμῃ καλὰ πρῶτα κι ἀπ' ὅλα νὰ μὴ τὰ γράφῃ αὐτά, μήτε τίποτε ἀπόσα γράφει, στὴν καθαρεύουσα, ἀλλὰ μόνο στὴ δημοτική. Ἀλλὰ θὰ μοῦ ἀπαντήσῃ, ὁ ἄνθρωπος ἢ ἡ ἐφημερίς, πῶς αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον, γιὰ χίλιους δυὸ λόγους κοινωνικούς, βιομηχανικούς, ψυχολογικούς, ἱστορικούς, ὑπηρεσιακούς, δημοσιογραφικούς, καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο. Καὶ θὰ μοῦ ἀπαντήσῃ πολὺ εὔλογα. Ἀλλὰ θὰ τοῦ ἀνταπαντήσω κ' ἐγὼ πῶς εἶνε σχεδὸν ἐπίσης ἀδύνατο στὸ συγγραφέα, στὸν καλλιτέχνη, στὸν ποιητὴ ποῦ βρέθηκε νὰ ζῇ σὲ μιὰ πόλι ἐδῶ μέσα στὴν Ἑλλάδα, καὶ περικυκλόνεται ἀπ' ὅλον αὐτὸ τὸ κοινωνικὸν καὶ τὸ γλωσσικὸν milieu ποῦ ἀνα-

πνέομεν ὅλοι μας, ὅσον καὶ ἂν αἰσθάνεται τῆς ἀτμοσφαίρας αὐτῆς τὴν τυραννία, τὴ νοθεία καὶ τὴν πεζότητα, ὅσον καὶ ἂν λαχταρῆ ζητῶντας νὰ τὴν πολεμήσῃ, ὅσο κι ἂν τὴν πολεμῇ, τοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ γράψῃ τὴ δημοτική, ὅπως θέλουν ἀπὸ δῶ σοφοὶ κι ἀπὸ κεῖ παπαγαλλίζοντες κήρυκες τοῦ «ἐπιστημονικοῦ καταρτισμοῦ» τῆς γλώσσας, δηλονότι τῶν νέων γλωσσολογικῶν ἰδεῶν ποῦ διδάσκουν τὴν ἀπόλυτην ὑποταγὴ τῆς γλώσσας σὲ τύπους καὶ φθόγγους αὐστηρὰ καὶ ὁμοιόμορφα λαϊκούς, ὅσο κι ἂν ὑποθέτουμε πῶς εἶνε οἱ ἰδέες αὐτὲς σεβαστές, ὡραῖες καὶ ἀληθινὲς—θεωρητικῶς.

Λυποῦμαι γιατὶ καὶ στὸ ζήτημα τοῦτο δὲν μ' ἀφίνουν τὰ στενὰ σύνορα τῆς «Ἑστίας» νὰ ξανοιχθῶ καθὼς καὶ στὰ περὶ ρυθμοῦ. Ἀλλ' ἰδοὺ σύντομα καὶ σκόρπια σχετικὲς σημειώσεις μερικὲς γιὰ νὰ τελειώνουμε:

— Τὸ νὰ λὲς πῶς «ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη διδάσκει ὁ ποιητὴς δὲν ἠμπορεῖ γράφων νὰ τὸ παρίδῃ» εἶνε τὸ ἴδιο σὰ νὰ λὲς πῶς δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶνε ποιητὴς χωρὶς νὰ σπουδάσῃ γλωσσολογία! Ἐξαίσια.

— Ποιοὺς νὰ πρωτοπιστέψω; Ὅσοι μὲ καταφρονοῦν, καὶ μερικοὶ ποῦ δὲ μὲ καταφρονοῦν, ἄλλοι μὲ στιγματίζουν κι ἄλλοι μοναχὰ μὲ δείχνουν ὡς ***ψυχαρικόν***. Ἡ «Νέα Ἡμέρα» τῆς Τεργέστης μὲ σκληρότατην εἰρωνία μὲ κατηγοροῦσεν ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες πῶς «ἐκτέμνω ἀσπλάγχνως τοὺς ἀρχαίους θεούς·» ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, πῶς κάνω μὲ τὸ παραπάνου ὅ,τι ὁ ἐπικριτής μου μὲ κατηγορεῖ πῶς δὲν κάνω. Τώρα ἀπὸ τὸ «Ἄστυ» μαθαίνω πῶς εἶμαι ἀντιψυχαρικός. Μήπως εἶμαι καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο ὅσο ***παίρνει*** νὰ εἶμαι κι ὅσο νομίζω πῶς πρέπει νὰ εἶμαι;

— Τὴ γραμματικὴ τὴ σέβομαι, τὴ σιγυρίστρα λογικὴ τῆς γλώσσας· τὸ θεμέλιο ποῦ στηρίζει, τὸ λυχνάρι ποῦ φωτίζει, τὸ χαλινὸ ποῦ συγκρατεῖ. Κι ἀπὸ τὸ λεγόμενο ***κρᾶμα*** καλὸ νὰ βγαίνῃ μιὰ γραμματική. Τὸ ἀνακάτωμα πρέπει νὰ γίνεται κι αὐτὸ μὲ λόγο, μὲ τάξι, μὲ σύστημα. Ἀλλέως, ἔτσι ξεπέφτουμε στὴν ἀναρχία. Ἀλλ' ὅμως ἡ λογικὴ δὲν εἶνε πάντα ἡ ἀλήθεια. Ἀλλ' ὅμως ἡ γραμματικὴ δὲν κάνει τὸ συγγραφέα. Ἕνας ποιητής, κατὰ τὰς περιστάσεις, μπορεῖ καὶ νὰ προσέχῃ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν προσέχῃ σ' αὐτή. Ὁ γλωσσολόγος Breal ἀναφέρει κάπου τὸν ἑξῆς λόγο τοῦ Οὐμβόλδου: «Μέσα στὸ νοῦ μας κρατοῦμε κλεισμένη κι ἀπὸ μιὰ κάποια γραμματικὴ ποῦ ἀργὰ ἢ γλήγορα βάζει τὴ σφραγίδα της κι αὐτὴ στὴ γλῶσσα.» Δὲν πιστεύω στὴν ἀπόλυτην ὀντότητα τῆς γραμματικῆς ὅσο πιστεύω στὴ «μιὰ κάποια γραμματικὴ» καθενὸς γεροῦ συγγραφέως. Ὄργανον μέγα εἶνε καὶ ἡ γραμματική, εἴδωλον δὲν πρέπει νὰ εἶνε. Ἄλλως, τὰ εἴδωλα τὰ ἐσύντριψεν ὁ κ. Ροΐδης.

— Αὐτὴ τὴν ὅλως διόλου θεωρητική, τὴ μεταφυσικὴ σχεδὸν λατρεία τῆς δημοτικῆς δὲν τὴν πολυκαταλαβαίνω. Ξεφωνίζουμε: Ὁμοιομορφία τύπων! ὄχι ξεχωριστὴ γραμματική! τί διδάσκει ἡ ἐπιστήμη!.. καὶ τραβοῦμε ἥσυχα τὸ δρόμο μας. Γράψτε μὲ τὰ ξεφωνητὰ λοιπὸν δράματα, μυθιστορήματα, κριτική, ἐπικολυρικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ποιήματατα, νὰ ἰδοῦμε! Τὴ γιομίζουμε μὲ ρόδα τὴ δημοτικὴ καὶ τὴ διώχνουμεν ἀπὸ τὴν Πολιτεία! Ὄχι δὰ τόσος πλατωνισμός! Πρέπει νὰ τὴν πάρουμε τὴ Δημοτικὴ καὶ νὰ τῆς δώσουμε θέσι μέσα στὴν Πολιτεία. Κι' ἀφοῦ τῆς δώσουμε θέσι μέσα ἐκεῖ, θὰ ἰδοῦμε πῶς δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ ξεφύγῃ κάποιους ἀναγκαιότατους συμβιβασμούς. Ἀλλ' οἱ συμβιβασμοὶ αὐτοὶ θὰ ἰδοῦμε πῶς εἶνε τόσον ὀλίγοι, τόσον ἀκίνδυνοι, καὶ διόλου ταπεινωτικοί. Ὅλους νὰ τοὺς ξεφύγουμε δὲν εἶνε δυνατὸν ***ἀνθρωπίνως***. Μονάχη της ἡ ἐπιστήμη εἶνε κάτι ἀφηρημένο· ἡ ζωὴ εἶνε ἡ πραγματικότης. Τί λέγει στὰ «Ἱστορικὰ καὶ γλωσσολογικὰ ζητήματά του» κι ὁ ἴδιος κ. Ψυχάρης; «Καλὲς οἱ θεωρίες καὶ ἑλκυστικές, ἀλλὰ πρέπει νὰ κατεβοῦμε ἀπὸ τὰ ὕψη καὶ ν' ἀντικρύσουμε ἀτάραχα τὰ πράγματα».

— Τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη τ' ἀγαπῶ καὶ τὸ θαυμάζω· εἶνε ἀπὸ τὰ λίγα ἔξοχα βιβλία ποῦ ἔχουμε. Ἀλλὰ τοῦ Ψυχάρη τὴν παλληκαριὰ δὲ μπορῶ νὰ μιμηθῶ σὲ μερικά· ἔπρεπε νὰ εἶμαι χωμένος ὡς τὸ λαιμὸ στὴ γλωσσολογία. Τοῦ Ψυχάρη τοῦ ταιριάζει τέτοιος ἱερὸς φανατισμός. Εἶνε ὁ ἱεροφάντης τῆς Γραμματικῆς. Πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτό του ἀντιπροσωπεύει μιὰν ἰδέα: τὸν ἀφιλίωτο πόλεμο κατὰ τοῦ γραφομένου καθεστῶτος. Ἄλλος δύσκολα μποροῦσε νὰ ὑψώσῃ τέτοια σημαία. Ἕλλην αὐτός, μακρυὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιστήμων μαζὶ καὶ ποιητής, τὰ βλέπει ὅλα μὲ τὴν ἴδια perspective· ὅλα μικροσκοπικὰ ξεδιαλυμένα καὶ μαζὶ μεγαλωμένα φανταστικά. Γι' αὐτὸν ἡ καθαρεύουσα, κάθε της λόγος, κάθε της φράσις, ἔχει τὴν ἴδιαν ἀξία· εἶνε κάτι τι ποῦ δὲ μιλιέται, ποῦ δὲν καταλαβαίνεται χωρὶς σκέψι, κάτι τι περασμένο, μπαλσαμωμένο, ὅλως διόλου τεχνητὸ καὶ ἄψυχο. Γι' αὐτὸν ὅλα τῆς δημοτικῆς στέκονται καὶ λάμπουν στὴν ἴδιαν ἐπιφάνεια· λόγια της καὶ φράσεις καὶ σχηματισμοὶ ἔχουν μιὰν ἄγγιχτη παρθενιά, σχεδὸν σὰν κάτι μαζὶ δικό μας καὶ ξένο, ὁλόδροσον, ἀριστοκρατικόν, ὅλως διόλου ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν ἄλλη, τὴν καθαρεύουσα. Δὲν κοιτάζει τόσο τί εἶνε ὅσο τί ***πρέπει*** νὰ εἶνε. Ὁ Καστελὰρ μίλησε στὴν Ἱσπανικὴν Ἀκαδημία γιὰ τὸν «ἐπιστημονικὸ ρωμαντισμὸ» τοῦ Ἴψεν καὶ τοῦ Ἐτσεγκαράϋ· κ' ἐμεῖς πρέπει νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸν «ἐπιστημονικὸν ἰδανισμὸ» τοῦ Ψυχάρη.

— Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐμόρφωσε τὸν κ. Ψυχάρην, αὐτὴ ἐμόρφωσε καὶ τὸν κ. Ροΐδην, Ἕλληνα ποῦ ζῇ μέσα στὴν Ἑλλάδα, εἶδε τὰ φοβερὰ χτυπήματα ποῦ κατάφερε τῆς ἐθνικῆς γλώσσας ὁ δασκαλισμός, κ' ἐβάλθη νὰ ψέλνῃ ὕμνους πρὸς τὴ δημοτικὴ καὶ μαζὶ νὰ τὴν ἀλυσσοδένῃ σφιχτότερα—χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνῃ—μὲ τὴν καθαρεύουσα. Μεταξὺ τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Ροΐδη νομίζω πῶς ὑπάρχει τόπος γιὰ γόνιμη φιλολογικὴ καὶ δημιουργικὴ ἐργασία.

— Ἡ ἐπιστήμη! θεία, παντοδύναμη. Ὁ θρίαμβος τοῦ αἰῶνος. Πόσα κέρδισαν ἀπ' αὐτὴν ἡ Ποίησις, ἡ Τέχνη, ἡ Γλῶσσα, ἡ Ἰδέα, ἡ Πρᾶξις! Ἀλλ' ὁ ποιητὴς καὶ ὅταν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμη, δὲ σέρνεται στὰ νερά της· τὴ σέρνει στὰ δικά του τὰ νερά, δὲν τὴ φέρνει στοὺς στίχους του μὲ τὴ δική της τὴν ἀφηρημένη, ἀλλὰ μὲ τὴν ποιητική, μὲ τὴν πλαστικὴ μορφή, ὥστε σχεδὸν τὴν κάνει ἀγνώριστη· ἔτσι μεταχειρίζεται καὶ τὴ γλῶσσα τὴν ***ἐπιστημονικήν***, ἂς τὴν εἰποῦμε. Ἡ γλῶσσα δὲν πρέπει νὰ προσβάλῃ τὴ δική του θρησκεία τὴν αὐτοκρατόρισσα. Ποιὰ εἶνε αὐτή; Τὸ ***Αἴσθημα τοῦ Ὡραίου***. Γιατὶ ὁ ποιητὴς σκοπὸν ἔχει καὶ λατρεύει τὸ Ὡραῖον, ὄχι τὸ ἀληθές· ἢ καλλίτερα, τοῦ ποιητῆ ἡ ἀλήθεια εἶνε ἡ ὀμορφιά. Ὅτι προσβάλλει τὴ θρησκεία του δὲν τὸ χαμπερίζει κι ἂς λέγετ' Ἐπιστήμη ἢ Γραμματική. Τόσο, ποῦ τὸ κάτου τῆς γραφῆς, ὅταν θυμώσῃ, μπορεῖ νὰ εἰπῇ καὶ ὅ,τι ἔλεγε, χωρὶς θυμό, ὁ Λαμαρτῖνος! «Ἡ γραμματικὴ σκοτώνει τὴν ποίησιν· ἡ γραμματικὴ δὲν εἶνε γιὰ μᾶς».

— Γιὰ νὰ φουσκώνουμε σὲ κάθε φύλλου πήδημα φωνάζοντας «Ἐπιστήμη!», δὲ φτάνει νὰ κλείνουμε μονάχα στὸ μυαλό μας μερικὲς γνώσεις χωνεμένες ἢ ἀχώνευτες. Πρέπει νὰ τὴν καταιβάσουμε ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ νὰ τὴν κλείσουμε στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς τὴν Ἐπιστήμη. Καθὼς λέγει ὁ ἥρως τοῦ Ἴψεν, πρέπει νὰ περάσῃ στὸ αἷμά μας, νὰ γίνῃ αἴσθημα. Κ' ὕστερα νὰ ὁρκιζόμαστε στὄνομά της. Ὅ,τι δὲν τὸ θέλει τὸ αἴσθημά μου τί μ' ὠφελεῖ κι ἂν τὸ ἀναγνωρίζει ὁ νοῦς; Τίποτε λογικώτερον ἀπὸ τὸν Κοντισμό· τί μᾶς τὸν κάνει ἀνυπόφορο; τὸ αἴσθημα.

— Δὲν ἔχω καμμιὰ ξεχωριστὴ γραμματικὴ καὶ σχεδὸν καμμιὰν ἀνωμαλία στὴ γλῶσσα τῶν στίχων μου. Ἐξ ἐναντίας σπανιώτατα **δὲν** ἀποδίδω «τὴν δέουσαν σημασίαν» σ' αὐτὸ ποῦ ὀνομάζει δασκαλικὰ ὁ φίλος μου, ἀλλ' ἀδασκάλευτος, ἐπικριτὴς «ἐπιστημονικὸν καταρτισμὸν τῆς γλώσσης.» Μόνον κάποιες ἐξαιρέσεις ἀναγκάζομαι νὰ κάνω τῆς δημοτικῆς, καὶ ἀρκετὰ ἰδανικῆς γιὰ μᾶς, ὁμοιομορφίας. Ἔτσι μεταχειρίζομαι ἀπείραχτες μερικὲς λέξεις τῆς καθαρευούσης ποῦ ἔτσι ἀπείραχτες γροικιοῦνται γύρω μας ἀπὸ τὰ στόματα κ' ἐκείνων ποῦ μιλοῦν ἁπλούστερα καὶ φυσικώτερα τὴ γλῶσσα. Δὲν ἔχω τόπο καὶ γι' αὐτὸ ἀποφεύγω νὰ παραστήσω καὶ νὰ ἐξηγήσω ἐδῶ μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σίγμα τὴν εὔλογη κανονικότητα τῶν ἐξαιρέσεών μου. Ἂν τὰ πάρω μὲ τὴν ἐπιστήμη καὶ μὲ τὴ γλωσσολογία ἢ καλλίτερα μὲ κάποιους ἐπιστήμονας καὶ μὲ κάποιους γλωσσολόγους (γιατὶ καὶ οἱ Ἐπιστῆμες δὲν ζοῦν παρὰ μὲ τὰ ἐμφύλια ἀλληλοφαγώματα τῶν πιστῶν τους), μπορεῖ αὐτὰ νὰ εἶνε ἄπρεπα. Ἂν τὰ πάρω μὲ τὴ ζωή, αὐτὰ τὰ ἄπρεπα εἶνε τὰ μόνα μαρτύρια πῶς ὑπάρχει γύρω μας ἀσήμαντη γιὰ τὸν ποιητή, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσον, ὥστε νὰ τὴν ἀρνῆται ἐντελῶς πῶς ὑπάρχει, μία πραγματικότης: ἡ καθαρεύουσα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

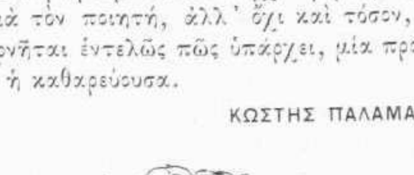

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. Ροΐδου.

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΙΒΙΕΡΟΥ

Α'.

Ὁ ἥρως μας ἦτο εἰκοσαετὴς καὶ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ποιητής. Ἡ ποίησις αὐτοῦ ἦτο κατ' ἀρχὰς ἡ παροδικὴ καὶ ἀκίνδυνος νόσος πάντων τῶν ἐφήβων· ἀλλ' ἔπειτα παρώξυνεν αὐτὴν πρόωρος ἀτυχὴς ἔρως καὶ ἐπὶ τέλους τὴν κατέστησε χρονίαν ἡ καθημερινὴ συναναστροφὴ μετά τινων ὑποψηφίων καλλιτεχνῶν. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Ὀλιβιέρον ὁ πατήρ του ἦτο ἄνθρωπος θετικὸς καὶ αὐστηρότατος, ἀποφασίσας καὶ ἐπιμένων ν' ἀσπασθῇ ὁ υἱός του τὸ ἐμπορικὸν στάδιον. Διὰ νὰ τὸν παρασκευάσῃ εἰς τοῦτο τὸν ἔστειλε νὰ διδαχθῇ παρὰ γείτονος διδασκάλου τὴν διπλογραφίαν. Τὸν διπλογράφον τοῦτον διέκρινε τὸ πρώϊμον γῆρας διὰ τοῦ ὁποίου τιμωροῦνται οἱ διάγοντες βίον ἀκόλαστον καὶ χαρτοπαικτικόν. Οὐδ' ἦτο ἀνάγκη νὰ ἦναι τις δεινὸς φυσιογνώστης διὰ ν' ἀναγνώσῃ εἰς τὰς ῥυτίδας τοῦ μετώπου πάσας τὰς κακίας τοῦ κ. Δικαμπῆ. Οὗτος ἦτο νυμφευμένος ἀπό τινων μόνων ἐτῶν μὲ πτωχὴν νέαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐξαπατήσει. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μαθημάτων τοῦ Ὀλιβιέρου ἡ κυρία Δικαμπῆ ἦτο εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν καὶ ἔκρυπτεν ὑπὸ ὄψιν κάπως ἀναιμικὴν καὶ ἦθος ἐλεγειακὸν ἱκανὴν προμήθειαν σθένους καὶ πάθους. Οἱ κυανόφαιοι αὐτῆς ὀφθαλμοὶ συνέβαινεν ἐνίοτε ν' ἀστράψωσι καὶ τὸ ὠχρόν της πρόσωπον νὰ κοκκινίσῃ. Αἱ τοιαῦται ὅμως ἐκλάμψεις ἦσαν σπάνιαι, τὸ δὲ σύνηθες αὐτῆς βλέμμα καὶ μειδίαμα ἦσαν ἤρεμα καὶ μελαγχολικά, ὡς γυναικὸς πολλὰ ἀνεχομένης βάσανα μὲ ἀγγέλου ὑπομονήν, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία θὰ συνεκίνει βαθέως τὴν καρδίαν εὐαισθήτου ποιητοῦ. Ἡ κυρία Δικαμπῆ ἔμενε πολλάκις εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ μαθήματος τῆς διπλογραφίας, ὁτὲ μὲν κύπτουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἐργοχείρου της, ὁτὲ δὲ περιποιουμένη ὠχρὸν καὶ φιλάσθενον θυγάτριον διετές. Ἀλλ' εἴτε κεντῶσα εἴτε ἐκτελοῦσα τὰ μητρικὰ αὐτῆς καθήκοντα εὕρισκε πάντοτε τρόπον νὰ παρουσιάζεται ὑπὸ χαρίεσσαν στάσιν εἰς τὸν Ὀλιβιέρον, ὅστις ἔσπευδε νὰ στρέψῃ πρὸς αὐτὴν τὸ βλέμμα, ἅμα ὁ καθηγητὴς ἔστρεφε τὴν ῥάχιν, ἀσχολούμενος νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὰ τετράδια τῶν ἄλλων μαθητῶν.

Ἑπόμενον λοιπὸν ἦτο νὰ μὴ μάθῃ ὁ Ὀλιβιέρος διπλογραφίαν καὶ ν' ἀγαπήσῃ τοῦ διδασκάλου του τὴν γυναῖκα. Ἑσπέραν τινὰ ἔτυχε νὰ εὑρεθῇ μόνος μετὰ τῆς κυρίας Δικαμπῆ, ἥτις ηὐδόκησε νὰ τοῦ διηγηθῇ πόσον ἦτο δυστυχής, πρὸ πάντων μετὰ τὴν στέρησιν τῆς μικρᾶς της, ἀποθανούσης πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν. Ὁ Ὀλιβιέρος ἐγονυπέτησε τότε πρὸ αὐτῆς, ἔβρεξε τὰς χεῖράς της μὲ θερμὰ δάκρυα καὶ κατώρθωσε νὰ ἐκφράσῃ τὸν διακαῆ αὐτοῦ ἔρωτα μετὰ τῆς περιπαθοῦς ἐκείνης εὐγλωττίας, ἥτις διακρίνει πολλάκις τὰς ἀγορεύσεις τῶν πρωτοπείρων. Τὴν δήλωσιν ταύτην τοῦ αἰσθήματος

Ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος Γ'

τὸ ὁποῖον εἶχε μαντεύσει πρὸ πολλοῦ ἠκροάσθη ἡ δέσποινα τῆς καρδίας του μετὰ πολλῆς εὐμενείας καὶ ἐθεώρησε πρέπον ν' ἀνταμείψῃ παραχωροῦσα εἰς τὸν λάτρην αὐτῆς τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐζήτει, τὴν ἄδειαν δηλ. νὰ τὴν ὀνομάζῃ Μαρίαν.

Πλὴν τῆς ἐμφύτου ἀντιπαθείας πρὸς τὴν διπλογραφίαν εἶχεν ἐπιβραδύνει κατὰ πολὺ τὰς προόδους τοῦ Ὀλιβιέρου ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ φοιτᾷ εἰς τοῦ διδασκάλου του τὴν οἰκίαν. Ὅπως δήποτε, μετὰ ἑξάμηνον φοίτησιν εὑρέθη γνωρίζων ὅσα ἤρκουν διὰ νὰ γείνῃ δεκτὸς εἰς ἐμπορικὸν γραφεῖον. Τοῦτο τοῦ ἀνήγγειλεν ἡμέραν τινὰ αὐτὸς ὁ διδάσκαλός του, προσθέτων ὅμως: « Ἐλπίζω ὅτι τὸ ἀπολυτήριόν σας δὲν θὰ μᾶς στερήσει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς βλέπωμεν. Ὅσον συχνότερα, τόσον καλλίτερα ». Τὴν φράσιν ταύτην ἡρμήνευσεν ὁ Ὀλιβιέρος ὡς ἄδειαν νὰ ἔρχεται καθ' ἡμέραν.

Αἱ καθημεριναὶ αὗται ἐπισκέψεις δὲν ἐφαίνοντο προξενοῦσαι οὔτε δυσαρέσκειαν οὔτε ἀνησυχίαν εἰς τὸν πρώην διδάσκαλόν του, καίτοι κάλλιστα γνωρίζοντα τὸν λόγον αὐτῶν, διότι ἐγνώριζε καὶ πόσον ἀθῷαι ἦσαν αἱ σχέσεις τῆς γυναικός του μετὰ τοῦ νεανίσκου ἐκείνου, τοῦ πτερυγίζοντος εἰς τὰ ὕψη ὑπερνεφέλου πλατωνισμοῦ. Ἡμέραν μάλιστά τινα ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ἐπιστολή του πρὸς τὴν Μαρίαν, τὴν ὁποίαν ἤνοιξεν ἐνώπιον αὐτῆς. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, τὴν ὁποίαν θὰ ὑπέγραφεν ἀδιστάκτως καὶ ὁ σεμνὸς Ἰωσήφ, ἤρχιζε διὰ τῶν λέξεων: « Ἀδελφή μου », τὰς ὁποίας ἐσχολίασεν ὁ κ. Δικαμπῆς δι' ἠχηροτάτου καγχασμοῦ.

— Μήπως τὸν ὀνομάζεις καὶ σὺ ἀδελφόν; εἶπε γελῶν εἰς τὴν γυναῖκά του. Τοῦτο θὰ ἦτο περίεργον. Πῶς ὅμως δὲν ἐσυλλογίσθητε ὅτι διὰ τῆς ἀδελφότητος ταύτης συμπλέκετε μετὰ τῆς μοιχείας καὶ τὴν αἱμομιξίαν;

— Ὁ Ὀλιβιέρος εἶναι ἀκόμη παιδί, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία. Τὸ πρὸς ἐμὲ αἴσθημά του εἶναι θερμὴ φιλία καὶ τὸ ἰδικόν μου πρὸς αὐτὸν ἁπλῆ συμπάθεια καὶ τίποτε περισσότερον. Ἂν ὅμως σὲ δυσαρεστῇ, ἠμπορῶ νὰ εἴπω εἰς τὸν Ὀλιβιέρον νὰ παύσῃ νὰ ἔρχεται.

— Νὰ μὴ τοῦ εἴπῃς τίποτε. Ἀφοῦ δὲν βαρύνεσαι τὸ αἰθέριον αἴσθημά του, ἂς ἐξακολουθῇ νὰ ἔρχεται ὅσον θέλῃ. Τοῦτο μοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορον.

Ἡ τοιαύτη ἀδιαφορία τοῦ κ. Δικαμπῆ δὲν ἦτο προσποιητή. Ἀπὸ τὴν γυναῖκά του δὲν ἐζήτει ἄλλο παρὰ νὰ ἑτοιμάζῃ τὸ γεῦμά του καὶ νὰ τὸν ἀφίνῃ νὰ ξεθυμαίνῃ ἐπάνω της ὅταν ἔχανεν εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον. Ἔπειτα ἡ καθημερινὴ παρουσία τοῦ Ὀλιβιέρου τοῦ ἐχρησίμευεν ὡς πρόφασις διὰ νὰ διασκεδάζῃ μὲ γύναια τῆς ἐσχάτης τάξεως.

Ὁ Ὀλιβιέρος καὶ ἡ Μαρία ἐξηκολούθησαν ν' ἀγαπῶνται ἐπὶ δεκαοκτὼ ἀκόμη μῆνας χωρὶς οὐδ' ἅπαξ νὰ κατέλθωσιν ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ πλατωνισμοῦ εἰς ταπεινοτέρας ἀπολαύσεις. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐξηκολούθει ὁ κ. Δικαμπῆ νὰ χαρτοπαικτῇ καὶ νὰ ὀργιάζῃ, μέχρις οὗ περιπλεχθεὶς εἰς ῥυπαράν τινα ἐπιχείρησιν καὶ καταδιωκόμενος διὰ πλαστογραφίαν ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ εἰς Ἀγγλίαν, ἐγκαταλείπων τὴν γυναῖκά του χωρὶς προστασίαν καὶ χωρὶς λεπτόν. Τότε κατὰ πρῶτον ὁ Ὀλιβιέρος, ὅστις δὲν ἔμενε μὲ τὴν Μαρίαν παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ ἑσπέρας, ἔμεινε μίαν φορὰν ἀπὸ τὸ ἑσπέρας ἕως τὸ πρωί. Ἡ ἀξιομνημόνευτος αὕτη νὺξ ἦτο ἐκ τῶν χειμερινῶν ἐκείνων, αἵτινες φαίνονται ἀτελεύτητοι εἰς τοὺς ἀγρυπνοῦντας δυστυχεῖς καὶ συντομώταται εἰς τοὺς εὐδαίμονας ἐραστάς. Ἡ ἔγερσις ὅμως τῶν ἡμετέρων ὑπῆρξε φοβερά, προκληθεῖσα ἐκ τῆς ἀφίξεως ἐπιστολῆς, διὰ τῆς ὁποίας εἰδοποιεῖτο ἡ Μαρία, ὅτι καταγγελθεῖσα ὡς συνένοχος τοῦ συζύγου της ἔμελ-

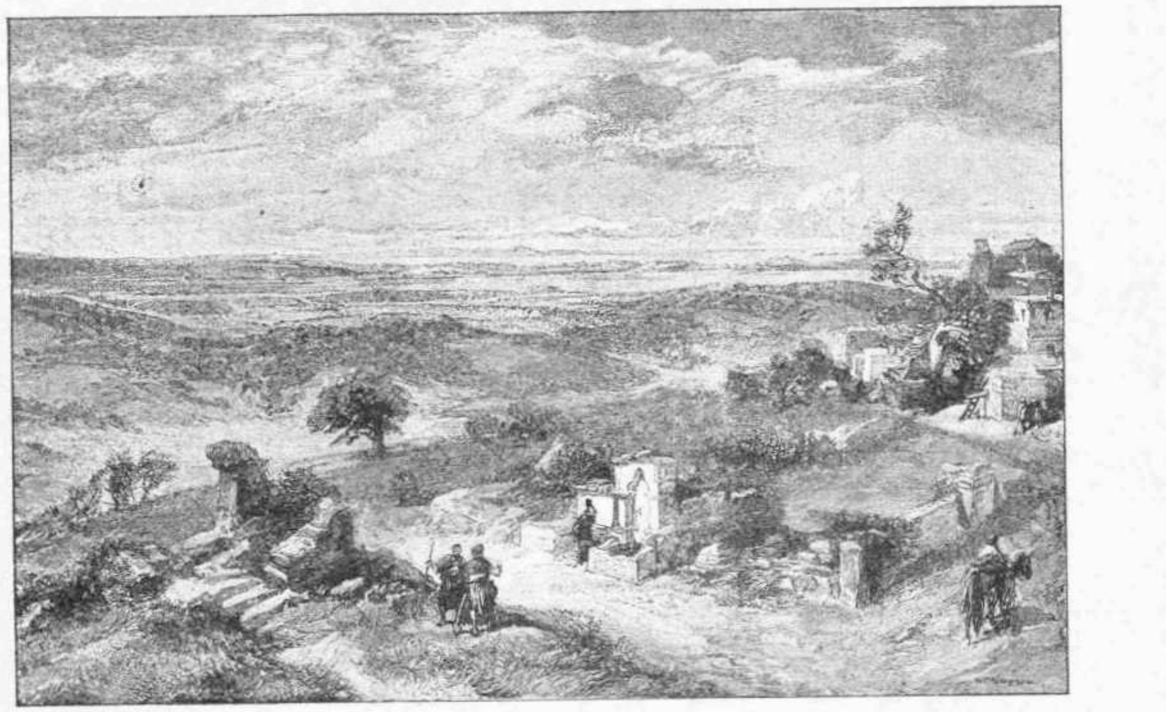

Τροία

λεν αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ συλληφθῇ. Ἡ ἄμεσος λοιπὸν ἀπόκρυψις αὐτῆς ἐπεβάλλετο ἀναποδράστως. Ἀδύνατον ὅμως ἦτο εἰς τὸν Ὀλιβιέρον, τὸν συγκατοικοῦντα μετὰ τοῦ φοβεροῦ πατρός του, νὰ τὴν φιλοξενήσῃ, οὐδ' εἶχεν ἡ δυστυχὴς γνώριμον κἀνένα ἄξιον ἐμπιστοσύνης. Εἰς τοιαύτην εὑρισκόμενος ἀμηχανίαν ἐνθυμήθη ὁ Ὀλιβιέρος ὅτι ὁ στενὸς φίλος του ζωγράφος Οὐρβᾶνος εἶχε πλὴν τοῦ ἐργαστηρίου του, ὅπου ἔμενεν ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἄλλο εἰς τὴν αὐτὴν συνοικίαν δωμάτιον, χρησιμεῦον μόνον πρὸς ὕπνον. Ἐπιτυχὼν τὴν παραχώρησιν αὐτοῦ ἔσπευσε νὰ κρύψῃ ἐκεῖ τὴν ἐρωμένην του.

Ὁ Οὐρβᾶνος ἤρχετο ἐνίοτε νὰ περάσῃ τὴν ἑσπέραν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ φιλοξενουμένων. Μετά τινας τοιαύτας ἐπισκέψεις ἦλθε μίαν ἡμέραν νὰ ἴδῃ τὴν Μαρίαν ἐνῷ ἔλειπεν ὁ Ὀλιβιέρος καὶ ἔμεινεν ἱκανὴν ὥραν μετ' αὐτῆς. Ἐπανελθὼν τὴν ἐπιοῦσαν ἔμεινε περισσότερον, καὶ ἀκόμη μακρότεραι ὑπῆρξαν αἱ τρεῖς μετὰ ταύτην ἐπισκέψεις του. Τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν ἐλθὼν ὁ Ὀλιβιέρος τὸ ἑσπέρας εὗρεν ἔρημον τὸ δωμάτιον καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης σύντομον ἐπιστολὴν τῆς Μαρίας, ἥτις τοῦ ἀνήγγελλεν ὅτι τὸ ἄσυλον αὐτῆς εἶχεν ἀνακαλυφθῇ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν οἶκον μιᾶς συγγενοῦς της, παρεκάλει δὲ αὐτὸν θερμῶς νὰ μὴ ἐκτεθῇ ζητῶν νὰ τὴν ἴδῃ, ἀλλὰ νὰ τὴν περιμείνῃ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας τὴν ὀγδόην τῆς ἑσπέρας εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Ἁγ. Σουλπικίου.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐλύπησε καὶ κἄπως ἐξέπληξε τὸν Ὀλιβιέρον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν εἰπεῖ πλειστάκις ἡ Μαρία ὅτι οὐδένα ἔχει εἰς Παρισίους συγγενῆ. Ἔτρεξε νὰ τὴν δείξῃ εἰς τὸν Οὐρβᾶνον, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη μετά τινος ἀμηχανίας.

— Τὸ πρωί, τοῦ εἶπε, μετέβην νὰ ζητήσω κἄτι εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ εὗρηκα τὴν Μαρίαν ἀνήσυχην καὶ φοβισμένην ἐκ τῆς εἰδοποιήσεως ὅτι ἀνεκαλύφθη τὸ ἄσυλόν της. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὴν συνοδεύσω, ἐπρόσθεσεν ἀπροσέκτως.

— Τότε ἠξεύρεις ποῦ εἶναι! ἔκραξεν ὁ Ὀλιβιέρος.

— Ἐπάνω κάτω, ἀπεκρίθη ὁ ζωγράφος, ἀλλὰ τὸ μυστικὸν δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ τὸ εἴπω. Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃς ὅτι ἡ Μαρία εἶναι ἀσφαλὴς ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκεται. Ὅπως δήποτε καλὰ θὰ κάμῃς ν' ἀκολουθήσῃς τὴν συμβουλήν της μὴ ζητῶν νὰ τὴν ἴδῃς διὰ μερικὰς ἡμέρας, διότι ἡ ἀστυνομία γνωρίζει τὰς παλαιὰς σχέσεις σου μετ' αὐτῆς καὶ τοῦ συζύγου της καὶ ἐνδέχεται νὰ σὲ κατασκοπεύῃ καὶ νὰ σ' ἀκολουθήσῃ. Ἂν ἔχῃς σπουδαῖόν τι νὰ τῆς ἀναγγείλῃς ἠμπορῶ νὰ ὑπάγω ἐγώ.

Ὁ Ὀλιβιέρος οὐδὲν ὑποπτεύσας ἀνεχώρησε κατά τι ἡσυχώτερος, τὴν δὲ ὁρισθεῖσαν ἡμέραν καὶ ὥραν ὑπῆγε νὰ περιμένῃ τὴν Μαρίαν πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Σουλπικίου. Ἀλλ' ἡ ὥρα παρῆλθε καὶ ἡ ἐρωμένη του δὲν ἐφαίνετο. Ἡ ἀνησυχία του ηὔξανεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, ὅτε εἶδεν ἐρχόμενον τὸν Οὐρβᾶνον.

— Ἡ Μαρία, εἶπεν οὗτος, εἶναι ἄρρωστη καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐξέλθῃ ἀπόψε.

— Ἄρρωστη! ἀνέκραξεν ὠχριῶν ὁ Ὀλιβιέρος, ὁδήγησέ με πρὸς αὐτήν.

— Τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Μοῦ τὸ ἀπηγόρευσε ῥητῶς.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἐκύτταξε κατὰ πρόσωπον τὸν φίλον του, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὸ βλέμμα του.

— Ἄκουσε, Οὐρβᾶνε, εἶπε πρὸς αὐτόν, πρέπει

νὰ ἴδω τὴν Μαρίαν ἀπόψε, ἀμέσως τώρα. Ἀδιάφορον μοῦ εἶναι νὰ ἔλθῃ ἐκείνη ἢ νὰ ὑπάγω ἐγώ. Σοῦ ἀφίνω τὴν ἐκλογήν, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν ἰδῶ.

— Ὅπως θέλεις, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβᾶνος τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο αὐξάνουσα ἡ ἀμηχανία. Πηγαίνω νὰ τῆς εἴπω ὅτι, ἂν καὶ γνωρίζῃς ὅτι κεῖτεται μὲ πυρετόν, ἐπιμένεις νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ ἐξέλθῃ μὲ αὐτὸ τὸ κρύον, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ ξεψυχήσῃ εἰς τὸν δρόμον.

— Διατί τότε δὲν θέλεις νὰ μὲ ὁδηγήσῃς ἐκεῖ ποῦ εἶναι ; ἠρώτησε μετὰ γλυκύτητος ὁ Ὀλιβιέρος.

— Διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ σὲ δεχθῇ. Δὲν εἶναι σπίτι της.

— Καὶ σέ, πῶς σὲ δέχεται ;

— Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐραστής της, εἶμαι μόνον φίλος της ἢ μᾶλλον ἰδικός σου φίλος. Ἀλλὰ τί ἀποφασίζεις τέλος πάντων ; Αὔριον, μεθαύριον ἢ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας ἡ Μαρία θὰ ἠμπορεῖ νὰ ἐξέλθῃ χωρὶς κίνδυνον τῆς ὑγείας ἢ τῆς ἐλευθερίας της. Καλὰ θὰ ἔκαμνες νὰ περιμένῃς.

— Οὔτε στιγμήν. Πήγαινε νὰ φέρῃς τὴν Μαρίαν.

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις πηγαίνω, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβᾶνος ἀπομακρυνόμενος.

Ἀπαισία τότε ἰδέα ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ Ὀλιβιέρου, ὅτι ἡ Μαρία ἐκρύπτετο εἰς τοῦ Οὐρβάνου. Ὑπὸ τῆς ὑποψίας ταύτης ἐλαυνόμενος τὸν ἠκολούθησε λαθραίως καὶ εἶδεν αὐτὸν εἰσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου εἶχε τὸ ἐργαστήριόν του ζωγραφικῆς. Κρυβεὶς εἰς σκοτεινὴν γωνίαν τὸν εἶδε μετ᾽ ὀλίγον νὰ ἐξέλθῃ, ὄχι ὅμως μόνον, ἀλλὰ μετά τινος κυρίου, τοῦ ὁποίου δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὸ πρόσωπον.

Ὁ Ὀλιβιέρος ᾐσθάνθη στιγμιαίαν τινὰ ἀνακούφισιν, ὄχι ὅμως καὶ ἐλάττωσιν τῆς ἀνησυχίας του. Πῶς τῷ ὄντι συνέβαινεν νὰ συνεξέλθῃ ὁ Οὐρβᾶνος, ὁ μεταβὰς εἰς ἀναζήτησιν τῆς Μαρίας, μετὰ τοῦ κυρίου ἐκείνου ; Ἂν δὲ ἦτο οὗτος ἡ Μαρία μετημφιεσμένη, πῶς ἄλλως ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ ἡ παρουσία της εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου παρὰ διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι συνεκατοίκει ἐκεῖ μετ᾽ αὐτοῦ ; Ταῦτα ἀναλογιζόμενος ἐπέστρεψε τρέχων ὁ Ὀλιβιέρος εἰς τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως, ὅπου ἔφθασε πρῶτος.

— Καὶ ἡ Μαρία ; ἔκραξε βλέπων τὸν Οὐρβᾶνον προχωροῦντα πρὸς αὐτόν.

— Ἐδῶ εἶμαι, ἀπήντησε φωνὴ ἐξερχομένη ἐκ τοῦ στόματος τοῦ συντρόφου τοῦ Οὐρβάνου, ὅστις ἦτο τῷ ὄντι ἡ Μαρία ὑπὸ ἔνδυμα ἀνδρικόν.

— Σὺ λοιπὸν ἦσο, ἥτις πρὸ ὀλίγου ἐξῆλθες ἐκ τοῦ . . . Ἀλλ᾽ ἡ φωνὴ τῆς ἐρωμένης του καὶ ἡ αἰφνιδία ἀποκάλυψις τῆς προδοσίας τοῦ φίλου του εἶχον πληγώσει κατάκαρδα τὸν δυστυχῆ, ὅστις ἐκλονίσθη ὡς βληθεὶς ὑπὸ σφαίρας καὶ θὰ ἔπιπτε κατὰ γῆς, ἂν δὲν εὑρίσκετο ὄπισθεν αὐτοῦ ὁ τοῖχος τῆς ἐκκλησίας.

— Ὁ δυστυχής ! ἀνέκραξεν ἡ Μαρία σπεύδουσα νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ.

— Μήπως πρόκειται νὰ παραστήσωμεν αἰσθηματικὸν δρᾶμα εἰς τὸ ὕπαιθρον ; εἶπεν ἀποτόμως ὁ Οὐρβᾶνος, ἐμποδίζων αὐτήν. Διατί ἐπέμεινες νὰ ἔλθῃς ἐδῶ ; Τώρα ἄφισε μας μόνους, νὰ ἐξηγηθῶμεν μὲ τὸν Ὀλιβιέρον. Ἐνώπιόν σου τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ἐπίστρεψε εἰς τὸ σπίτι.

Οὐδέποτε ἐφόβισαν τὴν Μαρίαν αἱ κτηνώδεις τοῦ μεθύσου συζύγου της παραφοραὶ ὅσον ἡ ψυχρὰ ἐκείνη τοῦ ἐραστοῦ της θηριωδία. Ὑπὸ τὸ ἐπιτακτικὸν αὐτοῦ βλέμμα ἐκάμφθη ὡς ἰτέα ὑπὸ τὸ φύσημα ἀνεμοζάλης. Μετὰ βραχὺν δισταγμὸν αἰσθανθεῖσα ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἦτο ματαία ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπῆλθεν, ἀφίνουσα τοὺς δύο ἀντιζήλους μόνους εἰς τὴν ἔρημον πλατεῖαν.

Ἡ ψυχρὰ αὔρα τῆς νυκτὸς ἐξήγειρε μετ᾽ ὀλίγον τὸν σχεδὸν λειπόθυμον Ὀλιβιέρον.

— Τί ἔγεινεν ἡ Μαρία ; ἠρώτησεν ἀνοίγων τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ἐπέστρεψεν εἰς τὸ σπίτι της, δηλ. εἰς τὸ ἰδικόν μου, ἀπήντησεν ἀποτόμως ὁ Οὐρβᾶνος.

— Εἰς τὸ σπίτι της... εἰς τὸ ἰδικόν σου... ἐπανέλαβε μηχανικῶς ὁ Ὀλιβιέρος, λοιπὸν συγκατοικεῖτε. . .

— Μάλιστα, συγκατοικοῦμεν. Τώρα ποῦ τὸ ἠξεύρεις, ἔχεις ἄλλο τίποτε νὰ μὲ εἴπῃς ;

Ὁ Ὀλιβιέρος ἐφάνη ζητῶν ἀπάντησιν, ἀλλὰ τὴν διάνοιάν του εἶχε παραλύσει ἡ σφοδρότης τοῦ πόνου, ἡ δὲ φωνὴ αὐτοῦ πνιγομένη ὑπὸ τῶν λυγμῶν δὲν ἠδύνατο ν᾽ ἀνέλθῃ μέχρι τῶν χειλέων του.

— Τί νὰ κάμω μὲ τέτοιο παιδί ; ἐψιθύριζε δυσφορῶν ὁ Οὐρβᾶνος, θὰ ἐπροτιμοῦσα ἕνα καλὸν καυγᾶν, παρὰ κλαύματα ἐδῶ, καὶ ἄλλα κλαύματα ὅταν γυρίσω εἰς τὸ σπίτι. Ὁ διάβολος νὰ τοὺς πάρῃ καὶ τοὺς δύο ! Ὅτι ἔγεινεν ἔγεινεν, ἔπειτα δὲν πταίω μόνον ἐγώ, ἀλλ᾽ ἄλλο τόσον ἡ Μαρία, καὶ ἀκόμη περισσότερον αὐτὸς ὅπου μοῦ τὴν ἔφερε νὰ τὴν φιλοξενήσω. Ἔλα, ἐπρόσθεσε σείων ὡς δένδρον τὸν Ὀλιβιέρον, εἰπὲ τίποτε, ὕβρισέ με, ἀναθεμάτισέ με διὰ νὰ ἠμπορέσω, ἂν ἔχω ὄρεξιν, ν᾽ ἀπολογηθῶ. Ἐξελόγιασα τὴν Μαρίαν, τοῦτο εἶναι ἀλήθεια, μὴ δὲν ἔκαμες καὶ σὺ τὸ ἴδιον.

Ἀλλ᾽ ὁ Ὀλιβιέρος δὲν ἤκουε τίποτε. Εἰς τὴν κεφαλήν του εἶχε χίλια σήμαντρα, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐκωδώνιζαν ΜΑΡΙΑ. Τὰ χείλη του ἦσαν φοβερῶς συνεσταλμένα καὶ ἐφαίνετο ὑποφέρων ὡς ἂν ἐμάσσα ἄνθρακας ἀναμμένους.

— Ἀλλὰ 'μίλησε τέλος πάντων ! ἐφώναξεν ὁ Οὐρβᾶνος.

— Ἀλλοίμονον, ἐψιθύρισεν ὁ Ὀλιβιέρος, τοῦ ὁποίου ἐκάμπτοντο τὰ γόνατα, ἂς ὑπάγωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν Μαρίαν.

— Τὸ πρᾶγμα καταντᾷ ἀνοικονόμητον, εἶπεν ὁ Οὐρβᾶνος, προσκαλῶν διαβαίνουσαν ἅμαξαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτοποθέτησε τὸν Ὀλιβιέρον, ἐξακολουθοῦντα νὰ κλαίῃ ὡς παιδίον, διατάξας τὸν ἁμαξηλάτην νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὸν ὑποδειχθέντα πατρικόν του οἶκον, καὶ προπληρώσας τὸν δρόμον.

— Ὁ φίλος σας, παρετήρησεν ὁ ἁμαξηλάτης, φαίνεται ἄρρωστος ἢ πολὺ λυπημένος.

— Εἶναι μεθυσμένος, ἀπεκρίθη ὁ Οὐρβᾶνος.

— Καὶ τὸ κρασὶ στάζει ἀπὸ τὰ 'μάτια του. Χὸπ Ξανθοῦλά μου ! ἐπρόσθεσε μαστίζων τὴν ἀχαμνὴν φοράδα του.

[Ἕπεται συνέχεια]

Στέλνω μετάφρασμά μου τοῦ ὡραίου «βουτηχτῆ» τοῦ Schiller, ὁποῦ ἴσως κριθῇ καλὸ διὰ τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν», ἂν καὶ ἦναι τόλμημα τέτοιοι ἀδάμαντες νὰ δένωνται μὲ ἄλλο μέταλλο ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ ἐπρωτοχύθη δι᾽ αὐτούς. Πιστεύω ὅμως ὅτι ἂν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τὸ μετάφρασμά μου ἴσως δὲν θ᾽ ἀνθέξῃ εἰς τὴν σύγκρισιν μὲ τὸ πρωτότυπο, ἀπαγγελλόμενον ὅμως ἀπὸ τεχνίτην ἠθοποιὸν θὰ ἔκαμνεν ἐντύπωσιν εἰς Ἕλληνας ἀκροατάς. Ἡ ἁπλή μας εἶναι γλῶσσα θαλασσινὴ καὶ θαυμαστοὶ καὶ οἱ βουτηχτάδες μας.

Ο ΒΟΥΤΗΧΤΗΣ

1 «Ἱππότης ἄρα, ἢ σκουτάριος τολμᾷ
'ς αὐτὸν νὰ ριχθῇ τὸ βυθό ;
Χρυσὸ ποτῆρι 'ς τὰ βάθη πετῶ,
νά, τό 'πιεν ἡ μαύρη ρουφίστρα γοργά.
Ἐκεῖθε ἂν κάνεὶς τὸ σηκώσῃ ἀπὸ κάτου,
'ς αὐτὸν τ᾽ ἀπαφίνω καὶ ἂς ἦν᾽ χάρισμά του».

2 Καὶ μὲς τῆς Χάρυβδης τ᾽ ἄγρια νερὰ
ἀπ᾽ τὴν κορυφὴ τοῦ σκληροῦ,
τοῦ ὀλόρθου βράχου κ᾽ ἐμπρὸς κρεμαστοῦ
ὁ ρῆγας τὴν κούπα 'ς τὸ κῦμα πετᾷ.
«Καὶ πάλι ἐρωτῶ σας, καρδιὰ ποιὸς θὰ δείξῃ
σὲ τοῦτο τὸ χάος βαθυὰ νὰ βουτήξῃ ;»

3 Ἀλλὰ σκουτάριοι κ᾽ ἱππόταις τ᾽ ἀκοῦν
καὶ λόγο δὲν λέγουν, σκυφτὰ
μὲς τ᾽ ἄγριο κῦμα κυτάζουν ποῦ σκᾷ,
τὸ κέρδος χρυσοῦ ποτηριοῦ δὲν ποθοῦν.
Καὶ ὁ ρῆγας καὶ τρίτη φορὰν ἐρωτάει·
«κάνεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ ριχθῇ δὲν τολμάει ;»

4 Κι᾽ ὅλοι, ὅπως πρίν, ἀπομένουν βουβοὶ—
Σκουτάριος γλυκός, θαρρετός,
'ς τοὺς φοβισμένους συντρόφους του ἐμπρὸς
προβαίνει καὶ ζώνη πετᾷ καὶ μαντύ·
γυναῖκες τριγύρουθε κι᾽ ἄνδρες τηράζουν
τ᾽ ἀγῶρι τὸ ἐξαίσιον, ὁποῦ ὅλοι θαυμάζουν.

5 Κὶ ὅπως τοῦ βράχου 'ς τὸ γέρμα πατεῖ
νὰ ἰδῇ 'ς τὸ βυθό, τὰ νερά,
ποῦ 'χε ρουφήσῃ, 'ς τ᾽ ἀπάνου ξερνᾷ
βογγῶντας ἡ Χάρυβδη, καὶ μὲ βοὴ
ὡς νά ἦταν βροντῆς μακρυνῆς ἀγρικιῶνται,
μὲ ἀφριὰν ἀπ᾽ τὰ σπλάχνα της ὅπως πετιῶνται.

6 Βράζει, χοχλάζει, σφυρίζει, βροντᾷ
σὰν στιά, ποῦ σμιχθῇ μὲ νερό.
τὰ οὐράνια βρέχει μὲ ἀφρὸν ἀχνιστὸ
καὶ ἀδιάκοπα κῦμα τὸ κῦμα χτυπᾷ·
τὸ ἀκένωτο βάθος ποτὲ δὲν ἀδειάζει,
λὲς κὶ ἄλλη μιὰ θάλασσα ἡ θάλασσα βγάζει.

7 Λουφάζει τέλος τὸ ἄγριο στοιχειὸ
καὶ χάσκει ἀπ᾽ τὴν ἄσπρην ἀφριὰ
σχισμάδα ἄπατη, μαύρη, πλατειά,
'σὰν δρόμος ποῦ βγαίνει 'ς τὸν Ἅδη· μ᾽ ἀχὸ
τὰ κύματα ὀλάγρια, στριφτὰ ρουφημένα,
βυθιῶνται μὲ ὁρμὴ 'ς τὸ σιφοῦνι ἁρπαγμένα.

8 Πρὶν τὸ κυμάτωμα ὀπίσω νὰ ἔλθῃ,
ὁ νέος θερμὰ τὸ θεὸ
βοήθεια κράζει—καὶ ἰδοὺ βοητὸ
σηκόνεται τρόμου κ᾽ εὐθὺς ἡ στροφὴ
μὲς τ᾽ ἄγνωστο σέρνει καὶ κλεῖ τὸν γενναῖον,
νεαρὸ βουτηχτή, ποῦ δὲν φαίνεται πλέον.

9 Καὶ γαληνίζ᾽ ἡ κορφὴ τοῦ νεροῦ,
ἀλλὰ κουφοβράζει βαθυά·
εὔχεται ὁλότρεμη κάθε λαλιὰ
«νὰ ἦν᾽ ὥρα καλή» τ᾽ ἀνδρειωμένου παιδιοῦ·
πλὴν πάντα πλειὸ κούφια τὰ κύματ᾽ ἀκοῦνε
καὶ μὲ καρδιοχτύπι φριχτὸ καρτεροῦνε.

10 «Καὶ ἂν ἦθε ρίξῃς τὸ στέμμα κ᾽ εἰπῇς,
μ᾽ αὐτὸ θὰ γενῇ βασιλιᾶς,
θὰ τὸ φορέσῃ, ἂν κάνεὶς ἀπὸ σᾶς
τὸ σώσῃ ! μιᾶς τόσο ἀκριβῆς ἀμοιβῆς
δὲν μ᾽ ἔπιανε πόθος. Τί κλειοῦν τέτοια βάθη
ψυχὴ ζωντανοῦ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς μάθῃ».

11 «Καράβι᾽ ἁρπάζ᾽ ἡ ρουφίστρα συχνὰ
καὶ πᾶν 'ς τὸ βυθὸ μὲ ροπή·
σπασμένο μόνον κατάρτ᾽, ἢ σκαρὶ
ξεβγαίνει ἀπ᾽ τὸ βάραθρο π᾽ ὅλα ρουφᾷ—»
Πλὴν σφύριγμ᾽ ἀντάρας ψηλότατο βγάζει
καὶ πάντα σιμὰ καὶ σιμώτερα βράζει.

12 Βράζει, χοχλάζει, σφυρίζει, βροντᾷ,
'σὰν στιά, ποῦ σμιχθῇ μὲ νερό,
τὰ οὐράνια βρέχει μὲ ἀφρὸν ἀχνιστό,
καὶ ἀδιάκοπα κῦμα τὸ κῦμα χτυπᾷ,
καὶ ὡς κρότος βροντῆς μακρυνῆς ἀγρικιέται,
μὲ βόγγο ἀπ᾽ τὰ σπλάχνα της ὅπως πετιέται.

13 Καὶ ἀπ᾽ τῶν κυμάτων τὰ μαῦρα νερὰ
'σὰν κύκνου ἀσπρολόγημα, ἰδές,
καὶ χέρ᾽ ὑψόνεται, καὶ γυαλισταὶς
φανίζονται πλάταις, καὶ λάμνει γοργά,
ἰδές τον, ψηλὰ 'ς τὸ ζερβύ του τινάζει
τὴν κούπα, χαρὰ μὲ νοήματα ἐκφράζει.

14 Πῆρε βαθυὰ καὶ πολὺ τὴν πνοὴ
καὶ τ᾽ ἅγιο χαιρέτησε φῶς.
Κι᾽ ὁ ἕνας τ᾽ ἄλλου πολὺ χαρωπὸς
φωνάζ᾽ «εἶν᾽ ἐδῶ, δὲν ἐπιάσθηκε ! ζῇ !
καὶ ἀπ᾽ τῆς καταβόθρας τὸν τάφο γενναῖος
ψυχὴ ζωντανὴν ἐξανάφερ᾽ ὁ νέος !»

15 Ἔρχεται· κὶ ὅλο τὸν ζώνει μὲ μιὰ
τὸ σύχαρο πλῆθος, κ᾽ ἐμπρὸς
'ς τὸν ρῆγα κλίνει τὰ γόνατ᾽ αὐτός,
τὴν κούπα προσφέρει, καὶ ὁ ρῆγας ματιὰ
τῆς κόρης του ρίχνει, ποῦ πλήθιο κερνάει
κρασὶ λαμπυρό, κ᾽ ἔτσι ὁ νιὸς χαιρετάει·

16 «Νὰ ζήσῃ ὁ ρῆγας ! χαρὰ 'ς τὴν ψυχή,
ποῦ πνέει 'ς τὸ ρόδινο φῶς !
Κεῖ κάτου εἶν᾽ ὅμως τρομάρα ὁ βυθός·
θνητὸς τοὺς θεοὺς ὦ ! νὰ μὴν προκαλῇ
κ᾽ ἐκεῖνα ποτέ του νὰ ἰδῇ μὴν ποθήσῃ,
ποῦ τοῦ 'χουν 'ς τὴ φρίκη τοῦ σκότους βυθίσῃ».

17 «'Σὰν ἀστραπὴ ἐβουλοῦσα γοργά,
νά, μ᾽ ἄγρια μοῦ χύθηκε ὁρμὴ
μὲς ἀπὸ βράχου σπηλιὰ μιὰ πηγή·
τῶν δυὸ ρεματιῶν ἡ μανία μ᾽ ἁρπᾷ,
'σὰν σβοῦρο μὲ στρίφει τριγύρω μὲ ζάλη,
ἀνώφελ᾽ ἡ ἀντίστασι ἐστάθη κ᾽ ἡ πάλη».

18 «Τότε ὁ θεός, ὅπου κράζω βοηθὸ
εἰς ἄκρου κινδύνου στιγμή,
μοῦ δείχνει ξέρα βαθυὰ πεταχτή,
εὐθὺς τὴν ἀδράχνω, ἀπ᾽ τὸ θάνατο γλυτῶ·
καὶ 'ς τὰ μυτερὰ κεῖ κοράλλια κρεμιότουν
καὶ ἡ κούπα, ποῦ 'ς τ᾽ ἄπατ᾽ ἀλλιῶς θὰ βυθιότουν».

19 «῞Οτ' εἶχα κάτουθε βάθος βουνοῦ
καὶ ὁμοῦ πορφυρὴ σκοτεινιά,
κ' ἐνῷ 'χαν ἄκοπη νέκρα τ' αὐτιά,
τὰ μάτια κυτοῦσαν τὴ φρίκη βυθοῦ,
ποῦ μὲς ταὶς ταρτάρειαις του σειόνταν σχισμάδες
δρακώνια καὶ ἀσκάλαβοι κι' ἄλλαις μαυράδες».

20 «Μαῦρα βρυάζαν καὶ ἀνάκατα ἐκεῖ
'σὰν δύσμορφοι σβῶλοι στριφτὰ
ἡ ρίναις, πῶχουν ἀγκίδια φριχτά,
τὸ τέρας ἡ σφύραινα, ἡ τόσο δεινή,
καὶ ὡς θάλασσας ὕαινα δείχνει 'ς ἐμένα
φοβέρισμα ὁ πόρφυρας δόντι' ἀγριεμένα».

21 «Ἐκεῖ κρεμάμενος τρόμο ἀγρικῶ,
ἐγὼ νά 'μαι ἡ μόνη καρδιά,
ποῦ ζῇ μὲ ἴσκιαστρα μὲς τὴν ἐρμιά,
'ς ἀνέλπιδο βάθος, μακρὰ 'π' τὸν ἠχὸ
τῆς παρηγορήτρας τοῦ ἀνθρώπου ὁμιλίας,
μὲ τέρατα ὁμοῦ τῆς πικρῆς μοναξίας».

22 «Μοῦ ἔφριξε ὁ νοῦς· πλοκαμοὺς ἰδοὺ σειεῖ
συρτὰ πρὸς ἐμένα ἑκατὸ
θεριό, ποῦ θὲ νὰ μ' ἀδράξῃ· ἀπολνῶ
'ς τοῦ τρόμου τὴν τρέλλα κοράλλου κλαρί,
ὁποῦ ἔσφιγγα· ἀμέσως μὲ λύσσα μ' ἁρπάζει
τὸ ρεῦμα— εὐτυχία ποῦ ἀπάνου μὲ βγάζει».

23 Σχεδὸν ξιππάσθη 'ς τὸ διήγημ' αὐτὸ
ὁ ρῆγας καὶ λέγει τοῦ υἱοῦ
«Δική σου ἡ κοῦπα· κ' ἰδοὺ τοῦ χεριοῦ
τὸ πλειό μου σοῦ τάζω πετράδι ἀκριβό,
ἂν ἤθελες πάλι τολμῶντας μοῦ μάθῃ
τί στέκει μὲς τ' ἄκρα τῆς θάλασσας βάθη».

24 Τὸ ἀκού' ἡ κόρη κ' εὐθὺς λαχταρεῖ
καὶ λέγει μὲ χείλη γλυκὰ
«Πατέρα, φθάνουν παιγνίδια σκληρά!
Σοῦ βάσταξε ἀγῶνα, ποῦ δὲν εἰμπορεῖ
κανεὶς, καὶ ἂν τὸν πόθο δὲν ἦθες δαμάσῃ
προσκάλεσε ἱππότη νὰ τὸν ξεπεράσῃ».

25 Τὴν κούπ' ἀδράχνει του ὁ ρῆγας εὐθὺς
καὶ μὲς τὸ βυθὸ τὴν πετᾷ·
«῎Αν πάλι μιὰ μοῦ τὴ φέρῃς φορά,
ὁ πρῶτος ἱππότης μου θά 'σαι καὶ αὐτῆς
τὰ χείλη, ποῦ σπλάχνος γιὰ σὲ δείχνουν τώρα,
φιλεῖς ὡς νυμφίος 'ς τὴν ἴδια τὴν ὥρα».

26 Οὐράνια παίρνει τον τότες ἀνδριά,
τοῦ ἀστράφτ' ἡ βλεψιὰ τολμηρή,
θωρεῖ ποῦ κόκκινη ἐγίνη καὶ ἁγνὴ
ἡ εὔμορφ' εἰδή της σὲ λιγοθυμιά,
καὶ ὁ πόθος γιὰ τέτοιο βραβεῖο 'ς τὰ κάτου
τὸν σπρώχνει καὶ ὁρμᾷ ἡ ζωῆς, ἢ θανάτου.

27 Καὶ ἀκοῦν τὸ κῦμα, ποῦ ἀπάνου γυρνᾷ,
καὶ ἀχὸς προμηνᾷ το βροντῆς,
καὶ σκύφτουν κάτου μὲ βλέμμα στοργῆς·
ἐρχόνταν, ἐρχόνταν τὰ πλήθια νερά,
βογγοῦσαν ἀπάνου, βογγοῦσαν 'ς τὰ βάθη,
πλὴν δὲν ξαναφέραν τὸν νέο ποῦ ἐχάθη.

Μετάφρασις ΓΛΑΥΚΟΥ ΠΟΝΤΙΟΥ

Το Βιολοντσελλο

Κάθισε ὁ νέος ὁ μουσικὸς στὴν καρέγλα, κι ἄρχισε νὰ παίζῃ τὸ βιολοντσέλλο. Μὲ τὴν πρώτη του δοξαριὰ βγῆκε ἕνας γλυκὸς καὶ θλιβερὸς στεναγμός. Κατόπι ἦρθαν οἱ ἄλλες οἱ δοξαριές, ἡ μιὰ πὰς στὴν ἄλλη, καθεμιὰ μὲ διαφορετικὴ γλύκα, μὲ διαφορετικὸ πόνο, κι ὡς τόσο ὅλες ἕνα πρᾶμα σοῦ ἔλεγαν, μιὰ λύπη, ἕναν καημό. Τὸν καημὸ μιᾶς ἐποχῆς ποῦ πέρασε, καὶ ποῦ δὲ θὰ ξανάρθῃ. Εἴτανε δυὸ μελωδίες μέσα στὸ σκοπό· ἡ μιὰ ἡ μελωδία σέφερνε στὴν ἀγάπη τῆς νιότης, ποῦ κάθε της λέξη καὶ κάθε της στοχασμὸς εἴτανε σὰν τοὺς τόνους αὐτῆς τώρα τῆς μουσικῆς, βαθειούς, γλυκοὺς καὶ καθάρια παιγμένους. Ἡ ἄλλη ἡ μελωδία ἤρχονταν καὶ κρυφομιλοῦσε μὲς στὴν ψυχή σου καὶ σοῦ ἔλεγε πῶς ἡ εἰκόνα ἐκείνη τῆς παλιᾶς τῆς ἀγάπης εἶνε μακριά, πολὺ μακριά, πῶς εἶναι περασμένη καὶ πῶς δὲ θὰ ξανάρθῃ. Κι ὅ,τι πήγαινε ἡ ψυχή σου ν' ἀναστενάξῃ, πρόκαμνε τὄργανο καὶ σοῦ τὸν ἔκφραζε τὸν καημό της, κ' ἔλεγες πῶς ἦταν ἡ ψυχή σου ἐκείνη ἡ μουσική. Σ' ἔπιανε τότες ἀνατριχίλλα παράξενη, σοῦ ἐρχότανε νὰ πᾷς καὶ νὰ τ' ἀγκαλιάσῃς ἐκεῖνο τὄργανο τὸ ζωντανό, τὸ συμπαθητικό, τὸ καρδιοκαμένο, ποῦ σοῦ λέει ὅσα στόμα νὰ λαλήσῃ καὶ κοντύλι νὰ γράψῃ δὲν μπόρεσε, ποῦ πλημμυρίζει τὸν ἀέρα μὲ τὰ κρυφότερα καρδιοχτύπια, μὲ τὶς κρυφότερες λαχτάρες τῆς πονεμένης καρδιᾶς μας.

Σταμάτησε τὄργανο, κ' ἔμεινε ἡ ψυχή μου συγκινημένη κ' εὐχαριστημένη, ποῦ ἂν δὲν τὴν ἔννοιωσαν ἄλλοι, τὴν ἔννοιωσ' ἕνα βιολοντσέλλο. Σηκώθηκαν κ' ἔφυγαν ὅλοι, κ' ἔμεινε ὁ μουσικὸς καὶ τὄβαλε στὴ μαύρη τὴ θήκη του τὄργανο. Κι ἄρχισα νὰ τοῦ λέγω τί ἀξιοθαύμαστο πρᾶμα αὐτὸ τὸ μεγάλο βιολί, ἕνα ξύλινο κουτὶ ἐκεῖ πέρα μὲ μερικὲς κόρδες, καὶ νὰ σοῦ βγάζῃ τόσο βαθυσήμαντες μελωδίες.

— Τὸ βλέπεις αὐτό; μοῦ λέει, δείχνοντας τὸ δοξάρι· δίχως αὐτό, τὸ βιολοντσέλλο τίποτις νὰ πῇ δὲν μπορεῖ.

— Μὰ γιὰ τὴν *τέχνη*, τί λές; τοῦ κάνω τότες. Εἶναι δίκηιο νὰ τὴ θυμούμαστε καὶ τὴν τέχνη.

— Ναί, εἶνε φυσικὰ κ' ἡ τέχνη. Μὰ πάλι μήτε τὸ δοξάρι, μήτε ἡ τέχνη δὲ θὰ σώνανε νὰ κάμουν τὴ ψυχή σου νὰ πονέσῃ ἂν δὲ βρίσκονταν ἄνθρωπος ποῦ ἔπαθε ὅσα ἔπαθες, κ' ἔννοιωσε ὅσα ἔννοιωσες καὶ τἄστρωσε ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ χαρτί.

Καὶ κούνησα σοβαρὰ τὸ κεφάλι μου καὶ τὸ κατάλαβα πῶς δὲν εἴταν τὸ βιολοντσέλλο, μήτε ὁ μουσικὸς ποῦ μὲ μάγεψε, μόνο μιὰν ἄλλη καρδιὰ ποῦ ἔπαθε καὶ πόνεσε καὶ κείνη σὰν τὶς δικές μας καρδιές, κ' ἔρχεται κάθε λίγο καὶ μᾶς λέει τὸν πόνο της καὶ τὸν πόνο μας σὲ γλῶσσα οὐράνια.

Α. Ε.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Η ΓΥΝΑΙΚΟΠΕΤΡΑ

Δημώδης Ναξιακὴ παράδοσις.

'Σ τὸ δρόμο ποῦ πάει ἀπὸ τὰ Μονοίτσια[1] γιὰ τὸν Κυνίδαρο[2], βρίσκεται κατάχαμα μέσ' τὴ στράτα, περάσοντας τὴ βασιλική[3], μιὰ πέτρα μακρουλὴ καὶ μεγάλη καὶ τήνε λένε γυναικόπετρα. Δὲν εἶναι ὅμως ἀληθινὴ πέτρα παρὰ εἶναι ἄθρωπος. Καὶ στάσου νὰ 'δῇς πῶς:

Μιὰ φορά, τὸν παλαιὸ καιρό, ἤτανε μιὰ κοπελοῦδα ὤμορφη καὶ καλοστευγάμενη[4] κ' ἐκάθουντανε μοναχή τση 'ς ἕνα τση συνέπαρμα[5] κοντὰ 'ς τὰ Μονοίτσια. Ἡ κοπελοῦδα εὐτὴ δὲν ἤθελενε μηδὲ δοῦλα μηδὲ καμμιὰ παραδουλεύτρα, παρὰ ὅλαις ἡ λάτραις τοῦ σπιτιοῦ ἐπερνούσανε ἀπὸ τὸ χέρι τση. Ὀλημερὶς τσῆ 'μέρας ἤτανε ἀνεσκουμπωμένη κ' ἐδιανεύγουντανε[6] μέσα 'ς τὸ σπίτι· ἐκείνη ἐζύμωνενε, ἐκείνη ἐφουρνοπολέμανε κ' ἐδιάρμιζενε[7] μοναχή τση κάθε πωρνὸ ὅλο τὸ σπίτι σὰν καλὴ νοικοκυρά, γιατὶ πολὺ ἀνετροπιάζουντανε[8] μὲ τὴ βρωμοσύνη καὶ τὴν ἀνεκατωσοῦρα.

Μιὰ ταχυτερνὴ ἐσηκώθηνε τὴν ὥρα ποῦ κεντροβόλανε ὁ νήλιος κ' ἐχαζιρεύγουντανε ν' ἀρχινίξῃ πάλι νὰ λατρεύγεται[9] μέσα 'ς τὸ σπίτι καὶ νὰ τὸ συγυρίζῃ· μὰ ἐκείνη τὴν πρωινὴ εἶχεν ἡ καρδιά τση μεγάλη βαρυγόμισι[10] σὰν νὰ τσῆ μέλλουντανε τίοτις κακό. Δὲν τήνε χωρούσανε μηδὲ τὰ μέσα μηδὲ τὰ ὄξω· καὶ γιὰ νὰ δώσῃ τσῆ καρδιᾶς τση ἀγέρα, ἤβαλενε τὴ μαουλίκα τση[11], ἤπηρενε τὴν ἀνέμη τση καὶ πῆενε σὲ μιὰ ντροσιὰ γιὰ νὰ τυλίξῃ λιάκι μῖτο ποῦ εἶχενε. Τόμου ἤκατσενε ἀκούει ἀσάλαο[12] ἀπὸ πίσω τση μέσα 'ς ἕνα σύρυακο[13]. Κάνει ἐτσά, εἶντα νὰ 'δῇ; Θωρεῖ κ' ἐξεμπρόβαιρνενε ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὰ κλαδιὰ ἕνας ἄγριος, δουλειασμένος καὶ μακροτάνταλος[14] Τοῦρκος μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι καὶ πάαινενε ἀλάπατ' ἀλάπατα[15] γιὰ νὰ χυταρώσῃ κατὰ 'πάνω τση. Καθὼς τόνε θωρεῖ ἡ κοπελοῦδα μπήει τὸ μονόφωνο ποῦ ἡ μουγκαλιαῖς τση ἐκούουντανε 'ς τὸ χωριό· μὰ ποιὸς νὰ πάῃ νὰ τήνε διαφεντέψῃ ποῦ ἐφοβούντανε ὅλοι γιατὶ ἐτότες ἐρίζανε οἱ ἀλλόφυλοι τὸ νησὶ τσῆ 'Αξιᾶς κ' ἐχαλούσανε τσῆ ἀθρώποι ἐτσὰ ἄφου κατάφου;[16]. Ἐγίνηνε πιὰ μέσ' τὸ χωριὸ ἕνα μεγάλο σύθρηνο· ἡ γυναῖκες ἐτρέχανε κ' ἐσυρομαδηούντανε[17] κ' ἐτσιμπομα(γ)ουλιάζουντανε ἀπὸ τὴν ἀπερπισία τωνε, γιατὶ ἐξέρανε τὴν παροιμία ποῦ λέει πῶς σὰ θωρῇς τοῦ γειτόνου σου τὸ σπίτι καὶ κάβγεται, καρτέρα καὶ γιὰ τὸ δικό σου. Καὶ ὅμως ἡ κοπελοῦδα δὲν τὰ παρασάστισενε καθόλου, παρὰ ξαπολᾷ τὴν ἀνέμη τσηκαί, μὲ μεγάλη ἀλεστοσύνη, λιχνιέται ὄξ' ἀπὸ τὸ χωράφι καὶ τὸ βάνει 'ς τὰ ποδάρια· μὰ ἔλα ποῦ ὅσον ἤνοιωθενε ἀπὸ πίσω τση τὸν Τοῦρκο νὰ τήνε κυνηᾷ ἐκόβγουντανε τὰ ἤπατά τση καὶ δὲν εἶχενε νάκαρα[1] νὰ τρέχῃ καλά· ἤκανενε ὅμως δυναστεία τοῦ ἐκυτοῦ τση κ' ἤτρεχε ὅσον ἐμπόριενε, μὰ 'ς τὰ ὑστερνὰ ὅμως ἐλαχάνιασενε κ' ἐσταμάτηξενε λιάκι γιὰ νὰ ξελαφάξῃ. Ἐτότες ὁ μακροτάνταλος εὐτός, μὲ δυὸ τρεῖς γλάτζοι, τὴν προφταίρνει! Πρὶ προκάμῃ ὅμως νὰ βάλῃ χέρι ἀπάνω τση, γυρίζει ἡ καπελοῦδα καὶ λέει τοῦ Θεοῦ: «Κάμε με, Θεέ, καλλίτερα ἐτούτη τὴν ὥρα πέτρα παρὰ νὰ πέσω ζωντανὴ 'ς τὰ χέρια τοῦ Τούρκου». Καὶ 'ς τὸ πάτημα γίνεται πέτρα καθὼς καὶ ἡ ἀνέμη τση ποῦ ἀκόμα τὴ σήμερο ὑπάρχει κ' εὐτὴ ἐκεῖ παρακάτω.

Τόρα, ἀγκαλὰ καὶ νὰ περάσανε τόσα καὶ τόσα χρόνια ἀμέτρητα, μπορεῖ πάλι ἡ πέτρα εὐτὴ νὰ γενῇ κοπελοῦδα σὰ βρεθοῦνε τρεῖς Μαρίαις νὰ κάμουνε «μονημερίτικο πανὶ» νὰ τὸ ρίξουνε ἀπάνω τση. Ἐτότες ὄχι μόνου ἡ γυναικόπετρα θὰ γενῇ κοπελοῦδα, παρὰ καὶ ἡ ἀνέμη τση θὰ γενῇ πάλι ξύλινη καὶ θὰ γυρίζῃ.

Τόρα θὰ μ' ἀρωτήξῃς κ' εἶντά 'ναι τὸ «μονημερίτικο πανί». Δὲν εἶναι καὶ καένα δύσκολο πρᾶμμα· μὰ συφωνοῦνε νὰ τὸ κάμουνε; Δὲ συφωνοῦνε, ποῦ ἂν ἐσυφωνούσανε δὲν ἤθελα νά 'χουνε τόρα τόσα χρόνια τὴν κοπελοῦδα ἐκεῖ κατάχαμα ποῦ, καθὼς ἔχουνε νὰ 'ποῦνε, νοιώθῃ καὶ τὰ καταλαβένῃ ὅλα.

Γιὰ νὰ γενῇ εὐτὸ τὸ πανί, καὶ νὰ κάνῃ ἐνέργεια, πρέπει ἡ τρεῖς Μαρίαις νὰ σηκωθοῦνε τσῆ αὐγαῖς, μέσ' τὰ χαλάσματα τσῆ νύχτας, νὰ πᾶνε 'ς τὸ χωράφι, νὰ μαζέψουνε ὅσες σβοῦρες μπαμπάκι χρειάζεται καὶ νὰ στραφοῦνε μονομιᾶς 'ς τὸ χωριὸ νὰ τὸ ξεβαβουλίσουνε, νὰ τὸ ξεμαγγανίσουνε, καὶ τέλος πάντω νὰ τὸ κάμουνε ὅπως χρειάζεται καὶ νὰ μὴν τὸ δόσουνε σὲ καμμιὰ ἀνεφαντοῦ γιὰ νὰ τὸ 'φάνῃ, παρὰ ἡ ἴδιαις νὰ τὸ στήσουνε 'ς τὴ κρεββαταριὰ[2] καὶ ἡ ἴδιαις νὰ τὸ 'φάνουνε τὴν ἴδια 'μέρα καὶ νὰ τό 'χουν ἕτοιμο νὰ τὸ ρίξουν ἀπάνω τση πρὶ βουτήξῃ ὁ νήλιος, γιὰ νὰ 'δῇ ἡ κακορρίζικη τὸ φῶς τσῆ 'μέρας, ποῦ κόσμο ἀκούει καὶ κόσμο δὲ θωρεῖ.

Ἐν Νάξῳ.

ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

[1] Χωρίον τοῦ δήμου Τραγαίας.
[2] Ὡσαύτως.
[3] Παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου.
[4] Ἡ λέξις σημαίνει ἰδίως τὴν ἔχουσαν τρόπους εὐγενεῖς καὶ ἐνδεδυμένην κοσμίως.
[5] Ἐξοχικὸν οἴκημα.
[6] Ἠσχολεῖτο εἰς οἰκιακὰς ἐργασίας.
[7] =Ἐτακτοποίει.
[8] =τῷ ἀποτροπιάζομαι.
[9] Νὰ ἐργάζηται.
[10] =Μελαγχολίαν.
[11] Μέγα μανδήλιον δι' οὗ καλύπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον.
[12] Ταραχήν τινα.
[13] Μέρος ἐν ᾧ συναντῶνται διάφορα ῥυάκια καὶ ἐκεῖθεν συρρέουσιν.
[14] Μακροτάνταλος λέγεται ἐν Νάξῳ ὁ ἔχων ὑψηλὸν ἅμα καὶ ἄκομψον ἀνάστημα.
[15] Ἀκροποδητί.
[16] ῎Ανευ αἰτίας, αἰφνιδίως.
[17] Ἀπέσπων τὴν κόμην των.

[1] Δυνάμεις.
[2] Ὁ ὑφαντικὸς ἱστός.

ΔΙΑΤΙ ΚΑΠΝΙΖΟΜΕΝ

Δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἴσως θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐλέχθησαν, ἐγράφησαν, ἐσυζητήθησαν περισσότερα. Σύλλογοι πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὑπάρχουσι κατὰ τοῦ καπνίσματος καὶ ἀστυνομικαὶ διατάξεις ἀπαγορεύουσαι αὐτὸ δημοσίᾳ εἰς τοὺς ἀνηλίκους, ἰδίᾳ ἐν Ἑλβετίᾳ. Ἐπ' αὐτοῦ, περὶ τῆς προξενουμένης δηλ. ἐκ τοῦ καπνίσματος ὠφελείας ἢ ζημίας, ἠσχολήθησαν πλειστάκις οἱ ἐπιστήμονες, ἐξηνέχθησαν γνῶμαι τὸ πλεῖστον κατὰ — ἐνῷ ἐν τούτοις αὐτοὶ οἱ ἐκφέροντες τὰς καταδικαστικὰς ταύτας γνώμας ἐκάπνιζον κατὰ κόρον. Καὶ ὅμως μεθ' ὅλα ταῦτα τὸ

ζήτημα διατελεῖ εἰσέτι εἰς ἣν καὶ πρότερον θέσιν καὶ θὰ διατελῇ, φρονοῦμεν, ἐπὶ πολὺν ἀκόμη χρόνον.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πολλοὶ καπνίζουσι διότι τοὺς ἀρέσει τὸ κάπνισμα. Ἡ πλειονότης ὅμως τῶν καπνιστῶν σκέπτεται περὶ τοῦ καπνίσματος ἐξ ὑψηλοτέρας ἀπόψεως, τῆς τοῦ καθήκοντος. Διὰ πολλοὺς πάλιν εἶναι ἁπλοῦν ζήτημα συνηθείας. Ἕνεκεν τῆς πλημμελοῦς ἐπιβλέψεως ἀποκτῶμεν τὴν συνήθειαν τοῦ καπνίζειν ἐξ αὐτῶν τῶν σχολικῶν βάθρων· ὅταν δὲ καταστῶμεν πλέον ἄνδρες ὑποβαλλόμεθα εἰς ἰατρικὴν ἐξέτασιν· εἰς τὸν ἰατρὸν απόκειται τότε νὰ ἀποφασίσῃ ἐὰν πρέπει, ἐὰν δηλ. εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὑγείαν μας νὰ παύσωμεν τὸ κάπνισμα ἢ ὄχι. Καὶ ὀλίγοι εἶναι οἱ τηροῦντες τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διαταγὴν τοῦ ἰατροῦ. Κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ ἰατρικαὶ αὗται ἀποφάσεις συμβουλεύουσιν ὅτι θὰ ἦτο ἐπιβλαβὲς διὰ τὸ ὀργανικὸν σύστημα νὰ παραιτήσῃ τις τὸ κάπνισμα ὅταν ἅπαξ ἀπέκτησε τὴν τοιαύτην συνήθειαν. Εἶναι βεβαίως γνωστὸν ὅτι ὑπάρχουσιν ἰσχυροὶ χαρακτῆρες δυνάμενοι νὰ ἀποβάλωσι κακήν τινα ἕξιν ἄνευ σοβαροῦ κινδύνου τῆς ὑγείας των. Οὐδὲν ἧττον ὁ κίνδυνος ὑπάρχει πάντοτε.

Καὶ ἤδη ἐγείρεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ζήτημα: Εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἐκτεθῶμεν εἰς τοιοῦτον κίνδυνον; Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. Ἐὰν δὲν εἴμεθα δεσμευσμένοι δι' οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ ὅλως διόλου κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκτελοῦμεν τὸ πείραμα μετὰ καθαροῦ τοῦ συνειδότος. Διαφέρει ὅμως τὸ πρᾶγμα ἐὰν ἔχωμεν οἰκογένειαν ἐξαρτωμένην ἀφ' ἡμῶν· πρέπει τότε νὰ σκεφθῶμεν ἐπὶ πολὺ περὶ τῆς τύχης αὐτῆς ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ ὀργανισμός μας δὲν ἤθελεν ἀνθέξῃ εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν συνηθείας. Καὶ κοινοῦ νοῦ ἄνθρωπος, εἰς ὃν ὁ ἰατρός του συνεβούλευσε νὰ παύσῃ τὸ κάπνισμα, βλέπει ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ὄχι σπανίως ἡ πρὸς τὸν ἰατρόν του πεποίθησις διασείεται.

Ὅπως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἐξακολουθοῦντες τὸ κάπνισμα, διότι συνειθίσαντες ἅπαξ ἐκ νεανικῆς ἡλικίας ἔλαβον συμβουλὴν παρὰ τῶν ἰατρῶν των νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσι νὰ τὸ παύσωσι, τοιουτοτρόπως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι ποιοῦνται χρῆσιν τοῦ καπνοῦ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας των. Εἶναι ἐπίσης πολὺ σύνηθες νὰ καπνίζῃ τις καὶ πολὺ μάλιστα, διότι ἐννοεῖ ὅτι ὁ καπνὸς αὐξάνει τὰς δραστικάς του δυνάμεις· διὰ τοῦτον ὁ καπνὸς εἶναι θαυμάσιος· ἡ νωθρὰ ἰδιοσυγκρασία του διὰ τοῦ καπνοῦ ἐξερεθίζεται καὶ καθίσταται οὕτω ἐνεργητικωτέρα· ἐὰν τοὐναντίον ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς καταστάσει ἡ ἰδιοσυγκρασία εἶναι εὐερέθιστος καὶ ὑπερευαίσθητος, τὸ μόνον κατευναστικὸν εἶναι ὁ καπνός. Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τοῦτο εἶναι γενικῶς παραδεκτόν.

Οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων πάλιν καπνίζουσι διότι εἶναι σχεδὸν βέβαιοι ὅτι τὸ κάπνισμα εἶναι συμφέρον των. Δοκιμάσαντες πολλάκις εὗρον ὅτι μὲ ἓν σιγάρον εἰς τὸ στόμα αἱ ἰδέαι ὄχι μόνον ἐπέρχονται εὐκολώτερον, ἀλλά, τὸ σπουδαιότερον, μᾶλλον συντεταγμέναι, καὶ ὅτι ὁσάκις ἀπαιτεῖται δυσκολία εἰς τὴν εὕρεσιν καταλλήλου τινὸς λέξεως ὅταν δὲν καπνίζουσι, ἡ λέξις αὕτη ἔρχεται ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸ ἄκρον τῆς γραφίδος των μόλις **ἀνάψωσι** τὸ σιγάρον.

Τὸ κάπνισμα εἶναι σπουδαῖον προφυλακτικὸν μέτρον ἐναντίων τῶν μεταδοτικῶν ἀσθενειῶν ὡς ἐκ τῶν μικροβιοκτόνων αὐτοῦ ἰδιοτήτων. Μόνον ὁ ἀναγνοὺς τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπιστημονικὰς πραγματείας δύναται νὰ ἐννοήσῃ τοὺς ἀπειροπληθεῖς μικροβιολογικοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους εἴμεθα ἐκτεθειμένοι κατὰ πᾶσαν στιγμήν. Ἕκαστος ἐν τούτοις γνωρίζει πῶς διαδίδονται πλεῖσται ἀσθένειαι καὶ μάλιστα αἱ ἐπιδημικαί. Οὐχὶ σπανίως ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ὁλόκληρος οἰκογένεια εὗρε τὸν θάνατον ἐκ τῆς αὐτῆς ἀσθενείας, τὸ μικρόβιον τῆς ὁποίας εἰσήχθη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἐπὶ τῆς ὀμβρέλλας ἴσως ἢ τῶν ἐνδυμάτων ἀνθρώπου μὴ καπνίζοντος.

Κατὰ τοὺς θερινοὺς ὅμως μῆνας ἐν τῇ ἐξοχῇ δύναταί τις ἀκινδύνως σχεδὸν νὰ κάμῃ μικρὰν ἀνακωχὴν τῆς ἕξεως τοῦ καπνίσματος. Διότι τότε ἕνεκεν τοῦ ἀνοικτοῦ ὁρίζοντος καὶ τοῦ καθαροῦ ἀέρος δὲν δύναται ἡ προσωρινὴ αὕτη διακοπὴ νὰ ἐπιδράσῃ σοβαρῶς ἐπὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ καπνιστοῦ. Καπνίζουσιν ἐν τούτοις οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν παραθαλασσίαν καὶ ἐπὶ τῶν λόφων διὰ νὰ ἀπομακρύνωσι τὰς μυίας καὶ τοὺς κώνωπας· διότι οἱ μικροὶ οὗτοι δαίμονες δὲν μᾶς ταράττουσι μόνον τὴν ἡσυχίαν τὸ καλοκαῖρι ἀλλά, τὸ σπουδαιότερον, καὶ κηλιδοῦσι τρυφερά τινα προσωπάκια διὰ τῶν δηγμάτων των. Καὶ ἐδῶ δὲ ἀκόμη καταφαίνονται τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἀνδρῶν, δυναμένων νὰ ἀντιτάξωσι κατὰ τῶν ἐνοχλητικῶν τούτων ἐντόμων τὸ κάπνισμα, ἐνῷ αἱ κυρίαι μόνην τὴν βεντάγια των, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν ταπεινήν μας γνώμην, εἶναι πλέον καὶ αὐτῶν τῶν σκνιπῶν καὶ τῶν κωνώπων ἐνοχλητική.

Παρ' ἄλλοις τέλος τὸ κάπνισμα εἶναι εἶδός τι ἀπασχολήσεως ὁσάκις ἐπιθυμοῦσιν ἢ καὶ ἀναγκάζονται νὰ μένωσιν οἴκοι. Δὲν σᾶς φαίνεται ἀληθινὰ γελοῖον νὰ κάθησθε μὲ χέρια σταυρωμένα ὅλο τὸ βράδυ, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἶσθε πολὺ κουρασμένος ἐκ τοῦ ἡμερησίου καμάτου διὰ νὰ κάμητε οἱανδήποτε ἐργασίαν, καὶ νὰ ἀναγνώσετε ἔστω; Εἰς τοιαύτας περιστάσεις δὲν εὑρίσκετε ὅτι δι' ἑνὸς σιγάρου δύνασθε νὰ ἀποφύγετε τὸ γελοῖον τοῦ fare niente καὶ νὰ ἠμπορεῖτε νὰ μείνετε σπίτι χωρὶς νὰ ζημιωθῇ ἡ ἀξιοπρέπειά σας, προσβλέποντες ἀφ' ὑψηλοῦ διὰ μέσου τῆς τολύπης τοῦ καπνοῦ σας;

ΚΙΡΙΣ

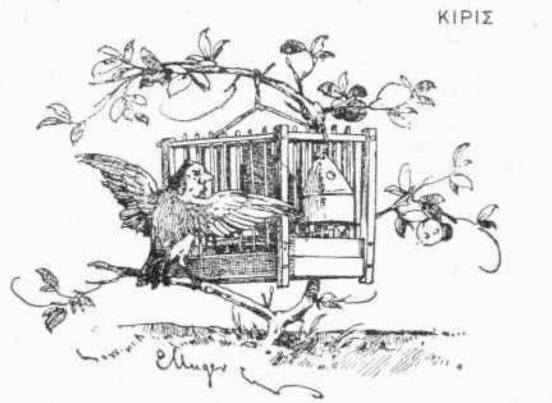

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐν τελευταίῳ ἄρθρῳ ὁ Ἰταλὸς καθηγητὴς Φερέρο, συγκρίνει τὸν Λέοντα Τολστόη, πρὸς τὸν Φραγκῖσκον δ' Ἀσσίζ, τὸν διάσημον κήρυκα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπροκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου ἐσχάτως ὁ Παῦλος Σαμπατιέ, διὰ τοῦ συγγράμματός του «Βίος τοῦ Φραγκίσκου δ' Ἀσσίζ». Κατὰ τὸν Φερέρο, αἱ θρησκευτικαὶ καὶ ἠθικαὶ θεωρίαι, ἡ εἰκὼν τοῦ βίου καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῶν παρ' ἀμφοτέροις, μεθ' ὅλην τὴν ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῶν ἐποχῶν ἀπομάκρυνσίν των, εἶνε περίπου τ' αὐτά. Ἀμφότεροι ἐφαρμόζουν τὰς θεωρίας των καὶ παρέχουν παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους, ἐγκαταλείποντες τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἀπολαύσεις τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως. Ἀμφότεροι ἔχουν ἀσυνήθη δύναμιν μεγαλοφυοῦς φιλολογικῆς παραγωγῆς, μολονότι δὲ ὁ Φραγκῖσκος δ' Ἀσσίζ ἀφῆκεν ἕνα μόνον ἀκατασκεύαστον ὕμνον εἰς τὸν Ἥλιον, ἐν ᾧ ὁ Τολστόη ἔγραψε τόσα ἀριστουργήματα, ἐν τούτοις παρατηροῦνται αἱ αὐταὶ φιλολογικαὶ ἀναλογίαι μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν μεταρρυθμιστῶν τούτων. Ἡ μεταξύ των διαφορὰ ὅμως εἶνε ὅτι ἐν ᾧ τοῦ Τολστόη ἡ ἐπιρροὴ εἶνε φιλολογικὴ μᾶλλον, διὰ τῶν βιβλίων του ἀσκουμένη, ἡ τοῦ Φραγκίσκου ἐπιρροὴ ἦτο ἐπὶ τῆς ζωῆς, μᾶλλον ἄμεσος καὶ πρακτική, ὡς θὰ ἦτο καὶ ἡ τοῦ Τολστόη, ἂν ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς Γιασνάγια Πολιάνα ἐκήρυττεν ἀντὶ νὰ γράφῃ.

— Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ Βίκτωρ Σερμπουλιέ, ὁ γνωστότατος γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἀκαδημαϊκός. Ὁ Σερμπουλιέ, κατήγετο ἐξ Ἑλβετίας καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου Σερμπουλιέ, καθηγητοῦ τῆς Ἑβραϊκῆς ἐν Γενεύῃ. Ἐγεννήθη τῷ 1829, ἔγραψε δὲ πλῆθος μυθιστορημάτων, διηγημάτων, δραμάτων καὶ κριτικῶν μελετῶν, πρωταγωνιστήσας ἐν τῇ συγχρόνῳ φιλολογικῇ κινήσει. Συνειργάσθη ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων», διεδέχθη δὲ εἰς τὴν Γαλλικὴν ἀκαδημίαν τὸν Δυφώρ, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἐρνέστου Ρενὰν τῇ 25 Μαΐου 1882.

— Ἐν βαθεῖ γήρατι ἀπεβίωσε κατ' αὐτὰς ὁ Ἀντώνιος Σαρδοῦ, πατὴρ τοῦ Βικτωριανοῦ Σαρδοῦ, τοῦ γάλλου δραματικοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ. Ὁ *Φιγαρὼ* ἐδημοσίευσεν ἀνέκδοτον ἐπιστολήν του περιεργοτάτην, πρὸς φίλον του ἀπευθυνομένην καὶ πολλὰς πληροφορίας περιέχουσαν περὶ τοῦ υἱοῦ του Βικτωριανοῦ, τῶν πρώτων του κλίσεων, τῶν πρώτων του σπουδῶν καὶ τῶν πρώτων του ἔργων. Ἐξ αὐτῆς μανθάνομεν ὅτι μικρὸς ὁ Σαρδοῦ ἀνεγίνωσκε τὸν Μολιέρον καὶ τὸν ἀπεστήθιζεν, ἰδιαιτέρως δὲ τὸν «Ταρτοῦφον», τὸν ὁποῖον ἠγάπα νὰ ὑποδύεται πρὸ τῶν οἰκείων του μετὰ τὸ γεῦμα καὶ μίαν φορὰν μάλιστα καὶ πρὸ τῶν χωρικῶν, ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ τοῦ χωρίου, ὅπου ἔζη ὁ πάππος του. Κατ' ἀρχὰς ὁ Σαρδοῦ ἐσπούδασε μαθηματικά, κατόπιν ἰατρικήν· ἀλλ' εἰς τὸ τέλος τὰ ἐγκατέλειψεν ὅλα, χάριν τοῦ θεάτρου, πρὸς τὸ ὁποῖον ᾐσθάνετο ἀκατανίκητον κλίσιν. Τὸ πρῶτόν του ἔργον ἦτο κωμῳδία ἐπιγραφομένη «Οἱ φανταστικοὶ φίλοι».

— Διῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, χάριν ἀναψυχῆς ταξειδεύων, ὁ διάσημος δημοσιογράφος Γόρδων-Βέννεττ, ἰδιοκτήτης καὶ διευθυντὴς τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης».

— Ἠγγέλθη ἐκ Λονδίνου ὁ θάνατος τοῦ διασήμου ἱστορικοῦ Ἰακώβου Ἀντωνίου Φράουδ (Froude). Ὁ Φράουδ ἐγεννήθη ἐν Δάρλιγκτων τοῦ Δεβονσαῖρ, τῇ 23 Ἀπριλίου 1818, εἰςῆλθε δὲ εἰς τὸ ἱερατεῖον ὡς Διάκονος τῷ 1844. Αἱ ἱστορικαὶ μελέται, εἰς τὰς ὁποίας ἐπεδόθη ἐνωρίς, ἀνέδειξαν αὐτὸν ἐφάμιλλον τοῦ Μακώλεϋ καὶ τοῦ Καρλάϊλ. Τὸ κάλλιστον τῶν ἔργων του εἶνε ἡ δωδεκάτομος «Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ καρδιναλίου Οὐόλσεϋ» (1859-1871). Ἐκτὸς τούτου ἔγραψε τὴν «Νέμεσιν τῆς Πίστεως» (1849)· τὰς «Μικρὰς μελέτας ἐπὶ μεγάλων θεμάτων» (1867) κτλ.

— Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ὥρισε τὴν 6 Δεκεμβρίου (ἑ. ν.) ὡς ἡμέραν ἐκλογῆς νέου ἀκαδημαϊκοῦ εἰς τὴν ἕδραν τοῦ ἀποθανόντος Λεκὸντ Δελίλ. Ὁ Ἐρρῖκος Οὐσσαὶ ἐδήλωσεν ἤδη δι' ἐπιστολῆς του ὅτι θέτει τὴν ὑποψηφιότητά του· ὡς ὑποψήφιοι δὲ ἀναφέρονται ἐπίσης ὁ Ριπσέν, ὁ Μιστρὰλ καί, κατὰ τὸ σύνηθες, ὁ Ζολᾶ.

— Ἐπανελήφθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ. Τὰ ἀναγνώσματα ἄρχονται προσεχῶς, ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων διὰ τὰς Κυρίας, τὰ ὁποῖα φέτος ἐγκαινίζει ὁ Σύλλογος.

— Ἐν Τουσὲ τῆς Γαλλίας ἐγένοντο κατ' αὐτὰς τἀποκαλυπτήρια τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ λεξικογράφου Πέτρου Λαρούς ἐγερθέντος μνημείου. Τῆς σεμνῆς τελετῆς προήδρευεν ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Λέγγ, γνωστὸς λόγιος καὶ ποιητής.

— Ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ἐν Παρισίοις, ἐν ἡλικίᾳ 45 ἐτῶν ὁ Τζέϊμς Δορμεστέτερ, δεινὸς γλωσσολόγος καὶ ἀνατολιστής, καθηγητὴς τῆς ζενδικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ συγγραφεὺς πολλῶν καὶ σπουδαιοτάτων ἔργων περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀνατολικῶν λαῶν. Ἐκ τῶν γενικωτέρων του συγγραμμάτων φημίζεται τὸ ἐπιγραφόμενον «La legende des siècles» ἐκ τοῦ ὁποίου κεφάλαιά τινα ἐδημοσιεύθησαν ἄλλοτε ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*.

Μουσικὰ

Ἐν Βιέννῃ ἑωρτάσθη πανδήμως τὸ ἰωβιλαῖον τοῦ Ἰωάννου Στράους, τοῦ δημοτικωτάτου μουσικοῦ, τοῦ συνθέτου τῆς *Νυκτερίδος*, τῶν *Ρωμαϊκῶν Ἀποκρέω*, τοῦ *Πρίγκιπος Μαθουσάλα* καὶ τόσων ἄλλων ὡραίων μελοδραματίων. Ὁ Ἰωάννης Στράους εἶνε υἱὸς τοῦ Ἰσαὰκ Στράους, τοῦ γνωστοτάτου καὶ κατ' ἐξοχὴν συνθέτου τῶν στροβίλων, ἑβδομηκοντούτης δὲ σήμερον ἀπολαύει πολλῆς τιμῆς παρὰ τῷ μουσικῷ κόσμῳ, ὡς ἀπέδειξεν ἡ ἑορτὴ τοῦ ἰωβιλαίου του.

Θεατρικὰ

Ἡ «Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ Σαρδοῦ, ἡ ὁποία θὰ παρασταθῇ εἰς τὸ παρισινὸν θέατρον τῆς Ἀναγεννήσεως, μετεβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς «Γισμόνδαν» ἴσως πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως μὲ τὸ ὁμώνυμον δρᾶμα τοῦ κ. Κλ. Ραγκαβῆ.

— Ἐν τῷ «Κωμικῷ Μελοδράματι» τῶν Παρισίων ἑωρτάσθη διὰ πανηγυρικῆς παραστάσεως ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς τῆς «Κάρμεν» τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Μπιζέ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες ὑπενθυμίζουν ὅτι, ὅτε διὰ πρώτην φορὰν παρεστάθη ἡ «Κάρμεν» ἐσυρίχθη, κατὰ τὴν τύχην πολλῶν μουσικῶν ἀριστουργημάτων, κατόπιν ἐκτιμηθέντων καὶ ἐπιβληθέντων.

— Θριαμβευτικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία τοῦ *Ὀθέλλου*, παρασταθέντος κατ' αὐτὰς ἐν τῷ παρισινῷ θεάτρῳ τοῦ Μελοδράματος. Ὁ Βέρδης, διατρίβων ἤδη ἐν Παρισίοις, παντοίων ἔτυχε τιμητικῶν ἐκδηλώσεων. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς παραστάσεως ἀνήρτησεν ἐπὶ τοῦ στήθους του ἰδιοχείρως τὴν ταινίαν τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, ὅτε δὲ ὁ περιφανὴς μελοποιὸς ἐνεφανίσθη εἰς τὸ προεδρικὸν θεωρεῖον, φέρων τὸ ἀνώτατον γαλλικὸν παράσημον, οἱ θεαταὶ ἠγέρθησαν καὶ τὸν ἀνευφήμησαν. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραστάσεως πλῆθος τηλεγραφημάτων ἐστάλησαν πρὸς τὸν Βέρδην ἐξ Ἰταλίας, ἐκτὸς δὲ τῶν ἄλλων τὸν συνεχάρη θερμῶς καὶ ὁ Κρίσπης. Προσεχῶς εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον θὰ παρασταθῇ καὶ ἡ *Ἀΐδα*.

— Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῶν Κωμῳδιῶν ἐδιδάχθη κατ' αὐτὰς καὶ ἄλλη ἀθηναϊκὴ ἐπιθεώρησις ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ὑπαίθριοι Ἀθῆναι» τῶν κ. κ. Λάσκαρη καὶ Καπετανάκη. Τὸ ἔργον ἤρεσε μετρίως.

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΡΩΣΣΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

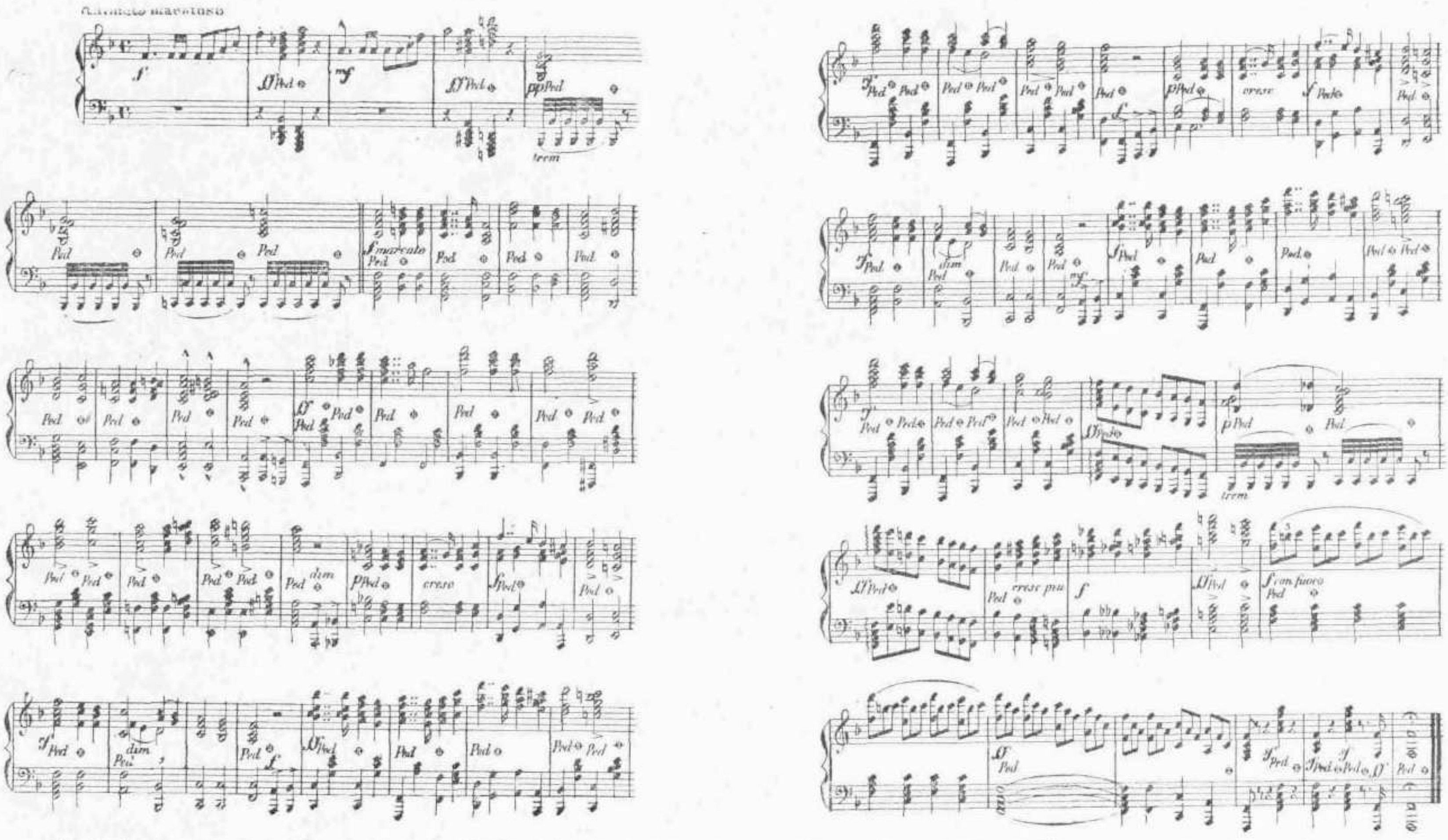

'Ανὰ τὴν Ρωσσίαν πᾶσαν ἀντηχεῖ ὡς προσευχὴ ὁλοκλήρου λαοῦ ὑπὲρ τοῦ προσφιλοῦς κυριάρχου ὁ 'Εθνικὸς "Υμνος, τό: *Θεέ, σκέπε τὸν Τσάρον.*

'Ο "Υμνος οὗτος συνετέθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ 'Αλεξίου Λβόφ, κατὰ τὸ 1833, τῇ ἐντολῇ τοῦ Τσάρου Νικολάου Α', ἵνα ἀντικατασταθῇ ὁ τέως ἐν χρήσει ἀγγλικὸς ὕμνος.

Τὸ κείμενον τοῦ Ρωσσικοῦ "Υμνου ἔχει κατὰ στίχον ὡς ἑξῆς:

Θεέ, σκέπε τὸν Τσάρον!
'Εν ἰσχύϊ καὶ δυνάμει
Βασίλευε, πρὸς δόξαν ἡμῶν

Βασίλευε, πρὸς τρόμον τῶν ἐχθρῶν,
Τσάρε ὀρθόδοξε!
Θεέ, σκέπε τὸν Τσάρον.

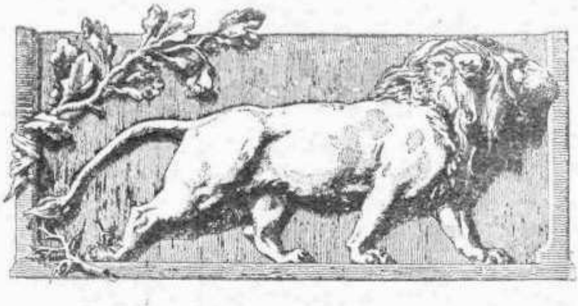

ΚΑΛΙΓΟΛΑΣ

ΨΥΧΟΓΡΑΦΙΑ

Φίλτατε κύριε διευθυντὰ τῆς «Ἑστίας».

Φοβοῦμαι ὅτι ὁ τίτλος *Ψυχογραφία* εἰς τὸν Καλιγόλαν καθὼς καὶ ἡ σχετικὴ ἔλλειψις δράσεως δύνανται νὰ σκανδαλίσωσι κανένα ἀναγνώστην σας. Δι' αὐτὸ ἤθελα νὰ ἐκθέσω μὲ δύο λέξεις τὸν σκοπόν μου ὅπως χρησιμεύσῃ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὡς δικαιολογία τοὐλάχιστον. Τὸ μόνον ποῦ ἐπεδίωξα εἶνε νὰ δώσω μίαν πλήρη φρενολογικὴν εἰκόνα —μὲ ὅλας τὰς ἀντιθέσεις της καὶ μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας —τοῦ μεγάλου αὐτοῦ καὶ παραδόξου τρελλοῦ ὅστις ἐκάθισε ὡς τέταρτος Καῖσαρ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρώμης. Καλλιτέραν στιγμὴν διὰ μίαν τοιαύτην παρουσίασιν τοῦ Καλιγόλα δὲν ηὗρα παρὰ τὰς ἑορτὰς τῆς γεφύρας του. Ἐκεῖ εἰς τὸ ἔργον του τὸ μεγαλήτερον, εἰς τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς τρέλλας καὶ τῆς ματαιότητός του, τὸ ὁποῖον ἐγκαινίασε καὶ αὐτὸ μὲ αἷμα, πλαισιοῦται ἐξαίρετα ὁ αἱμοχαρὴς ἀλλὰ καὶ ἀνεύθυνος μονάρχης. Διὰ νὰ δώσῃ κανεὶς ὅμως εἰς ὀλίγας σελίδας μίαν ὁπωσοῦν πλήρη εἰκόνα ἑνὸς τοιούτου χαρακτῆρος ἔπρεπε πολλὰ ἐπεισόδια νὰ θυσιάσῃ καὶ μὲ πολλὰ δοκουμέντα νὰ παραγεμίσῃ τὸ ἔργον του. Ἐξ ἀνάγκης δὲν ἠμπόρεσα νὰ ἀποφύγω ἐντελῶς αὐτοὺς τοὺς σκοπέλους καὶ δι' αὐτὸ καὶ τὸ ὕφος τοῦ διηγήματος θὰ φανῇ εἰς πολλὰ μέρη ἀκτένιστον, πλημμυροῦν ἀπὸ λέξεις.

Ἀκριβὲς ἐπροσπάθησα νὰ τὸ κάμω ὅσον ἐδυνήθην τὸ διήγημά μου καὶ ἐλπίζω πολὺ ὀλίγα ἁμαρτήματα νὰ εὕρῃ κανεὶς μέσα. Ἑκάστη σχεδὸν λέξις εἶνε βασανισμένη μέσα εἰς ἀρχαῖα κείμενα καὶ μονογραφίας καὶ ἀρχαιολογικὰ λεξικά, τὰ ὁποῖα ἐλυπήθην τὸν ἀναγνώστην νὰ τοῦ θέσω ὡς σημειώσεις διὰ νὰ μὴν ἐξαντλήσω τὴν ὑπομονήν του καὶ διὰ νὰ μὴ δώσω μορφὴν διδασκαλικὴν εἰς τὸ ἁπλοῦν ἄνευ ἀξιώσεων διήγημα. Ἡ περιγραφὴ τοῦ λιμένος τῶν Βαΐων ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει εἰς κανὲν ἀρχαῖον βιβλίον καὶ δὲν σώζονται σχεδὸν καθόλου μνημεῖα αὐτοῦ —ὅπως σώζονται π. χ. ὀλίγα τῆς Δικαιαρχείας— ἔγινε ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνεπιγράφου τοιχογραφίας ἡ ὁποία ἀνευρέθη εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Πομπηΐας· τοιχογραφίας πολυτιμοτάτης διδούσης ἰδέαν τῶν ἀγνώστων ἕως τώρα ρωμαϊκῶν λιμένων καὶ ἡ ὁποία ὑποθέτουν ὅτι εἰκονίζει ἕνα τῶν παραλίων τῆς Καμπανίας — τίς οἶδε ἴσως αὐτὸν τὸν λιμένα τῶν Βαΐων.

Ν. Ἐπ.

Καὶ ἀπόψε ἀκόμη περιστρεφόμενος εἰς τὴν κλίνην του ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Βαΐων ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ. Ὅλαι αἱ ἑορταὶ τῶν ἐγκαινίων τῆς γεφύρας καὶ τὰ ὄργια καὶ ὁ θρίαμβος τῶν δύο τελευταίων ἡμερῶν, ἀποτυπωμένα μὲ ἀπείρους εἰκόνας φλογερὰς τοῦ ἐτάρασσον τὴν διάνοιαν, ἐνῷ καὶ οἱ ὀξεῖς ἀτμοὶ τοῦ οἴνου καὶ τὰ ἔκφρονα τῆς τελευταίας νυκτὸς συναισθήματα δὲν εἶχον ἐκπνεύσῃ καὶ τοῦ ἐπλημμύριζον τὸν νοῦν. Ὁ ὕπνος ὡς συνήθως ἠρνεῖτο καὶ πάλιν νὰ τοῦ θωπεύσῃ, νὰ τοῦ ναρκώσῃ τὰ ἀνήσυχα βλέφαρα.

Συνεστρέφετο τώρα ἀγωνιωδῶς ἐπὶ τῆς κλίνης του—θαυμασίας κλίνης ἐξ ἀβορίου τετορνευμένου μὲ πλάκας χρυσᾶς—ὑποβασταζομένης ὑπὸ συμπαγῶν στύλων ἐκ χρυσοῦ, οἱ ὁποῖοι ἔλαμπον ἄνωθεν τῶν πορφυρῶν πολυτίμων σκεπασμάτων μὲ τοὺς Μιλισίους κροσσούς.

Ἐκ τοῦ βαρέος σώματός του, τοῦ ἀσθενικοῦ ἐν τῇ εὐσαρκίᾳ, ἐξῆλθε χονδρὸς στεναγμὸς ἀποπνιγμοῦ.

Ἡ κεφαλή του ἡ ἀνήσυχος, τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ἀσθενείας τῆς νεότητός του περιεκαλύπτετο διηνεκῶς ὑπὸ σκοτεινῆς ἀδιασχίστου ὁμίχλης, ἤρχισαν ἐν τῇ νευρικῇ του ταραχῇ νὰ ἐξεγείρωνται περισσότερον καὶ ἡ ἀγωνία, ὡς μαρτυρικὸς ἐφιάλτης ἀδάμαστος, τὸν κατέλαβε μεταξὺ τῶν παραφρόνων βραχιόνων της.

Εἰς τὴν ἄλλην κλίνην πλησίον του ἡ γυνὴ εἶχε κλείσῃ πρὸ πολλοῦ τὰ βλέφαρα καὶ ἡ ἀναπνοή της, ἥσυχος, ἐχύνετο ἐκ τοῦ στόματος συχνοτάτη, ὡς ἀναπνοὴ σώματος περιπαθοῦς.

Μικρὰ ψυχὴ φωτὸς ἔπλεε ἐντὸς τοῦ ἀρωματώδους ἐλαίου τῆς Συρίας τὸ ὁποῖον ἐκαίετο τάχιστα εἰς τὸν μικρὸν κάλυκα τῆς λυχνίας βασταζόμενον ὑπὸ κεφαλῆς λέοντος χρυσῆς.

Ὑπὸ τὸ ἀσθενές, τὸ κλονούμενον φῶς, τὸ περιωρισμένον, διεκρίνετο μόλις συγκεχυμένως ἡ ἐπίπλωσις τοῦ δωματίου, μὲ τὴν πλήμμυραν τῶν ἀγαλματίων, μὲ τὰ δύο ἐξ ἐβένου τραπέζια κρατούμενα ὑπὸ δύο πτερωτῶν Νικῶν, καὶ κατάφορτα ἀπὸ πολύτιμα ἀγγεῖα, ἀπὸ χρυσοῦς κάλυκας ἀπὸ ἀλάβαστρα. Εἰς τὸ βάθος ὑπέφωσκε ὡς ἀμφίβολος ἠὼς ὁ στίλβων ἄργυρος τοῦ μεγάλου καθρέπτου. Ἐπὶ τῆς πορφύρας τοῦ ἀπέναντι τοίχου ἐκινοῦντο εἰς τὴν ἀγωνίαν τῆς σκιᾶς συγκεχυμέναι ἐξ ὁλοκλήρου αἱ μορφαὶ τῶν ἐζωγραφισμένων Σατύρων μὲ τὰ ὠχρὰ ὡς ξεπλυμένα χρώματα καὶ μὲ τὰ πρόσωπα τὰ λάγνα καὶ τὰς τερατώδεις κεφαλάς.

Εἰς τὸν μονότονον ψόφον τῆς ἀναπνοῆς ὁ Γάϊος Καῖσαρ ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἠτένισε μετὰ προσοχῆς περιέργου τὴν ἑταίραν. Ἡ ὁμοιότης ἡ ὁποία τὸν εἶχε τόσον καταπλήξῃ κατὰ τὴν χθεσινὴν εἰσβολήν του, τὴν θριαμβευτικήν, ἐν Δικαιαρχείᾳ τῷ ἐφαίνετο τώρα ὑπὸ τὴν ἀμφίβολον λάμψιν τοῦ λύχνου καὶ ὑπὸ τὴν πλήρη ἠρεμίαν τῶν χαρακτηριστικῶν ἐν τῷ ὕπνῳ, μᾶλλον καταφανὴς καὶ καταπλήσσουσα.

Ἦτο τὸ αὐτὸ πρόσωπον, τῆς Δρουσίλλας τῆς θερμῆς του ἀδελφῆς τὸ ὁποῖον μετὰ πάθους πάντοτε ἀνεμιμνήσκετο καὶ ἡδυπαθείας σφοδρᾶς. Ὡς τὴν παρετήρει καὶ τώρα, ἀνεύρισκε ἓν πρὸς ἓν ἀπαράλλακτα τὰ χαρακτηριστικά. Οἱ αὐτοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ἀδελφῆς του, μεγάλοι, μὲ βλέφαρα μακρὰ κάτωθεν τῶν ὁποίων καὶ τώρα ἐμάντευε τὰς μελανὰς κόρας τὰς ὑγρὰς καὶ ζωηρὰς ὡς ἄνθρακες πλέοντες ἐντὸς γάλακτος—ἡ αὐτὴ στερρά, ρωμαλέα καὶ ἀγαλματώδης προσάρτησις τῆς κεφαλῆς εἰς λαιμὸν νευρώδη, ἡ αὐτὴ περιπάθεια τῶν μεγάλων αἱματοχρόων χειλέων, ἡ αὐτὴ εὔσαρκος ἀλλ' ἀμέμπτως ᾠοειδὴς καταπτομὴ τοῦ προσώπου.

Καὶ εἰς τὴν ὁμοιότητα ἐκείνην τὴν ἔκτακτον ἡ καρδία του ἤρχισε τώρα νὰ πάλλῃ σφοδρότερον καὶ

ζωηρά, πλήρης πειρασμῶν ἐξύπνησε εἰς τὸ πνεῦμά του ἡ ἀνάμνησις τῶν ἡδονικῶν περιπτύξεων τῆς ἀδελφῆς του αἱ ὁποῖαι τοῦ εἶχον ἀφίση εὐάρεστον, μὴ κορεσθεῖσαν δίψαν ἀπολαύσεως.

Τὸ πρὸς τὰς ἄλλας δύο ἀδελφάς του, τὴν Ἀγριππίναν καὶ τὴν Λιβίλλαν, πάθος του, ἦτο ἁπλῆ ἰδιοτροπία παιδικῆς ὀρέξεως διεστραμμένης, ἁπλῆ ὁρμὴ τῆς δεκαπενταετοῦς τότε σαρκός του, ἡ ὁποία τάχιστα ἐκορέσθη εἰς τὰς ἀγκάλας των. Δὲν τὸν συνεκίνει διόλου ἡ ψυχρὰ καλλονὴ τῆς Ἀγριππίνας ἡ ὁποία ὑπέκυπτε εἰς τὴν θέλησιν καὶ εἰς τὰς ὁρμὰς τοῦ ἀδελφοῦ οὐχὶ ἐκ πάθους πρὸς αὐτὸν ἀλλ' ἐξ ὑπολογισμοῦ—ἕνεκεν τῆς φιλοδοξίας της καὶ τῶν σχεδίων τῶν ἐπικινδύνων, τὰ ὁποῖα ὁ Γάϊος καὶ τόρα ἀκόμη ἐφοβεῖτο, μολονότι τὴν ἐγνώριζε ἀκίνδυνον ἐκεῖ μακρὰν εἰς τὴν ἐξορίαν ὅπου τὴν εἶχε στείλη.

Ἡ Δρουσίλλα—αὐτὴ μόνη—εἶχε παραδοθῆ ἀληθῶς μετὰ πάθους εἰς τὸν ἀδελφόν της μὲ σάρκα φρίσσουσαν, σπαίρουσαν ὅλην ὑπὸ θέρμης, μὲ στόμα διψῶν φιλήματα, μὲ ὅλον τὸ σῶμα καὶ τοὺς βραχίονας καὶ τὰ στήθη ἐναγκαλιζόμενα θερμῶς, λιποψυχοῦντα καὶ κατατρυχόμενα ὑπὸ ἀγρίας παραφορᾶς.

Μόνον ἴσως εἰς τὸν ἐρωμένον του τὸν Λεπίδιον τὸν ὁποῖον τῆς ἔδωσε ὡς σύζυγον ᾐσθάνετο τὴν αὐτὴν σαρκικὴν ἀφωσίωσιν. Εἰς τὰς ἀγκάλας ἀμφοτέρων, εἰς τὸν ἀπηγορευμένον ἐκεῖνον αἱμόμικτον ἔρωτα, εἰς τὴν ἄνομον ἡδονήν, τὴν μικτήν, τὴν ἔκτροπον, παρὰ τὸ εὐγενὲς τὸ ἀρρενωπὸν πρόσωπον καὶ τὸ εὔστροφον σῶμα τοῦ Λεπιδίου, παρὰ τὴν περιπαθῆ καὶ σπαίρουσαν καλλονὴν τῆς Δρουσίλλας, ἐδοκίμασε παραφροσύνην τινὰ ἡδονῆς ἡ ὁποία καὶ τόρα ἀκόμη εἰς μόνην τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἔκαιε τὰς σάρκας.

Ὁ θάνατος τοῦ εἶχε ἁρπάση ἀποτόμως, ἀπὸ τὰς ἀκορέστους ἀκόμη, τὰς διψώσας ἀγκάλας, τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν εἶχεν ἀνυψώση εἰς τὴν μνήμην του. Τὴν ἐλυπήθη τότε ὑπερανθρώπως καὶ ἡ ψυχή του ἐθλίβη καὶ τὸ σῶμά του ἐβασανίζετο ἔκτοτε ὑπὸ ἱμέρων φλογερῶν, ὑπὸ εἰκόνων παραφορᾶς. Ἂν ἤθελε ζήση βεβαίως θὰ τὴν ἐβαρύνετο τάχιστα· ἀποθανοῦσαν ὅμως τὴν ἐνεθυμεῖτο αἰωνίως καὶ τὴν ἐλάτρευε καὶ ἐπέβαλλε καὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους τὴν λατρείαν της. Συχνὰ ἡ ἀνάμνησίς της τοῦ ἐπανήρχετο τόρα ὡς ὄνειρον ἡδονῆς ὑπερανθρώπου, ἐνῷ ᾐσθάνετο τὸ πάθος του τὸ σαρκικὸν ἀφυπνιζόμενον πρὸ τῆς μικρᾶς θυγατρός του τὴν ὁποίαν ἡ Δρουσίλλα τοῦ ἄφηκε ἀποθανοῦσα καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ᾐσθάνετο ἀπὸ τόρα ὀρέξεις ἀγρίας καὶ ὁρμὰς ἀκατανικήτους. . . .

Καὶ ἐνεθυμεῖτο ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν τοῦ πάθους του, ἀτενίζων τὰ ἤρεμα χαρακτηριστικὰ τῆς ἑταίρας τὴν ὁποίαν εἶχε προσλάβει ἐν στιγμιαίᾳ ἰδιοτροπίᾳ, κατὰ τὴν βραχεῖαν ἐν Δικαιαρχείᾳ διαμονήν του, γαργαλισθεὶς ἐκ τῆς παραδόξου ὁμοιότητος.

*

Ἐστράφη πάλιν διὰ νὰ κοιμηθῇ, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον.

Ἡ ἀγρυπνία ἡ ὁποία τὸν ἠνάγκαζε εἰς Ρώμην νὰ περιπλανᾶται τὴν νύκτα εἰς τὰς στοὰς τοῦ μεγάρου του καὶ νὰ περιτρέχῃ τὸ ἔρημον Παλατῖνον, καὶ νὰ περισκοπῇ κάτωθεν τὴν ὑπνώττουσαν πόλιν μὲ τὴν ἥσυχον ἀναπνοήν της ἐνῷ αὐτὸς ἐπεκαλεῖτο μεγαλοφώνως τὴν ἡμέραν νὰ ἀνατείλῃ σβύνουσα τὴν ἀγωνίαν του—ἡ αὐτὴ ἀγρυπνία καὶ ἐδῶ τὸν κατεδίωκε.

Ἡ ἀνησυχία τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τοῦ αἵματος καὶ τῶν νεύρων ἡ ἐξέγερσις ἐσπάρασσον τὸ στῆθός του καὶ τοῦ ἐβασάνιζον τὸν νοῦν, τὸ σῶμα τὸ ἀσθενικὸν τὸ ταλαιπωρούμενον ἀπὸ πυρέξεις αἰφνιδίας καὶ κλώνους ἀποτόμους.

Πρὸ τοῦ ἀσθενοῦς, τοῦ ἐκφύλου νοῦ του, ἐν τῇ μακρᾷ ἀϋπνίᾳ, ἤρχισε νὰ παρελαύνῃ ὁλόκληρος ἡ σειρὰ τῶν διασκεδάσεων τῆς παρελθούσης ἡμέρας.

Ἡ ἐλαφρὰ μέθη τοῦ ὑπεξέκαιε τὴν φαντασίαν καὶ αἱ ἀναμνήσεις παρίσταντο εἰς τὸ πνεῦμά του μὲ λεπτομερείας καὶ διαύγειαν σχεδὸν ὀδυνηρὰν ἐν τῇ ἐντάσει της.

Τὸ ὄνειρόν του ἐπραγματοποιήθη, ἡ προφητεία εἶχεν ἐκπληρωθῇ. Εἶχε δαμάσει τὴν θάλασσαν αὐτὸς καὶ εἶχε διέλθῃ ἔφιππος νικητὴς ἐπὶ τῆς μακρᾶς γεφύρας τὴν ὁποίαν εἶχε ζεύξει μεταξὺ Βαΐων καὶ Δικαιαρχείας ὑπερβαίνων κατὰ τὴν παντοδυναμίαν τὸν Ξέρξην—τοῦ ὁποίου ἦτο μικροτέρα ἡ γέφυρα τοῦ Ἑλλησπόντου—καὶ κατασκευάζων ἔργον γιγάντειον, πρωτότυπον ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Εἶχε καταστρέψει πρὸς κατασκευήν της ὅλα τὰ πλοῖα τῶν διαφόρων λιμένων τῆς Καμπανίας καὶ ὁ λαὸς ἐλιμοκτόνει τόρα ἀπὸ ἔλλειψιν σίτου καὶ τροφίμων τὰ ὁποῖα διὰ πλοίων μετεφέροντο ἔξωθεν. Ἐχρειάσθησαν φόροι βαρεῖς εἰς ὅλον τὸ κράτος του καὶ χρυσὸς ἄφθονος, ρέων ὑπερμέτρως, πρὸς κατασκευὴν τοῦ δυσχεροῦς τούτου ἔργου. Ἀλλ' ἀδιάφορον. Ἡ γέφυρα ταχέως κατέκτα τὴν θάλασσαν καὶ τόρα τῷ ἐφαίνετο ἀκόμη ἀπίστευτον ὅτι εἶχε τελειώσει—καὶ ἔστρεφε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ παράθυρον ὅπως τὴν ἀτενίσῃ διὰ μέσου τοῦ περιστυλίου ἐκτείνουσαν ἐν τῇ σκοτίᾳ τὴν ἀναρίθμητον ἅλυσσον τῶν ἐζευγμένων πλοίων της.

Καὶ ἀνεπόλει τὰς δύο ἡμέρας τὰς θριαμβευτικὰς τῶν ἐγκαινίων καὶ τὴν παρέλασιν τὴν ταχεῖαν ἐπὶ τοῦ Ἰνσιτάτου τοῦ ἵππου του τοῦ προσφιλοῦς τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὡς ἀδελφὸν καὶ τὸν ὁποῖον θὰ ὠνόμαζε ἀναμφιβόλως κόνσολον.

Διὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν τὸν εἶχε ἐκβάλει τῆς μαρμαρίνης αὐτοῦ κατοικίας τῆς χωριστῆς καὶ τὸν εἶχε στολίσει βασιλικῶς, πολυτελέστερα καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πατρικίους του, μὲ τὴν χαίτην του πεποικιλμένην ὑπὸ ἀδαμάντων, μὲ περιδέραιον ἐκ πολυτίμων λίθων εἰς τὸν τράχηλον καὶ μὲ περιβολὴν ἐκ χρυσοστίκτου πορφύρας ἡ ὁποία τοῦ ἐπροφύλασσε τὴν ράχιν τὴν καμπύλην καὶ τὴν χαίτην τὴν μετάξινον καὶ τὰς τέσσαρας κνήμας τὰς εὐρώστους.

Καὶ τὸν ἵππευεν αὐτὸς ὑπερήφανος ὡς κατακτητής, φέρων τὸν θώρακα τὸν βαρύν, τὸν λεπιδωτὸν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ χλαμύδα στρατιωτικὴν ὅλην μεταξίνην, χρυσοπάρυφον, ἀποστίλβουσαν, διαχύνουσαν ποταμοὺς λάμψεων, πλήμμυραν ἰριδώσεων ἐκ τῶν μυρίων πολυτίμων λίθων της.

Τὸ ξίφος ἐκτύπα ὑπερηφάνως εἰς τὴν πλευρὰν καὶ ἡ μικρὰ ἀσπὶς ἀπέστελλε μεταλλικὰς μαρμαρυγάς, ἀντεκατόπτριζε χρυσοῦς ἡλίους καὶ ὁ βασίλειος στέφανος περιέβαλλε μὲ αἴγλην παντοδυναμίας τὴν ὡραίαν κεφαλὴν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς ἀγρίους τοὺς ὁποίους εἶχε κατορθώσῃ διὰ πολυώρων μελετῶν νὰ καταστήσῃ φοβερωτέρους,—ἀληθῶς θηριώδεις.

Ἦτο μαγεία ἀλησμόνητος καὶ τὸν εἶχε θαμβώσει, ἡ παρέλασις ἡ φρενητιώδης ἐπὶ τῆς γεφύρας διὰ μέσου τοῦ θορύβου τοῦ πλαταγίζοντος, τῶν καλπασμῶν καὶ τῆς κλαγγῆς τοῦ χαλκοῦ καὶ τῆς ὀρυγῆς τῶν ἐνθουσιωδῶν κραυγῶν ὅλης τῆς συνοδείας τῆς τιμητικῆς, τῆς πολυτελοῦς τῶν πατρικίων καὶ τῶν συμβούλων καὶ τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων, πανόπλων παρουσιαζόντων ἐν τῇ δίνῃ τῆς ταχύτητος ρεῦμα μικτὸν χρυσοῦ καὶ μαρμαρυγῶν καὶ πορφύρας καὶ λευκῶν χρυσοστολίστων στολῶν καὶ περικεφαλαιῶν μὲ χαίτας μακράς, καὶ πτερά, καὶ αἰχμὰς μεταλλίνας.

Ἔπειτα μετὰ τὴν διανυκτέρευσιν καὶ τὰ ὄργια ἐν Δικαιαρχείᾳ εἶχε πάλιν ἐκκινήσει διὰ τῆς γεφύρας ἐπιστρέφων εἰς Βαΐους περὶ τὸ ἀπόγευμα, ἐπιβαίνων ἐπὶ τοῦ κομψοῦ ἅρματός του τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ πλήρους συνοδίας ἀναριθμήτων ἁρμάτων μὲ τοὺς συμβούλους καὶ τοὺς πραίτορας ἐνδεδυμένους στολὰς ἐπισήμους θριάμβου.

Καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ μέσον τῆς γεφύρας διῆλθε τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ παρέθεσεν ὑπὸ τὴν καταστόλιστον ἀψῖδα τὸ δεῖπνον—τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο δεῖπνον....

Ἀλλὰ διατί τάχα ἐσκοτίζετο ἡ φαντασία του ἐδῶ καὶ τὸ νῆμα τῶν ἀναμνήσεών του διεκόπτετο καὶ δὲν ἔβλεπε πλέον εἰς τὸν καθρέπτην τῆς μνήμης ἢ μόνον τὸν κόλπον μὲ τὰ ὑψηλά του περιτειχίσματα πλημμυρούμενον ὑπὸ φώτων, ὡσεὶ ἁλισκόμενον ὑπὸ ρευστῆς πυρκαϊᾶς, καὶ τὴν ἀπέραντον τράπεζαν καὶ τοὺς συνδαιτυμόνας καὶ ὅλα τὰ πρόσωπα καὶ ὅλα τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ χρώματα καὶ τὰς στολὰς καὶ τὸν οἶνον τῶν ἀμφορέων καὶ τὰ μικρὰ ἀργυρᾶ πινάκια τῶν ἐδεσμάτων—συγκεχυμένα ὅλα, περιστρεφόμενα ἐν δίνῃ φοβερᾷ ἐντὸς τοῦ ἐσκοτισμένου ἐγκεφάλου του;

Τί εἶχε λοιπὸν συμβῇ εἰς τὸ δεῖπνον; Διατί εἶχε ρίψῃ ἔπειτα ὅλους τοὺς συνδαιτυμόνας εἰς τὴν θάλασσαν, καταληφθεὶς αἰφνιδίως ὑπὸ τῆς μανίας του τῆς ἀνεξηγήτου, ὑπὸ τῆς ἐρυθρᾶς σκέπης τῆς ἐρεθιστικῆς ἡ ὁποία τοῦ περιέβαλλε κατὰ καιροὺς τὰ μάτια, ὑπὸ τοῦ αἱματηροῦ κύματος τὸ ὁποῖον τὸν καθίστα ἔκφρονα;

Ὄχι, ὄχι, ὅσον καὶ ἂν ἐβασάνιζε τὸν νοῦν του δὲν ἐδύνατο νὰ ἐνθυμηθῇ καλῶς κατ' ἀρχάς. Μόνον ἡ εἰκὼν τῶν πιπτόντων περιδεῶν θυμάτων τὰ ὁποῖα ἐξώθει καὶ ἐβύθιζε διὰ ἐμβόλων ὅπως τελείως ἀποπνιγῶσι, τοῦ ἀπέμεινε ζωηρά. Ἐνεθυμεῖτο ὅτι παράφορος, κεντηθεὶς ὑπὸ τῆς μεγάλης του μανίας πρὸς ὄλεθρον, εἶχε ὁπλίσει τὰς διήρεις δι' ἐμβόλων καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος κατεδίωκε καὶ ἠφάνιζε τὰς κεφαλὰς αἱ ὁποῖαι ἐπάλαιον μὲ τὸ ὕδωρ.

Καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ ἀνάμνησις ἐπανήρχετο καὶ ἡ εἰκὼν ἀνεδύετο λεπτομερεστέρα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ.

Πῶς ἦσαν ὠχρὰ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα τῶν θυμάτων του φωτιζόμενα ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς λάμψεως τοῦ καταφωτίστου κόλπου, τῆς καταφωτίστου γεφύρας, τῶν καταφωτίστων διήρεων ὑπὸ τῶν μυριάδων ἀκτίνων αἱ ὁποῖαι ὅλαι ἔδιδον φωτεινὴν ζωὴν φρίσσουσαν εἰς τὰ ὕδατα! Πῶς ηὐχαριστεῖτο παλαίων κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, θερίζων ὑπάρξεις μὲ δρέπανον θανάτου!

Τότε ἦτο ἀληθὴς θεός, θεὸς καταστροφῆς. Ποτὲ δὲν ᾐσθάνετο ἑαυτὸν μᾶλλον παντοδύναμον, οὔτε ὅταν ἐνεδύετο τὴν χρυσῆν γενειάδα τοῦ Διὸς καὶ ὡμίλει μὲ τὸν Στάτορα τοῦ Καπιτωλίου καὶ συνεκοινώνει μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἠπείλει καὶ τὸν ὕβριζε καὶ τοῦ ἐξέφραζε φιλίαν—οὔτε ὅταν ἐδέχετο παρὰ τοῦ λαοῦ του θυσίας ἰσοθέους φασιανῶν τῆς Πάσου καὶ τῆς Νουμιδίας, ἱστάμενος μεταξὺ τοῦ Κάστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκους, οὔτε ὅταν ἐφόρει τὸν ἀκτινωτὸν στέφανον τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ εἶχε τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν δεξιάν του, οὔτε ὅταν περιεβάλλετο τοῦ Ἄρεως τὴν γενειάδα καὶ ἐκράτει τοῦ Ποσειδῶνος τὴν τριτάνην καὶ ἐφόρει τοῦ Ἑρμοῦ τοὺς πόδας τοὺς πτερωτούς. Ἐν μέσῳ τοῦ αἵματος τὸ ὁποῖον ἔχυνε ἀφειδῶς ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ἀληθῆ ἡμίθεον καὶ τότε μόνον ᾐσθάνετο ὅτι τοῦ ἥρμοζον ἀληθῶς τὰ ἐγκώμια καὶ ὁ λιβανωτὸς καὶ αἱ ἐπωνυμίαι τοῦ Γαΐου-Ἡρακλέους καὶ τοῦ Γαΐου-Διὸς τὰς ὁποίας τοῦ ἔψαλλον οἱ θεωροί, ἐνῷ ἐκεῖνος ἐκάθητο ἐντὸς τοῦ ἰδίου του ναοῦ ἔμπροσθεν τοῦ ἰδίου του ἀγάλματος.

Ἀλλὰ διατί τάχα ἐθριάμβευε ὅταν εὑρίσκετο ἐν μέσῳ ποταμῶν αἵματος, ἐν μέσῳ πτωμάτων καὶ πένθους καὶ δυστυχίας ὡς θεὸς πανωλεθρίας, θεὸς θανάτου; Τί ἦτο λοιπὸν τὸ μέθυ ἐκεῖνο τὸ διεγερτήριον, ὀξύτερον καὶ φλογερώτερον καὶ μεθυστικώτερον Φαλερνίου οἴνου τὸ ὁποῖον ἐτάρασσε τὰς φρένας του καὶ ἐκάλυπτε μὲ σύγνεφα κόκκινα, αἱμοβόρα τοὺς ὀφθαλμούς;

Καὶ εἰς ὅλας τὰς σκέψεις αὐτὰς αἱ ὁποῖαι συνεκυκῶντο ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του εἰς ὅλας τὰς ἀναμνήσεις του, ἡ ἀγωνία ηὔξανε.

Ἦτο φοβερόν! Μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας του ὅταν τὸν προσέβαλλε ἡ φοβερὰ ἐκείνη ἀσθένεια ἡ ὁποία τοῦ εἶχε συγκλονήσει τὸν νοῦν, ᾐσθάνετο τὰς ἀγωνίας αὐτάς.

Μήπως λοιπὸν ἡ τρέλλα του,—διότι ᾐσθάνετο, τὸ ᾐσθάνετο ὅτι ἦτο τρελλὸς—ηὔξησε καὶ εἶχεν ἀνάγκην ἐλλεβόρου;

Νὰ κοιμηθῇ ἦτο ἀδύνατον, ἀδύνατον πλέον· ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ νὰ ἀγρυπνήσῃ περιπλανώμενος ἐναγωνίως.

Καὶ ἐν τῇ ἐλαφρᾷ δυσπνοίᾳ ἀσθματικοῦ, ἐφόρεσε ταχέως τὸν ὁλόχρυσον μανδύαν τὸν ὁποῖον ἐπιστρέφων τὸ ἑσπέρας εἶχεν ἐκδυθῇ—καὶ ἐξῆλθε ρίπτων τελευταῖον βλέμμα ἐπὶ τῆς κοιμωμένης ἑταίρας.

Ἐξῆλθε πρὸ τῆς παραλίας. Ἡ γέφυρα ἡπλοῦτο ἔμπροσθέν του ἀτελεύτητος, ἐναγκαλιζομένη διὰ τοῦ γιγαντιαίου βραχίονός της τὰς δύο ἄκρας τοῦ κόλπου, ἀρχίζουσα πρὸ τῶν ποδῶν του καὶ πλαισιουμένη ἐκεῖ μακρὰν εἰς τὴν ἀντίθετον ἄκραν ὑπὸ τοῦ λευκάζοντος ὄγκου τῆς Δικαιαρχείας.

Ὁ Καῖσαρ ἠσθάνθη τὴν ἀπέραντόν του ματαιοδοξίαν νὰ τοῦ φουσκώσῃ τὸ στῆθος πρὸ τοῦ γιγαντιαίου ἐκείνου ἔργου τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸ ὄνομά του.

Τὰ βήματά του τὸν ἔφερον ὡς ἐξ ἐνστίκτου πρὸς τὴν γέφυραν. Ἤθελε καὶ τόρα πάλιν νὰ τὴν πατήσῃ, νὰ δαμάσῃ πάλιν ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν θάλασσαν, νὰ αἰσθανθῇ ὑπ' αὐτὸν τὸ ἔδαφος τὸ ἀσφαλὲς τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο στερρόν, χαλικόστρωτον, ἀδιάσειστον ὡς φρούριον, ἄνωθεν τῆς ὑγρᾶς βαθυτάτης ἀστάτου βάσεως ἡ ὁποία ἡπλοῦτο ἄμετρος κάτωθέν του.

Εἰσῆλθε διὰ τοῦ θριαμβευτικοῦ τόξου καὶ ἐπροχώρησε.

Ἡ σελήνη ἐκρύπτετο ὄπισθεν πυκνοῦ νεφυδρίου ποῦ ἐκόπτετο ἀργυρόχρουν ἐπὶ τοῦ καθαροῦ, τοῦ διαστέρου οὐρανοῦ, ἄνωθεν ἀκριβῶς τοῦ Βεζουβίου τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὡς ὁ φωτεινὸς καπνός.

Τὰ βήματα τοῦ αὐτοκράτορος ἀντήχουν ὑπόκωφα ἐπὶ τῶν πλακῶν τῆς γεφύρας τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιστρώσει κατὰ τὸ σχέδιον τῆς Ἀππίας ὁδοῦ, μὲ πλάκας καὶ χάλικας καὶ περιεβάλλετο ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὑπὸ ἁπλουστάτων κιγκλίδων καλυμμένων ὑπὸ ταπήτων καὶ ἐρυθρῶν ἐπιστρωμάτων. Ἐπὶ τῶν σκελετῶν τῶν πλοίων τὰ ὁποῖα τὴν ὑπεβάσταζον, τὰ κύματα ἔτυπτον παιγνιωδῶς τοὺς ἡμέρους ἀφρούς των καὶ ἀνέδιδον ψόφον γλυκὺν ὑγρᾶς θωπείας.

Διὰ δύο μεταλλίνων ἀγωγῶν εἰς τὰς δύο πλευρὰς τῆς γεφύρας τὸ ὕδωρ διεμοιράζετο εἰς τὰ διάφορα μέρη τὰ χρησιμεύοντα διὰ σταθμούς.

Ἐπ' αὐτῆς περιπατῶν κατάμονος, ἐξησθενημένος ἐκ τῆς ἀϋπνίας καὶ τῆς νευρικῆς διεγέρσεως ἠσθάνθη τοὺς πόδας παραλυομένους, ἀρνουμένους νὰ ὑποβαστάσουν τὸ νευρασθενικὸν σῶμα. Ἡ καρδία ἤρχισε νὰ ἐπαναστατῇ καὶ οἱ παλμοὶ τοῦ ἐκτύπων τὸν λαιμὸν ἀφορήτως.

Ἐκάθισε ἀσθμαίνων ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἰκρίου εἰς τὸ μέσον τῆς γεφύρας ἐκεῖ ὅπου εἶχε παρατεθῇ πρό τινων ὡρῶν τὸ δεῖπνον καὶ παρετήρησε τὸ γαλήνιον, τὸ μαγικὸν θέαμα τὸ ὁποῖον ἡπλοῦτο ἀκίνητον ὡς ἐν ἀπολιθώσει φωτὸς καὶ σκιᾶς ἔμπροσθέν του.

Ἡ σελήνη εἶχεν ἀποχωρισθῇ τοῦ μικροῦ νέφους καὶ μόλις ἐλλειπτικὴ ἐβραδυπάτει ἐπὶ τοῦ καθαροῦ, τοῦ καταστέρου, τοῦ πλήρους μυστηρίου οὐρανοῦ.

Ὅλος ὁ κόλπος τῶν Βαίων μὲ τὸ κανονικὸν σχῆμα ἡμικυκλίου ἡπλοῦτο ἔμπροσθέν του. Ἐν τῷ μέσῳ ὅπου εὑρίσκετο, ὁ Καῖσαρ ἠδύνατο νὰ ἐναγκαλισθῇ μὲ τὴν ὅρασιν τὸ θέαμα ὁλόκληρον.

Δεξιόθεν εἰς τὸ βάθος ἡ Δικαιαρχεία ἐκοιμᾶτο ἐν τῷ σκότει ὑψοῦσα τὸν ἄπειρον συμφυρμὸν τῶν οἰκιῶν της, πλαισιουμένη ἀπὸ τὸν ὑπερκείμενον τὸν δεσπόζοντα λοφίσκον ὅστις κατήρχετο ἐκεῖθεν καὶ ἔβρεχε τοὺς πόδας του εἰς τὴν ἤρεμον θάλασσαν.

Ὑπὸ τὴν σκιάν, ὡς δὲν τὸ ἔφθανε ἀκόμη τὸ φῶς τῆς σελήνης—τὸ γαλακτῶδες σύμφυρμα τῶν οἰκιῶν ἐξετείνετο ἀνεξέλεγκτον. Μόλις ἐμάντευε ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως τὸ ἐπίμηκες ἀμφιθέατρον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν ὄγκον ἐκεῖνον τῶν κιόνων, τὸν ναὸν τοῦ Διὸς μὲ τοὺς ὑψουμένους λεπτοφυεῖς κορινθιακοὺς κίονας πάλλευκον, νεοκτισθέντα πρό τινων ἐτῶν εἰς τιμὴν τοῦ Αὐγούστου. Ἐκεῖθεν ἀκόμη ἐξετείνετο τὸ μεγαλοπρεπὲς τέμενος τοῦ Ποσειδῶνος μὲ τὰ ἀπειροπληθῆ ἀγάλματα τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο μόνον αἱ μέλανες ἐν τῷ σκότει κόγχαι. Ἀπέναντι μικροσκοπικὸς ὡς τετράγωνον λευκὸν ἐφαίνετο ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος μὲ τοὺς λεπτουργημένους κίονας τοὺς ὑψηλούς, οἱ ὁποῖοι συνεκράτουν τὸ στέγασμα ὡς βραχίονες ὑψούμενοι ἐν ἐξάρσει ἰδεώδει. Καὶ εἰς τὸ βάθος ἀπώτατα ὁ ναὸς τῶν Νυμφῶν ἐκ λευκῆς πέτρας ἐσελάγιζε ἀόριστος, ἐπιδεικνύων εὐκρινέστερον τὸν κορινθιακόν του ρυθμὸν τὸν κομψότατον.

Ἀπέναντι τῆς Δικαιαρχείας ἐν πλήρει ἀντιθέσει καταλαμβάνων μὲ τὴν λάγνον ἐξάπλωσιν, τὸ ξεχύλισμα τῶν οἰκιῶν του, ὅλον τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ κόλπου ἐφαίνετο σεληνοφώτιστος ἐν τῇ ἀπολύτῳ καθαρότητι τῆς αἰωνίως ἠρεμούσης, μαγικῆς ἀτμοσφαίρας—ἰνδαλματώδης, ἤρεμος, ἀκίνητος, κοιμώμενος, ἐξαπλωμένος μαλακὰ ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ προσκλίνων, καταρρέων μὲ χάριν ὅπως ἀντικατοπτρισθῇ ἐντὸς τῶν γαλανῶν στερεῶν ὑδάτων της—ὁ λιμὴν τῶν Βαίων. Ἦτο ὁλόκληρος ὡς μία λευκότης ἄσπιλος, λευκότης μαρμάρου, λευκότης οἰκοδομῶν, λευκότης ἀγαλμάτων, στιζομένη ἀπείρως ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπὸ τὰς ἐλαφρὰς σκιὰς τῶν τετραγώνων παραθύρων καὶ τῶν ὑψηλῶν κυκλικῶν στοῶν καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τῶν κιόνων καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιμήκεις ἐξαπλωμένας σκιὰς τὰς ὁποίας ἀπέστελλον οἱ χαμηλοὶ πύργοι οἱ δαντελωτοί.

Εἰς τὸν διαφανῆ σελαγισμὸν τῆς σελήνης καὶ τὴν ρευστὴν διαύγειαν τοῦ ἀέρος διεκρίνοντο καὶ αἱ ἐλάχισται λεπτομέρειαι. Ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένη ἡ πόλις ἔπιπτε ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὴν θάλασσαν πλημμυροῦσα αὐτήν, κατὰ τὴν μανίαν τῶν ρωμαίων, ὑπὸ παραθαλασσίων ἐπαύλεων σχεδὸν κτισμένων ἐντὸς τοῦ ὕδατος, συμφυρομένων στενόχωρα, ἐπὶ τῆς παραλίας, ἐπὶ ὅλου τοῦ ἡμικυκλίου τοῦ στενοῦ λιμένος.

Ἔμπροσθεν ἐφαίνετο εὐκρινὴς ἡ προέκτασις τοῦ λιμένος, ὁ μακρὸς βραχίων ὁ γιγάντιος στηριζόμενος ἐκ μεγάλων παχυτάτων τόξων τὰ ὁποῖα ἀνεχαίτιζον τὰς σπανίας ὁρμὰς τῶν καλῶν, τῶν ἠρέμων ὑδάτων. Ὑπὸ τὸ λευκὸν φῶς ἔστιλβεν ὅλη ἡ γραμμὴ τοῦ βραχίονος—προσφιλὴς λιθόστρωτος περίπατος τῶν πλουσίων, κοσμούμενος ὑπὸ ἀγαλμάτων μὲ τὴν ἀψῖδα του τὴν θριαμβευτικήν, βασταζομένην ἀπὸ τέσσαρας κίονας καὶ καλυπτομένην ὁλόκληρον ὑπὸ τριτώνων ἐστραμμένων πρὸς τὸ πέλαγος καὶ σαλπιζόντων νικητήρια. Εἰς τὴν σιγὴν τῆς νυκτός, ὡς ἦσαν μόλις ροδόχροα καὶ ζωηρὰ ἐφαίνοντο ζωντανευμένα ὅλα τὰ ἄπειρα ἀγάλματα τὰ ἀνυψούμενα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καθ' ὅλον τὸ ἡμικύκλιον τοῦ λιμένος ἐπὶ ὑψηλῶν στυλοβατῶν ἀκατεργάστων. Ἔμπροσθεν ὑψοῦτο παρὰ τὸ κρηπίδωμα ὁ Πρίαπος Λιμενήτης καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ὁ Ἑρμῆς ὡς θεὸς τοῦ ἐμπορίου καὶ ἀπωτέρω ἡ Λιμένιος Ἄρτεμις καὶ ὁ Γλαύκων ἔπειτα καὶ ὁ Παλέμων καὶ ἡ Φίλορμος Ἀφροδίτη λευκή, ἰδεώδης εἰς τὸ μέσον καὶ ἡ Ἀμφιτρίτη καὶ ὁ Ποσειδῶν εἰς τὴν ἔναντι ἄκραν ὑψηλότερος πάντων μὲ τὴν προεξέχουσαν τριτάνην του.

Πρὸς τὰ δεξιὰ ἠνοίγετο ἐπιμήκης χῶρος διὰ περίπατον, ἐκτείνων τὰς μαύρας σκιὰς τῶν δένδρων καὶ τῆς βλαστήσεώς του τῆς ἀφθόνου, περιτειχιζόμενος διὰ περιστυλίου καὶ ἀνοίγων εὐρύχωρον ὡς ἀψῖδα τὴν θύραν του εἰς τοὺς περιπατητάς.

Εἰς τὸ κέντρον σχεδὸν τοῦ λιμένος ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς θαλάσσης ἀποστίλβων ὁλόκληρος νεόκτιστος ἐκ μαρμάρου μὲ τοὺς λεπτοτεχνημένους ὑψηλοὺς κίονάς του ὑψοῦτο ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἑξάστυλος μὲ τὴν μετόπην του φέρουσαν σειρὰν μικροσκοπικῶν ἀψίδων.

Ἔπειτα συγκεχυμένως ἡπλοῦντο στοιβακταὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι πλούσιαι ἐπαύλεις μὲ τὰ πολλὰ τετράγωνα παράθυρα καὶ τὰς χαμηλὰς στέγας τὰς ὁριζοντίους καὶ τοὺς κίονας ἄλλαι στηριζόμεναι ἐπὶ θεμελίων συμπαγῶν ἄλλαι βυθιζόμεναι μαλακὰ ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Ἐν ἀπόπτῳ ἐφαίνετο ἡ ἀγορά, συγκεχυμένη, μὲ τὰ οἰκοδομήματα τὰ δημόσια καὶ τὰ ἀγάλματά της. Συμφυρμὸς παραθύρων, συμφυρμὸς κιόνων μαρμαρίνων, συμφυρμὸς περιστυλίων καὶ πλατέων ἀνδήρων ὑψηλῶν—συμφυρμὸς λευκὸς τρυπούμενος ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ ὑψηλοὺς πύργους κοσμουμένους ἀπὸ διαζώματα δαντελλωτὰ καὶ κιονίσκους.

Πρὸς τὰ δεξιὰ παρὰ τὴν θάλασσαν ἐφαίνετο ὑπερμέγεθες ὅλον μαρμάρινον τὸ γυμνάσιον περιστεφόμενον ὑπὸ εὐρείας προκυμαίας φορτωμένης ὑπὸ ἀγαλμάτων. Εἰς τὸ μέσον τῆς προκυμαίας ὑψοῦτο, τρωγόμενον κατὰ τὰς βάσεις ὑπὸ τῶν δένδρων τὸ τρίχωρον οἰκοδόμημα, διώροφον μὲ δύο πτέρυγας παραλλήλους στηριζομένας ἐπὶ κιόνων δωρικῶν. Ἔμπροσθεν αὐτῶν ἐπὶ παχείας βάσεως κρητιδώδους ὑψοῦτο γιγάντειον δεσπόζον τοῦ οἰκοδομήματος τὸ ἄγαλμα τοῦ κορυνοφόρου Ἡρακλέους.

Εἰς τὸ βαθος τοῦ λιμένος παρὰ τὴν παραλίαν ἔμπροσθεν τῶν ἀγαλμάτων ἤρεμα καὶ ἐκεῖνα ὡς ἀγάλματα ἀνεπαύοντο ἐκ τοῦ δρόμου τῆς ἡμέρας τέσσαρα ἢ πέντε ἐμπορικὰ πλοῖα μηνοειδῆ μὲ τὸν ὑψηλόν των ἱστὸν γυμνωμένον καὶ τὴν Cecilia vela ἐρριμμένην ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Εἰς τὰ ὕψη ἐπὶ συμπλέγματος λοφίσκων δεσπόζουσα τοῦ λιμένος ὁλοκλήρου, δεσπόζουσα τοῦ κόλπου, αὐστηρὰ ὡς φρούριον ἐξωτερικῶς, ἀποκρύπτουσα τὴν ἐσωτερικήν της κομψότητα—ἔλαμπε ὑπὸ τὸ σεληνόφως ἡ ἔπαυλις τοῦ δικτάτωρος Καίσαρος περιτριγυριζομένη ὡς ὑπὸ συνοδείας ἀπὸ τὰς αὐστηρὰς οἰκοδομὰς τοῦ Πομπηίου, τοῦ Ὀρτενσίου, τοῦ Μαρίου.

["Επεται τὸ τέλος].

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΩΝ

ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ ΕΡΙΣ ΠΕΡΙ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΙΣ

Ἀφ' οὗ χρόνου διεσκεδάσθη ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ κοιτίδος τὸ ἀνθρώπινον γένος, μία καὶ ἀδιάλειπτος γραμμὴ πάλης διήκει διὰ τῶν διαρρευσάντων αἰώνων περὶ ἐπικρατήσεως μεταξὺ τῶν συνιστάντων αὐτὸ στοιχείων. Ἡ πάλη ὅμως τῶν στοιχείων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ἀνέκαθεν ἱστορία εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον γνωστὴ καὶ ἥτις μεγίστην ἔσχε τὴν ῥοπὴν ἐπὶ τὴν πορείαν καὶ τὴν τύχην καὶ τῶν ἄλλων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους στοιχείων, εἶνε ἡ διεξαγομένη ἀνέκαθεν μεταξὺ τῶν Σημιτῶν καὶ τῶν Ἀρίων, μεταξὺ τῶν κατασχόντων τὰ δυτικὰ τῆς Ἀσίας καὶ τὰ μεσημβρινοανατολικὰ τῆς Εὐρώπης σημιτικῶν καὶ ἀριανῶν λαῶν.

Ὁ χῶρος καὶ τὸ θέατρον τῆς πάλης ταύτης εὕρηται κυρίως καὶ πρὸ πάντων κείμενον ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀνατολικῇ αὐτῆς λεκάνῃ. Ὁ καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας Stein ὁρμώμενος ἐκ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ τῷ 1881 συμβάντων, ἀπεφήνατο περὶ τούτου ὡς ἑξῆς: «Πρότερον ἄλλης θαλάσσης ἐπρωταγωνίστησεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡ Μεσόγειος, τὸ δ' ἐπὶ τῆς Μεσογείου κράτος ἀείποτε ἐζητήθη ἐν τῇ κατοχῇ οὐχὶ τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς προσκλυζομένων ἀκτῶν. Πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν ἐπιθαλασσίων χωρῶν τῆς Μεσογείου ἡρμηνεύθη ἕνεκα τούτου ὡς φαινόμενον οὐχὶ ἁπλῶς τοπικόν. Περιττὸν νὰ ἀνελίξωμεν διὰ μακροτέρων τὴν εἰκόνα τῆς Μεσογείου ἐπὶ τῶν Φοινίκων, τῶν Ἑλλήνων, τῶν Καρχηδονίων καὶ τῶν Ῥωμαίων, διότι γνωστὸν τυγχάνει, ὅτι μία οὐσιώδης μοῖρα τῆς ἱστορίας τῶν ἐπικρατειῶν τούτων ἀπεφασίσθη ἐν τοῖς ὕδασι τῆς Μεσογείου[1]».

Τοῦ χώρου τούτου τὰ δυτικὰ ἄκρα, αἱ ἀνατολικαὶ τῆς Μεσογείου πρὸ πάντων ἀκταί, ὡς ἐκ πολλῶν ὁσημέραι διδομένων τεκμηρίων συνάγεται, κατελήφθησαν πρῶτον ὑπὸ διαφόρων σημιτικῶν φύλων. Κατόπιν τούτων κατέρρευσαν εἰς Μικρασίαν, διὰ τῶν ὑψιπέδων τοῦ Ἰρὰν καὶ τῆς Ἀρμενίας προελάσαντες, οἱ ἡμέτεροι Ἄριοι, οἵτινες διαβάντες τόν τε Βόσπορον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον διηπλώθησαν εἰς τὰς περὶ τὸ Αἰγαῖον χώρας, διότι Φρύγες καὶ Βρύγες, Μυσοὶ καὶ Μοισοί, Κουρῆτες καὶ Κουρῆται, Λέλεγες ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ ἄλλοι παραπλήσιοι ἀπαντῶσιν. Οἱ Σημῖται ὅμως καὶ πρότερον ὄντες μέχρι τῶν ἀσιατικῶν ἀκτῶν, καὶ μάλιστα τῶν πρὸς μεσημβρίαν κατατεινομένων, ἐνιδρυμένοι καὶ ἀρχαιότεροι κοινωνικῶς προηγμένοι, ἤρξαντο πρωιμώτατα διαυλακοῦντες διὰ σχεδιῶν καὶ σκαφιδίων τὴν πρὸ αὐτῶν θάλασσαν, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ προελαύνοντες κατεκάλυψαν διὰ πλήθους νεῶν μᾶλλον ἤδη ἐξηρτυμένων αὐτήν. Οὐ μόνον οἱ ἀνελισσόμενοι ἤδη αἰγυπτιακοὶ ἱερογλυφικῶν κειμένων χάρται καὶ πάπυροι καὶ αἱ ἀναγεγραμμέναι ἀσσυριακαὶ ἐν Νινευὶ καὶ ἀλλαχόθι σημιτικαὶ ἐπιγραφαί, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν Κύπρῳ καὶ Κρήτῃ ἀνακαλυπτόμενα ὁσημέραι ἱερογλυφικῆς γραφῆς καὶ ὀγκωδῶν οἰκοδομῶν λείψανα μαρτυροῦσιν ἀναμφηρίστως, ὅτι ὑπερτρισχίλια πρὸ Χριστοῦ ἔτη οἱ ἐξ Ἀνατολῶν Σημῖται προσπλέοντες καὶ ἦγον καὶ ἔφερον τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν καὶ ἐνεκαθίσταντο ἐν ταῖς νήσοις καὶ ταῖς παραλίαις αὐτῆς.

Δὲν εὗρον ἐν τούτοις οἱ παλαίφατοι ἐκεῖνοι ἐξ Ἀνατολῶν ναυτίλοι, ὅσῳ καὶ ἂν βυθίζηται ὁ πλοῦς

[1] Ὅρα «Τὸ Κίνημα τῆς Αἰγύπτου» ἐν τῷ Τύπῳ τῆς Βιέννης, κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1881.

αὐτῶν ἐκεῖνος εἰς ἀπωτάτην ἀρχαιότητα, κενὸν ἀνθρώπων τὸν χῶρον, πρὸς ὃν ἔπλεον, καθὰ ἐκ τῶν περὶ αἰγυπτιακῶν δυναστειῶν ἱερογλυφικῶν συνάγεται. Κατ᾽ αὐτὰ οἱ κρατοῦντες ἐκεῖνοι τῆς καθ᾽ ἡμᾶς θαλάσσης ἦρξαν, ἱκανότητα καὶ δύναμιν κεκτημένοι, τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχεγόνου λαοῦ, ἡγεμόνας ἢ ἁρμοστὰς ἐν αὐτῷ ἐγκαταστήσαντες, τοὺς κατὰ Γλάδστωνα ὁμηρικοὺς ἄνακτας ἢ τοὺς προγόνους αὐτῶν. Ὁ λαὸς ὅμως ἐκεῖνος, ὃν ἐν τῇ νηπιότητι καὶ τοῖς πρώτοις αὐτοῦ κοινωνικοῖς βήμασιν ἦγον καὶ ἔφερον τότε οἱ ἐμπορικοὶ καὶ πολυμήχανοι Σημῖται, ἐγκλείων ἐν ἑαυτῷ ζώπυρον ἀπείρου ἀναπτύξεως καὶ ἐπιδόσεως, ἀφορμῆς μόνον δεόμενος πρὸς ἔκφανσιν καὶ ἐκδήλωσιν τῶν οἰκείων αὐτῷ θείων σπερμάτων, φαίνεται ὅτι πολὺ πρωΐμως ἐν πᾶσιν ἐπαιδεύθη καὶ εἰς ὕψος ἀνθρωπιστικὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον ἀναλόγως ἀνέδραμε. Πλὴν ἄλλων πολλῶν, ἡ ἐκμεμορφωμένη ἤδη ἐκείνη καθ᾽ Ὅμηρον γλῶσσα ἀπὸ πόσου ἄρά γε χρόνου ἐλειαίνετο καὶ ἐκαλλωπίζετο μέχρις οὗ κατεστῇ οὕτως ἱκανή, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ παραστήσῃ τὰ θεσπέσια καὶ γεραρὰ ἐκεῖνα διανοήματα, τὰ ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν ἀναγραφέντα; Ἐδυνήθη λοιπὸν ὁ παλαίφατος ἐκεῖνος λαὸς νὰ διαμορφωθῇ, ἐκ παραδειγμάτων ἀναμφηρίστως ἔξωθεν αὐτῷ ὑποβληθέντων, ἀλλ᾽ οὕτως, ὥστε οὐ μόνον ταχέως σχετικῶς τὴν προσήκουσαν νὰ κατάσχῃ θέσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίθεσιν νὰ ἀναλάβῃ, ἀμυνόμενος τέως καὶ ἐν παθητικῇ στάσει διατελῶν.

Ἡ νέα αὕτη φάσις καὶ κατάστασις τῶν ἀριανῶν ἐκείνων προγόνων ἡμῶν διεξάγεται ὑπὸ τῶν φύλων ἐκείνων, ἅτινα κατὰ τοὺς τῶν ἱερογλυφικῶν νῦν διανοιγομένους καὶ ἀνελισσομένους πίνακας ἀποκαλοῦνται ***οἱ ἐκ τῆς θαλάσσης λαοί.*** Οἱ Ἀριοπελασγοὶ οὗτοι ἐν τῷ μεταιχμίῳ ἤδη τῆς προμυκηναίας καὶ μυκηναίας περιόδου ἱστάμενοι, Αἰολίδαι ἢ Ἀχαιοὶ καὶ Δαναοὶ ἤδη ὄντες, διεξάγουσι πάλην περὶ ὁλοσχεροῦς ἐπικρατήσεως ἐν τοῖς ὕδασιν αὐτῶν κατὰ τῶν ἐξ ἀνατολῶν ἐπ᾽ αὐτοὺς πρότερον ἐπελθόντων. Ἡ πάλη αὕτη ἐσωτερικὴ τὸ πρῶτον οὖσα καὶ περὶ πᾶν τὸ ὀθνεῖον κατ᾽ αὐτοῦ τούτου στρεφομένη περικλείει ἐν ἑαυτῇ οὐ μόνον τὰ εἰς τὸν βιοτικόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν θρησκευτικὸν κύκλον ἀναγόμενα. Ναὶ μὲν αἱ θρησκευτικαὶ δοξασίαι καὶ ἀντιλήψεις τῶν τε Σημιτῶν καὶ Ἀρίων ἐταυτίζοντο τὸ κατ᾽ ἀρχάς, καθὰ ἡ συγκριτικὴ θεολογία ἀπέδειξε, περὶ ἕνα θεὸν στρεφόμεναι· ἐν τῇ παρόδῳ ὅμως τοσούτων αἰώνων ἢ καὶ χιλιετηρίδων ἡ ἑνότης ἐκείνη διασπασθεῖσα παρήγαγε τὰς τῶν δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν αὐτῆς διαφόρους ὑποστάσεις. Ταύτας ἄλλως οἱ Ἄριοι καὶ ἄλλως οἱ Σημῖται ἤδη ἀντιλαμβανόμενοι, ἐπάλαισαν καὶ περὶ αὐτῶν πάλην μακραίωνα, μέχρις οὗ τελείως ἐπεκράτησε τὸ φῦλον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀρχῆθεν ἀνθρωπινωτέρας κατέβαλε βάσεις, τὸ τῶν Ἀρίων, ἢ ἀκριβέστερον Ἀριοπελασγῶν.

Ἡ καθ᾽ ἡμᾶς συγκριτικὴ θεολογία καὶ κριτικὴ ἀπέδειξεν ἐν πολλοῖς, ὅτι πλῆθος μύθων ἔσχεν ἀρχῆθεν πραγματικὴν ὑπόστασιν, τοιούτων ἐξ ἀλλεπαλλήλων ὕστερον ἐκ λόγων, παραδόσεων καὶ ἀλληγοριῶν ἀδιεξιτήτων στρωμάτων ἀποβάντων. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων καὶ ὑψίστης καὶ χαρακτηριστικωτάτης θρησκευτικῆς τε καὶ ἐθνικῆς σημασίας περιεκτικῶν τούτων μύθων εἶνε ἡ ἔρις περὶ ἐπικρατήσεως δύο τῶν μειζόνων ἐν τῷ τότε θεοτήτων, ἡ τῆς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἀκριβῶς τῶν δύο τούτων θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων ἐνοπτρίζεται ἡ φύσις καὶ ἱκανότης τῶν δύο ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐξαρχουσῶν φυλῶν, τῆς τῶν Ἀρίων καὶ τῶν Σημιτῶν. Ὁ βαθυσήμαντος μῦθος, ὁ κόσμον ὅλον ἐθνολογικῶν ἐγκλείων γεγονότων, παρίστησιν, ὅτι ἐρίσασα ἡ Ἀθηνᾶ περὶ ἐπικρατήσεως ἐν Τροιζῆνι καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ προστασίας αὐτῶν πρὸς τὸν Ποσειδῶνα, ἐνίκησεν ἀναδοῦσα ἐκ τῆς γῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει τὴν ἱερὰν ἐλαίαν, τὴν μορίαν, ἐνῷ ὁ Ποσειδῶν πλήξας διὰ τῆς τριαίνης του τὸν ἱερὸν βράχον παρήγαγε πηγὴν θαλασσίου ὕδατος, ἢ ἵππον φοβερόν, ὅστις κατὰ τοὺς συμβολιστὰς εἰκονίζει τὰ ἀναπηδῶντα θαλάσσια κύματα. Οἱ παρὰ Ξενοφῶντι (ἐν Ἀπομνημονεύμασι, III, ε᾽, 10), Σωκράτης καὶ Περικλῆς ὁ τοῦ Περικλέους περὶ τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς καὶ εὐκλείας καὶ εὐδαιμονίας διαλεγόμενοι, ἀναφέρουσιν, ὅτι τὴν περὶ προτιμήσεως ἔριδα καὶ φιλονεικίαν τῶν θεῶν ἔκριναν (ἀπεφάσισαν) οἱ περὶ Κέκροπα δι᾽ ἀρετήν, ἀπένειμαν τουτέστι τὸ τῆς προτιμήσεως γέρας εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ ἡ ἀρετὴ εἰς μόνην τὴν θεότητα ἐκείνην προσιδίαζεν, ἥτις ἐξεπροσώπει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φρόνησιν, ἧς σύμβολον ἡ εὐεργετικὴ ἐλαία, καὶ αὕτη ἡ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ παντοκράτορος Διός, τοῦ τὴν Μῆτιν καταπιόντος, Ἀθηνᾶ, ἐνῷ ὁ Ποσειδῶν ἐξεπροσώπει τοὐναντίον τὸν ἔνυλον κόσμον, τὸ ἐν ἀνθρώποις φθαρτὸν στοιχεῖον. Ἤδη ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τοὺς μεγάλους θεοὺς τῶν Ἀρίων, τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὸν γεννήτορα αὐτῆς, ἡ ὀθνεία ἐξ Ἀσίας θεότης, ὁ σημιτικὸς Ποσειδῶν. Ἡ ἔρις καὶ ἡ πάλη περὶ πρωτείων καὶ ἐπικρατήσεως θὰ ὑπῆρξε βεβαίως μακρά, καθὸ ἔρις λαῶν πρώτης δυνάμεως ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, μέχρις οὗ κριθεῖσα ἐν τέλει ἀπεφασίσθη καὶ ἀπέβη ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες καὶ ἐγχώριοι ἦσαν καὶ τὰ ἀθάνατα ἐν ἑαυτοῖς ἐνέκλειον ζώπυρα. Ὁ Γλάδστων ἐν τῷ συστήματι τῆς ἀχαϊκῆς θρησκείας διορᾷ[1], ὅτι ὁ Ποσειδῶν εἶνε ὁ ταπεινότερος τὸν τύπον ἐν τοῖς θεοῖς. Ἰσχυρός, λέγει, ὡς ἀνέλιξις δυνάμεως, οὐδαμοῦ εὑρίσκεται ἐν ἐπαφῇ πρός τε τὰ ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ στοιχεῖα τὰ ἐν τῇ ὀλυμπείῳ θρησκείᾳ ὑφιστάμενα. Ἀνευρίσκεται οὗτος σχετιζόμενος πρὸς τὴν Λιβυκὴν ἀκτήν, ὅπου οἱ Κύκλωπες· φοιτᾷ εἰς τοὺς Αἰθίοπας, ὅπως ἀπολαύσῃ τῶν θυσιῶν των, ἐνῷ οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ συνέρχονται εἰς πάνδημον συμβούλιον. Πάντα ταῦτα λοιπὸν δεικνύουσιν, ὅτι ἡ βασιλεία αὐτοῦ ὡς ὑλικὴ καὶ βιαία ἤθελε κλίνει τέλος καὶ ὑποχωρήσει πρὸ τῆς ὁσημέραι θριαμβευούσης καθαρᾶς καὶ ἠθικῆς λατρείας τῆς διανοίας, τῆς προμάχου ἐν παντὶ ἰδεώδει τοῦ πνεύματος ἔργῳ Ἀθηνᾶς. Καὶ οὕτως αὕτη μὲν ἐνιδρύθη ἐν θρόνῳ ὑψηλῷ καὶ ἐπηρμένῳ, ἐν τῇ αἰωνοβίῳ καὶ πανσέπτῳ τοῦ περικλεοῦς ἄστεος Ἀκροπόλει, ὁπόθεν καλεῖ τὰ ἔθνη εἰς προσκύνησιν καὶ ἐκστατικὸν θαυμασμὸν

[1] Ὅρα πραγματείαν αὐτοῦ «Περὶ τῶν Ὁμηρικῶν Θεῶν», δημοσιευθεῖσαν ἐν ἀμερικανικῷ περιοδικῷ, τῷ 1892.

τῶν εἰς κάλλος ἀνεφίκτων τῆς ἀνθρωπίνης ἀντιλήψεως ἔργων, ἐνῷ τὸ κράτος τοῦ Ποσειδῶνος, καθὸ φθαρτὸν καὶ πεπερασμένον, κατέπεσεν ἢ ἐν στενῷ χώρῳ περιωρίσθη, διότι ἡ λατρεία αὐτοῦ μόλις ἐν τέλει περιεσώθη ἔν τισι μέρεσιν, ὡς ἐν τῇ Ἰσθμίᾳ Κορίνθῳ, ἐν Τροιζῆνι καὶ Καλαυρίᾳ ἢ ἐν ταῖς νήσοις, ὅπου ἐπὶ χρόνον μακρὸν πρότερον ἐκράτησαν καὶ ἦρξαν οἱ ἐξ ἀνατολῶν ναυτίλοι ἐκεῖνοι Σημῖται.

Ἡ κατίσχυσις ἐν τέλει τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης, ἡ ἀλληγορουμένη ἐν τῷ ὡραίῳ μύθῳ τῆς ἔριδος καὶ κρίσεως τῶν δύο θεῶν, ἀποτελεῖ τὴν ἔναρξιν τῆς λύσεως τοῦ δεσμοῦ μεγάλου καὶ σπουδαίου ἐν ἀνθρώποις δράματος. Οἱ μεγάλοι τῆς ἀρχαιότητος καλλιτέχναι παραλαβόντες ἐκ τῶν δεδεγμένων παρὰ τῶν αἰώνων ἐν μύθοις τὸ μέγα κοινωνιολογικὸν γεγονός, δὲν ἐδύναντο ἢ νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸ σάρκα καὶ ὀστᾶ διὰ τῆς ἀθανάτου αὐτῶν γλυφίδος ἐν τοῖς τῶν ἀετωμάτων ἀριστουργήμασι, τὰ ὁποῖα ἐκόσμουν τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερὰ τῆς θριαμβευσάσης ἐκείνης θεότητος, ἥτις ἤθελεν εἶνε τὸ σύμβολον τοὐντεῦθεν ὑπερόχου διανοίας καὶ πνευματικοῦ ἰδεώδους ἐν πᾶσιν ὑπερυψήλου. Ἡ κρίσις τῆς τῶν θεῶν ἔριδος, ταυτιζομένη πρὸς τὴν ἀνέκαθεν περὶ ἐπικρατήσεως πάλην μεταξὺ τῶν δύο ἀντιθέτων φυλετικῶν στοιχείων, τοῦ ἀριανοῦ καὶ τοῦ σημιτικοῦ, φαίνεται διαρκέσασα δεκάδας αἰώνων πρὸ τῆς λήξεως αὐτῆς, τῆς τελείας τουτέστιν ἀποφάσεως, τῆς ἐνάρξεως τῆς λύσεως τοῦ δεσμοῦ τοῦ ἐθνολογικοῦ δράματος. Ἀπὸ τῆς ιϛ᾽ αἰγυπτιακῆς δυναστείας, κατὰ τὰς ἀνακαλυπτομένας ἱερογλυφικὰς πηγὰς μέχρι τῆς κε᾽ Φοίνικες καὶ Αἰγύπτιοι περιάγουσιν ἐν θριάμβῳ τὴν τρίαιναν τοῦ Ποσειδῶνος αὐτῶν ἀνὰ τὰ ἑλληνικὰ πελάγη. Ἐν τῷ οὐ μικρῷ τούτῳ χρονικῷ διαστήματι δὲν παύεται ἀπεργαζομένη ζύμωσις ἐν τῷ τῶν ἑλληνικῶν Ἀρίων ἐπιδεκτικῷ μεγάλης ἀναπτύξεως καὶ ἀνελίξεως πνεύματι, ἥτις ἐν τέλει ἐκδηλοῦται ἐν τοῖς τεραστίοις ἔργοις τῶν Ἀριοπελασγῶν Τιτάνων καὶ Γιγάντων, καὶ τῶν μετ᾽ αὐτοὺς πολυωνύμων ἡμιθέων καὶ ἡρώων Αἰολιδῶν, τῶν διαδόχων αὐτῶν Ἡρακλέων, Μινώων, Θησέων, Ἰασώνων, Μελεάγρων καὶ τῶν ἄλλων ἐκείνων, οἵτινες ἐκ τῆς πρότερον παθητικῆς ἀμύνης ἀναλαμβάνουσι τὴν ἐπίθεσιν καὶ σαροῦσιν ἐκ τῶν θαλασσῶν αὐτῶν τοὺς περὶ τὸν Ποσειδῶνα καὶ τὸν Ἄμμωνα Σημίτας καὶ ἀπαλλάττουσι χρόνῳ πολλῷ πρότερον τοῦ Ξέρξου τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας. Καὶ ὁ μὲν παλαιότατος ἐκεῖνος, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, Μίνως Κᾶρας καὶ Φοίνικας ἐξελάσας ἐκ τοῦ Αἰγαίου, ἐγκαθιστᾷ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς θαλάσσαις μετὰ τοῦ ξανθοβόστρυχος ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ῥαδαμάνθυος τὴν πρώτην ἐν αὐταῖς ἑλληνικὴν δυναστείαν, τὴν ἀχαϊκὴν ἡγεμονίαν· ὁ δὲ μετ᾽ αὐτὸν υἱὸς Δευκαλίων, ὁ Θεσσαλὸς Ἰάσων, ὁ τῶν Ἀθηνῶν ἥρως Θησεὺς μετ᾽ ἄλλων αἰολικῶν καὶ ἀχαϊκῶν νῦν ἀριστέων ἐπιβαίνοντες ἐπακτροκελήτων ἀποδίδουσι τὰ ἴσα, ὁτὲ μὲν μέχρι τῶν μυχῶν τοῦ Εὐξείνου, ὁτὲ δὲ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νείλου καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης ἐπιπλέοντες. Οὗτοι εἶνε οὐ μόνον οἱ καθ᾽ Ὅμηρον περὶ τὰ Τρωϊκὰ ἀχαϊκοὶ ναυτίλοι[1], ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ τὰ ἱερογλυφικὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐκ θαλάσσης προερχόμενοι ἐκεῖνοι λαοί, ἐν οἷς καταριθμοῦνται καὶ οἱ Ἀκαϊβασᾶ καὶ Δαναουνᾶ, οἱ μετὰ τοὺς Ἀριοπελασγοὺς καὶ Αἰολεῖς ἐπικληθέντες Ἀχαιοὶ καὶ Δαναοί.

Αὕτη ἡ κρίσις τῶν δύο μεγάλων τῶν Ἀρίων καὶ τῶν Σημιτῶν θεῶν, τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ἱππείου καὶ Θαλασσίου Ποσειδῶνος. Τὸ πνεῦμα κατὰ φυσικὸν λόγον κατίσχυεν ἐν τέλει τῆς ὕλης. Καὶ ἐνεφορεῖτο μὲν ἀνέκαθεν τὸ ἀριανὸν φῦλον πνεύματος ὑπερυψήλου, θείου, ἐδεῖτο δὲ μόνον προσφόρων ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ὅπως τὰ θεῖα ἐν αὐτῷ σπέρματα ἐκδηλούμενα καὶ σὺν τῷ χρόνῳ σελαγίζοντα φωτίσωσι καὶ καταλάμψωσι τὰς τρίβους, δι᾽ ὧν ἡ ἀνώτερον τῆς ὕλης ἔχουσα προορισμὸν ἀνθρωπότης προώριστο νὰ χωρήσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ ἀποτελέσῃ αὐτόν.

B. ΨΙΛΑΚΗΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ[2]

Κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. Ροΐδου.

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΙΒΙΕΡΟΥ

Β᾽.

Καθ᾽ ὁδὸν ἡσύχασεν ὀλίγον ὁ Ὀλιβιέρος καὶ κατώρθωσεν εἰσερχόμενος νὰ καλησπερίσῃ εὐπρεπῶς τὸν πατέρα του. Εὐθὺς ἔπειτα ἀνέβη εἰς τὸν κοιτῶνά του καὶ χωρὶς νὰ συλλογισθῇ νὰ κλείσῃ τὸ παράθυρον, ἂν καὶ ἔπνεε παγερὸς βορρᾶς, τοῦ ὁποίου αἱ θωπεῖαι ἠδύναντο ν᾽ ἀποβῶσι θανατηφόροι, ἐκάθισε παρὰ τὴν τράπεζαν, στηρίζων εἰς τὰς χεῖρας τὸ μέτωπόν του περιρρεόμενον ὑπὸ φλογεροῦ ἱδρῶτος.

Ὅσοι ἔτυχε νὰ παρευρεθῶσιν εἰς ἀποκοπὴν ποδὸς ἢ βραχίονος ἐντὸς νοσοκομείου, ἐνθυμοῦνται βεβαίως πῶς ἁπλώνεται τὸ θῦμα ἐπὶ ὑψηλῆς κλίνης σκεπασμένης μὲ ἄσπρην σινδόνα. Περὶ αὐτὸν τάσσονται ὁ χειρουργὸς καὶ οἱ βοηθοί του, ἑτοιμάζοντες τὰ ἀπαισίως ἀντηχοῦντα χειρουργικὰ ἐργαλεῖα. Εἰς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κροτάλισμα ἀποστρέφει ὁ πάσχων τὴν κεφαλήν, τρέμων ὡς ἔλαφος ἀκούουσα τὸ γαύγισμα τῶν μελλόντων νὰ τὴν σπαράξωσι λαγωνικῶν. Ὁ χειρουργὸς ἐν τούτοις ἀνασηκώνει τὰς χειρίδας τοῦ ἐνδύματός του, ἐκλέγει κομψόν τι ἐργαλεῖον μὲ λαβὴν ἐλεφαντόδοντος ἢ μαργαροστράκου καί, ἂν ἦναι ἐπιτήδειος, σχίζει διὰ μιᾶς μόνης μαχαιριᾶς τὴν ἐπιδερμίδα. Ὁ πάσχων ἐκπέμπει τὴν πρώτην του κραυγὴν καὶ τὸ αἷμα κοκκινίζει τὴν σινδόνα. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ σειρὰ τῶν ἄλλων ἐργαλείων, τῶν μαχαιρῶν, ψαλίδων, σμιλίων, σχαστήρων, κοπαρίων καὶ τῶν λοιπῶν παντὸς μεγέθους καὶ σχήματος σιδηρῶν καὶ χαλυβδίνων συνέργων, διὰ τῶν ὁποίων ἀνοίγεται εἰς τὰς σπαιρούσας σάρκας αἱματηρὸν ῥῆγμα πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς μελλούσης νὰ διαιρέσῃ τὰ ὀστᾶ πριόνος. Ὁ χειρουργὸς ἐξα-

[1] Ὅρα Ὁμήρου Ὀδυσσείας Ρ, 425 καὶ ἑ. καὶ Τ, 183.
[2] Ἴδε σελ. 407.

Ὁ Τσάρος Νικόλαος Β'

κολουθεῖ ἀτάραχος τὸ ἔργον του, ἂν δὲ οἱ θεαταὶ εἶναι πολλοί, φιλοτιμεῖται νὰ διαπρέψῃ χειριζόμενος τὴν μάχαιραν καλλιτεχνικῶς ὡς ὁ μουσικὸς τὸ ὄργανόν του ἢ ὁ ζωγράφος τὸν χρωστῆρα. Ἀλλ' αἱ κραυγαὶ τοῦ ἀκρωτηριαζομένου ἀποβαίνουσιν ὀξύτεραι, διότι ἡ πριὼν δάκνει ἤδη τὰ ὀστᾶ. Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα οἱ μαθηταὶ ἑτοιμάζουσιν ἐπιδέσμους καὶ ἐπιφράγματα πρὸς ἐπίσχεσιν τοῦ αἵματος, εὐθύμως διαλεγόμενοι περὶ τῆς παραστάσεως τοῦ τελευταίου μελοδράματος ἢ τῆς πιθανῆς πτώσεως τοῦ ὑπουργείου. Ἀλλ' ἤδη ἀντηχεῖ τελευταία τις κραυγή. Τὸ ἔργον τῆς πριόνος ἐτελείωσε καὶ ἡ κνήμη ἀποχωρισθεῖσα τοῦ κορμοῦ πίπτει εἰς αἱματώδη λίμνην.

Ὁ ἰατρὸς σπογγίζει τότε τὰ ἐργαλεῖά του, πλύνει τὰς χεῖρας του, καταβιβάζει τὰς χειρίδας τοῦ ἐπενδύτου του καὶ λέγει εἰς τὸν ἀκρωτηριασθέντα.

— Καλὴ ἀνάρρωσις, φίλε μου. Σ' ἐγγυῶμαι ὅτι δὲν θὰ πάθῃς πλέον ποδάγραν εἰς αὐτὴν τὴν κνήμην, ἢ δὲν θὰ ἔχῃς τὸν χειμῶνα χιονίστρας εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρα», ἂν ἔτυχε νὰ κοπῇ βραχίων, διότι ὑπάρχει ἀστειότης εἰδικὴ διὰ πᾶν εἶδος ἀκρωτηριασμοῦ.

Ὁ ἀσθενὴς μετακομίζεται τότε εἰς τὴν κλίνην του, ὅπου ἀποθνήσκει ἢ θεραπεύεται. Κατὰ τὴν τελευταίαν ὅμως ταύτην περίπτωσιν εἶναι βέβαιος ὅτι τὸ ἀποκοπὲν μέλος δὲν θὰ φυτρώσῃ πλέον καὶ δὲν ἔχει νὰ φοβῆται τὸ μαρτύριον δευτέρας ἐγχειρήσεως.

Ἀλλ' ἂν ἀντὶ κνήμης ἢ βραχίονος πρόκηται ν' ἀποκοπῇ αἴσθημα, εἴτε ἔρως εἴτε φιλία προδοθεῖσα, καὶ μάλιστα ἂν ὁ τοιοῦτος ἀκρωτηριασμὸς ἦναι ὁ πρῶτος, τότε ὄχι μόνον δριμύτερος καὶ διαρκέστερος εἶναι ὁ πόνος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ ἐγχείρησις δὲν ἔχει κἂν τὸ ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα τῆς χειρουργικῆς μαχαίρας, τῆς ἀπαλλαττούσης ἡμᾶς εἰς ἀεὶ ἀπὸ τὸ σαπρὸν μέλος. Τὴν διαλυθεῖσαν φιλίαν θὰ διαδεχθῇ ἄλλη φιλία καὶ τὸν προδοθέντα ἔρωτα ἄλλος ἔρως, μέλλοντες κ' ἐκεῖνοι νὰ διαλυθῶσι καὶ νὰ προδοθῶσιν. Ἡ ἀδυσώπητος πεῖρα θὰ λέγῃ εἰς ἡμᾶς: «Ἀφοῦ σὲ εἶχα ἤδη εἰδοποιήσει, διατί ἐζήτησες νέους ἔρωτας καὶ νέας φιλίας» καὶ θὰ ὑποβάλλῃ ἡμᾶς εἰς νέαν ἐγχείρησιν. Ἀλλ' ἅμα στρέψῃ τὰ νῶτα, θὰ προσέλθῃ καὶ πάλιν ἡ ἐλπὶς νὰ ματαιώσῃ τὸ ἔργον τῆς πείρας καὶ νὰ καταστήσῃ νέαν ἐγχείρησιν ἀναγκαίαν, καὶ τοῦτο διαρκεῖ μέχρι τοῦ τάφου. Ὀλίγοι τῷ ὄντι εἶναι οἱ προνομιοῦχοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἀρκεῖ ἓν μόνον μάθημα τῆς πείρας νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ πᾶσαν ὑποτροπὴν καὶ πολλοὶ οἱ ἐπιμένοντες νὰ ἐλπίζωσι καὶ νὰ βασανίζωνται ἰσοβίως.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἦτο μόλις εἰκοσαετὴς ὅταν ἠναγκάσθη ν' ἁπλωθῇ ἐπὶ τῆς ἀπαισίας χειρουργικῆς κλίνης ὑπομένων τὸν πρῶτον καὶ ὀδυνηρότατον ἀκρωτηριασμόν. Ἐνῷ ἐσπάρασσε τὰ σπλάγχνα του ὁ πόνος, ἤκουεν εἰς τὸ γειτονικὸν οἴκημα τὸν γέλωτα φαιδροῦ ὁμίλου νεανίσκων εὐθυμούντων μετὰ γυναικῶν καὶ ᾀδόντων ἐν χορῷ τὴν ἐπῳδὸν τοῦ γνωστοῦ ᾄσματος τοῦ Βερανζέρου:

Ὅταν εἶναι κανεὶς νέος, εὐτυχεῖ κ' εἰς ἀχυρῶνα.

Τοῦτο εἶναι ψεῦδος τὸ ὁποῖον φαίνεται ὑπαγορευθὲν ὑπὸ ἰδιοκτήτου ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐνοικιάσῃ τὸ ὑπερῷόν του, καὶ κάκιστος στίχος ποιητοῦ, ὅστις

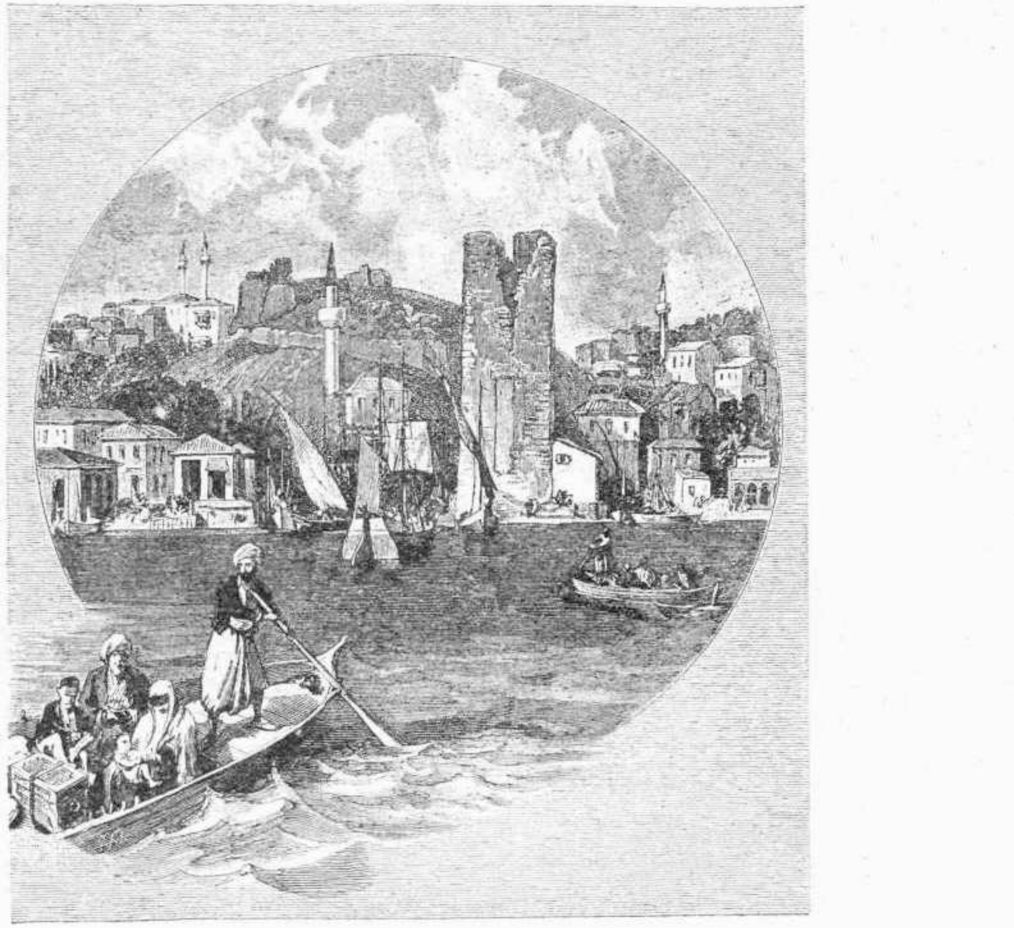

Καλλίπολις

τοσαύτας δρέπει ζωντανὸς δάφνας, ὥστε ἐνδέχεται νὰ μὴ περισσεύσῃ διὰ τὸν τάφον του καμμία.

Τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς νυκτὸς διῆλθεν ὁ Ὀλιβιέρος ἀκινητῶν. Ὡς οἱ κόρακες οἱ ὀσφραινόμενοι τὰ θνησιμαῖα τὸν ἐπολιόρκουν ἀπαίσιοι διαλογισμοὶ ἐμπνέοντες εἰς αὐτὸν μῖσος πρὸς τὴν ζωὴν καὶ δικαιολογοῦντες τὸ μῖσος τοῦτο. Ὁ σαλευθεὶς ἐγκέφαλός του ἔπαλλεν ὑπὸ τὸ κρανίον του ὡς πλῆκτρον κώδωνος σημαίνοντος τὸ ἐπιθανάτιον κροῦσμα τῆς νεότητός του, καὶ τὴν ἀγωνίαν ἐκείνην ηὔξανεν ἡ ἀντήχησις τῆς ἐξακολουθούσης εἰς τὸν γείτονα θάλαμον θορυβώδους διασκεδάσεως.

Περὶ τὴν μίαν μ. μ. ἤρχισε καὶ ἐξηκολούθησε νὰ γράφῃ μέχρι τῆς πρωίας δύο μακρὰς ἐπιστολάς, τὴν μὲν εἰς τὸν Οὐρβανον, τὴν δὲ εἰς τὴν Μαρίαν. Ἀφοῦ ἀπέγραψε, συνήθροισε εἰς μικρὸν δέμα ὅλα ὅσα εἶχε δώσει εἰς αὐτὸν ἡ ἐρωμένη του κατὰ τὰς **παλαιὰς καλὰς ἡμέρας**. Σφραγίζων τὸ δέμα τοῦτο ἐνθυμήθη καὶ ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ τοὺς μελαγχολικοὺς στίχους τοῦ Μυσσέ:

Συμμάζωνα τὰ γράμματα μαζὶ καὶ τὰ μαλλιά [1]
Τὰ ὕστερνὰ χαλάσματα ἀγάπης μου χαμένης
Κι' ὅλα μοῦ ψιθυρίζανε μὲ θλιβερὴ λαλιὰ
Τοὺς ὅρκους τοὺς ἀτέλειωτους μιᾶς μέρας περασμένης.
Ἐκοίταζα τὰ λείψανα ἐκεῖνα ταγιασμένα
Ποῦ τρέμουνε τὰ χέρια μου τὴν ὥρα ποῦ τἀγγίζουν.
Δάκρυα χυμένα ἀπ' τὴν καρδιὰ κι' ἀπ' τὴν καρδιὰ πιωμένα
Τὰ μάτια τὰ κλαμένα
Αὔριο πάλι θὰ τὰ ἰδοῦν καὶ δὲ θὰ τὰ γνωρίζουν.

Ὀλίγον ἔπειτα εἰσῆλθεν ἡ ὑπηρέτρια διὰ νὰ εὐτρεπίσῃ τὸ δωμάτιον.

— Ποῦ εἶναι ὁ πατήρ μου; ἠρώτησεν αὐτήν.

— Ἐβγῆκε, καὶ θὰ μείνῃ ἔξω ὅλην τὴν ἡμέραν.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἐχρησιμοποίησε τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατρός του διὰ νὰ στείλῃ τὴν ὑπηρέτριαν εἰς τοῦ φαρμακοποιοῦ νὰ ζητήσῃ ἰατρικὸν τοῦ ὁποίου ἔγραψε τὸ ὄνομα, ἐπιφορτίσας συγχρόνως αὐτὴν νὰ δώσῃ εἰς τὸ ταχυδρομεῖον τὰς δύο ἐπιστολάς.

— Κύριε, εἶπεν ἡ ὑπηρέτρια ἐπιστρέψασα μὲ φιάλην σιροπίου μήκωνος, ὁ φαρμακοπώλης μοῦ ἐσύστησε νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ὅτι δὲν πρέπει νὰ πέρνετε παρὰ μίαν κουταλιὰν καθε δύο ὧρες. Εἶναι φαρμάκι ὅπου τὸ παίρνουν διὰ νὰ φέρῃ ὕπνον. Δι' αὐτὸ τὸ θέλετε;

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος, διὰ νὰ κοιμηθῶ, καὶ ἀποπέμψας τὴν καλὴν γυναῖκα ἔπιε τὸ περιεχόμενον τῆς φιάλης ἐντὸς μιᾶς ὥρας.

Γ'.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ὀλιβιέρου ὅστις δὲν τὸν εἶχε ἰδῇ ἐπὶ δύο ἡμέρας, ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του νὰ μάθῃ τί κάμνει. Εὑρὼν παρὰ τὸ σύνηθες τὴν θύραν κλειστὴν ἔκρουσεν αὐτὴν κατ' ἐπανάληψιν καλῶν μεγαλο-

[1] Ἡ μετάφρ. ἐγέν. ὑπό τινος φίλου τῆς «Ἑστίας».

φώνως τὸν υἱόν του καὶ μὴ λαμβάνων ἀπάντησιν κἀμμίαν. Τρομάξας ἐκ τῆς σιωπῆς ταύτης ἔτρεξε νὰ ζητήση βοήθειαν πρὸς ἐκβιασμὸν τῆς θύρας, καὶ εἰσεπήδησεν ὁρμητικῶς εἰς τὸν θάλαμον μετά τινων γειτόνων. Ὁ θόρυβος ἐκεῖνος ἐξύπνησε τὸν Ὀλιβιέρον, ὅστις εἶχε κοιμηθῆ ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ὥρας. Τὸ καταποθὲν τρισμέγιστον ποσὸν ὑπνωτικοῦ εἶχε προξενήσει εἰς αὐτὸν μόνον λήθαργον ἀντὶ θανάτου.

Βλέπων τὸν πατέρα του, ἐπροσπάθησε νὰ ἐγερθῆ ἐκ τῆς κλίνης ὅπου εἶχε ἐξαπλωθῆ ἐνδυμένος, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ κατορθώση. Ἡ κεφαλή του ἦτο βαρεῖα ὡς μόλυβδος καὶ ὁ στόμαχος ἄνω κάτω.

— Τί ἔχεις; ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ πατήρ του, ἅμα ἔμειναν μόνοι.

— Πονοκέφαλον, ἀπεκρίθη ὁ Ὀλιβιέρος. Κατ᾽ ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὸ βλέμμα του ἔπεσεν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης φιάλην. — Τὸ ποσὸν δὲν ἦτο ἀρκετόν! ἐψιθύρισε. Τὸ ποσὸν ἦτο ἀπ᾽ ἐναντίας ἀνώτερον τοῦ δέοντος, καὶ τοῦτο εἶχε σώσει τὸν Ὀλιβιέρον τὸν ἀγνοοῦντα ὅτι ὑπερβολικὴ δόσις ναρκωτικοῦ φαρμάκου ἐμποδίζει τὴν ἀπορρόφησιν αὐτοῦ παραλύουσα τοὺς ἱστοὺς τοῦ στομάχου.

Ἡ θέα τῆς κενῆς φιάλης κατήγγειλε τὴν ἀπόπειραν αὐτοχειρίας εἰς τὸν πατέρα του, ὅστις ἡτοιμάζετο νὰ προβῆ εἰς ἀνακρίσεις περὶ τῶν αἰτίων αὐτῆς, ὅτε ἠκούσθησαν βήματα εἰς τὸν διάδρομον, τὰ ὁποῖα ἀναγνωρίσας ἀνεσκίρτησεν ὁ Ὀλιβιέρος.

— Πατέρα, εἶπεν, ἄφες με σὲ παρακαλῶ μόνον μὲ τὸν κύριον, ὁ ὁποῖος θὰ εἰσέλθη.

— Ἀλλ᾽ εἶσαι ἄρρωστος, πρέπει νὰ ἔλθη ὁ ἰατρός.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος. Μὴ φοβεῖσθε, δὲν εἶναι τίποτε. Ἔπειτα ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ἐπίσκεψις αὕτη θὰ εἶναι τὸ καλλίτερον ἀντιφάρμακον. Ἀφίσατέ με λοιπόν, παρακαλῶ, μόνον. Ἀργότερα ὁμιλοῦμεν καὶ σᾶς λέγω ὅ,τι θέλετε.

Κατ᾽ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκρούσθη ἡ θύρα.

— Εἰσέλθετε, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος. Ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ εἰσῆλθεν ὁ Οὐρβάνος, ἐνῷ ἀπεσύρετο ὁ πατήρ.

— Τί κάμνει ἡ Μαρία; ἔκραξεν ὁ Ὀλιβιέρος, προσπαθῶν ν᾽ ἀνασηκωθῆ ἐπὶ τῆς κλίνης.

— Καὶ σὺ τί κάμνεις; ἀπεκρίθη ὁ Οὐρβάνος.

— Μὴ φροντίζης δι᾽ ἐμέ, ὁμίλει με διὰ τὴν Μαρίαν. Τῆς ἔδωκες τὴν ἐπιστολήν μου; Δὲν ἔλεγα ψεύματα· ἔπια ὅλην αὐτὴν τὴν φιάλην, ἀλλ᾽ ἡ δόσις δὲν ἦτο ἀρκετή. Τί εἶπεν ἡ Μαρία;

— Ἡ Μαρία δὲν ἔλαβε τὴν ἐπιστολήν σου. Ἀλλ᾽ ἐνῷ τῆς ἔγραφες, μᾶς ἔγραφε κ᾽ ἐκείνη· ἐνῷ ἤθελες ν᾽ ἀποθάνης ἐδοκίμαζε κ᾽ ἐκείνη ν᾽ αὐτοχειριασθῆ, καὶ ὡς σὺ ἀπέτυχε.

— Λοιπόν, ἔκραξεν ὁ Ὀλιβιέρος ἐν παραφορᾷ ἐρωτικοῦ ἐγωϊσμοῦ, ἤθελε κ᾽ ἐκείνη ν᾽ ἀποθάνη, διότι μ᾽ ἐνόμιζεν ἀποθανόντα. Βλέπεις ὅτι μ᾽ ἀγαπᾷ ἀκόμη καὶ ὅτι τὴν ἐσυκοφαντοῦσες. Ἀλλ᾽ ὅ,τι καὶ ἂν ἔκαμε τῆς τὸ συγχωρῶ, φθάνει μόνον νὰ τὴν ἰδῶ, ν᾽ ἀκούσω καὶ πάλιν τὴν φωνήν της. Παρετήρησες ποτε, Οὐρβάνε, μὲ πόσην γλυκύτητα προφέρει μερικὰς φράσεις, τὸ «**Φίλε μου**» ἢ τὸ «*Νὰ σὲ εἰπῶ*». Αἱ λέξεις δὲν εἶναι τίποτε, ἀλλ᾽ ἡ μελῳδία τῆς φωνῆς της μοναδική. Ἀλλὰ τί εἶπεν ὅταν ἔλαβε τὴν ἐπιστολήν μου;

— Σὲ λέγω καὶ πάλιν, ὅτι δὲν ἔλαβε τὴν ἐπιστολήν σου.

— Διατί δὲν τὴν ἔδωκες;

— Διότι δὲν μετεῖδα τὴν Μαρίαν ἀπὸ προχθὲς τὸ ἑσπέρας, ἀφοῦ ἐχωρίσθημεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἀγ. Σουλπικίου.

— Πῶς; δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ σπίτι;

— Ἐπέστρεψεν, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβάνος. Εἶχα ἐνοικιάσει παραπλεύρως τοῦ σπουδαστηρίου μου ἐπιπλωμένον δωμάτιον ὅπου ἐκατοίκει.

— Μόνη; εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος.

— Ἐκεῖ ἐκατοίκει, ἐξηκολούθησεν ὁ Οὐρβάνος, καὶ ἐκεῖ τὴν συνέλαβαν οἱ κλητῆρες, ὅταν ἐπέστρεψεν, ἀφοῦ μᾶς ἄφισεν εἰς τὴν πλατεῖαν. Καλὰ σοῦ ἔλεγα ὅτι ἦτο ἐπικίνδυνον νὰ ἐξέλθη. Ἂν καὶ εἶχα φροντίσει νὰ τὴν ἐνδύσω ἀνδρικά, οἱ κατάσκοποι τὴν ἀνεγνώρισαν. Ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεψα εὗρηκα τὸ δωμάτιον ἔρημον καὶ ἐπιστολήν της, τὴν ὁποίαν τῆς ἔδωκε τὴν ἄδειαν ὁ ἀστυνόμος νὰ γράψη. Ταῦτα λέγων ἔτεινεν εἰς τὸν Ὀλιβιέρον ἐπιστολὴν τῆς Μαρίας, γραφεῖσαν διὰ μολυβδοκονδύλου ἐπὶ χάρτου ζωγραφικῆς.

Ἡ ἐπιστολὴ περιεῖχε τὰ ἑξῆς:

«Κύριε Οὐρβάνε,

»Σᾶς εὐχαριστῶ δι᾽ ὅσα ἐπράξετε ὑπὲρ ἐμοῦ. Εἰς τὴν φιλοξενίαν σας χρεωστῶ ἡμέρας τινὰς ἐλευθερίας. Κατ᾽ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἦλθαν νὰ μὲ συλλάβουν δι᾽ ἐντάλματος τοῦ ἀνακριτοῦ. Δὲν ἠμπορῶ νὰ μαντεύσω διὰ τί μὲ κατηγοροῦν, ἀφοῦ ἠγνόουν ἐντελῶς τὰς ὑποθέσεις τοῦ συζύγου μου. Ἀλλ᾽ ὅπως καὶ ἂν ἦναι δὲν θέλω νὰ καθίσω εἰς τὸ σκαμνίον τῶν κατηγορουμένων, καὶ ἔλαβα τὰ μέτρα μου διὰ νὰ τὸ ἀποφύγω. Φοβουμένη μήπως μὲ συλλάβουν, εἶχα κρύψει ἐπάνω μου φιάλην τοῦ γαλανοῦ ἐκείνου νεροῦ τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεσθε διὰ τὴν χαλκογραφίαν».

— Θειϊκὸν ὀξύ, εἶπεν ὁ Οὐρβάνος, εὐτυχῶς ἦτο ξεθυμασμένον.

«Θὰ πίω τὸ νερὸν αὐτό, τὸ ὁποῖον γνωρίζω ὅτι εἶναι φαρμακερόν, καὶ θὰ γλυτώσω. Δὲν ἔλαβα τὸν καιρὸν νὰ σας ἀγαπήσω, κ. Οὐρβάνε, διότι δὲν ἐπρόφθασα νὰ λησμονήσω τὸν Ὀλιβιέρον . . . »

Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἐπιστολῆς εἶχαν ἐξαλειφθῆ λέξεις τινὲς διὰ μελάνης, καὶ ταύτας ὅμως κατώρθωσε ν᾽ ἀναγνώση ὁ Ὀλιβιέρος ὡς ἑξῆς: «τὸν ὁποῖον ἠγάπων εἰλικρινῶς πρὸ πολλοῦ. Σᾶς παρακαλῶ νὰ τοῦ δώσετε τὰς πλεξίδας, τὰς ὁποίας ἔκοψα ὅταν μὲ ἐκάμετε νὰ ἐνδυθῶ ἀνδρικά.

Μαρία».

Ὁ Οὐρβάνος ἔμεινεν ἔκπληκτος βλέπων τὸν φίλον του κατορθώσαντα ν᾽ ἀναγνώση τὰ ἐξαλειφθέντα.

— Διατί ἔσβυσες τὴν τελευταίαν φράσιν; ἠρώτησεν ὁ Ὀλιβιέρος.

— Διότι ἤθελα νὰ κρατήσω τὰ μαλλιά. Ἀλλὰ τώρα θὰ σὲ τὰ δώσω.

— Ἄκουσε, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος, ἂν θέλης νὰ μ᾽ ἀφίσης αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν, μοιράζομεν τὰ μαλλιά.

— Ἂς ἦναι, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβάνος. Ἀλλ᾽ ἄκουσε τὸ τέλος. Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς συλλήψεως τῆς Μαρίας ἔτρεξα εἰς τὰς φυλακὰς τῶν ὑποδίκων, ὅπου γνωρίζω ἕνα ὑπάλληλον. Ἐκεῖ ἔμαθα ὅτι ἡ Μαρία ἐδοκίμασε ν᾽ αὐτοχειριασθῆ. Ἀλλ᾽ ὡς σὲ εἶπα, τὸ ὀξὺ ἦτο ξεθυμασμένον, καὶ δὲν τρέχει κανένα κίνδυνον. Τώρα θὰ σ᾽ ἀποχαιρετήσω, διότι ὕστερον ἀπὸ ὅσα συνέβησαν νομίζω ὅτι αἱ σχέσεις μας θὰ διακοποῦν. Ἠγάπησα τὴν Μαρίαν χωρὶς νὰ τὸ θέλω, καὶ δι᾽ ἕνα ἔρωτα ὀκτὼ ἡμερῶν χάνω ἀρχαῖον φίλον. Πίστευσε ὅτι τοῦτο μὲ λυπεῖ πολύ.

— Διατί νὰ παύσωμεν νὰ βλεπώμεθα; εἶπε μετὰ μελαγχολικοῦ μειδιάματος ὁ Ὀλιβιέρος τείνων τὴν χεῖρα εἰς τὸν Οὐρβάνον, μὲ ποῖον ἄλλον ἠμπορῶ νὰ ὁμιλῶ δι᾽ αὐτήν;

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Οὐρβάνου, εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον ὁ πατὴρ τοῦ Ὀλιβιέρου, ὅστις μείνας ὄπισθεν τῆς θύρας εἶχεν ἀκροασθῆ ἀπ᾽ ἀρχῆς μέχρι τέλους τὴν ὁμιλίαν τῶν δύο φίλων. Ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ὑποπτεύσει ὅτι ἡ ἀπόπειρα αὐτοχειρίας τοῦ υἱοῦ του προήρχετο ἐξ ἀφορμῆς γυναικείας. Ὅταν ὅμως ἔμαθεν ὅτι ἡ ἐρωμένη του κατεδιώκετο ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης, ἐφοβήθη μήπως αἱ μετ᾽ αὐτῆς σχέσεις ἐνοχοποιήσωσι τὸν Ὀλιβιέρον. Φύσει ὢν ὀξύθυμος ὡμίλησεν ἐξ ἀρχῆς μετὰ σφοδρότητος, τὴν ὁποίαν παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον ἡ ἠρεμία τοῦ δυστυχοῦς νέου, ὑβρίζων αὐτὸν σκληρῶς καὶ ἀκόμη σκληρότερα τὴν ἐρωμένην του, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε γυναῖκα τοῦ δρόμου.

Ὁ Ὀλιβιέρος, καίτοι προδοθεὶς καὶ σχεδὸν φονευθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐκείνης δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνη τὰς κατ᾽ αὐτῆς ὕβρεις. Εἰς τὴν πατρικὴν ἀσπλαγχνίαν ἀντέταξε τελείαν λήθην τοῦ ὀφειλομένου εἰς πατέρα σεβασμοῦ. Ἡ ἀποτρόπαιος αὕτη σκηνὴ παρετάθη ἐπὶ δύο ὥρας καὶ ἀπέληξεν εἰς τὴν ἑξῆς φρικώδη κατηγορίαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀκαταλόγιστος υἱὸς ἔρριψε κατὰ πρόσωπον τοῦ μαινομένου πατρός:

— Ὑπῆρξες ὁ δήμιος τῆς μητρός μου, τὴν ὁποίαν ἐφόνευσες μὲ τὰς παραφοράς σου.

— Ἄθλιε! ἐκραύγασεν ὁ πατὴρ ἐγείρων τὴν χεῖρα, τὴν ὁποίαν ἀφῆκε καὶ πάλιν νὰ πέση ἀδρανῆ.

— Ἂν εἶπα ψεύματα ἂς μὲ τιμωρήση ὁ Θεός, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος.

— Ἀπόσυρε τοὺς ἀχρείους λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπες.

— Καὶ σεῖς τὰς ὕβρεις κατὰ τῆς δυστυχοῦς Μαρίας, ἡ ὁποία εἶναι ἴσως ἑτοιμοθάνατος.

— Αὐτὸ τὸ γύναιον εἶναι ἀχρεῖον, θὰ σὲ καταστρέψει.

— Καὶ ἡ μητέρα μου ἀπέθανεν ἐξ αἰτίας σας, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος ῥίπτων ἀπαίσιον βλέμμα εἰς τὸν πατέρα του. Ἂν ἐψεύσθην ἂς μὲ καταρασθῆ, ἂν εἶπα ἀλήθειαν ἂς σᾶς συγχωρήση.

Ὁ πατὴρ ἦτο πελιδνὸς ἐκ τῆς ἀγανακτήσεως. Παρατηρήσας ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς ἑστίας μεταξὺ τῶν ἐνθυμημάτων τῆς Μαρίας φωτογραφικὴν αὐτῆς εἰκόνα, ἔλαβεν αὐτὴν κράζων:

— Αὐτὸ εἶναι τὸ ἄθλιον πλάσμα διὰ τὸ ὁποῖον ὑβρίζεις τὸν πατέρα σου.

Καὶ ῥίψας τὴν εἰκόνα κατὰ γῆς τὴν κατεπάτησεν ἀνηλεῶς.

— Φθάνει πλέον, πατέρα, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος ὑπεγειρόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ δεικνύων διὰ τῆς χειρὸς τὴν θύραν, ἀφίσατέ με.

— Διατί νὰ μὴν τὴν ἔχω ζωντανὴν ὑπὸ τοὺς πόδας μου, ἐκραύγασεν ἐκεῖνος, ἐξακολουθῶν νὰ καταπατῆ τὴν φωτογραφίαν.

Ἀλλ᾽ ὁ Ὀλιβιέρος εἶχεν ἤδη ὀρθωθῆ πρὸ αὐτοῦ μὲ βλέμμα σπινθηροβόλον:

— Πατέρα, εἶπε μὲ φωνὴν διακοπτομένην ὑπὸ τοῦ τριγμοῦ τῶν ὀδόντων, λαμβάνων πιστόλιον κρεμάμενον εἰς τὸν τοῖχον, βλέπεις τὸ ὅπλον τοῦτο. Χθὲς ὅταν ἀπεφάσισα ν᾽ ἀποθάνω δὲν ἐτόλμησα νὰ τὸ μεταχειρισθῶ, διότι δὲν ἤθελα νὰ γείνη σκάνδαλον εἰς τὴν οἰκίαν σου. . .

— Ἔπειτα; ἠρώτησεν ἀταράχως ὁ πατὴρ ἐπιθέτων τὴν χεῖρα εἰς τὰ ἄλλα ἐνθυμήματα τῆς Μαρίας.

— Ἂν προσθέσετε μίαν ἀκόμη κακὴν λέξιν διὰ τὴν Μαρίαν, ἂν ἐγγίσετε τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα μοῦ ἔδωκε, τότε θὰ τινάξω τὰ μυαλά μου ἐδῶ ἐμπροστά σας καὶ ὅσοι σᾶς γνωρίζουν θὰ εἰποῦν· «ἐχρειάσθη εἴκοσιν ἔτη διὰ νὰ θανατώση τὴν μητέρα, ἀλλὰ τὸν υἱὸν κατώρθωσε νὰ φονεύση εἰς μίαν ὥραν».

Ὁ πατήρ του τὸν ἐκύτταξεν ἀτενῶς ἐπὶ μίαν στιγμήν, ἔπειτα ἔρριψε κατὰ γῆς μικρὰν δέσμην ξηρῶν ἀνθέων, ἀλλὰ πρὶν θέση ἐπ᾽ αὐτῆς τὸν πόδα ἐστήριξεν ὁ Ὀλιβιέρος τὸ ὅπλον εἰς τὸν κρόταφόν του καὶ ἐπίεσε τὴν σκανδάλην. Ἀντὶ ὅμως ἐκπυρσοκροτήσεως ἀντήχησε μόνον ὁ ξηρὸς ἦχος τοῦ καταπεσόντος λύκου.

— Ἀλοίμονον εἰς ἐμέ, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος ἐπαναπίπτων ἐπὶ τῆς κλίνης, ὁ θάνατος δὲν μὲ θέλει.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐπιθεωρῶν πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν τὸ δωμάτιον ὁ πατήρ του εἶχε κενώσει διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον τὸ ὅπλον ἐκεῖνο.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἦτο ἤδη μόνος, ἀλλὰ μετὰ πέντε λεπτὰ εἰσῆλθεν ἡ ὑπηρέτρια κομίζουσα ἐπιστολὴν τοῦ πατρός του καὶ μικρὸν κύλινδρον πεντοφράγκων: «Λάβε ἑκατὸν φράγκα, ἔγραφεν οὗτος, καὶ αὔριον τὸ πρωὶ νὰ μὴν ἦσαι ἐδῶ».

— Εἰπὲ εἰς τὸν πατέρα μου ὅτι φεύγω ἀμέσως καὶ πήγαινε νὰ μὲ φέρης μίαν ἅμαξαν.

Ταῦτα εἰπὼν ἔσπευσε νὰ ῥίψη εἰς κιβώτιον ἐνδύματά τινα καὶ ἀσπρόρρουχα, ὅλα του τὰ χειρόγραφα καὶ πρὸ πάντων τὰ σκορπισθέντα ὑπὸ τῆς ἀνεμοζάλης τῆς πατρικῆς ὀργῆς ἐνθυμήματα τῆς ἐρωμένης του. Μετ᾽ ὀλίγον ἔφθασεν ὁ ἁμαξηλάτης τὸν ὁποῖον ἐπροσκάλεσε ν᾽ ἀναβῆ καὶ νὰ μεταφέρη εἰς τὸ ὄχημα τὰ πράγματά του.

Καταβαίνων τὴν κλίμακα βραδύτατα, διότι εἶχαν ἐξαντλήσει τὰς δυνάμεις του αἱ ἀλλεπάλληλοι συγκινήσεις, ἀπήντησε τὸν πατέρα του.

— Καλὸν κατευόδιον, εἶπεν οὗτος, σ᾽ ἐγκαταλείπω εἰς τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἐντροπήν σου.

— Καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ὅτι μὲ ἀφίσατε ν᾽ ἀναχωρήσω ζωντανὸς ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξῆλθεν ἡ μητέρα μου ἀποθαμμένη.

Ὁ Ὀλιβιέρος διέταξε τὸν ἁμαξηλάτην νὰ τὸν

ὁδηγήσῃ εἰς τοῦ Οὐρβάνου. Ἡ ὥρα ἦτο ἤδη ἑνδεκάτη καὶ ὁ ζωγράφος εὑρίσκετο μόνος εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ.

— Τί ἀκολουθεῖ; ἀνέκραξε βλέπων τὸν Ὀλιβιέρον εἰσερχόμενον μετὰ τοῦ ἁμαξηλάτου φέροντος τὰ πράγματά του.

— Ὁ πατήρ μου μ' ἐδίωξεν, ἀπεκρίθη ὁ Ὀλιβιέρος, ὅταν ἔμειναν μόνοι, καὶ ἔρχομαι νὰ σὲ ζητήσω νὰ μὲ φιλοξενήσῃς καὶ πάλιν.

Ὁ Οὐρβάνος δὲν εἶχε πλέον τὸ ἄλλο γειτονικὸν οἴκημα, τὸ ὁποῖον εἶχε παραχωρήσει εἰς τὸν Ὀλιβιέρον διὰ νὰ κρύψῃ τὴν ἐρωμένην του, ἀναγκασθεὶς νὰ παραιτηθῇ αὐτοῦ καὶ νὰ πωλήσῃ τὰ σκεύη πρὸς συντήρησιν τῆς Μαρίας ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας.

— Ἀλλὰ τότε ποῦ κοιμᾶσαι; δὲν βλέπω ἐδῶ κλίνην; ἠρώτησεν ὁ Ὀλιβιέρος.

— Ἠξεύρεις πῶς εἶμαι πτωχός, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβάνος καὶ ὑψώσας παραπέτασμα ἔδειξεν ἀχυρόστρωμα κατὰ γῆς μὲ τεμάχιον μαλλίνου ὑφάσματος ἐπ' αὐτοῦ: Ἐδῶ πλαγιάζω καὶ κατορθώνω νὰ κοιμηθῶ.

— Ἔχω σκεύη εἰς τὸ σπίτι. Ἂν θέλῃς τὰ μεταφέρω ἐδῶ. Ἂν ὁ πατήρ μου ἀρνηθῇ νὰ τὰ δώσῃ, τότε ἠμπορῶ ν' ἀγοράσω τοὐλάχιστον μίαν κλίνην. Ἔχω ἑκατὸν φράγκα.

— Τίς ἡ χρεία ν' ἀγοράσῃς κλίνην, τὴν ὁποίαν θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ πωλήσωμεν μετὰ δέκα ἡμέρας εἰς τὴν μισὴν τιμήν; Τὰ ἑκατόν σου φράγκα δὲν εἶναι ἄσχημα, ἀλλ' οὔτε αἰώνια καὶ γλήγωρα θὰ λυώσουν, ἂν καὶ δὲν κάμνῃ πολλὴν ζέστην ἐδῶ μέσα. Ἂν δὲν σὲ ἀρέσουν τὰ ἄχυρα, ὑπάρχει ἀντικρὺ τὸ ἐπιπλωμένον δωμάτιον, ὅπου ἐκατοικοῦσεν ἡ Μαρία. Ἡ κλίνη εἶναι μαλακή. Ἂν θέλῃς ἠμπορεῖς νὰ κοιμηθῇς ἀπόψε ἐκεῖ. Ἔχω ἀκόμη τὸ κλειδί. Αὔριον συμφωνεῖς μὲ τὸν οἰκοκύρην.

— Δεῖξέ με ποῦ εἶναι.

Ὁ Οὐρβάνος ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς μικρὸν δωμάτιον ἱκανῶς εὐπρεπές, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν εὐτρεπισθῇ τὸ πρωΐ, ἀλλ' ἔμενεν ἀκόμη ὡς ἦτο κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως τῆς Μαρίας.

— Καλὴ νύκτα, εἶπεν ὁ Οὐρβάνος ἐξερχόμενος.

Τὸ βλέμμα τοῦ Ὀλιβιέρου διευθύνθη πρὸς τὴν κλίνην καὶ τὰ δύο αὐτῆς προσκεφάλαια. Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τούτων διέκρινε γυναικεῖον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, λησμονηθὲν βεβαίως ὑπὸ τῆς Μαρίας, καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου κόκκινον φέσι, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἰδεῖ πολλάκις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζωγράφου. Ἡ θέα αὐτῶν τοῦ ἐπροξένησαν ἀνατριχίασιν καὶ ἔσπευσε νὰ κλείσῃ τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης διὰ νὰ μὴ τὰ βλέπῃ.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΜΙΑ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΔΗΜΙΩΝ

Οἱ Σανσὼν (1685—1847).

Τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1789 ὁ ἰατρὸς Γιλλοτέν, βουλευτὴς Παρισίων, ἀνέγνωσεν εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τῶν Γάλλων πρότασιν περὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ἡ *ἀποκεφάλισις* ἔπρεπε νὰ ἦναι τὸ μέγιστον τῶν μαρτυρίων ἐφαρμοζόμενον εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀξίους θανάτου. Ἡ πρότασις δὲν ἐγένετο δεκτή. Τῇ 6 Δεκεμβρίου πάλιν ὁ ἰατρός, ὅστις ἄλλως τε ἦτο φιλάνθρωπος καὶ ἐπιστήμων ἀνήρ, ἔφερε τὴν πρότασίν του εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπερρίφθη. Ὅπως ἀποδείξῃ τὴν ἐκ τῆς μηχανῆς αὐτοῦ μέλλουσαν νὰ προέλθῃ *ὠφέλειαν*, εἶπε τὰ ἑξῆς, μᾶλλον ἀθῶα ἢ κυνικά· «Διὰ τῆς μηχανῆς μου ἤθελα κάμῃ νὰ πηδήσῃ ἡ κεφαλή σας—καὶ ἐστράφη πρὸς τοὺς συναδέλφους του!—ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ καὶ χωρὶς πόνον». Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις πάλιν τὸν περιεγέλασε. Τέλος τῇ 3 Μαΐου 1791 ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐψήφισε· «οἱ καταδικασθέντες εἰς θάνατον θὰ ἀποκεφαλίζωνται»· καί, ἐπειδὴ ἐγένετο δεκτὸν τὸ σύστημα τοῦ Γιλλοτέν, τὸ μηχάνημα, τὸ ὁποῖον ἐπί τινα χρόνον ἐλέγετο *Λουϊζέτ*, ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ Λουΐ, γραμματέως ἰσοβίου τῆς ἀκαδημίας τῆς χειρουργίας, εἰς οὗ τὰ φῶτα εἶχον προστρέξῃ κατὰ τὰ πρῶτα αἱματηρὰ πειράματα, ὁριστικῶς πλέον ἐπεκλήθη *Γιλλοτίνα*. Τὰ ἀρχαῖα ἀπάνθρωπα συστήματα τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀντικατεστάθησαν οὕτω διὰ συστήματος ταχυτέρου καὶ ἀσφαλεστέρου.

Τὸ πρῶτον θῦμα ἐκ πολιτικοῦ ἐγκλήματος—διότι ἕως τότε ἀπεκεφαλίζοντο μόνον οἱ κοινοὶ κακοῦργοι—ὑπῆρξεν ὁ Λουδοβῖκος Δαβὶδ Collenot. Κατηγορηθεὶς ὅτι «ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς ληστῶν συνομοσάντων κατὰ τῶν καθεστώτων διὰ δαπάνης τῆς αὐλῆς», κατηγορία ἀβάσιμος, ὁ Κολλενὼ ἀπεκεφαλίσθη διὰ τῆς Γιλλοτίνας τῇ 22 Αὐγούστου 1792 ἐπὶ τῆς πλατείας Καρουσσὲλ πρὸ τῆς πύλης τοῦ Τουλλιερί. Ὁ ἐφημεριδογράφος Durosoy, κατηγορηθεὶς διότι ἐδημοσίευσεν ἔλεγχον τῶν πιστῶν βασιλικῶν εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙϚ' ἀπεκεφαλίσθη ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τῇ 25 Αὐγούστου· τῇ 21 Ἰανουαρίου 1793 ὡσαύτως ἐστήθη κατὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Δημοκρατίας ἡ αἱμοχαρὴς μηχανὴ ὅπως θανατώσῃ τὸν Λουδοβῖκον Καπέτον, ὃν ὀλίγοι ψῆφοι πλειοψηφίας τὴν ἡγουμένην ἡμέραν ἤθελον ἀναγορεύσῃ ὡς βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Α'. Καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνης πλατείας, ἥτις ἔπειτα ὠνομάσθη τῆς *Ὁμονοίας* (ὁποία εἰρωνεία!) ἡ δημοτικὴ μανία ἐξέχυσε διὰ τῆς αὐτῆς λαιμητόμου ποταμοὺς αἱμάτων τῶν ἐνδοξοτέρων θυμάτων τῆς ἐπαναστάσεως—τῆς Μαρίας Ἀντωνιέττας, τῶν Γιρονδίνων, καὶ εἶτα κατὰ μικρὸν «ὡς ὁ Κρόνος, κατατρώγουσα ἡ Δημοκρατία τὰ ἴδια τέκνα» ἀπεκεφάλισεν ἐκεῖ τὸν Δαντών, τὸν Κάμιλλον Δεσμουλέν, τοὺς hébertistes, πάντας τέλος τοὺς ἀπαρέσκοντας εἰς τὸν ἄγριον Μαξιμιλιανόν. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 93 τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τῶν Παρισίων ἀπεφάσισεν ἵνα ἡ Γιλ-

λοτίνα **στηθῇ διαρκῶς** ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Δημοκρατίας, χρησιμεύουσα ὡς παράδοξον βάθος τῆς μακρᾶς λεωφόρου τῆς ἀγούσης εἰς Τουλλιερί. Ὁ περὶ τὸ ἰκρίωμα χῶρος ἦτο πάντοτε βεβρεγμένος ἀπὸ αἷμα νωπὸν καὶ—φρικτὸν εἰπεῖν—τὰ βήματα τῶν διαβαινόντων αἱματωμένα ἀπετυποῦντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς ἱκανὴν ἐκεῖθεν ἀπόστασιν! Χάριν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ὑψίστου Ὄντος, λαβούσης χώραν πομπωδῶς ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Δημοκρατίας, ἡ Γιλλοτίνα ἀφῃρέθη, καὶ μετετέθη εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Θρόνου, εἰς τὸ βάθος τοῦ προαστείου τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου, ἐνδόξου κατὰ τὰς ἐπαναστατικὰς σκηνάς. Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουνίου μέχρι τέλους Ἰουλίου 94—ἤτοι κατὰ τὴν ὀξεῖαν περίοδον τῆς Τρομοκρατίας—χίλια καὶ τριακόσια θύματα ἐθυσιάσθησαν εἰς τὸν νέον Μολὸχ τῶν ἰακωβίνων. Ὁ μὴν Θερμιδὼρ συνήρπασε καὶ τὸν Ροβεσπιέρον, ἡ δὲ Γιλλοτίνα πάλιν ἀνυψώθη ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Δημοκρατίας ὅπως δοθῇ μείζων δημοσιότης εἰς τὰ μαρτύρια τῆς Τρομοκρατίας. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἑκατόμβην τῶν 103 τρομοκρατῶν, δὲν ἔπαυσαν τὰ μαρτύρια, ἐξηκολούθησαν δὲ μέχρι τῆς 11 τοῦ Θερμιδὼρ τοῦ γ' ἔτους (29 Ἰουλίου 1795), ὅτε κατελύθη καὶ ἡ βασιλεία τῆς Γιλλοτίνας. Δύο χιλιάδες ὀκτακόσια τριάκοντα ἄτομα κατεδικάσθησαν εἰς εἴκοσι ἑπτὰ μῆνας καὶ 15 ἡμέρας εἰς μόνους τοὺς Παρισίους!

Περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Σανσὼν «ἐκτελεστοῦ τῶν ὑψηλῶν ἔργων» «executeur des hautes œuvres», ὅστις τόσας ἑκατοντάδας φορὰς κατὰ τὸ βραχὺ ἐκεῖνο διάστημα εἶχε προσκληθῇ εἰς τὴν **ἐκδίκησιν τοῦ νόμου** δὲν ἐβράδυνε νὰ σχηματισθῇ εἶδός τι μυθώδους ἱστορίας. Ἤδη καθ' ἑαυτὴν ἡ λυπηρὰ ἐκείνη ἐργασία ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς παλαιᾶς βασιλείας εἶχε περιβάλῃ τὸ πρόσωπον τοῦ δημίου μυστηριῶδές τι, ὃ συνώδευεν ἡ φυσικὴ ἀποστροφὴ πρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Ὅταν ὁ δήμιος ἀπέβη, ὡς ὠνομάσθη, ἡ «clef de voute» τῆς ἐπαναστάσεως, τὸ ὄνομα τοῦ Σανσὼν ἀπέβη ἀκόμη δημοτικώτερον, ἀλλὰ δὲν ἔγινε τόσον ἀκριβὴς διάκρισις μεταξὺ τῶν τοσούτων ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκογενείας, ἧς αἱ **παραδόσεις** καὶ ἴσως ἡ ἀνάγκη — τόσῳ ἦτο ἀδύνατον δι' ἕνα Σανσὼν νὰ ἐπιδοθῇ εἰς ἄλλο ἔργον—κατέστησαν κληρονομικὸν τὸ ἐπάγγελμα. Οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἐπαναστάσεως ὀλίγα ἔχουσι περὶ αὐτῶν. **Τὰ ἀπομνημονεύματα** τῶν Σανσὼν ἀνεπλήρωσαν τὸ κενὸν εἰς τὴν περιέργειαν τοῦ κοινοῦ. Ἡ πρώτη ἰδέα τοιαύτης τῳόντι παραδόξου δημοσιεύσεως ἐπῆλθεν εἰς τὸν Βαλζάκ, ὅστις συνέγραψε τῷ 1829 «Mémoires pour servir à l' histoire de la Révolution, par Sanson, executeur des hautes œuvres». Ἦτο ἔργον σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου φανταστικόν, οὗ ἀπόσπασμα κατόπιν ἐδημοσίευσεν ἐν ταῖς «Scènes de la vie politique et de la vie militaire».

Τῷ 1830 ὁ Grégoire συνέταξεν ἄλλα ἀπομνημονεύματα ὅμοια, τῷ δὲ 1863 ὑπὸ τίτλον «Sept générations d' executeurs 1688—1847» καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ H. Sanson ἐδημοσιεύθησαν ἓξ τόμοι ἀποκρύφων ἀπομνημονευμάτων.

Ὁ G. Lenôtre τέλος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δημοσίων ἐγγράφων τῶν Παρισίων ἐδημοσίευσεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἀποκεφαλίσεως τοῦ Λουδοβίκου ις' (ἤτοι πέρυσι, τῷ 1893) σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον «La guillotine pendant la révolution». Τὸ βιβλίον τοῦτο ἔχομεν ὑπ' ὄψει ταῦτα γράφοντες, βιβλίον διαχέον φῶς ἐπὶ προσώπου ἱστορικοῦ ἀλλ' ἥκιστα συμπαθητικοῦ καὶ ἐπὶ ἀντικειμένου ἀποτροπαίου, ὁποῖον τὸ τῆς παρούσης διατριβῆς. Οἱ Σανσὼν οὗτοι λοιπὸν ἔσχον τὴν καταγωγὴν ἀπὸ οἰκογενείας τῆς Πικαρδίας. Τούτων πρῶτος ὁ Κάρολος Σανσὼν τῷ 1688 ἔλαβε παρὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' τὸ δίπλωμα **δημίου** τῶν Παρισίων μετὰ τοῦ δικαιώματος τῆς *havage*, ἤτοι τοῦ νὰ λαμβάνῃ ὅσον ἠδύνατο νὰ πιάσῃ ἡ χεὶρ ἐκ τῶν κόκκων καὶ ὀπωρῶν τῶν ἐκτεθειμένων πρὸς πώλησιν ἐπὶ τῶν ἀγορῶν. Πρωτότοκος ἑπτὰ ἀδελφῶν ἔγινε παράδειγμα, ἵνα πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἐξασκήσωσι τὸ αὐτὸ βδελυρὸν ἐπάγγελμα κατὰ σειρὰν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γαλλίας, γενόμενον οὕτω **οἰκογενειακὴ** αὐτῶν παράδοσις, ὁ ἔγγονος τοῦ πρώτου Καρόλου, Κάρολος Ἐρρῖκος (1778). Βεβαίως οὐδεὶς ἤθελε φαντασθῇ ποτε ὅτι ὁ «Λουδοβῖκος, ἐλέῳ Θεοῦ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ναβάρας» μετὰ δεκαπέντε ἔτη ἤθελεν ἀποθάνῃ διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου δημίου. Κατὰ τὰ ἱστορούμενα οἱ ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν συμφωνότατοι πρὸς ἀλλήλους· ὅτε συνέπιπτε νὰ εὑρίσκωνται ὅλοι ὁμοῦ εἰς Παρισίους, ὁ πρωτότοκος τοὺς ἐδέχετο εἰς τὸν οἶκόν του καὶ εἰς τὰς **ἀδελφικὰς ἀγάπας**, ὧν προεξῆρχεν ἡ γραῖα μάμμη καὶ εἰς ἃς ὑπηρέτουν οἱ **βοηθοί** των. Ἡ Συντακτικὴ συνέλευσις ἀφῄρεσε μετὰ τῶν λοιπῶν φεουδαλικῶν δικαιωμάτων καὶ τὴν «havage» καὶ ὥρισε μηνιαῖον ἐπίδομα εἰς τὸν «ἐκτελεστὴν τῶν ὑψηλῶν ἔργων». Οὕτω τὸ εἰσόδημα κατῆλθεν ἀπὸ 70 χιλ. φράγκων, τὰς ὁποίας ἀπέφερε τὸ παράδοξον δικαίωμα τοῦ νὰ λαμβάνωσιν ἀπὸ τῶν κόκκων τοῦ σίτου καὶ τῶν ὀπωρῶν ἐπὶ τῶν δημοσίων ἀγορῶν, εἰς ὀλίγας χιλιάδας φράγκων, ἀνεπαρκῶν, ὡς ἔγραφε πρὸς τὴν Συνέλευσιν, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν παραπόνων τῶν **βοηθῶν** του. Τῷ 89 ἡ δημοσία γνώμη ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος τῆς καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, καὶ ὁ Σανσὼν ἐξέφρασε τοὺς φόβους του μὴ χάσῃ τὸ ἐπάγγελμά του!

Ὁ Σανσὼν ἀπέθανεν ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ βασιλέως, θῦμα τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεώς του. Τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του· ἀλλὰ καὶ οὗτος, ἀφοῦ ἀπεκεφάλισε τὴν βασίλισσαν, ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ἔδωκε τὴν παραίτησίν του.

Ὁ Lenôtre δημοσιεύει καὶ ἀξιοσημείωτον ἔγγραφον ἀπὸ τοῦ μηνὸς Floréal τοῦ Β'. ἔτους (=μαΐου 1794) περιέχον τὰς παρατηρήσεις τοῦ Σανσὼν ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ δημίου ἐν Παρισίοις. Εἶναι περίεργος στατιστικὴ μεθ' ὑπολογισμῶν καὶ ἀριθμῶν, τείνουσα ν' ἀποδείξῃ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης πόσον εἶναι μεγάλαι αἱ δαπάναι καὶ ἀνεπαρκὴς ὁ μισθὸς «κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς κολοσσαίας ἐργασίας εἰς ἣν ὑποβάλλονται αὐτὸς καὶ οἱ βοηθοί του».

Εἶναι ἐργασία, λέγει, τρομερά, ἥτις ἤθελε καταστρέψη καὶ τοὺς εὐρωστοτέρους ἀνθρώπους· οὐδεμίαν ἡμέραν ἀνάπαυσις, πάντοτε ἡμέρας καὶ νυκτὸς νὰ εἶναι ἕτοιμοι, καὶ ὅμως τὸν **προμηθευτήν**, fournisseur—ὁ Sanson καταφεύγει εἰς τὸν παράδοξον τοῦτον εὐφημισμὸν—ἐπιβαρύνουσιν ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς κατοικίας καὶ διατροφῆς τῶν βοηθῶν του καὶ ἄλλα βάρη. Ὁ Κάρολος Ἐρρῖκος Σανσὼν κατώρθωσε νὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ἐρρίκου τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1795, μετὰ ἐργασίαν τριάκοντα ἐτῶν. Σύνταξιν δὲν ἔλαβε, καίτοι κατὰ τὰ ἄλλα ἡ δημοκρατία τὸν μετεχειρίζετο ὡς πάντα ἄλλον ὑπάλληλον. Τῇ 26 Ἰανουαρίου 1802, ἡμερομηνίᾳ τοῦ τελευταίου ἀφορῶντος αὐτὸν ἐγγράφου, χάνεται πᾶν ἴχνος αὐτοῦ. Ἀγνοεῖται καὶ πότε ἀπέθανε. Ἡ δυναστεία τῶν Sanson ἐξηκολούθησε βασιλεύουσα μέχρι τοῦ ἐγγόνου τούτου, Κλήμεντος Ἐρρίκου, ὅστις ἐξηκολούθησε νὰ ἐξασκῇ τὸ κληρονομικὸν ἐπάγγελμα μέχρι τοῦ 1847. Λέγεται ὅτι, συλληφθεὶς διὰ χρέη, ἔδωκεν ὡς ἐνέχυρον τὸ ἰκρίωμα τῆς λαιμητόμου· τῳόντι σκηνὴ κατὰ τὸν Βαλζάκ! Ἐν τούτοις ἐδόθη διαταγὴ νὰ ἑτοιμάσῃ τὰ πάντα ὅπως ἐκτελέσῃ θανατικήν τινα καταδίκην. Ὁ Σανσὼν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐλευθερώσῃ ἀμέσως ... τὰ ἀναγκαῖα ὄργανα, ἅτινα εἶχε καταθέσῃ ὡς ἐνέχυρον, καὶ **ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας**, ἐννοεῖται χωρὶς νὰ ἐκφρασθῇ αὐτῷ ἡ τῆς **πολιτείας εὐαρέσκεια**, διὰ τὴν μακρὰν καὶ εὐδόκιμον αὐτοῦ ὑπηρεσίαν. Οὐδὲ περὶ αὐτοῦ εἶναι πλέον τι γνωστόν. Τίς οἶδε, πολὺ πιθανὸν κανεὶς ἐκ τῶν υἱῶν του ἢ ἄλλος ἀπόγονος τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἐρρίκου Σανσὼν ζῇ ὁλοὲν ὑπὸ ἄλλο ὄνομα εἰς σκοτεινήν τινα γωνίαν τῆς γαλλικῆς γῆς.

Ἐν Κερκύρᾳ ΔΗΜΟΣ ΔΗΜΙΟΣ

ΧΑΜΕΝΗ ΕΥΤΥΧΙΑ

Οὐράνιο φῶς κι' ἀνέσπερο μοῦ ἐφώτισε ὡς τὰ βάθη
τὴ μαύρη μου ψυχὴ
ποῦ κρύβει τόσα πάθη
Μ' αὐτὰ ποῦ ἡ πλάσι δέρνεται καὶ πάντα δυστυχεῖ.

Γιατί τὰ 'μάτια σου ἄσκοπα ἀνέπαιξες γιὰ 'λίγο
ἐπάνω μου μιὰ 'μέρα
Καὶ νέο κόσμο, ὄμορφο, ἀγγελικὸ ξανοίγω
στὸν ἄπλαστον αἰθέρα.

Καὶ μιά σου λέξι ἁρμονικὴ ποῦ ἀντήχησε σιμά μου
μὲ σήκωσε ψηλὰ
Ἐκεῖ ὁποῦ μὲ φέρνουνε συχνὰ τὰ ὄνειρά μου
ὀνείρατα τρελά.

Καὶ μελῳδίες ἄκουσα, ἀγγελικές, ποῦ μόνο
ἀκοῦς στὸν οὐρανό......
Μὰ τόρα πᾶνε, καὶ στῇ γῆ τὰ 'μάτια μου καρφόνω
καὶ κλαίω καὶ πονῶ.

Γ. ΦΑΚΙΡΗΣ

Ο ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ

Ἀπὸ βραδὺς τὰ ἁπλοϊκὰ κορίτσια τῆς γειτονιᾶς εἶχον ἑτοιμασθῇ διὰ νὰ κυττάξουν τὴν τύχην των εἰς τὸν καθρέπτην.

Καθεμιὰ εἶχεν ἀνάψη τὶς λαμπάδες της, καὶ ὅταν ἦλθαν τὰ μεσάνυκτα, ὅταν ὅλοι μέσα 'ς τὸ σπίτι ἐκοιμήθηκαν, ἐξέπλεξε τὰ μαλλιά της καὶ ἐκάθισεν ἐμπροστὰ εἰς τὸν καθρέπτην της. Μὲ τὰ μαλλιὰ ἔτσι ἁπλωμένα καὶ ριγμένα ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους καὶ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ μὲ τὰ μάτια μόλις διακρίνοντα μέσ' ἀπὸ τὰ μαλλιά, θὰ ἔβλεπαν νὰ περάσῃ ἀπὸ μέσα του τὸ ἀγγελοκάμωτο παληκάρι, ποῦ ἡ μοῖρα προώρισεν ὡς σύντροφον τῆς ζωῆς των...

Καὶ τώρα ἐπρόκειτο νὰ περιγράψουν ἡ μία εἰς τὴν ἄλλην, τὸν ἰδικόν της ἑκάστη, πῶς τὸν ἀντελήφθη, πῶς τῆς τὸν παρέστησεν ὁ καθρέπτης.

Πρώτη ἀπ' ὅλαις ἡ μεγαλητέρα, ψηλή, γοητευτικὴ νεράϊδα τὸ ἀνάστημα, μὲ μάτια μεγάλα καὶ διαυγῆ, ἐπρόκειτο νὰ ἐξαγγείλῃ τὴν τύχην της ἡ ἰδία, ἀπὸ τὰ τρυφερά της χείλη:

— Ἀφοῦ ἐκάθισα, εἶπε, σὲ λιγάκι, ἄκουσα ἔξαφνα γρήγορα βήματα, τὸ ἕνα κατόπι εἰς τὸ ἄλλο, σὰν νὰ ἐπλησίαζε τρεχάτο ἄλογο. . . Ὁ καθρέπτης ἄρχισε νὰ τρέμῃ· καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνη εἶδα νὰ περάσῃ σὰν ἀστραπὴ μία μεγάλη σκιά.—Ἄνθρωπος καμαρωτὸς ἐπάνω 'ς τ' ἄλογο ἦτον. Τοῦ καβαλλάρη ἡ στολὴ ἄστραψε 'ς τὰ φῶτα καθὼς ἐπέρασε, καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου, ποῦ ἄφιναν φωτιαῖς, ἐσείστηκε τὸ πάτωμα. Ἀλήθεια . . . καβαλλάρης μὲ χρυσῆ στολή, δὲν εἶπε ἡ μάγισσα, πῶς θἄλθῃ νὰ μὲ πάρῃ;—Νὰ ποῦ βγαίνει ἀλήθεια ἡ μαντεία της.

Μὲ τὴν σειράν της ἡ δευτέρα, ἤρχισε νὰ περιγράφῃ καὶ αὐτὴ τὸν ἰδικόν της:

— Πρὶν φανῇ ὁ 'δικός μου, ἐπέρασαν προτήτερα πολλαῖς σκιαῖς, ἄνθρωποι πολλοὶ μαζί, ποῦ θὰ τοὺς εἶχε στείλῃ βέβαια γιὰ νὰ τοῦ ἑτοιμάσουν τὸν δρόμο. Ἄναψαν φῶτα ἐπάνω 'ς τὰ φῶτα κ' ἐφώτισαν τὴν κάμαρα, 'σὰν μέρα μεσημέρι. . . Καὶ μέσα 'ς τὴν λάμψι ἐκείνη, μὲ περήφανο περπάτημα, σὰν ἄνθρωπος μαθημένος νὰ ἐξουσιάζῃ πολλούς, ἐφάνηκε ἕνας νεος, εἴκοσι χρονῶ. . . Καθὼς ἐπέρασεν ἔσκυψαν οἱ ἄλλοι καὶ τὸν ἐπροσκύνησαν.—Καὶ μένα, δὲν μοῦπε ἡ μάγισσα, πῶς θὰ πάρω ἄνθρωπο, ποῦ ἐξουσιάζει πολλούς;

Κ' ἐν μέσῳ τῆς γοητείας, ἡ ὁποία διεχύθη ἀπὸ τὰς διηγήσεις τῶν ἄλλων, τρίτη ἀνέλαβε νὰ τὰς συνεχίσῃ ἡ μικροτέρα—κοντὴ καὶ πονηρὴ αὐτή, μ' ἐκείνη τὴν νοστιμάδα ποῦ τρελλαίνει, μὲ μάτια πονηρὰ καὶ ἀεικίνητα μέσ' 'ς τὸ τρυφερὸ κλουβί των.

— Ἐμένα, εἶπε, τὸν 'δικό μου, οὔτε ἄλογο περήφανο εἶδα νὰ μοῦ τὸν φέρῃ οὔτε ὑπηρέταις νὰ τοῦ ἑτοιμάσουν τὸν δρόμο. . . Μοναχός του ἐπέρασε 'στὰ σκοτεινά, ποῦ μόλις τὸν διέκρινα. Οὔτ' ἔμμορφος πολὺ μοῦ φάνηκε, μὰ οὔτε πάλι καὶ ἀσχημοκαμωμένος, ἄνθρωπος ἐργατικός, ποῦ καὶ τὰ ἐργαλεῖα του ἀκόμη, νομίζω, ἐκρατοῦσε. . . Ὥστε

σ' ἐμένα μοναχὰ ἡ μάγισσα δὲν μοῦπε, ἕνα τέτοιον πῶς θὰ πάρω.

Πρὶν τελειώσῃ ἀκόμη ἡ ἄλλαις ἄρχισαν τὰ γέλια.

Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐγέλασαν ἐπίσης καὶ κατόπιν, ὅταν μετά τινας ἡμέρας παρουσιάσθη ἔξαφνα εἰς τὸν πατέρα τῆς μικρῆς ὁ υἱὸς τοῦ γείτονα, ἐργατικὸς νέος, οὔτ' ἔμμορφος σὰν ἄγγελος ἀλλ' οὔτε καὶ ἀσχημοκαμωμένος πάλιν, διὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ τὴν κόρην του τὴν καταδικασμένην τῆς Τύχης. . . .

Ὁ πατέρας δὲν τὴν ἀρνήθηκε 'ς τὸν τυχερόν της.

Παντοῦ κατόπιν τὸ θαῦμα τοῦ Καθρέπτου διεδίδετο. Καὶ δὲν ἀμφέβαλλε κανεὶς ἄν, διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν καθρέπτην, καθὼς ἔλεγε, τὸν εἶχεν ἰδῆ ἡ μικρὴ—γιατὶ καὶ κανεὶς δὲν ἐσκέφθη, ἐγκαίρως, ὅταν τῶν ἄλλων τὰ παράθυρα ἔλαμπαν ἀπὸ τὰ φῶτα τοῦ καθρέπτου, νὰ παρατηρήσῃ, ἂν εἶχε κ' ἡ μικρὴ τὴν ἴδια φωταψία τὴν νύκτα ἐκείνη ἢ μήπως ἥσυχη, ἀπὸ ἐνωρὶς 'ς τὸν ὕπνον εἶχε παραδοθῇ σὰν ἄνθρωπος ποῦ δὲν περιμένει νὰ μάθῃ τὴν τύχην του ἀπὸ τὸν καθρέπτην. . .

Ἐπέρασαν ἐν τούτοις ἀρκετὸς χρόνος καὶ οὔτε τῆς μεγαλητέρας τὸ ἄλογο μὲ τὰ στραφτερὰ πέταλα, οὔτε τῆς δευτέρας ἡ λαμπάδαις ἐφάνηκαν ἀκόμη διὰ νὰ φωτίσουν τὸ μυστήριον. . .

ΜΙΛΤ. Α. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

ΝΥΧΤΑ — ΨΥΧΗ

Σ' τῆς νύχτας τὸ ἀτάραχο, τὸ τρίσβαθο σκοτάδι,
ποῦ φθάνει κι' ὁ Παράδεισος τὰ σύνορα τοῦ Ἄδη,
ὅλα σωπαίνουν . . . ἡ ζωὴ θαρρεῖς πῶς μαρμαρώνει.
Μόνο ἡ ψυχὴ τὰ μάτια της τὰ φωτεινὰ γουρλώνει
κι' ὅλα τῆς φαίνονται ὄνειρα σ' τῆς ἐρημιᾶς τὰ βάθη,
ὁ οὐρανός, ἡ κόλασι, ὁ τάφος καὶ τὰ πάθη!
Χρόνοι ποῦ ἐπεράσανε, χρόνοι ποῦ θὰ περάσουν,
κόσμοι ποῦ ἐχαλάσανε, κόσμοι ποῦ θὰ χαλάσουν,
τ' ἀστέρια, ἡ πλάσι, ὁ Θεός, μὲς τ' ἄπειρο, οἱ δρόμοι
ποῦ τοὺς ἀνοίγει ὁ θάνατος καὶ πάλι εὐθὺς τοὺς σβένει,
οἱ στεναγμοὶ καὶ τὰ φιλιά, οἱ πόθ' οἱ φλογισμένοι,
τὸ δάκρυ, τὸ χαμόγελο καὶ ἡ τρομάρ' ἀκόμη!
. . . .
Τὸ σῶμα μένει ἀκίνητο καὶ λένε πῶς κοιμᾶται·
σεῖς μόνο μάτια τῆς ψυχῆς ποτὲ σας δὲ σφαλᾶτε,
ἀλλὰ θωρεῖτε ἄγρυπνα τί γίνεται σ' τὰ χάη,
ἡ πλάσι ποῦθεν ἔρχεται καὶ ποῦ γοργὴ πετάει!..
Ὤϊμε! καὶ ἂν μαντέψετε, ὤϊμε! κι' ἂν νιῶστε κἄτι,
Σ' τὸ νοῦ πρὶν φέξῃ σβένεται σ' τοῦ ὕπνου τὸ κρεβάτι·
γιατὶ θολώνει τὴν ἀγνή, τὴ μυστικὴν ἀλήθεια,
τῆς νύχτας τὸ τρισκότειδο ποῦ κλειοῦμε μὲς τὰ στήθια!....

Π. ΣΑΛΜΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ θεραπεία τῆς διφθερίτιδος.

Ἐπιθυμοῦντες νὰ τηρῶμεν τὸ κοινὸν ἐνήμερον εἰς τὰς προόδους τῆς δι' ἀντιτοξικοῦ ὀρροῦ θεραπείας τῆς διφθερίτιδος, δημοσιεύομεν περίληψιν τῆς λίαν ἐνθαρρυντικῆς ἀνακοινώσεως, τὴν ὁποίαν ὁ διδάκτωρ Κόσσελ, βοηθὸς τοῦ μικροβιολογικοῦ ἐργαστηρίου Κώχ, ἔκαμε πρὸς τὸ σῶμα τῶν στρατιωτικῶν ἰατρῶν ἐν Βερολίνῳ κατὰ τὴν 11ην Ὀκτωβρίου.

Ὁ Κόσσελ μετά τινα εἰσαγωγὴν περὶ τῆς δι' ὀρροῦ θεραπείας τῆς διφθερίτιδος, καὶ τῶν διαφόρων μορφῶν ὑφ' ἃς ἡ νόσος αὕτη ἐμφανίζεται, ἕνεκεν τῶν ὁποίων λέγει, ὅτι διαγιγνώσκομεν αὐτὴν μόνον διὰ μικροβιολογικῆς ἐρεύνης καὶ ὄχι ἐκ τῶν τοπικῶν φαινομένων, στηριζόμενος εἰς τὰ τελευταῖα αὐτοῦ κλινικὰ πειράματα ἀποφαίνεται κατηγορηματικώτατα ὡς ἑξῆς· «Ἐκ τῶν κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἡμέραν τῆς νόσου προσελθόντων ἡμῖν πρὸς θεραπείαν παιδίων οὐδὲ ἓν ἀπωλέσαμεν. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι κατορθοῦται πᾶσα πρόσφατος περίπτωσις γνησίας διφθερίτιδος νὰ ἰᾶται διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἀρκούσης ποσότητος ἀντιτοξίνης». Καὶ δὲν λέγει μὲν ἡμῖν ὁ Κόσσελ ἐπὶ πόσων παρατηρήσεων στηρίζει τὸν ἀφορισμὸν αὐτοῦ τοῦτον, ἀλλὰ βεβαίως δὲν θὰ εἶνε ὀλίγαι ἀφοῦ πρὸ διετίας ἐνεργοῦνται. Ἡ θνησιμότης τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Κόσσελ ἐπὶ ὅλων τῶν ὑπὸ τὴν θεραπείαν ταύτην ὑποβληθεισῶν περιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν βαρυτάτων μετ' ἐπιπλοκῶν μορφῶν, καὶ τῶν βραδέως λίαν ὑποβληθέντων αὐτῷ εἰς θεραπείαν, εἶνε $16\ ^{0}/_{0}$ ἐνῷ ὡς γνωστὸν ὑπὸ ὁμοίας συνθήκας ἡ τῶν ὑπὸ τοῦ Ροῦ θεραπευθέντων ἦτο $25\ ^{0}/_{0}$. Τοῦτο ἀποτελεῖ καταφανεστάτην πρόοδον. Τὸν ἰσχυρισμόν, ὃν ἠδύνατό τις νὰ προτάξῃ, ὅτι ὁ Κόσσελ ἐνήργησεν ἐν καιρῷ ἐπιδημίας ἠπίας, ἀποκρούει οὗτος διὰ τοῦ ὅτι πολὺς διέρρευσε χρόνος ἀφ' ὅτου ἐφαρμόζει τὴν θεραπείαν του, καὶ ὅτι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ἔδωκεν αὕτη καὶ ὅπου ἀλλοῦ τυχὸν ἐφηρμόσθη.

Ὁ Κόσσελ λέγει ὅτι ἡ δι' ἀντιτοξικοῦ ὀρροῦ θεραπεία τῆς διφθερίτιδος οὐδέποτε ἔβλαψεν, καὶ ὅτι «οὐδεμίαν ἔχει ἐπιβλαβῆ ἐπιρροὴν οὔτε ἐπὶ τῆς καρδίας, οὔτε ἐπὶ τῶν νεφρῶν· καὶ ὅτι ἐπομένως πρέπει ἀδιστάκτως νὰ ἐφαρμόζηται καὶ ἐπὶ τῶν ἀπελπιστικῶν περιστάσεων, καὶ ἐπὶ τῶν ὑπόπτων καὶ μὴ εἰσέτι ἀσφαλῶς διαγνωσθεισῶν. Συνιστᾷ δὲ τὰς διὰ τοῦ ὀρροῦ ἐνέσεις καὶ ὡς προληπτικὰς τῆς νόσου. Τὴν ἐντεῦθεν ἐπερχομένην ἀσφαλῶς ἀνοσίαν δὲν δύναται εἰσέτι νὰ ὁρίσῃ ἐπὶ πόσον ἰσχύει· ἀλλὰ κατὰ τὰ σημερινὰ πορίσματά του ὁρίζει τὴν διάρκειαν αὐτῆς τοὐλάχιστον ἐπὶ 2-3 ἑβδομάδας.

Ὀρρὸν παρέχει ἐπὶ μετρίᾳ τιμῇ τὸ κατάστημα Meister Lucius und Brünning in Hoechst am M. τὸ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν Behring καὶ Ehrlich.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ Ζολᾶ διατρίβει ἀπό τινος ἐν Ῥώμῃ συλλέγων τὸ ὑλικὸν τοῦ νέου του μυθιστορήματος, τὸ ὁποῖον θὰ περιγράφῃ τὴν ἀρχαίαν Ῥώμην, τὴν μεσαιωνικὴν καὶ τὴν σημερινήν. Δι' ἐπιστολῆς του ὁ Γάλλος συγγραφεὺς ἐζήτησε συνέντευξιν παρὰ τοῦ Πάπα. Βεβαιοῦται ὅμως ὅτι ὁ ἅγιος Πατὴρ δὲν θὰ συγκατατεθῇ νὰ δεχθῇ τὸν «ἀσεβῆ καὶ ἐλευθερόστομον μυθιστοριογράφον» ἐκτὸς ἂν οὗτος ἀποκηρύξῃ ἐγγράφως τὰ ἔργα του καὶ δείξῃ μετάνοιαν δι' αὐτά. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ, ὁ Ζολᾶ θἀπέλθῃ ἐκ Ῥώμης κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὸν Πάπαν.

— Ὁ Ἐρνέστος Κούρτιος, ὁ πρὸ μικροῦ ἑορτάσας τὴν ὀγδοηκοστὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του, ἑώρτασε πάλιν τὴν 6 Νοεμβρίου (ἔ. ν.) τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς καθηγεσίας του. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἑορτὴν ὁ περιφανὴς φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος ἦτο παρὼν ἐν Βερολίνῳ, ἐδέχθη δὲ πανηγυρικῶς τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῶν προσελθόντων φίλων καὶ ὁμιλητῶν. Πολυάριθμοι ἰδίως προσῆλθον αἱ ἐπιτροπαὶ τῶν διαφόρων Πανεπιστημίων καὶ γυμνασίων, τὴν δ' ἑσπέραν παρετέθη ἐν τῷ περικαλλεῖ Καϊζερχὸφ πολυτελὲς συμπόσιον, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθισαν οἱ κορυφαῖοι τῶν ἐν Βερολίνῳ καθηγητῶν καὶ ἀρχαιολόγων, παντοιοτρόπως ἐκδηλώσαντες τὸν πρὸς τὸν Κούρτιον ἐνθουσιώδη θαυμασμόν.

— Ὁ Σὶρ Κάρολος Δίλκε, ὁ διαπρεπὴς ἄγγλος πολιτειολόγος καὶ συγγραφεὺς ἐδημοσίευσε κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα λαμπρὸν ἄρθρον ἐν τῇ Παρισινῇ *Πρωΐᾳ* ἐπὶ τῶν Ἀγγλο-Γαλλικῶν σχέσεων, μεγάλην προξενῆσαν ἐντύπωσιν καθ' ἅπασαν τὴν Γαλλίαν. Ὁ Δίλκε ἐν τῷ ἄρθρῳ του αὐτῷ ἀποδεικνύει, ὅτι οὐδεμία, πρὸς τὸ παρὸν τοὐλάχιστον, ὑπάρχει αἰτία δυσαρεσκείας μεταξὺ τῶν δύο γειτόνων, αἱ σχέσεις τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ ὦσιν ἐγκάρδιοι. «Βεβαίως, λέγει, αἱ ἐπίσημοι σχέσεις δὲν φαίνονται καθόλου ἐχθρικαί· μόνον τοῦ τύπου αἱ ἀντεγκλήσεις, ἐπ' ἐσχάτων μάλιστα, κατέστησαν ἐπικίνδυνοι.» Διὰ τὸ ζήτημα τῆς Αἰγύπτου ὁμιλῶν ὁ Σὶρ Δίλκε, ἂν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκενώσεως ὁ ἴδιος, ἐπιρρίπτει εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν ἐκκρεμῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων προελθοῦσαν ἐκ τῆς ἐχθρικῆς αὐτῆς στάσεως κατὰ τῆς Σαλισβουρείου συμβάσεως.

— Ὁ ἐν Λονδίνῳ πρὸ ἐτῶν ἀποκατεστημένος κ. Πλάτων Ε. Δρακούλης, ὁ συγγραφεὺς τοῦ φιλοσοφικοῦ συγγράμματος «Φῶς ἐκ τῶν Ἔνδον» ἐκλήθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης ἵνα διδάσκῃ τὴν νεοελληνικήν. Ὁ καθηγητὴς καὶ διακεκριμένος ἑλληνιστὴς Βλάκκη ἐπαρουσίασε πρὸς τὸν Πρύτανιν τὸν κ. Δρακούλην, δι' ἐκφράσεων λίαν τιμητικῶν.

— Ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ἐν Λονδίνῳ ὁ Τζὼν Οὐάλτερ, ὁ διευθυντὴς καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ Λονδινείου «Χρόνου» τῆς παγκοσμίου ἐφημερίδος, τῆς ἱδρυθείσης ὑπὸ τοῦ πάππου του τῷ 1788. Ὁ Τζὼν Οὐάλτερ ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ τὰ νομικά, διετέλεσε δὲ ἐπὶ τριακονταετίαν μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων. Αὐτὸς ἔκτισε τὰ νέα μεγαλοπρεπῆ καταστήματα τοῦ «Χρόνου» καὶ τὴν ἔπαυλιν Βαρδούδ. Ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα ἑπτὰ ἐτῶν.

— Ὁ διάσημος οὖγγρος μυθιστοριογράφος Γιόκαϊ ἔλαβε κατ' αὐτὰς συνέντευξιν μετὰ τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ, τὴν ὁποίαν δημοσιεύει βιενναία τις ἐφημερίς. Ἐξ αὐτῆς μανθάνομεν ὅτι τὸ νέον ἔργον τοῦ γηραιοῦ συγγραφέως, τοῦ ὡς μόνην διασκέδασιν ἔχοντος τὴν ἐργασίαν, ὡς εἶπε, ἐπιγράφεται *Μαγνήτα*, ἐκ τοῦ ὀνόματος μιᾶς μαγίσσης ἄλλοτε περιφήμου.

— Ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Σ. Φραγκούδη ἐξεδόθη εἰς τόμον ἐκ 300 σελίδων μυθιστόρημα ἐπιγραφόμενον «Τὰ ὄνειρα».

Ἐπιστημονικὰ

Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Τεργεσταίᾳ *Νέᾳ Ἡμέρᾳ*: «Πρὸ μηνῶν ἐγένετο ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Ἰατρικῆς πολὺς λόγος, περὶ νέας τινὸς μεθόδου πρὸς θεραπείαν τῆς φυματιώσεως. Ὁ διάσημος ἰατρὸς Λανσερώ, εἰσηγούμενος τὰ κατ' αὐτήν, ἐπήνεσε σφόδρα τὸν ἐπινοήσοντα τὴν νέαν ταύτην θεραπευτικὴν μέθοδον, ἕλληνα ἰατρὸν Κ. Σπυρίδωνα Καραβιᾶν. Ὁ ἔμπειρος καὶ ὀξύνους οὗτος Ἀσκληπιάδης, παρατηρήσας ὅτι ἐκ πάντων τῶν ζῴων, ἡ αἲξ καὶ ὁ κύων εἶναι τὰ δυσκολώτερον ὑπὸ τῆς φθίσεως προσβαλλόμενα, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἀναλύσῃ τὰ οὖρα αὐτῶν· εὗρε δ' ἐν αὐτοῖς μεγάλην ποσότητα ἠλεκτρικοῦ ὀξέος, στοιχείου λίαν ἀντισηπτικοῦ, μὴ ὑπάρχοντος ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ. Ἐσκέφθη ἐπομένως ὅτι εἰσάγων εἰς τὸν ὀργανισμὸν τὸ στοιχεῖον τοῦτο (διὰ τροφῶν ἰδίως καὶ φαρμάκων παραγόντων αὐτὸ) θὰ δυνηθῇ νὰ ἀνακουφίσῃ τοὺς πάσχοντας. Μέχρι τοῦδε ἡ εἰσαγωγὴ τῆς θεραπείας ταύτης εἰς ἀσθενεῖς πρώτου καὶ δευτέρου βαθμοῦ ἐκ πνευμονικῆς φθίσεως, ἐπήγαγε θαυμάσια ἀποτελέσματα. Ἐντὸς δύο μηνῶν φθισικοὶ πυρέσσοντες διαρκῶς, αἱμοπτύοντες καὶ εἰς ἄκρον ἐξηντλημένοι ἀνέκτησαν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, τρώγοντες, περιπατοῦντες καὶ κοιμώμενοι ἡσύχως. Καθὰ ἐπιστέλλουσιν ἐκ Παρισίων, ἡ ἀνακάλυψις αὕτη θὰ ἀποβῇ λίαν εὐεργετικὴ εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα, οὐ μικρὰ δὲ ὀφείλεται ἐπὶ ταύτῃ τιμὴ εἰς τὸν ἀνεπιδείκτως καὶ ἄνευ πατάγου ἐργαζόμενον ἕλληνα ἰατρόν.»

— Εἰς Λυὼν ἐγένοντο τἀποκαλυπτήρια τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ διασήμου φυσιολόγου Κλαυδίου Βερνάρδου ἐγερθέντος μνημείου. Θαυμάσιον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ ἀκαδημαϊκὸς Φερδινάνδος Βρυνετιέρ.

Θεατρικὰ

Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν «Κωμῳδιῶν» παρεστάθησαν διὰ πρώτην φορὰν οἱ «Βρυκόλακες», τὸ περίφημον δρᾶμα τοῦ Ἐρρίκου Ἴψεν, κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Μ. Γιαννουκάκη. Τὴν Καν Ἄλβεν ὑπεδύθη ἡ Κα Ἑλένη Ἀρνιωτάκη, τὸν πάστορα Μάνδερς ὁ κ. Εὐάγ. Παντόπουλος, τὸν Ὀσβάλδον ὁ κ. Εὐτύχιος Βονασέρας, τὸν Ἔνστραν ὁ κ. Π. Κωνσταντινόπουλος καὶ τὴν Ρεζίναν ἡ Δὶς Κικὴ Ἀρνιωτάκη. Πρὸ τῆς ἀναπετάσεως τῆς αὐλαίας ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος ἔκαμε μίαν διάλεξιν περὶ τοῦ Ἴψεν καὶ εἰδικώτερον περὶ τῶν «Βρυκολάκων». Τὸ δρᾶμα ἀφῆκεν ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις εἰς τὸ πυκνὸν καὶ ἐκλεκτὸν τῆς ἑσπέρας ἐκείνης ἀκροατήριον, οἱ δὲ ἠθοποιοί, οἱ ὁποῖοι ἐπέδειξαν τέχνην ὑποκρίσεως ἀπαράμιλλον, ἀνεκλήθησαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐπανειλημμένως καὶ ἀνευφημήθησαν ἐνθουσιωδῶς.

— Ἐν τῷ Παρισινῷ θεάτρῳ τῆς Ἀναγεννήσεως ἐπαίχθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ προαγγελθὲν ἱστορικὸν δρᾶμα τοῦ Σαρδοῦ *Γισμόνδη*. Τὴν ἡρωΐδα ὑπεδύθη μετ' ἀνυπερβλήτου ἐπιτυχίας ἡ δαιμονία Σάρρα Βερνάρ. Οἱ κριτικοὶ ἐξεφράσθησαν εὐνοϊκῶς περὶ τοῦ ἔργου, ἐξῆραν δὲ ὁμοφώνως ὡς ἐξόχως δραματικὴν μίαν σκηνὴν ἐκ τῆς γ' πράξεως.

— Ἀπῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὴν θιάσου ἡ Κα Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου, διὰ νὰ δώσῃ σειρὰν παραστάσεων ἐν Βόλῳ καὶ Σμύρνῃ.

— Ὁ θίασος «Πρόοδος», μεθ' οὗ συμπράττει ἐκτάκτως καὶ ὁ κ. Παντόπουλος, ἐκγυμνάζεται εἰς τὴν νέαν κωμῳδίαν τοῦ κ. Χ. Ἀννίνου «Ἡ νίκη τοῦ Λεωνίδα» ἡ ὁποία θὰ παρασταθῇ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ θέατρον τῶν «Ποικιλιῶν».

— Ἀπέτυχε τὸ «Ζαχαροκάλαμον» νέον κωμειδύλλιον τοῦ κ. Χαρίση, δοθὲν κατ' αὐτὰς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῶν «Ποικιλιῶν».

ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΑ
ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΟΛΟΓΙΑΣ

ΥΠΟ
ΝΙΚΟΛ. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ
Τακτικοῦ καθηγητοῦ

Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 3 Νοεμβρίου 1894.

Κύριοι,

Ἀναλαμβάνων τὴν ἕδραν τῆς Ζωολογίας, τὴν ζωηρὰν ἐκφράζω ἐν πρώτοις εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὴν γεραρὰν τῶν Φιλοσόφων σχολήν, ἥτις παμψηφεὶ ἔκρινέ με ἱκανὸν νὰ καταλάβω τὴν ἕδραν ταύτην, πρὸς τὸν κ. ἐπὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργόν, ὅστις ἐπικυρῶν τὴν ἐκλογὴν τῆς σχολῆς ἐπρότεινε τὸν διορισμόν μου, τῷ ἀντιβασιλεύοντι Διαδόχῳ τὴν ἄκραν μου ἀφοσίωσιν καὶ εὐπείθειαν κυρώσαντι διὰ τῆς ὑψηλῆς Αὐτοῦ ὑπογραφῆς τὴν πρότασιν τοῦ Ὑπουργοῦ.

Ἀρχομένου τοῦ μαθήματος τούτου, οἱ πάντες ἀναμιμνησκόμεθα ἀναμφιβόλως τὸν ἀοίδιμον προκάτοχόν μου, οὗτινος ἡ εὔληπτος καὶ εὐκρινὴς διδασκαλία ἐλάμπρυνεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τὴν ἕδραν ταύτην.

Ἡ ἀξία τοῦ Ἡρακλέους Μητσοπούλου ὡς καθηγητοῦ, ἡ σαφήνεια καὶ ἡ ἀκρίβεια περὶ τὴν διδασκαλίαν εἶναι γνωστὰ τοῖς πᾶσιν. Ἐκ τῆς διδασκαλίας τούτου καὶ ἐγὼ ἔμαθον τὰς πρώτας μου γνώσεις ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ. Ὑπῆρξα λοιπὸν μαθητής του ὡς πάντες ὑμεῖς, καὶ θεωρῶ κατάλληλον τὴν στιγμὴν ταύτην, ἵνα κηρύξω, ὅτι ἐσαεὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἔσεται σεβαστὴ ἐμοὶ οὐ μόνον διὰ τὰς προσενεχθείσας παρ᾽ αὐτοῦ τῇ Ἑλληνικῇ Ζωολογίᾳ ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀφειλομένην πρὸς διδάσκαλον εὐγνωμοσύνην.

Δὲν ἀποκρύπτω κατὰ πόσον ἔσεταί μοι βαρὺ τὸ φορτίον, διαδεχομένῳ τοιοῦτον ἄνδρα, κάτοχον οὐ μόνον τῆς ζωολογικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἐντριβέστατον περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα.

Τὰ πράγματα ἀποδεικνύουσιν ἀλήθειάν τινα ἐκ πρώτης ὄψεως φαινομένην παράδοξον, ὅτι αἱ μεγαλείτεραι δυσκολίαι ἀνδρός τινος ἄρχονται, ὅτε δύναται νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Ἐφ᾽ ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται κατὰ μυρίων ἐμποδίων, συγχωροῦνται αὐτῷ αἱ ἀτέλειαι, αἱ ἀποτυχίαι· ὅταν ὅμως ἡ τύχη ἐξαλείψῃ ταῦτα πάντα καὶ δώσῃ αὐτῷ τὸ δικαίωμα νὰ πράξῃ ὅ,τι νομίζει καλλίτερον, ἄρχεται ὁ χρόνος τῶν δοκιμασιῶν δι᾽ αὐτόν. Ἐπέτυχεν ἓν καλόν, ἄπειρα δ᾽ ὑπάρχουσιν αἴτια ἀποτυχίας.

Περιττὸν κρίνω νὰ προσθέσω, ὅτι, ὅπως τοὺς σκοπέλους τούτους ἀποφύγω, ὑπολογίζω μὲν ἐπ᾽ ὀλίγον ἐπὶ τῶν ἰδίων μου δυνάμεων, τὰ μέγιστα δ᾽ ἐπὶ τῆς ὑμετέρας εὐμενείας. Παρ᾽ ἐμοὶ θὰ εὕρητε ζωηρὸν ἔρωτα πρὸς τὴν Ζωολογίαν, βαθεῖαν δὲ συμπάθειαν καὶ ἀπεριόριστον ἀφοσίωσιν πρὸς τοὺς μαθητάς μου.

Μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψατέ μοι καὶ νὰ συγχαρῶ ἐμαυτόν, διότι εἰσέρχομαι σήμερον ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ σχολῇ, τῇ περιλαμβανούσῃ τόσους πεπαιδευμένους, τόσους σοφούς· ἥτις καίτοι νέα πολλοὺς ἔχει τίτλους δόξης καὶ πολλὰς τὰς τιμὰς ἐπισύρει ἐπὶ τὴν φίλην πατρίδα.

Ἔθος ὑπάρχει, ὅτε καθηγητής τις ἄρχεται τοῦ μαθήματός του, ν᾽ ἀφιεροῖ τὸ πρῶτόν του μάθημα εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιστήμης, ἣν ἐνετάλη νὰ διδάσκῃ. Ὤφειλον καὶ ἐγὼ κατὰ τοῦτο ν᾽ ἀναλάβω τὴν Ζωολογίαν ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτῆς καὶ ἐκτυλίξω πρὸ ὑμῶν τὴν ἐξέλιξιν ταύτης μέχρις ἡμῶν. Τὸ θέμα τοῦτο, ὅσον καὶ ἂν μοι ἐφάνη ἑλκυστικόν, ἐσκέφθην ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τὸ παραβλέψω, καθότι ὁ χρόνος μοὶ εἶναι μεμετρημένος καὶ τῆς καλοκαγάθου προσοχῆς ὑμῶν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ καταχρασθῶ. Ἄλλως αἱ Ζωολογικαὶ καὶ Φυσιολογικαὶ ἐπιστῆμαι πλεῖστα ἐνέχουσι θέματα ἄξια λόγου.

Ἠδυνάμην νὰ ἐκθέσω ὑμῖν τὰς σπουδαιοτέρας καὶ νεωτέρας ἀνακαλύψεις τῶν τελευταίων τούτων ἐτῶν ἐν τῇ Ζωολογίᾳ, ἢ ν᾽ ἀναπτύξω πρὸ ὑμῶν ἓν τῶν μεγάλων ζητημάτων τῆς βιολογίας ἐνδιαφέρον συγχρόνως τούς τε φιλοσόφους καὶ τοὺς φυσιοδίφας. Αἱ σύγχρονοι ὅμως ἀπαιτήσεις τῆς διδασκαλίας τῆς Ζωολογίας μοὶ ἐπέβαλον νὰ πράξω ἄλλως καὶ λάβω ὡς θέμα τοῦ λόγου μου ***τὴν μελέτην τῶν θαλασσίων ζῴων καὶ τὴν ὠφελιμότητα τῶν ἐπιθαλασσίων ἐργαστηρίων***, τῶν τελευταίων τούτων ἱδρυμάτων τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, ἐξ ὧν πλεῖσται πρόοδοι ἐν τῇ Ζωολογίᾳ συνετελέσθησαν, πολλὴ δὲ ἀλήθεια ἐπὶ τῶν τέως νομιζομένων σκοτεινῶν ζητημάτων ἐπεχύθη.

Πλανῶνται οἱ νομίζοντες, ὅτι ἡ μελέτη τῶν θαλασσίων ζῴων εἶναι ἔργον τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐποχῇ τῆς ζωολογίας ἡ περιγραφὴ τῶν ἐν τοῖς ὕδασι βιούντων ὄντων τὴν πρώτην κατεῖχε θέσιν.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἱδρυτής, ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ συνήγαγε πλείστας καὶ περιεργοτάτας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν θαλασσίων ζῴων. Αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ ὅτι «τὰ καλούμενα σελάχη τῶν ἰχθύων ἐν αὐτοῖς μὲν ᾠοτοκεῖ τὸ τέλειον ᾠόν, ἔξω δὲ ζῳοτοκεῖ» καὶ «ἐν ἐνίοις τῶν σελαχῶν οὐκ ἀπολύεται τῆς ὑστέρας τὸ ᾠόν, ἀλλ᾽ ἐχόμενον μεταχωρεῖ κάτω πρὸς τὴν ζῳοτοκίαν, ἐν οἷς τελειωθὲν τὸ ζῷον ἔχει ὀμφαλὸν ἐκ τῆς ὑστέρας ἀνηλωμένου τοῦ ᾠοῦ», ὅτι «προσπέφυκεν ἡ γιγνομένη σηπία τοῖς ᾠοῖς κατὰ τὸ πρόσθιον», ὅτι «οἱ δελφῖνες τοὺς ὄρχεις ἔχουσι κεκρυμμένους ὑπὸ τὸ περὶ τὴν γαστέρα κύτος», ὅτι

μία τῶν πλεκτανῶν τοῦ ἄρρενος πολύποδος χρησιμεύει ὡς γεννητικὸν ὄργανον, πάντα ταῦτα μαρτυροῦσιν ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀναφερόμενα εἰς θαλάσσια ζῷα, ὅτι ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος ἀνὴρ δὲν περιωρίσθη μόνον νὰ καταγράψῃ τὰ εἰς αὐτὸν ἱστορηθέντα παρ' ἄλλων, ἀλλ' ὁ ἴδιος διὰ τῶν ἀνατομῶν ἐπείσθη περὶ πάντων. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς πραγματικὸς ζῳολόγος τῶν νεωτέρων χρόνων, δὲν ἠρκέσθη εἰς ἁπλῆν περιγραφήν, ἀλλὰ προσεπάθησε νὰ ἑρμηνεύσῃ συγκριτικῶς τὴν ὑφὴν τῶν ἐσωτερικῶν ὀργάνων τῶν ζῴων καθὼς καὶ τὰς λειτουργίας αὐτῶν.

Μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος εἶναι ὁ μόνος ἔγκριτος φυσιοδίφης τῆς ἀρχαιότητος, ἐν ᾧ εὑρίσκομεν σπουδαίας παρατηρήσεις περὶ τοῦ θαλασσίου κόσμου. Δυστυχῶς ὅμως αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ στεροῦνται πρωτοτυπίας καὶ ἐπιστημονικῆς ἀξίας. Ἤντλησε μὲν τὰς γνώσεις του ἀπὸ τῶν συγγραφῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὑστέρησεν ὅμως κατὰ πολὺ ἐκείνου καὶ ἐπανέλαβε πλείστους μύθους ἀπορριφθέντας ὑπὸ τοῦ διασήμου ἐκ Σταγείρων φυσιοδίφου.

Διαπρέπει κυρίως ὁ Πλίνιος εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς φύσεως. Αἱ εἰκόνες αὐτοῦ εἶναι μεγαλοπρεπεῖς, ἐν τοῖς ἔργοις ὅμως αὐτοῦ ἀπαντῶσι τὰ ἐλαττώματα συσσωρεύσεως ταχέως γινομένης.

Ἐνίοτε ἀντιφάσκει, συνήθως ἀντλεῖ ἐκ σφαλερῶν πηγῶν καὶ σχεδὸν πάντοτε στερεῖται κριτικοῦ πνεύματος.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶδε σχεδὸν πάντοτε ὅ,τι περιγράφει, ὁ Πλίνιος τοὐναντίον περιγράφει ὅ,τι οὐδέποτε εἶδε. Λαλεῖ περὶ τῶν θαλασσίων ζῴων, χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ ταῦτα μετὰ προσοχῆς· ἐν τούτοις αἱ περιγραφαὶ ἰδίως τῶν πολυπόδων καὶ πλείστων ἄλλων ἀσπονδύλων καὶ αἱ περίεργοι παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ παρασιτισμοῦ θέτουσι καὶ τοῦτον μεταξὺ τῶν ἀρχαίων φυσιοδιφῶν, τῶν ἀσχοληθέντων περὶ τοῦ θαλασσίου κόσμου.

Ὁ δὲ Λουκρήτιος, καίτοι ἐν τῷ λαμπροτάτῳ αὐτοῦ ποιήματι περιέχονται προφητικαί τινες ἰδέαι, ἃς ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη ἐπεβεβαίωσεν, αὐτὸς δὲ πρῶτος ἐξέθετο τὴν ἀρχὴν τῆς πάλης περὶ ὑπάρξεως καὶ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, τῆς ἐπακολουθούσης ταύτῃ, δὲν δύναται ἐν τούτοις νὰ θεωρηθῇ, ὅτι σοβαρῶς ἐμελέτησε τὰ θαλάσσια ζῷα.

Ἐν τῇ καταπτώσει τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ Ζωολογία ὁλόκληρος ἐλησμονήθη, ἀνέζησε δὲ πάλιν κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως.

Πέτρος ὁ Βελόνιος, εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας, γεννηθεὶς τὸ 1518 καὶ δολοφονηθεὶς ὑπὸ λῃστῶν ἐν τῷ δάσει τῆς Βουλώνης κατὰ τὸ 1564, ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς ***ἱστορίαν τῶν θαλασσίων ζῴων***, πλήρη λεπτῶν καὶ ἐνδιαφερουσῶν παρατηρήσεων, ἃς συνήθροισε κατὰ τὰ μακρὰ αὐτοῦ ταξείδια ἐν ταῖς ἀκταῖς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Οὗτος πρέπει νὰ ταχθῇ μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ συνετέλεσαν τὸ πλεῖστον, ὅπως καθοδηγήσωσι τοὺς ἐπιστήμονας εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς φύσεως.

Συγχρόνως μετ' αὐτοῦ ὁ Rondelet ἐδημοσίευσε τὴν ***ἱστορίαν τῶν ἰχθύων***, σύγγραμμα πλῆρες πολυτίμων πληροφοριῶν περὶ τῶν θαλασσίων ἰχθύων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀναφαίνονται ἀλληλοδιαδόχως πλεῖστοι ἔγκριτοι φυσιοδίφαι οἷος ὁ Bacon, ὁ Gesner, ὁ Aldrovandi, ὁ Ray, ὁ Λινναῖος, ὁ Bonnet, ὁ Buffon καὶ ἄλλοι, οἵτινες πάντες ἰδίως ἐνησχολήθησαν περὶ τῶν μεγάλων ζητημάτων τῆς ζῳολογικῆς φιλοσοφίας, ἀνευρίσκοντες εἰς τὰ περικυκλοῦντα αὐτοὺς χερσαῖα ζῷα τὰ θέματα τῶν μακρῶν αὐτῶν συζητήσεων.

Ὅταν δ' ἔλθωμεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος εὑρίσκομεν τὸν Κυβιέρον τὸν μετὰ ζήλου ἀσχοληθέντα εἰς τὴν μελέτην τῶν θαλασσίων ζῴων.

Ὁ Γεώργιος Κυβιέρος ἐν ἀρχῇ τοῦ σταδίου του οἰκοδιδάσκαλος ὢν παρά τινι οἰκογενείᾳ ἐγκατεστημένῃ πλησίον τοῦ Fecamp τῆς Νορμανδίας, ἀφιέρου τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ εἰς μελέτην τῶν κατωτέρω ζῴων, ἅτινα ἄφθονα διατρέφει ἡ θάλασσα. Ἦτο τότε μόλις εἰκοσιπενταετής, ὅτε μετὰ θαυμασίας μελέτας ἐπὶ τῶν ζῴων τούτων, ἐμπνευσθεὶς κυρίως ἐκ τῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν αὐτῶν, διῄρεσε τὰ ἀσπόνδυλα εἰς ἓξ τάξεις. Εἶναι δ' ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἡ σύγχρονος ταξινόμησις τῶν ζῴων τούτων πλησιάζει πρὸς τὴν προταθεῖσαν τότε ὑπὸ τοῦ Κυβιέρου παρὰ πρὸς ἐκείνην, ἣν βραδύτερον ἐπρότεινε καὶ ἐπέβαλεν οὗτος· ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι αἱ ἐντυπώσεις τῆς νεότητος εἶναι ζωηρότεραι καὶ ἐνίοτε ὀρθότεραι. Αἱ λαμπραὶ αὐτοῦ ἐργασίαι ἐπὶ τῶν Ἀσκιδίων, τῶν Μαλακίων καὶ τῶν Κοραλλίων ἀποδεικνύουσι τὴν μεγίστην σημασίαν, ἣν ὁ εὐρυμαθὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἀπέδιδεν εἰς τὴν μελέτην τοῦ θαλασσίου κόσμου.

Οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Κυβιέρου θαυμασίως κατενόησαν πᾶν ὅ,τι δύναταί τις νὰ ἐλπίσῃ ἐκ τῆς μελέτης τῶν θαλασσίων ζῴων· διὰ τοῦτο σχεδὸν πάντες ἰδίᾳ περὶ ταῦτα καταγίνονται.

Ὁ Savigny ἐγκατέλιπε πρὸς τοῖς θαυμασίοις αὐτοῦ μορφολογικοῖς συγγράμμασι καὶ μελέτην σπουδαιοτάτην περὶ τῶν Ἀσκιδίων.

Ἐν Γερμανίᾳ ὁ Johannes Müller κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος διὰ τῆς κληθείσης ἁλιείας τοῦ πελάγους κατώρθωσε νὰ μελετήσῃ τὰς μορφὰς τῶν ἐμβρύων πλείστων θαλασσίων ζῴων, εἰς δὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφέντα ἐλάχιστα προσέθηκεν ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Owen δὲν ἐδοξάσθη κυρίως ἀπὸ τῆς παρ' αὐτοῦ γενομένης μελέτης τοῦ Ναυτίλου καὶ τῆς ἀνατομικῆς περιγραφῆς τῶν Βραχιονοπόδων; Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὁ Henry Milne Edwards μήπως δὲν ἤντλησε τὰ στοιχεῖα, ἐφ' ὧν ἐστήριξε τὴν θεωρίαν αὐτοῦ περὶ τοῦ καταμερισμοῦ τοῦ φυσιολογικοῦ ἔργου ἐκ τῶν ταξειδίων αὐτοῦ εἰς τὰς νήσους Chaussey, ἅτινα κατὰ τὸ 1826 ἀνέλαβε;

Καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Darwin μετὰ προσεκτικὴν μελέτην τῶν θαλασσίων ζῴων τῶν ἀγγλικῶν ἀκτῶν καὶ μετὰ τὸ μακρὸν αὐτοῦ ταξείδιον ἐπὶ τοῦ πλοίου Beagle, διετύπωσε τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ***τῆς ἐξελίξεως*** τῶν εἰδῶν, τὴν κληθεῖσαν ἔκτοτε καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο μᾶλλον γνωστὴν *Δαρβινισμὸς* ἢ *μετασχηματισμός*.

Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων ἱστορικῶν σημειώσεων, νομίζω, ἀπέδειξα ἀρκούντως, ὅτι ἡ μελέτη τῶν θαλασσίων ζῴων δὲν ἤρξατο ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἀλλ' ὅτι ἐκαλλιεργήθη ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων· τοῦτο μόνον εἶναι ἀληθές, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν κατέλαβε καὶ αὐτὴ θέσιν, οὕτως εἰπεῖν, ἐπίσημον, ἀναγραφεῖσα ἐν τοῖς πανεπιστημιακοῖς προγράμμασιν.

Ἡ ἵδρυσις ἐπιθαλασσίων ἐργαστηρίων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρήγαγεν ἀληθῆ ἐπανάστασιν ἐν ταῖς βιολογικαῖς ἐπιστήμαις. Οὐ μόνον δὲ ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία ἵδρυσαν τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ ἅπαντα τὰ κράτη, τὰ εὐνοοῦντα τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, ἀνεγνώρισαν ἐγκαίρως τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν. Ἡ Ἀγγλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Ἑλβετία, ἐν Βιλλαφράγκᾳ τῆς Γαλλίας, ἡ Ῥωσσία, ἡ Αὐστρία, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἡ Αὐστραλία καὶ αὐτὴ ἡ Ἰαπωνία ἔχουσιν ἤδη τοιαῦτα κάλλιστα διωργανωμένα καὶ συχναζόμενα ὑπὸ πολυαρίθμων ἐπιστημόνων.

Πᾶσα ἕδρα Ζωολογίας ὀφείλει νῦν, ὅπως ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἐρευνῶν νὰ ἔχῃ ἐπιθαλάσσιον ἐργαστήριον.

Ποῖαι δὲ αἱ ἐκ τῶν ἐργαστηρίων τούτων παρασχεθεῖσαι τῇ Ζωολογίᾳ ὑπηρεσίαι δύναταί τις ἀμέσως νὰ ἐννοήσῃ, ἂν λάβῃ τὸν κόπον νὰ φυλλομετρήσῃ ἐπιστημονικόν τι σύγγραμμα καταγράφον τὰς ἐν αὐτοῖς ἐργασίας, οἷον εἶναι Les Archives de Zoologie Expérimentale et générale τοῦ κυρίου Lacaze-Duthiers, τοῦ διασήμου ἱδρυτοῦ τῶν ἐργαστηρίων τοῦ Roscoff ἐν τῷ Ὠκεανῷ καὶ τοῦ Banyuls-sur-Mer ἐν τῇ Μεσογείῳ, ἢ τὰ Mittheilungen τοῦ σταθμοῦ τῆς Νεαπόλεως, ἔνθα θὰ ἴδῃ πόσα πρωτότυπα ὑπομνήματα καὶ πόσαι σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις ἐγένοντο ἐν αὐτοῖς.

Ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ οὐδεμία εἶναι ἀνάγκη νὰ μεγαλύνῃ τις τὴν σημασίαν τῶν κατωτέρων ζῴων ἐν ταῖς ζῳολογικαῖς μελέταις.

Οἱ πάντες ἐθίσθησαν βλέποντες ταῦτα σπουδαιότατον ἔχοντα μέρος ἐν ταῖς νεωτέραις θεωρίαις. Καὶ πράγματι διὰ τῶν στοιχειωδῶν τούτων ὀργανισμῶν κατορθοῦμεν νὰ ἴδωμεν μακρότερον πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς γενέσεως τῆς ζωῆς. Τὰ λαμπρότατα ἔργα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, τὰ χρησιμεύοντα ὡς βάσις τῆς βιολογικῆς ἐπιστήμης, πλεῖστα ὀφείλουσιν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ζῴων τούτων. Ἀφ' ἑτέρου ἡ θάλασσα εἶναι τροφὸς ἀνεξάντλητος. Ἅπασαι αἱ συνομοταξίαι τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ ἀπ' αὐτῆς τῆς Μονάδος μέχρι τοῦ Θηλαστικοῦ, καὶ τὰ πάντα ἐν ἀφθονίᾳ. Αὕτη ἀδιαλείπτως παρέχει ὑλικόν, οὗτινος ἡ μελέτη κατέστη συμπλήρωμα ἀναπόφευκτον τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ φυσιοδίφου. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι, ἂν ἐν τοῖς ζῳολογικοῖς ἐργαστηρίοις ὁ ἐπιστήμων παρακολουθῇ πρωτοτύπους ἐρεύνας, ὁ νεαρὸς σπουδαστὴς σπάνια προσπορίζεται ὠφελήματα, ἀποθαυμάζων τὰ ἀμύθητα πλούτη τῆς θαλάσσης.

Οἱ θέλοντες νὰ ἐξοικειωθῶσιν εἰς τὰς πρακτικὰς ἀσκήσεις τῆς Ζωολογίας κατορθοῦσι, φοιτῶντες εἰς τὰ ἐργαστήρια ταῦτα, νὰ γίνωσιν ἄξιοι οὐ μόνον πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ διδακτορικοῦ πτυχίου, ἀλλὰ καὶ ἱκανώτεροι περὶ τὸ διδάσκειν, διότι τότε πλέον δὲν ἐκθέτουσι τὰ πράγματα ἀπὸ τῆς μνήμης αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν βιβλίων, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἰδίας αὐτῶν παρατηρήσεως. Ὁποία δὲ διαφορὰ ὑπάρχει ἐν τοῖς λόγοις τοῦ διδάσκοντος πᾶν ὅ,τι εἶδε καὶ ἐκείνου, ὅστις ἔμαθε ταῦτα ἀπὸ τῶν βιβλίων;

Ἡ Ζωολογία δὲν ἀρκεῖται, ὡς ἄλλοτε, περιγράφουσα τὰς μορφάς, καθορίζουσα τὰ εἴδη καὶ συντάσσουσα καταλόγους. Ἀναλαβοῦσα θάρρος ἀπὸ τῶν θριάμβων λεγεῶνος ὅλης ἐπιστημόνων, πρὸς ἀνώτερον αὕτη ἀποβλέπει σκοπόν. Αὕτη ἐνασχολεῖται οὐ μόνον εἰς τὴν μελέτην ὁποῖόν τι εἶναι τὸ ζῷον, ἀλλὰ καὶ ὁποῖον ἦτο· δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῶν τετελεσμένων γεγονότων, ἀλλ' ἐπιζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ πῶς ταῦτα τελοῦνται. Οὕτως αἱ ἐργασίαι τῶν φυσιοδιφῶν πρὸς ἑτέραν ἐστράφησαν διεύθυνσιν. Οἱ πάντες ποθοῦντες ν' ἀνακαλύψωσι τὸ μυστήριον τῆς φύσεως ἐν τῷ εὐρεῖ πεδίῳ τῶν θαλασσίων ζῴων, μετὰ ζήλου ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀνατομικὴν καὶ τὴν φυσιολογίαν ἁπάντων τῶν ὄντων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἁπλουστέρων καὶ στοιχειωδεστέρων. Τὰ Πρωτόζωα, τὰ Κοιλεντερωτά, τὰ Ἐχινόδερμα, τὰ Μαλακιοειδῆ, τὰ Χιτωνωτά, τὰ τοσοῦτον εὐρύναντα τὸν ὁρίζοντα τῶν σκέψεων ἡμῶν, εἶναι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ζῷα θαλάσσια.

Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρῃ τις τὰ ὀνόματα τῶν διασημοτέρων φυσιοδιφῶν, οἵτινες οὐ μόνον ἐπεσκέφθησαν ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μακρὸν εἰργάσθησαν ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τοῦ Roscoff καὶ τῆς Νεαπόλεως, ὅπως ἀρκούντως πεισθῇ, ὁποίας σημασίας τυγχάνουσι ταῦτα παρὰ τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ· ὁ Κάρολος Vogt, ὁ Bogdanow, ὁ Edmond Perrier, ὁ Oscar Schmidt, ὁ Claus, ὁ Ray-Lankester, ὁ Carpenter, ὁ His, ὁ Victor Carus, ὁ Balfour, ὁ Metzchnikoff, οἱ ἀδελφοὶ Hertwig, δηλαδὴ οἱ ἐνδοξότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς νεωτέρας Ζωολογίας, ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τούτοις συνέλεξαν τὰ ὑλικά, δι' ὧν ἐπλούτισαν τὰς γνώσεις ἡμῶν ἐν τῇ Ζωολογίᾳ καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόοδον ταύτης.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῆς ἐπιστήμης ὅπως παρακολουθῇ τις τὸ εὐρύτατον αὐτῆς πρόγραμμα, ἡ ἁπλῆ παρατήρησις δὲν ἀρκεῖ. Διὰ τεχνηέντων μέσων, δημιουργῶν οὕτως εἰπεῖν τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας, τελῶν τὰ καλούμενα ***πειράματα***, ὁ ἐρευνητὴς ἐξαναγκάζει αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν ν' ἀποκαλύψῃ τὰ μυστήρια αὐτῆς.

Πάντα τὰ φυσικὰ φαινόμενα εἶναι πολύπλοκα, πάντα εἶναι ἀποτελέσματα πλήθους ποικίλων δυνάμεων διασταυρουμένων καὶ ἐνίοτε ἀντικειμένων ἀλλήλαις. Ἡ φύσις σχεδὸν οὐδέποτε κατορθοῖ ἀποτέλεσμά τι ἢ παράγει φαινόμενόν τι ἀμέσως ἀλλ' ἐμμέσως δι' ὁδῶν μεμακρυσμένων. Ἂν τὰ πράγματα δὲν εἶχον οὕτως, θὰ ἤρκει μόνη ἡ παρατήρησις καὶ οὐδεμία θὰ ἦτον ἀνάγκη τοῦ ***πειράματος***. Γνωστὸν δέ, ὅτι ἡ τέχνη τοῦ πειραματισμοῦ συνίσταται εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν διαφόρων αἰτίων τῶν συντρεχόντων εἰς τὴν παραγωγὴν φαινομένου τινός, εἰς τὴν ἀπόρριψιν τῶν δευτερευόντων αἰτίων τῶν καλουμέ-

νων σφαλερῶν καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τῶν δυνάμεων, ὧν τὰς ἁπλᾶς ἐνεργείας θέλουσι νὰ γνωρίζωσιν.

Εἰς τὰ ἐπιθαλάσσια ἐργαστήρια, ἰδίᾳ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν, τοιαῦται ἐπεκράτησαν ἰδέαι· ἡ ἁπλῆ παρατήρησις. ἡ συλλογὴ καὶ περιγραφὴ τῶν ζῴων δὲν ἐθεωρήθησαν ὡς μόνη ἐπιστημονικὴ ἀπασχόλησις εἰς τὰ σοφὰ ταῦτα ἱδρύματα, ἀλλὰ δημιουργοῦντες αὐτὰς ταύτας τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς τῶν διαφόρων θαλασσίων ζῴων ἐντὸς εὐρυτάτων ἐνυδροτροφείων, ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβωσιν ἐπ' αὐτοφώρῳ αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν, τελοῦσαν τὰ φαινόμενα αὐτῆς.

["Επεται τὸ τέλος].

Ο ΒΟΥΡΚΟΛΑΚΑΣ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ΣΑΡΑΝΤΗΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ — *γυιοὶ τῆς Δέσπως.*
ΚΡΑΛΗΣ, *πραματευτὴς τῆς Βαβυλώνας.*
ΣΤΕΦΑΝΗΣ, *κατόπι πάτερ Συνέσιος.*
ΚΕΡΙΑΚΟΣ, *ἀγωγιάτης.*
ΔΕΣΠΩ
ΑΡΕΤΟΥΛΑ, *κόρη τῆς Δέσπως.*
ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ — *γειτόνισσες.*
Φάντασμα τῆς Ἁγιὰ Μαρίνας.
Παλικάρια, κορίτσια, βιολιτζῆδες.

ΤΟΠΟΣ, *χωριὸ τῆς Ἀνατολῆς*

ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΗ

ΣΚΗΝΗ Α΄

Δρόμος τοῦ χωριοῦ· ἀπὸ τ' ἀριστερά, ἡ ξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς Δέσπως, μὲ τὴν αὐλὴ μέσα· ἀντικρύ, τὸ περιβόλι τῆς Δέσπως, μὲ τὸ σπίτι στὸ πλάγι. Δεξιά, τὰ σπίτια τῆς Περμαθιῶς καὶ τῆς Πιπινιῶς. Οἱ δυὸ γειτόνισσες κάθουνται στὰ κατώφλια τους, βράδυ βράδυ.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ

ΠΙΠΙΝΙΩ

Μ' ἔτρωγε, κι ὅλο μ' ἔτρωγε ταὐτί μου ἀπὸ τὸ πρωί. Ἀρραβῶνας μυρίζει πάλι.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Ταὐτί σου σένα σὲ τρώει μόνο σὰν ἀποδεχτῆ τὰ μαντάτα κ' ὕστερα. Στὸν κλήδωνα νὰ τὰ λὲς αὐτά.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Νὰ μὴ χαρῶ τὴ Μαριώ μου, σοῦ λέω, τίποτις δὲν ἄκουσα. Ἀμὲ νὰ μὴν μποροῦμε δὰ καὶ μεῖς νὰ δοῦμε δεντρί, καὶ νὰ στοχαστοῦμε τί λογῆς λουλοῦδι θὰ βγάλη;

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Ἄ! Δὲν ἄκουσες, μόν' εἶδες κάτι. Τὰ μάτια σου τοίχους τρυποῦν καὶ κρυφοκοιτάζουν, καὶ σὺ γι' αὐτιὰ μοῦ μιλᾷς.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Ἄμε στὸ καλό, καημένη, κι ἄδικα μὲ κολάζεις. Ψυχὴ δὲν τρύπησα τοῖχο νὰ δῶ. Τώρα δὲν κρύβουνται τὰ κορίτσια σὰ θένε ἀγάπες, κ' ἔννοια σου. Στὸν καιρό μας εἶταν αὐτά. Κι ἀμὲ δὲ θυμᾶσαι, καημένη, τότες ποῦ ἦρθ' ὁ Γληγόρης μου ἀπὸ τὴ ξενιτειά, τί κακὸ ἔγεινε ὥσπου νὰ μοῦ πάρῃ τὸ πρῶτο φιλί; Σὰν τρελλὸς μὲ κυνηγοῦσε μὲς στὴν αὐλή. Ἡ παρέα τριγύρω, καὶ γὼ μὲ τὸ δίσκο στὰ χέρια νὰ χώνουμαι ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ ὥσπου βγῆκε στὴ μέση ἡ θειά μου ἡ Βαρβάρα, καὶ φώναζε πῶς αὐτὰ μαθὲς δὲν ταιριάζουνε σὲ τιμημένα κορίτσια.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Κακὸν καιρὸ νἄχῃς, ποῦ τὰ εἶπες χιλιάδες φορές, κ' ἔρχεσαι πάλι καὶ μοῦ τὰ στρώνεις σὰ νὰ εἶναι τὰ νυφικά σου. Ξέχαστα μιὰ καὶ καλή, ποῦ χήρεψες, καὶ ζάρωσε τὸ πετσί σου, κι ἀκόμα γνώση δὲν ἔβαλες.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Αἴ, καψοῦλα μου, Βασιλικὸς κι ἃ μαραθῆ—

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Νὰ μαραθῇς καὶ νὰ ξεραθῇς.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Περίδρομος νὰ σὲ κόψῃ! ποῦ δὲν ἀφίνεις μιὰ Χριστιανὴ νὰ θυμηθῆ καὶ τὰ νιᾶτά της.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Μωρὴ τὰ νιᾶτα σου θ' ἀκοῦμε, ἢ τὸν ἀρραβῶνα μαθές;

ΠΙΠΙΝΙΩ

Ἀπὸ τὄνα ἤθελα νἄρθουμε στἄλλο. Καὶ σὺ πάλι μᾶς κάνεις δὰ τὴν ἀνήξερη!

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Τἄστροπελέκι νὰ πέσῃ καὶ νὰ μὲ κάψῃ, ἀνίσως κι ἄκουσα τίποτις. Ἕνα γαμπρὸ ξέρω στὴ γειτονιά μας, κι αὐτὸς εἶνε τῆς Τρυποβράκας ὁ γυιός.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Τώρα μᾶς ξύπνησες καὶ τοῦ λόγου σου. Ὁ κόσμος τὄχει τούμπανο καὶ σὺ μᾶς τὄβγαλες γιὰ κρυφό. Ἔλα, μωρή, πιὸ κοντά, γιατὶ κ' οἱ τοῖχοι αὐτιὰ ἔχουν. Ὁ Στεφανῆς μωρὴ εἶναι, ὁ Στεφανῆς, ὁ Στεφανῆς!

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Στὰ ὄρη, στὰ βουνά, καὶ στὰ κλαδιά, καὶ στὰ ξερὰ τὰ δέντρα! Καὶ μὲ ποιάνα!

ΠΙΠΙΝΙΩ

Νά! ἐκεῖ ποῦ στέκουμουν ἀπόψε καὶ θέμιαζ' ἀπὸ τὸ παράθυρο, γυρίζω, καὶ τί νὰ δῶ ἐκειδὰ κατὰ τὸ περιβόλι τῆς Κερὰ Δέσπως! Τὸ Στεφανῆ μας νὰ κόβῃ βόλτες ἀπ' ἔξω! Τώρα, εἶταν ἡ Ἀρετοῦλ' ἀπὸ μέσα, δὲν εἶτανε, Θεὸς τὸ ξέρει. Μὰ γυναῖκα ποῦ εἶδε κ' ἔπαθε πολλὰ στὴ ζωή της, δὲ χρειάζεται δὰ καὶ δάσκαλο νὰ τῆς πῆ πῶς δυὸ καὶ δυὸ κάνουν τέσσερα!

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸ βρῇς, ποῦ ἀβάνιασες τὸ πιὸ τιμημένο κορίτσι μας δίχως νὰ τὸ δῇς κιόλας!

ΠΙΠΙΝΙΩ

Μηγαρὴ σοῦ εἶπα γὼ πάλι πῶς τἄψησαν κιόλας; ἀρραβῶνας, σοῦ εἶπα, μυρίζει.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Τέτοιον ἀρραβῶνα, γιὰ τὶς κόρες σου νὰ τονε φυλάγῃς, κι ὄχι γιὰ τῆς Ἀνατολῆς τὸ καμάρι.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Ναί, εἶδες δά, λίγα μᾶς ἔφτειαξες καὶ σὺ στὸν καιρό σου, τότες ποῦ τὸν ἄφινες τὸν ἔρμο σου καὶ ἔλα Χριστὲ καὶ Παναγιά μου!

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Ὄχι, μόνο σὰν καὶ σένα, ποῦ πρὶ νὰ σοῦ δώσῃ δαχτυλίδι, σοῦ τραγουδοῦσε κάτω ἀπ' τὰ παράθυρα.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Χάρη νἄχῃς τὸν Ἄη Γιάννη, ποῦ πῆγα καὶ λειτουργήθηκα σήμερα καὶ δὲν ἔρχουμαι μὲ τὰ νύχια μου νὰ τὰ χύσω τὰ μάτια σου· ποῦ ἡ γλῶσσά σου μέτρο δὲν ἔχει.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ (*χαμηλά*).

Καὶ δὲν κοιτάζεις, θεότυφλη, νὰ τηνε δῇς τὴν κοπέλλα στὸ παραθύρι της ἐκειδὰ ποῦ στέκεται μοναχή της;

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καὶ δὲν τονε βλέπεις, καὶ τὸ Στεφανῆ μέσα στὸ περιβόλι κοντὰ στὶς πορτοκαλιές; Δές τονα τὸν ἀδιάντροπο, καὶ μὴ μοῦ ψάλλῃς πῶς δὲν ξέρουν κ' οἱ ἀρχοντοποῦλες ἀπὸ κρύφιες ἀγάπες. Καὶ πιὸ λουλοῦδι δὲν ἔσκυψε μέλισσα νὰ τὸ βυζάξῃ, μὰ φτωχικὸς μενεξὲς εἶταν ἢ ἀρχοντικὸ γιασουμί! Ἔλα τώρα καὶ χώσου μέσα νὰ κρυφοδοῦμε ἀπὸ πάνω, νὰ μὴ μᾶς νοιώσουν καὶ τοὺς χαλάσουμε τὶς δουλειές.

(Μπαίνουν, καὶ κρύβουνται ἀπάνω στὸ σπίτι τῆς Πιπινιῶς, κοντὰ σὲ παράθυρο ποῦ βλέπει στὸ περιβόλι).

ΣΚΗΝΗ Β΄

Ἡ ἴδια· πιὸ σκοτεινά. Ὁ Στεφανῆς ἀνάμεσα στὶς πορτοκαλιές. Ἡ Ἀρετοῦλα στὸ παράθυρο δίχως νὰ τονε βλέπῃ.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ΣΤΕΦΑΝΗΣ

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἤθελα νὰ ξέρω, σὰ μὲ γεννοῦσε ἡ μάννα μου, τί πουλὶ κελαϊδοῦσε μέσα σὲ τοῦτο τὸ περιβόλι, καὶ μὲ μάγεψε, καὶ δὲν μπορῶ νὰ κλείσω τὸ βράδυ παράθυρο δίχως νὰ σκύψω καὶ νὰ τὸ δῶ! Καὶ γιατί μαθὲς νὰ μοῦ πῆ ἡ στρίγλα ἐκείνη ἡ γύφτισσα πῶς θὰ τἀφήσω τὸ σπιτικό μου, καὶ θὰ μισέψω στὰ ξένα, μὰ θἄρθω πάλι στὸν τόπο μου, καὶ θἄρθω, λέει, μὲ πρωτοτάξιδο καράβι ποῦ θἄχῃ σύννεφα γιὰ πανιά! Ὕστερα σὰ νὰ βούρκωσε ἡ καημένη κ' ἔκαμε νὰ φύγῃ, μὰ κοντοστάθηκε πάλι, καὶ ξαναγύρισε, καὶ μοῦ εἶπε πῶς—σὲ καλὰ χέρια θὰ πέσω καὶ νὰ μὴ νοιάζουμαι! Ἀνάθεμα τὴν ὥρα ποῦ ἦρθε καὶ μὲ παραζάλισε στὰ καλὰ καθούμενα! Μὰ ἔννοια της δά, καὶ δὲ θὰ βγοῦν τὰ φαρμακερά της τὰ λόγια. Ὁ ἄνεμος νἄρθῃ, δὲ μὲ βγάζει ἀπὸ τὸ σπιτάκι μου. Μέσα στὰ θεμέλια του εἶναι ριζωμέν' ἡ καρδιά μου, καὶ τἀγέρι του γλυκοθρέφει τὰ φυλλοκάρδια μου. (Βλέπει τὸ Στεφανῆ). ; Σαλεύει κάποιος ἐκεῖ, ἢ φάντασμα βλέπω; Ὁ ἴδιος πάλι! Τἄθεόφοβο τὸ παιδί, ποῦ πρέπει νὰ ξεφωνήσω νὰ τονε διώξω, κι ὡς τόσο δὲν πάει ἡ καρδιά μου! (ἀψά). Σύρε, σύρε νὰ μὴ σὲ νοιώσουν, κακόμοιρε, καὶ μ' ἀφάνισες. Στεῖλε ὅσα θέλεις μηνύματα καὶ προξενητάδες, μὴν πολεμᾷς ὅμως ἀπὸ παράθυρα νὰ μοῦ στέλνῃς ἀγάπες, γιατί ἔχουν πίκρες αὐτὲς οἱ ἀγάπες, δὲν τἀγγίζεις αὐτὰ τὰ λουλούδια χωρὶς νὰ ματώσῃς τὰ χέρια σου, ἀγγυλώνουν καὶ φαρμακώνουν τὰ κρυφογύρευτα τὰ φιλιά.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Ἡ δική μου ἡ ἀγάπη ἀγγύλια δὲν ξέρει· ξέρει τὸ βαθύκοπο τὸ μαχαίρι ποῦ χώνεις στὰ σωθικά μου. Πές μου, Ἀρετοῦλα μου, φῶς μου, γιατί δὲ θέλεις νὰ μ' ἀγαπήσῃς; τί εἶναι ποῦ λαχταρεῖς καὶ δὲν τὄχω, ψυχή μου; Ἂν εἶναι ἀγάπη λεβέντικη, πρόσταξέ με νὰ περπατήξω μέσα στὶς φλόγες, σὲ γκρεμνοὺς νὰ πάγω νὰ πέσω, φείδια ν' ἀγκαλιάσω, μέσα στὴν πίσσα νὰ βράσω.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Κι ἃ δὲ λείψῃς ἀπὸ τοῦτο τὸ κόλασμα, βράζει ἀπὸ τώρα ἡ πίσσα ποῦ μπορεῖ δυὸ ψυχὲς ἀντὶς μιὰ νὰ πάρῃ στὰ βάθια της.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Γιατί τὸ λὲς αὐτό, Ἀρετοῦλα; Ποῦ σ' ἀγάπησα τάχα; Ἐγὼ κακὸς δὲν εἶμαι. Γιατί νὰ κολαστῶ, καὶ γιατί νὰ κολάσω; Ἐγὼ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ σ' ἀγάπησα ἔγειν' ἀρνὶ μοναχό, σὰν κορίτσι ἄκακος εἶμαι. Πές μου, Ἀρετοῦλα. Μπορεῖ νὰ πάῃ στὴν Κόλαση παιδὶ ποῦ χαμογελάει τῆς μάννας; ; Στὴν Κόλαση πάει ἡ μάννα ποῦ τὸ γλυκοχαδεύει; Πές μου· τἀηδόνια ποῦ κελαϊδοῦν τὴν ἀγάπη τους, στὴν Κόλαση πᾶνε;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ντροπὴ καὶ καταφρόνιο μελετᾷς νὰ μᾶς φέρῃς, καὶ γιὰ πουλάκια μοῦ κουβεντιάζεις; Αὐτὸ τὸ πουλάκι ποῦ βλέπεις ἔχει μάννα κι ἀδέρφια, καὶ κεῖ νὰ κελαϊδῇς τὰ τραγούδια σου.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Ξέρεις πῶς θὰ φρενιάσουν, καὶ γι' αὐτὸ μοῦ τὸ λές. Μήτε νὰ τὴν ἀκούσουνε δὲ θὰ καταδεχτοῦν τὴ φτωχικὴ προξενειά μου. Μὲ τρώγ' ἡ ἀγάπη σου, Ἀρετή μου, καὶ σωτηριὰ δὲ βλέπω ἄλλη παρὰ τὸ ναί σου καὶ τὴν κρύφια στεφάνωση.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Νὰ μὴ σὲ ξανακούσω, καημένε! Νὰ μὲ κλέψῃ, λέει! Χριστὸς καὶ Παναγιά! Φύγε, ἀθεόφοβε, γιατὶ φώναξα κιόλας. (Σφαλάει τὸ παράθυρο ἡ Ἀρετοῦλα).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ (*μοναχός*).

Μ' ἕνα χαμογέλοιο της ἅρπαξε τὴν καρδιά μου, καὶ τώρα τὴ σέρνει καὶ τὴν πληγώνει σὲ πέτρες καὶ βράχους. Θάρρεψα πῶς εἶταν τῆς ἀγάπης ἐκεῖνο τὸ χαμογέλοιο, καὶ πιάστηκα! Καὶ μπῆκε τἀγκίστρι τόσο βαθιὰ στὰ σωθικά μου, ποῦ σπαρταρῶ καὶ ξετινάζουμαι νὰ γλυτώσω, καὶ δὲν μπορῶ. Δὲν μπορῶ ν' ἀνεσάνω. Ματώνουν τὰ σπλάχνα μου, κι ὁ νοῦς μου γυρίζει. Μοῦ ἔρχεται νὰ πάρω ἕνα δρόμο,

νὰ πηγαίνω, νὰ πηγαίνω καὶ νὰ μὴ σώνεται. Ν' ἀνεβαίνω καὶ νὰ κατεβαίνω βουνά, ποτάμια νὰ περνῶ γιὰ νὰ σβύσω τὴ φλόγα μου, σὲ ρημιὲς νὰ πλανιέμαι, νάναστενάζω, καὶ νὰ τρομάζουν τἀγρίμια. Νὰ φεύγουν τἀγρίμια, καὶ γὼ νὰ μένω μονάχος, πάντα μονάχος. . . . Ἀρετοῦλα μου, Ἀρετοῦλα, μὴν τὸ κάμῃς αὐτὸ τὸ κακό! Ἄνοιξε τὸ παράθυρο νὰ φέξῃ πάλι ὁ κόσμος, νάναστηθῇ ἡ ψυχή μου. Λυπήσου με, Ἀρετοῦλα, καὶ χάνουμαι. Σὰν τὸ κερὶ θὰ λυώσῃ ἡ νιότη μου, αὐτὴ ἡ νιότη ποῦ ἔγεινε γιὰ τὰ σένα. Μὴν τὸ πῇς πῶς εἶμαι τῆς φτώχειας παιδί, αὐτὰ τὰ χέρια μποροῦν παλάτι νὰ χτίσουν, καὶ νὰ κάθεσαι μέσα μυριοκαμάρωτη νὰ τραγουδᾷς τὴν καλοτυχιά σου.

Ἄχ, τοῦ κάκου! Κατεβαίνει τὸ σκοτάδι στὴ γῆς καὶ τὴ σαβανώνει. Βασίλεψ' ὁ ἥλιος τοὐρανοῦ, βασίλεψε κι ὁ δικός μου. Γλυκοφέγγουν ὡς τόσο ἀπὸ μέσα τὰ σπίτια. Ἀχτινοβολοῦν τἀμίλητ' ἀστέρια. Μουρμουρίζουν τἀμπελοβάθρακα, καὶ τὸ νερὸ τῆς βρύσης, ἀκοίμητος μάρτυρας τῆς ἀγάπης ποῦ ζωντανεύει τὸν κόσμο, κατρακυλάει καὶ φεύγει σὰν τὶς ὧρες μιᾶς εὐτυχισμένης ζωῆς. Ἡ ζωή μου ἐμένα θἄχῃ ὧρες δίσεχτες καὶ βαρειές! Θὰ γυρεύουνε νὰ περάσουνε, νὰ φύγουν, καὶ δὲ θὰ μποροῦνε. Λίμνη, λίμνη βαθειὰ καὶ θολὴ τὴν ἔκαμες τὴ ζωή μου, ἐσὺ ποῦ μὲ γλυκοδρόσιζες μὲ τὰ λόγια σου, καὶ τὸ πίστευα πῶς ὁ Θεὸς μἀγαποῦσε! Ὁ Θεός! Ἂς ἤξερα γιατὶ μοῦ τὴν ἔδωσε ὁ Θεὸς αὐτὴ τὴ λαχτάρα! Τί μοῦ τὴν ἄναψε τέτοια φωτιά! Ἔλα, ἐσὺ ψυχὴ τοῦ πατέρα μου, ποῦ χρόνια τονε λειτουργοῦσες, ἔλα καὶ πές μου, γιατί αὐτὸ τὸ μεγάλο τὸ κρῖμα! (Ἀκκουμπάει σὲ δέντρο, ὕστερα τραβιέται καὶ χάνεται στὸ βάθος σιγὰ σιγά).

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἡ ἴδια· οἱ δυὸ γειτόνισσες βγαίνουν ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς Πιπινιῶς.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Ἀνάθεμά σε, παλιογλωσσοῦ, ποῦ πῆρες ἔτσι στὸ λαιμό σου τὸ παινεμένο μας τὸ κορίτσι. Καὶ δὲν εἶδες πῶς ἐσφαλήχτηκε μέσα δίχως μήτε ματιὰ νὰ τοῦ ρίξῃ; Ἔτσι μοῦ θάρρεψες πῶς εἶναι σὰν τὰ μοῦτρά σου κ' οἱ ἀρχόντισσες! Κρῖμα μοναχὰ ποῦ δὲν τόνε μυρίστηκε ὁ κὺρ Κωσταντῆς τὸν προκομμένο τὸ Στεφανῆ σου, ποῦ ἔμαθε δὰ κι αὐτὸς νὰ διαβάζῃ ψαλτῆρι, καὶ μοῦ λιμπίστηκε ἀρχοντοποῦλες! Σὰ νὰ τὸ ξέχασε πῶς εἴτανε μυρολογίστρα ἡ θειά του.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Δαιμόνιο, καὶ τί δαιμόνιο τὸν ἔχει πιασμένο! Γλίγωρα θὰ τὸν ἀκούσουμε στὸ μοναστήρι κι αὐτόν. Τόνε ζούρλαναν τὰ γράμματα τὸ δύστυχο, ἴσως τράβηξε κιόλας νὰ πάῃ νὰ πνίξῃ κανέναν τότες ποῦ ξεκίνησε ἀπὸ τὸ δέντρο ποῦ γύρευε νάγκαλιάσῃ σὰν τοῦ σφάληξε τὸ παράθυρο τὸ κορίτσι. Μωρή, καλὰ κ' ἔπαιζαν ἀπὸ τὸ πρωὶ τὰ ματόφυλλά μου! Ἀκοὺς ἐσύ, λέει! Λεβέντικες ἀγάπες μοῦ γουστάρησε τὸ παπαδοπαίδι! Κι ἀμὲ δὲν πάει νὰ φαίνῃ! Καλὰ τοῦ τἄψαλε τὸ κορίτσι, μωρή, ὄχι σὰν καὶ μᾶς, ποῦ ξεμυαλιστήκαμε πρὶ νὰ ξέρουμε τὰ κακὰ τῆς μοίρας μας.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Γιὰ λόγου σου νὰ τὰ λὲς αὐτά, κι ὄχι γιὰ μένα, ποῦ—

ΠΙΠΙΝΙΩ

Ποῦ τἄξερες μαθὲς κι αὐτά!

(Τρέχει ἡ Περμαθιὼ νὰ χτυπήσῃ τὴν Πιπινιώ, καὶ χώνουνται κ' οἱ δυό τους μέσα στῆς Πιπινιῶς).

ΣΚΗΝΗ Δ'

Χαγιάτι τῆς Δέσπως. Νύχτα. Ἡ Δέσπω κάθεται στὸ μιντέρι καὶ κλώθει. Πλάγι της πλέκει ἡ Ἀρετοῦλα. Ὁ Κωσταντῆς κάθεται κοντὰ σὲ παράθυρο καὶ κοιτάζει κάποτες ἔξω.

ΔΕΣΠΩ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ΑΡΕΤΟΥΛΑ

ΔΕΣΠΩ

Τί νὰ εἴτανε μαθὲς αὐτὸ τὄνειρο! Ἕνα καράβι, θεόρατο καράβι, καὶ μέσα κόσμος ἀμέτρητος, κι ὅλο τὸ σπιτικό μας μαζί! Καὶ νὰ μὴν εἶναι, λέει, θάλασσα, μόνο νὰ εἶναι στεριά, καὶ νὰ γλιστράῃ τὸ καράβι καὶ νὰ πηγαίνῃ μὲ μιὰ γλιγωράδα, σὰν ὄνειρο! Καὶ νὰ μὴν ἀνοίγῃ στόμα ψυχὴ νὰ μιλήσῃ, μόνο νὰ κάθουνται ὅλοι ἀμίλητοι καὶ χλωμοί.—Ἔλα Χριστὲ καὶ Παναγιά μου! (Βάζει τάδράχτι στὴν πάντα, καὶ κάνει τὸ σταυρό της), ἄσκημο ὄνειρο!

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἄχ, πῶς μὲ τρομάζεις, μάννα, μ' αὐτά σου τὰ ὄνειρα!

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Καὶ νὰ 'δῇς ποῦ θὰ βγοῦν τὸ μῆνα ποῦ δὲν ἔχει σάββατο.

ΔΕΣΠΩ

Ἂς εἶμαι ὡς τόσο καλὰ ποῦ πῆγα καὶ τὸ εἶπα τῆς Γαρουφαλιᾶς ἅμα σηκώθηκα τὸ πρωί, νὰ μὴν ἀληθέψῃ τὸ ἔρμο. Ἔβαλες, Ἀρετοῦλά μου, τὸ νερὸ στὴ φωτιά; Πήγαινε, κόρη μου, βάλτο, νὰ σὲ λούσω ἀπόψε στοῦ φεγγαριοῦ τὶς ἀχτίδες, νὰ τὰ κάμω στὴν ἀστροφεγγιὰ τὰ σγουρά σου. Σήκω, ἀγάπη μου, κ' ἔχε τὸ νοῦ σου καὶ στὸ φαεῖ τῶν παιδιῶν· ἄργησαν οἱ βλογημένοι, καὶ πρέπει νὰ μποδίστηκαν κάπου.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Σὲ ξέρω, μαννοῦλα μου, καὶ πιὰ δὲ μὲ γελᾷς. Κάτι θὲς νὰ τοῦ κρυφομιλήσῃς πάλι τοῦ Κωσταντῆ. Ἤθελα καὶ γὼ νὰ σοῦ πῶ κάτι, μὰ καλήτερα ὄχι.

(Σηκώνεται νὰ βγῇ).

ΔΕΣΠΩ

Σὰν τί λογῆς;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ (μοναχή της).

Γιατί νὰ τὸν καταλαλήσω τὸ δύστυχο! Αὐτὸς κακὸ δὲν εἶχε στὸ νοῦ του. Εἴτανε μιὰ τρέλλα, μὰ θαρρῶ πῶς γιατρεύτηκε τώρα. (ἀψὰ) Τίποτις, μάννα μου, τίποτις. Ἔτσι τὸ εἶπα νὰ σὲ πειράξω. (Βγαίνει).

ΔΕΣΠΩ

Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς τὴ φυλάγῃ· εἶδες ἐσύ, Κωσταντῆ μου, ποτέ σου τέτοια μορφιά;

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Τὴν παραχαδεύεις, σοῦ λέγω, μάννα, καὶ θὰ μᾶς τὴ χαλάσῃς. Καμάρωνέ την ὅσο θὲς ἀπὸ μέσα σου, μὰ μὴν τῆς τὰ λές. Τὸ παιδὶ εἶναι βοτάνι ποῦ ὅσο τὸ χαδεύεις μαραίνεται καὶ ζαρώνει. Πότιζέ το στὴ ρίζα του, δίνε του ἥλιο κι ἀγέρι, μὰ μὴν τὸ πολυαγγίζῃς.

ΔΕΣΠΩ

Νὰ εἴσουνα μάννα, θὰ τὄνοιωθες τί θὰ πῇ μονάκριβη κόρη. Εἶναι κι ὁ **ἀποξύστης** μας, Κωσταντῆ μου, κ' ἔχει κι αὐτὸ νὰ πῇ. Τριῶ μηνῶν τηνε βύζανα σάνε συχωρέθηκε ὁ μακαρίτης ὁ κύρης σου. Καὶ γύρισε καὶ μοῦ εἶπ' ὁ καημένος·—Δέσπω, ἡ Ἀρετοῦλα μου στὰ χέρια σου. Καὶ σφάληξε τὰ μάτια του καὶ πιὰ δὲ σηκώθηκε. Τὸ θυμᾶσαι. Δώδεκα χρόνων ἀγόρι σὲ εἶχα τότες. Πέρασαν τὰ χρόνια καὶ φύγανε. Μεγάλωσαν τὰ παιδιά μου, κ' ἡ Ἀρετοῦλα μας, ἔγεινε κοπέλλα κι αὐτή. Αἴ, καιρὸς εἶναι, γυιέ μου, ἐσένα σοῦ τὸ λέγω ποῦ εἶσαι κι ὁ πιὸ γνωστικός μου, νὰ τῆς εὕρουμε γαμπρὸ ποῦ νὰ τῆς ἀξίζῃ.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ (σηκώνεται).

Αὐτὴ τὴ δουλειὰ νὰ τὴν ἀφήσῃς ἀπάνω μου. Ἐγὼ θὰ τὴ βγάλω πέρα. Οἱ γαμπροὶ δὲ γίνουνται ἄψε σβύσε. Χρειάζεται ὑπομονὴ τὸ κυνήγι τους. Ἐγὼ θὰ τονε βρῶ τὸ γαμπρὸ κ' ἔννοια σου. Καὶ τοῦ λόγου σου πιὰ κοίταζε τὰ προικιά της.

ΔΕΣΠΩ

Ναί, δὲ σοῦ λέγω, παιδί μου, μὰ ξέρουμε κάτι καὶ μεῖς οἱ γυναῖκες. Ἐκεῖνο ποῦ ἔχω μὲς στὴν καρδιά μου καὶ μὲ πλακώνει εἶναι, νὰ μὴν τύχῃ καὶ πέσῃ τὸ πουλάκι μας σ' ἄσπλαχνα χέρια. Χίλιες φορὲς καλήτερα νὰ τὸ θάψω, παρὰ νὰ τὸ ρίξω μέσα στ' ἀγκάθια τὸ χαδεμένο μου. Ἀγάπη, Κωσταντῆ μου, καὶ καλὴ γνώμη. Κι ὅλα τἄλλα ἔρχουνται μοναχά τους. Νὰ σοῦ πῶ τώρα. Εἶναι ἕνα παλικάρι ποῦ πάει νὰ λωλαθῇ μὲ τὴν ἀδερφή σου. Δὲν ἀποκότησε νὰ μᾶς κάμῃ, λέει, προξενειά, γιατί εἶναι, λέει, ἀπὸ φτωχικὸ σόγι, καὶ φοβοῦνται πῶς δὲ θὰ ποῦμε τὸ ναί. Μὰ τὄμαθα ἀπὸ μέρος καλό, πῶς μᾶς θέν. Ἡ Κουταλιανὴ μοῦ τὸ ξεμυστήρεψε. Πές μου τώρα, Κωσταντῆ μου, ἂν εἶναι ὄμορφο καὶ τίμιο καὶ καλόγνωμο τὸ παιδί, καὶ τὸ ξέρω πῶς εἶναι, δὲν ἔχουμε μαθὲ βιὸς καὶ γιὰ κείνονε;

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Νὰ μὴν τὰ ξανακούσω τὰ προξενέματα τῆς Κουταλιανῆς, ποῦ ἀνεκατώνεται στὶς δουλειὲς τῶν ἄλλων σὰν τὴν ὄρνιθα μὲς στἀλῶνι. Νὰ πάγω νὰ τὰ πιάσω ταὐτιά της καὶ νὰ τὰ σέρνω ὥσπου αἷμα νὰ στάζουνε. Νὰ τὴν πριονίσω τὴν ἀσυμμάζευτη γλῶσσά της, ποῦ σὲ βρῆκε μαλακόκαρδη καὶ σὄπαιξε στὰ χεράκια της πάλι, ἡ θεοκατάρατη. Καὶ σύ, ἀπὸ τὴ βιάση νὰ παντρέψῃς τὴν κόρη σου, θὰ τηνε δώσῃς καὶ κανενὸς ζητιάνου σιγὰ σιγά.

ΔΕΣΠΩ

Ἄκουσέ με, Κωσταντῆ, καὶ ζητιάνος δὲν εἶναι. Εἶναι παιδὶ καλομαθημένο καὶ γραμματιζούμενο.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Γραμματιζούμενο; Μπὰς κ' εἶναι ὁ Στεφανῆς;

ΔΕΣΠΩ

Κι ἂν εἶναι, τί, Κωσταντῆ μου;

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μὴ χερότερα! Νὰ μπῇ νὰ μᾶς θρονιαστῇ δῶ μέσα καὶ τῆς μυρολογίστρας τ' ἀνίψι! Γιατί νὰ μὴ γυρέψουμε πρῶτα τὸν καντηλανάφτη, ποῦ εἶναι καὶ καλαθᾶς! Ἔρμο νὰ μείνῃ καὶ σκοτεινὸ αὐτὸ τὸ σπίτι, γεροντοκόριτσο νὰ πλανιέται καὶ νὰ ξενοδουλεύῃ ἡ ἀδερφή μου, τἀποφάγια τῆς γειτονιᾶς νὰ μαζεύῃ καὶ νὰ φτωχοθρέφεται, Στεφανῆδες ὅμως νὰ μὴ βλέπῃ μπροστά της! Δὲν τὴν ἔχω τὴν ἀδερφή μου γιὰ τέτοιες γενιές. Μήτε τὴ φαμελιά μου γιὰ τέτοια συμπεθεριά. Νὰ τῆς πῇς τῆς φιλινάδας σου τῆς Κουταλιανῆς νὰ πάῃ νὰ τὰ λέῃ αὐτὰ στὴ βρύση, ἐκεῖ ποῦ τὸ θολώνουν τὸ τρεχάμενό της νερὸ οἱ γλωσσοῦδες οἱ πλύστρες μὲ τὰ βρώμικα λόγια τους. Αὐτὸ τὸ σπίτι χτίστηκε σὲ θεμέλι' ἀρχοντάδικα, κι ἀρχοντάδικη στέγη τοῦ πρέπει.

ΔΕΣΠΩ

Παιδί μου, σὲ τιμῶ καὶ σὲ σέβουμαι γιὰ τὴν ξακουσμένη τὴ φρονιμάδα σου. Εἴταν ὅμως πικρὰ τὰ λόγια σου κ' ἔχυσαν ἄδικη χολὴ σὲ καρδιὲς ποῦ δὲν τὶς γνώρισες σὰν καὶ μένα ποῦ εἶμαι γυναῖκα, καὶ καθεμέρα τὶς βλέπω καὶ τὶς ἀκούγω. Μέσα στὰ φτωχικὰ τὰ καλύβια λάμπουν κάποτες περλάντια, χίλιες φορὲς πιὸ ἀτίμητα ἀπὸ τὸ διαμάντι αὐτὸ τοῦ δαχτυλιδιοῦ σου. Πετράδια, ποῦ δὲν τὰ πιάνει ἀθρώπου λόγος, γιατί εἶναι οὐράνια στολίδια ποῦ τὰ διαφεντεύει ὁ Θεός. Μὲ μιὰ καλὴ καρδιὰ ὅλου τοῦ κόσμου τὰ στολίδια δὲν παραβγαίνουνε. Μὴν τὰ λησμονῇς αὐτὰ ποῦ σοῦ λέγω, παιδί μου, καὶ σὰ γύρῃς τὸ κεφάλι σου ἀπόψε, ἄφησε τὴ γνώση σου νὰ τονε διώξῃ τὸν ὕπνο μιὰ ὥρα, καὶ νὰ καθρεφτίσῃ τὴν ἀλήθεια καθάρια μέσα στὸ νοῦ σου,—γιὰ χάρη τῆς ἀκριβῆς μας τῆς Ἀρετοῦλας.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἄφησέ τα τώρα, μάννα μου, ἄφησέ τα. Πάγω νὰ δῶ ἂν ἀκούστηκαν αὐτοὶ οἱ δυὸ ταξιδιῶτές μας. Εἴτανε νἄρθουν πρωὶ κι ἀκόμα δὲ φάνηκαν. Πρέπει νὰ τοὺς κράτησε ἄλλη μιὰ βραδιὰ στὴν χώρα ὁ Κράλης ποῦ ἦρθε γιὰ δουλειὲς ἀπ' τὴ Βαβυλῶνα. Τὸ ξέρεις πῶς εἶναι παλιός μου φίλος ὁ Κράλης, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἄρχισα νὰ ταξιδεύω στὰ μέρη τους. (Μοναχός του) Καὶ βγάζει κ' ἑκατὸ Στεφανῆδες ἀπὸ τὴν τσέπη του. (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ Ε'

Ἡ ἴδια.

ΔΕΣΠΩ, ὕστερα ΑΡΕΤΟΥΛΑ.

ΔΕΣΠΩ

Ἔχει τὸ αἷμα τοῦ μακαρίτη, θαρρῶ πῶς τονε βλέπω μπροστά μου σὰν ξεφωνίζῃ. Μὰ εἶναι μάλαμα ἡ καρδιά του· κάκια τί θὰ πῇ δὲν τὸ ξέρει. Εἶναι ἡ περηφάνεια ποῦ τηνε σκοτίζει κάποτες καὶ τὴ θολώνει τὴν καλωσύνη του. (Μπαίνει ἡ Ἀρετοῦλα).

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Μαννοῦλα, ἐσεῖς φωνάζετε, καὶ γὼ λούζουμουν μοναχή μου. Κοίταξε τὰ μαλλιά μου πῶς θροῦνε

Ὁ Διάδοχος τῆς Ῥωσσίας Μέγας Δοὺξ Γεώργιος

σὰν τὸ μετάξι. Καθίζω τώρα καὶ μοῦ τὰ μπλέκεις, νὰ σὲ χαρῶ, γιατὶ ὅπου νὰ εἶναι θὰ φανοῦν κ' οἱ ἄλλοι.

ΔΕΣΠΩ

Πάρε τὸ μαξιλάρι καὶ κάθισε, κόρη μου, γιατὶ βαραίν' ἡ καρδιά μου, κι ὅταν σ' ἔχω σιμά μου, γίνουμαι καὶ γὼ χαρούμενη σὰν καὶ σένα. Ἔτσι μοῦ ἔρχεται νὰ σ' ἔχω πάντα σιμά μου. Τόνε ζουλεύω τὸν καλότυχο ποῦ θὰ σὲ κάμῃ δική του.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Τί λές, μαννοῦλα; ἐγὼ παντρειές καὶ γαμπρούς δὲ θέλω· καὶ νὰ σοῦ πῶ, μάννα μου· ἂν εἶναι νὰ πάρω ἄντρα, ἡ καρδιά μου μοῦ λέει νὰ τονε διαλέξω ἀπατή μου, μὰ τὸ ξέρω πάλι πῶς αὐτὰ στὸν κόσμο δὲ γίνουνται, καὶ λέγω, παρὰ νὰ μοῦ φυτεύουν ξένες ἀγάπες τἀδέρφια μου, κάλλιο νὰ μένω στὴν ἀγκαλιά σου, ποῦ τὴν ἔχω χάρισμ' ἀπὸ τὸ Θεό.

ΔΕΣΠΩ (μπλέκοντας τὰ μαλλιά της).

Κι ἂ σἀφίναμε νὰ διαλέξῃς, Ἀρετοῦλα, ποιόνα θὰ διάλεγες;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Μὲ κάνεις καὶ γελῶ, καημένη μάννα! Σὰ νὰ εἶναι δὰ κ' οἱ γαμπροὶ κεράσια, νὰ βλέπῃς καὶ νὰ διαλέγῃς.

ΔΕΣΠΩ

Μὰ ἀπὸ τὰ λίγα παλικάρια ποῦ εἶδες, ποιόνα θὰ διάλεγες; ἔτσι, γιὰ χάζι.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἂν εἶναι γιὰ χάζι, νὰ σοῦ τὸ πῶ. Ἔχει τῆς Στεφάνωσης τὄνομα, —

ΔΕΣΠΩ (μοναχή της).

Ὁ Στεφανῆς!

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Εἶν' ὄμορφος καὶ χαριτωμένος, μὰ ὁ καημένος ἀπὸ σόγι δὲν εἶναι· (γελῶντας) τόνε βρῆκες, ἢ ἀκόμα;

ΔΕΣΠΩ

Τῆς μάννας ὁ νοῦς κι ἀπὸ τ' ἀιτοῦ τὸ μάτι πηγαίνει πιὸ μακριά. Καὶ τί σ' ἔκαμε, παιδί μου, νὰ διαλέξῃς τοῦ μακαρίτη τοῦ παπᾶ Χαραλάμπη τὸ γυιό;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Μάννα, γιατὶ νὰ σοῦ τὸ κρατήσω κρυφό, ποῦ δὲ φταίγω. Ὁ ἴδιος ἦρθε δεύτερη φορὰ ἀπόψε στὸ περιβόλι καὶ μοῦ εἶπε πῶς μ' ἀγαπᾷ. Καὶ τοῦ ποκρίθηκα νἄρθῃ νὰ σὲ βρῇ, γιατὶ ἐγὼ προξενήτρα δική μου δὲ γίνουμαι· καὶ τοῦ ἔκλεισα τὸ παράθυρο. —

ΔΕΣΠΩ (σηκώνεται ταραγμένη)

Θάρρος κι ἀδιαντροπιά του! Καὶ τόση ὥρα νὰ μὴ μοῦ τὸ λές! Καὶ νὰ μὴν τονε διώξῃς μὲ τὶς φωνές σου, μόνο νὰ τοῦ μιλᾷς καὶ γιὰ προξενειές! Ἀθεόφοβη! Τί θὰ γίνουμ' ἂν τἀκούσῃ κι ὁ κόσμος!

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἤθελα, μάννα, μὰ δὲν μποροῦσα νὰ τονε διώξω, γιατὶ τονε λυπούμουν. Τὰ λόγια του εἶταν ἄκακα καὶ πονετικά· γιατὶ νὰ τοῦ πικρομιλήσω ἐγώ! Καὶ μήτε τοῦ γλυκομίλησα. Στὴ μάννα μου τοῦ εἶπα νὰ πάῃ.

ΔΕΣΠΩ

Ἄχ, Ἀρετοῦλα, δὲν τὸν ἔμαθες ἀκόμα τὸν κόσμο, καὶ πῆγες καὶ μπῆκες σὲ παγίδα μεγάλη καὶ τρομερή. (Χτυπάει ἡ ξώπορτα). Πάρ' τὸ φανάρι, καὶ τρέχα ν' ἀνοίξῃς τὴν πόρτα. Πρέπει νὰ εἶναι τἀδέρφια σου. Ὕστερα σοῦ μιλῶ γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Πρόσεχε μόνο νὰ μὴν τἀκούσῃ, καημένη, ὁ

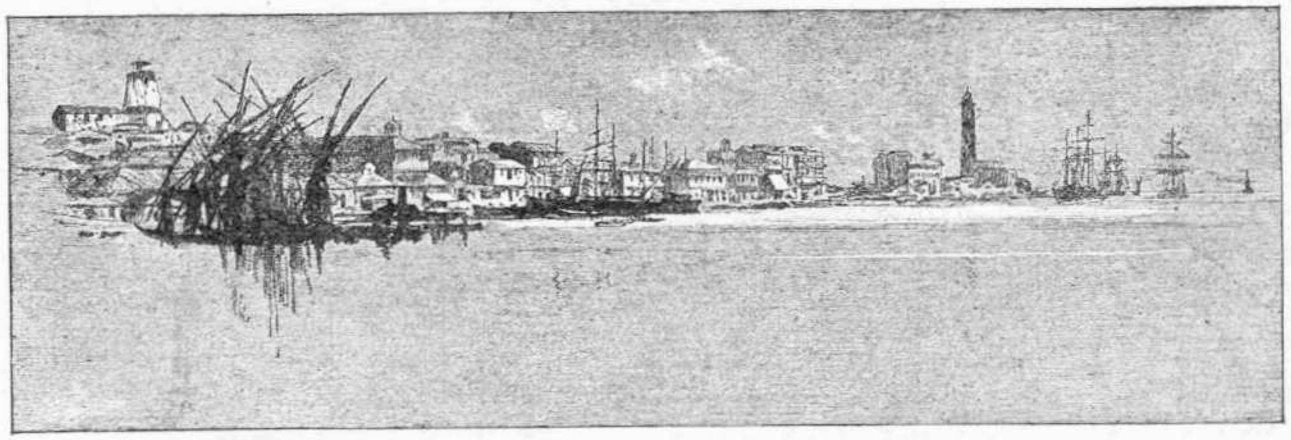

Πὸρτ Σαΐδ

Κωσταντῆς μας, γιατὶ χαθήκαμε. (Βγαίνει ἡ Ἀρετοῦλα μὲ τὸ φανάρι).

(Μοναχή της ἡ ΔΕΣΠΩ)

Τὄξερε πῶς δὲ θὰ τὸν ἀκούσουμε καὶ πῆγε στὸ κορίτσι ὁ ἀδιάντροπος, ποῦ ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸ βρῇ! Ἂ δὲν εἴτανε γιὰ τὸ παιδί μου ποῦ τὸν πόνεσε καὶ μπορεῖ νὰ τὸ πάρῃ κατάκαρδα, ἀπατή μου θὰ πήγαινα νὰ τὸν πιάσω τὸν ἀθεόφοβο! Τὴν Κουταλιανὴ θὰ βάλω νὰ τονε φοβερίξῃ. Μὰ ἡ ἀγάπη, δὲν εἶναι μάτια μοναχὰ ποῦ δὲν ἔχει, δὲν ἔχει μήτε αὐτιά. Μπορεῖ νὰ τὴν κλέψῃ κιόλας, καὶ μὲ τὸ ζόρι. Νὰ γυρίσω τοῦ Κωσταντῆ τὰ μυαλά, μποτζεργάτης, καὶ πάλι δὲ σώνει. Ἂς κλείσω κάλλιο τὰ μάτια μου κι ἄς τηνε δώσω σ' ὅποιονα θέλει, πρὶ νὰ μᾶς βγοῦν καὶ μπόμπες στὴ μέση. Ἀλλοίμονο, σὰ λείπῃ ὁ ἀληθινὸς ὁ στύλος ἀπὸ τὸ σπίτι! Μεγάλο λόγο νὰ μὴν πῶ, μὰ δὲν τὴν εἶχε ὁ μακαρίτης αὐτὴ τὴν καταραμένη τὴν περηφάνεια. Νὰ ζοῦσε κεῖνος, θὰ τὸ παίρναμε τὸ χρυσόκαρδο αὐτὸ παλικάρι, καὶ θὰ καταστάλαζε ἡ ψυχή μας. Ἀκούγω ἀντρίκιες φωνὲς καὶ γέλοια. Πρέπει νὰ ἦρθαν.

ΣΚΗΝΗ Ϛ'

Ἡ ἴδια.

Μπαίνει ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ΣΑΡΑΝΤΗΣ, ΚΡΑΛΗΣ

ΔΕΣΠΩ

Καλῶς τους, καὶ πάλι καλῶς τους! Μᾶς ἀργήσετε, γιὰ νὰ μᾶς φέρετε κ' ἕνα λεβέντη μαζί σας. Ἀπὸ τὸ γελαζούμενο πρόσωπό του τὸ ξέρω πῶς εἶναι ὁ φίλος τοῦ Κωσταντῆ μου, ὁ κὺρ Κράλης, ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα.

ΚΡΑΛΗΣ

Καλὰ τὸ μάντεψες, ἀρχόντισσά μου. Μ' ἔφεραν τὰ γλυκοαίματα τὰ παιδιά σου νὰ σᾶς δῶ καὶ νὰ σᾶς γνωρίσω, μιὰ κ' ἦρθα στὰ μέρη σας.

ΔΕΣΠΩ

Καὶ γιατὶ νὰ μὴν ἐρθῆτε ἀπὸ τὰ χτές; Ποιὸς ξέρει τί πατινάδες ἐκεῖ στὴ χώρα! Μὰ ἔχουμε δὰ καὶ μεῖς ἐξοχὲς καὶ παιχνίδια, κι ὅσο γιὰ κρύες βρυσοῦλες καὶ περιβόλια, ὄρεξη νἄχετε. Θαρρῶ πῶς οἱ δυὸ χουβαρντάδες μου φταῖνε. Ἂν εἴχετε μαζί σας τὸν Κωσταντῆ, θὰ σᾶς ἔφερνε ἴσα στὸ καλό μας χωριό.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Κράλη, τὴ βλέπεις τὴ μάννα μου. Σοῦ τὰ εἶπα χίλιες φορές. Αὐτὲς οἱ μαννάδες, σὰ δὲν ἔχουν τὰ παιδιά τους δεμένα νὰ τὰ τραβοῦνε σὰ σκυλάκια μαζί τους, ἡσυχία δὲν ἔχουνε. Μὰ τώρα δὲν μπορῶ νὰ πῶ πῶς δὲν ἔχει καὶ δίκιο. Δὲν μπόρεσα νὰ κατεβῶ ἀπατός μου στὴ χώρα, κι ἄρχιζα νὰ φοβοῦμαι πῶς θὰ μᾶς ξεφύγῃς πάλι δίχως νὰ σ' ἀξιωθοῦμε στὸ σπιτικό μας. Μόνο ποῦ γλίγωρα θὰ μ' ἔχῃς πάλι στὴ Βαβυλώνα.

ΔΕΣΠΩ

Στὴ Βαβυλώνα! Χριστὲ καὶ Παναγιά!

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Νά τα! Δὲ σοῦ τἄλεγα; Μπορεῖ τώρα νἄχουμε καὶ μυρολόγια, ἂν ἀγαπᾷς! Κ' ἔτσι θὰ πουληθοῦν οἱ καρποί μας, καὶ θὰ βγάλουμε καὶ παράδες.

ΣΑΡΑΝΤΗΣ

Αἴ, μάννα, ἐμεῖς πεινοῦμε. Πᾶμε νἀλλάξουμε τώρα, κ' ὕστερα μιλοῦμε καὶ γιὰ τὴ Βαβυλώνα. Ὁ Θανάσης πῆγε νὰ κοιτάξῃ τὰ ζᾶ, καὶ γλίγωρα ἔρχεται. Ἔλα, Κράλη, γιατὶ ξεκολλημό δὲ θὰ βρῇς. (Βγαίνει Σαράντης καὶ Κράλης).

ΣΚΗΝΗ Ζ'

Ἡ ἴδια.

ΔΕΣΠΩ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ὕστερα ΘΑΝΑΣΗΣ

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Αἴ, πῶς σοῦ φαίνεται; Εἶχα δίκιο, ἢ ὄχι; Εἶδες τέτοιο λεβέντη ποτές σου;

ΔΕΣΠΩ

Καλὸς κι ἄξιος μοῦ φαίνεται, Κωσταντῆ μου. Ἂν τὸ ρωτᾷς ὅμως αὐτὸ γιὰ τὴν Ἀρετοῦλα μας, δύσκολο τὸ βλέπω, ν' ἀφήσῃ τὴ Βαβυλώνα καὶ τὶς ἀρχοντιές του, καὶ νἄρθῃ νὰ φυλακιστῇ στὸ χωριό μας.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Νἄρθῃ καὶ νὰ φυλακιστῇ! Καὶ ποιὸς τὸ εἶπε! Ἀμὲ καὶ τί θαρρεῖς πῶς ὀνειρεύουμαι τόσα χρόνια ἄλλο, παρὰ νἄχω δικό μου σπιτικὸ στὴ Βαβυλώνα,

τῆς ἀδερφῆς μου τὸ σπίτι, καὶ νὰ κάνω κονάκι, ποῦ χρόνος δὲν περνᾷ δίχως νὰ πλανιέμαι στὰ μακρινὰ ἐκεῖνα τὰ μέρη. Νὰ σοῦ πῶ, μάννα, τὰ βαρέθηκα πιὰ τὰ χάνια τῆς ξενιτειᾶς. Θέλω, σὰν πηγαίνω, νὰ βρίσκω δικό μου σπίτι. Ὡς τώρα εἶχα τοῦ Κράλη τἀρχοντικό, μὰ κι αὐτὸς παντρεύεται ἀλλοῦ αὔριο, καὶ τονε χάνω. Σὰν ἔχω ἐκεῖ τὴν Ἀρετοῦλα μὲ τὰ παιδάκια της καὶ πηγαινοέρχουμαι, θὰ εἶσαι καὶ σὺ πιὸ κοντά της, ποῦ θὰ τὴ βλέπω γιὰ λόγου σου, θἄχω καὶ γὼ παρηγοριὰ μὲς στὰ ξένα.

ΔΕΣΠΩ

Φρόνιμος εἶσαι, Κωσταντῆ, κι ἄσκημ' ἀπολογήθης. Στὸν ἄμμο πηγαίνεις καὶ θεμελιώνεις τὰ στερνὰ τῆς μάννας σου καὶ τῆς ἀδερφῆς σου, κι ἀφίνεις τὴν τύχη νὰ παίζη κατόπι μαζί τους, τὸν ἄνεμο νὰ τὶς παίρνη καὶ νὰ τὶς σκορπάη. Ἡ πίκρα τοῦ χωρισμοῦ πῶς θὰ εἶναι θάνατος γιὰ τὰ μένα, δὲ λέγω τίποτις. Ἴσως τὸ συνηθίσω κι αὐτὸ τὸ φαρμάκι μὲ τὸν καιρό, σὰ συλλογιέμαι πῶς εἶναι καὶ γιὰ δικό σου καλό. Μὰ ἂν τύχῃ κ' ἔρθῃ θανατικό, ἂν τύχῃ καὶ μπῆ ἀρρώστια μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι καὶ τὸ ρημάξῃ, καὶ πολεμῶ μοναχὴ μὲ τὸ χάρο, καὶ γυρίζω τὰ μισοσβυσμένα μου μάτια νὰ δῶ ἕνα χαμόγελο πλάγι μου, ν' ἀκούσω μιὰ προσευχή, ν' ἀπλώσω τὸ μαραμένο μου χέρι καὶ νὰ ψάξω ἕνα χέρι χαδευτικό, —ποιὸς θὰ μοῦ τηνε φέρῃ πίσω τὴν Ἀρετοῦλα μου;

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἐγὼ θὰ σοῦ τηνε φέρω! Τὸ Θεὸ σοῦ βάζω ἐγγυτὴ καὶ τοὺς ἁγιοὺς μαρτύρους, πῶς ἂν τύχῃ κ' ἔρθῃ πίκρα γιὰ χαρά, ἂν τύχῃ κ' ἔρθῃ ἀρρώστια, ὁ Χάρος νὰ τὄχει τριγυρισμένο τὸ σπιτικό μας, στὰ δόντια του μέσα νὰ σπαρταροῦμε, στὴ μαύρη τὴ γῆς νὰ μᾶς σέρνῃ, τὰ σπλάχνα της νὰ μᾶς τρῶνε, πάλι θὰ κάμω ζωὴ καὶ φτερὰ καὶ θὰ σοῦ τηνε φέρω τὴν Ἀρετοῦλα.

ΔΕΣΠΩ

Ἔχουν τὰ λόγια σου τῆς μοίρας τὴ δύναμη, κι ἂς γείνῃ τὸ θέλημά σου, παιδί μου. Γραφτὸ τῆς εἶναι τῆς μάννας νὰ φέρνῃ στὸν κόσμο χαρές, καὶ νὰ καταπίνῃ φαρμάκια. Γεννᾷς, ἀναθρέφεις, καὶ χάνεις! Βλέπω καὶ δὲν βλέπω τὸ σύννεφο ποῦ μαυρίζει μπροστά μου. Ἡ ψυχή μας δὲν τὶς χωρεῖ τὶς μεγάλες τὶς συφορές. Ἂν τὶς χωροῦσε, θὰ γινότανε μύρια κομμάτια τὰ σωθικά μας μὲ τὄνομα τοῦ κακοῦ μοναχά. Οἱ μέρες καὶ τὰ χρόνια τοῦ χωρισμοῦ θὰ τὴν κατασταλάξουνε λίγη λίγη τὴν πίκρα, κ' ἔτσι θὰ χωρέσῃ μὲς στὴν καρδιά μου. Ἐσεῖς θὰ τὴ χαίρεστε τὴ μοναχριβή μου, καὶ γὼ θὰ σιγολυώνω μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἔρμους τοὺς τοίχους.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Αἵ, μάννα, μυρολόγια θἀρχίσουμε τώρα, ποῦ ἔχουμε καὶ μουσαφίρη στὸ σπίτι;

ΔΕΣΠΩ

Ἄχ, καὶ μᾶς μουσαφιρεύει ἀνάκουστα βάσανα.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μὰ καὶ νὰ τὴ δῇς τὴν Ἀρετοῦλα σου νύφη, κι ὅλα Παράδεισος θὰ σοῦ φαίνουνται πάλι. Ἔτσι εἶστε σεῖς οἱ μαννάδες. Ἀπὸ μέσα χαίρεστε, καὶ δάκρια χύνετε. Ὡς τόσο ἡ Ἀρετοῦλα ποῦ εἶναι; Τὄστριψε, ἅμα σήκωσα τὸ φανάρι γιὰ νὰ τὴν καλοδῇ ὁ γαμπρός. Πρέπει νὰ πῆγε νὰ στολιστῇ.

ΔΕΣΠΩ

Θὰ βγῇ μὲ τὴν ὥρα της, σὰ χρειαστοῦμε τὸ δίσκο. Ὅλα θὰ γείνουνε μὲ τὴν τάξη τους. Πάγω ἀπατή μου νὰ τῆς πῶ τὰ ξαφνικὰ τὰ μαντάτα, ὥσπου νὰ τοιμαστοῦν κ' οἱ ἄλλοι γιὰ τὸ πρωτάκουστο αὐτὸ φαγοπότι. (Βγαίνει).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ (μοναχός).

Ἡ δουλειὰ ἔγεινε. Τῆς φάνηκε βαρὺ τῆς γριᾶς, μὰ πάλι καλὰ βάσταξε. Τώρα καιρὸς δὲν μᾶς μένει. Ἀπόψε τὰ παιχνίδια, κι αὔριο τὴ στεφάνωση κιόλας. Ὁ Κράλης ξεκινάει τὴ δευτέρα, καὶ μοναχὸς δὲ θὰ φύγῃ. (Μπαίνει ὁ Θανάσης). Τὰ βόλεψες τἄλογα, Θανάση; Κι ἄλλα θὰ χρειαστοῦμε γιὰ τὰ προικιά, μὰ στέλνουμε τὸν Κεριάκο ἀπόψε καὶ μᾶς τὰ φέρνει ἀπὸ τὴ χώρα. Ἐσὺ τώρα νὰ πᾶς στὰ παιχνίδια.

ΘΑΝΑΣΗΣ

Νὰ μᾶς ζήσῃς, ποῦ μᾶς τὰ τέλειωσες μιὰ χαρά. Κ' εἶταν ὥρα μας, μὰ τὸ ναί, γιατὶ ὁ κόσμος ὄξω μᾶς τὴν πάντρεψε κιόλας, μὲ τὸν έναν καὶ μὲ τὸν ἄλλον.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ὁ κόσμος εἶναι καθρέφτης ποῦ βλέπεις μέσα τὸ νοῦ σου προτοῦ ν' ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου καὶ νὰ μιλήσῃς. Ξεχνᾷς καμιὰ φορὰ τὸ σκοπό σου; βγαίνεις καὶ τονε ρωτᾷς τὸν κόσμο τί ἔχεις νὰ πῇς ἢ νὰ κάμῃς. Σὲ παίρνει τότες ἀπὸ τὸ χέρι καὶ σὲ σέρνει σὲ μύριους γκρεμνοὺς ὁ καλόβουλος αὐτὸς κόσμος, ποῦ σ' ἀγαπάει κι ὅλο γιὰ τὸ καλό σου χολοσκάνει καὶ νοιάζεται. Ἔτσι τραβοῦν καὶ τὴ μισοζώντανη τὴ μυίγα τὰ μερμήγκια σὰν πέσουν ἀπάνω της καὶ τηνε κατρακυλοῦνε στὴ φωλιά τους νὰ κάμουν πανηγύρι τριγύρω της. Ἄφινέ τον τὸν κόσμο, καὶ τρέχα στὰ παιχνίδια. Στάσου! Πηγαίνω γὼ σὲ λιγάκι. Σύρε σὺ τώρα νἀλλάξῃς, νὰ φᾶμε, κ' ὕστερα. (Βγαίνουν).

ΣΚΗΝΗ Η'

Ταβέρνα. Ὁ Στεφανῆς κάθεται μοναχός του παρέξω. Παλικάρια κι ἄλλοι χωριανοὶ παραμέσα.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ, ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ, ὕστερα ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, καὶ Βιολιτζῆδες.

Α' ΠΑΛΙΚΑΡΙ

Τράκα το καὶ σύ, μωρὲ Στεφανῆ, τράκα το, κι ἄφινε τοὺς γέρους ποῦ παντρεύτηκαν κοπέλλες νὰ συλλογιοῦνται. (Τὸν τραβάει παραμέσα). Ἔλα νὰ σὲ κεράσω, μωρὴ κλαμένη μου Παναγιά, ποῦ διώχτεις τοὺς ποντικοὺς σὰ μᾶς ψάλλῃς Χερουβικό. Δός του ἕνα κρασὶ μωρὲ Γιάννη, αὐτουνοῦ τοῦ μισοκακόμοιρου. Γλέντι δὲ θὰ δοῦμε ἂ δὲν τοῦ τἀνάψουμε κι αὐτουνοῦ τὰ καντήλια. (Παίρνει ποτήρι καὶ τοῦ τὸ δίνει).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Νὰ σὲ χαρῶ, δὲν μπορῶ. Ἂν εἵμουν καλά, μιὰ πλώσκα θἄδειαζα γιὰ χατίρι σου.

Β' ΠΑΛΙΚΑΡΙ

Μὴν τὸν ἀκοὺς τὸ μαριόλο, κ' ἔχει πολλὰ ἡ σκούφια του μέσα. Εἶναι σιγανὸ ποτάμι, καὶ μὴ σὲ μέλῃ. Μοῦ τὰ εἶπε ὅλα μιὰ ψυχὴ ποῦ σὲ εἶδε ἀπόψε, μωρὲ θεομπαίχτη, κι ἂ δὲν πιῇς τὸ κρασί, σοῦ τὰ βγάζω, καημένε. (Ὁ Στεφανῆς κάνει νὰ φύγῃ). Βάστα τονε, γειά σου, δὲν ἔχει νὰ φύγῃ. Θὰ τὸ πιῇ τὸ κρασὶ κ' ὕστερα θὰ μᾶς τραγουδήσῃ κιόλας τἀναγνωστάκι.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Ἀφῆστε με, νὰ σᾶς χαρῶ, κ' εἶμαι ἀνείμπορος.

Β' ΠΑΛΙΚΑΡΙ

Ἐσὺ ἄρρωστος, κατεργάρη; Τίνος τὰ ψάλλεις αὐτά; Τάχα νὰ σὲ χτύπησ' ἡ πούλια ἐκεῖ ἀνάμεσα στὶς πορτοκαλιές;

Α' ΠΑΛΙΚΑΡΙ

Πιές το, καψούλη, καὶ τὄχυσα πάνω σου. (Ὁ Στεφανῆς πίνει).

Β' ΠΑΛΙΚΑΡΙ

Μὲ τὶς ὑγειές σου. Ἔλα, τὸ τραγούδι τώρα.

ΟΛΟΙ (γελῶντας).

Τὸ τραγούδι! τὸ τραγούδι!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Μά, παιδιά μου, δὲν ἔχω φωνὴ γιὰ τραγούδι.

Β' ΠΑΛΙΚΑΡΙ

Φωνὴ δὲν ἔχεις; Μωρὲ καὶ ποιὸς εἶναι ποῦ μᾶς φυλάγει ὡς τὸ μεσημέρι στὴν ἐκκλησιά; (τοῦ κρυφομιλάει): Ἔλα, τραγούδα νὰ ξεσκάσῃς, καημένε, δὲν τοὺς τὸ λέγω, καὶ μὴ φοβᾶσαι.

Γ' ΠΑΛΙΚΑΡΙ

Ἄλλο ἕνα κρασὶ θέλει, λέει. Κρασί, κρασὶ φέρτε του! (Τοῦ φέρνουν ποτῆρι).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Ἐσεῖς βαλθήκετε στὰ καλὰ νὰ μὲ μεθύσετ' ἀπόψε. (Πίνει).

ΟΛΟΙ

Τὸ τραγούδι τώρα, τὸ τραγούδι! (τοῦ φέρνουν ταμπουρᾶ).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ (μοναχός του).

Βαρειὰ καὶ πληγωμένη καρδιά, τραγούδα τους νὰ κάμουνε γλέντι τὰ βάσανά σου. (Παίρνει τὸν ταμπουρᾶ καὶ τραγουδάει):

Ἀπὸ τὴ μάννα τὸ μωρό,
Ἀπὸ τὴ γῆς βγαίνει λουλούδι,
Ἀπ' τὸ πηγάδι τὸ νερό,
Κι ἀπ' τὴν ἀγάπη τὸ τραγούδι.

ΟΛΟΙ (τραγουδοῦν).

Κι ἀπ' τὴν ἀγάπη τὸ τραγούδι.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Μὰ τὸ τραγούδι ὅσο γλυκό,
Ὅσο χαρόκαρδο κι ἂ βγαίνῃ,
Ἔχει ἕνα μάγιο μυστικό,
Ἡ γλύκα του νὰ σὲ πικραίνῃ.

ΟΛΟΙ

Ἡ γλύκα του νὰ σὲ πικραίνῃ.

(Μπαίνει ὁ Κωσταντῆς).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Γιά σας, παιδιά, κι ἀκονίζετε τἄρματά σας καὶ γι' ἄλλο ξεφάντωμα.

Α' ΠΑΛΙΚΑΡΙ

Γειά σου, ἀφεντικό, ἀλέστα ὅλοι μας γιὰ τὴν ἀφεντειά σου.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἀπόψε γίνεται ὁ ἀρραβῶνας τῆς ἀδερφῆς μου μὲ τὸν κὺρ Κράλη ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα καὶ βάλτε φωτιὰ νὰ καῇ!

ΟΛΟΙ (σηκώνουνται καὶ φωνάζουν).

Ἂς καῇ, κι ὁ κὺρ Κωστάκης νὰ εἶναι καλά!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ (μοναχός του).

Ποῦθε κατέβηκες, ἀστροπελέκι μου, καὶ δὲ σ' ἔνοιωσα, ὥσπου τὴν κομμάτιασες τὴν καρδιά μου; Ποῦθε πρόβαλες, ἀνεμοστρόβιλε, καὶ μοῦ τὸν πῆρες τὸ νοῦ μου; Νὰ φύγω, νὰ φύγω ἀπ' αὐτὴ τὴ φωτιά, ποῦ μὲ τριγυρνάει καὶ μὲ πνίγει. Νὰ μὴν τἀκούγω τὰ λόγια τους ποῦ σὰν ὀχιὲς μὲ δαγκάνουνε. (Βγαίνει).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Φέρε τῶν παιδιῶν κρασὶ μπρούσικο, Γιάννη, καὶ πὲς τοῦ κὺρ Μήτρου νὰ τὰ κουρντίσῃ, κ' ἴσια στὸ δικό μας μὲ τὰ παιχνίδια!

ΟΛΟΙ (πίνοντας)

Καλὰ στεφανώματα, ἀφεντικό, καὶ νὰ σοῦ ζήσουνε, νὰ γεράσουνε!

(Ἔρχεται Βιολιτζῆς καὶ Λαγουτατζῆς)

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μπρός, παιχνίδια, καὶ πίσω, παλικάρια!

(Βγαίνουνε τραγουδῶντας στὸ σκοπὸ τῶν παιχνιδιῶν):

Μιὰ πέρδικα, — μιὰ πέρδικα μοναχριβή,
Τὴν εἶχε ἡ μά — τὴν εἶχε ἡ μάννα στὸ κλουβί,
Ἔρχετ' ἄγουρος τὴν παίρνει,
Καὶ στὰ ξένα τηνε φέρνει.
Στὰ ξένα καί, — στὰ ξένα καὶ στὰ μακρινά,
Διαβαίνουν χῶ — διαβαίνουν χῶρες καὶ βουνά,
Μὰ δὲ βρήκανε κονάκι
Σὰν κι αὐτὸ τὸ χωριουδάκι.

[Ἕπεται συνέχεια] Α. Ε.

Τὰ κάτωθι δημοσιευόμενα δύο «Ποιήματα ἐν πεζῷ λόγῳ» ἐστάλησαν πρὸς τὴν *Ἑστίαν* ὑπὸ σοφοῦ Γερμανοῦ Ἑλληνιστοῦ μεταφρασθέντα ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ πρωτοτύπου τῆς Κυρίας Λίσβεθ Λίνδερμανν. Δημοσιεύονται δὲ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης μεταβολῆς, ἀπαράλλακτα ὅπως ἐστάλησαν, ὡς ἀπόδειξις τῆς εὐχερείας καὶ χάριτος μεθ' ἧς ὁ διαπρεπὴς τῆς *Ἑστίας* φίλος χειρίζεται τὴν δημώδη ἡμῶν γλῶσσαν. **Σ. τ. Δ.**

ΒΑΣΙΛΕΜΑ ΗΛΙΟΥ

Ὁλάνοιχτα εἶναι τὰ παράθυρα καὶ ἀπ' τὸ κρεβάτι μου ἔχω τὴ θωριὰ τοῦ παλιοῦ καμπαναριοῦ, ποῦ ὁλόγυρα πετοῦν τὰ χελιδόνια. Κοίτομαι ἄρρωστη 'ς τὸ κρεβάτι, κακὰ εἶναι τὸ σῶμά μου, κακὰ καὶ ἡ ψυχή μου. Καὶ τώρα, ποῦ κυττάω πέρα 'ς τὰ χελιδόνια, ἡ ἐνθύμηση μοῦ ἔρχεται 'ς τὸ νοῦ.

Βλέπω μιὰ κόρη δεκατεσσάρων, δεκαπέντε χρόνων μὲ μακρὲς καστανὲς πλεξοῦδες. Στέκεται σὲ παράθυρο μὲ περγουντιὲς τριγύρω 'ς τὸ γονικό της σπίτι· ὁ ἥλιος βασιλεύει καὶ τὰ χελιδόνια πετᾶν ἐδῶ καὶ κεῖ, ἀπαράλλαχτα, ὅπως τὰ βλέπω τώρα.

Θωράει τὸ ἄστατο φτερούγιασμα τῶν πουλιῶν, ποῦ ὁλονένα ἔρχονται καὶ πᾶνε καὶ σφυρίζοντας 'ς τὸν ἀέρα χαράζουν κύκλους μακρινούς· τὸ συρτό τους κελάδημα γεννάει πόθο 'ς τὴν καρδιά της, πόθο—πρὸς τί;

Καὶ κάθε βράδυ τὴν ἴδια ὥρα στέκεται 'ς τὸ παράθυρο καὶ θωράει τὰ χελιδόνια, καὶ τῆς φαίνεται, πῶς πρέπει νὰ κρατήσῃ τὴν τρυφερὴ καρδιά της, νὰ μὴν πετάξῃ ἔξω ἀπ' τὸ στῆθος—ἀπὸ πόθο.

Ἡ κόρη εἶμαι—ἤμουν ἐγώ. Ἡ ζωὴ μ' ἔμπλεξε 'ς τὰ βάσανά της. Χρόνοι μακροὶ ἐπέρασαν, καὶ χύνω ζεστὰ πικρὰ δάκρυα, ὅταν μου ξανάρχεται 'ς τὸ νοῦ, πῶς τότε ἤμουν.

Καλὸ δὲν εἶναι, νὰ βλέπῃ κανεὶς τὸν ἑαυτό του ξυπνὸς ἢ καὶ 'ς ὄνειρο. Ἔτσι λέγει ὁ κόσμος.

Τί ἀπόγινε ὁ πόθος, ποῦ μέσπρωχνε 'ς τὸν κόσμο;

Μὲ περίπαιξε κακά· ὅταν ἡ καρδιά μου ἤθελε νὰ σκληρύνῃ γιὰ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, τότ' ἐρχόντανε ὁ πόθος, νὰ τὴν ἀπαλύνῃ πάλι.—Πόθος πρὸς τὸ μέλλον ἦτον τότε—πόθος πρὸς τὰ περασμένα εἶναι τώρα. Ἄχ νὰ 'μποροῦσα μιὰ φορά, μιὰ φορὰ μονάχα, νὰ εἶμαι, ὅπως τότε, τόσο νέα καὶ γερή, τόσο καλὴ καὶ ἄκακη! Μὲ κεφάλι γεμάτο παραμύθια, μὲ καρδιὰ γεμάτη ἀγάπη!

Ὁ οὐρανὸς μαυρίλλιασε, ὁ ἥλιος δὲν φέγγει πλιά, τὰ πουλιὰ ἐσώπασαν.

Ὅλο κυττάζω πέρα καὶ θέλω νὰ πεισθῶ, πῶς τὰ πουλιὰ ἀκόμα κελαδοῦν.

Καὶ τρομάρα μὲ πιάνει ἀπὸ τὴν τόσο μακρὰ νύχτα, τὴν ἥσυχη σὰν τὸ θάνατο.

ΓΙΑΤΙ;

Γιατί ἔχεις τόσο ζεστὰ μάγουλα; ρωτάει ὁ ἄνεμος τὴν κόρη.

Τί σὲ μέλει; λέγει ἐκείνη περήφανα καὶ πηδάει πάνω ἀπὸ τὴ φράχτη· εἶναι, βλέπεις, μικρούτσικη καὶ ἀδάμαστη.

Γιατί λάμπουν ἔτσι τὰ μάτια σου; ρωτᾶν 'ς τὸν κῆπο τὰ λουλούδια.

Δὲν εἶναι δουλειὰ ἰδική σας· γελῶντας λέγει ἡ κόρη. Τότε κάθεται 'ς τὴ βρύση, σκύβει καὶ πίνει.

Ἄ, πῶς καῖν, κόρη, τὰ χείλια σου· λαλεῖ ἡ βρύση.

Ἐκείνη κοκκινίζει—γελάει ὅμως πάλι καὶ σὰν σηκώνει τὰ μάτια της, στέκει μπροστά της ὁ ἀγαπητικός της, λεβέντης χαριτωμένος, ποῦ τὴν χαϊδεύει καὶ τὴν φιλεῖ.

Τώρα κλαίει—δὲν ξέρει ὅμως τὸ γιατί.

Καὶ ἡ βρύση μουρμουρίζει, τὰ λουλούδια νεύουνε διακριτικά, ὁ ἄνεμος τῆς φυσάει 'ς τὸ πρόσωπο τὰ σγουρά της καὶ λένε ὅλοι μαζί. Τώρα τὸ ξέρομε.

Ἀπὸ πάνω 'ς τὴ νεραντζιὰ κάθεται μικρὸς Ἔρωτας καὶ γελάει.

ΚΑΛΙΓΟΛΑΣ[1]

ΨΥΧΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀριστερόθεν τοῦ λιμένος πρὸς τὰ ἔξω τοῦ κόλπου, πλησιάζοντα σχεδὸν μὲ τὸ ἀκρωτήριον Μισινόν, ἐφαίνοντο τὰ παράλια παλάτια τῶν Βαύλων μὲ τὰς ὀλίγας ἄνωθεν οἰκίας των. Δεξιόθεν πάλιν, στενοχωρημένος ἀπὸ τὴν ἐπέκτασιν τῶν οἰκιῶν τῶν Βαϊῶν, ἡπλοῦτο ὁ Λοκρῖνος κόλπος μὲ κατεστραμμένον σχεδὸν τὸν φραγμὸν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ἡνωμένος μὲ τὴν θάλασσαν, μὲ λείψανα προχώματος, ἀμαυρά, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης.

Καὶ ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ Δικαιαρχείας καὶ Βαϊῶν ἐν τῇ σκιᾷ διεκρίνετο, μόλις ὑψούμενος, ὁ στρογγύλος ἐσβεσμένος κρατὴρ τοῦ Ἀόρνου ἀποψιλωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀγρίππα, γυμνὸς τόρα, ἀναδίδων μόλις τοὺς ἐλαφροὺς θειώδεις καπνούς του.

Τὰ πυκνὰ δάση καὶ οἱ λοφίσκοι οἱ κατάφυτοι, οἱ σκιεροί, οἱ ὁποῖοι τὸν περιέβαλλον διὰ τόσου μυστηρίου καὶ τοῦ προσέδιδον ἄλλοτε τόσον φοβερὰν καὶ διαβολικὴν ὄψιν καὶ ἔδιδον ἀφορμὴν εἰς τόσας δεισιδαιμονίας—εἶχον καθαρισθῆ καὶ ὁ κῶνος ἡπλοῦτο εὐρύχωρος μὲ τὰ μαντευόμενα μέλανα τέλματά του, τὰ δυσώδη, τὰ ἀποπνέοντα δηλητήρια.

Ἐκοιμᾶτο τόρα ὅλος ὁ κόλπος καὶ ἔκρυπτε καὶ τὴν λαμπρότητά του, τὴν παροιμιώδη, τὴν περίφημον, καὶ τὴν καμπυλότητα τῶν ἀπείρως καλλιτεχνικῶν γραμμῶν του, ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν οἰκοδομῶν του, μὲ τὰς ἐπιχρύσους ἐπιγραφὰς καὶ τὰ μάρμαρα τῆς Νουμιδίας καὶ ὅλην τὴν ἀφθονίαν τῆς βλαστήσεώς του καὶ ὅλην τὴν πολυτέλειαν τοῦ χρώματος καὶ τοῦ φωτὸς καὶ ὅλην τὴν ἀνέκφραστον γλυκύτητα τῆς ἀτμοσφαίρας του.

Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὸν ἀνεπόλει κατάφωτον, καιόμενον ὑπὸ τῶν πυρῶν τῶν χαρμοσύνων, ἐγκαινιάζοντα τὸ ἔργον τὸ καταστρεπτικόν, ἑορτάζοντα τὸ φοβερὸν δρᾶμα τοῦ πνιγμοῦ.

Καὶ τόρα ἦτο νεκρωμένος ὁ κόλπος, ἐφαίνετο ληθαργῶν, ὀνειρευόμενος ὑπὸ τὴν σελήνην εἰς τὴν μίαν πλευράν, εἰς τὴν ἄλλην ληθαργῶν ὑπὸ τὴν σκοτίαν. Μόνη ἡ θάλασσα ἐφαίνετο ζῶσα ἀκόμη, κηλιδουμένη ἀπὸ ἄπειρον κῶνον ἀργυροῦν, φρίττουσα φρικιάσεις φωτεινάς, ὡς μυρμηκιῶσα ὑπὸ μυριάδας φωσφωρούχων ζωϋφίων.

Οὔτε πνοὴ ἀνέμου, οὔτε κραυγή, οὔτε θόρυβος.

Ἠρεμία καὶ ἐρήμωσις.

Ὁ Γάϊος ἐρρίφθη ἐπὶ θρανίου πολυτελοῦς καὶ προσέκλινε τὸν ἰσχνότατον, τὸν ἐπιμήκη λαιμόν του καὶ ἐστήριξε τὴν χονδράν, τὴν δυσανάλογον κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρός.

Ἐσκέπτετο . . . .

Τοῦ ἐλίκνιζε παραδόξως τὸν νοῦν ἡ γαλήνη ἐκείνη ἡ ἀπόλυτος, ἡ διαφανὴς τοῦ περιβάλλοντος. Τὸ ὁμιχλῶδες κάλυμμα τὸ σκοτεινὸν τὸ ὁποῖον τοῦ περιέβαλλε, τοῦ συνέσφιγγε πάντοτε τὸν ἐγκέφαλον, τοῦ ἤμβλυνε τὰς σκέψεις, τοῦ ἐσκότιζε τὴν συνείδη-

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 417.

σιν, ἐκαθαρίζετο εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐκείνην διαύγειαν τοῦ σύμπαντος, διελύετο εἰς τῆς θαλάσσης τὸ χρῶμα—κυανοῦν παρ' ὅλην τὴν νυκτερινὴν σκοτίαν—εἰς τῶν πέριξ λοφίσκων τὰς γλαυκάς, τὰς αἰθερίας γραμμάς.

Ἐδύνατο τόρα διὰ πρώτην φορὰν νὰ ἀτενίσῃ καθαρόν, χωρὶς ὁμίχλην, τὸ ἀκανόνιστον τὸ θαμβωτικὸν πανόραμα τῆς ζωῆς του, τῆς ζωῆς του τῆς τρικυμιώδους, τῆς τεταραγμένης.

Παρήρχετο πρὸ τῶν διαυγῶν αἰσθήσεών του, πρὸ τοῦ ἐνσυνειδήτου ἐγκεφάλου του ὅλη ἡ παιδική του ἡλικία, ὅλος ὁ παρὰ τῷ Τιβερίῳ βίος του ὁ περιφρονημένος, ὁ ἀφανής, πλήρης ψευδοῦς ὑποταγῆς ἐκ μέρους του καὶ ταπεινώσεως. Ἐκράτει τὴν καρδίαν του τότε ἐπιμελῶς, δολίως κεκρυμμένην πρὸ τῶν διαπεραστικῶν ὀφθαλμῶν τοῦ μεγάλου κακούργου ὅστις τὸν ἐπετήρει, τὸν ἐμάντευε καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ὅμως κατώρθωσεν ἐντέχνως νὰ ἀγαπηθῇ. Ἐνθυμεῖτο ἀκόμη τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς ζωῆς του κατὰ τὴν ὁποίαν, μὲ τὴν ἄωρον καρδίαν του ἐξωγκωμένην ὑπὸ παθῶν, ὑπὸ ἀσβέστου δίψης ἀγνώστων φαύλων ἡδονῶν, ὑπὸ ἐπιθυμίας δόξης — ἔζη μεμονωμένος, ἄσημος, φθονῶν καὶ αὐτὴν ἔτι τοῦ πατρός του Γερμανικοῦ τὴν δόξαν—τοῦ πατρός του τοῦ ἀπαραμίλλου, τοῦ λατρευομένου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ μετ' αὐτὴν τὴν δολοφονίαν του. Μακρὰν τῆς μητρός του, μακρὰν τῶν συγγενῶν του ἔζη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Τιβερίου κατασιγάζων ὅλας τὰς ὁρμὰς τοῦ νοῦ, ὅλας τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας, κορεννύων μόλις τὰς ἐκφύλους ὁρμὰς τῆς παιδικῆς σαρκός του εἰς τὰς ἀγκάλας τὰς ἀώρους τῶν ἀδελφῶν του. Οὔτε ὠνειρεύετο κἂν τότε τὴν δόξαν τὴν μετέπειτα.

Ὅλη αὐτὴ ἡ μακρὰ ἡ εἰκοσαέτις διάρκεια τοῦ ταπεινοῦ του βίου ἐφαίνετο ὡς σκοτεινὴ ἐποχὴ δουλείας, ἀντιθέτως τῆς βραχείας φεγγοβόλου, μεγαλοπρεποῦς ἐποχῆς τῆς βασιλείας του.

Ὑπῆρξε ἀπότομος, πολὺ ἀπότομος ἡ μετάβασις. Ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπειλῆς τοῦ διηνεκῶς κεκρυμμένου κινδύνου εἰς τὸν ὁποῖον ἔζη πρότερον ἀνῆλθε τόρα εἰς τὸ ὕψιστον τοῦ κόσμου ἀξίωμα. Τὸ παιδίον τὸ ἀφανές, τὸ φοβισμένον, τὸ ζῶν μὲ κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν ἦτο τόρα κοσμοκράτωρ μὲ ἑκατομμύρια ὁλόκληρα λαῶν ὑπὸ τοὺς πόδας του. Ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐξουσία καὶ τὸ ὕψος του τοῦ ἐπροξένουν ἴλιγγον, τοῦ ἐθάμβωναν τοὺς ὀφθαλμούς, τὸν ἔριπτον εἰς κατάπληξιν μακράν. Εἰς εἰκοσιτρία ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐβασίλευε, εἰς τὸν κόσμον δηλαδὴ ὁλόκληρον ἐκτὸς τοῦ βαρβαρικοῦ, καὶ ἐδέσποζε ἀπὸ τοῦ Ρήνου μέχρι τῶν ἀπωτάτων τοῦ Εὐφράτου ὁρίων. Μεγάλαι δυνάμεις θαλάσσιαι, ἑκατομμύρια στρατοῦ, εἴκοσι καὶ πέντε λεγεῶνες ἐπιλέκτων εἰς τὰς διαταγάς του καὶ ἑξακόσια ἑκατομμύρια—ὅλος ὁ θησαυρὸς τοῦ Τιβερίου—εἰς τὴν διάθεσίν του. Κάτωθεν τοῦ Παλατίνου ἡπλοῦτο ἰδική του ἡ Ρώμη, ἡ ἄμετρος Ρώμη μὲ τὰ τρία ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων της, μὲ τὸν κόσμον τῶν πατρικίων καὶ τῶν ποντιφήκων της, μὲ τὰ ἄπειρα πλούτη της καὶ τὰς λαμπρὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις καὶ τὴν δίνην τῆς ζωῆς της πλήρους ὀργίων . . .

Εἶχεν εἰς τὰς χεῖράς του τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δύναμιν, ἀπείρους. Ἐδύνατο τὸν κόσμον ὅλον νὰ συγκλονήσῃ, — θεὸς αὐτός, θεὸς τῆς Ρώμης, θεὸς τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, θεὸς μὲ σάρκα καὶ μὲ ὀστᾶ, λατρευόμενος, προσκυνούμενος ὑπὸ ὅλων, θεὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἀπένεμον θυσίας καὶ παρακλήσεις μαζὶ μὲ θύματα καὶ μὲ λίβανον.

Καὶ εἰς τὴν ἐκτύφλωσιν αὐτὴν τῶν τιμῶν καὶ τῆς δόξης τῆς ὑπερβολικῆς, τὸν κατεπλημμύρησε κατ' ἀρχὰς εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν κόσμον ὅλον στιγμιαία σιγὴ τῶν ὁρμῶν καὶ τῶν παθῶν του. Κύματα καλωσύνης καὶ ἀγαθότητος τοῦ ἐγέμισαν τὴν καρδίαν.

Καὶ τοὺς ἐνθυμεῖτο τόρα τοὺς πρώτους μῆνας τῆς βασιλείας του τοὺς τόσον εὐδαίμονας διὰ τὴν Ρώμην, — τὰς διασκεδάσεις, τὰ θεάματα τὰ ὁποῖα ἔδιδε εἰς τοὺς Ρωμαίους, τὰς θήρας τὰς λαμπρὰς τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ τοὺς σπαραγμοὺς τῶν ἄρκτων καὶ τὴν πάλην τῶν λεόντων ἐν μέσῳ τοῦ κομψοῦ Ρωμαϊκοῦ ἱπποδρόμου, τὸν ὁποῖον, ὑποχρεωτικῶς ἐγέμιζε ὁ λαὸς καὶ ὁ ὁποῖος ἀπέστιλβε ἀπὸ τὰς στολὰς τῶν πατρικίων καὶ τῶν συμβούλων—τῶν ἀναπαυομένων εἰς τὰ προσκεφάλαια τὰ ὁποῖα πρῶτος αὐτὸς εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἱππόδρομον—καὶ μὲ τὸ ἔδαφος τὸ ἀκτινοβολοῦν ὑπὸ τὸ ἐπίστρωμα τῆς μίλτου καὶ τῆς κόνεως τῶν λίθων τῶν πολυτίμων.

Εἶχεν αἰσθανθῆ στιγμιαίαν στοργὴν ὑπέρμετρον πρὸς τοὺς συγγενεῖς του, πρὸς τοὺς ἐχθρούς του ὅλους. Καὶ αὐτὴν τοῦ Τιβερίου τὴν περιφρόνησιν εἶχε λησμονήσῃ, καὶ εἶχε συγχωρήσῃ τὸν υἱόν του.

Ἀλλ' ἔπειτα ἡ πρώτη θάμβωσις παρῆλθε μαζὶ μὲ τὴν φοβερὰν νόσον ἡ ὁποία τὸν προσέβαλλε.

Ὑπῆρξε ἡ δυστυχεστέρα στιγμὴ τοῦ βίου του. Κλινήρης, ἀναίσθητος ἀπὸ τὸν πυρετόν, ἀπὸ τὴν τυφώδη προσβολὴν ἐπάλαισε ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον μεταξὺ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἰάθη ἔπειτα, ἀλλὰ διετήρησε διὰ παντὸς ἐν τῇ σκοτισθείσῃ διανοίᾳ του τὴν αἰωνίαν ἀντανάκλασιν τῶν παραληρήσεών του, τὴν αἰωνίαν σφραγῖδα τῆς παραφροσύνης ἡ ὁποία ἐκρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ἡ ἀσθένεια ἐκείνη ἠροτρίασε τὸν ἐγκέφαλόν του ὁλόκληρον, μετήλλαξε ὅλον τὸν ὀργανισμόν του καὶ ἄλλος Γάϊος, μὲ ἄλλην ψυχὴν μὲ ἄλλην καρδίαν, ἀφυπνίσθη μετὰ τὸν πολυήμερον λήθαργον.

Τὸ ᾐσθάνετο· εἰς τὴν ἀσθένειαν ἐκείνην ἐχρεώστει τὴν αἰωνίαν ἐπιθυμίαν τοῦ αἵματος καὶ τὴν ἄμετρον, τὴν παθολογικὴν δίψαν δόξης καὶ ἀποθεώσεως καὶ τὴν ἀνισορροπίαν τὴν ἐκτρωματικὴν πλέον τῶν παθῶν, ἡ ὁποία τὸν κατεῖχεν ἔκτοτε.

Ὅλη ἡ μετέπειτα σταδιοδρομία του, σημειωμένη μὲ ῥύακας αἵματος, μὲ φωνὰς βιασμῶν καὶ μὲ αἱμομιξίας καὶ διαμαρτυρίας λαοῦ ὁλοκλήρου καὶ μὲ σκορπισμὸν χρυσοῦ ἀφθόνου καὶ κολακείας καὶ λιβάνου παρίστατο τόρα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Εἰς τὴν παντελῆ ἐκείνην ἠρεμίαν τὰ νεῦρα δὲν ἐλάμβανον πουθενὰ κανένα ἐρεθισμόν, καὶ ὁ ἐγκέφαλός του εὑρίσκετο εἰς μίαν ἐκ τῶν σπανίων στιγμῶν πλήρους διαυγείας. Ἡ ὅρασις καὶ ἡ μνήμη εἰργάζοντο ὑγιῶς καὶ αἱ σκηναὶ τοῦ παρελθόντος διήρχοντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του μὲ ὄψιν νέαν.

Ἔβλεπε ἄμετρον τὴν σειρὰν τῶν ἐγκλημάτων

του τὴν ὁποίαν ἐγκαινίασε πρώτη τοῦ νέου Τιβερίου ἡ δολοφονία καὶ τῶν τόσων δυστυχῶν οἱ ὁποῖοι εἶχον τάξη τὴν ζωήν των εἰς τοὺς θεοὺς κατὰ τὴν ἀσθένειάν του καὶ τοὺς ὁποίους ὑποχρέωσε ἰαθείς, νὰ κρατήσουν τὸν ὅρκον των. Ἔπειτα ἀνεπόλει μετ' ἀπορίας τὴν παραφοράν, τὸν ἴλιγγον τῆς λαγνείας ἡ ὁποία τὸν εἶχε καταλάβει. Καὶ ἔβλεπε τόρα ἐν τῇ διαφανείᾳ τοῦ ἀέρος, μακρὰν ἐκεῖ εἰς τοὺς φεγγοβόλους ἀτμοὺς τῆς σελήνης, τὰ πρόσωπα τῆς Δρουσίλλης καὶ τῆς Λιβίλλης καὶ τῆς Ἀγριππίνης καὶ τὰς μορφὰς τῆς Κορνηλίας Ὀρεστίνης καὶ τῆς Λολίας Παυλίνας καὶ ὅλων τῶν γυναικῶν τῶν ἄλλων τὰς ὁποίας ἐν στιγμῇ ἰδιοτροπίας ἔκλεπτε ἀναιδῶς ἀπὸ τοὺς συζύγους των, ἐκλέγων αὐτὰς μετὰ φυσικὴν ἐξέτασιν λεπτομερῆ εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς συναναστροφὰς — καὶ ἐδυσφήμει ἔπειτα δημοσίᾳ χλευάζων αὐτὰς διὰ τὰ κρύφιά των ἐλαττώματα καὶ τὰς φυλετικὰς ἀτελείας των τὰς ἀποκρύφους τὰς ὁποίας καὶ ἐνέγραφε εἰς αὐτὰ τὰ ἐπίσημα βιβλία τοῦ κράτους.

Τὰ ἐνθυμεῖτο ὅλα, καθὼς καὶ τὸν φθόνον του τὸν ἀσθενικόν, τὴν ζηλοτυπίαν καὶ δι' αὐτὸν τὸν πατέρα του καὶ διὰ τοὺς θεοὺς αὐτοὺς—τὸν Δία τοῦ Καπιτωλίου μὲ τὸν ὁποῖον συνδιελέγετο καὶ ἠπείλει κάποτε ἢ συνεφιλιοῦτο ὡς ἰσοδύναμος.

Ὅλα τὰ ἔκτροπα τῆς ἀσθενικῆς του διανοίας, ὅλαι αἱ φαντασιοπληξίαι του αἱ παράφοροι, ὅλοι οἱ τοῦ λαοῦ βασανισμοὶ καὶ αἱ ἀνυπολόγιστοι αἱ μυθώδεις δαπάναι του καὶ ἡ σκληρότης του ἡ ἀπαράμιλλος καὶ αἱ μυριάδες θυμάτων τὰς ὁποίας ἡ χεὶρ ἢ τὸ νεῦμά του εἶχε σπείρει εἰς τὴν βραχεῖαν διετῆ ὁδὸν τῆς βασιλείας του—παρήλαυνον τόρα πρὸ τοῦ ἀφυπνισθέντος νοῦ.

Ἡ γέφυρα ἡ ὁποία ἄμετρος, σκοτεινή, ἡπλοῦτο ἔμπροσθέν του, ἡ στοιχίζουσα τὸν λοιμόν, τὴν πενίαν εἰς τὴν Καμπανίαν ὁλόκληρον ἦτο τὸ τελευταῖον σχέδιον τῆς μεγαλεπηβόλου ἰδιοτροπίας καὶ τρέλλας του.

Τὰ ἐβαρύνθη τόρα ὅλα. Ἤθελε νέα συναισθήματα, κἄτι τι ἀδοκίμαστον καὶ μέγα, — ἡ φύσις ἐκείνη ἡ παράδοξος τὴν ὁποίαν ἐξόχως ἐχαρακτήριζεν ἡ παλιντροπία καὶ τὸ ἀμφίρροπον τῆς θελήσεως καὶ τὸ ἀσταθὲς τῆς ἰδιοτροπίας καὶ τῶν ἰδεῶν τὸ εὐμετάβλητον καὶ ἡ δίψα τοῦ πρωτοτύπου ἡ χαρακτηρίζουσα τοὺς μεγαλοφυεῖς καὶ τοὺς τρελλοὺς—ὅλην τὴν μεγάλην χορείαν τῶν ἐκφύλων.

Τί ἄλλο θὰ ἔκαμνε τόρα;

Τὴν ἡδονὴν τῆς σαρκὸς τὴν ἐβαρύνθη καὶ μόνον ἡ μικρά του θυγάτηρ τὴν ὁποίαν εἶχε ἀποκτήσει ἀπὸ τὴν ἀδελφήν του τοῦ ἐξήγειρε ἀκαθέκτους τὰς ὁρμὰς καὶ τοῦ ὑπεξέκαιε πόθους διὰ τῆς ἁγνότητος τῆς παιδικῆς.

Τὸν πόλεμον μᾶλλον ἐδίψα τόρα, μὲ τὰς συγκινήσεις του τὰς βιαίας καὶ τοὺς κινδύνους καὶ τὰς νίκας. Ἤδη τὸ σχέδιον τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Γερμανῶν εἶχεν ὡριμάσει εἰς τὴν κεφαλήν του καὶ προσεπάθει νὰ ἀποδιώξῃ, νὰ νικήσῃ τὴν δειλίαν του καὶ νὰ δράσῃ, νὰ δρέψῃ δάφνας ἀπαραδειγματίστους διὰ τὴν ἱστορίαν.

Ἀλλ' ἦτο δειλὸς μολοντοῦτο, ἄπειρος δειλός. Τὴν δειλίαν αὐτὴν τὴν παθολογικὴν τὴν ἀπίστευτον τὴν ἐγνώριζε. Ἐνθυμεῖτο ὡς τελευταίαν ἀπόδειξιν αὐτῆς, τὸν φόβον τὸν παιδαριώδη ἀλλ' ἀνυπέρβλητον τὸν ὁποῖον ᾐσθάνθη πρὸ τῆς Αἴτνης καπνιζούσης, κατὰ τὸ τελευταῖόν του ταξείδιον ὅτε ἔφυγεν ἐκ Ῥώμης ὅπως παρηγορηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τῆς Δρουσίλλας. Ἡ θέα τοῦ βουνοῦ ἐκείνου τοῦ παραδόξου, τοῦ ἐκτινάσσοντος φλόγας, τοῦ ἐμοῦντος λάβαν πυρίκαυστον, τοῦ ἐρευγομένου καπνούς, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ζωντανὸν μὲ δύναμιν μυστηριώδη, φοβεράν, τὸν ἐνέπλησσε τρόμου ἀσυνειδήτου, τρόμου τρελλοῦ, ἀκατανικήτου, ὅστις τὸν ἔκαμε νὰ φύγῃ τρέχων ὡς μαινόμενος, ὡς καταδιωκόμενος ὑπὸ δυνάμεων ἀοράτων.

Καὶ ἡ σκέψις αὕτη τῆς δειλίας καὶ ἡ ἐξέγερσις τῶν φόβων του κυριεύσασα τὸν ἐγκέφαλόν του ἐκ νέου τοῦ ἐνεθύμισε, τοῦ ἐπαρουσίασε ἐπίφοβον ἔμπροσθέν του τὴν *μόνωσίν* του καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ἀνασκιρτήσῃ. Ἔστρεψε τὰ βλέμματα παντοῦ περίφοβος. Ἡ σιγὴ ἡ ἀπόλυτος ἐν τῇ σκοτίᾳ ὅλου τοῦ πεθαμένου τόρα κόλπου—τοῦ ζωντανοῦ, τοῦ ἑορτάζοντος, τοῦ καιομένου πρό τινων ὡρῶν—ἔδιδε φασματώδη τινὰ ἠρεμίαν καὶ ψυχρότητα καὶ νέκρωσιν καὶ ὅλα τὰ ἀντικείμενα τὰ φωτιζόμενα ὑπὸ τῆς σελήνης τῆς παγερᾶς.

Ἀκαμψία τις πτωματώδης, ὡς ἀπολίθωσις κόσμου φανταστικοῦ, παλαιοῦ, καὶ πεθαμένου, περιεκάλυπτε ὅλην τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν ὑδάτων, τῶν φασματωδῶς ἀκινήτων καὶ τῶν τοπίων τῶν ὑπνωττόντων ὡσεὶ λήθαργον προαιώνιον.

Ὡς ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν ἀριστερὰ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ Μισινοῦ ἀκρωτηρίου εἶδε τόρα τὴν κορυφήν του μὲ τὸν φάρον της — λουομένην εἰς τὴν σελήνην. Ἡ ἔπαυλις τοῦ Τιβερίου ἔλαμπε παραδόξως.

Εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἐσκοτισμένους ὑπὸ φόβου καὶ διεγέρσεως καὶ ἀγρυπνίας, τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν παράδοξον. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ κόλπος ὅλος τοῦ ἐφάνη οἰκούμενος ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς, τῆς ἐκδικητικῆς σκιᾶς τοῦ προκατόχου του τὸν ὁποῖον εἶχε δολοφονήσει. Εἰς τὸ βάθος ἀκόμη, ἐκεῖ κλείουσαν τὸ στόμιον τοῦ κόλπου τῆς Καμπανίας, ἐμάντευε τὴν Καπρέαν τὴν νῆσον μὲ τοὺς ἐπιβάλλοντας, τοὺς τραχεῖς καὶ τραγικοὺς βράχους, ἐστιγμένους ἀπὸ ἀναμνήσεις τοῦ Τιβερίου—ἀναμνήσεις λάγνους τῶν ὀργίων καὶ τῶν κακουργημάτων τοῦ τρίτου αὐτοῦ Καίσαρος.

Ἀλλ' ἡ οἰκία ἐκείνη προπάντων ἐπὶ τοῦ Μισινοῦ ἐγέμιζε μὲ ἐλέγχους τὴν καρδίαν τοῦ Γαΐου καὶ τοῦ ἐνθύμιζε ἀπαισίαν τὴν σκηνὴν τῆς δολοφονίας. Εἰς τὸν ἐσκοτισμένον τὸν ἀγωνιῶντα καὶ πάλιν ἐγκέφαλόν του, ἀνηγέρθη ἡ εἰκὼν τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ ῥωμαίου Καίσαρος, τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ τὸν ὁποῖον ἐφοβεῖτο, πρὸς τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο ποιάν τινα στοργὴν καὶ θαυμασμὸν λανθάνοντα.

Τὸ ἔβλεπε καὶ τόρα καὶ πάντοτε, τὸ τελευταῖον βλέμμα τὸ ὁποῖον ὁ Τιβέριος τοῦ ἔδωκε ἄνωθεν τῶν πορφυρῶν προσκεφαλαίων, μὲ τὰ ὁποῖα αὐτὸς τὸν ἀπέπνιγε ἀδυσώπητος διὰ νὰ τὸν διαδεχθῇ, — βλέμμα κατάρας, ἀγωνίας, ἀπειλῆς, διεσταλμένον, αἱματηρόν, ὀγκούμενον, προεξέχον ἕνεκεν τῆς ἀσφυξίας.

Καὶ αὐτὸς τοῦ ἐσυσσώρευε τὰ προσκεφάλαια καὶ τὰ συνεκράτει μετὰ μανίας θηριώδους εἰς τὸ στόμα καὶ τοῦ ἔφραττε τὴν πνοήν, ἐνῷ ὁ συνένοχός του ὁ Πίσσων ἐκράτη στερρῶς τοὺς πόδας τοὺς ἐπαναστατοῦντας, τοὺς σπαρταροῦντας τοῦ θύματος. Μὲ ὅλον τὸν χείμαρρον τοῦ μετέπειτα χυθέντος ὑπ' αὐτοῦ αἵματος ἀκόμη δὲν εἶχε ἀποπλυθῇ ἡ ἀνάμνησις ἐκείνη τῆς πρώτης δολοφονίας . . . .

Καὶ αἴφνης ὁ Γάϊος ἀνεσκίρτησε, ἠνωρθώθη ἔντρομος. Τὸ ἔβλεπε τόρα ἀπειλητικόν, κυανωτικὸν μὲ διεσταλμένους, ἐκδικητικοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ πρόσωπον τοῦ Τιβερίου εἰς τὸ παράθυρον, ἐκεῖ μακρὰν ἐπὶ τοῦ Μισινοῦ — τὸ σκοτεινὸν τὸ μέλαν ἐν ἀντιθέσει μὲ τὰ μάρμαρα τὰ πάλλευκα τὰ στίλβοντα τῆς οἰκοδομῆς.

Ἡ ὀπτασία μετεβάλλετο ἤδη εἰς ἐφιάλτην. Ὁ κόλπος ὅλος ἐνεψυχοῦτο ἀπὸ σκιὰς καὶ ἐκ τῶν παραλίων ὅλων ἀνήρχετο ἓν παράπονον εἷς ἔλεγχος.

Ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ αὐστηροῦ ἐπὶ τῶν Βαϊῶν ἐνεφανίζετο ἐκδικήτρια τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἡ μορφή, ἐνῷ καὶ ἀπὸ τῆς Νώλης, ὅπου εἶχε ἀποθάνει, ἐξήρχετο ὁ Αὔγουστος ἀπειλητικὸς καὶ ἡ μορφὴ τοῦ Τιβερίου ἐπὶ τοῦ Μισινοῦ εἰς τὸ φοβερὸν παράθυρον τοῦ δωματίου τῆς δολοφονίας, τὸν παρετήρει εἰρωνικὴ καὶ ἀπαίσιος μὲ αἱματηρούς, διεσταλμένους πάντοτε τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἡ βραδυποροῦσα σελήνη τὰν ὁποίαν ἐπεκαλεῖτο λάγνως κατὰ τὰς νύκτας τῆς ἀγρυπνίας ὅπως κατέλθῃ καὶ συμμερισθῇ μετ' αὐτοῦ κλίνην ἡδονῆς, ἐκαλύφθη τόρα ὑπὸ νέφους μεγάλου, φασματώδους τὸ ὁποῖον τῆς ἀπέσβεσε τὴν λάμψιν.

Ὁ Γάϊος μὲ τὴν καρδίαν πάλλουσαν, μὲ τὴν παραφροσύνην κυριεύουσαν τὸν ἐγκέφαλόν του, μὲ τὸν οἶστρον τῆς δειλίας καὶ τοῦ φόβου σπαρταρίζοντα ἐντός του, ἠθέλησε νὰ φύγῃ, ἀλλ' οἱ κλονούμενοι πόδες του ἀντέστησαν.

Ἡ ἀγωνία ἄμετρος τὸν κατελάμβανε. Καὶ αἱ σκιαὶ τῶν τριῶν Καισάρων, τῶν μόνων προκατόχων του μεγεθυνόμεναι ἐκεῖ εἰς τὸν ἀέρα τὸν σκοτεινόν, ἐφαίνοντο ἀπειλητικαὶ ὡς νὰ τοῦ ἐζήτουν ἀπολογίαν διὰ τῆς αὐτοκρατορίας τὴν ἐκφαύλισιν καὶ τὴν καταστροφήν.....

Μὲ διεσταλμένους ὀφθαλμούς, ἔκφρων καὶ ἀποπνιγόμενος ὁ αὐτοκράτωρ, παρετήρει τὸν κόλπον ὁλόκληρον πλημμυροῦμενον ὑπὸ μυρίων φασμάτων ἐσπαραγμένων, ὑπὸ τῶν θυμάτων του ὅλων, ὑπὸ ὁλοκλήρου σειρᾶς δυστυχῶν ἀγνώστων, ὑπὸ πτωμάτων ἀπείρων τὰ ὁποῖα ἀνεδύοντο, ἐξήρχοντο τίς οἶδε πόθεν — ἀπὸ τοῦ Ἀόρνου ἴσως τοῦ δαιμονιῶντος τοῦ ἀπαισίου, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ κάτω ἐξέβαλλε ζωηροτέρους τοὺς μαύρους καπνούς του. Ἐν τῇ σκοτίᾳ ἡ γέφυρα ὅλη μὲ τοὺς ἐρυθροὺς στολισμούς της ἐφαίνετο ὡς ποταμὸς αἵματος . . .

. . . Καὶ πνιγόμενος ὑπὸ ἀγωνίας καὶ πυρετοῦ, ὁ Γάϊος Καῖσαρ ἔπεσεν ἀναίσθητος, ἐκβάλλων γοερὰν κραυγήν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Μεταστοιχείωσις ἐλαστικοῦ κόμμιος.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὰ ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος ἢ καουτσοὺκ ἀντικείμενα, καὶ τῆς ἀνωτάτης ποιότητος, ὑπόκεινται τὰ μάλιστα εἰς φθοράν. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔρχεται χρόνος ὅτε τὸ κόμμι χάνει τὴν ἐλαστικότητά του καὶ καθίσταται μαλακὸν καὶ χαλαρόν. Τοιούτου ἐφθαρμένου κόμμιος συνεσωρεύθη ἄχρι τοῦδε μέγα ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἄχρηστον· ἀλλ' ἡ αἰωνία ἐφευρετικότης—καὶ ἡ ῥεκλάμα—τί δὲν κάμνει. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς προσφάτως ἐπινοηθείσης μεθόδου, τὸ ἄχρηστον κόμμι δύναται νὰ ἀποβῇ ἐκ νέου χρήσιμον. Διὰ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ ἐφθαρμένου κόμμιος μέ τινας ὑδροανθρακικὰς οὐσίας καὶ μὲ δόσιν ἀσφάλτου Τρινιδάδος, προστιθεμένου εἰς τὸ μίγμα καί τινων ἐλαίων φυτικῶν, καὶ ὑποβαλλομένου τοῦ προϊόντος εἰς θέρμανσιν, παράγεται οὐσία τις ἥτις ὠνομάσθη Βλανδῦτις. Δύναται νὰ γείνῃ σκληρὰ καὶ πυκνὴ ἢ μαλακὴ καὶ εὔπλαστος διὰ τροποποιήσεως μερῶν τινων τῆς μεθόδου· καὶ φαίνεται ὅτι εἶνε ἐφαρμόσιμος εἰς πολλοὺς τῶν διαφόρων σκοπῶν δι' οὓς μεταχειρίζονται καθαρὸν ἐλαστικὸν κόμμι. Συγκρινομένη πρὸς τὸ κόμμι, τὴν ἠφαιστιώδη καὶ τὴν βύρσαν, ἡ βλανδῦτις εἶνε εὐθηνότατον ὑλικόν, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὸ πρῶτον συστατικόν του οὐδεμίαν εἶχε μέχρι τοῦδε ἀξίαν. Τὰ γραφεῖα τοῦ συνδικάτου δι' οὗ ἐκτελεῖται νῦν ἡ κατασκευὴ αὕτη εὑρίσκονται ἐν Λονδίνῳ, κατὰ τὴν ὁδὸν Γρέϊστσαρτς.

Τὰ ἠχοῦντα σήματα.

Κατὰ τὰς σκοτεινὰς καὶ ὁμιχλώδεις ἡμέρας, αἵτινες ἐπισκέπτονται τὴν ἀγγλικὴν Μητρόπολιν καὶ ἄλλας μεγαλοπόλεις τῆς Βορειοδυτικῆς Εὐρώπης ἐν καιρῷ χειμῶνος, χιλιάδες προσθέτων χειρῶν χρειάζονται εἰς τὰ τεράστια σιδηροδρομικὰ συμπλέγματα, τὰ τέμνοντα εἰς ἀπειραρίθμους ῥόμβους πᾶσαν ἐσχατιὰν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους. Τῶν περιοδικῶν τούτων βοηθῶν ἔργον εἶνε τὸ νὰ θέτωσιν ἠχοῦντα ἢ πυρσοκροτοῦντα σήματα ἐπὶ τῶν σιδηρῶν γραμμῶν, τὰ ὁποῖα ἀναπληροῦσι τοὺς συνήθεις σημαιοφόρους, οἵτινες εἶνε ἀόρατοι ἐν τῇ ἐσκοτισμένῃ ἀτμοσφαίρᾳ. Τοῦτο σημαίνει μεγάλην δαπάνην εἰς τὰς ἑταιρίας τῶν σιδηροδρόμων διά τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸ ὑλικόν, διότι ἕκαστον τῶν σημάτων τούτων τῆς ὁμίχλης κοστίζει περὶ τὰ εἴκοσι λεπτά. Ἀλλὰ προσφάτως ἐπενοήθη νέα μέθοδος σημάνσεως πρὸς τοὺς ὁδηγοὺς τῶν ἁτμαμαξῶν ἐν καιρῷ ὁμίχλης· ἐπ' αὐτῆς τῆς ἁτμαμάξης προσαρτᾶται ἠλεκτρικὸς κωδωνίσκος, μεθ' οὗ συνάπτεται ὄργανόν τι ἐπαφῆς, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ διὰ κινητῆς ῥάβδου συνεχομένης μὲ ἕκαστον τῶν σημαντήρων. Ὅταν ἡ μηχανὴ διέρχεται τοιοῦτον σημαντῆρα, ἐπαφῆς γινομένης, ὁ κωδωνίσκος ἠχεῖ· καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κτύπων ἐπὶ τοῦ γόγγου, ὁ μηχανικὸς ἐννοεῖ ἂν πρέπει νὰ προχωρήσῃ, ἢ νὰ σταματήσῃ. Ἡ συσκευὴ αὕτη ἐνεργεῖ σχεδὸν αὐτομάτως καὶ δὲν παρεμποδίζει τοὺς ὑφισταμένους σημαντηρίους τρόπους, ἀρκεῖ ὁ ἐπὶ τῶν σημάτων ὑπάλληλος νὰ τρέχῃ εἰς τοὺς μοχλούς του εὐθὺς ὡς αἰθριάσῃ ὁ οὐρανός.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ὁ ἡμέτερος συνεργάτης Ἀργύρης Ἐφταλιώτης, ἐξέδωκεν εἰς ἕνα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Νησιώτικες Ἱστορίες» διάφορα αὐτοῦ διηγήματα, δημοσιευθέντα κατὰ καιροὺς εἰς τὴν *Ἑστίαν* καὶ εἰς τὸ *Ἄστυ*, περὶ τὰ τριάκοντα. Περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης τοῦ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, ἔργου πολλῆς φιλολογικῆς ἀξίας, ἀργότερα θὰ κάμωμεν τὸν προσήκοντα λόγον ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*.

— Ἤρχισαν τ' ἀναγνώσματα τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ». Πρῶτος ὡμίλησεν ὁ βαρῶνος δὲ Κουμπερτέν, γαλλιστί, περὶ τῶν Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, οἱ πρῶτοι τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ τελεσθοῦν ἐν Ἀθήναις. Τὴν παρελθοῦσαν δὲ Παρασκευὴν ὁ καθηγητὴς κ. Σπυρ. Λάμπρος ὡμίλησε περὶ τῆς πατρίδος τοῦ Ῥήγα, ἀναγγείλας εἰς τὸ τέλος καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ «Παρνασσοῦ» περὶ ἱδρύσεως ἀνδριάντος εἰς τὸν Ῥήγαν. Τὰ μαθήματα διὰ τὰς κυρίας ἐξακολουθοῦν εἰς τὸν «Παρνασσὸν» πάντοτε ἐν μεγάλῃ συρροῇ.

— Περὶ τοῦ ἀνευρεθέντος μυθιστορήματος τοῦ Γκὺ δὲ Μωπασσὰν «Ξένη Ψυχή» ὁ Παῦλος Βουρζὲ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν *Φιγαρὼ* περισπούδαστον ἄρθρον.

— Ἡ τελευταία ἐπιφυλλὶς τῆς τεργεσταίας *Νέας Ἡμέρας* εἶνε ἐκτάκτως ἀξιανάγνωστος. Περιέχει ἓν ἄρθρον περὶ τῆς Γερμανικῆς Γλώσσης καὶ μίαν μελέτην περὶ τοῦ Λεκὸν Δελίλ, τοῦ ἄρτι ἀποθανόντος γάλλου ποιητοῦ.

— Ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ἐν Παρισίοις ὁ γνωστότατος γάλλος δημοσιογράφος Φρανσῆς Μανιάρ, διευθυντὴς τοῦ *Φιγαρώ*. Ὁ Φρανσῆς Μανιὰρ ἐγεννήθη ἐν Βρυξέλλαις τῇ 11 Φεβρουαρίου 1837, νεώτατος δὲ μετέβη καὶ ἀποκατεστάθη ἐν Παρισίοις. Ἐνωρὶς διεκρίθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, συνεργαζόμενος εἰς τὸν *Φιγαρὼ*—ἑβδομαδιαῖον σατυρικὸν φύλλον τότε ἀκόμη,—εἰς τὴν *Causerie*, εἰς τὸ *Evénement*, εἰς τὴν *Illustration* κτλ. ὑπὸ διάφορα ψευδώνυμα. Ἐντύπωσιν πολλὴν ἔκαμεν ἡ σειρὰ τῶν ἄρθρων τὰ ὁποῖα καθιέρωσεν ὁ Μανιὰρ ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ Παρίσιοι ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ» καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἔκρινε τὰ δημοσιευόμενα εἰς τὰς ἄλλας ἐφημερίδας καὶ εἰς τὰ περιοδικά. Βραδύτερον, ὅταν ὁ *Φιγαρὼ* ἐξεδόθη ὡς ἡμερησία ἐφημερίς, ὁ Μανιὰρ ἔγεινεν ἀρχισυντάκτης, διατηρήσας τὴν θέσιν του καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτοῦ Βιλλμεσσάν. Τὰ ἀρθρίδια τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευεν εἰς τὴν ἐφημερίδα ταύτην ὁ Μανιάρ, ὑπογράφων αὐτὰ πάντοτε διὰ τῶν ἀρχικῶν F. M. διεκρίνοντο διὰ τὴν κλασικὴν αὐτῶν συντομίαν καὶ διὰ τὴν εὐγενῆ ἔκφρασιν γνώμης ὑγιοῦς καὶ ἀπροσωπολήπτου ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων, ἐπέδρων δὲ πολὺ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ. Διευθυντὴς τοῦ *Φιγαρὼ* τελευταῖον ὁ Μανιάρ, ἐκέρδιζε τριακοσίας χιλιάδας δραχμῶν κατ' ἔτος. Ὁ πρόωρος θάνατός του ἀφίνει κενὸν ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐφημερίδα του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σύγχρονον γαλλικὴν δημοσιογραφίαν, ὅπου ὁ Φρανσῆς Μανιὰρ ἀπετέλει μίαν τῶν περιφανεστάτων φυσιογνωμιῶν. Ὁ Μανιὰρ ἔγραψε καὶ ἓν μυθιστόρημα ἐκδοθὲν τῷ 1869 καὶ ἐπιγραφόμενον ὁ «Πάτερ-Ἱερώνυμος».

Τὸ ἄνθος τοῦ Παρισινοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων, τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῆς πολιτείας ἠκολούθησε τὴν κηδείαν τοῦ ἀποθανόντος ἀρχισυντάκτου τοῦ *Φιγαρώ*, Φρανσῆ Μανιάρ. Ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Λορέττης ἔνθα ἐτελέσθη ἡ ἐπικήδειος ἀκολουθία ἔβριθε κόσμου. Ἐπικηδείους λόγους ἐξεφώνησαν ἐπὶ τῆς σοροῦ του πολλοὶ τῶν συναδέλφων του ἐν οἷς καὶ τρία μέλη τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ὁ Ἐδουάρδος Ἐρβέ, ὁ Ἰούλιος Κλαρτὶ καὶ Φραγκῖσκος Κοππέ.

— Νέον τρίπρακτον δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ρίτα Ἄλλμερς» συνέθεσεν ὁ Ἑρρῖκος Ἴψεν. Καὶ δὲν ἐδημοσιεύθη μὲν ἀκόμη, ἀλλ' αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἀνακοινοῦν τὴν ὑπόθεσίν του. Οἱ σύζυγοι Ἄλλμερς, εὐτυχεῖς καὶ ἠγαπημένοι, ἔχουν ἕνα υἱόν, τὸν Κυολόφ, ὁ ὁποῖος ἐκ πτώσεως γίνεται χωλὸς καὶ περιπατεῖ μὲ βακτηρίας. Ἔκτοτε ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τοῦ Ἄλλμερς φθάνει μέχρι παραφροσύνης, ἐν ᾧ ἡ σύζυγός του Ρίτα αἰσθάνεται πρὸς τὸ ἀνάπηρον παιδίον ἀποστροφήν. Ἡ συζυγικὴ ἁρμονία διαταράσσεται· ἡ Ρίτα αἰσθάνεται μῖσος πρὸς τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον τῇ ἀφήρεσεν ὅλον τὸν ἔρωτα τοῦ συζύγου της καὶ εὔχεται ἐνδομύχως νἀποθάνῃ. Ἡ εὐχή της ἐκπληροῦται καὶ μίαν ἡμέραν, ἐν ᾧ ὁ μικρὸς παίζει ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πνίγεται. Ὁ Ἴψεν θέλει νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὁ θάνατος προῆλθεν ἐκ τοῦ βασκάνου ὄμματος τῆς μητρός.

— Μετεφράσθη καὶ γαλλιστὶ τὸ τελευταῖον σύγγραμμα τοῦ Ἑρβέρτου Σπένσερ περὶ ἀγαθοεργίας πραγματευόμενον καὶ ἀποτελοῦν συνέχειαν τῆς «Ἠθικῆς τοῦ κοινωνικοῦ βίου», τοῦ διασήμου ἄγγλου φιλοσόφου.

— Ὁ γάλλος συγγραφεὺς Ἀνατὸλ Φρὰνς ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς νέον βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Ὁ κῆπος τοῦ Ἐπικούρου».

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Διηγήματα ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον» ἐξεδόθη ἐν Λονδίνῳ εἰς κομψὸν τόμον ἀγγλικὴ μετάφρασις Διηγημάτων τινῶν τοῦ ἡμετέρου κ. Βικέλα ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου Ὄπδυκ. Τῆς συλλογῆς προτάσσει πρόλογον κριτικὸν ὁ γνωστὸς ἄγγλος ἑλληνιστὴς Ἑρρῖκος Χάντιγκτων.

Μουσικὰ

Ἐκ Πετρουπόλεως ἀνηγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ διασήμου κλειδοκυμβαλιστοῦ καὶ συνθέτου Ρουβινστάϊν. Ὁ Ἀντώνιος Γρηγόριος Ρουβινστάϊν ἐγεννήθη τῇ 30 Νοεμβρίου 1829 ἐν Wechwotynetz, ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Μολδαυΐας, ἐνωρὶς δὲ μετέβη εἰς Μόσχαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὸ κλειδοκύμβαλον ὑπὸ τῆς μητρός του κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Villoing. Μόλις ἦτο ὀκταετής, ὅταν ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον μετ' ἐπιτυχίας ἐν δημοσίᾳ συναυλίᾳ· δύο ἔτη βραδύτερον ἠκολούθησε τὸν διδάσκαλόν του εἰς Παρισίους, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη, τυχὼν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως τοῦ ἐκεῖ διατρίβοντος Λίστ. Μετὰ μακρὰν καλλιτεχνικὴν περιοδείαν ἀνὰ τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Σουηδίαν, ἐγκατεστάθη οἰκογενειακῶς ἐν Βερολίνῳ καὶ ἠκολούθησε μαθήματα συνθέσεως ὑπὸ τὸν ἔξοχον Dehn. Ὅταν, μετά τινα ἔτη, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρωσσίαν, ὠνομάσθη ἰδιαίτερος κλειδοκυμβαλιστὴς τῆς Μεγάλης Δουκίσσης Ἑλένης, διωρίσθη δὲ διευθυντὴς τῶν Συναυλιῶν τῆς Μουσικῆς Ρωσσικῆς Ἑταιρείας, κατόπιν δὲ διευθυντὴς τοῦ νέου Ὠδείου τῆς Πετρουπόλεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ρουβινστάϊν ἔκαμε καὶ ἄλλας περιοδείας ἐν Εὐρώπῃ, μετέβη ἐπανειλημμένως εἰς Παρισίους καὶ ἔτυχε παντοῦ ἐκτάκτων τιμῶν. Τῷ 1875 ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Ὡραίων Τεχνῶν. Μελοδράματα τοῦ Ρουβινστάϊν ἐπαίχθησαν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας, προπάντων εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὁ «Δημήτριος Δόνσκοης», «Τὸμ ὁ τρελλός», ἡ «Ἐκδίκησις», ἡ «Λάλα Ρὼκ», οἱ «Μακκαβαῖοι» ὁ «Νέρων». Ἐκτὸς τούτων ὁ Ρουβινστάϊν ἔγραψε πλῆθὺν Συμφωνιῶν, Εἰσαγωγῶν, Σονατῶν, Μελετῶν καὶ Ρεμβωδιῶν διὰ κλειδοκύμβαλον. Παρ' ἡμῖν τὰ ἔργα του ἀπέδιδε θαυμασίως ἡ ἀλησμόνητος Αἰκατερίνη Φρὸμ, ἡ ἐκλεκτοτέρα καὶ προσφιλεστέρα τῶν μαθητριῶν του.

Ο ΒΟΥΡΚΟΛΑΚΑΣ[1]

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΣ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ

ΣΚΗΝΗ Α'

Στῆς Δέσπως. Χαγιάτι. Φῶτα ἀναμμένα. Τὰ παιγνίδια παίζουν. ΔΕΣΠΩ, ΚΡΑΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ΣΑΡΑΝΤΗΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ, ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ, ΒΙΟΛΙΤΖΗΔΕΣ, ὕστερα ΑΡΕΤΟΥΛΑ. Ἀπὸ τὴν πόρτα κοιτάζουνε γειτόνισσες.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μὴν τὸ λυπᾶστε, παιδιά, τὸ κρασί. Πλημμύρα τὸ κρασί, καὶ χαλάζι τὸ μάλαμα! (Πετάει νομίσματα στοὺς βιολιτζῆδες). Μάννα, ἡ νύφη, ἡ νύφη νὰ βγῆ νὰ κεράση πάλι.

(Μπαίνει ἡ Ἀρετοῦλα στολισμένη, μὲ τὸ δίσκο, καὶ πηγαίνει στὸν Κράλη. Σταματοῦν τὰ βιολιά).

ΚΡΑΛΗΣ (παίρνει ποτήρι).

Στὴν ὑγειά σου, πεθερά μου, γειά σας, ἀδέρφια. (Βλέποντας τὴν Ἀρετοῦλα). Καλῶς νὰ σὲ βρῶ, ἀγάπη μου. Θὰ μᾶς κάμῃς τὴ χάρη νὰ πιῇς καὶ τοῦ λόγου σου, αἴ;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ (σιγανά).

Καλῶς νὰ ὁρίσῃς.

(Ὁ Κράλης πίνει, ἡ Ἀρετοῦλα βάζει τὸ δίσκο σὲ τραπεζάκι, καὶ παίρνει ποτήρι:)

Μὲ τὶς ὑγειές σου, καὶ καλῶς ὅρισες. (Γυρίζει καὶ βλέπει τὸν Κωσταντῆ). Καλῶς νὰ σὲ βρῶ, Κωσταντῆ.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Καλῶς νὰ ὁρίσῃς, Ἀρετοῦλά μου.

(Ἡ Ἀρετοῦλα πίνει, ὕστερα παίρνει τὸ δίσκο καὶ πηγαίνει στὸν Κωσταντῆ).

Μὲ τὶς ὑγειές σου, Ἀρετοῦλα, καὶ καλῶς ὅρισες. Ἔτσι νὰ μᾶς γεμίζῃς πάντα χαρές, κι ἀπὸ τὰ ξένα ἀκόμη νὰ μᾶς φέγγῃς σὰν ἥλιος, ποῦ νὰ νυχτώνῃ, καὶ πάλι νὰ χρυσώνεται τὸ χωριό μας. Τί λὲς καὶ σύ, μάννα; Κοίταξέ τον τὸν ἥλιο ποῦ θὰ μᾶς φέγγῃ (δείχτει τὴν Ἀρετοῦλα), κοίταξε καὶ τὸν αὐγερινὸ ἀντικρύ της (δείχτει τὸν Κράλη).

ΔΕΣΠΩ

Μὲ τὴν εὐχή μου, παιδιά μου, μὲ τὴν εὐχή μου νὰ εἶναι, κι ἂς τονε σκεπάζουν τὸν ἥλιο μας σύννεφα.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μαννοῦλα, τί λές; Ἄσπρη μέρα μᾶς ξημερώνει, καὶ σύννεφα βλέπεις; Καλῶς νὰ σὲ βρῶ, χρυσῆ μου γριά, γιὰ νὰ ξαναμπῇ στὸν τόπο της ἡ καρδιά σου.

ΔΕΣΠΩ

Καλῶς νὰ ὁρίσῃς, ἀγόρι μου.

(Πίνει ὁ Κωσταντῆς. Ἡ Ἀρετοῦλα πηγαίνει στὴ Δέσπω).

Μὲ τὶς ὑγειές σου, καὶ καλῶς ὅρισες, Κωσταντῆ μου, καὶ νὰ σὲ χαιρούμαστε, χρυσέ μου γαμπρέ. Ἂς τὴν κάμῃ κι ὁ Θεὸς τὴν καρδιά μας πέλαγο, ποῦ νὰ βουλιάζουν οἱ λύπες, καὶ ν' ἀρμενίζουν οἱ ἐλπίδες, κι ἂς μὴν ἀράζουνε. (Πίνει ἡ Δέσπω, βγαίνει ἡ Ἀρετοῦλα).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἄρχισε, μάννα μου, καὶ σ' ἀνασταίν' ἡ χαρά, καὶ τὰ γλυκαίνει τὰ λόγια σου. Μᾶς βαλσάμωσαν οἱ πονεμένες εὐχές σου, καὶ μοσκομύρισε τὸ σπίτι παρηγοριά. Παίξτε, μαγεμένα παιγνίδια μου. Παλικάρια, σηκωθῆτε στὸν τραγουδηστὸ τὸ χορό. Ἂς βούξῃ ἡ χαρά μας, κι ἂς τὴν ἀκούσουν οἱ κάμποι καὶ τὰ βουνά. Ἔξω τὸ μαντίλι, ἀδέρφια, καὶ στὸ χορό. (Ξαναπαίζουν τὰ παιγνίδια. Παίρνει ὁ Κωσταντῆς τἀδέρφια του καὶ τοὺς ἄλλους καὶ χορεύουν).

ΒΙΟΛΙΤΖΗΣ (τραγουδάει παίζοντας).

Θαμάζουμαι τὸ κρυὸ νερὸ
ΚΩΣΤ. (τραγουδάει) Τὸ νεραντζοφίλημα.
ΒΙΟΛ. » Ὁπόθε κατεβαίνει,
ΚΡΑΛ. » Νεραντζοφιλημένη.
ΒΙΟΛ. » Ἀπὸ γκρεμνὸ γκρεμνίζεται,
ΣΑΡΑΝΤ. » Τὸ νεραντζοφίλημα
ΒΙΟΛ. » Στὸ περιβόλι μπαίνει.
ΘΑΝ. » Νεραντζοφιλημένη.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μὲ μέθυσε, μάννα μου, ἡ χαρά σου, κι ἄλλος ἄθρωπος ἔγεινα. Σήκω, γλυκειά μου μάννα, σήκω νὰ μπῇς καὶ σὺ στὸ χορό. Σήκω, νὰ τὸ δῶ μὲ τὰ μάτια μου πῶς εἶναι χαρὰ κι ὄχι λύπη τῆς Ἀρετούλας ὁ γάμος. (Τὴν τραβάει νὰ χορέψῃ).

ΔΕΣΠΩ

Ὁ χορὸς θέλει νιᾶτα, παιδί μου, θέλει καὶ νοῦ ποῦ δὲν τονε βαραίνουνε συλλογές. Κάλλιο νἄρθῃ ἡ νύφη καὶ νὰ μπῇ στὸ χορὸ γιὰ τὴ μάννα της.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Καὶ μάννα καὶ κόρη. Ἀρετοῦλα, ποῦ εἶσαι; Ἐλᾶτε, νὰ μᾶς δείξετε πῶς τὴ νοιώθετε τὴ χρυσὴ μας τὴ μοῖρα.

(Μπαίνει ἡ Ἀρετοῦλα, καὶ σμίγει στὸ χορὸ μὲ τὴ Δέσπω).

ΒΙΟΛ. (τραγουδάει) Ποτίζει δέντρα καὶ κλωνιά,
ΟΛΟΙ » Τὸ νεραντζοφίλημα.
ΒΙΟΛ. » Ποτίζει λεμονίτσες
ΟΛΟΙ » Νεραντζοφιλημένη.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ (ρίχτοντας νομίσματα στοὺς βιολιτζῆδες).

Νὰ μοῦ ζήσετε, καὶ μάννα καὶ κόρη. Ἀπὸ νεραντζιὰ δὲν ἐφούντωσε τέτοιο δροσᾶτο κλωνάρι. Ὡς τόσο, παιδιά μου, νύχτα σὰν ἐτούτη κι ἀπὸ μέρα πιὸ λαμπερὴ δὲν τὴν εἶδαν τὰ μάτια μου. Ὡς καὶ τὸ φεγγάρι τὴ ζούλεψε τὴ χαρά μας. Στὴν πατινάδα, παιδιά, νὰ τὸ καταλάβῃ κι ὁ κόσμος. Κράλη, νὰ τὸ δῇς τὸ χωριό μας μὲ τ' ὁλοφέγγαρο, καὶ νὰ τρεμουλιάζῃς ἀπὸ τὴ γλύκα.

ΚΡΑΛΗΣ

Νὰ μᾶς ξανακεράσῃ πρῶτα ἡ νύφη, κι ὅτι προστάζεις κατόπι. (Ἡ Ἀρετοῦλα κερνάει). Ἀρετοῦλα μου, τώρα τὸ νοιώθω πῶς εἶσαι δική μου· γιατὶ τὸ εἶπα, καὶ μὲ κερνᾶς. Ἡ καινούργια πατρίδα σου

[1] Ἴδε σελ. 436.

θὰ τραντάξῃ μὲ τὴ μορφιά σου. Κορώνα μου καὶ καμάρι θὰ σέχω, μὲ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα θὰ τὸ θρέφω τἀγγελικό σου κορμί. Θἄρχεται νὰ μᾶς βλέπῃ ὁ Κωσταντῆς, καὶ θὰ παίρνῃ μαζί του τὰ φυλλοκάρδια μας γιὰ παρηγοριὰ τῆς μαννούλας.

ΔΕΣΠΩ

Ἄμποτες, παιδάκια μου, ἄμποτες. Ἂν εἶχε λόγια ὁ πόνος τῆς ἀγάπης, γαμπρέ μου, θὰ μποροῦσα νὰ σοῦ παραστήσω αὐτὴ τὴν ὥρα τὸ τί σοῦ δίνω. Τὴ ψυχή μου βγάζω καὶ τὴν ἀποθέτω στὰ χέρια σου. Μὰ εἶναι μπιστεμένα χέρια, καὶ διαλεγμένα ἀπὸ τὸν ἄξιο τὸν Κωσταντῆ μου. Αὐτὸ μὲ γλυτώνει, καὶ δὲ βουλιάζω, δὲν πνίγουμαι· μόνο δυναμώνω κι ἀνεβαίνω στὰ κύματα, καὶ βλέπω ἥλιο καὶ φῶς καὶ χαρά, χαρὰ γιὰ λόγου σου, ποῦ θὰ τὸ καμαρώνῃς αὐτὸ τὸ στολίδι μας. Ἂν εἴχαμε τὴν καλὴ τὴν τύχη νὰ ζοῦν οἱ γονιοί σου, θὰ εἴτανε μεγαλήτερη ἡ παρηγοριά μας. Μὰ δὲ μᾶς εἴτανε γραμμένο αὐτὸ τὸ καλό, ἴσως γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ καλήτερα ὁ Θεὸς τὴν τρυφερή σου ἀγάπη.

ΚΡΑΛΗΣ

Νὰ μὴ συλλογιέσαι ἄλλο, μάννα, παρὰ πῶς τὸ πουλάκι σας θὰ περάσῃ ἀπὸ τὄνα στἄλλο χρυσὸ κλουβί. Διπλὴ ἔννοια θὰ τὸ διαφεντεύῃ σὰν τὄχω κοντά μου, γιατὶ παίρ.ω μαζί μου καὶ τὴ λαχτάρα σου.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Κράλη μου, εἶσαι μάλαμα, κ' ἡ ψυχή μου σὲ χαίρεται. Τὴ γλυκοπότισες τὴ μάννα μας, κ' ἔγεινε δροσᾶτος βασιλικός. Ἔτσι νὰ μένῃ δροσερὴ κ' ἡ ἀγάπη μας, Κράλη, κ' ἔτσι ἀγκαλιαστοὶ νὰ ζοῦμε πάντα, κι ἄς εἶναι καὶ μὲ τὸ νοῦ. Σαράντη μου καὶ Θανάση, ἐλᾶτε, ἀδέρφια μου, εἴμαστε βασιλιάδες ἀπόψε. Στὴν πατινάδα, παιδιά, ὀμπρὸς παιγνίδια, καὶ τραγουδᾶτε μας, παλικάρια. (Βγαίνουν τὰ παιχνίδια, κι ἀκολουθοῦν οἱ ἄντρες τραγουδῶντας).

Μιὰ πέρδικα, — μιὰ πέρδικα μοναχριβή,
Τὴν εἶχε ἡ μά — τὴν εἶχε ἡ μάννα στὸ κλουβί,
Ἔρχετ' ἄγουρος τὴν παίρνει,
Καὶ στὰ ξένα τηνε φέρνει.
Στὰ ξένα καί, — στὰ ξένα καὶ στὰ μακρυνά,
Διαβαίνουν χῶ — διαβαίνουν χῶρες καὶ βουνά,
Μὰ δὲ βρῆκανε κονάκι
Σὰν κι αὐτὸ τὸ χωριουδάκι.

ΣΚΗΝΗ Β'

Στὴν κάμαρα τῆς Ἀρετούλας. Στέκεται ἡ Ἀρετούλα, καὶ κοιτάζοντας κάποτε στὸν καθρέφτη, βγάζει τὰ διαμαντικά της καὶ τὰ φλουριά της.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ὕστερα ΔΕΣΠΩ.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Χρόνος δὲν τὰ φέρνει ὅσα μιὰ ὥρα μπορεῖ νὰ φέρῃ. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ χτύπησε ἡ πόρτα καὶ πῆγα ν' ἀνοίξω, δέκα χρόνια μεγάλωσα. Τί κάνω δὲ νοιώθω. Τί συλλογιέμαι δὲν ξέρω. Εἶναι δὲν εἶναι τρεῖς ὧρες ποῦ τὸν βασάνιζε κρύφιος πόνος τὸ νοῦ μου γιὰ τὸ φτωχὸ παλικάρι ποῦ μοῦ πρωτοεῖπε τῆς ἀγάπης τὰ λόγια, κι ἄξαφνα πέφτει μιὰ μπόρα καινούριες ἔννοιες καὶ παροζάλες, ποῦ τὸν ἔπνιξαν ἐκεῖνο τὸν πόνο σὰν πεταλοῦδα. Λόγο πιὰ δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα της νὰ μοῦ πῇ γιὰ κείνη τὴν τρέλλα ἡ κακόμοιρ' ἡ μάννα μου, τότες ποῦ ἀνέβηκε μὲ τὰ μεγάλα τὰ μαντάτα: πῶς εἴτανε, λέει, ὁ γαμπρὸς αὐτὸς μὲ τἀδέρφια μου, καὶ νὰ βάλω τὰ νυφικά! Πήγανε νὰ μὲ τρελλάνουνε μὲ τὴ βιά τους, καὶ καλὰ νὰ στολιστῶ καὶ νὰ βγῶ μὲ τὸ δίσκο. Ποιὸς ξέρει τί κούτσουρο τοῦ φάνηκα σὰν πρωτοβγῆκα μπροστά του. Ὅσο γιὰ μένα, δὲν μπορῶ νὰ πῶ πῶς δὲ μ' ἄρεσε. Σὰ νὰ τὸν πόνεσα, κι ἄς εἶναι καὶ ξένος. Νά το τὸ δαχτυλίδι του. Τῆς Βαβυλώνας χρυσὸ δαχτυλίδι! Ποῦ νὰ εἶναι ὡς τόσο ἡ Βαβυλώνα! Πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μακριά! Τὸ μέτρησα τὸ μάκρος της μὲ τὰ δάκρια τῆς μάννας μου. Μὰ τὸ θέλει ὁ Κωσταντῆς, καὶ τοῦ Κωσταντῆ ὁ λόγος εἶναι Βαγγέλιο. Εἶναι, θὰ πῇς, καὶ τὸ παλικάρι πονετικό. Ὡς τόσο ἡ Βαβυλώνα, — ποῦ νὰ εἶναι ἡ Βαβυλώνα! τί παράξενο ὄνομα! Ἄχ, ἡ γύφτισσα! Ἡ καταραμένη ἡ Γύφτισσα! Σήμερα τὸ πρωὶ μοῦ τὰ προφήτευε πάνω σ' αὐτὸ τὸ χέρι! Θὰ πάω, λέει, στὰ ξένα, μὰ θὰ γυρίσω μὲ καράβι ποῦ θἄχῃ — ἔλα, Χριστέ μου! Ἀνατριχίλα μὲ πιάνει! (Μπαίνει ἡ Δέσπω).

ΔΕΣΠΩ

Τί κάνεις, ἀγάπη μου;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἡ παραζάλη μὲ λώλανε, καθὼς φαίνεται, καὶ παραλαλῶ. Κοιτάζοντας αὐτὲς τὶς πλεξοῦδες, μαννοῦλα μου, ἔλεγα νὰ σοῦ κόψω μιὰ νὰ σοῦ τὴν ἀφήσω, νὰ θυμᾶσαι τὴν Ἀρετή σου.

ΔΕΣΠΩ

Τῆς μάννας ὁ νοῦς εἶναι δεμένος, παιδί μου, μὲ τέτοιες πλεξοῦδες ἀμέτρητες. Εἶναι μυριόκλωνο δύχτι ποῦ τὄχει ἡ λαχτάρα πλεγμένο, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ βυζάξῃ τὸ πρωτογέννητό της, ὡς τὴν ὥρα ποῦ τὴν ἀναπάψῃ ὁ Χάρος. Κόρη μου, γιὰ δάκρια τώρα δὲν ἦρθα. Ἔχουμε χρόνια καὶ χρόνια γιὰ δάκρια κατόπι. Ἤθελα νὰ σοῦ μιλήσω δυὸ λόγια, κι ὥρα βολικώτερη δὲ θὰ βρῶ. Αὔριο γίνεται ἡ στεφάνωση, καὶ τὴν ἄλλη ξεκινᾶτε γιὰ τὸ μακρυνὸ τὸ ταξίδι. Εἴταν κι αὐτὸ τῆς μοίρας μου, νὰ γείνῃ ὁ γάμος μου σὰν τὸ πουλάκι μου πεταχτός. Καὶ καλὰ νὰ μισέψετε, λέει, τὴν ἄλλη μέρα. Ἂς φαγωθοῦν τὰ σηκότια μου ἐμένα, κι ἄς γείνῃ τὸ θέλημά τους. Θἄρθουν ὡς τόσο τἀδέρφια σου ὡς τὴ χώρα μαζί σας. Τὸ ξεύρω πῶς θὰ βρῇ μιὰ ὥρα νὰ σὲ καθοδηγέψῃ ὁ Κωσταντῆς. Μὰ εἶναι πράματα, κόρη μου, ποῦ ὁ γνωστικώτερος ἀδερφὸς τοῦ κόσμου νὰ τὰ πῇ δὲν μπορεῖ, μὰ ἡ μάννα τὰ συλλογιέται καὶ τὰ βλέπει σὰν τἀστέρια ποῦ λάμπουνε στὰ μεσούρανα, γιατί ἡ ἀγάπη της τέλος δὲν ἔχει. Κάθισε, κόρη μου, κι ἄκουσε: Ὁ ἄντρας εἶναι τὸ πιὸ ἥμερο ἀρνάκι ποῦ βόσκησε ἀπάνω στὴ γῆς, καὶ τὸ πιὸ ἄγριο θεριὸ ποῦ τηνε ρημάζει. Μὰ τὸ κακὸ δὲν εἶναι δίχως τὴ γιατρειά του. Ἔχει μιὰ ψιλὴ ψιλὴ τριχίτσα στὸ κεφάλι του κάθε ἄντρας, καὶ καταπῶς τὴν τραβήξῃ γυναῖκα αὐτὴ τὴν τριχίτσα, πηγαίνει ὁ καλός της. Τὴν τραβάει κατὰ τὴν ἀγάπη; Γυρίζει τότες ἥμερα καὶ σὲ γλείφει τἀρνάκι. Τηνε σέρνεις κατὰ τὸ πάθος; Σὰ λιοντάρι χύνεται νὰ τὸ ξεμερδίσῃ τὸ ταίρι του. Τίποτις ἄλλο νὰ σοῦ

πῶ δὲν ἔχω, παιδί μου, ὅλα τοῦ κάκου εἶναι σὰ δὲν τηνε βαστᾷς πιδέξια στὸ χεράκι σου αὐτὴ τὴν τριχίτσα.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἔννοια σου, μάννα, κι ἄ δὲν εἶναι γιὰ τὴν ἀγάπη του, γιὰ τὴ δική σου τὴν ἀγάπη θὰ τὰ θυμοῦμαι τὰ λόγια σου. Ὡς καὶ τοῦ χωρισμοῦ τὸν καημὸ μέσα μου θὰ τὸν πνίγω νὰ μὴν κακοκαρδίζω τὸν ἄντρα μου.

ΔΕΣΠΩ

Τίποτις, παιδί μου, τίποτις νὰ μὴν κρύβῃς. Τοῦ ἔκρυψες μιὰ καρφοβελόνα; μιὰ νὰ τὸ μυριστῇ, εἶναι καλὸς τοῦ σπιτιοῦ τὰ θεμέλια νὰ ρίξῃ, γιὰ νὰ τὴ βρῇ. Γιὰ ὄνομα Θεοῦ, κόρη μου, τίποτις νὰ μὴν κρύβῃς ἀπὸ τὸν ἄντρα σου. Τὸν ἔχασες, μιὰ καὶ τὸ νοιώσῃ πῶς ἔχεις κρυφοὺς καημούς. Τοῦ λὲς τοὺς καημούς σου; Πάλι τονε χάνεις, καὶ μαζεύεις τρὶς χερότερα βάσανα στὸ κεφάλι σου. Κάλλιο νὰ μὴν ἔχῃς καθόλου, καθόλου καημούς. Τί καλὸ θὰ σοῦ κάμουν! Καὶ γιατί νὰ χολοσκάνῃς τοῦ κάκου, ἀκριβή μου! Ἐσένα ἡ ζωή σου θὰ τρέχῃ σὰν τὸ ἥσυχο τὸ ποτάμι. Θὰ σ' ἀγαπάῃ ὁ καλός σου, ὅ,τι τοῦ γυρεύεις, δικό σου θὰ εἶναι. Ἂ θέλῃ ὁ Θεός, θὰ σᾶς ἔρθουν καὶ ἀγγελούδια κατόπι, καὶ θὰ τὸν πλημμυροῦν τὸ νοῦ σας ἔννοιες ποῦ τὶς φέρν' ἡ ἀγάπη. Μὴν τὸ θαρρῇς, Ἀρετοῦλα, πῶς θὰ τὸ παραξηλώνω καὶ γώ. Θἄχω καὶ γὼ τἀδερφάκια σου νὰ μὲ παρηγοροῦν, ἔχω καὶ τοῦ Κωσταντῆ μας τὸ τάξιμο, πῶς θὰ σὲ φέρῃ κοντά μου ἀνίσως καὶ πάθουμε τίποτις. Εἶναι μεσάνυχτα περασμένα. Πήγαινε νὰ συχάσῃς, παιδί μου, νὰ μὴ φαίνεσαι αὔριο κουρασμένη. Τἀδέρφια σου θὰ γλεντίζουν ὡς τὸ πρωί. Ἐγὼ μὲ τὴ Γαρουφαλιὰ καὶ μὲ τὶς ἄλλες γειτόνισσες τὰ βολέβω, καὶ θὰ τἄχουμε μιὰ μορφιὰ ὅλα προτοῦ νὰ φέξῃ. Καληνύχτα σου, ἀκριβή μου.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Καληνύχτα, μαννοῦλα, μὰ νὰ μοῦ τάξῃς πῶς θὰ πλαγιάσῃς καὶ σὺ λιγάκι.

ΔΕΣΠΩ

Ἔννοια σου, ἔννοια σου, ἀγάπη μου. (Μοναχή της). Θὰ πλαγιάσω ἡ δόλια μιὰ καὶ καλή. (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, κοντὰ στὴν Ἁγιὰ Μαρίνα. Νύχτα· φεγγάρι.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ, ὕστερα ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ, ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Μ' ἔδιωξαν τὰ παιχνίδια! Μ' ἔδιωξε ἡ χαρά, μ' ἔδιωξε ὡς ἐδῶ, στῆς Ἁγιὰ Μαρίνας τὴ γειτονιά. Μὲ φωνάζανε νὰ μπῶ στὴν παρέα, καὶ νὰ τοὺς τραγουδῶ! Ἂν εἶχα φωνὴ γιὰ τραγούδι, θὰ τὴν ἔκανα βροντὴ ποῦ νὰ τοὺς σκορπάῃ κατάρες. (Παίζουνε μακριὰ τὰ παιχνίδια). Τἀκούγω, ἀκόμα τἀκούγω! Μὲ κυνηγοῦνε, μὲ κυνηγοῦν οἱ χαρές τους! Φείδια ἔγειναν οἱ χαρές τους καὶ σφυρίζουν κατόπι μου. Νὰ φύγω, νὰ φύγω, νὰ μὴν τἀκούγω. Στὰ δάση νὰ σύρω, νὰ γείνω θεριό, νὰ πιάνω ζευγαρωμένα πουλιὰ καὶ νὰ τὰ σπαράζω. Φωτιὰ νὰ γείνω καὶ νὰ καίγω τοὺς κάμπους, ποῦ ν' ἀνεβαίνῃ ὁ καπνὸς νὰ σκεπάζῃ τὸν οὐρανό, καὶ νὰ μὴ βλέπῃ κανένας παρηγοριά. Νὰ μὴν τὸ βλέπῃ κανένας τὸ μεγάλο αὐτὸ ψέμα. Αὐτὸν τὸν οὐρανό, ποῦ τὴν εἶδε ξάστερη τὴν ἀγάπη μου, ποῦ τὸν εἶδε τὸ μεγάλο καημό μου, κ' ἔμεινε λαμπερὸς κι ἀσάλευτος σὰ νὰ μὴν ἔσβυσ' ἕνα ἀστέρι, σὰ νὰ μὴ ράγισε μιὰ καρδιά. Εἶναι, λέει, καμωμένες οἱ καρδιὲς γιὰ νὰ σκάνουνε! Νὰ σκάσῃ λοιπὸν κι ὁ οὐρανός, καὶ νὰ γείνῃ θρούβαλα. Νὰ πλαντάξῃ ὁ κόσμος καὶ νὰ χαθῇ. Ψυχὴ νὰ μὴ μείνῃ, νὰ μᾶς τσαμπουνίζῃ πῶς βασιλεύει ἀλήθεια καὶ δίκιο, καὶ πῶς νικάει ἡ ἀγάπη.

Τῆς ἄνοιξα σὰ μωρὸ παιδὶ τὴν καρδιά μου. Σὰν ἄγγελος εἴμουν καλός. Τῆς ἔβγαλα ὅλη μου τὴ λαχτάρα. Εἶπε καὶ ὄχι, εἶπε καὶ ναί. Εἴτανε φαρμάκι τὸ ὄχι της, εἴτανε φαρμακωμένο τὸ ναί της! Μήνυσα δυὸ λόγια τῆς μάννας, ἴσως καὶ πονέσῃ, σὰ μάννα ποῦ εἶναι. Νά τος ὁ πόνος της! Πατινάδα ἔγεινε καὶ πῆρε τοὺς δρόμους, νὰ μοῦ τὸν ἀπολωλάνῃ τὸ νοῦ μου. Νὰ μὴν τύχῃ καὶ συνεφέρω, καὶ προφτάξω νὰ πάρω τὰ μάτια μου καὶ νὰ φύγω, νὰ καλογερέψω, κάτι νὰ κάμω, νὰ ξεχάσω τὴν παραζάλη μου.

Τἀκούγω τὰ παιχνίδια! τἀκούγω τὰ ξεφαντώματα! Ἑκατὸ χηρῶν μοιρολόγια δὲ θὰ μὲ σπάραζαν καθὼς αὐτὰ τὰ τραγούδια!

Τρέλλα μὲ πιάνει! Πέφτω πέφτω, γκρεμνίζουμαι, καὶ τέλος δὲ βρίσκω. Κατακέφαλα πέφτω, τώρα λέγω πῶς θὰ κατακρίσω μὲ βράχους καὶ θὰ σκορπιστοῦν τὰ μυαλά μου, κι ὡς τόσο πέτρα δὲν ἀνταμώνω μὲς στἀτέλειωτα βάθια. Σὰν τὸ πουλὶ τριγύρω στὸ φεῖδι γυρίζει ὁ νοῦς μου. Νὰ εἴταν ὁ Χάρος αὐτὸ τὸ φεῖδι. Ἄχ, εἶναι ὁ πόνος, καὶ πάλι ὁ πόνος! Δὲ σὲ πεθαίνει αὐτός. Ἀθάνατος εἶναι ὁ πόνος! Ὁ κόσμος ὅλος πεθαίνει, κι αὐτὸς βασιλεύει. (Συλλογιέται). Νὰ τοὺς σκοτώσω, θὰ πῇς! Νὰ τοὺς σκοτώσω, νὰ βουβαθοῦν αὐτὲς οἱ χαρές. Ψεύτρα παρηγοριά! Ποῦ σκοτώνει τοῦ ἀλλονοῦ τὴ χαρὰ ζωντανεύει τὸν πόνο του. Ἀπελπισιά, ἀπελπισιὰ καὶ τίποτις ἄλλο! Αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ ἀγάπη μου τώρα. Θἄχω τὴ σπαραχτική της φωνὴ γιὰ τραγούδι μου, καὶ γιὰ προσκέφαλό μου τὴν παγωμένη της ἀγκαλιά. (Καθίζει σὲ πέτρα.) Μὰ ἂν ἤρχουνταν τώρα τἄφταιγο τὸ κορίτσι, νὰ πῇ πῶς τὸν ξέφυγε τὸν ξένο, πῶς τοὺς ἄφησε κ' ἦρθε νὰ φύγῃ μαζί μου, νὰ ζήσῃ μαζί μου, πῶς δὲ βάσταξε νὰ μ' ἀφήσῃ ἔρμο καὶ μοναχό! Ποιὸς μοῦ λέει πῶς εἶναι ἀδύνατο τέτοιο θᾶμα, πῶς τέτοια ἐλπίδα εἶναι κι ἀπὸ τὴν τρέλλα μου μεγαλείτερη τρέλλα! Ποιὸς δὲν εἶδε παράξενα ὄνειρα, κι ὡς τόσο ἀλήθεψαν. Μηγὰρ ἂν τὄβλεπα στὸν ὕπνο μου πῶς θἀγαπήσω, καὶ πῶς θὰ μοῦ φέρουν ἀπὸ τὴ Βαβυλῶνα φαρμάκι νὰ μὲ ποτίσουνε, θὰ τὸ πίστευα; Ἂς γύρω, ἄς γύρω κι ἄς παρακαλέσω τὸν ὕπνο νὰ μὲ πάρῃ στὴ μαύρη τὴν ἀγκαλιά του. Σώπασαν τὰ παιχνίδια. Μιὰ κόρη δὲ μὲ λυπήθηκε, ἴσως ὁ ὕπνος μὲ λυπηθῇ.

(Πλαγιάζει. Στὸν ὕπνο του παρουσιάζεται ἡ Ἁγιὰ Μαρίνα μὲ τὴν ὄψη τῆς Ἀρετούλας).

ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ

"Ονειρο γύρεψες, κι ὄνειρο σοῦ φέρνω, ἐσένα, ποῦ ἂν τὰ πίστευε τὰ λόγια σου 'Εκεῖνος ποῦ μ' ἔστειλε, θὰ σὲ γκρέμνιζε στὴν Κόλαση νὰ ταγίζῃς δαιμόνους μὲ τὴ χολή σου. ('Ο Στεφανῆς ἁπλώνει τὰ χέρια στὸν ὕπνο του). Μὴν τἀπλώνῃς τὰ χέρια σου. Νὰ καθαριστοῦν πρῶτα αὐτὰ τὰ χέρια μὲ τὸ μύρο τοῦ μαρτυριοῦ. Κοιτάζεις τὴν ὄψη μου, κι ὁ νοῦς σου πετάει τὴν καταφρονεμένη σου τὴν ἀγάπη, ποῦ τὴν ἔχεις ἱερώτερη ἀπ' ἕνα μαρτύριο. Κάλλιο βλέπε τὸ στεφάνι ποῦ φέγγει τριγύρω στὸ πρόσωπό μου. Κάλλιο ἄκουγε τὸν πόνο ποῦ βγαίνει μὲ τὴ φωνή μου. Πόνο, μήτε γιὰ σένα, μήτε γιὰ μένα, μόνο γιὰ τοὺς μύριους ποῦ θὰ τοὺς σκεπάσῃ αὐτὸ τὸ χῶμα. 'Ως πότε θὰ συλλογιέται ὁ ταπεινωμένος αὐτὸς λαὸς τὸ τιποτένιο του τὸ *ἐγώ*, σὰ νὰ μὴν εἶναι στημένος σὲ μαρτύρων ἀμέτρητα κόκκαλα; 'Ως πότε κάθε παιδί του θὰ κατρακυλάῃ μὲ τὰ θολωμένα νερὰ ποῦ τὸν πλημμυρίζουν; 'Ανασήκωσε τὸ κεφάλι σου καὶ δὲς γύρω σου τοὺς μισοπνιγμένους, κι ἅπλωσε χέρι νὰ τοὺς γλυτώσῃς. Λησμόνησε τὸ ἐγώ σου, καὶ θυμήσου τὰ βασανισμένα τἀδέρφια σου. Φέρνε τους τὴ χαρά, νὰ φεύγῃ ὁ πόνος σου. 'Αγάπησε τὸν κόσμο, νἄχῃς ἀγάπη ποῦ ζούλια δὲν ξέρει, ποῦ ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὴν κλονίσῃ δὲ σώνει. 'Εγὼ εἶμαι ἡ 'Αρετούλά σου, ναί. Μὰ δὲ μὲ γέννησε Δέσπω ἐμένα. 'Ο ἀρραβωνιαστικός μου εἶναι ἀπάνω, τόσο ἀπάνω, ποῦ μήτε τὄνειρό σου δὲν τονε φτάνει. Εἶναι τἀστέρι τῆς καλωσύνης ὁ οὐράνιος αὐτὸς γαμπρός. 'Η ἀγάπη του ὅρια δὲν ἔχει. "Ολο τὸν κόσμο τονε χωρεῖ ἡ καρδιά του, ὡς καὶ τὴν Κόλαση μὲ τοὺς ἁμαρτωλούς της. Στόματα γυρεύει νὰ κηρύξουνε στὴ γῆς τὴν ἀληθινὴ τὴν ἀγάπη, χέρια γυρεύει νὰ βοηθήσουν τὰ τυραννισμένα παιδιά του. Βάλε τὰ μαῦρα σημάδια τῆς ἁγιωσύνης, καὶ γύριζε μέσα στὸ δύστυχό μας αὐτὸ χωριό, ποῦ ὁ χάρος εἶναι γραμμένο νὰ τὸ κάμῃ δικό του. "Απειρο εἶναι τὸ θανατικὸ ποῦ τοιμάζει, κι ἄπειρη ἀγάπη χρειάζεται. Σήκω, καὶ πάρε τῆς ἀληθινῆς τῆς ἀγάπης τὸ μαῦρο τὸ δρόμο.

(Φεύγει ἡ 'Αγ. Μαρίνα).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ (Σηκώνεται, καὶ κοιτάζει γύρω του).

'Αλήθεια εἶταν ἢ ὄνειρο; Πρόσωπο τῆς 'Αρετούλας, μὰ στάση, φορέματα, στεφάνι, σὰν τῆς 'Αγιὰ Μαρίνας τὴν εἰκόνα, ἐκεῖ στὸ ξωκκλῆσι. Φωνὴ γυναικήσια, μὲ λόγια Θεοῦ. Λόγια ποῦ τονε σκορπίσανε σὰ μούχλα τὸν πόνο μου. Μένει θλιμμένη ἡ καρδιά, μὰ ἡ ἀπελπισιὰ δὲ χτυπάει πιὰ ἐκεῖ μέσα τἄγρια τὰ φτερά της. Κάθουμουν κι ἄκουγα σὰ φταιξιάρης. 'Αθῶος θαρροῦσα πῶς εἴμουν, κι αὐτὴ θεριὸ μὲ ζωγράφησε. Μάρτυρας, καὶ δαίμονα μ' ἔκαμε. Πῶς εἶχα καλοτυχιὰ καὶ τὴν ἔχασα, κι ὡς τόσο μοῦ τὴν παράστησε ἀθάνατη τὴν καλοτυχιά, γιατί θρέφεται μὲ τοῦ κόσμου τὰ βάσανα. Μιλοῦσε σὰ νὰ τριγύριζαν τὸν τόπο μας μεγάλα δεινά. Γιὰ θανατικὰ μοῦ μιλοῦσε. Δίχως ἄλλο ἡ 'Αγιὰ Μαρίνα, εἶταν, κ' ἦρθε νὰ μὲ γλυτώσῃ δείχτοντάς μου τῆς ἀγάπης τὸ δρόμο. Μαῦρο δρόμο τὸν εἶπε. Μαῦρα τὰ εἶπε καὶ τὰ σημάδια τῆς ἁγιωσύνης. (Συλλογιέται). Τὰ ράσα, τὰ ράσα θὰ μὲ γλυτώσουνε. Μ' αὐτὰ θὰ πηγαίνω νὰ τὴν παρακαλῶ γιὰ ψυχὲς ποῦ θὰ πετοῦνε στὸν ἄλλο κόσμο παράκαιρα. Δίχως ἄλλο κακὸ μᾶς προσμένει. Τὸ πιστεύω, καθὼς πιστεύω τὴ χάρη της. Λόγο δὲν ἔβγαλε ποῦ δὲν εἶχε τῆς ἀλήθειας τὴ δύναμη. Συφορά, συφορὰ θὰ μᾶς ἔρθῃ... "Ισια στὴ χώρα, στὴ Μητρόπολη. 'Εκεῖ θὰ γείνῃ ἐμένα ὁ γάμος μου. "Εχε γειά, κόσμε, μὲ τὰ καλά σου, ζήτησα νὰ τὰ κάμω δικά μου, καὶ σὰν ἄμμος γλίστρησαν ἀπὸ τὰ δάχτυλά μου ἀνάμεσα. Πηγαίνω σὲ κόσμο ποῦ ἂν δὲν ἔχῃ τὶς χάρες σου, ἔχει ὅμως γιατρικὸ γιὰ τὰ βάσανά σου.

(Περνάει ὁ Κεριάκος μὲ μουλάρι μπροστά του).

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Τρέχα, ἔρμο, ποῦ ἀκόμα δὲν ἄρχισες, καὶ μοῦ κάνεις καὶ νάζια. Τρέχα νὰ μὴ σοῦ τὰ κάμω χουσάφι τὰ μπούτια σου. (Χτυπάει τὸ ζῶ). Τρέχα, καψούλικο, τώρα ποῦ τὄχουμε τὸ φεγγάρι. Κουνήσου, ἀνάθεμά σε, ψοφίμι. (Βλέπει τὸ Στεφανῆ).

Καλησπέρα 'φεντικό.— Στάσου, τσαναμπέτικο, στάσου! — Πῶς σοῦ φαίνεται τὸ φεγγάρι, ἀφεντικό;— Θὰ τὄχουμε ὥσπου νὰ φέξῃ ἢ θὰ μᾶς μαζέψῃ σύννεφα πάλι; — Στάσου, ποῦ νὰ σὲ πάρ' ἡ κατάρα!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Καλησπέρα, Κεριάκο μου. Μὴ φοβᾶσαι γιὰ τὸν καιρό· κι ἂ θέλῃ ὁ Θεός;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Γιὰ τὴ χώρα, νὰ φέρω κι ἄλλα ἄλογα τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ. Πάσκισα νὰ στείλω τὸ γυιό μου γιὰ νὰ φάγω καὶ γὼ κεσκέκι, μὰ δὲν τῆς ἦρθε τῆς κερὰ Δέσπως. Θέλει, λέει, νὰ τἄχῃ τὴν ἄλλη μέρα σίγουρο, γιατί βιάζουνται. 'Αλλουνοῦ παπᾶ βαγγέλιο κι αὐτὸς ὁ γαμπρός. Νὰ μὴ σοῦ δίνῃ καιρὸ μήτε νὰ χορέψῃς. 'Ας τὸ χαίρεσ' ἡ ἀφεντειά σου, ποῦ θὰ εἶσαι δῶ αὔριο. 'Ως τόσο νὰ μὴν εἶσαι μὲ τὴν παρέα! Τὸν κόσμο χαλνοῦνε στὸν πίσω τὸ μαχαλᾶ.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Εἶμαι γιὰ ταξίδι καὶ γώ. Καὶ γὼ γιὰ τὴ χώρα. Πᾶμε μαζί. Πόσα εἶναι τἀγώγι σου;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

'Αφεντικό, παζάρια δὲν κάνω. Τὸ ξέρεις τὸ ζῶ μου. Σὰν κοκκώνα πηγαίνει. Παραπάτημα τί θὰ πῇ δὲν τὸ ξέρει. Εἶν' ἀπὸ σόγι κι αὐτό. 'Ο κύρης του εἶταν ὁ μεγαλήτερος γάδαρος τοῦ χωριοῦ.— Στάσου, ἀνάθεμά σε, ψοφίμι!—Παζάρια δὲν κάνω, ἀφεντικό. Κοίταξέ το, ποῦ καὶ καλὰ νὰ ξεκινήσῃ γυρεύει.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Σοῦ δίνω ἕνα φλουρί, σοῦ δίνω κατόπι καὶ τὴν εὐχή μου, Κεριάκο.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

"Ας εἶσαι καλὰ γιὰ τὸ φλουρί, ἀφεντικό· μὰ ἡ εὐχή, ἀπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ;

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Εἶταν παπᾶς ὁ πατέρας μου, Κεριάκο· γιατί τάχατις νὰ μὴν παπαδέψω καὶ γώ;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Εἶταν παπᾶς, καὶ καλὸς παπᾶς ὁ μακαρίτης, ἀφεντικό. Δὲν τὰ ξέχασ' ἀκόμα τὰ λόγια του τότες ποῦ χήρεψα κ' ἔμεινα μὲ δύο ὀρφανὰ στὸ πλευρό μου. Μὰ τοῦ λόγου σου, ἀφεντικό, παπᾶς, τέτοιο παλικάρι!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

"Ισια ἴσια παλικάρια χρειάζεται κι ὁ Θεός, καλέ μου Κεριάκο. Πηγαίνω νὰ δώσω στὸ Θεὸ τὴ ζωή μου, καὶ νὰ τὸ πῇς καὶ στοὺς δικούς μου σὰ γυρίσῃς, νὰ ξέρουν ποῦ εἶμαι. Γλίγωρα θὰ μὲ ξαναδοῦν. 'Αλλοίμονο, καὶ γλίγωρα θὰ μὲ χρειαστοῦν. Κάμε τὸ σταυρό σου, Κεριάκο, γιατί μᾶς ἔρχεται μεγάλο θανατικό. Κατέβηκε ἡ 'Αγιὰ Μαρίνα στὸν ὕπνο μου καὶ μοῦ τὸ φανέρωσε.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ ('Αφίνει τοῦ χαλιναριοῦ τὸ σκοινὶ καὶ σταυροκοπιέται).

Τὴ χάρη της νἄχουμε! Τί 'ναι τοῦτα ποῦ ἀκούγω! Νὰ γιατί μὲ ξεκούφανε ἀπόψε κι ὁ σκύλος! Τὰ παιγνίδια περνοῦσαν, κι αὐτὸς δός του κι οὔρλιαζε, ὅλο οὔρλιαζε. "Εσκυψε κ' ἡ κόρη μου νὰ πάρῃ τὴν ἀληκάτη της, καὶ τί νὰ δῇ σιμὰ στὸ λυχνάρι! Τὸ καθρεφτάκι της καταγῆς, καὶ μέσα τὸ πρόσωπό της! τὴ χάρη σου νἄχουμε, ἅγια Μαρίνα μου, ὁ βουρκόλακας εἶναι ὁ θάνατος.—Στάσου, παλιομούλαρο, ποῦ νὰ σὲ κόψῃ περίδρομος!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Κουράγιο, Κεριάκο μου, κ' ἔχει ὁ Θεός. Μὴ χασομεροῦμε τοῦ κάκου. Πᾶμε, καὶ στὸ δρόμο τὰ λέμε. "Ισως μᾶς λυπηθῇ ὁ Μεγαλοδύναμος. "Ισως μᾶς στέλνει αὐτὰ τὰ μηνύματα νὰ μᾶς φρονιμέψῃ. Τράβα τὸ ζῶ σου, κι ἀνεβαίνω κάτω κεῖ στὴν πεζούλα.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ ('Απὸ μακριά).

Τρέχα. (Πηγαίνουν). Γρουσούζικο, τρέχα ποῦ μοῦ λιμπίστηκες ἀγκάθια τέτοιες ὧρες καὶ σύ.

ΣΚΗΝΗ Δ'

Στὸ δρόμο, κοντὰ στῆς Δέσπως. Αὐγή.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ

ΠΕΡΜΑΘΙΩ (Στὸ κατῶφλι της).

Ποῦ εἶσαι; Σὲ κουκούλωσε καὶ πῆγε τὸ πάπλωμα σήμερα, ποῦ νὰ σὲ κουκουλώσῃ ὁ χάρος! Τὸ χωριὸ ἄνω κάτω, καὶ σὺ παράθυρο ἀκόμη δὲν ἄνοιξες. ('Ανοίγει τῆς Πιπινιῶς τὸ παράθυρο).

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καλημέρα.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Νὰ τὰ καλύψῃς. Κατέβα κάτω νὰ σοῦ τηνε μαυρίσω τὴ ράχη σου, ποῦ μιὰ φορὰ πῆγες νὰ μυριστῇς καὶ σὺ ἀρραβῶνα, καὶ πῆγε στραβὰ ἡ μύτη σου, σὰν τὴ μούρη σου.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καὶ δὲν τὸ βλέπεις, κουτόμυαλη; δὲ βλέπεις πῶς τὸ φοβήθηκαν τὸ παπαδοπαίδι, καὶ μάνη μάνη τὰ ταιριάξανε μ' αὐτὸν τὸν ξένο, μὴν τύχῃ καὶ ρεζιλευτῇ τὸ κορίτσι; "Εννοια σου δά, καὶ σὰν πῆγα καὶ γὼ στὰ παιχνίδια, νά!—τὰ εἶχα στημένα ταὐτιά μου. Κάτι ἄκουσα, κ' ἔννοια σου.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Καὶ πότες βγῆκες ἐσὺ ψεύτρα νὰ βγῇς καὶ τώρα!

ΠΙΠΙΝΙΩ

"Αμε στὸ καλό, καημένη! Κάθεσαι τώρα καὶ συλλογιέσαι ποιὸς τἄνοιωσε καὶ ποιὸς δὲν τἄνοιωσε, καὶ δὲ συλλογιέσαι πῶς γίνεται μεγάλος γάμος στὴ γειτονιά. Κ' ἔχουμε νὰ δοῦμε δουλειὲς μὲ φοῦντες! "Οπου κι ἂν εἶναι ἀρχινάει τὸ στολίδι τῆς νύφης.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Συλλογιέσαι τὸ γλέντι, καὶ δὲν πάει ὁ νοῦς σου στὰ χάλια τῆς δόλιας αὐτῆς ἀρχόντισσας, ποῦ ἔχει μαθὲ ψυχὴ κι αὐτή. Χίλια μεταξωτὰ σεντόνια καὶ παπλώματα δὲν τὴ σκεπάζουν τὴν πίκρα τοῦ χωρισμοῦ.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Τὸ βόλεψαν κι αὐτό, κ' ἔννοια σου. "Ολα τἄκουσα, καὶ τὰ ξέρω. Νά, — τὰ εἶχα ταὐτιά μου στὸ μαγερειό, σὰν ἔφυγαν τὰ παιχνίδια. "Ανοιγε τὶς τσίπες μὲ τὴ ματσόβεργα, καὶ τἄλεγε τῆς Γαρουφαλιᾶς ἡ μάννα τῆς 'Αρετούλας. 'Ως τὸ πρῶτο λάλημα παρεστέκουμουν κι ἀνακάτωνα τὸ κεσκέκι.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Μωρὴ καλὰ καὶ μοῦ εἶπες γιὰ λάλημα πετεινοῦ. Εἶδες ἐσύ, λέει, νὰ σηκώνεσαι ἀπὸ τὸ στρῶμα καὶ ν' ἀκοὺς τὴν ὄρνιθά σου νὰ κακναρίζῃ σὰν πετεινός; Καὶ νὰ τῆς φωνάζω, κι αὐτὴ νὰ κακναρίζῃ! Πῆγα καὶ τὴν ἔσφαξα τὴν ἔρμη πρὶ νὰ μᾶς ἔρθῃ κανένα κακό.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καλὰ 'καμες, καημένη, γιατί ξέρεις τί; Δὲ μ' ἀρέσει καθόλου τὸ προψεσινὸ τὄνειρο τῆς κερὰ Δέσπως, ποῦ τὄλεγε τῆς Γαρουφαλιᾶς σὰ σηκώθηκε. Κι' ὅσο τὸ συλλογιέμαι, τὸ πετσί μου ἀνατριχιάζει. Σὰ νὰ μισοφοβήθηκε, θαρρῶ, κ' ἡ ἀφεντειά της, καὶ ρώτηξε τὸ γυιό της τὸν Κωσταντῆ πῶς ἀνίσως κ' ἔρθῃ πίκρα γιὰ χαρά, ποιὸς θὰ τηνε φέρῃ πίσω τὴν 'Αρετοῦλα. Καὶ τῆς ἔταξε, λέει, ὁ Κωσταντῆς πῶς ὅτι κακὸ κι ἂν ἔρθῃ, θὰ πάῃ νὰ τηνε φέρῃ πίσω, κ' ἔτσι σύχασε λέει, ἡ καρδιά της. 'Ως τόσο ἀκούγω σύρτα φέρτα ἀπὸ τώρα μὲς στὴν αὐλή τους.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Χμ! "Εβγα καὶ τρέχα νὰ μὴν τύχῃ καὶ σὲ ξεχάσουν, ποῦ ψυχὴ δὲν ἀφίνεις ἥσυχη μὲς στὴ γειτονιά. Κατέβαινε γλίγωρα, καὶ τὰ λαχτάρησε ἡ κερὰ Δέσπω τὰ μοῦτρά σου. "Αλλη ἔννοια, βλέπεις, δὲν εἶχε, κι ἄλλη χολὴ τέτοια μέρα.

ΠΙΠΙΝΙΩ (χτυπῶντας τοὺς γρόθους της).

Μωρὴ ζουλεύεις, ζουλεύεις καὶ μοῦ τὰ λὲς αὐτά.

(Χτυπάει τοὺς γρόθους της στραβομουριάζοντας, κ' ἡ Περμαθιὼ τῆς δίνει τύφλες).

ΣΚΗΝΗ Ε'

Στὸ χαγιάτι τῆς κερὰ Δέσπως. 'Η νύφη κάθεται στὸ μιντέρι χαμηλοβλεποῦσα, καὶ τὴ στολίζουν τὰ κορίτσια.

ΔΕΣΠΩ, ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ΚΟΡΙΤΣΙΑ, γειτόνισσες, κατόπι ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ἀδέρφια καὶ βιολιτζῆδες ἀπ' ἔξω.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Σήμερα λάμπει ὁ οὐρανός, σήμερα λάμπ' ἡ μέρα,
Σήμερα στεφανώνεται ἀϊτὸς τὴν περιστέρα.

ΔΕΣΠΩ (σιγανὰ τῆς Γαρουφαλιᾶς).

Ἄχ, ἀϊτὸς μαθὲς εἶναι καὶ τὴν ἁρπάζει τὴν ἀκριβή μας καὶ πετάει ἀπάνω ἀπὸ κύματα καὶ βουνὰ νὰ τὴν κλείση μὲς στὴ φωλιά του τὴν πλουμιστή μας τὴν περιστέρα.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Νὰ μὴ σ' ἀκούση, κερά μου, ἡ ἀκριβή σου, καὶ ρίξη δάκριο ἀπάνω στὰ νυφικά της. Δές την, καὶ πές μου ἂν εἶδες ποτὲς τέτοιον ἥλιο νὰ φέγγη. (ἀψὰ) Τραγουδᾶτε, κορίτσια μου, ποῦ νὰ σᾶς δῶ νύφες ὅλες σὰν τὴ ζουλεμένη τὴν Ἀρετοῦλα.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ὄντας σὲ γέννα ἡ μάννα σου ὁ ἥλιος ἐκατέβη,
Καὶ σ' ἔδωκε τὴν ὀμορφιά, καὶ πάλι μετανέβη.

ΠΙΠΙΝΙΩ (ἀπὸ τὴν πόρτα, χαμηλά).

Μωρὴ εἶδες ἐσὺ ποτές σου τέτοιο ματόρρυδο;

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Σκάσε ν' ἀκούσουμε τὰ τραγούδια, μωρή.

ΔΕΣΠΩ (χαμηλὰ τῆς Γαρουφαλιᾶς).

Σὰ ψέματα μοῦ φαίνουνται ὅλα, Γαρουφαλιά μου! Εἶμαι σαστισμένη, καὶ δὲν τὸ νοιώθω τὸ μαχαῖρι ποῦ μὲ σφάζει, κι ὅλο μὲ σφάζει. Τὸ ξέρω πῶς μὲ κόβει, κι ὡς ὡς τόσο δὲν πονῶ. Πέτρα ἔγεινα, καὶ δάκριο δὲ στάζουν τὰ μάτια μου.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ὁ Θεὸς μᾶς τὴ δίνει αὐτὴ τὴ χάρη, κερά μου, σὰν πλακώνουνε μεγάλοι καημοί. Εἶναι μεγάλο τὸ ντέρτι σου, κερὰ Δέσπω, μὰ συλλογίσου καὶ τὶς χαρὲς ποῦ σ' ἀπαντέχουνε σὰν ἔρθη καμιὰ μέρα ὁ Κωσταντάκης καὶ τηνε φέρη μὲ τὸ πρῶτο 'γγονάκι σου. Τί γελᾶτε σεῖς, μαριολοκόριτσα, ποῦ ὁ νοῦς σας εἶναι πιώτερο στοὺς γαμπροὺς παρὰ στὶς νύφες; τάχα νὰ σώθηκαν τὰ τραγούδια σας;

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ἐσένα νύφη πρέπει σου κορώνα στὸ κεφάλι.

(Μπαίνει ὁ Κωσταντῆς).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἀκόμα ἐσεῖς; Ἔρχουνται τὰ παιχνίδια. Ὁ γαμπρὸς κ' ἡ παρέα στὴν ἐκκλησιά. Πᾶνε νὰ καοῦν οἱ μισὲς οἱ λαμπάδες.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ἕνα τραγοῦδι ἀκόμα, κὺρ Κωσταντάκη μου, καὶ τελειώνουμε. Εἶναι τῆς μάννας αὐτὸ τὸ τραγοῦδι.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μάννα, βασιλιᾶς γίνουμαι νὰ σὲ βλέπω ἔτσι χαρούμενη. Κοίταξέ την τὴ νυφοῦλα πῶς χαμογελάει κι αὐτή. Πές το τὸ τραγοῦδι σου, μάννα μου, νὰ γείνη χρυσὴ βροχὴ νὰ μᾶς ράνη.

ΔΕΣΠΩ

Πῆτε το σεῖς γιὰ τὰ μένα, κορίτσια, γιατί ἀνεβαίνουν κάποτε στὸ λαιμὸ κάτι κόμποι ποῦ τὸ χαλνοῦν τὸ τραγοῦδι, καὶ θαρρεῖς πῶς ἀκοὺς μυρολόγι. Πῆτε το σεῖς μὲ τὴ γλυκειά σας φωνή. Κάλλιο ν' ἀκούγω τοὺς καημούς μου καὶ νὰ παρηγοριέμαι, παρὰ νὰ τοὺς τραγουδῶ καὶ νὰ πικραίνω κι ἄλλες καρδιές.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (τοῦ Κωσταντῆ).

Ἂς τὸ ποῦν, ἄς τὸ ποῦν τὰ κορίτσια. Καλὸ θὰ τῆς κάμη, κὺρ Κωσταντῆ, καλὸ θὰ τῆς κάμη.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ἀνοίξαν οἱ ἑφτὰ οὐρανοί, τὰ δώδεκα βαγγέλια,
Καὶ πῆραν τὸ παιδάκι μου ἀπὸ τὰ δυό μου χέρια.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (ραντίζοντας μὲ ροδόσταμα τὴ νύφη καὶ τοὺς ἄλλους).

Ἔτσι νὰ σᾶς περεχοῦν οἱ καλοτυχιές, χρυσὴ νυφοῦλα, καὶ διαμαντένια Δέσπω, κι ἀργυρὲ Κωσταντῆ. (Σιμώνουν τὰ παιχνίδια). Σηκωθῆτε πιὰ κ' ἦρθ' ἡ ὥρα. Στὸ καλό, καὶ νὰ μᾶς πολυχρονίσουνε.

(Ἔρχουνται ὡς τὴν πόρτα τὰ παιχνίδια μὲ τὸ Σαράντη, τὸ Θανάση, καὶ μέρος τῆς παρέας. Βγαίν' ἡ νύφη μὲ τὰ κορίτσια, ἀκολουθάει ἡ μάννα μὲ τὸν Κωσταντῆ, τὶς γειτόνισσες κλ. Τὴν ὥρα ποῦ βγαίνει ἡ νύφη, ἀκούγουνται τὰ τραγούδια τῶν βιολιτζήδων ἀπ' ἔξω).

Ὥρα καλὴ νὰ δώση ὁ Θιός,
Καὶ τῶν ἁγιῶν ἡ χάρη,
Νὰ σὲ φυλάγη λαμπερή,
Σὰν τἄργυρὸ φεγγάρι.

ΣΚΗΝΗ Ϛ'

Ἡ ἴδια σκηνή.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (μοναχή της).

Εἶδα πολλοὺς γάμους, μὰ σὰν καὶ τοῦτον ἄλλο δὲν εἶδα. Πιώτερες κλάψες παρὰ χαρές. Τὸ φαρμάκεψαν τὰ δάκρια αὐτὸ τὸ ροδόσταμα. Δὲν τὴν καταλαβαίνω, μὰ τὸ ναί, αὐτὴ τὴ βιάση. Ἀντὶς νὰ τὴ συνηθίσουν τὴν κακόμοιρη τὴν ἀρχόντισσα στὸν καημό της, νὰ πηγαίνουνε νὰ τὴ σπαράζουνε μέσα σ' ἕνα μερόνυχτο. Καλὰ δὰ ποῦ βρέθηκα νὰ τῆς δώσω καὶ λίγη βοήθεια. Τί θἄκανε δίχως ἐμένα καὶ γὼ δὲν ξέρω. Μάτι δὲ σφαλήξαμε ὅλη νύχτα. Κι ἀπόψε τὰ ἴδια πάλι. Ὅσο γι' αὔριο, ὁ Θεὸς νὰ μᾶς λυπηθῆ. Ἂν τὸ βαστάξη ἡ ἀρχόντισσα κι αὔριο, ὁ χάρος νἄρθη δὲν ἔχει πιὰ φόβο. Ἡ Παναγιὰ νὰ τὴ δυναμώνη τὴ δόλια, νὰ μὴν πάθη καὶ τίποτις.

(Μπαίνει ὁ Κεριάκος).

Ἀπὸ ποῦ ξεφύτρωσες ἔτσι γλίγωρα; νὰ μὴν τἄφερες τἄλογα ἀπὸ κανένα χωριό;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Τί χωριὸ καὶ τί ξεχωριό! Ὁληνυχτῆς ταξίδευα μὲ τὸ φεγγαράκι. Πρὶ νὰ βγῆ ὁ ἥλιος ξεκίνησ' ἀπὸ τὴ χώρα, καὶ νά 'μαι τώρα. Ἀμὲ τί θαρρεῖς; Ἔτσι μοναχὰ θὰ γίνεται γάμος, καὶ γὼ θὰ γυρίζω μὲς στὰ βουνά;

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Καὶ δὲ μοῦ λὲς πῶς ξεμωράθηκες καὶ σὺ στὰ γεράματά σου;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Στὰ γεράματά μου εἶδα δυὸ μεγάλα θάματα. Ἕνα, νὰ τρελλαίνεται ὁ κὺρ Κωσταντῆς, καὶ νὰ φαρμακώνη τὴ μάννα του, κι ἄλλο, νὰ καλογερεύη ὁ Στεφανῆς.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ὁ Στεφανῆς!

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ναί, ὁ Στεφανῆς! τὸ μορφοπαίδι, ποῦ τὴν ἀγαποῦσε, μωρή, τὴν Ἀρετοῦλα, καὶ πῆγε νὰ σκάση ἀπὸ τὸ κακό του, κ' ἦρθε, λέει, ἡ Ἁγιὰ Μαρίνα στὸν ὕπνο του καὶ τοῦ εἶπε νὰ γείνη καλόγερος, γιατί θὰ χρειαστῆ παπάδες ὁ τόπος με τὸ θανατικὸ ποῦ μᾶς ἔρχεται.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Τρελλάθηκες, Κεριάκο!

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Μακάρι νὰ εἶταν ὄνειρο τρέλλας, κι ὄχι κορμὶ σπαρταριστὸ ὁ Στεφανῆς ποῦ καβαλίκεψε τὸ μουλάρι μου καὶ κατέβηκε στὴ Μητρόπολη. Μακάρι νὰ εἶταν τῆς πίκρας του σταλαματιὰ τὄνειρο ποῦ εἶδε ψὲς πρὶ νὰ μ' ἀνταμώση, μακάρι νὰ εἶταν ψέμα, καὶ νὰ μὴν ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια μου τέσσερα λείψανα στὴ χώρα ποῦ τὰ κουβαλοῦσαν πρωὶ πρωὶ νὰ μὴν τὰ δῆ ὁ κόσμος καὶ φοβηθῆ.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Χριστέ μου καὶ Παναγιά μου! Τί μέρες μᾶς ἀπαντέχουν καὶ τί κακὸ μᾶς πλακώνει! Ἂς πάψουν οἱ γάμοι κι ἂς ἀρχίσουν τὰ μυρολόγια. Ἂς τὴν ἀφήσουμε τὴν ἀρχόντισσα νὰ μυρολογάη καὶ νὰ δέρνεται, νὰ συνηθίση καὶ κείνη καὶ μεῖς γιὰ τὰ χερότερα ποῦ μᾶς φοβερίζουν. (Συλλογιέται). Μὰ πρόσεξε, καημένε, λόγος νὰ μὴ σοῦ ξεφύγη. Νὰ ξεκινήση πρῶτα ἡ νύφη, καὶ νὰ γλυτώση ἀπὸ τὸ χάρο, ἂν εἶναι γραμμένο νὰ φτάση ὡς ἐδῶ τὸ δρεπάνι του. Στὴ χώρα δὲ μένουνε μήτ' ἕνα μερόνυχτο. Πολὺ φόβο δὲν ἔχουν ἐκεῖ. Μ' ἂν τἀκούση αὐτὰ ἡ κερὰ Δέσπω, θὰ τὴν πιάση τρομάρα κι ἀπὸ θανατικὸ μεγαλήτερη. Ἐσὺ καὶ γὼ νὰ τὰ ξέρουμε μοναχά.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἔννοια σου, κι ἄχυρα δὲν τρώγω. Μόνο μιὰ χάρη, Γαρουφαλιά μου. Νὰ μοῦ δώσης τοῦ γάμου φαεῖ. Ψοφῶ τῆς πείνας.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Σύρε νὰ περιδρομιαστῆς κάτω στὸ μαγερειό, ποῦ ὁ χάρος μᾶς τριγυρίζει καὶ σὺ φαεῖ συλλογιέσαι. (Βγαίνει ὁ Κεριάκος).

(Μοναχή της).

Κι ὁ καημένος ὁ Στεφανῆς! Σὰ νὰ μυρίστηκα κάτι καὶ γὼ στῆς Καλαματιανῆς τὸ νυχτέρι. Τί κόσμος, τί κόσμος! Πέτρα πάνω στὴν πέτρα κατρακυλάει στὸ κεφάλι σου, καὶ νοῦ δὲ σοῦ ἀφίνει νὰ καταλάβης τί χαλασμὸς γίνεται. Τί κόσμος, τί κόσμος! (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ Ζ'

Τὴν ἄλλη μέρα πρωΐ. Στὴν αὐλὴ τῆς Δέσπως.

ΚΡΑΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ, ὕστερα ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ΔΕΣΠΩ, ἀδέρφια.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Τὸ γλέντι πῆγε ὡς τὴν ὥρα καλά, χρυσέ μου γαμπρέ, κ' ἡ γριά μας ὕστερ' ἀπὸ τὴ στεφάνωση ξαναχόρεψε κιόλας. Μὰ σήμερα μᾶς ξημερώνει δύσκολη μέρα, καὶ δύσκολη τὴν κάνουν ἀναποδιὲς ποῦ δὲ βγαίνουν ἀπὸ τὸ χέρι μας. Ἀκούγω πῶς στὴ χώρα ἦρθε μεγάλο θανατικό, καὶ μιὰ νὰ τὸ πάρη ταὐτὶ τῆς γριᾶς, ἄνω κάτω θὰ γείνουμε. Ἐμεῖς τἀδέρφια πρέπει γιὰ καλὸ κακὸ νὰ μείνουμε σιμά της, καὶ νὰ μὴν ἔρθουμε. Ἐσεῖς τραβᾶτε, κι ἀπὸ τἄλογά σας ἴσια στὸ καραβάνι.

ΚΡΑΛΗΣ

Καὶ ποῦθε μᾶς ἦρθαν αὐτὰ τὰ μαντάτα, ἀδερφέ μου;

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ὁ ἀγωγιάτης μᾶς τἄφερε. Τὸ εἶπε τῆς θειὰ Γαρουφαλιᾶς, κι αὐτὴ σὰν τονε σταύρωσε τὸ γέρο νὰ μὴν τὸ πῆ κανενός, καὶ τῆς ἔταξ' ὁ γέρος πῶς θὰ μείνη κρυφό, τὸ φύλαξε μέσα της βαθειὰ βαθειὰ σὰν πετραδάκι στὸν πάτο τῆς θάλασσας. Μὰ τὸ πετραδάκι ἄρχισε νὰ μεγαλώνη, καὶ μεγάλωσε, μεγάλωσε, ὥσπου ἔγεινε βουνό, κι ἀνέβηκε, καὶ φάνηκε ἀπ' ἔξω μεγάλο ἴσια μ' ἕνα νησί! Ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαποῦσε κι ἄλλος δὲν τὴν ἄκουσε ἐξὸν ἀπὸ μένα. Τὴν ἔδιωξ' ἀπὸ τὸ σπίτι πρὶν ξεσπάση καὶ τινάξη καπνοὺς καὶ φλόγες αὐτὸ τὸ βουνό. Ἐμεῖς τώρα πρέπει νὰ μείνουμε στὴ μάννα κοντά. Πῆγα καὶ τῆς εἶπα πῶς γιὰ παρηγοριά της θὰ μείνουμε.

ΚΡΑΛΗΣ

Ἀδερφέ μου, ὅ τι σοῦ λέει ἡ μεγάλη σου γνώση.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Γλίγωρα θὰ μ' ἔχης στὸ καλορρίζικό σου, καὶ τότες πρῶτα ὁ Θεὸς τἀποσώνουμε τοῦτο τὸ γλέντι. Νὰ ὁ Κεριάκος μὲ τἄλογα ἔξω. Κατεβαίνουν κ' οἱ γυναῖκες. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ συγυρίστηκαν ὅλα.

ΚΡΑΛΗΣ

Ἂς πάγω νὰ φιλήσω τὸ χέρι τῆς μάννας, κ' ὕστερα σέρνω γὼ παραμπρός, νὰ μὴν πολυβαστάξη τὸ βάσανο. Αὐτὲς οἱ δουλειὲς χρειάζουνται γλιγωράδα. (Πηγαίνει μέσα ὁ Κράλης. Φαίνεται στὴν ὀξόπορτα ὁ Κεριάκος).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἕτοιμα ὅλα, Κεριάκο;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ὄξω εἶναι τἄλογ' ἀφεντικό, κι ὅλα τὰ προικιὰ φορτωμένα. Ἔχουμε, λέει, καὶ κρύους κιοφτέδες γιὰ τὸ μισὸ δρόμο.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Αὐτὸ σώνει γιὰ νὰ γείνουν ἀστραπὴ τἄλογά σου ὡς τὰ μισά. Πάρε αὐτὸ τὸ φλουρί, γιὰ νὰ τρέξουνε γλίγωρα ὡς τὸ τέλος. (Χαμηλά). Καὶ κοίταξε νὰ μὴν ἀργοπορήσετε μὲς στὴ χώρα. Ἴσια στὸ καραβάνι, κι' ἀπὸ μέρος ποῦ νὰ μὴ φαίνουνται λείψανα.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἔννοια σου, ἀφεντικό, μὴ φοβᾶσαι.

ΚΡΑΛΗΣ (Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπίτι βιαστικά).

Ἔχε γειά, Κωσταντῆ μου. (Φιλιοῦνται).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Στὸ καλό, ἀδερφέ, κι' ὁ Θεὸς μαζί σου.

(Βγαίνει ὁ Κράλης μὲ τὸν Κεριάκο ἀπὸ τὴν ὀξόπορτα. Τὴν ἴδια στιγμὴ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι μὲς στὴν αὐλὴ ἡ Ἀρετοῦλα, κ' ἡ Δέσπω βασταγμένη ἀπὸ τὸ Σαράντη καὶ τὸ Θανάση).

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Κωσταντῆ μου, ἄχ, Κωσταντῆ μου! Πηγαίνω, καὶ σᾶς ἀφίνω!

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Πνίξε τὸν πόνο σου, Ἀρετοῦλα, πνίξε τον γιὰ τὸ χατίρι τῆς μάννας μας. (Τὴν ἀγκαλιάζει).

ΔΕΣΠΩ

Σώπασε, κόρη μου, κι ἄφησέ τα μένα τὰ μυρο-

λόγια. Μὴν κλαῖτε, παιδιά μου, ἂν κλαῖτε σεῖς καὶ στενάζετε, ἡ μάννα σας τί θὰ κάμῃ! Δόστε τα μένα τὰ δάκριά σας ποῦ δὲ μοῦ ἔμειναν τῆς κακόμοιρης! Δόστε μού τα νὰ κλάψω καὶ νὰ τὴν πλημμυρίσω αὐτὴ τὴν αὐλή, ποῦ ἀνάθρεψα τὴ μοναχριβή μου.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

(Ἀφίνει τὸν Κωσταντῆ, καὶ πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας. Τἀδέρφια στέκουνται δακρισμένα).

Μαννοῦλα, μαννοῦλα, τί μεγάλο κακὸ ποῦ μᾶς ἦρθε! Ποιός τὄλεγε τότες ποῦ μὲ φεγγαροχτένιζες καὶ μιλούσαμε γιὰ χαρές, πῶς οἱ χαρὲς αὐτὲς εἶταν πίκρες ποῦ ταίρι δὲν ἔχουν, — οἱ πίκρες τοῦ χωρισμοῦ.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ (παίρνοντας τὴν Ἀρετοῦλα ἀπὸ τὸ χέρι).

Ἀρετοῦλα, λυπήσου τὴ μάννα μας, λυπήσου τἀδέρφια σου, ποῦ εἴμαστε καὶ μεῖς αἷμά της. Γιὰ τὸ δικό σου καλὸ γίνετ' αὐτὸ τὸ μαρτύριο. Πολλὲς αὐγὲς δὲ θὰ φέξουν, καὶ θὰ κάθεται βασίλισσα μὲς στἀρχοντικό σου. Τρεῖς μῆνες, καὶ θὰ μ' ἔχῃς κοντά σου καὶ θὰ λάμπ' ἡ χαρὰ στὸ τρυφερὸ πρόσωπό σου.

(Ξεκινάει κατὰ τὴν ὀξόπορτα μὲ τὴν Ἀρετοῦλα).

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Σἀφίνω, γλυκό μου σπιτάκι, καὶ σεῖς λουλούδια καὶ βότανα ποῦ σᾶς γλυκοπότιζα. μαραθῆτε πιὰ τώρα καὶ σεῖς, σὰν ἐμένα ποῦ μὲ ξερρίζωσαν ἀπὸ τἀγαπημένο μου χῶμα νὰ μὲ φυτέψουνε στἄχαρο τὸ περιβόλι τῆς ξενιτειᾶς. (Βγαίνει μὲ τὸν Κωσταντῆ).

ΔΕΣΠΩ (ἀκολουθῶντας ἀκκουμπησμένη στοὺς ὤμους τοῦ Σαράντη καὶ τοῦ Θανάση).

Ἄνοιξε, οὐρανέ, καὶ δές μας, καὶ πὲς ἂν εἶδες λείψανα νὰ βγαίνουν ἀπὸ σπίτι μὲ τόση θλίψη, ἂν ἄκουσες ποτέ σου πικρότερα μυρολόγια. Πές μου ἂν εἶδες μάννα νὰ τὴ σφάζῃ μεγαλήτερος πόνος, σὰν κι αὐτὴ τὴ μάννα, ποῦ ἄλλο κρῖμα δὲν τὴ βαραίνει παρὰ ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἀγοριοῦ της, ἀγάπη, ποῦ γιὰ χάρη της στέλνω μονάκριβη κόρη στὰ μαῦρα τὰ ξένα. Ἄχ, καὶ νἄξερα, κόρη μου, πῶς θὰ μὲ συχωρέσῃς γι' αὐτὸ τὸ κρῖμα, κι ἂς πέθαινα, ἂς πέθαινα νὰ μὴν κλαίγω τὴ στέρησή σου.

(Γέρνει τὸ κεφάλι της στοῦ Σαράντη τὸν ὦμο. Ὁ Σαράντης κι ὁ Θανάσης τὴ βγάζουν περπατῶντας σιγά).

[Ἕπεται τὸ τέλος] Α. Ε.

ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΑ
ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ[1]

Λάβωμεν ἓν παράδειγμα μεταξὺ πλείστων, ὅπως καταδείξωμεν ἐμφανέστερον τὸν τρόπον τῆς δεσποζούσης σήμερον ἐργασίας.

Οἱ κοινοὶ καρκίνοι, οἱ ἁπανταχοῦ ἐν ταῖς ἀκταῖς ἀπαντῶντες, φέρουσι συνήθως κρεμάμενον ἀπὸ τῆς κοιλίας αὐτῶν σάκκον τινὰ ὑποκίτρινον, ὃν οἱ ἁλιεῖς νομίζουσιν, ὅτι εἶναι ᾠὸν αὐτῶν. Ὁ σάκκος οὗτος πραγματικῶς εἶναι παράσιτον καὶ παράσιτον παράδοξον, οὗτινος ἡ ὕπαρξις μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων ἦτο αἴνιγμα. Ἕνεκα τοῦ σχήματος αὐτοῦ τὸ παράσιτον ἐκλήθη **σακκίδιον** (*sacculina*). Ἐὰν δὲ διὰ μαχαιριδίου διανοίξωμεν τοῦτο, βλέπομεν ἐξερχομένας μυριάδας νυμφῶν νηχομένων, αἵτινες ἀποδεικνύουσιν ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς πλείστας τῶν κατωτέρων Μαλακοστράκων, ὅτι τὸ σακκίδιον, καίτοι σφαιρικὸν ἔχει σῶμα, πρέπει νὰ ταχθῇ μεταξὺ τῶν Ἀρθρωτῶν ζῴων. Πῶς ὅμως τὸ ζῷον τοῦτο, ὅπερ ἐν τῇ νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ διάγει βίον ἐλεύθερον, καθίσταται εἶτα προσκεκολλημένον; Πῶς κατορθοῖ νὰ διατρυπᾷ τὸν παχὺν θώρακα τοῦ καρκίνου, ἐφ' οὗ ἀναπτύσσεται; Πῶς μετασχηματίζεται ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ζῷον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ τοῦ βίου αὐτοῦ εἶναι συμμετρικώτατον, καὶ λαμβάνει μετὰ ταῦτα μορφὴν τόσῳ τερατώδη;

Ἰδοὺ τὰ ζητήματα, ἅπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπησχόλουν τοὺς φυσιοδίφας. Τὸ πρόβλημα ἐλύθη ἐσχάτως ἐν τῷ Ζωολογικῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Roscoff διὰ τῶν ἐρευνῶν ἐπιδεξίου ἐρευνητοῦ τοῦ κ. Yves Delage, νῦν καθηγητοῦ ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων.

Ἀναμφιβόλως δὲ ἡ ἀνακάλυψις αὕτη εἶναι ἡ ὡραιοτέρα τοῦ ἐπιθαλασσίου τούτου ἐργαστηρίου, καταδεικνύουσα ὁποῖα δύναται ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ ἐπιμονὴ ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐργασίᾳ.

Ἡ ἀνατομικὴ τοῦ ἀκμαίου σακκιδίου καταδεικνύει, ὅτι ὁ κρεμάμενος ὑπὸ τὸν καρκίνον σάκκος εἶναι μέρος μόνον τοῦ παρασίτου. Τοῦτο στηριζόμενον εἰς τὰ περιβλήματα τοῦ ξενίζοντος διὰ βραχέος ποδίσκου, ἐξακολουθεῖ ἐσωτερικῶς διὰ πολλῶν ῥιζοειδῶν προσεκβολῶν, αἵτινες διακλαδίζονται ἐπὶ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος τοῦ καρκίνου, ἐπὶ τοῦ ἥπατος, τῶν μυῶν αὐτοῦ κτλ., διατρέχουσαι οὕτως εἰπεῖν ἅπαντα τὰ ὄργανα αὐτοῦ, ἀφ' ὧν ἀντλοῦσι τὰς θρεπτικὰς οὐσίας τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν αὔξησιν αὐτοῦ.

Ὅσον ὀχληρὸς καὶ ἂν ᾖ τοιοῦτος σύντροφος, ὁ καρκίνος οὐδόλως δεικνύει, ὅτι ὑποφέρει, ἀλλὰ τὸν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἁπανταχοῦ.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς παραγωγῆς τὸ σακκίδιον γεννᾷ νεαρά, ἅτινα οὐδόλως ὁμοιάζουσιν αὐτῷ. Ταῦτα εἶναι μικροσκοπικὰ ζωάρια, ἔχοντα ἕνα μόνον μεσαῖον ὀφθαλμόν, ζεῦγος κεραιῶν καὶ δύο ζεύγη ποδῶν δικώπων, δι' ὧν ἐξορμῶσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ. Αἱ νύμφαι αὗται στερούμεναι στόματος καταναλίσκουσιν ἐναπόθεμά τι τροφῆς, ὅπερ ἐν αὐταῖς φέρουσι, καὶ ὑπομένουσι σειρὰν ἀπεκδορῶν, μεθ' ἑκάστην τῶν ὁποίων τὸ ζῷον ἀναφαίνεται τελειότερον κατά τε τὸ σχῆμα καὶ τὸ σῶμα, ὅπερ μετ' ὀλίγον παρουσιάζει ἐντομάς, ἐφ' ὧν γεννῶνται νέα ζεύγη ποδῶν. Ὅταν οἱ πόδες κατασταθῶσι δώδεκα, τὸ σακκίδιον ἄρχεται ἀναζητοῦν ξένον τινά, πάντοτε καρκίνον, ἐκλέγον τοῦτον νέον καὶ οὐχὶ τόσον σκληρόν· εἶτα προσκολλᾶται ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῶν κεραιῶν αὐτοῦ καὶ ἰσχυρῶς στηρίζεται ἐπί τινος τριχὸς τῶν κνημῶν αὐτοῦ, παρὰ τὴν ἄρθρωσιν, ἔνθα τὸ δέρμα δὲν εἶναι τόσον σκληρόν. Διότι, ὅπως ἐξακολουθήσῃ νὰ ζήσῃ τὸ μικρὸν ζωάριον, ὀφείλει νὰ διατρήσῃ τὸν ὁπλισμὸν τοῦ καρκίνου καὶ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ.

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 433.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

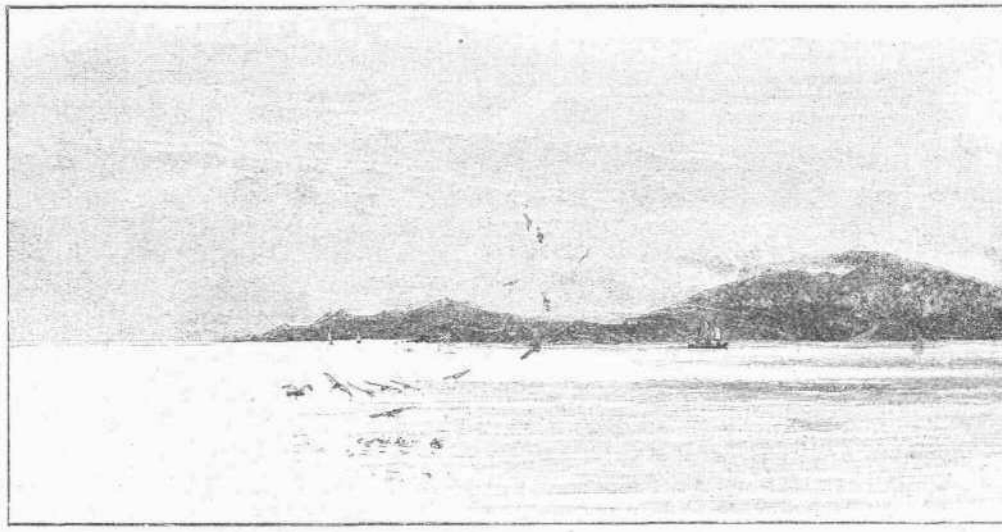

Τὰ Κύθηρα

Πρὸ τοῦ κ. Delage οὐδεὶς ἐγνώριζε κατὰ τίνα τρόπον εἰσχωρεῖ τὸ ζῷον ἐν τῷ καρκίνῳ. Ἡ ἰδέα μεταναστεύσεως τοῦ σακκιδίου ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ θύματος δὲν εἶχεν ἔλθει εἰς οὐδένα, πολλοὶ δ' ἐσφάλλοντο, ἀναζητοῦντες τὴν νύμφην ὑπὸ τὴν κοιλίαν, ἔνθα ἀπαντᾷ τὸ ἀκμαῖον ζῷον. Ὁ κ. Delage δι' ἐπιμόνων παρατηρήσεων κατώρθωσε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ σακκίδιον, ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν κοιλίαν, εἰσχωρεῖ διὰ τοῦ ποδός, καί, πρὶν ἐπιφανῇ ἔξωθεν, διάγει βίον ἐσωτερικὸν κεκρυμμένον.

Ἅπαξ προσκολληθὲν εἰς τὸν πόδα τοῦ καρκίνου τὸ σακκίδιον μεταβάλλεται τὰ μέγιστα. Πρὸς τὸ πρόσθιον αὐτοῦ μέρος σχηματίζεται κεντρίον, δι' οὗ διατρυπῶν διανοίγει εἰς ἑαυτὸ ὁδὸν ἀνὰ μέσον τῶν περιβλημάτων τοῦ καρκίνου. Κατὰ τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον ἀγῶνα πλεῖστα σακκίδια ἀπόλλυνται· ὅταν ὅμως κατορθώσῃ τοῦτο, τὸ παράσιτον ἐξασφαλίζει ἑαυτῷ βίον ἄνετον ἐν τῷ μέλλοντι.

Τὸ σακκίδιον κατασταθὲν ἐσωτερικὸν πάσχει ὁλοσχερῆ ἀνανέωσιν· ἅπαντες οἱ ἱστοὶ αὐτοῦ ὑγροποιοῦνται, ὅπως μετ' ὀλίγον ἀνασυστῶσι βαθμηδόν. Τοῦτο μετατίθεται βραδέως ἀνὰ μέσον τῆς κοιλότητος τοῦ σώματος τοῦ καρκίνου, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τῆς κοιλίας αὐτοῦ, ἔνθα παχυνόμενον σχηματίζει ἐξοίδημα ἐν ἀρχῇ μικρόν, βαθμηδὸν ὅμως αὐξανόμενον καὶ λαμβάνον μέγεθος λεπτοκαρύου.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ περιέργου τούτου ζῴου. Ἂν ἡ Ζωολογία ἠρκεῖτο μόνον εἰς τὴν παρατήρησιν, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γνωσθῶσιν ἡ ἀνατομικὴ καὶ ἡ ἐμβρυολογία καὶ τὰ περίεργα φαινόμενα τῆς νεανικῆς διαβιώσεως τοῦ ζῴου, ἅτινα διεξήλθομεν; Ἂν μὴ ὑπῆρχον τὰ ἐπιθαλάσσια ἐργαστήρια, θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀποκαλυφθῶσιν ἅπασαι αὗται αἱ ἀλήθειαι;

Καὶ μήπως εἶναι μόναι;

Μήπως ἐν τῷ ἐπιθαλασσίῳ ἐργαστηρίῳ τῆς Ὀδησσοῦ ὁ Kowalewsky δὲν συνήγαγε τὰ στοιχεῖα τῆς διαπλάσεως τοῦ ***Ἀμφιοξέως*** καὶ τῶν ***Χιτωνωτῶν***, ἐξ ὧν τοσαύτη διεχύθη λάμψις ἐν τῇ Ζωολογίᾳ καὶ διεφωτίσθη ἡ τῶν Σπονδυλωτῶν ἱστορία;

Ὁ ἀγνοῶν τὰ θαλάσσια ζῷα, λέγει ὁ Κάρολος Vogt, δὲν δύναται νὰ καλῆται Ζωολόγος.

Τοιαύτης οὔσης τῆς νεωτέρας Ζωολογίας, καθορῶντες τὴν πέριξ ἡμῶν παντελῆ ἔλλειψιν μέσων, δὲν ἐννοοῦμεν μηδ' ἐπὶ στιγμὴν ν' ἀπελπισθῶμεν· βεβαίως τελευταίως τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Πανεπιστημίου δὲν ἐπιτρέπουσιν ἔξοδα πολλά· ἀλλ' ἐκ τῶν μικρῶν ἐκείνων, ἅτινα δύναται νὰ παρέχῃ τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ εἰς τὴν φιλομουσίαν τῆς Κυβερνήσεως στηριζόμενοι, ἐλπίζομεν, ὅτι τὰ πάντα θὰ ἐπιτευχθῶσι καὶ ἡ ἡμετέρα ἕδρα θὰ ἔχῃ ἴσως τὸν ἐπιθαλάσσιον αὐτῆς σταθμὸν ἐν Φαλήρῳ. Διότι, τίς οἶδεν, ἂν ὁ ἀοίδιμος εὐεργέτης τοῦ Πανεπιστημίου Δωρόθεος ὁ Σχολάριος κληροδοτῶν τῷ Πανεπιστημίῳ τὰς ἐν Φαλήρῳ οἰκίας, δὲν ἐνεπνεύσθη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς Θεᾶς ἐπιστήμης, προσενεγκὼν ταύτῃ τὸ μέλλον ἐνδιαίτημα πρὸς εὐχερεστέραν καὶ σημαντικωτέραν ταύτης λειτουργίαν;

Πρὸ τούτου ὅμως θὰ διοργανώσωμεν τελειότερον τὰ τοῦ Φυσιογραφικοῦ μουσείου οὕτως, ὥστε οἱ ἐφιέμενοι νὰ συμπληρῶσι τὰς ἐκ τῆς διδασκαλίας γνώσεις των δι' αὐτοψίας τῶν ζῴων. Θὰ ἐπιτευχθῇ δὲ καὶ ἡ ἵδρυσις ζωολογικοῦ ἐργαστηρίου ἐν συνδυασμῷ μετ' ἄλλης τινὸς ἐργασίας, ἐντὸς μικροῦ συντελεσθησομένης.

Τὰ ἐργαστήρια ἀποτελοῦσι τὴν καρδίαν τῶν Πανεπιστημίων· ἐν αὐτοῖς ὁ φοιτητὴς διδάσκεται τὴν χρῆσιν τῶν ἐργαλείων, τῶν ἀντιδραστηρίων, γυμνάζεται ἀνατέμνων διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς καὶ μανθάνει ἁπάσας τὰς μεθόδους τῆς ἐπιστήμης. Ἄνευ τοιούτων νῦν δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ Πανεπιστήμιον. Διότι τὰ Πανεπιστήμια δὲν εἶναι μόνον ἡ πηγὴ τῶν ἡμετέρων γνώσεων, ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη, ἐν οἷς αἱ γνώσεις ἡμῶν καλλιεργοῦνται καὶ διατηροῦνται. Πράττοντες οὕτω πιθανὸν νὰ ἐξεγείρωμεν τοὺς ἐπικριτάς· διότι ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις καιροῖς εἰς πολλῶν τὸν νοῦν παρ' ἡμῖν ἐπῆλθε τὸ ἐρώτημα πρὸς τί αἱ ἐπιστῆμαι; Οἱ πολλοὶ μετροῦσι τὴν ἀξίαν τῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τῶν ὠφελίμων ἐφαρ-

μογῶν αὐτῆς ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Ἀναμφιβόλως ἡ ἐπιστήμη εἶναι σπουδαιοτέρα, ὅταν προσφέρῃ τῷ ἀνθρώπῳ πρακτικήν τινα ὠφέλειαν.

Ἀλλ' «Ἐπιστήμη καλλιεργουμένη, λέγει ὁ Janssen, ἀποκλειστικῶς χάριν τῶν ἐφαρμογῶν τάχιστα θέλει καταπέσει· ἡ δὲ κατάπτωσις θὰ ἐπέλθῃ τόσον ῥαγδαία, ὥστε ἡ καταπεσοῦσα ἐπιστήμη οὐδεμίαν πλέον θὰ παράσχῃ ἄμεσον ὠφέλειαν, ἣν ἐξ αὐτῆς ἀνέμενον». Σήμερον ἡ βιομηχανία στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἐφαρμογῶν τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλ' αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐφαρμογαὶ ἐπέρχονται ἐκ τῆς ὑπερχειλιζούσης ἐπιστήμης. Ἀναπτύξωμεν ἐν πρώτοις τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην καὶ τότε τάχιστα θὰ ἐπέλθωσιν ἐκ ταύτης τὰ χρήσιμα ἡμῖν. Τινὲς ἐπαναλαμβάνουσιν, εἰς τί χρησιμεύει ἀφῃρημένη τις ἀνακάλυψις; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, τὴν πάντοτε γινομένην καὶ ἐπαναλαμβανομένην, ἀπήντησεν ὁ Faraday λέγων: εἰς τί χρησιμεύουσι τὰ νεογέννητα; καὶ ἐν τούτοις τὰ νεογνὰ δὲν εἶναι τὰ κέντρα, πρὸς ἃ συγκεντροῦνται αἱ ἐλπίδες, τὸ οἰκογενειακὸν φίλτρον, τὸ συμφέρον αὐτοῦ τούτου τοῦ κράτους, ὅπερ ἐνδιαφέρεται, ὅπως εἰς τὸ μέλλον ἀπολαύσῃ πολίτου ὠφελίμου;

Αἱ ἀναγκαῖαι διανοητικαὶ δυνάμεις δι' ἀνακάλυψίν τινα καὶ τὴν ἐφαρμογὴν σπανίως ἀπαντῶσιν ἡνωμέναι ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ. Ὁ ἐπιστήμων ἀναζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ αἴτια καὶ τὰς σχέσεις τῶν φαινομένων, ὁ ἐφευρέτης προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ἐφαρμογὰς νεωτέρας καὶ ἐνεργητικωτέρας. Ἐνίοτε ὁ ἐφευρέτης χωρὶς νὰ ᾖ ἐπιστήμων ἐπιτυγχάνει· πόσον ὅμως εἶναι ἀποτελεσματικώτερα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἂν ἐννοῇ τὸ αἴτιον τῶν ἐνεργειῶν, ἃς ἐπιζητεῖ νὰ παράγῃ.

Τὰ ἔθνη ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας αὐτῶν ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ μεγάλου πληθυσμοῦ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν βιομηχανιῶν. Βραδύτερον ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἀρκεῖ, πρέπει νὰ ἐφαρμόσωσι τὴν νοημοσύνην των πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. «Τὸ ἔθνος, ὅπερ προσπαθεῖ πλειότερον ὅσον τὸ δυνατὸν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως, προώρισται νὰ καταστῇ τὸ πρῶτον ἔθνος τοῦ κόσμου, λέγει ὁ Playfair, ἂν μὴ σήμερον, βεβαίως ὅμως αὔριον».

Ἡ ἀνάπτυξις λοιπὸν τῆς ἐπιστήμης εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος τῆς εὐημερίας ἔθνους τινός, τὸ δὲ ἔθνος, τὸ παραμελοῦν τὴν ἐπιστήμην, μοιραίως θὰ ἐξαφανισθῇ, διότι δὲν δύναται νὰ σταματήσῃ. Ἡ σχέσις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς βιομηχανίας θὰ καταστῇ στενωτέρα, ἐφ' ὅσον ἀναπτύσσεται πλειότερον ἐν τοῖς σχολείοις καὶ τῷ Πανεπιστημίῳ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκπαίδευσις. Καθ' ἣν ἡμέραν ἐκπαίδευσις ὀρθὴ ἐπιχύσει τὸν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἔρωτα ἐν τοῖς σχολείοις καὶ τῷ Πανεπιστημίῳ, οἱ ἐργαζόμενοι εἰς πρόοδον τῆς ἐπιστήμης ἔσονται σπανιώτεροι, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔσται ἴσος πρὸς τὸν τῶν ῥητόρων καὶ τῶν πολιτευομένων.

Ἐν τῇ ἐπιστήμῃ οἱ διδάσκαλοι οὐδέποτε ἐξέλιπον οἱ δὲ μαθηταὶ εἶναι ὀλιγάριθμοι. Πρέπει νὰ δημιουργήσωμεν στράτευμα ὅλον βαδίζον ὄπισθεν αὐτῶν. Οὕτως ἐργάζεται ἡ Γερμανία, πρὸς τοιοῦτόν τι τείνει ἡ Γαλλία. Πρὸς τοῦτο πρέπει ἡ ἐκπαίδευσις τῆς χώρας ν' ἀνταποκρίνηται πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπιστημονικῆς ἡμῶν ἐποχῆς.

Αἱ ἀφῃρημέναι ἀνακαλύψεις ἐν τῇ ἐπιστήμῃ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τὰ θεμέλια τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἐνδιαφερόμενος ὀφείλει νὰ καταγίνηται, ὅπως προοδεύσῃ ἡ ἐπιστήμη καὶ οὐχὶ χάριν μόνον τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῆς. Ἡ ἀμάθεια δύναται νὰ βαδίζῃ ὄπισθεν τῆς ἐπιστήμης φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ πυρσοῦ αὐτῆς, ἀλλ' οὐδέποτε μόνη δύναται νὰ παρακολουθῇ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι, ὅπως τὰ ἄτομα τῆς ὕλης, οὐδέποτε ἀπόλλυνται. Τὸ ἄθροισμα τῶν κτηθεισῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν ἀποτελεῖ τὸν διανοητικὸν θησαυρόν, ὃν αἱ γενεαὶ κληροδοτοῦσιν ἀλλήλαις.

Αἱ ἀρεταί, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ μεγαλεῖον ἀνδρός τινος, ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔρως, ἡ ὑπερηφανία μετριαζομένη ὑπὸ τῆς λογικῆς, ἡ μνήμη, ἡ τὰ γεγονότα πρὸς ἄλληλα συναρμολογοῦσα, ἅπαντα ταῦτα τὰ προτερήματα ὀφείλει ὁ ποιητής, ὁ φιλόσοφος, ὁ φιλόλογος καὶ ὁ ἐπιστήμων νὰ σπουδάσῃ, νὰ ἐξασκήσῃ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ βίῳ. Ἡ ἐπιστήμη δὲν πρέπει νὰ ἐξοβελίζηται ἀπὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς νεολαίας, διότι ἡ χώρα ἔχει ἀνάγκην ἐπιστημόνων, ὅπως εὐδαιμονήσῃ. Εἶναι ἀνάγκη, διότι ἡ ἐπιστήμη τὰ μέγιστα συνετέλεσεν ἐν τῇ παρούσῃ ἐποχῇ· πρέπει αὕτη νὰ προοδεύῃ ἀενάως.

Οἱ ἐπιστήμονες ὀφείλομεν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸ κράτος αὐτῆς καὶ χρησιμεύωμεν ὡς σκαπανεῖς.

Ἡ ἀνθρωπίνη πρόοδος ἐπὶ τοσοῦτον ἐξωμοιώθη τῇ ἐπιστήμῃ, ὥστε φαίνονται ἀμφότεραι ὅροι ἀπαραίτητοι τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ περιοριζόμεθα μιμούμενοι τελειότητα, κτηθεῖσαν ἄλλοτε, καὶ ἣν δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπερβῶμεν.

Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἀγνοεῖ τοιαῦτα ὅρια. Ὅτε διελύθησαν τὰ σκότη τοῦ μεσαίωνος, ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων, ἡ ἀνακάλυψις ἀπολεσθέντων συγγραμμάτων τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Νῦν ὅμως ἡ λαμπροτέρα διδασκαλία, ἡ ἀνακάλυψις τῶν περιφημοτέρων χειρογράφων οὐδεμίαν ἐπήρειαν θὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῆς νεωτέρας ζωῆς, οἵαν αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Stephenson, τοῦ Edisson, τοῦ Pasteur. Αἱ γνώσεις ἄνευ ἐπιστήμης ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῆς κοινωνίας εἶναι ἀνίκανοι ν' ἀνυψώσωσιν ἔθνος τι.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, φίλη νεότης, *ἡ πολιτεία ἔταξεν ἡμᾶς ὁδηγούς· ἀλλὰ κυρίως εἰς ὑμᾶς οἱ πάντες ἔχουσιν ἀνατεθειμένας τὰς ἐλπίδας αὐτῶν, πεποιθότες, ὅτι διὰ τῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ προσηλώσεως ὑμῶν θὰ ἀποδείξητε, ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο, ὅπερ ἦτό ποτε μέγα, ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὰ στοιχεῖα τοῦ μεγαλείου, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἥτις ἄλλοτε ἔν τε τοῖς γράμμασι καὶ τῇ ἐπιστήμῃ προεπορεύθη τῶν ἐθνῶν, δὲν θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ μακρὸν τασσομένη ἐν τῇ οὐραγίᾳ.*

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ[1]

Κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. Ροΐδου.

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΙΒΙΕΡΟΥ

Δʹ.

Ἡ περαιτέρω διαμονὴ εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο, ὅπου τὰ πάντα ἀνεκάλουν εἰς τὴν μνήμην του τὴν ἀπιστίαν τῆς Μαρίας ἀπέβαινεν ἀφόρητος εἰς τὸν Ὀλιβιέρον. Ποῦ ὅμως νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυκτα, ἐνῷ ἐρράγιζε τὰς πέτρας τὸ ψῦχος; Ἔπειτα ἡ κατάστασίς του ἦτο ἀθλία. Αἱ διαδεχθεῖσαι τὴν πάλην πρὸς τὸ δηλητήριον φοβεραὶ συγκινήσεις εἶχον ἐξαντλήσει τελείως τὰς δυνάμεις του. Τὸ αἷμα αὐτοῦ θερμαινόμενον ἀπὸ δύο ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ἔβραζεν εἰς τὰς φλέβας του, τὰς τοσοῦτον ἐξογκωθείσας ὥστε διεφαίνοντο ὑπὸ τὸ δέρμα τοῦ μετώπου του ὡς γαλανὰ κορδόνια.

Ἐλπίζων ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ αὐτοῦ κόπωσις ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ στιγμάς τινας ὕπνου, ἐξηπλώθη ἐπὶ δύο καθισμάτων, ἀφοῦ ἔσβυσε τὸ κηρίον. Ἀλλ' ὁ ὕπνος δὲν ἤρχετο καὶ τὸ σκότος ἤρχισε νὰ φεγγοβολῇ. Μάτην ἔκλειε τὰ βλέφαρα καὶ ἐπέθετεν ἐπ' αὐτῶν τὰς χεῖρας. Τὸ σκότος ἐξηκολούθει νὰ ἦναι φωτεινόν. Διὰ τῶν κλειστῶν παραπετασμάτων τῆς κλίνης ἔβλεπε τὰ δύο προσκεφάλαια καὶ ἐπ' αὐτῶν δύο κεφαλὰς νέας καὶ ὡραίας, τῶν ὁποίων τὰ χείλη ἡνοῦντο εἰς ἀτελεύτητον φίλημα, τὰς κεφαλὰς τοῦ Οὐρβάνου καὶ τῆς Μαρίας. Μὴ ἀντέχων εἰς τοιαύτην ὀπτασίαν ἐσύρθη ἕρπων εἰς τὴν ἑστίαν καὶ ἥναψε πάλιν τὸ κηρίον. Τὸ φῶς ἐδίωξε τὰ φαντάσματα καὶ ὁ Ὀλιβιέρος ἔμεινε ἐπί τινας στιγμὰς ἡσυχώτερος. Ἀλλ' αἴφνης ἐβόμβησεν εἰς τὰ ὦτά του ὁ ὄπισθεν τῶν παραπετασμάτων ἦχος δύο φωνῶν, ὁ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀμετάβλητος διάλογος τῶν ἐναγκαλιζομένων ἐραστῶν. Ἡ ἠχὼ τοῦ θαλάμου ἐπανελάμβανε τοὺς διακοπτομένους ὑπὸ στεναγμῶν καὶ ἐπιφωνημάτων στερεοτύπους κοινοὺς τύπους, διὰ τῶν ὁποίων ὑμνεῖται ἡ γλυκυτάτη τῶν ἐπὶ γῆς ἀπολαύσεων, καὶ οἱ οὕτω διαλεγόμενοι ἦσαν ὁ Οὐρβᾶνος καὶ ἡ Μαρία.

Ὑπάρχει δημώδης παροιμία ἐξομοιοῦσα τὸν πόνον τῶν ὀδόντων καὶ τῶν ἐραστῶν. Ἡ παρομοίωσις εἶναι ἴσως χυδαία, ἀλλὰ καὶ ἀκριβεστάτη. Ἡ ἐρωτικὴ ὀδύνη εἶναι ἡ ὀξυτάτη τῶν ψυχικῶν ὡς ἡ ὀδονταλγία τῶν σωματικῶν. Ἡ ἔντασις ἀμφοτέρων εἶναι τοσαύτη, ὥστε ἂν δὲν ὑπέκειντο εἰς διαλείμματα ἢ ἂν παρετείνοντο ἐπὶ πολὺ θὰ ἀπέληγον ἀφεύκτως εἰς θάνατον ἢ παραφροσύνην. Οὐδὲ περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ὀξύτητα ἡ ὁμοιότης, ἀλλ' ἔχουσι κοινὸν καὶ τὴν ἔλλειψιν οἴκτου πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν σπαρασσομένους. Πάντες λυποῦνται καὶ σπεύδουσι νὰ περιποιηθῶσιν ἢ νὰ παρηγορήσωσι τὸν πάσχοντα ἐκ περιπνευμονίας ἢ στερηθέντα τοῦ πατρός του, ἀλλ' ἂν ἔχασε τὴν ἐρωμένην του ἢ πονεῖ τοὺς ὀδόντας ἀρκοῦνται νὰ ψιθυρίσωσι: «Περαστικά», καὶ ἀπέρχονται ὑψώνοντες τοὺς ὤμους. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο νοσημάτων διαφορὰ περιορίζεται εἰς μόνην τὴν θεραπευτικήν. Ἡ ὀδονταλγία ὁδηγεῖ εἰς τὸν ὀδοντοϊατρόν, ὅστις ἐκριζώνει μετὰ τοῦ ὀδόντος καὶ τὸν πόνον, ἐνῷ δὲν ὑπάρχει ψυχικὴ πρὸς κατάπαυσιν τοῦ ἐρωτικοῦ ἄλγους χειρουργία. Τὸ δραστικώτατον τῶν κατ' αὐτοῦ φαρμάκων, τὸ εὑρεθὲν πολὺ πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ὁμοιοπαθητικῆς θεραπείας, εἶναι ἄλλος ἔρως, ἤτοι ἄλλος πόνος. Πλὴν αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ἡ ποίησις, ἀλλὰ τότε τὸ ἰατρικὸν εἶναι χειρότερον τοῦ νοσήματος, διότι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἡ ποίησις παρὰ τὸ αὐτὸ νόσημα, ὀλιγώτερον μὲν ὀξύ, ἀλλὰ χρόνιον καὶ ἀνίατον.

Ὡς εἶχε φράξει τοὺς ὀφθαλμούς του διὰ νὰ μὴ βλέπῃ, οὕτω ἔφραξε καὶ τὰ ὦτα διὰ νὰ μὴν ἀκούῃ, ἀλλ' ὁ ἦχος τῶν δύο ἐκείνων φωνῶν ἐξηκολούθει νὰ σπαράσσῃ τὴν ἀκοήν του. Ἐκυλίσθη τότε δάκνων τοὺς γρόνθους του ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους, ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε ν' ἀκούῃ τὰς αὐτὰς λέξεις, τῶν ὁποίων ἑκάστη συλλαβὴ εἰσέδυεν ὡς αἰχμὴ βέλους εἰς τὴν καρδίαν του. Ἐγερθεὶς ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ σωρευθὲν ἐπὶ τοῦ χείλους αὐτῆς παχὺ στρῶμα χιόνος, ἥτις ἀνελύθη καὶ ἐκάπνισεν ὡς ὕδωρ εἰς τὸ ὁποῖον βυθίζεται σίδηρος πυρακτωμένος.

Ἡ ψυχρολουσία ἐκείνη ἠδύνατο ν' ἀποβῇ θανατηφόρος εἰς τὸν πυρέσσοντα, ἀλλὰ πρὸς στιγμὴν τὸν ἀνεκούφισεν ἀπαλλάξασα αὐτὸν ἀπὸ τῆς παραισθήσεως. Τὰ φαντάσματα ἠφανίσθησαν καὶ ἐσιώπησαν αἱ φωναί. Στηριζόμενος εἰς τὸ παράθυρον ἐπεσκόπει τὴν πόλιν κοιμωμένην ὑπὸ τὴν χιόνα, ἥτις ἐξηκουλούθει νὰ καταπίπτῃ ὡς βροχὴ κυκνείων πτερῶν. Οὐδεὶς ἦχος διέκοπτε τὴν σιγὴν τῆς πολικῆς ἐκείνης νυκτός, οὔτε πάτημα διαβάτου οὔτε ὑλακὴ πλανωμένου σκύλου. Καὶ αὐτὸ τὸ φύσημα τοῦ βορρᾶ ἐφαίνετο παραλῦσαν ἐκ τοῦ ψύχους καὶ ἄφινεν ἡσύχους τοὺς ἀνεμοδείκτας. Ἀφοῦ ἐθεώρησεν ἐπί τινας στιγμὰς τὴν τελείαν ἐκείνην ἀνάπαυσιν ὕπνου ἢ θανάτου, ἔκλεισεν ὁ Ὀλιβιέρος τὸ παράθυρον, τοῦ ὁποίου τὰ ὑαλία εἶχε κοσμήσει ἡ πάχνη μὲ παράδοξα μωσαϊκά.

— Ὅλοι κοιμῶνται, ἐψιθύρισε μεθ' ὅσης πικρίας ἔλεγεν ὁ Μακβέθ: «Ἔχασα τὸ γλυκὺ βάλσαμον τοῦ ὕπνου». Ὑπακούων ἔπειτα εἰς ἀπροσδόκητον ἔμπνευσιν ἐξῆλθεν ἀθορύβως τοῦ θαλάμου του καὶ ὑπῆγε νὰ κολλήσῃ τὸ αὐτίον εἰς τὴν θύραν τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ Οὐρβάνου ἀκροώμενος προσεκτικῶς. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἤκουσε τίποτε, ἀλλὰ βαθμηδὸν διέκρινε τὸν βραδὺν καὶ τακτικὸν ῥόγχον τοῦ ἡσύχου ὕπνου τοῦ Οὐρβάνου ἐπὶ τῶν ἀχύρων του.

— Κοιμᾶται Μαρία, εἶπε μετὰ πικροῦ μειδιάματος, κοιμᾶται, καὶ ἔπειτα τολμᾷ νὰ εἴπῃ ὅτι σὲ ἠγάπα.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν θάλαμόν του. Ἡ κόπωσίς του ἦτο τοσαύτη καὶ ἡ κεφαλή του τόσον βαρεῖα, ὥστε ἀνεγεννήθη ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ ἠδύνατο κ' ἐκεῖνος νὰ κοιμηθῇ ἐπί τινας στιγμάς. Σβύσας καὶ πάλιν τὸ κηρίον ἡπλώθη ἐνδυμένος ἐπὶ τῆς κλίνης. Μετά τινα ὅμως λεπτὰ ἤρχισαν νὰ βασανίζωσι τὴν ὄσφρησίν του καὶ νὰ διεγείρωσι βιαίους

[1] Ἴδε σελ. 423.

τῆς καρδίας του παλμοὺς αἱ ἀναθυμιάσεις γνωστοῦ εἰς αὐτὸν μύρου, τοῦ ἀποστάγματος βερβέννης διὰ τοῦ ὁποίου ἐσυνήθιζεν ἡ Μαρία νὰ πλύνῃ τὴν κεφαλήν. Ἴχνη τινὰ τοῦ ἀρώματος τούτου εἶχον παραμείνει εἰς τὸ προσκεφάλαιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε κοιμηθῇ ἡ ἐρωμένη του τὴν προτεραίαν καὶ ἐστήριζεν ἤδη ὁ Ὀλιβιέρος τὴν παρειάν.

Ε'.

— Ἀδύνατον εἶναι νὰ μείνω ἐδῶ, ἀνέκραξεν ὁ δυστυχής, καὶ ἐκπηδήσας ἀπὸ τὴν κλίνην ἐτυλίχθη εἰς τὸν μανδύαν του, κατέβη τὴν κλίμακα ἀπνευστὶ καὶ εὑρέθη εἰς τὸν δρόμον. Χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ ποῦ πηγαίνει ἐβάδιζεν ἀσκόπως ὅπου τὸν ἔφερον οἱ πόδες του, ἀναπαυόμενος ἐκ διαλειμμάτων ἐπί τινος βάθρου, ἀριθμῶν τοὺς στύλους τοῦ ἀεριόφωτος ἢ ζυμώνων βώλους χιόνος καὶ σφενδονίζων αὐτοὺς κατὰ τῶν τοίχων. Μετὰ τὰς φοβερὰς ψυχικὰς θυέλλας ἀρκεῖ πολλάκις παιδαριώδης τις ἀπασχόλησις διὰ ν' ἀποτρέψῃ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῆς ἰδέας ἥτις μᾶς βασανίζει, καὶ νὰ ἐπέλθῃ βραχεῖα τις ἀνακωχή. Αὕτη δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὕπνος τοῦ πόνου, ἀλλ' ὕπνος τόσον ἐλαφρός, ὥστε ἀρκεῖ ἡ ἐλαχίστη ἀφορμὴ νὰ τὸν διακόψῃ καὶ νὰ ἐξεγείρῃ δριμύτερον τὸ ἄλγος.

Εἰς τοιαύτην εὑρισκόμενος κατάστασιν ἔφθασε μετὰ μακρὰν περιπλάνησιν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν τροφίμων, ἐνῷ ἐσήμαινε τὴν τρίτην τῆς πρωίας τὸ ὡρολόγιον τοῦ Ἁγ. Εὐσταθίου, καὶ παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὰ χιονοσκεπῆ ἀγάλματα τῆς ὡραίας βρύσεως τοῦ Κουζέν, ὅτε ἐτάραξεν αὐτὸν μέγας θόρυβος φωνῶν, ἐκρήξεων γέλωτος, κραυγῶν ἀγανακτήσεως καὶ βαρυήχων ὑλακῶν. Οὗτος προήρχετο ἐξ ὁμίλου περιέργων, παρακολουθούντων μετὰ προσοχῆς τὰς περιπετείας φοβερᾶς μονομαχίας μεταξὺ μεγαλοσώμου μαύρου κυνηγετικοῦ σκύλου καὶ γιγαντιαίου γάτου, ἐξορμήσαντος ἐκ τοῦ παρακειμένου λαχανοπωλείου. Τὸ δὲ μῆλον τῆς ἔριδος ἦτο τεμάχιον κρέατος ἁρπαγὲν ὑπὸ τοῦ σκύλου. Εἰς βοήθειαν τοῦ γάτου της ἔσπευδεν ἤδη ἡ λαχανοπώλισσα μὲ σκουπόξυλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἤρχισε νὰ θωπεύῃ τὰ νῶτα τοῦ ἅρπαγος μὴ στέργοντος νὰ παραιτηθῇ τῆς λείας.

— Ἀχρεῖε, κλέφτη, φονιᾶ! πάντοτε ὁ ἴδιος θὰ εἶσαι, ἐκραύγασεν ἡ πωλήτρια, ἐξακολουθοῦσα νὰ δέρῃ τὸν σκύλον, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ σκουπόξυλον δὲν ἐπροξένει περισσοτέραν ἐντύπωσιν παρὰ ἂν ἦτο πτερόν.

— Τί τρέχει; ἠρώτησε φωνὴ ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν περιέργων.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς ἐκείνης ὁ Ὀλιβιέρος, ὅστις παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὸν σκύλον, ὡς ἂν ἐζήτει νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἤγειρε τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ ἴδῃ τὸν λαλήσαντα.

— Ὁ μανδρόσκυλός σου, τὸ θηρίον σου, θέλει νὰ πνίξῃ τὴν πτωχήν μου Μινέταν ἀπήντησεν ἡ λαχανοπῶλις.

— Ἐδῶ Διάνα! ἐδῶ ἀμέσως! ἔκραξεν ὁ προλαλήσας, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πρόσκλησιν ἔσπευσεν ἡ Διάνα νὰ ὑπακούσῃ, ἀφίνουσα τὸ κρέας καὶ δεχομένη μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπαθείας ἓν τελευταῖον κτύπημα τῆς σκούπας.

— Δὲν ἠπατώμην, ἐψιθύρισεν ὁ Ὀλιβιέρος, παρατηρῶν προσεκτικῶς τὸν κύριον τοῦ σκύλου, εἶναι ὁ Λάζαρος, καὶ πλησιάσας τοῦτον ἐνῷ ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου του.

— Ὁ Ὀλιβιέρος! ἀνέκραξεν ὁ Λάζαρος, ὅστις ἐκοκκίνισεν ὡς αἰσχυνόμενος. Σὺ ἐδῶ αὐτὴν τὴν ὥραν, μὲ τοιοῦτον καιρόν, ἐξηκολούθησε μετά τινος ἀμηχανίας. Περίεργη συνάντησις! Εἶναι πολλὴ ὥρα ὅπου ἔφθασες; Πότε μὲ εἶδες; ἐπρόσθεσε μετὰ προφανοῦς ἀνησυχίας.

— Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔφθασα, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος, ἀλλὰ καὶ σὺ πῶς εὑρέθης ἐδῶ;

— Ἐγὼ ἦλθα χάριν τοῦ ἐπαγγέλματός μου, ἀπήντησεν ὁ Λάζαρος, ὅστις ἐφάνη ἡσυχάσας. Γνωρίζεις τὴν εἰκόνα μου τοῦ Σαμψών, περὶ τῆς ὁποίας σὲ ὡμίλησα πολλάκις, βιάζομαι νὰ τὴν τελειώσω διὰ νὰ προφθάσω νὰ τὴν στείλω εἰς τὴν ἔκθεσιν, καὶ ζητῶ ἐδῶ μεταξὺ τῶν ἀχθοφόρων τῆς ἀγορᾶς κἀνένα τύπον Σαμψόνος. Ἀλλὰ σύ, ὁ τόσον χαδεμένος, τί ζητεῖς ἐδῶ; Μήπως κυνηγᾷς καμμίαν γυναῖκα;

Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν στιγμὴν ἔτυχεν ὁ Ὀλιβιέρος νὰ χώσῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιον τῆς περισκελίδος του καὶ νὰ ἐκπορευθῇ ἐξ αὐτοῦ ἦχος συγκρουσθέντων ταλήρων, ὁ Λάζαρος ἐπρόσθεσε γελῶν.

— Βλέπω ἢ μᾶλλον ἀκούω ὅτι ἔχεις βροχὴν διὰ τὴν Δανάην. Ἀλλ' ἐγὼ σὲ ἐνόμιζα ζευγαρωμένον. Ὁ Οὐρβάνος μὲ εἶχεν εἰπεῖ.....

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, ψαροπώλισσα, ἑτοιμάζουσα τὸ ἐμπόρευμά της ἐκεῖ πλησίον ἐθεώρει τὸν Ὀλιβιέρον μετ' ἀνυποκρίτου θαυμασμοῦ.

— Κύτταξε ἐδῶ, εἶπεν εἰς τὴν γείτονα ὁμότεχνόν της, δεικνύουσα διὰ τοῦ δακτύλου τὸν νεανίσκον, κύτταξε Μαρία, καὶ εἰπέ μου ἂν εἶδες ποτὲ ὡραιότερο Χερουβείμ;

— Ἀγγελοῦδι, ἀπεκρίθη ἡ ἄλλη ὑψώνουσα τὸν φανόν της διὰ νὰ ἴδῃ καλλίτερα τὸν Ὀλιβιέρον.

Ἐξ ὅλου τούτου τοῦ περὶ αὐτοῦ διαλόγου οὐδὲν ἄλλο ἐνόησεν οὐδὲ κἂν ἤκουσεν ἐκεῖνος παρὰ τὸ ὄνομα Μαρία, τὸ ὁποῖον ἀντηχῆσαν εὐθὺς μετὰ τοὺς ὑπαινιγμοὺς τοῦ Λαζάρου περὶ τῆς ἐρωμένης του ἐξήγειρεν ἀθρόας τὰς ἀναμνήσεις του.

— Τί ἔπαθες; ἠρώτησεν ὁ Λάζαρος βλέπων αὐτὸν ὠχριῶντα.

— Ἐπάγωσε τὸ καϋμένο, εἶπεν ἡ ψαράδαινα. Ἔ! σύ, Τραγογένη, ἐπρόσθεσε ἀποτεινομένη πρὸς τὸν Λάζαρον, φέρε τον ἐδῶ τὸν φίλον σου. Ἡ μητέρα του πρέπει νὰ ἦναι τρελλὴ διὰ ν' ἀφίνῃ τὸ παιδί της νὰ τρέχῃ τὴν νύκτα μὲ τέτοιο κρύο. Φέρε τον ἐδῶ, Τραγογένη, ἡ Μαρία θὰ τοῦ δώσῃ ἕνα φλυτζάνι ζουμὶ διὰ νὰ ζεσταθῇ. Εἶναι χλωμὸ σὰν ἁγιοκέρι τὸ δυστυχισμένο! Μαρία, ζέστανε γλήγωρα τὸ ζουμί.

— Εἶναι λοιπὸν ἐδῶ ἡ Μαρία, ἐψιθύρισεν ὁ Ὀλιβιέρος ἀλλοφρονῶν. Λάζαρε, φίλε μου, ἄφισέ με σὲ παρακαλῶ νὰ τὴν ζητήσω. . . Ἤκουσα νὰ τὴν κράζουν . . . εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὴν εὕρω . . . ἄφισέ με.

— Ἐκατάλαβα, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Λάζαρος. Φαίνεται ὅτι χωρὶς νὰ τὸ θέλω τοῦ ἐπάτησα τὸν κάλον.

— Λοιπὸν δὲν θὰ ἔλθῃς; Ἐφώναξεν ἡ ψαράδαινα κρατοῦσα εἰς τὴν χεῖρα φλυτζάνιον ἀχνίζοντος ζωμοῦ.

— Εὐχαριστῶ, κυρά μου, εἶπεν ὁ Λάζαρος παρασύρων τὸν Ὀλιβιέρον, ὁ φίλος μου δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ζουμί, ἀλλὰ ἀπὸ κάτι ἄλλο.

— Ἐγὼ τοῦ τὸ ἐπρόσφερα μὲ ὅλην μου τὴν καρδιάν, ἀπήντησεν ἡ καλὴ γυναῖκα. Ἔχει ἄδικον νὰ κάμνῃ τὸν ὑπερήφανον. Τί λὲς Μαρία;

— Μεγάλο ἄδικον. Εἶναι ζουμὶ ὅπου δὲν πίνει καλλίτερο ὁ Βασιληᾶς. — Μετὰ πέντε λεπτὰ ἐκάθητο ὁ Ὀλιβιέριος παρὰ τὴν τράπεζαν μικροῦ καπηλείου ἀντικρὺ τοῦ Λαζάρου καὶ φιάλης κονιὰκ κατὰ τὸ ἥμισυ ἤδη κενῆς.

— Τώρα εἰπέ με τὸν καϋμόν σου, εἶπεν ὁ Λάζαρος εἰς τὸν φίλον του.

Τὸ νὰ εἴπῃ τις εἰς ἐρωτευμένον νὰ διηγηθῇ τὰ βάσανά του εἶναι ὡς ἂν ἐπροσκάλει δραματικὸν ποιητὴν ν' ἀναγνώσῃ τὴν τραγῳδίαν του. Ὁ Ὀλιβιέρος διηγήθη ὅλην του τὴν ἱστορίαν χωρὶς οὐδὲν νὰ παραλείψῃ. Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Οὐρβάνου, ὁ Λάζαρος ἐκτύπησε διὰ τοῦ γρόνθου τὴν τράπεζαν μετὰ μορφασμοῦ ἀηδίας καὶ ἀποστροφῆς ψιθυρίζων: «Πάντοτε ὁ ἴδιος». Μαζὶ μὲ τὴν ἱστορίαν ἐτελείωσε καὶ ἡ φιάλη ῥακῆς καὶ ὁ Ὀλιβιέρος τελείως μεθυσμένος ἀπήγγελλε παλαιούς του στίχους εἰς τὴν Μαρίαν.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθον εἰς τὸ κρασοπωλεῖον τρεῖς ἢ τέσσαρες **ξεφορτωταί**, οἱ ὁποῖοι ἔσφιγξαν τὴν χεῖρα τοῦ Λαζάρου.

— Καλὰ σ' εὕρηκα, Τραγογένη, εἶπεν ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν, ἔχω νὰ σὲ δώσω τὸν μισθόν σου, ὅπου μὲ παρήγγειλες νὰ πάρω διὰ σέ. Ταῦτα λέγων ἔλαβεν ἐκ μεγάλου δερματίνου βαλαντίου τέσσαρα πεντόφραγγα, τὰ ὁποῖα ἔδωκεν εἰς τὸν Λάζαρον.

Ὁ Λάζαρος οὗτος ἦτο ὑποψήφιος ζωγράφος, ἔχων ἀνάστημα καὶ δύναμιν Ἡρακλέους, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίει μετερχόμενος ἐκτάκτως τὸ ἐπάγγελμα ἐκφορτωτοῦ, διὰ νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὰ μέλη τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσης ἑταιρίας τῶν *Νεροπατέρων* τὰ μέσα νὰ τελειώσωσι τὰς εἰκόνας των διὰ τὴν προσεχῆ ἔκθεσιν. Στερούμενος ὅμως τοῦ διπλώματος καὶ τῶν σημάτων τοῦ ἀχθοφορικοῦ ἐπαγγέλματος ἠναγκάζετο νὰ ἐργάζεται ὡς ἀντικαταστάτης, ἀναπληρώνων τοὺς τυχὸν ἀσθενοῦντας ἢ κωλυομένους ἐκφορτωτάς. Τὸ δὲ ἐπώνυμον *τραγογένη* ἐδόθη εἰς αὐτὸν διὰ τὸ ἱκανῶς ὅμοιον πρὸς τὰ τραγικὰ ἐρυθρόξανθον αὐτοῦ ὑπογένειον. Τὸν ἰδιότροπον τοῦτον καλλιτέχνην εἶχεν ἀπαντήσει ὁ Ὀλιβιέρος πλειστάκις εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ φίλου του Οὐρβάνου, τοῦ ἄλλοτε ἐπιδιώξαντος τὴν τιμὴν νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὸν σύλλογον τῶν Νεροπατέρων καὶ ἀπορριφθέντος παμψηφεί.

Περὶ τὴν ἕκτην τῆς πρωίας ὁ Λάζαρος ἐφόρτωσε τὸν νέον φίλον του εἰς ἅμαξαν καὶ τὸν μετέφερεν εἰς τὸ οἴκημά του, βοηθήσας αὐτὸν ν' ἀναβῇ τὴν κλίμακα καὶ νὰ ῥιφθῇ ἐπὶ τῆς κλίνης του, ὅπου ἔπεσεν ὡς ἄψυχος ὄγκος καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεκοιμήθη βαθέως.

— Τὸν λυποῦμαι, εἶπεν ὁ Λάζαρος, κλείων τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης. Εἶχα καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου Μαρίαν, καὶ ἡ καρδιά μου, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀπολιθωμένη, φέρει ἀκόμη τοὺς τύπους τῶν καρφίων μὲ τὰ ὁποῖα τὴν ἐσταύρωσεν. Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι σήμερον ἀρχαιολογία.

Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ ἀνωτέρω ἐπικηδείου τῆς νεότητός του, ἀπεσύρθη ἀκροποδητεὶ διὰ νὰ μὴ ταράξῃ τὸν ὕπνον τοῦ δυστυχοῦς του φίλου. Ἐξερχόμενος εἶδε τὴν κλεῖδα εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου καὶ ἀνοίξας εἰσῆλθεν εἰς αὐτό.

— Κάτι πρωὶ μ' ἐνθυμήθης; εἶπεν ὁ Οὐρβάνος, ἀνοίγων τοὺς νυστάζοντας ὀφθαλμούς του. Μήπως συνέβη τι νεώτερον;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Λάζαρος, ὁ καιρὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι τρισάθλιος καὶ ἀδιόρθωτος ὅπως καὶ σύ. Καὶ χωρὶς ν' ἀφίσῃ εἰς τὸν Οὐρβάνον καιρὸν νὰ τὸν διακόψῃ ἐξηκολούθησε. «Γνωρίζω ὅλην τὴν ἱστορίαν σου μὲ τὸν Ὀλιβιέρον καὶ τὴν Μαρίαν. Τὸ κατόρθωμά σου δὲν μοῦ ἐπροξένησε μεγάλην ἔκπληξιν. Ἤξευρα ὅτι εἶσαι ἀχρεία ψυχή.

— Τίς σὲ εἶπε . . .

— Ὁ Ὀλιβιέρος, ἢ μᾶλλον ἡ μέθη του, ἀπεκρίθη ὁ Λάζαρος, διηγηθεὶς τὴν πρωϊνὴν συνάντησίν του μετὰ τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Οὐρβάνος ἐζήτησε ν' ἀπολογηθῇ, ἀλλ' ὁ Λάζαρος τοῦ ἔφραξε τὸ στόμα λέγων ἀποτόμως:

— Ἀγαπητέ μου, δὲν ἐπαγγέλλομαι τὸν πουριτάνον, οὔτε κινδυνεύω ν' ἀποθάνω ἀπὸ συμφόρησιν ἀρετῆς, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ πράγματα ὅπου δὲν καταρθώνω νὰ χωνεύσω, ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι δὲν μ' ἐζημίωσαν προσωπικῶς, ἀλλὰ τοὺς ὁποίους τόσον πολὺ βδελύττομαι, ὥστε αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ πλύνω τὰς χεῖράς μου, ἂν τύχῃ νὰ ἐγγίσω τὰς ἰδικάς των.

— Ἀλλ' ἄκουσέ με πρῶτα, ἄφες με νὰ σὲ εἴπω πῶς συνέβησαν τὰ πράγματα.

— Ἂν ᾐσθάνεσο πρὸς τὴν γυναῖκα ταύτην σφοδρὸν καὶ εἰλικρινῆ ἔρωτα, θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω καὶ μέχρι τινὸς νὰ δικαιολογήσω ὅτι ἐν ὥρᾳ ἐξάψεως καὶ παραφορᾶς ἐπρόδωκες τὸν φίλον σου. Ἀλλὰ νὰ τοῦ πάρῃς τὴν ἐρωμένην του εἰς τὸ σπίτι σου, καταχρώμενος τὴν πρὸς σὲ ἐμπιστοσύνην του, χωρὶς νὰ τὴν ἀγαπᾷς, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ διασκεδάσῃς μίαν ὥραν, τοῦτο εἶναι ἀνεπίδεκτον δικαιολογίας καὶ λέγεται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ποταπότης ὑπὸ τῶν τιμίων ἀνθρώπων. Ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ὀλιβιέρου, θὰ ἔσπανα εἰς τὴν ῥάχιν σου, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ὅλα τῆς οἰκίας τὰ καθίσματα. Ἀντὶ τούτου ὁ Ὀλιβιέρος σ' ἐσυγχώρησε, καὶ δὲν ἀπορῶ διὰ τοῦτο. Εἶναι ψυχὴ ἀγγελικὴ καὶ ἄκακος, ἀνίκανος νὰ ὀργισθῇ καὶ νὰ μισήσῃ. Δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζωντανὸν ἐλεγεῖον. Τὸν ἀπήντησα εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς ὅπου ἔκλαιεν ὡς παιδίον. Τὸ θέαμα ἦτο σπαραξικάρδιον. Εἰς τὴν ἀπελπισίαν του ἀντέταξα τὴν μέθην. Τώρα κοιμᾶται, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ ἐξυπνήσει ἐξ ἴσου ἀπελπισμένος. Σ' ἐξύπνισα διὰ νὰ σὲ εἰδοποιήσω καὶ νὰ σὲ

συστήσω νὰ τὸν προσέχῃς, διότι φοβοῦμαι μήπως κάμῃ κάμμίαν ἀδιόρθωτην τρέλλαν.

— Ἐδοκίμασε χθὲς ν' αὐτοχειριασθῇ, ἀλλ' ἀπέτυχεν, εἶπεν ὁ Οὐρβᾶνος.

— Τοῦτο δὲν τὸ ἤξευρα, καὶ κάλλιον ἴσως θὰ ἦτο δι' αὐτὸν νὰ ἐπετύγχανεν. Ἀφοῦ ὁ Χάρος δὲν τὸν ἠθέλησε, πολὺ φοβοῦμαι ὅτι τὸν περιμένουν χειρότεραι τοῦ θανάτου δυστυχίαι. Ἐνωρὶς ὡρίμασεν ὁ ταλαίπωρος.

— Καὶ ἡ Μαρία ἐπίσης ἠθέλησε νὰ αὐτοχειριασθῇ καὶ ἀπέτυχε κ' ἐκείνη, εἶπεν ὁ Οὐρβᾶνος, τοῦ ὁποίου ἡ σκληρὰ γλῶσσα τοῦ Λαζάρου εἶχε κάπως διασείσει τὴν ἀναισθησίαν.

— Καὶ τί θὰ ἔκαμνες σὺ μεταξὺ τῶν δύο τούτων τάφων; ἠρώτησεν ὁ Λάζαρος προσβλέπων τὸν Οὐρβᾶνον κατὰ πρόσωπον.

— Πιθανὸν εἶναι ὅτι θὰ ἔσκαπτα τὸν ἰδικόν μου.

— Τοῦτο εἶναι φράσις καλὴ διὰ τραγῳδίαν, ἀπεκρίθη εἰρωνικῶς ὁ Λάζαρος. Δὲν ἔχεις κἂν τὸ θάρρος τῆς εἰλικρινείας, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἀρετὴ πολλῶν ἄλλων ὁμοίων σου. Ὅ,τι καὶ ἂν ἔκαμες ἢ κάμῃς ἀκόμη, ποτὲ δὲν θὰ ταράξει ἡ τύψις τῆς συνειδήσεως τὴν χώνευσιν ἢ τὸν ὕπνον σου. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν τάφων τοῦ Ὀλιβιέρου καὶ τῆς Μαρίας, ἀντὶ νὰ σκάψῃς τὸν ἰδικόν σου, θὰ ἔστρωνες κλίνην διὰ νέους ἔρωτας. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ μ' ἀποκριθῇς, ἂν ἤθελες νὰ σὲ πιστεύσω. Τώρα ὑγίαινε, δὲν ἔχω ἄλλο νὰ προσθέσω.

Ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθε χωρὶς νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸν Οὐρβᾶνον.

— Σωστὸς ἀγριάνθρωπος, ἐψιθύρισεν οὗτος ὅταν ἔμεινε μόνος, καὶ ἐξανακοιμήθη ἀμέσως μέχρι τῶν δύο μετὰ μεσημβρίαν.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἐκοιμήθη κ' ἐκεῖνος ὅλην τὴν ἡμέραν. Ὅταν ἐξύπνισε δὲν ἤξευρε πῶς εὑρέθη ἐκεῖ. Αἱ ἀναμνήσεις τῆς φοβερᾶς ἐκείνης νυκτὸς ἐπανήρχοντο βραδέως ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἡ συνάντησις μὲ τὸν Λάζαρον καὶ τὸ μέσον τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη οὗτος διὰ νὰ τοῦ προμηθεύσῃ ὀλίγον ὕπνον. Ἡ κεφαλή του ἦτο ἀκόμη βαρεῖα, κατορθώσας ὅμως νὰ σηκωθῇ μετέβη εἰς τοῦ Οὐρβάνου, τὸν ὁποῖον εὗρεν ἑτοιμαζόμενον νὰ ἐξέλθῃ.

— Ποῦ πηγαίνεις; ἠρώτησεν αὐτόν.

— Πλησιάζουν αἱ ἕξ, καὶ ἐσήμανεν ὁ ἑσπερινὸς τοῦ γεύματος. Πηγαίνω νὰ φάγω.

— Ποῦ;

— Δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ὅπου εὕρω. Χθὲς εἶδες τὸν Λάζαρον;

— Ναί, τὸν ἀπήντησα τὴν νύκτα εἰς τὴν ἀγοράν.

— Καὶ τί ἤθελες τὴν νύκτα εἰς τὴν ἀγοράν;

— Τίποτε. Ἐξῆλθα, διότι δὲν ἤμην καλά. Δὲν ἠμποροῦσα νὰ κοιμηθῶ εἰς ἐκεῖνο τὸ δωμάτιον. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἐσυλλογιζόμην...... ἐννοεῖς.

— Ναί, ἐννοῶ· καὶ διὰ τοῦτο σὲ λέγω καὶ πάλιν ὅτι πρέπει νὰ παύσωμεν νὰ βλεπώμεθα, διὰ τὴν ἡσυχίαν σου καὶ τὴν ἰδικήν μου. Καὶ οἱ δύο ἔχομεν κἄτι νὰ λησμονήσωμεν, δύσκολον ὅμως εἶναι νὰ τὸ κατορθώσωμεν ἐφ' ὅσον συγκατοικοῦμεν. Καλλίτερα λοιπὸν εἶναι νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ.

— Καὶ ποῦ θέλεις νὰ ὑπάγω;

— Ἀλλ' ἂν μείνῃς εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου συνέζησα μὲ τὴν Μαρίαν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, ἀδύνατον εἶναι νὰ λησμονήσῃς ὅτι ὑπῆρξεν ἐρωμένη μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Οὐρβᾶνος.

— Κάλλιστα τὸ γνωρίζω, ἀνέκραξεν ὁ Ὀλιβιέρος, καὶ πάλιν ὅμως θὰ μείνω εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο, μὲ τὰς ἀναμνήσεις αὐτῆς. Τὸ προτιμῶ ἀπὸ κάθε ἄλλο, τοῦ ὁποίου οἱ τοῖχοι θὰ ἦσαν βωβοί, καὶ δὲν θὰ μ' ἐννοοῦσαν ὅταν ὁμιλῶ δι' αὐτήν. Ἂν αἱ ἀναμνήσεις σου σ' ἐνοχλοῦν, μὴν εἰσέρχεσαι σὺ εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιον. Αἰσθάνομαι ὅτι μόνος ἐκεῖ μέσα κινδυνεύω νὰ παραφρονήσω, ἀλλ' ἡ παραφροσύνη ἐπιφέρει τὴν λήθην. Ὑπῆρξεν ἐρωμένη σου, εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ὅταν συνέβη τοῦτο δὲν ἤξευρε τί ἔκαμνεν. Ἡ καρδία της ἐκοιμᾶτο ὅταν μὲ ἠπάτησε. Ἐνθυμήσου τί σ' ἔγραψε τὴν ἄλλην ἡμέραν: «Δὲν ἐπρόφθασα νὰ σ' ἀγαπήσω, διότι δὲν εἶχα λησμονήσει τὸν Ὀλιβιέρον». Καὶ ἔπειτα ἠθέλησε ν' αὐτοχειριασθῇ ἐξ αἰτίας μου. Τί εἶναι μία ἀπιστία συγκρινομένη πρὸς τὴν τόσην ἀγάπην; Ὑπῆρξεν ἐρωμένη σου ὀκτὼ ἡμέρας, ἀλλ' ἐμὲ μὲ ἠγάπησε ἐπὶ δεκαοκτὼ μῆνας. Καὶ τότε ὅμως ἐσυλλογιζόμην τὸν σύζυγόν της. Ἡ ζηλοτυπία δὲν χρησιμεύει εἰς τίποτε· εἶναι πληγὴ ἡ ὁποία ὅταν δὲν σκοτώσῃ τὸν ἔρωτα, τὸν διαιωνίζει . . . Ὄχι δὲν φεύγω ἀπὸ τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο.

Ἡ ἔκρηξις τοιούτου πάθους ἐσυγκίνησε πρὸς στιγμὴν καὶ αὐτὸν τὸν ἄκαρδον Οὐρβᾶνον.

— Τοῦτο εἶναι τρέλλα, εἶπε σφίγγων τὰς χεῖρας τοῦ νέου φίλου του, διατί νὰ παροξύνῃς τὴν λύπην σου, διατί νὰ μὴ προσπαθήσῃς νὰ λησμονήσῃς.

— Σὲ εἶπα ἤδη ὅτι δὲν θέλω νὰ λησμονήσω, καὶ διὰ τοῦτο μένω ἐδῶ.

— Τότε φεύγω ἐγώ.

— Διατί νὰ φύγῃς; Μήπως σ' ἐνοχλῶ;

— Διότι δὲν θέλω νὰ συγκατοικήσω μαζί σου. Αὐτὴ ἡ ἱστορία θὰ παρέχει ὕλην κακολογίας ἐπὶ ὁλόκληρον ἑξαμηνίαν. Ὁ Λάζαρος δὲν μὲ χωνεύει, μὲ τὸ εἶπε τὸ πρωῒ χωρὶς περιφράσεις, καὶ οἱ φίλοι του μὲ ζηλεύουν. Γνωρίζουν ὅτι ἔχεις ὀλίγα χρήματα, καὶ ἂν μείνω μαζί σου εἶναι ἱκανοὶ νὰ εἴπουν ὅτι τὸ κάμνω ἀπὸ συμφέρον, ὅτι ἀφοῦ σ' ἐπρόδωκα ἐξακολουθῶ νὰ σ' ἐκμεταλλεύωμαι. Τοῦτο δὲν τὸ θέλω.

— Θὰ τοὺς εἰπῶ ὅτι ἀπατῶνται, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος ὅστις ἔτρεμε νὰ μείνῃ μόνος. Ἐγὼ δὲν εἶμαι μνησίκακος. Μὴ φύγῃς, διότι δὲν ἔχω ἄλλον μὲ τὸν ὁποῖον νὰ ὁμιλῶ διὰ τὴν Μαρίαν. Ἔχω ἀκόμη πολλὰ νὰ σὲ διηγηθῶ. Θὰ ἰδῇς ὅτι μὲ ἠγάπα πολύ. Θὰ ἤμην παρὰ πολὺ δυστυχὴς ἂν ἔμενα μόνος. Δὲν εἶχα εἰς τὸν κόσμον παρὰ ἐκείνην καὶ σέ.

— Ἀφοῦ τόσον τὸ θέλεις, τότε μένω.

— Εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος προσκαλῶν τὸν ζωγράφον νὰ γευματίσωσιν ὁμοῦ.

["Επεται τὸ τέλος]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bibliographie Hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs au dix-septième siécle par Émile Legrand. 2 τόμοι. Paris 1894. Εἰς 8ον σελίδ. Α' Τόμος XIV+512. ὁ Β' Τόμ. σελ. 528.

Διὰ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος νέου τούτου ἔργου ὁ κ. Legrand συνεχίζει τὴν ἀπὸ τοῦ 1885 ἀρξαμένην βιβλιογραφίαν του περὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου δημοσιευθέντων βιβλίων. Οἱ κατὰ τὸ 1885 ἐκδοθέντες παρ' αὐτοῦ δύο τόμοι περιλαμβάνουσι τὰ συγγράμματα τὰ παρ' Ἑλλήνων ἐκδοθέντα ἑλληνιστὶ κατὰ τὴν 15 καὶ 16 ἑκατονταετηρίδα, οἱ ἤδη δ' ἐκδοθέντες περιλαμβάνουσι τὰ κατὰ τὴν 17ην, θέλουσι δ' ἐκδοθῇ ἔτι δύο τόμοι Γ' καὶ Δ' περιλαμβάνοντες συνέχειαν τῆς βιβλιογραφίας καὶ βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ τῶν συγγραφέων.

Τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ κ. Λεγρὰνδ εἶνε σπουδαιότατα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς διανοητικῆς προόδου, καὶ διαπλάσεως τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐντεῦθεν. Εἶνε δὲ ὁ συγγραφεὺς αὐτῶν ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων διὰ τὸ κολοσσιαῖον ἔργον, ὅπερ ἀνέλαβε, μὴ φεισθεὶς κόπων καὶ πόνων εἰς ἀναζήτησιν τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων εἰς πάσας τὰς πλουσίας βιβλιοθήκας Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος. Οἱ ἀσχολούμενοι περὶ τὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς χρόνους, οὓς περιλαμβάνει ἡ βιβλιογραφία, θέλουσιν εὕρῃ ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κ. Λεγρὰνδ ἑτοίμους τὰς πηγὰς τῆς μελέτης των, καὶ πᾶσαν βιβλιογραφικὴν εἴδησιν.

Ἡ ἀνεύρεσις καὶ καταγραφὴ τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων εἶνε ἔργον δυσχερέστατον, διότι καὶ ὀλίγα ἀντίτυπα ἐξεδίδοντο, καὶ μὴ ὑπάρχοντος Ἑλληνικοῦ κράτους, δὲν ὑπῆρχεν ἐθνικὴ βιβλιοθήκη, ἐν ᾗ ὁπωσδήποτε νὰ περισυλλέγωνται. Περὶ τὴν βιβλιογραφίαν ἠσχολήθησαν παρ' ἡμῖν ὁ Δὲ Κιγάλλας, ὁ Μαρῖνος Βρετός, καὶ ὁ Κωνστ. Σάθας ἐν παρόδῳ ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ του, ἀλλ' οὐδεὶς περιέλαβε καὶ κατέγραψε πάντα, διότι ἡ βιβλιογραφία μόνον συμπληροῦται διὰ πολλοῦ χρόνου. Ὁ κ. Λεγρὰνδ, οὗτινος τὸ ἔργον εἶνε πληρέστερον τῶν προεκδοθέντων Δὲ Κιγάλλα καὶ Βρετοῦ, καὶ συντεταγμένον κατὰ τοὺς παραδεδεγμένους τύπους τῆς βιβλιογραφίας, ἀνομολογεῖ τὰς ἐλλείψεις, ἃς θέλει ἀναπληροῖ τοῦ χρόνου προϊόντος διὰ συμπληρωτικῶν παραρτημάτων. Εἰς τοὺς ἤδη δ' ἐκδοθέντας τόμους πλὴν τῶν βιβλίων, ἅτινα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἶνε ἔργα Ἑλλήνων, περιέλαβε καὶ τὰ ὑπὸ ξένων μὲν γραφέντα, ἀλλ' εἰς τὰ ὁποῖα εἰργάσθησαν καὶ Ἕλληνες, μνημονευόμενοι ἐν αὐτοῖς ὡς τοιοῦτοι, ἢ ἄλλοθεν γνωστοὶ ὅτι μετέσχον τῆς συντάξεως. Τὰ τοιαῦτα βιβλία γράφει ὅτι παρέλιπε νὰ σημειώσῃ εἰς τὴν βιβλιογραφίαν τῆς 16ης ἑκατ., ἀλλ' ἤδη θέλει ἐκδώσῃ περὶ ἐκείνων ἴδιον συμπληρωτικὸν παράρτημα.

Ἡ βιβλιογραφία αὕτη τοῦ κ. Λεγρὰνδ δὲν εἶνε μόνον ξηρὰ ἀναγραφὴ τίτλων βιβλίων, ἀλλὰ πλήρης περιγραφὴ ἑκάστου αὐτῶν, ὡς πρὸς τὰς σελίδας, τὸ σχῆμα τὰς εἰκόνας, τὰς ἐκδόσεις, ὅπου ἐγνώριζε ταύτας. Ἐπὶ σπανίων δὲ βιβλίων καταχωρίζει πολλαχοῦ τοὺς προλόγους τῶν συγγραφέων, τὰ συστατικὰ γράμματα περὶ τοῦ βιβλίου σοφῶν ἀνδρῶν, ἑλληνιστὶ ἢ λατινιστί, ποιήματα εἰς τὰς βίβλους, ἀφιερώσεις καὶ τὰ παρόμοια. Πλὴν τούτων δ' ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ περιέλαβε καὶ εἰκόνας πολλαχοῦ τῶν ξυλογραφημάτων τῶν ὑπαρχόντων εἰς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων, ἐν οἷς σήματα τυπογραφείων Ἑλληνικῶν (Βενετίας) καὶ ξένων, πανομοιότυπον τῆς γραφῆς Κυρίλλου Λουκάρεως, οἰκόσημον τοῦ Λεονάρδου Φιλαρᾶ, καὶ τὰ παρόμοια.

Ἐν γένει δ' εἰπεῖν οἱ δύο ἐκδοθέντες τόμοι τῆς βιβλιογραφίας περιλαμβάνουσιν 639 βιβλία ἀπὸ τοῦ ἔτους 1601 μέχρι τοῦ 1690. Ἐξεδόθησαν δ' ἐν πάσῃ τυπογραφικῇ φιλοκαλίᾳ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν Ἀλφόνσου Πικὰρ καὶ Υἱοῦ, εἰς 250 ἀντίτυπα, ὧν τὰ 220 μόνον ἐτέθησαν ὑπὸ πώλησιν.

Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ ἐν τοῖς γράμμασιν ἀσχολούμενοι παρ' ἡμῖν θέλουσι σπεύσῃ εἰς ἀπόκτησιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου συγγράμματος, ὅπερ ἐγράφη μὲν ὑπὸ Γαλάτου, ἀλλ' ἐν τῷ ὁποίῳ καταδηλοῦται ἀκραιφνὴς ἐνθουσιασμὸς Ἑλληνικῆς γραφίδος, εἰκονιζούσης ἐν ἕκαστον τῶν βιβλίων, ἅτινα ἐγράφησαν ὑπὸ Ἑλλήνων ἐν χρόνοις δουλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀδιάκοπος σειρὰ καὶ πνευματικὴ ἐργασία ἐκαλλιέργησε τὸ ἔδαφος ἐξ οὗ ἀνεβλάστησε τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας.

Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 23 Νοεμβρίου 1894. — Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην τῶν τακτικῶν συνεδριῶν τῆς παρούσης χειμερινῆς περιόδου, ἐμνήσθη ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Δαΐρπφελδ ἐν τῇ ἐναρκτηρίῳ αὐτοῦ ὁμιλίᾳ τῶν τριῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, ὧν τὸ ὄνομα ἀναποσπάστως συνδέεται πρὸς τὰς ἐργασίας τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ῥώμῃ γερμανικῶν ἀρχαιολογικῶν σχολῶν, τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου, οὗ ἡ πρὸ μικροῦ πανηγυρισθεῖσα 80ὴ τῶν γενεθλίων ἐπέτειος καὶ ἡ 50ὴ τῆς εἰς Διδάκτορα ἀναγορεύσεως συμπίπτει πρὸς τὴν 20ὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐνταῦθα σχολῆς, τοῦ οὐχὶ πρὸ πολλοῦ μεταστάντος καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου Ἐρρίκου Μπρούν καὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ δὲ-Ῥώσση. Ἐξῆρε τὰς μεγάλας τῶν ἀνδρῶν τούτων εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην ὑπηρεσίας, ἀνέφερε κατόπιν τὰ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος συντελεσθέντα ἔργα τῆς σχολῆς, ὡς τὴν περὶ τῶν ἀγγείων τῆς Ἀκροπόλεως συγγραφὴν τοῦ δευτέρου διευθυντοῦ τῆς σχολῆς κ. Βόλτερς καὶ τοὺς χάρτας τῆς Ἀττικῆς, ἀνήγγειλε τὴν δαπάνῃ φιλαρχαίων Γερμανῶν ἐξακολούθησιν τῶν παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφῶν καὶ κατὰ τὴν ἀρξαμένην χειμερινὴν περίοδον καὶ μετὰ ταῦτα ἐπραγματεύθη τὸ θέμα αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τῇ ἐπινεύσει καὶ χρηματικῇ χορηγίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας γενομένων ἀνασκαφῶν. Ἡ ἀκρόπολις τοῦ ἕκτου στρώματος, ἧς τὴν ὕπαρξιν ἐβεβαίωσαν ἤδη αἱ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1893 γενόμεναι ἐργασίαι, ἀπεκαλύφθη νῦν μετὰ τοῦ καταπληκτικοῦ αὐτῆς περιβόλου, τῶν ὀχυρωτάτων πύργων, τῶν εἰσόδων καὶ τῶν μεγάρων ὁλοσχερῶς πλέον. Ἡ ἀκρόπολις αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν μυκηναίαν ἐποχήν, εἶνε ἑπομένως αὐτὴ ἡ ὁμηρικὴ Ἴλιος, ἡ σύγχρονος τῶν μεγάλων ἐν Ἑλλάδι ἀκροπόλεων τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος, τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῶν ὁμοίων, ὧν ἡ ἀκμὴ ἀνήκει εἰς τοὺς πρὸ τῆς δωρικῆς μεταναστάσεως χρόνους τῆς παναρχαίας ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Ἑκατοστύες φωτογραφικῶν ἀπεικονίσεων πασῶν τῶν ἰλιακῶν ἀρχαιοτήτων, ἃς ἡ σκαπάνη εἰς φῶς ἔφερε, καὶ πίνακες τοπογραφικοὶ καθιστῶσιν ἐναργῆ τὴν περὶ αὐτῶν ἔκθεσιν, ἥτις ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς θέλει περιληφθῇ ἐν τῷ μετά τινα χρόνον ἐκδοθησομένῳ βιβλίῳ περὶ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος γενομένων ἐν Τροίᾳ ἐρευνῶν. Αἱ ἐν τῷ Ἰλίῳ ὅμως πρὸ εἰκοσαετίας τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σλῆμαν ἀρξάμεναι καὶ κατὰ τὸ 1893 εἰς νέον στάδιον εἰσελθοῦσαι ἐργασίαι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἤδη συμπεπληρωμέναι καὶ τὸ ζήτημα περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐξυμνηθείσης

ἀκροπόλεως τοῦ Πριάμου παντελῶς λελυμένον. — Μετὰ τὸν κ. Δαῖρπφελδ τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ παρὰ τῇ ἑταιρείᾳ τῶν ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων προσκεκολλημένος ἀρχαιολόγος, ἑταῖρος τῆς σχολῆς κ. Ἀλφρέδος Καῖρτε. Αἱ κατὰ χώραν ἔρευναι αὐτοῦ ἐπιστοποίησαν δι' εὑρημάτων τὸ ὄνομα τοῦ παρὰ τὸ Δορύλαιον ποταμοῦ Ἕρμου, ὅστις ὑπὸ τοῦ Πλινίου μνημονεύεται ὀρθῶς οὕτως, εἰ καὶ πρὸς τὰς πηγὰς αὐτοῦ συγχέονται παρ' αὐτῷ αἱ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ τῶν δυτικῶν τῆς χερσονήσου ἀκτῶν. Ὁμοίως διὰ τεκμηρίων ἀναμφιλέκτων βεβαιοῦται νῦν καὶ ἡ ἀμφισβητουμένη θέσις τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως τῆς Φρυγίας, τοῦ Γορδίου. Ὁ λαλῶν ἐξηγεῖ νῦν ἄλλως καί τινας τῶν ὑποτιθεμένων ἀρχαίων φρυγικῶν τάφων, τῶν ἐν τοῖς βράχοις λελαξευμένων (οὕτω π. χ. τὸν λεγόμενον τάφον τοῦ Μίδα). Τὰ μνημεῖα ταῦτα τῆς παλαιᾶς φρυγικῆς τέχνης, εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλως οὐδὲ παρατηρεῖται θέσις πρὸς ἐναπόθεσιν νεκροῦ, πλὴν κογχῶν μικροτάτων ἔν τισι, προφανῶς ἀποκλειουσῶν τοιαύτην χρῆσιν, ἐξηγεῖ ὁ λαλῶν ὡς τὰς διακεκοσμημένας εἰσόδους τῆς ἐν τοῖς ὄρεσι κατοικίας τῆς Μεγάλης Θεᾶς Κυβέλης, τῆς ποτνίας θηρῶν, ἧς ἡ ἐν τῇ πέτρᾳ λαξευτὴ μορφὴ ἐκ τῶν κογχῶν ἐκείνων προέβαλλε. Ἐκ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐπὶ τῆς παλαιᾶς φρυγικῆς τέχνης ἐπέδρασεν ἡ Ἑλλὰς (κατὰ τὸν 6ον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, πρὸ τῆς περσικῆς κυριαρχίας), σώζεται ὡραία ἀρχαϊκὴ στήλη, ἰωνικῆς ἐργασίας, εὑρεθεῖσα ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῷ τῆς Φρυγίας καὶ ἧς ἀπεικόνισιν φωτογραφικὴν ἐπιδεικνύει ὁ λαλῶν. Κατὰ τὸν 5ον ὅμως καὶ 4ον αἰῶνα, κατὰ τοὺς χρόνους δηλονότι τῆς περσικῆς κυριαρχίας, οὐδεμία μαρτυρεῖται ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, διότι τὰ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀναχθέντα ἔργα ἀποδεικνύει ὁ λαλῶν ἀνήκοντα εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ

Κατὰ τὴν συνήθειάν της ἡ «Ἑστία» ἀναγράφει ἐνταῦθα ἐκεῖνα ἐκ τῶν περιοδικῶν δημοσιευμάτων τῶν περιερχομένων εἰς γνῶσίν της, ὅσων τὴν ἔκδοσιν παρέλειψε κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς νὰ ἀναγράψῃ. Καὶ πρῶτον μὲν τοῦ δεκάτου ἐνάτου τόμου τῶν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, δύο ἐξεδόθησαν τεύχη, τὸ β' καὶ γ'. Τὰ δύο ταῦτα τεύχη, πλὴν πολλῶν ἐπιγραφῶν, περιλαμβάνουσιν ἀξιολόγους ἀρχαιολογικὰς πραγματείας τὰς ἑξῆς: Περὶ τῶν γλυπτῶν τῆς Ἐπιδαύρου.—Περὶ τῆς Χίου ὡς κοινωνοῦ τῆς Δελφικῆς ἀμφικτυονίας.—Περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν δικαστικῶν πινακίων (τῶν Ἡλιαστῶν).—Περὶ Δορυλαίου (πόλεως τῆς Φρυγίας).—Περὶ τῆς Ἐριφύλης τοῦ Πολυγνώτου.—Περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀγυιέως, ὅστις ἦτο «κίων εἰς ὀξὺ λήγων», ἐξ ἀφορμῆς μνημείου ἐν Κερκύρᾳ ἀποκειμένου.—Περὶ τινος ἀγγείου βοιωτικοῦ μετὰ γελοιογραφίας.—Περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Doerpfeld τῷ 1894 γενομένων ἀνασκαφῶν κτλ.

Καὶ τῆς Revue des Études Grecques τῶν Παρισίων δύο ἔχομεν πρὸ ἡμῶν τεύχη (τὸ 25 καὶ 26 τοῦ 1894). Ἐκ τῶν δύο τούτων τευχῶν σημειοῦμεν τὰς μᾶλλον ἐνδιαφερούσας πραγματείας: Περὶ τῆς ἐκφράσεως τῶν προσωπείων ἐν τοῖς δράμασι τοῦ Αἰσχύλου (ὑπὸ P. Girard).—Περὶ ἑνὸς ἀναθήματος τοῦ βασιλέως Ἀττάλου, ἔργου τοῦ γλύπτου Ἐπιγόνου, ἐν ᾧ κατὰ πρῶτον ἀπεικάζονται ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης Γαλάται.—Περὶ τοῦ ἂν ἡ Κυζικηνὴ χώρα εἶναι νῆσος ἢ χερσόνησος.—Περὶ τῆς ῥήσεως τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου (Δ'.35) «καὶ δανείζετε μηδὲν *ἀπελπίζοντες*». Τὴν ῥῆσιν ταύτην, περὶ ἧς καὶ παρ' ἡμῖν ἱκανὰ ἐγράφησαν ἐξ ἀφορμῆς τῆς πραγματείας ταύτης, θέλει νὰ διορθώσῃ ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς κ. Θεόδωρος Ῥεϊνὰχ οὕτω: «καὶ δανείζετε μηδὲν *ἀντελπίζοντες*». Ἡ διόρθωσις ὅμως εἶναι περιττὴ ἢ μᾶλλον ἐσφαλμένη. Τὸ *ἀπελπίζοντες* ἔχει καλῶς, σημαίνει δὲ *ἀπὸ τούτου ἐλπίζοντες, ἀπολαβεῖν ἐλπίζοντες*.—Προσθῆκαι εἰς τὸ μυθολογικὸν λεξικὸν τοῦ Roscher.—Περὶ τῆς μυκηναίας χρυσοχοϊκῆς τέχνης.—Τὰ συμπόσια τῶν ἀνάκτων παρ' Ὁμήρῳ.—Περὶ τοῦ Αἰσχύλου ὡς μιμητοῦ τοῦ Ὁμήρου.—Περὶ τοῦ ποιητοῦ Λεωνίδου τοῦ Κρητός, ὃν ὁ συγγραφεὺς τῆς πραγματείας κ. Ph. E. Legrand οὐ μόνον ταυτίζει πρὸς τὸν ἐν τοῖς Θαλυσίοις τοῦ Θεοκρίτου ἀναφερόμενον Λυκίδαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς Λεωνίδαν τὸν Ταραντῖνον, κτλ.—Περιέχονται δὲ καὶ ἐν τοῖς τεύχεσι τούτοις τῆς Revue οὐκ ὀλίγαι ἐπιγραφαί.

Φερδινάνδος Λεσσέψ

—Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποβιώσαντος Λεκὸν Δελίλ, ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὁ Ἀρσένιος Οὑσσαί, ὁ γνωστὸς φιλέλλην ἱστορικός. Ὁ συνυποψήφιος τοῦ Οὑσσαὶ Ζολᾶ δὲν ἔλαβεν οὐδεμίαν ψῆφον, εὑρέθησαν δὲ καὶ δύο λευκαί.

Ἐπιστημονικὰ

Τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλθη ἐκ Παρισίων ὁ θάνατος τοῦ Φερδινάνδου Λεσσέψ, μέλους τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐγεννήθη ἐν Βερσαλλίαις τῇ 19 Νοεμβρίου 1805, διεκρίθη δὲ κατ' ἀρχὰς ὡς διπλωμάτης. Τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον τὸν ἐδόξασε, συνέλαβε τῷ 1854, ὅτε μετέβη εἰς Αἴγυπτον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ νέου ἀντιβασιλέως Μεχμὲτ-Σαΐδ. Ἀλλ' ἐδέησε νὰ παρέλθουν δέκα πέντε ἔτη ἕως οὗ ἀχθῇ εἰς πέρας τὸ μέγα ἔργον, κατόπιν ὑπερανθρώπων ἀγώνων. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ τεχνητοῦ πορθμοῦ ἐτελέσθησαν μετ' ἐκτάκτου μεγαλοπρεπείας τῇ 20 Νοεμβρίου 1869, τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Φερδινάνδου Λεσσὲψ διελαλήθη ἀνὰ τὸν κόσμον, μεταξὺ τῶν ἐνδοξοτέρων τοῦ αἰῶνος τούτου. Ὁ Λεσσὲψ διεδέχθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν τὸν Βερνεῖλ τῷ 1873, βραδύτερον ἐξελέγη γερουσιαστής, ἐτιμήθη δὲ διὰ τοῦ μεγαλοσταύρου τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Ἡ ἀτυχὴς ἐπιχείρησις τοῦ Παναμᾶ, μὲ τὰ τελευταίως ἀποκαλυφθέντα σκάνδαλα, ἐπέπρωτο νὰ πικράνῃ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ ἐνδόξου γέροντος, τὸν ὁποῖον τόσον ἐνησμένιζον ἀποκαλοῦντες «ὁ μέγας Γάλλος».

—Τὴν νέαν αὐτοῦ θεωρίαν «Περὶ Κινήσεως» γαλλιστὶ μεταφρασθεῖσαν καὶ τυπωθεῖσαν δαπάναις τοῦ δήμου, ὁ κ. Γ. Λυκόρτας, ὁ γνωστὸς παρ' ἡμῖν νομικὸς καὶ μαθηματικός, ὑπέβαλεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν.

Ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1895 ἡ *Εἰκονογραφημένη Ἑστία* ἀνακαινίζεται. Ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐπὶ τῆς ἀγγελίας τοῦ ἐξωφύλλου.

ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΔΩΡΙΚΟΥ ΡΥΘΜΟΥ

Ἀνακοινωθεῖσα πρὸς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ γραμμάτων ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος καὶ ἀρχαιολόγου κ.

ΚΑΡΟΛΟΥ CHIPIEZ

Ἂν οἱ ἀρχαιολόγοι δὲν εἶνε κατὰ πάντα σύμφωνοι ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ᾠκοδομήθησαν τὰ μέγαρα τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν, πάντως ὅμως ἀποδέχονται, ὅτι ἡ χρονολογία τῶν κτιρίων τούτων εἶνε προγενεστέρα τῆς διαπλάσεως τοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχιτεκτονικῇ.

Ἐκ πρώτης ὄψεως οὐδεμία ἀναλογία, πράγματι, τυγχάνει αἰσθητὴ μεταξὺ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν πρώτων καὶ τῆς μορφῆς τῆς δευτέρας. Τὸ μυκηναῖον οἰκοδόμημα, ὡς καὶ τὸ δωρικόν, φαίνονται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς δύο συστήματα τέχνης παντελῶς διάφορα πρὸς ἄλληλα, πλὴν μελέτη μᾶλλον σύντονος ἀποδείκνυσιν ἐναργῶς, ὅτι τὰ πράγματα οὐδαμῶς εἶνε τοιαῦτα.

Καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀρκεῖ νὰ συναρμολογήσῃ τις τὰ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἀκροπόλεων τῆς Πελοποννήσου ἀνευρεθέντα συντρίμματα καὶ νὰ διατάξῃ ταῦτα καθ' ὡρισμένον τρόπον, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν ἀνασκαφῶν παρεχόμενα τεκμήρια, ὅπως ἀνακαλύψῃ μεταξὺ τῆς ἀρχεγόνου ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἀναλογίας τινάς, αἵτινες εὐθὺς ἐν ἀρχῇ διελάνθανον. Οὕτω παρὰ τὴν διαφορὰν τῆς ἀναλογίας αὐτῶν ἄγεταί τις νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ὁ μυκηναῖος κίων ὡς καὶ ὁ δωρικὸς εἰσὶ συντεθειμένοι ἐκ τῶν αὐτῶν μελῶν.

Τὸ ἐπ' ἐμοὶ προτίθεμαι ν' ἀποδείξω, ὅτι ἐν τῇ μυκηναίᾳ ἀρχιτεκτονικῇ εὑρίσκεται ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ τύπος τῶν σχηματισμῶν, οἵτινες βραδύτερον ἀπέβησαν χαρακτηριστικοὶ διὰ τὸ δωρικὸν ἐπιστύλιον. Ἀλλ' ἐπιτραπήτω μοι νὰ προτάξω ἐνταῦθα προηγουμένως σκέψεις τινάς.

Ὁ Βιτρούβιος φρονεῖ, ὅτι τὸ δωρικὸν ἐπιστύλιον ἀποδίδει ἐν τοῖς ἐκ λίθου ἢ μαρμάρου οἰκοδομήμασι τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφὴν τοῦ ξυλίνου ἐπιστυλίου τῶν πρώτων ναῶν οὕτως, ὥστε ἕκαστον τρίγλυφον ἀναπαριστᾷ τὸ ἄκρον μιᾶς δοκοῦ. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Βιτρουβίου ἐγένετο πιστευτὴ κατὰ γράμμα καὶ ἐν γένει ἠκολουθήθη. Ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος ἠσχολήθησαν περὶ τὴν παλινόρθωσιν τοῦ ἰδεώδους κτιρίου, τοῦ πρώτου ναοῦ, οὗ ποιεῖται μνείαν ὁ Ῥωμαῖος ἀρχιτέκτων. Πλὴν οὐδεμία τῶν γενομένων παλινορθώσεων ἔγεινε γενικῶς παραδεκτή, καὶ τοῦτο ἐπειδὴ πάντοτε παρέστησαν πολλαὶ καὶ ἀκαταγώνιστοι δυσκολίαι.

Μία τῶν δυσκολιῶν τούτων χρήζει τινῶν διασαφήσεων. Ὑποτεθείσθω, ὅτι πρόκειται νὰ στεγασθῇ ναός τις, ὁ ἁπλούστατος, συνιστάμενος μόνον ἐξ ἑνὸς σηκοῦ. Αἱ δοκοὶ τῆς στέγης ταύτης τεθήσονται ἀναγκαίως κατὰ πλάτος τοῦ σηκοῦ. Ἂν τὰ ἄκρα αὐτῶν ἀφεθῶσιν ὁρατά, ταῦτα θὰ φανῶσι μόνον ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ κτιρίου καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς προσόψεως.

Φαντασθῶμεν νῦν τὸν ναὸν περιστοιχιζόμενον ὑπὸ κιόνων κατὰ τὴν περίπτερον διάταξιν. Τοῦ σηκοῦ μένοντος ἐστεγασμένου διὰ δοκῶν πλαγίων, οὐδὲν κωλύει, ὅπως αἱ δοκοὶ αἱ σχηματίζουσαι τὴν ὀροφὴν ἐν τῷ προνάῳ καὶ τῷ ὀπισθοδόμῳ τεθῶσι κατὰ μῆκος. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἀληθὲς τυγχάνει, ὅτι τὰ ἄκρα τῶν δοκῶν καθίστανται ὁρατὰ καθ' ἑκατέραν τῶν προσόψεων, πλὴν οὐχὶ ὁλοτελῶς. Οὐδὲν ἄκρον τῶν δοκῶν ἀποβαίνει ὁρατὸν κατὰ τὰ ἄκρα τῶν πλαγίων πλευρῶν τῶν ναῶν.

Ἂν νῦν ἐξετάσωμεν τὸ ἐπιστύλιον τῶν ἀρχαιοτάτων δωρικῶν κτιρίων, ὡς φέρ' εἰπεῖν τὸ τοῦ Σελινοῦντος, θέλομεν παρατηρήσει ἀξίας λόγου τινὰς λεπτομερείας προδιδούσας τὴν ἀπομίμησιν τῆς ξυλίνης κατασκευῆς, ἀλλὰ κεκτημένας χαρακτῆρα ὅλως ἰδιάζοντα.

Καὶ πρῶτον κρίνομεν ἀξίας ἰδίας παρατηρήσεως τὰς σταγόνας τὰς ὑπὸ τὰς τριγλύφους κειμένας. Ταύτας ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ὑπολάβωμεν ὡς ἥλους. Ἀλλ' ὅμως οἱ ἧλοι οὗτοι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται εἰς οὐδεμίαν τῆς οἰκοδομικῆς ἀνάγκην ἀνταποκρινόμενοι. Ἂν δὲ προεκταθῶσιν ἐκ τῶν κάτω, ἀπολήγουσιν εἰς τὸ κενόν, ὡς δείκνυται ἐν τῷ σχήματι Α.

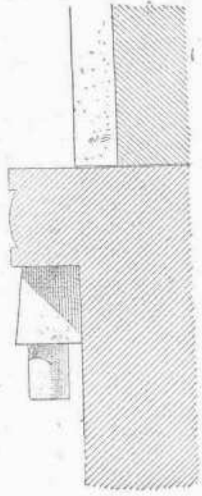
Α Κάτοψις τῶν σταγόνων

Ἔν τινι τῶν τελευταίων προταθεισῶν παλινορθώσεων ἀποδίδεται αὐτοῖς ὁ σκοπὸς τῆς συγκρατήσεως τῶν σανίδων, αἵτινες κατὰ τὸν Βιτρούβιον ἐτίθεντο ἔμπροσθεν τῶν δοκῶν χάριν τῆς προφυλάξεως αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν δικαιολογεῖται ὑπὸ τῶν μνημείων. Ἐκτὸς μιᾶς ἐξαιρέσεως ἅπασαι αἱ τρίγλυφοι κεῖνται ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ναοῖς ὄπισθεν τῶν ἥλων. Ἑτέρα ἰδιοτροπία τοῦ δωρικοῦ ἐπιστυλίου εἶνε οὐδὲν ἧττον παράδοξος. Οἱ καλούμενοι μύτλοι (mutules) λέγεται ὅτι εἶνε τὰ ἄκρα τῶν δοκίδων τῆς στέγης, ἀλλ' αἱ οὕτως ὀνομαζόμεναι δοκίδες κέκτηνται τὸ αὐτὸ πλάτος πρὸς τὰς τριγλύφους, ἤτοι πρὸς τὰς κυρίας δοκούς, τοῦθ' ὅπερ ἐν οὐδεμιᾷ ἐποχῇ καὶ ἐν οὐδενὶ μνημείῳ παρετηρήθη.

Ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν ἐν λόγῳ μύτλων φέρει δεκαὲξ ἥλους οἵτινες οὐδαμῶς χρησιμεύουσιν ἐν τῇ ξυλοτεκτονικῇ καὶ ὧν ὁ προορισμὸς τυγχάνει πάντῃ ἀνεξήγητος.

Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἅτινα συντομίας ἕνεκα παραλείπομεν ἐνταῦθα, ἤθελον μείνει βεβαίως ἀκατάληπτα ἄνευ τῶν ἀνακα-

λύψεων τῶν γενομένων κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐπὶ τῶν ἀκροπόλεων τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Πελοποννήσου.

Ἅπαντα τὰ μέγαρα τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυ-

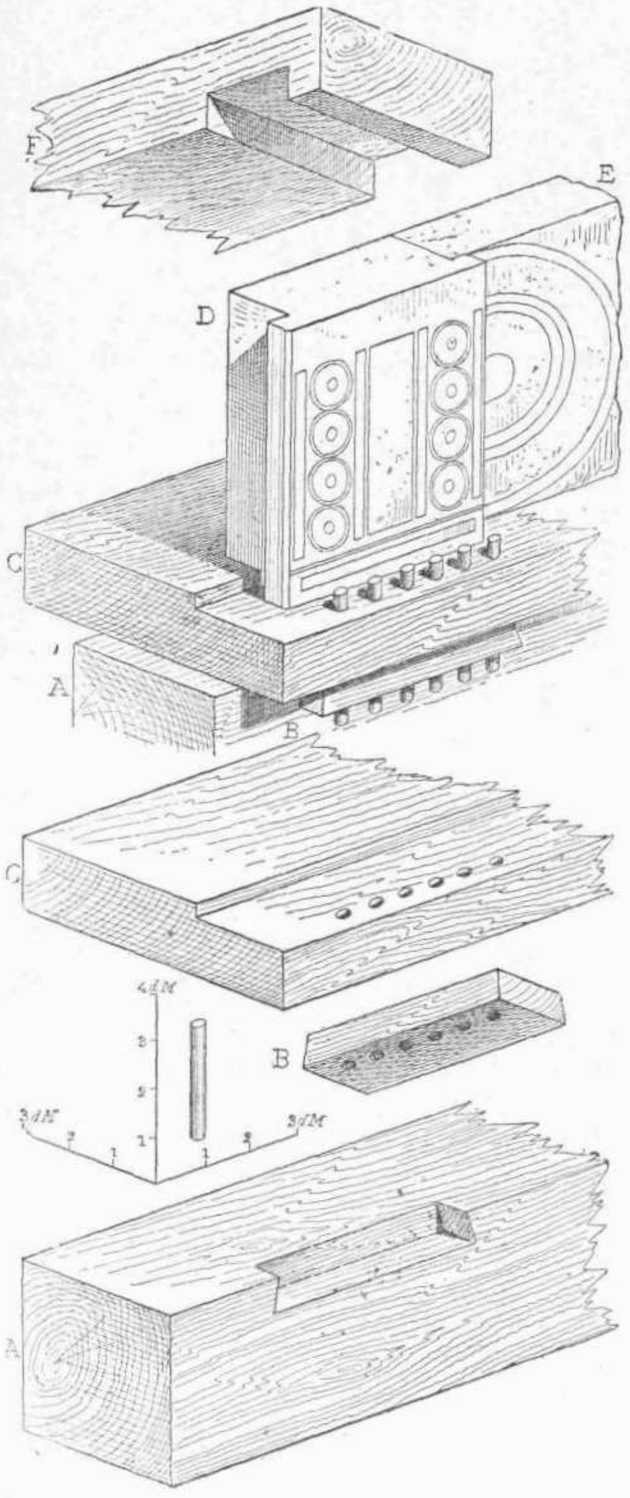

B Αἱ τρίγλυφοι μετὰ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ θριγκοῦ

κηνῶν παρουσιάζονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διηυθετημένα ἐπὶ τῆς προσόψεως, ἤτοι μὲ τὴν δίστυλον ἐκείνην διάταξιν, ἣν καλεῖ ὁ Βιτρούβιος *ἐν παραστάσι* (in antis).

Ἡ εἰς τὰ κτίρια ταῦτα εἴσοδος γίνεται διὰ προδόμου ἔχοντος δύο κίονας κειμένους μεταξὺ δύο ἀκροτοίχων ἢ δύο παραστάδων. Οἱ κίονες ὧν αἱ βάσεις εὑρίσκονται εἰσέτι κατὰ χώραν ἦσαν ἐκ ξύλου· οἱ δὲ τοῖχοι, ὄντες παχύτατοι, ἀπετελοῦντο ἐκ κενῶν ὀπτοπλίνθων καὶ ἐναλλὰξ ἐκ δοκῶν, αἵτινες προσέδιδον αὐτοῖς τὴν ἀπαιτουμένην στερεότητα.

Ἐκ τούτων πάντων ἐκπηγάζουσι δύο τινά·

α΄) Τὰ ὑπὸ τῶν ξυλίνων κιόνων ὑποβασταζόμενα ἐπιστύλια ἦσαν ἐπίσης ἐκ ξύλου.

β΄) Ἕκαστον ἄκρον τοῦ ἐπιστυλίου ἦν ἐντετοιχισμένον εἴς τινα τοῖχον.

Τὰ μέρη ταῦτα εὐκόλως δυνάμεθα νὰ παλινορθώσωμεν· δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς ἐκεῖνα ἅτινα ἔκειντο ὕπερθεν τοῦ ἐπιστυλίου. Οὐχ ἧττον πολλαὶ μέθοδοι ἐξερευνήσεως δύνανται νὰ ἐπιτρέψωσι καὶ τούτων τὴν παλινόρθωσιν.

Παρατηρητέον ἐν πρώτοις, ὅτι ἀναγκαιόταται πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς στερεότητος τῶν κιόνων ἦσαν προμήκεις δοκοὶ ὑπερκείμεναι τοῦ ἐπιστυλίου καὶ ἐντετοιχισμέναι ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἄκρᾳ τοῦ πρὸς τὸ βάθος τοίχου.

Ἐξετάσωμεν νῦν ἀβακίσκους τινὰς ἐξ ἀλαβάστρου, ἀνευρεθέντας ἐντὸς τῶν μεγάρων. Οὗτοι ἐν πρώτοις δὲν ἔκειντο ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν θέσει ὅτε ἀνεκαλύφθησαν, φέρουσι δὲ σύστημα διακοσμήσεως οὗ ἡ χρῆσις ἐτύγχανε κοινὴ ἐν τῇ μυκηναίᾳ τέχνῃ.

Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο τῆς διακοσμήσεως παρουσιάζεται ὑπὸ δύο ἐπόψεις·

α΄) Αἱ παραστάσεις, ὧν ἀπροσδιόριστος ὁ ἀριθμός, σχηματίζουσιν ἀνάγλυφον διάζωμα ἐπὶ μονολίθων μακρῶν καὶ στενῶν.

β΄) Ἑκάστη παράστασις εἶνε κεχαραγμένη ἐπ' ἰδίας πλακός, τὸ δὲ σύνολον αὐτῶν ἀποτελεῖ σειρὰν ἐπιπέδων καὶ προεξοχῶν ἐναλλάξ.

Οὕτω δὲ διατασσόμεναι αὗται αἱ παραστάσεις ὑπενθυμίζουσι, δυνατὸν εἰπεῖν, τὰς τριγλύφους καὶ τὰς δωρικὰς μετόπας. Αὐτὸ τοῦτο μάλιστα τὸ ὄνομα ἔδωκαν εἰς αὐτὰς οἱ ἐρευνήσαντες τὰ κατὰ τὴν Τίρυνθα χωρὶς ν' ἀποδώσωσι μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἀναλογίαν ταύτην.

Ἀλλὰ περιγράψωμεν εἰδικώτερον ταύτας τὰς πλάκας καὶ ἐκθέσωμεν τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν γνωρίσματα.

Αἱ τρίγλυφοι κέκτηνται τὰς διαστάσεις κεφαλῆς παχείας δοκοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς τὸ ὑπ' αὐτὰς κείμενον διάζωμα· φέρουσι δὲ πάντοτε ῥαβδώσεις καθέτους, πρὸς δὲ καὶ ἐντομὴν κατὰ τὴν βάσιν (Ἴδε σχῆμα B).

Παραδεχθῶμεν, ὅτι αἱ διάφοροι αὗται πλάκες πρόκειται νὰ ὑπερτεθῶσι τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ μεγάρου δίκην διαζώματος, ὡς ἐν τῷ μυκηναίῳ τάφῳ τῷ φερωνύμῳ τῆς Κας Σχλιέμαν.

Τί συμβήσεται;

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐνεργείας τοῦ ξύλου, τῆς συστολῆς καὶ διαστολῆς αὐτοῦ τὸ διάζωμα θὰ παράσχῃ κατ' ἀνάγκην ἐπιφάνειαν τεθλασμένην.

Τὸ ἡμέτερον σχῆμα Γ παριστᾷ τὸ διάζωμα καὶ τὸ ἐπιστύλιον παλινορθωθέντα· γνωρίζομεν ἤδη τὴν σύνθεσιν τῶν δύο τρίτων τοῦ θριγκοῦ. Ὑπολείπεται νῦν ἡ παλινόρθωσις τῆς ὑπερκειμένης ἐπιφανείας·

Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, εἶνε ἀληθές, οὐδὲν ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων λειψάνων ἔρχεται εἰς ἡμετέραν ἀρωγήν, ἀλλ' ἡ λύσις τοῦ προβλήματος δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι εἶνε πλειότερον περίπλοκος. Ἔχομεν πάντα λόγον νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τὰ μυκηναῖα μέγαρα ἦσαν ἐστεγασμένα δι' ἐπιπέδου ἐπιφανείας.

Σανίδωμα, ἀπολῆγον πρὸς τὰ ἔξω καὶ προωρισμένον νὰ ὑποβαστάζῃ τὰ ἐπιχώματα, ἀπεπεράτου ἀναγκαίως τὸν θριγκόν.

Ὡς αἱ κύριαι δοκοί, οὕτω καὶ αἱ δοκίδες τοῦ δαπέδου τούτου, ὅπερ ἐχρησίμευε ταὐτοχρόνως ὡς ὀροφὴ καὶ στέγη, ἔδει νὰ ἦσαν διατεταγμέναι κατὰ τὸ βάθος αὐτῶν· ὁραταὶ δὲ οὖσαι ἐπὶ τῆς προσόψεως, ἀπετέλουν τρόπον τινὰ κορωνίδα. Τοιαύτη κορωνὶς προεφύλαττε τὰ κατώτερα μέρη τοῦ θριγκοῦ, μένουσα δ' ἐκτεθειμένη εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὰς

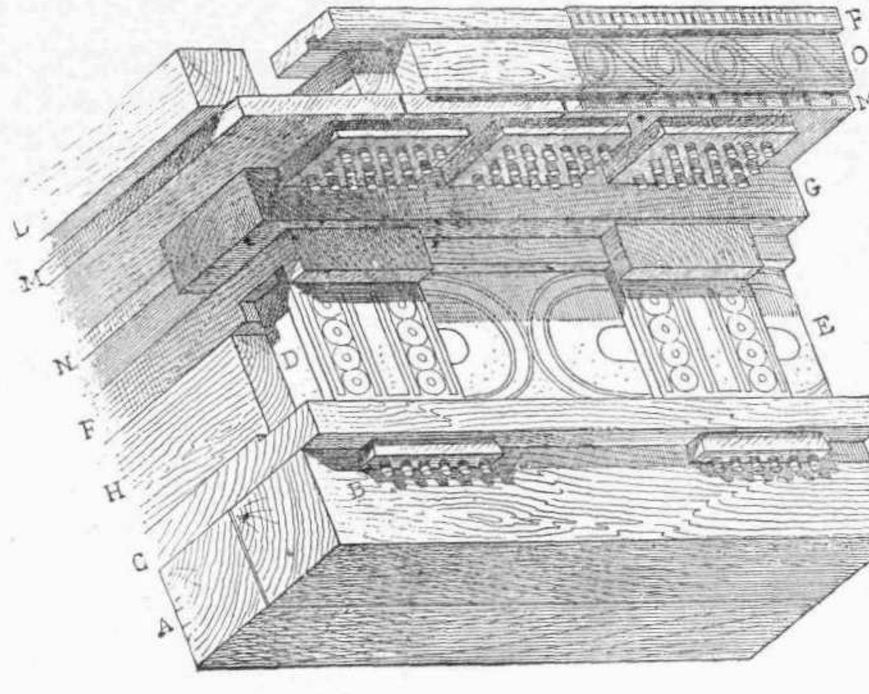

Γ Τὸ σύνολον τοῦ μυκηναίου θριγκοῦ παλινορθωθέν

ἐπηρείας τῆς ἀτμοσφαίρας εὑρίσκετο ὑποκειμένη εἰς τὸν κίνδυνον βραχείας διαρκείας.

Ἡ δυσχέρεια δὲ αὕτη ἦτο δυνατὸν ν' ἀποφευχθῇ μόνον διὰ τῆς προφυλάξεως τῶν ἄκρων τῶν δοκίδων ἐντὸς κουφωμάτων ἢ κιβωτιδίων, ἐν ἑνὶ λόγῳ ὄπισθεν περιβλήματος. Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ τοιοῦτο περίβλημα δι' ὕλης ἁπλῆς καὶ μέσων ἀρχαιοτρόπων; Τοῦτο ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ διὰ συστήματος συναρμογῆς παναρχαιοτάτης μὲν χρήσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον εἰσέτι εὐχρήστου, συνισταμένου δὲ εἰς τὰ ἑξῆς δύο (Ἴδ. καὶ σχῆμα Δ).

Ἐν πρώτοις μὲν δέον νὰ κατασκευασθῇ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ περιβλήματος διὰ σειρᾶς σανίδων ἡρμοσμένων, τοποθετουμένων κάτωθι τῶν δοκίδων.

Ἀλλ' οἱ ἁρμοὶ οὗτοι μεταξὺ τῶν σανίδων κινδυνεύουσι νὰ διανοιγῶσιν. Εὔλογον ὅτι θὰ κατασταθῶσιν ἀόρατοι, ἂν καλυφθῶσι διὰ δευτέρας σειρᾶς ἀσυνδέτων σανίδων. Αἱ τελευταῖαι αὗται εἶνε αὐτόχρημα μύτλοι. Οἱ δὲ ἧλοι οἵτινες διαπερῶσιν αὐτὰς μόνον σκοπὸν ἔχουσι τὴν στερέωσιν αὐτῶν πρὸς τὰς ὑπερκειμένας σανίδας. Διὰ τῆς χρήσεως τῆς διατάξεως ταύτης ἅπαντα τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαστολῆς τῶν ἁρμῶν δύνανται νὰ συμβαίνωσιν ἐλευθέρως χωρὶς νὰ καθίστανται τὸ παράπαν ὁρατά.

Δεύτερον δὲ δέον ν' ἀποκρυβῶσι τὰ ἄκρα τῶν δοκίδων διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐμπεδώσεως σανίδος καθέτου στηριζομένης ἐπὶ τοῦ μήκους τῶν ἀμέσως κατωτέρων σανίδων.

Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις ἁπλουστέραν διάταξιν· ἅπαντα τὰ μέρη εἶνε ἐξ ἴσου χρήσιμα. οὕτω δὲ ὁ θριγκὸς τοῦ μυκηναίου προδόμου ἐντελῶς παλινορθοῦται.

Ἐξετάσωμεν νῦν τὸν θριγκὸν τοῦ ναοῦ τοῦ σικελικοῦ Σελινοῦντος, ἐκείνου ὅστις φέρει ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ τὸ στοιχεῖον C οὗ παρατίθεται ἐνταῦθα εἰκὼν (Σχῆμα E), καὶ θέλομεν παρατηρήσει ἀπομίμησιν, τὴν ἀκριβῆ ἀντιγραφὴν μέρους πρὸς μέρος τοῦ ξυλίνου θριγκοῦ τῶν κτιρίων τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν.

Οὕτως ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ δωρικοῦ θριγκοῦ ἐπεξηγοῦνται σαφῶς. Ἤδη γνωρίζομεν τὴν ἀρχὴν τῶν τριγλύφων, τῶν μετοπῶν καὶ τῶν μύτλων ὡς ἐπίσης τὴν τῶν σταγόνων, κειμένων ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου ἔμπροσθεν τῶν τριγλύφων καὶ κάτωθι τῶν μύτλων.

Ὑπολείπονται νῦν τὰ συμπεράσματα, ἅτινα συνοψίζομεν εἰς τὰ ἑξῆς·

α΄) Ὁ θριγκὸς ὁ ὑπερκείμενος τῆς προσόψεως τῶν μυκηναίων μεγάρων ἀνήκει εἰς κτίρια μικτῆς κατασκευῆς, ἤτοι κατασκευασθέντα ἐξ ὑλικῶν ἑτερογενῶν ὡς ἐκ λίθου, ξύλου, ὀπτῆς ἢ ὠμῆς γῆς.

6') Ἡ παλινόρθωσις ἣν παρουσιάσαμεν ἀποδείκνυσι τίνι τρόπῳ ἦν συγκεκροτημένος ὁ θριγκὸς τῶν ἐν λόγῳ μεγάρων ἐν ἐποχῇ ἥτις προηγεῖτο ἀμέσως τῆς γεννήσεως τοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ, ἀφοῦ τὰ στοιχειώδη σχήματα τοῦ μυκηναίου ἐπιστυλίου ἐπαναλαμβάνονται καθ' ὁλοκληρίαν ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῶν δωρικῶν κτιρίων.

γ') Τὸ μυκηναῖον κτίριον, οὗτινος ἡ κάτοψις καὶ

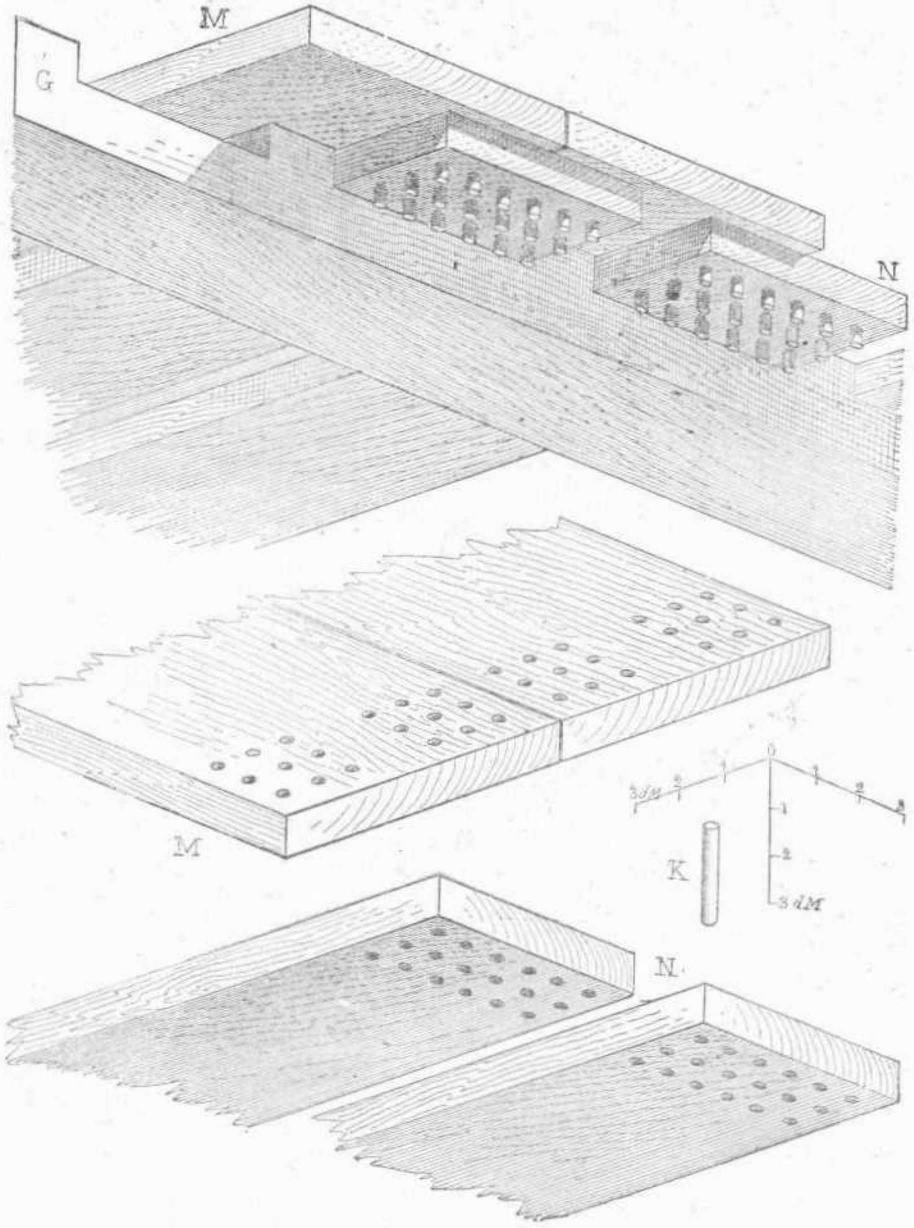

Δ Λεπτομέρειαι τοῦ γείσου

τὰ συστήματα τῆς ἀνεγέρσεως ὡς καὶ τῆς διακοσμήσεως τυγχάνουσι γνωστά, διασαφηνίζει οὐ μόνον τὰ διάφορα μέρη τοῦ δωρικοῦ θριγκοῦ, θεωρουμένου ἐν συνόλῳ, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ τὴν γενικὴν διάταξιν τοῦ θριγκοῦ τούτου ἐν τῷ ναῷ. Εἰς ταύτην δὲ τὴν ἐξήγησιν δὲν ἠδύνατο μέχρι τοῦδε νὰ ἀγάγῃ τὸ ἰδεῶδες κτίριον ἐκ τοῦ ὁποίου ὑπετίθετο ὅτι παρήχθη ὁ ναός.

Ὁ ἀρχαῖος ξύλινος θριγκὸς τῶν μεγάρων οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ πρόοψις στηριζομένη μεταξὺ δύο τοίχων καὶ ἀπολήγουσα εἰς δύο τὸ ὅλον ὑποβαστάζοντας κίονας. Ἐν οὐδεμιᾷ ὅμως περιστάσει ἡ προμετωπὶς ἐκείνη εἶχε συνέχειαν κατὰ τὰς πλαγίας πλευρὰς τοῦ κτιρίου.

Ἀφ' ἑτέρου δ' ἐν ἐποχῇ ἀμέσως προηγηθείσῃ τῆς διαπλάσεως τοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ αἱ τρίγλυφοι δὲν ἦσαν πλέον ὡς ἐν ἀρχῇ προωρισμέναι μόνον πρὸς προφύλαξιν τῶν ἄκρων τῶν δοκῶν, ἀλλ' ἐπανελαμβάνοντο ἐπὶ τοῦ διαζώματος χάριν διακοσμητικοῦ πλέον λόγου καὶ ὅπως ἀποτυπώσωσιν ἐν αὐτῇ συγχρόνως ῥυθμὸν καὶ κανόνα.

Συνεπῶς δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴ τεθῶσιν αἱ τρίγλυφοι γύρῳ τῶν ναῶν, ὁπόταν οὗτοι περιεστοιχίζοντο ἐντελῶς ὑπὸ κιόνων. Ἦτο δὲ τοῦτο ἁπλῶς διακόσμησις καὶ οὐδέν τι πλέον.

Οὕτω κατανοεῖται ὁ λόγος, δι' ὃν οὐδέποτε μέχρι

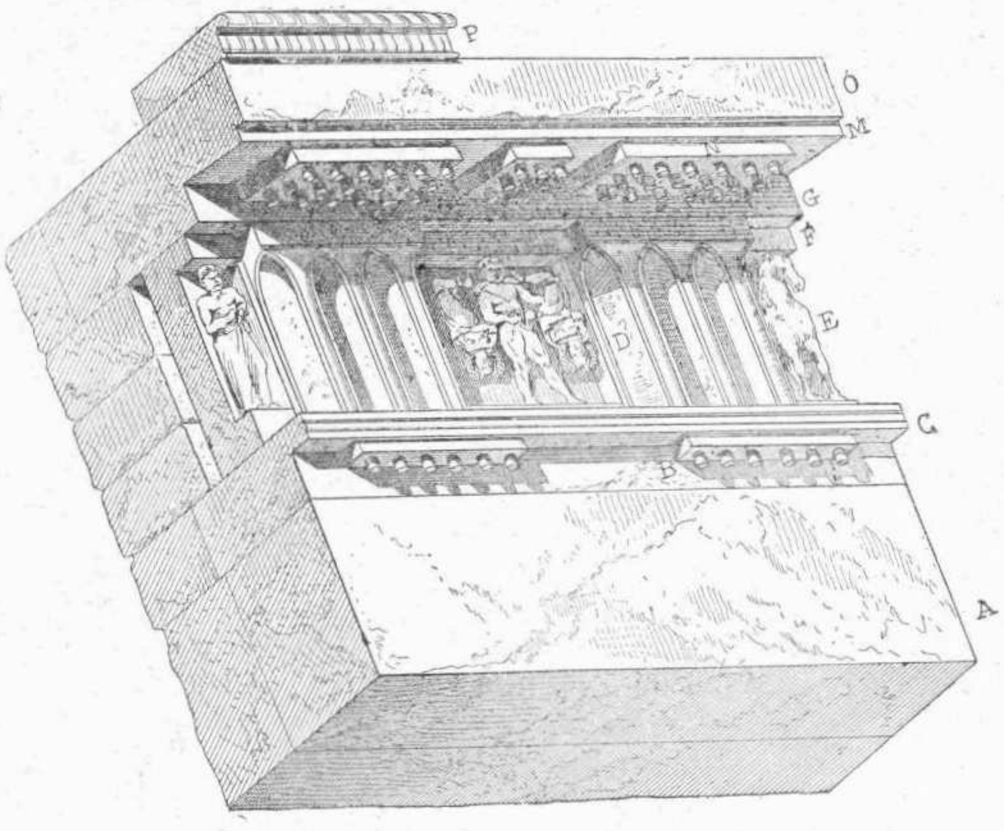

Ε Θριγκὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Σελινοῦντος

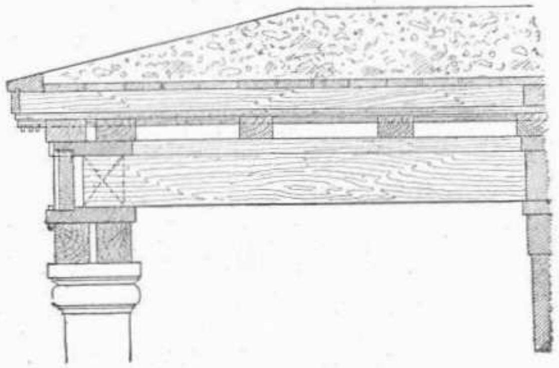

ς Τομὴ τοῦ προδόμου κατὰ μῆκος

τοῦδε κατωρθώθη νὰ συνδεθῶσιν αἱ τρίγλυφοι πρὸς ἰδεῶδές τι σύστημα οἰκοδομήσεως, ὅπερ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ ναοῦ.

Ἐν συνόψει πρὸ τῆς διαπλάσεως τοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ῥυθμοῦ τούτου ὑφίσταντο ἐν Ἑλλάδι, ἐν τοῖς πλινθοκτίστοις καὶ ξυλίνοις κτιρίοις.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐσκέφθημεν, ὅτι ἡ ἐξακρίβωσις αὕτη τῶν πραγμάτων ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἀκαδημίας.

(Μετάφρασις Α. ΓΕΛΒΕΡΤ)

Ο ΒΟΥΡΚΟΛΑΚΑΣ[1]

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΣ

ΤΡΙΤΗ ΠΡΑΞΗ

Τρεῖς μῆνες κατόπι.

ΣΚΗΝΗ Α'

Στὸ δρόμο, κοντὰ στῆς Δέσπως. Λείψανο ἀπὸ μακριὰ γυρίζει τὴν κώχη τοῦ δρόμου. Ψαλμῳδίες ἀπὸ μπρός, ἀπὸ πίσω σιγανὰ μυρολόγια. Οἱ γειτόνισσες στέκουνται καὶ κοιτάζουνε λυπημένες.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ. Ὕστερα ΣΥΝΕΣΙΟΣ.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ (Στὸ κατώφλι της, σφουγγίζοντας τὰ μάτια μὲ τὴν ποδιά της).

Ἄχ, καὶ νὰ εἶχες τώρα μάτια νὰ τὰ δῇς αὐτά, Κωσταντάκη, ποῦ σὲ κουβαλοῦνε στὸν τάφο, κ' ἔννοια δὲν τὴν ἔχεις τῇ ῥήμαξη ποῦ ἀφίνεις μέσα στ' ἀρχοντικό σου. Ποιὸς τὄλεγε, Πιπινιώ μου, πὼς σὲ τρία φεγγάρια μέσα εἶτανε γραμμένο νὰ τὰ φάῃ τὸ χῶμα καὶ τὰ τρία τἀδέρφια.

(Χάνουνται οἱ φωνὲς τῶν μυρολογιῶν).

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καὶ ποῦ ἔκαμε νισάφι ὁ ἀπόνετος ὁ χάρος νὰ κάμῃ καὶ δῶ! Πέντε πέντε καὶ δέκα δέκα τοὺς θερίζει μαζὶ καθεμέρα. Ὡς καὶ τἀργαστήρια κλείστηκαν πιά. Ψυχὴ πιὰ δὲ βγαίνει στὸ δρόμο. Ρημάχτηκε τὸ χωριό, κι ἄλλο δὲν ἀκοὺς παρὰ μυρολόγια, ἄλλο δὲ βλέπεις παρὰ ξυλοκρέββατα, καὶ

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 419.

τὸν πάτερ Συνέσιο νὰ περπατάῃ ἀπὸ μπρὸς καὶ νὰ σιγοψάλλῃ. Κ' ὕστερα ἀπὸ κάθε θάψιμο τρέχει, λέει, ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι μὲ τὴν ἅγια μετάληψη γιὰ τοὺς φτωχοὺς ποῦ ψυχομαχοῦν. Ἅγιος εἶναι, καημένη, καὶ κολαζούμαστε τὴ βραδιὰ ποῦ μιλοῦσε τῆς Ἀρετούλας. Θυμᾶσαι;

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Καὶ δὲ θυμοῦμαι; καὶ δὲν τὸ συλλογίστηκα χίλιες φορές, νὰ μὴν τοὺς καταράστηκε τότες, σὰν ἅγιος ποῦ εἶναι;

ΠΙΠΙΝΙΩ

Ποῦ νὰ καταραστῇ, ἀθεόφοβη, ποῦ εἶταν ὁ πρῶτος νὰ πάῃ στῆς κερὰ Δέσπως σὰ συχωρέθηκε ὁ Σαράντης! Ἁγιασμένο ἄθρωπο εἴχαμε στὸ χωριό μας, καὶ τώρα τὸ νοιώθουμε, ποῦ δὲ μᾶς μένει ψυχὴ νὰ τὸν προσκυνήσῃ. (Κάνει τὸ σταυρό της).

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Τὴ χάρη του νἄχουμε. Δὲν πῆγε, λέει, μὲ τοῦτο τὸ λείψανο, γιὰ νἄρθῃ, λέει, νὰ παρηγορέσῃ τὴν κερὰ Δέσπω, ποῦ δὲν μποροῦσε ἡ δύστυχη νὰ βγῇ καὶ νὰ δώσῃ στερνὸ φιλὶ τοῦ παιδιοῦ της. Νά τος ποῦ πρόβαλε κιόλας· τὴ χάρη του νἄχουμε. (Κάνει τὸ σταυρό της).

ΠΙΠΙΝΙΩ

Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς τὸν πολυχρονίζῃ, κοίταξε πῶς μρχεται μὲ τὰ χαμηλωμένα τὰ μάτια. Πᾶμε, καηκένη, μαζί του καὶ μεῖς νὰ ποῦμε δυὸ λόγια τῆς σαλῆς μας ἀρχόντισσας. Εἴμουν ἡ πρώτη ποῦ πῆγα ἐτὸ γάμο τῆς κόρης της, πρώτη θὰ πάγω καὶ στὴ μεγάλη αὐτὴ θλίψη της.

ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Καλημέρα, χριστιανές μου. Νὰ μὴν ἔχετε τίποτις, καὶ σᾶς βλέπω κλαμμένες; Εἶστε καλὰ ὅλες ἐδῶ; νὰ μὴ χρειάζεστε τίποτις; (τονε σιμώνουν οἱ δυὸ γειτόνισσες, καὶ φιλοῦν τὰ ροῦχά του). Τί πάθετε, χριστιανές μου; νὰ μὴν ἦρθε ὁ Χάρος στὸ σπιτικό σας;

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Χαριτωμένε μου δάσκαλε, ποῦ ν' ἁγιάσουν τὰ πεθαμμένα σου, παρακάλει καὶ γιὰ τὰ μᾶς τὶς ἁμαρτωλές, νὰ γλυτώσουμε ἀπὸ τὸ θανατικό.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Ἴσια μὲ τὸ μπόγι σου λαμπάδα σοῦ τάζω, χαριτωμένε μου ἅγιε, μιὰ καὶ νὰ περάσῃ αὐτὴ ἡ φουρτούνα.

ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Τὶς λαμπάδες, χριστιανή μου, στοὺς ἀληθινοὺς τοὺς ἅγιους, ποῦ εἶναι μεγάλη τους ἡ σπλαχνιά. Ἐμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ ἄλλο δὲν ἔχουμε νὰ δώσουμε παρὰ τὴν προσευκή μας καὶ τὴν ἀγάπη, σὲ τέτοιες μέρες ποῦ μᾶς δείχτει ὁ Μεγαλοδύναμος τὴν ὀργή του. Πῆτε μου, εἶστε καλά; Σᾶς φοβερίζει ἡ ἀρρώστια;

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Δόξα νἄχῃ ὁ Θεός, καλὰ εἴμαστε, δάσκαλε. Μὰ σὲ κεῖνο τἀρχοντικὸ ὁ Χάρος ἔκαμε φοβερὸ πανηγύρι, τἄφαγε ὅλα τὰ παλικάρια τῆς κερὰ Δέσπως. Ὅ τι ἔβγαλαν εἶναι τοῦ Κωστάκη τὸ λείψανο. Πηγαίνουμε νὰ τὴν παρηγορέσουμε τὴν κακόσυρτη, ποῦ ἔμεινε ὁλομόναχη μὲ τὸ Χάρο.

ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Τὰ ξέρω, τὰ ξέρω. Μεγάλη καὶ φοβερὴ συφορά. Τἄλλα δυὸ παιδιά της τὰ συνόδεψα στὸ στερνό τους ταξίδι, τὸν Κωσταντῆ της δὲν πῆγε ἡ καρδιά μου νὰ τονε διαβάσω ἀπατός μου. Κάλλιο, εἶπα, στῆς χαροκαμένης, ποῦ ζῇ ἀκόμα, ἴσως καὶ τῆς δώσω στάλα παρηγοριά. (Φτάνουνε στὴν πόρτα τῆς Δέσπως). Σταθῆτε· μὴ μπῆτε ἀκόμα σεῖς. Ἐλᾶτε λίγο κατόπι. Δὲ θὰ τὰ βαστάξῃ τόσα πρόσωπα δακρισμένα. Εἶναι καὶ παρηγοριὲς ποῦ βασανίζουν κι ἀπὸ τὴ λύπη χερότερα. (Μπαίνει στῆς Δέσπως).

ΣΚΗΝΗ Β'

Χαγιάτι τῆς Δέσπως. Ἡ Δέσπω μαυροφορεμένη κάθεται καὶ μυρολογάει. Ἡ Γαρουφαλιὰ στέκεται πλάγι της.

ΔΕΣΠΩ, ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ὕστερα ΣΥΝΕΣΙΟΣ.

ΔΕΣΠΩ

Ἄχ, καὶ πάλι ἄχ! Ἄλλο ἀπὸ τὸ ἄχ νὰ πῶ πιὰ δὲν ἔχω. Σώθηκαν τὰ λόγια, κι ὁ πόνος πληθαίνει. Φουσκώνει ὁ πόνος, θάλασσα γίνεται καὶ μὲ πνίγει, βράχος ἔγεινα καὶ τὰ βαστῶ τὰ τόσα της κύματα, ποῦ μὲ δέρνουνε, μὲ δέρνουν, καὶ νὰ μὲ λυώσουνε δὲν μποροῦν. Τὰ παιδιά μου ἔπεσαν καὶ τὰ πῆρε ἡ ὀργή τους, καὶ γὼ στέκουμαι ἀκόμα καὶ ζῶ κι ἀνεσαίνω μέσα στὴν τρομερὴ αὐτὴ παραζάλη.

Ἄχ, Ἀρετοῦλα μου, Ἀρετοῦλα! Τί ὄνειρα νὰ βλέπῃς στὸ κρύο στρῶμα τῆς ξενιτειᾶς σου! Κι ὡς τόσο, χίλιους ζωντανοθαμμένους νὰ βλέπῃς, χίλιοι πλακωμένοι νὰ βογκοῦν καὶ νὰ ζητοῦν τοῦ κάκου βοήθεια, πάλι δὲ θὰ σοῦ παρασταίνουν τὸ βογκητὸ τῆς καρδιᾶς μου.

Ἄχ, Κωσταντάκη μου, Κωσταντάκη! Ἔφυγες, καὶ πιὰ δὲ θὰ ξανάρθῃς στὴ μάννα σου. Ἔρμη τὴν ἀφῆκες καὶ δίχως παιδὶ στὸ πλευρό της.

Τρέλλα, τρέλλα μὲ πιάνει. Ἂς ἔρθῃ κι ἂς μὲ πάρ' ἡ τρέλλα στὰ τετράνοιχτά της φτερά, κι ἂς μὲ σύρῃ στἀνάθεμα! Σκόρπησέ τον, τρέλλα, τὸ νοῦ μου! Μαῦρο σύννεφο κάμε τον, νὰ ξεσπάσῃ καὶ νὰ χύσῃ κατακλυσμὸ δάκρια πάνω στὰ μνήματα τῶν παιδιῶν μου!

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Κερά μου, γιὰ χάρη τῆς μονάκριβης κόρης σου, καὶ γιὰ τὴ ψυχὴ τῶν ἀγοριῶ σου ποῦ τὰ πῆρ' ὁ Θεὸς κοντά του, μὴν ἀφίνῃς τὴ θλίψη νὰ σὲ παρασέρνῃ σὲ τόσο βάθος. Κάμε καρδιά, κερὰ Δέσπω, καὶ μὴν ξεχνᾷς πόσες μάννες μυρολογοῦνε μαζί σου αὐτὲς τὶς μέρες.

ΔΕΣΠΩ

Ὅσες μάννες κι ἂν εἶναι, ἂς ἔρθουν κι ἂς ἀνοίξουν τὰ φυλλοκάρδια τους. Σὰν τἀστέρια θὰ λάμπουν μπροστὰ στὸ βαθὺ τὸ σκοτάδι ποῦ καταχνιάζει τὸ νοῦ μου.

(Μπαίνει ὁ Συνέσιος).

Δάσκαλε, γλυκέ μου δάσκαλε, ποῦ βλέπω τὸ πονετικὸ πρόσωπό σου, καὶ πάλι ὁ καημὸς δὲ μ' ἀφίνει. Δές τα τὰ μαῦρα μου χάλια, καὶ σύρε νὰ παρακαλέσῃς νἄρθῃ ὁ χάρος νὰ μὲ γλυτώσῃ.

ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Ὁ μεγάλος ὁ Θεὸς νὰ σὲ λυπηθῇ, κερὰ Δέσπω. Αὐτὸς μοναχὰ μπορεῖ νὰ σὲ βοηθήσῃ. Τἄκουσα πῶς ἔμεινες μοναχή, κ' ἦρθα νὰ σοῦ πῶ πῶς μοναχὴ δὲν εἶσαι, ἔχεις πάντα τὸν Πλάστη μαζί σου. Ἐκεῖνος τὸ ξέρει γιατί μᾶς παίρνει τὶς πιὸ ἀγαπημένες ψυχές μας. Ἴσως γιὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴ μεγαλήτερη τὴν ἀγάπη ποῦ μᾶς κάνει παιδιά του. Κερά μου, κοίταξε μένα, τί ἔχασα. Ἦρθε μέρα ποῦ τὴν εἶχα χαμένη ὅλη μου τὴ ζωή. Σίμωσα τὸ Θεό, καὶ μοῦ χάρισε τὴν ἀγάπη ὅλου τοῦ κόσμου. Στάλα τοῦ δίνω, καὶ πέλαγο μοῦ χαρίζει. Ἔχε τὸ Θεὸ στὴν καρδιά σου, καὶ θὰ τἀξιωθῇς τὸ φῶς ποῦ γυρεύει ἡ τυραννισμένη ψυχή σου σὲ τέτοιο σκοτάδι ἀπέραντο.

ΔΕΣΠΩ

Ἄχ, μοῦ ζητᾷς ἁγιωσύνη, κι ἄλλη δὲν ξέρω ἀπὸ τῆς μάννας τὴν ἁγιωσύνη, μήτε ἄλλο μαρτύριο, μήτε ἄλλη ἀγάπη ποῦ τέλος δὲν ἔχει. Στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου μοῦ πῆραν τὴν κόρη μου, κ' ἔρχετ' ὁ χάρος καὶ μοῦ ἁρπάζει τἀδέρφια της ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου, νὰ μαρτυρήσω, ν' ἁγιάσω! Φτάνει πιὰ τὰ μαρτύρια· σώνουν τὰ βάσανα. Θάματα, θάματα μοῦ πρέπουνε τώρα. Ἐσύ, τἀγαπημένο παιδὶ τοῦ Θεοῦ, ποῦ δείχτεις μὲ τὴ μεγάλη καρδιά σου τί θησαυρὸ μᾶς φύλαγε ἡ μοῖρα μας καὶ τὸν ἀρνηθήκαμε γιὰ τὴ φοβερὴ αὐτὴ Κόλαση, ποῦ εἶναι ὁ στεναγμός σου θυμίαμα, κι ὁ λόγος σου ψαλμῳδία, κάμε κι αὐτὴ τὴ θυσία, βάσταξέ το κι αὐτὸ τὸ μαρτύριο. Πάρε τὸν πόνο ποῦ μὲ φλογίζει, καὶ κάμε τον προσευκὴ στὸ κελλί σου, καὶ πὲς τοῦ Μεγαλοδύναμου πῶς εἶναι ἄδικο τόσο βάσανο, πῶς δὲν κλαίγω γιὰ τἄγιο του θέλημα, κλαίγω ποῦ ἔφυγαν καὶ μἄφησαν τὰ παιδιά μου δίχως παρηγοριά, δίχως τὴν Ἀρετοῦλα μου. Παρακάλεσε νὰ τὴν ἀκούσω τὴ γλυκειά της φωνή, νὰ τὰ δῶ τὰ γλυκά της μάτια, κι ἂς βγῇ καὶ μένα ἡ ψυχή μου κατόπι.

(Μπαίνουν οἱ δυὸ γειτόνισσες).

Τρέξτε καὶ σεῖς, ὦ γειτόνισσες, κι ἀνάψτε λαμπάδες, τάξτε στοὺς ἁγιοὺς τὶς ἔρμες αὐτὲς ἀρχοντιές μου, νὰ γείνῃ τὸ θᾶμα καὶ νἄρθῃ ἡ Ἀρετοῦλα, γιατί πεθαίνω. Πεθαίνω, καὶ σωτεριὰ πιὰ δὲν ἔχω. Ὅλα τῆς γῆς τὰ φαρμάκια τὰ κρύβ' ἡ ἀρρώστια μου. (Γέρνει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Γαρουφαλιᾶς).

ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Ἂς βγοῦμε, χριστιανές μου, κι ἂς τὴν ἀφήσουμε μοναχή της, ἴσως καὶ τὴ λυπηθῇ ὁ Θεὸς καὶ τηνε φέρῃ στὸ νοῦ της. Πᾶμε νὰ γονατίσουμε καὶ νὰ προσευκηθοῦμε. Ἀπὸ τὸ χέρι μας τίποτις ἄλλο δὲ βγαίνει. (Βγαίνει Συνέσιος, Περμαθιὼ καὶ Πιπινιώ).

ΣΚΗΝΗ Γ'

Κοιμητήριο τῆς Ἁγιὰ Μαρίνας. Νύχτα.

ΔΕΣΠΩ, ὕστερα ΣΥΝΕΣΙΟΣ.

ΔΕΣΠΩ (περπατῶντας μοναχὴ κατὰ τὰ μνήματα τῶν παιδιῶν της).

Καὶ ποῦ νὰ βρῇ μάννα τοῦ παιδιοῦ της τὴν πλάκα σὲ τόσα νιόστρωτα μνήματα, καὶ μὲ τέτοιο σκοτάδι! Πλάγι στἀδερφάκια του εἶπα νὰ τονε βάλουν, ἐκεῖνα θὰ μοῦ ποῦν ποῦ εἶναι ὁ Κωσταντῆς μας. Ἄχ, Σαράντη μου καὶ Θανάση, ἄχαρη καὶ κρύα συντροφιὰ ποῦ τὴν ἔχετ' ἀπόψε! Κι ὡς τόσο δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἔτριξαν τ' ἀσάλευτα κόκκαλά σας, σὰν ἦρθε καὶ πλάγιασε δίπλα σας! Δὲν μπορεῖ νὰ μὴν τὸ νοιώσατε πῶς ἀπάνω στὸ σπίτι σας εἶναι τώρα ὁ τάφος, καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ χῶμα γίνεται τὸ σκοτεινὸ τὸ νυχτέρι.

Παράξενο, νὰ μὴ μὲ πιάνῃ τρομάρα! Νὰ μὴν τονε θολώνῃ φόβος τὸ νοῦ μου! Σίδερο, σίδερο μ' ἔκαμ' ὁ χάρος, καὶ μήτε μέσα στὴ σπηλιά του δὲ μὲ τρομάζει τἀχόρταγο τὸ θεριό. Καὶ ποῦ νὰ μὲ τρομάξῃ, ποῦ ἄλλη ἐλπίδα δὲν ἔχω! Ψεύτικη ἐλπίδα κι αὐτή! Ἂν εἴτανε βλαστάρι τρυφερὸ ἡ ζωή μου, μιά του ἀναπνοὴ θὰ μὲ μάραινε, μιά του ἀναπνοὴ θὰ μὲ θέριζε. Τὸν παρακαλεῖς τὸ χάρο, καὶ δὲ σὲ παίρνει. Τονε φοβᾶσαι, σαΐτα γίνεται καὶ σὲ φτάνει.

Νά τα τὰ τρία καντήλια, νά το τὸ τρίδιπλο μνῆμα. Νά το τὸ χῶμα ποῦ τὰ τρώει τὰ σπλάχνα μου! Τρίκλωνο δέντρο, ποῦ τὄρριξε τὸ ποτάμι καὶ τὸ πῆρε κι ἀφῆκε τὴν ἄχαρη αὐτὴ ρίζα του.

Ἕνα βογκητὸ δὲν ἀκούγω! Μήτε *μάννα* δὲ φωνάζουν πιὰ τὰ χειλάκια τους! Ἔχουνε δὲν ἔχουνε μάννα, τὸ ἴδιο τοὺς κάνει τώρα.

Νὰ εἶναι τάχα φωνή τους ἡ ἀπέραντη αὐτὴ σιωπή; Γίνεται μάννα νὰ σᾶς μυρολογάῃ, παιδάκια μου, καὶ σεῖς ἀσάλευτα νὰ τὴν ἀποδέχεστε τὴν τόση ἀνεμοζάλη; Γίνεται, Κωσταντῆ μου, νὰ σὲ τραβήξῃ ὁ χάρος σὲ τόσο βάθος, ποῦ νὰ μὴν τὸ κλονίζῃ μήτε ὁ στεναγμός μου τὸ ναρκωμένο κορμί σου; Κωσταντῆ, φρόνιμε Κωσταντῆ μου! Μίλησέ μου ἀπὸ τὸ χῶμα, καὶ πές μου πῶς τὴ νοιώθεις τὴ ρήμαξή μου! Πές μου πῶς δὲν τὸ στοχάστηκες αὐτὸ τὸ κακό! Πές μου πῶς τὸ θυμᾶσαι τὸ τάξιμό σου, πῶς ἀπ' ὅλο σου τὸ χῶμα βαρύτερα σὲ πλακώνει αὐτὸ τὸ τάξιμο! Ἡ Ἀρετοῦλα μας, Κωσταντῆ μου, ἡ Ἀρετοῦλα! Νά την ποῦ ἦρθε ἡ πίκρα, νά τον ποῦ ἦρθε ὁ χάρος! Λυώνω στὸ μυρολόγι σας, καὶ δὲν ἔχω τὴν κόρη μου νὰ κλάψῃ μαζί μου, νὰ λαφρύνῃ τὸν πόνο μου, ποῦ τὸν ἀγριεύει ἡ μοναξιὰ σὰν τὸν ἄνεμο ποῦ φυσάει σὲ ρημιές.

Ξύπνησε, Κωσταντάκη μου, καὶ φέρε μου πίσω τὴν Ἀρετοῦλα! Τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἁγιούς του ἔχεις βαλμένους μαρτύρους. Μήτε τοῦ χάρου ἡ δύναμη δὲν μπορεῖ ἕνα τέτοιο τάξιμο νὰ τὸ θάψῃ. Ἂν πέταξε ἡ ψυχή σου ἐκεῖ ποῦ ζωντανοῦ δὲ φτάνει φωνή, ὁ πόνος αὐτός ποῦ μὲ δέρνει ἂς γείνῃ ψυχή σου, νὰ ζωντανέψῃς καὶ νἀκούσῃς τὰ παρακάλια τῆς μάννας σου. Ἔβγα νὰ σοῦ φυσήξω ζωὴ μὲ τοὺς στεναγμούς μου, νὰ σπαρταρήξ' ἡ νεκρωμένη καρδιά σου, νὰ φρίξῃ ὁ νοῦς σου, πουλὶ νὰ γείνῃς πετάμενο καὶ νὰ φέρῃς ἀπὸ τὰ ξένα τὴν ἀδερφή σου.

(Φαίνεται ὁ Συνέσιος ἀπὸ μακριά).

ΣΥΝΕΣΙΟΣ (μοναχός του).

Σὰ νὰ μ' ἔστειλε ὁ Θεὸς καὶ τὴ βρίσκω τὴ δύστυχη στὴν τρομερὴ αὐτὴ μοναξιά.

ΔΕΣΠΩ

Μήτε βογκητό, μήτε στεναγμός δὲν ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸ μαῦρο τὸ χῶμα. Ἔρμη, ἔρμη ἔμεινα πιὰ στὸν κόσμο! Ἂς σύρω καὶ ἂς ρίξω σὲ βάραθρα τὸ κορμί μου, τὰ ὄρνια νὰ τὸ φᾶν καὶ νὰ πετάξουνε στὰ ξένα νὰ τῆς ποῦν τῆς Ἀρετούλας τἀμέτρητα βάσανά μου. (Ξεκινάει).

ΣΥΝΕΣΙΟΣ (μοναχός του).

Νὰ τῆς μιλήσω, θὰ τὴν τρομάξω, κ' εἶνε ὁ νοῦς της αὐτὴ τὴ στιγμὴ πυρωμένο γυαλί, ποῦ τἀγγίζεις καὶ σκάνει. Ἂς τὴν ἀκολουθήσω, ἴσως καὶ χρειαστῆ βοήθεια στὸ δρόμο της. (Ἀκολουθάει τὴ Δέσπω, καὶ βγαίνουν).

ΣΚΗΝΗ Δ'

Ἡ ἴδια. Σκουντάει τὴν πλάκα
καὶ βγαίνει ὁ Κωσταντῆς βουρκολακιασμένος.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Τἀνάθεμα μὲ σήκωσε ἀπὸ τὸ βαθύ μου τὸν ὕπνο. Τέτοιο ἀνάθεμα, ποιός τάφος νὰ τὸ βαστάξῃ! Βουνὸ νὰ κατρακυλήσῃς ἀπάνω του, καὶ πάλι ξεσπάνει ὁ τάφος, καὶ ξαναφέρνει στὸν κόσμο μιὰ 'λάκερη κόλαση.

Φωνὴ τρομερὴ μὲ ζωντάνεψε, ἂν εἶναι ζωὴ αὐτός, τοῦ θανάτου ὁ θάνατος. Τὴν ἄκουγα τὴ φωνή της, καὶ γύρευα νὰ τὰ ξεσκίσω τὰ παγωμένα μου κρέατα, νὰ τὰ τραβήξω σύρριζα τὰ μισοχυμένα μαλλιά μου. Καὶ καθὼς πολεμοῦσα νὰ σαλέψω, ν' ἁπλώσω τὰ χέρια, ν' ἀνοίξω τὸ στόμα, καὶ νὰ φωνάξω πῶς τἀκούγω τὰ σπαραχτικά της τὰ λόγια, κατέβαιναν ἄλλα λόγια τρομερώτερα καὶ τἀποσβόλωναν τὸ κορμί μου. Ἀγκομαχοῦσε μέσα μου ἀπέραντος πόνος, κι ὡς τόσο βογκητὸ δὲν ἔβγαινε νὰ τῆς πῆ πῶς φτάνει, φτάνει ὁ ἀπελπισμένος ὁ θρῆνος, γιατί σηκώνετ' ὁ γυιός της νὰ τῆς ξαναφέρῃ τὴν Ἀρετοῦλα, ποῦ τὴν πῆρ' ἀπὸ πλάγι της καὶ ἀπ' ἕνα χάρο πιὸ ἄκαρδα.

Τἄκουσα κατόπι τὸ μυρολόγι καὶ διάβαινε κ' ἔφευγε σὰν ἀνέμου βοητό. Δράκο μ' ἔκαμε τότες ὁ πόνος, καὶ τὸ ξετίναξα τὸ λιθάρι, καὶ ξαναβγῆκα στὸν κόσμο.

Σὰ νὰ τρέμουν τἀστέρια στὴν ὄψη μου. Σὰ νὰ μουχλιάζῃ τἀγέρι τριγύρω μου. Σβύνουν τὰ καντήλια, καὶ σωπαίνουν οἱ τρουξαλλίδες. Ἀπὸ τὸ κορμί μου σκορπιέται φαρμακωμένη κρυάδα, ποῦ τάφος δὲν τηνε γνώρισε. Πῶς νὰ μὲ δῆ, νὰ μὲ σιμώσῃ, καὶ νὰ μὴν ξαφνιστῆ τἄθῶο τὸ πλάσμα, ποῦ τοῦ εἶχα καὶ γὼ μιὰ ἀγάπη, κι ἂς εἶταν ἀγάπη ποῦ ρημάζει καρδιές!

Κι ἂν πάλι κρύψω τὴν κόλαση ποῦ μέσα μου βράζει, μὰ τὰ λίβανα ποῦ μυρίζουν ἀκόμα, τἀραχνιασμένο τὸ πρόσωπο, τὰ σβυσμένα τὰ μάτια, τὰ χωματιασμένα τὰ σάβανα,—ποιός μάγος θὰ μοῦ τὰ κρύψῃ!

Ἐσύ, μαύρη νύχτα, θὰ μὲ σκεπάσῃς. Ἐσεῖς ἀνέμοι, θὰ μοῦ δώσετε τὰ φτερά σας, καὶ σεῖς, σύννεφα, τὸ σκοτάδι σας. (Χάνεται μέσα σὲ σύννεφο).

ΣΚΗΝΗ Ε'

Στὸ δρόμο, κοντὰ στῆς Δέσπως.

ΣΥΝΕΣΙΟΣ, ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ

ΣΥΝΕΣΙΟΣ (Βγαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς Δέσπως
μὲ φανάρι στὸ χέρι).

Ἔχετε τὸ νοῦ σας, καλές μου, στὴ χαροκαμένη τὴν ἀρχόντισσα. Τὴν ἀφῆκα μὲ τὴ Γαρουφαλιά, ἀφοῦ τὴ σύχασα μὲ δυὸ λόγια, κ' ἐλπίζω πῶς δὲ θὰ τῆς ξανάρθῃ τὸ φρένιασμα τῆς ἀπελπισιᾶς. Ἔτρεχα μὲ τρομάρα κατόπι της, σὰ βγῆκε ἀπὸ τὸ κοιμητήριο, καὶ νὰ τὴν προφτάξω δὲν εἶχα δύναμη. Ὁ Θεὸς μὲ φώτισε καὶ πῆρα τὸ μονοπάτι, καὶ βρέθηκα μπροστά της τὴ στιγμὴ ποῦ ὁρμοῦσε ὄξω φρενῶν κατὰ τὸν γκρεμνό. Τὴν ἔφερα πίσω, καὶ τῆς ἔταξα πῶς ὁληνυχτῆς θὰ προσεύχουμαι γιὰ νἄρθῃ πίσω ἡ κόρη της. Ἡ προσευχή μου, χριστιανές μου, πρέπει νὰ γείνῃ ταξίδι. Ἄλλος δὲ μένει νὰ τὴ φέρῃ τὴν ταλαίπωρη κόρη ἀπὸ τέτοια μακρινὴ ξενιτειά. Πηγαίνω ἀπατός μου, κι ἀφίνω τὴν τύχη τῆς μάννας στὰ χέρια τοῦ Πλάστη. Ἄχ, καὶ νἄρθῃ, καὶ τί νὰ βρῆ! Ὁλοτρόγυρα θάνατο, καὶ τὴ μάννα της σαλεμένη!

ΠΙΠΙΝΙΩ (τῆς Περμαθιῶς).

Δὲ σοῦ τἄλεγα, πῶς ἐσάλεψε ὁ νοῦς της; (Στὸ Συνέσιο). Ὁ Χριστὸς κ' οἱ ἅγιοί μαζί σου, μεγαλόχαρή μου ψυχή, ποῦ τέλος δὲν ἔχει ἡ καλωσύνη σου.

ΣΥΝΕΣΙΟΣ (μοναχός του, πηγαίνοντας).

Κι ἂ δὲ μὲ εἶχε δυναμωμένο ἡ ἅγια μας ἡ πίστη, ἂ δὲ μὲ εἶχαν καμωμένο πέτρα τοῦ κόσμου οἱ συφορές, θἄλεγα κάλλιο στὸ μνῆμα καὶ γώ, παρὰ νὰ τὴν ξαναδῶ ξένη, σὲ ξένα χέρια, καὶ νὰ τὴν ποτίζω τέτοια φαρμάκια. (Φεύγει).

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Πάει νὰ μᾶς δείξῃ πάλι τὴν ἁγιωσύνη του. Πολεμάει νὰ γλυτώσῃ τὴ φτωχὴ τὴν ἀρχόντισσα, μὰ ποῦ νὰ προφτάξῃ, ποῦ θέλει μέρες καὶ μέρες νὰ πάῃ καὶ νἄρθῃ!...... Ἀνατριχιάζω, καημένη, καὶ δὲ συμμαζεύουμαι ἀπὸ τὴν τρεμοῦλα. Καὶ τέτοιο σκοτάδι! Φέρ' ἕνα φανάρι ἀπὸ μέσα νὰ καθήσουμε στὸ κατώφλι αὐτουδά. Ἂ μᾶς χρειαστῆ, ἡ Γαρουφαλιὰ θἀνοίξῃ τὸ παραθύρι καὶ θὰ φωνάξῃ. Ποῦ ὕπνος πιὰ τέτοιες ὧρες!

ΠΙΠΙΝΙΩ (φέρνει φανάρι, καὶ καθίζουν).

Τί παράξενη νύχτα, καὶ τί κρύο σκοτάδι, σὰ νὰ γυρνοῦνε στὸν ἀέρα φαντάσματα. Ἂς κάμουμε τὸ σταυρό μας κι ἂς μείνουμε δῶ καμιὰ ὥρα, ὥσπου νὰ λαλήξῃ κι ὁ πετεινός.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Νὰ πάῃ, λέει, ὁλομόναχη στὸ κοιμητήριο καὶ νὰ μυρολογάῃ ἀπάνω ἀπὸ τὰ παιδιά της, κ' ὕστερα νὰ γυρεύῃ νὰ γκρεμνιστῆ! Κι ἂς τὴν πᾶνε στὸ μοναστήρι μιὰ καὶ καλὴ τὴν κακόσυρτη, νἄχουν τὴν ἔννοιά της οἱ καλόγριες.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Στάσου,—ἄκουσες τίποτις ἀπὸ κεῖ μεριά; εἶδες τίποτις;

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Ἄμε στὸ καλό, καὶ σύ, ποῦ εἶσαι ἀπατή σου γιὰ τὸ μοναστήρι. Τί ν' ἀκούσω, καὶ τί νὰ δῶ!

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καλὲ κοίτα ἐκειδά, κατὰ τὸ μεγάλο τὸ δρόμο! Δὲ βλέπεις ἐκεῖ μιὰ φωτερὴ καταχνιά, καὶ μέσα ἕνας καβαλάρης μὲ γυναῖκα στὸ πλάγι του; Σὰ μαῦρος ἴσκιος περνάει τὶς ἰτιὲς κ' ἔρχεται κατὰ τὸ χωριό. Κ' ἔρχεται μαζί του κ' ἡ καταχνιὰ σὰ σύννεφο ποῦ τὸ φυσοῦν οἱ ἀνέμοι. Σήκω, καημένη, καὶ πᾶμε μέσα νὰ προσκυνήσουμε. Ὁ Χάρος πρέπει νὰ εἶναι καὶ μαζεύει πάλι διαβάτες γιὰ τὸν ἄλλο τὸν κόσμο. (Σηκώνουνται καὶ μπαίνουνε στὸ σπίτι τῆς Πιπινιῶς).

ΠΕΡΜΑΘΙΩ (σκύβοντας ἀπὸ τὴν πόρτα).

Τίποτις δὲ βλέπω, καὶ τοῦ κάκου μὲ τρόμαξες. Τί νὰ εἶναι ὡς τόσο οἱ θεοσκότεινες αὐτὲς οἱ ραβδιὲς ποῦ τινάζουνται ἀπὸ πάνω κ' ἴσια στὸ δρόμο μας πέφτουν! Πᾶμε, καημένη, νὰ κάμουμε μετάνοιες καὶ νὰ θεμιάσουμε, ἡ χάρη τῆς Παναγιᾶς νὰ μᾶς φυλάῃ κι αὐτὴ τὴ νύχτα. (Μπαίνει καὶ μανταλώνει τὴν πόρτα).

ΣΚΗΝΗ Ϛ'

Ἡ ἴδια.

Ἡ Ἀρετοῦλα φαίνεται στὸ βάθος τοῦ δρόμου μοναχή της,
μὲ μαλλιὰ ξέπλεκα κι ἀμελημένα φορέματα.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ὕστερα ΔΕΣΠΩ, ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ,
ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ὄνειρο πρέπει νὰ εἶναι, κι ὡς τόσο ψέμα δὲν εἶναι! Νά τος ὁ δρόμος μας, νά την τοῦ σπιτιοῦ μας ἡ θύρα! Τί θὰ πῆς, μαννοῦλα μου, νὰ μὲ δῆς ἄξαφνα μπροστά σου μὲ τέτοια τρομάρα στὸ πρόσωπο! Μ' ἄφησε ὁ Κωσταντῆς ὁλομόναχη, ὅ τι σιμώσαμε τὸ χωριό, ὅ τι ἀκούσαμε μιὰ φωνὴ ποῦ σιγοδιάβαζε μέσα στὸ Κοιμητήριο, καὶ χάθηκε ἀπὸ μπρός μου μαζὶ μὲ τὸ φρενιασμένο τἄλογο, ποῦ περνοῦσε θάλασσες καὶ βουνά. : Γίνεται νὰ μὴν εἶναι ὄνειρα ὅλ' αὐτά; Εἵμουνα στὸ σπιτάκι μου ἀπόψε. Ἔλειπε ὁ καλός μου, ποῦ θὰ γυρίσῃ ὁ δύστυχος, καὶ σὰν παιδὶ θὰ μὲ κράζῃ, καὶ δὲ θὰ μὲ βρίσκῃ! Ὄχι, ὄχι· δὲ γίνεται. Ὄνειρο εἶναι. Καὶ μέσα στὄνειρο, ἄλλο ἕνα, ποῦ τἀνιστορῶ καὶ μ' ἀγριεύει σὰν αὐτὴ τὴ δύστροπη νύχτα. Καθούμουνα μοναχὴ στὸ παράθυρο. Ἔρχετ' ἄξαφνα ὁ Κωσταντῆς, καὶ μὲ χαιρετάει ἀπὸ μακριὰ καὶ μοῦ λέει, «Περβάτησ' Ἀρετοῦλα μου, Κεράνα μας σὲ θέλει».—«Ἀλλοίμον' ἀδερφάκι μου», τοῦ κράζω, «καὶ τί ναι τοῦτ' ἡ ὥρα! Ἀνίσως κ' εἶναι γιὰ χαρά, νὰ βάλω τὰ χρυσά μου. Κι ἂν εἶναι πίκρα, πές μου το, νἄρθω καταπῶς εἶμαι». Καὶ μοῦ λέει, «ἔλα καταπῶς εἶσαι». Κι ἀνεβαίνω μαζί του τἄγριο τἄλογο, καὶ σύραμε σὰ σύννεφο κ' ἤρθαμε. Καὶ διαβαίνοντας ἀπὸ τὶς ἰτιὲς ἐκεῖ κάτω, ξυπνοῦν τὰ πουλιὰ καὶ μιλοῦνε μ' ἀθρώπου λαλιὰ καὶ φωνάζουν,—«Ποιός εἶδε κόρην ὄμορφη νὰ σέρνῃ πεθαμμένος!»—«Ἀκούς», τοῦ κάνω, «Κωσταντῆ, τί λένε τὰ πουλάκια;»—«Πουλάκια 'ναι», μοῦ ἀπαντάει, «πουλάκια 'ναι καὶ ἂς λένε».—«Φοβοῦμαι σε, ἀδερφάκι μου», τοῦ λέγω τρομασμένα, «φοβοῦμαι σε, ἀδερφάκι μου, καὶ λιβανιὲς μυρίζεις».—«Ἐχτὲς βραδὺς ἐπήγαμε», μοῦ λέει, «στὸν Ἄη Γιάννη, καὶ θέμιασέ μας ὁ παπᾶς μὲ περισσὸ λιβάνι». Καὶ λέγοντάς μου τέτοια λόγια μὲ κατεβάζει, ἀντικρὺ στὴν Ἁγιὰ Μαρίνα, καὶ χάνεται σὰ φάντασμα ἀπὸ μπρός μου!

Ἀνέβηκα τὸ χωριὸ τρέμοντας μοναχή μου στὰ σκοτεινά..... Ὄνειρο μέσα στὄνειρο πρέπει νὰ εἶταν! Ὡς τόσο, νά τον ὁ δρόμος μας! Νά την ἡ θύρα μας! Μισοφέγγει ἕνα παράθυρο, καὶ τὸ βλέπω τὸ σπίτι μας. Τὸ βλέπω, καὶ νὰ φωνάξω δὲν μπορῶ, νὰ μοῦ ἀνοίξουν... Πῶς τουρτουρίζουν τὰ δόντια μου! Τί σύγκρυα ποῦ μὲ περέχυσε ὁ βλογημένος ὁ Κωσταντῆς! Πάγος μοναχὸς εἶταν τὸ κορμί του!.. Ὄνειρο μαῦρο καὶ φοβερό!... Τὸν ὀνειρεύτηκα ***πεθαμμένο*** τὸν Κωσταντῆ!... Κι ἀκόμα ὄνειρο βλέπω, καὶ θαρρῶ πῶς πεθαίνω τώρα καὶ γώ!... Νὰ μποροῦσα νὰ ξυπνήσω, καὶ νὰ γλυτώσω! Νὰ δῶ τὸν ἀκριβό μου στὸ πλάγι μου, καὶ νὰ λαφρωθῶ, νὰ ξαναζήσω, νὰ εἶμαι πάλι στὸν κόσμο!... Μὰ νά την ἡ πόρτα μας! Νά το τὸ σπίτι! Ὁ Κωσταντῆς μοῦ τὸ εἶπε, πῶς μὲ θέλει ἡ μάννα!... Τί νὰ μὲ θέλῃ τέτοια ὥρα παράξενη!... Τί νὰ εἶναι αὐτὸ τὸ κακὸ ποῦ ζητάει νὰ μὲ θανατώσῃ πρὶ νὰ τὸ μάθω!... Φοβερὸ κι ἀτέλειωτο ὄνειρο!..... Νὰ φωνάξω, νὰ ξυπνήσω, νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὸ βάσανο, νὰ κράξω τὴ μάννα νὰ μὲ ξυπνήσῃ καὶ νὰ μὲ σώσῃ.... (φωνάζει) Μαννοῦλα, μαννοῦλα, ξύπνα με, καὶ πεθαίνω! Μαννοῦλα, ὁ Κωσταντῆς μας εἶναι ποῦ μ' ἔβαλε μέσα σ' αὐτὴ τὴν κρύα τὴν καταχνιά, ποῦ πάει νὰ μὲ πνίξῃ. Ξύπνα με, μάννα, νὰ ξαναβρεθῶ στὸ σπιτάκι μου! Ὁ ἀκριβός μου, ὁ ἀκριβός μου! Θὰ λωλαθῆ, νὰ τὸ μάθῃ πῶς πέθανα! Πέθανα, μαννοῦλα, καὶ ξύπνα με! (πέφτει κοντὰ στὴν πόρτα).

(Ἀνοίγει ἡ πόρτα τῆς Δέσπως, καὶ βγαίν' ἡ Γαρουφαλιὰ μὲ φανάρι, κρατῶντας τὴ Δέσπω ἀπὸ τὸ χέρι. Βγαίνουν κ' οἱ ἄλλες δυὸ γειτόνισσες μὲ φανάρια).

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Εἶτανε γυναικήσιες φωνές.

ΔΕΣΠΩ

Ὁ Χάρος ἔχει πάλι βαλμένο τὸ μαῦρο του χέρι. Παιδιὰ δὲ μοῦ μένουνε νὰ τοῦ δώσω, ἀνοίξτε του νὰ μπῆ καὶ νὰ πάρῃ μένα! (Σκύβει ἡ Γαρουφαλιὰ κ' οἱ δυὸ γειτόνισσες μὲ τὰ φανάρια, καὶ βλέπουν τὴν Ἀρετοῦλα).

ΑΡΕΤΟΥΛΑ (μὲ μισοπνιγμένη φωνή).

Πεθαίνω, πεθαίνω, μαννοῦλα!

ΔΕΣΠΩ

Ἀρετοῦλα μου! (Πέφτει ἀπάνω της, καὶ πεθαίνουν κ' οἱ δυό τους).

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

Κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. Ροΐδου.

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΙΒΙΕΡΟΥ

ϛ'.

Οἱ δύο φίλοι εἰσῆλθον εἰς ἑστιατόριον τῆς συνοικίας τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου παρήγγειλαν ἄφθονον γεῦμα καὶ καλὸν οἶνον. Ὁ Ὀλιβιέρος, ὅστις ἦτο νηστικὸς ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν, ἔφαγεν ὄχι ὡς κακότυχος ἐραστής, ἀλλ' ὡς πεινασμένος ἀχθοφόρος. Ὁ δὲ Οὐρβάνος εἶχε τὴν συνηθισμένην του ὄρεξιν καλογήρου κατὰ τὸ τέλος τῆς σαρακοστῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ἐκπλαγῇ ὅταν εἶδε τὸν λογαριασμὸν ἀνερχόμενον εἰς δεκαπέντε φράγκα, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ φάγωσι τόσα δύο μόνοι ἄνθρωποι εἰς ἓν μόνον γεῦμα.

Ὅταν ἐξῆλθον, ὁ Ὀλιβιέρος, καίτοι τυλιγμένος εἰς τὸν μανδύαν του, παρεπονέθη ὅτι κρυώνει· καὶ πράγματι ὁ βραχίων του ἔτρεμεν ὑπὸ τὸν τοῦ Οὐρβάνου καὶ οἱ ὀδόντες του συνεκρούοντο ἐκ διαλειμμάτων.

— Εἶσαι ἄρρωστος, εἶπεν ὁ ζωγράφος, καλὰ θὰ ἔκαμνες νὰ ἐπιστρέψῃς νὰ ἡσυχάσῃς.

— Ὄχι ἀκόμη . . . ἤθελα νὰ ἔλθῃς μαζί μου.

— Ποῦ;

— Ὀλίγον μακράν, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος, ἀλλ' ὁ καιρὸς εἶναι καλὸς καὶ ὁ περίπατος θὰ μᾶς ὠφελήσει.

— Τότε ἐμπρός, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβάνος, βαδίσας μετὰ τοῦ φίλου του μέχρι τῶν προαστείων. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν ἄκραν τῶν Ἠλυσίων, ἤρχισε νὰ εὑρίσκῃ τὸν περίπατον κατά τι μακρόν.

— Ποῦ διάβολον μὲ πηγαίνεις, ἠρώτησε, μήπως πρόκειται νὰ ἐπισκεφθῶμεν κανένα φίλον μας κατοικοῦντα εἰς τὴν ἐξοχήν;

— Τώρα θὰ ἰδῇς, πλησιάζομεν νὰ φθάσωμεν, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος τοῦ ὁποίου ηὔξανε τὸ ῥῖγος.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχον ὑπερβῆ τὴν ἁψῖδα τοῦ Θριάμβου καὶ ἐβάδιζον ἐπὶ τῆς λεωφόρου τοῦ Ἁγ. Κλαυδίου διευθυνόμενοι πρὸς τὸ δάσος τῆς Βουλόνης. Ἡ χιὼν ἔτριζεν ὑπὸ τὸ πάτημά των καὶ ὁ ἄνεμος ἐφύσα παγετώδης εἰς τὸν γυμνὸν ἐκεῖνον τόπον.

— Ἀλλὰ τέλος πάντων ποῦ πηγαίνομεν; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Οὐρβάνος ἀνησυχῶν. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν ἠμποροῦν νὰ μᾶς κλέψουν καὶ νὰ μᾶς σφάξουν χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ κανείς. Δὲν βλέπω οὔτε σπίτι, οὔτε ψυχὴν γεννητήν.

Οἱ δύο φίλοι εὑρίσκοντο τότε εἰς μικρὰν κυκλοτερῆ πλατεῖαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπολήγουσιν αἱ λεωφόροι τοῦ Ἁγίου Κλαυδίου, τοῦ Πασσοῦ, τοῦ Σταλιὼ καὶ δύο τρεῖς ἄλλαι. Τὸ κέντρον τῆς πλατείας ταύτης κοσμεῖται ὑπὸ μικρᾶς βρύσεως περιφραγμένης διὰ ξυλίνων κιγκλίδων, καὶ ἀντικρὺ αὐτῆς ὑψώνεται πυργίσκος γοτθικοῦ ῥυθμοῦ.

— Μήπως πηγαίνομεν ἐκεῖ; ἠρώτησεν ὁ Οὐρβάνος δεικνύων τὸ πυργίδιον. Αὐτὸ τὸ κιόσκι φαίνεται ἀκατοίκητον. Ἀλλὰ θὰ εὕρομεν ἴσως νὰ ζεσταθῶμεν. Πλησιάζω νὰ παγώσω. Μὲ φαίνεται ὅτι κολυμβῶ εἰς τὸ ῥεῦμα τῆς Βερεζίνας.

— Δὲν γνωρίζω κανένα εἰς τὸν πύργον ἐκεῖνον, ἀπεκρίθη ἡσύχως ὁ Ὀλιβιέρος.

— Ἀλλὰ τότε, εἶπεν ὁ Οὐρβάνος τοῦ ὁποίου ηὔξανεν ἡ δυσφορία, ποῦ μὲ πηγαίνεις; Δὲν προχωρῶ πλέον οὔτε βῆμα.

— Εἶναι περιττὸν νὰ προχωρήσῃς, διότι ἐφθάσαμεν.

— Ἐφθάσαμεν; . . . ποῦ;

— Εἰς τὴν βρύσιν, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβάνος, θὰ τὴν ἀκούσῃς νὰ κελαρύσῃ.

— Ἐτρελλάθης ἢ μὲ περιπαίζεις; ἐφώναξεν ὁ Οὐρβάνος κτυπῶν τὸν πόδα. Μ' ἔκαμες νὰ περιπατήσω δύο λεύγας τὴν νύκτα, μὲ ψῦχος Σιβηρίας διὰ νὰ μοῦ δείξῃς αὐτὴν τὴν παγωμένην βρύσιν!

— Ἐδῶ ἠρχόμεθα μὲ τὴν Μαρίαν, ἀπεκρίθη μελαγχολικῶς ὁ Ὀλιβιέρος, τὰς καλὰς ἡμέρας τοῦ τελευταίου φθινοπώρου. Βλέπεις ἐκεῖνα τὰ χωράφια καὶ μακρύτερα ἐκεῖνα τὰ δένδρα; Πολλάκις εἴδαμεν τὸν ἥλιον νὰ δύῃ ὄπισθεν αὐτῶν, βάφων τὰ σύννεφα μὲ χρώματα ὡς τὰ τῶν εἰκόνων τοῦ Κορώ. Ἄλλοτε πάλιν ἐπροχωροῦμεν μέχρι τοῦ δάσους τῆς Βουλόνης ὑπὸ δενδροστοιχίαν ἀκακιῶν, τῶν ὁποίων τὰ καταπίπτοντα ἄνθη ἐλεύκαιναν τὸν δρόμον ὅπως σήμερον ἡ χιών. Τὴν παγωμένην αὐτὴν πεδιάδα τὴν ἐνθυμοῦμαι πράσινην καὶ ὡραίαν ὄχι πρὸ πολλοῦ. Ἦτο Κυριακὴ τοῦ τελευταίου Σεπτεμβρίου καὶ ἐτελεῖτο πανήγυρις ἐδῶ πλησίον. Εἶχα ἐξαπλωθῆ ἐπὶ τοῦ χόρτου ὑπὸ αὐτὰς τὰς λεύκας καὶ ἤκουα συγχρόνως τὸ ᾆσμα τῶν ζιζίκων, τὸ κελάρυσμα τῆς βρύσεως καὶ τὸν ἦχον τῶν αὐλῶν καὶ τῶν τυμπάνων τοῦ ἀγροτικοῦ χοροῦ. Ἡ Μαρία ἦλθεν ἀπὸ τὸν ἀντικρινὸν δρόμον, καὶ τὴν διέκρινα πολὺ πρὶν φθάσῃ. Ἐφόρει λευκὸν φόρεμα καὶ ἔκρυπτε τὸ πρόσωπον ὑπὸ γαλανὸν πέπλον. Ἡ κόμη της εἶχε λυθῆ καὶ αἱ ἄκανθαι εἶχον σχίσει τὴν ἄκραν τοῦ φορέματός της. Ἐμείναμεν μαζὶ ἕως τὸ ἑσπέρας καὶ ἤμην ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων. Διατί νὰ μοῦ τὴν πάρῃς; ἔκραξεν ὁ Ὀλιβιέρος, ὅστις ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀναμνήσεων εἶχε λησμονήσει τὴν παρουσίαν τοῦ Οὐρβάνου καὶ ἐφάνη ὡς ἐξαφνισθεὶς βλέπων αὐτὸν ἀντικρύ του. Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ θυμώσω, ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ, ἂς μὴν ὁμιλῶμεν περὶ τούτου. Μόνον τὰ παρελθόντα καλὰ θέλω νὰ ἐνθυμηθῶ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπανῆλθον ἐδῶ. Ὅλα ὅμως ἤλλαξαν. Δὲν βλέπω παρὰ χιόνι καὶ δὲν ἀκούω τίποτε. Οἱ ζιζίκοι ἀπέθαναν καὶ ἡ βρύσις εἶναι παγωμένη. Ἀλλὰ δὲν μετανοῶ ὅτι ἦλθα. Τώρα ἂς ἐπιστρέψωμεν, ἂν θέλῃς.

— Τὸ *«ἂν θέλῃς»* εἶναι ὑπεράστειον, ἐσκέφθη ὁ Οὐρβάνος, μὴ ἔχων τὸ θάρρος νὰ σκώψῃ τὸν φίλον του μεγαλοφώνως.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν οἰκίαν ἦτο ἤδη ἀργά. Τὸ ῥῖγος τοῦ Ὀλιβιέρου εἶχεν αὐξήσει καὶ ἡ ἀναφθεῖσα μεγάλη πυρὰ δὲν ἴσχυε νὰ τὸν θερμάνῃ. Ὁ Οὐρβάνος τοῦ ἐπρότεινε νὰ ἑτοιμάσῃ ἓν θερμὸν πόντσι.

— Ναί, ναί, ἑτοίμασέ το ὀγλήγωρα ἔκραξεν ὁ Ὀλιβιέρος. «Διὰ νὰ ἠμπορέσω νὰ κοιμηθῶ, ἐπρόσθεσε σιγαλώτερα, ἐνῷ ἔτρεχεν ὁ Οὐρβάνος νὰ ζητήσῃ ῥῶμι.

[1] Τέλος ἴδε σελ. 459.

Ὁ Ὀλιβιέρος κατώρθωσε τῷ ὄντι νὰ κοιμηθῇ ὅλην τὴν νύκτα, ἀλλὰ τὸ πρωῒ ἐξύπνησε μ' ἐγκεφαλικὸν πυρετόν. Ὁ Οὐρβάνος τρομάξας ἔτρεξεν εἰς τοῦ πατρός του, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη ψυχρότατα ἀρκεσθεὶς νὰ τοῦ ὑποδείξῃ τὴν κατοικίαν τοῦ ἰατροῦ. Τοῦτον ηὐτύχησεν ὁ Οὐρβάνος νὰ εὕρῃ καὶ νὰ ὁδηγήσῃ ἀμέσως εἰς τὴν κλίνην τοῦ Ὀλιβιέρου. Ὁ ἰατρὸς ἔσεισεν ἀπαισιοδόξως τὴν κεφαλήν, διώρισε τὰ ἀναγκαῖα φάρμακα καὶ μετέβη νὰ εἴπῃ εἰς τὸν πατέρα τοῦ Ὀλιβιέρου ὅτι ὁ υἱός του κινδυνεύει. «Ἀφίσατέ με τὴν διεύθυνσίν του, ἀπεκρίθη οὗτος, θὰ ὑπάγω νὰ τὸ ἰδῶ».

Μετ' ὀλίγον τῷ ὄντι διηυθύνθη πρὸς τὴν ὑποδειχθεῖσαν οἰκίαν, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν μετενόησε καὶ περιωρίσθη νὰ στείλῃ τὴν ὑπηρέτριαν νὰ μάθῃ πῶς εἶναι.

— Ὁ κ. Ὀλιβιέρος δὲν εἶναι διόλου καλά, εἶπεν αὕτη ἐπιστρέψασα. Ἠναγκάσθησαν νὰ τοῦ δέσουν τὰ χέρια. Δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ δαγκάνῃ μίαν πλεξοῦδαν μαλλιὰ καὶ νὰ φωνάζῃ: Μαρία! Μαρία!..

— Μαρίαν τὴν λέγουν; εἶπεν ὁ πατήρ. Ἀπὸ ἔρωτα κανεὶς δὲν ἀποθνήσκει. Ποῖος τὸν περιποιεῖται;

— Ἕνας φίλος του, αὐτὸς ποῦ ἦλθεν ἐδῶ. Εἶναι πολὺ φοβισμένος, ἀπεκρίθη ἡ ὑπηρέτρια.

Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, βλέπων ὅτι ὁ Ὀλιβιέρος δὲν ἦτο καλλίτερα, ἐπανῆλθεν ὁ Οὐρβάνος εἰς τοῦ πατρός του καὶ τοῦ ἐζήτησεν ὀλίγα χρήματα. Οὗτος τοῦ ἔδωκεν ἐλάχιστον ποσὸν καὶ μὲ τόσον ἄσχημον τρόπον, ὥστε ὁ Οὐρβάνος ἠρώτησεν αὐτὸν ξηρῶς:

— Ὁ ἰατρὸς θεωρεῖ τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ σας κινδυνεύουσαν. Ἂν τύχῃ δυστύχημα, θέλετε νὰ ἔλθω νὰ σᾶς εἰδοποιήσω διὰ τὴν κηδείαν;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ πατὴρ μετὰ τῆς αὐτῆς ψυχραιμίας.

Ὁ Λάζαρος καὶ οἱ φίλοι του, μαθόντες ὅτι ὁ Ὀλιβιέρος ἐκινδύνευε, προσῆλθον ἀθρόοι καὶ ἀνέλαβαν νὰ διανυκτερεύωσι κατὰ σειρὰν παρὰ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ. Ὁ Οὐρβάνος ἐφαίνετο ἀπηλπισμένος καὶ ἐθεώρησε καθῆκον του νὰ ὁμολογήσῃ εἰς τὸν ἰατρὸν τὴν ἠθικὴν ἀφορμὴν τῆς ἀσθενείας τοῦ Ὀλιβιέρου.

— Ἅμα γίνῃ ὀλίγον καλλίτερα, ἀπήντησεν οὗτος, πρέπει νὰ τὸν ἀπομακρύνετε ἀπὸ τὸ δωμάτιον τοῦτο καὶ ἀπὸ πᾶν δυνάμενον νὰ τοῦ ἐνθυμίσῃ αὐτὴν τὴν γυναῖκα.

Μετὰ παρέλευσιν δέκα ἡμερῶν ὁ πυρετὸς ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς καὶ ὁ Ὀλιβιέρος μετεκομίσθη εἰς τὸ οἴκημα τοῦ Λαζάρου, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπεῖχε πολύ. Οἱ **Νεροπατέρες** ἀνεστάτωσαν ὅλην τὴν οἰκίαν διὰ νὰ οἰκονομήσουν ἥσυχον δωμάτιον διὰ τὸν ἀσθενῆ. Ὁ ἰατρὸς ἐφαίνετο ἤδη πλέον εὔελπις. Κατὰ συμβουλὴν αὐτοῦ καὶ διαταγὴν τοῦ Λαζάρου ὁ Οὐρβάνος ἔπαυσε νὰ ἔρχεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἤρχισεν ὁ Ὀλιβιέρος ν' ἀναγνωρίζῃ τοὺς περὶ αὐτόν. Ὅταν δὲ ἀργότερα, ἀφοῦ παρῆλθεν ὁ κίνδυνος, ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ, ὁ Λάζαρος ἀπεκρίθη ὅτι ὁ Οὐρβάνος ἐταξείδευε πρὸ ἡμερῶν. Μετὰ τῆς ζωῆς ἀνεγεννᾶτο καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς Μαρίας, ὄχι ὅμως ὅπως πρὶν ἀφορήτως ὀδυνηρὰ καὶ ἀπελπιστική, ἀλλὰ μετέχουσα ἤδη ποιητικῆς μελαγχολίας. Τὴν ἀνάρρωσιν τοῦ Ὀλιβιέρου ἐπετάχυναν αἱ ἀδελφικαὶ περιποιήσεις τῶν φίλων του, οἵτινες ἐπροσπάθουν διὰ παντὸς τρόπου νὰ τὸν διασκεδάσωσι καὶ διὰ παντοίων προφυλάξεων ν' απομακρύνωσι τὸν κίνδυνον ὑποτροπῆς τῆς νόσου ἢ τῆς ἀπελπισίας. Μετ' ὀλίγον ἐδόθη εἰς τὸν ἀσθενῆ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ ἡ ἄδεια νὰ ἐξέλθῃ. Κατὰ τὴν πρώτην του ἔξοδον ὁ Λάζαρος καὶ ὁ Βαλεντῖνος ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν κῆπον τοῦ Λουξεμβούργου. Ἦτο ἡλιακὴ ἡμέρα τοῦ λήγοντος Μαρτίου καὶ πλῆθος πτηνῶν ἔψαλλαν ἐκ τῶν ἀρχομένων νὰ πρασινίζωσι κλάδων τὸν πρόλογον τῆς ἐγγιζούσης ἀνοίξεως.

Ἐνῷ ἀνεπαύοντο ἐπὶ μαρμαρίνου καθίσματος, διῆλθε πρὸ αὐτῶν νεανίας ἔχων εἰς τὸν βραχίονά του γυναῖκα, μετὰ τῆς ὁποίας συνδιελέγετο ζωηρῶς καὶ ἐγέλα εὐθύμως. Ὁ Ὀλιβιέρος ἀνεγνώρισε τὸν διαβάτην καὶ πρὶν προφθάσωσι ὁ Λάζαρος καὶ ὁ Βαλεντῖνος νὰ τὸν κρατήσωσι ἔτρεχε κατόπιν τοῦ Οὐρβάνου.

— Ὁ Ὀλιβιέρος! ἀνέκραξεν οὗτος, ἀναγνωρίζων τὸν παλαιόν του φίλον, καὶ σπεύδων ἔπειτα νὰ προσθέσῃ κατὰ νεῦμα τοῦ Λαζάρου: ἐπέστρεψα χθὲς εἰς Παρισίους καὶ ἡτοιμαζόμην νὰ ἔλθω νὰ σὲ ἰδῶ;

Ἡ σύντροφος τοῦ Οὐρβάνου ἐντραπεῖσα τοὺς προσερχομένους, εἶχε θεωρήσει πρέπον νὰ κρυβῇ.

— Καὶ ἡ Μαρία τί ἀπέγεινεν; ἠρώτησεν ὁ Ὀλιβιέρος τοῦ ὁποίου τὸ αἷμα εἶχε παγώσει, ὅταν εἶδε τὸν ζωγράφον μετὰ γυναικός.

— Πῶς θέλεις νὰ ἠξεύρω, ἀφοῦ ἔλειπα ἀπὸ τοὺς Παρισίους; Ἔπειτα δὲν εἶχα καὶ μεγάλην ἀνησυχίαν. Ἐγώ, ὡς γνωρίζεις, λησμονῶ εὔκολα, καὶ ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις, ἐπρόσθεσεν ὁ Οὐρβάνος προσάγων τὴν γυναῖκα τὴν ὁποίαν ἐσυνόδευεν.

— Ἤμην βέβαιος, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος ἡσυχάσας, ὅτι δὲν ἠγάπησες ποτὲ τὴν Μαρίαν.

— Καὶ αὐτὴν τὴν λέγουν Μαρίαν, ἀπήντησεν ὁ ζωγράφος, δεικνύων τὴν ἐρωμένην του, καὶ τὴν ἀγαπῶ πολὺ ἀπὸ χθές. Ἡ πρώτη Μαρία ἀπέθανε, ζήτω ἡ δευτέρα Μαρία!

— Θὰ ἔλθω νὰ σ' ἴδω, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος ἀποχαιρετῶν αὐτόν.

Ἡ συνάντησις αὕτη δὲν τὸν ἐτάραξε πολύ, τὸ δὲ ἑσπέρας ἦτο σχεδὸν εὔθυμος. Τὴν ἐπιοῦσαν μετέβη μετὰ τοῦ Λαζάρου εἰς τοῦ πατρός του, διὰ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ χρήματα ἐκ τῆς μητρικῆς του κληρονομίας. Ἀλλ' ὁ πατήρ του ἦτο ἀπών. Εὗρον μόνην τὴν ὑπηρέτριαν.

— Χαίρομαι πολὺ ὅτι σᾶς ἐπαναβλέπω, εἶπεν αὕτη. Ἔχω καὶ ἐπιστολὴν νὰ σᾶς δώσω. Τὴν ἔφερε μιὰ κυρία καί, κατ' εὐτυχίαν, ἐνῷ ἔλειπεν ὁ πατέρας σας, διότι θὰ τὴν ἐξέσχιζε καθὼς τὰς ἄλλας. Φαίνεται πολὺ θυμωμένος μὲ αὐτὴν τὴν κυρίαν καὶ μ' ἐφοβέρισεν ὅτι θὰ μὲ διώξῃ ἂν τῆς εἴπω ποῦ κάθεσθε.

Ὁ Ὀλιβιέρος εἶχεν ἤδη ἀνοίξει τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀνεγίνωσκεν ἀπλήστως τὰ ἑξῆς:

«*Ὀλιβιέρε,*

«Εἶμαι ἐλευθέρα ἀπὸ δεκαπέντε ἡμερῶν, καὶ σ' ἔγραψα τρεῖς ἐπιστολάς, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἀπεκρίθης. Πιθανὸν εἶναι νὰ ἐπίστευσες ὅτι ἤμην ἔνοχος,

'Αλλ' ὄχι μόνον ἤμην ἀθῷα, ἀλλ' οὐδὲ κἂν μοῦ ἀπεδίδετο ὡρισμένη κατηγορία. 'Εζήτουν μόνον πληροφορίας περὶ τοῦ συζύγου μου καὶ ἅμα ἐπείσθησαν ὅτι δὲν ἠξεύρω τίποτε, μὲ ἀπέλυσαν ἀμέσως. Σὲ περιμένω ἀπὸ δεκαπέντε ἡμερῶν. 'Αλλ' ὡς φαίνεται δὲν μ' ἐσυγχώρησες. Θὰ σὲ περιμείνω ἀκόμη δύο ἡμέρας εἰς τὴν παλαιάν μου κατοικίαν καί, ἂν δὲν ἔλθῃς, θ' ἀναχωρήσω ἀπὸ τοὺς Παρισίους. 'Επώλησα ἤδη τὰ σκεύη μου, ἀλλὰ πρὶν φύγω, ἤθελα νὰ σὲ ἀποχαιρετήσω καὶ ἔπειτα νὰ σὲ ἀφίσω ἐλεύθερον. Σὲ ὁρκίζομαι ὅτι δὲν μετεῖδα τὸν Οὐρβάνον καὶ ὅτι ποτὲ δὲν τὸν ἠγάπησα. Πολλὰς φορὰς σὲ παρεμόνευσα τὴν νύκτα ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας σου διὰ νά σε ὁμιλήσω ὅταν θὰ ἐπέστρεφες, ἀλλὰ σὺ ἔμενες, ὡς φαίνεται, ἀλλοῦ. Σὲ γράφω τελευταίαν φορὰν καὶ μετὰ δύο ἡμέρας δὲν θὰ εἶμαι πλέον ἐδῶ. Ἂν θέλῃς λοιπόν, ἔλα νὰ μὲ ἰδῇς, εἰδεμὴ Ὑγίαινε».

— Πότε σ' ἔδωκαν αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν; ἠρώτησεν ὁ Οὐρβάνος τὴν ὑπηρέτριαν.

— Πρὸ πέντε ἢ ἓξ ἡμερῶν.

— Τότε εἶναι πλέον ἀργά! ἀνέκραξεν ὁ 'Ολιβιέρος, καὶ ὅμως ἔσπευσε νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ Λαζάρου εἰς τὸ ἀρχαῖον οἴκημα τῆς Μαρίας.

— Ἡ κυρία Δυκαμπῆ ἀνεχώρησε πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ θυρωρός.

— Τόσον καλλίτερα, ἐψιθύρισεν ὁ Λάζαρος, σπεύδων ν' ἀπομακρυνθῇ μετὰ τοῦ φίλου του.

— 'Αλλ' οὔτε ὁ Οὐρβάνος δὲν τὴν μετεῖδε, ἐσκέπτετο καθ' ἑαυτὸν ὁ 'Ολιβιέρος, τοῦ ὁποίου ἤρχιζεν ἤδη νὰ μεταβάλλεται εἰς ποιητικὴν ἀνάμνησιν ὁ ἔρως.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 5 Δεκεμβρίου 1894.— Ὁ διευθυντὴς κ. Δαίρπφελδ ἀναγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ διασήμου Ἄγγλου ἐπιστήμονος, τοῦ Νέστορος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης Καρόλου Νεύτωνος, ὅστις διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐν Μυτιλήνῃ καὶ ἐν τῇ Μικρᾷ 'Ασίᾳ ('Αλικαρνασσῷ καὶ Κνίδῳ) γενομένων ἀνασκαφῶν ἐπροίκισε τὸ βρεταννικὸν μουσεῖον διὰ πολυτίμων τῆς τέχνης θησαυρῶν. Ὁ Σουηδὸς ἀρχαιολόγος κ. Βίδδε, ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Οὐψάλας ἐκθέτει κατόπιν τὰ πορίσματα τῶν ἐν τῷ σημερινῷ Πόρῳ (τῇ ἀρχαίᾳ Καλαυρίᾳ) ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἐνεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν. Ὁ χῶρος, ἐν ᾧ ἔσκαψε, κεῖται βορειοδυτικῶς τῆς σημερινῆς πόλεως, ὅπου ἠγείρετο ἐν τόπῳ περιφανεστάτῳ τὸ περίφημον ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος, τὸ κέντρον τῆς πρὸ τῆς δωρικῆς μεταναστάσεως κατὰ τὴν μυκηναίαν λεγομένην ἐποχὴν ἀκμασάσης ἀμφικτιονίας τῶν πόλεων Τροιζῆνος, Ἑρμιόνης, Ναυπλίας, Πρασιῶν, Ἐπιδαύρου, Αἰγίνης, Ἀθηνῶν καὶ Ὀρχομενοῦ τοῦ βοιωτίου, καθ' οὓς χρόνους τὸ ἐμπόριον ἠκολούθει ἔτι τὴν πρὸς ἀνατολὰς ὁδὸν ἐκ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ἀνεσκάφη δὲ ὁ ναὸς μετὰ τοῦ περιβόλου αὐτοῦ καὶ σύμπλεγμα ὁλόκληρον ἄλλων οἰκοδομημάτων, πρὸς τὸ ἱερὸν σχετιζομένων. Ὁ περίβολος ἔχει μῆκος 56 μέτρων καὶ πλάτος 28, συγκείμενος ἐκ τιτανολίθων κυανοφαίων, μὴ ἐξειργασμένων, ὀρθογωνίου ὅμως μᾶλλον τομῆς. Μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκονται καὶ μεγάλοι πώρινοι λίθοι. Ὁ περίβολος εἶχε δύο εἰσόδους, ὧν ἡ ἑτέρα ἐκοσμεῖτο καὶ ὑπὸ προπυλαίου. Ὁ ναὸς ἦτο ἰωνικὸς περίπτερος (κίονες 6:12), ἐκτίσθη δὲ ταὐτοχρόνως μετὰ τοῦ περιβόλου, ἤτοι κατὰ τὸν 6ον πρὸ Χρ. αἰῶνα. Τὰ θραύσματα τῶν μυκηναίων ἀγγείων μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἐποχῆς, μέχρι τῆς ὁποίας ἀνάγεται ἡ λατρεία τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ κυρίου θεοῦ τῶν πανάρχαίων Μινυῶν. Τὰ δευτερεύοντα κτίρια εἶνε 1) στοὰ ἐκ πολυγωνικῶν λίθων· οἱ κίονες αὐτῆς δεικνύουσι συγγένειάν τινα πρὸς τοὺς ἐν τῷ Παρθενῶνι καὶ ἀνάγονται ἑπομένως εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 5ου αἰῶνος· 2) στοὰ ἄλλη, κτίσμα ἴσως τοῦ Εὐμένους Β', ἐξ ἧς εὑρέθη ὡραῖον κιονόκρανον ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἐσωτερικῶν (ἰωνικῶν) κιόνων· 3) κτιριόν τι ἐν σχήματι τραπεζίου, μετὰ προστώου καὶ τεσσάρων δωματίων ὄπισθεν αὐτοῦ· 4) προπύλαιον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ εἴσοδος εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω οἰκοδομημάτων καὶ πρὸ τοῦ ναοῦ ἐκτεινομένην πλατεῖαν· 5) δυτικῶς αὐτοῦ μακρὰ στοὰ μὲ προβλῆτας ἑκατέρωθεν ἐν εἴδει παρασκηνίων· οὐ μακρὰν αὐτῆς εὑρέθησαν βάσεις ἀνδριάντων, ἴχνη δὲ βάσεων πρὸ αὐτῆς, ἐξ ὧν δῆλον ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἦτο τὸ βουλευτήριον (προσόμοιον πρὸς τὸ ἐν Μαντινείᾳ)· 6) αὐλὴ περιβαλλομένη ὑπὸ δωματίων, ὧν τὸ μέγιστον διατηρεῖται καλῶς· περὶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ ὑπάρχει βάθρον, ὅπερ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διὸς τῷ ἐν τῷ Μεγαρίδι ἀνασκαφέντι. Ὁ λαλῶν ἐκφέρει τὴν γνώμην ὅτι ἐναντίον πρὸς τὰ τέως ὑποτιθέμενα ἡ ἀρχαία Καλαυρία πρέπει νὰ θεωρηθῇ κειμένη οὐχὶ ἔνθα ἡ σημερινὴ πόλις κεῖται, ἀλλ' ἐγγὺς τοῦ ἱεροῦ, εἰς ὃ καὶ ἡ καλλιεργουμένη γῆ προσέκειτο καὶ ἡ ἀρχαία νεκρόπολις. Οὕτω πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ἡ Καλαυρία ἐκ τοῦ πρώτου περὶ τὸ ἱερὸν οἰκισμοῦ προέκυψεν, ὡς οἱ Δελφοὶ ἐκ τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.— Μετὰ ταῦτα ὁ διευθυντὴς κ. Δαίρπφελδ ἀνέφερέ τινα περὶ τῶν παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφῶν καὶ ἀκριβέστερον ἰδίως ἐλάλησε περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἐν Λίμναις ἱεροῦ τοῦ Διονύσου. Ἀνεσκάφη ὁ ἐν εἴδει τριγώνου περίβολος τοῦ ἱεροῦ, ὅπερ ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ζητούμενον τοῦτο τοῦ Διονύσου. Ἡ πρὸς δυσμὰς πλευρὰ αὐτοῦ ἅπτεται τῆς γνωστῆς ἐκ τῶν προτέρων ἀνασκαφῶν ἀρχαίας πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν φερούσης ὁδοῦ, ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν καὶ ἡ πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν παράκεινται ὁμοίως εἰς δύο ἄλλας ἀρχαίας ὁδούς, διακλαδιζομένας ἐξ ἐκείνης καὶ φερούσας πρὸς τὸν Ἄρειον πάγον. Παρ' αὐτὰς ἔκειντο ποικίλα κτίρια, εἰς ἓν ἐκ τῶν ὁποίων εὑρέθη πρὸ μικροῦ κάλλιστον ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ψηφιδωτόν, ἀποτελοῦν τὸ ἔδαφος δωματίου καὶ ἀκέραιον διατηρούμενον· εἶνε τοῦτο τὸ ἀρχαιότατον διὰ σχημάτων κοσμούμενον ἑλληνικὸν ψηφιδωτὸν (τοῦ 5ου ἢ 6ου ἴσως αἰῶνος). Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ εὑρέθη πέρυσιν ἤδη βωμὸς μέγας τραπεζοειδὴς καὶ ληνὸς ἀρχαῖος· ἀναθήματα δὲν εὑρέθησαν, διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι τοιαῦτα δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῷ ἅπαξ τοῦ ἔτους ἀνοιγομένῳ τούτῳ ἱερῷ. Ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ εὑρέθη πέρυσιν ἤδη καὶ τὸ Βακχεῖον μετὰ τῆς εἰς τὸν 3ον περίπου αἰῶνα μετὰ Χρ. ἀναγομένης ἐπιγραφῆς τῶν Ἰοβάκχων. Διεξερχόμενος κατόπιν ὁ κ. Δαίρπφελδ τὰς ἀρχαίας περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἐν Λίμναις ἱεροῦ τοῦ Διονύσου μαρτυρίας (συγγραφέων καὶ σχολιαστῶν) εὑρίσκει ὅτι τοῦτο πάντως ἔκειτο οὐχὶ παρὰ τὸν Ἰλισόν, ἀλλ' ἐν ἄστει καὶ δὴ ἐγγὺς τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς. Οἱ παλαιότεροι ἀγῶνες (τὰ Ἀνθεστήρια) ἔπαυσαν ἐνταῦθα τελούμενοι, ὅταν ἐπὶ Λυκούργου ἀνηγέρθη τὸ μέγα παρὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου θέατρον, εἰς ὃ καὶ μετεφέρθησαν οὗτοι. Καὶ ἡ θέσις τῶν «Λιμνῶν» συνδυαζομένη καὶ πρὸς τὰ παρὰ Δημοσθένει (ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ) ἀναφερόμενα περὶ τοῦ κλισίου τοῦ ἥρωος «Καλαμίτου», ἁρμόζει κάλλιστα πρὸς τὸν «εὔυδρον» παρὰ τὰς ὑπὸ τὴν Πνύκα πηγὰς καὶ τὴν Ἐννεάκρουνον τόπον. Τοῦ Θουκυδίδου δὲ τὸ περιώνυμον χωρίον (Β' 15) δὲν ἀντιφάσκει ἀλλὰ συμφωνεῖ πρὸς ταῦτα διά τε τῶν λοιπῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων εἰδήσεων καὶ τοῦ κακῶς ἑρμηνευομένου: πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως, ὅπερ σημαίνει τῆς παναρχαίας ἐπὶ Θησέως πόλεως. Τούτοις προσεπιμαρτυρεῖ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ ἀναφερόμενον βουκόλιον, τὸ παρὰ τὸ Πρυτανεῖον, ὅπερ βεβαίως εἶνε ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ θόλος. Τὰ σημερινὰ δὲ εὑρήματα, ὡς ὁ βωμὸς καὶ ὁ ληνὸς καὶ τὸ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ πάλαι ἱεροῦ κτισθὲν Βακχεῖον, ἔτι δὲ ἡ ἔλλειψις ἀναθημάτων προσέρχονται εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν περὶ τῆς ταὐτότητος τοῦ ζητουμένου ἱεροῦ,

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου
πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ
ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ
Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

1895

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑΣ„ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΣΤΑΔΙΟΥ — ΟΔΟΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΕΙΟΥ 7

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
1895

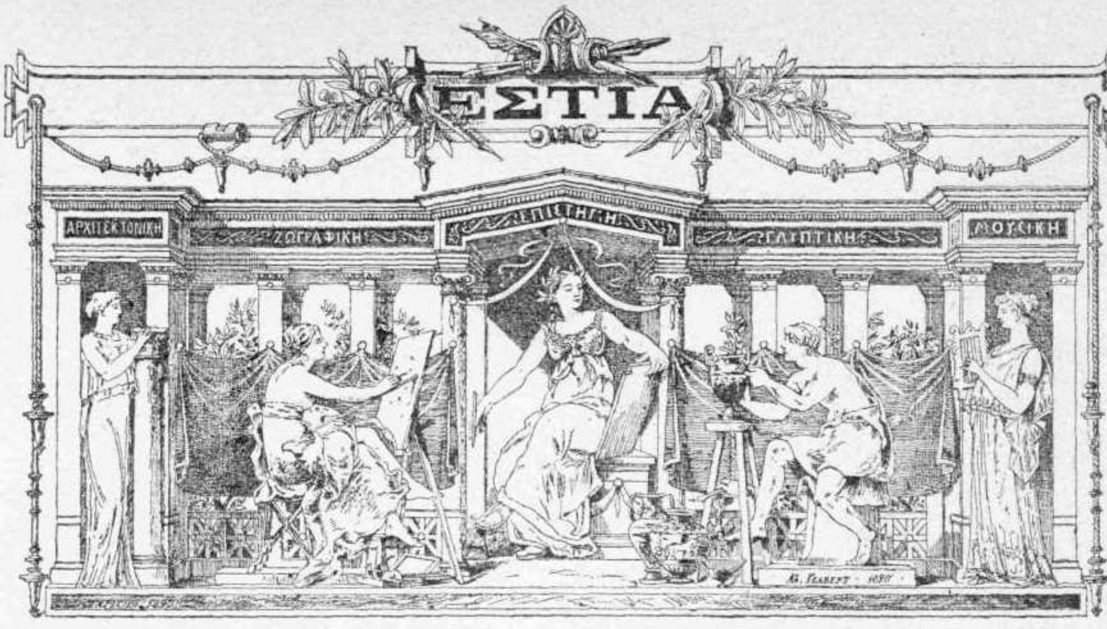

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Γ. Ἀξιώτου: Κρυφὸς Πόνος, σ. 219.
Ν. Δ. Ἐπισκοποπούλου: Ὁ νεκρός, σ. 170.
Ἀργύρη Ἐφταλιώτη: Μεσάνυχτα, σ. 30.—Ἡ Ψυχοπαῖδα τοῦ κὺρ Ζαχαρία, σ. 83.—Δύο Εἰκόνες, σ. 102.—Μερμηγκοφωλιά, σ. 107.
Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Ἡ Μόρτισσα σ. 18.—Ὁ Ἰατρὸς Κοτταρᾶς σ. 38.
Ἀνδρέα Καρκαβίτσα: Κακοσημαδιά, σ. 51, 58, 69, 75.
Γρηγορίου Ξενοπούλου: Τὸ Θῆλυ, σ. 179.
Ζ. Δ. Παπαντωνίου: Ὁ Ψωμᾶς, σ. 123.
Ἠλία Δ. Σταύρου: Ὑπὸ τὴν γέφυραν, σ. 77.—Τὸ ὄνειρο τῆς ὀρφανῆς, σ. 109.
Χιώτισσας: Ὄνειρον Μεσονυκτίου, (ἐπαινεθὲν εἰς τὸν Διαγωνισμὸν) σ. 139.

Μεταφρασμένα

Μαυρικίου Γιοκάϊ: Ὄνειρον καὶ Ζωή, μετάφρ. Ν. Ἐπ. (μετ' εἰκόνων) σ. 4, 12, 21, 38, 53, 60, 70, 76, 86.
Ἐδγάρδου Πόου: Ὁ Χρυσοκάραβος, μετάφρ. Ε. Δ. Ροΐδου (μετ' εἰκόνων), σ. 124, 133, 142, 156, 165, 173, 181.
Βγιόρνσον: Ἡ φωλεὰ τοῦ Ἀετοῦ, (μετάφρ. Α. Π. Κ.) σ. 22.
Γιαροσλὰβ Φρχλίκη: Ποίησις καὶ Πεζότης, (μετάφρ. Α. Π. Κ.) σ. 74.
Καρόλου Δίκενς: Οἱ πέντε ἀδελφὲς τῆς Γιόρκης (μετάφρασις Ξενητεμένου), σ. 91, 98, 107.
Αἰμιλίου Ζολᾶ: Ὁ ποταμός, (μετάφρ. Μ. Δ. Φ.) σ. 196.
Ἡ φωτογραφία τοῦ ὑπολοχαγοῦ (ἐκ τῶν βραβευμένων τοῦ Tit-Bits) σ. 15.

ΣΚΗΝΙΚΑ

Πρωτότυπα

Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Στὴν Ἰτιὰ ἀπὸ κάτω, δραματικὸν εἰδύλλιον, (ἀπόσπασμα) σ. 178.
Γρηγορίου Ξενοπούλου: Καλλιτέχνις, διάλογος, σ. 206, 214.

Μεταφρασμένα

Ἔνρικ Ἴψεν: Ὁ θάνατος τῆς Ἀασῆς (ἀπὸ τὸν Peer Gynt) σ. 182.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Πέτρου Βασιλικοῦ: Νεκροστόλισμα, σ. 87.—Στὴν Ἐρημιά, σ. 191.
Γεωργίου Βιζυηνοῦ: Μαργαρώ, σ. 161.—Φειδοτράγουδα, ὁ Λησμονημένος σ. 177.
Μ. Δ. Γιαννουκάκη: Ὁ Φλεβάρης, σ. 54.
Ι. Γρυπάρη: Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακόττες (σονέττα) σ. 14, 57, 137.
Γεωργίου Δροσίνη: Τραγούδια τῆς Ἀκρογιαλιᾶς: Ἡ Στοιχειωμένη Μηλιά, σ. 17.—Τὸ χωριό, Τῆς κοπέλας τὸ νερό, Ἡ καταχνιά, Τρελὴ μητέρα, Τὸ κοιμητῆρι, σ. 153.
Ἄγιδος Θέρου: Τραγούδια: Φύλλο καὶ κλαρί, Ἥμερη Ζωή, Μοῦπες ὄχι, σ. 196.
Μ. Α. Μαλακάση: Λευκὰ Τραγούδια: Ψυχὴ καὶ ὄνειρα σ. 162.—Ἀνοιξιάτικα, σ. 165.—Ἀνάγλυφα (σονέττα) σ. 218.
Κωνστ. Μάνου: Τραγουδάκι, σ. 23.
Δ. Ι. Μάργαρη: Ξανθοῦλα σ. 62.—Νᾶξερες, σ. 201.
Γερασίμου Μαρκορᾶ: Ἡ Κόρκυρα, σ. 49.—Γιὰ τοὺς Γάμους Ἀγγέλου Γιαλλινᾶ καὶ Ἀγγελικῆς Τοπάλη, σ. 150.
Ἀνδρέου Μαρτζώκη: Τὸ δόντι του καὶ τὸ δικό μου, σ. 117.
Στεφάνου Μαρτζώκη: Σονέττα, σ. 29.—Τὸ 1894, σ. 30.—Σὲ μιὰ Ἑβραία, σ. 70.—Ὁ Γέννερ σ. 92.—Τὸ Καράβι σ. 173.
Κωστῆ Παλαμᾶ: Τὰ ὄνειρα καὶ τὰ ἔργα: Τὸ παραπονο τοῦ δέντρου, σ. 6.—Φεβρουάριος, (αὐτόγραφον) σ. 65.—Διπλῆ Ψυχή, σ. 129.
Ἀλεξ. Πάλλη: Ὁ σκύλος μου, σ. 78.—Τὸ τραγί, σ. 87.—Ὄνειρο, σ. 113.
Ἀχιλλέως Παράσχου: Ἡ Μάγισσα, σ. 41.—Τὸ κεράκι, σ. 43.—Ὁ Γέρων Διδάσκαλος, σ. 81.
Ἰωάννου Πολέμη: Μάϊος, (αὐτόγραφον) σ. 169.
Λάμπρου Πορφύρα: Χαμένοι Ἀντίλαλοι: Τὰ μάτια της, Αὐγοῦλα, σ. 80.
Γεωργίου Σουρῆ: Ἰανουάριος, (αὐτόγραφον) σελ. 9.
Στ. Ι. Στεφάνου: Μάρτιος, σ. 106.
Ι. Ψυχάρη: Τὸ Παλάτι, σ. 142.

Μεταφρασμένα.

Tennyson: Ἀδελφές, μετάφρ. Δ. Ἠλιακοπούλου σ. 33.
Leconte de Lisle: Ἡ ἀθυμία τοῦ Διαβόλου, μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη σ. 73.
José Maria de Herédia: Περσεὺς καὶ Ἀνδρομέδα, μετάφρ. Ι. Γρυπάρη σ. 105.
Victor Hugo: Ἥλιου Βασίλεμα, μετάφρ. Καλυβίτου, σ. 198.
Casimir Delavigne: Οἱ Τρωαδίτισσες (μετάφρ. Γ. Σακαλῆ) σ. 209.
Κριλώφ: Λέοντος Ἀνατροφή, μετάφρ. Π. Α. Ἀξιώτου σ. 135.
Ἐκ τῶν τοῦ Χάϊνε, μετάφρασις Ἀγγέλου Σ. σ. 94.
Ἰλιάδος Λ., 1—90 μετάφρ. Ἰακώβου Πολυλᾶ, σ. 97.—Ἰλιάδος Θ. 653—796, μετάφρ. τοῦ ἰδίου, σ. 111.
Ὁ θάνατος τοῦ Ἰαγναδάττα, ποίημα ἰνδικό, μετάφρ. Α. Ν. Κεφαλληνοῦ, σ. 188, 194, 205.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Χαρ. Ἀννίνου: Ἀχιλλεὺς Παράσχος σ. 43.
Ἱερωνύμου Ἀρχ. Βογιατζῆ: Ἡ ψυχαγωγικὴ μέθοδος, σ. 54.
Ἀργύρη Ἐφταλιώτη: Ἕνα τραγοῦδι τοῦ Δροσίνη, σ. 39.
Α. Π. Κουρτίδου: Διαγωνισμὸς Διηγήματος, Κρίσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς, σ. 138, 150, 157.
Γρηγορίου Ξενοπούλου: Τὸ ἔργον τοῦ Παράσχου, σ. 47.
Κωστῆ Παλαμᾶ: Ἡ σαφήνεια καὶ ἡ ἀσάφεια ἐν τῇ ποιήσει, σ. 26, 34.—Ὁ ποιητής, σ. 46.
Ἐμμ. Ροΐδου: Ἡ ποίησις τοῦ Παράσχου, σ. 43.
Γ. Κοζάκη Τυπάλδου: Ἓν δρᾶμα, σ. 84.
Γ. Ν. Χατζιδάκι: Ἀναβάτης οὐχὶ Ἀνελκυστήρ, Ποδηλάτης οὐχὶ Ποδηλατιστής, σ. 163.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Γεωργίου Σωτηριάδου: Ἰωσὴφ Δούρμ, σ. 89.—Ἐρνέστος Κούρτιος σ. 132.
Δ. Φίλιου: Ἀνὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα: Ἡ Ἡγησώ, ὁ Δεξίλεως (μετὰ δύο εἰκόνων) σ. 68.
Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, σ. 55, 63, 111, 119.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Σπ. Π. Λάμπρου: Ἐθνικαὶ Ὕβρεις, σ. 130, 140, 154, 163, 172.—Τῆς Κερᾶς τὸ Μάρμαρο, σ. 202, 210.
Μ. Ι. Μαρκόπολι: Ναιξακαὶ προλήψεις, σ. 79.
3) *Ν. Γ. Πολίτου*: Ἡ Λαογραφία τῆς Λέσβου, σ. 19, 28.

Χ. Χρηστοβασίλη: Τ' αὐτιὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, σ. 183.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ καὶ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου: Ἡ Ὑπέρεια ἐν Φεραῖς, σ. 100.
Μ. Ι. Μαρκόπολι: Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία τῆς πόλεως Κύθνου, σ. 126.
Ἀντ. Μηλιαράκη: Τὸ νόσημα μιᾶς Βασιλίσσης παραμορφούμενον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, σ. 2, 10.—Τελετὴ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, σ. 220.
Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι: Ἰαπετικοὶ λαοί, σελ. 51.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Κ. Ξ. Παπανικητοπούλου: Ὁ Σείριος, σ. 93.
Ἐπιστημονικὰ ἀνέλεκτα: (τοῦ κ. Ὁ. Ρουσσοπούλου) σ. 7, 31, 79, 87, 103, 110, 118, 127, 143, 152, 159, 175.
Ἐκ τοῦ Ἀστεροσκοπείου: (τοῦ κ. Δ. Αἰγινήτου) Ὁ οὐρανὸς τοῦ Ἰανουαρίου, σ. 7.—Ὁ οὐρανὸς τοῦ Φεβρουαρίου, σ. 56.— Ὁ οὐρανὸς τοῦ Μαρτίου, σ. 89.— Ὁ οὐρανὸς τοῦ Ἀπριλίου, σελ. 120.— Ὁ οὐρανὸς τοῦ Μαΐου σελ. 160.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Δ. Βικέλα: Οἱ Διεθνεῖς Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, σ. 145.
Π. Ε. Δρακούλη: Ὁ ἀνατέλλων ἀνθρωπισμός, σ. 106.
Σπ. Παγανέλη: Μιχαὴλ Ἄγγελος Βουοναρόττης, σ. 186.
Α. Ν. Πετσάλη: Μουσικὴ Ἐπιθεώρησις, σ. 95.
Σ. Δ. Σταματιάδου: Σκέψεις ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, σ. 66, 103.
Ταγκρέδη: Ἡ Λήδα, σ. 118.
Α. Τραυλαντώνη: Ἡ Παρηγορίτσα, σ. 114.
Προοίμιον σ. 1.— Αἱ εἰκόνες μας σ. 24, 144.—Ἄγγελος Βλάχος, σ. 25.— Προκήρυξις διαγωνισμοῦ πρὸς συγγραφὴν διηγήματος σ. 40, 168.— Ἡ γένεσις τοῦ Φάουστ, σ. 102.— Μικρὰ Διάφορα, σ. 109, 135, 167, 192, 199, 208.—Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδης, σ. 121.— Βιβλιογραφίαι, σ. 127, 159, 208.

ΤΟ ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΝ

σ. 2, 10, 18, 26, 33, 50, 58, 66, 74, 82, 90, 98, 106, 114, 122, 130, 137, 154, 162, 170, 178, 186, 194, 201, 210, 218.

ΑΘΗΝΑΪΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Γ. Βώκου: Ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ σ. 13.—Τὸ κάτω Συντριβάνι σ. 31.— Ἡ λεωφόρος Πανεπιστημίου σ. 62.— Δίδυμο Ἐκκλησάκι σ. 87.

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

σ. 7, 23, 104, 128, 159, 175, 200, 215.

ΧΡΟΝΙΚΑ

σ. 7, 16, 24, 32, 39, 48, 56, 64, 72, 80, 88, 95, 112, 119, 127, 136, 143, 152, 160, 167, 176, 184, 192, 200, 208, 215.

ΥΓΙΕΙΑ καὶ ΥΓΙΕΙΝΗ

Προφυλακτικὰ κατὰ τοῦ τύφου σ. 6.—Καθαρισμὸς τοῦ ὕδατος σ. 6. — Ἡ φανέλλα σ. 55.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ καὶ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

σ. 8, 16, 24, 32, 40, 56, 64, 72, 104, 112, 120, 128, 136, 144, 152, 160, 168, 176, 216.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

σ. 8, 16, 32, 48, 80.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

σ. 32, 48.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἄγγελος Βλάχος σ. 25.— Ἀχιλλεὺς Παράσχος σ. 41.— Ἰωσὴφ Δούρμ σ. 89.—Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδης, σ. 121.—Ἐρνέστος Κούρτιος σ. 132. — Θεόδωρος Π. Δεληγιάννης σ. 140.—Ἀνδρέας Κουντουριώτης, σ. 152.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Τοπίον τῆς Ἰθάκης σ. 1.—Ἰανουάριος σ. 9. — Ἰλίου Μέλαθρον σ. 20.— Ἡ Καντάδα σ. 21.— Ἡ Βασιλικὴ Πύλη τῆς Ἀλεξανδρείας, σ. 28.—Στὴ Βρύση, σ. 36.— Ἐνῷ οἱ νέοι χορεύουν σ. 53.—Οἱ πρωτόβγαλτοι σ. 53.— Φεβρουάριος σ. 65.—Μετὰ τὸν χορὸν σ. 60.—Τὰ μεθεόρτια τῆς Ἀποκρηᾶς σ. 61.—Ἐκ τῆς «Νεράϊδας» Μιχαὴλ Πόλπατσας, Ὄρσα Πόλπατσα, Νύμφη Ἀθηναία σ. 84.— Ἀντιδαρβινισμὸς σ. 92.— Ἡ Ὑπέρεια σ. 100. — Τὸ ὄρος Πάγος καὶ τὸ φρούριον τῆς Σμύρνης, σ. 108.— Ὁ λιμὴν τῆς Ἰθάκης, σ. 116.— Ἡ ἀγορὰ τῆς Σμύρνης, σ. 117.— Ἡ προτομὴ τοῦ Κοραῆ, σ. 119.—Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, σ. 133.— Ἡ πλωτὴ δεξαμενὴ τοῦ Ναυστάθμου, σ. 156.— Ὁ Ναύσταθμος σ. 164.— Μάϊος, σ. 169.— Ὁδὸς ἐν Σμύρνῃ, σ. 172.— Ὁδὸς ἐν Σμύρνῃ, σ. 180. — Τὰ Δαρδανέλια, σ. 188 — Ἡ ἐν Ζακύνθῳ πλατεῖα τοῦ Γεωργίου, σ. 196.—Ἐν πλήρει ἀνθήσει σ. 204.— Ἡ οἰκογένεια Λαχταράκη, σ. 212.—Παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Φαλήρου σ. 213.

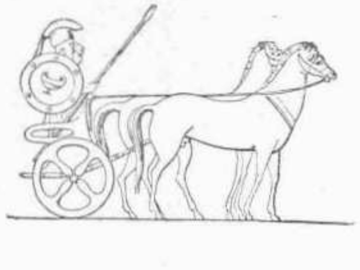

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 1 Ἰανουαρίου. Ἀριθ. 1.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **8** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

ΣΚΟΠΟΣ τοῦ περιοδικοῦ τούτου,—ἔγραφε τῷ 1876 ὁ ἱδρυτὴς καὶ πρῶτος Διευθυντὴς τῆς **Ἑστίας,**—εἶνε νὰ διαδίδῃ δι' ὕφους ἁπλοῦ καὶ ὅσῳ τὸ δυνατὸν καταληπτοῦ εἰς πάντας, ἀναγνώσματα ὑγιᾶ διά τε τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμα, νὰ καταστήσῃ δὲ δημώδεις τὰς χρησιμωτέρας εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον γνώσεις, συλλέγουσα αὐτὰς ὡς ἐπιτοπολύ, σταγόνα πρὸς σταγόνα, ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων ξένων συγγραμμάτων».

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, τὸ τόσῳ περιεκτικὸν ἐν τῇ συντομίᾳ του, ἐφήρμοσεν ἔκτοτε πιστῶς, ἐπὶ δεκαοκταετίαν ὅλην ἐκδιδομένη ἡ Εἰκονογραφημένη **Ἑστία.** Ἐκ τῶν ξένων φιλολογιῶν καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων, αὐτὴ ἐδημοσίευσε τὰ ὑγιέστερα διὰ τὸ πνεῦμα καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν καρδίαν ἀναγνώσματα, τὸ φιλοκαλέστερον καὶ ἐκλεκτικώτερον τῶν δημοσιευμάτων ἀναδειχθεῖσα· ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ τριάκοντα πέντε αὐτῆς τόμοι ἀποτελοῦν ἐγκυκλοπαιδείαν γνώσεων ἀληθῶς χρησιμωτάτων, τὰς ὁποίας εἰδικοὶ εἰς ἕκαστον κλάδον ἐπιστήμονες ἐσταχυολόγησαν μετ' ἐπιμελείας χάριν τῶν ἑλλήνων ἀναγνωστῶν.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο φιλοδοξεῖ νὰ τηρήσῃ καὶ ἡ νέα Διεύθυνσις. Τὸ ἔργον της θὰ καταστήσῃ εὐκολώτερον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ πρόθυμος καὶ θερμὴ ὑποστήριξις τοῦ κοινοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ εὐρύτατος τῶν συντακτῶν τῆς Εἰκονογραφημένης **Ἑστίας** κύκλος, τὸν ὁποῖον ἀνέκαθεν ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦσιν οἱ τὰ πρῶτα φέροντες παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμαις.

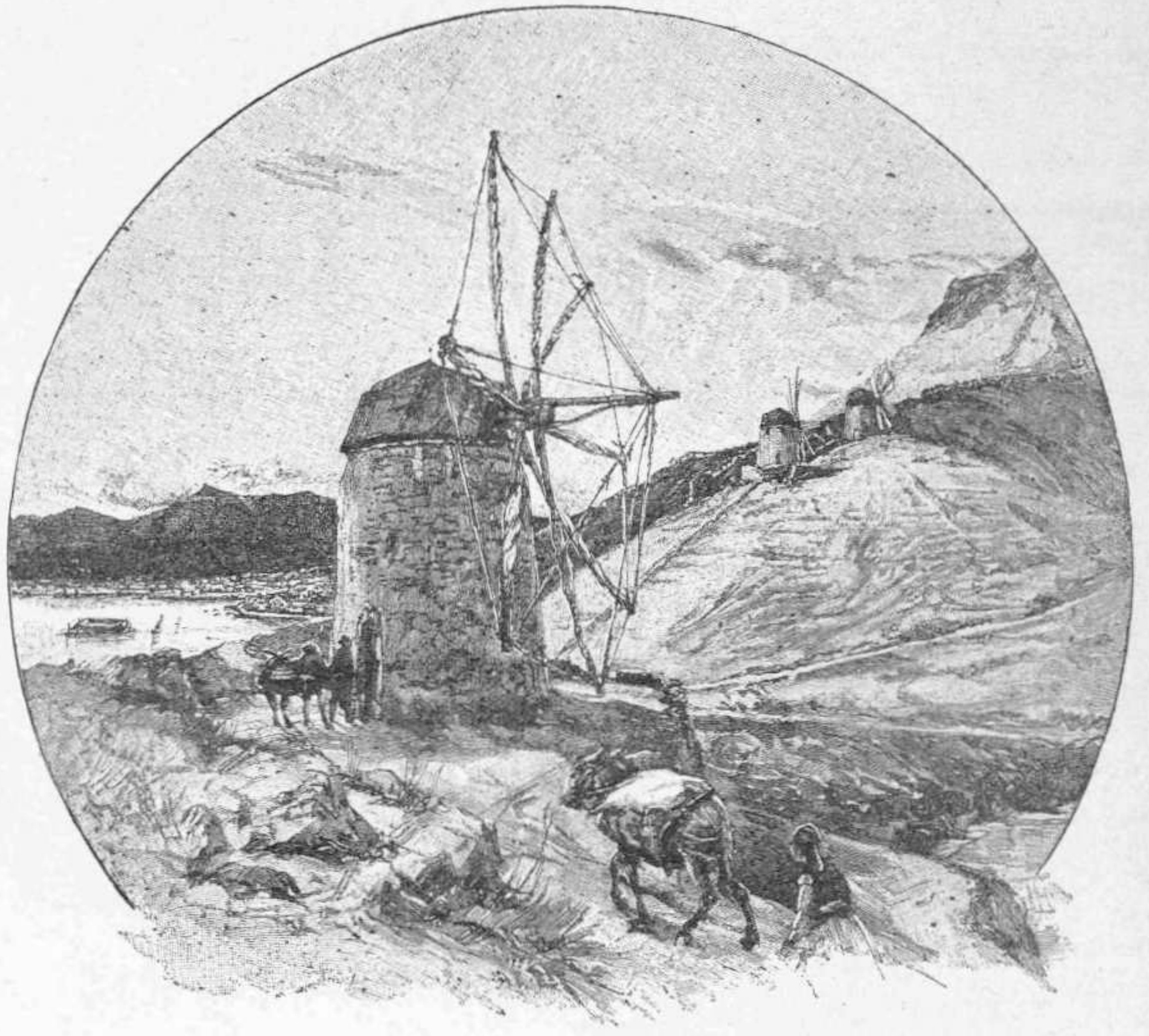

Τοπίον τῆς Ἰθάκης

Τοιούτους ἔχουσα συνεργάτας ἡ Διεύθυνσις τῆς Εἰκονογραφημένης **Ἑστίας,** λογίζεται εὐτυχὴς ὡς δυναμένη νὰ παράσχῃ εἰς αὐτοὺς ἀπόλυτον ἐλευθερίαν γνώμης καὶ ἐκφράσεως καὶ εἰς αὐτοὺς νἀφήσῃ τὴν εὐθύνην τῶν γραφομένων των, τὰ ὁποῖα θὰ φέρουν τὴν ὑπογραφήν των. Ἄλλως τε ἡ Διεύθυνσις τῆς Εἰκονογραφημένης **Ἑστίας** δὲν ἐννοεῖ νἀκολουθήσῃ καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ἀποκλειστικῶς τὸ φιλολογικὸν κόμμα. Ἔχει βεβαίως καὶ αὐτὴ ἀτομικῶς τὴν γνώμην της καὶ τὰς πεποιθήσεις της· ἀλλ' εἰς τὸ φύλλον δὲν θὰ βαρύνουν αὐταὶ οὐδὲ θὰ ἐπιβάλλωνται περισσότερον ἀπὸ οἱουδήποτε ἄλλου συνεργάτου.

Λαϊκὸν φύλλον ἡ Εἰκονογραφημένη **Ἑστία** κατὰ τὴν εὐρυτέραν σημασίαν τῆς λέξεως, ἀπευθυνόμενον δηλαδὴ πρὸς τὴν μεγάλην ἀνεπτυγμένην μερίδα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, θὰ εἶνε καὶ φύλλον κατ' ἐξοχὴν *ἐλεύθερον*· καὶ ὅπως οὐδένα τῶν *δοκίμων* καλάμων θἀποκλείσῃ ποτὲ ἀπὸ τὰς στήλας της, ἀνεξαρτήτως φιλολογικῶν ἢ φιλοσοφικῶν πεποιθήσεων, οὕτω καὶ οὐδέποτε θὰ

ἐπιδιώξῃ τὴν δημοσίευσιν ἐκείνων ἀποκλειστικῶς τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα, ὑπὸ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἔποψιν, θὰ ἠδύνατο νὰ υἱοθετήσῃ ἡ Διεύθυνσις, τὸ βῆμά της ἀφίνουσα ἐλεύθερον πρὸς πάντα, ὅστις ἔχει κάτι νὰ εἴπῃ ἢ νὰ διηγηθῇ καὶ γνωρίζει νὰ τὸ κάμῃ μὲ τέχνην καὶ μὲ γνῶσιν.

Τόρα, ὡς πρὸς τὴν ἐκλογήν, τὴν διάταξιν καὶ τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν τέχνην τῶν εἰκόνων, τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκτύπωσιν καὶ τὰς ἐν γένει μεταρρυθμίσεις τοῦ φύλλου, δὲν θὰ εἴπωμεν ἐκ τῶν προτέρων τίποτε. Ὁ σκοπός μας εἶνε νὰ νεωτερίσωμεν καὶ νὰ προοδεύσωμεν ἄνευ προγραμμάτων καὶ πομπωδῶν ἐπαγγελιῶν. Ὁ χρόνος δὲ κατόπι θὰ ὁμιλήσῃ εὐγλωττότερον.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΕΠΕΙΔΗ

Ἡ *Εἰκονογραφημένη Ἑστία* εἶνε ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα *Ἑστίαν*,

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ

αἱ διευθύνσεις τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν, ὅσαι ἐπιθυμοῦσι νἀνταλλάσουν τὸ φύλλον των μετὰ τοῦ ἡμετέρου, νὰ στέλλουν ἰδιαιτέρως καὶ ἓν φύλλον εἰς τὸ Γραφεῖόν μας, ἄλλως δὲν θὰ λαμβάνουν τὴν *Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν*, δυνάμει τοῦ φύλλου τὸ ὁποῖον πέμπουν σήμερον πρὸς τὴν ἐφημερίδα *Ἑστίαν*.

ΕΠΙΣΗΣ

Εἰσιτήρια θεατρικῶν παραστάσεων καὶ συναυλιῶν, περὶ τῶν ὁποίων οἱ διδόντες αὐτὰς θὰ ἐπεθύμουν νὰ γίνῃ λόγος ἐν τῇ *Εἰκονογραφημένῃ Ἑστίᾳ*, ἀντίτυπα βιβλίων πρὸς ἀναγγελίαν καὶ κρίσιν, ὕλη πρὸς δημοσίευσιν, ἀποστολαὶ χρημάτων *καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὸ περιοδικὸν* πρέπει νὰ ἐπιγράφωνται χωριστὰ πρὸς τὸν κ. Γρηγόριον Ξενόπουλον, Διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας».

Το Οκταημερον

28 Δεκεμβρίου

Τί καλὰ ποῦ δὲν θὰ ὁμιλῶμεν περὶ πολιτικῆς! Εἰ δὲ μὴ πόσον θὰ ἐσκοτιζόμεθα αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα μὲ τοὺς τόσους οἰωνοὺς καὶ τὰ συμπτώματα, μὲ τοὺς ψιθυρισμοὺς περὶ ὑπουργικῆς κρίσεως, μὲ τὰς ἀναφορὰς πρὸς τὸν Βασιλέα, μὲ τὸ νομοσχέδιον τῶν διαπυλίων τελῶν, μὲ τὸν ἀτελείωτον Προϋπολογισμὸν τοῦ 1895 καὶ μὲ τὴν τελευταίαν Χριστουγεννιάτικην συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς, τὴν ὁποίαν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐθεώρησαν τόσῳ βέβηλον!... Μολοντοῦτο, ὡς ἁπλοῖ χρονογράφοι, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παρίδωμεν τὸ γεγονός. Ἡ συνεδρίασις ἐματαιώθη καὶ ὡς νὰ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ δείξῃ τὴν ὀργήν του εἰς τοὺς ἀσεβεῖς, τοὺς πειραθέντας νὰ βεβηλώσωσι τὴν ἡμέραν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἱερᾶς ἀναπαύσεως, ὁ οὐρανός, ὁ τόσον γαλανὸς καὶ ἑορτάσιμος, ἐκαλύφθη ἐξαίφνης ὑπὸ νεφῶν καὶ ἤνοιξε τοὺς καταρράκτας του πρὸς τὸ ἑσπέρας μετ' ἀστραπῶν βροντῶν καὶ ὀρυμαγδοῦ.

Οὕτω τοὐλάχιστον ἐξήγησε τὸ φαινόμενον τῆς αἰφνιδίας ἐκείνης βροχῆς μία ἐφημερίς, πιστῶς διερμηνεύσασα εἰς κάθε περίστασιν τὸ λαϊκὸν φρόνημα. Ἄλλως τε, ὑπὸ ἔποψιν καιροῦ, ἐκτὸς τῆς μικρᾶς αὐτῆς παρενθέως, ἐπεράσαμεν Χριστούγεννα θαυμάσια. Ὁ νότος δὲν ἔπνεε τόσον λάβρος, ὅσον ἀγαποῦν νὰ μᾶς τον παριστάνουν συνήθως οἱ ποιηταί· καὶ τὰ νέφη ἀσθενῆ, λευκόχροα, χρυσίζοντα, ὡς νὰ ἐφόρουν ἑορτάσιμον πέπλον, ἔστιζον ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὸν θόλον ἢ ἐστιβάζοντο ὡς εἰς ἀποθήκην, μακρὰν εἰς τὰς ἐσχατιὰς τοῦ οὐρανοῦ. Ἀτμοσφαῖρα γλυκεῖα, ἠδυπαθής, καὶ εἰς τὰ διαλείμματα τῆς πνοῆς, χλιαρὰ ὡς ἀνοίξεως. Ἥλιος λαμπρὸς τὴν ἡμέραν, κατακοσμῶν διὰ χρυσοῦ καὶ πορφύρας τὰ παράλληλα νέφη τῆς δύσεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκρύπτετο φιλοπαίγμων καὶ ἀνεφαίνετο διαδοχικῶς, ἕως οὗ ἐξηφανίζετο μὲ τὸ ἱλαρότερόν του μειδίαμα, καὶ τὴν νύκτα ἀστέρες ὡς ἀδάμαντες τηλαυγεῖς, σελήνη καὶ ἕνας Ζεὺς ἐκτάκτως λαμπρός, ἀφ' οὗ τόρα εἶνε ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης του λάμψεως. Καὶ τὸ κυριώτερον — τὸ σπανιώτερον διὰ τὰς Ἀθήνας μάλιστα. — οὔτε σκόνη, οὔτε λάσπη πολλή. Οὕτω, χωρὶς κόπον καὶ χωρὶς ὀδύνην, οἱ καλοὶ Ἀθηναῖοι ἠδυνήθησαν να ἑ ο ρ τ ά σ ο υ ν, νὰ κάμουν δηλαδὴ ὅλα ἐκεῖνα τὰ στερεότυπα καὶ τετριμμένα πράγματα, τὰ ὁποῖα δι' αὐτὸ ἴσως εἶνε καὶ τόσον πολυθέλγητρα: δηλαδὴ νὰ φάγουν καλά, νὰ πίουν καλλίτερα, νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ βγοῦν περίπατον διὰ νὰ θαυμάσουν τοὺς ἁμαξοδρομοῦντας μεθυσμένους, νὰ ἐπισκεφθοῦν τοὺς φίλους των καὶ τοὺς συγγενεῖς, νὰ περιέλθουν τὴν ἀγορὰν τὴν καταστόλιστον καὶ τὰ ἑορτάσιμα ἐμπορικὰ μὲ τοὺς γαντοφορεμένους ὑπηρέτας καὶ τὰς καυστικάς... τιμάς, τὰς ὡρισμένας καὶ μή.

Ὤ, τί ἀκρίβεια φέτος, τί ἀκρίβεια! Φωτιὰ καὶ λάβρα στὰ μαγαζιά. Ποῦ θὰ φθάσωμεν!..—Τὰς φράσεις αὐτὰς τὰς ἀκούω, ὅπου σταθῶ καὶ ὅπου βρεθῶ, τοὐλάχιστον ἕως ἑξήκοντα φορὰς κάθε πρῶτον λεπτόν. Καὶ ὅμως, θέλετε νά σας ἐμπιστευθῶ κάτι τί; Αὐτὸ τὸ «ποῦ θὰ φθάσωμεν» δέν με ἀνησυχεῖ διόλου. Τὸ ἀκούω ἀφ' ὅτου ἤρχισα νὰ ἐννοῶ τὸν κόσμον—προπάντων τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν, — φαίνεται δὲ ὅτι ὁ κόσμος ὅλω καὶ ὀπίσω πηγαίνει κάθε χρόνον, ἀφ' οὗ αἱ τιμαὶ τῶν πραγμάτων μεγαλώνουν τόσον, αὐξάνουσαι καὶ τὴν ἔντασιν τῆς φωνῆς τῶν μεμψιμοίρων ποῦ φωνάζουν «Ποῦ θὰ φθάσωμεν!» Ἂν δὲν ἤξευρα ὅτι αἱ κυρίαι μας πολὺ ὀλίγον ἀγαποῦν τὴν κοινωνικὴν φιλοσοφίαν, θά σας ἔλεγα τόρα ποῦ θὰ φθάσωμεν καὶ ἂν πρέπῃ πραγματικῶς νά μας ἀνησυχῇ ἡ ὑπερτίμησις τοῦ συναλλάγματος καὶ τῶν χιονολεύκων ἐκείνων μικρῶν μ π ο ᾶ, τὰ ὁποῖα μὲ τόσην χάριν φοροῦν φέτος αἱ ἀφειδεῖς ἐξοδεύτριαι τοῦ χρήματος! Ἕνα πρᾶγμα μόνον θά σας ὑπενθυμίσω: ὅτι καὶ φέτος, ὅπως καὶ πέρσυ αἱ προμήθειαι ἔγειναν, θὰ γείνουν δὲ καὶ τοῦ χρόνου, ὅταν, χωρὶς ἄλλο, τὰ πράγματα θὰ εἶνε ἀκριβώτερα. Παρηγορηθῆτε λοιπόν, ὡραῖαι χρυσαλλίδες σεῖς, τὰς ὁποίας ἑλκύει τόσον ἡ λάμψις τῶν προθηκῶν. Ἡ φωτιὰ καὶ ἡ λάβρα ἂς μή σας τρομάζῃ. Ἀφ' οὗ, βλέπετε, καὶ εἰς τὴν φωτιὰν πίπτουν καὶ τὴν λάβραν ἀψηφοῦν, ὅσοι ἔχουν καθῆκον τὸ νά σας προξενοῦν εὐχαριστήσεις!...

Ἐμπρὸς λοιπόν! Στολισθῆτε μὲ τὰ τόσον ἀκριβοπληρωμένα—ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ βέβαια πολυτιμώτερα,—στολίδιά σας καὶ ἐξέλθετε εἰς περίπατον, εἰς τὸ πεῖσμα ὅλων. Ποῦ θέλετε νὰ ὑπάγωμεν; Εἰς τὴν Δενδροστοιχίαν, χωρὶς ἄλλο. Αὐτὰς τὰς ὡραίας ἡμέρας ὁ περίπατος ἐκεῖ δίνει καὶ πέρνει. Ἡ πλουσιωτέρα ἔκθεσις ἐσθήτων νέων καὶ καλλονῶν... παλαιῶν, τῶν ὁποίων τὸ μόνον κακὸν εἶνε ὅτι δὲν ἀκούουν διόλου τὴν μουσικήν, μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ὁποίας συναθροίζονται! Ἀλλ' ἀδιάφορον. Ὅταν παίζῃ ἡ μουσική, ἔχει κανεὶς τόσα πράγματα νὰ κάμῃ!.. Ἀλλ' ἰδού· εὐτυχῶς ἡ μουσικὴ ἐτελείωσε καὶ μετ' αὐτῆς ὁ περίπατος. Ἂς ἐπιστρέψωμεν διὰ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου, τῆς ὡραιοτέρας τῶν ὁδῶν μας. Τί βλέπετε ἐκεῖ μὲ τόσην κατήφειαν; Ἆ, ναί. Ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ Πανεπιστημίου κυματίζει ἡ μελανὴ σημαία καί σας κάμνει ἐντύπωσιν ἡ πένθιμος ἐκείνη κηλίς, ἡ στίζουσα τὸν φαιδρὸν χριστουγεννιάτικον οὐρανόν... Ὁ Φιντικλῆς ἀπέθανεν. Ὁ διδάσκαλος τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, ὁ γέρων μὲ τὴν ἀγαθὴν φυσιογνωμίαν, τὴν πολιὰν κόμην καὶ τὸ ἱστορικὸν φαιόχρουν σάλι, τὸ ἐρριμένον ἀμελῶς ἐπὶ τῶν ὤμων, δὲν ὑπάρχει πλέον. Πόσοι, μυηθέντες ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ κάλλη τῆς ἀρχαίας γλώσσης, τὸν ἐνθυμοῦνται σήμερον μετὰ ζωηρᾶς συμπαθείας καὶ πενθοῦν διὰ τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ διδασκάλου!

Ἀλλὰ σεῖς βεβαίως δὲν ἔχετε καμμίαν ὄρεξιν νὰ συμμερισθῆτε ἓν τόσῳ β α ρ ὺ φ ι λ ο λ ο γ ι κ ὸ ν πένθος. Ἂς διασκεδάσωμεν λοιπόν! Ἂς ὑπάγωμεν ὀλίγον νἀκούσωμεν τὸν φωνογράφον τοῦ Ἔδισσον καὶ νὰ ἴδωμεν τὸ κινητοσκόπιόν του, τὰ ὁποῖα ὡς ἀξιοπερίεργα τέρατα, δεικνύονται εἰς μικρὸν μαγαζεῖον τῆς ὁδοῦ Σταδίου. Τί θαυμασταὶ ἐφευρέσεις καὶ αἱ δύο! Βεβαίως δὲν ἐλυπήθητε οὔτε τὴν ὥραν σας, οὔτε τὴν δραχμήν σας... Καὶ τόρα; Ἂς ὑπάγωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν Παρνασσόν, ὅπου ἀνοίγει ἡ Ἀγορὰ τῶν Κυριῶν ὑπὲρ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἱερὸς ὁ σκοπός, ὡραῖαι αἱ πωλήτριαι καὶ αἱ πελάτριαι, ἑλκυστικὰ τὰ πωλούμενα. Ἀλλ' αἱ τιμαὶ δὲν εἶνε καὶ πολὺ ἐνθαρρυντικαί. Ἕνα κάστανον ζαχαρωμένον, ἔξαφνα, πέντε φράγκα. Καὶ ἀκούω κάποιον ὁ ὁποῖος ψιθυρίζει ὄπισθέν μου:

— Βέβαια, μὲ αὐτὴν τὴν ὑπερτίμησιν τῆς ζάχαρης!

Γρ. Ξ.

ΤΟ ΝΟΣΗΜΑ ΜΙΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

ΠΑΡΑΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΗι ΙΣΤΟΡΙΑι

ΥΠΟ

ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

Περὶ τὰ τέλη τῆς 12ης ἑκατονταετηρίδος, ὡρισμένως δὲ πρὸ τοῦ 1198, δύο βασιλικοὶ οἶκοι, ὁ τοῦ Βυζαντίου καὶ ὁ τῆς Σερβίας συνεδέθησαν διὰ συγγενείας ἐξ ἀγχιστείας, λαβόντος εἰς δεύτερον γάμον σύζυγον τοῦ Στεφάνου, υἱοῦ τοῦ ζουπάνου τῆς Σερβίας Στεφάνου Α' Νεμάγια, τὴν Εὐδοκίαν, μίαν τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ Ἀλεξίου Γ', αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῆς Εὐφροσύνης, τὸ γένος ταύτης Καματεροῦ.

Αἱ λοιπαὶ θυγατέρες τοῦ Ἀλεξίου συνεζεύχθησαν ἡ μὲν Εἰρήνη τὸν Ἀνδρόνικον Κοντοστέφανον, ἡ δὲ Ἄννα, ἡ ὑπερέχουσα τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ κάλλος, τὸν Ἰσαάκιον Κομνηνόν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου τὸν Θεόδωρον Α' Λάσκαριν, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων ἵδρυσε τῷ 1204 τὸ Βασίλειον τῆς Νικαίας.

Ὁ εἰρημένος Στέφανος Α' Νεμάγια, μέγας ζουπάνος τῆς Σερβίας, εἶχε τρεῖς υἱούς, τὸν εἰρημένον ὁμώνυμον αὐτῷ Στέφανον, τὸν Ράστκο καὶ τὸν Βοῦλκον ἢ Βουλκᾶνον. Τούτων ὁ Ράστκο, ἀπελθὼν τῷ 1186 εἰς Ἄθωνα, ἐγένετο μοναχὸς μετονομασθεὶς Σάββας· κατέπεισε δὲ μετά τινα χρόνον καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ζουπάνον νὰ περιβληθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ὅπερ οὗτος καὶ ἔπραξε μεταβὰς εἰς Ἄθωνα, ὅπου καρεὶς μοναχὸς μετωνομάσθη Συ-

μεών, καταλιπὼν τὴν ζουπανίαν τῆς Σερβίας εἰς τὸν υἱόν του Στέφανον Β', ἔχοντα σύζυγον ἤδη τὴν Εὐδοκίαν καὶ τέκνα ἐξ αὐτῆς.

Ἀμφότεροι οἱ δύο οὗτοι μοναχοὶ Σέρβοι ἐκ βασιλικοῦ γένους, πατὴρ καὶ υἱός, ἐγένοντο ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κτίτορες τοῦ αὐτόθι ἔτι καὶ νῦν διατηρουμένου Σερβικοῦ Μοναστηρίου τοῦ Χιλιανδαρίου, δαπάνῃ ἰδίᾳ, καὶ τῇ γενναίᾳ χορηγίᾳ τοῦ ἐκ τοῦ εἰρημένου γάμου τῆς Εὐδοκίας συγγενοῦς αὐτῶν Ἀλεξίου αὐτοκράτορος, πρὸς ὃν μετέβη ὁ Σάββας ὅπως ζητήσῃ τὴν ἄδειαν τῆς ἱδρύσεως μονῆς Σερβικῆς, καὶ ἐφοδιασθῇ διὰ τῶν ἀναγκαίων χρυσοβούλλων.

Ἐγένετο δὲ δεκτὸς ὁ Σάββας ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ πολλῶν τιμῶν, λαβὼν ἄφθονα δῶρα καὶ ἀφιερώματα, ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ Μονῇ Χιλιανδαρίου ἐπιδεικνυόμενα.

Ὁ Συμεὼν ἀπεβίωσεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῷ 1200, ὁ Σάββας δ' ἐπιζήσας ἐπορεύθη μετ' ὀλίγον εἰς Νικαίαν παρὰ τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ Λασκάρει, ἔνθα ἔτυχεν ἐξαιρετικῶν τιμῶν διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν πρὸς τὸν Λάσκαριν συγγένειαν. Ἐν Νικαίᾳ δὲ κατ' αἴτησίν του καὶ τῇ συναινέσει τοῦ βασιλέως Θεοδώρου Α' Λασκάρεως, καὶ τοῦ πατριάρχου Μανουὴλ Α' Σαραντηνοῦ, τοῦ ἐπικαλουμένου Χαριτοπούλου, ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος αὐτοκέφαλος Σερβίας[1]. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Σερβίαν, ἔνθα ἐκόμισεν ἐξ Ἄθωνος καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ πατρός του, ἔστεψε τὸν ἀδελφόν του Στέφανον Β' βασιλέα Σερβίας, θέσας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του βασιλικὸν στέμμα, ὅπερ ἔπεμψεν αὐτῷ ὁ πάπας Ὀνώριος Γ', διότι μέχρι τοῦ χρόνου τούτου ὁ Στέφανος Β' καὶ ὁ ἀδελφός του Βουλκᾶνος εἶχον ὑποτάξῃ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν. Ἐπέζησε δ' ὁ Σάββας καὶ ἔστεψε δύο ἔτι βασιλεῖς τῆς Σερβίας, τὸν Ῥαδοσλαῦον (1228) καὶ τὸν Βλαδισλαῦον (1234). Ἐπιχειρήσας δὲ κατόπιν ταξείδιον εἰς Παλαιστίνην, Αἴγυπτον, Συρίαν, Ἀρμενίαν, Μικρὰν Ἀσίαν, ἀπεβίωσε κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐν Τυρνάβῳ τῆς Βουλγαρίας τῷ 1237.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς ἀναμόρφωσιν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, εἰς συμφιλίωσιν τῶν διισταμένων ἀδελφῶν του ζουπάνων Στεφάνου Β' καὶ Βούλκου, εἰς ἀντίστασιν κατὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν Παπῶν Ἰννοκεντίου Γ' καὶ Ὀνωρίου Γ', ἐπιζητησάντων καὶ ἐν μέρει ἐπιτυχόντων τὴν ὑποταγὴν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν. Τούτου δ' ἕνεκα ὁ Σάββας, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Συμεὼν τιμῶνται ὡς πολιοῦχοι Ἅγιοι τῆς Σερβίας, μνημονεύονται δὲ καὶ ὡς ὅσιοι ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἑορταζομένης τῆς μνήμης αὐτῶν τοῦ μὲν Σάββα τῇ 14 Ἰανουαρίου, τοῦ δὲ Συμεῶνος τῇ 13 Φεβρουαρίου. Ἀλλὰ καὶ ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει ὡς Ἅγιον τὸν Σάββαν ἐπίσης τῇ 14 Ἰανουαρίου καὶ μακρὸν συναξάριον περὶ τούτου εὕρηται ἐν τῇ Συλλογῇ του Bollandus, Acta Sanctorum. Ὑπάρχουσι δὲ συναξάρια τῶν βίων αὐτῶν Σερβικὸν γραφὲν ὑπὸ τοῦ Δομιτιανοῦ μαθητοῦ τοῦ Σάββα, καὶ Ἑλληνικὸν ἐν τῷ Νέῳ Ἐκλογίῳ.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἱστορικὴν σημείωσιν περὶ τῶν ὁσίων Συμεῶνος καὶ Σάββα, ἀναγκαίαν πρὸς κατανόησιν τῶν κατωτέρω, εἰσερχόμεθα εἰς τὸ θέμα ἡμῶν.

Ἡ συμβίωσις τῆς Εὐδοκίας μετὰ τοῦ Στεφάνου Β' δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, διότι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς ἱστορικοὺς ὁ Στέφανος ἀπέπεμψε τὴν Εὐδοκίαν ἕνεκα νοσήματος, ὅπερ ἐφάνη πάσχουσα. Τὰ περὶ τούτου δὲ ἀναγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Νικήτα Χωνιάτου καὶ Γεωργίου Ἀκροπολίτου, κυρίως δὲ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου δι' οὗ ἐκτίθενται, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς παρανοήσεις ἱστορικὰς περιέργους, εἰς κακολογίαν καὶ δυσφημισμὸν τῆς βασιλίσσης ταύτης, ἣν συμπαρέσυραν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ἀλεξίου Γ', πολλὰ δεινὰ ἐπενεγκόντος εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος.

Πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν εἰς τὰ καθ' ἕκαστον τῶν ἀναγραφομένων ὑπὸ τοῦ Ἀκροπολίτου καὶ Χωνιάτου, προοιμιαζόμενοι λέγομεν ὅτι ἡ Εὐδοκία διαζευχθεῖσα τὸν Στέφανον ἢ ἀποπεμφθεῖσα παρ' αὐτοῦ, συνεζεύχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Ἀλέξιον Δοῦκα Μούρτζουφλον, τελευταῖον αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τῆς ἁλώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων· μετὰ τὸν θάνατον δὲ τούτου, ἔλαβε σύζυγον τὸν μέγαν τοπάρχην Ναυπλίου, Ἄργους καὶ Κορίνθου, Λέοντα Σγουρόν.

Ἐν τοῖς πρώτοις παρατηροῦμεν ὅτι καὶ τὰ περὶ τοῦ γάμου αὐτοῦ τῆς Εὐδοκίας διαφοροτρόπως ἐκτίθενται. Ὁ Χωνιάτης (σ. 704) ἱστορεῖ ὅτι ταύτην ἔδωκεν εἰς γάμον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ μνημονευθέντος ἀνωτέρω Ζουπάνου τῆς Σερβίας Στεφάνου Α', ὁ θεῖος τοῦ Ἀλεξίου Γ' Ἰσαάκιος, ἀπόντος τούτου ἐν ἐκστρατείᾳ εἰς τὴν Παλαιστίνην. Ἀλλ' ὁ Δοσίθεος πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατ., ἐν τῇ μακρᾷ αὐτοῦ ἱστορίᾳ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, οὐκ οἴδαμεν τίνας συγγραφεῖς ἀνεκδότους ἔχων ὑπ' ὄψιν, ἱστορῶν τὰ περὶ τῆς συστάσεως τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Σερβίας, γράφει ὅτι ὁ Σάββας ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημῶν συνετέλεσεν εἰς τὸν γάμον τοῦτον, ὅπερ δὲν εἶνε ἀπίθανον, συνδυαζόμενον μάλιστα πρὸς τὰ περὶ τῶν λοιπῶν θυγατέρων τοῦ Ἀλεξίου Γ' λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Χωνιάτου (σ. 673), ὅτι ὁ Ἀλέξιος «τὰς θυγατέρας ὁρῶν ὀργάδας ἐπὶ λέχος, δεύτερον δὲ διὰ νεότητα καὶ ὥραν σώματος» ἐφρόντιζε νὰ συζεύξῃ πρὸς δυνάστας ἐθνῶν τὰ τῶν Χριστιανῶν πρεσβεύοντας.

Ὁ Lebeau ἐν τόμῳ 17, σ. 52 τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας του, παρερμηνεύσας τὸν Χωνιάτην, γράφει ὅτι ἡ Εὐδοκία ἦτο σύζυγος τοῦ Στεφάνου Α', καὶ ὅτι τούτου μοναχοῦ γενομένου, ὁ υἱός του Στέφανος Β', εἰς ὃν κατέλιπε τὴν βασιλείαν, κατέστησε τὴν μητρυιάν του κυρίαν μεγάλου μέρους τοῦ βασιλείου του, ἀλλὰ κατόπιν καταληφθεὶς ὑπὸ σφοδροῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος, ἐνυμφεύθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, παραβιάζων τὰ ὅρια, ἅτινα ἔταξαν οἱ νόμοι πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ ἡ φύσις αὐτὴ ἐπὶ τοιούτων σχέσεων. Ἀλλ' ὅλα ταῦτα τοῦ ἱστορικοῦ Γαλάτου εἶνε ἱστορικαὶ παρερμηνεῖαι, οὐδὲν τούτων τοῦ Χωνιάτου εἰς ὃν παραπέμπει φθεγγομένου.

Τὰ μυθολογήματα δὲ ταῦτα τοῦ Lebeau ἔχαψε καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς Βυζαντινῆς Χρονολογίας Muralt (Α', σ. 264) γράφων «Eudocie.... qui après avoir épousé Etienne de Serbie fils de son premier mari, avait été honteusement chachée par lui».

Ἄγνωστον πόσον χρόνον συνέζησεν ἡ Εὐδοκία μετὰ τοῦ Στεφάνου Β', γνωστὸν μόνον ὅτι οὗτος ἀπέπεμψεν αὐτὴν περὶ τὸ 1202. Φέρεται δὲ ὡς λόγος τῆς ἀποπομπῆς ὑπὸ τοῦ Ἀκροπολίτου, (§ 5) ἐκ φήμης ἀναγράφοντος αὐτόν, πάθος τι. «Ἐπί τινι »δὲ πάθει, ὡς *ἔφασκον*, ταύτην οὗτος φω»ράσας, ἐπὶ τὸν πατέρα πάλιν ἐκπέμπει».

Ὁ ἱστορικὸς Ἀκροπολίτης, ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως Ἰωάννου Βατάτση, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποίου διέτριβε, περιέλαβεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ του ὅ,τι ἤκουσε περὶ Εὐδοκίας καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ἀλεξίου Γ' λεγόμενον, προσθέσας τὸ «ὡς ἔφασκον», μὴ θέλων νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῶν γραφομένων. Ἀλλ' ὁ λατῖνος μεταφραστὴς τοῦ Ἀκροπολίτου ἀντὶ νὰ μεταφράσῃ τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τοῦ Ἀκροπολίτου κατὰ λέξιν, ὡς ἔπραξεν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ κειμένου τῆς ἱστορίας, ἠθέλησε νὰ ῥίψῃ, παραχαράσσων τὸ κείμενον, σκανδαλώδη ὑπαινιγμὸν μεταφράσας οὕτω «τὴν ὁποίαν (Εὐδοκίαν) ἐκεῖνος (ὁ Στέφανος), ὡς ἔλεγεν, *ἀγνοῶ* εἰς τί φωραθεῖσαν, ἀπέπεμψεν εἰς τὸν πατέρα της» (quam ille, ut aiebat, nescio in quo deprehendam, patri remisit).

Ὁ Χωνιάτης δὲ (σ. 704), ὁ μῖσος ἄλλως τρέφων κατὰ τοῦ Ἀλεξίου Γ', πολλὰ ἐξιστορῶν κατὰ τούτου καὶ τῆς γυναικός του Εὐφροσύνης, λεπτομερέστερον ἀφηγεῖται τὰ τῆς ἀφορμῆς τῆς ἀποπομπῆς τῆς Εὐδοκίας ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Β' καὶ τοῦ νοσήματος αὐτῆς. Ἐν τοῖς πρώτοις ἀναγράφει ὅτι ἀπέκτησε τέκνα. Τοῦτο δὲ βεβαιοῖ καὶ ὁ Δημήτριος Χωματιανός, αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπίσκοπος τότε τῆς Α' Ἰουστινιανῆς ἢ Ἀχρίδος, προϊστάμενος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, ἥτις, τέως ὑποκειμένη εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἶχεν ἀποσπασθῇ αὐτοῦ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Φράγγων. Τὸν

[1] Περὶ τῆς πρώτης συστάσεως τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Σερβίας διὰ μακρῶν πραματευόμεθα ἐν τῇ ἀνεκδότῳ ἔτι ἱστορίᾳ τῆς αὐτοκρατορίας Νικαίας καὶ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου.

Χωματιανὸν τοῦτον, τρίβωνα τοῦ κανονικοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀστικοῦ τῶν Βυζαντινῶν, ὁ Στέφανος Β΄ συνεβουλεύετο ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων, ἀπήντα δὲ ὁ ἱεράρχης προθύμως, προσφωνῶν αὐτὸν ἐν ταῖς ἀποκρίσεσι «Δεσπότην ὑψηλότατον», «ῥῆγα Σερβίας καὶ Διοκλείας», καὶ ἐπαινῶν «τὸ περὶ τὰ εὐσεβῆ καὶ ἀρέσκοντα Θεῷ φιλομαθές τε καὶ φιλόπονον».

Ἐκ τοῦ Χωματιανοῦ λοιπόν, οὗ ἐσώθησαν μέχρις ἡμῶν αἱ πρὸς τὸν Στέφανον Β΄ ἀποκρίσεις, δημοσιευθεῖσαι εἰς τὰ ἅπαντα τοῦ Χωματιανοῦ, τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Pitra, μανθάνομεν ὅτι οὗτος ἀπέκτησεν υἱὸν ἐκ τῆς «Κυρᾶς Εὐδοκίας» ὡς ὀνομάζει ταύτην, ὃν ἐζήτει νὰ νυμφεύσῃ μετὰ τῆς Θεοδώρας θυγατρὸς τοῦ Κομνηνοῦ· ἐπεκύρωσε δὲ ὁ Χωματιανὸς τὴν περὶ τούτου ἀπόφασιν τοῦ προηγουμένου ἀρχιεπισκόπου, ἀποφανθεὶς ὅτι κατὰ τοὺς κανόνας δὲν ἠδύνατό τις νὰ νυμφευθῇ τὴν δισεξαδέλφην τῆς μητρός του. Ὁ Κομνηνὸς δὲ οὗτος ἦτο, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Χωματιανοῦ, ὁ Μιχαὴλ δεσπότης τῆς Ἠπείρου, συγγενὴς τοῦ Ἀλεξίου Γ΄. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἀνάγονται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου.

Ἐξακολουθῶν ὁ Χωνιάτης τὴν ἀφήγησίν του ἐπιφέρει ὅτι ἐφ' ἱκανοὺς ἐνιαυτοὺς συνέζησεν ὁ Στέφανος μετὰ τῆς Εὐδοκίας, μετεχούσης καὶ ταύτης τῆς βασιλικῆς τιμῆς, ἀλλ' ἡ ὁμόνοια αὐτῶν δὲν διήρκεσε μέχρι τέλους τοῦ βίου, «ὅπερ τοῖς ἐχέφροσι συζυγίταις πλήρωμα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας κρίνεται», ἀλλ' ἐπῆλθε διάστασις· διότι ὁ μὲν Στέφανος ἐμέμφετο αὐτὴν ὅτι ἔπασχεν ἐκ **κνισμῶν**, προερχομένων ***ἐκ ψωριάσεως***, ἐκείνη δὲ αὐτὸν ὅτι ἅμα τῇ αὐγῇ παρεδίδετο εἰς τὴν κραιπάλην τῆς μέθης, καὶ ὅτι δὲν ἔπινεν ὕδατα ἐκ τῶν οἰκείων ἀγγείων, καὶ ὅτι ἐτρέφετο διὰ κρυφίων ἄρτων. Παραθέτομεν αὐτολεξεὶ τὸ χωρίον τοῦ Χωνιάτου «οὐκοῦν ὁ μὲν τῇ γυναικὶ ἐνεκάλει τὸν τῆς ψωριώδους ἀκρασίας ὀδαξισμόν, ἡ δὲ τῷ ἀνδρὶ προσῆπτε τὸν εὐθὺς ἐξ ἑωσφόρου ἀκροχάλικα, καὶ τὸ μὴ πίνειν ὕδατα ἐξ οἰκείων ἀγγείων καὶ τὸ κρυφίων ἄρτων ἐμπίπλασθαι».

Ἐκ τῶν ῥημάτων τούτων σαφῶς καταφαίνεται ὁποῖόν τι νόσημα ὁ Χωνιάτης ἀποδίδει εἰς τὴν Εὐδοκίαν, καὶ ὁποίαν ἔννοιαν περικαλύπτουσιν αἱ κατὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς αἰτιάσεις. Τὸ νόσημα σαφῶς ἀναγράφεται ὅτι ἦτο ψώρα, ἐξ ἧς ἡ Εὐδοκία ὑπέφερεν ἀκρατήτους κνισμούς, ἐκ τῶν ξεσμῶν δὲ θὰ ἐπληρώθη τὸ σῶμα αὐτῆς πληγῶν, ἃς προξενεῖ ἡ νόσος αὕτη, ἥτις σήμερον, ὅτε εὑρέθη τὸ φάρμακον αὐτῆς θεραπεύεται ἐντὸς 24 ὡρῶν καὶ εἶνε πάντη ἀκίνδυνος, τὸ πάλαι ὅμως κατετυράννει ἐπὶ πολὺ τοὺς πάσχοντας, καθιστῶσα αὐτοὺς ἀηδεῖς καὶ ἀπεχθεῖς ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ξεσμάτων πληγῶν, ἐξ οὗ ἔμεινε καὶ παρὰ τῷ λαῷ μέχρι σήμερον ἡ λέξις ψωριάρης, ὡς ὑβριστική.

Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ἱστορικοῦ Νικήτα Χωνιάτου, τῇ γενομένῃ μετὰ τῶν λοιπῶν ἱστορικῶν βυζαντινῶν ἐν Βόννῃ, ὑπὸ τὸ κείμενον τοῦ συγγραφέως προσετέθησαν καὶ καὶ αἱ ἐν τοῖς περιθωρίοις τῶν χειρογράφων τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἀπαντῶσαι ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις ἐν τῇ δημώδει διαλέκτῳ ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων ἢ ἀναγνωστῶν κατόχων τῶν χειρογράφων ἢ ἄλλων ὑπομνηματιστῶν. Αἱ σημειώσεις δὲ αὗται ἐτέθησαν χάριν σαφηνείας τοῦ κειμένου. Ὁποίαν ὅμως ἑρμηνείαν ἀναγινώσκομεν ἐν ὑποσημειώσει εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Χωνιάτου, ἐν ᾧ ἀναγράφεται ὅτι ὁ Στέφανος ἐνεκάλει «τὸν τῆς ψωριώδους ἀκρασίας ὀδαξισμὸν» τῆς Εὐδοκίας; τὴν ἑξῆς· «ὡς περιπλοκὰς καὶ συνουσίας ἀνδρῶν ἀγαπῶσα». Ἡ κακοήθεια τοῦ ἑρμηνευτοῦ τούτου εἶνε πασιφανής. Ἠθέλησε νὰ προσάψῃ εἰς τὴν Εὐδοκίαν μομφήν, ἣν ὁ Χωνιάτης οὐδαμῶς ἀναφέρει. Τοιαύτας δὲ προσθήκας σκανδαλώδεις, ὁ ὑπομνηματιστὴς Ἕλλην ἔχει καὶ ἀλλαχοῦ, φέρει δὲ καὶ γνώμην ἐπὶ τούτων, οἱονεὶ πρὸς ἠθικοποίησιν, ὅπερ δίδει ἡμῖν τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἦτο καλόγηρός τις (ὅρα Χωνιάτου καὶ σελ. 73. 590. 647). [Επεται τὸ τέλος].

Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον διήγημα εἶνε ἔργον τοῦ διασήμου Οὔγγρου συγγραφέως Μαυρικίου Γιοκάϊ, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου κατέστησεν ἀκόμη δημοτικώτερον ἐν Εὐρώπῃ ἡ φιλολογική του πεντηκονταετηρίς, ἡ πανηγυρισθεῖσα ἐν Πέστῃ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον μετὰ πομπῆς, ἡ ἀπήχησις τῆς ὁποίας ἔφθασε καὶ μέχρις Ἑλλάδος. Ὁ Μαυρίκιος Γιοκάϊ ἐγεννήθη τῇ 19 Φεβρουαρίου ἐν Κομόρνῃ, ὅπου ὁ πατήρ του ἦτο δικηγόρος. Ζωγράφος κατ' ἀρχάς, δικηγόρος κατόπιν, ἐγκατέλειψε καὶ τὰ δύο, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἔγραψε πλῆθυν διηγημάτων, μυθιστορημάτων καὶ ἄρθρων πολιτικῶν. Οὐδεὶς περισσότερον αὐτοῦ ἀνεγνώσθη ἐν Οὐγγαρίᾳ οὐδ' ἠγαπήθη θερμότερον ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅστις εἰς τὰ ἔργα τοῦ Γιοκάϊ, τὰ τόσον τεχνικὰ ἐν τῇ ἁπλότητί των, ἔβλεπε τὴν ἱστορίαν του, τὰς παραδόσεις του, τὰ ἔθιμά του, τοὺς πόθους του. Διευθυντὴς ἐφημερίδος, μέλος τοῦ κοινοβουλίου, μέλος τῆς Ἀκαδημίας, μέλος Συλλόγων καὶ Ἑταιριῶν, ἀρθρογράφος, διηγηματογράφος, μυθιστοριογράφος, ὁ Γιοκάϊ δύναται νὰ προβληθῇ ὡς παράδειγμα φιλοπονίας, σχεδὸν ὑπερανθρώπου. Καὶ ἄλλοι εἰς διάφορα στάδια ἑώρτασαν πεντηκονταετηρίδας· ἀλλ' εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ ἤρκουν αἰῶνες διὰ νὰ παραγάγουν τὴν πληθὺν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐντὸς πεντήκοντα ἐτῶν συνεσώρευσεν ὁ Μαυρίκιος Γιοκάϊ.

Σ. τ. Δ.

ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΖΩΗ

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ.—Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

Ἐγνώρισαν βέβαια πολλοὶ τὸν κ. Φάρκαν Πέτκη, τὸν ἀγαθὸν γέροντα, καὶ δι' αὐτοὺς θὰ ἦτο περιττὴ πᾶσα σύστασις. Δυνατὸν ὅμως ἡ διήγησις αὕτη ν' ἀναγνωσθῇ καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι δὲν τὸν ἐγνώρισαν. Νομίζω λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ περιγράψω ὀλίγον τὸν Φάρκαν Πέτκη καὶ τὸν βίον τὸν ὁποῖον διῆγε.

Κατὰ τὸ 1676 ἦτο δικαστικὸς ἄρχων ἐν Ἐσσέγῃ καὶ δὲν θὰ ἐδύνατο κανεὶς νὰ εὕρῃ καθ' ὅλην τὴν χώραν καλλίτερον αὐθέντην ἀπὸ αὐτόν. Οἱ ὀγδοήκοντα ὑπηρέται, μάγειροι, ἱπποκόμοι, ποιμένες, ὡς καὶ οἱ δορυφόροι οἱ πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἔζων ὑπὸ τὰς διαταγάς του, ἦσαν τόσον εὐτυχεῖς ὅσον καὶ εἰς τὴν πατρικήν των οἰκίαν. Καὶ ἠμποροῦσε κανεὶς ἀσφαλῶς νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ὅποιος εἰσήρχετο ἅπαξ εἰς τὸ ἀρχοντικό του, δὲν θὰ ἤθελε πλέον νὰ φύγῃ.

Ἡ φιλοδοξία τοῦ Φάρκα Πέτκη εἰς τρία πράγματα περιωρίζετο. Πρῶτον ἤθελεν ὅλος ὁ κόσμος νά τον γνωρίζῃ ὡς ἀγαθὸν καὶ ἐλευθέριον καὶ διὰ τοῦτο ἦτο εἰς ἄκρον φιλόξενος, ὥστε ὅσοι μετέβαινον εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπεριμένοντο.

Ἦτο τόσον καλὸς οἰκοδεσπότης καὶ ἤξευρε τόσον καλὰ νὰ περιποιῆται τοὺς ξένους του, ὥστε πολλάκις ἄνθρωποι ποῦ ἤρχοντο διὰ τὴν πανήγυριν τῆς Παναγίας

καὶ ἐσκέπτοντο νὰ καθήσουν ὀλίγας μόνον ὥρας, παρέμενον ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς, συχνάκις δὲ καὶ μετ' αὐτὴν ἐκεῖνος τοὺς ἐκράτει. Κανεὶς δὲν ἐδύνατο νὰ φύγῃ ἐκ τῆς οἰκίας του χωρὶς νὰ συναποφέρῃ καὶ ἓν δῶρον. Περιέφερε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ εἰς τοὺς σταύλους του καὶ τοὺς ἠρώτα δι' ὅλα τὰ ἀντικείμενα: Πῶς σοῦ φαίνεται αὐτὴ ἡ ἀραβικὴ φορβάς; Σοῦ ἀρέσει αὐτὸ τὸ σπαθί, αὐτὸ τὸ ἀνθοδοχεῖον; — καὶ ἂν ὁ ἐρωτώμενος ἀπήντα: — εἶνε πολὺ ὡραῖον, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ τὸ δεχθῇ ὡς δῶρον.

Κανὲν ἡμερολόγιον δὲν εἶχε περισσοτέρας ἑορτὰς ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Πέτκη. Αὐτὸ δὲν θὰ σᾶς φανῇ παράξενον, ἅμα μάθετε ὅτι ὁ Πέτκη ἐπανηγύριζε καὶ τοῦ παπποῦ του ἀκόμη τὴν ἑορτήν, διὰ νὰ μὴν εὑρίσκεται δὲ ποτὲ ἄνευ συνδαιτυμόνων εἰς τὰ μεγάλα συμπόσια τὰ ὁποῖα ἔδιδεν, ἀπέστελλεν εἰς τοὺς φίλους του ἀληθεῖς δικαστικὰς κλήσεις, ὡς δικαστὴς ὅπου ἦτο.

Εἰς ἕνα ἀρχοντικὸν ποῦ εὑρίσκοντο τόσοι ὑπηρέται ὅσοι εἰς τοῦ Πέτκη, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ συνάπτωνται *γνωριμίαι* μεταξὺ ὑπηρετῶν καὶ νεανίδων. Ὁ γηραιὸς Πέτκη ἅμα ἐμάνθανε καμμίαν τέτοιαν γνωριμίαν, ἀμέσως ἐνύμφευε τοὺς γνωρίμους, διὰ νὰ μὴ χάσῃ παρομοίαν λαμπρὰν εὐκαιρίαν ἑορτῆς.

Εἰς τὸ χωρίον του δὲν ὑπῆρχον ἐπαῖται. Ἤρκει μόνον νὰ συναντήσῃ κανένα

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόγραμμα.
Τὸ Ὀκταήμερον ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Τὸ Νόσημα μιᾶς βασιλίσσης παραμορφούμενον ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὑπὸ *Ἀντ. Μηλιαράκη.*
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μετάφρ. *Ν. Ἐπ.*
Τὸ Παράπονο τοῦ Δέντρου, ποίημα, ὑπὸ *Κ. Παλαμᾶ.*
Ὑγιεία καὶ Ὑγιεινή: Προφυλακτικὰ κατὰ τοῦ τύφου, Καθαρισμὸς τοῦ ὕδατος.
Ἀνοικτὰ Γράμματα.
Ἐπιστημονικὰ Ἀνάλεκτα, ὑπὸ Ρ*
Ἐκ τοῦ Ἀστεροσκοπείου: Ὁ οὐρανὸς τοῦ Ἰανουαρίου.
Χρονικά.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Δάνειον Πνεῦμα.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Τοπίον τῆς Ἰθάκης (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές: Ἀθηναϊκοὶ Περίπατοι: Ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ ὑπὸ Γ. Βώκου. — Ἰανουάριος, αὐτόγραφον ποίημα τοῦ Σουρῆ. — Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακόττες, σονέτα ὑπὸ Ι. Γρυπάρη.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, ***διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.***

Οἱ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ Συνδρομηταὶ δύνανται νἀποστείλουν τὴν συνδρομήν των διὰ χαρτονομισμάτων, χρυσῶν νομισμάτων, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζιτικῶν ἐπιταγῶν, γραμματοσήμων ἑλληνικῶν, γαλλικῶν κτλ. κτλ. ἐν ἐπιστολῇ συστημένῃ.

πτωχὸν εἰς τὸν δρόμον διὰ νὰ τὸν παραλάβῃ ἀμέσως εἰς τὰς κτήσεις του καὶ νὰ τοῦ δώσῃ στέγην, μικρὰν γωνίαν γῆς καὶ μίαν ἀγελάδα.

Καὶ ἡ καλωσύνη του δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὰ πρόσκαιρα αὐτὰ ἀγαθοεργήματα. Κατ' ἔτος ἐπεσκέπτετο τὸ Λύκειον τοῦ Νὰγκ-Ἔνγυεδ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων καὶ ἀπέστελλε δι' ἰδίων ἐξόδων τὸν καλλίτερον μαθητὴν εἰς τὴν ἱερατικὴν σχολήν. Ἅμα ὁ νέος ἐξήρχετο ἱερεὺς καὶ τοῦ ἔλειπεν μόνον ἡ ἐφημερία, ὁ ἀγαθὸς γέρων Πέτκη περιέτρεχεν ὅλον τὸ Σειβεμβοῦργον μέχρις ὅτου ἀνεκάλυπτε θέσιν τινὰ ὅπου νὰ εὑρίσκετο ποτὲ ἐκκλησία τις, καεῖσα ὑπὸ τῶν Ταττάρων. Εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ἔκτιζε νέαν ἐκκλησίαν, ἐγκαθίστα τὸν ἱερέα καὶ ἐπλήρωνε τὸν μισθόν του.

Ἡ δευτέρα φιλοδοξία τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος ἦτο ἡ ἀρχαία ἀριστοκρατικὴ καταγωγὴ τῆς οἰκογενείας του. Τὸ γενεαλογικόν του δένδρον δὲν ἐπεξέτεινε μέχρι τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας μόνον καὶ μόνον διότι τὸ πρῶτον αὐτὸ ζεῦγος ἦσαν . . . . χωρικοὶ καὶ ἐβάδιζαν γυμνόποδες. Ἄλλως τε δὲν ἔθετε τὸν γενάρχην του καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ αὐτούς. Εἰς τὰ σήματα τοῦ οἴκου Πέτκη ὑπάρχει ἓν ζῷον προκατακλυσμιαῖον, τὸ ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐγνώριζε. Τὸ ζῶον αὐτὸ δὲν συγκατελέγετο εἰς τὰ πτηνά, οὔτε μεταξὺ τῶν τετραπόδων καὶ τῶν ἰχθύων ἐδύνατό τις νὰ τὸ κατατάξῃ, ἔντομον δὲ βεβαίως δὲν ἦτο. Εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ ζώου τούτου εὑρίσκετο φυτευμένον ἓν ὅπλον μὲ τρεῖς ὀδόντας, ὅμοιον μὲ τὴν τρίαιναν τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ θαλασσίου θεοῦ, καὶ ὅμοιον ὡσαύτως μὲ τὸ πεζὸν ἐκεῖνο ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον καλοῦμεν περόνην. Ἐκ τῶν σημάτων αὐτῶν ὁπωσδήποτε ἐξάγεται καθαρώτατα ὅτι εἷς ἐκ τῶν πρώτων Πέτκη ἐφόνευσεν ἓν θηρίον προκατακλυσμιαῖον.

Εἰς ἕνα βουνὸν εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἐσσέγης εὕρισκαν συχνὰ ὀστᾶ καὶ ὀδόντας ἀπολιθωμένους. Τὰ ὀστᾶ αὐτὰ δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι ἀνῆκον εἰς φοβερὰ θηρία. Ὅταν δέ ποτε βλάχοι χωρικοὶ ἡλίευσαν εἰς τὸν ποταμὸν μίαν σιαγόνα, οἱ δημογέροντες ἀπεφάνθησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ τὴν προσφέρουν εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ περιφήμου ἱδρυτοῦ τῆς οἰκογενείας Πέτκη, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Καὶ τὸ θηρίον ἀνεφαίνετο πανταχοῦ, ὅπου ἐδύνατο νὰ οἰκονομηθῇ. Τὸ ἔβλεπε κανεὶς

σκαλισμένον ἐπὶ ξύλων, ζωγραφισμένον εἰς τὸν τοῖχον, γεγλυμένον εἰς τὴν πέτραν καὶ ἀποτυπωμένον εἰς τὸν ὀρείχαλκον. Τὸ θηρίον ἀνεπαύετο ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου καὶ ἐν μικρογραφίᾳ ἐκόσμει τὰ ἐφίππια τοὺς σάκκους τοῦ σίτου κ.τ.λ. κ.τ.λ. οἱ δὲ χωρικοὶ τὸ εἶχον ἴδῃ τόσες φορὲς ὥστε καλῇ τῇ πίστει ἐνόμιζαν ὅτι εἶχαν φάγει ἐκ τοῦ θηρίου τούτου *γκουλιὲς* (καπαμᾶν).

Εἰς τὴν ἰδιαιτέραν στοάν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐσυγχωρεῖτο ἡ εἴσοδος παρὰ μόνον εἰς τοὺς ὑπηρέτας, ἔβλεπέ τις μεγαλειτέρους τοῦ φυσικοῦ τοὺς ἀνδριάντας τῶν «πρώτων» Πέτκη.

Ὁ γενάρχης ἐξ ὀρειχάλκου, εἶχε τὴν μίαν χεῖρα σηκωμένην πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ κρατοῦσαν σπάθην, ἐν ᾧ ἡ ἄλλη ἐκράτει ἀσπίδα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐξηπλοῦτο φοβερὸν τὸ θηρίον μὲ πλημμύραν κεφαλῶν καὶ ὀνύχων καὶ οὐρῶν. Εἰς τοὺς στενούς του φίλους ὁ Πέτκη ἐπαρουσίαζε πρὸς θαυμασμὸν τὸ μνημεῖον τοῦτο, ἡ δὲ ὑπερηφάνειά του ἐξηγείρετο ὅταν ἐξεθείαζε τὸ ξίφος τοῦ προγόνου, τὸ ὁποῖον μόλις θὰ ἐδύνατό τις τώρα νὰ ἐγείρῃ μὲ τὰς δύο του χεῖρας, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ πρόπαπός του ἐχειρίζετο ὡς ἁπλοῦν καλάμιον. Τέλος ἄφινεν εἰς τὸν ξένον του πᾶσαν ἐλευθερίαν νὰ μαντεύσῃ ποῖον εἶδος ζώου παρίστατο ἐπὶ τῆς ἀσπίδος. Ἐννοεῖται ὅτι κανεὶς ἐκ τοῦ ἀμαθοῦς τούτου κόσμου δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ κατατάξῃ τὸ θηρίον, καὶ ὁ καλὸς Πέτκη ἠδύνατο νὰ ὑπερηφανεύεται, ὅτι ἐκέκτητο εἰς τὰ σήματά του ζῶον, διὰ τὴν ὀνομασίαν τοῦ ὁποίου τόσοι σοφοὶ ἔσπαζαν τὸ κεφάλι των.

Αὐτὸ ἦτο τὸ δεύτερον ἀντικείμενον τῆς ὑπερηφανείας του.

Καὶ τὸ τρίτον; Τὸ τρίτον ὑπερέβαινε κατὰ πολὺ τὰ δύο ἄλλα, δὲν θὰ σᾶς εἴπω δὲ ὑπερβολὴν ἂν σᾶς βεβαιώσω, ὅτι οὔτε τὴν περιουσίαν, οὔτε τὴν εὐγένειάν του ἐξετίμα ὁ Πέτκη, ὅσον αὐτὸ τὸ τρίτον.

Αἱ δύο του θυγατέρες, ἦσαν τὸ τρίτον ἀντικείμενον τῆς ὑπερηφανείας του.

Ποτὲ δὲν ἔλειψαν ὡραῖα καὶ καλὰ κορίτσια ἀπὸ τὸ Σειβενβοῦργον, καὶ ἠξεύρω καλὰ ὅτι ποτὲ δὲν θὰ λείψουν. Δι' αὐτὸ τὸ καλλίτερον ποῦ ἔχω νὰ εἴπω διὰ τὰς θυγατέρας τοῦ Πέτκη, εἶνε ὅτι ἤξιζαν νὰ συγκαταλέγωνται μεταξὺ τῶν νεανίδων τοῦ Σειβενβούργου.

Εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦμεν, ἡ μεγαλειτέρα, ἡ Ἰλόνκα, ἦτο δεκαεπταέτις. Λεπτὴ καὶ ὑψηλὴ ὡς κρῖνον, μὲ τὰ μαῦρά της μαλλιά, ἐγγίζοντα τὸ ἔδαφος, ὅταν σὲ παρατήρει μὲ τὰ ὀνειρώδη βαθύτατα μάτια της, ἐβύθιζε τὴν ψυχήν σου εἰς τὰ οὐράνια βάθη τῆς ἀβύσσου ταύτης τῶν βλεμμάτων.

Τὸ μόνον της ἐλάττωμα, ἂν εἶνε ἐλάττωμα, ἦτο ἡ διαρκής, ἡ αἰωνία της μελαγχολία. Οὔτε νὰ γελᾷ. οὔτε νὰ ἀστειεύεται ὅπως τὰ ἄλλα κορίτσια, τὴν ἔβλεπε κανεὶς ποτέ.

Σπανιώτατα τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν της ἀντενάκλα τὴν χαρὰν καὶ ἀκόμη σπανιώτερον ὁ γέλως της ἐπροκάλει τὴν εὐθυμίαν· Ἀδιακόπως ἡ Ἰλόνκα ἀνεγίνωσκε τὰ βιβλία ποῦ ἦταν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς μόδας. Ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔργα γαλλικὰ καὶ ἀγγλικά.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀποσύρετο εἰς τὸν κῆπον καὶ διέμενεν ἐκεῖ ὁλοκλήρους ἡμέρας.

Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤθελε ν' ἀποσπάσῃ τῆς βλαστήσεως τὰ μυστήρια, καὶ νὰ μάθῃ τῶν μελισσῶν τὸν βόμβον καὶ τῶν πτηνῶν τὸ ᾆσμα. Καὶ ἦτο τόσον καταφανὲς αὐτὸ τὸ ῥεμβῶδες ὕφος, καὶ τόσον ἀνέβλυζεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ στόματός της, ὥστε, ὅστις τὴν ἤκουε, συναπέφερε φεύγων ὀλίγον ἐκ τῆς μελαγχολίας της.

Πάντοτε σιωπηλή, εἰς τὴν συναναστροφὴν ὡμίλει σιγαλὰ καὶ ἠρέμα, πρὸ πάντων ὅταν ἦτο μόνη, ὡς νὰ ἔβλεπεν ὅραμα.

Δὲν τὴν ἤκουον ποτὲ νὰ ψάλλῃ, καὶ μολοντοῦτο ὑπὸ τὸ σεληνόφως, ἐν τῇ ἠρεμίᾳ τῆς νυκτός, ὅταν ἐκ τοῦ παραθύρου περιέφερε τὸ ὀνειροπόλον ὄμμα της εἰς τὰ μακρυσμένα ὄρη, ἤρχιζε νὰ ψάλλῃ ἀσυνειδήτως τὸ ᾆσμα, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει τοιουτοτρόπως:

Πέτα, πουλάκι, πέτα
Στὸ παραθύρι της . . .

καὶ ὁ Θεὸς ἠξεύρει διατί, ἀφοῦ ἐτραγωδοῦσε τὸ ᾆσμα αὐτό, τὰ δάκρυα ἔρρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν της... [Ἕπεται συνέχεια].

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ

Το Παραπονο του Δεντρου

1

ΚΑΪΝ

Ὁ Κάϊν ἀδικοσκότωσε τὸν ἄκακο τὸν Ἄβελ.

Κ' ἡ γῆ, παρθένα ἀπείραχτη, κι ὡς τότε ποτισμένη
Μὲ τὴν οὐράνια τὴ βροχὴ μονάχα, μὲ τὸ κῦμα
Τῆς θάλασσας, μὲ τὴ δροσιὰ τὴν πρωϊνή, πρωτόπιε
Τοῦ ἀνθρώπου τὸ αἷμα, τοῦ ἀδερφοῦ καὶ τοῦ δικαίου τὸ αἷμα!
Καὶ μόλις τὸ ἤπιε, σπάραξε, βόγγηξε, καὶ ραγίσθη,
Κι ὅπως γεννάει καμμιὰ φορὰ δυστυχισμένη μάνα
Τέρας παιδὶ ἀπὸ θεϊκὴν ὀργὴ σημαδεμένο,
Κ' ἡ αἱματοχορτασμένη γῆ πέταξεν ἕνα δέντρο.
Τεράστιο φύτρο, ἀπίστευτο, στὰ μάτια ἐμπρὸς φαντάζει
Σὰν τὸ Νεβρὼδ τὸν κυνηγὸ καὶ σὰν τὸ Λεβιάθαν,
Καὶ σὰν αὐτὸν ποῦ ἀπάνου του στηρίζει τὸν αἰθέρα.
Ἀνεύρετ' εἶνε ἡ ρίζα του στὰ βάθη τῶν ἀβύσσων,
Ψηλὰ ἡ κορφή του κρύβεται στάγνώριστα τοῦ ἀπείρου.
Φύλλα του, παρακλώναρα, κλαριά, τὴ γῆ σκεπάζουν·
Ἀπὸ ἕνα πρωτοπάντεχο φέγγος τὸ δέντρο λάμπει,
Κάθε του κλάδος νοῦς, ψυχὴ τὸ κάθε φύλλο, πνεῦμα
Τὸ κάθε τἄνθος, νεόπλαστος παράδεισος, καὶ κόσμος
Ποῦ ἀκοῦς καὶ μέσα του ἀντηχεῖ τῶν ἄστρων ἡ ἁρμονία.

Τὸ δέντρο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ἦταν ἐκεῖνο.

Καὶ καταράστηκεν ὁ Θεὸς τὸν Κάϊν:
«Νὰ παραδέρνῃς
Μὲ τῆς κακίας τὴν ὁρμὴ σ' ἕναν ἀγῶνα ὀλέθρου
Πάντοτε· καὶ τὸ χέρι σου πάντοτε νὰ δουλεύῃ,
Καθὼς τὴν τρομερὴ στιγμὴ ποῦ ἐσκότωσες τὸν Ἄβελ·
Καὶ τ' ἅγιο τὸ ξανάσασμα ποτὲ νὰ μὴ γνωρίσῃς!»

Στὸ δέντρο τῆς ζωῆς ἐμπρὸς ἦρθε ὁ φονιᾶς κ' ἐστάθη·
Ὄχι· δὲ στάθηκε· ὥρμησε κατὰ τὸ μέγα δέντρο,
Καὶ μὲ τὸ ἴδιο σίδερο ποῦ στάλαζεν ἀκόμα
Τὸ πάναγνο αἷμα, βάλθηκεν, ἀρχίζει, πελεκάει!
Τὸ σίδερο πέφτει γοργά, σὰ νὰ εἶνε ἀστροπελέκι,
Φουρτουνιασμένος ὠκεανὸς ἀντιβογγάει τὸ δέντρο·
Κάθε χτυπιὰ χάος γεννᾷ, κάθε χτυπιὰ σβεῖ πλάσι,
Στοιχειὸ παλεύει μὲ στοιχειό, μ' Ἀρχάγγελον Ἑωσφόρος·
Τὸ δέντρο τὸ ὑπερθαύμαστο λυγίζεται καὶ γέρνει.
Τῆς συμφορᾶς τὸ σύγνεφο πελώριο τὸ σκεπάζει,
Θρῆνος δυσκολοξάνοιχτος γεμίζει βάθη καὶ ὕψη,
Θαρρεῖς, Θεὸς ἀπὸ Θεὸ βασανισμένος πάσχει·
Θαρρεῖς μ' ἐκεῖνο κ' ἡ ψυχὴ τοῦ Σύμπαντος χτυπιέται,
Κι ἀργὰ κι ἀργὰ ἡλιοστάλαχτη ξεφεύγει ἀπ' τὸν κορμό του.

Ἀκόμα, ἀκόμα μιὰ χτυπιά, δόξα στοῦ ὀλέθρου τὸ ἔργο,
Καὶ δόξα στὸν πελεκητή, στὸ νικητή! Τὸ δέντρο
Ἀπ' τὸ ἄγριο τὸ πελέκημα πέφτει κομματιασμένο.
Ἀλλὰ δὲν πρόφτασε ὁ φονιᾶς νὰ καταιβάσῃ χέρι,
Τὸ μέγα τ' ὅπλο τῆς φθορᾶς νὰ τ' ἀκουμπήσῃ κάτου,
Πάλι τὸ δέντρο ἀπίστευτον ὑψώνεται σὰν πρῶτα·
Ὁ κάθε κλάδος νοῦς, ψυχὴ τὸ κάθε φύλλο, πνεῦμα
Τὸ κάθε τ' ἄνθος, νεόπλαστος παράδεισος, καὶ κόσμος
Ποῦ ἀκοῦς καὶ μέσα του ἀντηχεῖ τῶν ἄστρων ἡ ἁρμονία.

Ἡ θεία κατάρα ἀλύπητη κρέμεται κι ἀγρυπνάει.
Κ' ἔτσι ἀπὸ τότε ἀδιάκοπα κ' αἰώνια πολεμάει
Ἀνήμερος κι ἀνήμπορος — ὤ τῆς κακίας μαρτύριο —
Γκάπ! Γκόπ! καὶ πελεκάει, γκάπ! γκόπ! καὶ πελεκάει ὁ Κάϊν,
Κ' ἐκεῖ ποῦ τὸ κυττάει γυρτό, πρὶν φτάσῃ ν' ἀνασάνῃ,
Αὐτό, πιὸ γλήγορο ἀπ' τὸ νοῦ, ξαναγεννιέται ἐμπρός του!

2

ΑΒΕΛ

Ἀλλ' ὅμως ὦ Πανάγαθε καὶ Κύριε τῶν Κυρίων!
Ἀπ' τῶν αἰώνων τὴν ἄβυσσον, ἁπλῆ στιγμὴ γιὰ σένα,
Στῆς παντοδυναμίας σου τὸν ἀζωγράφιστο ἥλιο
Τοῦ δέντρου τὸ παράπονο δὲν ἔφτασεν ἀκόμα;

«Ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ ἀγαθοῦ, τ' ἀδικοσκοτωμένου
Ἔπιασα καὶ ξεφύτρωσα, κι ὅλο ὀμορφιὰ κι ἀγάπη,
Τοῦ Ἄβελ δικαίου γέννημα, ποῦ ἦταν δική σου εἰκόνα!
Πῶς ἡ δικαιοσύνη σου, δική σου δόξα, ἐμένα
Γιὰ κόλασι τοῦ πονηροῦ μὲ διάλεξεν; ὢ φρίκη!
Ἡ ἀγάπη μου εἶν' ἀδίκημα, κ' εἶν' ἡ ὀμορφιά μου κρῖμα;
Πάσχω, γιατί ἔχω νοῦ καὶ φῶς; Καὶ μέγα ἂν εἶμαι, φταίω;
Πῶς ἄλλαξες τὸ δρόσος μου σὲ θολωμένο δάκρυ,
Κ' ἔκαμες τὰ διαμάντια μου κάρβουνα πυρωμένα;
Μὲ τῶν πουλιῶν τὸ μουσικὸ λάλημα πρὸς τὰ φύλλα
Ποῦ ἀντιψιθύριζαν σκοποὺς ἐρωτικοὺς κ' ἐκεῖνα,
Κ' ἡ αὔρα ὅλο τὰ χάϊδευε, καὶ τὰ φιλοῦσεν ὁ ἥλιος,
Θεέ, μ' αὐτὰ πῶς ἔπλασες μιὰ κολασμένη ὀρχήστρα
Βόγγου, μυρολογιοῦ, δαρμοῦ, καὶ θρήνου καὶ κατάρας;
Ἀπὸ τοῦ νοῦ τὸ φτέρωμα κι ἀπ' τῆς ψυχῆς τὸ φέγγος
Κι ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὰ ὄνειρατα κι ἀπ' τὸν βαθὺν αἰθέρα
Τοῦ πνεύματος, πῶς ἔβγαλες ἀγκάθια, σκορπιούς, φείδια,
Γιὰ νὰ ρουφοῦνε τὴ ζωὴ τοῦ ὀλακριβοῦ σου ἀνθρώπου;
Κι ἀντὶ νὰ δευτερώνω ἐγώ, δίκαιε Θεὲ καὶ Πλάστη,
Τὸν ἅγιον Ὕμνο τοῦ Ὡσαννά, μὲ μουσικὴν ἀκόμα
Κι ἀπ' τῶν ἀγγέλων πλέον γλυκειά, γιατί ν' ἀντιβογγάω
Πάντα καὶ μόνο ἀπ' τἄγριο πελέκημα τοῦ Κάϊν;
Ὄχι τὸν ἀμετάνιωτον κακόν, ἐμὲ παιδεύεις!
Ἐλέησόν με, ὁ Θεός! κι ἂν εἶνε καὶ ἡ βουλή σου
Τῆς ἀδικίας τὸ σφυρὶ νὰ πέφτῃ σ' ἐμέ, ἀμμῶνι,
Ὤ! γεννηθήτω, Κύριε, τὸ θέλημά σου! Ἀλλ' ὅμως
Παράπονο ὄχι, δέησιν ὑψώνω πρὸς Ἐσένα.
Πρόσταξε νὰ πελεκηθῶ, νὰ πέσω μιὰ γιὰ πάντα,
Χωρὶς νὰ ξαναγεννηθῶ, στάχτη, καπνὸς νὰ γίνω,
Νὰ πέσω καθὼς ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ Κάϊν τὸ χέρι
Ὁ ἀθῶος, ὁ πατέρας μου στὸ μνῆμ' ἀναπαυμένος.

Δὲ σοῦ ζητῶ ἄλλο τίποτε· δός μου τὸν ὕπνο τοῦ Ἄβελ!

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΥΓΙΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Προφυλακτικὰ κατὰ τοῦ τύφου.

Τὸ μικρόβιον τοῦ Ἔβερτ ἀρέσκεται πολὺ δυστυχῶς εἰς τὸ εὐκραὲς κλίμα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ξενίζομεν πολὺ συχνὰ κατὰ κακήν μας τύχην ἀποικίας ὁλοκλήρους αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς αὐτὸν πολλάκις τὸν στόμαχόν μας, ἡ δὲ ἐπιδημία τῆς ἀσθενείας αὐτῆς τῆς σποραδικῶς ἐγκλιματισθείσης εἰς τὸ Ἄστυ, μᾶς ἐπικρέμαται ὡς ξίφος Δαμόκλειον, τὸ ὁποῖον μάλιστα τελευταίως ἠγγέλθη ὅτι κατέπεσε. Τῷόντι τὰ κρούσματα τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἐπληθύνθησαν καὶ οἱ φόβοι ἐπετάθησαν.

Μὲ τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης καὶ μὲ τὰς τελευταίας παρατηρήσεις τοῦ Σαντμές, εἶνε εὐτυχῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι φυλάττων τις ἀκριβῶς τοὺς ὑγιεινοὺς ὅρους καὶ προπάντων τὴν πόσιν ὕδατος ἀπεστειρωμένου καὶ ἐλευθέρου μικροβίων τοῦ Ἔβερτ, δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νόσου.

Ἡ στατιστικὴ μᾶς λέγει ὅτι ἡ μετάδοσις τοῦ τυφικοῦ μολύσματος ὀφείλεται κατὰ 90 % εἰς τὸ ὕδωρ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξόχως ἀρέσκεται νὰ ἐνδιαιτᾶται τὸ μικρόβιον.

Ἠθέλαμεν νὰ εἴχαμεν φωνὴν πολὺ ἰσχυράν, διὰ νὰ συστήσωμεν ἀπιστίαν γενικὴν εἰς τὰ διϋλιστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα δυστυχῶς πολλοὶ ἐμπιστεύονται. Ἐκτὸς τοῦ διϋλιστηρίου Σαμπερλάν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε καὶ ἐκεῖνο ἀπολύτως ἀσφαλές, κανὲν ἄλλο δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς ἀποστείρωσιν τοῦ ὕδατος, ἁπλῶς ἀφαιροῦν τὰς ξένας οὐσίας.

Ὁ βρασμὸς εἰς θερμοκρ. 100 ἕως 130 βαθμῶν, εἶνε τὸ ἁπλούστερον μέσον ἀποστειρώσεως, καθὼς καὶ ἡ προσθήκη κιτρικοῦ, τρυγικοῦ ἢ γαλακτικοῦ ὀξέος εἰς ποσότητα 20 ἕως 25 κόκκων ἢ σταγόνων εἰς 200 δράμια ὕδατος. Τὸ ὕδωρ πρέπει νὰ μείνῃ ὅμως 24 ὥρας πρὸ τῆς πόσεως.

Κατωτέρω ἀναγράφομεν καὶ μίαν συνταγὴν ἀρκετὰ καλὴν πρὸς καθαρισμὸν τοῦ ὕδατος ἐκ τῶν πολλῶν του ἁλάτων καὶ τῶν μικροβίων.

Οἱ ὅροι τῆς ὑγιεινῆς ἐν γένει, ἡ καθαριότης προπάντων — ἀρέσκεται πολὺ ὁ τυφικὸς ἰὸς εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν — καὶ τῆς καλῆς καὶ μετρίας τροφῆς ἡ προσοχή, ἀποτελοῦσι τὴν συμπλήρωσιν τῆς προφυλάξεως κατὰ τοῦ τύφου. Εἰδικὰ προφυλακτικὰ φάρμακα δὲν ἔχομεν καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἀντισηπτικὰ ἀπεδείχθησαν ἀνωφελῆ.

Τελευταῖον ἀφοῦ σᾶς ζητήσω συγγνώμην διὰ τὴν ἀδιακρισίαν, θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ἔχετε πάντοτε καθαρὰς τὰς χεῖράς σας, διότι ἡ κόνις καὶ οἱ ἀκάθαρτοι ὄνυχες μᾶς φιλοδωροῦν πολὺ εὔκολα τὴν ἀσθένειαν.

Καθαρισμὸς τοῦ ὕδατος.

Ὅλα σχεδὸν τὰ πόσιμα ὕδατα ἐμπεριέχουν σπουδαίαν ποσότητα ἀσβέστου διττανθρακικῆς καὶ θειϊκῆς καὶ πλῆθος ὀργανικῶν οὐσιῶν ἐπιβλαβῶν.

Τὸ καλλίτερον μέσον πρὸς κατακρήμνισιν τῆς ὑπερτερούσης ἀσβέστου καὶ πρὸς καταστροφὴν τῶν μικροοργανισμῶν εἶνε ἡ προσθήκη 10 ἕως 15 κόκκων κατ' ὀκᾶν ἐκ τοῦ ἑξῆς μίγματος:

Κόνεως	ἀνύδρου ἀσβέστου	9	γραμμάρια
»	ἀνθρακικοῦ νατρίου	5	»
»	σηπτηρίας	1	»
»	θειϊκοῦ σιδήρου	1	»

Προστίθεται ἡ προρρηθεῖσα ποσότης εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἀφίνεται ἐπὶ 24 ὥρας πρὸς κατακρήμνισιν. Ἔπειτα ἀποστραγγίζομεν. Πρέπει ὁ καθαρισμὸς αὐτὸς νὰ γίνεται μόνον διὰ τὸ ὕδωρ μιᾶς ἡμέρας. Δρ

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου φίλε,

Εἶδες τὸν προχτεσινὸ τὸν ἥλιο; αἴ, ἅμα βγαίνει μὲ τέτια δόξα, ἐγὼ ἀφίνω ὅλες μου τὶς δουλειὲς καὶ γυρίζω νὰν τόνε χορτάσω. Ὧρες γύριζα καὶ προχτές, πέρνοντας ἀπόλαψη καὶ ζωὴ ἀπὸ τὸ χρυσό μας τὸν πατέρα. Καὶ σὰν κουράστηκα, κάθισα σ' ἕνα πάγκο, ποῦ δὲ μὲ τὸν ἔκρυβε τίποτις. Κύταζα τότες τριγύρω μου κι' ἔβλεπα ὅλη τὴ φύση νἀναγαλλιάζει. Κεῖ κάτου καθρέφτης ἡ θάλασσα ἔπερνε τὶς πριλαντένιες του τὶς ἀχτίδες καὶ τὶς ξανασκορποῦσε, σὰ δέφτερος ἥλιος, καὶ νόμιζες πῶς ἐρωτολογιῶταν μαζύ του. Καὶ τὰ χορταράκια ἀποκάτου 'στὰ πόδια μου ἔνιωθα νἀναστενάζουν, ποῦ τοὺς στεροῦσα, μὲ τὸ πάτημά μου, τὴ γενικὴ χαρά.

Πολὺς κόσμος βγῆκε στὸν περίπατο, κι ἐγὼ ἀπὸ τὴ θέση μου τὸν κύταζα, νὰ περνάει μπροστά μου, ἄστοχα. Μὰ ξαγνάντισα κι' ἕνα, πατέρα βέβαια, ποῦ σιργιανοῦσε μὲ τὰ δυό του τὰ παιδάκια. Κρατοῦσε τὸ μικρότερο μὲ τὸ ἕνα του χέρι, καὶ μὲ τἄλλο του βαστῶντας ἕνα μπαστοῦνι χτυποῦσε πετραδάκια. Τὸ μεγαλείτερο — ἤταν κοριτσάκι — σκιρτοῦσε γύρωθέ του.

Σὰν ἐπλησίασαν κάμποσο τὸν ἐγνώρισα. Ἦταν ἕνας καλιτέχνης· ποιητής. Πῆγε καὶ κάθισε σ' ἕναν ἄλλο πάγκο μπροστά μου. Ὁ πατέρας τότες πῆρε τὸ μικρό του τὸ παιδάκι στὰ γόνατά του καὶ τοῦ μιλοῦσε καὶ κεῖνο φαινόταν νὰ κρέμεται ἀφ' τοῦ πατέρα τὸ στόμα. Τὸ πιὸ μεγάλο ἔπαιζε μὲ τὰ λουλούδια κι' ἐρχόταν ποῦ καὶ ποῦ κοντά του καὶ τόνε διάκοφτε καὶ ρωτοῦσε γιὰ τὸ ἕνα καὶ γιὰ τἄλλο. Τοῦ πατέρα τὸ πρόσωπο ἀχτιδοβολοῦσε τὴν ξεχωριστὴ λαχτάρα. Κι' ἐγὼ συλογίζομουν πολλά. Σύγκρενα μέσα μου τὴ θέση τοῦ ποιητῆ, ποῦ κείνη τὴν ὥρα προσκαλοῦσε τὴ φαντασία του διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν καθεμερνή του προσκάλεση.

Τί νὰ λέει στὸ παιδάκι του; Παραμύθι τοῦ λέει; Πῶς δείχτει ἐκεῖνο νὰ καταλαβαίνει τὸν πατέρα! Ὅ,τι κι' ἂν τοῦ λέει, πῶς ἤθελα νὰν τἀκούσω κι' ἐγώ! Κι' ἔνιωθα τὴν ἁπλότη του τὴν τορινή, τὴ φανταστικὴ ἱστορία ποῦ θὰ δηγόταν, μακρὰ ἀφ' τὰ μεταφυσικὰ πετάματα, παρμένη ἀπὸ τὸ δέφτερο μέρος τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητῆ, νὰ μὲ συγκινοῦσε πολύ, ἴσα μὲ τὶς ἄλλες, περσότερο, ἴσως, κι' ἀπὸ κεῖνες! . . .

Φαίνεται νὰ ξεχάθηκα λιμπίζοντας τὴ χαρά της, γιατὶ ἕνας φίλος μου, χωρὶς νὰν τὸν καταλάβω, ἦρθε κάθισε κοντά μου, μὲ σκούντριξε καὶ μὲ εἶπε·

— Θαμάζεις τὸν ποιητή; αἴ;

Κι' ἐγὼ τὸν εἶπα·

— Αὐτὴ τὴ στιμὴ ὄχι. Ζουλέβω μόνο τὸν πατέρα!

Σὲ φιλῶ

ΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ὁ ὀρρὸς τοῦ Βαΐριγκ.

Κατὰ τὰς συζητήσεις περὶ τοῦ ὀρροῦ τοῦ Βαΐριγκ, διάφοροι ἰατροὶ ἀνεκοίνωσαν ὅτι, καθὼς κατὰ τὰς ἐνέσεις παρετήρησαν, αὗται ἔχουσι διαφόρους βλαβερὰς συνεπείας, π. χ. κνίδωσιν καὶ ἐπιδερμικὰ παθήματα, νευραλγίαν, πόνους τῶν ἀρθρώσεων, οἴδημα τῶν ἀδένων, ἐρεθισμοὺς τῶν νεφρῶν κτλ. Ἂν καὶ αἱ ἐνοχλήσεις αὗται μέχρι τοῦδε ἦσαν ἐλαφρᾶς φύσεως, δὲν ἀποκλείεται ὁ κίνδυνος ὅτι μετὰ ἐπανειλημμένας ἐνέσεις αἱ συνέπειαι αὗται τοῦ ὀρροῦ δύνανται νὰ γείνωσιν σοβαρώτεραι εἰς παιδία πάσχοντα καὶ ἐξησθενημένα ἐκ διφθερίτιδος. Κατ' ἀντίθεσιν τούτου εἰρήσθω ὅτι, ὡς λέγεται, ἐν Γαλλίᾳ καὶ Βελγίῳ δὲν παρετηρήθησαν τοιαῦται βλάβαι κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὀρροῦ τοῦ Ῥοῦ καὶ δὴ ἕνεκα ἁπλουστάτου λόγου. Ὁ καθηγητὴς Βαΐριγκ προσθέτει πρὸς διατήρησιν τοῦ ὀρροῦ ἓν ἑκατοστὸν καθαροῦ φανικοῦ ὀξέος, ἐνῷ ὁ Ῥοῦ μεταχείρεται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κάμφοραν. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀπίθανον νὰ προέρχωνται αἱ ἐν Γερμανίᾳ παρατηρηθεῖσαι βλαβεραὶ συνέπειαι ἐκ τῆς ἀμέσου εἰσαγωγῆς τοῦ φανικοῦ ὀξέος εἰς τὸ αἷμα τοῦ παιδικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὅσον χρήσιμον εἶνε τὸ φανικὸν ὀξὺ δι' ἀπολυμαντικοὺς σκοποὺς ἐν τῇ χειρουργικῇ, τόσον γνωστὴ εἶνε ἡ δηλητηριώδης αὐτοῦ ἐνέργεια κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν χρῆσιν, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὴν ἄμεσον εἰσαγωγὴν εἰς τὸ αἷμα. Ὑποτίθεται ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενοι κύκλοι θὰ δώσωσι προσοχὴν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ θὰ φροντίσωσι περὶ ἄλλου μέσου διατηρήσεως τοῦ ὀρροῦ.

Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ρουβινστάϊν.

Κατὰ τὴν νεκροψίαν καὶ ταρίχευσιν τοῦ πτώματος τοῦ Ρουβινστάϊν παρετηρήθη περίεργος ἀνωμαλία τοῦ κρανίου αὐτοῦ. Ἀπεδείχθη ὅτι τὸ μετωπικὸν ὀστοῦν εἶχε τὸ ἔκτακτον πάχος ἑνὸς ἑκατοστομέτρου. Μετωπικὸν ὀστοῦν τοιούτου πάχους ἀπαντᾷ συνήθως εἰς τοὺς ἠλιθίους καὶ ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ ἐγκέφαλος ὅμως τοῦ Ρουβινστάϊν ἦτο παραπολὺ ἀνεπτυγμένος, ὅπως συμβαίνει μόνον εἰς μεγαλοφυᾶ πρόσωπα. Ρ*

ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΥ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΤΟΥ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1895

Πλανῆται.

Ὁ *Ἑρμῆς*, ὁ ἐγγύτερος πρὸς τὸν Ἥλιον πλανήτης τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος, εἶνε ὁρατὸς ἰδίως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ μηνὸς τούτου ὡς *Ἀστὴρ τῆς Ἑσπέρας*, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου, ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ *Αἰγόκερω*.

Ἡ *Ἀφροδίτη*, καθ' ὅλον τὸν μῆνα λάμπουσα ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Αἰγόκερω, δύει, ὡς Ἕσπερος, μίαν περίπου ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου.

Ὁ *Ἄρης*, ὁρατὸς καθ' ἑσπέραν ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ *Κριοῦ*, δύει ὀλίγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Ὁ *Ζεύς*, ὁρατὸς καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῶν *Διδύμων*, δύει τὴν πρωΐαν ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου.

Ὁ *Κρόνος*, ὁρατὸς τὴν πρωΐαν ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς *Παρθένου*.

Ὁ *Οὐρανὸς* καὶ ὁ *Ποσειδῶν*, μόνον διὰ τηλεσκοπίου εἰσὶν ὁρατοί.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά.

Εἰδήσεις.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν Χριστουγέννων, ὡς συνειθίζεται κατ' ἔτος, αἱ ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν ποικίλην ἐπίκαιρον φιλολογικὴν ὕλην. Καὶ πρῶτον ἡ καθημερινὴ Ἑ σ τ ί α ἐξέδωκεν ἴδιον πανηγυρικὸν τεῦχος, ἐν ᾧ συνειργάσθησαν οἱ κ. κ. Σπυρίδων Παγανέλης, Κ. Παλαμᾶς, Ἐμ. Λυκούδης, Ἀργύρης Ἐφταλιώτης, Δ. Γρ. Καμπούρογλους, Γεώργιος Σουρῆς, Ἀρ. Κουρτίδης, Ἰω. Πολέμης, Ἰω. Λαμπρίδης, Ἀλ. Πάλλης, Γρ. Ξενόπουλος, Πέτρος Βασιλικός, Κ. Πασαγιάννης, Ν. Ἐπισκοπόπουλος, Λάμπρος Ἀστέρης, Δ. Μάργαρης, Μιχ. Λάμπρος, Γεώργ. Δροσίνης, Κ. Τοπάλης, Μ. Μαρκόπολις κτλ. κτλ. Ἐκ τοῦ τεύχους τούτου, τοῦ ὁποίου λαμπρὰ ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία, ἀποσπῶμεν τὸ κατωτέρω τετράστιχον τοῦ Χάϊνε, κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Δ. Ι. Μάργαρη:

Τί εὐτυχιά!

Ἀγκάλιασέ με, σφίξε με, μὲ τὸ χυτὸ κορμί σου,
Μὲ τὰ λευκὰ τὰ χέρια σου, τὴ μέση τὴ λιγνή σου,
Ἄχ, τί εὐτυχιά! ἐμμορφώτερο φείδι κουλουργιασμένο
Λαοκόοντα δὲν ἐδίπλωσε ποτὲ πειὸ εὐτυχισμένο!

Εἰς τὴν «Ἐφημερίδα» ἐδημοσίευσεν ἐκτενὲς ποίημα ὁ κ. Κ. Παλαμᾶς ὑπὸ τὸν τίτλον «Πολιτεία» εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» ὁ κ. Α. Παπαδιαμάντης χριστουγεννιάτικον διήγημα «Ἡ Γλυκοφιλοῦσα» εἰς τὸ «Ἄστυ» ἐπίσης χριστουγεννιάτικον διήγημα ὁ κ. Ν. Ἐπισκοπόπουλος, μετάφρασιν ἐπικαίρου ποιήματος τοῦ Ρωσσέτη ὁ κ. Σ. Στεφάνου καὶ ἄρθρον «Τὰ Χριστούγεννα» ὁ κ. Π. Ἀποστολίδης (Παῦλος Νιρβάνας)· τέλος ἡ «Νέα Ἐφημερὶς» ἐδημοσίευσε τὸ «Ὄνειρον τῆς Μαρίας» ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Ἀναστασοπούλου, ἓν ποίημα τοῦ κ. Σ. Βάλδη καὶ ἓν διήγημα τοῦ κ. Κ. Πασαγιάννη.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁμίλου τῶν Φιλομούσων ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ διοργανωθείσης Καλλιτεχνικῆς Ἐκθέσεως. Μέχρι τοῦδε πολλοὶ ζωγράφοι ἔστειλαν ἔργα των, ἐλπίζεται δέ, ἐπειδὴ ἡ προθεσμία τῆς ἀποστολῆς δὲν ἔληξεν ἀκόμη, ὅτι θὰ στείλουν καὶ ἄλλοι. Μεταξὺ τῶν ἤδη ἀναρτηθέντων διακρίνονται ἔργα τοῦ Λύτρα, τοῦ Φωκᾶ, τοῦ Χατζοπούλου, τῆς Δος Προσαλέντη κτλ.

Καὶ ἐν Πάτραις, ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Φιλαρμονικῆς, ἀπετελέσθη μικρὰ καλλιτεχνικὴ Ἔκθεσις αὐτοσχέδιος, ἐκ διαφόρων πρὸς τὸν Σύλλογον δωρημάτων τῶν ἐκεῖ ζωγράφων ἐρασιτεχνῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων οὐκ ὀλίγα διακρίνοντα ἐπὶ τέχνῃ.

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ἡ ἐν Ἀθήναις Φιλαρμονικὴ ἔδωκε πανηγυρικὴν συναυλίαν ὡραιοτάτην ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Κωμῳδιῶν, τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν.

Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἀπεβίωσεν ὁ Σπυρίδων Φιντικλῆς, ἀρχαῖος καθηγητὴς τῆς Φιλολογίας παρὰ τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ὁ Φιντικλῆς ἐσπούδασεν ἐν Γερμανίᾳ δαπάναις τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος· ὀλίγῳ μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπιστροφήν του, διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, διδάξας τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ὑπὲρ τὰ τριάκοντα πέντε ἔτη. Μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, διετέλεσε καὶ Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς, διακριθεὶς διὰ τὸν πρὸς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας ζῆλόν του. Ἡ κηδεία του ἐτελέσθη τὴν Κυριακὴν μεγαλοπρεπής.

Ὁ κ. Σπυρίδων Μηλιαράκης, καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐδημοσίευσεν εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος «Ἐπίκρισιν τῆς Ἐκθέσεως τῆς ἐπὶ τῶν Διδακτικῶν Βιβλίων ἐπιτροπῆς». Διὰ ταύτης ὁ κ. Μηλιαράκης ἀποδεικνύει ὑποπεσόντα εἰς στοιχειώδη ἐπιστημονικὰ λάθη τὸν εἰσηγητὴν τῆς ἐπιτροπῆς κ. Γ. Βάραν, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ δὲ τολμηρὸς οὗτος ἔλεγχος, κατὰ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἔχει τις νἀντιτάξῃ, ἐπροξένησεν ἀληθὲς ἐπιστημονικὸν σκάνδαλον.

Εἰς τὴν Βουλὴν ἤρχισεν ἡ συζήτησις τοῦ Νομοσχεδίου περὶ καταργήσεως τῶν διαπυλίων τελῶν.

Ἐκ τοῦ Ἀνακτορικοῦ Ταμείου διενεμήθησαν τρισχίλιαι δραχμαὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν.

Τὸ ἐν Ἀθήναις Βρεφοκομεῖον ἔκαμεν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς φιλανθρώπους, ζητῶν τὸν ἔρανόν των, ὡς μὴ δυνάμενον νὰ ἐπαρκέσῃ ἐξ ἰδίων πρὸς συντήρησίν του. Πρῶτος ὁ κ. Α. Συγγρός, ὁ πάντοτε πρόθυμος εἰς γενναιοδωρίας, προσέφερε 1500 δραχμάς.

Εἰς τὸ θέατρον τῶν Κωμῳδιῶν παρεστάθη ὁ «Μέγας Γαλεότος», δρᾶμα τοῦ ἱσπανοῦ Ἐστεγαράϊ, κατὰ μετάφρασιν Δ. Βικέλα. Προσεχῶς δὲ θὰ παρα-

σταθῆ τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου», τὸ περίφημον δρᾶμα τοῦ Τολστόϊ κατὰ μετάφρασιν Α. Κωνσταντινίδου.

Τὰ νέα κοσμήματα, τὰ ὁποῖα εἴχομεν παραγγείλει διὰ τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» καθυστέρησαν, ὥςτε ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου τὸ περιοδικόν μας θὰ λάβῃ πλήρη τὴν νέαν αὐτοῦ μορφήν. Ὅπως ὁ κύριος τίτλος, καὶ οἱ ἄλλοι τίτλοι οἱ στερεότυποι ἐντὸς τοῦ φύλλου θὰ εἶνε εἰκονογραφημένοι.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Α'

[Θὰ γίνωνται *τέσσαρες* διαγωνισμοὶ κατ' ἔτος. Ὁ πρῶτος, τὸν ὁποῖον προκηρύττομεν σήμερον, περιλαμβάνει τὰ *Ζητήματα* καὶ τὰς *Ἐρωτήσεις*, αἱ ὁποῖαι θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὰ ὀκτὼ πρῶτα φύλλα τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας», δηλαδὴ εἰς τὰ φύλλα τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου. Ἡ προθεσμία τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸν Α' διαγωνισμὸν λήγει τῇ 15 Μαρτίου 1895, εὐθὺς δὲ εἰς τὸ ἑπόμενον φύλλον θὰ δημοσιευθοῦν τἀποτελέσματα. Τὸν Ἀπρίλιον πάλιν θἀρχίσῃ ὁ Β' διαγωνισμὸς καὶ οὕτω καθεξῆς.

Οἱ μέλλοντες νὰ διαγωνισθῶσι πρέπει νὰ μᾶς στείλωσι τὰς ἀπαντήσεις (ὅλας ὁμοῦ καὶ ὄχι χωριστὰ ἑκάστου φυλλαδίου) ἐντὸς ἐπιστολῆς ἰδιαιτέρας, ἡ ὁποία νὰ μὴ περιέχῃ τίποτε ἄλλο καὶ νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ φακέλου τὰς διακριτικὰς λέξεις «Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις».

Εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θἀπαντήσῃ ὀρθῶς εἰς ὅλα τὰ ζητήματα καὶ τὰς ἐρωτήσεις, θἀπονεμηθῇ χρηματικὸν βραβεῖον δραχ. 25.

Ὁ μετ' αὐτὸν λύτης τῶν περισσοτέρων, θὰ ἔχῃ τὴν ***«Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» ἐπὶ ἓν ἔτος δωρεάν***, (ἐὰν εἶνε συνδρομητὴς καὶ δὲν θέλει τυχὸν νὰ λαμβάνῃ δύο φύλλα, ἐπιφυλάσσει τὸ δικαίωμά του διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος).

Οἱ μετ' αὐτὸν δὲ τέσσαρες λύται θὰ ἔχουν τὴν ***«Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» ἐπὶ ἓξ μῆνας δωρεάν***, (καὶ αὐτοί, ἂν εἶνε συνδρομηταί, δύνανται νὰ ἐπιφυλάξουν τὸ δικαίωμά των διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος).

Σημείωσις: Δεχόμεθα παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν μας *Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις* πρὸς δημοσίευσιν. Διὰ πᾶν ἐγκρινόμενον καὶ δημοσιευόμενον εἰς τὴν *«Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»* ***πληρώνομεν μίαν δραχμήν***].

1. — Χωροποῦλα σὲ βουνὸ
Χωρὶς ζῆτα θέ να μέχῃ
Καθε χώρα καὶ χωριό.

2. — Ἀπὸ ἕνα μουσικὸν φθόγγον καὶ ἀπὸ μίαν συλλαβὴν δὶς ἐπαναλαμβανομένην, νὰ σχηματισθῇ ἐπίρρημα.

3. — IOURSE. Διὰ τῶν λατινικῶν αὐτῶν γραμμάτων καὶ μόνον, νὰ σχηματισθῶσιν αἱ δύο λακωνικώτεραι ἐπιστολαί, αἱ ὁποῖαι ἀντηλλάγησαν ποτὲ εἰς τὸν κόσμον.

4. — Ποῖον εἶνε τὸ μεγαλείτερον καὶ ἴσως τὸ ὡραιότερον ὀρειχάλκινον ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον περιεσώθη ἡμῖν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τί γνωρίζετε περὶ αὐτοῦ;

5. — . . . .
Καλὴ μέρα, καλὴ σπέρα.

Νὰ συμπληρωθῇ τὸ δίστιχον καὶ νἀποτελεσθῇ γνωστὴ παροιμία.

6. — «Τόσῳ πλησίον σου, ἀλλὰ καὶ τόσῳ μακράν σου, καθὼς ἡ κάμηλος ἡ φορτωμένη ἀσκοὺς ὕδατος εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀποθνήσκουσα τῆς δίψης!»

Εἶνε μία ἰδέα τοῦ Σααδῆ, τοῦ Πέρσου ποιητοῦ, κακομεταφρασμένη. Ζητεῖται μία ἔμμετρος καὶ κομψὴ μετάφρασις. (Εἰς τὰς λύσεις θὰ δημοσιευθῇ μόνον ἡ καλλιτέρα, ἀλλὰ θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει εἰς τὸν Διαγωνισμόν, ὅλαι αἱ σχετικῶς καλαὶ μεταφράσεις).

7. — Πῶς ἠμπορεῖ νὰ ζωντανεύσῃ ὁ νεκρὸς αὐτός; [Ἕπεται συνέχεια].

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Εἰς τὸ αὐτὸ βαγόνιον ταξειδεύει μία κυρία καὶ ἓν παιδίον, μὲ ἀξιώσεις μικροῦ κυρίου. Τὸ παιδίον ἀνάπτει σιγάρον καὶ στρεφόμενον πρὸς τὴν κυρίαν ἐρωτᾷ:
— Μή σας βλάπτει, κυρία μου, ὁ καπνός;
Καὶ ἡ κυρία:
— Ἐμένα ὄχι· σᾶς;

Ἄκρον ἄωτον ἀφηρημάδας (ἐκ τῶν βραβευθέντων ἀστείων τῆς καθημερινῆς Ἑστίας).

Νὰ κάθησαι μεταξὺ δύο κυρίων, νὰ πταρνίζεσαι, νὰ θέλῃς νἀπομυχθῇς, νὰ χώνῃς τὸ χέρι σου εἰς τὴν τσέπην τοῦ πρὸς τὰ δεξιά σου κυρίου, νά του πέρνῃς τὸ μαντῆλι καὶ μ' αὐτὸ νὰ σκουπίζῃς . . . τὴ μύτη τοῦ πρὸς τἀριστερά σου κυρίου.

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

[Εἰς τὴν στήλην αὐτὴν θἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν ἀπευθυνομένην ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐρώτησιν, Μόνον θὰ παρακαλέσωμεν τοὺς ἐπιστέλλοντας νὰ ἔχουν ὑπομονὴν καὶ νὰ μὴ ζητοῦν τὴν ἀπάντησιν ἀμέσως· διότι θὰ συμβουλευώμεθα τοὺς εἰδικοὺς εἰς ἑκάστην ἐρώτησιν καὶ πρέπει νὰ ἔχωμεν καιρόν].

κ. Δ. Δ. ἐνταῦθα. — Ἡ ἀξίωσις τοῦ νὰ δημοσιεύσετε τὰς ἀπαρχάς σας εἰς τὴν Εἰκ. Ἑστ. εἶνε κάπως ὑπερβολική. Ἡ θερμή σας ἀγάπη, γράφετε, πρὸς τὸ περιοδικόν μας δὲν ἀρκεῖ, δ.... γῶς. Ὡςεπιτοπλεῖστον οἱ νέοι συνεργάται τῆς Εἰκ. Ἑστίας ἐδημοσίευσαν ἀλλοῦ τὰ πρῶτα δοκίμιά των καὶ κατόπι κατέληξαν εἰς τὴν Ἑστίαν. Ἐν τούτοις, ἂν ἐπιμένετε, στέλλετέ μας τὰ ἔργα σας. Ὅταν ἴδωμεν τίποτε ἄξιον λόγου, δὲν θὰ ἔχωμεν καμμίαν δυσκολίαν νά σας παρουσιάσωμεν ἡμεῖς εἰς τὸ δημόσιον. Ἀλλὰ μὲ τὰ σταλέντα εἶνε ἀδύνατον. Αὐτὰ ἀποδεικνύουν μόνον ὅτι θὰ γράψετε κάτι μὲ τὸν καιρόν.

Isis, Πάτρας. — Ἀπὸ τὸ ἰδικόν σας μακροσκελὲς στιχούργημα, προτιμῶμεν τὸ τετράστιχον τοῦ Λασκαράτου, ἐρωτηθέντος ποτὲ πῶς θὰ ἤθελε τὴν γυναῖκά του:

Λίγα μαλλιά, πολλὰ μυαλά,
Διαβόλου νὰ μὴ μοιάζῃ·
Κ' ἂν λείπουν τὰ φραντζέζικα
Ἢ πιάνο . . . δὲν πειράζει!

κ. Κ. ἐνταῦθα. — Τὸ δίστιχον ἔχει ὡς ἑξῆς:

Lebrun de gloire se nourrit
Aussi voyez comme il maigrit.

Καὶ ὁ Λεμπρὲν τὸ ἐπέστρεψε, προσθέσας μόνον μίαν ἀπόστροφον, ἡ ὁποία ἔστρεφε τὸ νόημα κατὰ τοῦ ποιητοῦ του:

Lebrun de gloire se nourrit
Aussi voyez comme il m' aigrit!

κ. Π. Τρ. Ἄκτιον. — Κατόπι τοῦ τηλεγραφήματός σας, σᾶς ἐστείλαμεν ἀγγελίας. Ἀναμένομεν.

Δημοκράτην, ἐνταῦθα. — Μία παροιμία τοῦ ὑπερηφάνου σερβικοῦ λαοῦ λέγει: «Δὲν ὑπάρχουν εὐγενεῖς μεταξύ μας· εἴμεθα ὅλοι τοιοῦτοι!»

κ. Ν. Α. ἐνταῦθα. — Ἀρκούμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν ἐδῶ τὴν ἐρώτησίν σας: «Ἂν ἐπροκηρύσσετο διαγωνισμὸς μὲ βραβεῖον 100,000 φράγκων χρυσῶν, διὰ νὰ ὑποδειχθῇ ἡ χειροτέρα θέσις εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο δυνατὸν νἀνεγερθῇ τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Διαδόχου, ποίαν θὰ ὑπεδεικνύετε ὑμεῖς ὡς τοιαύτην;» καὶ ὅστις θέλει ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας ἄς σᾶς ἀπαντήσῃ.

κ. Γρυπ. Ἀρτάκην. — Θαυμάσια. Θὰ δημοσιευθοῦν ὅλα. Σᾶς γράφομεν καὶ ἰδιαιτέρως.

Θαυμαστὴν (τίνος;) ἐνταῦθα. — Τὸ ποίημά σας δὲν εἶνε τίποτε, οὔτε κἂν κακόν. Φαίνεται ὅμως ὅτι θὰ γράψετε καὶ καλλίτερα καὶ τότε... εὐχαρίστως.

Φιλολογία

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΕΥΘ. ΠΟΛΙΤΑΚΗ
41 Ὁδὸς Σταδίου 41
Ἄντικρυ τοῦ Ἀρσακείου

Διδακτικὰ κλπ. — Ξέναι Γλῶσσαι

Τὸ **Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον** ἔχει τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν: ὅτι δύναταί τις νὰ προμηθευθῇ δι' αὐτοῦ *εἰς ἃς τιμὰς καὶ παρὰ τοῖς ἐκδόταις αὐτῶν* οἱονδήποτε σύγγραμμα παντὸς κλάδου καὶ πάσης ἐπιστήμης. Τὸ Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον πωλεῖ φυλλάδια τῆς Εἰκονογραφημένης Ἑστίας καὶ παρέχει πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὸ περιοδικὸν ἡμῶν.

Ἐπιστῆμαι

Δεσποινὶς ἀρίστης οἰκογενείας καὶ μορφώσεως, γνωρίζουσα τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἰταλικήν, ζητεῖ θέσιν οἰκονόμου ἢ συντρόφου (dame de compagnie) παρ' οἰκογενείᾳ. Πληροφορίαι εἰς τὸ Γραφεῖόν μας.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΣΚΡΙΠ-ΡΩΜΗΟΥ

Τῇ συνεργασίᾳ Σουρῆ, Κουσουλάκου καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ποιητῶν καὶ λογογράφων.

ΤΟ ΕΥΦΥΕΣΤΕΡΟΝ ΤΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ
ΜΕΤΑ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΩΝ

Τιμᾶται λεπτὰ 50. — Δίδεται ὡς **δῶρον** εἰς τοὺς ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ συνδρομητὰς τῆς Εἰκονογραφημένης Ἑστίας, τοὺς πληρόνοντας τὴν συνδρομήν των μέχρι τῆς 31 Ἰανουαρίου 1895.

Ὁ Διαγωνισμὸς πρὸς ἐγγραφὴν Συνδρομητῶν λήγει ὁριστικῶς τὴν 31 Ἰανουαρίου διὰ τοὺς ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ τὴν 15 Φεβρουαρίου διὰ τοὺς ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

Ἐνοικιάζεται δωμάτιον εὐρύχωρον, μετὰ ἢ ἄνευ ἐπίπλων, ἐν ὁδῷ Αἴαντος ἀρ. 31.

Κ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ 1895
ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ

Σελ. 430.-Ὕλη ἐκλεκτή.-Εἰκόνες καλλιτεχνικαί.

Τιμᾶται: ἐν Ἑλλάδι: Ἀδ. δρ. 3,50 Χρυσ. δρ. 4,50
ἐν τῷ Ἐξωτ. » φρ. χρ. 4 » φρ. χρ. 5.

Στέλλεται ὡς **δῶρον** εἰς τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας τοὺς πληρόνοντας τὴν συνδρομήν των μέχρι τῆς 31 Ἰανουαρίου 1895. Εἰς τοὺς ἄλλους στέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν, ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἀντιτίμου ἐν ἐπιστολῇ συστημένῃ πρὸς τὸν κ. Γρ. Ξενόπουλον, διευθυντὴν τῆς Εἰκονογραφ. Ἑστίας.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΔΙΟΓΕΝΕΙΔΗΣ *Δικηγόρος* (πρώην παρ' ἐφέταις εἰσαγγελεύς) ὁδ. Θεμιστοκλέους 19.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—694.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

1895. — Ἐν Ἀθήναις, 8 Ἰανουαρίου. — Ἀριθ. 2.

Οι Δωδεκα Μηνες

4 Ἰανουαρίου

Εἰς τοὺς «Ἀθηναϊκοὺς Περιπάτους» ὁ κ. Βῶκος μᾶς παρουσιάζει ἐν ταχυφωτογραφίᾳ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ ὅλην, ἀπὸ τοῦ Σταθμοῦ τοῦ Σιδηροδρόμου μέχρι τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος. Ὁ ἡμέτερος συνεργάτης μᾶς ἀπαλάσσει οὕτω τοῦ κόπου νὰ περιγράψωμεν τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τῆς μεγάλης ὁδοῦ, ὅπου συρρέει ὁ κόσμος τὴν παραμονὴν τῆς Πρωτοχρονιᾶς, καὶ ὅπου, κατὰ χρονογραφικὸν καθῆκον, ἀδιάφορον ἂν μας ζαλίζῃ ὁ θόρυβος ἢ ὄχι, πρέπει νὰ ὑπάγωμεν καὶ ἡμεῖς. Τὸ πλαίσιον τῆς εἰκόνος μας εἶνε ἕτοιμον. Δὲν θὰ εἴχαμεν παρὰ νὰ περιγράψωμεν τὴν πλημμύραν ἐκείνην τοῦ πλήθους, τὴν τοσάκις «ἀναβᾶσαν καὶ καταβᾶσαν»—κατὰ τὸν στίχον τοῦ Καρασούτσα, τὸν ὁποῖον μία ποιητικὴ συζήτησις κατέστησε περίφημον—τὸν θόρυβον καὶ τὸν ἀλαλαγμὸν τῶν πανηγυριστῶν, τὴν διαβολικὴν συναυλίαν τῶν ροκανῶν καὶ τῶν τρακῶν, τὴν πολύχρωμον βροχὴν τῶν μικρῶν ἐκείνων κυκλικῶν χαρτίων, τὰ ὁποῖα τόσον ἐνοχλοῦν τὰς κυρίας, ὅταν κολλοῦν εἰς τὰ μαλλιά των, καὶ ἐν γένει τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ κινουμένου ἐκείνου κόσμου, τοῦ ποικίλου, μαύρου καὶ στιζομένου γραφικῶς ἀπὸ τὰ ζωηρότερα χρώματα, τὸν εκχειλίζοντα ποταμὸν τῶν ἀνθρωπίνων κεφαλῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μακρόθεν μόνον ὁ θόλος τῆς Καπνικαρέας φαίνεται ἐπιπλέων.

Ἀλλ' ὄχι ἡ περιγραφὴ πράγματος ἐπαναλαμβανομένου στερεοτύπως κατ' ἔτος, θὰ εἶχε πολὺ τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον. Ἂς φεισθῶμεν τοῦ χώρου καὶ τῶν ἀναγνωστῶν μας καὶ ἂς περιορισθῶμεν να σημειώσωμεν, χάριν μόνον τῆς ἱστορίας, ὅτι ὁ καιρὸς φέτος ηὐνόησε τὴν ἑορτὴν καὶ ὅτι ἐκτὸς τοῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος ἐν ἀρχῇ πολλὰ πράγματα παρέσχεν εἰς τὰς σεμνὰς κυρίας, ἕως οὗ ἀπεφάσισε νὰ κοπάσῃ διακριτικός, καμμίαν ἄλλην ἐνόχλησιν δὲν ὑπέστησαν οἱ τόσον πανηγυρικῶς προπέμψαντες τὸ ἀπερχόμενον Ἔτος. Τὸ θέαμα ἐφώτισαν ἀκτῖνες ἡλίου ἱλαροῦ καὶ πρὶν ἀκόμη δύσῃ αὐτός, ἤρχισε νὰ ὑπομειδιᾷ δι' ἀκτίνων ὠχρῶν καὶ ἡ σελήνη, ἡ φωτίσασα κατόπι μίαν τῶν ὡραιοτέρων καὶ γλυκυτέρων ἀττικῶν νυκτῶν. Ἴσως ἡ ἱστορία πρέπει νὰ διαφυλάξῃ ἀκόμη καὶ ἓν ἄλλο: Κατὰ τὴν ὥραν τῆς πρωτοχρονιάτικης κινήσεως, ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» εἶνε δὲ περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἔτυχεν ὑποδοχῆς ἐνθουσιώδους.

Ἀλλ' ἂς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν νύκτα. Εἶνε ἡ νὺξ τῆς πρωτοχρονιᾶς ἡ χαρακτηριστική, ἡ ἐνέχουσα τὴν μεγάλην στιγμὴν τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἔτους εἰς τὸ ἄλλο· στιγμήν, ἡ ὁποία μᾶς εὑρίσκει ὅλους γρηγοροῦντας καὶ—κατὰ τὴν μετριοπαθεστέραν τῶν ἐκφράσεων—δοκιμάζοντας τὴν τύχην μας μὲ τὰ καλογηρικὰ ἢ κατ' ἄλλους διαβολικὰ ἐκεῖνα ἐπινοήματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται παιγνιόχαρτα... Φέτος ὅμως, κατὰ τὸ ἀπό τινων ἐτῶν εἰσαχθὲν μέτρον, ἡ ἀστυνομία ἀπηγόρευσε καὶ πάλιν τὸ δημόσιον χαρτοπαίγνιον, οὕτω δὲ τὸ ἔθιμον, χωρὶς διόλου νὰ καταργηθῇ, προσέλαβεν ἕνα ἰδιωτικὸν χαρακτῆρα, πολὺ πλέον ἐπιφοβώτερον ἴσως, καὶ αἱ αἴθουσαι πολλῶν οἰκιῶν μετεβλήθησαν εἰς αἰθούσας λεσχῶν, ὅπου εἰς τὴν θεὰν Τύχην προσηνέχθησαν αἱ μεγαλοπρεπέστεραι θυσίαι... Ἀλλὰ βέβαια τὰ κέντρα αὐτὰ δέν σας ἐνδιαφέρουν. Σεῖς προτιμᾶτε τὰς σεμνὰς καὶ χαριτωμένας ἐκείνας οἰκογενειακὰς συναθροίσεις, ὅπου παρευρίσκονται καὶ τὰ παιδία μὲ τὰ πρωτοχρονιάτικα δῶρα, τὰ ὁποῖα τὰ κάμνουν τόσον εὐτυχῆ· ὅπου τὸ μικρὸν καὶ μέτριον χαρτοπαίγνιον ἀποτελεῖ πραγματικῶς δοκιμὴν τῆς τύχης, διὰ τὸ καλὸν τοῦ χρόνου· ὅπου μὲ φωνὰς γελώτων καὶ χαρᾶς ἀθῴας κόπτεται ἡ βασιλόπηττα καὶ ὅπου ὄχι σπανίως ἡ τράπεζα τῶν παικτῶν μένει ἔρημος, διὰ νὰ πληρωθῇ ἡ αἴθουσα ἀπὸ νέους καὶ ζωηροὺς χορευτάς, στροβιλιζομένους ὑπὸ τὸν ἦχον μόνον ἑνὸς κλειδοκυμβάλου... Ὢ, πόσον θέλγητρον ἐνέχουν αἱ οἰκογενειακαὶ αὗται ἑορταὶ καὶ πόσον τὰς ἀγαποῦν τὰ παιδία, χάριν τῶν ὁποίων βέβαια τὰς ἐπενόησαν οἱ μεγάλοι!..

Καὶ ὅμως ὑπάρχουν παιδία καὶ κατ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἡμέρας, τὰς τόσῳ φαιδρὰς καὶ εὐτυχεῖς, μελαγχολικά, ἀπογοητευμένα, δυστυχῆ, ἀνακυκλοῦντα σχέδια θανάτου, ὀνειρευόμενα σκηνὰς πένθους καὶ καταστροφῆς. Τίποτε δέν τα συγκινεῖ πλέον, τίποτε δὲν εἶνε ἱκανὸν νά τοις ἐμπνεύσῃ φαιδροτέρας σκέψεις· οὔτε αἱ προθῆκαι τῶν ἐμπορικῶν, εἰς τὰς ὁποίας πετοῦν τῶν ἄλλων ὁμηλίκων τὰ ὄνειρα, τὰ τοσάκις πραγματοποιούμενα, οὔτε ἡ ζείδωρος εὐωδία τῶν φαγητῶν καὶ τῶν γλυκισμάτων, οὔτε τῆς ἑορτασίμου προετοιμασίας ὁ πυρετός, οὔτε τῶν δώρων ἡ ἐλπίς, οὔτε ἡ κίνησις τῶν ὁδῶν, οὔτε αὐτὰ τὰ κάλαντα τὰ μετὰ πολλῆς θέρμης ἀλλ' ὀλίγης τέχνης ψαλλόμενα περὶ τὰ γιγαντιαῖα ἐκεῖνα καράβια τῆς ξηρᾶς, τὰ ὁποῖα—ὅταν μάλιστα εἶνε τρικάταρτα καὶ μὲ ρωσσικὴν σημαίαν, ὅπως τὸ ἀναφανὲν τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ὁδούς,—τόσην διαχύνουν ἱλαρότητα καὶ εἰς τοὺς μεγάλους ἀκόμη.

Τίποτε! Τὰ προώρως πεισιθάνατα παιδία εἶνε ἀθεράπευτα καὶ τὸν διεστραμμένον ὀργανισμόν των ἀρκεῖ νὰ δηλητηριάσῃ μία τετραήμερος ἀποβολὴ ἐκ τοῦ Σχολείου, τὴν ὁποίαν ἡ νοσηρὰ φαντασία των παρουσιάζει ὡς τὸ μέγιστον τῶν δεινῶν. Ἂν εἶνε δυνατὸν νἀποθάνῃ κανεὶς αὐτὰς τὰς ὡραίας ἡμέρας!.. Καὶ ὅμως τὸ ἔκαμεν ἓν παιδίον, ἀπὸ αὐτὰ τὰ δυστυχῆ ποῦ σᾶς λέγω. Ἐξέλεξε μίαν ἐρημικὴν γωνίαν, τὴν ἡμέραν τῆς μεγαλειτέρας παιδικῆς χαρᾶς καὶ εὐθυμίας, καὶ ἐνέπηξε μίαν σφαῖραν περιστρόφου εἰς τὸ στῆθός του.

Ἀλλ' ἂν σας ἐκπλήσσῃ τὸ κίνημα αὐτό, πόσον πρέπει νά σας ἐκπλήξῃ ἓν ἄλλο: Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διήρχετο ἐκ τοῦ τόπου τοῦ ἀπαισίου δράματος εἷς ἄνθρωπος. Εἶδε τὸ παιδίον ἐξηπλωμένον καὶ πλέον εἰς τὸ αἷμά του. Ἐπλησίασεν, ἔκυψεν, ἀνέλαβε τὸ καπνίζον εἰσέτι περίστροφον καὶ ... ἐτράπη εἰς φυγήν.

Ὢ, τί εἴδους ἄνθρωπος νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος!

Γρ. Ξ.

ΤΟ ΝΟΣΗΜΑ ΜΙΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ[1]

ΠΑΡΑΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΗι ΙΣΤΟΡΙΑι

ΥΠΟ

ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

Ἀλλ' ἂς ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἀφήγησιν τοῦ Χωνιάτου. Ἕνεκα τῆς διαστάσεως τῶν δύο συζύγων, γράφει, «προβαινούσης » οὕτω τῆς διχονοίας ἀεὶ ἐπὶ μέγα, σκέ- » πτεταί τι βαρβαρώτερον ἔργον ὁ Στέφα- » νος.... πλασάμενος γάρ, ἤτοι καὶ φά- » μενος ἀληθῶς, μοιχευομένην ἁλῶναι τὴν » Εὐδοκίαν, παντὸς ἀπογυμνοῖ περιβλήμα- » τος γυναικείου, τὸν ἔσχατον αὐτῇ καὶ » λεπταλέον χιτῶνα καταλιπών, καὶ τοῦ- » τον κύκλῳ περικοπέντα ὡς μόλις περι- » στέλλειν τὰ τῶν μελῶν ἀσχήμονα, καὶ » διαφίησιν οὕτως ἀτίμως, ἔνθα καὶ διορ- » γώῃ πορεύεσθαι. Πρὸς δὲ ταυτηνὶ τὴν » πρᾶξιν, τὴν ὄντως ἄσεμνον καὶ ἀπότο- » μον, καὶ τὴν ὑπέρογκον ἀμυντηρίαν ὁ » ἀδελφὸς ἀντιστὰς ὁ Βόλκος, ἔς τε τὸ » ἀπάνθρωπον ἦθος ὠνείδισε τὸν κασίγνη- » τον, μεθαρμοσθῆναί τε τῆς ὀργῆς, καὶ » καθυφεῖναί τι μικρὸν καθικέτευσεν, ἀπι- » δόντα πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ γένους τῆς » Εὐδοκίας, καὶ ἑαυτὸν δὲ οἰκτειρήσαντα, » γενησόμενον οὕτως ἐπ' ἀσχήμοσιν ἔργοις » ἀοίδιμον». Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ μετατρέψῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ, «αὐτὸς τὴν Εὐδοκίαν τῆς προσηκούσης τιμῆς ἀξιώσας παραδίδωσιν τοῖς ἀπάξουσι δεόντως εἰς Δυρράχιον». Μαθὼν δὲ τὸ γεγονὸς ὁ πατὴρ Ἀλέξιος πέμπει εἰς αὐτὴν ἀμφικέφαλον καθέδραν, κοσμήματα καὶ ἄλλας λαμπρὰς βασιλικὰς στολὰς καὶ φέρει τὴν θυγατέρα εἰς Κωνσταντινούπολιν[2].

Πᾶσα ἡ διήγησις αὕτη τοῦ Χωνιάτου, παρὰ μόνου τούτου μνημονευομένη, εἶνε καθαρὸς μῦθος καὶ ἁπλῆ ἀναγραφὴ σπερμολογιῶν τῶν χρόνων ἐκείνων. Ὁ Ἀκροπολίτης οὐδὲν ἀναφέρει πλὴν τοῦ ἀνωτέρω χωρίου περὶ τοῦ νοσήματος αὐτῆς. Ἐπίσης Ἀνώνυμος Βυζαντινὸς συγγραφεὺς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Λασκάρεως ζήσας, ἐν Χρονικῷ αὐτοῦ, ὅπερ ἐξέδωκε πρό τινος ὁ Κωνστ. Σάθας (Ζ' Τόμ. Μεσαιων. Βιβλιοθ.), καὶ τὸ ὁποῖον εἶνε παράφρασις τῆς ἱστορίας Χωνιάτου καὶ Ἀκροπολίτου, κατὰ μέγα μέρος, τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Χωνιάτου ἐντελῶς παραλίπει (Ὅρα σελ. 429 Χρονικοῦ ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν τοῦ Χωνιάτου).

Ὁ Χωνιάτης ἀναγράψας τὴν φήμην, ἢ καὶ πλάσας, οὐδαμῶς ἤθελε νὰ παραστήσῃ κἂν τὸν Στέφανον Β' ἀδικούμενον διότι περὶ τῶν Σέρβων οἱ Βυζαντινοὶ δὲν εἶχον καλὴν γνώμην. Ὁ Χωνιάτης ἀποκαλεῖ αὐτοὺς ἔθνος βάρβαρον καὶ κατακρίνει ὡς παρασπονδοῦντας (σελ. 23. 119. 569) ὁ δὲ Ἀκροπολίτης ὡς γένος οὐδαμῶς τηροῦν τὰς σπονδάς, οὐδὲ ἀναγνωρίζον χάριτας πρὸς τοὺς εὐεργέτας του, ἀλλὰ παραβαῖνον τὴν φιλίαν χάριν μικροῦ κέρδους (σ. 185).

Ὅτι δὲ ἡ διήγησις περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποπομπῆς τῆς Εὐδοκίας εἶνε ψευδολόγημα ἀποδεικνύει καὶ ἡ σκέψις ὅτι ὁ Στέφανος Β' ἦτο γέννημα οἰκογενείας φιλοθρήσκου, καὶ αὐτός οὗτος ἐφοβεῖτο μὴ πράξῃ τι ἐναντίον τῶν κανόνων καὶ ἠρώτα τὸν Χωματιανόν· ὑπὸ τοιαύτας δὲ συνθήκας καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐκείνῃ τῶν Σερβικῶν ἠθῶν, ἀδύνατον ἦτο καὶ κοινὴ γυνὴ νὰ ἐξοκείλῃ εἰς παραβίασιν τῆς συζυγικῆς πίστεως, πολλῷ δὲ μᾶλλον βασιλίς. Καὶ ἐὰν δὲ τοιοῦτόν τι συνέβη οὐδέποτε ἤθελε προβῇ ὁ Βουλκᾶνος εἰς ὑπεράσπισιν τοσοῦτον ἔνθερμον τῆς Εὐδοκίας, γενομένης παραβάτου τῆς πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν πίστεως.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων ὅλων, ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ τὸ μυθῶδες τοῦ ἱστορήματος τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Σάββας μεταβὰς εἰς Νίκαιαν ἔτυχε παρὰ τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως, οὗ ἡ γυνὴ Ἄννα ἦτο ἀδελφὴ τῆς Εὐδοκίας, μεγάλων τιμῶν, ὧν ἀναμφιβόλως δὲν ἤθελε τύχῃ, πρὸ παντὸς δὲ δὲν ἤθελε τύχῃ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ ὡς ἀρχιεπισκόπου αὐτοκεφάλου Σερβίας, μέλλοντος νὰ στέψῃ βασιλέα αὐτῆς τὸν διαπομπεύσαντα διὰ τοιούτου ἀσέμνου τρόπου τὴν γυναικαδέλφην αὐτοῦ.

Οὐχὶ ὀρθῶς δὲ ὁ Lebeau καὶ ὁ Muralt κατακρίνουσι τὸν Ἀλέξιον, ὅτι δὲν ἀπέπλυνε τοιαύτην ὕβριν στυγερὰν κατὰ τῆς θυγατρός του. Δὲν τὴν ἀπέπλυνε, διότι οὐδόλως συνέβη.

Ἀλλ' ἡ ἱστορικὴ κατάκρισις τῆς Εὐδοκίας δὲν λήγει ἐνταῦθα. Οἱ λόγοι τοῦ Χωνιάτου ἐξωγκώθησαν καὶ παρεμορφώθησαν ὑπ' ἄλλων μεταγενεστέρων. Εἴδομεν πῶς ὁ μεταφραστὴς Λατῖνος τοῦ Ἀκροπολίτου, χάριν τοῦ σκανδαλώδους θέματος, διέστρεψεν ἐν τῇ μεταφράσει τοὺς λόγους αὐτοῦ· ὁ τοῦ Χωνιάτου ὅμως προέβη ἔτι πρός. Οὗτος παρέλιπεν ἐντελῶς ἐν τῇ μεταφράσει τὸ νόσημα τῆς ψώρας, τὸ δὲ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Χωνιάτου μετέφρασεν ὡς ἑξῆς ὅτι «ἐκεῖνος (ὁ Στέφανος) προσῆπτεν αὐτῇ κνισμὸν ἀσελγείας! αὕτη δὲ φιλοποσίαν ἀπὸ χαραγῆς τῆς ἡμέρας καὶ ὁμιλίαν μετ' ἄλλων γυναικῶν»· nam ille uxori pruritum bibidinis, ea contra marito bibacitatem a primo diluculo et aliarum mulierum consuetudinem obiiciebat.

Ἐκ τοιούτων πηγῶν, οὕτω θολωθεισῶν ὑπὸ Ἑλλήνων ἑρμηνευτῶν καὶ Λατίνων μεταφραστῶν, ἀντλοῦντές τινες τῶν ἱστορικῶν τῆς Δύσεως λούουσι διὰ τῶν θολῶν αὐτῶν ὑδάτων τὴν ἁγνότητα τῆς ἀτυχοῦς Εὐδοκίας, παραμορφοῦντες τὸ νόσημα αὐτῆς, καὶ κατακρίνοντες καὶ δυσφημοῦντες τὸν βίον της.

Ὁ συγγράψας τὸ λατινικὸν συναξάριον τοῦ Ἁγίου Σάββα, Τόμκο Μάρναβικ, Σέρβος καθολικὸς ἐπίσκοπος Βοσνίας τῷ 1639, δὲν περιέλαβε μὲν ἐν βίῳ Ἁγίου τοιαῦτα σκανδαλώδη διηγήματα, ἐθεώρησεν ὅμως καὶ οὗτος πρέπον νὰ μνημονεύσῃ τῆς κακῆς διαγωγῆς τῆς ὀρθοδόξου Εὐδοκίας, καὶ νὰ παραπέμψῃ εἰς τὸν Χωνιάτην, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν τούτου Λατῖνον μεταφραστήν, διότι τοῦτον μόνον ἐγνώριζε νὰ ἀναγνώσῃ, ἅτε ἀγνοῶν τὴν ἑλληνικήν. Τὸ Σερβικὸν δὲ Συναξάριον τοῦ Ἁγ. Σάββα γεγραμμένον ἐν τῇ παλαιᾷ σλαυικῇ, οὗ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν γαλλικὴν μετάφρασιν, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν οὐδαμῶς μνημονεύουσι τῆς Εὐδοκίας. Τοὐναντίον ἀμφότερα ἀναγράφουσι τὴν συγγένειαν καὶ φιλίαν τῶν βασιλικῶν οἴκων Σερβίας καὶ Βυζαντίου, καὶ Νικαίας. Ἐπὶ τῆς συγγενείας δὲ ταύτης καὶ μόνον σχεδὸν στηρίζουσι τὰς παροχὰς καὶ γενναιοδωρίας τοῦ Ἀλεξίου, τοῦ Θεοδ. Λασκάρεως, τοῦ Ἰωάννου Βατάτση καὶ τοῦ ἐν Νικαίᾳ Πατριάρχου πρὸς τὸν Σάββαν.

Ὁ Lebeau (T. 17. σ. 52) πλὴν τοῦ μνημονευθέντος μύθου, ὃν ἔπλασε περὶ τοῦ γάμου τῆς Εὐδοκίας, ἐξακολουθεῖ ἀναγράφων ὅτι εἴτε ἡ ἡγεμονὶς ἦτο πράγματι ἔνοχος, εἴτε ἄδικος ὑπόνοια ἐρρίφθη κατ' αὐτῆς ὑπέστη φρικωδεστάτην τιμωρίαν, ἥτις ἠδύνατο νὰ κάμψῃ καὶ τὴν μᾶλλον οὐτιδανὴν ἑταίραν. Ἐπιρρίπτει δὲ κατὰ τοῦ πατρός της Ἀλεξίου μομφὴν μὴ θελήσαντος νὰ ἀποπλύνῃ τοιαύτην καιρίαν προσβολήν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Muralt, ὡς εἴδομεν, καταληφθεὶς καὶ οὗτος ὡς καὶ ὁ Lebeau ὑπὸ ἱερᾶς ἀγανακτήσεως, ἣν ἐγέννησεν ἡ ψευδὴς διήγησις τοῦ Χωνιάτου.

Ὁ Hopf (Gesch. Griech. T. 6. σ. 171) ἐν ὑποσημειώσει εἰδικῇ περὶ τούτου, ἀκολουθῶν παρὰ τὴν συνήθειάν του τὰ τετριμμένα ἐπιρρίπτει καὶ οὗτος τὰς αὐτὰς μομφὰς κατὰ τῆς Εὐδοκίας.

Πάντας ὅμως τούτους ἀρχαίους καὶ νέους, ξένους καὶ Ἕλληνας, ὑπερηκόντισεν ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, ὁ ὁποῖος ἀκμάσας 4 ἑκατονταετηρίδας μετὰ τὸ γεγονός, οὐκ οἴδαμεν τί παθὼν ἢ πόθεν ἀρυόμενος τὴν εἴδησιν, ἐν τῇ ὀγκώδει ἱστορίᾳ αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων ἐκδοθείσῃ τῷ 1715, ἀναγινώσκων τὸν Χωνιάτην καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἑρμηνείας κατελήφθη καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς φαγούρας τῆς κακολογίας, καὶ ἱστορεῖ ὅτι ἡ Εὐδοκία ἔπασχεν οὐχὶ ἐκ ψωριάσεως, ὡς ῥητῶς γράφει ὁ Χωνιάτης, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου νοσήματος ἀσέμνου, βδελυροῦ, προσβλητικοῦ τῆς τιμῆς οὐ μόνον τῆς ἡγεμονίδος ταύτης, ἀλλὰ καὶ πάσης γυναικός.

Ὁ ἱεράρχης οὗτος ἀναγράφων τὰ περὶ Σέρβων καὶ Σερβικῆς ἐκκλησίας, ἧς τὸ αὐτοκέφαλον οἱ πατριάρχαι δὲν ἠνείχοντο, ἀφώρισαν δὲ αὐτὴν καὶ ἀνεθεμάτισαν, ἀγνοοῦμεν, ἐπαναλαμβάνομεν, ἐκ τίνος θολερᾶς πηγῆς ἀντλήσας καὶ τί παθών, ἐν τοῖς ἱεροῖς τούτοις ἱστορήμασι, παρενείρει ὅτι ἡ Εὐδοκία ἀπεπέμφθη ὑπὸ τοῦ Στεφάνου διότι ἔπασχεν ἐκ τοιούτου πάθους!

Ἴσως καθ' ἣν ὥραν γράφομεν ταῦτα, ἂν ποῦ περιίπταται ἡ ἁγνὴ σκιὰ τῆς Εὐδοκίας ἠδύνατο, προθυστέρως μέν, ἀλλὰ καταλλήλως νὰ ἐκφωνήσῃ τὸ τοῦ Γαλιλαίου, ὁ ὁποῖος καταδικασθεὶς ὡς ἄθεος εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον καὶ ἰδὼν γραῖαν ῥίπτουσαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς τεμάχιον ἀχύρου, ἐφώνησεν o sancta simplicitas! Ἡ διαφορὰ μόνον εἶνε ὅτι ὁ Δοσίθεος ἀντὶ ἀχυριδίου ἔρριψεν ὁλόκληρον δαυλόν.

Μεθ' ὅσα ἐγράψαμεν, θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐξιστορήσωμεν ἂν τὸ ὑπὸ τοῦ Δοσιθέου ἀναφερόμενον νόσημα ὑπῆρχεν ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸ τέλος τῆς 12ης ἑκατονταετηρίδος.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ νοσήματος τῆς Εὐδοκίας καὶ τῆς ἀποπομπῆς αὐτῆς ἐκ Σερβίας. Ἡ ἱστορικὴ ὅμως κατάκρισις δὲν ἀφῆκεν αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἐπίλοιπον βίον. Καὶ ὁ μὲν Χωνιάτης ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν κατόπιν χρόνων μνημονεύων τῆς Εὐδοκίας οὐδὲν ἐπαναλαμβάνει τῶν ὅσων ἀνέφερε. Γράφων δὲ περὶ τῆς ἀναχωρήσεως τῷ 1204 τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Δούκα Μουρτζούφλου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, δευτέρου συζύγου τῆς Εὐδοκίας, ἁπλῶς σημειοῖ (σ. 755) ὅτι οὗτος ἀπῆλθε τῆς Πόλεως θέσας ἐν λεμβαδίῳ τὴν βασίλισσαν Εὐφροσύνην καὶ τὴν θυγατέρα της Εὐδοκίαν, ἣν περιπαθῶς ἠγάπα. Κατωτέρω δὲ μνημονεύων τοῦ Λέοντος Σγουροῦ, ὃν καὶ ἐξυβρίζει, διότι κατεπολέμησεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν τὸν Μητροπολίτην αὐτῶν Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτον Χωνιάτην, ἀδελφόν του, ἀναφέρει ὅτι ὁ Σγουρὸς ἐνυμφεύθη τὴν Εὐδοκίαν, ἥτις πρότερον συναφθεῖσα Στεφάνῳ τῷ ἀρχηγοῦντι τῶν Τριβαλλῶν (Σέρβων) παρὰ τούτου «ἐμβριθῶς ἀποπέμπεται» κτλ. (Σελ. 804).

Ὁ Ἀκροπολίτης ὅμως (§ 5) ἱστορῶν τὰ τῆς κατόπιν τυφλώσεως ἐν λουτρῷ τοῦ Ἀλεξίου Μουρτζούφλου ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Εὐδοκίας παρεισάγει τὴν εἴδησιν, πάλιν *κατὰ τὰ ᾀδόμενα*, ὅτι ἡ Εὐδοκία ἱσταμένη παρὰ τὴν θύραν τοῦ λουτροῦ εἰς τὸ ἀπαίσιον ἐκεῖνο θέαμα τῆς τυφλώσεως ἐξύβρισε τὸν πατέρα αὐτῆς τὸν δράστην τοῦ ἀνοσιουργήματος, ἐκεῖνος δὲ ἀνθύβρισεν αὐτὴν διὰ τὸν ἀσελγῆ καὶ ἀναιδῆ ἔρωτα, ὃν ᾐσθάνετο πρὸς αὐτόν. Αὕτη δὲ εἶνε ἡ τελευταία κατάκρισις τῆς ἱστορίας ἐν ταῖς πηγαῖς περὶ τῆς βασιλίσσης ταύτης.

Ἐνταῦθα καταλήγοντες σημειοῦμεν ὅτι τὸν Μούρτζουφλον τοῦτον περιπλανώμενον ὡς τυφλὸν ἀλήτην περὶ τὰς πόλεις τῆς Θρᾴκης, συλλαβόντες οἱ κάτοχοι ἤδη ὄντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φράγγοι ἐφόνευσαν διὰ κατακρημνίσεως ὡς φονέα τοῦ Ἀλεξίου Δ', οὕτω δὲ ἀπέμεινεν ἡ Εὐδοκία χήρα, παρακολουθήσασα μετὰ τῆς μητρός της τὸν πατέρα της εἰς τὰς πλάνας του ἀνὰ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ Θεσσαλίαν, ὅπου συντυχὼν ὁ Ἀλέξιος τὸν Λέοντα Σγουρὸν μετὰ στρατοῦ, πρὸς ἀπόκρουσιν φραγγικῆς εἰσβολῆς, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν Εὐδοκίαν σύζυγον. Ἐντεῦθεν δὲ ἡ ἱστορία

[1] Συνέχεια καὶ τέλος.

[2] Ὁ Χωνιάτης ἠρέσκετο εἰς τοιαύτας περιγραφάς· οὕτω περιγράφων τοὺς ἔρωτας τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τῆς Φιλίππας (σ. 182) σημειοῖ ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο ἔξαλλος «διὰ τὰς ἐξάλλους » στολὰς καὶ τούτων ὅσαι περὶ γλουτὸν καὶ μη- » ροὺς καταβαίνουσαι διασχίζονται καὶ οἷόν εἰσί » πως συνυφασμέναι τῷ σώματι». Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ἕλλην ἑρμηνευτὴς εὗρε στάδιον εὐρὺ ἑρμηνείας ἐπὶ τούτων. Ὅρα καὶ σελ. 192.

ἀφοῦ ἐπὶ τοσοῦτον ἐδυσφήμησεν ἀδίκως τὴν βασιλίδα ταύτην σιωπᾷ περὶ τῆς περαιτέρω τύχης της.

Ἀσχολούμενοι περὶ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τοῦ Βασιλείου τῆς Νικαίας (1204-1261) καὶ τοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὅλα τὰ μνημονευθέντα πρόσωπα παρέρχονται ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς, ἐνομίσαμεν καθῆκον ἐπιβαλλόμενον εἰς ἡμᾶς ἱστορίαν γράφοντας, ἀφοῦ παρετηρήσαμεν τὴν ἱστορικὴν ἀδικίαν, νὰ ἀναιρέσωμεν ἐν ἰδίᾳ μελέτῃ τὰς ψευδολογίας, τὰς παρερμηνείας τῶν ἱστορικῶν πηγῶν, καὶ τὰς ἐκ προθέσεως ἢ ἐκ κουφότητος δυσφημίας κατὰ βασιλίδος ὅλως ἀθώας, ἥτις ὑπῆρξε σύζυγος τοῦ Λέοντος Σγουροῦ, ἑνὸς τῶν πρώτων προμάχων τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐν ᾧ χρόνῳ οἱ Φράγγοι κατέλαβον τὴν χερσόνησον τοῦ Μορέως.

Ἔγραφον τῇ 8 Νοεμβρίου 1894.

ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΖΩΗ[1]

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ.—Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

Ἡ νεωτέρα ἀδελφὴ Ἔρτσα, ἦτο ὅλως τὸ ἐναντίον ἀπὸ τὴν Ἰλόνκαν. Αὐτὴ ἦτο δεκαεξαέτις καὶ πολὺ εὔθυμος, ζωηρά, κοντὴ καὶ θορυβώδης. Ἡ μακρὰ ξανθὴ κόμη της ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τῶν ὤμων, εἶχε δὲ κλέψει διὰ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου της τοῦ Μαΐου τὰ ῥόδα, καὶ πάντοτε οἱ ὀφθαλμοί της ἦσαν εὔθυμοι. Αὐτὴ ἦτο ἱκανὴ ν' ἀγρυπνῇ μετὰ τῶν ξένων τοῦ πατρός της μέχρι πρωίας καὶ ἂν τὴν παρεκάλουν, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν τὴν παρεκάλουν, ἦτο πάντοτε πρόθυμος νὰ τραγῳδήσῃ.

Ὁ καλὸς Πέτκη μετὰ χαρᾶς θὰ ἔβλεπε τὴν Ἔρτσην μεταδίδουσαν ὀλίγην χαρὰν εἰς τὴν μελαγχολικὴν Ἰλόνκαν. Ἀλλ' ὅπως ὅλοι οἱ σοφοὶ τοῦ εἴδους του, δὲν ἔδιδε καὶ παραπολὺ προσοχὴν καὶ δὲν ἀνησύχει τόσον, σκεπτόμενος ὅτι νυμφευόμεναι αἱ δύο του κόραι, θὰ εἶχον ἐξ ἴσου ἀφορμὰς λύπης καὶ εὐαρεσκείας.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, τὸ 1670, ὁ Φάρκας Πέτκη ἐκάλεσε τὰς δύο του θυγατέρας καὶ ὅταν ἐπαρουσιάσθησαν ἐνώπιόν του, προσέτριψε τὴν γενειάδα του ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς Ἰλόνκας καὶ ἔδωσε ἕνα μικρὸν κόλαφον εἰς τὴν Ἔρτσαν, ὡς δεῖγμα τῆς μεγάλης του ἀγάπης. (Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ποτὲ δὲν ἔδειρε κανένα σπουδαίως ὁ Φάρκας Πέτκη καὶ μολοντοῦτο εἶχε πολεμήσῃ εἰς τὴν ζωήν του. Μάλιστα! ὅσον καὶ ἂν σᾶς φαίνεται παράξενον εἶνε ὅμως ἀληθὲς ὅτι καὶ ἐκεῖ κάτω ἀκόμη κανένα δὲν ἔβλαψε).

— Κορίτσια μου, ἠρώτησε, ξέρετε τί ἡμέρα ἔχουμε σήμερα.

— Τρίτη; Σάββατον; προσεπάθουν νὰ μαντεύσουν αἱ νεάνιδες, διότι δι' αὐτὰς ἦτο πάντοτε Κυριακή.

— Ὄχι, ὄχι, δὲν σᾶς ἐρωτῶ αὐτό... Πές τε μου, τί ἑορτὴ εἶνε σήμερον; Πῶς; ἴσως δὲν ἠξεύρετε. Ἑορτάζομεν τὸν ἅγιον, ὁ ὁποῖος φέρνει εἰς τὰ κορίτσια τὰ καλὰ ὅ τι περισσότερον ἐπιθυμοῦν.

— Τὸν Ἅγιον Νικόλαον λέτε; — ἔσπευσε νὰ εἰπῇ ἡ Ἔρτσα.

— Σώπα, ἀνόητη! Νομίζεις ὅτι πρόκειται γιὰ γλυκίσματα καὶ χρυσὰ ἀλογάκια; Χά! χά! χά! σήμερα εἶνε τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου.... Καὶ τί νομίζετε ὅτι φέρνει ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας εἰς τὰ κορίτσια: γαμπρό!

Ἡ Ἰλόνκα ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ Ἔρτσα ἐκρότησε ζωηρῶς τὰς χεῖρας.

— Ἆ! τί ὡραῖα! Καὶ τί γαμπρὸ θὰ μοῦ φέρῃ;

— Ἔχε ὑπομονήν. Ἡ παροιμία λέγει ὅτι κορίτσι ποῦ νηστεύει τοῦ Ἁγίου Ἀν-

δρέου, βλέπει τὸ γαμπρὸ στὸ ὄνειρό της! Ἂν ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν φάγετε τίποτε, θὰ ἰδῆτε εἰς τὸν ὕπνον σας ἐκεῖνον ποῦ θὰ σᾶς πάρῃ.

Ἡ Ἔρτσα ἐπηδοῦσεν ἀπὸ τὴν χαράν της, βεβαία πρὸ τῆς ἐπιτυχίας. Ἡ Ἰλόνκα ἀπεσύρθη φιλήσασα τὰς χεῖρας τοῦ πατρός της. Ὁ γέρων προσέτριψε ἐκ νέου τὴν γενειάδα του ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς παρειᾶς τῆς νεάνιδος. Ὦ, πόσον θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἂν ἐδύνατο νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ χρώματά του εἰς τὸ θελκτικὸν ἐκεῖνο πρόσωπον!

Εἰς τὴν Ἔρτσαν φεύγουσαν, ὁ Φάρκας ἐσύστησε τὰ ἑξῆς:

— Μὴ διηγηθῇς εἰς ὅλον τὸν κόσμον αὐτὸ ποῦ σοῦ εἶπα, διότι θὰ σὲ περιγελάσουν. Αὐτὴ τὴ σύστασι δὲν τὴν κάνω στὴ μεγαλείτερή σου ἀδελφή.

— Ὄχι, δὲν θὰ φλυαρήσω, εἶπεν ἡ Ἔρτσα. Μολοντοῦτο εἰς τὸν πρῶτον μάγειρον τὸν ὁποῖον συνήντησε, εἶπεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τῆς βάλουν πινάκιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Εἰς δὲ τὴν τροφόν της ἐσύστησε νὰ μὴ τὴν ἐξυπνήσῃ ἐνωρὶς τὴν ἐπομένην, διότι εἶχε κάτι πολὺ σπουδαῖον νὰ ὀνειρευθῇ τὴν νύκτα ἐκείνην, — τόσον σπουδαῖον, ὥστε δὲν θὰ τὸ ἔλεγε εἰς κανένα.

Ἡ Ἰλόνκα ἔμεινεν εἰς τὸ δωμάτιόν της. Ἡ Ἔρτσα κατέβη τὴν ὥραν τοῦ δείπνου εἰς τὸ ἑστιατόριον ὅπου ὁ πατήρ της ἔτρωγε μετ' ἄλλων συνδαιτυμόνων.

Ἐρωτηθεῖσα διατί δὲν ἔτρωγεν, ἀπήντησεν:

— Ὦ! μὴ νομίσετε ὅτι νηστεύω γιὰ νὰ ὀνειρευθῶ τὸ γαμπρὸ ἀπόψε.

Ἐγέλασαν ὅλοι μαζί της.

Τὴν ἐπαύριον ὁ κ. Φάρκας ἠγέρθη πρῶτος. Ἀφύπνισε τοὺς ὑπηρέτας καὶ ἠσχολήθη εἰς τὰ τοῦ προγεύματός του, ἐνῷ τὰ κορίτσια ἐνεδύοντο. Ἐπρογευμάτιζε πατριαρχικώτατα κατ' ἀρχαίαν τινὰ συνήθειαν. Ἀφοῦ ἤναπτε πνευματῶδες ποτὸν ἔρριπτεν ἐντὸς αὐτοῦ μέλι καὶ σῦκα ξηρὰ καὶ σταφύλια καὶ δαμάσκηνα. Ὁ Φάρκας ἀνεκάτωνε τὸ μῖγμα αὐτὸ μ' ἓν ἀργυροῦν κοχλιάριον καὶ ἔπειτα τὸ ἔτρωγε.

Τὰ στομάχια τῆς ἐποχῆς μας θὰ ἐπανεστάτουν εἰς παρόμοιον φαγητόν. Ὁ Φάρκας Πέτκη ὅμως εὐχαριστεῖτο. Ἡ ἰδιοσυγκρασία του ἄλλως τῷ ἐπέτρεπε πολλὰ πράγματα. Μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του π. χ. δὲν ἐγνώριζε τί ἦτο θερμάστρα καὶ ἀκόμη καὶ τὸν χειμῶνα κατεκλίνετο μὲ ἀνοικτὸν παράθυρον καὶ μὲ ἓν μόνον σκέπασμα εἰς τὴν κλίνην του.

Ἡ ὄρεξίς του εἰς τὸ κυνήγιον πάλιν τί σᾶς ἔλεγε;

Μίαν φορὰν ἔφαγεν ἕνα ὁλόκληρον ἀγριόχοιρον . . .

Αἱ δύο του θυγατέρες ἦλθον. Ἡ Ἔρτσα ἐγέλα ἐλευθέρως, περιβάλλουσα μὲ τὸν βραχίονά της τὴν ὀσφὺν τῆς ἀδελφῆς της.

— Ἐλᾶτε λοιπόν, ἐλᾶτε! ἐφώναξεν ὁ Φάρκας. Καὶ ἔλαβεν ἀπὸ ἕνα κορίτσι εἰς κάθε του βραχίονα, παρατηρῶν τὰ δύο πρόσωπα ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν ἔλαμπεν ἀπὸ χαρὰν καὶ τὸ ἄλλο παρετήρει περιλύπως εἰς τὸ κενόν.

— Πές μου λοιπὸν τί ὠνειρεύθης; εἶπε στρεφόμενος πρὸς τὴν Ἰλόνκαν.

Ἡ νεᾶνις ἐστέναξε καὶ στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς κόμης τοῦ πατρός της ἔμενε σιωπηλή.

— Ἔλα λοιπόν, πρέπει νὰ μοῦ τὰ εἰπῇς ὅλα. Δὲν εἶνε ἀνάγκη τόρα νὰ μὲ ἐντρέπεσαι ἐμένα. Σιώπασε, Ἔρτσα, μὴ γελᾷς καὶ κάμνῃς τὴν ἀδελφήν σου νὰ ἐντρέπεται. Τί, λοιπὸν δὲν θὰ μοῦ τὸ εἰπῇς αὐτὸ τὸ μυστικό; Ἔλα ἐσύ, Ἔρτσα, πές μου τί ὄνειρο εἶδες... Ἐσὺ δὲν μὲ φοβᾶσαι, ἀλήθεια;

— Ὄχι βέβαια, εἶπεν ἡ μικροτέρα κόρη· καὶ καθήσασα ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ πατρός της, ἤρχισε νὰ διηγῆται:

— Ἤμεθα καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὴν αὐλήν. Αἰφνιδίως εἰσῆλθε μὲ μεγάλον θόρυβον μία ἅμαξα μὲ ἓξ ἵππους μαύρους, μὲ ἀργυρὰ καὶ μαργαριταρένια ἐφίππια. Τὰ ἄλογα ἐκίνησαν εὐγενῶς τὸ κεφάλι. Εἰς τὴν θέσιν του ὁ ἁμαξηλάτης ἐν μεγάλῃ στολῇ κυανῇ μὲ χρυσᾶ κομβία. Ὄπισθεν τῆς ἁμάξης δύο ὑπηρέται χρυσοφορεμένοι. Ἡ ἅμαξα ἐσταμάτησεν, ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ κατῆλθε πρῶτος ἕνας γέρων ποῦ ὡμοίαζε πολὺ μὲ κυρία. Ὄπισθέν του

[1] Ἴδε σελ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οἱ 12 μῆνες: Ἰανουάριος, εἰκὼν ὑπὸ *Στεφάνου Ξενοπούλου*, ποίημα ὑπὸ *Γεωργίου Σουρῆ*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Τὸ Νόσημα μιᾶς βασιλίσσης παραμορφούμενον ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὑπὸ *Ἀντ. Μηλιαράκη*.
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μετάφρ. *Ν. Ἐπ.*
Ἀθηναϊκοὶ Περίπατοι, ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ ὑπὸ *Γ. Βώκου*.
Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακόττες, σοννέτα ὑπὸ *Ι. Γρυπάρη*.
Ἡ Φωτογραφία τοῦ Ὑπολοχαγοῦ, διήγημα.
Χρονικά.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Δάνειον Πνεῦμα.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.

Εἰς τὸ προσεχές: Ἡ Λαογραφία τῆς Λέσβου ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.— Ἡ φωλεὰ τοῦ ἀετοῦ, διήγημα τοῦ νορβηγοῦ Βγιόρνσων. — Ἡ στοιχειωμένη μηλιά, ποίημα ὑπὸ Γ. Δροσίνη.— Τραγουδάκι ὑπὸ Κωνστ. Μάνου κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

ἐνεφανίσθη, δηλαδὴ ἐπήδησεν ἕνας νέος. Εἶχεν ἐρυθρὰς παρειάς, ζωηρὰ μάτια καὶ μαῦρα μαλλιὰ πίπτοντα μέχρι τῶν ὤμων. Μοῦ φαίνεται σὰν νὰ τὸν βλέπω ἀκόμη. Ἔνδυμα ἐρυθρὸν χρυσοκέντητον μὲ κουμβία ἀπὸ ῥουβίνια τὸν καθιστᾷ ἀκόμη περισσότερον κομψόν. Εἰς τὴν δεξιὰν κρατεῖ χρυσοῦν ξίφος.

— Δὲν ἔχεις κακὸ γοῦστο — διέκοψε γελῶν ὁ πατὴρ — ἀγγελοῦδι μου, ἐξακολούθησε.

Ἡ Ἔρτσα ἐδίστασε τόρα ὀλίγον, ὡς νὰ ἤθελεν ἐδῶ ἐκεῖ νὰ παραλείψῃ κάποιαν λεπτομέρειαν.

— Καὶ ἔπειτα — ἐξηκολούθησεν ἦλθαν πρὸς ἡμᾶς, πρὸς ἡμᾶς τοὺς δύο — διότι ἡ Ἰλόνκα εἶχε φύγει ἀμέσως, εἶχε χαθῇ. Ὁ νεανίας ἦλθε πρὸς ἐσὲ καὶ σὲ ἐφίλησε ἐγκαρδίως, καὶ ἔπειτα ἦλθε πλησίον μου, ὑπεκλίθη. . . .

Ἡ Ἔρτσα ἐχαμήλωσε τὰ βλέμματα καὶ ἤρχισε νὰ κατατρώγῃ τὸ περιλαίμιον τοῦ ἐπωμίου της.

— Καὶ τότε; . . . Τί τρώγεις τὸ φόρεμά σου;

— Καὶ τότε ἐξύπνησα! ἔσπευσε νὰ τελειώσῃ ἡ Ἔρτσα. Ὁ πατήρ της ἐγέλασε, διότι ἐννόησεν ὅτι ἡ κατεργάρα ἤθελε νὰ κρύψῃ τὸ λοιπὸν τῆς ἱστορίας.

— Καὶ τόρα ἦλθεν ἐπὶ τέλους ἡ σειρά σου, Ἰλόνκα. Ἤθελα νὰ μάθω ποῦ ἦσουν τὴν ὥραν ποῦ ἡ Ἔρτσα ἔβλεπε τὸν μνηστῆρά της... Εἶσαι ἡ μεγαλειτέρα καὶ πρέπει νὰ ὑπανδρευθῇς πρώτη. Λοιπὸν ὁμίλει. Δὲν γελῶμεν πλέον. Ἔλα, κάθησε εἰς τὰ γόνατά μου καὶ μή μου κρύψῃς τίποτε. Ἥσυχα, Ἔρτσα, ἄλλως σὲ κλείω εἰς τὸ σκοτεινὸν δωμάτιον... Ἀλλὰ λέγε λοιπόν, παιδί μου.

Καὶ ἐφίλησε τὴν θυγατέρα του ἠπίως, διὰ νὰ τὴν ἐνθαρρύνῃ περισσότερον τῆς Ἔρτσας, τὴν ὁποίαν ὡς εἴπομεν ἐδέχετο μὲ κολάφους.

Ἡ Ἰλόνκα ἀνέλαβε θάρρος, ἐπὶ τέλους ἠτένισε μακρὰν μὲ τοὺς ὀνειρώδεις ὀφθαλμούς της καὶ σταυρώσασα ἐπὶ τῶν γονάτων τὰς χεῖρας, ἤρχισε τοιουτοτρόπως:

— Μοῦ ἐφαίνετο πῶς εὑρισκόμουν σὲ πολὺ γλυκὸν ὕπνο, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἕνα τραγοῦδι θαυμάσιο μὲ ἐξύπνα ἀπὸ τὸ ὄνειρό μου. Ἄκουα, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ ἐνθύμησίς μου ἐπανήρχετο

καὶ ἀνεγνώριζα τὸ προσφιλές μου τραγοῦδι τὸ ὁποῖον ἤκουσα μιὰ φορὰν εἰς τὰ βουνὰ πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν, καὶ ποτὲ πλέον ἔκτοτε.

— Εἶνε τὸ τραγοῦδι

Πέτα, πουλάκι, πέτα
Στὸ παραθύρι της . . .

εἶπεν ἡ Ἔρτσα.

— Σιωπὴ λοιπόν, εἶπεν ὁ πατὴρ κλείων τὸ στόμα τῆς μικρᾶς φλυάρου — ἄφησε τὴν ἀδελφήν σου νὰ μιλήσῃ.

— Ὅταν ἄνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἐκύταξα τριγύρω μου εἶδα ὅτι εὑρισκόμην εἰς μίαν καλύβην.

— Εἰς ἕνα σπίτι ἴσως, ἐδιόρθωσεν ὁ κ. Φάρκας.

— Ὄχι εἰς μίαν ἀληθινὴ καλυβίτσα, γυμνή, σὰν ἐκεῖνες ποῦ ἔχουν οἱ ποιμένες μας. Ἤμουν ἄρρωστη, δὲν ἠμποροῦσα νὰ κινηθῶ καὶ ἐδιψοῦσα πολύ. Ἐζήτησα νερὸ καὶ εἰς τὰς παρακλήσεις μου μία γραῖα χωρικὴ ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν θέσιν της, πλησίον τῆς ἑστίας ὅπου ἐκτύπα τὸ βούτυρον, καὶ ἦλθε καὶ μοῦ ἔφερε νερὸ ἐντὸς ξυλίνου ἀγγείου.

Μοῦ ἔδωσε νὰ πιῶ, ἐθώπευσε τὸ πρόσωπόν μου καὶ μ' ἐφίλησε εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἤμουν παγωμένη. Ἐκείνη ἐξεκρέμασε τὴν γοῦναν της, μ' ἐσκέπασε μὲ ἀληθῆ στοργὴν καὶ ἔπειτα μὲ ἐξαναφίλησε.

(Ἕπεται συνέχεια)

Η ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ

Ὁ γνωστότερος, ὁ κεντρικώτερος, ὁ μᾶλλον ἰδιόρρυθμος, ἐντελῶς ἰδικῆς του φυσιογνωμίας καὶ ὁ μᾶλλον συχναζόμενος ἀθηναϊκὸς δρόμος. Νὰ προσθέσετε ἀκόμη, ὅτι ἐκπροσωπεῖ τὸν σύμμικτον πολιτισμὸν τῆς πρωτευούσης, κρᾶμα παράδοξον ἁρμονίας, ὅπου ἡ βαρβαρότης συγκρούεται μὲ τὸ φῶς τῆς ἐξημερώσεως, ὅπου ὁ ἀνατολισμὸς ὁ χονδροκομμένος, ὁ λιπαρὸς καὶ ὁ βορβορώδης, εἶνε εἰς ζωηρὰν ἀντίθεσιν μὲ τὸν ἐξευρωπαϊσμόν, τὸν λεῖον, τὸν ἁπαλόν, τὸν ψυχοδημιουργὸν καὶ τὸν καλαίσθητον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο, ἀκριβῶς δι' αὐτὴν τὴν συνταύτισιν τῶν ἀνομοίων, τόσον ἰδιόρρυθμος, τόσῳ πρωτότυπος καὶ τόσον ἐξωτικός.

Ἀρχίζει ἀπὸ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Πειραιῶς ἀκάθαρτος καὶ κακομοίρης, μὲ μισοχαλασμένα, μὲ μισογκρεμισμένα σπιτάκια, διὰ νὰ χαιρετίσῃ οὕτω τὸν διὰ πρώτην φορὰν βλέποντα τὰς Ἀθήνας ἐπισκέπτην ὡς γνήσιος ἀνατολίτης· καὶ προχωρεῖ καὶ ἀνελίσσεται, ἀφοῦ διαφύγουν τὰ μικροκουρεῖα, ἡ ταβέρναις, τὰ χάνια, τὰ σαγματοποιεῖα, τὰ ἀχούρια, οἱ σταῦλοι, τὰ τενεκετζίδικα, τὰ ἐμποροαμπατζίδικα, τὰ τσαρουχάδικα, τὰ παλαιοπωλεῖα, ἕνα κομμάτι ἑβραϊκῆς μόλις διαφαινόμενον ἀριστερᾷ, μία γωνία μαυρισμένης ἐργατικῆς συνοικίας δεξιᾷ, καὶ ἐκτυλίσσεται καὶ προχωρεῖ μὲ περισσότερον φῶς, μὲ περισσοτέραν καλαισθησίαν, ἤδη εὐρωπαῖος κατὰ τὸ ἥμισυ, ἀγγλοπρεπὴς κατὰ τὸ ἓν τρίτον, μὲ τὸν σταθμὸν τῆς ὑπογείου σύραγγος, μὲ σπίτια κανονικώτερα, μὲ σπίτια εὐπροσωπότερα, μὲ ξενοδοχεῖα ὄχι πλέον χάνια, ἀλλ' οὔτε καὶ ξενοδοχεῖα, μὲ ζαχαροπλαστεῖα τῆς γνησιωτέρας παλαιᾶς ζαχαροπλαστικῆς, μὲ τὸ ὡς σταλακτίτας κάντιο καὶ τοὺς δυσπέπτους μπακλαβάδες καὶ τὰ μελισταγῆ τρίγωνα, ἀλλὰ καὶ τῆς νεωτέρας ζαχαροπλαστικῆς κατ' ὠχρὰν μόνον καὶ ἀδεξίαν ἀπομίμησιν, μὲ τούρταις καὶ σακχαροπήκτους φανταιζὶ ἀγαλματίων καὶ μνημείων ἀρχαϊκῶν καὶ πύργων καὶ πυργίσκων, ἄλλα μὲ περισσὴν ῥυπαρότητα, ἄλλα μὲ ὀλίγην καὶ ἄλλα καθαρὰ ὡς κέντρα ἐργατικά, ὅπου ὁ ἐργάτης ἀκολουθῶν τὸν συρμόν, τρέχει τώρα καὶ αὐτὸς νὰ προμηθευθῇ τὴν τούρταν του, κατὰ τὰς ἑορτὰς οἰκείων ἢ φίλων, ἢ ν' ἀγοράσῃ τὰς *περιφήμους* ὡς μέσα στὰς βιτρίνας των τιτλοφοροῦνται, πράγματι δὲ σκαιὰς καὶ ἀκαλαισθήτους, ἀνθοδέσμας ὄχι πλέον ἀπὸ ἄνθη, ἀλλὰ ἀπὸ *κόντιτα* ὡς ἐπὶ πινακίδων τυπωμένων ἀναγράφεται κομπαστικῶς — καὶ τώρα ἐπὶ μᾶλλον εὐπρεπής, ἀφοῦ ἀφήσῃ ὄπισθέν του τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς, τὴν πολυθόρυβον, τὴν αἰωνίως ἀπὸ κάρρα διασχιζομένην καὶ ἀπὸ βαγόνια τῶν τραμβάϋ ἀνερχόμενα, τὴν βομβοῦσαν ἀπὸ κραυγάς, τὴν ἀπηχοῦσαν ὀρυγὰς ἁμαξηλατῶν καὶ ὕβρεις ἀγυιοπαίδων, μᾶς ἐπιδεικνύεται μὲ τὰς ὑψηλὰς οἰκίας, μὲ περίκομψα καταστήματα, φαρμακεῖα νοικοκυρευμένα, ἐργαστήρια στρατιωτικῶν στολῶν, ἐμπορικὰ πλούσια τοῦ λούσου καὶ τῆς μανιφατούρας, ἐμπορικὰ ἀσπρορρούχων, ὁ Λα-

μπάρμπερας, ἐντεῦθεν αἱ δύο στοαὶ κάτι ποῦ ἐνθυμίζουν τὰς κομψὰς ἐκείνας γωνίας τῶν παρισινῶν βουλεβάρτων, ἔπειτα ἄλλα μέγαρα πανύψηλα καὶ μετ᾽ ὀλίγον στόπ! ὁ δρόμος ἀνακόπτει διὰ μίαν στιγμὴν τὴν εὐθυγραμμίαν του, τὴν πρὸς τὰ πρόσω ἀνέλιξίν του, οἱονεὶ μετ᾽ εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ ἔνθεν κἀκεῖθεν παραμερίζει, ὑποχωρεῖ, διαφεύγει πρὸ τοῦ βυζαντινοῦ ναΐσκου τῆς Καπνικαρέας μὲ τὸ κεραμόχρουν χρῶμά του, τὸν τροῦλόν του τὸν ταπεινόν, τὰ στενὰ καὶ ἀψιδωτὰ παραθυράκια του καὶ τὸ μετριόφρον κωδωνοστάσιόν του.

Ἔπειτα διανοίγεται εὐρωπαϊκώτερος, τέλειος πλέον παρισινὸς καὶ εὐρύνεται ἀνετώτερον καὶ φωτίζεται ἀπλετώτερον καὶ χρωματίζεται ποικιλώτερον καὶ βαίνει ὁλονὲν πρὸς τὴν καλαίσθητον πολυτέλειαν, πρὸς τὴν ἄψογον κομψότητα, ὅλος πλοῦτος καὶ εὐμάρεια, εἰς προθήκας βαρυτίμων ἐκθεμάτων, ὅλα τὰ εἴδη τοῦ γυναικείου στολισμοῦ, ἀπὸ τῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν ταπήτων καὶ τῶν μαλλίνων ἐπιστρώσεων καὶ τῶν παραπετασμάτων ἕως τὰ ἐλαφρὰ πτίλα τῶν πιλικίων, τὶς ἀτλαζένιαις καὶ τὶς μεταξωταὶς γαρνιτούραις, τὶς κορδέλλες καὶ τὶς κορδελλίτσες, τὰ χειρόκτια καὶ τὰς περικνημίδας, τοὺς στηθοδέσμους καὶ τὰ μποά, τὰ ἀρώματα καὶ τὰ τεχνητὰ ἄνθη, εἰς θορυβῶδες καὶ ἀέναον ποδοβολητόν, εἰς φωνασκίας, εἰς παράπονα, εἰς σπατάλην χρήματος, εἰς κρυφομιλήματα, ματιές, νάζια καὶ πείσματα μὲ τὴν συρτὴν τὴν λιγύφθογγον ὁμιλίαν τῶν ἐμποροϋπαλλήλων, ἄνω κάτω, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, μέσα καὶ ἔξω, συνήθως μὲ παζάρι κατὰ τὸν ἑβραϊκὸν τρόπον, σπανιώτατα μὲ πρί-φίξ. Ποῦ καὶ ποῦ κανένα ἰδιωτικὸν κουπὲ ἀποστίλβον ἢ ἅμαξα λανδῶ ἐπ᾽ ἐνοικίῳ ἢ προστυχοβιτώρια μὲ ἵππους κατεσκληκότας, συνηθέστερον πεζοπορία, αἰθεροπορία μὲ καλλονὰς προκλητικάς, τακερὰ βλέμματα, μὲ ἀκκισμούς, μὲ μειδιάματα, μὲ γοργοτρέξιμον, μὲ σιγαλοπερπάτημα, μὲ τρυφηλὰ κινήματα, κάμμία δέσποινα καλοκαμωμένη ἢ ἀστοῦ σύζυγος ταρναριστή, ἢ δεσποινὶς λεπτὴ καὶ μή μοῦ ἅπτου, ἢ κορίτσι ὁλοστρόγγυλο καὶ παχουλό, εἰς δύσιν χρυσῆν, πρὸς τὸ ἑσπέρας, ὅταν ὁ ἥλιος αὐλακώνῃ τὴν ὁδὸν μὲ τὰ περιπόρφυρα χρώματά του, μὲ τὴν μαρμαίρουσαν λευκότητα τῶν Ἀνακτόρων κατέναντι, τότε ποῦ ἄλλη θορυβωδεστέρα κορυφοῦται κίνησις, ἡ ἔξοδος ἡ πανηγυρικὴ τῶν ἐργατίδων, ἡ μοδίστρες καὶ ἡ μοδιστρούλες, μὲ κάποιον φοιτητὴν παρενοχλοῦντα, μὲ κάποιον ἐμποροϋπάλληλον ἐρωτολογοῦντα καὶ βράδυ πλέον, ὅταν τὰ σκότη τῆς νυκτὸς παλαίουν πρὸς τὴν τελευταίαν ἀναλαμπὴν τῆς δύσεως, νέον θέαμα, νέα κίνησις πανηγυρική, ἡ διέλευσις ἐργατῶν ἄρτι καταλιπόντων τὰ ἔργα των, ὑπαλλήλων μόλις ἀπελθόντων τῶν ἐργαστηρίων των, ἐνῷ λάμπουν ἀκόμη μερικὰ ὑελωτὰ καταστημάτων, ὅπου ἐν τῇ αἴγλῃ τῶν λαμπτήρων Ἄουερ καὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ, σελαγίζουν τὰ πολυτιμότερα τῆς τέχνης καὶ τοῦ λούσου εἴδη.

Ἔπειτα τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, σιγὴ ἄκρα κρατεῖ ἐκεῖ ἐπάνω, σπάνιοι εἶνε οἱ διαβάται, σφαλιστὰ τὰ ἐμπορικά, μανδαλοκλεισμένα τὰ μεγάλα καταστήματα, ποῦ καὶ ποῦ νὰ περάσῃ κανείς, ν᾽ ἀκουσθῇ τὸ βρόντημα τῶν τροχῶν ἁμάξης, χωρούσης κάτω πρὸς τὸν σταθμόν, ὅπου ἀρχίζει νέα κίνησις καὶ ζωὴ μὲ τὰς βραχνὰς φωνὰς μεθύσων, μέσα εἰς τὰς φωτοβολούσας ταβέρνας, εἰς τὰ ἀγρυπνοῦντα χάνια, εἰς τὰ λαϊκὰ κουρεῖα, μὲ τὸν ὀξὺν συριγμὸν τῶν ἐρχομένων τραίνων, μὲ τὴν βαρεῖαν τοῦ τροχιοδρόμου διέλευσιν, ἡ θορυβώδης ζωὴ τοῦ διασκεδάζοντος ὄχλου, ἡ ἐκκωφαντικὴ κίνησις τοῦ ἐν σπουδῇ φεύγοντος, τοῦ ἐν ἀνυπομονησίᾳ ἐρχομένου πλήθους.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΒΩΚΟΣ

Ὡς αἴσιον οἰωνὸν θεωρεῖ ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» τὸ ὅτι ἐπεφυλάσσετο εἰς αὐτὴν τὸ εὐτύχημα, ἅμα ὡς εἰσῆλθεν εἰς νέαν φάσιν καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ νέου ἔτους, νὰ παρουσιάσῃ πρὸς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς νέον ποιητήν, τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. Ι. Ν. Γρυπάρην, ἄγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν καὶ ἤδη πάνοπλον ἀποκαλυπτόμενον διὰ τῶν κατωτέρω παρατιθεμένων σοννέτων, τῶν πρώτων ἐκ μεγάλης σειρᾶς, ὑπὸ τὸν εὐχαρακτήριστον τίτλον «Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακόττες». Ταῦτα ἀπὸ τοῦ τίτλου μέχρι τοῦ τελευταίου στίχου, θὰ ξενίσωσι μὲν πιθανῶς τοὺς μὴ ἐννοοῦντας τὴν ποίησιν ἢ ὡς ἄθροισμα αἰσθηματικῶν κοινοτοπιῶν, τὴν τέχνην ἢ ὡς παράταξιν στίχων χαύνης λειότητος καὶ τὴν γλῶσσαν ἢ ὡς παράθεσιν μόνων τῶν λέξεων καὶ τῶν φράσεων τῆς τρεχούσης κυκλοφορίας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἢ ἐν τῷ τύπῳ, ἀλλὰ θὰ καταθέλξουν τοὺς αἰσθανομένους τὸ ἀληθῶς ὡραῖον ἐν τῇ ποιήσει. Δὲν θὰ εἶνε ὑπερβολὴ ἂν εἴπωμεν ὅτι εἰς τοὺς τυχὸν ἀναγνώσαντας τὰ περίφημα σοννέτα τοῦ Γάλλου Ἑρεδιᾶ, οἱ στίχοι τοῦ κ. Γρυπάρη (ἀφιερούμενοι εἰς ἕτερον ἄξιον λόγου σοννετογράφον, τὸν υἱὸν τοῦ περικλεοῦς Ρενὰν) θὰ φανῶσιν ἴσως καὶ ὡς ὡραία νεοελληνικὴ ἀπήχησις, ὄχι αὐτῶν βεβαίως, ἀλλὰ τοῦ κάλλους αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ μέγα προσὸν τῶν στίχων τοῦ κ. Γρυπάρη δὲν εἶνε ὅτι ἐνθυμίζουν τὴν τεχνοτροπίαν διασήμου ἐν Γαλλίᾳ ποιητικῆς Σχολῆς, ἀλλ᾽ ὅτι ἀποκαλύπτουν εἰς ἡμᾶς νέον ποιητὴν Ἕλληνα, πρωτότυπον καλλιτέχνην, προωρισμένον, ἂν οὕτω αἰσίως ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον του ἐν βαθμιαίᾳ ἐξελίξει, νὰ πληρώσῃ ἐπαισθητὸν κενὸν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ ποιήσει.

Σ. τ. Δ.

ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΙ ΚΑΙ ΤΕΡΡΑΚΟΤΤΕΣ

Στὸν Ary Renan.

1
ΣΑΛΩΜΗ

Σὲ ἀσφάλτου στρῶματ᾽ ἡ Μακὼρ καὶ πίσσας ὑψωμένη,
Στὴ Νεκρὴ Θάλασσα βαθιὰ φεγγόβολη γιορτάζει·
Μέσ᾽ ἀγνοίαστοι χαροκοποῦν τοῦ Ἀντίπα οἱ καλεσμένοι
Κι ὄξω, γιαλοπερίγιαλα, χορὸς δαιμόνων βράζει.

Πλουσίου φαλέρνου ὁ καπνὸς τὶς κεφαλὲς βαραίνει
Τῶν συμποτῶν. Μὰ ξύπνιο αὐτὶ ἡ Ἡρωδιὰς πλαγιάζει
Στοῦ χαρεμιοῦ τὸ πάτωμα, κι ἀπόγεια νἀνεβαίνῃ
Τοῦ Γιοχανὰν τὴν κάταρα γρικᾶ, ποὺ τὴ φρενιάζει.

Κι ὅπως νεροκαμένη ὀχιά, μεσημερνή, τὴ γλῶσσα
Ἔτσι, μ᾽ ὅσα τὰ κάλλη της μάλλα στολίδια τόσα
Μὲς στὸ συμπόσιο πετᾶ τὴ θραψερὴ Σαλώμη.

Ρίγ᾽ ἡδονῆς ταράθυμο κῦμα τῆς σάρκας φέρνει
Μὲ τὸ χορό. Μὰ τρίσβαθα στὴ φυλακή του—ὢ τρόμοι!
Σὲ χάρου μήνυμ᾽ ὁ Ναζὶρ τὴν κεφαλή του γέρνει.

2
ΡΟΔΟΠΗ

Τῆς πούλιας γέρν᾽ ἀπὸ ψηλὰ τὸ ἑφτάδιπλο τἀστέρι.
Ξύπνα Ροδόπη—ταὐγινὸ δροσόπαγο τινάζει
Τοῦ ὕπνου τἀποκάρωμα. Ξύπνα, κι ἀσπρογαλιάζει
Θαμπὸς ἀκόμα περουζὲς τὸ γλυκοχαραμέρι.

Ρόδα καὶ ρόδα ὁ ξανθὸς ὁ Ἥλιος θὰ σοῦ φέρῃ
Σὰν τὴν ἀγάπη του παλιά, πιὸ νέα ἀπ τὸ χαλάζι.
Ἐμπρόβαλε καὶ μὲ φιλὶ στὸ μέτωπο σοῦ βάζει
Στεφάνια δροσοστάλαγα τὸ ἐρωτικό του χέρι.

Νύχτα στὰ πορο φάραγγα ἀκόμα βασιλεύει,
Τὰ σγουρὰ δάση, οἱ λαγγαδιὲς δὲ βλέπουν ἥλιου ἀχτίδα
Καὶ ὁ Στρυμὼν χαμοσυρτὸς στὰ πόδια της ζαλεύει.

Μὰ ἡ Ροδόπη ξέφωτη στυλώνει τὴν κορφή της
Μεσουρανίς, καὶ πάνω της — ὡσὰν δροσοσταλίδα
Σὲ φύλλα ρόδου — ὁ στερνὸς γυαλίζει Ἀστροφεγγίτης.

3
ΥΠΝΟΥ ΔΑΚΡΙΑ

Μπρόβαλε μέρα λιβανὴ κι ὀνειροξεδιαλύτρα
Νὰ διώξῃς τὰ ἠσκιώματα τοῦ ὕπνου ἀπὸ κοντά μου.
Μπρόβαλε μέρα, κοίμισε τὴν ὑπνοφαντασιά μου,
Ποὺ ἐνῶ κοιμοῦμαι ξαγρυπνᾶ ἡ νυχτοπαρωρίτρα.

Γιατὶ νεκρούς, γιατὶ χλωμοὺς σὰ μαραμένα κίτρα,
Μὲς στὰ παράξενα πολὺ καὶ ἄγρια ὄνειρά μου,
Εἶδα καὶ τοὺς πενῆντα γυιοὺς τοῦ παλαιοῦ Πριάμου
Καὶ τὴν Ἑκάβη ἐπάνω τους βουβὴ μοιρολογίτρα.

Δάκρι δὲν εἶχε στὸ στεγνὸ γεροντικό της μάτι
Καὶ — μόσχον ἀξεθύματο — τὸν πόνο της ἐκράτει
Μέσα στὰ στήθια της κλειστὸν ἀπ τοὺς παλιοὺς τοὺς χρόνους

Μὰ ἐσύ, καρδιά μου, πέτρινη γιὰ τὰ δικά σου πάθη
Δάκρια ἀρχινᾶς στὸν ὕπνο σου νὰ χύνῃς γι᾽ ἄλλου πόνους
Σὰν σταλαχτίτες τοῦ γκρεμνοῦ ἀπ τῆς σπηλιᾶς τὰ βάθη!

4
ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΨΥΧΗ

Σὰν ἄστρου τρεμοφέγγισμα, Ψυχή, στὴ σκοτεινιά σου,
— Τὸ μούχρωμα, γιὰ σύθαμπα, μέσα στἀπόσκια δάση—
Ἀντίκρυσες τὸν Ἔρωτα στὸ γλυκαναβλεμμά σου.
Ξεχνᾶς τὴ γῆ· κι αὐτὸς γιὰ σὲ τὰ οὐράνια ἔχει ξεχάσῃ.

Κἂν ὄνειρο τὸν ἔβλεπες ποὺ οἱ πόθοι σου εἶχαν πλάσῃ
Μὴ δὲν πετοῦσε ἀληθινὰ μεσονυχτὶς σιμά σου
Τὸ φτερωτό σου τὄνειρο, βαθιὰ νὰ ξαποστάσῃ
Καὶ φέρῃ φῶς στὴ νιότη σου καὶ φλόγα στὴν καρδιά σου;

Μὰ ὁ πόθος σου ξεχείλισε κι ἄναψες τὸ λυχνάρι,
Τῆς γνώσεως τὸ ξυνόμηλο σ᾽ ἐλάμπασε, παρθένα,
Κ᾽ εἶδες—κάλλιο μὴν εἶχες διῇ σάρκα ζωῆς νὰ πάρῃ.

Γιατὶ μπορεῖ, στὸ πολὺ φῶς, ποῦ σὰν μπουμπούκια ἀνοίγει
Τα μάτια τὰ παρθενικὰ τὰ βαριοκοιμισμένα,
Τὸ πιὸ γλυκό μας ὄνειρο καμιὰ φορὰ νὰ φύγῃ.

Πόλη 94.

ΓΡΥΠΑΡΗΣ

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΥ

Διήγημα.

Ψυχρὰν τινα ἡμέραν, περὶ τὰ τέλη τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1879,—διηγεῖται ρῶσσός τις ἀξιωματικός, — ἐγώ, ὁ Ἀλέξιος Πλετνέφ, ὑπολοχαγὸς τοῦ Τάγματος τῶν ἐφίππων φρουρῶν τῆς Αὐτοκρατείρας, παρεδιδόμην εἰς τὰς χεῖρας γνωστοῦ κουρέως τῆς Πετρουπόλεως, τοῦ Δελερῆ, μετὰ δυσαρεσκείας διατάξας αὐτὸν νὰ μοῦ ἀφαιρέσῃ τὸν μύστακα, τὸν προσφιλῆ καὶ χαϊδευμένον μου μύστακα... Ἀλλὰ φεῦ! δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐλπὶς σωτηρίας. Ἡ κακή μου τύχη ἠθέλησε νὰ στοιχηματίσω μὲ τὴν ὡραίαν καὶ πονηρὰν ἐξαδέλφην μου Βέραν Ο*, νὰ χάσω τὸ στοίχημα καὶ νὰ τῇ ὑποσχεθῶ ἓν ἀντίτυπον τῆς φωτογραφίας μου μὲ γυναικείαν ἐνδυμασίαν . . . Ἐντὸς δύο λεπτῶν τῆς ὥρας ὁ μύσταξ, ὁ μετὰ τόσον κόπου καὶ φροντίδος αὐξηθείς, ἐξηφανίσθη καὶ ἡ κόμη μου διηυθετήθη ἐπιδεξίως ὑπὸ τοῦ Δελερῆ, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐφόρεσε κατόπιν ἕνα ὑπερμεγέθη πῖλον, κεκοσμημένον διὰ πτηνοῦ, μὲ τὸ ράμφος ὀλάνοικτον. Μὲ τὴν ἐκ μαύρου μεταξίνου ὑφάσματος ἐσθῆτά μου καὶ τὸ βελούδινον ἐπανωφόριον, θὰ μ᾽ ἐξελάμβανον βεβαίως ὅλοι ὡς κυρίαν νέαν καὶ εὐειδῆ. Οὕτως ἐνδεδυμένον, ὁ Δελερῆ καὶ ὁ ὑπηρέτης μου μ᾽ ἐβοήθησαν νὰ κατέλθω καὶ νἀναβῶ εἰς τὴν ἅμαξάν μου, διὰ τῆς ὁποίας διηυθύνθην ταχέως εἰς τὸ φωτογραφεῖον τοῦ Λεβίτσκη, κρυπτόμενος καθ᾽ ὁδὸν ὅσον ἠδυνάμην εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀχήματος, διὰ νὰ μὴ ἀναγνωρισθῶ.

Ἤρχισα νἀνέρχωμαι βραδέως τὴν κλίμακα τοῦ φωτογραφείου, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο εἰς τὴν δευτέραν ὀροφὴν τῆς οἰκίας. Αἴφνης, ἐν ᾧ μόλις τὸ ἓν τέταρτον τοῦ δρόμου μου εἶχα διανύσει, ἤκουσα θύραν ἀνοιγομένην ἐπὶ τοῦ πρώτου πατώματος καὶ ἀναβλέψας, ἀνεγνώρισα μετὰ φρίκης τὸν Τσάρον, ὁ ὁποῖος κατήρχετο, κομβόνων ἐπὶ τῆς στολῆς του τὸν μακρόν του στρατιωτικὸν μανδύαν.

Ἤμην δεκαενέα ἐτῶν καὶ ἔκαμα ὅτι θὰ ἔκαμνον βέβαια καὶ πολλοὶ μεγαλήτεροί μου, ἂν εὑρίσκοντο εἰς τὴν θέσιν μου: δηλαδὴ τὰ ἔχασα. Καὶ ἀντί νὰ μείνω ἁπλῶς ἐκεῖ ποῦ εὑρισκόμην καὶ νὰ ὑποκλιθῶ ὅταν θὰ διέβαινεν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐτοποθετήθην ὡς ἐν παρατάξει, μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ πίλου. Ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπερμέτρως ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ στρατιωτικοῦ τούτου χαιρετισμοῦ, ἐκ μέρους κυρίας νέας καὶ καλοενδεδυμένης, κατῆλθε τὰς βαθμίδας καὶ σταματήσας ἀπέναντί μου, μὲ παρετήρησεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐπὶ ἥμισυ λεπτὸν τῆς ὥρας.

«Τί τρόπος εἶν᾽ αὐτός; » μὲ ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους. «Ποῖος εἶσαι;

—Ἀλέξιος Πλετνέφ, ὑπολοχαγὸς τῶν ἐφίππων φρουρῶν τῆς Αὐτοκρατείρας, Μεγαλειότατε! » ὑπέλαβον ἐγὼ ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ.

«Καὶ τί σημαίνει ὁ μετεμφιεσμὸς αὐτός; » ἠρώτησε πάλιν μετ᾽ αὐστηρότητος.

«Ἂς εὐαρεστηθῇ ἡ Μεγαλειότης σου νά με ἀκούσῃ. Ἔχασα ἕνα στοίχημα ποῦ εἶχα βάλει μὲ τὴν ἐξαδέλφην μου Βέραν Ο*, διὰ τοῦ ὁποίου ὑποχρεοῦμαι νὰ φωτογραφηθῶ ἐνδεδυμένος γυναικεῖα φορέματα».

Πρὶν τελειώσω τὴν ὁμιλίαν μου, τὸ συνοφρύωμα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Τσάρου διεδέχθη τὸ περίφημον καὶ γλυκὺ ἐκεῖνο μειδίαμα, τὸ ὁποῖον ὅσοι τὸ εἶδον δὲν εἶνε δυνατὸν ποτὲ νά το λησμονήσουν.

«Καλά, πήγαινε νὰ φωτογραφηθῇς σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεσίν σου καὶ κατόπι νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ τάγματός σου ἐνδεδυμένος καθὼς εἶσαι καὶ νὰ τῷ εἰπῇς ὅτι ἐγὼ σὲ διέταξα νἀναφερθῇς σὺ ὁ ἴδιος πρὸς αὐτόν».

Καὶ τοῦτο εἰπών, κατῆλθε τὴν κλίμακα. Τετέλεσται! τὸ στρατιωτικόν μου στάδιον κατεστράφη διὰ παντός. Ἆ, πόσον ἀκριβὰ μοῦ ἐστοίχιζεν ἡ φωτογράφησίς μου ἐκείνη, ἡ ὁποία ἐν τούτοις, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Λεβίτσκη, ἐπέτυχε πληρέστατα. Μίαν ὥραν μετὰ ταῦτα ἔκρουα τὸν κώδωνα τῆς θύρας τοῦ στρατηγοῦ βαρώνου Χιοχάουζ· ὁ ὑπηρέτης, ὁ ὁποῖος ἤνοιξε τὴν θύραν, μὲ ἠρώτησε μετὰ σεβασμοῦ;

«Τί ὄνομα νἀναγγείλω, δεσποινίς;

— Βρὲ βλάκα, δὲν μὲ γνωρίζεις; Ἀνάγγειλε τὸν ὑπολοχαγὸν Ἀλέξιον Πλετνέφ!»

Ὁ ἄνθρωπος μὲ ἠτένισεν ἐπ᾽ ὀλίγον μετ᾽ ἐκπλήξεως καὶ μετὰ τοῦτο, σκεπάσας μὲ τὸ μανδήλιόν του τὸ ἄσχημον αὐτοῦ στόμα, διὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἔκρηξιν τοῦ γέλωτός του, εἰσῆλθεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ στρατηγοῦ καὶ μὲ ἀνήγγειλεν.

Ἤκουσα τὴν ἀπάντησιν τοῦ στρατηγοῦ: «Πὲς εἰς τὸν κ. Πλετνὲφ νὰ εἰσέλθῃ! » Εἰσῆλθον, ὁ δὲ στρατηγός, χωρὶς νὰ ἐγείρῃ ἐπ᾽ ἐμοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, μὲ παρεκάλεσε νὰ καθίσω ἕως οὗ ἤθελε τελειώσῃ τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἔγραφε. Ἐκάθησα πραγματικῶς καὶ περιέμεινα. Τέλος ὁ στρατηγὸς ἀπέθεσε τὸν κάλαμον καὶ ἤγειρε πρὸς ἐμὲ τοὺς ὀφθαλμούς.

«Ὦ, σᾶς ζητῶ μυριάκις συγγνώμην, Κυρία, ἐφώνησεν ἐγερθείς, διότι σᾶς ἔκαμα νὰ περιμένετε. Ἀλλὰ μοῦ ἐφάνη ὅτι ὁ ὑπηρέτης μοῦ εἶπεν πῶς κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς μου ἐζήτει νὰ μὲ ἴδῃ.

Ἠγέρθην, ἔλαβα πάλιν τὴν στάσιν— δὲν ἠμποροῦσα νὰ κάμω ἀλλέως,—τὴν ὁποίαν πρὸ μιᾶς ὥρας εἶχα λάβει εἰς τὴν κλίμακα τοῦ φωτογραφείου καὶ ἀνυψώσας τὴν δεξιὰν μέχρι τοῦ πίλου μὲ τὸ πτηνόν, ἐχαιρέτησα στρατιωτικῶς.

«Ἐξοχώτατε, εἶμαι ἀξιωματικὸς τοῦ συντάγματός σας. Ἐξ αἰτίας ἑνὸς στοιχήματος, ἔπρεπε νὰ ὑπάγω νὰ φωτογραφηθῶ μὲ τοιαύτην ἐνδυμασίαν καὶ εἰς τὸν δρόμον μου ἀπήντησα τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος μὲ διέταξε νὰ ἔλθω καὶ νἀναφερθῶ πρὸς ὑμᾶς, χωρὶς νἀλλάξω φορέματα.

— Ἆ, ὤ! ἀνέκραξεν ὁ στρατηγός, ὁ ὁποῖος εἶχε τέσσαρα προσόντα πολὺ ὀλίγον ἐνθαρρυντικὰ διὰ τὴν περίστασιν: πρῶτο ἦτο γέρων, δεύτερον ἦτο εὐαίσθητος, τρίτον εἶχε προσβληθῇ ἄλλοτε ἀπὸ ἀπληξίαν καὶ τέταρτον ἦτο πολὺ εὔσαρκος. Τί εἶπες; Τί; Ὁ αὐτοκράτωρ σὲ εἶδε; ὁ αὐτοκράτωρ;! Ὦ, πάει τὸ παιδί, κατεστράφη!.»

Καὶ σχεδὸν ἀποπνιγείς, ἀνετράπη ἐπὶ τῆς ἕδρας του ψιθυρίζων «Νερό... νερό...»

Φοβηθείς, ἔσπευσα πρὸς βοήθειαν τοῦ γέροντος. Ἐφώναξα, ἔκρουσα τὸν κώδωνα τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε τὸ σχοινίον ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖράς μου, συγχρόνως δὲ προσεπάθησα νὰ λύσω τὸν λαιμοδέτην του. Ἐκ τῶν πρώτων προσδραμόντων εἰς τὰς κραυγάς μου ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ, ἡ ὁποία βλέπουσα τὸν προσφιλῆ συμβίον σχεδὸν ἀναίσθητον εἰς τὰς ἀγκάλας μιᾶς γυναικὸς ἀγνώστου, κατελήφθη ὑπὸ παραφόρου ζηλοτυπίας. Ἐπέβαλε τὰς χεῖρας ἐπ᾽ ἐμοῦ δι᾽ ἥκιστα ἁβροῦ τρόπου καὶ ὑβρίζουσά με ὡς νὰ ἤμην ἡ ἐσχάτη τῶν γυναικῶν δι᾽ αἰσχρῶν ἐπιθέτων, προσεπάθει νὰ μ᾽ ἐκβάλῃ τῆς αἰθούσης.

«Ἀλλὰ σταθῆτε, βαρώνη. Μὴν παραφέρεσθε τόσον, εἶμαι ἄνδρας!»

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἡ βαρώνη προσήλωσεν ἐπ᾽ ἐμοῦ τὸ βλέμμα ὀλίγας στιγμὰς καὶ μὲ ἀνεγνώρισε. Τότε, μεθ᾽ ὅλην τὴν σοβαρότητα τῆς περιστάσεως, κατελήφθη ὑπὸ γέλωτος παρατεταμένου καὶ ἀκαθέκτου. Μετ᾽ ὀλίγον ὁ στρατηγὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὰς αἰσθήσεις του καὶ διατάξας με νὰ μείνω ὑπὸ κράτησιν εἰς τὸ ἑστιατόριόν του, μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του, ἐζώσθη τὸ ξίφος του καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ χειμερινὸν Ἀνάκτορον.

Ἐν τῷ μεταξύ, χάρις εἰς τὴν φλυαρίαν τοῦ ὑπηρέτου, τὸ πάθημά μου ἐκυκλοφόρησε, διεδόθη εἰς τοὺς στρατῶνας ἀστραπηδὸν καὶ μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ὅλοι μου οἱ συνάδελφοι ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ ἑστιατόριον, γελῶντες καὶ καγχάζοντες. Ἀλλ᾽ ἐγὼ ὀλίγον ἐλάμβανα μέρος εἰς τὴν εὐθυμίαν των, ἄπελπις καθὼς ἤμην περὶ τοῦ μέλλοντός μου. Ὦ, τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν εὕρισκα καὶ πολὺ ἀστεῖον τὸ πρᾶγμα. . . Τέλος πάντων, μετὰ παρέλευσιν δύο ὡρῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὑποχρεώθην νὰ χορεύσω μεθ᾽ ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν κατὰ σειρὰν ὡς *ντάμα*, ἐπέστρεψεν ὁ στρατηγὸς καὶ μᾶς ἐπληροφόρησε, διὰ τοῦ συνήθους ἀγαθοῦ αὐτοῦ τρόπου, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ εἶχε λάβει τὸ πρᾶγμα ὑπὸ καλὴν ἔποψιν. Ἡ Α. Μ. διέταξε νὰ μείνω ὑπὸ κράτησιν μόνον δύο ἡμέρας καὶ ὅταν θὰ ἑτοιμάζετο ἡ φωτογραφία μου, νὰ ὑπάγω ὁ ἴδιος εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ νὰ παρουσιάσω ἓν ἀντίτυπον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα.

Μετά τινας ἡμέρας τῷ ὄντι ἐπαρουσιάσθην. Διὰ τοῦ ἀγαθοτέρου τρόπου ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἐξέφρασε τὸν θαυμασμόν του διὰ τὴν τελείαν μου μετεμφίεσιν καὶ εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἐκφράσῃ τὴν ὑψηλήν του εὐαρέσκειαν διὰ τὴν εἰκόνα μου, τὸ ἀντίτυπον τῆς ὁποίας, ἔλεγε, θὰ φυλάξῃ εἰς ἀνάμνησιν.

(Tit-Bits)

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς Πρωτοχρονιᾶς, τὸ «Ἄστυ» ἐξέδωκεν ἔκτακτον φύλλον καλλιτεχνικόν. Ἡ πρώτη σελίς, ὁλόκληρος χρωμολιθογραφημένη, ὀφείλεται εἰς τὴν πάντοτε ἀκμαίαν καὶ κομψὴν μολυβδίδα τοῦ κ. Θέμου Ἀννίνου, σχεδιάσαντος μίαν οὐμοριστικὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ λήξαντος ἔτους, πολιτικήν, δημοσιογραφικήν, κοινωνικήν, χρηματιστικὴν κτλ. παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἡ χάρις τοῦ συνόλου ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν ἐντέλειαν τῶν λεπτομερειῶν. Ἐκτὸς τοῦ καλλιτεχνικοῦ μέρους, καὶ τὸ φιλολογικὸν εἶνε πλούσιον καὶ ἐκλεκτόν, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων διακρίνονται ἓν ποίημα τοῦ κ. Σ. Στεφάνου «Αἱ Καρυάτιδες» ὡραιότατον, καὶ ἓν ἄρθρον τοῦ κ. Ἀρ. Κουρτίδου «Τὸ ἄγραφον ἄρθρον» ἐκ τῶν ἀνθηροτέρων, τὰ ὁποῖα παρήγαγεν ἡ γραφὶς τοῦ διακεκριμένου λογογράφου.

Ἐξεδόθη καὶ τὸ ε΄. τεῦχος τῆς «Νομικῆς» μηνιαίου περιοδικοῦ συγγράμματος, διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ κ. Ἠλία Λιακοπούλου καὶ συντασσομένου ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν διαπρεπεστέρων νομομαθῶν. Τὸ ἀνὰ χεῖρας τεῦχος περιέχει εἰκόνα καὶ βιογραφίαν τοῦ Πέτρου Παπαρρηγοπούλου, ἔναρξιν τῆς μακρᾶς «Ἑρμηνείας τῶν Πανδεκτῶν» καὶ ἄλλα πολλά, χρησιμώτατα εἰς τοὺς νομικούς. διὰ τοὺς ὁποίους ἡ «Νομικὴ» εἶνε περιοδικὸν ἀπαραίτητον.

Η «Φαύστα» τὸ περιλάλητον δρᾶμα τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη, τὸ ὁποῖον τόσην ἔσχεν ἐπιτυχίαν ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἐξεδόθη εἰς τόμον κομψόν, εὑρισκόμενον ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ τῆς Ἑστίας. Περὶ τῆς Φαύστας ἐγράφησαν τόσα, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ «Εἰκονογραφημένῃ Ἑστίᾳ», ὥστε κρίνομεν περιττὸν νὰ μακρηγορήσωμεν καὶ πάλιν περὶ τοῦ δράματος τοῦ κ. Βερναρδάκη, τοῦ ὁποίου ἀναμφισβήτητος εἶνε ἡ ἀξία.

Ο κ. Π. Καββαδίας. ὁ παρ' ἡμῖν Γενικὸς Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων, ἐξελέγη μέλος ἀντεπιστέλλον τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων, ἀντὶ τοῦ ἀποβιώσαντος διασήμου Ἀμερικανοῦ γλωσσολόγου Οὐΐθνεϋ. Ἡ γνωματεύσασα ὑπὲρ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ κ. Καββαδία εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὰς ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του ἐν Ἀκροπόλει καὶ Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφάς, τὰς πρὸς καταρτισμὸν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου ἐργασίας του καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ γαλλιστὶ ἐκδοθὲν σύγγραμμα περὶ τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφῶν. Μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον Ῥαγκαβῆν καὶ τὸν Στέφανον Κουμανούδην, ὁ κ. Καββαδίας—κατὰ τὸ Ἄστυ,—εἶνε ὁ τρίτος Ἕλλην, ὁ τυγχάνων τοιαύτης τιμῆς

Ο ἐν Μασσαλίᾳ ἀποθανὼν ὁμογενὴς Στέφανος Ζαφειρόπουλος κατέλιπε διὰ τῆς διαθήκης του 225 χιλ. φρ. εἰς τὸν Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, ὑπὲρ τῆς ἐκδοσεως τῶν ἑλληνικῶν χαρτῶν, 50,000 φρ. διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του καὶ ἀνὰ 10,000 φρ. εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, εἰς τὸ νοσοκομεῖον ὁ «Εὐαγγελισμὸς» καὶ εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Χατζῆ-Κώστα.

Η συνήθης ἐπίσημος δοξολογία ἐψάλη καὶ φέτος ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ νέου ἔτους, χοροστατοῦντος τοῦ Σ. Μητροπολίτου καὶ παρισταμένων τῆς Β. Οἰκογενείας ὁλοκλήρου, τοῦ Ὑπουργικοῦ συμβουλίου, τοῦ διπλωματικοῦ σώματος καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τέλει. Μετὰ τὴν Δοξολογίαν ἐγένετο εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἡ τελετὴ τοῦ χειροφιλήματος.

Ηὐτοκτόνησε διὰ περιστρόφου ὁ δεκαπενταετὴς μαθητὴς Ν. Καπιτσίνης διότι εἶχεν ἀποβληθῆ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἐκ τοῦ Σχολείου.

Προσεχῶς εἰς τὸ θέατρον τῆς Μαγεντίας θὰ παρασταθῇ μετ' ἐκτάκτου σκηνικῆς μεγαλοπρεπείας ἡ «Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν» τὸ γνωστὸν δρᾶμα τοῦ κ. Κλέωνος Ῥαγκαβῆ. Ἡ διεύθυνσις τοῦ θεάτρου προσεκάλεσε τὸν ποιητὴν ὅπως παρευρεθῇ κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν.

Εἰς τὸν διαγωνισμὸν πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ Νοσοκομείου Ἀρεταίου ὑπεβλήθησαν ἐν ὅλῳ 17 ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια, ἐπὶ τῶν ὁποίων θἀποφανθῇ ἡ ἁρμοδία ἐπιτροπή, βραβεύουσα τὸ τελειότερον πρὸς ἐκτέλεσιν.

Ο γλύπτης κ. Βροῦτος ἠγόρασε μίαν εἰκόνα τοῦ ζωγράφου κ. Ἐμμ. Λαμπάκη, παριστῶσαν τὴν Ἀκρόπολιν. «Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάξατε» ἐπιλέγει ἡ «Νέα Ἐφημερίς».

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ζήτημα ἠθῶν» ὁ παρ' ἡμῖν ἰατρὸς κ. Μιχαὴλ Ν. Καίρης ἐδημοσίευσε ἀξιανάγνωστον πραγματείαν περὶ τῆς ἁγνείας καὶ ἐγκρατείας τῶν νέων καὶ τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους συνεπάγεται ἡ ἀσωτεία καὶ ἡ διαφθορά. Ἡ συνηγορία τοῦ κ. Καίρη εἶνε εὔγλωττος καὶ πειστική, δὲν στηρίζεται δὲ μόνον ἐπὶ ἰατρικῶν λόγων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ καθόλου φυσιολογικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἠθικῶν. Τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας ταύτης, γεγραμμένης διὰ σπανίως ἀνθηροῦ ὕφους, συνιστῶμεν μετὰ πεποιθήσεως εἰς τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν.

Ο ἰατρὸς κ. Κωνστ. Π. Λάμπρος, ὁ εἰδικῶς ἐγκύψας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς, ἐξέδωκε περισπούδαστον μονογραφίαν «Περὶ συκιῶν καὶ συκιάσεως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις» τὴν ὁποίαν ἀφιεροῖ εἰς τὸν Ἐρνέστον Κούρτιον ἐπὶ τῇ ὀγδοηκοστῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων του.

Ἐκ τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὸν Ῥετσίνειον διαγωνισμὸν δραμάτων πέντε διαμφισβητοῦσι τὸ χιλιόδραχμον γέρας. Ἐκ τούτων τρία εἶνε γραμμένα εἰς γλῶσσαν καθαρεύουσαν καὶ δύο εἰς δημοτικήν.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Α΄

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον)

8. — Τίνος ποιητοῦ εἶνε ὁ στίχος:
Τρόμου λαλιά, τρανὴ λαλιά, ρητὴ κατὰ τὸ κάστρο!

9. — Ποῖον βουνὸν ὁμοιάζει περισσότερον μὲ μύτην;

10. — Πῶς εἰμπορεῖτε νὰ εἰσαγάγητε ἓν αὐγὸν ὁλόκληρον, χωρὶς νὰ σπάσῃ, μέσα εἰς φιάλην στενόλαιμον;

11. — Γνωρίζετε ὅλοι τί παριστᾷ αὐτὴ ἡ εἰκών. Ἕνας κύριος ἔκαμψε πρὸ μικροῦ τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ καὶ δὲν φαίνεται παρὰ μόνον ἡ ἄκρα τοῦ ραβδίου του καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ σκύλου του.

Τόρα, πῶς εἰμπορεῖτε, κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἁπλούστερον ἀκόμη τρόπον, νὰ παραστήσετε τὴν διάβασιν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων;

12. — Τί εἶπεν ἀποθνήσκων ὁ Γκαῖτε;

13. — *Μῖσος, Κορυφή, Ἀνατολή, Πλανήτης, Νέος, Τέλος, Ζωή, Κανέν, Καρδία.*

Νὰ εὑρεθοῦν τὰ ἀντίθετα τῶν ἀνωτέρω λέξεων, καὶ ἀπὸ τ' ἀρχικὰ τῶν ἀντιθέτων νἀποτελεσθῇ ἀρχαῖον γνωμικόν.

14. — Ἀ...... ὁ ν... δ..... ὁ κ....
(Δημώδης παροιμία).

15. — Πόθεν ἐπεκρατησε νὰ δίδεται τὸ ὄνομα *Ἄτλας* εἰς συλλογὰς γεωγραφικῶν πινάκων κτλ. καὶ διατί;

(Ἕπεται συνέχεια)

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Εἰς τὸν τροχιόδρομον τοῦ Φαλήρου προχθὲς δύο νέοι ἐκράτουν ἀπὸ ἓν φύλλον τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» καὶ ἀντήλλασσον τὰς ἐντυπώσεις των.

— Ὑπάρχουν νέοι ποῦ γράφουν καλλίτερα ἀπὸ τοὺς παλαιους, εἶπεν ὁ εἷς.

— Ναί, εἶνε οἱ νέοι συνεργάται τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας».

— Ὅμως ὑπάρχουν καὶ παλαιοὶ ποῦ γράφουν πολὺ καλλίτερα ἀπὸ τους νέους.

— Ναί, εἶνε οἱ παλαιοὶ συνεργάται τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας».

— Ὥστε, σὰ νὰ ποῦμε, ἡ «Εἰκ. Ἑστία» ἔχει τοὺς καλλιτέρους ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ τοὺς καλλιτέρους ἀπο τοὺς νέους.

— Ἀκριβῶς! (Ἀνακοινωθέν).

Γερμανικὴ ἐφημερὶς ἠρώτησεν ἐσχάτως τὰς μᾶλλον γνωστας καὶ ανεπτυγμένας γυναῖκας τῆς Γερμανίας ποίαν ἰδέαν ἔχουν περὶ τοῦ γάμου.

«Εἶνε καλὸν να ὑπανδρευώμεθα—ἀπήντησεν ἡ κυρία Ἄννα Σρὰμ—ἀλλ' ἀκόμη καλλιτερον νὰ μὴν ὑπανδρευώμεθα».

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895—702.

Πρὸς τὰς ἐφημερίδας τῶν Αὐηνῶν καθὼς καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν, ὅσαι εὐηρεστήθησαν νἀναγγείλουν τὴν ἔκδοσιν τοῦ α΄ φύλλου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» μετ' ἐκφράσεων εὐμενῶν, ἡ Διεύθυνσις ἐκφράζει τὰς θερμὰς αὐτῆς εὐχαριστίας.

κ. Π. Π. Ἐνταῦθα. Ἀκόμη, φαίνεται, δὲν το ἐννοήσατε. Τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» γίνονται δύο ἐκδόσεις· μία ἐπὶ λευκοῦ χάρτου ἐκλεκτοῦ καὶ ἄλλη, λαϊκὴ αὐτή, ἐπὶ ροδοχρόου χάρτου κοινοτέρου. Ἡ πρώτη πωλεῖται πρὸς 20 λεπτα τὸ φύλλον· ἡ δευτέρα πρὸς 10 καὶ μόνον ὑπὸ τῶν ἐφημεριδοπωλῶν τοῦ Πρακτορείου.

Ἀμερικανόν, ἐνταῦθα. Καλὴ ἡ ἰδέα σας ἀλλὰ ὀλιγον δυσεκτέλεστος. Μᾶς ὑπενθυμίσατε ἕνα ἄλλον, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν διευθυντὴν ἑνὸς περιοδικοῦ ἐδῶ ἐπρότεινεν ἄλλοτε νὰ δώσῃ ἓν δρᾶμα πρὸς δημοσίευσιν, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ... μεταβάλῃ τὸ σχῆμα τοῦ περιοδικοῦ. Μὴ γελᾶτε! Τὸ περιοδικὸν ἦτο ἡ «Ἑβδομὰς» καὶ ὁ διευθυντὴς ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλος. Ἐρωτήσατέ τον νὰ σας εἴπῃ καὶ το ὄνομα τοῦ δυσκόλου δραματικοῦ.

Δάμωνα καὶ Φιντίαν, ἐνταῦθα. Οἱ στίχοι τοῦ ἑνὸς καλοί, ἀλλὰ τοῦ ἄλλου ἀνυπόφοροι. Σᾶς συμβουλεύομεν νὰ διαλύσετε τὴν πρωτότυπον αὐτὴν φιλολογικὴν φιλίαν.

κ. κ. Κατρ. καὶ Καρακ. Σμύρνην. — Ἐλάβαμεν τὴν ἐπιστολήν σας. Ἐπὶ τῶν ορων σας θὰ σας γράψωμεν ἰδιαιτέρως. Ἀρκεσθῆτε πρὸς τὸ παρὸν εἰς τα σταλλέντα 50 φύλλα. Ἡ ἐπὶ καλοῦ χάρτου ἔκδοσις ἐξηντλήθη, ἐπὶ κοινοῦ δὲ χάρτου δὲν στέλλομεν εἰς τὸ Ἐξωτερικόν. Βραδύτερον θὰ γίνῃ ἀνατύπωσις τοῦ πρώτου φύλλου.

κ. Γ. Δ. Μ. Ζάκυνθον. Ἐδόθη παραγγελία ἐξαιρετικῶς νὰ σας στέλλεται τὸ φύλλον. Ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς συνδρομῆς, τὸν ὁποῖον ηὕρατε εὔκολον, δι' ἡμᾶς εἶνε μπελαλίδικος. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς εὐμενεῖς ἐκφράσεις.

κ. Γ. Ζ. Σμύρνην. Δὲν μας ἔμενεν ἀμφιβολία περὶ τῶν καλῶν σας διαθέσεων. Φροντίσατε νὰ μας στείλετε τα ὀνόματα ἐγκαίρως.

κ. Α. Φ. Ἐνταῦθα. Ἔχετε δίκαιον. Χωρὶς νὰ θέλωμεν ἐκρύψαμεν ἓν ἔτος ἀπο τὴν ἡλικίαν τῆς Εἰκονογραφημένης Ἑστίας. Ἐκδίδεται ὄχι ἐπὶ δεκαοκτώ, ἀλλ' ἐπὶ δεκαεννέα ἔτη. Τὸ τρέχον ἤδη εἶνε εἰκοστόν. Ὥστε οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς εἶνε τριάκοντα ἑπτά.

κ. Σ. Δὲ Β. Ζάκυνθον. Δὲν εἰμποροῦμεν νὰ σας προδιορίσωμεν, διότι πρὸς τὸ παρον δὲν ἐχομεν καὶ ἀνάγκην. Στείλατε σεῖς ὅ,τι κρίνετε κατάλληλον, ἀρκεῖ να εἶνε σύντομον, καὶ βλέπομεν. Εὐχαριστοῦμεν.

κ. Ζαφ. Ἄρταν. Τόρα τυπόνεται ὁ δευτερος τόμος καὶ θὰ εἶνε ὅλοι ἑπτα.

Φοιτητήν, Πάτρας. Δὲν σας συγχαίρομεν διὰ τὰς μυθολογικάς σας γνώσεις. Ἡ γυνὴ ἡ εικονιζομένη εἰς τὸν νέον τίτλον τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» εἶνε ἁπλούστατα . . . ἡ Ἑστία!

Ἀναγνώστην. Ἐνταῦθα. Ἅπαξ τοῦ μηνὸς θὰ κάμνωμεν μίαν σύντομον ἐπιθεώρησιν τῆς παγκοσμίου πνευματικῆς κινήσεως. Τα «Χρονικα» μας θα εἶνε ἀποκλειστικῶς ἑλληνικα καὶ ἐκ τῶν ξένων δὲν θ' ἀναφέρουν, παρ' ὅσα σχετίζονται μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Πύξ. Ἐνταῦθα. Ἓν ἢ δύο μόνον θα δημοσιευθοῦν. Στείλατε καὶ ἄλλα να ἐκλέξωμεν. Ἀποφεύγετε τὰ ἔμμετρα.

κ. Μ. Μ. Νάξον. Φύλλον ἐστάλη ἀλλ' εἰπῆτε εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ στείλῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον διοτι ἐξαμήνους συνδρομὰς δὲν δεχόμεθα. Στέλλονται ἀγγελίαι. Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς.

κ. Κ. Μ. Λιβερπουλην. Ἡ ἐπιστολή σας ἐδόθη πρὸς τὸν κ. Δρ. ὁ ὁποῖος θὰ σας ἀπαντήσῃ. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τα σταλέντα καὶ ἀναμένομεν.

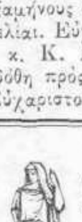

Οἱ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ Συνδρομηταὶ δύνανται νἀποστείλουν τὴν συνδρομήν των διὰ χαρτονομισμάτων, χρυσῶν νομισματων, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζιτικων ἐπιταγῶν, γραμματοσήμων ἑλληνικῶν, γαλλικῶν κτλ. ἐν ἐπιστολῇ συστημένῃ.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 15 Ἰανουαρίου. Ἀριθ. 3.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

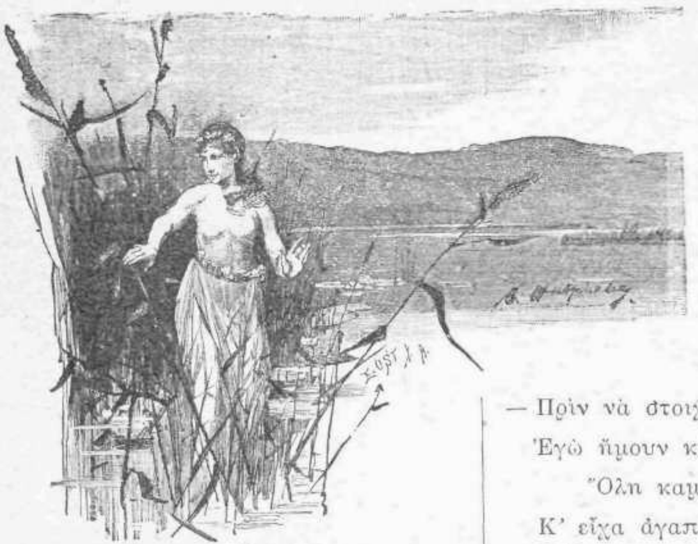

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

Η ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΗ ΜΗΛΙΑ

Ἀπ' τὴν πολύκαρπη μηλιά,
Ποῦ εἶν' ἐκεῖ πάνω στὴ σπηλιά,
Ἔκοψα μῆλο.
Μὰ βγαίνει ξάφνω μιὰ φωνή,
Σὰν νἄννοιωσε καὶ νὰ πονῇ
Τἄψυχο ξύλο.

Σὰν ἄκουσα τέτοια λαλιά,
Τὸ χέρι μου ἀπὸ τὴ μηλιὰ
Παίρνω μὲ φόβο:
— Πές μου, μηλιά, τὸν πόνο σου
Καὶ μῆλο ἀπὸ τὸν κλῶνο σου
Δὲν ξανακόβω.

— Πρὶν νὰ στοιχειώσω τὴ μηλιὰ
Ἐγὼ ἤμουν κόρη βασιλιᾶ
Ὅλη καμάρι,
Κ' εἶχα ἀγαπητικὸ κρυφὸ
Τῆς Μάγισσας τὸν ἀδερφὸ
Τὸν καβαλάρη.

Μ' ἔσφιγγε ἀγάπης ἀγκαλιὰ
Κι' ἅπλων' ἀπάνω μου ἡ μηλιὰ
Κλαρι' ἀνθισμένα...
Μὰ κάποιο μάτι μιὰ φορὰ
Μᾶς εἶδε καὶ μᾶς μαρτυρᾷ
Αὐτὸν κ' ἐμένα.

Κάτω ἀπὸ τούτη τὴ μηλιὰ
Τὸν ἔσφαξε τοῦ βασιλιᾶ
Τὸ γιαταγάνι.
Κ' ἡ Μάγισσα ποῦ τἄγροικᾷ
Μὲ μάγια μαῦρα, ξωτικὰ
Στοιχειὸ μὲ κάνει.

Τὰ ξέπλεκά μου τὰ μαλλιὰ
Ξαπλῶσαν σ' ὅλη τὴ μηλιὰ
Καὶ γίναν κλῶνοι,
Καὶ τὸ κορμὶ τὸ ζηλευτὸ
Σὰν νἄγινε δεντρὶ κι' αὐτὸ
Στὴ γῆ ῥιζώνει.

Τἄσπρα λουλούδια στὴ μηλιὰ
Μὲ τὰ δικά μου τὰ φιλιὰ
Μοσχομυρίζουν,
Κι' ἀπὸ τὸ αἷμα μου θωριὰ
Παίρνουν τὰ μῆλα στὰ κλαριὰ
Καὶ κοκκινίζουν.

Στὴν πρώτη ἀγάπη τὴν παλιὰ
Κι' ἂν ἔγινα ἄψυχη μηλιὰ
Πιστὴ ἀπομένω.
Κ' ἔχω ἀγαπητικὸ κρυφὸ
Τῆς Μάγισσας τὸν ἀδερφό,
Τὸν πεθαμένο!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

10 Ἰανουαρίου

Ἰδοὺ τῇ ἀληθείᾳ ἓν θελκτικώτατον ὀκταήμερον, ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις! Κίνησις— καὶ πάρα πολὺ μεγάλη κίνησις μάλιστα, —ζωή, ἑορταί, παραστάσεις, διαδηλώσεις, συλλαλητήρια, ψηφίσματα, ἐγκαίνια· καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ τὸν ὡραιότερον ἀνοιξιάτικον καιρόν, ποῦ εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ ὀνειρευθῇ ἐν μέσῳ χειμῶνι.

Ὁποίων τῷ ὄντι ἡλιολούστων ἡμερῶν διαδοχή! Ὁπόσας ἐλπίδας εἶνε ἱκανὸν νὰ ἐμπνεύσῃ τὸ ἀπαράμιλλον θέαμα τοῦ σαπφειρείου οὐρανοῦ καὶ τῆς πρασίνης ἐξοχῆς, ἡ ζωογόνος εἰσπνοὴ ἀέρος χλιαροῦ καὶ μυρωμένου, τὸ μειδίαμα αὐτὸ τῆς ἀγαθῆς φύσεως, τὸ τόσῳ πρόωρον ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ τόσῳ θελκτικόν! Τὸ ἠξεύρω. Ἠθέλατε καλλίτερα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ τράμ, ὅπου τόσῳ συνωστίζονται αὐτὰς τὰς ἡμέρας οἱ ἀθηναῖοι οἰκογενειακῶς, νἀφήσωμεν τὴν πολυθόρυβον πόλιν, νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν ἐξοχήν, εἰς τὰ Πατήσια ἢ εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους ἢ εἰς τὴν Κολοκυνθοῦν, νὰ δρέψωμεν ἀνεμώνας, χειμωνάνθους ἢ ναρκίσσους—ὤ, τὸν δυστυχῆ τὸν Παράσχον! κεῖται βαρέως ἀσθενὴς καὶ ἡ εὐχὴ ὅλων εἶνε νὰ ζήσῃ ἀκόμη πολλοὺς Μαΐους καὶ ἂς μὴν εὕρῃ ναρκίσσους νὰ δρέψῃ!..—νὰ θαυμάσωμεν τὰ εὔγραμμα βουνά, τῶν ὁποίων ἀκόμη φέτος δὲν ἐλευκάνθησαν αἱ κορυφαί, νὰ ἴδωμεν τὰ εὔθυμα παιδία τρέχοντα ἐπὶ τῆς σμαραγδίνης χλόης, νἀκούσωμεν τὰ ἡδύλαλα πτηνά, νὰ ζωογονηθῶμεν εἰς τὸ λουτρὸν τῆς αὔρας καὶ τοῦ ἡλίου, νὰ λησμονήσωμεν, νὰ μονάσωμεν, νὰ μεταρσιωθῶμεν ...

Ἀλλ' ὄχι! Ἡ πόλις, τὴν ὁποίαν βλέπομεν μακρόθεν λευκάζουσαν καὶ ἐξιδανικευμένην, μᾶς προσκαλεῖ καὶ πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν γρήγορα... Ἔχει καὶ αὐτὴ τὰ θεάματά της τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ περίεργα,—προπάντων ἂν θέλωμεν νά τα παρακολουθήσωμεν μακρόθεν ὡς θεάματα καὶ μόνον... Ἡ τελετὴ ἔξαφνα τῆς καταδύσεως τοῦ Σταυροῦ εἰς τὴν Δεξαμενήν, δὲν εἰμπορεῖτε νὰ εἴπῆτε ὅτι ὑστέρησεν ἐφέτος ὑπὸ γραφικὴν ἔποψιν. «Λάμπουν στὸν ἥλιο τὰ ἐξαπτέρυγα» καὶ λάμπουν μαζί των καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἄμφια καὶ αἱ στολαὶ καὶ οἱ κόσμοι τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῶν πέριξ ὑψωμάτων, καὶ τὰ ἀνοικτὰ ἀλεξήλια. Ὁ ζωγράφος ἢ ὁ ποιητής, ὁ ὁποῖος θὰ εἱλκύετο ἀπὸ τὰς μεγάλας μάζας τοῦ πλήθους, ἐδῶ θὰ εὕρισκε τὸ θέμα ὡραιοτάτης συνθέσεως. Ἀλλὰ πόσον λεπτότερον καὶ τρυφερώτερον ἔργον θά μας παρουσίαζεν ὁ ἐραστὴς τῶν μεμονωμένων καὶ μικρῶν σκηνῶν, ἂν ἐλάμβανεν ὡς θέμα τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Φώτων καὶ ἐζωγράφιζε κανὲν ἀπὸ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα καραβάκια τὰ φωτεινὰ μὲ τὸ ἐπιτελεῖον γύρῳ τῶν μικρῶν περιέργων καὶ τῶν μικρῶν ψαλτῶν, οἱ ὁποῖοι «ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ» ψάλλουν τὴν ἑορτήν! Καὶ ἀπὸ τὰς μικρὰς αὐτὰς γραφικὰς συνοδίας ἐπλημμύρισαν οἱ ἀθηναϊκοὶ δρόμοι καὶ εἶχε κάτι τι τὸ ἐξόχως συγκινοῦν καὶ συνδαυλίζον τὰς ἀναμνήσεις τὸ παλαιὸν ἔθιμον, τὸ ὁποῖον ἐξαπέστειλαν, ὁλοὲν κατακτητικώτερον, μέχρι τῶν μεσογείων πόλεων αἱ ναυτικαὶ νῆσοι, ὅθεν βεβαίως ἕλκει τὴν ἀρχήν.

Ἀλλ' ὅ,τι ὑπερβάλλει πᾶσαν περιγραφὴν—καὶ ἐδῶ βέβαια θά τα ἔχανε καὶ ὁ ποιητὴς καὶ ὁ ζωγράφος,—εἶνε τὰ μεγάλα λαϊκὰ ἢ κατ' ἄλλους πάνδημα συλλαλητήρια, τὰ συγκροτηθέντα αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐν Ἀθήναις. Ἡ κίνησις τοῦ πλήθους, ἡ ἐκ παραλλήλου κίνησις τῶν ποικίλων στρατευμάτων,—ἡ ἐπιφέρουσα τόσην ταραχήν, πρὸς πρόληψιν δῆθεν πάσης ταραχῆς,—ὁ περὶ τοὺς αὐτοσχεδίους ῥήτορας ἐνθουσιασμός, αἱ βίαιαι συγκρούσεις μετὰ τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας, οἱ λιθοβολισμοί, αἱ συλλήψεις, αἱ προτροπάδην φυγαί, αἱ σχολιάζουσαι ὁμάδες τῶν φιλησύχων, αἱ ἄγριαι ὄψεις τῶν ἀνησύχων, οἱ μορφασμοὶ τῶν χορτασμένων, οἱ ὁποῖοι προσποιοῦνται τοὺς πεινῶντας ἢ ἁπλῶς τοὺς ἀντιπροσωπεύουν,—διότι ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὸν ἀλαλητὸν τῶν συλλαλητηρίων, δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὰ συγκροτεῖ αὐτὸς ὁ π ε ι ν ῶ ν καὶ ἐξησθενημένος λαός,—ἡ μεταφορὰ τῶν πληγωμένων, ὁ ἀναβρασμὸς τῶν καφενείων, πόσα καὶ πόσα δὲν θὰ εἶχε κανεὶς νἀναγράψῃ καὶ νὰ περιγράψῃ!.. Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκταθῶμεν. Τὰ συλλαλητήρια εἶνε καθαρῶς πολιτικά, ἢ ἂν θέλετε μάλιστα καθαρῶς κομματικά, σκοπὸν ἔχοντα νὰ ῥίψουν τὴν Κυβέρνησιν· καὶ ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ποτὲ ὄχι μόνον ὅτι ἡ πολιτικὴ πρέπει νὰ εἶνε ξένη δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι ἀκόμη πρέπει καὶ νὰ προσέχωμεν μήπως οἱ κακόβουλοι μᾶς παρεξηγήσουν.

Ἀλλὰ πῶς μολοντοῦτο νὰ παρασιωπήσωμεν τὸ γεγονός, ὅτι ἐσυρίχθησαν προχθὲς τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως ἔξωθεν τοῦ Βουλευτηρίου; Μάλιστα ἐσυρίχθησαν, ἐσυρίχθησαν ὡς νὰ ἔγραψαν τὸ χειρότερον ἀπὸ τὰ κωμειδύλλια ποῦ μας ἔδωκεν ἡ παρελθοῦσα θεατρικὴ περίοδος· καὶ ἀπόδειξις ὅτι συνελήφθησαν οἱ δράσται τῆς ἀκόσμου ἀποδοκιμασίας καὶ θὰ δικασθῶσι προσεχῶς. Μὴ κρίνετε ὡς ἀντιπολιτευόμενοι ἢ ὡς συμπολιτευόμενοι... Ἔ, δὲν σας φαίνεται νόστιμον—νόστιμον καὶ τίποτε ἄλλο,—τὸ σύριγμα αὐτό, ἡ εὔκολος λαϊκὴ αὕτη περιφρόνησις πρὸς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ὑψηλοὺς καὶ δὲν αἰσθάνεσθε τὴν μυστικὴν ἐκείνην ἡδονήν, τὴν ὁποίαν προξενεῖ πάντοτε εἰς τὴν φύσει δημοκρατικὴν ψυχὴν ἡ ἐξαφνικὴ ἀποκάλυψις τῆς λαϊκῆς δυνάμεως;

Καὶ ἦτο ὡς μία συνέχεια τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ ἡ ἡδονή, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασαν οἱ θεαταὶ τοῦ «Κράτους τοῦ Ζόφου» τοῦ θαυμασίου δράματος τοῦ Λέοντος Τολστόϊ, τοῦ δημοκρατικωτάτου, τὸ ὁποῖον ἐδόθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Μεγάλου Θεάτρου. Καὶ ἡ μετάφρασις, ὀφειλομένη εἰς τὸν κάλαμον τοῦ ῥωσσομαθοῦς κ. Α. Κωνσταντινίδου ἦτο καλὴ καὶ ἡ ὑπόκρισις λαμπρά· ὅσοι δὲ δὲν ηὐχαριστήθησαν ἀπὸ τὸ ἀριστούργημα, τὸ οὕτω διερμηνευθέν, τόσῳ τὸ χειρότερον δι' αὐτούς.

Ἔχομεν ἀκόμη δύο γεγονότα ἀρκετῆς σπουδαιότητος: Τὰ ἐγκαίνια τοῦ Πανελληνίου Γυμναστικοῦ Συλλόγου, τὰ ὁποῖα μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος ἐτελέσθησαν τὴν π. Κυριακὴν ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Β. Οἰκογενείας, ἐκφωνήσαντος τὸν πανηγυρικὸν τοῦ καθηγητοῦ κ. Σπ. Λάμπρου, καὶ τὴν ἐγκατάστασιν ὡς ἰατροῦ ἐνταῦθα τῆς Δδος Μαρίας Καλαποθάκη, ἥτις αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα, κατόπι ἐπιτυχεστάτων ἐξετάσεων, ἔτυχε τῆς πρὸς τοῦτο ἀδείας. Ὁ Πανελλήνιος Γυμναστικὸς Σύλλογος εἶνε λαμπρὸν σωματεῖον, τὸ ὁποῖον οὔτε συστάσεων χρήζει οὔτε κἂν εὐχῶν. Ἀλλὰ διὰ τὴν Δδα Καλαποθάκη τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Ἡ νεαρὰ ἰατρὸς ἔχει ἀκόμη ἀνάγκην νὰ συστηθῇ, νὰ διακριθῇ διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦτο θὰ τῇ ηὔχετό τις ἐξ ὅλης καρδίας, διότι εἶνε ἡ πρώτη ἑλληνὶς ἰατρὸς καὶ ἐκ τῆς εὐδοκιμήσεως αὐτῆς θὰ παρορμηθοῦν καὶ ἄλλαι γυναῖκες νἀκολουθήσουν καὶ νὰ ἐξασκήσουν ἐνταῦθα τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. Ὑπάρχουν τόσαι περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ εἶνε γυνὴ καὶ θὰ ἦτο τόσῳ χρήσιμον πρᾶγμα ἂν ἐπολυπλασιάζοντο καὶ παρ' ἡμῖν αἱ ἰατροί! Ὡς γνωστόν, δύο ἀκόμη σπουδάζουν ἰατρικὴν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον, αἱ ἀδελφαὶ Παναγιωτάτου. Καὶ ἡ μία θὰ γίνουν τρεῖς μετ' ὀλίγον, ἂν ὡς ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα, ἡ μία αὐτὴ ἐπιτύχῃ.

Γρ. Ξ.

Η ΜΟΡΤΙΣΣΑ

Αἱ συνειθισμέναι περιπέτειαι τοῦ βίου μ' ἐχώρισαν ἀπὸ τὸν φίλον μου Α. Τὸν εἶχα σχεδὸν λησμονήσῃ· ὅταν μιὰ 'μέρα ἄκουσα τυχαίως πῶς εὑρίσκεται ἐδῶ καὶ ἀσθενεῖ βαρειά. Κατώρθωσα νὰ μάθω τὸ σπίτι του, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ, καὶ ἐπῆγα.

Ἡ ἐξώπορτα εἶνε ἀνοικτή· ἀνεβαίνω τὴν σκάλα καὶ δὲν 'βρίσκω κἀνέναν· δὲν χτυπῶ μήπως τὸν ἀνησυχήσω, ἀλλὰ μισανοίγω σιγὰ-σιγὰ τὶς πόρτες τῶν δωματίων καὶ κυττάζω μέσα.

Τὸ γραφεῖό του ἔρημο καὶ σκονισμένο· τὸ σαλονάκι—σαλονάκι σπιτιοῦ ποῦ λείπει ἡ γυναῖκα—ἀσυγύριστο καὶ ἀραχνιασμένο ... Ἕνας κρότος πηρουνιοῦ ποῦ πέφτει σὲ πιάτο μέσα μὲ ὁδηγεῖ εἰς τὴν κουζίνα, ὅπου μιὰ νοσοκόμα τρώγει μὲ πολλὴν ὄρεξιν.

— Ἠμπορῶ, Κυρά, νὰ ἰδῶ τὸν κ. Α;

— Νὰ τὸν 'δῇς μπορεῖς, μὰ νὰ σὲ 'δῇ δὲν πιστεύω.

— Γιατί;!

— Εἶνε στὰ τελευταῖά του.

— Ἄ!.. Κάμε μου τὴ χάρη, Κυρά μου, νὰ τὸν 'δῶ πρὶν πεθάνῃ.

— Ὅσο γι' αὐτὸ μὴ σκοτίζεσαι· ἑφτάψυχος ἄνθρωπος· μιὰ 'βδομάδα ἔχει ποῦ βασανίζεται σὰν τὸ σκυλί.

— Ἄχ! μὴ 'μιλᾷς ἔτσι, Κυρά, γιὰ τέτοιον ἄνθρωπο!

— Εἶδαν ἐμένα τὰ 'μάτια μου, παιδί μου!... Νοσοκόμα καὶ Μόρτισσα, βάλε πιὰ μὲ τὸ νοῦ σου.

Καὶ χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὴν φρίκην τὴν ὁποίαν μοῦ προξένησαν τὰ λόγια της, ἐξηκολούθησε:

«Ἂν βιάζεσαι, σκοῦντα τὴν πόρτα καὶ ἔμπα μέσα μονάχος σου, γιατὶ ἐγὼ ἔχω 'λίγη δουλειὰ ἀκόμα. Νά! ἐκεῖ εἶνε τὸ δωμάτιό του».

. . . .

'Σ' ἕνα κρεββάτι ἀπάνω κείτεται μιὰ σκιὰ ἀνθρώπου. Πλησιάζω ἀλλὰ δὲν μ' ἀκούει· κάθομαι κοντά του καὶ μὲ δυσκολία κρατῶ τὰ δάκρυα ποῦ μὲ πνίγουν.

— Δὲν στἄλεγα 'γώ;!..

Λέγει ἡ νοσοκόμα ποῦ 'μπῆκε ἔξαφνα μέσα.

«Αὐτὰ ἔχομε τόρα καὶ τόσες 'μέρες· μιὰ ζῇ, μιὰ πεθαίνει· οὔτε 'μπρὸς οὔτε 'πίσω».

Πετάχτηκα ἀπ' τὴ θέσι μου χωρὶς νὰ ξέρω γιατί.

— Κάτσε, κάτσε 'λίγο, σὲ παρακαλῶ· θὰ 'πάω κἄτι νὰ ψουνίσω καὶ γυρίζω γρήγορα· 'μπορεῖ νὰ ζωντανέψῃ καὶ νὰ θελήσῃ τίποτε.

Καὶ κινοῦσα τὴν κεφαλήν της δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μὲ ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὴν παρουσίαν της.

. . . .

Τὸν κυττάζω, τὸν κυττάζω· φέρνω στὸ νοῦ μου τὰ τόσα χρόνια ποῦ ζήσαμε ἑνωμένοι καὶ καταριέμαι τὴν φύσιν ποῦ τὸν δολοφόνησε μὲ τόσην ἀπονιά.

Ἡ σκιὰ ποῦ ἀναπνέει ἀκόμα εἶνε μόλις τριάντα ἐτῶν· ἔγινε δικαστὴς καὶ ἐγεννήθη καλλιτέχνης· ὁ στίχος, ὁ ἦχος, τὸ φῶς καὶ ἡ γραμμὴ μὲ ἑνωμένην δύναμιν εἶχαν θρονιασθῇ μὲς στὴν καρδιά του. Καὶ τόρα;....

Κἄμποσο ἔμεινα ἔτσι κοντά του· ἔξαφνα ἡ σκιὰ κινεῖται.

— Νερό! φωνάζει μὲ φωνὴ γλυκειὰ καὶ γεμάτη παράπονο.

Τοῦ δίδω νερό· σηκώνει τὰ 'μάτια του καὶ μὲ κυττάζει μὲ ἀπορία μεγάλη, τοῦ φαίνεται πῶς ὀνειρεύεται· κἄτι μουρμουρίζουν τὰ χείλη του· κυττάζει χάμω καὶ πάλι μὲ ξαναβλέπει· τέλος: «Φίλε μου!» φωνάζει, ἀνοίγοντας τὴν ἀγκαλιά του καὶ κλαίει σὰ μικρὸ παιδί.

«Ἤθελα νὰ σοῦ 'πῶ, ὅτι ἦρθες ἀργά, μὰ 'νοιώθω πῶς ὁ ἐρχομός σου μοῦ δίδει ζωή. Σ' εὐχαριστῶ, σ' εὐχαριστῶ».

Ἡ ὠχρὴ ὄψι του ἐχρωματίσθη· τὰ σβυσμένα 'μάτια του ἐφωτίσθηκαν. Τὸν βοήθησα κ' ἐκάθησε στὸ κρεββάτι του.

Ἡ 'μέρα ἔσβυνε· ἔρριξε μιὰ ματιὰ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν ὡραίαν δύσιν καὶ μοῦ εἶπε:

— Κύτταξε πῶς σβύνει ἀγάλια ἀγάλια ἡ 'μέρα!.. Θυμᾶσαι; Ἐκεῖ πέρα στοὺς βράχους τῶν Κραναῶν ὅταν μοῦ ἔλεγες στίχους καὶ 'γὼ σὲ συνώδευα μὲ τὸ φλάουτό του, ἐνῷ ὁ ἥλιος, τῶν Ἀθηνῶν ὁ ἥλιος, ἐχάνετο 'πίσω ἀπ' τὰ βουνὰ τῆς Σαλαμῖνος ... Ἄχ! εἶνε κρῖμα νὰ 'πεθάνῃ κἀνεὶς καὶ νὰ παύσῃ νὰ βλέπῃ, νὰ παύσῃ νὰ αἰσθάνεται ὅ,τι ἐβλέπαμε ὅ,τι αἰσθανώμαστε μαζὶ τότε... Δῶσέ μού το..!!

Καὶ ἔδειξε τὸ ἀγαπημένο του ὄργανο πεταγμένο σὲ κἄτι χαρτιὰ ἀπάνω. Ἀρνήθηκα ὅσο μποροῦσα ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατο· τόσο ἐπέμενε.

— Τίποτε, τίποτε δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ μὲ βλάψῃ...

Εἶδα τὴν ἀγωνία του διὰ νὰ βγάλῃ δύο τρεῖς τόνους, αὐτός, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ χέρια ἄλλοτε λὲς καὶ ζωντάνευε τὸ ξύλινον ὄργανο, κ' ἐρράγισ' ἡ καρδιά μου...

Ἕνας τόνος γλυκύτατος ἀκούετ' ἀκόμα καὶ τὸ χέρι του πίπτει· τὸ φλάουτο κατρακυλᾷ στὸ πάτωμα· ἕνας βαθὺς στεναγμὸς τοῦ βγαίνει ἀπ' τὸ στῆθος. Τὸ κεφάλι του γέρνει· τὰ 'μάτια του, ἐνῷ τὸν ἔσφιγκα στὴν ἀγκαλιά μου, καρφώνονται ἀπάνω μου καὶ μένουν.

Ἡ φύσις εἶχε σκοτινιάσῃ.... Ὅλα μαζί.

. . . .

— Ζωντάνεψε ἢ ἀκόμα;

Ἀκούσθηκε ἀπ' τὴν πόρτα ἡ βραχνὴ τῆς νοσοκόμας φωνή· καὶ καθὼς μᾶς εἶδε:

— Ἔ! ζωὴ σὲ λόγου σου... Μοῦ εἶπε μὲ φωνὴν θρηνητικήν.

«Ἔλα τόρα, ἔλα, πήγαινε ὄξω σύ...

— Γιατί!

— Μπᾶς καὶ θὲς νὰ κοκκαλιάσῃ σ' αὐτὴ τὴ θέσι!...

Καὶ σχεδὸν ἐγέλασε.

Δ. ΓΡ. Κ.

Η "ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ,,

[G. GEORGEAKIS et LEON PINEAU agrégé de l'Université, *Le Folk-lore de Lesbos*. Paris, 1894. Εἰς 16ον ἐλζεβίρειον, ἐκ σ. XX, 373].

Τὸ προκείμενον βιβλίον ἀποτελεῖ τὸν ΛΑ' τόμον τῆς ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου J. Maisonneuve ἐκδιδομένης μεγάλης συλλογῆς τῶν ***Δημωδῶν φιλολογιῶν πάντων τῶν ἐθνῶν***, τῆς ὁποίας εἷς ἄλλος τόμος, ἐπίσης διὰ τῆς συνεργασίας συμπηχθεὶς ἑνὸς Γάλλου καὶ ἑνὸς Ἕλληνος (τῶν κ. κ. Ε. Η. Carnoy καὶ Ι. Νικολαΐδου τοῦ ἐκ Ῥαιδεστοῦ), πραγματεύεται περὶ τῶν Δημωδῶν παραδόσεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν τούτῳ περιλαμβάνονται ἀναμὶξ καὶ ἄνευ διακρίσεως μῦθοι καὶ παραδόσεις πάντων τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ οἰκούντων ἐθνῶν, καὶ ὁ ἀναγνώστης εὑρίσκεται ἑκάστοτε ἐν ἀμηχανίᾳ ἀγνοῶν ἂν ἡ παράδοσις ἡ ἐν γαλλικῇ μεταφράσει παρατεθειμένη αὐτῷ εἶναι ἑλληνικὴ ἢ τουρκικὴ ἢ ἀρμενικὴ ἢ καὶ ἑβραϊκή, ἐν τῇ ***Λαογραφίᾳ τῆς Λέσβου*** ἔχομεν ἀκραιφνῶς ἑλληνικὰς παραδόσεις καὶ παραμύθια καὶ ᾄσματα, καὶ ἑλληνικὰ εἶναι πάντα τὰ ἐν αὐτῇ περιγραφόμενα ἔθιμα. Ὁ περισυλλέξας ὅλην τὴν ὕλην κ. Γ. Τζωρτζακῆς εἶναι Λέσβιος, ἐκ γνησίων δὲ καὶ ἀθολώτων ἀντλῶν πηγῶν τὰς πατρίους παραδόσεις, κατήρτισε τὴν πρώτην ἀξίαν λόγου λεσβιακὴν λαογραφικὴν συλλογήν, οὐκ ὀλίγας ἀγνώστους ἄλλοθεν καὶ εἰς ἄκρον ἐνδιαφερούσας ἀποθησαυρίσας εἰδήσεις. Λέγομεν δὲ τὴν πρώτην, διότι — ἐν παρόδῳ εἰρήσθω—τὸ ἐν τῷ προλόγῳ ἀναφερόμενον ὅτι τὰ κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην διδάσκουσιν ἡμᾶς ἐν τύπῳ περὶ τοῦ βίου τῶν παλαιῶν Μυτιληναίων χωρικῶν, εἶναι ἐπίσης ἀκριβὲς ὡς ἂν ἐλέγομεν ὅτι μανθάνομεν τὰ ἤθη τῶν Ἱσπανῶν ποιμένων ἐκ τῆς ***Γαλατείας***, τοῦ ποιμενικοῦ μυθιστορήματος τοῦ Θερβάντη, ἢ τῶν Γάλλων ἐκ τῆς ***Ἀστραίας*** τοῦ Ὑρφέ.

Ἡ ***Λαογραφία τῆς Λέσβου*** διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει παραμύθια, τὸ δεύτερον δημώδη ᾄσματα καὶ τὸ τελευταῖον παροιμίας καὶ αἰνίγματα, ἤθη καὶ ἔθιμα, δεισιδαιμονίας καὶ λαογραφικὰ ψιχία (miettes de Folk-lore) ἤτοι βραχείας εἰδήσεις περὶ διαφόρων προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν. Τὰ παραμύθια εἶναι ἐν ὅλῳ 31, ὑποδιαιρούμενα εἰς πέντε κατηγορίας. Εἰς τὴν πρώτην, τὴν τῶν φανταστικῶν παραμυθίων (féeries et contes merveilleux) ὑπάγονται 13 παραμύθια, ὧν τὸ δωδέκατον εἶναι μᾶλλον τοπικὴ παράδοσις. Εἰς τὴν δευτέραν 4 μῦθοι περὶ ζῴων· τούτων ὁ πρῶτος ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον τῆς παγκοσμίου μεσαιωνικῆς ἐποποιίας τῆς ἀλώπεκος καὶ τοῦ λύκου, παραλλαγὴ δ' αὐτοῦ μεσσηνιακὴ ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας (τ. Α' σ. 281 κέ.), ὅπου συγκρίνω αὐτὴν πρὸς ὁμοίους μύθους ἄλλων λαῶν. Οἱ δ' ἄλλοι τρεῖς μῦθοι ἔχουσι τὸν τύπον τῶν Αἰσωπείων. Ὁ μὲν τῆς ἀλεποῦς καὶ τοῦ κάβουρα εἶναι παραλλαγὴ τοῦ παγκοίνου μύθου, οὗ τὸ μὲν πρότυπον εὕρηται ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Αἰσωπείων μύθων (ἀρ. 420 καὶ 420^6 τῆς ἐκδόσεως τοῦ Halm), παραλλαγαὶ δ' αὐτοῦ εἶναι διεσκεδασμέναι ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος[1] μέχρι τῶν Ἀφρικανικῶν φύλων καὶ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Βρασιλίας[2]. Ὁ περὶ τῶν ἀετῶν εἶναι μῦθος εἰς δημώδη παροιμίαν μεταπεσών, ὁ δὲ περὶ τῆς πέρδικας καὶ τῆς χελώνης εἶναι παραλλαγὴ τοῦ γνωστοῦ περὶ τῆς γλαυκὸς μύθου ὃν

---

[1] Περὶ τοῦ μύθου τούτου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι βλ. O. Crusius ἐν Philologus 1889 τ. Ι σ. 185. Ἄλλη νεοελληνικὴ παραλλαγὴ τοῦ αὐτοῦ μύθου εὑρίσκεται ἐν τῇ Ἱστορικῇ γεωγραφίᾳ τοῦ Δαπόντε (ἐν Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire τ. III σ. 259). Τὸ δ' ἐν τῇ συλλογῇ παιδικῶν παραμυθίων ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Δέφνερ ἐκδοθὲν *Κόντρα τοῦ λαγοῦ καὶ τοῦ σκαντζόχοιρα*, δὲν εἶναι ἑλληνικὸς μῦθος, ἀλλὰ παράφρασις γερμανικοῦ (Das Wettlaufen des Hasen und Igels).

[2] Βλ. Verhandlungen der Berliner Gesellschaft f. Anthropologie etc. 1886 σ. 682. 1887 σ. 340 κέ. 674 κέ. — Revue des trad. pop. 1893 τ. VIII σ. 232.

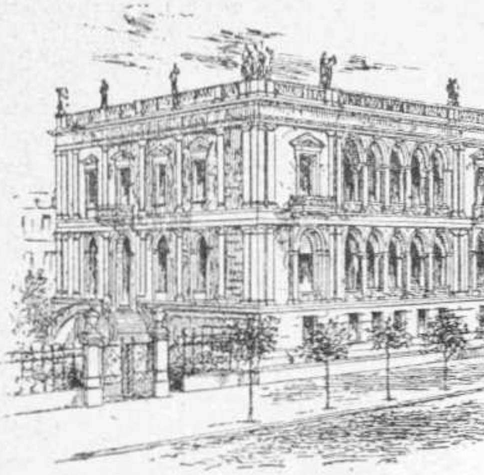

Ἰλίου Μέλαθρον

καὶ ὁ Λαφονταὶν διεσκεύασε (βιβλ. V μῦθ. 18). Εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν ὑπάγονται τρία παραμύθια, ἅτινα ὑπὸ τοῦ ἐκδότου καλοῦνται αἰνιγματώδη (contes énigmatiques), διότι ἡ ὑπόθεσις αὐτῶν περιστρέφεται περὶ ἓν ἢ πλείονα αἰνίγματα. Τὸ πρῶτον τούτων διὰ τὸ βασιλόπουλον καὶ τὴν κόρην εἶναι τὸ γνωστότατον παραμύθιον τῶν Κορακιστικῶν, οὗ καὶ ἄλλαι ἔχουσι δημοσιευθῆ ἑλληνικαὶ παραλλαγαὶ πλὴν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐκδότου σημειουμένης παρὰ τῷ Λεγράνδ[1]. Τὸ δεύτερον, ἐπιγραφόμενον τὰ δύο αἰνίγματα, περιέχει ἐπεισόδιά τινα, ὧν τὰ πρότυπα ἀνευρίσκομεν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς μύθοις περὶ Οἰνομάου καὶ Ἱπποδαμείας, περὶ Κλυμένου καὶ Ἁρπαλύκης, περὶ Κινύρα καὶ Μύρρας καὶ ἐν τῷ αἰγυπτιακῷ περὶ Μυκερίνου καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἐν τοῖς μύθοις περὶ καισαρικῆς τομῆς, ὑπόθεσιν δ' ἔχει βασιζομένην εἰς αἰνίγματα, ὧν τὸ μὲν εἶναι παραπλήσιον πρὸς τὸ ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθέντι πελοποννησιακῷ παραμυθίῳ ἐν Νεοελληνικοῖς Ἀναλέκτοις (τ. Α' σ. 42), τὸ δ' ἕτερον εἶναι τὸ παρὰ πολλοῖς φερόμενον αἴνιγμα περὶ τοῦ φονευθέντος ἐραστοῦ[2]. Τοῦ τρίτου τέλος παραμυθίου περὶ τῆς γαλουχησάσης τὸν ἴδιον πατέρα ἐν τῇ εἱρκτῇ εὑρίσκομεν τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ παρ' Ὑγίνῳ (ἀρ. 254) μύθῳ περὶ τῆς Ξανθίππης, οὗ παραλλαγὰς ἀναφέρουσι Ῥωμαῖοί τινες συγγραφεῖς καὶ οὗ παραστάσεις περιεσώθησαν ἐν μνημείοις τῆς τέχνης, καθ' ἃ καὶ ἐν Νεοελληνικοῖς ἀναλέκτοις (Α' σ. 43-44) ἐσημείωσα.

[1] Παρὰ Σακελλαρίῳ, Κυπριακὰ 1868 τ. Γ' σ. 151 κἑ. (τῆς νέας ἐκδόσεως 1891 τ. Β' σ. 374-2).—Νεοελλ. Ἀνάλεκτα. 1870 τ. Α' σ. 25-29-34.—Ζωγράφειος ἀγὼν τ. Α' σ. 424-5 (Νισύρου).—Περὶ τοῦ παραμυθίου τούτου παρὰ διαφόροις λαοῖς πραγματεύονται εἰδικῶς οἱ ἑξῆς: Th. Benfey, Die Kluge Dirne. Die indischen Märchen von den klugen Räthsellösern und ihre Verbreitung über Asien u. Europa ἐν τῷ περιοδικῷ Ausland 1859 ἀρ. 20-25.—R. Köhler ἐν Orient u. Occident τ. I σ. 244 κἑ.—Τοῦ αὐτοῦ, σημειώσεις εἰς Gonzebach, Sicilian. Märchen τ. II σ. 204.—Ν. Γ. Πολίτου, Αἰνίγματα καὶ Λογοπαίγνια ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλλ. φιλ. συλλόγου 1873 τ. Η' σ. 518 κἑ.

[2] Περὶ τούτου βλ. R. Köhler, Das Räthselmärchen von dem ermordeten Geliebten. — Ἑλληνικαὶ παραλλαγαὶ τοῦ παραμυθίου πλὴν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἀναφερομένης παρὰ Λεγράνδ εἶναι γνωσταὶ καὶ αἱ ἑξῆς: Νεοελλην. Ἀνάλ. Α' σ. 29-34 (Μήλου). — Ζωγραφ. ἀγὼν τ. Α' σ. 238 κἑ. (Σύμης).—αὐτ. σ. 424-5 (Νισύρου).

Ἐν τέλει ἑκάστου τῶν φανταστικῶν παραμυθίων σημειώνει ὁ ἐκδότης τὰς ὁμοιότητάς τινων τῶν ἐπεισοδίων αὐτῶν πρὸς τὰ ἐν ἄλλοις παραμυθίοις ἑλληνικοῖς, ἐκ τῶν περιεχομένων ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ Χὰν καὶ τοῦ Λεγράνδ, προσέτι δὲ πρὸς τὰ ἐν παραμυθίοις γαλλικοῖς καὶ ἐν παραμυθίοις γερμανικοῖς τῆς συλλογῆς τῶν Γρίμμ καὶ ἄλλων τινῶν λαῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουσι μεταφρασθῆ καὶ γαλλιστί. Αἱ συγκριτικαὶ αὗται σημειώσεις δὲν εἶναι βεβαίως πλήρεις, ἀλλ' ὁπωσδήποτε αἱ ὀλίγαι νύξεις τὰς ὁποίας παρέχει ὁ φιλότιμος ἐκδότης πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς εὐπρόσδεκτος συμβολὴ εἰς τὴν συγκριτικὴν ἔρευναν τοῦ πλουσιωτάτου τούτου κλάδου τῆς δημώδους φιλολογίας, Διότι οὐδεὶς βεβαίως δικαιοῦται νὰ ἀξιώσῃ, ἵνα αὐτοὶ οἱ προσφέροντες εἰς τὴν λαογραφίαν τὴν πολύτιμον ὑπηρεσίαν τῆς ἀποθησαυρίσεως τῶν μνημείων αὐτῆς, ὑποβάλλωνται ἐκ περισσοῦ εἰς τὸ ἄχαρι καὶ πολύμοχθον ἔργον τῆς ὑπομνηματίσεως αὐτῶν. Δυσχερεστάτη δ' ἀληθῶς διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη ἐκδοθεισῶν συλλογῶν κατέστη ἡ συγκριτικὴ ἐξέτασις τῶν λαογραφικῶν μνημείων οὐ μόνον ἑκάστου ἔθνους πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν μνημείων ἔθνους τινὸς πρὸς ἄλληλα. Ὅπως δὲ συμπληρωθῇ ἡ τοιαύτη ἐξέτασις τῶν νεοελληνικῶν παραμυθίων, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ μελετηθῶσι αἵ τε ἰδιαίτεραι συλλογαί, ὧν αἱ κυριώταται πλὴν τῆς τοῦ Χὰν καὶ τοῦ Λεγράνδ, τῶν γνωστῶν τῷ ἐκδότῃ, εἶναι αἱ τῶν ***Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων*** τοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ, τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος καὶ τοῦ Α' τόμου τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, τοῦ Πίου, τοῦ Βερνάρδου Σμίδτ, τοῦ Μητσοτάκη, καὶ τὰ ἐν ἰδίοις φυλλαδίοις καὶ ἐν διαφόροις περιοδικοῖς συγγράμμασι καὶ ἐφημερίσι καθὼς καὶ ἐν ποικίλαις μονογραφίαις (ἰδίως γεωγραφικαῖς καὶ γλωσσολογικαῖς) δημοσιευθέντα. Τὰ ἐπεισόδια πάντα ἐπαναλαμβάνονται ἐν διαφόροις παραμυθίοις, συμπληροῦντα ἄλληλα, οὕτω δὲ συμπεπληρωμένα καθιστῶσι δυνατὴν τὴν ἀναζήτησιν τῆς πρώτης πηγῆς, ὁπόθεν ἀπέρρευσαν, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνευρίσκεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ἢ ἐν τοῖς παραμυθίοις τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν ἀνατολικαῖς μυθικαῖς διηγήσεσι, μάλιστα ἰνδικαῖς, αἵτινες διὰ μεταφράσεων ἐκ τῆς περσικῆς ἢ τῆς συριακῆς ἐγένοντο γνωσταὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, καὶ διὰ τῆς ἀκροάσεως μουσουλμάνων μυθολόγων κατὰ τοὺς νεωτέρους.

Δὲν εἶναι βεβαίως τοῦ παρόντος ἡ ἐξέτασις τῆς σχέσεως τῶν ἐν τοῖς παραμυθίοις τῆς *Λαογραφίας τῆς Λέσβου* ἐπεισοδίων πρὸς τὰ ἐν ἄλλοις ἑλληνικοῖς ἢ ξένοις παραμυθίοις, οὐδὲ τὰ ὅρια τῆς *Ἑστίας* ἐπιτρέπουσι τοιαύτας παρεκβάσεις. Ἀλλ' ὅπως καταδειχθῇ ὁπόσον ἄφθονα εἶναι τὰ ἴχνη τῶν εἰς τὰ δημώδη παραμύθια ἐγκρυπτομένων ἀρχαίων μύθων, ἀρκεῖ βραχεῖα ἀνάλυσις ἑνὸς τῶν παραμυθίων τῆς προκειμένης συλλογῆς. Ἐν τῷ παραμυθίῳ τοῦ *Ἀλαφογιάννη* (; Jean-Cerf), ὁ ἥρως ἐξάγεται διὰ καισαρικῆς τομῆς ἐκ τῆς κοιλίας τῆς φονευθείσης μητρός του, ὡς ὁ Καῖσαρ κατὰ τὰς παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς χρονογράφοις παραδόσεις[1] καὶ ὁ Völsung τῶν ἀρχαίων γερμανικῶν μύθων[2]. Γαλουχεῖ δ' αὐτὸν ἔλαφος, ὡς τὸν Τήλεφον τῶν ἀρκαδικῶν μύθων, ἐξ αὐτῆς λαβόντα ὁμοίως τὸ ὄνομα, ὡς οὗτος· τὴν μέλλουσαν τύχην του προλέγουσιν, ἀντὶ τῶν συνήθων ἐν τοῖς ἀρχαίοις μύθοις καὶ τοῖς σημερινοῖς παραμυθίοις Μοιρῶν, τέσσαρες περιστεραί, ὑπενθυμίζουσαι τὰς πελειάδας τοῦ Δωδωναίου μαντείου. Ἀναφέρεται ἔπειτα ἐν τῷ παραμυθίῳ τὸ καὶ ἐξ ἄλλων παραμυθίων γνωστότατον δωμάτιον, τοῦ ὁποίου ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος, καὶ τοῦ ὁποίου πρότυπον εἶναι πιθανῶς τὸ τοῦ ἀρχαίου μύθου δῶμα, ἐν ᾧ κεραυνός ἐστιν ἐσφραγισμένος, καὶ οὗ τὰς κλεῖδας μόνη θεῶν οἶδεν ἡ Ἀθηνᾶ· προσέτι ἡ καὶ εἰς τὰς ἀραβικὰς διηγήσεις ἀναφερομένη εἰκών, τὴν ὁποίαν ἁπλῶς βλέπων τις καταλαμβάνεται ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν ἀπεικονιζομένην. Παρελαύνουσι δὲ πρὸ ἡμῶν ἐν τῷ αὐτῷ παραμυθίῳ καὶ οἱ δράκοντες, οἱ ὑποτασσόμενοι εἰς τὸν ἥρωα ἐκ θαυμασμοῦ τῆς ἀνδρείας του καὶ ὁ τεράστιος λέβης αὐτῶν, πρὸς ὃν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ ἀντιστοιχοῦσιν ὁ λέβης τῶν Τιτάνων καὶ ὁ χαλκοῦς τοῦ Ἡρακλέους λέβης· ἐπίσης ὑποτάσσεται εἰς τὸν ἥρωα, μονομαχήσασα πρὸς αὐτόν, καὶ ἡ Ἀνδρειωμένη (; la Vigoureuse), εἶδος Ἀμαζόνος, οἷαι τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Θησέως αἱ ἀντίπαλοι καὶ ἡ τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν ἥρωος Διγενῆ ἀντίπαλος Μαξιμώ. Τῆς Ἀμαζόνος ταύτης ἡ δύναμις ἔγκειται εἰς τὰς τρεῖς χρυσᾶς τρίχας τῆς κόμης της, ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ ἡ τοῦ Νίσου καὶ τοῦ Πτερελάου τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μύθων καὶ τοῦ Σαμψῶνος τῶν ἑβραϊκῶν· ἡ εἰς τὴν κατοικίαν της φέρουσα ὁδὸς διέρχεται διὰ μέσου ἀνοιγοκλειομένων ὀρέων, ὁμοίων πρὸς τὰς Πλαγκτὰς πέτρας καὶ τὰς Συμπληγάδας τῶν ἀρχαίων, δι' ὧν ταχὺς περᾷ ὁ ἥρως ἐπιβαίνων τῆς ἵππου του, τῆς ὁποίας κατὰ

[1] Μιχαὴλ Γλυκᾶς Γ' σ. 379 Bonn.—Κωνστ. Πορφυρογενν., περὶ θεμάτων Α' 11 σ. 32.

[2] Volsunga Saga 4. — Ὅμοιον μῦθον παρέλαβε καὶ ὁ Σαίξπηρ ἐν τῷ Μάκβεθ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ στοιχειωμένη μηλιά, ποίημα ὑπὸ *Γεωργίου Δροσίνη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἡ Μόρτισσα, ὑπὸ *Δ. Γρ. Κ.*
Ἡ Λαογραφία τῆς Λέσβου, ὑπὸ *Ν. Γ. Πολίτου*.
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μετάφρ. *Ν. Ἐπ.*
Ἡ φωλεὰ τοῦ ἀετοῦ, διήγημα τοῦ νορβηγοῦ *Βγιόρνσον*.
Τραγουδάκι, ὑπὸ *Κωνστ. Μάνου*.
Ἀνοικτὰ Γράμματα.
Χρονικά.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Αἱ εἰκόνες μας: (Ἰλίου Μέλαθρον—Ἡ Καντάδα, σὐμοριστικὴ εἰκὼν ὑπὸ *Θέμου Ἀννίνου*).
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.

Εἰς τὸ προσεχές: Ἡ σαφήνεια καὶ ἡ ἀσάφεια ἐν τῇ ποιήσει, ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ.—Σονέτα, ὑπὸ Στεφάνου Μαρτζώκη.—Ἀθηναϊκοὶ περίπατοι: Τὸ κάτω Σιντριβάνι ὑπὸ Γερασίμου Βώκου.—Μεσάνυχτα, ὑπὸ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον **ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ,** ***διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.***

τὴν σύρραξιν τῶν ὀρέων ἀποκόπτεται μόνον τῆς οὐρᾶς μέρος, ὡς κατὰ τὴν δίοδον τῆς Ἀργοῦς διὰ τῶν Συμπληγάδων περιεκόπησαν τἄκρα τῶν ἀφλάστων αὐτῆς καὶ τῆς προπτάσης περιστερᾶς ἡ ἄκρα οὐρά. Πλὴν δὲ τῆς Ἀμαζόνος, ἡττηθέντα προσλαμβάνει ἀκόλουθον ὁ ἥρως καὶ τὸν μακρόχειλον Ἀράπην, καὶ ἀμφοτέρους ἔχει βοηθοὺς ἐν τοῖς κινδύνοις, ὡς ἔν τισιν ἀρχαίοις μύθοις (οἷος ὁ περὶ τοῦ Ἡρακλέους καὶ Ἄλκωνος τοῦ τοξότου) καὶ ἐν πλείστοις παραμυθίοις, οἱ ἥρωες ἀκολουθοῦνται ὑπὸ συντρόφων θαυμασίας ἐχόντων ἰδιότητας, οὓς ἢ κατενίκησαν ἢ καθ' οἱονδήποτε τρόπον παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν[1].

[Ἕπεται τὸ τέλος] Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

[1] Περὶ τοῦ μύθου τούτου βλ. Th. Benfey, Das Märchen von den Menschen mit den wunderbaren Eigenschaften, seine Quelle und seine Verbreitung ἐν Ausland 1858 ἀρ. 41—45.—F. Liebrecht ἐν Orient u. Occident τ. III σ. 375.

Ἡ καντάδα

ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΖΩΗ[1]

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ.—Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

Καὶ ἤκουα τὸ ᾆσμα καθαρώτατα πάντοτε, πάντοτε περίλυπον, πάντοτε διακοπτόμενον ἀπὸ τὰς ὁμιλίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τῶν κυνῶν. Ἐπλησίαζεν ὁλοὲν καὶ μοῦ ἐγέμιζε τόσον τὸ στῆθος ἀπὸ θλῖψιν, ὥστε ᾐσθανόμην τὴν καρδίαν μου ἑτοίμην νὰ διαραγῇ. Ἤμουν: . . ὄχι καλλίτερα ἂς μὴ τὸ εἰπῶ. Ἔπειτα τὸ ᾆσμα ἔπαυσε. Ἡ γραῖα ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι ἤρχετο ὁ υἱός της. Παρετήρησα τὴν θύραν καὶ εἶδα νὰ ἐμβαίνῃ ἕνας νεαρὸς ποιμὴν μὲ ἁπλούστατον ἄσπρο φόρεμα χωρικὸν ἄνευ κοσμημάτων. Τὰ μαλλιά του ἔπιπτον εἰς βοστρύχους μαύρους μακρούς, καὶ τὸ πρόσωπόν του ἦτο ὠχρὸν καὶ περίλυπον.

—Ὁ διάβολος νὰ τὸν πάρῃ τὸν ποιμένα σου! Ἀλλὰ τί ἤθελε λοιπόν; Λέγε, κόρη μου, ποῖος τὸν ἔστειλε τὸ βοσκό σου;

— Κανείς. Ἤρχετο μόνος του, ἐπροχώρησε καὶ ἔλαβε τὰς χεῖράς μου ἐντὸς τῶν χειρῶν του. Ἠσθάνθη τὴν θερμότητα τοῦ πυρετοῦ ποῦ μὲ εἶχε πιάσει, καὶ ἐκίνησε περίλυπος τὴν κεφαλήν. Ἔβγαλετότε ἀπὸ τὴν τσέπην του ἕνα ἄσπρο ψωμί, ἔκοψεν ἕνα κομμάτι, καὶ μὲ παρεκάλεσε, ἔπειτα μὲ ἱκέτευσε νὰ τὸ φάγω. Τὰ δάκρυά του ἔπεφταν ἐπάνω εἰς τὸ ψωμί.

— Τί ἤθελε λοιπὸν αὐτὸς ὁ βοσκός;

Ἡ Ἰλόνκα συνεκράτησε μὲ τὰς χεῖρας τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας της. Τὸ πρόσωπόν της ἔγινε κάτωχρον καὶ τὰ χείλη της ἐψιθύρισαν:

— Αὐτὸς ὁ βοσκὸς ἦταν ὁ σύζυγός μου.

— Ὁ κεραυνὸς νὰ τὰ συνεπάρῃ ὅλα!— ἐβλασφήμησεν ὁ Φάρκας, διότι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δὲν ἤξευραν τὰς ὡραίας σημερινὰς βλασφημίας τῆς μόδας. — Εἶνε τωόντι πολὺ παράξενο ὄνειρον. Εἰς τὸ τέλος ὁ βοσκὸς αὐτὸς μεταμορφοῦται εἰς εὐγενῆ, ὁ ὁποῖος εἶχε φορέσει ἀπὸ ἰδιοτροπίαν αὐτὸ τὸ φόρεμα, δὲν εἶνε ἀλήθεια;

Ἡ Ἰλόνκα ἐκίνησε τὴν κεφαλήν.

— Ὄχι, κατοικούσαμε μαζὶ εἰς τὴν πτωχικὴν ἐκείνην καλύβην.

— Ὥστε εἶνε ἀνόητο ὄνειρο. Εἶνε κρῖμα ποῦ ἐνήστευσες γιὰ μιὰ τέτοια ἀηδία, εἶπε καταθυμωμένος ὁ Φάρκας.

*

Ἐπλησίαζαν ἀπόκρεω. Ὁ καιρὸς ἦτο γλυκὺς καὶ ἡ χιὼν δὲν εἶχε πέσῃ ἀκόμη ἐπὶ τῶν πρασίνων πεδιάδων, τῶν ἀπεράντων.

Ὁ Φάρκας Πέτκη ἀπελάμβανε τὸν ὡραῖον χειμερινὸν καιρόν, καθήμενος εἰς τὴν αὐλήν του μεταξὺ τῶν δύο θυγατέρων του.

Αἴφνης μία ἅμαξα εἰσῆλθε θορυβωδῶς εἰς τὴν αὐλὴν ἐζευγμένη μ' ἓξ ἵππους θαυμασίως χαλινωμένους· ὁ ἡνίοχος μὲ τὴν κυανὴν στολήν του ἐκράτει τὴν μάστιγα καὶ ὄπισθεν οἱ ὑπηρέται ἵσταντο πολυτελῶς ἐνδεδυμένοι.

— Κύταξε, κύταξε! εἶπεν ὁ γέρων οἰκοδεσπότης, εἶνε ἀπαράλλακτη ὅπως εἰς τὸ ὄνειρο τῆς Ἔρτσας.

Ἡ Ἔρτσα ὠχρίασεν, ἀλλὰ ταχέως τὰ

[1] Ἴδε σελ. 12.

ζωηρὰ χρώματα ἐπανῆλθον εἰς τὰς παρειάς της καὶ ἤρχισε νὰ παρατηρῇ μὲ μεγάλην προσοχήν. Γηραιὸς κύριος μὲ φυσιογνωμίαν μᾶλλον ἱερατικήν, κατῆλθε τῆς ἁμάξης καὶ ἕνας νέος ἔπειτα ἐρυθροπάρειος μὲ μύστακας μέλανας, μὲ λαμπροὺς ὀφθαλμούς, μὲ ἐρυθρόχρουν φόρεμα, τὸν ἠκολούθησεν. Ἡ νεᾶνις τὸν ἠτένισεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν καὶ ἔπειτα ἔφυγε τρέχουσα διὰ μέσου τῶν αἰθουσῶν καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ δωμάτιόν της. Ἐκεῖθεν ἤρχισε ν' ἀκροᾶται μὲ προσοχήν· ἀλλ' οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας της ἦσαν βέβαια, ὁ δυνατότερος ἦχος τὸν ὁποῖον ἀντελαμβάνετο.

Οἱ ἐπισκέπται διέσχισαν τὴν αὐλὴν καὶ ὁ γηραιότερος ἐπαρουσιάσθη μὲ τὸ ὄνομα «Ἀββᾶς Τισζανελὰκ Γαβριὴλ Ἐσερετνέκη» ἔπειτα δὲ ἐπαρουσίασε καὶ τὸν νέον του σύντροφον, τὸν ἀνεψιόν του «Λουδοβῖκον Βαρκζὲ» συνιστῶν αὐτὸν εἰς τὸν πυργοδεσπότην.

Παρῆλθε κάμποση ὥρα μέχρις ὅτου συνῆλθε ὁ Φάρκας Πέτκη ἐκ τῆς πρώτης καταπλήξεώς του. Ἐπὶ τέλους ἠσπάσθη τοὺς ξένους. Ἐλησμόνησε ὅμως σχεδὸν νὰ παρουσιάσῃ τὴν θυγατέρα του Ἰλόνκαν, ἡ ὁποία προσέκλινε σοβαρῶς καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ν' ἀποσυρθῇ.

Ὁ Πέτκη ἠσπάσθη πολλάκις τὴν θυγατέρα του πρὶν ὁδηγήσῃ τοὺς ξένους του εἰς τὰς αἰθούσας.

Διέταξε νὰ φέρουν ἐκ τοῦ καλλιτέρου του οἴνου καὶ ταχέως οἱ κύριοι ἐγνωρίσθησαν ὡς νὰ ἦσαν σύντροφοι παλαιοί.

—Εἶσθε συγγενὴς τοῦ Σίμωνος Βαρκζέ; ἠρώτησε τὸν ξένον του ὁ Φάρκας.

— Εἶμαι υἱός του.

— Μονογενής, ἐδιόρθωσεν ὁ Ἀββᾶς.

— Νὰ ζήσῃς ἀγαπημένο μου παιδί,— ἀνέκραξε ὁ Πέτκη σφίγγων τὰς χεῖρας τοῦ νέου. Ἐγνώρισα πολὺ τὸν ἀγαπητόν μου πατέρα σου.

— Καὶ αὐτὸς μοῦ ὡμίλησε πολλάκις περὶ ὑμῶν καὶ ξεύρω ὅτι εἴσθε μαζὺ εἰς τὴν Πολωνίαν μετὰ τοῦ Ράκοκζυ.

—Ναί, ναί, σωστά, εἶπεν ὁ Πέτκη σφίγγων τὸν νέον εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ὁ πατήρ σου μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἤρχετο νὰ μ' ἐπισκεφθῇ. Δὲν πειράζει, ἀντὶ τοῦ πατρὸς ἔρχεται τὸ παιδί.

Ὁ Ἀββᾶς ἔλαβε τότε τὸν λόγον.

— Ναί, εἶπεν, ὁ μακαρίτης διέταξε διὰ τῆς διαθήκης του τὸν υἱόν του νὰ σᾶς ἀναζητήσῃ.

(Αὐτὰ τὰ εἶπε μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν κ. Φάρκαν ὅτι ὁ νέος εἶχε πλήρη τὴν διαχείρησιν τῆς περιουσίας του).

— Ὥστε ὁ ἀγαπητός μου φίλος ἀπέθανε; Ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσῃ, καὶ σᾶς, φίλοι μου, νὰ σᾶς διατηρῇ ὁ Πανάγαθος εἰς τὴν ζωήν.

Καὶ μετὰ βραχεῖαν σιωπήν:

— Θὰ καθήσετε ὀλίγες ἡμέρες, φίλοι μου, ἀλήθεια;

— Ὄχι, ὁ ἀνεψιός μου, εἶπεν ὁ Ἀββᾶς, δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ παρὰ ὀλίγον καιρόν. Ἓν κτῆμα τόσον ἐκτεταμένον καὶ πλούσιον ὡς τὸ ἰδικόν του, δὲν δύναται νὰ μείνῃ χωρὶς τὸν κύριόν του ἐπὶ πολύ. Δὲν πρέπει νὰ εὑρίσκεται κανεὶς μακρὰν τῆς οἰκίας του, ὅταν ἔχῃ ὀγδοήκοντα βοσκοὺς νὰ ἐπιβλέπῃ.

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ πανοῦργος Μέντωρ ἀπεκάλυπτεν εἰς τὸν οἰκοδεσπότην τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνεψιοῦ του.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Πέτκη δὲν ἠθέλησε νὰ φανῇ κατώτερος:

— Μπᾶ. Ὁ αὐθέντης δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνεται καὶ φύλαξ. Ἔσπειρα ὀκτακόσια στρέμματα καὶ ὅμως δὲν ἄσπρισαν δι' αὐτὸ τὰ μαλλιά μου.

Ὁ Ἀββᾶς ἐξηκολούθησε:

— Καὶ ἄλλαι ὡσαύτως ἐνασχολήσεις τὸν ἀναγκάζουν νὰ φύγῃ. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης, ὁ Παλατῖνος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἔλλειψιν τῆς παρουσίας τοῦ μαθητοῦ μου . . .

Ὁ νέος ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἤρεσκε περισσότερον εἰς τὸν οἰκοδεσπότην. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ δείξῃ ὅτι εἶνε κατώτερος ὁ Φάρκας ἀντεῖπε:

— Καλά, καλά. Ὁ Παλατῖνος κυριαρχεῖ ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐγὼ κυριαρχῶ ἐν Ἐσσέγῃ καὶ δὲν θὰ κάμετε βῆμα ἀπ' ἐδῶ, ἐκτὸς ἂν θέλετε νὰ πάρετε μαζύ σας καὶ ὅλο τὸ σπίτι.

— Ἆ! διὰ νὰ μᾶς κρατήσετε σὲ σπίτι ποῦ εὑρίσκονται δύο τόσον εὔμορφα κορίτσια, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῆτε τὴν βίαν.

Αὐτὴν τὴν σκέψιν δὲν τὴν ἔκαμεν ὁ Ἀββᾶς, ἀλλὰ ὁ Βαρκζέ.

— Βεβαίως, φίλτατέ μου, εἶπεν ὁ Πέτκη, αἱ θυγατέρες μου ἀξίζουν τὸν κόπο νὰ τὰς κυττάζῃ κανένας.

Ἡ μία μάλιστα, κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν τοῦ Σειμβεμβούργου, ἔχει δικαίωμα ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ ἡμίσεως τῆς περιουσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμβλημάτων τῶν Πέτκη.

— Τὰ ἐμβλήματα δὲν εἶνε τίποτε ἔμπροσθεν τῶν ὡραίων ἐκείνων ὀφθαλμῶν καὶ τῆς λάμψεως τοῦ εὐγενοῦς ἐκείνου προσώπου.

— Μὴν ὁμιλῇς λοιπὸν μὲ περιφρόνησιν διὰ τὸ ἔμβλημα τῶν Πέτκη! εἶπε πλήρης ὀργῆς ὁ Φάρκας. Τὸ εἶδες ποτέ; Καὶ ἀφοῦ δὲν τὸ εἶδες, πῶς τολμᾷς νὰ ὁμιλῇς περὶ αὐτοῦ;

Καὶ λέγων ταῦτα ἠγέρθη καὶ ἐφώναξε:

— Ἒ! σεῖς! ποῦ εἶνε τὸ κλειδὶ τῆς ὁπλοθήκης.

— Δὲν πιστεύω νὰ θέλετε νὰ μονομαχήσετε μαζύ μου, ἐπειδὴ ἐτόλμησα νὰ εἴπω ὅτι προτιμῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς θυγατρός σας περισσότερον ἀπὸ τὸ ἔμβλημά σας.

— Ὄχι, ἀλλὰ θέλω νὰ σᾶς δείξω τὰ ὅπλα τῶν Πέτκη, διὰ νὰ ξεύρῃς ἄλλοτε νὰ ὁμιλῇς περὶ αὐτῶν. Μὰ ποῦ εἶνε λοιπὸν τὸ κλειδί;

Τὸ κλειδὶ ἦτο πάντοτε εἰς τὴν κατοχὴν τῶν δύο νεανίδων, αἱ ὁποῖαι μόναι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέρχωνται ἐλευθέρως εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἡ Ἔρτσα ἤκουσε τί ζητεῖ ὁ πατήρ της. Δὲν εὗρεν ὅμως τὴν Ἰλόνκαν διὰ νὰ τῆς δώσῃ τὸ κλειδὶ ὅπως τὸ φέρῃ καὶ ἠναγκάσθη νὰ κατέλθῃ ἡ ἰδία, χαίρουσα, ὡς παιδίον ποῦ ἦτο, ὅτι θὰ ἔβλεπεν ἐκεῖνον ὅστις τόσον φόβον τῆς εἶχε ἐμπνεύσει πρὸ ὀλίγου.

Ἔδωσε λοιπὸν τὸ κλειδὶ ἐκ τοῦ ἀνοίγματος τῆς θύρας καὶ ἠθέλησε νὰ φύγῃ. Ἀλλ' ὁ πατήρ της τὸ ἐμάντευσε καὶ τὴν ἥρπασε ἐκ τῶν δύο χειρῶν, σύρων αὐτὴν ἔμπροσθεν τῶν ξένων του, ὡς ἀρνίον τὸ ὁποῖον ὁδηγοῦν εἰς τὸ σφαγεῖον.

— Ἔ; λοιπὸν τί λέτε διὰ τὴ μικρότερή μου κόρη; (τοιουτοτρόπως ἐπαρουσίασε τὴν Ἔρτσαν). Μὴ φοβεῖσαι λοιπόν, παιδί μου, καὶ οἱ κύριοι αὐτοὶ δὲν σὲ κυτάζουν.

Ἡ Ἔρτσα ἠρυθρίασε καὶ δι' ὅλον τὸν κόσμον δὲν θὰ ἀνήγειρε τοὺς ὀφθαλμούς. Συγκατένευσε μολοντοῦτο νὰ ὑποκλιθῇ κομψότατα ἔμπροσθεν τοῦ Ἀββᾶ, καὶ ὁ πατήρ της τὴν ἀφῆκε ν' ἀποχωρήσῃ.

— Πήγαινε, παιδί μου, νὰ πῇς νὰ καθαρίσουν τὶς ἀράχνες ἀπὸ τὰς ἀρχαίας προτομὰς διότι θὰ ὁδηγήσω τοὺς κυρίους αὐτοὺς εἰς τὸ ὁπλοστάσιον.

Ἡ νεᾶνις ἀπῆλθε τρέχουσα καὶ ὅταν ἀπεμακρύνθη τὴν ἤκουσαν ᾄδουσαν.

(Ἕπεται συνέχεια)

Η ΦΩΛΕΑ ΤΟΥ ΑΕΤΟΥ

«Ἐντρεγκαάρδενε» ὠνομάζετο ἓν μικρὸν χωρίον, μοναχικόν, περικεκλεισμένον τριγύρω ἀπὸ ὑψηλοὺς βράχους. Τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἔκειτο ἦτο ἐπίπεδον καὶ γόνιμον, διεσχίζετο δὲ ἀπὸ εὐρὺν ποταμόν, ὁ ὁποῖος κατέπιπτεν ἀπὸ τὸ ὄρος, καὶ ὄχι μακρὰν τοῦ χωρίου καθίστατο πλωτός.

Ἀπὸ τὸν ποταμὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον ἀνέπλευσε μὲ ἀκάτιον, ἦλθεν ὁ πρῶτος ἐκχερσώσας τὴν κοιλάδα· ὠνομάζετο Ἔνδρε· οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν ἀπόγονοί του. Τινὲς ἔλεγον ὅτι εἶχε καταφύγῃ εἰς τὸ μέρος τοῦτο διὰ φόνον τὸν ὁποῖον διέπραξε, καὶ ἐξ αἰτίας τούτου οἱ ἀπόγονοί του ἦσαν τόσον σκυθρωποί· ἄλλοι τοὐναντίον διϊσχυρίζοντο ὅτι εἰς τοῦτο ἔπταιον οἱ βράχοι, οἵτινες καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θέρος, ἀπὸ τὴν πέμπτην ὥραν, δὲν ἄφινον τὸ ἡλιακὸν φῶς νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν κοιλάδα.

Ὑπεράνω τοῦ χωρίου ἐκρέματο μία φωλεὰ ἀετοῦ· ἔκειτο ἐπάνω εἰς ὀξεῖαν ἄκραν ὑψηλοῦ βράχου· ὅλοι ἔβλεπον κάτωθεν πότε ἡ θήλεια ἐξεκόλαπτε τοὺς ἀετιδεῖς, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὴν φωλεάν. Ὁ ἀετὸς ἵπτατο ὑπὲρ τὸ χωρίον, κατήρχετο ὁρμητικῶς καὶ ἥρπαζεν ἓν πρόβατον ἢ αἰγίδιον, μίαν φορὰν μάλιστα ἥρπασε καὶ ἓν μικρὸν παιδίον. Διὰ τοῦτο τὸ χωρίον δὲν ἐθεωρεῖτο ἀσφαλές, ἐφ' ὅσον ὁ ἀετὸς εἶχε τὴν φωλεάν του ἐπὶ τῆς βραχώδους ἄκρας. Μεταξὺ τῶν κατοίκων ἐ-

κυκλοφόρει ἡ παράδοσις ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν δύο ἀδελφοὶ ἀνῆλθον εἰς τὴν φωλεὰν καὶ τὴν κατεκρήμνισαν· ἀλλὰ τότε οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ τολμῶν νὰ ἐπιχειρίσῃ τοῦτο.

Ὅπου συνηντῶντο δύο τρεῖς εἰς τὸ χωρίον συνωμίλουν περὶ τῆς φωλεᾶς τοῦ ἀετοῦ καὶ ἠτένιζον πρὸς τὰ ἄνω. Εἴξευρον πότε ἐπανῆλθον πάλιν οἱ ἀετοὶ τὸ νέον ἔτος, ποῦ ἐπέπεσον καὶ ποίας ζημίας ἐπροξένησαν καὶ τίς ἐπεχείρησε τελευταῖος ν' ἀναρριχηθῇ ἐκεῖ ἐπάνω. Τὰ παιδία ἠσκοῦντο ἐκ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν ἀνάβασιν βουνῶν καὶ δένδρων, ἰδίως δὲ εἰς τὴν πάλην, ὅπως ἡμέραν τινὰ κατορθώσουν νὰ φθάσουν εἰς τὴν φωλεὰν καὶ τὴν κατακρημνίσουν ὡς οἱ δύο ἀδελφοί.

Εἰς τὴν ἐποχήν, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦμεν, τὸ γενναιότατον παλληκάρι τοῦ χωρίου ὠνομάζετο Λέϊφ. Δὲν κατήγετο ἐκ τοῦ Ἔνδρε, εἶχε οὔλην κόμην καὶ μικροὺς ὀφθαλμούς, ἠγάπα τὰς ἀστειότητας καὶ τὰς διασκεδάσεις. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐκαυχᾶτο ὅτι θ' ἀνέλθῃ ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν ἀετοφωλιάν· ἀλλ' οἱ γέροντες ἔλεγον ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸ λέγῃ μὲ τόσον θάρρος.

Τοῦτο τὸν παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον, πρὶν δὲ φθάσῃ ἀκόμη εἰς ὅλην τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητός του ἐπεχείρησε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου.

Ἦτο ὡραία ἡλιοφεγγὴς Κυριακή, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους. Οἱ ἀετιδεῖς εἶχον ἐκκολαφθῇ ἤδη. Πολὺ πλῆθος εἶχε συναθροισθῇ ὑπὸ τοὺς βράχους. Οἱ γέροντες τὸν ἀπέτρεπον οἱ δὲ νέοι τὸν παρώρμων. Ἐκεῖνος ὅμως ἤκουε μόνον τὴν ἰδίαν ἐπιθυμίαν, δι' ὃ περιέμεινεν ἕως ὅτου ἡ θήλεια ἀπῆλθεν ἐκ τῆς φωλεᾶς, ἔπειτα δὲ μὲ ἓν πήδημα ἀνηρτήθη εἰς ἓν δένδρον· τοῦτο ἐξεφύετο ἔκ τινος ῥωγμῆς, διὰ τῆς ῥωγμῆς δὲ ταύτης ἤρχισε ν' ἀναρριχᾶται πρὸς τἄνω. Μικροὶ λίθοι ἀπεσπῶντο ὑπὸ τοὺς πόδας του, χάλικες καὶ χῶμα κατέπιπτον, καὶ διέκοπτον τὴν βαθυτάτην σιγήν· μόνον ὁ ποταμός, εἰς τὸ βάθος, ἐξεχέετο μὲ ὑπόκωφον, ἀκατάπαυστον παφλασμὸν κατὰ τὴν ἐκβολήν του· κρημνωδέστεροι καθίσταντο ὁλονὲν οἱ βράχοι· πολλὴν ὥραν ἐκρέματο ἐκ τῆς μιᾶς χειρός, ἐζήτει διὰ τοῦ ποδὸς στήριγμά τι καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ. Πολλοί, ἰδίως γυναῖκες, ἀπέστρεφον τὴν κεφαλὴν καὶ ἔλεγον ὅτι «δὲν θὰ ἔκαμνε τέτοιο πρᾶγμα ἂν ἐζοῦσαν ἀκόμη οἱ γονεῖς του».

Ἐν τούτοις ἐκεῖνος εὕρισκεν ἀσφαλές τι στήριγμα, ἀνεζήτει καὶ πάλιν ὁτὲ μὲν διὰ τῆς χειρὸς ὁτὲ δὲ διὰ τοῦ ποδός, ὑποχωροῦντος δὲ τούτου ὠλίσθαινεν ἀλλὰ συνεκρατεῖτο πάλιν ἀπῃωρημένος. Οἱ θεαταὶ κάτω ἠδύναντο νἀκούσωσι τὴν ἀναπνοήν των.

Τότε ἠγέρθη εὔσωμος νεᾶνις, ἥτις ἐκάθητο μόνη ἐπί τινος λίθου. Ἦτο παιδιόθεν μνηστευμένη μετ' αὐτοῦ. Ὕψωσε τὸν βραχίονα καὶ ἐφώναξε·

— Λέϊφ, Λέϊφ, γιατί τὸ κάμνεις αὐτό;

Ὅλον τὸ πλῆθος ἐστράφη πρὸς αὐτήν· ὁ πατήρ της ἦτο πλησίον της ἀλλὰ δὲν τὸν ἀνεγνώρισε.

— Κατέβα κάτω, Λέϊφ, ἀνεφώνει ἡ κόρη· σ' ἀγαπῶ· τί ὠφέλεια θἄβρῃς ν' ἀνεβῇς 'κεῖ ἀπάνω;

Ὁ Λέϊφ ἐσκέφθη ἐπὶ μικρὸν ἀλλ' ἔπειτα ἤρχισε πάλιν ν' ἀναρριχᾶται. Ἡ χεὶρ καὶ ὁ ποὺς αὐτοῦ ἀνέκτησαν τὰς δυνάμεις των, δι' ὃ ἀνῆλθε καλῶς ἐπί τινα χρόνον· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἤρχισε νὰ κουράζεται καὶ ἀνεπαύετο συχνά. Κἄπου κἄπου κατεκυλίετο λιθάριον τι, οἱ δὲ παριστάμενοι τὸ παρηκολούθουν διὰ τῶν βλεμμάτων ἕως οὗ ἔφθανε κάτω. Τινὲς δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπομείνωσι πλέον, καὶ ἀπῆλθον. Ἀλλ' ἡ κόρη ἵστατο ὀρθὴ ἐπὶ τῆς πέτρας, συνέστρεφε τὰς χεῖρας καὶ ἠτένιζε πρὸς τὰ ἄνω.

Ὁ Λέϊφ ἐψηλάφα διὰ τῆς χειρὸς ζητῶν στήριγμα, ἀλλ' αἴφνης,—διέκρινε δὲ τοῦτο ἡ κόρη—ἀφῆκε τὸν βράχον, ἥρπασεν αὐτὸν ἀμέσως μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸν ἀφῆκε.

— Λέϊφ! ἀνεφώνησεν ἡ κόρη διὰ φωνῆς ἐντόνου, ἥτις ἔφθασε μέχρι τοῦ ὕψους τῶν βράχων.

— Ἐγλύστρησε καὶ πέφτει! ἐκραύγασαν ὅλοι, καὶ ὅλοι ἔτειναν πρὸς αὐτὸν τὰς χεῖρας, ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

Πράγματι ὠλίσθαινε καὶ συμπαρέσυρε ἄμμον, λίθους, χάλικας· κατήρχετο, κατήρχετο ἀκαταπαύστως, ταχύτερον· οἱ παριστάμενοι ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον, ὄπισθεν δὲ αὐτῶν ἤκουσαν νὰ καταπίπτῃ κἄτι βαρὺ ὡς ὄγκος ὑγρᾶς γῆς.

Ὅτε ἀνέλαβον θάρρος καὶ εἶδον, ἔκειτο χαμαὶ συντετριμμένος καὶ ἀγνώριστος. Ἡ κόρη ἦτο ἀναίσθητος ἐπὶ τῆς πέτρας, ὁ δὲ πατήρ της μετέφερεν αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Οἱ νέοι, οἵτινες εἶχον παρορμήσῃ κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν Λέϊφ εἰς τὸ ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα, δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸν ἀνεγείρωσι· οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τὸν ἴδῃ. Προσῆλθον λοιπὸν οἱ γέροντες. Ὁ γηραιότερος, ὅτε ἔθηκεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν χεῖρα, εἶπε·

— Ἦτανε τρέλλα!

Ἀλλὰ προσεῖπε παρατηρῶν εἰς τὸ ὕψος τοῦ βράχου·

— Ὡς τόσο εἶνε καλὸ νὰ εἶνε κἄτι τόσο ψηλὰ ποῦ νὰ μὴν εἰμποροῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸ φθάσουν!

Κατὰ τὸν Βγιόρνσον Α. Π. Κ.

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

Ἐπλούτισαν τ' ἀμέτρητα λουλούδια
Τὴ νύχτα μὲ μιὰν ἄπειρη εὐωδιά.
Τ' ἀηδόνια λὲν ἐρωτικὰ τραγούδια
Π' ἀντιλαλοῦνε μὲς στὴ σιγαλιά.

Καὶ τὸ φεγγάρι ἀδιάκριτο προβαίνει
Μὲς ἀπ' τὰ φύλλα μ' ὄψη τραγική.
Ἀκολουθῶ μορφὴ μαυροντυμένη
Ποῦ προχωρεῖ μὲ χάρη μυστική.

Εἶναι στιγμὲς ποῦ μὲς στὸ νοῦ μας ζοῦνε,
Εἶναι στιγμὲς ποῦ δὲν ξεχνᾷ κανείς.
Τὰ λουλουδάκια ποῦ κρυφομιλοῦνε
Λέν· «Ἡ Βασίλισσα κι ὁ ποιητής».

Κ. ΜΑΝΟΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου φίλε,

«.... Βρέθηκα κεῖ κάτου στὸ Κεραμεικό. Ὁ Ἥλιος ἔλαμπε μὲ ξεχωριστὴ χάρη κι' ἐγὼ ἀφέθηκα σ' ὀνειροπόληση. Κύταζα τοὺς τάφους, ποῦ μὲ ἦρθε τὸ φάντασμα ἐκεῖνο. Καὶ τί δὲν ἦταν; ἕνα ἀπέραντο σῶμα μὲ χιλιάδες κεφάλια. Περνοῦσε ἕνα-ἕνα μπρός μου καὶ τό ῾βλεπα νἀλλάζει. Στὸ τέλος μὲ πλάκωσαν ὅλα τόσο, ποῦ δὲ μπόργα νὰ πάρω τὴν ἀναπνοή μου· καὶ μιὰ φωνή, σὰν ἀπὸ τὴ σάλπιγκα τοῦ ψυχοβγάλτη τοῦ χάρου μοῦ τἀγκέλωσε τ' ἀφτιά μου καὶ φώναζε·—Οἱ προγόνοι σου εἴμαστε, οἱ προγόνοι σου, ἀνάξιε!...

Τὸ φάντασμα ἔφυγε κι' ἐγὼ συνῆρθα. Ἤμουν ἀκόμα σαστισμένος κι' ἀποκαμωμένος, ποῦ ἔφυγα ἀπὸ κεῖ τρέχοντας καὶ λέγοντας·—Θέ μου! Τί βάρος ποῦ εἶνε οἱ προγόνοι!....

Πές μου, τί λές, σὲ παρακαλῶ, ἐσύ; Δὲ λυπᾶσαι ποῦ γενήθηκες Ἕλληνας; Δὲ σὲ πιάνει μερικὲς φορὲς πυρετός, ποῦ συλογιέσαι, πῶς ὁ παπούλης σου εἶχε τόση δόξα καὶ σὺ δὲν ἀξίζεις τίποτις; Ὦ! Ἐγώ! Ἐγὼ νιώθω ἀφτὸ νἆνε ὁ μεγαλείτερός μου καημός! Σὰ βλέπω νὰ μὲ μελετᾶνε, νὰ μὲ ζουλέβουνε, μόνο γιατὶ ἡ τύχη τἄφερε καὶ γενήθηκα στὴν Ἑλλάδα, σκάζω ἀπ τὸ κακό μου. Κι' ἀκόμα νὰ νιώθεις, πῶς, ὅ,τι κι' ἂν κάμεις δὲ θ' ἀξίζει τόσο δά, μπρὸς στὰ μεγάλα, στ' ἀφάνταστα ἐκεῖνα ἔργα τῶν προγόνω σου.

Δὲ θέλω νὰ μὲ δεσμέβει τίποτις. Θέλω νὰ χωρίσω ἀπὸ κείνους· νὰ δημιουργήσω κ' ἐγὼ κάτι καινούργιο. Ἀπὸ τὴν ἀφάνειά μου νὰ πεταχτῶ σιγά-σιγά. Νὰ ζήσω κ' ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἐμαφτό μου κι' ὄχι μὲ τὰ ψύχουλα καὶ τἀπομεινάδια, σὰ ζητιάνος! Ρωμνιὸς εἶμαι καὶ μόνο Ρωμνιός! Χώνεψ' το ἀφτὸ καλὰ καὶ θὰ διῇς τί μπορεῖς νὰ κάμεις. Νιόθεις ἐλεφτεριά, μιὰ δύναμη ἀνίκητη! Λὲς καὶ σὲ καρτεράει νέα δόξα, καινούργια. Λές, πῶς θὰ γίνεις καὶ σὺ πρόγονος, ἔτσι, μιὰ μέρα καὶ θὰ βρίσκουνται ἀνθρῶποι νὰ σκάζουν. ποῦ θὰν τοὺς βαρένεις καὶ σύ.

Μὰ ὄχι! Ἀφτὴ ἡ χαρὰ δὲν εἶνε γιὰ μᾶς. Δὲ θὰ ξεπλακωθοῦμε ἀπὸ τὸ βάρος μας, γιατὶ εἴμαστε δεμένοι μὲ γερὲς ἀλυσίδες κι' ὁ Ἡρακλέας θἀργήσει νὰ βρεθῇ νὰν τὶς κόψει.... Ἡ γλῶσα μας, ποῦ μιλᾶμε ὅλοι καὶ ποῦ τὴ γράφουμε κάμποσοι, εἶνε γερὸ τσικοῦρι γιὰ τὸ σπάσιμο, μὰ Ἡρακλέας δὲν εἶνε. Ἡ προφορά της διαφέρει, οἱ λέξες διαφέρουνε, ἡ γραματική της εἶνε ἄλλη.... μὰ τὰ γράματα εἶνε ὅμοια. Κι' ἀφτὸ εἶνε ἡ πιὸ χοντρὴ ἀλυσίδα. Τί ἔξοχο ποῦ θἆταν, νὰ εἴχαμε, ξάφνου, τὰ Λατινικὰ γράματα κι ἂς τἄχαμε ἀνακατωμένα μὲ τὰ Ἑλληνικά, νἄχαμε δηλαδή, Ρωμαίϊκα γράμματα, δικά μας. Τότες θἄμαστε νέοι ἀνθρῶποι, νέα γενεά, καὶ θὰ γινόμαστε καὶ προγόνοι καὶ θὰ ξαναδοξαζόμαστε, καὶ . . .»

Σοῦ τ' ἀντιγράφω ἀπὸ ἕνα φιλικό μου γρᾶμα. Μὴν παραξενεφτεῖς γι' ἀφτό· ἤθελα μόνο νὰ σοῦ παρουσιάσω τὸ φίλο μου κι' ἀπ' ἀφτή του τὴ φάτσα. Τόρα, ἂν ἔγεινα τολμηρότερος ἐγώ, ποῦ στ' ἀντίγραψα, ἀπὸ κείνονα, ποῦ τἄγραψε... τὄκαμα, γιατί σὲ ξέρω καὶ.... μὲ ξέρεις! Ὕστερα, ἂν δώσεις σ' ὅλα ἀφτὰ συμβολισμό, ὅπως τοὺς ἔδωκα ἐγώ, χωρὶς νὰ ῥωτήσω τὸ φίλο μου, βγαίνει κἄπιο νόημα. Ναί!..

Σὲ φιλῶ

ΓΙΑΝΝΗΣ

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Τὸ π. Σάββατον ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις ὁ ἀμερικανὸς φιλόλογος καὶ ἀρχαιολόγος Αὔγουστος Μέριαν, ἱδρυτὴς καὶ διευθυντὴς ἐπί τινα χρόνον τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Σχολῆς. Ἐν τῷ πρώτῳ Νεκροταφείῳ, ὅπου ἐτάφη παρὰ τὸν τάφον τοῦ διαπρεποῦς συναδέλφου του Λῶλιγκ, ἐξεφώνησαν λόγους ὁ γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδίας καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Λέτζερσων.

Ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Ταξειδιωτικαὶ Σημειώσεις» ὁ κ. Μιχαὴλ Μητσάκης, ὁ γνωστὸς λογογράφος, δημοσιεύει εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» σειρὰν εἰκόνων καὶ σκηνῶν ἰδιορρυθμοτάτων. Αἱ μέχρι τοῦδε δημοσιευθεῖσαι ἐπιγράφονται: Στὸ βαπόρι - Ἡμέρας Δύσις - Αὐτόχειρ - Ἡ Ζωή.

Τὰ ὑποβληθέντα εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια διὰ τὸ ἀνεγερθησόμενον Νοσοκομεῖον Ἀρεταίου, θὰ ἐξετάσῃ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. Ρ. Νικολαΐδου, προέδρου, Ἰ. Γαλβάνη, Π. Ἰωάννου, καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, Τριανταφυλλίδου, Γονατᾶ, Θεοφιλᾶ, μηχανικῶν.

Αἱ παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαί, ἔφερον ἐσχάτως εἰς φῶς μικρὸν μαρμάρινον ἀνάγλυφον, παριστῶν τὸν Ἀσκληπιάδην, καθήμενον ἐπὶ ἑδράνου καὶ πέριξ αὐτοῦ πέντε ἀσθενεῖς· ἐνεπίγραφον πλάκα, φέρουσαν μίαν μόνον λέξιν ἐξ ἑπτὰ γραμμάτων, ἀλλὰ δυσανάγνωστον, καὶ ἀρχαῖον μωσαϊκόν, παριστῶν ἱππαλεκτριόνα, ἱππευόμενον ὑπὸ νεανίου.

Ἡ «Διάπλασις τῶν Παίδων» τὸ κάλλιστον παιδικὸν περιοδικὸν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δέκατον ἕβδομον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς της ἔτος. Τὸ ἐκδοθὲν πρῶτον φυλλάδιον τοῦ νέου ἔτους εἶνε ποικιλώτατον, δημοσιεύει δέ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὸ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας βραβευθὲν μυθιστόρημα τοῦ Ἕκτορος Μαλὼ «Ἐν Οἰκογενείᾳ» εἰκονογραφημένον.

Ὁ διάσημος ἄγγλος ἀρχαιολόγος καὶ ἀρχιτέκτων Πένροζ ἐδήλωσεν ὅτι προθύμως θὰ κατέλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ θὰ ἐξετάσῃ τὸν Παρθενῶνα, ἄνευ ἀμοιβῆς, ὑποδεικνύων τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀπειλουμένου οἰκοδομήματος ληπτέα μέτρα.

Ὁ τελευταῖος «Ρωμηός» ἐν ᾧ ὁ Φασουλῆς παρουσιάζεται ὡς Καλλικάντζαρος, ἐθεωρήθη κοινῶς ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τοὺς ὁποίους ἔγραψεν ἕως τώρα ὁ Σουρῆς.

Ἐπαινοῦνται πολὺ τὰ ἔργα νέου ἐν Ἀθήναις ζωγράφου, τοῦ κ. Γερανιώτου καὶ προοιωνίζεται λαμπρὸν τὸ καλλιτεχνικόν του μέλλον.

Τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου» τοῦ Λέοντος Τολστοΐ παρεστάθη ἐν τῷ Μεγάλῳ Θεάτρῳ ὑπὸ τοῦ θιάσου τῶν ἀδελφῶν Ταβουλάρη.

Κατὰ τὸ μνημόσυνον τὸ τελεσθὲν τὴν π. Κυριακὴν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Στεφάνου Ζαφειροπούλου, ἐξεφώνησε λόγον ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Δ. Στεφάνου, ἐξ ὀνόματος τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου, ὅστις καὶ ἐτέλει τὸ μνημόσυνον.

Ὄχι μόνον ἐν Ἀθήναις ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας ἐπαρχίας γίνονται καθημερινῶς συλλαλητήρια καὶ ἐκδίδονται ψηφίσματα δι' ὧν ὁ λαός, δυσηρεστημένος ἐκ τοῦ καθεστῶτος, παραπονεῖται διὰ τοὺς νέους φόρους καὶ εὔχεται ὑπὲρ τῆς μεταβολῆς τῆς Κυβερνήσεως, τῆς συγκλήσεως Ἐθνοσυνελεύσεως κ.τ.τ. Τὰ συλλαλητήρια ταῦτα γίνονται παντοῦ ἀφορμὴ ταραχῶν.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ προξένου συνελήφθη ὁ λήσταρχος Τσουλῆς καὶ ἀποστέλλεται ὑπὸ συνοδίαν εἰς Πειραιᾶ.

Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Γαλβάνη ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον στατιστικὴν τοῦ λήξαντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1893-1894, ἐν τῇ Χειρουργικῇ Κλεινικῇ, τῇ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένῃ, ἐξετελέσθησαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος 300 μικραὶ ἐγχειρήσεις καὶ 170 μεγάλαι, πᾶσαι ἀπολήξασαι αἰσίως.

Τὴν π. Δευτέραν, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων τῆς Α. Β. Υ. τοῦ βασιλόπαιδος Νικολάου, ἐψάλη δοξολογία ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῶν Ἀνακτόρων.

Ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ὀθωμανικῆς Πρεσβείας ἐδόθη παρὰ τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας Σακὴρ Πασσᾶ ὡραιοτάτη χορευτικὴ ἑσπερίς, εἰς τὴν ὁποίαν παρευρέθησαν ὁ πρωθυπουργὸς κ. Τρικούπης, τὸ διπλωματικὸν σῶμα καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῆς ἐκλεκτῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας.

Σήμερον (10 Ἰανουαρίου) ὁ πρωθυπουργὸς κ. Χ. Τρικούπης ὑπέβαλεν εἰς τὸν Βασιλέα τὴν παραίτησιν τῆς ὑπ' αὐτὸν Κυβερνήσεως. Ὡς λόγος τῆς παραιτήσεως ταύτης φέρεται τὸ ὅτι ὁ Διάδοχος, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, παρουσιάσθη εἰς τὸ συλλαλητήριον τῆς Κυριακῆς καὶ ἔδωκε διαταγὰς ἐναντίας ἐκείνων τὰς ὁποίας εἶχε λάβει παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Α'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον)

16. — Εἰς ποίαν μάχην ἐγένετο χρῆσις διὰ πρώτην φορὰν πυροβόλων;

17. — Μπ.ζ.μπ..ζ...., μπ..ζ. μπ.ζ.. ἡ πόρτα! (Γλωσσολύτης).

18. — . . . . ὁ κόμπος.
. . . . ὁ κόσμος!
(Δημώδης παροιμία).

19. — Ὅλα τὰ σβύνει τὸ νερὸ
Κ' ἐμένα αὐτὸ μ' ἀνάβει!

20. — Ποῖος εἶνε ὁ ὁρισμὸς τοῦ *Ἐλευθέρου*, κατὰ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον;

21. — Πόθεν ἡ λέξις *ἐργολαβία* κατήντησε νὰ σημαίνῃ ὅ,τι σημαίνει σήμερον κοινῶς;

22. — Τίνος ποιητοῦ εἶνε οἱ στίχοι:
Καθὼς Ἀποσπερίτης
Αὐγερινὸς καὶ Σείριος,
Κι' ἂς γίνω Σαρδανάπαλος
Καὶ χαῦνος Συβαρίτης
Καὶ μαλθακὸς Ἀσσύριος!

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΣ

Ἰλίου Μέλαθρον. Ἡ ὁδὸς Πανεπιστημίου, ἡ διακρινομένη διὰ τὰ λαμπρὰ αὐτῆς κτίρια, δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ὄχι μόνον ὡς ἕνα τῶν καλλίστων αὐτῆς στολισμῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ κομψότατον τῶν ἀθηναϊκῶν οἰκοδομημάτων, τὴν ὑπὸ τοῦ περιφανοῦς Ἐρρίκου Σλῆμανν ἀνεγερθεῖσαν οἰκίαν. Ἄλλοτε εἰς τὴν *Ἑστίαν* ἐδημοσιεύθη μακρὸν περὶ αὐτῆς ἄρθρον, ὅπου ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ εὕρῃ πᾶσαν πληροφορίαν.

Ἡ Καντάδα. Ἡ χαριτωμένη οὐμοριστικὴ εἰκὼν εἶνε ἀπὸ τὰ ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ κ. Θέμου Ἀννίνου. Τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ καλλιτέχνου μας εἶνε πλούσιον εἰς τοιαύτας συνθέσεις, διὰ τῶν ὁποίων τόσον ἀναδεικνύεται ἡ περὶ τὴν ἀπεικόνισιν τύπων καὶ σκηνῶν ἀπαράμιλλος δεξιότης του. Ἀλλὰ δυστυχῶς μένουν ἀδημοσίευτοι, ἐκτοπιζόμεναι συνήθως ὑπὸ τῆς πολιτικῆς καὶ ἐπικαίρου γελοιογραφίας. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ὁ κ. Ἄννινος ἐξέδιδε κανὲν λεύκωμα ἐκ τοιούτων γενικωτέρων γελοιογραφιῶν, θὰ εἶνε δὲ εὐτυχὴς ἡ *Εἰκονογραφημένη Ἑστία* ἂν δυνηθῇ καὶ ἄλλοτε νὰ δημοσιεύσῃ ἔργον τοῦ κ. Θέμου Ἀννίνου, πρὸς τὴν μολυβδίδα τοῦ ὁποίου εἶνε γνωστὴ ἡ ἀνέκαθεν ἰδιαιτέρα αὐτῆς συμπάθεια καὶ ἐκτίμησις.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΟΣ

Ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ μελέτῃ «Τὸ νόσημα μιᾶς βασιλίσσης κτλ.» ἐγένετο σπουδαῖον παρόραμα, ἐν σελ. 11, στήλῃ γ', στίχ. 1, ἀντὶ τοιούτου γραπτέον *γαλλικοῦ*.

κ. Δ. Λ. Ἐνταῦθα.—Εἰς τὰ γραφέντα ὑπὸ τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων» θ' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς. Ὁ κ. Γρυπάρης, καθὼς καὶ ἡ διὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν σονέττων του κατηγορουμένη (!) «Εἰκ. Ἑστία» δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρουν εἰδικώτερον καὶ αὐθεντικώτερον συνήγορον. Ὥστε ἡ ἐπιστολιμαία διαμαρτύρησίς σας περιττή. Στείλατέ μας τίποτε ἄλλο.

κ. Ι. Κουμ. Ἐνταῦθα.—Θὰ χρησιμοποιήσωμεν μερικά. Ἐντὸς τῆς ἐπιστολῆς σας εὕρομεν κάμποσα ξένα γραμματόσημα ἐσφραγισμένα. Διατί τὰ ἐσωκλείσατε;

κ. Λ. Θαυμαστήν. Ἐνταῦθα.—Ἐλάβαμεν καὶ τὰ νέα, ἀλλὰ δέν μας ἐφάνησαν καλλίτερα τοῦ παλαιοῦ. Λόγια τόσον τετριμμένα, μόνον ἡ μουσικὴ τοῦ στίχου θὰ ἔσωζε· τοῦ ἰδικοῦ σας δὲ στίχου ἡ μουσική μᾶς φαίνεται πλημμελής. Ὅλω καὶ χασμωδία! Ὁ «Χωρισμός» εἶνε τὸ καλλίτερον· ἀλλὰ δὲν εἶνε σονέττον.

κ. Χαρ. Γ. Π. Τρίπολιν. — Τὰ χειρόγραφα τοῦ Διαγωνισμοῦ ἐκείνου εἶνε πολλὰ καὶ ἡ ἔρευνα θ' ἀπῄτει πολὺν καιρόν. Ἄλλως τε οὔτε τὸ δικαίωμα ἔχομεν νὰ ζητήσωμεν τὸ ἰδικόν σας. Λάβετε τὸν κόπον νά το ξαναγράψετε καὶ νά μάς το στείλετε. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν πολὺ διὰ τὰ σταλέντα. Θὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ περισσότερα.

κ. Στ. Βασιλ. Ἀλεξάνδρειαν. — Μᾶς κολακεύουν πολὺ αἱ εὐμενεῖς ἐκφράσεις σας. Θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν ἐνέργειαν.

κ. Ἀλ. Πάλ. Λιβερπούλην.—Εἴμεθα σύμφωνοι. Ἀναμένομεν, ἀναμένομεν.

κ. Φ. Ἀλ. Βαλσαμ. Σκόπελον.—Ὑπάρχουν. Τριάκοντα λεπτὰ (30) ἕκαστον.

κ. Μ. Δ. Γ. Βουκουρέστιον.—Ἐξετελέσθησαν αἱ παραγγελίαι σας. Ἀδύνατον νὰ προφθάσῃ ὁ Φεβρουάριος! Ἐπιφυλασσόμεθα δι' ἄλλον μῆνα. Τὸ ποίημα θὰ δημοσιευθῇ. Εὐχαριστοῦμεν.

κ. Α. Γεωρ. Ἐνταῦθα.— Τὸ «Φεγγάρι» σας μέτριον. Εἰς μίαν σειρὰν ἀπὸ τέτοια μικρά, εἰμπορεῖ νὰ περάσῃ· ἀλλὰ μόνον του διὰ πρώτην φοράν, μὲ νέον ὄνομα, δὲν ἀξίζει. Ἐπειδὴ τὸ ὕφος εἶνε ὡραῖον, ὑποθέτομεν ὅτι, ὅταν σᾶς βοηθῇ τὸ θέμα, θὰ γράφετε εὔμορφα μικρά. Στείλετέ τα ἂν θέλετε, νὰ διαλέξωμεν. Πῶς σας φαίνονται τὰ μικρὰ τοῦ κ. Οἰκονομάκη;...

Κ. Α. Τρ. Ἰωάννινα.—Δὲν θά μας στείλετε καὶ τίποτε πρὸς δημοσίευσιν;

Ι. Χ. Δ. Ἐνταῦθα.—Ἐλήφθησαν. Θά τα χρησιμοποιήσωμεν.

κ. Γ. Ἐνταῦθα. — Ἔχει κάποιαν πρωτοτυπίαν, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις δὲν εἶνε τόσον καλλιτεχνική. Φαίνεται ὅτι θὰ γράψετε πολὺ καλλίτερα καὶ . . . . ἀναμένομεν.

κ. Ι. Θ. Δ. Πειραιᾶ.—Τὸ πρῶτον «Ἡ Ψυχή» εἶνε ἄξιον δημοσιεύσεως. Θά το συμπεριλάβωμεν ὅταν θὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς τὰς «Ποιητικὰς Ἀπαρχὰς» καὶ ἄλλων νέων ποιητῶν.

Ἀνθ. Λευ. Ἐνταῦθα.—Πάρα πολὺ εὔμορφον. Θὰ δημοσιευθῇ.

κ. Γ. Δ. Μεγαλόπολιν.—Ὁ κ. Ἀλέξ. Κόκκος.

κ. Ε. Κ. Μύκονον.—Στείλατε τὴν συνδρομήν σας διὰ νά σας στέλλεται ἡ Εἰκονογραφημένη. Λυπούμεθα, ἀλλὰ αὐτὰ ποῦ μᾶς γράφετε δὲν γίνονται.

κ. Π. Ἀποστόλ. Σῦρον — Ἀναμένομεν συνδρομὴν τοῦ κ. Ν. Γ. Κρ.

Οἱ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ Συνδρομηταὶ δύνανται νἀποστείλουν τὴν συνδρομήν των διὰ χαρτονομισμάτων, χρυσῶν νομισμάτων, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζιτικῶν ἐπιταγῶν, γραμματοσήμων ἑλληνικῶν, γαλλικῶν κτλ. ἐν ἐπιστολῇ συστημένῃ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—707.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 22 Ἰανουαρίου. Ἀριθ. 4.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

ΜΙΑΝ εὐχάριστον ἔκπληξιν ἐπεφύλασσεν εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν λογίους ὁ σχηματισμὸς τῆς νέας Κυβερνήσεως. Μεταξὺ τῶν μελῶν της συγκατελέχθη συνάδελφος ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων καὶ προσφιλεστέρων, ὁ κ. Ἄγγελος Βλάχος, ὡς Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Σπεύδει νὰ διερμηνεύσῃ τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην χαρὰν τῆς κοινωνίας τῶν γραμμάτων ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» ἡ πρωτίστως συμμερισθεῖσα αὐτήν, καὶ δημοσιεύει σήμερον τὴν εἰκόνα τοῦ νέου Ὑπουργοῦ, γνωρίζουσα εἰς τὸν ἤδη εὐρύτερον κύκλον της τὴν συμπαθῆ φυσιογνωμίαν τοῦ ἀνδρός, τὰ ποικίλα φιλολογικὰ ἔργα τοῦ ὁποίου ἐπὶ μακρὸν ἐγοήτευσαν καὶ ἐδίδαξαν τοὺς ἀναγνώστας της. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων συντακτῶν τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας* ὁ κ. Ἄγγελος Βλάχος, ἀπὸ τοῦ πρώτου φύλλου τιμήσας τὸ περιοδικὸν διὰ τῆς πολυτίμου συνεργασίας του, εἰς αὐτὸ ἐδημοσίευσε καὶ τοὺς γλαφυρούς του στίχους καὶ τὰ ἀνθηρότατά του χρονογραφήματα καὶ τὰς περισπουδάστους κριτικὰς διατριβὰς καὶ τὰς ἀπαραμίλλους ἐκείνας μεταφράσεις τῶν ἀριστουργημάτων τῆς συγχρόνου φιλολογίας, — ἐργασία τῆς ὁποίας ἐπὶ μακρὸν θὰ ζήσῃ ἡ μνήμη. Περιστάσεις καὶ ἀσχολίαι ἀπεμάκρυναν αὐτὸν κατόπι τοῦ κύκλου τῶν τακτικῶν συνεργατῶν. Ἀλλὰ τὸ ἀλησμόνητον παρελθὸν συνέδεσε τόσον τὸ ὄνομά του μὲ τὸ τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ὥστε, ἐκτὸς τῆς ἐλπίδος τὴν ὁποίαν μᾶς ἐμπνέει πάντοτε, μεθ' ὅλον τὸν σημερινὸν χωρισμόν, τὸ προσεχὲς μέλλον, οὔτε ἡ *Εἰκονογραφημένη Ἑστία* εἶνε δυνατὸν νὰ θεωρήσῃ ξένον πρὸς αὐτὴν τὸν Ἄγγελον Βλάχον, οὔτε ἐκεῖνος τὴν *Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν*, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τόσον δεικνύει ἀκόμη ἐνδιαφέρον. Ἄλλως τε ἓν περιοδικόν, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ζῆσαν, δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ ἕνα οἶκον ἀρχαῖον. Οἱ νέοι διαδέχονται τοὺς παλαιούς· ἡ νέα ζωὴ εἶνε ἡ ἄμεσος συνέχεια τῆς παλαιᾶς· καὶ ἂν μεταβάλλωνται τὰ πρόσωπα, ἡ παράδοσις καὶ ἡ κληρονομικότης μεταδίδει τὰ ἴδια αἰσθήματα καὶ πρὸ πάντων τὸ οἰκὸν καὶ τὸ πατρικὸν ἐκεῖνο φίλτρον, τὸ ὁποῖον τόσον στενῶς συνδέει τοὺς νέους μὲ τοὺς παλαιούς, πρὸς συγκρότησιν μόνου καὶ ἑνιαίου οἰκοδομήματος.

Ἄγγελος Βλάχος
Ὁ νέος ἐπὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργός

Βιογραφία ἐκτενὴς τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε ἐν τῇ *Εἰκονογραφημένῃ Ἑστίᾳ* ὑπὸ τοῦ κ. Ρούκη. Ἐκεῖ παραπέμπομεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μάθουν περισσότερα ἀπὸ τὸν σύντομον χαρακτηρισμόν, τὸν ὁποῖον μᾶς ἐπιτρέπει σήμερον ὁ χῶρος: Ὁ Ἄγγελος Βλάχος ἐτιμήθη καὶ ἐτίμησεν ἕως τόρα τὰ ὑψηλότερα ἀξιώματα τῆς πολιτείας. Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, Νομάρχης, Πρέσβυς, Ὑπουργός... Ἀλλ' ἔμεινε καὶ θὰ μείνῃ πάντοτε λόγιος, τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων θεωρῶν κατὰ βάθος ὡς τοὺς μόνους καὶ ἀληθεῖς αὐτοῦ συναδέλφους. Ὑπὸ τοιούτων, φίλων ἀγαπητῶν πάντοτε καὶ εὐπροσδέκτων, περιεστοιχήθη καὶ ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτοῦ γραφείῳ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀνέλαβε τὰ νέα αὐτοῦ καθήκοντα καὶ ἐδέχθη τὰ θερμὰ καὶ εἰλικρινῆ συγχαρητήρια πάντων. Ἰδιαίτερον δὲ χαρακτηριστικὸν εἶνε τοῦτο, ὅτι καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην ἀκόμη ὡμίλησε μετ' αὐτῶν περὶ ποιήσεως καὶ μάλιστα, — ἂν θέλετε, — περὶ τῶν σοννέτων τοῦ κ. Γρυπάρη, τῶν δημοσιευθέντων ἐσχάτως ἐν τῇ *Εἰκονογραφημένῃ Ἑστίᾳ*... «Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακόττες»! Οἱ γνωρίζοντες τὰς περὶ γλώσσης καὶ ποιήσεως ἰδέας τοῦ κ. Βλάχου καὶ προπάντων αὐτὸν τὸν ἴδιον, φαντάζονται πλέον πῶς ἐπρόφερε μορφάζων καὶ πῶς ἐπὶ τὸ ἀστειότερον διέστρεψε τὰς λέξεις τοῦ ξενοτρόπου τίτλου. Ἀλλὰ τὸ εἴπομεν καὶ ἄλλοτε. Τοὺς φίλους της καὶ τοὺς συνεργάτας της ἡ *Εἰκονογραφημένη Ἑστία* ἐκλέγει ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἐχόντων ἀξίαν, ἀνεξαρτήτως φιλοσοφικῶν ἢ φιλολογικῶν πεποιθήσεων· ἀγαπᾷ δὲ καὶ τιμᾷ πάντα ἔχοντα νὰ εἴπῃ κάτι καὶ δυνάμενον νὰ τὸ εἴπῃ μὲ τέχνην καὶ μὲ γνῶσιν. Καὶ τὰ προσόντα ταῦτα ποῖος εἰμπορεῖ νὰ καυχηθῇ ὅτι τὰ ἔχῃ περισσότερον ἀπὸ τὸν Ἄγγελον Βλάχον;

17 Ἰανουαρίου

Μόλις εἴχαμεν ἀποθέσει τὴν γραφίδα, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελευταίας μας συνομιλίας, ὅτε ἠκούσθησαν αἱ διάτοροι φωναὶ τῶν ἐφημεριδοπωλῶν:

— Τὸ παράρτημα καὶ ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως!

Οὕτως ἀντελαλήθη ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, τὴν διατελοῦσαν ἔτι ὑπὸ τὸν πυρετὸν τῶν συλλαλητηρίων, τὸ μέγα γεγονός. Καὶ τὰ παραρτήματα διεδέχοντο ἄλληλα καὶ ἀνηρπάζοντο κατὰ χιλιάδας καὶ ἀνεγινώσκοντο εἰς ἐπήκοον τῶν ἀγραμμάτων ὑπὸ ἀναγνωστῶν πολλάκις οἱ ὁποῖοι μόλις ἠδύναντο νὰ συλλαβίζουν...

Ἦτο ἡ ἑβδομὰς τῶν παραρτημάτων, ὅπως ἡ προηγουμένη ἦτο ἡ ἑβδομὰς τῶν συλλαλητηρίων. Ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως, — ἡ αἰτία τῆς παραιτήσεως,— ἡ πρόσκλησις τοῦ Κανάρη, — ἡ ἄρνησις τοῦ Κανάρη, — ἡ πρόσκλησις τοῦ Δεληγιάννη, — ὁ σχηματισμὸς τῆς νέας Κυβερνήσεως, — ἡ διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, — ὁ νέος ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν — ὅλα τὰ διεσάλπισαν τὰ παραρτήματα, τὰ ἔκτακτα ἐκεῖνα φυλλάρια τῶν ἐφημερίδων, ποῦ τόσῳ τὰ ἐζήλευσαν, διὰ τὴν ὑποδοχήν, μεθ' ὅλην τὴν μεγάλην κυκλοφορίαν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, τὰ τακτικὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα ἄλλο δὲν ἔκαμναν παρὰ νἀναπτύσσουν διὰ μακρῶν καὶ νὰ σχολιάζουν τὰ παραρτήματα...

Καὶ τὸ μέγα γεγονός, τὸ μετὰ τόσης ἀγωνίας ἀναμενόμενον, ἀπερρόφησε κάθε ἄλλο καὶ εἰς τὸν τύπον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Καὶ αὐτὴ ἡ φωνὴ τοῦ Διαδόχου — φωνὴ ἰσχυρὰ καὶ ἀνδροπρεπής, ἀλλ' ὀλίγον ὑπερελληνίζουσα, — κηρύσσοντος ἐν τῷ Ζαππείῳ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν Του ἐπιτροπῆς τῶν Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, ὀλίγον ἠκούσθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου, τὸν ὁποῖον ἐπροκάλεσεν ἡ πολιτικὴ ἀναστάτωσις.

Θἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ γενικὸν ρεῦμα. Δὲν θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ οὐδενὸς ἄλλου. Ἄλλως τε καὶ ὁ χῶρος, τὸν ὁποῖον διαθέτομεν σήμερον, δὲν θὰ μᾶς τὸ ἐπέτρεπε. Θὰ τελειώσωμεν λοιπὸν μ' ἓν μικρὸν ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον μᾶς ὑπενθύμισεν ἡ πληθώρα καὶ ὁ πυρετὸς τῶν παραρτημάτων.

Εἰξεύρετε καλὰ ὅτι τὰ παραρτήματα ὡς κύριον σκοπὸν ἔχουν τὴν πενταρολογίαν, καὶ ἠξεύρετε ἀκόμη ὅτι ὑπάρχουν παραρτήματα ἀληθῆ, καὶ παραρτήματα πλαστά. Τὰ πρῶτα ἔχουν καὶ ἄλλον σκοπόν· ἀλλὰ τὰ δεύτερα κανένα ἐκτὸς τοῦ προρρηθέντος, ὁ ὁποῖος καντατᾷ ἀντὶ πενταρολογίας, ἁπλούστατα καὶ ἄνευ περιφράσεων κλοπή.

Τὰς μεγάλας ἠθικοφιλοσοφικὰς αὐτὰς ἀληθείας ἐγνώριζεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὁ καλός μου φίλος Κ* καὶ ἔτρεφε τόσην δυσπιστίαν πρὸς τὰ παραρτήματα, ὥστε οὐδέποτε ἠγόραζε. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀναμμένος εἷς πόλεμος, ὁ ὁποῖος μεγάλως ἐξῆπτε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἑλλήνων καὶ προπάντων τῶν ἀθηναίων. Τὰ παραρτήματα ἐξεδίδοντο καθεκάστην καὶ διελαλοῦντο προκλητικώτατα. Ἀλλ' ὁ φίλος μου Κ* τὰ ἤκουεν ὑπομειδιῶν, περιέμενε δὲ πάντοτε τὰς πρωϊνὰς ἐφημερίδας, αἱ ὁποῖαι τὸν διεφώτιζον βραδύτερον μὲν ὀλίγον ἀλλὰ πολὺ ἀσφαλέστερον.

Μίαν ἡμέραν ὅμως δὲν ἐδυνήθη νἀνθέξῃ εἰς τὸν πειρασμόν. Ἐπρόκειτο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐξοχήν, ὁπόθεν δὲν θὰ ἐπέστρεφε παρὰ μετὰ δύο ἡμέρας. Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ξεκινήσῃ, διῆλθεν ὡς ἀστραπὴ ὁ μικρὸς πωλητὴς ξεφωνίζων·

— Τὸ παράρτημα καὶ τὰ νέα τοῦ πολέμου!

— Ἂς τὸ ἀγοράσω, εἶπε, μιὰ φορὰ κ' ἐγὼ στὴ ζωή μου...

Καὶ πραγματικῶς ἐφώναξε τὸν ἐφημεριδοπώλην καὶ ἠγόρασε τὸ παράρτημα. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἔγεινε μὲ ὅσην φαντάζεσθε εὐκολίαν. Ἤργησε πολὺ νἀκούσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ παιδίον, ἤργησε δὲ περισσότερον διὰ νὰ χαλάσῃ ἓν πεντόδραχμον, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην δὲν εἶχε ψιλὰ ὁ ἀγοραστής. Ἐπὶ τέλους ὅταν ἡ φασαρία ἐτελείωσε καὶ εὑρέθη ἐν ἡσυχίᾳ, ἔφερε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ παράρτημα καὶ ἀνέγνωσε τὰς ὡραίας ταύτας λέξεις:

«Σήμερον στερούμεθα εἰδήσεων ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου!» **Γρ. Ξ.**

Η ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΣΑΦΕΙΑ
ΕΝ ΤΗι ΠΟΙΗΣΕΙ

Σιγᾶν, ἢ κρείττονα σιγῆς λέγειν.

Ὅ,τι ὀνομάζομεν σαφήνειαν ἐν τῇ ποιήσει δὲν εἶνε ἀπολύτως καὶ πάντοτε πλεονέκτημα, καθὼς καὶ ὅ,τι καλοῦμεν ἀσάφειαν δὲν εἶνε ἀπολύτως καὶ πάντοτε ἐλάττωμα τῆς ποιήσεως. Τὸ κάλλος ποιητικῶν τινων ἀριστουργημάτων ἐκλάμπει διὰ τῆς σαφηνείας. Ἀντιθέτως δέ, τὸ χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τοῦ ὕψους ἐξ ἴσου ποιητικῶν ἀριστουργημάτων εἶνε ἡ ἀσάφεια. Κατὰ τὰς περιστάσεις, σαφήνεια καὶ ἀσάφεια εἶνε ἰσοβαρεῖς νόμοι τῆς ποιήσεως. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατανοήσωμεν ἢ διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν ἀνωτέρω διατυπουμένην ἀλήθειαν, πρέπει ἐνταυτῷ νὰ κατανοήσωμεν καὶ νὰ αἰσθανθῶμεν τοὺς δύο τούτους ὅρους μὲ ὅλον τὸ εὖρος καὶ μὲ ὅλον τὸ βάθος, τῶν ὁποίων εἶνε δεκτικοί. Τότε θὰ ἴδωμεν ὅτι αἱ λέξεις σαφήνεια καὶ ἀσάφεια ἀνακινοῦσιν ἐννοίας πολὺ διαφόρους ἐκείνων τὰς ὁποίας παριστῶσιν εἰς τὰς καθημερινὰς καὶ προχείρους συζητήσεις, ὅπου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται ἀβασάνιστος καὶ συγκεχυμένη χρῆσις αὐτῶν καὶ κατάχρησις. Καὶ θὰ ἴδωμεν τότε ὅτι κάπως διαφέρει ἡ γλῶσσα τῆς κριτικῆς ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν καφενείων.

Α'.

Ὁ μέγας Δανὸς κριτικός, ὁ Γεώργιος Βράνδες, συνέγραψε πραγματείαν περὶ τοῦ *Ἰώβ*, τοῦ ἀριστουργήματος τῆς βιβλικῆς ποιήσεως. Ἐν ταύτῃ παραλληλίζων μὲ μεγάλην ἀναλυτικὴν ἀκρίβειαν τὰ στοιχεῖα τοῦ κάλλους τὰ συναποτελοῦντα τὴν ἑβραϊκὴν ποίησιν πρὸς τὸ κάλλος τῆς Ὁμηρικῆς, εὑρίσκει ὅτι ἡ σαφήνεια εἶνε ἡ χαρακτηριστικὴ δύναμις τοῦ Ὁμήρου, ὡς εἶνε ἡ ἀσάφεια ἡ χαρακτηριστικὴ δύναμις τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰώβ. Ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ πλέει καὶ εὐφραίνεται μέσα εἰς ὠκεανὸν ἀπλέτου φωτὸς ὅπου ὅλα τὰ ἀντικείμενα τὰ διακρίνει μὲ τὴν ἰδίαν ἔντασιν τῆς καθαρότητος. Τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς ὁ θεῖος μυσταγωγός, ὁ Ὅμηρος, μὲ ποίαν φροντίδα καὶ στοργήν, μὲ ποίαν ἀκριβολογίαν περιγράφει καὶ τὰ ἐλάχιστα συμβάντα τῆς καθημερινῆς ζωῆς! Τὰ πάντα θέτει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, καὶ ἐκθέτει μὲ τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα, τὰ μέγιστα καὶ τὰ ἐλάχιστα, τὰς νίκας τῶν ἡρώων μέχρι τοῦ τρόπου καθ' ὃν οὗτοι ἐκδυόμενοι παραδίδουν τοὺς χιτῶνας των εἰς τὰς δούλας πρὸς φύλαξιν, τὴν αἴγλην τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὸ σύρτωμα τῆς θύρας. Καμμίαν λεπτομέρειαν δὲν θεωρεῖ ἀσήμαντον ὁ Ὅμηρος. Ἕκαστον ἀντικείμενον περιγράφει δι' ἑαυτὸ καὶ μόνον, καὶ ὄχι ὡς ἔμβλημα ἢ ὡς σύμβολον βαθυτέρων τινῶν ἀληθειῶν. Εἶνε τοῦτο τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς περιγραφικῆς σαφηνείας, ἥτις ὑπενθυμίζει εἰς τὸν Βράνδες τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἀνάγλυφα τῶν ὁποίων ἑκάστη μορφὴ διαγράφεται χωριστὴ εἰς ἀσκίαστον φῶς, δίχως νὰ καλύπτεται ἀπὸ τὴν σκιὰν τῆς παρακειμένης. Ὅλως διόλου ἀντίθετος εἶνε ὁ χαρακτὴρ τῆς Βίβλου. Ἡ ἀρχαία ἑβραϊκὴ ποίησις, εἰς τὰς περιγραφάς της, στερεῖται ἀπολύτως ἀκριβολογίας, καὶ κατὰ γενικὸν κανόνα, εἶνε σκοτεινοτάτη. Ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τις σαφῆ ἰδέαν τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ εἰκόνων καὶ ἀφηγήσεων. Καὶ αἱ κάλλισται περιγραφαὶ ἐν τῷ Ἰὼβ παρατίθενται ὄχι δι' ἑαυτάς, ἀλλὰ καθόσον σχετίζονται πρὸς τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας τῶν Ἑβραίων· ἐπέχουσι τόπον σκοτεινῶν συμβόλων. Τὰς περικαλύπτει τὸ μυστήριον, τὰς διακρίνει πυρετὸς ὑπερβολῆς καὶ ἐξάρσεως. Ἀλλὰ τὸ ἀνακριβὲς καὶ τὸ ὑπερβολικὸν ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ποιήσει δὲν εἶνε ἄτοπα, οὐδὲ παράτονα· εἶνε τοῦ κάλλους τῆς ἑβραϊκῆς ψυχῆς τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα, ὡς εἶνε ἡ ἀκρίβεια ἡ σφραγὶς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Βλέπομεν ὅτι ἡ καθαρὰ ἁπλότης δὲν θὰ ἤρκει πρὸς ἔκφρασιν τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ἥτις ἁρμόζεται πρὸς μόνον τὸ ἀκαταμετρήτως μέγα. Ἡ φαντασία τῶν Ἑλλήνων συγκιρνᾶται ἁρμονικῶς πρὸς τὸν λόγον, καὶ περιορίζει τὸ θεῖον εἰς καθωρισμένα ὅρια. Ἐνῷ ὅλως ἀντιθέτως ἡ ἑβραϊκὴ φαντασία συνδέει τὸ θεῖον πρὸς τὸ ἄπειρον. Καταμερίζουσιν οἱ Ἕλληνες τὰ πάντα, προβαίνουν διὰ τῆς ἀναλύσεως, διὰ τῆς λογικῆς, ἀναπτύσσουν τὰ πράγματα ρητορικῶς, φιλοσοφικῶς, μεθοδικῶς. Οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἀναλύουν, δὲν λογικεύονται, δὲν συμπεραίνουν κατ' ἀκολουθίαν, βλέπουν μόνον ἐξαφνικά· ὁραματίζονται· δὲν τοὺς φωτίζει ἡ λογική· τοὺς ἐμπνέει τὸ μαντικὸν δαιμόνιον· δὲν ἀναπτύσσουν τὰ θέματά των· ἀγνοοῦν τί σημαίνει οἰκονομία λόγου. Χωροῦσι δι' ἁλμάτων, οἱ λόγοι των εἶνε ὡς ἀστραπαί, περιπίπτουν διαρκῶς εἰς παλιλλογίας, εἶνε ἀσαφεῖς, οὔτε θέλουν νὰ εἶνε σαφεῖς. Ἡ διαφορὰ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων πόλων τοῦ ὕφους πηγάζει ἀπὸ τὴν διαφορὰν τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ περιέχοντος ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθησαν Ἑβραῖοι καὶ Ἕλληνες. Ἀλλ' ὑπῆρξεν ἐποχὴ (Ἀλεξανδρινὴ περίοδος, ἑλληνιστικὰ συγγράμματα) καθ' ἣν αἱ δύο ψυχαὶ φαίνονται προσεγγίζουσαι καὶ ὑφιστάμεναι ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν. Ὁ νεοπλατωνισμός, ἐξ οὗ διεμορφώθη ὁ Χριστιανισμός, εἶνε τὸ ἄνθος τὸ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἀμφοτέρων τῶν ψυχῶν. Ἡ Εὐρώπη τὴν πνευματικήν της ἀνάπτυξιν ὀφείλει ἐνταὐτῷ εἰς τὴν ἡλιοφεγγῆ Ἑλλάδα καὶ τὸν νεφελοστέφανον Ἰσραήλ. Ταῦτα κατὰ τὸν μέγαν Δανὸν κριτικόν, τὸν Γεώργιον Βράνδες.

Καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῶν φιλοσοφικοϊστορικῶν συγγραμμάτων του ὁ μεγαλώνυμος Ταῖν, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας» τὰς αὐτὰς περίπου ἀντιθέσεις καὶ διακρίσεις ἀναπτύσσει μεταξὺ τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ καὶ τοῦ λατινογαλλικοῦ πνεύματος. Τὸν χαρακτῆρα ἀμφοτέρων ἁγνὸν ἀνευρίσκει εἰς τὰ παλαιὰ δημοτικὰ ἄσματα τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ· ἡ θεμελιώδης μεταξὺ ἀμφοτέρων διαφορὰ ἔγκειται εἰς τὴν φανταστικὴν καὶ βαθέως ποιητικὴν ἀσάφειαν τῶν πρώτων, εἰς τῶν δευτέρων τὴν λογικὴν μέχρι τοῦ πεζοῦ σαφήνειαν. Ὁ Ταῖν ἐξαίρει τῶν Ἀγγλοσαξωνικῶν τραγουδιῶν τὸ ποιητικὸν αἴσθημα, τὸ βαθὺ καὶ σπουδαῖον. Ἀπὸ τὰ τραγούδια των δὲν ἀναδίδονται λέξεις, ἀλλὰ μᾶλλον κραυγαί. Τὰ πράγματα ὑπ' αὐτῶν δὲν ἀποδίδονται ἐν τοῖς καθέκαστα διὰ τῶν ἀναλόγων λέξεων, ἀλλὰ μόνον ὑπονοητικῶς, ἐλλειπτικῶς, συγκεφαλαιωτικῶς ἐκφράζονται, μὲ πάθος καὶ μὲ ἔκστασιν, ὡς ὀπτασίαι. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς δαψιλεῖς καὶ ἀρτίας ἀφηγήσεις, πρὸς τὰς πλουσίας καὶ σχοινοτενεῖς εἰκόνας τῆς Ὁμηρικῆς ποιήσεως ἡ δημοτικὴ ποίησις τῶν Ἀγγλοσαξώνων συσσωρεύει, συμπτύσσει, συντέμνει, συσφίγγει τὰς ἰδέας εἰς φράσεις ὡς οἷόν τε λακωνικάς, μᾶλλον ἀνακραυγὰς πεπνιγμένας ἢ φράσεις. Ἡ βάρβαρος αὕτη ποίησις εἶνε ἐντοσούτῳ γεμάτη ἀπὸ τὸ ἀνήσυχον, τὸ ἀκαταμέτρητον, τὸ σκοτεινὸν αἴσθημα τῶν ὑπερκοσμίων ἰδεῶν, καὶ ἐν τῇ βαρβαρότητι αὐτῆς ἔχει τι τὸ ποιητικώτερον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ποίησιν τῶν μεσημβρινῶν λαῶν, οἵτινες ἐκ γενετῆς φυσιολάτραι στέργουσι πρὸ παντὸς τὰ ἐγκόσμια. Ἐν γένει τὸ γερμανικὸν πνεῦμα μὲ τὴν ἰσχυράν, ζοφεράν, ἀτάκτως δὲ καὶ ἀκανονίστως βαίνουσαν φαντασίαν του, ζωηρῶς ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπενθυμίζουσαν τὴν ἑβραϊκήν, εἶνε ἡ ἀντίθεσις τοῦ λατινικοῦ πνεύματος, τοῦ κλασικοῦ, καὶ κατὰ λογικὴν καὶ κανονικὴν ἀλληλουχίαν βαίνοντος. Καὶ προχωρῶν ὁ Ταῖν, πρὸς τὸ ποιητικὸν τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος ἰδιαιτέρως ἀντιπαραθέτει τὸ πεζολόγον τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος, ὡς ἐκδηλοῦται τοῦτο εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα τῶν Γάλλων, εἰς τὰ ὁποῖα ἁγνῶς ἀποτυπώνεται ὁ χαρακτὴρ τῆς φυλῆς, μὴ ἐξαιρουμένου μηδὲ τοῦ ἀριστουργήματος τῆς δημώδους γαλλικῆς ποιήσεως, τοῦ ἄσματος τοῦ Ρολάνδου. Εἰς τὰ δημοτικὰ ἐπύλλια τῶν Γάλλων, τὰ πράγματα δὲν συλλαμβάνονται ὀνειρωδῶς καὶ ἀσαφῶς ἐν τῷ συνόλῳ των, ἀλλὰ διακρίνονται κατὰ μέρος ἕκαστον, ἡσύχως, σχεδὸν ἀπαθῶς, συζητητικῶς, ἐπιπολαίως. Τὰ ποιήματα ταῦτα, μεθ' ὅλας τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τὰς ὁποίας ἀφηγοῦνται, εἶνε πεζότατα, γυμνά, ἀχρωμάτιστα, ὁμοιάζουν πρὸς ἐμμέτρους χρονογραφίας, ἡ δὲ σαφήνεια αὐτῶν εἶνε διάφορος τῆς ὑψηλῆς Ὁμηρικῆς σαφηνείας, ἥτις ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν μεγαλοπρεπῶς ἐξωραΐζει τὰς ἱστορίας της διὰ τῶν ὡραίων εἰκονικῶν ἐπιθέτων καὶ τῆς περισσείας τῶν μεγαλοφώνων παρομοιώσεων. Ἡ πεζότης αὕτη ἐπέθηκε τὴν σφραγίδα της καὶ ἐφ' ὅλης τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, μεμετρημένης ἀνέκαθεν, σαφοῦς, διαλογικῆς, μεθοδικῆς, πνευματώδους, εἴρωνος, γνωρίσματα ταῦτα πεζογραφικῶν μᾶλλον ἢ ποιητικῶν χαρισμάτων. Διότι ἡ ἀναγέννησις καὶ ὑψηλὴ πτῆσις καὶ ἀκμὴ τῆς ποιήσεως τῶν Γάλλων κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, ἀπὸ Οὐγκὼ μέχρι Λεκὸντ Δελὶλ καὶ περαιτέρω, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἀνακαίνισιν καὶ τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ νεολατινικοῦ πνεύματος διὰ τῶν γερμανικῶν ἰδεῶν. Ὅπως ἀφ' ἑτέρου ἡ νεωτέρα ἀγγλικὴ ποίησις ἀπὸ τοῦ Σπένσερ, τοῦ Σαῖξπηρ καὶ τοῦ Μίλτωνος μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὅσον καὶ ἂν ὑπέστη διὰ τῶν αἰώνων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σημαντικῶς, τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνολατινικοῦ ἰδεώδους, ἀπομένει ἡ γνησία θυγάτηρ τῆς ἀρχαίας σκανδιναυϊκῆς Μούσης, τῆς κατ' ἐξοχὴν κλυδωνιζομένης ἐν τῇ ἀσαφείᾳ καὶ συνορευούσης πρὸς τῶν Ἑβραίων προφητῶν τὰς ἐμπνεύσεις. Τὴν ἀγγλικὴν ποίησιν ἀλλαχοῦ οὕτω πάλιν ὁρίζει ὁ αὐτὸς Ταῖν: «Κατὰ τὴν γνώμην μου πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ποίησιν οὐδεμία ἄλλη δύναται νὰ παραβληθῇ· τόσον ἰσχυρῶς καὶ ἐναργῶς αὕτη λαλεῖ πρὸς τὴν ψυχήν, τόσον βαθέως τὴν συγκινεῖ· αἱ λέξεις της εἶνε τόσον γεμᾶται ἀπὸ νόημα· καμμία ἄλλη ποίησις δὲν ἑρμηνεύει, ὡς αὕτη, τοὺς συγκλονισμοὺς καὶ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς τοῦ ἐν ἡμῖν ὄντος...»

Ἄξιος μαθητὴς τοῦ Ταῖν, ὁ Παῦλος Μπουρζέ, τὰ αὐτὰ περίπου ἐπαναλαμβάνει εἰς τὴν ψυχολογικήν μελέτην του περὶ τοῦ Ἑλβετοῦ φιλοσόφου Ἀμιέλ. Ἀντιπαραβάλλων τὸ γερμανικὸν πρὸς τὸ λατινικὸν πνεῦμα, τὸν Σαῖξπηρ, τὸν Γκαῖτε, τὸν Κάρλαϊλ πρὸς τὸν Ρακίναν, τὸν ἀββᾶν Prevost (τὸν συγγραφέα τῆς Μανὼν Λεσκῶ) καὶ τὸν Καρτέσιον, ἀνευρίσκει τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος εἰς τὸ σύνθετον καὶ τὸ περίπλοκον, τὸ ἄτακτον, τὸ μαντικόν, τὸ περιεκτικόν, καὶ τὴν ζωὴν ἐμπρός του ἐμφανιζομένην ὥς τι ἀσταθὲς καὶ ἀόριστον, ὡς ὄνειρον ἐν διαρκεῖ συνθέσει καὶ ἀποσυνθέσει. Καὶ ἀνευρίσκει ἀφ' ἑτέρου τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ λατινικοῦ πνεύματος εἰς τὴν μεθοδικὴν ἀνάλυσιν, τὴν ἁπλοποίησιν καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν ἰδεῶν, τὴν δὲ ζωὴν ἐμπρός του ἐμφανιζομένην, ὡς εὐπερίγραφον πραγματικότητα μὲ σταθερὰς καὶ καθαρὰς γραμμάς. Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν ἀφ' ἑνὸς τὸ βαθὺ καὶ ἐξ ὑποβολῆς, τὸ ἀσαφῶς δηλονότι ἐκφραζόμενον ὡραῖον, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ὡραῖον, ὅπερ ἀποτελεῖ ἡ λογικὴ καὶ ἡ σαφήνεια.

Ὁρμώμενος ἀπὸ ἄλλον, ἀλλὰ σχετικὸν κύκλον ἰδεῶν ὁ Αἰμίλιος Ἐννεκέν, ὅστις ὑπέδειξε νέους δρόμους εἰς τὴν κριτικὴν ἐπιστήμην, ἐν τῇ συγγραφῇ του περὶ «Ἐπιστημονικῆς Κριτικῆς», διακρίνει τρία εἴδη ἐκφράσεως ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῇ καθόλου καλλιτεχνίᾳ: τὴν ρητορικὴν ἔκφρασιν (expression), τὴν ὑπονοητικὴν ἔκφρασιν (suggestion) καὶ τὴν συμβολικὴν ἔκφρασιν (symbole). Εἰς τὴν ὑπονοητικὴν ἔκφρασιν ἀναφέρει τὸν ὑπαινιγμόν, τὴν ἀλληγορίαν, τὸ κατὰ σύστημα ἄκρως ἡμιτελὲς καὶ ἀόριστον τῶν εἰκόνων ζωγράφων τινῶν, τὴν ἀπέραντον μελῳδίαν τοῦ Βάγνερ, τὸ ἀσυμπλήρωτον ἐν τῇ συνθέσει, πᾶν ὅ,τι εἶνε ἐλάχιστα παραστατικὸν καὶ σαφῶς εἰκονικόν. Εἰς τὴν ρητορικὴν ἔκφρασιν ἀναφέρει τὸ κυρίως ἐκφραστικὸν ὕφος, (ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν μουσικήν), τὸ ἀποτελούμενον ἀπὸ ἀκριβολόγους εἰκόνας καὶ ἐντυπώσεις, σαφεῖς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν Ἐννεκέν, καὶ πεζάς, καθόσον εἶνε ἀναλυτικαί, τουτέστιν ἰδέαι τὰς ὁποίας κανεὶς ἀντιλαμβάνεται μᾶλλον ἢ αἰσθάνεται. Ἐνῷ ἡ ὑπονοητικὴ ἔκφρασις προσιδιάζει εἰς τὴν ποίησιν· αὕτη συγκινεῖ μὲν ἰσχυρότερον τὸν ἀναγνώστην, καθόσον παρακινεῖ αὐτὸν νὰ συνεργασθῇ τρόπον τινὰ μετὰ τοῦ ποιητοῦ διὰ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημά του· καὶ κατά τινα ἐπιστημονικὴν θεωρίαν, ἡ διὰ μόχθου ἀποκτωμένη ἡδονὴ εἶνε ἡδονικωτέρα τῆς ἀκόπου· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐκφράσεως ἔχει πολλοὺς τοὺς πολεμίους, διὰ τὸν λόγον ὅτι πολὺ κουράζουν αἱ ἀσαφεῖς, δηλονότι αἱ ἐλάχιστα μεταδοτικαὶ εἰκόνες του. Εὐτυχῶς τὰ τρία ταῦτα εἴδη τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως διὰ τῆς φιλοσοφικῆς ἀφαιρέσεως μόνον εὑρίσκονται ἐντελῶς χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων· ἐνῷ πράγματι συνυπάρχουν μοιρασμένα κατὰ ποικίλας δόσεις εἰς πάντα τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα. Εἰς ἄλλο περισπούδαστον σύγγραμμά του (Ecrivains francisés) ὁ αὐτὸς Ἐννεκὲν

ἀναπτύσσων τὰς περὶ τοῦ ποιητικοῦ καὶ τοῦ ἀντιποιητικοῦ τῶν ἰδεῶν γνώμας του, ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ περιπαθεῖς καὶ τὸ πνεῦμα προσηλοῦσαι σκηναὶ καὶ τὰ θεάματα ὅσα περιγράφονται κατ' ἀκρίβειαν καὶ λεπτομερῶς ἀναλύονται, ἢ καὶ ἁπλῶς εἶνε ἐπιδεκτικὰ τοιαύτης περιγραφῆς καὶ ἀναλύσεως, αἱ σκηναὶ αὗται καὶ τὰ θεάματα δὲν εἶνε ποιητικά· ἐνῷ ἐξ ἐναντίας τὰ σκοτεινὰ καὶ ἀσαφῆ, τὰ καινοφανῆ καὶ ἐξ ἀπόπτου θεάματα, τῶν ὁποίων ἡ ὅλως γενικὴ καὶ ὑπονοητικὴ παράστασις ἀφίνει ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς ἀναλόγους συγκινήσεις, τὰ θεάματα ταῦτα εἶνε ποιητικά. Τὴν θέσιν αὐτοῦ ταύτην διὰ μακρῶν ἀναπτύσσει ὁ Γάλλος κριτικός, τὴν ποίησιν ἀνευρίσκων, ἐν τῇ κυρίᾳ καὶ καθαρωτάτῃ αὐτῆς οὐσίᾳ, εἰς τὴν ἀσαφῆ ἀναπαράστασιν τῶν καθόλου μᾶλλον ἢ τὴν σαφῆ ἔκφρασιν τῶν καθέκαστα.

Ἡ Βασιλικὴ Πύλη τῆς Ἀλεξανδρείας

Πολὺ πρὸ τοῦ Ἐννεκὲν ὁ ἁβρὸς φιλόσοφος Joubert ἀνάλογον γνώμην ἐξέφερεν ἰσχυρισθεὶς ὅτι εἰς τὴν φύσιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ ὕφους ἔγκειται ποσόν τι ἀσαφείας· ὅτι ἡ ἀσάφεια αὕτη πηγάζει ἐξ αὐτῆς τῆς καλλιτεχνικῆς τελειότητος, ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀσυνήθων καὶ τῶν μὴ τετριμμένων λέξεων. «Εἶνε βέβαιον, λέγει, ὅτι τὸ ὡραῖον σύγκειται ἐνταυτῷ ἀπὸ κάποιον ὁρατὸν καὶ ἀπὸ κάποιον λανθάνον στοιχεῖον ὡραιότητος. Εἶνε πρὸς τούτοις βέβαιον ὅτι τὸ ὡραῖον τοῦτο εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον θελκτικώτερον ὅσῳ προσεκτικώτερον τὸ ἀναγινώσκομεν εἰς γλῶσσαν τὴν ὁποίαν μόλις ἐννοοῦμεν...» Ἀλλὰ μήπως καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὁ περιώνυμος Βρυνετιέρ, ὅστις πᾶν ἄλλο δύναται νὰ θεωρηθῇ ἢ ὡς παρασυρόμενος ἀπὸ καινοτόμους ἢ ἀβασανίστους θεωρίας, ὁμιλῶν ἐν τῇ «Revue des deux Mondes» περὶ τῆς συμβολικῆς (ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην σημασίαν τῆς λέξεως) ποιήσεως, δὲν ὥρισε πλὴν τοῦ πολυπλόκου καὶ πλὴν τῆς βαθύτητος, τῶν δύο ἀπαραιτήτων στοιχείων τοῦ συμβόλου, καὶ τρίτον σημαντικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, τὴν *ἀσάφειαν*; Ἀλλ' ἡ ἀσάφεια αὕτη, λέγει, εἶνε σχετική, οὐδὲ δύναται νὰ τὴν ἀποφύγῃ ἡ ποίησις παρὰ μὲ κίνδυνον νὰ ἀποβῇ πεζή. Τὸ ἡμίφως, ἐξακολουθεῖ, καὶ ἡ ἀσάφεια τῶν «Contemplations» καὶ τῆς «Legende des siècles» τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, ἀποτελοῦσι τὴν ὑπεροχὴν τούτων ἀπέναντι τῶν φωτεινῶν καὶ τῶν σαφῶν «Orientales». Τὰ ποιητικώτερα τοῦ Σαίξπηρ ἔργα δὲν εἶνε ὁ Κοριολάνος οὔτε ὁ Ὀθέλος, ἀλλὰ τὰ συμβολικώτερα αὐτοῦ, ἤτοι ἡ Τρικυμία, τὸ Ὄνειρον θερινῆς νυκτός, ὁ Ἄμλετ. Τί δὲ νὰ εἴπω περὶ τοῦ Προμηθέως τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ ὁποίου ἡ μυθικὴ (δηλονότι ἡ συμβολικὴ) σημασία εἶνε τόσον ἀνωτέρα τῆς δραματικῆς; Ὁ συμβολισμὸς εἶνε ἡ οὐσία τῆς ποιήσεως, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀρχαῖος ὅσον καὶ ἡ ποίησις... Τίποτε δὲν ὑπάρχει σαφὲς οὐδ' ἐντὸς οὐδ' ἐκτὸς ἡμῶν. Πανταχόθεν περικυκλούμεθα ἀπὸ σκιὰς καὶ μυστήρια. Τὸ ἄγνωστον μᾶς πιέζει· ἐν τούτῳ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. Ἂν κατορθώνομεν κάποτε νὰ γνωρίσωμεν κάτι τι ἐκ τοῦ ἀγνώστου αὐτοῦ, τὸ κατορθώνομεν ὄχι διὰ τῆς παρατηρήσεως μόνης τῆς φύσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς προσθήκης ἡμῶν αὐτῶν ἐν τῇ φύσει, καὶ δι' ἐξηγήσεων τὰς ὁποίας δὲν περιέχει ἡ φύσις». Καὶ οὕτω ἐξακολουθεῖ ὁ Βρυνετιὲρ φιλοσοφικώτατα ἀναλύων τὸν νόμον τῆς ἀσαφείας ἐν τῇ ποιήσει.

Τὸ στενὸν τοῦ χώρου δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ ἄλλας γνώμας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν μέχρι τοῦ παραδόξου ἀναπτυχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γόητος συγγραφέως Ἀνατὸλ Φράνς, καθ' ἣν «τὰ ἀθάνατα ἔργα ἐν τῇ ποιήσει εἶνε τὰ ἀσαφῆ», καθὼς καὶ τὰς ἐν τῇ γνωστῇ «Αἰσθητικῇ» τοῦ ἐπιστήμονος Εὐγενίου Βερὸν παρατιθεμένας ἰδέας περὶ ποιήσεως, καθ' ἃς οὔτε τὸ ἄπλετον φῶς, οὔτε τὸ βαθὺ σκότος, ἀλλὰ μόνον τὸ ἡμίφως ὡς ἐν τῇ φύσει, οὕτω καὶ ἐν τῇ τέχνῃ, εἶνε ποιητικόν, διότι «μόνον ἐν αὐτῷ δυνάμεθα κατ' ἀρέσκειαν νὰ συμπληρώσωμεν καὶ διερμηνεύσωμεν τὰ μισοβυθισμένα εἰς τὴν σκιὰν ἀντικείμενα».

Τὰ ἀνωτέρω ἅτινα δὲν ἐξέλεξα κατὰ σύστημα, ἀλλὰ σποράδην ἐξ ὅσων ἔτυχε νὰ ἀναγνώσω συνέλεξα, παρέθηκα ὄχι διὰ νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ἄρθρα πίστεως, ἀλλὰ διὰ νὰ βοηθήσουν πρὸς ὅσον τὸ δυνατὸν λογικὴν διάκρισιν τῶν ἐννοιῶν τῆς σαφηνείας καὶ ἀσαφείας ἐν τῇ ποιήσει, ἀντιθέτως πρὸς τὴν κατὰ γενικὸν κανόνα μηχανικὴν καὶ κατὰ πρόληψιν ἀντίληψιν αὐτῶν. Μετὰ τοῦτο δὲν ὑπολείπεται ἢ νὰ ἐξετάσω τοὺς δύο τούτους ὅρους ἢ νόμους τῆς ποιήσεως ἀναφορικῶς πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ νὰ προχωρήσω ἐξ αὐτῶν εἰς κάποιον ἐλεύθερον συμπέρασμα. Ἀλλὰ περὶ τούτων εἰς τὸ προσεχές.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Η "ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ,,[1]

Τὸ δεύτερον τοῦ βιβλίου τμῆμα περιλαμβάνει ἐν μεταφράσει 74 ᾄσματα, ἐκ διαφόρων χωρίων τῆς Λέσβου συλλεχθέντα. Πάντα δὲ ταῦτα εἶναι παραλλαγαὶ δημωδῶν ᾀσμάτων καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπιχωριαζόντων, γνωστῶν δ' ἐξ ἄλλων συλλογῶν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ἐκδότης ὀλίγων μόνον ὑποδεικνύει τὰ ἐν προδημοσιευθείσαις συλλογαῖς παράλληλα, τοῦτο ὅμως συμβαίνει, διότι δύο μόνον συλλογὰς ᾀσμάτων εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, τὴν τοῦ κόμητος Μαρκέλλου καὶ τὴν τοῦ Λεγράνδ, δὲν ἐμελέτησε δὲ τὰς λοιπάς, οὐδ' αὐτὴν τὴν τοῦ Πάσσωβ, ἐν τῇ ὁποίᾳ περιλαμβάνεται καὶ ἡ τοῦ Μαρκέλλου. Καίτοι δ' ἡ μετάφρασις εἰς τὴν γαλλικὴν φαίνεται ὅτι ἐγένετο μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας[2], δὲν δύναται ὅμως ν' ἀναπληρωθῇ δι' αὐτῆς τὸ μὴ δημοσιευθὲν πρωτότυπον τῶν ᾀσμάτων κείμενον. Καὶ ὅπου παρεντίθενται πρὸς μείζονα σαφήνειαν ἑλληνιστὶ αἱ μεταφραζόμεναι λέξεις, οὐδὲν διδασκόμεθα, διότι ἢ παραμορφωμέναι εἶναι αὗται διὰ τυπογραφικῶν ἁμαρτημάτων ἢ ἀκατανόητοι.

[1] Συνέχεια καὶ τέλος.

[2] Αἱ παρανοήσεις εἶναι σπανιώταται, σπουδαιοτάτη δὲ τούτων εἶναι ἡ ἐν σ. 161. «Donnez-le, enfants, faisons-le disparaitre (un verre de vin). La terre nous mangera». Τὸ πρωτότυπον θὰ εἶχεν ἀναμφιβόλως οὕτω περίπου:

Δόστε της, παιδιά, κι' ἂς πάῃ,
τοῦτ' ἡ γῆ ποῦ θὰ μᾶς φάῃ.

Παρατηροῦμεν προσέτι ὅτι ἀτυχὲς φαίνεται ἡμῖν καὶ τὸ σύστημα τῆς μεταφράσεως τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τοῖς μύθοις ἀναφερομένων ὑπερφυσικῶν ὄντων· οὕτω π. χ. ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν τί ὄνομα ἑλληνικὸν ὑποκρύπτεται ἐν τῷ πολλαχοῦ τοῦ βιβλίου ἀπαντωμένῳ ὀνόματι Fées· εἶναι Μοῖραι, Νεράϊδες ἢ ἐξωτικαί; Αἱ Fatae τῶν Ῥωμαίων καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν παραχθεῖσαι Fées τῶν Γάλλων εἶναι ἄλλαι καὶ ἄλλαι αἱ Νεράϊδες ἢ αἱ Μοῖραι τῶν Ἑλλήνων.— Ὁμοίως ἐν σ. 32 ἀναφέρεται «une pythonisse». Τί εἶναι αὕτη; μάγισσα ἆρά γε; ἀλλὰ τότε διατί οὐχὶ magicienne; Ἀλλαχοῦ πάλιν τοὐναντίον παρατίθενται ἀμετάφραστα ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα δύναταί τις νὰ ἐκλάβῃ ὡς κύρια ὀνόματα, ὡς λ. χ. Ligyrie (σ. 192 252) δηλ. λιγερή.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἄγγελος Βλάχος (μετ' εἰκόνος).
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἡ σαφήνεια καὶ ἡ ἀσάφεια ἐν τῇ ποιήσει, ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*
Ἡ Λαογραφία τῆς Λέσβου, ὑπὸ *Ν. Γ. Πολίτου.*
Σοννέτα, Τὸ 1894, ποιήματα ὑπὸ *Στεφάνου Μαρτζώκη.*
Μεσάνυχτα, ὑπὸ *Ἀργύρη Ἐφταλιώτη.*
Ἀθηναϊκοὶ περίπατοι: Τὸ κάτω Σιντριβάνι, ὑπὸ *Γ. Βώκου.*
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἐπιστημονικὰ Ἀνάλεκτα.—Χρονικά.
Ἀλήθειαι. — Δάνειον Πνεῦμα.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ἡ Βασιλικὴ Πύλη τῆς Ἀλεξανδρείας (εἰκών).

Ἡ πληθώρα τῆς ἐπειγούσης ὕλης μᾶς ἠνάγκασε νἀναβάλλωμεν διὰ τὸ προσεχὲς τὴν συνέχειαν τοῦ διηγήματος «*Ὄνειρον καὶ ζωή*».

Εἰς τὸ προσεχές: Τὸ 6' ἄρθρον τοῦ κ. Παλαμᾶ. — Ὁ ἰατρὸς Κότταρης, διήγημα ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου. — Οἱ ἀδελφές, ποίημα τοῦ Τέννυσον. — Ἕνα τραγοῦδι τοῦ Δροσίνη ὑπὸ Α. Ε. κτλ. κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

Οὕτως αὐτόχρημα αἰνιγματώδης εἶναι ἡ παρένθεσις ἐν σ. 230: «pour adresser des chansons au futur et à la future reine (Ναυσίκαα)!» Τί ζητεῖ τὸ ἐν παρενθέσει ὄνομα τῆς βασιλόπαιδος τῶν Φαιάκων, ἐσφαλμένως μάλιστα τυπωμένον, καὶ τίς ἡ σχέσις τῆς Ναυσικᾶς πρὸς τὰς γαλλικὰς λέξεις τῆς μεταφράσεως;

Καὶ τῶν ἐν τῷ τρίτῳ τμήματι δημοσιευομένων 60 παροιμιῶν καὶ ὀλίγων αἰνιγμάτων, ἐπίσης μειοῦται ἡ ἀξία διὰ τὴν μὴ παράθεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου. Ὡς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα καὶ αἱ παροιμίαι καὶ τὰ αἰνίγματα εἶναι πρὸ πάντων μνημεῖα γλωσσικά, ἐν μεταφράσει δὲ μόνον τὸ περιεχόμενον αὐτῶν δύναται νὰ μελετηθῇ, καὶ τοῦτο οὐχὶ πάντοτε ἀκριβῶς, ὁ δ' ἐξωτερικὸς τύπος αὐτῶν παντελῶς μεταβάλλεται· ὅθεν κατ' ἀνάγκην οὔτε ὑπὸ διαλεκτικὴν οὔτε ὑπὸ μετρικὴν ἔποψιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξετασθῶσιν, ἐν ᾧ πολλάκις ὅλη ἡ χρησιμότης τῶν κατὰ τόπους παραλλαγῶν παγκοίνων μνημείων τῆς δημώδους φιλολογίας συνίσταται εἰς τὰς διαλεκτικὰς ἢ μετρικὰς διαφορὰς αὐτῶν.

Ἐν τῷ αὐτῷ τμήματι περιλαμβάνονται καὶ εἰδήσεις περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων, προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν τῶν Λεσβίων. Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἄξια εἶναι τὰ περὶ τῶν προλήψεων τῶν συνδεομένων πρὸς τὰς ἑορτὰς τῆς πρώτης τοῦ Μαΐου καὶ τῆς Ἀναλήψεως, καίτοι αὗται δὲν εἶναι ἄγνωστοι, ἐπικρατοῦσαι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Τὰ περὶ τῶν συνειθιζομένων κατὰ τοὺς γάμους καὶ τὰς κηδείας καὶ τὰ πανηγύρια ἐκτίθενται ἐν μεγάλῃ συντομίᾳ, καὶ οὐδὲν εὑρίσκομεν ἐν αὐτοῖς τὸ προσιδιάζον εἰς μόνους τοὺς Λεσβίους, πλὴν τοῦ κατὰ τοὺς γάμους στολισμοῦ τῆς νύμφης διὰ τοῦ *κνᾶ*, ὅστις καὶ ἐν ἄλλαις τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν συνειθίζεται.

Τῶν δ' ἀναγραφομένων προλήψεων εἰσί τινες διαφέρουσαί πως τῶν ἀλλαχοῦ ἐπικρατουσῶν, καὶ τούτου ἕνεκα περίεργοι καὶ διδακτικαί. Οὕτω π. χ. ἐν Λέσβῳ δρύμματα καλοῦνται οὐχὶ αἱ πρῶται ἓξ ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου ὡς ἀλλαχοῦ, ἀλλ' αἱ τελευταῖαι τοῦ Ἰουλίου ἀπὸ τῆς 25 καὶ αἱ πρῶται πέντε τοῦ Αὐγούστου, ἐξ οὗ σαφῶς συνάγομεν ὅτι ἡ πρόληψις αὕτη ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ἀρχαίας τὰς συνδεομένας πρὸς τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Σειρίου. Αἱ ἀναθεματίστριαι εἶναι λίθοι ῥιπτόμενοι ὑπὸ τῶν διαβατῶν εἰς τόπους, ὅπου διεπράχθη φόνος, ἐξ οὗ καταδεικνύεται πιθανὴ ἡ γνώμη, τὴν ὁποίαν ἐξέφερα πρὸ ἐτῶν περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐθίμου τούτου[1]. Κατὰ τὰ πανηγύρια τὰ δέρματα τῶν σφαζομένων ἀρνίων δίδονται εἰς τὸν ἱερέα, τὸ δικαίωμα δὲ τοῦτο τοῦ *δερματικοῦ* διετήρησαν βεβαίως οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῶν προχριστιανικῶν χρόνων, ὂν αὐτὸ τὸ κατὰ τὰς θυσίας τῶν ἀρχαίων καθιερωμένον δικαίωμα τῆς εἰσπράξεως τῶν ἀπὸ τῆς πωλήσεως τῶν δερμάτων χρημάτων (τοῦ δερματικοῦ ἀργυρίου). Ὁμοίως ἐκ τῆς ἀρχαίας λατρείας παρέμεινε παρὰ τοῖς Λεσβίοις καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ δεισιδαίμονος σεβασμοῦ πρὸς τὰ δένδρα, τὰ φυόμενα πλησίον ἐκκλησιῶν. Τοὐναντίον δ' ἀκραιφνῶς χριστιανικὴ παράδοσις εἶναι ἡ περὶ τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου, ἥτις οὐσιωδῶς διαφέρουσα τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν ἐπιχωριάζει καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καθὼς κατέδειξα πρὸ ἐτῶν ἔν τινι διατριβῇ[2]. Ἀλλὰ πῶς ὀνομάζεται ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἐν Λέσβῳ; οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τὸν καλοῦσι Κουτεντέν· ἐν Λέσβῳ δὲ μανθάνομεν ὅτι φέρει ὄνομα *Κουτητὴς* ἢ *Κουλοτής*, ὅπερ γαλλιστὶ μεταφράζεται le Court. Ἂν μὴ παρεφθάρῃ τὸ ὄνομα ὑπὸ τοῦ τυπογράφου, καταστὰν ἀγνώριστον, παραδοξότατος μᾶς φαίνεται τοιοῦτος διαλεκτικὸς τύπος λέξεως σημαινούσης τὸν κοντόν.

Ἐκ τῆς ἀναγραφῆς ταύτης καταφαίνεται ὁπόσον ποικίλη καὶ ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ περιεχομένη ἐν τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ λαογραφικὴ ὕλη. Εὐχόμεθα δ' ἵνα ταχέως ὁ κ. Τζωρτζακῆς ἐκδώσῃ καὶ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς συλλογῆς του, ἀφ' οὗ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιληφθῇ ἐν τόμῳ τῶν ***Δημωδῶν φιλολογιῶν πάντων τῶν ἐθνῶν,*** τῆς συλλογῆς ταύτης πρόγραμμα ἐχούσης τὴν δημοσίευσιν λαογραφικῆς ὕλης ἐν γαλλικῇ μεταφράσει. Ὀφείλομεν δὲ ν' ἀπονείμωμεν τὸν προσήκοντα ἔπαινον καὶ εἰς τὸν συνεργάτην τοῦ κ. Τζωρτζακῆ, τὸν καθηγητὴν κ. Leon Pineau, τὸν γνωστὸν λαογράφον, ὅστις πλὴν ἄλλων αὐτοῦ ἐν εἰδικοῖς περιοδικοῖς μονογραφιῶν ἐξέδωκεν οὐ πρὸ πολλοῦ δύο ἐκτενεστάτας λαογραφικὰς συλλογάς, τὰ Παραμύθια τοῦ Ποατοῦ, καὶ τὴν Λαογραφίαν τοῦ Ποατοῦ, ἐν τῇ παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ Ernest Leroux ἐκδιδομένῃ Συναγωγῇ παραμυθίων καὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων. Διὰ τῆς μεθοδικῆς διατάξεως τῆς ὕλης, τῶν συγκριτικῶν σημειώσεων, τοῦ ἀναλυτικοῦ πίνακος, καὶ τῆς ἀκριβοῦς μεταφράσεως, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται καὶ τῆς ἑλληνικῆς κράτιστος γνώστης, προσέδωκεν εἰς τὸ βιβλίον τὸν ἐπιστημονικὸν τύπον, ὅστις εἶναι ἐχέγγυος ἀσφαλοῦς καὶ καρποφόρου χρήσεως πάσης λαογραφικῆς συλλογῆς.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

[1] Ἐν Νεοελληνικοῖς ἀναλέκτοις 1876 τ. Β' φ. 6.

[2] Ν. Γ. Πολίτου, Ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἐν Ἑλλάδι· ἐν Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τ. Ζ' 1871.

ΣΟΝΝΕΤΑ

1
ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

Γιὰ σέ, γέρο τυφλέ, ποῦ πάντα ἐμπρός μου
Σὰν ἄλλον ἥλιο βλέπω καὶ θαυμάζω,
Γιὰ σὲ φτερὰ λαβαίνει ὁ στοχασμός μου
Ὅταν τὸν κόσμο πὤπλασες κυττάζω.

Σβυέται ἡ φωνή, θαμπώνεται τὸ φῶς μου
Κ' ἐμπρὸς 'ςτὸν Ἕκτορά σου ἀνατριχιάζω,
Ἀναπνοὴ γροικῶ μεγάλου κόσμου
Καὶ τὸ κεφάλι γέρνω καὶ λογιάζω!

Τὸν μισητὸν αἰῶνα καταριοῦμαι
Ὅπου τὰ μάτια μου ἔμελλε ν' ἀνοίξω
Κι' ὅπου δειλοὶ κι' ἀπελπισμένοι ζοῦμε·

Ὅπου καρδιὰ δὲν ἔχω πειὰ νὰ δείξω,
Ὅπου μισῶ καὶ τρομερὰ μισιοῦμαι,
Ὅπου φωτιὰ ἀναγκάζουμαι νὰ ῥίξω.

2
ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Τὸν ἔπαινο τοῦ κόσμου δὲ ζητοῦμε,
Δὲ γράφουμε γιὰ δόξα περιττή,
Μέσα 'ςτὰ στήθη μαῦρα ἡφαίστεια κλειοῦμε
Καὶ 'ςτὴ φωνή μας σειέται, ἀνάφτει ἡ γῆ.

'Στ' ἀγκάθια ματωμένοι περπατοῦμε,
Δάση, βουνὰ περνοῦμε 'ς τὴ στιγμή,
Νὰ πλάσουμε νέο κόσμο ἐπιθυμοῦμε
Γιατὶ ἐδῶ ζοῦνε ἀχάριστοι, δειλοί.

'Στὴ λύπη μας κανένας δὲ δακρύζει
Καὶ δὲ ξέρουν τί κλειοῦμε 'ς τὴν καρδιά,
Τὲς πληγές μας μονάχα ἡ γῆ γνωρίζει.

Μεγάλοι βασιλεῖς 'ς τὴ δυστυχιά,
Τὴ λύπη ποῦ σκληρὰ μᾶς βασανίζει
Κάνουμε εὐθὺς ἀκτίδες νὰ σκορπᾶ.

3

Η ΕΞΟΧΗ

Προβαίνει ὁ ἥλιος σ' ὅλη του τὴ χάρη
Κι' ἀπὸ λάμψη τοὺς κάμπους πλημμυρίζει.
Μεσ' 'ς τὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
'Από βώδια θωρεῖς νὰ τριγυρίζῃ.

'Εδῶ κυττᾶς περήφανο μοσχάρι
'Στ' ὁλόξανθο σιτάρι νὰ βαδίζῃ,
"Εν ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο 'ς τὸ χορτάρι
Καὶ τὸ πλατὺ ρουθοῦνι νὰ καπνίζῃ.

Μύριες ἀξίνες σκάφτουνε τὴ γῆ
Κι' ὑψωμένες 'ς τὸν ἥλιο λαμπυρίζουν,
'Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κ' ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
"Αλλο πειὰ δὲ γροικᾶς τὴ χαραυγή
Παρὰ τὰ βώδια ἀγάλι νὰ μουγκρίζουν.

4

ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΙ ΝΟΥΣ

Γράψε, ἡ καρδιὰ παντοτεινὰ φωνάζει,
Γιὰ τὴ γλυκειὰ τοῦ κόσμου ἐλευθερία,
Γῆ κι' οὐρανὸ ἡ ψυχή μας ἀγκαλιάζει
"Οταν ἀγάπη αἰσθάνεται ἡ καρδία.

Κύτταξε αὐτὴ τὴν κτίσι π' εὐωδιάζει
Καὶ ψιθυρίζει ἀγάπη κι ἁρμονία,
Πόση εὐτυχιὰ 'ς τὸν ἄνθρωπο ἑτοιμάζει
Κι' ἀθανασία, φωνάζει, ἀθανασία.

Κι' ὅταν θελήσω ὁ δύστυχος νὰ γράψω
Μέσα ἡ καρδιὰ 'ς τὰ στήθη λαχταρίζει
Κι' ἀπὸ θυμὸ κι' ἀπὸ ντροπὴ θὰ κλάψω.

Τὸ μάτι μου γυρίζω ἀγριεμένο
Κι' ἀφ' τὰ χαρτιὰ ποῦ ἡ σκέψι μου στολίζει
"Οχι ζωὴ μὰ θάνατο προσμένω.

ΤΟ 1894

Πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας σ' ἀπομένουν,
Χρόνε σκληρέ, γιὰ πάντα νὰ κρυφτῇς,
Σὰ δύο μαχαίρια οἱ δείκτες σὲ προσμένουν
Καὶ σὰ νᾶσουν κακοῦργος θὰ σβυστῇς.

Γιὰ πέσμουτο τὴν ὕστερη στιγμή σου,
Χρόνε σκληρέ, ποιὰ μῶφερες χαρά;
Καὶ σ' ἀγαπῶ γιατὶ μεσ' 'ς τὴν ὀργή σου
'Αντὶ ἕνα χρόνο μ' ἅρπαξες πολλά.

'Αφ' τὰ χαρτιά του ὁ κόσμος θὰ σὲ σβύσῃ,
'Αλλὰ ποιὸς θὰ σὲ σβύσῃ ἀφ' τὴν καρδιά;
Ποιὸς ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ λησμονήσῃ
Χιλιάδες πάθη κι' οὔτε μιὰ χαρά;

Μεσάνυκτα σημαίνουν καὶ προβαίνει
Καινούριος χρόνος ποῦ σκορπᾷ ζωή,
Μὰ 'ς τὴν καρδιά μου ἡ ἴδια λύπη μένει
Καὶ μέσ' 'ς τὸν τάφο μόνο θὰ σβυστῇ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

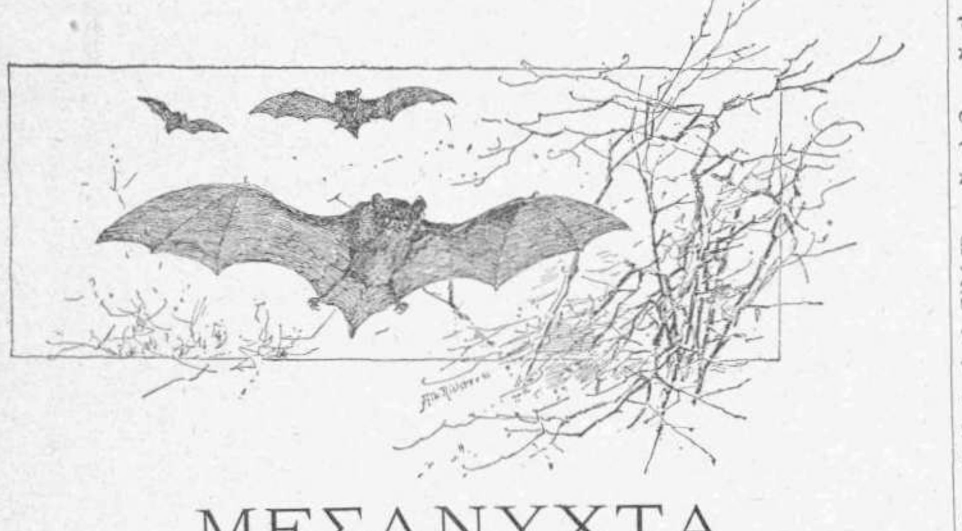

ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ

— Δὲ μοῦ λὲς τί ἔπαθες ἐψὲς τὰ μεσάνυχτα, κι ἀνέβαινες τὴ σκάλα σὰν παλαβός; 'Η νὰ μὴν εἴσουνα μεθυσμένος; ρωτάει ἕνας σπουδαστὴς τὸ συγκάτοικό του, κι αὐτὸ σπουδαστή.

— Τρελλὸς ἴσως, μεθυσμένος ὄχι. Νὰ τί μοῦ ἔτυχε· μὰ νὰ μὴν τὸ πῆς κανενός, γιατ' εἶναι καὶ ντροπῆς. Κάθουμουν καὶ διάβαζα. Κι ὄχι νὰ πῆς τίποτε ρομάντσο ποῦ σοῦ ταράζει τὸ νοῦ. 'Εφημερίδες διάβαζα. Πῆγε ἡ ὥρα ὡς δώδεκα παρὰ τέταρτο. Γύρισα κ' εἶδα τὸ ρωλόϊ, καὶ κουρασμένος καθὼς εἶμουν, ἔμειναν οἱ ματιές μου κολλημένες στὸν ὡροδείχτη. Κοντεύουνε μεσάνυχτα, εἶπα. Παράξενη ὥρα. Κρύα στιγμή, ποῦ σὲ παληοὺς καιροὺς ἔβγαιναν τὰ στοιχειά, οἱ Καλικάντζαροι, καὶ δεξεροποιοὶ ἄλλοι τῆς ἡμέρας ἐχθροί. Τώρα ποῦ καὶ τὰ φαντάσματα προοδέψανε μὲ τὸν πολιτισμό, ἔγειναν κι αὐτὰ «πνεύματα», κἔρχουνται κάποτε καὶ γαργαλίζουν τὰ νεῦρα μας. Δὲν τὰ βλέπουμε, θὰ πῆς, μὰ τί τὸ ὄφελος, ποῦ τἄχεις τριγύρω σου, θέλεις δὲ θέλεις! Ποιὸς μπορεῖ νὰ μὲ βεβαιώσῃ εἶπα, αὐτὴ τὴ στιγμὴ (δώδεκα παρὰ δέκα) πῶς δὲν ἀρχίσανε νὰ μαζεύουνται ἀμέτρητες ψυχὲς γύρω μου, καὶ δὲ θὰ κρυφοχύσουνε μέσα στὸ νοῦ μου μύριες τρομάρες μὲ τὰ παράπονά τους, ποῦ δὲν κάμνω τὸ χρέος μου στοὺς γονειούς μου, στὸν ἕνα συγγενῆ, στὸν ἄλλονα, στὸν κόσμο, στὸν ἑαυτό μου! Θὰ πῆς εἶναι καὶ μερικὲς ποῦ ἔρχουνται νὰ σὲ καθησυχάσουνε, νὰ σὲ παρηγορήσουνε, νὰ σοῦ δώσουνε θάρρος. 'Ως τόσο τοῦ κάκου· ἂς λείπουν κ' οἱ συβουλές τους καὶ τὸ καλό τους.

Σηκώθηκ' ἄξαφνα ἀπὸ κεῖ ποῦ κοίτουμουν ξαπλωμένος, καὶ κάθησα στὴν καρέγλα, κοντὰ στὸ τραπέζι. Τὸ ρωλόϊ ἀντίκρυ πάντα (δώδεκα παρὰ πέντε). Αἰσθάνθηκα σὰ νἄφυγε ὡς κ' ἡ ἀγαπημένη μου ἡ Μοναξιά, καὶ μ' ἀφῆκε ὁλομόναχο μ' αὐτὴ τὴν τρομερὴ συντροφιά. Δὲν ἄκουγες τίποτις ἔξω, τίποτις μέσα, ἐξὸν τἀκούραστο τοῦ ρωλογιοῦ χτύπημα, ποῦ σἔφερνε μὲ παράξενο πεῖσμα κατὰ τὶς δώδεκα, κι ἀναπνοὴ νὰ πάρῃς δὲ σἄφινε!

Εἶπα μιὰ στιγμή, ἂς ἔρθουν! πρώτη φορὰ δὲ θὰ εἶνε. Αὐτοὶ μἐνοχλοῦν τώρα, θἄρθῃ καὶ μένα ἡ σειρά μου νὰ ἐνοχλῶ τὰ παιδιά μου, τὰ 'γγόνια μου. τὰ ξέγγονα καὶ τὰ παραξέγγονα. Τί τάχα! Τί κακὸ θὰ μοῦ κάμουν, καὶ γιατί;

"Ο τι γύρισα νὰ ξαναδῶ τὸ ρωλόϊ, (δώδεκα παρὰ δύο) κι ἀκούγω ἕνα τρίξιμο κάπου στὴν κάμερα. Τώρα ἔλα πές μου, τί νὰ σημαίνῃ αὐτὸ τὸ τρίξιμο! γιατὶ αὐτὴ τὴν ὥρα, κι ὄχι τὶς ἕντεκα, τὶς δέκα, τὶς ἐννιά, ἐκεῖ ποῦ διάβαζα! Τοῦ κάκου. 'Εδῶ μέσα ὑπάρχει ζωή, ὑπάρχει ἐνέργεια, μπαινοβγασίδι, φασαρία. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν κάμνουν καὶ συμβούλιο γύρω μου! Φαντασία, θὰ πῆς· μὰ γιατὶ νὰ μὴν τὸ φανταστῶ, ἀφοῦ δὲν ξέρω πῶς εἶναι ἀλήθεια καὶ τὸ ἐνάντιο!

Νά, ἀκόμα μερικὰ τίκ, καὶ θὰ χτυπήσουν οἱ δώδεκα... Καλὲ δὲ λὲς πῶς εἶσαι τρελλός! Σήκω καὶ περπάτηξε μὲς στὴν κάμερα. Κι ἂς χτυποῦν κι ἄλλες δώδεκα.

Σηκώθηκα καὶ περπατοῦσα μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες, ἀπάνω καὶ κάτω· καὶ χτυποῦσαν οἱ δώδεκα. Ταὐτί μου δὲν ἴδρωνε· σφύριζα καθὼς περπατοῦσα μὲ πόδι βαρύ· ποῦ νἀκούσῃς τριξίματα τέτοια ὥρα! Μπῆκε κάποια παρηγοριὰ στὸν ἀέρα, σὰ νὰ γύρισε πίσω κ' ἡ μοναξιά, σὰ νἄφυγαν τὰ φαντάσματα νὰ βροῦν ἄλλους νὰ παίξουν μαζύ τους.

Τὸ χτύπημα ὡς τόσο τοῦ κουδουνιοῦ ἔπαψε, σταμάτησα καὶ γὼ τὸ περπάτημα χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Γιατὶ νὰ σταματήσῃ αὐτὸ τὸ περπάτημα! Κάποιος πρέπει νὰ ἦρθε μέσα αὐτὴ τὴ στιγμή. Ποιὸς νὰ εἶναι, καὶ ποῦ! 'Απὸ μπρός μου; ἀπὸ πίσω; δίπλα; "Ας γυρίζω κι ἂς βλέπω ἀπὸ παντοῦ, νὰ φοβᾶται νὰ μὲ σιμώσῃ. Νὰ τὸ καταλάβῃ πῶς τὸ ξέρω πῶς εἶναι δῶ. "Αλλο τρόπο δὲν ἔχει. Μιὰ νὰ μοῦ πάρῃ τὸν ἀέρα κι ἀλλοίμονό μου! Νἀνάψω ὡς τόσο κι αὐτὸ τὸ κερὶ πρὶ νὰ σβύσω τὴ λάμπα καὶ φύγω. Θὰ πῆς φυσάει μιά, καὶ σοῦ σβύνει καὶ τὸ κερί. Αἴ, τότες τὸ ρίχτεις στὸν κρότο, σέρνεις μιὰ φωνή, σπάνεις ἕνα παράθυρο, χαλνᾶς τὸν κόσμο, καὶ πηγαίνει τὸ «πνεῦμα» στὴν ἡσυχία του.

"Αναψα τὸ κερί, εἶδα πάλι ἀπὸ τὴ μιά, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπὸ πίσω μου, καὶ γλίγωρα γλίγωρα σκύβω καὶ σβύνω τὴ λάμπα. Παίρνω τὸ κερὶ στὸ χέρι, κ' ἴσια στὴν

πόρτα. 'Ανοίγω τὴν πόρτα, ρίχτω ἄλλη μιὰ ματιὰ ἀπὸ πίσω μου, καὶ καθὼς κοίταζα ἀπὸ πίσω, σκουντούφλησα κάπου. ἀνάθεμά με! καὶ μὲ τὴν ὁρμὴ ποῦ σκουντούφλησα σβύνει καὶ τὸ κερί!

Θάρρεψα πῶς ἔτρεξαν ὅλα τὰ «πνεύματα» τότες καὶ τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς γειτονιᾶς νὰ μἀγκαλιάσουνε, νὰ μὲ πάρουν μαζί τους! Δυὸ πηδήματα καὶ φτάνω στὴ σκάλα. "Αλλα δυό, καὶ τὴν ἀνεβαίνω. Τότες εἶναι ποῦ πρέπει νὰ μἄκουσες. Κ' ἴσως ὄχι τόσο τὰ πηδήματα, ὅσο τὸ ξεφώνημα τοῦ ψεύτικου τραγουδιοῦ μου, καθὼς ἔμπαινα μέσα, ἀγριεμένος, ἀφανισμένος, τρελλός.

"Αχ, ἐκεῖνα τὰ μισοκοιμισμένα σου μάτια, σὰν μπῆκα μέσα, καὶ σ' εἶδα στὸ κρεββάτι ζωντανό, ἀναπαυμένο, ἀξέννοιαστο! "Αγγελος νὰ εἴτανε δὲ θὰ μὲ σύχαζε τόσο!

— 'Αλλοίμονο! Καὶ θέλεις νὰ μᾶς μάθῃς κ' ἐπιστήμη, καὶ μάλιστα γιατρική!

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΚΑΤΩ ΣΙΝΤΡΙΒΑΝΙ

Μπροστὰ εἰς τὸ Παληὸ-Τζαμί, πίσ' ἀπὸ τὸ Μοναστηράκι, τοῦ ὁποίου τὸ ἱερὸν βῆμα τριανταφυλλὶ προβάλλει ἀνὰ μέσον τοῦ ρυπαροῦ, τοῦ ἀσφυκτικοῦ, τοῦ καπνισμένου καὶ ἀπόζοντος δρομίσκου, ποῦ φέρει εἰς τὴν ὁδὸν 'Ερμοῦ, ἐκτείνεται τὸ *Κάτω-Σιντριβάνι*, ἡ στενὴ καὶ μικρὰ καὶ πολυθόρυβος πλατεῖα. Τὸ *'Επάνω*, δίδυμον ἀδέλφι του, τὸ ἄλλοτε διανοιγόμενον πρὸ τοῦ ναΐσκου, τὸ παρέσυρε, τὸ ἐξηφάνισεν ἡ μεταρρυθμιστικὴ ἐργασία τῆς ὑπογείου σήραγγος καὶ ἴχνη ἀμυδρὰ τῆς πάλαι ποτὲ ὑπάρξεώς του καὶ εὐκλείας ἀπέμειναν ἐκεῖ μερικοὶ γκρεμισμένοι τοῖχοι, ἐφ' ὧν σώζονται ἀκόμη ἄτεχνοι καὶ ἀνορθόγραφοι ἐπιγραφαὶ μικροκαφενείων, ἄλλα χαλάσματα καὶ ἐρείπια, στέγαι μόλις στηριζόμεναι ἐπὶ ἑτοιμορρόπων δοκῶν, παράθυρα χαίνοντα, ρήγματα πλατέα, χάσματα βαραθρώδη καὶ ὀπαὶ βαθεῖαι.

"Ολος ὁ ἐκεῖ διάγων ὕποπτος πληθυσμὸς ἤδη προσετέθη εἰς τὸ γειτονικὸν κέντρον, ὅπου σήμερον κατασταλάζει παρὰ τὸν ἐργατικὸν μικρόκοσμον ὅ,τι ἀνθρωπίνως ἀπαίσιον καὶ βδελυρὸν ἔχει ἡ 'Αθήνα. Δυσοσμία βαρειά, ἀνυπόφορος ἀπὸ τὰ γύρω μαγερειά, βόχα ἀπὸ τὰ μπακάλικα, βρῶμα ἀπὸ πετσιὰ κατεργαζόμενα, βρῶμα ἀπὸ τσαρούχια τὸ σκοτίζει, πυκνὴ τὸ περιβάλλει, ὑπόξυνος καὶ μουχλιασμένη τὸ πνίγει, ἐνῷ ἡ ὄψις του εἰδεχθὴς ἐπιφαίνεται μὲ τοὺς γηραιοὺς καὶ ἀκαθάρτους τοίχους τοῦ Τζαμιοῦ, μὲ τὰ κάτωθεν μικροπαπουτσίδικα καὶ τὰ τσαρουχάδικα, ποῦ ἔξωθεν ἀνεμίζονται κρεμασμένα σωροὺς-σωροὺς τὰ τσαρούχια κατακόκκινα, περαιτέρω μὲ τὰ μαγερειὰ ποῦ χαμηλὰ ξανοίγουν καὶ ἐπιδεικνύουν διὰ μέσου τῶν μεγάλων ὑαλωτῶν των τὰ πλινθόκτιστα τζάκια καὶ τὴν μπακιρένιαν χύτραν τοῦ πατζᾶ, δεξιᾷ μὲ τὸ πολυσύχναστον καφενεῖον, ποῦ κατέναντι ὑψώνουν τοὺς κορμούς των τρεῖς γυμναὶ καὶ φιλλορροοῦσαι τώρα λεῦκαι, μὲ τὴ βρυσοῦλα παρακάτω, πέραν ἐκεῖ πρὸς τὸν φέροντα εἰς τὴν ὁδὸν 'Ερμοῦ δρομίσκον μὲ τὰ γλυκατζίδικα, ὅπου γεμάτα μυίγαις τὰ ταψιὰ προβάλλουν, καὶ τὸν φοῦρνον ποῦ τὸν διευθύνει φουρνάρης ντιστεγκὲ μὲ ζακὲν καὶ λαιμοδέτην, σεβαστὴ λευκάζουσα μορφή, καὶ δίπλα τὰ μπακάλικα, ἐνῷ εἰς τὰς γωνίας τῆς πλατείας διακρίνονται ὁ πάγκος κανενὸς μπαλωματῆ, τὸ φορητὸν ἀμάξι πλανοδίου μανάβη, ἕνας γέρως ποῦ πουλάει αὐγά, μιὰ γρηά, ποῦ πουλάει λάχανα.

'Εδῶ δουλεύουν οἱ ἐργατικοί, ὁ φούρναρης ποῦ βάζει τὰ ταψιὰ 'στὸ φοῦρνο καὶ τὸ ξύλο τοῦ φτυαριοῦ του ξεπετιέται ξαφνικὰ ὡς τὰ μισὰ τῆς στενωποῦ καὶ πάλιν ξαναχάνεται καὶ μετ' ὀλίγον ξαναβγαίνει, ἐπικίνδυνον ἐμπόδιον 'στοὺς διαβάτας, ὁ μπαλωματής, ποῦ σκυμμένος μπαλώνει καὶ κτυπᾷ καρφώνων, ὁ μικροπωλητής, ποῦ ταχὺς περνᾷ καὶ ἐξαγγέλλει τὸ ἐμπόρευμά του, μέσα οἱ ὑπηρέται ποῦ πᾶνε κι' ἔρχονται καὶ σερβίρουν τοὺς πελάτας, οἱ τσαρουχάδες ὅπου σταυροπόδαρα τραβοῦνε βελονιαίς, ἕνας ἐφημεριδοπώλης ποῦ σκούζει τὴν ὀξεῖάν του κραυγήν, ἕνας ψαρᾶς ποῦ φωνάζει τὰ ψάρια του. 'Εκεῖ χαζεύουν καὶ γλεντοῦν οἱ ἄεργοι, ὕποπτος κόσμος, μόρτηδες καὶ ρεμπεσκιέδες, ἄλλοι μεροκαματιάριδες τοῦ γλυκοῦ νεροῦ, οἱ λαϊκοὶ παληάτσοι, ποῦ παριστάνουν εἰς τοὺς δρόμους κάθε ἀποκρηᾶ, ὁ Γαρδαρόμπας, ποῦ κάνει τὸ γαϊτανάκι, ὁ Κανέλλος ποῦ βγαίνει μὲ τὴν γκαμήλα, ὁ Τσιγκιτσάγκας ποῦ κάνει τὰ ρόπαλα.

'Εδῶ δουλεύει ὁ φτωχὸς λοῦστρος, ὁ τίμιος ὑπηρέτης, ὁ προκομμένος ταβερνιάρης, ὁ γέρως ποῦ πουλάει τὰ αὐγά, ἡ γρηὰ ποῦ πουλάει τὰ λάχανα, ὁ κουλουρτζῆς ποῦ καρτερεῖ εἰς τὴ γωνιά, ὁ προεξοφλητὴς ἐκεῖ στὸ βάθος, ποῦ προεξοφλεῖ συντάξεις. 'Εκεῖ ραθύμως ἐξαπλώνει τὴν ἀρίδα του, ἡδυπαθῶς ρουφάει τὸν ναργιλέ του ὁ τραμποῦκος, ποῦ δὲν ἔχει δουλειά, ὁ τεμπέλης ἐργάτης, ὁ μαραγκὸς ποῦ δὲν ἐπῆγε στὴν παράγκα του, ὁ κτίστης ποῦ δὲν ἐπῆγε 'στὸ γιαπί του, ὁ κόσμος τοῦ γλεντιοῦ, ὁ κόσμος τοῦ καθισιοῦ, οἱ ρεμπέταις καὶ ἡ παληανθρωπιαίς, οἱ ἄσωτοι καὶ οἱ χασομέρηδες, οἱ μπεκρῆδες καὶ οἱ μόρτηδες.

"Ετσι περνάει ἡ ἡμέρα. Κἄποτε ἐμφανίζεται ὁ Κορέος ὁ λαϊκὸς ποιητὴς καὶ ἀμίμητος εὐφυολόγος, ἀλλὰ καὶ φρικτὸς αἰσχρολόγος, ποῦ ἦτο ἄλλοτε τσαγκάρης καὶ ἔχασε τὸ φῶς του πρὸ ἐτῶν, τὴν ἀντρειά του καὶ τὸ μεγαλεῖόν του, καὶ μόλις πρὸ πενταετίας κατόπιν ἐπιτυχοῦς ἐγχειρήσεως ἐπανέβλεψε, καὶ ἐξακοντίζει δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ εἰς τοὺς παρενοχλοῦντας αὐτὸν τὰ αἰσχρά του καὶ ὑβριστικὰ ἐπιγράμματα καὶ εἰς τοὺς ἐλεοῦντας αὐτὸν ἀπαγγέλλει μὲ περιπάθειαν τὰ τρυφερά του ἐρωτικὰ ποιήματα εἰς στίχους τεραστίων διαστάσεων ἀλὰ Βερλαίν, ἐὰν δὲν εἶνε βλασφημία ἡ παραβολή:

Χαίρεις ὄντας περνῶ ἀπὸ τὸ παραθύρι ποῦ κάθεσαι, [μάτια μου.
Θαυμάζω τὴν εὐμορφιά σου καὶ τὰ ξανθά σου μαλλιά,
Εἶσαι τοῦ Μαγιοῦ τριαντάφυλλο, ἄστρο ὁλοφώτεινο [τοῦ οὐρανοῦ
"Αξια τὰ κάλλη σου τὰ ὑπερθαύμαστα!

Καὶ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, φεύγουν οἱ ἐργατικοί, πηγαίνουν σπίτι των, κλείνουν τὰ μαγαζειὰ ἐνωρὶς καὶ ἕνα μόνον μαγέρικο, ποῦ δίδεται πατσᾶς, ἀπομένει ἀνοικτὸν καὶ τὸ καφενεῖον κατέναντι θολὰ φωτισμένον ὑπὸ τοὺς καπνοὺς ποῦ τὸ πνίγουν καὶ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν πατσᾶ βραχνὰ ἀκούονται ᾄσματα μεθύσων καὶ μέσα εἰς τὸ καφενεῖον ἀγρυπνεῖ καὶ θορυβεῖ ὡς τὸ πρωὶ ἡ ὕποπτος πελατεία τῶν ἀέργων καὶ τῶν μόρτηδων.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΒΩΚΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Νέον ἀέριον ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ.

'Η Χημικὴ 'Εφημερὶς γράφει περὶ τῆς ἐτησίας συνελεύσεως τῆς ἐν Λονδίνῳ Βασιλικῆς 'Εταιρίας, ἐν ᾗ ὁ προεδρεύων λόρδος Κέλβιν, δηλαδὴ ὁ περιώνυμος φυσιοδίφης Θόμσων, ἔκαμεν ἐνδιαφερούσας ἀνακοινώσεις περὶ τοῦ νεωστὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀνακαλυφθέντος ἀερίου. 'Εξήγησεν ὅτι ἡ ἀνακάλυψις νέου, μέχρι τοῦδε ἀγνώστου, ἀερίου ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ εἶνε ἄνευ ἀμφιβολίας τὸ σπουδαιότατον ἐπιστημονικὸν γεγονὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους. "Ηδη κατὰ τὸ 1882 ὁ λόρδος Ράγλεϊγ ὑπεστήριξε τὴν ἰδέαν, λόγου γενομένου περὶ τοῦ «Νόμου τοῦ Πράουτ» ὅτι ἡ προσέγγισις τῶν ἀτομικῶν βαρῶν πρὸς ἁπλᾶς μονάδας καὶ ἀκεραίους ἀριθμοὺς ὑπὸ φυσικοφιλοσοφικὴν ἔποψιν δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμηθῇ καὶ ὅτι ἐνδεχόμενον διὰ συνεχῶν ἀκριβῶν ἐρευνῶν περὶ τῶν πυκνοτήτων τῶν σπουδαιοτέρων ἀερίων νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο. "Εκτοτε εἰργάσθη ὁ λόρδος 'Ράγλεϊγ ἐπὶ 12 ἔτη μετὰ μεγίστου ζήλου πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἀφοῦ ὁ «Νόμος τοῦ Πράουτ», συνεπείᾳ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Ράγλεϊγ καὶ ἄλλων, περὶ τοῦ ἀτομικοῦ βάρους ἐπὶ τέλους ἐτέθη κατὰ μέρος, οὗτος ἐξηκολούθησεν ἐξετάζων μετ' ἀκαταπονήτου ἐπιμονῆς τὸ "Αζωτον καὶ ἐξήγαγε τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ περιέχεται πλὴν τοῦ 'Αζώτου καὶ ἕτερον, μέχρι τοῦδε ἄγνωστον, βαρύτερον ἀέριον. "Οτε ἡ ἀνακάλυψις εἶχε φθάσει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξέτασιν ὁ καθηγητὴς Ράμσαϋ καὶ μικρὸν κατόπιν κατωρθώθη νὰ ἀπομονωθῇ τὸ νέον ἀέριον. Μέχρι τοῦδε ἐξήχθη τὸ περίεργον ἀποτέλεσμα, ὅτι τὸ ἀέριον δὲν ἐπιδέχεται ἕνωσιν μὲ καμμίαν ἐκ τῶν χημικῶν οὐσιῶν μεθ' ὅσων μέχρι τοῦδε τὸ ἐβασάνισαν. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην τοῦ λόρδου Κέλβιν, δὲν ὑπολείπεται νὰ μάθωμεν παρὰ ποίας περιέργους φυσικὰς καὶ χημικὰς ἰδιότητας ἔχει τὸ νεωστὶ ἀνακαλυφθὲν συστατικὸν τῆς ἀτμοσφαίρας ἡμῶν.

Τὸ κοκκίνισμα τῶν ἀστακῶν.

Οἱ ἀστακοί, ὅπως καὶ οἱ καρκῖνοι, ἔχουσιν ἐν τῷ ὀστράκῳ αὐτῶν μίαν κυανῆν ἢ σκοτεινόχρουν χρωστικὴν οὐσίαν, τὴν ὁποίαν παραλαμβάνει τὸ ζέον ὕδωρ ὅταν μαγειρευθῶσιν, ἀφίνον νὰ φαίνεται μόνον ὁ ἀδιάλυτος ἐν ὕδατι διαλυτὸς δὲ μόνον εἰς τὰ λίπη ἐρυθρὸς χρωματισμός. Τὸ σκοτεινὸν χρῶμα δύναται νἀφαιρεθῇ καὶ δι' οἰνοπνεύματος ζῶντος τοῦ ἀστακοῦ ἄνευ θερμάνσεως, τοιουτοτρόπως δὲ οἱ παλαιότεροι ἡγεμονικοὶ μάγειροι (ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν δὲν ἐτιμωρεῖτο τὸ βασάνισμα τῶν ζώων) κατώρθωναν νὰ παραθέτωσιν εἰς τὰ γεύματα ζῶντας ἐρυθροὺς ἀστακούς. Εἴς τινα μέρη ἐν τούτοις ἀπαντῶσι ζῶντες τοιοῦτοι

ἐρυθροὶ ποτάμιοι ἀστακοί, παρὰ τοῖς ὁποίοις φυσικῶς δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σκοτεινοῦ χρωματισμοῦ τοῦ καλύπτοντος τὸν ἐρυθρόν. Οὗτοι ἀποτελοῦσι παραλλαγὴν εἰς ἣν δίδεται τὸ ὄνομα Ρουβῖνος (Rubinos). Ἀντιστρόφως εὑρίσκονται εἴς τινας ποταμοὺς παρορίους (π. χ. ἐν Εὐβοίᾳ κλπ.) ἀστακοὶ οἵτινες δὲν χάνουσι καὶ βραζόμενοι τὸ σκοτεινὸν αὐτῶν χρῶμα. Εἶνε λίαν νόστιμοι τὴν γεῦσιν καὶ ἔχουσι τὸ προτέρημα ὅτι ἀναπτύσσονται καὶ εἰς λίαν ἀσβεστοῦχα (γλυφὰ) ὕδατα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν προκόπτουσι τὰ ἄλλα εἴδη τῶν ἀστακῶν.

Ρ*

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Τὸ τελευταῖον φυλλάδιον τοῦ Παρνασσοῦ ἐκτὸς ποικίλης ἄλλης φιλολογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ὕλης ἀξιαναγνώστου, περιέχει ἓν διήγημα τοῦ κ. Κ. Μεταξᾶ Βοσπορίτου «Ὁ Συνταγματάρχης Κουμέσκος» καὶ ὡραίαν μετάφρασιν τῆς «Κόρης τοῦ Χρυσικοῦ» τοῦ Οὐλανδ ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Ἠλιακοπούλου.

Ὑπὸ τοὺς κ.κ. Παντόπουλον καὶ Καρδοβίλλην ἐσχηματίσθη νέος θίασος ὀνομασθεὶς «Θίασος Ἀθηνῶν» ὁποῖος θὰ δώσῃ σειρὰν παραστάσεων ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Κωμῳδιῶν.

Ὁ κ. Δ. Βερναρδάκης μεταβαίνει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως παραστῇ κατὰ τὰς δοκιμὰς καὶ τὴν πρώτην παράστασιν τῆς Φαύστας, τὴν ὁποίαν θὰ ὑποδυθῇ καὶ ἐκεῖ ἡ Δεσποινὶς Βερώνη.

Εἰς τὸ τελευταῖον φυλλάδιον τοῦ βιενναίου περιοδικοῦ «Παρὰ τὸν ὡραῖον γλαυκὸν Δούναβιν» ἐδημοσιεύθη γερμανικὴ μετάφρασις ἑνὸς διηγηματίου τῆς Δδος Εὐγενίας Ζωγράφου, ἐπιγραφομένου «Σύ!» Τὴν μετάφρασιν ἐφιλοπόνησεν ἡ κυρία Φαννὴ Ὀροβιτς.

Μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς ὑπὸ τὸν κ. Τρικούπην Κυβερνήσεως ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐκάλεσε τὸν ὑποναύαρχον κ. Κανάρην, πρὸς σχηματισμὸν ἀχρόου ὑπουργείου. Ἀλλὰ τούτου ἀρνηθέντος, ἡ νέα Κυβέρνησις ἐσχηματίσθη ὑπὸ τὸν κ. Δεληγιάννην, πρώην πρέσβυν ἐν Παρισίοις, ὡς ἑξῆς· Νικόλαος Δεληγιάννης, Πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν.—Ἰωάν. Παπαδιαμαντόπουλος, ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν.—Δ. Κριεζῆς, ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν —Θεμ. Κετσέας, ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν.—Σ. Ἀραβαντινός, ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης.—Ἄγγελος Βλάχος, ἐπὶ τῆς Παιδείας.—Ν. Μεταξᾶς, ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν.

Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας διωρίσθη ὁ κ. Κ. Βοῦλτσος, ταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς διεκόπησαν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Μετὰ τὴν προθεσμίαν ταύτην θὰ δημοσιευθῇ τὸ διάταγμα τῆς Διαλύσεως τῆς Βουλῆς. Αἱ ἐκλογαὶ τῶν νέων βουλευτῶν θὰ γίνουν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Α΄

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον)

23. — Ἂν προσθέσωμεν ἓν γράμμα, τὸ αὐτὸ πάντοτε εἰς ἑκάστην τῶν τεσσάρων τούτων λέξεων,

ἄκρος, εἶδος, ἕρκος, ἄκων

δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἄλλας τέσσαρας.

24. — Ποῖος ἀπεχαιρέτισε τὴν Ὁλλανδίαν, ὅπου δὲν ἔτυχε τῆς ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, τὴν ὁποίαν ἐπερίμενε, διὰ τῆς ἑξῆς περιφήμου φράσεως:

Adieu, canards, canaux, canailles!

25. — **Αεπιλορδδττ** (Ἓν ὄνομα).

26. — Νὰ εὑρεθοῦν τὰ συνώνυμα τῶν κατωτέρω λέξεων (ἢ τὰ σχεδὸν συνώνυμα, διότι εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν λέξεις ἐντελῶς συνώνυμοι εἶνε σπάνιαι)

Ζωή, *Ἵππος, Ἀκάθαρτος, Χρέος, Ἰσχυρός,* καὶ ἐκ τῶν ἀρχικῶν τῶν συνωνύμων νὰ σχηματισθῇ μία λέξις.

27. — *Νειάτα χαρωπὰ περνοῦν τριγύρω του,*
γελοῦνε, μιλοῦν οἱ ἄλλοι, ξευγαρόνουν,
κ' ἐκεῖνος ὠχρὸς σωπαίνει κ' ἀκουμπᾷ
τὸ κεφάλι ἐπάνω στὸ χέρι γλυκά.

Νὰ διορθωθῇ τὸ χαλασμένον τετράστιχον καὶ νὰ εὑρεθῇ ὁ ποιητής του.

28. —
Ἤγουν τουτέστι δηλαδή, μὲ ἄλλους λόγους ἤτοι
Ἡ Ἀφροδίτη εἶσαι σύ, ἐσὺ 'σαι ἡ Ἀφροδίτη!

Ποῖος ἔκαμε τὴν γνωστοτάτην αὐτὴν παρῳδίαν καὶ ποῖον ποιητὴν παρῳδεῖ;

29. — Εἰς τίνα περίστασιν ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τοῦ τηλεσκοπίου;

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Στὸ Λεύκωμα τῆς ἀδερφῆς μου.

Στὴν θάλασσα τοῦ βίου σὰ βγῇς νὰ ταξειδέψῃς,
Ἂν σ' εὕρουν τρικυμίες καὶ βαρυχειμωνιά
Σ' ἕνα λιμάνι μόνο θεναὕρῃς ἂν γυρέψῃς
Ἀσφάλεια καὶ εἶνε τοῦ ἀδερφοῦ ἡ καρδιά.

ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΧΟΣ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Σὲ δυὸ ἠθοποιούς.

Ὅταν παρασταίνῃ ὁ Γιάννης
Σκάζουν οἱ ἄνθρωποι ἀπ' τὰ γέλια.
Ὅταν παρασταίνῃ ὁ Κώστας
Σκάζουν οἱ ἄνθρωποι τὰ γέλια.

ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΧΟΣ

κ. Λ. Θ. Κ. Ναύπλιον.—α΄) Ἑξαμήνους συνδρομὰς δὲν δεχόμεθα. β΄) Τὸ ζήτημα θὰ δημοσιευθῇ ὅπως εἴπαμεν. γ΄) Ὡς πρὸς τὸ ποίημα, ἐπιμένομεν νὰ στείλετε ἄλλο διὰ πρῶτον. δ΄) Ἡ εἴδησις δὲν εἶνε τῆς περιωπῆς τῶν συνήθως δημοσιευομένων ἐν τῇ Εἰκονογρ. Ἑστίᾳ. ε΄) Talent d imitasion δὲν ὑπάρχει.

κ. Ἀνδρ. Θ. Σ. Πειραιᾶ. — Κρᾶμα στίχων ἐξόχων καὶ στίχων ἐλεεινῶν. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μας στείλετε ἄλλο ἀμιγές;

κ. Θ. Τ. Β. Ἐνταῦθα.—Ἔχετε ἀκόμη ἀνάγκην μακρᾶς ἐξασκήσεως. Μία φρᾶσις ἀπὸ τὸ διήγημά σας, ἂν εἶνε πρωτότυπος, μᾶς ἐμπνέει πολλὰς ἐλπίδας· αὐτή: «Ἡ ἀγάπη εἶνε τὸ αἰώνιον ἀγαθόν. Μὲ ἀγαπᾷς ἐνόσῳ ζῶ, εἶμαι εὐτυχής. Μὲ ἀγαπᾷς ἀφ' οὗ ἀποθάνω, εἶμαι εἰς τὸν Παράδεισον!»

κ. Λ. Γ. Κ. Ἐνταῦθα. κτλ.—Ὅροι τεχνικοὶ καὶ οἱ δύο. Τερρακόττες ὀνομάζονται τὰ ἐξ ὀπτῆς γῆς (Terra cotta) ἀγαλμάτια, σκαραβαῖοι δ' ἐπίσης τὰ αἰγυπτιακὰ ἐκεῖνα κομψοτεχνήματα (ἢ αἱ ἀπομιμήσεις αὐτῶν) παριστῶντα σκαράβους ἢ καράβους (scarabé) εἶδος ἐντόμου, ἱεροῦ ἄλλοτε ἐν Αἰγύπτῳ. Εἰς τοὺς συλλέκτας καλλιτεχνικῶν ἀντικειμένων ταῦτα εἶνε γνωστότατα. οὕτω δὲ καλοῦνται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Ὁ ἕλλην ποιητής, ὁ ὁποῖος οὕτω χαρακτηριστικῶς ἤθελε νὰ ὀνομάσῃ τὰ σονέττα του, πῶς ἠθέλατε νὰ τα μεταφράσῃ; Μεταφράζονται αὐτά; Ἴσως, ἀγνοοῦντες τὰ πράγματα, ἀγνοεῖτε καὶ ποτὲ δὲν μεταχειρίσθητε καὶ τὰς λέξεις. Ἀλλ' ἀρά γε μίαν ἢ δύο φορὰς ἐζητήσατε ἀπὸ ἐμπορικὸν σετταχρούταν, χωρὶς νὰ σας ξενίσῃ ἡ ξένη λέξις, ἀφ' οὗ ἐγνωρίζατε τὸ πρᾶγμα; Καὶ ἂν ποτε ἴδῆτε πουθενὰ κανὲν κομψὸν ἀγαλμάτιον, ἀντίγραφον ἔργου τοῦ Τορβάλδσεν ἐξ ὀπτῆς γῆς ὠχροκιτρίνου καὶ θελήσετε νἀποκτήσετε καὶ σεῖς ἕνα, ξεύρετε τί θὰ κάμετε; Θὰ ὑπάγετε εἰς τοῦ Μάϊφαρτ ἢ εἰς τοῦ Χουτοπούλου καὶ θὰ ἐρωτήσετε: — Ἔχετε τερρακόττες; Τὸν τίτλον τοῦ κ. Γρυπάρη ἐδῶ δὲν ἐνόησαν οὔτε αὐτοὶ οἱ αὐτοκαλούμενοι τεχνοκρῖται καὶ καλλιτέχναι καὶ γράφοντες καθημερινῶς περὶ καλλιτεχνίας· ἀλλὰ δι' αὐτό, στὸ θεό σας, πταίει ὁ ποιητὴς ἢ αὐτοὶ ποῦ ἀγνοοῦν ἢ (τὸ χειρότερον) προσποιοῦνται ὅτι ἀγνοοῦν καὶ τὰ στοιχειωδέστερα πράγματα;

κ. Γ. Παπ. Λάρισσαν. — Αἱ λύσεις σας ἐδόθησαν εἰς τὴν ἐφημερίδα Ἑστίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκον. Στείλατε καὶ τὰς λύσεις τῶν προτεινομένων. Περιμένομεν.

κ. Χ. Δ. Φ. Πάτρας.—Βιβλίον ἐστάλη. Μᾶς ὀφείλετε δρ. 1,25 καὶ τὰ ταχυδρομικά.

κ. Κ. Χ. Λ. Κύπρον.—Μόλις λάβομεν τὰ χρήματα, θὰ σᾶς σταλῇ τὸ δῶρον. Δὲν ἔχομεν καμμίαν δυσκολίαν νὰ σᾶς ἐγγράψωμεν συνδρομητὴν εἰς τὰ σημειούμενα φύλλα. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν εἰς χεῖράς μας τὰ χρήματα.

κ. Α. Κ. Βατούμ.—Ἐλήφθησαν. Στέλλεται ἀπόδειξις καὶ Ἡμερολόγιον δεμένον. Δὲν μᾶς ὀφείλετε τίποτε. Εχαριστοῦμεν.

Λύγξ Ἐνταῦθα.—Χωλαίνει εἰς τὴν ἀρχὴν προπάντων. Δύο-τρία ἀπὸ τὰ τελευταῖα τετράστιχα πολὺ ὡραῖα. Δοκιμάσατε καὶ ἄλλο.

Δ. Γ. Π. καὶ Δ. Κ. Βρίουλα.—Τὰ φύλλα στέλλονται. Σπεύσατε νὰ ἐξοφλήσετε τὴν συνδρομήν σας. Ὁ καλλίτερος τρόπος εἶνε νὰ σφηνώσετε ἓν εἰκοσάφραγκον μέσα εἰς καρτόνιον καὶ νὰ μᾶς τὸ στείλετε διὰ συστημένης ἐπιστολῆς.

κ Σ. Σμύρνην.—Εἶνε πολὺ εὔμορφον, μάλιστα τὸ τέλος.

κ. Ν. Π. Ἐνταῦθα.—Ὑπάρχει εἰς τὰς «Ἀττικὰς Νύκτας». Κυττάξατε καλλίτερα.

κ. Α. Α. Cicilianop. Kustandjé Roumanie.—Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλη ἀπόδειξις καὶ δῶρον. Ἐμετρήσαμεν τὰ 15 φράγκα.

κ. Μ. Δ. Χριστοφ. Κρίμσκην. Ρωσσίας.—Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν. Ἐστάλη ἀπόδειξις καὶ δῶρον Ρωμηός.

Ἀγγελιδ. Βατούμ. Ρωσσίας. — Ἐλήφθησαν. Ἐλάβομεν ὑπὸ σημείωσιν τὴν νέαν διεύθυνσίν σας.

Ν. Βιτσαρ. Σούμλαν. Βουλγαρίας.—Ἐλήφθησαν. Μικρὰ ἡ νομισματικὴ διαφορά· ἐξακολουθεῖτε νὰ μᾶς ἐμβάζετε πάντοτε τοιουτοτρόπως τὴν συνδρομήν σας. Ἐστάλη δῶρον καὶ ἀπόδειξις.

κ. Λ. Κ. Ἀγυιάν.—Γίνεται ἐξαίρεσις δι' ὑμᾶς. Ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ στείλετε τὴν συνδρομὴν μέχρι τέλους τοῦ μηνός.

J. de Ph. Paris.—Μᾶς ὀφείλετε 10 φρ. χρ. καὶ σπεύσατε νὰ μάς τα ἀποστείλετε, διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου.

Κ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ 1895

ΤΟ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ

Σελ. 430.—Ὕλη ἐκλεκτή.—Εἰκόνες καλλιτεχνικαί.

Τιμᾶται: ἐν Ἑλλάδι: Ἄδ. δρ. 3,50 Χρυσ. δρ. 4,50
ἐν τῷ Ἐξωτ. » φρ. χρ. 4 » φρ. χρ. 5.

Στέλλεται ὡς **δῶρον** εἰς τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομητὰς τῆς Ἑστίας τοὺς πληρόνοντας τὴν συνδρομήν των μέχρι τῆς 31 Ἰανουαρίου 1895.

Εἰς τοὺς ἄλλους στέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν, ἅμα τῇ λήψει τοῦ ἀντιτίμου ἐν ἐπιστολῇ συστημένῃ πρὸς τὸν κ. Γρ. Ξενόπουλον, διευθυντὴν τῆς Εἰκονογραφ. Ἑστίας.

Οἱ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ Συνδρομηταὶ δύνανται νἀποστείλουν τὴν συνδρομήν των διὰ χαρτονομισμάτων, χρυσῶν νομισμάτων, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζιτικῶν ἐπιταγῶν, γραμματοσήμων ἑλληνικῶν, γαλλικῶν κτλ. ἐν ἐπιστολῇ συστημένῃ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—710.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

1895. — Ἐν Ἀθήναις, 29 Ἰανουαρίου. — Ἀριθ. 5.

ΑΔΕΛΦΕΣ

(Ἐκ τῶν τοῦ Tennyson)

Δυὸ ἀδελφάδες εἴμαστε, μὰ πειὸ ὡμορφήτερή μου,
Πολὺ ὡμορφήτερη ἀπὸ μὲ ἦταν ἡ ἀδελφή μου.
Ἐδῶ μ' ἕν' ἀρχοντόπουλο ἦλθε συντροφεμένη
Οἱ χάρες του τὴ 'μάγεψαν κ' ἔφυγε ἀτιμασμένη.

Στοὺς πύργους καὶ στὶς λαγκαδιὲς ὁ ἄνεμος βογκάει.

Σὰν φλόγα 'σβύσθη, ἀπέθανε ἡ δύστυχη ἐμπροστά μας
Πῶς 'ντρόπιασε τὸ παλαιὸ κι' ἀμόλυντο ὄνομά μας.
Μερόνυχτα καὶ γιὰ καιρὸ μὲ πεῖσμα μοῦ ἐβουλήθη
Ν' ἀνάψω φλόγα ἐρωτικὴ στὰ μισητά του στήθη.

Στοὺς πύργους καὶ στὶς λαγκαδιὲς ὁ ἄνεμος μουγκρίζει.

Χορὸ μιὰ νύχτα τοῦ ἔδωσα, τὸν κάλεσα μαζύ μου
Καὶ σὰν τρελὸ τὸν ἔφερα κρυφὰ στὴν κάμαρή μου.
Δειπνήσαμε κι' ἀφοῦ ἔγειρε μ' ἀγάπη τὸ κεφάλι,
Στῆς κλίνης μου ἐκοιμήθηκε γλυκὰ τὸ προσκεφάλι.

Στοὺς πύργους καὶ στὶς λαγκαδιὲς ὁ ἄνεμος σφυράει.

Τοῦ κοιμισμένου ἐφίλησα τὰ μάτια τὰ κλεισμένα
Τὰ ῥόδινα τὰ μάγουλα στὰ στήθη μου γυρμένα·
Μ' ὅλο τῆς μαύρης κόλασης τὸ μῖσος τὸν μισοῦσα
Μὰ καὶ τὴν τόση του ὡμορφιὰ ἀπόκρυφ' ἀγαποῦσα.

Στοὺς πύργους καὶ στὶς λαγκαδιὲς ὁ ἄνεμος γογγίζει.

Εἰς τὸ λαιμὸ τὴν ἥσυχην ἀναπνοὴ τοῦ πνίγω
Καὶ στὴν καρδιὰ τρεῖς μαχαιριὲς ἀλύπητα τοῦ ἀνοίγω,
Τοῦ κεφαλιοῦ του τὰ μαλλια τὸ χέρι μου σηκώνει
Κι' ὀλάνοιχτα τὰ μάτια του στὰ μάτια μου καρφώνει.

Στοὺς πύργους καὶ στὶς λαγκαδιὲς ὁ ἄνεμος βογκάει.

Σ' ἕνα σεντόνι τὸ νεκρὸ τὸ λείψανο διπλόνω
Κ' ἐμπρὸς τῆς μάννας του μ' ὀργὴ τὰ πόδια τ' ἀπιθόνω
Μαγεύει ἀκόμα ἡ ὄψη του κι' ἂς εἶνε πεθαμένος —
Κ' ἔξω ὁ βορριᾶς φυσομανᾶ στὸν πύργο παγωμένος.

Δ. ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΝ

24 Ἰανουαρίου

Εὐθὺς μετὰ τὰ παιδικὰ ἀθύρματα, τὰ μαγνητίζοντα τοὺς μικρούς, ἐφάνησαν εἰς τὰς προθήκας τῶν καταστημάτων τὰ προσωπεῖα, τὰ προσελκύοντα μικροὺς καὶ μεγάλους.

Πόσος κόσμος χάσκει καθημερινῶς πρὸ τῶν παραδόξων καὶ φανταστικῶς χρωματισμένων ἐκείνων μορφῶν, μὲ τοὺς κενοὺς ὀφθαλμούς, μὲ τοὺς κωμικοὺς μορφασμούς, μὲ τὰ φουσκωμένα ἢ ῥικνὰ μάγουλα, μὲ τοὺς ὑπερτροφικοὺς καὶ κατακοκκίνους μυκτῆρας! Καὶ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν ποικίλον, ὁ ὁποῖος ἐκλέγει ἐνδομύχως τὸ προσωπεῖόν του καὶ ὀνειρεύεται δι' αὐτοῦ θριάμβους ὑπαιθρίους ἢ ὑπὸ στέγην, ὑπάρχει ἆρά γε κανεὶς ὁ ὁποῖος νὰ φιλοσοφῇ πρὸ τοῦ ἑλκυστικοῦ θεάματος, πρὸ τῆς παρατάξεως ἐκείνης τῶν ἐμβλημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ὑποκρισίας, πρὸ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐνσωματώσεως τῶν ἀΰλων καὶ ἀσυλλήπτων προσωπείων, τὰ ὁποῖα ὅλοι μεταχειριζόμεθα καὶ κατατρίβομεν συχναλλάζοντες,—προπάντων ὅταν δὲν εἶνε Ἀποκρηά;

Ἀλλοίμονον! Πόση κατάχρησις γίνεται τῶν τοιούτων προσωπείων εἰς τὸν καθημερινὸν βίον καὶ πόσῳ εὐρεῖαν μελέτην εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ κάμῃ ἐπ' αὐτῶν! Σᾶς τὴν συνιστῶ ἐξ ὅλης ψυχῆς. Κατατάσσοντες καὶ περιγράφοντες, θὰ καταρτίσετε συλλογήν, διὰ τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ ἀθηναϊκὰ καταστήματα, τὰ φημιζόμενα διὰ τὰ παρισινὰ προσωπεῖα, θὰ σᾶς ζηλεύσουν. Ἀρχίσατε, ἂν θέλετε, ἀπὸ τὰ προσωπεῖα, τὰ ὁποῖα φοροῦν τόρα, ὅσοι σκοπεύουν νὰ ἐκτεθοῦν εἰς τὰς προσεχεῖς βουλευτικὰς ἐκλογάς. Ξεύρετε τί εἶνε ὅλον αὐτὸ τὸ κακὸν ποῦ γίνεται, — οἱ ψιθυρισμοὶ καὶ αἱ ζητωκραυγαί, τὰ ἄρθρα καὶ αἱ δηλώσεις, τὰ προγράμματα καὶ αἱ περιοδεῖαι, οἱ συνδυασμοὶ καὶ αἱ ἐνέργειαι,— πᾶν ὅ,τι ὀνομάζεται συνήθως ἐ κ λ ο γ ι κ ὴ κ ί ν η σ ι ς; Τίποτε ἄλλο, παρὰ μία ἐναλλαγὴ προσωπείων, τὰ ὁποῖα τόσον καλὰ εἰξεύρουν νὰ μεταχειρίζωνται οἱ κύριοι αὐτοὶ καὶ διὰ τῶν ὁποίων κατορθόνουν νὰ κρύπτουν μὲν τὰ ἀληθῆ ἐλατήρια τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ζήλου των, νὰ παρίστανται δὲ πρὸ τῶν ἐκλογέων, τῶν ἐξάλλων καὶ κατενθουσιασμένων, ὡς οἱ ἁγνότεροι πατριῶται, οἱ τιμιώτεροι πολῖται, οἱ μεγαλοφυέστεροι πολιτικοί, οἱ αὐταπαρνητότεροι ἀλτρουϊσταί . . .

Καὶ ἐκ τῆς πληθύος αὐτῆς τῶν ὑποψηφίων, ἡ ὁποία παρέχει τόρα τὸ διασκεδαστικώτερον θέαμα ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος, ἕνα μόνον εἰμπορῶ νὰ ἐξαιρέσω μετὰ πάσης βεβαιότητος: Τὸν Γεώργιον Σουρῆν. Δὲν ἠξεύρω ἂν ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ὅμοιοί του. Ἀλλ' ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἄν, ὡς λέγεται, θελήσῃ νὰ ἐκτεθῇ βουλευτὴς εἰς τὰ Κύθηρα, ὁ συντάκτης τοῦ Ρ ω μ η ο ῦ

προσωπεῖον δὲν θὰ φορέσῃ ποτέ. Τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, την ὡμῶς εἰλικρινῆ καὶ ἀπροσποίητον, θὰ ὁμιλήσῃ καὶ πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς του, τὴν ὁποίαν ὡς ποιητὴς—δημοσιογράφος ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του. Ἂν διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν θὰ διαπρέψῃ ὡς πολιτευόμενος—κατὰ τί θὰ βλαφθῇ; Δὲν ἀρκεῖ εἰς ἕνα ἄνθρωπον νὰ εἶνε ποιητὴς καὶ μάλιστα τῆς ἀξίας τοῦ Σουρῆ;

Καὶ τί περισσότερον ἀπὸ στίχους ἔκαμεν εἰς τὴν ζωήν του ὁ Παράσχος, ὁ ἐθνικὸς ποιητής, ἀλλὰ καὶ τί περισσότερον θὰ ἤθελεν ἀπὸ τὴν δημοτικότητα, ἀπὸ τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν ἀνέδειξεν ἔτι πλέον ἡ τελευταία του ἀσθένεια; Τὴν κλίνην τοῦ πονοῦντος ποιητοῦ περιεστοίχισαν ὅλοι μὲ παλλούσας καρδίας καὶ δακρυσμένους ὀφθαλμούς, οὐδ' ὑπῆρξε ψυχὴ ἑλληνική, μὴ ἀναπέμψασα εὐχὰς εἰλικρινεῖς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ψάλτου, εἰς τὸ ᾆσμα τοῦ ὁποίου ἀνετράφησαν δύο γενεαί. Καὶ ἦτο τόσον ἐπιβλητικὴ ἡ ἐκδήλωσις τῆς κοινῆς αὐτῆς συμπαθείας καὶ ἀγάπης, ὥστε θὰ ἐσυγχώρει τις καὶ αὐτοὺς τοὺς στίχους, οἱ ὁποῖοι ἐδημοσιεύθησαν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ εἰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας. Τοὐλάχιστον ὁ μακρόθυμος καὶ πολυέλαιος Θεός, ὁ συγχωρῶν τα πάντα, καὶ αὐτὰς φαίνεται τὰς χασμῳδίας, εἰσήκουσε τῆς δεήσεως τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀπεδίωξε τὸν Θάνατον, τὸν ἐλλοχῶντα παρὰ τὴν κλίνην τοῦ βάρδου. Καὶ ἡ ἐλπὶς εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἤρχισαν νὰ ψιθυρίζουν ὅλοι μετὰ χαρᾶς ὅ,τι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν δὲν ἐτόλμων νὰ διανοηθῶσιν: «Ὁ Παράσχος θὰ ζήσῃ!»

Ἦτο ἀκριβῶς ἡ ἑσπέρα, καθ' ἣν ἐδίδετο ὁ χορὸς τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ». Καὶ ἦτο ἐξόχως ὡραῖος ὁ ψίθυρος αὐτὸς τῆς χαρᾶς κατὰ τὰ διαλείμματα τῆς λαμπρᾶς καὶ ἀλησμονήτου ἑορτῆς, εἰς τὴν αἴθουσαν, εἰς τὴν γαλερίαν, εἰς τὸ κυλικεῖον, παντοῦ ὅπου ὁ ἀσθενὴς ποιητὴς εἶχε φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ συναδέλφους, συναντωμένους καὶ ἀνταλλάσσοντας τὴν ἀστραπηδὸν διασπαρεῖσαν εἴδησιν: «Ὁ Παράσχος θὰ ζήσῃ!» **Γρ. Ξ.**

Η ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΣΑΦΕΙΑ
ΕΝ ΤΗι ΠΟΙΗΣΕΙ

Β΄.

Ὁ συγγραφεὺς ὅστις θὰ ἐπεχείρει, ὄχι νὰ ἐγγίσῃ καὶ ὑποδείξῃ, ὡς ἐγώ, ἀλλὰ νὰ ἀναλύσῃ καὶ καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν νὰ ἐξηγήσῃ ζήτημα σημασίας τοιαύτης, ὡς τὸ περὶ σαφηνείας καὶ ἀσαφείας ἐν τῇ ποιήσει, δὲν θὰ περιωρίζετο βέβαια εἰς τὴν πληρεστέραν ἀνάπτυξιν τῶν σημειωθέντων ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ· ἀλλὰ πιθανώτατα, θὰ ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ ὑπενθυμίσῃ πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του ὅτι θεωρίαι, γενικεύσεις, ἀντιθέσεις καὶ διαιρέσεως τοιαῦται, ὡς αἱ περὶ Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων, Λατίνων καὶ Σαξώνων, χρόνων καὶ τόπων, φυλῶν καὶ πνευμάτων, καὶ φιλολογιῶν καὶ ποιήσεων, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται τυφλῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως δεκταί, ὡς μαθηματικὰ ἀξιώματα. Ἰδέαι τοιαῦται, ὅσον μέγεθος ἀληθείας καὶ ἂν περιέχουν, ὅσον ἰσχυρῶς καὶ ἂν παραμερίζουν τὸ πυκνὸν παραπέτασμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον κρύπτεται τὸ ἄγνωστον φῶς, δὲν τὸ καταρρίπτουν ὅμως τὸ παραπέτασμα τοῦτο, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου παραμένουν ἀκόμη πλεῖστα ὅσα διαφιλονεικούμενα, δυσεξιχνίαστα, ἀνεξερεύνητα. Τοιαῦτα ζητήματα, περίπλοκα καὶ πολύμορφα (ὡς εἶνε παρ' ἡμῖν καὶ τὸ τῆς γλώσσης) δὲν πρέπει ὡς ἁπλᾶ νὰ τίθενται καὶ ἁπλῶς νὰ γίνωνται δεκτὰ ἢ νὰ ἀποκρούωνται. Καὶ τοιουτοτρόπως εἰς τὸν ὑποτιθέμενον ἀνωτέρω συγγραφέα δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἀντιπαρατηρήσῃ λ. χ. τὰ ἑξῆς:

Ἡ ἄκρα καθαρότης καὶ σαφήνεια τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος πρέπει ἀπολύτως καὶ ὡς κανὼν χωρὶς ἐξαίρεσιν νὰ ἐκληφθῇ; Μήπως τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν ἐκδηλοῦσιν ἐξ ἴσου σημαντικῶς, ὅσον ἀνομοίως, ὁ Ὅμηρος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πίνδαρος, ὁ Σοφοκλῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ Αἰσχύλος, ὁ Ἀνακρέων, ἀλλὰ καὶ οἱ Ὀρφικοί, ὁ Λουκιανός, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἡράκλειτος; Μήπως τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν πρέπει σοφώτερον νὰ κρίνεται ὡς εὐρύτατος κόσμος καὶ περιεκτικώτατος, περικλείων ἐν σπέρματι ἢ ἐν ἀκμῇ πάντα τὰ στοιχεῖα καὶ πᾶσαν διατύπωσιν τοῦ ὡραίου, ἀπὸ τῶν μᾶλλον διαφανῶν καὶ καθαρῶν μέχρι τῶν ἀσαφεστάτων καὶ μυστηριωδεστάτων; Μήπως λ.χ. πρόσωπά τινὰ καὶ πράγματα ἐν τῇ Ὁμηρικῇ ποιήσει, ὡς ἡ Ἑλένη, ὁ Ὀδυσσεύς, ἡ Κίρκη, τὸ νηπενθές, τὸ πλοῖον τῶν Φαιάκων, ὁ κῆπος τοῦ Ἀλκινόου καὶ τόσα ἄλλα, δὲν προσηλοῦσι τὸν νοῦν καὶ δὲν συγκινοῦν τὴν καρδίαν ὄχι δι' ὅσων ἁπλῶς ἐκφράζουν μόνον, ἀλλὰ πρὸ παντὸς δι' ὅσων βαθέως **ὑπονοοῦν**, ὡς ποιητικὰ τουτέστι **σύμβολα**, καὶ ὄχι ὡς πλάσματα μόνον; Μήπως ὁ νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος Πορφύριος δὲν συνέθεσεν ὁλόκληρον πραγματείαν περὶ τοῦ ἄντρου τῶν νυμφῶν καὶ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας, τῶν ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλληγορικὴν σημασίαν των, ἱκανὴν νὰ ἀπελπίσῃ πάντα ἀμύητον; Μήπως τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς πηγὴ ὑπεράνω κειμένη παντὸς λατινισμοῦ καὶ παντὸς γερμανισμοῦ, κατὰ τὰς περιστάσεις διενέμουσα ποικίλως τὰ καθαρὰ νερά της ἐπὶ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ποιήσεως, ἀρχαιοτέρας ἢ νεωτέρας, βορείου, ἢ μεσημβρινῆς, κλασικῆς ἢ ρωμαντικῆς; Ἀλλὰ μήπως τὴν καθαρότητα τῶν νερῶν τούτων ἐπαισθητῶς δὲν ἠλλοίωσαν τὰ μετ' αὐτῶν ἀναμιχθέντα ὕδατα τοῦ Χριστιανισμοῦ; Μήπως διευκρινίσθησαν ἀνεκκλήτως τὰ πνευματικὰ γνωρίσματα τῶν διαφόρων πολιτισμένων λαῶν, μήπως τὰ διακριτικὰ στοιχεῖά των ὁσημέραι δὲν καθίστανται μᾶλλον δυσδιάκριτα καθόσον αὐξάνει ἡ φυσικὴ καὶ ἠθικὴ μεταξὺ τῶν λαῶν ἐπιμιξία; Μήπως τὸ ζήτημα τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν διαφορῶν τῶν φυλῶν δὲν ἀπασχολεῖ ἀνέκαθεν τὰς ἐρεύνας, καὶ δὲν προκαλεῖ καὶ νέα ἑκάστοτε πορίσματα εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τοῦ ἐπιστητοῦ; Μήπως ἡ ἐπίδρασις τῆς φυσικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀτμοσφαίρας ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς διανοίας, ὡς ἰσχυρῶς ἀνομολογεῖται, ἐξ ἴσου ἰσχυρως δὲν ἀμφισβητεῖται; Μήπως ὅ τι ὀνομάζεται milieu δὲν εἶνε τι πολυσύνθετον, καὶ ἑπομένως δυσεξήγητον; Μήπως ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλολογία καθόλου δὲν ἀποτελεῖ ἀφ' ἑτέρου καὶ δύναμιν αὐθύπαρκτον καὶ αὐτοτελῆ, ἥτις ἀναπτύσσεται κατὰ νόμους ἀνεξαρτήτους τῆς ἐπιδράσεως τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου; Μήπως παρὰ τὸ καθόλου πνεῦμα μιᾶς τινος φυλῆς ἢ φιλολογίας δὲν ἀναπτύσσεται τὸ ἀτομικὸν πνεῦμα, ἀντίθεσις καὶ διάψευσις τοῦ καθολικοῦ; Μήπως ὁ ἄνθρωπος, ἂν εἶνε «συνέχεια τῆς φύσεως», ὡς ἀπεκλήθη, ἀλλὰ δὲν εἶνε πολλάκις καὶ ἡ τρόπον τινὰ ὑπερφυσικὴ ἀντίδρασις κατὰ τῆς φύσεως ταύτης: Καὶ τέλος, μήπως αἱ ἀγγλοσαξωνικαὶ φιλολογίαι δὲν ἐπιδεικνύουν ἔξοχα ἐξόχου σαφηνείας ποιήματα, ὡς ἐπιδεικνύουν αἱ νεολατινικαὶ ἔξοχα πάλιν ὑψηλῆς ἀσαφείας καλλιτεχνήματα;

Ἀλλ' ἀντιπαρατηρήσεις, ἀναπτύξεις, καὶ ἀναδρομαὶ τοιαῦται παρέχουν ὕλην ὄχι πρὸς δύο ἄρθρα τῆς «Εἰκ. Ἑστίας», ἀλλὰ πρὸς συγγραφὴν βιβλίου ὁλοκλήρου, εὐλόγως δ' ἀφ' ἑτέρου θὰ ἠδύνατο νὰ μοῦ ὑποβληθῇ, ὡς πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ἡ ἔνστασις ὅτι ἄλλο ζήτημα οἱ ἐξ ἀντικειμένου καθορισμοὶ καὶ τὰ καλολογικὰ διδάγματα περὶ σαφηνείας καὶ ἀσαφείας ἐν τῇ ποιήσει, καὶ ἄλλο ζήτημα αἱ ἐντυπώσεις τῶν ἀναγινωσκόντων ποιήματα, οἱ ὁποῖοι, κατὰ γενικὸν κανόνα καὶ συνοπτικώτατα, πᾶν ὅ,τι δὲν καταλαμβάνουν, χαρακτηρίζουν ὡς ἀσαφὲς καὶ ἀποκρούουν ὡς ἀνόητον, μόνον δὲ ὅ,τι ἐννοοῦν, τὸ ἐγκολποῦνται ὡς σαφὲς καὶ τὸ σέβονται ὡς σοφόν. Ἀλλ' εἶνε τοῦτο λογικόν; Λυδία λίθος τῆς ποιητικῆς ἀξίας εἶνε ἀπολύτως καὶ πάντοτε ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀναγνώστου, ἡ ὁποία κατὰ ἐνενῆντα ἐννέα τοῖς ἑκατὸν εἶνε κατὰ βάθος καὶ κατὰ πλάτος ἡ ἄκρα ἀντίθεσις τῆς ἰδέας τοῦ ποιητοῦ; Διὰ τὰς ἀσαφείας του, αἱ ὁποῖαι σημειωτέον ὅτι καὶ πολλάκις πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ ἀσάφειαι, πρέπει νὰ προγραφῇ ὁ ποιητὴς ἢ νὰ ξυλοκοπηθῇ ὁ ἀναγνώστης: Καὶ διότι ὁ ὄχλος εὐφραίνεται ἀκούων τοὺς στίχους τοῦ σαφεστάτου Θεοδοσίου, εἶνε διὰ τοῦτο Ὅμηρος ὁ Θεοδοσίου; Καὶ διότι ἄλλης φύσεως ὄχλος, ὁ τῶν στενοκεφάλων, χυδαιότερος τοῦ πρώτου, δὲν καταλαβαίνει γρὺ ἀπὸ τὸν Σέλλεϋ λ. χ., ὁ Σέλλεϋ εἶνε ὁμότιμος τοῦ ἀσαφεστάτου Ἐξαρχοπούλου; Καὶ ὅμως εἶνε παρατηρημένον ὅτι τὸ κοινὸν ἐν γένει, καὶ εἰς κοινωνίας ἀσυγκρίτως περισσότερον τῆς ἰδικῆς μας ἀνεπτυγμένας, ἂν δὲν περιθάλπῃ πάντοτε τοὺς Θεοδοσίους, ἀλλὰ συνηθέστατα δυσπιστεῖ, καὶ λανθάνουσαν ἀντιπάθειαν τρέφει πρὸς τοὺς Σέλλεϋ. Κατὰ τῆς τοιαύτης κτηνωδίας εὐγλώττως διαμαρτύρονται οἱ ποιηταί. Καὶ

δὲν εἶνε ἄκαιρον νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τοὺς σοφοὺς λόγους τοῦ Ἄγγλου Coleridge ἐκ τῶν βαθυνουστέρων ποιητῶν τοῦ αἰῶνος μας, ἀπαντῶντος εἰς τὰ σφοδρὰ κατηγορητήρια κατὰ τῆς σκοτεινότητος τῶν στίχων του: «Πράγματι σκοτεινὸς εἶνε ὁ ποιητής, ὅταν αἱ συλλήψεις του εἶνε ἀσαφεῖς, ἡ γλῶσσά του πλημμελής, αἱ ἐκφράσεις του ἀδόκιμοι. Ἀλλ' ὅταν εἰς ποίημά τι ἐξυπακούεται πλῆθος ἰδεῶν ἢ προσωποποιοῦνται ἐν αὐτῷ ἀφῃρημέναι ἀλήθειαι, τὸ ποίημα τοῦτο δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ κατανοῆται εὔκολα ἀπὸ ὅλους, καὶ δὲν πρέπει νὰ προγράφεται ὡς σκοτεινὸν διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν πταίει ὁ ποιητής, ἀλλ' ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ ἀναγνώστου». Εὐτυχῶς ἄλλο πρᾶγμα ἡ δημοτικότης, καὶ ἄλλο ἡ ἀξία ἐν τῇ τέχνῃ· ποσάκις μάλιστα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν φιλολογιῶν βλέπομεν πραγματοποιουμένην κατ' οὐσίαν τὴν βαθεῖαν ταύτην ἀλήθειαν τοῦ Ἐτσεγαράη, ὅσον ὑπερβολικῶς καὶ ἂν τὴν διατυπώνῃ εἰς τὸν «Μέγαν Γαλεότον»: «Εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν πεζὸν αἱ λεπτότητες τῆς διανοίας δὲν ἔχουν πέρασιν, εἰμὴ τρεῖς αἰῶνας ἀφοῦ ἀποθάνῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὰς εἶπε!» Καὶ τί ἄλλο εἶνε ἡ ποίησις, ἂν δὲν εἶνε τὸ ἄνθος τῆς διανοητικῆς λεπτότητος;

Βεβαίως ὁ καθένας εἶν' ἐλεύθερος, ἐκ φύσεως ἢ ἐκ μαθήσεως, ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ποιητῶν νὰ ἑλκύεται ἀπὸ τὸ καθαρὸν καὶ τὸ πλαστικὸν κάλλος πολὺ ζωηρότερον ἢ ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν καὶ τὴν μουσικὴν ὡραιότητα, καὶ τἀνάπαλιν. Εἰς τόπον δὲ καὶ εἰς βίον ὡς ὁ ἰδικός μας θὰ ἦτο κάπως παράδοξος ἡ προτίμησις τῶν ἐξωτικῆς φύσεως, ἀσταθῶν καὶ ὡς ἐν ὀνείρῳ γοητευτικῶς διακυμαινομένων εἰς βάθη δυσκολοδιάκριτα γραμμῶν ἀπὸ τὰ τόσον εἰς τὸν οὐρανόν μας προσιδιάζοντα σταθερά, εὐκρινῆ καὶ λαμπρόχρωμα σχήματα. Ἀλλὰ τοιαῦται προτιμήσεις δὲν ἀπαρτίζουν κανόνας, μάλιστα προκειμένου περὶ τῶν ἀναγομένων εἰς τὸ καθαρὸν πνεῦμα, πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ὁποίου δὲν ἐπαρκεῖ ὁ ἐξωτερικός, ὁ περιβάλλων τὸ πνεῦμα τοῦτο κόσμος.

Καὶ ἀνεξαρτήτως τόπου καὶ χρόνου, ὡς ὑπάρχουν ποιηταὶ τοῦ ἀσαφοῦς, καὶ ποιηταὶ τοῦ σαφοῦς, οὕτω ὑπάρχουν καὶ ἀναγνῶσται εἰς τῆς ἀσαφείας τὰ βάθη ἀνευρίσκοντες τὴν ποίησιν, ὡς ὑπάρχουν ἕτεροι μόνον ἐν τῇ σαφηνείᾳ ἀποθαυμάζοντες τὸ ποιητικόν, ὡς ὑπάρχουν ἄλλοι, οἵτινες, εὐρύτερον ἴσως βλέποντες, αἰσθάνονται τὴν ποίησιν ὡς τὸ ἁρμονικώτατον κρᾶμα ἀφ' ἑνὸς τοῦ πνευματικοῦ καὶ μουσικοῦ καὶ ὀνειρώδους καὶ ἀσαφοῦς, καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ὑλικοῦ καὶ πλαστικοῦ καὶ πραγματικοῦ καὶ σαφοῦς, καὶ ἔκφρασιν ἄμεσον ὁμοῦ καὶ ὑπονοουμένην, ἁπλῆν ἐν ταὐτῷ καὶ πεπλεγμένην, ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων τούτων, συνηνωμένων, ὡς ἐν τῇ φύσει, οὕτω καὶ ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐπίσης, προκειμένου περὶ ἄλλων ἀπόψεων τῆς τέχνης, ὑπάρχουν ποιηταὶ καὶ ἀναγνῶσται ἰδανισταί, ποιηταὶ καὶ ἀναγνῶσται πραγματισταί, ποιηταὶ καὶ ἀναγνῶσται αἰσθηματίαι, εἴρωνες, ζωγράφοι, φιλόσοφοι, ἐρασιτέχναι, πιστεύοντες, σκεπτισταὶ κτλ. κτλ. κτλ.

Δὲν γνωρίζω ἀλλαχοῦ τί γίνεται, ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι εἶμαι βέβαιος ὅτι αἱ τάξεις τῶν ὁποιασδήποτε φύσεως ἀναγνωστῶν τούτων εἶνε σχετικῶς ἀραιαί, ἢ μᾶλλον δὲ πολυπληθεστέρα δυστυχῶς (καὶ δὲν εἶνε τοῦτο ἄξιον ἐκπλήξεως, ἀφοῦ τὸ ἔθνος δοῦλον εἶν' ἀκόμη τοῦ Δασκαλισμοῦ) ἡ μᾶλλον πολυπληθεστέρα τάξις, ἡ περιλαμβάνουσα παντὸς φύλου καὶ πάσης τάξεως καὶ μαθήσεως ἀνθρώπους, εἶνε ἡ τῶν ἀναγνωστῶν, οἵτινες ἀρέσκονται εἰς τὰ ποιήματα, μόνον ὅταν ταῦτα ἀναμασσοῦν τὰ τετριμμένα, τὰ κενά, τὰ ἐλαφρά, τὰ συνήθη, καὶ τὰ πεζά, πᾶσαν δὲ ποίησιν, καὶ τὴν καθαρωτάτην καὶ τὴν ρητορικωτάτην, μόνον διότι αὕτη δὲν λιμνάζει μέσα εἰς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος τέλματα, κηρύττουν ἀσαφῆ καὶ ἀποκηρύττουν ὡς ἀκατανόητον. Πανηγυρικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῶν ἀνωτέρω παρέσχε τελευταῖον καὶ δημοσίευμά τι ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ «Ἐφημ. τῶν Συζητήσεων» ὑπὸ στοιχεῖον Π (δὲν θέλω νὰ πιστεύσω ὅτι κρύπτεται ὑπ' αὐτὸ φίλος ποιητής) κατὰ πάντα λόγον ἀπερίσκεπτος καὶ ἀναξία ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν ἐν τῇ «Εἰκ. Ἑστίᾳ» δημοσιευθέντων σοννέτων τοῦ ἀγνώστου μου ποιητοῦ κ. Γρυπάρη, τῶν κατὰ πάντα λόγον ἀξίων τῆς ποιήσεως. Κρίσεως ἢ ἐπικρίσεως αὐτῶν ἀπόπειρα καμμία δὲν ἔγινε· καμμία ἐπιφύλαξις· οὐδενὸς οἱουδήποτε ἁμαρτήματος παράθεσις· μετὰ δογματικάς τινας ρήτρας δικτατορικῶς ἐπετιμᾶτο ἡ διεύθυνσις τῆς «Εἰκ. Ἑστίας» διότι καὶ ἁπλῶς μόνον ἐδημοσίευσε τοιαῦτα ἔργα ἀκατάληπτα καὶ ἄμουσα! Τὰ ποιήματα τοῦ κ. Γρυπάρη δυνατὸν νὰ περιέχουν λέξεις τινὰς ἀρχαϊκὰς ἢ ἀσυνήθεις (περὶ τῶν τοιούτων λέξεων ἐπανειλημμένως, ἀλλαχοῦ καὶ ἐνταῦθα, διετύπωσα τὴν γνώμην μου) καὶ τινα ἐδῶ κ' ἐκεῖ μικροσκοπικά, καὶ ἀσήμαντα ὅλως καὶ ἀνεπαίσθητα στιχουργικὰ ψεγάδια. Ἀλλ' ὁ πλοῦτος τῶν ἀρετῶν αὐτῶν εἶνε τόσον πρόδηλος, τόσον χτυπητὸς στὰ μάτια, τόσον αἰσθητὸς εἰς τὴν ἀκοήν, στίχος, ρυθμός, ἦχος, σύλληψις, ἐκτέλεσις, ἰδέα καὶ αἴσθημα, ὥστε καὶ ὁ μᾶλλον ἐπιφυλακτικὸς καὶ ὁ μᾶλλον αὐστηρὸς ἀναγνώστης, ἀρκεῖ νὰ κατέχῃ τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, καὶ νὰ εἶνε ἐλεύθερος προλήψεων, δὲν δύναται νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀξίαν των, νὰ μὴ τὰ χαιρετίσῃ ὡς εὐοιώνους ἀρχὰς ἀψόγων ἔργων. Καὶ αὐτὴ ἡ χρῆσις τῶν τριῶν τεσσάρων, ὄχι περισσοτέρων, ἀσυνήθων λέξεων (Βαλαωρίτης καὶ Κρυστάλλης τὰς μεταχειρίζονται κατὰ δεκάδας), αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ ἄλλων ἐξ ἴσου καλοφώνων καὶ σπανίων, κάπως δὲ γνωριμοτέρων, καὶ αὐτὴ φανερώνει τὴν τόλμην καὶ τὴν περὶ τὴν ἀκριβολογίαν φροντίδα τοῦ σοννετογράφου. Εἶνε ἀκατάληπτοι καὶ ἄμουσοι λέξεις καὶ φράσεις, ὡς «οἱ καλεσμένοι ποῦ χαροκοποῦν ἄγνοιαστοι, ἡ νεροκαμένη ὀχιά, ἡ θραψερὴ Σαλώμη, τἀράθυμο κῦμα τῆς σάρκας, τὸ ἑφτάδιπλο τἀστέρι τῆς πούλιας, τὸ δροσόπαγο ποῦ τινάζει τοῦ ὕπνου τἀποκάρωμα, τὰ δροσοστάλαγα στεφάνια, τὰ σγουρὰ δάση, ὁ χαμοσυρτὸς Στρυμών, ἡ ξέφωτη Ροδόπη, ὁ στερνὸς Ἀστροφεγγίτης, ἡ ὀνειροξεδιαλύτρα μέρα, τὰ ἠσκιώματα τοῦ ὕπνου, ἡ βουβὴ μοιρολογίτρα, οἱ σταλαχτίτες τοῦ κρεμνοῦ, τὸ τρεμοφέγγισμα τοῦ ἄστρου, τὸ γλυκανάβλεμμα, τὸ ξυνόμηλο τῆς Γνώσεως, τὰ βαρειοκοιμισμένα μάτια;» Εἶνε ἄμουσα καὶ ἀκατάληπτα ἡ παρὰ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἀσφαλτόστρωτος Μακώρ, ἡ φεγγοβολοῦσα καὶ ἀπηχοῦσα τὰς ἀκολάστους εὐωχίας τοῦ Ἡρώδου, ἐνῷ ἡ Ἡρωδιὰς «πλαγιάζει στοῦ χαρεμιοῦ τὸ πάτωμα» καὶ ὠτακουστεῖ, παρεδερομένη ἀπὸ τὸν τρόμον καὶ ἀπὸ τὸ μίσος, καὶ ἀκούει τὴν κατάραν τοῦ Προδρόμου, ἀνερχομένην ἀπὸ τὰ βάθη τῆς φυλακῆς του, κατάραν κατὰ τῆς ἀνομίας της, καὶ ὡς ἡ ὄχεντρα πετᾷ τὴν γλῶσσάν της, πετᾷ καὶ αὐτὴ ἐν μέσῳ τῶν συμποτῶν ὑπέρκαλον καὶ καταστόλιστον, γόησσαν χορεύτριαν, τὴν κόρην της, τὴν Σαλώμην, διὰ νὰ ζητήσῃ ὕστερα, ὡς ἀμοιβήν της, ἐπὶ πίνακι τὴν τιμίαν κεφαλὴν τοῦ *Ναζίρ*; Ἄμουσα καὶ ἀκατάληπτα ἡ περιγραφὴ τῆς Ροδόπης ποῦ ξυπνᾷ καὶ πρώτη δέχεται τὰ ρόδα τοῦ Ἥλιου, στεφάνια δροσοστάλαγα στὸ μέτωπό της ἀπὸ τὸ ἐρωτικό του χέρι, καὶ στυλώνει τὴν κορφή της μεσουρανίς, κ' ἐπάνω της γυαλίζει τὸ τελευταῖον ἄστρο σὰ δροσοσταλίδα σὲ φύλλα ρόδου, ἐνῷ ἡ νύχτα βασιλεύει ἀκόμη κάτω; Ἄμουσα καὶ ἀκατάληπτα, ἡ εἰκὼν τῆς Ἑκάβης βουβῆς μοιρολογίτρας καὶ τῶν πενῆντα γυιῶν της τῶν νεκρῶν, σπαρακτικοῦ ὀνείρου καὶ συμβόλου τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ, πέτρινης γιὰ τὰς δικούς της, τόσον εὐαισθήτου πρὸς τοὺς ξένους πόνους; Ἄμουσα καὶ ἀκατάληπτα, ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἔρωτος ὡς τρεμοφέγγισμα ἄστρου μέσα εἰς τὰ σκότη τῆς Ψυχῆς, ἡ ὁποία δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀπόλαυσίν του ὡς ὀνείρου, ἀλλὰ θέλει καὶ νὰ τὸ ψηλαφήσῃ τὸ ὄνειρον αὐτό, καὶ ἀνάφτει τὸ λυχνάρι, καὶ τὸ βλέπει ἐνσαρκωμένον τὸ ὄνειρόν της, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ τὸ χάνει, ὡς κάθε ὄνειρον, **στὸ πολὺ φῶς**; Καὶ τί ἄλλο εἶνε ἡ «Σαλώμη» παρὰ ἐπικὴ ἀφήγησις τοῦ γνωστοῦ ἐπεισοδίου τῆς Νέας Διαθήκης, τί ἄλλο ἡ «Ροδόπη» παρὰ ἁπλῆ εἰκὼν τῆς φύσεως, τί ἄλλο τὰ «Ὕπνου δάκρια» ἢ πλαστικὴ ἀπόδοσις μιᾶς ψυχικῆς καταστάσεως, τί ἄλλο ὁ «Ἔρως καὶ ἡ Ψυχὴ» ἢ τοῦ γνωστοῦ ἀρχαίου μύθου φιλοσοφικὴ ἀνάπλασις; Προκειμένου περὶ ποιημάτων ἀρκούντως σαφῶν, τόσον δὲ μόνον ἀσαφῶν, ὅσον χρειάζεται διὰ νὰ μὴ μεταβληθῇ ἡ ποίησις εἰς ἱστορικήν, περιγραφικήν, μυθολογικὴν ἢ αἰσθηματικὴν πεζολογίαν, ποιημάτων ἅτινα, ὡς κάθε ἄξιον τοῦ ὀνόματος ποίημα, ἀποτελοῦνται ἀπὸ

Στὴ Βρύση

τὴν σύζευξιν τοῦ σαφοῦς καὶ τοῦ ἀσαφοῦς, τοῦ ρητοῦ καὶ τοῦ ἐξυπακουομένου, ἠναγκάσθην νὰ προβῶ εἰς τὰς περιττὰς ἴσως ἀπαριθμήσεις ταύτας, διὰ νὰ δείξω ὅτι τὸ ἄμουσον καὶ τὸ ἀκατάληπτον περιέχεται ὄχι εἰς τοὺς στίχους τῶν ποιητῶν, ἀλλ' εἰς τὰς διανοίας τῶν τοιούτων κριτῶν, εἴτε οὗτοι ἀντιπροσωπεύουν τὴν γνώμην ἑαυτῶν καὶ μόνον, εἴτε τὴν ἀντίληψιν μεγάλης μερίδος τοῦ κοινοῦ, ἀδιάφορον. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι πολὺ ἐκτενεστέραν καὶ μᾶλλον περιττὴν τῆς ἄνω ἀνάπτυξιν ἠναγκάσθην ἄλλοτε νὰ ἐπιχειρήσω ὄχι διὰ στίχους εἰς τοὺς ὁποίους ὁπωσδήποτε λανθάνουν νοήματα, προϋποθέτοντα ὡρισμένην πνευματικὴν μόρφωσιν τοῦ ἀναγνώστου πρὸς ἀντίληψιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἁπλούστατον, ὅσον καὶ ὑψηλότατον τραγοῦδι τῆς «Φαρμακωμένης» τοῦ Σολωμοῦ· τραγοῦδι τοῦ ὁποίου τὸ *νόημα* δὲν ἠμποροῦσε νὰ καταλάβῃ εἷς γνώριμός μου, ἔξυπνος ἄλλως ἄνθρωπος, ἀπορῶν διατὶ τὸ θαυμάζομεν. Διότι ἂν θέλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν καθαρῶς ὑποκειμενικὴν ὄψιν του, πᾶν ὅ,τι δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσωμεν, εἶνε ἀσαφὲς καὶ ἑπομένως ἀποκρουστέον, σαφὲς δὲ καὶ ἀξιοθαύμαστον πᾶν ὅ,τι εὑρίσκομεν σύμφωνον μὲ τὴν ἀνάπτυξίν μας. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ μέτρον τοῦτο, τὸ δίστιχον:

Κι' ὅσα πνεύματα *ἐδῶ* στὰ πλάσματά [τους εἶδα
Ἀκαθρέφτιστα *ἐκεῖ* θωρεῖ τα ἡ φαν- [τασία,

διὰ τοὺς μὲν εἶνε σκοτεινότατον καὶ ἀκατανόητον, εἶνε φωτεινότατον καὶ γεμᾶτον ἀπὸ νόημα διὰ τοὺς ἄλλους, ὅσοι διακρίνουν μέσα του μίαν ἀκτῖνα τῆς περὶ τύπων καὶ ἀντιτύπων φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος· ἀλλὰ πρὸς ἐκτίμησιν βαθέων καὶ ὑψηλῶν στίχων εὐνόητον ὅτι δὲν χρειάζεται κανενὸς Πλάτωνος γνῶσις, ἀλλὰ διανοίας μόνον ἀνάλογος λεπτότης. Ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τὸ δίστιχον

Πάπια τοῦ γυαλοῦ,
Μὴν ἀγαπᾷς ἀλλοῦ,

συμφώνως πρὸς τὸ ἐν λόγῳ μέτρον, περικλείει τὸ ἰδεῶδες τῆς ποιήσεως, ἰδεῶδες σαφηνείας καὶ διαυγείας, ὅπερ ὅταν αὕτη ὑπερπηδᾷ, μεταβάλλεται βέβαια εἰς ἀκατάληπτον καὶ ἄμουσον φορητὸν λέξεων.

Κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο ὁμοίως πᾶσα ποίησις περικλείουσα καὶ ἀφομοιοῦσα στοιχεῖα ἐκ τῆς μυθολογίας, τῆς ἱστορίας, τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἐπιστήμης, δηλονότι ὁλόκληρος ἡ ὑψηλὴ ποίησις ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, εἶνε ἀκατάληπτος, μόνον δὲ καταληπτὴ ἡ ἀνακινοῦσα τὰς banalités τοῦ δρόμου καὶ τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο ὑπάρχει καὶ εἶνε ὡραῖον πᾶν ὅ,τι πλέει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, πᾶν δ' ὅ,τι διαφαίνεται εἰς τὸ βάθος εἶνε ἀνύπαρκτον, ὅταν δὲν εἶνε δυσειδές. Κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ξεύρουν τί τοὺς γίνεται οἱ πλέον μεγαλοφάνταστοι τῶν ποιητῶν, ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι· πρὸς δὲ καὶ αὐτοί, τῶν ὁποίων ἡ ποίησις φέρει γενικῶς δημοτικώτερον, καθαρώτατον δὲ χαρακτῆρα, ἀποβαίνουν βαθμηδὸν τόσον ὀλιγώτερον προσιτοί, ὅσον ζωηρότερον προβαίνουν χαράσσοντες εἰς τὰ ἔργα των τὴν σφραγίδα τῆς ποιήσεως. Διὰ νὰ περιορισθῶ εἰς τὸν σχετικῶς μᾶλλον εὐπρόσδεκτον ἐκ τῶν συγχρόνων ποιητῶν, ἀναφέρω ὅτι οἱ τόσοι ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τοὺς «Ἰστοὺς τῆς Ἀράχνης» ἤρχισαν νὰ μορφάζουν δυσαρέστως μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν νεωτέρων ἔργων του· πολλαὶ κυρίαι κατευ-

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀδελφές, ποίημα ἐκ τῶν τοῦ Τέννυσον, μετάφρασις *Δ. Ἠλιακοπούλου*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἡ σαφήνεια καὶ ἡ ἀσάφεια ἐν τῇ ποιήσει, ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ*.
Ὁ ἰατρὸς Κοτταρᾶς, διήγημα ὑπὸ *Δ. Γρ. Καμπούρογλου*.
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μετάφρ. *Ν. Ἐπ.*
Ἕνα τραγοῦδι τοῦ Δροσίνη, ὑπὸ *Α. Ε.*
Χρονικά. — Προκήρυξις Διαγωνισμοῦ πρὸς συγγραφὴν διηγήματος.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Στὴ Βρύση (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές: Κόρκυρα, ποίημα Γερασίμου Μαρκορᾶ. — Λόγια τῆς πλώρης: Κακοσημαδιά, διήγημα ὑπὸ Ἀνδρέα Καρκαβίτσα. — Ἰαπετικοὶ Λαοί, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι, κτλ. κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

χαριστημέναι ἀπὸ τοὺς στίχους τῶν «Σταλακτικῶν» ἤρχισαν νὰ μὴν ***πολυκαταλαβαίνουν*** τί τάχα θέλει νὰ εἰπῇ μὲ τὰ «Εἰδύλλια». Τὰ «Ἀμάραντα» ἔτι μᾶλλον ἀπεγοήτευσαν τοὺς θαυμαστὰς τῶν «Ἰστῶν Ἀράχνης»· ὡς πρὸς δὲ τὴν προσφάτως δημοσιευθεῖσαν «Μηλιάν», τῆς ὁποίας τὸ θέλγητρον, παρὰ τὴν ἐν γνωριμωτάτῃ γλώσσῃ ἀκριβεστάτην διατύπωσιν, ἔγκειται ἀκριβῶς εἰς τὸ μυστηριῶδες καὶ τὸ ἀσαφές, ἠκούσαμεν ἀναγνωστρίας πάλιν, αἵτινες ροφοῦν ὡς σερμπέτι ἄλλους αἰσθηματικοὺς στίχους τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, νὰ ὁμολογοῦν εἰλικρινῶς ὅτι δὲν ἐκατάλαβαν τίποτε . . .

Ἡ ποίησις εἶνε ἡ ἔκφρασις τῆς ἐκ τῶν ὑψηλοτάτων καὶ τῶν βαθυτάτων ἰδεῶν συγκινήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ποίησις δὲν ἀπευθύνεται κυρίως οὔτε πρὸς τοὺς πολλοὺς οὔτε πρὸς τοὺς ὀλίγους, ἀλλὰ μόνον πρὸς τοὺς ὁπωσδήποτε ἁρμοδίως παρασκευασμένους διὰ νὰ τὴν ἐννοήσουν. Οὗτοι ἄλλοτε εἶνε περισσότεροι, ἄλλοτε ὀλιγώτεροι, συμφώνως πρὸς τὰς ἐκφραζομένας ἰδέας καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ των. Οἱ δογματίζοντες ὅτι ἡ ποίησις πρέπει νὰ εὐχαριστῇ ὅλον τὸν κόσμον, εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ λέγουν ὅτι ἡ ποίησις δὲν πρέπει νὰ ἐκφράζῃ παρὰ τὰς κοινοτάτας ἰδέας καὶ τὰ ταπεινότατα αἰσθήματα· διότι μόνον τοιαῦται ἰδέαι καὶ τοιαῦτα αἰσθήματα εἶνε καταληπτὰ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, ἀφοῦ τὸ ἐκλεκτὸν καὶ τὸ ὑψηλὸν τῶν ἐννοιῶν εἶνε ἀντιστρόφως ἀνάλογα πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἀντίληψιν αὐτῶν. Ἀλλ' ὑπάρχουν οἱ θαρρούντως δογματίζοντες ὅτι ἡ ποίησις δὲν πρέπει νὰ πραγματεύεται θέματα μὴ ἁπλᾶ καὶ μὴ ὑποκείμενα εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ λέγουν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν πρέπει νὰ συγκινῆται ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ μὴ τετριμμένα.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΚΟΤΤΑΡΑΣ

— Καὶ προγευματίζετε πάντοτε ἔτσι ἀργά;

— Μά . . . μάλιστα. Εἶπε μασῶν βιαστικὰ ὁ ἐρωτηθείς.

— Περίεργο· πῶς δὲν φοβᾶστε νἀκούσετε κάμμιὰ 'μέρα πῶς τὸ φαΐ τέλειωσε. Ἐγὼ μόνο σήμερα, ἐκτάκτως, προγευματίζω τόσον ἀργά.

— Ὁ ξενοδόχος, κύριε, κρατεῖ πάντα γιὰ τὸν ἑαυτό του τὸ καλλίτερο κοττοποῦλι, τὸ ὁποῖον γίνεται ἀκόμη πιὸ καλλίτερο, ἂν πουλήσῃ ἀπ' αὐτὸ τὸ 'μισό.

Εἶπε καὶ σχεδὸν ἐβούτηξε τὴν σουβλερὴ μύτη του μέσα 'στὸ πιᾶτό του, ἀνοίξας συγχρόνως τὸ τεράστιον στόμα του, ἐνῷ τὰ ὀρθογωνικὰ αὐτιά του ἐκινήθησαν ἐλαφρῶς, καὶ τὰ μικρὰ χωμένα καὶ λαμπερὰ 'μάτια του ἔρριψαν ἀκτῖνας μίσους καὶ ἀντιπαθείας πρὸς τὸν ὁμοτράπεζόν του.

Ἐκεῖνος δέ, ἐννοήσας τὰς διαθέσεις τοῦ ἰατροῦ, περιμένων τὴν παραγγελθεῖσαν ὀμελέταν καὶ μὴ ἔχων τί καλλίτερον νὰ κάμῃ, ἐπῆρε μίαν ἐφημερίδα καὶ ἐδιάβαζε.

— Κύτταξε! εἶπε τὸ ἕνα γκαρσόνι τοῦ ξενοδοχείου 'στὸ ἄλλο:

«Ἂν 'πάρῃς τοῦ ἑνὸς τὸ πρόσωπο καὶ τὸ βάλῃς ἀπάνω 'ς τοῦ ἄλλου, θὰ ταιριάξουν 'σὰν τὸ καλοῦπι μὲ τὸ χύμα. Τοῦ ἑνὸς τὰ μοῦτρα βγαίνουν ἔξω καὶ τοῦ ἄλλου 'μπαίνουν μέσα».

— Ὁ ἕνας 'μοιάζει 'σὰν ἀλεποῦ καὶ ὁ ἄλλος σὰ βάτραχος· συνεπλήρωσε τὸ ἄλλο γκαρσόνι.

Καὶ πράγματι ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὸν κ. Κοτταρᾶν, ὁ κ. Πακακᾶς—ὅπως ὠνομάζετο ὁ ὁμοτράπεζός του—ἦτο παχύς, κοντός, κοιλαρᾶς, μὲ διπλὸ προγοῦλι, μὲ μύτη πατσουλή, μὲ φουσκωμένα μάγουλα καὶ μὲ ὁλοστρόγγυλα καὶ πεταχτὰ 'μάτια.

Ὁ κ. Κοτταρᾶς ἔφαγε τὸ κοττοποῦλί του καὶ ἐτράβηξε ἕνα ποτῆρι μαῦρο κρασί, ὁ δὲ κ. Πακακᾶς ἐρρίχτηκε 'ς τὴν ὀμελέτα του, ἀφοῦ ἤπιε πρῶτα ἕνα γεμᾶτο ποτῆρι νερό, καὶ 'στὸ τέλος ἄλλα δύο, κι' αὐτὰ γεμᾶτα. Τὸ μέτωπό του ἴδρωσε τότε 'σὰν Αἰγινήτικο κανάτι πρωτογέμιστο.

Ὁ κ. Κοτταρᾶς τὸν ἐκύτταξε καὶ χαμογέλασε, ἐννοήσας δὲ τοῦτο ὁ κ. Πακακᾶς ἐζήτησε μίαν φιάλην μαῦρο κρασί, τὴν ἤπιε ὅλη μονορρούφι 'στὸ πεῖσμά του, καὶ κατακοκκίνησε 'σὰν ἀστακός.

Ὁ κ. Κοτταρᾶς ἐσηκώθη, ἐπλήρωσε καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ χαιρετίσῃ, μὲ μεγάλα βήματα, ἴσιος καὶ τεντωμένος. Ὕστερ' ἀπὸ 'λίγο ἔφυγε κατρακυλῶντας καὶ ὁ κ. Πακακᾶς.

*

Μιὰ γρηὰ κτυπᾷ δυνατὰ μιὰ πόρτα· ἡ πόρτ' ἀνοίγει· ἕνας ὑπηρέτης παρουσιάζεται· ἡ γρηὰ φωνάζει:

— Γρήγορα νἄρθῃ ὁ γιατρός, γιατί ἕνας κύριος ἔπεσε 'μπρὸς 'στὴν πόρτα μου. Τὸν 'λυπήθηκα καὶ τὸν ἔμπασα μὲς 'στὸ σπίτι μου, μὰ φοβᾶμαι μὴν πεθάνῃ.

— Ποιὸς πλερώνει; . . . Ἐφώναξε μέσ' ἀπ' τὸ γραφεῖό του ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸν ὑπηρέτην του.

— Ποιὸς πληρώνει; . . . Ἐπανέλαβεν ὁ ὑπηρέτης πρὸς τὴν γρηά.

— Ποιὸς πληρώνει!!.. Εἶπεν ἡ γρηὰ μὲ ἀγανάκτησιν. «Ὁ Θεός! Ἐμένα ποιὸς μὲ πληρώνει, ποῦ ἔβαλα τέτοιον μπελᾶ 'στὸ κεφάλι μου;! . . .»

— Τοῦ Θεοῦ τὶς συχνάτσαις δὲν τὶς ἐξαργυρώνει ἡ Τράπεζα. Εἶπεν ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸν ὑπηρέτην του, ὅστις τὸ ἐπανέλαβεν εἰς τὴν γρηά.

— Ἂς ἔρθῃ ὁ γιατρὸς καὶ κἄτι θὰ οἰκονομήσω. Χρήματα δὲν ἔχω, ἀλλά . . .

— Κοττοπούλια ἔχεις;! . . . Ἐφώναξε βροντωδῶς ὁ ἰατρός.

— Ἔχω, ἀφέντη μου, ἔχω.

— Στάσου λοιπὸν κ' ἔρχομαι.

Ἐμπρὸς πηγαίνει ἡ γρηά, 'πίσω ὁ ἰατρὸς καὶ παρὰ 'πίσω ὁ ὑπηρέτης του, τὸν ὁποῖον διέταξεν ὁ ἰατρὸς νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

. . . .

— Κοπιᾶστε μέσα, ἐξοχώτατε! . . .

Ἀλλ' ὁ ἰατρὸς στέκει ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς γρηᾶς καὶ κἄτι λέγει εἰς τὸ ὑπηρέτην του· ὁ ὑπηρέτης τὸ 'ξαναλέγει τῆς γρηᾶς, ἡ γρηὰ πάλιν τῆς κόρης της, ποῦ ἔτρεξε νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ, καὶ ἡ κόρη φεύγει τρεχάτη.

Κρά-κρά-κρά. Ἀκούσθηκαν ἡ φωναὶς τῶν δύο κοτοπουλιῶν, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν στιγμὴ ἡ κόρη ἔφερε καὶ τὰ ἔδωσε τῆς μητέρας της καὶ αὐτὴ 'στὸν ὑπηρέτη τοῦ ἰατροῦ.

Καὶ ὁ ἰατρός:

— Πήγαινέ τα γρήγορα εἰς τὸν Μιχάλη τὸν ξενοδόχο, καὶ 'πές του «ὁ ἰατρὸς κ. Κοτταρᾶς τὰ στέλνει νὰ τοῦ τὰ μαγερέψῃς γι' ἀπόψε».

Ὁ ὑπηρέτης ἀπῆλθεν· ὁ ἰατρὸς εἰσῆλθεν.

*

Κατάχαμα καὶ καταμεσῆς 'στὴ μικρὴ κάμαρα τῆς γρηᾶς ἦτον πεσμένος πρόυμυτα ἕνας ὄγκος ἀνθρωπινοῦ σώματος· τὰ 'μάτια ἦσαν ὀρθάνοιχτα καὶ τεντωμένα· ἀπὸ τὸ στόμα του ἔβγαινε ἀφρός, αἷμα καὶ μούγκρισμα. Ὁ ἰατρὸς ἐγονάτισ' ἀπάνω 'ς ἕνα μαξιλάρι, ποῦ τοῦ ἔβαλ' ἡ κόρη τῆς γρηᾶς, καὶ ἄκουσε τὴν καρδιὰ τοῦ ἀποπλήκτου. Ἐκεῖνος ἐγύρισε 'λίγο τὸ κεφάλι του καὶ τοῦ ἔρριξε μιὰ 'ματιά, ποῦ δύσκολα 'μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἐξη-

γήση· φόβος, θυμός, παράκλησις, ἀπελπισία, πόνος.... Ὅλα τὰ περιεῖχεν ἡ 'ματιὰ ἐκείνη.

— Διάβολε! Εἶπεν ὁ ἰατρός: Ὁ ἄνθρωπος τοῦ ξενοδοχείου!...

Ὁ ἀποθνήσκων ἦτο πράγματι ὁ κ. Πακακᾶς.

— Γιατρέ, θὰ ζήσῃ;!... Ἠκούσθη πλησίον του ἡ θλιβερὰ καὶ γλυκειὰ τῆς κόρης φωνή, καὶ δυὸ δάκρυα ἔλαμψαν 'ς τὰ ὡραῖά της τὰ 'μάτια.

Τότε μόνον παρετήρησεν ὁ ἰατρὸς τὰ ἀνθισμένα καὶ ἀφρᾶτα τῆς κόρης κάλλη. Καὶ ἐνῷ ἡ γρηὰ 'βγῆκε νὰ φέρῃ 'λίγο νερό, ποῦ 'ζήτησ' ὁ ἰατρός:

— Μὴ λυπᾶσαι, μικροῦλά μου!.... Τῆς εἶπε καὶ τὴν ἐχάϊδεψε προστατευτικῶς.

Τὴν αὐτὴ στιγμὴ ἕνα δυνατὸ κοὰξ ἀκούστηκε ἀπ' τὰ χείλη τοῦ Πακακᾶ καὶ ἀπέθανεν· ἐνῷ ὁ ἰατρὸς Κοτταρᾶς φιλήσας, **προστατευτικῶς πάντοτε**, τὰ τρέμοντα ἀπὸ τὴν συγκίνησιν χείλη τῆς κόρης·

— Μὴ λυπᾶσαι, κοττίτσα μου, τῆς εἶπε· τέτοιος εἶν' ὁ κόσμος!...

— Ἂν εἶνε τέτοιος, ἂς τὸν πάρῃ ὁ διάβολος!... Εἶπεν ἡ γρηὰ εἰσελθοῦσα αἰφνιδίως.

Δ. ΓΡ. Κ.

ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΖΩΗ[1]

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ — Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

Ἀλλὰ τὸ δεῖπνον παρετέθη καὶ ἐχρειάσθη ν' ἀναβληθῇ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ὁπλοστασίου, διότι πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ἡ σοῦπα ἡ πολύτιμος δὲν πρέπει νὰ κρυώσῃ. Ὁ Φάρκας ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος τοὺς ξένους του καὶ τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὸ ἑστιατόριον.

Τὸ πᾶν ἐδείκνυε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὅτι ὁ Φάρκας Πέτκη ἐτίμα ἐξαιρετικῶς τοὺς ξένους του. Ἡ τράπεζα ἐκάμπτετο ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἀργυρῶν χρυσοκοσμήτων σκευῶν καὶ τῶν φιαλῶν τῶν παλαιῶν οἴνων. Εἰς ἕκαστον φαγητὸν ὁ οἰκοδεσπότης ἔλεγε:

— Φάγετε καλὰ ἀπ' αὐτό, γιατὶ δὲν ἔχει ἄλλο πιάτο.

Καὶ ἐντοσούτῳ ἡ παρέλασις τῶν πινακίων ἐξηκολούθει. Ὅταν κανὲν φαγητὸν ἤρεσκε πολὺ εἰς τοὺς ξένους του, ὁ πυργοδεσπότης ἐνηβρύνετο.

— Ἡ θυγατέρα μου Ἰλόνκα τὸ ἐμαγείρευσε αὐτὸ τὸ φαγητό, ἔλεγε, καὶ διὰ νὰ πιστοποιήσῃ τοὺς λόγους του πολλάκις τὴν ἐκάλεσε πλησίον του. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας της ἦλθε καὶ αὐτὴ μὲ τὰς παρειὰς κατερύθρους ἐκ τῆς πυρᾶς καὶ ἐκάθησε πλησίον τοῦ πατρός της.

Ἡ Ἔρτσα ἀπεναντίας ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγκατένευε νὰ μείνῃ εἰς τὴν αἴθουσαν, πολλάκις ὅμως ὑπὸ διαφόρους προφάσεις παρουσιάζετο ἔμπροσθεν τῶν ξένων τοῦ πατρός της.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ δείπνου οἱ δύο ξένοι ἤρχισαν νὰ κρυφομιλοῦν μεταξύ των. Ὁ Πέτκη τὸ παρετήρησε καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μαντεύσῃ τί ἔλεγον,

— Ὄχι μυστικὰ συμβούλια, κύριοι, τοῖς ἐφώναξε. Εἰς τὸ τραπέζι τρώγουν οἱ ἄνθρωποι καὶ δὲν μιλοῦν.

Ὁ Ἀββᾶς ἠγέρθη τότε εὐθυμότατα ἐκ τῆς ἕδρας του καὶ ἡτοιμάσθη νὰ ὁμιλήσῃ.

Ἀλλ' ὁ Πέτκη εἶχεν ἤδη ἀναγνώσει ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ἀββᾶ τὰς σκέψεις του.

— Ἔχομεν ἀκόμη καιρόν, εὐγενέστατε αὐθέντα, εἶπεν. Ἡ πρώτη ἡμέρα εἶνε προσδιωρισμένη διὰ τὴν εἴσοδον ἐντὸς τῆς οἰκίας, ἡ δευτέρα διὰ τὴν ὑποδοχήν, ἡ τρίτη παρέρχεται μὲ προσπαθείας πρὸς μακροτέραν συγκράτησιν τοῦ ξενιζομένου, ἡ τετάρτη διὰ τὴν ἑτοιμασίαν τῶν ἀποσκευῶν καὶ ἡ πέμπτη διὰ τὸν ἀποχαιρετισμόν, καὶ πάλιν ἂν ἡ ἅμαξά μας εἶνε εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ δὲν ἔχῃ εἰς ἀπομαχίαν τοὺς τροχούς. Ἐμπρός, κύριοι, κενώσατε αὐτὸ τὸ ποτήριον μαζί μου. Εἶνε τὸ προσφιλὲς ποτήριον τοῦ πατρός μου καὶ τὸ χαρίζω εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἤθελε τὸ στραγγίσῃ.

— Τῇ ἀληθείᾳ, ἐντιμότατε κύριε Φάρκα Πέτκη, δὲν ἤλθομεν ἐδῶ διὰ ναὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων τῆς οἰκίας ταύτης, ἀλλ' ἀπεναντίας διὰ νά τον ἐλαττώσωμεν. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ φύγωμεν μὲ ἄδεια χέρια. Ἤλθαμεν διὰ νὰ τύχωμεν παρ' ὑμῶν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀρέσει περισσότερον εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ἐὰν θέλετε νὰ μάς το δώσετε, — διὰ νὰ σάς το ἀγοράσωμεν, ἂν θέλετε νά το πωλήσετε — διὰ νὰ σάς το κλέψωμεν, ἐὰν μάς το ἀρνηθῆτε...»

Ὁ κ. Φάρκας ἐγνώριζεν ἤδη ποῦ θὰ κατέληγεν ὁ εὐγενής του ξένος, ἐν τούτοις τὸ ὡραῖον τοῦτο λογίδριον διεκόπη ὑπὸ τῆς Ἔρτσας, εἰσελθούσης εἰς τὴν αἴθουσαν ὁρμητικῶς. Ἔφερε τὸ κλειδὶ τῆς ὁπλοθήκης καὶ ἐφώναξε:

« Τὸν ἔπλυνα τὸ σιδερένιο θεῖο! »

Ὁ κ. Φάρκας γελῶν ἐτσίμπισε τὸ κόκκινο μάγουλο τῆς κόρης του καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς ξένους του:

« Πρὶν μάθω τὸ ἀντικείμενον τοῦ πόθου σας, θά σας θέσω ἕνα ὅρον: ἐὰν ὑμεῖς, ἢ ὁ ἀνεψιός σας, σηκώσετε μὲ τὸ ἕνα χέρι τὸ ξίφος τοῦ προπάππου μου, ἢ ἐὰν ἠμπορέσετε νά μου εἰπῆτε τὸ ὄνομα τοῦ ζῴου, τὸ ὁποῖον εἰκονίζεται ἐπὶ τῶν ἐμβλημάτων μου, τότε ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσετε ὅ,τι εὑρίσκεται εἰς τὸ σπίτι μου, ὅ,τι ζῇ καὶ βαδίζει, ὅ,τι εἶνε σηκωμένον ἢ καθιστόν, ὅ,τι εἶνε ξαπλωμένον ἢ κρεμασμένον ἀπὸ καρφί. Ἀλλ' ἕως τότε ἔχετε ὑπομονήν! »

Ὁ Ἀββᾶς εἶπε πρὸς τὸν Βαρκζαί:

« Ἂς εὐχαριστήσωμεν τὸν γέροντα. Ἂς τὸν ἀφήσωμεν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν προγόνων του, πρὶν τοῦ κάμωμεν λόγον περὶ τῶν ἐπιγόνων του... Ἐμπρός!»

Ὁ κ. Πέτκη ἠγέρθη, ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ κατέλαβε τὴν Ἔρτσαν ὠτακουστοῦσαν. Ἔσφιγξε τότε τόσον δυνατὰ μὲ τὰς χονδρὰς του χεῖρας τὰ λεπτοφυᾶ χεράκια της, ὥστε ἐκείνη ἐφώναξεν ἀπὸ τὸν πόνον.

Διέσχισαν πολλὰς αἰθούσας καὶ πρὸ τῆς ὁπλοθήκης, ἐν ᾧ ὁ οἰκοδεσπότης ἡτοιμάζετο νἀνοίξῃ τὴν σιδηρᾶν θύραν, εἶδε πάλιν τὴν Ἔρτσαν, ἑτοιμαζομένην νὰ εἰσέλθῃ μὲ τρόπον ὄπισθέν του.

«Στάσου καὶ σ' ἔπιασα!» ἐφώναξεν ὁ γέρων, προσποιούμενος ὅτι θὰ κυνηγήσῃ τὴν νεάνιδα, ἡ ὁποία ἐτράπη εἰς φυγὴν ἐκραγεῖσα εἰς γέλωτας ἠχηρούς.

Οἱ ξένοι εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ μόλις ἐκύτταξαν τριγύρω, ἔσκασαν τὰ γέλια. Ὁ Φάρκας ἐνόμισε κατ' ἀρχὰς ὅτι οἱ ξένοι του παρεφρόνησαν. Ἀλλ' ὅταν εἰσῆλθε καὶ αὐτός, εἶδε τὸ ἀντικείμενον τῆς ἱλαρότητός των.

Ὁ σιδηροῦς ἀνδριὰς εὑρίσκετο εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης, ὅπως πάντοτε. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ἡ γιγαντιαία του χείρ, ἡ ἀνατεινομένη πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐκράτει τώρα ἓν ἀγγεῖον οἴνου, ἐν ᾧ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ πελωρίου ξίφους εὑρίσκετο διεπερασμένον ἓν μικρὸν ροδόχρουν χοιρίδιον γάλακτος ψητόν.

Ὁ Βαρκζαὶ ἐκράτει τὸ μανδήλιόν του πρὸ τοῦ στόματος, διὰ νἀποπνίγῃ ὀλίγον τὸν γέλωτά του. Ὁ Ἀββᾶς ἀνέλαβε ταχέως ὕφος σοβαρὸν καὶ χωρήσας πρὸς τὸ μνημεῖον ἥρπασε τὸ ἀγγεῖον τοῦ οἴνου καὶ εἶπε:

«Τὸ ὅπλον τοῦτο, ἀγαπητέ μου φίλε, τὸ θεωρῶ πράγματι ἀντάξιον τῶν προγόνων σου· ἀλλά, βλέπετε, πολλάκις εἰς τὴν ζωήν μου ἐσήκωσα καὶ ἄλλα βαρύτερα, καὶ μάλιστα πλήρη ὑγροῦ... Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θηρίον, νομίζω ὅτι ἡ φυσιογραφία δὲν ἀγνοεῖ τὸ ὄνομά του: Porcus-suinus, μὲ ἄλλους λόγους *χοῖρος*».

Ὁ οἰκοδεσπότης κατελήφθη ὑπὸ γέλωτος παραφόρου, μὰ τόσον παραφόρου, ὥστε ἐδέησε νὰ στηριχθῇ διὰ νὰ μὴ πέσῃ.

Ἐξαίφνης τῷ ἦλθεν ἡ ἰδέα ὅτι μόνη ἡ Ἔρτσα ἦτο ἱκανὴ νὰ κάμῃ μίαν τοιαύτην ἀστειότητα. Ἤνοιξε τὴν θύραν, ὥρμησε, τὴν συνέλαβε, τὴν ἔσυρε πρὸς ἑαυτὸν καὶ τῇ ἔδωκε μερικοὺς πατρικοὺς καὶ ὄχι σοβαροὺς κολάφους, λέγων:

«Ἆ, ἐσὺ λοιπὸν ἐτόλμησες νὰ γελοιοποιήσῃς τοὺς προγόνους τοῦ πατρός σου!»

Τὸ παιδίον ἐγέλασεν ἀκόμη ὀλίγον, ἀλλὰ κατόπιν ἤρχισε νὰ κλαίῃ, νὰ κλαίῃ μὲ δάκρυα ἀληθινά.

Καὶ ὁ γέρω-Φάρκας μετενόησε πολὺ δι' ὅ,τι ἔκαμε.

« Ἀστειεύομαι, ἀνόητη! δὲν ἐντρέπεσαι νὰ κλαῖς ἔτσι μπροστὰ σ' ἕνα νέον ποῦ σε κυττάζει; Ἔλα, ἔλα, ἡσύχασε, μὴν κλαῖς ... θά σου δώσω ἕνα σῦκο, ἂν γελάσῃς...»

Ἡ Ἔρτσα ἔπαυσεν ἀμέσως νὰ κλαίῃ.

«Τί, ἐνομίζατε ὅτι ἔκλαιγα; Ἐγὼ δὲν ἔκλαιγα!» Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον, ἐν ᾧ ἐπρόφερεν αὐτὰς τὰς λέξεις, ἐπὶ τοῦ συμπαθοῦς της προσώπου, οἱονεὶ διαμαρτυρόμενα κατὰ τοῦ ψεύδους της. Ἰσχυρίζετο ὅτι εἶχε γελάσει καθ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα!

Ἅμα ἔφυγεν, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Ἀββᾶς:

«Λοιπόν, ἀγαπητέ μου κύριε Πέτκη, βλέπετε ὅτι ἐλύσαμεν τὸ αἴνιγμα τοῦ οἰκογενειακοῦ σας ἐμβλήματος καὶ ἐσηκώσαμεν τὸ ξίφος τοῦ προπάπου σας. Καὶ τόρα θὰ σᾶς ἀνοίξωμεν τὴν καρδίαν μας.

— Εἶμαι ἕτοιμος, ἀκούω.

(Ἕπεται συνέχεια)

[1] Ἴδε σελ. 21.

ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ

Ἴσως δὲν ὑπάρχει εὐκολώτερο πρᾶμα στὸν κόσμο παρὰ νὰ ἐγκωμιάζῃς, ἢ νὰ ψεγαδιάζῃς, σώνει ὄρεξη νἄχῃς· μήτε δυσκολώτερο, παρὰ σωστὰ νὰ κρίνῃς, καὶ μὲ στὸ χέρι τὴ ζυγαριά. Μιὰ φορὰ ὅμως κ' ἡ κρίση πιτύχῃ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ θρονιάσῃ στὸ νοῦ, ἡ δουλειὰ τοῦ κριτικοῦ ἔγεινε, ὅλα τἄλλα ἔρχουνται μοναχά τους. Εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ βρῆκες τὸ θέμα σου καὶ δὲ σοῦ μένει παρὰ νὰ τὸ καταστρώσῃς, νὰ τὸ διηγηθῇς. Καὶ κάτι εὐκολώτερο. Ἐπειδή, πόσα καὶ πόσα δὲ διαβάζουμε καθεμέρα ποιήματα, ἱστορίες καὶ παραμύθια, καὶ θαυμάζουμε τὴν ἰδέα, τὴ σύλληψη. Κ' ὡς τόσο στὸ πλάσιμο ἀπάνω, στὸ δούλεμα, ζάβωσε τὸ ἔργο, — βγῆκε μισό, φταμηνίτικο. Ἐνῷ ὁ κριτικὸς τὴν κρίση του μοναχὰ ἔχει νὰ πῇ, κ' ἅμα τὴν ἔχῃ, θὰ τὴν πῇ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ θέση μου σήμερα, ποῦ μήτε παραμύθι δὲν ἔχω νὰ γράψω, μήτε τραγούδι· μόνο κρίση ταπεινὴ ἀπάνω στὸ τελευταῖο τραγούδι ποῦ μᾶς φίλεψε ὁ Δροσίνης στὴ Χριστουγεννιάτικη τὴν « Ἑστία».

Νὰ μ' ἐπιτρέψῃ ὁ ἀναγνώστης νὰ τοῦ ξαναγράψω τὶς ὀχτώ του στροφές. Εἶναι μικρές, σὰν τὰ κολίμπρια τῆς Βραζιλίας.

Τὸ δαχτυλίδι

'Σ τὸ ροδογάλανο νερὸ
Βαρκοῦλα ἀργοσαλεύει
Καὶ μὲ τάγκίστρι τἄργυρὸ
Μιὰ ἀρχόντισσα ψαρεύει.

Εἶνε τὰ πλούτη της πολλά,
Κι' ἀτίμητο στολίδι
'Σ τὸ χέρι της φεγγοβολᾷ
Διαμάντι δαχτυλίδι.

Τὸ εἶδε ἡ Νεράϊδα στὰ νερὰ
Νὰ λάμπῃ σὰν ἀστέρι
Καὶ τὸ διαμάντι λαχταρᾷ
Γιὰ τὸ δικό της χέρι.

Ἐνῷ ἡ ἀρχόντισσα σκυφτὴ
Γοργὰ ταγκίστρι σέρνει,
Ἄξαφνη, ἀθώρητη κι' αὐτὴ
Τὸ δαχτυλίδι παίρνει.

Τάζει ἡ ἀρχόντισσα φλουρὶ
Νὰ δώσῃ γιὰ βρεθήκια
'Σ τὸν ἄξιον ναύτη ποῦ μπορεῖ
Νὰ τοὔρῃ μεσ' τὰ φύκια.

Κ' ἕνα ναυτόπουλο τρελλὸ
Ποῦ τὸ φλουρὶ προσμένει
Πέφτει, βουτάει μεσ' τὸ γιαλὸ
Μὰ λαβωμένο βγαίνει.

—Τὸ δαχτυλίδι σου, Κυρά,
'Σ τὰ φύκια δὲν ἐχάθη,
Νεράϊδας χέρι τὸ φορᾷ
'Σ τῆς θάλασσας τὰ βάθη.

Ἄχ ἕνα χέρι ξωτικὸ
Τάχει μαζὶ παρμένα
Ἐσένα τὸ διαμαντικὸ
Καὶ τὴ ζωή μου ἐμένα!

Καθὼς βλέπετε, τὸ τραγούδι δὲν ἔχει θέμα του καμιὰ ἰδέα, αἰσθηματικὴ ἢ νοητική, βγαλμένη ἀπὸ τὴν πραγματική μας ζωή, καθὼς ἔχει, παραδείγματος χάρη, τοῦ Ζαλακώστα ἡ ἀθάνατη ἡ Βοσκοποῦλα. Εἶναι ἁπλὸς μῦθος, ἴσως τοῦ ποιητή, ἴσως καὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ μολονότι δὲ λείπει μήτε τὸ ἐπιμύθιο, — ἡ τιμωρία τοῦ τρελλοῦ τοῦ ναυτόπουλου —, μήτε τὸ δραματικὸ καὶ τὸ θλιβερό, — τὸ πάρσιμο τῆς ζωῆς του —, αὐτὰ εἶναι ἠθικὰ στολίδια κρυμμένα, καθὼς τὸ δαχτυλίδι μέσα στὰ φύκια. Θέμα τοῦ τραγουδιοῦ πρέπει νὰ πάρουμε αὐτὸ ποῦ διαβάζουμε, — τὸ μῦθο. Εἶναι τέλειος ὁ μῦθος, μὲ ἀρχή, μὲ μέση, καὶ μὲ τέλος.

Ἡ δυσκολία μὲ τέτοιο μῦθο εἶναι νὰ πάρῃς τὸ ὑλικό του, νὰ τὸ πλάσῃς καὶ νὰ τὸ δείξῃς κανονικό, ἀψεγάδιαστο, διάφανο καθὼς ἕνα ποτήρι καθάριο νερό. Κι' αὐτὸ μᾶς ἔκαμε ὁ Δροσίνης.

Δηλαδὴ μᾶς ἔκαμε ὁ Δροσίνης ἐκεῖνο ποῦ σπανιώτατα γίνεται στὴν παπατρέχικη τὴ φιλολογία μας. Λέξη δὲν ἔβαλε στὸ καλλιτέχνημά του ποῦ νὰ μὴν εἶναι συλλογισμένη, δουλεμένη, ἀπαραίτητη σὰν πέτρα τετράγωνη σὲ χτίριο μαστορικό. Κάθε εἰκόνα τοῦ μύθου εἶναι παραστημένη μὲ τὶς γραμμὲς καὶ μὲ τὰ χρώματα ποῦ τῆς πρέπουν, ἔχει καὶ τὴν κίνηση τῆς ζωῆς ποῦ μόνο ποιητικὴ εἰκόνα μπορεῖ νὰ τὴν παραστήσῃ. Πάρτε τὴν πρώτη στροφή.

«Στὸ ροδογάλανο νερό, βαρκοῦλα ἀργοσαλεύει, — καὶ μὲ τάγκίστρι τἄργυρὸ — μιὰ ἀρχόντισσα ψαρεύει». Ἂν ἔβλεπες ζωγραφιστὴ αὐτὴ τὴ σκηνή, θὰ εἶχες ἴσως τὸ ροδογάλανο τὸ νερό, θὰ εἶχες καὶ τὴ βαρκοῦλα, καὶ τὴν ἀρχόντισσα νὰ ψαρεύῃ. Ἡ βαρκοῦλα δὲ θἀργοσάλευε ὅμως, μήτε τάγκίστρι τἄργυρὸ θὰ τὄβλεπες, ἐξὸν ἂν ἡ ἀρχοντοποῦλα τὸ κρατοῦσε νὰ βάλῃ δόλωμα, καὶ πάλι ἀργυρὸ δὲ θὰ εἶταν, ἐξὸν ἂν τῆς τἀργύρωνε κανένας της λατρευτής, σὰν Παναγιᾶς χέρι. Βλέπετε λοιπὸν πόσο τελειότερη μπορεῖ μιὰ εἰκόνα νὰ γείνῃ μὲ τὰ λόγια, ὅταν τὰ λόγια βγαίνουν ἀπὸ πιδέξιο κοντήλι.

Μιὰ μιὰ μπορεῖς νὰ πάρῃς τὶς ὡραῖες στροφές, καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν τρόπο νὰ τὶς ἀναλύῃς. Οἱ στίχοι, «στὸ χέρι της φεγγοβολᾷ-διαμάντι δαχτυλίδι» καὶ παρακάτου, «στὸν ἄξιο ναύτη ποῦ μπορεῖ-νὰ τὤβρῃ μὲς στὰ φύκια» εἶνε στολίδια ποῦ σπαρταράει ἀπάνω τους ἀληθινὴ ζωὴ καὶ μορφιά, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια φαντάζεσαι πῶς σοῦ θαμπώνει τὰ μάτια τὸ δαχτυλίδι, πῶς θάλασσα μυρίζουν τὰ φύκια. Τόσο ἀληθινὰ καὶ σωστὰ τὰ παρασταίνει στὴ φαντασία ὁ ποιητής.

Εἶνε καὶ γοργὴ ἡ διήγηση· κ' εἶνε γοργή, ἐπειδὴ λείπουν τὰ πολλὰ καὶ τὰ περιττὰ τὰ λόγια, ἢ καλλίτερα νὰ πῶ τὰ **συννεφιαστὰ** τὰ λόγια. Ἐπειδὴ στὰ πιώτερα ποῦ διαβάζουμε, — καὶ μερικὰ κρύβουν ἰδέες ποῦ κάμνουν τιμὴ στὴ ρωμαίικη τὴ φαντασία, — τὰ λόγια μαζεύουνται σὰ σύννεφα καὶ σκεπάζουν τὸν ἥλιο, ἀντὶς νὰ παραμερίσουνε, νὰ λάμψῃ ὁ ἥλιος. Πότε ἡ ρίμα τὸ φέρνει, πότε τὸ μέτρο, πότε ἡ λαχτάρα τοῦ ποιητὴ νὰ τὰ πῇ ὅλα ποῦ περνοῦν ἀπὸ τὸ ἐνθουσιασμένο κεφάλι του, κ' οἱ εἰκόνες του καταντοῦνε μιὰ ζωγραφιστὴ σύγχυση, ποῦ ὁ νοῦς δὲν τὴν ἀποδέχεται μὲ τὴν ἴδια ὄρεξη καθὼς αὐτὰ τὰ μετρημένα, τὰ τορνευμένα, τἀπαραίτητα τὰ λόγια ποῦ μᾶς φέρνουν σωστὲς εἰκόνες μιὰ κατόπι τῆς ἄλλης.

Ἴσα ἴσα τραγούδι νὰ μπῇ στῆς μουσικῆς τὴ μελῳδία καὶ νὰ φυλαχτῇ ἐκεῖ μέσα, μνημεῖο πολύτιμο ἐποχῆς ποῦ, μ' ὅλες τὶς φωνὲς τῶν δασκάλων, ἀνακάλυψε πλοῦτο ἀληθινὸ μέσα στὴν καταφρονεμένη τοῦ λαοῦ γλῶσσα, σὰν τὸ δαχτυλίδι μέσα στὰ φύκια, καὶ τὸν καλλιτέχνησε μὲ τρόπο, ποῦ ἂν εἶταν ἄλλο ἔθνος, κατηχημένο στὰ μυστήρια τῆς θείας τέχνης, θὰ τὰ εἶχε καμάρι του τέτοια διαμάντια λαχταριστά, κ' ἡμεῖς πρῶτοι θὰ τὰ μεταφράζαμε καὶ θὰ παπαγαλίζαμε μαζὶ μὲ τὶς σοφὲς κρίσες τῶν Εὐρωπαίων, ποῦ μᾶς κάμνουν πάντα μεγάλη ἐντύπωση, σὰν ξένες ποῦ εἶναι.

Α. Ε.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Τὸ ἰταλικὸν ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἀπέστειλεν ἐσχάτως πρὸς τὴν ἐν Ζακύνθῳ Φωσκολιανὴν Βιβλιοθήκην 137 τόμους διαφόρων συγγραμμάτων, ἐπιστημονικῶν καὶ διδακτικῶν. Καὶ ἄλλοτε ἡ ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἐδώρησεν 100 τόμους εἰς τὴν Φωσκολιανὴν Βιβλιοθήκην, χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀκαμάτου αὐτῆς ἐφόρου κ. Σπ. Δεβιάζη.

Ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν διακεκριμένου ἰατροῦ κ. Ἀντ. Ε. Παπαδάκη, ἐξεδόθη εἰς κομψὸν τομίδιον ἀξιανάγνωστος «Θεραπευτικὴ τῶν νοσημάτων καὶ δηλητηριάσεων μετὰ νοσολογίας τῶν νέων φαρμάκων».

Ἡ δεσποινὶς Ρέμμερτ, ἡ ἐν Ἀθήναις παρεπιδημοῦσα ἔξοχος κλειδοκυμβαλίστρια, ἔδωκε μίαν συναυλίαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ὠδείου, καθ' ἣν μετ' ἀπαραμίλλου τέχνης ἐξετέλεσεν, ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ἠχηροῦ καὶ παμμεγίστου κλειδοκυμβάλου, συνθέσεις τοῦ Μπάχ, τοῦ Σοῦμαν, τοῦ Λὶστ κτλ. Κατὰ τὴν ἰδίαν συναυλίαν ἔμελψε μετὰ πολλῆς τέχνης ᾄσματα τοῦ Σοῦμαν, τοῦ Σοῦβερτ καὶ τοῦ Μπέκερ ἡ δεσποινὶς Γκεράς, ἀοιδὸς πεφημισμένη.

Τὴν π. Τετάρτην ἀπεβίωσεν ὁ Σωκράτης Τζιβανόπουλος, πρώην καθηγητὴς τῆς Γενικῆς Ἱστορίας παρὰ τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Ἐκτὸς πολλῶν μονογραφιῶν, ὁ Τζιβανόπουλος συνέγραψε Γενικὴν Ἱστορίαν, Ἀρχαιολογικὸν Λεξικὸν καὶ Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἀθηναίων ἐψήφισε χιλίας δραχμὰς ὑπὲρ τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου. Ἡ δὲ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἔπεμψε ἐπιστολὴν πρὸς τὴν οἰκογένειαν, ἐκδηλοῦσαν τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀσθενοῦς ποιητοῦ ἐνδιαφέρον Του.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

Ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» προκηρύσσει διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν διηγήματος ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους:

Α' Ὁ διαγωνισμὸς θὰ εἶνε **διαρκής**· τουτέστι μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἑνὸς θὰ προκηρύσσεται ἀμέσως ἄλλος, οὕτως ὥστε θὰ ἔχωμεν τέσσαρα ἢ πέντε διηγήματα κατ' ἔτος βραβευμένα.

Β' Τὸ διήγημα **πρέπει νὰ εἶνε ἑλληνικῆς ὑποθέσεως καὶ νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰς δύο στήλας** τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας». Ἀλλὰ δὲν ὁρίζεται οὔτε ἡ φύσις του, οὔτε ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἶνε γραμμένον. Ὁ συγγραφεὺς εἶνε ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃ θέμα ἀστεῖον ἢ συγκινητικὸν καὶ νά το γράψῃ εἰς τὴν δημοτικὴν ἢ εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

Γ' Τὰ χειρόγραφα, εἴτε ἀποκλειόμενα, εἴτε συμπεριλαμβανόμενα εἰς τὸν διαγωνισμόν, δὲν ἐπιστρέφονται **κατ' οὐδένα τρόπον**.

Δ' Ἡ προθεσμία πρὸς ὑποβολὴν χειρογράφων διὰ τὸν πρῶτον διαγωνισμὸν λήγει τῇ 15 Μαρτίου 1895.

Ε' Τὰ χειρόγραφα θὰ κρίνῃ τριμελὴς ἀγωνόδικος ἐπιτροπεία, ὁρισθησομένη μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας ἐκ τῶν γνωστοτέρων παρ' ἡμῖν κριτικῶν· ἡ δὲ κρίσις θὰ δημοσιευθῇ ἐντὸς τοῦ Ἀπριλίου.

Ϛ' Οἱοσδήποτε τῶν συνδρομητῶν ἢ ἀναγνωστῶν θέλει νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν διαγωνισμόν, ὀφείλει νὰ συνοδεύσῃ τὸ χειρόγραφον μὲ τὄνομά του (ἢ τὸ ψευδώνυμον) ἐντὸς μικροῦ ἐσφραγισμένου φακέλλου φέροντος ἔξωθεν τὸν τίτλον τοῦ διηγήματος καὶ μὲ **δύο (2)** δραχμὰς (ἢ **2 φρ. χρ.** ἂν μένῃ εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν) διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ διαγωνισμοῦ. Καὶ ὅλα μαζὶ πρέπει νὰ στέλλωνται διὰ μιᾶς ἐπιστολῆς **συστημένης** πρὸς τὸν κ. Γρηγόριον Ξενόπουλον εἰς Ἀθήνας, ἐπὶ τοῦ φακέλλου τῆς ὁποίας νἀναγράφωνται αἱ λέξεις «Διαγωνισμὸς Διηγήματος». Χειρόγραφα μὴ συνοδευόμενα καὶ μὴ ἀποστελλόμενα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον **ἀποκλείονται**

Ζ' Ὁ συγγραφεὺς τοῦ καλλίστου διηγήματος θὰ λάβῃ ὡς βραβεῖον **εἴκοσι πέντε (25)** δραχμὰς ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» καὶ τὰ $^2/_3$ τῶν ἐκ τοῦ Διαγωνισμοῦ εἰσπράξεων. Ὁ δεύτερος, εἰς τὸν ὁποῖον θἀπονεμηθῇ ὁ πρῶτος ἔπαινος, θὰ λάβῃ **δέκα (10)** δρ. ἐκ τοῦ Ταμείου καὶ τὸ $^1/_3$ τῶν εἰσπράξεων. Ἐκτὸς τοῦ βραβευθέντος, τὸ ὁποῖον θὰ δημοσιευθῇ μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως **πανομοιότυπον**, θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» καὶ ὅσα ἄλλα κριθῶσιν ἄξια δημοσιεύσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Ἰανουαρίου 1895.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Η κυρία Μ. Κωσταντινοπούλου, ἡ γνωστὴ ἠθοποιός, ὑπεδύθη ἐσχάτως ἐν τῷ Δημοτικῷ Θεάτρῳ τὴν «Φεδώραν», ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι τοῦ Σαρδοῦ.

Εν Λειψίᾳ ἐκδίδεται γερμανικὴ μετάφρασις τοῦ διηγήματος τοῦ κ. Κλέωνος Ραγκαβῆ, «Χαράλδος ὁ ἡγεμὼν τῶν Βογιάρων», φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ καθηγητοῦ Αὐγούστου Βάγνερ, μετὰ προλόγου τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ Κρουμβάχερ. Ὡς γνωστὸν ὁ «Χαράλδος» τοῦ κ. Ραγκαβῆ ἐβραβεύθη ἐν τῷ Διαγωνισμῷ πρὸς συγγραφὴν διηγήματος ὑπὸ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας», ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ πρῶτον ἐν αὐτῇ.

Τελευταία ὥρα (26 Ἰανουαρίου). **Ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος ἀπέθανε.** Μὴ δυνάμενοι σήμερον νὰ γράψωμεν οὐδὲν περὶ αὐτοῦ, θἀφιερώσωμεν ὁλόκληρον τὸ προσεχὲς φύλλον τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» εἰς τὸν Ἀχιλλέα Παράσχον. Θὰ περιέχῃ τρία ποιήματα ἀνέκδοτα μετ' αὐτογράφου τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ, τὴν εἰκόνα του καὶ ἄρθρα περὶ αὐτοῦ τῶν κ.κ. Ροΐδου, Ἀννίνου, Ξενοπούλου κτλ. κτλ.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Α'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον)

30. — Ποῖος τῶν μεγάλων μουσικῶν συνέθεσεν ὁ ἴδιος τὴν νεκρώσιμον αὐτοῦ ἀκολουθίαν;

31. — Α. Ι. Τ. Διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν, δὶς καὶ τρὶς ἐπαναλαμβανομένων, νὰ σχηματισθῇ ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν νἀναγινώσκεται ὁμοίως.

32. — Τί ὑπάρχει ὑπεράνω τοῦ Θεοῦ;

33. — Πόσαι καὶ ποῖαι εἶνε αἱ γλῶσσαι, τὰς ὁποίας ὁμιλοῦν οἱ ὑπήκοοι τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας;

34. — Ποῖον μέλος τοῦ σώματος ἀναγραμματιζόμενον γίνεται πόλις τῆς Ἱσπανίας;

35. — Τὸ φεῖδι τρώει τὴ θάλασσα
Κ' ἡ θάλασσα τὸ φεῖδι
Καὶ στὸ κεφάλι τοῦ φειδιοῦ
Ὁ ἥλιος λαμπυρίζει.

36. — Ἡ δύν... σ.. πέλ... κ'. θ..... μ.. βρ....
(Στίχος διάσημος).

(Ἕπεται συνέχεια)

Κηπουρόν, Ἐνταῦθα. — Εἶνε ἡ συνήθης ψώρα τῶν λεμονεῶν, ἥτις πολεμεῖται ὡς ἑξῆς: Ραντίζονται τὰ δένδρα διὰ διαλύσεως σάπωνος κοινοῦ ἢ κάλλιον μέλανος καὶ πετρελαίου εἰς ὕδωρ, μὲ ἀναλογίαν 2 μέρη σάπωνος καὶ 2 πετρελαίου εἰς 100 μέρη ὕδατος. Διαλύεται ὁ σάπων εἰς ὀλίγον ὕδωρ, μὲ τὴν διάλυσιν αὐτὴν κτυπᾶται τὸ πετρέλαιον μέχρι σχηματισμοῦ γαλακτώματος καὶ προστίθεται τὸ ὑπόλοιπον ὕδωρ. Τὸ ῥάντισμα γίνεται διὰ ψεκαστῆρος, ἐνεργεῖ δὲ ὅταν γίνῃ καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ ζωύφια ἐξέρχονται τῶν μικρῶν χελωνίων πρὸς ἀναζήτησιν νέας κατοικίας. Τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὴν ἄνοιξιν. Ἀναγνωρίζει τις τὴν κατάλληλον ταύτην στιγμήν, ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τοὺς νεαροὺς κλώνους ἀνευρίσκει νέα χελώνια λευκά.

κ. Ι. Κούμ. Ἐνταῦθα. — Διέλθετε ἀπὸ τὸ Γραφεῖόν μας νὰ σᾶς τὰ δώσωμεν.

κ. Ν. Α. Βῶλον. — Πολὺ καλά. Θά τα ἐκλέξωμεν... ὅλα.

κ. Ἀγγ. Τσ. Ἐνταῦθα. — Στίχοι εἰς τὴν καθαρεύουσαν ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1895 καὶ ὁμοιοκαταληξίαι ὡς: θελγήτρων — φίλτρων ἠκούσθησαν ποτέ; Δοκιμάσατε καὶ εἰς τὴν δημοτικήν, διότι κάτι ἔχετε μέσα σας.

κ. Γ. Ἐνταῦθα. — Θὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὰς Ποιητ. Ἀπαρχάς, ἐκτὸς ἂν στείλετε ἐν τῷ μεταξὺ κανὲν καλλίτερον. Λάβετε τὸν κόπον νὰ διέλθετε ἐκ τοῦ Γραφείου μας.

κ. Ι. Χ. Zamnitza. — Ἐστάλησαν ταχυδρομικῶς. Ἐπερίσσευσεν 1 φράγκον καὶ 50 ἑκατ.

κ. Κ. Θ. Πάτρας — Σᾶς ἐπεστρέψαμεν τὰ χρήματα. Συνδρομητὰς εἰς τὴν λαϊκὴν ἔκδοσιν δὲν δεχόμεθα. Ἀγοράζατέ την ἀπὸ τὸ Πρακτορεῖον.

Φίλῳ τῆς «Εἰκ. Ἑστίας.» Πάτρας. — Τί νὰ σᾶς κάμωμεν; Ἐγγραφῆτε συνδρομητὴς διὰ νὰ ἔχετε τὸ φύλλον τὴν Κυριακήν.

Incognitus, Χαλκίδα. — Δὲν εἶνε ἔργον φιλολογικόν. Εἶνε ὅμως ἐνδιαφέρον καὶ νὰ τὸ στείλετε εἰς κάμμίαν ἐφημερίδα τὸν Σεπτέμβριον, ποῦ ἔρχονται οἱ φοιτηταί.

Ἀντ. Γιαλ. Ἐνταῦθα. — Ὁ «Αὐγερινὸς» ἐμπνέει πολλὰς ἐλπίδας· ἂν δὲν εἶχε τὸ τελευταῖον τετράστιχον ἀσθενές, θὰ ἐδημοσιεύετο. Ἔχετε μέλλον.

κ. Χ. Ἐνταῦθα. — Δὲν εἶνε τοῦ γούστου μας. Στείλατε ἄλλο. Ἀπὸ ποῦ πέρνετε αὐτοὺς τοὺς ὡραίους φακέλους;

Σ. Στουρν. Φωτογρ. Βῶλον. — Αἱ σταλεῖσαι ἐδημοσιεύθησαν ἄλλοτε εἰς τὴν Εἰκ. Ἑστίαν. Στείλατε ἄλλας. Δεχόμεθα εὐχαρίστως τοὺς ὅρους σας.

κ. Ι. Μ. Χρ. Ἀδριανούπολιν. — Ἐστάλησαν καὶ φύλλα καὶ ἀπόδειξις καὶ Ἡμ. Σκόκου. Τὰ ἐλάβατε;

κ. Μ. Γ. Βουκουρέστιον. — Ναί, ἀλλὰ δὲν λογαριάζετε ὅτι ἐκδίδεται τώρα ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος, ἄνευ αὐξήσεως τῆς συνδρομῆς. Κυκλοφορία 5,000 φύλλα. Καλά;

κ. Χρ. Ν. Β. Ἐνταῦθα. — Τἀνεγνώσαμεν ἀλλὰ κανὲν δὲν εὕρομεν ἄξιον δημοσιεύσεως. Ἡ μέθοδός σας εἶνε κακή. Ἂν δὲν τὴν ἀλλάξετε, δὲν θα γράψετε ποτὲ καλά.

κ. Ι. Γ. Γ. Σπέτσας. — Θερμοτάτας εὐχαριστίας.

κ. G. B. Giuli Τεργέστην. — Ἐλήφθησαν.

Συντηρητικῷ, Ἐνταῦθα. — Ἐδώσαμεν τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν συνεργάτην μας. Ἔ, ἴσως ἡ ἀνάγνωσίς της τὸν σωφρονίσῃ!

Γ. Δ. Καλάμας. — Καλά, θὰ δημοσιευθοῦν. Ἐλήφθη πρόνοια.

Γ. Π. Ροστόδην. — Δὲν ἔχετε καὶ ἄλλα ἔτσι νόστιμα;

Ἀνωνύμῳ Θεσσαλονίκην. — Αἱ δυνάμεις σας — αἱ ποιητικαὶ τοὐλάχιστον — πολὺ ἀσθενεῖς. Δὲν ἔχομεν ἀντίρρησιν.

Χειμ. Ἐνταῦθα. — Τὸ πρῶτον χειρόγραφον δὲν εἶχε περιέλθει εἰς χεῖράς μας. Τὰ «Χαρίσματα» πολὺ τετριμμένα. Ἡ «Μυγδαλιὰ» ἂν διετυποῦτο συντομώτερον θὰ ἦτο καλή. Στείλατέ μας καὶ ἄλλα, διότι ἐσχηματίσαμεν καλὴν ἰδέαν.

Ang. Ἐνταῦθα. — Ἔχομεν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μας καὶ μίαν ἄλλην μετάφρασιν ἰδικήν σας ὡραιοτάτην. Θὰ δημοσιευθοῦν καὶ τὰ τρία, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νά μας στείλετε τὸ ὄνομά σας.

Τζέντλεμαν, Ἐνταῦθα. — Πρὶν τὸ ἴδωμεν, δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς εἴπωμεν τίποτε.

Πῦρ, Ἐνταῦθα. — Τὸ ποίημά σας τὸ ἐλάβαμεν· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἔχετε ὀλίγην ὑπομονήν. Εἰς τὸ μέτρον χωλαίνει, ἡ ἰδέα του ὅμως καλή.

Λυκοῦργον, Πύργον. — Νὰ ἐξακολουθήσετε νὰ γράφετε εἰς ἄλλα περιοδικά. Δὲν εἶσθε ἀκόμη διὰ τὴν Εἰκ. Ἑστίαν.

Τὰ *ἄδετα* «Ἡμερολόγια Σκόκου» τὰ ὁποῖα ἐδίδαμεν ὡς δῶρον εἰς τοὺς προπληρόνοντας τὴν συνδρομήν των μέχρι τῆς 31 Ἰανουαρίου, *ἐξηντλήθησαν*. Ὅσοι τῶν κ. κ. συνδρομητῶν μας, δικαιοῦνται νὰ λάβουν τὸ Ἡμερολόγιον, παρακαλοῦνται νὰ μᾶς ἀποστείλουν ἔτι ἓν (1) φράγκον εἰς γραμματόσημα, διὰ νὰ τὸ λάβουν *χρυσόδετον*. Ἐπίσης παρακαλοῦνται ὅσοι μέχρι τοῦδε τὸ ἔλαβον *ἄδετον* νὰ μᾶς εἰδοποιήσουν περὶ τῆς λήψεως.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895—719.

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Α' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **8** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 5 Φεβρουαρίου. Ἀριθ. 6.

Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1833.

Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1895.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ[1]

Η ΜΑΓΙΣΣΑ

Α'.

Ἦτανε νυχτιὰ πειὸ μαύρη ἀπὸ τὸν Ἅδη·
Βαρυχειμωνιὰ ἐπάγωνε τὴ χώρα,
Χιόνι ἔπεφτε μέσ' 'στὸ βαθὺ σκοτάδι
Καὶ μεσάνυχτα ἐσήμανεν ἡ ὥρα . . .
Ἐβασίλευε 'σὰν χάρος ὕπνος, κρύο,
Σιωπὴ βαθειὰ 'σὰν μέσα σὲ φορεῖο.
Δὲν ἀκούγετο φωνή, πνοὴ καμμία,
Ὅλα ἦτανε νεκρά, βουβὰ καὶ κρύα.
Ἔτσι ἕναν καιρὸ—πρὶν τοῦ καιροῦ ἀκόμα,—
Θἆταν σκοτεινοὶ κ' οἱ κόσμοι πρὶν φανοῦνε·
Πρὶν ἐπάνω τους Θεοῦ φυσήσῃ στόμα
Κ' ἔβγουνε 'στὸ φῶς, 'ποῦ νὰ μὴν εἶχαν βγοῦνε!

Β'.

Στὴν γωνιὰ κοντά, εἰς ἕνα μικρὸ δῶμα,
Ποιητὴς χλωμός, νειὸς ἄμοιρος κοιμᾶται·
Ἔκλαψε πολὺ πρὶν κοιμηθῇ ἀκόμα,
Πλὴν 'στὸν ὕπνο του ξεχνᾷ καὶ δὲν θυμᾶται,
Νἆδιν' ὁ Θεὸς ποτὲ νὰ μὴ ξυπνήσῃ,
Καὶ τὸν ὕπνον του ὁ ἄλλος νὰ κρατήσῃ,
Ὁ ἀξύπνητος, 'ποῦ σταματᾷ τὸ χρόνο,
Ὅλα, τὸ Θεό, ἀκόμη καὶ τὸν πόνο . . .

[1] Τὰ σήμερον δημοσιευόμενα ποιήματα τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου ἐστοιχειοθετήθησαν ἐξ αὐτογράφων τοῦ ποιητοῦ, ὡς ἀνέκδοτα, ὑπὸ τοῦ ἰδίου δοθέντα πρὸ καιροῦ εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» πρὸς δημοσίευσιν. Ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ἐδημοσιεύθη κανὲν τούτων εἰς ἄλλο φύλλον ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἀγνοοῦμεν. Σ. τ. Δ.

Τίποτε, Θεέ, ἀπ' ὅλα τὰ καλά Σου,
   Πειὸ καλλίτερο τοῦ ὕπνου δὲν ἐφάνη
Ὄχι· κι' ἀπ' αὐτὸν ἀκόμα, ἡ καρδιά Σου
   Σπλαγχνικώτερο τὸ Χάρο ἔχει κάνει!
Ἄχ, ὁ νειὸς αὐτός, 'ποῦ κείτεται θλιμμένος
   Θενὰ ἦτανε γιὰ τὴ χαρὰ πλασμένος,
Ἂν ἔσμιγε μιὰ δύσεχτην ἡμέρα,
   Κόρη Μάγισσας καὶ Μάγου θυγατέρα.
Εἶχε γεννηθῇ 'σὰν ῥόδο τὸν 'Απρίλι·
   Γλυκοχάραγμα, ἐπάνω σὲ τριφύλλι
Ἔπεφτε δροσιά, ἐτρέχανε ῥυάκια
   Κι' ἀνατέλλανε μαζῆ 'σὰν ἀδελφάκια
'Απ' τὴ μιὰ μεριὰ ἐκεῖνος . . . κι' ἀπ' τὴν ἄλλη
   Φῶς ἀνέφελο, τὸ φῶς τοῦ χρυσομάλλη.
Καὶ πρωτόπνευσε ἀγέρι ἀπὸ λουλούδια
   Καὶ πρωτάκουσε τῶν ἀηδονιῶν τραγούδια.
'Σὰν μανούλα του τὸν 'προίκησεν ἡ μοῖρα·
   'Ζοῦσε μὲ ἀνθοὺς καὶ τὴν ἁγνή του λύρα,
Μὲ τὸν οὐρανὸ 'ποῦ εἶχε 'στὴν καρδιά του,
   Μὲ τὸ δάσος του καὶ μὲ τὰ ὄνειρά του,
Κι' ἀγαποῦσε . . . — πλὴν αὐτὸ τὸ λένε μόνο,
   Ὅσοι ἔρωτος ποτὲ δὲν εἶχαν πόνο·
Ὄχι, ἐλάτρευε· πλὴν μήτε, προσκυνοῦσε·
   Δὲν ἀγάπαε ἐκεῖνος· ἀγαποῦσε!
'Αγαποῦσε, ναί· πλὴν ὄχι καθὼς ἄλλοι,
   Κόρη ἀπὸ τὴ γῆ, νεράϊδας κρύα κάλλη·
Ὄχι, ἐμάζωξε ἀπὸ τὴν πλάσιν ὅλα·
   Ὅ,τι ὤμορφο καὶ ὅ,τι ἐμοσχοβόλα·
Χαμογέλασμα ἀπ' τῆς αὐγῆς τὰ χείλη,
   Οὐρανοῦ δροσιά, τριαντάφυλλο τ' 'Απρίλι,
Κύματος ἀφρό, ἀκτῖν' ἀπὸ τὴν πούλια
   Καὶ τὰ ἔσμιξε μὲ χιονισμένα φούλια
Μὲ Βωμοῦ φωτιά, μ' ἀγέρι μυρωμένο
   Καὶ μὲ μενεξὲ ἀκτινοφιλημένο,
Κ' ἔπλασε μ' αὐτά, μὲ τὸ 'δικό του χέρι,
   Τὴν ἀγάπη του, τῆς νειότης του τὸ τέρι!

. . . .

Γ'.

Κ' ἔζη 'σὰν δροσιὰ μεσ' σ' ἄνθη μυρωμένα,
   Μὲ τὴν ἄπλαστη, καρδιόπλαστη παρθένα
'Σ ἕνα ὄνειρο . . . αὐτὴν εἶχε ζωή του
   Καὶ τὴν 'φύλαγε βαθειὰ μεσ' 'στὴ ψυχή του.
Ἦτονε γλυκειὰ παράξενη λατρεία·
   Κόρη ἀνύπαρκτη ἐλάτρευε μὲ πόνο
Ζωντανὴ κορδιὰ μ' ἀγάπη οὐρανία·
   Αὐτὴν ἔβλεπε νύχτα καὶ μέρα μόνο·
Τί παράξενο! ἦτον σκιὰ 'μπροστά του
   Κάθε ζωντανὴ κι' ἐζοῦσε ἡ σκιά του . . .
Πλὴν κι' ἡ ἄφαντη 'ποῦ ἔπλασε παρθένα
   Κι' ὀνειρεύονταν μὲ 'μάτια ἀνοιγμένα,
Τὸν ἐλάτρευε κι' αὐτή, τὸν ἀγαποῦσε,
   'Στὴν ἀγάπη του ποτὲ δὲν ἀπιστοῦσε . . .
Τὴν ἐκύτταζε σ' ἀκτῖν' ἀργυρωμένη
   Καὶ τὴν ἄκουγε τ' ἀηδόνι σὰν λαλοῦσε·
Τὴν ἀγκάλιαζε σὲ μύρτο ἀνθισμένη
   Καὶ σὰν ἔδινε φτωχοῦ τὴν ἐφιλοῦσε . . .
Δὲν 'χωρίζονταν καὶ σὰν ἀπεκοιμᾶτο·
   Τοῦ τὴν ἔφερναν τὰ ὄνειρά του πάλι,
Τὴν ἀντάμωνε εἰς τὸ λιβάδι κάτω,
   'Στὸ 'ψηλὸ βουνό, 'στὸ ἔρημο ἀκρογιάλι·
Καὶ καμμιὰ φορὰ σὰν ἔσβυνε ἡ 'μέρα,
   'Ανταμώνανε 'στὸ κοιμητῆρι 'πέρα!
Ὅμως μιὰν αὐγή, αὐγὴ καταραμένη,
   Ἡ ἁγία του ἐφάνη ἐρωμένη·
Πλὴν δὲν ἦτανε ὀνείρου πλέον πλάνη
   Κόρη ζωντανὴ 'στὰ 'μάτια του ἐφάνη·
Τὄνειρό του, ναί· ἀλλὰ μὲ σάρκα κ' αἷμα·
   Μπρὸς σὲ λυγαριὰ ἐκάθουνταν, 'στὸ ῥέμμα·
Εἶχε 'στὰ μαλλιὰ τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι
   Καὶ 'στὸ μέτωπο γλυκειὰν αὐγὴ τ' ἀπρίλι,
Φῶς εἰς τὴ 'ματιά, πλὴν φῶς ἀπὸ τὸν Ἅδη,
   Καὶ τριαντάφυλλο μισόκλειστο 'στὰ χείλη.
Λάμψις σκέπαζε τὰ κάλλη τ' ἀνθηρά της,
   Πλὴν ἐφαίνουνταν κι' αὐτὴ κ' ἡ ὀμμορφιά της . .
Ὅμως ὀμορφιὰ ποῦ πόνο 'προξενοῦσε·
   Σ' ἀποτύφλωνε κ' ἐδίπλιαζε τὸ φῶς σου·
Σοῦπερνε τὸ νοῦ κι' ὀπίσω 'στὸν γυρνοῦσε,
   Σοῦδινε ζωὴ καὶ ἦτον θάνατός σου.

Δ'.

Μάζωνε ἀνθοὺς μέσα 'στὸ ῥέμμα μόνη
   Κ' ἐτραγούδαε τῆς ἄνοιξις τὰ κάλλη,
Ἄλλοτε αὐτὴ καὶ ἄλλοτε τ' ἀηδόνι·
   Ἦταν δύο φωναὶς καὶ μία ἦτο πάλι . . .
Ἄχ· τὸν ἔδεσε ἀλύπητα ἡ μοίρα!
   'Λίγο 'πέρασε κ' ἡ ἀργυρή του λύρα
'Εσυντρόφευε τῆς κόρης τὸ τραγοῦδι . . .
   Μὲ φαρμακερὸ ἐδένετο λουλοῦδι
Παραδείσου ἀνθός . . . κι' ἀλλάζαν δακτυλίδι,
   Ἄστρο μὲ φωτιά, ἀηδόνι μὲ τὸ 'φεῖδι.
'Αγαπήθηκαν· ὁ νειὸς τὴν ἐπροσκύνα,
   'Σὰν βωμὸ Θεοῦ, 'σὰν Παναγιᾶς ἀκτῖνα,
Μ' ἔκστασι τρελλὴ πλὴν καὶ κρυφὴ κι' ὀδύνη·
   'Σάν . . . ἀλλ' ὅμως 'σὰν δὲν 'βρίσκουνταν γιὰ 'κείνη!
Γιὰ τῆς Μάγισσας τὴν κόρη μόνο ἐζοῦσε
   Κ' ἐδροσίζετο σ' ἀγνώριστα πελάη·
Πλὴν κ' ἡ Λυγερὴ κι' αὐτὴ τὸν ἀγαποῦσε,
   Ὅπως τὴ ζωὴ ὁ Χάρος ἀγαπάει . . .
Ὅπως ἡ φωτιὰ τὰ δάση σὰν ἀνάβει
   Καὶ ἡ θάλασσα ποῦ πνίγει τὸ καράβι!
Χάρος ἦτανε γι' αὐτόν, φωτιὰ καὶ κῦμα·
   Πλὴν δροσιᾶς φωτιά, ζωή, πλὴν μέσ' 'στὸ μνῆμα.
Μὲ ἀθάνατο φαρμάκι τὸν 'κερνοῦσε·
   Τονὲ 'πέθαινε καὶ τὸν ἐλαχταροῦσε·
Ἦταν δάγκαμα φειδιοῦ τὸ φίλημά της,
   Ἦταν ἄβυσσος φωτιᾶς τ' ἀγκάλιασμά της.

. . . .

Ε'.

Κ' εἶχαν μιὰ ψυχὴ σὲ δυὸ κορμιά, μία γνώμη·
   Τέρι 'σὰν κι' αὐτὸ 'στὸν κόσμο δὲν ἐφάνη·
Χρόνος 'πέρασε· πλὴν 'πέρασεν ἀκόμη
   Καὶ τοῦ ποιητοῦ τὸ μάγεμμα κ' ἡ πλάνη . . .
Εἶδεν ἔξαφνα τὴν ἅγια Τράπεζά του
   Μπρός του θρύμματα· γυναῖκα τὴ θεά του·
Τοῦ ὀνείρου του δὲν ἦτο πλέον κόρη
   Ποῦ στὸν οὐρανὸ καὶ 'στἄστρα ἐθεώρει·
Ἄχ, δὲν ἦτανε ἡ κόρη ἁγιασμένη,
   Ἡ πανάχραντη, ἀφρόχυτη παρθένα·
'Πῆρε γιὰ δροσιὰ Λαΐδα κολασμένη
   Καὶ γιὰ χερουβεὶμ τῆς μάγισσας τὴ γέννα!
'Σὰν ἐξύπνησε ἀπὸ τὸ βυθισμό του,
   'Εθυμήθηκε τὸ πρῶτο τ' ὄνειρό του
Κ' ἔκλαψε πολύ, ἡ δροσερὴ μορφή του
   'Εκιτρίνισε· νυχτώθηκ' ἡ αὐγή του·
Τοὖπεσ' ὁ ἀνθὸς κι' ἀπόμεινε τ' ἀγκάθι
   Κι' ἀπὸ τὴ λύρα του ἡ ἔμπνευσις ἐχάθη!

ΣΤ'.

Ἄχ, εἶνε σκληρὸ μὲ τὴν καρδιὰ ἐκείνου,
   Κόρη ν' ἀγαπᾷς, κόρη κιτριᾶς καὶ κρίνου
Καὶ ἀντὶ ἀνθοῦ ναύρῃς ἀγκάθι ἐμπρός σου!
   Εἶνε κόλασις ἀγνώριστη ἀκόμα,
Ν' ἀγαπᾷς Θεὸ καὶ νἆνε ὁ Θεός σου
   Σάρκα καὶ σεισμὸς σὲ φλογισμένο στρῶμα . . .
Ὅσοι 'ξεύρουνε τὸν ξένο τοῦτο πόνο,
   Τὴ ζωὴ τοῦ νειοῦ, αὐτοὶ γνωρίζουν μόνο·
Εἶχε 'στὴν καρδιὰ βαθειὰ γιὰ 'κείνη θλῖψι
   Ὄχι ἔρωτα, ὄχι ἀγάπη· τύψι
Τύψι κ' ἔλεος, μετάνοια, ὀδύνη
   Καὶ ἀποστροφὴ κι' ἀγγέλου καλωσύνη . . .
Καὶ τὴν ἔφευγε κι' ἀποπλανᾶτο μόνος,
   Μέσ' σὲ ῥεμματιαὶς ἡμέρα, νύχτα, δείλη·
Πλὴν τὸν γύριζε ἐλέους 'πίσω πόνος,
   Μὲ μαρτυρικὸ χαμόγελο 'στὰ χείλη.
Ἡ εὐγενικὴ τῆς ἔκρυβε ψυχή του,
   Τὸ μαρτύριο, τὴ θλῖψι τὴν κρυφή του.
Σεῖς 'ποῦ ἔχετε καρδιὰ μέσ' 'στὴν καρδιά σας,
   Μὴν τὴν ῥίχνετε 'στὸ πρῶτο ἀπάντημά σας.
Εἰς τὴν πρώτη νειὰ 'ποῦ ἔξαφνα ἰδῆτε·
   Μὴ τὴ δίψα της τὴν σβύνετ' ὅπου βρῆτε.
Τ' ἄχραντά της μὴ ὅπου κι' ἂν εἶν' σκορπᾶτε·
   Τἄνθος τῆς ζωῆς μὴ εὔκολα πετᾶτε!
Δίδετ' ἡ καρδιὰ μὲ τόση εὐκολία,
   'Αλλὰ πέρνεται ὀπίσω στάχτη κρύα . . .
Ἡ αὐγὴ ἀργεῖ· ἀκόμη δὲν χαράζει
   Καὶ ἀπὸ μακρυὰ βραχνὸ τ' ὀρνίθι κράζει·
Ἔξω ὁ Βορειᾶς 'στὰ σκοτεινὰ βογκάει
   Καὶ 'στῆς Μάγισσας κοιμᾶται ὁ νειὸς τὸ πλάϊ,
— Φεῖδι μὲ πουλὶ — πλὴν δὲν κοιμᾶτ' ἐκείνη·
   Ἡ ἀναλαμπὴ ποῦ ἡ γωνιὰ ἀφίνει,
Ξέναις ὀμορφιαὶς φωτίζει κι' ἄλλα κάλλη·
   'Ακουμποῦσ' ὁ νειὸς σ' ἀφράτο προσκεφάλι,
Ἄχ, σὲ στήθεια δυό, δυὸ μῆλα μυρισμένα,
   Τὰ δύο κύματα χιονάτα καὶ σμιγμένα.
Τὸν 'νανούριζε παλμός· καὶ τὸ κορμί του
   Ὅλο ἐσκέπαζαν μαῦρα μαλλιὰ ἁπλωμένα,
Ἦταν 'σὰν νεκροῦ ἡ ὄψις ἡ χλωμή του
   Καὶ τὰ 'μάτια του ἀστέρια σκεπασμένα . .
Μέσ' 'στὴν ἀγκαλιὰ ἡ κόρη τὸν 'κρατοῦσε
   Καὶ τὸν 'κύτταζε μὲ 'μάτι ἀναμμένο·
Πότε 'στέναζε καὶ πότε ἐφιλοῦσε
   'Στὰ δύο χείλη του τριαντάφυλλο κλεισμένο!
«Ξύπνα, τοὔλεγε, τοῦ Παρνασσοῦ λουλοῦδι,
   — Κ' ἦτανε ἡ φωνή, χάϊδι, φιλί, τραγοῦδι· —
«Ξύπνα, φίλησε 'στὰ χείλη μου κεράσι
   «Καὶ 'στὰ 'μάτια μου ὁλάκερη τὴν πλάσι.
«Τὴν ἀνατολὴ τοῦ Ἥλιου 'στὴ 'ματιά μου
   «Καὶ τὴ δύσι του 'στὰ δύο μάγουλά μου.
«Ξύπν' ἀγκάλιασε, ἡ νειότης πρὶν νὰ σβύσῃ,
   «Κρίνο ζωντανό, μὲ σάρκα κυπαρίσσι·
«Κι' ἀπ' τὰ σύννεφα κι' ἀπὸ 'ψηλὰ ῥιγμένα,
   «Μῆλα τ' οὐρανοῦ 'στὸν κόλπο μου κρυμμένα.
«Ξύπνα νὰ χαρῇς τὴ νειὰ ποῦ σὲ λατρεύει·
   «Ἄχ, ὁ ὕπνος σου τὰ κάλλη μου σοῦ κλέβει!»
Σὲ λησμονησιὰ κ' εἰς ὕπνο βυθισμένος,
   Δὲν ἐξύπνησεν ὁ νειὸς ὁ πικραμένος.
Ἄνθρωπο ποτέ, ποτὲ μὴν ἐξυπνᾶτε!
   Εἶνε θλιβερή, μεγάλη ἁμαρτία,
Νὰ τὸν ἐξυπνᾷς ἐκεῖνον ποῦ κοιμᾶται·
   Ἡ ἀνάστασις δὲν εἶνε εὐτυχία!
Ὁ Θεὸς ζωῆς μᾶς ἔχει δώσει κῦμα,
   Πλὴν διόρθωσε τὸ λάθος του τὸ μνῆμα . . .
'Τρόμαξεν ἡ νειὰ 'στὴν τόση σιωπή του·
   Δὲν ἀκούστηκε καμμία ἀπάντησί του·
Σκύβει, τὸν φιλεῖ, τὸν σείνει φοβισμένη,
   Ὅμως ἄφωνος ὁ ποιητής της μένει.
'Μπρὸς 'στὰ 'μάτια της ἐμπῆκε μαύρη σκέπη
   Καὶ 'σὰν τοῦ πουλιοῦ 'κτυποῦσε ἡ καρδιά της,
Λύχνο ἄναψε καὶ 'σὰν τρελλὴ τὸν βλέπει·
   Ἄχ! ἦτο ἀκίνητος 'μπροστά της!

. . . .

Ἕνα φίλημα δροσιὰ ἡ φλόγα ἀφίνει
   Πότε τὴ ζωὴ καὶ πότε χάρο δίνει.

ΤΟ ΚΕΡΑΚΙ

Κάτ' ἀπὸ δέντρο δροσερό, μὲ μέτωπο σκυμένο,
'Ο Γέροντας ὁ δάσκαλος ἐκάθετο καὶ πάλι
Κ' ἦλθαν κοντά του τὰ παιδιὰ μὲ βῆμα φτερωμένο,
'Απ' τὸ παιχνίδι κόκκινα καὶ μὲ σπουδὴ μεγάλη.
Ἕν' ἀπὸ ὅλα ἔτρεξε πειὸ γρήγορα κοντά του,
Κ' ἐπήδησε ὁλόχαρο στὰ δύω γόνατά του.

— Πές μου, τοῦ εἶπε, δάσκαλε, ὅλο ζωὴ καὶ χάρι,
'Ο ἥλιος εἶνε πειὸ καλὸς ἢ τὸ χλωμὸ φεγγάρι;
Γιατί ὁ κύριος ἐδῶ, ποῦ ὅλα τὰ γνωρίζει,
'Ο Φαίδων, λέγει πῶς τὸ φῶς τοῦ ἥλιου δὲν ἀξίζει . . .
Κι' ὁ Φαίδων ἀπεκρίθηκε κομμάτι πειραγμένα·
— Ὅμως στὸν Ἴσκιο ἔτρεξες πειὸ γρήγορα ἀπὸ 'μένα —
Γιὰ ν' ἀποφύγῃς τὴ φωτιά, τοῦ ἥλιου σου τὴ χάρι . . .
Δὲν κατακαίει τὸ κορμὶ σὰν ἥλιος τὸ φεγγάρι!

Καὶ νά! σ' ἀγῶνα μονομιᾶς ἐμπήκανε μεγάλο·
Ἦτανε τόσο νόστιμο τὸ πεῖσμα κ' ἡ ὁρμή τους·
Ἕνα τὸν ἥλιο ἐπαίνευε καὶ τὸ φεγγάρι τ' ἄλλο·
Ξεκούφανε τὸ Δάσκαλο ἡ παιδικὴ φωνή τους.
— Τοῦ ἥλιου, ἕνα ἔλεγε, ἡ λάμψι δίνει μόνο
Τὰ λουλουδάκια, τοὺς καρπούς, τὰ δέντρα, τὸ σιτάρι·
'Ανίσως ἔλειπεν αὐτὸς θὰ ἔτρωγες πεπόνι;
Σταφύλια 'μπόρεσε ποτὲ νὰ κάμῃ τὸ φεγγάρι;
Πλὴν ἄλλο, ἔλεγε, παιδὶ πῶς πυρετοὺς γεννάει
Καὶ παγωμένη ἔχιδνα ἡ φλόγα του ξυπνάει . . .
— Δὲν τὸν ἀφίνεις, ἔκραζε, τὸν φοβιτσάρη, ἄλλο,
Ποῦ ὅταν φτάνῃ τῆς νυχτιᾶς τὸ σκότος τὸ μεγάλο
Εὐθὺς τὸ στρίβει τρέμοντας . . . . πλὴν τ' ἄφοβο φεγγάρι,
'Ημέρα χύνει στὴ νυχτιὰ καὶ 'στὸ σκοτάδι χάρι!
— Πλὴν μ' ἥλιου φῶς...κι' ἀργὰ καὶ ποῦ νὰ φέξῃ βγαίνει μόνο,
Μὲ λάμψι κατακίτρινη ἀπ' τὸν πολὺ τὸ φθόνο,
Παιδὶ τοῦ ἥλιου, ἔκραξε, ποῦ 'στὰ ξανθὰ μαλλιά του,
'Ακτῖνες ἡλίου ἔβλεπες καὶ λάμψι στὴ 'ματιά του.

— Σωπᾶστε, εἶπ' ὁ Δάσκαλος· 'μιλῆστε ἕνα, ἕνα·
Πειὸ λάμπει περισσότερο; αὐτὸ εἰπέτε μόνο·
Τοῦ Γεώργου ἐβουρκώσανε τὰ 'μάτια τὰ θλιμμένα
   Κι' ἀπήντησε μὲ πόνο·
— Οὔτε ὁ Ἥλιος, Δάσκαλε, οὔτε τὸ φεγγαράκι·
Γιὰ 'μένα φέγγει πειὸ καλὰ τὸ κίτρινο κεράκι
Π' ἀνάφτω εἰς τοῦ θείου μου τ' ἀγαπημένο χῶμα . . . . .
Αὐτὸ εἶναι ὁ ἥλιος του καὶ τὸ φεγγάρι ἀκόμα!

(*Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1886*).

Ἀχιλλεὺς Παράσχος

Η ΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΣΧΟΥ

['Απόσπασμα ἐκ τῆς «Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως» μελέτης].

Πρὸς ἀκριβεστέραν ἐκτίμησιν τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ 'Αχιλλέως Παράσχου, καλὸν φαίνεται ἡμῖν νὰ προτάξωμεν συντομωτάτην τινὰ περίληψιν τῆς περὶ τέχνης θεωρίας τοῦ Schelling, ἥτις φαίνεται ἐπίτηδες ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ γραφεῖσα, εἰδοποιοῦντες ὑμᾶς, ἵνα μὴ τρομάξετε, ὅτι τὰ κατωτέρω ἀποφθέγματα ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ στόματος πανθεϊστοῦ· ἔχουσι δὲ ὡς ἑξῆς: «Οἱ πλεῖστοι τῶν κριτικῶν, ἕνεκα τοῦ δυσεπιλύτου τῶν προβλημάτων τῆς φύσεως, ἀντλοῦσι κατὰ προτίμησιν τὰς θεωρίας αὐτῶν περὶ καλοῦ ἐκ ψυχολογικῶν μᾶλλον ἢ φυσικῶν φαινομένων. Κατὰ τὴν γνώμην μου ὅμως ὁ ἀναζητῶν τὴν οὐσίαν τοῦ καλοῦ πρέπει νὰ εἶνε πρὸ πάντων φυσιοδίφης. Εἰς τὸν τοιοῦτον ἡ φύσις παρουσιάζεται ὡς θεία τις καὶ ἀενάως δημιουργὸς δύναμις, ἐξάγουσα τὰ πάντα ἐκ τῶν ἰδίων σπλάγχνων γεννωμένη, ἀναπτυσσομένη καὶ ἐξελισσομένη ἐν ἀρχῇ μὲν ἀσυνειδήτως, ἔπειτα δὲ λαμβάνουσα συνείδησιν ἑαυτῆς ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον εἶχε μόνον ὕπαρξιν, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἀποκτᾷ καὶ γνῶσιν τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς· ἀλλὰ κατ' ἀμφοτέρας τὰς φάσεις ταύτας διαμένει ἡ αὐτή. Τὸ σύμπαν εἶνε μονὰς αἰωνία, ἀθάνατος καὶ ἀναλλοίωτος· φυτὸν τοῦ ὁποίου πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει εἶνε φύλλον, ἄνθος ἢ καρπός, διαφέρον κατὰ μόνον τῆς ἀναπτύξεως τὸν βαθμόν. Ἡ δὲ ἰδέα αὕτη τῆς ταυτότητος τοῦ κόσμου, τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἡ

ὑψίστη ἀποκάλυψις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης. Μεταξὺ ὅμως τῶν δύο τούτων ὑπάρχει ἡ ἑξῆς διαφορά, ὅτι ἐν μὲν τῇ ἐπιστήμῃ τὸ θεῖον ἀναπτύσσει μόνην τὴν ἔχουσαν συνείδησιν αὑτοῦ ἐνέργειαν, ἐνῷ ἡ τέχνη περιλαμβάνει ἀμφοτέρας, τήν τε ἔχουσαν γνῶσιν ἑαυτῆς καὶ τὴν ἀσυνειδήτως ἐνεργοῦσαν. Αἱ δύο αὗται ἐνέργειαι διΐστανται ἐν ἀρχῇ καὶ παλαίουσι πρὸς ἀλλήλας, μέχρις οὗ ἐπέλθῃ ἡ συμφιλίωσις καὶ συγχώνευσις αὐτῶν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν μεγαλοφυΐαν. Ἂν ἐρωτήσωμεν τοὺς καλλιτέχνας, οὗτοι θέλουσιν ἀποκριθῆ ἡμῖν ὅτι δύο ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς διακεκριμέναι δυνάμεις, ἡ μὲν αὐθόρμητος, ἀκουσία, ἀσυνείδητος καὶ ἀκαταμάχητος, ἤτοι ἡ ἔμπνευσις, ἡ δὲ ἔχουσα συνείδησιν ἑαυτῆς, ἐσκεμμένη καὶ ἐλευθέρα, ἥτις διὰ τῆς ἐργασίας ὑποτάσσει μετὰ μακρὰν πάλην τὴν ἔμπνευσιν εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν διαρκεῖ ἡ πάλη αὕτη μεταξὺ ἐμπνεύσεως καὶ ἐκτελέσεως, ἐνυπάρχει ἐν τῷ τεχνίτῃ ἀντίφασις καὶ ἀνικανότης πρὸς παραγωγὴν τελείου ἔργου, ἀλλ' ἅμα κατορθωθῇ ὁ συμβιβασμὸς αὐτῶν, γεννᾶται ἀμέσως τὸ καλλιτέχνημα».

Κρίνοντες τὸν Παράσχον κατὰ τὴν ἀνωτέρω θεωρίαν, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὑπάρχει καὶ ὑπερακμάζει μάλιστα ἐν αὐτῷ ἡ παρὰ τοῦ Schelling θεωρουμένη ὡς πρῶτον προσὸν τοῦ ποιητοῦ ἔνορμος καὶ ἀσυνείδητος δραστηριότης· ὁ ἀπαιτούμενος ὅμως παρὰ τοῦ τεχνογράφου τούτου συμβιβασμὸς ταύτης πρὸς τὴν ἄλλην λελογισμένην τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν, οὐδέποτε ἐντελῶς κατορθοῦται παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ποιητῇ. Ἡ ἔμπνευσις καὶ ἡ ἐκτέλεσις αἰωνίως παλαίουσι καὶ γρονθοκοποῦνται ἐν αὐτῷ· ὡς ὁ Ἡσαῦ καὶ ὁ Ἰακὼβ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Ῥεβέκας. Παραδείγματα πρὸς κύρωσιν τούτου περιττὸν φαίνεται ἡμῖν ν' ἀναφέρωμεν, διότι ὁ Παράσχος εἶνε ἐκ τῶν ποιητῶν ἐκείνων, ὧν οἱ στίχοι ὑπάρχουσι πρόχειροι ἐν πάσῃ μνήμῃ. Εἰς πάντα αὐτοῦ τὰ ποιήματα θαυμάζομεν κραυγὰς ἀνερχομένας εἰς τὰ χείλη ἐκ τῶν μυχῶν ἀληθῶς ἀλγούσης καρδίας, εὐγλώττους ἀποστροφάς, σφοδρότητα πάθους, μεταφορὰς ποιητικωτάτας, συγχρόνως ὅμως σύγχυσιν, ἐπαναλήψεις, χάσματα καὶ ἀκαταστασίαν. Ἀναγινώσκοντες τὰ ποιήματα αὐτοῦ ἀντὶ νὰ παριστάμεθα ὡς θεαταὶ εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ ποιητικοῦ ἡφαιστείου, εἰσαγόμεθα ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ κρατῆρος, ἐν μέσῳ ζεούσης λάβας καὶ συντριμμάτων παντοίων· ἀντὶ νὰ θαυμάζωμεν ἐν τοῖς ἔργοις του τὸν ποιητήν, ἀναγκαζόμεθα πολλάκις ν' ἀναζητῶμεν αὐτὸν ὑπὸ τὰς σκωρίας τῆς ἐκτελέσεως, ὡς ἐν τοῖς παλιμψήστοις χειρογράφοις τοὺς στίχους τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τῆς Σαπφοῦς ὑπὸ τὰ τροπάρια τοῦ μεσαιῶνος. Τοιοῦτος τοὐλάχιστον φαίνεται ἡμῖν ὁ Παράσχος, ἀοιδὸς ἀνώτερος τοῦ ᾄσματός του, δένδρον ὅπου ἤθελεν ἀδικηθῆ κρινόμενον ἐκ μόνων τῶν καρπῶν αὐτοῦ, εὔηχον κλειδοκύμβαλον ἔχον ἀνάγκην Μινέλλη. Πολλάκις μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καλλίστου τινὸς ἀλλ' ἀνωμάλου ποιήματος αὐτοῦ ἔτυχε ν' ἀναλογισθῶμεν ὁποῖοί τινες ἤθελον ἀναδειχθῆ ὁ Γαίτης, ὁ Βύρων καὶ ὁ Βερανζέρος, ἂν ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησίν των ἐτίθεντο ὡς ἄλλοι Μωϋσεῖς ἐντὸς καλαθίου καὶ εὐοδωθέντες διὰ τῶν κυμάτων εἰς Ἑλλάδα, ἐτρέφοντο ἐκμυζῶντες ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν τὰ πατριωτικὰ ἄρθρα τῶν ἡμετέρων ἐφημερίδων, ἀκροώμενοι τὰς ἀγορεύσεις τῶν ἐν ὑπαίθρῳ ῥητόρων, καὶ ἀκολουθοῦντες τὰς σοφὰς περὶ ποιήσεως συνταγὰς τῶν παρ' ἡμῖν καθηγητῶν τῆς φαρμακολογίας. Τοιαῦτα ἀναλογιζόμενοι λησμονοῦμεν πᾶν παρὰ τῷ κ. Παράσχῳ ψεγάδιον, ἵνα θαυμάσωμεν τὴν ἀγαθότητα τοῦ σπόρου, τοῦ δυνηθέντος ἐπὶ τοιούτου ἐδάφους νὰ βλαστήσῃ. Ὡς ἤδη εἴπομεν ἀνωτέρω, ἔργον σήμερον τοῦ κριτικοῦ δὲν εἶνε ν' ἀπονέμῃ ποιητικὰ διπλώματα, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐξετάζῃ κατὰ πόσον τὸ ἀνακρινόμενον ἔργον ἐκπληροῖ δεδομένους τινὰς ὅρους. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἄδικον ἤθελεν εἶναι νὰ μὴ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῆς πανδαημοσύνης, ὅπου πᾶσα δάφνη εἶνε εἰς πάντα ἄνθρωπον ἀκόπως προσιτή, μόνος ὁ Παράσχος οὐδεμίαν ποτὲ ἐζήλευσεν ἄλλην πλὴν τῆς ποιητικῆς, οὔτε γραμματικοῦ, οὔτε λεξικογράφου, οὔτε μεταφραστοῦ, οὔτε δημάρχου, οὔτε λογίου ἐν Εὐρώπῃ γνωστοῦ, οὔτε κριτικοῦ, οὔτε δημοσιογράφου, οὔτε διπλωμάτου, οὐδ' ὅλας ταύτας ὁμοῦ συνδεδεμένας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἀλλ' ἐρρίφθη ὁλόκληρος εἰς τὴν ποίησιν, ὡς ὁ Κούρτιος εἰς τὸ χάσμα, τὸ πᾶν εἰς αὐτὴν θυσιάσας καὶ τὰ πάντα ὑπομείνας χάριν αὐτῆς. Κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνας ἡ Ἐκκλησία, ἀκριβολογοῦσα διὰ τὸν φόβον τῶν αἱρέσεων, διΰλιζεν αὐστηρῶς τὴν πίστιν παντὸς προσηλύτου, ἀλλ' ἅμα τις τούτων παρεδίδετο ὑπὲρ Χριστοῦ εἰς τὴν πυρὰν ἢ τὰ θηρία, εὐθὺς ἔπαυε πᾶσα περὶ τῆς ὀρθοδοξίας του ἀνάκρισις καὶ ἐκηρύττετο Χριστιανός. Ὑπὸ τοιαύτην τοὐλάχιστον ἔποψιν δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς, λησμονοῦντες τὰς ἀπαιτήσεις καὶ λεπτολογίας τῶν τεχνογράφων, νὰ ὀνομάσωμεν τὸν ὑπὲρ ποιήσεως μαρτυρήσαντα Παράσχον *ποιητήν*.

Ε. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ποιημάτων* τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, τῷ 1881, ὁ κ. Χ. Ἄννινος, ἀνέκαθεν ἐνθουσιώδης θαυμαστὴς τοῦ ποιητοῦ, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ **Μὴ Χάνεσαι**, τὴν ἑπομένην εὐφυεστάτην σκιαγραφίαν, ἡ ὁποία ἔμεινεν *ἱστορική*:

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ὅσοι δὲν τὸ γινώσκουσι θὰ ἐκπλαγῶσιν, εἶμαι βέβαιος, ἀκούοντες πρώτην φορὰν ὅτι ὁ λιγὺς καὶ αἰσθηματίας ποιητής, ὁ διαπρύσιος τοῦ ῥομαντισμοῦ κῆρυξ, ὁ ἐνθουσιώδης ὑμνῳδὸς τῆς φουστανέλλας καὶ τοῦ καρυοφυλλίου, ὁ πυρπολήσας πολλὰς νεανικὰς καρδίας μὲ τὸ φλογερὸν ἐρωτικὸν ᾆσμά του καὶ ἠλεκτρίσας πολλὰς ἄλλας διὰ τοῦ σθένους τῶν ἀρειμανίων ἐγερτηρίων του, εἶνε . . . Χῖος.

Ἡ λέξις αὕτη σύρει ἐξόπισθεν αὐτῆς συνήθως ἕνα φάκελλον μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς Πιστωτικῆς Τραπέζης, δέσμην συναλλαγμάτων καὶ χρεωγράφων, ἓν μέγαρον μαρμαρόκτιστον, μίαν ἅμαξαν μὲ δύο ἵππους, μίαν κόρην μὲ τετρακοσίας χιλιάδας προῖκα. Οὐδὲν ἐξ ὅλων τούτων κέκτηται ὁ Παράσχος. Πλούσιος εἰς στίχους καὶ ὁμοιοκαταληξίας, εἶνε πτωχός, διὰ τὴν δυστυχίαν τῶν φίλων του, εἰς ἑκατομμύρια. Μετοχὰς δὲν ἔχει, ἐκτὸς ἐκείνων ὅσας μετὰ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ λόγου μεταχειρίζεται εἰς τοὺς στίχους του, δὲν ἔχει κόρας πρὸς ὑπανδρείαν, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, καὶ ἕνα μόνον ἔχει ἵππον, τὸν Πήγασσον, ἡ διατροφὴ τοῦ ὁποίου δὲν τῷ στοιχίζει πολύ, πιστεύω.

Ἄλλως τε δὲν εἶνε καὶ καθ' ὁλοκληρίαν Χῖος, διότι ναὶ μὲν οἱ γονεῖς του κατάγονται ἐκεῖθεν, ὁ Ἀχιλλεὺς ὅμως γεννηθεὶς ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἀνατραφεὶς ἐν Ἀθήναις εἶνε γνήσιος Ἀθηναῖος καὶ λατρεύει τὴν πρωτεύουσάν του μετὰ θέρμης ἴσης περίπου πρὸς ἐκείνην, μεθ' ἧς λατρεύει τὴν Μοῦσαν.

*

Ὁ Ἀχιλλεὺς ἔσχεν ἐκ γενετῆς ἀκέραιον καὶ γνήσιον τὸ ποιητικὸν τάλαντον. Τὸ σθένος τοῦ φρονήματος, τὴν θερμουργὸν φύσιν, τὴν ἀνυπότακτον ὁρμὴν τῆς ψυχῆς ἔδειξεν ὁ μέλλων ἀοιδὸς καθήμενος ἔτι ἐπὶ τῶν θρανίων τοῦ σχολείου καὶ μὴ ἀνήκων εἰς τοὺς ἐπιμελεστέρους τῶν μαθητῶν. Ἡμέραν τινὰ τὸ μάθημα ἦτο ἐκ χωρίου ἀρχαίου συγγραφέως, ἐν ᾧ Ἕλλην καὶ Σκύθης φιλονεικοῦσι περὶ φιλίας καὶ ἑκάτερος ἀναφέρει παραδείγματα, ἵνα ἀποδείξῃ πόσον τὸ αἴσθημα τοῦτο εἶνε σεβαστὸν παρὰ τῷ ἰδίῳ ἔθνει. Οἱ μαθηταὶ ἐρωτώμενοι ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐδικαίουν χάριν μεροληπτου ἐθνισμοῦ τὸν Ἕλληνα· ἀλλ' ὁ μικρὸς Ἀχιλλεὺς ἐρωτηθεὶς ἐδικαίωσεν εὐθαρσῶς τὸν βάρβαρον. Οἱ μαθηταὶ ἐκάγχασαν εἰρωνικῶς· ἀλλ ἠπόρησαν πολύ, ὅταν μετά τινας ἡμέρας ὁ διδάσκαλος ἐπῄνεσε παρρησίᾳ τὴν ἀτημέλητον καὶ κακογραμμένην ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου τοῦ ἀμελοῦς

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προσωπογραφία καὶ πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου.
Ἡ Μάγισσα, τὸ Κεράκι, ποιήματα ὑπὸ *Ἀχιλλέως Παράσχου*.
Ἡ ποίησις τοῦ Παράσχου, ὑπὸ *Ε. Δ. Ῥοΐδου*.
Ἀχιλλεὺς Παράσχος, ὑπὸ *Χ. Ἀννίνου*.
Ὁ ποιητής, ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ*.
Τὸ ἔργον τοῦ Παράσχου, ὑπὸ *Γρηγορίου Ξενοπούλου*.
Χρονικά, Δάνειον Πνεῦμα, Ἀλήθειαι, ἡ Ἀλληλογραφία μας.

Ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» τιμῶσα τὴν μνήμην τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου εἰς αὐτὸν ἀφιέρωσε τὸ σημερινὸν της φύλλον ὁλόκληρον. Ἡ προαναγγελθεῖσα ὕλη εἰς τὸ προσεχές.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.*

συντρόφου των καὶ προέτρεψε μετὰ κολακευτικῶν φράσεων νὰ ᾖ τοῦ λοιποῦ ἐπιμελέστερος.

Ἀγνοῶ πότε ἔγραψε τὰ πρῶτα ποιητικὰ δοκίμια ὁ Ἀχιλλεύς, οὐδ' ἀποδίδω ἐγὼ εἰς τὰ πρῶτα ψελλίσματα, ὅσον δήποτε μεγάλου συγγραφέως, ἔκτακτον σπουδαιότητα. Τὰ μικρὰ παιδία εἶνε μηχαναὶ ἀτελεῖς· τὸ ἀληθὲς καλλιτεχνικὸν πνεῦμα τὸ ζωοποιοῦν τὴν μηχανὴν ἐπέρχεται βραδύτερον. Ὁ Μόζαρτ, μικρὸς ἔτι παῖς, ἔπαιζε θαυμασίως εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, ἀλλ' ἂν δὲν ἔγραφε κατόπιν τὸν *Δὸν Ζουάν*, τίς θὰ ἐνεθυμεῖτο τοῦτο; Ἢ νομίζετε ὅτι ὁ Οὐγκὼ θὰ ἐσώζετο ἐκ τῆς ἀσημότητος μόνον διότι δεκαπενταέτης ὢν ἤρατο τὸ βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας τῆς Τουλούσης;

Ἐν τούτοις νομίζω, ὅτι τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ Ἀχιλλέως ἀνώνυμα ὄντα, ἔλαβον μεγίστην διάδοσιν, καὶ τοῦτο διότι ἦσαν εὐχαὶ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, γραφεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ χάριν πτωχοῦ τινος διανομέως, ὅστις εἶχε μέγιστον συμφέρον, ὡς ἐννοεῖτε, νὰ παραδώσῃ εἰς πᾶσαν θύραν τοὺς στίχους τοῦ μέλλοντος ποιητοῦ τοῦ Ἀλφρέδου.

*

Ἐπῆλθε μετέπειτα ἐποχὴ ὀργασμοῦ καὶ σάλου· τὰ μεγάλα πολιτικὰ γεγονότα, τὰ διαδραματιζόμενα ἐν Εὐρώπῃ περὶ τὰ τέλη τῆς ἕκτης τοῦ παρόντος αἰῶνος δεκαετηρίδος ἠλέκτριζον τὰς ψυχάς. Ὑπῆρχε τότε νεολαία σφριγῶσα ἐκ ῥώμης καὶ φιλοπατρίας ἐν Ἀθήναις, πολλὰ μέλη τῆς ὁποίας σήμερον ἀδίκως καλύπτει τοῦ μνήματος ὁ χοῦς ἢ τῆς ἀσημότητος ἡ βαρεῖα σινδόνη. Καὶ ἡ νεολαία αὕτη φιλοτάραχος, ἔξαλλος, ἐνθουσιῶσα ἐδημιούργησεν αὐτὴ πρώτη τὴν κατὰ τῶν καθεστώτων ἀντίδρασιν, συνεδαύλισε τὸ πῦρ, ἐρρίφθη ἀκράτητος εἰς τὴν πάλην, καὶ δι' ἀγῶνος ἔχοντος φάσεις ὁτὲ μὲν παιδαριώδεις ὁτὲ δὲ ἡρωϊκάς, συνήργησεν αὕτη πάντων πρωτίστη εἰς τὸ σπουδαῖον γεγονὸς τῆς ἀνατροπῆς τῆς πρώτης δυναστείας. Τὴν πολιτικὴν δὲ ταύτην οἱονεὶ χειραφέτησιν παρηκολούθει ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἡ κοινωνικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐξέγερσις. Αἱ πέδαι τῆς σκαιᾶς ἀκινησίας διερρηγνύοντο καὶ ὁ ῥομαντισμός, φθίνων ἤδη ἐν τῇ Δύσει, εἰσήλαυνεν ἐνταῦθα φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἀνειμένα ἤθη, τοὺς ἀορίστους πόθους, τὰς ἀκατασχέτους ὁρμάς, τὴν δυσέλπιδα ἀπαισιοδοξίαν, τὴν παθολογικὴν ἐκείνην κατάστασιν ἐπὶ τέλους, ἥτις εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ αἰῶνος ἡμῶν γνώρισμα.

Ὁ διφυὴς οὗτος ὀργανισμὸς ἐνεσαρκώθη εἰς τὸν ἡβάσκοντα ποιητήν, ὅστις ἐν μέσῳ μιᾶς συνωμοσίας καὶ μιᾶς διαδηλώσεως ἔσχε τὸν καιρὸν νὰ γράψῃ στίχους ἐμπλέους ἁρμονίας καὶ πάθους ἀγνώστου μέχρι τότε. Ἡ νεοελληνικὴ ποίησις εὑρίσκετο εἰς πρόσκαιρον ὑφέσεως σημεῖον. Ἡ χρυσῆ τοῦ Ζαλοκώστα ποίησις εἶχε θραυσθῇ ἐκ τῆς ὀδύνης. Οἱ Σοῦτσοι ἔφθινον ἐξόριστοι ἢ πενητεύοντες. Καὶ ἤχει μὲν εἰσέτι ἡ μολπὴ τοῦ Ῥαγκαβῆ, τοῦ Ὀρφανίδου, τοῦ Ταντανλίδου, τοῦ Βαλαωρίτου, τοῦ Καρασούτσα, τοῦ Γεωργίου Παράσχου· ἀλλ' οἱ διάδοχοί των δὲν ἐφαίνοντο ἔτι εἰς τὸν ὁρίζοντα. Ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ τελευταίου τῶν ἄνωθι ῥηθέντων ποιητῶν, γλυκυτάτου καὶ πατριωτικωτάτου ποιητοῦ, ὅσον φίλου καὶ ἀδελφοῦ φιλοστόργου. ὁ Ἀχιλλεὺς ἐτάνυσε τὰς πτέρυγας, καὶ ἀπὸ τῶν ταπεινῶν εὐχῶν τῶν διανομέων, προέβη εἰς τὴν διερμήνευσιν τῶν ἀρρήτων αἰσθημάτων τῆς καρδίας.

Οἱ στίχοι του πλήρεις δυνάμεως καὶ ἐκχειλίζοντες ἐξ αἰσθήματος ἀνυποκρίτου, ἐνεποίησαν πολλὴν αἴσθησιν παρὰ τῷ κοινῷ, ὅπερ ἀπεστήθιζε καὶ τονίζον ἔψαλλε τοὺς περιπαθεῖς στεναγμοὺς τοῦ ποιητοῦ. Ἡ ὡραιοτέρα περίοδος τοῦ ποιητικοῦ βίου τοῦ Ἀχιλλέως εἶνε, κατὰ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην, αὕτη, διαρκέσασα ἐπί τινα ἔτη. Ἐν αὐτῇ ἐγράφησαν πολλὰ ὡραῖα ἔργα καὶ ἐξ αὐτῆς ἕλκουν τὴν γένεσιν πολλὰ ἄλλα γραφέντα μεταγενεστέρως. Βὰς ἐπὶ τὴν τέως ἀπάτητον ὁδὸν τοῦ ἀκράτου ῥομαντισμοῦ, ἐγκολπωθεὶς εἰς τὸ ἰδιόρρυθμον σύστημά του, ἔσυρε κατόπιν αὐτοῦ πολλούς, ταχθεὶς αὐτὸς πρωτοστάτης καὶ διηρμήνευσε τοὺς μυχίους παλμοὺς ὁλοκλήρου γενεᾶς. Ἐγένετο ἴσως τεχνικώτερος κατόπιν, ἡ Μοῦσά του κατέστη ἀνδρικωτέρα καὶ εὐηχοτέρα, καὶ ἀπέκτησε τὴν σοβαρότητα καὶ τὸ ὕψος, αἰρομένη ὑπερθεν τῶν φαντασμάτων τῆς νεότητος καὶ ἐπισκοποῦσα κύκλον μᾶλλον εὐρύτερον καὶ ποικίλον. Ἀλλ' ἐγὼ εἰς τὰς στροφὰς ἐκείνας, ἃς ἐξέπεμπεν ἡ λύρα τοῦ Ἀχιλλέως κατὰ τὴν ἀκμαίαν αὐτοῦ ἐποχήν, τὰς τολμηράς, τὰς ἀλλοκότους, τὰς μὴ λογικὰς ἐνίοτε καὶ ἐν τούτοις σαγηνευούσας, αἵτινες τώρα μὲν εἰσὶ στεναγμοὶ ἡδυπαθείας καὶ τώρα βρυχηθμοὶ μανίας, εἰς τὰ παράβολα ἐκεῖνα ἅλματα, εἰς τὴν ἀκόρεστον καὶ φρενητιώδη δίψαν τοῦ ἀγνώστου, ἐγὼ ὄχι μόνον τοῦ ποιητοῦ τὸ ἄτομον ἀνευρίσκω ὁλόκληρον, ἀλλὰ καὶ μίαν ὅλην ἐποχήν.

Ἐνῷ δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς θύων ἀκαταπαύστως ταῖς Μούσαις ἐγένετο τὸ προσφιλὲς αὐτῶν τεκνίον, δὲν παρημέλει συνάμα καὶ τὴν πολιτικήν. Ἔσχεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ πλεῖστα τῶν κινημάτων, ἅτινα ἐπήνεγκον τὴν 10 Ὀκτωβρίου, καταδικασθεὶς καὶ φυλακισθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ὅτε ἔτη τινα μετὰ ταῦτα ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος Μονάρχης ἔθνησκεν ἄφιλος μακρὰν τῆς πεφιλημένης αὐτῷ γῆς, ὁ ποιητὴς ἀντίπαλος εὐγενὴς καὶ μακρόθυμος ἔγραφε τὸ ***πρὸς τὸν Ὄθωνα Ἐλεγεῖον***, ὅπερ ἐν ᾧ εἶνε μία τῶν ὡραιοτέρων αὐτοῦ ποιητικῶν σελίδων, εἶνε ταυτοχρόνως καὶ μία τῶν ὡραιοτέρων πράξεων τῆς ζωῆς του.

*

Ἦτο νέος, ζωηρός, αἰσθηματίας καὶ συμπαθὴς τὴν ὄψιν· αἱ τοῦ καιροῦ ἐκείνου εἰκόνες του τὸ μαρτυροῦσι. Καὶ σήμερον ἔτι ὅτε ὁ χρόνος ἤρχισε νὰ ἐπιθέτῃ τὴν πρώτην τοῦ ἀργύρου βαφὴν ἐπὶ τῆς κόμης του καὶ ν' αὐλακοῖ μὲ τὴν πρώτην πρόωρον ῥυτίδα τὸ μέτωπον, διατηρεῖ τοὺς τύπους τῆς ἐκφραστικῆς μορφῆς του, τὸ ἀνδρικὸν τῆς ὁποίας ἐπέτεινε τὸ κατὰ παράδοξον ἰδιοτροπίαν τῆς φύσεως φυόμενον ἐπὶ τῆς ἀτρίχου μορφῆς του ὑπογένειον ὑπὸ τὸν παχὺν αὐτοῦ μύστακα. Περιεβάλλετο δὲ πρὸς τούτοις μὲ τὴν αἴγλην, ἣν ἐπιχέει ἐπὶ τῆς μορφῆς ἀείποτε ὁ γνήσιος ποιητικὸς στέφανος. Καὶ τὸν στέφανον τοῦτον, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἐλάμβανεν ἐκ τῆς χειρὸς τῶν Ἑλλανοδικῶν, οἵτινες ἐφάνησαν βραδύτερον τόσον ἐλευθέριοι διανέμοντες τῇδε κἀκεῖσε τοὺς κλάδους τῶν δαφνώνων τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τὰ χαρτονομίσματα τοῦ κ. Βουτσινᾶ. Ὁ αὐστηρὸς εἰσηγητὴς τοῦ ἀγῶνος, φερόμενος ὡς ὁ παροιμιώδης κεραμεὺς πρὸς κεραμέα, ἐπῄνεσε μὲν γλυκυπίκρως τὸν ***Ἄγνωστον***, τὸ μόνον ποίημα, ὅπερ ὑπέβαλεν εἰς τὸν ἀγῶνα ὁ Ἀχιλλεύς, ἠρνήθη ὅμως αὐτῷ τὸ βραβεῖον.

Ἀλλὰ τὴν δάφνην, ἣν ἠρνεῖτο αὐτῷ ὁ ἀλάνθαστος Σύλλαβος τοῦ Πανεπιστημίου, ἀπένειμεν αὐτῷ ἐν ἀνευφημίᾳ ἡ ἀδέκαστος κοινὴ γνώμη. Τοιαύτην λοιπὸν ἔχων φύσιν καὶ τοιαῦτα προτερήματα, ἀφέθη ὁ σφριγῶν νεανίας εἰς τὴν ἀκράτητον ὁρμὴν τῆς καρδίας του, καὶ ἐκ πολλῶν χωρίων τῶν διαφόρων αὐτοῦ ποιητικῶν ἔργων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐπικῶν, ὄπισθεν τῶν φανταστικῶν ἡρώων τοῦ ὁποίου νομίζω ὅτι διαβλέπω τὸ ὑπογένειον τοῦ Ἀχιλλέως, μὲ πείθουσιν ὅτι ἡ νεότης του ὑπῆρξε τρικυμιώδης, καὶ τὸ

κεφάλαιον τῶν αἰσθηματικῶν περιπλοκῶν του ἔμπλεων περιπετειῶν.

Εἷς ἔρως φλογερός, ἡφαιστειώδης, μυθιστορικός, ὑπῆρξεν ἡ κορωνίς, τὸ ἐπισφράγισμα τῆς πυρετώδους ταύτης περιόδου.

Δὲν θέλω ν' ἀσεβήσω ἀνασύρων ἀπὸ τοῦ χρόνου τὸ κοιμητήριον τὰς λεπτομερείας τοῦ ἔρωτος τούτου, γνωστὰς εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς προηγουμένης γενεᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ἀφ' οὗ μάλιστα τὸ ἐρωτικὸν αὐτὸ εἰδύλλιον ἔσχε τόσον δραματικὸν τέλος. Ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία ὅμως ὀφείλει χάριτας πρὸς τὴν «Μαρίαν», ὡς μετωνόμασε τὴν λατρευομένην γυναῖκα ὁ ποιητής, ἥτις καὶ διὰ τοῦ ἔρωτός της καὶ διὰ τῆς ἀπιστίας της ἐγένετο παραίτιος νὰ γραφῶσι τόσαι ὡραῖαι στροφαί, τόσα περιφανῆ ᾄσματα. Ὅ,τι ἀληθῶς εἶνε παράδοξον, εἶνε τὸ ἑξῆς, ἂν ἀληθεύῃ· ὁ ἔρως οὗτος ἐπέπρωτο νὰ λάβῃ ὅλας καὶ πλήρεις τοῦ μυθιστορήματος τὰς φάσεις. Ἔτη τινα βραδύτερον ὁ ποιητής, ἔπαρχος τότε ἐν Θήρᾳ, εἵμαρτο νὰ δεχθῇ καὶ νὰ φροντίσῃ ὡς ἀρχὴ περὶ τοῦ περιορισμοῦ εἰς μοναστήριον παράφρονός τινος γυναικός.

Καὶ ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο ἡ *Μαρία.*

*

Ἀλλαχοῦ ποιητὴς δεδοκιμασμένος, συγκινῶν τὰ πλήθη, τοποθετούμενος ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης εἰς ἐξέχουσαν ἐν τῇ φιλολογίᾳ θέσιν, θὰ εἶχεν ἐπαύλεις, μέγαρα, καὶ ὅταν θὰ ἐβαρύνετο νὰ γράφῃ στροφάς, θὰ μετέβαινε πρὸς ἀναψυχὴν εἰς Θήραν. Αὐτὸ ἐσκέφθη βεβαίως ἡ τότε κυβέρνησις καὶ μὴ δυναμένη νὰ δωρήσηται αὐτῷ τὰς ἀπολαύσεις ταύτας πραγματικάς, τῷ ἐδώρησε κάτι τι ὁμοιάζον πρὸς αὐτάς, ἀποστέλλουσα αὐτὸν ἔπαρχον καὶ εἰς Θήραν καὶ εἰς Μέγαρα. Μίαν τῶν ἡμερῶν ὅμως ἀπαυδήσας ὁ ποιητὴς νὰ ὁμιλῇ πρὸς τοὺς δημάρχους καὶ τοὺς ἡγουμένους, καὶ νὰ κρύπτῃ τὸν Βύρωνα ὑπὸ τοὺς φακέλλους τῆς ἀλληλογραφίας διὰ νὰ μὴ φωραθῇ ὑπὸ τοῦ κλητῆρος, ἔπεμψεν εἰς κόρακας τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας.

Διωρίσθη κατόπιν ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς καὶ εἰς τὴν θέσιν ταύτην διετέλεσεν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον, ἕως ὅτου ἡ κομματικὴ μνησικακία ἀνεῦρε καὶ κατεδίωξεν αὐτόν.

*

Εἰς τὴν συνομιλίαν του ὁ Ἀχιλλεὺς μεταχειρίζεται τὴν ἔμφασιν τῆς ποιήσεως. Ἀπαγγέλλει μετὰ στόμφου καὶ μετὰ ἐπισημότητος, διατηρεῖ καὶ ἐν τῇ συνήθει ὁμιλίᾳ πολλάκις τὸν αὐτὸν τόνον, καὶ μεταχειρίζεται φράσεις ὁτὲ μὲν τολμηράς, ὁτὲ δὲ ἀλλοκότους, ἄλλοτε δυσκαταλήπτους καὶ ἄλλοτε ὡραίας. Οἱ ἀκούοντες νομίζουν τὸ ὕφος τοῦτο ἐπιτετηδευμένον· ἀπ' ἐναντίας εἰς αὐτὸν εἶνε φυσικόν. Ποιητὴς κατὰ πάντα, καὶ εἰς πάσας τὰς δοξασίας αὐτοῦ ἀγαπᾷ συμπαθῶς τὸ παρελθὸν καὶ ἐμμένει — μὲ τὸν νοῦν τοὐλάχιστον — εἰς τὴν εὐσεβῆ καὶ σώφρονα ἁπλότητα τῶν πρώτων χρόνων, ἄσπονδος πολέμιος δεικνύμενος πρὸς τὴν ὑλιστικὴν τάσιν, πρὸς ἣν ἀκατασχέτως φέρεται ἥτε φιλοσοφία καὶ ἡ τέχνη τῶν νεωτέρων καιρῶν. Ἐκ τῶν ποιητῶν λατρεύει τὸν Βύρωνα καὶ τὸν Ὅμηρον, ἀγαπᾷ δὲ τοὺς ἥρωας τοῦ τελευταίου, ὡς ἂν ἦσαν παιδικοὶ αὐτοῦ φίλοι. Ἐκ τῶν τραγικῶν θαυμάζει τὸν Σαίκσπηρ.

. . . .

ΧΑΡ. ΑΝΝΙΝΟΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ[1]

Ὑπάρχουν ποιηταί, τῶν ὁποίων τὸ ᾆσμα ἀντηχεῖ ὡς ἡ ἁρμονικὴ καὶ βαθύνους ἀποκρυστάλλωσις ἰδεῶν τάξεως ἀσυνήθους καὶ μὴ εὐκόλως προσιτῆς εἰς τοὺς πολλούς· ἀντιμέτωποι τούτων ἵστανται οἱ ψάλται, τῶν ὁποίων ἡ μελῳδικὴ καὶ καθαρὰ γλῶσσα ἐκφράζει τὸ σύνηθες καὶ τὸ πρόδηλον, πᾶν ὅ,τι σκοτεινότερον ἢ φωτεινότερον αἰσθάνεται λαὸς ὁλόκληρος, πᾶσαν ἰδέαν πρὸς ἀντίληψιν τῆς ὁποίας δὲν προαπαιτεῖται ἰδιάζουσα πνευματικὴ ὀξύτης ἢ διανοητικὴ μόρφωσις ἢ ψυχικὴ κατάστασις, πᾶσαν ἰδέαν κυκλοφοροῦσαν οὕτως εἰπεῖν εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, κυριεύουσαν τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν. Οἱ τῆς πρώτης κατηγορίας ποιηταὶ δυνατὸν νὰ ἔχωσι τὴν πτῆσιν ὑψηλοτέραν, δυνατὸν νὰ βυθίζωσιν εἰς ὑπερκοσμίας ἐκστάσεις, καὶ νὰ εἶνε ἡ λατρεία τῶν ὀλίγων, τῶν ἐκλεκτῶν, τῶν καλλιτεχνικώτερον διαπλασμένων. Ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τῆς δευτέρας κατηγορίας δὲν εἶνε ὀλιγώτερον τῶν πρώτων φθονητοὶ καὶ ὀλιγώτερον ἄξιοι τῶν ἀμαράντων στεφάνων τῆς Μούσης· οὗτοι εἶνε πλησιέστερον ἡμῶν, καὶ δι' αὐτὸ τοὺς ἀγαπῶσιν οἱ πολλοὶ βαθύτερον. Εἶνε πολὺ μᾶλλον ἀνθρώπινοι τῶν πρώτων· μὲ τὴν δακρυστάλλακτον, ὡς μαρτύρων ὄψιν, ἢ μὲ τὸ χερουβικὸν ἐπὶ τῶν χειλέων μειδίαμα, ἢ μὲ τὸ ἀστράπτον ἐκ τῆς ὀργῆς βλέμμα, συγκινοῦσιν ἰσχυρότερον τὰ πλήθη, ἀναπαριστῶσι πλειότερον τὴν ψυχὴν τῆς κοινωνίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ζῶσι. Τῶν ποιητῶν τούτων σκοπὸς δὲν εἶνε τόσον ἡ δημιουργία τοῦ ἀπολύτως ὡραίου, ὅσον ἡ ἔκφρασις ἡ ἔντονος, ἡ ἰσχυρά, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καλλιτεχνικὴ τῶν ὁποιωνδήποτε ἀληθειῶν, αἵτινες χαρακτηρίζουν, τῶν ὁποιωνδήποτε ἐρώτων, οἵτινες συνταράσσουν τὴν κοινωνίαν. Ἐν τῇ ἐπιδιώξει δὲ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ χαρακτηριστικοῦ, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ αἰσθήματος μᾶλλον ἢ διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ λογίου καὶ τῶν ἀποκαλύψεων τῆς φαντασίας, φθάνουν ἐνίοτε καὶ οὗτοι μέχρι τοῦ μεγάλου, μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ. Μεταξὺ τῶν ποιητῶν τῆς δευτέρας ταύτης κατηγορίας πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὸν Ἀχιλλέα Παράσχον. Ἡ φωνή του, ὡς ἡ φωνὴ ἀοιδῶν τινων ἐν τῷ θεάτρῳ, δὲν διακρίνεται διὰ τὴν τέχνην της, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰσχύν της· καὶ ἡ φωνὴ αὕτη ὁσάκις ἐκχύνεται εἰς ὅλον της τὸ πλάτος, μεθ' ὅλον της τὸ ἀκανόνιστον, ἀκούεται πολὺ προσεκτικώτερον ἄλλων, συγκινεῖ, ἐνθουσιᾷ, χειροκροτεῖται. Μέγας τις κριτικὸς λέγει περὶ τοῦ Βύρωνος ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε ὁ κόσμος εἶδε τόσον μέγαν ποιητὴν μὲ τόσην στενὴν φαντασίαν. Εὐλόγως καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, ὅστις ἄλλως τε ζωηρότερον ἄλλων ἐκπροσωπεῖ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν ποιήσει τὸν βυρωνισμόν, ὅτι ἀποτελεῖ ἂν ὄχι μοναδικόν, ἀλλ' ὅμως σπάνιον φαινόμενον ποιητοῦ τόσον ἐξόχου μὲ τόσας ἐλλείψεις. Κρίνων ὁ Βερναρδάκης πρὸ τριάκοντα καὶ πλέον ἐτῶν τὸν «Ἄγνωστον ποιητήν», τὸν ἀποσταλέντα καὶ πρωτεύσαντα εἰς τὸν Βουτσιναῖον διαγωνισμόν, παρετήρει ὅτι τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλαττώματα τοῦ ποιήματος αὐτοῦ ἐξαγοράζει μία καὶ μόνη ἀρετή, τῆς ὁποίας ἐστεροῦντο πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ συναγωνισθέντες· ἡ ἀρετὴ αὕτη εἶνε ἡ *ἔμπνευσις.* Διὰ τοῦτο καὶ οἱ στίχοι τοῦ Ἀγνώστου εἶνε ἐν ταὐτῷ καὶ καλοὶ καὶ κακοί. Ἡ κρίσις αὕτη, ἥτις εἶνε κάπως αὐστηρά, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τινὰ μεταγενέστερα ποιήματα τῆς ὡριμωτέρας ἡλικίας τοῦ Παράσχου, ἀλλ' εἶνε κατ' οὐσίαν ἀληθής. Μήπως ἄλλος πάλιν κριτικὸς διάσημος δὲν εἶπε τὸ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον παράδοξον τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνοι ἀκριβῶς οἱ στίχοι τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ εἶνε οἱ ὡραιότεροι ὅσοι ὀλιγώτερον ἀντέχουν εἰς τὴν βάσανον τῆς κριτικῆς; Σπανίως ἀναγινώσκομεν τοῦ Παράσχου ποίημα τέλειον· ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ποίημα αὐτοῦ, ὅπου νὰ μὴν ἀπαντῶμεν στίχους ὡραίους καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως.

Ὑπάρχουν οἱ φρονοῦντες — καὶ ἔχουν μέγα δίκαιον — ὅτι ἐκ τῶν τριῶν χονδρῶν τόμων τῶν ποιητικῶν ἁπάντων τοῦ Παράσχου, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐδῶ κ' ἐκεῖ κατεσπαρμένων ἔργων του δύναται ν' ἀποτελεσθῇ κατ' ἐκλογὴν τομίδιον ἁγνῆς, ἀψόγου, μεγάλης ποιήσεως. Ἀλλὰ τότε ὁ ποιητὴς τοῦ ἐκλεκτικοῦ ἐκείνου τομιδίου δὲν θὰ ἦτο ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος, ὅπως ὅλοι τὸν αἰσθανόμεθα καὶ τὸν ἀγαπῶμεν, πάντοτε ἢ ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν· ὅλος ὁ Ἀχιλλεύς, μὲ τὴν δύναμιν καὶ μὲ τὰς ἀδυναμίας του· θὰ ἔχανε τότε τὴν φυσιογνωμίαν του, θὰ ἐγίνετο ἄλλος. Καὶ ἡμεῖς τὸν θέλομεν ὅπως εἶνε· διότι τοιοῦτος ὤν, ὄχι τέλειος, εἶνε κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν· εἶνε ἡ ἀλήθεια, εἶνε ἡ ποίησις, ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν.

Καὶ ἡ ἰσχυρὰ φωνὴ αὕτη τί μᾶς λέγει; Ἡ φωνὴ αὕτη δὲν λέγει, ἀλλὰ θρηνεῖ. Κυρίως εἰπεῖν, δὲν παρατάσσει ἰδέας· ἐκφράζει αἰσθήματα. Καὶ τὰ αἰσθήματα ταῦτα εἶνε πάντοτε σχεδὸν θρῆνοι. Ἂν ἦτον ἀληθὴς ἡ κάπως αὐθαίρετος ἄλλως τε, γνώμη, ἣν διετύπωσεν ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος, ὁ συγγραφεὺς τῶν «Κρητικῶν Γάμων», καθ' ἣν τὸ θρηνητικὸν εἶνε τὸ κύριον γνώρισμα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, καὶ ἑπομένως τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἀρχαίας καὶ νεωτέρας, ὁ Παράσχος εὐλόγως ἔπρεπε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ὁ ἑλληνικώτατος τῶν ποιητῶν. Ἀλλὰ τί πρὸς τοῦτο; ἐν τὸ οὐσιῶδες γνώρισμα αὐτοῦ· εἶνε Ποιητής· πάντα τὰ χαρακτηριστικά, διακοσμητικά, καὶ προσδιοριστικὰ ἐπίθετα τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ ἀκολουθοῦσιν ὡς δευτερεύοντα. Καὶ ὁ ποιητὴς οὗτος δὲν ἐννοεῖ καὶ δὲν ψάλλει· αἰσθάνεται καὶ κραυγάζει. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν τὸ λέγῃ ὁ Ρενὰν ἢ ἄλλος τις ὅτι ἡ ποίησις ἀπὸ μίαν κραυγὴν ἐγεννήθη. Ἀλλὰ κραυγάζει, ὀλοφύρεται· ὁ θρῆνος εἶνε καὶ ἡ Μοῦσα καὶ ἡ τέχνη του. Εἴτε ὁ ἔρως, εἴτε ἡ πατρίς, εἴτε ὁ θάνατος τὸν ἐμπνέει, ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος συνθέτει, ἢ κάλλιον ἄνευ συνθετικῆς τινος φροντίδος, παρατάσσει ἐλεγείας. Ὁ ἔρως, ἡ πατρίς, ὁ θάνατος εἶνε αἱ τρεῖς μεγάλαι χορδαὶ τῆς λύρας. Ἐπὶ τῶν χορδῶν τούτων ἄλλοι ποιηταὶ πολλαπλοῦς καὶ ποικίλους φθόγγους ἐκβάλλουν. Ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν κατεῖχε τῆς φαντασίας τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἡ ὁποία παράγει τὰ δραματικὰ καὶ τὰ ἐπικὰ καλλιτεχνήματα. Εἴτε θρηνῶν τὴν ἀπιστίαν τῆς γυναικὸς ἐν τῷ ἔρωτι, εἴτε θρηνῶν τὴν ἀπιστίαν τῆς συγχρόνου γενεᾶς πρὸς τὸ ἡρωϊκὸν καὶ τὸ ἔνδοξον παρελθόν, εἴτε ψάλλων τὴν *ἀπιστίαν* πάλιν τοῦ θανάτου, ὑπούλως ἀφαρπάζοντος ἐκ τῆς ζωῆς πᾶν ὅ,τι νέον καὶ πᾶν ὅ,τι ὡραῖον, δι' ὁποιουδήποτε ἐξωτερικοῦ τύπου τῆς τέχνης καὶ ἂν περιβάλῃ τοὺς στίχους του, εἴτε ᾠδὰς γράφων, εἴτε διηγήσεις πλέκων, εἴτε δραματικὰς σκηνὰς ἀποπειρώμενος νὰ συρράψῃ, εἶνε ὁ ἴδιος πάντοτε· ὑποκειμενικώτατος, ἔξω ἑαυτοῦ μὴ δυνάμενος νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἀποδώσῃ τίποτε.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

[1] Ἐξ ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῇ «Ἐφημερίδι».

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΣΧΟΥ

On ne doit aux morts que la vérité.

Ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον καὶ ἐζήτει ἀκόμη στιγμάς τινας ζωῆς. Τῷ ἐπροξένει φρίκην ἡ νὺξ καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν αὐγήν, μίαν ἀκτῖνα ἡλίου, διὰ νὰ φωτίσῃ τὸ τελευταῖόν του ψυχορράγημα. Ἀλλ' οὔτε ἡ Ἐπιστήμη, οὔτε ἡ Ἀγάπη — ὅπως ὠνόμαζε καὶ ἐπίστευε τὸν Θεόν, — ἴσχυσαν νὰ ἐκπληρώσουν τοὺς πόθους του· καὶ κατώρθωσε μὲν νὰ ζήσῃ μέχρι τῆς αὐγῆς, ἀλλ' ἦτο σκοτεινή, ὁμιχλώδης, ἀπαισία ἡ αὐγὴ ἐκείνη, καθ' ἣν ἀπέδωκε τὴν ὑστάτην πνοὴν μετὰ πόνου ὁ τόσον φιλόζωος καὶ φιλόφωτος ἄνθρωπος.

Δὲν ἠξεύρομεν ποίαν ἐντύπωσιν θὰ κάμῃ ἡ λεπτομέρεια αὕτη εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὸν Ἀχιλλέα Παράσχον μόνον ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν στίχων του. Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς εἶνε πολὺ χαρακτηριστικὸν τὸ τελευταῖον τοῦτο παράδειγμα τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ποιητοῦ. Ὁ μελαγχολικὸς ψάλτης τοῦ κοιμητηρίου, τῆς κυπαρίσσου καὶ τοῦ νεκρολιβάνου, ὁ ἀπαισιόδοξος ὑμνητὴς τοῦ σκότους καὶ τῆς νυκτός, ὁ ἀπογοητευμένος μαθητὴς τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ Μυσσέ, ὁ πεισιθάνατος καὶ ὠχρὸς ἐραστὴς τῶν μορμολυκείων, ὁ ἀγαπῶν μέχρι πάθους τὸ μυστήριον καὶ τὰς σκιάς, ὁ εὐχόμενος νὰ γίνῃ αὐτὸς τοῦ πατρός του τὸ μνῆμα, — ζητεῖ τώρα μετὰ δακρύων τὴν παράτασιν τῆς ζωῆς, ζωῆς πόνου καὶ μαρτυρίου, καὶ ἐπικαλεῖται τὸ φῶς, τὸν ἥλιον, τὸν ἱλαρόν, τὸν κλασικὸν ἥλιον, διὰ νὰ ἠδύνῃ τοῦ μισητοῦ θανάτου τὴν ἄφευκτον προσέγγισιν! Καὶ τί γίνεται τώρα ἡ ἀλήθεια, ἡ εἰλικρίνεια τοῦ αἰσθήματος, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν βάσιν καὶ τὴν ἀξίαν πάσης λυρικῆς ποιήσεως; Ποῖος θὰ μᾶς πείσῃ ὅτι αἱ θρηνώδεις ἐκεῖναι τοῦ παρασχείου ᾄσματος κραυγαί, αἱ τόσον δυσήχως ἀντηχοῦσαι ὑπὸ τὸν ἑλληνικὸν οὐρανόν, δὲν ἦσαν ἀκουσία προσποίησις, ἀποτέλεσμα ξένου καὶ τεχνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅτι ὅλος ὁ ὑπερκόσμιος καὶ θλιβερὸς ἐκεῖνος ρομαντισμὸς δὲν ἦτο ἡ προσωπεῖον — προσωπεῖον ὠχρὸν καὶ ἰσχνόν, μὲ βαθεῖς ὀφθαλμοὺς καὶ κόμην μακράν, — τὸ ὁποῖον ὁ ποιητὴς ἐπέμενε νὰ φορῇ τόσον, ὥστε νὰ φαίνεται εἰς τοὺς ἁπλουστέρους ὡς τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ πρόσωπον;

Μὴ σπεύδετε νἀποφανθῆτε. Τὸ ζήτημα δὲν λύετε τόσον εὐκόλως. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν τοὐλάχιστον τὸ ἔργον τοῦ κριτικοῦ εἶνε τόσῳ δυσχερές, ὥστε θὰ παρῃτοῦντο αὐτοῦ καὶ οἱ τολμηρότεροι. Εἶνε νωπὸν ἀκόμη τὸ χῶμα τοῦ τάφου, τὸ ὁποῖον ἀπέκρυψε τὴν συμπαθῆ, τὴν γλυκυτάτην μορφὴν τοῦ ποιητοῦ· εἶνε ἔναυλοι ἀκόμη εἰς τὰς ἀκοάς μας οἱ ὕμνοι τῶν τόσων ἐπιταφίων ῥητόρων καὶ ποιητῶν· οὐδὲ δυνάμεθα νἀποδιώξωμεν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μας τὴν πολύχρωμον αἴγλην τῶν στεφάνων, τῶν προηγουμένων μεγαλοπρεπῶς τῆς πομπῆς ἐκείνης τῆς πρωτοφανοῦς, εἰς τὴν ὁποίαν αὐθόρμητος, θρηνοῦσα καὶ τιμῶσα, ἔλαβε μέρος ὅλη ἡ πρωτεύουσα... Καὶ διὰ τῆς πανδήμου ταύτης ἐκδηλώσεως δὲν ἐτιμᾶτο βεβαίως οὔτε ὁ ἱππότης τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος, οὔτε πολὺ μᾶλλον ὁ ἄλλοτε διπλωματικὸς ὑπάλληλος· ἀλλ' ἐτιμᾶτο ὁ Ποιητής, ὁ ἠγαπημένος τοῦ ἑλληνισμοῦ ποιητής, ὁ ἐθνικὸς ψάλτης, ὁ διὰ τοῦ ᾄσματός του γαλουχήσας δύο γενεὰς — κατὰ τὸ στερεότυπον περὶ αὐτοῦ ἐγκώμιον, — ὁ διερμηνεύσας τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους τῶν συγχρόνων του, ὁ ἐπιβληθεὶς τέλος καὶ ἐπιδράσας εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν ὡς ὁ μέγιστος τῶν συγχρόνων παρ' ἡμῖν ποιητῶν.

Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς συναυλίας ταύτης τῶν ὕμνων καὶ τῶν ἐγκωμίων, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐνθουσιώδους ἀλαλαγμοῦ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων θαυμαστῶν, τοὺς ὁποίους ἠλέκτρισεν ὁ θάνατος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐξεγέρσεως τῆς κοινῆς συνειδήσεως, ἡ ὁποία ἀπὸ τριακονταετίας ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ ὁμοίωμα ἑαυτῆς καὶ κάτοπτρον τὸν Ἀχιλλέα Παράσχον, — πῶς νἀκουσθῇ ἡ ἤρεμος, ἡ ψυχρά, ἡ ἀπαθὴς φωνὴ τῆς κριτικῆς, ἡ ὁποία τίποτε δὲν ἀκούει, ἀπὸ τίποτε δὲν ἐπηρεάζεται, εἰς τίποτε δὲν ὑποχωρεῖ;

*

Τρεῖς ὀγκώδεις τόμοι ποιημάτων ἀποτελοῦσι τὸ ἔργον τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου. Τὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ κατεσπαρμένα ποιήματά του θἀπετέλουν καὶ ἕνα τέταρτον, ἀκόμη ὀγκωδέστερον. Ἀλλ' οὗτος εἰς τὸ ἔργον δὲν θὰ προσέθετε τίποτε. Οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι τόμοι ἀναπαριστῶσι τὸν Παράσχον ὁλόκληρον, οὐδ' ἔχει νὰ ζητήσῃ τίποτε ἄλλο ὁ ἐπισταμένως ἀναγνώσας αὐτούς. Διὰ νὰ κρίνῃ μάλιστα καλλίτερον, ὀφείλει νὰ λησμονήσῃ ὅτι πολλοὺς στίχους ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς συλλογῆς τοὺς ἐψέλλισε νήπιον καὶ τοὺς ἐνθυμεῖται ἐκ στήθους, ὀφείλει δὲ ἀκόμη νἀπομάξῃ ταχέως τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα θὰ τῷ ἀποσπάσουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀναμνήσεις, διεγειρόμεναι ἀπὸ τὴν ἄφθονον καὶ ἀχαλίνωτον ῥητορείαν τοῦ ποιητοῦ. Ἂν οὕτω κάμῃ, θἀναγνωρίσῃ ἀναποφεύκτως ὅτι μόνον πέντε ἢ δέκα ποιήματα — μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ δύο εἶνε τὸ πρὸς τὸν Ὄθωνα Ἐλεγεῖον καὶ τὸ ἐπιγραφόμενον «Εἰς τὸν θάνατον νέας Κόρης» — ἔχουν τὴν ἀρτιότητα ἐκείνην, τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τῆς μορφῆς καὶ τῆς ἐννοίας ἰσορρόπως, ἄνευ τῆς ὁποίας ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ καλλιτέχνημα. Ἡ ἄλλη ἐκείνη πλήμμυρα τῶν στίχων, ἡ ἐκχειλίζουσα, ἡ κυλίουσα μαργαρίτας στιλπνοὺς καὶ καμμίαν φορὰν ἀληθεῖς, διὰ ῥεύματος μαύρου καὶ θολοῦ, εἶνε νόθος, ἐλαττωματικὴ κατὰ τὴν μορφήν, ψευδὴς κατὰ τὴν οὐσίαν, αἰσθηματολογία προσποιητὴ ἂν ὄχι πάντοτε πεζολογία καὶ ἀναμάσσημα, ἀμουσότερον ἀπὸ ἄρθρον καθημερινῆς ἐφημερίδος.

Θὰ σᾶς φανῇ παράδοξον· ἀλλ' εἶνε ἀληθὲς ὡς μαθηματικὸν θεώρημα. Ὅταν ἡ μορφὴ τοῦ ποιήματος εἶνε εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἠμελημένη καὶ ἐλαττωματική, ψευδὴς εἶνε ὁ πόνος καὶ ἐπιτετηδευμένον τὸ αἴσθημα τοῦ ποιητοῦ. Τί ἄρά γε ὑπηγόρευσε τὴν αὐστηρότητα, τὴν προϊοῦσαν ἐντέλειαν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν; ἡ ἀνάγκη, ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς, ζητούσης νὰ ἐκδηλωθῇ ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀρτιωτέρα, ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀληθεστέρα. Ἡ στιλπνότης καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῶν στίχων, ἡ ἁρμονία τοῦ συνόλου, δὲν γίνεται κατὰ συνθήκην, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ, οὔτε ὑπῆρξε ποτὲ ποιητής, ἀληθῶς αἰσθανόμενος καὶ θέλων νὰ διατυπώσῃ ἀληθῶς ὅσα αἰσθάνεται, χωρὶς ν' ἀσπασθῇ μορφὴν ἐπίσης αὐστηράν, εἰλικρινῆ καὶ εὐσυνείδητον. Ἔπειτα, ὅσον ἀναπτύσσεται ἡ ψυχή, τόσῳ τελειότερον θέλει τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς περίβλημα. Ἡ ψυχὴ εἶνε μία, ἀλλ' ὁποίαν ἐξέλιξιν ὑπέστη διὰ νὰ φθάσῃ ἀπὸ τοῦ μαλακίου, τὸ ὁποῖον μίαν φορὰν τὴν ἐξεπροσώπει, διὰ τοῦ κρίνου καὶ τοῦ κύκνου, μέχρι τῆς γυναικός! Τὸ αὐτὸ αἴσθημα, ὁ αὐτὸς πόθος τῆς τελειοποιήσεως κινεῖ καὶ τὴν ψυχήν, ἐκείνην τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς ἐμφυσᾷ εἰς τὸ ποίημά του ὡς μέρος τῆς ἰδικῆς του, νὰ ζητῇ τελειοποιουμένη, λαμβάνουσα αὐθυπαρξίαν καὶ φωτεινοτέραν ὁλοὲν συνείδησιν, νὰ ζητῇ, λέγω, τελειότερον ὁλοὲν σῶμα, συμφωνοτέραν μορφήν. Ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ ἀκαλαισθησία, ἡ χαρακτηρίζουσα τὰ περισσότερα ποιήματα τοῦ Παράσχου, εἶνε φαινόμενον μοναδικὸν διὰ ποιητὴν τῆς φήμης του καὶ τῆς περιωπῆς του. Ἔχει γραμμένους στίχους, τοὺς ὁποίους ἄνευ ὑπερβολῆς θὰ ἐξελάμβανέ τις ὡς παρῳδίας. Ἀγαπᾷ τόσον τὰς χασμῳδίας, ὥστε ἄγεταί τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸν λυπεῖ ἡ ἁρμονία, τὸ ἐντρύφημα τῶν ποιητῶν. Ἀγνοεῖ τόσον τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν ἑνότητα, ὥστε δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ποίημά του, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ δύναται νὰ ὑποστῇ ἀποκοπὴν οἱουδήποτε αὐτοῦ μέλους, εἴτε τῆς κεφαλῆς, εἴτε τῶν ἄκρων, ἢ μετάθεσιν αὐτῶν οἱανδήποτε, ἄνευ βλάβης τοῦ ὅλου σημαντικῆς. Μετὰ τὴν κατάκορον χρῆσιν μεταφορῶν καὶ ἀποστροφῶν καὶ εἰκόνων, ὄχι ὅλων ἀψόγου καλαισθησίας, ἐπέρχεται αἴφνης περίοδος τόσῳ χαμηλῆς πεζότητος, ὥστε σελίδες ὁλόκληροι τῶν ποιημάτων τοῦ Παράσχου, θὰ ἐδύναντο — καταστρεφομένης τῆς ὁμοιοκαταληξίας, — νὰ ἐκληφθοῦν ὡς σημειώσεις ποιητοῦ, μελετῶντος τὸ θέμα του. Μόνον εἰς ἐκεῖνα τῶν ἔργων του, εἰς τὰ ὁποῖα ἀφῆκε τὴν ψυχήν του νὰ φανῇ ὁποία ἦτο, τὰ εἰλικρινῆ καὶ ἀπροσποίητα, ἔχομεν μορφὴν ἀνάλογον καὶ μόνον αὐτὰ ἀποτελοῦν ποιήματα, ἔργα ἀληθῶς καλλιτεχνικά, ἕνεκα τῶν ὁποίων εὑρίσκει χάριν πρὸ τῆς Κριτικῆς ὁ ποιητὴς τῶν Δαφνῶν καὶ τῶν Ἰτεῶν. Διὰ τὰ ἄλλα ὅλα, θὰ δώσῃ λόγον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν καθεὶς θὰ κριθῇ κατὰ τὰ ἔργα του, καὶ θὰ προσκληθῇ πρὸ τῆς αἰωνίας Τέχνης νἀπαντήσῃ διατί, ἀφ' οὗ ἐγεννήθη ποιητής, ἀφοῦ ἐγεννήθη καλλιτέχνης, πλουσίως ὑπὸ τῆς φύσεως πεπροικισμένος, ἐνόθευε τὸ αἴσθημά του καὶ τὴν ψυχήν του ἐκ τῆς ἐπιδράσεως ξένων ἀναγνώσεων καὶ τὴν καθίστα ψυχὴν ἀσθενῆ, ἀδυνατοῦσαν νὰ δώσῃ τὴν μορφὴν ἐκείνην εἰς τὰ ποιήματά του, τὴν ὁποίαν ἔδιδε μόνον εἰς τὰς σπανίας ἐκείνας ἀλλὰ τόσον μεγάλας στιγμάς, καθ' ἃς ἀπέβαλλε τὸ προσωπεῖον!

*

Ἡ ἀπολογία τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ἀποβάλλει τις ὅλους τοὺς δεσμοὺς καὶ ὅλας τὰς ἀδυναμίας καὶ βλέπει καθαρῶς τί συνέβαινεν ἐντός του καὶ τί συμβαίνει,—δὲν θὰ εἶνε δύσκολος, οὔτε ἀσθενής. Δὲν ἔπταιεν αὐτός, ἀλλ' ἡ ἐποχή του. Ἦτο ἐποχὴ ψευδοῦς, μιμητικοῦ καὶ ἐπιπλάστου ρομαντισμοῦ. Τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔλεγον, καὶ τόσον μάλιστα μεγαλοφώνως, οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δὲν τὰ ἐπίστευον εἰλικρινῶς. Οὔτε ἔρωτα πρὸς τὴν Σελήνην καὶ τὸν νεκρολίβανον ᾐσθάνοντο, οὔτε τάσιν πρὸς τὸ σκότος καὶ τὰς συνωμοσίας, οὔτε μῖσος τόσῳ φλογερὸν καὶ ἀπαραδειγμάτιστον κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, οὔτε ἀποστροφὴν τόσῳ ζωηρὰν πρὸς τὰ ξένα ἤθη καὶ τὸν ξένον πολιτισμόν, οὔτε κἂν ὄρεξιν νὰ ἐπαναλάβουν ἐν μέσαις Ἀθήναις τὰς αἱματηρὰς σκηνὰς τῆς γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατώρθωσαν οἱ κατὰ φαντασίαν βασιλοκτόνοι νὰ δηλητηριάσουν τὴν ψυχήν των διὰ τοῦ ψεύδους καὶ τὸ ψεῦδος τοῦτο, ὡς ἀλήθειαν πάσης ὑπονοίας ἀνωτέραν, νὰ διακηρύττουν διὰ τῆς πομπώδους καὶ μεγαλαύχου τοῦ τότε καιροῦ γλώσσης... Φύσις προνομιοῦχος ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος, πρῶτος ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐκ τοῦ ἔξωθεν ρεύματος καὶ πρῶτος πάλιν ἐπηρεάσθη ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν κοινωνίας. Ἦτο ὁ ποιητικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐποχῆς του, ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι ποιηταί. Καὶ τί πταίει αὐτὸς ἂν ἡ ἐποχή του ἦτο ψευδής, ἂν ψευδῆ ἠναγκάσθη νὰ διερμηνεύσῃ καὶ ἂν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνον ψευδεῖς ἄνθρωποι ἐδυνήθησαν νὰ τὸν ἐννοήσουν, ὡς τὰ ἴδια αὐτῶν αἰσθήματα ἀπηχοῦντα, νὰ τὸν ἀποθαυμάσουν, νὰ τὸν ἀγαπήσουν, νὰ τὸν ἀνακηρύξουν *ἐθνικὸν ποιητήν*;

Ἐκ τῶν ψευδῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, τῶν λειψάνων τοῦ μετὰ τῶν νυκτερινῶν φασμάτων ἀπελθόντος ρομαντισμοῦ, εἶνε οἱ ἐνθουσιώδεις, οἱ ἀποκλειστικοὶ θαυμασταὶ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τυφλοὶ μιμηταὶ τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου. Ἀπόδειξις δὲ τῶν λόγων μας εἶνε ὅτι ἐκ τῶν ποιημάτων του ἐκεῖνα περισσότερον θαυμάζουν καὶ ἐννοοῦν, ὅσα περισσότερον νοθευμένην παρουσιάζουν τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ, εἶνε δὲ ἕτοιμοι νὰ μᾶς ἀνακηρύξουν τὸ ὀλιγώτερον ἀκαλαισθήτους, ὅταν τοὺς λέγωμεν ὅτι τὰ εἰλικρινῆ ποιήματα τοῦ Ἀχιλλέως, διὰ τὰ ὁποῖα κυρίως τιμῶμεν αὐτὸν ὑπὲρ πάντας καὶ ἀγαπῶμεν, τὰ μικρότερα ἀλλ' ἀρτιότερα ἐκεῖνα ποιήματα,—ὁ Θάνατος τῆς νέας κόρης, ὁ Θάνατος μικροῦ ἐξαδέλφου, ἡ Νεότης, ἡ Παραγγελία, τὸ Ἀσμάτιον, ἡ Δάφνη, τὸ Ὀρφανό, κτλ. κτλ.—εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα ὅλων τῶν Ἀγνώστων καὶ ὅλων τῶν Ἀλφρέδων τοῦ κόσμου.

Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἀποτεινόμεθα πρὸς ἐκείνους·—ἀποτεινόμεθα πρὸς τοὺς νέους, τοὺς διανοίγοντας ἤδη εἰς τὴν ἀληθῆ ζωὴν τὰ ὄμματα καὶ τῆς ζωῆς ταύτης ποθοῦντας νὰ μεταλάβωσιν. Ὁ Παράσχος ἀπέθανε. Μέγας ποιητής, ὅπως τὸν θέλει ἡ κοινὴ συνείδησις, ἀντιπροσώπευσεν ἐν τῇ τέχνῃ μίαν ἐποχήν. Ὅπως ζῶν ἀκόμη ἦτο μνημεῖον, ἓν μνημεῖον θἀνεγερθῇ ὑπὸ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν συγχρόνων, διὰ νὰ ὑπενθυμίζῃ τὴν ἐποχὴν καὶ τὸν ἔνδοξον ἀντιπρόσωπόν της. Λάβετε μέρος εἰς τὴν τελετὴν καὶ εἰς τὸν ἐθνικὸν ἔρανον, ὁ ὁποῖος θὰ γίνῃ διὰ τοῦτο· κλαύσατε, ὑμνήσατε, τιμήσατε ὅσον θέλετε τὸν ποιητήν. Ναί, ἀλλὰ προσέξατε καλὰ νὰ μὴ σᾶς παρασύρῃ ἡ δόξα του καὶ νὰ μὴ ἀγαπήσετε, νὰ μὴ μιμηθῆτε ποτὲ παρὰ ἐκεῖνα του μόνον τὰ ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων ἀκριβῶς ἀνεδείχθη ποιητὴς καὶ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ὀλίγων. Ἡ ἐποχή μας εἶνε ἐποχὴ ἀληθείας· καὶ μή τις νομίσῃ ὅτι ἐκτὸς αὐτῆς εἶνε πλέον δυνατὸν νὰ τύχῃ ἀγάπης, ὑστεροφημίας καὶ ἀνδριάντος!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος ἐξέπνευσε περὶ τὴν ἕκτην πρωϊνὴν ὥραν τῆς Πέμπτης, 26 Ἰανουαρίου. Τελευταῖον ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας του εἶχε βελτιωθῆ, ὥστε οἱ περὶ αὐτὸν ἤλπιζον ὅτι θὰ ἐσώζετο. Ὁ ποιητὴς ἔπασχε πρὸ πολλοῦ ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος.

Ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου ἐβύθισε τὴν πόλιν ὁλόκληρον εἰς πένθος. Πάραυτα τὰ διάφορα παρ' ἡμῖν Σωματεῖα συνῆλθον εἰς ἐκτάκτους συνεδριάσεις καὶ ἐψήφισαν νὰ διακοπῶσιν ἐπὶ τριήμερον αἱ ἐργασίαι των εἰς ἔνδειξιν πένθους, νὰ ἐκφρασθῶσι τὰ συλλυπητήριά των εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ νὰ κατατεθῇ στέφανος ἐπὶ τῆς σοροῦ.

Ἡ κηδεία τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου ἐτελέσθη τὴν ἐπομένην ὥρα 2 μ. μ. ἐκ τῆς ἐν ὁδῷ Πετράκη οἰκίας του. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη εἰς τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως. Τὰς ταινίας τοῦ φερέτρου ἀνεῖχον ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Ἄγγελος Βλάχος, ὁ κ. Ν. Πολίτης, πρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ» ὁ κ. Τιμ. Ἀμπελᾶς πρόεδρος τοῦ Ὁμίλου τῶν Φιλοτέχνων καὶ ὁ κ. Α. Ζαμανῖκος, πρόεδρος τῶν Συντεχνιῶν. Μία διλογία ἀπέδωκεν εἰς τὸν νεκρὸν τιμὰς ἱππότου τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος. Εἰς τὸ νεκροταφεῖον ἐξεφώνησαν ἐπιταφίους λόγους ὁ κ. Ἄγγελος Βλάχος, ὁ κ. Ἀρ. Ρούκης, ἐκ μέρους τοῦ Παρνασσοῦ, ὁ κ. Γεώργιος Σουρῆς, ἐμμέτρως, καὶ μετ' αὐτὸν δεκαεπτὰ ἄλλοι ρήτορες καὶ ποιηταί. Ὁ ἥλιος ἤδη ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν του, ὅτε ὁ νεκρὸς κατετέθη εἰς τὸν τάφον, τεθέντος ἐντὸς τοῦ φερέτρου καὶ τοῦ κρανίου τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου.

Χιλιάδες λαοῦ πάσης τάξεως παρευρέθησαν εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου, παρομοίαν νεκρικὴν πομπὴν δὲν εἶδον αἱ Ἀθῆναι.

Ἐπὶ τοῦ φερέτρου τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου κατετέθησαν 24 ἐν ὅλῳ στέφανοι: ὁ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἐκ φυσικῶν ἀνθέων, ὁ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου ἐκ τεχνικῶν ἀνθέων, ὁ τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου Ἀθηναίων, ὁ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, ὁ τῆς Ἑστίας, ὁ τῶν Φοιτητῶν, ὁ τῶν Δημοσιογράφων καὶ Λογίων κτλ. κτλ.

Πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου πρόκειται νἀνεγερθῇ ἀνδριὰς ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς πρὸς τοῦτο συσταθησομένης Ἐπιτροπῆς δρ. 50 ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ταμείου, δέχεται δὲ εὐχαρίστως καὶ τοὺς ἐράνους τῶν ἁπανταχοῦ αὐτῆς συνδρομητῶν καὶ ἀναγνωστῶν.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Μίαν φορὰν ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος ἐπέστρεφεν ἐφ' ἁμάξης ἐκ Σαλαμῖνος. Ὁ Ἥλιος ἔδυε καὶ τὸ θέαμα ἦτο ἐξόχως ὡραῖον. Ὁ ποιητὴς διέταξε τὸν ἁμαξηλάτην του νὰ σταματήσῃ, διὰ νὰ τὸ θαυμάσῃ. Καὶ ἀφ' οὗ παρῆλθον οὕτω λεπτά τινα σιωπηλοῦ θαυμασμοῦ, στραφεὶς πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην,

— Δὲν μοῦ λές, τί αἰσθάνεσαι ἐδῶ τώρα ποῦ δύει ὁ ἥλιος ἔτσι ὡραῖα; ἠρώτησεν ὁ ποιητής.

— Ἀφεντικὸ συλλογίζομαι πῶς ἀργήσαμε καὶ θὰ φθάσουμε νύχτα στὴν Ἀθήνα.

Ὁ κ. Θ. Δηλιγιάννης ἔκαμε ποτὲ τὸ ἑξῆς λογοπαίγνιον περὶ τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, ὑποπροξένου τότε ἐν Ταϊγανίῳ καὶ ζητοῦντος παράτασιν ἀδείας:

— Ὁ κ. Παράσχος θέλει νὰ ἔχῃ διαρκῆ ποιητικὴν ἄδειαν.

Ὅτε ποτὲ πλούσιος ὁμογενὴς ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἀχιλλέα Παράσχον τὴν εἰκόνα του καὶ δεκακισχίλια φράγκα, φόρον θαυμασμοῦ, ὁ ποιητὴς ἐπέστρεψε τα χρήματα εἰπών:

— Κρατῶ τὴν εἰκόνα, ἀλλ' ἐπιστρέφω τὸ πλαίσιον.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

[*Ἐκ τῶν τοῦ Παράσχου*]

Εἶνε Θεὸς ἡ ἀρετή, εἶνε Θεὸς ὁ ἔρως,
Εἶνε Θεὸς καὶ ἡ πατρίς, Θεὸς καὶ ἡ φιλία,
Ἄνευ ἀγάπης τίποτε δὲν λέγεται θρησκεία,
Ἰδοὺ τίς εἶνε ὁ Θεὸς καὶ τί Θεὸς καλεῖται,
Ἂν δὲν τὸν εὕρετε αὐτοῦ, ἀλλοῦ μή τον ζητεῖτε!

※

Φεῦ! ἡ ἁγία ἀρετὴ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν θάλλει
Οὐδ' ἔχουσιν ὀνόματα οἱ ἀληθῶς μεγάλοι!
Ὁμοίως εἰς τοὺς κυανοὺς δὲν βλέπομεν αἰθέρας
Ποτὲ μὲ ὀφθαλμὸν γυμνὸν τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀστέρας!

※

Ἀχ! ἀφ' τὸ δύστυχο κορμὶ ψυχὴ ὁπόταν βγαίνῃς
Ὅταν ἀπὸ τὰ στήθειά μας σὲ ξερριζόνει ὁ Χάρος,
Καὶ ὡς τὰ χείλη ἔρχεσαι καὶ πάλι κατεβαίνεις,
Τὴν ὥρα ἐκείνη μολυβιοῦ καὶ πέτρας ἔχεις βάρος!

※

Ἔτσ' εἶνε ὁ κόσμος, κλαῖνε 'δῶ καὶ παρεκεῖ γελοῦνε.

※

Καὶ στίλβει περισσότερον τοῦ κάλλους τὸ χρυσίον,
Καὶ φέρει ὄνειρα χρυσᾶ εἰς στῆθος γυναικεῖον.

※

Μ' ἓν φίλημα γεννώμεθα, μ' ἓν φίλημα γεννῶμεν
Κ' ἓν φίλημα λαμβάνομεν ὁπόταν τελευτῶμεν

Πικραμένῳ Ἐνταῦθα. Ἀμέμπτως στιχουργημένον τὸ ποίημά σας. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν... τί νὰ σᾶς εἴπωμεν! πάρα πολὺ σκοτεινόν. Στείλατε κανὲν ἄλλο. — Δδι Μ. Γαβ. Ἐνταῦθα. Πολὺ καλόν. Τὸ μέλλον εἶνε ἰδικόν σας.— Πιτθέα, Ἐνταῦθα. Ὡραία, χαριτωμένη ἰδέα, ἀλλ' ἄσχημα ἐκτελεσμένη. Τί κρῖμα!—κ. Α. Δ. Κ. Ἀλιβέριον. Τὸ ὅλον ἐλαττωματικόν, ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὡραῖον. Στείλατε κανὲν ἄλλο.—Α. Β. Γ. Δ. Πειραιᾶ. Ἀνωμαλία γλώσσης καὶ μέτρου.—κ. Μ. Ρ. Ἐνταῦθα. Αἱ δύο στῆλαι εἶνε ὁ ἀνώτατος ὅρος τῆς ἐκτάσεως τοῦ Διηγήματος· ἀλλ' ὅσον σύντομον καὶ ἂν εἶνε, δὲν ἀποκλείεται ἀπὸ τὸν διαγωνισμόν μας· τόσῳ τὸ καλλίτερον μάλιστα.—κ. Ἀλ. Δελίδην Κων)πολιν. Διηγήματα Βικέλα ἐξηντλήθησαν. Ἐπερίσσευσαν φρ. 0,50.—κ. Χ. Γ. Π. Τρίπολιν. Ἀκατάλληλον διὰ τὴν «Εἰκον. Ἑστίαν». Τόσην φιλοσοφίαν τί την ἠθέλατε; Εἰς τὸ ἑξῆς θέλομεν ἁπλούστερα.—Χ. Ἄνσελμον, Ἐνταῦθα. Τοῦ Χάϊνε εἰκὼν ὡραιοτάτη ἐδημοσιεύθη πρὸ ἐτῶν εἰς τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον· τοῦ Διστογιέβσκη δὲν εἴδαμεν πουθενά.—Σκότος, Ἐνταῦθα. Τάσις πρὸς καλλιτεχνικὴν ἐκτέλεσιν ἐξιέπαινος καὶ λίαν εὔελπις. Ἀλλὰ τί θὰ πῇ ἀστέρι ψεύτικο, καὶ πῶς ὁ βορειᾶς σβύνει τὰ ψεύτικα ἀστέρια;—Ang. Ἐνταῦθα. Καὶ τώρα ποῦ σᾶς ἐγνωρίσαμεν, πρέπει νὰ διέλθετε ἐκ τοῦ γραφείου μας κάτι νὰ σᾶς ἐρωτήσωμεν.—κ. Κωνστ. Σαββ. Τεγέαν. Πρέπει πρῶτα νὰ μᾶς στείλετε τὴν συνδρομήν σας· διὰ τὸ δῶρον, παρῆλθεν ἡ προθεσμία.—κ. Α. Σῦρον. Ὁ φάκελλος τοῦ διαγωνισμοῦ δὲν πρέπει νὰ περιέχῃ τίποτε ἄλλο, διότι δὲν θἀνοιχθῇ παρὰ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας.—Χειμῶνα. Ἐνταῦθα. Πρόοδος ἐπαισθητή· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀκατάλληλον. Μὴ βιάζεσθε!

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895—731.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 12 Φεβρουαρίου. Ἀριθ. 7.

Η ΚΟΡΚΥΡΑ

Μονάχη της μία μέρα
Στὸ πατρικὸ ποτάμι
Ἐπῆγε ἡ θυγατέρα
Τοῦ ξάστερου Ἀσωποῦ,
Δροσόλουτρο νὰ κάμη,
Γιὰ ζέστη ἁλωναριοῦ.

Αἴσθημ' ἁγνὸ τῆς δίνει
Ρόδου ἀναμμένο χρῶμα,
Μόλις νὰ πέσῃ ἀφίνῃ
Τὴν ἄσπρη φορεσιά,
Γυμνόνοντας τὸ σῶμα,
Ποῦ ἀστράφτει στὰ νερά.

Τόση φωτὸς μαγία
Θωρᾶμε καὶ στὴ Δύση,
Ἀνίσως ἀπὸ μία
Ροδάτη συγνεφιὰ
Ὁ ἥλιος, πρὶν βυθήσῃ,
Μᾶς δείχνεται ὀμπροστά.

Τὸ ρέμα ἡ κόρη σχίζει·
Γοργὰ μαζί του πάει.
Ἀλλὰ μὲ μίας ποδίζει
Τὸ ἀθόλωτο νερό,
Καί, δίχως νὰ φυσάῃ,
Πέρα σηκόνει ἀφρό.

Τ' ἀφρόνερο, ποῦ ἀγάλια
Ζυγόνει καὶ τῆς βρέχει
Τοῦ χείλου τὰ κοράλλια,
Τὰ χιόνια τοῦ κορμιοῦ,
Ταὶς θείαις γλυκάδαις ἔχει
Ἀθάνατου φιλιοῦ.

Ἐκεῖθε ποῦ τὸ ρέμα
Ξάφνου εἶχε δρόμο ἀλλάξῃ
Μὲ ζαλισμένο βλέμμα
Ξανοίγει ἀπὸ μακρυὰ
Τοῦ Ἐννοσιγαίου τ' ἁμάξι,
Ποῦ κατ' αὐτήνε ὁρμᾷ.

Τοῦ κάκου, φοβισμένη,
Τὴ γῆ νὰ ξαναπιάκῃ
Μὲ δύο πλεξιαὶς προφταίνει·
Ὁ Ἀθάνατος χτυπᾷ
Τὸ τρίδοντο καμάκι
Στὴν ἀκροποταμιά.

Τούτη, σπαρνῶντας, διώχνει
Τὴ νέα, καθὼς ἀράζει,
Καὶ ὁρμητικὰ τὴ σπρώχνει
Ἀγνάντια στὸ Θεό,
Ποῦ ὁλόθερμα φωνάζει:
Σὲ θέλω! — σὲ ἀγαπῶ!

Χρυσῆ μου! Ἀπ' ὅσαις ἔχουν
Στὰ οὐράνια κατοικία,
Ἢ μὲς τὸ πέλαο τρέχουν,
Ἢ ἀπάνου πνέουν στὴ γῆ,
Δὲ βρίσκεται κάμμία
Μὲ σὲ νὰ συγκριθῇ.

Ἂν εἶνε, ὤιμέ, γραμμένο
Μὲ τοὺς θνητοὺς νὰ ζήσῃς,
Κοράσι ἀγαπημένο·
Ἂν ὅπου κατοικῶ
Γιὰ πάντα νὰ βυθήσῃς
Δὲν εἶνε βολετό·

Στὸ πλούσιο θὰ σὲ πάω
Καὶ ὁλόφωτο ἀκρογιάλι
Τῆς χώρας, ποῦ ἀγαπάω
Πλέον ἀπὸ κάθε γῆ,
Γιατί τ' ἁγνά σου κάλλη
Θαρρῶ πῶς βλέπω ἐκεῖ.

Τὰ βλέπω σὰν ἡ μέρα
Στ' ὡραῖο νησὶ χαράζει·
Στὸ βραδυνό του αἰθέρα
Σὰν εἶνε ἀστροφεγγιά·
Στὴ γῆ ποῦ κρίνους βγάζει,
Στὸ κῦμα ποῦ γελᾷ.

Γελάει, καὶ θὰ ξυπνήσῃ
Μακρυὰ στὸ πέλαο ζήλειαις,
Εὐθὺς ποῦ καθρεφτίσῃ
Ταὶς δύο σας ὀμορφιαίς,
Καὶ κράξῃ ἀχτίναις χίλιαις
Νὰ παίξουνε μὲ αὐταίς.

Ἔλα! Στὸ μέρος, ὅπου
Ἡ γῆ δὲν περιμένει
Τὸν ἵδρωτα τοῦ κόπου,
Θὰ ἰδῇς μὲ θαυμασμό,

Τ' ἄνθος κοντὰ νὰ βγαίνῃ,
Στὸν ὥριμο καρπό.

Βουνὰ μὲ δίχως χιόνι,
Λιβάδια εὐτυχισμένα,
Ποῦ θρέφουν τὸ λεμόνι,
Τὸ κλῆμα, τὴν ἐλιά,
Μοῦ φαίνεται ποῦ ἐσένα
Προσμένουν μοναχά.

Τὰ ποθητά τους μέρη
Ἐκεῖ ἀστοχοῦν οἱ ξένοι,
Γιατὶ ἀναπνέουν ἀέρι,
Γιατὶ πατοῦν μία γῆ,
Ὁποῦ μὲ μάγια δένει
Καὶ σῶμα καὶ ψυχή.

Δὲ θέλει ἀναζητήσῃς
Τὴν ἀκριβή σου χώρα,
Ὅταν καὶ σὺ ἀποχτήσῃς
Σὲ τέτοια κατοικιά.
Μὲ χίλια οὐράνια δῶρα,
Καὶ ἀγάπης εὐτυχιά.

Ἐκεῖ μαργαριτάρια
Στοὺς πελαγήσιους ἄμμους
Γιὰ τ' ἄσπρα σου ποδάρια
Θὰ σπέρνω βράδυ αὐγή,
Σὰ ζηλεμένους γάμους
Θὰ κάνωμε μαζί.

Διπλῆ μοῦ δίνουν βία
Τὰ λόγια ποῦ σοῦ λέω·
Νὰ φύγωμε εἶνε χρεία,
Νὰ φύγωμε γοργά,
Ὀπίσω, πλάσμα ὡραῖο,
Μὴ γύρῃς μία ματιά.

Στὸ ξένο περιγιάλι
Δροσάτη ἐβγῆκε ἡ κόρη,
Καί, ἀπὸ μίαν ἄκρη 'ς ἄλλη,
Αἰσθάνθηκαν ἐκεῖ
Δέντρα, βλαστάρια, σπόροι,
Μαγιάτικη πνοή.

Γιὰ χρόνους ὁ διαβάτης
Ἀκούει πουρνὸ καὶ βράδυ,
Βγαλμένο τ' ὄνομά της
Ἀπὸ τὰ κρύα νερά,
Σὲ ράχη, σὲ λαγκάδι,
Νὰ ἠχολογάῃ μακρυά.

Σβύεται σταῖς αὖραις, ὅπου
Πετάει παρόμοιος ἦχος,
Καὶ τ' ὄνομα τοῦ τόπου,
Ἐκεῖνο ποῦ παντοῦ
Εἶχε δοξάσῃ ὁ στίχος
Τοῦ ἀθάνατου Τυφλοῦ.

Ὁ θεῖος ἐρωτεμένος
Τὴν Κόρκυρά του κράζει,
Καὶ τόσο μαγεμένος
Καθένας μένει ἐκεῖ,
Ποῦ Κόρκυρα ὀνομάζει
Καὶ τ' ὄμορφο νησί.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

6 Φεβρουαρίου

Δὲν ἔχετε βεβαίως καμμίαν ἀξίωσιν νὰ παρακολουθήσωμεν τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κομμάτων εἰς τὰς ἐκλογικὰς αὐτῶν περιοδείας ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας· τὸ ἔργον θὰ ἦτο τόσῳ κοπιῶδες,—ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας ἐν Ἑλλάδι, —καὶ πρὸς ἐπίμετρον τόσον ἄχαρι,—ἂν ἐνθυμηθῶμεν τὰς τόσας προσφωνήσεις καὶ τὰς ἀντιφωνήσεις,—ὥστε εἶνε πολὺ προτιμώτερον νὰ παραιτηθῶμεν αὐτοῦ. Ἐπίσης δὲν θὰ ἔχετε καμμίαν ἀξίωσιν νὰψηφήσωμεν τὴν βροχὴν καὶ τὸν βόρβορον τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, διὰ νὰ πάρωμεν τοὺς δρόμους καὶ νὰ περιγράψωμεν τὰ στερεότυπα καὶ στερεοτύπως ἀηδῆ θεάματα τῆς ἀθηναϊκῆς ἀποκρηᾶς, τοὺς ἀνόστους καὶ ἀσημάντους προσωπιδοφόρους, τὰς μὲ στρυγγώδη φωνὴν ἐξαγγελλομένας εὐφυολογίας τοῦ Φασουλῆ, τοὺς τολμηροὺς καὶ ἀχαλινώτους στίχους τῶν ἀπὸ κάρρου ποιητῶν, τὰς τόσον ἀρρενωπὰς χορευτρίας τοῦ γαϊτανιοῦ καὶ τὰ σκιρτήματα τῆς ἀνθρωποπόδου καμήλας, τὰ μόνα τέλος πάντων τὰ ὁποῖα δὲν στεροῦνται κάποιας ἰδιορρύθμου κωμικῆς χάριτος. Ὄχι, πρὸς Θεοῦ· εἶνε τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἐξήντλησαν τοὺς χρονογράφους, ἐξαντληθέντας ὑπ' αὐτῶν τόσον, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐν πάσῃ καθαρᾷ συνειδήσει, ὅτι ὄχι πλέον οἱ αἰῶνες, ἀλλὰ τὰ ἔτη ἀντιγράφουν ἄλληλα, ὡς δύναταί τις νὰ πεισθῇ φυλλομετρῶν τοὺς τελευταίους τόμους οἱασδήποτε ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος.

Ἀντὶ τούτων ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἴπωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Παράσχου,—δηλαδὴ τοῦ ὑπὸ μελέτην ἀνδριάντος, διότι τὸ ὄνειρον αὐτὸ θἀργήσῃ πολὺ νὰ πραγματοποιηθῇ, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα. Μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν γράφομεν, μόλις τριακοσίας δραχμὰς ἀπέφερεν ὁ ἔρανος, τὸν ὁποῖον ἐπροκάλεσεν ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Διακοπούλου, τοῦ φίλου διευθυντοῦ τῆς «Νομικῆς» ῥιφθεῖσα τὸ πρῶτον ἰδέα. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ εἶχον ἤδη συναχθῇ πολὺ περισσότερα χρήματα. Οἱ λατρεύοντες τὴν μνήμην τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου εἶνε τόσῳ πολυάριθμοι καὶ ἡ ἀνέγερσις ἀνδριάντος εἰς τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν εἶνε φόρος σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης τόσον δίκαιος, ὥστε μὰ τὴν ἀλήθειαν εἶνε νὰ ἀπορῇ κανεὶς πῶς τόσον ὀλίγοι ἔσπευσαν νὰ συνεισφέρουν ἢ νὰ ἐργασθοῦν συστηματικώτερον ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως. Ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» ἀφ' οὗ ἔδωκε «καὶ ἡ πτωχὴ αὐτὴ τὶς πενῆντά της» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς Ἀκροπόλεως, ἐδήλωσεν ὅτι δέχεται καὶ τοὺς ἐράνους τῶν ἁπανταχοῦ αὐτῆς ἀναγνωστῶν· παρὰ προσδοκίαν ὅμως κανείς, μέχρι σήμερον τοὐλάχιστον, δὲν ἔστειλε τὸν ὀβολόν του· πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μᾶς κάμνει νὰ ἐρωτῶμεν: ἂν μεταξὺ τοῦ κύκλου τῶν ἀνεπτυγμένων καὶ φιλοπροόδων ἀναγνωστῶν φιλολογικοῦ περιοδικοῦ, ὡς τὸ ἰδικόν μας, ὁ Παράσχος δὲν ἔχῃ θαυμαστὰς τόσον θερμούς, ὥστε εὐχαρίστως νὰ δίδουν πέντε-δέκα δραχμάς, ἂν ὄχι περισσοτέρας, ἐκ τοῦ ὑστερήματός των, διὰ νὰ συντελεσθῇ ἓν ἔργον, μέλλον νὰ διαιωνίσῃ τὴν ἀγάπην των, εἰς ποῖον ἄλλον κύκλον εἶνε δυνατὸν νὰ εὑρεθοῦν τοιοῦτοι; μήπως μεταξὺ τῶν πολιτευομένων καὶ τῶν πολιτικομανῶν, τοὺς ὁποίους ἀπορροφᾷ σήμερον ἡ ἐκλογικὴ φροντίς, ἢ μήπως μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων μας, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων ἀγνοοῦν ἂν ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον ἄλλα βιβλία, ἐκτὸς ἐκείνων τὰ ὁποῖα τοῖς προσεπόρισαν τὸν διὰ τοῦ διπλώματος ἄρτον;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τοιαύτην ἀπορίαν δὲν θἀπήλπιζε τοὺς ἀγαπῶντας τὴν ἐθνολογικὴν ψυχολογίαν. Ὁ ἔρως τοῦ ῥωμηοῦ εἶνε τόσον θερμός, ὅσον εἶνε ἰδανικὸς καὶ περιορίζεται εἰς λόγους· —ἐνθυμηθῆτε καὶ τὸν μακρότατον κατάλογον τῶν ἐπιταφίων ῥητόρων, οἱ ὁποῖοι ἐνυκτώθησαν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Παράσχου·—ἀλλ' ἅμα πρόκειται νὰ ἐκδηλωθῇ ὑλικώτερον, βασανίζεται τόσον καὶ διυλίζεται καὶ κριτικάρεται, ὥστε ἀπὸ ἔρωτος θερμοῦ, καταντᾷ ἔρως ψυχρός, δηλαδὴ χωρὶς ὀξύμωρον καὶ περίφρασιν, ἀδιαφορία, ἡ περίφημος ἐκείνη νεοελληνικὴ ἀδιαφορία, κατὰ τῆς ὁποίας προσέκρουσε καὶ συνετρίβη σχεδὸν πᾶσα ἰδέα εὐγενής... Διὰ τοῦτο ἐν ᾧ τόσαι πολλαὶ χιλιάδες θαυμαστῶν τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου ὑπάρχουν εἰς ὅλον τὸ Πανελλήνιον, τόσαι ὀλίγαι ἑκατοντάδες δραχμῶν θὰ συναχθοῦν ὑπὲρ τοῦ ἀνδριάντος του.

Καὶ ὅμως ὁ ἀνδριὰς αὐτὸς πρέπει νὰ στηθῇ. Ἡ πρωτεύουσα τῆς δόξης ἡ ὁποία ἠρνήθη μέχρι τοῦδε μνημεῖον εἰς δύο δόξας, εἰς τὸν Σολωμὸν καὶ εἰς τὸν Βαλαωρίτην, πρέπει νἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν, ἢ ἂν θέλετε, νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν ῥύπον, ἀναστυλώνουσα εἰς μίαν τῶν πλατειῶν της ἐπισήμως τὴν προτομὴν τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος προπαντὸς ὑπῆρξεν ἀθηναῖος. Ἂν μὲ τὸν καιρὸν πλησίον του στηθῶσι καὶ οἱ ἀνδριάντες τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτου, τόσῳ τὸ καλλίτερον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο νὰ μὴ γίνῃ, μόνος ὁ μαρμάρινος Παράσχος θὰ μαρτυρῇ εἰς τοὺς ἐπιγενομένους καὶ εἰς τοὺς ξένους, ὅτι ἂν αἱ Ἀθῆναι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος δὲν ἐγνώριζαν πολὺ νὰ ἐκλέγουν, ἤξευραν ὅμως νὰ τιμοῦν τοὺς ποιητάς.

Αὐτὸ ἂς χρησιμεύσῃ ὡς ἀπάντησις καὶ πρὸς τοὺς παρεξηγήσαντας ἐξ ἀμαθείας παχυλῆς τὰ τελευταῖά μας περὶ τοῦ Παράσχου ἄρθρα. Κατὰ τοῦτο εἷς κριτικὸς διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἀκρίτους θαυμαστάς, ὅτι καὶ νὰ τιμᾷ γνωρίζῃ μετὰ λόγου καὶ νὰ ἐκλέγῃ· εἰς τὸ ἔργον δ' ἑνὸς ποιητοῦ δὲν εὑρίσκει μόνον τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ τὸ κακόν, καὶ προπάντων ἠξεύρει νὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς ἐννοοῦντας, διατί τοῦτο εἶνε καλὸν καὶ διατί ἐκεῖνο εἶνε κακόν.

Γρ. Ξ.

ΙΑΠΕΤΙΚΟΙ ΛΑΟΙ

Ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 12ης π. Ἰανουαρίου τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων» ἐδημοσιεύθη ἄρθρον τι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Ἡ καταγωγὴ τῶν Ἀρίων*» ἐν ᾧ λέγεται ὅτι «αἱ λέξεις αἱ χαρακτηρίζουσαι τὰ μέταλλα, τὴν σιδηρουργίαν καὶ τὰ ἐργαλεῖά της, τὴν γεωργίαν καὶ τὰ ἐργαλεῖά της εἶναι διάφοροι εἰς ἑκάστην τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ τὸ ὄνομα τὸ χαρακτηρίζον τὸ ὕδωρ εἶναι διάφορον εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς Ἰνδοευρωπαϊκὰς γλώσσας».

Κατὰ πρῶτον παρατηρῶ ὅτι ἀντὶ τῶν ὀνομασιῶν «Ἄριοι λαοὶ» ἢ «Ἰνδοευρωπαϊκοὶ λαοί», ὧν τὸ πρῶτον μόνον ἐν ταῖς Ἰνδίαις καὶ ἐν τῷ Ἰρὰν εὑρίσκεται δηλοῦν τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς κατακτητάς, τοὺς θεοσεβεῖς, (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς αὐτόχθονας, οὓς mlēccha ἤτοι βαρβάρους, καὶ dravida ἤτοι πτωχούς, ἐκάλεσαν οἱ κατακτηταί), ἀλλ' ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀγνοεῖται ὅλως, τὸ δὲ δεύτερον περιλαμβάνει μὲν ἐκ τῆς Εὐρώπης λαούς τινας ξένους ἡμῶν λ. χ. Οὔγγρους, Φίννας, Ἔσθους, Λάππωνας, Σαμογέτας, Βάσκους, τὸ πάλαι τοὺς Τυρρηνοὺς καὶ ἄλλους τινὰς ἐξαφανισθέντας λαοὺς καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα τοὺς Βουλγάρους πρὶν ἐκσλαυισθῶσιν, ἀφίνει δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ πλῆθος λαῶν καὶ ἐθνῶν λ. χ. τοὺς Πέρσας καὶ ἄλλους Ἰρανικοὺς λαούς, τοὺς Ἀρμενίους, Κούρδους, Ὀσσήτας κλπ., ἀντί, λέγω, τῶν ἀνακριβῶν τούτων ὀνομάτων ὀρθότερον εἶναι νὰ λέγωνται *Ἰαπετικοὶ Λαοί*, *Ἰαπετίδες γλῶσσαι*, ἀπὸ τοῦ Ἰαπετοῦ, ὃν ταὐτίζουσι τῷ Ἰάφεθ, καὶ οὕτως ν' ἀντιτάσσωνται οἱ Ἰαπετικοὶ λαοὶ πρὸς τοὺς Σημιτικοὺς καθ' ἃ καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ (Γενέσει κεφ. 10) διδάσκει.

Ἔπειτα ὅτι καὶ τοῦ ὕδατος καὶ ἄλλων πολλῶν ἐργαλείων καὶ πραγμάτων κοιναὶ ὀνομασίαι ὑπῆρχον ἐν τῇ πάλαι ποτὲ κοινῇ ἔτι καὶ ἀδιασπάστῳ γλώσσῃ· πρβλ. ὕδωρ ὑδρο-, unda, λιθουαν. vandu Σλαυ. voda, Γοτθ. vato, ἀρχ. Γερμ. wazar, Ἰνδ. udaka udna's uda'bhis uda'ni an-udra = ἄνυδρος, sam-udra = θάλασσα, Ζενδ. undu· ὄχος, vehiculum, Γερμ. wagan, Σλαυϊστὶ vozu, Λιθ. wezimas, Ἰνδ. vāhana, rota, Ἰνδ. καὶ Ζενδ. ra'tha, Κελτ. roth, Λιθ. râtas, ἀρχ. Γερμ. rad. ζυγὸν jugum, Ἰνδ. yuga', ἀρχ. Γερμ. joh, ἀρχ. Σλαυ. igo, Λιθ. jungas, ναῦς navis, Ἰνδ. nāus, ἀρχ. Περσ. nāvi, Ζενδ. nāvaga· ἐρετμὸς remus, Ἰνδ. aritra, Γερ. rieme, ἀρχ. Ἰρλ. ram. ἄροτρον aratrun, Ἰραν. arathar, Λιθ. arklas, ἀρχ. Σλαυ. oralo, ἀρμ. arōr, ἀρχ. Σκανδ. ardr. ζειὰ Ἰνδ. καὶ Ζενδ. ya'va, Λιθ. jawai κλπ. κλπ.

Ὥστε εἰ καὶ ἠγνόουν οἱ προπάτορες ἡμῶν ἐκεῖνοι τὴν κατεργασίαν τῶν μετάλλων, εἶχον ὅμως ὄργανα οὐκ ὀλίγα κατασκευάσει, καὶ πολλὰ ἄλλα κατορθώσει. Οὐδὲν ἄρα δύναται νὰ συναχθῇ λογικῶς βέβαιον συμπέρασμα περὶ τῆς πρώτης αὐτῶν κατοικίας ἐκ τῆς ὑποτιθεμένης διαφορᾶς τῶν κοινῶν ὀνομασιῶν παρ' αὐτοῖς, ὅπως ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐκείνῳ γίνεται. Τὸ ζήτημα ἐξετάζεται σήμερον κατ' ἄλλον τρόπον· τοσοῦτον μόνον ῥητέον ἐν τῷ παρόντι, ὅτι ὁ Johannes Schmidt διά τε τὸ δωδεκαδικὸν σύστημα καὶ διὰ τὴν λέξιν πέλεκυς Ἰνδ. paraçu, ἥτις εὑρίσκεται καὶ ἐν τῇ πάλαι Βαβυλῶνι, εἰκάζει πρώτην ἡμῶν κοιτίδα τὴν βορειοτέραν Μεσοποταμίαν.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

ΚΑΚΟΣΗΜΑΔΙΑ

Τὸ ἡλιοβασίλεμμα μᾶς πλάκωσεν ἀνάμεσα Σίφνου-Σέρφου, διόμισυ μίλια κάτω ἀπὸ τὴν κόκκινη Χερόννησο· εἶπε πάλιν ὁ Μπαρμπακαληώρας ὁ ὑποναύκληρος. Ἕως ἐκεῖ μᾶς βοήθησεν ὁ γρεγολεβάντες καὶ μὲ πρωτοδεύτερα πανιὰ κατεβήκαμε ἀπὸ τῆς Μύκωνος τὸν Τοῦρλο γιὰ πέντε ὧρες. Ἦταν γλήγορη ἡ γολέτα τοῦ καπετὰν Κρεμύδα καὶ δὲν ἦταν δύσκολο σὲ καλὸν καιρὸ νὰ πάρῃ καὶ ὀχτὼ καὶ δέκα μίλια τὴν ὥρα. Ὅμως ἀπεδῶ καὶ μπροστὰ δὲν ἔπερνε οὐδὲ τρία στὴ βόλτα. Γιατὶ ἔξαφνα ἐχύθηκεν ἀπὸ τὸ βουνὸ τῆς Μήλου μ' ἕνα ξερὸ καὶ ἀδιάκοπο πάταγο, λὲς κ' ἐδιάβαινεν ἀπὸ ἀπέραντο καλαμιῶνα τὸ πουνεντογάρμπι κ' ἐκεφάλωσε τὸ γρέγο καὶ μᾶς ξώρισε γιαμιᾶς κάτω ἀπὸ τὴν Κίμωλο. Ὁ καπετὰν Κρεμύδας μόλις ἐσυνῆρθε στὸν πάταγον ἐκεῖνο κ' ἐπρόσταξε νὰ μαϊνάρουμε τὰ πανιά. Ἀλλ' ὥστε νὰ τὸ εἰπῇ ἐξεθύμανεν ὁ καιρὸς καὶ σὲ λίγο ἔπηξ' ἡ θάλασσα κ' ἔγεινε λιμνοστάσι.

—Ὄρσε, διάολε! ἐρέκαξεν ὁ καπετὰν Κρεμύδας φαρμακωμένος· μιὰ φέρνει νὰ μᾶς πνήξῃ μιὰ μαγκάρει... Ταρσανᾶ θὰ κάνουμε!...

Ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἦταν πενηντάρης, κοντόχονδρος, στιβαρός, μὲ κεφάλι ὁλοστρόγγυλο σὰν σφαῖρα κανονιοῦ, μὲ πρόσωπο κρεμεζοβαμμένο καὶ μαλλιὰ κάτασπρα, μὲ μάτια μικρά, ὁλοστρόγγυλα, φρύδια καὶ μουστάκια βλάγκα, μὲ φωνὴ βραχνὴ καὶ βαρειὰ σὰν ρέκασμα κυμάτου ποῦ σκάει στῆς ἀκρογιαλιᾶς τὰ χάλαρα καὶ μὲ καρδιὰ ἀπονήρευτη, ποὺ ἠμποροῦσε νὰ τὸν γελάσῃ καὶ μικρὸ παιδί. Ἀπὸ ναύτης ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἦταν δουλευτὴς ἀκούραστος καὶ οἰκονόμος. Λίγο κατ' ὀλίγο ἀπόχτησε λεφτά, ἐπῆρε ἕνα σαπιοκάϊκο μισακὸ κ' ἐδούλευε σερμαγιὰ ἐδῶ τριγύρω· ἔπειτα τὸ σαπιοκάϊκο ἔγεινεν ὅλο δικό του καὶ ἄνοιξε τὶς δουλειές του ἕως τὴν Ἀττάλεια, ὅσο ποὺ ἔχτισε τὴ γολέτα καὶ ἅπλωσε τὰ ταξείδια του ἕως τὸν Ποταμό. Τότε, βλέπεις, ἦταν ἄλλοι καιροί· ἡ θάλασσα εἶχε βιὸς καὶ ὅποιος ἦταν οἰκονόμος, ναύτης ἢ καπετάνιος, γλήγορα ἐγινόταν νοικοκύρης.

Τόρα ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἦταν ὅλος φαρμάκι. Ὅταν ἐκατεβαίναμε ἀπὸ τὴ Μαύρη θάλασσα, οἱ ναύτες ποῦ ἦσαν ὅλοι συντοπίτες του, ἐφρόντιζαν κάθε ὥρα νὰ τοῦ θυμίζουν μὲ τρόπο τὴν πατρίδα καὶ τὰ σπίτια τους.

—Ἔ, καπετάνιε, καὶ νὰ ἦταν κανένας σαββατογεννημένος ἐδῶ μέσα, καὶ νά πιανε ἕνας δυνατὸς γρεγολεβάντες στὰ Μπουγάζα καὶ νὰ βρίσκαμε τὸν Καβοντόρο χειμωνιάτικο καὶ νὰ διπλάρωνε ἡ γολέτα μας κάτω ἀπὸ τὸν Τσικνιᾶ· ἔλεγεν ὁ ἕνας.

—Κ' ἐκεῖ ποῦ θὰ εἰπῇς τὸν Τσικνιᾶ δὲ λὲς καλήτερα τσὴ Μύκωνος τὸν Τοῦρλο; ἔλεγεν ὁ ἄλλος, κυττάζοντας κατάμματα τὸν καπετὰν Κρεμύδα.

Ἐκεῖνος ἐγύριζεν ἀλλοῦ τὰ μάτια του, τάχα πῶς δὲν ἄκουε κ' ἔπιανε ὁμιλία μὲ τὸν Μπαρμπατρίμη τὸν ναύκληρο γιὰ τὸν καιρό. Καὶ ὅταν τὸν ἐστενοχωροῦσαν μὲ τὰ λόγια τους καὶ μὲ τὰ βλέμματά τους, ποὺ ἦσαν πιὸ παρακαλεστικὰ καὶ πιὸ παραπονιάρικα ἀπὸ τὰ λόγια τους, ἔσκαε τὴν κόκκινη σκούφια του χάμω καὶ μελανιάζοντας σὰν μελιτζάνα ἔλεγε στὸ ναύκληρο:

—Μωρὲ ἀνάθεμα στὸν καπετάνιο ποὺ τσουρμάρει συντοπίτες του! Νὰ μὲ ἰδῇς στὸ πίκι κρεμασμένον Μπαρμπατρίμη, ἂν βάλω ἄλλη φορὰ στὴ γολέτα μου Μυκωνιάτη!...

Οἱ ναύτες ἔσκυφταν ἀμέσως τὸ κεφάλι κ' ἐσκορποῦσαν ἄλλος ἐδῶ καὶ ἄλλος ἐκεῖ, κατακόκκινοι ἀπὸ ντροπή, σὰν παρθένες ἄβγαλτες, μὲ πετρωμένο τὸ λυπήτερο χαμόγελο στὰ χείλη καὶ μ' ἕνα δάκρυ, ψιλὸ ψιλὸ καὶ ἄφαντο στὴν τριανταφυλλένια βρύση τῶν ματιῶν τους. Καὶ ὁ καπετάνιος πικραμένος γιατὶ τοὺς ἐπίκρανε καὶ ὀργισμένος γιατὶ τοῦ ξύπνησαν ἀναγκαστικὰ βαρυκοιμισμένους πόθους, ἔφευγε σέρνοντας στὸ κατάστρωμα τὰ ποδήματά του ἐπιταυτοῦ, γιὰ νὰ φανῇ φοβερὸς καὶ τρομερός, κ' ἐκλειόταν στὴν καμαρή του.

Καὶ τοῦ καπετὰν Κρεμύδα ἡ καρδιὰ ἐλαχτάριζε γιὰ τὴ Μύκωνο. Εἶχεν ἐκεῖ τὴ γυναῖκα του, τὴν ψυλομελάχροινη Ἐλεφάντω μ' ἕνα παιδὶ μωρὸ στὴν κούνια καὶ ἄλλο στὴν κοιλιά. Ἀλλὰ οἱ καιροὶ ἐνάντιοι μᾶς ἄργησαν πολὺ στὴ Μαύρη θάλασσα, καὶ ἀντὶ νὰ φθάσουμε στὴ Μαρσίλια, δὲν εἴχαμε οὔτε τὸ μισὸ δρόμο παρμένον. Ὅμως νὰ ποὺ ἦταν κάποιος σαββατογεννημένος στὴ γολέτα κ' ἔπιασε δυνατὸς γρεγολεβάντες στὰ Μπουγάζα κ' ηὕραμε τὸν Καβοντόρο χειμωνιάτικο κ' ἐδιπλάρωσεν ἡ Βαγγελίστρα μας κάτω ἀπὸ τὸν Τσικνιᾶ. Ὅταν ἀντίκρυσεν ὁ μαυροκαπετάνιος τὴ Μύκωνο μὲ τί καρδιὰ νὰ ξεκολλήσῃ ἀποκεῖ;

Ἀντὶ ὅμως νὰ γυρίσῃ στὴ γολέτα συντροφιασμένος μὲ χοροὺς καὶ παιγνίδια, μὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς, ἐγύρισεν ἀμίλητος καὶ σκουντουφλιασμένος σὰν τὸν Τσικνιᾶ, ὅταν ἑτοιμάζεται νὰ χύσῃ τὸν ἀγριοβορριᾶ. Καὶ στὸ ταξεῖδι τόρα ἂν καὶ εἶχε τὴν πλώρη του κατὰ τὸ Γαρμπῆ τὰ μάτια του ἦσαν στυλωμένα στὸ Γρέγο κ' ἔβλεπε πάντα μπροστά του, μέσ' ἀπὸ τὰ χιονάτα σπίτια καὶ τὶς ὤμορφες ἐκκλησιές, τὶς ἥμερες πλαγιὲς καὶ τὰ χαλαρόρραχτα λιμανάκια τῆς Μύκωνος, ἕνα μόνον σπιτάκι καὶ μέσα τὴ γυναῖκα του, κλιναρομένη νὰ χαροπαλεύῃ· νὰ γυρίζῃ ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ φωτεινὰ καὶ ὑγρὰ μάτια της καὶ

ν' ἀργολέγη μὲ ἀδύνατη φωνή: Ποῦ ἦσαι, Μανωληὲ καὶ μαυροκαπετάνιε!... ποῦ εἶσαι, Μανωλὴ καὶ μαυροκαπετάνιε!..» Καὶ ποῦ νὰ ζητήσῃ, ποῦ νὰ εὕρῃ ἡσυχία ὁ καπετὰν Κρεμμύδας. Ἐδρασκέλαεν ἀπὸ πρύμη σὲ πλώρη τὸ κατάστρωμα, σὰν τὸ λεοντάρι μέσα στὸ κλουβί· πότε ἐμίλαε μόνος του δυνατά· πότ' ἐχειρονομοῦσε χωρὶς αἰτία· πότ' ἐτραβοῦσε τὰ μαλλιὰ κ' ἐχτυποῦσε τὸ κεφάλι του στὰ κατάρτια καὶ ὅλο βλαστημοῦσε τὴν τύχη του καὶ τὴν τέχνη του. Καὶ ἀληθινά· ποιὰ τέχνη εἶν' ἐκείνη ποῦ χωρίζει τέτοιες ὧρες τ' ἀντρόγυνα παρὰ ἡ ναυτική!...

Στὴ γολέτα ἦταν ἁπλωμένα ὅλα τὰ πανιά. Τέσσερες φλόκοι μπροστὰ καὶ πέντε στὸ πλωριὸ κατάρτι· τρεῖς στραλιέρες στὴ μέση καὶ ράντα καὶ φλὶς στὸ πρυμιὸ κατάρτι. Ὡς καὶ τὶς κουρτελάτσες ἐβάλαμε στὰ κουρτελατσίνια, ἀλλὰ τὸ ξύλο ἔμενεν ἀκίνητο σὰν βάρυπνο. Ρίζες ἔρριξε νομίζεις, στὸ βυθὸ κ' ἔμελλε νὰ βλαστοβολήσῃ. Βαρειὰ νύστα ἐβασίλευε περίγυρα σ' ἔμψυχα καὶ ἄψυχα, ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ξύλο, ἀπὸ θάλασσα σὲ οὐρανό. Κουρέλια ἀπὸ σύγνεφα καφετιά, σὰν γιγάντιες ἀράχνες ἐκρέμοντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ σταχτοκόκκινη σκόνη ἐκαθόταν ἀνάλαφρα στὶς γύρω στερηὲς καὶ τὴ θάλασσα. Κάποτε ἀνεμοκινοῦντο, ἔβγαζαν καμμιὰ σπηλιάδα κ' ἔπερναν μπουρίνα τὰ πανιὰ καὶ αὐλακώναμε γιὰ ἕνα διάστημα τὴ θάλασσα ζερβόδεξα μ' ἕνα γλυκομουρμούρισμα, ἀποκοιμηστικὸ κ' ἐκεῖνο. Ἔπειτα ἔπεφτεν ὁ ἄνεμος, τὰ πανιὰ ἐκυματοῦσαν σιγαλινά, τὰ σχοινιὰ ἐλάγκευαν κ' ἐκουλουριάζοντο κ' ἐχτυπιόνταν στὸ κατάστρωμα, ὡς ποῦ ἔπεφταν τέλος ἀκίνητα, νεκρά. Καὶ ὁ καπετὰν Κρεμύδας φαρμακωμένος ἐσυχνομουρμούριζε, σφίγγωντας τὰ δόντια του.

— Ὄρσε, διάολε· μιὰ φέρνει νὰ μᾶς πνίξῃ μιὰ μαγκάρει... Ταρσανᾶ θὰ κάνουμε!...

— Σώπα, καπετάνιε καὶ γλήγορα δυναμώνει ὁ Νότος· τοῦ εἶπεν ἔξαφνα ὁ Μπαρμπατρίμης ὁ ναύκληρος· ἰδὲς τί τέμπλο ἔκανε στὸ Τσιρίγο.

Ἀληθινὰ κάτω στὸ Τσιρίγο, μαυροκόκκινα σύγνεφα ἐσωριάζοντο τετραπανωτά. Καὶ πίσω ἀποκεῖ ὁ ἥλιος βασιλεύοντας, ἐτόξευε ἀνάμεσ' ἀπὸ κρωσοστόλιστες σχισμάδες, ἀπὸ σκοτεινόξανθες εἴτ' αἱματοβαμμένες σπηλιές, δεμάτια ἀχτίνες κ' ἔλουζε τὴν ὁλόχαρη χτίση μὲ ποταμοὺς ἐναέριους φωτὸς καὶ χρωμάτων. Κ' ἔβλεπες τὴ θάλασσα ν' ἀσπρογαλιάζῃ, λεπιδωτὴ ὅλη στὴ βραδυνὴ αὔρα, νὰ καθρεφτίζῃ τοὺς ψηλοὺς ἴσκιους τῶν νησιῶν καὶ ν' αὐλακώνεται ἀπὸ τὰ ρέμματα, σὰν πλατὺς κάμπος κιμωλίας, ζωσμένος ἀπὸ δρόμους καὶ μονοπάτια πέρα ὡς πέρα. Καὶ τὰ γύρω νησιὰ καὶ περιγιάλια, τὴ Μῆλο μπροστὰ καὶ τὴν Ἐρημόμηλο ποῦ θρέφει τ' ἀγριόγιδα· πίσω τὴ Σίφνο μὲ «τὴν Κατὲ σκυμμένη στὸ πηγάδι» καὶ τὴ Σέρφο μὲ τὰ παρδαλὰ γαϊδούρια καὶ τοὺς παρδαλώτερους κατοίκους της· τὴ Νάξο παραπάνω μὲ τοὺς Βαραβάδες καὶ τὴν Πάρο μὲ τὰ μάρμαρα· τὴ Πόλυβο τὴν καμπουρωτὴ καὶ τὴν Κίμωλο τὴ σαλαμάνδρα· τὴ Σίκινο καὶ τὴ Φολέγανδρο ἐδῶθε καὶ κάτω τὰ Γερακούνια ξεχωριστά, σὰν ἀτόφια πέτρα κυματοπλανημένη στὴν πλατειὰ θάλασσα καὶ τὸ Πετροκάραβο, ὅλα ἔβλεπες κατὰ τὴ σύστασή του καθένα, νὰ πέρνουν ἕνα χρῶμα καὶ ν' ἀναδίνουν μύρια, νὰ πέφτῃ μιὰ ἀχτίνα στὸ χαλίκι τοῦ γιαλοῦ καὶ στοῦ βουνοῦ τὴν πέτρα, στὸ γιαλὶ τοῦ δρόμου καὶ στὸ χορτάρι τῆς πλαγιᾶς καὶ νὰ πηδᾷ ἐκεῖθε χρυσορρόδινη θαμπωτικὴ φλόγα. Κ' ἔβλεπες τὸ ἕνα νησὶ ἐδῶ μὲ κανένα συγνεφάκι στὴν κορφὴ ἀεροῦφαντο· τὸ ἄλλο ἐκεῖ μὲ ζωνάρι ὁμίχλης καταγάλανο στὴ μέση· τὸ ἐδῶθε μὲ κροκοβαμμένη κορφή· τὸ ἐκεῖθε καστροστεφανωμένο· τὸ παρακεῖ μ' ἕνα κάτασπρο χωριδάκι, σὰν ἁπλοχεριὰ χιόνι ποῦ ἐλησμονήθηκε ἀπὸ βαρυχειμωνιὰ στὴ λακκούλα του. Καὶ δεξιά, στὴ θάλασσα ποῦ ἅπλωνε σὰν μεταξωσέντονο ἕως τοὺς κόρφους καὶ τ' ἀκρωτήρια τῆς Ρούμελης καὶ τοῦ Μωρηᾶ, στὰ κρουσταλλένια οὐρανοθέμελα, ἔλεγες κοντυλογραμμένα τὰ καράβια ποῦ ἐπήγαιναν καὶ τὰ βαπόρια ποῦ ἤρχοντο καὶ τὸ μαῦρο τους καπνό, ἐξευγενισμένον ἀπὸ τοῦ ἥλιου τὸ φίλημα, νὰ ψηλώνῃ καὶ νὰ σβύνῃ σὲ χρυσόξανθες τουλοῦπες ποῦ ἐσκόρπισεν ὁ ἄνεμος. Καὶ ψηλὰ στὸν οὐρανό, ἔβλεπες σύγνεφο πουλάκια νὰ χαμωπετοῦν κυματιστὰ καὶ νὰ λάμπουν τὰ χιονάτα στήθη τους, σὰν ἀργυρᾶ φύλλα ποῦ ἅρπαξεν ὁ ἄνεμος ἀπὸ ἐργαστῆρι χρυσικοῦ· καὶ κάτω ἀπὸ τὰ κοντινά μας ἀκρογιάλια, ἄκουες τῆς στεριανῆς ζωῆς τὴ βουὴ νὰ φθάνῃ μαγευτική, ἀληθινὸ τραγοῦδι Σειρήνων, γεμάτο ἀπὸ χαρὲς καὶ γέλοια, δίχως πίκρες καὶ δάκρυα. Κ' ἐκτὸς τοῦ καπετάνιου, ποῦ τὸν ἔκαμε ἀναίσθητο τῆς γυναῖκας του ἡ θλιβερὴ κατάστασις, ὅλοι μας οἱ ἄλλοι στὴν πλώρη ριγμένοι, ἁπλώναμε σῶμα καὶ ψυχή, νὰ ρουφίξουμε ἐκείνη τὴν παράδεισο, μὲ φανερὴ ζήλια στὰ μάτια γιὰ ἐκείνους ποῦ τὴν χαίρουνται. Κ' ἔξαφνα δὲν ξέρω πως, ἡ λαμπρὴ καὶ πολυποίκιλη εἰκόνα ποῦ εἶχα ὁλόγυρά μου, ἔχυσα σιγὰ στὰ παιδιάτικά μου στήθη μία εὐτυχία γλυκειὰ καὶ μία θλίψη πειὸ γλυκότερη, ποῦ εἶχα ἀνάγκη νὰ τὴν ξεμυστηρευθῶ, νὰ τὴν φωνάξω, γιατὶ μ' ἔπνιγε στὴν ὁρμητικὴ πλημμύρα της. Καὶ τότε δὲν ηὗρα ἄλλο τρόπο παρὰ ν' ἀρχίσω ἄσκοπα τὸ τραγοῦδι:

Τοῦ ναύτ' ἡ μάνα ζύμωνε τοῦ γιοῦ της παξιμάδι!..

— Σκάσε, βρέ, μὴ σοῦ σπάσω τὸ δοιάκι στὸ κεφάλι! μ' ἔκοψεν ἔξαφνα ἀγριεμένη ἡ φωνὴ τοῦ καπετάνιου.

Ἐξέχασα εὐθὺς τὸ τραγοῦδι καὶ τὰ αἰσθήματα κ' ἐλούφαξα σὲ μία κώχη τῆς πλώρης σὰν τὸ δαρμένο σκυλί. Ἔξαφνα σηκώνω τὰ μάτια ψηλὰ καὶ βλέπω στὸ πλωριὸ κατάρτι, μπροστὰ στὸν τρίγκο, μία κουκουβάγια. Τὰ μαῦρα νυχοπόδαρά της ἐγύριζαν σὰν δαχτυλίδια κ' ἐγράπωναν τὰ χείλη τῆς κόφας κ' ἐστήριζαν ἀκίνητο τὸ κορμί της σὰν νὰ ἦταν ψεύτικη. Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἔμοιαζε γιὰ ψεύτικη· ἦταν ἡ ὡμορφώτερη κουκουβάγια ποῦ εἶδα στὴ ζωή μου! Καὶ ἂν εἶνε ἀλήθεια πῶς ἡ κουκουβάγια ἦταν μιὰ φορὰ γυναῖκα καὶ ὅταν τῆς ἔδωκεν ἡ πέρδικα τὸ φαγὶ τοῦ παιδιοῦ της γιὰ νὰ τὸ δώσῃ στ' ὡμορφώτερο, ἐκείνη δὲν ηὗρεν ἄλλο ἀπὸ τὸ κουκουβαόπουλο, δὲν εἶχεν ἄδικο. Τὸ πούπουλό της μὲ κατεβατὲς γραμμὲς ρεβιθιές, ὀλιγώτερες στὸ πεταχτὸ στῆθος, πυκνώτερες στὰ φτερὰ καὶ τὴ ράχη, ἐγυάλιζε σὰν καθαρὸ μετάξι κ' ἐκατέβαινεν ἄψεγο, χιονᾶτο στὰ ψαλιδωτὰ ἀκροφτέρια, ποῦ ἔσμιγαν μὲ τὴν οὐρὰ κ' ἔπεφταν πλατὺ παραπέτασμα, πίσω ἀπὸ τὰ δασωμένα καλαμοπόδαρά της. Καὶ ἦταν ἀληθινὰ φεγγαροπρόσωπη! Τ' ὁλοστρόγγυλο κεφάλι της πεταχτὸ πίσω σὰν καρύδι, πλάκα τέλεια μπροστά, ἦταν χωμένο ἀνάμεσα στοὺς ὤμους σὰν ὁλοφέγγαρο ἀνάμεσα σὲ δυὸ κονταραχοῦλες. Στὸ κέντρο του, τριγωνικὴ ἐπρόβαλεν ἡ μύτη, μὲ τὴν κορφὴ ἀπάνω καὶ κάτω τὴ βάση καὶ ἀποκεῖ κοφτερὸ καὶ γυριστὸ σὰν δρεπάνι, ἐφύτρωνε τὸ ράμφος ἀπὸ μαῦρο τροχισμένο κόκκαλο. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς μύτης, μέσα σὲ λακκοῦλες στεφανωμένες ἀπὸ ψιλὰ μεταξοπούπουλα, ἐπρόβαλαν τὰ μάτια δίχως ματόφυλλα, θρασέα, ὁλοστρόγγυλα, μὲ τὴ μεμβράνη τους τσιτωμένη ἀπὸ ξανθοκίτρινο ὑγρὸ καὶ μὲ τὴν κόρη, ποῦ μαύρη καὶ μεγάλη ἔμενεν ἀκίνητη, σὰν πέτρα δαχτυλιδιοῦ, καλοδεμένη στὴ σφενδόνα του. Καὶ ὁλόγυρα ἀπὸ τὸ κέντρο πρὸς τὴν περιφέρεια, ψιλὰ μεταξοπούπουλα καφετιά, ἀνέβαιναν γυριστὰ κ' ἐσχημάτιζαν στεφάνι. Καὶ ὅπως ἐκαθόταν συμμαζωμένη, μὲ τὰ μάτια στυλωμένα πέρα στὸν κούφιον αἰθέρα, δὲν ἔκανε τὴ μισητὴ ἐντύπωση ποῦ κάνει πάντα ἡ κουκουβάγια· ἔμοιαζε καλονοικοκυρὰ ποῦ ἀφοῦ τελειώσῃ τὶς δουλειές της καὶ λουσθῇ καὶ χτενιστῇ, βγαίνει καὶ κάθεται στὴν πόρτα προσμένοντας τὸν ἄνδρα της. Ἐμὲ μοῦ ἦρθε ὄρεξις νὰ παίξω μὲ τὸ κακὸ πουλὶ καὶ ἄρχισα νὰ τὸ προγγάω, κινῶντας χέρια καὶ πόδια:

— Ξιξιξί!... ξιξιξί!...

(Ἔπεται συνέχεια)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἐν ᾧ οἱ νέοι χορεύουν
('Εντυπώσεις Ἀποκρηάτικαι)

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Κόρκυρα, ποίημα ὑπὸ *Γερ. Μαρκορᾶ.*
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἰαπετικοὶ Λαοί, ὑπὸ *Γ. Ν. Χατζιδάκι.*
Λόγια τῆς πλώρης: Κακοσημαδιά, διήγημα ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.*
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μετάφρ. *Ν. Ἐπ.*
Ὁ Φλεβάρης, ποίημα ὑπὸ *Μ. Δ. Γιαννουκάκη.*
Φιλολογικὰ περίεργα: Ἡ ψυχαγωγικὴ μέθοδος, ὑπὸ *Ἱερωνύμου Ἀρχ. Βογιατσῆ.*
Ὑγιεία καὶ Ὑγιεινή: Ἡ Φανέλλα
Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή.
Ἐκ τοῦ Ἀστεροσκοπείου: Ὁ οὐρανὸς τοῦ Φεβρουαρίου.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.—Χρονικά.—Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ἐν ᾧ οἱ νέοι χορεύουν.—Οἱ πρωτόβγαλτοι, (εἰκόνες).

Εἰς τὸ προσεχές: «Τάζα-μπὲ-Τάζα» ἰνδικὸ τραγοῦδι ὑπὸ Ἀλεξ. Πάλλη. — «Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακότες» σοννέτα ὑπὸ Ι. Γρυπάρη.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΖΩΗ[1]

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ.—Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

— Ἐννοεῖτε πολὺ καλὰ ὅτι δέν μας ἔκαμε νὰ ἔλθωμεν ἀπὸ τόσῳ μακρὰν ἡ λάμψις τοῦ ἀρχαίου προγονικοῦ σας οἰκοσήμου. Ἐδῶ ἀπεναντίας μᾶς ἔφερε τὸ νεώτερον καὶ τὸ ὡραιότερον τῶν κοσμημάτων τῆς οἰκογενείας σας, ἡ μικρὰ καὶ χαριτωμένη σας θυγάτηρ. Ὁ προσφιλής μου ἀνεψιός, ὁ Λουδοβῖκος Βαρκζαί, μὲ παρεκάλεσε νά τον συνοδεύσω. Ἤλθαμεν, εἴδαμεν τὴν θυγατέρα σας καὶ πραγματικῶς ἐμείναμεν κατευχαριστημένοι. Ἐλπίζω ὅτι καὶ σεῖς δὲν ἔχετε καμμίαν ἀντίρρησιν. Καὶ ὁ ἀνεψιός μου ἔχει ἐπίσης μεγάλους καὶ ἐνδόξους προγόνους. Ἡ περιουσία του εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε θὰ ἠδύνατο νὰ διανείμῃ μέρος αὐτῆς καὶ εἰς ἐκείνους ἀκόμη ποῦ δέν τον ἀγαποῦν. Δὲν χρεωστεῖ τίποτε εἰς κανένα, — ἐκτὸς ἴσως μερικῶν σπαθισμῶν εἰς τοὺς Τατάρους· ἀλλὰ τοῦτο, ἂν λογαριάσῃ κανεὶς ὅπως πρέπει, αὐξάνει τὴν πατρικήν του μερίδα. Ἡ θυγάτηρ σας εἶνε ὡραία, ἐνάρετος καὶ θεοσεβής. Ἄλλο τόσον καὶ ὁ Βαρκζαί. Εἶνε ὡραῖος, φῶς φανερόν, καὶ καλὸς χριστιανός — περὶ τούτου ἐγγυῶμαι ἐγώ. Ἐὰν θέλετε, εἴθε νὰ θέλῃ καὶ ὁ Ὕψιστος Θεὸς νὰ γίνουν ἕνα ζευγάρι οἱ δύο αὐτοὶ νέοι.»

Ὁ Φάρκας ἀπήντησεν εὐγενῶς καὶ προθύμως:

«Ἡ πρότασις αὕτη τιμᾷ καὶ ἐμὲ καὶ

Οἱ πρωτόβγαλτοι
('Εντυπώσεις Ἀποκρηάτικαι)

τὸν οἶκόν μου καὶ τὴν δέχομαι μετὰ χαρᾶς. Σήμερον ἀμέσως θὰ ὁμιλήσω εἰς τὴν Ἰλόνκαν.»

Ὁ Ἀββᾶς ἐκίνησε τὴν κεφαλήν, ἔξυσε τὴν μύτην καὶ ἐψέλλισεν:

«Ἀλλὰ... ἐντιμότατε κύριε Πέτκη... τί νά σας πῶ... σᾶς παρακαλῶ... δὲν πρόκειται περὶ τῆς Ἰλόνκας... Ἡ Ἔρτσα ἀρέσει τοῦ ἀνεψιοῦ μου.

— Τί, καλέ, ἐκεῖνο τὸ μωρό; Δὲν ἴδατε πῶς εἶνε ἀκόμη παιδὶ ἡ Ἔρτσα, πῶς κλαίει ὅταν τὴν χαϊδεύουν καὶ πῶς ἕνα σῦκο μπορεῖ νά την κάμῃ πάλι νὰ γελάσῃ;... Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀστειεύεσθε. Ἂν πάρετε τὴν Ἔρτσαν, ὕστερ' ἀπὸ δύο ἑβδομάδες, θὰ μού την στείλετε πίσω.

— Μὴ φοβεῖσθε. Ἂν εἶνε μικρὰ ἀκόμη διὰ γάμον, εἰμποροῦμεν νὰ περιμείνωμεν ἓν ἔτος.

— Πολὺ εἶνε!» εἶπεν ὁ Βαρκζαὶ πρὸς τὸν διερμηνέα του.

Ὁ γέρων Πέτκη ἤρχισε νά τα χάνῃ. Ποῖος θὰ ἐπίστευεν ὅτι τὸ ὄνειρον τῆς Ἔρτσας ἔμελλε νὰ πραγματοποιηθῇ τόσον ταχέως;

«Ἀγαπητοί μου φίλοι, αὐτὸ δὲν γίνεται — εἶπεν — ἡ συνήθεια δέν το ἐπιτρέπει· δὲν τολμῶ νὰ ὑπανδρεύω τὴν μικροτέραν πρὶν ὑπανδρευθῇ ἡ μεγαλητέρα. Ἀγαπῶ ἐξίσου καὶ τὰ δύο μου παιδιὰ καὶ θὰ ἤμην πολὺ εὐτυχής, κύριε Βαρκζαί, νά σας κάμω γαμβρόν, ἀλλὰ μόνον ὡς σύζυγον τῆς Ἰλόνκας. Καθήσατε ἐδῶ, ἂς γνωρισθῶμεν πρῶτα...

— Ἆ, γνωριζόμεθα τόρα πλέον καλά!

— Καὶ πῶς, ἡ Ἰλόνκα δὲν εἶνε εὔμορφη, δὲν εἶνε καλή, φρόνιμη, ἐνάρετος;

— Ἡ καρδία της καὶ τὸ πρόσωπόν της εἶνε ἀντάξιον τῆς ὡραιοτέρας τῶν ὡραίων —τὸ ἀναγνωρίζομεν καὶ τὸ ἀνομολογοῦμεν.

— Καὶ πρέπει νὰ εἶνε πολὺ φρόνιμη, ἀφ' οὗ τὴν ἀνεθρέψατε σεῖς. Ἀλλ' ἡμεῖς τὴν μικροτέραν θέλομεν νὰ πάρωμεν μαζί μας, ἔστω καὶ ἂν εἰς τὴν πρωτότοκόν σας ἐδίδατε ὅλην σας τὴν περιουσίαν.

— Ἐκπλήττομαι πολὺ πῶς σεῖς, ἱερεὺς καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος, λέγετε τέτοια πράγματα.

— Οὔτε εἰς τοὺς ἱερεῖς, οὔτε εἰς τοὺς σοφοὺς εἶνε δεδομένον τὸ νὰ ἐξιχνιάζουν τὰ μυστήρια τοῦ ἔρωτος.

— Ὡραῖοι λόγοι, καρπὸς μακρᾶς μελέτης! Ἀλλὰ διατί θέλετε νὰ εἰσαγάγετε παρ' ἡμῖν νέα ἤθη; διατί θέλετε νὰ μεταβάλωμεν ὅ,τι ἐθέσπισαν οἱ πρόγονοί μας; Δὲν συμβαίνει παρὰ μόνον μίαν φορὰν στὲς ἑκατὸν νὰ νυμφευθῇ κανεὶς τὴν πρώτην γυναῖκα ποῦ θἀγαπήσῃ. Ὅταν οἱ γονεῖς μας, ἐν τῇ φρονήσει των, μᾶς ἐξέλεγον μίαν γυναῖκα, ἡμεῖς ἐστενάζαμεν πάντοτε δι' ἄλλην, ἡ δὲ ἐρωμένη, ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμά μας, ἐλάμβανεν ἄλλον σύζυγον. Πρῶτα ἐκάμναμεν τὸν θυμωμένον, τὰ ἐβάζαμεν μὲ τοὺς γονεῖς μας· ἀλλὰ κατόπιν ἐπανηρχόμεθα εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ ὅταν τέλος ἐγνωρίζαμεν τὴν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν μᾶς εἶχον ἐμπιστευθῇ, μέγας καὶ ἤρεμος ἔρως πρὸς αὐτὴν ἐπλήρου τὰς καρδίας μας καὶ ἐζῶμεν ὁμοῦ εὐτυχεῖς καὶ ἥσυχοι... Ἔζησα πολλά, πολλὰ χρόνια μὲ τὴν γυναῖκά μου, χωρὶς οὔτε μίαν στιγμὴν νὰ διαταραχθῇ ἡ οἰκογενειακή μας εἰρήνη. Σήμερον ἀκόμη ἡ μνήμη της μοῦ εἶνε ἀγαπητή, καὶ ὅμως ἤθελα νὰ σκοτωθῶ ὅταν μ' ἐξηνάγκασαν νά την στεφανωθῶ!.. Ἀπεναντίας οἱ νέοι, οἱ ὁποῖοι ἀγαπῶνται πολὺν καιρὸν πρὸ τοῦ γάμου των καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν γηράσκουν μαζί, εἶνε πολυάριθμοι. Ἂς μείνωμεν λοιπὸν εἰς τὰς ὡραίας συνηθείας τοῦ παλαιοῦ καιροῦ.

— Δὲν ὑπάρχει τίποτε παλαιότερον ἀπὸ τὸν ἔρωτα, εἶπεν ὁ ἱερεύς.

— Ἆ, ἆ, κύριε Ἀββᾶ, αὐτὴν τὴν φορὰν σᾶς ἔπιασα! ἀντεῖπεν ὁ Πέτκη· ἀνοίξατε τὴν Ἁγίαν Γραφὴν εἰς τὴν πρώτην σελίδα καὶ θὰ ἴδῆτε ὅτι ὁ Πανάγαθος Θεὸς ἐπωφελήθη τοῦ ὕπνου τοῦ Ἀδὰμ διὰ νά τον νυμφεύσῃ. Ὁ Ἀδὰμ κατόπιν ἠγάπησε τὴν Εὔαν... ἄρα ὁ γάμος εἶνε παλαιότερος τοῦ ἔρωτος».

Ὁ ἱερεὺς τὰ ἔχασε μὲ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο καὶ ἐσιώπησε. Τότε ὁ Φάρκας ἐπλη-

[1] Ἴδε σελ. 38.

σίασε τὸν νεαρὸν Βαρκζαί, ἔλαβε τὰς χεῖράς του καὶ τῷ εἶπε μὲ ὅλην τὴν γεροντικήν του τρυφερότητα:

«Ἀγαπητέ μου φίλε· μοῦ ἐζήτησες τὴν χεῖρα τῆς θυγατρός μου, τόρα ζητῶ καὶ ἐγὼ τὴν χεῖρά σου διὰ τὴν θυγατέρα μου. Μὴ σπεύσῃς νἀπαντήσῃς. Ἐγὼ δέν σου ἠρνήθην, ἐλπίζω λοιπὸν ὅτι καὶ σὺ δὲν θά μου ἀρνηθῇς. Μεῖνε ἐδῶ μίαν ἑβδομάδα καὶ ὕστερα ἀπάντησέ μου εἰς ὅ,τι σοῦ προτείνω σήμερον. Καὶ τόρα εὐθυμία καὶ ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ ἄλλων πραγμάτων!»

*

Ἡ ἑβδομὰς παρῆλθε. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ κ. Πέτκη μετῆλθε πᾶν μέσον, ὅπως καταστήσῃ ἀγαπητὴν τὴν Ἰλόνκαν εἰς τὸν Βαρκζαὶ καί τον μνηστεύσῃ μετ' αὐτῆς. Τοῖς παρέσχεν ἐπανειλημμένως τὴν εὐκαιρίαν νὰ μείνουν ἐπὶ ὥρας μόνοι οἱ δύο νέοι, καὶ ὁσάκις εὑρίσκετο πλησίον των ἔστρεφε πάντοτε τὴν συνομιλίαν ἐπὶ θεμάτων, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν γνώμην του, θὰ ἐνδιέφερον ἀμφοτέρους. Ὁ νεαρὸς Βαρκζαὶ ἠγάπα ἐμμανῶς τὴν πολιτικήν· ἡ Ἰλόνκα ἐλάτρευε τὴν ποίησιν, ὁσάκις δὲ τὰ πνεύματά των συνηντῶντο, — τὸ ὁποῖον συνέβαινε καμμίαν φοράν, — συνηντῶντο εἰς κόσμον ὀνειρώδη, ὅπου βασιλεύει τὸ ἰδανικὸν καὶ ἄρχει ἡ φαντασία. Οὐδέποτε εἰς τὸν νεαρὸν Βαρκζαὶ ἀπήρεσεν ἡ Ἰλόνκα· ἀπεναντίας ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται πρὸς αὐτὴν συμπάθειαν, καὶ τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ Ἔρτσα εἶχεν ἀλλοιωθῇ καθολοκληρίαν. Ὁ Βαρκζαὶ πολὺ σπανίως τὴν ἔβλεπε τόρα καὶ ὁσάκις παρουσιάζετο ἦτο σοβαρὰ καὶ μελαγχολική. Πέπλος ψυχρότητος ἐκάλυπτε τόρα τὸ ὡραῖον προσωπάκι, τὸ ἄλλοτε τόσον εὔθυμον, φαιδρὸν καὶ φιλόγελον.

Εἰς ποῖον ἐξ ὑμῶν δὲν συνέβη πολλάκις νὰ ἐπανεύρῃ μελαγχολικὰς καὶ ἠλλοιωμένας τὰς φίλας τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀφήσει τόσον ἀφρόντιδας καὶ χαρωπάς; . . . καὶ πόσον δὲν ἐδοκίμασε κόπον διὰ νὰ θάψῃ διαπαντὸς εἰς τὴν μνήμην του τὸ γελαστὸν πρόσωπον;

Ὄχι ἔτη, ἀλλὰ μία ἡμέρα ἤρκεσε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν μεταβολὴν αὐτήν, ἡ ὁποία δὲν εὗρε τὸν Βαρκζαὶ ποσῶς προπαρεσκευασμένον.

Χθὲς ἔτι ἔβλεπε παιδίσκην φιλοπαίγμονα, χαριτωμένην μὲ ὅλην της τὴν κατεργαριάν, ἡ ὁποία ἐξεκαρδίζετο νὰ γελᾷ ἐν ᾧ τὸν παρετήρει λάθρα. Καὶ σήμερον ὑπῆρχον δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἔλαμπεν ὁ γέλως, καὶ τὸ στόμα, τὸ χθὲς ἀκόμη φλυαροῦν, σήμερον ἐστέναζε...

Τὴν καρδίαν τῆς νεαρᾶς κόρης εἶχε καταλάβει φόβος μήπως ὁ Βαρκζαὶ γίνῃ μνηστὴρ τῆς Ἰλόνκας, ἡ δὲ ἀτυχὴς Ἔρτσα ἠγάπα τὸν νέον μὲ ὅλην τὴν σφοδρότητα τοῦ πρώτου ἔρωτος. Ὡς ἐκ τούτου ἡ φαιδρότης ᾤχετο ἀπιοῦσα . . .

(Ἕπεται συνέχεια)

Ο ΦΛΕΒΑΡΗΣ

Κι' ἀπὸ τοὺς ἕνδεκ' ἀδελφούς σου,
'Αγαπημένε μου Φλεβάρη,
Ξεχωριστὰ θὰ σ' ἀγαπῶ.
Μόνο 'στὸ γλέντι ἔχεις τὸ [νοῦ σου
Κ' εἶσαι ἀγένειο παληκάρι
'Αξένοιαστο καὶ χαρωπό.

Μόνο γιὰ σέ, γιὰ σέν' ἀλλάζουν
Καὶ φαίνοντ' ἔμμορφιὰ γεμάτα
'Ως καὶ τὰ μοῦτρα τῆς γρηᾶς·
Σ' ἀποζητοῦν καὶ σὲ φωνάζουν
Ποῦ πλημμυρίζεις κάθε στράτα
Μὲ μάσκες τῆς ἀποκρηᾶς.

'Εσ' εἶσαι ὁ μῆνας ποῦ μεθοῦνε,
Ποῦ μᾶς ἀνάβεις πίσω πάλι
Παληὰ αἰσθήματα σβυστά·
'Ο μῆνας ποῦ χοροπηδοῦνε
Χίλια ζευγάρια, χίλια κάλλη,
'Αταίριαστα καὶ ταιριαστά.

Γιὰ σὲ τὸν μῆνα κάθε τρέλας,
Ποῦ μᾶς χορταίνει μὲ φιλιὰ
Καὶ ποῦ ξεχωριστ' ἀγαπῶ·
Γιὰ σὲ ποῦ 'στῆς ξανθῆς κοπέλας
Μὲ θέρμανες τὴν ἀγκαλιά,
Γράφω τραγοῦδι χαρωπό.

Μ. Δ. ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Η ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Πολλοὶ τῶν νεωτέρων λογίων ἀγνοοῦσιν ἴσως τὸν τρόπον, καθ' ὃν οἱ διδάσκαλοι ἡρμήνευον τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς κατὰ τὸν βαρὺν τῆς ἀμαθείας χειμῶνα, ὅτε αἱ Πιερίδες, πτοηθεῖσαι ἐκ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων τῶν ξένων κατακτητῶν, ἀπέπτησαν εἰς τὴν Δύσιν, καὶ μόνον εἰς περιωρισμένους τόπους ἔμειναν λείψανά τινα, ἐν οἷς εὗρον ἄσυλον ὀλίγοι λατρευταὶ τῶν Μουσῶν τούτων, διδάσκοντες τοὺς πρὸς μάθησιν ὀργῶντας. Κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα μέχρι τῶν παραμονῶν τοῦ ἀγῶνος, ἐδιδάσκοντο ἐν τῇ παρὰ τῇ Δημητσάνῃ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Φιλοσόφου ἑλληνικὰ μαθήματα, ἀτελῶς μὲν ἀπὸ τοῦ ἔτους 963 μ. Χ. καὶ ἐφεξῆς, τελειότερον δὲ ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ἐν Δημητσάνῃ, τῆς ἑρμηνείας γενομένης κατὰ τὴν ψυχαγωγικὴν λεγομένην μέθοδον, ἥτις ἐμφαίνεται ἐπὶ 50 χειρογράφων, ἅτινα διαφυγόντα τὴν ψαλίδα τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν κατασκευὴν πυριτιδοβολῶν, ἀποστελλομένων κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου εἰς πάντα σχεδὸν τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ἔμειναν ὡς ἱερὰ κειμήλια, σωζόμενα ἐν τῇ ἐνταῦθα βιβλιοθήκῃ, ἥτις οὐ μόνον πλεῖστα βιβλία ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν προσήνεγκε διὰ τὴν κατασκευὴν ταύτην τῶν φυσιγγίων, — χάρτου τότε μὴ ὑπάρχοντος, — ἀλλὰ καὶ πολλὰ πολύτιμα χειρόγραφα, ἐν οἷς καὶ πολλαὶ περγαμηναί, αἵτινες ψαλιδιζόμεναι εἰς σχῆμα πυριτιδοβολῆς, ἀπερρίπτοντο καθ' ὃν χρόνον οἱ μέλλοντες νὰ σχηματίσωσι φυσίγγια ἐνόουν, ὅτι ἦσαν δέρματα. Ὅθεν λαβὼν ἓν τῶν χειρογράφων τούτων, ἐθεώρησα καλὸν νὰ δημοσιεύσω 5-6 στίχους αὐτοῦ, ὅπως γείνῃ φανερὸς ὁ τρόπος τῆς τότε διδασκαλίας. Τὴν δὲ ψυχαγωγικὴν ἐξήγησιν, ὑπάρχουσαν ἄνωθεν ἑκάστης τοῦ κειμένου λέξεως, ἔγραψα κατὰ σειρὰν ἐντὸς παρενθέσεων διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς τυπώσεως. Τὸ χειρόγραφον δὲ τοῦτο, πολυσέλιδον τυγχάνον, περιέχει α') τὸν περὶ βασιλείας εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον τοῦ Συνεσίου λόγον, β') ὅμοιον τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου εἰς τὸν ἐξισωτὴν Ἰουλιανὸν καὶ γ') τοῦ ἰδίου ἁγίου τραγῳδίαν «Χριστὸς πάσχων». Ἐπειδὴ δὲ προτάσσεται ὁ τοῦ Συνεσίου λόγος, διὰ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ θὰ δημοσιεύσω τοὺς 5-6 στίχους.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, *δωρεὰ τῶν κληρονόμων Πολυχρονίου Καρακάλου* εἰς τὴν ἐνταῦθα βιβλιοθήκην, εἶνε καθαρῶς γεγραμμένον, ὡς καὶ τὰ λοιπά, καὶ φαίνεται, ὅτι ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου, τῆς ψυχαγωγικῆς ἐξηγήσεως καὶ τῶν ἐν τοῖς περισελιδίοις συντακτικῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων, ἐξ ὧν γέμει τὸ χειρόγραφον, εἶνε τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Πολυχρονίου Καρακάλου, μαθητοῦ τότε τοῦ ἐνταῦθα σχολείου γενομένου, ἄρχεται δὲ οὕτως·

» αψψδ', Ποσειδεῶνος θ' ἱσταμένου ἐν τῇ
» κατὰ Δημητσάναν σχολῇ.
» Συνεσίου εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον
» περὶ βασιλείας.
» Ἆρα (ὦ βασιλεῦ Ἀρκάδιε, τάχα), εἰ μή-
» τις (ἀνίσως, δὲν τινὰς ῥήτωρ ἢ φιλόσοφος)
» ἐκ πόλεως (ἀπὸ πόλιν, πατρίδα, ἐνεγκα-
» μένην) ἥκοι (ἤθελεν ἔλθῃ, ἀφιχθῇ, παρα-
» γένηται εἰς τὴν βασιλείαν σου) μεγάλης τε
» (μεγάλην, περιώνυμον, ὀνομαστήν, περί-
» βλεπτον) καὶ πλουτούσης (καὶ πλουσίαν,
» εὐτυχισμένην, εὐδαίμονα), καὶ κομίζοι (καὶ
» δὲν ἤθελε κομίζῃ, φέρῃ, ἄγῃ) λόγους (σοὶ
» λόγους πανηγυρικοὺς ἐπαινετικούς) γαύ-
» ρους τε (ὑπερόγκους, ὑπερηφάνους, σοβα-
» ρούς, ἐπῃρμένους) καὶ χλιδῶντας (καὶ τρυ-
» φηλούς, ἡδονικούς, ἡδονὴν καὶ εὐφράδειαν
» ἀποστάζοντας τοιούτους) οἵους (ὁποῖοι) ῥη-
» τορικὴ (ῥητορικὴ τέχνη) καὶ ποιητικὴ (ποιη-
» τικὴ στιχουργία) τίκτουσι (γεννῶσι, συνεί-
» ρουσι, συνυφαίνουσι, συμπλέκουσι, κατα-
» σκευάζουσι), πάνδημοι (κοιναί, δημόσιαι,
» τετριμμέναι, ἐθάδεις, συνειθισμέναι τοῖς
» πολλοῖς) τέχναι (αἵτινές εἰσι τέχναι, μέθο-
» δοι, ἐμπειρίαι, ἕξεις) πάνδημα (κοινά, δη-
» μόσια, τετριμμένα) ἔκγονα (καὶ τὰ κυή-
» ματα, γεννήματα, ἀποτελέσματα αὐτῶν)
» τοῦτον, ὅταν (αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὴ ἐκ
» πόλεως μεγάλης τε καὶ πλουτούσης ἥκων
» καὶ κομίζων λόγους γαύρους, ὅταν) ἐνθάδε
» (ἐδῶ εἰς τὴν βασιλείαν σου ἤθελεν ἔλθῃ)
» γένηται, (ἀφιχθῇ παραγένηται) δεῖ (πρέπει)

» κάτω νεύειν (εἰς κάτω, δηλ. νὰ μένῃ κα-
» τηφής, σιωπῶν, νὰ νεύῃ, κλίνῃ, ῥέπῃ τὴν
» κεφαλήν του), ὡς οὐκ οὔσης αὐτῷ (ὡσὰν
» ὅπου δὲν ὑπάρχῃ, δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν τὸν
» ἄνθρωπον) παρρησίας (παρρησία, θάρρος,
» ἐλευθεροστομία) ἐν βασιλείοις (μέσα εἰς τὰ
» βασίλεια, ἀρχεῖα, πρυτανεῖα, βασιλικὰ πα-
» λάτια) οὐδὲ ἐρυγγάνειν (μήτε νὰ ἐρυγ-
» γάνῃ, ἐξερεύγεται, ἀφίησιν, ἐκβάλῃ, ἐκ-
» φωνῇ μικρόν, ψιλὸν λόγον), οὐκ ἔχοντι
» (ἐπειδὴ δὲν ἔχει, δὲν κέκτηται, δὲν φέρει)
» τῆς πατρίδος (πατρίδος, ἐνεγκαμένης) τὸν
» ὄγκον (τὸ ὕψος, τὸ μεγαλεῖον, τὴν σεμνο-
» πρέπειαν, τὴν ὑπέρογκον φήμην)».

Καὶ οὕτω μὲν ἐξακολουθεῖ ἐν ὅλῳ τῷ χειρογράφῳ ἡ ψυχαγωγία, ἐν δὲ τοῖς περισελιδίοις, ἀρκετὸν χῶρον ἔχουσιν, ὑπάρχουσιν αἱ εἰρημέναι παρατηρήσεις, ἐξ ὧν σημειοῦμεν μόνον 3—4.

«Οἱ τεχνογράφοι, ἐν οἷς διαλαμβάνουσι περὶ
» ὕψους λόγου, φασίν, ἐν οἷς ἔχουσι τὰ πρῶτα
» Θεοφύλακτός τε καὶ Συνέσιος, καὶ τούτων
» ὑπερτερεῖ ὁ ἐκ Ναζιανζοῦ Γρηγόριος, μέ-
» γεθός τε νοήματος καὶ λόγου πλάτος ἄρι-
» στα συγκεράσας· διὸ δεῖ παρ' ἑκάστῳ τῶν
» δοκίμων συγγραφέων καὶ λογογράφων τὸ
» εἶδος τοῦ λόγου καὶ πᾶσαν ἰδέαν ἀπομάττε-
» σθαι, καὶ μὴ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων, ἵνα μὴ
» τοῦ σκοποῦ ἀποτυχόντες, καὶ γέλωτα πλα-
» τὺν ὀφλήσωμεν κλ.

»Οὗτος ὁ πολυθρύλλητος καὶ πολλοῦ ἄξιος
» λόγου πρὸς Ἀρκάδιον προσπεφώνηται, καὶ
» οὐ πρὸς Θεοδόσιον ὥς τισιν ἔδοξεν· ἀλλ'
» ἔτι παιδὶ ὄντι τῷ Ἀρκαδίῳ ὁ Συνέσιος ὑπὸ
» τῆς πατρίδος πεμφθείς, καὶ χρυσοῦν στέ-
» φανον κομίσας αὐτῷ, καὶ τὸν λόγον τοῦτον
» τὸν ὄντως χρυσοῦν καὶ βασιλεῖ προσήκοντα
» ἐξήνεγκεν, ἐν ᾧ ἐλευθέρως θ' ἅμα καὶ σα-
» φῶς τὰ τῶν βασιλέων ἁμαρτήματα ἐλέγ-
» χει, τρυφὰς κολάζει, ὑγιεινὰ παραγγέλ-
» ματα τῷ ὀρθῶς βασιλειῶντι ὑποβάλλει,
» ἀρυσάμενος ἐκ τῆς δικρούνου πηγῆς Πλά-
» τωνος καὶ Ἀριστοτέλους, οἷς ὁμιλῆσαι τὸν
» Συνέσιον διὰ βίου λόγος διαρρεῖ οὐκ ἀδέ-
» σποτος.

»Ὁ εἰ συναπτικὸς εὐκτικῇ συντάγῃ ἐγκλί-
» σει, ὅτι τὸ ἑπόμενόν ἐστι τῶν ἐνδοιαζομέ-
» νων ὅπερ ἐστὶ τό, ἆρα δεῖ κάτω νεύειν·
» ἔοικε γὰρ ἐπὶ μὲν ὁμολογουμένων τὸ ὁρι-
» στικόν, ἐπὶ δὲ ἐνδοιαζομένων, τὸ εὐκτικόν.

»Οἵους ἀποστηματικῶς συντάγῃ, ἔξωθεν
» λαμβανομένου τοῦ ἀνταποδοτικοῦ λαμβά-
» νονται γὰρ χωρὶς τῶν ἀνταποδοτικῶν ἀπο-
» λύτως καὶ ταῦτα χωρὶς τῶν ἀναφορικῶν».

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν Δημητσάνῃ, τῇ 16 Μαρτίου 1894.

ΑΡΧ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΟΓΙΑΤΣΗΣ

ΥΓΙΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἡ φανέλλα.

«Κυρίαι μου (λέγει ὁ ὑγιεινολόγος Felix Bremond) μὴ συνειθίζετε τὰ τέκνα σας νὰ φορῶσι φανέλλαν ἐπὶ τοῦ σώματος. Μή τα καταδικάζετε εἰς τοιοῦτον θωρακισμόν, ἄνευ ἀπολύτου καὶ προφανοῦς ἀνάγκης, βεβαιουμένης παρὰ τοῦ ἰατροῦ σας».

Τὸ μάλλινον ὕφασμα εἶνε ἐξαίρετον διὰ τὴν ἀμφίεσιν τῶν ἀνδρῶν, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων ἐν θέρει τε καὶ χειμῶνι. Ὡς ἐκ τῆς μαλθακότητος καὶ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βάρους εἶνε κατάλληλον διὰ τὴν κατασκευὴν ἐνδυμάτων εὐρέων, καλυπτόντων μὲν τὰ μέλη, χωρὶς νὰ συμπιέζωσιν αὐτά, ἢ νὰ παρακωλύωσι τὰς ἐλευθέρας αὐτῶν κινήσεις, προασπιζόντων δὲ τὸ σῶμα ἐπαρκῶς ἀπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν.

Ἐπιτρέπει λοιπὸν ἡ ὑγιεινὴ τὴν ἐκ μαλλίνου ὑφάσματος κατασκευὴν ἐπενδυτῶν, ἐσωκαρδίων, ἀναξυρίδων κ.τ.λ. διὰ τοὺς ἄνδρας, καὶ ἐσθήτων, ἐσωφορίων, περιωμίδων κ.τ.λ. διὰ τὰς κυρίας. Ἀπαρέσκει ὅμως αὐτῇ νὰ περιβάλλωνται διὰ φανέλλας ὁ ὑγιὴς θώραξ, ἡ ὑγιὴς κοιλία ἢ αἱ ὑγιεῖς κνῆμαι.

Ἡ ἀμέσως ἐπὶ τοῦ σώματος φερομένη φανέλλα προσήκει εἰς τοὺς ἀρρώστους, τοὺς ἐξησθενημένους καὶ τοὺς καχέκτας, οὐδαμῶς δὲ εἰς τοὺς ὑγιεῖς.

Ἡ ἐπὶ τοῦ θώρακος ἰδίως φανέλλα ἀποβαίνει χρήσιμος εἰς τοὺς ἔχοντας τοῦτον εὐπαθῆ, τοὺς παθόντας βρογχίτιδα, πνευμονίαν ἢ ἄλλο νόσημα τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων· ἀπαραίτητος δὲ καθίσταται εἰς τοὺς φθισικούς. Εἶνε θερμοτέρα τῶν λινῶν ἢ βαμβακερῶν ὑποκαμίσων, διότι εἶνε ἧσσον καλὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος ἢ τὰ ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν ὑφάσματα. Ἀπορροφᾷ ἀμέσως τὸν ἱδρῶτα, τηρεῖ δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος πάντοτε ἴσην θερμοκρασίαν. Ἡ χρῆσις λοιπὸν αὐτῆς παραγγέλλεται καὶ τοῖς ἀναρρωνύουσι καὶ ἀδυνάτοις ἐν γένει, οἵτινες δέον ὡς οἷόν τε νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τῶν ἐπικινδύνων ψύξεων.

Ἀφοῦ δὲ ἡ φανέλλα συνιστᾶται εἰς τοὺς ὡς ἄνω πάσχοντας ἢ παθόντας, ἕπεται ὅτι ὁ φέρων αὐτὴν ἄνευ ἀνάγκης, ἀποστερεῖται πολυτίμου βοηθήματος ἐν ἐνδεχομένῃ νόσῳ, καθ' ἣν ἐπιβάλλεται ἡ χρῆσις τῆς φανέλλας.

Θ' ἀντιτάξῃ τις ἴσως ὅτι ἡ φανέλλα δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προληπτικὸν μέσον ἀπὸ τῶν νόσων τῶν ἐκ ψύξεως ἰδίως προερχομένων. Ἀλλ' ὅσῳ φάρμακόν τι, χρήσιμον κατά τινος παθήσεως, δύναται νὰ προφυλάξῃ ἀπ' αὐτῆς, τόσῳ καὶ ἡ φανέλλα, ἡ συνιστωμένη τοῖς πάσχουσιν ἢ παθοῦσι νοσήματα τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, δύναται ν' ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτῶν.

Προτιμώτερον εἶνε οἱ ὑγιεῖς ἀντὶ νὰ φέρωσι φανέλλαν νὰ λούωνται συνεχῶς, ἵνα καθαρίζωνται ἀπὸ τοῦ ῥύπου, ὃν αὐτὸ τὸ σῶμα παράγει, ἀναμιμνησκόμενοι ὅτι ἡ τελεία καθαριότης τοῦ σώματος εἶνε κυριωτάτη τῆς ὑγείας συνθήκη.

Ἄλλως ἡ φανέλλα προκαλεῖ πλεῖστα ὅσα ἐνοχλήματα, οἷον κνισμόν, ἐρυθρότητα, ἔστιν ὅτε ἐκδορὰς τοῦ δέρματος κ. τ. λ. Παρετηρήθη δὲ ὅτι τὰ δερματικὰ νοσήματα εἶναι πολλῷ σπανιώτερα εἰς τοὺς μὴ φέροντας φανέλλαν. Ὁ δὲ συγγραφεύς, οὗ ἐν ἀρχῇ ἐμνήσθημεν λέγει: «ὁ βάμβαξ, τὸ λίνον, ἡ κάνναβις ἐφόνευσαν τὴν λέπραν· εἴθε ἡ φανέλλα νὰ μὴ ἀναστήσῃ αὐτήν». Ὑπερβολικὸν βεβαίως τοῦτο, ἀλλ' ἀρκούντως ἐνδεικτικὸν τῶν περὶ φανέλλας ἰδεῶν τοῦ διασήμου ὑγιεινολόγου.

Δρ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 21 Δεκεμβρίου 1894. — Ὁ κ. Βίλχελμ, ὑφηγητὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ Πανεπιστημίου, ὑποβάλλει συμπληρώσεις ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ἐν Πειραιεῖ καὶ δημοσιευθείσης τὸ 1886 ἐν τῇ «Παλιγγενεσίᾳ» (ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ δὲν συμπεριελήφθη ἐν τῷ Corpus inscript. Attic.). Πλὴν τῶν δύο πρώτων δυσαναπλήρωτα κενὰ παρουσιαζουσῶν γραμμῶν, τὰ λοιπὰ ἀναγινώσκει συμπληρῶν ὁ κ. Βίλχελμ οὕτως: ***τοῖς** δὲ ἐν Ἐλευσεῖνι ἁλιεῦσιν ἀτέλειαν **ἰχθύων εἶναι ἐὰν ἐν** Ἐλευσεῖνι ἐν τῇ ἀγορᾷ πιπράσκωσιν ὡς μένῃ **εὔοψος** (πιθανῶς)... εἰσαγώγια ὄφελος εἰς μέγα τι ἀπαντήσῃ, **τοὺς δὲ ἰχθυοπώλας** καὶ τοὺς πάλιν καπηλεύοντας πεπαῦσθαι **τῆς αἰσχροκερδείας** βούλομαι ἢ ἔνδειξιν αὐτῶν γείνεσθαι **πρὸς τὸν κήρυκα τῆς ἐξ** Ἀρείου πάγου βουλῆς, τὸν δὲ εἰσάγειν εἰς τὸ **δικαστήριον, τοῦτο δὲ** τειμᾶν, ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι. Πιπρασκέ**τωσαν δὲ μόνοι** οἱ κομίζοντες ἢ οἱ πρῶτοι παρ' αὐτῶν **ὠνούμενοι, τοὺς δὲ δευτέρους** ὠνητὰς γεινομένους τῶν αὐτῶν ὠνίων **μεταβάλλειν, φυλάττοντας** τὰς τιμάς. Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν στήλῃ **ἐγχαράξαντες λιθίνῃ** στήσατε πρὸ τοῦ δείγματος.* — Ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Δαῖρπφελδ ὁμιλεῖ περὶ τῶν παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφῶν. Εἰς τὴν κρήνην πάντως ἀνῆκε λίθος εὑρεθεὶς μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐνταῦθα ἀποκαλυφθέντος ῥωμαϊκοῦ κτιρίου (ἄτριον ῥωμ. οἰκίας), ὅστις παρουσιάζει κοίλωμα εἰς ὃ ἀναμφιβόλως προσηρμόζετο κεφαλὴ λέοντος ὡς κρουνὸς χρησιμεύουσα. Ἐκ τῆς ὀπισθίας τοῦ λίθου πλευρᾶς φαίνεται ἡ ὀπή, κατ' ἀρχὰς μεγαλητέρα, κατόπιν δὲ διὰ κονιάματος σμικρυνθεῖσα, δι' ἧς εἰς τὸν κρουνὸν εἰσέρρεε τὸ ὕδωρ. Πλεῖστα φρέατα παρατηροῦνται ὁμοίως ἐνταῦθα, καταχωσθέντα πρωΐμως ἤδη, διότι τὰ ἐν αὐτοῖς θραύσματα ἀγγείων ἀνήκουσιν ἔτι εἰς τὸν γεωμετρικὸν τύπον. Ἑνὸς τῶν φρεάτων τούτων, μὴ καταχωσθέντος, ἀλλ' ἐπιμελῶς ἔτι διὰ πλακὸς κεκαλυμμένου, τὸ ὕδωρ ἔχει βάθος 10 ὅλων μέτρων καὶ ἡμίσεος. — Ὁ κ. Δημ. Φίλιος ὁμιλεῖ περὶ ἀναγλύφου ἀνευρεθέντος κατὰ τὰς τελευταίας ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφάς. Τὸ ἀνάγλυφον εὑρέθη σκεπάζον ὀχετὸν ὑδάτων· ἡ στήλη σῶα, ἁπλῆ ἄνευ ἀρχιτεκτονικῶν κοσμημάτων, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ ἄνω αὐτῆς μέρους φέρει τρεῖς ὀπὰς βαθείας 10 ἑκατοστόμετρα· ἐντὸς τῆς μιᾶς σώζεται καὶ γόμφος χάλκινος. Ἴσως ὁ τεχνίτης κατεσκεύασεν ἀέτωμα, ὅπερ προσέθηκεν εἰς τὴν στήλην διὰ τῶν τριῶν τούτων γόμφων. Ἀνεξήγητοι εἶνε γραμμαί τινες δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐπὶ τοῦ ἄνω τούτου μέρους. Ἡ στήλη εἶνε πεντελησίου λίθου· σχεδὸν τετραγωνικὴ (1 μ. πρὸς 0,90.) Παρίστανται δύο γυναῖκες, ὧν ἡ μὲν κάθηται ἐπὶ ἕδρας ἄνευ ἀνακλίσεως, ἡ δὲ ἀπέναντι αὐτῆς ἱσταμένη. Τὸ ἔνδυμα χιτὼν χειριδωτός, ἱμάτιον καὶ πτυχαὶ κρέμανται ὑπὸ τὴν ἕδραν. Ὑπὸ τοὺς πόδας ἔχει σκίμποδα. Ἡ κόμη τῆς καθημένης λελυμένη καὶ ἄφθονος, ἐπὶ κεφαλῆς φέρει καλαθοειδῆ τιάραν. Πόδες γυμνοί. Παρατηρεῖται δυσαναλογία τῆς μορφῆς τῆς ἱσταμένης πρὸς τὴν τῆς καθημένης διὰ τὸ βαρὺ καὶ σκληρὸν αὐτῆς· εἰς τὰ γυμνὰ μέρη (ἂν καὶ δὲν ἐξῆλθεν ἔτι ὁ τεχνίτης τοῦ ἀρχαϊσμοῦ) ὑπάρχει ζωὴ καὶ χάρις. Ἄρα τὸ ἔργον προαγγέλλει τὸν δρόμον ὃν ἔχει ἡ τέχνη τάχιστα νὰ λάβῃ, ἀνήκει δηλονότι εἰς τοὺς μετὰ τὰ Περσικὰ ἀμέσους χρόνους (τεχνῖται ὁ Κάλαμις καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸ τοῦ Φειδίου). Τὸ ἀνάγλυφον προφανῶς εἰκονίζει τὰς δύο Ἐλευσινίους θεότητας — ἡ καθημένη ἡ Δημήτηρ, ἡ ἱσταμένη ἡ Κόρη — καὶ εἶνε ἀπομίμησίς τις τοῦ ἐν τῷ τελεστηρίῳ εἰκονίσματος τῶν δύο θεοτήτων. Αἱ εἰκασίαι τοῦ Κὲρν (ἴδε Mitth. τοῦ 1892 σελ. 125 ἑξ.) ἀποδεικνύονται διὰ τοῦ ἀναγλύφου τούτου ὀρθαί. Ἡ καθημένη Δημήτηρ, ὡς πιστοποιεῖται νῦν, πρέπει νὰ ὑποτεθῇ φέρουσα σκῆπτρον καὶ στάχυν, ἡ δὲ Κόρη δᾷδα ἢ δᾷδας — ὅπου αἱ δύο παρίστανται ὁμοῦ (ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ τὸ ἀνάγλυφον Λυσιμαχίδου ὅπου ἡ πρὸς τἀριστερὰ Περσεφόνη φέρει τὸ σκῆπτρον). Σαφῶς μαρτυρεῖ ὁμοίως τὸ ἀνάγλυφον ὅτι ἡ ἐσθὴς τῆς Δήμητρος εἶνε ἡ πλουσιωτέρα, ἡ δὲ τῆς Κόρης ἁπλουστέρα καὶ εἰς νεαρὸν πρόσωπον ἁρμόζουσα. Ἂν καὶ πάντες δὲ παραδέχονται ὅτι τὸ λελυμένον τῆς κόμης θὰ ἥρμοζε μᾶλλον εἰς νεανικὸν πρόσωπον, ἀλλ'

ὁ Ὁμηρικὸς ὕμνος δεικνύει ὅτι ἡ Δημήτηρ ἀκριβῶς ἀφῆκε διὰ τὸ πένθος τὴν κόμην λελυμένην καὶ πίπτουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων, τὴν ξανθὴν δὲ αὐτῆς κόμην ἐξαίρει ὁ ποιητὴς αὐτόθι. Ἄρα δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ παράδοξον ὅτι ἡ τέχνη λυσίκομον ἤθελε ν' ἀπεικονίζῃ τὴν Δήμητρα. Ἄλλως αἱ ἀνωμαλίαι ἃς ὁ Βέλκερ παρετήρησεν εἰς τὸ γνωστὸν μέγα Ἐλευσινιακὸν ἀνάγλυφον ἐξηγοῦσι πῶς εἰς οὕτω ἀρχαϊκὸν ἔργον τὸ εἰς νεανικὸν μᾶλλον πρόσωπον ἁρμόζον λυσίκομον δύναται κάλλιστα ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν Δήμητρα. Καὶ ὡς πρὸς τὸ κάθισμα τὸ παρὸν ἀνάγλυφον παρέχει πιστοτέραν τῶν τέως γνωστῶν εἰκόνα· εἶνε δὲ τοῦτο ἡ cista mystica (πρβλ. ἐν ἐπιγρ. «κίστας ἐχούσας ἱερὰ μυστικὰ» καὶ Παυσ. «κιβωτὸς ὁποίας ποιεῖσθαι νομίζουσι Δήμητρι»).

ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΥ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΤΟΥ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1895

Πλανῆται.

Ὁ Ἑρμῆς εἶνε ὁρατὸς *ὡς ἀστὴρ τῆς ἑσπέρας*, καθ' ἑσπέραν ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ *Ὑδροχόου* μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου μέχρι τῆς 13 Φεβρουαρίου. Τὴν 8 Φεβρουαρίου ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἡλίου εἶνε 46, ἀπὸ δὲ τῆς Γῆς 102 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων.

Ἡ Ἀφροδίτη εἶναι ὁρατὴ ὡς *Ἕσπερος* κατ' ἀρχὰς πλησίον τοῦ Ἑρμοῦ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ *Ὑδροχόου* καὶ ἀκολούθως ἐν τῷ τῶν *Ἰχθύων*. Ἡ ἀπόστασις αὐτῆς, τὴν 2 Φεβρουαρίου, ἀπὸ μὲν τοῦ Ἡλίου εἶναι 107, ἀπὸ δὲ τῆς Γῆς 236 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων.

Ὁ Ἄρης, περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου μεταβαίνει ἐκ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ *Κριοῦ* εἰς τὸν τοῦ *Ταύρου* καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς εὑρίσκεται πλησίον τῶν *Πλειάδων* πρὸς Νότον. Ὁ Ἄρης δύει ὀλίγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἀναγνωρίζεται εὐκόλως ἐκ τοῦ ζωηροῦ ἐρυθροῦ φωτὸς αὐτοῦ. Τὴν 2 Φεβρουαρίου ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ μὲν τοῦ Ἡλίου εἶναι 233 ἀπὸ δὲ τῆς Γῆς 192 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων.

Ὁ Ζεὺς λάμπει ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ταύρου μεταξὺ τοῦ *Βασιλίσκου* καὶ τοῦ *Κάστορος* καὶ *Πολυδεύκου*. Ὁ Ζεὺς δύει τὴν πρωΐαν ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου. Τὴν 2 Φεβρουαρίου ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ μὲν τοῦ Ἡλίου εἶνε 764 ἀπὸ δὲ τῆς Γῆς 679 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων.

Ὁ Κρόνος ὁρατὸς πλησίον τῆς *Ζυγοῦ* πρὸς Α τοῦ *Στάχυος* τῆς *Παρθένου* μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ μὲν τοῦ Ἡλίου εἶνε 1448 ἀπὸ δὲ τῆς Γῆς 1395 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Α'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον)

37.— Τίνος μεγάλου φιλοσόφου ὁ σκύλος ὠνομάζετο *Ἄτμα*;

38.— Διατὶ αἱ μυῖαι, καὶ ἄλλα τινὰ ἔντομα δύνανται νὰ περιπατοῦν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς μὲ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἐπάνω, χωρὶς νὰ πίπτουν;

39.— Ἀποτελοῦμαι ἐκ 14 γραμμάτων καὶ ἤμην Βασιλεύς. Ἐκ τῶν γραμμάτων μου ἂν λάβῃς τὸ 14ον, τὸ 13ον (ἢ ἀντ' αὐτοῦ τὸ 11ον ἢ τὸ 9ον ἢ τὸ 7ον ἢ τὸ 4ον) τὸ 8ον, τὸ 13ον (ἢ πάλιν τὰ ἀντ' αὐτοῦ) καὶ τὸ 1ον (ἢ ἀντ' αὐτοῦ τὸ 10ον) θὰ σχηματίσῃς ἓν ἄνθος.

40.— Τίνος ποιητοῦ εἶνε οἱ στίχοι:
Ματαίως εἰς τὴν γῆν αὐτὴν ἡ Δάφνη δὲν ἀνθίζει,
Ἡρώων στέφει μέτωπα ἢ μνήματα στολίζει.

41.— Τίς ἐν ἡλικίᾳ 22 ἐτῶν ἔγεινεν ὑπουργὸς καὶ μετὰ δύο ἔτη πρωθυπουργός;

42.— Πότε καὶ ποῦ συνῆλθε Σύνοδος διὰ νἀποφασίσῃ ἂν καὶ αἱ γυναῖκες εἶνε ἄνθρωποι;

43.— Ποῖος ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ ποῖος ἐκ τῶν νεωτέρων φημίζονται ὡς οἱ πολυγλωσσότεροι τῶν ἀνθρώπων;

44.— Ὅπως εἶμαι ἂν μ' ἀφήσῃς
Εἰς τὰ ζῶα θὰ μ' ἀπαντήσῃς.
Ἂν με ἀναγραμματίσῃς,
Ἴσως μὲ καταβροχθίσῃς.

45.—

```
      *
    * * Σ
  * * * * Σ
* * * Ω * * Σ
  * * * * Σ
    * * Σ
      Σ
```

Ν' ἀντικατασταθοῦν οἱ ἀστερίσκοι διὰ γραμμάτων, ὥστε ν' ἀποτελεσθῇ ρόμβος.

46.— οου ου ακου αι ωα εοα.

(Ἕπεται συνέχεια)

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ἡ λαϊκὴ ἔκδοσις τοῦ προηγουμένου φυλλαδίου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὸν Παράσχον, ἐξηντλήθη σχεδὸν ὅλη ἐν Ἀθήναις καὶ ἕνεκα τούτου πολὺ ὀλιγώτερα φυλλάδια τοῦ συνήθους ἐστάλησαν εἰς τὰς Ἐπαρχίας. Ὅσοι ἐκ τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἀγοραστῶν μας φυλάττουν σειρὰν τῆς «Εἰκ. Ἑστίας» καὶ δὲν εὕρουν τυχὸν ἕκτον φυλλάδιον εἰς τὸ Πρακτορεῖον, δύνανται νά το ζητήσουν ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Γραφείου μας ἀποστέλλοντες δεκάλεπτον γραμματόσημον, διότι χάριν αὐτῶν ἐφυλάξαμεν ὀλίγα ἀντίτυπα.

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ πνευματικὴ κίνησις ἐν Ἑλλάδι—Λίγα λόγια», ὁ κ. Μιχαὴλ Μητσάκης ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ Ἄστυ μακρότατον ἄρθρον, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς συζητήσεως, τὴν ὁποίαν ἤγειρεν ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Παλαμᾶ φιλοτεχνηθεῖσα μετάφρασις τῆς Ὑπατίας τοῦ Λεκὸν Δελίλ. Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ κ. Παλαμᾶς ὅτι δὲν θἀπαντήσῃ.

Ὁ κ. Ἀντ. Θ. Ἠπίτης, λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν «Λεξικοῦ Ἐπιστημονικῶν καὶ Τεχνικῶν ὅρων». Τὸ χρησιμώτατον τοῦτο σύγγραμμα θέλει ἐκδοθῇ κατὰ φυλλάδια μηνιαῖα.

Νέα πρωτότυπος ἐπιφυλλὶς ἤρξατο δημοσιευομένη ἐν τῇ καθημερινῇ Ἑστίᾳ. Εἶνε διήγημα τοῦ κ. Κωστῆ Πασσαγιάννη ἐπιγραφόμενον «Κόσμος Ὀνειροφάνταστος».

Ἐξακολουθοῦν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, ὑποδιαιρεθείσης ἤδη εἰς ὀκτὼ διαφόρους εἰδικὰς ἐπιτροπάς.

Ἀπεβίωσε καὶ ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς, ἀποδοθεισῶν εἰς αὐτὸν τιμῶν ὑποστρατήγου, ὁ ἐνταῦθα ἀρχιεπίσκοπος τῶν Δυτικῶν αἰδεσ. Ζαφφῖνος. Ὁ νεκρὸς μετεκομίσθη εἰς Κέρκυραν, τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα.

Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαί, κατὰ νεωτάτας εἰδήσεις, θὰ ἐνεργηθοῦν τὴν 16ην Ἀπριλίου, Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων. Τὸ Διάταγμα τῆς Διαλύσεως τῆς Βουλῆς δημοσιεύεται ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος.

Τὰ Ξένα.

Ὁ ἐν Μονάχῳ ἀρχαιολόγος Παῦλος Ἄρντ, ὁ συνεργάτης τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποθανόντος περιωνύμου Ἑρρίκου Μπρούν, ἀνέλαβε νὰ διαπεράνῃ τὴν ἔκδοσιν τῶν τελευταίων συγγραμμάτων τούτου, τῶν μνημείων τῆς ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς γλυπτικῆς καὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν προσωπογραφιῶν. Τοιουτοτρόπως τὰ μεγάλα ταῦτα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης ἔργα θὰ συμπληρωθῶσι κατα τὸ αὐτὸ σχέδιον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἡ ἔκδοσις αὐτῶν τὸ πρῶτον ἤρχισε, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὁ Παῦλος Ἄρντ, ἀποσυρθεὶς τῆς διευθύνσεως τοῦ ἐν Μονάχῳ μουσείου τῶν ἐκμαγείων, ἀνέλαβε νὰ συνεχίσῃ τοῦ ἀποθανόντος αὐτοῦ φίλου τὸ διακοπὲν ἔργον. Τὴν ἔκδοσιν θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ αὐτὸ ἐν Μονάχῳ μέγα κατάστημα Μπρούκμανν.

Τὸ κάλλιστον ῥωσσικὸν περιοδικὸν ὁ «Γῦρος τοῦ κόσμου» ἐξακολουθεῖ τακτικῶς τὰς μηνιαίας ἐκδόσεις τῶν καλλιτεχνικώτατα ἐκδιδομένων μυθιστορημάτων, τῶν ὁποίων τὸν δεύτερον ἀριθμὸν ἀπετέλεσεν ὁ Λουκῆς Λάρας τοῦ ἡμετέρου κ. Δ. Βικέλα. Τα κομψότατα τομίδα, τὰ ὁποῖα συγκροτοῦσι τὴν μυθιστορικὴν ταύτην βιβλιοθήκην, εἶνε μετὰ τοσαύτης φιλοκαλίας ἐκτυπωμένα καὶ ὑπὸ τοιούτων ὡραίων εἰκόνων κοσμοῦνται, ὥστε νομίζει τις αὐτὰ προϊὸν τῆς Παρισινῆς κομψοτεχνίας Καὶ ὅμως εἶνε πάντα ῥωσσικὰ καλλιτεχνήματα, δίδοντα μίαν ἰδέαν τῶν ἐκτάκτων προόδων τοῦ ῥωσσικοῦ ἐφευρετικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ῥωσσικῆς φιλοκαλίας, ἥτις ἐφάμιλλος ἀπέβη τῆς ἀνυπερβλήτου θεωρουμένης Γαλατικῆς λεπτότητος ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἀντικειμένων τῆς τέχνης καὶ τῇ ἐκτελέσει αὐτῶν.

κ. Μ. Φλώρ. Ράζγραδ. Ἐνεγράφητε. Στείλατε τὴν συνδρομήν σας, χρυσοῦν εἰκοσόφραγκον ἐσφηνωμένον εἰς χαρτόνιον, ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς, εἶνε τὸ ἀσφαλέστερον μέσον. — κ. Δ. Κ. Ἐνταῦθα. Θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐμενῆ ἀνάμνησιν — Θυμωμένῳ, Ἐνταῦθα. Πολὺ ὀλίγον μᾶς μέλλει τί θὰ ποῦν ἄνθρωποι ποῦ δὲν ἠξεύρουν οὔτε νὰ μᾶς ἀναγνώσουν. — κ. Ν...δην, Παρισίους. Καλόν, ἀλλ' ὄχι ἐκ τῶν συνήθως δημοσιευομένων εἰς τὴν Εἰκ. Ἑστίαν. Ξενίζει πολύ.— Σκότος, Ἐνταῦθα. Ὅταν ὁ ναύτης εἶνε ἀδέξιος, τί του πταίει τὸ ἀστέρι; Διὰ τὸ νέον θά τα εἴπωμεν προφορικῶς. Νά σας ἴδωμεν. — κ. Ι. Γρ. Ἀρτάκην. Ἐλήφθησαν, σύμφωνοι. — κ. Στ. Μ. Ζάκυνθον. Σᾶς στέλλομεν τοὺς δύο τόμους τοῦ 93, διότι χωριστὰ φύλλα δὲν ὑπῆρχον. Τοὺς ἄλλους δὲν τοὺς ἔχομεν, δυστυχῶς. Θά σας γράψωμεν. — κ. Ἀλ. Β. Κων]πολιν. Πολὺ μπόσικα πράγματα! — κ. Π. Αβ. Ζάκυνθον. Ἡμεῖς δὲν την ἔχομεν· ἐκεῖνος ποὺ την ἔχει δὲν την δίδει ἔξω.—κ. Α. Παλ. Ἐνταῦθα. Καμμία πρόοδος· καὶ ἦτο φυσικόν· εἰς μίαν ἡμέραν δὲν ἀποκτᾶται ἡ πεῖρα. Ἐμπρός! — Θ. Τ. Β. Ἐνταῦθα.— Μᾶς ἤρεσε καλλίτερα τὸ διήγημα. — Τσέντλεμαν, Ἐνταῦθα. Καλὸν τὸ πρότυπον ποῦ ἐδιαλέξατε· ἀλλὰ χρειάζεται ὑπομονή.— Κματζ. Ἐνταῦθα. Εἶνε σοβαρὰ ἢ ἀστεῖα; Δὲν ἐνοήσαμεν. — Πᾶν, Αἴγιναν. Ὥστε νομίζετε ὅτι εἶνε ἔργον ποιητοῦ τὸ ἰδικόν σας; Χαρὰ στὴ μετριοφροσύνη!— Ἠλ. Θεοδ. Ἐνταῦθα. Τὸ ἀτυχὲς Ὀρφανό σας μόνον τὸ τελευταῖον τετράστιχον ἔχει εὐτυχές:

Μιὰ αὐγοῦλα πασχαλιάτικη, ἀπὸ τῆς γῆς τὸ χῶμα,
Σηκώθηκε ἡ μανοῦλά του, τὸ πῆρεν ἀγκαλιά,
Κ' ἀπὸ τἀμέτρητα φιλιὰ ποῦ τοὔδωκε στὸ στόμα,
Ἔκλεισε καὶ δὲν ἄνοιξε τὰ βλέφαρά του πειά.

Παράξενον, Πάτρας. Δὲν θά τα χρησιμοποιήσωμεν. Ἐν τούτοις σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— Μοσχοκ.. Μᾶς ἤρεσε πολύ. Τὄνομά σας, διὰ νὰ δημοσιευθῇ.— κ. Κ. Ἀδαμ. Στείλατε, παρακαλοῦμεν, καὶ τὸ δεύτερον.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—785.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Δια τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 19 Φεβρουαρίου. Ἀριθ. 8.

ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΙ ΚΑΙ ΤΕΡΡΑΚΟΤΤΕΣ

5

ΕΡΥΚΙΝΗ

Ὅσα καράβια τὰ νερὰ τῆς Μεσογείου σχίζουν
Σὰν πελιστέρια ὁλόασπρα διπλώνουν τὸ φτερό των
Μπρός σου, Ἐρυκίνη. Καί, ξανθὴ μητέρα τῶν Ἐρώτων
Σὲ σὲ λιβάνι ἁγνό, στὶς Κόρες σου χρυσὸν κομίζουν.

Καλὸ ταξίδι, ὦ Εὔπλοια, τοὺς δίνεις κι' ἁρμενίζουν
Πρίμα μὲ τὸ βοριὰ καὶ πάλι πρίμα μὲ τὸν νότον.
Στὴν ἀγωνία τῆς τρικυμιᾶς δὲ χύνουν τὸν ἱδρό των
Καὶ τἀγαθά, στὰ πέρατα τῆς γῆς ποὺ θησαυρίζουν.

Τώρα γυρνᾶ φαιδρὸς ὁ ναύτης κι' ὁ καραβοκύρης
Καὶ πρὶν σιμώσῃ ὁλότελα τὸ πλοῖο, ἐκεῖ στὸ βράχο
Τοὺς περιμένουν ἡ Μαργώ, ἡ Γαλανθὶς κ' ἡ Φλύρις.

—«Πολὺ Μαργώ μου σ' ἀγαπῶ—μ' ὅση καρδιὰ μοῦ μένει—
Γιατί, ἔτσι πάντα βοηθὸ τὴν Ἀφροδίτη νἄχω,
Τῆς κόρης μοιάζεις ποὺ πιστὴ στὴν Ἴμβρο μὲ προσμένει».

6

ΤΑ ΡΟΔΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΓΑΒΑΛΟΥ

Σοὔγραψε ροδοθάνατο ἡ τριμερούσω ἡ Μοῖρα!
Πὲ τὸ στερνὸ τραγοῦδι σου, ἀγλύκαντη καρδιά,
Κι' ὅλο ἀνεβαίνει ἀκράτητη ἡ μυστικιὰ πλημμύρα,
Ποὺ ἀφρίζει μὲ ροδόφυλλα καὶ πνίγει μ' εὐωδιά.

Ποιὸς σέ εἶπε νεκροθάλασσα ἀτάραγη καὶ στεῖρα,
Κῦμα, ποὺ σώνεται κουφὸ στὴν ἄκαρπη ἀμμουδιά;
Καὶ σύ 'σαι—στρῶμα ἑνὸς φτωχοῦ μιανῆς νυχτιᾶς πορφύρα,
Γιὰ τὴ ζωὴ μου ὁλάκερη μιὰ ἐρωτικὴ βραδιά.

Ἦλθε ἡ ἀράθυμη ψυχὴ σ' ἀκρογιαλιὰ κ' ἐστάθη,
Ὅπου φεγγάρι ἀπόκρυφο τραβάει φυρονεριά,
Καὶ τὴ ξεσέρνει, ἀνίδεη, στῆς θάλασσας τὰ βάθη.

Μὰ δὲν σοῦ βαρυγνώμησεν, Ἀγάπη, οὐδ' ἐκεῖ κάτου,
Κι' ἂν στὴν καρδιά της σκόρπησες μὲ τόση ἀπλοχεριά,
Τὰ ρόδα τοῦ Ἡλιογάβαλου, τὰ ρόδα τοῦ Θανάτου.

7

ΑΠΑΜΗ Η ΒΑΡΤΑΚΟΥ

Πλάϊ στὸ Δαρεῖο κάθεται ἡ μάργελη ἡ Ἀπάμη,
Κ' ἐνῶ τοῦ λύν' ἡ ἡδονὴ τὰ γέρικά του γόνα,
Τόνε χτυπάει στὸ μάγουλο μὲ ρόδινη παλάμη
Καὶ τἄλλο χέρι ἀπ' τὴν κορφὴ τοῦ παίρνει τὴν κορώνα.

Μέρα γι' αὐτὸν καλοκαιρνὴ μὲς σὲ βαρὺ χειμῶνα
Ὅ,τι τὸν κάμῃ γίνεται καὶ θέλει ὅ,τι τοῦ κάμῃ
Τόνε πεθαίνει ἐνῶ τὸν ζῇ, παραμυθιοῦ γοργόνα
Ποὺ ἀπ' τὸ γαῖμα τῆς καρδιᾶς στερνὸ βυζαίνει δράμι.

Σμίγει ἡ τρίχα τῶν μαλλιῶν ἡ φλουροκαπνισμένη
Μ' ἄσπρα μαλλιά· τὴ μέση της τὴ χαμηλοζωσμένη
Γέρου τὴ σφίγγει ἀγκαλιὰ κι' ἀτίμητο ζουνάρι.

Τώρα στὰ μάτια τὸν θωρεῖ βαθιά, σὰν νὰ ρουφάει
Μὲ τρελλὸ πόθο ποιητοῦ τἀνέγγιχτο φεγγάρι:
Βλέπει στοῦ Γέρου τὴ μορφὴ—τὸ γυιό του πἀγαπάει.

8

ΦΛΩΡΑ ΜΙΡΑΜΠΙΛΙΣ

Νεφελοκόβ' ἡ συννεφιὰ κ' ἥλιος χρυσὸς προβάλλει,
Σκορπάει τὴν ἄχνη πὤκρυβε τοῦ ἐρωτεμένου κόσμου,
Τὰ τόσα τὰ γητέματα, τὰ τόσα χλωρὰ κάλλη·
Εἴμουν τυφλὴ κι' ἀνάβλεψα, τυφλὴ καὶ σ' εὗρα φῶς μου.

Περίσσια, Ἀγάπη, ἡ χάρις σου κ' ἡ δύναμις μεγάλη·
Στὴν ἀβασίλευτη ὀμορφιὰ πἀνάστησες ἐμπρός μου,
Σ' αὐτή, πἀνοίγεις, τὴ θερμὴ κι' ἐρωτικὴν ἀγκάλη
Σφαλῶ τὰ μάτια κι' ἄθελα μὲ ρίχτει ὁ λογισμός μου.

Ἄς ἔλθη ὁ Χάρος! σὲ ξανθοὺς κι' ἀζάρωτους κροτάφους
Τὸ κρουσταλλό του δάχτυλο νὰ γγίξη τόρα πρέπει,
Ποὺ νὰ βαστάει τὄνειρο βαθιὰ καὶ μὲς στοὺς τάφους.

Γιατὶ μὲ πόνο, στὰ βαριὰ τὰ χρόνια, δίχως πόθο,
Χωρὶς ἀγάπη, ἀσπρόμαλλη ὁ νοῦς γρηὰ μὲ βλέπει
Σὲ σταχτοπαίπαλη γωνιά, σ' ἀνέμη ἐμπρός, νὰ κλώθω.

9

ΚΡΙΝΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΗ

Ψυχὴ φρουμάζει, κόκκινη ψυχὴ σὰν Αἱμοστάτης!
Στρῶμα ζητάει τοῦ ὕπνου της τὴ μυροφόρα ἀγκάλη
Κρίνου, ποὺ περιγύριζε μὲ τἀναφτέριασμά της,
Κρίνου, πὄχει γι' αὐτὴν κλειστὰ τἀνέσυρτά του κάλλη.

Τέτοιος καὶ μὲς στὴ σιγαλιὰ τῆς νύχτας τῆς δροσάτης
Σὲ Σὲ πετάει ὁλόψυχος κι ὁ λογισμός μου πάλι.
Μὴ σοῦ ταράζει τὰ ὄνειρα; κ' ἴσως θαρρεῖς ὁ μπάτης
Πῶς σοῦ χαϊδεύει ἀνάλαφρα τὸ ὡραῖο σου κεφάλι;

Θὰ σ' ἀνανοιώσει ἡ φλόγα του στὸ πιὸ γλυκό σου βῦθος
Ποὺ ἡ μαγιωμένη ξάπλωσε βραδιὰ στὸ ἁγνό σου στῆθος,
Κάτω ἀπ τὰ πεῦκα τὰ παλιὰ ἢ κάπου σ' ἔρμο βράχο.

Κι ἂν κἄτι μάθῃς γύρω σου θερμὰ νὰ φτερουγίζῃ,
— Μὲ οὐδ' ὅσον ἦχο θ' ἄκουες σὰν ξένο αὐτὶ βουΐζει —
Θὰ πῇς, τὸ χέρι φέρνοντας στὸ μέτωπο: «Τί νἄχω;»

10

ΥΠΝΟΥ ΓΕΛΙΑ

Ψυχὴ ἀλαφροΐσκιωτη καὶ νεραϊδοπαρμένη,
Πὄχεις λουστῇ σ' ἐξωτικιὰν καὶ γάργαρην ἀνάβρα,
Ποὺ ξύπνια ὀνειρεύεσαι καὶ λαγοκοιμισμένη
Κόκκινα βλέπεις τὰ χλωρὰ καὶ κάτασπρα τὰ μαῦρα,

Μὲ τὴ Νουφρὴ — σὲ πράσινο διωρίτη σκαλισμένη
Μὲ φλέβες ἅλικες — ἐχθὲς καὶ πάλι σὲ ξαναῦρα,
Τἄκραχτα τὰ μεσάνυχτα, νὰ εἶσαι ἐρωτεμένη
Μ' ὅλην τοῦ ἥλιου τῆς Κιμὶ τὴ φλόγα καὶ τὴ λαύρα!

Καὶ ζήτησα στὰ πέτρινα τὰ χείλη της νὰ βάλω
Φιλί, σὰν ψυχομάχημα ἁμαρτωλοῦ μεγάλο,
Μ' ἄξαφνα γέλιο ἀκράτητο τῆς σπαρταράει τὸ σῶμα.

Φεύγει ὁ βραχνᾶς ποὺ πλάκωνε τὸ βάρυπνο στομάχι,
Ξυπνῶ, κι ἀκούω τὸ γέλιο μου ἔτσι νὰ τρέχῃ ἀκόμα,
Σὰν τὸ κρεμάμενο νερὸ ἀνάμεσ' ἀπ τὰ βράχη.

ΓΡΥΠΑΡΗΣ

12 Φεβρουαρίου

Συζητήσεις πολλὰς καὶ σχόλια ποικίλα ἐπροκάλεσε παρὰ τῷ ἀθηναϊκῷ τύπῳ ἡ ἀπόλυσις τοῦ τέως καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἀληθὲς εἶνε ὅτι εὑρέθησαν καὶ ἄνθρωποι χαρακτηρίσαντες ὡς ἀ κ α τ α ν ό μ α σ τ ο ν τὴν πρᾶξιν τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας· ἀλλ' εἶνε ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη ὁμόφωνος ἐπεδοκίμασε τὸ διάβημα καὶ ἐχαιρέτισεν αὐτὸ ὡς οἰωνὸν συστηματικῆς ἐργασίας, μελλούσης νὰ ἐξαλείψῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλους τοὺς ῥύπους, τοὺς ὁποίους ἐνεκόλαψεν ἑκάστοτε ἐπὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἡ πολιτικὴ διαφθορὰ καὶ ἡ ἀσυνειδησία.

Καὶ τὸ πρῶτον τοῦτο διάβημα ὑπῆρξεν ἀρκετὰ γενναῖον καὶ ἀποτελεσματικόν. Ἡ κατοχὴ τῆς ἕδρας τῆς Ἀρχαιολογίας ὑπ' ἀνθρώπου μὴ γνωστοῦ εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην παρὰ ἐξ ἑνὸς ἄρθρου τὸ ὁποῖον εἶχε δημοσιεύσει ἄλλοτε εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» καὶ μιᾶς συντόμου ἐπιστημονικῆς διατριβῆς ἐπὶ καθηγεσίᾳ γεγραμμένης ἐπὶ παχέος χάρτου καὶ μὲ μεγάλα γράμματα, διὰ νὰ κερδίζῃ ὄγκον καὶ ἔκτασιν, — ἔργα καὶ τὰ δύο ξένα, ἀπατηλῶς οἰκειοποιηθέντα, ὡς ἀπεδείχθη ἡλίου φαεινότερον, — ἀπετέλει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν σκάνδαλον τὸ ὁποῖον βαρέως ἔφερεν ὄχι μόνον ὁ παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικὸς κόσμος, ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνία ὁλόκληρος· ἔπρεπε δὲ νὰ εὑρεθῇ ἐπὶ τέλους ὁ ὑπουργός, ὁ ἔχων τὸ θάρρος νά το πατάξῃ κατακέφαλα. Ὁ κ. Ἄγγελος Βλάχος εἶνε παροδικὸς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Αἱ προσεχεῖς βουλευτικαὶ ἐκλογαί, αἱ ὁποῖαι θὰ φέρουν ἄλλην Κυβέρνησιν, θὰ παραδώσουν εἰς ἄλλον καὶ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Συνήθως ἐκ τῶν διαθετόντων πολλὰς ψήφους καὶ ἐχόντων δικαιώματα ἐπὶ τοῦ χαρτοφυλακίου, ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Παιδείας γίνεται, ὡς μὴ ὤφειλεν, ὁ ἔσχατος, ὁ νεώτερος, ὁ ἀπειρότερος. Διὰ τοῦτο δὲν ἠξεύρομεν κατὰ πόσον ὁ διάδοχος τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου θὰ εἶνε ἀντάξιος τοῦ προκατόχου του, ὄχι μόνον λογίου διαπρεποῦς ἀλλὰ καὶ διοικητικοῦ ὑπαλλήλου ἱκανοῦ, πεπειραμένου καὶ εὐσυνειδήτου. Ἀλλ' οἱοσδήποτε καὶ ἂν εἶνε, δὲν πρέπει νὰ παρίδῃ τὸ καλὸν σημερινὸν παράδειγμα, τὸ ὁποῖον τόσον πανηγυρικῶς ἐπεκρότησεν ἡ κοινὴ γνώμη. Ἐκτὸς τοῦ ἀπολυθέντος καθηγητοῦ, πόσοι ἄλλοι κατέχουν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ τοσάκις βεβηλωθέν, ἕδρας ὁμοίως περιφανεῖς, διὰ τὰς ὁποίας ὅμως εἶνε ἐντελῶς ἀνάξιοι! Πόσων τὰ συγγράμματα καὶ αἱ ἐπὶ καθηγεσίᾳ διατριβαὶ δὲν διαφέρουν πολὺ καὶ κατὰ τὴν ποιότητα καὶ κατὰ τὴν ποσότητα ἐκείνων, τὰς ὁποίας προβάλλει ὡς ἐπιστημονικὰ ἐφόδια ὁ ἀπολυθεὶς καὶ πόσοι τῶν διὰ τοῦ παραθύρου εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀνώτατον ἡμῶν ἐκπαιδευτικὸν ἵδρυμα δὲν εἶνε ἀνάγκη ἀπόλυτος νὰ ἐκδιωχθοῦν διὰ τῆς θύρας, κλειομένης ὄπισθέν των διὰ παντός!

. . . Θὰ διαμαρτυρηθῆτε, τὸ ἠξεύρω. Θὰ μοῦ εἴπητε ὅτι ἡ διάλεξίς μου σήμερον ὁμοιάζει πολὺ μὲ ἄρθρον ἐφημερίδος καὶ ὅτι ἡ δική μας δουλειὰ δὲν εἶνε οὔτε νὰ κρίνωμεν τὰς πράξεις τῆς Κυβερνήσεως, — ἔστω καὶ μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν ποὺ γίνεται, — οὔτε νὰ ὑποδεικνύωμεν εἰς τοὺς παρόντας καὶ εἰς τοὺς μέλλοντας ὑπουργοὺς τὸ δέον γενέσθαι. Ἔχετε δίκαιον κατ' ἀρχήν. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ γεγονότος τόσον σ ο β α ρ ο ῦ καὶ μάλιστα συνδεομένου στενῶς πρὸς τὰ γράμματα, δὲν θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε λοιπόν, φιλόγελοι ἀναγνώστριαι, τὴν ἐξαιρετικὴν καὶ σύντομον αὐτὴν σ ο β α ρ ό τ η τ α;

Γρ. Ξ.

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

ΚΑΚΟΣΗΜΑΔΙΑ

— Τί κάνεις αὐτοῦ, μωρέ! μοῦ φωνάζει ὁ καπετάνιος.

— Μιὰ κουκουβάγια κάθεται στὴν κόφα.

— Κουκουβάγια! . . . λέγει μὲ ἄγρια καὶ τρομασμένη φωνή, λὲς καὶ ἄκουσε πῶς ἦταν ὁ διάβολος.

Ἐσηκώθηκεν ἀπὸ τὴ θέση του εὐθὺς κ' ἦρθε νὰ ἰδῇ τὴν κουκουβάγια. Ἀλλὰ τὸ πουλί, καθὼς ἐσήκωνα τὸ χέρι μου νὰ τοῦ τὸ δείξω φροῦ! . . . ἔκαμε κ' ἐπέταξε πέρα. Ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἀκολούθησε γιὰ κάμποση ὥρα τὸ τρεμουλιαστὸ πέταγμά του κ' ἔπειτα, σὰν νὰ μὴν εἶχε δύναμι νὰ πάῃ πάλι στὴ θέση του, ἐκάθησε σωρὸς ἀπάνω στ' ἀμπάρι. Ἔμεινεν ἐκεῖ μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο γιὰ κάμποση ὥρα· ἔπειτα βλέποντάς με κατάμματα εἶπε μὲ μισοκομμένη φωνή.

— Κακοσημαδιά, μωρὲ παιδί· μεγάλη κακοσημαδιά! . . . Εἶδες τὸ ἄτιμο νὰ πάρῃ τὰ ζερβᾶ! . . . Ἂν πετοῦσε δεξιὰ θὰ εἴχαμε καλὸ ταξεῖδι· μὰ τόρα κακὰ σημάδια. Γιὰ σ' ἐμᾶς γιὰ στὸ σπίτι κάτι κακὸ θὲ νὰ γένῃ! . .

Νὰ σοῦ εἰπῶ, κ' ἐγὼ ἐκείνη τὴν ὥρα τὰ ἴδια ἐσυλλογιζόμουν. Ἡ κουκουβάγια, λέγει, ἦταν πρὶν γυναῖκα, ἀκρυβοθυγατέρα καὶ ἀδερφὴ τῶν ὀχτὼ παιδιῶν καὶ τοῦ Κωσταντῆ. Ἡ μάνα της τὴν εἶχε μὴ στάξῃ καὶ μὴ βρέξῃ.

Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζε στ' ἄφεγγα τὴν ἐπλέκε,
στ' ἄστρι καὶ τὸν αὐγερινὸ ἔφτιανε τὰ σγουρά της.

Ὅταν ἔγεινε δώδεκα χρονῶν ἦρθαν προξενητάδες καὶ τὴν ζητοῦσαν νύφη μακρυά, στὴ Βαβυλῶνα. Ἡ μάνα καὶ τὰ ὀχτὼ ἀδέρφια δὲν ἤθελαν νὰ δώσουν τόσο μακρυὰ τὴν ἀδερφή τους· δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὸν ἀποχωρισμό της! Ἀλλ' ὁ Κωσταντῆς ἐπίμενε καὶ κάθε ἡμέρα ἐσυχνόλεγε τῆς μάνας του:

Δός την, μάνα μ' δός την τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα
ποῦ εἶμαι κ' ἐγὼ πραματευτὴς νἄχω τὸ γύρισμά μου.

Μὲ τὰ πολλὰ λόγια καὶ τοὺς ὅρκους ἐκατάφερε τέλος ὁ Κωσταντῆς νὰ χωρήσῃ τὴν Ἀρετὴ ἀπὸ τὴ φαμελιά της. Δὲν πέρασεν ὅμως πολὺς καιρὸς καὶ οἱ φόβοι τῆς δόλιας μάνας ἀλήθεψαν. Φρικτὸ θανατικὸ ἔπεσε στὴ χώρα τους! ἐσάρωσε κόσμο καὶ κοσμάκι, ἐσάρωσε καὶ τῆς δόλιας μάνας τὰ ἐννηὰ παιδιά! Ἔρμη ἐκείνη, καταμόναχη τόρα, κλαίει καὶ μύρεται στὰ κρῦα μνήματα τῶν ὀχτὼ παιδιῶν της· ἀλλὰ στὸ μνῆμα τοῦ πραματευτῆ, κλωτσᾶ τὶς πλάκες καὶ βρουχιέται καὶ ἀναθεματίζει:

Ἀσήκω, σήκω Κωνσταντῆ τὴν Ἀρετή μου θέλω!
Τὸ Θιὸ μοῦ βάλες ἐγγυτὴ καὶ τοὺς ἁγίους μαρτύρους
ἂν τύχῃ πίκρα ἢ χαρὰ νὰ πᾷς νὰ μοῦ τὴ φέρῃς.

Ἡ κατάρα τῶν γονέων ἀκούεται ὅπως καὶ ἡ εὐχή. Τιναζεται, ἀκοῦς, ὁ Κωσταντῆς μισολυωμένος ἀπὸ τὸ μνῆμα,

Κάνει τὸ σύγνεφο ἄλογο καὶ τ' ἄστρι σαλιβάρι
καὶ τὸ φεγγάρι συντροφιὰ καὶ πάει καὶ τὴν φέρνει.

Ἡ θλιβερὴ μάνα βλέποντάς την δὲν ἠμπορεῖ νὰ πιστέψῃ τὰ μάτια της. Καὶ ὅταν τέλος τὴν ἀναγνωρίζει καὶ μαθαίνει ποιὸς τῆς τὴν ἔφερεν ἀπὸ τὰ ξένα, σωριάζεται το γεροντικο κουφάρι νεκρό, ἐλεεινὸ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸ μαρτύριο. Καὶ ἡ Ἀρετὴ μέσα στὸν φοβερὸν ἐκεῖνον ξεκληρισμὸ τοῦ γένους της, ἀπελπισμένη ἀπὸ τὴ μοῦχλα καὶ τὴ νέκρα ποῦ ἐβασίλευεν ὁλόγυρά της, ρίχνεται στὸ Θεό, παρακαλεῖ καὶ λέγει:

Θέ μου καὶ κάνε με πουλί, κάνε με νυχτοποῦλι,
νὰ περπατῶ στῆς ἐρημιὲς νὰ κλαίω τοὺς ἀδερφούς μου!

Ἔτσι ἔγεινε κουκουβάγια ἡ πεντάμορφη. Ἄλλαξε τὸ εἶδος δὲν ἄλλαξεν ὅμως καὶ τὴν ψυχή. Ὁ ξεκληρισμὸς τοῦ γένους της ἀκολουθεῖ σὰν θεϊκὴ κατάρα ἀκόμη τὸ πέταγμά της καὶ ὅπου πάει καὶ καθήσῃ, φέρνει κ' ἐκεῖ τὸν ξεκληρισμὸ καὶ τὴν ἐρήμωσι. Ἀφοῦ τόρα ἦρθε κ' ἔκατσε στὸ καράβι μας, βέβαια γιὰ καλὸ δὲν ἦρθε. Ἀλλὰ γιὰ νὰ παρηγορήσω τὸν καπετάνιο ἔκαμα τὸν ἀδιάφορο.

— Μπᾶ, δὲ βαριέσαι ποῦ πιστεύεις καπετάνιε, τοῦ λέγω· ὁ Θεὸς καλὸς ὅλα καλά.

Ὁ καπετὰν Κρεμύδας δὲν εἶπε τίποτα ἀλλὰ κουνόντας θλιβερὰ τὸ κεφάλι ἐκατέβηκε στὴν κάμαρή του.

— Πάει ν' ἀνάψῃ κι' ἄλλο κερί· εἶπε σιγὰ ὁ Μπαρμπατρίμης ὁ ναύκληρος. Οἱ μετάνοιες καὶ τὰ κεριὰ δὲν ἔπαψαν ἀφόντας φύγαμε ἀπὸ τὴ Μύκωνο.

Ἀληθινὰ ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἦταν πολὺ θρῆσκος. Ἡ κάμαρή του ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ τὰ καντήλια ἔμοιαζε σὰν ἐκκλησιά. Στὸ λιμάνι ὅταν ἐκαθόμαστε ἀρραγμένοι εἴτ' ἐστεκόμαστε ἀπὸ γαλήνη στὸ πέλαγο, δὲν ἔκανε ἄλλο παρὰ νὰ διαβάζῃ θρησκευτικὰ βιβλία καὶ νὰ ψέλνῃ τόσο, ποῦ ἔλεγες πῶς ἤσουν σὲ κανένα ἁγιονορίτικο καράβι. Ἂν ρωτᾷς γιὰ νηστεῖες καὶ μετάνοιες ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ πῶς περνοῦσε καὶ τὸν Ἁγιαντώνη τὸν ἴδιο. Τόρα ποῦ ἀλλοῦ θὰ πήγαινε νὰ ξεπέσῃ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς γυναῖκας του παρὰ στὰ Θεῖα;

Ἔπειτα δὲν ἦταν τόρα ἡ πρώτη κακοσημαδιὰ ποῦ ἔτυχε τοῦ καπετὰν Κρεμύδα. Πρὶν ἀκόμη ξεκινήσῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του νὰ κατεβῇ στὴ γολέτα, ὅλα τὰ σημάδια τοῦ ἦρθαν κακὰ καὶ ἀνάποδα. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὅταν ἐζήτησε καπετάνιο νὰ ταξειδέψῃ τὴ γολέτα καὶ νὰ μείνῃ αὐτὸς νὰ διατηρήσῃ τὴ γυναῖκα του δὲν ηὗρε κανένα· ἔλειπαν ὅλοι μὲ τὰ καράβια τους! Ἔπειτα ὅταν εἶδε πῶς πέρνει βοηθητικὸς καιρὸς καὶ ἀποφάσισε νὰ φύγῃ βρέθηκε Τρίτη καὶ ἀνάβαλε. Κινάει τὴν Τετράδη νὰ κατεβῇ στὸ γιαλὸ καὶ πρῶτο πρᾶμα ποῦ βλέπει μπροστά του ἦταν μιὰ γίδα. Τί νὰ κάμῃ; γυρίζει πίσω στὸ σπίτι. Τέλος τὴν Πέφτη μὲ χίλιες προφύλαξες, ἀφοῦ πρῶτα ἐβγῆκαν οἱ συγγενεῖς του νὰ ψάξουν τοὺς δρόμους καὶ τ' ἀγκωνάρια καὶ οἱ γυναῖκες τραβηξαν μπροστὰ νὰ διώξουν κάθε κακὸ συναπάντημα, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ στὴ γολέτα. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὸ ἀλλὰ τὶς νύχτες ποῦ ἀγρυπνοῦσε στὸ σπίτι, δὲν ἔπαυε ἡ κουκουβάγια νὰ κάθεται στὴ σκεπὴ καὶ νὰ ρίχνει τὴν αἱματοπήχτρα λαλιά της. Καὶ τόρα, λὲς καὶ ἀκολουθοῦσε τὰ βήματά του δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὸ καράβι. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ πάλι ἦρθε κ' ἐκάθησε στὸ κατάρτι. Ἦταν γυρισμένη στὸν καπετάνιο ἀντίκρυ κ' ἐστύλωνε τὰ μεγάλα ὁλοστρόγγυλα μάτια της καταπάνω του, λὲς καὶ ἦταν ψωφῆμι κ' ἤθελε νὰ τὸν κομματιάσῃ. Ἐγὼ καθὼς τὴν εἶδα, ἐφρότιζα μὲ χερονομίες νὰ τὴν προγγίξω ἀποκεῖ, νὰ μὴν τὴν ἰδῇ ὁ καπετάνιος καὶ ἀξίνουν οἱ ἀνησυχίες του. Ἀλλὰ χίλια καὶ ἂν ἔκανα δὲν ἐξεκολλοῦσεν ὁ πειρασμός. Ἐγύριζε κἄποτε κ' ἔβλεπε τὶς χερονομίες μου γιὰ μιὰ στιγμὴ κ' ἔπειτα ὁρμητικὰ ἔστρεφε ἀλλοῦ τὸ κεφάλι μὲ ἀδιαφορία μεγάλη, μ' ἕνα ἦθος περιφρονητικὸ σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε: μωρὲ ἄει χάσου! . . .

Τέλος ὁ καπετάνιος ἐγύρισε καὶ εἶδε τὴν κουκουβάγια· καθὼς τὴν εἶδε ἀνατρίχιασε. Πίσω μου σατανᾶ! εἶπε σταυροκοπούμενος. Ἐσήκωσε τὰ μάτια κ' ἐκύτταξε μ' ἐπιμονὴ κατάματα τὸ πουλί. Κ' ἐκεῖνο πάλι μὲ τὴν ἴδια ἐπιμονὴ κατάμματα τὸν κύτταζε, λὲς καὶ ἤθελε νὰ τὸν ἀβασκάνῃ. Καὶ ἀληθινὰ στὸ τέλος τὸν ἀβάσκανεν ὁ πειρασμός. Ὁ καπετάνιος ἦρθε κ' ἔγεινε κίτρινος σὰν τὸ κερί. Ὕστερα γιαμιᾶς ἄλλαξε χρῶμα κ' ἔγεινε καταμέλανος· ἀνέβηκε τὸ αἷμα του νὰ τὸν πνίξῃ. Τὰ μαλλιά του ἐσηκώθηκαν ὀρθὰ σὰν τοῦ ἀγριογούρουνου· τὰ μουστάκια του ἀγρίεψαν, τὰ μάτια του ἔρριχναν ἀστραπὲς καὶ θὲς ἀπὸ τὸ θυμὸ θὲς ἀπὸ ἀβάσκαμα, ἄρχισε νὰ τρέμῃ ὅλος σὰν τὸ βεργί. Ἐκύτταζε τὸ πουλὶ καὶ δὲν ἔπαυε νὰ μουρμουρίζῃ μὲ πολὺ θυμὸ καὶ παράπονο, σὰν ἀδικοτυρανισμένη καὶ πολύπαθη ψυχή:

— Φτοῦ σὲ ξορκίζω μὲ τὸν ἀπήγανο πειρασμέ! Τί θὲς μωρὲ ἀπομένα, ἄθεε! . . . Φεύγα, ἀποπάνω μου καὶ μὴ μὲ κολαζεις· ἄσε με, φαμελίτη ἄνθρωπο νὰ βγάλω τὸ ψωμί μου! . . .

Ἀλλὰ τὸ πουλὶ δὲν ἐκαταλάβαινε ἀπὸ τέτοια· ἀτάραχο ἔμενε στὴ θέσι του, μὲ τὰ νυχοπόδαρά του καλὰ κλεισμένα στὸ ξύλο, σὰν θεότης αἰγυπτιακή, ἀκούοντας ἀπὸ τὸ στυλοβάτη της ἀσυγκίνητη τὰ δάκρυα καὶ τὶς παράκλησες τοῦ πιστοῦ της. Ἀπ' ὥρα σ' ὥρα ἐχαμηλοπλάγιαζε ζερβοδεξα τὸ κεφάλι, σὰν ν' ἀφτιαζόταν ἤχους μαντικούς, ποῦ ἔφερνεν ἀπὸ μακρυά, πολὺ μακρυὰ ὁ αἱματοβαμμένος αἰθέρας. Ἔπειτα τὸ ἐψήλωνε ἀπότομα μὲ τὰ μεγάλα μάτια γιαλιστά, ἀκίνητα, στὸν αἰθέρα στυλωμένα δίχως ἔκφρασι καὶ ζωή, ἀφαιρεμένη ἀπὸ τὰ κοσμικά, λὲς κ' ἤθελε νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς μαντικοὺς ἤχους· κ' ἔξαφνα χαμηλόνοντας τὸ κεφάλι, ἔδειχνεν ἔκφρασι ἱκανοποιητικὴ τοῦ ἐγωϊσμοῦ της καὶ φοβεριστικὴ συγχρόνως σὰν νὰ ἔλεγε: Κύτταξε καλά· ἂν θελήσω ἀλοίμονο καὶ τρισαλοίμονο σ' ἐσένα καὶ στὸ σπίτι σου! . . . Κ' ἔξαφνα χαμηλόνοντας τὸ κεφάλι ἔχωνε τὸ τροχισμένο ράμφος στὰ δασὰ της στήθη, ἐσήκωνε τὰ λιανοπουπουλα τοῦ προσώπου σὰν ἀγκυστρωτὰ λεπίδια, ἐγούρλωνε φλογερὰ τὰ μάτια της κ' ἔπερνε θερίου μανιωμένου ἔκφρασι, λὲς καὶ ἤθελε νὰ κάμῃ φοβερὸ κακὸ καὶ ἀδύνατη ἐρριχνόταν κ' ἐξέσχιζε τὰ κρέατά της νὰ ξεθυμάνῃ . . . Καὶ ὁ μαυροκαπετάνιος βλέποντάς την ἔτσι, ἐχαμήλωνε τὰ μάτια του κ' ἔφευγε τρέμοντας μὴ τὴν θυμώσῃ περισσότερο. Ἀλλ' ἀνυπόμονος, νευρικός, ἀναμμένος ὅλος, ἀφοῦ ἐβηματιζε λίγο στὸ κατάστρωμα ἐστεκόταν ἀπότομα κάτω ἀπὸ τὸ πινὸ καὶ σταυρόνοντας τὰ χέρια του ὁρμητικὰ στὸ στῆθος, ἐσήκωνε τὸ κεφάλι μὲ φόβο καὶ θράσος μαζὶ καὶ τῆς ἔλεγε:

— Μωρὴ φεύγα! πήγαινε στὸ καλό· πήγαινε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν γονέωνέ μου· ἄσε με νὰ πάω στὸ δρόμο μου καὶ μὴ μὲ κολάζῃς . . . Φεύγα μωρὴ ἄτιμη, σκύλα, συχαμένη, βρωμιάρα! . . . Πήγαινε στὸ καλό, πήγαινε στὸ διάολο! . . .

Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ μαυροκαπετάνιου ἀπὸ μαλακὴ καὶ παρακαλεστικὴ ποῦ ἦταν στὴν ἀρχή, ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ ὅσο ἐχόχλαζεν ὁ θυμός του κ' ἐξέσπαε τέλος ὑβριστική, σὰν τὸ κῦμα ποῦ πιάνεται μαλακό, παιγνιδιάρικο στὸ ἕνα ἀκρογιάλι καὶ καταντᾷ στὸ ἀντικρυνὸ φοβερὸς καὶ τρομερὸς κοσμοχαλαστής. Ἀλλὰ τὸ πουλὶ τότε σὰν νὰ εὐχαριστεῖτο στὴν παραφορά του ἐκείνη καὶ τὴ μανία, ἄνοιγε τὸ στόμα του, ἔδειχνε γλῶσσα μικρὴ καὶ σουβλερὴ καὶ στόμα αἱματοβαμμένο κ' ἐχαυνιζόταν πλατειὰ μὲ χαμόγελο καὶ περιφρόνησι. Κ' ἐκεῖνος βλέποντάς το ἔτσι ὅλο καὶ ἄναβε· ἐβλαστημοῦσε κ' ἔβριζε· κ' ἐχερονομοῦσε κ'

¹ Ἴδε σελ. 51.

ἐδάγκωνε πεισματικὰ ἕως τὸ αἷμα τὰ δάχτυλά του.

— Μωρὲ φέρε μου τὴν τσάγκρα! ἐρέκαξεν ἔξαφνα μανιωμένος· φέρε μου τὴν τσάγκρα νὰ τοῦ πιῶ τὸ αἷμα.

Ἐκίνησα νὰ πάω νὰ φέρω τὴν τσάγκρα. Ἀλλὰ δὲν εἶχε ὑπομονὴ ἐκεῖνος. Μὲ πλατειὰ βήματα, δρασκελῶντας τὸ κατάστρωμα σὰν τρελλός, ἔφτασε πρῶτος στὴν κάμαρη, ἅρπαξε τὸ σκουροντούφεκο καὶ ἀπὸ τὴ σκάλα, χωρὶς νὰ σημαδέψῃ τὴν ἄναψε στὸ πουλί.

Ἕνας ξερὸς χτῦπος ἀκούστηκε καὶ τίποτ' ἄλλο. Ὁ κόκορας ἔπεσε ἀλλὰ δὲν ἔπιασε τὸ καψούλι. Ἐπαγώσαμε τότε ὅλοι μας. Κακοσημαδιὰ στὴν κακοσημαδιά· ὅλα ἀνάποδα ἐπήγαιναν σήμερα! Ἂν ἔπιανε τὸ ντουφέκι, ἂν ἐσκοτωνόταν τὸ πουλί, ἐτελείωνεν ἐδῶ ἡ κακοσημαδιὰ καὶ δὲν εἶχε δρόμο γι' ἀλλοῦθε. Τόρα ὅμως γι' ἀλλοῦθε ἔσερνε. Καλὰ τὸ εἶπεν ὁ καπετὰν Κρεμύδας· ἢ στὸ καράβι ἢ στὸ σπίτι μεγάλο κακὸ θὲ νὰ γένῃ!...

Στὸν ξερὸν ἐκεῖνο χτύπο ἡ κουκουβάγια ἐπέταξε τόρα. Ἀλλὰ δὲν ἐπέταξε μακρυὰ νὰ φύγῃ, νὰ χαθῇ ἀπὸ μπροστά μας· ἐχαμοπετοῦσε πεισματικὰ περίγυρα στὴ γολέτα, σχίζοντας τὸν ἀέρα μὲ τὰ ψαλιδωτὰ φτερά της σφυριχτά, σὰν γοργοκάραβο τὴν ἥσυχη θάλασσα κ' ἔξαφνα ἐκαθόταν στὸ ξάρτι καὶ στυλώνοντας τὸ κορμὶ ἀνάμεσα στὰ ὀρθὰ φτερά, μὲ τὸ στῆθος ὁλοφούσκωτο καὶ τὸ λαιμὸ χωμένον στοὺς χονδροὺς ὤμους, ἔρριχνε ξαφνικὰ μία στριγγιὰ καὶ ἄγρια φωνὴ ποῦ μᾶς ἐπάγωνε τὸ αἷμα.

— Κουκουβάου!... κουκουβάου, βάου!..

Τόρα ὁ ἥλιος ἦταν βασιλεμμένος καὶ δὲν ἔβλεπες στὴ δύση παρὰ σύγνεφα αἱματοβαμμένα καὶ κατακόκκινον αἰθέρα ν' ἀνεβαίνῃ σὰν ἀναλαμπὴ μεγάλης πυρκαϊᾶς καὶ νὰ χωνεύῃ ἀνεπαισθητα μέσα στὸ γαλάζιο χρῶμα τ' οὐρανοῦ. Πέρα στὸ Τσιρίγο ὁ Νότος σὰν καλὸς πρωτομάστορης, ἐτελείωσε τὸ τέμπλο του σωριάζοντας σύγνεφα θεοσκότεινα καὶ ἀνώμαλα σὰν χάλαρα ἀπὸ μολυβόπετρα στὴ βάση, ἔπειτ' ἀνοιχτώτερα γαλαζοβαμμένα, στὴν κορφὴ καταγάλαζα καὶ ἀπάνω στὰ κυματιστὰ χείλη, στοὺς πύργους καὶ τὶς πολεμίστρες, ἔχυσε σὰν χρυσικὸς πλατὺ γαϊτάνι ἀπὸ καυτὸ χρυσάφι κ' ἕνα ἄλλο ἀποπάνω κατάργυρο καὶ κατάκορφα, στέμμα του κ' ἔμβλημά του πολύτιμο, ἔβαλε τὸν ἀποσπερίτη νὰ λάμπῃ μὲ γαλήνη καὶ θεότητα ὑπέρκαλη, σὰν ὕμνος τῆς πλάσεως ὁλάκερης. Καὶ πίσω ἀπὸ τ' ἀεροκάμωτο αὐτὸ τεῖχος, ἐτόξευεν ὁ μαργιόλος ἄνεμος κάθε στιγμὴ σπηλιάδα σὲ σπηλιάδα τὸν ἄνεμο, καρτερῶντας τὴν κρίσιμη στιγμὴ νὰ χυθῇ καὶ αὐτὸς συφάμελος καὶ νὰ ταράξῃ τὰ σύμπαντα.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΖΩΗ[1]

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ.—Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

Ἐν τούτοις ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ Φάρκα ἤρεσκεν εἰς τὸν Βαρκζαὶ ὁλοὲν περισσότερον. Ἤρχισε νὰ θαυμάζῃ τὴν ὀνειρώδη ἔκφρασιν τοῦ προσώπου της· ἐξετίμησε τὴν ἁγνότητα τῆς καρδίας της, τὴν ἀγαθότητα τῆς ψυχῆς της, ἤρχισε νὰ λατρεύῃ τοὺς ὀφθαλμούς της, τοὺς βαθεῖς ἐκείνους ὡς ἡ ἄβυσος ὀφθαλμούς.

Ὅ,τι κάμνῃ ἡ τύχη εἰς μίαν ὥραν, δὲν το κάμνουν χρόνια ὁλόκληρα. Μίαν ἡμέραν εἰς τὸ τραπέζι ὁ Φάρκας ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Βαρκζαὶ καὶ τῆς Ἰλόνκας, διηγήθη ὅτι εἷς ἱερεὺς διαμαρτυρόμενος, πρὸ πολλοῦ συλληφθεὶς ὑπὸ πειρατῶν, εἶχεν ἐσχάτως ἀπελευθερωθῇ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Νοῦγερ. Ἡ εἴδησις προήρχετο ἐξ Ἀμστελοδάμου, προσέθεσε δὲ ὁ Φάρκας ὅτι οἱ γονεῖς καὶ ἡ σύζυγος τοῦ ἀτυχοῦς ἱερέως κατῴκουν εἰς ἓν χωρίον ἐκεῖ πλησίον.

Μετὰ τὸν χορὸν
(Εντυπώσεις Ἀποκρηάτικαι)

Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Βαρκζαὶ καὶ ἡ Ἰλόνκα ἔγειναν ἄφαντοι· ἐπανευρέθησαν δὲ καὶ οἱ δύο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως.

«Καὶ ὅμως δὲν εἴχαμε δώσει *ραντεβού*!» εἶπεν ὁ Βαρκζαί, βλέπων ἐρχομένην τὴν Ἰλόνκαν.

Ἡ κόρη προσέφερε μέρος τῶν χρυσῶν αὐτῆς κοσμημάτων εἰς τὴν πτωχὴν γυναῖκα. Ὁμοίως καὶ ὁ Βαρκζαὶ εἶχε στείλει χρήματα εἰς τὸ Ἀμστελόδαμον, προσέθεσε δὲ 300 χρυσᾶ νομίσματα εἰς τὰ τριάκοντα τὰ ὁποῖα εἶχε φέρει ἡ Ἰλόνκα.

Ἡ νεᾶνις ἤρχισε νὰ κλαίῃ ἀπὸ εὐχαρίστησιν καὶ θλίψασα τὰς χεῖρας τοῦ Βαρκζαὶ τῷ εἶπεν:

«Εἶσαι εὐγενὴς καρδία!»

Ὁ Βαρκζαὶ ἠσπάσθη τὴν λευκὴν χεῖρα τῆς κόρης καὶ ἡ σύζυγος τοῦ ἱερέως, εὐτυχὴς διὰ τὴν καλὴν εἴδησιν καὶ τὰ δῶρα τὰ ὁποῖα εἶχε λάβει, εὐτυχὴς μέχρι τῶν μυχιαιτάτων τῆς ψυχῆς της, εἵλκυσε πρὸς ἑαυτὴν τοὺς νέους καὶ ἐπιθέσασα τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, τοῖς ἀπήγγειλε τὰς εὐχάς, τὰς ὁποίας λέγουν εἰς τοὺς μνηστευομένους.

Ἐπέστρεψαν κρατούμενοι ἐκ τοῦ βραχίονος καὶ ὅλοι ὅσοι τοὺς συνήντων καθ' ὁδόν, ἔλεγαν «Τί ἔμμορφο ζευγάρι!»

Τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν ἐμνηστεύθησαν ἐπισήμως, φαντάζεσθε δὲ πλέον τὴν χαρὰν τοῦ γηραιοῦ Πέτκη. Οἱ γάμοι θὰ ἐγίνοντο μετὰ ἓξ ἑβδομάδας.

*

Σεῖς ὅλοι, ὅσοι εἶσθε ὡραῖοι καὶ ἀγαθοί, σεῖς ὅλοι ὅσοι ἔχετε καλὴν ψυχήν, ὡραίους ὀφθαλμοὺς καὶ γλυκόλαλον στόμα, προσέλθετε εἰς τὴν ὡραίαν αὐτὴν πανήγυριν.

Ὁ εἰσερχόμενος σήμερον εἰς τὸ ἀρχοντικὸν τοῦ Πέτκη, πρέπει νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι δὲν θὰ εἰμπορέσῃ νὰ φύγῃ πρὸ δύο ἑβδομάδων τοὐλάχιστον. Ἡ ἅμαξά του θἀποζευχθῇ καὶ θὰ λυθῇ, ὁ ἁμαξηλάτης του θὰ μεθυσθῇ, παρακλήσεων δὲ καὶ ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν καὶ βίας ἐν ἀνάγκῃ θὰ γίνῃ χρῆσις διὰ νὰ μείνῃ, ἐὰν θελήσῃ νὰ φύγῃ· ἂν δὲ φύγῃ, θὰ συλληφθῇ ἁπλούστατα.

Πανηγυρίζουν τὸν γάμον τῆς ὡραίας Ἰλόνκας, τῆς πρωτοτόκου θυγατρὸς τοῦ γηραιοῦ αὐθέντου. Ὅλοι τὴν εἶχον ζητήσει εἰς σύζυγον καὶ δὲν τὴν ἔδωσαν εἰς κανένα, ἕως οὗ ἐζήτησε τὴν χεῖρά της ὁ ὡραιότερος, ὁ ἰσχυρότερος, ὁ πλουσιώτερος τῶν γαμβρῶν, ὁ Λουδοβῖκος Βαρκζαί.

Ἂς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος πᾶσαν μέριμναν σήμερον καὶ ἂς ὑπάγωμεν νὰ παρευρεθῶμεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἡ ὁποία δίδεται πρὸς τιμὴν τοῦ καλοῦ ζεύγους.

Ὤ, πῶς ἠλάλαζε καὶ ἐγέλα φαιδρῶς τὸ πλῆθος εἰς τὰς εὐρείας αἰθούσας, τῶν ὁποίων οἱ τοῖχοι μόνον σώζονται σήμερον!... Οἱ συνδαιτυμόνες, κατ' ἀναριθμήτους σειράς, κάθηνται εἰς τραπέζας μακράς. Φοβερὸς ἀντηχεῖ τῆς παροινίου εὐθυμίας των ὁ ἀλαλητός,— ὅταν ἐξαίφνης διακόπτεται ὑπὸ πενθίμου σιγῆς...Κάποιος θἀποθάνῃ, σκέπτονται οἱ συνδαιτυμόνες.

«Ἂς πίωμεν εἰς ὑγείαν τῆς ὡραίας νύμφης!» κράζει φωνὴ χαρμόσυνος καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς αἰθούσας ἀκούονται εὐχαὶ περὶ εὐτυχίας καὶ ἡ χαρὰ ἐπανέρχεται, κύπελλα χρυσᾶ συγκρούονται πρὸς κύπελλα ὡς ξίφη πρὸς ξίφη, καὶ ἄνωθεν ἀναδίδεται ἠχηρὰ συναυλία ἀπὸ σάλπιγγας καὶ αὐλοὺς καὶ *τιλίγκας*.

Ποῖος ἀγαπᾷ ἀκόμη σήμερον τὴν τιλίγκαν καὶ ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ ἠξεύρῃ νὰ τὴν παίζῃ;

Καὶ ἐν τούτοις ἦτο θαυμαστὸν νἀκούῃ κανεὶς τοὺς ἤχους ἐκείνους, τὰς μελῳδίας αἱ ὁποῖαι ἔφερον δάκρυα καὶ εἰς τοὺς φαιδροτέρους ὀφθαλμοὺς καὶ εὐθυμίαν εἰς τὰς μελαγχολικωτέρας καρδίας.

Ἔκαυσαν τὰς πτωχὰς *τιλίγκας*, διὰ νὰ μὴ ταράσσουν πλέον τὰς ψυχὰς τῶν βροτῶν. Οὕτως ἐγκατέλειψαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὴν οὐγγρικὴν μουσικὴν καὶ κανεὶς δὲν τὴν ἐνθυμεῖται πλέον παρὰ μόνον οἱ Ἀθίγγανοι—ἴσως διότι καὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουν πατρίδα...

Ὁ διαυγὴς τῆς σάλπιγγος ἦχος ὑπερισχύει τοῦ θορύβου τοῦ πλήθους καὶ οἱ φαιδροὶ αὐτῆς φθόγγοι γελοῦν μαζὶ μ' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι γελοῦν, διὰ νὰ κλαύσουν ἴσως αὔριον καὶ νἀπηχήσωσι τὸ πένθος μαζὶ μ' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ κλαίουν μίαν νεκράν...

Καὶ ἡ γλυκεῖα μουσικὴ ἐξεγείρει ἐκ τῆς ῥέμβης της τὴν νύμφην... Εἰς τὴν τράπεζαν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν εὐθύμων καὶ ζωηρῶν συνδαιτυμόνων, παρακάθηνται οἱ νεόνυμφοι· ἐκεῖνος ἔξαλλος, μὲ κατακόκκινον πρόσωπον, ἐκείνη ὠχρά, ἀπὸ θανάτου ὠχρότητα. Ἀλλὰ πλέον ὠχρὰ ἀπὸ αὐτὴν εἶνε ἡ ἀδελφή της, ἡ ἄλλοτε τόσον χαρωπὴ καὶ φιλόγελως Ἔρτσα.

Αἱ νεάνιδες ἐφόρουν ἐνδυμασίας ὁμοιομόρφους. Ὕφασμα δαμασκηνὸν λεπτότατον, κιτρίνου ἀνοικτοῦ χρώματος, ἐκάλυπτε τὰ ἀνθηρὰ καὶ χαρίεντα αὐτῶν σώματα. Ἐπενδύται οὐγγρικοὶ γαλάζιοι, μὲ παρυφὰς ἐκ δέρματος λευκοϊκτίδος ἐκάλυπτον τοὺς ὤμους των. Αἱ χεῖρές των ἦσαν γυμναὶ (διότι τότε ἦτο ἐντροπὴ νὰ φορῇ κανεὶς χειρόκτια) ἀλλ' ἀντὶ χειροκτίων εἶχον τὰς χειρίδας πτυχωτὰς ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι τοῦ ἀγκῶνος, μὲ χρυσᾶ κεντήματα καὶ τρίχαπτα.

Ἡ ἐσθὴς ἔφθανε μέχρι τοῦ λαιμοῦ, ἀποκρύπτουσα τὸ στῆθος. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο φυσικὰ δυσκολώτερον νὰ κατακτήσῃ τις τὰς καρδίας τῶν νεαρῶν οὐγγρίδων... Πυκνὴ ἡ κόμη κατέπιπτεν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ὅλος ὁ κεφαλόκοσμος ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο πτερὰ στρουθοκαμήλου, αἱ ἄκραι τῶν ὁποίων ἐθώπευον τὰ χιονόλευκα μέτωπα.

Αἱ ἡλικιωμέναι κυρίαι ἐφόρουν βραχεῖς ἐπενδύτας κεκοσμημένους διὰ διφθερῶν καὶ τριχάπτων χρυσῶν. Μεθ' ὅλον τὸ βάρος καὶ τὴν θερμότητα τῶν ἐπενδυτῶν αὐτῶν, αἱ κυρίαι δὲν τοὺς ἀπέβαλλον οὔτε εἰς τὴν τράπεζαν.

Τὰ ἀνοικτὰ χρώματα, λευκόν, θαλασσινόν, κίτρινον, ἥρμοζον εἰς τὰς νεωτέρας. Αἱ χῆραι ἐφόρουν πορφυρᾶ καὶ βαθυπράσινα, μόναι δὲ αἱ πυργοδέσποιναι ὁλόμαυρα.

Ὅλαι εἶχον ζώνας ἐκ μαργαριτῶν.

Μεγαλοπρεπέστατα ἐνδύματα ἐφόρουν ἐπίσης καὶ οἱ ἄνδρες. Τρεῖς σειρὰς κομβίων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν· οἱ πλουσιώτεροι μάλιστα εἶχον καὶ πολυτίμους λίθους καὶ ἐξαίσια χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ κεντήματα ἐπὶ ὑφάσματος μεταξίνου.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ προσκεκλημένοι ἔφερον μαζί των ἀπὸ ἓν κοχλιάριον καὶ ἀπὸ ἓν περόνιον, μερικοὶ μάλιστα εἶχον ἀνηρτημένον εἰς τὸ πλευρόν των ἓν μελανοδοχεῖον. Ἀλλὰ τὰ πάντα ὑπερέβαλλεν ὁ πλοῦτος τῶν στολῶν· χρυσὸς καὶ ἄργυρος οὔτε κἂν παρετηροῦντο, τόσον κοινά, καθημερινὰ πράγματα ἦσαν!

Ἡ νὺξ ἔδωσε πέρας εἰς τὸ συμπόσιον.

Ποῖος θὰ ἦτο ἱκανὸς νἀπαριθμήσῃ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἐκλεκτοὺς οἴνους, ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐξαίσια φαγητά; Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τοὺς σημερινούς μας μαγείρους τὰ ποικίλα ἐδέσματα, τὰ ὁποῖα παρετέθησαν τὸ ἓν κατόπι τοῦ ἄλλου, ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐκείνης; Ὤ, βεβαιότατα κανεὶς μάγειρος σήμερον δὲν θὰ ἤξευρε νὰ μᾶς παρασκευάσῃ τὰ σπάνια ἐκεῖνα ῥοφήματα καὶ τὰ εὐγευστότατα κοκκινιστά... καὶ τίς οἶδεν ἂν θὰ τὰ εὑρίσκαμεν πλέον τοῦ γούστου μας;...

Τότε ἀκόμη χαρτιὰ καὶ πίπαι δὲν εἶχον ἐπινοηθῇ. Σύμβολα τῆς ἀνίας, ἀντικαθιστῶσι πᾶσαν ἄλλην διασκέδασιν παρὰ τῷ κομψῷ τῶν ἡμερῶν μας κόσμῳ. Ὅταν σήμερον γεμίσουν μίαν κάμαραν ἀπὸ καπνόν, εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ μὴ διακρίνῃ τις πλέον τὸν γείτονά του, ὅταν περάσουν ὅλην τὴν νύκτα χαρτοπαικτοῦντες, τότε ἔχουν τὴν πεποίθησιν ὅτι διεσκέδασαν ὡς βασιλεῖς... φθάνει πάντοτε νὰ μὴ ἐβασάνισαν κατ' οὐδένα τρόπον τὸ πνεῦμά των...

Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ἄνθρωποι, ἂν ἤθελαν νὰ διασκεδάσουν, ἔπρεπε νὰ ἔχουν καρδίαν εἰς τὸ στῆθος καὶ πνεῦμα εἰς τὴν κεφαλήν....

[1] Ἴδε σελ. 53.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακόττες, σοννέτα ὑπὸ *Ι. Γρυπάρη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Λόγια τῆς πλώρης: Κακοσημαδιά, διήγημα ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα*.
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μετάφρ. *Ν. Ἐπ.*
Ἀθηναϊκοὶ περίπατοι: Ἡ λεωφόρος Πανεπιστημίου, ὑπὸ *Γ. Βώκου*.
Ξανθοῦλα, ποίημα ὑπὸ *Δ. Ι. Μάργαρη*.
Τάζα-μπὲ-Τάζα, ἰντικὸ τραγοῦδι, ὑπὸ *Ἀλεξ. Πάλλη*.
Ποιητικαὶ ἀπαρχαί.
Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις. — Ἡ Ἀλληλογραφία μας. — Χρονικά.
Μετὰ τὸν χορον.—Τὰ Μεθεόρτια τῆς Ἀποκρηᾶς (εἰκόνες).

Εἰς τὸ προσεχές: Ἀνὰ τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας (μετ' εἰκόνων), ὑπὸ Δ. Φ. — Σκέψεις ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ὑπὸ Στ. Δ. Σταματιάδου.— Ἡ ἀθυμία τοῦ Διαβόλου, ποίημα τοῦ Λεκόντ Δελίλ, κατὰ μετάφρασιν Ἀργύρη Ἐφταλιώτη.—Σὲ μιὰν Ἑβραία, σοννέτο ὑπὸ Στ. Μαρτζώκη κτλ. κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

Τὰ Μεθεόρτια τῆς Ἀποκρηᾶς

Σήμερον ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ κανεὶς ἓν βαλάντιον καὶ μίαν σιγαροθήκην γεμάτα.

Ὅταν ἄλλοτε ἔλεγαν «Ἔλα νὰ παίξωμεν» τοῦτο ἐσήμαινε: νάστειευθῶμεν, νὰ φιλονεικήσωμεν, νὰ χαριτολογήσωμεν, καὶ καμμίαν φορὰν νὰ φιληθῶμεν· ἀλλὰ τοῦτο σήμερον σημαίνει ἁπλούστατα «Ἔλα νὰ κλέψῃ ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου ὅσα χρήματα περισσότερα εἰμπορέσῃ!»

(Ἕπεται συνέχεια)

Η ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Γεμάτη φῶς, εὐρύστερνος καὶ γιγαντιαία, κάτασπρη καὶ καμαρωμένη, τοῦ λούσου μᾶλλον ἢ τῆς μεγάλης κινήσεως, περικλείουσα εἰς τὰς λευκάς της ἀγκάλας τὰ ἐξοχώτερα τῶν νεωτέρων μνημείων, ἁπλώνεται ἡ Λεωφόρος Πανεπιστημίου.

Ρυθμὸν ἑνιαῖον καὶ προοπτικὴν δὲν ἔχει. Ἀνισοϋψεῖς προβάλλουν αἱ οἰκίαι της, ξεφεύγουν εἰς ἀκανόνιστον γραμμήν, πότε κλίνουν μὲ τὴν χάριν τοῦ μικροσκοπικοῦ, πότε ἀνατείνονται μὲ τὴν ἔπαρσιν τοῦ κολοσσαίου. Ἀλλ' ἔχει διὰ τοῦτο ἴδιον κασὲ κι' ἐκεῖ ὅπου ἀρχίζει ὡς δρόμος ἐν κανονικῇ ἀνελίξει τῶν σπιτιῶν του, ὅπως ὅλοι οἱ δρόμοι, περὶ τὰ μέσα ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ της εὐρύνεται, ὡμορφαίνει, μεγαλοπρεπὴς ἀνακύπτει μὲ τὴν τριάδα τῶν θαυμασίων μνημείων της. Ἐντεῦθεν ἐν τῷ περατοῦσθαι βαρειά, χιονάτη καὶ συμμετρικὴ μὲ τῆς καμπυλωταῖς καὶ μαρμαροπελεκημέναις σκάλαις της, προβάλλει ἡ βαλλιάνειος Βιβλιοθήκη, δίπλα της, πίσω ἀπ' τὸ καταπράσινον καὶ θαλερώτατον κηπάριόν του ξανοίγει μόλις τὸ Πανεπιστήμιον, χαριτωμένον καὶ κομψόν, μὲ τὸ ἁβρόν του ὑποκίτρινον χρῶμα, μὲ τὴν κατάχρυσον καὶ ροδίζουσαν ἀνταύγειαν τῶν προπυλαίων του καὶ περαιτέρω ὑπὸ τὸ καταπράσινον τοῦ κηπαρίου της πλαίσιον λευκή, λευκοτάτη, στιλπνὴ καὶ περίχρυσος, ἠρέμα ἀνελισσομένη εἰς τὰς τρεῖς πλευράς της, μὲ τὰς δύο στήλας της τὰς ἀγαλματοφόρους, τὴν Ἀθηνᾶν φέρουσαν τὴν ἀσπίδα τὴν κατάχρυσον, προτείνουσαν τὸ δόρυ τὸ αἰχμηρόν, τὸν Ἀπόλλωνα ἀναίδην ἐπιδεικνύοντα τὰ γυμνά του μέλη, κάτω καὶ ἔμπροσθεν μὲ τὰ ἀγάλματα τῶν δύο φιλοσόφων, χονδροκομμένων χαμαλοειδῶς ὑπὸ τὸ ἄξεστον καὶ τραχὺ πελέκημα τοῦ γλύπτου, ἐγείρεται ἡ Ἀκαδημία.

Ἔπειτα πάλιν συστέλλεται περὶ αὐτὴν ἡ λεωφόρος, φεύγει πρὸς τὰ πρόσω ἐν εὐθυγραμμίᾳ, ποικιλωτέρα νῦν εἰς χρώματα, πλουσία πάντοτε εἰς περικαλλῆ οἰκοδομήματα μὲ τὸν ναὸν τῶν Δυτικῶν, μὲ τὸ μέγαρον Σλῆμαν, ὅπου ἐπὶ τῆς στέγης ἄλλη γύμνια μαρμαρωμένων θεῶν προκλητικώτατα, ἀλλὰ καὶ φυσικώτατα ἐπιδεικνύεται καὶ πέραν τερματίζεται μὲ τὴν κατάλευκον καὶ πελωρίαν ὄψιν τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐν ἀπόπτῳ περικλείεται μὲ τὴν κυανῆν, ἡλίου ἀνατέλλοντος, ἡλίου μεσουρανοῦντος, μὲ τὴν μενεξεδένιαν, ἀλλὰ καὶ ροδίζουσαν, ἀλλὰ καὶ ὑπόξανθον, ἀλλὰ καὶ ὑπόχρυσον, ἡλίου δύοντος, ράχιν τοῦ γέρω-Ὑμηττοῦ.

Συνήθως εἶνε ἥσυχος, σὰν ναρκωμένη, σὰν μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ἀπαστράπτουσαν διαύγειαν καὶ τὴν μαρμαίρουσαν αἴγλην τοῦ φωτὸς ποῦ τὴν περιβάλλει σκορπιζομένου, θωπευτικώτατα καὶ ἀπαλώτατα ἀπὸ τὰ κυανᾶ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ. Λιγοστοὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω της, μονήρεις περιπατηταί, ἢ ἄλλοι διαβάται ἀσκόπως βαδίζοντες· εὐάριθμα εἶνε τ' ἁμάξια ποῦ τὴν παρενοχλοῦν μὲ τὴν θορυβώδη διέλασίν των. Κλειστὰ φαίνονται τὰ παράθυρα τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκιῶν της, σιωπηλαὶ αἱ προσόψεις των. Καθ' ὥρας μόνον βαναύσως ἐξορμᾷ ἀνάμεσά της βραδυσυρόμενος, κροτῶν καὶ ξεφυσῶν ὁ τροχιόδρομος καὶ τὴν συνταράσσει καὶ τὴν ἐκνευρίζει καὶ τὴν ἀμαυρόνει μὲ τοὺς καπνοὺς καὶ τῆς μουντζούραις του. Καθ' ὥρας πάλιν πολυθόρυβος καὶ εὔθυμος τὴν κατακτᾷ ἀνάμεσα εἰς τὴν σφύζουσαν καρδίαν της, γοργὰ τὴν διασχίζει, κατὰ πυκνὰς ὁμάδας χύνετ' ἐπ' αὐτῆς ἡ πανεπιστημιακὴ νεολαία.

Ἀλλὰ συνήθως εἶνε ἤρεμος, ὡς ὑπὸ νάρκην. Τότε ἀραιοὶ τὴν παρέρχονται οἱ διαβάται, καθ' ὁμίλους βαίνοντες θαυμάζουν τὰ κάλλη της οἱ ἐπαρχιῶται καὶ οἱ ξένοι, ἱστάμενοι πρὸ τῶν τριῶν μνημείων, ἥσυχα τὴν γλεντοῦν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τῆς βιτρίναις τοῦ Πετρίτση οἱ τακτικοὶ θαμῶνες τοῦ ζαχαροπλαστείου τούτου, χωρὶς νὰ τὴν προσέχουν, ἀδιάφοροι πλέον ἐκ τῆς στενῆς μαζῆ της γνωριμίας τῆς στρέφουν τὰ νῶτα χωσμένοι μέσα εἰς τὸ θολωμένον ἀπὸ τοὺς καπνοὺς καφενεῖον τῆς *Ἀνατολῆς* οἱ κωνσταντινοπολῖτες καὶ μικρασιᾶται φοιτηταί, ποῦ ροφοῦν τὸν καφέ των καὶ παίζουν τὴν πρέφαν των καὶ τὸ τάβλι των ἢ ξαπλώνονται ἀμέριμνοι ἢ διαβάζουν τῆς ἐφημερίδες των.

Τὴν νύκτα ἔτι μᾶλλον εἶνε ὡραιότερα νὰ τὴν διέρχεσαι ὡς τὸν τερπνότερον, τὸν πλέον μονήρη περίπατον. Ἐνωρὶς τώρα παύει νὰ τὴν δονῇ καὶ τὴν ταράσσῃ τοῦ τρὰμ ἡ θορυβώδης διέλευσις, ποῦ καὶ ποῦ νὰ τὴν πατήσῃ ἀνθρώπινον ποδάρι, μελαγχολικὰ τὰ φανάρια της ἐπιχέουν τὴν ἀμυδρὰν λάμψιν των ἐπὶ τῶν μαρμαροστρώτων πεζοδρομίων, εἰς τὴν μεγάλην της ἔκτασιν, μιὰ πλατειὰ χρυσῆ λωρὶς φωτὸς σπινθηροβολεῖ εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου, ἕνας ἥλιος ἠλεκτρικὸς ἐπάνω στοῦ Πετρίτση σκορπίζει τὴν ἀργυρᾶν, τὴν ἐκτυφλωτικὴν ἀκτινοβολίαν του, κάτω εἰς τὰ Χαυτεῖα καὶ πρὸς τὴν Ὁμόνοιαν μύρια καὶ πολύχρωμα φῶτα σελαγίζουν, καὶ ἐν τῇ συγχύσει τῆς ἐντόνου λάμψεως καὶ τῶν ἀμφιβόλων σκιῶν, στιλπνὸς ἐπιφαίνεται, χιονώδης λευκάζει τοῦ πεντελησίου μαρμάρου της ὁ πλοῦτος. Καὶ κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν τῆς σιγῆς καὶ τῆς μονώσεως, ὡς εἰς τὸ θελκτικώτερον ὄνειρον ἀπείρου γαλήνης, ἐνῷ ἄνωθεν ἀστροφώτιστος τὴν σκεπάζει ὁ οὐρανός, ἐνῷ ἐκ τῶν πλαγίων φρουρὸς ἀκοίμητος τὴν ἐπιβλέπει ὁ Λυκαβηττός, ἐνῷ μὲ τὸν ἀπομεμακρυσμένον θόρυβόν της τὴν νανουρίζει ἡ ἄγρυπνος ἀκόμη πόλις, εἶνε ἀπόλαυσις μοναδικὴ νὰ βαίνῃς ἐπ' αὐτῆς, νὰ θαυμάζῃς τὴν εὐμορφιά της, τὰ κάλλη της τὰ γυμνὰ καὶ ὑπερθαύμαστα, ν' ἀνοίγῃς τὴν ψυχήν σου εἰς τὸ ἁβρότερον ὀνειροπόλημα ἀδιαταράκτου ποιητικῆς μονώσεως καὶ γαλήνης.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΒΩΚΟΣ

ΞΑΝΘΟΥΛΑ

Ἄστρο φαίνεσαι ξανθοῦλα
Σὲ βραδιὰ καλοκαιρνή,
Ἐλαφρὴ χρυσαλλιδοῦλα
Ποῦ τὰ ρόδα ἀργοκινεῖ.

Νειὸ μικρὸ περιστεράκι
Ποῦ ἔχει ὁλόλευκα φτερά,
Ἄσπρο ὁλόμοσχο κρινάκι
Μέσ' 'ς τῆς λίμνης τὰ νερά.

Νύφη ἀρχαία μαρμαρένια
Μὲ τὴν κόμη ὅλη χρυσή
Ποῦ ἀπὸ μάτια διαμαντένια
Χύνει λάμψη περισσή.

Ἄλλου κόσμου εἶσαι, ξανθή μου,
Ὄνειρο πολὺ γλυκό,
«Θἄδινα καὶ τὴ ζωή μου
Γιὰ ἕνα τέτοιο ἰδανικό».

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΤΑΖΑ-ΜΠΕ-ΤΑΖΑ

(ἰντικὸ τραγοῦδι)

Ἔρχεται πάντα ἡ ἄνοιξη κι ἀνθοῦνε τὰ λουλούδια,
ξαναγρικιοῦνται τ' ἀηδονιοῦ τὰ χαρωπὰ τραγούδια.
Σὰν πάντα τὰ πάντα,
ξανὰ καὶ ξανά,
μὰ ἡ νιότη σὰ φύγει
ξανὰ δὲ γυρνᾷ.

Κι' ἃ συγνεφοσκεπάζουνται τ' ἀστέρια, τὸ φεγγάρι,
πάντα τῆς λάμψης τους ξανὰ θὰ χύσουνε τὴ χάρη.
Τὰ πάντα σὰν πάντα,
ξανὰ καὶ ξανά,
μονάχα μου ἡ νιότη
ποτὲς δὲ γυρνᾷ.

Χτυποῦσε πρὶν τὴ θάλασσα βοριᾶς κι' ἀνεμοζάλη,
μὰ πάλε κῦμα κι' ἀμμουδιὰ ρωτιῶνται ἀγάλι ἀγάλι.
Ἄχ πάλε καὶ πάλε,
τὰ πάντα ξανά,
μὰ ἡ νιότη σὰ φύγει
γιὰ πάντα περνᾷ.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΠΟΙΗΤΙΚΑΙ ΑΠΑΡΧΑΙ

Ἐκ τῶν καθημερινῶς ἀποστελλομένων πρὸς ἡμᾶς στίχων, δημοσιεύομεν σήμερον, κατὰ τὸ καθιερωθὲν ὑπὸ τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας* σύστημα, ὅσους μαρτυροῦν εὐοίωνον ὁπωσδήποτε ἀπαρχὴν ποιητικῆς ἐργασίας, πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν νέων ποιητῶν. Ἀντὶ ἄλλου προοιμίου δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς, διὰ τῆς ὁποίας εἷς ἐξ αὐτῶν συνώδευσε τὸ ποίημά του:

Σιμπριχὶτ τῇ 2 Φεβρουαρίου 1895.

Ἀξιότιμε κύριε Γ. Ξενόπουλε,

Ἴσως δὲ θὰ πῶ κανένα ψέμμα, ἂν πῶ, πῶς τὴ ζωὴ σήμερα στὴ φιλολογία μας τὴ δίνει ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία». Καὶ θαρρῶ πῶς λέγω ἀλήθεια, ἐκτὸς ποῦ ὁ ἀνθὸς τῶν φιλολόγων μας σ' αὐτὴ δημοσιεύει τὰ ἔργα του, ἀλλὰ καὶ γιατὶ βλέπω στὴν ἀλληλογραφία σας παρὰ πολλοὺς νὰ γυρεύουν νὰ δημοσιεύσουν στὸ περιοδικό σας τὰ πρῶτα τους ἔργα.

Λαμπρὸ καὶ ὠφέλιμο σπρώξιμο ἔδωκε στὴν ἑλληνικὴ νεότητα ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία»· καὶ ἔτσι δὰ μοῦ φαίνεται, πῶς κρυφά, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ κανένας, μεταξὺ τῶν νέων μας γεννήθηκε μιὰ ἅμιλλα εὐγενική, ποῦ ἔχει γιὰ βραβεῖο μιὰ θέση στὸ περιοδικό σας. Καὶ δὲ χρειάζεται, θαρρῶ, καὶ πολλὴ συλλοὴ νὰ νοιώσῃ κανένας τ' ἀποτελέσματα τέτοιου διαγωνισμοῦ.

Μὲ τοὺς ἄλλους λοιπὸν ποῦ θεωροῦν αὐτὸ τιμή τους (καὶ εἶνε κηόλας ὄχι μικρὴ) συγχωρέστε με νὰ μετρήσω καὶ τὸν ἑαυτό μου.

Ὅλως ὑμέτερος

Κ. Ι. Α.

Η ΒΟΥΒΗ

Μάννα καὶ κόρη βράδυ γυρίζουν
ἀπὸ τὸ λόγγο·
Ἀπ' τὸν ἀγέρα τὰ δέντρα τρίζουν
μ' ἄγριο βόγγο.

Στὴν κόρ' ἡ μάννα σκύφτει καὶ λέει·
Γοργὰ ἂς διαβοῦμε,
Τὴν κουκουβάγια ἄκουε ποῦ κλαίει,
Πᾶμε κι' ἀργοῦμε.

Εἶνε τὸ ρέμμα τὸ στοιχειωμένο
Μιλιά, μὴν πάθῃς,
Μιλιά... Τὸ στόμα κράτα κλεισμένο
γιατί ἐχάθης.

Περνᾶν κι' ἀκοῦνε χίλια τραγούδια
ἀπ' τὸ ποτάμι.
Νεράϊδας ποὖχε στολὴ λουλούδια
'γίνονταν γάμοι.

Ἀπ' τὸ φεγγάρι ἡ λάμψη ἐχύθη
καὶ σβυοῦν τ' ἀστέρια.
Ἄσπρα Νεράϊδων λάμψανε στήθη
πόδια καὶ χέρια.

— Ὁ νηὸς ποῦ 'ξέρεις, κόρη μου, πάει.
Δὲ θὰ σὲ πάρῃ.
Νεράϊδα λέει. Μέν' ἀγαπάει,
τὸ παληκάρι.

Ξεχνά' ἡ κόρη καὶ τὶς Νεράϊδες
μπαιζογελάει·
Μὰ τὴ βουβαίνουν ἔτσ' οἱ κυράδες
καὶ δὲ μιλάει.

Χρ. Ν. Βαρλέντης

ΝΕΚΡΗ ΟΛΟΛΕΥΚΗ

Εἶχες λευκὸ λευκὸ τὸ πρόσωπό σου
Καὶ τὸ στεφάνι σου λευκό,
Κι' ἀπὸ τ' ἀνθοσπαρμένο φέρετρό σου
Ὡσὰν ἀφρὸς ξεχείλιζε
Τὸ φόρεμα τὸ νεκρικό.

Κ' ἐπάνω ἀπὸ τ' ἀπάρθενο κορμί σου
Ὡσὰν λευκὴ φεγγοβολιά,
Ἀθώρητη ἐφτερούγιαζε ἡ ψυχή σου
Καὶ τῆς Ἐδὲμ μᾶς ἔδειχνε
Τὴν κρινοστόλιστη ἀγκαλιά.

Ἄνθιμος Λευκάτας

Η ΨΥΧΗ

Μὲ λάμψη θείαν ἄσβεστη
'ς τὸ πρόσωπο χυμένη,
μὲ παιδικὸ χαμόγελο
μ' ἀγγελικὴ χαρά,
τὴν ὄψη της τὴν ἔμμορφη
σὲ βράχο ἀκουμπισμένη
σκύβει νὰ 'δῇ 'ς τοῦ ποταμιοῦ
τὰ κάτασπρα νερά.

Κάτ' ἀπ' τὸν βράχο ἥσυχο
τὸ ποταμάκι τρέχει
τοῦ χρόνου, μ' ἕν' ἀθόρυβο
γλυκὸ μουρμουριτό·
καὶ γοργοπαίζει ρέοντας
καὶ γύρω-γύρω βρέχει
ἕνα λουλοῦδι ποὔμεινε
μέσ' 'ς τὸ νερὸ σκυφτό.

Καὶ — ποταμὸς ἀκράτητος —
ὁ χρόνος σὰν διαβαίνῃ
καὶ τῆς ζωῆς τὸ λούλουδο
ἁρπάζῃ μὲ ὁρμή,
Αὐτὴ 'ς τῆς ἀθωότητος
τὸν βράχο ἀκουμπισμένη
ἀθῶα καθρεφτίζεται,
ἀθῶα καὶ ἁγνή.

Ι. Θ. Δημητρόπουλος

ΔΥΟ ΑΣΤΡΑ

Κύτταζα ἀστέρι ὁλόφωτο ποῦ ἀπ' τοὐρανοῦ τὴ σφαῖρα
Τὴ λάμψη του τὴ μυστικὴ σκορποῦσε 'στὸν αἰθέρα,
Μὰ ἔξαφνα μαῦρο σύννεφο τἀγκάλιασε καὶ 'χάθη
Μαζί του μέσα 'σ τοὐρανοῦ τἀστροσπαρμένα βάθη..

Καὶ στὴν καρδιά μου ὡσὰν αὐτὸ ἓν ἄστρο κατοικοῦσε
Καὶ κάθε μου κρυφὸ παλμὸ μὲ ἀκτῖδά του φιλοῦσε,
Μὰ ὁ Χάρος, μαῦρο σύννεφο, ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὰ βάθη
Μοῦ τ' ἅρπαξε ἄχ! καὶ 'σ τοὐρανοῦ τὰ τρίσβαθα ἐχάθη!...

Ν. Γεννηματᾶς

Η ΚΟΡΗ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ

Δημητρίῳ Βικέλᾳ

Κι' ὄνειρο ἂν δὲν ἦταν γλυκό, μὰ ἦταν πικρὴ ἀλήθεια
'Στοῦ κόσμου μέσα τὤνειρο ποῦ γλύκαινε τὰ στήθεια...
Μιὰ μέρα, μόνο μιὰ φορὰ τὴν εἶδα. Ὦιμὲ τί κρῖμα!
Τὴν ἄλλη τὴν ἐβάλανε μέσ' 'στἄχαρο τὸ μνῆμα.

Μιανῆς ἡμέρας δειλινὸ τὴν εἶδα 'σ τἀκρογιάλι
Πάνου σὲ βράχο ἀκουμπιστὴ καὶ μὲ γυρτὸ κεφάλι,
Τὴ θάλασσα ἔβλεπε μακρυὰ ποῦ ἄγρια ἀφροκοποῦσε
Καὶ μανιωμένη 'στὴν ἀκτὴν ἐχτύπαγε καὶ σποῦσε.

Γυρτὴ κατὰ 'στὴ δύση της τοῦ Ἥλιου ἡ λαμπάδα
Σκόρπαε χρυσάφι ἀμάλαγο μέσ' 'στὴν ὑγρὴ κοιλάδα,
Χρυσάφι ποῦ παράβγαινε μὲ τὰ χρυσᾶ μαλλιά της,
Χυμένο ἐκεῖνο 'στὸν ἀφρό, κι' αὐτὰ 'στὴν ἀγκαλιά της.

Τὰ γαλανὰ τὰ μάτια της 'στὴ θάλασσα ριγμένα
Τὴ θάλασσα καθρέφτιζαν κι' αὐτὰ τρικυμισμένα,
Καὶ τοῦ πελάγου ὁ ἀφρὸς εἶχε τὴν κόρην ἔννοια
Καὶ τὴν περίζωνε ἀπαλὰ μ' ὁμίχλην ἀσημένια.

Μήπως κι' ὁ Ἥλιος ζήλευε δική του νὰ τὴν κάνῃ
— Ὁ Ἥλιος ποῦ οἱ ἀχτῖνές του τῆς κένταγαν στεφάνι
Μ' ὅλα τὰ μάγια τοὐρανοῦ, μπρὸς 'στὸ θνητό μου βλέμμα.
Στεφάνι μυριοχρώματο, τῆς ἴριδος τὸ στέμμα.

Τὴν ἔβλεπα κι' ἐλόγιαζα ποῦ ἡ χαρωπὴ παρθένα
Ἦταν ἡ Κόρη τ' Οὐρανοῦ ποῦ εἶχεν ἀφημένα
Τὸ Θρόνο τοῦ πατέρα της καὶ τὴ γαλάζια Ἀγκάλη,
Καὶ 'στοῦ Αἰθέρα ἐκάθονταν ψηλὰ τὸ περιγιάλι.

Πάνου σὲ βράχο ἀκουμπιστὴ καὶ μὲ γυρτὸ κεφάλι
Τὰ πλοῖα τοῦ Κόσμου ἀγνάντευεν ὅπου μὲ βία μεγάλη,
Χωρὶς ποτὲ νὰ ξωριαστοῦν, σχίζουν τὰ οὐράνια πλάτη,
Γιατί ἔχουν φάρους ἄγρυπνους τὰ φωτερά της μάτια.

...Μιὰ μέρα, μόνο μιὰ φορὰ τὴν εἶδα. Ὦιμὲ τί κρῖμα!
Τὴν ἄλλη τὴν ἐβάλανε μέσ' 'στἄχαρο τὸ μνῆμα...
Κι' ὄνειρο ἂν δὲν ἦταν γλυκό, μὰ ἦταν πικρὴ ἀλήθεια
Μέσα 'στοῦ κόσμου τὤνειρο ποῦ γλύκαινε τὰ στήθεια.

Μ. Ι. Μαμμακίδης

Η ΛΙΜΝΗ

Τὴν ὤμορφη τὴ λίμνη μου θυμᾶμαι
'ποῦ γνώρισα στὰ Γιάννενα παιδὶ
καὶ 'ς τ' ὄνειρο τὴ βλέπω σὰν κοιμᾶμαι
καὶ κείνηνε ἡ καρδιά μου τραγουδεῖ.

Νεράϊδες ὅπου πλέκουνε στεφάνια
'στὲς καλαμιὲς κρυμένες τὴν ἡμέρα
σὰν ἔβγουνε τ' ἀστέρια 'ς τὰ οὐράνια
'στὸ ἀκρογιάλι παίζουν ἐκεῖ πέρα.

'Στὸ ἀκρογιάλι, 'ποῦ κυλᾷ τὸ κῦμα
'στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη ἀσημωμένο
κι' ἀναστενάζει ἀδιάκοπα σὰ μνῆμα
ὁποῦ βαστάει νεκρὸν ἀναστημένο!

Στανίσλαος Σ. Μινέϊκος

Σ' ΕΝΑ ΣΥΓΝΕΦΟ

Μπροστὰ μπροστὰ ἀδιάκοπα σὲ σπρώχνει
ἡ δυνατὴ ἀνάσα τῆς νοτιᾶς,
ἀπὸ βραδὶς μὲ δύναμη σὲ διώχνει
στὰ πέλαγα σκοταδερῆς νυχτιᾶς.

Κ' ἔτσι γυρίζεις, σύγνεφο, ὁλοένα
ὅσο βροχὴ νὰ γένῃς μιὰν ἡμέρα,
πιοτὸ ζωῆς σὲ χόρτα μαραμένα
ἢ νὰ χαθῇς στῆς ἀμμουδιᾶς τὴν ξέρα.

Σὲ συμπονῶ γιατὶ βλέπω σὲ σένα
ὁλάκερή μου τὴ ζωή,
ποῦ τρέχω γλίγωρα λαχανιασμένα,
ἕως τὴν ὕστερη πνοή.

Κι' ἂν σένα γιὰ πιοτὸ ἡ γῆ σὲ πάρῃ,
ἐμᾶς μᾶς πέρνει γιὰ θροφὴ
καὶ σμίγουμε κ' οἱ δυὸ σ' ἕνα χορτάρι,
ἀγαπημένοι ἀδελφοί!

Κώστας Ι. Ἀδαμόπουλος

ΜΝΗΜΑ

Τὰ μαῦρα μαλλιά σου φαντάζομαι κῦμα,
Σὲ βράχο τ' ἀφράτο σου στῆθος ποῦ σπάνει·
Ἄχ, νἄμουν ὁ ναύτης τὸ δρόμο ποῦ χάνει
Κ' ἐκεῖ βρίσκει μνῆμα.

Γ. Ι. Καρβωνίδης

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 4 Ἰανουαρίου 1895. — Ὁ κ. Σπυρ. Λάμπρος ἐξηγεῖ τὰ τῆς τοπογραφίας τῶν ἀρχαίων Φερῶν κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ρήγα τὸ 1797 δημοσιευθέντα χάρτην τοῦ Βελεστίνου καὶ τὰς ἰδίας ἐπὶ τόπου γενομένας νεωστὶ παρατηρήσεις. Ἡ ἀρχαία πόλις ἔκειτο περὶ τὴν κρήνην Ὑπέρειαν (θεοφιλέστατον νᾶμα παρὰ Σοφοκλεῖ) καὶ σήμερον ἔτι σχηματίζουσαν λίμνην ἀβαθῆ 40 μ. μήκους καὶ πλάτους, μᾶλλον δὲ ἐξετείνετο πρὸς τὴν τουρκικὴν συνοικίαν. Ἡ χριστιανικὴ συνοικία, ἠρημωμένη πρὸ ἐτῶν παρέχει πρόχειρον πεδίον πρὸς ἐρεύνας ἀρχαιολογικὰς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χάρτου τοῦ Ρήγα. Σημαντικὸν εἶνε τὸ στάδιον ὅπερ ἔτι ἀναγνωρίζεται. Τὰ παρὰ τῷ Ρήγᾳ ὀνομαζόμενα «σπήτια τῶν βασιλέων» εἶνε τείχη 80 μ. μήκους, εἰς ὕψος 2 — 3 μ. σωζόμενα. Τὰ ὀχυρώματα τῆς πόλεως ἐστρέφοντο πρὸς τὰς ἀντιπάλους τῶν Φεραίων τυράννων πόλεις, τὴν Λάρισαν καὶ Κρανῶνα, ἔμπροσθεν δὲ αὐτῶν ἡ κοίτη τοῦ χειμάρρου ἀπετέλει τάφρον τρόπον τινά. — Ὁ κ. Δαίρπφελδ ὁμιλεῖ περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις καὶ ἐγγὺς περὶ αὐτὰς δήμων. Εἶνε γνωστὸν ἤδη ὅτι εἰς τὰς 10 φυλὰς ἀνήκοντες ἔκειντο ἐν τῷ ἄστει καὶ περὶ αὐτὸ κατὰ τὴν ἑξῆς σειρὰν οἱ ἑπόμενοι δῆμοι: ἡ Ἀγρυλὴ ΜΑ πέραν τοῦ Ἰλισοῦ, ἀνήκων εἰς τὴν 1ην ἤτοι Ἐρεχθηίδα φυλήν· εἶτα ἡ Διόμεια, ἀνήκων εἰς τὴν 2αν ἤτοι Αἰγηίδα φυλήν· εἶτα ὁ τῶν Κυδαθηναιέων δῆμος παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν, ἀνήκων εἰς τὴν 3ην φυλήν, τὴν Πανδιονίδα· εἶτα οἱ Σκαμβωνίδαι, ὅπου κατῴκουν πολλοὶ μέτοικοι, ἀνήκων εἰς τὴν 4ην φυλήν, τὴν Λεοντίδα· εἶτα ὁ Κεραμεικός, ἀνήκων εἰς τὴν 5ην φυλήν, τὴν Ἀκαμαντίδα· εἶτα οἱ Βουτάδαι, παρὰ τὴν ἱερὰν ὁδόν, ἀνήκων εἰς τὴν 6ην φυλήν, τὴν Οἰνηίδα· εἶτα ἡ Μελίτη (ἐπὶ τῆς

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

Ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» προκηρύσσει διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν διηγήματος ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους:

Α' Ὁ διαγωνισμὸς θὰ εἶνε **διαρκής**· τουτέστι μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἑνὸς θὰ προκηρύσσεται ἀμέσως ἄλλος, οὕτως ὥστε θὰ ἔχωμεν τέσσαρα ἢ πέντε διηγήματα κατ' ἔτος βραβευμένα.

Β' Τὸ διήγημα **πρέπει νὰ εἶνε ἑλληνικῆς ὑποθέσεως καὶ νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰς δύο στήλας** τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας». Ἀλλὰ δὲν ὁρίζεται οὔτε ἡ φύσις του, οὔτε ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἶνε γραμμένον. Ὁ συγγραφεὺς εἶνε ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃ θέμα ἀστεῖον ἢ συγκινητικὸν καὶ νά το γράψῃ εἰς τὴν δημοτικὴν ἢ εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

Γ' Τὰ χειρόγραφα, εἴτε ἀποκλειόμενα, εἴτε συμπεριλαμβανόμενα εἰς τὸν διαγωνισμόν, δὲν ἐπιστρέφονται **κατ' οὐδένα τρόπον**.

Δ' Ἡ προθεσμία πρὸς ὑποβολὴν χειρογράφων διὰ τὸν πρῶτον διαγωνισμὸν λήγει τῇ 15 Μαρτίου 1895.

Ε' Τὰ χειρόγραφα θὰ κρίνῃ τριμελὴς ἀγωνόδικος ἐπιτροπεία, ὁρισθησομένη μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας ἐκ τῶν γνωστοτέρων παρ' ἡμῖν κριτικῶν· ἡ δὲ κρίσις θὰ δημοσιευθῇ ἐντὸς τοῦ Ἀπριλίου.

Ϛ' Οἱοσδήποτε τῶν συνδρομητῶν ἢ ἀναγνωστῶν θέλει νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν διαγωνισμόν, ὀφείλει νὰ συνοδεύσῃ τὸ χειρόγραφον μὲ τ' ὄνομά του (ἢ τὸ ψευδώνυμον) ἐντὸς μικροῦ ἐσφραγισμένου φακέλλου φέροντος ἔξωθεν τὸν τίτλον τοῦ διηγήματος καὶ μὲ **δύο (2)** δραχμὰς (ἢ **2 φρ. χρ.** ἂν μένῃ εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν) διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ διαγωνισμοῦ. Καὶ ὅλα μαζὶ πρέπει νὰ στέλλωνται διὰ μιᾶς ἐπιστολῆς **συστημένης** πρὸς τὸν κ. Γρηγόριον Ξενόπουλον εἰς Ἀθήνας, ἐπὶ τοῦ φακέλλου τῆς ὁποίας νἀναγράφωνται αἱ λέξεις «Διαγωνισμὸς Διηγήματος». Χειρόγραφα μὴ συνοδευόμενα καὶ μὴ ἀποστελλόμενα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον **ἀποκλείονται**

Ζ' Ὁ συγγραφεὺς τοῦ καλλίστου διηγήματος θὰ λάβῃ ὡς βραβεῖον **εἴκοσι πέντε (25)** δραχμὰς ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» καὶ τὰ $^2/_3$ τῶν ἐκ τοῦ Διαγωνισμοῦ εἰσπράξεων. Ὁ δεύτερος, εἰς τὸν ὁποῖον θἀπονεμηθῇ ὁ πρῶτος ἔπαινος, θὰ λάβῃ **δέκα (10)** δρ. ἐκ τοῦ Ταμείου καὶ τὸ $^1/_3$ τῶν εἰσπράξεων. Ἐκτὸς τοῦ βραβευθέντος, τὸ ὁποῖον θὰ δημοσιευθῇ μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως **πανομοιότυπον**, θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» καὶ ὅσα ἄλλα κριθῶσιν ἄξια δημοσιεύσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Ἰανουαρίου 1895.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Πυκνὸς καὶ τοῦ ἀγοραίου Κολωνοῦ), ἀνήκων εἰς τὴν 7ην φυλήν, τὴν Κεκροπίδα· εἶτα ἡ Κοίλη (καὶ ὁ Πειραιεὺς) δυτικῶς τῆς Ἀκροπόλεως, ἀνήκων εἰς τὴν 8ην φυλήν, τὴν Ἱπποθωντίδα· εἶτα τὸ Φάληρον (κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ σημερινοῦ πρὸς αὐτὸ φέροντος τροχιοδρόμου), ἀνήκων εἰς τὴν 9ην φυλήν, τὴν Αἰαντίδα· τέλος ἡ *Ἀλωπεκή*, ἀνήκων εἰς τὴν 10ην φυλήν, τὴν Ἀντιοχίδα. Καὶ περὶ μὲν τῆς τῶν ἄλλων δήμων τοποθεσίας συμφωνοῦσιν οἱ λόγιοι, πλὴν ἀμφιβολίας τινὸς περὶ τῶν Σκαμβωνιδῶν. Ἡ εἰς τοὺς σημερινοὺς ὅμως Ἀμπελοκήπους τοποθετουμένη κοινῶς Ἀλωπεκὴ πρέπει νὰ μετατεθῇ *πρὸς μεσημβρίαν* τῆς πόλεως. Ἤδη ὁ κ. Ἀνδρέας Σκιᾶς, ὁρμώμενος ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἀξιόχου χωρίου τοῦ Πλάτωνος, ἐτοποθέτησε τὸ Κυνόσαργες μᾶλλον πρὸς τὸν Ἰλισόν. Ὁ δὲ κ. Δαϊρπφελδ ἐξετάζων τὰς μαρτυρίας τῶν συγγραφέων (Ἡροδ. V 63, VI 116. Πλάτ. Ἀξίοχος ἐν ἀρχῇ. Αἰσχίνου κατὰ Τιμάρχου 99. Παυσαν. I 19, 3. Διογένους Λαερτίου VI, 1, 6. Στεφ. Βυζαντ ἐν λ. Κυνόσαργες· βίου Ἰσοκράτους 2 ἐν βίοις 10 ρητόρων) εὑρίσκει ὅτι ἡ Ἀλωπεκὴ ἡ «ἄπωθεν τοῦ τείχους ἕνδεκα ἢ δώδεκα στάδια» κατὰ τὸν Αἰσχίνην καὶ πλησίον τοῦ Κυνοσάργους κειμένη (προβλ. Ἡροδ. V 63: Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργει) πάντως ἔκειτο παρὰ τοὺς λοφίσκους τοὺς παρὰ τὸν Ἰλισόν, μεσημβρινῶς τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ τοῦ τελευταίου τῶν ὁποίων ἵσταται νῦν ἐγκαταλελειμμένος ἀνεμόμυλος κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὸ Κουτσοπόδι. Οὕτω μόνον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐπιστροφὴ τῶν Μαραθωνομάχων καὶ ἡ στρατοπέδευσις αὐτῶν εἰς θέσιν, ὁπόθεν ἠδύναντο νὰ ἐπιβλέπωσι τοὺς ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπόβασιν ἀπειλήσαντας Πέρσας, ὡς καὶ ἡ θέσις τοῦ τάφου τοῦ Ἀγχιμόλου (Ἡροδ. V 63) καὶ τὰ λοιπὰ πάντα πρὸς τὸ Κυνόσαργες καὶ τὴν Ἀλωπεκὴν σχετιζόμενα.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Α'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον)

47. — Ποῦς, οὗ ἄδυτον οἶκος.

48. — Τίνος εἶνε ἡ παροιμιώδης φράσις «Οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον».

49. — Τί σημαίνει καὶ τί εἶνε τὸ κοινότατον «non bis in idem».

50. — Ποῖον χωρίον ἑλληνικὸν μὲ μίαν μικρὰν μεταβολὴν γίνεται λάκκος;

51. — Ὁ ἥλιος καὶ τέσσαρα ἄλλα γράμματα ἀκόμη σχηματίζουν τὸ ὄνομα μεγάλου ποιητοῦ.

52. — Τί εἶνε ἡ *Ἀποκολοκύνθωσις* καὶ ποῖος μετεχειρίσθη πρῶτος τὴν λέξιν αὐτήν;

53. —

	*		Νὰ συμπληρωθοῦν οἱ ἀ-
Α	*	Α	στερίσκοι καὶ νἀποτελεσθῇ
	Ω		σταυρός.
	*		

54. — Διατί θὰ *ἐπαινεθῇ* ὅποιος ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς ὄρους ἑλληνικοῦ δύο γράμματα;

[Ἕπεται τὸ τέλος]

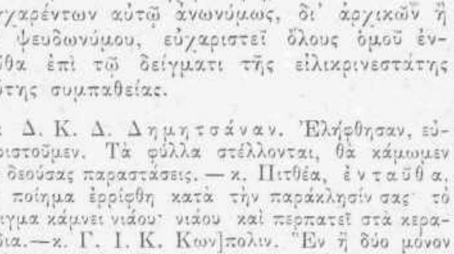

Ὁ Διευθυντὴς τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας* μὴ δυνάμενος νὰ εὐχαριστήσῃ ἕνα ἕκαστον τῶν συγχαρέντων αὐτῷ ἀνωνύμως, δι' ἀρχικῶν ἢ διὰ ψευδωνύμου, εὐχαριστεῖ ὅλους ὁμοῦ ἐνταῦθα ἐπὶ τῷ δείγματι τῆς εἰλικρινεστάτης ταύτης συμπαθείας.

κ. Δ. Κ. Δ. Δημητσάναν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Τὰ φύλλα στέλλονται, θὰ κάμωμεν τὰς δεούσας παραστάσεις. — κ. Πιτθέα, ἐνταῦθα. Τὸ ποίημα ἐρρίφθη κατὰ τὴν παράκλησίν σας· τὸ αἴνιγμα κάμνει νιάου· νιάου καὶ περπατεῖ στὰ κεραμύδια.—κ. Γ. Ι. Κ. Κων]πολιν. Ἓν ἢ δύο μόνον θὰ δημοσιευθοῦν. Σᾶς συγχαίρομεν διὰ τὴν ἑνότητα τῆς ἐργασίας. Ἂν ἐπιμεληθῆτε περισσότερον τὴν ἐκτέλεσιν, θὰ γράψετε ὡραῖα πράγματα. — κ. Ν. Γ. Π. Ἀθήνας. Ὀρθὴ ἡ λύσις· νὰ μᾶς στείλετε καὶ τὰς ἄλλας ἅμα τελειώσῃ ὁ α' διαγωνισμός. — κ. Ἀντ. Γ. Ἀθήνας. Ἀκόμη καλλίτερα. Τὸ σονέττον μᾶς ἤρεσε πολύ, ὡς σύλληψις· ἀλλ' εἶνε ἀνεπεξέργαστον. Διηγήματα εἰμπορεῖτε νὰ στείλετε ὅσα θέλετε, φθάνει καθὲν νὰ συνοδεύεται ἀπὸ 2 δραχμάς. — Sid Καλάμας. Τὸ δεύτερον μόνον θὰ χρησιμοποιήσωμεν. Εὐχαριστοῦμεν. — Τῷ κ. Σ τῷ ἐν τῷ Ἄστει: Ἠρωτήσαμεν τὸν διαπρεπῆ φίλον τῆς Ἑστίας κ. Θ. Χελδράϊχ, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ τὰ ἑξῆς: «L' Alucide ἢ Fausse-teigne des Céréates εἶνε εἶδος λεπιδοπτέρου ἐντόμου καὶ ὁ ἐρωτήσας περὶ τούτου ἐννοεῖ ἀναμφιβόλως τὸ ὑπὸ τοῦ Λινναίου Tinea granella καλούμενον ἔντομον. Δὲν γνωρίζω τὴν κατ' ἐξοχὴν κοινὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ· ὁ λαὸς ὀνομάζει τὰ τοιαῦτα ἐν γένει εἴδη Σκώρους. Ἐπιστημονικῶς δέον νὰ ὀνομασθῇ Τίνεα τοῦ σίτου κατὰ τὴν ἀνωτέρω συστηματικὴν ὀνοματολογίαν τοῦ Λινναίου. Ἐκτὸς τοῦ εἴδους τούτου μνημονεύονται ὑπὸ τῶν εἰδημόνων συγγραφέων καὶ ἄλλα τινὰ εἴδη τοῦ αὐτοῦ γένους «Tinea», ἐπίσης ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ σιτηρά, ἰδίως δὲ Tinea cerealella Ol. (ἢ T. hordei) καὶ Tinea taurella W. V. Ὁποῖα τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπαντῶσι καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀγνοῶ». — κ. Π. Π. Π. Πειραιᾶ. Καλόν, ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὴν Εἰκ. Ἑστίαν. — κ. Ι. Γ. Γ. Σπέτσας. Προσεχῶς, εἰς τὴν ἄλλην δόσιν τῶν «Ποιητικῶν Ἀπαρχῶν» διότι σήμερον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ δημοσιευθοῦν περισσότερα. — Μιᾶ, Ἐνταῦθα. Ὁ πόθος αὐτός σας τιμᾷ πολύ, μὰ πάρα πολὺ καὶ ἰδοὺ ὅτι σήμερον ἱκανοποιεῖται. — κ. Η. Κ. Θ. Ἐνταῦθα. Πολὺ μέτριοι στίχοι· ἀδυνατοῦμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν. — κ. Ι. Α. Γ. Ἐνταῦθα. Πάρα πολὺ ἐκτενές· οὔτε νὰ τὸ ἀναγνώσωμεν δὲν ἔχομεν καιρόν. — κ. Δ. Π. Κεράσοβον. Τὸ πρῶτον χειρόγραφον δὲν ἐλήφθη. Ἄτεχνος ἀπαισιοδοξία ἡ τῶν στίχων σας. — κ. Κουρ. Βερδιάνσκαν. Βεβαίως. Τὰ φύλλα στέλλονται. Θά μας στείλετε ἀκόμη 3 φρ χρ. — κ. Β. Γ. Ι. Λάρισσαν. Δῶρα καὶ ἀποδείξεις ἐστάλησαν. — κ. Μ. Δ. Γουλ. Μαγαλέσσην. Δὲν ἐλάβαμεν τὰ 10 φρ. Ἀποταθῆτε πρὸς ἡμᾶς δι' ὅλα. — κ. Ι. Μ. Χ. Ἀδριανούπολιν. Καὶ ἐν τούτοις ἐστάλησαν ὅλα. Μήπως τὰ ἐκράτησαν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον;

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον τῆς Τεργεσταίας «Νέας Ἡμέρας» ἐδημοσιεύθη γλαφυρότατον ἄρθρον περὶ τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, ὀφειλόμενον εἰς τὸν κάλαμον τοῦ κ. Ἀλεξ. Βυζαντίου.

Ἀπελύθη ὁ τέως παρὰ τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, κατόπι μακρᾶς ἐκθέσεως τὴν ὁποίαν ὑπέβαλε πρὸς τὸν Βασιλέα ὁ ἐπὶ τῆς Παιδείας ὑπουργὸς κ. Ἄγγελος Βλάχος, καὶ δι' ἧς ὁ ἐν λόγῳ καθηγητὴς ἀπεδεικνύετο ἐστερημένος τῶν προσόντων, τῶν διὰ τὴν ἕδραν τῆς Ἀρχαιολογίας ἀπαιτουμένων.

Τὴν π. Πέμπτην ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι τοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου, διευθυντοῦ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» μετὰ τῆς Δεσποινίδος Εὐφροσύνης Ἀχιλλέως Διογενείδου, δικηγόρου.

Αἱ ἀποκρέω ἑωρτάσθησαν ἐν Ἀθήναις ὡς συνήθως, ἄνευ ἐξαιρετικῆς ζωηρότητος.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895—741.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου **πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,**
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος **καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.**

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 26 Φεβρουαρίου. Ἀριθ. 9.

Οι Δωδεκα Μηνες

20 Φεβρουαρίου

Ανεγνώσατε εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰς λεπτομερείας τοῦ μυστηριώδους ἐγκλήματος, τὸ ὁποῖον προχθὲς ἐξέβρασεν ἐν Πειραιεῖ ἡ θάλασσα, ἡ μεγάλη προδότις. Γνωρίζετε ὅτι τὸ πτῶμα τοῦ θύματος ἦτο ἀκέφαλον καὶ γυμνὸν μέχρις ὀσφύος· ὅτι μία περισκελίς, ἓν ἐσώβρακον καὶ ἀνὰ ἓν ζεῦγος κνημίδων καὶ ὑποδημάτων ἦσαν τὰ μόνα του ἐνδύματα· ὅτι κατὰ τὰ ἀψευδῆ συμπεράσματα τῆς ἰατροδικαστικῆς, ἦτο ἄνθρωπος ἡλικίας ἄνω τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἐργατικὸς καὶ ἴσως ναυτικός· ὅτι ἀπέθανεν ἐκ τῆς καρατομήσεως καὶ κατόπιν ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν· ὅτι πολὺ ὀλίγα ἴχνη ἀντιστάσεως ἔφερεν, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι οἱ ἄγνωστοι κακοῦργοι θὰ ἦσαν περισσότεροι τῶν δύο· καὶ ὅτι, τέλος πάντων, τὸ ἔγκλημα ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ μυστήριον, μὴ ἀποδειχθείσης τῆς ταὐτότητος τοῦ θύματος καὶ οὐδενὸς σημείου παρουσιασθέντος μέχρι τοῦδε, ἐφ᾽ οὗ νὰ δύναται νὰ στηριχθῇ ἡ εἰς βαθύτατον σκότος πλανωμένη ἀνάκρισις.

Θὰ ἐπιστήσω μόνον τὴν προσοχήν σας καὶ θὰ προκαλέσω τὰς σκέψεις σας ἐφ᾽ ἑνὸς ἐπεισοδίου, τὸ ὁποῖον ἐγέννησεν ἡ ἀπρόοπτος ἀποκάλυψις. Μία δυστυχὴς μήτηρ, τῆς ὁποίας ὁ υἱὸς ἀπελθὼν εἰς ταξείδιον δὲν τῇ εἶχε δώσει πρὸ πολλοῦ δείγματα ὑπάρξεως, ἐνόμισεν ἢ μᾶλλον ἐσχημάτισε τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὸ ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐκβρασθὲν ἦτο τὸ πτῶμα τοῦ υἱοῦ της. Καὶ ἤρχισε τοὺς ὀλολυγμοὺς καὶ τοὺς θρήνους καὶ ἐνηγκαλίζετο παράφορος τὸ γυμνὸν σῶμα καὶ ἐζήτει ναὐτοκτονήσῃ ἐπὶ τῆς ἀκεφάλου ἐκείνης συμφορᾶς. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλημμύρας τῶν δακρύων καὶ τοῦ μητρικοῦ σπαραγμοῦ, ἡ ἀνάκρισις ἐνόμισεν — ἢ μᾶλλον ἐσχημάτισε καὶ αὐτὴ τὴν βεβαιότητα, — ὅτι εὗρε τὸν μῖτον τοῦ ἀπροσίτου λαβυρίνθου καὶ διέταξε μάλιστα καὶ τὴν σύλληψιν τῶν λεμβούχων, οἱ ὁποῖοι εἶχον μεταφέρει τὸν ἀπωλολότα υἱόν, ἀμέσως ἐνοχοποιηθέντων ἐπὶ λῃστείᾳ μετὰ φόνου. Ἐν τούτοις ὁ τηλέγραφος, ὁ μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ὑπηρετῶν τὰς θρηνούσας μητέρας καὶ τοὺς χαίροντας ἀνακριτάς, ἀπέδειξε ταχέως τὸν υἱὸν τῆς γυναικὸς ἐκείνης σῶον καὶ ὑγιᾶ, μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τὰ χρήματα ἐντὸς τοῦ θυλακίου. Σκότος βαθύ, μετὰ τὸ ἀπατηλὸν ἐκεῖνο φῶς, ἐκάλυψε πάλιν τὸ ἔγκλημα, ἐν ᾧ ἀντιθέτως ἡ αἴγλη τῆς χαρᾶς ἐπεχύνετο ἐπὶ τῆς μητρικῆς καρδίας, τῆς τόσον ἀδίκως σπαραχθείσης. Ἄλλη μήτηρ, εὐτυχὴς ἴσως καὶ ἀγνοοῦσα ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἔπρεπε νὰ θρηνήσῃ τὸν νεκρόν, τὸν ὁποῖον συνώδευσαν εἰς τὸν ἄδοξον τάφον μόνον τὰ ξένα, τὰ ἐκ παρανοήσεως ἐκεῖνα δάκρυα. Ἀλλ᾽ ἦσαν ἆρά γε διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον θερμὰ καὶ ἐξιλαστήρια, καὶ παρὰ τῷ Θεῷ, τῷ κοινῷ πατρὶ ὅλων τῶν μητέρων καὶ ὅλων τῶν τέκνων, ἐξήγνισαν ἆρά γε ὀλιγώτερον τὰς ἁμαρτίας τοῦ θύματος, ἢ ἐβάρυναν μικρότερον τὴν θέσιν τῶν κακούργων, οἱ ὁποῖοι ἐπροξένησαν τόσην θλῖψιν εἰς μίαν μητέρα ξένην, ἧς ἔζη ὁ υἱός; Ἰδοὺ θέμα, τὸ ὁποῖον ἂν ἐπραγματεύετο ποιητὴς ἄξιος τοῦ ὀνόματος, θὰ ἔγραφεν ἀναμφιβόλως ἓν ὡραιότατον ποίημα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ σπανία περίπτωσις τοῦ υἱοῦ ἐκείνου, τοῦ θρηνηθέντος ὡς νεκροῦ ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρός, δὲν εἶνε δι᾽ ἡμᾶς ὀλιγώτερον ἐνδιαφέρουσα. Κανεὶς βέβαια δὲν ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀγάπης τῶν γονέων του ὅσον ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀγάπης τῆς ἐρωμένης του, οὐδὲ θὰ ηὔχετο νὰ τύχῃ παρομοίας τραγικῆς περιστάσεως διὰ νὰ τῷ δειχθῇ ἐν ὅλῃ της τῇ θερμότητι καὶ τῇ παραφορᾷ. Ἐν τούτοις, ἂν εἰς πάντα καὶ διὰ πάντα ἡ ἀμφιβολία εἶνε ὁ κλῆρος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, πόσον εὐτυχὴς κατὰ βάθος μᾶς φαίνεται σήμερον ὁ υἱὸς ἐκεῖνος, ὁ λαβὼν τόσον ἁπτὸν τῆς μητρικῆς στοργῆς τὸ δεῖγμα, καὶ πόσον θερμότερον, πόσον τρυφερώτερον καὶ περιπαθέστερον ὀφείλει τοῦ λοιποῦ νἀγαπᾷ τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία ἠθέλησε ναὐτοκτονήσῃ ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου πτώματός του, καί, διὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ διὰ τὸν σπαραγμὸν τὸν ὁποῖον ἀκουσίως τῇ ἐπροξένησε, πόσα πρέπει νὰ πράξῃ ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὑπολειπομένων ἡμερῶν, ἕως οὗ ὁ εἷς θρηνήσῃ τὸν ἄλλον ἀληθῶς! Τὸ παράδειγμα, νομίζω, εἶνε ἀρκετὰ διδακτικόν. Ἔχετε ἀρκετὴν φαντασίαν, ὥστε νἀναπλάσετε τί θὰ ἔκαμνεν ἡ μήτηρ σας — ὅσοι εὐτυχεῖτε νὰ ἔχετε ἀκόμη μητέρα, — ἐὰν αἴφνης εὑρίσκετο εἰς τὴν θέσιν τῆς μητρὸς ἐκείνης. Καὶ ἐὰν ἡ φαντασία σας δὲν ἀρνηθῇ νὰ σας παρουσιάσῃ εἰκόνα μυριάκις ἀλγεινοτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν σᾶς περιέγραψα ἀνωτέρω, διατί νὰ μὴ ὑποκαταστήσετε καὶ σεῖς τὸν ἑαυτόν σας εἰς τὴν θέσιν τοῦ υἱοῦ καὶ νὰ θεωρήσετε ἰδικά σας πλέον τὰ καθήκοντα τὰ ὁποῖα, ἐκ συμφώνου βέβαια, τῷ ἐπεβάλαμεν;

Τόρα ἐπεθύμουν νὰ σας ὁδηγήσω εἰς τὸν τόπον καὶ τὴν ἡμέραν ὅπου, ἄνευ παρανοήσεων πλέον κλαίουν τοὺς νεκρούς των οἱ ζῶντες: Εἰς τὸ Νεκροταφεῖον, τὸ Ψυχοσάββατον. Ἀλλ᾽ ὅπως γίνεται ἡ πάνδημος ἑορτή, ἡ ἡμέρα τῆς θλίψεως καὶ τῶν δακρύων — ὡραία, ἀνοιξιάτικη ἡμέρα φέτος — καταντᾷ ἡμέρα γελώτων καὶ χαρᾶς· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγην κλίσιν αἰσθάνομαι πρὸς τοὺς τραγελάφους, προτιμῶ νὰ σας ἀφήσω ἐδῶ.

Γρ. Ξ.

ΣΚΕΨΕΙΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ἡ πορεία τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ψαλλομένης μουσικῆς εἶνε ζήτημα ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον, ὥστε νὰ ῥίπτῃ τις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἓν ἐπισταμένον βλέμμα ἐπ᾽ αὐτοῦ, ὅπως καταγράφῃ ἑκάστοτε τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται. Εἶνε μεταξὺ πολλῶν ἓν ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων σημείων τῆς ἠθικῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνίας.

Ἐν τῷ συνόλῳ ἐξετάζων τις τὸ πρᾶγμα δύναται μετά τινος κόπου νὰ εὕρῃ, ὅτι προοδεύομεν, ἢ τουλάχιστον, ὅτι ὑπάρχει ἡ τάσις τῆς προόδου.

Ἡ θέσις τῆς μουσικῆς δὲν εἶνε ἡ αὐτὴ εἰς τὰς διαφόρους Ἐκκλησίας· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκολουθουμένη ὁδὸς οὐδαμῶς εἶνε ἡ αὐτὴ πανταχοῦ. Τοῦτο δεικνύει ἐπαρκῶς, ὅτι δὲν ἤλθομεν ἀκόμη εἰς γενικὴν συνεννόησιν περὶ τοῦ τί πρόκειται νὰ κάμωμεν. Ὁ σκοπὸς ἡμῶν, κατ᾽ ἐμέ, πρέπει νὰ διατυπωθῇ ὡς ἑξῆς:

1ον Καλλιέργεια καὶ ἐξευγενισμὸς τῆς ὑπαρχούσης βυζαντινῆς μουσικῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νεωτέρου καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος, τοῦ ἀληθοῦς καὶ πεφωτισμένου, ἐννοῶ. Ἑπομένως διόρθωσις τοῦ κακοζήλου ὕφους, εἰς τὸ ὁποῖον πολλάκις ψάλλεται καὶ καθαρισμὸς αὐτῆς ἀπὸ τῶν ὑπερβολικῶν ***βυζαντινισμῶν***, διὰ νὰ εἴπω οὕτω, τοὺς ὁποίους ἔχει ὁμολογουμένως εἰς πολλὰ σημεῖα. Ἀλλά, πρὸς Θεοῦ, προσοχὴ μεγάλη εἰς τὰς μεταβολὰς αὐτάς. Ἤδη ἔχομεν περιπέσει ὑπό τινας ἐπόψεις εἰς τὰ ἀντίθετα λάθη. Οὕτω, ζητοῦντες νὰ διορθώσωμεν τὴν μονοτονίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βυζαντινῶν ᾀσμάτων, καταφεύγομεν ἐνίοτε εἰς τροπὰς τῆς φωνῆς ἐξεζητημένας, εἰς ὑπερβολικὴν χρῆσιν τοῦ forte καὶ τοῦ pianissimo, καὶ οὕτω φθάνομεν εἰς τὸ θεατρικὸν ὕφος. Ἡ ῥινοφωνία, τὴν ὁποίαν δικαίως ζητοῦμεν νὰ ἐξορίσωμεν, ἀντικατεστάθη πολλαχοῦ ὑπὸ γοερῶν κραυγῶν, καὶ ἀντὶ τοῦ πρὶν ψάλτου, ὅστις ἔψαλλε μὲ κλειστὸν τὸ στόμα, ἔχομεν τώρα εἴς τινας τετραφώνους χορούς, ἀοιδούς, οἱ ὁποῖοι ἐκ παρανοήσεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ὕφους, δίδουσιν εἶδος ἐπιδεικτικῆς μεγαλοπρεπείας εἰς τὴν φωνήν των, σχηματίζοντες ἰδιαιτέρως πως τὴν κοιλότητα τοῦ στόματος.

2ον Νὰ εἰσαχθῇ πανταχοῦ, ὅπου ψάλλουν ἤδη εἰς τετραφωνίαν, ὅλη ἡ ὑπάρχουσα καλὴ μουσική, ἔστω καὶ μὴ γεγραμμένη ἐπὶ τῇ βάσει βυζαντινῶν μελῶν, ἀλλ᾽ ἔχουσα καθαρῶς εὐρωπαϊκὸν χαρακτῆρα. Τοιαύτη εἶνε ἡ ὡραία μουσικὴ τοῦ Α. Κατακουζηνοῦ (τῆς ὁποίας ἄλλως τε πολλὰ εἶνε γεγραμμένα καὶ ἐπὶ βυζαντινοῦ μέλους) ψαλλομένη μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀνακτόρων, καθὼς καὶ ἡ ὡραία ἐπίσης τοῦ Ῥαντχάρτιγγερ, ψαλλομένη ἐν τῇ ἁγίᾳ Εἰρήνῃ.

Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μουσικῆς δὲν προτείνω ὡς τελικὸν σκοπόν, ἀλλὰ θεωρῶ ἀναγκαίαν τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς ὡς ***προσωρινῆς, ὡς μεταβατικῆς*** μουσικῆς[1], ἐκεῖ ὅπου οὕτως ἢ ἄλλως ἀπεφασίσθη νὰ ψάλλεται τετραφωνία. Διότι οὗτος εἶνε ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ ἐκφύγωμεν ἀπὸ τὴν διάμεσον καὶ σφαλερὰν θέσιν, εἰς ἣν εὑρίσκονται τινὲς τῶν Ἐκκλησιῶν μας, ὅπου κατ᾽

[1] Ἂν δὲν ἀπατῶμαι παρόμοιον δρόμον ἠκολούθησεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ Ῥωσσικὴ Ἐκκλησία, ἀντικαταστήσασα κατ᾽ ἀρχὰς τὸ μονόφωνον ᾆσμα διὰ ξένης τετραφωνίας, ἕως οὗ ἔγραψεν ἰδίαν μουσικήν.

ἀρχὴν μὲν δὲν ἔγεινε δεκτὴ ἡ πολυφωνία, ἀλλὰ ἐμπράκτως ἐξασκεῖται, ὅπου ἡ μὲν μελέτη καὶ ἡ συστηματικὴ ἐκγύμνασις τοῦ χοροῦ, πρὸς ἐκτέλεσιν σεμνῆς καὶ ὡραίας τετραφωνίας, ἀπαγορεύεται ὡς ἀντιβαίνουσα εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιτρέπεται ὅμως ἡ ἐκ τοῦ προχείρου τετραφωνία, ἡ ὁποία, ἀγνοῶ διατί, δὲν θεωρεῖται ὡς ἀντιβαίνουσα εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας. Προϊὸν τῆς ἀντιφατικῆς ταύτης καταστάσεως εἶνε μία ἁρμονία τῆς ***στιγμῆς***, ἡ ὁποία καταστρέφει τὰ μέλη. Φρονῶ ὅτι ἡ αὐστηρότης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, ἡ ὁποία κατὰ καιροὺς ἐδείχθη ἐναντίον τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τετραφωνίας ἐν γένει, πρέπει νὰ συγκεντρωθῇ ὁλόκληρος καὶ νὰ πέσῃ ἀμείλικτος ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς ἀσκόπου καὶ βεβήλου μουσικῆς.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κάμνομεν διὰ τῆς τοιαύτης μουσικῆς εἶνε ἁπλούστατα, ὅτι ἐπανερχόμεθα αἰῶνάς τινας ὀπίσω, λησμονοῦντες, ὅτι ἡ σύγχρονος μουσικὴ τέχνη μᾶς προσφέρει ἕτοιμα τὰ μέσα, καρποὺς ἐργασίας τόσων αἰώνων, ὅπως φθάσωμεν ταχύτερον εἰς τὸν σκοπόν μας· τιθέμεθα εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀρχαιοτέρων ἀνθρώπων, καὶ ἐκεῖ μὲ δεμένας τὰς χεῖρας ἀναμένομεν νὰ διανύσῃ διαδοχικῶς ὅλα της τὰ στάδια ἡ φυσικὴ ἐκείνη, ἡ καταναγκαστικὴ πρόοδος, τὴν ὁποίαν ἡ φύσις ***ἐπιβάλλει***, οὕτως εἰπεῖν εἰς τὰ ὄντα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἡ θέλησις δὲν λαμβάνει μέρος. Διότι καὶ ὁ φυσικὸς ψάλτης, ὁ κανταδόρος τῶν δρόμων, τελειοποιεῖται ἀσυνειδήτως, καὶ ἀρκεῖ τις νὰ τὸν παρακολουθήσῃ ἐπί τινα περίοδον ἐτῶν, ὅπως παρατηρήσῃ, ὅτι ὁδηγούμενος ὑπὸ τῆς φύσεως ἀνακαλύπτει μόνος του στοιχειώδεις τινας κανόνας, ἢ μανθάνει ν᾽ ἀποφεύγῃ ἐσφαλμένας μεταπτώσεις, τὰς ὁποίας ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ἡ ἁρμονικὴ τέχνη πρὸ πολλοῦ κατεδίκασε. Ἀλλὰ τοιαύτη τις πρόοδος διὰ τὸν σημερινὸν αἰῶνα εἶναι αὐτόχρημα ὀπισθοχώρησις.

3ον Ἀφοῦ διὰ τῆς τοιαύτης μουσικῆς, τῆς καθαρῶς εὐρωπαϊκῆς, ἥτις ἂν δὲν εἶνε βυζαντινή, εἶνε ὅμως ὡραία καὶ σεμνή, ἱκανοποιήσωμεν προσωρινῶς τὴν ἀνάγκην τῆς τετραφωνίας, ἀνάγκην γεννηθεῖσαν πλέον καὶ ῥιζόνουσαν ὁλονὲν εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ τὴν ὁποίαν οὔτε δυνάμεθα πλέον οὔτε πρέπει νὰ πνίξωμεν, διότι καὶ αὐτὴ δὲν εἶνε ἄλλο ἢ μία ἔκφανσις τοῦ πρὸς πρόοδον ὀργασμοῦ τῆς κοινωνίας — ἀφοῦ λέγω δι᾽ αὐτῆς πληρώσωμεν προσωρινῶς τὸ κενόν, θὰ ἐργασθῶμεν τότε ἠρέμα καὶ σοβαρῶς εἰς τὸ δύσκολον ζήτημα τοῦ ἁρμονισμοῦ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, θίγοντες αὐτὸ μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας, διότι εἶνε πολὺ ἀκανθῶδες. Τὰ βαθμηδὸν δὲ ἐπιτυγχάνοντα εἰς τὸν ἁρμονισμὸν βυζαντινὰ μέλη θὰ εἰσάγωμεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, διαγράφοντες τὰ ἀντίστοιχα εὐρωπαϊκά.

Ἡ ἀνωτέρω πρότασίς μου περὶ βαθμιαίου ἁρμονισμοῦ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς δὲν εἶνε δίκαιον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντίφασις πρὸς τὸ ὑπ᾽ ἐμοῦ ἄλλοτε[1] γραφέν, ὅτι τὸ ζήτημα εἶνε πολὺ ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μας, καὶ πρέπει νά το ἐγκαταλείψωμεν. Ἄνευ μεταβολῆς δὲν ὑπάρχει πρόοδος. Καὶ ἡ ἰδέα μου ἁπλούστατα ***μετεβλήθη*** ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὴν μετέβαλε δὲ ἡ ἰδία μου πεῖρα. Εἰς τοιούτου εἴδους ἀσυνεπείας καὶ ἀντιφάσεις εἴθε νὰ ὑποπίπτομεν πολὺ συχνὰ ἐκτελοῦντες ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν προτέρων διεκηρύξαμεν ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μας. Ἡ ἀντίστροφος ἀσυνέπεια εἶνε ἡ μόνη ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶνε καλὸν νὰ προφυλαττώμεθα.

Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ λοιπὸν εἶνε δυνατὸν νὰ ἁρμονισθῇ, μέχρι τοῦδε τουλάχιστον εἴς τινας ἤχους. Ἐξ αὐτῶν ὁ πλάγιος δ´ ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸ μεῖζον γένος τῆς εὐρωπαϊκῆς, ἦτο καὶ μένει ὁ εὐκολώτερος πάντων, μολονότι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐντελοῦς ἀποδόσεως τῆς ἐννοίας δὲν στερεῖται καὶ αὐτὸς δυσκολιῶν. Μετ᾽ αὐτὸν εὑρίσκομαι εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσω, ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἁρμονισθῶσι — μὲ πλήρη ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας των — ὁ β´ ἦχος (Ἅγιος ὁ Θεός, Ταῖς πρεσβείαις, κτλ.) καὶ ὁ α´ (Ἐν τῇ γεννήσει, Τοῦ λίθου σφραγισθέντος κτλ.) Τοῦτο εἶνε ἤδη πολύ, ἂν λάβῃ τις ὑπ᾽ ὄψιν, ὅτι εἰς τοὺς 3 τούτους ἤχους εὐκόλως ἀνάγονται καί τινες ἐκ τῶν ἄλλων. ἕνεκα τῆς μεγάλης συγγενείας τὴν ὁποίαν ἔχουν μετ᾽ αὐτῶν, διακρινόμενοι πολλάκις ἐκ διαφορῶν ἀσημάντων, αἱ ὁποῖαι διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν π. χ. μουσικὴν δὲν θὰ ἦσαν ἀρκετὸς λόγος πρὸς ἰδιαιτέραν ὀνομασίαν. Οὕτως εἰς τὸν α´ ἀνάγεται ὁ πλάγιος α´, εἰς τὸν πλάγιον δ´ ἐν μέρει ὁ γ´ καὶ ὁ δ´, καὶ εἰς τὸν β´ ἐν μέρει ὁ πλάγιος β´.

Ἡ ἀπὸ ἔτους εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης μουσικὴ ἔχει θέσει ὡς σκοπὸν τὸν ἁρμονισμὸν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα μέχρι τοῦδε παρίσταται ὑπό τινας ἐπόψεις ἐλλειπές, ἡ δὲ θεμελιώδης αὐτοῦ ἔλλειψις εἶνε ὅτι ἐν τῇ μουσικῇ ταύτῃ εὑρίσκεται παραβεβλαμμένη, πολλαχοῦ δ᾽ ἐντελῶς κατεστραμμένη, ἡ ἀκεραιότης καὶ ἡ ἔννοια τῶν μελῶν. Τῷόντι, ἂν πρόκειται νὰ ἐργασθῶμεν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην, ἔχομεν δύο δύσκολα πράγματα νὰ κατορθώσωμεν: 1ον νὰ ἁρμονίσωμεν τὸ γνήσιον μέλος ἀκέραιον καὶ ἀλώβητον, διότι εἶνε γνωστὸν πόσον ἡ μεταβολὴ ἑνὸς φθόγγου δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν ἔννοιαν ὁλοκλήρου μελῳδικῆς φράσεως, καὶ 2ον μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων τρόπων, καθ᾽ οὓς εἶνε δυνατὸν ν᾽ ἁρμονισθῇ μία μελῳδία, ν᾽ ἀνακαλύψωμεν ἐκεῖνον, ὅστις θ᾽ ἀποδώσῃ τελειότερον τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς. Τὸ δεύτερον εἶνε πρᾶγμα δυσκολώτερον καὶ λεπτότερον, τὸ πρῶτον εἶνε στοιχειωδέστερον. Εἰς δὲ τὴν μουσικὴν ταύτην μετὰ λύπης παρατηρεῖ τις πολλαχοῦ, ὅτι καὶ τὸ 1ον δὲν τηρεῖται. Οὕτω π. χ. τὰ εἰς β´ ἦχον ᾄσματα, ὅπως τὸ ***Ταῖς Πρεσβείαις***, ὄχι μόνον εἰς τὸν ἁρμονισμὸν δὲν παρουσιάζουσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἤχου τούτου, ὅστις εἶνε τι ὅλως ἰδιόρρυθμον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μελῳδίαν δὲν παρουσιάζουσι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἤχου τούτου διαστήματα. Διὰ τῆς διαφθορᾶς τῶν διαστημάτων τούτων ὁ ἦχος οὗτος μεταβάλλεται εἰς ἓν κοινότατον maggiore, καὶ τὸ ᾆσμα κατορθόνει μόνον νὰ ***ὑπενθυμίζῃ*** τὸ γνωστὸν βυζαντινὸν μέλος, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ τὸ ἀναπαριστᾷ. Πόσην ἀξίαν ἔχουσιν, ἰδίως διὰ ξένους, τοιούτου εἴδους ᾄσματα, ἀφ᾽ ἑνὸς ἀποβαλόντα πᾶσαν τὴν πρωτοτυπίαν των, καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου μὴ παρουσιάζοντα ἰδιαίτερόν τι ἐνδιαφέρον ὡς εὐρωπαϊκὴ μουσική, ἀφίνω νὰ κρίνῃ ὁ ἀναγνώστης.

Ἡ ἐργασία εἰς τὴν μουσικὴν ταύτην ἀπέβλεψε μέχρι τοῦδε τὸν πλάγιον δ´ καὶ τόν, ὡς ἄνω εἶπον, παρηλλαγμένον β´. Τὸ εὐρωπαϊκὸν minore, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε ἁρμόζει πολὺ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὅτι δίδει τὴν λύσιν ὡς πρὸς τὸν πρῶτον ἦχον, διότι διαφέρει αὐτοῦ οὐσιωδῶς, καὶ δι᾽ αὐτὸ ὅπου ἀπαντῶνται φράσεις ἐκ τοῦ 1ου ἤχου, ἔχουσιν ἀποβάλλει τὸν χαρακτῆρά των, διότι εἶνε ἡρμονισμέναι εἰς minore. Ἡ περὶ ἧς πρόκειται διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἤχων εἶνε ὅτι εἰς τὸ ἔλασσον γένος μεταξὺ 7ης καὶ 8ης φωνῆς (sol-la) ὑπάρχει ἡμιτόνιον, διότι ἡ ἑβδόμη φέρει δίεσιν καὶ ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην note sensible· λοιπὸν τοιοῦτον φθόγγον ὁ α´ ἦχος δὲν ἔχει· ἡ ἑβδόμη του (νη) εἶνε φυσική. Εἰς ὀλίγα μέρη παροδικῶς ἀπαντᾶται καὶ μὲ δίεσιν εἰς τὸ νη· τότε καὶ μόνον τότε δύναται νὰ ἁρμονισθῇ ὡς minore.

Ποῖα ἀποτελέσματα δύνανται νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς παρανοήσεως τοῦ μέλους, καὶ πόση ἐργασία, εὐσυνείδητος ἄλλως τε, πηγαίνει πολλάκις χαμένη κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον, δύναταί τις νὰ τὸ ἀντιληφθῇ εἰς ***μεγάλην κλίμακα*** οὕτως εἰπεῖν, ἐξετάζων συνθέματα γενόμενα ὑπὸ ξένων μουσικῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βυζαντινῶν μελῶν. Δὲν φέρω ὡς παράδειγμα τὴν λειτουργίαν τοῦ Ῥαντχάρτιγγερ, γενομένην ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Χαβιαρᾶ, διότι ἐν αὐτῇ, οὐδεμία παρανόησις τοῦ βυζαντινοῦ μέλους συμβαίνει, ἀφοῦ κατώρθωσεν, ἀγνοῶ πῶς, νὰ μὴ περιέχῃ οὔτε μίαν βυζαντινὴν φράσιν. Κατάλληλον παράδειγμα εἰς τὸ εἶδος τοῦτο εἶνε ἡ μουσικὴ τοῦ Γ. Πράϋερ, γενομένη ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τὰς ἐνδείξεις τοῦ Α. Νικολαΐδου. Ἐν αὐτῇ τὰ μὲν μέλη διετηρήθησαν ἀκέραια, ἀλλὰ ἡ ῥυθμικὴ διαίρεσις αὐτῶν μετηλλάχθη εἰς τὰ πλεῖστα μέρη ἐκ παρανοήσεως, οὕτως ὥστε ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων εὑρίσκεται εἰς διαρκῆ διαμάχην μὲ τὸν μουσικὸν ῥυθμόν. Οὕτω π. χ. ἡ ἑπομένη φράσις, ἡ ὁποία εἰς τὸ βυζαν-

[1] *Εἰκονογρ. Ἑστία.* 1893 Μάρτιος.

τινὸν μέλος ψάλλεται εἰς 4/4 κατὰ τὴν ἑπομένην ῥυθμικὴν διαίρεσιν:

Ευ αγ γε] λι ι ι ι] ζου ου ου ου] γη η χα α] ρα αν με ε] γα α α α] λη ην

μετεβλήθη εἰς:

Ευ αγ γε λι] ι ι ι ζου] ου γη η χα] α ρα αν με] ε γα α α] α λην.

Ὕστερον ἀπὸ αὐτό, ἐννοεῖται εὐκόλως, ὅτι περὶ ἀποδόσεως τῆς ἐννοίας οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ λόγος. Ἐν τῇ μουσικῇ αὐτῇ δὲν γνωρίζει τις τί περισσότερον νὰ θαυμάσῃ, τὸν βυζαντινὸν μουσικὸν διὰ τὴν ὑπερβολικήν του ὀλιγάρκειαν καὶ τὴν καλήν του θέλησιν εἰς τὸ νὰ εὑρίσκῃ τὰς μελῳδίας του καλῶς ἡρμονισμένας, ἢ τὸν ἁρμονιστὴν διὰ τὸ θάρρος του εἰς τὸ νὰ ἁρμονίσῃ μελῳδίαν τὴν ὁποίαν δὲν ᾐσθάνετο, ἢ ἀμφοτέρους, διότι κατώρθωσαν νὰ συνεργασθῶσιν, ἐνῷ συνεννοοῦντο τόσον ἀτελῶς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει πονεῖ τις ἀμφοτέρους διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀνωφελοῦς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν παρήγαγον.

Εἶνε καιρὸς νομίζω νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἀνωφελὲς τῶν τοιούτου εἴδους ἐργασιῶν, νὰ καθορίσωμεν σαφέστερον τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκομεν καὶ νὰ ἐκλέξωμεν ἐπιτυχέστερον τὰ πρὸς τοῦτο μέσα. Κατ' ἐμὲ δὲν βλάπτει τις τόσον, οὔτε ἀπομακρύνεται τόσον τοῦ σκοποῦ, γράφων καὶ ἐκτελῶν μουσικὴν εἰς τὸ καθαρὸν εὐρωπαϊκὸν ὕφος, ὅσον βλάπτει ὁ ἐργαζόμενος ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ κεφαλαιῶδες προσὸν διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, τὸ *αἴσθημα* τῆς βυζαντικῆς μουσικῆς, τὸ ὁποῖον ἀποκτᾶται, ὅπως καὶ διὰ κάθε ἄλλον κλάδον καλλιτεχνίας, διὰ μακρᾶς ἐν αὐτῇ ἀνατροφῆς. Ἡ τοιαύτη ἐργασία ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ κακοσυνιστᾷ τὴν βυζαντινὴν μουσικήν, νὰ ἐνισχύῃ εἰς τὸ κοινὸν τὴν ἰδέαν περὶ τῆς μηδαμινότητος αὐτῆς, νὰ ἀποτρέπῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ὑπὲρ αὐτῆς μεριμνώντων, καὶ νὰ δίδῃ ἀσφαλῆ καὶ δικαίαν λαβὴν εἰς τὴν κατὰ τῆς τετραφωνίας ἐχθρικὴν στάσιν τῆς διοικήσεως.

ΣΤΑΜ. Δ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

Ἡ σειρὰ τῶν ἄρθρων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα» ἀρχόμεθα σήμερον δημοσιεύοντες, ὀφείλονται εἰς τὸν κάλαμον ἀνδρὸς διαπρέποντος ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστήμῃ, ἀποκαλύπτοντος δὲ διὰ τούτων καὶ προσόντα χαριτωμένου ἐκλαϊκευτοῦ, διδάσκοντος ἀκόπως καὶ τερπνῶς, ὡς θὰ κρίνωσιν ἀμέσως οἱ ἀναγνῶσται τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας».

Σ. τ. Δ.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ Ἡγησώ. — Ὁ Δεξίλεως.

Ἀμφότεραι αἱ εἰκόνες μᾶς φέρουσι διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, τὸ κάλλιστον τῆς ἀρχαίας πόλεως προάστειον κατὰ τὸν Θουκυδίδην. Κάλλιστον ἦτο τότε ἀληθῶς τὸ προάστειον καὶ πᾶσα ἡ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Πλάτωνος ἄγουσα κεκοσμημένη καὶ αὕτη κατὰ τὸν Παυσανίαν δι' ἐπιτυμβίων στηλῶν πολλῶν ἐννοεῖται ὁμοίων ἐκείναις, ὧν παρατίθενται αἱ εἰκόνες. Ἤλλαξαν φεῦ οἱ καιροὶ καὶ σήμερον καὶ αὐτὸς ὁ περὶ τὴν Ἁγίαν Τριάδα χῶρος δὲν κατωρθώθη ὄχι νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ λαμπρότητα, τοῦτο θὰ ἦτο ἀνέφικτον, ἀλλὰ νὰ παρέχῃ τοὐλάχιστον εὐπρεπῆ τὴν ὄψιν καὶ ἀξίαν ὁπωσδήποτε τῶν μνημείων, ἃ κατὰ χώραν ἔτι ἐκεῖ εὕρηνται καὶ ἐκεῖ πρέπει καὶ νὰ μένωσιν. Ἀλλ' ἐπὶ τὰς εἰκόνας. ***Ἡγησὼ Προξένου*** εἶνε ἐπιγεγραμμένον ἐπὶ τῆς στήλης εἰκονιζούσης Ἀθηναίαν δέσποιναν τοῦ τέλους τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος ἀποθανοῦσαν καὶ ἐκεῖ ταφεῖσαν. Τίς ἤγειρε τὴν στήλην; ἀνὴρ τὸ κάλλος αὐτῆς θρηνῶν ἢ πατὴρ τὴν χαρὰν τοῦ οἴκου του ἀπολέσας; ὁ λίθος δὲν μᾶς τὸ λέγει. Ἀλλὰ πόσα ἄλλα πράγματα μᾶς λέγει ὁ λίθος, καίπερ καθ' ἑαυτὸν ἄφωνος; Καὶ πρώτιστα πάντων

ὁπόσον ἱλαρὰν ἔννοιαν τοῦ θανάτου εἶχον ἢ ἤθελον τοὐλάχιστον νὰ ἔχωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι (καίπερ μὴ ὄντες χριστιανοί) οἵτινες ἵδρυον εἰς τοὺς προσφιλεῖς των νεκροὺς τοιαῦτα ***σήματα.*** Ἡ θανοῦσα δέσποινα εἰκονίζεται, ἐν τῷ δωματίῳ της (τοῦτο δηλοῖ τὸ σχῆμα τοῦ μνημείου, ὅτι ἐν οἴκῳ συμβαίνουσι τὰ γινόμενα) καθημένη ἐπὶ τῆς ***πολυθρόνας της,*** φοροῦσα τὸν ἡμιχειρίδωτον ποδήρη χιτῶνά της καὶ ἐπ' αὐτὸν τὸ περίβλημα, ἤτοι τὸ ἱμάτιον, ὡς ἡ μόδα τοῦ καιροῦ της ἀπῄτει καὶ κτενισμένη ἤδη, κτένισμα ἀληθῶς περισσῶς φιλάρεσκον· ὄπισθεν μέρος τῆς κόμης συγκρατεῖται ὑπὸ κεκρυφάλου· ἔμπροσθεν διῃρημένη εἰς τρεῖς σειρὰς συγκρατεῖται ὑπὸ τριῶν ταινιῶν εἰς τὰ ὦτα ἀποληγουσῶν· ἐκάλυπτε δὲ τὸ πλεῖστον τῆς κεφαλῆς, ὡς φαίνεται, λεπτὸν ἀραχνοειδὲς ὕφασμα. Ἀλλ' ὁ καλλωπισμός της δὲν εἶχε τελειώσει, ἔλειπον τὰ κοσμήματα· καὶ ἰδοὺ ἔρχεται ἡ θεραπαινὶς χειριδωτὸν αὐτὴ φοροῦσα χιτῶνα, πέδιλα εἰς τοὺς πόδας καὶ τὴν κόμην εἰς κεκρύφαλον ἀόρατον ἔχουσα καὶ προσάγει τῇ δεσποίνῃ της τὸ κιβώτιον, ἐν ᾧ τὰ διάφορα κοσμήματα φυλάσσονται, ὅπως ἐκλέξῃ καὶ κοσμηθῇ δι' αὐτῶν. Ἡ Ἡγησὼ φαίνεται ὅτι ἔλαβέ τι ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ κιβωτιδίου, ὅρμον τινὰ ἴσως, ὃν καὶ κρατεῖ διὰ τῶν ἄκρων δακτύλων τῶν χειρῶν καὶ τὸν παρατηρεῖ σύννους. Ἐπὶ τοῦ λίθου δὲν φαίνεται τί ἦτο τὸ ληφθέν, διότι ἐδηλοῦτο διὰ *γραφῆς* μόνον καὶ ἀπεσβέσθη· καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος μᾶς ἔφερεν ἐδῶ, μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὰ πλαστικὰ τῶν ἀρχαίων ἔργα ἔφερον καὶ χρώματα, ἦσαν δηλ. καὶ διὰ χρωμάτων συμπεπληρωμένα· παράδειγμα τὰ ἐν Ἀκροπόλει μάλιστα ἐσχάτως ἀποκαλυφθέντα ἀγάλματα καὶ αἱ Ταναγραῖαι κόραι. Ἐν τῷ βλέμματι τῆς Ἡγησοῦς ὑπάρχει ἐλαφρά τις μελαγχολία· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ αἰδῆμον καὶ σεβασμοῦ πλῆρες βλέμμα τῆς θεραπαινίδος ἐνέχει τι τὸ μελαγχολικὸν καὶ ἐν γένει τὰ πρόσωπα ἀμφοτέρων εἶνε σύννοα καὶ σοβαρά· ἀλλὰ τόσον μόνον· Ἀλλ' ὁποῖα πρόσωπα, τὸ τῆς Ἡγησοῦς μάλιστα! Ὁποία καὶ ὁπόση ζωὴ εἰς τὸν ἄψυχον καθ' ἑαυτὸν λίθον! κυττάξατε τοὺς βραχίονάς της καὶ τὰς χεῖράς της καὶ ἂν δύνασθε μὴ τὰς ζηλεύσατε· καὶ τὸ ὅλον ἄλλο σῶμά της καὶ τὸ σφριγῶν στῆθος καὶ οἱ πόδες της; Ἠμπορεῖ νὰ ἦτο ὄντως ὡραία καὶ ἡ θανοῦσα, ἧς τὸν τάφον κοσμεῖ καὶ νῦν ἔτι ὁ λίθος, ἀλλὰ βεβαίως ὁ τεχνίτης ἔδωκεν αὐτῷ τὸ ἰδανικὸν ἐκεῖνο κάλλος, ὅπερ μόνον τῶν χρόνων ἐκείνων ἡ τέχνη ἠδύνατο νὰ δίδῃ καὶ εἰς ἔργα ἀκόμη, ἅπερ δὲν ἔμελλον νὰ κοσμήσωσι θεῶν ἢ ἡρώων ναούς, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶν θνητῶν τάφους. Ὅσοι τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Εἰκ. Ἑστίας* κατοικεῖτε ἐν Ἀθήναις καὶ ἅπαξ τοῦ μηνὸς τοὐλάχιστον δὲν προσέρχεσθε εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα νὰ θαυμάσητε τὴν Ἡγησὼ τοῦ Προξένου, χάνετε μίαν ἀπόλαυσιν. Δὲν ἔχετε ἀνάγκην ἐξηγητοῦ· οἱ λίθοι ὅταν κατ' ἐπανάληψιν τοὺς ἴδητε, θὰ ὁμιλήσωσι μόνοι των. Ἡ Ἡγησὼ μάλιστα ἐκ τῆς πρώτης ἐπισκέψεως θὰ παραμένῃ εἰς τὴν μνήμην σας ἀνεξάλειπτος. Ὁ τεχνίτης της ἦν δαιμόνιος. Ὅσαι μάλιστα εἶσθε φιλάρεσκοι . . . ἀλλ' ὄχι ἡ σκέψις εἶναι ἀνάρμοστος καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴν γράψω. Ὄχι, τὴν Ἡγησὼ προσέρχεσθε νὰ τὴν βλέπητε ἵνα οὕτω ζῆτε διὰ τῆς φαντασίας τοὐλάχιστον εἰς τοὺς καλοὺς ἐκείνους χρόνους, καθ' οὓς ὑπῆρχον τεχνῖται δυνάμενοι διὰ τῆς σμίλης των τὸν ἄψυχον λίθον νὰ μεταβάλλωσιν εἰς ἔμψυχα εἰκονίσματα, δι' αὐτῶν δὲ γαλήνην καὶ ἠρεμίαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ νὰ ἐμβάλλωσιν.

Ἐν τῷ αὐτῷ Κεραμεικῷ ἀνάκειται καὶ τὸ ἕτερον ἔργον, οὗ ἡ *Εἰκ. Ἑστία* παρέχει τοῖς ἀναγνώσταις της ἐπιεικῶς καλὴν εἰκόνα. Αὐτὸς ὁ λίθος μᾶς διδάσκει περὶ τοῦ νεανίου, ὃν εἰκονίζει ἡ στήλη, πλείονα ἢ ὁ τῆς Ἡγησοῦς. Δεξίλεως υἱὸς τοῦ Λυσανίου Θορίκιος, ἐγεννήθη ἐπὶ ἄρχοντος Τεισάνδρου (414 π. Χ.) καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ ἄρχοντος Εὐβουλίδου (394) μετ' ἄλλων τεσ-

ΕΣΤΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οἱ 12 μῆνες: Φεβρουάριος, εἰκὼν ὑπὸ *Στεφάνου Ξενοπούλου,* ποίημα ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ.*
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Σκέψεις ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ὑπὸ *Στ. Δ. Σταματιάδου.*
Ἀνὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα: Ἡ Ἡγησώ, ὁ Δεξίλεως (μετ' εἰκόνων), ὑπὸ *Δ. Φ.*
Λόγια τῆς πλώρης: Κακοσημαδιά, διήγημα ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.*
Σὲ μιὰν Ἑβραία, σοννέτο ὑπὸ *Στ. Μαρξτώκη.*
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μετάφρ. *Ν. Ἐπ.*
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις. — Ἡ Ἀλληλογραφία μας. — Χρονικά.

Εἰς τὸ προσεχές: Ἓν δρᾶμα (μετ' εἰκόνων) ὑπὸ Γ. Τυπάλδου Κοζάκη. — Ποίησις καὶ πεζότης, διήγημα τοῦ τσέχου ποιητοῦ Γιαροσλὰβ Φριγλίκη. — Ὑπὸ τὴν γέφυραν, στρατιωτικὸν διήγημα ὑπὸ Ἠλ. Σταύρου. — Τὸ τραγί, ὁ σκύλος μου ποιήματα ὑπὸ Ἀλεξ. Πάλλη κτλ. κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

σάρων συστρατιωτῶν του ἐν ταῖς περὶ Κόρινθον μάχαις. Μόλις εἶχε τελειώσει ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ ἡ ταπεινωθεῖσα πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἤρχισε καὶ αὖθις νἀναλαμβάνῃ διὰ τῶν ἀνδρείων της τέκνων τὴν πρώην ἐν τῷ τότε κόσμῳ θέσιν της. Καὶ δικαίως· ἐνόσῳ εἶχε τέκνα οἷος ὁ εἰκοσαετὴς Δεξίλεως τὴν πάτριον ἀρετὴν μὴ λησμονοῦντα ἠδύνατο νἀναθάλῃ ὡς καὶ τῷ ὄντι ἀνέθαλεν. Οὐαὶ εἰς τὰ ἔθνη τὰ ἀπόλεμα, οὐαὶ εἰς τοὺς λαούς, εἰς οὓς ἐσβέσθη ὁ πρὸς τὴν πολεμικὴν δόξαν ἔρως καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν δὲν λαμβάνουν ἀφορμὴν νἀνεγείρωσι μνημεῖα, οἷον τὸ τοῦ Δεξίλεω. Ὁ νεανίας εἰκονίζεται διαπερῶν τῷ δόρατι χαμαὶ ἤδη πεσόντα ἐχθρόν. Τὸ δόρυ πραγματικὸν ὂν ἢ χάλκινον ἐξέλιπεν· ἐπίσης χάλκινος ἦν καὶ ὁ στέφων τοῦ νεανίου τὴν κεφαλὴν στέφανος, καὶ ὅστις συνεκρατεῖτο ἐκεῖ τεχνικῶς καὶ πρὸς τοῦτο ἐχρησίμευον αἱ ὑπάρχουσαι ὀπαί. Τὰ ἡνία τοῦ ἵππου ἦσαν ἐπίσης ἴσως μετάλλινα ὡς καὶ τὸ ξίφος. Ἐφόρει δὲ ἀκόμη ὁ νεανίας, ὅ,τι συνήθως οἱ ἱππεῖς, μάλιστα ἐφόρουν τότε, βραχὺν χιτῶνα καὶ χλαμύδα, ἥτις ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κολποῦται ὄπισθεν τῶν νώτων του δίκην ἱστίου πλοίου. Ὁ γλύψας αὐτὸν τεχνίτης ἦτο ἀντάξιος τοῦ ποιήσαντος τὸ τῆς Ἡγησοῦς μνημεῖον, εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Φειδίου καὶ αὐτὸς παιδευθεὶς καὶ ἀνατραφείς· μαρτυροῦσι τοῦτο σαφῶς ἡ φυσικὴ μὲν καὶ ἀβίαστος, ἀλλὰ συγχρόνως σταθερὰ καὶ ἀσφαλὴς στάσις τοῦ ἀναβάτου ἐπὶ τοῦ θυμοειδοῦς ἵππου τοῦ πρὸς τὰ πρόσω θέλοντος νὰ βαδίσῃ, σταθερᾷ δὲ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ ἀναχαιτιζομένου καὶ ἡ ὑπὸ τὰς ὁπλάς του καταπατοῦντος ἤδη τὸν ἐχθρὸν καὶ ἡ ῥώμη τῆς τὸ δόρυ παλλούσης δεξιᾶς καὶ ἐν γένει ἡ τοῦ ὅλου νεανικοῦ σώματος διάπλασις ἀνταξία ὄντως τῆς τῶν ἱππέων τῆς ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος· ἀλλὰ καὶ ὁ χαμαὶ πεσὼν ἐχθρὸς εἰκονίζεται ἀντάξιος τοῦ ἐφίππου ἀντιπάλου του· πεσὼν προσπαθεῖ νὰ ἐρεισθῇ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος καὶ νἀνασηκωθῇ τῇ δεξιᾷ τὸ ξίφος εἰσέτι κρατῶν· ὅτι παλαίει πρὸς βέβαιον θάνατον τὸ αἰσθάνεται καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ σαφῶς αὐτὴ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του· ἀλλὰ δὲν ἀπελπίζει, προσπαθεῖ νἀνεγερθῇ, νὰ παλαίσῃ ἀκόμη καὶ τῶν μυώνων του ἡ διάπλασις τοῦ ἀριστεροῦ ἰδίᾳ ποδὸς ἐν τῇ προσπαθείᾳ του ταύτῃ

εἶναί τι ἀληθῶς ὡραῖον· ὁ ἄψυχος λίθος ἔλαβε καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ ὑπὸ τὴν σμίλην τοῦ ἐργασθέντος αὐτὸ ζωήν· οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ζωηρότερον ἔτι καθίστα τὸ ἔργον ὁ χρωματισμὸς τὸ πάλαι· αὐτὴ ἡ κόμη τοῦ Δεξίλεω μόνον τῷ χρώματι ἐδηλοῦτο. Ἀξίζει λοιπὸν καὶ ὁ Δεξίλεως συχνὰ νὰ τὸν ἐπισκέπτησθε, ὦ εὐτυχεῖς κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ νὰ τὸν θαυμάζητε. Οἱ ἀξιωματικοί μας μάλιστα, οὓς ἄδοξοι χρόνοι ἐμάραναν, συχνὰ διερχόμενοι ἐκεῖθεν ἂς σταματῶσιν ἐπ' ὀλίγον πρὸ τοῦ Ἀθηναίου νεανίου καὶ ἂς ζῶσι καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς φαντασίας τοὐλάχιστον εἰς καλλιτέρους τῶν σημερινῶν χρόνους.

Δ. Φ.

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

ΚΑΚΟΣΗΜΑΔΙΑ[1]

Ἀλλὰ καὶ τὶς σπηλιάδες αὐτὲς ἄρχισε νὰ τὶς αἰσθάνεται ἡ θάλασσα καὶ τὰ πανιά μας νὰ πέρνουν γεμᾶτα καὶ νὰ δυναμώνῃ τὸ δρόμο του τὸ πλεούμενο. Ὁ Μπαρμπατρίμης ὁ ναύκληρος ποῦ ἀκολουθοῦσε ἀπ' ὥρα τόρα συλλογισμένος τὸ χτίσιμο τοῦ τέμπλου κ' ἐγύριζε ζερβόδεξα τὸ μάτι, σὰν σκυλὶ κυνηγάρικο ποῦ μυρίζεται στὸν ἀέρα τ' ἀχνάρια τοῦ κυνηγιοῦ, εἶπεν ἔξαφνα τοῦ καπετάνιου.

— Καπετὰν Κρεμύδα, θὰ μᾶς βγάλῃ ἀέρα ὁ Νότος· λέω νὰ πάρουμε κάτω λίγα πανιά.

Ἀλλ' ὁ καπετὰν Κρεμύδας, ἀφαιρεμένος στὸ πουλὶ ποῦ δὲν ἔπαυε κλωθογυρίζοντας τὴ γολέτα, λὲς κ' ἤθελε νὰ τὴν σύρῃ στὸν ὄλεθρο, εἶπεν ἀδιάφορος.

— Μπᾶ· καλοκαιρινὸς εἶνε· ἄς το κι' ἂς πάει . . .

Ὁ καπετάνιος ἦταν ἀγαθὸς ἄνθρωπος· παιδὶ μονάχο. Μακρυὰ ὅμως νὰ μὴ τὸν θυμώσῃς· τὸν θύμωσες; φεῦγα ἀπὸ κοντά του· ἴδιος βοριᾶς στὶς πρῶτες του ἡμέρες γίνεται· τρέχα νὰ ἐμπῇς στὸ λιμνοστάσι γιατὶ φίδι ποῦ σ' ἔφαγε! Τόρα ἐθύμωσε μὲ τὸ πουλὶ καὶ ἄλλο δὲν ἔβλεπε μπροστά του. Ἐβάλθηκε ἢ νὰ τὸ σκοτώσῃ ἢ νὰ μὴ φύγῃ ἀποκεῖ.

— Ἂν δὲ σοῦ πιῶ τὸ αἷμα, νὰ μὴ μὲ εἰποῦν καπετὰν Κρεμύδα, εἶπε σκάζοντας χάμω τὸν κόκκινο σκοῦφο του μὲ μανία.

Ἄλλαξε ἀμέσως τὸ καψοῦλι τῆς τσάγκρας, ἔφτιασε τὴν ἀβιζώτη καὶ δίνοντας τὸ τιμόνι στὸν ναύκληρο.

— Κυβέρνα καλά, Μπαρμπατρίμη εἶπε· ἴσ' ἀπάνου στ' ἄτιμο· τήρα καλὰ νὰ μὴν τὸ χάσῃς ἀπὸ τὰ μάτια σου.

— Λέω, καπετάνιε, νὰ μαϊνάρουμε λίγα πανιά· θὰ μᾶς βγάλῃ ἀέρα ὁ Νότος· ἐξανάειπε μὲ σιγανὴ φωνὴ ὁ Μπαρμπατρίμης ὁ ναύκληρος.

— Μωρὲ δός του νὰ πέρνῃ, γεροξεκουτιάρη! ἐφώναξε θυμωμένος ὁ καπετὰν Κρεμύδας. Κυβέρνα καλὰ κι' ἀπάνω του σοῦ λέω! . . .

Ὁ Μπαρμπατρίμης μουρμουρίζοντας σὰν σκύλος ποῦ θέλει καὶ δὲν θέλει ν' ἀλυχτήσῃ, ἔκατσε στὸ τιμόνι κ' ἐπῆρε στὰ χέρια του τὸ δοιάκι, σκαλιστὸ ὅλο ἀπὸ λέπια καὶ στὴν ἄκρη μ' ἕνα κεφάλι ἀνύπαρκτου φιδιοῦ. Ὡς τόσον ὁ ἀέρας ὅλο κ' ἐδυνάμωνε. Οἱ σπηλιάδες ἤρχοντο συχνώτερες καὶ τὰ πανιὰ ἕνα μὲ τ' ἄλλο ἄρχισαν νὰ γεμίζουν, νὰ γουβώνουν σὰν γιγάντιες ἀχιβάδες, τὰ ξάρτια καὶ οἱ μακαράδες νὰ τριζοβολοῦν, τὰ σχοινιὰ νὰ καμαρώνουν, ὁ Μπαρμπατρίμης νὰ δίνῃ τὰ προστάγματα τετραπανωτά, οἱ ναῦτες νὰ τρέχουν ἀπὸ σκότα σὲ σκότα, ἡ γολέτα νὰ πηδᾷ στὰ κύματα σὰν γοργάλογο στὸν ἀ-

[1] Ἴδε σελ. 58.

πλωτὸ κάμπο καὶ ἡ πλώρη της νὰ σκορπάῃ ρίζι τὸ νερό. Ἀλλὰ καὶ καπετάνιος καὶ ναύτες καὶ ναύκληρος τόρα δὲν εἴχαμε τὸ νοῦ μας στὴ γολέτα οὔτε στὸν καιρό, παρὰ στὴν κουκουβάγια ποῦ δὲν ἔπαυε νὰ κλωθογυρίζῃ ἀπάνωθέ μας, πετῶντας πάντα ξερβόδεξα. Αὐτὸ δὰ τὸ ἐπίμονο στὰ ζερβόδεξα πέταγμά της ἦταν ποῦ μᾶς ἐδαιμόνιζεν ὅλους.

Στὴν ἀρχὴ ἐβλέπαμε παράξενη τὴν ἐπιμονὴ αὐτὴ τοῦ καπετάνιου νὰ τὰ βάλῃ μ' ἕνα πουλί. Ἐκτὸς τοῦ Μπαρμπατρίμη, ποῦ ἦταν γεροντώτερος ἐκεῖ μέσα κ' εἶχε τὶς παληὲς ἰδέες, ἐμεῖς οἱ ἄλλοι εἴμαστε δίβουλοι. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον, χωρὶς κ' ἐμεῖς νὰ τὸ καταλάβουμε ἐξεχαστήκαμε ν' ἀκολουθοῦμε τὸ πέταγμα τοῦ πουλιοῦ. Πεῖσμα καὶ πρόληψες ἐπάλευαν τόρα μέσα μας καὶ μᾶς ἐδαιμόνιζαν. Ἠθέλαμε ὅλοι νὰ πιτύχῃ ὁ καπετάνιος τὸ σκοπό του· ἐκαρδιοχτυπούσαμε μήπως πετάξῃ μακρυὰ τὸ πουλὶ καὶ γλυτώσῃ στὸν θαμπὸν αἰθέρα· Ναί· ἢ σ' ἐκεῖνο ἢ σ' ἐμᾶς ἔπρεπε νὰ ξεσπάσῃ ἡ κακοσημαδιά. Ἂν τὸ σκότωνε ἐσωνόμαστ' ἐμεῖς καὶ τὸ καράβι καὶ τὰ σπίτια μας. Τὰ σπίτια μας κ' οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι μας. Γιατὶ ποιός τὸ ξέρει ἂν μόνον γιὰ τὸν καπετάνιο ἦταν ἡ κουκουβάγια καὶ ὄχι γιὰ κανένα ἄλλον ἀπὸ ἐμᾶς. Ἀληθινὰ αὐτὸς ἦταν ὁ νοικοκύρης ἐκεῖ μέσα· αὐτὸς ὥριζε, αὐτὸς στὸ σπίτι του ἄφησεν ἄρρωστο· ὅμως ἠμποροῦσε νὰ ἦταν καὶ γιαμᾶς. Ποιὸς ἦταν βέβαιος; . . . Ἡ λαχτάρα λοιπὸν ἐκυρίευεν ὅλους καὶ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνα ἐκείνου ἔσφιγγεν ὅλων τὶς ψυχές. Ὁ καπετάνιος, νομίζεις, ἐμετάδωσε σ' ἐμᾶς τὴ μανία του καὶ εἰμπορῶ νὰ εἰπῶ πῶς ἂν μᾶς ἔβλεπε κανεὶς ἐκείνη τὴν ὥρα, θὰ πίστευε πῶς ἐφάγαμε ὅλοι τρελλομανίταρα καὶ κανεὶς δὲν εἶχε τὰ λογικά του.

— Νά το, βάρ' του! . . . ἐφώναζε ἕνας μὲ τὸν ἄλλον, κινῶντας χέρια καὶ πόδια στὸν καπετάνιο.

Κ' ἐκεῖνος μὲ τὴν τσάγκρα στὸ χέρι, μὲ τὰ μαλλιά του ὀρθά, τὰ μουστάκια ἄγρια, τὸ πρόσωπο ἀναμμένο, ἔτρεχεν ἀπὸ πρύμη σὲ πλώρη καὶ ἀπὸ πλώρη σὲ πρύμη βιαστικός, ἄγρυπνος, κυττάζοντας περίγυρα μὲ γουρλωμένα μάτια, λὲς κ' ἤρχοντο νὰ πατήσουν κουρσάροι τὸ πλεούμενο κ' ἤθελε νὰ τὸ προφυλάξῃ.

Ἀλλὰ τὸ πουλὶ ἤξερε πολλὰ τερτίπια. Μωρὲ νὰ μᾶς κάνῃ παιγνίδια σὰν νοητάκι! Δὲν ἐπετοῦσε πολὺ μακρυὰ ὥστε νὰ τὸ χάνουν τὰ μάτια μας· ἀλλ' οὔτε καὶ κοντὰ ὥστε νὰ τὸ φτάνῃ ἡ τσάγκρα. Ἔξαφνα ἐφανερονόταν δεξιά μας καὶ μὲ πρύμο τὸν καιρὸ ἡ γολέτα ἐχυνόταν βόλι ἀπάνω του· ἐκεῖνο ἐπετοῦσε κατάμπροστα στὴν πλώρη, κρατόντας πάντα τὴν ἴδια ἀπόστασι, παρόμοιο μὲ κακὸ πνεῦμα ποῦ ἔσερνε νομίζεις μὲ ἀόρατα βρόχια ἀπὸ πίσω τὸ πλεούμενο. Ἔφτανε ἔτσι κάτω στὴ Μῆλο εἴτε ἀπάνω ἀπὸ τὰ Γερακούνια, εἴτε κατὰ τὴν Ἐρημόμηλο. Τότε γιὰ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὶς δόλιες ξέρες ἐπόδιζε ἡ γολέτα· ἀλλ' ἐνῶ λυσασμένοι ἐβλαστημούσαμε ποῦ τὸ χάναμε, ἐκεῖνο ἐφαινόταν ἔξαφνα πίσω στὸ πίκι, νὰ στυλώνῃ τὰ κρασάτα μάτια του κατὰ τὸν καπετάνιο, μὲ μανία ποῦ ἔλεγες τόρα θὰ χυθῇ νὰ τὸν πετσοκόψῃ. Καὶ μόλις ἐκεῖνος ἐξάμωνε τὴν τσάγκρα, ἔρριχνε τὴ στριγγιὰ φωνή του σὰν βρυσιὰ καὶ περιγέλασμα κ' ἐπετοῦσε κλωθογυρίζοντας ἐδῶ κ' ἐκεῖ, μ' ἕνα πέταγμα τρεμουλιαστὸ καὶ βαρὺ καὶ ἄταχτο σὰν μεθυσμένο. Κ' ἐμεῖς πιὸ μεθυσμένοι ἀπὸ ἐκεῖνο ἐτρέχαμε καταπάνω του, μὲ τὰ πανιὰ γεμάτα, τὴ γολέτα νὰ πηδᾷ στ' ἀφρισμένα κύματα σὰν γοργάλογο στὸν πλατὺ κάμπο· ὁ καπετάνιος μὲ τὴν τσάγκρα στὸ χέρι ἀφανισμένος ἀπὸ τὴν ἀγωνία καὶ τὸ θυμό· κ' ἐμεῖς ὅλοι μὲ τὰ μαλλιὰ ἄνω κάτω, τὰ μάτια γουρλωμένα, τὰ πρόσωπα κατακόκκινα, χερονομῶντας καὶ παραμιλῶντας, ποῦ ἂν μᾶς ἔβλεπε κανείς, βέβαια θὰ πίστευε πῶς ἐφάγαμε ὅλοι τρελλομανίταρα καὶ κανεὶς δὲν ἦταν στὰ λογικά του! . . .

Τόρα τὸ φεγγάρι ἐψήλωσεν ὁλοστρόγγυλο ἀπὸ τὸ βουνὸ τῆς Νάξου καὶ τὸ ζωντανὸ καὶ ὁλόπυρο φῶς τοῦ ἥλιου, διαδέχθηκεν ἕνα φῶς ἥμερο καὶ γλυκό, ποῦ ἔδειχνε τὴν πλάσι ὅλη κοιμισμένη σὲ ὄνειρο. Τὰ μακρυνὰ νησιὰ καὶ περιγυάλια σκοτεινιασμένα ἐνόμιζες πῶς ἔπλεκαν, ὄγκοι πελώριοι, στὸν θαμπὸν αἰθέρα κ' ἔδιναν νὰ μαντεύῃς παρὰ νὰ ξεχωρίζῃς τὰ σχήματά τους. Τὰ κοντινὰ ἡ Κίμωλος καὶ ἡ Πόλυβος, ἡ Μῆλος καὶ ἡ Ἐρημόμηλος καὶ τὰ Γερακούνια ἐξεχώριζαν καθαρά, τυλιγμένα σὲ ἀσπρογάλαζη ὁμίχλη, μὲ τὶς σχισμάδες καὶ τὶς σπηλιές τους σκοτεινόμαυρες, τ' ἀκρωτήρια καὶ τὶς ραχοῦλες φωτεινώτερες, μὲ τὶς πλαγιές τους ἥμερες, στρωτές, δίχως λάκκους καὶ ἀγριαγκάθια, τὶς ρεμματιές τους καὶ τ' ἀκρογυάλια δίχως λιθάρια καὶ χάλαρα. Ὅλα μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ μαγικὸ φῶς λουσμένα, εἶχαν μία πλάνα ἔκφρασι ποῦ ἔλεγες πῶς ἦσαν τὰ νησιὰ τῶν Μακάρων. Τὸ πουλὶ μᾶς εἶχε ρίξει κάτω ἀπὸ τὴν Ἐρημόμηλο κ' ἐβλέπαμε ἀντίκρυ φῶτα στὸ Κάστρο τῆς Μήλου καὶ ἄλλα κάτω στὰ Κρητικά, νὰ παιγνιδίζουν ὅλα στὰ νερὰ σὰν ἄστρων ἀντανακλάσεις καὶ δύο φωτιὲς μεγάλες στὴν Ἐρημόμηλο, νὰ χύνωνται ποταμοὶ πύρινοι καὶ νὰ φθάνουν ζωηρὲς στὸ καράβι πῶλεγες τόρα θ' ἀνάψῃ κ' ἐκεῖνο· ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἀντίθετο πλευρὸ Δούναβις κατέβαινε τοῦ φεγγαριοῦ ἡ λαμπάδα κ' ἔγλειφε μὲ γλῶσσες ἀργυρὲς ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τὸ κατραμαλειμμένο σκαφίδι, ἔπεφτε μέσα στὸ κατάστρωμα, στὶς σκουριασμένες ἀλυσίδες καὶ τοὺς ξανθοὺς μουσαμάδες, στοὺς μπαμπάδες καὶ τοὺς μούρσους καὶ τὰ μονουβέλα, στὶς γούμενες καὶ τὶς ἀλτσάνες καὶ τοὺς σκαρμοὺς ἀνέβαινε στ' ἀγέρωχα κατάρτια, τὰ βαρυφορτωμένα ἀπὸ σίδερα καὶ σχοινιὰ καὶ ξῦλα, ἔπεφτε στὰ γουβωτὰ πανιά, ἐπερνοῦσεν ἀνάμεσα στὶς σταύρωσες, ἄλλα ἐφώτιζε καὶ ἄλλα ἴσκιωνε, ποῦ ἔλεγες τὸ πλεούμενο, μάρμαρο σκαλιστὸ ἀνάμεσα στὴ θάλασσα φυτρωμένο.

Ὁ ἀέρας ὅμως ὅλο κ' ἐδυνάμωνε· ἄκουες κ' ἐσφύριζε μέσα στὰ σχοινιὰ καὶ τοὺς μακαράδες κ' ἔβγαζε χιλίων λογιῶν ἤχους, ἀπὸ τὸ ἄγριο οὔρλιασμα κοπαδιοῦ τσακαλιῶν καὶ λύκων ἕως τὸ γλυκοφωνότερο τραγοῦδι καὶ τὸ πεταχτὸ σφύριγμα φλογέρας. Ὁ Μπαρμπατρίμης ὁ ναύκληρος πάντα ἀνήσυχος, σὰν σκῦλος καραβίσιος ποῦ ἀφτιάζεται τὶς στερηὲς ὅσο κι' ἂν εἶνε μακρυὰ καὶ ὅλο ἀλυχτᾶ, συλλογισμένος αὐτιαζόταν τόρα τὸν θόρυβο τοῦ ἀνέμου καὶ τὴ στιγμὴ ποῦ ὁ καπετάνιος τὸν πλησίαζε τοῦ ξανάειπε ἀνήσυχος:

— Καπετὰν Κρεμύδα ὁ Νότος δυναμώνει· νὰ μαϊνάρουμε, λέω, λίγα πανια γιατὶ θὰ μᾶς τὰ φάῃ.

— Κάμε ὅ,τι θές· εἶπεν ὁ καπετάνιος μ' ἔκφραση ἀηδίας.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Σε μιαν Εβραια

Μὴ κλαῖς, φτωχή, μὴ γέρνῃς τὸ κεφάλι
Ἂν στὴ ζωή σου ἁμάρτησες φρικτά,
Ἂν ἄνοιξες 'ς τὸ κρίμα τὴν ἀγκάλη,
Ἂν ἄνοιξες τὰ χείλη 'ς τὰ φιλιά.

Κάποιος γιὰ σὲ μιὰ μέρα θὰ προβάλῃ
Τὴ ψυχή σου νὰ σώσῃ σπλαχνικά,
'Στ' ἀστέρια νὰ σ' ὑψώσῃ, να σοῦ βάλῃ
Ὁλόχρυση κορώνα 'ς τα μαλλιά.

Ἐσύ, ἐκλεκτὴ φυλὴ τῆς ἁμαρτίας,
Ποῦ 'ς τὸ Χριστό μας ἔδωσες ζωή,
Θὲ νὰ ἰδῇς νὰ προβάλῃ νέος Μεσσίας.

Μὰ ἐμεῖς δειλοί, 'ς τὸ κρίμα βυθισμένοι
Σὲ κάθε βῆμα ποῦ βροντάει 'ς τὴ γῆ,
Θαρροῦμε πῶς ὁ Νέρωνας προβαίνει.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Ονειρον και Ζωη[1]

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ.—Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

Αἱ ὡραῖαι μου ἀναγνώστριαι δὲν πρέπει νὰ καταβιβάσουν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νὰ κοκκινίσουν, ἐπειδὴ θὰ ὁμιλήσω περὶ φιλημάτων.

Καρδία εἰλικρινὴς καὶ ἔντιμος ἐζήτει τότε τὸ φίλημα καὶ ἡ παρθένος τὸ παρεχώρει.

Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ φίλημα δὲν εἶχεν ἀκόμη διατιμηθῇ καὶ εἶχεν ὅλην του τὴν ἀξίαν, ἐν ᾧ σήμερον ποῦ ἡ τιμή του ἀναβαίνει ὁλοέν, ἡ ἀξία του ἐλαττοῦται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ.

Καὶ οἱ παλαιοί μας χοροί! Θὰ ἐδύνατό τις νὰ τοὺς ὀνομάσῃ μᾶλλον ἀσκήσεις ἐν συνοδίᾳ μουσικῆς. Οἱ περίφημοι χοροί, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν σήμερον τὴν δόξαν τῆς οὑγγρικῆς μουσικῆς, οἱ χοροὶ ἐκεῖνοι οἱ τόσον ἐπικίνδυνοι, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ εὑρισκόμενοι πλησίον τῶν χορευτῶν κινδυνεύουν νὰ βγάλουν τὰ μάτια ἢ νὰ σπάσουν τὰ δόντια των, δὲν ἦσαν τότε γνωστοί. Ἀκόμη τότε δὲν εἶχεν ἐπινοηθῇ ὁ λαμπρὸς ***Τζαρδάς***, ὁ ὁποῖος σήμερον ἀναγκάζει τοὺς Οὔγγρους νὰ κάμπτωνται ὡς ἐὰν ἤθελον νὰ φιλήσουν τὰς πτέρνας των καὶ νὰ ριπτάζουν τὰς χεῖρας, ὡς ἐὰν ἤθελον νὰ συλλάβουν τὴν σοφίαν εἰς τὸν ἀέρα . . . ὄχι, δὲν εἶχον ἐπινοήσει ἀκόμη τὸν χορὸν αὐτόν. Οἱ νέοι ἀπετέλεσαν ἡμικύκλιον καὶ τὴν χεῖρα στηρίζοντες ἀρειμανίως ἐπὶ τῆς ὀσφύος, ἤρχισαν νὰ χορεύουν τὸν παλαιὸν ***Τοβόρσον***, κτυπῶντες τὸν χρόνον μὲ τοὺς πτερνιστῆράς των.

Ἆ, πόσον δίκαιον εἶχον τότε νὰ λέγουν παροιμιωδῶς: «Μόνος ὁ οὑγγρικὸς χορὸς εἰμπορεῖ νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν χορὸν τοῦ Δαυΐδ!»

Καὶ ἀφ' οὗ ἐτελείωσεν ὁ Τοβόρσος, οἱ νέοι ἀπέθεσαν τὰ ξίφη καὶ ἤρχισαν τὸν χορὸν τῶν λαμπάδων. Δύο ἐξ αὐτῶν ἔλαβον λαμπάδας, τοποθετημένας ἐπὶ μικρῶν ἀργυρῶν δίσκων, διὰ νὰ μὴ κηλιδόνουν τὰ σταλάγματα τοῦ κηροῦ τὰς πλουσίας αὐτῶν ἐνδυμασίας, καὶ χειροκρατούμενοι διέσχισαν ὀρχούμενοι τὴν μακρὰν αἴθουσαν.

Φθάσαντες πρὸ τῶν νεανίδων καὶ τῶν κυριῶν, ἐξέλεξαν καθεὶς ἀπὸ μίαν χορεύτριαν ἐκ τῆς ἀνθοδέσμης ἐκείνης τῶν ὡραίων γυναικῶν. Μὲ τὰς χορευτρίας των ἔκαμαν τότε τὸν γῦρον τῆς αἰθούσης. Κατόπιν, χαιρετίσαντες ἐδαφιαίως, μετεβίβασαν τὰς λαμπάδας εἰς τὰς χορευτρίας, αἱ ὁποῖαι ἐξέλεξαν καὶ αὐταὶ ἀπὸ ἕνα χορευτήν, ἐκ τοῦ λαμπροῦ ὁμίλου τῶν νέων καὶ περιῆλθον ἐν χορῷ τὴν αἴθουσαν. Καὶ ὁ χορὸς ἐξηκολούθησεν οὕτω, ἕως οὗ ἐχόρευσαν ὅλοι οἱ ἄνδρες καὶ ὅλαι αἱ γυναῖκες.

Κατόπι παρετάχθησαν εἰς διπλοῦν στοῖχον, κατὰ ζεύγη. Τὸ πρῶτον ζεῦγος ἔκαμε τὸν γῦρον τῶν δύο στηλῶν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν του· τότε ὁ χορευτὴς ἀφῆκε τὴν χεῖρα τῆς χορευτρίας του καὶ τῇ ἐφώναξε: «Τρέχα καὶ σ' ἔπιασα, ποντικάκι μου!» Ὁ «χορὸς τῶν ποντικῶν» ἤρχισεν.

Ἡ νεᾶνις ἀπὸ ἐδῶ, καὶ ὁ νέος ἀπὸ ἐκεῖ, ἐκυνηγοῦντο διὰ μέσου τῶν στηλῶν μ' ἑλιγμοὺς ὄφεων. Ὁ νέος ἔπρεπε νὰ συλλάβῃ τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος. Ἂν ἡ χορεύτρια ἦτο εὐκίνητος, ἐδύνατο νὰ καταπονήσῃ ἐπὶ μακρὸν τὸν διώκτην της, διότι δὲν τῷ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ συλλάβῃ τὴν χεῖρα διὰ τῆς βίας καὶ ἦτο εὔκολον εἰς τὴν νεάνιδα νὰ διαφύγῃ καὶ συλληφθεῖσα, χωρὶς νὰ δώσῃ τὴν χεῖρά της.

Καὶ ὅταν ἐπὶ τέλους κατώρθονέ τις νὰ δράξῃ τὴν μικρὰν χεῖρα, ἓν φίλημα ἦτο ἡ ἀνταμοιβὴ ὅλου ἐκείνου τοῦ κόπου.

Ἡ Ἰλόνκα ἤνοιξε τὸν χορὸν μετὰ τοῦ νεαροῦ Παύλου Βέλδη. Ἦτο τόσον ὡραία καὶ τόσον χαρίεσσα, ὥστε οἱ προσκεκλημένοι δὲν ἀπέκαμνον νὰ τὴν θαυμάζουν. Ὁ γαμβρὸς ἀπήστραπτεν ἐξ εὐδαιμονίας. Ἦλθε καὶ ἡ σειρὰ τοῦ Βαρκζαὶ νὰ χορεύσῃ. Εἶδε περὶ αὐτόν, ἠρεύνησε μεταξὺ τῶν χορευτριῶν καί, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ πῶς καὶ διατί, εὗρεν ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει, ἔβη κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν ὡδήγησεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης.

Ἦτο ἡ Ἔρτσα, ἡ ὠχρὰ καὶ τρέμουσα ἐκείνη κόρη, ἡ τόσον ἀνήσυχος. Ὅταν ὁ Βαρκζαὶ τῇ ἀπηύθυνε τὸν λόγον, ἐφρικίασε, πτοηθεῖσα. Ὅλοι ἠπόρησαν διὰ τὴν ὠχρότητά της. Ἡ Ἔρτσα ἐφημίζετο ὡς ἡ πλέον κομψή, ἡ πλέον εὐκίνητος καὶ ζωηρὰ χορεύτρια. Νέοι καὶ γέροντες ἐθαύμαζον τὴν χάριν της καὶ τὴν εὐκινησίαν της.

Θεέ μου! πῶς λοιπὸν ἔγεινε τόσον ἀδεξία ἡ ταλαίπωρος κόρη, πῶς ἐτρέκλιζε, πῶς ἐλησμόνει τὰ βήματα, πῶς ἔχανε τὴν θέσιν της, πῶς τὰ ἔκαμνεν ὅλα ἀνάποδα καὶ πῶς ἀφέθη νὰ συλληφθῇ εἰς τὴν πρώτην συνάντησιν!

«Σ' ἔπιασα!» ἀνεφώνησεν ὁ νέος, θλίβων τὴν Ἔρτσαν ἐπὶ τοῦ στήθους του. Ἀλλ' ὅταν ἠθέλησε νὰ τῆς πάρῃ τὸ φιλί, ὡς ἀμοιβὴν τοῦ κόπου του, ἡ νεᾶνις, ὡς συνερχομένη τόρα μόλις, ἐξέτεινε τοὺς βραχίονας πρὸς τὸν Βαρκζαί, ὀπισθοχωρήσασα διὰ νὰ ξεφύγῃ· καὶ τοιαύτην ἀγωνίαν ἐξέφραζον οἱ ὀφθαλμοί της, ὥστε ὁ νέος ἀπέθηκε μόνον ἓν δειλὸν φίλημα ἐπὶ τῆς χρυσῆς κόμης τῆς γυναικαδέλφης του.

Οὐδὲν ἐνόησαν οἱ προσκεκλημένοι ἐκ τοῦ παραδόξου τούτου τρόπου. Νέον ζεῦγος ἤρχισε νὰ χορεύῃ. Ὁ γαμβρὸς ἐπέστρεψε πλησίον τῆς Ἰλόνκης καὶ οὐδεὶς παρετήρησε τὴν φυγὴν τῆς Ἔρτσας.

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ Ἰλόνκα παρετήρησε τὴν ἀπουσίαν τῆς ἀδελφῆς της καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ζητῇ. Διέσχισεν εἰς μάτην ὅλας τὰς αἰθούσας. Ἐπὶ τέλους ἡ τροφός της τῇ εἶπεν ὅτι ἡ Ἔρτσα εἶχε λιποθυμήσει καὶ ὅτι τόρα ἀνεπαύετο.

«Τί νάχῃ ἆρά γε;» ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν ἡ Ἰλόνκα, καὶ ἠκολούθησε τὴν γραίαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ἀδελφῆς της.

Μόνη ἡ νύμφη εἶχε τὴν ἄδειαν νἀποσυρθῇ· ὁ γαμβρὸς ὤφειλε νὰ μείνῃ πλησίον τῶν προσκεκλημένων μέχρι τῆς πρωίας. Ἡ νύμφη ἐδύνατο νἀποσυρθῇ τὸ μεσονύκτιον διὰ νἀναπαυθῇ καὶ νὰ ὀνειροπολήσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν παρθενικὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν θὰ ἄφινε διὰ παντός.

Ἡ Ἰλόνκα ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ δωματίου, ὅπου αἱ παρθενικαὶ κλίναι τῶν δύο ἀδελφῶν εὑρίσκοντο ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης.

Ἡ Ἔρτσα ἐκοιμᾶτο, ἀλλὰ μὲ ὕπνον πολὺ τεταραγμένον. Οἱ ὡραῖοι της βραχίονες ὑπεβάσταζον τὴν κεφαλήν της. Τὸ στῆθος ἀνυψοῦτο βαρέως, τὸ ἡμιάνοικτον στόμα ἄφινε νὰ ἐξέρχωνται λέξεις ὀνειρώδεις, ἀκατάληπτοι. Ὑπέφερεν, ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ, νὰ κάμῃ ἓν κίνημα, ἀλλὰ δέν το κατώρθονε. Ἐπὶ τέλους ἔστρεψε τὴν κεφαλήν, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα.

Ἡ Ἰλόνκα ἔκλινεν ἐπὶ τῆς ἀδελφῆς της καὶ τὴν ἠρώτησε συγκεκινημένη:

«Τί ἔχεις, ἀδελφοῦλά μου;

— Ἄφησέ με, σὲ παρακαλῶ» ἐψιθύρισεν ἡ νεᾶνις καὶ κοιμηθεῖσα ἐκ νέου ἐψιθύρισε μετὰ στεναγμοῦ:

«Ἄφησέ με τοὐλάχιστον νά τον ὀνειρευθῶ».

Τὸ ὄνειρόν της ἐξηκολούθησεν, ἀλλὰ τόρα ἡ νεᾶνις ἐμειδία. Ἡ ὄψις της ἐφαιδρύνθη καὶ ἔτεινε τοὺς βραχίονας πρὸς ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐμειδία . . .

Μία σκέψις διεπέρασε τὸ πνεῦμα τῆς Ἰλόνκας. Φῶς ἐγεννᾶτο ἐν αὐτῇ καὶ ἡ λάμψις του τὴν ἀπεθάμβονεν. Ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ πλησίον τῆς κοιμωμένης ἀδελφῆς της, κατόπι βραδέως ἀπέβαλε τὴν νυμφικήν της ἐσθῆτα καί την ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς Ἔρτσας.

Τὸ ὠχρὸν φῶς τῆς σελήνης εἰσήρχετο εἰς τὸν θάλαμον. Ἡ Ἰλόνκα ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον, τὸ ἤνοιξε καὶ ἐκύτταξεν ἐμπρός της, μακράν, ἐκεῖ κάτω, πρὸς τὰς ἀργυροχρόους κορυφὰς τῶν χιονοσκεπῶν ὀρέων. Ἡ ἑορτὴ ἔφθινεν. Ἀκόμη μία εὔθυμος κραυγή, εἷς ἦχος σάλπιγγος, καὶ ἐγένετο σιγή. Μόνος ὁ ποταμὸς Ζάμος, ὁ ρέων ἡσύχως ὑπὸ τὸ παράθυρον, ἐβαυκάλει διὰ τοῦ ψιθύρου του τὴν νεάνιδα. Τὸ νερὸν ἐξεψυχοῦσε παρὰ τοὺς πόδας τῶν τειχῶν τοῦ πύργου καὶ ὁ ποταμὸς ἔρρεε τόσον ἡσύχως, ὥστε ὁ ψιθυρισμός του ἐφαίνετο ὡς ᾆσμα τῆς φύσεως. Ἡ σελήνη μυριαπλῆ ἀντενακλᾶτο εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἡ αὔρα ἐθώπευε παιγνιώδης τὴν κόμην τῆς νεάνιδος.

Δυστυχὴς Ἰλόνκα! Πόσον ὁ κόσμος τῇ ἐφαίνετο τόρα κενὸς καὶ πόσην θλῖψιν ἔβλεπεν εἰς τὸ μέλλον! Νὰ εἶνε σύζυγος ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἡ Ἔρτσα ἠγάπα, ἀνταγαπωμένη ὑπ' αὐτοῦ! Νὰ βλέπῃ τὴν ἀνθηρὰν παιδίσκην ὠχρῶσαν, σβεννυμένην, ἄνευ ἐλπίδος πλέον εὐτυχίας . . . νὰ τῇ κλέπτῃ τὴν εὐτυχίαν αὐτήν, χωρὶς κἂν αὐτὴ νὰ εἶνε εὐτυχής!

Καί, εἰς τὸ ἀπώτατον βάθος τῆς καρδίας της, ἡ Ἰλόνκα ἀνακαλύπτει ὅτι τὸν Βακζαὶ αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἔκλεψε τῆς Ἔρτσας, δὲν τὸν ἀγαπᾷ, ὅτι οὐδέποτε τὸν ἠγάπησε . . . Βλέπει τὴν ἀδελφήν της, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ κοιμᾶται. Ἡ Ἔρτσα συνεχίζει τὸ ὄνειρόν της, πλήρης ἔρωτος ἤδη καὶ χαρᾶς, ἐν ᾧ λόγοι γλυκεῖς καὶ θωπευτικοὶ ἐξέρχονται ἐκ τῶν χειλέων της.

Καὶ κάτω ὁ Ζάμος ψιθυρίζει γλυκά, πολὺ γλυκά, καὶ ὁ ψιθυρισμός του λέγει ἐν τῇ νυκτί:

«Ἔλα . . . ἔλα . . !»

Ἀπὸ μακράν, πολὺ μακράν, ὁ ἦχος αὐλοῦ πλήττει τὸ οὖς τῆς Ἰλόνκας καὶ κάθε του φθόγγος εἰςδύει εἰς τὴν καρδίαν της βαθύτατα.

Συνέχει τὴν ἀναπνοήν της διὰ νἀκούσῃ καλλίτερα, νἀκούσῃ τὴν γλυκεῖαν μουσι-

[1] Ἴδε σελ. 60.

κήν, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὸ ἄπειρον. Τὸ ᾆσμα ἐγίνετο ὁλοὲν μελαγχολικώτερον, καὶ μελαγχολικωτέρα ὁλοὲν καὶ ἡ ψυχή, ἡ ὁποία τὸ ἤκουε! Καὶ τὸ κυανοῦν ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἐξηκολούθει νὰ κελαρύζῃ παραπονετικὰ καὶ ἡ νεᾶνις εἰς τὸ παράθυρον ἔκυπτεν ὁλοὲν περισσότερον.

Πτῶσις! τὸ ὕδωρ παφλάζει!

Ἡ Ἔρτσα ἀφυπνίζεται καὶ βλέπει περὶ αὐτήν. Ὁ φόβος τῆς μονώσεως τὴν καταλαμβάνει καὶ ἀποδιώκει τὸ εὐεργετικὸν ὄνειρον, τὸ ὁποῖον τὴν ἐβαυκάλιζε.

*

Τὸ πρωῒ ἡ νύμφη δὲν ἐφάνη. Ὁ πατήρ, ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ ἀνεζήτησαν τὴν Ἰλόνκαν εἰς ὅλας τὰς αἰθούσας, εἰς ὅλα τὰ δωμάτια, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ γηραιὰ τροφὸς διηγήθη ὅτι, ἀργὰ πολὺ τὴν νύκτα, ἡ Ἰλόνκα εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὸν κοιτῶνα τῶν κοριτσιῶν, εὗρον δὲ τῷ ὄντι τὴν νυμφικήν της ἐσθῆτα ἐπὶ μιᾶς κλίνης.

«Φρικῶδες!» ἀνεφώνησεν ἐξαίφνης ἡ Ἔρτσα καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον.

Ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἐκρέματο ἓν ράκος μουσελίνης... καὶ κάτωθεν τοῦ πύργου ὁ ποταμὸς ἔρρεε βαθὺς καὶ ἀγάρρους.

Τί ἀπέγεινεν ἡ νεαρὰ νύμφη;

Οὐδείς ποτε τὸ ἔμαθε. Τὴν ἐζήτησαν παντοῦ, εἰς τὴν ξηρὰν κατ' ἀρχάς, κατόπιν ἤρχισαν νὰ ἐρευνοῦν μέσα εἰς τὸν ποταμόν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν εὗρον τίποτε. Ὤ, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρουν τοὐλάχιστον τὸ πτῶμα! ὁποία ἀνακούφισις, δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὴν ἐθρήνουν!

Μετὰ ἓξ ἑβδομάδας ἀνευρέθη πτῶμα γυναικὸς παρὰ τὸν Ζάμον-Οὐβάρ. Ὁ Πέτκη ἔδραμεν, ἀλλὰ μόλις ἐδύνατό τις νὰ διακρίνῃ μορφὴν ἀνθρωπίνην εἰς τὸ πτῶμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τόσας ἡμέρας κατεβίβρωσκε τὸ ὕδωρ.

Ὁ Φάρκας Πέτκη ἔχυσεν ἄφθονα δάκρυα καὶ ἔθαψε τὸ πτῶμα μετὰ μεγάλης πομπῆς.

Ὁ ναὸς ἐπεστρώθη ὁλόκληρος διὰ μελανοῦ ὑφάσματος. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Νάγυ-Ἔνγυεδ ἔψαλον τὰ νεκρώσιμα ἐν χορῷ καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς ἀπήγγειλεν ἐπικήδειον, ὁ ὁποῖος διήρκεσε σχεδὸν δύο ὥρας. Προσήρμωσαν μέλαν κρέπιον εἰς τὸν πῖλον ἑκάστου τῶν προσκεκλημένων καὶ δώδεκα παρθένοι λευχειμονοῦσαι καὶ λυσίκομοι, ἐβάσταζον τὸ φέρετρον. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συνοδίας ἐβάδιζε νεαρὰ γυνὴ κρατοῦσα προσκεφάλαιον βελούδινον λευκόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἀποτεθειμένον στέφανος ἐκ λιβανωτίδος. Ἐπὶ τοῦ φερέτρου ἔθεσαν τὸν νυμφικὸν στέφανον. Πανταχόθεν ἐστέλλοντο συλλυπητήρια εἰς τὸν γηραιὸν Πέτκη.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Α'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον)

55.— Ἀπὸ ποῦ εἶνε αὐτοὶ οἱ στίχοι:

Ὡς δύσκολον τὸ γῆρας ἀνθρώποις ἔφυ,
Ἔν τ' ὄμμασι σκυθρωπόν.

56.— Σ . . . . Τ . . . . Σ

Νὰ συμπληρωθοῦν αἱ στιγμαὶ δίς, ὥστε νάποτελεσθοῦν δύο γνωμικά.

57.— Ποία ἐφημερὶς ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Εὐρώπῃ, ποῦ καὶ πότε;

58.— Τί πρᾶγμα εἶνε Α;

59.— Τί εἶπεν ὁ Σκηπίων, βλέπων τὴν Καρχηδόνα καιομένην;

60.— Πότε λείπει ὁ Μάρτης ἀπὸ τὴ Σαρακοστή;

Τέλος τοῦ Α' Διαγωνισμοῦ.

Σημείωσις. — Μέχρι τῆς 15 Μαρτίου δεχόμεθα τὰς λύσεις τοῦ Α' διαγωνισμοῦ. Τἀποτελέσματα θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὸ τελευταῖον φυλλάδιον τοῦ Μαρτίου. Τοὺς ὅρους ζητήσατέ τους εἰς τὸ α' φυλλάδιον τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας».

Παρακαλοῦνται θερμῶς οἱ κ. κ. ἀνταποκριταὶ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» ὅσοι ἔχουν περισσευμένα ἀντίτυπα τοῦ α' φύλλου, νὰ μᾶς τὰ ἐπιστρέψουν τὸ ταχύτερον, διότι ἔχομεν ἀπόλυτον αὐτῶν ἀνάγκην.

Φοίβῳ, Ἐνταῦθα. Δὲν πιστεύομεν νὰ συγκαταριθμηθῆτε καὶ σεῖς μεταξὺ τῶν φωνασκῶν, ἂν σας εἴπωμεν ὅτι τὸ διήγημά σας θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ κάλλιστα λιμπρέττο μελοδράματος. Δὲν δοκιμάζετε;— Ἀνωνύμῳ, Παροικίαν. Δυστυχῶς τὸ χειρόγραφον ἐλήφθη ἀργά. Θά το φυλάξωμεν διὰ τὰς Ἀπόκρεω τοῦ ἐπομένου ἔτους, ἂν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν θά το δώσετε ἀλλοῦ.—κ. Χρ. Β. Ἐνταῦθα. Πολὺ κατώτερον τοῦ δημοσιευθέντος, ἀσυγκρίτως.— κ. Ἀντ. Γ. Ἐνταῦθα. Δὲν κάμετε μίαν διακοπήν; Πολὺ θά σας ὠφελήσῃ. Αὐτὴ ἡ καθημερινὴ παραγωγὴ δὲν εἶνε στοιχεῖον πολὺ ἐνθαρρυντικόν.— κ. Θ. Ψ. Μυτιλήνην. Ἐλάβαμεν καὶ τὴν νέαν ἐπιστολήν σας· ἀλλὰ δὲν θὰ κάμωμεν τίποτε, ἂν δὲν ἀπαντήσετε ἐμπράκτως εἰς τὴν ἰδικήν μας. — Ναυτικῷ, Ἐνταῦθα. Ἐδώσαμεν τὴν ἐπιστολήν σας πρὸς τὸν κ. Α. Καρκαβίτσαν, ὁ ὁποῖος ἰδοὺ τί σας ἀπαντᾷ: «Εὐχαριστῶ τὸν ἐπικριτή μου γιὰ τὶς πολύτιμες συμβουλές του. Ἔπρεπεν ὅμως νὰ καταλάβῃ, σὰν ναυτικός, ἀφοῦ τὸ κατάλαβαν καὶ ἄλλοι μὴ τοιοῦτοι, πῶς στὰ πέντε λείπει ἡ λέξις πανιά, ἀπὸ λάθος, γιατὶ καθένας, καὶ ὁ βουνίσος ἀκόμη ποὺ εἶδε ζωγραφιστὰ μόνον καράβια, ξέρει πῶς τὰ πανιὰ τῶν καταρτιῶν δὲν ἔχουν τὸ σχῆμα τῶν φλόκων, καὶ συνεπῶς δὲν λέγονται φλόκοι. Ὅσον γιὰ τὰ κουρτελατσίνια, τὸ ὡς καὶ τὰ ποῦ προλέγει ὁ Μπαρμπα-καληώρας, πρέπει νὰ φωτίσῃ τὸν κύριο, πῶς ἐκεῖνος ἤξερε πολὺ καλὰ πότε τὰ βάζουν καὶ δείχνει τώρα πῶς ἀπὸ ἀνάγκη τὰ ἔβαλαν, ἀπὸ ἰδιοτροπία ἔξαφνα τοῦ καπετάνιου, ποῦ εἶν' ἐρεθισμένος, εἴτε ἀπὸ τοῦ καιροῦ τὰ καμώματα καὶ χίλιες ἄλλες αἰτίες ποῦ μαντεύονται ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη, ποὺ προσέχει καὶ λίγο στὰ ἔμψυχα, ἀφοῦ ἀκριβοζυγιάζει τόσω τ' ἄψυχα. Πρέπει ἀκόμη νὰ μάθῃ ὅτι ράντα λέγουν ἀληθινὰ τὸ ξύλο κυρίως ποὺ κρέμεται τὸ πανὶ ἀλλ' ἀπὸ τὴ σχέση τὴ μεγάλη καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς συντομίας, ποὺ καταντᾷ νόμος φυσικὸς στὸ λαό μας, ὀνοματίζουν καὶ τὸ πανὶ καὶ ἀκριβολογία θὰ τὸ νομίσῃ περιττήν, ὅταν ἀναγκασθῇ κανεὶς νὰ τὸ εἰπῇ μποῦμα. Καθὼς καὶ κουρτελάτσες μ' ἕνα ὄνομα καὶ ὄχι ἄλλο θὰ εἰπῇ τὰ ξύλα ποῦ κρέμονται τὰ κουρτελατσίνια. Καὶ τέλος πρέπει νὰ μάθῃ ὁ ἄγνωστός μου κύριος πῶς τὸ διήγημα ἀκόμη δὲν κατάντησε ὀνοματολόγιο ποὺ νὰ σπουδάζουν ἀπάνω του οἱ ναυτικοὶ καὶ στεργιανοὶ ἐπαγγελματίες, ἀλλ' ἔχει νόμο σιδερένιο νὰ μὴ κουράζῃ κανένα μὲ περιττὰ πράγματα καὶ πηνελιὲς μόνον νὰ ρίχνῃ ἐδῶ κ' ἐκεῖ, γιὰ πράγματα ποῦ δὲν ἐνδιαφέρουν ὅλους». — κ. Μ. Δ. Φ. Λεμησσόν. Πολὺ καλά, θὰ δημοσιευθοῦν. — κ. Η. Π. Β. Ἐνταῦθα. Πολὺ μέτριον καὶ κοινόν. — κ. Ν. Π. Πειραιᾶ. Ἐπίσης. — κ. Ε. Δ. Π. Ἐνταῦθα. Τίποτε ἔκτακτον. — κ. Ι. Θ. Α. Πειραιᾶ. Ὡραῖα. Ὅταν δὲν μᾶς εὑρίσκετε εἰς τὸ Γραφεῖον, νὰ ἔρχεσθε εἰς τὸ σπίτι, ὁδὸς Θεμιστ. 19. — κ. Κ. Γ. Κ. Κέρκυραν. Θερμὰς εὐχαριστίας. Οἱ τόμοι, τοὺς ὁποίους ζητεῖτε δὲν ὑπάρχουν. Τὰ φυλλάδια ὅμως πιθανὸν νὰ εὑρεθοῦν καὶ τότε σᾶς τὰ στέλλομεν. — Mimi Κέρκυραν. Αὐτὸ ποῦ ζητεῖτε δὲν εἶνε πληροφορία. Πρέπει νά σας ἀπαντήσωμεν δι' ὁλοκλήρου ἄρθρου, καὶ πρὸς χάριν σας, θὰ ἐπιφορτίσωμεν κανένα τῶν παρ' ἡμῖν παιδαγωγῶν νά το γράψῃ. —κ. Κ. Λ. Ἐνταῦθα. Εἰς τὸ προσεχὲς τὰ περίεργα ἀποτελέσματα τοῦ πρὸς ἐγγραφὴν Συνδρομητῶν Διαγωνισμοῦ.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Μαρτίου ἡ «Ἀτλαντίς», ἡ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐκδιδομένη καλλίστη ἑλληνικὴ ἐφημερίς, εἰσερχομένη εἰς τὸ δεύτερον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἔτος, θαὐξήσῃ κατὰ τὸ σχῆμα.

Τὴν π. Κυριακὴν ἐν Πειραιεῖ ἐγένετο ἔναρξις τῶν ἠθικοθρησκευτικῶν μαθημάτων τοῦ Συλλόγου τῆς Ἀναπλάσεως. Πρῶτος ὡμίλησεν ὁ κ. Ἰωάννης Σκαλτσούνης, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου «Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη» περὶ τοῦ αἰνίγματος τῆς Ζωῆς.

Εἰς τὸν «Παρνασσὸν» ὁ καθηγητὴς κ. Εὐάγγ. Παπαχατζῆς ὡμίλησε περὶ τῶν ἀρχαίων Πολιτευμάτων καὶ ἰδίως τοῦ τῶν Ἀθηναίων.

Τὴν π. Κυριακὴν ὥρα 10 π. μ. ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν ὁδῷ Σταδίου Λέσχης τῶν Φοιτητῶν. Ὡραῖον πανηγυρικὸν ἐξεφώνησεν ὁ καθηγη- κ. Σπ. Λάμπρος.

Ἐπὶ τῇ ἀπολύσει τοῦ τέως καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας παρὰ τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, οἱ φοιτηταὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐκήρυξαν ἀπεργίαν(;) Ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Πρύτανιν ἔντονον ἔγγραφον δι' οὗ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις σκοπεύει νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα, ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελον ἐξακολουθήσει αἱ ταραχαί.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Φιλαρμονικῆς ἡ κυρία Πετρίτση, ἀπήγγειλε προχθὲς μετὰ πολλῆς τέχνης διάφορα ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ «Ἐμπόρου τῆς Βενετίας» τοῦ Σαίξπηρ.

Ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Ἑστίας» ὁ κ. Ἀνδρέας Καρκαβίτσας ἤρξατο δημοσιεύων τὰς ἐκ τῶν διαφόρων αὐτοῦ ταξειδίων ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον «Σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση». Ὡς γνωστὸν ὁ κ. Καρκαβίτσας ἐχρημάτισεν ἰατρὸς ἐν τῷ πλοίῳ τῆς Πανελληνίου «Ἀθῆναι».

Ὁ «θίασος τῶν Ἀθηνῶν» ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ τὰς παραστάσεις του εἰς τὸ θέατρον τῶν «Κωμωδιῶν», μελετᾷ ἤδη δύο νέα κωμειδύλλια τὸ «Ἔπεσε» τοῦ κ. Κοτσελοπούλου καὶ τὸ «Πὰ δὲ Κάτρ» τοῦ κ. Καλαποθάκη. Ἐπίσης θὰ παρασταθῇ καὶ νέα κωμῳδία τῶν κ. κ. Λάσκαρη καὶ Γιαννουκάκη «Ὁ γαμπρός μας».

Ἐδημοσιεύθη τὸ Β. Διάταγμα περὶ τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς τῆς ΙΓ' περιόδου. Οἱ ἐκλογεῖς συγκαλοῦνται τὴν 16 Ἀπριλίου ἵνα ἐκλέξωσι τοὺς Βουλευτάς, ἡ δὲ Βουλὴ ἐν Ἀθήναις τὴν 15 Μαΐου.

Ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους ὁ τέως Πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις κόμης Μοντολών. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ, κ. Βουρέ, ἀφικνεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895—747.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 5 Μαρτίου. Ἀριθ. 10.

Η ΑΘΥΜΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ

(Leconte de Lisle).

Σιωπηλός, μὲ τοὺς γρόθους στὰ δόντια, μὲ ράχη σκυμμένη,
Μὲς στῶν δυό του φτερῶν τυλιγμένος τὴ σκέπη,
Πάνω σὲ ἄκρη βουνοῦ ποῦ τὰ χιόνια κρατοῦν σκεπασμένη,
Μιὰ νυχτιὰ ὁ Κατάρατος στέκει καὶ βλέπει.

Τῆς γῆς κάτου ἁπλώνουνται οἱ μαῦροι κι ἀπέραντοι κάμποι,
Τὶς στεριές της οἱ θάλασσες δέρνουν μὲ λύσσα,
Ἀπὸ πάνω οὐρανὸς μὲ τὸ σύμπαν ὁλόφωτος λάμπει,
Μ' αὐτὸς μόνο τὴν τρίσβαθη βλέπει τὴν πίσσα.

Τὰ αἱματόσταχτα μάτια του ἴσια τὸ βόθρο κοιτάζουν,
Ποῦ τὸν ἔχ' ἡ Ζωὴ μὲ φορτοῦνες γεμᾶτο,
Ποῦ ἀνθρῶποι καὶ ζῶα μυριάδες γεννιοῦνται καὶ βράζουν,
Σὲ ὀργισμένων αἰώνων τὸν ἴσκιο ἀποκάτω.

Ὡσαννὰ ταπεινότατ' ἀκούει κι ἀνεβαίνουν σμιγμένα
Μὲ φονιάδων κραυγές, μ' ἐπινίκια τυράννων,
Παρακάλια λαῶν τοῦ σταυροῦ θλιβερά, ἀπελπισμένα,
Καὶ δικαίων ποῦ ὁ βόρβορος πνίγει τῶν πλάνων.

Τέτοιος πένθιμος ἦχος, ποῦ ἀπ' τοῦ ἄμοιρου κόσμου τὸ στόμα
Βγαίνει ἀφότου γεννήθη καὶ φέγγει φῶς μέρας,
Πιὸ ἀδάμαστος, ἄγριος, βαρὺς κι ἀπ' τὸ μῖσος του ἀκόμα,
Ὁλοτρόγυρα βούζε στάθάνατο τέρας.

Στοὺς δυσμέτρητους χρόνους ποῦ ἡ πρώτη του δόξα φωτοῦσε
Τὴν αὐγὴ τοὐρανοῦ,—μ' ἕνα πήδημα φτάνει.
Καὶ τῆς μαύρης του μοίρας τὴ φρίκη καθὼς ἐθωροῦσε,
Τὰ θεότρανα σπλάχνα του ρῖγος τὰ πιάνει.

Στρεφοαπλώνει τὰ χέρια, ζαρώνει τὰ νύχια, καὶ κράζει
Τῶν ὀνείρων ὁ πρῶτος, τάρχαῖο τὸ θῦμα.
Κ' ἡ φωνή του πιὸ πέρ' ἀπ' τοὺς ὄμορφους κόσμους τραντάζει,
Ποῦ τοὺς λούζει τῶν ἥλιων τἀπέραντο κῦμα.

«Οἱ μονότονες μέρες, — βροχὴ φοβερή! — πλημμυροῦνε
Τὴν αἰώνια ζωή μου, καὶ δὲν τὴ γεμίζουν.
Περηφάνεια, χολή, ἀπελπισία, — τοῦ κάκου μὲ σκοῦνε
Ὡς κ' οἱ ἀγῶνες κ' οἱ λύσσες βαραίνουν, συγχύζουν.

Ὅσο ψεύτρα καὶ πλάνα ἡ ἀγάπη, ἄλλο τόσο τὸ μῖσος!
Ἤπια θάλασσ' ἀπ' ἄγονα δάκρυα καὶ πάθια!
Κεραυνοὶ καὶ μυριόκοσμοι! πέστε, πλακῶστε με, κ' ἴσως
Ὁ ἅγιος ὕπνος μὲ πάρῃ στὰ μαῦρα του βάθια.

Κ' οἱ δειλοὶ ποῦ εὐτυχοῦν, κ' οἱ φτωχοὶ κολασμένοι, ὡς τοῦ τρίτου
Τοὐρανοῦ θεν' ἀκοῦν τὰ λαμπρὰ τότες ὕψη
Ν' ἀνεβαίνῃ φωνή: — «Σατανᾶς δὲν ὑπάρχει!» — Μαζί του
Καὶ τὸ ἔργο τῶν ἕξη μερῶν θενὰ λείψῃ».

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

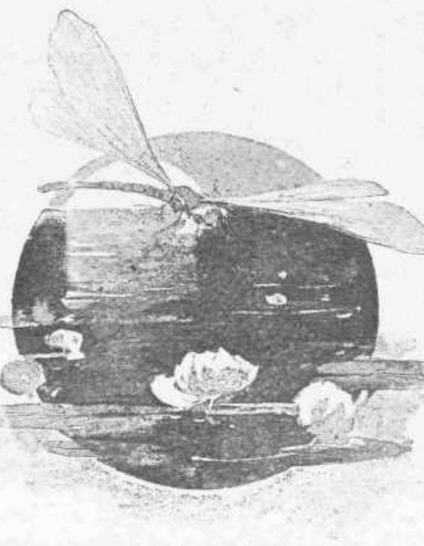

27 Φεβρουαρίου

Τὸ ἑλληνικὸν Θέατρον ὁμοιάζει μὲ τὰ ζῶα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τὸν χειμῶνα περιπίπτουν εἰς λήθαργον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ ἠθοποιοὶ προσπαθοῦν— καὶ φέτος μάλιστα προσεπάθησαν πολὺ— νἀποδιώξουν τὸν λήθαργον· ἀλλ' ὁ τεχνικὸς καὶ ἀσθενέστατος οὗτος παλμὸς τοῦ χειμερυπνίου ζώου πολὺ ὀλίγον βέβαια ὁμοιάζει πρὸς τὴν σφριγηλὴν καὶ πλημμυροῦσαν ζωήν, τὴν παρατηρουμένην κατὰ τὸ θέρος. Τί νὰ γίνῃ! πρέπει νὰ συνειθίσωμεν εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐπλάσθη διὰ νὰ ζῇ τὸ θέρος εἰς τὸ ὕπαιθρον, ὑπὸ οὐρανὸν αἴθριον, ἀστερόεντα καὶ ἀτμοσφαῖραν θερμήν. Τὸν ὅρον τοῦτον ἐπιβάλλει φαίνεται ἀπαραβάτως τὸ ἀθηναϊκὸν κλῖμα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, εἶνε δὲ ἔθιμον ὑπαγορευθὲν ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀνάγκης ἡ κατὰ τὸν χειμῶνα ἀναχώρησις τῶν θιάσων καὶ ἡ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐκμετάλλευσις τῶν ἔξω ἑλλήνων—ἐν ὀνόματι τῆς τέχνης.

Διὰ τοῦτο πολὺ φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ κινήσῃ σήμερον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀθηναίων ἡ ὁμιλία μου περὶ Θεάτρου. 'Αλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ παραβλέψωμεν μερικὰ γεγονότα, ἓν τῶν ὁποίων μάλιστα εἶνε ἀρκετὸν σημαντικόν: ἐννοῶ τὴν 50ὴν παράστασιν, τὴν πανηγυρικῶς διεξαχθεῖσαν, τοῦ Λίγο ἀπ' Ὅλα, τῆς περιλαλήτου ἀθηναϊκῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ κ. Μιχαὴλ Λάμπρου. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι πρώτην φορὰν συνέβη εἰς ἔργον ἑλληνικὸν νὰ παιχθῇ πεντήκοντα φορὰς ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θεατρικῆς περιόδου. Οἱ ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς φιλολογικῆς ἀξίας, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ ἄλλως φαιδρότατον ἔργον τοῦ κ. Λάμπρου καὶ μεμψιμοιροῦντες διὰ τὴν ἀπαραδειγμάτιστον αὐτὴν ἐπιτυχίαν, νομίζω ὅτι ἔχουν ἄδικον. Ἴσα ἴσα, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὰ ἔργα τὰ ἀριθμοῦντα τὰς περισσοτέρας παραστάσεις εἶνε τὰ στερούμενα βάθους καὶ ἀξίας φιλολογικῆς καὶ γραμμένα ἐν τῷ μέτρῳ τῆς διανοητικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολλοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος τὰ ἐννοεῖ, τὰ ἀγαπᾷ καὶ τὰ ὑποστηρίζει. Οἱ ἐκλεκτοί, οἱ ἀνεπτυγμένοι, οἱ ἐννοοῦντες καὶ ἀγαπῶντες τὰ ἀνώτερα ἔργα, εἶνε τόσον ὀλίγοι, δυστυχῶς,—καὶ ἡ ἀναλογία εἶνε σχεδὸν παντοῦ ἡ αὐτή, —ὥστε ἂν ὄχι καμμίαν, πολὺ ὀλίγας παραστάσεις εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ ἔργον ἐκφεῦγον ὁπωσδήποτε τὴν ἀντίληψιν τοῦ πλήθους. 'Απεναντίας, βλέπετε, τὸ πεντήκοντα παραστάσεις ἀριθμοῦν «Λίγο ἀπ' ὅλα» ἐνόησαν ὅλοι οἱ γηγενεῖς ἡ μουσική του—εὔκολος καὶ πεταχτὴ μουσική, συμπηχθεῖσα κατὰ τὸ παραδεδεγμένον σύστημα τῆς ἀπὸ ξένων «διφθερῶν ἀποσυλήσεως»—κυριαρχεῖ δημοτικωτάτη, τὰ δὲ ᾄσματά του ἀπεστήθισαν ὅσοι οὐδὲ κατ' ὄναρ θὰ φαντάζεται βέβαια ὅτι θἀποστηθίσουν ποτὲ τοὺς σοβαρωτέρους του στίχους ὁ ποιητής των, ὁ κ. Λάμπρος 'Αστέρης. Θά μου παρατηρήσετε ἴσως ὅτι, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰ τόσον πολυπληθῆ ἀκροατήρια τοῦ «Λίγο ἀπ' Ὅλα», τὸ πλῆθος, ὁ πολὺς κόσμος ἀποτελεῖται παρ' ἡμῖν καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἔχοντας ἀξιώσεις ἀνεπτυγμένων, πολιτισμένων, ἐξευρωπαϊσμένων καὶ κατὰ τὴν περιβολὴν καὶ κατὰ τὰς ἕξεις καὶ ἐνίοτε κατὰ τὴν γλῶσσαν... Ἔ, ὡς πρὸς αὐτὸ πιθανὸν νὰ ἔχετε δίκαιον καὶ τὸ φρονιμώτερον εἶνε νὰ σιωπήσωμεν, διότι καὶ ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας μας ἀκόμη θὰ δυσηρέστει πολλοὺς ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος.

Καθὼς ἀκούομεν, ἔπεσε καὶ τὸ «Ἔπεσε» τὸ νέον κωμειδύλλιον τοῦ κ. Κοτσελοπούλου, τὸ παρασταθὲν διὰ πρώτην φορὰν ὑπὸ τοῦ Θιάσου τῶν 'Αθηνῶν, ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κωμῳδίας τὴν Πέμπτην. Δὲν τὸ εἴδομεν, δυστυχῶς, ὥστε νὰ εἴμεθα σήμερον εἰς θέσιν νά σας εἴπωμεν τὰς ἐντυπώσεις μας. 'Αλλ' ἂν πιστεύσωμεν μίαν ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν περὶ τούτου εἰς τὴν καθημερινὴν «Ἑστίαν» ὑπὸ ἀκροατοῦ, εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ ὁποίου δὲν ἔχομεν κανένα λόγον νὰ δυσπιστῶμεν, τὸ ἔργον ἦτο **ἐκτρωματικώτατον.** Χάριν τοῦ συγγραφέως παραδεχόμεθα ὅτι ἡ φράσις εἶνε ὑπερβολική· ἀλλὰ τοῦτο πάλιν δέν μας ἐμποδίζει νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον ἔφερεν αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπὲρ τοῦ ἔργου του, ἐκίνησε τὸ γενικὸν μειδίαμα. «Ὅποιος ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ «Ἔπεσε» εἶνε καλὸν — εἶπε περίπου ὁ κ. Κοτσελόπουλος,—ἂς ἔλθῃ νὰ τὸ ἴδῃ!» Τί ὡραῖα! Τὸ συμφέρον τοῦ συγγραφέως βέβαια εἶνε νἀμφιβάλλουν ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσότεροι, ὥστε τὸ ἀκροατήριόν του νὰ εἶνε ὅσῳ τὸ δυνατὸν πολυπληθέστερον. 'Αλλ' ἂν ἡ παράστασις δὲν κατώρθωνε νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἀμφιβολίας τοὺς πειραματίζοντας ἀκροατάς, ποῖος θά τους ἀπεζημίωνε; Διὰ τοῦτο μόνον ἂν ἡ πρόσκλησις ἦτο δωρεάν, τὸ ἐπιχείρημα θὰ εἶχε κάποιαν ἀξίαν· τοὐλάχιστον θὰ ἔσπευδαν νἀνταποκριθοῦν εἰς αὐτὴν ἱκανοί, ὥστε τὸ πεσμένον Ἔπεσε νὰ μὴ παριστάνεται πρὸ κενῶν ἑδωλίων...

'Αλλ' ἰδοὺ ὡς ἀποζημίωσις καὶ μία εὐχάριστος θεατρικὴ εἴδησις: Ὁ «Βουρκόλακας» τὸ ἐν τῇ Εἰκ. Ἑστίᾳ δημοσιευθὲν δρᾶμα τοῦ 'Αργύρη 'Εφταλιώτη παρεστάθη κατ' αὐτὰς μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας εἰς τὴν Βάρναν, ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν. Ἡ ἐγχωρία ἐφημερὶς Εὔξεινος δημοσιεύει μακρότατον ἄρθρον περὶ τῆς παραστάσεως πλῆρες ἐνθουσιασμοῦ. Ἂς το μελετήσουν καλὰ οἱ θιασάρχαι μας. Πεντήκοντα παραστάσεις ἐντὸς τῆς αὐτῆς περιόδου ὁ Βουρκόλακας δὲν θὰ κάμῃ βέβαια ποτέ· ἀλλ' εἶνε ἔργον τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς ἠθοποιοὺς θὰ τιμήσῃ καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀκροατὰς τῶν πέντε ἢ δέκα του παραστάσεων. **Γρ. Ξ.**

[Τὸ κάτωθι βαθὺ καὶ ἀληθῶς ἔξοχον διηγημάτιον εἶνε ἔργον τοῦ ἐπιφανοῦς τσέχου ποιητοῦ καὶ λογογράφου Γιαροσλὰβ Φρχλίκη (Vrchlicky), ὅστις θεωρεῖται ἀντάξιος τοῦ Ἄϊνε καὶ τοῦ Λεvάου καὶ εἷς τῶν διαπρεπεστάτων συγχρόνων ποιητῶν τῆς Εὐρώπης.] Σ. τ. Δ.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΕΖΟΤΗΣ

Κωστῇ Παλαμᾷ.

Κατῴκουν καὶ οἱ δύο εἰς οἰκίαν ἀποκέντρου ὁδοῦ τῆς πρωτευούσης.

Ὁ ἀρτοποιός, κοντόχονδρος, εὐρύωμος, ἔχων μυῶνας, ἰσχυροὺς ὡς ἐκ σιδήρου, ἀποσκληρυνθέντας καὶ ὀγκωθέντας ὑπὸ τῆς ἐργασίας, κατεῖχεν ὁλόκληρον τὸ ἰσόγαιον. Ἡ εὐσαρκία καὶ ἡ ἐπὶ τῆς μορφῆς του εὐχαρίστησις ἐμαρτύρουν ὅτι τὸ ἔργον του ἤκμαζε καὶ ὅτι οὐδένα πόθον δράσεως ᾐσθάνετο ἐν ἄλλῳ κύκλῳ ἐνεργείας.

Τὸ ἀρτοκοπεῖον, τὸ ὁποῖον ἐξέπεμπεν ἀδιακόπως θερμὴν πνοὴν καὶ ὀσμὴν ἀλεύρου καὶ φουρνισμένου ψωμιοῦ συνεκοινώνει πρὸς τὸ πρατήριον τοῦ ἄρτου, ἔχον μεγάλα κιγκλιδωτὰ παράθυρα καὶ μικρὰν θύραν, εἰς ἣν ἐκρέματο κωδωνίσκος, ἀκαταπαύστως ὅλην τὴν ἡμέραν κωδωνίζων.

Ὑπεράνω τοῦ ἀρτοποιοῦ κατῴκει εἷς μυρεψός. Δὲν ἦτο χειροτέχνης τις, ἀλλ' ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ἐμψυχούμενον ὑπὸ ἐφευρετικοῦ πνεύματος, κ' ἐζήτει διαρκῶς νὰ δημιουργήσῃ νέας καὶ ἀλλοτρόπους ὀσμάς. Τὸ ἄρωμα τῶν ἴων, τῶν ῥόδων, τοῦ ρεζεδά, τοῦ γαρυφάλλου, τοῦ μόσχου ἐθεώρει κοινόν, χυδαῖον. Πολὺ ὀλίγον τὸν ἔμελεν ἂν τὰ ἀρώματα ταῦτα ἦσαν δημοφιλέστατα. Ὁλοκλήρους νύκτας διήρχετο εἰς τὸ στενὸν μικρὸν δωμάτιόν του ὅπου ἀπεστάλαζε, συνεδύαζε, ἀνεμίγνυε, διύλιζε, ἐστράγγιζε καὶ ἔβραζεν. Ἄφινε καθ' ὁλοκληρίαν ἐλευθέραν τὴν φαντασίαν του, καὶ πέραν ἔτι τῶν ὁρίων τῆς καλαισθησίας, μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀνακαλύψῃ νέον κόσμον ἀγνώστων μέχρι τοῦδε ἀρωμάτων. Ἐκ φύσεως προετίμα τὸ δριμὺ καὶ δύσοσμον, οἷα εἶνε παραδείγματος χάριν ἡ ὀσμὴ βραστῶν, ὑπερωρίμων, εἰς ἐλαφρὰν σῆψιν περιελθόντων ἀνανά· προετίμα ὀσμάς, αἵτινες διελαύνουσι τὰς ἀρτηρίας ὡς παραχορδία βιολίου, ἢ βιαία ἀνάμιξις σφόδρα ἀντιθέτων καὶ δυσαρμόστων χρωμάτων.

Ἕνεκα τῆς ἀκαταπαύστου ἐργασίας εἶχε κυρτωθῇ πως· οἱ ὀφθαλμοί του ἔλαμπον, ἡ δὲ ρίς του θὰ ἔλεγέ τις ὅτι εἶχε προμηκυνθῇ ἐκ τῆς διηνεκοῦς ὀσφρήσεως ὀσμῶν.

Τὰ προϊόντα τῆς τέχνης του εἰς οὐδὲν μέγα κατάστημα ἐπώλει. Ὀλίγους πελάτας εἶχε μόνον καὶ αὐτοὶ δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς. Ἐνίοτε ἦχει ὡς γνήσιος μουσικὸς τόνος, ἐν μέσῳ τοῦ ἀτελευτήτου κρότου τοῦ κωδωνίσκου τοῦ ἀρτοποιοῦ, καὶ τῆς ἰδικῆς του θύρας ὁ κωδωνίσκος, εἰσήρχετο δὲ κόρη τις ἢ κυρία ἠθῶν ἀνέτων, ἢ νέος τις ἢ γεροντοπαλλήκαρον, οἵτινες, ἀφ' οὗ ἐπεθεώρουν τἀρώματα, ἐξέλεγον ἓν καὶ ἀπήρχοντο φέροντες ἐντὸς φιαλιδίου ἐξ ὡραίου λελαξευμένου κρυστάλλου κατ' ἀνατολικὸν ἢ ἐνετικὸν τρόπον, σταγόνας τινας παραδόξως εὐωδιῶντος ἀρώματος, ἐν ᾧ ἡ ὀσμὴ τοῦ ὀποπόναξ συνεμίγνυτο μὲ τὴν εὐωδίαν κινεζικοῦ λειρίου ἢ ἡ σφοδρὰ εὐωδία τῆς ἀμβάρεως ἠλάλαζε θριαμβευτικῶς ὑπὲρ τὴν ὡς ψυχὴν γεροντοκόρης ὀσμὴν τοῦ ρεζεδά.

Οἱ ἀγορασταὶ ἐγίνοντο ὁσημέραι σπανιώτεροι—ἀλλ' ὁ μυρεψὸς ἔμενεν ἀδιαπτώτως κεκυφὼς ἐπὶ τοῦ ἔργου του, νέας ποθῶν ἐντυπώσεις, νέας σταγόνας τῶν διυλισμένων ψυχῶν τῶν ἀνθέων ἐπιζητῶν.

Ὁ κωδωνίσκος τοῦ ἀρτοπωλείου ἐκρούετο ὁλονὲν ζωωδέστερον· ἠκούοντο ἕως ἐπάνω τὰ παζαρεύματα τῶν ἀγοραστῶν, τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης ῥιπτόμενον χρῆμα, ἡ φαιδρὰ φλυαρία τῶν ζυμωτῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν, οἱ γέλωτες τῶν παιδίων, ὁ βαρὺς κρότος τῶν φορτηγῶν ἁμαξίων. Ποικίλος θόρυβος καὶ ζωή... Μέχρι βαθείας νυκτὸς διήρκει ἡ ὀχλοβοὴ ἐκείνη, ἔπειτα κατέπαυε· ἠδύνατο δέ τις ν' ἀκούσῃ πῶς ἐκαθαρίζετο καὶ ἀνήπτετο ὁ φοῦρνος, πῶς ἐφουρνίζοντο καὶ ἐξεφουρνίζοντο τὰ ψωμιά. Ἔπειτα ἐπήρχετο πλήρης σιωπή· ἀλλὰ μετὰ δύω ὥρας, πρὸ τῆς χαραυγῆς, ἤρχιζεν ἐκ νέου ὁ θόρυβος τῆς ζωῆς.

Κατὰ τὰς νύκτας ἐκείνας ὁ μυρεψὸς ἐκάθητο μόνος ἐπὶ τοῦ ἄνω πατώματος, κύπτων ἐνώπιον βιβλίων, ἔμπροσθεν ἀνθέων ἐξωτικῆς βλαστήσεως, πρὸ διαφόρων οὐσιῶν εἰς σῆψιν περιελθουσῶν, ἐξ ὧν δι' εὐφυῶν ἀναλύσεων ἢ συνδυασμῶν ἐξῆγε τὴν ἐν αὐτοῖς λανθάνουσαν ἢ ὑπνοῦσαν ψυχὴν τῆς εὐωδίας.

Κατὰ τὰς νύκτας ἐκείνας ἤκουεν, ἐν τῇ σιωπῇ τῇ βαθείᾳ, ἀντηχοῦν ἐκ τῆς σκάφης τὸ θαυμάσιον ᾆσμα τοῦ Ψωμιοῦ. «Εἶμαι τὸ μάννα τῶν πτωχῶν, ἡ ἁγία Κοινωνία ἡ δίδουσα ζωὴν εἰς τοὺς βεβαρημένους καὶ τοὺς κουρασμένους ἐκ τῆς ἐργασίας. Ἕκαστον ψιχίον μου εἶνε ἱερόν· εἶνε ἱδρὼς τοῦ ἐργάτου, εἶνε δάκρυον τῶν ὀρφανῶν. Ἐμβάλλω ζωήν, διότι εἶμαι ζωή, ἀναφύομαι ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς γῆς, κρατύνομαι καὶ αὐξάνω, ἀποπνέω ὀσμὴν μητρός· εἶμαι σὰρξ καὶ γάλα· ἐντός μου εὑρίσκονται τὰ φωσφορικὰ ἔμβρυα διὰ τὸν ἐγκέφαλον τὸν διανοούμενον ἀλλὰ καὶ τὰ μυικὰ κύτταρα διὰ τὴν χεῖρα τοῦ ἐργάτου. Εἶμαι τὸ μάννα τῶν πτωχῶν, ἡ ἁγία Κοινωνία ἡ δίδουσα ζωὴν εἰς τοὺς βεβαρημένους καὶ κουρασμένους ἐκ τῆς ἐργασίας».

Ὁ μυρεψὸς ἤκουε τὸ παράδοξον ᾆσμα, καὶ μεγάλαι σταγόνες δακρύων κατέβρεχον τὰς ὠχράς, ἰσχνὰς παρειάς του. Ἐκ δὲ τῆς καρδίας του ἀνῆλθε μεγάλη προσευχὴ πρὸς τὸν οὐρανόν·

— Ὦ Θεέ μου, πόσον εὐτυχεῖς εἶνε ὅσοι εἰμποροῦν νὰ κάμνουν τὸν κόσμον εὐτυχῆ μὲ κἄτι κοινὸν καὶ συνειθισμένον· καὶ ὅμως σ' εὐχαριστῶ ὅτι δὲν μ' ἔκαμες ψωμᾶν ὅπως αὐτὸν ἐδῶ κάτω, ὅτι μοῦ ἔδωκες νὰ πίω τὸ ὄπιον τῶν ἐκλεκτῶν, ἔστω ἀκόμη καὶ μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς.

'Αλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἔθηκε τὴν χεῖρά του εἰς τὸ θυλάκιόν του, ἐξέβαλε δύο μεταλλικὰ κερμάτια, τὰ ἐζύγισεν εἰς τὴν χεῖρά του, καὶ ἐψιθύρισε μὲ ὀδυνηρὸν μειδίαμα·

— Εἶνε ὥρα νὰ 'πάγω ν' ἀγοράσω ψωμί!

[Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ] Α. Π. Κ.

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

ΚΑΚΟΣΗΜΑΔΙΑ[1]

Καὶ ἀποκαμωμένος, καταϊδρωμένος, ἀκούμπισεν ἀγκομαχῶντας στὴν κουπαστὴ παραιτῶντας τὴν τσάγκρα. 'Αλλὰ τὴν ἴδια ὥρα ἀντήχησε σπαραχτικὴ ἡ φωνὴ τῆς κουκουβάγιας ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του:

— Κουκουβάου!...κουκουβάου,βάου!..

Τὸ ἀναθεματισμένο πουλὶ τόσην ὥρα ἦταν χωμένο στὸ ξάρτι κ' ἐμεῖς εἴδηση δὲν εἴχαμε. Στὴ φωνὴ εὐθὺς ἐτινάχτηκεν ὀρθὸς ὁ καπετάνιος, σὰν ξαφνισμένο ἄλογο, ἄδραξε τὴν τσάγκρα καὶ τρελλὸς ἀπὸ τὸ θυμὸ ἀγριοφώναξε:

— Στὸ τιμόνι, Μπαρμπατρίμη! στὸ τιμόνι κι' ἀπάνου του!...

'Αφήσαμε ὅλοι τὰ πανιὰ ὅπως ἦσαν κ' ἐπῆρε καθένας τὴ θέση του. Ὁ Μπαρμπατρίμης ὁ ναύκληρος μὲ μιὰ τιμονιὰ ἐγύρισε τὴ γολέτα ἀπὸ τὴν 'Ερημόμηλο κατὰ τὰ Γερακούνια. Ἦταν ἐπικίνδυνο τὸ μέρος ἐκεῖνο γιατ' ἔχει ῥέμματα ὁρμητικὰ κ' εὔκολα ἠμπορεῖ νὰ σὲ ξεπέσῃ. 'Ερημόμηλο ξεπέσῃς Γερακούνια καταντᾷς, ἔλεγαν οἱ παλαιοί. 'Αλλὰ ὁ Μπαρμπατρίμης εἶχε στιβαρὸ κ' ἐπιδέξιο χέρι· ὅταν ἐχούφτωνε τὸ τιμόνι λαχτάρα τὸ ἔπιανε· εἶχε καὶ μάτι δυνατὸ ποῦ ἠμποροῦσε τριῶν ἡμερῶν πούλια νὰ διακρίνῃ. Ὥστε δὲν εἴχαμε φόβο καὶ μὲ πανιὰ γεμάτα ἀρχίσαμε πάλι τὸν τρελλὸν ἀγῶνα.

Ἤμαστε ὅμως ὅλοι ἀφανισμένοι ἀπὸ τὸν κόπο καὶ τὴ ζάλη. 'Επιάσθηκαν, θυμοῦμαι, τὰ λαιμοτράχηλά μου ἀπὸ τὸ γύρισμα καὶ οἱ φλέβες ἐπρόβαλαν ἀπὸ τὸ πετσὶ χονδρὲς σὰν ἔμπολα· κατάντησε νὰ μὴν ἠμπορῶ νὰ στρίψω τὸ κεφάλι ζερβόδεξα ἀλλ' ἔστριφτα καὶ τὸ κορμὶ μαζὶ σὰν τὸ μονοκόκκαλο λύκο. 'Απάνω στὰ νεφρὰ ἐνόμιζα πῶς ἤμουν ζωσμένος μὲ μολύβια καὶ τὰ καλαμοπόδαρά μου ἔτρεμαν σὰν τοῦ ἀλόγου ποῦ τὸ πιάνει τὸ ριό του. 'Απὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ μία πανάδα ἐπερνοῦσε μπροστὰ στὰ μάτια μου κ' ἕνας πόνος φριχτὸς σὰν σιδεροστέφανο ἔζωνε τὸ μέτωπό μου καὶ μ' ἔπιανε ζάλη ποῦ ἔλεγα τόρα θὰ πέσω ἀπὸ τὰ πόδια μου..

Καὶ τὸ πουλὶ τὸ πλάνο δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ πάψῃ τὸ παιγνίδι του. Μαῦρο σὰν χοῦφτα χῶμα, συμμαζωμένο ἐπετοῦσε στὸν ὠχρὸν αἰθέρα, ἀργὰ ἀργὰ λὲς κ' ἐφρόντιζε νὰ μὴ τὸ χάσουμε ἀπὸ τὰ μάτια μας καὶ πότε ἔκανε γύρους στὴ γολέτα, πότε ἐχαμηλοπετοῦσε κ' ἐπέρνα σὰν σαΐτα ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ πανιὰ κ' ἐχώνευε μέσα στὶς στραλιέρες κ' ἐκαβαλίκευε τὸν τρίγκο κ' ἐδιάβαινε κάτω ἀπὸ τὰ κουρτελατσίνια κ' ἐκαθόταν στὸν ἔξω φλόκο κ' ἔξαφνα μὲ φωνὲς καὶ φτεροκοπήματα ἐπηδοῦσε στὴ γολέτα, ἐκατέβαινε στὸ φλίς, ἐρροβολοῦσε στὴ μπούμα καὶ ἀποκεῖ ρίχνοντας ἄλλη φωνή, ἀφινόταν στὸν κούφιον ἀέρα κ' ἐξανάρχιζε τὸ ἴδιο παιγνίδι του, τὸ αἰώνιο κλωθογύρισμά του.

— Πίσω μου, διάολε!... ἔλεγε σταυροκοπούμενος ὁ μαυροκαπετάνιος, κατάπληκτος ἀπ' αὐτά του τὰ κινήματα.

— Μωρὲ τὸ κεφάλι μου κόβω, καπετάνιε πῶς δὲν εἶνε πουλὶ αὐτὸς ὁ πειρασμός· εἶπε μιὰ στιγμὴ ὁ Μπαρμπατρίμης ὁ ναύκληρος· πιάσε, λέω, τὴν τσάγκρα μὲ τὸ ζερβὶ νὰ μὴ στὴν πάρῃ... Δὲν ἀκοῦς μιὰ ὥρα τόρα τὸ σκυλὶ πῶς γρινιάζει.

'Αληθινὰ ὁ Πιστὸς ὁ σκύλος μας, πεσμένος στὴν πλώρη, συμμαζωμένος λὲς κ' ἐφρόντιζε νὰ γίνῃ ὅσο τὸ δυνατὸν ἐλάχιστος, μὲ τὴν οὐρὰ κρυμμένη στὰ σκέλια, τὸ κεφάλι ριγμένο ἀπάνω στὰ μπροστινά του πόδια, τ' αὐτιὰ κρεμασμένα, ἀνοιγοσφαλοῦσε τὰ μάτια του κ' ἐγρίνιαζε μὴ τολμῶντας ν' ἀλυχτήσῃ ἀπὸ τὴν παρουσία κακοῦ φαντάσματος. Ἕνας μὲ τὸν ἄλλον ἄρχισε νὰ μᾶς πιάνῃ κ' ἐμᾶς τρομάρα καὶ ἀρχίσαμε τὰ σταυροκοπίματα, ἄλλος φιλόντας τὸ φυλαχτό του, ἄλλος πέρνοντας στὴν τσέπη του κερὶ τοῦ 'Επιτάφιου καὶ ἄλλος λέγοντας μέσα του θρησκευτικὰ τροπάρια. Ὁ διάβολος συχνὰ κάνει τέτοια παιγνίδια στὰ καράβια. Ὁ καπετάνιος καθὼς εἶδεν ἔτσι τὸ σκυλὶ ἐσταυροκοπήθηκε κ' ἔπιασε μὲ τὸ ζερβί του χέρι τὸ σκαντάλι.

Τέλος ἦρθε μιὰ στιγμὴ ποῦ εἴπαμε πῶς ἐτελείωσαν πιὰ τὰ βάσανά μας. Ἡ κουκουβάγια κουρασμένη φαίνεται, ἄρχισε ν' ἀργοπετᾷ τόρα καὶ νὰ χαμηλώνῃ κ' ἔξαφνα ἐβρόντησε χάμου στὸ κατάστρωμα.

— Βάρ' της· ἐφωνάξαμε ὅλοι ὁμόφωνοι.

'Αλλ' ὥστε νὰ ξαμώσῃ ὁ καπετάνιος, διάργυρος ἐχάθηκεν ἀπὸ μπροστά μας ὁ πειρασμός. Ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἄρχισε νὰ τὰ βάνῃ μ' ἐμᾶς καὶ νὰ μᾶς βρίζῃ πῶς δὲν τοῦ μιλήσαμε ἔγκαιρα. 'Αλλὰ τὴν ἴδια ὥρα βλέπω τὸν Μπαρμπατρίμη νὰ παραιτῇ τὸ δοιάκι καὶ ἀρκουδίζοντας νὰ πλησιάζῃ στὸν καπετάνιο καὶ μὲ χερονομίες νὰ τοῦ δείχνῃ στὸ σχοινὶ τῆς μεσανῆς στραλιέρας τὸ πουλί.

— Βάρ' της!

Μπάμ! ἀντήχησε στὸν ἥσυχον αἰθέρα καὶ καπνὸς μὲ σκάγια καὶ στουπιὰ ἔπεσε τετραπανωτὰ στὰ πανιά, σὰν νὰ τὰ ἔδερνεν ἀδρὺ χαλάζι. 'Αλλὰ σύνωρα μὲ τὴν ντουφεκιὰ ἕνας ἄλλος χτύπος συγκρατητὸς ἀντήχησεν, ὅπως ὅταν πέφτει δένδρο συγκλαδοκορμόρριζο κ' ἐπέσαμε ὅλοι στὸ κατάστρωμα προύμιτα.

Ὁ διάβολος ἔκαμε τὸ σκοπό του. Μιὰ στιγμὴ ποῦ παράτησεν ὁ ναύκληρος τὸ τιμόνι, μᾶς ἅρπαξε τὸ ῥέμμα στὰ κλωθογυρίσματά του, μᾶς ἔσπρωξε ἀπάνω στὰ Γερακούνια καὶ ἡ δόλια μας γολέτα ἄνοιξε στὰ δύο σὰν καρύδι. Καὶ μέσ' ἀπὸ τὴ θαμπὴ ἐρημία τοῦ νησιοῦ, ἀνέβηκε γιὰ τελευταία φορά, πιὸ ἄγρια καὶ πιὸ αἱμοτοπήχτρα ἡ φωνὴ τῆς κουκουβάγιας, κραυγὴ νικητήριος συφορᾶς καὶ δακρύων.

— Κουκουβάου!...κουκουβάου,βάου!..

— Ἄχ, μ' ἔχασες πειρασμέ!.. ἐβρου-

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 69.

χήθηκεν ὁ καπετάνιος τραβόντας τὰ μαλλιά του.

Ἀλλ' ὁ Μπαρμπατρίμης ὁ ναύκληρος ἔτρεξε χαρούμενος καὶ τοῦ βούλωσε τὸ στόμα.

—Φτύσ' στὸν κόρφο σου! τοῦ λέγει βιαστικά· φτύσ' στὸν κόρφο σου καὶ μὴ βαργομᾶς τὸ Θεό! . . . Νὰ ποῦ ξεδιάλυνε ἡ κακοσημαδιά· κάλλιο στὸ καράβι παρὰ στὸ σπίτι.

Ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἐγύρισε καὶ τὸν κύτταξε ἄφωνος, ἄλαλος. Ἦρθεν ἔξαφνα μπροστά του ἡ θλιβερὴ εἰκόνα τοῦ σπιτιοῦ του, ὅπως ἦταν ὅταν τὸ ἄφησε μὲ τὴ γυναῖκά του κλιναρομένη νὰ χαροπαλεύῃ· νὰ γυρίζῃ ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ φωτεινὰ καὶ ὑγρὰ μάτια νὰ τὸν ζητᾷ καὶ κάτω τὰ παιδιά του νὰ σέρνονται καὶ νὰ κλαῖνε μόνα κ' ἔρημα. Καὶ ὁ μαυροκαπετάνιος πέφτοντας μὲ λυγμοὺς καὶ δάκρυα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Μπαρμπατρίμη.

—Ναί· εἶπε μὲ φωνὴ μισοσβυσμένη, λὲς καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴν ἀκούσῃ οὔτ' αὐτὸς ὁ ἴδιος· δόξα νἄχῃ ὁ Θεός. Κάλλιο στὸ καράβι παρὰ στὸ σπίτι . . .

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΖΩΗ[1]

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ—Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

Καὶ ὅλοι ἦσαν λυπημένοι, καὶ ὅλοι ἔφερον βαθύχρωμα ἐνδύματα. Ὁ γαμβρὸς ἔκλαιεν, ἐν ᾧ τὰ δάκρυα τοῦ πατρὸς εἶχον πλέον ἐξαντληθῇ. Δύο συγγενεῖς ὑπεβάσταζον τὴν ἀτυχῆ Ἔρτσαν. Ἐνηγκαλίσθη τόσον ἰσχυρῶς τὸ φέρετρον τῆς ἀδελφῆς της, ὅταν ἠθέλησαν νὰ τὸ καταβιβάσουν εἰς τὸν τάφον, ὥστε ἐδέησε νὰ τὴν ἀποσπάσουν ἐκεῖθεν διὰ τῆς βίας καὶ νὰ τὴν μεταφέρουν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐκεῖ περιέμεινε τὴν ἐπάνοδον τῶν συγγενῶν της. Τῇ ἐφαίνετο ὅτι καὶ ἡ Ἰλόνκα ἔμελλε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ὅταν εἶδεν εἰσερχομένους τὸν πατέρα της καὶ τὸν Βαρκζαὶ μόνους, ἡ λύπη της ὑπῆρξε τόσον ἰσχυρά, ὥστε ἐλιποθύμησεν. Ὁ Βαρκζαὶ τὴν ἀνήγειρε καὶ ἠθέλησε νὰ τὴν μεταβιβάσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός της.

«Κράτησέ την — τῷ εἶπεν ὁ γέρων Πέτκη, — τόρα πλέον δὲν ἔχω παρ' αὐτὸ τὸ παιδί. Ἂς λάβῃ τὴν θέσιν τῆς ἀδελφῆς της καὶ ἂς εἶνε εὐτυχής».

Ὁ Βαρκζαὶ ἐπεριποιήθη τὴν νεάνιδα, ἐπικινδύνως ἀσθενῆ ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας καὶ δὲν ἀπῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας, παρὰ μόνον ἀφ' οὗ ἡ Ἔρτσα ἀνέρρωσεν.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ γέρω Πέτκη, νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του Ἔρτσαν εἰς τὸν Βαρκζαί, δὲν ἔμεινε μυστικὴ διὰ κανένα, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ παρέλθῃ τὸ ἔτος τοῦ πένθους.

Καὶ τὸ ἔτος παρῆλθε βραδέως, παρέχον ὁλοὲν εἰς τὸν Πέτκη τὴν βεβαιότητα, ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν θυγατέρα του μὲ καλλίτερον καὶ ἐντιμώτερον ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Βαρκζαί.

Μετὰ τὴν πάροδον τοῦ πένθους, ἑώρτασαν τοὺς γάμους.

Ὁ Βαρκζαὶ ἐπῆρε μαζί του τὴν νεάνιδα, τὴν ὁποίαν ὑπερηγάπα καὶ ἡ εὐτυχία τῶν νέων ἐπέχυσεν ὀλίγον βάλσαμον ἐπὶ τῆς πληγῆς τοῦ γηραιοῦ πατρός.

Τὸ ὄνειρον τῆς Ἔρτσας ἔγεινε πραγματικότης.

Ἂς ἴδωμεν τόρα πῶς ἐπραγματοποιήθη καὶ τὸ ὄνειρον τῆς ἀδελφῆς της.

*

Νεαρός τις ποιμὴν ἐβάδιζε κατὰ μῆκος τοῦ Ζάμου τὴν νύκτα καθ' ἣν θορυβώδης ἑωρτάζετο ὁ γάμος τῆς πρωτοτόκου θυγατρὸς τοῦ Πέτκη.

Εἶχε σταματήσει καὶ ἦναψε πῦρ ἀπὸ κλάδους ἐλάτης. Ὠχρότατος, ρεμβώδης,

προσήλου τὰ ὄμματα ἐπὶ τῆς πυρᾶς, χωρὶς νὰ την βλέπῃ. Ἐκάθητο παρὰ τὴν ὄχθην, ἐπὶ τοῦ κορμοῦ ἑνὸς δένδρου, τὸ ὁποῖον ὁ ποταμὸς εἶχεν ἐκριζώσει καὶ ἀφήσει κατόπιν ἐκεῖ. Τὸ πρόσωπον τοῦ ποιμένος ἦτο εὔμορφον καὶ λευκόν. Ἡ μαύρη του κόμη ἔπιπτεν εἰς βοστρύχους ἐπὶ τῶν ὤμων, ἁπλῆ δὲ καὶ πτωχικὴ ἦτο ἡ περιβολή του. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μετώπου του ἔβλεπέ τις τὴν αἴγλην τῆς ἐμπνεύσεως, τὴν ὁποίαν εἰς μάτην ἐπικαλεῖται πολλάκις ὁ στιχοποιὸς καὶ ἡ ὁποία, εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς τὰς πεδιάδας, ψιθυρίζει ἰδέας ὑψηλὰς παρὰ τὸ οὖς ἀνθρώπων τινῶν, τοὺς ὁποίους εὐνοεῖ ὁ Θεός. Καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ οἱ προνομιοῦχοι ψάλλουν σχεδὸν ἀσυνειδήτως καὶ ἐν τούτοις οἱ ἀνεπιτήδευτοι αὐτῶν μελῳδίαι φέρουν δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰς ἀκούουν.

Πέριξ τοῦ ποιμένος τὰ πάντα ἐκοιμῶντο: οἱ ποιμένες, τὰ ποίμνια, ἡ φύσις ὁλόκληρος ἦτο βυθισμένη εἰς ὕπνον βαθύν· μόνος ὁ νεανίας ἠγρύπνει καὶ ἔπαιζε μὲ τὸν αὐλόν του ᾄσματα, τὰ ὁποῖα κανεὶς δέν τῳ εἶχε διδάξει, καὶ τὰ ἔπαιζεν ὡς ἐν ὀνείρῳ, σχεδὸν χωρὶς νά το ἐννοῇ.

Ἐνίοτε ἡ μελῳδία ἔπαυεν, ἀλλὰ τότε ἡ ἠχὼ τὴν ἐπανελάμβανε τρυφερωτέραν καὶ γλυκυτέραν.

Ὁ ποιμὴν δὲν παίζει πλέον, παρατηρεῖ ἓν ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον παρασύρει ὁ ποταμός. Τὸ ὕδωρ περιδινεῖται, τὸ ἀντικείμενον στρέφεται, στρέφεται καὶ ἐξαίφνης τὸ ρεῦμα ἀποθέτει ἓν ἀνθρώπινον σῶμα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Μὲ τὴν κλίτσαν του ὁ ποιμὴν ἕλκει τὸ πτῶμα πρὸς ἑαυτὸν καὶ οἱ ὀφθαλμοί του δὲν δύνανται νὰ πιστεύσουν τοιοῦτον θαῦμα. Παρθένον ὡραίαν, ὡραιοτέραν ἀπὸ ὅλας ὅσας εἶχεν ἴδει κατ' ὄναρ, εἶχεν ἐκβράσει ὁ ποταμός. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς νεάνιδος εἶνε κλειστοί, τὰ μαῦρά της μαλλιὰ σκεπάζουν τὸ στῆθός της καὶ τὸ σῶμά της εἶνε παγωμένον.

Ὁ νεαρὸς ποιμὴν ἀνέλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸ πτῶμα καὶ ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ τὴν ὄχθην. Ἐξύπνησε τοὺς συντρόφους του καὶ τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν ἐξήπλωσε τὴν νεκρὰν ἐπάνω εἰς μίαν κάπαν.

«Δυστυχισμένο κορίτσι — ἐψιθύρισαν οἱ ποιμένες περίλυποι — νάποθάνῃ εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του!»

Ὁ νέος ἐγονυπέτησε παρὰ τὴν νεκράν. Προσεπάθει νὰ θερμάνῃ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τῆς παρθένου καὶ κατεφίλει τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς διαπαντὸς κεκλεισμένους, ὡς ἂν ἤθελε νά τῃ δώσῃ τὴν ἰδικήν του ζωὴν δι' ἑνὸς τῶν φιλημάτων ἐκείνων.

«Πηγαίνετε νά μου ἑτοιμάσετε ἓν φορεῖον—εἶπεν εἰς τοὺς ἄλλους ποιμένας,— θὰ πάρω μαζί μου αὐτὸ τὸ κορίτσι εἰς τὰ βουνά. Ἡ μητέρα μου ξεύρει γιατρικὰ ποῦ θὰ τὴν ἐξυπνήσουν.

—Τὸ κορίτσι εἶνε πεθαμένο—εἶπον οἱ ποιμένες.

— Δὲν θέλω νά το πιστεύσω· εἶνε τόσον ὡραία! Ἰδέτε την λιγάκι: αὐτὸ τὸ εὔμορφο πρόωπον, αὐτὰ τὰ κάτασπρα χεράκια, νά τα φάγῃ ἔτσι γρήγορα τὸ χῶμα! Ἆ, ὄχι, ὄχι, ἐλᾶτε, γρήγορα ἕνα φορεῖον! Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀκόμη ζωὴ εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα· τὰ δάκτυλα εἶνε ἀκόμη μαλακά. Πόσοι καὶ πόσοι ποῦ τοὺς ἐλέγαμεν πεθαμένους, δὲν ἐξανάζησαν! Προσευχηθῆτε στὸ δρόμο, προσευχηθῆτε στὸ ἐκκλησάκι τῆς Παναγιᾶς καὶ θὰ ζήσῃ.

— Εἶνε πεθαμένη, εἶπον οἱ ποιμένες.

Ἀπεμακρύνθησαν, κατεσκεύασαν ἓν φορεῖον καὶ προσηυχήθησαν πρὸ τῆς ἱερᾶς εἰκόνος τῆς Παναγίας.

Ὁ ποιμὴν ἔμεινε μόνος.

«Ἂν εἶνε πεθαμένη—ἐσκέφθη—θὰ την πάρω μαζί μου καὶ θὰ την θάψω κάτω ἀπὸ τὸ δενδρολίβανον εἰς τὸν κῆπον. Ἐκεῖ τοὐλάχιστον θὰ την ἔχω πάντα πλησίον μου».

Μετ' ὀλίγον οἱ ποιμένες ἐπανῆλθον φέροντες τὸ φορεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξήπλωσαν τὴν νεάνιδα. Τὴν ἔφεραν οὕτω μακράν, ἐπάνω εἰς τὸ βουνόν, μέχρι τῆς κατοικίας τοῦ ποιμένος. Ἡ μήτηρ του ἰάτρευε τὰς ἀσθενείας μὲ παντοειδεῖς βοτάνας καὶ ρίζας. Ἔφθασαν περὶ τὰ ἐξημερώματα. Ἡ γραῖα ἦλθεν εἰς προϋπάντησιν τοῦ υἱοῦ της καὶ τον ἠρώτησε τί ἔφερεν ἐπὶ τοῦ φορείου.

[1] Ἴδε σελ. 70.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ ἀθυμία τοῦ Διαβόλου, ποίημα Λεκὸντ Δελίλ, μετάφρασις *Ἀργύρη Ἐφταλιώτη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ποίησις καὶ πεζότης, διήγημα Γιαροσλὰβ Φρχλίκη, μετάφρασις *Α. Π. Κ.*
Λόγια τῆς πλώρης: Κακοσημαδιά, διήγημα ὑπὸ *Ἀνδρέα Καρκαβίτσα*.
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μετάφρ. *Ν. Ἐπ.*
Ὑπὸ τὴν γέφυραν, διήγημα ὑπὸ *Ἠλία Α. Σταύρου*.
Ὁ σκύλος μου, ποίημα ὑπὸ *Ἀλεξ. Πάλλη*.
Λαογραφικά: Ναξιακαὶ προλήψεις, ὑπὸ *Μιχ. Ἰακ. Μαρκόπολι*.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα: Ζωὴ καὶ θάνατος ὑπὸ *Ρ**.
Χαμένοι Ἀντίλαλοι: Τὰ μάτια της, Αὐγοῦλα, ποιήματα ὑπὸ *Λάμπρου Πορφύρα*.
Δάνειον Πνεῦμα. — Χρονικά. — Ἡ Ἀλληλογραφία μας.

Εἰς τὸ προσεχές: Τὸ προαναγγελθὲν ἄρθρον τοῦ κ. Γ. Τυπάλδου Κοζάκη, τὸ ὁποῖον δὲν ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ παρόν, διότι καθυστέρησαν αἱ εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι θὰ τὸ συνοδεύσουν.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

«Εἶνε ἕνα κορίτσι, ἀπήντησεν ὁ ποιμήν. Μὲ ρωτοῦσες πάντα γιατί δὲν φέρνω νύμφην εἰς τὸ σπίτι. Νὰ τόρα, ποῦ ἔφερα· αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία, τὸ μόνο κορίτσι ποῦ ἀφίνω νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν καλύβην μου».

Ἡ γραῖα ἀπεκάλυψε τὸ πρόσωπον τῆς νεάνιδος ἔψαυσε τὴν καρδίαν της καὶ τὰς χεῖρας καὶ δὲν ὡμίλησε τίποτε. Ὁ νέος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ πρόσωπον τῆς μητρός του· ἀλλὰ μὴ ἀνακαλύψας εἰς αὐτὸ τίποτε ποῦ νά τῳ ἐμπνεύσῃ ἐλπίδα, εἶπε στενάζων:

«Μητέρα, ἂν θάψουν αὐτὸ τὸ κορίτσι, δὲν θέλω πειὰ νὰ ξέρω τίποτε, καὶ οὔτε θέλω νά μου μιλήσῃς πειὰ γιὰ νύμφη. Ἄλλην δὲν θα φέρω!»

Ἡ γραῖα ἐξέβαλεν ἐκ τῆς καλύβης της ὅλους, ἔκλεισε τὴν θύραν, ἔσυρε τὸν μοχλὸν καὶ ἔμεινε μόνη μὲ τὴν νεκράν.

Ὁ υἱὸς δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ κατώφλιον, ἐκάθησεν ἐκεῖ καὶ περιέμεινεν ἕως οὗ ἦλθεν ἡ νύξ. Ἄλλοι ἐβόσκησαν τὰ πρόβατά του καὶ ὁ αὐλός του ἔμεινε σιωπηλός. Ἀργὰ πολύ, τὴν νύκτα, ἡ γραῖα ἐκάλεσε τὸν υἱόν της εἰς τὴν καλύβην. Ἀκροποδητεὶ εἰσῆλθεν ἐκεῖνος εἰς τὸ μικρὸν πτωχικὸν δωμάτιον ὅπου ἦτο ἐξηπλωμένη ἡ νεᾶνις, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀκόμη κλειστούς. Ἡ καρδία του ἔπαλλε μέχρι διαρρήξεως τοῦ στήθους. Ἡ μήτηρ ἐκράτει πτερὸν ἀπὸ παγῶνι πρὸ τῶν χειλέων τῆς κόρης καὶ τὸ πτερὸν ἐσείετο ἐλαφρῶς.

Ὁ νέος ἐγονάτισε καὶ δάκρυα εὐτυχίας ἐπλημμύρησαν τοὺς ὀφθαλμούς του.

Καὶ τόρα Ζωζῆ—εἶπεν ἡ μήτηρ—πήγαινε στὴ δουλειά σου καὶ ἔχε πίστιν εἰς τὸν Θεόν».

Ἔκυψεν ἐπὶ τῆς νεάνιδος, ἡ ὁποία μόλις ἀπέπνεεν, καὶ ἐφίλησε τρυφερῶς τὴν χεῖρά της. Ἐπῆρε τὴν κλίτσαν του καὶ τὴν φλογέραν του καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινή. Οὐδέποτε τὰ δάση καὶ τὰ λειβάδια ἤκουσαν ὡραιότερα ᾄσματα.

Ἡ νεᾶνις ἐσώθη. Ἀλλ' ἐπὶ δύο ἀκόμη ἑβδομάδας κατείχετο ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ καὶ δὲν ἐλάμβανεν ἄλλην τροφὴν ἐκτὸς ὀλίγου ζωμοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ γραῖα τὴν ἠνάγκαζε νὰ πίνῃ διὰ τῆς βίας. Ὁ Ζωζῆς ἐκοιμᾶτο ἔξω, πρὸ τῆς θύρας, διὰ νὰ μὴ ταράττῃ τὰ ὄνειρα τῆς νεάνιδος· καὶ

τὰς νύκτας ἐκείνας ἔμαθε νὰ προσεύχεται.

Μίαν ἡμέραν ἡ μήτηρ εἶπε πρὸς τὸν υἱόν της:

«Πάρε χρήματα, πήγαινε εἰς τὴν Ἐσσέγην καὶ ἀγόρασε ψωμὶ ἄσπρο, κρασὶ καὶ μοσχοκάρυα. Τὸ κορίτσι θὰ φάγῃ σήμερα».

Πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὁ Ζωζῆς ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς πόλεως καὶ μακρόθεν εἶχεν ἴδει καπνὸν κυανίζοντα τὴν στέγην τῆς καλύβης του.

«Ἡ μητέρα μου μαγειρεύει τὸ φαγητὸν τῆς ἀρραβωνιαστικῆς μου» ἐσκέφθη καὶ μὲ τὴν καρδίαν πλήρη χαρᾶς ἀνέσυρε τὴν φλογέραν του καὶ ἤρχησε τὸ ὡραιότερόν του ᾆσμα. Ἡ γλυκεῖα μελῳδία ἐφέρετο ὑπὸ τῆς αὔρας καὶ ἀντελαλεῖτο μακράν:

Πέτα, πουλάκι, πέτα
Στὸ παραθύρι της.

Εἰς τὴν καλύβην ἡ νεᾶνις περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἀφυπνίσθη. Ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἤκουσεν ἀπὸ τῆς κλίνης της μακρόθεν τὸ ὡραῖον ᾆσμα. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, εἶδε ποῦ εὑρίσκετο: μία καλύβη, μία ἀθλία στρωμνή, ποιμενικὴ κατοικία πτωχή. Κατ' ἀρχὰς ἡ νεᾶνις ἐνόμισεν ὅτι ἔβλεπεν ὄνειρον καὶ ἠθέλησε νὰ φέρῃ τὰς χεῖρας εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ἦτον ἔξυπνη, ἀλλ' ἦτο τόσον ἐξησθενημένη, ὥστε δὲν ἐδυνήθη νὰ κινήσῃ τοὺς

βραχίονας. Ἐδοκίμασε νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλ' ὁ λαιμός της ἦτο ξηρὸς καὶ λέξις δὲν ἐξήρχετο ἐκ τῶν χειλέων της. Δίψα φοβερὰ τὴν ἐφλόγιζε καὶ ἀφῆκε μικρὸν στεναγμόν.

Γηραιὰ χωρική, μὲ ἀγαθὴν καὶ συμπαθητικὴν φυσιογνωμίαν, ἠγέρθη, ἀφῆκε τὴν ἑστίαν, πλησίον τῆς ὁποίας ἐκτύπα τὸ βούτυρον, καὶ ἔφερεν ὕδωρ δροσερὸν ἐντὸς ἀγγείου ξυλίνου. Ἡ γραῖα ἐπλησίασε τὸ ἀγγεῖον εἰς τὰ χείλη τῆς νεάνιδος, τῆς ἐθώπευσε τὸ μέτωπον, τῇ ἐχαμογέλασε καὶ κατόπιν, ἐπειδὴ παρετήρησεν ὅτι ἡ νεᾶνις ἐρρίγει, ἐξεκρέμασε μίαν παλαιὰν κάπαν ἀπὸ τὸν τοῖχον καὶ ἐσκέπασε μὲ αὐτὴν τὴν ἀσθενῆ.

Οἱ φθόγγοι τοῦ αὐλοῦ, ὁτὲ μὲν βραδεῖς καὶ μελαγχολικοί, ὁτὲ δὲ ζωηροὶ καὶ φαιδροί, ἐπλησίαζον ὁλοέν. Ἡ καρδία τῆς νεαρᾶς κόρης ἤρχισε νὰ πάλλῃ καὶ τὰ χρώματα ἐπανῆλθον εἰς τὰς παρειάς της.

Ὅταν ὁ αὐλὸς ἐσίγησεν, ἡ γραῖα ἤνοιξε τὴν θύραν, ὑπεδέχθη τὸν ποιμένα μὲ λόγους ἀγάπης καὶ εἶπεν εἰς τὴν νεάνιδα:

«Νὰ ὁ υἱός μου, ὁ καλός μου Ζωζῆς».

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΥΠΟ ΤΗΝ ΓΕΦΥΡΑΝ

— Αἲ λοιπόν, Θανασό, φέρε ἀπὸ τὰ ἴδια, κι' ἀκοῦστε σεῖς, χηνόπουλα, πῶς πέρνονται αὐτὰ τὰ κόκκινα σειρήτια . . .

— Νά! φαντασθῆτε μὲ τὸ νοῦ σας ἕνα βουνὸ ὅσο χίλια μέτρα ψηλό, κάτω στὰ πόδια του νὰ τρέχῃ ποτάμι μὲ μεγάλο καὶ φαρδὺ γεφῦρι κι' ὁλόγυρα βουνὰ καὶ κάμπους ἀπέραντους· ὅλη αὐτὴ εἶταν ἡ εἰκόνα τῆς μάχης. Οἱ ἐχθροὶ εἶταν πάνου στὸ βουνό, κρυμμένοι στοὺς βράχους καὶ στὶς πέτρες, ἐμεῖς κάτω, κάτω, πίσω ἀπὸ τὸ γεφῦρι, ὅσο ἑκατὸ μέτρα,

ταμπουρωμένοι σὲ χονδρὸ καὶ ψηλὸ πρόχωμα μὲ πρόσωπο ἀπὸ ἑκατὸ ἄνδρες. Εἴχαμε βαλθῆ ἐκεῖ ἀπὸ τὸ διοικητὴ γιὰ νὰ φυλάξουμε τὴ διάβα. Εἴμαστε 200 ἄνδρες, ὅλοι διαλεκτοὶ καὶ παλληκάρια, μαθημένοι στὴ φωτιά. Οἱ ἐχθροὶ ἀπὸ τὰ χαράγματα εἶχαν ἀρχίση νὰ μᾶς ρίχνουν βροχὴ ἀπὸ μυδράλλια καὶ σφαῖρες μὲ δυὸ κανόνια ὀρεινὰ στημένα στὴν κορφή. Ἀπὸ μακρυὰ ἐφαίνονταν πῶς θὰ ἦσαν περισσότεροι ἀπὸ χίλιοι, μὰ τοῦ κάκου, ὅλα ἐπήγαιναν χαμένα, οἱ σφαῖρες των ἐβούϊζαν στὰ νερά, ἐσφύριζαν στ' αὐτιά μας, ἔξυναν τὸ χῶμα καὶ ἔπειτα ὅλα ἥσυχα. Ὡς τὸ γιόμα εἴχαμε αὐτὴ τὴ διασκέδαση, μὲς τὶς δυὸ ὅμως ὁ λοχαγός μας, ἕνα λεβεντόπαιδο γιεμάτο γνῶσες κι' ἐνθουσιασμό, εἶχε ἐννοήση ἀπὸ τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ πῶς θὰ μᾶς ἔκαμναν ἔφοδο. Μᾶς ἐζύγωσε τότε ὅλους καὶ μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ ἀπὸ τὴ συγκίνηση, ἀλλὰ σταθερὴ κι' ἀποφασιστική, μᾶς εἶπε «Παιδιά! ὁ ἐχθρὸς ἑτοιμάζεται γιὰ νὰ περάσῃ τὸ ποτάμι, ἂς τὸν δεχτοῦμε μὲ καρδιά, σὰν παλληκάρια».

Ἕνα τρομαχτικὸ οὐρά, ἕνα ζήτω γιεμάτο ἐνθουσιασμὸ ἐβγῆκε ἀπὸ τὰ στήθια ὅλων κι' ἔπειτα κατακόκκινοι, μὲ βρασμένο αἷμα στὶς φλέβες περιμέναμε τὸν ἐχθρό. Αὐτοὶ μὲ τὰ πυρὰ καὶ τὴ λόγχη ἄρχισαν νὰ κατεβαίνουν τὸ βουνό. Ὁ λοχαγός μας μὲ τὸ τηλεσκόπιο στὸ χέρι ἐκύτταζε μὲ προσοχὴ ὅλες τὶς κινήσεις των κι' ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθηκε τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ μὲ βροντώδη φωνὴ ἐδιάταξε :

— Ἀρξετε πῦρ !

Ἕνα ζήτω ἀκούστηκε στὶς σφαῖρες καὶ στοὺς καπνοὺς κι' ἔπειτα φοβερὸς τουφεκισμὸς ἔσεισε ὅλη τὴν ὄχτη πέρα, πέρα.

Μιὰ ὥρα ἐβάσταξε ἡ φωτιὰ κι' ὕστερα ἡ σάλπιγγα ἔκραξε νὰ παύσῃ.

Ὅλοι ἀπορήσαμε γιὰ τὸ σάλπισμα καὶ κανεὶς δὲν ἤξερε τί συνέβαινε.

Ὡστόσο οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔπαυαν τὰ πυρὰ καὶ τὰ κανόνια ξερνοῦσαν ἀδιάκοπα μυδράλλια καὶ σφαῖρες.

Σοβαρός, σοβαρὸς ὁ λοχαγός μας, μαῦρος ἀπὸ τὸν καπνό, σὰν θεὸς τοῦ πολέμου, ἐκινήθη ἀπὸ τὴ θέση του κι' ἀφ' οὗ μὲ φλογερὴ ματιὰ μᾶς κύταξε ὅλους, «ὅποιος ἀποφασίζῃ τὴ ζωή του ἂς βγῇ ἐμπρὸς» ἐφώναξε.

Ὅλοι ὅσοι εἴμαστε ἐκεῖ εἴχαμε ἀποφασισμένη τὴ ζωή μας, μὰ κανεὶς δὲν ἐβγῆκεν ἐμπρός.

Κατακόκκινος ὁ λοχαγός μας ἔκραξε «τὸ παλληκάρι τοῦ λόχου ἂς βγῇ ἐμπρός».

Λίγος μουρμουρητὸς ἀκούστηκε σ' ὅλη τὴ σειρὰ κι' ἔπειτα ἕνα παιδί, ὅσο εἴκοσι χρονῶν, ἐθελοντής, ἀμούστακο κι' ὄμορφο σὰν κοπέλλα, ἐβγῆκε ἐμπρός . . .

— Ἐσὺ θυσιάζεις τὴ ζωή σου . . .

— Ναὶ λοχαγέ μου, γι' αὐτὸ ἄφηκα τὴν πατρίδα.

— Εἶσε γενναῖος· κάμνεις καθῆκον ἱερόν· ἐκεῖ κάτω στὴ γέφυρα νὰ σταθῇς μ' αὐτὸ τὸ βαρέλι καὶ τὰ ὀβούζια, ὅταν ἐννοήσῃς τὸν ἐχθρὸ νὰ περνᾷ τίναξε ὅλα στὸν ἀέρα.

— Κι' ἐγὼ μαζύ τους, λοχαγέ μου. . .

Ὅλοι ἐνθουσιασμένοι καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια χαιρετήσαμε τὸν νέο ἥρωα.

Ὡστόσο οἱ ἐχθροὶ θαρρεμένοι ἀπὸ τὴν ἡσυχία μας, κατέβαιναν ἀβάσταχτοι τὸ βουνό, ὑποστηριγμένοι ἀπὸ σῶμα ἀκροβολιστῶν κι' ἀπ' ἄλλα δυὸ κανόνια ποῦ εἶχαν ἔλθῃ αὐτὴ τὴ στιγμή. Τὰ πυρά μας δὲν εἴχαμε παύσῃ καὶ πολλοὺς ἐστρώναμε στοὺς βράχους καὶ στὸν κάμπο, ἀλλὰ τί θὰ σᾶς κάμουν, παιδιά, διακόσιοι ἄνδρες ἐμπρὸς σὲ δυὸ χιλιάδες στρατό. Σὰν λυσσασμένο κοπάδι ἀπὸ λύκους κατέβαιναν τὸ βουνό. Λόγχες, τουφέκια, ἄλογα, κανόνια, ὅλα σὰν καπνός, σὰν ἄγρια κύματα ἐφαίνονταν στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους.

Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ὁ λοχαγός μας εἶχε διατάξῃ τακτικὴ ὑποχώρηση· δὲν ἤθελε νὰ μᾶς θυσιάσῃ σὰν τραγιά. Οἱ ἐχθροὶ θαρρεμένοι, γιεμάτοι ὁρμὴ καὶ λύσσα ἔτρεχαν ὅλοι ἴσα γιὰ τὸ γεφῦρι. Τὸ διάβα τοῦ γεφυριοῦ εἶταν ὅλη ἡ νίκη. Καβαλλαρέοι, στρατιῶτες, κανόνια, πολεμαφόδια, ὅλα μαζὺ ἑνωμένα, σὲ πυκνὴ φάλαγγα ἄρχισαν μὲ οὐρὰ καὶ ζήτω νὰ διαβαίνουν τὸ ποτάμι.

Μὲ μιᾶς κρότος τρομερός, κρότος σὰν ἀπὸ ἄπειρα ἀστροπελέκια κι' ἀναρίθμητες βροντές, ἔσεισεν ὅλο τὸν τόπο. Εἰς τὸν ἀέρα εἴδαμε νὰ πετιῶνται ἄνθρωποι, ἄλογα, ξύλα, τουφέκια, καπνός, φωτιά . . . ὁ γενναῖος ἐθελοντής, ὁ ἥρωας στρατιώτης εἶχε κι' αὐτὸς τιναχθῆ, ἀλλ' ἐμεῖς ἐκερδέξαμε τὴ μάχη κι' ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἡ σημαία μας περήφανη ἐκυμάτιζε στ' ἀντικρυνὰ βουνὰ καὶ τοὺς κάμπους.

ΗΛΙΑΣ Α. ΣΤΑΥΡΟΣ

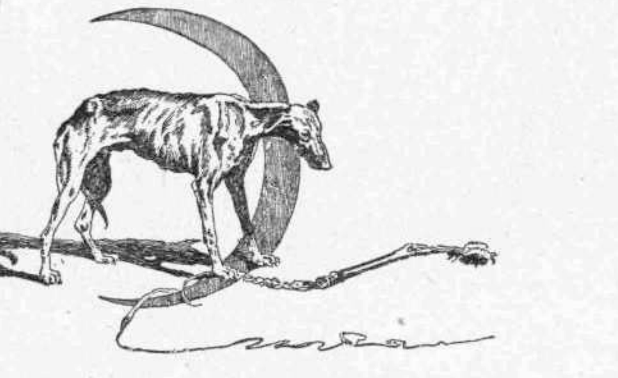

Ο ΣΚΥΛΟΣ ΜΟΥ

— Ὁ μάβρος σκύλος ποῦ 'χω 'γὼ
δὲν εἶναι πρῶτο γένος·
ἔχει ἄκοφτα, τ' ὁμολογῶ,
κουλλουριασμένη οὐρά,
κι' ὀλόρθ' ἀφτιὰ ὁ καημένος,
σὰ σοῦγλες μυτερά.

Κι' ὅμως πολὺ τὸν ἀγαπῶ,
κι' ἀφτὸς δὲν πάει πιὸ πίσω·
καὶ τώρ', ἀφέντη, θὰ 'σ τὸ πῶ
πῶς εἶχα τὴν τιμή,
καὶ πιὰ νὰν τὸν γνωρίσω
μοῦ δόθηκ' ἀφορμή·

Ὅ,τ' εἶχα κάτσει μιὰ σταλιὰ
ψωμὶ νὰ φάω μιὰ μέρα,
τὸν βλέπω ποῦ χωρὶς μιλιὰ
ὅμως μὲ μάτι ἀχνὸ
μὲ κοίταζ' ἀπὸ πέρα
σὰ νά 'σκουζε « πεινῶ ! »

Εἶταν παρόμιος σὰ σακκὶ
κοκκαλογιομισμένο·
τοῦ 'λειπ' ἡ τρίχα ἐδῶ κι' ἐκεῖ,
τὸν θέριζ' ἡ πληγή·
κουφάρι ξεθαμένο
λὲς κι' εἶταν ἀπ' τὴ γῆ.

Πιὸς ξέρει ἀπ' τὴν καταδρομὴ
τί τράβαγ' ὁ καημένος !
Τί ἂν εἶσαι μισερὸ κορμί,
ἂχ σπάνια σ' ἀγαποῦν·
ἂν εἶσαι πλαγιασμένος,
συχνὰ καὶ σὲ χτυποῦν.

Τὸν πόνεσα, κι' ἀπ' τὸ ψωμὶ
τοῦ ρίχνω. Σ' τὰ ποδάρια
τὸ βάζει ἐκεῖνος σ' τὴ στιγμὴ
καὶ πίσω δὲν κοιτᾷ·
τί θά 'χε δεῖ λιθάρια
πῶς πέφτουν σὰ ζητᾷ.

Τί, εἶπα, μὲ πῆρε γιὰ φονιᾶ
καὶ φέβγει ἀπὸ κοντά μου ;
Καὶ θὰν τὸ πῇς παραξενιά,
μὰ τὸ ταγάρι ἁρπῶ,
κι' ὅ,τ' εἶχε μέσα, χάμου
μὲ πεῖσμα τὸ σκορπῶ.

Καὶ φέβγω. Μὰ σ' τὸ φτωχικὸ
καλύβι μου τὸ βράδυ
σὰν ἦρθα, σὲ λιγάκι ἀκῶ
ποῦ κάτι σιγανὰ
ἀπό 'ξω σ' τὸ σκοτάδι
τὴν πόρτα γκρατζουνᾷ.

Ἀνοίγω. Τί 'ταν ; Τὸ σκυλί.
Τὴ φιλικὴ λαλιά μου
σὰν ἔνιωσε πῶς τὸν καλεῖ,
πάει φόβος πιὰ ἡ ντροπή,
ἀφτὸς σ' τὴν ἀγκαλιά μου
πηδάει σὰν ἀστραπή.

Πῶς ἔκανα τὴ γνωριμιὰ
νά ! σ' τό 'πα μὲ τὸ σκύλο.
— Δὲν ἔχει οὐσία ἀφτὸ καμιά.
— Καμιά ; Μὲ συχωρεῖς !
Τί ! βρῆκα 'γὼ 'να φίλο,
καὶ λίγο τὸ θαρρεῖς ;

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΝΑΞΙΑΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Ἄλλοτε ἐδημοσίευσα ἐν τῇ «Εἰκονογραφημένῃ Ἑστίᾳ» (1891, Τόμ. Α', σ. 314-315), διαφόρους δεισιδαιμονίας, προλήψεις, δημώδη παραγγέλματα κ. τ. λ. τῶν Ναξίων. Ἤδη συλλέξας καὶ ἄλλα δημωδῶν προλήψεων παραγγέλματα, δημοσιεύω αὐτὰ ἐπίσης εἰς τὴν ναξιακὴν διάλεκτον, ἀπαραλλάκτως ὡς τὰ ἤκουσα.

1. Ἐκεινοῦ ποῦ καταραστοῦνε, δὲ βγαίνει ἡ ψυχή του ἅ δὲ πάῃ ὁ ἴδιος ποῦ τοῦ καταράστηκενε νὰ συχωρεθοῦνε. Κι' ἃ τύχῃ νᾆναι πεθαμένος ὁ ποῦ 'δωκενε τὴ κατάρα, πρέπει νὰ στείλουνε νὰ πάρουνε χῶμα ἀπὸ τὸ μνῆμά του καὶ νὰ σταυρώνουσε μ' εὐτὸ τρεῖς φορὲς τὸ στῆθος ἐκεινοῦ ποῦ ψυχομαχεῖ καὶ ἐτότες συχωρειέται καὶ βγαίνει ἡ ψυχή του χώρις νὰ παιδεύγεται.

2. Γιὰ νὰ μὴ φοβᾶσαι νὰ σὲ πιάσῃ τιναχτό[1], πρέπει τὸν πρῶτο ἄρτηκα[2] ποῦ θὰ 'δῇς, τὸν Αὔγουστο, νὰ τόνε δακάσῃς τρεῖς φορές.

3. Ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ ποῦ εἶναι ἀκόμα ἀβάφτιστο, δὲν πρέπει νὰ μπαίνῃ ἐτσὰ μονομιᾶς μέσα 'ς τὸ σπίτι ἀφοῦ βουτήξῃ ὁ νήλιος, γιατὶ τοῦ ἀκλουθοῦνε ἡ καλαῖς κυουράδες[3] γιὰ νὰ χαλάσουνε τὸ παιδί. Γιὰ νὰ 'μπῃ μέσα πρέπει ν' ἄψουνε 'ς τὸ κατώφλιο τσῆ πόρτας φωτιὰ νὰ τήνε ξεπεράσῃ μπαίνοντας. Καὶ ἃ δὲν εἶναι μόδος ν' ἄψουνε 'κείνη τὴν ὥρα φωτιά, πρέπει νὰ τοῦ δώκουνε ἕνα κερὶ ἀφτούμενο νὰ τὸ βαστᾷ σὰ μπαίνει, γιατὶ ἡ καλαῖς κυουράδες φοβούνταινε πάντα τὴ φωτιὰ καὶ φεύγουν ἀπὸ πάν' ἁ' τὸν ἄθρωπο.

4. Γιὰ νὰ μὴ γουριάζουνε τ' αὐγὰ πρέπει νὰ τὰ περνοῦνε τρεῖς βολὲς ἀπὸ τ' αὐτὶ τσῆ λαήνας.

5. Ἐκεῖνοι ποῦ στρέφουνταινε ἀπὸ τὸ λείψανο, πρέπει νὰ κάτσουνε 'ς τὸ δρόμο τρεῖς βολές, γιατὶ μὲ τὸ κάθισμα κόβγουνε τὸ δρόμο τοῦ θανάτου καὶ δὲν ἔχουνε φόβο νὰ πεθάνουνε κ' εὐτοὶ τὸν ἴδιο χρόνο.

6. Τὰ κλωσσόπουλα δὲ ψοφοῦνε σὰν τὰ περάσουνε ἀπὸ σιδερένια βοῦκλα τὴν ἡμέρα ποῦ ἔβγουνε ἀπὸ τ' αὐγό.

7. Σὰν εἶναι καένας ἄρρωστος καὶ καταλάβουνε πῶς ἡ ἀρρώστια του εἶναι ἀπὸ συνέργια τῶν καλῶ κυουράδω, πρέπει νὰ τῶνε κάμουνε «τὸ τραπέζι» α ποῦντο τὰ μεσάνυχτα 'ς ἕνα τρίστρατο . . . .

— Καὶ τί εἶναι τὸ τραπέζι; ἠρώτησα τὴν εἰποῦσάν μοι τοῦτο χωρικήν.

— Καλὲ τόρα σ' ἐφέρανε, κύριε Μιχαήλ; μοὶ ἀπήντησε· εὐτὸ δὰ εἶναι πρᾶμμα ποῦ πολλὲς βολὲς ἐγίνηκενε, μὰ μὲ τρόπο ὅμως κρυφό. Βάνουνε τὴ νύχτα 'ς ἕνα τρίστρατο

[1] Πυρετός.

[2] Φυτόν, φυόμενον κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν κρομμυοειδὴς βολβός, «κουβαρασκέλλα» ὀνομάζεται ἐνταῦθα, ὁ δὲ κάλαμος «ἄρτηκας». Πιθανῶς μετέπεσε, παραφθαρεῖσα, εἰς τὸ φυτὸν τοῦτο, ὅπερ δὲν εἶνε ἀκανθῶδες, ἡ ὀνομασία τοῦ «νάρθηκος», φυτοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἀκανθώδους, ἀναφερομένου καὶ ἐν τῇ Ἑλλην. Μυθολογίᾳ. Ὁ ναξιακὸς «ἄρτηκας» εἴτε «κουβαρασκέλλα», εἶναι ἴσως τὸ ἐπιστημονικῶς Σκίλλα ὀνομαζόμενον φυτόν. Ἐν Νάξῳ φύεται κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἕτερον συγγενὲς αὐτῷ φυτόν, «ἄρτηκας» ἐπίσης ὀνομαζόμενον κοινῶς.

[3] Νεράϊδες.

τὸ τραπέζι μὲ δώδεκα πιάτα ἄσυρτα[1], μὲ δώδεκα πετσέτες καὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα χρειαζούμενα τοῦ τραπεζιοῦ ἀπὸ δώδεκα, γιατὶ δώδεκα εἶναι ἡ καλαῖς κυουράδες, καὶ μέσ' 'ς τὴ στάλα τοῦ μεσανυχτιοῦ πᾶνε καὶ τρῶνε, ποῦ νὰ φᾶνε τὸν πόνο, καὶ τότες γίνετ' ὁ ἄθρωπος καλά. Φαὶ δὲν τῶνε βάνουνε γιατὶ ἔχουν εὐταῖς τὸ δικό τωνε, παρὰ μόνου τὰ σερβίτσια ποῦ τὰ θένε νᾆναι ὅλα ἄσυρτα.

8. Σὰν ἀπομπου(γ)αδιάσῃ ἡ γυναῖκα, πρέπει νὰ σκεπάσῃ τὸ τσιναρούδι[2] μ' ἕνα ἄλλο πανὶ παστρικό, γιατὶ ἂν δὲ τὸ κάμῃ θὰ 'πομείνουνε τὰ μάτια τση ἀνοιχτὰ σὰν ἀπεθάνῃ καὶ θά 'ναι σὰ βρυκόλακας.

9. Ποτὲ μὴ δώσῃς μὲ τὸ χέρι σου σαποῦνι σὲ κανένα σου φίλο γιατὶ μονομιᾶς θὰ μαλώσετε. Ἂν ἔχῃς ἀνάγκῃ νὰ τοῦ δώκῃς τὸ σαποῦνι, πιάσ' το μ' ἕνα πανὶ καὶ δός του το, ἢ ἀκούμπισέ το 'ς ἕνα μέρος νὰ τὸ πιάσῃ.

10. Ἂν ζήσῃ τὸ πρῶτο σου παιδί, τὰ δὲ ἄλλα ποῦ θὰ γεννηθοῦνε ὕστερα πεθαίνουνε, θὰ 'πῇ πῶς τὸ πρῶτο παιδὶ ἔχει «ἀδερφοδιώχτη» καὶ πρέπει νὰ τὸ βάλῃς μέσα 'ς τὸ φοῦρνο ἅμα γεννήσῃ πάλι ἡ γυναῖκα σου καὶ νὰ τ' ἀρωτήξῃς τρεῖς φορές: «ἀγαπᾶς τ' ἀδέρφι σου ποῦ γεννήθηνε τόρα;» Καὶ τὸ παιδὶ πρέπει ν' ἀποκρίνεται κάθε φορά: «ἀγαπῶ το». Ἔστι χάνεται ὁ ἀδερφοδιώχτης καὶ ζῇ τὸ παιδὶ ποῦ γεννήθηκενε.

11. Θεὸς φυλάξοι νὰ σταματήξῃ κανεὶς ἀπὸ 'πάνω σὲ ἀνοιχτὴ κασσέλα ἢ σὲ σύρμα. Ἂν σταματήξῃ εἶν' ἀπὸ 'κείνη τὴν ὥραν μέσ' τὸν τάφο.

12. «Σὰν πεθαίνουνε καμμιᾶς δυστυχισμένης μάννας τὰ παιδιά τση καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τσῆ στερεώσῃ κανένα, πρέπει νὰ κρεμάσῃ 'ς τὰ τέσσερα καντούνια τοῦ σπιτιοῦ τση, ἔτσι ψηλὰ ψηλά, κοντὰ 'ς τσῆ τράβες, τέσσερα 'κονισματάκια τῶν τεσσάρω Εὐαγγελιστάδω». (Οὕτω μοὶ ἀπήντησε χωρική τις, ἐν Λιεράδῳ τῆς Ποταμιᾶς, ἣν ἠρώτησα διατὶ ἀνήρτησε τοιαῦτα εἰκονίδια ἐν ταῖς γωνίαις τοῦ οἰκήματός της).—Ὥστε σοῦ πέθαναν ὅλά σου τὰ παιδιά; τὴν ἠρώτησα.—Ναίσκε, δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ ζήσῃ καένα καὶ γι' αὐτὸ ἦβαλα τσοὶ Εὐαγγελιστάδες· μὰ τόρα πάλι τρέχει ἕνα ἄλλο πρᾶμμα ποῦ ντρέπομαι νὰ σοῦ τὸ 'πῶ.

— Τί; λέγε, μὴν ντρέπεσαι, τῇ εἶπον.

— Νὰ.... ἀπ' ὄντας τσοὶ 'βαλα, δὲν ἐπόμεινα πιὰ ἔγκυος . . . . . .

Ἐν Νάξῳ.

ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

[1] = Ἀμεταχείριστα.

[2] Τὸ πανίον ἐφ' οὗ θέτουσι τὴν τέφραν κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην τῆς πλύσεως. Ἡ λέξις ἐσχηματίσθη βεβαίως κατὰ τὸ Λατινικὸν cinerarium = τεφροδόχος.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ζωὴ καὶ θάνατος

Περὶ τοῦ θέματος τούτου ὡμίλησεν ὁ παρὰ τῷ ἐν Βέρνῃ πανεπιστημίῳ καθηγητὴς Κρόνεκερ ἐν τῷ εἰσιτηρίῳ αὐτοῦ λόγῳ, ἐξ οὗ ἐξάγομεν τὰ ἑξῆς : Ἄνευ ἀναπνοῆς, ἄνευ παλμοῦ καρδίας δὲν ὑπάρχει ζωὴ εἰς τὰ ζωϊκὰ ὄντα. Ἀλλ' αἱ ἐκδηλώσεις αὗται τῆς ἐνεργείας τῶν ὀργάνων δύνανται καὶ εἰς αὐτὰ τὰ θηλαστικὰ νὰ ἐλαττωθῶσιν εἰς ἀρκετὸν βαθμόν. Ἡ θερμότης τοῦ σώματος τῶν κατὰ τὸν χειμῶνα κοιμωμένων ἀρκτομυῶν κατέρχεται μέχρι τοῦ βαθμοῦ τῶν ψυχροαίμων, 4 βαθμοὺς περίπου· τὸ ζῶον ἀναπνέει μόνον σπανιώτατα καὶ ἐπιπολαίως, ἡ καρδία αὐτοῦ πάλλει δεκάκις περίπου κατὰ λεπτόν. Τὸ ζῶον εἶνε ὅλως ἀναίσθητον. Δύναταί τις νὰ ἀποκόψῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ κινηθῇ τοῦτο. Δύναται ἀκόμη νὰ ἐξακολουθήσῃ κοιμώμενον ἐπ' ἀρκετὸν καιρὸν καὶ ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Ἐν Σιβηρίᾳ εὑρέθησαν ἀρκτόμυες κοιμώμενοι ἓξ μέτρα ὑπὸ τὴν γῆν. Δριμὺ ψῦχος ἐξυπνᾷ αὐτοὺς καὶ κατόπιν τούτου γίνονται θερμόαιμοι· συγχρόνως ὅμως ἐπιζητοῦσι πρὸς καταφυγὴν μέρη προφυλαγμένα ἀπὸ τοῦ ψύχους.

Τοιούτου εἴδους ἐλάχισται ζωαὶ (vitae minimae) ἀπαντῶσιν, ὡς γνωστόν, καὶ μεταξὺ τῶν ἐχίνων, τῶν ἀρουραίων, νυκτερίδων, σκαλόπων, μυωξῶν κτλ. εἰς μικρότερον δὲ βαθμὸν μεταξὺ τῶν ἄρκτων.

Καὶ πάμπολλα ἐκ τῶν καλουμένων ψυχραίμων ζῴων περιπίπτουσιν εἰς τὸν χειμερινὸν ὕπνον, τινὰ δὲ τῶν τροπικῶν μερῶν καὶ εἰς τὸν θερινὸν ὕπνον. Ὁ ἀλλιγάτωρ κοιμᾶται ἐν μὲν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ διαρκοῦντος τοῦ χειμῶνος, ἐν δὲ τῇ τροπικῇ Ἀμερικῇ διαρκούσης τῆς ξηρᾶς καὶ θερμῆς ἐποχῆς. Τότε θάπτονται καὶ οἱ μεγάλοι ὄφεις ἐπί τινας μῆνας ἐν τῷ πηλῷ. Μεταξὺ τῶν πτηνῶν δὲν εὑρίσκονται χειμερύπνια. Ὅσα ἐξ αὐτῶν δὲν ἀντέχουσιν εἰς τὸν βορεινὸν χειμῶνα μεταβαίνουσιν εἰς τὴν μεσημβρίαν. Ἡ χειμερινὴ ἀνάπαυσις εἰς τὰ φυτὰ εἶνε πασίγνωστος. Σπόροι διατηροῦνται ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ὁ ἀραβόσιτος π. χ. ὑπὲρ τὰ 300 ἔτη τηρεῖ τὴν βλαστητικήν του δύναμιν. Βρύα τινά, τὰ ὁποῖα ἐπὶ 10 ἔτη ἔμεναν ξηρά, δύνανται νὰ φυῶσιν ἐκ νέου δι' ὕδατος. Ἡ ἡσυχία ὅμως δὲν εἶνε θάνατος, ἀλλὰ μόνον οἰκονομικωτάτη ζωή.

Καὶ ἡ ὁρατὴ ζωὴ δύναται νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἐνῷ μία ἐφήμερος μυῖα δὲν ζῇ περισσότερον τῶν ἓξ ὡρῶν, καί τινα κοραλλιοειδῆ μόνον ἡμέρας, ἑβδομάδας ἢ μῆνας, αἱ ἀράχναι ζῶσι μερικὰ ἔτη, οἱ δὲ ἰχθῦς ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη. Κατὰ τὸ ἔτος 1497 συνελήφθη ἐν Καϊζερσλάουτερν ἔσοξ βάρους τριῶν ἑκατολλίτρων, ὅστις κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἣν ἔφερε χαλκοῦς δακτύλιος προσηρτημένος ἐκ τοῦ βραγχίου, εἶχε συλληφθῇ πρὸ 267 ἐτῶν καὶ ριφθῇ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀετοὶ καὶ κόρακες φθάνουσιν εἰς ἡλικίαν 100 ἐτῶν, ψιττακοὶ εἰς πολὺ ἀνωτέραν, ἐλέφαντες μέχρι 200 ἐτῶν. Ὡς οἱ πρεσβύτατοι ἄνθρωποι ἐκ τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Οὐφελάνδου ὁ Σκῶτος Κίντιγερν καὶ ὁ Οὖγγρος Πέτρος Γκάρταν, οἵτινες λέγεται ὅτι ἔζησαν 180 περίπου ἔτη. Τὰ δένδρα ζῶσι πολὺ περισσότερον. Ἐκ τοῦ πάχους τῶν κορμῶν, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτησίων δακτυλίων καὶ ἐξ ἱστορικῶν παραδόσεων ἐβεβαιώθη ὅτι αἱ κυπάρισσοι καὶ αἱ πτελέαι ζῶσιν ὑπὲρ τὰ 200 ἔτη, ὁ κισσὸς 450, ὁ ὀρεινὸς σφένδαμνος 500, αἱ καστανέαι 600, αἱ ἐλαῖαι καὶ οἱ πλάτανοι 700, οἱ κέδροι καὶ αἱ πορτοκαλέαι 800, αἱ φιλλύραι 1000, αἱ δρῦς 1500, αἱ σμίλακες 2000. Περί τινος κυπαρίσσου ἐν Βιργινίᾳ λέγεται ὅτι ἔχει ἡλικίαν 6000 ἐτῶν. Τὰ φυτὰ ἀντέχουσι γενικῶς περισσότερον εἰς βλαβερὰς ἐπιρροὰς ἢ τὰ ζῷα. Ὁ καθηγητὴς Τάβελ παρετήρησεν ἐν τῷ βακτηριολογικῷ ἰνστιτούτῳ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βέρνης, ὅτι σπόροι βα-

κτηριδίων τοῦ ὕδατος ἐπὶ 16 ὥρας ἐκτεθέντες εἰς ρεῦμα ἀτμοῦ διετήρουν εἰσέτι τὴν φυϊκήν των δύναμιν. Λιπόφυτά τινα ἐθεάθησαν φυτοζωοῦντα ἀφοῦ περιεχύθησαν διὰ ζέοντος ὕδατος καὶ ἔμειναν ἐπί τινας ἑβδομάδας ὑπὸ τὸ πιεστήριον. Ἀλλὰ καὶ ζῷα δύνανται νὰ διατηρήσωσι τὴν ζωὴν ὑπὸ ἐπιβλαβεῖς δι' αὐτὰ ὅρους. Κοχλίαι, ἰχθῦς καὶ ἀμφίβια, ἀπαντῶνται εἰς θερμὰς πηγάς. Ἔντομα καὶ βάτραχοι, κλεισθέντα ἐντὸς πάγου, ἀναζῶσιν ὅταν τὸ τεμάχιον τοῦ πάγου ὅπερ περικλείει αὐτά, τακῇ. Ὁ Φραγκλῖνος εἶδε μυίας, αἵτινες πνιγεῖσαι ἐν Μαδέϊρᾳ ἐν τῷ οἴνῳ, ἐν Ἀμερικῇ ἀνέζων πάλιν ἐν τῷ ἀέρι. Ἐπὶ πόσον ἔζησαν φρῦνοι, οἵτινες εὑρέθησαν ἐγκεκλεισμένοι ἐντὸς λίθων ἄνευ συγκοινωνίας μετὰ τοῦ ἀέρος, εἶνε ἀνυπολόγιστον. Μικροὶ κυπρῖνοι οἵτινες κατεπόθησαν ὑπὸ πελαργῶν λέγεται ὅτι ἐκενώθησαν ἐνίοτε ζῶντες καὶ ἀποξηρανθέντα τροχοζωΐδια εἶδεν ὁ Λεοενδὲρκ ἀναζῶντα μετὰ 2 ἔτη, ὁ δὲ Σπαλλαντζάνης μετὰ 4 ἔτη. **Ρ***

ΧΑΜΕΝΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

Στὸν Παῦλο Νιρβάνα.

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ

Ἐκύταζαν τ' ἀστέρια μὲ τὸ βράδυ,
ἐκύταζαν τὸν Ἥλιο τὸ πρωΐ.
Ξάφνω πεθαίνει· πέφτουν στὸ σκοτάδι
μαζὺ μὲ τὴ χαμένη της ζωή.

Κάθε ὀμορφιά της τώρα, κάθε χάρι
ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὰ λούλουδα πετᾶ.
Μόνο τὰ μάτια—ὁλόφωτο ζευγάρι—
λάμπουν βαθυὰ στὸν λάκκον ἀνοιχτά!

Μόνο τὰ μάτια μέσ' ἀπ' τὸ σκοτάδι
γεμάτα ἀπὸ λαχτάρα καὶ ζωή·
κυτάζουνε τἀστέρια μὲ τὸ βράδυ
κυτάζουνε τὸν Ἥλιο τὸ πρωΐ . . .

ΑΥΓΟΥΛΑ!

Γιὰ πὲ 'στὸ χαμολούλουδο, ποῦ τ' ἄνθη του ἀνοίγει
καὶ μυρωδιὲς λογιῶ-λογιῶ μὲ τ' ἀεράκι σμίγει,
πές του νὰ κλείσῃ τ' ἄνθη του νὰ γείρῃ ἀγάλι ἀγάλι
μὲ χίλια κρύφια ὀνείρατα νὰ κοιμηθῇ καὶ πάλι.

Πὲ στ' ἀστεράκι ποῦμεινε χλωμὸ νὰ μᾶς φωτίσῃ
καὶ τρέμει τρέμει νὰ σβυστῇ ποτέ του νὰ μὴ σβύσῃ.
Καὶ πὲ 'στὰ χρυσοσύννεφα ποῦ κρέμουνται ἐκεῖ πέρα
νὰ μὴ χαθοῦν, σὰν ὄνειρο καὶ μᾶς προφτάσῃ ἡ μέρα.

Ἄχ! μὴ μοῦ λές...καὶ ἡ μικρὴ ψυχοῦλά σου δὲν ξέρει
μιὰ μέρα μὲ τὸν Ἥλιο της σὰν τί μπορεῖ νὰ φέρῃ!
Κάλλιο ἡ ζωή μας ἄσωστη καὶ ἄφταστη ἀπ' τὰ χρόνια
αὐγοῦλα νὰ εἶνε ἀθάνατη, νὰ εἶνε αὐγοῦλα αἰώνια...

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἄνθρωπός τις, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ὑπαλλήλου ἔγεινε διευθυντής, ἐρωτηθεὶς ἂν εἶνε εὐχαριστημένος ἐκ τῆς νέας του θέσεως, ἀπήντησεν:

— Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας εἶνε, ὅτι ἐν ᾧ πρῶτα ἡ δυστυχία μου ἦτο ὅταν ὁ Φεβρουάριος εἶχεν 29 ἡμέρας, τώρα ἡ συμφορά μου εἶνε ὅταν ἔχῃ 28.

※

Εἰς κάποιον, μεταφράσαντα πρὸ ἐτῶν τὸν Δάντην, σατυρικὸς κεφαλλήν, ἔγραψε τὸ ἑπόμενον ἐπίγραμμα:

Ἕνας Θιακός, καθὼς γνωρίζουν ὅλοι,
Δίχως κανένα λόγο καὶ αἰτία,
Ἔσφαξε σὰν τραγὶ καὶ δημοσίᾳ
Τὸ δύστυχο τὸ Ντάντε στ' Ἀργοστόλι.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Εἰς τὸν ἐπιφανῆ γερμανὸν ἀρχαιολόγον καὶ ἀρχιτέκτονα Δοὖρμ, πρό τινων ἡμερῶν ἀπελθόντα ἐξ Ἀθηνῶν, ἀφ' οὗ ὑπέδειξε τὸν τρόπον δι' οὗ θὰ σωθοῦν ὁ Παρθενὼν καὶ τἀρχαῖα μνημεῖα ἐξ ἐνδεχομένης πτώσεως, ἀπενεμήθη ὁ Σταυρὸς τῶν Ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν.

Τὴν π. Κυριακὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Φιλομούσων ὁ ἐν Ἀθήναις Σύλλογος τῶν Μικρασιατῶν ἐτέλεσε τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτήν. Ὁ κ. Παλαμᾶς ἀπήγγειλε ποίημα τοῦ κ. Α. Προβελεγίου, ἀπόντος, λόγον δὲ κατάλληλον τῇ περιστάσει ἐξεφώνησεν ὁ καθηγητὴς κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης.

Τὴν ἑσπέραν τῆς π. Δευτέρας ὁ Σύλλογος τῶν Φιλοτέχνων ἐτέλεσεν ἑορτὴν ἐπὶ τῇ ἐγκαθιδρύσει τῶν νέων αὐτοῦ Ἀρχῶν. Ὁ ὑφηγητὴς κ. Α. Ρουντήρης ὡμίλησε περὶ Τέχνης, ὁ δὲ πρόεδρος κ. Τ. Ἀμπελᾶς περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Ἑλλάδι.

Εἰς τὰς τελευταίας φοιτητικὰς ταραχὰς ἐπὶ τῇ ἀπολύσει τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Οἰκονόμου — αἱ ὁποῖαι, πρὸς ὥραν τοὐλάχιστον, ἐκόπασαν,— ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν καὶ ἡ δεσποινὶς Ροκᾶ, φοιτήτρια τῆς Φιλολογίας, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ταχθεῖσα μετὰ τῶν φυγοσπούδων. Τὴν ἡρωΐδα ἀπεθανάτισεν ὁ τελευταῖος «Ρωμηός» δι' ἐξαισίων ἀληθῶς στίχων.

Κατὰ τὴν στατιστικήν, τὴν ὁποίαν ἐπροκάλεσεν ἡ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων Ἐπιτροπή, ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ καὶ Φαλήρῳ ὑπάρχουν ἐν ὅλῳ 71 Ξενοδοχεῖα καὶ 11 οἰκίαι ἐπιπλωμέναι, ἔχουσαι 1432 δωμάτια καὶ 2347 κλίναι. Ὑπάρχουν ἐπίσης 71 ἑστιατόρια παρέχοντα τροφὴν εἰς 5255 ἄτομα.

Μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν τῆς γερμανικῆς θαλαμηγοῦ «Ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ», ἐπὶ τριήμερον διαμείνάσης ἐν Πειραιεῖ, ἦτο καὶ ὁ πρώην ἀρχικαγγελάριος τῆς Γερμανίας Καπρίβης. Ὁ Καπρίβης ἀνῆλθε εἰς Ἀθήνας καὶ ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν· ἀπῆλθε δὲ διὰ τοῦ «Πρίγκιπος Βίσμαρκ» εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπόθεν θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βιέννην σιδηροδρομικῶς.

Διέτριψεν ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας ἐν Ἀθήναις ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ἐδουάρδος Ἐρβέ, διευθυντὴς τοῦ παρισινοῦ «Ἡλίου».

Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις ἑκατοντούτης ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος, ὁ ἐκδώσας τὴν πρώτην ἑλληνικὴν πολιτικοκοινωνικὴν ἐφημερίδα «Ἡ ταχύπτερος Φήμη» (1837—1885).

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Κρίση στὴν Κρίση» ὁ κ. Πέτρος Ζητουνιάτης ἐδημοσίευσεν ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Ἐπιθεωρήσεως» ἀπάντησιν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μητσάκη γραφέντα ἐν τῷ «Ἄστει» κατὰ τοῦ μεταφραστοῦ τῆς Ὑπατίας.

Ἤρξατο ἐκδιδόμενον ἐνταῦθα ἑβδομαδιαῖον εἰκονογραφημένον περιοδικὸν γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «La Revue» κατάλληλον δι' οἰκογενείας αἱ ὁποῖαι ἔχουν παιδία σπουδάζοντα τὴν γαλλικήν. Διευθυντὴς καὶ ἐκδότης τῆς «Revue» εἶνε ὁ κ. Κ. Ι. Γιαννιός.

Τὴν προσεχῆ δευτέραν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Φιλαρμονικῆς ὥρᾳ 2 ½ μ. μ. ἡ κυρία Πετρίτση θὰ ἀπαγγείλῃ ἀγγλιστὶ σκηνὰς ἐκ τῶν δραμάτων τοῦ Σαίξπηρ καὶ γαλλιστὶ ἐκ τῶν τοῦ Ρακίνα καὶ Μολιέρου. Αἱ εἰσπράξεις τῆς καλλιτεχνικῆς ταύτης ἡμερίδος θὰ διατεθοῦν πρὸς ὄφελος τοῦ Βρεφοκομείου.

Τὴν π. Κυριακὴν ἔφθασεν εἰς Κέρκυραν ὁ Τσάρεβιτς Μέγας Δοὺξ Γεώργιος. Πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀσθενοῦντος ἡγεμονίδου μετέβη εἰς Κέρκυραν ὁ ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας κ. Ὀνοῦ.

Διὰ τῆς θαλαμηγοῦ «Σφακτηρίας» ἀνεχώρησαν εἰς Κέρκυραν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Τσάρεβιτς ἡ Βασίλισσα, ὁ Διάδοχος, ἡ πριγκίπισσα Σοφία καὶ ἡ βασιλόπαις Μαρία, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ κλειδούχου κ. Μεσσαλᾶ, τῆς μεγάλης Κυρίας Θεοχάρη καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου γραμματέως τῆς Βασιλίσσης κ. Φιλοσοφώφ.

Ἅμα τῷ κατάπλῳ τοῦ «Πολικοῦ Ἀστέρος» εἰς Κέρκυραν, συνεχάρησαν τῷ Τσάρεβιτς τηλεγραφικῶς ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ αὐτοῦ ἀφίξει ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια καὶ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες διηγήματα διὰ τὸν διαγωνισμὸν νὰ συμμορφῶνται κατὰ γράμμα μὲ τοὺς ὅρους. Διηγήματα μὴ στελλόμενα ἐπὶ συστάσει, μὴ φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἢ τὸ ψευδώνυμον ἐντὸς φακέλλου κλειστοῦ καὶ μὴ συνοδευόμενα ὑπὸ 2 δραχμῶν, δὲν θὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει. Οὕτως, εἰδοποιεῖται ὁ στείλας τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τῶν δυὸ κούκων τὸ λάλισμα» διήγημα, ὅτι δὲν θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν διαγωνισμόν, διότι δὲν ἔστειλε μαζὶ καὶ τὰ χρήματα.

κ. Λ. Σ. Β. Πόρον Πολύ, πολὺ ἀκατάλληλον. — κ. Μιχ. Ροσ. Ἡράκλειαν. Τότε, στείλατε τὴν συνδρομήν σας πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Δεπάστα, βιβλιοπώλας, ἐν Γαλατᾷ Κων]πόλεως.—κ. Μ Φ. Ἀρτάκην. Δὲν εἶνε ἀκόμη τέλεια τὰ «Ἀνάγλυφά» σας. Φαίνεται ὅμως ὅτι θὰ γράψετε ὡραῖα πράγματα. Ἐργασία καὶ ὑπομονή.—Ν. Γρ. Κων]πολιν. Περιμένομεν τὰ ἄλλα δύο. Τὰ βιβλία θὰ σταλοῦν.—κ. Τ. Οἰκ. Ἀμπελάκια. Λυπούμεθα, ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν.—κ. Β. Ν. Φ. Χαλκίδα. Ἀνωμαλία γλώσσης μεγάλη· κατα τὰ ἄλλα μέτριον.—κ. Ι. Θ. Δ. Πειραιᾶ. Λάθος τυπογραφικόν. Προφορικῶς, παρακαλοῦμεν.— κ. Σ. Ι. Μ. Ἐνταῦθα. Ἠρωτήσαμεν τὸν κ. Δ Γρ. Καμπούρογλουν, ὁ ὁποῖος σᾶς ἀπαντᾷ τὰ ἑξῆς: «Καὶ ἄλλοτε ἔκαμα τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ λέξις: ἡλιοβασίλεμμα (=βασίλεμμα τοῦ ἥλιου) εἶνε ἐσφαλμένη. Τὸ ὀρθὸν εἶνε ἁπλῶς καὶ μόνον βασίλεμμα, γραμμένον ὅμως **βασήλεμα** (τὸ ἀπρ. ῥῆμα βασηλεύει). Ἐν Ἀθήναις ἐλέγοντο βασήλιεμα, βασηλιεύει. Ταῦτα εἶνε ταυτόσημα πρὸς τὴν φράσιν: τὰ ἔμπα τοῦ ἥλιου Διὰ τὴν Ἀνατολὴν ὑπάρχει τὸ ἀνάλογον: τὰ ἔβγα τοῦ ἥλιου. Αἱ φράσεις αὗται μάλιστα ἀπαντῶσι συνήθως εἰς τὰ παλαιὰ ξόρκια. π. χ. «Καὶ ἂν τοῦ ἦρθε στὰ ἔμπα ἢ στὰ ἔβγα τοῦ ἥλιου ἢ στὰ γλυκύτατα τῆς νυχτὸς τὸ ξορκίζω κτλ.»—Μιχαηλάγγελον, Ἐνταῦθα. Σᾶς ἀνεγνωρίσαμεν καὶ ὑπὸ τὸ νέον ψευδώνυμον. Ἀτελῆ ἀκόμη καὶ τὰ δύο.— Ὑάκινθον, Ἐνταῦθα. Ὄχι. — κ. Γ. Ν. Π. Ἐνταῦθα. Ἔχουν κάποιαν χάριν, ἀλλὰ πολὺ ἀπεριποίητα.— Ψαρᾶν, Ἐνταῦθα. Καὶ αὐτὸ κατώτερον τοῦ δημοσιευθέντος, ἀσυγκρίτως. — Ταγκρέδην, Ἐνταῦθα. Μᾶς ἤρεσε πολύ. Νά μας στείλετε τὸ ὄνομά σας — κ. Ψ. Φ. Ἐνταῦθα. Μεταφράζετε ὡραῖα. Προτιμῶμεν ἔργα σύντομα μεγάλων συγγραφέων, ἀλλ' εἰ δυνατὸν ὄχι γάλλων. Ἀρκετοὺς ἐγνώρισεν ἀπὸ αὐτοὺς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν· εἶνε ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ τώρα κάπως καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τὰς φιλολογίας.— Τακτικὴν ἀναγνώστριαν, Ἐνταῦθα. Ὁ ἀγαπητός σας ποιητὴς δὲν μᾶς ἔστειλεν ἕως τώρα τίποτε. Ἂν μᾶς στείλῃ, διατί ὄχι;

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ και Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—759.

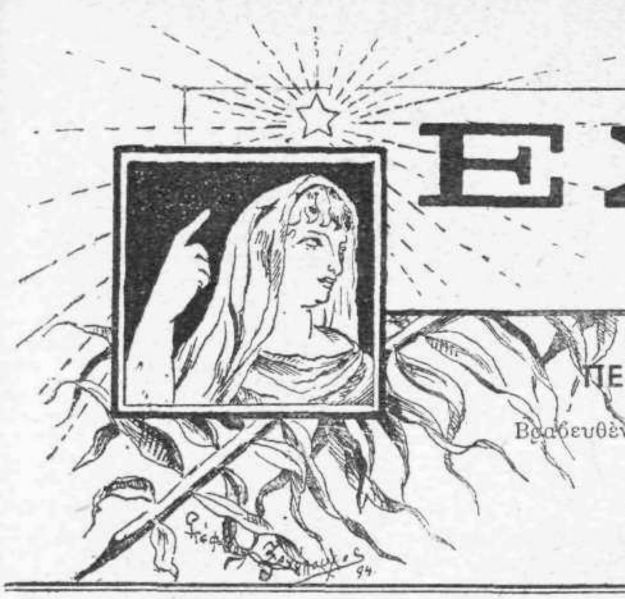

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 12 Μαρτίου. Ἀριθ. 11.

Ο ΓΕΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΜΑΘΗΜΑ ΕΝ ΠΕΡΙΠΑΤΩι

(*Ἀφιεροῦται εἰς τοὺς Ἕλληνας Διδασκάλους.*)

Α'.

Δάσκαλος, ποῦ μὲ τὴ ξερὴ Γραμματικὴ του μόνο
Δὲν ἔμπαζε σταὶς παιδικαὶς καρδιαὶς τὰ γράμματά του,
Ἀλλὰ ἀκτῖνα ἔχυνε μ' ἀγάπη καὶ μὲ πόνο
Μέσα στὸ νοῦ καὶ στὴ ψυχὴ βγαλμένη ἀπ' τὴ καρδιά του,
Μὲ τοὺς μικροὺς του μαθηταὶς κάθε γιορτῆς ἡμέρα,
Στὸν Παρθενῶνα ἐπήγαινε, σταὶς στήλαις, στὸ Θησεῖο,
Ἐδρόσιζε τὰ σπλάχνα τους μ' ἄλλου καιροῦ ἀγέρα,
Κι' ἄρχιζε ἄλλο μάθημα στ' ἀθάνατο σχολεῖο...
Γιὰ πλάκαις, στήλαις εἶχανε, τὰ μάρμαρα θρανία
Κ' ἐδιάβαζαν σ' ἀγάλματα ἐπάνω τοῦ Φειδία!

Β'.

Μιὰ μέρα, ἕνα δειλινὸ καλοκαιριοῦ δροσάτου,
Διέκοψε τὸ μάθημα, ἐπῆρε τὰ παιδιά του
Κ' ἐπήγαινε περίπατο σὲ γέρικο λαγκάδι,
Ποῦ ἥσυχα ζευγάρονε τὸ φῶς μὲ τὸ σκοτάδι...
Σὲ ῥίζα δέντρου ἐκάθισαν ἀπάνω κουρασμένοι,
Γύρω-τριγύρω τὰ παιδιὰ κι' ὁ δάσκαλος στὴ μέση,
Σὰν δεντρουλάκια νειόφυτα σ' ἐληὰ μισογυρμένη,
Πῶχει κουφάνει ὁ καιρὸς κ' εἶν' ἕτοιμη νὰ πέσῃ...
Κυκλόνανε γλυκειαὶς αὐγαὶς προχωρημένη Δύσι
Καὶ λουλουδάκια τῆς αὐγῆς τῆς νύχτας κυπαρίσσι.

Γ'.

Ἀπὸ τὰ δέντρα ἔπεφτε δροσιᾶς μαργαριτάρι.
Τὸ δάσος ἦταν ἔμμορφο ἀπὸ πουλιὰ γεμάτο
Καὶ χρυσαλίδες κάτασπρες χιονίζαν τὸ χορτάρι
Κ' ἐκάμνανε τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο χιονάτο...
Μὲ τὰ μαλλιά τους ἔπαιζε ἀγέρι μυρωμένο,
Στὸ πλάϊ τους ἐμύριζαν ἀγροτικα λουλούδια,
Τὸ πόδι μέσα ἐχώνετο σὲ χόρτο ἀνυψωμένο
Καὶ χίλι' ἀγνώριστα πουλιὰ ἐψέλνανε τραγούδια.
Ἦταν ἡμέρα ὄμμορφη, χαρούμενη, δροσάτη·
Γλυκειὰ τῆς φύσεως γιορτή, ἀπὸ Θεὸ γεμάτη.
Τὴ φύσι ὁ γέρος κύτταζε γλυκὰ τὴν ἁγιασμένη,
Καθὼς κυττάζει τὸ παιδὶ μανοῦλ' ἀγαπημένη.
Ἡ προσευχὴ του ἦτανε τὸ κύτταγμα Ἐκεῖνο!...
Μήπως δὲν εἶναι προσευχὴ ὁπόταν βλέπῃς κρίνο,
Βουνάκι, δέντρα καὶ νερά; Βωμὸς Ἐκείνου εἶναι
Ὅλα! κι' ἀστέρια καὶ βουνὰ καὶ δάφνες καὶ μυρσῖναι.
Ὅποιος κυττάζει μὲ ματιὰ γεμάτη νοῦ τὴ φύσι,
Προσεύχεται· καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γονατίσῃ.
Ὁ Γέρος ἦτον εὐτυχής, εὐφραίνετο ἡ καρδιά του·
Κύτταζε πότε τὰ πουλιὰ καὶ πότε τὰ παιδιά του...
— Σύρετε, εἶπε· παίξετε· τὰ πόδια μὴ λυπεῖσθε·
Σταὶς πρασινάδαις τοῦ Θεοῦ χαρούμενα πετᾶτε.
Ἀνοῖξτε τώρα τὰ φτερὰ καὶ σεῖς πουλάκια εἶσθε...
Καὶ κουρασμένα ἔπειτα στὸν γέροντα ἐλᾶτε!
Δὲν πρόφθασε νὰ τοὺς τὸ εἰπῇ, κι' αὐτὰ ζευγαρωμένα
Μακρυά του βρέθηκαν· πουλιὰ ἀπ' τὸ κλουβὶ βγαλμένα·
Ἐκυνηγοῦντο, ἔπαιζαν, ἐμάζευαν λουλούδια
Κι' ἄκουγες γέλοια καὶ χαραὶς καὶ παιδικὰ τραγούδια.
Τοῦ Γέρου τἄβλεπ' ἡ 'ματιὰ ὡσὰν νὰ τὰ εὐλογοῦσε
Καὶ κάπου, κάπου ἐστέναζε· τὰ χρόνια τους ποθοῦσε!
. . . .

Σὰν μῆλα κατακόκκινα γυρίσαν κουρασμένα,
Ἀπ' τὸ παιχνίδι τὸ τρελλό, χαρούμενα, ἱδρωμένα.
Τὸ χέρι του τὸ πατρικὸ μ' ἀγάπη τοῦ φιλῆσαν
Καὶ στὸν καλό τους δάσκαλο τριγύρω ἐκαθῆσαν.
— Ἐπαίξατε, εἶπε, παιδιά; — Ναί, δάσκαλε· ὡραῖα!
Ὅλα τ' ἀποκριθήκανε μὲ μιὰ φωνὴ κ' ἰδέα.
— Ὅμως ἐγὼ ἐκουράσθηκα ὀπίσω τους νὰ τρέχω,
Γιατ' εἶμαι ἀπ' ὅλα πειὸ μικρὸ καὶ δύναμι δὲν ἔχω, —
Ὁ Τιμολέων, φώναξε, παιδάκι καὶ λουλοῦδι,
Πῶχει 'στὰ χείλη ζάχαρι καὶ στὴ φωνὴ τραγοῦδι.
Ὁ Δάσκαλος τὸ χάϊδεψε γλυκὰ στὴν ἀγκαλιά του
Κ' ἔσμιξαν τ' ἄσπρα του μαλλιὰ μὲ τὰ χρυσᾶ μαλλιά του.
— Μικρέ μου, εἶπε, μὲ φωνὴ ποῦ μάννας εἶχε τόνο·
Ὅποιος σταθῇ, δὲν πάει ἐμπρός· ζῇ ὅποιος τρέχει μόνο...
Θὰ κοκκινήσ' ἡ ὄψις σου καὶ θενὰ δυναμώσῃς,
Ὅταν μονάχα περπατῇς καὶ τὸ κορμὶ φτερώσῃς!
Κ' ἔστρεψε στ' ἄλλα τὰ παιδιὰ μὲ 'μάτι' ἀκτινοβόλα·

— Ἀπ' τὸ βιβλίο τοῦ Θεοῦ, παιδιά μου, πειὸ ἀπ' ὅλα
Σᾶς ἄρεσε; . . . σᾶς ἔμαθα τ' ἀλφαβητάρι ἐκεῖνο,
Πῶχει ψηφία τὸν οὐρανό, τὴ θάλασσα, τὸ κρῖνο . . .
— Παίξαμε, καθὼς πρόσταξες, τοῦ εἶπαν μ' ἀπορία·
Κανένα μας δὲν διάβασε· δὲν εἴχαμε βιβλία . . .
— Κανένα; ὅμως εἴχατε βιβλίο ἀνοιγμένο
Μπροστά σας μὲ θεόρατα ψηφία τυπωμένο,
Ποῦ λάμπουν ὅπου κι' ἂν στραφῇς κ' εἰς ὅ,τι, ὅ,τι πιάσῃς·
Γεωργάκη· δὲν ἐμπόρεσες καὶ σὺ νὰ τὸ διαβάσῃς;
Μήτε καὶ σύ, Αἰμίλιε, δὲν τὄννοιωσες ἀκόμα: . . .
Κ' εἰς δυὸ ἀδελφάκια ἔστρεψε ποῦχαν τὸ ῥόδο στόμα·
Τὸ ἕνα εἶχεν οὐρανὸ κι' αὐγὴ μέσ' στὴ 'ματιά του,
Τὸ ἄλλο ἀκτῖνα ὁλόμαυρη στὰ 'μάτια τὰ γλυκά του.
— Ναί, Δάσκαλε, τὰ δυὸ παιδιά, τοῦ εἶπανε μὲ χάρι·
Γιὰ τ' ἄλλο, γιὰ τ' ἀλλοιώτικο θὰ λὲς ἀλφαβητάρι,
Ποῦ τῶχει γράψει ὁ Θεός· μᾶς τὄειπες κι' ἄλλη μέρα . . .
Διαβάσαμε ὅ,τι ἐβλέπαμε στὸ δάσος ἐκεῖ πέρα!
— Καὶ τί διαβάσατε μικροί; Κ' εἶπε τὸ πειὸ μεγάλο·
— Τὴν ὀμμορφάδα τοῦ Θεοῦ, θαρρῶ καὶ καλωσύνη . . .
— Κ' ἐγὼ τὸ ἐκατάλαβα, ἀπήντησε τὸ ἄλλο·
Πῶς ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾷ καὶ ὅλα μᾶς τὰ δίνει!
Ὁ Δάσκαλος τὰ κύτταξε γλυκὰ συγκινημένος·
Αὐτὸς δὲν ἦταν δάσκαλος κανόνες φορτωμένος,
Δὲν ἦτανε καθηγητής, δὲν πῆγε στὰ Παρίσια . . .
Δάσκαλος ἦταν ἐξοχῆς μικρῆς· εἰς τὰ Πατήσια . . .
Πλὴν ἤξευρε τὰ γράμματα στὸν νοῦ πρὶν ν' ἀναιβοῦνε,
Πῶς πρέπει πρῶτα στὴ ψυχή, μέσ' στὴν καρδιὰ νὰ μποῦνε!

Δ'.

Κάτω ἀπ' τὸ δέντρο δρόσιζε τ' ἀγέρι τὸ κορμί τους
Καὶ ὁμιλοῦσ' ὁ Γέροντας γιὰ τὸ Θεὸ μαζῆ τους.
Ἔλεγε τ' ὄνομα «Θεὸς» τόσο γλυκὰ ἡ φωνή του
Ὡσὰν νὰ ψέλνανε πουλιά· καὶ τὰ παιδι' ἀντικρύ του,
Ἀκίνητα τὸν ἄκουγαν μὲ 'μάτια ἀκτινωμένα·
Φύτευε πίστι ὁ Γέροντας στὰ στήθεια τὰ παρθένα!
Εἶχε τὴ ῥίζα τῆς ἐληᾶς καθέδρα του· βιβλίο
Τὸ δάσος καὶ τὸν οὐρανό· ἀκροατὰς παιδάκια·
Ἦταν ὡραία ζωγραφιά, γεμάτη μεγαλεῖο
Καὶ τὴν ἐκαθρεπτίζανε κρυστάλλινα ῥυάκια!
Τί δὲν τοὺς ἔλεγεν ἐκεῖ στὸ δέντρο ἀκουμπισμένος,
Στοῦ ἥλιου τὸ βασίλεμμα, στὴ δύσι τῆς ἡμέρας·
Τοὺς ἔλεγε πῶς ὁ Θεὸς ὁ ἀστροστολισμένος,
Θεός μας εἶναι δυὸ φοραὶς γιατ' εἶναι καὶ πατέρας . . .

. . . .

Τὴν παιδική τους τὴν καρδιὰ στὴ χούφτα του ἐκρατοῦσε,
Τὴν δρόσιζε, τὴν μύρονε μὲ μαστοργιὰ μεγάλη,
Τὴν ἔκαμνε ὅ,τ' ἤθελε μὲ τὰ σοφὰ τὰ χείλη·
— Τὰ μπουμπουκάκια ἐμύρονε τὸ φῶς πρὶν ν' ἀνατείλῃ!
Ἀπὸ τὴν ἀριθμητικὴ μὲ μιὰ στροφὴ ἐπηδοῦσε
Στὸν Πυθαγόρα, κ' ἔπειτα σὲ δοξασμένη σμίλη·
Ἀπὸ τὴν κρύα Λογικὴ στὸν Ὅμηρο ἐπετοῦσε
Κ' ἦταν τὸ μάθημα γλυκὸ σὰν τὰ γλυκά του χείλη.
Καὶ τὴν ξερὴ Γραμματική, τὴν γρυνιασμένη ἀκόμα,
Τραγοῦδι τοὺς τὴν ἔκαμνε τὸ τεχνικό του στόμα!
Ἤξευρ' ἐκεῖνος τὴ φωτιὰ πῶς πρέπει νὰ τὴν βάζῃ,
Πότε νὰ βράζῃ τὸ νερὸ καὶ νὰ τὸ καταιβάζῃ . . .

Ε'.

Ὅμως ὁ Γέρος 'ψήλονε, φωσφόριζ' ἡ 'ματιά του,
Γείνουνταν νειός, δυνάμονε ἡ ἥμερη φωνή του,
Ὅταν γιὰ τὴν Πατρίδα του μιλοῦσε στὰ παιδιά του,
Κ' ἐκεῖνα ἐθαυμάζανε στὴ μεταμόρφωσί του·
Καὶ πότε κοκκινίζανε καὶ πότε κιτρινίζαν
Καὶ 'μάτια γοργοκίνητα σὰν ἄστρα ἐσπινθηρίζαν!
Ἄ, οἱ μεγάλοι μας Σοφοὶ ποῦ εἶναι στὴν Ἀθήνα,
Νὰ τὸν ἰδοῦνε ἤθελα, σ' αὐτὸν νὰ μαθητέψουν,
Ν' ἀκούσουν τὰ μαθήματα τοῦ Γέροντα ἐκεῖνα,
Τὴν τέχνη του τὴν εὔκολη καὶ δύσκολη νὰ κλέψουν!
Νὰ ἰδοῦν πῶς ἐδασκάλευε ὁ χωρικὸς ἐκεῖνος·
Εἰς τοὺς ἀγροὺς καλλίτερα μοσχοβολᾷ ὁ κρῖνος.

ΣΤ'.

Ἐβράδιαζε κι' ὁ Γέροντας σηκώθη·—πᾶμε τώρα,
Εἶπε, παιδιά· ἐπέρασε ὀγλήγορα ἡ ὥρα·
Σᾶς περιμένουνε μικρὰ ἀδέλφι' ἀγαπημένα,
Τῆς μάννας σας ἡ ἀγκαλιὰ καὶ τὸ βιβλίο ἐμένα . . .
Δὲν ἐπεράσαμ' ἄσχημα . . . — Ὦ Δάσκαλε· ἡμέρα
Σὰν τούτη δὲν χαρήκαμε ποτὲ εὐμορφοτέρα!
Ἦτανε τόσο εὔμορφα ἐδῶ στὴν πρασινάδα . . .
— Γιατί μᾶς ἔδωσ' ὁ Θεὸς Μητέρα τὴν Ἑλλάδα
Κ' ἔχομε φύσι σὰν κι' αὐτή . . . Παιδιά, μήπως θαρρεῖτε,
Πῶς τόπο σὰν τὸν τόπο σας κι' ἀλλοῦ θενὰ τὸν 'βρῆτε;
Ὅμως, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, τὴν Κυριακὴ τὴν ἄλλη,
Ἂν εἶσθε πάντα φρόνιμα, θὰ ξαναλθοῦμε πάλι.
— Τὴν Κυριακή; Ὦ, τί χαρά! Ἐδῶ θὰ ξαναλθοῦμε·
Ὡ σ ὰ ν ν ε ρ ά κ ι, δάσκαλε τὸ μάθημα θὰ εἰποῦμε . . .
Κ' ἐκίνησαν χαρούμενα, δυὸ δυὸ καὶ τρία τρία·
Λουλούδι' αὐτά, κρατούσανε στὰ χέρια τους λουλούδια
Κι' ἄκουγες γέλοια δροσερὰ κι' ἀγγελικὴ εὐθυμία
Καὶ κάπου, κάπου ἐψέλνανε δημοτικὰ τραγούδια.
Ὁ Γέρος 'μπρὸς ἐπήγαινε καὶ πίσω του ἐκεῖνα·
Μπροστὰ ἡ νύκτα καὶ αὐγῆς κατόπιν της ἀκτῖνα!

Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1886.

Ἀχιλλεὺς Παράσχος

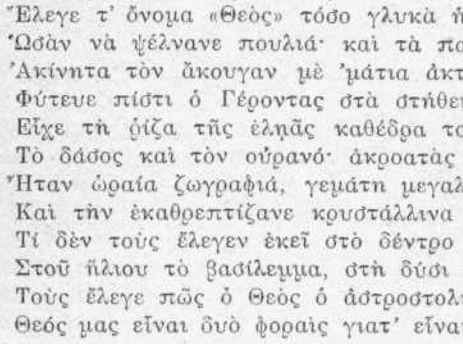

6 Μαρτίου

Ἦλθαν αἱ χελιδόνες. Ἡ πτῆσίς των ἡ τρελὴ καὶ τὸ τερέτισμά των τὸ φαιδρόν, μακρὰν τοῦ νὰ ἐμπνέωσι πλέον ὡς τετριμμένα τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος ποιητάς, ἀφύπνισαν καὶ πάλιν τὸν ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ κοιμώμενον ποιητήν, — τὸν ἀφανῆ καὶ μετριόφρονα ποιητήν, ὁ ὁποῖος δὲν γράφει μὲν στίχους, ἀλλ' εἰς πᾶσαν περίστασιν γνωρίζει νὰ αἰσθάνεται καὶ νἀναπολῇ ὡς ἰδικούς του τοὺς στίχους τῶν ἄλλων, τοὺς ἀπηχοῦντας τὰ αἰσθήματά του. Ἦλθαν αἱ χελιδόνες. Ἀλλὰ τὸ ἅρμα τοῦ ἔαρος, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ποιητικὴν παράστασιν, σύρει ἡ ἀναρίθμητος αὐτῶν στρατιά, σκεπάζεται τόρα ἀπὸ σύννεφα, τὰ πυκνὰ καὶ φαιόχροα σύννεφα τοῦ ψυχροῦ βορρᾶ, τὰ ὁποῖα συνεσώρευσεν ὁ ζηλότυπος Μάρτης, διὰ νἀποκρύψῃ τὸ πρόωρον ἀνοιξιάτικον μειδίαμα τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ, τὸ ὁποῖον τόσας εἶχεν ἐκθρέψει ἐλπίδας...

Ἡ μακρὰ καὶ κοπιώδης πορεία ἔληξεν· ἀλλὰ ποῦ εἶνε ὁ ἥλιος, ποῦ εἶνε ἡ θερμότης, ποῦ εἶνε ἡ ἄνοιξις τὴν ὁποίαν περιέμενον; Καὶ ἔσπευσαν νὰ κρυφθοῦν μόλις ἐφάνησαν αἱ χελιδόνες, πτοηθεῖσαι ἀπὸ τὴν χειμερινὴν ὄψιν τῆς πόλεως — μεθ' ὅλας τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου διαβεβαιώσεις, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν εἶχον λάβει παρὰ τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, — καὶ ἔσπευσαν νὰ προφυλαχθοῦν εἰς αὐτοσχεδίους ἢ ἀρχαίας φωλεὰς ἀπὸ τὴν παγετώδη πνοὴν τοῦ βορρᾶ καὶ ἀπὸ τὸ χιονόνερον, τὸ πίπτον ἀφθόνως καὶ μεταβάλλον τὰς ὁδοὺς εἰς ἕλη πηλοῦ ἀδιάβατα.

Ἐδιάλεξαν τὴν ἐποχήν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ κάμουν ἀπεργίαν καὶ οἱ ἁμαξηλάται! Φαντασθῆτε εἰς τοιαύτας ἡμέρας καὶ εἰς τοιαύτας ὁδοὺς νὰ μὴ ἔχετε ἄλλο καταφύγιον παρὰ τὰ τράμ καὶ τὰ βιζαβῆ! Εἶνε ἀπερίγραπτα τὰ βάσανα τῶν ταξειδιωτῶν, τῶν περιηγητῶν, οἱ ὁποῖοι παρὰ προσδοκίαν εὕρισκον ἔρημον ἁμαξῶν τὴν πλατεῖαν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ ἠναγκάζοντο νὰ διατρέξουν ἐν ἀποστολικῇ πεζοπορίᾳ τὸ μέχρι τοῦ ξενοδοχείου βορβορῶδες διάστημα, διὰ νὰ κάμουν ἐκεῖθεν πεζῇ πάλιν τὸ μέχρι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν Μουσείων προσκύνημα. Ἡ φήμη τῶν ἐξευρωπαϊζομένων Ἀθηνῶν δὲν παρεβλάφθη διὰ τοῦτο, εἶνε ἀληθές. Οἱ ξένοι ἔμαθαν ὅτι οἱ ἁμαξηλάται, μὴ θέλοντες νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς τελευταίας ἀστυνομικὰς διατάξεις, ἐκήρυξαν ἀπεργίαν—προϊὸν καθαρῶς εὐρωπαϊκόν, ὅσον τοὐλάχιστον καὶ τὰ κομψὰ καὶ ἄνετα λανδῶ, διὰ τὰ ὁποῖα δικαίως φημίζεται ἡ πρωτεύουσά μας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη, πρωτότυπος ἴσως, προκειμένου περὶ ἀνθρώπων ἐργαζομένων δι' ἴδιον λογαριασμὸν—βλέπε καὶ ἀπεργίαν φοιτητῶν,—ἐβασάνισεν ἐπί τινας ἡμέρας τοὺς ἐντοπίους καὶ τοὺς ξένους· ἀλλ' ἀκριβῶς καὶ κατὰ γράμμα ἐζημίωσεν αὐτοὺς τοὺς ἀπεργούς, οἱ ὁποῖοι ἥρπασαν ὡς πρόσχημα τοὺς προτρεπτικοὺς λόγους τοῦ Διαδόχου, τοῦ ἐπιτίμου προέδρου τῆς Συντεχνίας των καὶ ἔσπευσαν νὰ κηρύξουν τὴν λῆξιν τῆς ἑκουσίας ἀργίας, τὸ βάρος τῆς ὁποίας δὲν ἠδύναντο βέβαια νὰ βαστάσουν οἱ πτωχοὶ ἐπὶ μακρότερον. Οὕτως, ὅταν τὸ παρελθὸν Σάββατον ὁ κομψὸς κόσμος ὁ ἀπολαύσας τὴν συναυλίαν τοῦ Ὠδείου, ἐξῆλθε μετὰ τὸ τέλος, εὗρε πλῆθος ἁμαξῶν περιμένον ἐπιβάτας. Μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῶν ἁμαξηλατῶν ἀντηλλάγησαν τότε, ἐκτὸς τῶν τυπικῶν λέξεων τῆς συνήθους συνεννοήσεως καὶ μερικαὶ ἐπίκαιροι εὐφυολογίαι, ἐν μέσῳ γελώτων. Ἀλλὰ τὸ κακὸν περιωρίσθη ἕως ἐδῶ καὶ τὸ πρώην καθεστὼς ἐπανῆλθε.

Ἀλήθεια, παρευρέθητε καὶ σεῖς εἰς τὴν συναυλίαν τοῦ Ὠδείου; Ναί· ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας καὶ πρὸ πάντων τῶν ἀναγνωστριῶν διεκρίναμεν πλῆθος τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὴν κομψὴν αἴθουσαν, ὅπου μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι ἐπέδειξαν τὴν τέχνην των καὶ τὸν ζῆλόν των· δὲν θὰ ἦτο δὲ κακὸν νἀνταλλάξωμεν τὰς ἐκ τῆς συναυλίας ἐντυπώσεις μας. Ἀλλ' ἂς μὴ λησμονήσωμεν πρῶτα κάτι τι: εἴμεθα δημοσιογράφοι καὶ ἔχομεν εἰσιτήριον δωρεάν. Ἡ εὔνοια αὕτη μᾶς ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον νὰ συγχαρῶμεν δημοσίᾳ διὰ τὴν λαμπρὰν διεξαγωγὴν τῆς συναυλίας, τὴν μαρτυροῦσαν τὴν ἀκμὴν τοῦ Καταστήματος κτλ. κτλ. τὸν ρέκτην διευθυντὴν κ. Γ. Νάζον, τὸν ἱκανώτατον γενικὸν ἔφορον κ. Μὶρς καὶ ὅλην ἐν γένει τὴν λεγεῶνα τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν καθηγητριῶν, τῶν μαθητῶν καὶ τῶν μαθητριῶν, ἀόκνων, φιλοτίμων, φιλοπροόδων, ζηλωτῶν τοῦ καλοῦ, εὐέλπιδων κτλ. κτλ. κτλ.

Ἀλλ' ἂν ἀφήσωμεν τόρα τὰ τυπικὰ καὶ τὰ στερεότυπα, δὲν νομίζετε καὶ σεῖς εἰλικρινῶς ὅτι ἡ τελευταία συναυλία τοῦ Ὠδείου, μία τῶν ὡραιοτέρων μας καλλιτεχνικῶν ἀπολαύσεων, ἀπέδειξεν αὐτὸ μουσικὸν ἵδρυμα πρώτης τάξεως, ὑπὸ ἔποψιν καρπῶν; Τὸ κλειδοκύμβαλον τῶν δεσποινίδων Πετροπούλου καὶ Γιοτοπούλου, τὸ βιολίον τῆς δεσποινίδος Λύδερς καὶ τοῦ κ. Γεωργίου Μαρίνου, τὸ ᾆσμα τοῦ Βακαρέλη καὶ ἡ ἀπαγγελία τοῦ Δαμάσκου,—ἰδοὺ τῇ ἀληθείᾳ καρποί, οἱ ὁποῖοι πολὺ ἀσθενῶς θὰ ἐχαρακτηρίζοντο διὰ τοῦ τετριμμένου ἐπιθέτου ἀ γ λ α ο ί.

Ὁ Εὐάγγελος Δαμάσκος, ὁ κάλλιστος τῶν μαθητῶν τῆς Δραματικῆς Σχολῆς, διὰ πρώτην φορὰν προχθὲς ἔδωκε δεῖγμα τοῦ ὡραίου ταλάντου του καὶ διὰ τοῦτο μᾶς ἐπιβάλλεται ἰδιαιτέρως ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος. Υἱὸς καλῆς οἰκογενείας, δὲν ἐδίστασε νἀψήσῃ τὴν πρόληψιν, ἡ ὁποία μαστίζει ἀκόμη παρ' ἡμῖν τὴν τάξιν του, καὶ νὰ γίνῃ καλλιτέχνης, αἰσθανόμενος ἔμφυτον τὴν πρὸς τὸ στάδιον κλίσιν. Ἡ ἀπαγγελία τῆς «Φλογέρας» τοῦ Κόκκου ἀπέδειξε πόσον δίκαιον εἶχε. Μέταλλον καὶ εὐστροφία φωνῆς, παράστημα, φυσιογνωμίας ἔκφρασις, χειρονομίαι, ὅλα μᾶς ἔπεισαν ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν καλλιτέχνην, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς καταλλήλου μορφώσεως θἀναδειχθῇ μίαν ἡμέραν καὶ θὰ λάμψῃ πολὺ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μέλλοντος. Εἶνε περιττὸν νὰ προσθέσωμεν βέβαια, προκειμένου περὶ τόσον νεαροῦ καὶ ἀπείρου μαθητοῦ, ὅτι ἔχει ἀνάγκην πολλῆς ἀκόμη προσοχῆς καὶ πολλῆς μελέτης. Ἂν ἡ ἀπαγγελία τῆς «Φλογέρας» στιχουργήματος κοινοῦ, ἄνευ πολλῆς λεπτότητος καὶ ἄνευ βάθους ἐννοίας, ἀπέδειξεν ὅτι κατέχει τὴν εὔκολον τέχνην τῆς συνήθους ἐκφραστικῆς ἀπαγγελίας τῶν ἠχηρῶν λέξεων καὶ τῶν τετριμμένων μεταπτώσεων, ἡ ἀπαγγελία τοῦ ἄλλου ποιήματος «Δροσιὰ καὶ Δάκρυ» ἀνωτέρας κάπως σφαίρας, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα κρίνονται συνήθως ὑπὸ τῶν μὴ ἐνοούντων αὐτά, ὡς μὴ καλὰ δι' ἀπαγγελίαν (ὁποία πλάνη!) ἀπέδειξε πόσον ὀλίγον εἶνε ἀκόμη μεμυημένος εἰς τὴν ἀληθῆ τέχνην, τὴν διερμηνεύουσαν τῆς ἀληθοῦς ποιήσεως τὰ ἔργα. Ἡ Τέχνη παρουσιάζει ἐνίοτε τοιαύτας ἀντιθέσεις. Εἷς μονόλογος τοῦ Ρακίνα ἢ τοῦ Σαίξπηρ ἀπαγγέλλεται εὐκολώτερον ἀπὸ ἓν ποίημα τοῦ Χάϊνε ἢ τοῦ Σέλλεϋ καὶ πολὺ εὐκολώτερον ἀπὸ ἓν σονέττον τοῦ Ἐρεδιᾶ. Ἀλλὰ καλλιτέχνης μορφωμένος ἀληθῶς θεωρεῖται μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰς ἕκαστον ποίημα γνωρίζει νὰ δίδῃ τὴν ἀνάλογον ἔκφρασιν καὶ νὰ τὸ ἀπαγγέλλῃ μὲ τ ὸ ν τ ρ ό π ο ν τ ο υ.

Γρ. Ξ.

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Η ΨΥΧΟΠΑΙΔΑ ΤΟΥ ΚΥΡ ΖΑΧΑΡΙΑ

— Τί τρέχει καὶ γίνεται τόσος χαλασμὸς στὸ χωριό; ρώτηξα τὸν ἀγωγιάτη μου σὰν κατεβήκαμε στὸ Τσουκαλοχώρι τὶς προάλλες.

— Γάμος, ἀφεντικό, μοῦ κάνει ὁ ἀγωγιάτης, ποῦ εἴταν τοῦ χωριοῦ κ' ἤξερε.

— Καὶ νὰ μὴ μοῦ τὸ λὲς τόσες ὥρες, μόνο νὰ μοῦ ψάλλῃς τὰ πάθια τοῦ χτικιασμένου ποῦ ἦρθα νὰ δῶ! Ποιὸς παντρεύεται;

— Ὁ Κάλφας μὲ τὴν Ψυχοπαίδα τοῦ κὺρ Ζαχαρία.

— Κάλφας μὲ ψυχοπαίδα! Νὰ μὴν τὴν ἀγάπησε καὶ πιάστηκε καὶ δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ τὴν ξεκάνῃ; Πήγαινε νὰ βολέψῃς τὸ ζῶ σου, κ' ὕστερα ἔλα νὰ μοῦ τὰ πῇς, καθὼς ἀναβαίνουμε στὴν ἀπάνω τὴν ἐνορία.

Κάθησα στὸ καφενεῖο, — εἴτανε βράδυ βράδυ, —καὶ πρόσμενα τὸν ἀγωγιάτη νἄρθῃ νὰ μὲ πάρῃ στὸ σπίτι τοῦ χτικιασμένου. Τὸ μεγάλο τὸ ζέφκι γινότανε σ' ἕν' ἀντικρινὸ καπελειό. Ὁ γάμος εἴταν τελειωμένος, κι' αὐτὲς οἱ χαρὲς εἴταν ὡς φαίνεται, τοῦ γάμου τἀπομεινάρια.

— Πάει νὰ τρελλαθῇ ὁ κὺρ Ζαχαρίας, μοῦ λέει τὸ κοπέλλι καθὼς ἔχυνε τὸν καφέ μου. Πέντε νύχτες ἔχει νὰ κοιμηθῇ. Καὶ πέντε μέρες, μιὰ δάκρυα ποῦ τὴν ἔχανε, καὶ μιὰ γέλοια ποῦ τὴν πάντρευε τὴν ψυχοπαίδα του τὴ Φροσύνη. Πῆγε νὰ λιγοθυμήσῃ σὰν τῆς φιλοῦσε τὸ στεφάνι. Καὶ μιὰ προῖκα! Ἑκατὸ ῥίζες, ὅλο τἀμπέλι, καὶ σπίτι καινούριο.

Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ξαναμπαίνει κι' ὁ ἀγωγιάτης. Σηκώθηκα νὰ πάγω στὸν ἄρρωστο, ποῦ ἂς ἔχῃ χάρη τὸν ἀγωγιάτη μου ποῦ ἤξερε τὴν ἱστορία, καὶ δὲ 'στάθηκα νὰ τὴν ἀκούσω ἀπὸ τὸ κοπέλλι, κι' ἂς πέθαινε αὐτός.

— Λέγε μοῦ τα γλίγωρα τώρα, κάνω τοῦ ἀγωγιάτη στὸ δρόμο, γιατὶ καιρὸ νὰ χάνουμε δὲν ἔχουμε.

— Τί νὰ σοῦ πῶ, ἀφεντικό· ποῦ τἄκουσα καὶ γώ, καὶ δὲν τὰ εἶδα. Εἴκοσι χρονῶ δουλειές. Εἴταν κάτω στὸ μεγάλο του τὸ χτῆμα, ποῦ τὸ δίνει τώρα προῖκα. Χειμῶνας καιρός, καὶ μάζευε τὶς ἐλιές του. Εἶχε τὴ μακαρίτισσα τὴ Γιάνναινα, ποῦ τοῦ δούλευε μεροκάματο, καὶ μιὰν ἄλλη. Ὅ τι βράδιασε καὶ κάμανε νὰ ξεκινήσουν, τὴν πιάνουν πόνοι τὴ Γιάνναινα, ἔξη μηνῶ χήρα τὴν κακόμοιρη, καὶ δίχως μάννα ἢ ἀδερφή. Ὁ κὺρ Ζαχαρίας τότε καβαλλικεύει τἄλογο, καὶ στὸ χωριό, νὰ τῆς φέρῃ μαμμή· ὕστερ' ἀπὸ δυὸ ὧρες γυρίζει πίσω μὲ τὴ μαμμή· μπαίνει στὸ καλυβάκι τοῦ χωραφιοῦ, βρίσκει μιὰ μεγάλη φωτιὰ στὴ γωνιά, καὶ παραμέσα ἡσυχία, —μόνο ποῦ μισογόγγυζε τὸ μωρὸ καθὼς βύζανε ἕνα κόμπο τουλουπανάκι μὲ λίγη ζάχαρι μέσα. Μπαίνει ὁ κὺρ Ζαχαρίας παραμέσα, καὶ τί νὰ δῇ! Ἡ δύστυχη ἡ Γιάνναινα πεθαμμένη, πνιγμένη στὸ αἷμα!

— Λευτερώθηκε ὅτι ἔφυγες, εἶπε ἡ ἄλλη ἐργάτρα, μὲ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιά της, μὰ δὲν τὸν ξέφυγε τὸ μαῦρο τὸ Χάρο. Ἡ καημένη, πόνο ποῦ τὸν εἶχε στὴν καρδιά της σὰν τὸ κατάλαβε πῶς γλυτωμὸ πιὰ δὲν εἶχε, κι' ἄκουγε τὸ κοριτζάκι νὰ κλαίγῃ! «Ἄχ, τὸ καημένο μου, ἔλεγε, καὶ ποιὸς θὰ μοῦ τὸ κοιτάζῃ, ποιὸς θὰ τὸ μεγαλώσῃ!» — «Ἔννοια σου, τῆς εἶπα, καὶ νἄναι ὁ κὺρ Ζαχαρίας καλά. — Ναί, ὁ κὺρ Ζαχαρίας, κάνει ἔξαφνα, ὁ κὺρ Ζαχαρίας! Νὰ τοῦ τὸ πῇς, νὰ τὸν παρακαλέσῃς, γιὰ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγιᾶς!» Καὶ ξεψύχησε, βλέποντας τὸ μικρὸ ποῦ σάλευε τὰ χεράκια του ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν ἀμπᾶ αὐτὸν ποῦ τὸ τύλιξα νὰ μὴν κρυώνῃ τὸ δύστυχο. Βρῆκ' αὐτὸ τὸ τουλουπάνι στὴν τσέπη μου, καὶ τὸ μέρωσα τὸ παιδὶ μὲ τὴν ζάχαρη. Τώρα τἀφίνω στὰ χέρια σου, καὶ στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, κὺρ Ζαχαρία.

Ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα ἔγεινε ὁ κὺρ Ζαχαρίας πατέρας της. Χῆρος κι' αὐτὸς καὶ δίχως παιδί, ὅλη του τὴ ζωὴ σ' αὐτὸ τἄρφανὸ τηνε χάρησε. Τώρα καταλαβαίνεις, ἀφεντικό, γιατὶ γίνεται αὐτὸ τὸ μεγάλο ταβατοῦρι στὸ χωριό μας ἀπόψε.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΝΕΡΑΪΔΑΣ

Μιχαὴλ Πόλπατσας
(Διονύσιος Ταβουλάρης)

Ὄρσα Πόλπατσα
(Σοφία Ταβουλάρη)

Νύμφη Ἀθηναία
(Ἑλένη Σταματοπούλου)

ΕΝ ΔΡΑΜΑ

Η ΝΕΡΑΪΔΑ. **Δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς καὶ εἰκόνας ἕξ,** ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπουρογλου.

Χιλιάδες θεαταὶ εἶδον κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τὴν *Νεράϊδα* τοῦ κ. Δημητρίου Γρ. Καμπούρογλου. Ἡ ἐντύπωσις ὑπῆρξε γενικῶς καλλίστη. Τὸ ἀληθῶς πρωτότυπον δρᾶμα ἤρεσε, διήγειρε τὴν περιέργειαν, συνεκίνησε. Καὶ ὅμως οἱ κριτικοί μας δὲν ἀπέδωσαν εἰς αὐτὸ τὴν πραγματικὴν σημασίαν του, δὲν τὸ ἐξετίμησαν εἰς ὅλην τὴν ἀξίαν του.

Εἶνε ὅμως ἀληθὲς ὅτι τὸ δραματικὸν ἔργον τοῦ κ. Καμπούρογλου εἶνε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν κρίνονται ἀσφαλῶς ἐκ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων. Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις ἐκ τῆς *Νεράϊδας* εἶνε μὲν πολὺ εὐνοϊκαί, ἀλλ' ἐπιμελὴς μελέτη ἀποκαλύπτει εἰς αὐτὴν καλλονὰς πολὺ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων ἀνωτέρας.

Ὁ κ. Καμπούρογλους ἀνέλαβε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ν' ἀναπαραστήσῃ ἐποχὴν πολὺ ἀφ' ἡμῶν ἀπέχουσαν, καίτοι πρόσφατον. Αἱ Ἀθῆναι εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος παρουσιάζουν κατάστασιν τόσον διάφορον τῆς παρούσης· ἤθη, ἔθιμα, δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τόσον ἰδιόρρυθμα, ὥστε μετὰ καταπλήξεως συγκρίνει τις αὐτὰ μὲ τὰ παρόντα. Ὁ κ. Καμπούρογλους εἶνε ἁρμοδιώτατος πρὸς ἀναπαράστασιν τῆς τόσον ἐνδιαφερούσης ἐκείνης ἐποχῆς. Ἐκ μητρὸς εὐγενοῦς ἐπίγονος ἀρχαίου ἀριστοκρατικοῦ οἴκου τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Γέροντα, ἐνέκυψεν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν οἰκογενειακῶν του παροδόσεων καὶ ἐγγράφων. Τοιαύτην ἔχων ὁ κ. Καμπούρογλους παράδοσιν καὶ μελέτην τῆς περιόδου ἐκείνης, ἀφοῦ εἰς τρεῖς ὀγκώδεις τόμους συνέλεξε τὸ πόρισμα τῶν μελετῶν του, ἠθέλησε ν' ἀναβιβάσῃ οὕτως εἰπεῖν ὁλοζώντανον τὸ παρελθὸν ἐκεῖνο ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Οὕτω μὲ τὴν *Νεράϊδά του*, αἱ Ἀθῆναι παρουσιάζουν κατὰ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος πιστῶς εἰς τὸ θέατρον σκηνὰς τοῦ ἀθηναϊκοῦ βίου τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος. Τοιοῦτον θέαμα εἶνε ὄχι μόνον περιεργότατον καὶ γραφικώτατον, ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς διδακτικὸν διὰ τὸν ἱκανὸν νὰ φιλοσοφῇ ἐπὶ τῆς παραδόξου ἐξελίξεως τῶν ἱστορικῶν καὶ κοινωνικῶν φαινομένων.

Δὲν ἐπαναλαμβάνομεν ἐδῶ λεπτομερῶς τὴν ὑπόθεσιν τῆς *Νεράϊδας*, διότι εἶνε γνωστὴ ἐκ τῶν παραστάσεων καὶ ἐκ τῶν δημοσιευθεισῶν κρίσεων. Δυστυχῶς δὲν ἐξεδώθη ἀκόμη ἡ *Νεράϊδα*, εὐχόμεθα δὲ ταχέως νὰ δημοσιευθῇ ἔργον τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ἀξία ἱστορική, ἐπίσης καὶ φιλολογική. Ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν γεγονότων περὶ τὰ ὁποῖα ἐκτυλίσσεται τὸ δρᾶμα, ἀρκεῖ ὅπως δώσῃ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ χαρακτηρισμόν.

Ὅτε τὰ ὄργανα τοῦ λόρδου Ἔλγιν ἀφῄρεσαν ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν τὸ 1807 μίαν τῶν Καρυατίδων τοῦ Ἐρεχθείου, οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν ἐπίστευσαν, ὅτι ἤκουσαν τὴν νύκτα τοὺς θρήνους αὐτῆς. Εἶχε τοποθετηθῆ προσωρινῶς κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως. Εἰς τοὺς θρήνους τῆς Καρυάτιδος ἀπήντων οἱ θρῆνοι τῶν λοιπῶν Καρυατίδων ἀπὸ τὸ Ἐρεχθεῖον. Κατὰ τὴν ἐγχώριον παράδοσιν, αἱ Καρυάτιδες αὗται ἦσαν ἀθάνατοι βασιλοποῦλαι, αἱ ὁποῖαι **ἐστοίχειωσαν**, ἔγιναν *Νεράϊδες*, καὶ ἔζων οὕτως ἀφανεῖς περὶ τὰ σώματά των μαρμαρωθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πολλάκις ἄνθρωποι κατορθώσαντες ν' ἁρπάσωσι τὸν πέπλον Νεράϊδας, ἔλαβαν ταύτην ὡς σύζυγον, ὁ κ. Καμπούρογλους συνέδεσε τὴν γενικὴν ταύτην παράδοσιν πρὸς τὴν τοπικὴν τῆς Καρυάτιδος καὶ ἐσχέτισε τὰς δύο ταύτας παραδόσεις πρὸς ἱστορικὸν γεγονός, καθ' ὃ ὁ Ἀθηναῖος Ἄρχων Μιχαὴλ Πόλπατσας ἐθυσιάσθη ὑπὲρ τῶν προνομίων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ Πόλπατσας ὑποτίθεται εἰς τὸ δρᾶμα ὡς ἁρπάσας τὸν πέπλον τῆς Νεράϊδας-Καρυάτιδος, καὶ ὁδηγήσας αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν του ὅπως τὴν νυμφευθῇ.

Τὸ μύθευμα τοῦ θρήνου τῶν Καρυατίδων εἶνε ἐκ τῶν πλέον συγκινητικῶν ἐπεισοδίων τῆς περιόδου ἐκείνης. Πολὺ ἀξιοσημείωτον εἶνε πόσον γενικῶς ἐπιστεύθη τὸ μύθευμα τοῦτο ὡς γεγονὸς πραγματικὸν ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὄχι μόνον τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν Ὀθωμανῶν. Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς North Douglas, ὅστις ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὸ περιστατικὸν ἐκεῖνο, διηγεῖται ὅτι ἀξιωματικός τις τοῦ Δισδάρη ἢ φρουράρχου τῆς Ἀκροπόλεως, ἐβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι ὅταν τὰ ἄλλα τέσσαρα **κορίτσια** (ὅπως ὠνόμαζε τὰς Καρυάτιδας) ἔχασαν τὴν ἀδελφήν των, ἐξεδήλουν τὴν θλίψιν των πληρώνοντα τὸν ἀέρα κατὰ τὴν λῆξιν τῆς ἡμέρας μὲ τοὺς πενθιμοτέρους στεναγμοὺς καὶ θρήνους, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος πολλάκις ἤκουσε τοὺς θρήνους των, καὶ πάντοτε τόσον συνεκινεῖτο ὥστε ἠναγκάζετο νὰ φεύγῃ τοῦ φρουρίου ἕως οὗ παύσωσι, καὶ ὅτι ἡ ἁρπασθεῖσα ἀδελφὴ δὲν ἔμενε κωφὴ εἰς τὴν φωνήν των, ἀλλ' ἐξέπληττε τὴν κάτω πόλιν ὅπου ἦτο τοποθετημένη, ἀπαντῶσα εἰς τὸν αὐτὸν θρηνώδη τόνον [1].

Ἡ ἐπιστήμη δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν περίεργον ταύτην περίπτωσιν, χωρὶς νὰ ὑποτεθῇ δόλος τις πρὸς ἐξαπάτησιν. Ἡ ἱστορία παρουσιάζει πολλὰς τοιαύτας περιπτώσεις παραισθήσεων προσβαλλουσῶν συγχρόνως πολυαρίθμους ὁμάδας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρουσιάζεται εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἔκτακτόν τι γεγονὸς συγκινεῖ καὶ διαθέτει νοσηρῶς τὸ νευρικὸν σύστημα ὁλοκλήρου κοινότητος.

Ἐπεκρίθη ἡ *Νεράϊδα* ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς δραματικῆς οἰκονομίας τῶν προσώπων καὶ τῶν σκηνῶν. Ἀλλ' ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦτο ἔχει τὴν μεγάλην ἀξίαν του ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκριβοῦς ἀναπαραστάσεως τῆς ἐποχῆς. Αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀναβιβαζόμενα συμβάντα καὶ τὰ δρῶντα πρόσωπα μᾶς συγκινοῦν. Αὐτὴ ἡ ἁπλότης τῆς ἐκτυλίξεως τῶν πραγμάτων ἀποτελεῖ μεγάλην τέχνην. Ὅταν συγκινούμεθα βαθέως, καὶ ὅταν ἡ συγκίνησις προκαλεῖται ὑπὸ σκηνῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ κῦρος τῆς ἀναπαραστάσεως τῆς πραγματικότητος, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πληροῦνται καθ' ὁλοκληρίαν οἱ ὅροι τῆς τέχνης. Καὶ τοιαύτας ἀναντιρρήτως ἐλάβομεν ὅλοι ἐντυπώσεις ἐκ τοῦ θεάματος τῆς *Νεράϊδας*. Ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ πρόσωπα εἶνε ἀληθῆ, πραγματικά, ἱστορικά, πρὸ πάντων ὑπὸ ψυχολογικὴν ἔποψιν. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ, ὅτι τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἀναβιβάζει ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ κ. Καμπούρογλους ἔχουν τὴν ἰδίαν ψυχολογίαν των, ὁποίαν ἐμόρφωσαν αὐτὴν αἱ περιστάσεις. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν ἀκόμη πρωτοτυπίαν τοῦ ἀξιολόγου τούτου δραματικοῦ ἔργου.

Δὲν διστάζομεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ μέλλουσα κριτικὴ θὰ ἀποφανθῇ ὅτι ὁ κ. Καμπούρογλους ἀνεδείχθη εἰς τὴν *Νεράϊδα* ἀληθὴς τεχνίτης. Ὅταν μετά τινας γενεὰς θὰ εἶνε ἐντελῶς λησμονημένα τόσα ἐφήμερα δραματικὰ ἔργα, ἡ *Νεράϊδα* θὰ ἀναγινώσκεται καὶ θὰ θεᾶται μετὰ περιεργείας καὶ συγκινήσεως, ὡς ἀναπαράστασις πιστὴ καὶ ἀληθῶς δραματικὴ πολὺ ἐνδιαφερούσης ἐποχῆς.

Εἰς τὴν *Νεράϊδα* ἡ ἀκρίβεια τῶν ἐνδυμασιῶν καὶ τῶν ὅπλων τῆς ἐποχῆς, ὁ χαρακτὴρ τῶν διαφόρων τύπων, ἡ ζωηρότης τῶν δραματικῶν περιπετειῶν, δίδουσιν εἰς τὸ δρᾶμα μεγάλην καλλιτεχνικὴν καὶ ἱστορικὴν συνάμα ἀξίαν. Συνενοῦνται εἰς αὐτὸ εἰς σπάνιον βαθμόν, ἡ ἱστορικὴ ἀκρίβεια μετὰ τῆς ποιητικῆς ἐπινοήσεως τοῦ συγγραφέως, ὅστις ἐνθέρμως ἀγαπᾷ τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' ὅπως ὁ δραματογράφος πρέπει νὰ τὴν ἀγαπᾷ, δηλαδὴ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν παράστασιν τῶν πραγμάτων καὶ εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἀλήθειαν τῶν προσώπων. Καταμιγνύων οὕτως εἰπεῖν τὴν ποιητικὴν μαντείαν μετὰ τῆς χρονογραφικῆς παρατηρήσεως, ὁ συγγραφεὺς τῆς *Νεράϊδας* ἐκθέτει ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὰς παραδόσεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι δίδουν εἰς τὴν ἐποχὴν τὴν φυσιογνωμίαν της καὶ εἰς ἕκαστον πρόσωπον τοῦ δράματος τὴν ἀπεικόνισιν τῆς φυλῆς του καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεώς του. Τινὰ τῶν προσώπων τῆς *Νεράϊδας* μένουν ἀνεξάλειπτα εἰς τὴν μνήμην τοῦ θεατοῦ, ὡς ὁ νέος καὶ ἐνθουσιώδης δημογέρων Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Πόλπατσας, ὁ γέρων πατήρ του, ἡ παλαιὰ Ἀρχόντισα μήτηρ του, ὁ Πασᾶς τοῦ Εὐρίπου, ἡ ὡραία Νεράϊδα τοῦ Κάστρου, καὶ ἄλλα ἀκόμη δευτερεύοντα πρόσωπα ὡς ὁ Ἀράπης τοῦ Βοϊβοδα Ἀθηνῶν Μαξούτ, καὶ ἄλλοι. Ὅλα τὰ πρόσωπα, καὶ αὐτὰ τὰ τριτεύοντα, φέρουν τὴν σφραγῖδα τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας. Πιστεύομεν, ὅτι εἰς τὴν τύπωσιν τοῦ εἰσέτι ἀνεκδότου δράματός του, ὁ κ. Καμπούρογλους θὰ φροντίσῃ νὰ προτάξῃ ἀκριβῆ περιγραφὴν τῶν ἐνδυμασιῶν τῶν προσώπων. Τοῦτο θὰ καταστήσῃ τὸ ἔργον πολύτιμον ἱστορικὴν πηγήν.

Δὲν θὰ ἐπιχειρίσωμεν τὴν ἀνάλυσιν τῶν προσώπων τούτων, διότι ἡ ἱστορικὴ ἀκρίβεια θέτει αὐτὰ ὑπεράνω τῆς κριτικῆς. Τὸ μόνον αὐτοτελὲς δημιούργημα τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ εἶνε ἡ Νεράϊδα-Καρυάτις, καὶ ἀδιστάκτως λέγομεν ὅτι εἶνε αὐτὴ τύπος ἀληθῶς ποιητικὸς καὶ συμπαθής. Ἡ ὑποκρινομένη τὴν Νεράϊδα πρέπει νὰ ἔχῃ καλλονὴν ἀρχαίου ἀγάλματος, νὰ παρουσιάζῃ ἀνάστημα τελείως κομψὸν εἰς στάσεις ἀγαλματώδεις μὲ τὸν ἀρχαῖον λευκὸν ἱματισμόν. Αὐτὴ ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀθάνατον ἔμπνευσιν τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τὴν νοσταλγίαν τοῦ Ἀθηναίου διὰ τὸ φῶς καὶ τὰ ἀπαράμιλλα χρώματα τῆς Ἀττικῆς. «Ἂς ζῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂς ζῶ εἰς τὴν Ἀθήνα καὶ ἂς εἶμαι θνητή», λέγει εἰς τὸν Μιχαήλ.

Τὸ δρᾶμα εἶνε γραμμένον εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἥτις καὶ σήμερον εἶνε ζῶσα. Γνωστόν, ὅτι ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα ἔχει μεγάλην ποικιλίαν, παρουσιάζουσα ἰδιωτισμοὺς διαφέροντας ὄχι μόνον κατὰ τόπους ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μορφώσεως τῶν προσώπων. Διὰ τοῦτο διὰ λόγους καλαισθητικοὺς ἡ γλῶσσα τινῶν προσώπων τοῦ δράματος καὶ ἰδίως τῆς Νεράϊδας εἶνε μᾶλλον ἀρχαιοπρεπής, ὁποίαν ἄλλως ὁμιλεῖ σήμερον πᾶσα μορφωμένη Ἀτθὶς δέσποινα.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς δραματικῆς τέχνης τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἡ *Νεράϊδα* θὰ μείνῃ πάντοτε ἓν τῶν ὀλίγων ὡραίων ἔργων τῆς παρούσης περιόδου τῆς φιλολογίας μας.

Γ. ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΚΟΖΑΚΗΣ

[1] *An Essay on certain points of resemblance between the ancient and modern Greeks.*—By the Honorable Fred. Sylv. *North Douglas*, student of Christ Church, oxon. Third edition, corrected. London, etc, 1813.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ γέρων Διδάσκαλος, ποίημα ὑπὸ *Ἀχιλλέως Παράσχου*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἡ Ψυχοπαίδα τοῦ κὺρ Ζαχαρία, ὑπὸ *Ἀργύρη Ἐφταλιώτη*.
Ἓν δρᾶμα, (Ἡ Νεράϊδα), ὑπὸ *Γ. Τυπάλδου Κοζάκη*.
Ὄνειρον καὶ ζωή, διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ, μετ' εἰκόνων, μεταφρ. *Ν. Ἐπ.*
Νεκροστόλισμα, ποίημα ὑπὸ *Πέτρου Βασιλικοῦ*.
Ἀθηναϊκοὶ περίπατοι: Δίδυμο ἐκκλησάκι, ὑπὸ *Γ. Βώκου*.
Τὸ τραγί, ποίημα ὑπὸ *Ἀλεξ. Πάλλη*.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ *Ρ**.
Ἐκ τοῦ Ἀστεροσκοπείου: Ὁ οὐρανὸς τοῦ Μαρτίου.
Χρονικά. — Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Μιχαὴλ Πόλπατσας. Ὄρσα Πόλπατσα, Νύμφη Ἀθηναία (εἰκόνες ἐκ τῆς Νεράϊδας).

Εἰς τὸ προσεχές: Οἱ πέντε ἀδελφὲς τῆς Γιόρκης, διήγημα Κ. Δίκενς. — Ἐκ τῶν τοῦ Χάϊνε, ποιήματα. — Ὁ Γέννερ, ποίημα ὑπὸ Στεφάνου Μαρτζώκη. — Ὁ Σείριος, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κ. Ξ. Παπανικητοπούλου κ.τ.λ.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ **εἰς τὴν «Εἰκ. Ἑστίαν»:**

ΕΔΓΑΡΔΟΥ ΠΟΟΥ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ

Τὸ περιεργότατον διήγημα τοῦ μεγάλου ἀμερικανοῦ συγγραφέως, πλουσιώτατα εἰκονογραφημένον, κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ.

ΟΝΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΖΩΗ[1]

Διήγημα Μαυρικίου Γιοκάϊ.—Μετάφρ. Ν. Ἐπ.

Ἡ νεᾶνις εἶδε νεαρὸν ποιμένα μὲ ἁπλᾶ ἐνδύματα, λευκά, ἀνύψωσε πρὸς αὐτὸν τοὺς ὡραίους της μαύρους ὀφθαλμούς, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνους τῶν ὁποίων τὴν ὀνειρώδη ἔκφρασιν καὶ τὸ θέλγητρον εἶχεν αὐξήσει ἔτι ἡ ἀσθένεια.

Ὁ νέος ἐπλησίασε τὴν ἀσθενῆ, ἔθλιψε τὰς χεῖράς της, τὰς ἐκάλυψε διὰ φιλημάτων, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε νἀρθρώσῃ οὔτε λέξιν. Ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ σάκκου του ἕνα ἄρτον λευκὸν καὶ φλασκίον οἴνου, ἐν ᾧ ἡ ἀγαθὴ γραῖα παρεσκεύαζε τὸ γεῦμα.

Κατόπι μήτηρ καὶ υἱὸς παρεκάλεσαν τὴν ἀσθενῆ νὰ φάγῃ καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς δακρυβρέκτους τὴν εἶδον ἐπανερχομένην εἰς τὴν ζωήν.

Οὕτως ἐπραγματοποιήθη τὸ ὄνειρον τῆς Ἰλόνκας.

Μετά τινας ἑβδομάδας ἡ νεαρὰ κόρη ἀνέρρωσεν ἐντελῶς. Χάρις εἰς τὰς περιποιήσεις τῆς καλῆς γραίας, ἡ ὑγεία της καὶ ἡ καλλονὴ ἐπανῆλθον. Ἐφόρεσεν ἐνδύματα χωρικά, ἀνέδεσε τὴν κόμην της μὲ ταινίαν χρωματιστήν, τόσῳ δὲ ὡραῖα καὶ τόσον ἄνετα τῆς ἤρχετο ἡ νέα ἐνδυμασία, ὥστε ὅποιος τὴν ἔβλεπε, τὴν ἐξελάμβανεν ὡς χωρικήν, θυγατέρα χωρικῶν.

Μίαν ἡμέραν ἡ γραῖα τὴν ἠρώτησε τίς ἦτο καὶ ποία ἡ ἱστορία της. Ἡ Ἰλόνκα ὠχρίασε καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ μὴ τῇ ἀπευθύνῃ τοῦ λοιποῦ τὴν ἐρώτησιν ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νἀποκριθῇ.

Πραγματικῶς ἆρά γε δὲν ἤξευρε νἀποκριθῇ; Εἶχε λοιπὸν χάσει τὴν μνήμην εἰς τὸν κόσμον ἐκεῖνον, ὅπου ἐπί τινας ὥρας εἶχε ζήσει; Εἶχε λησμονήσει τὸ παρελθόν της, τὸν πατέρα της, τὴν ἀδελφήν της, τὰς φίλας της, τὸν κῆπον μέσα εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε μεγαλώσει, τὴν νεότητά της ὁλόκληρον;

Ὁ θάνατος ἴσως, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὴν εἶχον ἁρπάσει, ἢ μήπως θέλησις καὶ τοῦ θανάτου ἰσχυροτέρα τῇ ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἀνάμνησιν;

Μήπως ἠδύνατο νἀποκριθῇ καὶ δὲν ἤθελε; Μήπως διὰ τῆς σιωπῆς της ἤθελε νὰ θραύσῃ πάντα μετὰ τοῦ παρελθόντος δεσμόν; Μήπως ἤκουεν ἀκόμη τὸ θλιβερὸν παράπονον τῆς ἀδελφῆς της, τὸ ὁποῖον τὴν εἶχεν ὠθήσει πρὸς τὸν θάνατον, ἢ μήπως ὅ,τι ἐξελάμβανεν ὡς ζωήν, ὡς πραγματικότητα, δὲν ἦτο παρὰ ἓν ὄνειρον;

Ἡ γραῖα καὶ ὁ υἱός της δὲν τὴν ἠρώτησαν πλέον.

Μίαν ἡμέραν ὁ ποιμὴν τῇ ἔφερεν ἓν περιλαίμιον ἀπὸ χάνδρες καὶ δαντέλλες καὶ τὴν ἠρώτησεν ἂν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ μαζί του εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ γειτονικοῦ χωρίου καὶ νὰ γίνῃ σύζυγός του. Ἡ νεᾶνις ἠρυθρίασε καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν μνηστῆρά της . . .

Τὴν ἐπομένην ἡ γραῖα ἐστόλισε τὴν νύμφην ὅσον καλλίτερον ἠμπόρεσε καὶ τῇ ἐφόρεσε στέφανον ἀπὸ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ. Ἴσως τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ Ἰλόνκα ἐνεθυμεῖτο ἄλλον στέφανον λαμπρότερον, διότι ὑπεμειδίασεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν δακρύων της. Ἡ μήτηρ συνώδευσε τὸ νεαρὸν ζεῦγος μέχρι τοῦ χωρίου, τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ πλησίον. Καθ' ὁδὸν ὁ γαμβρὸς ἠθέλησε νὰ μάθῃ τὸ ὄνομα τῆς νεάνιδος, διὰ νὰ τὸ εἴπῃ εἰς τὸν ἱερέα.

Ἡ νύμφη ἐσιώπα. Ἄς τὴν ἔλεγαν ὅπως ἤθελαν!

— Ὁ Ζάμος μοῦ τὴν ἔδωσεν—εἶπεν ὁ νεαρὸς ποιμήν, — καὶ τὸ ὄνομα Φλώρα μοῦ ἀρέσει πολύ. Ἄς τὴν ὀνομάσωμεν λοιπὸν Φλώραν Ζάμου.

Τὸ ὄνομα ἤρεσεν εἰς τὴν νεάνιδα καὶ

οὕτω τὴν ἀπεκάλεσαν. Μετὰ δύο ἑβδομάδας ἦσαν πλέον σύζυγοι.

Καὶ ἴσως τὴν αὐτὴν ὥραν, τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν, ὁ γέρων Πέτκη ἔθαπτεν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν τάφον ἓν πτῶμα ξένον ὡς τὸ τῆς ἠγαπημένης του κόρης, τῆς Ἰλόνκας, ἡ ὁποία, μόλις τρεῖς λεύγας μακρὰν τοῦ πατρικοῦ πύργου, προσήρχετο εἰς τὸν βωμόν, ὁδηγουμένη ὑπὸ πτωχοῦ ποιμένος, τοῦ ὁποίου ἐγίνετο σύζυγος, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ ἠξεύρῃ . . .

Μετὰ πολλὰ ἔτη, μίαν φορὰν ποῦ ὁ γέρων Πέτκη μετέβαινεν εἰς Ζερέδαν, εἶδε μίαν χωρικήν, ἡ ὁποία μὲ κοντὸν φόρεμα καὶ γυμνόπους κατήρχετο ἀπὸ ἕνα λόφον. Ὁ γέρων, κατάπληκτος, παρετήρησε τὴν νεαρὰν γυναῖκα, ἡ ὁποία διῆλθεν ᾄδουσα παρὰ τὴν ἅμαξάν του.

«Ἂν ἡ Ἰλόνκα μου ἡ δυστυχισμένη δὲν ἦτο εἰς τὸν τάφον, θὰ ἔλεγα πῶς τὴν βλέπω!» ἐσκέφθη. Ἐπὶ πολὺ τὴν παρηκολούθησε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ δώσας εἰς τὸν ὑπηρέτην του δύο χρυσᾶ νομίσματα, τὸν ἔστειλε νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὴν χωρικήν, διὰ νἀγοράσῃ ἓν ζεῦγος ὑποδημάτων. Ὁ ἀγαθὸς Πέτκη δὲν ἠμποροῦσε νὰ βλέπῃ γυμνόποδα μίαν γυναῖκα, ἡ ὁποία τόσον ὡμοίαζε τῆς Ἰλόνκας του.

Εἰς τὴν οἰκίαν ὁ γέρων Φάρκας ἔκαμε λόγον περὶ τῆς συναντήσεως ταύτης εἰς τὸν Βαρκζαὶ καὶ εἰς τὴν Ἔρτσαν, ὀλίγον δὲ καιρὸν μετὰ ταῦτα ὁ Θεὸς τὸν ἐκάλεσε πλησίον του.

Ἡ ἱστορία τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς ἐνεχαράχθη εἰς τὴν μνήμην τῆς Ἔρτσας. Ἐπὶ ἡμέρας, ἑβδομάδας καὶ μῆνας ἀνεζήτησε τὴν νεαρὰν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἴδει ὁ πατήρ της. Ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη ἦτο ἡ Ἰλόνκα αὐτή, ἐκρατύνετο ἐντός της ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ περισσότερον.

Μίαν ἑσπέραν, ἐν ᾧ ἐπέστρεφεν ἔφιππος, κατακουρασμένη ἀπὸ τὰς ἀγόνους ἐρεύνας τῆς ἡμέρας ὅλης, ἤκουσεν ἐξαίφνης τὸ πολὺ γνωστόν της ᾆσμα:

Πέτα, πουλάκι, πέτα
Στὸ παραθύρι της . . .

Ἡ μελῳδία ἐξεχύνετο ἐν τῇ σιγῇ τῆς φθινούσης ἡμέρας· καὶ ἦτο ὁ ἴδιος ὁ αὐλός, ὁ ὁποῖος τὴν ἔπαιζεν. Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐβάδισε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἀνεδίδοντο οἱ ἦχοι.

Εἶδεν ἐκεῖ παιδίον μικρόν, μὲ μαλλιὰ μαῦρα. Ἡμιεξηπλωμένον ἐπάνω εἰς ἕνα μεγάλον σκύλον, ἔπαιζε τὴν φλογέραν του καὶ ἐφύλαττε τὰ πρόβατά του.

Ἡ κυρία Βαρκζαὶ ἀφίππευσεν, ἐκάλεσε τὸν μικρὸν ποιμένα καὶ ἀφαιρέσασα τὸν πλατύγυρον πῖλον τοῦ παιδίου, παρετήρησεν ἐπὶ μακρὸν τὸ ὡραῖον του πρόσωπον. Τοὺς μεγάλους καὶ ὡραίους ἐκείνους ὀφθαλμούς, τοὺς τόσον μελαγχολικούς, τοὺς ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἀδελφῆς της ἀπαράλλακτοι.

«Ποιὸς σοῦ ἔμαθε αὐτὸ τὸ ἔμμορφο τραγοῦδι;» ἠρώτησεν.

— Ὁ πατέρας μου καὶ ἡ μητέρα μου· ἀπεκρίθη τὸ παιδίον.

— Ποῦ εἶνε οἱ γονεῖς σου;

— Πέθαναν! εἶπεν ὁ μικρὸς ποιμὴν καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

— Καὶ δὲν ἔχεις πειὰ κανένα;

— Ἔχω, ἡ γιαγιὰ ζῇ ἀκόμη.

— Πήγαινέ με στὴ γιαγιά σου», εἶπεν ἡ Ἔρτσα.

Ὁ μικρὸς τὴν ὡδήγησε μέχρι καλύβης μικρᾶς, πρὸ τῆς θύρας τῆς ὁποίας ἵστατο μία γραῖα. Οἱ ὀφθαλμοί της, ζαρωμένοι καὶ κόκκινοι, ἐμαρτύρουν πόσον ἡ γραῖα εἶχε κλαύσει.

«Ποιὰ ἦτον ἡ μητέρα αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ;» τὴν ἠρώτησεν ἡ κυρία Βαρκζαί.

Ἡ γραῖα διηγήθη πᾶν ὅ,τι ἐκείνη μόνη ἐγνώριζε τόρα, διότι οἱ δύο νέοι εἶχον ἀποθάνει καὶ πρὸ πολλοῦ ἐκοιμῶντο ὑπὸ τὸ χῶμα.

Διηγήθη ὅτι μίαν νύκτα ὁ υἱός της ἀνέσυρεν ἀπὸ τὸν Ζάμον ἓν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἄπνουν. Διὰ τῶν περιποιήσεων ἡ νεαρὰ κόρη ἀνέρρωσεν, ἔγεινεν ὑγιὴς καὶ ὡραία καὶ ὑπανδρεύθη τὸν νεαρὸν ποιμένα, ὁ ὁποῖος τὴν εἶχε σώσει. Μετά τινα καιρὸν ὁ ποιμὴν προσεβλήθη ὑπὸ πυρετῶν. Ἡ σύζυγός του τὸν ἐνοσήλευεν, ἐκόλλησε τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀπέθανον καὶ οἱ δύο.

«Ἀναπαύονται εἰς τὸν κῆπον, ποῦ εἶνε γεμάτος λουλούδια, θαμμένοι κάτω ἀπὸ τοὺς θάμνους τοῦ δενδρολιβάνου».

Τὰ δάκρυα τῆς Κας Βαρκζαὶ ἔπιπτον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον ἔθλιβεν ἐπὶ τοῦ στήθους της. Εἶπε νὰ τὴν ὁδηγήσουν εἰς τὸν τάφον τῆς ἀδελφῆς της, τῆς ἀδελφῆς ἐκείνης, ἡ ὁποία εἶχε ζήσει πολὺν καιρὸν ἀκόμη ἀφ' οὗ τὴν ἔκλαυσαν ὡς νεκράν . . . καὶ εὐλαβῶς ἔκοψε κλωνίον ἐκ τοῦ δενδρολιβάνου, τοῦ ἀνθοῦντος ὑπεράνω τῆς Ἰλόνκας.

Παρεκάλεσε τὴν γραῖαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν πύργον μὲ τὸν ἔγγονόν της καὶ ὑπεσχέθη νἀναλάβῃ αὐτὴ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παιδίου. Ἡ γραῖα δὲν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλείψῃ πλέον τὴν καλύβην, κοιτίδα καὶ τάφον ὅλων της τῶν ἀγαλλιάσεων, ἀλλὰ παρέδωκε τὸ παιδίον εἰς τὴν καλὴν καὶ ὡραίαν γυναῖκα, παρακαλοῦσα αὐτὴν νὰ τὸ ἀγαπᾷ πολύ.

Ἡ κυρία Βαρκζαὶ ἐπῆρε μαζί της τὸ παιδίον καὶ τὸ ἀνέθρεψε μετὰ τοῦ υἱοῦ της, ὁ ὁποῖος ἦτο κατὰ ἓν ἔτος νεώτερος τοῦ μικροῦ ποιμένος.

Ἐπωνόμασαν τὸν υἱὸν τῆς Ἰλόνκας Στέφανον Ζεκελῆν καὶ ὅταν ἐμεγάλωσεν οἱ Βαρκζαὶ τῷ παρεχώρησαν μεγάλα κτήματα.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ Πέτκη ἔμαθαν τὸ μυστικὸν τῆς ἐξαφανίσεως τῆς Ἰλόνκας, μετέβαινον δὲ καθημερινῶς καὶ προσηύχοντο ἐπὶ τοῦ τάφου της.

Καὶ ὁ κόσμος ἐπίσης ἔμαθε τὸ μυστικὸν τοῦτο, ὅλοι δὲ οἱ **καθὼς πρέπει** ἄνθρωποι ἀπεφάνθησαν, ἐπιεικῶς, ὅπως πάντοτε, ὅτι ὁ ἔρως τῆς Ἰλόνκας πρὸς τὸν ποιμένα ἐκεῖνον ἦτο . . . ἓν μέγα αἶσχος.

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 76.

ΝΕΚΡΟΣΤΟΛΙΣΜΑ

... Νὰ πέφτουν τ' ἄνθι' ἀπάνω σου,
τὰ μῆλα στὴν ποδιά σου,
Τὰ κρεμεζογαρούφαλα
τριγύρω στὸ λαιμό σου!
(Δημοτ. Μοιρολόγι).

Ῥόδα ξανθὰ τοῦ κήπου της, ἀδέρφια της γλυκά,
Ῥόδα λευκὰ καὶ ῥόδ' ἁγνὰ καὶ ῥόδα εὐωδιασμένα,
Ἐλᾶτε τριγυρίστε την καὶ σεῖς πονετικά,
Ἐλᾶτε κλάψτε την νεκρὴ καὶ σεῖς μαζὶ μὲ μένα!

Καὶ σὺ ξανθοῦλι ἀγιόκλημα καὶ σὺ ἄσπρο γιασεμὶ
Καὶ κρίνα ποὺ τὴ βλέπατε μὲ πόθο χτὲς σιμά σας,
Τώρ' ἁπλωθῆτ' ὁλόγυρα στὴν ὄψη τὴ χλωμὴ
Καὶ ῥάνετε τὸν ὕπνο της μὲ τὴ μοσκοβολιά σας.

Καὶ σὺ νυφοῦλα τοῦ βουνοῦ, ἀγράμπελη λευκή,
Ὁποῦχε ἀγάπη ξέχωρη στὰ εὐωδιαστά σου κάλλη,
Ἁπλώσου στὰ νεκρόστηθα καὶ σκόρπ' ἀπάνου κεῖ,
Στεφάνωσε στερνὴ φορὰ τ' ἁγνόξανθο κεφάλι!

Καὶ ἀκακίες ἀπάρθενες κι' ἀθώες πασχαλιές,
Σκορπᾶτ' ἀνθοὺς ἐπάνου της, ἀνθοὺς ὁλόγυρά της,
Καὶ σεῖς ποῦ τῆς ζηλεύατε τὴν ὁμορφιά, μηλιές,
Σωριάστε τὰ ῥοδόμηλα μέσα στὴν ἀγκαλιά της.

Γύρτε, μυρτιές, στὸ πλάϊ της καὶ σεῖς ἀδερφικά,
Δαφνοῦλες συντροφέψτε την ἐκεῖ ποῦ πάει αἰώνια.
Καὶ σεῖς ποῦ τῆς 'μορφαίνατε τὰ κάλλη τὰ θεϊκὰ
Καὶ τῆς γλυκομυρώνατε τὰ ὁλόδροσά της χρόνια

Τῶν λαγκαδιῶν μυριόχρωμα λουλούδια, δροσερά,
Ὁλόευωδα ἐδῶ γύρω της τώρα καὶ σεῖς σκορπᾶτε,
Νὰ τῆς θυμᾶτ' ἐκεῖ βαθιὰ τοῦ κόσμου τὴ χαρά,
Στὰ σκοτεινά της ὄνειρα τὸ Μάη νὰ τῆς θυμᾶτε!

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΔΙΔΥΜΟ ΕΚΚΛΗΣΑΚΙ

Γυρμένο εἰς τὴν γωνιὰ μιᾶς ἀτειχίστου αὐλῆς, ἔναντι σειρᾶς πτωχικῶν οἰκίσκων, κάτω ἀπὸ δύο-τρεῖς ἀγριοκαρυδιαίς, 'πίσω ἀπὸ ἕνα πρασινοκίτρινο ἀρρωστιάρικο πεῦκο, φτωχὸ καὶ ταπεινὸ ἐγείρεται τὸ δίδυμο ἐκκλησάκι.

Ἐμπρός του ὁ δρόμος ἐκτείνεται θορυβώδης, δρόμος ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, τρελλὰ καὶ ἀφηνιασμένα τὸν διασκελίζουν τὰ μικρὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς, ποῦ πετροβολοῦνται ἀναμεταξύ των καὶ κυνηγιοῦνται καὶ ὑβρίζονται, ἀφελῶς περιπατοῦν ἐπ' αὐτοῦ ἐν ἀτημελησίᾳ περιβολῆς, ἄπλυταις, ἀκτένισταις, γειτόνισσαις μὲ τὰ βυζανιάρικα στὴν ἀγκαλιά τους, ποῦ αὐτὰ μὲν σκούζουν παντοτεινά, ἐνῷ ἐκείναις συναμεταξύ των φλυαροῦν, ρεμβὸς καὶ σκυθρωπὸς μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του, μὲ τὴν κεφαλὴν σκυφτὴν περιφέρεται ἔξω ἀπὸ τὸ μαγαζί του ὁ φουρνάρης, ἕνας στραγαλᾶς περνᾷ μιὰ στιγμή, ῥίχνει τὴ βραχνιασμένη του φωνὴ καὶ φεύγει, εὔμορφο κοριτσάκι σπεύδει γοργοτρέχον ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, ἄλλο μεγαλοφώνως κουβεντιάζει μὲ τὴ γειτόνισσά του, νέοι ἐργατικοί, ἄλλοι, μαθηταί, τὸν παρέρχονται ταχεῖς καὶ χάνονται εἰς τὴν καμπήν του ἐκεῖ ἐπάνω πρὸς τὰ ὑψώματα, ὅπου διαφαίνονται ὑπὲρ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν τὰ κράσπεδα τῆς Ἀκροπόλεως.

Ξένο καὶ ἔρημο, ἀλειτούργητο καὶ πάμπτωχο τὸ δίδυμο ἐκκλησάκι 'στὴ γωνιά, κανενὸς δὲν προσελκύει τὸ βλέμμα. Δίπλα του εἰς τὴν μεγάλην αὐλὴν δύο-τρεῖς πλύστραι, ἀνασκουμπωμέναις, πλένουν, ἁπλώνουν, κακανίζουν καὶ εὐθυμολογοῦν, χύνουν νερὰ σχεδὸν παρὰ τοὺς τοίχους του. Εἶνε ὡς μικροῦ πετροκτισμένου καλυβιοῦ ἡ ὄψις του καὶ ἂν δὲν εἶχε τὴν μικρὰν καμπάναν του καὶ ὑπ' αὐτὴν τὸ σιδερένιο σταυρουδάκι του, καὶ κάτωθεν ἐντειχισμένην τὴν εἰκόνα τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ κανεὶς δὲν θὰ τὸ ἐξελάμβανεν ὡς ἐκκλησίαν. Ἡ εὐλαβὴς γειτόνισσα ποῦ εἶνε ἰδιοκτησία της τὸ ἔχει βάψει μὲ ὤχραν ὅπως καὶ τὸ σπίτι της καὶ κάτω ἕνα μέτρον ὑπὲρ τὴν γῆν τοῦ ἐπέρασε κόκκινο ζουνάρι.

Καὶ ὅμως δύο ἁγίους στεγάζει ἡ ταπεινή νου στέγη, παρὰ τὸν Προφήτην Ἡλίαν τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον. Τοῦ πρώτου εἶνε εὐρύτερον τὸ ἐνδιαίτημα, ἀνετώτερον, θολωτόν, δεχόμενον τὸ φῶς ἀπὸ δύο παραθύρων, δύο κανδήλια καίουν ἐμπρὸς εἰς τὸ ξύλινον μὲ τῆς τσίτιναις κουρτίναις του τέμπλον του. Ὁ ἄλλος φτωχότερος εἶνε τρυπωμένος εἰς βαθυσκότεινον καὶ πνιγηρὰν γωνίαν, ὅπου μόλις ἑνὸς ἀναστήματος ὕψος ὑπάρχει ὑπὸ τὴν ἐπικλινῆ στέγην ποῦ ξεφεύγει μετὰ τὸν θόλον. Σκιαὶ πυκναί, ποῦ δὲν ἰσχύει νὰ τῆς σκορπίσῃ ἑνὸς κανδηλίου τὸ παλματῶδες φῶς, σκεπάζουν τὸ τέμπλον του.

Ἀμφότεροι λησμονημένοι καὶ φτωχοὶ ἅγιοι δὲν λειτουργοῦνται τακτικά. Παπᾶς δὲν μπαίνει ἐκεῖ μέσα, οὔτε ἀτμὶς θυμιάματος ἀναβαίνει πρὸς τὸν θόλον, οὔτε λάμψις κεριῶν ἀστραποβολεῖ, οὔτε ἀναθημάτων πλοῦτος μαρμαίρει, οὔτε κάλλος εἰκόνων ὑπάρχει, οὔτε γραμμὴ στασιδίων καλύπτει τῶν τοίχων τὴν γυμνότητα, οὔτε λευκότης μαρμάρου ἐπιφαίνεται εἰς τὸ δάπεδον. Τίποτε ἀπὸ αὐτά. Γύμνια καὶ ἔνδεια κατατρύχει ἀμφοτέρους, καὶ ἂν τοὺς θυμηθῇ κανεὶς μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, τότε ἀκούουν ψαλμῳδίας καὶ ὀσφραίνονται λίβανον καὶ βλέπουν φωτοχυσίαν.

Καὶ ἂν περάσῃ στὴς δυὸ μέραις μιὰ φορὰ εὐλαβὴς ἄνθρωπος, νὰ τοῦ ἀνοίξῃ ἡ γειτόνισσα τὴν πόρτα, νὰ κάμῃ τὸ σταυρό του, ν' ἀνάψῃ κανένα κεράκι, ἕνα κεράκι εἰς δύο ἁγίους, εἰς δύο ναούς, ἐνῷ ἀπέξω πλένουν, ἁπλώνουν, κακανίζουν καὶ εὐθυμολογοῦν οἱ πλύστραις, καὶ ὁ δρόμος ἀπηχεῖ τὸν συνήθη του θόρυβον . . .

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΒΩΚΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΙ

«Κοίτα το, φίλε Γιάννη, κοίτα τὸ τραγὶ
»σ' ἐκεῖνο ἀπάνου τ' ἀψηλὸ στενὸ λιθάρι.
»Θαρρεῖς μήτ' ἕνα κεῖ πῶς δὲ χωρεῖ ποδάρι,
»κι' ὁ τράγος στέκει ἀπάνου δίχως συλλογή.

»Μᾶς βεβαιώνει ὡς τόσο ἕνας σοφὸς βαθὺς
»τὸ πῶς μπορεῖ τὰ πάντα ὁ ἄνθρωπος νὰ κάνει·
»ὅμως μπορεῖς ἐσύ, γιὰ πές μου τώρα, Γιάννη,
»σ' ἔτσι στενὸ λιθάρι ἀπάνου νὰ σταθῇς;»

Εἶταν τὸ ρώτημά μου κάπως ξαφνικό,
καὶ συλλογιέται ὁ Γιάννης ξῶντας τὸ κεφάλι,
σ' τὸ τέλος ὅμως εἶπε «Μήτ' ἐγὼ μήτ' ἄλλοι
»μαζί μου δέκα δὲν μποροῦν, ἀφεντικό».

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἠλεκτρικὰ θαύματα.

Ἐν τῇ βερολινείῳ *Οὐρανίᾳ* ἐγένοντο ἐσχάτως δοκιμαὶ μὲ ἠλεκτρικὰ ρεύματα μεγάλης ἐντάσεως καὶ ἐπαγωγῆς, αἵτινες ἔδωσαν ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα. Τὸ περιεργότατον εἰς τὰ ἰσχυρὰ ταῦτα ρεύματα εἶνε ὅτι δύνανται ν' ἀχθῶσιν διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος χωρὶς νὰ βλάψωσι τοῦτο· οὕτω π. χ. ἐτέθη αὐτὸς ὁ πειραματιζόμενος μεταξὺ τῶν δύο συρμάτων ρεύματος διὰ τοῦ ὁποίου κατεκαίετο τὸ σύρμα ἠλεκτρικοῦ Λύχνου Ἔδισσων ἢ καὶ τεμάχιον ξύλου, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε.

Νέα περὶ τοῦ ἀντιδιφθεριτικοῦ ὀρροῦ.

Περὶ τῆς θεραπείας τῆς διφθερίτιδος δι' ὀρροῦ γράφει νῦν ὁ διάσημος παιδολόγος καθηγητὴς Σόλτμαν ἐκ Λειψίας ἐν τῷ Γερμανικῷ Ἰατρικῷ Ἑβδομαδιαίῳ Φύλλῳ. Ὁμιλεῖ περὶ 193 ἀσθενῶν ἐκ διφθερίτιδος οἵτινες ἦσαν ὑπὸ θεραπείαν ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῶν παίδων τῆς Λειψίας εἰς διάστημα 9 μηνῶν. Ἐκ τούτων 71 κατὰ τοὺς 4 πρώτους μῆνας δὲν ἐθεραπεύθησαν δι' ὀρροῦ, ἀλλὰ κατόπιν εἰς 122 παιδία ἐγένετο ἡ θεραπεία δι' ὀρροῦ. Εἰς τὴν πρώτην περίστασιν ἀπέθανον 39,8 τ. ἑ. (ἀπὸ 71 παιδία ἀπέθανον 28) εἰς δὲ τὴν δευτέραν 18 τ. ἑ. (ἀπὸ 122 παιδία ἀπέθανον 22). Μ' ὅλα τὰ εὐχάριστα ταῦτα ἀποτελέσματα δὲν ἔδωκεν ὁ καθηγητὴς Σόλτμαν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν στατιστικὴν ταύτην, πρῶτον μὲν διότι κατὰ τοὺς 4 πρώτους μῆνας ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀσθενείας ἦτο πολὺ κακοήθης, δεύτερον δὲ διότι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἐξαρτῶνται ἀπὸ πλείστας συμπτώσεις. Πολὺ σπουδαιότερον θεωρεῖ τὸ ζήτημα ἐὰν διαρκούσης τῆς ἀσθενείας παρατηροῦνται συνεπείᾳ τῆς δι' ὀρροῦ θεραπείας συμπτώματα, ἅτινα ἀποδεικνύουσι τὴν πρὸς ἴασιν τείνουσαν ἐνέργειαν τῆς «Ἀντιτοξίνης». Τοιαύτας ὅμως παρατηρήσεις οὐδόλως ἠδυνήθη νὰ κάμῃ ὁ καθηγ. Σόλτμαν, οὔτε ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ τοπικὰ συμπτώματα οὔτε εἰς τὴν γενικὴν κατάστασιν· παρετήρησεν ὅμως καὶ οὗτος ὅπως καὶ ἄλλοι ἰατροὶ τὰ μετὰ τὴν ἔνεσιν ἀναφαινόμενα ἐξανθήματα. Ὁ Σόλτμαν παρατηρεῖ ἐν τέλει ὅτι ἐκτὸς τῆς δι' ὀρροῦ θεραπείας δὲν πρέπει ποσῶς νὰ παροραθῇ καὶ ἡ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει τοπικὴ θεραπεία, καὶ αἱ μὲν δοκιμαὶ δι' ὀρροῦ ἐπιβάλλονται, ἡ ἀπόδειξις ὅμως περὶ τῆς ἀξίας τῆς θεραπείας δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τὰς κλινικὰς παρατηρήσεις καὶ εἰς τὰ διὰ τῶν ζώων πειράματα, ἀλλὰ πρέπει πρὸ πάντων νὰ βεβαιωθῇ καὶ ἐν τοῖς φυσιολογικοῖς καὶ φαρμακολογικοῖς ἱδρύμασι.

Ὁ δι' ἠλεκτρισμοῦ θάνατος φαινομενικός.

Ἐν Ἀμερικῇ, ὡς γνωστόν, ἐκτελεῖται ἡ θανατικὴ ποινὴ δι' ἰσχυροῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος εἰσαγομένου εἰς τὸ σῶμα τοῦ καταδίκου, καὶ ἡ μέθοδος αὕτη λέγεται ὅτι ἐπιφέρει στιγμιαίως τὸν θάνατον. Τώρα ὅμως ἰσχυρίζεται Ἀμερικανός τις ἰατρὸς ὀνόματι Γκίββονς, ὅτι τὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θανατούμενα πρόσωπα πάσχουσι μόνον νεκροφάνειαν καὶ θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐπαναφέρῃ ταῦτα εἰς τὴν ζωήν. Λέγει ὅτι τοῦτο ἐπιτυγχάνεται δι' ἐνέσεως ὑγροῦ τινος εἰς τὰς φλέβας τοῦ καταδίκου ἐξ ἧς προέρχεται τεχνητὴ ἀναπνοὴ ἥτις ἐπαναφέρει αὐτὸν εἰς τὴν ζωήν. Ὁ ἰατρὸς οὗτος λέγει ὅτι ἐδοκίμασε τὴν μέθοδόν του ταύτην εἰς ζῷα, τὰ ὁποῖα ἐφόνευσε δι' ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος δυνάμεως 1500 ἕως 2000 Βὸλτ καὶ τὰ ὁποῖα ἐπανέφερεν ἅπαντα πάλιν εἰς τὴν ζωήν. Εἰς πρώτην εὐκαιρίαν θέλει νὰ δοκιμάσῃ τὴν μέθοδόν του καὶ εἴς τινα κακοῦργον δι' ἠλεκτρισμοῦ θανατωθέντα καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶνε βεβαιότατος περὶ τῆς ἐπιτυχίας.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΥ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ 1895

Πλανῆται.

Ἀφροδίτη. — Εἶνε ὁρατὴ ὡς *Ἕσπερος* καθ' ἑσπέραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου ἐν τῷ Δ. ὁρίζοντι, εἰς τὸν ἀστερισμὸν τῶν *Ἰχθύων*. Τὴν 9 Μαρτίου δύει 2 ὥρ. 25 λ. μετὰ τὸν Ἥλιον.

Ἄρης. — Φαίνεται τὸ ἑσπέρας ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ταύρου.

Ζεύς. — Καθ' ἑσπέραν καὶ ὀλίγον πέραν τοῦ μεσονυκτίου εἶνε ὁρατὸς ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῶν *Διδύμων*.

Κρόνος. — Ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Παρθένου ἀνατέλλει τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου περὶ τὴν 9 ὥρ. Τὴν 2 Μαρτίου ὁ Κρόνος ἀπέχει τοῦ μὲν Ἡλίου κατὰ 1449 τῆς δὲ Γῆς κατὰ 1338 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων.

Οὐρανός. — Φαίνεται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Ζυγοῦ. Τὴν 2 Μαρτίου ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ μὲν τοῦ Ἡλίου εἶνε 2765, ἀπὸ δὲ τῆς Γῆς 2680 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων.

Ποσειδών. — Εἶνε ὁρατὸς διὰ τηλεσκοπίου ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ταύρου.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Η «Φαῦστα» τὸ γνωστὸν δρᾶμα τοῦ κ. Βερναρδάκη, ἐπαίχθη κατ' αὐτὰς μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ δεσποινὶς Βερώνη, ἡ ὑποδυθεῖσα τὴν ἡρωΐδα ἤρατο θρίαμβον, κρίσεις δὲ πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ ἐδημοσίευσαν τὰ βυζαντινὰ φύλλα καὶ ἰδίᾳ ἡ «Κωνσταντινούπολις» ἐν ᾗ κατεχωρήθη λίαν ἀξιανάγνωστος περὶ τοῦ δράματος καὶ τῆς ὑποκρίσεως ἐπιφυλλίς.

Μετὰ τὸ Πάσχα, καὶ πιθανὸν ὄχι πέραν τῆς ἑβδομάδος τῆς διακαινησίμου, θὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Δημοτικοῦ Θεάτρου τοῦ Πειραιῶς. Ἡνωμένος θίασος ὑπὸ τοὺς κ. κ. Ταβουλάρην καὶ Ἀλεξιάδην, συμπράττοντος καὶ τοῦ κ. Ἀρνιωτάκη, θὰ δώσῃ σειρὰν παραστάσεων ἔργων ἐκλεκτῶν. Μεταξὺ τῶν πρώτων θὰ παρασταθῶσι καὶ τὰ τέσσαρα δράματα, ἐκ τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὸ Ῥετσίνειον Διαγώνισμα, τὰ διεκδικοῦντα τὴν δάφνην, ἡ δὲ ἀγωνόδικος ἐπιτροπὴ θὰ ἐπιφυλαχθῇ νὰ ἐκφέρῃ τὴν ἀπόφασίν της μετὰ τὰς παραστάσεις ταύτας, συνεργαζομένη οὕτως εἰπεῖν ἐν τῇ κρίσει αὐτῆς μετὰ τοῦ μεγάλου δημοσίου. «Ἐκτὸς τῆς καλλιτεχνικῆς σπουδαιότητος τοῦ νεωτερισμοῦ αὐτοῦ — γράφει ἡ πειραϊκὴ «Πρόνοια» — ἀνιδρύοντος ἐπὶ νέων βάσεων τοὺς τόσον ξεπεσμένους τῷ ὄντι παρ' ἡμῖν δραματικοὺς ἀγῶνας, αἱ τέσσαρες αὐταὶ παραστάσεις, ἀποτελοῦσαι οὕτως εἰπεῖν ζωντανὸν διαγωνισμόν, δύναται νὰ φαντασθῇ κανεὶς εἰς ποῖον βαθμὸν θὰ ἐξεγείρουν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν περιέργειαν τοῦ κοινοῦ». Περὶ τούτου θὰ γράψωμεν ἐκτενέστερον εἰς τὸ προσεχὲς ἴσως φύλλον τῆς Εἰκονογραφημένης Ἑστίας.

Εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἑστίαν» ὁ κ. Ἀργύρης Ἐφταλιώτης ἐδημοσίευσεν ὡραιοτάτην μετάφρασιν τοῦ περιφήμου ποιήματος τοῦ Λεκὸντ Δελὶλ «Τὸ Μανσοῦ». Τὸ τελευταῖον τετράστιχον, τὸ τοσάκις μνημονευθέν, ἀποδίδεται ὡς ἑξῆς:

Καὶ τώρα, στὴν ξερὴ ἀμμουδιὰ ποῦ ἡ ἀγριάδα βγαίνει,
Κ' ἡ θάλασσα βογγάει σιμὰ κ' ἁπλώνει τὸν ἀφρό της,
Μαζὶ μὲ τόσους φίλτατους κοιμᾶσαι, ὢ χαϊδεμένη
Τῆς πρώτης μου τῆς νιότης!

Τὴν π. Κυριακὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐτελέσθη μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ κόσμου πολλοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ δημοσιεύομεν σήμερον καὶ τὸ τρίτον ἐκ τῶν ἀνεκδότων ποιημάτων, τῶν δοθέντων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν πρὸς δημοσίευσιν.

Τὸ ἀκέφαλον πτῶμα, τὸ ἐκβρασθὲν ἐν Πειραιεῖ, ἀνεγνωρίσθη ὡς τὸ τοῦ Κεφαλλῆνος Μακρῆ, ὅστις πρὸ ἡμερῶν εἶχεν ἐξαφανισθῆ. Ἡ ἀνάκρισις εὑρίσκεται ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν δολοφόνων.

Οἱ φοιτηταὶ τῆς Φιλολογίας καὶ πάλιν δὲν προσέρχονται εἰς τὰ μαθήματα, ἀπαιτοῦντες νὰ διορισθῇ ταχέως καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας. Πρὸ τῆς καταπαύσεως ὅμως τῶν ταραχῶν ἡ Κυβέρνησις δὲν σκοπεύει νὰ ἐρωτήσῃ τὴν Σχολὴν περὶ νέου καθηγητοῦ.

Ἐπανῆλθεν ἐκ Κερκύρας ἡ Β. Οἰκογένεια, ὅπου εἶχε μεταβῇ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Τσάρεβιτς Γεωργίου.

Παρῃτήθη ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας κ. Κ. Βοῦλτσος, ὡς μέλλων νὰ ἐκτεθῇ ἐν Ζακύνθῳ εἰς τὰς προσεχεῖς βουλευτικὰς ἐκλογάς.

Ἡ προθεσμία πρὸς ὑποβολὴν χειρογράφων εἰς τὸν Διαγωνισμὸν τοῦ Διηγήματος, λήγει τῇ 15 Μαρτίου ὁριστικῶς.

Ναύτη, Ἐνταῦθα. Καὶ αὐτὸ ἀκατάλληλον. Ὡραία ἡ ἰδέα, κακὴ ἡ ἐκτέλεσις. — R. d. P. Ἐνταῦθα. Μόνον τὸ «Χιόνι» εἶνε καλὸν καὶ θὰ δημοσιευθῇ. — κ. Γ. Κλ. Amti Δὲν δυνάμεθα, δυστυχῶς, νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν· εἶνε μετριώτατον. — κ. Κ. Ι. Α. Σιμπριχίτ. Ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν. — Ἀλέξανδρον, Ἐνταῦθα. Ἔχετε ἀκόμη καιρὸν διὰ τὸ «πολὺ μεγάλο βῆμα πρὸς τὰ μπρός». — Εὐαλάλ, Πύργον. Ὅ,τι ἐγράψατε α' δὲν εἶνε ἠθογραφία, β' δὲν εἶνε καλόν. — Β. Γ. Ι. Λάρισσαν. Σᾶς ἐστείλαμεν. Εἴχαμεν ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ ξαναστείλωμεν, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἀντίτυπον εἰς τὸ Γραφεῖον μας. — Ἀνθ. Λ. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν. — Ν. Θ. Λ. Ἰδέα κοινοτάτη, στίχοι χωλοί. — Ἄνοιξιν Ἐνταῦθα. Φαίνεται ὅτι καὶ ἄλλοτε μᾶς ἐστείλατε ὑπὸ ἄλλο ψευδώνυμον. Δὲν μᾶς ἤρεσε. — Τακτικὴν ἀναγνώστριαν. Ἐνταῦθα. Διὰ σᾶς ποία θὰ ἦτο ἡ ἱκανοποιητικὴ λύσις; Νὰ τιμωρηθῇ ἴσως ὁ ἥρως τοῦ μυθιστορήματος δι' ὅσα κακὰ ἐπροξένησεν εἰς τὴν ἡρωΐδα. Εἰς τὸ τέλος τὸν εἴδατε «εἰς τοῦ ὄλβου τὸ ἄωτον» καὶ ἐλησμονήσατε ὅτι ἡ πτωχεία καὶ ἡ ἀθλιότης θὰ εἶνε τὸ τέλος ἑνὸς τυχοδιώκτου καὶ χαρτοπαίκτου ὡς αὐτός. Ἀλλά, βλέπετε, ἡ συγγραφεὺς ἀπέφυγε νὰ τὸν παρακολουθήσῃ μέχρι τέλους, διὰ νὰ κάμῃ τὴν λύσιν της καλλιτεχνικωτέραν καὶ ζωηροτέραν. Ἡ Ἰουλίττα ἀκολουθοῦσα καὶ πάλιν τόσον ἀπροσδοκήτως τὸν Λεώνην καὶ φερομένη μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἄγνωστον, παρουσιάζει τὸν μοιραῖον ἐκεῖνον ἔρωτα, ὁ ὁποῖος προσκολλᾷ αἰωνίως τὴν γυναῖκα εἰς τὸν ἐμπνέοντα αὐτὸν ἄνδρα. Ὁ δεσμὸς εἶνε ἐσωτερικός, μυστηριώδης, ἄλυτος καὶ μὲ τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν ἠθέλησεν ἡ Σάνδη νὰ μείνῃ εἰς τὸ τέλος ὁ ἀναγνώστης. — Σ. Δ. Ἀλεξ. Κέρκυραν. Δὲν ἐβγάλαμεν λέξιν ἀπὸ τὸ ποίημά σας. Σᾶς τὸ ἐπιστρέφομεν ταχυδρομικῶς. — κ. Α. Δ. Διγανίδην, 3 Ἡμερ. ἐστάλησαν — κ. L. Z. Linx. Χρήματα ἐλήφθησαν, βιβλία ἐστάλησαν. — κ. Σ. Β. Κων]πολιν. Ἡμερολόγιον ἐστάλη. — κ. Φ. Π. δημοδιδάσκαλον, Λευκάδα. Τὴν ἐπιστολήν σας δὲν ἐλάβομεν ἡμεῖς, ἀλλ' ἡ ἐφημερὶς Ἑστία, ἡ ὁποία σᾶς ἐνέγραψε συνδρομητὴν διὰ μίαν ἑξαμηνίαν καὶ ἔκτοτε σᾶς στέλλει καὶ τὰ δύο φύλλα. Τί συμβαίνει ὅμως ἀγνοοῦμεν. — κ. Λ. Σ. Ἐστ. Βαρκελώνην. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—768.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **8** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 19 Μαρτίου. Ἀριθ. 12.

ΙΩΣΗΦ ΔΟΥΡΜ

Ὅτε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος οἱ ἐκ τῶν σεισμῶν γεννηθέντες φόβοι ἀφορμὴν παρέσχον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ μεριμνήσῃ συντονώτερον περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ἄλλων συμφορῶν πολλὰ ἤδη παθόντων ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν, ἡ πρόσκλησις διαπρεποῦς τινος ἀρχιτέκτονος ἀρχαιολόγου ἐκ τῆς σοφῆς Ἑσπερίας πρὸς γνωμοδότησιν περὶ τῶν ληπτέων μέτρων ἐθεωρήθη ὡς τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν καθῆκον. Ἐπρόκειτο ὄχι μόνον ἡμεῖς νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τοῦ ἀρίστου τρόπου τῆς διασώσεως τῶν ἀνεκτιμήτων τῆς ἀρχαιότητος κειμηλίων, ὧν ἡ φύλαξις εἰς ἡμᾶς εἶνε ἀνατεθειμένη ὑπὸ σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ξένους πάντας νὰ πείσωμεν ὅτι τῶν ἀρίστων αὐτῶν ἀνδρῶν τὰς γνώμας δὲν ἠμελήσαμεν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ νὰ ζητήσωμεν. Ἡ ἐκλογὴ ἔπεσε τότε ἐπὶ τὸν εἰδημονέστατον αὐτῶν, τὸν ἐκ μεγάλων συγγραφικῶν ἔργων καὶ πολλῶν ἰδίως μελετῶν περὶ τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως γνωστότατον Γερμανὸν σοφόν, τὸν κ. Ἰωσὴφ Δοῦρμ, οὗ τὴν εἰκόνα ἐνταῦθα ἡ *Εἰκ. Ἑστία* παρέχει. Ὁ διαπρεπὴς ἀνὴρ ἦλθε πρὸ μηνῶν εἰς Ἀθήνας, πρὸ ὀλίγων δὲ ἡμερῶν, συμπληρώσας τὰς ἐπὶ τόπου μελέτας καὶ προτείνας τὰ βέλτιστα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα. Ἔργον ἡμῶν εἶνε τώρα νὰ φανῶμεν δραστήριοι καὶ ἀκριβεῖς ἐκτελεσταὶ τῶν χρηστῶν αὐτοῦ ὑποθηκῶν. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο εὐτυχῶς δὲν εἶνε ἀδύνατον οὐδὲ δυσεκτέλεστον.

Ἰωσὴφ Δοῦρμ

Κατάπτωσις καὶ ἀνεπανόρθωτος φθορὰ δὲν ἀπειλεῖ οὐδὲν τῶν ἐν Ἀθήναις μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, ὧν τὰ πλεῖστα ἢ οὐδεμιᾶς ἢ ἐλαχίστης ἐπισκευῆς σήμερον χρήζουσιν ἵνα παραδοθῶσιν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς οὕτως ἀκέραια, ὡς παρελάβομεν ἡμεῖς αὐτὰ μετὰ τὰς ἀξιοθρηνήτους καὶ ἀνεπανορθώτους καταστροφὰς ἃς ὑπὸ τῶν συμφορῶν τῶν δύο τελευταίων μόλις αἰώνων ὑπέστησαν. Ἀλλὰ κίνδυνος οὐχὶ μικρὸς ἀπειλεῖ τὸ καλλιπρεπέστατον αὐτῶν, τὸν μέγαν Παρθενῶνα, ἂν δὲν ληφθῇ τάχιστα ἡ προσήκουσα περὶ αὐτοῦ πρόνοια. Ἀχνίζον ἔτι ἐκ καταστροφῆς προσφάτου σχεδὸν τὸ ἱερὸν ἐρείπιον, ὅπερ εἴκοσιν αἰῶνες ἀκήρατον διεφύλαξαν καὶ μία μόνη στιγμὴ ἀπαισία κατὰ τὴν τελευταίαν ἑσπερινὴν ὥραν τῆς 26 Σεπτεμβρίου τοῦ 1687 εἰς τὴν νῦν αὐτοῦ θλιβερὰν κατάστασιν μετέβαλε, φαίνεται ἱκανὸν ν' ἀντιστῇ ἀκόμη ἐπὶ αἰῶνας εἰς τοῦ χρόνου τὴν πανδαμάτειραν δύναμιν. Οὔτε δὲ οἱ τελευταῖοι σεισμοὶ σπουδαίως αὐτὸ ἔβλαψαν, οὔτε δεινὰ ἄλλα τοιαῦτα τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι δύνανται ν' ἀπειλήσωσι. Τῶν παλαιῶν ὅμως ἀνηκέστων συμφορῶν τὰ ἴχνη δὲν παρέμειναν μόνον εἰς τοὺς ἀμόρφους ἐπὶ τῆς γῆς κατακειμένους αὐτοῦ ὄγκους καὶ παρὰ τὴν ἐσωτερικὴν γυμνότητα καὶ καταστροφήν, ἀλλὰ καὶ εἰς φθορὰς ἄλλας πολὺ μὲν μικροτέρας καὶ ἀφανεστέρας, οὐχ ἧσσον ὅμως οἰκτράς. Εἶνε πληγαὶ αὗται εἰς τὸ δεινῶς ἠκρωτηριασμένον, ἀλλ' ἀκαταβλητον ἔτι σῶμα τοῦ ζῶντος τῆς ἀρχαιότητος μάρτυρος, αἵτινες ἄφευκτον τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι δύνανται νὰ ἐπιφέρωσιν ἂν δὲν θεραπευθῶσι νῦν ῥιζικῶς καὶ ἐπουλωθῶσι διὰ παντός.

Φθοραὶ τοῦ ὑλικοῦ, ὧν πρώτη αἰτία εἶνε αὐτὴ ἡ ἐπάρατος ἔκρηξις τῆς βόμβας τῶν Βενετῶν, φθοραὶ αἵτινες δὲν εἶνε παλαιότεραι τῆς πολιορκίας τοῦ 1827, ἀξιοδάκρυτοι βλάβαι ἃς ἡ συστηματικὴ καὶ βάρβαρος σύλησις τοῦ ἱεροῦ ὑπὸ τοῦ Σκώ-

του εὐπατρίδου κατὰ τὸ 1801—1803 εἰς τὰ ἀνέπαφα μέχρι τότε διατηρηθέντα τμήματα τοῦ ναοῦ ἐπέφερε, φθοραὶ ἄλλαι ἃς καθ' ἡμέραν ἀπαρατηρήτως προξενοῦσιν εἰς τὰ ἁπαλὰ ἐκεῖνα μάρμαρα τὰ ἄνωθεν κατερχόμενα καὶ εἰς ὅλους αὐτῶν τοὺς πόρους εἰσδύοντα ὕδατα—τοιαῦται φθοραὶ εἶνε αἵτινες ἐν μέρει μόνον κατ' αὐτὸ τὸ παρὸν ἴσως, ἀσφαλῶς ὅμως ἐν τῷ μέλλοντι καταστροφὰς ἐσαεὶ πλέον ἀνεπανορθώτους δύνανται νὰ ἐπιφέρωσιν. Ἐν παντελῶς ἀποσυντεθειμένον καὶ ἄμεσον κατάπτωσιν ἀπειλοῦν ἐπιστύλιον ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ, ἐπίκρανα καὶ τοῦ θριγκοῦ ἄλλα μέρη διερρωγότα, ἢ μετακεκινημένα ἢ εἰς ἐπιβλαβεστάτας τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπιδράσεις ἐκτεθειμένα, δάπεδον ὑπερδισχιλίων τετραγωνικῶν μέτρων ὑποκείμενον εἰς διαρκῆ πλήμμυραν τῶν ἐκ τῶν βροχῶν ἀφθόνων ὑδάτων, ἀπαιτοῦσι σήμερον ταχεῖαν τὴν ἐκ τῆς τέχνης ἐπικουρίαν. Διακόσιαι χιλιάδες φράγκων ἀρκοῦσι πρὸς τὴν ὑπολογισθεῖσαν δαπάνην. Ἀλλ' αὕτη θὰ κατανεμηθῇ εἰς τὴν προσεχῆ πενταετίαν ἢ ἑπταετίαν, ἑκατοντακισχίλιαι δὲ μόνον δραχμαὶ ἤθελον ἀρκέσει ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς πάντα τὰ ἐπείγοντα, σωτήρια ἔργα.

Ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ἁπλῶς καὶ στερέωσιν τῶν ἐπισφαλῶν μερῶν τοῦ Παρθενῶνος ἀπέβλεψαν αἱ μελέται καὶ προτάσεις τοῦ ἐπιφανοῦς ἀρχιτέκτονος. Τὸ ὄνειρον τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐρειπωμένων ἀρχαίων μνημείων δι' ἀναστηλώσεως τοῦ σωζομένου ἔτι, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους νῦν κατακειμένου καὶ εἰς φθορὰν βεβαίαν παραδεδομένου ἀρχαίου ὑλικοῦ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐν τῇ ζωηρᾷ αὐτοῦ φαντασίᾳ λαμβάνει σάρκα καὶ αἷμα καὶ παρίσταται ῥᾳδίως πραγματοποιήσιμον. Ὑποδείγματα ἀρρήτου κάλλους τῆς τοιαύτης ἐργασίας πρόκεινται ἡμῖν τοῦτο μὲν ὁ μικρὸς ναὸς τῆς ἀπτέρου Ἀθηνᾶς Νίκης, ὅστις ἐκ τῶν συμπεφυρμένων ἐρειπίων ὀθωμανικοῦ προμαχῶνος ἀνασταθείς, θαυμασίως ἀνεφάνη πάλιν ἐπὶ τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ θέσεως κατὰ τὸ 1835, τοῦτο δὲ ἡ καλλιπρεπής, πρώην δὲ ἀδιάγνωστος σχεδὸν οὖσα στοὰ τῶν Καρυατίδων καὶ ἡ βορεία τοῦ Ἐρεχθείου πύλη καὶ αὐτὰ τὰ προπύλαια. Καὶ κατὰ ταῦτα πρὸ μικροῦ ἐμελετήθη καὶ ἐσχεδιάσθη ἡ ἀναστήλωσις τῶν κιόνων τοῦ Παρθενῶνος, ἡ διασκευὴ περιλάμπρων τμημάτων τοῦ Ἐρεχθείου καὶ ἡ ἀποκατάστασις εἰς αὐτὴν τὴν παλαιὰν αὐτοῦ μορφὴν τοῦ σώου καὶ ἀκεραίου Θησείου.

Εἶνε ἆθλον δόξης γνησίως ἑλληνικῆς, ὅπερ ὁ ἀγωνοθετῶν ξένος προβάλλει εἰς τὴν φιλοπατρίαν τῶν μεγαλοψύχων τῆς Ἑλλάδος τέκνων. Εἴθε ταχέως νὰ παρουσιασθῇ ὁ νικήσων ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

12 Μαρτίου

Τὰ ἐμάθατε λοιπόν. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ῥετσινείου Διαγωνίσματος ἀπεφάσισε—τοὐλάχιστον καθὼς ἐγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας.—νὰ μὴ βραβευθῇ κανὲν ἀπὸ τὰ ὑποβληθέντα δράματα, ἀλλὰ νὰ παρασταθοῦν καὶ τὰ τέσσαρα, τὰ διαφιλονεικοῦντα τὸ γέρας, ἀπὸ τῆς νεοτεύκτου πειραϊκῆς σκηνῆς, διὰ νὰ ἴδωμεν κατόπι ποῖον ἐκ τῶν τεσσάρων αὐτῶν θὰ ἐστέφετο διὰ τῆς κοινῆς ἐπιδοκιμασίας.

«Νὰ μία ὡραία ἰδέα!» θἀνέκραξαν ὅσοι ἀνέγνωσαν τὴν εἴδησιν. Τῷ ὄντι, ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ πρᾶγμα φαίνεται ὡς νὰ ὑπηγορεύθη ἀπὸ τὴν εὐτυχεστέραν τῶν ἐμπνεύσεων. Ἡ σκηνὴ καὶ μόνη ἡ σκηνὴ εἶνε ἡ λυδία λίθος ἑνὸς δραματικοῦ ἔργου· ὁ δὲ κόσμος, τὸ πολὺ δημόσιον, τὸ ὁποῖον ὁμοῦ λαμβανόμενον ἀποτελεῖ ἕνα ἔξυπνον, χρηστὸν καὶ εὐσυνείδητον ἄνθρωπον, θὰ κρίνῃ πολὺ ἀσφαλέστερον καὶ πολὺ δικαιότερον ἀπὸ δύο-τρεῖς κριτὰς λογιωτάτους,—λέγει ὁ κόσμος,—μὲ τὰς συμπαθείας των, μὲ τὰς προλήψεις των, μὲ τὰς αἰσθητικάς των, μὲ τὰς ἐπιφυλάξεις των καί... μὲ τὰς ὑποψηφιότητάς των. Ἔπειτα τὸ θέαμα τῆς πρωτοφανοῦς αὐτῆς δραματικῆς πάλης, τὸ ὑπενθυμίζον ἡμέρας δόξης ἀρχαίας, θὰ ἦτο ἐξόχως ἐνδιαφέρον καὶ μεγαλοπρεπές, μόνον δὲ αὐτὸ θὰ ἐδύνατο νὰ καταστήσῃ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Θεάτρου τοῦ Πειραιῶς σταθμὸν ἀληθοῦς ἀναγεννήσεως τῆς τέχνης, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ παρέβλεπεν ἡ νεοελληνικὴ ἱστορία.

Οὕτω τοὐλάχιστον ἐχαιρετίσθη ἅμα τῇ πρώτῃ διαδόσει τὸ μέγα θεατρικὸν νέον καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἀνεγράψαμεν καὶ ἡμεῖς τὰς ἐνθουσιώδεις κρίσεις τῆς πειραϊκῆς «Προνοίας» ἐπιφυλαχθέντες μόνον νὰ ἐκφράσωμεν κατόπι τὰς ἰδικάς μας. Ὅτι τὰ σχόλιά μας σήμερον δὲν θὰ εὐχαριστήσουν τοὺς ὑπέχοντας τὴν εὐθύνην τῆς καινοτομίας, δὲν ἀμφιβάλλομεν· ἀλλ' ὅ τι εὐχόμεθα ὁλοψύχως εἶνε νὰ συντείνουν αἱ ὀλίγαι παρατηρήσεις μας εἰς τὴν ψύχρανσιν τοῦ ζήλου τῶν καινοτόμων καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν σχεδίου, τὸ ὁποῖον, μόλις ἀποτριβῇ ἡ πρώτη ἀπατηλὴ στιλβηδών, προκύπτει ὡς ἓν τῶν τερατωδεστέρων, ἐξ ὅσων ὡρίμασεν ὁ θερμὸς ἥλιος τῆς Ἑλλάδος.

Ἔλθετε εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος τοῦ ζητήματος—δηλαδὴ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς εὐτυχοῦς ἰδέας,—καὶ ἐξετάσατε οἱονδήποτε σημεῖον αὐτοῦ. Παντοῦ θὰ προσκόψετε, ἐκτὸς ἂν ἡ πεῖρά σας εἶνε τόσον ὀλίγη, ὥστε νὰ μὴ διακρίνετε ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε παρόντα. Ἐγὼ τοὐλάχιστον πολὺ θὰ ἐπεθύμουν νὰ εὑρίσκετο κάποιος νὰ μ' ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἀπορίας: Ἂν ἡ ἀνωνυμία εἰς ἕνα διαγωνισμὸν εἶνε ἐπιβεβλημένη τοὐλάχιστον τυπικῶς, ποῖος ἐκτὸς τῶν συγγραφέων θὰ διδάξῃ εἰς τοὺς ἠθοποιοὺς τὰ δράματα, ὥστε νὰ παρασταθῶσι μὲ τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὸν Διαγωνισμὸν ἀκρίβειαν; Καὶ μία ἄλλη ἐρώτησις ἀκόμη: Τὸ δρᾶμα, τὸ ὁποῖον θἀδικηθῇ ἀπὸ τὴν παράστασιν,—περίπτωσις πολὺ συχνή,—κατὰ τίνα τρόπον θὰ δικαιωθῇ ἀπὸ τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον μόνον ἀπὸ τὴν παράστασιν αὐτὴν θὰ κρίνῃ;

Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶνε τὸ ὀλιγώτερον. Μία καλὴ θέλησις, μία εὐσυνείδητος, πεφωτισμένη ἐργασία, καὶ ἡ δυσκολία θὰ ἐξωμαλύνετο. Τὸ ζήτημα εἶνε ἄλλο Εἶνε εἰς κατάστασιν τὸ δημόσιον νὰ κρίνῃ ἓν δρᾶμα; Εἰμπορεῖ ὁ κόσμος, ὁ ὁποῖος κατὰ πλειοψηφίαν θὰ γεμίσῃ τὸ θέατρον τὰς ἑσπέρας τοῦ ἀγῶνος, νὰ ἐννοήσῃ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ,—ὅπως θὰ τὸ ἔκαμνεν ὁ κ. Ῥοΐδης π. χ.—τὴν ἀξίαν ἑνὸς δράματος λεπτοῦ, ἑνὸς δράματος τεχνικοῦ, ἑνὸς φιλολογικοῦ ἔργου τέλος πάντων, ἡ βράβευσις τοῦ ὁποίου θὰ ἐδύνατο νὰ προξενήσῃ τιμὴν εἰς πᾶσαν ἐπιτροπήν, καὶ εἰς πᾶν θέατρον; Πολὺ ἀμφιβάλλομεν. Ἀπεναντίας γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἐποχὴ τῆς Ἀντιγόνης, κατὰ τὴν ὁποίαν πᾶς θεατὴς ἀθηναῖος—ἢ καὶ πειραιεύς,—ἦτο καὶ ἑλλανοδίκης, παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεὶ καὶ θεωρεῖται θαῦμα μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ· ὄχι δὲ μόνον δὲν θἀναστήσουν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην χίλιοι ῥετσίνειοι διαγωνισμοί, ἀλλ' ἐξ ἐναντίου θὰ καταδειχθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ ἄπειρος μεταξὺ τῶν δύο ἐποχῶν διαφορά, ἀνακηρυσσομένου πανδήμως ὡς ἀρίστου τοῦ ἀχρειεστάτου ἴσως καὶ τερατωδεστάτου τῶν ὑπὸ δοκιμασίαν δραμάτων.

Ἐννοεῖται ὅτι τὴν ἀπειρίαν καὶ τὴν ἀκαλαισθησίαν τοῦ κοινοῦ θὰ ὑποβοηθήσουν σπουδαίως τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα θὰ μετέλθουν, ἕκαστος ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἔργου καὶ κατὰ τῶν ἄλλων, οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι, οἱ ποιηταί. Εἶνε δὲ παρατηρημένον καὶ ἀποδεδειγμένον ὅτι ἐκεῖνοι ἀκριβῶς διαθέτουν τὰ περισσότερα μέσα καὶ ἔχουν τοὺς περισσοτέρους φανατικοὺς φίλους καὶ εἶνε ἱκανοὶ νὰ σχηματίσουν ἀκροατήριον ἐκ τῶν προτέρων εὐμενές, καὶ νὰ ῥαδιουργήσουν, καὶ νὰ συκοφαντίσουν, καὶ νὰ πιέσουν, καὶ νὰ καταπνίξουν, καὶ νἀπειλήσουν, ὅσοι ὀλιγωτέραν ἔχουν τὴν ποιητικὴν ἀξίαν καὶ γεννοῦν τὰ χειρότερα ἔργα. Ποιητὴς ἀληθινός, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς τέχνης του, ἔχει πάντοτε ἀρκετὴν ἀξιοπρέπειαν ὥστε νὰ μὴ καταφύγῃ εἰς τοιαῦτα ἀνάξια μέσα, καὶ ἂν λάβῃ μέρος εἰς τὸν διαγωνισμόν, θἀφήσῃ τὸ ἔργον του ἀνυπεράσπιστον καὶ μόνον. Κατὰ συνέπειαν ἡ περιφανὴς ἧττα θὰ εἶνε ὁ κλῆρος ὁ ἀναπόφευκτος παντὸς ποιητοῦ καὶ ἔργου, βασιζομένου μόνον εἰς τὴν ἀξίαν του.

Ἂν συνέβη τοῦτο ἀπαρεγκλίτως εἰς τὰς συνήθεις καὶ καθημερινὰς παραστάσεις νέων ἔργων, φαντάζεσθε πλέον πόσον βιαιότερος καὶ χαμερπέστερος θὰ εἶνε ὁ ἀγὼν κατὰ τὰς παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι θἀποφασίσουν περὶ τῆς τύχης τῶν τεσσάρων καλλιτέρων δῆθεν δραμάτων τοῦ ῥετσινείου. Πρέπει δὲ νὰ μὴ ἔχῃ κανεὶς τὴν ἐλαχίστην πεῖραν τῶν τοιούτων καὶ νὰ νομίζῃ ὅτι παντοῦ βασιλεύει ἡ χρηστότης, ἡ γνῶσις καὶ ἡ καλαισθησία, διὰ νὰ προτείνῃ ἢ νὰ ἐπιδοκιμάζῃ μέτρον, τοῦ ὁποίου θὰ θαυμάσωμεν μετ' ὀλίγον τἀποτελέσματα, ἂν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἐπικρατήσουν, ὡς εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν, δεύτεραι σκέψεις σοφώτεραι. **Γρ. Ξ.**

ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΑΔΕΛΦΕΣ ΤΗΣ ΓΙΟΡΚΗΣ

Διήγημα *Κ. Ντίκενς*.—Μετάφρ. *Ξενητεμένου*.

Πρόλογος τοῦ Μεταφραστοῦ.

Ὁ Ντίκενς εἶνε στὴ γνώμη μου ἡ πιὸ χαριτωμένη μεγαλοφυΐα τῆς Ἀγγλίας. Ἡ συμπάθειά του στὰ ταπεινὰ καὶ δύστυχα πλάσματα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς φέρνει ἄπειρη συγκίνηση στὴν ψυχή. Ὑπῆρξε δυστυχὴς ὁ ἴδιος στὴν παιδική του ἡλικία, ὅπως μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ δῇ στὸν «Δαυὶδ Κόππερφηλδ» του, ποῦ εἶνε εἶδος αὐτοβιογραφίας του. Καὶ ὅταν ἡ ἀπαράμιλλή του εὐφυΐα τοῦ ἔδωκε τὴ φήμη καὶ τὴ δόξα ποῦ τοῦ ἀνῆκε, δὲν ἄλλαξε τὰ αἰσθήματά του στοὺς φτωχοὺς καὶ ταπεινούς.

Κάθε του ἔργο φέρνει τὴν σφραγῖδα τοῦ μεγάλου τεχνίτη, τοῦ δοκιμασμένου ἀνατόμου τῆς ἀνθρώπινης καρδιᾶς, τοῦ ἀληθινοῦ φιλοσόφου ποῦ μελετᾷ κατὰ βάθος τὴν κοινωνία ποῦ ζῇ, εἰς ὅλας τὰς φάσεις της, μὲ ὅλα τὰ πάθη καὶ τὶς φιλοδοξίες της, τὶς ῥιζωμένες προλήψεις τῆς μεγαλωσύνης στὸν κόσμο, καὶ ὅλα τ' ἀνασκαλεύει μὲ τὴ λεπτὴ καὶ ἐπιδέξιά του σμίλη, καὶ κτυπᾷ τὰ σάπια τῆς κοινωνίας, παρασταίνει βδελυρὴ τὴν κακία, καὶ αὐτὰ μόνο λάμπουν φωτεινὰ ἄστρα στὸν οὐρανὸ τῆς φαντασίας του, ἡ συμπάθεια, ἡ ἀγάπη, ἡ ἀρετή.

Ὅσα ἐγκάρδια γέλια σοῦ δίνει ἡ εὐφυΐα του σὲ κάθε σελίδα, σὲ κάθε γραμμή του, ἄλλα τόσα δάκρυα σὲ κάμνει νὰ χύνῃς ἀπὸ συμπάθεια στοὺς ἀγῶνας καὶ τὴ δυστυχία ποῦ βασιλεύει στὸν κόσμο, τ' ἄδικα ποῦ εἶνε ῥιζωμένα στὴν κοινωνία, ὅπου ἡ ἀρετὴ δὲν εἶνε κείνη ποῦ προοδεύει πάντα καὶ εὐτυχεῖ.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε τὸ κοντύλι μου κατάλληλο νὰ κρίνῃ τέτοια μεγαλοφυΐα. Ὅ,τι λέγω δὲν εἶνε κρίση γιὰ τὴν τέχνη του, γιατὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται ἄλλη μεγαλοφυΐα, μόνο αὐτὸ ποῦ αἰσθάνεται ἡ δική μου καρδιὰ σὰν τὸν διαβάζω.

Εὐλογημένη νὰ εἶνε ἡ μνήμη σου, πνεῦμα ἀθάνατο, καὶ ἂν τὰ λόγια καὶ οἱ εὐχὲς ποῦ μᾶς ὑπαγορεύουν τὰ αἰσθήματα τῆς καρδιᾶς ἐδῶ κάτω στὴ γήϊνή μας κατοικία εὑρίσκουν ἀντίλαλο πάνω στὴν Οὐράνια πατρίδα, θὰ δέχεσαι μὲ καλόδεκτη καρδιὰ τὴν ἄδολη εὐγνωμοσύνη μιᾶς ξενητεμένης ψυχῆς, ποῦ τῆς δροσοσταλάζουν βάλσαμο παρηγοριᾶς τὰ γέλια ἢ τὰ δάκρυα ποῦ ξυπνᾷ ἡ μεγαλοφυΐα σου.

Αὐτὸ τὸ παραμῦθι εἶνε μέσα στὸ «Νικόλα Νικλεμπῆ» του· αὐτὰ τὰ λίγα λόγια θὰ χρησιμεύσουν καὶ γιὰ τὸν ἐπίλογό του, ποῦ εἶνε μιὰ νόστιμη συνομιλία καὶ κρίση γιὰ τὸ παραμῦθι τὸ ἴδιο.

Ἕνα ἁμάξι πηγαίνει στὴ Γιόρκη. Ἡ νύκτα ἦτο θεοσκότεινη καὶ τὸ χιόνι ἐσκέπαζε τὴ γῆ. Σ' ἕνα μίλι διάστημα ἀπὸ τὸν τελευταῖο σταθμὸ σπάει ἕνας τροχὸς καὶ τ' ἁμάξι ἀναποδογυρίζει. Οἱ ταξειδιῶτες κτυπημένοι ποιὸς ὀλίγο, ποιὸς πολύ, πηγαίνουν σὲ μιὰ ταβέρνα ποῦ ἦτο ἐκεῖ.

Ἦσαν διάφορα πρόσωπα μέσα σ' αὐτὴ τὴν συντροφιά, χαρακτῆρες παράξενοι ἀπὸ κείνους ποῦ μόνο τὸ κοντύλι τοῦ Ντίκενς εἶξερε νὰ ζωγραφίζῃ· δυὸ ὅμως μᾶς χρειάζεται νἀναφέρουμε γι' αὐτὸ τὸ παραμῦθι.

Ἕνας Κύριος, εὐθυμοπρόσωπος, μ' ἀρκετὴ εὐφυΐα καὶ ὕφος ἀστεῖο.

Ἕνας ἄλλος ψαρομάλλης Κύριος, ποῦ εἶχε τὸ κεφάλι του σπασμένο ἀπὸ τὸ δυστύχημα· αὐτὸς εἶνε ποιὸ σοβαρὸς καὶ μελαγχολικὸς φιλόσοφος.

Ὁ εὐθυμοπρόσωπος προτείνει νὰ κάμουν ἕνα πῶντς ὥστε ποῦ νἄλθῃ τὸ ἄλλο ἁμάξι ἀπὸ τὸν πλησίο σταθμό· στέκονται ὅλοι τριγύρω στὴ φωτιά, ὄχι καὶ τόσο ἄσχημα ὕστερ' ἀπὸ τὴν παγωνιὰ καὶ τὸ τουρτούρισμα ἀπάνω στ' ἁμάξι, καὶ συνομιλοῦν γιὰ διάφορα ἀντικείμενα καὶ γιὰ τὴ μητρόπολη τῆς Γιόρκης, ὅπου ἐπήγαιναν.

Ὁ εὐθυμοπρόσωπος πάλι προτείνει ἂν ξέρῃ κανένας κανένα τραγοῦδι νὰ τὸ πῇ γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα εὐχάριστα. Κανένας ὅμως δυστυχῶς δὲν εὑρέθη νά 'χῃ ἐμπιστοσύνη στὸ μουσικό του τάλαντο.

—Ἐπιτέλους, ἀδελφέ, λέγει ὁ εὐθυμοπρόσωπος κύριος, πέτε τοὐλάχιστον κανένα παραμῦθι.

Ὁ σοβαρὸς κύριος, ἀφοῦ πρῶτα ἐζήτησε ἀπὸ τὸν ἄλλο νὰ κάμῃ τὴν ἀρχή, κ' ἐκεῖνος ἀπήντησε ὅτι θὰ πῇ τὴν ἱστορία του μὲ τὴ σειρά του,

—Καλά, τοὺς λέγει, ἂς εἶνε! Φοβοῦμαι μόνο μήπως ἡ σειρὰ τῶν σκέψεών μου δὲν εἶνε κατάλληλη γιὰ ν' ἀλαφρύνῃ τὴν ὥρα ποῦ ἔχετε νὰ περάσετε αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ φέρετε πάνω στοὺς ἑαυτούς σας οἱ ἴδιοι, καὶ θὰ κρίνετε. Μιλούσαμε γιὰ τὴ Μητρόπολη τῆς Γιόρκης τώρα ἀκόμη. Ἡ ἱστορία μου θἄχῃ κάποια ἀναφορὰ σ' αὐτή. Ἂς τὴν ὀνομάσωμε: *Οἱ πέντε ἀδελφὲς τῆς Γιόρκης*.

Εἶνε χρόνια τώρα πάρα πολλά,—γιατὶ ὁ δέκατος πέμπτος αἰῶνας εἶχε μόλις δυὸ χρόνια σ' ἐκεῖνο τὸν καιρό, καὶ ὁ Βασιληᾶς Ἐρρῖκος ὁ τέταρτος ἐκάθετο στὸ θρόνο τῆς Ἀγγλίας,—ποῦ ἔζοῦσαν στὴν ἀρχαία πόλη τῆς Γιόρκης πέντε ἀδελφὲς παρθένες, τὰ πρόσωπα τοῦ μύθου μου.

Οἱ πέντε ἀδελφὲς ἦσαν ὅλες ἐξόχου καλλονῆς. Ἡ μεγαλήτερη ἦτο στὰ εἰκοσιτρία της χρόνια, ἡ δεύτερη ἕνα χρόνο νεωτηρή της, ἡ τρίτη ἕνα χρόνο νεώτερη ἀπὸ τὴ δεύτερη, κ' ἡ τέταρτη ἕνα χρόνο νεώτερη ἀπὸ τὴν τρίτη. Εἶχαν ψηλό, παραστατικὸ ἀνάστημα, μὲ μαῦρα μάτια σπιθόβολα καὶ μαλλιὰ γαγάτη χρῶμα. Σεμνότη καὶ χάρη ἦτο σὲ κάθε κίνημά τους. Καὶ ἡ φήμη τῆς μεγάλης ὀμορφιᾶς τους ἦτο ξακουσμένη ὁλόγυρα σ' ὅλη τὴ χώρα.

Μά, ἂν οἱ τέσσερες μεγαλήτερες ἀδελφὲς ἦσαν ὄμορφες, πόσο ὡραία ἦτο ἡ νεώτερη, ἕνα ἀγγελικὸ πλάσμα δεκαέξη χρονῶν. Τὸ χαμοκοκκίνισμα στὸ μαλακὸ χνοῦδι τοῦ καρποῦ, ἢ τὸ λεπτὸ χρωμάτισμα στὸ ἄνθος, δὲν εἶνε τελειότερο παρὰ ποῦ ἦτο τὸ ἀδέρφωμα τοῦ ῥόδου καὶ τοῦ κρίνου στὴ γλυκειὰ μορφή της, ἢ τὸ βαθὺ γαλανὸ τῆς ματιᾶς της. Τὸ κλῆμα, σ' ὅλη τὴν ὡραία βλάστησή του δὲν εἶνε πιὸ χαριτωμένο ἀπὸ τὶς ὡραῖες πλεξίδες μὲ πλούσια, μελαχρινὰ μαλλιὰ ποῦ παῖζαν γύρω στὸ μέτωπό της.

Ἂν εἴχαμε ὅλοι καρδιὲς σὰν κεῖνες ποῦ πάλλουν τόσο ἐλαφρὰ στὰ στήθια τῆς νιότης καὶ τῆς ὀμορφιᾶς, τί οὐρανὸς θὰ ἦτο αὐτὴ ἡ Γῆ! Ἄν, ἐνόσο τὰ σώματά μας γερνοῦν καὶ μαραίνονται, οἱ καρδιές μας μποροῦσαν μόνο νὰ κρατήσουν τὴν πρώτη νιότη καὶ δροσιά, τί θὰ μᾶς ἔκαμναν οἱ λῦπες καὶ οἱ συμφορές μας! Μὰ ἡ ἀμυδρὰ εἰκόνα τῆς Ἐδὲμ ποῦ 'νε σφραγισμένη πάνω στὴν παιδικὴ ἡλικία, τρίβεται καὶ σβύνει στοὺς τραχεῖς ἀγῶνας μὲ τὸν κόσμο αὐτό· καὶ γρήγορα ἐξαφανίζεται, πολὺ συχνὰ γιὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ παρ' ἕνα μόνο θλιβερὸ κενὸ νὰ μένῃ.

Ἡ καρδιὰ αὐτῆς τῆς ὡραίας κόρης σκιρτοῦσε ἀπὸ χαρὰ κ' εὐτυχία. Ἀφωσιωμένη συμπάθεια στὶς ἀδελφές της, καὶ μιὰ θερμὴ ἀγάπη σὲ κάθε ὡραῖο πρᾶμα στὴ φύση, ἦσαν τ' ἁγνότερα αἰσθήματά της. Ἡ χαρούμενη φωνή της καὶ τὸ εὔθυμό της γέλιο ἦσαν ἡ γλυκύτερη μουσικὴ τοῦ σπιτιοῦ των. Ἐκείνη ἦτο αὐτὸ τὸ φῶς κ' ἡ ζωή του. Τὰ ὡραιότερα ἄνθη στὸν κῆπο τὰ καλλιεργοῦσε ἐκείνη. Τὰ πουλιὰ στὰ κλουβιὰ μέσα κελαδοῦσαν σὰν ἤκουαν τὴ λαλιά της καὶ θλίβοντο σὰν ἔχαναν τὴν γλυκύτη της. Ἀλίκη, ἀγαπημένη Ἀλίκη, ποιὸ πρᾶμα ζωντανὸ μέσα στὴ σφαίρα τῆς γλυκειᾶς μαγείας της μποροῦσε νὰ μὴν τὴν ἀγαπήσῃ!

Τοῦ κάκου θὰ γύρευες τώρα τὸν τόπο ποῦ ἔζοῦσαν αὐτὲς οἱ ἀδελφές, γιατὶ καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματά τους ἐχαθῆκαν, καὶ σκονισμένες ἀρχαιολογίες μιλοῦν γι' αὐτὲς σὰν γιὰ κανένα μῦθο. Ἀλλὰ ἔζοῦσαν σ' ἕνα σπίτι ξύλινο,—παληὸ ἀκόμη καὶ σὲ κεῖνο τὸν καιρό,—μὲ μπαλκόνια ἀπὸ χοντροσκαλισμένο δρυόξυλο, μέσα σ' ἕνα ὡραῖο περιβόλι περικυκλωμένο μ' ἕναν τοῖχο ἀπὸ ἄξεστες πέτρες, καὶ ἀπὸ κεῖ δὰ μποροῦσε ἕνας καλὸς τοξότης νὰ φτερώσῃ ἕνα βέλος στὸ Μοναστῆρι τῆς Ἁγιᾶς Μαρίας. Τὸ παληὸ μοναστῆρι ἦτο στὰ καλά του τότες, καὶ οἱ πέντε ἀδελφὲς ποῦ ἔζοῦσαν ἀπὸ τὰ εὔφορα κτήματά του, ἐπλήρωναν χρονιάτικο ἕνα τόσο στοὺς μαύρους μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου, στὴν ἀδελφότητα τῶν ὁποίων ἀνῆκε.

Ἦτο ἕνα λαμπρὸ καὶ ἡλιακὸ πρωὶ στὴν εὐχάριστη ὥρα τοῦ καλοκαιριοῦ, σὰν ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς φάνηκε ἀπὸ τὴν ἐξώπορτα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ διεύθυνε τὰ βήματά του πρὸς τὸ σπίτι τῶν πέντε ἀδελφῶν. Ὁ οὐρανὸς ἀπάνω ἦτο γαλανός, καὶ ἡ γῆ κάτω ἦτο πράσινη. Ὁ ποταμὸς ἄστραφτε σὰν ἕνα μονοπάτι ἀπὸ διαμάντια στὸν ἥλιο· τὰ πουλιὰ κελαδοῦσαν ἀπὸ τὰ σκιερὰ δέντρα, ὁ κορυδαλὸς ἐπετοῦσε ψηλὰ πάνω ἀπὸ τὰ κυματιστὰ στάχυα· καὶ τὸ βαθὺ βουΐσμα τῶν ἐντόμων ἐγέμιζε τὸν ἀέρα. Τὸ κάθε τι ἐφαίνετο εὔθυμο καὶ χαμογελοῦσε. Μὰ ὁ ὅσιος ἄνθρωπος ἐπερπατοῦσε σκυθρωπὸς μὲ τὰ μάτια του γερμένα στὴ γῆ. Τῆς Γῆς ἡ ὡραιότης δὲν εἶνε παρὰ μιὰ πνοή· καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε παρὰ μιὰ σκιά. Τί συμπάθεια ἠμποροῦσε νὰ ἔχῃ ἕνας ἅγιος ἱεροκῆρυξ μὲ τὸ ἕνα ἢ τἄλλο!

Μὲ μάτια σκυφτὰ στὸ χῶμα τότες ἢ σηκωμένα τόσο μόνο ποῦ νὰ βλέπῃ στὸ δρόμο του γιὰ νὰ μὴ σκοντάβῃ στὰ ἐμπόδια, ὁ ὅσιος ἄνθρωπος προχωροῦσε ἀργὰ ὡς ποῦ ἔφθασε σὲ μιὰ μικρὴ πόρτα στὸν τοῖχο τοῦ περβολιοῦ τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἀπὸ κεῖ εἰσῆλθε κλείοντάς την κατόπιν του. Τὸ ψιθύρισμα ἀπὸ ἁπαλὲς φωνὲς σὲ συνομιλία, κι' ἕνα γέλιο εὔθυμο, ἔφθασε στ' αὐ-

τιά του πρὶν προχωρήσῃ βήματα πολλά· καὶ σηκόνωντας τὰ μάτια του ψηλότερα ἀπὸ τὴν ταπεινὴ συνήθειά του, διέκρινε ὄχι σὲ μεγάλη ἀπόσταση τὶς πέντε ἀδελφὲς καθήμενες στὸ χορτάρι, μὲ τὴν Ἀλίκη στὸ μέσο, ὅλες νὰ ἐργάζωνται μὲ ἐπιμέλεια στὴ συνειθισμένη τους ἐργασία τοῦ κεντήματος.

— Χαίρετε, κόρες ὡραῖες! εἶπεν ὁ ἀδελφός· κι᾽ ὡραῖες ἦσαν ἀλήθεια. Κι᾽ ἕνας καλόγερος μποροῦσε νὰ τὴς ἀγαπήσῃ ὡς τ᾽ ἀριστουργήματα τοῦ Πλάστη του.

Οἱ ἀδελφὲς ἐχαιρέτησαν μὲ τὸ πρεπούμενο σέβας τὸν ἅγιον ἄνθρωπον, καὶ ἡ πρώτη τοῦ ἔγνεψε νὰ καθήσῃ σ᾽ ἕνα χορταριασμένο κάθισμα, σιμά τους. Ἀλλ᾽ ὁ καλὸς ἀδελφὸς κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ σωριάσθηκε κάτω σὲ μιὰ σκληρὴ πέτρα· καὶ σ᾽ αὐτὸ χωρὶς ἀμφιβολία, θὰ χαίροντο καλόδεκτοι ἄγγελοι.

— Εἴσαστε εὔθυμες, κορίτσια, εἶπεν ὁ μοναχός.

— Ξέρεις τί πρόσχαρη καρδιὰ ποῦ ἔχει ἡ γλυκειὰ Ἀλίκη, εἶπεν ἡ πρώτη ἀδελφή, χαϊδεύοντας τὶς πλεξίδες τῆς κόρης ποῦ χαμογελοῦσε.

— Καὶ τί χαρὰ καὶ εὐθυμία φυτρώνει μὲς τὰ στήθια μας, σὰν βλέπωμε ὅλη τὴ φύση νἀχτινοβολῇ σὲ λαμπρότη καὶ ἡλιολαμπή, Πάτερ, ἐπρόσθεσε ἡ Ἀλίκη καὶ ροδοκοκκίνισε ἀπὸ τὸ αὐστηρὸ βλέμμα τοῦ ἐρημίτη.

Ὁ μοναχὸς δὲν ἀποκρίθηκε, ἐκτὸς μ᾽ ἕνα σκύψιμο τοῦ κεφαλιοῦ, κ᾽ οἱ ἀδελφὲς ἐξακολουθοῦσαν τὸ ἐργόχειρό τους σιωπηλές.

— Ἀκόμη χάνετε τὶς πολύτιμες ὧρες, εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ μοναχός, στρέφωντας στὴν πρώτη ἀδελφὴ σὰν ποῦ μιλοῦσε, ἀκόμη χάνετε τὶς ὧρες τὶς πολύτιμες σ᾽ αὐτὸ τὸ μάταιο τίποτις. Ἀλλοίμονο! ἀλλοίμονο! Γιατί οἱ λίγες φουσκαλίδες στὴν ἐπιφάνεια τῆς αἰωνιότητος—ὅλο αὐτὸ ποῦ ὁ οὐρανὸς ὁρίζει νὰ βλέπωμε ἀπὸ κεῖνο τὸ σκοτεινὸ βαθὺ ποτάμι — νὰ σκορπιοῦνται τόσο ἀλαφρά.

— Πάτερ, ἀπήντησεν ἡ κόρη, παύωντας ὅπως καὶ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες, τὸ ἐργόχειρό της, προσευχηθήκαμε στὸν ὄρθρο, μοιράσαμε τὶς καθημερινές μας ἐλεημοσύνες στὴν ἀμπασιά, περιποιηθήκαμε τοὺς ἄρρωστους τοὺς χωρικούς, ἔγιναν ὅλες τῆς πρωϊνῆς μας οἱ δουλειές, ἐλπίζω πῶς τὸ ἔργο μας δὲν εἶνε κατηγορημένο;

— Γιὰ δές, εἶπεν ὁ ἀδελφός, παίρνωντας τὸν καμβὰ ἀπὸ τὸ χέρι της, ἕνα πολύπλοκο στρεφογύρισμα ἀπὸ ξιππασμένα χρώματα, χωρὶς σκοπὸ ἢ τέλος, ἐκτὸς ἂν εἶνε προωρισμένο μιὰ μέρα γιὰ κανένα μάταιο στολίδι νὰ χρησιμεύσῃ στὴν περηφάνεια τοῦ ἀλαφροῦ καὶ σκοτισμένου φύλου σας. Ἡμέρα ἀπὸ ἡμέρα πέρασε πάνω σ᾽ αὐτὸ τὸ ἄσκοπο ἐργόχειρο, κ᾽ ἀκόμη δὲν εἶνε μισοτελειωμένο. Ἡ σκιὰ κάθε μέρας ποῦ φεύγει πέφτει πάνω στοὺς τάφους μας, καὶ ὁ σκώληκας χαίρεται σὰν τὸ βλέπῃ, νὰ ξέρῃ πῶς σπεύδομε ἐκεῖ. Κόρες, δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ περνᾶτε καλλίτερα τὶς ἡμέρες ποῦ φεύγουν;

Οἱ τέσσερες μεγαλήτερες ἀδελφὲς κατέβασαν κάτω τὰ μάτια τους σὰν ντροπιασμένες ἀπὸ τοῦ ὁσίου ἀνθρώπου τὴν ἐπίπληξη. Ἀλλ᾽ ἡ Ἀλίκη ὕψωσε τὰ δικά της καὶ τά κλινε γλυκὰ στὸν ἀδελφό.

— Ἡ ἀγαπητή μας μητέρα, εἶπεν ἡ κόρη — ὁ οὐρανὸς ν᾽ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχή της!

— Ἀμήν! ἔκραξεν ὁ ἀδελφὸς μὲ βαθειὰ φωνή.

— Ἡ ἀγαπητή μας μητέρα, ἐτραύλισε ἡ ὡραία Ἀλίκη, ἔζουσε σὰν αὐτὰ τὰ μακρινὰ ἐργόχειρα ἀρχίσαν, καὶ μᾶς παρακάλεσε, ὅταν ἐκείνη δὲν θὰ ὑπῆρχε πειά, νὰ τὰ ἐργαζώμαστε μὲ ὅλη τὴ μετριοφροσύνη καὶ τὴν εὐθυμία στὶς ὧρες τῆς σχολῆς μας. Μᾶς ἔλεγε πῶς ἂν σὲ ἀθώα διασκέδαση καὶ μ᾽ ἐργόχειρα περνούσαμε μαζὶ αὐτὲς τὶς ὧρες, θὰ ἦσαν οἱ εὐτυχέστερες τῆς ζωῆς μας, καὶ πῶς ἂν ἀργότερα ἐμπαίναμε στὸν κόσμο καὶ ἐμπλέκαμε στὶς φροντίδες καὶ τοὺς ἀγῶνάς του, ἂν μᾶς δελέαζαν οἱ πειρασμοί του, καὶ μᾶς θάμπωνε ἡ λάμψη του κ᾽ ἐλησμονοῦμε τὴν ἀγάπη καὶ τὸ καθῆκον ποῦ ἔπρεπε νὰ δένῃ σ᾽ ἅγιους δεσμοὺς τὰ παιδιὰ ἑνὸς ἀγαπημένου γονιοῦ, μιὰ ματιὰ στὸ ἐργόχειρο τῆς κοινῆς μας παρθενιᾶς θὰ θύμιζε σκέψες καλὲς γιὰ περασμένες ἡμέρες, καὶ θὰ μαλάκωνε τὶς καρδιές μας σὲ συμπάθεια κ᾽ ἀγάπη.

— Ἡ Ἀλίκη λέγει ἀλήθεια, Πάτερ, εἶπεν ἡ πρώτη ἀδελφή, λίγο περήφανα. Καὶ μ᾽ αὐτὰ τὰ λόγια ξανάπιασε τὸ ἐργόχειρό της, καθὼς ἔκαμαν κ᾽ οἱ ἄλλες.

Εἶταν ἕνα εἶδος μεγάλου καμβᾶ ποῦ κάθε μιὰ ἀδελφὴ εἶχε μπροστά της· τὸ κέντημα ἦτο μιὰ πολύπλοκη περιγραφή, καὶ τὸ σχέδιο καὶ τὰ χρώματα καὶ τῶν πέντε ἦσαν τὰ ἴδια. Οἱ ἀδελφὲς ἔσκυψαν μὲ χάρη στὸ ἔργο τους, ὁ μοναχὸς μὲ τὸ πηγοῦνι στηριγμένο στὰ χέρια του, ἐκύτταζε ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη, σιωπηλός.

[Ἕπεται συνέχεια]

Ἀντιδαρβινισμός

Ο ΓΕΝΝΕΡ [1]

Ὦ, Γέννερ, κράτησε μὲ μιᾶς τὸ χέρι!
Τί θέλεις, δύστυχε, καὶ τί ποθεῖς;
Τὸ κοφτερώτατο μικρὸ μαχαῖρι
Γιατὶ 'ς τὸ χέρι σου σφικτὰ κρατεῖς;

Μὲ θάρρος πέσμουτο, τί νἆναι ἡ φήμη
Μέσα 'ς τὸν κόσμο μας τὸ μισητό;
Ἐμπρὸς 'ς τὴν ἔνδοξη τὴν ἐπιστήμη
Μισᾷς τὸ τέκνο σου τ' ἀγαπητό!

Ἐσὺ τὸ γέννησες, δὲν τὸ θυμᾶσαι;
Καὶ τώρα ὁλότρεμο σὺ τὸ θωρεῖς,
Τὴν ἀνθρωπότητα, σκληρέ, λυπᾶσαι
Καὶ τὸ παιδάκι σου δὲν τὸ πονεῖς;

Τρέμει τὸ δύστυχο! σκληρὲ πατέρα,
Δὲ σοῦ σπαράζουνε τὰ σωθικά!
Ἄχ! δὲ θ' ἀγόραζες μ' ὅλη τὴ σφαῖρα
Ἀπὸ τὸ αἷμα του σταλαματιά.

'Σ τὴν ἀνθρωπότητα, 'ς τὴν ἐπιστήμη
Κατάρα ἀκοίμητη καὶ συφορά,
Κατάρα ἀκοίμητη σ' αὐτὴ τὴ φήμη
Ὅπου σὰν ὄνειρο γλυκὸ περνᾷ.

Ἐμπρός του στέκεται κι' ἀναστενάζει
Παιδάκι ὁλόχαρο, ξανθὸ παιδί.
Γέρνει τὸ μέτωπο κι' ἀνατριχιάζει
Καὶ τὸν πατέρα του γλυκὰ θωρεῖ.

Σηκόνει τρέμοντας τὸ λευκὸ χέρι
Κι' ἀχνίζει, σβέννεται ἡ ὡραία μορφή,
Τὸ κοφτερώτατο μικρὸ μαχαῖρι
Κινιέται ἀπάνω του σὰν ἀστραπή!

Σαλεύει ὁ γέροντας, τρέμει ἡ ψυχή του
Καὶ τὸ μαχαῖρι του κρατεῖ γυρτό,
Κτυποῦν τὰ στήθη του, παύει ἡ πνοή του,
Τὰ μάτια ὑψώνουνται 'ς τὸν οὐρανό.

Παγώνει τὸ αἷμα του κι' ἀνατριχιάζει,
Τρέμει καὶ σβέννεται σὰν τὸ κερί,
Ὁ κρύος ἵδρωτας παγώνει, στάζει,
Σὰ μαύρη θάλασσα δέρνει ἡ ψυχή.

Τὸ χέρι ὁλότρεμο γοργὰ νεκρόνει
Καὶ 'ς τὸ χεράκι του τὸ σταματᾷ,
Μὲ ἄγριο πρόσωπο τὸ ἀντισηκώνει
Καὶ τὸ μαχαῖρι του 'ς τὴ γῆ πετᾷ.

«'Σ τὴν ἀνθρωπότητα, 'ς τὴν ἐπιστήμη
Κατάρα ἀκοίμητη καὶ συφορά,
Κατάρα ἀκοίμητη σ' αὐτὴ τὴ φήμη
Ὅπου σὰν ὄνειρο γλυκὸ περνᾷ.»

Γέννερ, τὸ τέκνο σου τ' ἀγαπημένο
Ὅλο φλογίζεται 'ς τὸν πυρετό,
Σήκω τὸ μέτωπο τ' αὐλακωμένο
Καὶ στρέψε γρήγορα τὸν ὀφθαλμό.

Γέννερ, 'ς τὸ μάτι σου γελᾷ ἡ ψυχή σου
Καὶ τρέφεις μέσα σου χαρὰ κρυφή,
Τὸν κόσμο σώζοντας 'ς τ' ὡραῖο παιδί σου,
Πατέρας ἔγεινες σ' ὅλη τὴ γῆ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

[1] Ὡς γνωστὸν ὁ Γέννερ, ὁ ἐφευρέτης τοῦ κατὰ τῆς εὐλογίας ἐμβολιασμοῦ, ἐπειραματίσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ τέκνου.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἰωσὴφ Δοὺρμ (μετὰ προσωπογραφίας), ὑπὸ *Γεωργίου Σωτηριάδου*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Οἱ πέντε ἀδελφὲς τῆς Γιόρκης, διήγημα Κ. Ντίκενς, μετάφρ. *Ξενητεμένου*.
Ὁ Γέννερ, ποίημα ὑπὸ *Στεφάνου Μαρτζώκη*.
Ἀστρονομικά: Ὁ Σείριος, ὑπὸ *Κ. Ξ. Παπανικητοπούλου*.
Ἐκ τῶν τοῦ Χάϊνε, ποιήματα ὑπὸ *Ἀγγέλου Σ.*
Μουσικὴ ἐπιθεώρησις (Συναυλίαι: Φιλαρμονικῆς, δεσπ. Βαλλεριάνη, Ὠδείου), ὑπὸ *Α. Ν. Πετσάλη*.
Χρονικά. — Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ἀντιδαρβινισμός, ῥυμοριστικὴ εἰκὼν ὑπὸ *Στ. Ξενοπούλου*.

Εἰς τὸ προσεχές: Ἡ Ὑπέρεια ἐν Φεραῖς, ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου. — Ἐκ τῆς μεταφράσεως τῆς Ἰλιάδος, ὑπὸ Ἰακώβου Πολυλᾶ, ἀνέκδοτον ἀπόσπασμα.—Πεζὰ ποιήματα: Δυὸ εἰκόνες, ὑπὸ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη κ. τ. λ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΑ

Ο ΣΕΙΡΙΟΣ

Ὑπάρχουσι πολλοί, οἵτινες παρατηροῦντες τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ ἐσπαρμένους ἀστέρας, νομίζουσιν ὅτι ἐτέθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ἄνευ τάξεως καὶ σκοποῦ, ἁπλῶς πρὸς τέρψιν τῶν ὀφθαλμῶν των· νομίζουσιν ὅτι τὸ θεῖον ἔργον περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν Γῆν, ἣν κατοικοῦμεν, καὶ ὅτι μόνον ἐν τῇ Γῇ ὑπάρχει ζωὴ καὶ κίνησις, οἱ ἄπειροι δ' ἐκεῖνοι λαμπροὶ ἀστέρες ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ νεκροὶ καὶ ἔρημοι. «*Ἄτοπον ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἕνα στάχυν γεννηθῆναι καὶ ἕνα κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ*» λέγει ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἐπικούρου Μητρόδωρος. Λησμονοῦσιν ὅτι ὁ ὄγκος τοῦ ἡμετέρου πλανήτου εἶνε 1,300,000 περίπου φορὰς μικρότερος τοῦ Ἡλίου μας, καὶ ὅτι ὁ ὀγκώδης οὗτος Ἥλιος, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλους ἀπλανεῖς ἀστέρας, εἶνε ἐλάχιστος· ἀγνοοῦσι δὲ πάλιν, ὅτι ἕκαστος τῶν ἀπλανῶν τούτων ἀστέρων εἶνε ἥλιος καὶ πολλάκις ἀσυγκρίτως μεγαλείτερος τοῦ ἡμετέρου, ὅτι εἶνε κέντρον πλανητικοῦ συστήματος περὶ τὸν ὁποῖον στρέφονται οἱ πλανῆται του, ὅπως λάβωσι παρ' αὐτοῦ φῶς καὶ θερμότητα, ὅτι οἱ πλανῆται οὗτοι κατοικοῦνται ὑπὸ ἐμψύχων πλασμάτων ἴσως τελειοτέρων καὶ εὐγενεστέρων ἡμῶν, καὶ ὅτι ἕκαστος πάλιν τῶν πλανητῶν τούτων ἔχει ἕνα ἢ περισσοτέρους δορυφόρους διὰ τῶν ὁποίων φωτίζονται τὴν νύκτα, ὡς ὁ ἡμέτερος πλανήτης ὑπὸ τῆς Σελήνης.

Ὑπάρχουσι τῷ ὄντι εἰς τὸ ἄπειρον διάστημα, τὸ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον, πανταχοῦ πηγαὶ φωτός, πηγαὶ θερμότητος καὶ ζωῆς, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν οὐρανίων τούτων σωμάτων εἶνε τοσοῦτος, ὥστε εἶνε ἀκατάληπτος εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμούς. Τὰ δὲ οὐράνια σώματα τὰ ὁποῖα βλέπομεν εἶνε τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς Δημιουργίας, καὶ πάντα ταῦτα μᾶς ἀναγγέλλουσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. «*Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ· ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα*».

Ἀναλογιζόμενοι λοιπόν, ὅτι εἴμεθα ἀδιόρατοι μύρμηκες ἐν τῇ Γῇ, καὶ ὅτι ἡ Γῆ αὕτη εἶνε κόκκος ἄμμου ἐν τῷ ὠκεανῷ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πᾶν, οὐδέποτε πρέπει νὰ ὑψώνωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς τὴν ἤρεμον μεγαλοπρέπειαν τῶν ἀπείρων ἐκείνων κόσμων, χωρὶς νὰ διανοώμεθα τὸ μεγαλεῖον τοῦ πανσόφου καὶ παντοδυνάμου Δημιουργοῦ αὐτῶν. «*Ὁ ταῦτα μὴ ἀγνοήσας ἀκριβῶς δύναται νοῆσαι τὸν Θεόν, εἰ δὲ καὶ τολμήσαντα δεῖ εἰπεῖν, καὶ αὐτόπτην γενόμενον θεάσασθαι καὶ θεασάμενον μακάριον γενέσθαι*» (*Στοβαῖος*).

*

Εἷς τῶν ἀπείρων ἡλίων τοῦ οὐρανοῦ εἶνε καὶ ὁ ἀστὴρ Σείριος, περὶ οὗ θὰ πραγματευθῶμεν συντόμως.

Ὁ Σείριος λάμπει ἤδη τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ νότιον[1] μέρος τοῦ οὐρανοῦ παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Γαλαξίου καὶ ἀνήκει εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Μεγάλου Κυνός. Εἶνε δὲ ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ οὐ μόνον τῶν ἐν τῷ ἀστερισμῷ τούτῳ περιλαμβανομένων, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἐν οὐρανῷ ὁρωμένων ἀπλανῶν ἀστέρων. Εὐκόλως λοιπὸν δύναταί τις νὰ ἀνεύρῃ αὐτόν, παρατηρῶν τὸ νότιον μέρος τοῦ οὐρανοῦ, διότι οὐδεὶς ἄλλος ἀπλανὴς ἀστὴρ λάμπει μετὰ τοσούτου σπινθηρίζοντος λευκοῦ φωτός· διὸ καὶ ὁ Πλούταρχος λέγει «*καὶ τὸν οὐρανὸν ἄστροις ἐκόσμησεν, ἕνα δὲ μόνον ἀστέρα προπάντων, οἷον φύλακα καὶ προόπτην ἐγκατέστησε, τὸν Σείριον*».

Τὸ ὄνομα Σείριος παράγεται ἀπὸ τὸ σειριάω=λάμπω· φαίνεται δέ, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἀπεδίδετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς πάντα στίλβοντα ἀστέρα «*Τοὺς δὲ τοιούτους ἀστέρας οἱ ἀστρονόμοι σειρίους καλοῦσι, διὰ τὴν τῆς φλογὸς κίνησιν*» (Ἐρατοσθένης)

Οἱ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρώμενοι ἀπλανεῖς ἀστέρες τοῦ πρώτου μεγέθους εἶνε 18, ὁ δὲ Σείριος κατέχει μεταξὺ αὐτῶν τὴν πρώτην τάξιν, διά τε τὸν σπινθηρισμὸν καὶ τὴν λευκότητα τοῦ φωτός του. Ἂν καὶ ἐκ τῆς Γῆς ὁρᾶται ὡς ἁπλοῦν φωτεινὸν σημεῖον, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεώς του, εἶνε ὅμως πολὺ λαμπρότερος τοῦ ἡμετέρου Ἡλίου καὶ ἀποτελεῖ κέντρον πλανητικοῦ συστήματος.

Τὸ χρῶμα τοῦ Σειρίου εἶνε ἤδη λευκόν, ἐνῷ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναφέρεται ὑπέρυθρον· ὅθεν συμπεραίνομεν, ὅτι τὸ χρῶμα τοῦ φωτός του μετεβλήθη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, καὶ τίς οἶδεν ὁποίαν μεταβολὴν θὰ λάβῃ ἐν τῷ μέλλοντι. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλοι ἀστέρες, ὧν τὸ φῶς μετεβλήθη· ἄλλων μὲν ηὔξησεν, ἄλλων δὲ ἠλαττώθη, ἄλλων δὲ ἐσβέσθη. Ὁ ἀστὴρ κ, παραδείγματος χάριν, τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Ἀργοῦς, ὃν παρετήρησεν ὁ Ἕρσχελος κατὰ τὸ ἔτος 1837 ἦτο πρώτου μεγέθους, ἀπὸ δὲ τὸ ἔτος 1856 ἕως 1870 ἠλαττώθη τοσοῦτον, ὥστε κατέστη ἀόρατος εἰς γυμνὸν ὀφθαλμόν. Ἕτερος δὲ πάλιν ἀστὴρ τοσοῦτον αἰφνιδίως ἐφάνη ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Κασσιόπης τὴν ἑσπέραν τῆς 11 Νοεμβρίου 1572, ὥστε ὁ ἀστρονόμος Τύχων Βράχιος δὲν παρετήρησεν αὐτόν, ἂν καὶ πρὸ ὀλίγου εὑρισκόμενος ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ εἶχεν ἀφήσει ἀπὸ τὰς χεῖράς του τὸ τηλεσκόπιον, ἀλλ' ὑπεδείχθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ ἀστὴρ οὗτος ἐφαίνετο διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς ὁ Σείριος λαμπρός, καὶ ἐξηκολούθησε λαμπρυνόμενος τοσοῦτον, ὥστε ἦτο ὁρατὸς καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, ἀλλ' ἐν διαστήματι ἑνὸς μηνὸς ἐξησθένησε τὸ φῶς του, κατὰ δὲ τὸν μῆνα Μάρτιον τοῦ 1574 ἐχάθη ἐξ ὁλοκλήρου. Ἡ τοιαύτη ἴσως μεταβολὴ τοῦ φωτὸς τῶν ἀστέρων, ἠνάγκασε τὸν ἀστρονόμον Ἵππαρχον ν' ἀνανεώσῃ τὸν κατάλογον τῶν ἀστέρων του· τὸ δὲ φαινόμενον τοῦτο προέρχεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐξ ἐνεργειῶν παραγομένων ἐν αὐτοῖς τοῖς ἄστροις.

*

Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Κυνὸς ἦτο γνωστὸς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ ἄλλοτε μὲν ἐλέγετο Κύων, ἄλλοτε δὲ Σείριος. Ὁ Ἡσίοδος πολλάκις ἀναφέρει τὸ ὄνομα Σείριος:

«Εὖ τ' ἂν δ' ὠρίων καὶ σείριος ἐς μέσον ἔλθῃ,
» οὐρανόν . . . » (Ἔργα καὶ Ἡμέραι)

Ὁ δὲ Ἄρατος ἀναφέρει καὶ τὰ δύο ὀνόματα:

«Τοῖος οἱ καὶ φρουροὶ ἀνειρομένῳ ὑπὸ νώτῳ
» φαίνεται ἀμφοτέροισι Κύων ἐπὶ ποσὶ βεβηκώς,
» ποικίλος, οὐ μὲν πάντα πεφασμένος· ἀλλὰ
» κατ' αὐτὴν γαστέρα κυάνεσι περιτέλλεται, ἡ
» δὲ οἱ ἄκρῃ ἀστέρι βέβληται δεινὴν γένυς, ὃς
» ῥᾶ μάλιστα ὀξέα σειριάει· καί μιν καλέουσ' ἄν-
» θρωποι Σείριον . . . »
(Ἀράτου Φαινόμενα στ. 326)

Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουν δύο ἀστερισμοὶ πλησίον ἀλλήλων, φέροντες τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἤτοι Μέγας καὶ Μικρὸς Κύων, διὰ τοῦτο ἴσως ὁ Ἄρατος πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ Μικροῦ Κυνὸς λέγει *κυνὸς μεγάλοιο*.

«Ἡ δὲ κυνὸς μεγάλοιο κατ' οὐρὴν ἕλκεται Ἀργώ».

Οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Σείριον ὠνόμαζον Σώθην «ἧς ἐπιτέλλει τὸ ἄστρον, ὃ Σώθην αὐτοί, κύνα δὲ καὶ σείριον ἡμεῖς καλοῦμεν» (Πλούταρχος).

Ὁ δὲ Ὅμηρος ἀγνοῶν φαίνεται τὸ ὄνομα τοῦ Σειρίου δὲν ἀναφέρει τοῦτο, ἐξυμνεῖ μόνον τὴν φωτοβόλον λάμψιν του, ἣν συγκρίνει πρὸς τὴν ἀκτινοβολοῦσαν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Διομήδους.

ἀστέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅστε μάλιστα
λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος Ὠκεανοῖο
(Ἰλ. Ε. 5)

καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ἐξυμνεῖ τὸ ὑπέρλαμπρον καὶ θελκτικὸν φῶς τοῦ Σειρίου.

Ὁ Σείριος, ὁ ἀδάμας οὗτος τοῦ οὐρανίου θόλου, ἠνάγκασεν ἴσως τὸν Ἀγαμέμνονα διὰ τῆς φωτοβόλου λάμψεώς του νὰ σταματήσῃ τὸ βλέμμα του ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Πρεσβύτην, τίς εἶνε ὁ περιοδεύων οὗτος τῶν ἀστέρων.

« Τίς ποτ' ἄρ' ἀστὴρ ὅ δε πορθμεύει
Σείριος ἐγγὺς τῆς ἑπταπόρου
Πλειάδος ᾄσσων ἔτι μεσσήρης »
(Εὐριπ. Ἰφιγέν. στ. 6)

[1] Σήμερον ὁ Σείριος λάμπει εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλὰ τὸ ἄρθρον ἐγράφη πρὸ πολλῶν ἡμερῶν, ὅτε ὁ Σείριος ἔλαμπεν εἰς τὸ νότιον. Σ. τ. Ε.

Ἀλλὰ καὶ τίνος τὸ βλέμμα ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος δὲν ἐσταμάτησεν ἐπὶ τοῦ Σειρίου καὶ δὲν ᾐσθάνθη ἀπερίγραπτον χαρὰν ἐπὶ τῇ λαμπρότητί του; Πάντες οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ ἀπὸ τόσου χρόνου κεκλεισμένοι παρετήρησαν καὶ ἐθαύμασαν τὴν μεγαλοπρέπειάν του· ἡ δὲ ποίησις δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος νὰ ἐξυμνῇ τὸν ἀστέρα τοῦτον.

Ὁ Σείριος ἀνατέλλει τὴν ἑσπέραν περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου, διέρχεται τὸν μεσημβρινὸν περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου καὶ δύει περὶ τὰ τέλη Μαρτίου. Τὸν δὲ μῆνα Ἰούλιον ἀνατέλλει τὴν πρωΐαν περὶ τὰ γλυκοχαράγματα, ἡ δὲ ἀνατολὴ αὐτοῦ ἐφανέρωνεν εἰς τοὺς ἀρχαίους τὴν θερμοτέραν ἐποχὴν τοῦ ἔτους· καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ κύνες λυσσῶσιν, ἡ βλάστησις μαραίνεται, αἱ πηγαὶ ξηραίνονται καὶ οἱ ἄνθρωποι ὑποπίπτουν εἰς ἀσθενείας, διὰ τοῦτο φαίνεται οἱ ἀρχαῖοι ἐταύτισαν τὸν Σείριον πρὸς μανιώδη κύνα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ζώου τούτου κατέστη ὄνομα τοῦ ἀστερισμοῦ εἰς ὃν ἀνήκει.

Κατὰ δὲ τὸν Ἐρατοσθένη ἡ μυθολογικὴ ἱστορία τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κυνὸς ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Περὶ τούτου ἱστορεῖται, ὅτι ἐστὶν ὁ δοθεὶς Εὐρώπῃ φύλαξ μετὰ τοῦ δράκοντος, ἀμφότερα δὲ ταῦτα Μίνως ἔλαβε. Καὶ ὕστερον ὑπὸ Πρόκριδος ὑγιασθεὶς ἐκ νόσου ἐδωρήσατο αὐτῇ. Μετὰ δὲ χρόνον Κέφαλος ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐκράτησε διὰ τὸ εἶναι Πρόκριδος ἄνδρα. Ἦλθε δὲ εἰς τὰς Θήβας ἐπὶ τὴν ἀλώπεκα ἄγων αὐτήν, εἰς ἣν λόγιον ἦν ὑπὸ μηδενὸς ἀπολέσθαι. Οὐκ ἔχων οὖν ὅ,τι ποιήσαι ὁ Ζεύς, τὴν μὲν ἀπελίθωσε, τὸν δὲ εἰς τὰ ἄστρα ἀνήγαγεν, ἄξιον κρίνας. Ἕτεροι δὲ φασὶν αὐτὸν εἶναι κατὰ Ὠρίωνος, καὶ περὶ τὰς θήρας γινομένῳ συνέπεσθαι· καθάπερ καὶ τοῖς κυνηγετοῦσι πᾶσι τὸ ζῶον συναμύνασθαι δοκεῖ τὰ θηρία. Ἀναχθῆναι δὲ αὐτὸν εἰς τὰ ἄστρα, κατὰ τὴν τοῦ Ὠρίωνος ἀναγωγήν, καὶ τούτου εἰκότως γεγονότος, διὰ τὸ μηδὲν ἀπολείπειν τῶν συμβεβηκότων Ὠρίωνι».

★

Αἱ θερμότεραι ἡμέραι τοῦ θέρους, καθ' ἃς συμβαίνει καὶ ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κυνός, ὠνομάσθησαν παρὰ τῶν Ρωμαίων dies caniculares, ἡ τοιαύτη δὲ φράσις σώζεται ἔτι καὶ παρ' ἡμῖν· τὰς θερμοτέρας ἡμέρας τοῦ ἔτους ὀνομάζομεν *κυνικὰς* ἢ *κυνικὰ καύματα*. Διὰ νὰ ἀποτρέψωσι δὲ οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις συμβαίνοντα δυστυχήματα, ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος, ἐπεκαλέσθησαν τὴν θείαν ἀρωγήν. Ὁ ὑπερασπιστὴς τῶν θνητῶν κατὰ τῆς μανίας τοῦ Σειρίου ἦτο ὁ Ἀριστέας, ὅστις ἐν Κέῳ συνεχέετο πρὸς τὸν Ἀρισταῖον τὸν εὐεργετικὸν θεὸν τὸν συγκεραννύοντα κατὰ θέλησιν τὴν θερμότητα τοῦ Ἡλίου. Ὅτε δὲ ὁ Σείριος κατέφλεγε τὰς Κυκλάδας, ἐπεκαλέσθησαν οἱ νησιῶται τὴν βοήθειαν τοῦ Ἀριστέου· οὗτος ἐγκαταλείψας τὰς νομὰς τῆς Θεσσαλίας, προσωρμίσθη εἰς Κέων καὶ ἐκεῖ ἤγειρε βωμὸν εἰς τὸν Δία, τὸν κύριον τῆς ὑγρασίας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ προσέφερεν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων θυσίας τῷ Σειρίῳ. Ὁ Ζεὺς εἰσακούει τὰς προσευχὰς καὶ πνέει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους, οἵτινες ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας δροσίζουσι τὸ Αἰγαῖον. Ἔκτοτε δὲ οἱ ἱερεῖς τῆς Κέω προσφέρουν ἐτησίως ἐξιλαστηρίους θυσίας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Σειρίου.

«Γενομένης δὲ τῆς θυσίας κατὰ τὴν τοῦ Σειρίου ἄστρου ἐπιτολήν, καθ' ἣν συνέβαινε πνεῖν τοὺς ἐτησίας, λῆξαι τὰς λοιμικὰς νόσους».

(Διόδ. Δ' § 82)

Ἡ θέρμη τῶν κυνικῶν καυμάτων καὶ ἡ συγκεραννύουσα αὐτὴν αὔρα ἀπετυποῦντο ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου ταύτης, ἐν οἷς ἀπεικονίζετο ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀριστέου καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Σειρίου, ὡς κυνὸς ἐστεμμένου δι' ἀκτίνων.

Ἐπειδὴ τὸ θέρος, ὅτε δῆλα δὴ συμπίπτει καὶ ἡ ἡλιακὴ ἀνατολὴ τοῦ Σειρίου, συμβαίνουν ἀσθένειαι, διὰ τοῦτο καὶ ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἰατρὸς Ἱπποκράτης, φροντίζων περὶ τῆς ὑγείας τῶν ἀνθρώπων, λέγει:

«δεῖ δὲ καὶ τῶν ἄστρων τὰς ἀνατολὰς φυλάσσεσθαι καὶ μάλιστα κυνός, ἔπειτα ἀρκτούρου καὶ πλειάδων δύσεις· τά τε γὰρ νοσεύματα μάλιστα ἐν ταύτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσι κρίνεται».

(Ἱπποκρ. περὶ ἀερίων κλπ.)

Τὴν ἡλιακὴν ἀνατολὴν τοῦ Σειρίου προσδιορίζει ὁ Ἀριστοτέλης ὡς σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς ὀπώρας:

«οἱ δὲ ἐτησίαι πνέουσι μετὰ τροπὰς καὶ κυνὸς ἐπιτολὴν . . .»

(Ἀριστ. μετεωρ. Β'. 5)

Ἡ λέξις ὀπώρα δὲν ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς τὸ φθινόπωρον, ἀλλὰ τὴν θερμοτέραν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σείριος, τοῦ ὁποίου ἡ ἡλιακὴ ἀνατολὴ συνέβαινε περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ὁμήρου, ὁρίζεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀστὴρ ὀπωρινός. (Ἰλ. Ε. 5). Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐχωρίσθη ἡ ὀπώρα ἀπὸ τοῦ θέρους καὶ ἐδήλου τὸ τέλος τοῦ θέρους· ὅθεν καὶ φθινόπωρον ἢ μετόπωρον λέγεται.

Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐνόμιζον τὴν ἡλιακὴν ἀνατολὴν τοῦ Σειρίου ὡς ἐξάγγελον τῆς ἐποχῆς τοῦ θερινοῦ ἡλιοστασίου καὶ ὡς προμηνυτὴν τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου.

«Τὸν Νεῖλον φασὶ κατὰ τὴν τοῦ Σειρίου ἄστρου ἐπιτολήν, ἐν ᾧ καιρῷ μάλιστα εἴωθε πληροῦσθαι». (Διοδ. Α' § 19)

★

Ἡ ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασις τοῦ Σειρίου εὑρέθη δι' ὑπολογισμοῦ ἴση μὲ 168,000,000 000,000 περίπου χιλιόμετρα. Καὶ ἵνα λάβωμεν σαφῆ ἰδέαν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμήν, ὅτι εὑρισκόμεθα ἐπὶ τοῦ Σειρίου καὶ ὅτι δυνάμεθα ν' ἀκούσωμεν τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς κρότους τῶν τηλεβόλων μας. Διὰ νὰ φθάσῃ ὁ ἦχος ἐκεῖ, τοῦ ὁποίου ἡ ταχύτης εἶνε ὡς γνωστὸν 340 μέτρα εἰς ἕκαστον δευτερόλεπτον τῆς ὥρας, χρειάζονται 15,885,984 περίπου ἔτη! Ἐὰν ἐπίσης ὑποθέσωμεν, ὅτι ἁμαξοστοιχία ἀναχωρεῖ ἤδη ἀπὸ τῆς Γῆς πορευομένη εἰς τὸν Σείριον μετὰ σταθερᾶς ταχύτητος 70 χιλιομέτρων τὴν ὥραν, ἤθελε μεταδώσει ἐκεῖ τὰ νέα περὶ τῆς ἐνταῦθα ἐκλογικῆς κινήσεως μετὰ 277,777,777 περίπου ἔτη! Ἐπειδὴ πάλιν ἡ ταχύτης τοῦ φωτὸς εἶνε, ὡς γνωστόν, 308,000 περίπου χιλιόμετρα εἰς ἕκαστον δευτερόλεπτον, εὑρίσκομεν ὅτι τὸ φῶς τοῦ Σειρίου διὰ νὰ φθάσῃ εἰς ἡμᾶς χρειάζεται 17 ἔτη. Ὥστε ἂν ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμήν, ὅτι τὸ φῶς τοῦ Σειρίου ἐσβέσθη ἤδη, ἡμεῖς θέλομεν ἐξακολουθεῖ νὰ τὸν βλέπομεν 17 ἔτη ἀκόμη. Ὑπάρχουσι δὲ ἄλλοι ἀστέρες, ὧν τὸ φῶς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς ἡμᾶς χρειάζεται ἑκατοντάδας ἢ χιλιάδας ἔτη, ἀναλόγως τῆς ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεώς των, καὶ ἂν οἱ κάτοικοι τῶν ἀστέρων ἐκείνων ἠδύναντο νὰ ἴδωσι τὰ ἐπὶ τῆς Γῆς συμβαίνοντα, ἄλλοι μὲν ἤθελον ἴδει νῦν τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄλλοι δὲ τὸν Λεωνίδαν μαχόμενον μετὰ τῶν 300, ἄλλοι τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Νῶε, καὶ ἄλλοι τὸν Ἀδὰμ περιφερόμενον ἐν τῷ Παραδείσῳ . . .

Ἡ διάμετρος τοῦ Σειρίου ὑπολογισθεῖσα εὑρέθη 17 φορὰς μεγαλειτέρα τῆς τοῦ Ἡλίου· καὶ ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶνε γνωστὸς ὁ ὄγκος τοῦ Ἡλίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶνε γνωστὸν ἐκ τῆς Γεωμετρίας ὅτι «οἱ ὄγκοι δύο σφαιρῶν εἶνε ἀνάλογοι πρὸς τοὺς κύβους τῶν ἀκτίνων», ἕπεται ὅτι ὁ ὄγκος τοῦ Σειρίου εἶνε 5,000,000,000,000,000,000,000 κυβικὰ χιλιόμετρα· καὶ ἂν θελήσῃ τις ν' ἀριθμήσῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς μονάδος καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι δαπανᾷ διὰ τὴν ἀρίθμησιν ἑκάστου ἀριθμοῦ ἓν δευτερόλεπτον τῆς ὥρας, χρειάζεται διὰ τὴν ἐξάντλησιν ὅλου τοῦ ἀνωτέρω ἀριθμοῦ 160,000,000,000, 000,000 ἔτη!

Κ. Ξ. ΠΑΠΑΝΙΚΗΤΟΠΟΥΛΟΣ
καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΧΑΪΝΕ

Ὁ Χάϊνε πρὸς τὴν μητέρα του.

Α'

Συνείθισα 'περήφανος νὰ εἶμαι,
Ἔχω ἰδίωμα λιγάκι σκοτεινό·
Κι' ὁ βασιληᾶς ἂν μ' ἔβλεπε στὰ μάτια,
Δὲ θὰ στεκόμουνα μὲ βλέμμα ταπεινό.

Μὰ σοῦ τὸ λέγω καθαρά, μητέρα·
Ὅσο κι' ἂν φαίνωμαι 'περήφανη ψυχή,
Πολλαῖς φοραῖς 'σὰν βρίσκωμαι σιμά σου
Νοιώθω ντροπή, ταπείνωση κρυφή.

Μήπως τὸ πνεῦμά σου κρυφὰ ζυγώνει,
Τὸ θεῖο πνεῦμά σου μὲ κυβερνᾷ,
Ποῦ στὰ οὐράνια φτερούγι' ἁπλώνει;
Πικρὴ ἐνθύμησι τώρα μοῦ μένει
Γιατὶ σ' ἐπίκρανα ὡς τὰ στερνὰ
Καρδι' ἀγγελόπλαστη κι' ἀγαπημένη!

Β'

Σ' ἄφηκα κι' ἔφυγα νὰ ταξειδέψω
Μὴν ἀληθεύσουν τὰ ὄνειρά μου,
Ἤθελα νaὕρισκα 'λίγην ἀγάπη
Νὰ τὴν φυλάξω μέσ' τὴν καρδιά μου.

Ἀγάπη 'ζήτησα σ' ὅλα τὰ μέρη
Σὲ κάθε θύρα τὸ χέρι ἁπλώνω,
Ἕνα γλυκόλογο παντοῦ ζητοῦσα.
Μῖσος, περίγελο παντοῦ μαζώνω.

Ἄχ! ἤμουνα γι' ἀγάπη μαραμμένος,
Ἐγύρισα στὸ σπίτι μου θλιμμένος
Δὲν ηὗρα τὴν ἀγάπη, τὴν ἐλπίδα.
Μὰ χύθηκες ἐσὺ στὴν ἀγκαλιά μου,
Κι' ἀγάπη, μοναχὴ παρηγοριά μου,
Στὰ μάτια σου, μητέρα μου, τὴν εἶδα.

Neuer Frühling 39.

Πάλι στὰ ξέν' ἀγάπη μου, θὰ φύγω
Κ' ἔχω ὁδηγὸ πιστὸ τὸν ἔρωτά σου,
Φεύγω στὰ ξέν' ἀγάπη μου, σ' ἀφίνω,
Ἂς ἔμενα γιὰ πάντοτε σιμά σου!

Τἀμάξι μου διαβαίνει τὸ γιοφύρι
Τὸ ποταμάκι τρέχει θολωμένο,
Σ' ἀφίνω, παραιτῶ τὴν εὐτυχία,
Ἔτσ' ἤτανε τῆς Μοίρας τὸ γραμμένο!

Διαβαίνουν στὰ οὐράνια τἀστέρια
Σὰν νἄφευγαν 'μπροστὰ στὴ συμφορά μου,
Ἄχ! ἔχε γειά, ψυχή μου, καὶ στὰ ξένα
Ὅπου κι' ἂν εἶμαι σ' ἔχω στὴν καρδιά μου.

Seraphine 1.

Τὸ βράδυ σὰν γυρίζω μέσ' τὸ δάσος
Κ' εἶν' ἡ καρδιά μου σ' ὄνειρα δομένη,
Πάντα πιστὴ σὲ νοιώθω στὸ πλευρό μου,
Ἀγάπη μου χλωμὴ καὶ δακρυσμένη.

Ἀλήθεια βλέπω τὸ λευκό σου πέπλο
Καὶ τῆς μορφῆς σου τὴν οὐράνια χάρι,
Ἢ μήπως εἶν' ἀχτῖδες ποῦ σκορπίζει
Στὰ ἔλατα σὰν βγαίνῃ τὸ φεγγάρι;

Ἄχ! πές μου, εἶν' αὐτὸ δικό μου δάκρυ
Ποῦ βρέχει σιγαλὰ τὸ μάγουλό μου;
Ἢ μήπως εἶν' ἀλήθεια ποῦ σὲ βλέπω
Νὰ κλαῖς, γλυκειά μ' ἀγάπη, στὸ πλευρό μου;

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ.

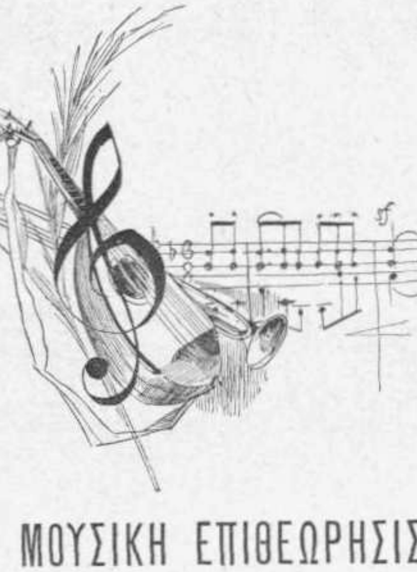

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Συναυλίαι: Φιλαρμονικῆς, δεσποινίδος Βαλλεριάνη, Ὠδείου.

Δὲν δύναταί τις ν' ἀρνηθῇ ὅτι πρὸ τριάκοντα σχεδὸν ἐτῶν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ λεληθότως πως, τὸ μουσικὸν αἴσθημα ἤρξατο ἀναγεννώμενον, μορφούμενον, ἀναθάλλον ἐν Ἑλλάδι, ἰδίως δ' ἐν Ἀθήναις. Ἡ πρόοδος αὕτη, ὡς καὶ ἄλλοτε, νομίζω, εἶπον, κατὰ τὸ πλεῖστον ὀφείλεται εἰς τοὺς Ἑπτανησίους, οἵτινες, μετὰ τὴν Ἕνωσιν, ἀναμιγέντες καὶ συγχρωτισθέντες μεθ' ἡμῶν, μᾶς μετέδωκαν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἁρμονίαν, τὸ *γοῦστον* πρὸς τὴν καλλιφωνίαν καὶ τὴν ἀντιπάθειαν πρὸς τὰς ἀγρίας καὶ κακοφώνους ὠρυγὰς τῶν ἀμανέδων καὶ τῶν κακοήχων ὁμοφωνιῶν, ἐξ ὧν αἱ ἀγυιαὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀνεστατοῦντο, οἱ δὲ δυστυχεῖς κάτοικοι αὐτῶν μακρὰς διήρχοντο νύκτας, ἀγρυπνοῦντες. Ἡ *καντάδα* τῶν Ζακυνθίων καὶ Κερκυραίων καὶ ἡ *σερενάδα* αὐτῶν, ἐν γλυκείαις ἁρμονικαῖς φωναῖς ψαλλόμεναι, ἐξήγειραν τὴν φιλότιμον ἅμιλλαν καὶ ζήλιαν τῶν νεκρῶν πλανοδίων ἐρωτοκτυπημένων, καὶ οὕτω ἤρξατο ὁ *ἀμανὲς* καὶ τὸ *σαμπαΐ* ὑποχωροῦντα, γενναίως πάντοτε μαχόμενα, εἰς τὰ *ντουέττα*, τὰ *τερτζέττα* καὶ τῆς *καντάδες*. Τῆς μακρᾶς ταύτης πάλης νικητήρια ἆθλα εἰσὶν αἱ νῦν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἱδρυθεῖσαι Φιλαρμονικαί, τέκνα, δύναμαι εἰπεῖν, τῆς ἐν Ἀθήναις τοιαύτης, καὶ αἱ συχνὰ πυκνὰ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ διευθύνσεις αὐτῶν διδόμεναι συναυλίαι.

Ὁ μὴν Μάρτιος ὑπῆρξε πλούσιος εἰς τοιαύτας κατά τε πληθὺν καὶ ποιότητα. Αἱ τῆς Φιλαρμονικῆς, μὲ λαμπρὸν πρόγραμμα, τῆς δεσποινίδος Βαλλεριάνη, τοῦ Ὠδείου καὶ τῶν Φιλομούσων, εἰς ἣν ἕνεκα ἀπροόπτου κωλύματος δὲν παρέστην. Ἀλλ' ἰδίως ἐπρώτευσαν αἱ Συναυλίαι τῆς Φιλαρμονικῆς διὰ τὴν τολμηρὰν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ λίαν καλαίσθητον πρωτοβουλίαν, ἣν ἔσχε, νὰ γνωρίσῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἓν τῶν ὡραιοτέρων, ἀλλὰ καὶ δυσκολωτέρων συμφωνικῶν ἔργων τῆς Γαλάτιδος Μελπομένης, τὴν *Ἔρημον* τοῦ Φελισιανοῦ Δαυΐδ. Τὸ ἔργον τοῦτο πρὸ 50 περίπου ἐτῶν ἐκτελεσθὲν κατὰ πρῶτον ὡς *Ὠδὴ-Συμφωνική*, καὶ ἐξεγεῖραν τὸν θαυμασμόν, ὑπερβολικὸν ὅμως, τοῦ κοινοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δεῖται μακρᾶς ἀναλύσεως πρὸς ἀκριβῆ κατανόησιν, ἣν ὅμως ἀδυνατῶ ἤδη νὰ ἐκτελέσω, καὶ ἕνεκα τοῦ χρόνου, ὅστις πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται, ἀλλ' ἰδίως ἕνεκα τοῦ μικροῦ χώρου τὸν ὁποῖον διαθέτει σήμερον ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία».

Ἡ ὑπόθεσις τῆς *Ἐρήμου* εἶνε ἁπλῆ. Καραβάνιον ὁδοιπόρων διασχίζει τὴν ἀπέραντον ἔρημον μεθ' ὅλων τῶν περιπετειῶν, αἵτινες δύνανται νὰ περιβάλλωσι τόσον μακρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ὁδοιπορίαν. Τὸ ἔργον ἄρχεται μὲ ὑπόκωφον μουρμουρισμὸν τῶν ἐγχόρδων ὀργάνων, ἐν μακρᾷ ἐπιμονῇ τῆς ὀρχήστρας τεινούσῃ νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου, ἣν γεννᾷ ἡμῖν ἡ θέα ἀπεράντου πεδιάδος. Οἱ ἀπαγγελλόμενοι στίχοι ὑπὸ τὴν συνοδείαν τῆς ἐμμόνου θεμελιώδους φωνῆς (basse), τὰ μέγιστα συντείνουν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐνυπαρχούσης τῷ συνθέτῃ ἰδέας· τὸ καραβάνι ψάλλει μίαν εὐχήν, ἣν ἀκολουθεῖ συμφωνία χαριεστάτη τοῦ *φλαούτου*, τοῦ *κλαρινέττου* καὶ τοῦ hautbois, ὡσεὶ συνδιαλεγομένων καὶ ἀλληλοπαιζόντων· τὸ καραβάνι ἀκολουθεῖ ἔπειτα τὸν δρόμον του ψάλλον. Ἡ εἰσβολὴ τοῦ φοβεροῦ ἀνέμου τῶν ἐρήμων, τοῦ Σιμούν, προαγγέλλεται διά τινων στίχων, ὑπὸ τοῦ κορυφαίου τοῦ χοροῦ ἀπαγγελλομένων, ἡ δὲ μουσικὴ δι' ἁρμονικῶν ἀλληλουχιῶν ἐντέχνων, ἀλλὰ βραχειῶν δυστυχῶς καὶ οὐχὶ ἀρκούντως ποικίλων, ἀναπαριστᾷ τὸ φαινόμενον. Ὁ ἐπακολουθῶν ὕμνος πρὸς τὴν νύκτα εἶνε γλυκύτατος, πλήρης ἀπομιμήσεων, αἵτινες διαθέτουν τὴν ψυχήν μας λίαν ἡδέως καὶ ἠρέμως. Τὸ μετὰ ταῦτα ἀραβικὸν ἱπποδρόμιον (Fantasia, ἥτις εἰδικῶς σημαίνει ὡρισμένον εἶδος ἱπποδρομίου ἀράβων, ἐν ὅπλοις τοῦτο ἐκτελούντων, κακῶς δὲ μετεφράσθη ἐν τῷ προγράμματι ὡς *Φαντασία ἀραβική*) εἶνε ὅλως ἰδιότυπον καὶ ἰδιότροπον τεμάχιον, προδίδον τὴν καθαρῶς ἀνατολικὴν αὐτοῦ καταγωγήν. Ἀλλὰ τὸ κάλλιστον ἴσως μέρος τοῦ ἔργου εἶνε ἡ παράστασις τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου, ἣν ὁ τεχνίτης ἄριστα ἀναπαριστᾷ ἐν ταῖς ὑψηλαῖς φωναῖς τῶν βιολίων à la sourdine, αἵτινες ὀλίγον κατ' ὀλίγον καθίστανται ἠχηρότεραι, ζωηρότεραι, διὰ νὰ καταλήξουν εἰς διαυγῆ καὶ ἠχηρὰν ἔκρηξιν τῆς ὀρχήστρας ἁπάσης, δηλούσης τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἄστρου τῆς ἡμέρας. Τὸ καραβάνιον τέλος ἐξακολουθεῖ τὸν δρόμον του ὑπὸ τὸ αὐτὸ μουσικὸν θέμα τῆς ἐνάρξεως τῆς ὁδοιπορίας του, καὶ χάνεται εἰς τὸ ἄπειρον τῆς ἐρήμου.

Ὅσον ἀδαὴς καὶ ἂν ἦνε τις τῶν λεπτοτήτων τῆς τέχνης τῆς Μουσικῆς, δὲν δύναται νὰ μὴ αἰσθανθῇ, ἀκούων τὸ ἔργον τοῦ Φ. Δαυΐδ, νωχελῆ τινα ἡδυπάθειαν καὶ αἴσθημα ἀγάπης πρὸς τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως, ἃς μετὰ πάθους καὶ εὐαισθησίας ἠδυνήθη νὰ ἀναπαραστήσῃ ὁ συνθέτης ἐν τῷ ἔργῳ του. Αἱ ἰδέαι διαδέχονται αἱ μὲν τὰς δὲ ἀκόπως· οἱ ρυθμοὶ εἰσὶν γοργοί, κατάλληλοι καὶ ἰδιότυποι συγχρόνως· ἡ μουσικὴ ἀληθῶς *ἀνατολίζουσα*, δύναμαι εἰπεῖν, θέλγει καὶ γοητεύει· αἱ φράσεις μικραὶ καὶ σύντομοι, ἐν τῇ μονοτονίᾳ των, τῇ ἀνατολικῇ, σοὶ ἐξεγείρουν ἠρεμίαν ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ instrumentation καὶ ἡ orchesrtation ἐντέχνως διεσκευασμέναι, ἀποδίδουσι τὰς διαφόρους συγκινήσεις τῆς ψυχῆς, καὶ τοὺς θορύβους καὶ τὰ παίγνια τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἡ Μουσικὴ εἶνε προωρισμένη οὐχὶ ἵνα μιμῆται τὰ φαινόμενα τῆς ὑλικῆς φύσεως, ἀλλὰ νὰ ἐγγίζῃ καὶ συγκινῇ τὴν καρδίαν καὶ ἐξεγείρῃ τὴν φαντασίαν· δι' αὐτὸ κατὰ τὴν πρώτην περίστασιν, παρελθούσης τῆς ἀρχικῆς ἐντυπώσεως τῆς ἐκ τῆς ὀργανικῆς ἰδιορρυθμίας καὶ τέχνης προξενηθείσης, ἀδιαφορία τις καὶ ψυχρότης διαδέχεται αὐτήν. Τούτου τοῦ ἀρχεγόνου ἐλαττώματος τῆς ἀπομιμητικῆς μουσικῆς δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένη καὶ ἡ *Ἔρημος*, ἐκεῖ ὅπου προσπάθεια καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ συνθέτου ἀναπαραστάσεως ἐξωτερικῶν φαινομένων τῆς ὑλικῆς φύσεως, ὅσον ἐντέχνως καὶ ἂν γίνεται τοῦτο.

Κρίνω περιττὸν νὰ ἐξάρω τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τῆς ἐκτελέσεως, διότι πιστεύω ὅτι πάντες τὸ ἀντελήφθησαν. Ὁ κ. Λαβράγκας καὶ πάλιν ἀπέδειξε τί δύναται νὰ κατορθώσῃ ἐνθουσιώδης θέλησις καὶ μουσικὴ πεῖρα, παρασκευάσας ὀρχήστραν μετὰ χοροῦ, ἐξ 100 περίπου μελῶν συγκειμένην, πρὸς τελείαν ἐκτέλεσιν ἔργου, δυσκολωτάτου πρὸς τοῦτο. Νομίζω συγχρόνως ὅτι καὶ τῷ συμβουλίῳ τῆς Φιλαρμονικῆς ὀφείλεται ἔπαινος διὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ χρησίμου, ἥτις ἀπαδεικνύεται ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοιούτων ἔργων, ἂν μάλιστα ἀποφασίσῃ νὰ μᾶς παράσχῃ τὴν αὐτὴν ἀπόλαυσιν δὶς καὶ τρὶς ἀκόμη. Ἐν τῇ πρώτῃ συναυλίᾳ λίαν εὐχαρίστως ἠκούσθη καὶ ὁ νεαρὸς κ. Βουρνάζος, υἱὸς τοῦ συμπαθοῦς προέδρου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου· καὶ ἔκφρασιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἔχει καὶ εὐχέρειαν τῆς ἀριστερᾶς. Μελέτη ἐνδελεχὴς καὶ ἄσκησις θὰ τὸν καταστήσουν μίαν ἡμέραν ἀξιοζήλευτον καλλιτέχνην. Περὶ τοῦ καλλιφώνου τενόρου κ. Κανακάκη ἅπαντες ἐνοήσαμεν ὅτι τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἦτο κατακρυωμένος.

Τὴν συναυλίαν τῆς δεσποινίδος Βαλλεριάνη ἐτίμησεν ἡ ἐκλεκτοτέρα μερὶς τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ἀποδείξασα πόσον εἶνε προσφιλὴς αὐτῇ ἡ χαρίεσσα δεσποινὶς καὶ ὁ συμπαθέστατος καλλιτέχνης πατήρ της. Τὸ ἐν τῇ συναυλίᾳ ταύτῃ ἄριστα ἐκτελεσθὲν μέρος τοῦ quartetto τοῦ Mozart κατέθελξεν ὅλον τὸν κόσμον, εὐλαβέστατα ἀκροασθέντα τοῦ ἔργου τοῦ ἀθανάτου μουσικοῦ.

Ἡ ἀναμόρφωσις καὶ ἀναδιοργάνωσις τοῦ Ὠδείου, ἀφ' ὅτου ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ὁ κ. Γ. Νάζος εἶνε καταληπτὴ καὶ γνωστὴ εἰς πάντας, καὶ δὲν ἦν ἀνάγκη νὰ παραστῇ τις ἐν τῇ τελευταίᾳ συναυλίᾳ τοῦ Ὠδείου διὰ νὰ πεισθῇ περὶ τούτου. Ἓν μόνον ἐλάττωμα εὑρίσκω παρὰ τῷ κ. Νάζῳ, τὴν ὑπερβολικήν, ἀλλ' εὐγενῆ φιλοδοξίαν

του, τοῦ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ χειροπιαστὰ τὰς προόδους τοῦ Σχολείου· τοῦτο τὸν ὤθησεν εἰς τὸ τολμηρὸν διάβημα τῆς ἐκλογῆς μουσικῶν ἔργων, ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὁποίων καὶ πολυμελεστέραν ὀρχήστραν ἀπαιτεῖ καὶ μᾶλλον πεπειραμένων μαθητῶν δεῖται· ἐκτὸς δὲ τούτου, ὅταν ὑπάρχουν μουσικὰ ἔργα διαχέοντα τὸ ζωογόνον θάλπος τοῦ Ἰταλικοῦ ἡλίου ἢ τὴν ἀναψυκτικὴν ρέμβην τῶν Γερμανικῶν κοιλάδων, δὲν εἶνε κρῖμα νὰ μᾶς ἐξεγείρουν τὸ νευρικὸν σύστημα αἱ ὠρυγαὶ καὶ οἱ κρωγμοὶ τῶν *στριγγλῶν* καὶ Ἐριννύων τοῦ Grieg; Ὑπὸ τὸν Ἀττικὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἀθάνατον ἕλληνα Φοῖβον, τί ζητοῦν αἱ ὁμίχλαι καὶ αἱ τρικυμίαι τῶν ὀρέων τῆς Νορβηγίας; Ὁμολογῶ τὴν ἀδυναμίαν μου· ἐκ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Grieg τίποτε δὲν ἐνόησα· ἀπεκόμισα μόνον ψυχικὴν δυςφορίαν καὶ νευρικὸν πονοκέφαλον. Ἀλλ' αἱ παρατηρήσεις μου αὗται κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦσι τὴν μεγίστην ἐκτίμησιν καὶ τὸν θαυμασμόν μου πρὸς τὸν κ. Νάζον, τὸν σώσαντα καὶ σώζοντα τὸ Ὠδεῖον. Ηὐτύχησα ν' ἀκούσω κατὰ τὴν συναυλίαν ταύτην νεαροὺς ἐρασιτέχνας, μαθητὰς ἀκόμη, πρὸς οὓς ἁρμόζουν εἰλικρινῆ συγχαρητήρια. Ἡ δεσποινὶς Πετροπούλου ἐξετέλεσε τὴν Σονάταν τοῦ Beethoven, Au clair de lune, διὰ κλειδοκύμβαλον, ἐξόχως ὡραῖα κατὰ τὸ andante· καὶ πάθος, καὶ αἴσθημα καὶ χάριν ἐπεδείξατο κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μέρους τούτου· ἀλλὰ τὰ ἄλλα μερη τῆς Σονάτας κακῶς ἔπραξεν ἐκτελέσασα τόσον ταχέως, ἀλλοιώσασα οὕτω καὶ τὴν ἰδέαν καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ μεγάλου μουσικοδιδασκάλου· ἀτυχῶς τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, ἰδιάζον εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος τεχνίτας, μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς ἁπλοὺς ἐρασιτέχνας, πανταῦ σχεδόν. Τὴν δεσποινίδα Λύδερς δὲν δύναμαι ἢ νὰ συγχαρῶ διὰ τὴν φιλότιμον θέλησιν καὶ τὸ εὐγενὲς θάρρος, δι' ὧν ὡπλίσθη, ὅπως φέρῃ εἰς ἐπιτυχὲς πέρας, ἐκτέλεσιν ἔργου, οἷον τὸ Concert militaire διὰ βιολίον τοῦ Λιπίνσκη, ὅπερ συνήθως πολὺ δυνατώτεροι αὐτῆς ἐπιχειρίζονται.

Ἡ φωνὴ τοῦ κ. Βακαρέλη ᾄσαντος τεμάχιά τινα τοῦ Mendelsshon καὶ Rohm, καὶ ἔκτασιν, καὶ δύναμιν καὶ μέταλλον καλὸν ἔχει. Ἀτυχῶς καὶ ἐδῶ παρετήρησα τὸ αὐτὸ ἄτοπον, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἄλλα μουσικὰ σωματεῖα· ἐκλέγονται ᾄσματα ἢ ἀκατάλληλα πρὸς τὴν φωνὴν καὶ τὴν ἱκανότητα τῶν ἀοιδῶν, ἢ ἀκατάληπτα καὶ ψυχρά, ἐνῷ ἐν τῇ Ἰταλικῇ μουσικῇ, τῇ Γερμανικῇ, τῇ Γαλλικῇ καὶ τῇ Ρωσσικῇ ἀκόμη δύναται νὰ ἀνεύρῃ τις πληθὺν ᾀσμάτων θελκτικωτάτων καὶ γλυκυτάτων. Ἐν τούτοις πολὺ φοβοῦμαι μήπως καὶ ἡ φωνὴ αὐτὴ τοῦ κ. Βακαρέλη χαθῇ καὶ καταστραφῇ εἰς τὴν ἀγυμνασίαν, τὴν κατάχρησιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ κατόχου της.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτον ἂν οἱ ἔχοντες τὴν τύχην τοιούτου πλεονεκτήματος δὲν κατεγίνοντο παρὰ εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς, μεθόδου καὶ τέχνης. Τὰ πρὸς τοῦτο μέσα πλεῖστοι παρ' ἡμῖν φιλόμουσοι, καὶ δυνάμενοι, πιστεύω ὅτι εὐχαρίστως καὶ εὐκόλως θὰ παρεῖχον. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ὠδείῳ, ὅσον καὶ ἂν ἔχῃ τὸν Νάζον του, ἀοιδοὶ καλλιτέχναι δὲν δύνανται νὰ τελειοποιηθῶσιν. Οἱ λόγοι εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστοὶ καὶ νοητοί.

Α. Ν. ΠΕΤΣΑΛΗΣ

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ἡ ἐπιτροπή, ἡ ὁποία θὰ κρίνῃ τὰ εἰς τὸν Α' διαγωνισμὸν τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας* ὑποβληθέντα διηγήματα, ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κ. κ. *Ἐμμ. Δ. Ροΐδου, Κωστῆ Παλαμᾶ καὶ Ἀριστοτέλους Π. Κουρτίδου*, εὐμενῶς ἀποδεχθέντων τὴν περὶ τούτου παράκλησιν τῆς Διευθύνσεως. Τὴν κριτικὴν ἔκθεσιν, ἡ ὁποία θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ *Εἰκ. Ἑστίᾳ* ἐντὸς τοῦ Ἀπριλίου, θὰ συντάξῃ ὁ κ. Α. Κουρτίδης.

Ἀμερικανὸς περιηγητής, ὀνομαζόμενος Κάρολος Χάρρις Χόπκινς, ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἀπέκοψε διὰ τῆς σιδηρᾶς ράβδου του τεμάχιον μαρμάρου ἐκ τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἡτοιμάσθη νὰ τὸ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Ἀλλ' ἐφωράθη ὑπὸ τοῦ φρουροῦντος ἀστυφύλακος, ὁ ὁποῖος κατέσχε τὸ τεμάχιον καὶ κατεμύνησε τὸν συλητήν. Ἡ δίκη θὰ γίνῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

Ὁ ἐν Κερκύρᾳ ὑδατογράφος κ. Ἄγγελος Γιαλλινᾶς, ἐμνηστεύθη κατ' αὐτὰς τὴν δεσποινίδα Ἀγγελικὴν Τοπάλη. Ἡ μνηστὴ τοῦ περιφανοῦς ἕλληνος κα λιτέχνου συνδυάζει πρὸς τὰ τόσα προτερήματα καὶ τάλαντον καλλιτεχνικόν, οὖσα καὶ αὐτὴ ὑδατογράφος διακεκριμένη.

Δύο νέαι ἐφημερίδες ἐξεδόθησαν κατ' αὐτὰς ἐν Ἀθήναις. Ἡ «Ἑωθινή», ὄργανον τοῦ τρικουπικοῦ κόμματος καὶ ὁ «Ἀδιάλλακτος», σοσιαλιστικὸν ὄργανον μὲ τίτλους ἐρυθρούς.

Ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Κυριῶν» ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην διεύθυνσιν τῆς ἁβρᾶς συναδέλφου κ. Καλλιρρόης Παρρὲν εἰσῆλθεν ἀπὸ τοῦ τελευταίου φύλλου εἰς τὸ ἔνατον ἔτος τῆς τόσον ὠφελίμου αὐτῆς ἐκδόσεως.

Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Νομικῆς Σχολῆς ἡ διακεκριμένη φιλόλογος Σεβαστὴ Ν. Καλλισπέρη ἔκαμεν ἀρχαιολογικὴν διάλεξιν περὶ Ὀλυμπίας καὶ Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον, τὸ μέχρις ἀσφυξίας συνωστιζόμενον, ἐχειροκρότησεν ἐν τέλει ἐνθουσιωδῶς τὴν εὔγλωττον ρήτορα.

Τὴν ἑσπέραν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ ὁ Σύλλογος τῶν Φιλοτέχνων ἐτέλεσε τὸ ἀγγελθὲν πολιτικὸν μνημόσυνον τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου. Ὁ κ. Τιμολέων Φιλήμων ἐξεφώνησε γλαφυρότατον λόγον, ὁ κ. Μάρκος Σιγάλας ἀπήγγειλεν ἓν ἀνέκδοτον ποίημα τοῦ Παράσχου, ὁ δὲ κ. Δ. Ταβουλάρης ἐλεγεῖον Τὸ ἀκροατήριον ἦτο πολυπληθὲς καὶ οἱ ρήτορες κατεχειροκροτήθησαν.

Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος προσεβλήθη ὑπὸ ἰλαρᾶς. Τὸ νόσημα εἶχεν ἐλαφρὸν χαρακτῆρα ὁ δὲ σεπτὸς ἀσθενὴς εὑρίσκεται ἤδη ἐν ἀναρρώσει.

Εὑρέθη προχθὲς ἐν Πειραιεῖ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ δολοφονηθέντος Μακρῆ. Κατηγορία ἀπηγγέλθη κατά τινος Στεφάνου Βαλσαμῆ, κεφαλλῆνος, ἡ ἐνοχὴ τοῦ ὁποίου ἐβεβαιώθη ἐκ τῆς ἀνακρίσεως. Οἱ συνένοχοί του, καὶ ἰδίως οἱ κύριοι δράσται τοῦ ἐγκλήματος, δὲν συνελήφθησαν.

Ἐν Λαυρίῳ ὁ σιδηρόδρομος κατεπλάκωσε γερμανὸν καθηγητήν, περιηγούμενον τὴν Ἑλλάδα, ὀνόματι Γουσταῦον Γκλογκάου, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. Καθηγητὴς παρὰ τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου τῆς Βορείου Γερμανίας, ὁ Γκλογκάου ἦτο εἰδικὸς εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν καὶ ἰδίως εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ὁποίων εἶχεν ἀφιερώσει τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς πεντηκονταετοῦς αὐτοῦ ζωῆς.

Ἀφίχθη εἰς Κέρκυραν ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ ἵνα διαμείνῃ ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐκεῖ περικαλλῆ αὐτῆς ἔπαυλιν Ἀχίλλειον.

Ἐν Πειραιεῖ ἐκτὸς τοῦ «Σταδίου» ἐκδίδεται καὶ ἄλλο περιοδικὸν φιλολογικὸν «Ἀττικὸς Ὁρίζων» ὑπὸ τοῦ νεαρωτάτου ποιητοῦ κ. Ι. Θ. Δημητροπούλου, τοῦ ὁποίου ἀνέγνωσαν πρό τινος καὶ οἱ ἀναγνῶσταί μας τὰς ποιητικὰς ἀπαρχάς.

κ. Χ. Ι. Δ. Ἐνταῦθα. Φαίνεται ὅτι εἶνε μετάφρασις μεταφράσεως. Τὸ πρωτότυπον εἶνε τοῦ Γκαῖτε, ὁ περίφημος Erlenkoenig. Οἱ στίχοί σας δὲν εἶνε ἄσχημοι· ἂν εἴχατε ὑπ' ὄψει τὸ πρωτότυπον, κάτι θὰ ἐκάμνατε. — Θαυμαστῇ. Ἐνταῦθα. Βλέπετε ὅτι ἡ ἐπιστολή σας ἐλήφθη ὑπ' ὄψει. — κ. Ἀλ. Μ. Ἐνταῦθα. Γράφετε ὡραῖα. Ἂν θέλετε, στείλατέ μας δύο-τρία τέτοια μικρά, νὰ ἐκλέξωμεν τὸ πρῶτον — κ. Σ. Μ. Ζάκυνθον. Εὐχαριστήσατε ἐκ μέρους μας τὸν ποιητήν. Τὸ πρῶτον δὲν εἶνε δια τὴν «Εἰκ. Ἑστίαν»· ἂς δοθῇ μᾶλλον εἰς κανὲν σατυρικὸν φύλλον. Τὸ δεύτερον θὰ δημοσιευθῇ ἀργότερα. —κ. Γ. Κ. Α. Ἐνταῦθα. Μέχρις ἐλαττώματος ἀφελές.—κ. Μ. Α. Μ. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν, προσεχῶς. — κ. Ι. Θ. Δ. Πειραιᾶ. Ἐλάβατε τὴν ἐπιστολήν μας; Ἐπιθυμοῦμεν νὰ σᾶς ἴδωμεν. — κ. Α. Γ. Ἐνταῦθα. Ὀλίγον λείπει ἀκόμη· τὸ σημερινὸν εἶνε τὸ τελειότερον ἀπ' ὅλα. — κ. Θ. Α. Φωτ. Κων]πολιν. Δὲν ὑπάρχει. — Καλυβίτῃ, Ἐνταῦθα. Θὰ δημοσιευθῇ. Νὰ μᾶς στείλετε τὸ ὄνομά σας. — Ταγκρέδην. Ἐνταῦθα. Ὡραῖον καὶ τὸ σχεδίασμα, θὰ ἐκτελεσθῇ. — κ. Δ. Κων. Ἐνταῦθα. Μόνον εὔμορφες ὁμοιοκαταληξίες, τίποτε ἄλλο. — Νίθωμς. Ἐνταῦθα. Πολὺ ξεντωμένο. Θὰ ἤρκει ἓν δίστιχον δι' ὅλα αὐτά. — κ. Σ. Ν. Στ. Ἀποκόρ. Ἀσήμαντον τὸ διήγημά σας ἐντελῶς.— Ἀγρ-ς Ἐνταῦθα. Χμ, ἔτσι κ' ἔτσι. Πρέπει νὰ ἴδωμεν καὶ ἄλλα διὰ νὰ κρίνωμεν. — κ. Ε. Ἐνταῦθα. Εἴμεθα σύμφωνοι. Ἐξετιμήσαμεν τὸν Δαμάσκον περισσότερον ἀπὸ σᾶς, ὅσα δὲ ἐγράψαμεν ἀπέβλεπον μόνον τὴν διδασκαλίαν. Βλέπετε, δὲν ἀρκεῖ ἡ φύσις μόνον. — κ. Μ. Ν. Πειραιᾶ. Ἔχει ἀνάγκην ἐπεξεργασίας. Περάσετε ἀπὸ τὸ Γραφεῖον μας νὰ συνεννοηθῶμεν. — κ. Λ. Χ. Γ. Παρισίους. Ἐλλείποντα φύλλα ἐστάλησαν, διὰ τὸ Ἡμερ. πρέπει νὰ στείλετε ἀκόμη ἓν φρ. χρ. — κ. Η. Α. Κ. Ἰτέαν. Ἔχει κάποιαν πρωτοτυπίαν, ἀλλ' ἡ ἔκφρασις ἐν γένει ἀνεπιτυχής. — κ. Μ Δ. Γ. Βουλγαρίαν. Διὰ χρυσοῦ νομίσματος ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης. — Τίβουλλον, Ἐνταῦθα. Πολὺ μέτριον. — κ. Α. Γ. Κάϊρον. Καλὸν ἀλλὰ τετριμμένον. Ὅλοι οἱ ποιηταὶ ἤθελαν . . . — κ. Α. Β. Κέρκυραν. Μέχρι σήμερον ἐλάβομεν 15 διηγήματα. — Βάρμπτ, Μεσολόγγιον. Ἡ «Ἀνοιξιάτικη αὐγή» εἶνε τὸ καλλίτερον, μέτριον ὅμως αὐτὸ καθ' ἑαυτό. — Ρέμβῃ, Ἐνταῦθα. Ἔχει πολὺν πόνον, πολὺ αἴσθημα τὸ ποίημά σας· βγαίνει ἀληθινὰ ἀπὸ τὴν καρδιάν σας καὶ μᾶς συγκινεῖ. Θὰ το δημοσιεύσωμεν πολὺ εὐχαρίστως, ἀλλὰ νὰ μας στείλετε τὄνομά σας. — Ασπρς, Ἐνταῦθα. Ἡ ἰδική μας ἡ πεποίθησις εἶνε ἄλλη, δυστυχῶς.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ εἰς τὴν «Εἰκ. Ἑστίαν»:

ΕΔΓΑΡΔΟΥ ΠΟΟΥ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ

Τὸ περιεργότατον διήγημα τοῦ μεγάλου ἀμερικανοῦ συγγραφέως, πλουσιώτατα εἰκονογραφημένον, κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—778.

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **8** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις. 26 Μαρτίου. Ἀριθ. 13.

ΙΛΙΑΔΟΣ Λ. 1—90

Ἡ χρυσῆ ἄφινεν Ἠὼς τοῦ Τιθωνοῦ τὴν κλίνην,
τὸ φῶς νὰ φέρῃ τῶν θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων,
κ' ἔστελνε ὁ Ζεὺς τὴν Ἔριδα 'ς τῶν Ἀχαιῶν τὰ πλοῖα·
εἶχε ἡ σκληρὴ 'ς τὰ χέρια της τὸ τέρας τοῦ πολέμου
κ' ἐστάθη 'ς τὸ βαθύπλευρο καράβι τοῦ Ὀδυσσέως,
ἐκεῖ 'ς τὴν μέση 'ποῦ ἡ φωνὴ καὶ 'ς τὰ δυὸ μέρη ἀχοῦσε,
καὶ 'ς ταῖς σκηναῖς τοῦ Αἴαντος τοῦ Τελαμωνιάδη
καὶ 'ς τοῦ Ἀχιλλέως 'ποῦ ἀκρινὰ τὰ πλοῖα τους ἐστῆσαν
θαρρεύοντας 'ς τὴν ῥώμην τους καὶ 'ς τὴν ἀνδραγαθίαν·
ἐκεῖθεν ἔσυρε ἡ θεὰ δεινὴν φωνὴν μεγάλην
καὶ τὴν ἀνδρείαν ἄναψε 'ς τῶν Ἀχαιῶν τὰ στήθη,
νὰ πολεμοῦν, νὰ μάχωνται καὶ παῦσιν νὰ μὴ θέλουν,
καὶ ἀγάπησαν τὸν πόλεμον σφοδρότερα ἢ νὰ γύρουν
μὲ τὰ βαθειὰ καράβια τους 'ς τὴν ποθητὴν πατρίδα.
Κ' ἐβόησε τῶν Ἀχαιῶν ν' ἁρματωθοῦν ὁ Ἀτρείδης
καὶ μὲ χαλκὸν ἀστραφτερὸν ὁ ἴδιος ὡπλιζόνταν·
τὰ σκέλη πρῶτα μὲ λαμπραῖς κνημίδαις περιζώνει
μὲ ταῖς περόναις ἀργυραῖς καλὰ θηλυκωμέναις·
τὸ στῆθος σκέπασ' ἔπειτα μὲ θώρακα ὁποῦ δῶρον
φιλοξενίας ἄλλοτε τοῦ ἔδωσε ὁ Κινύρης,
μ' αὐτὸ νὰ γείνῃ ἀγαπητὸς 'ς τὸν μέγαν βασιλέα,
ἀφοῦ τὸ μέγα ἄκουσμα 'ς τὴν Κύπρον εἶχε φθάσῃ
'ποῦ ἀρμένιζαν οἱ Ἀχαιοὶ ν' ἀνέβουν 'ς τὴν Τρῳάδα·
καὶ δώδεκα εἶχε ὁ θώρακας κλωσταῖς ὅλο χρυσάφι,
δέκ' ἀπὸ μαῦρον χάλυβα, διπλάσιαις κασσιτέρου·
καὶ δράκοντες χαλυβικοί, τρεῖς ἀπὸ κάθε μέρος,
ὡς τὸν λαιμὸν ἁπλόνονταν, σὰν τόξα ποῦ ὁ Κρονίδης
σταίνει 'ς τὰ σύννεφα, κακὸ σημάδι 'ς τοὺς ἀνθρώπους·
ἀπὸ τοὺς ὤμους κρέμασε τὸ ξίφος, 'ποῦ ἡ λαβή του
ἔλαμπε χρυσοκόμπωτη, κ' εἶχε ἀργυρὸ θηκάρι
μὲ κρεμαστάρια χρυσᾶ καλὰ συναρμοσμένο·
εὔμορφην, πολυδαίδαλην, σκέπην ἀνδρῶν, ἀσπίδα
ἐπῆρε καὶ τὴν ἔζωναν χάλκινοι κύκλοι δέκα·
εἴκοσιν ἦσαν ὀμφαλοὶ λαμπροὶ τοῦ κασσιτέρου
λευκοί, κ' ἕνας χαλύβδινος ἐμαύριζε 'ς τὴν μέση·
'ς τὸν γῦρον ἦταν ἡ Γοργὼ μὲ τ' ἄγριο κύτταγμά της
τρομακτικὸ καὶ ὁλόγυρα μὲ τὴν Φυγὴν ὁ Φόβος·
τὸν τελαμῶνα εἶχε ἀργυρόν, καὶ δράκοντας ἐπάνω
χαλυβικὸς ἐστρέφονταν καὶ τρεῖς ἀπὸ τὸν μόνον
λαιμὸν φυτρόναν κεφαλαῖς ἀντίστροφα γυρμέναις·
μὲ κράνος τετραφάληρο τὴν κεφαλήν του σκέπει
καὶ μὲ τὴν χήτην σείονταν φρικτὸς ἐπάν' ὁ λόφος·
ἐπῆρε δύο κοφτερὰ κοντάρια χαλκοφόρα
καὶ ἡ λάμψι ἀπὸ ταῖς ἄκραις τους κτυποῦσε τὸν αἰθέρα·
τότ' ἐβροντῆσαν ἡ Ἀθηνᾶ κ' ἡ Ἥρα νὰ τιμήσουν
τῶν πολυχρύσων Μυκηνῶν τὸν μέγαν βασιλέα.
Τότε τοὺς κυβερνήταις των παράγγειλαν νὰ στήσουν
μὲ καλὴν τάξιν ἔμπροσθεν τοῦ χάντακος τοὺς ἵππους,
κι' ὅπως αὐτοὶ ξεκίνησαν πεζοὶ μὲ τ' ἅρματά τους
ἀλαλαγμὸς ἀπέραντος τὸ χάραμ' ἀκούονταν·
καὶ πρῶτοι παρατάχθηκαν 'ς τοῦ χάντακος τὴν ἄκρην
καὶ ὀπίσω τους ἡ ἅμαξαις· καὶ τάραχον ὁ Δίας
ὀλέθριον ἐσήκωσε καὶ ἀπὸ ψηλὰ ῥανίδαις
αἱματωμέναις ἔσταζεν, ὅτ' εἶχε ἀποφασίσει
πολλαῖς γενναίαις κεφαλαῖς 'ς τὸν Ἅδη ν' ἀποστείλῃ.
Ἀλλὰ τοὺς Τρῶας ἔστησε 'ς τὸν ὄχθον τοῦ πεδίου
ὁ μέγας Ἕκτωρ καὶ μ' αὐτὸν ὁ θεῖος Πολυδάμας,
ὁ Αἰνείας, ὁποῦ ἐδόξαζαν ὡσὰν θεὸν οἱ Τρῶες,
ὁ Ἀγήνωρ μὲ τὸν Πόλυβον, οἱ τρεῖς Ἀντηνορίδαις,
ὁ Ἀκάμας, νέος 'π' ὡμοίαζε μὲ τοὺς ἐπουρανίους·
ὁ Ἕκτωρ μὲ τὴν κυκλωτὴν ἀσπίδα ἐπρομαχοῦσε·
κι' ὅπως τὸ ἀστέρι τὸ κακὸ μέσ' ἀπ' τὰ νέφη πάλιν,
ὁλόφωτο καὶ κρύβεται 'ς τὰ μαῦρα νέφη ὀπίσω,
ὁ Ἕκτωρ πότ' εὑρίσκονταν 'ς τοὺς πρώτους, νὰ προστάζῃ,
καὶ πότε 'ς τοὺς ὑστερινούς, καὶ 'ς τ' ἅρματά του ὅλος
ἔλαμπε σὰν ἡ ἀστραπὴ τοῦ αἰγιοφόρου Δία.
Κι' ὅπως ἀντίκρυ θερισταί, 'ς ἀγρὸν ἀνδρὸς πλουσίου,
μέσα 'ς τὴν ἴσιαν αὐλακιὰ θερίζουν προχωρῶντας
κριθάρ' ἢ στάρι καὶ ἡ χεριαῖς πυκναῖς ὀπίσω πέφτουν,

ἔτσι ἀντιμέτωποι μὲ ὁρμὴν οἱ Δαναοὶ καὶ οἱ Τρῶες
σφαζόνταν καὶ τὴν ἄνανδρην φυγὴν 'ς τὸν νοῦν δὲν εἶχαν·
ἡ μάχ' ἦτο ἰσοκέφαλη, καὶ αὐτούς, 'ποῦ ὡς λύκοι ἀφρίζαν,
ἡ Ἔρις ἡ πολύθρηνη χαιρόνταν νὰ τοὺς βλέπῃ,
ὅτι αὐτὴ μόνη τῶν θεῶν σιμά τους ἐστεκόνταν,
ἄλλος δὲν παρευρίσκονταν θεὸς ἀλλὰ καθίζαν
'ς τὰ μέγαρά τους ἥσυχοι κεῖ, 'ποῦ καθένας εἶχε
λαμπρὴν τὴν κατοικίαν του 'ς ταὶς φάραγγαις τοῦ Ὀλύμπου,
κι' ὅλοι τὸν μαυρονέφελον Κρονίδην κατακραῖναν
ὅτι 'ς τοὺς Τρῶας ἤθελε τὴν νίκην νὰ χαρίσῃ·
ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐλόγιαζεν ὁ ὕψιστος πατέρας
κ' ἐκάθονταν περήφανος ἀνάμερ' ἀπ' τοὺς ἄλλους,
τῶν Τρώων καὶ τῶν Ἀχαιῶν τὴν πόλιν καὶ τὰ πλοῖα
καὶ τοῦ χαλκοῦ ταὶς ἀστραψιαὶς θωρῶντας καὶ τοὺς φόνους.
Κι' ὅσον ἀκόμη ἀνέβαινε τὸ ἅγιο φῶς τοῦ ἡλίου
ἔπεφταν καὶ τῶν δυὸ στρατῶν ἄνδρες πολλοὶ 'ς τὴν μάχην,
ἀλλ' ὅταν ἑτοιμάζεται νὰ φάγῃ ὁ ξυλοκόπος
'ς τὰ ὄρη, ἀφοῦ ἀπόκαμαν τὰ χέρια του νὰ σχίζουν
δένδρα μεγάλα κ' ἔφθασεν εἰς τὴν ψυχήν του ὁ κόρος,
καὶ ὁ πόθος τῆς γλυκειᾶς τροφῆς τὸν νοῦν του κυριεύει,
τότε οἱ γενναῖοι Δαναοὶ ταὶς φάλαγγαις ἐσπάσαν

Ι. ΠΟΛΥΛΑΣ

19 Μαρτίου

Δὲν ἔμεινε περισσότερον ἀπὸ δύο μῆνας εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας ὁ ταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ κ. Κωνσταντῖνος Βοῦλτσος. Καὶ ὅμως τὴν ἑβδομάδα αὐτὴν ποῦ ἀντικατεστάθη, λαβὼν συνταγματικὴν ἄδειαν ἵνα ἐκτεθῇ εἰς τὴν πατρίδα του κατὰ τὰς προσεχεῖς βουλευτικὰς ἐκλογάς, αἱ ἐφημερίδες ὅλαι, ἀνεξαρτήτως κομματικῆς ἀποχρώσεως, τῷ ἔπλεξαν ὄχι μόνον τὰ ἄριστα τῶν ἐγκωμίων, ἀλλὰ καὶ τὰ δικαιότατα. Ἀφῆκεν «ἴχνη διαβάσεως» σημαντικά, ἡ δὲ ὀλιγοχρόνιος ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ δρᾶσίς του ἀπέδειξεν ὁποίου τῷ ὄντι διευθυντοῦ ἔχουν ἀνάγκην αἱ Ἀθῆναι, διὰ νἀποκτήσουν ταχέως τὴν χροιὰν ἐκείνην τῆς εὐρωπαϊκῆς πόλεως, ἡ ὁποία ταῖς λείπει μεθ' ὅλας φεῦ! τὰς εὐρείας λεωφόρους καὶ τὰ καλλιμάρμαρα κτίρια . . . Μεγάλα πράγματα δὲν ἔκαμεν, οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ κάμῃ ὁ κ. Βοῦλτσος· ναί. Ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτῶν τῶν μικρῶν καὶ ἀσημάντων,—διὰ τὰ ὁποῖα ὅμως καὶ χαρακτὴρ ἀπαιτεῖται καὶ θέλησις καὶ ἀνεξαρτησία καὶ προπάντων φιλοκαλία,—ἔχομεν σήμερον ἀνάγκην, ἀφ' οὗ δόξα τῷ Θεῷ δὲν στερούμεθα ὁπωσδήποτε τῶν μεγάλων καὶ σημαντικῶν. Ἡ κομψὴ ἐνδυμασία μιᾶς γυναικὸς τοῦ κόσμου γνωρίζετε καλὰ ὅτι δὲν συντελεῖται μόνον μὲ τὰ βαρύτιμα ὑφάσματα, μὲ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς ἀδάμαντας· καὶ ὅτι, διὰ νἀποκτήσῃ τὸν ἰδιαίτερον ἐκεῖνον χαρακτῆρα τῆς κομψότητος καὶ τῆς φιλοκαλίας, ἔχει κυρίως ἀνάγκην τῆς καταλλήλου διευθετήσεως τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον δίδει ὅλην τὴν λάμψιν πολλάκις ἓν ἀντικείμενον εὐτελὲς καὶ εὐαπόκτητον.

Τὸ τρὰμ νὰ σταματᾷ ὀλίγα μέτρα μακρότερον τοῦ τόπου ὅπου ἐσταμάτα μέχρι τοῦδε,—οἱ παντοπῶλαι νὰ κατέχουν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου μερικὰ ἑκατοστὰ ὀλιγώτερον ἐκείνων τὰ ὁποῖα κατεῖχον μέχρι τοῦδε, — ἡ ἀκοσμία τῶν σταυρῶν, ὡς ἀλεξιτηρίων κατὰ τοῦ ἀπηγορευμένου . . . διὰ ῥοπάλου, νὰ λείψῃ, — αἱ ἅμαξαι νὰ σταθμεύουν ὄχι εἰς ὅλα τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα ἐστάθμευον ἕως τόρα.—τὰ προγράμματα καὶ αἱ εἰδοποιήσεις νὰ μὴ τοιχοκολλῶνται παντοῦ μὲ τὴν προτέραν ἀχαλίνωτον ἐλευθερίαν, — ἰδοὺ μερικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διέταξε καὶ ἐφήρμωσεν ὁ κ. Βοῦλτσος. Διέταξεν ἀκόμη καὶ ἄλλα, χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ τὰ ἐφαρμόσῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δὲν θὰ σᾶς ἐφαίνοντο σπουδαιότερα καὶ μεγαλοφυέστερα. Καὶ ὅμως ποῖος θὰ ἠρνεῖτο ὅτι μία τοιαύτη σειρὰ ἁπλῶν καὶ εὐκόλων διατάξεων θὰ προσέδιδεν εἰς τὴν εὐνουμένην πόλιν τὴν χροιὰν ἐκείνην τοῦ εὐρωπαϊσμοῦ, τὴν ὁποίαν — καλῶς ἢ κακῶς ἀδιάφορον, — ὅλοι ἐπιζητοῦμεν καὶ ἐπιθυμοῦμεν. «Ἡ μάνα μου μ' ἐγέννησεν ὑπομονητικὸν» εἶπεν εἰς ἕνα ῥέπορτερ ὁ τέως διευθυντής· ἀλλὰ παρέλειψε νὰ εἴπῃ ἐκ μετριοφροσύνης ὅτι τὸν ἐγέννησε καὶ φιλοπρόοδον καὶ φιλόκαλον καὶ φίλεργον. Ὁ νέος διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας, ὁ κ. Μπαϊρακτάρης, ὁ τρόμος τῶν λωποδυτῶν καὶ τῶν ταραξιῶν, ἔχει ἄλλα ἐπίζηλα προσόντα, ἡ δὲ παρουσία του εἰς τὴν Ἀστυνομίαν εἶνε ἀπαραίτητος κατὰ τὰς τόσον ταραχώδεις ἡμέρας τῶν ἐκλογικῶν ὀργίων. Ἀλλ' ὅσον εἶνε ἀναγκαία ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια, ὑπὸ τὴν χονδροτέραν σημασίαν, ἄλλο τόσον εἶνε ἀναγκαία καὶ ὑπὸ τὴν λεπτὴν ἐκείνην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ τὴν ἐφαρμώσῃ ὁ κ. Βοῦλτσος. Διὰ τοῦτο τὸ παράδειγμά του κανεὶς Διευθυντὴς δὲν εἶνε συγχωρημένος νὰ παραβλέψῃ.

Γρ. Ξ.

ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΑΔΕΛΦΕΣ ΤΗΣ ΓΙΟΡΚΗΣ[1]

Διήγημα *Κ. Ντίκενς*.—Μετάφρ. *Ξενητεμένου*.

«Πόσο καλλίτερα, εἶπεν ἐπὶ τέλους, ν' ἀποφεύγατε ὅλες αὐτὲς τὶς σκέψεις καὶ τύχες, καὶ στὸ εἰρηνικὸ καταφύγιο τῆς ἐκκλησίας ν' ἀφιερώνατε στὸν οὐρανὸ τὴ ζωή σας! Ἡ βρεφική, ἡ παιδικὴ ἡλικία, ἡ ἀκμὴ τῆς νεότητος καὶ τὰ γεράματα μαραίνονται τόσο γοργά, ὅσο φθάνει τὸ ἕνα τὸ ἄλλο. Συλλογισθῆτε πῶς ἡ σκόνη ἡ ἀνθρώπινη κατρακυλᾷ στὸν τάφο, καὶ στρέφωντας σταθερὰ τὰ πρόσωπά σας στὸ σημεῖο ἐκεῖνο, ν' ἀποφεύγετε τὰ σύννεφα ποῦ ὑψόνονται ἀπὸ τὶς ἡδονὲς τοῦ κόσμου, καὶ ἀπατοῦν τὰς αἰσθήσεις τῶν λατρευτῶν τους. Τὸ κάλυμμα, κόρες, τὸ κάλυμμα!

— Ποτέ! ἀδελφές, ἔκραξεν ἡ Ἀλίκη. Μὴ ἀνταλλάξετε τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα τ' οὐρανοῦ, καὶ τὴ δροσιὰ τῆς γῆς, καὶ ὅλα τὰ ὡραῖα πράματα π' ἀναπνέουν στὴ Φύση γιὰ τὸ ψυχρὸ μοναστῆρι καὶ τὸ κελλί. Τῆς Φύσης τὰ δῶρα εἶνε τὰ καθαρὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, καὶ μποροῦμε νὰ τ' ἀπολαύωμε χωρὶς ἁμαρτία μαζύ. Τὸ ν' ἀποθάνωμεν εἶνε ἡ βαρειά μας μοῖρα. Ἀλλ' ὤ! ἂς ἀποθάνωμε μὲ ζωὴ τριγύρω μας· ὅταν ἡ κρύες μας καρδιὲς παύσουν νὰ κτυποῦν, ἂς πάλλουν σιμὰ θερμὲς καρδιές. Ἀφῆστε τὴν ὕστερη ματιά μας νὰ θωρῇ στὰ ὅρια ποῦ ὁ Θεὸς ἔβαλε στὸν λαμπρό του αἰθέρα, καὶ ὄχι σὲ τοίχους πέτρινους καὶ μαντάλια σιδερένια. Ἀγαπητές μου ἀδελφές, ἄστε νὰ ζήσωμε καὶ ν' ἀποθάνωμε μαζύ, ἂν θέλετε, σ' αὐτοῦ τοῦ πράσινου κήπου τὸ περίζωμα. Μόνο φεύγετε τὸ σκοτάδι καὶ τὴ θλίψη τοῦ μοναστηριοῦ καὶ θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς.

Τὰ δάκρυα ἔπεφταν ἄφθονα ἀπὸ τῆς κόρης τὰ μάτια, σὰν ἐτελείωσε τὴν παθητικὴ παράκλησή της, καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της στῆς ἀδελφῆς της τὰ στήθια.

— Παρηγορήσου, Ἀλίκη μου, εἶπεν ἡ πρώτη ἀδελφή, φιλῶντας τ' ὡραῖο μέτωπό της. Τὸ κάλυμμα δὲν θὰ ῥίψῃ ποτὲ τὴ σκιά του στὴ νέα σου μορφή. Πῶς λέτε, σεῖς ἀδελφές. Γιὰ τὸν ἑαυτό σας μιλήσετε καὶ ὄχι γιὰ τὴ Ἀλίκην ἢ γιὰ μένα.

Οἱ ἀδελφὲς ὡς μὲ μιὰ συμφωνία ἔκραξαν πῶς ὁ κλῆρός των ἐρρίφθη μαζύ, καὶ πῶς ὑπῆρχαν κατοικίες εἰρήνης καὶ ἀρετῆς ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τοίχους τοῦ μοναστηριοῦ.

— Πάτερ, εἶπεν ἡ πρώτη ἀδελφὴ κ' ἐσηκώθη μ' ἀξιοπρέπεια, ἀκούεις τὴν τελικὴν ἀπόφασή μας. Ἡ ἴδια εὐσεβὴς φροντίδα π' ἐπλούτησε τὸ Μοναστῆρι τῆς Ἁγίας Μαρίας καὶ μᾶς ἀφῆκε ὀρφανὲς στὴν ἅγια προστασία της, διέταξε πῶς καμμιὰ πίεση δὲν θά μας ἐγίνετο στὰς κλίσεις μας, ἀλλὰ πῶς θὰ εἴμαστε ἐλεύθερες νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ τὴν ἐκλογή μας. Σᾶς παρακαλοῦμεν, ἂς μὴ τὸ ξανακούσωμε πειά. Ἀδελφές, πλησιάζει μεσημέρι· ἂς πᾶμε μέσα ὡς τὴν ἑσπέρα.

Μὲ μιὰ ὑπόκλιση στὸν ἀδελφόν, ἡ κόρη ἐσηκώθη καὶ ἐβάδισε πρὸς τὸ σπίτι, χέρι μὲ χέρι μὲ τὴν Ἀλίκην· οἱ ἄλλες ἀδελφὲς ἠκολούθησαν.

Ὁ ὅσιος ἄνθρωπος ποῦ συχνὰ ταῖς παρέστησε τὸ ζήτημα πρίν, ἀλλὰ ποτέ του δὲν εἶχε ἀπαντήσει τόσο εὐθεῖα ἄρνηση, ἐπροχώρησε λίγη ἀπόσταση πίσω μὲ τὰ μάτια του σκυφτὰ στὴ γῆ, καὶ τὰ χείλη κινούμενα ὡσὰν σὲ προσευχή.

— Σταθῆτε, εἶπεν ὁ μοναχός, ὑψόνωντας τὸ δεξί του χέρι στὸν ἀέρα, καὶ ῥίχνοντας μιὰ θυμωμένη ματιὰ μὲ τὴ σειρά, στὴν Ἀλίκη καὶ στὴν πρώτη ἀδελφή. Σταθῆτε κ' ἀκούσετε ἀπὸ μένα τί εἶνε αὐτὲς οἱ ἀναμνήσεις, ποῦ θὰ ἐθεωρεῖτε προσφιλέστερες ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα, καὶ θὰ ἐξυπνᾶτε — ἂν κατὰ τύχη ἐκοιμοῦντο βαριά, μὲ τιποτένια παιχνίδια. Ἡ μνήμη τῶν γηΐνων πραγμάτων φορτώνεται στὴν ἄλλη ζωὴ μὲ πικρὴ ἀπογοήτευση, θλίψη, θάνατο· μὲ θλιβερὴ ἀλλαγὴ καὶ λύπη ψυχοφθόρο. Θἄλθῃ καιρὸς μιὰν ἡμέρα, ὅπου μιὰ ματιὰ στὰ ἄσκοπα αὐτὰ παιχνίδια θ' ἀνοίγῃ βαθειὲς πληγὲς στὶς καρδιὲς μερικῶν ἀπὸ σᾶς, καὶ θὰ κτυπᾷ στὸ ἐνδόμυχο τῆς ψυχῆς σας. Ὅταν φθάσῃ ἡ ὥρα ἐκείνη —καὶ θυμᾶστέ με, θὰ ἔλθῃ, — στρέψετε τότες ἀπὸ τὸν κόσμο ποῦ ἐγκολπώθητε, στὸ καταφύγιο ποῦ περιφρονήσατε. Εὑρέτε μου τότες τὸ κελλὶ ποῦ θἆνε κρυερώτερο ἀπὸ κεῖνο ποῦ φτιάνει ἡ ἑστία τῶν θνητῶν, σὰν θἆσθε σκοτισμένες ἀπὸ τὴ δυστυχία καὶ τὸν ἀγῶνα, καὶ κλάψετε κεῖ μέσα γιὰ τὰ ὄνειρα τῆς νιότης. Αὐτὰ τὰ πράγματα εἶνε τ' Οὐρανοῦ τὸ θέλημα, ὄχι δικό μου», εἶπεν ὁ ἀδελφός, χαμηλόνωντας τὴ φωνή του καθὼς παρατηροῦσε γύρω τὶς τρομασμένες ἀδελφές. «Ἡ εὐχὴ τῆς Παναγιᾶς μαζί σας, κόρες!»

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἔγινε ἄφαντος ἀπὸ τὴν ἐξώπορτα· καὶ οἱ ἀδελφὲς εἰσῆλθαν βιαστικὰ μὲς στὸ σπίτι καὶ δὲν ξαναφάνησαν πειὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Μά, ἡ Φύση θὰ χαμογελᾷ κ' ἂν συνεφιάζουν οἱ παπάδες· καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ ἥλιος ἔφεγγε λαμπρός, καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὴν ἄλλην ἀκόμη. Καὶ στῆς αὐγῆς τὴ λάμψη ἢ τῆς ἑσπέρας τὴν ἠρεμίαν, οἱ πέντε ἀδελφὲς ἐπερπατοῦσαν πάλι, ἢ ἐργάζοντο, ἢ περνοῦσαν τὴν ὥρα σὲ εὔθυμη συνομιλία στὸ ἥσυχό τους περιβόλι.

Ὁ καιρὸς ἐπερνοῦσε σὰν παραμῦθι ποῦ λέγει κανένας· πιὸ γλήγορα ἀλήθεια ἀπὸ πολλὰ παραμύθια ποῦ λένε, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κ' αὐτὸ φοβοῦμαι μήπως εἶνε ἕνα. Τὸ σπίτι τῶν πέντε ἀδελφῶν ἐστέκετο κεῖ ποῦ ἦτο, καὶ τὰ ἴδια δέντρα ἔρριχναν τὴν εὐχάριστη σκιά τους στοῦ κήπου τὸ χορτάρι. Οἱ ἀδελφὲς ἐπίσης ἦσαν ἐκεῖ, ὡραῖες σὰν πρῶτα, μὰ μιὰ ἀλλαγὴ εἶχεν ἔλθει στὴν κατοικία τους. Μερικὲς φορὲς ἄκουες ἐκεῖ τῆς πανοπλίας τὴν κλαγγή, καὶ ἐθωροῦσες τ' ἀχτινοβόλημα τῆς Σελήνης πάνω σὲ περικεφαλαῖες σιδερένιες. Καὶ ἄλλες φορὲς πάλι, ἄτια ἀποκαμωμένα ἐκεντοῦντο ὡς τὴν Αὐλόπορτα, καὶ μιὰ γυναικεία μορφὴ διάβαινε ἔξω βιαστικά, σὰν νὰ ποθοῦσε νὰ ζητήσῃ πληροφορίες ἀπὸ τὸν κουρασμένο δρομέα. Μιὰ εὔθυμη συνοδεία ἀπὸ ἱππότες καὶ κυρίες ἔμειναν μιὰ νύκτα μὲς στοὺς τοίχους τοῦ Μοναστηριοῦ, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέρα ἐτράβηξαν τὸ δρόμο τους, μὲ δύο ἀπὸ τὶς ἀδελφὲς μαζύ. Τότες οἱ καβαλλάρηδες ἤρχοντο ὀλιγώτερο συχνά, καὶ ἐφαίνοντο νά 'φερναν ἄσχημα νέα, ὅταν ἔφθαναν, καὶ στὰ ὕστερα ἔπαυσαν νὰ ἔρχωνται ὅλως διόλου, καὶ χωρικοὶ μὲ κουρασμένα πόδια ἔμπαιναν μέσα στὴν Αὐλὴ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμμα καὶ ἔκαμναν ἐκεῖ τὴν ἀποστολή τους κρυφά. Μιὰ φορὰ ἕνας δοῦλος ἐστάλθη βιαστικὰ στὸ Μοναστῆρι μὲς τὰ βαθειὰ τῆς νύκτας, κ' ὅταν ἦλθεν ἡ αὐγὴ ἠκούοντο φωνὲς θρήνου καὶ κλάψες, στῶν ἀδελφῶν τὸ σπίτι. Κι' ἀπὸ τότες μιὰ θλιβερὴ σιγὴ ἔπεσε πάνω του, καὶ ἱππότης ἢ κυρία, ἵππος ἢ πανοπλία δὲν ξαναφάνη τριγύρω του πειά.

Εἶταν ἕνα μαῦρο σκοτάδι στὸν αἰθέρα, καὶ ὁ ἥλιος ἔδυσε κάτω θυμωμένος χρωματίζων τὰ πλαδαρὰ σύννεφα μὲ τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς ὀργῆς του, ὅταν ὁ ἴδιος μαῦρος μοναχὸς ἐβάδιζε ἀργὰ μὲ χέρια σταυρωμένα, σὲ μιὰ πετροβολιὰ ἀπὸ τὸ μοναστῆρι. Ἕνας μαρασμὸς εἶχε πέσει πάνω στὰ δέντρα καὶ τοὺς θάμνους· καὶ ὁ ἄνεμος μετὰ πολὺ ἀρχινῶντας νὰ διακόπτῃ τὴν ἀφύσικη ἠρεμία ποῦ ἐβασίλευε ὅλη μέρα, ἐστέναζε βαριὰ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρό, ὡσὰν νὰ προέλεγε μὲ λύπη τὶς καταστροφὲς τῆς ἐρχομένης θύελλας. Ἡ νυχτερίδα φτερούγιζε σὲ πετάσματα φανταστικὰ στὸν βαρὺν ἀέρα, καὶ ἡ γῆ ἦτο σὲ κίνηση μὲ τὰ ἑρπετὰ ποῦ τά φερνε μπρὸς τὸ ἔνστικτό τους, νὰ πρίσκουνται καὶ νὰ παχαίνουν στὴ βροχή.

Δὲν ἦσαν πιὰ τοῦ μοναχοῦ τὰ μάτια γερμένα στὴ γῆ· ἦσαν στραμμένα μακριὰ καὶ ῥοβολοῦσαν ἀπὸ σημεῖο σὲ σημεῖο, ὡσὰν τὸ σκοτείνιασμα καὶ ἡ ἐρήμωση τῆς σκηνῆς εὕρισκαν ἀνταπόκριση στὰ ἴδιά του στήθια. Πάλι ἐσταμάτησε σιμὰ στῶν ἀδελφῶν τὸ σπίτι, καὶ πάλιν εἰσῆλθε μέσα ἀπὸ τὴν πίσω θύρα.

Ἀλλὰ δὲν ξανάκουσε πιὰ τὸν ἦχο τοῦ γέλιου, μήτε τὰ μάτια του συνάντησαν πιὰ τὶς ὡραῖες μορφὲς τῶν πέντε ἀδελφῶν. Ὅλα ἦσαν σιωπηλὰ καὶ ἔρημα. Οἱ κλῶνοι τῶν δέντρων ἦσαν γυρτοὶ καὶ σπασμένοι, καὶ τὸ χόρτο εἶχε μεγαλώσει μακριὸ καὶ ἄγριο· ἐλαφρὸ ποδάρι δὲν τὦχε πατήσει γιὰ μέρες καὶ μέρες πολλές.

Μ' ἀδιαφορία ἢ ἀφηρημάδα ἑνὸς πολὺ συνειθισμένου στὴν ἀλλαγή, ὁ μοναχὸς εἰσέφρυσε στὴν οἰκία καὶ ἐμπῆκε μέσα σ' ἕνα χαμηλό, σκοτεινὸ δωμάτιο. Τέσσερες ἀδελφὲς ἐκάθουνταν ἐκεῖ. Ἡ μαύρη φορεσιά τους ἔκαμνε τὰ ὠχρὰ πρόσωπά τους λευκότερ' ἀκόμα, καὶ ὁ καιρὸς καὶ ἡ θλίψη εἶχαν κάμει μεγάλη φθορά. Ἦσαν ἀκόμη θεωρητικές, ἀλλὰ τὸ ῥόδισμα καὶ ἡ σεμνότης τῆς καλλονῆς ἐχαθῆκαν.

Καὶ ἡ Ἀλίκη; — ποῦ ἦταν ἐκείνη; Στοὺς οὐρανούς!

Ὁ μοναχὸς—καὶ αὐτὸς ὁ μοναχὸς—θὰ αἰσθάνετο κάποια λύπη ἐδῶ· γιατὶ ἦτο καιρὸς πολὺς ἀφότου συναντήθησαν αὐτὲς οἱ ἀδελφές, καὶ στὴς χλωμιασμένες μορφές τους ἦσαν αὐλάκια ποῦ χρόνια δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ νιάσουν ποτέ. Ἐκάθισε σιωπηλός, καὶ ταὶς ἔνευσε νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν ὁμιλία τους.

— Ἐδῶ εἶνε, ἀδελφές, εἶπεν ἡ πιὸ ἡλικιωμένη κυρία μὲ φωνὴ τρεμουλιαστή. Δὲν κράτησα ποτὲ νὰ τὰ κυττάξω ἀπὸ τότες, καὶ τώρα κατηγορῶ τὸν ἑαυτό μου γιὰ τὴν ἀδυναμία μου. Καί τί εἶνε στὴν μνήμη της ποῦ ἔπρεπε νὰ δειλιοῦμε; Τὸ νὰ θυμούμαστε τὴς παληὲς ἡμέρες θὰ εἶνε ἀκόμη ἡ σεμνότερη χαρά μας.

Παρετήρησε τὸ μοναχὸ καθὼς μιλοῦσε, καὶ ἀνοίγωντας ἕν' ἀρμάρι, ἔβγαλεν ἔξω τοὺς πέντε καμβάδες τελειωμένους πρὸ πολλοῦ.

Τὸ βῆμά της ἦτο σταθερό, μὰ τὸ χέρι της ἔτρεμε σὰν ἔπιασε τὸ τελευταῖο, καὶ ὅταν τὰ αἰσθήματα τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἐφάνησαν στὴν ὄψη τους, τὰ κρατημένα δάκρυά της ξεχείλησαν, καὶ ψιθύρισε μὲ κλάμματα:

— Ὁ Θεὸς νά την εὐλογήσῃ!

Ὁ μοναχὸς ἐσηκώθη καὶ ἐπροχώρησε πρὸς αὐτές. «Αὐτὸ ἦτο σχεδὸν τὸ τελευταῖο πρᾶγμα ποῦ ἄγγισε ὑγιής», εἶπε μὲ χαμηλὴ φωνή.

Ναί, ἔκραξεν ἡ πιὸ ἡλικιωμένη κυρία, κλαίωντας πικρά.

Ὁ μοναχὸς ἔστρεψε στὴ δεύτερη ἀδελφή.

«Τ' ὡραῖο παλλικάρι ποῦ κύτταξε στὰ δικά σου τὰ μάτια καὶ ἐκρεμάστη σ' αὐτὴ τὴν πνοή σου, σάν σε πρωτῶδε νὰ σκύβῃς σ' αὐτὸ τὸ ἐργόχειρο, κεῖται θαμμένο σὲ μιὰ πεδιάδα ποῦ τὸ χορτάρι της εἶνε κόκκινο ἀπὸ αἷμα. Τὰ κομμάτια τῆς πανοπλίας π' ἄστραφτε λαμπερὴ μιὰ φορὰ κεῖνται σκουριασμένα στὸ χῶμα, καὶ τόσο λίγο μπορεῖς νὰ τὰ διακρίνῃς γιὰ δικά του, ὅσο τὰ κόκκαλα ποῦ σωριάζονται στὴ γῆ».

Ἡ κυρία ἀναστέναξε καὶ ἐσύστρεψε τὰ χέρια της.

«Οἱ τρόποι τῆς αὐλῆς, ἐξακολούθησε— στρεφόμενος στὶς δύο ἄλλες ἀδελφές, σᾶς ἔσυραν ἀπὸ τὴν εἰρηνική σας κατοικία, σὲ σκηνὲς ὀργίων καὶ λαμπρότητος. Οἱ ἴδιοι τρόποι καὶ ἡ ἀκοίμητη φιλοδοξία ὑπερηφάνων καὶ ἀγερώχων ἀνθρώπων σᾶς ἔστειλαν πίσω χηρεμένες κόρες καὶ ταπεινωμένες ἐξόριστες. Λέγω ἀλήθεια;»

Τὰ κλάμματα τῶν δύο ἀδελφῶν ἦσαν ἡ μόνη ἀπάντηση.

«Ὀλίγη ἀνάγκη εἶνε, εἶπεν ὁ μοναχὸς μὲ βλέμμα ποῦ 'χε ἔννοια, νὰ ξοδεύετε τὸν καιρό σας ἄδικα σὲ παιχνιδάκια ποῦ θ' ἀναστήσουν τὰ ὠχρὰ φάσματα τῶν ἐλπίδων στὰ περασμένα χρόνια. Θάψετέ τα, σωριάσετε τιμωρία καὶ ἀπονέκρωση πάνω τους, κρατεῖτέ τα χαμηλὰ καὶ ἂς γενῇ τὸ μοναστῆρι τάφος τους».

Οἱ ἀδελφὲς ἐζήτησαν τρεῖς ἡμέρες γιὰ νά το σκεφθοῦν. Κ' αἰσθάνθησαν τὴν νύχτα κείνη σὰν πῶς τὸ κάλυμμα ἦτο ἀλήθεια τὸ ἁρμόδιο σάβανο γιὰ τὶς νεκρὲς χαρές τους.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

[1] Ἴδε σελ. 91.

Η ΥΠΕΡΕΙΑ ΕΝ ΦΕΡΑΙΣ[1]

Δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ Βελεστίνου εἰς τὸ πόλισμα ῥέουσι τἄφθονα ὕδατα τῆς Ὑπερείας. Ἐπὶ τοῦ διαγράμματος τοῦ χαραχθέντος ὑπὸ τοῦ Ῥήγα εὕρηται ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἡ ἐπιγραφὴ «Μύλοι μὲ μαρμαρόκτιστα ὑδραγωγ[εῖα].» Σημειοῦνται δὲ δι᾽ ἀστερίσκων δεκατρεῖς τοιοῦτοι μύλοι. Ἦτο δὲ φυσικώτατον νὰ γείνῃ ἐκ παλαιῶν χρόνων χρῆσις τῶν ἀειρρόων τῆς φεραίας πηγῆς ναμάτων πρὸς κίνησιν μύλων. Καὶ πράγματι ἤδη ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος εὑρίσκομεν ἀναφερόμενα τὰ λεγόμενα **μυλοτόπια** τοῦ Βελεστίνου[2], ἅτινα ῥητῶς ἀναγράφεται, ὅτι ἦσαν ἐξ ἀμνημονεύτων

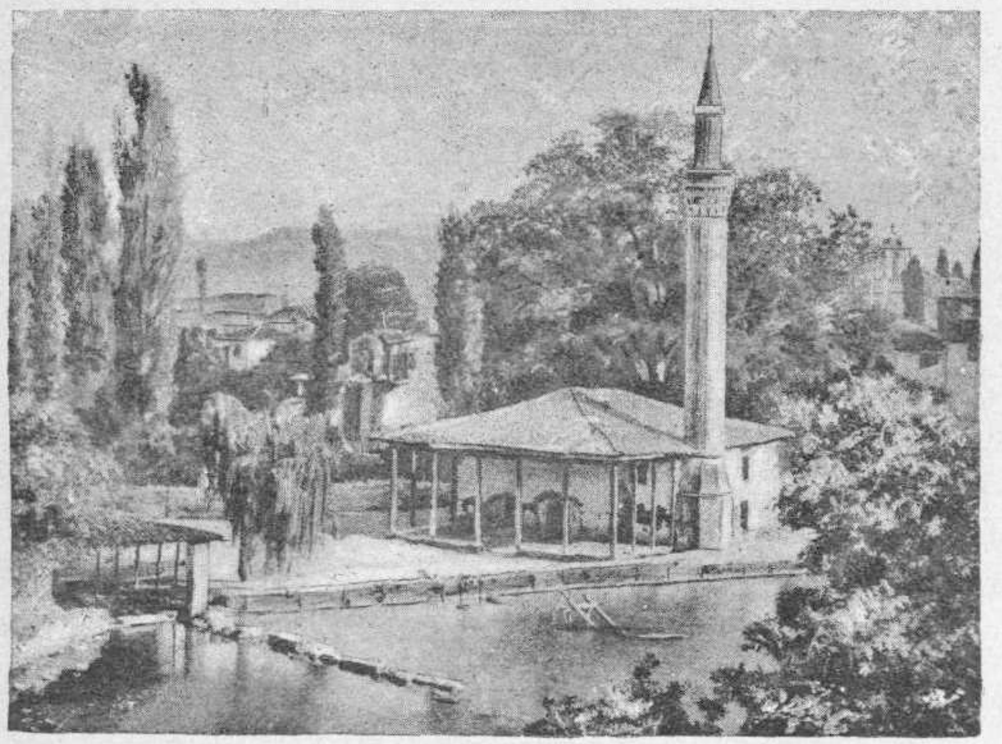

Ἡ Ὑπέρεια

χρόνων ἀφιερωμένα ὑπὸ τῆς βυζαντιακῆς βασιλείας εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Δημητριάδος, εἰς ἣν ὑπέκειτο ὁ Βελεστῖνος. Καὶ τὰ μὲν μαρμαρόκτιστα ὑδραγωγεῖα τἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Ῥήγα ἦσαν πάντως λείψανα τῆς ὑδραυλικῆς μερίμνης τῶν ἀρχαίων, διοχετευσάντων τὰ ὕδατα τῆς Ὑπερείας πρὸς ἄρδευσιν τῶν κηπίων τῶν Φερῶν καὶ κίνησιν τῶν μυλώνων, οἵτινες πιθανώτατα ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔκειντο ἐν τῇ αὐτῇ θέσει. Οἱ ὀχετοὶ δ᾽ ἐκεῖνοι εὑρίσκοντο πιθανῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀκόμη κατὰ χώραν ὡς τὸ πλεῖστον, ὡς δικαιούμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ χάρτου σημειώματος τοῦ Ῥήγα. Καὶ σήμερον δ᾽ ἔτι εὕρηνται τεμάχια ἐσκορπισμένα περὶ τοὺς μυλῶνας καὶ τοὺς κήπους συμφώνως πρὸς τὴν βεβαίωσιν τῶν ἐγχωρίων. Ἂν δ᾽ ἀποβλέψω εἰς τὸ περίτεχνον τῆς κατασκευῆς τῶν ἀποκρουσμάτων, ὅσα ἔτυχε νὰ ἴδω, ἰδίως παρ᾽ αὐτὴν τὴν Ὑπέρειαν κρήνην, ἦσαν ταῦτα κατασκευάσματα τῶν καλῶν τῆς ἀρχαιότητος χρόνων, καὶ μετὰ θάρρους δύναμαι νὰ εἰκάσω, ὅτι τὰ ὑδραγωγεῖα ἐκεῖνα εἶχον κατασκευασθῆ περὶ τὸν τέταρτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ, κατὰ τοὺς χρόνους δῆλα δὴ τῆς ἀκμῆς τῶν τυράννων τῶν Φερῶν, περὶ ὧν θὰ εἴπωμεν κατωτέρω. Ἦσαν δὲ ταῦτα, ὡς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν περισωθέντων τεμαχίων, μεγάλοι μαρμάρινοι ὀγκόλιθοι, ἐπιμελῶς κατειργασμένοι καὶ λελεασμένοι, φέροντες βαθεῖαν πρὸς τὰ ἔσω κοιλότητα, δι᾽ ἧς ἔρρεε τὸ διαυγὲς τῆς κρήνης ὕδωρ, ἀσκεπεῖς δὲ μένοντες πιθανῶς ἄνωθεν. Καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ ὑδραγωγεῖον τῶν ἀρχαίων Φερῶν. Οἱ δὲ ὑπὸ τῶν περισσῶν ἐκείνων ὑδάτων κινούμενοι μύλοι, ὄντες μέχρι πρὸ τριῶν ἐτῶν ὅσοι καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ῥήγα, δὲν χρησιμεύουσι νῦν πάντες πρὸς ὃν τότε καὶ ἐν νεωτέροις χρόνοις σκοπόν. Εἰς τὸ σύριγμα τοῦ πλησίον τοῦ Βελεστίνου διερχομένου σιδηροδρόμου ἀνταποκρίνεται τὸ σύριγμα τοῦ ἀτμομύλου, ὃν ἵδρυσαν ἐν τῷ πολίσματι βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας δύο εὐφυεῖς Ἀργεῖοι, οἱ ἀδελφοὶ Γιαννόπουλοι, ὧν ὁ ἕτερος εἶνε σήμερον καὶ δήμαρχος Φερῶν. Ἡ δ᾽ εἰσαγωγὴ τοῦ ἀτμοῦ κατέστησε μὲν ἀχρήστους τοὺς πλείστους τῶν ὑδροκινήτων ἐκείνων μύλων τοῦ Βελεστίνου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη καὶ νὰ ματαιώσῃ τὴν πρὸς ἄλλους σκοποὺς χρησιμοποίησιν τοῦ ἀφθόνου ὕδατος· διό τινες τῶν μύλων, ἐκμισθωθέντες ὑπὸ ἐπινοητικῶν Πελοποννησίων ἢ Μακεδόνων, μετεβλήθησαν εἰς ἐργοστάσια, ἐν οἷς κατασκευάζονται **σκουτιὰ** ἢ διαπρίονται ξύλα.

Ἀκολουθῶν δέ τις τὸν ῥοῦν τῶν ὑδάτων ἢ βαίνων διὰ τῆς εὐθὺ εἰς τὸ Βελεστῖνον ἀγούσης λεωφόρου φθάνει μετὰ πορείαν ὀλίγων λεπτῶν εἰς τὸ ἐπιφανέστατον σημεῖον τῆς πολίχνης, τὴν Ὑπέρειαν κρήνην, ἥτις καὶ τῶν ἀρχαίων Φερῶν κατεῖχε τὸ μέσον κατὰ τὸν γεωγράφον Στράβωνα[1]. Ὑπέρειαι ἀπὸ Ὑπέρητος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἐκαλοῦντο πολλαὶ πηγαὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Τὴν δὲ τῶν Φερῶν εὑρίσκομεν ἀναφερομένην τὸ πρῶτον κατὰ τὸν πέμπτον π. Χ. αἰῶνα παρὰ τῷ Πινδάρῳ[2] καὶ τῷ Σοφοκλεῖ[3]. Ἐσφαλμένως δ᾽ ὑπετέθη ὑπό τινων, ὅτι ἀναφέρεται ἤδη ἡ φεραία Ὑπέρεια ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου.

Ἐπειδὴ δὲ παρά τε τῷ Πινδάρῳ καὶ τῷ Σοφοκλεῖ ἡ Ὑπέρεια προσονομάζεται **κρήνη**, δικαιοῦμαι, πιστεύω, νὰ ἐκφράσω τὴν εἰκασίαν, ὅτι ἤδη ἔκτοτε τὸ **θεοφιλέστατον νᾶμα**, ὡς ἐκάλει τὸ ὕδωρ αὐτῆς ὁ Σοφοκλῆς, δὲν ἐχύνετο εἰκῇ ἀπὸ τῶν βράχων, ἀλλ᾽ ὁ ἔκρους τῶν ὑδάτων ἐγίνετο ἀπὸ κρουνῶν τεχνητῶν. Κατὰ ταῦτα δὲ ἡ τέχνη συνετέλεσεν εἰς ἐπαύξησιν τῶν ἀπὸ τῆς πηγῆς θελγήτρων ἤδη πρὸ τῶν χρόνων τῆς ἐν Φεραῖς τυραννίδος. Ἴσως δὲ οἱ τύραννοι οἱ κατὰ τἀνωτέρω ῥηθέντα κατασκευάσαντες τὰ λιθόκτιστα ὑδραγωγεῖα περιεκόσμησαν καὶ τὴν λίμνην τὴν ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς κρήνης σχηματιζομένην, περιβαλόντες αὐτῆς τὰς ὄχθας δι᾽ ἐντέχνου κρηπιδώματος, οἷον πάντως πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὑπάρχον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ὅτι δὲ ἀπὸ κρουνῶν ἐχύνετο τὸ ἐκ τῶν βράχων ἐκρέον ὕδωρ γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῶν Φερῶν, ἐφ᾽ ὧν ἡ Ὑπέρεια κρήνη εἰκονίζεται ὡς ποταμὸς ἐκχυνόμενος ἀπὸ τοῦ στόματος κεφαλῆς λέοντος. Ἴσως δὲ εἰς τὴν παράστασιν τῆς Ὑπερείας ἀναφέρεται καὶ τὸ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Φερῶν χάραγμα τοῦ ἐμπροσθίου ἡμίσεος ἵππου ἐξέχοντος ἐκ τῶν βράχων· ἐσχετίζετο δ᾽ ἄλλως καὶ ὁ ἵππος πρὸς τὸν Ποσειδῶνα τὸν πατέρα τοῦ ἐπωνύμου τῆς κρήνης Ὑπέρητος[1]. Εἶνε δὲ τὰ τοιαῦτα νομίσματα ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν Φερῶν, ἀνερχόμενα καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ἤτοι κατὰ δεκάδας ὅλας ἐτῶν παλαιότερα τοῦ τυράννου Ἰάσονος.

[1] Ἀπόσπασμα τῆς ἐν τῷ Παρνασσῷ ἀναγνωσθείσης μελέτης τῆς ἐπιγραφομένης «Ἡ πατρὶς τοῦ Ῥήγα».

[2] Μιχαὴλ Πανάρετος ὁ ἐπίσκοπος Δημητριάδος δωρεῖ εἰς τὴν κατὰ τὸ θέμα Δρυανουβαίνης ἐν Θεσσαλίᾳ πατριαρχικὴν μονὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου τῆς Νέας Πέτρας *ἀπὸ τῶν ὅλων μυλοτοπίων, ὧν κέκτηται καὶ δεσπόζει καὶ νέμεται ἐξ ἀμνημονεύτων ἤδη χρόνων ἡ κατ᾽ ἐμὲ ἁγιωτάτη ἐπισκοπὴ Δημητριάδος ἐν τῷ θέματι τοῦ Βελεστίνου διακειμένων μυλοτόπιον ἕν, οἷον ἀρεσθῇ καὶ ἐκλέξηται ὁ διαληφθεὶς πανευγενέστατος Κομνηνὸς κὺρ Ἰωάσαφ ὁ Μαλιασηνός, ὁ κτήτωρ τῆς, ὡς εἴρηται, σεβασμίας καὶ ἱερᾶς μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου, ὡς ἂν δι᾽ οἰκείων κόπων, ἐξόδων τε καὶ ἀναλωμάτων αὐτοῦ ἐκ βάθρων αὐτῶν ἀνεγείρῃ μυλικὸν ἐργαστήριον, καὶ καθέξει τοῦτο ἡ, ὡς εἴρηται, τοιαύτη μονὴ τοῦ Προδρόμου ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως ὡς οἰκεῖον αὐτῆς κτῆμα ἀτελὲς πάντη καὶ ἐλεύθερον καὶ ἀκαταδούλωτον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς καὶ μέχρις ἂν τὸ πᾶν ὁ ἥλιος ἐφορᾷ· τὸ γὰρ ἅπαξ ἀφιερωθὲν τῷ Θεῷ οὐ δουλοῦται· ὑπὲρ μνημοσύνου τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων βασιλέων τῶν ἀφιερωτῶν τῶν δηλωθέντων μυλοτοπίων καὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ εὐτελοῦς ἀρχιερέως Μιχαὴλ τοῦ Δημητρι[άδος]*. Ἴδε τὸ Ἐκδοτήριον γράμμα τὸ ἐκδεδομένον ἐκ τοῦ ὑπ᾽ ἀρ. CCXXXVII ἑλληνικοῦ κώδικος τῆς ἐν Ταυρίνῳ βιβλιοθήκης (*Pasini* Codices manuscripti bibliothecae regii Taurinensis Athenaei. Taurini. MDCCXLIX Τόμ. Α᾽ σ. 322, μγ᾽) ἐν τοῖς τοῦ Miklosich καὶ Müller Acta et diplomata Graeca medii aevi. Vindobonae. 1871 Τόμ. Δ᾽ σ. 423 κ. ἑ.

[1] «Ἡ δ᾽ Ὑπέρεια κρήνη ἐν μέσῃ ἐστὶ τῇ Φεραίων πόλει». **Στράβωνος** Θ, 439.

[2] **Πινδάρου** Πυθ. IV, 221.

[3] **Σοφοκλῆς** παρὰ τῷ σχολιαστῇ Πινδάρου αὐτόθι.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἰλιάδος Λ 1—90, μετάφρ. *Ἰακώβου Πολυλᾶ*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Οἱ πέντε ἀδελφὲς τῆς Γιόρκης, διήγημα Κ. Ντίκενς, μετάφρ. *Ξενητεμένου*.
Ἡ Ὑπέρεια ἐν Φεραῖς, ὑπὸ *Σπ. Π. Λάμπρου*.
Λευκὰ τραγούδια: Ψυχὴ καὶ ὄνειρα, σοννέτον, ὑπὸ *Μ. Α. Μαλακάση*.
Πεζὰ ποιήματα: Δυὸ εἰκόνες, ὑπὸ *Ἀργύρη Ἐφταλιώτη*.
Ἐξ ἀναγνώσεων: Ἡ γένεσις τοῦ Φάουστ.
Σκέψεις ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς: Καταναγκαστικὸς ἐπίλογος, ὑπὸ *Σταμ. Δ. Σταματιάδου*.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ *Ρ**.
Ἀνοικτὰ γράμματα.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις: Ἀποτελέσματα τοῦ Α᾽ Διαγωνισμοῦ.
Ἡ Ὑπέρεια (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές: Οἱ δώδεκα μῆνες: Μάρτης, ποίημα ὑπὸ Στ. Ι. Στεφάνου. — Περσεὺς καὶ Ἀνδρομέδα, τρία σοννέτα τοῦ Ἐρεδιᾶ, κατὰ μετάφρασιν Ι. Γρυπάρη. — Ὁ ἀνατέλλων ἀνθρωπισμός, ὑπὸ Πλάτωνος Δρακούλη, κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

Συστάδες δένδρων θαλερῶν σκιάζουσι σήμερον τὴν σχεδὸν τετράγωνον λίμνην τὴν σχηματιζομένην ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς ἀειρρόου πηγῆς, ἔχουσαν πλάτος μὲν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. μέτρων 52,70, μῆκος δὲ ἀπὸ Α. πρὸς Δ. 39,80. Ἀπὸ ἱκανῶν ὀπῶν καταρρέει τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν βράχων ἀέναον εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην δεξαμενήν, ἥτις εἶχε τὸν Σεπτέμβριον, ὅτ᾽ ἐπεσκέφθην τὸν Βελεστῖνον, βάθος ἑξήκοντα περίπου ἑκατοστῶν. Φιλοτίμῳ δὲ μερίμνῃ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς περιβάλλεται ἡ λίμνη ὑπὸ ἱκανῶς εὐσταλοῦς κρηπιδώματος, ἀποτελουμένου ἐξ ἀρχαίων μαρμάρων, οἷα ἄλλως καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἤδη δεκάδα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος περιέβαλλον ἐν μέρει αὐτήν[1]. Ῥαβδωτὸς μιναρὲς ἀλειτουργήτου τὴν σήμερον τζαμίου, οἷοι καὶ ἄλλοι ὑψοῦνται ἐν τῇ πόλει, ἀνατείνει εἰς τὰ ὕψη τὴν αἰχμηρὰν αὐτοῦ κορυφὴν ἐν ὡραίᾳ ἀντιθέσει τῆς λευκῆς αὐτοῦ χροιᾶς πρὸς τὸ μόλις που ὑπόγλαυκον ὕδωρ, ἐν ᾧ κατοπτρίζεται, καὶ πρὸς τὸ χλωρὸν φύλλωμα τῶν ἐγγύς που βλαστανόντων δένδρων. Αὐξάνει δὲ τὸ γραφικὸν τοῦ θεάματος ἡ ποικίλη στολὴ τῶν γυναικῶν τοῦ Βελεστίνου ἐρχομένων νὰ πληρώσωσι τὰς στάμνας αὐτῶν ἐκ τῆς λίμνης. Οὐδ᾽ ἔχουσί τι νὰ φοβηθῶσιν, ἐν ᾧ ῥητῶς μαρτυρεῖ ὁ Ἄγγλος Leake ἐν τῇ περὶ τῆς βορείας Ἑλλάδος συγγραφῇ αὐτοῦ τῇ δημοσιευθείσῃ τῷ 1835, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ αἱ Ἑλληνίδες τοῦ Βελεστίνου οὐδεμίαν ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ ἄλλως ἀρίστου ὕδατος τῆς κρήνης, ἀρκούμεναι εἰς τὰ ἐν τοῖς οἴκοις φρέατα, ἐκ φόβου τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἦσαν πολὺ πολυαριθμότεροι ἐν τῇ πόλει[2].

Ἡ πρὸς τὴν φύσιν ὑπέροχος ἀγάπη τῶν ἀρχαίων ἤγαγεν εἰς τὸν μῦθον, ὅτι ὁ ἐπώνυμος τῆς Ὑπερείας, ὁ Ὑπέρης, κατῴκει ἄνωθεν τῆς κρήνης τῆς ἀπ᾽ αὐτοῦ κληθείσης[3]. Ὁ δὲ περίοικος λαὸς τῆς σήμερον ἐλησμόνησε τόν τε Ὑπέρην καὶ τὴν Ὑπέρειαν καὶ καλεῖ τὴν κρήνην Κεφαλόβρυσον, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὀνομάζονται ***κεφαλάρια*** αἱ πηγαί. Καὶ ὅμως, ἐν ᾧ τὸ νέον ὄνομα τῆς κρήνης οὐδένα πλέον ἀνακαλεῖ μῦθον, ἐκ τῆς εὐρείας τοῦ λαοῦ φαντασίας ἀνεβλάστησεν ὡραία παράδοσις ἀποζημιοῦσα ἡμᾶς ἐντελῶς διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος καὶ τῶν μετ᾽ αὐτοῦ συνδεομένων μύθων. Ἡ παράδοσις μεταθέτει τὴν ἀνάβλυσιν τῆς πηγῆς εἰς χρόνους ἀρχαίους καὶ ἀμνημονεύτους, καὶ ὅμως ἡ ἀρχαιότης αὕτη ἡ ἀχρονολόγητος δὲν εἶνε ἡ ἀπωτάτη, ἡ μετεωριζομένη εἰς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς καὶ ἥρωας, τὸν Ποσειδῶνα καὶ τὸν Ὑπέρην, ἀλλ᾽ εἶνε ἡ ἀρχαιότης ἡ προσιτὴ εἰς τὸν νέον ἑλληνικὸν λαὸν τὸν μὴ δυνάμενον νὰ χρονολογήσῃ τι ἀπωτέρω τῶν βαρυνάντων τὸ ἔθνος χρόνων, ὧν ὑπῆρξαν δι᾽ αὐτὸ ἀμέτρητοι, εἰς τὸ χάος τῶν αἰώνων κρυπτόμεναι αἱ πικραὶ ἡμέραι. Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἀορίστως ἐν ταῖς θλιβεραῖς ἐκείναις ἡμέραις, καὶ ἴσως ἡ παράδοσις περὶ τῆς μυστηριώδους ἀρχῆς τῆς πηγῆς καὶ τῆς μετ᾽ αὐτῆς συνδεομένης ὠμότητος τῆς τυραννίδος ἦτο τὸ κυριώτατον αἴτιον τῆς πτοήσεως, ὑφ᾽ ἧς ἔμαθεν ἐμποδιζομένας νὰ κατέρχωνται πρὸς τὴν λίμνην τὰς γυναῖκας τοῦ Βελεστίνου ὁ Leake, ὅστις ἠγνόει τὴν περὶ τῆς Ὑπερείας παράδοσιν τῶν Βελεστινιωτῶν.

«Εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, μοὶ διηγήθη ὁ συνοδεύων με ἀφελὴς ἱερεύς, ἔβοσκεν ἕνας τσοπάνης τὸ ποίμνιό του εἰς τὰ βουνὰ ἐδῶ γύρω, εἰς τὴν Μαλούκαν καὶ πέρα. Ἦταν καλοκαῖρι καὶ διψοῦσαν τὰ ζῷα. Ἔξαφνα βλέπει μίαν ἡμέρα ὅτι τὰ γίδια του ἐφαίνονταν ποτισμένα. Ποῦ καὶ πῶς δὲν εἴξευρεν. Ἐπρόσεξε τὴν ἄλλην ἡμέρα, καὶ εἶδε τὸν τράγον νὰ σκύφτῃ χαμηλὰ ᾽ςτὴν γῆ. Εἶχε βρῆ νερὸ καὶ ἔπινεν, ἔπινεν ἀχόρταγα. Βάζει ταὐτὶ ὁ πιστικὸς ᾽ςτὴν γῆ ἐκεῖ ποῦ εἶδε σκυμμένον τὸν τράγο, καὶ ἀκούει νὰ κοχλάζῃ νερό. Κανεὶς δὲν εἴξευρεν ἀπὸ ποῦ ἤρχουνταν ἐκεῖνο τὸ νερὸ τὸ κρυμμένο καὶ ποῦ ἐπήγαινεν. Ἤθελε νὰ το κρατήσῃ κ᾽ ἐκεῖνος μυστικό. Ἀλλὰ ἐκεῖ ᾽ποῦ ἔσκυψε κι᾽ αὐτὸς νὰ πιῇ, τοῦ πέφτει ᾽ςτὸ νερὸ ἡ φλογέρα. ᾽Σὲ λίγες μέρες ἡ φλογέρα του εὑρέθηκε κάτω ᾽ςτὸν πλάτανο (εἰς τὸν πλάτανον παρὰ τὴν λίμνην τῆς Ὑπερείας). Τὸ μαθαίνει ὁ ἀγᾶς. Ζητᾷ νὰ μάθῃ ποιανοῦ ἦταν ἡ φλογέρα καὶ πῶς εὑρέθηκε ἐκεῖ. Μαθαίνει ἀπὸ τὰ πολλὰ πῶς ἡ φλογέρα ἦταν τοῦ τσοπάνη. Διατάζει νὰ τοῦ τον φέρουν ᾽μπροστά του. Τὸν ἐξετάζει καὶ μαθαίνει πῶς τοῦ ἔπεσεν ἡ φλογέρα ἐκεῖ ᾽ποῦ ἔσκυψε νὰ πιῇ ἀπὸ τὸ νερὸ ποῦ εἶχεν εὕρει τὸ τραγί. Ὁ ἀγᾶς ᾽θέλησε νὰ μάθῃ κι᾽ αὐτὸς τὴν πηγὴ γιὰ νὰ φέρῃ τὸ νερὸ ᾽ςτὸ παλάτι του. Στέλνει τὸν τσοπάνη συντροφεμμένο μὲ δύο ἀραπάδες ᾽ςτὸ βουνό, κ᾽ ἐκεῖ τοὺς δείχνει ἐκεῖνος τὴν πηγὴ ᾽ποῦ εἶχε πέσει ἡ φλογέρα. Οἱ ἀραπάδες ἔρχονται καὶ τὸ λένε τοῦ ἀγᾶ, ἀφ᾽ οὗ πρῶτα ἐσκότωσαν τὸν τσοπάνη, ὅπως τοὺς εἶχε διατάξει ὁ ἀγᾶς. ᾽Σὲ λίγο βρέθηκαν καὶ οἱ ἀραπάδες σκοτωμένοι γιατὶ ἔτσι διάταξε ὁ ἀγᾶς. Ἔμεινε ᾽κεῖνος μονάχος νά το ξέρῃ ποῦ ἦτον τὸ κεφαλάρι. Ἔπειτα ᾽πέθανε κι᾽ ἐκεῖνος χωρὶς νά το ᾽πῇ κανενός. Γι᾽ αὐτὸ κανεὶς ἀκόμη ὡς τὰ σήμερα δὲν το ξέρει ποῦ πρωτοβγαίνει τὸ νερὸ ᾽ποῦ χύνεται ἀπ᾽ τοὺς βράχους κοντὰ ᾽ςτὸν πλάτανο.»

Ὁ ἱερεὺς ἐτελείωσε τὴν διήγησιν, ἐν ᾧ τὸ νερὸ ᾽ποῦ ἐχύνετο ἀπ᾽ τοὺς βράχους κοντὰ ᾽ς τὸν πλάτανο, τὸ θεοφιλέστατον νᾶμα τῆς Ὑπερείας, ἐκελάρυζεν ἀκόμη ἐκεῖ πλησίον, ἐκελάρυζε διαρκῶς, κηλοῦν ἡμῶν τὰ ὦτα καὶ ῥέον περαιτέρω, ὅπως ἀρδεύσῃ τοὺς κήπους καὶ κινήσῃ τοὺς μύλους καὶ τὰ ἐργοστάσια, καί, τρεπόμενον ἔπειτα μακρὰν ὁδὸν μεταξὺ Βελεστίνου καὶ Ῥιζομύλου, χυθῇ μετὰ δίωρον ῥοῦν εἰς τὴν Βοιβηΐδα λίμνην, πρὸς βορρᾶν τῶν Φερῶν.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

[1] Ἴδ. *Head* Historia numorum. Ἐν Ὀξωνίῳ. 1887 σ. 260.

[1] *Leake* Travels in northern Greece Τόμ. Δ᾽ σ. 440.

[2] *Leake* ἔνθ᾽ ἀν.

[3] **Ψευδοφερεκύδου τοῦ Λερίου** ἀπόσπ. 55 παρὰ Müller Fragmenta Historicorum Graecorum τόμ. Α᾽ σ. 86. «Ὑπέρης, ὃς ᾤκει ἐπὶ τῇ κρήνῃ τῇ ἀπ᾽ αὐτοῦ κληθείσῃ.» Ἦτο δὲ ὁ Ὑπέρης κατὰ τοῦτον τὸν συγγραφέα ὄχι τοῦ Ποσειδῶνος υἱός, ἀλλὰ Μέλανος τοῦ Φρίξου καὶ τῆς Εὐρυκλείας.

ΛΕΥΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΟΝΕΙΡΑ

Μὴ βιάζεσαι, θἀρθῇ μιὰ μέρα
Ἐλεύθεροι ν' ἀνταμωθοῦμε
Κ' ἐλεύθεροι καὶ οἱ δύο νὰ ποῦμε
Ὅ τι δὲν εἴπαμε ἐδῶ πέρα.

Μέσα στὸν ἄπλαστον αἰθέρα,
Ποῦ ξένοι ἀπ' τὸ κορμὶ θὰ ζοῦμε,
Ὅταν λαμπρὰ θὰ φωτισθοῦμε
Ἀπ' τὸ μεγάλο μας πατέρα,

Ψυχὴ ὡραία καὶ τρισαγία,
Τότε θὰ νοιώσῃς τὴ μαγεία
Τοῦ πλέον ὀνειρεμένου μύρου.

Τότε ἡ ψυχή μου, Ἄριελ, πάντα
Θὰ τραγουδῇ ἐσέ, ὦ Μιράντα,
Μέσα στὴν ἔκταση τοῦ ἀπείρου.

Μ. Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΠΕΖΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΔΥΟ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀνέβαιναν οἱ ψυχὲς ἀπὸ τὴ μαύρη τὴ γῆ, καὶ στὸν Πλάστη μπροστὰ τὰ ἔργα τους καταθέτανε, τὸ τί ἄφησε στὸν Κάτω Κόσμο ἡ καθεμιά, στὰ γλιστερὰ μονοπάτια του πόσα πατήματα, πόσους στὰ πελάγη του φάρους. Ἔρχεται καὶ ψυχὴ καταπονεμένη καὶ θλιβερή, καὶ τρέμοντας ποῦ ἔργο νὰ Τοῦ δείξῃ δὲν εἶχε, σιμώνει τὸν Πανάγαθο Πλάστη

— Φαντάζεσαι πῶς σημάδι δικό σου στὸν Κάτω Κόσμο δὲν ἔμεινε, τοῦ εἶπε ὁ Πλάστης, κι ὅμως ἂν ρίξῃς ματιὰ κατὰ κεῖνα τὰ βάθια, θὰ προστάξω ἄγγελο νὰ χύσῃ φῶς οὐράνιο στὰ σκότη τους, νὰ σοῦ φανερώσῃ τὶς δυὸ εἰκόνες ποῦ ὁλοζώντανες ἄφησες μέσα σὲ μνῆμες ἀνθρώπων πολλές.

Κ' ἔρριξε ματιὰ ἡ ψυχὴ κατὰ τὰ βάθια ἐκεῖνα, κι ἀνάμεσα ἀπὸ σύννεφα θεοσκότεινα πρόβαλε εἰκόνα τριγυρισμένη ἀπὸ κατάλαμπρο φῶς, ἀγόρι χαριτωμένο μ' ὅλα τῆς ζωῆς τὰ κινήματα στὸ κορμί του, μ' ὅλη τῆς χαρᾶς τὴ λάμψη στὸ πρόσωπο, τῆς ἀθωότητας τὴ γαλήνη στὴν ὄψη. Γύρω του σὰν χορὸς ἀγγελούδια ἔπαιζαν ὄνειρα πλῆθος κ' ἐλπίδες, καὶ τρέχοντας τἀγόρι ἀπ' ὄνειρο σ' ἐλπίδα κι ἀπ' ἐλπίδα 'σὄνειρο, ἔφεγγε ἡ ὄψη του ἀπὸ συγκίνησης αἴσθημα κρύφιας, σὰν αὐγῆς ἀναλαμπὴ ἀπ' ἀφανέρωτο ἥλιο.

Σιγὰ σιγὰ κι ἀθόρυβ' ἀφανίζεται στὰ σκότ' ἡ εἰκόνα, καὶ δίπλα φαίνεται ἄλλη, φωτερὴ κι αὐτὴ ὁλοτρόγυρα, μὲ μορφὴ ἀνθρώπου στὴ μέση θλιμμένου καὶ σκυφτοῦ ἀπὸ σταυρὸ ποῦ σήκωνε στὸν ὦμο βαρύ. Ἀντὶς ὄνειρα κ' ἐλπίδες, μύρια χορεύανε γύρω του μαῦρα δαιμόνια, ποῦ ἄλλα μὲ περιγέλοια τὸν πλήγωναν καταχθόνια, πέτρες τοῦ σφεντόνιζαν ἄλλα, κι ἄλλα κρυφοθέτανε στὸ δύσκολο δρόμο του ἀθώρητα μπόδια. Καὶ κεῖνος, πίκρα ὅλος κ' ὑπομονή, ἀνέβαινε τὸν ἀνήφορό του δίχως κακία, δίχως ὀργή, μὰ καὶ δίχως χαρᾶς ἄλλο σημάδι παρὰ τὴν ἐνθύμηση τῶν ὀνείρων καὶ τῶν ἐλπίδων, ποῦ ἔλαμπε ἀκόμα στὴν ὄψη του σὰν ἥλιου βασιλεμένου ἀχτίδα ὑστερινή.

— Αὐτὲς οἱ δυὸ εἰκόνες εἶναι τὸ ἔργο ποῦ ἀφῆκες καὶ σύ, κι ἄλλες πολλὲς ψυχὲς στὸν Κάτω τὸν Κόσμο, εἶπεν ὁ Πλάστης. Εἶναι ἔργο ποῦ τὄνομα σας δὲν τὸ δοξάζει, ποῦ κάμνοντάς το πῶς ἔχει τὸ σκοπό του δὲν τὸ θαρρεῖτε. Κι ὡς τόσο γίνεται μὲ πόθο καὶ μ' ἀναστεναγμό, καὶ βλέποντάς το μύριοι ἐκεῖ κάτου διαβάτες μαζεύουνε δύναμη νὰ περάσουν ἄφοβα τὸν ἴδιο τὸ δρόμο.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Η ΓΕΝΕΣΙΣ ΤΟΥ ΦΑΟΥΣΤ

Κατὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ πολυχρόνιον αὐτοῦ διαμονήν, ὁ Γκουνὼ ἔγραφε γαλλιστὶ ἐν ἀγγλικῇ ἐφημερίδι σειρὰν λίαν ἐνδιαφερόντων ἄρθρων ἐπὶ τοῦ Φάουστ, οὗτινος ἑωρτάσθη πρό τινος ἡ χιλιοστὴ παράστασις.

«Κατὰ τὸ 1855, διηγεῖται ὁ Γκουνώ, ἤμην 37 ἐτῶν, τὰ δὲ τρία ἔργα τὰ ὁποῖα ἕως τότε εἶχον παραστήσει δὲν μοῦ εἶχον εἰσφέρῃ λεπτόν, ἐκτὸς τῶν γλίσχρων δικαιωμάτων συγγραφέως κατόπιν λίαν μικροῦ ἀριθμοῦ παραστάσεων. Ἡ ἐργασία ἦτο ἐπίσης ἀναγκαία καὶ διὰ τὸ θυλάκιόν μου καὶ διὰ τὴν κεφαλήν μου. Εἶχον ἀναγνώσει τὸν Φάουστ τῷ 1838, εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν καὶ ὅταν, τῷ 1839, ἀπῆλθον εἰς Ρώμην, ὡς βραβευθεὶς ἐν τῇ μουσικῇ συνθέσει καὶ ὡς ὑπότροφος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, συναπέφερα τὸν Φάουστ τοῦ Γκαῖτε. Δεκαὲξ ἔτη βραδύτερον δραξάμενος τῆς εὐκαιρίας ὁ ποιητὴς Ἰούλιος Μπαρμπιὲ μοὶ εἶπε:

— Ἀγαπητέ μοι, ἐὰν θέλῃς νὰ κάμῃς ἕνα Φάουστ, εἶμαι εἰς τὴν διάθεσίν σου.

Ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον, ἤρχισα νὰ ἐργάζωμαι, εὐτυχὴς ὡς ἐν γάμῳ ἐξ ἔρωτος. Ἡ σελήνη αὕτη τοῦ μέλιτος δὲν ἤργησε νὰ καλυφθῇ ὑπὸ νεφῶν. Αἱ ἐλπίδες μας ἐστράφησαν πρὸς τὸ Λυρικὸν Θέατρον. Εὐφυὴς καὶ εὐδαίμων διευθυντής του ἦτο τότε ὁ Καρβαλώ. Ἑσπέραν τινα ἐπήγαμεν εἰς τὸ θέατρον ὅπως ὁμιλήσωμεν μετ' αὐτοῦ. Ἐφθάσαμεν εἰς ἓν διάλειμμα· ἦτο ἐπὶ σκηνῆς. Ὡδηγήθημεν παρ' αὐτῷ· μᾶς ὑπεδέχθη μὲ πολλὴν χάριν καὶ τρόπον δεικνύοντα ὅτι τὸ ταμεῖον εἶνε πλῆρες. Μετὰ τὸ διάλειμμα τὸν ἀπεχαιρετήσαμεν, ὁρίσαντες προσεχῆ συνάντησιν. Διακινδυνεύει τις μεγάλα κέρδη μὲ χαρακτῆρας ὡς τὸν τοῦ Καρβαλώ, διότι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει φλὸξ πρωτοβουλίας, ἧς ἄνευ οὐδὲν τὸ βιώσιμον ἐν τῇ τέχνῃ. Μετὰ λίαν προφανοῦς συμπαθείας ἐδέχθη ν' ἀναβιβάσῃ τὸν Φάουστ ἐπὶ σκηνῆς. Ὁ ζῆλος μου ἐδιπλασιάσθη καὶ μετὰ ἓν ἔτος σχεδὸν εἶχον συνθέσει τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου. Ἡμέραν τινα τὸν ἐπεσκέφθην εἰς τὸ γραφεῖον του· μὲ ὑπεδέχθη περίφροντις.

— Τί τρέχει;

— Ἄ! φίλε μου· δὲν ἠμπορῶ νὰ παίξω τὸν Φάουστ.

— Ἄ! μπᾶ! Καὶ διατί;

— Διότι ὁ γείτων μου διευθυντὴς τοῦ θεάτρου τῆς Πύλης Ἁγ. Μαρτίνου ἀγγέλλει ἕνα Φάουστ, ὅστις ἔσται ἕτοιμος πρὸ τοῦ ἡμετέρου καὶ θέλει προεξοφλήσει κατὰ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ.

— Μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ κοινὸν τὸ ὁποῖον θὰ ἴδῃ ἓν χονδρὸν μελόδραμα τοῦ βουλεβάρτου καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ἀκούσῃ μίαν ὄπεραν εἰς τὸ θέατρόν σας εἶνε δύο λίαν διάφορα κοινά, ἐξ ὧν τὸ ἓν δὲν θὰ ἐπιδράσῃ διόλου ἐπὶ τοῦ ἄλλου.

— Ἀδιάφορον, ἡ Πύλη Ἁγ. Μαρτίνου θὰ ἀναπτύξῃ πολυτελῆ σκηνογραφίαν καὶ φαντασμαγορίαν, καθ' ὧν ἀδυνατῶ ν' ἀγωνισθῶ.

Ἐπανῆλθον οἴκοι, ἀγνοῶν εἰς ποῖον ἅγιον νὰ ἀφοσιωθῶ. Καθ' ὁδόν, μοὶ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ ὑπάγω εἰς τοῦ Ἀλφόνσου Royer, διευθυντοῦ τοῦ Μελοδράματος. Μοὶ ἀντέλεξεν ὡς ὁ Καρβαλὼ (πλὴν τῶν ἀφορώντων τὸν πλοῦτον τῆς σκηνογραφίας) καὶ ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὸ ἔργον.

Μετά τινας ἡμέρας ἐπανεῖδον τὸν Καρβαλώ· ὅπως κατευνάσῃ τὴν λύπην μου μοὶ ἐπρότεινε νὰ μελοποιήσω ἔργον τι τοῦ Μολιέρου.

— Εἶμαι, ἀπεκρίθην, ὡς ἐραστὴς ἀπεχωρισμένος τῆς ἐρωμένης του καὶ ἀνάξιος νὰ συλλογισθῇ ἄλλην.

Ἀλλ' ὁ Μολιέρος ἔθελξε τὸ πνεῦμά μου καὶ ἐμελοποίησα τὸν «Ἀκούσιον ἰατρὸν» ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς ἀναβιβασθέντα ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Ἐν τούτοις ὁ Φάουστ τοῦ Ἁγ. Μαρτίνου εἶχεν ἀποθάνει. Ἀνεθάρρησα καὶ ἐπεσκέφθην τὸν Καρβαλώ. Περιχαρὴς ἐξῆλθον τῆς οἰκίας του.

— Τώρα, μοὶ εἶπεν ὁ διευθυντής, δυνάμεθα ἀφόβως νὰ ἀγγείλωμεν τὸν Φάουστ μας. Ἐνθουσιωδῶς ἐπανέλαβον τὸ διακοπὲν ἔργον μου. Ὁ Φάουστ ἐδόθη κατὰ πρῶτον τὴν 19 Μαρτίου 1859, ἀμιμήτως ὑποδυθείσης τὴν Μαργαρίταν τὴν Κας Καρβαλώ».

Τὸ κοινὸν ἔμεινεν ἀναποφάσιστον ἐνώπιον τοῦ ἀριστουργήματος τούτου, τόσον ἀνομοίου πρὸς ὅσα συνήθως ἤκουεν, ἡ δὲ κριτική, ἐννοήσασα αὐτὸ ὀλιγώτερον τοῦ κοινοῦ, τὸ ἔκρινε μετ' αὐστηρότητος, τὸ μειδίαμα σήμερον προκαλούσης. Ὁ Γκουνὼ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ μετὰ τοῦ Ἄγγλου Swift: «Ἀναγνωρίζῃ τις μίαν μεγαλοφυίαν ἐκ τοῦ ὅτι ὅλοι οἱ εὐήθεις τὴν μάχονται». Ὁ χρόνος μόνος σταθμίζει ἀκριβῶς τοῦ νοὸς τὰ ἔργα καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ περὶ τῆς κριτικῆς ὅ,τι ὁ Προυδὼν ἔλεγε περὶ τῶν ἐπιτροπῶν «ὅτι εἶνε τὸ σάβανον ὅλων τῶν ἰδεῶν».

Ἐν στιγμῇ τρυφερᾶς ἐκχύσεως καὶ παρρησίας, εὑρισκόμενός ποτε ὁ Γκουνὼ παρὰ φίλῳ τού τινι, τῷ εἶπε διὰ προφητικῆς φωνῆς:

— Θαυμάζεις τὸν Φάουστ, φίλε μου. Ὅταν ἀποθάνω θὰ ἀνεύρουν ἐν αὐτῷ τὴν ψυχήν μου. Ὁ Φαύουστ θὰ διαφύγῃ τὴν ἀστασίαν τοῦ συρμοῦ, διότι εἶναι ἔργον ἀληθοῦς συγκινήσεως, ἁπλότητος, πίστεως καὶ ἔρωτος, πρωτίστως δὲ ἀνθρώπινον. Εἶνε ἀθάνατος, διότι ὅ,τι εἶνε ἀνθρώπινον εἶναι ἀθάνατον.

Ὁ Γκουνὼ ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς.

* *

ΣΚΕΨΕΙΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ [1]

Διατριβὴ δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ «Ἀκροπόλει» (2 Μαρτίου) ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Σπάθη καὶ ἀποβλέπουσα τὸ ἄρθρον μου περὶ Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, προδίδει παρανόησιν αὐτοῦ εἴς τινα σημεῖα, καὶ μὲ ἀναγκάζει, ὄχι νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν διατριβὴν ταύτην, ἀλλὰ νὰ δώσω τὰς ἀναγκαίας διασαφήσεις ἐπ' αὐτῶν, καὶ μόνον ἐπ' αὐτῶν τῶν σημείων, ἐκ φόβου μήπως καὶ δι' ἄλλους ἀναγνώστας τὰ σημεῖα ταῦτα ἦσαν ἀσαφῆ, μολονότι ἐνδομύχως δὲν τὸ πιστεύω. Θὰ περιορισθῶ εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς διατριβῆς, καθόσον τὸ πρῶτον εἶναι ἡ μουσικὴ βιογραφία τοῦ κ. Σπάθη, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν δύναταί τις νὰ ἔχῃ ἀντίρρησιν.

1) Τὰ ἐν τῇ «Εἰκ. Ἑστίᾳ» γραφέντα μου ἀποτελοῦν *ἄρθρον* καὶ ὄχι *διατριβήν*. Ἐξέφραζον κρίσεις ἐπὶ τῆς σημερινῆς θέσεως τῆς μουσικῆς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις μας καὶ συνεπῶς ὡμίλησα καὶ περὶ τῆς μουσικῆς τοῦ κ. Σπάθη, βεβαίως δὲ οὐδεὶς ἀναγνώστης διέκρινεν ἐν αὐτῷ φράσιν τινὰ ἀσεβῆ πρὸς τὸ ἄτομον τοῦ κ. Σπάθη, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορῶ παρὰ νὰ σέβωμαι, φράσιν κατάλληλον διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν ὅπως μετατοπίσῃ τὸ ζήτημα, καὶ τὸ πραγματευθῇ μὲ ὕφος ὄχι πολὺ ἀκαδημαϊκόν.

2) Μὲ τὴν ἔκφρασιν *γνήσιον μέλος* δὲν ἐννοῶ μέλος παλαιὸν ἀνευρεθὲν ὑπ' ἐμοῦ εἰς βιβλιοθήκας καὶ εἰς μοναστήρια κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ σήμερον ψαλλόμενα, ἀφοῦ, ὡς θὰ ἐννόησαν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀναγνῶσται, δὲν ἔχω ἀξιώσεις *ἱστορικάς*, ἀλλὰ ἐξετάζω τὴν σημερινὴν μουσικήν, ὡς ἔχει, ὑπὸ ἔποψιν ἀποκλειστικῶς *τεχνικήν*. *Γνήσια μέλη* ἐνόουν ἁπλούστατα τὰ σήμερον παραδεδεγμένα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ψαλλόμενα, καὶ τυπωμένα εἰς τὰς Ἀνθολογίας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀποτετμημένα καὶ παρηλλαγμένα, τὰ ὁποῖα ψάλλονται ἐν τῇ Χρυσοσπηλαιωτίσσῃ. Διὰ νὰ ἦμαι ἀκόμη σαφέστερος, μέλος *μὴ γνήσιον* ἐννοῶ π. χ. τὸ *Ταῖς Πρεσβείαις*, ὅπως ψάλλεται ἐν τῇ ῥηθείσῃ Ἐκκλησίᾳ, μὲ τονιαῖον διάστημα μεταξὺ πέμπτης καὶ ἕκτης, ἀντὶ τοῦ ἡμιτονίου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ *γνήσιον* μέλος. Ἐλπίζω, ὅτι ὁ κ. Σπάθης ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν θὰ θελήσῃ νὰ μὲ ὑποβάλῃ εἰς τὸν κόπον νέας διασαφήσεως, διότι, κάτοχος ὤν, ὡς λέγει, τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι εἶνε ἐν γνώσει τῆς διαφορᾶς ταύτης, καὶ ὅτι μόνον χάριν ἁρμονικῆς εὐκολίας ἔκαμε τὴν θυσίαν τοῦ τόσον χαρακτηριστικοῦ ἐκείνου ἡμιτονίου.

3) Ἡ φράσις *φωνητικὰ κοιλώματα* οὐδαμοῦ τοῦ ἄρθρου μου ὑπάρχει.

4) *Ὑπέρμαχος τῆς ῥινοφωνίας* οὐδαμοῦ τοῦ ἄρθρου φαίνομαι νὰ ἦμαι, καὶ μάλιστα *φαντασιόπληκτος*. Δυστυχῶς βλέπω, ὅτι ὁ κ. Σπάθης δὲν ἀνέγνωσε τὸ ἄρθρον μου προσεκτικά, καὶ εἰς τοῦτο θὰ χρεωστῆται χωρὶς ἄλλο καὶ ἡ *σύγχυσις καὶ τὸ χάος*, τὰ ὁποῖα εὗρεν ἐν αὐτῷ.

5) Ζητῶ *καλλιέργειαν καὶ ἐξευγενισμὸν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πεφωτισμένου καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος*. Βεβαίως *πεφωτισμένου* ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς σημερινῆς καλλιτεχνίας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ἄλλας κατωτέρας μορφὰς καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν ἕδραν των εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὰ ᾠδικὰ καφενεῖα, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐμφωλεύουσι δυστυχῶς πολλάκις καὶ εἰς τὴν καρδίαν τῶν ψαλτῶν μας.

6) *Διόρθωσιν τοῦ κακοζήλου ὕφους εἰς τὸ ὁποῖον ψάλλεται πολλάκις*... Δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω, τί δὲν ἐννοεῖ ὁ κ. Σπάθης ἐδῶ.

7) ***Καὶ καθαρισμὸν** αὐτῆς ἀπὸ τῶν βυζαντινισμῶν, οὕτως εἰπεῖν*... Εἴς τινα μέλη, ἰδίως εἰς τὰ ἀργά, ὑπάρχουν κἄτι τερερέ, νενανέ, καὶ ἄλλαι φράσεις ἀνούσιοι διὰ τὴν σημερινὴν ἀκοήν, τὰς ὁποίας ὑποθέτω δὲν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ψάλλωμεν χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ γινώμεθα *παλίμβουλοι νεωτερισταί*.

8) Οὐδαμοῦ τοῦ ἄρθρου μου προτείνω *ἁρμονισμὸν τῶν βυζαντινῶν μελῶν εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν* ὕφος. Τοῦτο πάλιν εἶνε παρανόησις τῆς ἑπομένης ἰδέας μου. Εἶπον, ὅτι προτιμότερον νὰ γράφωμεν μουσικὴν καθ' ὅλα εὐρωπαϊκήν, (εἶδος Χαβιαρᾶ, Ρωσσικῆς κτλ.) παρὰ βυζαντινὴν κακῶς ἡρμονισμένην.

Εἶνε φανερόν, ὅτι ὀλίγον περισσοτέρα καλὴ θέλησις εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ κατακρίνωμεν, δὲν θὰ ἔβλαπτε κανένα, καὶ θὰ οἰκονόμει καὶ κάμποσον πολύτιμον χρόνον.

9) Ὁ κ. Σπάθης δὲν εὑρίσκει σοβαρὸν τὸ μέτρον τῆς βαθμιαίας μεταβάσεως ἀπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς εἰς τὴν βυζ. τετραφωνίαν, ἀλλὰ θὰ προτιμᾷ βεβαίως τὴν διὰ μιᾶς εἰσαγωγὴν πλήρους συστήματος, καὶ τὸ ὄνειρόν του τοῦτο ὁμολογῶ, ὅτι εἶνε ὡραιότερον τοῦ ἰδικοῦ μου — ἀλλὰ ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ τοιοῦτο σύστημα. Τοιούτου δὲ μὴ ὑπάρχοντος μέχρι τοῦδε εἰς τὰς Ἐκκλησίας μας—ἐλπίζω, ὅτι ἡ μουσικὴ τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης δὲν ἔχει τοιαύτας ἀξιώσεις—δὲν ἐννοῶ, τί ἀστεῖον ἔχει ἡ εἰσαγωγὴ μελῶν τινων βυζαντινῶν ἐπιτυχῶς ἡρμονισμένων εἰς μίαν λειτουργίαν συγκειμένην κατὰ τὰ ἄλλα ἀπὸ μουσικήν, οἵα ἡ τῆς Ἁγ. Εἰρήνης καὶ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Ἄλλως εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάμικτον περίοδον, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Σπάθης χαρακτηρίζει ὡς ἀστειότητα, εὑρίσκεται καὶ ἡ μουσικὴ τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης, ἂν ἐπιεικῶς παραδεχθῶμεν, ὅτι τινὰ τῶν μελῶν της εἶνε βυζαντινά, καθόσον τὰ λοιπὰ πάντως δὲν εἶνε.

10) ... *ἡ βελτίωσις τοῦ καθεστῶτος διὰ τῶν ἔργων καὶ οὐχὶ διὰ ψιλῆς ἀναγραφῆς γνωμῶν ἐν περιοδικοῖς*... λέγει ὁ κ. Σπάθης. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀναγνῶσται βεβαίως ἐνόησαν ἐκ τοῦ ἄρθρου μου, ὅτι ὄπισθεν τῶν *λόγων μου* κρύπτονται καὶ *ἔργα*, τὰ ὁποῖα ἀναμένουν τὴν εὔκαιρον περίστασιν, ὅπως ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κοινοῦ. Ὥστε ἦτο περιττὸς μεταξὺ τόσων ἄλλων καὶ ὁ ὑπαινιγμὸς οὗτος.

Παρακαλῶ μάλιστα τὸν κ. Σπάθην νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι τρέφω ἰδιαιτέραν ἀντιπάθειαν πρὸς *τὰ λόγια*, καὶ ὅτι τὰ ἀνωτέρω οὐδέποτε θὰ ἔγραφον, ἂν δὲν εἶχον νὰ πληρώσω ἀπέναντι τῆς «Εἰκ. Ἑστίας» τὴν εὐθύνην τῶν γραφομένων μου. Μολονότι δὲ δὲν ἀνετράφην εἰς τὴν *θεοκρατικὴν ἐποχὴν* τοῦ Ἔθνους ἀλλὰ εἰς νεωτέραν, ἐδιδάχθην, ὅταν πραγματεύωμαι γενικὰ ζητήματα νὰ μὴ θίγω ἀνευλαβῶς τὰ πρόσωπα — ἀρετή, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ μᾶς διδάσκωσιν οἱ πρεσβύτεροι.

ΣΤΑΜ. Δ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

[1] Ἴδε ἀριθ. 9.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἡ θερμοκρασία τῶν ὑψίστων ὀρέων.

Ὁ Ρῶσσος ἐξερευνητὴς Μάρκωβ, ὅστις κατὰ τὸ 1888 ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀραρὰτ (5157 μέτρα ὕψος) εἶχεν ἀφήσει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους θερμόμετρον σημειοῦν τὴν ἐλαχίστην θερμοκρασίαν, ἵνα ἄλλοι ἐξερευνηταί, οἵτινες θὰ ἤρχοντο κατόπιν αὐτοῦ δυνηθῶσι ν' ἀναγνώσωσι τὰς ἐνδείξεις του. Τοῦτο δὲ καὶ συνέβη· ἀξιωματικοί τινες ἑνὸς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀραρὰτ σταθμεύσαντος συντάγματος τῶν Κοζάκων ἀνέβησαν πρό τινος ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ εὗρον, ἀφοῦ αἰσίως ἔφθασαν μέχρι τῆς κορυφῆς, τὸ ὑπὸ τοῦ Μάρκωβ ἐγκαταλειφθὲν θερμόμετρον καὶ ἐπιστοποίησαν ὅτι ἐδείκνυε 50 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν. Συσχετίζον τὸ συμβὰν τοῦτο παρατηρεῖ τὸ περιοδικὸν «Γῆ καὶ οὐρανός», ὅτι πολλοὶ φίλοι τῶν Ἄλπεων, οἵτινες κατ' ἔτος πρὸς διασκέδασιν ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, δύνανται δι' ὀλίγων ἐξόδων νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν ἐπιστήμην σπουδαίας ὑπηρεσίας, ἐὰν ὡς ἴχνος τῆς παρουσίας των ἐπὶ τῶν κορυφῶν, ἀφίνωσιν ἁπλοῦν θερμόμετρον τῆς ἐλαχίστης θερμοκρασίας, οὗτινος αἱ ἐνδείξεις θὰ σημειῶνται ὑπὸ τῶν ἀναβαινόντων τὸ ἑπόμενον ἔτος.

Τὸ ταξείδιον τοῦ Φοίνικος.

Ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἀεροναυτικῆς καὶ φυσικῆς τῆς ἀτμοσφαίρας δίδει ὁ Δρ. Α. Βέρσον λίαν ἀξιοσημειώτους αὐθεντικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ τελευταίου καὶ σημαντικωτάτου αὐτοῦ ταξειδίου διὰ τοῦ ἀεροστάτου «Φοίνιξ», φθάσαντος εἰς τὸ ἀνώτατον τῶν μέχρι τῆς σήμερον διανυθέντων ὑψῶν, ἤτοι εἰς 9125 μέτρα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Πρωτοφανὴς ἀκρομεγαλία.

Πρωτοφανὴς ἀκρομεγαλία παρετηρήθη ἐσχάτως εἰς ἓν τῶν νοσοκομείων τῆς Κοπεγχάγης, ὡς γράφει ὁ Δρ. Γιάκοψον εἰς τὸ «Ἀρχεῖον τοῦ Βίρχωβ». Πρόκειται περὶ τριετοῦς κορασίου τοῦ ὁποίου μέλη τινα (ἰδίως ἡ ῥίς, τὸ κάτω χεῖλος, τὰ ὦτα, αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες) παρουσιάζουσιν ἔκτακτον προϊοῦσα ἀνάπτυξιν. Εἰς τὸ κοράσιον τοῦτο ἡ ἀκρομεγαλία δὲν ἀνεπτύχθη, ὡς συνήθως εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις, κατόπιν, ἀλλὰ συνυπῆρχεν ἐκ γενετῆς· μόλις ἦλθεν εἰς φῶς εἶχε τόσον παράδοξον ἐξωτερικόν, ὥστε δὲν ἐπετράπη εἰς τὴν μητέρα της νὰ τὴν ἴδῃ. Ἐζύγιζε 3250 γραμμ. καὶ εἶχε μῆκος 51 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Ἰδίως ὑπερβολικὴν αὔξησιν δεικνύουσιν οἱ πόδες· καλυπτομένου τοῦ λοιποῦ σώματος νομίζει τις ὅτι ἔχει πρὸ αὐτοῦ πόδας ὀκταετοῦς παιδίου. Κατὰ τὰ λοιπὰ εἶνε τὸ σῶμα τοῦ παιδίου σχετικῶς μικρὸν διὰ τὴν ἡλικίαν του. Εἶνε λίαν σοβαρὸν καὶ οὐδέποτε γελᾷ. Οὐδέποτε ἐδοκίμασε νὰ ὁμιλήσῃ καίτοι φαίνεται λίαν ἔξυπνον. Τὰ ὑπερμεγέθη ἐκ τῶν μελῶν του δὲν θὰ τῷ παράσχωσι πιθανῶς ἄλλας δυσκολίας ἢ τὰς ἐκ τοῦ βάρους των.

Νοθεύσεις όπωρικών.

Τεχνητώς χρωματισμένα όπωρικά ἀνεφάνησαν ἐσχάτως, ἰδίως ἐν Βελγίῳ. Εἰς τὰ κοινὰ τὴν ὄψιν λεμόνια δίδεται ὡραῖον χρῶμα διὰ τοῦ κιτρίνου τοῦ *ναφθολίου*, παραγομένων ἐπίτηδες ἐπ' αὐτῶν καὶ πρασίνων κηλίδων μὲ *ἀδαμαντοπράσινον*. Φράουλαι καὶ τὰ παρόμοια βάφονται διὰ *σουλφοφουξίνης* καὶ *ροδαμίνης*. Διὰ τὰ ροδάκινα ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ τεχνῖται, οἵτινες κατορθόνουν τὰς λεπτὰς ἀποχρώσεις. Ὅπως δώσωσιν ἐσωτερικῶς εἰς τὰ πεπόνια καὶ τοὺς ὑδροπέπονας τὰ ἀπαιτούμενα ὡραῖα χρώματα εἰσάγουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν δι' ἐνέσεων τὰ κατάλληλα χρώματα τῆς ἀνελίνης· διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ τρόπου κατορθόνει κερδοσκόπος τις νὰ φέρῃ εἰς τὸ ἐμπόριον μῆλα ἐσωτερικῶς κόκκινα. Ρ*

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπημένε μου φίλε!

Μὴν ἀπορήσεις, ποῦ, ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρό, θὰ σὲ ξανακουράσω μ' ἕνα ἐνοχλητικό μου γραματάκι. Ἔχω κάτι τι μέσα μου καὶ θέλω νὰ τὸ πῶ. Καὶ πρῶτα-πρῶτα, μάθε, πῶς εἶνε δυὸ μέρες τώρα, ποῦ τέλειωσα τὶς ἐξετάσες μου καὶ γίνηκα δικηγόρος. Εἶνε δυὸ μέρες, ποῦ λέω πῶς τέλειωσαν καὶ οἱ συγκινῆσες μου, ποῦ προτήτερα τὶς πέρναγα βουνὸ ἀπέραστο, καθὼς κι' οἱ 46 ἄλλοι ὑποψήφιοι καὶ συντρόφοι μου, ποῦ εἴμαστε ἕνα ψυχολογικὸ πανόραμα νὰ μᾶς ἔβλεπες τὴν παραμονὴ στὴ μπασία καὶ στὰ κορυντόρα τοῦ Ἄρειου Πάγου. Μόλις τὶς βάνει ὁ νοῦς μου κεῖνες τὶς συγκινῆσες καὶ γιὰ νὰν τὶς θυμηθῶ καὶ νὰν τὶς πιστέψω, ὅλη μου τὴν προσήλωση τὴ ῥίχτω ἐκεῖ. Καὶ βλέπω μερικοὺς σ' ἕνα παράθυρο στριμωμένους νὰ συζητᾶνε· μὰ τὰ λόγια τους βγαίνανε ἀργιά, μισά, κάποτες κι' ἀλλοιώτικα. Κάτι ἄλλους νὰ χασμουργιοῦνται τόσο, ποῦ τὰ μάτια τους δάκρυζαν. Ἑνὸς εἶχε ἀτονήσει τὸ μυϊκό του σύστημα, καὶ μιὰ Πολιτικὴ Δικονομία, ποῦ κρατοῦσε στὰ χέρια, τοῦ 'πεφτε κάθε τόσο. Καὶ μὴ σοῦ φανεῖ ἀλλόκοτο, ἂν σὲ πῶ, πῶς μιὰ στιγμή, μὲ φάνηκε νἀκούω τὶκ-τάκ, σὰ χτύπο ῥωλογιοῦ κανονικὸ ἀπὸ μακρυά, τὸ χτυποκάρδι τὸ γενικό. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔνιωθα νὰ ἤμουν σὲ νεβρικὴ ταραχή. Κι' ὄχι γιατὶ λογάριαζα τ' ἀποτέλεσμα, μήτε γιατὶ ἂν τύχαινε κακὸ θἄκανε καὶ σὲ μένα τόσο κακό, μὰ γιὰ κάποιον ἄλλο λόγο ξεχωριστό, ποῦ μὲ ξεφέβγει κἄπως. Καὶ θυμᾶμαι σὲ κείνη τὴν ὥρα, ποῦ μιὰ εὐχὴ ξέβγαινε ἀπὸ μέσα μου: νὰ καταργηθοῦν οἱ ἐξετάσεις, ποῦ ὁ μόνος τους σκοπὸς ὁ πραματικὸς εἶνε νὰ ἐφκολορεθίζουν τὰ νέβρα καὶ νὰ δυναμόνουν τοὺς ὑστερισμούς.

Σήμερα μισογελάω γιὰ τὶς προχτεσινές μου τὶς σκέψες· μὰ δὲν ἔχω τὴ χαρά, ποῦ καρτέραγα. Δὲν ἔχω μάλιστα καθόλου χαρά· καὶ νὰ σημειώσεις, πῶς ἡ ἐπιτυχία μου εἴταν τέτια, ποῦ περσότερο ἀπ' ὅλους ξίπασε ἐμένα. Γιατί τὸ λοιπό; Μήπως βρίσκεται ἐδῶ τὸ μπούχτισμα, ποῦ φέρνει πάντα τὸ ξεπέρασμα ἀπὸ τὴν ἐλπίδα; ἢ μήπως εἶνε καμιὰ ἀντανάκλαση καὶ προαίστηση, τοῦ μέλλοντος τοῦ σκληροῦ, τῆς ζωῆς τῆς βασανισμένης, ποῦ μἄνοιξε τὴν πόρτα της; Μὰ ὅ,τι κι' ἂν εἶνε, νιόθω μέσα μου, πῶς τὸ κοινωνικὸ τὸ μεγάλο πρόβλημα, ἂν δὲ δείχτει τὴ λύση του, στὴ σημερνή μου ψυχικὴ κατάσταση, δείχτει ὅμως τὴν τρομερή του τὴν ὕπαρξη! . . .

Τί νὰ σὲ πῶ, φίλε μου! ἐφχήσου με ὅ,τι θέλεις· μὰ συγχαρητήρια νὰ μὴ μὲ στείλεις καθόλου.

Σὲ φιλῶ
ΓΙΑΝΝΗΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ Α' ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Λύσεις.

1. Ζαγορά - Ἀγορά. — **2.** Δηλαδή. — **3.** Eo rus (Πηγαίνω εἰς τὴν ἐξοχὴν) i (Πήγαινε.) Τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ἀντήλλαξαν, ὡς λέγεται, δύο ρωμαῖοι, στοιχηματίσαντες περὶ τοῦ τίς θὰ γράψῃ τὴν συντομωτέραν. — **4.** Τὸ τῆς πτερωτῆς Νίκης, ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Βρεσκίας, ἐξαχθὲν τῷ 1826 ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ. — **5.** Τοῦ σαρανταημέρου ἡ μέρα - καλὴ μέρα, καλὴ σπέρα. — **6.** Ἐκ τῶν παραφράσεων αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐστάλησαν, σχετικῶς καλλίτεραι εἶνε αἱ ἑπόμεναι:

Στῆς Ἀραπιᾶς τὴν ἔρημο καμήλα φορτωμένη
Μ' ἕνα σωρὸν ἀσκιὰ νερό,
Μέσα στοῦ θέρου τὸν καιρὸ
Ἀπὸ τὴ δίψα τὴν πολλὴ ξεψύχησε ἡ καϋμένη!

—

Τὸ ῥοιζικὸ τῆς Μοίρας μου μοιάζει μὲ τὴν καμήλα
Μέρα καὶ νύχτα σὲ θωρῶ
Ὅμως διψῶ καὶ λαχταρῶ
Κ' εἶνε τὰ φυλλοκάρδια μου σὰ μαραμένα φύλλα!

Ι. Κ. Τζιάτας.

Τόσῳ σιμά σου νὰ γροικᾶς ὅ τι ἡ καρδοῦλά σου ποθεῖ
Μὰ ἐκεῖνο νὰ μὴ φθάνεται.
Καθὼς καμήλα σ' ἐρημιά, ποῦ ἀσκιὰ νερό 'χει φορτωθῆ
Κ' ἀπὸ τὴ δίψα χάνεται!

Κλέοβις.

7. Ἂν ἀναστραφῇ ἡ σελίς. Ἀντίγραφον εἰκόνος μὲ διπλῆν ὄψιν τοῦ ΙϚ' αἰῶνος. — **8.** Τοῦ Σολωμοῦ. — **9.** Ὁ Ὑμηττός. — **10.** Ἀρκεῖ τὸ ὠὸν νὰ εἶνε βρασμένον καλὰ καὶ καθαρισμένον. Τότε εἰσάγεται διὰ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως, ἂν ἐντὸς τῆς φιάλης ἀνάψωμεν ὀλίγα χαρτία καὶ κλείσωμεν τὸ στόμιόν της διὰ τοῦ ὠοῦ, πρὶν σβύσῃ ἡ πυρά. Τὸ ὠὸν μηκύνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ πίπτει ἐντὸς τῆς φιάλης μετὰ κρότου. — **11.** Ἀστεῖός τις ζωγράφος παρέστησε τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης διὰ πίνακος ἐντελῶς λευκοῦ· ἔλεγε δὲ ὅτι δὲν ἐφαίνετο τίποτε, διότι οἱ μὲν Ἑβραῖοι εἶχον διέλθει, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἤρχοντο, τὰ δὲ ὕδατα τῆς θαλάσσης εἶχον χωρισθῆ. — **12.** Περισσότερον φῶς! (Mehr Licht!) — **13.** Ἔρως, Ρίζα, Δύσις, Ἀπλανής, Γέρων, Ἀρχή, Θάνατος, Ὅλα, Νοῦς = Ἐρδ' ἀγαθόν. — **14.** Ἄδουλος ὁ νοῦς, διπλὸς ὁ κόπος. — **15.** Τὸ ὄνομα Ἄτλας ἐδόθη πρώτην φορὰν εἰς συλλογὴν γεωγραφικῶν χαρτῶν παρὰ τοῦ Φλαμανδοῦ Gerard Mercator, ἀποθανόντος τῷ 1694. Ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου εἰκονίζετο ὁ γίγας Ἄτλας κρατῶν, κατὰ τὴν μυθολογίαν, τὸν κόσμον ἐπὶ τῶν ὤμων του. — **16.** Ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος οἱ Ἄραβες τῆς Ἰσπανίας εἶχον εἶδός τι πυροβολικοῦ. Ἀλλὰ κυρίως διὰ πρώτην φορὰν ἔγεινε χρῆσις πυροβολικοῦ τῷ 1346 κατὰ τὴν μάχην τοῦ Grécy. — **17.** Μπαξιμπουζοῦκο, μπουζι μπάζει ἡ πόρτα! — **18.** Ἂς δένῃ ὁ κόμπος, κ' ἂς λέῃ ὁ κόσμος. — **19.** Ὁ ἀσβέστης. — **20.** Ἐλεύθερος, κατὰ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον, εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει τὸν ἑαυτόν του κανενὸς οὔτε τύραννον, οὔτε δοῦλον. — **21.** Ὁ Μπίλλερ, ὁ πρό τινος ἀποθανὼν παλαιὸς δημοσιογράφος, εἰς ὃν ὀφείλεται καὶ τὸ διάσημον ἐκεῖνο «Ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ μόνῃ, ἀντιστάσεως μὴ οὔσης» κτλ., ἔγραψε ποτὲ εἰς τὴν σατυρικήν Τρακατροῦκαν του, διὰ νὰ πειράξῃ κάποιον, ἕνεκα ἐρωτικῶν λόγων συχνοδιαβαίνοντα ἀπὸ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ: «Ὁ κ. Δεῖνα ἀνέλαβε τὴν ἐργολαβίαν τοῦ μεταξὺ τῆς ὡραίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Καπνικαρέας διαστήματος τῆς ἑρμαϊκῆς ὁδοῦ». Ἡ φράσις ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν καὶ ἔκτοτε ἡ λέξις ἐργολαβία (ἐργολάβος, ἐργολαβῶ κτλ.) κατήντησε νὰ σημαίνῃ τὸν ἔρωτα ἢ τὸ κόρτε. — **22.** Τοῦ Σουρῆ. — **23.** Μὲ τὸ **ν** σχηματίζονται αἱ λέξεις: κράνος, δεινός, νεκρός, κανών. — **24.** Ὁ Βολταῖρος. — **25.** Ἀριστοτέλης. — **26.** Βίος, Ἄλογον, Ρυπαρός, Ὀφειλή, Σθεναρός, = Βάρος.

27. Τριγύρω του νειάτα περνοῦν χαρωπά,
Μιλοῦν, ζευγαρώνουν, γελοῦνε οἱ ἄλλοι,
Κ' ἐκεῖνος σωπαίνει ὠχρὸς κ' ἀκουμπᾶ
Στὸ χέρι ἐπάνω γλυκὰ τὸ κεφάλι.

(Κ. Παλαμᾶς)

28. Παρῳδία τοῦ κ. Γιαννούκου Μαυρομιχάλη ἐπὶ στίχων τοῦ Παράσχου — **29.** Τὸ τηλεσκόπιον ἐφευρέθη τῷ 1590 ἐν Μιττελβούργῳ τῆς Ὁλλανδίας ὑπό τινος κατασκευαστοῦ διόπτρων, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ὑπ' ἄλλων ἄλλως φέρεται. Τὰ τέκνα του μίαν ἡμέραν παίζοντα μὲ τοὺς φακούς, παρετήρησαν ὅτι ὁ ἀλέκτωρ τοῦ γειτονικοῦ κωδωνοστασίου ἐφαίνετο μεγαλήτερος καὶ πλησιέστερος ὁσάκις τὸν ἔβλεπον διὰ μέσου δύο φακῶν ὀλίγον ἀπομεμακρυσμένων ἀπ' ἀλλήλων. Ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν τοῦ πατρός των, ὁ ὁποῖος ἐκ τούτου ὡδηγήθη εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ τηλεσκοπίου. — **30.** Ὁ Μόζαρτ. — **31.** Ἰατταταί. — **32.** Μία περισπωμένη. — **33.** Ἡ γερμανική, ἡ μαγυαρική, τὰ διάφορα σλαυϊκὰ ἰδιώματα: (πολωνική, τσεχική, σλαβονική, ρουθηνικὴ κτλ.) ἡ τουρκική, ἡ ἰταλική, ἡ νεοελληνική. — **34.** Ὠλένη - Λεώνη. — **35.** Ἡ κανδήλα. — **36.** Ἡ δύναμί σου πέλαγο κ' ἡ θέλησί μου βράχος (Σολωμός). — **37.** Τοῦ Σοπεγχάουερ. — **38.** Διότι ὁ ποῦς τῆς μυίας ἔχει λεπτεπιλέπτους τρίχας καταληγούσας εἰς κύστιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκκρίνεται ὑγρόν τι, προσκολλῶν τὸν πόδα εἰς ἕκαστον βῆμα ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου. — **39.** Ναβουχοδονόσορ, ρόδον. — **40.** Τοῦ Παράσχου. — **41.** Ὁ Ἄγγλος Πίττ. — **42.** Τῷ 585 μ. Χ. ἐν Μακόνῃ τῆς Γαλλίας. — **43.** Ἐκ τῶν ἀρχαίων ὁ Μιθριδάτης, ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ καρδινάλιος Μετζοφάντης. — **44.** Κέρας-Κρέας. — **45.**

Τ
Ρ Ι Σ
Ρ Υ Μ Ο Σ
Τ Ι Μ Ω Ρ Ο Σ
Σ Ο Ρ Ο Σ
Σ Ο Σ
Σ

46. Φοβοῦ τοὺς Δαναοὺς καὶ δῶρα φέροντας. — **47.** Ποῦ σου, Ἅδη, τὸ νεῖκος; — **48.** Τοῦ Σολομῶντος ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ. — **49.** Νομικὸν ἀξίωμα, κατὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τιμωρηθῇ τις δὶς ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἀδικήματι. — **50.** Λαῦκος - Λάκκος. — **51.** Κορν-ήλιος. — **52.** Εἶνε ὁ τίτλος ποιήματος Σενέκα τοῦ Φιλοσόφου, σατυρίζοντος τὴν μετὰ θάνατον ἀποθέωσιν τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου. — **53.**

Ε
Α Ρ Α
Ω
Σ

54. Αἶνος - Ἔπαινος. — **55.** Στίχοι τοῦ Εὐριπίδου, ἀπὸ τὰς Βάκχας. 1251. — **56.** Σοφὸν τὸ σαφές, ἢ σέβου τὸ γῆρας. — **57.** Ἡ Γαζέττα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1605. — **58.** Ἡ Ἑστία (ἐστὶ Α). — **59.** Ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή, καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο. — **60.** Ποτέ.

Λύται.

Βραβεῖον 25 δραχμῶν: Οὐδείς.

Τὰς περισσοτέρας ὀρθὰς λύσεις (36 ἐν ὅλῳ) ἔστειλεν ὁ ἐξ Ἀθηνῶν Κλέοβις, ὁ ὁποῖος παρακαλεῖται νὰ μᾶς δηλώσῃ τὸ ὄνομά του, διὰ νὰ λαμβάνῃ τὴν Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν ἐπὶ ἓν ἔτος δωρεάν.

Μετ' αὐτὸν ἔρχονται οἱ ἑξῆς τέσσαρες: Ἀθανάσιος Ζ. Μαυρογιάννης (Κερκύρας, 26 λύσεις) Ἰωάννης Γ. Ξηραδάκης, (Βώλου, 23 λ.) Ἰωάννης Μουζάλος, (Καλαμῶν, 21 λ.) καὶ Νικόλαος Ἀγγελίδης (Βώλου 20 λ.) πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ στέλλεται ἡ Εἰκονογρ. Ἑστία ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου ἐπὶ ἓξ μῆνας δωρεάν.

Εἰδοποίησις: Πολλοὶ μᾶς ἔστειλαν «Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις» πρὸς δημοσίευσιν, ἐκ τῶν ὁποίων τῷ ὄντι ἐδημοσιεύσαμεν τινὰ κατ' ἐκλογήν. Παρακαλοῦνται οἱ δικαιούμενοι νὰ λάβωσι τὴν προκηρυχθεῖσαν ἀμοιβὴν (1 δρ. τὸ ἓν) νὰ μᾶς στείλωσιν ἀκριβῆ σημείωσιν τῶν δημοσιευθέντων κατὰ τὸν Α' Διαγωνισμὸν καὶ νὰ λάβωσι τὰ χρήματα ἐκ τοῦ Ταμείου.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ εἰς τὴν «Εἰκ. Ἑστίαν»:

ΕΔΓΑΡΔΟΥ ΠΟΟΥ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ

Τὸ περιεργότατον διήγημα τοῦ μεγάλου ἀμερικανοῦ συγγραφέως, πλουσιώτατα εἰκονογραφημένον, κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1896—784.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 δια τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 2 Ἀπριλίου. Ἀριθ. 14.

ΠΕΡΣΕΥΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ

(José Maria de Hérédia).

I

Τοῦ Κηφέως ἡ κόρη, ζωντανή, ἀλοίμονον! ἀκόμα,
Στὸ βράχο, στὰ μαυρόνησα, ἀνάμαλλη, σπαράζει·
Κι' ἐνῷ τρομάρας σύγκρυο βαθιὰ τὸ ἀναταράζει,
Δεμένο τὸ βασιλικό, τοῦ κάκου, στρέφει σῶμα.

Ἡ μπόρα δέρνει ἀνήμερη τοῦ Ὠκεανοῦ τὸ στρῶμα,
Στὰ κρουσταλλένια πόδια της πικρὸν ἀφρὸν ξεβράζει
Καὶ μέσα, ἐκείνη, ἀπ' τὰ κλειστὰ ματόκλαδα κοιτάζει
Ἀκούραστο ν' ἀνοιγοκλῇ τὸ γαλανό του στόμα.

Μὰ ξαφνικά, ὡσὰν βροντὴ σὲ ἄφωτον αἰθέρα
Ἀκούει χλιμίντρισμα στεγνὸ ν' ἀντιλαλῇ ὡς πέρα
Κι' ἀνοίγει ὁ τρόμος διάπλατο τὸ ξαφνισμένο μάτι.

Βλέπει... μὲ πέταμα τρελὸ ὁ Πήγασος σιμώνει·
Φέρνει, ὀρθὸς στὰ πισινά, τοῦ Δία τὸ γυιὸ στὴν πλάτη,
Κ' ἥσκιο γαλάζιο ὁλόμακρο στὴ θάλασσα ξαπλώνει.

II

Ἀνάμεσα στὰ κύματα, ποῦ κόφτουν ἀφρισμένα
Τὸ πέταμά του, ὁ νικητὴς τῆς Μέδουσας προβαίνει.
Κι ἐνῷ τὸ αἷμα, ἱδρὸς ζεστός, ἀπ' τὸ κορμί του βγαίνει,
Παίρνει τὴν ξανθομάλλινη στὴν ἀγκαλιὰ Παρθένα.

Στὸ ἀδέρφι τοῦ Χρυσάορος ἐπάνω, ποὺ ὡργισμένα
Στὸ κῦμα κρούει τὶς ὁπλές, καὶ μὲ ἀφρὸ τοὺς ραίνει,
Βάζει τὴν Κόρη, ποὺ γλυκὰ τὸν σφίγγει χλωμιασμένη
Σὲ στήθια ἀπὸ τὰ κλάματα ἀκόμη φουσκωμένα.

Τὸν σφίγγει κ' ἡ ἀφροδροσιὰ τοὺς δυὸ μαζὶ σκεπάζει.
Δειλὰ ἐκείνη στὸ ἄλογο πιὸ πάνω ἀνεβάζει
Τὰ ὡραῖα πόδια ποὺ φιλᾷ ἕνα φευγᾶτο κῦμα.

Μὰ ὁ Πήγασος, ποὺ ἐπανωτὰ φτερνίζει τὰ πλευρά του
Ψηλά, στοῦ Ἥρωος τὴ φωνή, πετόντας μ' ἕνα βῆμα
Χτυπᾷ στὸν ἔντρομο οὐρανὸ τὰ πύρινα φτερά του.

III

Σιγὰ πετόντας τὸ Ἄλογο τὸ φτερωτὸ ἀπὸ πέρα
Μὲ τἀνοιχτὰ ρουθούνια του ἀέρα φυσᾷ ποὺ ἀχνίζει.
Μὲ μιὰ τοὺς φέρνει τοῦ φτεροῦ τρεμούλα, ποὺ ἀνεμίζει
Μὲς στὴ γαλάζια τὴ νυχτιά, μὲς στὸν ξανθὸν αἰθέρα.

Πετοῦν· κι ἀφίνουν πίσω τους τῆς Ἀφρικῆς τὴ ξέρα.
Νὰ κ ἡ Ἀσία... μιὰ ἔρημος... ὁ Λίβανος καπνίζει
Στεφανωμένος καταχνιά, καὶ πέρα ἐκεῖ ἀφρίζει
Λευκὸ τὸ μνῆμα πὄκρυψε τὴν Ἕλλη μιὰν ἡμέρα.

Σὰν δυὸ θεόρατα πανιὰ ὁ ἄνεμος φουσκώνει
Τὶς δυὸ φτεροῦγες, ποὺ πετοῦν ἀπ' ἄστρο σὲ ἀστέρι
Κάνοντας κούνια ὁλόθερμη στὸ ἀγκαλιασμένο ταίρι.

Καὶ κεῖ ψηλά, ποὺ ὁ ἥσκιος των περνᾷ σειστὸς κι ἁπλώνει,
Στὸν Ὑδροχόο ἀνάμεσα καὶ στὸν Κριὸ θωροῦνε
Τὰ δυό τους Ἄστρα κρεμαστὰ ν' ἀσπροφεγγοβολοῦνε.

ΓΡΥΠΑΡΗΣ

26 Μαρτίου

Τὸ ἰωβιλαῖον τοῦ κ. Ταβουλάρη ἐβράδυνεν ἀναντιρρήτως κατὰ πέντε ἔτη· Ἀλλ' ἐπειδὴ τότε ἀκόμη οὔτε τὸ ἑλληνικὸν θέατρον εὑρίσκετο εἰς τὴν σημερινὴν περιωπήν, οὔτε οἱ ἕλληνες ἠθοποιοὶ εἶχον ἀξιώσεις μεγάλας καλλιτεχνῶν, οὔτε ἡ περίφημος δεκαετηρὶς τοῦ Σουρῆ εἶχεν ἀνοίξει εἰς αὐτοὺς τὸ στάδιον τῶν διαφόρων ...ετηρίδων, ὁ κ. Ταβουλάρης ἀπεφάσισε νὰ ἑορτάσῃ μόλις τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς ἔγεινε πλέον τριακονταετηρίς... Ἔ, κάλλιον ἀργὰ παρὰ ποτέ· ἔπειτα ποῖος εἶνε βέβαιος, ἔστω καὶ τὴν θαυμασίαν κρᾶσιν τοῦ Ταβουλάρη ἂν ἔχῃ, ὅτι θὰ ἑορτάσῃ πεντηκονταετηρίδα, διὰ νὰ περιμείνῃ;

Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐκτίμησις τὴν ὁποίαν ἐκέρδισε διὰ τῆς τριακονταετοῦς αὐτοῦ δράσεως ὁ ἕλλην καλλιτέχνης, δὲν ἐξεδηλώθη οὔτε διὰ τῆς αὐθορμήτου συρροῆς τοῦ κόσμου — ἡ αἴθουσα τοῦ Ὠδείου μόλις κατὰ τὸ ἥμισυ ἦτο πλήρης, — οὔτε διὰ τῆς προθύμου καταναλώσεως τῶν πενταδράχμων ἐκείνων καὶ τόσῳ πρωτοτύπων «εἰσιτηρίων καὶ προσκλητηρίων ἅμα», οὔτε διὰ δώρων, ἄρθρων καὶ τῶν τοιούτων τιμητικῶν ἐκδηλώσεων. Ἐξεδηλώθη ὅμως κατὰ πολὺ διάφορον καὶ πολὺ πλέον ἀναμφισβήτητον τρόπον: Ὁ κ. Ταβουλάρης ἑορτάζων τὸ ἰωβιλαῖόν του, δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸ νὰ δώσῃ δείγματα τῆς ὑπερόχου αὐτοῦ σκηνικῆς τέχνης, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ φανῇ καὶ ὡς ποιητής, — ποιητὴς λυρικός, ποιητὴς ἐπικός, ποιητὴς ἐθνικός, ποιητὴς δραματικός, ποιητὴς σατυρικός. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἑορτῆς κατηναλώθη οὕτω εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν διαφόρων αὐτοῦ ποιημάτων καὶ ἀποσπασμάτων: τῆς Σαλαμῖνος, τοῦ Ἐλεγείου πρὸς τὸν Παράσχον, μεταβαπτισθέντος «Πρὸς θνήσκοντα ποιητήν», τοῦ Ἀποκλεισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ὠδῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν καὶ τῆς Κουτσαβακιάδος, σατυρικοῦ ἔπους εἰς δὲν ἠξεύρω πόσα ᾄσματα... Ἂν ἐπὶ τόσας ὥρας καὶ κατὰ τοιοῦτον ἀφελῆ τρόπον ἀπήγγελλεν ἄλλος κανεὶς τοιαῦτα ποιήματα, ἀλλεπάλληλα, ἀνιαρὰ καὶ ἀτελείωτα, φοβοῦμαι μήπως θὰ ἐθρηνοῦμεν σήμερον μεγάλην καταστροφήν. Οἱ θεαταὶ θὰ ἐξηγριοῦντο εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἐκ τῆς κομψῆς αἰθούσης τῶν Συναυλιῶν μόνον ἐρείπια θὰ ἔμεναν σήμερον. Ἡ εἰς τὰς πρώτας τάξεις παρουσία τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας δὲν θὰ ἴσχυε νὰ κατευνάσῃ τὸ πλῆθος, ἀθρόα δὲ θὰ ἐξηρθροῦντο καὶ θὰ ἐξεσφενδονίζοντο κατὰ τῆς σκηνῆς τὰ καθίσματα, θραύοντα κατὰ τὴν διάβασίν των καὶ λαμπτῆρας καὶ ὑαλοπίνακας καὶ ὄργανα καὶ κεφαλάς... Ἀλλὰ τί νὰ γείνῃ! Ὁ ἀπαγγέλλων ἦτο ὁ Ταβουλάρης, ὁ συμπαθὴς καὶ ἀνεγνωρισμένος Ταβουλάρης, ἡ δὲ ἀποδοκιμασία τοῦ κοινοῦ ἐξεδηλοῦτο ἑκάστοτε διὰ... παταγωδῶν χειροκροτημάτων καὶ ἐνθουσιωδῶν ἀναφωνήσεων. Τοῦτο λοιπὸν δὲν εἶνε τὸ περιφανέστερον δεῖγμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπολήψεως, τῆς ὁποίας ἀπολαύει παρὰ τῷ κοινῷ ὁ ἠθοποιός;

Καὶ διὰ νὰ εἶμαι δίκαιος, ὀφείλω νὰ εἴπω ὅτι τὸ κοινὸν ἱκανοποιήθη κατόπι μὲ τὸ παραπάνω. Τὸν ποιητὴν διεδέχθη ὁ ἠθοποιὸς καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἰδίων ἔργων ἡ ἀπαγγελία ξένων, — ἐκ τῶν δραμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα πρωταγωνιστεῖ ὁ κ. Ταβουλάρης. Οὕτω τὸν ἐθαυμάσαμεν διαδοχικῶς ὡς Ἀμλέτον, ὡς Ὀθέλλον, ὡς Νέρωνα, ὡς Κλαβίγιον. Τὸν εἴδαμεν εἰς τὰς καλλιτέρας του στιγμάς, ἀνεγνωρίσαμεν δὲ εἴπέρ ποτε ἐκεῖ πόσον δικαίως χαίρει φήμην τοῦ κρατίστου τῶν τραγικῶν, μεταξὺ τῶν ἑλλήνων συναδέλφων. Οὔτε αἱ ἀδυναμίαι, αἱ ἀνθρώπιναι καὶ προπάντων αἱ καλλιτεχνικαί, οὔτε αἱ ποιητικαὶ ἀξιώσεις, οὔτε ἡ ἀφηρημάδα, οὔτε ἡ φλυαρία, οὔτε αἱ κακόβουλοι φῆμαι περὶ παρακμῆς καὶ παλαιώσεως, εἶνε βεβαίως ἱκαναὶ νὰ μειώσουν τὴν ἀξίαν καλλιτέχνου, ἐγκλείοντος εἰς τὰ στήθη τὸ πῦρ καὶ δυναμένου νὰ παρουσιάζῃ τόσον συχνὰ τὴν τέχνην του ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῇ ὑπεροχῇ. Ἔπειτα, οἱαδήποτε δρᾶσις τόσον μακρά, ὅσον ἡ τοῦ κ. Ταβουλάρη ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, θὰ ἦτο ἱκανὴ νἀποτελέσῃ τίτλον δόξης, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν δικαιοῦται νὰ παραβλέψῃ. Τί ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ὁ κ. Ταβουλάρης εἶνε εἰς ὅλους γνωστόν. Αὐτὸς συνέπηξε τον πρῶτον ἄξιον τοῦ ὀνόματος ἑλληνικὸν θίασον, αὐτὸς διὰ μόχθων καὶ ἐξόδων ἔδωκεν εἰς τὰς παραστάσεις τὴν σημερινὴν ἐντέλειαν, αὐτὸς περιεποίησεν ὀλίγην ἀξιοπρέπειαν εἰς τὸ περιφρονημένον ἐπάγγελμα, αὐτὸς ἐδημιούργησε χαρακτῆρας, αὐτὸς ἐμόρφωσε νέους, αὐτὸς μετέφρασε δράματα καί, ἂν δὲν εἶχε συγγράψει καὶ ἰδικά του πρωτότυπα, οὐδεμίαν τῷ ὄντι θὰ ἔφερε κηλῖδα ὁ μικρὸς αὐτὸς ἥλιος τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς.

Καὶ ὅμως θὰ τὸ πιστεύσετε; θὰ τὸ πιστεύσουν οἱ ξένοι, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν τὰ ἑλληνικὰ πράγματα; οἱ συνάδελφοί του, οἱ καθεαυτὸ μαθηταί του δὲν ἐτίμησαν τὴν ἑορτήν του. Φαντασθῆτε! νὰ ἑορτάζῃ τριακονταετηρίδα ὁ πρῶτος καὶ ὁ κάλλιστος, καὶ ἐκτὸς τοῦ κ. Πεταλᾶ καὶ ἴσως ἑνὸς ἢ δύο ἀκόμη, νὰ μὴ παρίσταται κανεὶς ἄλλος ἠθοποιός! Δύο στέφανοι μόνον προσεφέρθησαν εἰς τὸν κ. Ταβουλάρην· ὁ τῶν μαθητῶν του ἐν τῇ Δραματικῇ Σχολῇ, καὶ ὁ τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων τοῦ Ὠδείου. Ὁ τῶν συναδέλφων, τὸν ὁποῖον ὅλοι ἐπερίμεναν ὡς τὸν λαμπρότερον, ἔλαμψε διὰ τῆς πανηγυρικῆς ἀπουσίας του. Ἆρά γε πῶς εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἔλλειψιν ταύτην;

Γρ. Ξ.

Ο ΑΝΑΤΕΛΛΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

Ἐὰν εἶνέ τι ὅπερ δύναται νὰ κινήσῃ τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ μηδέποτε πρότερον θαυμάσαντος ἄλλο τι, εἶνε οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀκμάζοντες σύνδεσμοι ἐκ παίδων, διευθυνόμενοι ὑπὸ γυναικῶν, αἵτινες ἀπαγγέλλουσιν ἐνώπιον τῶν συνδέσμων τούτων λόγους ἀφορῶντας εἰς τὸ ἐνστίζειν ἀνθρωπιστικὴν τάσιν εἰς τὰς τρυφερὰς καρδίας τῶν μελῶν. Τοιοῦτοι σύνδεσμοι ὑπάρχουν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀγγλίας, προσέτι ἐν Ἀμερικῇ, Αὐστραλίᾳ καὶ Νέᾳ Ζηλανδίᾳ.

Ἡ ἐπιρροὴ αὐτῶν κατανοεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι 60,000 ἐκθέσεις ἰδεῶν γράφονται ἐτησίως ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις μόνον τοῦ Λονδίνου ἐπὶ θεμάτων οἷα τὰ ἑπόμενα: — Περίγραψον τί ἐννοεῖς διὰ τῆς φράσεως σκληρότης πρὸς τὰ ζῶα. — Ἔκθεσον τοὺς λόγους δι' οὓς δὲν πρέπει νὰ προκαλῶμεν εἰς τὰ ζῶα ἄλγος. — Ὑπόδειξον τὰς ἀνατομικὰς ἰδιότητας μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ καρποδιαίτων ζώων. — Δεῖξον τὸ ἄδικον τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων τῆς ζωοτομίας. — Ἀνάπτυξον ἂν ἡ κρεωφαγία δικαιολογεῖται ἠθικῶς ἢ ἐπιστημονικῶς. — Ἐρεύνησον κατὰ πόσον τὸ κυνήγιον ἐκφαυλίζει τὸν ἄνθρωπον κτλ. — Ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι δρᾶσιν λίαν τελεσφόρον, συνεχίζουσαν τὸ ἔργον οὗτινος ἤρξαντο οἱ Ἰνδοὶ καὶ Ἕλληνες σοφοί, οἱ συγγραφεῖς τῆς πλατωνικῆς καὶ νεοπλατωνικῆς Σχολῆς καὶ οἱ πρῶτοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, εἰσὶ δὲ ἐξόχως ἀξιοσύστατα καὶ ἀξιομίμητα, διότι συντελοῦσιν εἰς τὴν ἰσχυροποίησιν τῆς κρείσσονος φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐγωϊστικῶν καὶ σκληρῶν ἐνστίκτων. ἅτινα χαρακτηρίζουσι τὴν ἐπικρατοῦσαν παράφρονα ἀναρχίαν.

ΠΛΑΤΩΝ Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ

ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΜΗΝΕΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ [1]

Στοῦ Μάρτη τὸν τρελλὸ τὸν οὐρανὸ
Καὶ τὰ παιγνίδια καὶ καμώματα,
Τὸ γέλοιο καὶ τὸ κλάμμα τὸ συχνὸ
Καὶ τὰ παρόμοια ἐλαττώματα
τῆς καστανῆς μου βλέπω...

Μὲ μόνη ὅμως τὴ διαφορά,
Ὅτι ὁ Μάρτης ἔρχεται καὶ πάει...
Ἐνῷ αὐτὴ ἡ τρελλὴ κάθε φορὰ
Ὅπου μὲ βλέπει κλαίει καὶ γελάει,
Χωρὶς ν' ἀλλάζῃ διόλου!

ΣΤ. Ι. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

[1] Τὸ ποίημα τοῦτο ἐγράφη διὰ νὰ δημοσιευθῇ αὐτόγραφον εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον ἐν τῇ σειρᾷ τῶν 12 Μηνῶν, μετὰ τῆς σχετικῆς εἰκόνος. Ἀλλ' ἕνεκα ἀπροόπτου κωλύματος ἡ κατασκευὴ τῆς τσιγγογραφίας θὰ ἐβράδυνε πολὺ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀναγκαζόμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν σήμερον τὸ ποίημα... γυμνὸν καὶ ἐκπρόθεσμον.
Σ. τ. Ε.

ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΑΔΕΛΦΕΣ ΤΗΣ ΓΙΟΡΚΗΣ [1]

Διήγημα Κ. Ντίκενς. — Μετάφρ. Ξενητεμένου.

Ἀλλὰ 'φάνηκε πάλι ἡ αὐγή, καὶ ἂν καὶ οἱ κλῶνοι τῶν δέντρων ἔγερναν καὶ ἐβλάσταιναν ἄγριοι πάνω στὴ γῆ, ἦτο ὁ ἴδιος κῆπος ἀκόμα. Τὸ χόρτο ἦτο ἀγριεμένο καὶ ψηλό, ἀλλὰ ἐκεῖ ἦταν ἀκόμη ἡ θέση ὅπου τόσον καιρὸ ἐκάθιζαν μαζὶ σὰν ἡ συμφορὰ καὶ ἡ θλίψη μόνο λέξεις ἦσαν γι' αὐτές. Εἶταν ἐκεῖ κάθε γωνιὰ καὶ περίπατος ποῦ ἡ Ἀλίκη εἶχε κάμει χαρούμενο. Καὶ στῆς ἐκκλησιᾶς τὸν νάρθηκα εἶταν μιὰ πλάκα πλατειὰ κάτω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκοιμᾶτο ἥσυχα ἐκείνη.

Καὶ μποροῦσαν ἐκεῖνες, ἐνθυμούμενες πόσο ἡ νέα της καρδιὰ ἀντιπαθοῦσε στὴ σκέψη τῶν τοίχων τοῦ μοναστηριοῦ, νὰ θωροῦν στὸν τάφο της ἀπάνω, μὲ ἐνδυμασία ποῦ θὰ 'πάγωνε αὐτὰ τὰ ὀστᾶ ἐκεῖ μέσα; Μποροῦσαν νὰ κλίνουν κάτω σὲ προσευχή, καὶ ὅταν ἔστρεφαν ὅλα τὰ Ἐπουράνια νὰ τὶς ἀκούσουν, νὰ φέρνουν τὴ μαύρη σκιὰ τῆς θλίψεως σ' ἑνὸς ἀγγέλου τὴ μορφή; ὄχι.

Ἔστειλαν στὰ ξένα, σὲ τεχνίτες μεγάλης φήμης σ' ἐκείνους τοὺς καιρούς, κ' ἀφοῦ ἐπέτυχαν τὴν ἄδεια τῆς ἐκκλησίας γιὰ τὸ ἔργο τῆς εὐσέβειάς τους, παρήγγειλαν νὰ ταὶς κάμουν σὲ πέντε μεγάλα διαμερίσματα ἀπὸ πλούσια ζωγραφιστὰ γυαλιά, μιὰ πιστὴ ἀντιγραφὴ τοῦ παληοῦ της ἐργοχείρου τοῦ κεντήματος. Αὐτὰ προσαρμόσθησαν σ' ἕνα μεγάλο παράθυρο ὥς τότες γυμνὸ ἀπὸ στολισμό. Κ' ὅταν ὁ ἥλιος ἐφώτιζε λαμπρός, ὅπως ἐκείνη τόσο πολὺ ἀγαποῦσε νὰ τὰ βλέπῃ, τὰ γνώριμα σχέδια ἀχτινοβολοῦντο στὰ πρωτότυπά τους χρώματα, καὶ ρίχνωντας ἕνα ρυάκι ἀπὸ φῶς ἀστραφτερὸ πάνω στὸ δάπεδο, ἔπεφταν θερμὰ στὸ ὄνομα τῆς Ἀλίκης.

Γιὰ ὧρες πολλὲς κάθε μέρα οἱ ἀδελφὲς ἐβηματίζαν ἀργὰ πάνω καὶ κάτω στὸν νάρθηκα ἢ ἐγονάτιζαν δίπλα στὴν ἴσια πλατειὰ πλάκα. Μόνο τρεῖς ἐβλέποντο στὸ συνειθισμένο μέρος ὕστερο ἀπὸ χρόνια πολλά. Ἔπειτα μόνο δύο, καὶ γιὰ πολὺν καιρὸν ὕστερο μόνο μιὰ μοναχὴ γυναῖκα γυρτὴ ἀπὸ τὸ γῆρας. Ἐπὶ τέλους δὲν ξαναῆλθε πιὰ καὶ ἡ πλάκα ἔδειχνε πέντε ἁπλᾶ χριστιανικὰ ὀνόματα.

Ἡ πλάκα ἐκείνη φαγώθηκε καὶ ἀντικατεστάθη μὲ ἄλλες, καὶ πολλὲς γενεὲς ἦλθαν καὶ ἔφυγαν ἀπὸ τότες. Ὁ καιρὸς ἄλλαξε τὰ χρώματα, ἀλλὰ τὸ ἴδιο ρυάκι τοῦ φωτὸς πέφτει ἀκόμα, πάνω στὸν λησμονημένο τάφο, ἀπὸ τὸν ὁποῖον οὔτε ἴχνος δὲν μένει. Καὶ ὥς την σήμερον δείχνουν στὸν ξένο στὴν Μητρόπολη τῆς Γιόρκης ἕν' ἀρχαῖο παράθυρο ποῦ τὸ λένε «οἱ Πέντε Ἀδελφές».

★

— Αὐτό 'νε μελαγχολικὸ παραμῦθι, εἶπεν ὁ εὐθυμοπρόσωπος Κύριος, ἀδειάζωντας τὸ ποτῆρι του.

— Εἶνε ἕνα παραμῦθι τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ εἶνε γινομένη ἀπὸ τέτοιες λύπες, ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος μὲ φιλοφρόνηση, ἀλλὰ μὲ σοβαρὸ καὶ λυπημένο τόνο φωνῆς.

— Ὑπάρχουν σκιὲς εἰς ὅλες τὶς καλὲς εἰκόνες, ἀλλὰ καὶ φῶτα ἐπίσης, ἂν θέλωμε νὰ τὰ παρατηροῦμεν, εἶπεν ὁ Κύριος μὲ τὸ εὔθυμο πρόσωπο· ἡ νεώτερη ἀδελφὴ στὸ παραμῦθι σου ἦτο πάντα ἀλαφρόκαρδη.

— Κ' ἀπέθανε νωρίς, εἶπεν ὁ ἄλλος εὐγενικά.

— Θὰ πέθαινε νωρίτερα ἴσως, ἂν ἦτο ὀλιγώτερο εὐτυχής, εἶπεν ὁ πρῶτος ὁμιλητής, μὲ πολὺ αἴσθημα. Νομίζεις πῶς οἱ ἀδελφές της θὰ θλίβοντο ὀλιγώτερο ἂν ἡ ζωή της ἦτο δύστυχη καὶ θλιβερή; Ἂν τίποτις μποροῦσε νὰ μαλακώσῃ τὸν πρῶτο κοφτερὸ πόνο στέρησης βαρειᾶς, θὰ ἦτο — κατὰ μένα — ἡ σκέψη πῶς κεῖνοι ποῦ ἐθρηνοῦσε κανένας μὲ τὸ νὰ ἦσαν ἀθῷοι ἐδῶ καὶ ν' ἀγαποῦσαν ὅλους τριγύρω τους, προετοίμασαν τοὺς ἑαυτούς των γιὰ ἕναν ἁγνότερο καὶ εὐτυχέστερο κόσμο. Ὁ ἥλιος δὲν λάμπει πάνω σ' αὐτὴ τὴν ὡραία Γῆ γιὰ ν' ἀντικρύζῃ συννεφιασμένα μάτια. Νά σαι βέβαιος γι' αὐτό

— Πιστεύω πῶς ἔχεις δίκηο, εἶπεν ὁ Κύριος ποῦ διηγήθη τὴν ἱστορία.

— Πιστεύει! ἀπήντησε ὁ ἄλλος· μπορεῖ κανένας ν' ἀμφιβάλλῃ γι' αὐτό; Πάρε ὅποιο δήποτε ὑποκείμενο λύπης θλιβερῆς, καὶ δὲς μὲ πόση χαρὰ εἶνε συνδεμένο. Ἡ ἐνθύμηση τῆς περασμένης χαρᾶς μπορεῖ νὰ γείνῃ λύπη.

— Μπορεῖ, διέκοψεν ὁ ἄλλος.

— Ναί, μπορεῖ. Τὸ νὰ θυμούμαστε εὐτυχία ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγίνῃ εἶνε λύπη, ἀλλὰ μαλακώτερη Οἱ ἀναμνήσεις μας εἶνε δυστυχῶς ἀνάμικτες μὲ πολλὰ ποῦ θρηνοῦμε, καὶ μὲ πολλὲς πράξες ποῦ γι' αὐτὲς μετανοοῦμε πικρά. Μολαταῦτα καὶ στὴν πιὸ δυστυχισμένη ζωή, νομίζω μὲ πεποίθηση, ἔχει κανεὶς τόσες μικρὲς ἀκτῖνες ἡλιολαμπῆς νὰ θυμᾶται, ποῦ δὲν πιστεύω κανένας θνητὸς (ἐκτὸς ἂν ἔβγαλε τὸν ἑαυτό του ἔξω ἀπὸ τὸν περίβολο τῆς Ἐλπίδας) θὰ κατέβαζε ἀποφασισμένα ἕνα ποτῆρι ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς Λήθης, ἂν ἦτο στὸ χέρι του.

— Δυνατὸ νὰ εἶνε ὀρθὴ αὐτή σου ἡ γνώμη, εἶπεν ὁ ψαρομάλλης Κύριος, ὕστερο ἀπὸ λίγη σκέψη. Κλίνω νὰ πιστέψω πῶς εἶνε.

— Γιατί, τότες ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος, τὸ καλὸ σ' αὐτὸ τὸ στάδιο τῆς ὑπάρξεως βαραίνει περισσότερο ἀπὸ τὸ κακό, καὶ ἄσε τοὺς ψευτο-φιλόσοφους νὰ μᾶς λένε ὅ τι θέλουν. Ἂν ἡ συμπάθειές μας δοκιμαστοῦν, ἡ συμπάθειές μας εἶνε ἡ παρηγοριὰ καὶ ἡ ἄνεσή μας. Καὶ ἡ μνήμη, ὅσο θλιβερὴ καὶ νᾶνε, εἶνε ὁ καλλίτερος καὶ ἁγνότερος δεσμὸς ἀνάμεσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ ἕνα ἄλλο καλλίτερο.

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 98.

ΜΕΡΜΗΓΚΟΦΩΛΙΑ

Βαρεμένος ἀπὸ κόσμο κι' ἀπὸ ἐγκόσμια, αὐτὰ δὰ ποῦ τὸν κάμνουν καὶ βαρετό, βγαίνω ἀπὸ τὴ χώρα ἕνα καλοκαιρινὸ βράδυ καὶ τραβῶ κατὰ τὸ ὕψωμα ποῦ πλάγι της στέκει, καὶ ποῦ τοῦ κάκου πολεμοῦσε νὰ τὴ δροσίσῃ μὲ τἀγεράκι του. Ἀνέβηκα καὶ κάθησα ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά, νὰ μὴ βλέπω τὴ χώρα, μόνο νὰ βλέπω τὴ θάλασσα καὶ τοῦ ἥλιου τὸ σιγανὸ τὸ κατέβασμα. Κάθησα στὸ χορτάρι καὶ κοίταζα. Καὶ κοιτάζοντας, συλλογιούμουν πῶς μοναχός σου πάλι νὰ κάθεσαι ἀπάνω σὲ βουνὸ σὰν τὸν κοῦκκο, ὅσο μεγάλες κι' ἂν εἶνε οἱ ὀμορφιὲς γύρω, ἄλλο τόσο σύντροφο θὰ γυρεύῃς νὰ τοῦ τὶς πῇς. Κ' ἔλεγα, γιατὶ νὰ μὴν μπορῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ κουβεντιάζῃ καὶ μὲ τὰ ζῶα, (καὶ βόσκανε σιμά μου δυὸ τρία), καὶ νὰ ἀκούγῃ καινούριες ἰδέες, ἴσως κι' ἀπὸ μερικῶν ἀνθρώπων πιὸ χρήσιμες· μόνο μ' ἔβλεπε ἡ ἀγελάδα ἐκείν' ἡ μεγαλομάτα καὶ δὲ μὲ χόρταινε, κι' ὡς τόσο νὰ μοῦ πῇ τὸ τί στοχαζότανε λογιάζοντάς με, τρόπο δὲν εἶχε.

Καὶ τί μοῦ λὲς ἀγελάδες! εἶπα στὸν ἑαυτό μου, κουνῶντας συλλογισμένο κεφάλι. Ἂν εἶνε γύρω μου δυὸ τρία μεγάλα τετράποδα, πρέπει νἄχῃ χιλιάδες μικρὰ ἑξάποδα καὶ παρεξάποδα, μυίγες, ἀκριδάκια, μαμούνια, — μερμήγκια. — Ἄ! μερμήγκια! Εἶπα μεγαλόφωνα τότες. Νὰ μιὰ ξυπνὴ φυλή, ποῦ μὲ τὰ κινήματά της μοναχὰ σοῦ μιλεῖ. Θὰ πῇς τὰ δικά της μόνο θὰ σοῦ λέῃ κι' ὄχι ἄλλα. Καλά, τὰ δικά της λοιπὸν ἂς λέῃ· τὶς ὀμορφιὲς ἂς τὶς τραγουδοῦν τὰ πουλιὰ ἐκεῖ κάτω. Ἐγὼ μερμήγκια τώρα θὰ βρῶ, νὰ τὰ βάλω νὰ μοῦ δηγηθοῦνε τὴν ἱστορία τους.

Κι' ἀμέσως σηκώθηκα. Δὲν περπάτησα δέκα βήματα, καὶ βρίσκω μιὰ πέτρα, ὡς ἕνα καλὸ χειμωνικὸ μεγάλη. Εἶταν ἡ μισὴ χωμένη στὴ γῆ, καὶ γύρω της χορταράκια. Σκύβω, βάζω τὰ δυὸ χέρια, καὶ δίχως κόπο ἀναποδογυρίζω τὴν πέτρα. Ἀναποδογυρίζω τὴν πέτρα καὶ τί νὰ ἰδῶ! Ἔτυχε νὰ δῆτε ποτὲ σὲ μεγάλη φωτιὰ μαζεμένο κόσμο ἀμέτρητο, καὶ νὰ τρέχουν ὅλοι ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ κουβαλῶντας σακούλια καὶ λογῆς πράματα, νὰ τὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὶς φλόγες; Ἔτσι ἔτρεχαν τἀμέτρητα τὰ μερμήγκια ποῦ σύχαζαν κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα, καὶ φύλαγαν ταὐγά τους ποῦ τὰ εἶχαν ἀνεβασμένα ἀπὸ τὰ βάθη κοντήτερα στοῦ ἥλιου τὴ ζέστη, καὶ ποῦ τώρα βρέθηκαν ἄξαφνα στῆς ἄσπρης μέρας τὸ φῶς, καὶ μέσα στὸ φύσημα τἀγεριοῦ. Ὁρμοῦσαν ἀπὸ παντοῦ σὰ δαιμονισμένα, τὸ καθένα τραβῶντας κι' ἀπ' ἕν' αὐγὸ μὲ τὰ δυό του δόντια. Ἔλεγες καὶ τρόμαζαν τἄθῶα ταὐγὰ μὲ τὸν ἄγριο τρόπο ποῦ τὰ τραβοῦσαν. Εἶχαν ἀπὸ κάτω τους τὰ μερμήγκια ὡς δέκα δώδεκα τρύπες. Πέντε καὶ παραπάνω μαζὺ ἀπὸ μιὰ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

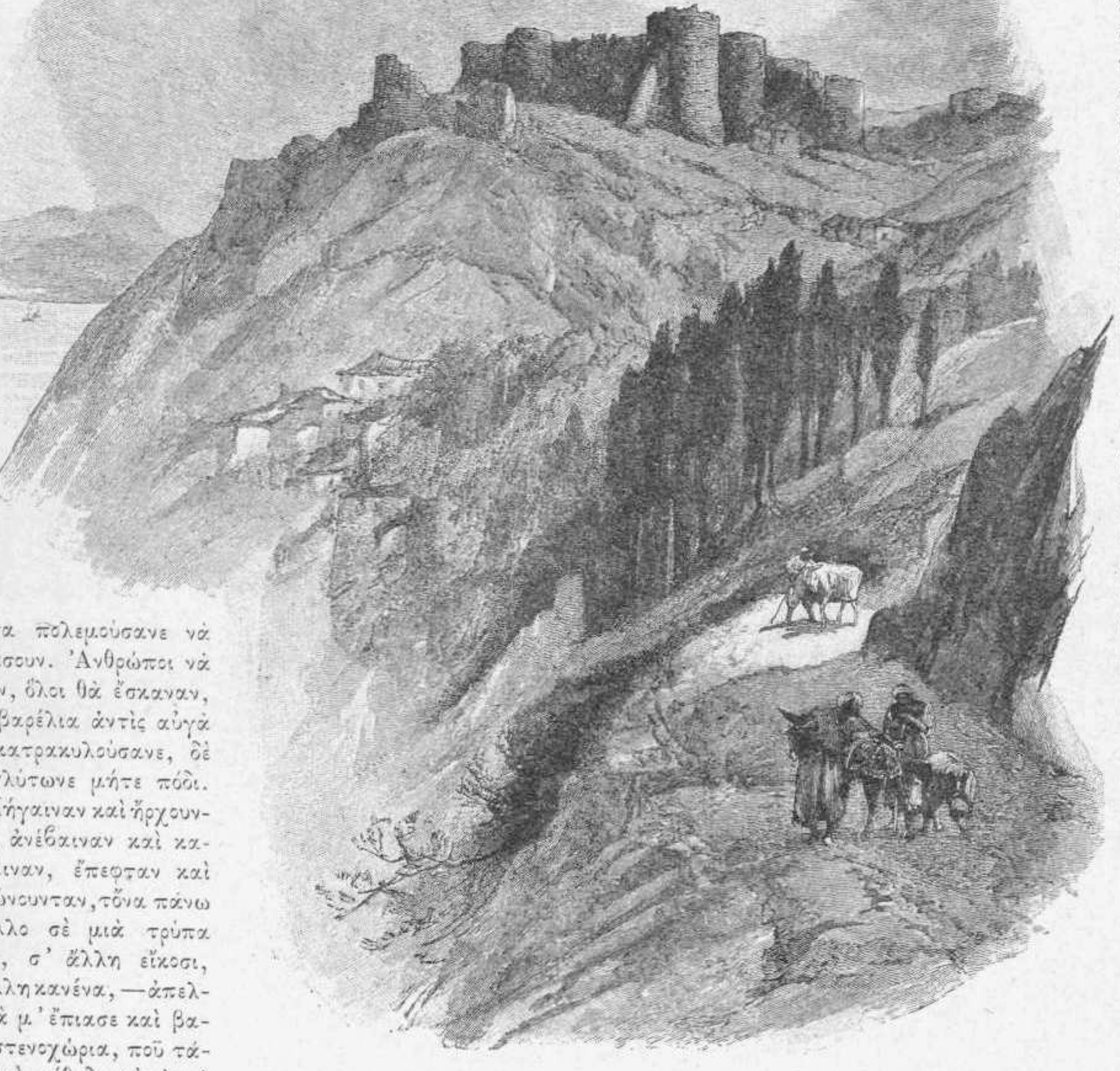

Τὸ ὄρος Πάγον καὶ τὸ Φρούριον τῆς Σμύρνης

πόρτα πολεμούσανε νὰ περάσουν. Ἄνθρωποι νὰ εἶταν, ὅλοι θὰ ἔσκαναν, καὶ βαρέλια ἀντὶς αὐγὰ νὰ κατρακυλούσανε, δὲ θὰ γλύτωνε μήτε πόδι.

Πήγαιναν καὶ ἤρχουνταν, ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν, ἔπεφταν καὶ σηκώνουνταν, τὄνα πάνω στἄλλο σὲ μιὰ τρύπα δέκα, σ' ἄλλη εἴκοσι, σ' ἄλλη κανένα, — ἀπελπισιὰ μ' ἔπιασε καὶ βαθιὰ στενοχώρια, ποῦ τάξη καὶ μέθοδο αὐτὰ τὰ ζῶα δὲν ἔχουνε, λογικὸ δὲν ἔχουνε νὰ προσμένουν καὶ νὰ κατεβαίνουν ἕνα ἕνα μὲ τὴ σειρά τους, μόνο μοιάζουν κι' αὐτὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅταν μπαίνουν ἢ βγαίνουν ἀπὸ βαπόρι ἢ θέατρο, ἢ καὶ φεύγουν ἀπὸ μεγάλο κακό.

Ἐκεῖ ποῦ τὰ συλλογούμουν αὐτὰ δίχως νὰ πολυξετάζω καὶ τὸ τί γίνουνταν, καλοκοιτάζω πάλι, κι' ὢ τοῦ θαύματος, χάθηκαν ὅλα ταὐγὰ ἀπὸ μπρός μου! καὶ μαζί τους χάθηκαν καὶ τὰ πιώτερα τὰ μερμήγκια!

Μήτ' ὁ Πλάτωνας ἀπὸ τόση ντροπὴ δὲν ὑπόφερε ὅταν ὁ Διογένης τοῦ ἔδειξε τὸν περίφημο ξεπουπουλωμένο του πετεινό, μ' ὅση ντροπὴ ἔννοιωσα αὐτὴ τῶν μερμηγκιῶν τὴν ἀπάντηση στὴν ἀνοησία ποῦ σὰν ἄνθρωπος ὁποῦ εἴμουν τοὺς εἶπα, πῶς μέθοδο καὶ τάξη δὲν ἔχουν.

Τὰ θάμαζα τὰ μερμήγκια, καὶ τρόπο δὲν εἶχα νὰ τοὺς πῶ τοὺς λίγους ἐργάτες ποῦ ἔμειναν ἀπάνω κι' ἀκόμα κόβανε γλίγωρες βόλτες, πῶς εἶναι μεγάλοι τεχνῖτες καὶ μήτ' ἕνα τρόμαγμα σὰν αὐτὸ ποῦ τοὺς ἔδωσα δὲν τοὺς ἔκαμε νὰ σαστίσουν. Καὶ μὴν μπορῶντας νὰ τοὺς μιλήσω στὴ γλῶσσα τους συλλογίστηκα νὰ τοὺς φιλέψω τοὺς ἡρωές μου, πηγαίνω λοιπὸν σἄλλη μικρότερη πέτρα καὶ τὴν ανασηκώνω, καὶ βρίσκω ἀπὸ κάτω μεγαλούτσικη ψαλίδα καὶ παχουλή. Μὲ τὸ ραβδὶ τὴν σκουντῶ καὶ τήνε φέρνω ὡς τὴ φωλιά. Ἔπρεπε ὅμως νὰ κάμω πράξη ἄπονη καὶ σκληρή, ἔπρεπε νὰ τὴ σκοτώσω τὴ φτωχὴ τὴ ψαλίδα. Συλλογίστηκα τὸ λοιπὸν πῶς εἴμουν ἄνθρωπος, φαντάστηκα καὶ πῶς εἴμουν χασάπης, καὶ πῶς ἔσφαζα βῶδι γιὰ τὰ μερμήγκια. Καὶ σὰν τηνε σκότωσα, τὴν ἀπόθεσα σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς τρύπες κοντά. Καὶ κοιταζα νὰ δῶ τί θὰ γείνῃ. Ἔρχεται τότες ἕνα μερμήγκι, τὴ μυρίζει τὴ ψαλίδα σπασμωδικὰ καὶ τρεμουλιαστὰ καὶ φεύγει σὰ σπίθα, ἄλλο ἕνα, μυρίζει, φεύγει κι' αὐτό. Ἔρχεται τρίτο μερμήγκι, αὐτὸ δὲ φεύγει, μόνο μυρίζει, ξαναμυρίζει, τριγυρίζει, πηδάει ἀπάνω στὸ βῶδι, κατεβαίνει, κάνει ἀκόμα μερικοὺς ὁλόγυρους, καὶ τέλος ἀποφασίζει νὰ τῆς καθήσῃ μιὰ καλὴ δοντιὰ τῆς ψαλίδας. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα βρέθηκαν ἄλλοι πέντ' ἔξη μερμήγκοι ποῦ στάθηκαν κι' αὐτοὶ κ' ἔχωσαν τὰ δόντια τους μέσα της. Καὶ δαγκάνοντας καὶ κάμνοντας *ἀβάρα* μὲ τὰ πόδια τους καθὼς οἱ βαρκάρηκες, σὲ λίγη ὥρα τὴν εἴχανε στῆς τρύπας τὰ πρόθυρα. Φάνηκαν τώρα δυὸ τρεῖς μεγαλοκέφαλοι συντρόφοι ἀπὸ μέσα, κ' ἔχωσαν κι' αὐτοὶ τὰ δόντια τους καὶ τραβούσανε μέσα. Καὶ τραβῶντας αὐτοὶ ἀπὸ μέσα καὶ σκουτῶντας οἱ ἄλλοι ἀπ' ἔξω, σάλευε λίγο λίγο τὸ μεγάλο τὸ ζῶο κ' ἔμπαινε μέσ' τὴν τρύπα καθὼς σαλεύει σιγανὰ καινουριοκάμωτο καράβι ὅταν τὸ πρωτοσέρνουνε στὸ γιαλό.

Φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ σὰ νὰ μάγκωσε ἡ ψαλλίδα στὴ στενὴ τὴν τρύπα, σὰ νὰ μὴ μποροῦσε νὰ τραβηχτῇ παραμέσα. Πρέπει ὅμως νἀνέβηκαν κι' ἄλλοι λεβέντηδες ἀποκάτω καὶ νὰ βοήθησαν, ἐπειδὴ κεῖ ποῦ στεκότανε μαγκωμένη, κατρακύλησε ἄξαφνα καὶ χάθηκε τὸ σφαγμένο μου βῶδι στὰ σκοτεινὰ τῆς φωλιᾶς τὰ βάθη.

Πῆρα τότες τὴν πέτρα καὶ τὴν ξανάβαλα στὴ θέση της, ἀπαράλλαχτα καθὼς εἶταν, καὶ τοὺς ἀφῆκα τοὺς μερμήγκους νὰ κατεβοῦνε ὅλοι στὰ κάτω πατώματά τους, τώρα ποῦ βράδυαζε κιόλας, καὶ νὰ διηγοῦνται τὴ μεγάλη τρομάρα ποῦ τοὺς ἦρθε, τρώγοντας τὀρεχτικό τους ψητό.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περσεὺς καὶ Ἀνδρομέδα, σοννέτα José Maria de Héredia, μετάφρασις *Ι. Γρυπάρη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ὁ ἀνατέλλων ἀνθρωπισμός, ὑπὸ *Πλάτωνος Ε. Δρακούλη*.
Οἱ δώδεκα μῆνες: Μάρτιος, ποίημα ὑπὸ *Στ. Ι. Στεφάνου*.
Οἱ πέντε ἀδελφὲς τῆς Γιόρκης, διήγημα Κ. Ντίκενς, μετάφρ. *Ξενητεμένου*.
Μερμηγκοφωλιά, ὑπὸ *Ἀργύρη Ἐφταλιώτη*.
Τὸ ὄνειρο τῆς ὀρφανῆς, ὑπὸ *Ἠλία Σταύρου*.
Μικρὰ Διάφορα, ὑπὸ *Χ.*
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ *Ρ**.
Ἰλιάδος Ο 653—746, μετάφρασις *Ἰακώβου Πολυλᾶ*.
Γερμανικὴ ἀρχαιολογικὴ Σχολή.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.—Χρονικά.
Τὸ ὄρος Πάγον καὶ τὸ Φρούριον τῆς Σμύρνης (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές: Ὄνειρο, ποίημα ὑπὸ Ἀλεξ. Πάλλη. — Ἡ Παρηγορίτσα, ταξειδιωτικὴ σημείωσις, ὑπὸ Α. Τραυλαντώνη κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.*

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΗΣ ΟΡΦΑΝΗΣ

Ὁ ψυχρὸς ἀγέρας ἔξω μουγκρίζει καὶ δέρνει τὰ κλαδιὰ μὲ μεγάλη λύσσα.

Ἡ μέρα θαμποφέγγει στὸ συναπάντημα τῆς νύχτας καὶ τοῦ ἥλιου, ἐνῷ τὰ νυχτοπούλια χάνονται μὲ τὸ μελαγχολικὸ νανάρισμά τους, γιὰ ν' ἀρχίσουνε τ' ἀτέλειωτα τραγούδια τους ὁ κορυδαλὸς καὶ τὰ ἐρωτεμένα χελιδόνια μὲ τὰ δροσολουσμένα τους φτερά.

Καθένας σηκώνεται ἀπὸ τὸ ἁπαλὸ ἢ πολύπονο κρεββάτι του μὲ τ' ὄνειρο τῆς περασμένης νύχτας.

Ὁ πλούσιος ὀνειρεύεται τὰ παλάτια του καὶ τὰ ξεφαντώματά του, ὁ φτωχὸς τὸ ξερὸ ψωμί του· τὰ ὀρφανά;

— Ποιὸς τὸ ξέρει! . . .

— Ἴσως τὴν ὀρφάνια τους.

Μιὰ ὀρφανὴ ποῦ πουλοῦσε ἄνθη, θὰ μᾶς πῇ τὸ ὄνειρό της:

. . . Ἐξύπνησα ἡ δυστυχισμένη μὲ τὰ χέρια κλειστὰ καὶ μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χείλη.

Μοῦ φάνηκε πῶς ποτὲ δὲν ἐκοιμήθηκα τόσο γλυκὰ καὶ ἥσυχα, ὅσο ἐκείνη τὴ νυχτιά.

Ὁ ἀγέρας ἐσύριζε σὰν τὴν ὀχιὰ ἀπὸ τὲς χαραματιὲς τοῦ σπιτιοῦ καὶ ὁ ἥλιος μὲ τὰ μάτια τῆς αὐγῆς ἔμπαινε σιγὰ σιγὰ καὶ ἀνέμποδα στὸ φτωχικὸ δωμάτιό μου.

Τὰ πουλιὰ ἐκελαδοῦσαν τὸν αὐγινὸ χαιρετισμὸ στὸ ἀκριβοαγαπημένο τους περιβόλι μὲ γλυκόφωνα τραγούδια, ἐνῷ τ' ἀθῷα λουλούδια μου γελοῦσαν μὲ τὴν αὐγοῦλα χύνωντας ὁλόγυρα θεϊκὴ εὐωδία.

Οἱ καμπάνες τῆς Εὐαγγελίστρας ἐσήμαιναν τὸ πρωϊνὸ ξύπνημα.

Ἠθέλησα νὰ σηκωθῶ, ἀλλὰ μία θεόπλαστη δύναμι μὲ κρατοῦσε.

Πόσο γλυκὸ καὶ ἁπαλὸ μοῦ φάνηκε τὸ κρεββάτι ἐκεῖνο τὸ πρωΐ.

Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δειλά . . .

Ἐκύταξα στὸ σπασμένο καθρέπτη τὸ πρόσωπό μου καὶ μ' ἔπιασε ἀνατριχίλα. Τὰ μάτια μου ἦτανε θολὰ καὶ δακρυσμένα, ἐνῷ τὸ πρόσωπο ἐφανέρωνε ἀγωνία. — Ἐθυμήθηκα . . .

Ἐκύταξα στὸ πλευρό μου... ὁλόγυρα...

Στὸν καθρέφτη εἶδα τὴ μαύρη ὀρφάνια μου. Ἡ γλυκειά μου μάννα εἶχε φύγῃ!...

Τὸ χρυσὸ ὄνειρο ἔγεινε σκοτάδι.

Ἡ ἐλπίδα . . . ἐλπίδα.

Εἶχε φύγῃ χωρὶς νὰ τὴ ρωτήσω γιὰ 'κεῖνον τὸν τόπο . . . τί κακὴ ποῦ εἶμαι!

Ὦ γλυκειά μου μάννα, τί χαριτωμένο πρόσωπο εἶχες! τί ἀγγελικὴ μελῳδία ἔβγαζε τὸ στόμα σου, τί θεῖο σύγνεφο σ' εἶχε στολισμένη! . . .

Πόσο γλυκὰ ἤμουνα μέσα στὴν ἀγκαλιά σου . . . σὲ βαστοῦσα σφιχτὰ σφιχτὰ σὰν ἡ πεταλοῦδα τὸ μοσχομυρισμένο καὶ δροσερὸ ῥόδο, σὰν τὸ πουλὶ τὴ ζεστὴ φωλιά του.

Τί καλὰ λόγια, τί καλὲς συμβουλές, τί γλυκὸ νανάρισμα.

— Ἀλλὰ γιατί φεύγεις, μαννοῦλά μου χρυσή; . . .

Ἄφησέ με νὰ χορτάσω τὴ γλυκειά σου θωριά.

Ὦ μαννοῦλα μου μὴ φεύγῃς! . . . μὴ μ' ἀφίνῃς στὸν κόσμον τοῦτον ὀρφανή . . .

— Ἄνοιξα τὸ στόμα γιὰ νὰ τὴ φιλήσω, ἀλλ' αὐτὴ μὲ τὸ ὁλόδροσο καὶ ἀγγελικὸ χέρι της μοῦ ἔρριξε οὐράνιο καὶ θεῖο νερὸ στὰ καμμένα ἀπὸ δίψα τῆς ἀγάπης χείλη μου.

Τί θᾶμα!

Μὲ μιᾶς ἄκουσα νὰ τρέχῃ στὸ κρυσταλλένιο καὶ ἀναίσθητο σῶμά μου φωτιὰ οὐράνια . . . φωτιά, π' ἀμέσως τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου ἀνοίξαν.

Ἠθέλησα κ' ἐκύταξα.

Μιὰ θαμποῦρα καὶ ὕστερα ἕνα ὁλόλευκο σύγνεφο ἀπέρασε σιμά μου μὲ θεϊκιὰ ἁρμονία.

Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου ἦτανε ἀκόμη ἀνοιχτά.

Καρδιοχτύπι μ' ἔπιασε γλυκό.

Ἐκύταξα ἀχόρταγα καὶ εἶδα σ' αὐτὸ τὸ μυστήριο τὴ γλυκειά μου μάννα μὲ τ' ἀγγελούδια τ' ἀδέρφια μου στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα.

Ὅλοι μοῦ χαμογελοῦσαν.

Ἐκύταξα καὶ πάλι καλὰ κι' ἅπλωσα τὰ χέρια γιὰ νὰ τοὺς ἀγκαλιάσω.

Τί θᾶμα τρομερό!

Σκοτάδι καὶ χάος εἶδα ὀμπρός . . .

Ἄνοιξα τὰ μάτια τῆς ζωῆς κ' ἔκλεισα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς.

Κέρκυρα.

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΔΙΑΤΙ ΟΙ ΝΕΓΡΟΙ ΕΙΝΕ ΜΑΥΡΟΙ;

Ἰδοὺ πῶς ἐξηγεῖ τὸ αἴνιγμα τοῦτο παράδοσις τῆς νεγρικῆς φυλῆς τῶν Ἀσσαντῆ: Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Νῶε, λέγει ἡ παράδοσις, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἐξόχως ὡραῖοι μαῦροι, ὡς νὺξ ἐν τροπικῷ δάσει. Ἀλλ' οἱ υἱοὶ τοῦ Νῶε ἔλαβον διαταγὴν νὰ πηδήσωσιν ἐντὸς φρέατος, ὅπερ ὡς διὰ μαγείας ἐσχηματίσθη εἰς τὴν ἔρημον. Πρῶτος πάντων διετάχθη ὁ Χάμ, ὅστις ὅμως ἐφοβήθη καὶ δὲν ἐπήδησεν. Ὅταν δὲ ἦλθεν ὁ Ἰάφεθ, ἐρρίφθη προθύμως εἰς τὸ φρέαρ καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν λευκόδερμος. Ἀκολούθως ἦλθε καὶ ὁ Σήμ, ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Νῶε, ὅστις ἔπραξεν ὡς ὁ ἀδελφός του Ἰάφεθ, ἀλλ' ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος ἐν τῷ φρέατι εἶχεν ἤδη ἀρκούντως στειρεύσει, οὕτως ὥστε ὁ Σὴμ μόλις ἐπρόφθασε νὰ νιφθῇ καὶ ἐξῆλθε τοῦ φρέατος μελαψὸς μὲ χρῶμα δέρματος, ὁμοιάζον τὸ ἐλαιόλαδον. Τότε ὁ Χάμ, παρασυρθεὶς ἐκ τοῦ παραδείγματος τῶν ἀδελφῶν του, ἐπήδησεν εἰς τὸ φρέαρ, ἀλλ' ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος εἶχεν ἤδη ἐντελῶς ἐξαφανισθῇ, οὕτως ὥστε, αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ σταγόνες ἐρράντισαν αὐτὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοὺς ὀδόντας, αἱ δὲ παλάμαι τῶν χειρῶν καὶ τὰ πέλματα τῶν ποδῶν του μόνον ἔλαβον ἐλαφρὸν φαιὸν χρῶμα ἐκ τῆς προσψαύσεως αὐτῶν μὲ τὸν ὑγρὸν πυθμένα τοῦ φρέατος. Ὅλον δὲ τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἀπέμεινε μέλαν. Διὰ τοῦτο οἱ νέγροι, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Χάμ, οὐδέποτε ἀλλάζουν τὸ χρῶμα τοῦ δέρματός των καὶ δὲν γίνονται λευκοὶ ὡς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰάφεθ, ἢ μελαψοί, ὡς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σήμ.

ΑΘΙΓΓΑΝΟΣ ΣΩΤΗΡ ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΥ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ

Αἱ οὑγγρικαὶ ἐφημερίδες ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ νῦν στρατάρχης τῶν οὑγγρικῶν στρατευμάτων πρίγκηψ τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ, διηγήθη εἰς οἰκογενειακὸν κύκλον τὸ ἀκόλουθον συμβάν, ὅπερ τῷ συνέβη κατὰ τὸν Αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον τοῦ 1866 καὶ ἔσωσε τὸ ἀπόσπασμα αὐτοῦ ἐκ βεβαίας καταστροφῆς. Ὅταν ἤρξατο ἡ καθ' ἡμῶν ἐπίθεσις τῶν πρώσσων, — διηγεῖται ὁ πρίγκηψ, — ἡμεῖς εἴμεθά ποτε ἐστρατοπεδευμένοι πλησίον ἑνὸς τσεχικοῦ χωρίου. Ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς πάντες εἶχον κοιμηθῇ εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ μόνον ἐγὼ ἠγρύπνουν ἐν τῇ χωρικῇ καλύβῃ, ἥτις

ἐχρησίμευεν ὡς διαμονή μου. Εἶχον πολὺ ἐπείγουσαν ἐργασίαν. Πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἤκουσα τὴν φωνὴν τοῦ πρὸ τῆς καλύβης μου σκοποῦ. «Ἄλτ! τίς εἶ;»

Μετ' ὀλίγον ὁ ὑπασπιστής μου μοὶ ἀνέφερεν ὅτι στρατιώτης ἀθίγγανος ἐπιθυμεῖ νὰ μοὶ ἀνακοινώση κατὰ μόνας λίαν σοβαρὰν εἴδησιν. Ἐπειδὴ ὁ ἀθίγγανος ἦτο στρατιώτης, ἔδωκα διαταγὴν νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἔμεινα μετ' αὐτοῦ.

— Τί ἐπιθυμεῖς; τὸν ἠρώτησα.

— Ὁ ἐχθρὸς πλησιάζει, θέλει νὰ ἐπιπέση καθ' ὑμῶν, ἀπεκρίθη ὁ ἀθίγγανος.

— Οἱ πρόσκοποι τίποτε δὲν μοῦ ἀνέφερον μέχρι τοῦδε περὶ τούτου.

— Δὲν σᾶς ἀνέφεραν, ὑψηλότατε, διότι ὁ ἐχθρὸς εἶνε ἀκόμη μακράν! — μετὰ θάρρους εἶπεν ὁ ἀθίγγανος καὶ προσέθηκεν ἀκολούθως: — ἀλλὰ δὲν θὰ ἀργήση νὰ φθάση, καὶ τότε δυστυχία σας!

— Καὶ πῶς τὸ ἔμαθες σὺ αὐτό; ἠρώτησα ἐν ἀμηχανίᾳ τὸν ἀθίγγανον.

— Εὐαρεστηθῆτε, ὑψηλότατε, νὰ πλησιάσετε εἰς τὸ παράθυρον, — εἶπεν ὁ ἀθίγγανος· — βλέπετε ἐκεῖ πλῆθος πτηνῶν τὰ ὁποῖα πετοῦν ἐκ τοῦ δάσους πρὸς μεσημβρίαν;

— Βλέπω· αἵ, καὶ ἔπειτα;

— Ἔπειτα; ἐξηκολούθησεν ὁ ἀθίγγανος. — Καὶ μήπως τὰ πουλιὰ δὲν κοιμοῦνται καὶ αὐτὰ ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι; Αὐτὰ ποτὲ δὲν θὰ ἐπετοῦσαν ἀπὸ τὸ δάσος, ἂν ἐκεῖ μέσα ἦτον ἡσυχία. Ὁ ἐχθρὸς ἐμβῆκε καὶ κάμνων κινήσεις εἰς τὸ δάσος τὰ ἐτρόμαξε.

— Καλά, παιδί μου, πήγαινε! — εἶπον μετ' εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν ἀθίγγανον. Ἀμέσως δὲ ἔδωκα διαταγὴν νὰ ἐνισχυθῇ ἡ πρώτη γραμμὴ καὶ νὰ σημάνωσι συναγερμόν. Μίαν ὥραν μετὰ ταῦτα, ἡ πρώτη γραμμὴ τοῦ ἀποσπάσματός μου συνεπλάκη πρὸς τὸν ἐχθρόν. Καὶ οὕτω τὸ ἡμέτερον ἀπόσπασμα ἐσώθη ἐκ τῆς ἀναποφεύκτου καταστροφῆς, χάρις εἰς τὴν παρατηρητικότητα ἑνὸς ἀθιγγάνου, προσέθηκε περαίνων τὴν διήγησίν του ὁ πρίγκηψ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΝΤΗΛΙΟΥ

Μέχρι τῆς βασιλείας τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνας τὸ μαντήλιον κατεφρονεῖτο καὶ ἐθεωρεῖτο ἀντικείμενον ἀπρεπές, οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα νὰ τὸ μεταχειρισθῇ ἢ νὰ τὸ ὀνομάση ἐνώπιον ἄλλων. Ἠθοποιὸς κρατῶν μαντήλιον εἰς σκηνὰς δακρύων, θὰ ἐσυρίζετο ὑπὸ τῶν θεατῶν. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος, ἡ Duchenois ἐτόλμησε πρώτη νὰ παρουσιασθῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, κρατοῦσα μαντήλιον, ἀλλ' ἔχασε τὸ θάρρος της, καθ' ἣν στιγμὴν ἔπρεπε νὰ τὸ ὀνομάση καὶ ἐν μεγάλῃ βίᾳ εἶπε: τὸ λεπτὸν τοῦτο ὕφασμα . . .

Ἀπέκειτο εἰς τὴν Ἰωσηφίναν νὰ τιμήση τὸ μαντήλιον. Μολονότι ὡραία, ἡ αὐτοκράτειρα αὕτη εἶχε σειρὰν ὀδόντων ἀσχημοτάτων. Διὰ νὰ τοὺς κρύψῃ ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἄλλων, συνείθιζε νὰ κρατῇ εἰς τὰς χεῖρας, μικρὸν τεμάχιον ὑφάσματος στολισμένον μὲ δαντέλλαν ἐπιχαρίτως δὲ ἐκάλυπτε τὰ χείλη της δι' αὐτοῦ. Αἱ κυρίαι τῆς αὐλῆς τὴν ἐμιμήθησαν καὶ τὸ μαντήλιον κατέστη ἐντὸς ὀλίγου ἀπαραίτητον εἰς τὴν ἐνδυμασίαν τῆς γυναικός.

ΑΥΤΟΜΑΤΟΣ ΑΠΑΓΧΟΝΙΣΤΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ

Ἐν Hartford (Connectient) ἔλαβε χώραν τῇ 14 Δεκεμβρίου ἡ πρώτη θανατικὴ ἐκτέλεσις διὰ τῆς «αὐτομάτου ἀπαγχονιστικῆς μηχανῆς». Ἀφοῦ ἀνεγνώσθη πρὸς τὸν κακοῦργον ἡ εἰς θάνατον καταδίκη του, οὗτος ὡδηγήθη ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος. Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐπάτησε ἐπὶ τῆς τελευταίας βαθμίδος, ἔθεσε τὸ βάρος τοῦ ἰδίου αὐτοῦ σώματος τὴν μηχανὴν εἰς κίνησιν, τὸ ἀντίρροπον βάρος ἔπεσε καὶ ἀνέσυρε τὸ σῶμα εἰς 15 ποδῶν ὕψος. Ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἀμέσως. Ἡ θανατικὴ ἐκτέλεσις ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν καθότι πολλοὶ κληρικοὶ ἐξεφράσθησαν ἐναντίον τῆς μηχανῆς ταύτης, ἥτις κατὰ τὴν γνώμην των ἀναγκάζει τὸν κακοῦργον νὰ αὐτοκτονήση, καὶ ὁ νόμος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο.

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΑΥΡΩΝ ΕΙΣ ΛΕΥΚΟΥΣ

Ἐκ Λάγου τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς ἀγγέλλεται ὅτι ὁ ἀρχηγὸς Λόγαν εἷς ἐκ τῶν «μεγάλων» τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Νανά, ἐτυφεκίσθη. Οὗτος ἐδικάσθη ἐν Βενίν. Ἐκτὸς ἄλλων κατηγορεῖτο καὶ διότι ἐφόνευσε 8 δούλους ὑπὸ τὰς φοβερωτάτας βασάνους. Φαίνεται ὅτι, ὅταν ὁ Νανὰ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτοῦ ἔμαθον ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐσκόπευον νὰ ἐπιτεθῶσιν ἐναντίον αὐτῶν, ἐκαρατόμησαν τοὺς 8 δούλους, ἔπειτα ἔθεσαν τοὺς νεκροὺς εἰς ζέον ὕδωρ καὶ τοὺς ἔβρασαν μέχρις ὅτου ἔφθασαν εἰς σημεῖον καθ' ὃ κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκδαρῶσι (νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ ἐπιδερμίς). Τότε ἐφαίνοντο οἱ νεκροὶ ὡς λευκοί. Οἱ ἀρχηγοὶ ἐδείκνυον αὐτοὺς εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐκαυχῶντο ὅτι οὕτως ἤθελον μεταχειρισθῇ τοὺς Ἄγγλους. Ὁ ἀρχηγὸς Λόγαν ἀπεδείχθη ἔνοχος καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ τυφεκισμοῦ θάνατον.

X.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Πρωτότυπος ἴασις.

Οἰκογένεια ἐργάτου τινος ἐν Λίνδεν τῆς Γερμανίας εἶχε θυγάτριον, ὅπερ συνεπείᾳ τύφου ἔχασε ὅρασιν καὶ ἀκοήν. Τὰ Χριστούγεννα ἔλαβε τὸ τέκνον τοῦτο περισσότερα δῶρα τῶν ἄλλων παρὰ τῶν γονέων του. Ἡ χαρὰ αὐτοῦ ἕνεκα τῶν δώρων ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ἤρχισε νὰ ἐκφράζῃ αὐτὴν καὶ διὰ λόγων, συγχρόνως δὲ ἐπανέκτησε καὶ τὴν ἀκοήν!

Περιεργοτάτη ἐγχείρισις.

Ἡ ἑξῆς περιεργοτάτη ἐγχείρισις ἀγγέλλεται ἐκ Βουδαπέστης. Ἐν τῷ ἐκεῖ ἐμπορικῷ νοσοκομείῳ ἐξήχθη ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐκ τῆς κοιλίας νέου τινος ὀνόματι Ἀλεξάνδρου Δόϋτσμαν ἰατρικὴ λαβὶς μήκους 14 ἑκατοστομέτρων. Λέγεται ὅτι τὸ ἰατρικὸν τοῦτο ἐργαλεῖον ἐλησμονήθη ὑπό τινος Βιενναίου ἰατροῦ πρὸ δύο ἐτῶν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ ἀσθενοῦς κατά τινα ἐγχείρισιν. Τότε ἐγένετο ἀνάγκη νὰ ἀνοιχθῇ ἡ κοιλία τοῦ νέου, ἔπρεπε ὅμως ἀμέσως πάλιν νὰ συρραφῇ, ὁ δὲ ἐκτελῶν τὴν ἐγχείρισιν ἰατρὸς ἐλησμόνησε τὸ ἐργαλεῖον. Πρὸ ὀλίγου μόλις ᾐσθάνθη ὁ ἀσθενὴς τόσον ἰσχυροὺς πόνους, προερχομένους ἐκ τῶν αἰχμῶν τῆς λαβίδος, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ὑποβληθῇ εἰς νέαν ἐγχείρισιν, ἥτις νῦν ἐγένετο ἐν Βουδαπέστῃ.

Τὸ νέον στοιχεῖον «Ἀργόν».

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἄγγλων Ραγλέϋ καὶ Ράμσαϋ, καθ' ἣν ἡ μεγαλητέρα πυκνότης τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ Ἀζώτου προέρχεται ἔκ τινος ἀερίου (νέου στοιχείου) ἀγνώστου μέχρι τοῦδε, ὅπερ εἶνε πυκνότερον καὶ δίδει ἕτερον φάσμα παρὰ τὸ σύνηθες Ἄζωτον, ἀπηύθυνε ὁ καθηγ. Ζάϊμς Δάουαρ δύο ἐπιστολὰς εἰς τὸν «Χρόνον» τοῦ Λονδίνου. Ἐν τῇ πρώτῃ λέγει ὅτι ἡ ὕπαρξις τοιούτου νέου ἀερίου ἀποδεικνύεται ἤδη κατὰ τὴν ρευστοποίησιν τοῦ ἀέρος. Ἐὰν δηλαδὴ ψυχράνωμεν δοχεῖον μέχρι — 200^0 Κελσίου πληροῦται ταχέως ρευστοῦ ἀέρος καὶ ὅλα τὰ ἀέρια αὐτοῦ ὅσα ἔχουσι θερμοκρασίαν — 200^0, θὰ γείνωσιν ἐπίσης ὑγρὰ ἢ στερεὰ ἐὰν ἀποτελῶσιν $1\,^0/_0$ τῆς ὁλικῆς μάζης. Τοῦτο πράγματι συμβαίνει· κατὰ τὴν ρευστοποίησιν τοῦ ἀέρος κερδίζομεν ὑγρόν, ὅπερ θολοῦται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑπὸ λευκοῦ ἰζήματος, συνισταμένου ἐξ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ἄλλων μιγμάτων. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν καθαρίσῃ τις προηγουμένως τὸν ἀέρα, πάντοτε εὑρίσκει τις ἐν τῷ ρευστῷ ἀέρι τὸ λευκὸν στερεὸν σῶμα, ὅπερ πιθανὸν νὰ περιέχῃ τὸ ξένον ἀέριον· θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀπομονώσῃ τὸ σῶμα τοῦτο διὰ διϋλίσεως τοῦ Ἀζώτου καὶ τοῦ Ὀξυγόνου ἐὰν πράγματι ἔχει ἀνώτερον βαθμὸν ζέσεως τούτων. — Ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ ὁ Δάουαρ λέγει ὅτι πιθανὸν τὸ νέον ἀέριον τοῦ ὁποίου ἡ πυκνότης προσδιωρίσθη εἰς 19—20 νὰ μὴ εἶνε νέον σῶμα ἀλλὰ προϊὸν συμπυκνώσεως τοῦ Ἀζώτου, ἢ ἀλλοτροπικὴ μορφὴ τούτου, τῆς ὁποίας ἡ πυκνότης εἶνε $1^1/_2$ μεγαλητέρα τῆς κανονικῆς. Ἐάν, ὅπερ πιθανώτατον, τὸ νέον ἀέριον ἔχει πυκνότητα 31 (ἐμετρήθη 19—20) τότε αὕτη συμφωνεῖ μὲ τὸν ὀργανισμὸν τριατομικοῦ μορίου, τοῦ Ἀζώτου ὅλως ἀναλόγου πρὸς τὸ ὄζον ἢ τριατομικὸν μόριον τοῦ ὀξυγόνου. Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ὅτι τὸ νέον ἀέριον δὲν περιέχεται ποσῶς ἢ εἰς μικροτάτας ποσότητας ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καὶ σχηματίζεται μόνον κατὰ τὴν ἀλληλεπίδρασιν τοῦ Ἀζώτου μετ' Ὀξυγόνου ἢ Μαγνησίου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου εὑρέθη εἰς ἀναλόγως μεγάλας ποσότητας ($1\,^0/_0$) ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ὁ Δάουαρ ἐν τέλει ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ ὅτι πρὸ πολλοῦ ἠρεύνησαν πρὸς εὕρεσιν ἀλλοτροπικῆς μορφῆς τοῦ Ἀζώτου, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε εἰς μάτην.

Τὸ νέον ἀέριον ὅπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑπὸ τοῦ λόρδου Ραγλέϋ, καὶ τοῦ καθηγητοῦ Ράμσαϋ ὠνομάσθη νῦν ὑπὸ τῶν ἀνακαλυπτῶν αὐτοῦ «Ἀργόν». Θεωρεῖται δὲ ὑπὸ τούτων μετὰ βεβαιότητος ὡς στοιχεῖον.

P·

ΙΛΙΑΔΟΣ Ο. 653—746

Κυνηγημένοι ἐρρίχθηκαν 'ς τὰ ὑστερινὰ καράβια
'ποῦ εἶχαν πρῶτ' ἀνεβασθῆ 'ς τὴν ἄκρην τῆς θαλάσσης·
ἀνάγκη τοὺς ἐβίασε τὰ ἐμπροσθινὰ ν' ἀφήσουν·
κι' ὅλοι ἑνωμένοι ἐστάθηκαν εἰς ταὶς σκηναὶς πλησίον,
δὲν ἐσκορπίσαν 'ς τὸν στρατὸν ἀπ' ἐντροπὴν καὶ φόβον,
καὶ μὲ ἀκατάπαυστην βοὴν ἀντιπαρακινοῦντο,
καὶ μάλιστα τῶν Ἀχαιῶν τὸ στήριγμα, ὁ Νηλείδης,
'ς τ' ὄνομα τῶν γονέων τους παρακαλοῦσεν ὅλους·
Ἄνδρες δειχθῆτε κ' ἐντροπὴν μέσα αἰσθανθῆτε, ὦ φίλοι,
ὁ ἄλλος κόσμος τί θὰ εἰπῇ· κι' ἂς θυμηθῇ καθένας
τὰ τέκνα, τὴν γυναῖκα του, τὸ κτῆμα, τοὺς γονεῖς του,
εἴτ' εἶναι ἀκόμη 'ς τὴν ζωὴν εἴτ' εἶναι πεθαμένοι·
γι' αὐτούς, ὁποῦ δὲν εἶν' ἐδῶ, κλιτὸς σᾶς ἐξορκίζω,
ἀνδράγαθα σταθῆτε αὐτοῦ, μὴ στρέψετε τὰ νῶτα.
Εἶπε καὶ 'ς ὅλους ἄναψε τὸ θάρρος τῆς ἀνδρείας·
τότ' ἔδιωξε ἀπ' τὰ μάτια τους ἡ Ἀθηνᾶ τὴν θείαν
κατάχνια 'ποῦ τοὺς θάμπονε, κ' ἔγεινε φῶς 'ς τὰ πλοῖα,
ἔγεινε φῶς 'ς τὸν πόλεμον, 'ποῦ ὅλους θερίζει ὁμοίως,
κ' ἐνόησαν τὸν Ἕκτορα καὶ τοὺς συντρόφους εἶδαν,
καὶ αὐτοὺς 'ποῦ ὀπίσω εἶχαν συρθῆ καὶ δὲν ἐπολεμοῦσαν,
καὶ αὐτοὺς 'ποῦ ἐκεῖ ἐμάχονταν τὴν μάχην πρὸς τὰ πλοῖα.
Τοῦ Αἴαντος δὲν ἔστερξε τότε ἡ ψυχὴ ἡ μεγάλη
κεῖ μὲ τοὺς ἄλλους Ἀχαιοὺς μακρὰν καὶ αὐτὸς νὰ μείνῃ,
ἀλλ' ἀπὸ 'να κατάστρωμα 'ς τὸ ἄλλο διασκελῶντας
ἔσειε θαλασσόμαχο καμάκι 'ς τὴν παλάμην,
μεγάλο, καρφοκόλλητο, εἰκοσιδύο πήχαις·
καὶ ὡσὰν ἀπ' ἄλογα πολλὰ θαυμάσιος ἱπποδρόμος
τέσσερα σμίγει διαλεκτὰ καὶ ἀπὸ τὴν πεδιάδα
τὰ ξεκινᾷ σὰν ἀστραπὴ μέσα εἰς μεγάλην χώραν
ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ κοινοῦ· τὸν βλέπουν καὶ θαυμάζουν
πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν 'ποῦ ἀσκόνταφτ' ἀπὸ ἕνα
'ς ἄλλο πουλάρι ἀκροπηδᾷ καὶ αὐτὰ πετοῦν ἀέρας,
ὁμοίως μακροδιασκελᾷ 'ς ἕνα καράβι ἀπ' ἄλλο
ὁ Αἴας σέρνοντας κραυγὴν 'ποῦ φθάνει ὣς τὸν αἰθέρα,
καὶ μὲ φωνὴν τρομακτικὴν φωνάζει τῶν Ἀργείων
νὰ σώσουν τὰ καράβια τους καὶ ταὶς σκηναίς· ἀλλ' οὔτε
ὁ Ἕκτωρ πλέον ἔμενε 'ς ταὶς φάλαγγαις τῶν Τρώων,
ἀλλ', ὡς ἀετὸς ἀκράτητος 'ποῦ χύνετ' ὅπου βόσκουν
πουλιὰ μεγάλα καὶ πολλὰ 'ς τοῦ ποταμοῦ τὴν ἄκρην,
γερανῶν πλῆθος ἢ χηνῶν ἢ κύκνων μακρολαίμων,
ἴσια 'ς ἕνα μαυρόπλωρο καράβι ἐχύθη ὁμοίως
ὁ Ἕκτωρ τότε, κι' ὄπισθεν τὸν ἔσπρωχνε μὲ χέρα
θεόρατην ὁ Βροντητὴς κι' ὅλα μαζὴ τὰ πλήθη.
Καὶ πάλιν ἔγεινε σκληρὴ πρὸς τὰ καράβια μάχη·
θά 'λεγες πῶς ἀκούραστοι καὶ ἀδάμαστοι ἀπαντιόνταν
πρώτη φορὰ 'ς τὸν πόλεμον, τόσ' ἦταν ἡ ὁρμή τους·
κ' ἰδοὶ ποιοὺς εἶχαν στοχασμοὺς αὐτοὶ 'ποῦ ἐπολεμοῦσαν·
οἱ Ἀχαιοὶ πῶς ἔφθασε τοῦ ὀλέθρου ἡ μαύρ' ἡμέρα,
οἱ Τρῶες μὲς τὰ στήθη τους θαρροῦσαν πῶς τὰ πλοῖα
θὰ κάψουν καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς αὐτοῦ θὰ σφάξουν ὅλους·
κ' ἐκεῖ, 'ποῦ τοῦτ' οἱ στοχασμοὶ τοὺς ἄναφταν 'ς τὴν μάχην,
ἀπὸ τὴν πρύμνην ἔπιασεν ὁ Ἕκτωρ τὸ καράβι,
ὁποῦ τὸν Πρωτεσίλαον ἀνέβασε 'ς τὴν Τροίαν
ἀλλὰ δὲν τὸν ξανάφερε 'ς τὴν ποθητὴν πατρίδα·
γι' αὐτὸ τὸ πλοῖον Ἀχαιοὶ καὶ Τρῶες ἐσφαζόνταν
στήθη πρὸς στήθη, οὐδὲ κανεὶς μακρόθεν τόξου βέλος
νὰ τὸν κτυπήσῃ ἀνάμενεν ἢ λογχοφόρο ἀκόντι,
ἀλλ' ἔστεκαν ἀκλόνητοι, μὲ μίαν γνώμην ὅλοι,
καὶ ἀπὸ σιμὰ μὲ ἀκονητὰ πελέκια καὶ μ' ἀξίναις,
μὲ μακρυὰ ξίφη ἐμάχονταν, μὲ δίστομα κοντάρια,
καὶ ἀπὸ τοὺς ὤμους ἔπεφταν καὶ ἀπὸ κομμένα χέρια
ὡραίαις μάχαιραις πολλαίς, μαυρόδεταις, 'ς τὸ χῶμα,
ὡς πολεμοῦσαν, κ' ἔρρεε 'ς τὴν μαύρην γῆν τὸ αἷμα.
Κι' ὁ Ἕκτωρ δὲν ἀπάφινε τὴν πρύμνην 'ποῦ 'χε πιάσῃ
καὶ τ' ἀκροστόλι σφίγγοντας ἐφώναζε τῶν Τρώων·
Φέρτε φωτιά, κι' ὅλοι βοὴν σηκώσετε πολέμου·
ὅλα πλερόν' ἡ 'μέρ' αὐτὴ 'ποῦ μᾶς χαρίζει ὁ Δίας,
τὰ πλοῖα νὰ πατήσωμε 'ποῦ ἀντίθεα μᾶς ἦλθαν
ἐδῶ καὶ πάμπολλα κακὰ μᾶς ἔχουν κάμῃ ὣς τώρα·
καὶοἱγέροιπταίουν'ποῦ,οἱδειλοί,'ςταὶςπρύμναιςνὰβροντήσω
τὸν πόλεμον δὲν μ' ἄφιναν καὶ τὸν λαὸν κρατοῦσαν·
ἀλλ', ἂν τότε μᾶς ζάλισε τὸν νοῦν ὁ Βροντοφόρος,
ὁ ἴδιος τώρα μᾶς κινεῖ καὶ σπρώχνει τὴν ψυχήν μας.
Εἶπε, κ' ἐνῷ σφοδρότερα 'ς τοὺς Ἀχαιοὺς ὡρμῆσαν,
ὁ Αἴας πλειὰ δὲν ἔμενε, πνιγμένος ἀπ' τὰ βέλη,
καί, βλέποντας τὸν θάνατον, ἐπόδιζεν ὀλίγο·
ἄφησε τὸ κατάστρωμα καὶ 'ς τὸ ὑψηλὸ τῆς πρύμνης
σκαμνὶ ἐστήθη κι' ἄγρυπνος ἐπρόβαλνε τὴν λόγχην
εἰς ὅποιον ἔφερνε φωτιὰ νὰ κάψῃ τὰ καράβια,
καὶ τρομερὰ 'ς τοὺς Ἀχαιοὺς βροντοῦσεν ἡ φωνή του·
Ἥρωες, φίλοι Δαναοί, θεράποντες τοῦ Ἄρη,
ἄνδρες φανῆτε μ' ὅλην σας τὴν δύναμιν, ὦ φίλοι!
τάχα θαρροῦμε 'πὤχομεν ἄλλους βοηθοὺς ὀπίσω
ἢ τείχη ἀπὸ τὸν ὄλεθρον τοὺς ἄνδραις νὰ φυλάξουν;
μὴ πόλις εἶν' ἐδῶ σιμὰ μὲ πύργους νὰ μᾶς σκέπῃ
καὶ μέσα σύμμαχος λαός, 'ς ἐμᾶς νὰ κλίν' ἡ νίκη;
'ς τὴν γῆν τῶν Τρώων εἴμεθα τῶν καλοαρματωμένων
σπρωγμένοι πρὸς τὴν θάλασσαν, μακρὰν ἀπ' τὴν πατρίδα,
καὶ μόνη ἐλπίδα εἶν' ἄγριος, ὄχι σαχλός, ἀγῶνας.
Εἶπε καὶ μὲ τὸ ἀκονητὸ τρικύμιζε κοντάρι,
κι' ὅποιον τῶν Τρώων ἔβλεπε πρὸς τὰ γοργὰ καράβια
σταλμένον ἀπ' τὸν Ἕκτορα μὲ τὸ δαυλὶ 'ς τὸ χέρι,
ὁ Αἴας μὲ τὸ μακρυὸ κοντάρι τὸν κτυποῦσε,
κ' ἔστρωσε δώδεκα νεκροὺς αὐτοῦ σιμὰ 'ς τὰ πλοῖα.

Ι. ΠΟΛΥΛΑΣ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδριάσεις τῆς 18 Ἰανουαρίου καὶ τῆς 1 Φεβρουαρίου. — Ὁ κ. Δαϊρπφελδ ἐκθέτει κατ' ἀμφοτέρας τὰ ἐξαγόμενα τῶν παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφῶν. Ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ὅπου πάντα τὰ διδόμενα πείθουσιν ὅτι ἔκειτο ἡ κρήνη, ἀπεκαλύφθη μεταγενέστερόν τι μόνον ῥωμαϊκὸν οἴκημα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον οὐδὲν ἴχνος παλαιοτέρου ἑλληνικοῦ κτιρίου εὑρέθη. Ὁ χῶρος ἦτο προφανῶς ἐλεύθερος, ἀποτελῶν εὐμεγέθη πλατεῖαν πρὸ τῆς κρήνης· ταύτην δὲ ἀκριβῶς ἐνταῦθα προϋποθέτουσι καὶ οἱ ὀχετοί, οἵτινες ἐκ τοῦ σημείου τούτου φέρουσι πρὸς τὴν ὑπόνομον τῆς ἀρχαίας γνωστῆς ὁδοῦ, ὑποδεχόμενοι τὰ ἐκ τῆς κρήνης προφανῶς καταρρέοντα ὕδατα καὶ ἐκεῖσε μεταφέροντες. Ὀλίγον τι ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ οἱ ὀχετοὶ οὗτοι ἄρχονται, καὶ παρ' αὐτὴν τὴν σημερινὴν ἁμαξιτήν, κεῖται ἡ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους μεταβληθεῖσά πως δεξαμενή, ὅτε καὶ τὸ εἰς τὴν Ἐννεάκρουνον πρώην ἐκ τοῦ μεγάλου Πεισιστρατείου ὑδραγωγείου ῥέον ὕδωρ μετωχετεύθη εἰς τὸ ὑπὸ τὸν βράχον τῆς Πνυκὸς διερχόμενον. Καὶ τάφοι τινὲς ἐγγὺς εὑρέθησαν, ἀνήκοντες εἰς τὰ τέλη περίπου τοῦ 6ου πρὸ Χρ. αἰῶνος, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς μελανομόρφων ἀγγείων καὶ δὴ τῶν μελανῶν ληκύθων. Οἱ τάφοι οὗτοι μαρτυροῦσιν ἔτι ὅτι πρὸ τοῦ Θεμιστοκλέους ἓν μόνον τεῖχος ἡ πόλις εἶχε, τὸ τῆς Ἀκροπόλεως, διὸ καὶ πανταχοῦ ἐκτὸς αὐτοῦ οἱ Ἀθηναῖοι ἠδύναντο νὰ θάπτωσιν. — Ἐπιγραφαί τινες ἃς ἀνακοινώνει ὁ ἑταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Βεϊγανδ, διαπιστοῦσιν ὅτι τὸ ἀριστερόθεν (τῷ ἀνιόντι) τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ πρὸ δύο ἐτῶν ἀνασκαφὲν ἱερὸν εἶνε οὐχὶ Ἀσκληπιεῖον, ἀλλ' *Ἀμύνειον* (ἐπιγραφή: Δεξίωνι, ὅστις εἶνε ὁ Σοφοκλῆς, Ἀσκληπιῷ καὶ Ἀμύνῳ). — Καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἐπιχειρηθεισῶν ἀνασκαφῶν πληροφορεῖ ὁ κ. Δαϊρπφελδ, ὅτι αὗται ἔφερον μὲν εἰς φῶς ὑπογείους τινὰς διόδους, ἀλλ' οὐχὶ τὰς ὑποτιθεμένας Χαρωνείας κλίμακας. Ἐξήγησίς τις δὲν δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ δοθῇ εἰς τὰς περιέργους ταύτας διόδους, βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι κατεχώσθησαν αὗται εἰς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς χρόνους· εἰς τὴν κατὰ τὸ κέντρον τῆς ὀρχήστρας ἐν εἴδει φρέατος ὀπὴν εὑρέθησαν μάλιστα μυκηναίων ἀγγείων θραύσματα. Αἱ νεώτεραι τοῦ κ. Δαϊρπφελδ ἐν τῷ αὐτῷ θεάτρῳ παρατηρήσεις ἐπιστοποίησαν ἄλλως ὅτι ἡ μὲν πρόσοψις τῆς ἐπὶ Λυκούργου σκηνῆς ἐκοσμεῖτο ὑπὸ δεκαοκτὼ κιόνων, τὰ δὲ ἑκατέρωθεν παρασκήνια ὑπὸ ἕξ. Πρὸ τῆς προσόψεως ταύτης ἀνεπεταννύετο κατ' ἀρχὰς κινητὸν προσκήνιον, βραδύτερον δὲ (μετὰ τὴν ἐπὶ Σύλλα καταστροφήν;) ἐκτίσθη τὸ καὶ σήμερον ἐν μέρει σωζόμενον στερεὸν (στυλοβάτης ἐξ ὑμηττείου μαρμάρου), ὁπότε καὶ ἡ πρόσοψις τῶν παρασκηνίων ὑπεχώρησεν ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω. — Ὁ κ. Φίλιος περιγράφει ἀνάγλυφον ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἐλευσῖνι νεωστὶ εὑρεθὲν καὶ παριστάνον τὴν ἀποστολὴν τοῦ Τριπτολέμου. Ὁ Τριπτόλεμος εἰκονίζεται *καθήμενος* ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ πτερωτῶν δρακόντων, ὄπισθεν δ' αὐτοῦ ἵσταται ἡ Περσεφόνη μὲ διπλᾶς δᾷδας ἀνὰ χεῖρας καὶ ἔμπροσθεν ἡ Δημήτηρ. Ὡς γνωστόν, ὄρθιος εἰκονίζεται ὁ Τριπτόλεμος μόνον ἐν τῷ μεγάλῳ Ἐλευσινιακῷ

ἀναγλύφῳ. Ἡ ἐνδυμασία τῆς Περσεφόνης εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ ἐν ἄλλοις μνημείοις τοῦ 4ου αἰῶνος (ποδήρης χιτὼν καὶ ἐπίβλημα).

Συνεδρίασις τῆς 15 Φεβρουαρίου. — Ὁ κ. Ἀθ. Ρουσόπουλος ἐξηγεῖ τὰ ὑπὸ Θουκυδίδου I 138 καὶ ἄλλων κατόπιν συγγραφέων (Διοδώρου, Πλουτάρχου, Κορνηλίου Νέπωτος) παραδεδομένα περὶ τοῦ ἐν Μαγνησίᾳ τῇ Ἀσιανῇ μνημείου τοῦ Θεμιστοκλέους διὰ νομίσματος τῆς ἐποχῆς Ἀντωνίνου τοῦ Πίου, παριστάνοντος ἀναμφιβόλως αὐτὸ τὸ ἀγνοούμενον τέως ὁποῖόν τι ἦτο μνημεῖον τοῦ μεγάλου Ἀθηναίου. Ἦτο τοῦτο ἄγαλμα τοῦ ὡς ἥρωος ἐν Μαγνησίᾳ λατρευθέντος Θεμιστοκλέους Ἡ παράστασις εἰκονίζει αὐτὸν τὸν Θεμιστοκλέα ὡς ἐπὶ σπονδὴν κύλικα ἐν χειρὶ κρατοῦντα καὶ πρὸ τοῦ βωμοῦ ἱστάμενον, παρ' αὐτὸν δὲ τὸν ταῦρον. Προφανῶς ἡ γνωστὴ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὑπὸ Θουκυδίδου ἤδη μνημονευομένη παράδοσις! Ἡ παράστασις τοῦ νομίσματος ἐλήφθη βεβαίως ἐκ παλαιοτέρας, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀπαράμιλλος αὐτῆς τελειότης ἐξηγεῖται. Ὁ λαλῶν διὰ λεπτομεροῦς αὐτῆς ἀναλύσεως ἀποδεικνύει ὅτι τὸ μνημεῖον ἦτο ἐκ χαλκοῦ. Τὴν ταυτότητα αὐτοῦ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ νομίσματος ἀκεραία σχεδὸν ἀναγινωσκομένη ἐπιγραφή: ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

[Ὁ Β' διαγωνισμός, τὸν ὁποῖον προκηρύσσομεν σήμερον, περιλαμβάνει τὰ *Ζητήματα* καὶ τὰς *Ἐρωτήσεις*, αἱ ὁποῖαι θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὰ ὀκτὼ ἑπόμενα φύλλα τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας*, δηλαδὴ εἰς τὰ φύλλα τῶν μηνῶν Ἀπριλίου καὶ Μαΐου. Ἡ προθεσμία τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸν Β' Διαγωνισμὸν λήγει τῇ 15 Ἰουνίου 1895, εὐθὺς δὲ εἰς τὸ ἑπόμενον φύλλον θὰ δημοσιευθοῦν τἀποτελέσματα.

Οἱ μέλλοντες νὰ διαγωνισθῶσι πρέπει νὰ μᾶς στείλωσι τὰς ἀπαντήσεις (ὅλας ὁμοῦ καὶ ὄχι χωριστὰ ἑκάστου φυλλαδίου) ἐντὸς ἐπιστολῆς ἰδιαιτέρας, ἡ ὁποία νὰ μὴ περιέχῃ τίποτε ἄλλο καὶ νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ φακέλου τὰς διακριτικὰς λέξεις: *Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις*.

Εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θἀπαντήσῃ ὀρθῶς εἰς ὅλα τὰ ζητήματα καὶ τὰς ἐρωτήσεις, θἀπονεμηθῇ χρηματικὸν βραβεῖον δραχ. 25.

Ὁ μετ' αὐτὸν λύτης τῶν περισσοτέρων, θὰ ἔχῃ τὴν ***«Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» ἐπὶ ἓν ἔτος δωρεάν***, (ἐὰν εἶνε συνδρομητὴς καὶ δὲν θέλει τυχὸν νὰ λαμβάνῃ δύο φύλλα, ἐπιφυλάσσει τὸ δικαίωμά του διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος).

Οἱ μετ' αὐτὸν δὲ τέσσαρες λύται θὰ ἔχουν τὴν ***«Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» ἐπὶ ἓξ μῆνας δωρεάν***, (καὶ αὐτοί, ἂν εἶνε συνδρομηταί, δύνανται νὰ ἐπιφυλάξουν τὸ δικαίωμά των διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος).

Σημείωσις: Δεχόμεθα παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν μας *Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις* πρὸς δημοσίευσιν. Διὰ πᾶν ἐγκρινόμενον καὶ δημοσιευόμενον εἰς τὴν ***«Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» πληρώνομεν μίαν δραχμήν***].

1. ΑΒΔΔΕΕΕΠΡΣΣΥΩ. Διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν νὰ σχηματισθῇ ἓν ἀρχαῖον γνωμικόν.

2. Καρακάξα μακρινοῦρα

. . . .

Δημῶδες αἴνιγμα πρὸς συμπλήρωσιν καὶ λύσιν.

3. Πῶς ὠνομάζετο ἡ μήτηρ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου;

4. Τίνος ποιητοῦ εἶνε οἱ στίχοι:

Στῆς θάλασσας ἐπάνω τὰ νερὰ
Ἕνας τεχνίτης μὲ μυαλὸ καὶ γνῶσι
Βαρὺν ἀγῶνα εἶχε μιὰ φορὰ
Παλάτι ξακουστὸ νὰ θεμελιώσῃ.

5. Τετράστιχον πρὸς συμπλήρωσιν.

. . . . . . Φάληρο
. . . . . . θάλασσα
. . . . . . τάλληρο
. . . . . . χάλασα!

[Ἕπεται συνέχεια]

Ἀνεμοστρόβιλον, Ἐνταῦθα. Ἰδοὺ νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν ἀμέσως: α') Ὁ διαγωνισμὸς πρὸς ἐγγραφὴν συνδρομητῶν ἀπέτυχεν, οὐδενὸς δηλώσαντος ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ μέρος εἰς αὐτόν. Συνδρομηταὶ νέοι ἐνεγράφησαν πολλοί, ἀλλ' εἴτε ἀπειθείας, εἴτε διὰ τῶν κ. κ. ἀνταποκριτῶν, ἐπὶ προμηθείᾳ, εἴτε διὰ τῆς ἀφιλοκερδοῦς ἐνεργείας φίλων τῆς «Εἰκ. Ἑστίας» καὶ τῆς διευθύνσεως. Τὴν ἰδέαν τοῦ διαγωνισμοῦ ἐδανείσθημεν παρ' ἀγγλικοῦ περιοδικοῦ, διὰ τοῦ μέσου τούτου κατορθώσαντος νὰ πενταπλασιάσῃ τοὺς συνδρομητάς του. Ἀλλ' ἐδῶ ὁ κόσμος τὰ πράγματα τὰ πέρνει ὀλίγον ἀλλοιώτικα· φαίνεται ὅτι δὲν πιστεύει ὅτι ἓν περιοδικόν, τὸ ὁποῖον κατ' ἐλάχιστον ὅρον ἐξοδεύει εἴκοσι χιλιάδας δραχμῶν κατ' ἔτος, εἰμπορεῖ νὰ δώσῃ πεντακοσίας ὡς βραβεῖον εἰς ὅντινα ἤθελεν ἐγγράψει τοὺς περισσοτέρους συνδρομητάς. β') Ἡ σημείωσις ἐκείνη δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ἔκδοσιν, ἄλλως θὰ ἐπήρχετο σύγχυσις μὲ τὸ φύλλον τῆς καλῆς ἐκδόσεως, τὸ ὁποῖον τιμᾶται 20 λεπτά. Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα, δὲν ἔχομεν ἀντίρρησιν. — Μιχαῆλον, Ἐνταῦθα. Δὲν γνωρίζομεν τί θὰ σᾶς ἀπήντα ὁ συγγραφεύς. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐνοεῖ ὄχι ὅτι ὁ Ὅμηρος ἠγνόει τὸν Σείριον - πολλοῦ γε καὶ δεῖ - ἀλλ' ὅτι δὲν τὸν ἀναφέρει μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο. — Φρὰ Διάβολον, Ἐνταῦθα. Περιττὴ ἡ τόση φασαρία· τὸ ποίημά σας δὲν ἀξίζει τὸν κόπον. Μία κοινοτοπία καλογραμμένη. — Bon, Ἐνταῦθα. Μᾶλλον ματαιοποιεῖτε, ἂν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐγράψατε ἕως τώρα χιλιάδας στίχων. Οἱ σταλέντες καθὲ ἄλλο εἶνε παρὰ στίχοι. — κ. Μ.Ν. Πειραιᾶ. Ἀδύνατον ὅ,τι ζητεῖτε. Τὸ δεύτερον μᾶς ἐφάνη κατώτερον. — κ. Φ. Α. Φ. Πειραιᾶ. Ἀσήμαντον τὸ ἄρθρον σας ὅλως διόλου· τίποτε νέον δὲν παρουσιάζει. — Ρέμβη. Πολὺ λυπούμεθα. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὑπὸ ἐχεμύθειαν τὸ ὄνομά σας. Ἄλλως ποῖος μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι τὸ ποίημα δὲν εἶνε ἀντιγραφή; — κ. Ν. Ι. Γρ. Κων]πολιν. Ἐνοούσαμεν τὰ 2 σονέττα· μὴν ἀνησυχεῖτε. Θερμὰς εὐχαριστίας — Μέλισσαν, Ἐνταῦθα. Εὔμορφη ἰδέα, ἀλλ' ἄσχημα γραμμένη - Ἀνωνύμῳ. Ἐνταῦθα. Μᾶς ἔκαμεν ἐντύπωσιν τὸ Ἄτι σας. Κρῖμα νὰ χωλαίνῃ τόσον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν! Δὲν εἰμπορεῖτε νὰ τὸ ἐπεξεργασθῆτε ἀκόμη; — Πῦρ, Ἐνταῦθα. Καλὸν διὰ σατυρικὴν ἐφημερίδα. - Φάκ, Σῦρον. Τὸ φυλλάδιον στέλλεται. Ἔχετε ἀκόμη ὀλίγην ὑπομονήν. — κ. Χ. Τ. Ἐνταῦθα. Μήπως καὶ τὸ τριαντάφυλλον δὲν ξηραίνεται καὶ ἐπάνω εἰς τὴν τριανταφυλλιάν; — κ. Α. Τρ. Ἰωάννινα. Θὰ δημοσιευθῇ. Παραγγελίαι σας ἐξετελέσθησαν. Σειρὰ πλήρης δὲν ὑπάρχει πλέον — κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Ὁ συνδρομητὴς περὶ τοῦ ὁποίου μᾶς ἐρωτᾶτε ἔχει πληρώσει ἀπὸ πέρυσι 10 φρ. ὥστε χρεωστεῖ ἀκόμη 14 φρ. λαμβάνων ἐφημερίδα καὶ περιοδικόν. Θὰ σᾶς στείλωμεν τὰς ἀποδείξεις. Εὐχαριστοῦμεν. — κ. Γ. Κ. Ε. 40 Ἐκκλησίες. Ἐλάβομεν τὰ χρήματα καὶ ἐστείλαμεν τὰ τέσσαρα βιβλία αὐθημερόν. Τὸ πέμπτον εἶχε παραδοθῇ. — κ. Δ. Κ. Δ. Πάτρας Πολὺ καλά. Θὰ ἐπιστρέψετε τὰ φύλλα ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου, ἢ τοὐλάχιστον τὸ τελευταῖον πρὸς τὴν διεκπεραίωσιν. Ἡ αἰτιολογία ὅλως διόλου περιττή. — Θαλασσοπόρῳ, Ἐνταῦθα. Στείλατε τὸ ὄνομά σας ἐντὸς ἐσφραγισμένου φακέλλου Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ μας χρησιμεύσῃ. — κ. Ἀντ. Γ. Ἐνταῦθα. Ὁ Ὠριένας τί γυρεύει ἐδῶ; Δὲν συμφωνεῖ διόλου μὲ τὸν δημοτικὸν χαρακτῆρα τοῦ ὅλου ποιήματος. Καὶ αὐτὸ ἐσπευσμένον. — κ. Γ. Ἐνταῦθα. Οἱ πρῶτοι 28 στίχοι ἀποτελοῦν ἓν αὐτοτελὲς χαριτωμένον ποιηματάκι, τὸ ὁποῖον καταστρέφει ἡ συνέχεια. Τί λέτε καὶ σεῖς; — Δαυΐδ, Πειραιᾶ. Τί ἀκαταστασία μέτρων εἶνε αὐτή; Κρῖμα τὴν ὡραία γλῶσσα! — κ. Λ. Σ. Ἐνταῦθα. Τὸ πρῶτον θὰ δημοσιευθῇ, τὸ δεύτερον ὅμως . . . πολὺ σκανδαλῶδες. Τὸ ὄνομα τοῦ Χάϊνε δὲν θὰ ἠμπόδιζε τὰς διαμαρτυρίας. — κ. Μ. Φ. Ἀρτάκην. Αἱ ἰδέαι ὡραῖαι, ἡ ἔκφρασις κακή. — κ. Ἀγ. Τσ. Ἐνταῦθα. Κοινὸν καὶ ἀκατέργαστον. — κ. Ἰδ. Ψ. Ἐνταῦθα. Ξενικὴ ἔμπνευσις. Γίνονται ἐδῶ αὐτὰ τὰ πράγματα, διὰ νὰ τὰ ψάλλῃ ὁ ποιητής; — Ἐρασιτέχνην, Πειραιᾶ. Μὴν εἶσθε μέλος τοῦ «Ὁμίλου τῶν Ἐρετῶν;» Ἄλλον λόγον δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ ἡ παρομοίωσίς σας. — κ. Ἰωσὴφ Κοέν, Βῶλον. Τὰ φυλλάδια σᾶς στέλλονται τακτικά, καὶ τακτικὰ μᾶς τὰ ἐπιστρέφει τὸ ταχυδρομεῖον, χωρὶς νὰ ἠξεύρωμεν διατί. — κ. Ν. Δ. Φ. Τεργέστην. Ἀκατάλληλον, δυστυχῶς.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως ἐγένοντο κατ' αὐτὰς δύο σπουδαιότατα ἀναγνώσματα. Ὁ κ. Βλάδαν Γεώργεβιτς, πρέσβυς τῆς Σερβίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡμίλησεν ἑλληνιστὶ — καὶ εἶνε γνωστὸν εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις μετὰ πόσης δεξιότητος ὁ κ. Γεώργεβιτς χειρίζεται τὴν ἑλληνικήν, καὶ τὴν δημοτικὴν καὶ τὴν καθαρεύουσαν — περὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ Σέρβων καὶ Βυζαντίνων. Ὁ δὲ κ. Κ. Μεταξᾶς Βοσπορίτης, ὁ χαριτωμένος διηγηματογράφος, διηγήθη τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ταξειδίου ἀπὸ Βομβάης εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἐκδότου John Lane ἐν Λονδίνῳ ἐκδίδεται προσεχῶς ἡ Μητρυιά, τὸ ἐν τῇ «Εἰκονογραφημένῃ Ἑστίᾳ» δημοσιευθὲν ἄλλοτε διήγημα τοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου, κατὰ μετάφρασιν τῆς κ. Ἐλισάβετ Ἔδμονδς, τῆς ἑλληνομαθοῦς συγγραφέως καὶ ποιητρίας, εἰς τὴν ὁποίαν τόσον ὀφείλει ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία.

Ὁ κ. Πέτρος Ζητουνιάτης ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς κομψὸν τομίδιον ὑπὸ τὸν μετριόφρονα τίτλον Γραμμές, περιλαμβάνον εἰκόνας καὶ διηγήματα, ὧν προτάσσεται πρόλογος, συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς φυσικότητος ἐν τῇ ἐμπνεύσει καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τοῦ κ. Ζητουνιάτου ἔχει ἀκόμη ἀνάγκην ἐπεξεργασίας, τὸ βιβλίον του ὅμως μαρτυρεῖ τάσιν φιλοπρόοδον, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ νεαρὸς συγγραφεὺς εἶνε ἄξιος συγχαρητηρίων.

Ἐκ τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς Ἑστίας ἐξεδόθη καὶ ὁ δεύτερος τόμος τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ. Τὰ Ἀπομνημονεύματα ταῦτα, ἐν οἷς ἀπεικονίζεται ἡ ἐπὶ Ὄθωνος ἀθηναϊκὴ κοινωνία, ἀποτελοῦσιν ὄχι μόνον πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν νεωτάτην ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ ἀνάγνωσμα ἐπαγωγὸν καὶ λίαν ἐνδιαφέρον.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, ἀπέναντι τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, κτίζεται ἤδη νέον θερινὸν θέατρον ἐπὶ εὐρυτάτου οἰκοπέδου καὶ κατὰ κάλλιστον σχέδιον. Τὸ θέατρον τοῦτο, ἀβάπτιστον ἔτι, θὰ βαπτισθῇ κατόπι διὰ διαγωνισμοῦ. Ἤδη ἀπετελέσθη πολυμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ λογίων καὶ δημοσιογράφων διὰ νὰ κρίνῃ τὰς προτεινομένας ὀνομασίας, αἱ ὁποῖαι στέλλονται πρὸς τὸν κ. Γ. Πώπ, συντάκτην τῆς «Ἐφημερίδος». Τὸ βραβεῖον θὰ εἶνε ἓν διαρκὲς εἰσιτήριον.

Κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ θὰ κάμωσιν ἐκδρομὴν εἰς Ὀλυμπίαν. Ἐπίσης καὶ τὰ μέλη τῆς Λέσχης τῶν Φοιτητῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀνακηρυχθέντων ὑποψηφίων βουλευτῶν Ἀττικῆς διὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς, διακρίνονται καί τινες εὐρείας μορφώσεως καὶ πολλῆς ἀξίας ἄνδρες: Ὁ κ. Ἀναστάσιος Γεννάδιος, ὁ κατ' ἐξοχὴν ῥήτωρ, ὁ κ. Ἀγησ. Γιαννόπουλος Ἠπειρώτης ἀρχισυντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος», ὁ κ. Γ. Τυπάλδος Κοζάκης, ὁ κ. Ἰωάννης Καμπούρογλος, διευθυντὴς τῆς «Νέας Ἐφημερίδος», ὁ κ. Πλάτων Δρακούλης, ὁ φιλόσοφος συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου «Φῶς ἐκ τῶν Ἔνδον» καὶ καθηγητὴς τῆς νεοελληνικῆς παρὰ τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης, κ. ἄ.

Ἡ ἐθνικὴ ἑορτὴ ἑωρτάσθη καὶ φέτος μετὰ τῆς συνήθους τυπικότητος. Ἕνα θαυμάσιον πανηγυρικὸν ἐξεφώνησεν ὁ κ. Ἀναστάσιος Γεννάδιος, συγκινήσας, ὅπως πάντοτε, μέχρι δακρύων τοὺς πολυπληθεῖς ἀκροατάς του.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895—797.

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** δια τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 9 Ἀπριλίου. Ἀριθ. 15.

ΟΝΕΙΡΟ

Τὸν ἔβλεπα. Τριγύρω του νυχτιὰ χωρὶς ἀστέρι,
βαρὺ σκοτάδι καὶ πηχτὸ ποὺ πλάκωνε τὴ φύση·
μάτι δὲ δύνουνταν νὰ δεῖ ἢ νὰ σαλέψει χέρι
ἢ ν' ἀνασάνει ἀναπνοὴ ἢ στόμα νὰ μιλήσει.

Κι' ὅμως τὸν ἔβλεπα... ἐκεῖ μὲ τὴ γλυκιὰ ματιά του,
γιομάτη ἀπὸ βαθὺ καημὸ κι' ἀγάπη, μὲ θωροῦσε
ἀκίνητος... ποῦ μ' ἀνοιχτὴ ἀφτὸς τὴν ἀγκαλιά του
μέσ' 'σ τὴ δική μου ἄλλες φορές, σὰ μ' ἔβλεπε, πετοῦσε.

«Γιατί τὰ χείλια του κλειστά, κρύα γιατί σὰ χιόνια;»
ἔλεγε ὁ νοῦς μου καὶ φριχτὴ τὸν τυραγνοῦσε ζάλη
«π' ἀφτὰ τρεμοσαλέβουνταν 'σ τὰ περασμένα χρόνια,
»σὰ γύριζ' ἀπ' τὴν ξενιτιὰ καὶ σμίγαμε καὶ πάλι».

Καὶ τ' ὄνομά του πάσκιζα νὰ πῶ τ' ἀγαπημένο,
νὰ κράξω «Μέρες πέρασαν καὶ μῆνες, ἀδερφέ μου,
»ποὺ τὴ γλυκιά σου τὴ φωνὴ ν' ἀκούσω περιμένω,
»μιὰ λέξη μίλησέ μου».

Μὰ 'σ τὸ λαιμό μου πνίγουνταν τὰ λόγια· καὶ ζητοῦσα
μὲ χέρια περικαλεστὰ τὸν πόθο μου νὰ δείξω,
μὰ σὰ νὰ πέτρωσαν σ' τὴ γῆς ἀπάνου, δὲ μποροῦσα
τὰ χέρια μου νὰ σμίξω.

Καὶ μὲ πιασμένο ἀνασασμὸ καρτέρεβα βοήθια,
μὰ νέκρα πάντα καὶ σιγή· μὸν τῆς καρδιᾶς μου οἱ χτύποι,
σὰ χτύποι νεκροσήμαντρου ἀχοῦσαν μέσ' σ' τὰ στήθια
μ' ἀπελπισμένη λύπη.

Κι' ἐκεῖ τὰ νύχια ἀρχίνησα σ' τὶς σάρκες μου νὰ μπήγω,
ζητῶντας ἀπ' τ' ἀθώρητα ν' ἀπαλλαχτῶ δεσμά μου,
τί μέσ' 'σ τὴν ἄφωτη νυχτιὰ τὸν εἶδα λίγο λίγο
ποῦ σβοῦσε ἀπὸ μπροστά μου.

Καὶ προσπαθοῦσα, μάχουμουν... κι' ἡ στενοχώρια, οἱ πόνοι,
μ' ἕνα μου δάκρυ ξέσπασαν βαρὺ καὶ φλογισμένο,
ποῦ τό 'νιωσα βαθιὰ βαθιὰ τὴν ὄψη νὰ μ' ὀργώνει
σὰ μέσα σ' ἄγρια σίδερο φωτιὰ κοκκινισμένο.

Ξύπνησα τότες. Τῆς ἀβγῆς τὸν ἥλιο ἀντίκρυ μου εἶδα
ποὺ μὲ τὸ φῶς του τοῦ βουνοῦ χρυσόλουζε τὴν πλάτη.
Ὦ τοῦ ἡλιοῦ πῶς ἄχαρη μοῦ φάνηκε ἡ ἀχτίδα
στερνὰ ἀπ' τοῦ δόλιου μου ἀδερφοῦ τ' ὀνειρεμένο μάτι!

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

29 Μαρτίου

Ο βορρᾶς πνέει μανιώδης. Ὀγκώδη μελανὰ νέφη, ἀργυροπάρυφα, κυλίονται βραδέως ἀνὰ τὸ στερέωμα· καὶ ἡ σελήνη ὠχρὰ καὶ περιαλγὴς προβάλλουσα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, προσβλέπει τὴν γῆν, ἐφ' ἧς ἐπέπεσε πάλιν βαρὺς ὁ χειμών.

Τοιαύτας ἐκπλήξεις μᾶς ἐπεφύλασσον αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μαρτίου, οἱ μέρες τῆς γρηᾶς, κατὰ τὸν παρατηρητικώτατον λαόν. Καὶ νὰ εἶνε Μεγάλη Ἑβδομὰς καὶ νὰ ἔχωμεν τόσην ἀνάγκην τοῦ ἐκτάκτως ὡραίου καιροῦ τῶν τελευταίων ἑβδομάδων! Τί ἀτυχία καὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς, καὶ διὰ τοὺς χριστιανούς, καὶ διὰ τοὺς ἐρωτευμένους, καὶ διὰ τοὺς παντοπώλας, καὶ διὰ τοὺς οἰκογενειάρχας καὶ διὰ τούς... χρονογράφους. Ἂν ἡ κακοκαιρία ἐξακολουθήσῃ, τί θὰ γίνουν οἱ ἐπιτάφιοι μεθαύριον καὶ πῶς θὰ περιγράψωμεν ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν ἐξόχως ἀθηναϊκὴν ἑσπέραν, τὴν πλήρη αἴγλης καὶ μεγαλοπρεπείας — ὅταν ὁ ἀὴρ δὲν σβύνῃ τὰ κηρία τῶν λιτανευόντων καὶ αἱ ὁδοὶ δὲν εἶνε βορβορώδεις καὶ ὁ οὐρανός, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέρχονται τόσαι εὐχαὶ καὶ τόσα θυμιάματα, δὲν εἶνε σκεπασμένος ἀπὸ νέφη ἀπειλητικά. Ἂν ἡ κακοκαιρία ἐξακολουθήσῃ, τί θὰ γίνῃ ἡ πασχαλιάτικη κίνησις καὶ πῶς θὰ ψηθῇ ὁ ἀμνὸς καὶ τί θὰ γίνουν αἱ ὑπαίθριοι ἑορταί, αἱ ὁποῖαι προεμηνύοντο φέτος τόσον ζωηραί, μὲ τὸν ἀκμαῖον ἐκλογικὸν ὀργασμόν, τὸν μὴ κοπάζοντα οὔτε τὸ Πάσχα!

Ἀλλ' ἀρκεῖ... Πρέπει νὰ ὁμολογήσετε ὅτι τὸ ἔργον μου εἶνε πολὺ ἄχαρι σήμερον. Γράφω πρὸ τοῦ Πάσχα, καὶ θὰ μὲ ἀναγινώσκετε μετὰ τὸ Πάσχα. Οἱ φόβοι, τοὺς ὁποίους μοῦ ἐμπνέει ὁ συριγμὸς τοῦ ἀνέμου, θὰ γνωρίζετε σεῖς πλέον ἂν ἐπηλήθευσαν ἢ ἐὰν ἐφάνησαν μάταιοι. Ἄλλα ἔπρεπε νά σας εἴπω, βλέπετε, ἄλλα ἔπρεπε νά σας περιγράψω... Ἀλλὰ ποῦ καιρός! Οἱ στοιχειοθέται φυσικὰ δὲν θὰ ἐργασθοῦν αὐτὰς τὰς ἡμέρας καὶ μοῦ ζητοῦν τὸ ἄρθρον μου ἀπὸ σήμερον. Καὶ ἀφ' οὗ ἡ χρονογραφία εἶνε κάτι τι ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀναγκάζομαι νὰ μὴ γράψω σήμερον Ὀκταήμερον.

Ἄδικον λοιπὸν εἶχεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶνε μία μεγάλη... ἀργία;

Γρ. Ξ.

Η ΠΑΡΗΓΟΡΙΤΣΑ

(Ταξειδιώτικη σημείωσις).

Γευματίσαμε στὴ Σπολαΐτα, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ θαυμαστὸ γεφύρι τοῦ Ἄσπρου, τὸ ὁλοσίδερο. Τί δυνατὸ καὶ τί ὤμμορφο γεφύρι ἀλήθεια! γεφύρι ποῦ ἂν ἐχτίζονταν σὲ μιὰν ἄλλη ἐποχὴ θὰ τῶλεγαν στοιχειωμένο καὶ θὰ τοὔβγαναν τόσα λυπητερὰ τραγούδια· ζυγὸς ἀληθινὸς τοῦ Ἄσπρου τοῦ περήφανου, ποῦ ἔκαμε ἕνα χωριάτη νὰ πῇ σὰν τὸ εἶδε:

— Ἄιντε, καϊμμένε Ἄσπρε, καὶ σένα σὲ σαμάρωσαν.

Καθήσαμε κάτω ἀπὸ τὴν ἀκρινὴ καμάρα του σιμὰ σ' ἕνα φουντωμένο πλατανάκι, ποῦ δροσᾶτο ἀγεράκι ἔκανε τὰ φύλλα του νὰ σειοῦνται καὶ νὰ μᾶς μιλοῦνε τὴν ὑψηλὴ γλῶσσα τῆς φύσεως· στὰ πόδια μας ἔτρεχεν ἥσυχα ἥσυχα τὸ γαργαρὸ νερὸ τοῦ Ἄσπρου γιὰ νὰ μᾶς νανουρίζῃ καὶ νὰ δροσίζῃ μὲς τὸ καταμεσήμερο τὸν τριγύρω μας ἀέρα.

Δὲν ἦταν τώρα ὁ Ἄσπρος ὁ φοβερὸς ποῦ κάνει τὶς τρομερὲς καταιβασιὲς καὶ πνίγει περαταριὲς ὁλόκληρες, ὁ Ἄσπρος τὸ θηρίο ποῦ ξερριζώνει τὰ δεντρὰ τὰ ῥιζιμιὰ λιθάρια, ποῦ καταποντίζει τὰ χωράφια καὶ τὰ χαρωπά των στάχια, ποῦ πέρνει τὰ χωριὰ καὶ τὰ κοτρόνια καὶ γίνεται ὁ ἴδιος ἡ καλὴ καὶ ἡ κακὴ μοῖρα τοῦ χωριάτη· τοῦ κοπρίζει ἀνέξοδα τὰ χωράφια του, τοῦ φέρνει τὰ ξύλα μέσ' στὸ σπίτι του, καὶ ὕστερα χαντακώνει καὶ τοὺς κόπους καὶ τὰ βώδια του καὶ τὰ παιδιά του. Ὄχι· ἤτανε ἥμερος σὰν μικρὸ ῥεμματάκι, σὰν παιδάκι παγανό, σὰν λειοντάρι χορτασμένο· καὶ τόσο ἦταν ταπεινὸς ποῦ πέντε ἔξη καραγκούνισσες τὸν περιφρόνησαν καὶ δὲν καταδέχτηκαν μήτε στὸ γεφύρι νἀναιβοῦν γιὰ νὰ περάσουν, μὰ σήκωσαν ἀπάνω ἀπ' τὴ μέση τὰ σιγκούνια τους καὶ περπατῶντας καὶ κουβεντιάζοντας ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ Βάλτο στὴν Τριχωνιά. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐστρώσαμε τὴν πετσέτα μας, ἀνοίξαμε τοὺς κεφτέδες μας, ἐκόψαμε τὸ τυρί μας, καὶ τὴ γεμίσαμε καλά· ἔπειτα ἀδειάσαμε τὴ μποτίλια μας, ἐμάσαμε τὰ ἀπομεινάρια καὶ τὰ βάλαμε στὴν ἅμαξα καὶ πήγαμε παρακάτω στὸ ῥέμμα νὰ πιοῦμε νερὸ μὲ τὰ χέρια μας, ὅπως ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος φιλόσοφος ποῦ δὲν ἤθελε νἄχῃ ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε γιὰ νἆνε ἔτσι σιμώτερα στὸ Θεό. Γλυστρούσαμε ἀπάνω στὰ γυαλιστερὰ σὰν μάρμαρα χαλίκια του, ἐπιανόμαστε ἀπὸ τὶς χαμηλὲς δαφνοῦλες καὶ τὰ παραρρίζια τῶν πλατανιῶν, ἐβρεχόμαστε μὲ τὰ χέρια, πετροβολιούμαστε, ἐπαίζαμε καὶ γελούσαμε ἀλησμόνητα. Τὰ κορίτσια ἐμάζωξαν κἄμποσα λιθάρια στρογγυλὰ γιὰ πεντώβολα καὶ μοῦ τὰ φόρτωσαν στὴ βαλίτζα μου, ἔκοψαν λουλούδια ἄσπρα καὶ κόκκινα ἀπὸ τὶς δάφνες καὶ μοῦ τὰ πάτησαν στὰ φύλλα ἀπὸ τὸ πορτοφόλι μου. Τἄχω ἀκόμα μαραμμένα, καὶ τώρα ποῦ γράφω ἄνοιξα νὰ τὰ ἰδῶ γιὰ νὰ θυμηθῶ καλλίτερα τὸ καλότυχο ἐκεῖνο μεσημέρι ποῦ λίγα ὅμοια μὲ αὐτὸ εὑρίσκω στὴ ζωή μου. Ὡς τόσο, ὁ ἄσπλαχνος ὁ Παναγῆς ὁ ἁμαξᾶς μας ἐφώναζε πῶς θὰ νυχτώσωμε στὸ Βάλτο καὶ ἔκαμε τὰ κορίτσια νὰ φοβηθοῦν. Ἀφήσαμε μὲ πολλὴ λύπη μας τὴν ὤμμορφη ἐκείνη ἀκροποταμιὰ ποῦ δὲν ἔχει τὴν ὅμοιά της καὶ καθένας μας εἶπε ὅσα ἤξερε ἀπόξω μικρὰ ἢ μεγάλα, ὁλάκαιρα ἢ μισὰ ἑλληνικὰ ἢ γαλλικὰ ποιήματα ποῦ εἶχαν κἄποια σχέση μικρὴ ἢ μεγάλη μὲ τὸ χαριτωμένο ἐκεῖνο γεῦμα μας. Τυχηρὸ καὶ δὲν παραξέραμε πολλὰ καὶ σὲ λίγο σωπάσαμε· καθένας ἔκανε τὶς σκέψεις του, καθένας ἔπλαττε τὰ ὄνειρά του· ποιὸς ξέρει τί νἄπλατταν αὐτές! Ἐγώ.... μὰ τί τὰ θέλετε, αὐτά; δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέσι μὲ τὴν Παρηγορίτσα. Ἐκόψαμε δρόμο· στὴν ἀρχὴ ὁ ἥλιος μᾶς ἐζάλισε καί, ὅπως ἤμαστε φαγωμένοι, ἱδρώσαμε καὶ ἀγκομαχούσαμε καὶ ἤμαστε σιχαμάρα. Ἐδῶ κἐκεῖ τὸ ἁμάξι ἐστέκονταν σὲ κἄτι βρωμοχάνια ποῦ εἶχαν τριγύρω φυτεμμένον καπνόν, μιὰ βρυσοῦλα, δυὸ σανίδες καρφωμένες σὲ παλούκια, κἄτι κουτσολουκούμια καὶ ἕνα πράσινο ῥακί. Αὐτὰ ἦταν τὰ κοινὰ γνωρίσματα αὐτῶν τῶν χανιῶν· μέσα ἐκάθονταν ἡ γυναῖκα καὶ τὰ βρωμόπαιδα τοῦ χαντζῆ καὶ ἔβραζαν σὲ μιὰ μαυρισμένη ἀπὸ λάσπη φουφοῦ τὸ δεῖπνο τους· ὄξω ἐκάθονταν παντοῦ καμπόσοι Βαλτινοὶ **μονόμματοι,** ὅπως τοὺς λένε, παλληκαράδες ὡς ἐκεῖ πάνω μὲ βρωμερὲς κουρελιασμένες φουστανέλλες, μὲ παληὰ σελλάχια καὶ καινούρια μαχαίρια καὶ χαρμπιά, καὶ παίζανε μὲ μιὰ βρωμοτράπουλα καὶ χτυπούσανε τὰ χέρια στὸ τραπέζι καὶ βλαστήμαγαν, καὶ ἀγρίευαν τὰ μάτια καὶ κύτταζαν πῶς νὰ γελάσουν ἕνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ τοῦ πάρῃ τοὺς πέντε παράδες του, τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν του· καὶ παρέκει κἀνένας χαμένος καὶ ξετιναγμένος καθόνταν ξαπλωμένος στὸ χῶμα καὶ πελέκαγε μὲ τὸ μαχαῖρι του κἀνένα ξύλο, χωρὶς κἂν νὰ φκιάσῃ ἀπ' αὐτὸ ἕνα ξύλινο χουλιάρι· καὶ τριγύρω τόσα χωράφια παχειὰ καὶ πλούσια μόνον χέρια καρτεροῦσαν γιὰ νὰ βγάλουν τὰ πλούτη τους καὶ νὰ κάμουν εὐτυχία τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλβετία. Ἄχ! ἀναθεματισμένη τεμπελιά, ὅταν μᾶς πιάνῃς ἐμᾶς τοὺς Ῥωμηούς! πῶς σὲ κληρονομήσαμε ἀπὸ τοὺς παληούς μας προγόνους ποῦ προτιμοῦσαν νὰ πεθάνουν τῆς πείνας παρὰ νὰ πιάσουν δουλειὰ μὲ τὸ χεράκι τους. Τὸ μόνο χαρμόσυνο, τὸ μόνο ποῦ σοῦ ἔδειχνε πῶς ὑπάρχει καὶ ζωὴ καὶ ἐργασία σὲ κεῖνα τὰ ὤμμορφα μέρη, ἤτανε τὰ βελάσματα καὶ τὰ κουδουνίσματα τῶν προβάτων ποῦ ἤρχοντο ἀπὸ μακρυὰ νὰ χαϊδέψουν τὰ βαρημένα αὐτιά μας, μάλιστα κατὰ τὸ βασίλεμμα ποῦ γίνεται τὸ τελευταῖο σκάρισμα. Αὐτὰ ὅμως τὰ πρόβατα καὶ τὰ κουδουνάκια δὲν ἦσαν Ῥωμέϊκα, ἦσαν Καραγκούνικα. Ὢ! οἱ Καραγκούνηδες δὲν εἶνε καὶ δὲν καταδέχονται νὰ εἶνε Ῥωμηοὶ καὶ ἂν τοὺς πῇς **συμπέθερε** καὶ ὄχι **κουμπάρε** εἰμποροῦν νὰ σὲ ξεκοιλιάσουν στὸ φτερό. Εἴδαμε τὸ εὔμορφο χωριδάκι τους, τὸ Σοροβίλλι, δεξιὰ καθὼς πηγαίνομε στὸν Κραβασσαρᾶ, ἀπάνω σἕνα στρωτὸ βουναλάκι μὲ λευκασπρισμένα νοικοκυρίστικα σπιτάκια. Κἄποιοι φράγκοι ἀρχαιολόγοι θέλησαν νὰ κάμουν καὶ αὐτοῦ ἀνασκαφάς, γιατὶ ἤτανε, λένε, ἐκεῖ ἡ παλαιὰ Στράτος, ἡ περίφημη πρωτεύουσα τῶν προγόνων μας τῶν Ἀκαρνάνων. Κἄτι ἐρείπια φαίνονται τώρα ξεχωμένα, μὰ δὲν ξέρω ἂν ἀνακάλυψαν καὶ τίποτε σπουδαῖο· καὶ τί σπουδαῖο νἀνακαλύψουν! μήνα οἱ παληοὶ ἐκεῖνοι Βαλτινοὶ εἶχαν καὶ τίποτε τέχνη σπουδαία; Αὐτοὶ καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἤτανε μόνον ἅρπαξε νὰ φᾷς καὶ κλέψε νἄχῃς...

Τέλος πάντων νύχτα φθάσαμε στὸν Κραβασσαρᾶ, τὸ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικόν, ὅπως τὸν ἐβάφτισε καὶ αὐτὸν ἡ μονομανία τοῦ ἀρχαϊσμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικούρας· νύχτα φθάσαμε, νύχτα φύγαμε πές καὶ τίποτε δὲν εἴδαμε· μόνον τὴν αὐγὴ εἴδαμε τὰ πανταλόνια μας καὶ οἱ γυναῖκες τὰ φουστάνια τους ποῦ ἤτανε ὡς τὸ γόνα λασπωμένα καὶ ἀκούσαμε γρουλλίσματα λυπητερὰ καὶ χαροποιὰ ἀπὸ τοὺς τετράποδας κατοίκους τοῦ Κραβασσαρᾶ, καὶ θυμήθηκα τοὺς καϊμμένους τοὺς ἐπιστράτους ποῦ διηγοῦνται κἄποτε πῶς αὐτοὶ οἱ τετράπαχοι κάτοικοι ἐπήγαιναν τὴ νύχτα καὶ τοὺς τραβοῦσαν τὶς κουρεμμένες τὶς κουβέρτες τὶς στρατιωτικὲς καὶ τοὺς ἄφιναν ξέσκεπους στὸ τσουχτερὸ πρωϊνὸ ἀγεράκι, ποῦ καταιβάζει ὁ κόλπος. Ἃ ὁ Κραβασσαρᾶς ἔχει αὐτὸ τὸ καλό· ἕνα μὰ λέοντα ἀλήθεια· τὸ ἀγεράκι αὐτὸ τοῦ κόλπου τῆς Πρεβέζης τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Αὐτὸ διώχνει κάθε ἀρρώστια, αὐτὸ δροσίζει τὸ καλοκαῖρι, αὐτὸ παχαίνει τοὺς κατοίκους καὶ δίποδας καὶ τετράποδας.

Ἐξημερώσαμε στὸ Μακρυνόρος· ἡ ἅμαξα πάγει τὸ ῥιζοβοῦνι. Ψηλὰ τὸ βουνὸ γεμᾶτο σκοῖνα καὶ μυρτιὲς καὶ κουμαριές, κάτω ἡ θάλασσα ἡ ἀσημένια σπαρμένη ἀπὸ νησιὰ χαριτωμένα καὶ κατοικημένη ἀπὸ ψάρια νοστιμώτατα. Καὶ προχωροῦμε καὶ προχωροῦμε· ἄσωτο εἶνε τὸ Μακρυνόρος· ἐδῶ ἀνεβαίνομε σχεδὸν ὡς τὴν κορυφή, ἐκεῖ χαμηλώνωμε ὡς τὴ θάλασσα· ἡ ἅμαξα πάει τὴν ἄκρη ἄκρη καὶ γέρνει κἄποτε καὶ κάνει τὰ κορίτσια νὰ φοβῶνται καὶ τὸν Παναγῆ νὰ γελάῃ. Κόβομε καὶ πατοῦμε ἀγράμπελη μαζὲς καὶ ἄγριες ἀνεμῶνες. Μᾶς δείχνουν τὴ Βόνιτσα, τὴ Φόνισσα αὐτὴ τὴν ἀληθινή, τὸ μεγάλο αὐτὸ νοσοκομεῖο ἀπὸ θέρμες καὶ συντελειὲς ποῦ δὲ βρίσκεις ἕναν ἄνθρωπο κόκκινον, ποῦ στέλνουν τοὺς ὑπαλλήλους γιὰ τιμωρία, ποῦ ἡ φρουρὰ εἶνε ὅλη στὸ θεραπευτήριο καὶ δὲν ὑπάρχουν πέντε στρατιώταις γεροὶ νὰ φυλάξουν τοὺς φυλακισμένους, μὰ οἱ φυλακισμένοι δὲν φεύγουν γιατὶ εἶνε κομμένα τὰ ἥπατά τους ἀπὸ τὴ θέρμη, ὅπως μᾶς εἶπεν ὁ Παναγῆς, μὰ δὲν ξέρω ἂν εἶπε καὶ τὴν ἀλήθεια. Μᾶς δείχνουν τὴ Λεπενοῦ τὴν περίφημην τῆς ἐπιστρατείας, κάμπον ἀπέραντο ποῦ χορταίνει τὸ μάτι ἰσάδα, μᾶς δείχνουν τὸ λόγκο μὲ τὶς βελανιδιές, αὐτὸ τὸ Λαύριο τοῦ Βάλτου τὸ ἀληθινό, μᾶς δείχνουν τὴ Λίμνη, τὸ Σαμάρι, τὴν Ταγαροῦ, τὴν Κόπραινα καὶ τόσα ἄλλα ποῦ τώρα δὲν τὰ θυμοῦμαι καὶ δὲν χρειάζονται γιὰ τὴν ἱστορία μου. Τέλος μπαίνομε στὴν νέαν Ἑλλάδα· ἐδῶ ἦταν τοῦ Ἀννίνου, ποῦ ἔλαβε μιὰ μέρα τὴ δόξα του καὶ ἔπεσε στὰ στόματα ὅλων, ἐδῶ ἦταν παληὸς στρατῶνας τώρα σαράβαλο, ἐκεῖ εἶνε τὸ Πέτα τὸ κακορρίζικο ποῦ μᾶς φέρνει στὸ νοῦ μας τόσες λυπητερὲς ἱστορίες· τώρα εἶνε καταπράσινο χωριδάκι χωρισμένο σὲ δυὸ μαχαλάδες καὶ τσιφλίκι, ὅπως καὶ ἄλλα πολλά, τοῦ Καραπάνου. Ἀρχίζει τώρα νὰ πληθαίνῃ τὸ φέσι καὶ ἡ ἄσπρη σκούφια τῶν Ἀρτινῶν, τῶν πατριωτῶν τοῦ Σκουφᾶ, καὶ μπαίνομε στὴν Ἄρτα κατὰ τὶς ἕνδεκα. Εἶχα ἰδῆ κι' ἄλλη φορὰ τὴν Ἄρτα καὶ πολὺ μεἶχε ἀρέση τότε· εὕρισκα γοῦστο στὰ στενὰ σοκάκια της μὲ τὰ κοφτερὰ καλντερίμια, στὴν ἀτέλειωτη χλωρασιά της, στὰ τζαμιά της τὰ κλεισμένα καὶ ῥημαγμένα, καὶ ἀκόμη στοὺς Ἀρτινοὺς μὲ τὸ τσίτσιλι καὶ φάτσιλι τῆς προφορᾶς των, μὲ τὸ **τσότσο** καὶ τὸ **χαλασιά σου·** μὰ τώρα δὲν μοῦ ἄρεσε· ἔβρεχε κιόλα τσούρου-τσούρου καὶ αὐτὸ ἔφτανε νὰ μοῦ χαλάσῃ κάθε καλὴ ἐντύπωσι, ἀφοῦ μὲ ἀνάγκασε νὰ κλειστῶ σἕνα βρωμοκαφενεῖο καὶ νἀκούσω πολιτικά· σὰ χαλασιά μου.

Ἔχει ὅμως καὶ ἡ Ἄρτα τὰ στολίδια της καὶ δυὸ εἶνε τὰ σπουδαιότερα· ἡ λεμονιές της καὶ ὁ στρατός. Εἶνε ὤμμορφο πρᾶμμα στὴν αὐλή σου νὰ ἔχῃς τὰ μυρωδᾶτα τους ἄνθη καὶ τὸν ὁλόχρυσο καρπό τους, νἀνασαίνῃς βαθειὰ βαθειὰ ἀγέρι βαλσαμωμένο ἀπὸ τὴν εὐωδία ποῦ χύνουν ἄφθονη εἰς ὅλον ἐκεῖνον τὸν βάλτο ποῦ χωρὶς αὐτὲς θὰ ἦταν ἄλλη Βόνιτσα. Καὶ ὁ στρατὸς δὲν εἶνε λίγο, μάλιστα ὅταν συλλογιέσαι πῶς σὲ λίγο, περνῶντας τὸ γεφύρι δὲν θὰ ξαναϊδῇς χρυσὸ πηλήκιο καὶ φουστανέλλα εὐζωνική. Καὶ ἡ καλή μου τύχη ἔκαμε νὰ ἀνταμώσω πρῶτα πρῶτα ἕνα παληό μου φίλο, ἕνα ἄξιο παλληκάρι, ἕνα γλεντζὲ πρώτης τάξεως, τὸν παλαιό μου ἐπιλοχία τὸ Θύμιο· κἄποιος καλοθελητὴς τοῦ εἶχε εἰπῆ πῶς τάχα τὸν ἐκορόϊδευα μιὰ φορὰ στὴν ἐφημερίδα [1] καὶ στὴν ἀρχὴ μὄρριξε κἄπως τὰ μοῦτρα του· μὰ ἕνα γλυκοχαιρέτισμα, δυὸ κρασάκια καὶ ἕνα αὐγοτάραχο ποὖχα μαζῆ μου ἔτσι γιὰ μεζὲ μᾶς τἄκαμαν ὅλα μέλι-γάλα· περασμένα ξεχασμένα· καὶ ὁ Θύμιος, ἀφοῦ ἐφάγαμε καὶ φυσικὰ ἐσφίξαμε τὸ ἀναγκαῖο μας, κόντεψε νὰ κλάψῃ λέγοντας καὶ ξαναλέγοντας τὴν καλὴ ζωὴ ποῦ περάσαμε στὸ λόχο. Σἐκεῖνο τὸ μαγειρειὸ ποῦ καταφύγαμε μὲ τὸ Θύμιο ἔτρωγαν ὅλο ὑπαξιωματικοί, λοχίαι καὶ ἐπιλοχίαι τῶν εὐζώνων καὶ τοῦ πεζικοῦ· τοὺς καϋμμένους! μὲ πόση συγκίνησι τοὺς θυμοῦμαι τώρα ποῦ γράφω καὶ τὸ μάτι μου ἔχει χορτάσῃ ἀπὸ μοαρῆδες, νιζάμηδες, σουβαρῆδες καὶ ζαπτιάδες· ἤτανε χαμηλὸ χαμηλὸ ἐκεῖνο τὸ ταβάνι τοῦ μαγειρειοῦ, καὶ μιὰ τσίκνα ἀπὸ τῆς μπριζόλες ποῦ ψήνονταν ἔκανε τὸν ἀέρα θαμπὸν καὶ μυρωδᾶτον, πετσέτες πολλὲς καὶ καθαρὲς δὲν εἴχανε, τὰ πηρούνια τους ἤτανε μισοσπασμένα καὶ τὰ κουτάλια τους κίτρινα· μὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀναπλήρωνε ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατη ποῦ ἔχυναν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ παλληκαράδες ὑπαξιωματικοί, ὅταν μάλιστα ἄρχισε τὸ «φέρε μας τὰ ἴδια» καὶ ἄναψε πλειὰ τὸ γλέντι· ἡ κουβέντα ἡ μεγάλη καὶ σπουδαία, ποῦ κινοῦσε ὅλες τὴς χορδὲς τῆς καρδιᾶς καὶ τῆς φαντασίας, ἤτανε γιὰ τὸν Παπακυριτσόπουλο καὶ τοὺς ἄλλους νεκροὺς τῆς Δαΐτσᾶς, ποιὸς τοὺς πρωτόειδε, ποιὸς τοὺς πρόδωκε, ποιὸς τοὺς τουφέκισε, ποιὸς τοὺς ἐσκότωσε, ποιὸς ἐστάθηκε παλληκάρι καὶ ποιὸς ἐδείλιασε, ποιὸς πρέπει νὰ προβιβασθῇ καὶ ποιὸς θὰ προβιβασθῇ, καὶ ὅλης αὐτῆς τῆς κουβέντας τὸ συμπέρασμα ἤτανε πῶς οἱ καϋμμένοι οἱ στρατιῶτες καὶ οἱ ὑπαξιωματικοὶ κάνουν τὰ ἔργα καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ παίρνουν τὰ γαλόνια, καὶ πῶς ὅσο γιὰ τὴ δημόσια ἀσφάλεια τὸ πεζικὸ πλειὰ ἔβγαλε τὰ γυαλιὰ στοὺς σταυρωτῆδες (ἀχρείαστοι νὰ γένουν).

Ἀφοῦ χορτάσαμε ἐκεῖ ἀπὸ φαγὶ καὶ κρασὶ καὶ κουβέντες, ἐπήγαμε σἕνα καφφενὲ νὰ πάρωμε τὸν καφφέ μας καί, μόλις κἄπως ξαστέρωσε καὶ ἔπαψεν ἐκεῖνο τὸ κατρουλόβροχο, ἐγὼ καὶ ὁ Θύμιος κινήσαμε νὰ πᾶμε **τσότσο** συργιάνι.

— Πᾶμε κατὰ τὴν Παρηγορίτσα μοῦ εἶπε ὁ Θύμιος νὰ ἰδῇς καὶ τὰ **ἀρχεῖα** τῆς Ἄρτας; ἄλλο δὲν ἔχομε κἡμεῖς.

— Πᾶμε.

Σὲ μιὰ πλατεῖα ἀρκετὰ ψηλή, ποῦ μποροῦσε νὰ γείνῃ ἕνας ὠμμορφότατος περίπατος, βρίσκεται ἡ παλαιὰ καὶ ἱστορικὴ ἐκκλησία τῆς Παρηγορίτσας, ἔτσι τὴ λένε οἱ Ἀρτινοί· δὲν ξέρω ἂν εἶνε ἡ Παναγία ἡ Παρηγορίτισσα καὶ ἔφαγαν τὸ γιῶτα ὅπως τὸ τρῶνε καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα· ἔτσι μοῦ φαίνεται.

Τὴν ὥρα ἐκείνη διαβάζονταν ὁ ἑσπερινὸς καὶ ἦταν ἀνοιχτὴ καὶ μπήκαμε μέσα· ὄξω ἐκάθονταν κἄμποσοι στὰ σκαμνιὰ καὶ γουργούριζαν τὸν ναργιλέ τους· μὰ μέσα δὲν ἤτανε ψυχὴ ἄλλη ἀπὸ δυὸ παπάδες· ὁ ἕνας ἔψελνε καὶ ὁ ἄλλος ἐμπαινόβγαινε στὸ ἱερὸ διαβάζοντας. Δὲν παρασκαμπάζω ἀπὸ ῥυθμούς· καὶ τὸ λέγω μὲ μεγάλη μου λύπη καὶ ἐντροπή· ὡς τόσον μοῦ φαίνεται πῶς αὐτὴ ἡ ἐκκλησία εἶνε Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ μὲ θόλο σταυρωτὸν καὶ ψηλὰ καμπαναριά· δὲν ξέρω, μὰ ἐκεῖνο ποῦ θυμοῦμαι εἶνε ἡ

[1] Εἰς τὸ *Ἄστυ* ἄλλοτε ὁ συγγραφεὺς ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον *Διετὴς Θητεία*, δροσερωτάτας καὶ εὐμοριστικωτάτας στρατιωτικὰς ἀναμνήσεις, τὰς ὡραιοτέρας ἐξ ὅσων ἐγράφησαν παρ' ἡμῖν. Σ. τ. Ἑ.

ΤΟ ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΝ

29 Μαρτίου

Ο βορρᾶς πνέει μανιώδης. Ὀγκώδη μελανὰ νέφη, ἀργυροπάρυφα, κυλίονται βραδέως ἀνὰ τὸ στερέωμα· καὶ ἡ σελήνη ὠχρὰ καὶ περιαλγὴς προβάλλουσα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, προσβλέπει τὴν γῆν, ἐφ' ἧς ἐπέπεσε πάλιν βαρὺς ὁ χειμών.

Τοιαύτας ἐκπλήξεις μᾶς ἐπεφύλασσον αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μαρτίου, οἱ μέρες τῆς γρηᾶς, κατὰ τὸν παρατηρητικώτατον λαόν. Καὶ νὰ εἶνε Μεγάλη Ἑβδομὰς καὶ νὰ ἔχωμεν τόσην ἀνάγκην τοῦ ἐκτάκτως ὡραίου καιροῦ τῶν τελευταίων ἑβδομάδων! Τί ἀτυχία καὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς, καὶ διὰ τοὺς χριστιανούς, καὶ διὰ τοὺς ἐρωτευμένους, καὶ διὰ τοὺς παντοπώλας, καὶ διὰ τοὺς οἰκογενειάρχας καὶ διὰ τοὺς... χρονογράφους. Ἂν ἡ κακοκαιρία ἐξακολουθήσῃ, τί θὰ γίνουν οἱ ἐπιτάφιοι μεθαύριον καὶ πῶς θὰ περιγράψωμεν ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν ἐξόχως ἀθηναϊκὴν ἑσπέραν, τὴν πλήρη αἴγλης καὶ μεγαλοπρεπείας — ὅταν ὁ ἀὴρ δὲν σβύνῃ τὰ κηρία τῶν λιτανευόντων καὶ αἱ ὁδοὶ δὲν εἶνε βορβορώδεις καὶ ὁ οὐρανός, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέρχονται τόσαι εὐχαὶ καὶ τόσα θυμιάματα, δὲν εἶνε σκεπασμένος ἀπὸ νέφη ἀπειλητικά. Ἂν ἡ κακοκαιρία ἐξακολουθήσῃ, τί θὰ γίνῃ ἡ πασχαλιάτικη κίνησις καὶ πῶς θὰ ψηθῇ ὁ ἀμνὸς καὶ τί θὰ γίνουν αἱ ὑπαίθριοι ἑορταί, αἱ ὁποῖαι προεμηνύοντο φέτος τόσον ζωηραί, μὲ τὸν ἀκμαῖον ἐκλογικὸν ὀργασμόν, τὸν μὴ κοπάζοντα οὔτε τὸ Πάσχα!

Ἀλλ' ἀρκεῖ... Πρέπει νὰ ὁμολογήσετε ὅτι τὸ ἔργον μου εἶνε πολὺ ἄχαρι σήμερον. Γράφω πρὸ τοῦ Πάσχα, καὶ θὰ μὲ ἀναγινώσκετε μετὰ τὸ Πάσχα. Οἱ φόβοι, τοὺς ὁποίους μοῦ ἐμπνέει ὁ συριγμὸς τοῦ ἀνέμου, θὰ γνωρίζετε σεῖς πλέον ἂν ἐπηλήθευσαν ἢ ἐὰν ἐφάνησαν μάταιοι. Ἄλλα ἔπρεπε νά σας εἴπω, βλέπετε, ἄλλα ἔπρεπε νά σας περιγράψω... Ἀλλὰ ποῦ καιρός! Οἱ στοιχειοθέται φυσικὰ δὲν θὰ ἐργασθοῦν αὐτὰς τὰς ἡμέρας καὶ μοῦ ζητοῦν τὸ ἄρθρον μου ἀπὸ σήμερον. Καὶ ἀφ' οὗ ἡ χρονογραφία εἶνε κάτι τι ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀναγκάζομαι νὰ μὴ γράψω σήμερον Ὀκταήμερον.

Ἄδικον λοιπὸν εἶχεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶνε μία μεγάλη... ἀργία;

Γρ. Ξ.

Η ΠΑΡΗΓΟΡΙΤΣΑ

(Ταξειδιώτικη σημείωσις).

Γευματίσαμε στὴ Σπολάϊτα, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ θαυμαστὸ γεφύρι τοῦ Ἄσπρου, τὸ ὁλοσίδερο. Τί δυνατὸ καὶ τί ὤμμορφο γεφύρι ἀλήθεια! γεφύρι ποῦ ἂν ἐχτίζονταν σὲ μιὰν ἄλλη ἐποχὴ θὰ τῶλεγαν στοιχειωμένο καὶ θὰ τοὔβγαναν τόσα λυπητερὰ τραγούδια· ζυγὸς ἀληθινὸς τοῦ Ἄσπρου τοῦ περήφανου, ποῦ ἔκαμε ἕνα χωριάτη νὰ πῇ σὰν τὸ εἶδε:

— Ἄιντε, καϊμμένε Ἄσπρε, καὶ σένα σὲ σαμάρωσαν.

Καθήσαμε κάτω ἀπὸ τὴν ἀκρινὴ καμάρα του σιμὰ σ' ἕνα φουντωμένο πλατανάκι, ποῦ δροσᾶτο ἀγεράκι ἔκανε τὰ φύλλα του νὰ σειοῦνται καὶ νὰ μᾶς μιλοῦνε τὴν ὑψηλὴ γλῶσσα τῆς φύσεως· στὰ πόδια μας ἔτρεχεν ἥσυχα ἥσυχα τὸ γαργαρὸ νερὸ τοῦ Ἄσπρου γιὰ νὰ μᾶς ναναρίζῃ καὶ νὰ δροσίζῃ μὲς τὸ καταμεσήμερο τὸν τριγύρω μας ἀέρα.

Δὲν ἦταν τώρα ὁ Ἄσπρος ὁ φοβερὸς ποῦ κάνει τὶς τρομερὲς καταιβασιὲς καὶ πνίγει περαταριὲς ὁλόκληρες, ὁ Ἄσπρος τὸ θηριὸ ποῦ ξερριζώνει τὰ δεντρὰ τὰ ριζιμιὰ λιθάρια, ποῦ καταποντίζει τὰ χωράφια καὶ τὰ χαρωπά των στάχια, ποῦ πέρνει τὰ χωριὰ καὶ τὰ κοτρόνια καὶ γίνεται ὁ ἴδιος ἡ καλὴ καὶ ἡ κακὴ μοῖρα τοῦ χωριάτη· τοῦ κοπρίζει ἀνέξοδα τὰ χωράφια του, τοῦ φέρνει τὰ ξύλα μέσ' στὸ σπίτι του, καὶ ὕστερα χαντακώνει καὶ τοὺς κόπους καὶ τὰ βώδια του καὶ τὰ παιδιά του. Ὄχι· ἤτανε ἥμερος σὰν μικρὸ ῥεμματάκι, σὰν παιδάκι παγανό, σὰν λειοντάρι χορτασμένο· καὶ τόσο ἦταν ταπεινὸς ποῦ πέντε ἕξη καραγκούνισσες τὸν περιφρόνησαν καὶ δὲν καταδέχτηκαν μήτε στὸ γεφύρι νἀναιβοῦν γιὰ νὰ περάσουν, μὰ σήκωσαν ἀπάνω ἀπ' τὴ μέση τὰ σιγκούνια τους καὶ περπατῶντας καὶ κουβεντιάζοντας ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ Βάλτο στὴν Τριχωνιά. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐστρώσαμε τὴν πετσέτα μας, ἀνοίξαμε τοὺς κεφτέδες μας, ἐκόψαμε τὸ τυρί μας, καὶ τὴ γεμίσαμε καλά· ἔπειτα ἀδειάσαμε τὴ μποτίλια μας, ἐμάσαμε τὰ ἀπομεινάρια καὶ τὰ βάλαμε στὴν ἅμαξα καὶ πήγαμε παρακάτω στὸ ῥέμμα νὰ πιοῦμε νερὸ μὲ τὰ χέρια μας, ὅπως ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος φιλόσοφος ποῦ δὲν ἤθελε νἄχῃ ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε γιὰ νἆνε ἔτσι σιμώτερα στὸ Θεό. Γλυστρούσαμε ἀπάνω στὰ γυαλιστερὰ σὰν μάρμαρα χαλίκια του, ἐπιανόμαστε ἀπὸ τὶς χαμηλὲς δαφνοῦλες καὶ τὰ παραρρίζια τῶν πλατανιῶν, ἐβρεχόμαστε μὲ τὰ χέρια, πετροβολιούμαστε, ἐπαίζαμε καὶ γελούσαμε ἀλησμόνητα. Τὰ κορίτσια ἐμάζωξαν κάμποσα λιθάρια στρογγυλὰ γιὰ πεντώβολα καὶ μοῦ τὰ φόρτωσαν στὴ βαλίτζα μου, ἔκοψαν λουλούδια ἄσπρα καὶ κόκκινα ἀπὸ τὶς δάφνες καὶ μοῦ τὰ πάτησαν στὰ φύλλα ἀπὸ τὸ πορτοφόλι μου. Τἄχω ἀκόμα μαραμμένα, καὶ τώρα ποῦ γράφω ἄνοιξα νὰ τὰ ἰδῶ γιὰ νὰ θυμηθῶ καλλίτερα τὸ καλότυχο ἐκεῖνο μεσημέρι ποῦ λίγα ὅμοια μὲ αὐτὸ εὑρίσκω στὴ ζωή μου. Ὡς τόσο, ὁ ἄσπλαχνος ὁ Παναγῆς ὁ ἁμαξᾶς μας ἐφώναζε πῶς θὰ νυχτώσωμε στὸ Βάλτο καὶ ἔκαμε τὰ κορίτσια νὰ φοβηθοῦν. Ἀφήσαμε μὲ πολλὴ λύπη μας τὴν ὤμμορφη ἐκείνη ἀκροποταμιὰ ποῦ δὲν ἔχει τὴν ὅμοιά της καὶ καθένας μας εἶπε ὅσα ἤξερε ἀπόξω μικρὰ ἢ μεγάλα, ὁλάκαιρα ἢ μισὰ ἑλληνικὰ ἢ γαλλικὰ ποιήματα ποῦ εἶχαν κάποια σχέση μικρὴ ἢ μεγάλη μὲ τὸ χαριτωμένο ἐκεῖνο γεῦμα μας. Τυχηρὸ καὶ δὲν παραξέραμε πολλὰ καὶ σὲ λίγο σωπάσαμε· καθένας ἔκανε τὶς σκέψεις του, καθένας ἔπλαττε τὰ ὄνειρά του· ποιὸς ξέρει τί νἄπλατταν αὐτές! Ἐγώ.... μὰ τί τὰ θέλετε, αὐτά; δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέσι μὲ τὴν Παρηγορίτσα. Ἐκόβαμε δρόμο· στὴν ἀρχὴ ὁ ἥλιος μᾶς ἐζάλισε καί, ὅπως ἤμαστε φαγωμένοι, ἱδρώσαμε καὶ ἀγκομαχούσαμε καὶ ἤμαστε σιχαμάρα. Ἐδῶ κἐκεῖ τὸ ἁμάξι ἐστέκονταν σὲ κἄτι βρωμοχάνια ποῦ εἶχαν τριγύρω φυτεμμένον καπνόν, μιὰ βρυσοῦλα, δυὸ σανίδες καρφωμένες σὲ παλούκια, κἄτι κουτσολουκούμια καὶ ἕνα πράσινο ῥακί. Αὐτὰ ἦταν τὰ κοινὰ γνωρίσματα αὐτῶν τῶν χανιῶν· μέσα ἐκάθονταν ἡ γυναῖκα καὶ τὰ βρωμόπαιδα τοῦ χαντζῆ καὶ ἔβραζαν σὲ μιὰ μαυρισμένη ἀπὸ λάσπη φουφοῦ τὸ δεῖπνο τους· ὄξω ἐκάθονταν παντοῦ κάμποσοι Βαλτινοὶ **μονόμματοι**, ὅπως τοὺς λένε, παλληκαράδες ὡς ἐκεῖ πάνω μὲ βρωμερὲς κουρελιασμένες φουστανέλλες, μὲ παληὰ σελλάχια καὶ καινούρια μαχαίρια καὶ χαρμπιά, καὶ παίζανε μὲ μιὰ βρωμοτράπουλα καὶ χτυπούσανε τὰ χέρια στὸ τραπέζι καὶ βλαστήμαγαν, καὶ ἀγρίευαν τὰ μάτια καὶ κύτταζαν πῶς νὰ γελάσουν ἕνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ τοῦ πάρῃ τοὺς πέντε παράδες του, τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν του· καὶ παρέκει κἀνένας χαμένος καὶ ξετιναγμένος καθόνταν ξαπλωμένος στὸ χῶμα καὶ πελέκαγε μὲ τὸ μαχαῖρι του κἀνένα ξύλο, χωρὶς κἂν νὰ φκιάσῃ ἀπ' αὐτὸ ἕνα ξύλινο χουλιάρι· καὶ τριγύρω τόσα χωράφια παχειὰ καὶ πλούσια μόνον χέρια καρτεροῦσαν γιὰ νὰ βγάλουν τὰ πλούτη τους καὶ νὰ κάμουν εὐτυχία τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλβετία. Ἄχ! ἀναθεματισμένη τεμπελιά, ὅταν μᾶς πιάνῃς ἐμᾶς τοὺς Ρωμηούς! πῶς σὲ κληρονομήσαμε ἀπὸ τοὺς παληούς μας προγόνους ποῦ προτιμοῦσαν νὰ πεθάνουν τῆς πείνας παρὰ νὰ πιάσουν δουλειὰ μὲ τὸ χεράκι τους. Τὸ μόνο χαρμόσυνο, τὸ μόνο ποῦ σοῦ ἔδειχνε πῶς ὑπάρχει καὶ ζωὴ καὶ ἐργασία σὲ κεῖνα τὰ ὤμμορφα μέρη, ἤτανε τὰ βελάσματα καὶ τὰ κουδουνίσματα τῶν προβάτων ποῦ ἤρχοντο ἀπὸ μακρυὰ νὰ χαϊδέψουν τὰ βαρημένα αὐτιά μας, μάλιστα κατὰ τὸ βασίλεμμα ποῦ γίνεται τὸ τελευταῖο σκάρισμα. Αὐτὰ ὅμως τὰ πρόβατα καὶ τὰ κουδουνάκια δὲν ἦσαν Ρωμέϊκα, ἦσαν Καραγκούνικα. Ὦ! οἱ Καραγκούνηδες δὲν εἶνε καὶ δὲν καταδέχονται νὰ εἶνε Ρωμηοὶ καὶ ἂν τοὺς πῇς **συμπέθερε** καὶ ὄχι **κουμπάρε** εἰμποροῦν νὰ σὲ ξεκοιλιάσουν στὸ φτερό. Εἴδαμε τὸ εὔμορφο χωριδάκι τους, τὸ Σοροβίλλι, δεξιὰ καθὼς πηγαίνομε στὸν Κραβασσαρᾶ, ἀπάνω σένα στρωτὸ βουναλάκι μὲ λευκασπρισμένα νοικοκυρίστικα σπιτάκια. Κἄποιοι φράγκοι ἀρχαιολόγοι θέλησαν νὰ κάμουν καὶ αὐτοῦ ἀνασκαφάς, γιατὶ ἤτανε, λένε, ἐκεῖ ἡ παλαιὰ Στράτος, ἡ περίφημη πρωτεύουσα τῶν προγόνων μας τῶν Ἀκαρνάνων. Κἄτι ἐρείπια φαίνονται τώρα ξεχωμένα, μὰ δὲν ξέρω ἂν ἀνακάλυψαν καὶ τίποτε σπουδαῖο· καὶ τί σπουδαῖο νἀνακαλύψουν! μήνα οἱ παληοὶ ἐκεῖνοι Βαλτινοὶ εἶχαν καὶ τίποτε τέχνη σπουδαία; Αὐτοὶ καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἤτανε μόνον ἅρπαξε νὰ φᾷς καὶ κλέψε νἄχῃς...

Τέλος πάντων νύχτα φθάσαμε στὸν Κραβασσαρᾶ, τὸ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικόν, ὅπως τὸν ἐβάφτισε καὶ αὐτὸν ἡ μονομανία τοῦ ἀρχαϊσμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικούρας· νύχτα φθάσαμε, νύχτα φύγαμε πὲς καὶ τίποτε δὲν εἴδαμε· μόνον τὴν αὐγὴ εἴδαμε τὰ πανταλόνια μας καὶ οἱ γυναῖκες τὰ φουστάνια τους ποῦ ἤτανε ὡς τὸ γόνα λασπωμένα καὶ ἀκούσαμε γρουλλίσματα λυπητερὰ καὶ χαροποιὰ ἀπὸ τοὺς τετράποδας κατοίκους τοῦ Κραβασσαρᾶ, καὶ θυμήθηκα τοὺς καϊμμένους τοὺς ἐπιστράτους ποῦ διηγοῦνται κἄποτε πῶς αὐτοὶ οἱ τετράπαχοι κάτοικοι ἐπήγαιναν τὴ νύχτα καὶ τοὺς τραβοῦσαν τὶς κουρεμμένες τὶς κουβέρτες τὶς στρατιωτικὲς καὶ τοὺς ἄφιναν ξέσκεπους στὸ τσουχτερὸ πρωϊνὸ ἀγεράκι, ποῦ καταιβάζει ὁ κόλπος. Ἃ ὁ Κραβασσαρᾶς ἔχει αὐτὸ τὸ καλό· ἕνα μὰ λέοντα ἀλήθεια· τὸ ἀγεράκι αὐτὸ τοῦ κόλπου τῆς Πρεβέζης τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Αὐτὸ διώχνει καθε ἀρρώστια, αὐτὸ δροσίζει τὸ καλοκαῖρι, αὐτὸ παχαίνει τοὺς κατοίκους καὶ δίποδας καὶ τετράποδας.

Ἐξημερώσαμε στὸ Μακρυνόρος· ἡ ἅμαξα πάγει τὸ ῥιζοβοῦνι. Ψηλὰ τὸ βουνὸ γεμᾶτο σκοῖνα καὶ μυρτιὲς καὶ κουμαριές, κάτω ἡ θάλασσα ἡ ἀσημένια σπαρμένη ἀπὸ νησιὰ χαριτωμένα καὶ κατοικημένη ἀπὸ ψάρια νοστιμώτατα. Καὶ προχωροῦμε καὶ προχωροῦμε· ἄσωτο εἶνε τὸ Μακρυνόρος· ἐδῶ ἀνεβαίνομε σχεδὸν ὡς τὴν κορυφή, ἐκεῖ χαμηλώνωμε ὡς τὴ θάλασσα· ἡ ἅμαξα πάει τὴν ἄκρη ἄκρη καὶ γέρνει κἄποτε καὶ κάνει τὰ κορίτσια νὰ φοβῶνται καὶ τὸν Παναγῆ νὰ γελάῃ. Κόβομε καὶ πατοῦμε ἀγράμπελη μαζὲς καὶ ἄγριες ἀνεμῶνες. Μᾶς δείχνουν τὴ Βόνιτσα, τὴ Φόνισσα αὐτὴ τὴν ἀληθινή, τὸ μεγάλο αὐτὸ νοσοκομεῖο ἀπὸ θέρμες καὶ συντελειὲς ποῦ δὲ βρίσκεις ἕναν ἄνθρωπο κόκκινον, ποῦ στέλνουν τοὺς ὑπαλλήλους γιὰ τιμωρία, ποῦ ἡ φρουρὰ εἶνε ὅλη στὸ θεραπευτήριο καὶ δὲν ὑπάρχουν πέντε στρατιώταις γεροὶ νὰ φυλάξουν τοὺς φυλακισμένους, μὰ οἱ φυλακισμένοι δὲν φεύγουν γιατὶ εἶνε κομμένα τὰ ἤπατά τους ἀπὸ τὴ θέρμη, ὅπως μᾶς εἶπεν ὁ Παναγῆς, μὰ δὲν ξέρω ἂν εἶπε καὶ τὴν ἀλήθεια. Μᾶς δείχνουν τὴ Λεπενοῦ τὴν περίφημην τῆς ἐπιστρατείας, κάμπον ἀπέραντο ποῦ χορταίνει τὸ μάτι ἰσάδα, μᾶς δείχνουν τὸ λόγκο μὲ τὶς βελανιδιές, αὐτὸ τὸ Λαύριο τοῦ Βάλτου τὸ ἀληθινό, μᾶς δείχνουν τὴ Λίμνη, τὸ Σαμάρι, τὴν Ταγαροῦ, τὴν Κόπραινα καὶ τόσα ἄλλα ποῦ τώρα δὲν τὰ θυμοῦμαι καὶ δὲν χρειάζονται γιὰ τὴν ἱστορία μου. Τέλος μπαίνομε στὴν νέαν Ἑλλάδα· ἐδῶ ἦταν τοῦ Ἀννίνου, ποῦ ἔλαβε μιὰ μέρα τὴ δόξα του καὶ ἔπεσε στὰ στόματα ὅλων, ἐδῶ ἦταν παληὸς στρατῶνας τώρα σαράβαλο, ἐκεῖ εἶνε τὸ Πέτα τὸ κακορρίζικο ποῦ μᾶς φέρνει στὸ νοῦ μας τόσες λυπητερὲς ἱστορίες· τώρα εἶνε καταπράσινο χωριδάκι χωρισμένο σὲ δυὸ μαχαλάδες καὶ τσιφλίκι, ὅπως καὶ ἄλλα πολλά, τοῦ Καραπάνου. Ἀρχίζει τώρα νὰ πληθαίνῃ τὸ φέσι καὶ ἡ ἄσπρη σκούφια τῶν Ἀρτινῶν, τῶν πατριωτῶν τοῦ Σκουφφᾶ, καὶ μπαίνομε στὴν Ἄρτα κατὰ τὶς ἕνδεκα. Εἶχα ἰδῇ κι' ἄλλη φορὰ τὴν Ἄρτα καὶ πολὺ μεἶχε ἀρέσῃ τότε· εὕρισκα γοῦστο στὰ στενὰ σοκάκια της μὲ τὰ κοφτερὰ καλντερίμια, στὴν ἀτέλειωτη χλωρασιά της, στὰ τζαμιά της τὰ κλεισμένα καὶ ῥημαγμένα, καὶ ἀκόμη στοὺς Ἀρτινοὺς μὲ τὸ τσίτσιλι καὶ φάτσιλι τῆς προφορᾶς των, μὲ τὸ **τσότσο** καὶ τὸ **χαλασιά σου**· μὰ τώρα δὲν μοῦ ἄρεσε· ἔβρεχε κιόλα τσούρου—τσούρου καὶ αὐτὸ ἔφτανε νὰ μοῦ χαλάσῃ καθε καλὴ ἐντύπωσι, ἀφοῦ μὲ ἀνάγκασε νὰ κλειστῶ σένα βρωμοκαφενεῖο καὶ νἀκούσω πολιτικά· σὰ χαλασιά μου.

Ἔχει ὅμως καὶ ἡ Ἄρτα τὰ στολίδια της καὶ δυὸ εἶνε τὰ σπουδαιότερα· ἡ λεμονιές της καὶ ὁ στρατός. Εἶνε ὤμμορφο πρᾶμμα στὴν αὐλή σου νὰ ἔχῃς τὰ μυρωδᾶτα τους ἄνθη καὶ τὸν ὁλόχρυσο καρπό τους, νἀνασαίνῃς βαθειὰ βαθειὰ ἀγέρι βαλσαμωμένο ἀπὸ τὴν εὐωδία ποῦ χύνουν ἄφθονη εἰς ὅλον ἐκεῖνον τὸν βάλτο ποῦ χωρὶς αὐτὲς θὰ ἦταν ἄλλη Βόνιτσα. Καὶ ὁ στρατὸς δὲν εἶνε λίγο, μάλιστα ὅταν συλλογιέσαι πῶς σὲ λίγο, περνῶντας τὸ γεφύρι δὲν θὰ ξαναϊδῇς χρυσὸ πηλήκιο καὶ φουστανέλλα εὐζωνική. Καὶ ἡ καλή μου τύχη ἔκαμε νὰ ἀνταμώσω πρῶτα πρῶτα ἕνα παληό μου φίλο, ἕνα ἄξιο παλληκάρι, ἕνα γλεντζὲ πρώτης τάξεως, τὸν παλαιό μου ἐπιλοχία τὸ Θύμιο· κἄποιος καλοθελητὴς τοῦ εἶχε εἰπῇ πῶς τάχα τὸν ἐκορόϊδευα μιὰ φορὰ στὴν ἐφημερίδα [1] καὶ στὴν ἀρχὴ μὄρριξε κἄπως τὰ μοῦτρα του· μὰ ἕνα γλυκοχαιρέτισμα, δυὸ κρασάκια καὶ ἕνα αὐγοτάραχο ποῦχα μαζῆ μου ἔτσι γιὰ μεζὲ μᾶς τἄκαμαν ὅλα μέλι—γάλα· περασμένα ξεχασμένα· καὶ ὁ Θύμιος, ἀφοῦ ἐφάγαμε καὶ φυσικὰ ἐσφίξαμε τὸ ἀναγκαῖο μας, κόντεψε νὰ κλάψῃ λέγοντας καὶ ξαναλέγοντας τὴν καλὴ ζωὴ ποῦ περάσαμε στὸ λόχο. Σἐκεῖνο τὸ μαγειρειὸ ποῦ καταφύγαμε μὲ τὸ Θύμιο ἔτρωγαν ὅλο ὑπαξιωματικοί, λοχίαι καὶ ἐπιλοχίαι τῶν εὐζώνων καὶ τοῦ πεζικοῦ· τοὺς καϋμμένους! μὲ πόση συγκίνησι τοὺς θυμοῦμαι τώρα ποῦ γράφω καὶ τὸ μάτι μου ἔχει χορτάσῃ ἀπὸ μοαρῆδες, νιζάμηδες, σουβαρῆδες καὶ ζαπιτάδες· ἤτανε χαμηλὸ χαμηλὸ ἐκεῖνο τὸ ταβάνι τοῦ μαγειρειοῦ, καὶ μιὰ τσίκνα ἀπὸ τῆς μπριζόλες ποῦ ψήνονταν ἔκανε τὸν ἀέρα θαμπὸν καὶ μυρωδᾶτον, πετσέτες πολλὲς καὶ καθαρὲς δὲν εἴχανε, τὰ πηρούνια τους ἤτανε μισοσπασμένα καὶ τὰ κουτάλια τους κίτρινα· μὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀναπλήρωνε ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατη ποῦ ἔχυναν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ παλληκαράδες ὑπαξιωματικοί, ὅταν μάλιστα ἄρχισε τὸ «φέρε μας τὰ ἴδια» καὶ ἄναψε πλειὰ τὸ γλέντι· ἡ κουβέντα ἡ μεγάλη καὶ σπουδαία, ποῦ κινοῦσε ὅλες τῆς χορδὲς τῆς καρδιᾶς καὶ τῆς φαντασίας, ἤτανε γιὰ τὸν Παπακυριτσόπουλο καὶ τοὺς ἄλλους νεκροὺς τῆς Δαϊτσᾶς, ποιὸς τοὺς πρωτόειδε, ποιὸς τοὺς πρόδωκε, ποιὸς τοὺς τουφέκισε, ποιὸς τοὺς ἐσκότωσε, ποιὸς ἐστάθηκε παλληκάρι καὶ ποιὸς ἐδείλιασε, ποιὸς πρέπει νὰ προβιβασθῇ καὶ ποιὸς θὰ προβιβασθῇ, καὶ ὅλης αὐτῆς τῆς κουβέντας τὸ συμπέρασμα ἤτανε πῶς οἱ καϋμμένοι οἱ στρατιῶτες καὶ οἱ ὑπαξιωματικοὶ κάνουν τὰ ἔργα καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ παίρνουν τὰ γαλόνια, καὶ πῶς ὅσο γιὰ τὴ δημόσια ἀσφάλεια τὸ πεζικὸ πλειὰ ἔβαλε τὰ γυαλιὰ στοὺς σταυρωτῆδες (ἀχρείαστοι νὰ γένουν).

Ἀφοῦ χορτάσαμε ἐκεῖ ἀπὸ φαγὶ καὶ κρασὶ καὶ κουβέντες, ἐπήγαμε σένα καφφενὲ νὰ πάρωμε τὸν καφφέ μας καί, μόλις κἄπως ξαστέρωσε καὶ ἔπαψεν ἐκεῖνο τὸ κατρουλόβροχο, ἐγὼ καὶ ὁ Θύμιος κινήσαμε νὰ πᾶμε **τσότσο** συργιάνι.

— Πᾶμε κατὰ τὴν Παρηγορίτσα μοῦ εἶπε ὁ Θύμιος νὰ ἰδῇς καὶ τὰ **ἀρχεῖα** τῆς Ἄρτας; ἄλλο δὲν ἔχομε κἠμεῖς.

— Πᾶμε.

Σὲ μιὰ πλατεῖα ἀρκετὰ ψηλή, ποῦ μποροῦσε νὰ γείνῃ ἕνας ὠμμορφότατος περίπατος, βρίσκεται ἡ παλαιὰ καὶ ἱστορικὴ ἐκκλησία τῆς Παρηγορίτσας, ἔτσι τὴ λένε οἱ Ἀρτινοί· δὲν ξέρω ἂν εἶνε ἡ Παναγία ἡ Παρηγορίτισσα καὶ ἔφαγαν τὸ γιῶτα ὅπως τὸ τρῶνε καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα· ἔτσι μοῦ φαίνεται.

Τὴν ὥρα ἐκείνη διαβάζονταν ὁ ἑσπερινὸς καὶ ἦταν ἀνοιχτὴ καὶ μπήκαμε μέσα· ὄξω ἐκάθονταν κάμποσοι στὰ σκαμνιὰ καὶ γουργούριζαν τὸν ναργιλέ τους· μὰ μέσα δὲν ἤτανε ψυχὴ ἄλλη ἀπὸ δυὸ παπάδες· ὁ ἕνας ἔψελνε καὶ ὁ ἄλλος ἐμπαινόβγαινε στὸ ἱερὸ διαβάζοντας. Δὲν παρασκαμπάζω ἀπὸ ρυθμοὺς· καὶ τὸ λέγω μὲ μεγάλη μου λύπη καὶ ἐντροπή· ὡς τόσον μοῦ φαίνεται πῶς αὐτὴ ἡ ἐκκλησία εἶνε Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ μὲ θόλο σταυρωτὸν καὶ ψηλὰ καμπαναριά· δὲν ξέρω, μὰ ἐκεῖνο ποῦ θυμοῦμαι εἶνε ἡ

[1] Εἰς τὸ *Ἄστυ* ἄλλοτε ὁ συγγραφεὺς ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον *Διετὴς Θητεία*, δροσερωτάτας καὶ οὐμοριστικωτάτας στρατιωτικὰς ἀναμνήσεις, τὰς ὡραιοτέρας ἐξ ὅσων ἐγράφησαν παρ' ἡμῖν. Σ. τ. Ἑ.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

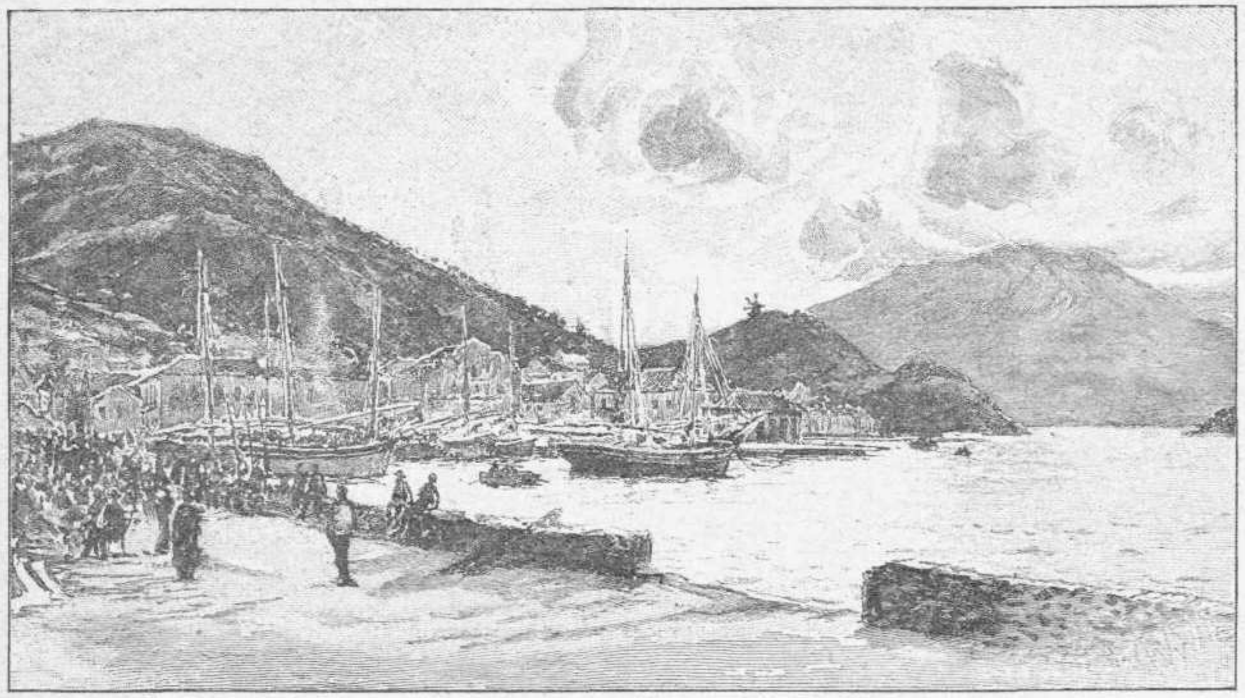

Ὁ Λιμὴν τῆς Ἰθάκης

ἐντύπωσι ποῦ μοῦ ἔκαμε μέσα σὰν ἐμπῆκα· ἐκεῖνο τὸ σκοτάδι, μάλιστα στὶς γωνιὲς τὶς βαθουλὲς καὶ τὶς κώχες ποῦ σχηματίζουν οἱ τοῖχοι, ἔχει ἕνα μυστήριο μεγάλο καὶ ἀληθινὰ θρησκευτικό, ἐκεῖνο τὸ ὕψος τοῦ μεσανοῦ θόλου, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνος ὁ Παντοκράτορας μὲ τὰ τεράστια χέρια του, ποῦ σὲ κυττάζει ἀπὸ ψηλὰ μὲ κἄτι μάτια τόσα μεγάλα καὶ φοβερὰ καὶ θεῖα καὶ οὐράνια, σοῦ κάνει ἕνα τόσο φόβο, σοῦ δείχνει τόσο φανερὰ πόσο εἶσαι μικρὸς καὶ τιποτένιος ἐμπρὸς εἰς ἐκείνη τὴ μεγάλη δύναμι ποῦ θέλησε ὁ τεχνίτης νὰ παραστήσῃ μὲ αὐτὰ τὰ χοντρὰ χέρια καὶ τὰ μεγάλα καὶ φοβερὰ μάτια, ποῦ σοῦ ἔρχεται νὰ πέσῃς προύμυτα καὶ νὰ προσκυνήσῃς, σοῦ ἔρχεται νὰ φύγῃς καὶ πάλι μένεις, σοῦ ἔρχεται νὰ μὴν ξανακυττάξῃς καὶ τὰ μάτια σου μένουν κολλημένα σἐκεῖνα τὰ ξύλινα μάτια ποῦ τόση δείχνουν ζωὴ καὶ τόσο μεγαλεῖο ὑπερφυσικό. Σὲ τέτοια στιγμὴ θὰ βρέθηκε ὁ Ἀλέξανδρος Μαντζώνης, ὁ γλυκὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος τῆς Ἰταλίας, ὅταν μιὰ φορὰ ἐμπῆκε στὸν ἅγιο Πέτρο ἄπιστος καὶ βγῆκε πιστός· καὶ παράξενο μοῦ φαίνεται ἕνα χτίριο ἐκεῖ ἀνθρωποχτισμένο μὲ ξύλα καὶ μὲ λιθάρια, κἄτι μπογιαῖς καὶ κἄτι σκαλίσματα νὰ σοῦ σφίγγουν τόσο τὴν καρδιὰ νὰ χύνουν βαθειὰ στὴν ψυχή σου τόσο φόβο καὶ ταραχὴ καὶ ταπείνωσι, ὅση δὲ χύνει μιὰ ἀνατολὴ τοῦ θεοῦ τῆς ἡμέρας, μιὰ ξηρὴ κορφὴ βουνοῦ ποῦ 'γγίζει τὰ οὐράνια, μιὰ βροντή, μιὰ ἀστραπή, μιὰ τρικυμία, μιά, τέλος πάντων, δυνατὴ πρᾶξις τοῦ Ὑπερανθρώπου. Εἶνε τάχα τὸ σκότος; εἶνε ἡ κλεισμάρα, εἶνε τὸ βάρος ποῦ νοιώθεις ἀπανωθιό σου, ποῦ στρώνει ἔτσι τὸ νοῦ σου καὶ τὴν καρδιά σου; δὲν ξέρω· τὸ καλὸ ὅμως εἶνε καὶ γιὰ μένα καὶ γιὰ σᾶς ποῦ ὁ ἑσπερινὸς ἐτελείωσε γλήγορα καὶ ὁ παπᾶς-ὁ ψάλτης ἦρθε κοντά μας καὶ μᾶς ἐκαλησπέρισε, κατάλαβε πῶς εἶμαι ξένος καὶ πῶς ἦρθα νὰ ἰδῶ τὴν ἐκκλησία καὶ ἄρχισε νὰ μᾶς δίνῃ πληροφορίες.

—«Αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία, ἀφέντη μου, εἶνε χτισμένη στὰ χίλια (1000) ἀπὸ τοὺς Κομνηνοὺς—ἔτσι θαρρῶ τοὺς λένε· ἡ ἀφεντιά σου θὰ ξέρῃς καλλίτερα—ἐχτίστηκε στὸν ἴδιο καιρὸ μὲ τὸ γεφύρι· τὸ ξέρεις δὰ τὸ περίφημο γεφύρι τῆς Ἄρτας ποῦ τὄχουν καὶ τραγοῦδι

σαράντα μαστορόπουλα κἐξῆντα δυὸ μαστόροι
γεφύριν ἐστερειώνανε στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι

ὁλημερίς, λέει, ἐχτίζανε καὶ τὴ νύχτα γκρεμιζόνταν, ὅσο ποῦ ὁ πρωτομάστορας ἐστοίχειωσε τὴ γυναῖκα του καὶ ἔτσι ἐστέρειωσε τὸ γεφύρι καὶ περάει ὁ κόσμος· καὶ τώρα, λένε, βιολιὰ λαλῶντας δὲν περνοῦν ἀπὸ πάνω γιατὶ γκρεμίζεται τάχα· μὰ αὐτὲς εἶνε πρόληψες τοῦ λαοῦ θάρρω, παράδοσις θἆνε ψεύτικη, ὅπως πάλι λένε καὶ γιὰ τὴν Παρηγορίτσα· εἴδατε κεῖνα τὰ δυὸ λιθάρια ποὖναι στὴν κώχη χωμένα μαζῆ σὰν δυὸ καμποῦρες;

—Ὄχι δὲν τὰ εἴδαμε.

— Πᾶμε σὰ θέλετε νὰ τὰ ἰδῆτε ἀπὸ ψηλὰ γιὰ νὰ σᾶς πῶ καὶ τὴν ἱστορία.

— Πᾶμε.

Μὲ φόβο καὶ μὲ τρόμο ἀνεβήκαμε κἄτι σκαλιὰ χαλασμένα ποῦ γλυστροῦσαν καὶ ξέφευγαν κἄτω ἀπὸ τὰ πόδια μας καὶ μιὰ σανιδένια σκάλα σκωληκοφαγωμένη ποῦ κλονίζονταν σὲ κάθε πάτημά μας καὶ κάθε σκαλὶ ποῦ ἀνεβαίναμε πλησιάζαμε περισσότερο στὸν ἀμείλικτο Παντοκράτορα καὶ μεγάλωναν τὰ χέρια του καὶ ἄνοιγαν τὰ μάτια του περισσότερο, καὶ στενοχώρια ἄρχισε νὰ μὲ πιάνῃ καὶ χτυποῦσε ἡ καρδιά μου δυνατώτερα καὶ ἵδρωτας ἀνάβλυζεν ἀπὸ τὸ κορμί μου, ὅταν ἐπὶ τέλους ἐπατήσαμε μένα πήδημα στὸ σιάδι καὶ περπατῶντας τὸν τοῖχο-τοῖχο ἐφθάσαμε στὴν κώχη ποῦ ἤθελε ὁ παπᾶς καὶ ἐκεῖ ἀπὸ μιὰ τρύπα στενόμακρη, ποῦ εἶχαν γιὰ παραθυράκι, εἴδαμε τὸν ἔξω κόσμο, εἴδαμε τὸ φῶς καὶ τὸν ἥλιο ποῦ βρίσκονταν στὸ βασίλεμμά του καὶ μὲ πολὺν κόπο καὶ ἱδρῶτα εἶχε καταφέρῃ νὰ διώξῃ μερικὰ σύγνεφα βαρειὰ καὶ σταχτερά, καὶ εἶχε ξεκαθαρίσῃ μιὰ γαλάζια λωρίδα καὶ ἔρριχνε στὴν πόλι καὶ στὸν καμπο μιὰν ἀχτῖδα ἄσπρη καὶ θαμπερή· εἴδαμε καὶ τὰ δυὸ λιθάρια ποῦ μᾶς ἔδειχνεν ὁ παπᾶς καὶ ἄρχισε τὴν ἱστορίαν του:

— Ἐδῶ, παιδιά μου, νὰ ἰδῆτε ἕνα παράδειγμα τοῦ φθόνου καὶ τὰ κακὰ ποῦ κάνει. Αὐτὴν τὴν Ἐκκλησία τὴν εἶχε σχεδιάσῃ ἕνας μεγάλος τεχνίτης τοῦ καιροῦ ἐκείνου· ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια σᾶς λέω τώρα· κατάλαβες; Τὸ λοιπὸν αὐτὸς ὁ μηχανικὸς ἀφοῦ ἔδωκε τὸ σχέδιο τὸν προσκάλεσαν σἄλλο μέρος νὰ φκιάσῃ κἄτι ἄλλο, παλάτι, ἐκκλησία, σπίτι, φυλακή, νὲ ἰσέ, δὲ μᾶς μέλει. Ἐπῆγε λοιπὸν καὶ ἄφησε στὸ ποδάρι του τὸ μαθητή του, τὸν πρῶτο ψυχογυιό του, κατάλαβες; Αὐτὸς ὁ ψυχογυιός του ἦτανε ἕνα ἔξυπνο παιδὶ καὶ καλό· ἐπῆρε τὸ σχέδιο τοῦ μάστορά του μὰ ἔβαλε ἐπιμέλεια πολλὴ καὶ μὲ τὴν ἐξυπνάδα του κατώρθωσε νὰ φκιάσῃ τὴν ἐκκλησία καλλίτερη ἀπὸ τὸ σχέδιο τοῦ μάστορά του, κατάλαβες; Ἔρχεται λοιπὸν ὁ μάστοράς του σὰν ἐσκόλασε ἐκείνη τὴν ἄλλη δουλειὰ καὶ τὸν βρίσκει.

— Τὴ σκόλασες γυιέ μου τὴν Παρηγορίτσα;

— Τὴ σκόλασα, μάστορα, καὶ τὴν ἔφκιασα καλλίτερη ἀπὸ τὸ σχέδιο τῆς ἀφεντιᾶς σου, καυχήθηκε τὸ παιδί, καὶ πᾶμε νὰ τὴν ἰδῇς.

— Πᾶμε· λέει κι' ὁ μάστορας.

Ἔρχουνται τὴ βλέπουν· ἀλήθεια ἦτανε καλλίτερη ἀπὸ τὸ σχέδιο. Τότε ὁ Παγκάκιστος ποῦ βάνει τὰ σκάνδαλα στὸν κόσμο καὶ τὶς ἁμαρτίες, ἐφθόνησε, κατάλαβες, καὶ βάνει ζήλεια στὴν ψυχὴ τοῦ μάστορα. —«Μπᾶ, εἶπε μέσα του, πῶς αὐτὸ

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὄνειρο, ποίημα ὑπὸ *Ἀλεξ. Πάλλη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἡ Παρηγορίτσα, ταξειδιώτικη σημείωσις, ὑπὸ *Α. Τραυλαντώνη*.
Τὸ δόντι του καὶ τὸ δικό μου, ποίημα ὑπὸ *Ἀνδρέου Μαρτζώκη*.
Ἡ Λήδα (Θεϊκὸς Ἔρως), ὑπὸ *Ταγκρέδη*.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ *Ρ**.
Χρονικά.
Γερμανικὴ ἀρχαιολογικὴ Σχολή.
Ἐκ τοῦ Ἀστεροσκοπείου: Ὁ οὐρανὸς τοῦ Ἀπριλίου.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ὁ λιμὴν τῆς Ἰθάκης. — Ἡ ἀγορὰ τῆς Σμύρνης. — Ἡ προτομὴ τοῦ Κοραῆ (εἰκόνες).

Εἰς τὸ προσεχές: Ἐδγάρδου Πόου ὁ ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ, τὸ περιεργότατον διήγημα τοῦ μεγάλου ἀμερικανοῦ συγγραφέως, πλουσιώτατα εἰκονογραφημένον, κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. Ροΐδου.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.*

τὸ παιδὶ ἀπὸ τώρα νὰ μὲ περάῃ ἐμένα· τότες ἐγὼ τὸ λοιπὸν δὲν εἶμαι τίποτε, κατάλαβες»· καὶ μιὰ σατανικὴ ἰδέα μπῆκε στὸ μυαλὸ τοῦ μάστορα. Ὁ φθόνος εἶνε κακό, παιδιά μου· μπαίνει ἀνάμεσα στἀδέρφια, ἀνάμεσα στοὺς φίλους, ἀνάμεσα στἀνδρόγυνα, ἀνάμεσα σἐκείνους πὄχουν τὴν ἴδια τέχνη, πὄπρεπε ἴσα ἴσα νἄχουν καὶ τὴν περισσότερη ἀγάπη· καὶ ἅμα ἔμπῃ μιὰ φορὰ τρώει σὰ σαράκι τὴν καρδιά, χτικιάζει, μαραζώνει ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἔχει ὡς ποῦ νὰ χαντακώσῃ τὸν ἄλλον καὶ νὰ ξεθυμάνῃ. Καὶ ὁ φθόνος εἶνε ἀχόρταγος· δὲν ἀφίνει ἡσυχία στὸν ἄνθρωπο, τὸν κάνει καὶ κακοῦργο, καὶ προδότη καὶ συκοφάντη, τὸν κάνει ἕνα σκορπιὸ φαρμακερὸν ποῦ σὲ δαγκάνει καὶ σὲ φαρμακώνῃ χωρὶς κἂν νὰ τὸ ὑποπτεύσῃς, γιατὶ ξέρεις πῶς δὲν ἔχεις ἔχθρα τίποτε μαζῆ του, κατάλαβες; Αὐτὸς λοιπὸν ὁ φθόνος σὰν μαχαῖρι δίκοπο ἐθέρισε τὴν καρδιὰ τοῦ μάστορα καὶ σοφίσθηκε πράγματα καταχθόνια.

— Ἀλήθεια, τοῦ λέει, παιδί μου, τὴν ἔφκιασες καλλίτερη ἀπὸ μένα τὴν Ἐκκλησία καί, *ἂν ζήσῃς* θὰ γείνῃς ἕνας μεγάλος τεχνίτης· μὰ τούτη ἐδῶ τὴν κώχη μοῦ φαίνεται πῶς δὲν τὴν ἔχεις τόσο ἴσια· σὰν νὰ στραβοφέρνει ψίχα.

—Ποιά; λέει τὸ παιδί· πῶς στραβοφέρνει;

— Γιὰ ἔλα δῶ ἀπάνω νὰ τὴν ἰδῇς καλλίτερα.

Ἀνεβαίνουν καὶ οἱ δυὸ ἐδεπᾶ στὴν κώχη ποῦ εἴμαστε.

— Σκύψε, τοῦ λέει ὁ μάστορας, σκύψε νὰ ἰδῇς πῶς στραβοφέρνει.

Σκύφτει τὸ παιδί· μιὰ τὄχει ὁ μάστορας τὸ ρίχνει. Μὰ—κύτταξε ὁ Θεός, μεγάλη ἡ χάρι του, πῶς ἤθελε νὰ δώσῃ ἕνα παράδειγμα στὸν ἄνθρωπο — καθὼς γλύστρησε τὸ παιδὶ καὶ θόλωσαν τὰ μάτια του καὶ τοὖρθ' ὁ οὐρανὸς σφονδύλι, ἁρπάχτηκε ἀπὸ τὸ μάστορα στὴ στιγμὴ καὶ στὴ στιγμὴ τὸν σέρνει μαζῆ του· χτυποῦν ἐδῶ, χτυποῦν ἐκεῖ, ματώνουν, σχίζουν τὰ κεφάλια τους, βλέπουν τὸ Χάρο μὲ τὰ μάτια τους, χρόνος τοὺς φαίνετ' ἡ στιγμή, γυρνάει ὁ κόσμος ἐμπροστά τους, μὰ κεῖνοι κρατιοῦνται σφιχτά· ὁ φθόνος καὶ τὸ μῖσος καὶ ἡ ἐκδίκησι κατέχουν τὴν ἄθλια ψυχή τους, καὶ πέφτουν μαζῆ καὶ οἱ δυό, καὶ σπαρτάρουν καὶ σκοτώνονται καὶ γίνονται ἐκεῖνα τὰ δυὸ λιθάρια ποῦ βλέπετε κάτω σὰν καμποῦρες· ἐκεῖνο τὸ μεγάλο εἶν' ὁ μάστορας καὶ τὸ μικρὸ εἶν' ὁ κάλφας του· κατάλαβες; Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι· ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Καὶ ἀπὸ τὸν λόγον σου ἐδειλίασεν ἡ καρδία μου . . .

Ὁ παπᾶς εἶχεν ὄρεξιν νὰ τοὺς κάμῃ τὸν ἐπικήδειον ἢ τοὐλάχιστον νὰ τοὺς ψάλῃ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ποῦ ἐστερήθηκαν οἱ ἄθλιοι, μὰ ἐγὼ ἄρχισα νὰ κρυώνω καὶ ὁ Θύμιος κἄπως νὰ διψᾷ. Τὸ μούχρωμα γίνονταν γλήγορα σκοτάδι, πιανόμαστε νὰ κατεβοῦμε τὴ γλυστερὴ καὶ ἐπικίνδυνη σκάλα· τὰ μάτια τοῦ Παντοκράτορα μόλις διακρίνονταν τώρα μὲ τὰ νεκρικὰ φωτάκια τῶν καντηλιῶν καὶ ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἅγιος τόπος ὥμοιαζε τώρα μὲ κοιμητήριο ἢ καλλίτερα μὲ σπίτι στοιχειωμένο. Καληνυχτίσαμε τὸν παπᾶ μας καὶ πήγαμε πάλι στὸ ξενοδοχεῖο νὰ λησμονήσωμε τὸ φθόνο καὶ τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν κρύα νεκρικὴ πέτρα στὴν ἄδολη ζέστα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀγάπης.

Φεβρουάριος 1895.

Α. ΤΡΑΥΛΑΝΤΩΝΗΣ

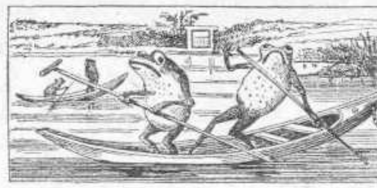

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

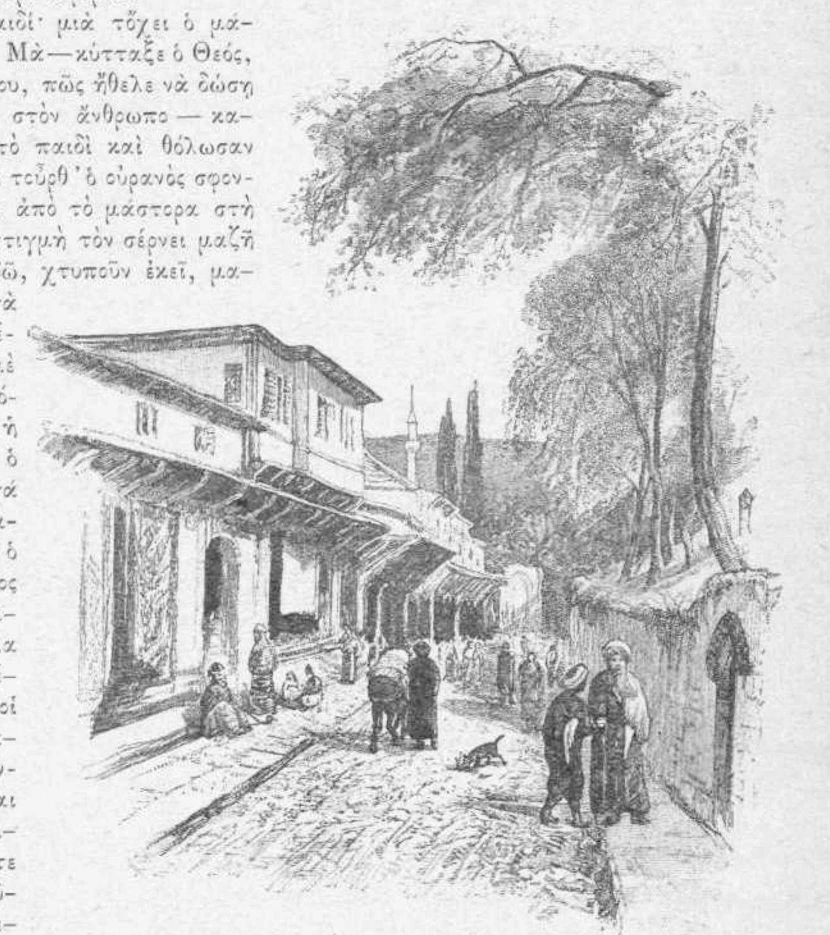

Ἡ ἀγορὰ τῆς Σμύρνης

ΤΟ ΔΟΝΤΙ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΟΥ

(Ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ βρέφος μου).

Βογγάω, πονῶ ἀφ' τὸ 'δόντι μου,—
Ἐχάλασε, κουφόνει.
Βογγάει, πονεῖ τὸ βρέφος μου,—
Δοντάκι τοῦ φυτρόνει.

Καὶ δύο 'δοντιῶν αἰσθάνουμαι
Τὴ μαχαιριὰ ἀναμμένη·
Τοῦ ἑνός, ποῦ ἀπονεκρόνεται,
Τοῦ ἄλλου, ποῦ προβαίνει.

'Στὸν ἴδιον πόνο ἑνώνουμαι
Ἐγὼ καὶ τὸ μικρό μου,
Μὰ ὁ πόνος του εἶνε βλάστησις,
Φθορὰ τὸ βάσανό μου.

'Στὸν πόνο ἐγὼ ζημιόνουμαι·
Τὸ νήπιο μου κερδαίνει·
Γεννᾷ ζωὴ καὶ θάνατο
Ὁ πόνος, ποῦ μᾶς δένει.

Μὰ 'ς τὴ φθορὰ ζυμόνεται
Μιὰ νέα δημιουργία·
Ὀπίσω ἀπὸ τὸ θάνατο
Χαράζ' ἡ ἀθανασία.

Ξανακερδίζω σήμερο
Τὸ 'δόντι, ποῦ νεκρόνει·
Πεθαίνει μέσ' 'ς τὸ στόμα μου,
'Στὸ στόμα του φυτρόνει.

Δὲν τὸ ψηφῶ, ἂν μαραίνουμαι,
Οὐδὲ τὸ συλλογιοῦμαι·
Ἀνθίζω 'ς τὸ παιδάκι μου,
Ἐ σ ἐ κ ε ῖ ν ο ἀναγεννηοῦμαι!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Η ΛΗΔΑ

(Θεϊκὸς Ἔρως).

Α'

Φωτολουσμένη, καθαρὴ ὁλόχαρη ἡ αὐγοῦλα, μέσα σὲ χίλια χρώματα γλυκὰ καὶ μαγεμμένα, ὁποῦ ἡ φύση μοναχὰ μπορεῖ νὰ ζωγραφίσῃ, προβάλλει ἀπὸ τὸ βουνὸ σ' ὁλόχρυσο ἁμάξι· καὶ τὸ βουνὸ φαντάζεται σὰν κεφαλὴ ἁγίου στεφανωμένη γύρω της τ' ἀκτινωτὸ στεφάνι. Τὸ ἀγεράκι ξύπνησε· χαρούμενο, δροσάτο καὶ ἁπαλὸ σὰν πέταγμα τῆς πεταλούδας, τρέχει νὰ παίξῃ σ' τὰ μαλλάκια της καὶ νὰ τὴ χαιρετίσῃ. Σ' τοῦ βάτου τὰ πυκνὰ κλαδιὰ δυὸ δυὸ ζευγαρωμένα τ' ἀηδόνια, γλυκοκελαδοῦν τραγούδια τῆς ἀγάπης· καὶ τὰ λουλούδια μὲ δροσιᾶς διαμάντια στολισμένα, ἀνοίγουνε σιγὰ σιγὰ τὸ μυρωμένο στόμα καὶ ἀμέτρητες μοσχοβολιὲς σ' τὴ διάβα της σκορπίζουν.

Ἡ Λήδα ἅμα ἄνοιξε τὰ γαλανά της μάτια—δυὸ κομμάτια οὐρανοῦ δροσόλουστα κλεισμένα σὲ κοῖτες ἀμυγδαλωτὲς—καὶ εἶδε τέτοια Αὐγοῦλα καὶ εἶδε κάτω νὰ κυλᾷ τὰ κρύσταλλα νερά του, γιγαντιαῖο ἑρπετὸ ὁ ποταμὸς Εὐρώτας, νερὰ ποῦ ἐφωσφόριζαν καὶ λάμπαν σὰν καθρέφτης, κατέβηκε γοργὰ γοργὰ σ' τ' ἀφρᾶτο του τὸ κῦμα νὰ λούσῃ τὸ κορμάκι της τὸ ἀγγελοκαμωμένο.

Β'

Σ' τὴν ὄχθη, ποῦ ἡ καλαμιὲς τὴν κλείνουν φουντωμένες καὶ ἁπλώνεται χαλὶ χρυσὸ καὶ μαλακὸ ἡ ἄμμος, χωρίζοντας τὴν καλαμιὰ προβάλλει ἀπὸ μέσα, σὰν ἥλιος ἀπὸ σύννεφα, ὁλόγυμνη ἡ Λήδα. Μὲ τὤνα χέρι σκέπασε τῆς ἐντροπῆς τὰ μέρη καὶ μὲ τὸ ἄλλο της κρατεῖ τὰ πλούσιά της στήθη ποῦ τρέμουν φουσκωμένα σ' τὸ κάθε της τὸ κίνημα καὶ κύματα τῆς ἡδονῆς σοῦ φαίνονται πῶς εἶνε. Τὰ ξεπλεγμένα της μαλλιὰ μαυρίζουνε σὰν νύχτα χειμῶνα κατασκότεινη χωρὶς ἀστέρι ἕνα, καὶ δυὸ φορὲς λευκότερο σοῦ δείχνουν τὸ κορμί της. Τὴν Ἀφροδίτη νόμιζες πῶς βλέπεις σὰν γεννήθη ἀπ' τῶν κυμάτων τὸν ἀφρὸ εἰς τὸ νησὶ τῆς Πάφου.

Ἡ Λήδα σκύφτει σ' τὰ νερὰ καὶ ἀχόρταγη κυττάζει τὴν τόση της τὴν ἐμμορφιὰ ποῦ μέσα καθρεφτίζουν· χαμόγελο περήφανο τὰ χείλη της χωρίζει καὶ ἀφίνει νὰ προβάλλουν δυὸ σειρὲς μαργαριτάρια. Τέλος βουτᾷ σ' τὸν ποταμὸ μὲ γέλοια, μὲ παιχνίδια... Ἀνατριχιάσαν τὰ νερά· τὸ κῦμα φουσκωμένο τὴν ἀγκαλιάζει ἐρωτικὸ καὶ γιὰ φιλήματά του σ' τὰ ἁπαλὰ τὰ στήθη της ἀφίνει τὸν ἀφρό του. Καὶ τοῦ διαβάτη ἀμφίβολο τὸ μάτι, σαστισμένο νὰ ξεχωρίσῃ δὲν μπορεῖ σ' τ' ἀγκάλιασμα ἐκεῖνο ποιὸς νἆνε τάχα ὁ ἀφρὸς καὶ ποιὸ νὰ εἶν' τὸ στῆθος.

Γ'

Ὁ Δίας, ὅλων τῶν θεῶν καὶ κόσμων κυβερνήτης, ἐκάθητο σὲ μοναχὴ ἀκροῦλα τοῦ Ὀλύμπου, στεφανωτὴ ἀπὸ σύννεφο παρόμοιο μὲ βαμπάκι, καὶ ἀφῃρημένος ἔβλεπε τὴν κτίση τὴν ὡραία, ποῦ κάτωθέ του ἁπλώνετο σὰν νύφη στολισμένη. Ἀκοίμητοί του φύλακες σιμά του παραστέκουν περήφανος σταυραετὸς σ' τὸ ἕνα τὸ πλευρό του καὶ σ' τ' ἄλλο φίδι φλογερό, γοργὸ ἀστροπελέκι.

Ξάφνω ἡ ματιά του ἔπεσε σ' τὰ μέρη τοῦ Εὐρώτα, τὴ στιγμὴ ποῦ ντροπαλὴ ἀπ' τὰ καλάμια μέσα ὁλόγυμνη ἐπρόβαλε ἡ ἔμμορφη ἡ Λήδα. Τὸ βλέμμα του καρφώθηκε ἀκίνητο ἐπάνω σ' τὸ πλᾶσμα ἐκεῖνο τὸ χυτὸ σὰν νἆταν πετρωμένο καὶ ἀνατριχίλα μυστικὴ τοῦ ἔτρεξε τὸ σῶμα. Τὰ μάτια του γυαλίσανε σὰν τὰ νερὰ τῆς λίμνης σ' τοῦ ἥλιου τὴν ἀναλαμπὴ καὶ ἀστραπὲς σκορπᾶνε. Τὸ αἷμά του πλημμύρησε καὶ οἱ φλέβες τοῦ λαιμοῦ του ἐφούσκωσαν καὶ φαίνουνται θηλιὲς ποῦ θὰ τὸν πνίξουν· καὶ γιὰ νὰ πάρῃ ἀναπνοὴ τεντόνει τὰ ῥουθούνια σὰν τὸ ἀράπικο ἄλογο ποῦ ἀγρίμι τοῦ μυρίσῃ. Νοιώθει ἀγάπη σ' τὴν καρδιὰ τὴ θεϊκὴ καὶ θέλει νὰ τὴ χορτάσῃ σ' τὴ λευκὴ τῆς Λήδας ἀγκαλιά. Καὶ γιὰ νὰ φύγῃ τὴ ματιὰ τῆς Ἥρας τῆς ζηλιάρας σὲ κύκνο ὡραῖο, ζηλευτὸ εὐθὺς μετεμορφώθη. Καὶ ὁ τρελὸς Ἔρως, παχουλό, σγουρόμαλλο ἀγγελοῦδι μὲ τόξο καὶ μὲ τὴ χρυσῆ φαρέτρα του σ' τὸν ὦμο, τὸ Δία ἔτσι βλέποντας περήφανα γελάει.

Δ'

Ὢ μαγεμμένη ἐποχὴ ποῦ καὶ οἱ θεοί σου ἀκόμα λατρεύανε τὴν ἐμμορφιὰ καὶ τὴν ἐπροσκυνοῦσαν! Καὶ οἱ θεοὶ ἑνὸς λαοῦ δὲν εἶνε παρὰ καθρέφτης ὁποῦ τὸ βίο τοῦ λαοῦ ἐκείνου καθρεφτίζει. Ὢ ζηλεμμένη ἐποχή, οἱ ἄνθρωποί σου τότε, εἴτε σοφοί, εἴτ' ἄσοφοι, νέοι καὶ γέροι ὅλοι τὸν νοῦ τους δὲν βασάνιζαν μὲ πλούτη ἢ ψευτοδόξες· στεφανωμένοι μὲ κισσοῦ φιλόχλωρο στεφάνι δὲν νόμιζαν γιὰ τὴ ζωὴ σκοπός της πῶς εἶν' ἄλλος—παρὰ μονάχ' ἀπόλαυσι καὶ ἡδονὴ καὶ Ἔρως. Ἄχ, ὅποιος τότε ἔζησε χίλιες ζωὲς ἐχάρη.

Ε'

Ἡ Λήδα κεῖ ποῦ ἔπαιζε μὲ τὰ νερὰ τ' ἀφρᾶτα ἀκούει σιμά της στεναγμοῦ γλυκόφωνο τραγοῦδι, ποῦ τὰ αὐτιά της μάγευε ἀγγελικὴ ἁρμονία. Γυρίζει τὸ κεφάλι της καὶ βλέπει ἕναν κύκνο καμαρωμένο, τορνευτό, κατάλευκο σὰν χιόνι ποῦ κολυμπῶντας ζύγωνε. Σὰν κύτταξε τὰ μάτια του δοκίμασε ἐκεῖνο ποῦ δοκιμάζει τὸ πουλὶ σὰν τὸ κυττάζει φίδι. Λίγο σὲ λίγο ὁ οὐρανὸς στενεύεται, θαμπόνει καὶ τὴν κατέλαβε γλυκειὰ καὶ λιγωμένη νάρκη, σὰν νἄχε ἀποκοιμηθῇ μέσα σὲ χίλια ἄνθη μὲ τὴ βαρειά τους μυρωδιὰ μαζὴ μ' αὐτὴ κλεισμένα. Καὶ ὅταν τὸ στόμα του ἄγγιζε σ' τὰ χείλη τὰ δικά της τόση αἰσθάνθηκε ἡδονὴ ἀγνώριστη καὶ τόση ἐπιθυμία ἄσβεστη, ἀνίκητη, μεγάλη, ποῦ ἀφέθηκε παράλυτη, μὲ στεναγμοὺς κομμένους, μ' ἀνήσυχη ἀναπνοή, μὲ φουσκωμένο στῆθος σ' τὴ φτερωτή του ἀγκαλιὰ ὁποῦ γλυκὰ τὴ σφίγγει. Τὸ κῦμα στρώνει δροσερὸ κρεββάτι τὰ νερά του καὶ γύρω τους σηκώνεται πελώριο σὰν τοῖχος γιὰ νὰ τοὺς κρύψῃ, τῶν θνητῶν τὰ μάτια μὴ τοὺς δοῦνε.

Ϛ'

Τοῦ κάκου ἡ Λήδα ξαγρυπνᾷ τὸ ζηλεμμένο κύκνο προσμένοντας νὰ ξαναϊδῇ σ' τοῦ ποταμοῦ τὸ κῦμα. Δὲν ἐκρατοῦσε καὶ πολὺ ἑνὸς θεοῦ ἡ ἀγάπη. Δὲν ἦταν Ἔρως τῆς καρδιᾶς ποῦ τρέφεται μ' ἰδέας καὶ ὀνείρατα φανταστικὰ καὶ πλάθει χίλιους κόσμους εὐτυχισμένους, μαγικοὺς μονάχ' ἀπὸ ἕνα βλέμμα, ἀπὸ ἕνα μόνο νόημα ἀληθινὸ ἢ ὄχι καὶ ὁ καιρὸς περνᾷ γοργὸς χωρὶς κἂν νὰ τὸ νοιώσῃς. Ἦταν ἀγάπη ὑλική, τῆς σάρκας μᾶλλον πόθος καὶ ἐσβύστηκε σ' τῆς ἡδονῆς τὴ γλυκερὴν ἀγκάλη ὡς σβύνεται τὸ φῶς κεριοῦ σ' τὸ φύσημα τ' ἀγέρα. Μὰ δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρός, καὶ ἡ Λήδα ἔφερε σ' τὴ γῆ πεντάμμορφο κοράσι, γέννα ἀλήθεια θεϊκὴ τὴ ξακουστὴν Ἑλένη. Εἶχε σμιγμένα ἀδελφικὰ τὰ κάλλη τῆς μητέρας μὲ τοῦ πατέρα τὸ τρανὸ ἐκεῖνο μεγαλεῖο, καὶ σὰν παιδὶ τοῦ Ἔρωτα, γι' αὐτὸν ἦταν πλασμένη.

ΤΑΓΚΡΕΔΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τὸ ὑγιεινότατον μέρος τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν μεγάλην εἱρκτὴν τοῦ Πεντοβὶλλ ἐν Λονδίνῳ εἶπε, καὶ δικαίως, ὅτι τὸ κατάστημα τοῦτο εἶνε ὁ ὑγιεινότατος τόπος τῆς Ἀγγλίας. Ἐκ 12 χιλιάδων καταδίκων οἵτινες κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εὑρίσκοντο ἐν τῷ καταστήματι, ἀπέθανον μόνον ἐννέα. Ἂς γίνῃ τώρα σύγκρισις πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς φυλακάς.

Ἡ μηχανικὴ δύναμις τοῦ καταρράκτου Νιαγάρα.

Αἱ ἐργασίαι πρὸς τεχνικὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ καταρράκτῃ τοῦ Νιαγάρα εὑρισκομένης δυνάμεως, ἐπερατώθησαν ἤδη ὑπὸ τῆς ἑταιρίας τοῦ Νιαγάρα μὲ δαπάνην 20 ἑκατομμυρίων φράγκων. Κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ διευθύνοντος μηχανικοῦ, καθηγητοῦ κ. Φόρβες, εἰσὶν ἤδη ἕτοιμοι τρεῖς μεταβιβαστικοὶ ὑδροτροχοὶ ἕκαστος 5000 ἵππων δυνάμεως· τὸ ὕδωρ ῥίπτεται ἐπὶ τῶν τροχῶν τούτων διὰ μεγίστων σωλήνων ἐκ χάλυβος διαμέτρου 2,1 μέτρων, μὲ πτῶσιν 42 μέτρων. Ἡ ἀποκτωμένη μηχανικὴ δύναμις μετατρέπεται εἰς ἠλεκτρισμὸν καὶ παρέχεται ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην εἰς τοὺς συνδρομητάς, ὑπολογίζουσι δὲ ὅτι θὰ κοστίσῃ ὀλιγώτερον τοῦ ἀτμοῦ καὶ εἰς τὴν πόλιν Βούφφαλο ἔτι, ἀπέχουσαν 24 χιλιόμετρα τοῦ Νιαγάρα, εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἐκεῖ ἐργοστάσια θὰ καταναλίσκωσιν ὅλον τὸ ποσὸν τῆς δυνάμεως ταύτης. Ἡ ἑταιρία ἔχει ἐν τούτοις τὸ δικαίωμα νὰ παραλάβῃ ἑτέρας 200,000 ἵππων ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς πλευρᾶς τοῦ καταρράκτου καὶ σχεδιάζει νὰ παραλάβῃ ἑτέρας 250,000 ἐκ τῆς Καναδικῆς πλευρᾶς, οὓς θὰ χορηγεῖ ὅλους ὑπὸ μορφὴν ἠλεκτρισμοῦ, τὸ πρῶτον, εἰς τὰ περίχωρα. Ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη ἐπιχείρησις τῆς ἀντλήσεως δυνάμεως ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς κερδοσκοπίας, διότι ὑψώθη ἡ τιμὴ ὅλων τῶν πέριξ γαιῶν ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ὅτι θὰ ἱδρυθῶσι πέριξ ἐργοστάσια. Ἐν τούτοις δύναται νὰ ἀντληθῇ ἀκόμη πολλὴ δύναμις ἀπὸ τοῦ Νιαγάρα ἀφοῦ τὸ σύνολον αὐτῆς ὑπολογίζεται εἰς 15 ἑκατομμύρια ἵππων.

Τὰ ὕψιστα δένδρα τῆς γῆς.

Ἐνῷ πρὸ ὀλίγου ἔτι ἡ Sequoia gigantea τῆς Καλιφορνίας ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ δένδρον τὸ φέρον τοὺς ὑψίστους κορμούς, νῦν ἀπεδείχθη ὅτι τὸ Γομμεόδενδρον τῆς Αὐστραλίας, Eucalyptus amygdalina κατέχει, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ὕψος καὶ τὴν διάμετρον τῶν κορμῶν, τὴν πρώτην θέσιν. Εἰς προφυλαγμένας καὶ ὑγρὰς πεδιάδας εὑρίσκει τις ὄχι σπανίως κορμοὺς τοῦ δένδρου τούτου ὕψους 122 μέτρων· ἵνα φαντασθῇ τις τί σημαίνει τοῦτο ἀρκεῖ νὰ σκεφθῇ ὅτι διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ὕψος τοῦτο πρέπει νὰ τεθῶσιν ἐπ' ἀλλήλους 67 ἄνθρωποι ἀσυνήθους ὕψους 180 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Εἷς ἐκ τῶν κορμῶν τῶν δένδρων τούτων εἶχε διάμετρον 21 μέτρα, δηλ. θὰ ἐχρειάζοντο 12 ἄνθρωποι ὕψους 180 ἑκατοστῶν νὰ τεθῶσιν ἐπ' ἀλλήλους, διὰ ν' ἀποτελέσωσι στήλην ἴσην πρὸς τὸ πάχος τοῦ κορμοῦ· τὸ δένδρον τοῦτο εἶχεν ἔτι εἰς ὕψος 44 μέτρων διάμετρον 3 μέτρων. Ἀξία παρατηρήσεως εἶνε εἰς τὰ δένδρα ταῦτα καὶ ἡ ταχεῖα ἀνάπτυξις αὐτῶν. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπέκτων εἰς 8 ἔτη ὕψος 15 μέτρων, ἄλλα εἰς 2 μόνον ἔτη ὕψος 6 μέτρων.

Μέγας ῥωσσικὸς σιδηρόδρομος.

Τὸ Λονδῖνον πρόκειται κατὰ τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Transport» νὰ συνδεθῇ μετὰ τῆς 175 χιλιόμετρα ἀπεχούσης Βιρμιγχάμης διὰ ῥωσσικοῦ σιδηροδρόμου, ὁποῖον εἴχομεν ἄλλοτε ἐν μικρογραφίᾳ ἐνταῦθα παρὰ τὸ Ζάππειον. Ὡς ἀφετηρία θὰ χρησιμεύσῃ πύργος ὕψους 300 μέτρων, αἱ δὲ γραμμαὶ θὰ ὑποβαστάζωνται ὑπὸ μεταλλικῶν στύλων οἵτινες πάλιν θὰ ἵστανται ἐπὶ σειρᾶς πύργων· οἱ πύργοι οὗτοι οἵτινες πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς ἀπόστασιν 90—100 μέτρων ἀπ' ἀλλήλων, θὰ γίνωνται σὺν τῇ ἀποστάσει μικρότεροι, ὥστε ἡ ὅλη γραμμὴ νὰ ἀποτελῇ κεκλιμένην ἐπιφάνειαν. Κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμοὺς πρέπει ἡ κλίσις εἰς ἕκαστον μέτρον νὰ περιλαμβάνῃ 4 χιλιοστὰ τοῦ μέτρου. Εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ὅμως πρέπει νὰ κτισθῇ ἕτερος πύργος ὕψους 300 μέτρων. Εἰς τὸ ὕψος τοῦ δευτέρου τούτου πύργου πρέπει νὰ ἕλκεται ἡ ἁμαξοστοιχία δι' ὑδραυλικῆς μηχανῆς καὶ ἐκεῖθεν ἀφινομένη νὰ φθάνῃ μέχρι Λονδίνου. Ἑτέρα παραλλήλως τρέχουσα γραμμὴ καὶ μὲ τὰς κλίσεις καὶ τὰ ὑψώματα εἰς ἀντίθετον διεύθυνσιν, θὰ χρησιμεύῃ διὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς Βιρμιγχάμην. Τὰ ἔξοδα τοῦ νέου τούτου σιδηροδρόμου θὰ εἶνε πολὺ μεγάλα ἐννοεῖται, διότι πρέπει νὰ κατασκευασθῶσιν οὐχὶ ὀλιγώτεροι τῶν 2000 μεταλλικῶν πύργων διαφόρων μεγεθῶν. Τὰ σχέδια διὰ τὸν σιδηρόδρομον εἶνε ἤδη ἕτοιμα καθ' ἃ λέγεται. Εἶνε μόνον ζήτημα ἐὰν τοιούτου εἴδους σιδηρόδρομος θὰ εὕρῃ ἀρκετοὺς πελάτας.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Εὐχαρίστως ἀναγγέλλομεν ὅτι ὁ κ. Ἰάκωβος Πολυλᾶς ἀπεπεράτωσε τὴν μετάφρασιν τῆς Ἰ λ ι ά δ ο ς. Ἡ προσεχὴς δημοσίευσις τοῦ ἐπιβλητικοῦ τούτου ἔργου, οὕτω συντετελεσμένου, θὰ χαιρετισθῇ ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν φιλολογικοῦ κόσμου ὡς γεγονὸς βαρυσήμαντον. Καὶ ὅσοι θὰ ἐντρυφήσουν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὁμηρικοῦ ἀριστουργήματος ὑπὸ τόσον ὡραίαν καὶ προσιτὴν μορφήν, καὶ ὅσοι θὰ εὕρουν ἐν τῇ μεταφράσει γλωσσικὸν καὶ ῥυθμικὸν πλοῦτον, ἄξιον μελέτης καὶ ἐκμεταλλεύσεως, θὰ συγχαρῶσι βεβαίως μεθ' ἡμῶν διαπρεπῆ λόγιον, διὰ τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τοσούτου ὠφελίμου ἔργου.

Η ἀνωτέρω εἰκὼν παριστᾷ τὴν προτομὴν τοῦ Κοραῆ, τὴν ἐπὶ τοῦ ἐν Παρισίοις μνημείου αὐτοῦ στηθεῖσαν ἐσχάτως. Εἶνε ἔργον τοῦ γλύπτου κ. Λαζάρου Σώχου πιστότατον, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐκμαγείου τοῦ ληφθέντος κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Κοραῆ. Ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους ἐχαράχθησαν αἱ λέξεις «ΚΟΡΑΗΣ 1748—1833» καὶ ὄπισθεν «Οἱ ἐν Παρισίοις ὁμογενεῖς καὶ ὁ σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν ἐφρόντισαν, Λ. Σῶχος καὶ Π. Κρῖνος ἐποίησαν. 25 Μαρτίου 1895».

Εἰς κομψὸν τομίδιον, μετὰ τριῶν ὡραίων φωτολιθογραφικῶν εἰκόνων ἐκτὸς τοῦ κειμένου, ἐξεδόθη ὁ Δ α ί μ ω ν, τοῦ διασήμου ῥώσσου ποιητοῦ Λέρμοντωφ, κατὰ μετάφρασιν Π. Α. Ἀξιώτου. Ἐκ τοῦ προλόγου, τὸν ὁποῖον προτάσσει ὁ κ. Σπυρίδων Παγανέλης, ἀποσπῶμεν τὰ ἑπόμενα: «Εἰς ἐμέ, ἀγνοοῦντα τὴν ῥωσσικήν, δὲν ἀπόκειται νἀποφανθῶ γνώμην περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς μεταφράσεως. Ἄλλοι, βαθέως ἐγκρατεῖς τῆς ῥωσσικῆς βεβαιοῦσιν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ Δ α ί μ ο ν ο ς εἶνε ἄριστον ὑπόδειγμα ἀκριβείας, πίστεως εἰς τὴν ἔννοιαν, καὶ εὐσυνειδήτου μεταφορᾶς ὑπὸ τὴν ἁβρὰν ἑλληνικὴν χλαῖναν τοῦ σπαργῶντος στίχου τοῦ πρωτοτύπου. Εἶδον ἰταλικὰς καὶ γαλλικὰς μεταφράσεις τοῦ Δ α ί μ ο ν ο ς, ὁμολογῶ δὲ ὅτι εὑρίσκω τὴν ἑλληνικὴν πολλῷ ὑπερτέραν λόγῳ ῥυθμοῦ καὶ γλωσσικοῦ κάλλους».

Τὴν ἑβδόμην Ἀπριλίου θὰ τελεσθῶσι μετ' ἐπισημότητος ἐν Ὀλυμπίᾳ τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου. Τὰ μέλη τῶν ἐνταῦθα ξένων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν θὰ παρασταθῶσι κατὰ τὴν τελετήν, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἀφίχθησαν ἤδη καὶ περιμένονται πολλοὶ ξένοι καὶ ἰδίᾳ γερμανοί.

Ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου ἐξεδόθησαν τὰ ἑπόμενα ἔργα, ἀφιερούμενα πρὸς τὸν ἔνδοξον διδάσκαλον ἐπὶ τῇ ὀγδοηκοστῇ αὐτοῦ ἐπετείῳ, τὴν ὁποίαν ἑώρτασε τὸν παρελθόντα Αὔγουστον: Κοσμογονικοὶ Μῦθοι, ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου, Συμβολαὶ εἰς τὴν Τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρέου Σκιᾶ, Περὶ σικυῶν καὶ σικυάσεως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Π. Λάμπρου, Ἔκδοσις Πλουταρχείου συγγραφῆς παρὰ Teubner ὑπὸ τοῦ κ. Γρ. Βερναρδάκη, Ἀρφορεὺς πήλινος ἐκ Μήλου ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Μυλωνᾶ καὶ Τοπογραφία τῶν ἀρχαίων Φερρῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου (ὑπὸ τὰ Πιεστήρια).

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Χειμεριναὶ Νύκτες» ὁ κ. Ι. Π. Ἰωαννίδης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤρξατο ἐκδίδων τὰ ἔργα του. Ἐξεδόθη ἤδη τὸ α' τεῦχος τοῦ πρώτου τόμου, περιλαμβάνον διάφορα ποιήματα.

Ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁμογενὴς κ. Γεώργιος Ἀβέρωφ προσέφερεν ὑπὲρ τῆς ἀναβιώσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων 500,000 φράγκων. Ἡ σημαντικωτάτη αὕτη δωρεὰ ἐγένετο κατόπιν αὐτογράφου ἐπιστολῆς τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου, προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, κομισθείσης πρὸς τὸν κ. Ἀβέρωφ ὑπὸ τοῦ κ. Τιμολέοντος Φιλήμονος.

Τὴν Μ. Παρασκευὴν ἐγένετο κατὰ τὸ σύνηθες, μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπείας καὶ τάξεως, ἡ ἐκφορὰ τῶν ἐπιταφίων. Ὁ καιρὸς ηὐνόησε τὴν ἑορτήν.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 1 Μαρτίου. — Ὁ κ. Μυλωνᾶς ὁμιλεῖ περὶ πηλίνου ἀμφορέως ἐκ Μήλου, ἀγορασθέντος πρὸ δύο ἐτῶν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας καὶ ἀποκειμένου νῦν ἐν τῇ Α' αἰθούσῃ τῶν ἀγγείων τοῦ κεντρικοῦ μουσείου ὑπ' ἀρ. 354 (ἴδ. 4ον τεῦχος τῆς ἀρχαιολ. ἐφημ. τοῦ 1894 «ἀμφορεὺς πήλινος ἐκ Μήλου»). — Ὁ ἑταῖρος τῆς σχολῆς κ. Πάλλατ ἀνακοινώνει τὰ ἐξαγόμενα τῶν ἐπὶ τόπου μελετῶν αὐτοῦ περὶ τῆς ζωφόρου τοῦ Ἐρεχθείου, ἧς πολλὰ γλυπτὰ σώζονται ἔτι ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως (ἐξειργασμένα ἐκ πεντελησίου μαρμάρου, ἦσαν γομφωμένα ἐπὶ τῶν κυανῶν πλακῶν ἐλευσινιακοῦ λίθου, αἵτινες ἐν μέρει κατὰ χώραν σώζονται, π. χ. κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς βορείας προστάσεως). Ἐκ τούτων ὅμως οὐδὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὰ ἐν τῇ γνωστῇ ἐπιγραφῇ CIA I 322 μνημονευόμενα. Ἐννενήκοντα καὶ ἓν τεμάχια διέκρινεν ἐκ τῶν ἐν τῷ μουσείῳ γλυπτῶν ἀνήκοντα εἰς τὴν ζωφόρον ταύτην (τὰ πλεῖστα γυναικεῖαι μορφαί), ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρει μᾶλλον μορφὰς ἐν κινήσει εὑρισκομένας, ἐξ ὧν σχεδὸν οὐδεμία σήμερον σώζεται, αἱ ὑπάρχουσαι, ἠρεμον στάσιν δηλοῦσαι, πρέπει ν' ἀνήκουν εἰς τὰ θεώμενα πρόσωπα. Εἰς δύο δὲ μεγέθη διαιροῦνται τὰ σωζόμενα, τὰ μὲν μι-

κρότερα ἔχοντα ὕψος 0,58 μ., τὰ δὲ μεγαλείτερα 0,65 μ. Ἑβδομήκοντα μορφαὶ ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἀνῆκον εἰς τὰς πλάκας τῆς βορείας προστάσεως, τριάκοντα δὲ τῶν μορφῶν τούτων σώζονται. Αἱ ἐπὶ τῶν πλακῶν ὀπαὶ τῶν γόμφων, δι' ὧν συνεδέοντο τὰ γλυπτὰ πρὸς τὸν ἐλευσινιακὸν λίθον, εἶνε οὕτως διατεταγμέναι, ὥστε αἱ μὲν ὑψηλότερον κείμεναι ἀναλογοῦσι πρὸς τὰς ἱσταμένας μορφάς, αἱ δὲ χαμηλότεραι πρὸς τὰς καθημένας. Καὶ περὶ τῶν παραστάσεων ὁ λαλῶν κάμνει ὑποθέσεις τινάς, ὡς π. χ. περὶ τῶν ἐν τῇ προσθίᾳ πλευρᾷ τῆς β. προστάσεως, ἔνθα πιθανῶς παρίστατο ἡ γέννησις τοῦ Ἐριχθονίου. Αἱ ἑκατέρωθεν προστρέχουσαι κόραι ἔσπευδον ν' ἀναγγείλωσιν εἰς τοὺς θεοὺς τὸ γεγονὸς τοῦτο. — Ὁ κ. Δαῖρπφελδ ἀνακοινώνει περὶ τῶν παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφῶν ὅτι ἐκ τοῦ ἐγγὺς ζητουμένου Ἐλευσινίου, ὅπερ περιέβαλλε παραμείβουσα κατόπιν τὸ πελαργικὸν ἡ γνωστὴ πλέον ἀρχαία ὁδός, οὐδὲν ἴχνος εὑρέθη· ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ὁ βράχος κεῖται εὐθὺς ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, ἐνωρὶς διὰ τοῦτο ἐξέλιπε πᾶν ἐρείπιον, ὅπερ οὐδεμία πρόσχωσις ἔσωζε.

Συνεδρίασις τῆς 15 Μαρτίου (τελευταία τῆς χειμερινῆς περιόδου 1894-5).— Ὁ κ. Βίλχελμ, ὑφηγητὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ πανεπιστημίου, συμπληρώνει δι' ἐπιγραφῶν τοῦ ἐν Ὠρωπῷ Ἀμφιαρείου τὸ ἑξῆς χωρίον τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείας (54,7): εἰσὶ δὲ πεντετηρίδες δ', μία μὲν ἡ εἰς Δῆλον, δευτέρα δὲ Βραυρώνια, τρίτη [δὲ . . .] Α, τετάρτη δὲ Ἐλευσίνια . . . . . νῦν δὲ πρόσκειται [. . . . . .] ἐπὶ Κηφισοφῶντος ἄρχοντος (329/8 πρὸ Χρ.) Ὅμοια παραδίδει καὶ ὁ Πολυδεύκης 8,107 λέγων: ἱεροποιοὶ δέκα ὄντες οὗτοι ἔθυον θυσίας τὰς πεντετηρίδας, τὴν εἰς Δῆλον, τὴν ἐν Βραυρῶνι, τὴν *Ἡρακλείων* (; Ἡρακλειδῶν οἱ κώδικες), τὴν Ἐλευσῖνι. Ἡ κατὰ τὸν Πολυδεύκην συμπλήρωσις ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους *Ἡράκλει*Α ἔχει τὰς δυσκολίας της, διότι περὶ πεντετηρίδος Ἡρακλείων οὐδὲν εἶνε γνωστόν, διὸ ἐπροτάθη ἡ διόρθωσις τοῦ Πολυδεύκους: Ἡφαίστεια ἀντὶ Ἡράκλεια. Ὁ δὲ Μπλὰς ἔγραψε: νῦν δὲ πρόσκειται *καὶ Ἡφαίστεια* ἐπὶ Κηφισοφῶντος ἄρχοντος, ὅπερ ὅμως δὲν εἶνε ὀρθὸν διότι ἡ ἑορτὴ αὕτη ἔπρεπε ν' ἀναφέρηται μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀποκαθίστανται καλῶς, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Ἀμφιαρείου τὰς ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τοῦ 1891 (σελ. 85 καὶ 89) δημοσιευθείσας. Ἐκ τοῦ θέρους τοῦ 331 ἔχομεν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἐπιγραφῶν ψήφισμα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων (ἐπὶ Νικήτου ἄρχοντος), ἐν ᾧ λέγεται ὅτι ὁ Φανόδημος Θυμαιτάδης νενομοθέτηκεν ὅπως ἂν ἥ τε πεντετηρίς, ἡ τῶν Ἀμφιαρείων δηλονότι, ὡς καλλίστη γίγνηται καὶ αἱ ἄλλαι θυσίαι τοῖς θεοῖς τοῖς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαράου. Ὁ σκοπὸς λοιπὸν ἦτο ἡ ἀνανέωσις τῆς πεντετηρίδος τῶν Ἀμφιαρείων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ὁποίων περιῆλθεν ὁ Ὠρωπὸς ἀπὸ τοῦ 338. Ὄντως δὲ τὸ 329 ἑωρτάσθησαν τὸ πρῶτον τὰ Ἀμφιάρεια, κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου, τὸ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιγραφῇ, τὸ *ἐπὶ Κηφισοφῶντος ἄρχοντος*.. Ὁ ἐν ταύτῃ ἀναφερόμενος πρόεδρος τῆς ἐπιτροπείας μετ' ἄλλων ἐπιφανῶν Ἀθηναίων Φανόδημος Διύλλου Θυμαιτάδης εἶνε ἀναμφιβόλως, λέγει ὁ ῥήτωρ, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς Ἀτθίδος (ἴδε FHG I 366)· πολλοὶ Ἀττικοὶ συγγραφεῖς Ἀτθίδων ἦσαν ἱερατικοῦ γένους, ὁ υἱὸς δὲ αὐτοῦ φέρων τὸ ὄνομα τοῦ πάππου, ἀπέθανε τὸ 290. Ὁ Ἀριστοτέλης λοιπὸν ταύτην τὴν πεντετηρίδα, τὴν τῶν Ἀμφιαρείων, ἐννοεῖ καὶ εἰς τὸ ἠκρωτηριασμένον χωρίον πρέπει προδήλως νὰ γραφῇ: *Ἀμφιάρεια*. Τὸ δὲ τοῦ Πολυδεύκους Ἡράκλεια πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς Ἡφαίστεια. Οὕτως ἔχομεν τὰς τέσσαρας ἀρχαίας ἑορτάς, πέμπτην δὲ τὴν μετὰ τὸ 338 προστεθεῖσαν τὰ Ἀμφιάρεια.— Ὁ Ῥῶσσος ἀρχαιολόγος κ. Φαρμακόφσκη ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐν τῷ Κεντρικῷ μουσείῳ ἀποκειμένης κεφαλῆς ἐφήβου ὑπ' ἀρ. 195 (πρβλ. Δελτίον ἀρχαιολ. τοῦ 1890 σελ. 76 ἀρ. 24), ἥτις μέχρι τοῦδε δὲν ἐδημοσιεύθη ὑπό τινος. Ὅτι τὸ ἔργον προέρχεται ἐξ Ἀττικοῦ ἐργαστηρίου μαρτυρεῖ τὸ ἐγχώριον (πεντελήσιον) μάρμαρον· ἀθλητὴν ὅμως δὲν παριστάνει ὡς ἐνομίσθη (Γλυπτὰ τοῦ ἐθν. μουσείου 195 I), διότι αἱ κεφαλαὶ ἀθλητῶν τοῦ 5ου αἰῶνος, εἰς ὃν ἀποδεικνύει ὁ ῥήτωρ ὅτι ἀνῆκεν ἡ ἐν λόγῳ κεφαλή, παριστάνοντο ἐν φυσικῷ μεγέθει, ἀλλὰ παῖδα ἡλικίας 10-14 ἐτῶν.— Ὁ κ. Δαῖρπφελδ ὁμιλεῖ περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐννεακρούνου, τῆς σημειουμένης εἰς τὰ τοπογραφικὰ σχέδια τοῦ 17ου αἰῶνος, πάντα ἀναγόμενα εἰς πρωτότυπόν τι σχέδιον τῶν ἐν Ἀθήναις τὸ 1658 τὸ πρῶτον ἐγκατασταθέντων Καπουκίνων (ἀντίγραφον τοῦ σχεδίου τούτου ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Guillet ἐν τῷ βιβλίῳ του Athènes ancienne et nouvelle κτλ. par de la Guilletière, Paris 1675). Εἰς τὰ σχέδια ταῦτα ἡ Ἐννεάκρουνος τίθεται παρὰ τὴν Πνύκα καὶ τὸν Ἄρειον Πάγον, πρῶτος δὲ ὁ Spon κατόπιν μετέθεσεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἰλισόν. Παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀναφέρεται καὶ ναὸς Διονύσου καὶ Ἀσκληπιεῖον, τὰ ὁποῖα καὶ ὑπὸ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν μαρτυροῦνται (Βακχεῖον καὶ Ἀμύνειον). Καὶ τὸ Ὠδεῖον δὲ ὑπὸ τῶν τοπογραφικῶν τούτων πινάκων τίθεται ἐνταῦθα ὅπου ὁ Παυσανίας τὸ θέτει (πλησίον τῆς Ἐννεακρούνου), τὸ μέγεθος δὲ αὐτοῦ ὅπερ ὁ Guillet παρέχει, 100 ποδῶν, συμφωνεῖ ἐντελῶς μὲ τὰ μέτρα τῶν ῥωμαϊκῶν ᾠδείων· τοιοῦτον εἶνε π. χ. καὶ τὸ ἐν Τρῳάδι πέρυσιν ἀποκαλυφθέν.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΥ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1895

Πλανῆται.

Ἡ *Ἀφροδίτη*, ἐξακολουθεῖ ζωηρῶς λάμπουσα, ὡς *Ἕσπερος*, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου ἐν τῷ δυτικῷ ὁρίζοντι, εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Ταύρου. Τὴν 9 Ἀπριλίου δύει 3ω 10′ μετὰ τὸν Ἥλιον, τὴν δὲ 15 εὑρίσκεται ἐν *συνόδῳ* μετὰ τοῦ *Ποσειδῶνος*.

Ὁ *Ἄρης*, καθ' ἑσπέραν εἶναι ὁρατὸς ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ταύρου.

Ὁ *Ζεύς*, ὁρατὸς καθ' ἑσπέραν ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῶν Διδύμων.

Ὁ *Κρόνος* ἀνατέλλει ὀλίγον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου. Τὴν 12 Ἀπριλίου εὑρισκόμενος εἰς *ἀντίθεσιν* μεσουρανεῖ τὸ μεσονύκτιον.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β′

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

6. — Τί ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Κολόμβου καὶ κατὰ πρότασιν τίνος;

7. — Δύο νῆσοι γίνονται δύο ζῷα, ἂν τῆς πρώτης κοποῦν τὰ δύο πρῶτα γράμματα καὶ ἂν τῆς δευτέρας ἀντικατασταθῇ τὸ δεύτερον.

8. — Πόθεν ἡ ὀνομασία *Βαλτικὴ* θάλασσα;

9. — Τίνος εἶνε τὸ ἀπόφθεγμα «Ἐπὶ νεκρῷ μὴ γέλα»;

10. —

Σ
Σ . Σ
Σ . . . Σ
Σ . Σ
Σ

[Ἕπεται συνέχεια]

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

κ. Κ. Μ. Κων]πολιν. Εἰμπορεῖτε νὰ θαυμάσετε τὴν ὑπομονήν μας: τἀνεγνώσαμεν καὶ τὰ τέσσαρα. Ἀλλ' εἰς τὴν δοκιμασίαν αὐτὴν δὲν ἐννοεῖτε βέβαια νὰ ὑποβάλλωμεν καὶ τοὺς ἀναγνώστας μας. Πολὺ ἔξυπνον τὸ γράμμα σας, ἀλλὰ μόνον αὐτό.— κ. Ι. Μ. Καλάμας. Τὸ φύλλον στέλλεται. — κ. Γ. Τ. Ο. Ἐνταῦθα. Σύμφωνοι. Νὰ μᾶς τὸ ὑπενθυμίσετε ὅμως πάλιν τὴν 1ην Ἰουλίου.— Κ. Β. Ἐνταῦθα. Πάλιν ἤθελα καὶ ἤθελα... Ὁρίστε λοιπὸν ἓν ἤθελα, νὰ σᾶς κάμωμεν νὰ ντροπιασθῆτε:

Ἤθελα νἄχα δύναμι
Νὰ πῶ γιὰ σὲ τραγοῦδι,
Π' ὅμοιο νὰ μὴν ἀκούστηκε
Ποτὲ μέσα στὴ γῆ·
Καὶ νἀπιθώσω ὁλόδροσο
Στὸ στῆθός σου λουλοῦδι,
Ποῦ νὰ εὐωδιάζῃ αἰώνια,
Χωρὶς νὰ μαραθῇ.

Ἤθελα ἡ Ἀγάπη μου
Ψηλὰ νὰ μἀσηκώσῃ
Σὲ χῶρες ἀστροφώτιστες,
Π' ἄλλη νὰ βρῶ ζωή.
Κ' ἀπὸ ψηλὰ τὸ βλέμμα μου
Κάτω στὴ γῆ νὰ σώσῃ,
Νὰ σἀντικρύσῃ ὁλόφλογο,
Χωρὶς νὰ ντροπιασθῇ.

Ἤθελα νἄχα δύναμι
Κόσμο γιὰ σὲ νὰ πλάσω
Μὲ ποταμούς, μὲ θάλασσες,
Μὲ δένδρα, μὲ πουλιά.
Κ' ἀφ' οὗ σὲ ἰδῶ Βασίλισσα
Καὶ τέτοια σ' ὀνομάσω,
Νὰ πέσω ἐμπρός στὰ πόδια σου
Νὰ μὴ ξυπνήσω πειά!

(*Μάργαρης*)

Τέτοιο ἤθελα μπορεῖτε νὰ γράψετε σεῖς;— κ. Ι. Α. Ο. Ἐνταῦθα. Μερικὰ θὰ χρησιμοποιηθοῦν. Σύμφωνοι.— κ. Σ. Μ. Ζάκυνθον. Ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Εἰς τὸ ἐν τῷ 13ῳ φυλλαδίῳ τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας* δημοσιευθὲν ἀπόσπασμα τῆς μεταφράσεως τῆς Ἰλιάδος ὑπὸ Ι. Πολυλᾶ, διορθωτέα τὰ ἑξῆς παροράματα:

στ. 62 ἀντὶ πάλιν, γράφε *βγαίνει*.
» 63 » ὀπίσω, » *πάλιν*.

Τὸ καλλίτερον ποτόν, ἀνώτερον καὶ τῆς Βενεδικτίνης ἀκόμη, εἶνε ἡ

FEUILLANTINE

τὴν ὁποίαν εὑρίσκετε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. **Γεωργίου Ι. Κοριάρου**, ὁδὸς Αἰόλου παρὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—805.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 16 Ἀπριλίου. Ἀριθ. 16.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ

Ὁ κάλλιστος καὶ δοκιμώτατος τῶν συγχρόνων ἑλλήνων λογογράφων. Γεννηθεὶς ἐκ γονέων Χίων, ὀλίγον πρὸ τοῦ Συντάγματος, ἀνετράφη καὶ διέμεινεν ἐν Ἰταλίᾳ μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου τῆς ἡλικίας του ἔτους, ὅτε πρὸς ἐκμάθησιν τῆς Ἰταλικῆς ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Σύρου. Κατόπιν ἀπῆλθεν εἰς Βερολῖνον. Ἀλλ' ἐκεῖ, ἕνεκα νευρικοῦ παθήματος, ἀμβλύναντος τὴν ἀκοήν του, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν ἀκρόασιν τῶν πανεπιστημιακῶν μαθημάτων, διαμείνας μὲν ἐπὶ πενταετίαν ἀκόμη ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλ' ἐπιστρέψας νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ἀθήναις διαρκῶς, ἐκτὸς ἀποδημιῶν τινων εἰς τὴν Ἑσπερίαν καὶ τὴν Ἀνατολήν. Τὰ βιβλία ὑπῆρξαν πάντοτε ἡ προσφιλεστέρα του ἐνασχόλησις. Καὶ ὅσα ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης μελέτης, καλλιεργήσας πνεῦμα πλῆρες ἀρετῶν, φαίνεται ὅτι, ἐκτὸς τῆς ἱκανοποιήσεως ἰδίου φιλομαθείας πόθου, δι' οὐδὲν ἄλλο τὰ ἤθελεν, εἰμὴ διὰ νάρτύῃ τὴν ὡραίαν, τὴν εὐφυᾶ καὶ πολυζήτητον ὁμιλίαν του καὶ νὰ διευθύνῃ ὁλοψύχως καὶ πεφωτισμένως τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, εἰς τὴν ἐφορίαν τῆς ὁποίας ἐκλήθη τὸ πρῶτον πρὸ δεκαπενταετίας. Ὁ κάλαμος δὲν εἶνε ὡς ἐκ τούτου ἡ συστηματική του ἐνασχόλησις καὶ τὸ κύριον ἐπάγγελμά του· ἔπρεπε δὲ νὰ ἐνεργήσῃ ἑκάστοτε ἐπ' αὐτοῦ τῶν ἐκδοτῶν ἡ ψυχολογικὴ βία, ἐπωφελουμένων ἐμφύτων τινῶν πρὸς συγγραφὴν τάσεων, δυσκόλως ὑπὸ τῶν ἐμποδίων καταστελλομένων, διὰ νὰ φιλοτεχνηθῶσιν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὡραῖα ἔργα, τὰ ὁποῖα ὁ ἐρασιτέχνης ὀνομάζει *Πάρεργα*.

Τὴν ἀπὸ τοῦ συγγράφειν ἑκουσίαν ταύτην ἀποχήν, τόσον παράδοξον καὶ ἀδικαιολόγητον, ὁ κ. Ροΐδης προσεπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ διὰ δύο ἐπιχειρημάτων: Τὸ πρῶτον εἶνε μᾶλλον χαριτολόγημα, ὑπαγορευθὲν ὑπὸ ἀκαίρου μετριοφροσύνης ἢ ἐπιχείρημα χρῇζον σοβαρᾶς ἀνασκευῆς. Ἐν τῇ παρούσῃ φιλολογικῇ ἰσοπεδώσει τῆς πα-

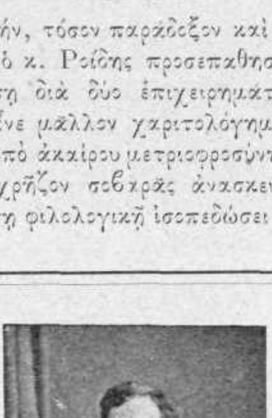

Ἐμμανουὴλ Ροΐδης

τρίδος του, ὁ κ. Ροΐδης φρονεῖ ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον ἤθελε δαπανήσει ὅπως γράψῃ μίαν μόνον μετριωτάτην σελίδα, θὰ ἐδύνατο — χωρὶς οὐδένα φόβον νὰ ζημιώσῃ ἑαυτὸν ἢ τοὺς τυχὸν ἀναγνώστας του, — νἀναγνώσῃ εἴκοσι τοὐλάχιστον καλλίστας τοῦ Σπένσερ, τοῦ Ἡλιοδώρου, τοῦ Ρενάν, τῆς Σανδ, τοῦ Λουκιανοῦ, τοῦ Ἄϊνε ἢ τοῦ Τεννυσῶνος. Ἡ σκέψις αὕτη, διὰ πάντα αἰσθανόμενον ἑαυτὸν γεννηθέντα νὰ εἶνε *ἀληθὴς συγγραφεύς*, εἶνε ἄδικος καὶ ἀπελπιστική. Βεβαίως, ἐὰν κατὰ τῶν ἐμφύτων ὁρμῶν ἴσχυον τοιοῦτοι συλλογισμοί, αἱ τάξεις τῶν μετριοτήτων θὰ ἠραιοῦντο· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ἐγωϊσμοῦ, συναφοῦς τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ὁ πόθος τοῦ συγγραφέως, — ὁ ἐγγενὴς ἐκεῖνος τοῦ νὰ ἐκφράσῃ τις ὅ,τι αἰσθάνεται καὶ ὅ,τι σκέπτεται, — πόθος, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον δὲν σβύνει ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἄλλων οἱωνδήποτε, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐξανάπτει περισσότερον.

Τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα τοῦ κ. Ροΐδου, κατὰ πολὺ βασιμώτερον, εἶνε ἡ ἀτέλεια τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης πρὸς ἐξυπηρέτησιν σκοπῶν καλλιτεχνικῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ὅλην, καὶ τῶν μᾶλλον ἰδιοφυῶν ἡμῶν συγγραφέων, τὴν ἀποτυχίαν. Τὸ κύριον τῶν κατὰ τῆς παρούσης γλώσσης αἰτιαμάτων του ἀποτελεῖ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι, διὰ τῶν ὀλίγων λέξεων, τῶν κοινῶν εἴς τε τὸν γραπτὸν καὶ τὸν προφορικὸν λόγον, τῶν μόνων ποῦ δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν ἐπιτυχῆ ὁ καλλιτέχνης, οὔτε «δύο ἐκ τῶν δέκα αὐτοῦ ἰδεῶν δύναται νὰ ἐκφράσῃ ἀκριβῶς ἢ τοὐλάχιστον ἐπαρκῶς». Τοῦτο μόνον ἀρκεῖ νὰ πείσῃ τελείως τὸν ἀληθῆ συγγραφέα νἀπορρίψῃ τὸν κάλαμον καὶ τοῦτο ἔκαμε καὶ ὁ κ. Ροΐδης μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ πρώτου νεανικοῦ αὐτοῦ ἔργου τῆς «Παπίσσης Ἰωάννας» οὐδὲν ἄλλο δημιουργικὸν γράψας ἔκτοτε, ἐξαιρέσει συντόμων τινῶν διηγημάτων. Ἐν τούτοις ταῦτα, μετὰ τῶν διαφόρων αὐτοῦ πολιτικῶν, σατυρικῶν καὶ κριτικῶν ἄρθρων, ἀποτελοῦσιν ἐργασίαν ἀρκετὴν καὶ εὐσυνείδητον, ἡ ὁποία — σπάνιον πρᾶγμα δι' ἁπλοῦν

ἐρασιτέχνην, — ὄχι μόνον κατὰ ποιὸν ἀλλὰ καὶ κατὰ ποσόν, πολλῶν ἄλλων μὲ περισσοτέρας ἀξιώσεις δύναται νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν παραγωγήν. Τελευταῖον δὲ ἐξέδωκε καὶ τὰ «Εἴδωλα» μελέτην εἰς ὀγκώδη τόμον, τὸν ὁποῖον πάντοτε θἀναφέρῃ ἡ ἱστορία τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν ζητήματος.

Πόσον αἱ ἰδέαι καὶ τὸ ὕφος τοῦ κ. Ροΐδου ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς συγχρόνου φιλολογίας, πόσα ὀφείλει εἰς αὐτὸν ἡ νεωτέρα ποίησις καὶ ἡ νεωτέρα γλῶσσα, δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ εἴπωμεν [1]. Ἄλλως τε τὸ ἔργον τοῦ Ροΐδου εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστόν. Καὶ ὡς κριτικὸς παρ' ἡμῖν ἔχει τὴν μεγαλειτέραν αὐθεντίαν καὶ ὡς λογογράφος τοὺς περισσοτέρους ἀναγνώστας. Ὁ σκοπός μας ἦτο νὰ γνωρίσωμεν ἁπλῶς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ συγγραφέως εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας*, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ σήμερον θὰ ἐντρυφήσωσιν εἰς τὴν ἀριστοτεχνικὴν μετάφρασιν τοῦ «Χρυσοκαράβου» χάριν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ροΐδου φιλοτεχνηθεῖσαν.

9 Ἀπριλίου

Ἔρχομαι πλήρης ἐντυπώσεων ἀπὸ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Δημοτικοῦ Θεάτρου Πειραιῶς. Ὁμολογῶ ὅτι τὰ ἐγκαίνια τοῦ θεάτρου μιᾶς ἐπαρχιακῆς πόλεως δὲν ἀποτελοῦν θέμα ἄξιον τῆς προσοχῆς σας καὶ ὅτι πολὺ δικαίως θὰ σᾶς ἔβλεπον σήμερον προτιμῶντας νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς προτομῆς τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο προχθὲς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Ναί· ἀλλὰ πρῶτον εἰς τὴν τελετὴν αὐτὴν δὲν ἠμπόρεσα, δυστυχῶς, νὰ παρευρεθῶ· προκειμένου δὲ νὰ μὴ σᾶς ὁμιλήσῃ μάρτυς αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος, ἀρκετὴ βέβαια εἶνε ἡ σύντομος περίληψις τῶν Χρονικῶν μας· ἔπειτα ἡ ἐπαρχιακὴ πόλις, περὶ τῆς ὁποίας ἔλεγ' ἀνωτέρω, εἶνε ὁ Πειραιεύς, ὁ φίλος καὶ γείτων Πειραιεύς, ὁ φίλεργος καὶ φιλοπρόοδος Πειραιεύς, ὁ ὁποῖος πολλάκις, καὶ μάλιστα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἔδωκε τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τὴν ὑπερήφανον καὶ ἀκατάδεκτον πρωτεύουσαν.

Αἱ πρόοδοι, τὰς ὁποίας ἐπετέλεσεν ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς, εἶνε τῷ ὄντι ἀμέσως αἰσθηταὶ εἰς πάντα ἐπισκέπτην. Ἂν ἄλλοτε, πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, ὁ κατερχόμενος εἰς Πειραιᾶ, δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν νὰ τελειώσῃ τὴν ὑπόθεσίν του καὶ νὰ φύγῃ ἐκ τῆς ρυπαρᾶς ἐκείνης παραλίας μὲ τὴν τόσῳ μεγαλογχολικὴν ὄψιν, σήμερον δὲν θὰ δυσηρεστεῖτο καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ ὁριστικῶς. Ἡ ὄψις τοῦ τόπου μετεβλήθη καὶ μὲ τὴν νέαν πνοὴν τοῦ πολιτισμοῦ νομίζεις ὅτι καὶ ὁ θαλάσσιος ἀὴρ πνέει ἐλαφρότερος καὶ εὐωδέστερον. Οἱ δρόμοι ἐκαθαρίσθησαν, αἱ πλατεῖαι ἐκαλλωπίσθησαν, ἀλσίδια καταπράσινα ἀνέκυψαν ἐκ τοῦ μηδενός, ἀγάλματα ἀνιδρύθησαν, πολύφωτα ὡς ἐμβλήματα ἀνεστυλώθησαν, καὶ πανταχοῦ ἐν γένει ἐγκαθιδρύθησαν κέντρα ἀναψυχῆς καὶ ἐξημερώσεως καὶ τρυφῆς καὶ ζωῆς, Σύλλογοι, Ὅμιλοι, Φιλόμουσοι, Φιλότεχνοι, Φιλαρμονικοί, Ἐρέται, Ποδηλατισταί. Καὶ ὡς κορύφωμα τῆς νέας ταύτης ζωῆς, μὲ τὰ θεάματα καὶ τὰς συναυλίας καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς πανηγύρεις, — ζωῆς τὴν ὁποίαν πολλάκις ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ ζηλεύσουν αἱ Ἀθῆναι, καὶ νὰ κατέλθουν ἀθρόαι διὰ να τὴν ἀπολαύσουν, — ἤνοιξε σήμερον τὰς πύλας του καὶ τὸ νεότευκτον δημοτικὸν θέατρον, εὐρύ, κομψόν, ἄνετον, νεωτεριστικόν, ἐμπνέον τὰς ἀρίστας τῶν ἐλπίδων. Ἔ, δὲν ἀξίζει λοιπὸν νὰ παρευρεθῶμεν εἰς τὰ ἐγκαίνιά του;

Ἡ ἐντύπωσις τοῦ εἰσερχομένου εἶνε καλὴ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Τὸ πέταλον, τὸ ὁποῖον σχηματίζει ἡ καμπύλη τῶν θεωρείων, περατούμενον ἐπὶ τοῦ εὔρέος καθρέπτου τῆς σκηνῆς μὲ τὴν ὡραίαν αὐλαίαν καὶ τὸν ἄψογον θόλον τὸν χαίνοντα ὑπεράνω, ἀποτελεῖ σύνολον εἰς ἄκρον ἁρμονικὸν καὶ χάριεν. Ὁ ἐπικρατῶν χρωματισμὸς εἶνε κεραμόχρους καὶ οἱονεὶ πορφυροῦς· ἀλλὰ τὰ χρυσώματα εἶνε τόσῳ πολλὰ πανταχοῦ, ὥστε ἡ βαθύτης διακόπτεται ὑπὸ τῆς ὡραιοτέρας κιτρινοχρόου αἴγλης. Ἔξω εἶνε ἡμέρα. Ὁ μέγας κρυστάλλινος πολυέλαιος ἀγωνίζεται μετὰ κόπου κατα τοῦ ἡμίφωτος τοῦ ἐντὸς τοῦ θεάτρου· καὶ ὑπὸ τὸ φῶς αὐτὸ τὸ ἀμφίβολον ὡς ἐκκλησίας, εἰσέρχονται πανταχόθεν οἱ κεκλημένοι νὰ τιμήσωσι τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων. Οἱ περισσότεροι εἶνε Πειραιεῖς, φαιδροί, ἀκτινοβολοῦντες, ὑπερήφανοι διὰ τὸ ὡραῖον ἔργον, τὸ ποῖον ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν σήμερον. Αἱ Πειραιώτισσαι, μὲ πολυτελεῖς καὶ ἐπιδεικτικὰς ἐνδυμασίας, ἔσπευσαν νἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ γεμίζουν τὰ θεωρεῖα, ἀποτελοῦσαι τὸν ὡραιότερον στολισμὸν τοῦ θεάτρου. Οἱ ἀθηναῖοι λόγιοι, τιμηθέντες ἐπίσης διὰ προσκλήσεως, εἶνε ὀλίγοι. Εἰς ἓν θεωρεῖον ὁ κ. Κορομηλᾶς καὶ ὁ κ. Ἄννινος διακρίνονται ὡς φιλολογικαὶ κορυφαί. Ἄλλος σχεδὸν κανείς. Οὔτε οἱ Βασιλεῖς παρέστησαν, ὡς ἠγγέλθη, οὔτε κἂν ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ ὄψις τῆς αἰθούσης εἶνε ἐπίσημος καὶ πανηγυρική· ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας λάμπουν τὰ ὁλοπόρφυρα λοφία τῶν μουσικῶν τῆς Φιλαρμονικῆς καὶ ὁ κόσμος περιμένει θορυβώδης, ὁμιλητικός, ἀνυπόμονος.

Καὶ αἴρεται ἡ αὐλαία. Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζουν αἱ ἐκπλήξεις. Ἡ σκηνὴ παριστᾷ λεωφόρον εὐρεῖαν μὲ οἰκοδομὰς μεγαλοπρεπεῖς. Νομίζετε ὅτι πρόκειται νὰ παρελάσῃ πομπὴ πολυποικίλων ἐνδυμασιῶν καὶ ὅπλων καὶ ἐμβλημάτων, εἰς κανὲν δρᾶμα θεαματικόν. Καὶ ὅμως ὄχι. Μία τράπεζα μὲ δύο κηροπήγια, εἶνε ἐστημένη ἐν τῷ μέσῳ καὶ περὶ αὐτὴν ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Βλαχάκης μεθ' ἱερέων καὶ διακόνων, πέριξ οἱ ἠθοποιοί, ὁ κ. Δήμαρχος, τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ χορός.

— Εὐλόγησον Δέσποτα!

— Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν..

Ὁ ἁγιασμὸς ἀρχίζει· οἱ θεαταὶ ἐγείρονται εὐλαβῶς. Ὁμολογῶ ὅτι εἰς τὴν ζωήν μου σπανίως ἔτυχε νὰ ἴδω ἀναρμοστότερον θέαμα ἀπὸ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ἱεροτελεστίαν, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἀρθείσης τῆς αὐλαίας ἑνὸς θεάτρου! Ὁ Κάντιος, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν αἰσθητικήν του, διὰ νἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἀπροσδόκητον καὶ τὸ ἀνάρμοστον κινεῖ τὸν γέλωτά μας, ἀπαριθμεῖ πολλὰ παραδείγματα, δὲν θὰ παρέλιπε βεβαίως τὸ παράδειγμα τοῦ νεοελληνικοῦ καὶ ὀρθοδόξου αὐτοῦ ἁγιασμοῦ. Ὁ ἁγιασμὸς ἐπὶ τῆς σκηνῆς! Ποῖος νὰ συνέλαβε τὴν πρωτότυπον αὐτὴν καὶ εὐτυχεστάτην ἰδέαν! Θά τῳ εὐγνωμονῶ ἰσοβίως διὰ τὴν ἀλησμόνητον ἱλαρότητα, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπροξένησε — καὶ μὴ πρὸς κακοφανισμόν του μολοντοῦτο.

Ἂν τὰ κατόπι μοῦ ἐφάνησαν ἐπίσης ἱλαρά, εἶμαι ἕτοιμος νὰ ὁμολογήσω ὅτι πταίει ὁ εὐλογημένος ἐκεῖνος ἁγιασμός. Ὁ ἐθνικὸς ὕμνος ἠκούσθη ὑπὸ τοῦ ἀκροατηρίου κατὰ τὸ ἥμισυ ὀρθίου καὶ κατὰ τὸ ἄλλο ἥμισυ καθιστοῦ. Μετὰ τοῦτο παρουσιάσθη ὁ δήμαρχος κ. Ρετσίνας, μὲ γάντια τραγικῶς κατακόκκινα ὑπὸ τὰ φῶτα τοῦ προσκηνίου, καὶ ἔκαμε μίαν προσφώνησιν σύντομον καὶ περιεκτικήν, τὴν ὁποίαν ὅμως πολὺ παρατεταμένως ἐχειροκρότησαν οἱ.... ἐκλογεῖς, ζητωκραυγάσαντες καὶ ὑπὲρ τοῦ δημάρχου — διὰ νὰ μὴ λησμονήσωμεν οὔτε ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς τὰς παραμονὰς ἐκλογῶν. Κατόπιν ὁ κ. Στρατήγης, λυρικὸς καὶ δραματικὸς ποιητής, ἐξεφώνησε — κυριολεκτικῶς, — ἓν ποίημά του «πρὸς τὴν Θεάν», τὴν ὁποίαν ἐπροσκάλεσε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ νὰ σκηνώσῃ εἰς τὸ θέατρον τῆς πατρίδος του. Ἂς ἴδωμεν! θὰ τὸν ἀκούσῃ ἡ ἐξόριστος Μοῦσα, ἢ μήπως εἰς μάτην θὰ ὑπάγουν τόσα ξεφωνητὰ καὶ τόσα σκηνικὰ καὶ τόσα χειροκροτήματα;... Τὸν ποιητὴν διεδέχθη ὁ μουσικός. Ὁ κ. Σπινέλλης παρέταξε τὸν χορὸν τοῦ Ὁμίλου τῶν Φιλομούσων καὶ ὁ «Ὕμνος εἰς τὸ θέατρον Πειραιῶς» ἤρχισε. Καὶ αὐτὸν τὸν ἔγραψεν ὁ κ. Στρατήγης. Εἶνε ποιημάτιον πλῆρες ἐγωϊσμοῦ πατριωτικοῦ — τοῦ μόνου ἴσως, ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ συγχωρηθῇ εἰς ἕνα ποιητήν.

Κατόπιν ἡ μουσικὴ ἔπαιξεν ἕνα-δύο κομμάτια καὶ ὁ κόσμος ἤρχισε νὰ φεύγῃ. Ἡ τελετὴ ἔληξεν. Ἠμποροῦσε νὰ εἶνε καὶ καλλιτέρα, δὲν λέγω. Ἀλλὰ τὸ θέατρον, τὸ ὁποῖον εἶνε πολὺ καλόν, δὲν ἔγινε διὰ τελετάς, ἀλλὰ διὰ παραστάσεις. Αὐτὰς περιμένομεν ἀξίας τοῦ ζήλου καὶ τῶν ἐλπίδων τοῦ Πειραιῶς,

στὸ Ναὸ αὐτὸ τῆς Τέχνης,
ποῦ ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει ἄλλο!

Γρ. Ξ.

[1] Τοὺς ἐπιθυμοῦντας νἀναγνώσωσι περισσότερα παραπέμπομεν εἰς τὴν ἐκτενῆ περὶ Ροΐδου μελέτην, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Ποικίλην Στοὰν» τοῦ 1891, ἐξ ἧς ἐσταχυολογήθησαν καὶ τἀνωτέρω.

Ο ΨΩΜΑΣ

— Ἐσκότωσαν τὸν ψωμᾶ.

Εἰς τὴν παριλίσσιον γειτονιὰν τοῦ Βατραχονησίου, ἐκεῖ γύρω ἀπὸ τὴν μικρὰν γέφυραν, ἡ εἴδησις διαδίδεται βραδέως ἀπὸ τὸ πρωΐ, ἐνῷ ἡ βροχὴ ραγδαία καταπίπτει μελαγχολικῶς πλαταγοῦσα, σκάπτουσα, ρυτιδοῦσα τοὺς δρόμους καὶ ὁ Ἰλισσὸς κυλίει λασπώδη ὄμβρια ὕδατα μετὰ βοῆς. Ἡ εἴδησις πίπτει απότομος, λακωνικὴ καὶ φρικώδης:

— Ἐσκότωσαν τὸν ψωμᾶ... τὰ μεσάνυχτα, ἀπάνω στὴ σκάφη του ποῦ ζύμωνε...

— Κάποιος λέει φίλος του.... ἄθελα τοὔρριξε μιὰ κουμπουριά... ἀστειευότανε..., καὶ τὸν ἄφηκε στὸν τόπο.

Τρυφεραὶ ἐπιφωνήσεις τρόμου καὶ οἴκτου φέρονται εἰς τὰ χείλη τῶν γυναικῶν.

— Καλὲ ὁ Σταῦρος... ἐκεῖνο τὸ ξανθὸ παιδί, ξένο ἤτανε... δὲ θἄταν ἀκόμη εἴκοσι χρονῶ τὸ κακόμοιρο... καὶ νὰ πάῃ ἔτσι ἄδικα... Τί τοῦ ἤτανε γραμμένο!

Τὸν ἐγνώριζαν ἰδίως τὰ κοριτσάκια καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς, τὰ ὁποῖα ἐπήγαινον συχνὰ εἰς τὸν φοῦρνον. Καὶ τὸν ἀνεπόλουν ὅλοι ὅταν ἐγύριζε κάθε τόσο τὰ σοκάκια τοῦ Βατραχονησίου μὲ τὸ ζιμπίλι του, φορτωμένος ψωμιά, καὶ χθὲς ἀκόμα, χθές, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν πόρτα τῶν σπιτιῶν καὶ ἔβγαλε σθεναρὰν φωνὴν — ὁ ψωμᾶς!

Καὶ ἐνῷ ἔξω ἡ βροχὴ θορυβεῖ ὁρμητική, βγαίνουν εἰς τὰ παράθυρα, διὰ νὰ κυττάξουν πρὸς τὸν φοῦρνον, νομίζουσαι ὅτι ἡ εἴδησις εἶνε νωπὴ ἀκόμη καὶ θὰ ὅτι ἔβλεπον συγκέντρωσιν μὲ ὀμβρέλλας ἔξω τῆς θύρας. Ἀλλ' ὁ φοῦρνος φαίνεται ὡς νὰ ἔχῃ τὴν καθημερινήν του ἐργασίαν, ὡς νὰ μὴ ἐγκλείῃ καμμίαν συμφοράν, ἐνῷ ἡ βροχὴ τὸν μαστίζει, καὶ εἰς τὸ μαῦρον χάος τοῦ πλατέος παραθύρου του διακρίνονται ἔμπροσθεν αἱ χονδραὶ ρανίδες τῆς βροχῆς καταπίπτουσαι, καὶ ὁ κίτρινος τοῖχός του καὶ τὰ παραθυρόφυλλα, βρεχόμενα βάφονται βαθύτερον. Πρὸ τῆς θύρας του μόνον παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς πλησιάζουσι, στωϊκῶς ὑπομένοντα τὴν βροχὴν διὰ νὰ παρατηρήσουν μέσα, συχνὰ διωκόμενα ἀπὸ ἕνα ἀστυφύλακα, ὁ ὁποῖος προβάλλων εἰς τὴν θύραν μὲ τὴν κυανῆν του στολήν, προσδίδει κἄτι τι τὸ ἐπίσημον εἰς τὸν φοῦρνον, καὶ ποῦ καὶ ποῦ καμμιὰ γειτόνισσα κουκουλωμένη εἰσέρχεται βιαστική.

Μέσα εἰς τὸν φοῦρνον σιγὴ ἐπικρατεῖ, ψυχρότης ἀπερίγραπτος. Ἀμέσως εἰσερχόμενος εὑρίσκεσαι ἀντιμέτωπος πρὸς τὸ λευκὸν φέρετρον ἐκτεινόμενον πρὸς τὸ βάθος ἐπὶ δύο κλινοπόδων καὶ ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ἀνασηκωμένην κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ, βλέπεις μόνον τὴν ξανθὴν σγουρὴν κόμην του, χωρὶς νὰ διακρίνῃς τὸ πρόσωπον. Πέντε ἢ ἓξ γυναῖκες εἰς ἡμικύκλιον καθήμεναι πρὸς τὰ δεξιὰ ἐπάνω εἰς προχείρους κάσσες καὶ σανίδες συντροφεύουν τὸ λείψανον. Οἱ ἄνδρες ἕως δέκα, ἠπειρῶται ψωμάδες οἱ πλεῖστοι, μὲ τὴν αὐτὴν κατατομήν, — πλατὺ μέτωπον, κεφαλὴν ὀγκώδη πρὸς τὰ ἄνω καὶ πεπιεσμένην, — ἔχουν εἰσδύσει εἰς τὸ μεταξὺ τῆς πάγκας καὶ τοῦ κλιβάνου διάστημα, μὴ βλέποντες ἀπ' ἐκεῖ εἰμὴ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ, ἔχουν δὲ μορφὰς ψυχροτάτας, συχνὰ βεβιασμένα μειδιάματα, λίγα λόγια. Κυφὸν παιδίον, μὲ μάτια κατακόκκινα, ἡμίκλειστα καὶ διαρκῶς δακρύοντα, κάθηται πρὸ τοῦ συρταριοῦ ἐπιφορτισμένον τὴν πώλησιν. Ἡ πάγκα φορτωμένη εἰς τὴν μίαν ἄκραν ὅλην τὴν νυκτερινὴν φουρνιὰν ἀπώλητον, ἁπλώνεται κατὰ τὸ ἥμισυ γυμνή, μελαψὴ καὶ ὑπολίπαρος, καὶ εἰς τὴν κώχην της ἀκουμβᾷ τὴν μέσην του ὁ ἀστυφύλαξ, μηχανικῶς πιέζων εἰς τὰ δάκτυλα τὰ λευκά του χειρόκτια. Ὅλα ψυχρά, ἀπαθῆ. Σβυσμένος καὶ κρύος ὁ φοῦρνος, μαῦρος καὶ χαώδης. Μὲ τὴν ἀσβόλην καταμέλανην καὶ στιλπνὴν εἰς τὰς δοκοὺς τῆς ὀροφῆς, ὑποκίτρινον εἰς τοὺς τοίχους, δὲν ἔχει κἂν ὄψιν νεκρικοῦ δωματίου.

Φῶς νεκρικὸν δὲν πάλλεται πουθενά, καὶ μόνον κάτωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ εἰς τὸ ἔδαφος καίει ἀφανὴς λαμπὰς κιτρίνη, σφηνωμένη εἰς τὸ σπασμένον στόμιον μαύρης φιάλης, τὴν ὁποίαν ρυπαίνει ρέων εἰς σωρὸν ὁ τηκόμενος κηρός. Λυγμὸς δὲν ἀκούεται, καὶ φαίνεται ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔκλεισε τὰ μάτια εἰς τὰ ξένα, ἀδάκρυτος.

Οἱ ἄνδρες ἀδιαφοροῦν. Μόνον αἱ γυναῖκες, γειτόνισσαι, καθήμεναι κολλητά, σκεπασμέναι μερικαὶ μὲ σάλι, κρυώνουσαι μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, προσπαθοῦν νὰ κλαύσουν αὐταὶ διὰ τὸν νεκρόν, νὰ ἀναπληρώσουν τὴν εἰς τὰ ξένα ἀποῦσαν μητέρα, ἐκ καθήκοντος, καὶ νὰ δώσουν ζωγραφιὰ θλίψεως, μορφάζουσαι πάντοτε θλιβερῶς, στενάζουσαι καὶ κἄπως μοιρολογοῦσαι.

— Καψόμοιρε Σταῦρο.... λέγει μία. Ἐχτὲς μοὔφερε τὸ ψωμὶ ἐκειδὰ στὴν πόρτα, καὶ τοὔειπα, πετάξου Σταῦρό μου σὲ περικαλῶ νὰ φωνάξῃς τὸν ὑγυιό μου ἐκειδὰ στὸν καφφενέ...

Αἱ ἄλλαι κουνοῦν τὸ κεφάλι, ζαρώνουν τὰ χείλη.

— Κακόμοιρο.... ἀλλοὶ στὴν ἄμοιρη τὴ μάνα του στὰ ξένα, ἐκεῖ ποῦ εἶνε...

— Ἄχ! συφορὰ πές... Τὰ ξέν' αὐτὰ 'χουνε.... Καλὲ τί ἔχτρα, τί ἔχτρα νὰ εἴχανε;

— Οἱ δυό τους τὸ ξέρουνε κι' ὁ Θιὸς μόν' ὁ Θιός...

Καὶ κυττάζουν ἀδιακόπως τὸν νεκρόν, περιεργάζονται τὸ φέρετρον.

— Καλὲ δὲν τοῦ πήρανε μέτρο στὸ φάρδος...

— Στὸ φάρδος;

— Πέρνουνε καὶ στὸ φάρδος... Μπά; πῶς! Θυμᾶμαι 'γὼ τοῦ ξαδερφοῦ μου τοῦ πήρανε καὶ στὸ φάρδος...

Ἄλλη γειτόνισσα κουκουλωμένη εἰσέρχεται βιαίως, μὲ μορφὴν κατακόκκινην νεροστάζουσαν, καὶ μὲ τὸ μαῦρον κάλυμμά της ἐστιγμένον ὑπὸ σταγόνων βροχῆς. Καὶ ὡσεὶ ἀναπλάττουσα, πρὶν ἔλθῃ, τὸν νεκρόν, ἄφινε μόλις ἐπρόβαλεν εἰς τὴν θύραν, ὑπόκωφον ψιθύρισμα μετὰ στεναγμοῦ μόλις ἀκουόμενον — ἄχ... κακόμοιρο... Καὶ ἐπειδὴ αἱ ὀλίγαι θέσεις ἦσαν πιασμέναι, παραχωρεῖ ἄλλη τὴν ἰδικήν της καὶ σηκόνεται νὰ φύγῃ — γιὰ νὰ κυττάξῃ κομμάτι τί γίνονται καὶ στὸ σπίτι.... Ἀχτένιστον κοριτσάκι καταφθάνει ἀσθμαῖνον καὶ λέγει εἰς μίαν·

— Μητέρα εἶπ' ὁ πατέρας νἄρθῃς σπίτι...

— Καὶ ν' ἀφήσω τὸ λείψανο; Δὲ μπορῶ παιδί μου, πές του, ἂς φάῃ 'κεῖνος ἐγὼ δὲν ἔχ' ὄρεξι... Ἄντε σπίτι.

Καὶ ἡ ὁμιλία ἀρχίζει, διαρκεῖ ὀλίγον καὶ διαλείπει, σβύνεται πάλιν πενθίμως. Αἱ γυναῖκες μένουν βουβαὶ μὲ τὴν κεφαλὴν περιλύπως κεκλιμένην, καὶ τὰ μάτια καρφωμένα εἰς τὸ φέρετρον. Καὶ εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς τῆς πενθίμου σιωπῆς, θορυβεῖ μόνον ἔξω τῆς θύρας, ἕνα πόδι ἔξω ἀπὸ τὸ κατῶφλι, ὁρμητικὸς ρύαξ κυλίων πηλὸν κίτρινον, καὶ τὸ πένθιμον στάλαγμα τῆς βροχῆς, καὶ ἀκούεται ἐκεῖ κάτω ὑπὸ τὴν γέφυραν ἡ βοὴ τοῦ χειμάρρου τοῦ Ἰλισσοῦ...

Ἀποτόμως ἐπαναληφθείσης τῆς ὁμιλίας, γεννᾶται μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν συζήτησις περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ ἀκουσίου φονέως. Ἡ καταδίκη του ποικίλλει εἰς τὰς γνώμας των ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μηνὸς μέχρι τῶν δέκα ἐτῶν.

— Ἀμ' τ' εἶνε, καϋμένε, φωνάζει γυνὴ πλαδαρόσαρκος. Ἕνα ζωντανὸ νὰ χαθῇ καὶ πάλ' ἡ καρδιά σου καίγεται, ἄμ' ὁ ἄνθρωπος;...

— Καλὲ τί λές, τί λές... εἶπον αἱ ἄλλαι ὅλαι μαζύ.

— Καλὲ δὲ μοῦ λέτε, εἶπεν ἀποτόμως προτείνουσα τὸ πηγούνιον πρὸς τοὺς ἄνδρας μία ἄλλη, κι' ἂν πάγῃ καὶ δέκα καὶ εἴκοσι χρόνια ὁ φονιᾶς... θὰ σηκωθῇ ὁ Σταῦρος;

Οἱ ἄνδρες ἐπεδοκίμασαν, αἱ γυναῖκες ἀνεστέναξαν. Καὶ τὸ παιδίον μὲ τὰ διαρκῶς κλαίοντα μάτια, ροφοῦν τώρα ἰσχνὸν τσιγάρον, προσέθεσε.

— Πάει ἐκεῖνος πέντε χρόνια μέσα... ὕστερα βγαίνει... Ἀμ' ἐτοῦτος — καὶ ἔδειξε διὰ τῆς σιαγόνος τὸν νεκρὸν — πότε θὰ βγῇ;...

— Ἀχ ἄχ, καψόμοιρε Σταῦρο...

Καὶ ὁ Σταῦρος ἦτο ἐξηπλωμένος εἰς τὸ στενὸν φέρετρον, εἰς τὸ ἀμφίβολον φῶς, πρὸς τὸ βάθος. Ἀπὸ τοῦ μετώπου του ἀρχομένη ἡ σκιὰ τὸν ἐσκέπαζεν ἕως τοὺς πόδας. Μόνον εἰς τὴν ὁλόξανθον σγουρὰν του κόμην, προσέπιπτεν ὅλον τὸ λευκὸν φῶς τῆς θύρας. Εἰς τὸ πρόσωπον ἡ ἀριστερὰ γνάθος ἦτο φρικτῶς ἐξοιδημένη, τὰ δὲ χέρια του καθὼς ἦσαν εἰς ὄγκον δεμένα καὶ ὑψωμένα ἐπὶ τοῦ στήθους χονδρὰ καὶ τυλώδη, ἐδείκνυον τὸν ἕως χθὲς ἐργάτην, τὸν ψωμᾶν, διατηροῦντα ἀπεξηραμένην ζύμην ἐπάνω των, ἡ ὁποία ἔμεινεν ἀφ' ὅτου εἶχε δώσει τὰς τελευταίας πυγμὰς ἐντὸς τῆς σκάφης τοῦ ζυμώματος.

Ἡ καινουργὴς φορεσιά του, ἀσυνήθης εἰς τὸ σῶμά του, τὸ περιβεβλημένον αἰωνίως τὴν πενιχρὰν περιβολὴν τῆς ἐργασίας, διετήρει ζωηρὰν πτυχὴν κατὰ μῆκος τοῦ πανταλονιοῦ καὶ τῶν μανικιῶν της.

— Ἀα...χ, κακομοίρη Σταῦρο... Τὸ θυμᾶμαι κάθε μεσάνυχτα ποῦ ζυμώνανε κι' ἔκαιγεν ὁ φοῦρνος... τί τραγοῦδι ἔκανε... Κι' ὅλο τῆς πατρίδας του τραγούδια... Σὰ νὰ αἰστανότανε πῶς δέ 'θελε τὴν ξαναϊδῇ...

— Ἀ νά! ὁ Σπῦρος, ἐφώναξαν οἱ ἄνδρες. Τὸν ἐβγάλανε!

Καὶ εἰσέρχεται ὁ συνέταιρος τοῦ σκοτωμένου καὶ κυρίως καταστηματάρχης, ὁ Σπῦρος, ὑπόκυφος ἕνεκα τῆς βροχῆς, βρεγμένος. Μόλις εἶχεν ἀπολυθῇ τοῦ κρατητηρίου, ὅπου ἐκρατεῖτο ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ φόνου.

— Ζωὴ σὲ λόγ'ς, Σπῦρο...

Τοῦ εἶπον ὅλοι οἱ συμπατριῶται καὶ συντεχνῖταί του, προσφωνήσεις δὲ συμπαθείας τὸν περιέβαλον πανταχόθεν, ἐνῷ ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχεν ἀγρυπνήσει ἐντὸς τοῦ κρατητηρίου, ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς κατερύθρους. Τὸν ἔπνιγεν ἡ λύπη ἐκ τοῦ δυστυχήματος, τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει χώραν μέσα εἰς τὸ μαγαζί του, βραχὲν μὲ τὸ αἷμα τοῦ συντρόφου του, γρουσουζιὰ μεγάλη καὶ ἀνοποδιά, καὶ ἔτρεχεν ἐδῶ κι' ἐκεῖ σιωπηλὸς μὲ τὸ μαῦρον ἀγκαθωτόν του γένειον, φυσῶν ἠχηρῶς διὰ τῶν

ρωθώνων, ἔρριπτε δὲ καὶ βλέμμα περιπαθείας εἰς τὸ φέρετρον. Ὕστερον ἐπανερχόμενος ἀπὸ ἓν ἐσωτερικὸν διαμέρισμα εἶπε πρὸς τὸ κακόφθαλμον ἐκεῖνο παιδίον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐγερθῆ παραχωροῦν εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν του.

— Ρὲ κεῖνα τὰ σκ'τιά του δὲν τὰ πῆραν' ἀπὸ κεῖ μέσ' ἀκόμα; Τί καθῶνται;

Καὶ ἔρριψε βλέμμα πρὸς τὰ ψωμιὰ τὰ ἄφθονα εἰς τὴν προθήκην σωρισμένα ἀπώλητα . . .

— Ὁ ἄμοιρος κι' αὐτός . . . Εἶπον αἱ γυναῖκες κουνοῦσαι τὸ κεφάλι, καὶ θλιβερὸν βλέμμα προσηλοῦσαι ἐπὶ τοῦ ψωμᾶ.

— Ὥρα εἶνε . . . Σὲ λίγο θἄρθῃ ἡ νεκροφόρα . . . Ποῦ θἄβρουμε τὸν παππᾶ;

— Καλὲ νά, εἶπε μιὰ γυναῖκα, ἂς πεταχτῇ μιὰ στιγμὴ τὸ παιδὶ νὰ χτυπήσῃ δυὸ φορὲς τὴν καμπάνα κι' ἔφτασ' ὁ παππᾶς.

Τὸ παιδὶ ἐβγῆκεν ἔξω.

Ἡ καμπάνα τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἤχησε μετ' ὀλίγον μέσῳ τῆς βοῆς τῆς βροχῆς διὰ δύο θρηνωδῶν κτύπων. Μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, αἱ γυναῖκες τῆς γειτονιᾶς ἔτρεχον εἰς τὴν αὐλόπορταν, προφυλαττόμεναι ἀπὸ τὴν βροχήν, διὰ νὰ ἰδοῦν τὴν πενιχρὰν κηδείαν, ἡ ὁποία ἔβγαινε παράδοξος ἀπὸ ἕνα μαγαζί, ἀπὸ ἕνα φοῦρνον, κηδεία σκοτωμένου καὶ ἀνέβαινε βιαστικὴ ὑπὸ τὴν ῥαγδαίαν βροχὴν πρὸς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην μία γειτόνισσα προέπεμπεν ἔξω τῆς θύρας τὸ κοριτσάκι της κρατοῦν εἰς τὰ δυὸ χέρια ταβᾶν, καὶ τοῦ ἐφώναζεν, ἐνῷ ἐκεῖνο ἐστέκετο περιμένον νὰ κρυβῇ ἡ συνοδεία·

— Καλὲ τ' ἄκουσες; Στὸν ἄλλο φοῦρνο νὰ τὸ πᾷς τὸ φαγί . . .

Ζ. Λ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ

Διήγημα Ἐδγάρδου Πόου.-Μετάφρ. Ε. Δ. Ροΐδου.

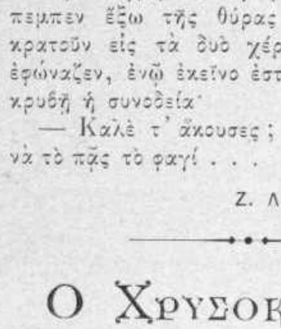

Πρό τινων ἐτῶν εἶχα φιλιωθῆ στενῶς μὲ τὸν κ. Γουλιέλμον Λεγράν, ἀπόγονον ἀρχαίας οἰκογενείας διαμαρτυρομένων, πρώην πλούσιον, ἀλλ' ἤδη περιελθόντα εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν ἐκ μακρᾶς σειρᾶς ἀτυχημάτων. Πρὸς ἀπόκρυψιν τῆς δυστυχίας του εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν Νέαν Αὐρηλίαν καὶ διέτριβεν εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Σουλιβαν. πλησίον τῆς Καρλεστόνης τῆς Νοτίου Καρολίνας.

Τὸ νησίδιον τοῦτο, τὸ ἔχον ἔκτασιν τριῶν μόνον μιλλίων μήκους καὶ ἑνὸς τετάρτου πλάτους, εἶναι ἀληθῶς περίεργον, συγκείμενον ἀποκλειστικῶς ἐκ θαλασσίας ἄμμου καὶ χωριζόμενον ἀπὸ τὴν ξηρὰν δι' ἀοράτου πορθμίσκου, ῥέοντος ἢ μᾶλλον σταζόντος διὰ πυκνοῦ καλαμῶνος, ὅπου συνεδριάζουσι διαρκῶς πυκνὰ σμήνη ὑδροβίων ὀρνίθων. Ἡ βλάστησις εἶναι, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ, πενιχρὰ καὶ ἀτροφική. Δένδρα ἄξια τοῦ ὀνόματος δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖ, πλὴν τινων χαμαιζήλων φοινίκων περὶ τὰς καλύβας, ὅπου καταφεύγουσι τὸ θέρος οἱ ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῶν πυρετῶν κάτοικοι τῆς γείτονος Καρλεστόνης. Τὸ μόνον εἰς τὸ ἀμμῶδες ἔδαφος εὐδοκιμοῦν φυτὸν εἶναι ἡ μυρσίνη, ἡ ἀνερχομένη εἰς ὕψος δεκαπέντε ἢ καὶ εἴκοσι ποδῶν καὶ σχηματίζουσα πολλαχοῦ εὐωδέστατα καὶ σχεδὸν ἀδιάβατα ἄλση.

Ὁ Λεγρὰν εἶχεν οἰκοδομήσει ὁ ἴδιος εἰς τὸ βάθος τοιούτου ἄλσους τὴν καλύβην ὅπου διέτριβεν, ὅταν ἔτυχε νὰ τὸν γνωρίσω. Ἡ γνωριμία αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ μεταβληθῇ εἰς φιλίαν, τῆς ὁποίας ἦτο ἄξιος ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ὁ ἐρημίτης. Ἡ ἀνατροφὴ αὐτοῦ ἦτο τελεία καὶ ἡ ὀξύτης τοῦ πνεύματός του ἐκ τῶν σπανίων· ἐφαίνετο

ὅμως πάσχων ἐκ μισανθρωπίας καὶ ὑποκείμενος εἰς ἀποτόμους μεταπτώσεις ἀπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν ἀποθάρρυνσιν καὶ τὴν μελαγχολίαν. Ἂν καὶ εἶχε πολλὰ βιβλία δὲν ἐφαίνετο ἀγαπῶν τὴν ἀνάγνωσιν, ἀλλ' ἐπροτίμα τὸ κυνήγιον, τὴν ἁλιείαν καὶ τὰς μακρὰς παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης ἢ μεταξὺ τῶν μύρτων περιπλανήσεις πρὸς ἄγραν σπανίων ἐντόμων καὶ κογχυλίων, κατορθώσας διὰ τοῦ χρόνου νὰ σχηματίσῃ συλλογὴν ἀξίαν φυσιογραφικοῦ μουσείου. Ἀχώριστος κατὰ τὰς ἐκδρομὰς ταύτας συνοδός του ἦτο γέρων Μαῦρος καλούμενος Δίας, πρώην δοῦλος τῆς οἰκογενείας του, ὅστις καίτοι ἀπελευθερωθεὶς δὲν ἔστεργε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ ἰσχυριζόμενος ὅτι, ἀφοῦ ἦτο ἤδη ἐλεύθερος, εἶχε καὶ τὸ δικαίωμα ν' ἀκολουθῇ κατὰ βῆμα τὸν *μικρόν του ἀφέντην Μπίλιον* (Massa

Will), ὡς ἐπέμενε νὰ τὸν ὀνομάζῃ καὶ ἀφοῦ ἐμεγάλωσε. Πιστεύω μάλιστα ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ φίλου μου, τοὺς ὁποίους ἀνησύχουν αἱ ἰδιοτροπίαι ἤ, ὡς τὰς ὠνόμαζαν, αἱ τρέλλαι του, ἐνεθάρρυναν τὴν ἐπιμονὴν τοῦ πιστοῦ ὑπηρέτου, φρονοῦντες ὅτι ἡ τοιαύτη διηνεκὴς ἐπιτήρησις δὲν ἦτο ὅλως περιττή.

Τὸ κλίμα τῆς νήσου Σουλιβὰν εἶναι συνήθως ἠπιώτατον καὶ ἡ ἀνάγκη θερμάστρας ἐξαιρετική. Κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ἐν τούτοις ἑσπέραν τοῦ ἔτους 184 . . , καθ' ἣν μετέβην ἐκ Καρλεστόνης νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν φίλον μου, ὁ καιρὸς ἦτο ἐκτάκτως ψυχρός. Κρούσας κατὰ τὸ σύνηθες καὶ μὴ λαβὼν ἀπάντησιν κἀμμίαν, ὑπῆγα νὰ ζητήσω τὸ κλειδίον ἐκεῖ ὅπου ἐγνώριζα ὅτι τὸ ἔκρυπτεν ὁ οἰκοδεσπότης κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, ἤνοιξα τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθα εἰς τὴν καλύβην. Ἡ ἀγαλλίασίς μου ὑπῆρξε μεγάλη ὅταν ἐθαμβώθην ὑπὸ τῆς λάμψεως σπινθηριζούσης πυρᾶς. Ἔσπευσα ν' ἀποθέσω τὸ ἐπανωφόρι μου, ἔσυρα ἕδραν πλησίον τῆς ἑστίας καὶ ἀνεπαύθην ἐπ' αὐτῆς περιμένων τοῦ φίλου μου τὴν ἐπιστροφήν.

Οὗτος ἔφθασε μετὰ τοῦ μαύρου του ὀλίγην ὥραν ἀφοῦ ἐνύκτωσε καὶ μὲ ὑπεδέχθη μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης, ὁ δὲ Δίας διὰ μειδιάματος ἀποκαλύψαντος ὅσους τοῦ ἀπέμεναν ὀδόντας καὶ ἀμέσου φροντίδος πρὸς παρασκευὴν καλοῦ δείπνου. Ὁ Λεγρὰν ἦτο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην κατενθουσιασμένος ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως διθύρου κογχύλης ἀγνώστου εἴδους καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς ἄγρας καράβου ἐξαιρετικοῦ κάλλους, τὸν ὁποῖον ἐπεφυλάσσετο νὰ μὲ δείξῃ αὔριον τὸ πρωί.

— Καὶ διατί ὄχι ἀπόψε; ἠρώτησα αὐτὸν τρίβων τὰς χεῖρας μου πρὸ τοῦ πυρός.

— Διότι δὲν ἤξευρα ὅτι θὰ ἔλθῃς καὶ ἔκαμα τὴν ἀνοησίαν νὰ δανείσω τὸν κάραβον εἰς τὸν ὑπολοχαγὸν τῆς φρουρᾶς, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν ἐζήτησε διὰ νὰ τὸν ζωγραφίσῃ. Μεῖνε νὰ κοιμηθῇς ἐδῶ καὶ στέλλω τὸν Δία νὰ τὸν πάρῃ αὔριον ἅμα ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ. Εἶναι ἐκτάκτως ὡραῖος, λάμπει ὡς καθαρὸς χρυσός.

— Ποῖος; ὁ ἥλιος;

— Ὄχι, ὁ κάραβος. Μεγάλος ὡς μεγάλο καρύδι, μὲ δύο μαῦρα στίγματα εἰς μίαν ἄκραν τῆς ῥάχης καὶ ἕνα τρίτον μεγαλείτερον εἰς τὴν ἄλλην. Τὸ χρῶμά του εἶναι, καθὼς σὲ εἶπα, ὡς καθαρωτάτου χρυσοῦ . . .

— Τὸ μαμοῦνι, διέκοψεν ὁ Δίας, δὲν εἶναι χρυσωμένον, εἶναι χρυσὸν ἀπ' ἔξω καὶ ἀπὸ μέσα. Δὲν ἔχει μόνον τὸ χρῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸ βάρος τοῦ χρυσοῦ. Ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ εἶναι τόσον βαρύ, ἂν δὲν ἦτο μονοκόμματον χρυσάφι.

— Ὅπως θέλῃς, Δία, ἀπήντησεν ἀποτόμως ὁ Λεγρὰν μετά τινος δυσαναλόγου πρὸς τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος ζωηρότητος. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι λόγος ν' ἀφίσῃς τὸ ψητὸν νὰ καῇ. Τὸ χρῶμα

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐμμανουὴλ Ροΐδης, σκιαγραφία μετ' εἰκόνος.
Τὸ Ὀκταήμερον. ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ὁ Ψωμᾶς, ὑπὸ *Ζ. Λ. Παπαντωνίου.*
Ὁ Χρυσοκάραβος, διήγημα Ἐδγάρδου Πόου (μετ' εἰκόνων), μετάφρασις *Ἐμμανουὴλ Ροΐδου.*
Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία τῆς πόλεως Κύθνου, ὑπὸ *Μιχ. Ἰακ. Μαρκόπολι.*
Βιβλιογραφία, ὑπὸ *Μ.*
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ *Ρ**.
Χρονικά.
Ἀνοικτὰ Γράμματα.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.

Εἰς τὸ προσεχές: Ἐθνικαὶ ὕβρεις, ὑπὸ Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου.— Διπλῆ Ψυχή, ποίημα ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ.— Ἐρνέστος Κούρτιος, ὑπὸ Γεωργίου Σωτηριάδου, κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

τοῦ ἐντόμου, ἐπρόσθεσε στρεφόμενος πρὸς ἐμέ, εἶναι τῷ ὄντι τόσον λαμπρόν, ὥστε δικαιολογεῖ τὴν πλάνην τοῦ ἀράπη. Ἀδύνατον εἶναι νὰ φαντασθῇς τοιαύτην μεταλλικὴν στιλπνότητα. Θὰ τὴν θαυμάσῃς αὔριον. Τὸ μόνον ὅπου ἠμπορῶ τώρα νὰ κάμω εἶναι νὰ σὲ δώσω ἰδέαν τινὰ τοῦ σχήματος τοῦ καράβου.

Ταῦτα λέγων ἐκάθισε παρὰ μικρὰν τράπεζαν ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν κονδύλιον καὶ μελανοδοχεῖον, ὄχι ὅμως καὶ χαρτίον. Ἐζήτησε εἰς τὸ συρτάρι τῆς τραπέζης, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ κατώρθωσε νὰ εὕρῃ.

— Δὲν πειράζει, εἶπε, τοῦτο θ' ἀρκέσει.

Ταῦτα λέγων ἔλαβεν ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του πρᾶγμά τι τὸ ὁποῖον μ' ἐφάνη νὰ ἦναι τεμάχιον προβείου δέρματος ἢ περγαμηνῆς, παλαιὸν καὶ ῥυπαρώτατον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσχεδίασεν εἰκόνα τινὰ διὰ μελάνης. Ἐγὼ ἔμενα πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν πλησίον τοῦ πυρός, διότι ἐξηκολούθουν νὰ κρυώνω. Ὅταν τὸ σχέδιον ἐτελείωσε μοῦ τὸ ἔτεινε χωρὶς νὰ σηκωθῇ. Ἀλλὰ μόλις τὸ εἶχα λάβει καὶ πρὶν προφθάσω νὰ τὸ ἴδω, ἀντήχησεν ἠχηρὸν γαύγισμα καὶ ὥρμησεν ἐπάνω μου ὁ τρισμέγιστος σκύλος τοῦ Λεγρὰν Βόλφ, γλείφων τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖράς μου, διότι εἴμεθα καλοὶ φίλοι. Ὅταν ἐτελείωσαν αἱ φιλοφρονήσεις του, ἐκύτταξα τὸ σχεδίασμα τοῦ Λεγράν, τὸ ὁποῖον μ' ἐπροξένησε μεγάλην ἀληθῶς ἔκπληξιν.

— Τοῦτο, εἶπα, ἐξακολουθῶν νὰ τὸ παρατηρῶ μετὰ προσοχῆς, εἶναι πράγματι ἀλλόκοτον εἶδος καράβου, τὸ ὁποῖον προτιβλέπω. Πολὺ περισσότερον παρὰ μὲ κάραβον ὁμοιάζει μὲ κεφαλὴν νεκροῦ. Τολμῶ μάλιστα νὰ εἴπω ὅτι ἡ ὁμοιότης του μὲ κρανίον εἶναι τελεία.

— Μὲ κρανίον! ἐπανέλαβεν ἀπορῶν ὁ Λεγράν. Τοῦτο ἴσως προέρχεται διότι αἱ δύο στρογγυλαὶ κηλῖδες δύνανται νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς τρύπαι τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ὑποκάτω αὐτῶν μακροτέρα ὡς στόμα, ἔπειτα τὸ γενικὸν σχῆμα εἶναι ὠειδές.

— Πιθανὸν νὰ ἠπατήθην ἐκ τούτων. Πολὺ ὅμως φοβοῦμαι, φίλε Λεγράν, ὅτι δὲν εἶσαι καλὸς ζωγράφος. Θὰ περιμείνω νὰ ἴδω τὸ πρωτότυπον διὰ ν' ἀποφανθῶ.

— Ἂς ἦναι, ἀπήντησεν ὁ Λεγρὰν κἄπως προσβληθείς. Ἐνόμιζα ὅμως ὅτι ζωγραφίζω ἀρκετὰ καλά. Ἤμην ἐκ τῶν καλλιτέρων μαθητῶν καλοῦ διδασκάλου.

— Τότε πρέπει, φίλε μου, νὰ ὑποθέσω ὅτι ἠθέλησες ν' ἀστειευθῇς. Τὸ σχεδίασμά σου παριστάνει κρανίον ἀρκετὰ ἐπιτυχημένον, διὰ νὰ μὴ εἴπω τέλειον, καθ' ὅσην

ἔχω γνῶσιν τῆς ὀστεολογικῆς ἐπιστήμης. Ἂν τῷ ὄντι τοῦ ὁμοιάζῃ ὁ κάραβός σου, πρέπει τότε νὰ τὸν κατατάξῃς εἰς τὴν συλλογήν σου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κάραβος νεκροκέφαλος» ἢ ἄλλο τοιοῦτο. Ἀλλὰ ποῦ εἶναι αἱ κεραῖαί του;

— Αἱ κεραῖαί του; ἀπήντησεν ὁ Λεγρὰν ἐξαπτόμενος, αὗται εἶναι βεβαίως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου. Τὰς εἰκόνισα πιστῶς καὶ ἀκριβῶς.

— Ἐνδέχεται νὰ τὰς ἐξεικόνισες, ἐγὼ ὅμως δὲν τὰς βλέπω.

Ταῦτα λέγων ἔτεινα εἰς αὐτὸν τὸ χαρτίον ἄνευ ἄλλης παρατηρήσεως φοβούμενος μὴ θυμώσῃ περισσότερον. Ἡ ἔξαψίς του μοῦ ἐφαίνετο ὑπερβολικὴ καὶ ἀδικαιολόγητος. Ἡ ἀλήθεια ἦτο ὅτι εἰς τὸ σχεδίασμά του δὲν διεκρίνοντο οὔτε κέρατα οὔτε κεραῖαι καὶ ἀντὶ κάραβον παρίστανεν ἀκριβῶς κεφαλὴν νεκροῦ.

Ὁ Λεγρὰν ἔλαβε τὸ χαρτίον μετὰ προφανοῦς δυσφορίας καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸ σφενδονίσῃ εἰς τὸ πῦρ, ὅταν ῥίψας ἐπ' αὐτοῦ τὸ βλέμμα ἐφάνη καταληφθεὶς ὑπὸ ἀνεξηγήτου συγκινήσεως καὶ ταραχῆς. Ἡ ὄψις του ἐκοκκίνισε καὶ ἀμέσως ἔπειτα ἔγεινεν ὠχροτέρα κηρίου. Χωρὶς νὰ μετακινηθῇ, ἐξηκολούθησεν ἐπί τινας στιγμὰς νὰ παρατηρῇ προσεκτικῶς τὸ χαρτίον. Ἔπειτα ἐσηκώθη, ἔλαβεν ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἓν κηρίον, ὑπῆγε νὰ καθίσῃ ἐπί τινος εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ θαλάμου κιβωτίου καὶ ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ ἐπιμόνως καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸ χαρτίον χωρὶς νὰ προσθέσῃ οὐδὲ λέξιν. Ἡ διαγωγή του μ' ἐπροξένει μεγάλην ἔκπληξιν καὶ ἀμηχανίαν, οὐδεμίαν ὅμως ἐζήτησα ἐξήγησιν αὐτῆς ἐκ φόβου μὴ αὐξήσω τὴν προφανῆ στενοχωρίαν του. Ἐπὶ τέλους ἔλαβεν ἐκ τοῦ κόλπου του μαῦρον χαρτοφυλάκιον, ἔθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ σχέδιόν του καὶ ἔκλεισε τὸ χαρτοφυλάκιον εἰς συρτάριον τοῦ ὁποίου ἀφήρεσε τὸ κλειδίον. Μετὰ τοῦτο ἐφάνη ἡσυχάσας. Ἀντὶ θυμωμένος ὡμοίαζε μᾶλλον ἀφηρημένος, καὶ μόλις προσέχων εἰς ὅσα ἔλεγα διὰ νὰ τὸν διασκεδάσω. Βλέπων ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ τὸ κατορθώσω ἐθεώρησα πρέπον νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω, προφασιζόμενος ὅτι ἐνθυμήθην αἰφνιδίως κατεπείγουσάν τινα ὑπόθεσιν, ἀπαιτοῦσαν τὴν πρωϊνὴν παρουσίαν μου εἰς τὴν πόλιν καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἠδυνάμην νὰ διανυκτερεύσω εἰς Σουλιβάν. Ὁ Λεγρὰν δὲν κατέβαλεν οὐδεμίαν προσπάθειαν διὰ νὰ μὲ κρατήσῃ, ὅταν ὅμως τὸν ἀπεχαιρέτησα μ' ἐφάνη ὅτι ἔσφιγγε τὴν χεῖρά μου μὲ περισσοτέραν τῆς συνήθους φιλοφροσύνην.

Μετὰ ἕνα περίπου μῆνα, κατὰ τοῦ ὁποίου τὴν διάρκειαν οὔτε εἶδα τὸν Λεγρὰν οὔτε ἤκουσά τι περὶ αὐτοῦ, ἦλθε νὰ μ' ἐπισκεφθῇ εἰς Καρλεστόνην ὁ ὑπηρέτης του Δίας. Ἡ ὄψις του ἦτο τόσον μελαγχολική, ὥστε ἐφοβήθην μὴ συνέβη σπουδαῖόν τι δυστύχημα εἰς τὸν φίλον μου.

— Τί νέα, ἠρώτησα αὐτόν, πῶς εἶναι ὁ αὐθέντης σου;

— Δὲν εἶναι ὅσον ἔπρεπε καλά.

— Δὲν εἶναι καλά! ἀνέκραξα μετ' ἀθυμίας. Τί ἔχει;

— Λέγει ὅτι δὲν ἔχει τίποτε, ἀλλ' εἶναι πολὺ ἄῤῥωστος.

— Εἰς τὸ κρεβάτι;

— Ὄχι, διότι λέγει ὅτι βαρύνεται νὰ μένῃ εἰς τὸ κρεβάτι. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι βαρύνεται παντοῦ. Τοῦτο μὲ ἀνησυχεῖ πολὺ διὰ τὴν ὑγείαν του.

— Κύριε Δία, δὲν κατωρθώνω νὰ σ' ἐννοήσω καλά. Λέγεις ὅτι ὁ αὐθέντης σου εἶναι ἄῤῥωστος καὶ ὅτι δὲν ἠξεύρεις τί ἔχει;

— Καὶ πῶς νὰ τὸ ἠξεύρω, ἀφοῦ ἐπιμένει ὅτι δὲν ἔχει τίποτε; Ἀλλ' ἂν δὲν ἔχῃ τίποτε, διατί τότε περιφέρεται συλλογισμένος εἰς τοὺς δρόμους, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένον, μὲ μάτι ἀνήσυχον καὶ κίτρινος 'σὰν ἀγιοκέρι; Καὶ διατί ἀραδιάζει 'μέρα νύκτα ἀριθμούς;

[Ἕπεται συνέχεια]

Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΥΘΝΟΥ

Ἡ νῆσος Κύθνος, καταληφθεῖσα μετὰ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων ἐν ἔτει 1207 ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ὑπήχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν Σανούδων, εἶτα εἰς τὴν τῶν Καστέλλι καὶ κατόπιν εἰς τὴν τῶν Γοτζαδῖνι. Οἱ φράγκοι κατακτηταὶ τῆς νήσου ἕδραν εἶχον τὸ ὑπερμεσοῦντος δεκάτου ἕκτου αἰῶνος καταστραφὲν κάστρον τοῦ Κατακεφάλου, ἐν ᾧ ὑπῆρχον πολλαὶ λατινικαὶ ἐκκλησίαι, ὧν ἄξιαι μνείας ἦν ἡ ἐρειπωμένη τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ ἡ διατηρηθεῖσα τῆς Ἐλεούσης ἃς ἡ παράδοσις, ἣν ὁ κ. Α. Βάλληνδας ἀναγράφει, λέγει φραγκικὰς μετασκευασθείσας μετὰ τὴν τῶν φράγκων πτῶσιν εἰς ἀνατολικὰς (Κυθνιακά, σ. 32 καὶ 48). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μία καὶ μόνη καθολικὴ ἐκκλησία διετηρεῖτο ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ τοῦ Κατακεφάλου. «Εἴς τινα παλαιὰν πόλιν» γράφει τῷ 1700 ἐν ἐκθέσει του πρὸς τὸ ἐν Ρώμῃ ἱερὸν Συνέδριον ὁ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπισκεψάμενος τὴν Κύθνον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας ὡς ἀποστολικὸς ἐπισκέπτης Λατῖνος ἐπίσκοπος Σύρου Ἀντώνιος Ἰουστινιάνις, «πρὸ 130 ἤδη ἐτῶν καταστραφεῖσαν, ὑπάρχει μία Λατινικὴ ἐκκλησία ὀρφανή, φερώνυμος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, ἥτις σπανίως λειτουργεῖται ἕνεκα τῆς μακρᾶς ἀποστάσεως τοῦ τόπου[1]». Σημειωτέον δ' ὅτι πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ

[1] Ἡ ἔκθεσις αὕτη εὕρηται ἐν τῷ Ἰταλικῷ χειρογράφῳ τεύχει ἐν ᾧ περιέχεται καὶ ἡ περὶ Σερίφου ἔκθεσις τοῦ ἰδίου ἧς μετάφρασιν ἐδημοσίευσα ἐν τῇ Εἰκονογρ. Ἑστίᾳ (1894, σ. 204—205) ἔνθα, μετὰ συντόμου βιογραφίας τοῦ Ἰουστινιάνι, ἐσημείωσα καί τινα περὶ τοῦ χειρογράφου. Νῦν δὲ προστίθημι ὅτι τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον (γεγραμμένον, ὡς προεῖπον, ὑπὸ χειρὸς τοῦ Συρίου ἱερέως Νικολάου Maragon, γραμματέως τοῦ ῥηθέντος ἐπισκόπου Ἰουστινιάνι), ἀποτελεῖται ἐκ 48 φύλλων μεγάλου σχήματος ἄνευ ἀριθμήσεως τῶν σελίδων καὶ περιέχει, πλὴν τῶν ἤδη μνημονευθεισῶν περὶ Σερίφου καὶ τῆς ἐκκλησίας Κύθνου ἐκθέσεων, καὶ ἄλλας τοιαύτας τοῦ ἰδίου ἱεράρχου περὶ τῶν δυτικῶν ἐκκλησιῶν Κιμώλου, Σίφνου, Κέω, Ἄνδρου, Σύρου, Μυκόνου, Χίου, ἥτις εἶνε ἀτελὴς ἐλλειπόντων φύλλων τινῶν τοῦ χειρογράφου, καὶ Μήλου ἧς λείπει ἡ ἀρχή, συναπολεσθεῖσα μετὰ τῶν τελευταίων φύλλων τῆς περὶ Χίου ἐκθέσεως. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ Ἰταλικὰ κείμενα τῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἐκθέσεων, εἴτε καὶ ἀποσπάσματα ἐξ αὐτῶν, ἴσως περιελήφθησαν ἐν ἐκδοθείσαις συλλογαῖς δυσευρέτοις ἢ ἄλλως ἀπροσίτοις ἐμοὶ ἐν Νάξῳ. Ἀλλ' ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἐπειδὴ αἱ ἐκθέσεις αὗται περιέχουσι διαφόρους καὶ πολλοῦ λόγου ἀξίας πληροφορίας περὶ τῶν δυτικῶν ἐκκλησιῶν τῶν Κυκλάδων καὶ μάλιστα περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἀρχομένου τοῦ 18 αἰῶνος, θὰ περιλάβω ἐν μεταφράσει τὰ ἄξια λόγου ἐξ αὐτῶν ἀποσπάσματα, παραπέμπων εἰς τὸ παρ' ἐμοὶ χειρόγραφον, καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς δημοσιεύμασί μου περὶ τῶν δυτικῶν ἐκκλησιῶν τῶν νήσων ἐκείνων ἐν αἷς δὲν ὑπάρχουσι σήμερον καθολικοί· διότι ἐν αὐτοῖς θ' ἀπεικονίζεται ἰδίως ἡ κατάστασις τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ παρόντος. Ἡ ἔρευνα δὲ τῆς ἱστορίας τῶν ἐν λόγῳ ἐκκλησιῶν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα—εἰς ὃ ἀνάγονται καὶ τὰ πλεῖστα περὶ αὐτῶν ἔγγραφα τῆς ἐμῆς συλλογῆς ὧν τὰ σπουδαιότερα θὰ δημοσιεύσω ὁλόκληρα — εἶνε εἰς ἄκρον ἐνδιαφέρουσα, διότι κατ' αὐτὸ ἐπῆλθε καὶ

γραφόμενα περὶ τοῦ χρόνου τῆς καταστροφῆς τοῦ κάστρου, συμφωνεῖ πως καὶ ἡ ἐγχώριος παράδοσις ἣν ἐπίσης ὁ κ. Βάλληνδας ἀναγράφει προστιθέμενος καὶ ὅτι «ἐπιμαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς ἐνεστώσης αὐτοῦ καταστάσεως, ὅτι ἡ τελεία καταστροφὴ αὐτοῦ ἐπῆλθε δι' ἁλώσεως» (αὐτόθι, σ. 49 καὶ 50).

Πλὴν τῶν ἐν τῷ καταστραφέντι κάστρῳ φραγκικῶν ἐκκλησιῶν ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ τοῦ χωρίου Σύλλακκα τμήματι, τῷ καλουμένῳ Γαλατάς, ἑτέρα τοιαύτη, ἐξ ἧς καὶ *φραγκοκκλησιὰ* καλεῖται ἡ συνοικία ἐν ᾗ ἔκειτο αὕτη.

Ἐν δὲ τῇ νῦν πόλει τῆς Κύθνου, Μεσσαριὰ ὑπὸ τῶν Συλλακκιωτῶν καλουμένη, δὲν ὑπῆρχε καθολικὸς ναός, διότι αὕτη ἦτο συνοικία Ἑλληνική, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ κ. Ἀντώνιος Μηλιαράκης ἐν τῇ ἐμβριθεστάτῃ αὐτοῦ καὶ πολλοῦ λόγου ἀξίᾳ περὶ τοῦ ὀνόματος Μεσσαριὰ μελέτῃ (Μεσσαριά, ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὡς γεωγραφικοῦ, σ. 18, ὑποσημ.). Λατινικὴ ἐκκλησία, εὐτελεστάτη, ἱδρύθη ἐν Μεσσαριᾷ Κύθνου μόνον κατὰ τὸ 1676 περίπου, ἡ ἵδρυσίς της δὲ προῆλθεν ἐκ περιστάσεων παροδικῶν ἐφ' ὧν ἐν μέρει ἐστηρίχθη, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ ἡ ἐπὶ ὀγδοήκοντα μόλις ἔτη συντήρησίς της. Ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπαρχόντων ἐν τῇ νήσῳ εὐαρίθμων λατίνων, ὀλίγιστοι ἦσαν ἐκ τῶν ἀπογόνων τῶν ἐν αὐτῇ ἐπὶ τῆς φραγκικῆς κυριαρχίας ὁμοδόξων των. Οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ὄντες Γάλλοι καὶ ὑπερμεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος ἐγκατασταθέντες ἐν Κύθνῳ, μετήρχοντο τὸ πειρατικὸν ἐπάγγελμα, ὅπερ δὲν ἐθεωρεῖτο τότε ἀτιμωτικόν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Ἰωάννης Μαρία Cardi καταγόμενος ἐκ Λιγουρίας ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ κώδικος τῆς ἐνταῦθα ἱερᾶς Μονῆς τῶν Καπουτσίνων (σελ. 155). Ὑπὸ τοῦ πειρατοῦ δὲ τούτου, ἢ κορσάρου, ὡς ἐλέγοντο ἐπὶ τὸ εὐφημότερον οἱ πειραταὶ ἐκεῖνοι τῆς δύσεως οἱ ἐπὶ μακρὰ ἔτη λυμηνάμενοι τὰ Ἑλληνικὰ παράλια, ἐκτίσθη ἡ ἐν Μεσσαριᾷ δυτικὴ ἐκκλησία καὶ ἀπεστάλη τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἰδίου ὑπὸ τοῦ ἐν Ρώμῃ Ἱεροῦ Συνεδρίου λατῖνος ἱερεὺς ἐν τῇ νήσῳ χάριν τῶν ἐν αὐτῇ καθολικῶν, οἵτινες πάντες ὁμοῦ δὲν ὑπερέβαινον τοὺς εἴκοσιν ἐν ἔτει 1700 ὡς ἀναφέρει ὁ ἀνωτέρω Ἐπίσκοπος Σύρου ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐκθέσει του. Ἐν Κύθνῳ, λέγει, «ὑπάρχουσι μόνον δύο χωρία Μεσσαριὰ καὶ Σύλλακκα μετὰ τριῶν χιλιάδων κατοίκων ἀνατολικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν 20 λατῖνοι, οἵτινες εἰσὶ πάντες σχεδὸν ξένοι μετερχόμενοι τὴν πειρατείαν καὶ νυμφευμένοι Ἑλληνίδας γυναῖκας. Ὑπάρχουσι 30 ἱερεῖς [ἀνατολικοὶ] οἵτινες λειτουργοῦσιν ἰσαρίθμους ἐνοριακὰς ἐκκλησίας de jure Patronatus. Ὑπάρχουσι προσέτι ἑπτὰ μοναστήρια ἢ μᾶλλον οἶκοι μετὰ μικροῦ ἀριθμοῦ μοναχῶν. Τὰ δύο κυριώτερα εἰσὶν ἀσύδοτα[1], τὰ δὲ ἄλλα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἐπισκόπου[2]».

«Ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν ἄνω ῥη-

ἡ τελεία παρακμὴ αὐτῶν ἐξαλειφθέντων τῶν ἐν ταῖς νήσοις ἐκείναις λατίνων· αἱ γνωσταὶ δὲ ἄλλοθι περὶ τῆς παρακμῆς τῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν εἰδήσεις εἰσὶν ὀλίγισται καθ' ὅσον γνωρίζω.

[1] Ἐννοεῖ σταυροπηγιακά. Τὸ σχετικὸν γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῆς ἑτέρας τῶν μονῶν ἤτοι τῆς τοῦ Προδρόμου, ἴδε ἐν τοῖς Κυθνιακοῖς, σ. 39—42.

[2] Ἔφερε τότε τὸν τίτλον «Τζείας καὶ Θερμίων» διέμενε δ' ἐναλλὰξ ἐν Κέῳ καὶ Κύθνῳ.

θέντων χωρίων, ὀνομαζομένου Μεσσαριά, ὑπάρχει μία λατινικὴ ἐκκλησία φερώνυμος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποχρεώσεως λειτουργίας. Ὁ θόλος αὐτῆς εἶνε ἐπικεκαλυμμένος διὰ κεράμων. Ἔχει μῆκος 13 βημάτων καὶ πλάτος 6, ἐκτίσθη δὲ ὑπό τινος Ἰωάννου Μαρία Cardi πλοιάρχου πειρατοῦ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὁποίου τὸ ἱερὸν Συνέδριον ἀπέστειλε τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ἱερέα—ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἱεραποστόλου μετ' ἐτησίου χορηγήματος ἐκ 15 σκούδων — ὅστις εἶνε ὁ δὸν Φραγκῖσκος Rossi ἐτῶν 56 καταγόμενος ἐκ Σύρου καὶ ἔχων τὴν φροντίδα αὐτῆς πρὸ 23 ἐτῶν[1]. Παραπονεῖται ὅμως ὅτι ἡ ῥηθεῖσα ποσότης τῶν 15 σκούδων ἡ χορηγουμένη αὐτῷ μέχρι σήμερον εἶνε πολὺ μικρά, διὰ ταύτης δὲ τῷ εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ συντηρηθῇ νῦν ὅτε ἠλαττώθησαν αἱ ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἐλεημοσύναι. Δὲν ἔχει δὲ ἄλλοθι πρόσοδόν τινα κα-

[1] Ὁ Τουρνεφόρτιος ἐπισκεψάμενος κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τὴν Κύθνον δὲν ὁρίζει ἀκριβῶς ἐν τίνι θέσει τῆς νήσου ἔκειτο ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία· σημειοῖ μόνον ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου «ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν εἰσὶ πάντες ἀνατολικοὶ ἐκτὸς δέκα ἢ δώδεκα οἴκων λατινικῶν τῶν πλείστων ἐκ ναυτῶν Γάλλων, οἵτινες ἔχουσιν ἓν μόνον ναΐδιον, καὶ αὐτὸ πτωχότατον, εἰς τὴν ἐξοχικὴν οἰκίαν τοῦ Προξένου· λειτουργεῖται ὑπὸ ἐφημερίου λαμβάνοντος δεκαπέντε σκοῦδα ἐτησίως παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου Τήνου». (Voyage into the Levant, Τόμ. Β', σ. 9 London 1741). Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην στηριζομένην μόνον ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως τοῦ Ἰουστινιάνι (διότι τὴν Κύθνον δὲν ἐπεσκέφθην), ὁ Τουρνεφόρτιος ὑπέπεσεν εἰς πλάνην ὑπολαβών, ἐξ ἀτελῶν πληροφοριῶν, ὅτι τὸ ἔν τινι ἀγροτικῇ οἰκίᾳ τοῦ Προξένου τῆς Γαλλίας ἰδιαίτερον αὐτοῦ ναΐδιον (chapelle), ἦτο τὸ διὰ 15 σκούδων συντηρούμενον, ἐνῷ ἦτο τὸ ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ χωρίου Μεσσαριὰ κείμενον, ἤτοι τὸ ἐν τῇ σημερινῇ συνοικίᾳ τῇ ἕνεκα τοῦ καθολικοῦ τούτου ναϊδίου κληθείσῃ φραγκοκκλησιὰ διότι βεβαίως ἡ σημερινὴ αὕτη συνοικία ἐθεωρεῖτο κατὰ τὸ 1700, ἤτοι πρὸ διακοσίων περίπου ἐτῶν, ἄκρα τοῦ χωρίου Μεσσαριά. Καὶ ἐκ τοῦ περὶ Κύθνου δὲ συγγράμματος τοῦ κ. Βάλληνδα ἐξάγεται ὅτι ὑπῆρξεν ἐν τῇ συνοικίᾳ φραγκοκκλησιὰ τῆς Μεσσαριᾶς καθολικὸς ναὸς τοῦ ὁποίου τὰ εὐτελῆ ἐρείπια οὐ πρὸ πολλοῦ κατέστησαν ἀφανῆ καὶ ὅτι ἄλλος ἦν ὁ ἐν τῇ ἐξοχικῇ οἰκίᾳ τοῦ προξένου ὑπάρξας καὶ ὑπὸ τοῦ Τουρνεφορτίου μνημονευόμενος ναΐσκος ὃν μάλιστα ὁ κ. Βάλληνδας ὑποτίθησιν ὅτι ἔκειτο «ἴσως ἐν τῷ κατὰ τὴν Παντοῦσαν Σταυρῷ» ἐρειπωμένῳ ἀγροτικῷ οἴκῳ τοῦ προξένου Γιαννάκη Δελλαγραμμάτικα (Κυθνιακά, σ. 32 καὶ 76· ἐν Ἑρμουπόλει 1882). Πρὸς τὴν ἀνωτέρω διατυπωθεῖσαν γνώμην μου φαίνεται ὅτι καὶ ὁ κ. Βάλληνδας ἐν μεταγενεστέρῳ αὐτοῦ πονήματι συμφωνεῖ, γράφων ὅτι «ὁ ἐπὶ Τουρνεφορτίου [ἤτοι ὁ κατὰ τὸ 1700] ναΐσκος τῶν λατίνων ὁ διὰ 15 σκούδων χορηγουμένων παρὰ τοῦ ἐν Τήνῳ Λατίνου ἐπισκόπου διατηρούμενος κατέκειτο δι' ἀχρηστίαν εἰς ἐρείπια ἐν Μεσσαριᾷ Κύθνου ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ἤτοι πρὸ πεντηκονταετίας περίπου». (Πάρεργα φιλολογικὰ πονημάτια, τεῦχ. Α', σ. 9 ἐν Ἑρμουπόλει 1887). Σημειωτέον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐνταῦθα ὅτι τὰ 15 σκοῦδα τὰ ἐτησίως ὑπὸ τοῦ ἐν Ρώμῃ ἱεροῦ Συνεδρίου χορηγούμενα τῷ ἐν Κύθνῳ λατίνῳ ἱερεῖ ἐδίδοντο αὐτῷ διὰ τοῦ ἐπισκόπου Τήνου διότι εἰς αὐτὸν «ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ διανομὴ τῶν χορηγιῶν πρὸς τοὺς εἰρημένους ἱεραποστόλους τοὺς διεσπαρμένους ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους» (Ἔκθεσις περὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας Κιμώλου ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ).

θόσον δὲν κέκτηται ἡ ἐκκλησία ἐκείνη κανὲν εἶδος ἀκινήτου κτήματος, ἐκτὸς μόνον μικρᾶς οἰκίας ἥτις δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ οὔτε πρὸς κατοικίαν αὐτοῦ. Μοὶ συνέστησεν ἐπανειλημμένως νὰ παρακαλέσω τὸ ἱερὸν Συνέδριον διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ ῥηθέντος χορηγήματος· τῷ ὑπεσχέθην νὰ πράξω τοῦτο ἐὰν μετὰ περισσοτέρου ζήλου ἢ κατὰ τὸ παρελθὸν ἐξακολουθήσῃ ὑπηρετῶν τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, διότι ἐπληροφορήθην παρὰ τῶν καθολικῶν ἐκείνων ὅτι ἄλλην πνευματικὴν ὠφέλειαν δὲν παρέχει αὐτοῖς ἐκτὸς μόνον τὴν ἁπλῆν τέλεσιν τῆς λειτουργίας μὴ φροντίζων, ἂν καὶ εἶνε ἱκανὸς καὶ κατάλληλος, νὰ διδάσκῃ γράμματα καὶ χριστιανικὴν κατήχησιν εἰς τὰ τέκνα, οὔτε νὰ νουθετῇ καὶ καθοδηγῇ τὰς ψυχὰς ἐκείνας διὰ τοῦ θείου λόγου. Ἐπὶ τούτοις τῷ ἔδωσα διαταγὰς καὶ νουθεσίας ἰδιαιτέρας.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ῥηθεῖσα ἐκκλησία εἶνε ἑτοιμόῤῥοπος, ἐνόμισα πρέπον νὰ ἐξουσιοδοτήσω ὡς ἐπιτρόπους αὐτῆς δύο ἐγκρίτους λαϊκοὺς διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ προβλέψεως τῶν ὁποίων θὰ διατηρηθῇ εἰς ὅσον οἷόν τε καλλιτέραν κατάστασιν. Ἱερὰ ἄμφια δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα ἐκτὸς ἐκείνων τὰ ὁποῖα κατεσκευάσθησαν καὶ ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ».

«Ὁ κώδων ἀφῃρέθη. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει peviale καὶ Σφαῖρα[1] δὲν συνειθίζουσι νὰ κάμωσι τὴν λιτανείαν τῆς ἁγίας Δωρεᾶς. Ἱκετεύουσι δ' οἱ καθολικοὶ ἐκεῖνοι τὰς Ὑμετέρας Ἐξοχότητας, ἵνα εὐδοκήσωσι καὶ προβλέψωσι τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἥτις ἐπίσης στερεῖται Βαπτιστηρίου καὶ χρῶνται κατὰ τὴν βάπτισιν τῷ ἁπλῷ ἡγιασμένῳ ὕδατι ἐντὸς κόγχης φορητῆς. Συνέστησα ἐνθέρμως τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ρωμαϊκοῦ τυπικοῦ ἰδίως κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Μοὶ παρουσιάσθη ἓν βιβλιάριον γάμων καὶ βαπτίσεων ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1673 καὶ καταφθάνον μέχρι τοῦ τρέχοντος».

Τοιαύτη, οἵα περιγράφεται ἐν τῇ ἐκθέσει ἦτο ἡ κατάστασις τῆς ἐν τῇ πόλει Κύθνου δυτικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ λατίνων ἐν ἔτει 1700. Οὕτω μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου οἱ μὲν ἐγχώριοι λατῖνοι, εὐάριθμοι ὄντες, ἐξελληνίσθησαν βαθμηδὸν κατὰ πάντα, οἱ δὲ λοιποί, ὄντες πειραταί, καὶ νυμφευθέντες Ἑλληνίδας, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἐν τῷ καθολικῷ δόγματι. Συνέβη αὐτοῖς ὅτι τοῖς ἐν Κιμώλῳ περὶ ὧν ἡ ἐν τῷ ἰδίῳ χειρογράφῳ ἔκθεσις περὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας τῆς νήσου ταύτης ἀναφέρει ὅτι «τινὲς ἐξ αὐτῶν, ὄντες πειραταί, δὲν δύνανται νὰ διαμείνωσιν ἐπὶ μακρὸν ἐκεῖ διότι ὁ τόπος ὑπόκειται εἰς τοὺς Τούρκους· τὰ δὲ τέκνα των ἀκολουθοῦσι τὸ θρήσκευμα τῆς Ἑλληνίδος μητρός των· αὕτη δὲ εἶνε ἡ αἰτία δι' ἣν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον δὲν δύναται ν' αὐξήσῃ ἐκεῖ τὸ καθολικὸν δόγμα». Ἀλλ' ἐν μὲν τῇ Κιμώλῳ διετηρήθησαν ἐπὶ πλείονα χρόνον οἱ λατῖνοι ὡς θὰ ἴδωμεν ἄλλοτε· ἐν δὲ τῇ Κύθνῳ κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, οὐ μόνον οὐδεὶς καθολικὸς ὑπῆρχε, διὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας λόγους, ἀλλὰ καὶ τὸ ναΐδιον αὐτῶν ἐρειπώθη. Τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἑπομένου ἀποσπάσματος ἐξ ἀνεκδότου ἐπιστολῆς (τὴν 29 Μαρτίου 1752 ἔ. π.), τοῦ

[1] Τὸ ἐκ χρυσοῦ συνήθως καὶ μετ' ἀκτίνων ἱερὸν σκεῦος ἐν ᾧ τίθεται τὸ Κυριακὸν σῶμα κατὰ τὴν λιτανείαν τῆς ἁγίας Δωρεᾶς καὶ ἄλλας τελετὰς τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας.

ἐν Κέῳ δυτικοῦ ἱερέως Λεονάρδου Rossi πρὸς τὸν ἐν Νάξῳ Λατῖνον Ἀρχιεπίσκοπον Πέτρον Ντε-Στέφανι: «Nell' isola di Thermia non ve s'attruova verun cattolico e la chiesa è rovinata, almeno ci vuole una cinquantina di scudi per metterla in ordine». Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1755 καὶ ὁ ἀνωτέρω λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος ἔν τινι σωζωμένῳ σχεδίῳ ἐκθέσεώς του πρὸς τὸ ἐν Ρώμῃ ἱερὸν Συνέδριον, προστιθέμενος ὅτι ἱερά τινα σκεύη τῆς ἐκκλησίας ταύτης εὑρίσκονται κατατεθειμένα πρὸς διαφύλαξιν παρὰ τῷ τότε ἐν Κύθνῳ προξένῳ τῆς Γαλλίας Στεφάνῳ Ντελλα-Γραμμάτικᾳ. Τὰ σκεύη δὲ ταῦτα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ῥηθέντος προξένου, ἠρνεῖτο, ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Τζώρτζης Ντελλα-Γραμμάτικας, ὅστις ἦτο τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, νὰ παραδώσῃ τοῖς ἁρμοδίοις. Τοῦτο ἐξάγεται ἐξ ἑτέρας ἐπιστολῆς (30 Ἀπριλίου 1767) τοῦ ἀνωτέρω ἐν Κέῳ δυτικοῦ ἱερέως, ὅστις ἐν ταὐτῷ λέγει ὅτι καὶ ὁ ἀποκτηθείς, πρὸ χρόνων, νέος κώδων τῆς ἐν Κύθνῳ ἐρειπωθείσης δυτικῆς ἐκκλησίας, ἐτέθη ἔν τινι ἀνατολικῇ τῆς αὐτῆς νήσου, ἤτοι ἐν τῇ ἐνοριακῇ τοῦ ῥηθέντος Τζώρτζη Ντελλα-Γραμμάτικα. Ἐκ τούτου δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Βάλληνδα ἐκφερομένων ἐν ἄλλῃ αὐτοῦ μελέτῃ εἰκασιῶν, περὶ τοῦ πῶς ἤδη ἀνάκειται ἐν τῷ ἐν Κύθνῳ ἀνατολικῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου ναῷ εἰκὼν κάτωθι τῆς ὁποίας εἰκονίζεται, ἅτε καταβαλὼν τὴν πρὸς ἱστόρησιν αὐτῆς δαπάνην τῷ 1695 ὁ λατῖνος ἐπὶ Τουρνεφορτίου πρόξενος τῆς Γαλλίας Γιαννάκης Ντελλα-Γραμμάτικας, ἡ πιθανωτέρα εἶνε ὅτι «ἡ εἰκὼν αὕτη ἀνήκουσα εἰς λατινικὴν ἐκκλησίαν τῆς Κύθνου μετηνέχθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου μετὰ τὴν τῶν λατίνων ἐξάλειψιν». (Κυθνιακὰ μελετήματα, Οἱ Κοζαδῖνοι. Ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ 1888 ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἑρμουπόλει Γυμνασίου, σ. 156—157).

Ἐν Νάξῳ.

ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ, **Ἀπομνημονεύματα.** *Τόμ. Δεύτερος. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκδότης Γεώργιος Κασδόνης 1895. Σελ. 416.*

Ὑπὸ τοῦ φιλοκάλου ἐκδότου κ. Γ. Κασδόνη ἐξεδόθη πρό τινος ὁ Β' τόμος τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ἀλεξ. Ραγκαβῆ, πέρυσιν ἐκδοθέντος τοῦ Α' τόμου, περὶ οὗ ἡ Εἰκονογραφημένη Ἑστία ἔγραψεν ἱκανὰ ἐν φυλλαδ. 13 σελ. 205, 1894. Ὁ Β' τόμος ἄρχεται ἐκ τῆς μεταθέσεως τῆς πρωτευούσης τῆς Ἑλλάδος ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας τῷ 1834 καὶ περατοῦται τῷ 1856. Ἐκθέτει δὲ ὁ συγγραφεὺς μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ χάριτος καὶ καλλιεπείας τὴν μετοικεσίαν αὐτοῦ ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας, ὧν ἀναγράφει σύντομον περιγραφὴν τῆς καταστάσεως, ἐν ᾗ τότε εὑρίσκοντο. Ἐξιστορεῖ εἶτα διάφορα συμβάντα τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ὧν οἷα καὶ τὰ τοῦ γάμου του, τῶν εἰς Εὐρώπην καὶ ἐν Ἑλλάδι ταξειδίων του, τοῦ διορισμοῦ του ὡς καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ, τὰ τῆς Γ' Σεπτεμβρίου, τὰ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Πασιφίκου, τὰ τῆς κατοχῆς, τὰ τοῦ διορισμοῦ του τὸ πρῶτον ὡς ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν κτλ. Ἀξιοσημείωτα εἶνε τὰ ἀναφερόμενα περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρίας, τοῦ Βρεφοκομείου, Ἀκαδημίας, Μουσείου, ἀποτελοῦντα τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχῆς τῶν ἱδρυμάτων τούτων εἰς τὴν σύστασιν τῶν ὁποίων ὁ φιλόπατρις οὗτος ἀνὴρ εἴπερ καὶ ἄλλος τις συνετέλεσεν.

Ἡ ἐν γένει ἐξιστόρησις τῶν ἐνδιαλαμβανομένων γεγονότων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν καὶ αἱ περιγραφαὶ τῶν τύπων τῶν Ἑλληνικῶν εἶνε ἐπιχαρίτως γεγραμμένη, καὶ εὐπαρακολούθητος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους.

Μ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Προφύλαξις ἀχυρίνων στεγῶν κατὰ τοῦ πυρός.

Ἡ διαπότισις τῶν ἀχυρίνων στεγῶν καὶ ψαθῶν πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ πυρὸς γίνεται ὡς ἑξῆς: Σβύνομεν πρόσφατον ἄσβεστον εἰς ὕδωρ ὅπως κάμνουσιν οἱ κτῖσται, τὸ δὲ παραγόμενον παχύρρευστον μῖγμα ὅπερ καλεῖται ἀσβέστιον γάλα μίγνυται μετὰ μίγματος κοινοῦ πλινθοπηλοῦ (40 μερῶν) καὶ ὕδατος (100 μερῶν). Διὰ τοῦ διπλοῦ τούτου μίγματος, ἑτοιμαζομένου ἐξ ἴσων μερῶν περίπου ἀμφοτέρων τῶν χυλῶν, ἐπικαλύπτομεν τῇ βοηθείᾳ ψηκτρῶν ἢ σαρώθρων, τὴν ἀχυροστέγην καὶ εἴμεθα ἀσφαλισμένοι κατὰ παντὸς ἔξωθεν πυρός.

Ρ'

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Τὴν π. Παρασκευήν, 7 Ἀπριλίου, ἐτελέσθησαν ἐν Ὀλυμπίᾳ τἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου. Ἐκ Πατρῶν, Πύργου καὶ τῶν πέριξ δήμων συνέρρευσαν χιλιάδες λαοῦ, ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν δὲ ἦσαν οἱ ἐπὶ τούτῳ προσελθόντες ξένοι μετὰ τῶν μελῶν καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων παρ' ἡμῖν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν σωματείων, τῶν ξένων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν κτλ. Πρῶτος ὡμίλησε γερμανιστὶ ὁ κ. Δαῖρπφελδ, διευθυντὴς τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἀποκαλύψας τὴν προτομὴν τοῦ κλεινοῦ αὐτοῦ συμπατριώτου ἐν μέσῳ χειροκροτημάτων καὶ ζητωκραυγῶν. Μετ' αὐτὸν ὡμίλησεν ὁ κ. Π. Καββαδίας, γενικὸς ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἰδοὺ σύντομος περίληψις τοῦ λόγου του:

«Ἔκτακτον καὶ μοναδικὴν ἐν Ἑλλάδι τιμὴν ἀπένειμεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸν Κούρτιον, ἐγκρίνασα νὰ στηθῇ ἡ προτομὴ αὐτοῦ ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ μουσείῳ, προσήκουσαν ὅμως δι' ὅσα ὁ Κούρτιος κατώρθωσεν ὑπὲρ τῆς Ὀλυμπίας, μεταβληθείσης εἰς προσκυνητήριον παντὸς φίλου τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς τέχνης. Τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀλυμπίας ὠνειρεύθησαν ὁ Μονφακὼν καὶ ὁ Βίγκελμαν, κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἐκτελέσῃ ὁ Κούρτιος, ὅστις πρόβλημα τοῦ βίου του ἔθετο τὸ ἔργον τοῦτο καὶ κάλλιστα ἐδυνήθη νὰ ἐπωφεληθῇ πρὸς τοῦτο τὰς μετὰ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Πρωσσίας σχέσεις του, ὡς διδάσκαλος καὶ σύμβουλος τοῦ Φρειδερίκου. Ὅταν ἡ Γερμανία ἐκραταιώθη ἑνωθεῖσα, ἐγένετο δυνατὴ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου τοῦ Κουρτίου, ὅπερ ἦτο πλέον καὶ σχέδιον τοῦ Φρειδερίκου. Τοσοῦτον δ' ἐπιτυχεῖς ἦσαν αἱ Ὀλυμπιακαὶ ἀνασκαφαὶ καὶ μετὰ τοσαύτης τελειότητος διεξήγαγεν αὐτὰς ὁ Κούρτιος, ὥστε ἀπετέλεσαν αὗται νέαν ἐποχὴν ἀρχαιολογικῆς δράσεως ἐν Ἑλλάδι. Ἔκτοτε ἀνεσκάφησαν ἡ Δῆλος, ἡ Ἐπίδαυρος, ἡ Ἀκρόπολις, ἡ Ἐλευσὶς καὶ τόσοι ἄλλοι ἐπίσημοι ἀρχαιολογικοὶ

τόποι. Δικαίως ή έορτή τῶν γενεθλίων τοῦ Κουρτίου μεταβάλλεται σήμερον συγχρόνως εἰς διεθνῆ ἑορτὴν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀνασκαφῶν. Τοιοῦτον ἔργον διαπράξας ὁ Κούρτιος ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἔχει δικαιώματα θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης ἐπὶ παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, διότι ἡ ἐπιστήμη δὲν κατανέμεται εἰς ἰδιαιτέρας πατρίδας καὶ ἔθνη, ἀλλα πατριδα ἔχει μίαν καὶ μόνην, περιλαμβάνουσαν πάσας τας χώρας ἐν αἷς κρατεῖ ὁ πολιτισμός».

Μετα τὸν κ. Καββαδίαν, ὡμίλησαν ὁ κ. Ὡμόλλ, διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, ὁ κ. Ρίχαρδσων, διευθυντὴς τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς, ὁ κ. Γκάρνερ, διευθυντὴς τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς, κ. ἄ. Εἰς τὸ παρατεθὲν κατόπι πρόγευμα ἐγένοντο διάφοροι προπόσεις, ἐν τέλει δὲ ἀπεστάλη πρὸς τὸν Κούρτιον τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα:

«Εἰς τὸν πρεσβύτην, οὗ νεάζει μὲν ἡ καρδία, ἀνδρικὴ δὲ εἶνε ἀκόμη ἡ δρᾶσις, ὃν σήμερον ἐστέψαμεν, ὡς τὸν τελευταῖον Ὀλυμπιονίκην, ἀποστέλλουσιν οἱ ἐνταῦθα συνηγμένοι ἀντιπρόσωποι πάντων ἐκείνων τῶν ἐθνῶν, ὅσα ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ συμμετέχουσι τοῦ ἔργου τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τὴν ἔκφρασιν εἰλικρινοῦς ἀγάπης καὶ βαθυτάτης τιμῆς καὶ τὴν εὐχήν, ὅπως χαρισθῶσιν εἰς αὐτὸν τε καὶ εἰς ἡμᾶς ἀμέτρητα ἔτη τῆς ἀκαταπονήτου δράσεώς του».

Μεταξὺ τῶν στεφάνων, οἱ ὁποῖοι ἔστεψαν τὴν προτομὴν τοῦ Κουρτίου, διεκρίνοντο ὁ τῆς πριγκηπίσσης Σοφίας καὶ ὁ τῆς αὐτοκρατείρας Φρειδερίκου.

Ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις μηνιαίου «Δελτίου τῆς Βιομηχανικῆς καὶ Ἐμπορικῆς Ἀκαδημίας» τῇ ἐπιστασίᾳ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κ.κ. Π. Ι. Φέρμπου διευθυντοῦ, Α Ρουσοπούλου καὶ Ἑμ. Γ. Μπούκη. Κατα τὴν ἀγγελίαν, ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς Βιομηχανικῆς καὶ Ἐμπορικῆς Ἀκαδημίας» ὁ βιομήχανος, ὁ ἔμπορος, ὁ γεωπόνος, ὁ κτηνοτρόφος, ο κτηματίας, ὁ μηχανικος, ὁ ἀρχιτέκτων κτλ. θα εὑρίσκῃ ο,τι νέον, ὠφέλιμον καὶ περίεργον, ἀναγόμενον εἰς τὸν ἰδιαίτερον αὐτοῦ κλάδον. Εὐρύτατος εἶνε ὁ κατάλογος τῶν συνεργατῶν τοῦ νέου περιοδικοῦ, τοῦ ὁποιου ἡ ἐτησια συνδρομὴ εἶνε δρ. 3.

Ἡ ἐκλογικὴ κίνησις εἶνε ζωηροτάτη ἐν ὅλῳ τῷ κρατει. Ἐν Πάτραις, γενομένης συμπλοκῆς μεταξὺ τῶν ἀντιθετων μεριδων, ἐφονεύθησαν τρεῖς καὶ ἐπληγώθησαν ὑπὲρ τοὺς δέκα.

Ἐν Ἀθήναις ἐσχηματισθη ἰσχυρότατον ρεῦμα ὑπὲρ τῶν Ἀνεξαρτήτων, οἱ ὁποῖοι πολεμοῦν τα προσωπικὰ κόμματα καὶ ἐπαγγέλλονται τὴν κατάργησιν τῆς συναλλαγῆς.

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπημένε μου φίλε!

Τὸ σημερινό μου τὸ γρᾶμα σοῦ τὸ γράφω, ἀκουμπῶντας τὸ χαρτὶ ἀπάνου στ' «Ἅπαντα» τοῦ Σολωμοῦ, γιατί δὲν ξέχασα τὴν ἡμέρα καὶ θέλησα νὰν τῆς καμω τὸ μνημόσυνο μονάχος μου, στὴν κάμερα μου, ρουφῶντας—γιὰ χιλιοστὴ φορὰ—τὴν ἀτέλειωτη καὶ παρθενικὴ εὐωδιά, ποὺ σκορπᾶνε καὶ θὰ σκορπᾶνε οἱ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ. Κι' ἀπανου στὸ τριανταφυλένιο τὸ μεθύσι, ποὺ μοῦ 'ρθε, σκέφτηκα νὰ σοῦ στείλω καὶ τὰ τριανταφυλένια αὐτὰ παραληρήματα.

...Ἦταν Ἀπρίλης, ποὺ τὸ νησί σας τιμήθηκε μὲ τὴ γέννησή του. 8 τ' Ἀπριλιοῦ, σανὲ σήμερα. Μὰ καὶ τότες,—ἐδῶ κι' 97 χρόνια—σὰν πάντα, εἶχε τὸν Ἀπρίλη «μάγεμα ἡ φύσις κι' ὄνειρο στὴν ὀμορφιὰ καὶ χάρι». Κι' ὅπως, «ὁποιος πεθαίνει σήμερα χίλιες φορὲς πεθαίνει», νιόθω πῶς κάποτε κι' ὁποιος γεννήθη σήμερα χίλιες φορὲς γενιέται. Χιλιογεννημένος κι' ὁ Σολωμός. Γι' ἀφτὸ ἀπὸ τὰ κατεβατά, ποὺ ξεφυλίζω ἀφτὴ τὴ στιμή, νιόθω νὰ ξεβγαίνουν πολλὲς-πολλὲς μορφὲς ἀχτιδωτὲς μὰ ὅλες ἑνωμένες σὲ μιὰ μεγαλη ἀπέραντη ψυχή.

... Τί ζηλεμένη ἡ Ζακυθο! Βρέθηκαν τόσες λύρες νὰν τῆς ψαλουν πατριδικοὺς ὕμνους! Φώσκολοι, Κάλβοι!.. Ὅμως πόσο θὰ ἤθελα νὰ μὴν ἦταν βέβαιη ἡ πατρίδα τοῦ Σολωμοῦ! γιατί, ἅμα τοῦ τὴ φιλονεικοῦσαν, θὰ κρυβόταν μέσα μου μιὰ μυστικὴ λαχτάρα, πῶς μποροῦσε νὰ ἤμουν κι' ἐγὼ συμπολίτης του. Κι' ἐγώ, παρασερμένος μικρὸς Φίχτες, μέσα στὴ μιὰ πατρίδα, δὲν ξεχάνω ἅμα πρέπει κι' ἐκείνη τὴ μικρή, ποὺ γεννήθηκα!...

Μὰ εἶνε μόνο Ζακυθιανὸς ὁ Σολωμός; Ὄχι, φίλε μου! Τὸ νησί σου δὲν τὶς χωράει ὅλες του τὶς μορφές, κι' ἂν βρίσκεται ὁλάκερο μέσα στὴ μιά του τὴν ψυχή, μὰ δὲν τῆς πιανει παρὰ μιὰ μικρὴ-μικρὴ ἀκρούλα. Ὢ! Στὸν Ὠκεανὸ ἀφτὸ ξεχωρίζω πολλὲς θάλασσες· καὶ σὲ μιὰ σταλαματιὰ ἀναγνωρίζω καὶ τὸν ἑαυτό μου!

...Ἀγάλματα σταίνουν ἀφτὲς τὶς μέρες· ἕνα δῶ κι' ἄλλο ἐκεῖ. Καὶ κάπου στὸ Ζάπειο σταίνουν ἕνα ἀστέρι· τὸ Μπαϊρων. Κι' ἀπέναντι, ἕνα τόσο δὰ παρκάκι κρυφοκυτάει τοὺς τεχνίτες, ποὺ σκαλίζουν τὰ μαρμαρα καὶ ζουλέβει· μὰ τὸ δέρνει κι' ἕνα γλυκὸ καρδιοχτύπι· εἶνε ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, πῶς πολὺ γλήγορα θἀκουμπήσουν καὶ σ' ἀφτὸ μάρμαρα, γιὰ νὰ βρεθῇ στημένο στὴν ἑκατονταετηρίδα του ἕνα ἄλλο ἀστέρι τῆς τέχνης, Ἑλληνικό, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια σκλαβιᾶς πνευματικῆς ἔχυσε ὀλίγο φῶς καὶ μακρυνὸ σὲ μέγα σκότος κι' ἔρμο. Μακρυνὸ ναι! μὰ ὄχι λίγο... ὄχι!..

... Σὲ κάπιο ἄλλο μεθύσι μου βρέθηκα σὲ στιγμὴ νὰ γράψω στὸ περιθώριο τοῦ κατεβατοῦ ἀφτὰ τὰ λόγια: «Ὁ Τωμαζέος λέει γιὰ τὸ Ντάντε κάπου, πῶς εἶνε ὑποχρέωση νὰν τονὲ διαβάσεις, γίνεται ἀνάγκη νὰν τονὲ ξαναδιαβάσεις, νὰν τονὲ νιόσεις ὅμως καὶ νὰν τὸν αἰσθάνεσαι εἶνε σημεῖο, πῶς ἄρχισες νὰ μεγαλόνεις. Χωρὶς νὰ φανῶ ὑπερβολικός, στὸν Ἕλληνα κάνε, μπορῶ νὰν τὰ πῶ ἀφτὰ κι' ἐγὼ γιὰ τὸ φίλο, γιὰ τὸ δάσκαλο τοῦ Τωμαζέου, γιὰ τὸ Σολωμό μας. Τὸν αἰσθάνεσαι πιὰ τόντις; Ξέφυγες ἀπὸ τὸ δασκαλικὸ μπουσούλισμα καὶ περπατᾶς σὰν ἄνθρωπος!»

8 Ἀπριλίου *Σὲ φιλῶ*

ΓΙΑΝΝΗΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

11. Τί διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τύχης καὶ πνεύματος;

12. Ποῖον ἱστορικὸν πρόσωπον εἶχε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν κυανοῦν καὶ τὸν ἄλλον μαῦρον;

13. Εἶμ' ἀκόμη παιδὶ πρᾶμμα
Καὶ λυποῦμαι νὰ πεθάνω...
Ἀλλὰ τί ἠμπορῶ νὰ κάνω
Σὰν μ' ἀλλαξῃς ἕνα γρᾶμμα;

14. Προσθέτοντες δύο γράμματα, πάντοτε τὰ αὐτά, εἰς ἑκάστην τῶν ἑπομένων λέξεων, σχηματίσατε νέας: *Ἴος, Ὁσία, Φορά,* Ροῦς, *Στοά, Νέος, Ἔθος, Δόρυ.*

15. Νννννν, ιι, ψψ, οοοο, αααα, μμμμ, ηη. Διάσημον ἐπίγραμμα.

[Ἕπεται συνέχεια]

κ. Ν. Βασ **Κύπρον**. Συνδρομή σας ἐλήφθη. Ἀπόδειξις ἐξεδόθη ὑπ' ἀρ. 1433 καὶ ὑφ' ἡμερομηνίαν 18 Ἰανουαρίου. Δὲν λαμβάνετε τὸ φύλλον τακτικῶς; —κ. Μ. Ν. Β. **Πειραιᾶ**. Τὸ Πρωταπριλιάτικον ἀκατάλληλον Ἀπὸ τὰ ἄλλα θα χρησιμοποιηθοῦν μερικά. – κ. Π. Δ. Σ. **Πειραιᾶ**. Ἐλάβομεν καὶ τὰ νέα. Σύμφωνοι. — κ. Ι. Α. Ο. **Ἐνταῦθα**. Εἰμπορεῖτε να μᾶς στείλετε ὅ,τι θέλετε, νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ σᾶς εἴπωμεν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τας εὐμενεῖς ἐκφράσεις. —Συνδρομητήν, **Ἐνταῦθα**. Οἱ βραβευθέντες εἰς τὸν α' διαγωνισμόν, δύνανται νὰ λαβουν μέρος καὶ εἰς β' καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους· ὁμοίως καὶ οἱ στέλλοντες **Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις** πρὸς δημοσίευσιν. — κ. Η. Α. Σ. **Ἐνταῦθα**. Ἐλήφθη, θὰ τὸ δημοσιεύσωμεν τὴν ἐποχὴν τοῦ τρύγου, ἂν δὲν μᾶς τύχῃ κανὲν καλλίτερον.—Καλυβίτην, **Κέρκυραν**. Καὶ τὸ νέον καλόν. Τὸ δημοσιεύομεν ἀνωνύμως, ἀφ' οὗ ἐπιμένετε. Ἀλλ' ὑμεῖς πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ποῖος εἶσθε.—Τακτικὸν ἀναγνώστην. **Ἐνταῦθα**. Ἐλήφθησαν. κ. Γ. **Ἐνταῦθα**. Τώρα μάλιστα, ἴσως δημοσιευθῇ. — κ Κ. Πασ. **Λεβέτσοβαν**. Ἀδύνατον νὰ δημοσιευθῇ, ἕνεκα λόγων .. διεθνῶν. Τί θέλετε νὰ τὸ κάμωμεν;—κ. Ἀγγ. Σ. **Ἐνταῦθα**. Ἀπεναντίας, μᾶς ὑποχρεόνετε. - κ. Μιχ. **Ἐνταῦθα**. Ἐλήφθησαν. — κ Ι. Γ. Γ. **Σπέτσας**. Ὡραῖον ἐν τῷ συνόλῳ· ἀλλ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἔχει ἀνάγκην ἀναθεωρήσεως. Ὄδδην, **Ἐνταῦθα**. Εἶνε πρωτότυπον; Τὸ ἐστείλατε πρὸς δημοσίευσιν; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ μᾶς στείλετε τὸ ὄνομά σας.— **Ἄνοιξιν**. **Ἐνταῦθα**. Δὲν μᾶς ἠρώτησαν βέβαια ποῖον ἐξ ὅλων νὰ μεταφρασουν. Ἂν μᾶς ἠρώτων, θὰ ἐλέγαμεν κανέν. Ὡς πρὸς τὸ ποίημα, καὶ αὐτὸ ἀκόμη ἀτελὲς κατὰ τὴν μορφήν. Διατί ἀγαπᾶτε τόσον τὰς χασμῳδίας;—**Συνδρομητῇ τῷ ἐν τῷ Ἄστει**. Δυστυχῶς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως. Μᾶς τὸ ὑπαγορεύει ἡ ἀνάγκη.— Πῦρ **Ἐνταῦθα**. Μαλιστα.—Φοιτητὴν τῆς ἰατρικῆς (καὶ ὄχι τῆς φιλολογίας), **Ἐνταῦθα**. Ἔτσι ἔ; — κ. Σ. Μ. **Μεσολόγγιον**. Ὡραῖα, ἀλλ' ἐπειδὴ νομίζομεν ὅτι θὰ γράψετε ἀκόμη ὡραιότερα, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἔμενον αἱ σελίδες σας... **μυστικαί**.—κ. Κ Λαμ. **Ἐνταυθα**. Ὅλοι ὅσους ἀναφέρετε καὶ ἐπιθυμεῖτε εἶνε εἰς τὸν κατάλογον τῶν τακτικῶν συνεργατῶν μας· ἀλλα φυσικὰ δὲν δυνάμεθα νὰ δημοσιεύωμεν περισσότερα ἀφ' ὅσα μᾶς διδουν, καὶ με τὴν σειράν του ἕκαστον, διότι μεταξὺ αὐτῶν προτιμήσεις δὲν κάμνομεν. Ἔπειτα, τὸ καλλίτερον εἶνε νὰ κυττάζετε ἰδέας καὶ ὄχι γλῶσσαν. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον, μέσα εἰς τὸν γλωσσικὸν κυκεῶνα ποῦ εὑρέθημεν, αὐτὸ κάμνομεν. Ποτὲ δὲν εἴπομεν εἰς συνεργάτην μας: γράψε εἰς αὐτὴν τὴν γλῶσσαν ἢ εἰς ἐκείνην. Τὸ πολὺ-πολὺ νὰ συμβουλεύσωμεν κανένα ἀρχάριον στιχογράφον νὰ προτιμᾷ διὰ τοὺς στιχους του τὴν δημοτικήν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τί ὠφελεῖ; Νὰ ἠξεύρατε πόσους στίχους καὶ πόσα διηγήματα εἰς τὴν δημοτικὴν γραμμένα, φιλοξενεῖ ὁ κάλαθος τῶν ἀχρήστων!—κ. Δ. Σκ. **Πρέβεζαν**. Ἐδώσαμεν ἐπιστολήν, εὐχαρίστως.— **Ἱστορικῷ**. **Ἐνταῦθα**. Ἑλληνικὴ τοιαύτη δὲν ὑπάρχει. Γαλλικὴ ἀρίστη ἡ Histoire générale, νῦν μονογραφικῶς ἐκδιδομένη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γνωστοῦ ἱστοριογράφου Lavisse παρα τοῦ ἐκδότου Leroux.—Αἰακίδην, **Πειραιᾶ**. Ἱστορίας Ἡρώων δὲν δημοσιεύομεν, δυστυχῶς.—Χέοπα, **Κάϊρον**. Ἐλήφθη. Θὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν, ἀφ οὗ τὸ ἀναγνώσωμεν.—κ. Αδ. Αδ. **Ἐνταῦθα**. Ὅπως τὸ ἔχετε μεταφρασμένον, εἰς ἡμᾶς δὲν ἐμπνέει τίποτε.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Τὸ καλλίτερον ποτόν, ἀνώτερον καὶ τῆς Βενεδικτίνης ἀκόμη, εἶνε ἡ

FEUILLANTINE

τὴν ὁποίαν εὑρίσκετε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. **Γεωργίου Ι. Κορνάρου,** ὁδὸς Αἰόλου παρα τὴν Ἐθνικην Τράπεζαν.

ΒΕΓΓΑΛΙΚΑ ΦΩΤΑ

λαμπρότατα διὰ τὰς διαδηλώσεις, θὰ εὕρετε μόνον εἰς τὸ παρα τα Χαυτεῖα καφενεῖον ὁ «Κάτω Κόσμος».

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—811.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **8** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 23 Ἀπριλίου. Ἀριθ. 17.

ΔΙΠΛΗ ΨΥΧΗ

1

Δὲν τὸ γνωρίζω ἀπὸ ποιὰ θύρα
Νὰ μπῆκα μέσα στὴ ζωή·
Ἡ Πρόνοια τάχα, τάχα ἡ Μοῖρα
Μοῦ φύσηξε ζωῆς πνοή;

Ἀλλ' εἴτε Πρόνοια, εἴτε Μοῖρα,
Ἕνα μονάχα ξέρω, αὐτό:
Ξέρω διπλῆ ψυχὴ πῶς πῆρα,
Καὶ πῶς διπλῆ ψυχὴ κρατῶ.

2

Ἐσὺ ποῦ μέσα μου σὲ νιώθω, λάβα
Καὶ λιοβόρι σὰ νὰ σὲ καῖνε, Ἐσύ,
Ποῦ μιὰ φωνὴ γροικῶντας πάντα:—
[Τράβα! —,
Τραβᾷς πρὸς τῶν Σειρήνων τὸ νησί.

—Τράβα!—Καὶ δίχως ἴσκιο μιᾶς φροντίδας
Κοιμᾶσαι μέσ' στῆς Κίρκης τὴ σπηλιά,
—Τράβα! — Καὶ μέσ' στοὺς κήπους τῆς
[Ἀρμίδας
Ἀνθολογᾷς φαρμακερὰ φιλιά.

Ἡ σάρκα ἂν εἶνε ἀστέρι καὶ μαγνήτης,
Ἡ σάρκα φέρνει μπόρες καὶ σεισμούς·
Εἶσαι τῆς Θηβαΐδος ὁ ἐρημίτης,
Καὶ παραδέρνεις μὲ τοὺς πειρασμούς.

Λατρεύεις τὴν τυφλὴ θεά, τὴν Ὕλη,
Εἶνε γιὰ σένα ὁ κόσμος ἕνα Οὐρί·
Κολλημένο στὰ πύρινα τὰ χείλη,
Διψᾷς νὰ λυώσῃς, ἄλυωτο κερί!

Τὴν Ὕλη προσκυνᾷς τὴν κυβερνήτρα
Τὴν ἄφθαρτη ποῦ τὰ φθαρτὰ κρατεῖ,
Ληστὴς ὅλο σὲ δένει κι ὅλο λύτρα
Τοῦ δίνεις κι ὅλο βρίσκεσαι δετή.

Ὦ κολασμένη ὁρμή, ποῦ βαθειὰ σπέρνεις
Τὴν παραζάλη καὶ τὴν ταραχὴ
Κι ὅλο σὲ βάλτα μὲ κολλᾷς, μὲ γέρνεις,
Ἡ δική μου δὲν εἶσ' ἐσὺ ψυχή;

3

Κ' ἔπειτα, Ἐσὺ ποῦ δὲν τῆς μοιάζεις,
[ἡ ἄλλη,
Ὦ ταξιδεῦτρ' ἀπὸ τοὺς οὐρανούς,
Ἐσὺ μὲ τ' ἀνιστόρητα τὰ κάλλη,
Ποῦ εἶσ' ὅλη προσευχὴ κι ὅλη ἕνας νοῦς!

Σὲ χαίρεται κι' ὁ Ἱππόλυτος, ὢ νίκη
Τοῦ ἁγνοῦ στὴ μολυσμένη ἐδῶ πηγή!
Σὰν ἀδερφούλα της ἡ Βεατρίκη
Ἀπ' τὸ χέρι στὰ ὕψη σὲ ὁδηγεῖ.

Ἡ κόρη τοῦ Ἰεφθάε σὲ προσμένει
Πνιχτὴ στὰ δάκρυα τὰ παρθενικά·
Μεγαλόκαρδη ἐσ' εἶσαι Πολυξένη,
Καὶ πλέον ἄδολη ἀπ' τὴ Ναυσικᾶ.

Ἀπὸ τὴν παντοδύναμην Ἰδέα
Βγαλμένη, ἐκείνη μόνο προσκυνᾷς,
Ἡ ἀκτίνα της ἐσ' εἶσαι ἡ πλέον ὡραία,
Ἐλεύθερα φτερὰ παντοῦ πλανᾷς.

Ὅσο ποῦ νἄρθῃ ὀνειρεμένη μέρα,
Καὶ νὰ γυρίσῃ πάλιν ἡ λαμπρὴ
Παρθένα στὴν ὁλόλαμπρη μητέρα,
Ἡ σπίθα τὴ φωτιὰ νὰ ξαναβρῇ.

Ὦ θεία ὁρμὴ ποῦ μέσα μου σὲ νιώθω
Μακρυὰ ἀπ' τῶν ἐγκοσμίων τὴν ταραχή,
Σὰν κάτι ποῦ δὲν μοιάζει μὲ τὸν πόθο,
Ἡ δική μου δὲν εἶσ' ἐσὺ ψυχή;

4

Κ' ἐσὺ καθάριο τῆς Ἐδὲμ ἀέρι,
Κ' ἐσὺ πνοὴ τῆς ἁμαρτίας θολή,
Τὸ μεγαλόφτερο δὲν εἶσθε ταῖρι,
Ποῦ κλουβὶ τὸ κορμί μου σφιχτοκλεῖ;

Χωρὶς μιὰ δίψα ἐλευθεριᾶς, τῶν δύο
Ψυχῶν δὲν εἶμαι ταπεινὸς ραγιᾶς;
Μήπως μὲ πίστιν ἴσια στὸ βιβλίο
Τὸ μαγικὸ δὲν σκύβω καθεμιᾶς;

Μήπως δὲν εἶσθε ἀθάνατες νυφάδες,
Ἐσὺ τῆς πλάσεως—ποιὸς δὲν θὰ τὸ εἰπῇ;—
Κ' ἐσὺ τοῦ ἀπλάστου; Μήπως, ὢ
[ἀδερφάδες,
Δὲν εἶσθ' ἑνὸς πατέρα ἐσεῖς καρποί;

Κι αὐτὸς δὲν εἶνε ὁ Ἥλιος, ὁ πατέρας,
Πλάστης παράξενος παρὰ σοφός;
Δὲν ἔγινες—γιὰ πές μου,—ὢ διπλὸ τέρας,
Ἐσὺ ἀπ' τὴ λαῦρα του κ' ἐσὺ ἀπ' τὸ φῶς;

(*Ἀπὸ τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Ἥλιου»*).

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

16 'Απριλίου

Δὲν λείπει τόρα ἐδῶ παρὰ ἡ γελοιογραφία τοῦ κ. Θ. Δηλιγιάννη, διὰ τυμπάνου συναγείροντος τὰ πλήθη, τὴν ὁποίαν δημοσιεύει στερεοτύπως αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἡ «'Ακρόπολις» κάτωθεν τῆς διασήμου ἡμερομηνίας, τὴν ὁποίαν ἀνέγραψα καὶ ἐγὼ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἄρθρου μου, καὶ ἄνωθεν τῶν ἀξιοθαυμάστων ἐκείνων ἄρθρων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ κ. Γαβριηλίδης ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν προσωπικῶν κομμάτων καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἄγκυραν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ . . . τὸν κ. Γεννάδιον.

16 'Απριλίου! Φαντασθῆτε ἂν εἶνε δυνατὸν μετὰ τὸν πειρασμὸν τοιαύτης ἡμερομηνίας, νὰ μὴ σας ὁμιλήσω καὶ ἐγὼ διὰ τὰ πολιτικά, διὰ τὴν ἐκλογικὴν τοὐλάχιστον κίνησιν, ἡ θορυβώδης ἠχὼ τῆς ὁποίας μὲ φθάνει καὶ με ζαλίζει καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀκόμη ποῦ κάθημαι κλεισμένος εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ εἰς μάτην ζητῶ θέμα διαλέξεως, ξένον πρὸς τὸν περὶ ἐμὲ θόρυβον καὶ τὸν ἄγριον ἀλαλαγμὸν τῶν συνταγματικῶν πολιτῶν, ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἱερωτέρου αὐτῶν δικαιώματος! . . .

Καὶ οἱ τρόποι των καὶ αἱ φωναί των δεικνύουν ὅτι πολὺ καλὰ ἐννοοῦν τὴν ἱ ε ρ ό τ η τ α τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ. Κρίνατε σεῖς: Νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα ὄχι μόνον νὰ μένουν ἀργοὶ μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν καὶ μίαν ὁλόκληρον νύκτα— ὅσοι δὲν ἔμειναν ὁλόκληρον ἑβδομάδα,—ἀλλὰ καὶ νὰ τρώγουν, νὰ πίνουν καὶ νὰ καπνίζουν ἀναλώμασιν ἄλλων· νὰ γυρίζουν τοὺς δρόμους, ὄχι πλέον πεζῇ, ἀλλὰ μὲ ἁμάξια σημαιοστόλιστα· νὰ φωνάζουν καὶ νὰ διακηρύττουν τὸ αἴσθημά των ὅπου θέλουν καὶ πρὸς ὅποιον θέλουν· νὰ ἐκσφενδονίζουν ὕβρεις καὶ εὐφυολογίας κατὰ τῶν ἀντιθέτων, νὰ φοροῦν παράσημα καὶ ἐμβλήματα ὡς ἄνδρες ἀξιώματος ἐν στολῇ, νὰ σφυρίζουν ἢ νὰ χειροκροτοῦν κατὰ βούλησιν, νὰ τραγῳδοῦν ἢ νὰ ὀρύωνται κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ ἐπὶ τέλους νὰ πηγαίνουν εἰς μίαν ἐκκλησίαν, νὰ εἰςέρχωνται, νὰ λαμβάνουν ἀπὸ ἓν μικρὸν μολύβδινον σφαιρίδιον καὶ νά το ρίπτουν ὅπου θέλουν καὶ ὅπως ἐπιθυμοῦν, εἰς τὸ ἄσπρον ἢ εἰς τὸ μαῦρον, δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ, εἰς τὸ ναὶ ἢ εἰς τὸ ὄχι! Καὶ νὰ ἦτο μόνον αὐτό! 'Αλλὰ φαντασθῆτε ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα καὶ νὰ κτυπήσουν, καὶ νὰ προσβάλουν φιλησύχους, καὶ νὰ τρέψουν εἰς φυγήν, καὶ νὰ ἐκφοβίσουν καὶ νὰ ἐμποδίσουν ἄλλους ἀπὸ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν δικαιώματος— ὅσους τοὐλάχιστον δὲν ἐννοοῦν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὴν ἱερότητά του. "Ω, ἂς εἶνε ἥσυχοι· κανεὶς δὲν θά τους κρατήσῃ, κανεὶς δὲν θά τους καταδιώξῃ. 'Ο κομματάρχης εἶνε ἰσχυρὸς καὶ διὰ τοὺς ἰσχυροὺς οὔτε νόμος ὑπάρχει, οὔτε δίκαιον. Εἶνε λοιπὸν παντοδύναμοι κυρίαρχοι, διὰ μίαν ἡμέραν οἱ ἄνθρωποί των, οἱ δοῦλοί των, τὰ κτήνη των. Καὶ θέλετε νὰ κάμνουν ὀλιγώτερον θόρυβον, καὶ νὰ μεθοῦν μετριώτερον καὶ νὰ ἐκβάλλουν ἀσθενεστέρας ὠρυγάς, καὶ νὰ δεικνύουν μικρότερον ἐνθουσιασμόν, καὶ νὰ κάμνουν σεμνότερα ὄργια, καὶ νὰ . . . μὲ ἀφίνουν ἥσυχον νά σας γράψω τί εἶπεν προχθὲς ὁ Μὰγν περὶ τοῦ Παρθενῶνος; . . . "Α, εἴσθε πολὺ ἀπαιτητικοί, μὰ τὴν ἀλήθειαν. 'Αγνοεῖτε τὴν σημασίαν ὅλων τῶν ὅρων τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρθρογραφίας καὶ νομίζετε, ὅτι ὅταν λέγουν «ὁ κυρίαρχος λαὸς» καὶ «ἡ ἐλευθέρα ψῆφος» ἐννοοῦν τοὺς ἀνεπτυγμένους ἢ τοὐλάχιστον φρονίμους ἀνθρώπους καὶ τὴν ἔκφρασιν ἐκλογικῆς γνώμης πεφωτισμένης, εἰλικρινοῦς καὶ ἀδιαφθόρου.

"Ας το μάθουν οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ "Ελληνες, ἀφοῦ ἡμεῖς ἐδῶ τὸ ἠξεύρομεν τόσον καλά: Τὰς ἐκλογάς μας τὰς κάμνει ὁ ὄχλος ὁ τυφλὸς καὶ φανατικός, οἱ χωρικοὶ οἱ ἄξεστοι καὶ κτηνώδεις· οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι καὶ ἐκλεκτοὶ τοῦ λαοῦ, ἀντιπροσωπεύουν κυρίως αὐτοῦ τοῦ ὄχλου τὰς ἰδέας, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ μικροσυμφέροντα. Οἱ πράγματι ἱκανοὶ νὰ ἐκλέξουν ἀποτελοῦν ἀσήμαντον μειοψηφίαν καὶ τὸ χειρότερον, οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν βδελυττόμενοι τὰ ἐκλογικὰ ὄργια, παραιτοῦνται τῆς ἐνασκήσεως τοῦ δικαιώματός των. Εἰς ἑκάστην ἐκλογήν, μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων ὑπάρχουν καί τινες ἱκανοὶ νὰ τιμήσουν τὸ ἀξίωμα καὶ νὰ δράσουν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος, καὶ ὄχι τοῦ κόμματος· ἀλλ' αὐτοί, οἱ ἐκλεκτοὶ τῶν ἐκλεκτῶν, ἔρχονται πάντοτε πρῶτοι... ἐπιλαχόντες.

Μόνον εἰς τὰς σημερινὰς ἐκλογὰς παρετηρήθη κάποια κίνησις, εὐοίωνος διὰ τὸ μέλλον. Τὸ «'Ανεξάρτητον ἐκλογικὸν κέντρον» ἔθεσε καὶ ὑπεστήριξε τὴν ὑποψηφιότητα ἀνδρῶν, μὴ ἀνηκόντων εἰς κόμμα καὶ δηλωσάντων ὅτι τὴν ψῆφον τὴν ὁποίαν ζητοῦν παρὰ τῶν ἐκλογέων, δὲν θὰ τὴν ἀνταποδώσουν διὰ ρουσφετίων. Καὶ τὸ φιλόπατρι τοῦτο τῆς ἀνεξαρτησίας κήρυγμα ὁ κόσμος τὸ ἤκουσε καὶ τὸ ἐπεδοκίμασεν, εἴδομεν δὲ πολυπληθεῖς καὶ ἐπιβλητικὰς διαδηλώσεις περὶ τὴν «"Αγκυραν» τὸ σεμνὸν τοῦτο ἔμβλημα τῆς νέας ἰδέας, ἀπὸ ἀνθρώπους ἄνευ ἄλλου συμφέροντος, ἐκτὸς τοῦ τῆς κοινῆς πατρίδος. 'Ομοίως κόσμος ἐνθουσιώδης περιεστοίχιζε καὶ τὸν Γεννάδιον, ἐχθρὸν καὶ αὐτὸν τῶν κομμάτων κεκηρυγμένον, μὴ ἔχοντα ἄλλο κτῆμα, παρὰ

τὸν λόγον τὸν ἀνίκητον καὶ τὸ σταχτὶ καπέλο,

κατὰ τὸν Σουρῆν. "Ολοι αὐτοὶ οἱ ἀνεξάρτητοι ἀπέτυχον, φυσικά. Τοὺς συνεπῆρε τὸ ρεῦμα τοῦ ὄχλου τοῦ κομματικοῦ. 'Αλλ' ἀδιάφορον! 'Η ἐκλογὴ τοὺς ἀπέδειξεν ἀρκετὰ ἰσχυρούς, ὑπάρχει δὲ ἐλπὶς ὅτι ἂν ἐξακολουθήσουν τὸ κήρυγμά των, εἰς προσεχεῖς ἐκλογὰς αἱ ἰδέαι των θὰ θριαμβεύσουν καὶ ἐντὸς τοῦ Βουλευτηρίου.

Γρ. Ξ.

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΒΡΕΙΣ

Τόσα καὶ τοσάκις ἐγράφησαν περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ "Ελληνος (Grec) παρὰ Γάλλοις ὡς ὑβριστικῆς πρὸς δήλωσιν τῶν ἐν τῷ χαρτοπαιγνίῳ φενακιζόντων τοὺς συμπαίκτορας, ὥστε οὐδὲ διανοοῦμαι νὰ προςθέσω τι εἰς τὰ κατὰ περιόδους ἔν τε Γαλλίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν περὶ τούτων γραφέντα. Γνωστὸν δ' ἔγεινε διὰ τῶν ἐφημερίδων κατ' αὐτάς, ὅτι ὁ Γάλλος δραματογράφος Boniface ἐπείσθη εἰς τὴν φιλότιμον ἐπέμβασιν τῶν ἐν Παρισίοις νεαρῶν 'Ελλήνων σπουδαστῶν, ὅπως ἀντικαταστήσῃ ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ δράματι Petites marques τὸ Grec διὰ τοῦ ὑπὸ χαρτοπαιγνικὴν ἔποψιν συνωνύμου tricheur. 'Επ' ἴσης δ' εἶνε γνωστόν, ὅτι ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς νέας ταύτης ἐκτοξεύσεως τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τῶν 'Ελλήνων ἐφ' ὕβρει ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὸν γαλατικὸν τύπον νἀναμνησθῇ καὶ ἄλλων ἐθνικῶν ὀνομάτων, ὧν γίνεται χρῆσις ἐξυβριστικὴ ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ, καὶ ἐζητήθη δικαίως καὶ τούτων ἡ ἀποπομπὴ ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ ὑβρεολογίου.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτό μοι ὑπέμνησεν, ὅτι καὶ παρὰ τοῖς "Ελλησι κατά τε τὴν ἀρχαιότητα, τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὄχι μικρὰ ἔγεινεν ἢ καὶ γίνεται χρῆσις ἐθνικῶν ὀνομάτων ἐφ' ὕβρει.

Καὶ πρῶτον ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡ συνήθεια τῶν ἀρχαίων νὰ παρέχωσιν εἰς τοὺς δούλους κατ' ἐπικράτησιν τὸ ἐθνικὸν ὄνομα, καλοῦντες αὐτοὺς ἀπὸ τῆς χώρας ἐξ ἧς εἷλκον τὸ γένος, οἱονεὶ πρὸς χαρακτηριστικὴν ἔνδειξιν, ὅτι δὲν εἶνε ἀνεξάρτητα ἄτομα, ἄξια ἰδίου ὀνόματος. Οὕτως ὁ δοῦλος ἐκαλεῖτο Σύρος, Κάρ, Καρίων, Λυδός, Φρύξ, Θρᾷξ, Παφλαγών, Καππαδόκης, 'Ιουδαῖος, Κύπριος, Μῆδος, ἡ δούλη Θρᾷττα, Εὐρώπη, 'Ασία. 'Εννοεῖται δέ, ὅτι μετὰ τῶν ἐθνικῶν τούτων ὀνομάτων τῶν δούλων συνυπηκούετο ἡ πρὸς αὐτοὺς περιφρόνησις τῶν κυρίων αὐτῶν. Δὲν ἦσαν ὅμως τὰ τοιαῦτα ἐθνικὰ ὀνόματα τὰ μετὰ καὶ χλεύης συνδεόμενα τὰ μόνα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις "Ελλησιν ὀνόματα δούλων. "Αλλοτε ὠνομάζοντο οἱ δοῦλοι ἐξ ἐπιθέτων ἀπὸ τοῦ χρώματος αὐτῶν, ὡς Ξανθίας καὶ Πυρρίας καὶ Πύρρος, ἢ ἀπὸ τοῦ τρόπου καὶ τῆς διαίτης, ὡς Παρμένων καὶ Πίστος καὶ Δρόμων καὶ Εὔδρομος καὶ Τέχνων καὶ Εὔνους, ἢ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἠγοράσθησαν, ὡς Νουμηνίας καὶ Νουμήνιος, ἢ ἐλάμβανον ὀνόματα ἐκ τῶν ἐπιπολαζόντων ἐν ταῖς πατρίσιν, ἐξ ὧν κατήγοντο οἱ δοῦλοι. Οὕτω πολλάκις Φρύγες δοῦλοι ὠνομάζοντο Μάνης, Μίδας, Μανία, Καππάδοκες ἔφερον τὸ ὄνομα Μιθραδάτης, Γαλάται ἐκαλοῦντο Μαιφάτας, Παφλαγών τις ὠνομάζετο Τίβιος. Καὶ ἐλευθέρων δ' ὀνόματα παρείχοντο σπανιώτερον ἀδιαφόρως εἰς δούλους, καὶ μόνον νόμοι τινὲς ἀπηγόρευον τὴν ὀνομασίαν δούλων δι' ὡρισμένων τινῶν ὀνομάτων. Οὕτως οἱ 'Αθηναῖοι οὐδέποτε ὠνόμαζον δούλους διὰ τῶν σεπτῶν ὀνομάτων τοῦ 'Αρμοδίου καὶ τοῦ 'Αριστογείτονος, καὶ οἱ ἄλλοι δ' "Ελληνες μόνον σπανίως ἐπέτρεπον τὴν ὀνομασίαν ἀνδραπόδων διὰ κλήσεων ἐχουσῶν σχέσιν πρὸς ὀνόματα θεῶν καὶ τὰς ἑορτὰς αὐτῶν. 'Εννοεῖται δέ, ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν δούλων ἐξελέγοντο παρὰ τῶν κυρίων αὐτῶν καθ' ὃν τρόπον εἷς τῶν ἡρώων τῶν 'Αθλίων τοῦ Βίκτωρος Οὐγὼ εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ μετονομάζῃ Σοφίας πάσας τὰς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ εἰςερχομένας θεραπαινίδας.

Διὰ τοιούτου ἐξευτελίζοντες οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες χλευασμοῦ τὰ ὀνόματα τῶν ἐθνῶν, ἐξ ὧν ἐστρατολογοῦντο τἀνδράποδα, ὄχι μικροτέραν ἐδείκνυον περιφρόνησιν πρὸς αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ἔθνη καὶ τἄλλα ὅσα ἐθεωροῦντο ξένα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Χαρακτηριστικὴ δὲ εἶνε ἡ ὀνομασία ἐκείνη τοῦ ***βαρβάρου***, ἥτις, σημαίνουσα πρῶτον τὸν ψελλίζοντ' ἀκατανόητα, τὸν βατταρίζοντα φθόγγους διαστρόφους κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν εὔφωνον ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μετέστη ἔπειτα ἀπὸ τῆς γλωσσικῆς ἐννοίας εἰς τὴν σημασίαν αὐτῆς τῆς ἀντικειμένης πρὸς τὸν ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ταπεινοτέρας καταστάσεως τῶν ἔξω τῆς σφαίρας αὐτοῦ κειμένων ἐθνῶν.

"Ηθελεν ἀποβῇ ὑπὲρ τὸ προςῆκον μέτρον μακρὸς ὁ λόγος, ἂν ἐπεχείρουν ἐνταῦθα διὰ πολλῶν νἀναγράψω τὰ κακά, ὅσα προςέγραφον οἱ "Ελληνες εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶν θεωρούμενα καὶ λεγόμενα βάρβαρα ἔθνη. 'Αλλ' ἀρκοῦσιν ὀλίγα, ἰδίως ἐκ τῶν παροιμιογράφων ἐκλελεγμένα παραδείγματα, ὅπως φανῇ πόσον συνήθης ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡμῶν προγόνοις ὁ ὀνειδισμὸς ξένων ἐθνῶν.

'Ως πονηροὶ καὶ δεινοὶ περὶ τὸ πλέκειν μηχανὰς καὶ κακουργότατοι ἐψέγοντο οἱ Αἰγύπτιοι, σύντροφοι δ' αὐτῶν ἐν τῇ πονηρίᾳ ἐτάσσοντο οἱ Λυδοὶ καὶ οἱ Κᾶρες, διὸ καὶ ἡ παροιμία

Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ' Αἰγύπτιοι,
τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι.

Τὴν δ' ἐπὶ πανουργίᾳ καὶ φιλοψευδίᾳ δυσφημίαν τῶν Καρῶν ἐμφαίνει καὶ ἡ παροιμία ***Πρὸς Κᾶρα καρίζεις***, ἀνάλογος οὖσα τοῦ ***Προς Κρῆτα κρητίζεις***. "Αλλως δὲ διὰ τὸ ἐν 'Ελλάδι πλῆθος Καρῶν δούλων οἱ "Ελληνες τοὺς Κᾶρας ἐθεώρουν ὡς ὄντα εὐτελῆ καὶ ἀνάξια λόγου, καὶ μετεχειρίζοντο περὶ αὐτῶν τὰς παροιμιακὰς ἐκφράσεις ***'Εν Καρὸς μοίρᾳ, ἐν Καρὸς αἴσῃ, ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον***. Οἱ δὲ Λυδοί, οὓς εἴδομεν ἤδη ἀνωτέρω συναριθμουμένους μετὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ κακομηχανίᾳ, καὶ ἄλλως ὑβρίζοντο, καὶ τὸ ὄνομ' αὐτῶν ἐθεωρεῖτο παρ' "Ελλησιν ὡς σημαῖνον ἄλλοτε μὲν τοὺς μωροκλέπτας, ἄλλοτε δὲ τοὺς καπήλους καὶ ἄλλοτε τοὺς ἀκολάστους. Πονηροὶ δ' ἐλογίζοντο καὶ οἱ Κίλικες οἱ κατὰ τὰ νότια τῆς Μικρᾶς 'Ασίας οἰκοῦντες, καὶ ***Κιλίκιος ὄλεθρος*** ἐλέγετο ἐπὶ τῶν κακοποιῶν, ὡς καὶ ***ἐγκιλικίζεσθαι*** ὠνομάζετο τὸ κακοηθεύεσθαι καὶ κακοποιεῖν. 'Εκ δὲ τῶν λοιπῶν μικρασιατικῶν λαῶν οἱ μὲν Φρύγες ἐθεωροῦντο ὡς δοῦλοι νωθροὶ καὶ νωχελεῖς, τὴν δὲ χειρίστην φήμην εἶχον οἱ Καππάδοκες, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Τῶν δὲ λοιπῶν λαῶν τῆς 'Ασίας ἐπὶ ἀπιστίᾳ μὲν καὶ πανουργίᾳ κατηγοροῦντο οἱ Σύροι καὶ οἱ Φοίνικες, ἐξ οὗ καὶ αἱ παροιμίαι ***Σύροι πρὸς Φοίνικας*** καὶ ***Φοινίκων συνθῆκαι***, ἐπὶ φιλοψευδίᾳ δὲ οἱ "Αραβες. 'Εφέρετο μάλιστα περὶ τῶν 'Αράβων καὶ μῦθος, ἐξηγῶν τὸν λόγον τοῦ ἐλαττώματος τούτου τῶν 'Αράβων. 'Εμβαλὼν ποτε εἰς ἅμαξαν ὁ 'Ερμῆς, καθ' ἃ λέγει ὁ μῦθος, ψεύσματα καὶ πανουργίας, περιώδευε τὸν κόσμον. 'Αλλ' ὅτε κατήντησεν εἰς τὴν χώραν τῶν 'Αράβων, συνετρίβη ἡ ἅμαξα καὶ ἐξεχύθησαν τὰ φορτία αὐτῆς, ἅτινα ἐκράτησαν παρ' ἑαυτοῖς οἱ "Αραβες. 'Επὶ ἁβρᾷ δὲ διαίτῃ κατηγοροῦντο οἱ Μῆδοι, καὶ διὰ τοῦτο ***Μηδικὴ τράπεζα*** ἐσήμαινε τὴν μετὰ περισσῆς τρυφῆς παρεσκευασμένην. 'Επὶ τρυφῇ δὲ περιβόητοι ἦσαν καὶ οἱ Τυρρηνοί, διὸ ***τυρρηνικὸν σανδάλιον*** ἐλέγετο ἐπὶ τοῦ πολυτελοῦς· τὸ αὐτὸ δ' ἔθνος ἦτο περιβόητον καὶ ὡς πειρατικὸν ἐκ τῶν χρόνων τῆς τυρρηνικῆς θαλασσοκρατίας, ἧς λείψανον εἶνε καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ δυτικοῦ πελάγους τοῦ περιβρέχοντος τὴν 'Ιταλίαν, καλουμένου Τυρρηνικοῦ. Τοὺς δὲ Σκύθας ἔψεγον οἱ "Ελληνες κυρίως μὲν ὡς ἀκρατοπότας καὶ ἀμυστὶ πίνοντας, ἀλλὰ καὶ ὡς δολίους, ἐν μὲν τῷ φανερῷ ἀπωθουμένους τι δῆθεν καὶ ἀποκρούοντας, κρύφα δ' ἐριεμένους αὐτοῦ· ἐντεῦθεν δ' ἐπήγασαν καὶ αἱ παροιμίαι ***'Ο Σκύθης τὸν ἵππον*** ἢ ***'Ο Σκύθης τὸν ὄνον***. Τῶν δύο δὲ σκυθικῶν κακῶν ἡ ἀκρατοποσία ἐθεωρεῖτο οὐχ ἧττον ἐλάττωμα καὶ τῶν Θρᾳκῶν, παρ' οἷς καὶ ἴδιον ποτήριον ὑπῆρχεν, ἡ ***ἄμυστις***, οὕτω καλουμένη, διότι ἐξ αὐτῆς ἀμυστὶ ἐπίνετο ἢ μᾶλλον ἐξελάπτετο, ἤτοι ἐπὶ τὸ κτηνωδέστερον ἐξερροφᾶτο, ὁ οἶνος. Καὶ ἐπὶ ἀπιστίᾳ δὲ καὶ ἐπιορκίᾳ δύσφημοι ἦσαν οἱ Θρᾷκες, ὡς καὶ ἄλλο συγγενὲς τῶν 'Ελλήνων φῦλον, οἱ Λειβήθριοι τῆς Πιερίας, ἐπὶ ἀμουσίᾳ.

'Αλλὰ δὲν ἤρκουν αἱ τοιαῦται μεγάλαι ἐθνικαὶ ἀντιθέσεις. Μὴ ἡ ἔλλειψις πολιτικῆς ἑνότητος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις "Ελλησι δὲν ἐχώριζεν αὐτοὺς ἐκείνους εἰς διακεκριμένας ἀπ' ἀλλήλων πολιτείας ἐχούσας ἴδιον πολιτικὸν βίον καὶ ἴδια συμφέροντα; 'Αλλ' ἡ πολιτικὴ ἔχθρα ἤγαγεν εἰς παντοῖα μεταξὺ τῶν πόλεων μίση, καὶ τὸ σκῶμμα καθίστανε πικρόχολον τὴν γλῶσσαν τῶν 'Ελλήνων πολλάκις ἐναντίον αὐτῶν τῶν ὁμοφύλων. 'Η ἀρχαία κωμῳδία, τὸ ἀρχαῖον ἐπίγραμμα καὶ ἡ ἀρχαία παροιμιογραφία διεφύλαξαν ἡμῖν τρανὰ δείγματα τῆς τοιαύτης ἐχθροπαθείας ἑλληνικῶν πόλεων κατ' ἀλλήλων.

'Ολίγα ἐκ πολλῶν παραδείγματα θέλουσιν ἀρκέσει πρὸς ἐπίδειξιν τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις "Ελλησιν ἐθνικῶν τούτων ὕβρεων. Τὰ εἰς πάντας γνωστότατα ἐφ' ὕβρει τῶν τοιούτων ἐθνικῶν ἀρχαίων πόλεων εἶνε τὰ τῶν κατοίκων τῶν ἐν Θρᾴκῃ 'Αβδήρων καὶ τῆς ἐν 'Ιταλίᾳ ἑλληνικῆς ἀποικίας Συβάρεως. Τίς δὲν γνωρίζει τὴν πολυθρύλητον ἀβδηριτικὴν μωρίαν, ἐξ ἧς ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ λογοτεχνία ἔπλασε καὶ νέαν λέξιν, τὸν ἀβδηριτισμόν, καὶ τίς ἀγνοεῖ τὸν περιώνυμον συβαριτικὸν βίον, τὴν δίαιταν ἐκείνην τῶν κατοίκων τῆς Συβάρεως τὴν τρυφηλὴν καὶ μαλθακήν, ἥτις ἤγαγεν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν γενναίων Κροτωνιατῶν τῶν τρεφόντων ἀθλητάς, οἷος ὁ πολὺς Μίλων, καταστροφὴν τῆς πόλεως ἐν ἔτει 511 π.Χ.; Συβαρίτης εἶχε καταντήσει νὰ σημαίνῃ παρ' ἀρχαίοις τὸν τρυφηλόν, καὶ Σύβαρις ἦτο λέξις συνώνυμος πρὸς ὕβριν ἅμα καὶ τρυφήν. ***Συβάριδος μεστοὶ ἦσαν*** ἔγραψεν ὁ Φιλόστρατος ἐν τῷ βίῳ τοῦ 'Απολλωνίου, θέλων νὰ εἴπῃ περὶ ἀνθρώπων μέχρι μυελοῦ τῶν ὀστέων διεφθαρμένων ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἀλαζονείας. Οὐχ ἧττον δὲ τοῦ ἀβδηριτισμοῦ καὶ τοῦ συβαριτισμοῦ εἶνε γνωστὸς ὁ σολοικισμός. Εἶνε δὲ σολοικισμὸς κυρίως τὸ γλωσσικόν, ἰδίως τὸ περὶ τὴν σύνταξιν ἁμάρτημα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γλώσσης μετεφέρθη ἡ λέξις καὶ εἰς ἄλλα, ἠθικὰ παραπτώματα, καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν νὰ γίνηται χρῆσις τῶν φράσεων ***βίων σολοικισμοὶ*** καὶ ***σολοικισμοὶ τῶν ἡδονῶν***. 'Εντεῦθεν δύναταί τις νὰ σολοικίζῃ ὄχι μόνον διὰ τῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ ***τῇ χειρί***. 'Αλλὰ καὶ τῆς λέξεως ταύτης ἡ ἀρχὴ προῆλθεν ἐκ τοπικῆς ἀφορμῆς διὰ τὸ περὶ τὴν ἑλληνικὴν βαρβαρόγλωσσον τῶν κατοίκων τῶν Σόλων τῆς Κιλικίας.

Οὐδ' εἶχον γείνει ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν 'Ελλήνων παροιμιακὰ μόνον τῶν 'Αβδήρων, τῆς Συβάρεως καὶ τῶν Σόλων τὰ ὀνόματα. 'Η "Αβυδος τῆς Θρᾴκης, ἧς τὸ ὄνομα ὑπεμίμνησε διὰ λογοπαιγνίου τὸ τῆς ἀβύσσου, ἐγίνετο συχνὰ ἀφορμὴ σκωμμάτων. 'Η γηραιὰ ἑταίρα Σινώπη ἀπεκλήθη "Αβυδος. 'Ο 'Αριστοφάνης 'Αβυδοκόμην ὠνόμασέ τινα συκοφάντην διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν ἣν εἶχον οἱ 'Αβυδηνοὶ νὰ συκοφαντῶσι τοὺς ξένους. 'Αλλὰ καὶ οἱ οὕτως ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς 'Αβύδου κακολογούμενοι ἄλλοι "Ελληνες ἀνταπέδωκαν εἰς αὐτοὺς τὰ ἴσα, ὀνομάζοντες ***'Αβυδηνὸν ἐπιφόρημα*** πᾶν τὸ ἀηδές. Περίεργος δὲ εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν παροιμιογράφων φερομένη ἑρμηνεία ταύτης τῆς παροιμιακῆς φράσεως. Λέγουσι δῆλα δή, ὅτι οἱ 'Αβυδηνοὶ εἶχον τὸ ἔθος νὰ φέρωσι μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ τὰς σπονδὰς πρὸς τοὺς εὐωχουμένους τὰ νήπια αὐτῶν μετὰ τῶν τιτθῶν. 'Αλλὰ τὸ 'Αβυδηνὸν ἐκεῖνο ἐπιφόρημα τῶν κραυγαζόντων παίδων καὶ τῶν θορυβουσῶν τιτθῶν καθίστατο ἀληθῶς ἀηδὲς εἰς τοὺς μετασχόντας ἀβυδηνοῦ γεύματος.

"Οχι δ' ὀλίγον ἐμπαικτικὸν ἦτο τὸ ὄνομα τῶν 'Οζολῶν ἐπιλεγομένων Λοκρῶν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι αὐτοὶ οἱ 'Οζόλαι ἔλεγον τὸ ὄνομα αὐτῶν προερχόμενον ἐκ τοῦ ὄζος, σημαίνοντος τὸν

κλάδον, ὑπῆρχον δὲ καὶ οἱ νομίζοντες, ὅτι ὠνομάσθησαν οὕτως ἐκ τοῦ Νέσσου ἢ τοῦ Πύθωνος, ἐκβρασθέντων ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ σαπέντων κατὰ τὰς λοκρικὰς ἀκτάς. Ἀλλ' οἱ περισσότεροι τῶν ἀρχαίων ἐπίστευον, ὅτι τὸ ὄνομα εἶχον οἱ Λοκροὶ ἀπὸ τῶν κωδίων καὶ τῶν τραγεῶν ἃς ἐφόρουν καὶ ὡς τὸ πλεῖστον συνόντες αἰπολίοις καὶ γινόμενοι δυσώδεις. Εἶχε λοιπόν, καθὼς φαίνεται, ἡ κάππα των τὴν δυσοδμίαν. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι οἱ Ἀμφισσεῖς, οἵτινες ἐτάσσοντο εἰς τοὺς Ὀζόλας Λοκρούς, ἀπεφάσισαν, αἰσχυνόμενοι ἐπὶ τῷ ὀνόματι, νὰ μεταστῶσιν εἰς τοὺς Αἰτωλοὺς διὰ νὰ μὴ ὄζωσι μετὰ τῶν Λοκρῶν.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀρκάδες κατέστησαν δυςώνυμοι ἕνεκα τοῦ ἔθους νὰ προςφέρωσιν εἰς τοὺς ξένους τὰς μισθοφορικὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας ὡς στρατιῶται, ἰδίως ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο κατήντησε παροιμιακὴ ἡ φράσις ***Ἀρκάδας μιμούμενοι***, σημαίνουσα τοὺς χάριν ἄλλων πονοῦντας.

Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν ἐθνῶν δύο κυρίως ἐσκώπτοντο. Καὶ πρῶτον μὲν οἱ Δωριεῖς τῆς κατὰ τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα δωρικῆς τριπόλεως ἢ τετραπόλεως, οἵτινες διὰ τὴν πτωχείαν, εἰς ἣν ἦγε τὸ πετρῶδες αὐτῶν καὶ ἄκαρπον ἔδαφος, ἐπωνομάζοντο χλευαστικῶς Λιμοδωριεῖς. Περίεργος δὲ εἶνε ὁ παροιμιώδης ἀποβὰς χλευασμὸς τῶν Βοιωτῶν ὡς ἀπαιδεύτων καὶ ἐξαιρέτως ἀδικηθέντων ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ δυσνοίας. Καὶ ἀρκοῦσα μὲν ἀπάντησις εἰς τὴν τοιαύτην κατασυκοφάντησιν τῶν Βοιωτῶν εἶνε ὀνόματα οἷα τὰ τοῦ Ἡσιόδου καὶ Πινδάρου καὶ Πλουτάρχου, τοῦ Πελοπίδου καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, καὶ ἡ ἐξαίρετος καλλιτεχνικὴ ἐπίδοσις τῶν Βοιωτῶν, ἣν μαρτυροῦσι τὰ ἐξ ὀπτῆς γῆς εἰδώλια τῆς Τανάγρας. Ἀλλὰ τοὺς Βοιωτοὺς ἔβλαπτεν ὁπωςδήποτε ἡ γειτονία τῶν Ἀθηναίων, οὐκ ὀλίγον βεβαίως συντελεσάντων εἰς διακωμῴδησιν τῶν ἀτυχῶν γειτόνων. Οὕτως ἐφέροντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἱ παροιμίαι ***Βοιώτιον οὖς*** καὶ ***Βοιωτία ὗς*** ἐπὶ τῶν ἀπαιδεύτων καὶ ἀγροίκων καὶ ἀναισθήτων, τῶν δυςπαθῶς ἐχόντων πρὸς τὸ κάλλος τοῦ λόγου. Ὁ Ῥόδιος ποιητὴς Ἀνταγόρας, ἀναγινώσκων ποτ' ἐν Θήβαις δημοσίᾳ τὴν Θηβαΐδα του, εὕρισκε τόσον ἀπαθεῖς τοὺς ἀκροατάς, ὥςτε δι' οὐδενὸς σημείου ἐδείκνυον τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν καὶ τὴν εὐαρέσκειαν. Θυμωθεὶς λοιπὸν ἔκλεισε τὸ βιβλίον εἰπὼν «εἰκότως καλεῖσθε Βοιωτοί· βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε». Ἀλλ' ἔπταιον ἆρά γε οἱ συμπατριῶται τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Πινδάρου ἢ ἡ Θηβαῒς τοῦ Ἀνταγόρα; Ὑπὸ τοιούτους ὅρους, προχωρούσης τῆς πανελληνίου κατὰ τῶν Βοιωτῶν δυσφημίας, ***Βοιώτιος νοῦς*** κατήντησε νὰ σημαίνῃ τὸν βλακώδη, καὶ ὁ Λουκιανὸς δὲν ὤκνησε νὰ παραστήσῃ αὐτὸν τὸν Δία λέγοντα πρὸς τὸν Ἡρακλέα «Ἡράκλεις, ὦ Ἡράκλεις, ἄγροικον τοῦτ' εἴρηκας καὶ δεινῶς Βοιώτιον». Ἀφ' οὗ δὲ τὰ τοιαῦτα ἐλέγοντο περὶ τῶν Βοιωτῶν παρ' ἄλλων Ἑλλήνων, δὲν θἀπορήσωμεν βέβαια βλέποντες προεξάρχοντας ἐν τῇ δυσφημήσει αὐτῶν τοὺς κωμικοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸν μὲν Κρατῖνον καλοῦντ' αὐτοὺς ***Συοβοιωτούς***, τὸν δὲ Ἀριστοφάνην παίζοντα μὲ τὰς λέξεις ***βόες*** καὶ ***Βοιώτιοι***.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων συλλήβδην ἐψέγοντο ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐπὶ ὡρισμέναις κακίαις, οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ ἐπιορκίᾳ καὶ ἀπιστίᾳ, οἱ Κρῆτες ἐπὶ φιλοψευδίᾳ ἢ καὶ ἀκολασίᾳ, οἱ Ἴωνες ἐπὶ ἀσελγείᾳ ἐκφαινομένῃ δι' ἀσέμνου γέλωτος, οἱ Λέσβιοι ὁμοίως ἐπὶ ἀσελγείᾳ, οἱ Σικελιῶται ἐπὶ ταῖς τρυφηλαῖς τραπέζαις, αἱ Θεσσαλίδες ἐπὶ τῇ μαγγανείᾳ.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΚΟΥΡΤΙΟΣ

Λάμπει δὲ οἱ κλέος
ἐν εὐάνορι Λυδοῦ Πέλοπος ἀποικίᾳ.
Πίνδαρος

Χίλια καὶ ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη εἶχον παρέλθει, ἀφότου τοῦ πρώτου Ὀλυμπιονίκου τὸ ὄνομα εἶχεν ἀναγραφῆ εἰς τὰς στήλας τῶν νικητῶν τοῦ ἱερωτάτου τῶν πανελληνίων ἀγώνων. Ἦτο τὸ τριακοσιοστὸν καὶ ἐννενηκοστὸν καὶ τέταρτον σωτήριον ἔτος καὶ τῆς Ἑλλάδος ἦρχεν ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἑδρεύων χριστιανὸς βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ Α'. Ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἔφθανε τὸ ἔσχατον τοῦ βίου του τέρμα. Οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ ἀπέθνησκον. Σιγηλαὶ δὲ αἱ πάνσεμνοι μορφαὶ τοῦ πανθέου τῆς Ἑλλάδος ἠτένιζον πρὸς τὸν ἐρημούμενον χῶρον ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ἀετωμάτων τῶν ναῶν, ἀπὸ τῶν ὑπερηφάνων βάθρων τῶν ἀγαλμάτων, ἀπὸ τῶν καλλιμαρμάρων στοῶν, ἀπὸ παντὸς ἱεροῦ εἴδους τοῦ περιβόλου τῆς Ἄλτεως.

Ζοφῶδες σκότος ἐπεκάθησεν ἔκτοτε ἐπὶ τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων τόπων, ὧν τὴν μακραίωνα ἱστορίαν μυστηριωδῶς ψιθυρίζει ἀκόμη τὸ βαθὺ τοῦ παραρρέοντος Ἀλφειοῦ ῥεῦμα μόνον καὶ τοῦ Κλαδέου τὸ ἤρεμον νᾶμα καὶ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τοῦ βαθυσκίου ἄλσους τοῦ Κρονίου.

Τὰ σεμνώματα τῶν ἀθανάτων τῆς Ἑλλάδος θεῶν ἔκρυψαν τὰ ἱερὰ αὐτῶν πρόσωπα εἰς τὴν γῆν καὶ οἱ μόνοι ἀμίαντοι ἀπὸ τοσαύτης βεβηλώσεως μείναντες, οἱ ἀείζωοι τῆς χώρας ποταμοί, τῶν θεῶν οἱ παλαιότατοι συγγενεῖς καὶ ὁμαίμονες ἐπεμελήθησαν μετὰ τρυφερᾶς στοργῆς νὰ κρύψωσιν εἰς βαθύν, ἀφανῆ ἀπὸ τῶν ὀμμάτων πικρῶν ἐχθρῶν τάφον τὰ παντοιοτρόπως αἰκισθέντα ἐκείνων σώματα.

Ἄνωθεν μόνον ἡ πεφιλημένη γῆ ἐστέναζεν αἰῶνας μακρούς, ἀναμένουσα

εὖτ' ἂν θρασυμάχανος ἐλθὼν
Ἡρακλέης, σεμνὸν θάλος Ἀλκαΐδᾶν, πατρὶ
ἑορτάν τε κτίσῃ πλειστόμβροτον τεθμόν τε
μέγιστον ἀέθλων.

Καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἦλθεν. Ὅταν οἱ φθονεροὶ ὀφθαλμοὶ ἀπέστησαν καὶ ὁ χρόνος τῆς φοβερᾶς δοκιμασίας παρῆλθεν, ἐνεφανίσθη ὁ νέος Ἡρακλῆς, οὐχὶ ὁ θρασυμήχανος, ὁ τὴν λεοντῆν περιβεβλημένος καὶ τὸ ῥόπαλον φέρων Ἀλκείδης, ἀλλ' ὁ ἥρως ὁ μετὰ τῶν Μουσῶν ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἀναστρεφόμενος καὶ ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς περικαλλοῦς τοῦ Ἀπόλλωνος φόρμιγγος τερπόμενος.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ νέος οὗτος Ἡρακλῆς, ὅστις ὡς σφριγῶν νεανίας ἐπάτει τῆς μόλις ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος τὸ ἔδαφος, ζητῶν ἐν αὐτῇ τότε τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδόν, ὁ ἐν τῷ τέρματι τοῦ σταδίου νῦν ἀποθεσύμενος ἥρως εἶνε ὁ Κούρτιος;

Τὸ 1837 εὐμενὴς τύχη ὡδήγει εἰς τὴν χώραν τῶν πόθων του τὸν νεαρὸν ἐπιστήμονα παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἐμπνευσμένου ποιητοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ φίλου τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, τοῦ Ἐμμανουὴλ Γκάϊμπελ. Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φιλοσόφου Μπράνδις, διδασκάλου τοῦ πλήρους ἐλπίδων νεαροῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, συνηντήθησαν ἐν Ἀθήναις. Ὁ φιλόσοφος, ὁ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς ἐτρέφοντο ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν ἀναγεννωμένην ἡμῶν πατρίδα, μεστὴν ἔτι ῥώμης νεανικῆς καὶ ἀπαστράπτουσαν τὸ κάλλος τῆς χρυσῆς ἐλπίδος. «Τώρα μόλις ἀναγνωρίζω τὴν ἀξίαν σας, ὦ ἀρχαῖοι, ἀφότου ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ σας ἐδάφους βαδίζω· ζῶσα παρὰ τὸ πλευρόν μου παρέρχεται ἡ σεπτὴ χορεία πεφιλημένων προσώπων». Οὕτως ἔψαλλον ὁμοῦ τότε οἱ νεαροὶ φίλοι ὁμοῦ, ὁ ἔνθους ἐρευνητὴς τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ ἐμπνευσμένος αὐτῆς ποιητής. Ποιητὴς ἦτο καὶ ὁ Κούρτιος καὶ τῶν Μουσῶν ἡ χάρις καὶ ἀγλαΐα δὲν ἐγκατέλιπε ποτὲ πλέον ἔκτοτε τὸν τετιμημένον αὐτῶν φίλον. Τὸ «ἀπερίγραπτον θέλγητρον», ὅπερ κατὰ τὴν ἰδίαν ὁμολογίαν ἐπροξένησε πάντοτε εἰς τὸν εὐκλεῆ ἄνδρα ἡ μετὰ τῶν λιθίνων μνημείων καὶ γραπτῶν παραδόσεων τῆς Ἑλλάδος ἀναστροφή, λέξις ἧς τὸ βάθος δύναται νὰ ἐννοήσῃ μόνον ἐκεῖνος, ὅστις ἀπλήστως ἐγεύθη τῶν ἀπεριγράπτου

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Διπλῆ Ψυχή, ποίημα ὑπὸ *Κωστῆ Παλαμᾶ*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἐθνικαὶ ὕβρεις, ὑπὸ *Σπυρ. Π. Λάμπρου*.
Ἐρνέστος Κούρτιος, ὑπὸ *Γεωρ. Σωτηριάδου*.
Ὁ Χρυσοκάραβος, διήγημα Ἐδγάρδου Πόου (μετ' εἰκόνων), μετάφρασις *Ἐμμανουὴλ Ροΐδου*.
Λέοντος ἀνατροφή (μῦθος Κριλώφ), μετάφρασις *Π. Α. Ἀξιώτου*.
Μικρὰ Διάφορα.—Χρονικά.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ἐρνέστος Κούρτιος.— Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον (εἰκόνες).

Εἰς τὸ προσεχές: Διαγωνισμὸς Διηγήματος, Κρίσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ἀρ. Π. Κουρτίδου, εἰσηγητοῦ. — Ὄνειρον Μεσονυκτίου (τὸ κάλλιστον τῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθέντων διηγημάτων).— Τὸ Παλάτι, ποίημα ὑπὸ Ι. Ψυχάρη κτλ.

θελγήτρου λόγων τοῦ Κουρτίου, εἶνε ἡ πιστὴ ἐκδήλωσις τοῦ βαθυτάτου, εἰλικρινεστάτου αἰσθήματος τοῦ ἐμπνευσμένου σοφοῦ.

Μακρὰ ἔτη ἔκτοτε παρῆλθον. Τὴν Ἑλλάδα πάλιν ἐγκατέλιπε καὶ τὴν Ἑλλάδα πάλιν ἐπεσκέφθη ὁ ἀνδρωθεὶς πλέον ἐπιστήμων. Ὁ νεαρὸς διδάσκαλος τῶν τέκνων ἑνὸς φιλοσόφου Γερμανοῦ ἐν Ἀθήναις ἐγένετο διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς τοῦ εὐγενοῦς ἐκείνου βασιλικοῦ πρίγκηπος τῆς Πρωσσίας, ὃν ὁ γερμανικὸς λαὸς περιπαθῶς ἠγάπησεν ὡς τὸν προσφιλῆ του Κρῶνπριντς, ἀλλ' ὀλίγον μόνον ἐχάρη ὡς τὸν λατρευόμενον αὐτοκράτορά του. Καὶ ποία περίστασις ηὐνόησε τὸν Κούρτιον ἵνα τὴν ὑψηλὴν ταύτην βαθμῖδα κατὰ τὸν ἔνδοξον βίον του ἀνέλθῃ! Ὁ νεαρὸς ἐπιστήμων, ὑφηγητὴς νῦν κατὰ τὸ ἔτος 1843, ὡμίλει ἐν τῇ Μουσικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βερολίνου περὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀπαράμιλλος εὐγλωττία καὶ ἡ γοητεία τῶν λόγων τοῦ ποιητοῦ ἀρχαιολόγου ἀνήρπασαν τὸ ἀκροατήριον. Ἡ πριγκήπισσα τότε καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτειρα Αὐγούστα, ἡ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου τοῦ Α' εὑρίσκετο μεταξὺ τοῦ ἀκροατηρίου ἐκείνου. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ υἱός της ἦτο ὁ μαθητὴς τοῦ Κουρτίου.

Ὁ Κούρτιος δὲν ἐδίδασκε μόνον, ἀλλ' ἐνέπνεεν, ὡς δὲν γράφει ἁπλῶς, ἀλλὰ γοητεύει. Ἐγοήτευσε καὶ τὸν ἐπιδεκτικὸν τῶν εὐγενεστάτων αἰσθημάτων βασιλικὸν μαθητήν του. Τὸ 1853 ὡμίλει περὶ τῆς Ὀλυμπίας καὶ ἠλέκτριζεν αὐτὸν πρὸς τὸ μέγα ἔργον, ὅπερ τὸ 1875 βουλῇ τοῦ περικλεοῦς διδασκάλου καὶ ἐπινεύσει τοῦ ἐπιφανοῦς μαθητοῦ ἡ ἡνωμένη καὶ ἔνδοξος γερμανικὴ πατρὶς ἐπετέλεσε.

Δεκαπέντε ἀκριβῶς αἰῶνες παρῆλθον, ἀφότου ὁ τελευταῖος Ὀλυμπιονίκης τῆς διακοσιοστῆς ἐννενηκοστῆς τρίτης Ὀλυμπιάδος ἀπεχαιρέτιζε μὲ δακρυβρέκτους ὀφθαλμοὺς τὴν ἀπορφανισθεῖσαν Ἄλτιν. Τὸ πῦρ ἐσβέσθη ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ μειλιχίου πατρὸς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν καὶ ναὸς ἄτεχνος τοῦ θεοῦ τῆς ἀνακαινιζομένης ἅμα καὶ βαραθρουμένης ἀνθρωπότητος ἠγείρετο ὀλίγον ἄπωθεν τοῦ πανσεβάστου καὶ μεγαλοπρεποῦς ἱεροῦ τοῦ πάλαι Διός. Εἶτα σιγή,

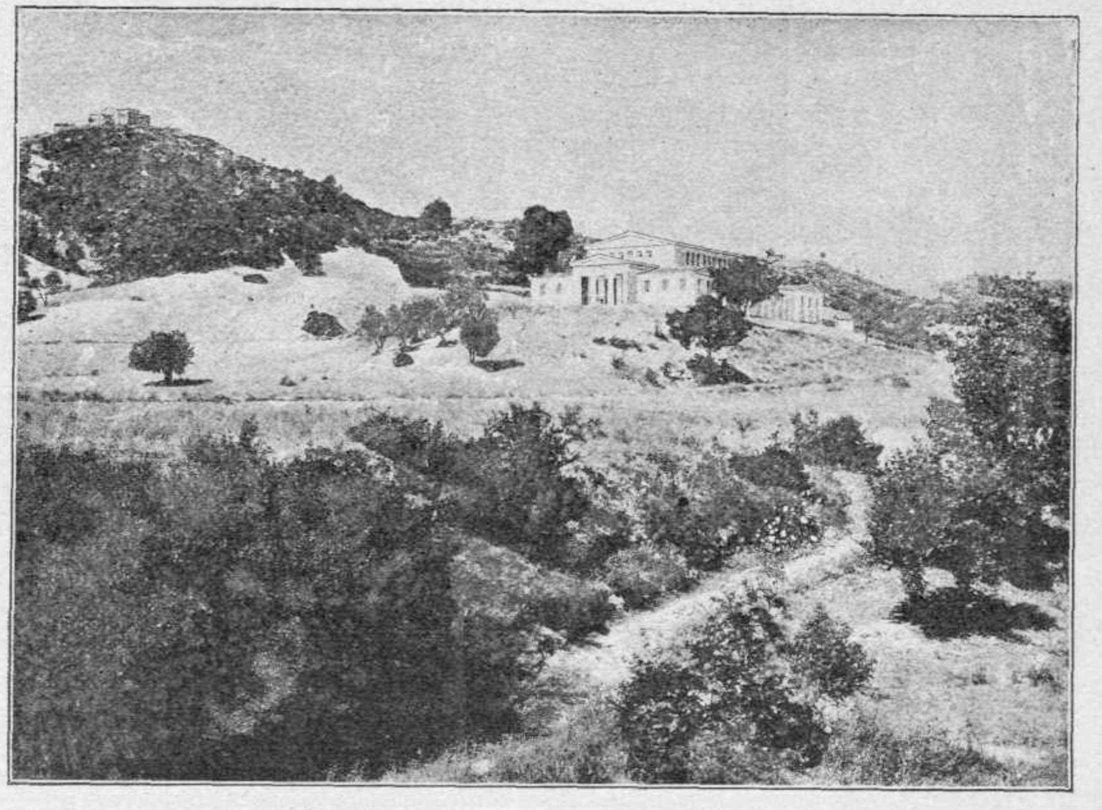

Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον
(ὅπου ἐστήθη ἡ προτομὴ τοῦ Κουρτίου)

ὄλεθρος, θάνατος — ὅτε καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ ἐδάφους, παρὰ τὰ τετιμημένα, πάντοτε νεάζοντα, τὴν ἀρχαίαν δόξαν ἐν πάσῃ τῇ λαμπρότητι αὐτῆς ἀνακαλοῦντα λείψανα τῶν ἱερῶν τῆς Ἄλτεως, συνέρρευσαν οἱ πανέλληνες οἱ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ ἀπὸ τῆς οἰκουμένης τῆς ἐν πνεύματι ἑλληνικῆς, ἵνα στέψωσι στεφάνῳ κοτίνου τὸν πρῶτον Ὀλυμπιονίκην τῶν νέων Ὀλυμπιάδων.

Ἡ διακοσιοστὴ ἐννενηκοστὴ καὶ τετάρτη Ὀλυμπιάς, ἐν ᾗ «Ἐρνέστος Κούρτιος ἐνίκα» ἤχθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν παρὰ τὴν μάρτυρα τῶν αἰώνων, τὴν ἠλίβατον πέτραν τοῦ ὑψηλοῦ Κρονίου ἐν θεαταῖς χιλιάσι τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῖς προβούλοις πάντων σχεδὸν τῶν μεγάλων τῆς Ἑσπερίας ἐθνῶν. Χαῖρε, Ὀλυμπιονίκα! ἡ πατρίς σου σεμνυνομένη ἐπὶ σοὶ καὶ ἡ Ἑλλὰς λατρεύουσά σε ἀνιστῶσι τὴν εἰκόνα σου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔδους, ὅπου περὶ σὲ ὑψικάρηνοι ἵστανται ἔτι ἀπὸ τοῦ τάφου των ἀνελθοῦσαι αἱ ἀθάνατοι μορφαὶ τῶν θεῶν τῆς χώρας, ἣν βαθύτατα ἠγάπησες καὶ ἐλάτρευσες. Ἄς λάμπῃ ἄφθιτον μετὰ τοῦ κλέους αὐτῶν καὶ τὸ σὸν κλέος

ἐν εὐάνορι Λυδοῦ Πέλοπος ἀποικίᾳ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ[1]

Διήγημα *Ἐδγάρδου Πόου*.-Μετάφρ. *Ε. Δ. Ροΐδου*.

— Ἀριθμούς; ἠρώτησα μὴ ἐννοῶν.

— Μάλιστα ἀριθμοὺς καὶ ἄλλα παράξενα σημάδια ἐπάνω εἰς μίαν μαύρην πλάκα. Ἤρχισα νὰ φοβοῦμαι. Ἔχω πάντοτε τὸ 'μάτι ἐπάνω του. Προχθὲς ὅμως μοῦ ἔφυγε πρὶν 'ξημερώσῃ καὶ ἔμεινεν ἔξω

ὅλην τὴν ἡμέραν. Εἶχα κόψει ἕνα χονδρὸ κλαδὶ διὰ νὰ τὸν δείρω εἰς τὴν ἐπιστροφήν του, ἀλλ' ἐφαίνετο τόσον δυστυχής, ὅπου τὸν ἐλυπήθην.

— Καλὰ ἔκαμες νὰ τὸν λυπηθῇς. Ἀλλὰ δὲν ἔχεις κἀμμίαν ὑποψίαν περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς ἀσθενείας του ἢ τοὐλάχιστον τῆς ἀλλαγῆς τῆς συμπεριφορᾶς του; Μήπως

[1] Ἴδε σελ. 125.

σᾶς συνέβη τίποτε δυσάρεστον, ἀφ' ὅτου δὲν σᾶς εἶδα ;

— Ὄχι, κύριε δὲν μᾶς συνέβη τίποτε δυσάρεστον ἀφ' ὅτου ἤλθετε, ἀλλ' ὀλίγην ὥραν πρὶν ἔλθετε.

— Καὶ πάλιν δὲν ἐννοῶ τί θέλεις νὰ εἰπῇς.

— Ἐννοῶ τὸν κάραβον. Αὐτὸς πταίει.

— Ποῖος, ὁ χρυσοκάραβος ;

— Μάλιστα, ὁ χρυσοκάραβος, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐδάγκασε τὸν ἀφέντην μου κἄπου εἰς τὸ κεφάλι.

— Καὶ διατὶ πιστεύεις ὅτι ἐδάγκασεν τὸν ἀφέντην σου εἰς τὸ κεφάλι ; Τοῦτο εἶνε ἀδύνατον.

— Διατί ἀδύνατον, ἀφοῦ ὁ κάραβος ἔχει στόμα καὶ ὁ ἀφέντης μου κεφάλι ; Δὲν ἔτυχε ποτε νὰ ἴδω κάραβον τόσον ἄγριον. Τὸν εἶχε πιάσει πρῶτος ὁ ἀφέντης μου, ἀλλὰ τοῦ ἔφυγεν. Ὑποθέτω ὅτι τότε τὸν ἐδάγκασεν. Ἐγὼ ἐφοβούμην ν' ἀγγίζω αὐτὸ τὸ μαμοῦνι μὲ τὰ χέρια γυμνά. Ἐμάζευσα λοιπὸν ἕνα κομμάτι χαρτὶ καὶ μὲ αὐτὸ τὸν ἔπιασα καὶ τὸν ἐτύλιξα μέσα.

— Ὑποθέτεις λοιπὸν ὅτι ἡ ἀρρώστια τοῦ ἀφέντη σου προέρχεται ἀπὸ τὸ δάγκαμα τοῦ καράβου ;

— Δὲν τὸ ὑποθέτω, τὸ ἠξεύρω θετικά. Διατί ἄλλο νὰ ὀνειρεύεται πάντοτε χρυσάφια καὶ θησαυροὺς παρὰ διότι τὸν ἐδάγκασεν ὁ χρυσὸς κάραβος ;

— Ἀλλὰ πῶς γνωρίζεις ὅτι ὀνειρεύεται θησαυρούς ;

— Τὸ ἠξεύρω διότι παραλαλεῖ ὅταν κοιμᾶται.

— Ἐνδέχεται νὰ ἔχῃς δίκαιον. Ἀλλὰ πῶς ἔτυχε νὰ ἔλθῃς σήμερον νὰ μ' ἐπισκεφθῇς ; Μήπως ἔχεις τίποτε νὰ μὲ εἰπῇς ἐκ μέρους τοῦ κυρίου σου.

— Ὄχι, ἀλλὰ νὰ σᾶς δώσω αὐτὸ τὸ γράμμα του.

Ἡ ἐπιστολὴ περιεῖχε τὰ ἑξῆς :

Ἀγαπητὲ φίλε,

Διατί ἔμεινες τόσον καιρὸν χωρὶς νὰ ἔλθῃς νὰ μὲ ἴδῃς ; Ἐλπίζω ὅτι δὲν ἐθύμωσες διότι ἔτυχε νὰ μὴ ἔχω διάθεσιν κατὰ τὴν τελευταίαν σου ἐπίσκεψιν. Τοῦτο θὰ ἦτο παιδαριῶδες. Ἔκτοτε μοῦ συνέβη κἄτι τὸ ὁποῖον μὲ ἀνησυχεῖ. Ἐπιθυμῶ νὰ σὲ ὁμιλήσω. Δὲν ἠξεύρω ὅμως ἀκόμη ἂν θ' ἀποφασίσω νὰ σὲ τὸ εἴπω. Εἶνε μερικαὶ ἡμέραι ὅπου δὲν αἰσθάνομαι καλά. Ὁ Δίας κατήντησεν ἀνυπόφορος μὲ τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰς περιποιήσεις του. Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ δείρῃ, διότι ἐδραπέτευσα καὶ ἐπέρασα τὴν ἡμέραν πλανώμενος εἰς τὰ ἀντικρὺ τῆς νήσου δάση. Ἂν δὲν ὑπάρχῃ ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα, σὲ παρακαλῶ νὰ ἔλθῃς ἀπόψε μαζὶ μὲ τὸν μαῦρόν μου. Πρόκειται περὶ ὑποθέσεως σπουδαιοτάτης.

Ὅλος σὸς

Γουλιέλμος Λεγράν.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μὲ ἀνησύχησε διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ ὕφος αὐτῆς ἦτο ἐντελῶς διάφορον τοῦ συνήθους τοῦ Λεγράν. Τί τάχα ὠνειρεύετο, ὑπὸ ποίας κατείχετο νέας μονομανίας καὶ ποίαν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ σπουδαιοτάτην ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐρημόνησον Σουλιβάν ; Αἱ ὑποψίαι τοῦ μαύρου δὲν μοῦ ἐφαίνοντο ὅλως ἀβάσιμοι καὶ ἤρχισα νὰ φοβοῦμαι ὅτι ἡ ἐπίμονος καταδρομὴ τῆς τύχης ἐσύγχισε τὰς φρένας τοῦ δυστυχοῦς φίλου μου. Ὅπως δήποτε ἐθεώρησα καθῆκόν μου νὰ σπεύσω πρὸς αὐτόν.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀκατίου διὰ τοῦ ὁποίου ἐμέλλομεν νὰ μεταβῶμεν εἰς Σουλιβὰν παρετήρησα ἓν δρέπανον καὶ τρεῖς σκαπάνας καινουργεῖς.

— Τί εἶνε αὐτά ; ἠρώτησα τὸν Δία.

— Αὐτὰ εἶνε ἕνα δρεπάνι καὶ τρεῖς λίσγοι.

— Αὐτὸ τὸ βλέπω. Ἀλλὰ τί τὰ θέλεις ;

— Ὁ ἀφέντης Μπίλιος μοῦ παράγγειλε νὰ τ' ἀγοράσω. Τὰ ἐπλήρωσα πολὺ ἀκριβά. Κρίμα τὰ τόσα χρήματα.

— Καὶ δὲν ἠξεύρεις τί τὰ θέλει ;

— Δὲν ἠξεύρω τίποτε καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι οὔτε ὁ ἀφέντης μου ἠξεύρει τί θέλει. Τὰ πταίει ὅλα ὁ κάραβος.

Ἀπελπισθεὶς ν' ἀκούσω ἄλλο τι λογικώτερον ἀπὸ τὸν μαῦρον, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο πάσχων καραβοφοβίαν, ἐσιώπησα μέχρις οὗ ἐπεβιβάσθημεν τοῦ ἀκατίου καὶ ἀπεπλεύσαμεν εἰς τὴν νῆσον.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν καλύβην περὶ τὰς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα. Ὁ Λεγρὰν μᾶς ἐπερίμενεν μὲ ἀνυπομονησίαν καὶ ἔσφιξε τὴν χεῖρά μου σπασμωδικῶς. Ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου καὶ ἡ ἔκτακτος λάμψις τῶν ὀφθαλμῶν του ηὔξησαν τὴν ἀνησυχίαν μου. Ἀφοῦ ἐπληροφορήθην περὶ τῆς ὑγείας του, μὴ εὑρίσκων ἄλλο νὰ τοῦ εἴπω τὸν ἠρώτησα ἂν τοῦ ἐπέστρεψε τὸν κάραβον ὁ ὑπολοχαγός.

— Ἔστειλα νὰ τὸν πάρω τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ πρωΐ, ἀπήντησεν ἐρυθριῶν καὶ δὲν θὰ χωρισθῶ πλέον ἀπὸ αὐτόν. Ἠξεύρεις ὅτι ὁ Δίας εἶχε δίκαιον εἰς ὅσα μᾶς ἔλεγε περὶ αὐτοῦ ;

— Κατά τι εἶχε δίκαιον ; ἠρώτησα κατεχόμενος ὑπὸ ἀπαισίου προαισθήματος.

— Εἶχε δίκαιον νὰ πιστεύῃ ὅτι ἦτο χρυσός. Ὁ κάραβος οὗτος εἶναι προωρισμένος νὰ μὲ κάμῃ πάλιν πλούσιον. Ἀφοῦ ἡ τύχη ηὐδόκησε νά μου τὸν χαρίσῃ, πρέπει νὰ τὸν μεταχειρισθῶ διὰ ν' ἀνεύρω τὸ χρυσίον τοῦ ὁποίου εἶναι ἔμβλημα. Δία, φέρε μου τὸν κάραβον.

— Τὸν κάραβον, ἀφέντη ; Δὲν θέλω νὰ ἔχω νὰ κάμω τίποτε μαζί του. Διατὶ δὲν τὸν πέρνετε ὁ ἴδιος ;

Ὁ Λεγρὰν ἐσηκώθη τότε μὲ πολλὴν σοβαρότητα καὶ ὑπῆγε νὰ λάβῃ τὸ ἔντομον ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸ εἶχε καταθέσει ὑπὸ ὑέλινον κώδωνα. Ὁ κάραβος ἐκεῖνος ἦτο ἀληθῶς ἐξαίσιος μὲ τὰς τρεῖς μαύρας του κηλῖδας καὶ τὰ κατάχρυσα πτέρά του, καὶ τόσον βαρύς, ὥστε εὐεξήγητος ἦτο ἡ ἀπάτη τοῦ μαύρου πιστεύοντος αὐτὸν ὁλόχρυσον καὶ ὄχι χρυσωμένον. Τὸ νὰ συμμερίζεται ὅμως τὴν γνώμην ταύτην καὶ ὁ κ. Λεγράν, τοῦτο ἦτο αἴνιγμα τοῦ ὁποίου δὲν ἠδυνάμην νὰ εὕρω τὴν λύσιν.

— Ἔστειλα τὸν μαῦρον νὰ σὲ κράξῃ, ἐξηκολούθησε μετὰ τῆς αὐτῆς σοβαρότητος, διὰ νὰ σὲ ζητήσω τὰς συμβουλὰς καὶ τὴν βοήθειάν σου πρὸς κατάκτησιν τοῦ θησαυροῦ, τὸν ὁποῖον μοῦ ἀνήγγειλεν ἡ Θεία Πρόνοια διὰ τοῦ καράβου . . .

— Ἀγαπητέ μου Λεγράν, ἀνεφώνησα μὴ θέλων ν' ἀκούσω περισσότερα, φοβοῦμαι ὅτι εἶσαι ἄῤῥωστος καὶ καλὰ θὰ ἔκαμνες νὰ φυλαχθῇς. Πήγαινε νὰ ἡσυχάσῃς. Θὰ μείνω ἐδῶ μερικὰς ἡμέρας μέχρις οὗ ἀναλάβῃς. Ἔχεις πυρετὸν καὶ . . .

— Ἐξέτασε τὸν σφυγμόν μου, μὲ εἶπε τείνων τὸν βραχίονα.

Παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὁ σφυγμός του ἦτο κανονικώτατος.

— Ἀλλ' ἐνδέχεται, ἀπεκρίθην, νὰ ἦσαι ἄρρωστος χωρὶς νὰ ἔχῃς πυρετόν. Συγχώρησέ με ἀπόψε νὰ κάμω τὸν ἰατρὸν καὶ νὰ σὲ στείλω νὰ ἡσυχάσῃς. Αὔριον . .

— Σὲ βεβαιῶ καὶ πάλιν ὅτι εἶμαι ὑγιέστατος, ὅσον τουλάχιστον τὸ συγχωρ εἰῇ ἠθικὴ ἔξαψις ὑπὸ τῆς ὁποίας κατέχομαι. Ταύτην μόνον πρέπει νὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ πραΰνω.

— Καὶ τί πρέπει νὰ κάμω ;

— Πολὺ εὔκολον πρᾶγμα. Θὰ ἐξέλθω μετ' ὀλίγον μαζὶ μὲ τὸν Δία εἰς ἐκδρομὴν εἰς τοὺς ἀντικρὺ τῆς νήσου λόφους καὶ ἔχω ἀνάγκην τῆς βοηθείας ἀνθρώπου τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης μου. Ἄλλον παρὰ σὲ δὲν γνωρίζω. Εἴτε ἐπιτύχῃ εἴτε ἀποτύχῃ ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς ταύτης εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἡσυχάσω.

— Εἶμαι πρόθυμος νὰ κάμω πρὸς χάριν σου ὅ,τι θέλεις. Ἀλλ' εἰπέ με, μήπως ἡ ἐκδρομὴ αὕτη ἔχει σχέσιν μὲ αὐτὸν τὸ καταραμένον χρυσοκάραβον ;

— Βεβαίως.

— Τότε μὲ κακοφαίνεται, ἀλλὰ δὲν θεωρῶ πρεπον νὰ λαβῶ μέρος εἰς τοιαύτην ἀνόητον ἐπιχείρησιν.

— Τοῦτο μὲ λυπεῖ, διότι θ' ἀναγκασθῶ νὰ ὑπάγω μόνος μαζὶ μὲ τὸν μαῦρον.

— Μόνοι σας ! Ἀλλ' εἶσαι, φίλε μου, τρελλός. Καὶ πόσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ἀπουσία σας ;

— Πιθανῶς ὅλην τὴν νύκτα. Θ' ἀναχωρήσωμεν ἀμέσως καὶ θὰ εἴμεθα ἐδῶ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

— Δύνασαι τοὐλάχιστον νὰ μὲ δώσῃς τὸν λόγον τῆς τιμῆς σου ὅτι, ἀφοῦ τελειώσῃ ὅπως δήποτε αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις τοῦ καράβου, θὰ ἐπιστρέψῃς ἔπειτα ἐδῶ καὶ θὰ κάμῃς ὅτι σὲ εἴπω ὡς νὰ ἤμην ἰατρός ;

— Σὲ τὸ ὑπόσχομαι. Ἀλλ' ἂς ἀναχωρήσωμεν, διότι δὲν μᾶς περισσεύει καιρός.

Ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ἔστερξα νὰ συνοδεύσω τὸν φίλον μου μετά τινος βαρυθυμίας. Πλὴν τοῦ μαύρου παρελάβομεν καὶ τὸν μεγάλον σκῦλον. Ὁ Δίας ἠκολούθει φορτωμένος τὸ δρέπανον καὶ τοὺς λίσγους καὶ ψιθυρίζων ἐκ διαλειμμάτων : « Ἀνάθεμα τὸν κάραβον ! », ἔπειτα ἠρχόμην ἐγὼ φέρων δύο κλεπτοφάναρα καὶ προηγεῖτο ὁ Λεγράν, ὅστις οὐδὲν ἄλλο ἔφερε παρὰ τὸν κάραβον δεμένον εἰς τὴν ἄκραν κορδονίου, διαγράφων δι' αὐτοῦ μαγικοὺς κύκλους εἰς τὸν ἀέρα. Δύσκολον ἦτο πλέον ν' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς φρενοβλαβείας του. Τὸν

ἐλυπούμην ἐξ ὅλης καρδίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην οὐδὲν ἄλλο ἠδυνάμην νὰ πράξω ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ νὰ τὸν ἐπιτηρῶ. Εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκδρομῆς οὐδὲν ἄλλο ηὐδόκει ν' ἀπαντήσῃ παρὰ μόνον : « Μετ' ὀλίγον θὰ ἴδῃς » ἢ « Ἔχε ὀλίγην ὑπομονήν ».

Ὑπερβάντες τὸ στενὸν διὰ τοῦ ἀκατίου ἠρχίσαμεν ν' ἀναῤῥιχώμεθα ἐπιπόνως τοὺς λόφους τῆς ἀπέναντι ὄχθης, διευθυνόμενοι βορειοδυτικῶς διὰ δυσβάτων ἀτραπῶν ἐν μέσῳ φοβερᾶς ἐρημίας. Μετὰ δύωρον περίπου πορείαν ἐφθάσαμεν εἰς τόπον ἔτι μᾶλλον ἀπαίσιον. Οὗτος ἦτο μικρὸν ὀροπέδιον ἐπὶ τῆς κορυφῆς δασώδους καὶ ἀποτόμου βουνοῦ, ἐσπαρμένου δι' ὀγκολίθων, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι θὰ κατεκυλίοντο εἰς τὴν κοιλάδα, ἂν δὲν συνεκράτουν αὐτοὺς τὰ δένδρα. Ὁ τόπος ὅπου εὑρισκόμεθα ἦτο τόσον ἀκανθώδης, ὥστε ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ προχωρήσωμεν ἂν δὲν ἔσπευδεν ὁ Δίας κατὰ διαταγὴν τοῦ κυρίου του νὰ μᾶς ἀνοίξῃ δρόμον διὰ τοῦ δρεπάνου μέχρι γιγαντιαίου τινὸς λειριοδένδρου, τὸ ὁποῖον ὑψώνετο ἐν μέσῳ δεκάδος δρυῶν εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὀροπεδίου. Τὸ δένδρον ἐκεῖνο ὑπερεῖχε κατὰ τὸ ὕψος, τὴν ἔκτασιν τῶν κλάδων καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ φυλλώματος πάντα ὅσα ἔτυχε νὰ ἴδω. Ὅταν ἐφθάσαμεν παρὰ τὴν ῥίζαν του, ὁ Λεγρὰν ἠρώτησε τὸν Δία ἂν ἦτο ἱκανὸς ν' ἀναῤῥιχηθῇ εἰς αὐτό. Ὁ δυστυχὴς μαῦρος ἔρχνη ἐπί τινας στιγμὰς ἀπορῶν, ἔπειτα ἔκαμε τὸν γῦρον τοῦ δένδρου καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἀπήντησε μετά τινος αὐταρεσκείας.

— Μάλιστα, ἀφέντη, ὁ Δίας δὲν γνωρίζει δένδρον ὅπου δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀναβῇ.

— Τότε σπεῦσε ν' ἀναβῇς, διότι μετ' ὀλίγον θὰ νυκτώσῃ καὶ δὲν θὰ βλέπομεν τί κάμνομεν.

— Ἕως ποῦ πρέπει ν' ἀναβῶ ;

[Ἕπεται συνέχεια]

ΛΕΟΝΤΟΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗ

(Μῦθος Κριλώφ).

Ὁ βασιλέας τῶν δασῶν, τὸ φοβερὸ λιοντάρι
ἔκαμε γυιὸ διάδοχο, μὲ τοῦ Θεοῦ τὴ χάρι.
Ἀλλάζ' ἡ φύσις τῶν θεριῶν ἀπὸ τὸ φυσικό μας·
αὐτὸ εἶνε γνωστό· παιδὶ χρονιάρικο δικό μας
ἀκόμη κι' ἀπὸ βασιλῆᾶ ἂν εἶνε γεννημένο,
εἶνε μικρό, ἀνόητο καὶ κακομοιριασμένο·
ἐνῷ χρονιάρικο λιοντάρι
μπορεῖ νὰ δώσῃ καὶ νὰ πάρῃ.
Ὁ λέοντας λοιπὸν πατήρ, ἐπάνω εἰς τὸ χρόνο,
ἐσκέφθη σοβαρὰ τὸ γυιὸ τυφλὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ
καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ
καλὸν διὰ τὸ θρόνο·
νὰ εἰμπορῇ νὰ διοικῇ τὸ Κράτος μιὰν ἡμέρα
καὶ νὰ μὴ βρίζουν γιὰ τὸ γυιὸ τὸν ἴδιο τὸν πατέρα.
Ποιὸν νὰ μισθώσῃ τὸ λοιπόν, ποιὸ δάσκαλο νὰ πάρῃ
νὰ καταστήσῃ βασιλῆᾶ τοῦ θρόνου τὸ βλαστάρι ;
Τὴν ἀλωποῦ ; εἶνε μὲ νοῦν αὐτὴ ἡ δολερή,
μὰ εἶνε ψεῦτρα φοβερή·
μὲ ψεύτη δὲ κάθε δουλειὰ εἶνε τυραννική :
Δὲν εἶνε, ὄχι, ἐπιστήμ' αὐτὸ βασιλική,
Ὁ λέων εἶπε. Νὰ κληθῇ ὁ τυφλοποντικός ;
Αὐτὸς εἶνε ὑπέρμετρα, ὡς λέγουν, τακτικός·
οὔτ' ἕνα βῆμα θὰ τὸν δῇς ποτὲ νὰ προχωρήσῃ
χωρὶς νὰ ψηλαφήσῃ·
κάθε σπυρὶ ποῦ γιὰ τροφὴ δική του ἑτοιμάζει,
τὸ καθαρίζει μόνος του, αὐτὸς τὸ καταιβάζει·
εἰς ἕνα λόγο, διαλαλοῦν ἀκόμη καὶ τὸ ἄλλο
πῶς στὰ μικρὰ τὰ πράματα εἶνε θεριὸ μεγάλο.
κακὸ πῶς ἀπ' τὴ μύτη του μακρύτερα δὲ βλέπει·
ἀλήθεια, ἔχει μέθοδον καὶ τάξιν ὅπως πρέπει
πλὴν ὠφελεῖτ' αὐτὸς ἀπὸ τὰ δῶρα,
ἐνῷ καθένας ξέρει
ὅτι δὲ μοιάζει μὲ φωληὰ τοῦ λιονταριοῦ ἡ χώρα.
Ἴσως γιὰ δάσκαλο αὐτὸν τὸν πάνθηρα νὰ φέρῃ ;
Ὁ πάνθηρ εἶνε τολμηρὸς
καὶ ἰσχυρός·
ἐκτὸς αὐτοῦ, εἶνε δεινὸς εἰς τὴν πολεμικήν,
δὲν εἶνε ὅμως ἐντριβὴς εἰς τὴν πολιτικήν·
τοῦ δίκῃου τοῦ πολιτικοῦ καμμιὰ δὲν ἔχει γνῶσι·
ποῖα λοιπὸν μαθήματα στὸν βασιλῆᾶ θὰ δώσῃ ;
Πρέπει νὰ εἶν' ὁ βασιλεὺς συγχρόνως καὶ κριτὴς
καὶ ὑπουργὸς καὶ μαχητής·
ὁ πάνθηρ ὅμως μοναχὰ εἰξεύρει νὰ ξεσχίζῃ·
γιὰ δάσκαλος βασιλικὸς καθόλου δὲν ἀξίζει.
Μαζῆ μὲ ὅλα τὰ θεριὰ λοιπὸν εἰς τὴν ἀράδα
καὶ ὁ ἐλέφαντας, ὁποῦ στὰ δάση θεωρήθη
καὶ ἦταν σεβαστός, καθὼς ὁ Πλάτων στὴν Ἑλλάδα
ἀπὸ τὸν λέοντα κι' αὐτὸς ἀνάξιος ἐκρίθη.
Κατ' εὐτυχίαν τώρα, ναὶ ἢ ὄχι, (δὲ θ' ἀργήσῃ
ἡ ἱστορία εἰς αὐτὸ νὰ μᾶς φωτίσῃ·
ὑπομονῆς ἀνάγκη μόνο)·
ἀμέσως ὁποῦ ἤκουσε τοῦ βασιλῆᾶ τὸν πόνο
ὁ ὑψιπέτης ἀετός,
ἐπίσης βασιλῆὰς κι' αὐτός,
τῶν πτερωτῶν ὁ βασιλῆάς, φίλος τοῦ λιονταριοῦ πιστὸς
ἐσκέφθη στὴν περίστασι τὸν φίλο νὰ δουλέψῃ, [στὸς
τὸν σκύμνο ἐπροσφέρθηκε ὁ ἴδιος ν' ἀναθρέψῃ.
Ὁ λέων ἐλαφρώθηκε ἀπὸ μεγάλο βάρος.
Κι' ἀλήθεια· τί καλλίτερο παρὰ αὐτὸς ὁ τσάρος
εἰς τὸ παιδὶ τοῦ βασιλῆᾶ διδάσκαλος νὰ γείνῃ ;
Ἰδοὺ λοιπὸν ἑτοίμασαν τὸ νέο λεοντάρι
καὶ στὴ στιγμὴ ἐκείνη
στὸν ἀετὸ τὸ ἔστειλαν μαθήματα νὰ πάρῃ
πῶς βασιλεύουν. Χρόνια δυὸ περνοῦν' ὅσους ῥωτοῦνε
στὸ μεταξύ, χίλια καλὰ γιὰ τὸ παιδὶ ἀκοῦνε·
διασαλπίζουν τὰ πουλιὰ τὰ θαύματα ποῦ κάνει.
Ἡ διορία τέλος φθάνει
ὁποῦ ὁ λέων-βασιλῆὰς γιὰ τὸ παιδί του στέλλει,
πλησίον του τὸ θέλει.
Ἔφθασ' ὁ γυιός· ὁ βασιλῆὰς κόσμον πολὺν συνάζει,
μικροὺς μεγάλους κράζει,
τὸν ἀκριβό καταφιλεῖ
σφιχτὰ τὸν ἀγκαλιάζει
καὶ τέτοια λόγια τοῦ μιλεῖ :
« Ἀγαπητέ, διάδοχος μοῦ εἶσαι, τὸ γνωρίζεις·
ἐγὼ θὰ λείψω γρήγορα, ἐσὺ νὰ ζῇς ἀρχίζεις·
λοιπὸν τὸ θρόνο μὲ χαρὰν θενὰ σοῦ παραδώσω.
Τώρα εἰς ὅλους ἔμπροστὰ φανέρωσε ὡς τόσο
τί ἔμαθες, τί ξέρεις
καὶ τὴν εὐδαιμονία πῶς εἰς τὸ λαὸ θὰ φέρῃς ; »
Εἰς ταῦτα ἀποκρίθηκε ὁ γυιός· — « Ἐγὼ πατέρα
γνωρίζ' ὅσα ποτὲ κανεὶς δὲν ἔμαθ' ἐδῶ πέρα·
ἀπὸ τ' ὀρτίκι' ὡς τὸν αἰτό,
ποῦ ζῇ ἐκεῖνος, ποῦ αὐτό,
τί τρώγει, τί αὐγὰ γεννᾷ ἀπὸ αὐτὰ καθένα
καθὼς καὶ τί χρειάζεται, εἶνε γνωστὸ σ' ἐμένα !
Ἀπ' τὸ σχολειὸ ἐνδεικτικὸ ἰδοὺ παρουσιάζω·
δὲν λὲν ἀδίκως τὰ πουλιὰ ὅτι καὶ τ' ἄστρ' ἁρπάζω·
Ὅταν λοιπὸν τὸ κράτος μοῦ τὸ ἐμπιστευθῇς,
ἐγὼ εἰς τὰ θηρία θὰ δείξω παρευθὺς
φωληαῖς νὰ κάνουν».
Στὰ λόγι' αὐτὰ ὁ βασιλῆὰς καὶ ὅλα τὰ θηρία
τὸν νοῦν των χάνουν·
τῆς κεφαλαῖς χαμήλωσαν, βρεθῆκαν σ' ἀπορία
κι' ὁ γέρω λέοντας ἀργὰ ἐννόησε λιγάκι
πῶς ἐκοπάνιζε νερὸ τὸ δόλιο λιονταράκι,
ὅτι ὀρθὰ δὲν ὁμιλεῖ,
ὅτι νὰ μάθῃ τὰ πουλιὰ πῶς ζοῦν δὲν ὠφελεῖ
αὐτόν, ποῦ ἡ φύσις ὥρισε νὰ κυβερνᾷ θηρία
καὶ ὅτι γιὰ τοὺς βασιλεῖς εἶνε φροντὶς κυρία
καὶ ἐπιστήμη ἀληθῶς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων,
τοῦ ἔθνους των ἐπακριβῶς τὴν φύσιν νὰ γνωρίζουν
καὶ μόνο νὰ φροντίζουν
διὰ τῆς χώρας τὸ συμφέρον.

Π. Α. ΑΞΙΩΤΗΣ

ΜΙΚΡΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΒΙΒΛΙΑ . . . ΑΝΘΥΓΙΕΙΝΑ

Εἶνε γεγονὸς τελείως ἀποδεδειγμένον, ὅτι τὰ κολλητικὰ νοσήματα δύνανται νὰ μεταδοθῶσι διὰ μέσου βιβλίων, ἅτινα διῆλθον διὰ τῶν χειρῶν ἀρρώστων ἢ ἀναρρωνυόντων ἢ ὁπωσδήποτε ἐδέχθησαν νοσογόνα μικρόβια ἐν δωματίοις, ἐν οἷς ἐνοσηλεύθησαν ἀσθενεῖς. Ὅλαι αἱ ἐκρητικαὶ νόσοι, ἡ σκαρλατίνα, ἡ ἱλαρά, ἡ εὐλογία, μεταξὺ ἄλλων ἡ διφθερίτις, εἶνε ἀσφαλῶς μεταδόσιμοι διὰ τοῦ μέσου τούτου. Ὅθεν πολὺ ἀσχολοῦνται σήμερον ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ ν' ἀποξηράνωσι τὴν πηγὴν ταύτην τῆς κολλητικότητος. Ἐν Ἐδιμβούργῳ ὠργανώθη ἤδη ὑπηρεσία, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν οἱ διευθυνταὶ τῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν λαμβάνουσι καθ' ἑκάστην κατάλογον τῶν ἀρρώστων, μέτρα δὲ λαμβάνονται πρὸς ἐξακρίβωσιν ἂν ἐδανείσθησαν βιβλία εἰς τὰς ἐν τῷ καταλόγῳ σημειουμένας οἰκίας. Τούτου δὲ θετικῶς δι' ἀστυ-

νομικῆς ἀνακρίσεως βεβαιουμένου, ὑπάλληλοι τῆς δημοσίας ὑγείας κατάσχουσι τὰ βιβλία, ἅτινα, κατὰ τὰς περιστάσεις, ἢ ἀπολυμαίνονται ἢ καταστρέφονται, π. χ. βιβλίον τὸ ὁποῖον διῆλθε διὰ τῶν χειρῶν εὐλογιῶντος παραδίδεται ἀνοικτιρμόνως εἰς τὸ πῦρ. Ὅμοια μέτρα ἐλήφθησαν καὶ ἐν Βράδφορ, μελετᾶται δὲ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μέτρου καὶ ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ πολλὰς παρουσιάζει περιπλοκάς. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ δοκιμάζουσιν ἀντισηπτικὰς σκευασίας διὰ τὴν ἀπολύμανσιν τῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν. Παρ' ἡμῖν αἱ δύο ὑπάρχουσαι δημόσιαι βιβλιοθῆκαι δὲν δίδουσι βιβλία κατ' οἶκον, τὸ μόνον δὲ Βιβλιοδανειστήριον γαλλικῶν μυθιστορημάτων προστατεύεται ὑπὸ τῆς ἀναμφισβητήτου εὐσυνειδησίας τῆς ἐκλεκτῆς πελατείας του. Ἐν τούτοις δὲν εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι τοῦ κινδύνου τῆς διὰ τῶν βιβλίων μεταδόσεως νοσημάτων, διότι, ὡς ἐδόθησαν πολλάκις ἀφορμαὶ εἰς τὸν γράφοντα νὰ παρατηρήσῃ, πολλοὶ παρ' ἡμῖν, καὶ οὐχὶ πάντοτε οἱ ἄποροι, ὅπερ καθιστᾷ τὸ φαινόμενον μᾶλλον δυσάρεστον, οὐ μόνον δὲν ἀποφεύγουσι τὰ μεταχειρισμένα βιβλία, ὧν τὰς σελίδας ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐμόλυνεν ἴσως ἡ φυματιώδης ἀποπνοὴ φθισικοῦ προκατόχου, ἀλλὰ καὶ περισσὴν προτίμησιν δεικνύουσιν εἰς ταῦτα, χάριν ἐλαχίστου χρηματικοῦ κέρδους, ὅπερ εὑρίσκουσι μεταξὺ τῆς τιμῆς ἑνὸς νέου καὶ ἑνὸς παλαιοῦ βιβλίου μετὰ τοῦ ὁποίου πολλάκις συναγοράζουσιν ὀλέθρια διὰ τὴν ὑγείαν των ἢ τῶν τέκνων των σπέρματα. Ἄλλοι πάλιν, ἵνα μὴ δώσωσιν ὀλίγα χρήματα ν' ἀποκτήσωσι βιβλίον τι, δανείζονται τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον πρὶν φθάσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τελευταίου κατόχου, πιθανῶς νὰ διῆλθε τῶν χειρῶν πάσχοντος κολλητικόν τι νόσημα. Ἡ «*Εἰκονογραφημένη Ἑστία*» συνιστᾷ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῖς ν' ἀποφεύγωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν τὰ μεταχειρισμένα βιβλία, ἐν ἀνάγκῃ δὲ νὰ μὴ ποιῶνται χρῆσιν αὐτῶν χωρὶς νὰ τ' ἀπολυμάνωσι.

Π'

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Τὴν π. Πέμπτην ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ ἔκαμε τὴν προαγγελθεῖσαν περὶ τοῦ Παρθενῶνος διάλεξιν ὁ διαπρεπὴς γάλλος ἀρχιτέκτων καὶ καθηγητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν κ. Μάγν. Μεταξὺ τοῦ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου διεκρίνοντο ὁ πρωθυπουργὸς κ. Νικόλαος Δεληγιάννης, μέλη τινὰ τοῦ διπλωματικοῦ σώματος καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν παρ' ἡμῖν ξένων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν. Μετὰ τὴν προσφώνησιν τοῦ προέδρου κ. Τζιβανοπούλου καὶ τοῦ κ Καββαδία (γαλλιστὶ) ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Μάγν καὶ ὡμίλησεν εὐφραδέστατα περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Παρθενῶνος καὶ περὶ τῆς στερεώσεως αὐτοῦ καὶ ἐπισκευῆς, ὑποδείξας μέτρα ἀνάλογα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωσὴφ Δοὺρμ προταθέντα. Τελευταῖον ὁ γάλλος ἀρχιτέκτων ηὐχήθη νὰ θεωρηθῶσι μὲν ἀρκοῦντα ὅσα μέχρι τοῦδε ἐλέχθησαν περὶ τοῦ Παρθενῶνος, νὰ ἐφαρμοσθῶσι δὲ ὅσον τάχιστα τὰ συμφώνως ὑπὸ πάντων προτεινόμενα.

Ἐγένετο ἐν Παρισίοις κατὰ τὰ εἰθισμένα ἡ ἐτησία συνέλευσις τῶν ἑταίρων τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν. Ἐν ἀρχῇ ὡμίλησεν ὁ πρόεδρος κ. Σλουμβεργέρ, μεθ' ὃν ὁ γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν βραβευθέντων συγγραμμάτων. Τὰ βραβεῖα ἀπενεμήθησαν φέτος ὡς ἑξῆς: Βραβεῖον Ζωγράφου: Εἰς τὸν κ. Μπαγύ, διὰ τὸ «Ἑλληνογαλλικὸν Λεξικόν» του. Βραβεῖον Ζανδέ: Εἰς τὸν κ. Βίκτωρα Βεράρ, ἀρχαῖον μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς Σχολῆς, διὰ τὸ σύγγραμμά του τὸ ἐπιγραφόμενον: «Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἀρκαδικῶν θρησκευμάτων». Τιμητικὴ μνεία: Εἰς τὸν κ. Δ. Σεμιτέλον, καθηγητὴν τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου, διὰ τὴν «Ἑλληνικὴν Μετρικήν» του.—Μετὰ τοῦτο ἀνεγνώσθη ἡ ἔκθεσις τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας, καθ' ἣν ἀνεγνωρίσθη ἡ ὑπεροχὴ τῶν παρισινῶν τυπογράφων ἀπὸ τοὺς συναδέλφους αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Κατόπι κατηρτίσθη τὸ προεδρεῖον. Καὶ πρόεδρος μὲν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος 1895 ἐγένετο κατὰ τὸν κανονισμὸν ὁ τέως πρῶτος ἀντιπρόεδρος κ. Δημήτριος Βικέλας· ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κ. κ Μιχαὴλ Βρεάλ, μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου, καὶ Δεσὰρμ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Εἰς τὴν τελευταίαν συναυλίαν τοῦ «Ὁμίλου τῶν Φιλομούσων» ἔμελψεν ἡ Κυρία Δαρλαί, ἡ ἔξοχος γαλλὶς ἀοιδός.

Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς π. Κυριακῆς ἐξελέγησαν βουλευταὶ Ἀττικῆς κατὰ σειρὰν ἐπιτυχίας, οἱ ἑξῆς: Ν. Λεβίδης, Α. Μουτσόπουλος, Δ. Σκυλίτσης Ὁμηρίδης, Κ. Κολιάτσος, Ν. Καλλιφρονᾶς, Α. Σοῦτσος, Α. Σκουζές, Δ Ράλλης, Α. Ψύλλας, Κ. Ἀγγελόπουλος, Γ. Κοζάκης Τυπάλδος. Πρῶτος ἐπιλαχὼν ὁ Ναύαρχος Κανάρης.

Καθ' ὅλον τὸ Κράτος ὑπερίσχυσαν οἱ δηλιγιαννικοὶ βουλευταί. Ὁ κ. Θ. Δηλιγιάννης θὰ ἔχῃ εἰς τὴν νέαν Βουλὴν ἄνω τῶν 140 ψήφων. Ὀπαδοὶ τοῦ κ. Τρικούπη ἐξελέγησαν περὶ τοὺς 20, οἱ λοιποὶ δὲ εινε Ραλλικοί, Καραπανικοὶ καὶ Ἀνεξάρτητοι.

Ἐν Μεσολογγίῳ ἀπέτυχεν ὁ κ. Χ. Τρικούπης, ὑστερήσας κατὰ 4 ψήφους τοῦ κ. Γουλιμῆ. Ὁ ἀποκλεισμὸς ἐκ τοῦ Κοινοβουλίου ἀνδρός, οἷος ὁ τέως πρωθυπουργός, ἐπροξένησε λυπηρὰν αἴσθησιν εἰς πάντας, ἀνεξαρτήτως πολιτικῶν φρονημάτων.

Ἀπεβίωσεν ὁ ἰατρὸς τῶν βασιλοπαίδων Γ. Παπαζήσης, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προσελήφθη ὁ κ. Κωνστ. Σάββας, μέχρι τοῦδε ἰατρὸς τοῦ Διαδόχου.

Διέτριψεν ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας ἐν Ἀθήναις, ὁ νεαρὸς πρίγκηψ τοῦ Σιὰμ Ρούνδηρ Σίνχα, ἐλθὼν ἐξ Ἀγγλίας, ὅπου σπουδάζει, πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

16.—Πόθεν καὶ τί σημαίνει ἡ γαλλικὴ φράσις *revenons à nos moutons*, ἡ τόσῳ κοινὴ καὶ παρ' ἡμῖν;

17.—Ἐκ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων τῶν ζητουμένων λέξεων νὰ σχηματισθῇ τὸ ὄνομα ἕλληνος ποιητοῦ, ἐκ δὲ τῶν τετάρτων γραμμάτων τὸ ἐπώνυμόν του:

1) Θεὸς Ποτάμιος. 2) Χωρίον παρὰ τὰς Ἀθήνας. 3) Νῆσος ἑλληνική. 4) Βασιλεὺς τῆς Ἀρκαδίας. 5) Οὐσιαστικὸν περιληπτικόν. 6) Φυτὸν κισσοειδές. 7) Σῶμα διαφανές. 8) Πόλις Περσική.

18.—Ὅταν εἴμεθα ὑπὸ τοὺς πόδας, περιπατοῦμεν μὲ τὴν κεφαλήν.

19. — Στραβομπίρμπιλος πατέρας
Μὲ γλυκὸ παιδὶ
Καὶ τρελὸ τάγγόνι.

20.—Τὸ ὄνομα ἀρχαίου στρατηγοῦ καὶ πολιτικοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν κύριον ὄνομα, ἀπὸ ἓν ἄρθρον καὶ ἀπὸ ἓν οὐσιαστικόν.

(Ἕπεται συνέχεια)

Παρακαλοῦνται οἱ ἁπανταχοῦ ἀνταποκριταὶ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» νὰ μᾶς ἀποστείλουν τὸν λ/μὸν τῶν πωληθέντων φυλλαδίων τοῦ περιοδικοῦ κατὰ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον, Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, διότι οἱ λ/μοὶ θὰ κανονίζωνται κατὰ τριμηνίαν.

Ἄψυχον. Πειραιᾶ. Ἀνωμαλία μέτρου καὶ γλώσσης. Ἡ ψυχὴ τοῦ ποιήματος εὐγενεστάτη.—κ. Γ. Ι. Κ. Κωνσταντινούπολιν. Ἔχετε ἐπιστολήν μας. — κ. Λ. Δ. Ζ. Βῶλον. Τὸ ἀνέκδοτόν σας εἶνε γνωστότατον, ὡς πολλάκις δημοσιευθέν.—κ. Μ. Θ. Μεσολόγγιον. Τὸ διήγημά σας φανερόνει ἄνθρωπον ἔχοντα ὁπωσδήποτε τὸ δῶρον τοῦ γράφειν. Ἡ δημοσίευσίς του ὅμως εἶνε περιττή, ἀφ' οὗ καὶ τὸ θέμα εἶνε κοινὸν καὶ ἡ ἔκφρασις στερεῖται πρωτοτυπίας. — κ. Καλ. Κέρκυραν. Λίαν προσεχῶς θὰ σᾶς στείλωμεν τὰ δοκίμια. Ἀναμένομεν τὸ χειρόγραφον τοῦ κ. Κ. — κ. Κ. Ν. Κ. Ζάκυνθον. Φοιτητὴς τῆς φιλολογίας καὶ νὰ γράφετε διηγήματα καὶ μάλιστα εἰς γλῶσσαν τόσον ἁπλῆν! Εἶσθε ἄξιος θερμῶν συγχαρητηρίων. Δυστυχῶς τὸ διήγημά σας δὲν παρουσιάζει πρωτότυπον τοὐλάχιστον διατύπωσιν θέματος, τόσον τετριμμένου. Ἂν ἐξακολουθήσετε, θὰ ἐπιτύχετε. — Ἐλπίδα, Ἐνταῦθα. Εἶσθε ἡ ἰδία, μὲ ἄλλο ψευδώνυμον. Ὡραῖον τὸ ποίημά σας, ἀλλ' ὄχι ὅπως τὸ πρῶτον. Κατ' ἀρχὴν δὲν δημοσιεύομεν ἔργα ἀνωνύμως ἢ ψευδωνύμως, ἂν ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν γνωρίζωμεν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως. Μήπως μᾶς ἐστείλατε ἄλλοτε ἓν ποίημα «Εἰς τὸ λεύκωμα τῆς ἀδελφῆς μου»; Ἐκεῖνο ἦτο ἐνυπόγραφον. — Μαθητὴν Γυμνασίου, Ζάκυνθον. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν καλαισθησίαν ἑκάστου. Δύο-τρεῖς ἁμιλλῶνται περὶ τῶν πρωτείων. Ἴσως ὁ κάλλιστος εἶνε ὁ Στέφανος Μαρτζώκης, ὁ ὁποῖος ἐκτιμᾶται πολὺ καὶ ἐν Ἀθήναις. — κ. κ. Κ. Δ. καὶ Β. Π. Ἀγυιάν. Ἡ διαφορὰ δὲν εἶνε καὶ πολὺ μεγάλη. Εὑρέθησαν σκελετοὶ γιγάντων ἀλλ' εὑρέθησαν καὶ σκελετοὶ νάνων. Ὁ μέσος ὅρος τοῦ τότε καὶ τοῦ σημερινοῦ ἀναστήματος εἶνε σχεδὸν ὁ αὐτός. Μολοντοῦτο ἀνθρωπολόγοι τινὲς φρονοῦσιν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον ὕψος βαίνει ἐλαττούμενον. — κ. Ι. Γ. Ξ. Βῶλον. Ὅλα ἐλήφθησαν. — Ὀδδὴν, Ἐνταῦθα. Σᾶς ἀπαντῶμεν ὅ,τι καὶ εἰς τὴν Ἐλπίδα ἀνωτέρω. Πρέπει νὰ σᾶς γνωρίσωμεν. — Κώνσταν. Ἀλεξάνδρειαν. Εἶνε τὰ καλλίτερα καὶ ἀπὸ ὅσα μᾶς ἔστειλαν ἕως τώρα. Περιμένομεν καὶ ἄλλα.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Τὸ καλλίτερον ποτόν, ἀνώτερον καὶ τῆς Βενεδικτίνης ἀκόμη, εἶνε ἡ

FEUILLANTINE

τὴν ὁποίαν εὑρίσκετε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. **Γεωργίου Ι. Κορνάρου**, ὁδὸς Αἰόλου παρὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—825.

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 30 Ἀπριλίου. Ἀριθ. 18.

ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΙ ΚΑΙ ΤΕΡΡΑΚΟΤΤΕΣ

11

Ο ΟΡΘΡΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ

Τἀστέρια τρεμοσβύνουνε κ' ἡ νύχτα εἶνε λίγη,
Μὲ φῶς χλωμὸ καὶ ἄρρωστο οἱ κάμποι ἀντιφεγγίζουν
Κι' ὁλόγυρά του, ὅπου στραφῇ, τὸ μάτι σου ξανοίγει
Ἐδῶ κορμιά, ἐκεῖ κορμιὰ στρωμένα νὰ μαυρίζουν.

Φίλους κ' ἐχθροὺς ὁ θάνατος σ' ἕνα τραπέζι σμίγει
Ὅπου τἀγρίμια ἀκάλεστα μὲ πεῖνα τριγυρίζουν,
Χαρὰ στον ὅπου γλύτωσε, χαρὰ στον πὄχει φύγη,
Μὰ ὅσους τὸ βόλι ξέσχισε, κοράκια ξανασχίζουν.

Ἄξαφνα ὀρθὸς ὁ Σαλπιχτὴς πηδάει ὁ λαβωμένος,
Στριγγὴ φωνὴ καὶ σπαραχτὴν ἡ σάλπιγγά του βγάζει
Ποὺ λὲς τὸν ἴδιο της χαλκὸν — κι' ὄχι αὐτιὰ — σπαράζει.

Μὰ δὲν ξυπνάει στὸ ὀρθρινὸ κανένας πεθαμένος·
Μὸν τὰ κοράκια φεύγουνε κοπαδιαστά, σὰν νἄναι
Τῶν σκοτωμένων οἱ ψυχὲς ποὺ στὰ οὐράνια πᾶνε.

12

Η ΖΟΥΧΡΑΕ

Ἀλλοὶ στὴν κοσμολόγητη τὴ Ζουχραὲ Τσιγγάνα!
Ἐγὼ 'μαι 'γώ; Ποὺ μιὰ βραδιὰ μέσ σ' ἅγιο μοναστῆρι
Μὲ λιβανίζαν μὲ χρυσὸ παπάδες θυμιατῆρι
Μπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, μπρὸς στοῦ Χριστοῦ τὴ μάνα;

Κλείσετε μάτια μάργελα, σβυστῆτε μάτια πλάνα,
Ποὺ στὴν ὑγειά σας ἔπινεν ἀπ' τ' ἅγιο τὸ ποτῆρι
Ὁ γούμενος, καὶ τὸ χορὸ σηκώνουνταν νὰ σύρῃ
Κι' ὅταν ἀκόμα ἐσήμαινεν ἡ αὐγινὴ καμπάνα.

Τόρα... μὲ κράζουν τὰ μωρὰ γρηὰ καλαμοβύζω
Ὅταν στοὺς δρόμους σὰν σκυλὶ νὰ βρῶ θροφὴ γυρίζω,
Γιατὶ τὰ χνῶτά μου βρωμοῦν σὰν τῆς ταφῆς τὸ χῶμα.

Τότες βαμμένα μὲ κηνᾶ τὰ ὡραῖά μου δαχτύλια,
Τόρα, στὸ κρύο μελανά, κι' ἀπὸ συνήθειο ἀκόμα
Κρούσταλλα, ξύλα, τὰ χτυπῶ σὰν καρυδένια ζίλλια.

ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΤΟ ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΝ

23 Ἀπριλίου

Ἡ ἰδανικὴ χώρα τῆς αἰωνίου ἀνοίξεως, ἡ τόσον ὑμνηθεῖσα καὶ ὀνειροπολνθεῖσα ὑπὸ τῶν ποιητῶν, καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ που ἐπὶ τοῦ γηΐνου πλανήτου, βεβαίως δὲν εἶνε αἱ Ἀθῆναι. Ἀπεναντίας ἡμεῖς ἐδῶ εἰμποροῦμεν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἄνοιξιν δὲν γνωρίζομεν· εἶνε δὲ ἀπορίας ἄξιον πῶς ὅλα τα ἀθηναϊκὰ Ἡμερολόγια τῆς χαρίζουν ἀκόμη τρίμηνον ἐξουσίαν, μέχρι τῶν δευτερολέπτων ὁριζομένην, ἀφ' οὗ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἑνὸς ἀστρονόμου, τὸ μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους διάστημα ἰσοῦται παρ' ἡμῖν συνήθως μὲ τὴν διαφορὰν δύο ἴσων ἀριθμῶν. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ δριμυτάτου ψύχους εἰς τὸν πνιγηρότερον καύσωνα εἶνε τῷ ὄντι τόσον ἀπότομος, ἡ εἰσβολὴ τοῦ θέρους εἶνε τόσον αἰφνιδία, ὥστε ἡ ἄνοιξις, ἡ γλυκυτάτη ὥρα, ἡ τόσον εὔκρατος καὶ χαρακτηριστική, ἐκμηδενίζεται. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἐμποδίζει οὔτε τοὺς βλαστοὺς νὰ ἐκπετοῦν, οὔτε τὰ ἄνθη νὰ νοίγουν, οὔτε τὰ πτηνὰ νὰ κελαδοῦν, οὔτε τὴν φύσιν νὰ νεάζῃ καὶ νἀναγεννᾶται· ἀλλ' ὅλη αὐτὴ ἡ μεταβολὴ γίνεται οὑτωσειπεῖν λεληθότως, καὶ ὅταν παρέλθῃ τὸ ψῦχος καὶ διαλυθοῦν οἱ πάγοι καὶ φύγουν τὰ σύννεφα καὶ γίνῃ ἀνεκτὴ ἡ ζωὴ τοῦ ὑπαίθρου καὶ τῆς ἐξοχῆς, τὸ ἔργον τῆς ἀνοίξεως, ἡ ὁποία δι' ἡμᾶς δὲν ἤρχισε κἂν ἀκόμη, τὸ βλέπομεν μετ' ἐκπλήξεως συντετελεσμένον ἢ χωροῦν πρὸς τὸ τέλος του. Οὕτω καὶ εἰς ἄλλας χώρας αἱ χιονοσκεπεῖς ἐκτάσεις μεταβάλλονται ὡς διὰ μαγείας εἰς ἀγροὺς καταπρασίνους, εὐθὺς ὡς διαλυθῇ τῆς χιόνος τὸ παχύτατον στρῶμα, ὑπὸ τὸ θάλπος τοῦ ὁποίου ἐβλάστανε λάθρα τοῦ σίτου ὁ σπόρος...

Ἡ ἐφετεινὴ ὅμως ἄνοιξις εἶνε διὰ τὰς Ἀθήνας μία ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος. Τὴν ἔχομεν, τὴν αἰσθανόμεθα, τὴν ἀπολαμβάνομεν. Οὔτε τοῦ Μαρτίου τὰ τελευταῖα ψύχη ἐπετάθησαν, οὔτε τοῦ χειμερινοῦ ἡλίου, τοῦ πρωΐμως καυστικοῦ, ἐπραγματοποιήθη ἡ ἀπειλή. Ἡ θερμοκρασία εἶνε μετρία, ἀληθῶς ἐαρινή. Δροσεραί, ἀρωματώδεις εἶνε αἱ πρωΐαι καὶ τὰ ὡραῖα, τὰ τόσον πλούσια εἰς χρώματα καὶ εἰς ὄνειρα, δειλινά. Ἀσθμαίνοντας καὶ περιρρύτους ἐξ ἱδρῶτος διαβάτας δὲν βλέπεις οὔτε τὴν μεσημβρίαν· οὕτω καθίσταται ἀκόμη δυνατὸς καὶ εὐχάριστος καὶ αὐτὸς τῆς δενδροστοιχίας ὁ περίπατος, κατὰ τὴν ὥραν τῆς μουσικῆς, πρὸ τοῦ προγεύματος. Ἐν γένει οἱ περίπατοί μας εἶνε πολυάνθρωποι καὶ φαιδροί· καθεκάστην δέ, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, παρελαύνουν πρὸ τοῦ Ζαπ-

πείου ὅλαι αἱ Ἀθῆναι, ἀναπνέουσαι, ζωογονούμεναι, τερπόμεναι, ἀποθαυμάζουσαι τὴν ἐξαισίαν ἐκείνην ἄποψιν, ἡ ὁποία τόρα φαίνεται ἀναπτύσσουσα τὰ ἀποκρυφότερά της θέλγητρα. Καὶ εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπεις τὴν ἀκτῖνα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδος, τὴν ὁποίαν ἐξαποστέλλει ἡ Ἄνοιξις ἡ μάγος, ἡ ἀναβαπτίζουσα τὰς ψυχάς, ἡ ἀνακαινίζουσα καὶ ἐνδυναμοῦσα. Ὁ χειμέριος λήθαργος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκεινται, φαίνεται, ὅλα τὰ ἔμψυχα, ἀποτινάσσεται· ἡ δὲ ἀφύπνισις τῆς ψυχῆς εἰς τὴν νέαν ζωήν, εἶνε γλυκεῖα καὶ εὔελπις. Εὐτυχὴς ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἡ σκληρότης τοῦ βίου δὲν κατέστησεν ἀκόμη ἀναίσθητον εἰς τὴν θωπείαν αὐτὴν τῆς Ἀνοίξεως καὶ δὲν ἔκλεισε πλέον τὴν καρδίαν του εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν αἰσιοδοξίαν, τὸ στήριγμα τῆς ζωῆς!..

Εἰξεύρω καλῶς ὅτι εἰς τὴν πλειονότητα τῶν ἀναγνωστῶν μου οὕτως εὐεργετικῶς καὶ σωτηρίως ἐπενεργεῖ ἡ Ἄνοιξις. Οἱ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναισθησίας ἀπηλπισμένοι εἶνε τόσον ὀλίγοι! Μακρὰν λοιπὸν ἀφ' ἡμῶν ἡ μεμψιμοιρία· ἄς τα ἴδωμεν ὅλα ῥόδινα, ὅλα ὡραῖα, ὅλα εὐώδη, ὅλα μειδιῶντα, ὅπως τὴν φύσιν καὶ τὴν ἄνοιξιν. Ἰδοὺ περίστασις διὰ νὰ πλάσωμεν τὰ ὡραιότερα σχέδια περὶ τοῦ μέλλοντος, μὲ πᾶσαν πεποίθησιν πραγματοποιήσεως. Ἡ ψυχή μας εἶνε πλήρης ἐλπίδος καὶ μὲ αὐτῆς τῆς μάγου τὰ πτερὰ μετεωριζόμεθα πρὸς τὸ κυανοῦν τῆς εὐδαιμονίας. Ἄλλως τε, τί μᾶς λείπει; Μήπως θὰ κλαύσωμεν τόρα τὴν ἀποδεκάτισιν τοῦ τρικουπικοῦ κόμματος, ἢ τὴν ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀποχώρησιν τοῦ κ. Τρικούπη; Ὁ ἀποχωρῶν θὰ ἐπιστρέψῃ καὶ τὸ κόμμα θὰ συμπηχθῇ ἐκ νέου ἰσχυρόν· μᾶς το ὑπαγορεύει ἡ ἐλπίς. Ἢ μήπως θὰ λυπηθῶμεν διὰ τὴν ἧτταν τῶν Ἀνεξαρτήτων; Ἄ, ὄχι· θὰ ἔλθῃ καὶ αὐτῶν ἡ ἡμέρα· μᾶς τὸ ψιθυρίζει ἡ ἐλπίς. Ἀλλ' ἂν μας τρομάζῃ διὰ τὸ μέλλον ὁ θρίαμβος τοῦ κορδονίου, (ἂν ὑποτεθῇ ὅτι δὲν ἀνήκομεν εἰς τοὺς φανατικοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ἐθνικοῦ κόμματος); Δὲν βαρύνεσθε! Τὸ παρελθὸν εἶνε πρόχειρον διὰ διδάγματα καὶ τὰς ἀλώπεκας τῆς Ἐξουσίας θὰ σωφρονίσῃ ἡ τῶν ὄνων συμφορά. Θὰ διοικήσουν καλά, θἀναστήσουν πάλιν τὴν πίστιν τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ γερμανοὶ δανεισταὶ δὲν θὰ κατάσχουν τὸ θωρηκτόν, τὸ ὁποῖον θὰ στείλωμεν διὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Κιέλου. Μᾶς τὸ λέγει ἡ ἐλπίς. Ἀλλ' ἂν μας ἀνησυχῇ πάλιν ἡ προσεχὴς δημαρχικὴ ἐκλογή; ἂν δὲν ἐκλεχθῇ ὁ κατάλληλος δήμαρχος, ὁ ἱκανός, ὄχι μόνον νὰ βελτιώσῃ τὰ τοῦ δήμου, ἀλλὰ καὶ νἀντιπροσωπεύσῃ ἐπαξίως τὰς Ἀθήνας κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας; Μή το πιστεύσετε! Αὐτὴν τὴν φορὰν οἱ ἐκλογεῖς θὰ φανοῦν συνετοὶ καὶ κατὰ τὰς διεθνεῖς ἑορτὰς θὰ κάμωμεν εἰς τοὺς ξένους, οἱ ὁποῖοι θὰ συρρεύσωμεν κατὰ χιλιάδας, τὴν καλλιτέραν ἐντύπωσιν. Μᾶς το βεβαιόνει ἡ ἐλπίς. Καὶ ἂν ὀλίγον φροντίζωμεν διὰ τὰ δημόσια καὶ ἂν μας ἀπορροφᾷ ἀπεναντίας ἡ ἰδιωτική μας κατάστασις καὶ ἂν εὑρισκόμεθα στενοχωρημένοι καὶ ἂν μας φοβίζῃ τὸ μέλλον; Εἰς μάτην καὶ οἱ φόβοι μας καὶ αἱ ἀνησυχίαι· ὅλα θὰ διορθωθοῦν, ὅλα θὰ οἰκονομηθοῦν. Εἰς τὸ ἑξῆς αἱ περιστάσεις ὅλαι θὰ εἶνε εὐνοϊκαὶ καὶ θὰ ἔχωμεν τὴν φρόνησιν νά τας ἐπωφεληθῶμεν. Μᾶς το διαλαλεῖ ἡ ἐλπίς.

. . . Τί καλὰ ἂν ἦτο πάντοτε ἄνοιξις ἐλπιδοφόρος καὶ πόσον εὐδαίμονες θὰ εἶνε οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς πολυυμνήτους ἐκείνας χώρας, ὅπου αἰώνιος βασιλεύει ἡ «νεότης τοῦ ἐνιαυτοῦ». Εἶνε τόσον ὡραῖον πρᾶγμα ἡ ἐλπίς!

Γρ. Ξ.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΩΝΟΔΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Περὶ τῶν ποιητικῶν καὶ ἐν γένει γραμματειακῶν διαγωνισμῶν κρατοῦσι δύο γνῶμαι.

Κατὰ τὴν μίαν εἶνε ἀνωφελεῖς.

— Ἡ ποίησις, λέγουσιν οἱ πρεσβεύοντες αὐτήν, ὁσηδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ σχέσις της πρὸς τὸ μέτρον καὶ τοὺς πόδας, δὲν ἐργάζεται κατὰ παραγγελίαν ὡς ὑποδηματοποιός· ἡ ἀληθὴς ἔμπνευσις δὲν περιμένει διαταγάς, οὐδὲ ὅρους, οὐδὲ προθεσμίας· ὁ γνήσιος λογοτέχνης δὲν θὰ ζητήσῃ παρ' ἄλλου τὸν τύπον εἰς ὃν θὰ χύσῃ ὅ,τι πολύτιμον ἐγκλείει ἡ ψυχή του· μόνον οἱ μικροὶ συνάπτουσι τοιαύτας διαπραγματεύσεις, μόνοι αὐτοὶ ῥυθμίζουσιν, ὡς οἱ βιομήχανοι, τὴν παραγωγήν των πρὸς τὴν αἴτησιν. Ἰδέτε τοὺς ἰδικούς μας ἀγῶνας. Οἱ ἐπιφανεῖς ἡμῶν ποιηταὶ οἱ φέροντες ἐπὶ κεφαλῆς ἀμάραντον τὸν στέφανον τῆς ποιήσεως, ἐπέθηκαν αὐτὸν οὐχὶ διὰ ξένων χειρῶν ἀλλὰ διὰ τῶν ἰδικῶν των, ἐν ᾧ οἱ στέφανοι τῶν κατὰ παραγγελίαν ἐμπνεύσεων φυλλορροοῦσιν ἐπὶ τῶν κοινῶν μετώπων τῶν λησμονημένων νικητῶν καὶ ἀποτρίβονται εἰς κόνιν. Ποῖα εἶνε τὰ ἔργα, πλὴν δύο τριῶν ἐξαιρέσεων, τὰ ὁποῖα εἰσήνεγκαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα οἱ Ῥάλλειοι καὶ οἱ Βουτσιναῖοι ἀγῶνες; εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν λογίων μας νὰ τὰ ζητήσωμεν ἢ εἰς τὸ στόμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ;

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἑτέρα γνώμη·

— Τὸ ζήτημα τῆς συντελέσεως καὶ διαμορφώσεως τῆς ποιητικῆς ἢ λογοτεχνικῆς ἐν γένει ἰδιοφυΐας εἶνε ἓν τῶν περιπλοκωτάτων ψυχολογικῶν προβλημάτων· πολὺ ὀλίγον φῶς ὑπάρχει ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐργάζεται ἡ δημιουργὸς φαντασία· οἱ παράγοντες οἱ ἐπιδρῶντες εἰς τὴν παραγωγὴν οἱουδήποτε καλλιτεχνήματος, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄγνωστοι καὶ μυστηριώδεις· ἐκ τῶν βεβαιοτέρων ὅμως καὶ ἀναμφισβητήτων εἶνε ἡ ἐξωτερικὴ ἀφορμή, ἡ συγκυρία. Ὁ Ῥουσσὼ *δυνάμει* ἦτο ἀρχῆθεν Ῥουσσώ, ἀλλὰ θὰ ἐγίνετο καὶ *ἐνεργείᾳ* ἂν μὴ περιέπιπτεν εἰς χεῖράς του ἡ προκήρυξις τοῦ διαγωνίσματος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Διζῶνος: si le rétablissement des Sciences et des Arts a contribué à épurer les mœurs? Τὴν προκήρυξιν ταύτην ἀνέγνωσεν εἰς τὸν Mercure de France μεταβαίνων εἰς Βιγκένας νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν φυλακισμένον φίλον του Διδερότον· «Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, γράφει ἔν τινι ἐπιστολῇ, ᾐσθάνθην τὸ πνεῦμά μου περιθεόμενον ὑπὸ μυρίων ἀκτίνων· σωροὶ ὅλοι ἰδεῶν ἀνεπήδησαν ἐν ἐμοὶ σφοδρῶς καὶ ἀτάκτως· ἡ κεφαλή μου ἐζαλίσθη· ἡ καρδία μου ἐπάλλετο ἰσχυρῶς· ἐκάθισα ὑπὸ ἓν δένδρον καὶ ἔμεινα ἡμίσειαν ὥραν εἰς τόσον μεγάλην ταραχήν, ὥστε ὅτε ἀνηγέρθην ᾐσθάνθην τὰ ἐνδύματά μου δακρύβρεκτα χωρὶς νὰ ἔχω ἐννοήσῃ ὅτι ἔκλαυσα.» Εἰς τὴν πραγματείαν, τὴν ὁποίαν ἔγραψε διὰ τὸ διαγώνισμα τοῦτο, εὑρίσκονται ἤδη ἐν ὑποτυπώσει αἱ θεμελιώδεις καὶ ῥηξικέλευθοι ἰδέαι τῶν μεγάλων ἔργων του.

Τί θὰ ἦτο ὁ Κάντιος ἂν δὲν ἀνεγίνωσκε τὸν Δαβὶδ Γιοὺμ (Hume); «αὐτός μ' ἐξύπνησεν ἀπὸ τὸ μεταφυσικὸν ῥογχαλισμά μου» ἐπανελάμβανεν ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς Καινιξβέργης. Ἡ δὲ μὶς Μαρία Ἄννα Ἦβανς τί ἄλλο ἢ σωρὸν δυσχωνεύτων essays θὰ εἶχε δημοσιεύσῃ εἰς τὰς σοφὰς ἀγγλικὰς Ἐπιθεωρήσεις, ἂν μὴ συνήντα τὸν ἰδιότυπον ἐκεῖνον φιλόσοφον καὶ κριτικὸν Γεώργιον Λιούις; ἄνευ αὐτοῦ οὐδέποτε θὰ ἔγραφε μυθιστορήματα, καὶ δὲν θὰ καθίστατο ἡ πρώτη μυθιστοριογράφος τοῦ αἰῶνος, ὁ δὲ κόσμος δὲν θὰ εἶχε μίαν Γεωργίαν Ἔλιοτ νὰ θαυμάζῃ.

Χρειάζεται πάντοτε κἄτι νὰ μεταβάλῃ τὸ *δυνάμει* εἰς *ἐνεργείᾳ*· ἡ βάλανος ἐγκλείει ἐν ἑαυτῇ τὴν δρῦν ἀλλὰ πρέπει νὰ πέσῃ, καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐντὸς τῆς γῆς καὶ νὰ μὴ εὑρεθῇ μία χεὶρ νὰ τὴν ῥίψῃ εἰς τοὺς χοίρους· τὸ κἄτι τοῦτο δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν· ὁρμὴ ἰσχυρά, ἢ φιλοδοξία, ἢ ἔρως εἴτε καὶ πεῖνα. Πολλαὶ πηγαὶ ἀναπιδύονται διὰ μόνης τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν δυνάμεως· πολλαχοῦ ὅμως τὸ ὕδωρ εὑρίσκεται κάθειρκτον μεταξὺ δύο στρωμάτων καὶ ἀναμένει τὸ τρύπανον τοῦ φρεατωρύχου διὰ νὰ ἐξορμήσῃ. Τοιαύτην δίοδον δύνανται ν' ἀνοίξωσι εἰς ἰδιοφυΐας κεκρυμμένας, καὶ εἰς ἑαυτὰς ἔτι ἀγνώστους, καὶ οἱ διαγωνισμοί, προϋποτιθεμένου βεβαίως ὅτι αἱ κακοδικίαι δὲν θὰ εἶνε δυναταὶ καὶ ὅτι οἱ κρίνοντες θὰ εἶνε εἰλικρινεῖς καὶ δίκαιοι καὶ ἐκ καλαισθησίας καὶ ἐκ γνώσεως. Ἄλλως δὲ παρ' ἡμῖν, οἵτινες σχεδὸν δὲν ἔχομεν συστηματικὴν κριτικὴν ὑπέχουσαν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κρίνῃ οἱονδήποτε ἄξιον λόγου ἔργον ἅμα τῇ δημοσιεύσει του, ἀλλὰ μετροῦμεν συχνὰ τὴν ἀξίαν τῶν συγγραφέων μας κατὰ τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, δὲν θὰ ἦτο διόλου ἀνωφελὲς νὰ γίνεται ἐνίοτε ἐν τοῖς διαγωνισμοῖς λόγος περὶ νόμων τινων καλολογικῶν, νὰ καθορίζωνται ἀρχαί τινες, νὰ χαρακτηρίζεται ἓν ἔργον, νὰ κατατάσσηται εἷς συγγραφεύς.

Τὴν δευτέραν ταύτην γνώμην συνεμεριζόμεθα καὶ ἡμεῖς· ἀλλ' ἀφ' ἧς ὥρας ἐλάβομεν εἰς χεῖρας τὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν εἰς τὸν παρόντα διαγωνισμόν, ἀπεσκιρτήσαμεν πρὸς τὴν πρώτην.

Ἰδιοφυΐαν ἐζητοῦμεν; τὸ οὖς μας ἐτείνομεν ν' ἀκούσωμεν νέους τινὰς παλμούς; Φεῦ! Ὡς νὰ ἔδωκε τὸ μέτρον τῆς ἀξίας τῶν διαγωνισθέντων ὁ βραχὺς χῶρος ὃν ὥρισεν ἡ Προκήρυξις, πάντες σχεδὸν οἱ ὑποβαλόντες τὰ ἔργα των εἶνε μικροὶ ἢ ἀπεσμικρύνθησαν διὰ νὰ χωρέσωσιν. Ἡμεῖς δὲ ἀπὸ κριτῶν λογοτεχνικῶν ἔργων μετεβλήθημεν εἰς διορθωτὰς θεμάτων καὶ ἐκθέσεων ἰδεῶν, οἱ δὲ κανόνες τοὺς ὁποίους ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην ν' ἀναφέρωμεν εἶνε οὐχὶ ἐκ τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Καλολογίας ἀλλ' ἐκ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ καὶ ἰδίως ἐκ τῆς Ὀρθαισθησίας.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὑπεβλήθησαν 18 διηγήματα, τὰ ἑπόμενα.

1) ***Ἠλίας καὶ Ῥόλδη.*** Κάλλιον πάσης ἀναλύσεως τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου καταδεικνύουσιν αἱ ἑξῆς φράσεις, ἃς σταχυολογοῦμεν: «εἰσέρχεται ἀνὴρ περιτετυλιγμένος **ὑπὸ** ποδήρους μανδύου» «ἠμείφθην ἐκ τῆς μοίρας ν' ἀγαπῶ» «μετῳκήσαντες, ἡ μήτηρ ἠσθένησε» «ἡ πλᾶνος φαντασία μου μὲ ὤθησε νὰ σᾶς διασπάσω ἀπὸ τὴν τρυφήν σας». Ὁ συγγραφεὺς θὰ εἶνε δωδεκαέτης καὶ ὄχι πολὺ ἐπιμελής.

2) *Ἐν εἴδει ἐπιστολῆς.* Μία ***Μαϊμοῦ τοῦ Μοντενέγρου*** δραπετεύει ἐκ τοῦ θηριοτροφείου, ἀγαπᾷ ἕνα ὁμόφυλόν της, τῷ στέλλει στίχους κτλ. Ἡ βαθύτης τῆς ἀλληγορίας ταύτης ὑπερβαίνει τὴν ἀντίληψίν μας. Πόσον καλὰ θὰ ἦτο δι' ὅλους μας ἂν ἔμενεν ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ της! Ὑπάρχουν Ἐριννύες Μοῦσαι, αἱ Μαϊμοῦδες ἠδύναντο νὰ λείψουν.

3) ***Ἐπεισόδιον τῆς ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως.*** «Γλυκανάλατη αἰσθηματικὴ κοινοτοπία πλήρης γρίφων καὶ ἀκυρολεξίας», οὕτω χαρακτηρίζει αὐτὸ εἷς τῶν συναδέλφων μου· ἀποτελεῖται ἐκ φράσεων οἷα ἡ ἑξῆς: «ἡ ἀσθενεστέρα αἱμασιά, ἡ ἀβαθεστέρα τάφρος. . . καθίστανται μῆλον τῆς ἔριδος». Ὁμόλογος πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν ἀτμόσφαιραν εἶνε καὶ ἡ γραφὴ τῶν λέξεων· ὁ ζυγὸς τῆς ὀρθογραφίας συνετρίβη ἡρωϊκῶς.

4) ***Τὸ παράπονον.*** Ὑπερρομαντικὸς θρῆνος· ὁ φανταστικὸς ἥρως του κοιμᾶται εἰς τὸ ὕπαιθρον, ἐκεῖ δὲ καὶ ἀποθνήσκει· αἱ εἰκόνες ὧν ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς χρῆσιν εἶνε τετριμμέναι ὡς χαλκοῦν νόμισμα ἀπὸ τοῦ ὁποίου μυρίοι δάκτυλοι ἀπέτριψαν καὶ τὴν μορφὴν τοῦ Γεωργίου καὶ τὸ στέμμα. Δεῖγμα ἐκ τοῦ ὕφους: «οὐδέποτε λέξις γλυκεῖα ***ἐδόνησε*** τὰς ὑπὸ τοῦ πόνου καὶ τῆς ὀδύνης ***τηκομένας*** μυχίας χορδάς!»

5) ***Μαύρη Τύχη.*** Ὁ αἰσθητὸς κόσμος, ὁ κόσμος ἐν τῷ ὁποίῳ ζῶμεν καὶ τὸν ὁποῖον θαυμάζομεν, δὲν ἀρέσκει εἰς τὸν συγγραφέα, καὶ δημιουργεῖ ἕνα ἰδικόν του, ἀκράτως ῥομαντικόν. Ὁ ἥρως του «ἐπροχώρει, ἐπροχώρει» ἐλαυνόμενος ὑπὸ δυνάμεως ἀκατανικήτου· ἤθελε νὰ εὕρῃ τὰ τέκνα του· ἀλλὰ τὰ ἐμπόδια ἐπήρχοντο ἀλλεπάλληλα· «οἱ σιδηρόδρομοι δὲν ἐνήργουν·» ἐπὶ τέλους καλύπτεται ὑπὸ τῶν χιόνων καὶ γλυτώνει καὶ αὐτὸς καὶ ἡμεῖς· δεῖγμα φρασιολογίας: «αἱ χεῖρές του ἔμειναν ἄναυδοι!»

6) ***Ἀρετὴ καὶ Καρδία.*** Ἡ Ἑρμήνη ἐκάθητο παρὰ τὴν ῥίζαν δρυὸς καὶ ἐσυλλογίζετο τὸν ἱππότην Γεώργιον, μεθ' οὗ ἔμελλε νὰ συνδέσῃ τὴν τύχην της· ἀλλ' αἴφνης κυνηγός τις, Ἀλκιβιάδης ὀνόματι, σκοπεύσας λαγὸν πυροβολεῖ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, κατακαίει τὸν ὀφθαλμόν της καὶ τὴν καθιστᾷ ἄλαλον ἐκ τοῦ τρόμου. Ὁ ἱππότης Γεώργιος τὴν ἐγκαταλείπει. Ὁ κυνηγός, ἀφ' οὗ ζητεῖ παρὰ τῆς Ἑρμήνης συγγνώμην, ἣν ἐκείνη τῷ παρέχει, «ἐπιστρέψας εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ θέσας ἐν φακέλλῳ 200,000 (ἤτοι διακοσίας χιλιάδας) δραχμῶν παρακαλεῖ αὐτήν, οἰκτείρουσα τὴν θέσιν του, νὰ δεχθῇ τὴν ἐλαχίστην αὐτὴν ἱκανοποίησιν». Ἀλλ' εἶχε καὶ μνηστὴν ὁ Ἀλκιβιάδης, τὴν Ἰουλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκοίνωσε τὴν πρᾶξίν του. Περὶ τὸ ἑσπέρας λαμβάνει ἐπὶ ***ἀργυροῦ δίσκου*** ἐπιστολήν· τῷ δίδουν τὰ παπούτσια 'ς τὸ χέρι. Εἶνε ἐλεύθερος· ἀποτείνεται εἰς τὴν Ἑρμήνην, τὴν νυμφεύεται καὶ μεταφέρει αὐτὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἰατρὸς περίφημος λύει τὴν γλῶσσάν της. Καὶ εἰς τὸ διήγημα τοῦτο «ἡ πρωϊνὴ αὔρα λικνίζεται» οἱ «ἀστέρες εἶνε θαλασσόχροοι», καὶ πολλὰ ἄλλα παράδοξα γίνονται, ἀλλὰ μετ' ὀρθογραφίας τοὐλάχιστον.

7) ***Ὁ Βασιλάκης.*** Ἤρχισεν ὡς καμαρωμένο παιδὶ ἐνωρίτατα τὰς ἐρωτικὰς διαχύσεις· ἡμέραν τινα ἡ μήτηρ του συλλαμβάνει ἐπιστολήν του, φορεῖ τὰ ὀμματογυάλιά της καὶ τὴν ἀναγινώσκει «ἐκφώνως» Τὸν δέρει διὰ τῆς παντούφλας της καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐπιπλήξεων τῷ λέγει·

— Νὰ ἦσουν τοὐλάχιστον εἴκοσι ἐτῶν!..

Ὁ Βασιλάκης ἔγινεν εἴκοσι ἐτῶν καὶ γράφει πρὸς τὴν Οὐρανίαν· ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ περιπίπτει τώρα εἰς τὰς χεῖρας τῆς κολοσσιαίας μητρὸς αὐτῆς, τῆς Κυρὰ-Γιάνναινας, ἥτις τὸν ξυλοφορτώνει διὰ κλάρας τοῦ κλιβάνου. Ἔκτοτε ἔγινε διδάσκαλος, συγγράφει φιλοσοφικὸν σύγγραμμα, ἐκ τοῦ ὁποίου εἶδεν ὁ συγγραφεὺς τὸ ἑξῆς χωρίον «Ἔρως ἐστὶ τὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν δεκαπενταετῆ ἡλικίαν προκαλεῖ τοὺς ῥαβδισμοὺς τῆς μητρὸς τοῦ ἐρῶντος, εἰς δὲ τὴν εἰκοσαετῆ τοὺς τῆς μητρὸς τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρδίας του». Εἷς τῶν συναδέλφων μου τὸ διήγημα τοῦτο χαρακτηρίζει ὡς «παιδαριῶδες, κοινοτοπικόν, βρῖθον παντοίων σφαλμάτων.» Τῷ ὄντι, τὸ ὅλον εἶνε ἐξηγμένον ἐκ μαθητικοῦ μελανοδοχείου, ὁ δὲ ὁρίζων τῆς ψυχικῆς πείρας τοῦ συγγραφέως δὲν ἐκτείνεται πέραν τοῦ σχολείου καὶ τοῦ παραθύρου τῆς γειτονίσσης. Ἐν τούτοις εἶνε ἀνώτερον τῶν προηγουμένων· ἔχει εἱρμὸν τοὐλάχιστον.

8) **Τὸ θῦμα.** Κόρη ἐξαπατηθεῖσα ὑπὸ νέου, ὅστις ὡρκίζετο πρὸς αὐτὴν αἰώνιον ἔρωτα, «ὠχρά, ἐκστατική, ῥεμβώδης, μὲ βῆμα ἄστατον κρημνίζεται ἀπὸ τὴν ἀκτὴν ζητοῦσα τὴν λήθην συμφορᾶς ἀρρήτου, δεινῆς»· ὁ ῥομαντισμὸς φουσκώνει τὸ ὕφος τοῦ συγγραφέως ὡς ὁ ἄνεμος τὴν ἐσθῆτα τῆς ἡρωΐδος ἐπὶ τοῦ βράχου· δείγματα ὕφους «ἐτόξευσεν ἀνίας ἀράν», «σημεῖον σκοτεινὸν καὶ δηλητηριῶδες». Ἀλλ' εἶνε ἀπηλλαγμένον ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων, αἱ δὲ φράσεις συνδέονται λογικῶς, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ διαγωνισμῷ τούτῳ εἶνε ὄχι μικρὸν προσόν.

9) ***Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν.*** Ἔργον πρωτοτυπώτατον . . . ὑπὸ ἔποψιν ἀνορθογραφιῶν· αἱ λέξεις ὑπὸ τὴν νέαν μορφήν των φαίνονται ἐντελῶς καινουργεῖς. Ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς ἢ μᾶλλον ἡ συγγραφεὺς (διότι τὸ ὕφος ἐκφαίνει ὅτι κυρία ἔγραψε τὸ Ὁδοιπορικὸν τοῦτο) εὑρίσκετο μετὰ τοῦ συντρόφου της παρὰ τὸν **ὁρμοῦντα** Πηνειὸν καὶ διήρχοντο ὑπὸ τὴν σκιὰν γιγαντιαίων πλατάνων, αἴφνης ἤκουσαν μακρόθεν ᾆσμα, «εἶδος ψαλτηρίου», ἐξεπλάγησαν (ὄχι διὰ τὸ ψαλτήριον, ἀλλὰ διὰ τὸ ᾆσμα), ὑπέθεσαν μὴ ἦτο «νικητὴς τῶν Ἀγώνων τῆς Πυθίας καὶ ἤρχετο νὰ εὕρῃ κλάδον δάφνης τοῦ Ἀπόλλωνος·» ἀλλ' ἦτο ἁπλούστατα ὁ ταχυδρόμος, ἐπὶ μουλαρίου, νέος εἰκοσιπέντε ἐτῶν. Ἔπειτα δ' ἀρχίζει ὁ ἑξῆς ἀπαράμιλλος διάλογος· μετὰ τὸν πρῶτον χαιρετισμὸν τὸν ἐρωτοῦν· «— Εἶσαι πανδρευμένος; — Μοῦ τὴν ἐπῆρε ὁ Θεός. — Μὴ καὶ ὁ Θεὸς δὲν σοῦ τὴν ἔδωκε; εἶσαι μόνος τώρα; — Ὄχι μ' ἄφησε τὸ παιδί. — Σ' ἀφῆκε τὸ λουλοῦδι.» Ἐν τούτοις ποιά τις ἁβρότης, ποιά τις εὐαισθησία ὑποδηλοῦται εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ἂν δὲ ἡ συγγραφεὺς δὲν ἄφινε τὴν χεῖρά της νὰ τρέχῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου μὲ τάχος αὐτομάτου ἐνεργείας τῆς φαντασίας ἀλλ' ἐπέβλεπε τὴν γραφίδα της, θὰ ἔστελλε πάντως καλλίτερον ἔργον.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

Ἡ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τοῦ κατωτέρω διηγήματος, τυχόντος τοῦ α' ἐπαίνου ἐν τῷ Διαγωνισμῷ, δικαιοῦται, ἀφ' οὗ ἀποδείξῃ τὴν ταὐτότητά της, νὰ λάβῃ ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» δρ. 10 καὶ τὸ 1/3 τῆς ἐκ τῶν ὑποβληθέντων 18 διηγημάτων εἰσπράξεως, ἤτοι δρ. 12 (τὸ ὅλον δρ. 22). Αἱ ἀπομείνασαι ἐκ τῆς διδράχμου καταβολῆς 24 δραχμαί, βραβείου μὴ ἀπονεμηθέντος, θὰ προστεθῶσιν εἰς τὸ χρηματικὸν ἆθλον τοῦ προσεχοῦς Διαγωνισμοῦ.

ΟΝΕΙΡΟΝ ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΟΥ

Τὸ δωμάτιον ἦτο σκοτεινόν, φωτιζόμενον μόνον ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ πυρὸς τῆς ἑστίας· ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ ἤρχισε νὰ σβύνῃ καὶ ἔρριπτε παραδόξους σκιὰς ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἡ Σμαρὼ ἐκάθητο μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων της· ἤκουε τὸ κτύπημα τοῦ μικροῦ ὡρολογίου καὶ τῆς ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤκουε μικρὰν καρδίαν, μὲ τακτικὸν παλμόν, νὰ κτυπᾷ ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ δωματίου.

Εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, ἐπὶ λευκῆς κλίνης, ἔκειτο τὸ τέκνον τῆς Σμαρῶς, — νεκρόν. Μία χωρικὴ ἐκάθητο εἰς τὸ ἴδιον

δωμάτιον, πλέκουσα στεφάνους ἀπὸ ἄνθη.

Ἡ Σμαρὼ ἐκάθητο ἀκίνητος· τὸ κτύπημα τοῦ ὡρολογίου τὴν ἀνησύχει· ἐσηκώθη, καὶ ἁρπάσασα σπασμωδικῶς τὸ ὡρολόγιον, τὸ ἔβαλεν ἔξωθεν τοῦ δωματίου· ἀλλὰ τὸ σπίτι ἦτο τόσον ἥσυχον, ὥστε καὶ πάλιν ἠκούετο . . . τὶκ . . . τάκ . . .

Ἡ Σμαρὼ ἐκάθησε πάλιν πλησίον τῆς πυρᾶς· αἱ παρειαί της ἦσαν κόκκιναι καὶ οἱ ὀφθαλμοί της θολοὶ καὶ ἀπλανεῖς. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὕψονεν ἀνησύχως τὸ βλέμμα της καὶ ῥῖγος κατελάμβανεν ὅλον της τὸ σῶμα. Βαθμηδὸν ἡ φωτιὰ ἐσβύνετο· τὸ ὡρολόγιον μὲ τὸ μικρὸν ἠχηρόν του κτύπημα ἐσήμανε δώδεκα.

Ἤνοιξε σιγά, πολὺ σιγά, ἡ θύρα καὶ ἡ Σμαρὼ ἤκουσε πατήματα ἐλαφρὰ ὄπισθέν της, πατήματα μικροῦ παιδίου, τοῦ ὁποίου οἱ πόδες δὲν εἶνε ἀκόμη συνειθισμένοι νὰ πατοῦν τὴν γῆν. Ἡ Σμαρὼ ἤκουσε τὰ βήματα ἀλλὰ δὲν ἔστρεψε· κυανῆ λάμψις διεχύθη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ παρευθὺς ἤκουσε μικρὰν φωνήν :

«Ἄχ μάνα, μου! Πῶς δὲν γυρίζεις νὰ μὲ ἰδῇς; Μιὰ φορὰ ἅμα σ' ἐπλησίαζα μὲ κατέτρωγες μὲ φιλιά. Πῶς δὲν μὲ φιλεῖς τώρα, μανοῦλα; Τρέμω ἀπὸ τὸ κρύο, ἀλλ' ἂν μὲ πάρῃς σ' τὸν κόρφο σου, ἂν βάλω τὸ κεφαλάκι σ' τὴν καρδιά σου, μάνα, τότε ἡ δική σου ζωὴ θὰ μὲ ζεστάνῃ. Θὰ βάλλω τὰ χεράκια μου σ' τὶς ξανθές σου πλεξοῦδες, καὶ ἀπ' τὸ φῶς τῶν μαλλιῶν σου καὶ ἀπ' τὴν ἀγάπη ποῦ λάμπει στὰ μάτια σου, θὰ ζεσταθῇ ἡ καρδοῦλά μου, καὶ θὰ μπορέσω νὰ σὲ φιλήσω πάλι. — Ἕνα φιλάκι μόνον σ' τὸ στόμα, γλυκειὰ μανοῦλα !»

Ἡ Σμαρὼ ἀνεπήδησεν ἀπὸ τὸ κάθισμα· τὰ χείλη της ἦσαν ἡμιάνοικτα καὶ ἀνέπνεε δυσκόλως. Ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας της ὁρμητικῶς, τόσον ὁρμητικῶς, ὥστε τὸ φόρεμά της ἐξεκουμβώθη ὅλον καὶ ἐφαίνετο τὸ στῆθός της, πάλλον σφοδρῶς ἀπὸ τὴν συγκίνησιν . . . Διότι τὸ τέκνον της ἐστέκετο ἔμπροσθέν της, τὸ τέκνον της ὡμίλει . . . Ἦτο χλωμόν, μὲ χείλη πάλλευκα καὶ ὀφθαλμοὺς ἠρέμους καὶ λάμποντας· τὰ χρυσᾶ μαλλιά του ἐστεφάνοναν τὸ κεφαλάκι του.

Ἡ μήτηρ ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ τέκνον της μὲ λυγμὸν χαρᾶς.

«Εἶσαι τὸ παιδάκι μου, φῶς τῶν ματιῶν μου καὶ χαρὰ τῆς ζωῆς μου! Μοῦ εἶπαν πῶς ἀπέθανες, ἀλλ' ἐγὼ ἤξευρα ὅτι τὸ νεκρὸ παιδὶ σ' τὸ στρῶμα δὲν ἦτανε δικό μου. Εἴξευρα ὅτι δὲν θἄμενες βουβὸ κι' ἀκίνητο ὅταν ἡ μάνα μὲ δάκρυα σὲ παρακαλοῦσε νὰ τῆς μιλήσῃς. Ἄχ, πῶς σ' ἐπόθησα, ἀγγελοῦδι μου! . . . Τί κρύο ποῦ εἶσαι! Νά! Ἄναψα ἕνα κερὶ γιὰ νὰ βλέπω καλλίτερα τὸ προσωπάκι σου. Τώρα θὰ ζεσταθῇς».

Καὶ ἔλαβεν εἰς τοὺς κόλπους της τὸ ψυχρὸν παιδίον, ἀφίνουσα τὰ δάκρυά της νὰ πίπτουν ἐπὶ τοῦ μικροῦ προσώπου του. Τὸ κηρίον εἶχεν ἀναφθῇ καὶ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τὰ ὠχρὰ πρόσωπα τῆς μητρὸς καὶ τοῦ τέκνου.

Ἡ Σμαρὼ ᾐσθάνθη τέλος τὸ μικρὸν σῶμα ἐπὶ τῶν γονάτων της νὰ θερμαίνεται ὀλίγον, καὶ τὸ τέκνον ἐπλησίασε τὰ χείλη εἰς τὰ στήθη της, καὶ μὲ τὰ χεράκια του ἐτράβηξε κάτω τοὺς ξανθοὺς της πλοκάμους καὶ τοὺς ἐκράτει σφικτά. Ἡ Σμαρὼ ἐκάθητο ὡς ἐν ὀνείρῳ· ἐθήλαζε

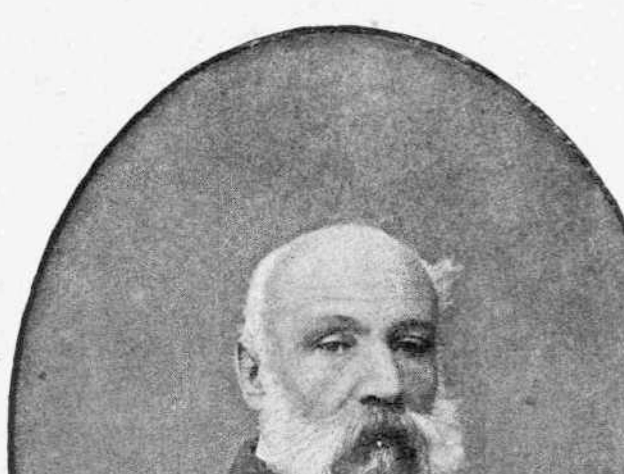

Θεόδωρος Π. Δηλιγιάννης

πάλιν τὸ βρέφος της, τὸ ἐκράτει ὡς ἄλλοτε πλησίον της καὶ τὸ ἐφίλει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου του καὶ τῆς χρυσῆς κεφαλῆς . . .

Περὶ τὴν ἑβδόμην ὥραν τῆς πρωίας ἠκούσθη ζωηρὸν κτύπημα εἰς τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν ἡ νέα χωρικὴ μὲ πρόσωπον ῥοδοκόκκινον καὶ ζωηρόν. Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσῃ δύο βήματα εἰς τὸ δωμάτιον ἐξέβαλε φρικώδη φωνὴν καὶ τὸ πρόσωπόν της ἠλλοιώθη ἐκ τρόμου.

«Θεέ μου! Παναγία μου! Τί συμφορά! Ἀλλοίμονό μου, ἄχ ἀλλοίμονο!»

Μὲ φωνὰς ἠχηρὰς καὶ ἀποσπῶσα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἔτρεξεν εἰς τὸν δρόμον ταχέως. Μετ' ὀλίγον συνήντησεν ἄλλας χωρικάς, αἵτινες τρέμουσαι ἤνοιξαν τὴν θύραν τοῦ δωματίου τῆς Σμαρῶς καὶ ἐκύταξαν μέσα. Ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη ἀνατείλει καὶ ἐφώτιζε μὲ τὰς πρώτας του ἀκτῖνας τὸ ἄψυχον σῶμα τῆς μητρός. Ἡ ἔκφρασίς της ἦτο γλυκεῖα καὶ ἥσυχος, διότι τὰς τελευταίας ὥρας τοῦ δυστυχοῦς βίου της παρηγόρησε γλυκὺ ὄνειρον μεσονυκτίου.

ΧΙΩΤΙΣΣΑ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΒΡΕΙΣ[1]

Καὶ πόλεις δὲ ὡρισμέναι κατηγοροῦντο ἢ ἐχλευάζοντο διὰ διαφόρους λόγους. Οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν περιβόητοι ὡς φῶρες, οἱ Ἐρετριεῖς ἐκακίζοντο διὰ τὴν κατὰ κόρον χρῆσιν τοῦ ῥῶ ἐν τῷ λέγειν, οἱ Σάμιοι διὰ τὴν τρυφήν, οἱ Σίφνιοι διὰ τὴν ἀσέλγειαν, οἱ Κολοφώνιοι διὰ τὴν ὕβριν, οἱ Μυκόνιοι διὰ τὴν γλισχρότητα, οἱ κάτοικοι τοῦ Ῥηγίου διὰ τὴν δειλίαν, οἱ Μεγαρεῖς διὰ τὰ προσποιητὰ δάκρυα, οἱ Χαλκιδεῖς διὰ τὴν φιλαργυρίαν, οἱ Αἰγινῆται διὰ τὴν πανουργίαν, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν τῶν Κρητῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία ***Κρὴς πρὸς Αἰγινήτην***, οἱ Σινωπαῖοι διὰ τὴν ἀσχημοσύνην, οἱ Σκύριοι διὰ τὴν εὐτέλειαν, οἱ Κερκυραῖοι διὰ τὴν γνωστὴν ἐλευθέραν Κέρκυραν, οἱ Κυναιθεῖς τῆς Ἀρκαδίας διὰ τὴν ἀμουσίαν, οἱ Αἰξωνεῖς καὶ οἱ Σφήττιοι τῆς Ἀττικῆς, ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὴν ἀγριότητα, οὗτοι δὲ διὰ τὴν κακολογίαν. Καὶ τόσον ἦσαν γνωσταὶ αἱ τοιαῦται παρὰ τοῖς Ἕλλησι διαδεδομέναι δυσφημίαι περὶ ὁμοφύλων πόλεων, ὥστε παροιμιακαὶ μὲν ἔγειναν αἱ τοιαῦται περὶ αὐτῶν γνῶμαι παρ' αὐτοῖς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπλάσθησαν ῥήματα ἀρκοῦντα πρὸς δήλωσιν τῆς κατηγορίας, οἷα τὰ ***σιφνιάζειν, κρητίζειν, λεσβιάζειν, χαλκιδίζειν, αἰξωνεύεσθαι***, ἀνάλογα τὸν σχηματισμὸν πρὸς τὰ ***παρίζειν, αἰγυπτιάζειν*** καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἄλλοτε δὲ ἡ καθ' ὁμοφύλων καταλαλιὰ ὤξυνε καὶ τὸ κέντρον τῆς ἐπιγραμματικῆς μούσης πρὸς κακολογίαν ἑλληνίδων πόλεων. Γνωστότατα εἶνε δύο ἐπιγράμματα τοῦ Λερίου Δημοδόκου, ἀκμάσαντος τὸν ἕκτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, δι' ὧν καθάπτεται τῶν Χίων καὶ τῶν Μιλησίων.

Καὶ τόδε Δημοδόκου· Χῖοι κακοί· οὐχ ὁ μέν, ὃς δ' οὔ,
πάντες, πλὴν Προκλέους· καὶ Προκλέης δὲ Χίου.

Καὶ τόδε Δημοδόκου· Μιλήσιοι ἀξύνετοι μὲν
οὐκ εἰσί, δρῶσιν δ' οἷάπερ ἀξύνετοι.

Ἡ κατὰ τῶν Μιλησίων ὕβρις τοῦ Λερίου ποιητοῦ ἠρέθισε τὸν σύγχρονον αὐτοῦ Μιλήσιον Φωκυλίδην, ὅστις ἀντέστρεψε τὸ πρῶτον τῶν δύο τούτων ἐπιγραμμάτων τοῦ Δημοδόκου κατὰ τῶν Λερίων, γράψας

Καὶ τόδε Φωκυλίδεω· Λέριοι κακοί· οὐχ ὁ μέν, ὃς δ' οὔ,
πάντες, πλὴν Προκλέους· καὶ Προκλέης Λέριος.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Δημοδόκου ἔτυχε καὶ ἄλλων μιμητῶν ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις. Ἰδίως δὲ τὸ ἐπιγραμματικὸν κέντρον τῶν μιμητῶν ἐστράφη κατὰ τῶν Κιλίκων καὶ τῶν Καππαδόκων, δύο λαῶν, οὓς ἥκιστα ἠγάπησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Οἱ Καππάδοκες μάλιστα ἐτύγχανον περιβόητοι διὰ τὴν κακοτροπίαν αὐτῶν. Ἦσαν ἓν τῶν τριῶν κάππα τῆς παροιμίας, ἥτις ἔλεγε ***Τρία κάππα κάκιστα, Καππαδοκία, Κρήτη καὶ Κιλικία***, τοῦθ' ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι μετήνεγκον εἰς τρία ἄλλα κάππα, εἰς τρεῖς Κορνηλίους, τὸν Σύλλαν, τὸν Κίνναν καὶ τὸν Λέντλον. Πρὸς ἔνδειξιν δὲ τῆς δυσφήμως μνημονευομένης κακίας τῶν Καππαδόκων ἐφέρετο καὶ ἐπίγραμμα, ὅπερ οὐκ ὀρθῶς ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ ἀναγράφεται ὡς ἔργον Δημοδόκου τοῦ Λερίου. Τὸ δ' ἐπίγραμμα τοῦτο, οὗ ἡ κακία ὑπερτερεῖ καὶ αὐτὴν τὴν μοχθηρίαν ἐφ' ᾗ ἐκακίζοντο οἱ Καππάδοκες, εἶνε τὸ ἑξῆς·

Καππαδόκην ποτ' ἔχιδνα κακὴ δάκεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ
κάτθανε, γευσαμένη αἵματος ἰοβόλου.

Καὶ ἄλλο δ' ἐπίγραμμα κατὰ τῆς καππαδοκικῆς φαυλότητος ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ προσγράφεται εἰς τὸν Δημόδοκον, ἐν ᾧ, ὡς ὀρθῶς ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων, εἶνε ποίημα τῶν βυζαντιακῶν χρόνων γραφὲν βραχὺν χρόνον μετὰ τὸ 534 ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ κατὰ τοῦ ἐπάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου, ὅστις ἦτο Καππάδοξ.

Καππαδόκαι φαῦλοι μὲν ἀεί, ζώνης δὲ τυχόντες
φαυλότεροι, κέρδους δ' εἵνεκα φαυλότατοι·
ἢν δ' ἄρα δὶς καὶ τρὶς μεγάλης δράξωνται ἀπήνης,
δὴ ῥα τότ' εἰς ὥρας φαυλεπιφαυλότεροι.
Μή, λίτομαι βασιλεῦ, μὴ τετράκις, ὄφρα μὴ αὐτὸς
κόσμος ὀλισθήσῃ καππαδοκιζόμενος.

Διὰ τοῦ δηκτικοῦ τούτου ἐπιγράμματος παρακαλεῖται ὁ αὐτοκράτωρ μὴ τυχὸν ἀναβιβάσῃ τὸ τέταρτον εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Ἰωάννην, περὶ οὗ ῥητῶς γνωρίζομεν, ὅτι δὶς ἀνεδείχθη ἔπαρχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 530 καὶ τῷ 534, καὶ ταῦτα διότι οἱ Καππάδοκες, οἵτινες πικροχόλως ὀνομάζονται ἀεὶ φαῦλοι, γίνονται ἔτι φαυλότεροι ἀνερχόμενοι εἰς ἀξιώματα. Τῶν ἀξιωμάτων δ' ἐνδεικτικὰ εἶνε ἡ ζώνη, ἧς γίνεται μνεία ἐν τῷ ἐπιγράμματι, καὶ ἡ ἀπήνη, ἤτοι ἡ ἀργυρᾶ ἅμαξα, ἐφ' ἧς συνήθως ὠχεῖτο ὁ ἔπαρχος.

Ἀλλὰ τὸ ἐπιφανέστατον δεῖγμα τῆς ἑλληνικῆς καθ' ὁμοφύλων κακολογίας παρέχουσιν οἱ ἀρχαῖοι Βοιωτοί. Οὗτοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μεσσηνίου Δικαιάρχου κατηγόρουν αὐτοὶ ἑαυτούς, ἀπαριθμοῦντες σωρείαν ἀκληρημάτων καταρρυέντων εἰς τὰς βοιωτικὰς πόλεις ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος. Εἶχε λοιπὸν κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν τῶν Βοιωτῶν ἑκάστη τῶν βοιωτικῶν πόλεων καὶ ἓν ἀκλήρημα. Καὶ ἡ μὲν αἰσχροκέρδεια κατῴκει ἐν Ὠρωπῷ, ὁ δὲ φθόνος ἐν Τανάγρᾳ, ἡ δὲ φιλονεικία ἐν Θεσπιαῖς, ἡ δὲ ὕβρις ἐν Θήβαις, ἡ δὲ πλεονεξία ἐν Ἀνθηδόνι, ἡ δὲ περιέργεια ἐν Κορωνείᾳ, ἡ ἀλαζονεία ἐν Πλαταιαῖς, ὁ πυρετὸς ἐν Ὀγχήστῳ καὶ ἡ ἀναισθησία ἐν Ἁλιάρτῳ. Καὶ ὅμως ὁ ἀναγνώστης εἶδεν, ὅτι, ἂν ὀλίγα ἀκληρήματα ἔμειναν ἔξω τοῦ βοιωτικοῦ τούτου ὑβριστικοῦ δεκαλόγου, ἐπερίσσευον ὅμως ἱκαναὶ κακολογίαι καὶ συκοφαντίαι, ἃς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀσυστόλως ἐξετόξευον κατὰ τῶν ὁμοφύλων.

Ὡς δ' ἐν τῇ ἀρχαιότητι, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους οἱ Ἕλληνες ἔστρεψαν τὰ ὅπλα τῆς δυσφημίας οὐ μόνον κατὰ ξένων ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτῶν. Καὶ δὴ ἀμέσως ἐν τοῖς πρώτοις περίεργος εἶνε ἡ ἐφ' ὕβρει νέα ἔννοια, ἣν ἔλαβεν αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν ὄνομα τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Βυζαντῖνοι, μὴ λησμονοῦντες, ὅτι τὸ κράτος τῶν αὐτοκρατόρων εἶχε στήσει τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐν τῷ κτίσματι τοῦ Κωνσταντίνου, τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ, ὡς διάδοχον τῆς παλαιᾶς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς, ὠνόμαζον ἑαυτοὺς Ῥωμαίους. Οἱ βασιλεῖς τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐπωνόμαζον ἑαυτοὺς αὐτοκράτορας Ῥωμαίων, καὶ ἡ βυζαντιακὴ ποίησις ἐξυμνοῦσα ἀπεκάλει αὐτοὺς αὐσονάρχας, ὡς εἰ ἦσαν Ἰταλοί. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ἐκρωμαΐσεως ἐκείνης τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, ἥτις εἶχεν ἀρχίσει ἴσως, ὡς τινες ὄχι καὶ τόσον ὀρθῶς νομίζουσιν, ἀπ' αὐτῶν τῶν χρόνων τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε ὁ Καρακάλλας εἶχε μεταδώσει τὸ δικαίωμα τοῦ Ῥωμαίου πολίτου εἰς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας ὑπηκόους τῆς Ῥώμης, ἡ ὀνομασία τῶν Ἑλλήνων μετεβάλλετο εἰς ὑβριστικὴν ἐπωνυμίαν δηλοῦσαν τοὺς ἀρχαίους ἐθνικούς, τοὺς εἰδωλολάτρας κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ὑπηκόους τῶν δῆθεν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων τῶν καθεζομένων ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ὅμως οἱ πολῖται ἐκεῖνοι τοῦ Βυζαντίου οἱ οὕτω λησμονήσαντες καὶ μεταλλάξαντες τὸ ἴδιον ἐθνικὸν ὄνομα, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἁλώσεως, δὲν συναπέβαλον καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἐθνισμοῦ, ὡς μαρτυροῦσι μακροὶ καὶ περιπετειώδεις, ἔνδοξοι καὶ πολλάκις νικηφόροι ἀγῶνες.

Ἡ ἐθνικὴ δ' ἐκείνη ἀντίθεσις, ἣν διατρανοῦσιν αἱ σελίδες πάσης τῆς βυζαντιακῆς ἱστορίας, ἐκφαίνεται ἰδίως ζωηρὰ ὡς πρὸς τοὺς Ἰσαύρους, τοὺς Βουλγάρους, τοὺς Σλάβους, τοὺς Φράγκους, τοὺς Καταλωνίους, τοὺς Σαρακηνούς, τοὺς Ἀρμενίους καὶ τοὺς Ὀθωμανούς.

Γνωστὸν εἶνε, ὅτι τὸ ὄνομα τῶν Ἰσαύρων φέρει μία τῶν κραταιοτάτων καὶ ἐνδοξοτάτων βυζαντιακῶν δυναστειῶν, ἧς ἱδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ ἐπὶ τὸν βυζαντιακὸν θρόνον τῷ 716 ἀναβὰς Λέων ὁ Γ'. Τοῦ μεγάλου τούτου εἰκονομάχου ἡ ἱστορία διεφύλαξε τὴν ἐπωνυμίαν Ἴσαυρος, ὑφ' ἣν εἶνε γνωστός. Ἀλλ' ὅμως ὁ Λέων εἶχε μὲν πιθανώτατα γονεῖς Ἰσαύρους, ἀλλ' εἶνε γέννημα τῆς Γερμανικείας, πόλεως κειμένης ἱκανῶς μακρὰν τῆς Ἰσαυρίας ἐν τῇ Κομμαγηνῇ κατὰ τὰ σύνορα τῆς Καππαδοκίας. Καὶ ὅμως οἱ εἰκονολάτραι ἐμνήσθησαν τῆς πατρίδος τῶν γονέων αὐτοῦ ὄχι τόσον χάριν ἀκριβείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐφ' ὕβρει καὶ πρὸς ὀνειδισμόν, ἐπειδὴ οἱ Ἴσαυροι ἦσαν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος περιβόητοι ἐπὶ λῃστείᾳ καὶ κακοτροπίᾳ. Οὐδ' ἐλησμόνουν οἱ Βυζαντῖνοι, ὅτι ἡ χώρα ἐκείνη τῶν δυσυποτάκτων λῃστῶν, καθ' ὧν ἄλλοτε καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον ἀγωνισθῆ, εἶχε παράσχει οὐ μικρὰ πράγματα εἰς τὴν βυζαντιακὴν βασιλείαν ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Ἄλλως δὲ καὶ κατόπιν, δύο καὶ ἥμισυν αἰῶνα πρὸ τοῦ εἰκονομάχου Λέοντος, εἶχεν ἀναβῆ τὸν βυζαντιακὸν θρόνον τραχὺς καὶ δύσμορφος τῆς Ἰσαυρίας γόνος, ἔχων τὴν μορφὴν βαρβαρικὴν ὡς καὶ τὸ ὄνομα, ὁ Τρασκαλισσαῖος ὁ γαμβρὸς Λέοντος τοῦ Β', ὁ γνωστὸς ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα Ζήνων. Αἱ δὲ μισηταὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ζήνωνος ἀναμνήσεις καθίστανον ἔτι ἀπεχθέστερον παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις τὸ ὄνομα τῶν καὶ ἄλλως ἀπεχθῶν εἰς αὐτοὺς Ἰσαύρων, ὅπερ δίκην κηλῖδος ἠθέλησε τρόπον τινὰ νὰ ἐπικολλήσῃ ἡ φατρία τῶν εἰκονοφίλων εἰς τὸν γενναίως ἀναλαβόντα τὴν κατάργησιν τῶν εἰκόνων.

[1] Ἴδε σελ. 130

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακόττες, σοννέτα ὑπὸ *Ι. Γρυπάρη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Διαγωνισμὸς Διηγήματος, Κρίσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς.
Ὄνειρον Μεσονυκτίου, διήγημα ἐπαινεθὲν ἐν τῷ Α' Διαγωνισμῷ.
Ἐθνικαὶ ὕβρεις, ὑπὸ *Σπυρ. Π. Λάμπρου*.
Τὸ Παλάτι, ποίημα ὑπὸ *Ι. Ψυχάρη*.
Ὁ Χρυσοκάραβος, διήγημα Ἐδγάρδου Πόου (μετ' εἰκόνων), μετάφρασις *Ἐμμανουὴλ Ροΐδου*.
Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ *Ρ**.
Χρονικά.—Αἱ Εἰκόνες μας.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Θεόδωρος Π. Δηλιγιάννης (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές : Περὶ τῶν Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. ὑπὸ Δ. Βικέλα. — Εἰς τοὺς Γάμους Ἀγγέλου Γιαλλινᾶ καὶ Ἀγγελικῆς Τοπάλη, ποίημα ὑπὸ Γερασίμου Μαρκορᾶ, κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» : Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

Τῆς δὲ πρὸς τοὺς Σλάβους ἀντιπαθείας τῶν Βυζαντίνων τρανότατον παράδειγμα φέρεται συνήθως τὸ παρὰ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ ***γαρασδοειδὴς ὄψις ἐσθλαβωμένη.*** Ἡ πολυθρύλητος αὕτη ὕβρις ἐλέχθη κατὰ τὸν αὐτοκράτορα ὑπὸ περιβοήτου τινὸς γραμματικοῦ, τοῦ Εὐφημίου, πρὸς Πελοποννήσιον καυχώμενον ἐπὶ τῇ εὐγενείᾳ αὐτοῦ. Ἦτο δὲ οὗτος ὁ Λάκων Νικήτας Ῥενδάκιος ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Σοφίᾳ πενθερὸς Χριστοφόρου τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ. Ποικίλαι ὑπῆρξαν αἱ ἑρμηνεῖαι τοῦ ἐπιθέτου ***γαρασδοειδής***, ὅπερ τινὲς μὲν θέλουσι συνώνυμον τοῦ ***γαδαροειδής***, ἄλλοι δὲ παράγουσιν ἐκ τοῦ σλαβικοῦ ***γορὸσδ*** τοῦ σημαίνοντος τὸν πονηρόν, τὸν ἐπίτριπτον, ἄλλοι πάλιν θεωροῦσι σημαῖνον ὄψιν ζωροαστρικὴν καί τις τέλος τῶν ἡμετέρων ἐπειράθη νὰ ἑρμηνεύσῃ ἐκ τῆς μανιατικῆς λέξεως ***σγάρσδο***, σημαινούσης ἐρυθρὰν ταινίαν ἣν φέρουσιν ἐπὶ τοῦ ἱματίου μεταξὺ τῆς ὀσφύος καὶ τῶν ποδῶν αἱ γυναῖκες ὧν ζῶσιν οἱ ἄνδρες. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ἐξηγηθῇ τὸ ὑβριστικὸν ἐπίθετον, ἀναμφήριστον εἶνε, ὅτι ὁ γραμματικὸς Εὐφήμιος ἠθέλησε νὰ ἐγκολάψῃ στίγμα εἰς τὸν Νικήταν ἐπὶ δυσγενείᾳ, ἅτε καταγόμενον ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἣν κατεῖχον κατὰ μέγα μέρος Σλάβοι ἀπὸ τῶν χρόνων Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου. Ὁ πενθερὸς τοῦ Χριστοφόρου ἠλέγχετο ὡς ἔχων ἐπίτριπτον ***σλαβόμουτρον***, διὰ νὰ ἐκφρασθῶ οὕτω. Καὶ ὅμως περιεργότατον εἶνε, ὅτι ὁ ἀνήρ, καθ' οὗ ἐξετοξεύθη αὕτη ἡ ὕβρις, ἦτο ἀξιώτατος μὲν τῆς βασιλικῆς κηδεστίας, λογιώτατος δὲ καὶ ἐντριβέστατος περὶ τὸν Ἕλληνα λόγον, ὡς θ' ἀποδειχθῇ ἐκ τῆς παρ' ἐμοῦ μετὰ βραχὺν χρόνον ἐκδοθησομένης συλλογῆς ἀνεκδότων αὐτοῦ ἐπιστολῶν. Μόνον δὲ ἡ δυσμένεια, εἰς ἣν περιῆλθεν ἐν τῇ βυζαντιακῇ αὐλῇ, ἀγαγοῦσα τέλος καὶ εἰς ἐξορίαν αὐτοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐξηγεῖ τὴν ἐξύβρισιν αὐτοῦ παρὰ τοῦ Εὐφημίου, ἐξ ἧς ἓν καὶ μόνον πασιφανῶς ἐξάγεται, ἡ πρὸς τοὺς Σλάβους περιφρόνησις τῶν Βυζαντίνων.

Τοὺς δὲ Βουλγάρους, ὧν οἱ μακροὶ ἀγῶνες πρὸς τοὺς Βυζαντίνους περιέχουσι σκηνὰς δραματικωτάτας, οἷος ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου, οὗ τὸ κρανίον ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν νικητὴν Κροῦμμον ὡς ἐπιτραπέζιον κύπελλον, καὶ αἱ νῖκαι Βασιλείου τοῦ ἐπικληθέντος Βουλγαροκτόνου, πολλαχῶς ψέγουσιν οἱ Βυζαντῖνοι ἱστορικοὶ ὡς ἀπίστους καὶ παρασπόνδους. Ἀλλὰ παροιμιακὴν φράσιν ἐξενεχθεῖσαν κατ' αὐτῶν ἐφ' ὕβρει ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν γνωρίζω.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΤΟ ΠΑΛΑΤΙ

«Στῆς θάλασσας ἀπάνω τὰ νερὰ
Ἕνας τεχνίτης μὲ μυαλὸ καὶ γνώση
Μεγάλο ἀγῶνα εἶχε μιὰ φορὰ
Παλάτι ξακουστὸ νὰ θεμελιώση.»

Ἔῤῥιξε πέτρες, μάρμαρα, βουνά·
Ῥιζώνει βράχος φοβερὸς στὸν πάτο·
Ὁ βράχος ἀνεβαίνει τώρα· νὰ
Ποῦ βγαίνει καὶ παλάτι ἀπ' τὰ κάτω.

Ἔτσι καὶ σύ, μ' ὅλη τὴν τρικυμιά,
Στὰ βάθια τῆς ψυχῆς μας νὰ ῥιζώσης,
Στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ποῦ εἶναι μιά,
Παλάτι φοβερὸ νὰ θεμελιώσης.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ[1]

Διήγημα *Ἐδγάρδου Πόου*.-Μετάφρ. *Ε. Δ. Ῥοΐδου.*

— Ἀνάβα πρῶτον ἕως τὴν ἄκραν τοῦ κορμοῦ καὶ τότε σε λέγω. Πάρε μαζί σου τὸν κάραβον.

— Τὸν κάραβον, ἀφέντη; ἀνέκραξεν ὁ Δίας ὀπισθοδρομῶν μετὰ τρόμου. Τί νὰ τὸν κάμω ἐπάνω εἰς τὸ δένδρον; Ἔπειτα τὸν φοβοῦμαι.

— Ἂν φοβῆσαι νὰ ἐγγίσῃς τὸ νεκρὸν καὶ ἀκίνδυνον τοῦτο ζωΰφιον, τότε κράτησέ το ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ κορδονίου. Ἂν δὲν θελήσῃς νὰ τὸν πάρῃς θ' ἀναγκασθῶ νὰ σοῦ σπάσω τὸ κεφάλι μὲ αὐτὴν τὴν ἀξίνην.

— Τί ἔχεις πάλιν μαζί μου, ἀφέντη; ἀπήντησεν ὁ Δίας, ἐντραπεὶς διὰ τὸ φόβον του. Οὔτε τὸ μαμοῦνι φοβοῦμαι οὔτε τίποτε. Δῶσέ μού το.

Ταῦτα λέγων ἔλαβε τὸν κάραβον ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ κορδονίου καὶ ἤρχισε ν' ἀναῤῥιχᾶται.

Τὸ λείριον εἶναι ἀναμφισβητήτως τὸ μεγαλοπρεπέστατον δένδρον τῶν δασῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐφ' ὅσον εἶναι νέον, ὁ κορμός του εἶναι λειότατος, ἀφοῦ ὅμως γηράσῃ ὁ φλοιὸς αὐτοῦ γίνεται τόσον τραχὺς καὶ ὀζώδης, ὥστε ἡ ἀναῤῥίχησις εἶναι πράγματι πολὺ εὐκολωτέρα παρ' ὅσον φαίνεται. Ὁ Δίας δὲν ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς πρώτης διακλαδώσεως εἰς ὕψος ἑξήκοντα περίπου ποδῶν.

— Ποῦ πρέπει τώρα νὰ ὑπάγω; ἠρώτησε τὸν Λεγράν.

— Ἀνάβα ἀκόμη ἀπὸ τὸ μέρος αὐτοῦ τοῦ μεγάλου κλάδου.

Ὁ Δίας ἐξηκολούθησε τὴν ἀνάβασιν χωρὶς πολλὴν δυσκολίαν, μέχρις οὗ ἔγεινεν ἄφαντος εἰς τὸ φύλλωμα τοῦ δένδρου, ὅτε ἠρώτησε καὶ πάλιν.

— Πρέπει ν' ἀναβῶ ἀκόμη;

— Εἰς ποῖον ὕψος εὑρίσκεσαι;

— Εὑρίσκομαι τόσον ὑψηλά, ὅπου διακρίνω τὸν οὐρανὸν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ φύλλα.

— Μὴ κυττάζῃς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ σκῦψε καὶ μέτρησε πόσους κλάδους ἐπέρασες.

— Ἕνα, δύο, τρεῖς, τέσσαρας, πέντε. Ἕξη κλάδους, ἀφέντη.

— Ἀνάβα, ἀκόμη ἕνα.

Μετ' ὀλίγον ἀντήχησε πάλιν ἡ φωνὴ τοῦ Δία, ἀναγγέλλοντος ὅτι ἔφθασε τὸν ἕβδομον κλάδον.

— Τώρα, Δία, εἶπεν ὁ Λεγρὰν μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως προσπάθησε νὰ προχωρήσῃς ὅσον εἶνε δυνατὸν πρὸς τὴν ἄκραν αὐτοῦ τοῦ κλάδου. Ἂν ἰδῇς ἐκεῖ τίποτε παράξενον, μοῦ τὸ λέγεις.

Αἱ τοιαῦται διαταγαὶ διέλυσαν τὰς τελευταίας μου ἀμφιβολίας περὶ τῆς φρενοβλαβείας τοῦ φίλου μου, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εὕρω τρόπον νὰ ἐπαναφέρω εἰς τὴν οἰκίαν του. Τὰ σκέψεις μοῦ διέκοψεν ἡ φωνὴ τοῦ μαύρου κράζοντος:

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ προχωρήσω περισσότερον ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ κλαδί, εἶναι ξερὸ καὶ σαρακιασμένο.

— Δοκίμασέ τον μὲ τὸ μαχαῖρί σου διὰ νὰ ἰδῇς ἂν εἶναι τὸ ξύλον ὅλως διόλου σαπημένον.

— Μάλιστα σαπημένον. Ὄχι ὅμως ὅσον ἐνόμιζα. Νομίζω ὅτι θὰ ἠμποροῦσα νὰ προχωρήσω ἀκόμη ὀλίγον. Ἀλλὰ μονάχος.

— Τί ἐννοεῖς μὲ τὸ μονάχος;

— Ἐννοῶ τὸν κάραβον, ὅπου εἶναι πολὺ βαρύς. Ἂν τὸν ἄφινα, τὸ κλαδὶ θὰ ἠμποροῦσε νὰ σηκώσῃ μόνον τὸ ἰδικόν μου βάρος.

— Σιωπή, ἀνόητε. Ἂν ἀφίσῃς τὸν κάραβον νὰ πέσῃ, θὰ σὲ πνίξω. Προσπάθησε νὰ φθάσῃς ἕως τὴν ἄκραν τοῦ κλάδου καὶ θὰ σὲ δώσω ἕνα τάληρον ὅταν καταβῇς.

— Θὰ προσπαθήσω. Τώρα εὑρίσκομαι σχεδὸν εἰς τὴν ἄκρην. Ἀλλὰ τί βλέπω Θεέ μου!

— Τί βλέπεις; ἀνέκραξεν ὁ Λεγρὰν τρέμων ἐκ τῆς συγκινήσεως.

— Βλέπω ἕνα κεφάλι νεκροῦ, τοῦ ὁποίου ἔφαγαν τὰ πουλιὰ ὅλον τὸ κρέας. Ἕνα κάτασπρο κρανίον.

— Καλὰ λέγεις, ἕνα κρανίον. Ἀλλὰ πῶς εἶναι προσηλωμένον εἰς τὸ δένδρον.

— Εἶναι καρφωμένο μὲ ἕνα μεγάλο καρφί.

— Πολὺ καλά. Τώρα, Δία, πρόσεξε νὰ κάμῃς ὅτι σοῦ εἰπῶ.

— Προσέχω, ἀφέντη.

— Κύτταξε νὰ εὕρῃς τὸ ἀριστερὸ 'μάτι τοῦ κρανίου.

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ διακρίνω ποῖον ἀπὸ τὰ δύο εἶναι τὸ ἀριστερόν.

— Διότι εἶσαι βλάξ. Ἠμπορεῖς τοὐλάχιστον νὰ διακρίνῃς τὸ ἀριστερό σου χέρι.

— Τὸ ἀριστερό μου χέρι εἶναι ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον πελεκῶ τὰ ξύλα.

— Μάλιστα, διότι εἶσαι ζερβός. Λοιπὸν τὸ ἀριστερό σου μάτι εἶναι τὸ ἀπ' ἐπάνω

[1] Ἴδε σελ. 133.

ἀπὸ τὸ ἀριστερό σου χέρι. Τώρα ὑποθέτω ὅτι ἠμπορεῖς νὰ εὕρῃς τὸ ἀριστερὸ μάτι τοῦ κρανίου ἢ τὴν τρύπαν ὅπου ἦτο τὸ μάτι. Τὴν εὑρῆκες;

— Τὴν εὑρῆκα. Τί πρέπει τώρα νὰ κάμω;

— Πέρασε τὸν κάραβον ἀπὸ τὴν τρύπαν καὶ ἄφισέ τον νὰ φθάσῃ κατὰ γῆς κρατῶν τὴν ἄκραν τοῦ κορδονίου.

— Τὸ ἔκαμα, ἀφέντη. Πιστεύω ὅτι βλέπεις τὸν κάραβον νὰ καταβαίνῃ.

Καθ' ὅλον τοῦτον τὸν διάλογον ὁ Δίας διέμενεν ἀόρατος, μετ' ὀλίγον ὅμως ἐφάνη ὁ κάραβος εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κορδονίου, λάμπων ὡς χρυσῆ σφαῖρα ὑπὸ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου. Ὅταν τὸ ἔντομον ἤγγισε τὴν γῆν παρὰ τοὺς πόδας μας, ὁ Λεγρὰν ἐκαθάρισε τὸ περὶ αὐτὸ ἔδαφος, κόψας διὰ τοῦ δρεπάνου τὰ χόρτα καὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ διέταξε τὸν Δία ν' ἀφίσῃ τὸ κορδόνι καὶ νὰ καταβῇ. Εὐθὺς ἔπειτα ἐνέπηξε πασαλίσκον ἀκριβῶς εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶχε πέσει ὁ κάραβος καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ θυλακίου του γεωδαιτικὴν ταινίαν προσήλωσε τὴν ἄκραν εἰς τὸ πλησιέστερον τοῦ πασσάλου μέρος τοῦ κορμοῦ καὶ ἔπειτα ἐξετύλιξεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς γραμμῆς ἣν ὥριζαν ὁ κορμὸς καὶ ὁ πάσσαλος, μέχρις ἀποστάσεως πεντήκοντα ποδῶν. Εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἐνέπηξε δεύτερον πάσσαλον, καὶ διαγράψας περὶ αὐτὸν κύκλον διαμέτρου τεσσάρων περίπου ποδῶν, ἔσπευσε νὰ λάβῃ ἕνα τῶν λίσγων καὶ ἤρχισε νὰ σκάπτῃ, προσκαλῶν τὸν Δία καὶ ἐμὲ νὰ τὸν μιμηθῶμεν.

Ἡ διασκέδασις ἐκείνη δὲν μὲ ἤρεσκε διόλου, διότι ἤμην κατάκοπος ἐκ τοῦ μακροῦ δρόμου καὶ εἶχεν ἤδη νυκτώσει. Ἐφοβούμην ὅμως νὰ ταράξω διὰ τῆς ἀρνήσεώς μου τὴν ἄμετρον χαράν, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐφαίνετο κατεχόμενος ὁ φίλος μου Λεγράν. Οὐδεμία μοῦ ἀπέμενεν ἤδη ἀμφιβολία ὅτι εἶχαν ταράξει τὸν ἐγκέφαλόν του οἱ κατα τὸν καιρὸν ἐκεῖνον κυκλοφοροῦντες δημώδεις μῦθοι περὶ θησαυρῶν κατωρυχθέντων εἰς τὰ πέριξ δάση ὑπὸ τῶν πειρατῶν. Πιθανώτατον δὲ ἦτον ὅτι κατὰ πολὺ συνετέλεσε πρὸς διασάλευσιν τῶν φρενῶν του ἡ σύμπτωσις τῆς εὑρέσεως τοῦ καράβου καὶ αὐτὴ ἴσως ἡ ἐπιμονὴ τοῦ μαύρου νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ὁλόχρυσος. Ταῦτα σκεπτόμενος ἐξηκολούθουν νὰ σκάπτω ὅπως πείσω ὅσον τάχιστα τὸν φίλον μου πόσον ἦσαν μάταια τὰ ὄνειρά του.

Μετ' ὀλίγον ἐδέησε ν' ἀνάψωμεν τὰ φανάρια. Ὑπὸ τὸ κόκκινον αὐτῶν φῶς ὁ ὅμιλος ἡμῶν ἦτο ἀληθῶς γραφικώτατος· Ἂν δὲ συνέβαινε νὰ διαβῇ τις διὰ τῆς ἐρημίας ἐκείνης, θὰ εὕρισκε βεβαίως ὄχι μόνον παράδοξον ἀλλὰ καὶ κάπως ὕποπτον τὴν εἰς τοιοῦτον τόπον καὶ κατὰ τοιαύτην ὥραν ἀνώρυξιν λάκκου.

Τὴν ἐργασίαν μας ἐτάραττεν ἐξ ἀρχῆς αἱ ὑλακαὶ τοῦ Βόλφ, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ἐπιτηρῶν μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τὰς ἀνασκαφάς. Τὸ ἠχηρότατον αὐτοῦ γαύγισμα ἦτο ὄχι μόνον ὀχληρόν, ἀλλ' ἠδύνατο καὶ νὰ διεγείρῃ τὴν περιέργειαν τῶν καταφευγόντων ἐνίοτε εἰς τὰ πέριξ δάση φαυλοβίων. Ἀπὸ τὴν ἀνησυχίαν ταύτην ἀπήλλαξεν ἡμᾶς ὁ Δίας, ὅστις μετὰ ματαίας ἐπιταγὰς σιωπῆς ἐπενόησε νὰ περιδέσῃ διὰ τῆς ζώνης του τὸ ἀπύλωτον στόμα τοῦ μολοσσοῦ.

Μετὰ δίωρον σκάψιμον εἴχαμεν φθάσει εἰς βάθος πέντε περίπου ποδῶν χωρὶς ν' ἀνακαλύψωμεν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος θησαυροῦ. Ἡ τελεία ἐξάντλησις τῶν δυνάμεών μας ἠνάγκασεν ἡμᾶς νὰ διακόψωμεν ἐπί τινας στιγμὰς τὴν ἐργασίαν. Ὁ Λεγρὰν ἐφαίνετο κατεχόμενος ὑπὸ μεγάλης ἀπορίας καὶ ἀμηχανίας. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἀπέμαξε τὸ κάθιδρον μέτωπόν του ἀνέλαβε τὸν λίσγον καὶ ἠρχίσαμεν πάλιν νὰ σκάπτωμεν. Ἡ περιφέρεια τοῦ λάκκου ἦτο ἤδη πολὺ εὐρυτέρα τῆς ἀρχικῶς χαραχθείσης, τὸ δὲ βάθος του ἑπτὰ περίπου ποδῶν καὶ τίποτε δὲν ἐφαίνετο. Ὁ Λεγρὰν ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ ἐνδυθῇ τὸ φόρεμά του, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποθέσῃ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς ἀνασκαφῆς. Ἡ κατήφεια καὶ ἡ ἀπελπισία του ἦτο τοσαύτη ὥστε τὸν ἐλυπούμην ἐξ ὅλης καρδίας. Ὁ Δίας ὑπακούων εἰς νεῦμα τοῦ κυρίου του ἐφορτώθη καὶ πάλιν τοὺς λίσγους καὶ ἠκολούθησεν ἡμᾶς μετὰ τοῦ σκύλου, τοῦ ὁποίου ἔλυσε τὸ στόμα. Μόλις ὅμως εἴχαμεν προχωρήσει δέκα βήματα ὁ Λεγρὰν ἐσταμάτησε ὡς ὑπὸ τὸ κράτος αἰφνιδίας ἐμπνεύσεως, ἐξεστόμισε φρικώδη βλασφημίαν καὶ ἥρπασε ἀπὸ τὸν τράχηλον τὸν Δία, ὡς διὰ νὰ τὸν πνίξῃ, ἐρωτῶν αὐτὸν διὰ φωνῆς τραυλιζούσης ἐκ τῆς ἀγανακτήσεως.

— Ἀχρεῖε, παληαράπη, ἀποκρίσου με ἀμέσως καὶ καθαρά: ποῖον εἶναι τὸ ἀριστερόν σου μάτι;

— Λυπήσου με, ἀφέντη. Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ἀριστερόν μου μάτι;

Ταῦτα λέγων ὁ Δίας, ὁ ὁποῖος εἶχε γονατίσει, ἔδειξε τὸν ***δεξιόν*** του ὀφθαλμὸν καὶ εὐθὺς ἔπειτα ἐκάλυψεν αὐτὸν μὲ τὴν χεῖρα, ὡς φοβούμενος μὴ ὁ αὐθέντης του τὸν 'ξεριζώσῃ. [Ἕπεται συνέχεια]

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἐγκλήματα δι' ὑπνωτισμοῦ.

Εἶνε περίεργος σύμπτωσις ἐν σχέσει πρὸς τὰ Κζύνσκεια ὅτι ἐν Ἀμερικῇ γίνεται κατ' αὐτὰς πολὺς λόγος περὶ δύο ποινικῶν ὑποθέσεων, κατὰ τὴν διαδικασίαν τῶν ὁποίων καὶ ἐκεῖ διὰ πρώτην φορὰν ὁ ὑπνωτισμὸς θ' ἀπασχολήσῃ τὰ δικαστήρια. Τὰ φύλλα τῆς Νέας Ὑόρκης γράφουσι περὶ τούτων. Κυρία τις, ἐκεῖ ἐγκατεστημένη, ἐδηλητηρίασεν ἕνα τῶν γνωστῶν αὐτῆς κυρίων. Ἡ κυρία διϊσχυρίζεται ὅτι ὑπνωτίσθη ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ διέπραξε τὸ κακούργημα· λέγει ὅτι ὁ σύζυγος αὐτῆς ἀπέβλεπε εἰς τὸ ἐκ τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς τοῦ φονευθέντος κέρδος. — Ἡ δευτέρα περίπτωσις εἶνε ἐν Eau-Claire, τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ὁμωνύμου κομητάτου ἐν τῇ πολιτείᾳ Wisconsin. Ἐκεῖ συνελήφθησαν δύο νεάνιδες, ἕνεκα ἐγκλήματος ὅπερ λέγουσιν ὅτι διέπραξαν ἐν καταστάσει ὑπνώσεως, εἰς ἣν ἐτέθησαν ὑπό τινος ἰατροῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀμφότεροι οἱ ἄνδρες συνελήφθησαν ἕνεκα τούτου. Τὰ περιστατικὰ ταῦτα ἀπασχολοῦσι πολὺ τὴν κοινὴν γνώμην καὶ ὑποκινοῦσι τοὺς σπουδαίους Ἀμερικανοὺς ἐπιστήμονας εἰς ἀποφάνσεις ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ.

Τάχισται σιδηροδρομικαὶ ἀτμομηχαναί.

Ὑπὸ τῆς ἑταιρίας τῶν σιδηροδρόμων τῆς Πενσυλβανίας, κατεσκευάσθησαν, καθὼς γράφουσιν ἐκ Louisville, μηχαναὶ αἵτινες διατρέχουσι 100 ἀγγλικὰ μίλια ἤτοι 161 χιλιόμετρα καθ' ὥραν. Ὁ καλούμενος «Congressional-Limited συρμὸς ὅστις συγκοινωνεῖ μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Βασιγκτῶνος καὶ ἕλκεται ὑπὸ τοιαύτης μηχανῆς, διατρέχει τὸ διάστημα τοῦτο, ὅπερ περιλαμβάνει 228 μίλια, εἰς 2 ὥρας καὶ $^3/_4$. Ἀκόμη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐχρειάζετό τις διὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο 8 ὥρας. Ἀπὸ τὴν Νέαν Ὑόρκην μέχρι Πιτσβούργου καὶ Σικάγου — διαστήματα 445 καὶ 913 μιλίων—θὰ χρειάζεταί τις, μόλις ἡ ἑταιρία εἰσάξει τὰς μηχανὰς ταύτας εἰς ὅλας τὰς γραμμάς, 8-9 καὶ 16-17 ὥρας. Ὡς ἀντίστοιχον τούτου πρόκειται νῦν ἐν Φιλαδελφείᾳ νὰ κατασκευασθῶσι πλοῖα, ἅτινα νὰ φθάνωσιν ἀπὸ τὴν Νέαν Ὑόρκην εἰς Ἀγγλίαν εἰς τρεῖς ἡμέρας καὶ ἡμίσειαν.

Ρ.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ἡ Δνὶς Αἰκατερίνη Βερώνη, ἡ διακεκριμένη ἑλληνὶς πρωταγωνίστρια, ἀπῆλθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἔδωκε σειρὰν παραστάσεων μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας, διευθυνομένη εἰς Παρισίους. Ἡ Δνὶς Βερώνη προτίθεται νὰ παρακολουθήσῃ τὰς παραστάσεις τῶν καλλίστων θεάτρων τῆς γαλλικῆς πρω-

τευούσης, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον θὰ μείνῃ ἐκεῖ ὅσον δυνηθῇ περισσότερον χρόνον. Φαντάζεταί τις πόσον θὰ ὠφελήσῃ τὴν ἑλληνίδα ἠθοποιὸν ἡ σπουδὴ τῶν ζώντων προτύπων τὰ ὁποῖα παρέχουν οἱ μεγάλοι τῆς σκηνῆς καλλιτέχναι καὶ πόσον πολύτιμος θἀποβῇ ἐπανερχομένη εἰς Ἑλλάδα διὰ τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦδε τὴν θεωρεῖ ὡς ἕνα τῶν πολυτιμοτέρων αὐτοῦ παραγόντων.

Ο κ. Μιχαὴλ Μητσάκης ἐκδίδει προσεχῶς εἰς ἴδιον τεῦχος τὴν ἐν τῷ «Ἄστει» δημοσιευθεῖσαν ποιητικὴν καὶ φιλολογικὴν αὐτοῦ μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον Λίγα Λόγια. Τὸ τεῦχος θὰ περιλάβῃ καὶ τὴν συνέχειαν τῆς μελέτης ταύτης, περὶ τῆς ὁποίας τόσος ἔγεινε λόγος.

Ο ἡνωμένος θίασος Ταβουλάρη-Ἀλεξιάδου-Ἀρνιωτάκη ἤρχισε τὰς προαγγελθείσας αὐτοῦ παραστάσεις εἰς τὸ νέον Δημοτικὸν Θέατρον Πειραιῶς. Μέχρι τοῦδε παρεστάθησαν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἡ «Μαρία Δοξαπατρῆ», τοῦ κ. Βερναρδάκη καὶ ἡ «Νίκη τοῦ Λεωνίδα» τοῦ κ. Ἀννίνου.

Κατὰ τὴν προσεχῆ θερινὴν θεατρικὴν περίοδον ὁ θίασος Παντοπούλου, κάλλιστα κατηρτισμένος, θὰ δώσῃ παραστάσεις παλαιῶν καὶ νέων κωμειδυλλίων εἰς τὸ θέατρον Ζάππειον. Εἶνε πιθανὸν ὅτι ἄλλον ἑλληνικὸν θίασον δὲν θὰ ἔχωμεν τὸ θέρος ἐν Ἀθήναις.

Ο ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικὸς Σύλλογος ἀγγέλλει ὅτι, οὐδενὸς ἔργου ὑποβληθέντος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὸν Βουτσιναῖον Διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης Παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὁ ἀγὼν παρατείνεται εἰς τὸ ἐπιόν. Τὰ χειρόγραφα εἶνε δεκτὰ μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1895, τὸ ἄριστον δ' ἐξ αὐτῶν θὰ τύχῃ χρηματικοῦ ἄθλου φρ. 2,500. Τὸ εἰδικὸν πρόγραμμα τοῦ διαγωνισμοῦ πέμπεται δωρεὰν εἰς πάντα αἰτοῦντα· ἀπευθυντέον πρὸς τὸν κ. Χρ. Γ. Πανταζίδην, γενικὸν γραμματέα τοῦ Συλλόγου, εἰς Σταυροδρόμιον.

Επανῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου ὁ κ. Τιμολέων Φιλήμων, κομιστὴς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Γ. Ἀβέρωφ πρὸς τὴν Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου, δι' ἧς ὁ ἐθνικὸς εὐεργέτης βεβαιοῖ τὴν ἐκ 500,000 φρ. δωρεάν του ὑπὲρ τῆς ἀναμαρμαρώσεως τοῦ ἀρχαίου Σταδίου.

Η ἑορτὴ τοῦ Βασιλέως ἑωρτάσθη ἐν Ἀθήναις διὰ τῆς συνήθους δοξολογίας. Ἡ Β. Οἰκογένεια ἀπουσίαζεν.

Επανῆλθεν ἐκ Παρισίων ο κ. Δ. Βικέλας, πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς. Τελευταῖον εἶχεν ὁμιλήσῃ ἐν Παρισίοις, κατὰ τὴν μηνιαίαν συνεδρίασιν τοῦ Συνδέσμου τῶν ἑλλήνων σπουδαστῶν, περὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Τὸν λόγον τοῦτον τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν συνεργάτου θὰ δημοσιεύσωμεν ὁλόκληρον εἰς τὸ προσεχὲς φυλλάδιον.

Τὰ «νησιώτικα γράμματα» τοῦ κ. Ψυχάρη, τὰ δημοσιευθέντα ἄλλοτε εἰς τὸ Ἄστυ καὶ μετὰ τόσου ἐνδιαφέροντος ἀναγνωσθέντα, ἐκδίδονται προσεχῶς ἐν Παρισίοις, γαλλιστὶ μεταφρασμένα ὑπὸ τοῦ ἰδίου, εἰς τόμον ἐπιγραφόμενον «Autour de la Grèce». Νέα ἔργα τοῦ κ. Ψυχάρη θὰ δημοσιεύσῃ λίαν προσεχῶς ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία».

Εξεδόθη τὸ 6' τεῦχος τοῦ Δ' τόμου τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ κ. Κρουμβάχερ διευθυνομένου περιοδικοῦ Βυζαντιακοῦ Δελτίου, ἐκδιδομένου ἐν Λειψίᾳ παρὰ Τὸϋβνερ. Ἕκαστον τεῦχος τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου διὰ τὴν Βυζαντιλογίαν περιοδικοῦ σύγκειται ἐκ τριῶν μερῶν, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιέχει πρωτοτύπους πραγματείας σοφῶν τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς, τὸ δεύτερον δὲ κρίσεις περὶ πάντων τῶν εἰς τὴν Βυζαντινολογίαν ἀναφερομένων νεωστὶ ἑκάστοτε ἐκδιδομένων συγγραμμάτων καὶ τὸ τρίτον ποικίλας βιβλιογραφικὰς σημειώσεις καὶ ἄλλας ἀνακοινώσεις. Καὶ τὸ παρὸν τεῦχος παρέχει μέγα ποσὸν τοιαύτης ὕλης. Ὅ,τι ὅμως ἰδίως ἐκπλήττει τὸν προχείρως φυλλομετροῦντα τὸ περιοδικὸν ἀναγνώστην εἶνε τὸ πλῆθος τῶν ποικίλων μεγαλειτέρων ἢ μικροτέρων συγγραμμάτων, πραγματειῶν, μελετῶν ἢ διατριβῶν, ἅτινα σοφοὶ καὶ λόγιοι ἐν τῇ Δύσει ἰδίως, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν Ρωσσίᾳ ὁλονὲν ἐκδίδουσι πρὸς διαφώτισιν τοῦ χιλιετοῦς βίου τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους. Ἡ κριτικὴ καὶ ἑρμηνεία τῶν συγγραφέων τοῦ Βυζαντίου, αἱ ἱστορικαὶ καὶ αἱ περὶ τῆς τέχνης, νομοθεσίας, ἐκκλησίας τῶν Βυζαντίνων μελέται ἔχουσι πλείστους τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῶν νῦν ἐν τῇ Δύσει. Τὴν κοινὴν δὲ καὶ πᾶσιν εὐπρόσοδον βιβλιοθήκην τῶν ὁλονὲν πολλαπλασιαζομένων τούτων μελετῶν ἀποτελεῖ τὸ Βυζαντιακὸν Δελτίον. Δι' αὐτοῦ συγκοινωνοῦσι σήμερον οἱ πανταχοῦ τῆς Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς Βυζαντινολόγοι, τοῦτο δὲ καὶ πολλαχῶς τὰς μελέτας αὐτῶν προάγει καὶ ὑποστηρίζει. Ἤδη ἡ τριετὴς θαυμαστὴ ἀληθῶς πορεία ἣν τὸ περιοδικὸν διήνυσε, δεικνύει τὴν καταπληκτικὴν τῶν βυζαντιακῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν πρόοδον· τὸ πλῆθος ὅμως τῶν περὶ αὐτὴν ἀσχολουμένων σοφῶν τῆς Δύσεως ὑπισχνεῖται πολὺ πλουσιωτέραν τὴν συγκομιδὴν ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ ἴσως μετ' οὐ πολὺ θὰ ἴδωμεν ἐπιστεφομένην τὴν προσπάθειαν τῶν Βυζαντινολόγων διὰ συγγραφῶν τοιαύτης θεμελιώδους σπουδαιότητος καὶ ἀξίας, ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀπιστεύτους κόπους ἀπαιτήσασα ἀλλὰ καὶ θαυμασίως ἐπιτυχοῦσα Βυζαντιακὴ γραμματολογία τοῦ κ. Κρουμβάχερ, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν πρώτην στερεὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ βάσιν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἔκτοτε ἀδιαλείπτως πολλαπλασιαζομένων βυζαντιακῶν μελετῶν.

Σ.

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΣ

Θεόδωρος Π. Δηλιγιάννης. Κατὰ χρονογραφικὸν καθῆκον δημοσιεύομεν σήμερον τὴν εἰκόνα τοῦ κ. Δηλιγιάννη τὸν ὁποῖον αἱ ἐκλογαὶ τῆς 16ης Ἀπριλίου ἐκάλεσαν καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ἐκ τῶν συγχρόνων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος ἐδημοσιεύθησαν ἄλλοτε εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» αἱ εἰκόνες τῶν κ. κ. Χ. Τρικούπη, Κ. Κωνσταντοπούλου καὶ Δ. Ράλλη. Σκοπεύομεν νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἄδοξον ταύτην πινακοθήκην, διὰ νὰ γνωρίσωσιν οἱ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ κυρίως ἀναγνῶσται μας τὰς μορφὰς ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, πολὺ ἢ ὀλίγον, ὡς αὐτουργοὶ ἢ ὡς συνεργοί, ἐδημιούργησαν τὴν παροῦσαν τῆς πατρίδος κατάστασιν. Μόνον τὰς εἰκόνας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ἐπὶ ἄλλων βάσεων πολιτευόμενοι, θὰ βελτιώσουν τὴν κατάστασιν αὐτήν, δὲν θὰ δυνηθῶμεν ἀκόμη, δυστυχῶς, νὰ δημοσιεύσωμεν. Τοὺς ἀγνοεῖ ὁ κόσμος, τοὺς ἀγνοοῦμεν καὶ ἡμεῖς. Ἀλλ' ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ὅσον ἄγνωστοι καὶ ἂν εἶνε, εἰς αὐτοὺς ἀνήκει τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον φανταζόμεθα κρεῖττον.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

21. — Ποία λέξις ἑλληνικὴ ἔχει πέντε α χωρὶς κανὲν ἄλλο φωνῆεν. Καὶ ποία ἄλλη ἔχει ἓξ γράμματα, ἐξ ὧν τὰ πέντε φωνήεντα.

22. —Τί θὰ κερδίσῃς, ἂν ἀναγραμματίσῃς ἓν δένδρον.

23.—

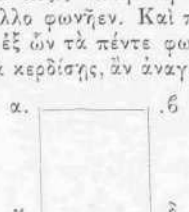

Εἶμαι κάτοχος τοῦ τετραγώνου τούτου κήπου, εὑρισκομένου ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ τοῦ γείτονός μου. Ζητῶ παρ' αὐτοῦ νά μοι πωλήσῃ μέρος γῆς τοσοῦτον, ὥστε ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κήπου μου νὰ διπλασιασθῇ ἀκριβῶς, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ μὴ χάσῃ τὴν τετραγωνικήν της μορφήν. Ὁ γείτων μου δέχεται, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι, τὰ τέσσαρα δένδρα α, ϐ, γ, δ, φυτευμένα εἰς τὸν ἀγρόν του παρὰ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κήπου μου, δὲν θὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὸ πωληθησόμενον τεμάχιον. Πῶς θὰ συμβιβασθῶσιν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὅροι ;

24. — ΩΣ το ἐς τὴν 1 καὶ ρόδ' ὅθεν.

25. — *Παν* (Τὸ ἥμισυ μιᾶς λέξεως, τῆς ὁποίας ζητεῖται καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος).

Παρόραμα : Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 ζητήματος (φυλ. 16) παρελήφθη ἓν τ.

(Ἕπεται συνέχεια)

Πρός τινας ἐφημερίδας τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ ἰδίως τοῦ Ἐξωτερικοῦ, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον δὲν ἔχουν ποτὲ τὴν καλωσύνην νἀγγέλλουν τὰ περιεχόμενα τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» ἣν λαμβάνουν ἐπ' ἀνταλλαγῇ,—ὅπως λίαν εὐγενῶς κάμνουν ἄλλαι, ἐφ' ᾧ τὰς εὐχαριστοῦμεν,—ἀλλὰ καί τα ἀποσυλοῦν, ἀναδημοσιεύουσαι αὐτολεξεὶ ἄνευ μνείας τῆς πηγῆς ἐξ ἧς τὰ ἀρύονται, δηλοῦμεν ὅτι θὰ διακόψωμεν τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου μας, ἂν ἐξακολουθήσῃ ἡ ἥκιστα ἀβρόφρων καὶ δικαία αὕτη ἐκ μέρους συναδέλφων διαγωγή.

κ. Ἀθ. Ἐπ. Στενήμαχον. Ἐλήφθησαν ἐγκαίρως. Ἀποδείξεις σᾶς ἐστάλησαν, καθὼς καὶ δελτάριον.—κ. Σ. Μ. Μεσολόγγιον. Σύμφωνοι Πῶς εἴχατε λοιπὸν τὴν ἀξίωσιν νὰ δημοσιεύσωμεν πρᾶγμα ποῦ δὲν ἦτο διὰ τὴν ἀντίληψίν μας ; Πταίετε μόνον σεῖς ποῦ το ὑπεβάλατε εἰς τοιοῦτον κριτήριον — κ. Ι Δ. Ο. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν καὶ τὰ νέα. Δι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα ἐθέσαμεν σχετικῶς μεγάλην ἀμοιβήν, διὰ νὰ μας στέλλουν πολλὰ καὶ νὰ ἐκλέγωμεν τὰ καλλίτερα. Δυστυχῶς πολλοὶ ἔχουν τὴν ἀναίδειαν νά μας στέλλουν ὡς ἰδικά των ξαναδημοσιευμένα. — Καλυβίτην, Κέρκυραν. Πρὸ τῆς ἐπιστολῆς σας, εἴχομεν ἀνακαλύψει τὸ μυστικὸν διὰ τοῦ . . . γραφικοῦ χαρακτῆρος. Προσεχῶς λοιπόν. — Λεωνίδαν, Ἐνταῦθα. Δέν μας ἐφάνη καλὸν πρὸς δημοσίευσιν τὸ διήγημά σας, μολονότι δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀνάξιον προσοχῆς. Τὸ δεύτερον, ἐλπίζομεν, θὰ εἶνε πολὺ καλλίτερον. Ὡς πρὸς τὴν ἐπιστολήν σας, τί νά σας εἴπωμεν ; Μήπως τὸ συμφέρον μας δὲν εἶνε νά μας στέλλουν ὅσῳ τὸ δυνατὸν καλλίτερα πράγματα ;—κ. Χ. Δ. Λ. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν, θα ἐκλέξωμεν.—κ. Τ. Ν. Κ. Δημητσάναν. Σᾶς γράφομεν ἰδιαιτέρως.— κ. Ι. Μ. Καλάμας. Ἐλήφθησαν.— κ. Γ. Τ. Οἰκ. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν. Ὡραιότατα. — Περσέα. Κάϊρον. Ἔχετε αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, ἀλλ' ἀδυνατεῖτε ἀκόμη νά το ἀποτυπώσετε. Τὸ δεύτερον εἶνε τὸ καλλίτερον.—Βαρμπτ, Μεσολόγγιον. Οἱ στίχοι πολὺ μέτριοι· τὰ ἄλλα καλά.—κ. Κ. Π. Αἴγιον. Πολὺ πρωτότυπα, εὖγέ σας.—κ. Γ. Δ. Λ. Λιδωρίκιον. Αἱ ἐντυπώσεις ζωηραί, ἀλλ' ἡ γλῶσσα σαλάτα, ποῦ δὲν τρώγεται.— Τακτικὸν Ἀναγνώστην. Πάτρας. Οὔτε κληροδότημα ὑπάρχει, οὔτε Διαγωνισμὸς γίνεται. Νομίζομεν ὅμως ὅτι τὸ Κατάστημα εἰμπορεῖ νὰ στείλῃ ἐκτάκτως εἰς τὴν Εὐρώπην κανένα ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους μαθητάς.— Μ. Γ. Ἐνταῦθα. Πολὺ ἰδιωτικὸν τὸ σταλέν. Θὰ δημοσιευθῇ μόνον τὸ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ρέμβη.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ
ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Τὸ καλλίτερον ποτόν, ἀνώτερον καὶ τῆς Βενεδικτίνης ἀκόμη, εἶνε ἡ
FEUILLANTINE
τὴν ὁποίαν εὑρίσκετε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. **Γεωργίου Ι. Κορνάρου,** ὁδὸς Αἰόλου παρὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—831.

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 7 Μαΐου. Ἀριθ. 19.

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ[1]

Φίλοι Κύριοι,

Μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν εὑρίσκομαι καὶ πάλιν ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν. Πρὸ ἑνὸς ἀκριβῶς ἔτους εἶχα τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἴδω, τὴν ἑσπέραν ὅτε ἐτέθησαν αἱ βάσεις τοῦ καλοῦ σας τούτου συνδέσμου. Αἱ βάσεις ἀνεδείχθησαν στερεαί, ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίας. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην σᾶς συγχαίρω ἀπὸ καρδίας. Εὔχομαι καὶ ἐλπίζω νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στερεουμένη. Πρὸς τοῦτο δὲν ἔχετε ἢ νὰ ἀκολουθήσητε τὴν μέχρι τοῦδε πορείαν, μὴ παρεκκλίνοντες ἀπὸ τὴν σώφρονα γραμμὴν τῆς μετριότητος. Τὰ εἴπαμεν καὶ πέρυσι, Κύριοι, ἀλλὰ δὲν πειράζει ἂν τὰ ἐπαναλαμβάνωμεν, διὰ νὰ μὴ τὰ λησμονοῦμεν. Ἐνθυμεῖσθε τὸν βασιλέα Φίλιππον καὶ τὸν δοῦλον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐντολὴν νὰ τὸν ἐνθυμίζῃ κατὰ πᾶσαν πρωΐαν ὅτι εἶναι θνητός. Τοῦ δούλου ἐκείνου τὸ ἔργον ἀναλαμβάνω περίπου σήμερον, μὲ τὴν ἄδειάν σας. — Ὁ Ἄγγλος ἱστοριογράφος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ Grote, λέγει που, δὲν ἐνθυμοῦμαι περὶ τίνος τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν ὁμιλῶν, ὅτι οἱ πρόγονοί μας δυσκόλως διήρχοντο τὴν δοκιμασίαν τῆς ἐπιτυχίας. Ἀνεφαίνοντο μεγάλοι προτοῦ φθάσουν εἰς τὴν κορυφήν· ἔπειτα ἤρχιζε πάλιν κατήφορος. Λέγει τοῦτο ὡς χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἕλληνος, ἐνῷ ἴσως εἶναι γενικὸν καὶ ἀνθρώπινον. Ἀλλά, ὁπωσδήποτε, δὲν νομίζετε, Κύριοι, ὅτι ἡ ὑποδεικνυομένη ἀσθένεια ἔχει πρόχειρον τὴν θεραπείαν; Τὴν κορυφὴν ἔχετέ την πάντοτε ὑψηλότερα τοῦ σημείου ὅπου εὑρίσκεσθε. Βλέπετε πάντοτε πρὸς τὰ ἄνω, καὶ τότε ἀποφεύγετε τὸν κατήφορον. Διὰ τὴν ἰδικήν σας ἀνάβασιν γνωρίζετε ἤδη, ἐκ τῆς ἀποκτηθείσης πείρας, πῶς ἐξασφαλίζεται ἡ διαρκὴς πρόοδος: Διὰ βημάτων μικρῶν καὶ στερεῶν. Μὴ ἀνοίγετε τὰ σκέλη περισσότερον τοῦ μήκους των. Ἐξακολουθήσατε προσέχοντες ἀνὰ πᾶν βῆμα, στηριζόμενοι μετ' ἀγάπης ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, περιοριζόμενοι ἐντὸς τῶν μέσων σας, μὴ λησμονοῦντες ὅτι εἶσθε σπουδασταὶ εἰς τὰ ξένα, ἐπωφελούμενοι τῆς φιλοξενίας τοῦ γενναίου τούτου ἔθνους, τοῦ κρατοῦντος ἀσκεπῆ τὴν δᾷδα τῆς ἐπιστήμης, διὰ νὰ φωτίζωνται ὅσοι ἔχουν ὄρεξιν φωτισμοῦ. Μὴ λησμονεῖτε ποτὲ ὅτι ὁ φοιτητικὸς σύνδεσμος οὐδεμίαν ἔχει ἀποστολὴν ἄλλην ἢ τὴν διατυπωθεῖσαν εἰς τὸ πρόγραμμά σας, — ἐμμείνατε πιστοὶ εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦτο καὶ εἰς τὸν κανονισμόν σας, καὶ μὴ φοβεῖσθε! Θ' ἀναβαίνετε πάντοτε, πλησιάζοντες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν πάντοτε προέχουσαν κορυφήν. Ἐγγύησις τοῦ μέλλοντος εἶναι τὰ μέχρι τοῦδε κατορθωθέντα. Ὁ σύνδεσμός σας ἐρρίζωσεν ἤδη. Ἠρχίσατε ἀποδεικνύοντες δι' ἔργων τὴν ἀλήθειαν τοῦ ῥητοῦ, ὅτι ἡ ἕνωσις ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν. Ἐπεδείξατε, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ φοιτητικοῦ σας κύκλου, τὰς συμπαθείας τῶν Ἑλλήνων πρὸς πενθοῦσαν τὴν Γαλλίαν· διὰ τῆς μετριοπαθοῦς καὶ σώφρονος ἐνεργείας σας συνετελέσατε πρὸς περιορισμὸν τῆς χρήσεως ὅρου ἐπαχθοῦς εἰς Ἑλληνικὰς ἀκοάς, μεθαύριον συνέρχεσθε εἰς συμπόσιον πρὸς πανηγυρισμὸν ***ἐθνικῆς ἑορτῆς***, ἀντιμεθαύριον ἀποκαλύπτετε προτομὴν τοῦ Κοραῆ ἐπὶ τοῦ κενοῦ τάφου του. Ἐπὶ τέλους δέ, ἐλάβατε κῦρος, τρόπον τινά, ἐπίσημον, χάρις εἰς τοὺς δύο ἐπιφανεῖς Γάλλους, τοὺς τιμήσαντας τὸν σύνδεσμόν σας μὲ τὰς ὡραίας διαλέξεις των.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο μ' ἐκθέτει σήμερον εἰς μέγαν κίνδυνον. Ὅτε ἡ ἐπιτροπή σας εὐηρεστήθη ν' ἀναθέσῃ εἰς ἐμὲ τὴν διάλεξιν τῆς τρίτης ταύτης μηνιαίας συναθροίσεώς σας, ἐδίστασα πολὺ προτοῦ ἀποκριθῶ καταφατικῶς εἰς τὴν εὐμενῆ πρόσκλησιν. Ἐδίστασα νὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιόν σας κατόπιν λογίων εὐρυμαθῶν καὶ εὐγλώττων, ὁποῖοι οἱ φίλοι μου Κ. Κ. Croiset καὶ Reinach. Ἐδίστασα καὶ δι' ἄλλον ἔτι λόγον: Δὲν εἶχα τίποτε τὸ ἕτοιμον, καὶ μοῦ ἔλειπεν ὁ πρὸς ἑτοιμασίαν καιρός. Ἀλλ' ἐσκέφθην, Κύριοι, ὅτι ἴσως σᾶς ἐνδιαφέρῃ ἡ διακοίνωσις λεπτομερειῶν τινων περὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον μὲ ἐπησχόλησε κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους μῆνας, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ἔγεινε, γίνεται καὶ θὰ γείνῃ εἰσέτι λόγος ἀρκετός: περὶ τῆς ἀνασυστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ὑπὸ μορφὴν διεθνῆ, καὶ περὶ τῆς ἐγκαινίσεώς των εἰς Ἀθήνας.

Ἐκ τῶν ἐφημερίδων γνωρίζετε εἰς τί σημεῖον εὑρίσκεται σήμερον ἡ ὑπόθεσις, ἀλλ' ἀγνοεῖτε ἴσως πῶς ἐγεννήθη ἡ περὶ ἱδρύσεως τῶν ἀγώνων τούτων ἰδέα, — πῶς ἔλαβε σῶμα. Ἐὰν μοῦ τὸ ἐπιτρέπετε, θὰ σᾶς ἀφηγηθῶ ἐν συνόψει τὴν διέλιξιν αὐτῆς τῆς ἱστορίας. Ἐξ ἀνάγκης θὰ παρεισφρύσῃ συχνάκις τὸ ἐγὼ εἰς τὴν ὁμιλίαν μου. Ἐλπίζω ὅτι τοῦτο δὲν θὰ σᾶς φανῇ πολὺ ὀχληρόν. Ἐνθαρρύνομαι ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ χαρακτῆρος τῆς συναθροίσεώς μας. Θεωρήσατε τὴν διάλεξίν μου ὡς συνδιάλεξιν. Οὕτω τὴν θεωρῶ κ' ἐγώ. Ὑποθέτω ὅτι ἀποκρίνομαι εἰς σιωπηλὴν ἐρώτησιν φίλων, ἐχόντων τὴν περιέργειαν νὰ μάθουν πῶς καὶ πόθεν συνέπεσε ν' ἀναμιχθῶ εἰς ὑπόθεσιν τοιαύτης φύσεως.

[1] Ἀνεγνώσθη κατὰ τὴν μηνιαίαν συνεδρίασιν τοῦ *Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν ἐν Παρισίοις*, τὴν 5 Ἀπριλίου 1895.

Ἰδοὺ πῶς:

Μίαν ἑσπέραν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου, ὁ ταχυδρόμος μοῦ ἔφερε θήκην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέσυρα δίπλωμα ἐπ' ὀνόματί μου, ὡς μέλους τοῦ εἰς Ἀθήνας Πανελληνίου Γυμναστικοῦ Συλλόγου. Μοῦ ἦσαν ὅλως ἄγνωστα τὰ τοῦ Συλλόγου τούτου, — δὲν εἶχα ἐπιζητήσει τὴν τιμὴν νὰ γίνω μέλος του, οὔτε εἶχα τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα. Τὴν ἀπορίαν μου ἔλυσε τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ ὁ ταχυδρόμος καὶ πάλιν. Ἔφερε φάκελλον μέγιστον, περιέχοντα ἐπιστολὴν τοῦ Συλλόγου, παρακαλοῦντός με νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσω εἰς τὸ Διεθνὲς Ἀθλητικὸν Συνέδριον. Τὸ ἐπίσημον τοῦτο ἔγγραφον συνώδευον ἐπιστολαὶ φίλων μου, μελῶν τοῦ Συλλόγου, ζητούντων τὴν συγκατάθεσίν μου — καὶ μάλιστα **τηλεγραφικῶς**, καθόσον τὸ συνέδριον συνήρχετο μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Ἡ πρώτη μου ὤθησις ἦτο ν' ἀρνηθῶ. Οὔτε κἂν ἐγνώριζον ὅτι πρόκειται νὰ συγκροτηθῇ εἰς τὰ Παρίσια διεθνὲς ἀθλητικὸν συνέδριον. Τί κοινὸν μεταξὺ ἀθλητισμοῦ καὶ ἐμοῦ! — Πῶς ὅμως νὰ εἴπω ***Ὄχι*** εἰς φίλους ἀγαπητούς; Ἄλλως, παρευρέθην καὶ ἄλλοτε εἰς συνέδρια, χωρὶς νὰ ἔχω προσόντα δικαιοῦντα τὴν συμμετοχήν μου, ὄχι δὲ μόνον ὑπέκρυψα τὴν ἀμάθειάν μου τηρήσας σωτήριον σιωπήν, ἀλλὰ καὶ ἐπωφελήθην τῶν εἰς τὰ τοιαῦτα συνέδρια ἀφορμῶν πρὸς σχέσεις εὐχαρίστους καὶ πρὸς διασκεδάσεις. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι παρομοίαν διασκέδασιν ἀκίνδυνον θὰ εὕρω εἰς τὸ Ἀθλητικὸν Συνέδριον, ἐπιθυμῶν δὲ καὶ νὰ μὴ δυσαρεστήσω τοὺς φίλους μου, ἐδέχθην τὴν ἐντολήν.

Ἀλλά, τὴν ἑπομένην ἑβδομάδα, εἰς ἀπάντησιν τοῦ τηλεγραφήματος, λαμβάνω ἄλλον πάλιν φάκελλον. Περιεῖχεν ὑπόμνημα τοῦ Πανελληνίου Γυμναστικοῦ Συλλόγου, μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τὸ διασκευάσω, μεταφράσω καὶ διακοινώσω εἰς τὸ Συνέδριον. Τοῦτο δὲν ἦτο βεβαίως διασκεδαστικόν. Ἀλλ' ὑπέθεσα ὅτι ἦτο ἀρχὴ καὶ τέλος, ὅτι τὸ ἔργον μου ἐντὸς τοῦ Συνεδρίου θὰ περιορισθῇ εἰς τοῦτο καὶ μόνον. Ὑπομονὴ λοιπόν! Ἐκάθισα, διεσκεύασα, μετέφρασα, καὶ ἐδηλοποίησα τὴν περὶ διακοινώσεως τοῦ ὑπομνήματος ἐντολήν μου πρὸς τὸν γενικὸν γραμματέα τοῦ Συνεδρίου.

Γενικὸς Γραμματεὺς ἦτο ὁ βαρόνος de Coubertin. Δὲν τὸν ἐγνώριζα πρότερον· οὔτε σεῖς τὸν ἐγνωρίζατε. Σήμερον ὅμως τὸ ὄνομά του ἔγεινε πασίγνωστον καθ' ὅλον τὸν Ἑλληνισμόν, ὑπὸ τὴν ἐξελληνισθεῖσαν μορφὴν τοῦ Κουμπερτέν. Δὲν εἶναι ὅμως ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ὁ εὐγενὴς οὗτος Γάλλος φημίζεται ὡς συντελέσας τὰ μέγιστα πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ ἐπίδοσιν τοῦ ἀθλητισμοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν.

Πρὸ δέκα ἢ δεκαπέντε ἐτῶν ἡ Γαλλικὴ νεολαία ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ sport. Σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ἡ σωμασκία καὶ τὰ διάφορα ἀθλητικὰ παίγνια καλλιεργοῦνται ἐδῶ μετὰ ζέσεως ὅσης σχεδὸν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὸ κατόρθωμα ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Κου de Coubertin. Ἀκάματος, δραστήριος, ἁβρὸς τοὺς τρόπους ἀλλὰ σιδηροῦς τὴν θέλησιν, ἐπιδέξιος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεώς του, ἀφωσιώθη ἐνθουσιωδῶς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Συνδέσμου τῶν ἀθλητικῶν ἑταιριῶν τῆς Γαλλίας, δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ποικίλων ἐκεῖ καθηκόντων του. — Ἀληθὴς ἀπόστολος τοῦ ἀθλητισμοῦ, ἐπεκτείνει τὴν δρᾶσίν του καὶ πέρα τῶν συνόρων τῆς πατρίδος του. Τὴν περὶ τὸ γράφειν εὐχέρειάν του χρησιμοποιεῖ καὶ πρὸς τοῦτο. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρω τὸ τερπνὸν ὅσον καὶ διδακτικὸν σύγγραμμά του «περὶ τῶν πέρα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Πανεπιστημίων», ὅπου, περιγράφων τὰ ἀνώτερα διδακτήρια τῆς Ἀμερικῆς, ἐνδιατρίβει ἰδίως εἰς τὰ τῆς σωματικῆς ἐκεῖ ἀγωγῆς. — Γνωρίζει κάλλιστα τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ἀγγλίαν, οἱ δὲ διεθνεῖς του σχέσεις ἐξηγοῦν τὴν διεθνῆ ἐνέργειάν του. Διὰ τῆς συμπράξεως δύο φίλων του, τοῦ Ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ Κου Sloane καὶ τοῦ Ἄγγλου Κου Herbert, ἔθεσε τὰς πρώτας βάσεις τοῦ ἀθλητικοῦ συνεδρίου. Ἡ συγκρότησις τοῦ διεθνοῦς τούτου συνεδρίου ἦτο ἔργον του, — ἔργον του καὶ ἡ ἀνίδρυσις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἄνευ τοῦ Κου de Coubertin οὔτε τὸ ἓν θὰ ἐγίνετο, οὔτε τὸ ἄλλο.

Ταῦτα ἐν παρενθέσει. Ἐπανέρχομαι εἰς τὰ τοῦ Συνεδρίου.

Ἡ ἔναρξίς του ἐτελέσθη μὲ πολλὴν ἐπισημότητα, τὴν 16 Ἰουνίου, εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Σορβόνης. Τινὲς ἐξ ὑμῶν παρευρέθητε ἴσως εἰς τὴν τελετήν. Ὁ πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, βαρόνος de Courcel, πρεσβευτὴς ἤδη τῆς Γαλλίας εἰς Λονδῖνον, ἐξεφώνησεν εὔγλωττον ἐναρκτήριον λόγον· ὁ ποιητὴς Aicard ἀπήγγειλεν ἐνθουσιῶδες ποίημα· — ὁ Κος Reinach ὡμίλησε περὶ τοῦ ὕμνου εἰς Ἀπόλλωνα, καὶ κατόπιν ἐψάλη ὁ ὕμνος. Ἡ ἑορτὴ εἶχεν ἐξαιρετικῶς Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα. Καὶ οἱ λόγοι καὶ τὸ ποίημα καὶ ὁ ὕμνος μετέφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν φαντασίαν τοῦ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Τὰ ἐνθυμεῖσθε ὅσοι εἴσθε παρόντες. Ἡ ἐθνική μας φιλαυτία εὗρε πάλιν ἀφορμὴν ἱκανοποιήσεως, χάρις εἰς τὴν δόξαν τῶν προγόνων!

Ταῦτα ἦσαν τὰ προεόρτια. Τὴν ἑπομένην ἡμέραν — Κυριακὴν — ἐνισχύθη ἐξ ἑνὸς ἡ ἰδέα μου περὶ διασκεδάσεων, ἀλλ' ἐξ ἄλλου καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἀναρμοδιότητός μου. Τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου προσεκλήθησαν ὑπὸ διαφόρων ἀθλητικῶν συλλόγων. Πρόσκλησις τὸ πρωὶ εἰς ποδηλατικὸν διαγωνισμόν, πρόσκλησις τὸ ἀπόγευμα εἰς ἀγῶνα σφαιροπαικτικὸν — τοῦ Γαλλικοῦ Jeu de Paume. Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Πανελληνίου Γυμναστικοῦ Συλλόγου ἐδίσταζε νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι πρώτην φορὰν παρευρίσκετο εἰς τοιούτου εἴδους θεάματα. Ἔβλεπε σιωπῶν καὶ ἀπέφευγε νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀγωνιζομένων.

Τὴν Δευτέραν ἤρχισε τὸ Συνέδριον τὰς ἐργασίας του. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἠρώτησα τὸν γενικὸν γραμματέα πότε θὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ τοῦ ὑπομνήματός μου, διὰ νὰ τελειώσω τὴν ἐντολήν μου. — «Νὰ τελειώσῃς, ἀπήντησε μὲ πονηρὸν μειδίαμα. Ἀκόμη δὲν ἀρχίσαμεν!» Δὲν ὑπωπτευόμην πόσον ἦσαν προφητικαὶ αἱ λέξεις του. Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅτι εἰσηρχόμην εἰς χορόν, μέλλοντα νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος!

Τὸ Συνέδριον, μετά τινας προκαταρκτικὰς διασκέψεις, προέβη ἀμέσως εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ διχοτομηθῇ εἰς δύο ἐπιτροπάς, — τὴν μὲν πρὸς μελέτην καὶ διαρρύθμισιν τῶν ὅρων τοῦ Amateurisme... Νὰ σᾶς ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἐγνώριζα περὶ τίνος ἐπρόκειτο; Ἴσως τινὲς ἐξ ὑμῶν δὲν εἴσθε σοφώτεροί μου. *Amateur* γνωρίζετε τί σημαίνει. Ἑλληνιστὶ ἐπλάσθη ἡ ἀντίστοιχος λέξις ***ἐρασιτέχνης***, δὲν ἐφαρμόζεται ὅμως εἰς ὅλας τὰς σημασίας τῆς Γαλλικῆς λέξεως. *Amateur* εἰς τὰ ἀθλητικά, εἶναι ὁ μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀθλητής, ὁ μὴ ἐξασκῶν τὸν ἀθλητισμὸν χάριν βιοπορισμοῦ ἢ κέρδους. Ἔργον λοιπὸν τῆς πρώτης τῶν ἐπιτροπῶν ἦτο ὁ ὁρισμὸς τῆς γραμμῆς ἐντὸς τῆς ὁποίας πρέπει νὰ μένῃ ὁ μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀθλητής, διὰ νὰ μὴ ὑποβληθῇ εἰς ἐξαίρεσιν ἢ ἀποπομπὴν ἐκ τῶν... ἂς εἴπωμεν ***ἐρασιτεχνικῶν*** συλλόγων καὶ τῶν ***ἐρασιτεχνικῶν*** διαγωνισμάτων.

Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιτροπὴν ἀνετίθετο ἡ διάσκεψις περὶ τῆς ἱδρύσεως διεθνῶν ἀγώνων, βαπτισθέντων ἐκ τῶν προτέρων μὲ τὸ ὄνομα: Ὀλυμπιακῶν.

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν περὶ τῶν δύο ἐπιτροπῶν, προσεκλήθησαν τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου νὰ δηλώσῃ ἕκαστος εἰς ποίαν ἐκ τῶν δύο ἐπιθυμεῖ νὰ καταταχθῇ. Τὰ μέλη ἦσαν περὶ τὰ ἑκατόν, ἀντιπροσωπεύοντα ἑταιρίας ἀθλητικὰς παντὸς κλάδου, ἐκ τῶν πλείστων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐκ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ περισσότεροι κατετάχθησαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ amateurisme. Ἐγώ, ἐννοεῖται, κατετάχθην εἰς τὴν ἄλλην, ἀφοῦ ἐπεβάλλετο ἡ ἐκλογή. Ἄλλως δέ, καὶ τὸ ὑπόμνημά μου ἐπραγματεύετο περὶ τῆς ἀνασυστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Ἐχωρίσθημεν λοιπὸν εἰς δύο αἰθούσας τῆς Σορβόνης, διὰ νὰ ὀργανωθῇ ἑκάστη τῶν ἐπιτροπῶν, ἐκλέγουσα τὸ προεδρεῖον καὶ τὸν γραμματέα της. Φαντάζεσθε τὴν ἔκπληξίν μου, Κύριοι, ὅτε, ὡς ἐκ συνθήματος, πολλοὶ τῶν παρόντων ἐπρότειναν τὸ ὄνομά μου ὡς προέδρου. Πρόεδρος ἀθλητικῆς ἐπιτροπῆς ἐγώ! Διεμαρτυρήθην, διεκήρυξα τὸ ἀκατάλληλόν μου, ἀλλ' ὅτε ἀντέταξαν ὅτι ὡς Ἕλλην — καὶ μόνος Ἕλλην ἐκεῖ, — δὲν ἠδυνάμην ν' ἀρνηθῶ, προκειμένου περὶ ἀναβιώσεως Ἑλληνικῆς ἰδέας, ἐσκέφθην ὅτι δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα ν' ἀποποιηθῶ τιμὴν προσφερομένην εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐδέχθην, ἀλλ' ἐγὼ τὸ ἤξευρα μετὰ πόσου ἐνδοιασμοῦ.

Ἡ εὐμένεια καὶ ἡ εὐγένεια τῶν συναδέλφων μου ἀποκατέστησεν εὔκολον τὸ ἔργον τῆς προεδρείας. Αἱ συνεδριάσεις μας συνεχίζοντο ἐν ἄκρᾳ ἁρμονίᾳ, αἱ δὲ ἐργασίαι μας ἔληξαν πρὶν ἡ ἄλλη ἐπιτροπὴ ἀποπερατώσῃ τὰς ἰδικάς της. Τὸ ἑπόμενον Σάββατον συνελθοῦσαι αἱ δύο ἐπιτροπαὶ συναπετέλεσαν πάλιν τὸ Συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ὁλομελείᾳ του εἶχε νὰ ἐπικυρώσῃ τὰ ἔργα ἑκάστης τῶν δύο ἐπιτροπῶν καὶ ν' ἀποφασίσῃ περὶ παντὸς ἐκκρεμοῦς ζητήματος.

Ἡ ἰδική μας ἐπιτροπὴ εἶχε νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν κύρωσιν τοῦ Συνεδρίου τὰς ἑξῆς ἀποφάσεις της:

1ον. Ὅτι μὴ ὑπαρχούσης ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὰς ἀγαθὰς συνεπείας τῆς ἀνασυστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἀθλητισμοῦ, καθὼς καὶ ὑπὸ ἠθικήν τε καὶ διεθνῆ ἔποψιν, οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἀνιδρύονται ὑπὸ ὅρους συμμόρφους πρὸς τὰ σημερινὰ ἤθη καὶ ἔθιμα.

2ον. Ὅτι, παρεκτὸς τῆς ξιφομαχίας, μόνοι οἱ μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀγωνισταί, οἱ *amateurs*, εἶναι δεκτοὶ εἰς τοὺς ἀνιδρυομένους Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας.

3ον. Ὅτι ἡ διεθνὴς ἐπιτροπή, ἡ ἑκάστοτε ὀργανίζουσα τοὺς ἀγῶνας, ἔχει (διὰ τοῦ καταρτιθησομένου κανονισμοῦ της) τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαιρῇ αὐτῶν πᾶν ἄτομον δυνάμενον ὡς ἐκ τοῦ παρελθόντος του νὰ παραβλάψῃ τὴν ὑπόληψίν των.

4ον. Ὅτι ἑκάστη χώρα διὰ μόνων ἰθαγενῶν της δύναται ν' ἀντιπροσωπευθῇ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας. Εἰς ἑκάστην δὲ χώραν θὰ γίνεται ἐγκαίρως δι' εἰδικῶν δοκιμασιῶν διαλογὴ τῶν ἀγωνιστῶν τῶν ὁριζομένων πρὸς ἕκαστον κλάδον τῶν διεθνῶν διαγωνισμάτων.

5ον. Ὅτι αἱ ἑπόμεναι ἀσκήσεις, καθόσον τοῦτο δυνατόν, θὰ περιλαμβάνωνται εἰς τοὺς ἀγῶνας: Αἱ καθ' ἑαυτὸ ἀθλητικαὶ ἀσκήσεις, — Ναυτικοὶ ἀγῶνες — Παίγνια ἀθλητικὰ (δηλ. Foot ball, Lawn-tennis, Jeu de Paume κτλ.), — Παγοδρομίαι — Ξιφομαχία, πυγμή, πάλη, — Ἱππικαὶ ἀσκήσεις, — Σκοποβολή, — Γυμναστική, — Ποδήλατον.

Εἰς τὰς κυρίως ἀθλητικὰς ἀσκήσεις περιλαμβάνεται γενικὸν διαγώνισμα γυμναστικῆς, ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν τοῦ Πεντάθλου.

Ἐπὶ εὐκαιρίᾳ δὲ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων θὰ ἀπονέμεται καὶ βραβεῖον ὀρειβασίας διὰ τὴν ἀξιολογωτέραν ἀνάβασιν ὄρους, ὁπουδήποτε τῆς γῆς, κατὰ τὴν λήγουσαν ἑκάστοτε τετραετίαν.

6ον. Ὅτι ἐπειδὴ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ἀπαιτεῖται ἡ Κυβερνητικὴ ἀρωγή, ἡ διεθνὴς ἐπιτροπὴ θὰ προσπαθῇ ἑκάστοτε νὰ τύχῃ τῆς ἐπισήμου συμπράξεως τῶν οἰκείων Κυβερνήσεων.

7ον. Οἱ δεύτεροι διεθνεῖς Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες θὰ τελεσθοῦν εἰς τὰ Παρίσια κατὰ τὰ 1900, κατόπιν δέ, κατὰ τετραετίαν, θὰ γίνωνται εἰς ἄλλας πόλεις τῆς ὑφηλίου.»

Περὶ τοῦ ποῦ θὰ τελεσθοῦν οἱ πρῶτοι ἀγῶνες ἀντηλλάγησαν ἀορίστως ἰδέαι τινες, ἀλλ' ἀπεφασίσθη νὰ ὑποβληθῇ τὸ ζήτημα εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ὁλομελείας τοῦ Συνεδρίου.

Ἐδῶ, Κύριοι, εὑρέθην εἰς δύσκολον θέσιν, Ἠδυνάμην νὰ μὴ ἐπωφεληθῶ τῆς ἀπροσδοκήτου καὶ μοναδικῆς εὐκαιρίας πρὸς τιμὴν καὶ ὄφελος τῆς Ἑλλάδος; Δὲν ἐπεβάλλετο, σᾶς ἐρωτῶ, νὰ προτείνω τὰς Ἀθήνας ὡς ἕδραν τῶν πρώτων Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων; — Δὲν εἶχα τοιαύτην ἐντολὴν ἢ ἄδειαν, ἀλλ' οὔτε καιρὸς ἔμενε νὰ ζητήσω τῶν ἁρμοδίων τὴν γνώμην καὶ συγκατάθεσιν. Καὶ ἂν ὑπῆρχεν ὁ καιρός, δὲν ἤθελα — δὲν ἔπρεπε — νὰ ἐνοχοποιήσω τρίτους οἱουσδήποτε διὰ παρομοίας προτάσεως. Ἐφοβούμην τὴν ἀπόρριψίν της καὶ ἐθεώρησα ὀρθὸν νὰ φέρω μόνος ἐγὼ τὴν εὐθύνην τῆς ἀποτυχίας.

Ἐφοβούμην μὴ εὕρω καὶ ἐντὸς τοῦ Συνεδρίου τὴν ἀπήχησιν τῶν μομφῶν, ὅσας ἐξήγειρον αἱ θλιβεραὶ συνέπειαι τῆς οἰκονομικῆς μας δυσπραγίας. Δὲν ἦτο ἀκίνδυνον τὸ πρᾶγμα. — Εἶχα καὶ ἄλλον φόβον ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἰτίου: Ὑποθετέον ὅτι ἐπιτύχῃ τὸ τόλμημα, ὅτι γείνῃ ἀποδεκτὴ ἡ πρότασίς μου, — ποῦ θὰ εὑρεθοῦν τὰ χρήματα; πῶς θὰ καλυφθῇ ἡ δαπάνη; Ναὶ μέν, ἐθεωρεῖτο ὡς βέβαιον τότε ὅτι θὰ τελεσφορήσῃ ἡ περὶ συμβιβασμοῦ διαπραγμάτευσις μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν δανειστῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐπαναπαυθῶ εἰς τὴν προσδοκίαν κυβερνητικῆς ἀρωγῆς. Ἀληθές, ἡ φιλοπατρία τῶν Ἑλλήνων μένει καταφύγιον ἀσφαλὲς ὁπόταν πρόκειται περὶ ἐθνικῆς ἀνάγκης. Ἤμην βέβαιος ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἤθελε κατανοήσει τὴν εἰς τὴν πατρίδα παρεχομένην τιμὴν καὶ ὠφέλειαν, ἐὰν ἀπεφασίζετο νὰ τελεσθῇ εἰς Ἀθήνας τοιαύτη διεθνὴς πανήγυρις, ἀλλ' ὁ φόβος μου ἦτο μὴ ἡ δυσχέρεια τῶν περιστάσεων δυσκολεύσῃ τὴν εὕρεσιν τῶν ἀπαιτουμένων μέσων.

Ἐνῷ ἐσκεπτόμην ταῦτα, τὴν παραμονὴν τοῦ Σαββάτου ἐκείνου, ἦλθε πρὸς ἐπίσκεψίν μου φίλος μου διερχόμενος τὰ Παρίσια, γνωστὸς διὰ τὴν γενναίαν καὶ πατριωτικὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου του. Εἶπα εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· ἐπεδοκίμασεν ἐνθουσιωδῶς τὸν σκοπόν μου καὶ διέλυσε τοὺς δισταγμούς μου. Ηὐχήθη ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς προτάσεώς μου, περὶ δὲ χρημάτων μ' ἐβεβαίωσε ὅτι θὰ εὑρεθοῦν. Ἐγνώριζα ὅ τι ἡ διαβεβαίωσις δὲν ἦτο πλατωνική, ἐπείσθην ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ θὰ συμμερίζωνται τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς σκέψις τοῦ φίλου ἐκείνου. Αἱ προτροπαί του μὲ καθησύχασαν. Ἐμπρὸς λοιπόν!

Τὴν ἐπαύριον τὸ Συνέδριον συνελθὸν συνεζήτησε κατὰ πρῶτον καὶ ἐπεψήφισε, μίαν πρὸς μίαν, τὰς ἀποφάσεις τῆς πρώτης ἐπιτροπῆς τῆς ἐπὶ τοῦ *amateurisme*. — Ἦλθε κατόπιν καὶ τῆς ἰδικῆς μας ἐπιτροπῆς ἡ σειρά. — Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἐκκρεμὲς ζήτημα: ποῦ θὰ τελεσθοῦν οἱ πρῶτοι ἀγῶνες, τὸ 1896, ἐζήτησα τὸν λόγον. Διεξεδίκησα τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος προκειμένου περὶ ἀνασυστάσεως Ἑλληνικοῦ θεσμοῦ. Ναὶ μέν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Βίκτωρος Οὐγώ, ὅλοι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ ἔχουν κοινὴν προμήτορα τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἡμεῖς τὴν ἔχομεν μητέρα. Εἴμεθα τρόπον τινα οἱ θεῖοι τῶν λοιπῶν ἐθνῶν. Ἰδοὺ ἡ μόνη ὑπεροχή μας, ἐὰν εἶναι τοῦτο ὑπεροχή. Ἰδοὺ πόθεν ἡ ἀξίωσις νὰ ἐγκαινισθοῦν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους μας οἱ ἀνιδρυόμενοι Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες. Δὲν ἔχομεν τὰ μέσα νὰ τελέσωμεν ἑορτὰς μεγαλοπρεπεῖς, ἀλλὰ τὸ ἐγκάρδιον τῆς ὑποδοχῆς θ' ἀναπληρώσῃ τὰς πολλὰς ἐλλείψεις μας. Δὲν θὰ παρέξωμεν εἰς τοὺς ξένους μας διασκεδάσεις ἀξίας τῆς περιστάσεως, ἀλλ' ἔχομεν νὰ δείξωμεν τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαιότητος, θὰ τοὺς ὁδηγήσωμεν ἐκεῖ ὅπου οἱ ἀρχαῖοι ἐτέλουν τοὺς ἐνδόξους ἀγῶνας των, εἰς τὰ Ὀλύμπια, τὰ Ἴσθμια, τοὺς Δελφούς, τὴν Ἐπίδαυρον... Αὐτὰ περίπου εἶπα. Ἐφρόντισα συγχρόνως καὶ πρὸ πάντων νὰ διατρανώσω ὅτι οὐδεμίαν ἐντολὴν εἶχα ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὥστε διὰ τῆς προτάσεώς μου οὔτε τὴν Ἑλλάδα ἤθελα νὰ ἐνοχοποιήσω, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸ Συνέδριον. Ἐπρότεινα ἁπλῶς καὶ μόνον νὰ διατυπωθῇ ***εὐχὴ*** — εὐχὴ μηδένα ἐκ τῶν προτέρων ὑποχρεοῦσα, ὑπὲρ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐγκαινίσεως τῶν ἀνιδρυομένων διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. — Εἶπα καὶ ἐκάθισα περιμένων τὰς ἀντιρρήσεις. Ἀλλ' ἀντὶ ἀντιρρήσεως, ὁ Κος de Coubertin, ὁ πρόεδρος τῆς ἄλλης ἐπιτροπῆς, ὁ ἀντιπροσωπεύων τὴν Ἀμερικὴν καθηγητὴς Sloane, καὶ ἄλλα μέλη τοῦ συνεδρίου ὑπεστήριξαν ἐνθέρμως τὴν πρότασίν μου. Ἡ ἀποδοχὴ ἐπῆλθεν ὁμόφωνος καὶ ὁλόψυχος.

Οὕτως ἔληξαν αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου, ἔλαβε δὲ τέλος καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Πανελληνίου Γυμναστικοῦ Συλλόγου. Ἀλλὰ δὲν ἔληξεν ἡ ἱστορία τῶν διεθνῶν ἀγώνων, οὔτε ἡ ἀνάμιξίς μου εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Ἐτελείωσε μόνον ἡ πρώτη πρᾶξις καὶ ἀρχίζει τώρα ἡ δευτέρα.

Τὸ Συνέδριον, πρὶν διαλυθῇ, ὠνόμασεν ἐκ τῶν μελῶν του, παρόντων καὶ ἀπόντων, διαρκῆ ἐπιτροπὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφασισθέντων. Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς διεθνοῦς ταύτης ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ἐπιτροπῆς εἶχα τὴν τιμὴν νὰ συγκαταλεχθῶ. Ὁ ἑκάστοτε πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι ἐκ τῆς χώρας ὅπου θὰ τελεσθοῦν οἱ προσεχεῖς ἀγῶνες, ὥστε ὑφισταμένης τῆς ὑπὲρ Ἀθηνῶν εὐχῆς, ἰδοὺ ἐγὼ πρόεδρος! Καθὼς βλέπετε, ἡ διασκέδασις, τὴν ὁποίαν ἐπερίμενα ἐκ τῆς ἐντο-

λῆς τοῦ Πανελληνίου Γυμναστικοῦ Συλλόγου, δὲν ἀπέβη ὁποία τὴν ἐφανταζόμην.

Τὸ ζήτημα τώρα ἦτο ἐὰν ἡ Ἑλλὰς θ' ἀποδεχθῇ τὴν εὐχὴν τοῦ Συνεδρίου. Δύο σπουδαῖα γεγονότα, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε ἀπεσιώπησα, ἐπέτρεπον ἐξ ἀρχῆς τὴν περὶ τούτου ἐλπίδα: Μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν προσώπων, ὅσα ἐτίμησαν τὸ Συνέδριον γενόμενα ἐπίτιμα μέλη του, ἦτο καὶ ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου. Ἡ δὲ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐτηλεγράφησε διὰ τῆς ἐνταῦθα Πρεσβείας, κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Συνεδρίου, ἐκφράζων εὐχαριστίας διὰ τὴν διακοίνωσιν τῆς συγκροτήσεώς του καὶ εὐχὰς «ὑπὲρ ἀνιδρύσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων».

Βεβαίως, τότε δὲν ἐπρόκειτο ἀκόμη περὶ Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἐννοεῖτε πόσον ἡ διαδηλωθεῖσα πρὸς τὸ Συνέδριον εὐμένεια τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου προδιέθεσε τὰ μέλη του ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ διηυκόλυνε τὴν ἀποδοχὴν τῆς προτάσεώς μου. Θὰ μὲ δικαιώσετε δὲ ἂν προσθέσω, ὅτι ἡ ἐκ τῶν προτέρων εὐμένεια ἐκείνη ὑπέτρεφε τὰς ἐλπίδας μου ὅτι ἤθελεν ἀκουσθῇ εὐαρέστως ἡ εὐχὴ τοῦ Συνεδρίου.

Ἐτηλεγράφησα εἰς Ἀθήνας καὶ ἔγραψα ἀμέσως ὅπου δεῖ, ἐκθέτων τὰ λαβόντα χώραν. Μόνον ἐκ μέρους τοῦ Διαδόχου ἔλαβα ἀπάντησιν — ἀπάντησιν εὐμενῆ καὶ ἐνθαρρυντικωτάτην. Ἀλλὰ αἱ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, ὅλαι ἀνεξαιρέτως, ἐξέφρασαν τὴν πάνδημον εὐχαρίστησιν διὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τιμήν, οὐδαμόθεν δὲ ὑπεδεικνύετο λόγος ἀμφιβολίας περὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς εὐχῆς τοῦ Συνεδρίου. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἐπέλθῃ ὁριστικὴ διευκρίνησις τοῦ πράγματος, καθόσον μάλιστα οἱ Οὔγγροι ἐπεζήτουν τὴν τιμὴν τῆς ἐγκαινίσεως τῶν διεθνῶν ἀγώνων, ὡς συμπλήρωμα τῆς εἰς Πέστην παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ 1896. Ὅθεν ἀπεφασίσαμεν μετὰ τοῦ Κου de Coubertin νὰ μεταβῶμεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἴδωμεν ἐκεῖ ἐκ τοῦ πλησίον ἐὰν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ εὐχὴ τοῦ Συνεδρίου, ἢ ἐάν, ἀρνουμένης τῆς Ἑλλάδος τὴν τιμήν, θὰ στραφῇ ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν.

Μετέβην πρῶτος εἰς Ἀθήνας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου· ὁ Κος de Coubertin ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας. Ἅμα ἔφθασα εἶδα ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶχε τὰς δυσκολίας του. Ἕνεκα τῆς ἐκκρεμότητος τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος, ἡ Κυβέρνησις ἐδίσταζε ν' ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν εὐθύνην τῆς δαπάνης. Τοὺς δὲ δισταγμοὺς της συνεμμερίζετο καὶ ἐνίσχυεν ἡ εἰς Ἀθήνας ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων ἐπιτροπή, ἡ ὁποία ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ της ἦτο ἁρμοδία πρὸς διεξαγωγὴν τῆς ὅλης ὑποθέσεως. Τοιαῦται ἦσαν αἱ πρῶται ἐντυπώσεις μου ὅτε, ἕνεκα λόγων οἰκογενειακῶν, ἠναγκάσθην νὰ ἐπανέλθω εἰς τὰ Παρίσια, μὴ ἔχων οὐδαμῶς τὸν νοῦν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας.

Ὁ Κος de Coubertin μετέβη μόνος εἰς Ἀθήνας. Δὲν ἔμενε καιρὸς πρὸς χρονοτριβήν. Ἔπρεπε νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πέστης. Χάρις εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ εὐγενοῦς Γάλλου, ἡ Ἑλλὰς διέφυγε τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον. Μετεχειρίσθη πᾶν μέσον πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν ἀναφανέντων προσκομμάτων, διαλύων ἀτόπους ἐνδοιασμούς, ἀνορθῶν κλονουμένας πεποιθήσεις, διαφωτίζων τοὺς ἐνδιαφερομένους ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας τῆς ὑποθέσεως. Συνεντεύξεις μὲ δημοσιογράφους, ἀνάγνωσμα εἰς τὸν Παρνασσόν, παρουσιάσεις ἐπίσημοι, τὰ πάντα συνετέλεσαν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ σκοποῦ. Εὐτυχῶς ὁ Διάδοχος, ὁ ἀνέκαθεν ὑποστηρίξας τὸ ἔργον, συγκατετέθη νὰ δεχθῇ τὴν προεδρείαν τῆς σχηματισθησομένης εἰς Ἀθήνας ἐπιτροπῆς, ἡ ἐπιτροπὴ κατηρτίσθη ὁπωσδήποτε, καὶ ὁ Κος de Coubertin ἀνεχώρησε, σπεύδων καὶ αὐτὸς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ Παρίσια, χάριν τοῦ προσεχοῦς συνοικεσίου του.

Οὕτω ἔγεινε τὸ πρῶτον μέγα βῆμα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς εὐχῆς τοῦ Συνεδρίου. Ἡ συγκρότησις ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Υ. τοῦ Διαδόχου ἐξησφάλιζε τὴν ὑπόθεσιν. Δὲν ἐφαίνετο οὐδαμόθεν πλέον κίνδυνος ναυαγίου. Καὶ ὅμως, παρ' ὀλίγον νὰ ἐπέλθῃ πλῆρες ναυάγιον. Τὰ σημεῖά του ἀνεφάνησαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησιν τοῦ Κου de Coubertin. Ἡ συγκροτηθεῖσα ἐπιτροπὴ οὐδέποτε, μετὰ τὴν πρώτην της συνεδρίασιν συνεκλήθη. Οἱ κατὰ τὴν πρώτην ἐκείνην συνεδρίασιν δι' ἐκλογῆς ὀνομασθέντες ἀντιπρόεδροι συνήρχοντο μόνοι, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη ἠγνόουν τὸ συμπέρασμα τῶν διασκέψεών των. Ἐν τούτοις ἐκ τῶν ἐφημερίδων ἐμανθάνομεν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ κρίνουσα τὰς δυσκολίας τοῦ ἐπιχειρήματος ἀνυπερβλήτους, ἦτο ἐν τῷ διαλύεσθαι. Κατόπιν ἔγεινεν ἡ συζήτησις εἰς τὴν Βουλήν, ὁπότε ἐξ ἑνὸς μὲν ἐδηλώθη ὁριστικῶς ἡ τελεία ἀποχὴ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων, ἐξ ἄλλου δὲ ἔγεινε γνωστὸν ὅτι οἱ ἀντιπρόεδροι οἱ ἀναλαβόντες τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπὶ τῶν διεθνῶν ἀγώνων ἐπιτροπῆς, οὐδεμίαν εἶχον ἐλπίδα ἐπιτυχίας. Τὴν δαπάνην ὑπελόγιζον εἰς δραχμὰς ἑξακοσίας ἢ ὀκτακοσίας χιλιάδας, τὴν δὲ εὕρεσιν τοῦ ποσοῦ ἐθεώρουν ἀδύνατον, τῆς Κυβερνήσεως ἀρνηθείσης τὴν ἔκδοσιν λαχείου.

Ἡ δυσάρεστος αὕτη περιπλοκὴ ἐπέφερε τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι ἐξηγέρθη ἡ κοινὴ γνώμη. Μᾶς προσφέρεται ἀπροσδόκητος καὶ μοναδικὴ εὐκαιρία πρὸς τιμὴν καὶ πρὸς ὄφελος τοῦ τόπου, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπωφεληθῶμεν τῆς περιστάσεως! Ὁ τύπος διεμαρτύρετο δυσανασχετῶν, αἱ συντεχνίαι ἐκινοῦντο, οἱ πρόεδροί των συνήρχοντο πρὸς σύσκεψιν περὶ εὑρέσεως μέσων. Ἀλλὰ τὸ ὑπέρογκον τοῦ προϋπολογισθέντος ποσοῦ ἐφόβιζε τοὺς πολλούς, ἡ δὲ ἀποχὴ τῆς Κυβερνήσεως, κακῶς μάλιστα ἐξηγουμένη ὡς ἀντίπραξις, ἐκλόνιζε καὶ τῶν αἰσιοδοξοτέρων τὸ θάρρος.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὑρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅτε μετέβην καὶ δεύτερον εἰς Ἀθήνας, κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον. Εὐτυχῶς δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ τροπὴ εὐάρεστος, χάρις εἰς τὴν κοινὴν ὑποστήριξιν, χάρις ἰδίως καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τοῦ Διαδόχου τὴν στάσιν. Συνεῖδεν ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος, καὶ μὲ ὅλας τὰς ἐπισυμβάσας χασμωδίας δὲν μετέβαλε γνώμην. Εἰς τὴν φρόνησίν του, εἰς τὸν ζῆλον του, εἰς τὸ σθένος του ὀφείλεται ἡ διάσωσις τῆς ὑποθέσεως. Τὴν ἐνεκολπώθη μὲ θάρρος, πεποιθὼς εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. — Ἡ ἐπιτυχία — καὶ ἐλπίζω μέχρι τέλους ἐπιτυχίαν — εἰς αὐτόν, καὶ μόνον εἰς αὐτόν, χρεωστεῖται. Ἐδέχθη τὴν παραίτησιν τῶν ἀντιπροέδρων, δὲν διέλυσε τὴν ἅπαξ ὀνομασθεῖσαν ἐπιτροπήν, τὴν συνεπλήρωσεν ὅμως διὰ νέων μελῶν, ἐκλέξας πρόσωπα ἁρμόδια καὶ λόγῳ ἐπισημότητος καὶ λόγῳ γνώσεων. Ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς κατήρτισε δωδεκαμελὲς συμβούλιον συνεδριάζον ὑπὸ τὴν πραγματικήν του προεδρείαν, γενικὸν δὲ γραμματέα ὠνόμασε τὸν Κον Φιλήμονα, τοῦ ὁποίου ἡ γνωστὴ δραστηριότης, ὁ ζῆλος ὑπὲρ παντὸς ὅ,τι ἐπιχειρίζεται καὶ ὁ μεταδοτικὸς ἐνθουσιασμός, ἀποτελοῦν πρόσθετον ἐγγύησιν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου. Τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης διένειμεν εἰς ἐννέα ὑποεπιτροπάς, ἑκάστη τῶν ὁποίων θὰ ἀσχοληθῇ εἰδικῶς εἰς ἰδιαίτερον κλάδον ἐργασίας πρὸς παρασκευὴν τῶν ἀγώνων, αἱ δὲ διασκέψεις των θὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν ἔγκρισιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρείαν του συμβουλίου. Δύο τῶν ἐπιτροπῶν τούτων προεδρεύονται, ἡ μὲν ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ἀγώνων ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου, ἡ δὲ ἐπὶ τῆς σκοποβολῆς ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Νικολάου, ὥστε καὶ οἱ τρεῖς βασιλόπαιδες ἀδελφοὶ ἐργάζονται ἀπὸ κοινοῦ πρὸς εὐόδωσιν τοῦ καλοῦ τούτου ἔργου.

Ἀλλά, Κύριοι, αὐτὰ τὰ γνωρίζετε ἐκ τῶν ἐφημερίδων. Ἀνεγνώσατε τὸν εναρκτήριον λόγον τοῦ Διαδόχου κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τῆς ἐπιτροπῆς. Εἴδατε ὅτι αἱ διάφοροι ἐπιτροπαὶ ἤρχισαν ἐργαζόμεναι. Γνωρίζετε ὅτι εἰς Γαλλίαν συνεκροτήθη ἐπίσης εἰδικὴ ἐπὶ τῶν ἀγώνων τούτων ἐπιτροπή, καὶ ὅτι τὴν ἐπίτιμον προεδρείαν της ἐδέχθη ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας. Συμπεραίνετε ὅτι καὶ εἰς ἄλλας χώρας γίνονται ἐνέργειαι πρὸς σχηματισμὸν παρομοίων ἐπιτροπῶν· ἠκούσατε ὅτι ἐξ ἑκουσίων συνεισφορῶν εἰσεπράχθησαν ἤδη χρήματα ἀρκετὰ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἐπιχειρήματος καὶ ὅτι ἐλπίζεται ἡ εἴσπραξις μεγαλειτέρου ἔτι ποσοῦ[1].

Τὰ περαιτέρω ὑπερβαίνουν τὴν δικαιο-

[1] Δὲν εἶχε εἰσέτι γίνει γνωστὴ ἡ γενναία δωρεὰ τοῦ Κου Ἀβέρωφ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οἱ Διεθνεῖς Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες, ὑπὸ *Δ. Βικέλα*.
Γιὰ τοὺς Γάμους Ἀγγέλου Γιαλλινᾶ καὶ Ἀγγελικῆς Τοπάλη, ποίημα ὑπὸ *Γερ. Μαρκορᾶ*.
Διαγωνισμὸς Διηγήματος, Κρίσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς.
Ἐπιστημονικὰ Ἀνάλεκτα ὑπὸ Ρ*.
Χρονικά.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ἀνδρέας Κουντουριώτης (εἰκών).

Ἵνα δημοσιεύσωμεν ὁλόκληρον τὴν διάλεξιν τοῦ κ. Βικέλα, ἠναγκάσθημεν ν' ἀναβάλωμεν εἰς τὸ προσεχὲς τὴν συνέχειαν τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Λάμπρου καὶ τοῦ Χρυσοκαράβου καὶ τὸ τέλος τῆς κρίσεως τῶν Διηγημάτων.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

δοσίαν τῆς διεθνοῦς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ παρ' ἀξίαν προέδρου της. Εὔχομαι ὅμως — τὴν εὐχὴν ἐκφράζω ἐδῶ ἐμπιστευτικῶς καὶ ἀναμεταξύ μας, — εὔχομαι ἡ ἐλπιζομένη εὐπορία τῆς ἐπιτροπῆς νὰ μὴν τὴν ὠθήσῃ εἰς δαπάνας ματαίας. Αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ γυμναστικοὶ ἀγῶνες ἔχουν, καὶ πρέπει νομίζω νὰ ἔχουν χαρακτῆρα ἁπλοῦν καὶ σοβαρόν. Οἱ ἀγωνισταὶ περιορίζουν τὰς ἀξιώσεις των εἰς τὸν κατάλληλον διασκευασμὸν τῶν χρησίμων εἰς τοὺς ἀγῶνάς των· ἐπιδείξεις καὶ στολισμοὶ εἶναι ἀδιάφοροι πρὸς αὐτούς, ἂν ὄχι ὀχληροί. Οἱ δὲ θεαταὶ ἀποτελοῦν αὐτοὶ καὶ μόνοι τὸν στολισμὸν τοῦ θεάματος. Ἄλλως, καὶ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ δεύτεροι γνωρίζουν ὅτι δὲν εὐποροῦμεν, ὥστε ἡ λιτότης μας θὰ τοὺς εὐαρεστήσῃ περισσότερον ἢ πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἐπίδειξιν. Ἡ δαπάνη πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. — Κοσμιότης ἄνευ πολυτελείας. — Ἀπαιτεῖται ὅμως φροντὶς μεγάλη πρὸς ὀργανισμὸν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων τούτων, ὁ δὲ χρόνος μόλις ἐπαρκεῖ. Ἀλλ' ὁ ζῆλος τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπῆς θ' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν χρόνου, ἡ δὲ διεθνὴς ἐπιτροπή, δηλαδὴ ὁ πολύτιμος γενικὸς γραμματεύς της, θὰ παρέξῃ, ἐννοεῖται, πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις πᾶσαν τὴν δυνατὴν βοήθειαν.

Ἀλλά, Κύριοι, τὸ ἄσκοπον, καὶ ἴσως ὑπὸ τὰς περιστάσεις ἀνάρμοστον, τῆς ἐπιδείξεως δὲν εἶναι κατ' ἐμέ, ὁ μόνος λόγος οἰκονομίας. Ἐλπίζω καὶ εὔχομαι τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ τῶν αἰσιοδοξοτέρων ἔτι προσδοκιῶν ὡς πρὸς τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῶν ἐράνων ὑπὲρ τῶν ἀγώνων τούτων. Ἀλλ' οὐδεμία ἀνάγκη νὰ δαπανηθῇ ὁλόκληρον διὰ τὴν τελετὴν τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Ὅσον μεγαλείτερον τὸ περίσσευμα, τόσον τὸ καλλίτερον. Τοῦ τοιούτου περισσεύματος θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην καὶ κατόπιν. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος ἐπιτροπὴ δὲν ἕπεται ὅτι θὰ διαλυθῇ μετὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῶν πρώτων διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, — δὲν ἕπεται ὅτι τελειόνει τότε τὸ ἔργον της. Ἀπ' ἐναντίας. Μετὰ τέσσαρα ἔτη ἡ δευτέρα Ὀλυμπιὰς θὰ τελεσθῇ εἰς τὰ Παρίσια. Κατόπιν ἡ τρίτη εἰς Λονδῖνον ἢ ἀλλαχοῦ, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους ἡ Ἑλλὰς θ' ἀντιπροσωπευθῇ διὰ τῶν ἀγωνιστῶν της, πρὸς τοῦτο δὲ ἀνάγκη δαπάνης. Ἐν τῷ μεταξὺ θὰ προπαρασκευάζωνται οἱ ἀγωνισταί μας. Ἡ ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων δύναται νὰ ἐπιβλέπῃ, νὰ διευθύνῃ καὶ νὰ βοηθῇ τὴν προπαρασκευήν, ὑποθάλπουσα τὴν πρὸς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις ὤθησιν ἡ ὁποία ἤρχισεν ἐπ' ἀγαθῷ ἐξαπλουμένη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ γυμναστικοὶ σύλλογοι τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Πατρῶν καὶ ἄλλων τινων πόλεων, ἐργάζονται πρὸς τοῦτο ἐπιτυχῶς. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ γενικευθῇ τὸ πρᾶγμα. Ἡ ἀνέγερσις γυμναστηρίων εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις, βαθμηδὸν δὲ καὶ εἰς τὰς κωμοπόλεις μας, ἡ ἵδρυσις ἐτησίων ***ἐθνικῶν*** ἀγώνων, ἰδοὺ ποῦ καὶ πῶς δύναται ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐπωφελῶς τὰ τυχὸν περισσεύματά της.

Τοῦτο, Κύριοι, εἶναι τὸ ὄνειρόν μου. Ἄλλοτε ὡμίλησα περὶ τῆς σημασίας τῆς σωμασκίας ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει ἀγωγήν. Δὲν θὰ ἐπαναλάβω ὅσα τότε εἶπα, ἀναφέρων τὸ παράδειγμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὸ παράδειγμα τῶν Ἄγγλων, ἐχόντων σήμερον τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν ἀθλητισμόν. Τούτους μιμοῦνται ὅλα τὰ ἔθνη, κατανοοῦντα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ἐπίδρασιν τῆς ***ἐν μέτρῳ*** γυμναστικῆς εἰς τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας. Ἐπιβάλλεται καὶ τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος ἡ ἐπὶ τὸ ἀνδρικώτερον μόρφωσις. Τὸ ἔδαφος εἶναι πρόσφορον. Αἱ παραδόσεις τῆς σωμασκίας διετηρήθησαν πάντοτε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως μεταξὺ τοῦ λαοῦ μας. Ἡ σπουδάζουσα νεότης τὰς εἶχε μέχρι τινὸς παραμελήσει, ἀλλὰ πρό τινων ἐτῶν ἤρχισεν εὐτυχῶς καὶ πάλιν νὰ ἐπιδίδεται καὶ νὰ ἐπιδίδῃ εἰς τὴν γυμναστικήν, ἀκολουθοῦσα τὰς ἀλλοῦ ἐπικρατούσας νεωτέρας μεθόδους.

Κύριοι, ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα προσδοκῶ ἐκ τοῦ εἰς Ἀθήνας πανηγυρισμοῦ τῶν πρώτων διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων εἶναι τοῦτο: ὅτι ἡ νεολαία μας, ἁμιλλωμένη πρὸς τὴν νεολαίαν τοῦ λοιποῦ κόσμου, τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ὁποίας θὰ ἴδῃ συνερχομένους εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ φιλοτιμηθῇ ὅπως γείνῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀξία στεφάνων κατὰ τὰς ἐπομένας Ὀλυμπιάδας, ὅτι κατὰ συνέπειαν, θὰ ἐμψυχωθῇ ἡ καλλιέργεια τῆς γυμναστικῆς εἰς τὴν πρώτην κοιτίδα της, καὶ ὅτι θὰ δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ἐλπίζωμεν αἰσιώτερον τὸ μέλλον ἀπὸ γενεὰς Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων αἱ ὧραι τῆς νεανικῆς σχολῆς θὰ διέρχωνται ἀνδρικῶς εἰς παλαίστρας καὶ εἰς παίγνια ἀθλητικά.

Εἶπα: ***ἓν*** ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀγαθῶν. Ἔχει καὶ ἄλλα.

Τὸ ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν: ἡ περίστασις δὲν ἦτο ἴσως ἁρμόδιος δι' ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ἦτο, ἀφοῦ ἅπαξ ἐπαρουσιάσθη εὐκαιρία μοναδική, ἀφ' ἑαυτῆς καὶ χωρὶς νὰ τὴν προκαλέσωμεν, ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπωφεληθῶμεν αὐτῆς, καὶ διὰ τὴν γενομένην εἰς τὴν Ἑλλάδα τιμήν, καὶ διὰ τὰς ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ὠφελείας ὅσας δύναται νὰ μᾶς προσπορίσῃ. — Εἰς πᾶσαν πόλιν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐφευρίσκουν ἑορτάς, ὀργανίζουν πανηγύρεις διὰ νὰ ἑλκύουν ξένους. Ἡμεῖς ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν διαρκῆ πανήγυριν, χάρις εἰς τὰ μνημεῖα καὶ τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἀρχαιότητος, χάρις εἰς τὴν ποικίλην ὡραιότητα τῆς χώρας μας. Ἀλλὰ τὸν θησαυρόν μας τοῦτον δὲν τὸν ἐξεμεταλλεύθημεν ἀκόμη. Καὶ ὅμως, ἴσως ἐκεῖ ἔγκειται, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, ἡ λύσις τοῦ νομισματικοῦ μας προβλήματος, — ἡ θεραπεία τῆς νόσου ἡ ὁποία δυστυχῶς περιῆλθεν εἰς τόσον ὀξεῖαν περίοδον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ἰδοὺ εὐκαιρία νὰ διευκολύνωμεν εἰς τοὺς ξένους τὸν δρόμον τῆς Ἑλλάδος, νὰ πληθύνωμεν τὸ ρεῦμα των, — νὰ μελετήσωμεν δὲ καὶ ἡμεῖς σπουδαίως διὰ τίνων μέσων δυνάμεθα νὰ τοὺς ἑλκύσωμεν. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι πλέον δυσπρόσιτος, καὶ ὅμως μυριάδες ξένων τὴν ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος. Ἂς σκεφθῶμεν πῶς νὰ τοὺς φέρωμεν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἠλπίζομεν τοῦτο ἐκ τοῦ σιδηροδρόμου, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἑνώσῃ μίαν ἡμέραν μὲ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ τι. Οἱ ξένοι δὲν μεταβαίνουν σιδηροδρομικῶς εἰς τὴν Αἴγυπτον. Διὰ τῆς συχνοτέρας ἐπαφῆς πρὸς ξένους θὰ ἐπέλθῃ ταχύτερα καὶ ἐντελέστερα ἡ κατάταξις καὶ ἡμῶν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ὁλομέλειαν. Δὲν ἀποβλέπω εἰς μόνα τὰ βαλάντια τῶν περιηγητῶν. Προσδοκῶ ***ἠθικὴν*** ὠφέλειαν ἐκ τοῦ αὐξάνοντος συγχρωτισμοῦ μὲ τὸν ἔξωθεν πολιτισμόν.

Ἀλλὰ παρεκτὸς τῶν τοιούτων ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν ὠφελημάτων, παρεκτὸς τῆς γενομένης εἰς τὴν Ἑλλάδα τιμῆς, παρεκτὸς τῆς ἐνθαρρύνσεως τοῦ ἀθλητισμοῦ, οἱ Ὀλυμπιακοὶ οὗτοι ἀγῶνες, καὶ προτοῦ ἔτι τελεσθοῦν, ἐπροξένησαν ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον δὲν προέβλεπον: Ἔφερον εἰς ἐπαφὴν ἀμεσωτέραν, συχνοτέραν καὶ μεγαλειτέραν τὸν Διάδοχον μὲ τοὺς συμπολίτας του. Ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰ ἔξοχα προτερήματά του, τὸν ζῆλον του ὑπὲρ παντὸς ἐθνωφελοῦς ἔργου, τὸ ἄοκνόν του πρὸς μελέτην τῶν λεπτομερειῶν καὶ τῶν γενικοτήτων παντὸς ζητήματος,

τὴν εὐθύτητά του, τὸ σθένος του, τὸ ἀποφασιστικόν του. Ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ γνωρίσωμεν καλλίτερον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς λαοφιλήτους ἀδελφούς του, νὰ τοὺς ἀγαπήσωμεν ἔτι περισσότερον καὶ ν' αὐξήσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὸν Βασιλέα, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστοῦμεν τοὺς εὐέλπιδας τούτους βλαστοὺς τοῦ θρόνου του.

Χάρις εἰς αὐτοὺς ἡ ὑπόθεσις τῶν διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἀρχίζει ὑπὸ καλοὺς οἰωνούς. Εὔχεσθε καὶ τὰ τέλη της καλά, διὰ νὰ μὴ δοθῇ ποτὲ αἰτία μετανοίας εἰς οὐδένα τῶν εἰς αὐτὴν ἀναμιχθέντων.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Για τους Γαμους

ΑΓΓΕΛΟΥ ΓΙΑΛΛΙΝΑ ΚΑΙ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΤΟΠΑΛΗ

Εἶδες κἄπου, πρὶν ἡ μέρα
Πρὶν τὸ βράδυ ἀρχίσῃ ἀκόμα,
Ροδοφώτιστον αἰθέρα
Νὰ παρώμοιασε ποτὲ
Μὲ τῆς νύφης σου τὸ χρῶμα,
Ὦ ζωγράφε ξακουστέ;

Σὰν τ' ἀστέρια εἶναι βγαλμένα,
Σὰν οἱ ζέφυροι σιγᾶνε,
Εἶδες πέλαγο κἀνένα
Μὲ κατάστρωτα νερὰ
Τ' οὐρανοῦ καθρέφτης νἆναι
Ὡς τ' ἀγγέλου σου ἡ θωριά;

Δὲν τὴν ἤξερες, καὶ λέω
Πῶς, δουλεύοντας μ' ἐλπίδα
Ν' ἀγναντέψῃς ἕνα Ὡραῖο
Ποῦ στὸ νοῦ σου εἶχες βαθειά,
Ἀπ' τὰ δάχτυλα ἡ γραφίδα
Θὲ νὰ σώπεσε συχνά·

Ναί· ποτέ της δὲν ἠμπόρει
Κρύα, πιστὰ νὰ ζωγραφίζῃ
Οὐρανούς, πεδιάδαις, ὄρη,
Βράχους, πέλαγα, χωρὶς
Λάμψη νέα νὰ τοὺς χαρίζῃ
Κ' ἕνα φύσημα ζωῆς.

Νοῦς, καρδιὰ καὶ τέχνη ἀντάμα
Πῶς σὲ λίγο ἤθελαν φτάσῃ
Νὰ μᾶς δείξουν τέτοιο θᾶμα,
Ἄν, στὴ μέση ἀπ' ἄλλο φῶς,
Ὀνειρόπλαστο κοράσι
Δὲ σοῦ πρόβαινεν ὀμπρός;

Ἀλλ' ἡ τέχνη μᾶς ἐφάνη
Πλέον 'ς ἐσὲ δυναμωμένη
Σὰν ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν πλάνη,
Καὶ μία κόρη ἀληθινὴ
Θεῖο της πρότυπο ἔχει γένῃ
Καὶ ὁδηγήτρα της πιστή.

Ἀπὸ ἔρωτα ὡς τὰ βάθη
Λέω τὸ στῆθος σου νὰ ἐκάη,
Μόλις γύρεψε νὰ μάθῃ
Τέχνη τέτοια ἡ λυγερή,
Καὶ σοῦ κάθισε στὸ πλάϊ
Μὲ μίαν ὄψη ἀγγελική.

Μάτι ἀνθρώπινο, σὰ φτάσῃ
Νὰ χαρῇ τὰ ἔργα ἐκεῖνα
Ποῦ ἀπὸ τότες ἔχεις πλάσῃ,
Θὰ ξανοίξῃ φανερὰ
Τῆς ἀγάπης τὴν ἀχτῖνα
Καὶ στοῦ βράχου τὴν ἐρμιά.

Στὴ χαρὰ ποῦ σὲ προσμένει
Μήν, ὦ φίλε, ξαστοχήσῃς
Πῶς ἁγνή σου ἐρωτεμένη
Πρώτη ἐστάθηκεν αὐτὴ
Ὁποῦ στ' ἄψυχα τῆς φύσης
Δίνει ἀντάμα σου πνοή.

Τώρα τρέχα θαρρεμένος
Νέα στὴ γῆ ζητῶντας κάλλη,
Τί, σὰν εἶσαι ἀποσταμένος,
Θἄχῃς θεία παρηγοριὰ
Ν' ἀναπαύῃς τὸ κεφάλι
Σὲ γλυκύτατη ἀγκαλιά.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ[1]

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΩΝΟΔΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

10) ***Κρῖνος καὶ Ῥοδοῦλα.*** Βοσκὸς καθήμενος ὑπὸ ἰτέαν παίζει φλογέραν, ἐν ᾧ ἀφροπλασμένη βοσκοποῦλα, ἐξηπλωμένη ἐπὶ τοῦ χόρτου, στηρίζει εἰς τὰ γόνατά του τὴν ξανθὴν κεφαλήν της. Ὁ Κρῖνος (ὁ βοσκὸς) γεμίζει μὲ τρυφερὰ φιλήματα τὸ πρόσωπον καὶ τὸν μαρμάρινον λαιμόν της· τὸ δὲ στῆθός της κλονίζεται ἐκ τῆς ταχείας ἀναπνοῆς. Ὁ Κρῖνος ἀναλαμβάνει τὴν φλογέραν του καὶ «τ' ἀηδόνι ποῦ κελαδοῦσε 'ς τὴν ἰτιὰ ἔπαψε γιὰ ν' ἀκούσῃ, καὶ ἡ φύσις τόσο ζωογονήθηκε ποῦ ἅπλωσε ὁ Ζέφυρος τὰ φτερά του καὶ ἔσμιξε 'ς τὴν ἥσυχη μελῳδία τοῦ βοσκοῦ τὸ κελάρυσμα τοῦ ῥυακίου μὲ τῶν ἰτιῶν τὸ ψιθύρισμα». Ἀλλ' εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ ῥυακίου ἀνοίγονται τὰ καλάμια καὶ ὁ Μῆτρος, ὁ κατασκοπεύων τὴν ἐρωτικὴν σκηνήν, φεύγει κλαίων καὶ μὴ στρέφων νὰ ἴδῃ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἐπανέλθῃ πλέον. Ἡ Ῥοδοῦλα ἦτο μνηστή του καὶ ὁ Κρῖνος ἀδελφός του.

Τὸ διηγημάτιον τοῦτο συνδέει τὴν ψευδῆ χάριν τῶν ἐπιτετηδευμένων πραγμάτων μετὰ τῆς εἰδυλλιογραφικῆς κοινοτοπίας τῶν Μήτρων, τῶν κωδωνισμάτων καὶ τῶν βελασμάτων· δείγματα ὕφους· «τὴν ἁρμονίαν ἐρρύθμιζαν τὰ βελάσματα» οἱ ὀδόντες παραβάλλονται πρὸς «δύο σειρὲς σταγόνων ἀδαμαντίνης δρόσου». Τὸ κάλλος τῆς βοσκοπούλας περιγράφων ὁ συγγραφεὺς λέγει· «καθὼς ἦτο τὸ πρόσωπό της δροσερὸ καὶ ἄφθονα λουσμένο σὲ ἡλιακὲς ἀκτῖνες οὔτε τοῦ Ῥαφαήλου τὰ πινέλα δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ τὸ ζωγραφίσουν»· ἂν δὲν ἤμην βέβαιος ὅτι ὁ Ῥαφαὴλ ἐτέθη ἐδῶ ἐκ ῥητορικῶν λόγων, ἁπλῶς ὡς σύμβολον ἀνυπερβλήτου ζωγραφικῆς πανσθενείας, θὰ παρετήρουν εἰς τὸν συγγραφέα ὅτι ἡ ψυχικὴ κατάστασις τῆς ἡρωΐδος του καὶ ἡ ὅλη σκηνὴ ἔπρεπε νὰ ἐνθυμίσῃ εἰς αὐτὸν μᾶλλον τὸν Κορρέγιον. Τούτου κατ' ἐξοχὴν αἱ γυναῖκες εἶνε ἡλιόλουστοι καὶ ἡδυπαθεῖς—καὶ αὐταὶ αἱ ἅγιαί του ἀκόμη—καὶ ἔχουσι φιλάρεσκον καὶ μειδιῶν τὸ στόμα, ὑγρὸν καὶ τηκόμενον τὸ βλέμμα, ἔρωτος δὲ φρικιάσεις διαθέουσι τὸ νωχελὲς καὶ περικαλλέστατον σῶμά των· ἄλλως δὲ—ἂν ὄπισθεν τῶν λέξεων ἔζη ὁ κόσμος τῶν πραγμάτων καὶ δὲν ἠνοίγετο τὸ κενόν — ὁ «Ὕπνος τῆς Ἀντιόπης», ἥτις κοιμᾶται ὑπὸ δένδρον μετὰ τοῦ μικροῦ ἔρωτος, παρέχων ὄχι μικρὰν ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἐδῶ περιγραφομένην σκηνήν, θὰ ἔφερεν αὐτομάτως εἰς τὴν μνήμην τὸν Κορρέγιον.

11) ***Σπέρνει ὁ Κατεργαρᾶς τὸν Μάρτη καὶ θερίζει τὸν Ἀπρίλη.*** Ἐντὸς ἐπαρχιωτικοῦ καφενείου, τὴν παραμονὴν τῆς Πρωταπριλιᾶς, ὁ συμβολαιογράφος κῦρ Κορσϊδᾶς παίζει **σκαμπίλι** μετ' ἄλλων· παρέκει ὁ νέηλυς μοίραρχος συνομιλεῖ μετὰ τοῦ κτηματίου Κατεργαρᾶ· ὁ μοίραρχος ἐρωτᾷ τίς εἶνε ὁ τόσον θορυβῶν καὶ ἀνατρέψας ἐν τέλει τὸ τραπέζιον διὰ τοῦ γρόνθου του· ὁ Κατεργαρᾶς τῷ λέγει μετὰ πονηρίας ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος συνηθίζει νὰ κάμνῃ ἀστεῖα, καὶ ἄτοπα μάλιστα, «ἔρχεται λόγου χάριν καὶ σὲ λέγει χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃς: — ἦλθα νὰ σοῦ κάμω τὴν διαθήκη σου». Τὴν ἐπαύριον, χωροφύλαξ «δασκαλεμμένος ἀπὸ τὸν Κατεργαρᾶ» φθάνει ἀσθμαίνων εἰς τὸ συμβολαιογραφεῖον τοῦ Κορσϊδᾶ καὶ λέγει ὅτι ὁ μοίραρχος τὸν προσκαλεῖ κατεσπευσμένως νὰ τῷ κάμῃ τὴν διαθήκην του. Ὁ συμβολαιογράφος τρέχει· ὁ μοίραρχος ἐνθυμηθεὶς τοὺς χθεσινοὺς λόγους καὶ νομίσας ὅτι ὁ Κορσϊδᾶς ἦλθε νὰ «κάμῃ ἀστεῖα» τὸν κρημνίζει ἀπὸ τὴν κλίμακα «ποῦ ἂν δὲν ἄφινε τὸ καλαμάρι γιὰ νὰ πιάσῃ τὸ κάγκελο τῆς σκάλας θὰ μέτραε τὰ σκαλιὰ μπρούμυτα κι' ἀνάσκελα». Τότε ἐνεθυμήθη ὁ Κορσϊδᾶς ὅτι ἦτο Πρωταπριλιά.

Ἡ **φάρσα** αὕτη εἶνε γεγραμμένη εἰς ὡραίαν καὶ φυσικὴν δημώδη γλῶσσαν καὶ ἔχει τὸ ὕφος ἀβίαστον, ἀλλ' ὁ μῦθος εἶνε ἀσήμαντος καὶ μικροχαρής.

12) ***Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἑνὸς περιοδικοῦ.*** Ὁ συγγραφεὺς κατὰ τὴν ἐφηβικήν του ἡλικίαν ἓν ὄνειρον εἶχε, νὰ γίνῃ συντάκτης περιοδικοῦ. Ἐπίκουρον εἰς τὰ σχέδιά του εὗρε συμμαθητήν του, υἱὸν δημοσιογράφου· ἠγοράσθη χάρτης διὰ διακόσια ἀντίτυπα, ἐξυλογραφήθη ἡ ἐπικεφαλίς, καὶ ἐξευρέθησαν τὰ τυπωτικά· ὕλη ὑπῆρχεν ἄφθονος. Ἀλλ' ὅτε οἱ δύο φίλοι εἰσῆλθον εἰς τὸ τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο εἰς τὸ πλυσταρεῖον, διὰ νὰ τυπώσωσι τὸ στοιχειοθετηθὲν περιοδικόν των εὗρον ἐπὶ τοῦ χειροπιεστηρίου τὴν πλάκα τῆς ἐφημερίδος· «ὁ τολμῶν νικᾷ» λέγουσι, καὶ τὴν καταβιβάζουσι· ἀλλ' ὢ φρίκη! ἡ πλὰξ καταρρέει, οἱ δύο φίλοι τὴν ἐπαναθέτουσι περίτρομοι εἰς τὴν θέσιν της, ἐναρμόζοντες τυχαίως, ὅπως ὅπως, τὰ πεσόντα γράμματα. Ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς ἐκτυπώσεως· ὁ δημοσιογράφος λαμβάνει τὸ πρῶτον φύλλον καὶ τὸ ἐπιθεωρεῖ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου. Τρίβει τοὺς ὀφθαλμούς του! ἀλλοῦ χάσκοντα λευκά, ἀλλοῦ πενθοῦσαι μαῦραι γραμμαί· ὁ τίτλος τοῦ κυρίου ἄρθρου «ποῦ βαδίζομεν» ἔγινε «οῦπ μενοδίζβα»· μανιώδης, μαντεύων τὸν ἔνοχον, καταφέρει ἓν λάκτισμα εἰς τὰ νῶτα τοῦ τραπέντος εἰς φυγὴν υἱοῦ του, δι' ἑτέρου δὲ διασκορπίζει τὰς στοιχειοθετημένας σελίδας τοῦ περιοδικοῦ.

Τὸ διήγημα τοῦτο ἔχει ἱκανὴν παραστατικότητα, οἰκονομίαν δὲ ὄχι ἀδεξίαν· ἀλλ' εἶνε ἄνευ πολλῆς ζωῆς, εἰς τοῦτο δὲ πταίει ἐν μέρει καὶ ὁ μῦθος· ὁπωσδήποτε ἡ τέχνη τοῦ συγγραφέως εἶνε ἀνωτέρα τοῦ ἔργου του.

13) ***Δάσκαλος.*** Ὑψηλός, εὐτραφὴς μὲ παραγναθίδας, ἔχει κουτοπόνηρον τὸ βλέμμα, ἡ δὲ ἀμάθειά του ἐκφαίνεται διὰ φράσεων ὁποῖαι «δὲν θὰ βραδύνῃ τῆς διδασκαλίας» «θὰ σοῦ δείξω ἐπιστολὴν ἥτις θὰ σὲ φρίξῃ»· ἔχει ἕνα στερεότυπον τύπον ἐπιστολῆς· «πρὸ πολλοῦ δὲν ἐπέστειλον ὑμῖν· ἀληθῶς ἡ σιωπή μου αὕτη δύναται νὰ σχολιασθῇ κτλ.» Ἐν τούτοις εἶχεν ἀρκετὰ μαθήματα, θελήσας ὅμως νὰ διδάξῃ καί τι πλέον εἴς τινα μαθήτριάν του, τὴν δεκατριετῆ κόρην ἑνὸς παντοπώλου, ἐξεδιώχθη κακῶς ἔχων καὶ θὰ ἐκάθητο εἰς τὸ ἑδώλιον τοῦ κατηγορουμένου ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ βουλευτοῦ του. Ἐπὶ τέλους κατήντησε ψάλτης εἴς τινα κωμόπολιν, ὅπου συναντήσας αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς ζητεῖ πληροφορίας περὶ τῆς νέας του καταστάσεως· ἔπειτα δὲ τῷ λέγει·

«Ἀληθινά, μοῦ χρειάζεται ἕνα γράμμα.

«Τί γράμμα; ἠρώτησε δειλῶς. Ἔλαβα στάσιν τραγικὴν καὶ ἀπήγγειλα: «Πρὸ πολλοῦ δὲν ἐπέστειλον ὑμῖν...» Ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀκόμη φεύγει ὁ δάσκαλος.»

Ὁ συγγραφεὺς εἰξεύρει βεβαίως ὅτι δὲν ἔγραψε διήγημα, ἀλλὰ σκιαγραφίαν· δὲν ἐπέτυχε δέ, διότι ἀφῆκεν ἀόριστον τὸ διάγραμμα καὶ οὔτε μέχρι προσωπογραφίας διηκρίβωσε τὸν ἥρωά του οὔτε εἰς τύπον ἀνήγαγεν αὐτόν. Ὡς γνωστὸν ἕκαστος ἄνθρωπος συνίσταται ἐξ ὀλίγων χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων, αἵτινες ἐκδηλοῦνται δι' ἐκφραστικῶν τινων πράξεων. Ἂν θέλωμεν λοιπὸν νὰ ζωγραφήσωμεν τὴν ψυχογραφικὴν εἰκόνα ἀτόμου τινός, ταύτας τὰς χαρακτηριστικὰς ἰδιότητας πρέπει νὰ τονίσωμεν, μόνον τὰ οὐσιώδη καὶ ἀτομικὰ γνωρίσματα πρέπει νὰ ἐκτυπώσωμεν, ν' ἀφήσωμεν δὲ εἰς τὴν σκιὰν καὶ παραλίπωμεν τὰ ἀσήμαντα ἢ κοινὰ εἰς πάντα τὰ ὄντα τῆς τάξεως, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ χαρακτηριζόμενον. Ἀλλὰ πλὴν τῶν εἰκόνων τούτων, αἵτινες εἶνε ἀπομόνωσις καὶ συγκέντρωσις τῶν ἀτομικῶν ἰδιοτήτων, εἰσὶ καὶ ἄλλαι, αἵτινες, ἀντιθέτως, συμπεριλαμβάνουσιν ἐν συνθέσει μόνον τὰς ὁμοιότητας τῶν τῆς αὐτῆς τάξεως, παραλείπουσι δὲ πᾶσαν ἀτομικὴν διαφοράν. Αἱ ἠθικαὶ αὗται συνόψεις καλοῦνται **τύποι**, ὁμοιάζουσι δὲ πρὸς τὰς ***συνθέτους εἰκόνας***, τὴν νεωτάτην καὶ σπουδαιοτάτην ἐφεύρεσιν τῆς φωτογραφικῆς. Ἐκ τῶν εἰκόνων ἓξ διαφόρων προσώπων ἀποτελεῖται μία, περιληπτική, ἐν ᾗ ἐκφαίνονται ζωηρῶς αἱ ὁμοιότητες, ἐξαφανίζονται δὲ αἱ ἀνομοιότητες. Τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην ἤρχισε χρησιμοποιοῦσα ἡ ἐγκληματολογικὴ ἀνθρωπολογία, παράγουσα ἐξ ἀτόμων τῆς αὐτῆς κατηγορίας τύπους ἐγκληματιῶν, ὡς τοῦ λωποδύτου, τοῦ φονέως κτλ. Εἰς τὸ γραμματειακὸν εἶδος τοῦτο ἐπεχείρησεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἡ ***νέα κωμῳδία,*** ἀπεικονίσασα τοὺς σταθεροὺς καὶ περιληπτικοὺς χαρακτῆρας, τοῦ δούλου, τοῦ παρασίτου, τῆς ἑταίρας, τοῦ στρατιωτικοῦ ἀλαζόνος. Τοιαύτη σύνθετος εἰκὼν εἶνε ὁ ***φιλάργυρος*** τοῦ Μολιέρου· τοιαύτη ἠδύνατο νὰ γείνῃ (ἔστω καὶ ἐν ὑποτυπώσει ἐνταῦθα), καὶ ὁ «δάσκαλος», ὅστις ἀποτελεῖ εὐκρινέστατον παρ' ἡμῖν τύπον· ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ἢ δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν ἠδυνήθη, πιθανῶς δὲ οὐδὲ τὸ διενοήθη· καὶ οὕτω ἡ σκιαγραφία του οὔτε ἀτομικὴ εἰκὼν εἶνε οὔτε σύνθετος, ἀλλ' ἄχρους τις καὶ ἀόριστος.

14) ***Καλύβα τοῦ προδότη.*** Ἐν ᾧ δωδεκαετὲς παιδίον ἔπαιζεν ἔξωθεν ἐξοχικῆς καλύβης μετὰ θηρευτικοῦ κυνός, εἷς νέος ἀσθμαίνων, αἱματωμένος, ἐμφανίζεται καὶ τῷ λέγει· — Σῶσέ με, κρύψε με, μὲ κυνηγοῦν στρατιῶτες . . . εἶμαι βαρειὰ λαβωμένος. — «Ἀφ' οὗ ἦλθες σπίτι μου πρέπει νὰ σὲ σώσω» λέγει τὸ παιδίον καὶ τὸν κρύπτει. Μετ' ὀλίγον καταφθάνει εἷς λοχίας μετὰ πέντε στρατιωτῶν· διακρίνουσι τὰς σταγόνας τοῦ αἵματος καὶ ἐρωτῶσι τὸ παιδίον μὴ διῆλθε νέος τις λαβωμένος, ὑψηλός, μὲ ξεσχισμένα φορέματα· τὸ παιδίον ἀποκρίνεται ἀρνητικῶς· ὁ λοχίας ἐπιμένει, ἐπιμένει καὶ τὸ παιδίον εἰς τὴν ἄρνησίν του· εἷς τῶν στρατιωτῶν ἁρπάζει αὐτὸ ἀπὸ τῶν χειρῶν μετὰ θυμοῦ καὶ τῷ δίδει «δύο χαστουκιὲς» τὸ ἀπόσπασμα ἐρευνᾷ ἐντὸς τῆς καλύβης, μάτην· ὁ λοχίας ζητεῖ νὰ δελεάσῃ τὸ παιδίον, ἀλλ' αὐτὸ μένει ἀνένδοτον· ὁ στρατιώτης ὀργισθεὶς πλήττει αὐτὸ εἰς τὸ πρόσωπον· τὸ παιδίον καθημαγμένον κραυγάζει, ἀλλὰ δὲν μαρτυρεῖ· ὁ στρατιώτης ῥίπτει χαμαὶ καὶ τύπτει αὐτὸ διὰ τῆς ἀκτηρίδος τοῦ ὅπλου του. Μετ' ὀλίγον ἔρχονται ἐκ τῶν ἀγρῶν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ του· ὁ λοχίας διατάσσει νὰ τοὺς δέσωσιν· εἷς στρατιώτης, ἐν ᾧ τοὺς πτύει, πλήττει αὐτοὺς ἀσπλάγχνως διὰ τοῦ ὅπλου του· τὸ παιδίον δὲν ἀντέχει πλέον καὶ κραυγάζει·

— Σῶσε τὸν πατέρα μου, κῦρ λοχία, καὶ σοῦ προδίνω τὸν ληστή! «Χρόνια καὶ καιροὶ ἐπέρασαν ἀπὸ τότες· οἱ διαβάτες ποῦ περνοῦν ἀπ' τὴν καλύβα τοῦ μικροῦ χωρικοῦ τὴν δείχνουν μὲ μῖσος καὶ ἀποστροφὴ ψιθυρίζοντας, αὐτὴ εἶνε ἡ ***καλύβα τοῦ προδότη***».

Τὸ ἐλεεινὸν καὶ ἀψυχολόγητον τέλος καταστρέφει τὸ διηγημάτιον τοῦτο τὸ ἔχον, πρὸς τῇ ἐντοπίῳ χροιᾷ, φυσικὴν καὶ γοργὴν τὴν διήγησιν, ἀπέριττον τὸ ὕφος καὶ ὡραίαν τὴν γλῶσσαν. ***Καλύβα τοῦ προδότη!*** Ποίου προδότου; Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει προδότης ἀλλ' ἓν παιδίον μεγαλόφρον, ἰσχυρὸν τὴν θέλησιν, προάγον τὴν αὐτοθυσίαν μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὁρίου, οὗ πέραν θὰ ἦτο ἔγκλημα τερατῶδες. Τὸ παιδίον τοῦτο χάριν ἑνὸς ἀγνώστου ἀψηφεῖ τὰς ἀπειλὰς στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος, ἀποκρούει τὰ χαρίσματα τοῦ λοχίου, ὑφίσταται κακώσεις· μὲ μίαν λέξιν, δύναται νὰ σωθῇ· ἀλλὰ τὴν λέξιν ταύτην δὲν τὴν ἐκστομίζει. Πότε δὲ ἐκσπᾷ αὕτη ἐκ τοῦ στόματός του, σχεδὸν ἀκουσίως καὶ τότε, ὡς αὐτόματος κραυγὴ ὁρμεμφύτου; ὅταν τὸ παιδίον βλέπῃ τὸν πατέρα του εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον.

Παραθέτω ἐκ τοῦ συγγραφέως. «Ἡ εἰκόνα αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἦταν τρομερὴ καὶ θλιβερή. Ὁ πατέρας τοῦ Γιωργάκη μὲ φωνὲς καὶ κλάματα ἔσπρωχνε τοὺς στρατιῶτες ποῦ προσπαθοῦσαν νὰ τὸν δέσουν, ἡ γυναῖκά του τραβοῦσε τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς της ζητῶντας βοήθεια, ἐν ᾧ ὁ Γιωργάκης ἐφώναζε μὲ κλάματα: — Εἶνε κρῖμα νὰ μᾶς παιδεύετε ἔτσι ἄσπλαγχνα». Τὸ μεγαλόψυχον παιδίον μένει ἀκόμη καρτερικῶς ἀνένδοτον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, — Ἐμπρός, ἀλαξόπιστοι, εἶπεν ἕνας στρατιώτης χτυπῶν (sic) αὐτοὺς ἀλύπητα καὶ ἄσπλαγχνα μὲ κοντακιὲς καὶ φτυσιές. — Βοήθεια, βοήθεια, τὸ παιδί μου! ἐφώναζεν ἡ μάνα. Οἱ στρατιῶτες δὲν ἄκουαν 'ς τὰ κλάματα καὶ τὲς φωνές, τοὺς χτυποῦσαν ἀλύπητα. ***Ὁ πατέρας τοῦ Γιωργάκη δειλιασμένος καὶ χωρὶς πνοὴ ἔπεσε 'ς τὴ γῆ.*** — Ἆ! τὸν ἀλλαξόπιστο, εἶπεν ὁ λοχίας, μᾶς κάμνει τώρα καὶ τὸν ψόφιον· ***στρατιώτη, κάψε του 'ς τὰ χέρια μπαροῦτι καὶ μολύβι γιὰ νὰ ἰδοῦμε, ζωντανεύει τὸ σκυλί»***... Πῶς; ἔπρεπε τὸ παιδίον ν' ἀφήσῃ οὕτω βασανιζόμενον τὸν πατέρα του χάριν ἑνὸς ἀγνώστου, χάριν ἑνὸς ἀνάνδρου, ὅστις ὄπισθεν τῆς πέτρας τοῦ τοίχου ἤκουεν, ἂν δὲν ἔβλεπεν, τί ὑφίσταντο δι' αὐτὸν τρία ἀθῷα πλάσματα, ἰδίως δὲ ὁ μικρὸς σωτήρ του, καὶ δὲν ὥρμα ἐκ τῆς κρύπτης του μετὰ κραυγῆς ἀληθῶς παλληκαρίσιας πρὸς τὸν λοχίαν·

— Νά, πιάστε με, δέστε με, κι' ἄστε τὸ παιδὶ καὶ τοὺς γονειούς του!

Τὴν ἱερότητα τοῦ ἀσύλου, ἣν τόσον ἀδεξίως ἐπραγματεύθη ὁ συγγραφεύς, ἔλαβεν ὡς θέμα ὁ Προσπὲρ Μεριμὲ εἰς τὸν ἔξοχον αὐτοῦ Ματαῖο Φαλκόνε. Ἐκεῖ εὑρισκόμεθα εἰς τὰς φάραγγας καὶ τὰς λόχμας τοῦ Πορτοβέκιου, ἔχομεν δ' ἐνώπιόν μας τὴν ὑπερήφανον καὶ ἡμιαγρίαν ψυχὴν Κορσικανοῦ· ἔτι δὲ ὁ μικρὸς Φορτουνάτος προδίδει πράγματι τὸν φυγόδικον χάριν ἑνὸς ὡρολογίου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Φαλκόνε συντρίβει εἰς μυρία τεμάχια ἐπὶ λίθου τὸ κατηραμένον ὡρολόγιον λέγων·

— Αὐτὸ τὸ παιδί, εἶνε ὁ πρῶτος προδότης ποῦ ἐβγῆκεν ἀπὸ τὴν γενεάν μας!

Ῥίψας δὲ τὸ ὅπλον του ἐπ' ὤμου δια-

[1] Ἴδε σελ. 138.

τάσσει τὸν υἱόν του νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ· ἡ μήτηρ, τρέξασα κατόπιν του «εἶνε παιδί σου, τῷ εἶπε, διὰ φωνῆς ὑποτρεμούσης, ἀτενίζουσα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν σύζυγόν της.

—Ἄφες με, εἶπεν ὁ Ματαῖος, εἶμαι ὁ πατέρας του!

Καὶ φθάσας εἰς μικρὰν φάραγγα, ὅπου τὸ χῶμα ἦτο μαλακὸν καὶ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ σκαφῇ, τὸ θανατώνει διὰ τοῦ ἰδίου ὅπλου του, καὶ ἀπέρχεται χωρὶς νὰ ρίψῃ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πτώματος.

Αἱ λέξεις «σπίτι προδότου» τὰς ὁποίας ἐν τῷ ἀριστουργήματι τοῦ Μεριμὲ λέγει ὁ φυγόδικος πτύων ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς οἰκίας τοῦ Φαλκόνε, καθ' ἣν στιγμὴν μέλλει ν' ἀναχωρήσῃ μετὰ τοῦ ἀποσπάσματος, γεννῶσιν ἐν ἡμῖν τραγικὴν φρικίασιν· αἱ λέξεις **καλύβα τοῦ προδότη**, τὰς ὁποίας ψιθυρίζουν ἐν τῷ παρόντι διηγήματι οἱ χωρικοὶ παρερχόμενοι, γεννῶσιν ἐν ἡμῖν διαμαρτυρίαν.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἐνδυναμωτικαὶ ἰδιότητες τοῦ σακχάρου.

Ἐσχάτως ἐγένοντο ἐν Ἀγγλίᾳ λίαν ἐνδιαφέρουσαι δοκιμαί, καθὼς ἀναγγέλλει τὸ ἐν Γκαῖρλτς τεχνικὸν γραφεῖον τοῦ Ριχάρδου Λύδερς, ὅπως προσδιορισθῇ ἡ θρεπτικὴ δύναμις τῆς σακχάρεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξελέγησαν διάφοροι ὑγιέστατοι ἄνθρωποι, οἵτινες ὤφειλον νὰ ἐκτελῶσι συνήθεις ἐργασίας. Τὴν πρώτην ἡμέραν παρετέθη αὐτοῖς μόνον ὕδωρ. Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἔλαβον 100 γραμμάρια σακχάρεως διαλελυμμένα ἐντὸς ἴσης ποσότητος ὕδατος. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι διὰ τῆς σακχάρεως ὄχι μόνον ἐπῆλθεν ἡ κόπωσις πολὺ ἀργότερα ἀλλὰ καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν μυώνων ηὐξήθη περίπου κατὰ 70 %. Κατόπιν προσετέθη εἰς τὰ συνήθη γεύματα σάκχαρις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι ἡ κόπωσις ἠλαττώθη καὶ ἡ δύναμις πρὸς ἐργασίαν ηὐξήθη.

Ρ.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι ἐξεδόθη ἐσχάτως, ἀνατυπωθὲν ἐκ τῆς «Ἀθηνᾶς» εἰς τόμον τριακοσίων περίπου σελίδων καὶ τὸ Γ' μέρος τῆς «Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι» μελέτης. Ἐπιγράφεται «Εἰδώλων Κατάλυσις» καὶ εἶνε ἀνασκευὴ τῆς γνωστῆς γλωσσικῆς μελέτης, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Ε. Δ. Ροΐδης ἐξέδωκε τῷ 1893 ὑπὸ τὸν τίτλον τὰ «Εἴδωλα». Περὶ τοῦ νέου τούτου ἔργου τοῦ διαπρεποῦς γλωσσολόγου θὰ κάμωμεν ἐκτενέστερον λόγον ἐν τῇ Εἰκ. Ἑστίᾳ προσεχῶς. Τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐξεδόθησαν ἰδιαιτέρως καὶ οἱ Φιλολογικοὶ Κροκυλεγμοὶ ὧν τὸ Α' μέρος πραγματεύεται περὶ τῶν εἰς πουλλος—πουλλα—πουλλον—πουλλι ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα πρέπει, κατὰ τὸν κ. Χατζιδάκιν, νὰ γράφωνται διὰ διπλοῦ λ.

Τοῦ ἀτυχοῦς ποιητοῦ καὶ διηγηματογράφου Γεωργίου Βιζυηνοῦ ἡ καθημερινὴ Ἑστία ἐν ἐπιφυλλίδι δημοσιεύει ἀνέκδοτον διήγημα περιεργότατον ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ Μοσκώβ Σελήμ.» Λίαν προσεχῶς θὰ δημοσιεύσῃ καὶ ἡ «Εἰκονογραφ. Ἑστία» διάφορα ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ ποιητοῦ τῶν Ἀτθίδων Αὐρῶν, τοῦ ὁποίου κάθε ἔργον φέρει τόσον καταφανῆ τὴν σφραγίδα τῆς ἰσχυρᾶς καὶ πρωτοτυποτάτης αὐτοῦ ἰδιοφυΐας.

Ἔφθασαν εἰς Ἀθήνας οἱ δύο παρισινοὶ ρέπορτερ Λεροuᾶ καὶ Παπιγιώ, οἱ ὁποῖοι ὡς γνωστὸν κάμνουν τὸν γῦρον τοῦ Κόσμου χωρὶς λεπτὸν εἰς τὸ θυλάκιον. Εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ ταξειδίου των καὶ τῆς διατροφῆς των ἐπαρκοῦν δημοσιεύοντες ἐπὶ πληρωμῇ ἄρθρα εἰς τὰς ἐφημερίδας τῶν πόλεων ὅθεν διέρχονται. Ἐν Ἀθήναις τοιαῦτα ἄρθρα ἐδημοσίευσαν εἰς τὴν Ἑστίαν καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, θὰ ἐκδώσουν δὲ καὶ ἕνα ἀριθμὸν τῆς ὑπ' αὐτῶν ἱδρυθείσης ἐφημερίδος «Καθ' ὁδὸν» ἐν ᾗ διηγοῦνται τὰς περιπετείας τοῦ ταξειδίου των.

Τὴν π. Κυριακὴν ἀπεβίωσεν ὁ Ἀνδρέας Κουντουριώτης, μέγας αὐλάρχης τοῦ Βασιλέως. Ἐγεννήθη ἐν Ὕδρᾳ τῷ 1821, ἐσπούδασε δὲ ἐν Εὐρώπῃ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας. Ἐπιστρέψας εἰς Ἑλλάδα ἀνεδείχθη ταχέως εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον καὶ διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅθεν ἀνακληθεὶς τῷ 1889 διωρίσθη μέγας Αὐλάρχης. Ἡ κηδεία του ἐτελέσθη μεγαλοπρεπής, ἀποδοθεισῶν εἰς τὸν νεκρὸν τιμῶν στρατηγοῦ.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

26.—Ποῖος ἔγραψε τὴν μελέτην «Πόθεν ἡ κοινὴ λέξις τραγουδῶ» καὶ κατὰ τίνος.

27.— Ποῖον εἶνε αὐτὸ τὸ πρᾶμμα
Ὁποῦ τώγει κάθε πρᾶμμα;

28.—Τί κάμνει ὁ πελαργός, ὅταν στηρίζεται στὸ ἕνα ποδάρι;

29.—Τὰ ἀρχικὰ τῶν ζητουμένων λέξεων ἀποτελοῦσι τὸ ὄνομα διασήμου ποιητοῦ: 1) Ἀστήρ, 2) Ζῶον, 3) Πρόθεσις δισύλλαβος, 4) Ἄνθος, 5) Σπλάγχνον, 6) Ἀντωνυμία.

30.—

συς
* *
ὦμος κλεὶς
* *
εἴρων τιμή
* *
στολή μή
* *
οἰκῶ ριζῶ
*

Ἀντὶ τῶν ἀστερίσκων νὰ τεθῶσι λέξεις τοιαῦται, ὥστε ἡ προηγουμένη ἑκάστης νἀποτελῇ μετ' αὐτῆς (μὴ τηρουμένης τῆς ὀρθογραφίας) ἄλλην λέξιν καὶ αὐτὴ μετὰ τῆς ἑπομένης ἄλλην· καὶ οὕτω καθεξῆς. Θἀρχίσετε ἀπὸ τὸ σῦς καὶ θὰ διευθυνθῆτε δεξιᾷ.

(Ἕπεται συνέχεια)

Πῦρ, Ἐνταῦθα. Τὰ λαμβάνομεν ὁλοέν. Πολὺ καλά.—Σκοτεινὴν Φαντασίαν, Ἐνταῦθα. Μόνον τὸ δεύτερον τετράστιχον μᾶς ἤρεσε πολύ. Ἡ τελευταία παρομοίωσις πολὺ ἄστοχος. — Bereit, Βῶλον. Ἀκριβῶς ἀντίστοιχον γερμανικὸν δὲν γνωρίζομεν. Ὑπάρχει ὅμως ἓν βιβλίον ἐπιγραφόμενον "Pharus am Meere des Lebens" περιέχον ὅ,τι ζητεῖτε. — Μαΐμοῦν τοῦ Μοντενέγρου, Ἐνταῦθα. Εἰμπορεῖτε νἀπευθυνθῆτε πρὸς τοὺς κριτάς. Ἡμεῖς τί γνωρίζομεν;—κ. Α. Γ. Ἐνταῦθα. Φαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον παρέπεσε. Μερικοὶ στίχοι πολὺ βεβιασμένοι.—Χειμῶνα Καλόν, ἀλλ' ἐστάλη πολὺ ἀργά, δὲν ἔχομεν τόπον. — Ἐρασιτέχνην, Πειραιᾶ. Ἐκεῖνο τὸ συμφορά τους! τί γυρεύει μέσα εἰς τὸ ποίημα; Καμμία ἀναλογία μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου μέρους. — Λεωνίδαν, Ἐνταῦθα. Μετρία ὑπόθεσις, πολὺ κακογραμμένη.—Δάμων καὶ Φιντίαν, Βῶλον. Ἐλήφθησαν, τινὰ θὰ χρησιμοποιηθοῦν.—κ. Κ. Α. Ἐνταῦθα. Ὁμοίως.—Διαβολεμένην. Ἐνταῦθα. Μερικὰ πολὺ νόστιμα· περιμένομεν καὶ ἄλλα.—κ. Α. Σ. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθη ἡ μετάφρασις· δὲν ἐπροφθάσαμεν νὰ τὴν ἀναγνώσωμεν· προσεχῶς.—κ. Π. Σ. Ἰωάννινα. Ἡμ. Ρ. στέλλεται συστημένον.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Τὸ καλλίτερον ποτόν, ἀνώτερον καὶ τῆς Βενεδικτίνης ἀκόμη, εἶνε ἡ

FEUILLANTINE

τὴν ὁποίαν εὑρίσκετε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. **Γεωργίου Ι. Κορνάρου,** ὁδὸς Αἰόλου παρὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

Φιλολογία

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΕΥΘ. ΠΟΛΙΤΑΚΗ

41 Ὁδὸς Σταδίου 41

Ἄντικρυ τοῦ Ἀρσακείου

Διδακτικὰ κλπ.

Τὸ **Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον** ἔχει τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν: ὅτι δύναταί τις νὰ προμηθευθῇ δι' αὐτοῦ *εἰς ἃς τιμὰς καὶ παρὰ τοῖς ἐκδόταις αὐτῶν* οἱονδήποτε σύγγραμμα παντὸς κλάδου καὶ πάσης ἐπιστήμης. Τὸ Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον πωλεῖ φυλλάδια τῆς Εἰκονογραφημένης Ἑστίας καὶ παρέχει πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὸ περιοδικὸν ἡμῶν.

Ξέναι Γλῶσσαι

Ἐπιστῆμαι

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—836.

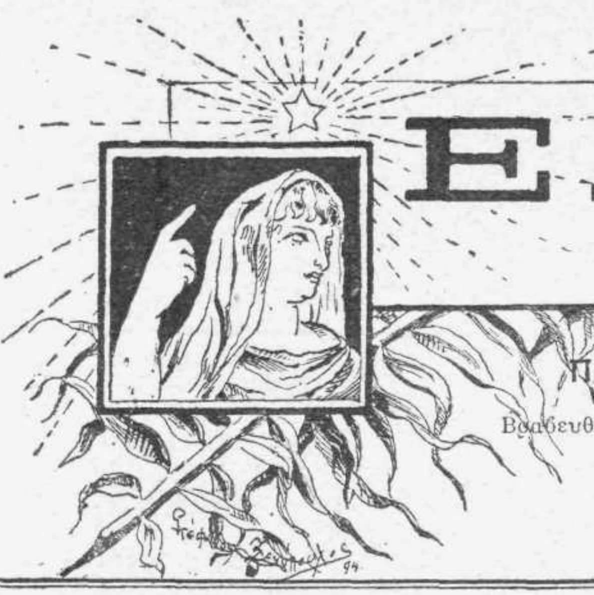

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 14 Μαΐου. Ἀριθ. 20.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Τἄσπρα σπιτάκια του ἕνα ἕνα,
Σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι' ἀνάρια
Στὴ θάλασσ' ἀντικρὺ ἁπλωμένα
Σὰ μονοκόμματα λιθάρια.

Τἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
Μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
Ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
Μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια.

Πρώτη φορὰ ὅποιος τὰ θωρεῖ,
Γλυκειὰ ἀνοιξιάτικην ἡμέρα
Ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ῥάχη πέρα,

Κάτασπρα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ
Ποῦ βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
Σὲ καταπράσινο λιβάδι.

ΤΗΣ ΚΟΠΕΛΛΑΣ ΤΟ ΝΕΡΟ

Μιὰ κοπέλλα λυγερὴ
Τὸ ψηλὸ βουνὸ διαβαίνει·
Ἡ χαρὰ τὴν καρτερεῖ
Στάκρογιάλι ποῦ πηγαίνει.

Καὶ τὸ κάμα εἶνε βαρὺ
Κ' εἶν' ἡ κόρη διψασμένη·
Βρῆκε βρύση δροσερή,
Ἤπιε, ἀρρώστησε, πεθαίνει.

Μὰ ἡ φωνή της πρὶν νὰ σβύσῃ
Καταράστηκε τὴ βρύση.
Κι' ἀπὸ 'κεῖνο τὸν καιρὸ

Ἔρμ' ἡ βρύση ἔχει ἀπομείνῃ
Καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν πίνει
Τῆς «Κοπέλλας τὸ Νερό».

Η ΚΑΤΑΧΝΙΑ

Βαρειά, λαχανιασμένη ἡμέρα . . .
Ψηλὰ τὸν οὐρανὸ θωρῶ
Γαληνεμένο, καθαρό·
Ἀχνίζει τὸ βουνὸ ἀπ' τὴν ξέρα.

Μόνον στὴ θάλασσα ἐκεῖ πέρα
Μ' ὅλον τὸ ξάστερο καιρὸ
Σύννεφα κρύβουν τὸ νερὸ
Συρμένα ἀπ' ἀλαφρὸν ἀγέρα.

Κι ὁ νοῦς ρωτᾷ μὲ παραζάλη:
Μὴν πῆρ' ὁ κόσμος ὄψην ἄλλη;
Μήπως ἀπάνω γαλανὴ

Ἡ θάλασσα λάμπῃ ἁπλωμένη
Καὶ κρύβωνται συννεφιασμένοι
Στὰ βάθη κάτω οἱ οὐρανοί;

ΤΡΕΛΛΗ ΜΗΤΕΡΑ

Φουστάνι κατακόκκινο ἔχει βάλῃ . . .
Ὁλόρθη, ἀναγειρμένη στὴν ἐλιά,
Ρίχνει στὰ χέρια πίσω τὸ κεφάλι
Μὲ τὰ μακρυὰ τετράξανθα μαλλιά.

Μέσ' ἀπ' τὴν ξεσκισμένη τραχηλιὰ
Ὁ κόρφος ἀνασαίνοντας προβάλλει,
Καὶ περιχύνει ὁλόχρυση ἀντηλιὰ
Τῆς ὄψης της τἄγριεμένα κάλλη.

Ἀπ' τὰ γυμνά της πόδια κρεμασμένο
Στὰ χώματα, στἀγκάθια κυλισμένο,
Βήχει καὶ κλαίει χτικιάρικο παιδί.

Κ' ἐκείνη ἀπόνετη καὶ μαρμαρένια,
Γιὰ πάντα ἀλαφρωμένη ἀπὸ τὴν ἔννοια
Οὔτε σαλεύει κἂν γιὰ νὰ τὸ ἰδῇ.

ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙ

Μέσα σὲ φράχτη ἐρημικὴ
Πῶχει τὴν πόρτα χαλασμένη,
Μὲ μιὰ καντήλα φτωχικὴ
Βαρειὰ κοιμοῦνται οἱ πεθαμένοι.

Στὴ χέρσα γῆ τὴ νεκρικὴ
Χόρτο χλωρὸ δὲν ἀπομένει·
Ξεράγκαθα σέρνοντ' ἐκεῖ,
Λιθάρια καὶ σταυροὶ σπασμένοι.

Μόνον δυὸ δέντρα ῥιζωμένα
Βαθειά, ψηλώνουν ὁλοένα
Κ' ἔχουν θεώρατα γενῆ,

Γιατί μ' ἀχόρταγο τὸ στόμα
Αἷμα ρουφοῦν μέσ' ἀπ' τὸ χῶμα
Καὶ τρῶνε σάρκα ἀνθρωπινή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

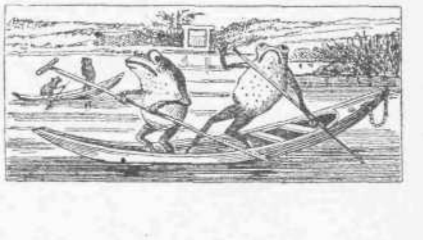

7 Μαΐου

Θέλετε νὰ τὰ εἴπωμεν μιὰ γιὰ πάντα, νὰ μείνωμεν σύμφωνοι καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθωμεν πλέον; Μετὰ τὴν σημερινὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τῆς Βιοτεχνικῆς Ἐκθέσεως, ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐσχημάτισα τὴν πεποίθησιν, ὅτι μᾶς εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ κάμωμεν μίαν τελετὴν εὐπρεπῆ καὶ ἐπιβλητικήν. Ἐπίσημοι ἢ ἀνεπίσημοι, ἐκκλησιαστικαὶ ἢ πολιτικαί, κατὰ πρόγραμμα κυβερνητικὸν ἢ κατὰ πρόγραμμα ἰδιωτικόν, ἐπὶ παρουσίᾳ ὅλων τῶν ἐν τέλει ἢ ἐπὶ παρουσίᾳ μόνον τῶν ἐνδιαφερομένων, πολυέξοδοι ἢ πτωχικαί, πάνδημοι ἢ οἰκογενειακαί, αἱ τελεταί μας στεροῦνται τοῦ ἀπαραιτήτου ἐκείνου στοιχείου τῆς τάξεως, τῆς ἁρμονίας, τῆς ἑνότητος, τὸ ὁποῖον μᾶς κάμνει νὰ θαυμάζωμεν τόσον τὰς τελετὰς τῶν ξένων, καὶ αὐτὰς τὰς ἐν μέσαις Ἀθήναις τελουμένας.

Πρῶτον, φαίνεται ὅτι ἐκ φύσεως δὲν ἔχομεν συναίσθησιν τοῦ παρερχομένου χρόνου. Εἰς τὴν τελετὴν μεταβαίνομεν κατὰ κανόνα τοὐλάχιστον ἡμίσειαν ὥραν βραδύτερον τῆς ἀναγραφομένης ἐν τῷ προσκλητηρίῳ. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἔχει μόνον τὴν ἀρετὴν νὰ ὑποβάλλῃ εἰς βασανιστήρια προσδοκίας τοὺς ἀδιορθώτους τυπικούς, οἱ ὁποῖοι ἐξακολουθοῦν νὰ πέρνουν τὰ προγράμματα τοῖς μετρητοῖς. Μεταξὺ αὐτῶν σήμερον ἦτο καὶ ὁ Σ. Μητροπολίτης, ὁ ὁποῖος ἠναγκάσθη νὰ περιμείνῃ μὲ τὸν βαρὺν ἀρχιερατικὸν μανδύαν κ' ἐγὼ δὲν ξεύρω πόσον ἕως νἀρχίσῃ τὸν ἁγιασμόν του. Δεύτερον, δὲν ἔχομεν συναίσθησιν τοῦ χώρου· νομίζομεν ἔξαφνα ὅτι εἷς μικρὸς πρόδομος μεγάρου, εἰμπορεῖ ὄχι μόνον νὰ περιλάβῃ ἀνέτως ὅλους μας τοὺς προσκεκλημένους, ἀλλὰ καὶ νἀφήσῃ τόπον ἀρκετὸν διὰ τὴν τελετήν. Οὕτως ἀποβαίνει ἆθλος ἡράκλειος ἡ τήρησις τῆς τάξεως· μόλις καὶ μετὰ βίας συγκρατοῦνται εἰς τὸν στενόν των κύκλον οἱ παρευρισκόμενοι, εἰς τὸ τέλος δέ, ἂν ὄχι πολλάκις εἰς τὴν ἀρχήν, παρατηρεῖται τοιοῦτος συμφυρμὸς ἀνεπισήμων καὶ ἐπισήμων, ὥστε νομίζεις ὅτι τὸ σύνολον τοῦ θεάματος διεσαλεύθη καὶ μετεβλήθη εἰς ἐρείπεια ὑπὸ σεισμοῦ. Τρίτον, εἴμεθα φύσει δημοκρατικοί· δὲν ἀνεχόμεθα πολὺ τὰς διακρίσεις καὶ θέλομεν νὰ εἴμεθα εἰ δυνατόν, ὅλοι πρῶτοι. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ὁ βασιλικὸς χαιρετισμός, τὸν ὁποῖον ἀνακρούει ἡ μουσική, μᾶς κάμνει νὰ ὑποψιθυρίζωμεν καὶ νὰ ὑπομειδιῶμεν, ἡ δὲ εἴσοδος τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ διασπείρῃ ῥῖγος συγκινήσεως εὐλαβοῦς καὶ νὰ καθιστᾷ τὴν τελετήν, μόνη αὐτή, ἐπίσημον καὶ ἐπιβάλλουσαν, μᾶς εὑρίσκει. . . καὶ μᾶς ἀφίνει ὅπως μᾶς εὗρε. Τέταρτον, ἔχομεν μίαν ἱεροτελεστίαν ἁγιασμοῦ πολὺ μακράν, πολὺ κουραστικήν, πολὺ βυζαντινήν· καὶ πρὸς ἐπίμετρον, ἔχομεν τὴν εὐσέβειαν νὰ θεωρῶμεν τὴν ἱεροτελεστίαν αὐτὴν εἰς πᾶσαν περίστασιν ἀπαραίτητον. Πέμπτον· μὲ ὅλην τὴν ἀφθονίαν τῶν ἑλληνικῶν λόγων, δὲν ἐμάθομεν ἀκόμη νὰ συντάσσωμεν καὶ νἀπαγγέλλωμεν λόγους καταλλήλους τῇ περιστάσει. Οἱ λόγοι τῶν τελετῶν μας ἢ θὰ εἶνε καθ' ὑπερβολὴν ξηροὶ καὶ ἄμουσοι, ἢ καθ' ὑπερβολὴν ποιητικοὶ καὶ κενοί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ μακροσκελεῖς καὶ ἀνιαροί. Δὲν εἶνε ἐλάττωμα νὰ μὴ ἐγεννήθη κανεὶς ῥήτωρ, ἀλλ' εἶνε δεῖγμα τελείως ἀνατεθραμμένου ἀνθρώπου τὸ νὰ ἠξεύρῃ νὰ εἴπῃ δύο λέξεις εἰς κάθε περίστασιν. Ἀνέγνωμεν πολλάκις τοιούτους συντόμους πανηγυρικοὺς ξένων, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπωσιν· καὶ ὅμως οἱ ἐκφωνήσαντες αὐτοὺς δὲν ἦσαν ὄχι μόνον Κικέρωνες ἢ Δημοσθένεις, ἀλλ' οὔτε κἂν Κυπάρισσοι Στέφανοι, ὡς πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν, τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὴν δραστηριότητα. Ἕκτον, εἴμεθα ἀνεπίδεκτοι τελεταρχικῆς διαπαιδαγωγήσεως· δὲν ἐμάθομεν, οὔτε θὰ μάθωμεν ποτέ, νὰ ποζάρωμεν, να σιωπῶμεν, νὰ ἱστάμεθα, νὰ κινούμεθα, νὰ κρατῶμεν ἕνα κερί, νὰ λέγωμεν μίαν εὐχήν, νὰ ἐνθουσιαζώμεθα ὅταν πρέπει, νὰ ὑποκλινώμεθα ὅπως πρέπει. Οἱ ὀλίγιστοι παρ' ἡμῖν μεμυημένοι εἰς τὰ δύσκολα ταῦτα τῆς ἀνατροφῆς μυστήρια,—ἀπαράμιλλος δὲ εἰς αὐτὰ ὁ Βασιλεύς μας,—ἀποτελοῦν πρὸς τοὺς πολλοὺς μίαν ἀντίθεσιν ζωηροτάτην, ἡ ὁποία συντείνει ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς τοῦ ὅλου θεάματος τὴν ἀθλιότητα. Ἕβδομον — ὄγδοον, ἔνατον . . . . χιλιοστόν. Θὰ ἐδυνάμην νὰ πολυπλασιάσω ἐπ' ἄπειρον τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἀποτυγχάνει κάθε μας τελετή. Ἀλλὰ διατί νὰ πολυλογῶ περισσότερον; Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν διορθώνονται μὲ λόγια καὶ μὲ ἄρθρα. Ἤθελα μόνον νὰ δικαιολογηθῶ διατί, ὡς χρονογράφος, δὲν περιγράφω ἐνθουσιωδῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς Βιοτεχνικῆς Ἐκθέσεως καὶ νὰ σᾶς κάμω νὰ δυσπιστῆτε ὀλίγον πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν ἐφημερίδων—τὰς ὁποίας βέβαια δὲν ἐννοοῦμεν νὰ μιμηθῶμεν,—καὶ πρὸς τὰ ἐπίθετα δι' ὧν κατὰ συνθήκην χαρακτηρίζεται κάθε συνάθροισις ἐπίσημος, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐπιβάλλουσα καὶ μεγαλοπρεπής.

Ἐπὶ τέλους τί μᾶς μέλει; Ἡ τελετὴ εἶνε ἕνας τύπος καὶ δὲν θὰ χαθῶμεν τόρα διὰ τοὺς τύπους. Περισσότερον ἀπὸ τὰ ἐγκαίνια βέβαια μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτὴ ἡ Βιοτεχνικὴ ἔκθεσις. Δι' αὐτὴν εἶνε ἀξία τῶν θερμοτέρων ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων ἡ παρ' ἡμῖν ὠφελιμωτάτη Βιοτεχνικὴ Ἑταιρία. Εἰς τὰς κομψὰς καὶ φιλοκάλως διηυθετημένας αἰθούσας τοῦ Ζαππείου μᾶς δεικνύει τὰ προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς Βιομηχανίας, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε ἢ ἠγνοοῦμεν ἢ ἐξελαμβάνομεν ὡς εὐρωπαϊκά. Πολὺ πολὺ πλουσία ἡ Ἔκθεσις δὲν εἶνε· εἶνε ὅμως ἀρκετὰ χαρακτηριστική. Μαρτυρεῖ περὶ τῶν προόδων, τὰς ὁποίας ἐπετέλεσε τελευταῖον ἡ Βιομηχανία μας εἰς ὅλα τὰ εἴδη, τόσον εὐγλώττως, ὥστε καὶ μία μόνον ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἔκθεσιν ἀρκεῖ νἀντικαταστήσῃ καὶ τὴν μακροτέραν ἀνάλυσιν καὶ τὸν θερμότερον πανηγυρικόν.

Γρ. Ξ.

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΒΡΕΙΣ[1]

Ὅλως διάφορον εἶνε τὸ πρᾶγμα περὶ τῶν Φράγκων. Ἐν αἷς ἡμέραις τὸ φραγκικὸν κράτος ἐπὶ Καρόλου τοῦ μεγάλου ἐλάμβανε διαστάσεις ἐπικινδύνους διὰ τὸ Βυζάντιον, καὶ οἱ Φράγκοι, καταλαμβάνοντες μὲν τὴν Ἰστρίαν καὶ τὴν Δαλματίαν, ἐποφθαλμιῶντες δὲ τὴν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Βυζαντίνων τεταγμένην Βενετίαν, ἐγίνοντο όχληροὶ γείτονες τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, ἐγεννήθη ἡ βυζαντιακὴ παροιμία

Τὸν Φράγκον φίλον ἔχε, γείτονα μὴ ἔχῃς.

Τὴν παροιμίαν ταύτην διεφύλαξαν ἡμῖν δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀλλὰ παρεφθαρμένην ὑπὸ τὸν τύπον ΤΟΝ ΦΡΑΝΚΟΝ ΦΙΛΟΝ ΕΧΙΣ ΓΙΤΟΝΑ ΜΗ ΕΧΙΣ τὰ χειρόγραφα τῆς βιογραφίας Καρόλου τοῦ μεγάλου τῆς γραφείσης λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ Φράγκου ἱστορικοῦ Ἐγινάρδου. Περίεργον δὲ εἶνε, ὅτι ἡ παροιμία αὕτη, διασωθεῖσα καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ φραγκικοῦ κράτους ἐν μέσῳ ὅλως νέων ἐθνολογικῶν ὅρων ἕνεκα τῆς παρ' ἡμῖν μετατροπῆς τῆς σημασίας τοῦ παλαιοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τῶν Φράγκων, φέρεται ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον μετὰ ἕνδεκα ὅλους αἰῶνας ἀνὰ τὰ στόματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔν τισι τῶν Κυκλάδων.

Εὐεξήγητος δὲ εἶνε ἡ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἱκανὴ διάδοσις τοῦ ὀνόματος ***Καταλάνος*** ἐφ' ὕβρει καὶ περιφρονήσει. Εἶνε δὲ τὸ Καταλάνος τοῦτο ἡ ἐθνικὴ ὀνομασία τῶν κατοίκων τῆς Καταλωνίας. Πρὸς δὲ κατανόησιν τῆς ὑβριστικῆς ἐννοίας, εἰς ἣν κατήντησε τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ὄνομα, ἀρκεῖ ἡ ὑπόμνησις τῶν δεινῶν, ἅτινα ὑπέστη κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα ὁ μεσαιωνικὸς ἑλληνισμὸς ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῆς καταλωνικῆς λεγομένης ἑταιρίας. Οἱ Καταλάνοι οὗτοι, μετὰ τὸ πέρας τοῦ μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Φρειδερίκου καὶ τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Ἀνδηγαυοῦ συγκροτηθέντος πολέμου, γενόμενοι δεκτοὶ εἰς τὸ βυζαντιακὸν κράτος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ὑπηρέτησαν μὲν μέχρι τινὸς τὸ Βυζάντιον ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἔπειτ' ἀπέβησαν ἀληθὴς μάστιξ τοῦ κράτους. Καὶ κατώρθωσαν μὲν νὰ γείνωσι τῷ 1311 πρὸς τοῖς ἄλλοις κύριοι τῶν τέως ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ οἴκου τῶν Βριεννίων κατεχομένων Ἀθηνῶν, ἐδέσποσαν δὲ καὶ τῆς κομητείας τῶν Σαλώνων, ἀφῆκαν δὲ εἰς τοὺς Βυζαντίνους ἀλησμονήτους ἐντυπώσεις τῆς ὠμότητος αὐτῶν καὶ πλεονεξίας. Θλιβερὰν εἰκόνα τῶν ἀκατονομάστων βιαιοπραγιῶν τῶν Καταλωνίων παρέχει εἰς ἡμᾶς ἀξία ἀναγνώσεως σελὶς τοῦ Βυζαντίνου συγγραφέως Θεοδούλου μαγίστρου, ἑνὸς τῶν συμβούλων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου. Ἀλλὰ καὶ ἂν θεωρήσωμεν ὑπερβολικὰ τὰ σκιερὰ χρώματα δι' ὧν ἐξεικονίζει ὁ Θεόδουλος τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Καταλωνίων, ἀρκεῖ ἡ ὁμολογία ὁμοφύλου αὐτῶν συγγραφέως καὶ συστρατιώτου, τοῦ Μουντάνερ, καυχωμένου, ὅτι οἱ Καταλώνιοι ἐπήνεγκον εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰ κατὰ δύναμιν μέγιστα τῶν δεινῶν. Καὶ ἐφάνησαν μέν ποτε καὶ οἱ Ἕλληνες ἄπιστοι πρὸς τοὺς Καταλωνίους, ἀλλὰ τὰ μακρὰ δεινὰ ὅσα ἐκεῖνοι ὑπέστησαν παρ' αὐτῶν δικαιολογοῦσι τὴν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ διατήρησιν τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τοῦ Καταλάνου ἐφ' ὕβρει. Καὶ πολὺν δὲ χρόνον μετὰ τὴν παῦσιν τῶν καταλωνικῶν ἐπιδρομῶν διετηρεῖτο ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ. Οὕτω νεαρὰ κόρη, ἐν δημοτικῷ ᾄσματι τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος τελευτώσης, δίδει εἰς τὸν ἐρώμενον αὐτῆς, ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελε λησμονήσει αὐτήν, τὴν κάτωθι κατάραν, ἐν ᾗ ἡ ὑπὸ Καταλάνων αἰχμαλωσία τάσσεται παράλληλος πρὸς τὰ δεινότατα τῶν παθημάτων, ὅσα ἠδύναντο νὰ συμβῶσιν εἰς Ἕλληνα·

Ἂ βουληθῇς νὰ μ' ἀρνηθῇς καὶ νὰ μ' ἀλησμονήσῃς
'ςὲ τούρκικα σπαθιὰ σὲ ἰδῶ, 'ςὲ *Καταλάνου χέρια*,
Ἀράπιδες νὰ σ' εὕρουσι καὶ Μαῦροι νὰ σε σώσουν
κ' εἰς ὄχλον Σαρακήνικον τρεῖς μαχαιριαὶς σοῦ δώσουν,
ἡ δυὸ νἀγγίξουν 'ςτὴν καρδιὰν κι' ἄλλη στὰ μυαλά σου
καὶ 'ςτὸν ἀφρὸν τῆς θάλασσας νὰ 'βροῦσιν τὰ μαλλιά σου,
καὶ τότες νἄλθω νὰ σε ἰδῶ διὰ παρηγοριά μου,
'ςτὸ 'ξόδι σου νὰ 'ξηγηθῶ, νὰ δροσιστῇ ἡ καρδιά μου.

Καὶ ἄλλο δὲ τῶν ἐθνῶν, παρ' ὧν πολλὰ δεινὰ ὑπέστη ὁ ἑλληνισμὸς τῶν μέσων αἰώνων, οἱ Ἄραβες, ἦτο εὔλογον νὰ ἐπισύρῃ τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων ὀργήν. Καὶ δὲν γνωρίζω μὲν ἐκφράσεις ὑβριστικὰς τοξευθείσας ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἀλλ' ὁ νεώτερος ἑλληνισμὸς περιέσωσε παροιμίας καὶ παροιμιακὰς ἐκφράσεις, ὧν ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους.

Σαρακηνὸς 'ς τὸ 'σπίτι σου
καὶ σὺ ὅπου θέλεις γύρευε

εἶνε παροιμία ἐνδεικτικωτάτη, σημαίνουσα τὴν ἐν τοῖς χρόνοις τῶν σαρακηνικῶν ἐπιδρομῶν ὑποκατάστασιν τοῦ ἐπιδρομέως εἰς τὸν ἐξοικιζόμενον Ἕλληνα κτήτορα. Καὶ ἄλλως δ' ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ νέου ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁ Σαρακηνὸς παριστάνεται ὡς εἶδός τι διαβόλου, τὴν δὲ ὁρμὴν καὶ τὸ πλῆθος τῶν Σαρακηνῶν ἐπιδρομέων δηλοῖ ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἐπιχωριάζουσα παροιμιακὴ ἔκφρασις **Σαρακηνοὶ καὶ Μῶροι**, σημαίνουσα τοὺς ἀθρόους, τοὺς παντοδαπούς, τοὺς πανταχόθεν συρρέοντας.

Ἓν δὲ τῶν ἐθνῶν, καθ' ὧν βαρεῖα κατηνέχθη ἡ ὀργὴ καὶ ἡ εἰρωνεία τῶν Βυζαντίνων, εἶνε καὶ οἱ Ἀρμένιοι. Εὐεξήγητος δ' ἡ τοιαύτη ἀντιπάθεια τοῦτο μὲν ἕνεκα τῶν οὐχὶ πάντοτε φιλικῶν σχέσεων τῶν Βυζαντίνων πρὸς τοὺς Ἀρμενίους, τοῦτο δὲ καὶ ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας ἐπὶ τῇ ἐπιτηδειότητι καὶ πανουργίᾳ, μεθ' ἧς πολλάκις κατώρθωσαν Ἀρμένιοι νἀναρριχηθῶσιν ἐν τῇ βυζαντιακῇ αὐλῇ εἰς τὰ ὕψιστα τῶν ἀξιωμάτων. Ἐντεῦθεν ἡ βυζαντιακὴ παροιμία ***Ἀρμένιον ἔχεις φίλον, χεῖρον' ἐχθρὸν μὴ θέλε.*** Εἰκάζεται δὲ ὅτι καὶ ἄλλη παροιμία ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἀρμενίους ἡ λέγουσα ***Ἐν τῇ λείψει τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ Μάρδαρις ἄγγελος.*** Ἐπειδὴ Μάρδαρα ἦτο τὸ ὄνομα ἀρμενικῆς τινος πόλεως, ἡ παροιμία αὕτη φαίνεται σημαίνουσα, ὅτι ἐν ἐλλείψει ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ εἷς Παλῃοαρμένιος θεωρεῖται ἀγαθός, οἱονεὶ ἐλέγομεν, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν τυφλῶν ὁ μονόφθαλμος βασιλεύει. Ἀλλὰ τὰ δριμύτατα τῶν παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ῥηθέντων κατ' Ἀρμενίων ἔγραψεν ἡ Κασιανή, ἡ γνωστὴ ποιήτρια τοῦ ἰδιομέλου τοῦ ψαλλομένου τὴν μεγάλην Τετάρτην. Οἱ στίχοι αὐτῆς εἶνε οἱ ἑξῆς·

Τῶν Ἀρμενίων τὸ δεινότατον γένος
ὕπουλόν ἐστι καὶ φαυλῶδες εἰς ἄγαν,
μανιῶδές τε καὶ τρεπτὸν καὶ βασκαῖνον
πεφυσιωμένον πάμπλειστα καὶ δόλου πλῆρες,
εἶπέ τις σοφὸς περὶ τούτων εἰκότως.
Ἀρμένιοι φαῦλοι μὲν κἂν ἀδοξῶσι,
φαυλότεροι δὲ γίνονται δοξασθέντες,
πλουτήσαντες δὲ φαυλότατοι καθόλου,
ὑπερπλουτισθέντες δὲ καὶ τιμηθέντες
φαυλεπιφαυλότατοι δείκνυνται πᾶσι.

Εἶνε δὲ φανερόν, ὅτι ἡ Κασιανὴ περιέλαβεν εἰς τὴν Ἀρμενιάδα της ταύτην ὡς περὶ τῶν Ἀρμενίων λεχθέντα ὅσα, καθ' ἃ εἴδομεν ἀνωτέρω, ἐγράφησαν ἐν ἐπιγράμματι τοῦ ἕκτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος κατὰ τῶν Καππαδόκων.

Τέλος δ' εἰς ταύτας τὰς ἐναντίον παντοίων ἐθνῶν ὕβρεις τοῦ βυζαντιακοῦ ἑλληνισμοῦ πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ περιφρόνησις τῶν Βυζαντίνων καὶ ἀντίθεσις ἣν ἐπέδειξαν μετὰ τὸ σχίσμα συλλήβδην πρὸς τοὺς εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν τασσομένους λαούς. Τὸ ***Λατῖνος*** ἀπέβη παρὰ τοῖς Ἕλλησι τῶν μέσων αἰώνων λέξις ὑβριστική, ἧς τὸ ἐπαχθὲς ηὐξήθη ἰδίως μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1204. Οἱονεὶ δὲ κορύφωμα τῆς τοιαύτης ἐθνικῆς ἅμα καὶ θρησκευτικῆς ἀντιθέσεως τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν λατινικὴν Δύσιν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς τελευταίας ἁλώσεως βαρυσήμαντοι λόγοι τοῦ Νοταρᾶ, ἀναφωνοῦντος· ***Κρειττότερόν ἐστιν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν λατινικήν.***

Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦτα περὶ τῆς ἄλλως ἀστόργου Δύσεως ἐφρόνει τὸ ἐκπνέον Βυζάντιον, τὴν αὐτὴν περιφρόνησιν ἐπεδείκνυον οἱ Βυζαντῖνοι πρὸς ἔθνη συγγενῆ, δυνάμενα νὰ συναπαμύνωσι μετὰ τῶν ἐξησθενηκότων Ἑλλήνων τὸν μέγαν κίνδυνον. Τρανὴ δ' ἀπόδειξις τῆς τοιαύτης πρὸς Ἀλβανοὺς καὶ Βλάχους περιφρονήσεως εἶνε τὸ κατὰ τοῦ φιλοσόφου καὶ ῥήτορος Νεοφύτου σκωπτικὸν ποίημα τοῦ Ἰωάννου Κατράρη, ζήσαντος τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Τοῦ περιεργοτάτου τούτου ὑπὸ ἐθνολογικὴν ἔποψιν ποιήματος παραθέτω ἐνταῦθα τοὺς πρώτους στίχους, ἅτε μόλις που ὄντος γνωστοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας.

Τίς οὐκ οἶδε τῶν ἁπάντων
τὸν Νεόφυτον τὸν πάνυ;
ὅς ἀπό τινος ὀνείρου
καὶ δαιμονιώδους θέας
τὸν ἐγκέφαλον ἐσείσθη,
καί τινα φρικώδη λέγει
καὶ παρακεκινημένα
καὶ φαντάζεται γενέσθαι
μετ' ὀλίγον πατριάρχης,
ἣν πολλὴν ἀνθήσῃ γένυν;
δαιμονιάριν καλογέριν
καὶ τρελὸν φιλοσοφούδιν,
ὑπεροπτικὸν δὲ ἄγαν
καὶ φιλάργυρον ἐξόχως,
καὶ τὸ πᾶν νῦν ἱστορήσω,
τοῦτον νῦν ὑμῖν προθήσω.
Τίς καὶ πόθεν ὁ γεννάδας;
τῶν Σωσκῶν φασὶ γενέσθαι,
καὶ τῶν Μολυσκῶν πατρίδας,
καὶ πατέρας Βλαχιώτας
Στάναν καὶ Φρατζίλαν ὄντας,
τὸ δὲ γένος Ἀλβανίτου,
συγκραθέντας μετὰ Βλάχων·
τοῦτον ἔφυσαν τὸν μέγαν
μιξοβάρβαρόν τι τέρας.
Τὸ γοῦν σχῆμα καὶ τὴν ὄψιν
πεπλασμένα πάντα φέρει,
καί τις ἀσκητὴς ἂν δόξῃ
τοῖς οὐχὶ σαφῶς εἰδόσιν·
ὅταν δὲ δουκᾶτον ἴδῃ,
ἔνθους γίνεται καὶ χαίρει,
καὶ σκιρτᾷ καὶ πυρριχίζει,
ἕτοιμος παθεῖν ὧν πάντα
καὶ πυρὸς κατατολμῆσαι
καὶ καταφρονῆσαι ξίφους,
ἵνα λάβῃ τὸ δουκᾶτον·
τὸ δουκᾶτον γὰρ συνάγει
καὶ πρὸς τὸ δουκᾶτον βλέπει,
καὶ δουκᾶτον ἀναπνέει,
ὥςπερ τὸν χρυσὸν ὁ Μίδας·
κἂν διαλεχθῇ, δουκᾶτον,
κἂν καθεύδῃ τὸ δουκᾶτον
ἐπὶ διανοίας τρέφει·
καὶ τοσοῦτον φίλτρον φέρει,
ὥςθ' ὁμολογεῖν πολλάκις
μηδὲ τεθνηκότα λήθην
ἐσχηκέναι τοῦ δουκάτου·
οὕτως ἄπληστός τις ἔρως
τοῦτον ἔχει τοῦ δουκάτου.
Βούλει καὶ μορφὴν ἀκοῦσαι;
Τὴν μὲν γένναν ἐστὶ Βλάχος,
Ἀλβανίτης δὲ τὴν ὄψιν,
τοῦ δὲ σώματος τὴν θέσιν
Βουλγαραλβανιτοβλάχος·
οἶδε τοὺς πτωχοὺς διδάσκειν
καὶ συνάγειν τὰς κομμάτας
καὶ μερίζειν ἰσοτίμως,
ἵνα πάντως τι κερδάνῃ·
λαρυγγίζει δὲ πολλάκις,
καὶ τὴν γένυν ὁμαλίζει,
καὶ τὸ Δὸς πολὺ προφέρει,
ἵνα τι σοφὸν ἀκούσῃς·
ὅταν δὲ καὶ συντυγχάνῃ,
τὸ κλοκοτενίτζιν λέγει
καὶ τὸ χλάβα καὶ τὸ βοῖνον
καὶ τὸ κάρα τεκοβέτα·
τί ποτε σφετεῖ Δημήτρι
ντάμι μπίγρες μπεςλοτρίτζα,
μπράπα τὰ κολοφιλιέτα.
Τοῦτον ὁ πατὴρ ὁ σπείρας
ὑπεξέθετο κρυφίως
ὥςπερ Πρίαμος τὸν παῖδα,
προειδώς, οἶμαι, τὸ μέλλον
ὡς κακόν τι πάντως ἔσται
καί τι τέρας τῶν ἀπίστων·
ὡς δ' οὖν ἐνηλικιώθη,

[1] Ἴδε σελ. 140.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

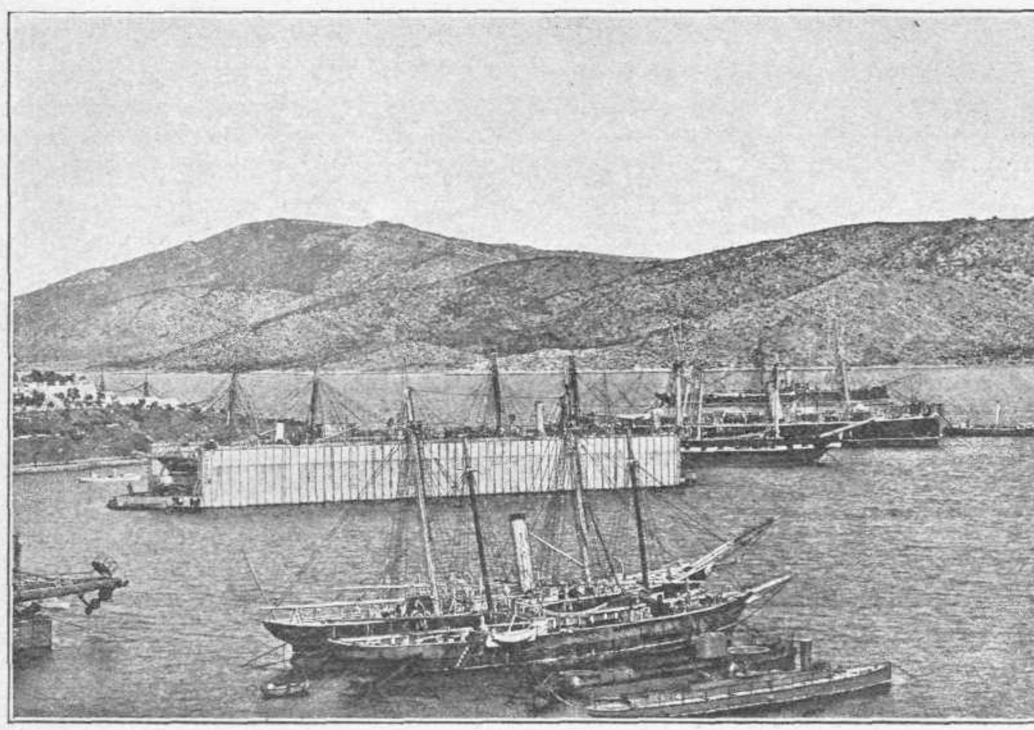

Ἡ πλωτὴ δεξαμενὴ τοῦ Ναυστάθμου

Ματζουκᾶτος ἐκαλεῖτο
καὶ χοιροβοσκὸς τὴν κλῆσιν,
ἐκορδάκιζε συρίττων,
ἔπαιζε καὶ τὸ θαμπούριν·
καὶ πολλάκις ἐκεκράγει
«λέρω λέρω πλατανίτζα·»
αἶγας δ' ἔβοσκε καὶ χοίρους
καὶ τὰ νήπια τῶν μόσχων.

Οἱ δὲ τοιοῦτοι βυζαντιακοὶ ἐμπαιγμοὶ τῶν Βλάχων καὶ Ἀλβανῶν ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς τὰς παρὰ τοῖς νέοις Ἕλλησιν ἐθνικὰς ὕβρεις, ἐν αἷς αἱ κατὰ τῶν δύο τούτων ἐθνῶν ἐπέχουσιν ἀξίαν λόγου θέσιν οὐχ ἧττον ἢ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους. Καὶ τὸν μὲν Ἀλβανὸν κατηγορεῖ ὁ νέος Ἕλλην ἐπὶ ἀπιστίᾳ, ἀδικίᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ. Εἰς ταῦτα δ' ἀναφέρονται αἱ νεοελληνικαὶ παροιμίαι

—Ἀρβανίτη ἂν κάμῃς φίλο
βάστα καὶ κομμάτι ξύλο.
—Ὁ θεὸς δὲν εἶν' Ἀρβανίτης
ἀλλὰ δικαιοκρίτης.
—Ὁ Ἀρβανίτης πλένεται
καὶ ἡ ποδιά του χαίρεται.

Περὶ δὲ τῶν Βλάχων πλείστας ὅσας ἔχει ὁ Ἕλλην παροιμίας. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι Βλάχος κατήντησε νὰ σημαίνῃ τὸν ποιμένα καὶ τὸν χωρικόν, ἴσως δέ τινες τῶν παροιμιῶν ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ Βλάχων ἔχουσι τοῦτο τὸ ὄνομα οὐχὶ ὑπὸ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ σημασίαν, ἀλλ' αἱ πλεῖσται, καὶ δὴ ὅσαι αὐτῶν εἶνε ἀρχαιότεραι, δὲν εἶνε ἀμέτοχοι ἐννοίας ἐθνολογικῆς. Παραθέτω δ' ἐνταῦθα τὰς τοιαύτας παροιμίας, θεωρῶν περιττὴν πρὸς ἀποφυγὴν μακρολογίας τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν.

—Ἐσκοτῶσαν ἕνα Βλάχο·
'ς τὰ παπούτσια μου τὸ γράφω.
—Ὅλο τοῦ Βλάχου τὸ τυρὶ τυρόπητα νὰ γείνῃ.
—Κόφτει ὁ Βλάχος τὸ τζαρούχι
κι' ὅπου θέλῃ ἂς βγῇ ἡ μύτη.
—Ξέρει ὁ Βλάχος
τί ἔχει ὁ τράστος.
—Ὁ Βλάχος ἂν δὲν τοῦ πάρουν τὸ σκιάδι δὲν πληρόνει τὸ κουμμέρκι.
—Ὁ Βλάχος ἄρχων κι' ἂν γενῇ πάλιν πριτσιαῖς μυρίζει.
—Ὁ Βλάχος ἄρχος κι' ἂν γενῇ βλαχίλας θὰ μυρίσῃ.
—Τί ξέρει ὁ Βλάχος τί εἶν' τὸ σφουγγᾶτο;
—Ὅλοι οἱ Βλάχοι μιὰ γενειά.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ[1]

Διήγημα Ἐδγάρδου Πόου.-Μετάφρ. *Ε. Δ. Ροΐδου.*

— Τὸ ὑπώπτευα, ἀπήντησεν ὁ Λεγρὰν ἀφίνων τὸν μαῦρον καὶ χοροπηδῶν ἀπὸ τὴν χαράν του. Δόξα τῷ Θεῷ, ὅλα πηγαίνουν καλά. Πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν ἀμέσως. Εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς ἐπιτυχίας.

Ὅταν ἐπανήλθομεν παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ δένδρου, ἔκραξε καὶ πάλιν τὸν μαῦρον καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν διὰ φωνῆς, ἥτις ἦτο ἤδη ἡσυχωτάτη.

— Εἰπέ με, Δία, τὸ κρανίον εἶναι καρφωμένον εἰς τὸν κλάδον μὲ τὸ πρόσωπον γυρισμένον πρὸς τὰ ἔξω ἢ πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου;

— Πρὸς τὰ ἔξω, ἀφέντη, διὰ νὰ ἠμπορέσουν οἱ κόρακες νὰ φάγουν τὰ μάτια του χωρὶς κανένα κόπον.

— Πολὺ καλά. Τώρα εἰπέ μου ἀπὸ ποῖον 'μάτι ἔρριψες τὸν κάραβον. Ἀπὸ τοῦτο ἢ ἀπὸ ἐκεῖνο; καὶ ταῦτα λέγων ἤγγιζε διὰ τοῦ δακτύλου τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μαύρου, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον.

— Ἀπὸ τοῦτο τὸ 'μάτι, ἀφέντη, τὸ ἀριστερό, καθὼς μ' ἐπρόσταξες νὰ κάμω, ἀπήντησεν ὁ Δίας δεικνύων καὶ πάλιν τὸν δεξιόν του ὀφθαλμόν.

—Τότε πρέπει νὰ 'ξαναρχίσωμεν.

Ὁ φίλος μου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν τρέλλαν ἤρχιζα νὰ διακρίνω μίαν κἄποιαν μέθοδον καὶ τάξιν, ἔσπευσε νὰ μεταθέσῃ τὸν πάσσαλον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶχε σημειώσει τὸν τόπον ὅπου ἔπεσεν ὁ κάραβος, τρεῖς δακτύλους πρὸς δυσμὰς καὶ ἐκτείνας καὶ πάλιν τὴν ταινίαν του ἀπὸ τὸ πλησιέστερον μέρος τοῦ κορμοῦ πρὸς τὸν πάσσαλον καὶ ἐκεῖθεν εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα ποδῶν ἔκαμεν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο νέαν ὀπήν, ἀπέχουσαν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἱκανὰς γιάρδας ἀπὸ τὴν πρώτην. Ἀφοῦ δὲ ἐχάραξε περὶ τὸ νέον τοῦτο κέντρον ἄλλον κύκλον κατά τι εὐρύτερον τοῦ προηγουμένου, ἀνελάβαμεν τοὺς λίσγους καὶ ἠρχίσαμεν καὶ πάλιν νὰ σκάπτωμεν.

Ὁ κάματός μου ἦτο ὑπερβολικός. Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι, χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ εἴπω πῶς ἔτυχε νὰ μεταβληθῇ ἡ διάθεσίς μου, ᾐσθανόμην πολὺ μικροτέραν τῆς πρὶν ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην. Ἀντὶ ἀσκόπου καὶ ἀνοήτου τὴν εὕρισκα σχεδὸν ἐνδιαφέρουσαν. Τοῦτο ἦτο ἴσως ἀποτέλεσμα τῆς ἀπολύτου εἰς τὴν ἐπιτυχίαν πίστεως καὶ τοῦ προφητικοῦ ἤθους τοῦ Λεγράν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ὄχι μόνον ἔσκαπτα μὲ πολλὴν προθυμίαν, ἀλλ' ἤρχοντο καὶ στιγμαὶ κατὰ τὰς ὁποίας ἐκύταζα τὸ βάθος τοῦ λάκκου, ὡς ἀναζητῶν τὸν θησαυρόν, τοῦ ὁποίου ἡ ὀπτασία ἐσάλευσε τοῦ φίλου μου τὰς φρένας. Τοὺς τοιούτους ῥεμβασμοὺς διέκοψαν, μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἐργασίας, νέα καὶ πολὺ θορυβωδέστερα τῶν πρώτων γαυγίσματα τοῦ Βόλφ. Αἱ πρὶν ὑλακαί του ἠδύναντο ν' ἀποδοθῶσιν εἰς ὑπερβολὴν ζωηρότητος καὶ εὐθυμίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ ἔξαψίς του ἐφαίνετο τόσον μεγάλη καὶ ἐπίμονος, ὥστε δύσκολον ἦτο νὰ ὑποτεθῇ ὅλως ἀναίτιος. Ὁ Δίας ἐζήτησε καὶ πάλιν νὰ τὸν φιμώσῃ, ἀλλ' ὁ σκῦλος ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖράς του, ἐπήδησεν εἰς τὸν λάκκον, ἤρχισε νὰ ξύῃ ὠρυόμενος τὸ χῶμα διὰ τῶν ὀνύχων καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεκάλυψε σωρὸν ἀνθρωπίνων ὀστῶν, ἀποτελούντων δύο πλήρεις σκελετούς. Περὶ τὰ κόκκαλα ταῦτα ἀπέμεναν λείψανά τινα σαπροῦ καὶ θρυμματισμένου μαλλίνου ὑφάσματος καί τινα μετάλλινα κομβία. Εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἀνεσκάψαμεν τὴν ἐσκωριασμένην λεπίδα μεγάλης καταλανικῆς μαχαίρας καὶ πέντε

[1] Ἴδε σελ. 142.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τραγούδια τῆς Ἀκρογιαλιᾶς (Τὸ χωριό, Τῆς κοπέλλας τὸ νερό, Ἡ Καταχνιά, Τρελλὴ Μητέρα, Τὸ Κοιμητῆρι) σοννέτα ὑπὸ *Γ. Δροσίνη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἐθνικαὶ ὕβρεις, ὑπὸ *Σπυρ. Π. Λάμπρου.*
Ὁ Χρυσοκάραβος, διήγημα Ἐδγάρδου Πόου (μετ' εἰκόνων), μετάφρασις *Ἐμμανουὴλ Ροΐδου.*
Διαγωνισμὸς Διηγήματος, Κρίσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς.
Βιβλιογραφία, ὑπὸ *Α. Μ.*
Ἀνοικτὰ Γράμματα.
Ἐπιστημονικὰ Ἀνάλεκτα ὑπὸ *Ρ**.
Ἐκ τοῦ Ἀστεροσκοπείου: Ὁ οὐρανὸς τοῦ Μαΐου.
Χρονικά.—Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ἡ πλωτὴ δεξαμενὴ τοῦ Ναυστάθμου (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές: Ἀναβάτης οὐχὶ Ἀνελκυστήρ, Ποδηλάτης οὐχὶ Ποδηλατιστής, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι.— Ἡ ἀφομοίωσις τῆς τροφῆς, ὑπὸ Πλάτωνος Δρακούλη.— Ἡ Μαργαρώ, ποίημα, ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς τοῦ Γεωργίου Βιζυηνοῦ, κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

ἢ ἓξ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα. Ἡ θέα τούτων ἐνθουσίασε τὸν Δία, ὄχι ὅμως καὶ τὸν αὐθέντην του, τοῦ ὁποίου ὠχρίασε καὶ πάλιν ἡ ὄψις πρὸ τῆς εὐτελείας τοῦ εὑρήματος. Μᾶς παρεκάλεσεν ἐν τούτοις νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ ἔργον. Κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐσκόνταψα καὶ ἔπεσα πρὸς τὰ ἐμπρός. Αἰτία τῆς πτώσεως ἦτο μέγας τις σιδηροῦς κρίκος εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν εἰσδύσει ἡ ἄκρα τοῦ ὑποδήματός μου. Τοῦτο ἀνεπτέρωσεν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, τὰς ἐλπίδας μας. Οὐδέποτε ᾐσθάνθην συγκίνησιν δυναμένην νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν κατέχουσαν με κατὰ τὰ δέκα ἑπόμενα λεπτὰ ἐργασίας, δι' ἧς κατορθώσαμεν νὰ ἐκθάψωμεν ἐπίμηκες ξύλινον κιβώτιον, τοῦ ὁποίου ἡ τελεία διατήρησις καὶ ἡ ἔκτακτος σκληρότης προήρχετο πιθανῶς ἐκ τῆς ἐμβαπτίσεως τῶν σανίδων εἰς διάλυσιν χλωρούχου ὑδραργύρου. Τὸ κιβώτιον τοῦτο, τὸ ἔχον μῆκος τριῶν ποδῶν καὶ ἡμίσεως, πλάτος τριῶν καὶ κατά τι μικρότερον βάθος ἦτο ὠχυρωμένον δι' ἐλασμάτων ἐγκλειόντων αὐτὸ εἰς εἶδός τι σιδηροῦ δικτύου καὶ ἔφερε παρ' ἑκάστην τῶν μεγάλων πλευρῶν ἓξ κρίκους, διὰ τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ σηκωθῇ ὑπὸ ἰσαρίθμων ἀνδρῶν. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ τρεῖς μόλις ἠδυνήθημεν νὰ τὸ μετακινήσωμεν καὶ ἀπολύτως ἀδύνατον ἦτο νὰ τὸ μεταφέρωμεν. Κατ' εὐτυχίαν τὸ σκέπασμα τοῦ κιβωτίου συνείχετο διὰ δύο μόνον μοχλῶν τοὺς ὁποίους κατωρθώσαμεν νὰ ἐξωθήσωμεν τρέμοντες ἐκ τῆς συγκινήσεως. Ὁ θησαυρὸς ὅστις ἔλαμψε τότε πρὸ ἡμῶν ἦτο ἀνώτερος πάσης περιγραφῆς.

Αἱ ἀκτῖνες τῶν δύο φανῶν ἀντανεκλῶντο εἰς συμμιγῆ σωρὸν χρυσίου καὶ πολυτίμων λίθων, τῶν ὁποίων μᾶς ἐθάμβωνε καὶ σχεδὸν μᾶς ἐτύφλωνεν ἡ λάμψις. Ἐξ ἴσου ἀπερίγραπτα εἶναι καὶ τὰ αἰσθήματα ὑπὸ τῶν ὁποίων κατειχόμην, ἡ δὲ ἔκπληξις ἦτο ἀνωτέρα παντὸς ἄλλου. Ὁ Λεγρὰν ἐφαίνετο ἐξηντλημένος ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τῆς συγκινήσεως καὶ μόλις κατώρθωνε ν' ἀρθρώσῃ λέξεις τινὰς ἀσυναρτήτους, ὁ δὲ Δίας ἦτο ὠχρότερος παρ' ὅσον ἐπίστευα ὅτι δύναται μαῦρος νὰ ὠχριάσῃ. Ἐπί τινας στιγμὰς ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος, ἔπειτα ἐγονάτισεν ἐντὸς τοῦ λάκκου καὶ ἐβύθισεν ὡς εἰς λουτρὸν τοὺς γυμνοὺς αὐτοῦ βραχίονας μέχρι τοῦ ἀγκῶνος εἰς τὰ πετράδια καὶ τὸ χρυσίον ἀνακράζων:

— Καὶ ὅλα αὐτὰ μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὸν κάραβον, τὸν εὔμορφον χρυσοκάραβον, τὸ χαριτωμένον μαμοῦνι τὸ ὁποῖον ὕβριζα καὶ ἐσυκοφαντοῦσα ἐγώ, ὁ ἀχρεῖος, ὁ συχαμένος παληαράπης!

Ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθην νὰ ἐξυπνίσω, διὰ νὰ εἴπω οὕτω, τὸν αὐθέντην καὶ τὸν δοῦλον ἐνθυμίζων εἰς αὐτοὺς ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ σπεύσωμεν νὰ μετακομίσωμεν τὸν θησαυρόν, διότι ἡ ὥρα ἐπροχώρει καὶ ἔπρεπεν ἡ ἐργασία αὕτη νὰ συντελεσθῇ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ἡ ἀμηχανία μας ἦτο μεγάλη καὶ ἐχάσαμεν ἀρκετὸν καιρὸν εἰς συζητήσεις περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐλαφρύνωμεν τὸ κιβώτιον ἀφαιροῦντες τὰ δύο περίπου τρίτα τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ τὸ μετακομίσωμεν. Κρύψαντες λοιπὸν τὰ ἐξαχθέντα ὑπὸ τὰς βάτους καὶ τάξαντες φρουρὸν αὐτῶν σκύλον, λαβόντα διαταγὴν νὰ περιμένῃ ἐκεῖ τὴν ἐπιστροφήν μας, ἀνεχωρήσαμεν ἀμέσως ἀποκομίζοντες τὸ κιβώτιον. Μετὰ δίωρον περίπου πορείαν κατωρθώσαμεν νὰ φθάσωμεν μετὰ τοῦ φορτίου μας εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Λεγρὰν ἀπαρατήρητοι, τόσον ὅμως κουρασμένοι ὥστε ἠναγκάσθημεν ν' ἀναπαυθῶμεν μέχρι τῆς δευτέρας μετὰ τὰ μεσάνυκτα. Ἔπειτα ἐδειπνήσαμεν καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἐξήλθαμεν καὶ πάλιν φέροντες τρεῖς μεγάλους σάκκους εὑρεθέντας κατὰ καλὴν τύχην εἰς μίαν γωνίαν. Φθάσαντες εἰς τὸ ὁροπέδιον περὶ τὴν τετάρτην ἐφορτώθημεν τὰ ἐκεῖ ἀφεθέντα καί, χωρὶς νὰ λάβωμεν τὸν κόπον νὰ γεμίσωμεν τὸν λάκκον, ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν καλύβην περὶ τὰ πρῶτα ῥοδίσματα τῆς αὐγῆς.

Ἡ μετὰ τὸν δεύτερον τοῦτον δρόμον ἐξάντλησις τῶν δυνάμεών μας ἦτο τελεία, ἀλλὰ καὶ τὰ νεῦρα μας τόσον ἐρεθισμένα ὥστε δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν ὕπνον. Ἐγερθέντες λοιπὸν ὡς ἐκ συμφώνου περὶ τὴν ὀγδόην προέβημεν ἀμέσως εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ θησαυροῦ μας.

Τὸ κιβώτιον ἦτο πλῆρες μέχρι τοῦ χείλους καὶ μόλις ἤρκεσεν ὁλόκληρος ἡ ἡμέρα πρὸς ἀπογραφὴν τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ. Ἡ ἀξία τῶν ἱσπανικῶν, γαλλικῶν, ἀγγλικῶν καὶ σινικῶν ἀκόμη χρυσῶν νομισμάτων ὑπερέβαινε βεβαίως τὰ 450,000 δολάρια, τὴν δὲ τῶν τιμαλφῶν κοσμημάτων ὑπελογίσαμεν ἐκ τοῦ προχείρου τοὐλάχιστον τριπλασίαν. Ἐκ τούτων ἀρκοῦμαι ν' ἀναφέρω ἑκατὸν δέκα ἀδάμαντας πάντας μεγάλους καί τινας μεγίστους, δεκαοκτὼ ἐξαιρετικοῦ κάλλους ῥουβίνια, τριακοσίους δέκα σμαράγδους, εἴκοσι σαπφείρους καὶ ἓν ὡραιότατον ὀπάλιον. Πάντες οἱ λίθοι οὗτοι εἶχον ἐξαχθῆ ἐκ τῶν κοσμημάτων εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐνηρμοσμένοι, τῶν συντριβέντων διὰ σφύρας διὰ ν' ἀποβῶσιν ἀγνώριστα. Πλὴν αὐτῶν εὕρομεν διακόσια χρυσᾶ δακτυλίδια, τριάκοντα ἀλυσίδας, ὀγδοήντα τρεῖς βαρυτάτους σταυρούς, πέντε θυμιατήρια, γιγαντιαῖον ἐκ πελεκητοῦ χρυσοῦ ἀγγεῖον διὰ τὸ πόντσι, δύο πολυτίμους λαβίδας ξίφους καὶ πλεῖστα

ἄλλα μικρότερα ἀντικείμενα, ζυγίζοντα ὁμοῦ τριακοσίας πεντήκοντα λίτρας. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῶσι ἑκατὸν ἐννενήκοντα ἑπτὰ χρυσᾶ ὡρολόγια, ἐκ τῶν ὁποίων τρία τοὐλάχιστον ἤξιζον ἕκαστον ὑπὲρ τὰ πεντακόσια δολάρια. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι αἱ μηχαναὶ τῶν πλείστων εἶχον φθαρῆ ἐκ τῆς ὑγρασίας, ἀλλ' αἱ θῆκαι αὐτῶν ἦσαν ὁλόχρυσοι καὶ πολλαὶ λιθοκόλλητοι. Τὸ σύνολον τοῦ θησαυροῦ ὑπελογίσαμεν τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον ἀμερικανικῶν δολλαρίων[1], ὁ δὲ ὑπολογισμὸς οὗτος εὑρέθη μετὰ τὴν πώλησιν τῶν κοσμημάτων, κατὰ πολὺ κατώτερος τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ἀξίας.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ[2]

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΩΝΟΔΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

15) ***Ἀπαρατήρητον δρᾶμα.*** Ἡ ἡρωΐς, εἶδος madame Bovary ἐπαρχιακῆς πολίχνης τῆς Ἑλλάδος, σύζυγος ἐπιστήμονος, συλλαμβάνεται ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀπιστοῦσα εἰς τὸ συζυγικὸν λέχος καὶ μετὰ σκανδαλώδη δίκην φυλακίζεται. Ἐκτίσασα τὴν ποινήν της, ἐπισκέπτεται «φιλομειδὴς καὶ δροσερὰ ἑτοίμη πάντοτε πρὸς νέους ἀγῶνας» τὴν κουμπάραν της, τὴν σύζυγον

[1] Δεκαπέντε περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν.
[2] Τέλος· ἴδε σελ. 150.

ἀξιωματικοῦ νησιώτου, μητέρα δύο τέκνων καὶ τρίτου ἐπιδόξου. Ἐμπλέκει εἰς τὰ δίκτυά της τὸν ἀξιωματικόν, ἡ δ' ἐνάρετος καὶ ἀφωσιωμένη καὶ ὑπερήφανος σύζυγος, ὑποστᾶσα ὅλα τὰ μαρτύρια τῆς ζηλοτυπίας ἀποθνήσκει μετὰ τὸν τοκετόν. Ἐν ἐπιστολῇ, ἣν ἀφῆκεν εἰς φίλην της, ἔγραφεν «ὑπῆρξα μᾶλλον σύζυγος παρὰ μήτηρ καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ ζήσω χάριν τῶν τέκνων μου, ὡς εἶχον καθῆκον». Ἀνασηκωθείσης τῆς κλίνης εὑρέθησαν ἄθικτα ὅσα φάρμακα διέταξεν ὁ ἰατρός. Ἀπέθανεν αὐτόχειρ! Μετὰ ἓν ἔτος ὁ ἀξιωματικὸς ἐνυμφεύθη τὴν ἁμαρτωλόν· μετ' αὐτῆς δὲ εἰσῆλθεν ὁ ὄλεθρος εἰς τὸν οἶκόν του, ἡ μικρὰ θυγάτηρ του ἀπέθανε, ὁ δεκαπενταετὴς υἱός του κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, αὐτὸς δ' ἔζη βίον κακοδαίμονα. Μετά τινα ἔτη, ἐν Ἀθήναις, ὁ συγγραφεύς, ἑσπέραν τινὰ τελετῆς, εἶδεν ἐντὸς ἁμάξης ἀνοικτῆς γυναῖκα πολυτελῶς ἐνδεδυμένην, ἥτις συνωμίλει πρὸς κομψευόμενον παραπλεύρως αὐτῆς καθήμενον, ἐν ᾧ ἀπέναντί της ἀνώτερος στρατιωτικὸς τὴν παρετήρει περίφροντις· ὁ συγγραφεὺς τὴν ἤκουσε προστάζουσαν τὸν ἁμαξηλάτην ποῦ νὰ διευθυνθῇ καὶ ἀνεσκίρτησεν· ἀνεγνώρισε τὴν φωνήν της.

Τὸ διήγημα τοῦτο ἔχει δραματικὴν ὑπόθεσιν, ἣν ὅμως ὁ συγγραφεὺς δὲν κατώρθωσε νὰ ἀναγάγῃ εἰς λογοτεχνικὸν ἔργον. Ἀνὰ πᾶν βῆμα ἡ διήγησις σκοντάπτει εἰς ἠθικολογικὰς κοινοτοπίας. Τὸ σύνολον εἶνε ἄτονον καὶ χαλαρόν· ἐλλείπει ἡ αὐστηρὰ ἀλληλουχία τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ ἀποτελέσματος, πολλαὶ δὲ φράσεις ῥίπτονται εἰς τὸ μέσον τυχαίως· παραδείγματος χάριν ἡ σύζυγος τοῦ ἀξιωματικοῦ «ἀπεβίωσε . . . χωρὶς νὰ ζητήσῃ νὰ ἴδῃ τὰ τέκνα της»· θὰ ἐρωτήσῃ τις: διατί δὲν ἐζήτησε νὰ τὰ ἴδῃ; ὑπῆρχε λόγος τις; ὄχι· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρχε θὰ ἐνίκα ἡ μητρικὴ στοργή.

> δεινὸν τὸ τίκτειν ἐστίν· οὐδὲ γὰρ κακῶς
> πάσχοντι μῖσος ὧν τέκῃ προσγίγνεται.

ἀναφωνεῖ ὁ Σοφοκλῆς, ὅστις ἐγνώριζε πολὺ καλλίτερον τοῦ συγγραφέως τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν.

Αἱ ἀνορθογραφίαι αἱ διακοσμοῦσαι τὸ διήγημα τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, καθίστανται ἐνίοτε κωμικαί· κἄπου ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἡρωῒς «ἔδειξετὰ χείλη της»· ἀμέσως δ' ἐπέρχεται ἡ σκέψις ὅτι δὲν λέγομεν «δεικνύομεν τὰ χείλη ἀλλὰ τοὺς ὀδόντας·» μετ' ὀλίγον ὅμως πειθόμεθα ὅτι ἡ κυρία ἐκείνη δὲν τὰ **ἔδειξε** τὰ χείλη της ἀλλὰ τὰ **ἔδηξε.** Περὶ τοῦ ὕφους ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι συχνότατα ἀπαντῶσι φράσεις οἷα ἡ ἑξῆς «ὅταν τις πάσχῃ ἀνάγκη ν' ἀνακοινώνῃ τὸ δηλητήριον τῆς καρδίας του». Αἱ δὲ περιγραφαί; διὰ τῶν πολλῶν λέξεων καλύπτουσι τόσον τὸ περιγραφόμενον ὥστε δὲν τὸ βλέπομεν· τὰ πολλὰ δένδρα μᾶς ἐμποδίζουσι νὰ ἴδωμεν τὸ δάσος· «δὲν ἦτο ὡραία, ἀλλ' εὔμορφος . . . εὐειδὴς ἐν τούτοις . . .» διὰ τὰς τοιαύτας περιγραφὰς ἔλεγεν ὁ Λαβρυγέρος: «amas d'epithètes, mauvaises louanges», ὁ δὲ Λέσσιγκ ἐμυκτήριζεν ἐν τῷ «Λαοκόοντι» τὸν ὑμνογράφον τῆς Ἑλένης Μανασσῆν.

16) ***Θαλασσινὲς ἢ ἀλησμόνητες νύκτες.*** Ρεμβασμὸς ἐπὶ ἀτμοπλοίου, ἐκ δύο μερῶν. Πρῶτον μέρος ἐν τρικυμίᾳ, ὅτε «ἡ θάλασσα ἔδερνε ἀλύπητα τὸ βαπόρι καὶ τὸ δύσμοιρο σὰν νἄχε πιῇ αὐτὸ τὸ ῥοῦμι ποῦ κατεβάσαμεν ὅλοι μας ἐκείνην τὴν νυκτιὰ πήγαινε μιὰ ἐδῶ, μιὰ ἐκεῖ»· ἐν ᾧ τὸ πλοῖον ἐκυματοδρόμει ὁ συγγραφεὺς παρέβαλλε τὰ «θηριοκύματα τῆς θάλασσας μὲ τἄγρια κύματα ποῦ ἤρχισαν νὰ σηκώνωνται εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς καρδιᾶς του.» Δεύτερον μέρος· τὰ ἄστρα ἐλαμπύριζον εἰς τὸν οὐρανόν· τὸ ἀτμόπλοιον διέσχιζε τὰ νερὰ γοργὸν καὶ ὑπερήφανον· ὁ συγγραφεὺς ἐρρέμβαζεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ εἰς τὸ πλευρόν του ὠνειροπόλει ἡ Ἤριννα. Τὴν ἐκύτταζεν, ὅπως ἄλλοτε ἐκύτταζε τῆς ἀβύσσου τὰ σκότη κτλ. Τὸ διηγημάτιον τοῦτο δὲν ἔχει μῦθον, εἶνε δὲ μᾶλλον ***ποίημα ἐν πεζῷ.*** Αἱ λέξεις «μάγος, ὀνειροπόλος, ὀνειρώδης» ἐπαναλαμβάνονται φορτικῶς. Τὸ μόνον αὐτοῦ προσὸν ἔγκειται εἰς ἐκλάμψεις τινὰς ἐκφραστικῆς πρωτοτυπίας.

17) ***Δύο μάνες.*** Τὸ Ψυχοσάββατον μεταξὺ τῶν ἄλλων γυναικῶν, αἵτινες ἐμοιρολόγουν ἐν τῷ Νεκροταφείῳ ἐπὶ τῶν τάφων προσφιλῶν νεκρῶν, ἦσαν καὶ δύο, περισσότερον θρηνοῦσαι, ἀλλὰ σιωπηλῶς, ὡς θρηνεῖ ἡ ἀληθῶς μεγάλη λύπη· ἡ μία ἔβρεχε διὰ τῶν δακρύων της τὸ «μάρμαρο τοῦ μοναχογυιοῦ της μέσα 'ς τἄλλα μνήματα, καὶ ἡ ἄλλη τὸ χορτάρι τοῦ δικοῦ της, 'ς τὴν ἄκρη ξέχωρα θαμμένο ἀπὸ τοὺς ἄλλους.» Ἡ εἰς τὸ μαρμάρινον μνῆμα κλαίουσα εἶδε τὴν ἄλλην «καὶ τὴν συμπόνεσε.... Ἐμένα μοῦ τὸν θάψανε σὲ καλὴ θέσι, δὲν εἶνε περιφρονημένος, εἶπε· ἄς πάγω νὰ τὴν παρηγορήσω . . . νὰ παρηγορηθοῦμε...» Ἀρχίζει ἡ συνομιλία· καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη εἶχε μονάκριβον τὸν υἱόν της.

—« Ἄχ, ἄς μοῦ τὸν εἶχε πάρῃ ὁ Θεὸς μὲ τὸ χέρι του! ἀναφωνεῖ ἡ μία.

— Πῶς καὶ σένα δὲν πέθανε ἀπὸ φυσικὸ θάνατο; ἐρωτᾷ ἡ ἄλλη.

— Γιατί, οὔτε σένα δὲν πέθανε ἀπὸ φυσικὸ θάνατο;

— .... Μοῦ τὸ σκοτώσανε τὸ παιδάκι μου, ἄχ, μαῦρος φονιᾶς τὸ χτύπησε μὲ μαῦρο μαχαίρι.»

Ἡ ἄλλη ἐκιτρίνισε, κατελήφθη ὑπὸ ῥίγους καὶ ἀνηγέρθη ῥίψασα βλέμμα πλῆρες παραπόνου εἰς τὸ χορταριασμένον μνῆμα τοῦ υἱοῦ της. Αἱ δύο μητέρες ἐξέρχονται τοῦ νεκροταφείου· ἡ τοῦ φονευθέντος προσπαθεῖ νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἄλλην· ἀλλ' αὐτὴ ἀπαντᾷ·

« — Ἄχ, κυρά μου, σένα τὸ παιδάκι σου τὸ σκότωσε ἄνθρωπος. . . . μένα τῆς φτωχῆς τὸ σκότωσε ὁ νόμος....

— . . . Ἤτανε λοιπὸν φονιᾶς ὁ γυιός σου;

Ἡ ἄλλη ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της μὲ τὰ χέρια της ἐν ᾧ τὰ δάκρυά της πηγαίνανε ποτάμι.

— Καὶ ποιὸν σκότωσε, κυρά, ὁ γυιός σου;

— Ἕνα φοιτητὴ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό, Γιάννη Ρασίδη.

— Τὸ παιδί μου, τὸ Γιάγκο μου. . . . εἶσαι ἡ μάνα τοῦ φονιᾶ του!»

Τὸ ὑπόλοιπον, μέχρι τοῦ τέλους εἶνε ἀψυχολόγητον, μελοδραματικόν, σπασμωδικὸν καὶ ἀσήμαντον. Πόσον ὡραῖον διήγημα θὰ ἐφιλοτέχνει διὰ τῆς δραματικωτάτης ταύτης ὑποθέσεως δεξιὸς διηγηματογράφος! Ἄς ὑπάγῃ ὁ συγγραφεὺς νὰ ἑνώσῃ τὰ δάκρυα αὐτοῦ πρὸς τὰ τῶν δύο μητέρων, διότι τὸ διήγημά του εἶνε ἀτυχέστερον καὶ τῶν δύο τέκνων ἐκείνων· τὸ ἓν ἐφόνευσεν ἀνηλεὴς χεὶρ φονέως, τὸ ἕτερον ὁ νόμος, — τὸ ἰδικόν του ἐθανάτωσεν αὐτὸς ὁ γονεύς του.

18) ***Ὄνειρον Μεσονυκτίου.*** Μία μήτηρ κάθηται βαρυπενθὴς ἐν δωματίῳ φωτιζομένῳ μόνον ἀπὸ τὴν λάμψιν τῆς πυρᾶς τῆς ἑστίας· τὸ παιδάκι της κεῖται νεκρὸν ἐν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ. Ἡ δυστυχὴς Σμαρὼ φαντάζεται ὅτι ζῇ τὸ παιδάκι της, ὅτι ἔρχεται πρὸς αὐτὴν καὶ ζητεῖ νὰ θερμανθῇ παρὰ τὴν καρδίαν της καὶ ὅτι αὐτὴ τὸ σφίγγει μὲ λυγμοὺς χαρᾶς εἰς τὴν ἀγκάλην της. Τὸ πρωῒ εὑρίσκεται νεκρὰ ἔχουσα γλυκεῖαν καὶ ἥσυχον τὴν ἔκφρασιν «διότι τὰς τελευταίας ὥρας τοῦ δυστυχοῦς βίου της παρηγόρησε γλυκὸ ὄνειρον μεσονυκτίου» Ἄν δὲν ἐφοβούμεθα μὴ ἀφαιρέσωμεν διὰ τραχείας ἐπαφῆς τῆς κριτικῆς τὴν χρυσόκονιν τοῦ ἁβροῦ τούτου διηγήματος, θὰ ἐλέγομεν ὅτι ἡ ***παραίσθησις*** τῆς Σμαρῶς, διότι παραίσθησις εἶνε καὶ ὄχι ὄνειρον, σύνθετος μάλιστα, ὀπτικὴ καὶ ἀκουστική, οὐδόλως δικαιολογεῖ τὸν θάνατον αὐτῆς· ὁ θάνατος ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ ἢ ἐκ τρόμου βιαίου ἢ ἐξ ὑπερμέτρου χαρᾶς, οἵαν περιγράφει ὁ Σαίκσπηρ ὡς θάλασσαν ἐξορμῶσαν βιαίως καὶ πνίγουσαν ἐν τῇ εὐτυχίᾳ· ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέβη ἐνταῦθα· «ἡ ἔκφρασίς της ἦτο ἥσυχος» λέγει ἡ συγγραφεύς. Ἔπειτα διατὶ τὸ τέκνον τῆς Σμαρῶς νὰ εἶνε ὑπόμαζον; δὲν θὰ ἦτο ἰσχυροτέρα ἡ παραίσθησις, τουτέστι ὁμοιοτέρα πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἂν τὸ παιδίον δὲν ἔκαμνε τὴν νύκτα ἐκείνην πρώτην φορὰν χρῆσιν τοῦ λόγου ἀλλ' ὡμίλει ἤδη, ἡ δὲ μήτηρ ἐπανήκουε μὲ συγκίνησιν ἄρρητον τὴν γνωστήν, τὴν γλυκυτάτην φωνήν; πλὴν δὲ τούτων ἁρμόζει εἰς βρέφος νὰ λέγῃ «τὸ φῶς τῶν ματιῶν σου» καὶ ἄλλα τοιαῦτα;

Εἶνε φανταστικὸν τὸ διήγημα θὰ εἴπητε, ἀλλὰ δύναταί τις νὰ εἶνε ἀληθὴς ἐν τῷ φανταστικῷ — μὴ δὲν εἶνε ἐξόχως ὁ Πόε; — ὅπως καὶ ψευδὴς ἐν τῷ πραγματικῷ. Καὶ ἄλλαι τινὲς ἐλλείψεις μειοῦσι τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου. «Ἡ Σμαρὼ ἐκάθητο μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων.» Ἀφίνομεν τὸ κακόζηλον τῆς ἐκφράσεως καὶ ἐξετάζομεν τὸ πρᾶγμα μόνον· εἶδέ τινα ποτε ἡ συγγραφεὺς ἐν ᾗ θέσει παριστᾷ τὴν ἡρωΐδα της; οἱ βαθέως τεθλιμμένοι κλίνουσι τὴν κεφαλὴν ***ἐπὶ τοῦ στήθους,*** εἶνε δὲ ὠχροὶ καὶ αἱ παρειαί των δὲν εἶνε «κόκκιναι» ὅπως δῆθεν τῆς Σμαρῶς· ποία εἶνε ἡ ἀντήχησις τῶν συναισθημάτων ἐπὶ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ σώματος ἐν γένει κατὰ τὰ διάφορα αὐτῶν στάδια εἶνε λεπτομερέστατα διακριβωμένον σήμερον· ἀλλ' ὡσεὶ ἐμάντευε τὴν ἀλήθειαν ἡ συγγραφεὺς προσέθηκε κατωτέρω «τὸ κηρίον εἶχε ἀναφθῇ καὶ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τὰ ***ὠχρὰ*** πρόσωπα τῆς μητρὸς καὶ τοῦ τέκνου.»

Καὶ τώρα μετὰ τὰς ἄνω ἐπιφυλάξεις ἄς εἴπωμεν ὅτι τὸ διηγημάτιον τοῦτο, παρὰ τὰς ἐξ ἀπειρίας ἀτελείας, ἔχει χάριν καὶ ἁβρότητα, ὅτι τὸ σκιόφως ἐν ᾧ ἀμυδρῶς διαγράφονται αἱ μορφαὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων προσδίδει εἰς αὐτὸ ἴδιόν τι θέλγητρον ποιητικῆς ἀοριστίας, καὶ ὅτι ὅπως ἡ Σμαρὼ ἤκουε τὸν κτύπον τοῦ ὡρολογίου ἐν τῇ σιγῇ τοῦ δωματίου καὶ ἡμεῖς διὰ μέσου τῶν γραμμῶν ἀκούομεν μίαν εὐαίσθητον, μίαν ποιητικὴν καρδίαν παλλομένην.

Διὰ ταῦτα ἡ Ἀγωνόδικος Ἐπιτροπὴ ὁμοψήφως κρίνει ἄξια τοῦ πρώτου μὲν ἐπαίνου τὸ ***Ὄνειρον Μεσονυκτίου*** εὐφήμου δὲ μνείας τὰς «***δύο μάνας***» διὰ τὸ δραματικὸν τοῦ μύθου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἀπριλίου 1895.

Ε. Δ. ΡΟΪΔΗΣ
Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Ὁ εἰσηγητὴς
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀμαλίας Κ. Παπασταύρου. **Ἡ Ζίτσα,** γεωγραφικὴ καὶ ἱστορικὴ περιγραφὴ τῆς κωμοπόλεως ταύτης τῆς Ἠπείρου. Ἐν Ἀθήναις 1895. 8ον Σελ. 61 (Μετὰ πίνακος γεωγραφικοῦ καὶ φωτογραφικῆς εἰκόνος τῆς Ζίτσης. Προτάσσεται καὶ εἰκὼν τῆς συγγραφέως Ἀμαλίας Κ. Παπασταύρου).

Τὸ ὄνομα τῆς κωμοπόλεως τῆς Ἠπείρου Ζίτσης, κειμένης παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Καλαμᾶ καὶ βορειοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων, ὧν ἀπέχει 4 ὥρας, ἐγένετο γνωστὸν ἐκ τῶν περιγραφῶν τοῦ Πουκεβίλλ, ἰδίᾳ δ' ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Λόρδου Βύρωνος. Ὁ ποιητὴς οὗτος μεταβὰς εἰς Ζίτσαν, ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸν μυθολογούμενον ποταμὸν τοῦ Ἅδου Ἀχέροντα, — πιστευομένου τότε ὅτι ἦτο ὁ Καλαμᾶς, — ἔψαλλεν ἐν τῷ Τσάϊλ-Ἀρόλδ δι' ὡραίων στίχων τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς χώρας, ἣν βεβαίως ἐφαντάζετο στυγνὴν καὶ κατηφῆ, οἱονεὶ εἰκόνα τοῦ Ἅδου. Ἀμίμητος δ' εἶνε ἡ τελευταία πρὸς τὸν χθόνιον θεὸν στροφὴ «Πλούτων, ἐὰν ὅ,τι βλέπω εἶνε ὁ Ἅδης, ἄς κλεισθῶσιν ὑπ' αἰσχύνης αἱ Πύλαι τῶν Ἠλυσίων».

Τῆς κωμοπόλεως ταύτης τὴν γεωγραφικὴν περιγραφὴν καὶ τὴν ἱστορίαν περιλαμβάνει τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίον τῆς Κυρίας Ἀμαλ. Παπασταύρου, γνωστῆς λογίας ἐκ διαφόρων ἄλλων τοπογραφικῶν καὶ λαογραφικῶν περιγραφῶν, τὰς ὁποίας ἐξέδωκε, διαφόρων μερῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου.

Πραγματεύεται δ' ἐν τῷ εἰρημένῳ πονήματι ἐν ἀρχῇ τὴν γεωγραφίαν τῆς Ζίτσης οἰκουμένης ὑπὸ 380—400 οἰκογενειῶν, καθὼς καὶ τῶν περιχώρων, ἐνταῦθα δὲ παρεισάγει τὴν ἐξιστόρισιν τῆς διαμονῆς τοῦ Βύρωνος ἐν τῇ Μονῇ Ζίτσης παραθέτουσα καὶ μετάφρασιν τῶν περὶ Ζίτσης στροφῶν τοῦ ποιητοῦ. Ἐν συντόμῳ εἶτα διερχομένη τὰ περὶ Ζίτσης ἱστορικά, εἰσέρχεται ἐν ἑπομένῳ κεφαλαίῳ εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν Σχολείων καὶ κληροδοτημάτων εἰς τὴν Σχολὴν Ζίτσης, ἀρχαιοτέραν οὖσαν τῆς τῶν Ἰωαννίνων, μνημονεύουσα καί τινων τῶν διδαξάντων αὐτόσε καὶ μαθητευσάντων, ὧν εἷς ὁ Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος, ἐν αὐτῇ μαθὼν τὰ πρῶτα γράμματα. Ἰδιαιτέραν μνείαν ποιεῖται τοῦ σπουδαιοτέρου κληροδότου Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Βουζαίου, καὶ τοῦ Δημητρίου Νικολίδου τοῦ Ζιτσαίου, στραγγαλισθέντος ἐν τῇ φυλακῇ.

Διὰ βραχέων διέρχεται τὴν ἀρχαίαν γεωγραφίαν τῆς χώρας, μνημονεύουσα μόνον τῶν θέσεων τῶν ἀρχαίων ἐνταῦθα πόλεων Φωτικῆς, Τέκμωνος, Τραμπίας, Λεπρέου, Εὐρυμενῶν καὶ Φυλάκης. Εἰς τὰ ἑπόμενα δὲ κεφάλαια περιγράφει τὸ κλίμα, τὰς ἐκκλησίας, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων.

Ἐν τέλει παραθέτει κατάλογον χρονολογικὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ 1822 τῶν κληροδοτημάτων καὶ δωρεῶν ὑπὲρ τῶν Σχολείων καὶ ναῶν τῆς κωμοπόλεως. Τὸ ἔργον δὲ κοσμεῖ καὶ φωτογραφία τῆς κωμοπόλεως καὶ χάρτης ἐν τέλει τοπογραφικὸς ὑπὸ κλίμακα 1 : 100000, γραφεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Μιχαὴλ Χρυσοχόου δοκίμου παρ' ἡμῖν χαρτογράφου, ἀδελφοῦ δὲ τῆς συγγραφέως.

Ἐν γένει δὲ τὸ ἔργον εἶνε γεγραμμένον εἰς ὕφος ἁπλοῦν καὶ φυσικόν, αἱ περιγραφαὶ ζωηραί, ἐξ αὐτοψίας γεγραμμέναι, διότι ἡ Ζίτσα εἶναι καὶ ἰδιαιτέρα πατρὶς τῆς συγγραφέως.

Α. Μ.

Δημητρίου Α. Ἀναστασοπούλου : Ποιητικαὶ Μελέται Α' **Τὰ Δάκρυα τῆς Μαγδαληνῆς.** 16ον σελ. 20. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἑστίας (ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Νέας Ἐφημερίδος»).

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπημένε μου φίλε!

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ σοῦ μιλήσω γιὰ τὸν Γρυπάρη! Ὄχι γιὰ τὰ σονέτα του, ποὺ πολλοὶ δὲν τὰ νιωσαν, χωρὶς γι' ἀφτὸ νὰ φταίῃ ἐκεῖνος! Ὄχι καὶ γιὰ τὴ νέα φόρμα, ποὺ παρουσιάζει στὴ φτωχή μας φιλολογία καὶ ποὺ πάλι πολλοὶ τὴ βρῆκαν ἄτεχνη, χωρὶς κι' ἐδῶ νὰ φταίει ὁ Γρυπάρης. Μὰ γιὰ κάτι ἄλλο! Γιὰ κάποιαν ἐξέλιξη, ποὺ ἔγινε στὸ Γρυπάρη, ἄξια πολλῆς προσοχῆς καὶ κουβέντας, ἴσα-ἴσα, γιατὶ ἔγινε σ' ἕνα μορφωμένο κι' ἀπὸ τὴ φύση κι' ἀπὸ τὴ θέλησή του, ὅπως ὁ Γρυπάρης. Θυμᾶσαι τί μοῦ 'λεγες μιὰ μέρα γιὰ τὸ Μαρκορᾶ; πόσο ξιπάστηκες καὶ σὺ ὁ ἴδιος μὲ τὴ λεπτότατη ἐκείνη τεχνικὴ διόρθωση, ποὺ ἔκαμε σ' ἕνα του ποίημα, ἅμα τὸ ἐπιθεώρησε τυπωμένο πιὰ καὶ τὄβλεπε ἐκεῖ κι' ὄχι χειρόγραφο; Ὁ ἀληθινὸς καλλιτέχνης ὅλα τὰ παρατηράει. Τὸν ἀγκελόνει κάθε ἀτέλεια τεχνική, ἀπόπου κι' ἄ βγαίνει. Φαντάσου τόρα ἕναν τέτοιο, τί κεντρώματα μπορεῖ νὰν τοῦ δόσει μιὰ ἀκαλαίσθητη γλῶσσα, τὸ θεμέλιο δηλαδὴ τῆς λογοτεχνίας.

Ἔχω στὸ γραφεῖο μου ἕνα γράμμα τοῦ Γρυπάρη, ποὺ καὶ μόνο ἀφτό, μὲ δείχτει ξάφνου, πόσο ἐγὼ εἶμαι μικρὸς ἀκόμα· καὶ τρία μεταφραστικὰ δοκίμια — ἔτσι τὰ λέει — γραμμένα στὴ γλῶσσα καὶ στὰ μέτρα ποῦ ἔγραψε ὁ Πίνδαρος. Τότες ποὺ τὰ ἔκαμε — στὰ 1887 — δὲν τὰ ἔκαμε «en décadent, μήτε ὅπως θἄγραφε σὲς τιγμὲς αἰσθητικῆς ἰδιοτροπίας ὁ Baudélaire τὸ Franciscæ meæ laudes», ποὺ θὰ πῇ, πῶς εἶχε τότες ἀγκαλιασμένη ἐκείνη τὴ γλῶσσα γιὰ τὴν τέχνη του· γιατί καλλιτέχνης γεννημένος καὶ προτοῦ ἀκόμα χρωματίσει τὴ Ῥοδόπη καὶ ζωγραφίσει τὴ Φλώρα Μιράμπιλις καὶ τὸν Ὄρθρο τῶν Ψυχῶν, ἔνιωθε πῶς ἡ εἰκόνα μουντζουρώνεται ἅμα τὸ πινέλο του τὸ βουτοῦσε στὴν καθαρέβουσα. Ὁ καλλιτέχνης, τότες φοιτητὴς τῆς φιλολογίας καὶ μαθητὴς τοῦ Κόντου καὶ θιασώτης του θερμός, ὅπως μοῦ 'παν, μὲς τὴν ἄβυσσο τὴ γλωσσικὴ ῥιμένος καὶ στὸ milieu τοῦ Κοντικοῦ κόσμου, ἀφοῦ ἡ καθαρέβουσα τόσο τὸν ἐμούδιαζε, ποιὰ ἄλλη γλῶσσα θὰ προτίμαγε ἀπὸ τὴν πανάρχαια; Κι' ἔπρεπε νὰ φύγῃ μακριὰ ἀπ' ἀφτὴ τὴν κοινωνία, νὰ κουβεντιάσει μὲ ζωντανούς, νὰ διῇ ἄλλον κόσμο, νὰ μπῇ σ' ἄλλο milieu, ἀνοιχτὸ ἀφτὸ κι' ἀπεριόριστο, γιὰ νὰ νιόσει, πῶς μποροῦσε τέλεια νὰ ἱκανοποιήσει τὴν τέχνη του, ἀδράχνοντας νέα πιρλάντια καὶ μαργαριτάρια πιὸ ἀστραφτερά, γιὰ νὰ φτιάσει τὸ ἀτίμητο ζουνάρι τῆς Ἀπάμης. Νά! ἀφτὴ τὴν ἐξέλιξή του φαντάστηκα καὶ γι' αὐτὴ θέλησα νὰ σοῦ γράψω. Τόρα σοῦ ἀντιγράφω κι' ἕνα του δοκίμιο γιὰ νὰ διῇς τί τέλεια, ποὺ γράφει κι' ἐκείνη τὴ γλῶσσα. Ἀκόμα γιὰ νὰ πεισθοῦμε ἄλλη μιὰ φορά, πῶς δὲν εἶνε ἀληθινὸς ἕνας δασκαλικὸς λόγος: ὅτι οἱ δημοτικιστὲς εἶνε τέτοιοι, γιατί εἶνε καὶ ἀγράμματοι. Ἐγώ, ἅμα θυμᾶμαι τὸν Πάλλη καὶ τὸν Πολυλᾶ, λογαριάζω, πῶς γιὰ νὰ νιόθει κανεὶς τὸν Ὅμηρο, μόνο ἀγράμματος πρέπει νἄνε! . .

Τὰ μεταφραστικὰ δοκίμια εἶνε: ὁ Ποιητὴς τοῦ Schiller, ὁ πρόλογος τοῦ Wilhelm Tell τοῦ ἴδιου, καὶ τὸ τραγοῦδι τῆς Μαργαρίτας, ποῦ κλώθει, στὸ Φάουστ. Σοῦ ἀντιγράφω τὸ τελεφταῖο, ὄχι γιατί εἶνε τὸ καλλίτερο, μὰ γιατ' εἶνε τὸ συντομώτερο καὶ κάπως πιὸ γνωστὸ ἀπὸ τὴν ὡραία μετάφραση τοῦ κ. Προβελεγίου:

> Μοῦ πέταξε ἡ γαλήνη, βαρειά 'χω τὴν καρδιὰ
> ποτὲς εἰς τὸν αἰῶνα δὲν τὴν εὑρίσκω πιά!.. κτλ.

Νὰ τὸ τραγοῦδι:

Τὸ «Παρηλακάτιον ἆσμα» τῆς Μαργαρίτας τοῦ Γκαῖτε.

«Mein Kopf ist schwer...

> Οὐκέτ' ἀσυχία κατ' ἐμὸν κέαρ
> ἔπτα τᾶς μελέας ἄπο, πάντοτα,
> ἀχθεινὰ κραδία δὲ βαρύνεται.
>
> Πῆλυι κείνου ἐοῖσ' Ἀΐδαν ὁρῶ
> καί μεν πάντ' ἐρέθει τάλαν, οἶ! κέαρ.
> Κενεὰν κεφαλὰν παραπλάττομαι
> παλάσσει μανία δ' ἐρεμνὰ φρένας.
>
> Οὐκέτ' ἀσυχία . . . κ.τ.λ.
>
> Θύνω ἂν θυρίδ' αἴ τι ἐπ' οὔδει
> πίλναται δοκέοισ' ὁ ἐφίμερος,
> κείνῳ ἔκ τε δόμου ἀνύω δρόμον.
>
> Ὕψοι βάματι οἷα ποτέρχεται,
> εἶδος εὐφυὲς ὅσσον ἔχει, ὅσον!
> Οἷον μειδίαμα στόματος, κράτος
> ὄσσων! αὐδὴ ὅπως κατακκλέεν,
> δεξίωμα χερὸς τ' ἐπιήρανον,
> φίλαμ' αἴ! φλόγεον, φλόγεον λέγω!
>
> Οὐκέτι . . . κ.τ.λ.
>
> Πλησίον μὲν ἐόντος ἐμὰ ψυχὰ
> ὑπέρασι ἐνὶ φρεσὶν ἐρράγη
> πτοαθεῖσ' ἀπεόντος ἀγρεῖ λύπα.
>
> Δυναίμαν ἔ ἔχειν παρ' ἐμοὶ μένειν
> δέσμιον κρατέοισ' ὑπαὶ λοισθίῳ
> μεμόρθαι θανέειν με φιλάματι.

(Γρυπάρης)

Σὲ φιλῶ
ΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ὁ Ἠλεκτρισμὸς ἐν τῇ Ἀρχαιότητι.

Πολλάκις ἠγέρθη, ἀλλ' ἐλάχιστα διεσαφηνίσθη τὸ ζήτημα, ὁποίας γνώσεις εἶχεν ἡ ἀρχαιότης περὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ ἐὰν ἐγνώριζεν νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸν πρακτικῶς. Ἀφ' ὅτου ὁ φυσικὸς Λίχτενβεργ ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ ξυλίνη ἐσωτερικῶς δὲ καὶ ἐξωτερικῶς κεχρυσωμένη κιβωτὸς τῆς Διαθήκης, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Κύριος ἐξήρχετο ἐν

εἴδει φλογὸς καὶ ἐφόνευε τὸν ἱεροσύλως ἁπτόμενον τῆς κιβωτοῦ, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς *Λουγδουνικὴ Λάγηνος*, τῆς ὁποίας ἡ πλήρωσις ἐγένετο τῇ βοηθείᾳ τῶν πέριξ αὐτῆς τοποθετημένων ἱστῶν, ἐχόντων χρυσᾶς αἰχμάς, αἵτινες ἀπερρόφων τὸν ἠλεκτρισμὸν τῆς ἀτμοσφαίρας, καὶ διὰ χρυσῶν ἁλύσεων μετέφερον αὐτὸν ἐν τῷ θαυματουργῷ ἱερῷ, —ἔκτοτε ἡ προσοχὴ τῆς ἐπιστήμης διέμεινεν ἐστραμμένη πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ζήτημα. Ὅμοια θαύματα συνέβησαν καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς. Ὁ Ἀπόλλων, διηγοῦνται, ἀπέκρουσε τοὺς λεηλατοῦντας Γαλάτας δι' ἀστραπῶν. Μέχρι τοῦδε, καθ' ὅσον εἶνε γνωστόν, δὲν ἠγέρθη εἰσέτι τὸ ζήτημα ἐὰν ἔχῃ σχέσιν τινὰ πρὸς τοῦτο τὸ κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς ἐν Δελφοῖς ἀνευρεθὲν ἀνεξήγητον σύστημα τῶν στενῶν διαδρόμων κατὰ τὰ θεμέλια. Καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἰταλίᾳ σώζονται ἴχνη προγενεστέρων ἠλεκτρικῶν τεχνασμάτων. Νουμᾶς ὁ Πομπήϊος, λέγουσιν, ὅτι ἐδίδαξεν εἰς τὰς Ἑστιάδας τὴν τέχνην ν' ἀναφλέγωσι τὴν θυσίαν δι' ἠλεκτρισμοῦ, οὕτως ὥστε τὸ εὐσεβὲς πλῆθος ἐπίστευεν εἰς τὴν ἄμεσον ἐνέργειαν τῆς εὐμενῶς τὴν θυσίαν προσδεχομένης θεότητος. Ὁ Σέρβιος Τύλλιος, λανθάνων κατά τι, ὅτε ἤθελε νὰ δείξῃ τῷ λαῷ τὸν ἐρίγδουπον Δία «Jupiter elicius», τὸν θεὸν τῆς ἀστραπῆς ὑπὸ τὸ σχῆμα κυανῆς φλογός, ἐφονεύθη κατὰ τὸ πείραμα. Ὁ φυσικὸς Σβάϊγερ, ὡς γνωστόν, προσεπάθησε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπῆρχε καὶ ἠλεκτρικὸς τηλέγραφος, καθότι βέβαιοι εἶνε περιπτώσεις ἀπιστεύτως ταχείας μεταδόσεως εἰδήσεων. Ἐὰν ἡ ἀρχαιότης πλειότερα ἐγνώριζε περὶ ἠλεκτρισμοῦ καὶ μαγνητισμοῦ ἀφ' ὅτι ὑποθέτομεν, βεβαίως ἡ Αἴγυπτος, ὡς δηλοῦσι πολλαὶ ἐνδείξεις, ἦτο ἡ πατρὶς καὶ τῆς γνώσεως ταύτης, τῆς φυλαττομένης ὡς ἱερατικὸν μυστήριον. Ἀφοῦ πρὸ καιροῦ ἤδη ἀνευρέθησαν ἐκεῖ συγκοινωνίαι διὰ συρμάτων ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ναοῦ μέχρι τοῦ ἄλλου, διὰ τὰς ὁποίας ἀκόμη δὲν ὑπάρχει ἐξήγησις, ἐξηκριβώθη τοῦτο τοὐλάχιστον, ὅτι ἐντὸς τῶν τοιχωμάτων καὶ πλησίον τῶν πυλώνων τῶν ναῶν, εἶχον τοποθετηθῆ ἀλεξικέραυνα ἐν σχήματι ὑψηλῶν ἱστῶν κεκαλυμμένων διὰ χαλκοῦ καὶ κατὰ τὴν αἰχμὴν κεχρυσωμένων· αἱ ἀνευρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ λέγουσι τοῦτο λεπτομερῶς ἐν τῇ ζωγραφικῇ γλώσσῃ τῆς ἀνατολῆς. Τὸ νέον τοῦτο γεγονὸς ὑποστηρίζει φυσικῷ τῷ λόγῳ ἰσχυρῶς τὴν ἑρμηνείαν ἐκείνην τῆς κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης, διότι ὁ Μωϋσῆς ἦτο μεμυημένος εἰς πᾶσαν γνῶσιν τῶν ἱερέων, ἐξ ὧν προῆλθε καὶ παρ' ὧν ἐδιδάχθη· ὁμοίως δὲ λαμβάνουσι βάσιν αἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμεναι ἀφηγήσεις τῶν συγγραφέων, αἵτινες πᾶσαι τείνουσι ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ἐγνώριζον ἐν τῇ ἀρχαιότητι νὰ συλλέγωσιν ἠλεκτρισμόν. Πρέπει νὰ περιμείνῃ τις ἐὰν θὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν τῆς γνώμης τοῦ Σβάϊγερ καὶ ἄλλα θετικὰ εὑρήματα. Εἴδησίς τις, ἥτις πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἀνεγράφη εἰς τὸν τύπον, ὅτι εἰς τὰς Ἰνδίας ἀνεκαλύφθη τηλεφωνικὴ συγκοινωνία ἀρχαίων χρόνων μεταξὺ δύο ναῶν ἀπεχόντων ἀλλήλων 1 $^1/_2$ χιλιόμετρον, δὲν φαίνεται βάσιμος.

Ρ·

ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΥ

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ 1895

Πλανῆται.

Ὁ **Ἑρμῆς**, φαίνεται τὸ ἑσπέρας εἰς τὸν δυτικὸν ὁρίζοντα, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου, καὶ δύει μίαν περίπου ὥραν μετ' αὐτόν.

Ἡ *Ἀφροδίτη*, ἐξακολουθεῖ ζωηρῶς λάμπουσα ὡς *Ἕσπερος* καθ' ἑσπέραν εἰς τὸν δυτικὸν ὁρίζοντα, εὐθὺς μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου. Ἡ λαμπρότης αὐτῆς βαίνει συνεχῶς αὔξουσα· παρατηρουμένη δὲ διὰ τηλεσκοπίου παρουσιάζει φάσιν *ἀμφίκυρτον* (ὁποίαν ἡ Σελήνη τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸ πρῶτον τέταρτον αὐτῆς), τείνουσα πρὸς τὴν *διχότομον* (α' τέταρτον), ἣν θέλει φθάσει τὴν 3 Ἰουλίου. Ἡ Ἀφροδίτη δύει ἤδη τρεῖς καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥρας μετὰ τὸν Ἥλιον.

Ὁ *Ἄρης*, κείμενος ἄνωθεν τοῦ ζ τῶν *Διδύμων*, καὶ ἀσθενῶς λάμπων, δύει τρεῖς περίπου ὥρας μετὰ τὴν δύσιν.

Ὁ *Ζεύς*, προσεγγίζων βαθμηδὸν πρὸς τὴν Ἀφροδίτην λάμπει μεταξὺ τοῦ ε καὶ τοῦ μ τῶν *Διδύμων*. Τὴν 6 Μαΐου ὁ Ζεὺς θὰ ἔχῃ τὴν ἐγγυτάτην ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης κυκλικὴν αὐτοῦ ἀπόστασιν, ἴσην πρὸς $2^0\ 5'$, παρουσιάζων οὕτω μετ' αὐτῆς τότε ὡραιότατον ζεῦγος λαμπρῶν ἀστέρων κοσμοῦν τὸν δυτικὸν ἡμῶν οὐρανόν. Ὁ Ζεὺς δύει τέσσαρας περίπου ὥρας μετὰ τὸν Ἥλιον.

Ὁ **Κρόνος**, περὶ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου φαίνεται ἄνωθεν τοῦ ἀνατολικοῦ ὁρίζοντος καὶ δύει τὴν πρωΐαν πρὸ τῆς ἀνατολῆς αὐτοῦ.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Φιλομούσων ὁ κ. Μάρκος Σιγάλας ἔδωκεν ἑσπερίδα ἀπαγγελίας. Πολλάκις μέχρι τοῦδε τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν τέχνην μεθ' ἧς ὁ κ. Σιγάλας διερμηνεύει ἀπαγγέλλων ποιήματα καὶ πεζά. Ἡ τελευταία του ἑσπερὶς ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας· ἐν μέσῳ πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου, ἐνθουσιωδῶς χειροκροτοῦντος, ἀπήγγειλε ποιήματα τῶν κ.κ. Σουρῆ, Δροσίνη, Παλαμᾶ, Στεφάνου, Ἀστέρη, Στρατήγη καὶ ἓν ἐκτενὲς ἀνέκδοτον τοῦ μακαρίτου Παράσχου· εἰς τὸ τέλος δὲ ἀπεμιμήθη ἐπιτυχῶς τὴν ἀπαγγελίαν τῶν κ.κ. Τρικούπη, Δηλιγιάννη, τῆς Κας Παρασκευοπούλου καὶ τοῦ κ. Λεκατσᾶ. Προσεχῶς ὁ κ. Σιγάλας θὰ κάμῃ πειριοδείαν καλλιτεχνικὴν ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ Ἐξωτερικόν, δίδων δείγματα τῆς τόσον ἐκτιμωμένης αὐτοῦ τέχνης.

Ἕνεκα ἀσθενείας—ὡς ἐδήλωσε διὰ τῆς «Νέας Ἐφημερίδος» – ὁ κ. Ἰωάννης Καμπούρογλος ἠρνήθη νὰ συντάξῃ καὶ νἀναγνώσῃ τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κριτῶν τοῦ Ρετσινείου Δραματικοῦ Ἀγῶνος. Ὡς ἐκ τούτου τὸ ἔργον τοῦ εἰσηγητοῦ ἀνέλαβεν ὁ ἐκ τῶν κριτῶν κ. Ε. Δ. Ροΐδης.

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ ἀγγελθέντος «Δελτίου τῆς Ἐμπορικῆς καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας». Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων αὐτοῦ ἄρθρων: Νέα Στοιχεῖα, ὑπὸ Ο. Ρουσσοπούλου, Σηροτροφικά, ὑπὸ Γ. Κυριακοῦ, Ὁμιλοῦσιν οἱ κωφάλαλοι, ὑπὸ Π. Φέρμπου κτλ. κτλ.

Διατρίβει ἐν Ἀθήναις ὁ νεαρὸς δοὺξ Ἐρρῖκος τοῦ Μεκλεμβούργου Σβέριν, ἀδελφὸς τοῦ βασιλεύοντος μεγάλου δουκός.

Τὴν π. Πέμπτην ἐτελέσθησαν ἐν Κερκύρᾳ οἱ γάμοι τοῦ κ. Ἀγγέλου Γιαλλινᾶ τοῦ περιφήμου ὑδατογράφου, μετὰ τῆς Δδος Ἀγγελικῆς Τοπάλη.

Οἱ μαθηταὶ τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι Ἀνωτέρας Ἀνατολικῆς Σχολῆς, ἵδρυσαν μικρὰν ἐφημερίδα λιθογραφημένην, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑῷος Ἀστήρ», ἥτις χάριν ἐκγυμνάσεως συντάσσεται ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν. Εἰς τὸ τελευταῖον φυλλάδιον δημοσιεύεται καὶ μικρὸν σχεδιογράφημα ἁμάξης ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἱπποσιδηροδρομικὴ ἅμαξα ἐν Ἀθήναις, μεμιμημένη τῇ τῶν Ἀθηνῶν Ἑστίᾳ». Εἶνε ἀντίγραφον ἐκ τῆς ἐν τῷ 6' φυλλαδίῳ τῆς Εἰκον. Ἑστίας δημοσιευθείσης εἰκόνος τοῦ Ἰανουαρίου.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

31.— Π * * * * Σ
* * Ε * *
* Ε * *
* * *
* *
Σ (τρίγωνον πρὸς συμπλήρωσιν).

32.— *Ἡ φθορὰ εἶνε νόμος τοῦ κόσμου, καὶ ἡ φοβερὴ δρακόντισσα δὲν θενὰ χορτάσῃ, πρὶν τὴν πλάσι καταπιῇ.*

Νἀποκατασταθῇ τὸ δίστιχον καὶ νὰ εὑρεθῇ ὁ ποιητής του.

33.— Ποῖος ἐκ τῶν ἑλλήνων ποιητῶν ἠγάπα περισσότερον ἀπ' ὅλα τὰ ἄνθη τὴν γαζίαν ;

34.— Νἀποδειχθῇ μαθηματικῶς ὅτι ἓν ποτήριον πλῆρες ἰσοῦται μὲ ἓν ποτήριον κενόν.

35.— $\frac{\text{ΗΝ}}{\text{Ης}}$ (Ἕπεται συνέχεια)

κ. Π. Δ. Oxford Ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν.— Σκοτεινὴν Φαντασίαν Ἐνταῦθα. Θὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὰς προσεχεῖς Ποιητικὰς Ἀπαρχάς. — κ. Γ. Ι. Κ. Κων]πολιν. Ἐνεγράφη, φυλλάδια στέλλονται πρὸς ὑμᾶς. —κ. Σ. Λ. Πειραιᾶ. Ἀδυνατοῦμεν νά το δημοσιεύσωμεν — κ. Γ. Λ. Γ. Κέρκυραν. Εἶνε γραμμένον εἰς πολὺ ἰδιωματικὴν γλῶσσαν καὶ δι' ἡμᾶς ἑπομένως ἀκατάλληλον. Ὁ σκοπὸς ἑνὸς καλλιτεχνικοῦ ἔργου δὲν εἶνε μόνον τὸ νἀποδώσῃ πιστῶς τὴν προφορὰν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ χωρίου. —κ. Γ. Κ. Σ. Πειραιᾶ. Ἀρχαΐζει καὶ ποιητικίζει ὑπὲρ τὸ δέον.—κ. Κ. Α. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν, τινὰ θὰ χρησιμοποιηθοῦν.— Χειμῶνα, Ἐνταῦθα. Ὡραῖον, θὰ δημοσιευθῇ.— κ. Ι. Β. Γύθειον. Πολὺ ἐκτενές, ἀναλόγως τοῦ θέματος· εἰς τὸ τέλος καταντᾷ πολυλογία. Ἔχει ὅμως ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὡραῖα πράγματα. — Ἄψυχον, Πειραιᾶ. Ὅλα τὰ ἔχει, μόνον μέτρον δὲν ἔχει. Θά σας γράψωμεν εἰς τὴν πατρίδα σας. — κ. Κ. Α. Βῶλον. Τὸ «Φεγγάρι» θὰ δημοσιευθῇ. Τὰ δύο τελευταῖα μᾶς ἐφάνησαν κάπως ἐλαττωματικά.—Κώσταν, Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθη.—κ. Σ. Ν. Ἀδριανούπολιν. Τὰ περισσότερα εινε γαλλικά· στείλατέ μας καὶ τίποτε ἑλληνικά. —κ. Ἀντ. Ι Ἐνταῦθα. Πολὺ στρυφνὸν καὶ τὸ γράψιμον καὶ τὸ ὕφος· ἐκοπιάσαμεν πολὺ νὰ τὸ ἀναγνώσωμεν. Διατί νὰ κοπιάσουν τόσον καὶ οἱ ἀναγνῶσται μας ;

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ και Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—344.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 21 Μαΐου. Ἀριθ. 21.

ΜΑΡΓΑΡΩ

Πῶς βαστᾷς, ἀνάθεμά σε,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
πῶς βαστᾷς καὶ δὲν θυμᾶσαι
τὸν ἀξέχαστο καιρό,
τὴ βραδειὰ τὴ ζαφειρένια,
μὲ μιὰ δύσι χρυσαφένια,
μ' ἕνα ἀγέρι δροσερό,—
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια;

Σμίξαμε τὰ δυό μας χέρια,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
δυὸ ψυχὲς σὰν περιστέρια
μ' ἕνα βλέμμα τρυφερό,
καὶ μὲ μάτια ζεμπουλένια
μὲ τηροῦσες μὲ μιὰν ἔννοια
ς' τὸ πλευρό σου θλιβερό,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια!

Μιὰν ἐρώτησι σὲ κάνω,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ—
Πές μου τ' ὄχι νὰ πεθάνω,
πές μου ναὶ γιὰ νὰ θαρρῶ...
Καὶ μὲ χείλη κερασένια
δυὸ φιλάκια ζαχαρένια
μ' ἔδωκες νὰ σὲ χαρῶ,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια!

Δυὸ στιγμές, κ' εἶχες ξεχάσει,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
τὸ σταμνὶ πῶς εἶχες πιάσει,
γιὰ νὰ πᾶμε εἰς τὸ νερό·
καὶ σὲ στρῶσι χορταρένια
ἔγυρες μὲ τόση εὐγένεια
'ς τὸ δικό μου τὸ πλευρό,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια!

Κ' ἐρωτοκαϋμένοι φίλοι,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
ἐκολλήσαμε τὰ χείλη
μ' ἕνα πόθο φλογερό,
κ' ἐγυρνοῦσανε μελένια
μαλακὰ καὶ βελουδένια
τὰ φιλάκια 'ς τὸ χορό,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια!

Τώρ' αὐτὰ τἄχεις ξεχάσει,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ.
Κι' ἄλλον ἐρωτά 'χεις φκιάσει—
Μὲ τὸ λὲν καὶ τ' ἀπορῶ!
Σὺ μιὰ κόρη λουλουδένια,
ν' ἀγαπᾷς ἕναν μὲ γένεια,
μὲ μουστάκι λυγδερό,—
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια;!

Ἔχω τὴ γλυκάδ' ἀκόμα,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
ποῦ μὲ φίλησες 'ς τὸ στόμα
κάθε φίλημα γερό.
Καὶ 'ς τὰ στήθια τὰ φουλένια
σοῦ μειναν τὰ δαχτυλένια
σουμαδάκια μου, θαρρῶ,—
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια.

Κι' ἂν τ' ἀρνιέσαι μὲ περφάνεια,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μάρτυς μου εἶνε τὰ οὐράνια,
τὸ φεγγάρι τ' ἀργυρό,
μύρια ἀστέρια διαμαντένια
καὶ ἡ βρύσι ἡ κρυσταλλένια
μὲ τὸ φλύαρο νερό,—
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια!

Ἄχ, γενοῦ ἡ πρώτη πάλι,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ.
Ἔλα 'ς τὴ θερμή μου ἀγκάλη,
νὰ βαστάξω δὲν μπορῶ!
Στεῖλε πίσω τὰ προξένεια
γιὰ μιὰ ἀγάπη ψεματένια,
μὴ μοῦ κάμῃς τὸ μωρό,—
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια.

Μ' ἂν κρατήσῃς τὸ γινάτι,
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
θὰ σοῦ κάμω κ' ἐγὼ κἄτι,
κἄτι πρᾶγμα φοβερό:
Σ τὸν παπᾶ μὲ τ' ἄσπρα γένεια,
'ς τὴν μοδίστρα τὴ Ματένια
τρέχω καὶ τὸ μαρτυρῶ—
Μαργαρώνα, Μαργαρώ,
Μαργαριταρένια.

(*Ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς*).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

15 Μαΐου

Μερικὰ γλυπτικὰ σκάνδαλα, —ἂν ἐπιτρέπεται νά τα ὀνομάσωμεν οὕτω, —θά μας ἀπασχολήσουν σήμερον. Ἡ συσσώρευσίς των ὀφείλεται εἰς τὴν ἀξιέπαινον μανίαν, ὑφ' ἧς τελευταῖον κατελήφθημεν, νὰ τιμήσωμεν δι' ἀνδριάντων ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς ἥρωας καὶ ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς εὐεργέτας. Φαίνεται δὲ ὅτι εἴμεθα ἐκ φύσεως τοιοῦτοι, ὥστε, ὅσον ἡ μανία μας αὐξάνει, τόσον καὶ τὰ σκάνδαλά μας πολυπλασιάζονται. Τρεῖς ἀνδριάντες σήμερον, τρία σκάνδαλα· δεκατρεῖς ἀνδριάντες μεθαύριον, δεκατρία σκάνδαλα. Μὴν ἀνησυχεῖτε· ἡ ἀναλογία εἶνε εὐθεῖα.

Ἀκούσατε λοιπὸν τὸ πρῶτον: Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βύρωνος θἀποκαλυφθῇ προσεχῶς ἐν Ἀθήναις μετὰ μεγάλης πομπῆς εἰς μίαν τῶν ὡραιοτέρων καὶ κεντρικωτέρων θέσεων τῆς πόλεως, εἰς τὴν μεγάλην Πλατεῖαν τῆς Ἐκθέσεως καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ ἀλσίδιον τὸ παρὰ τὴν καμπὴν τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας. Τόρα ἀνιδρύεται τὸ βάθρον, ἐφ' οὗ θὰ στηθῇ ὁ ἀνδριάς. Τὸν ἠγοράσαμεν ἁδρῶς καὶ τὸν στήνομεν ὡς ἔργον τοῦ διασήμου γάλλου γλύπτου Φαλκονιὲρ (τοῦ ὁποίου φέρει καὶ τὴν ὑπογραφήν)· καὶ ὅμως οἱ ἰδόντες αὐτὸν βεβαιοῦσιν ὅτι εἶνε τερατούργημα, τοῦ ὁποίου πάντως ἀθῶος εἶνε ὁ κατὰ τύπους ὑπεύθυνος. Ὁ Φαλκονιὲρ εἶχε λάβει παραγγελίαν τοῦ ἀνδριάντος, ἀλλ' ὁ θάνατος δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νά την ἐκτελέσῃ· τὴν ἐξετέλεσαν δὲ ἀδέξιοι μαθηταί του ὅπως-ὅπως διὰ νὰ μὴ χάσῃ ἡ οἰκογένεια τὰ χρήματα. Οὕτω κατωρθώσαμεν νἀποκτήσωμεν, ἀντὶ κ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω πόσων χιλιάδων λιρῶν, γλυπτικὸν ἔργον ἀντάξιον τῶν παρὰ τὴν Ἀκαδημίαν ὁμοιωμάτων τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος.

Ἀκούσατε τόρα τὸ δεύτερον: Παρὰ τὸ ἀρχαῖον Στάδιον τὸ ἀνακαινιζόμενον δαπάναις τοῦ Ἀβέρωφ, θὰ σταθῇ εὐγνωμόνως τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου. Τὸ φυσικὸν ἦτο βέβαια νὰ προκηρυχθῇ διαγωνισμὸς μεταξὺ τῶν ἑλλήνων, ἢ καὶ ξένων ἀκόμη καλλιτεχνῶν, καὶ μία κατάλληλος ἐπιτροπὴ νὰ ἐγκρίνῃ τὸ καλλίτερον πρόπλασμα. Τίποτε ἀπὸ αὐτά· ὁ ἀνδριὰς παρηγγέλθη ἀπευθείας πρὸς τὸν κ. Βροῦτον. Δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ κ. Βροῦτος,— περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας τοῦ ὁποίου εἶνε ἄλλοθεν γνωστὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Εἰκ. Ἑστίας» τί φρονοῦμεν, —δὲν θὰ ἐκτελέσῃ ἐν συνειδήσει τὴν παραγγελίαν. Θέλομεν νὰ εἴπωμεν μόνον ὅτι τὰ ἐπὶ τούτῳ ὄχι ἄδικα παράπονα τῶν ἄλλων καλλιτεχνῶν ἀπετέλεσαν σκάνδαλον, τὸ ὁποῖον κάλλιστα ἠδύνατο νὰ προληφθῇ.

Ἀλλὰ διὰ νὰ φρίξετε ἀκούσατε τὸ τρίτον: Εἰς τὸν Πειραιᾶ ἀπεκαλύφθη τὴν π. Κυριακὴν μέρα-μεσημέρι ὡς ἀνδριὰς τοῦ στρατηγοῦ Καραϊσκάκη, τί νομίζετε; — ὁ «Ἕλλην πολεμιστής» τοῦ μακαρίτου Φιτάλη! Ὁ κύριος Δήμαρχος φαίνεται ὅτι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐφήρμοσε τὸ γραφικὸν «ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν λήψεται·» ἀλλὰ ὁ κόσμος δὲν ἔπρεπεν ἐπ' οὐδ' οὐδενὶ λόγῳ νἀνεχθῇ τὴν ἱεροσυλίαν αὐτήν. Ἐχάθησαν λοιπὸν οἱ Ἀλκιβιάδαι εἰς τὰς ἡμέρας μας; Δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ συντρίψουν τὸν ἄλλως ὡραῖον ἀνδριάντα· θὰ ἤρκει νἀποξέσουν τὸ ὄνομα τοῦ Καραϊσκάκη καὶ νὰ ἐπιγράψουν τὸ ἔργον μὲ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ τίτλον.

Λέγεται ὅτι καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἠπόρησε διὰ τὸ πραξικόπημα καὶ μὲ τὴν συνήθη του εἰρωνείαν ἠρώτησε κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τὸν κ. Δήμαρχον:

— Μὰ εἶνε αὐτὸς ὁ στρατηγός;

Δὲν εἶνε γνωστὸν τί ἀπήντησεν ὁ κ. Δήμαρχος· ἀλλὰ καὶ τί ἄλλο εἶχε νἀπαντήσῃ ἀπὸ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους τοῦ βάζει εἰς τὸ στόμα τὸ σημερινὸν «Σκρίπ»·

— Πῶς ὄχι, Μεγαλειότατε; Δὲν βλέπετε ἀπὸ κάτω τὸ ὄνομά του;

Γρ. Ξ.

ΑΝΑΒΑΤΗΣ ΟΥΧΙ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡ

Ἀφ' ὅτου καὶ παρ' ἡμῖν ἐγένετο γνωστὸν τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἀκόπως ἀνέρχεταί τις εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς οἰκίας πατώματα, μετεφράσθη ἡ Γαλλικὴ λέξις ascenseur διὰ τοῦ *ἀνελκυστήρ*. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν καὶ τὸν σχηματισμὸν ἡ νέα λέξις αὕτη ἔχει καλῶς, ἀλλ' ὡς πρός τινα ἄλλα οὐχί, ἅτε προσκρούουσα εἰς γλωσσικά τινα ἀξιώματα, ἄριστα διατυπωθέντα ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, καὶ ἅτινα, φρονῶ, ἔπρεπε πάντοτε νὰ ἔχωσι πρὸ ὀφθαλμῶν ὅσοι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων εἴτε ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης παραλαμβάνουσιν ἄγνωστον τῇ νεωτέρᾳ λέξιν εἴτε καὶ νέαν ὅλως πλάττουσιν, ὅπως καὶ τὸν ἀνελκυστῆρα, πρὸς ὀνομασίαν νέων πραγμάτων.

Ὁ Κοραῆς ἐδίδαξε πρῶτον, ὅτι ἁμαρτάνουσιν ὅσοι παραλαμβάνουσι μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἢ καὶ πλάττουσι νῦν ἐκ τοῦ ὑλικοῦ αὐτῆς μίαν λέξιν, ἧς τὰ στοιχεῖα εἶναι παντάπασιν ἄγνωστα τῇ νῦν λαλουμένῃ, καταφρονοῦσι δὲ λέξεων Ἑλληνικωτάτων, διότι συμβαίνει νὰ εἶναι πασίγνωστοι σήμερον· ἐνῷ τοὐναντίον, τοῦτο ὤφειλε νὰ εἶναι μέγα καὶ κύριον συστατικὸν αὐτῶν[1]· ἔπειτα δ' ὅτι ἡ κατὰ πρῶτον πλαττομένη ἢ ἐκ τῆς ἀρχαίας παραλαμβανομένη λέξις δὲν πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ μένῃ ἀεὶ μεμονωμένη, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ἄλλαι ἐξ αὐτῆς καὶ παρ' αὐτὴν νὰ δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἢ νέαι νὰ σχηματισθῶσιν, ὥστε ν' ἀπαρτισθῇ πᾶσα ἡ ἀπαιτουμένη σειρὰ ἢ οἰκογένεια[1].

Πρὸς ἀμφότερα τἀξιώματα ταῦτα προσκρούει προφανῶς ἡ νέα λέξις ***ἀνελκυστήρ***, ἤτοι καὶ παντάπασιν ἄγνωστα τὰ στοιχεῖα αὐτῆς εἶναι σήμερον καὶ δύσκολον εἶναι νὰ ληφθῶσιν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἢ πλασθῶσι νῦν τὰ μεθ' ὧν ὀφείλει νὰ συνδεθῇ εἰς ἀπαρτισμὸν οἰκογενείας πλήρους, καὶ λέξιν ἄλλην γνωστοτάτην ἐν πᾶσι τοῖς χρόνοις παραγκωνίζει, λέγω τὴν λέξιν ***ἀναβάτης***, παρ' ἣν καὶ τὸ ῥῆμα ***ἀναβαίνω ἀνέβην θ' ἀναβῶ*** καὶ ὄνομα ***ἀνάβασις*** κτλ. εὐχρηστοῦσιν, καὶ πρὸς τούτοις ἔχει καὶ τὸ προτέρημα ὅτι κλίνεται ὑπὸ πάντων ὁμοίως καὶ εὐκόλως, ἐνῷ ὁ ***ἀνελκυστὴρ*** θ' ἀναγκασθῇ νὰ διχασθῇ καὶ δὴ νὰ λέγηται μὲν ***ἀνελκυστῆρας***, νὰ γράφηται δ' ***ἀνελκυστήρ***.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω λόγων ὑπάρχει καί τις ἕτερος συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως ταυτης, ὅτι ἐν Κρήτῃ σῴζεται δηλοῦσα τὸ ὄρθιον ἐκεῖνο ξύλον, ὃ συνάπτον τὴν περιστρεφομένην μύλην (***ἀπανειταρία*** ἐν Κυθήροις, ἐν Κρήτῃ δ' ***ἀπάνω μύλι***) μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ὕδατος πληττομένης καὶ οὕτω κινουμένης ***πτερωτῆς***, χρησιμεύει εἰς ἀνύψωσιν ἢ καταβιβασμὸν τῆς μύλης καὶ δὴ εἰς κατασκευὴν λεπτοτέρων ἢ ἁδροτέρων ἀλεύρων[2].

Νομίσῃ δὲ μηδεὶς ὅτι διὰ μὲν τοῦ ***ἀνελκυστήρ***, ἅτε εἰς—τηρ λήγοντος δηλοῦται ὄργανον, διὰ δὲ τοῦ ***ἀναβάτης*** οὐχί. Διότι καὶ τὰ εἰς—***της*** καὶ τὸ πάλαι καὶ σήμερον ἔτι δηλοῦσι πλὴν τοῦ δρῶντος προσώπου, κατά τινα προσωποίησιν, καὶ τὸ ὄργανον· πρβλ. τἀρχαῖα ***διαβήτης***, ***ἐπενδύτης***, ***ὀδοντοξέστης***, ***λιθοπρίστης*** (=πρίων) κτλ. καὶ τὰ νεώτερα ***δάρτης***, ***δείχτης***, ***ζεύ(κ)της***, ***καθρέπτης***, ***ξύστης*** καὶ ***τυροξύστης***, ***σύρτης***, ***σφίχτης***, ***σφάχτης***, ***ταράχτης***, ***τρίφτης***, ***πιπεροτρίφτης***, ***φράχτης*** κτλ. Κατ' αὐτὰ ὠνομάσθη ***ἀναβάτης*** ἀπὸ αἰώνων ὑπὸ τῶν Κρητῶν καὶ τὸ ὄργανον δι' οὗ ἀναβιβάζεται (καὶ καταβιβάζεται βέβαια, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου ἡ ὀνομασία) ἡ μύλη, καὶ δύναται καὶ ὑφ' ἡμῶν νὰ ὀνομάζηται οὕτω τὸ ὄργανον δι' οὗ ἀναβιβάζονται καὶ καταβιβάζονται εὐκόλως καὶ ἀκόπως οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰ ὑψηλότερα πατώματα τῶν οἰκιῶν, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ τὸ προταθὲν ἀνελκυστὴρ οὔτε ἐγνώσθη οὔτε ἐρριζοβόλησεν εἰσέτι ἐν τῇ νῦν λαλουμένῃ.

Ἐὰν δέ τις κρίνῃ ὅτι ἡ λέξις ***ἀναβάτης*** ἐπειδὴ δηλοῖ τὸν ἱππέα, δὲν πρέπει ἢ δὲν δύναται νὰ προσληφθῇ εἰς δήλωσιν καὶ τοῦ ὀργάνου, ἂς ἐνθυμηθῇ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ αἰώνων πολλῶν ὑπερεπήδησεν αὐτήν, τὴν ἄλλως ἀνύπαρκτον δυσκολίαν, ὀνομάσας διὰ τοῦ ὀνόματος ***καβαλλάρης*** καὶ ***καβαλλαρία*** τὴν μεσαίαν καὶ ὑψίστην δοκὸν ἢ τὸ ὕψιστον μέρος τῆς κυρτῆς στέγης τῶν οἰκιῶν. Χρῆσις ἄρα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ αἰώνων κεκυρωμένη δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀπόβλητος.

Ἀλλ' ἐάν τις τέλος φρονῇ, ὅτι τοῦ προτεινομένου ***ἀναβάτης*** (ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, προετάθη ἤδη καὶ ὑπ' ἄλλου ἡ λέξις, ἀλλ' ὡς φαίνεται, δὲν ὑπεστηρίχθη προσηκόντως καὶ ἴσως τούτου ἕνεκα δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ) ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ γίνῃ χρῆσις, τότε ἂς εἰσαχθῇ τοὐλάχιστον τὸ ὄνομα ***ὁλκὸς*** ἢ ***ἀνολκός***, ὃ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο ἐν χρήσει σημαῖνον μηχάνημά τι, δι' οὗ ἀνεῖλκον (καὶ καθεῖλκον) τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν (ἢ εἰς τὴν θάλασσαν), καὶ ὃ προφανῶς πολὺ εὐσχηματιστώτερον καὶ συντομώτερον τοῦ ἀνελκυστὴρ ἢ ἀνελκυστῆρας εἶναι. Ὅτι δὲ καὶ ὀνόματα λήγοντα εἰς —ος ἐδήλουν τὸ ὄργανον, μανθάνει τις εὐκόλως ἂν ἐνθυμηθῇ μόνον τὸ ***δοκὸς ζυγὸς*** κτλ.

[1] Πρβλ. Ἐπιστολῶν τόμ. Α' σελ. 464 «Πέμπω εἰς τοὺς κόρακας τὸν χυδαϊσμὸν ἐκείνων ὅσοι χωρὶς πολυχρόνιον μελέτην καὶ συνεχῆ παραλληλισμὸν μετὰ τῆς παλαιᾶς ἐπιβάλλονται νὰ φκιάσωσι τὴν νέαν· *ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν δὲν μὲ φαίνεται καλὸν μὲ πρόφασιν Ἑλληνίσεως νὰ τὴν γυμνώσωμεν ἀπὸ λέξεις ἀναλογικάς*, τὰς ὁποίας ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἐπρόφερε καὶ τὸ στόμα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφῶντος». (περὶ τοῦ ἀναβάτης προκειμένου τὸ πρᾶγμα εἶναι βέβαιον)· καὶ 459 «Τὸ ῥέπω ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ τὸ *κλίνω*· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ δύο εἶναι Ἑλληνικά, μὲ φαίνεται ἡ *κλίσις* καὶ *τὸ κλίνω πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν προτίμησιν διὰ τὸ σαφέστερον*».

[1] Ἐπιστολῶν Α' σελ. 465 «Τοῦτο ἔχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὁσάκις μεταχειρίζεσαι λέξιν ἀκόμη ἀσυνήθη, μὴ τὴν θεωρῇς μεμονωμένην (isolée), ἀλλὰ παρίστανέ την εἰς τὸν νοῦν σου μ' ὅλους της τοὺς σχηματισμούς· καὶ ἂν εἰσέρχωνται ὅλοι ἢ κἂν οἱ περισσότεροι χωρὶς σπαραγμὸν καὶ σφαδασμὸν εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ἀκοάς, μεταχειρίζου την· ἀλλέως ζήτει ἄλλην συνώνυμον. Παραδείγματος χάριν, ἂν εἶναι ὄνομα τὸ νέον εἰσαγόμενον, τὰς πτώσεις του ὅλας καὶ τὰ γένη του· ἂν εἶναι ῥῆμα, τοὺς χρόνους του καὶ τὰς ἐγκλίσεις του· ἀλλέως πίπτεις εἰς λαβύρινθον . . . Τὸ σύνταγμά σου, ὅ,τι κἂν εἶναι, θεώρει το ὁλικῶς, καὶ μὲ τὸν λογισμόν, ἐὰν ἀπ' αὐτὸ δύναται ὁ ἀναγινώσκων νὰ μορφώσῃ μίαν γραμματικήν, ὄχι χωρὶς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ μ' ὅσον δυνατὸν ὀλίγας».

[2] Πρβλ. Κοραῆ Ἐπιστολῶν Α'. 466—7 «Χρειάζεται λοιπὸν ἐνταῦθα *ὀνομαθεσία*, ἤγουν νὰ βαπτίσωμεν τὸ νεογέννητον τοῦτο πρᾶγμα διὰ τοὺς Γραικούς· ἀλλ' ἡ ὀνομαθεσία ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς κανόνας της, ἕνας εἶναι τὸ νὰ μὴ βαπτίζωμεν μὲ νέα ὀνόματα, ἂν δὲν εἴμεθα πρότερον βέβαιοι ὅτι δὲν εἶναι βαπτισμένον τὸ πρᾶγμα μὲ λέξιν ἑλληνικήν, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀναβαπτιστῶν . . .»

ΠΟΔΗΛΑΤΗΣ ΟΥΧΙ ΠΟΔΗΛΑΤΙΣΤΗΣ

Κάλλιστα μὲν ὁ μακαρίτης Ἰσ. Σκυλλίτσης ἔπλασε τὴν λέξιν ***ποδήλατον***, ἀτόπως δ' οἱ ἐπ' ἐσχάτων τὸ ***ποδηλατιστὴς*** κατὰ τὸ Γαλλικὸν vélocipédiste, ἐνῷ πρόχειρος ἦτο ὁ σχηματισμὸς τοῦ ***ποδηλάτης*** (ὁ διὰ τῶν ποδῶν ἐλαύνων τὸ μηχάνημα), παρ' ὃ θὰ ἐσχηματίζετο εὐκόλως καὶ ῥῆμα ***ποδηλατῶ ἐποδηλάτησα θὰ ποδηλατήσω***· πρβλ. ***κωπηλάτης*** (ὁ διὰ τῶν κωπῶν ἐλαύνων τὸ πλοῖον) ***κωπηλατῶ ἐκωπηλάτησα***, ***ἰχνηλάτης*** (ὁ κατὰ τὰ ἴχνη ἐλαύνων) ***ἰχνηλατῶ***, ***ἰχνηλάτισα***, ***ῥινηλάτης ῥινηλατῶ ἐρρινηλάτησα***, ***ζευγηλάτης*** (ζευγολάτης σήμερον) ***ζευγολατῶ*** κ.τ.λ. Κατ' αὐτὰ ἄρα ὀρθῶς θὰ λέγηται ***ποδήλατον ποδηλάτης ποδηλατῶ ποδηλασία ποδηλατικὸς*** (Σύλλογος) ***ποδηλατικώτατος*** κτλ. κτλ.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΒΡΕΙΣ[1]

Οὐχ ἧττονος περιφρονήσεως ἠξίωσεν ὁ νεώτερος ἑλληνισμὸς τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Ἀθιγγάνους. Καὶ εἰς μὲν τῶν Ἑβραίων τὴν ἐξύβρισιν συνετέλεσε πλὴν τῆς ἐναντίον αὐτῶν ὡς σταυρωτῶν τοῦ Χριστοῦ ἀντιπαθείας καὶ ἡ ἐγνωσμένη αὐτῶν φιλοχρηματία, ἥτις ἄλλως, εἰρήσθω καὶ τοῦτο, κατέστησεν αὐτοὺς ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων ἀντιζήλους τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἐμπορίᾳ. Ἐκ τοιούτων λόγων ἐξεπήγασαν αἱ ἑπόμεναι περὶ Ἑβραίων παροιμίαι.

—Φωνάζει 'σὰν Ἑβραῖος.
—Βρωμᾶ ὁ Ἑβριὸς κ' ἡ τύχη του, βρωμοῦν καὶ τὰ καλά του.
—Ἀνακατόνεται 'σὰν τὸν Ὀβρηὸ 'ς τὸ κουμμέρκι.
— Σὰν ὁ Ὀβρηὸς τὴν κόττα.
— Ὀβρηὸς ὅταν φτωχύνῃ
τὰ παληὰ δεφτέρια πιάνει.
— Ὁ θεὸς νά σε φυλάῃ ἀπὸ μουφλούζη Ἑβραῖο.

Οἱ δὲ Ἀθίγγανοι ἢ μᾶλλον Ἀτσίγκανοι, οἱ κοινῶς Γύφτοι (Αἰγύπτιοι) λεγόμενοι, ἔγειναν ἀπὸ τῆς διὰ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν εἰσελάσεως αὐτῶν περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας μισητοὶ καὶ παρ' Ἕλλησιν ὡς καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς Εὐρωπαίοις. Ἡ παροιμιώδης αὐτῶν ἀκαθαρσία, ἡ νομαδικὴ αὐτῶν σκηνοπηγία, αἱ μαντικαὶ μαγγανεῖαι τῶν περιφορήτων τούτων χαλκέων, τὸ ἐπαιτικὸν καὶ ἁρπακτικόν, τὸ κακότροπον καὶ ἐν πολλοῖς ὕποπτον τοῦ βίου αὐτῶν κατέστησαν αὐτοὺς οὐ μόνον ἐπιφόβους εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ ἀξίους πολλαπλῆς περιφρονήσεως, διατυπωθείσης εἰς πολλὰς παροιμίας.

—Γύφτος κρούει, Γύφτος σκούζει.
— Γύφτικο 'σπίτι καίεται καὶ βιὸ λογαριάζει.
—Ἔμπα 'ς τὰ Γυφτόπουλα.
—'Σ τοὺς Γύφτους γιὰ προζύμι.
—Ὅλοι οἱ Γύφτοι μιὰ γενειά.

Ἀλλὰ περὶ Γύφτων ὄντος τοῦ λόγου δὲν δύναμαι νὰ μὴ ὑπομνήσω τὸν ἀναγνώστην τὴν ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ τῷ ἕκτῳ ᾄσματι τοῦ Διάκου τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου θαυμασίαν εἰκόνα, ἣν ἐχάραξεν ὁ ποιητής, παριστάνων τὸν Γύφτον ἐπισύροντα ἐφ' ἑαυτὸν τὴν κατάραν του ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὐδ' εἶνε ὀλιγώτερον ποιητικὴ ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ παράστασις τοῦ βασανισμοῦ τοῦ Κατσαντώνη ὑπὸ τῶν Γύφτων καὶ ἡ ἀληθῶς σαιξπηρείου... ἀληθῶς σουλτερσκώττειος ἐκείνη σελὶς τῶν εἰς τὸν Διάκον Προλεγομένων, ἐν ᾗ ὁ ποιητὴς ἐζωγράφησε τὸν Γύφτον.

« Ὑπεράνω πάσης ἄλλης βασάνου, λέ-
» γει ὁ Βαλαωρίτης, πάσης ἄλλης περι-
» φρονήσεως, ἔθεσα πλησίον τοῦ Διάκου,
» ἀφ' ἧς στιγμῆς συνελήφθη μέχρι τοῦ
» μαρτυρίου, ἀνώνυμον καὶ εἰδεχθῆ δαί-
» μονα τὸν ***Γύφτον***.

» Ἄδεται ὅτι, ἄν ποτε ἐπὶ πλοίου, ἐν
» μακραῖς καὶ ὑπερωκεανείοις θαλασσοπο-
» ρίαις ἐνσκήψῃ ἐπιδημία, ἐκ δὲ τῶν νοσούν-
» των ὑπάρχῃ τις θανατηφόρως προσβε-
» βλημένος, λάβρος, ἀπαθής, ἀποτρόπαιος,
» ἐν ἀποστάσει τινὶ ὄπισθεν τῆς πρύμνης,
» ἐμφανίζεται ὁ καρχαρίας, ἀλάνθαστος
» οἰωνὸς τοῦ ἐπικειμένου πένθους, μνῆμα
» περιπλανώμενον, ἀδηφάγον, προσμένων
» νὰ καταβροχθίσῃ τὸ πτῶμα ἅμα παρα-
» διδόμενον εἰς τὰ κύματα. Τοιοῦτος κατὰ
» τὸν μέγαν καὶ φοβερὸν διάπλουν τοῦ
» Ἑλληνισμοῦ τυγχάνει ὁ Γύφτος.

» Ὑπῆρξε τὸ ὄργανον τῆς στρεβλώ-
» σεως, ὁ βρόχος τῆς ἀγχόνης, ὁ πολυμή-
» χανος ἐφευρετὴς τῶν βασάνων ἐν ταῖς
» χερσὶ τῶν κατακτητῶν, καὶ τὸ ἔργον
» αὐτοῦ ἐξεπλήρωσεν ἐκθύμως, πιστῶς,
» ἐντρυφῶν καὶ ἀγαλλόμενος ὁσάκις εἰς τοὺς
» ὄνυχας αὐτοῦ παρεδίδετο τὸ σφάγιον.

» Ἀγνοῶ ἂν ἡ ἐπικατάρατος αὕτη φυλή,
» ἀρχαία ὡς ὁ Κάϊν, κατὰ τὰς πολυειδεῖς
» φάσεις τοῦ μυστηριώδους βίου της περι-
» ῆλθέ ποτε εἰς τὴν ἐξαχρείωσιν, εἰς ἣν
» ἔφθασε διοδεύουσα τὴν ἑλληνικὴν χώραν,
» προαιώνιος ἀκόλουθος τῆς καταστροφῆς
» καὶ τοῦ ὀλέθρου.

» Ὑπάρχουσιν ἔτι παρ' ἡμῖν οἱ ἀπαί-
» σιοι οὗτοι σκώληκες, ἀδιαπαύστως περι-
» πλανώμενοι, πελιδνοί, δυσώδεις, ὡς ἀγέ-
» λαι ἀκατονομάστων κτηνῶν, οἰκτρὰ
» καταγώγια ῥυπαρωτάτων διαδοχικῶν
» ἀσθενειῶν, φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων, δί-
» κην παμμεγέθους κοχλίου, τὰς ζοφερὰς
» σκηνάς των καὶ σύροντες μεθ' ἑαυτῶν
» τὸν ἄκμονα, τὴν σφύραν, τὰς τανάγρας,
» τὴν φύσσαν ἐκ δύο ἀσκῶν συγκεκροτημέ-
» νην, τοὺς ἄνθρακας, τεμάχιά τινα ἀκα-
» τεργάστου σιδήρου καὶ σχεδὸν πάντοτε
» λιμώττοντας κύνας, μέλανας αἰλούρους
» ἢ ἀλυσιδέτους ἄρκτους πρὸς ἐπίδειξιν,
» ὅθεν πολλάκις ***Ἀρκουδόγυφτοι*** προσα-
» γορεύονται.

»Μετέρχονται τὴν χειρομαντείαν καὶ
» συνθέτουσι παράδοξα φάρμακα οὐχὶ πρὸς
» θεραπείαν ἀσθενειῶν ἢ τραυμάτων, ἀλλ'
» ὅπως δι' αὐτῶν προκαλῶσιν ἐξαμβλώ-
» σεις, τεκταίνωνται μαγγανείας καὶ παν-
» τὸς εἴδους ἀθεμιτουργίας.

» Ἄθεοι, ἀπάτορες, ἀκοινώνητοι, οὐδέ-
» ποτε μεριμνῶντες περὶ τῆς ἐπιούσης,
» ἀγνοοῦντες πόθεν ἔρχονται ἢ ποῦ πο-
» ρεύονται, ἐν τῇ ἀποκτηνώσει αὐτῶν ἀσε-
» βῶς ἐναγκαλιζόμενοι ἀντὶ τῆς συζύγου
» τὴν θυγατέρα· ὁσάκις προσέρχονται εἴς
» τινα τῶν ἡμετέρων πόλεων συνήθως δια-
» μένουσι σκηνῖται ἐκτὸς τοῦ περιβόλου,
» ὡσανεὶ συναισθανόμενοι τὴν ἀπέχθειαν,
» ἣν ἀείποτε διεγείρει ἡ παρουσία των, ἢ
» μὴ ἀποτολμῶντες νὰ ἴδωσι κατὰ μέτω-
» πον τὴν κοινωνίαν ἣν ἐβασάνισαν.

»Τοιούτου ἀνθρωπομόρφου τέρατος δὲν
» ἠθέλησα νὰ παραλείψω τὴν ἀπεικόνι-
» σιν, ἐξορύξας συνάμα ἐκ τῶν πολυτίμων
» τῆς δημώδους γλώσσης μεταλλείων τὴν
» κατάλληλον κυριολεξίαν πρὸς καθιέρωσιν
» τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν φράσεων, δι' ὧν

[1] Ἴδε σελ. 154.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

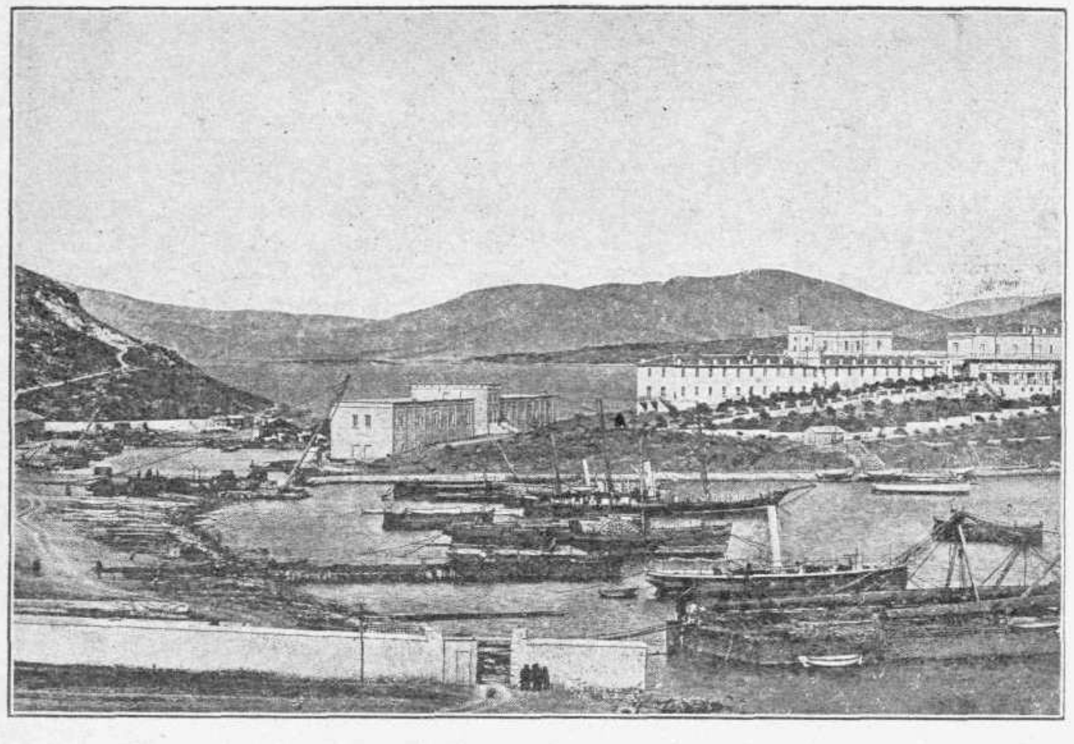

Ὁ Ναύσταθμος

» ἤκουσα πολλάκις τὸν λαὸν νὰ χαρακτη-
» ρίζῃ καὶ νὰ περιγράφῃ ἐκεῖνα τοῦ Ἄδου
» τὰ μιαρὰ ἐκβράσματα.» [1]

Ἐκ δὲ τῶν λαῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης εἰς τοὺς Γάλλους ἀναφέρεται τὸ παροιμιακὸν δίστιχον τῶν Θηραίων

Οἱ Φραντσέζοι ὅταν πεινοῦσι
τάρλα τάρλα τραγουδοῦσι.

Παράδοξος δὲ εἶνε ἡ παροιμία **Τόσο καλὸ νά 'χη ἡ ψυχή του ὅση ἡσυχία ἔχει τοῦ Φράγκου τὸ καπέλλο,** ἥτις ὅλως ἀνεπαρκῶς ἡρμηνεύθη ὡς λεγομένη ἐπὶ τῶν ἐξ ὑποκρισίας κακῶς εὐχομένων.

Ἂν εἰς τὰς ἤδη καταλεχθείσας ὕβρεις καὶ περιφρονητικὰς ἐκφράσεις περὶ ξένων ἐθνῶν προσθέσωμεν τὸ **ρούσικο μεθύσι,** ὑπομιμνῆσκον τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας σκυθικῆς πόσεως, τὸ ***Μπαβαρέζος,*** ὅπερ πλέον ἢ ἅπαξ ἐλέχθη ἐπὶ ἐμπαιγμῷ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀντιβασιλείας, καὶ τὸ ***Ἀλτζερῖνος,*** ὅπερ εἶχεν ἀποβῆ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς δουλείας συνώνυμον πρὸς τὸν πειρατήν, ἐξηντλήσαμεν, νομίζω, τὸν κατάλογον τῶν τοιούτων παρὰ τοῖς νέοις Ἕλλησιν ἐθνικῶν ὕβρεων.

Ἀλλ' ὁ Ἕλλην, κενώσας τὴν φαρέτραν του κατὰ τῶν ἀλλοφύλων, δὲν ἤργησε νὰ στραφῇ καὶ καθ' ἑαυτοῦ. Δὲν θέλω νἀναφέρω τὴν παρά τινων τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἰδίως ὁμογενῶν περιφρονητικὴν φράσιν τῶν ὀνομάτων ***Γραικὸς*** καὶ ***Ῥωμηὸς*** περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ὁμοφύλων. Πρὸς τί νὰ κακίζωμεν τοὺς μακρὰν τῆς πατρίδος ζῶντας ὁμοεθνεῖς ἐπὶ διασυρμῷ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἐπέβαλεν εἰς ἡμᾶς ὡς ἐθνικὸν ἡ Ῥωμαιοκρατία, ἀφ' οὗ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ στρέφομεν αὐτὸ καθ' ἡμῶν αὐτῶν, ὅταν θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν κακίας, ἃς οἱονεὶ νομίζομεν ἐνσαρκωμένας εἰς τὰ ὀνόματα Ῥωμηὸς καὶ Ῥωμηοσύνη; Ἡ δὲ λαϊκὴ σοφία διὰ τῶν παροιμιῶν αὐτῆς οἱονεὶ ἐπέρχεται συνεπίκουρος τῆς τοιαύτης πρὸς τὸν Ῥωμηὸν περιφρονήσεως.

—Τὴν πρώτη γνῶσι τοῦ Ῥωμηοῦ νὰ τὴν ἔχῃ τὸ σκυλί μου καὶ τὴν ὑστερνὴ ἂς τὴν ἔχῃ τὸ παιδί μου.
—Οἱ Ῥωμηοὶ ἔχουσι τὴ γνῶσι ἔξω ἀπὸ τὸ φέσι.
—Τοῦ Ῥωμηοῦ ἡ γνῶσι στερνὰ τοὔρχεται.

Οὐδ' ἔχομεν ταύτας μόνον τὰς περὶ τῆς ἀγνωσίας τοῦ Ῥωμηοῦ δημώδεις παροιμίας, ἀλλὰ παροιμιώδης ἀπέβη παρ' ἡμῖν τοῖς Ἕλλησι καὶ ἡ ἀσυμφωνία τῶν Ῥωμηῶν, περὶ ἕν τι καὶ μόνον συμφωνούντων, καὶ τοῦτο ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν θελήσεως.

Μετὰ δὲ τοῦ ὅλου ἔθνους τὸν ἐμπαιγμὸν ἡ παιγνιώδης σάτυρα τοῦ νέου Ἕλληνος ἐπελήφθη τῶν καθ' ἑκάστας ἑλληνικῶν πατρίδων. Πάντων δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ μάλιστα διασυρθέντες ὑπῆρξαν οἱ Κρῆτες καὶ οἱ Χῖοι. Καὶ διὰ μὲν τοὺς Κρῆτας ἐξηκολούθησεν ὁ ἀρχαῖος ὀνειδισμός, ὁ ἐπὶ φιλοψευδίᾳ καὶ ἀπιστίᾳ, οὗ ἀπήχησις εἶνε αἱ παροιμίαι

Κρητικὸ κι' ἂν κάμῃς φίλο,
κράτει πάντοτε καὶ ξύλο

Καὶ

Μᾶς ἔννοιωσαν κ' οἱ Κρητικοὶ πῶς εἴμαστε
Χανιώταις.

Οἱ δὲ Χῖοι, ἂν πιστεύσωμεν τὴν κατ' αὐτῶν καταλαλιὰν τῆς δημώδους παροιμιογραφίας, ἀπέβησάν τι χεῖρον τῶν Ἀβδηριτῶν τῆς ἀρχαιότητος. Τίς δὲν γνωρίζει τὴν φράσιν ***τὴν ἔπαθε χιώτικη*** καὶ τὰς παροιμίας

—Ὄλ' οἱ Χιῶτες εἶν' λωλοὶ
Ποιὸς ὀλίγο ποιὸς πολύ.
— Εἶδες πράσιν' ἄλογο;
Εἶδες καὶ Χιώτη γνωστικό.
— Εἶδες πράσινο ποντικό;
Εἶδες καὶ Χιώτη γνωστικό.

Ἀλλ 'ὑπάρχει τοὐλάχιστον καὶ μία παροιμία, ἐν ᾗ ἡ νεοελληνικὴ δυσφημία ἐμοίρασεν ἐξ ἴσου τὴν ἀφροσύνην εἰς τοὺς Χίους καὶ τοὺς Μανιάτας·

Εἶδες πράσιν' ἄλογο;
Εἶδες Χιώτη φρόνιμο.
Εἶδες γουρούνι παστρικό;
Εἶδες Μανιάτη γνωστικό.

Αἱ περίεργοι αὗται παροιμίαι θὰ ἔφερον εἰς τὸν πειρασμὸν νἀρνηθῇ τις τὴν ἀλήθειαν τοῦ λογίου, καθ' ὃ αἱ παροιμίαι εἶνε ἡ δημώδης σοφία, διότι ἀπορεῖ τις τῇ ἀληθείᾳ πῶς ὁ νεώτερος Ἕλλην ἔθηκεν ὡς σκοπὸν τῆς εὐφυολογίας αὐτοῦ ὡς δῆθεν ἄφρονας δύο τῶν νοημονεστάτων ἑλληνικῶν λαῶν. Καὶ ἐν τούτοις οἱ Χῖοι, ὡσεὶ μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κακολογίαν τῆς ὅλης αὐτῶν νήσου, ἔστρεψαν τὰ ὅπλα καθ' ἑαυτῶν, αὐτοὶ ἐν ἀλλήλοις ὑβριζόμενοι. Καὶ οἱ μὲν Βεσσιανοί, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Βέσσαι, ψέγονται ὑπὸ τῶν συννησιωτῶν ἐπὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν γνωμῶν καὶ τῇ δυσχερεῖ μετ' ἀλλήλων συνεννοήσει, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ καὶ ἡ παροιμία

Δεκοχτὼ 'ν οἱ Βεσσιανοὶ
κι' ἔχουν εἴκοσι θεούς.

Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν Καρδαμύλων σκώπτονται ἐπὶ τῇ περὶ τὰ ἔργα ἀνικανότητι.

Ἑκατὸ Καρδαμυλίταις
ἕνα γάδαρο 'φορτῶναν.

Ἀλλ' αἱ τοιαῦται παροιμίαι ἀναφέρονται ἐν ἄλλαις παραλλαγαῖς καὶ εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς πατρίδας. Οὕτω λέγεται

Δώδεκα Καλαμιτσιῶταις
δεκατέσσερες κουβέντες

καὶ ***Δώδεκα Μυτιληναῖοι φόρτωναν ἕνα γάδαρο καὶ πάλιν ἐφώναζαν Ἀνάθεμα 'στὴν μοναξιά.*** Ἰδιαζόντως δὲ χιακὸν χαρακτῆρα φέρουσιν αἱ παροιμίαι

— Καλὴ 'σπέρα Ξενοῦ
Καλῶς τὸν Λιοντῆ.
—Ἤκουσες τὸ μπούμ;
Ἐγὼ μού 'τανε

λεγόμεναι ἐπὶ τῶν ἄνευ χάριτος καὶ μονοτόνως ὁμιλούντων. Ἰδοὺ δὲ ποία ἡ γέννησις τῶν δύο τούτων παροιμιῶν κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ τὸ πρῶτον αὐτὰς ἐκδόντος. «Ἐν χωρίῳ τῆς Χίου Βροντάδῳ ὑπηρέτης ἠρᾶτο νεάνιδός τινος. Τὴν ἑσπέραν μετὰ τὸ πέρας τῆς ὑπηρεσίας του ἀπήρχετο ἵνα ***κλώσῃ*** μετὰ τῆς ἀγαπητῆς του. Πρὶν πλησιάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν ἐπυροβόλει· φθὰς δ' ὑπὸ τὸ παράθυρόν της ἔρριπτε πετράδια, καὶ ἐκείνη ἀκούουσα τὸ σύνθημα προέβαινεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐγίνετο ἡ ἑπομένη συνδιάλεξις. —Καλὴ 'σπέρα Ξενοῦ. —Καλῶς τὸν Λιοντῆ. — Καλά 'σαι Ξενοῦ; — Καλὰ Λιοντῆ. —Ἤκουσες τὸ μπούμ; — Ἤκουσά το. — Ἐγὼ μού 'τανε . . . Μετὰ μακρὰν δὲ διαμονὴν ἐν σιωπῇ ἔλεγε πάλιν —Καλὴ νύκτα Ξενοῦ. — 'Σ τὸ καλὸ Λιοντῆ. Καὶ ἡ Ξενοῦ εἰσήρχετο καὶ ἔκλειε τὸ παράθυρον, ὁ δὲ Λιοντῆς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, ἕτοιμος νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ αὐτοῦ διαλόγου».

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

[1] Ἡ διεύθυνσις τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» ἠναγκάσθη ἐνταῦθα μετὰ λύπης νὰ παραλείψῃ μικρὸν μέρος, δημοσιευθησόμενον ἐν τῇ Καθημερινῇ Ἑστίᾳ.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Μαργαρώ, ποίημα ὑπὸ *Γεωργίου Βιζυηνοῦ.*
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ἀναβάτης οὐχὶ Ἀνελκυστήρ, Ποδηλάτης οὐχὶ Ποδηλατιστής, ὑπὸ *Γ. Ν. Χατζιδάκι.*
Ἐθνικαὶ ὕβρεις, ὑπὸ ***Σπυρ. Π. Λάμπρου.***
Λευκὰ τραγούδια: Ἀνοιξιάτικα, ποιήματα, ὑπὸ *Μ. Α. Μαλακαση.*
Ὁ Χρυσοκάραβος, διήγημα Ἐδγάρδου Πόου (μετ' εἰκόνων), μετάφρασις ***Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδου.***
Μικρὰ Διάφορα: Ἡ ἀφομοίωσις τῆς τροφῆς, ὑπὸ *Π. Ε. Δρακούλη.*
Προκήρυξις Β' Διαγωνισμοῦ πρὸς συγγραφὴν διηγήματος.
Χρονικά.—Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ὁ Ναύσταθμος (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές: Μάϊος, αὐτόγραφον ποίημα ὑπὸ Ἰωάννου Πολέμη.— Ὁ Νεκρός, διήγημα ὑπὸ Ν. Ἐπισκοποπούλου. — Τὸ καράβι, ποίημα ὑπὸ Στεφάνου Μαρτζώκη κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον **ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ,** ***διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.***

"ΛΕΥΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ,,

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΑ

1

Τὴ ροδισμένη αὐγούλα χαιρετίζει
Τὸ ἀηδόνι ποῦ στὰ δάση μέσα ψάλλει,
Ἡ λεμονιὰ ἡ πολύκαρπη ποῦ ἀνθίζει,
Τὸ ρόδο μὲ τ' ἀσύγκριτα του κάλλη.

Τὸ πράσινο, τὸ ὀλόξανθο χορτάρι
Τὸ μυρωμένο ἀφίνει ἀνασασμό του,
Χαμόδεντρο καὶ δέντρο καὶ βλαστάρι
Σκορπάει τὸν τρυφερὸ χαιρετισμό του.

Τὸ ἀγέρι φτερουγίζει ἐρωτεμένο
Στὰ δάση, στὰ βουνά, στὰ περιγιάλια
Κ' ἕνα τραγοῦδι ἀφίνουν μαγεμένο
Θάλασσες καὶ στεριὲς ἀγάλια ἀγάλια.

Κ' ἐνῷ λαμπρὸ καὶ ὑπέρχρυσο προβαίνει
Τῶν ἀστεριῶν τὸ ἀστέρι στὸν αἰθέρα,
Ξαναγεννιοῦνται μέσ' στὴν οἰκουμένη
Τὰ πλάσματα ὅπου χαίρουνται τὴ μέρα.

2

Ὁ Ἥλιος ροδοκόκκινος στὴ δύση
Καμαρωμένος τώρα κατεβαίνει·
Λάμψη, ζωὴ κ' ἐλπίδες νὰ χαρίσῃ
Σὲ τόπους μακρυνοὺς ξαναπηγαίνει.

Τὰ ὑστερνὰ σκορπᾷ φιλήματά του
Ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ χάνεται καὶ σβύνει
Καὶ μέσ' στὸ φλογερὸ τὸ ἀνάβλεμμά του
Ἡ θάλασσα αἱματόβρεχτη ἔχει μείνει.

Πουλάκια τόρα πλέον δὲν κελαϊδοῦνε
Δυὸ δυὸ μέσ' στὰ δεντρόκλαδα κρυμμένα,
Καὶ μόνο τὰ λουλούδια ἀνθοβολοῦνε
Μὲ τὴ δροσιὰ τοῦ ἀπόβραδου λουσμένα.

Καὶ μέσα στὴν καρδιὰ ποῦ λαχταρίζει
Ἡ ὥρα αὐτὴ γεννᾷ μεγάλη θλίψη,
Θαρρεῖς πῶς ἡ νυχτιὰ ὅπου φτερουγίζει
κ' ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲ θὰ λείψῃ.

3

Μέσ' στὰ βαθειὰ μεσάνυχτα τὰ μαῦρα
Θερμὸ τὸ μισοφέγγαρο προβαίνει·
Κ' ἐνῷ τὴν πύρινή του δείχτει λαῦρα,
Δροσόλουστη κοιμᾶται ἡ οἰκουμένη.

Δεντρόφυλλο δὲ σιέται, ἰδές, κανένα,
Πουλάκι δὲν ἐλάλησεν ἀκόμα,
Τὸ ἀηδόνι μέσ' στὰ δάση τὰ παρθένα
Ἀνοίγει μόνον κάποτε τὸ στόμα.

Τὰ λουλουδάκια ὡς τόσο ἀνθοβολοῦνε,
Γλυκὰ μεθοῦν τὸν ἥσυχον ἀγέρα
Καὶ μ' εὐωδιὲς οὐράνιες χαιρετοῦνε
Τὴ φύση τὴν πεντάμορφη μητέρα.

Ὅμως τὴν ὥρα αὐτὴ τὴ μαγεμένη,
Ποῦ ἀθῶα θαρρεῖς εἶν' ὅλα κοιμισμένα,
Παρθενικὸ ἢ ἀπείραχτο δὲ μένει
Ἀπ' ὅ,τι ζῇ κ' αἰσθάνεται, κανένα.

Μ. Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ[1]

Διήγημα *Ἐδγάρδου Πόου.*-Μετάφρ. *Ε. Δ. Ῥοΐδου.*

Ὅταν ἡ νευρικὴ ἡμῶν ἔξαψις κατηυνάσθη κάπως μετὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ θησαυροῦ, βλέπων ὁ Λεγρὰν πόσον ἤμην ἀνυπόμονος νὰ γνωρίσω τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος, ηὐδόκησε νὰ μ' ἐξηγήσῃ τοῦτο μετὰ πάσης λεπτομερείας.

— Ἐνθυμεῖσαι βεβαίως, μὲ εἶπεν, ὅτι τὴν ἑσπέραν ὅπου ἐσχεδίασα προχείρως τὸν κάραβον ἐδυσαρεστήθην κάπως ἐκ τῆς ἐπιμονῆς σου νὰ ἰσχυρίζεσαι ὅτι δὲν ἐζωγράφισα κάραβον, ἀλλὰ κρανίον νεκροῦ. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα ὅτι ἀστειεύσαι, ἔπειτα ἐνθυμηθεὶς τὰς εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ καράβου κηλῖδας, ἐσκέφθην ὅτι δυνατὸν ἦτο νὰ ἠπατήθης ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν μὲ ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα κρανίου. Ὁπωσδήποτε ἡ εἰρωνεία σου περὶ τῆς ζωγραφικῆς μου ἱκανότητος μ' ἐφάνη ἄδικος ἢ τοὐλάχιστον ὑπερβολική. Δυσαρεστηθεὶς ἐξ αὐτῆς ἡτοιμαζόμην νὰ ῥίψω εἰς τὸ πῦρ τὸ χαρτίον ἢ μᾶλλον τὴν μεμβράνην τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπέστρεψες, ὅταν τὸ βλέμμα μου ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ σχεδιάσματός μου καὶ πρὸς μεγίστην μου ἔκπληξιν ἐπείσθην ὅτι πράγματι ὑπῆρχεν ἡ εἰκὼν κρανίου ἐκεῖ ὅπου ἐνόμιζα ὅτι ἐσχεδίασα τὴν εἰκόνα καράβου. Ἡ ἀπορία μου ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἐπί τινας στιγμὰς μοῦ ἀφήρεσε τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ. Ἅμα συνῆλθον μετέβην, ὡς ἐνθυμεῖσαι, εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ θαλάμου διὰ νὰ ἐξετάσω ἡσυχώτερα τὴν περγαμηνήν. Στρέψας αὐτὴν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος παρετήρησα ἀμέσως ἐπ' αὐτῆς τὸ σχέδιον τοῦ καράβου τὸ ὁποῖον εἶχα ζωγραφίσει πρὸ ὀλίγου. Τὸ παράδοξον καὶ ἀνεξήγητον ἦτο ὅτι ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς ἐκείνης δὲν ὑπῆρχε πρό τινων στιγμῶν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος εἰκόνος κρανίου, ἀφοῦ κάλλιστα ἐνθυμούμην, ὅτι πρὶν ζωγραφίσω τὸν κάραβον, εἶχα ἐξετάσει αὐτὴν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ζητῶν τὸ δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς καθαρώτερον. Ἂν ὑπῆρχε *τότε* ἐπ' αὐτῆς ὁρατὸν σχέδιον κρανίου, ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ τὸ παρατηρήσω Ἐξ ἅπαντος λοιπὸν ἐνυπῆρχεν εἰς τὴν αἰφνιδίαν αὐτοῦ ἐμφάνισιν μυστήριόν τι τὸ ὁποῖον δὲν ἤμην ἱκανὸς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ κατανοήσω. Ἠγέρθην λοιπὸν καὶ ἐγκλείσας μετὰ προσοχῆς τὴν περγαμηνὴν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου, ἀνέβαλα πᾶσαν περὶ αὐτῆς σκέψιν εἰς τὴν ὥραν ὅπου θὰ ἤμην μόνος.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησες σὺ καὶ ἀπεκοιμήθη ὁ Δίας, ἠσχολήθην ἐπιμόνως εἰς μεθοδικὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς ἐπόψεις. Πρὸ παντὸς ἄλλου ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθῶ ἀκριβῶς πῶς ἔτυχε νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖράς μου τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο περγαμηνῆς. Τὸ μέρος ὅπου εὕρομεν τὸν κάραβον ἦτο πλησίον τῆς ἀκτῆς οὐχὶ τῆς νήσου, ἀλλὰ τῆς ἀπέναντι ἠπείρου εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν παλίρροιαν.

Ὅταν τὸν συνέλαβα μ' ἐδάγκασεν εἰς τὴν χεῖρα τόσον ὀδυνηρῶς, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ τὸν ἀφίσω. Ὁ Δίας, ὁ καθὼς πάντοτε προφυλακτικός, φοβούμενος νὰ ἐγγίσῃ διὰ τῶν γυμνῶν χειρῶν τὸ ἔντομον τὸ ὁποῖον εἶχε πετάξει πρὸς τὸ μέρος του, ἐζήτει περὶ αὐτὸν φύλλον δένδρου ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, ὅταν ἔτυχε νὰ παρατηρήσωμεν τὸ τεμάχιον μεμβράνης, τὸ ὁποῖον ἐνόμισα χαρτίον, ἡμίχωστον εἰς τὴν ἄμμον τῆς παραλίας πλησίον τῶν συντριμμάτων λέμβου, κειμένων ἐκεῖ πρὸ πολλοῦ, ὡς ἠδυνήθην νὰ εἰκάσω ἐκ τῆς ἐλεεινῆς καταστάσεως τῶν σανίδων.

[1] Ἴδε σελ. 156.

Ὁ Δίας ἔλαβε τὸ τεμάχιον μεμβράνης, ἐτύλιξεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν κάραβον, μὲ τὸν ἔδωκε καὶ εὐθὺς ἔπειτα ἀπήλθομεν ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν καλύβην μου. Καθ' ὁδὸν ἀπηντήσαμεν τὸν ὑπολοχαγὸν Γεώργιον, ὅστις, ὡς σὲ εἶπα, μὲ παρεκάλεσε νὰ τοῦ δανείσω τὸν κάραβον διὰ νὰ τὸν ζωγραφίσῃ. Τοῦ τὸν ἔδωκα λοιπὸν καὶ ἔσπευσε νὰ τὸν κρύψῃ εἰς τὴν τσέπην του χωρὶς τὴν μεμβράνην, τὴν ὁποίαν ἔχωσα, ὡς φαίνεται, καὶ ἐγὼ ἀσυνειδήτως εἰς τὴν ἰδικήν μου.

Ἐνθυμεῖσαι βεβαίως ὅτι, ὅταν ἐκάθισα εἰς τὸ τραπέζι διὰ νὰ ζωγραφίσω τὸν κάραβον, δὲν εὗρηκα ἐπ' αὐτοῦ χαρτίον, ὅταν δὲ ἐζήτησα εἰς τὰ θυλάκιά μου παλαιάν τινα ἐπιστολὴν πρὸς ἀναπλήρωσιν αὐτοῦ, ἀνεῦρον ἐντὸς αὐτῶν τὸ τεμάχιον μεμβράνης. Σοῦ ἐκθέτω μετὰ πάσης ἀκριβείας τὰς λεπτομερείας ταύτας, διὰ τὸν λόγον ὅτι οὐδεμία αὐτῶν στερεῖται σημασίας.

Πιθανὸν εἶναι νὰ μὲ θεωρῇς καὶ σύ, καθὼς πολλοὶ ἄλλοι, ὡς ὀπτασιαστήν, διὰ τὸν λόγον ὅτι κατορθώνω πολλάκις νὰ διακρίνω ὅσα δὲν βλέπουν οἱ ἄλλοι. Εἰς δὲ τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δὲν ἔλειψα νὰ συνδυάσω ὡς κρίκους τῆς αὐτῆς ἁλύσου τὸ

ναυάγιον τῆς λέμβου παρὰ τὴν παραλίαν καὶ τὴν πλησίον τῶν λειψάνων αὐτῆς ἀνεύρεσιν τεμαχίου περγαμηνῆς φερούσης τὴν εἰκόνα κρανίου, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πασίγνωστον ἔμβλημα τῆς πολεμικῆς σημαίας τῶν πειρατῶν.

Πλὴν τούτων ἐσκεπτόμην ὅτι σπανίως συμβαίνει νὰ γράφωνται ἐπὶ περγαμηνῆς, ἥτις εἶναι πολὺ πλέον ἀκριβὴ καὶ πλέον δύσχρηστος ἀπὸ τὸ κοινὸν χαρτίον, ἀσήμαντοι σημειώσεις. Ἡ σκέψις αὕτη μ' ἔκαμε νὰ συμπεράνω ὅτι ὑπῆρχε μυστηριώδης τις σχέσις μεταξὺ τῆς κεφαλῆς νεκροῦ καὶ τῶν παρὰ τὴν παραλίαν ναυαγίων. Τὸ σχῆμα τῆς περγαμηνῆς ἦτο ἐπιμηκες τετράγωνον, ἀπαράλλακτον ὡς τὰ χρησιμεύοντα πρὸς σύνταξιν ἐπισήμων ἐγγράφων. . . .

— Ἀλλὰ πρὸ ὀλίγου μὲ εἶπες, διέκοψα ἐγώ, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία εἰκὼν κρανίου ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς, ὅταν ἐσχεδίασες ἐπ' αὐτῆς τὸν κάραβον. Ποία λοιπὸν δύναται νὰ ὑπάρχῃ σχέσις μεταξὺ τῆς λέμβου καὶ τοῦ κρανίου, ἀφοῦ κατὰ τὴν γνώμην σου, τὸ κρανίον ἐζωγραφήθη ὁπωσδήποτε ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς ἀφοῦ ἐζωγράφισες σὺ τὸν κάραβον.

— Περὶ τοῦτο ἀκριβῶς περιστρέφεται τὸ μυστήριον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐβράδυνα ν' ἀνακαλύψω διὰ τῆς ἑξῆς σειρᾶς συλλογισμῶν: ὅταν ἐσχεδίασα τὸν κάραβον οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς εἰκὼν κρανίου, εὐθὺς δ' ἔπειτα σ' ἔδωκα τὴν περγαμηνὴν καὶ δὲν ἔπαυσα νὰ σὲ κυττάζω μέχρις οὗ μοῦ τὴν ἐπέστρεψες. Βέβαιον λοιπὸν ἦτο ὅτι τὸ κρανίον δὲν ἐζωγράφισες σύ, οὔτε ἄλλος τις μετὰ σέ. Εἰς οὐδένα λοιπὸν ἠδύνατο ν' ἀποδοθῇ ἡ ἐργασία αὕτη, τῆς ὁποίας τὸ προϊὸν ἐπρόκειτο ἀνεξηγήτως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Πρὸς εὕρεσιν ἐξηγήσεως ἐπροσπάθησα νὰ ἐνθυμηθῶ καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῶν ὅσα

συνέβησαν κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα χρόνου, τὸ ὁποῖον ἐμεσολάβησε ἀφοῦ σ' ἔδωκα τὴν περγαμηνὴν μέχρις οὗ μοῦ τὴν ἀπέδωκες. Ὡς ἐνθυμεῖσαι, ὁ καιρὸς ἦτο ψυχρὸς καὶ ἐκάθησο πλησίον τῆς πυρᾶς. Ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἔλαβες τὸ σχέδιόν μου καὶ πρὶν προφθάσῃς νὰ τὸ ἰδῇς, εἰσώρμησεν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐχύθη ἐπάνω σου ὁ σκύλος μου Βόλφ, τὸν ὁποῖον ἐθώπευες διὰ τῆς ἀριστερᾶς σου χειρός, ἐνῷ ἡ δεξιὰ ἐκρέμετο μεταξὺ τῶν γονάτων σου ἀντικρὺ τῆς πυρᾶς. Φοβηθεὶς τότε μὴ καῇ ἡ περγαμηνή, ἡτοιμαζόμην νὰ σὲ εἴπω νὰ προσέξῃς, πρὶν ὅμως προφθάσω νὰ πράξω τοῦτο, ἀπεμάκρυνες τὸν σκύλον καὶ ἤρχισες νὰ παρατηρῇς τὸ σχέδιόν μου. Ταῦτα πάντα μὲ ὡδήγησαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἰς οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο ν' ἀποδοθῇ ἡ ἐμφάνισις τῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου εἰκόνος κρανίου πλὴν τῆς θερμότητος τῆς ἑστίας. Ὡς κάλλιστα γνωρίζεις, ὑπάρχουν πολλαὶ χημικαὶ σκευασίαι διὰ τῶν ὁποίων δύναταί τις νὰ γράψῃ ἐπὶ χαρτίου ἢ μεμβράνης χαρακτῆρας ἐντελῶς ἀχρόους καὶ μόνον διὰ τῆς θερμάνσεως ὁρατούς. Πρὸς τοῦτο μεταχειρίζονται συνηθέστερον τὸ ὀξείδιον ἢ τὰ ἅλατα τοῦ κοβαλτίου ἐν διαλύσει εἰς νιτρικὸν ἢ χλωρονιτρικὸν ὀξὺ μὲ προσθήκην τετραπλασίου νεροῦ. Τὰ διὰ τοιαύτης μελάνης ἀοράτως γραφόμενα λαμβάνουσι διὰ τῆς θερμάνσεως χρῶμα κόκκινον ἢ πρασινωπόν, ἐξαφανιζόμενον μετά τινα χρόνον ἀφοῦ ψυχρανθῇ τὸ χαρτίον καὶ ἀναφαινόμενον διὰ νέας χρήσεως τῆς θερμότητος.

Ἐξακολουθῶν νὰ ἐξετάζω τὴν εἰκόνα τοῦ κρανίου παρετήρησα ὅτι αἱ πλησίον τῆς ἄκρας τῆς μεμβράνης γραμμαὶ ἦσαν πολὺ μᾶλλον εὐδιάκριτοι τῶν λοιπῶν, ὡς ἐκ τῆς ἀνίσου καὶ ἀνεπαρκοῦς ἐπιδράσεως τῆς θερμότητος. Ἔσπευσα τότε ν' ἀνάψω πυρὰν ἀνθράκων καὶ νὰ θερμάνω ἐπ' αὐτῆς ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς μεμβράνης. Ἐν ἀρχῇ οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσα παρὰ νὰ καταστήσω ζωηροτέρας τὰς γραμμὰς τοῦ κρανίου, μετ' ὀλίγον ὅμως διέκρινα εἰς τὴν διαγωνίως ἀντίθετον ἄκραν ἕτερον σχεδίασμα, τὸ ὁποῖον μοὶ ἐφάνη κεφαλὴ αἰγός, μετ' ἀκριβεστέραν ὅμως ἐξέτασιν ἐπείσθην ὅτι ἦτο ἐριφίου

Ταῦτα ἀκούων δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ γελάσω, ἂν καὶ τοῦτο ἴσως ἄδικον μετὰ τὴν εὕρεσιν θησαυροῦ ἀξίας ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου δολλαρίων.

— Δύσκολον εἶναι, εἶπα, ν' ἀνεύρω λογικὸν κρίκον συνδέοντα τοὺς πειρατὰς μὲ τὰς αἶγας, αἱ ὁποῖαι μὲ φαίνονται σχετικώτεραι μὲ τοὺς ποιμένας.

— Ἀλλὰ σὲ εἶπα, ἀπήντησεν ὁ φίλος μου, ὅτι ἡ κεφαλὴ δὲν ἦτο αἰγός, ἀλλ' ἐριφίου.

— Ἔστω καὶ ἐριφίου, ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι μεγάλη.

— Ἂν ὄχι μεγάλη, εἶναι ὅμως σημαντική. Πιθανὸν εἶναι ὅτι δὲν ἀγνοεῖς τὴν ὕπαρξιν τοῦ περιβοήτου πλοιάρχου Κίδ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα σημαίνει ἀγγλικὰ ***ἐρίφιον***. Εὔλογος λοιπὸν ἦτο ἡ εἰκασία ὅτι εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς μεμβράνης κεφαλὴ ἐριφίου ἦτο εἶδός τι συμβολικῆς ὑπογραφῆς, τὴν δὲ εἰς τὴν ἀντίθετον γωνίαν κεφαλὴν νεκροῦ ἠδυνάμην νὰ θεωρήσω ὡς σφραγῖδα τοῦ ἐγγράφου. Μεταξὺ ὅμως αὐτῶν δὲν διέκρινα ἀπολύτως τίποτε.

— Ἐνῷ ἐπερίμενες νὰ εὕρῃς ἐπιστολὴν μεταξὺ τῆς ἐπικεφαλίδος καὶ τῆς ὑπογραφῆς;

— Βεβαίως. Ἀλλ' ἡ μὴ ἀνεύρεσις αὐτῆς δὲν ἤρκεσε νὰ καταστείλῃ τὸ προαίσθημά μου μεγάλης τινὸς καλοτυχίας. Τὸ προαίσθημα τοῦτο, τὸ μὴ δυνάμενον ἀκόμη νὰ στηριχθῇ εἰς οὐδὲν θετικὸν γεγονός, προήρχετο ἴσως ἐκ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ πόθου μου. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνοησία τοῦ μαύρου μου, ἐπιμένοντος ὅτι ὁ κάραβος ἦτο ὁλόχρυσος, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔξαψιν τῆς φαντασίας μου. Πολὺ ὅμως περισσότερον ἡ σύμπτωσις πλήθους περιστάσεων, ἡ ὁποία δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ θεωρηθῇ ὡς ἐξαιρετική, ἂν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αὗται συνεσωρεύθησαν κατὰ τὴν μόνην ἡμέραν τοῦ ἔτους ὅπου τὸ κρύον μᾶς ἠνάγκασε ν' ἀνάψωμεν τὴν ἑστίαν. Χωρὶς τὴν πυρὰν ἐκείνην καὶ ἂν δὲν ἐπήδα ἐπάνω σου ὁ σκύλος, ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ὅπου σ' ἔδωκα τὴν μεμβράνην, δὲν θ' ἀνεφαίνετο ἐπ' αὐτῆς ἡ εἰκὼν τοῦ κρανίου καὶ δὲν θὰ εὑρίσκαμεν τὸν θησαυρόν.

— Δὲν ἐννοῶ ἀκόμη καλά, ἀλλ' εἶμαι περιεργότατος. Ἐξακολούθησε, σὲ παρακαλῶ.

— Δὲν πιστεύω ν' ἀγνοῇς ὅσα θρυλοῦνται ἀορίστως περὶ θησαυρῶν ταφέντων παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑπὸ τοῦ Κὶδ καὶ τῶν συντρόφων του. Οἱ θρύλοι οὗτοι, ὅσον καὶ ἂν ἦσαν ἀόριστοι, ἐπανελαμβάνοντο ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τόσον ἐπιμόνως, ὥστε δύσκολον ἦτο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τελείως ἀναίτιοι. Ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐπιμονῆς ταύτης ἦτο, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅτι ὁ ταφεὶς θησαυρὸς δὲν εἶχεν ἐκταφῇ. Ἂν ὁ Κὶδ εἶχε κρύψει τὸν θησαυρόν του ἐπί τινα καιρὸν καὶ τὸν εἶχεν ἔπειτα παραλάβῃ, ἡ διάδοσις δὲν θὰ περιήρχετο εἰς ἡμᾶς τόσον ἀναλλοίωτος. Οὐδεὶς τῷ ὄντι ἔγεινέ ποτε λόγος περὶ εὑρέσεως, ἀλλὰ μόνον περὶ ἀναζητήσεως θησαυροῦ. Ἐθεώρησα λοιπὸν πιθανὸν ὅτι τυχαῖόν τι γεγονός, ὡς λ.χ. ἡ ἀπώλεια τῆς σημειώσεως τῆς ὁριζούσης ἀκριβῶς τὸν τόπον ὅπου εἶχεν ἀποτεθῇ τὸ κιβώτιον, ἐστέρησε τὸν κύριον αὐτοῦ τῶν μέσων νὰ τὸν ἀνεύρῃ. Τοῦτο ἴσως μαθόντες οἱ σύντροφοί

του, ἤρχισαν νὰ τὸν ἀναζητῶσιν ἐδῶ κι' ἐκεῖ, εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς ὅπου εἶχε πλησιάσει τὸ πλοῖον τοῦ Κίδ, καὶ διὰ τῶν ἐπιμόνων τούτων ἀναζητήσεων ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν γένεσιν τῆς διαδόσεως. Ἔτυχέ ποτε ν' ἀκούσῃς ὅτι ἐξετάφη θησαυρός;

— Ὄχι.

— Πασίγνωστον ἐν τούτοις εἶναι ὅτι ὁ Κὶδ εἶχε συναθροίσει μέγαν πλοῦτον. Συνδυάζων πάντα ταῦτα κατήντησα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ θησαυρὸς οὗτος ἀπέμενεν ἀκόμη εἰς τὸν λάκκον, ὅπου εἶχεν ἀποτεθῇ καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ηὔξανε καὶ μετεβάλλετο σχεδὸν εἰς βεβαιότητα ἡ ἐλπίς μου, ὅτι τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο περγαμηνῆς ὑπεδείκνυε τὸν τόπον ὅπου εἶχεν ἀποτεθῇ ὁ θησαυρός.

— Καὶ τί ἔκαμες τότε;

— Ἐξέθεσα τὴν περγαμηνὴν εἰς ζωηροτέραν πυράν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδὲν ἐφάνη. Τότε ἐσκέφθην ὅτι τοῦτο προήρχετο ἐκ τοῦ συσσωρευμένου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς μεμβράνης ῥύπου. Ἔσπευσα λοιπὸν νὰ πλύνω αὐτὴν διὰ θερμοῦ ὕδατος καὶ ἔπειτα τὴν ἔθεσα ἐντὸς σιδηρᾶς χύτρας καὶ ταύτην ἐπὶ πυραύνου. Ὅταν ἀνέσυρα αὐτὴν παρετήρησα μετ' ἀπεριγράπτου χαρᾶς ὅτι ἐστίζετο εἰς πολλὰ μέρη διὰ σημείων τὰ ὁποῖα ὡμοίαζαν ἀριθμοὺς τοποθετημένους κατὰ σειράς. Ἔθεσα καὶ πάλιν τὴν μεμβράνην εἰς τὴν χύτραν καὶ ὅταν τὴν ἀπέσυρα ἦτο ἀπαράλλακτος ὡς θὰ τὴν ἰδῇς.

[Ἔπεται συνέχεια]

ΜΙΚΡΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Η ΑΦΟΜΟΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΟΦΗΣ

Ὁ ἰταλὸς φυσιολόγος Ἄγγελος Μόσσος, γνωστὸς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐκ τῶν περὶ θερμοκρασίας τοῦ ἐγκεφάλου ἐρευνῶν του, παρήγαγεν ἐσχάτως νέον ἔργον, πραγματευόμενον περὶ τῶν μυϊκῶν κινήσεων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Πᾶσα κίνησις φέρει κόπωσιν, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ τὸν μυῶνα κινήσασα δύναμις. Ἡ κόπωσις βεβαίως ὀφείλεται εἰς τοπικὰς ἀλλοιώσεις παραχθείσας ὑπὸ ἐργασίας τινος τελεσθείσης ἐν αὐτῷ τῷ μυῶνι. Τὸ εἶδος καὶ τοὺς ὅρους τῶν ἀλλοιώσεων τούτων ὁ Μόσσος ἐρευνᾷ, ἀλλὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς φυσιολογίας ἀποτελεῖ ἓν τῶν σκοτεινοτέρων προβλημάτων αὐτῆς. Ἀμεσωτέρας προσοχῆς τυγχάνει τὸ ζήτημα τῆς ἀφομοιουμένης τροφῆς, ἥτις διατηρεῖ τοὺς μυῶνας ἐν δράσει καὶ ἀκμῇ. Διὰ τῆς λαμβανομένης τροφῆς ἀπορροφῶμεν ποικίλας ποσότητας σακχάρου, ἀμύλου, λίπους καὶ λευκώματος, αἵτινες ὑφίστανται ποικίλας μεταμορφώσεις ἐν τῷ πεπτικῷ σωλῆνι ἐρχόμεναι εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν σίελον καὶ τὸ γαστρικόν, παγκρεατικὸν καὶ ἐντερικὸν ὑγρόν. Τὸ ἄμυλον μεταμορφοῦται εἰς σάκχαρον, τὸ λίπος εἰς γλυκερίνην, τὸ λεύκωμα τοῦ κρέατος εἰς πεπτώνην. Ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ καταστάσει ἀπορροφῶνται ὑπὸ τῶν παρειῶν τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ αἷμα, ὅπερ κομίζει αὐτὰ εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος. Κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν ἡ ἐπικρατήσασα γνώμη, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ Κλαυδίου Βερνὰρ καὶ ἐπὶ τῶν κλασικῶν ἐρευνῶν τοῦ Πεττενκόφερ καὶ Boït, εἶνε ὅτι ἡ κυρία πηγὴ τῆς δράσεως καὶ ἀκμῆς τῶν μυώνων ὀφείλεται εἰς τὰς ὑδρανθρακικὰς οὐσίας (ἄμυλον, σάκχαρα καὶ ἔλαια) καὶ ὄχι εἰς τὸ λεύκωμα τοῦ κρέατος ὡς ἐπιστεύετο ἄλλοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωριῶν τοῦ Λήβιγ. Ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη διδάσκει ὅτι, τὸ ἔλαιον καὶ αἱ ὑδρανθρακικαὶ οὐσίαι παρέχουσι διὰ τῆς καύσεως αὐτῶν τὴν θερμότητα ἐκείνην, ἥτις ἀπαιτεῖται ὅπως συντηρεῖ τὴν χημικὴν μηχανὴν τοῦ ἀνθρωπίνου μυῶνος. Αἱ δὲ ἀζωτοῦχοι οὐσίαι εἰσερχόμεναι εἰς τὸ σῶμα διαιροῦνται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν ἐκκενοῦται ὡς περιττὸν τὸ δὲ καταναλίσκεται ὑπὸ τῶν μυώνων, καὶ οὕτω ἡ ὅλη τροφὴ συμπληροῦται. Ἐντεῦθεν τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ συστατικὰ τῆς τροφῆς ἡμῶν ἔδει νὰ ἀποτελοῦνται ἐξ ἐλαιωδῶν οὐσιῶν, ἀμύλου ἢ σακχάρου, ὄχι δὲ κρέατος. Τὴν θεωρίαν ταύτην, ἥτις ἤδη ἐπικρατεῖ ἐν τῇ φυσιολογίᾳ, συνώψισε καὶ διετύπωσε πρό τινος ὁ Boït ἐξηγήσας ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ κρέατος δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν ἀναγκαιοῦσαν ταχεῖαν ὀξείδωσιν τῶν τροφῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ μας. Ἡ ὀξείδωσις δέον νὰ εἶνε ταχεῖα ὅπως μὴ χαλαροῦται ἡ δρᾶσις τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἐπιτρέπουσι δὲ ταχυτάτην ὀξείδωσιν αἱ ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου λαμβανόμεναι τροφαί. Ἕτερος ἔξοχος φυσιολόγος, ὁ Πφλοῦγκερ ἰσχυρίζεται ὅτι αἱ ἀζωτοῦχοι οὐσίαι εἶνε ἀπαραίτητοι, ἀλλὰ εἶνε γνωστὸν ἤδη ὅτι τὰς τοιαύτας οὐσίας εὑρίσκομεν δαψιλῶς ὄχι μόνον εἰς τὸ κρέας ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κασεΐνῃ τοῦ τυροῦ, ἐν τοῖς ὀσπρίοις καὶ τοῖς πλείστοις τῶν λαχανικῶν. Τὸ πόρισμα ἐκ τοῦ συνόλου τῶν περὶ τροφῆς ἐπικρατουσῶν θεωριῶν, ὑποστηριζομένων καὶ ὑπὸ τῆς πείρας, εἶνε ὅτι, ἀζωτοῦχοι οὐσίαι εἶνε ἀπαραίτητοι, λαμβανόμεναι ὅμως οὕτως ὥστε νὰ εἶνε εὔπεπτοι καὶ συνοδευόμενοι μὲν ὑπὸ ἀμύλου, σακχάρου καὶ ἐλαίου, ἀλλ' ἐν μετριωτάτῃ ποσότητι. Ἡ ὑπερβάλλουσα ποσότης τῶν ἀμυλωδῶν, παραδείγματος χάριν, εἶνε χείρων τῆς ἀνεπαρκοῦς θρέψεως. Ἀλλ' ὅ,τι ἀνεπιφυλάκτως καὶ ἀπολύτως ἤδη ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων εἶνε ἡ ἀξία τῶν καρπῶν ὡς τροφῆς. Ἐν τῷ θαυμασίῳ ἐκείνῳ χημείῳ τοῦ στομάχου, τὴν πολυτιμοτάτην ἐργασίαν (προκειμένου περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου στομάχου) συντελοῦσι τὰ ὀξέα τῶν παντοίων καρπῶν. Μία τῶν ἀρετῶν τῆς ἀναμίξεως αὐτῶν μετὰ τῶν ἐλαιωδῶν οὐσιῶν εἶνε ὅτι σχηματίζουσι ἐν τῷ στομάχῳ καὶ σάπωνα, ὅστις καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἐμμονὴν τῆς ἐλαχίστης ἀκαθαρσίας. Ἔτι δὲ τὰ ὀξέα τῶν καρπῶν καθιστῶσι τὰς ἀζωτούχους οὐσίας εὐπέπτους καὶ ὑποβοηθοῦσι τὴν μεταμόρφωσιν τῶν ἀμυλωδῶν.

Π. Ε. ΔΡ.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Τὸ ἑσπέρας τῆς π. Κυριακῆς ἐτελέσθησαν ἐν μεγάλῃ συρροῇ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων θερινοῦ θεάτρου τῶν κ. κ. Χαραμῆ καὶ Πρίντεζη. Μετὰ τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν σύντομον προσφώνησιν τοῦ θιασάρχου κ. Κοτοπούλη, ὁ κ. Γ. Πὼπ ἀνέγνωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ μεθυγραφικώτατα συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἔκρινε τὰς προταθείσας ὀνομασίας τοῦ θεάτρου, ἐκλέξασα τὴν ὀνομασίαν Ἀθήναιον. Ἡ καλύπτουσα τότε τὸ ἀέτωμα τῆς σκηνῆς σημαία κατέπεσε καὶ ἀπεκαλύφθη ἡ ἐπιγραφὴ «Ἀθήναιον» ἐν μέσῳ ζωηρῶν χειροκροτημάτων.

Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Κωνσταντινούπολις» ἀνεδημοσίευσεν ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ μέγα μέρος τῆς Περὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ὁμιλίας τοῦ κ. Δ. Βικέλα, — χωρίς, κατὰ τὴν συνήθειάν της, νὰναφέρῃ ὅτι παρέλαβεν αὐτὸ ἐκ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας».

Ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ν. Χατζιδημητρίου, νέου διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας, ἐξεδόθη αἰνέσιμος διατριβὴ ὑπὸ τὸν τίτλον Studia Vergiliana, de Aeneidos forma questiones. Εἶνε ἡ πρώτη διατριβὴ ἥτις ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου γράφεται λατινιστί.

Ὑπὸ τοῦ κ. Στανισλάου Μινείκου ἐξεδόθη κομψὴ λυρικὴ συλλογή, ἐπιγραφομένη Ὀνείρατα.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ Β' ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

Οἱ ὅροι

Α' Τὸ διήγημα **πρέπει νὰ εἶνε ἑλληνικῆς ὑποθέσεως καὶ νὰ μὴ ὑπερβαίνη τὰς δύο στήλας** τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας». Ἀλλὰ δὲν ὁρίζεται οὔτε ἡ φύσις του, οὔτε ἡ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἶνε γραμμένον. Ὁ συγγραφεὺς εἶνε ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξη θέμα ἀστεῖον ἢ συγκινητικὸν καὶ νὰ τὸ γράψη εἰς τὴν δημοτικὴν ἢ εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

Β' Τὰ χειρόγραφα, εἴτε ἀποκλειόμενα, εἴτε συμπεριλαμβανόμενα εἰς τὸν διαγωνισμόν, δὲν ἐπιστρέφονται **κατ' οὐδένα τρόπον**.

Γ' Ἡ προθεσμία πρὸς ὑποβολὴν χειρογράφων διὰ τὸν δεύτερον διαγωνισμὸν λήγει τῇ 15 Ἰουλίου 1895.

Δ' Τὰ χειρόγραφα θὰ κρίνη τριμελὴς ἀγωνόδικος ἐπιτροπεία, ὁρισθησομένη μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας ἐκ τῶν γνωστοτέρων παρ' ἡμῖν κριτικῶν· ἡ δὲ κρίσις θὰ δημοσιευθῇ ἐντὸς τοῦ Αὐγούστου.

Ε' Οἱοσδήποτε τῶν συνδρομητῶν ἢ ἀναγνωστῶν θέλει νὰ λάβη μέρος εἰς τὸν διαγωνισμόν, ὀφείλει νὰ συνοδεύση τὸ χειρόγραφον μὲ τὄνομά του (ἢ τὸ ψευδώνυμον) ἐντὸς μικροῦ ἐσφραγισμένου φακέλλου φέροντος ἔξωθεν τὸν τίτλον τοῦ διηγήματος καὶ μὲ **δύο (2)** δραχμὰς (ἢ **2 φρ. χρ.** ἂν μένη εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν) διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ διαγωνισμοῦ. Καὶ ὅλα μαζὶ πρέπει νὰ στέλλωνται διὰ μιᾶς ἐπιστολῆς **συστημένης** πρὸς τὸν κ. Γρηγόριον Ξενόπουλον εἰς Ἀθήνας, ἐπὶ τοῦ φακέλλου τῆς ὁποίας νἀναγράφωνται αἱ λέξεις «Διαγωνισμὸς Διηγήματος». Χειρόγραφα μὴ συνοδευόμενα καὶ μὴ ἀποστελλόμενα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον **ἀποκλείονται**.

Ϛ' Ὁ συγγραφεὺς τοῦ καλλίστου διηγήματος θὰ λάβη ὡς βραβεῖον **εἴκοσι πέντε (25)** δραχμὰς ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» καὶ τὰ $^2/_3$ τῶν ἐκ τοῦ Διαγωνισμοῦ εἰσπράξεων, (συνυπολογιζομένων καὶ τῶν 24 δραχμῶν, αἱ ὁποῖαι ἔμειναν ἀπὸ τὸν πρῶτον διαγωνισμόν). Ὁ δεύτερος, εἰς τὸν ὁποῖον θἀπονεμηθῇ ὁ πρῶτος ἔπαινος, θὰ λάβη **δέκα (10)** δρ. ἐκ τοῦ Ταμείου καὶ τὸ $^1/_3$ τῶν εἰσπράξεων. Ἐκτὸς τοῦ βραβευθέντος, τὸ ὁποῖον θὰ δημοσιευθῇ μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως **πανομοιότυπον**, θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» καὶ ὅσα ἄλλα κριθῶσιν ἄξια δημοσιεύσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Μαΐου 1895.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς ἕδρας τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐπροκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Διαγωνισμός. Ἡ Σχολὴ ὑπέδειξεν ὡς κριτὰς τοὺς κ.κ. Ἀθ. Ρουσόπουλον, Στ. Δραγούμην καὶ Π. Καββαδίαν. Εἰς τὸν διαγωνισμὸν θὰ λάβωσι μέρος, ὡς λέγεται, οἱ κ.κ. Χρ. Τσούντας, Δημ. Φίλιος καὶ Θ. Σοφούλης.

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἐνταῦθα Ἐθνικοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου θὰ τελεσθοῦν ἐν Τήνῳ τῇ 15 Αὐγούστου, κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς Παναγίας, γυμναστικοὶ ἀγῶνες ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Τήνια».

Ἀρχιεπίσκοπος τῶν ἐνταῦθα Καθολικῶν διωρίσθη ὁ αἰδ. Γαετάνος Δὲ Ἄντζελις, ἐκ τοῦ μοναχικοῦ τάγματος τῶν Φραγκισκανῶν, διατελέσας ἐπὶ δεκαοκταετίαν ἐφημέριος τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου ἐν Κωνσταντινουπόλει· ὁμιλεῖ τὴν ἑλληνικὴν καὶ φημίζεται ὡς κληρικὸς ἐνάρετος καὶ πεπαιδευμένος.

Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἐγένετο ἄνευ βασιλικοῦ λόγου ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς. Μετὰ τὸν ἁγιασμόν, τελεσθέντα ὑπὸ τοῦ Σ. Μητροπολίτου, ὁ πρωθυπουργὸς κ. Ν. Δεληγιάννης ἀνέγνωσε τὸ Β. Διάταγμα τῆς συγκλήσεως, οἱ βουλευταὶ ὡρκίσθησαν καὶ εὐθὺς ἀμέσως προέβησαν εἰς τὴν κλήρωσιν τῶν διαφόρων ἐξελεγκτικῶν Ἐπιτροπῶν. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην συνεδρίασιν παρῆσαν 124 βουλευταί, τὴν ἕδραν δὲ τοῦ προέδρου κατεῖχεν ὁ κ. Τσαλαμπᾶς.

Ἡ ἐπιδημία τῆς εὐλογίας ἐν Ἀθήναις εἶνε εἰς ἐπίτασιν.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

("Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

36.—Μακρὰ . . . . .
Κοντὰ . . . . .
(Δημώδης παροιμία).

37.—Ἐάν, ἐάν.

38.—Τίς ἆρά γε, τίνος φιλοσόφου πατρὶς ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν δύο πρώτων τῆς ἐρωτήσεως ταύτης λέξεων, ἀναγραμματιζομένων;

39.— Ἀπὸ τὰ ὕψη θέλω μαγικὸ
Τὸν κόσμο ἡ ματιές μου νἀντικρύζουν.
Τοῦ κόσμου τὴ βοὴ νὰ μὴ γροικῶ
Καὶ πάθη ἀνάξια νὰ μὴ μ' ἐγγίζουν.

Τίνος ποιήματος ἀπόσπασμα εἶνε οἱ ἀνωτέρω στίχοι;

40.—Εἷς ποταμὸς γίνεται ἐπίθετον ἂν κόψης τὴν κεφαλήν του, τὸ ἐπίθετον γίνεται πόλις ἂν μεταθέσης τὸν τόνον του καὶ φυτὸν ἂν ἀλλάξης τὴν κεφαλήν του.

["Επεται συνέχεια]

κ. Ἀγγ. Σ. Ἐνταῦθα. Καλὸν θὰ ἦτο νὰ σᾶς ἐβλέπαμεν διὰ νὰ τὰ ποῦμεν. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν ἐδῶ.—κ. Π. Δ. Κυδωνίας. Ἔχετε προσεχῶς ἐπιστολήν μας.—κ. Ν. Δ. Φ. Λεμησσόν. Τὰ ἄλλα εἶχαν πολλὰ ἐλαττώματα, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἔτυχε νὰ μὴν ἔχῃ τόσα. Περισσὴ πρωτοτυπία, ἀλλὰ καὶ περισσὴ ἀκαταστασία. Ἐν τούτοις, ἐκτὸς τοῦ πρώτου, πιθανὸν νὰ δημοσιευθῇ καὶ κανὲν ἐκ τῶν νέων μὲ μερικὰς μεταβολάς.—Ἄνναν Ἐνταῦθα. Εἶνε πολὺ ἐκτενὲς καὶ ὄχι τόσον ἐνδιαφέρον δι' ἡμᾶς· μὲ λύπην μας δὲν θὰ τὸ χρησιμοποιήσωμεν.—κ. Α. Ν. Κ. Κέρκυραν. Ἐλήφθη. Θὰ σᾶς γράψωμεν ὅταν θὰ σᾶς στείλωμεν καὶ τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια.—Πῦρ. Ἐνταῦθα. Βλέπετε μὲ τί ἀσυνειδήτους ἔχομεν νὰ κάμωμεν; Μᾶς στέλλουν ὡς ἰδικά των πράγματα ξαναδημοσιευμένα· ἡμεῖς ποῦ νὰ τὰ ἐνθυμούμεθα ὅλα; Ἀλλ' ἔννοιά σας καὶ ὀλίγον διαρκῆ la festa dei baroni . . . —κ. Ι. Η. Π. Ἐνταῦθα. Εὐχαρίστως.—κ. Κ. Μπ. Κων/πολιν. Ἔχετε δίκαιον νὰ ὁμιλῆτε οὕτω. Τὰ ποιήματα ἐκεῖνα ἦσαν συμβολικὰ καὶ τὰ δύο, φαίνεται δὲ ὅτι ἀπὸ τὴν βαθυτέραν των ἔννοιαν δὲν ἐκαταλάβατε γρῦ. Περιωρίσθητε εἰς τὸ θέμα ξηρόν· ναί, ἀλλὰ ἡ στιχουργία δὲν σᾶς ἐφάνη τελειοτέρα ἀπὸ τὴν ἰδικήν σας; Ὡς πρὸς τὴν διατριβήν, ἀφ' οὗ τὴν ἀναγνώσωμεν θὰ σᾶς εἴπωμεν.—κ. Γ. Τ. Ο. Θὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν ἰδιαιτέρως.—κ. Α. Θ. Δ. Πειραιᾶ. Ἐλήφθησαν· θὰ ἐκλέξωμεν. Δυστυχῶς, ὅλα τὰ δημοσιεύομεν ἀνωνύμως.—κ. Χ. Β. Κωνστάντσαν. Ἡμ. ἐστάλη.—κ. Γ. Ι. Κ. Κων/πολιν. Δὲν ἐγράψαμεν ἰδιαιτέρως. Δὲν ἐνθυμούμεθα τώρα λεπτομερείας· ἠξεύρομεν ὅμως ὅτι δὲν εἴχομεν εὕρει ἄξια δημοσιεύσεως τὰ ποιήματά σας.—κ. Γ. Κ. Ε. 40 Ἐκκλησιές. Κατὰ λάθος εἶχον σταλῇ πρὸς ὑμᾶς συστημένα· μετὰ καιρὸν δὲ μᾶς τὰ ἐπέστρεψε τὸ Ταχυδρομεῖον ὡς ἐπιλήψιμα. Τὰ ἐστείλαμεν πρὸς τὸν κ. Φλ. Τὰ ἐλλείποντα ἐστάλησαν.—κ. Α. Κ. Μεσολόγγιον. Τὸ βιβλίον ἐξεδόθη. Ὁ πρόλογός του, περιέχων κρίσεις τολμηρὰς περὶ τῶν παρ' ἡμῖν φιλολόγων, θὰ προκαλέσῃ ζωηρὰς συζητήσεις. Θὰ γράψωμεν ἐν ἐκτάσει προσεχῶς.—κ. Χ. Δ. Α. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν.

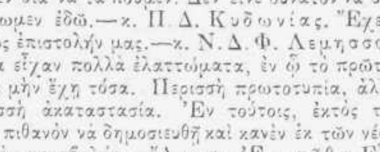

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Εἰς τοὺς ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ δημοσιευθέντας ἀρχαίους στίχους τοῦ κ. Γρυπάρη διορθωτέα:

Στ. 7 ἀντὶ παλάσσει γρ. *σαλάσσει*.
» 20 » ὑπέρασι » *ὑπέραες*.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ
ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Τὸ καλλίτερον ποτόν, ἀνώτερον καὶ τῆς Βενεδικτίνης ἀκόμη, εἶνε ἡ
FEUILLANTINE
τὴν ὁποίαν εὑρίσκετε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. **Γεωργίου Ι. Κορνάρου,** ὁδὸς Αἰόλου παρὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

Φιλολογία
ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΕΥΘ. ΠΟΛΙΤΑΚΗ
41 Ὁδὸς Σταδίου 41
Ἄντικρυ τοῦ Ἀρσακείου
Διδακτικὰ κλ.π.
Τὸ **Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον** ἔχει τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν: ὅτι δύναταί τις νὰ προμηθευθῇ δι' αὐτοῦ *εἰς ἃς τιμὰς καὶ παρὰ τοῖς ἐκδόταις αὐτῶν* οἱονδήποτε σύγγραμμα παντὸς κλάδου καὶ πάσης ἐπιστήμης. Τὸ Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον πωλεῖ φυλλάδια τῆς Εἰκονογραφημένης Ἑστίας καὶ παρέχει πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὸ περιοδικὸν ἡμῶν.
Ἐπιστῆμαι

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—850.

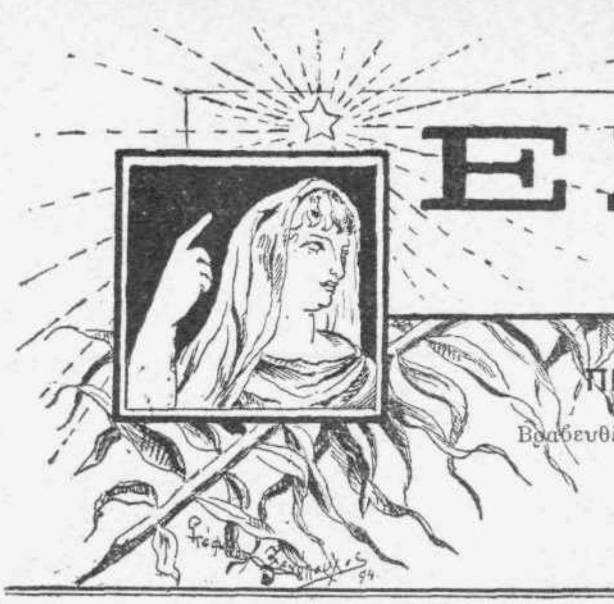

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. — Ἐν Ἀθήναις, 28 Μαΐου. — Ἀριθ. 22.

ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΜΗΝΕΣ

ΜΑΪΟΣ

(Συνέχεια τοῦ αὐτογράφου).

Κ' ἡ γῆ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σὰν εἶδε νὰ προβάλλῃς
εἶπε 'ς τ' ἀηδόνι: «ἀρχίνησε, καλότυχο, νὰ ψάλλῃς
τὴν ἀνθισμένη νειότη του, τὴ χάρι τὴν περίσσια...»
Καὶ τ' ἀηδονάκι ἐκρύφτηκε σὲ ἰτιαῖς, σὲ κυπαρίσσια
κ' ἐρωτικὰ κ' ἐντροπαλὰ κι' ἁρμονικὰ ἀρχινάει
νὰ τραγουδῇ τοὺς γάμους σου, χαριτωμένε Μάη.

Ἐγὼ βαθειὰ μέσ' 'ςτὴν καρδιὰ καὶ μέσ' 'ςτὸ νοῦ μου νοιώθω
ὅσα τ' ἀηδόνι τραγουδεῖ μ' ἐρωτευμένο πόθο,
νοιώθω ποιὰ θεία δύναμι σ' ἔχει περιχυμένο,
Μάη γλυκὲ κι' ἀθάνατε, σὲ νοιώθω, μὰ σωπαίνω·
γιατί δὲν ἔχω τ' ἀηδονιοῦ τὴ ζηλεμένη χάρι
κ' εἶμ' ἄχαρος τραγουδιστὴς μ' ἀδύνατο δοξάρι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

22 Μαΐου

Ἐν τῶν γλυπτικῶν σκανδάλων, περὶ τῶν ὁποίων ὡμιλήσαμεν εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον, ἐσκανδάλισε κύριόν τινα ἄγνωστόν μου, ὑπογραφόμενον «Πλακιώτης» ὥστε νὰ γράψῃ μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸ Ἄστυ. Ἓν τυπογραφικὸν λάθος, μία ἐσφαλμένη πληροφορία καὶ μία κρίσις ἐξ ἀκοῆς, ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐξ ἀντιλήψεως τοῦ ἐπιστολογράφου, τῷ ἔδωσαν ἀφορμὴν ὄχι μόνον ἐμὲ νὰ θωπεύσῃ μὲ τὰ ἀμβλύτατα βέλη τῆς εἰρωνείας του, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον «τὴν σύγχρονον τεχνοκρισίαν» ὀλίγον κολακευτικῶς νὰ χαρακτηρίσῃ ἐκ τῶν εὐαρίθμων ἐκείνων χρονογραφικῶν γραμμῶν τοῦ ταπεινοτάτου ὑποφαινομένου! Διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅσον καὶ νὰ σκεφθῶ μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσω πῶς, ἂν ἐγὼ εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐξ ἀπροσεξίας, εἴτε ἐξ ἐσφαλμένης πληροφορίας, ἔγραψα ὅτι ἀπέθανεν ὁ Φαλγκιέρ, ἀντὶ νὰ γράψω ὅτι ἀπέθανεν ὁ Σαπύ, καὶ ἂν μοῦ διέφυγε νὰ διορθώσω τὴν λέξιν Φαλγκιέρ, ἀναγνωσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ στοιχειοθέτου ὡς Φαλκονιέρ, πῶς, λέγω, εὐθύνεται διὰ τοῦτο ὁλόκληρον τὸ καλλιτεχνικὸν κοινὸν τῆς πρωτευούσης καὶ κατηγορεῖται ἀπροκαλύπτως ὅτι θαυμάζει μὲν τὸν Φεραῖον τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Βαρβάκη (μηδὲ τοῦ βάθρου του ἐξαιρουμένου) θὰ ἔκρινε δὲ βεβαιότατα ὡς χονδροειδῆ τὰ ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου!

Ἐνοήσατε ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βύρωνος. Πολλοὶ ἐξ ὅσων τὸν εἶδον, μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ ἀριστούργημα καὶ τὴν κρίσιν αὐτὴν μετεδώσαμεν, φροντίσαντες νὰ δηλώσωμεν ὅτι δὲν εἶνε ἰδική μας. Ὁ ἐπιστολογράφος τοῦ Ἄστεως φρονεῖ ἄλλα. Ἀναδημοσιεύομεν τὸ οὐσιῶδες μέρος τῆς ἐπιστολῆς του καὶ μάλιστα αὐτολεξεί, ἀφ' οὗ εἴπαμεν ἤδη ὅτι ἡ εἰρωνεία του δέν μας ἐγγίζει:

«Ἀποροῦμεν πῶς ὁ κ. Γρ. Ξ. γράφει τοιαῦτα περὶ ἔργου, ὅπερ, καθ' ἃ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, δὲν εἶδε.

Πρῶτον: Ὁ ἀνδριὰς εἶνε σύμπλεγμα ἐκ τριῶν ὑπερφυσικοῦ μεγέθους προσώπων, παριστᾷ δὲ τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ βράχου καθημένην καὶ διδοῦσαν κλάδον φοίνικος εἰς τὸν πρὸς αὐτὴν τείνοντα τὴν χεῖρα ποιητήν, ἀπελευθερώσαντα δοῦλον παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ἕρποντα καὶ ἀνεγειρόμενον.

Δεύτερον: Εἶνε ἔργον τοῦ Chapu, (οὗ καὶ φέρει τὴν ὑπογραφὴν) συντελεσθὲν μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τοῦ φίλου του καὶ πασιγνώστου τῷ καλλιτεχνικῷ κόσμῳ τῆς Εὐρώπης Falguière.

Ὥστε ὁ ἀνδριὰς εἶνε κολοσσιαῖον σύμπλεγμα, ὁ δὲ μακαρίτης Φαλκονιέρ, ἂν καὶ διάσημος, καὶ οἱ ἀδέξιοι μαθηταί του εἶνε μόνον εἰς τὸν κ. Γρ. Ξ. γνωστοί Οἱ χαίροντες τὴν μεγαλειτέραν φήμην ἐν Γαλλίᾳ γλύπται εἰσὶ τρεῖς, ὁ ἐσχάτως θανὼν Chapu, ὁ Mercié καὶ ὁ Falguière· δύο λοιπὸν τούτων συνέθεσαν καὶ ἐξετέλεσαν τὸ τερατούργημα τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἀναλαμβάνει ὁλόκληρον τὴν εὐθύνην ὁ Falguière (ἴσως Φαλκονιέρ), ὅστις βεβαιοῦμεν τὸν κ. Γρ. Ξ. ἄριστα ἔχει τὴν ὑγείαν, ὡς πρὸ μηνὸς μόλις δώσας τὴν γνώμην του περὶ τοῦ βάθρου τοῦ ἔργου του, ὁρίσας καὶ τὸ ὕψος εἰς ὃ πρέπει νὰ στηθῇ. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πρὶν γράψῃ καὶ κρίνῃ τις περὶ ἔργου τινός, ἀπαιτεῖται νὰ τὸ ἴδῃ πρῶτον, νὰ πληροφορηθῇ δὲ ἀκριβῶς περὶ τῶν γεγονότων, ἅπερ ἐκθέτει.

Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Γρ. Ξ. θέλει εἰς τὸ μέλλον τηρεῖ τὸν κανόνα τοῦτον καὶ θέλει φανῇ ὀλιγώτερον αὐστηρὸς πρὸς τὸν ἀνύπαρκτον Φαλκονιέρ, ὅταν μᾶς περιγράψῃ τὰ προσεχῆ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος.

Ἀφήνοντες κατὰ μέρος τοὺς ἀστεϊσμοὺς λέγομεν ἐν πεποιθήσει, ὅτι τὸ ἔργον τῶν Chapu καὶ Falguière, χωρὶς νὰ εἶνε ἓν τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου, εἶνε καὶ ἔσεται ἐπὶ πολὺ τὸ σημαντικώτερον καὶ ἀσυγκρίτως τελειότερον ἔργον συγχρόνου γλυπτικῆς τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν, οἱ δὲ ἐξενεγκόντες ἐναντίαν κρίσιν, δὲν τὸ εἶδον ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐντὸς αἰθούσης σκοτεινῆς καὶ οὐχὶ ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ, δὲν ἐνόησαν δὲ ὅτι ἔργον ἔχον μετὰ τοῦ βάθρου ὕψος ἑπτὰ μέτρων δὲν κατεργάζεται μὲ τὴν λεπτότητα τοῦ χορεύοντος Φαύνου τῆς Πομπηίας, ἀλλὰ μὲ τὰς μεγάλας γραμμὰς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου».

Καὶ τὸ συμπέρασμα τὸ ἰδικόν μας: Εὐχόμεθα ὁλοψύχως νἀληθεύῃ ὁ Πλακιώτης, καὶ ὄχι οἱ δόντες εἰς ἡμᾶς τὰς ἐναντίας πληροφορίας. Τί ἄλλο θέλομεν παρὰ νὰ ἔχωμεν ἓν ἔργον γνήσιον τοῦ Σαπὺ ἢ τοῦ Φαλγκιὲρ (καὶ ὄχι ἀδεξίων μαθητῶν τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου) καὶ νὰ μὴ λάβουν οὕτω σύντροφον τὰ γλυπτικὰ τερατουργήματα τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν.

Γρ. Ξ.

Ο ΝΕΚΡΟΣ

Καὶ αἴφνης, ἐνῷ ἐπεριπάτουν εἰς τὸν συμπαθητικὸν καὶ συνειθισμένον δρόμον ὅπου ἐνεπιστεύοντο ἐπὶ μῆνας τόρα τόσα ὄνειρα καὶ τόσους παραλογισμοὺς ἔρωτος, — τὸ χέρι του μηχανικῶς ἐχαλαρώθη νεκρωμένον καθὼς ἔσφιγγε τὸ βελούδινόν της περικόρμιον καὶ ἔπεσε ἀποτόμως ἀπὸ τὸν ὦμον της, σὰν νὰ ἐκόπη κάποια κλωστὴ ποῦ τὸ συνεκράτει.

Ἀφῆκε τὸ χέρι της σιγὰ σιγά, καὶ ἐλύθη, ἐχωρίσθη πλέον μὲ ἄβυσσον τὸ σῶμά του ὁλόκληρον ἀπὸ τὸ ἰδικόν της σῶμα. Σὰν μαχαιριὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθε εἰς τὴν καρδιά του καθαρά, ἀνεξήγητος καὶ μελαγχολικὴ ἡ βεβαιότης, ὅτι δὲν τὴν ἠγάπα πλέον, ὅτι ὁ ἔρως ἀποθνήσκει ἐν τῇ καρδίᾳ του.

Ἡ σκέψις αὕτη ἡ ἀβέβαια καὶ ὁ φόβος ἀπὸ πολλοῦ τὸν κατελάμβανον, καὶ ἀόρατος χεὶρ πρὸ πολλοῦ ἐχαλάρονεν, ἔθραυε τὰ ἀόρατα δεσμά, τὰ ὁποῖα τὸν συνέδεον μὲ τὴν γυναῖκα ἐκείνην τὴν ἀφωσιωμένην πάντοτε, τὴν ἀγαπῶσαν. Τόρα ὅμως παρουσιάσθη ἐπὶ μᾶλλον ἀναπόφευκτος ἔμπροσθέν του ἡ ἀλήθεια ἐκείνη καὶ τοῦ ἐλάφρωσε διὰ τῆς βεβαιότητος τὰ στήθη, τὴν καρδίαν, ἀπὸ τὸ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε φόρτωμα τῆς ἀμφιβολίας.

Ἡ κρυφὴ ἀρρώστια, τὸ ὕπουλον ἕλκος τὸ ὁποῖον σιγὰ σιγὰ καὶ ἀπαρατήρητα καὶ ἀναίτια ἐφύτρωσεν εἰς τὴν καρδίαν του, ἔδιδαν πλέον τὴν τελευταίαν συγκλόνισιν καὶ ἀπέκτεινον ἐντὸς αὐτῆς τὸν ἔρωτά του...

Μὲ ἕνα λείψανον ἐλπίδος τὴν ἐκύταξε διὰ τελευταίαν φορὰν στὰ μάτια, ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ἦτο χωρὶς ἔρωτα, σκληρόν, ἐξεταστικόν, ἀμέθυστον, πλημμυρισμένον ἀπὸ ψυχρότητα καὶ τοῦ ἐφάνη ἄλλη, δὲν τοῦ ἐσυγκίνησε οὔτε τὴν ἀπωτέραν χορδήν, τὴν μᾶλλον λησμονημένην τῆς καρδίας του.

Ἡ ἀντίδρασις ἐπῆλθε τόρα μὲ τὸ ξεψύχισμα τοῦ ἔρωτος βιαία καὶ ὁρμητική.

Ἐλύθη τὸ μανδήλιον τὸ μαγικὸν καὶ πλάνον ποῦ τοῦ ἐπαραισθητοῦσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ διὰ πρώτην φορὰν τὴν εἶδε τὴν Ἄνναν πραγματικὴν ἔμπροσθέν του, — μίαν γυναῖκα ξανθὴν καὶ μικρὴν χωρὶς αἴγλην καὶ χωρὶς σύννεφον ὀνείρου, χωρὶς μυστήριον, χωρὶς ἔξαρσιν ἰδανισμοῦ — χαμηλὰ στὴ γῆ μὲ τὶς φτεροῦγες της συντριμμένες.

Μία πικρία σκληρὰ καὶ μία ἀγανάκτησις ἐμαζεύθη ὡς πῦον εἰς τὴν καρδιά του σιγὰ σιγὰ τόρα.

Τὴν παρετήρει ἀνύποπτον ὡς ἐξηκολούθει πλήρης ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν ἔρωτά του νὰ περιπατῇ καὶ οἱ ὀφθαλμοί του τόρα τὴν συνέτριβον βαθύτερον εἰς τὴν γῆν, τὴν ἐγύμνωναν παντὸς στολισμοῦ.

Αὐτὴ λοιπὸν ἦτο ἡ γυναίκα ἡ ἀπαράμιλλος, ἡ ὕπαρξις ἡ μυστικὴ ποῦ ἔτρεφε μῆνες τόρα μὲ τὸ αἷμα τὸ πολύτιμον τῶν ὀνείρων του καὶ ποῦ ἐστόλισε μὲ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀνεξαντλήτους μὲ ὅλα τὰ μεταλλωρυχεῖα τὰ ἀπύθμενα τῆς φαντασίας του!

Διὰ πρώτην φορὰν τόρα ὡς ἀποκάλυψιν εἶδε τὸ μέτωπόν της τὸ στενὸν καὶ ταπεινὸν φαγωμένον ἀπὸ τὰ κατάξανθα ἄνοστα μαλλιά της καὶ τὰ μάτια της τὰ παιδιακίσα εἰς τὰ ὁποῖα ἐπλανᾶτο πάντα ἕνα φτερούγισμα ἐκπλήξεως διηνεκοῦς καὶ γυναικείας παλιμβουλίας, — καὶ τὰ χείλη της εἰς τὰ ὁποῖα τὸ μειδίαμα τοῦ ἐφαίνετο κενὸν πλέον, ἀνέκφραστον, χωρὶς καμμίαν χάριν κλεισμένην μέσα του, χωρὶς κανένα μυστήριον φυλακισμένον....

Καὶ ἐστέναξε βαθειὰ βαθειὰ καὶ ἐστάθη μὲ συγκίνησιν, μὲ σεβασμὸν εἰς τὸ ξεψύχισμα τῆς μεγάλης ἀγάπης ποῦ ἐπέθαινε μέσα εἰς τὴν ψυχήν του. Ὡς σὲ θάνατον φυσικὸν προσφιλοῦς, ὀδυνηρὸν καὶ αἰφνίδιον, ἡ καρδιά του κατελαμβάνετο ἀπὸ μίαν μελαγχολίαν καὶ τὸ στῆθος του συνεσφίγγετο ὡς κάτι τι νὰ ἔκλαιε μέσα του.

*

Μὲ κάποιαν τόρα ἔκπληξιν καὶ μὲ πόνον πολὺν ἐνθυμεῖτο ὅλην τὴν σύντομον ἀλλὰ βιαίαν ἱστορίαν τοῦ πάθους του, ἱστορίαν γεμάτην δάκρυα, γεμάτην ἐλπίδας, γεμάτην στιγμὰς εὐτυχίας, ποῦ ἐγεννήθηκε τότε ἀνεξήγητα καὶ αἰφνιδίως στὴν καρδιά του, ὅπως αἰφνιδίως καὶ ἀνεξήγητα τόρα ἀπέθνησκε.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἡ ἀγάπη ἐκείνη τὸν περιέβαλεν ὡς δίκτυον, τοῦ ἔσβυσε κάθε σκέψιν, τοῦ παρέλυσε κάθε θέλησιν καὶ κάθε δύναμιν.

Τοῦ ἐφάνη ὑπερτέρα ἡ γυναῖκα ἐκείνη καὶ μὲ σεβασμὸν καὶ μὲ λατρείαν τῆς ἄνοιξε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του θυσιαστήριον καὶ τὴν ἔβαλε μέσα σὰν παναγιὰ μυστικὴ καὶ χωρὶς ὑπολογισμὸν τῆς ἐχάρισε τὴν καρδίαν του μὲ τοὺς κρυμμένους θησαυροὺς τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς περιπαθείας ποῦ ἔκλειε μέσα της.

Ἐνθυμεῖτο μὲ ἀποθυμιὰ τόρα τὸν ἔρωτά του ποῦ ἐκφράζετο μὲ δύναμιν, μὲ μίαν ὑπέροχον ἰσχύν, ποῦ τοῦ ἐστερέωνε τὸ κορμί του ὁλόκληρον, ποῦ τοῦ ἔδινε τὴν ἰδέαν ὅτι δι' ἐκείνην ὅλα θὰ ἠδύνατο νὰ τὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ ὅλα νὰ τὰ κατορθώσῃ. Ἡ γυναῖκα ἐκείνη ἐπότισεν ὅλας τῆς καρδιᾶς του τὰς ἶνας μὲ τὸ ἄρωμά της, καὶ τοῦ ἐξύπνησε μέσα του αἰσθήματα καινούργια, ζωὴν ἄλλην δραστηριοτέραν, γεμάτην ἀπὸ ἄγνωστον μέθην, γεμάτην ἀπὸ ἄμετρον ἀφοσίωσιν, γεμάτην ἀπὸ λατρείαν παράδοξον μυστικιστικὴν καὶ ἀπὸ πάθος.

Μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης του τὴν ἔσυρε καὶ ἐκείνην εἰς τὴν μεγάλην, τὴν φοβερὰν δίνην τοῦ πάθους του καὶ τῆς ἐστάλαξεν ἀπὸ τὴν καρδιὰν τὴν ἐδικήν του στὶς δικές της φλέβες ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἀψίνθιον τῆς τρέλλας του.

Ἐπὶ μῆνας ὡς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἕνα ὄνειρο γλυκό, νανουρισμένον εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀγάπης τῶν δύο των καρδιῶν, τοὺς ἐκράτησε ὑψηλὰ μὲ φτεροῦγες μακρυὰ ἀπὸ τὴν ταπεινὴν ζωήν, κολυμβισμένους εἰς τὴν αἰωνίαν τῆς εὐτυχίας των ἀναπόλησιν.

Καὶ ἔξαφνα τόρα ἀναίτια, ἔπειτα ἀπὸ τὸ θεῖον αὐτὸ ὄνειρον τὸ εὐτυχισμένον καὶ ἀπαράμιλλον, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἄκοπον ὁδοιπορίαν στὸν μαγευμένον, τὸν ἀνθοστεφανωμένον δρόμον τῆς εὐτυχίας — ἔβλεπε μοιραίως νὰ πεθαίνῃ στὴ καρδιὰ τὴ δική του ἡ ἀγάπη, νὰ ξεψυχάῃ τὸ ὄνειρόν του ὡς ὅλα τὰ ὄνειρα καὶ νὰ παρουσιάζεται πάλιν ἔμπροσθέν του νέα σκοτεινὴ ἀρχὴ πραγματικότητος, συνέχεια τοῦ πρότερον ἀπογοητευμένου δρόμου τῆς ζωῆς του τὸν ὁποῖον εἶχε ξεχάσῃ....

*

Ἕνας γογγυσμὸς ἀγωνίας ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ ἀνεξερεύνητα τρίσβαθα, τὰ εὐμετάβλητα καὶ μυστηριώδη τοῦ ἀτόμου του.

Ὡς ὀδυνηρὸν μυστήριον ἄλυτον παρουσιάζετο ἔμπροσθέν του ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς ψυχῆς του.

Διατί, διατὶ λοιπὸν κάθε ἴχνος ἀγάπης εἶχε πεθάνῃ μέσα του, καὶ διατὶ ἐπερπατοῦσε στὸ πλευρὸν τῆς γυναικὸς αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἐλυπεῖτο, βωβὸς καὶ μελαγχολικὸς καὶ ἀναίσθητος πλέον, ἐνῷ χωρὶς ὑποψίαν καμμίαν ἐκείνη καὶ χωρὶς προαίσθησιν, γεμάτη ἀπὸ ζωὴν καὶ εὐτυχίαν μὲ ὁλοζώντανον τὸν ἰδικόν της ἔρωτα ἐφλυαροῦσε μὲ μικρὰν καὶ γοργὴν φωνὴν — τὴν φωνὴν ποῦ τοῦ ἔρριπτε τόσην ἁρμονίαν στὰ αὐτιὰ καὶ τόσον τὸν ἐμάγευεν ἄλλοτε....

Καὶ ὡς ἐνατένιζεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, ᾐσθάνθη ὅτι ἤρχιζε νὰ μισῇ τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἡ ὁποία τοῦ ἀπερρόφησε μέρος τῆς ζωῆς του, μέρος τῶν αἰσθημάτων του, καὶ ὅτι ἤρχιζε νὰ τὸν καταλαμβάνῃ λύπη διὰ τόσην δύναμιν ἀπωλεσθεῖσαν καὶ τόσην ἀφοσίωσιν καὶ τόσην ἀγάπην.

Ἠγνόει διατὶ τὴν ἐμίσει μολοντοῦτο τὴν γυναῖκα αὐτὴν ἡ ὁποία τὸν ἠγάπα, ἡ ὁποία τὸν ἀπήντησε καὶ τοῦ ἔδωσε μὲ ἐμπιστοσύνην τὴν χεῖρα εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς... Ἔπταιεν ἐκείνη ἂν δὲν ἐδύνατο νὰ θερμάνῃ περισσότερον τὴν καρδίαν του, νὰ ἐμφυσήσῃ ζωὴν νέαν, ἄλλο σθένος εἰς τὴν ἀγάπην του καὶ νὰ τῆς ἀνοίξῃ νέους ὁρίζοντας, ἡλιολούστους, οὐρανοὺς νέους μεθυσμένους ἀπὸ φῶς, μεθυσμένους ἀπὸ εὐδαιμονίαν;

... Καὶ ἀσυνειδήτως μολαταῦτα εἰς τὴν ὁρμὴν ἐνστίκτου εἰλικρινείας ἀγρίας, ὀργισμένος, ἀθελήτως ἐκ τῆς ἀμεριμνησίας καὶ τῆς τυφλότητός της τὴν ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος βαναύσως σχεδὸν καὶ τῆς εἶπε πλησιάζων τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὸ ἰδικόν της — τὸ ἄνευ αἴγλης πλέον, ἄνευ γοητείας:

— Δὲν βλέπεις λοιπὸν ὅτι δὲν σὲ ἀγαπῶ πειά, ὅτι πρέπει νὰ χωρισθοῦμε, ὅτι ἤμαστε τόρα ξένοι ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο.

Καὶ ὡς ἐξέχυσε τὴν ἀγανάκτησίν του, καὶ δὲν τὴν ἔβλεπε πλέον ἤρεμον εἰς τὴν ἰδικήν του τρικυμίαν καὶ τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς, ἀνεκουφίσθη ὀλίγον.

Ἐκείνη ἔμεινεν ἀπολιθωμένη, ἐννοήσασα ἀμέσως ὅτι δὲν ἐγέλα, ὅτι οἱ ὀφθαλμοί του ἐκεῖνοι ἀλλόκοτοι καὶ ὀλάνοικτοι, αἱ χεῖρές του αἱ δυσμενεῖς αἱ δυναταί, τὸ ἐξεγειρόμενον τόρα στῆθός του — τὸ ὑπόδουλον ἄλλοτε — τῆς ἔλεγαν κάτι τι πολὺ φοβερὸν καὶ πολὺ ἀληθινόν.

Καὶ ἔμεινεν ἄφωνος προσπαθοῦσα κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην στιγμὴν νὰ ἀναγνώσῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἐραστοῦ της καὶ μὴ βλέπουσα τὸν μεγάλον νεκρὸν τὸν ὁποῖον αὐτὴ περιέκλειε.

Ἐκεῖνος ἐξεχύθη πάλιν εἰς λυγμοὺς ἀγωνιώδεις.

— Ὄχι, ὄχι, δὲν ξεύρω, αἰσθάνουμαι σὰν νὰ ἐπέθανε ἡ καρδιά μου, σὰν νὰ ἐσβύσθηκε κάτι τι μέσα μου καὶ νὰ ἐγένηκε σκοτάδι. Δὲν σἀγαπῶ πειά, δὲν σἀγαπῶ, δὲν μπορῶ πειὰ νὰ σἀγαπῶ. Μὴ μοῦ πῇς τίποτα· εἶμαι δυστυχισμένος καὶ ἐγώ. Ἀπὸ μέρες τόρα μὲ ἀγωνία βλέπω νὰ φεύγῃ ἡ ἀγάπη μου καὶ νὰ φτερουγίζῃ μακρυὰ καὶ δὲν μὲ ταράσσει πειὰ τὸ μάτι σου καὶ δὲν μοῦ δίνουν πειὰ τὴν θρησκευτικὴ ἐκείνη φρικίασι τὴ σκοτεινὴ καὶ ἡδονική, τὰ χείλη σου, τὸ κρέας τῶν βραχιόνων σου, ὅλο τὸ γυμνὸ καὶ τὸ μαντευόμενο σῶμά σου ποῦ ἦ-αν ἄλλοτε ἡ αἰτία τοῦ αἰωνίου μου πυρετοῦ καὶ τῶν αἰωνίων μου ὀνείρων. Πάει πέθανε πειὰ κάτι τι στὰ στήθη μου.

Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ, κατέπεσε ἐπὶ ἑνὸς λίθου κατασυντριμμένος, ἀλλὰ μὴ αἰσθανόμενος οὔτε ἕνα παλμὸν οὔτε συγκινήσεως ἴχνος εἰς τὴν ἀναπόλησιν ἐκείνην τοῦ παρελθόντος....

Καὶ μὲ διεσταλμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ἐκείνη, μὲ νικημένην τὴν καρδίαν της ἀπὸ ψῦχος ἠρώτα ἀγωνιωδῶς τί κακὸν τοῦ εἶχε κάμει, πῶς τὸν εἶχε πληγώσει τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ποῦ ἠγάπησε τόσον καὶ εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε παραδοθῇ ὁλόκληρος χωρὶς ἐνδοιασμούς, χωρὶς ὑπολογισμούς, μὲ ὅσον ἔρωτα καὶ μὲ ὅσην μέθην ἔκλειεν ἡ πτωχή της καρδία.

Καὶ ἔμειναν ἄφωνοι καὶ οἱ δύο καὶ οἱ δύο δυστυχεῖς καὶ φοβισμένοι πρὸ τῆς αἰφνιδίας ἀνορθώσεως τοῦ φάσματος τοῦ ἀγνώστου, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐχώριζεν—ἐκεῖνος αἰσθανόμενος πόνον φυσικὸν πρὸ τοῦ καταληπτοῦ θανάτου τοῦ ἔρωτός του—ἐκείνη πληγωμένη, ἀγαπῶσα πολὺ καὶ μισοῦσα.

— Χαῖρε. Ἄς χωρισθοῦμε τοὐλάχιστον καλὰ χωρὶς ἀποστροφὴν καὶ χωρὶς μῖσος καὶ ἄς προσπαθήσουμε νὰ φυλάξουμε καλὴ ἀνάμνησι ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου . . .

Ἀλλ' ἀντὶ ἀπαντήσεως ἡ γυνὴ μὲ ἐπαναστατοῦσαν γιγαντιαίως ἐν στιγμιαίᾳ συσσωρεύσει ὅλην τὴν ἀγάπην της, ἐρρίφθη μὲ ἕνα λυγμὸν ἐπὶ τῶν χειλέων του καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν καταφάγῃ μὲ ἓν φίλημα ὑψίστου πυρετοῦ καὶ ὑψίστης προκλήσεως ἡδονῆς.

Προσεπάθησε νὰ προσκολλήσῃ τὸ σῶμά της ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ του, νὰ τὸν γαλβανίσῃ ὡς ἄλλοτε, νὰ τὸν θερμάνῃ μὲ τὸν ἔρωτα τὸν ἰδικόν της τὸν ζῶντα, μὲ τὰς ἰδικάς της ἐπιθυμίας καὶ νὰ τοῦ χύσῃ νέαν ζωήν, νὰ τοῦ ἀφυπνίσῃ εἰς τὴν καρδίαν νέα ὄνειρα.

Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ τὸ πάγος τοῦ νεκροῦ του εἰς τὴν καρδίαν, ἀσυγκίνητος τῆς ἔρριψε χωρὶς καὶ ἐκεῖνος νὰ θέλῃ ἓν βλέμμα ὑψίστης περιφρονήσεως καὶ ἠρεμίας ὑψίστης ἐνῷ τὰ χέρια του τὴν ἀπώθουν ἡσύχως, ψυχρῶς καὶ τὸ σῶμά του ὀπισθοχώρει.

Καὶ πρὸ τοῦ ἀκατανικήτου, πρὸ τῆς μοιραίας ἐκείνης ἀβύσσου, μὲ τὴν ἄδηλον τόρα προαίσθησιν τοῦ νεκροῦ, ἀνεπήδησεν ἐκείνη ἡ δυστυχὴς μὲ βρυχηθμὸν ἀπωθουμένης θηλείας, ταπεινωμένη, πλήρης λύσσης ἐχθρὰ μισοῦσα, καὶ ἔφυγε τρέχουσα ἐν τῷ σκότει, ἐνῷ ἐκεῖνος ἀναίσθητος εἰς τὸ νυκτερινὸν ψῦχος συντριμμένος ἐπὶ τοῦ λίθου ἔβλεπε μὲ δέος καὶ μὲ περιέργειαν σκληρὰν τὰ βάθη τὰ σκοτεινὰ τῆς ψυχῆς του, καὶ ἠκροάζετο μὲ φρίκην τὸ σήμαντρον τὸ νεκρώσιμον καὶ τὴν παρέλασιν τὴν πένθιμον τοῦ νεκροῦ ὅστις ἐγέμιζε μὲ λύπην τὴν καρδίαν του.

Καὶ ἔκλαυσεν, ἔκλαυσεν, ὄχι τὴν γυναῖκα ἐκείνην τὴν ἀδιάφορον, ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν, τὰ ὄνειρά του, τὴν χίμαιραν τὴν προσφιλῆ, πτώματα τόρα τὰ ὁποῖα ἐξέλιπον ἀφίνοντα ὄπισθέν των ἐρείπια ὀδυνηρὰ καὶ αἱματωμένα.

Ν. Δ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΒΡΕΙΣ[1]

Ἄν μετὰ τῆς Χίου πλησιάζωμεν εἰς τἀρχαῖα Ἄβδηρα, ἀλλ' οἱ καθ' αὐτὸ Ἀβδηρῖται τῆς νέας ἑλληνικῆς κακολογίας εἶνε οἱ κάτοικοι ἄλλης νήσου, τῶν Παξῶν. Ὁ νεώτερος ἑλληνισμός, ἰδίως ὁ τῶν περιοίκων Ἑπτανησίων, ἐχάλκευσε παντοῖα σκώμματα εἰς λογαριασμὸν τοῦ πτωχοῦ νησιδρίου, ὅπερ οἱ Πάξιοι λέγονται θεωροῦντες ὡς τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς κατὰ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο

Παξοὶ κι' Ἀντιπάξοι
Λόντρες δεκάξη.

Πολλὰ εἶνε τὰ περὶ τῶν Παξίων φερόμενα ἀνέκδοτα, ἀλλ' ἓν εἶνε ἰδίως τὸ πάντων χαρακτηριστικώτατον.

Δύο ἠλίθιοι Πάξιοι συνέπλεον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου. Καὶ ὁ μὲν εἷς ἐκάθητο κατὰ τὴν πρῷραν, ὁ δ' ἕτερος κατὰ τὴν πρύμνην. Ἐν δὲ τῷ νυκτίῳ σκότει ἐπίστευσαν, ὅτι δὲν εἶνε ἓν καὶ μόνον τὸ τὴν ἠρεμίαν τῆς νυκτὸς διαταράσσον πλοῖον, ἀλλὰ δύο διάφορα. Καὶ λοιπόν, ἀποτεινόμενος ὁ ἕτερος τῶν συμπλωτήρων πρὸς τὸν συμπλέοντα, ἐφώνησεν ὡς πρὸς τὸν πλοίαρχον τοῦ κατὰ φαντασίαν παραπλέοντος ἄλλου πλοιαρίου· ***Αἴ καραβοκύρη, τί καλὰ ἐφόρτωσες; — Κεραμίδια κι' ἕναν παπᾶ*** ἀπήντησεν ὁ ἄλλος. Χαίρων δ' ὁ πρῶτος ἐρωτήσας ἐπὶ τῇ συμπτώσει, ὑπέλαβε — ***Κ' ἐμεῖς τὸ ἴδιο, κεραμίδια κι' ἕναν παπᾶ.***

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ὁδὸς ἐν Σμύρνῃ

Παραδόξως δὲ ἰδίως νησιῶται εἶνε οἱ καὶ ἄλλως δυσφημηθέντες ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων. Περὶ τῆς πτωχείας τῶν σιφνιακῶν προικῶν ἐλέχθη

Τὸ Σιφνέϊκο 'ποδοσίδι
μιὰ ἐληὰ κι' ἕνα κρομμύδι.

Οἱ Ἰθακήσιοι ἐσκώφθησαν ἐπὶ μικρονοίᾳ διὰ τῆς παροιμίας ***Οἱ Θειακοὶ μὲ τὴ σοφία 'βρῆκαν τὴν θεότητα***, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας τὸ πολυμήχανον αὐτῶν δηλοῦσιν οἱ παρὰ τὸν Ἴστρον Κεφαλλῆνες ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς ***Τρυποτσάκουλα.*** Περὶ τῶν Παρίων λέγουσιν οἱ γείτονες αὐτῶν Μήλιοι

Μὰ δὲ θέλω ἀπὸ τὴν Πάρο
μήτε κόττα γιὰ νὰ 'πάρω,
μήτ' αὐγό, μήτε κροκὸ
μήτε πρᾶγμα θηλυκό.

Τὸ ὄνομα τῶν Λερίων φιλοπαιγμόνως παρετυμολογεῖται ἀπὸ τῆς **λέρας**. Οἱ δὲ Νάξιοι λέγονται μὲν **ἀνάξιοι** διὰ λογοπαιγνίου, παριστάνονται δὲ συνδέοντες τὴν ἠλιθιότητα πρὸς τὴν μεγαλαυχίαν διὰ τοῦ ἑξῆς ἀνεκδότου. Νάξιος μεταβὰς εἰς Ἀμοργὸν εἶδε κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν τῇ νησῖδι ταύτῃ διατριβῆς τὴν σελήνην φθίνουσαν, ἐπιστρέψας δὲ μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν Νάξον πληθούσης τῆς σελήνης καὶ ἀπορήσας ἐπὶ τῇ διαφορᾷ τοῦ μεγέθους αὐτῆς ἐν ταῖς δύο νήσοις ἐφώνησε

Φέγγος φέγγος φέγγαρος
καὶ τῆς Ἀξιᾶς ὁ φέγγαρος,
ὄχι τῆς Ἀμουργοῦς τὸ φεγγαράκι.

Τέσσαρες δὲ νῆσοι μετὰ καὶ τῆς μεγάλης πελοποννησιακῆς χερσονήσου ἀποτελοῦσι τὸν νεοελληνικὸν ἐκεῖνον πεντάλογον τῆς κακολογίας, ὅςτις μόνον εἰς τὰ τρία παροιμιακὰ κάππα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς δυσφημίας δύναται νὰ εὕρῃ τὸ ἀνάλογον αὐτοῦ.

Τρία κάππα κάκιστα
δύο μῖ παγκάκιστα,
Κρήτη, Κύπρος καὶ Κεφαλλονιά,
Μυτιλήνη καὶ Μωριᾶς.

Καὶ οἱ μὲν Κεφαλλῆνες καὶ ἄλλως ψέγονται ὡς ψεῦσται, καὶ τοῦτο, διότι κατὰ κοινήν τινα παράδοσιν εἰς τὴν νῆσον αὐτῶν κατεχύθησαν τὰ ψεύσματα διαρραγέντος τοῦ πλήρους ψευδῶν σάκκου τοῦ διαβόλου, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον ἐν Ἀραβίᾳ συντριβεῖσαν τὴν ψευσματοφόρον ἅμαξαν τοῦ Ἑρμοῦ. Τῆς δὲ Μυτιλήνης τὸ ὄνομα ἐπὶ κακῷ ἀναφέρεται καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ νεοελληνικῇ παροιμίᾳ γνωστοτάτῃ.

Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι
καὶ κακοὶ Μυτιληναῖοι.

Περίεργον δ' ἐν τούτοις εἶνε, ὅτι κατὰ τοὺς τὴν Ὠρωπίαν οἰκοῦντας χωρικοὺς τῆς Ἀττικῆς ἡ Μυτιλήνη αὕτη ἡ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν ἀναφερομένη δὲν εἶνε ἡ λεσβιακή, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται δῆθεν εἰς ἀρχαῖον βοιωτικὸν πόλισμα ἐκλιπὸν καὶ ἐπέχον τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ Κακοσάλεσι. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν θέσιν Λάκκα καὶ Μάδι ἐν τῷ περιχώρῳ τοῦ χωρίου ἐκείνου εὑρίσκονται τάφοι, ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἐρείπια οὔπω ἐξετασθέντα, ὅσον τοὐλάχιστον ἐγὼ γνωρίζω. Ἄν δ' ἡ τοιαύτη παράδοσις ἐξηλέγχετό ποτε ἀληθής, εὐεξήγητος θὰ ἐγίνετο ἡ μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων μνεία τῶν Μυτιληναίων.

Ὑπάρχει δὲ καὶ νεοελληνικὸν ποιημάτιον, δι' οὗ ψάλλεται ὁ ἀναβαλλόμενος εἰς πολλὰς ὁμοῦ ἑλληνικὰς πόλεις. Τὸ ποιημάτιον τοῦτο, ὑπενθυμίζον τὴν κατὰ τῶν Βοιωτῶν ἰερεμιάδα τοῦ Δικαιάρχου, ἣν παρέθηκα ἀνωτέρω, εὑρίσκεται ἔν τινι ζακυνθίῳ χειρογράφῳ, καὶ ἐδημοσιεύθη παρὰ τοῦ μακαρίτου ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου Νικολάου τοῦ Κατραμῆ ἐν τοῖς Φιλολογικοῖς ἀνεκδότοις Ζακύνθου. Ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς·

Αἱ μὲν Θῆβαι κοπρεραὶ
κ' αἱ Ἀθῆναι δολεραί,
Κόρινθος ὀδυνηρὰ
κι' ἡ Κορώνη μοχθηρά,
Ἄρτα εἶν' φθοροποιὰ
κι' Ἰωάννινα μωρά,
Τρίκκαλα τρία κακά.

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 163.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οἱ 12 μῆνες: Μάϊος, εἰκὼν ὑπὸ *Στεφάνου Ξενοπούλου*, ποίημα ὑπὸ *Ἰωάννου Πολέμη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ὁ Νεκρός, διήγημα ὑπὸ *Ν. Ἐπισκοποπούλου*.
Ἐθνικαὶ ὕβρεις, ὑπὸ *Σπυρ. Π. Λάμπρου*.
Τὸ καράβι, ποίημα ὑπὸ *Στεφάνου Μαρτζώκη*.
Ὁ Χρυσοκάραβος, διήγημα Ἐδγάρδου Πόου (μετ' εἰκόνων), μετάφρασις *Ἐμμανουὴλ Ροΐδου*.
Ἀνοικτὰ Γράμματα.
Ἐπιστημονικὰ Ἀνάλεκτα ὑπὸ *Ρ**.
Χρονικά.—Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ὁδὸς ἐν Σμύρνῃ (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές: Στὴν Ἰτιὰ ἀπὸ κάτω, δραματικὸν εἰδύλλιον ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου (ἀπόσπασμα).—Φειδοτράγουδα, ἀνέκδοτον ποίημα τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ.—Ὁ θάνατος τῆς Ἀασῆς (μία σκηνὴ ἀπὸ τὸν Peer Gynt τοῦ Ἴψεν) κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, ***διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.***

Λύτρωσέ με Κύριε
τῶν τοιούτων . . . κακῶν.

Ἀρχαῖοι λοιπόν, μεσαιωνικοὶ καὶ νεώτεροι Ἕλληνες αἰονεὶ διημιλλήθησαν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κακολογίας τῶν ξένων καὶ τῆς δυσφημίας ἑαυτῶν. Ἀλλ' ἀρκείτω ἡ καταρίθμησις τῶν πικροχόλων γεννημάτων τῆς ἑλληνικῆς εἰρωνείας. Ὡς ἀντίδοτον δὲ κατὰ τοῦ τοιούτου φιλοσκώμμονος ψόγου, οὗ πικρὰ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ παρέθηκα ἀπογεύματα, ἐπιτραπήτω νὰ τελευτήσω τὸν λόγον, ὑπομιμνήσκων περίεργον ἔργον νέου Ἕλληνος συγγραφέως, ἐν ᾧ ὅλως ἀντιθέτως ἀνεγράφησαν μόνον τἀγαθὰ ἑλληνικῶν τε καὶ ξένων χωρῶν. Εἶνε τοῦ ἐν πολλοῖς ἀστείου πολυγράφου τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος Καισαρίου τοῦ Δαπόντε ὁ «Κανὼν περιεκτικὸς πολλῶν ἐξαιρέτων πραγμάτων, τῶν εἰς πολλὰς πόλεις καὶ νήσους καὶ ἔθνη καὶ ζῶα ἐγνωσμένων». Πάντα τὰ θαυμάσια καὶ ἐξαίρετα, τοπεῖα ἄξια θέας καὶ κτίρια περίπυστα, προϊόντα τῶν τριῶν βασιλείων τῆς φύσεως, ἀνδρῶν καὶ ἐθνῶν ἀρεταί, ἐδώδιμα καὶ ἔργα τέχνης συνέλεξεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν ᾠδαῖς εὐλογίας ὁ Σκοπελίτης μοναχός, συναποτελέσας ψηφίδωμα ἐν ᾧ ἡ λαιμαργία ἁνθαμιλλᾶται πρὸς τὰς ἐξ ἀναγνωσμάτων παντοίων καὶ ποικίλων περιοδειῶν ἀναμνήσεις. Ἔστω δεῖγμα τοῦ ὅλου ἡ πρώτη ᾠδὴ τοῦ Δαποντείου κανόνος.

« Ἀνοίξω τὸ στόμα μου, καὶ διηγήσομαι πάμπολλα, ἐξαίρετα πράγματα·
» δεῦτε ἀκούσατε, δεῦτε ἄρχοντες, δεῦτε
» πραγματευτάδες, δεῦτε καὶ οἱ πλούσιοι,
» δεῦτε καὶ πένητες.

» Κρασὶ Σκοπελίτικο, κουμανταριὰ ἡ
» Κυπριώτικη, μοσχᾶτο Σαμιώτικο, καὶ
» μερικὰ τῆς Φραγγιᾶς, Δάντζκας βούτ-
» καις δὲ, καὶ Βλαχοπογδανίας, ῥοσόλια
» Κορφιάτικα, ἐκλεκτὰ πράγματα.

» Γαρόφαλα Χιώτικα, καὶ ἡ μαστίχη
» καὶ μύγδαλα, μῆλα τὰ Μπογδάνικα,
» κεράσια τῶν Γραβνῶν, Βλαχιᾶς βύσσινα,
» ἡ ῥαζακαῖς σταφίδες, καὶ σῦκα τῆς Σμύρ-
» νης δὲ, ἐκλεκτὰ πράγματα.

» Πόλις τὰ ῥοδάκινα, Ὄρους Σινᾶ τὰ
» ἀπίδια, τὰ κίτρα τὰ Χιώτικα, καὶ τὰ
» Ἀξιώτικα, καὶ τὰ Κώτικα ἐκεῖνα τὰ
» καρπούζια, πεπόνια τὰ Βώδινα, ἐκλεκτὰ
» πράγματα.

» Τῆς Προύσας τὰ κάστανα, τοῦ Χαλε-
» πιοῦ τὰ φιστίκια, τῆς Κίου τὰ ῥόδια,
» τὰ καϊσιὰ Δαμασκοῦ, καὶ δαμάσκηνα,
» Μάλτας τὰ πορτοκάλια, καὶ τοῦ Ῥα-
» χιτίου δὲ, ἐκλεκτὰ πράγματα.»

Ὅςτις τῶν ἀναγνωστῶν θὰ ἔχῃ τυχὸν τὴν ὑπομονὴν νὰ διεξέλθῃ τὸν Κανόνα τοῦτον τοῦ Δαπόντε μέχρι τέλους θὰ πεισθῇ, ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νέων χρόνων ὑπῆρξαν εὐεπίφοροι εἰς ψόγον τῶν κατ' ἀλήθειαν ἢ κατὰ φαντασίαν κακῶν, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες καλόγηροι ἀνεδείχθησαν δοκιμώτατοι περὶ τὴν ἐξεύρεσιν καὶ ἐξύμνησιν τῶν ἐκλεκτῶν πραγμάτων.

ΣΠΥΡ. Π ΛΑΜΠΡΟΣ

Το Καραβι

Καὶ ἔσχιζε τὴ θάλασσα πηγαίνοντας,
Ἀτὰ κύματα σὰ δέλφινας ἁπλώθηκε,
Ὁλόμαυρο ἕνα σύγνεφο προβαίνοντας,
Ὀγλήγορα ἕνας σίφουνας σηκώθηκε.
Ἐγύριζεν, ἐσφύριζεν αὐξαίνοντας,
Ἡ θάλασσα ἀφ' τὰ βάθη ἀνακατώθηκε.
Ἐπήγαινε κ' ἐγύριζε κ' ἐρχότουνα,
Ἐκόπαζεν, ἐμούγγριζε, ἁπλωνότουνα.

Ὀγλήγορα τὸ σύγνεφο ἁπλωνότουνα
Κι' ὁ σίφουνας σὰ δαίμονας ἐσφύριζε,
Πυκνότερο ἄλλο πίσω του ἐφαινότουνα
Ποῦ μούγγριζεν, ἐμαύριζε, ἐσπινθήριζε,
Ἡ χάλαζα μὲ μάννητα ἐπετιότουνα,
Σὰ νᾶτανε νερόμυλος ἐγύριζε·
Ἐγγίζανε 'ς τὸ πέλαο τὰ κατάρτια του
Τεντώνανε, σφυρίζανε τὰ ξάρτια του.

Ἀφρίζοντας τὰ κύματα ἀνεβαίνανε,
Σὰ γίγαντες ἐπάνω του ἐχουμούσανε,
Οἱ ναύκληροι τὴ γούμενα ἐβασταίνανε
Κι' ἀτρόμητοι τὸν κίνδυνο ἐθωρούσανε·
Τοῦ πέλαγου ἀφ' τὴν ἄβυσσο ἐπροβαίνανε
Καὶ πότε ἀπὸ τὰ οὐράνια ἐροβολούσανε,
Τὸ ἄπειρο ἐσκοτείνιαζε, ἐκαιότουνα,
Σὰ φείδια τ' ἀστροπέλεκα ἐφαινότουνα.

Νὰ κόψουνε τὰ ἄρμενα ἐγυρεύανε
Μὰ πάνω τους τὰ κύματα ἐκτυπούσανε,
Ἐτρέμανε, ἐκοπιάζανε, ἐπαλεύανε
Κι' οἱ δύστυχοι δὲ ξέρανε ἂν ἐζούσανε·
Ἡ δύναμες 'ς τὰ χέρια λιγοστεύανε,
Τὰ διάπλατα τὰ δάκτυλα δὲν κλειούσανε.
Ἐπάνω τους οἱ ἄνεμοι ἐρριχτήκανε,
Ἀτὰ σύγνεφα ἢ 'στὴν ἄβυσσο ἐκρυφτήκανε.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Ο Χρυσοκαραβος[1]

Διήγημα *Ἐδγάρδου Πόου*.-Μετάφρ. *Ε. Δ. Ροΐδου*.

Ταῦτα λέγων ἐθέρμανεν καὶ μοῦ ἔτεινεν τὴν μεμβράνην. Ἐπ' αὐτῆς ἐφαίνοντο κόκκινα σημεῖα καὶ ἀριθμοὶ ὡς ἑξῆς:

53‡‡+305))6*;4826)4‡.);806*;48+8¶60))85;1‡(;:‡*)8+83(88)5*+;46(;88*96*?;8)*‡(;485);5*+2:*‡(;4956*2(5*+4)8¶8*;4069285);)6+8)4‡‡;1(‡9;48081;8:8‡1;48+85;4)485+528806*81(‡9;48;(88;4(‡?34;48)4‡;161;:188;‡?;

— Σὲ ὁμολογῶ, εἶπον ἐπιστρέφων εἰς αὐτὸν τὸ ἔγγραφον, ὅτι δὲν ἐννοῶ ἀπολύτως τίποτε. Ἄν ἐπρόκειτο νὰ λάβω ὡς ἀμοιβὴν τῆς λύσεως τοῦ γρίφου τούτου ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς Γολκόνδης, εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐκέρδιζα.

— Ἡ λύσις ἐν τούτοις δὲν εἶναι ὅσον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως δύσκολος. Οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα ἀποτελοῦν βεβαίως κρυπτογράφημα. Ἐκ τῶν ὅσα ὅμως γνωρίζομεν περὶ τοῦ πλοιάρχου Κὶδ πρέπει νὰ τὸν ὑποθέσωμεν ἀνίκανον νὰ ἐπινοήσῃ κἄπως πρωτότυπον καὶ πολύπλοκον σύστημα κρυπτογραφίας. Ἐθεώρησα λοιπὸν πιθανώτατον ὅτι ὁ προκείμενος γρίφος ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν συνήθων καὶ μόνον ὑπὸ ἀξέστου θαλασσινοῦ δυναμένων νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δυσλύτων.

— Κατώρθωσες λοιπὸν ν' ἀναγνώσῃς τὰ ἱερογλυφικὰ ταῦτα;

— Εὐκολώτατα, ἀφοῦ εἶχα ἀναγνώσει προηγουμένως πλεῖστα ἄλλα ἀσυγκρίτως πολυπλοκώτερα. Ἰδιαίτεραι περιστάσεις καὶ φυσική τις κλίσις μ' ἔκαμαν νὰ ἐνδιαφέρωμαι εἰς τὰ τοιαῦτα προβλήματα καὶ ἀποτέλεσμα τῶν μελετῶν μου ὑπῆρξεν ἡ πεποίθησις, ὅτι δὲν ὑπάρχει αἴνιγμα τοιούτου εἴδους δημιουργηθὲν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης εὑρετικότητος, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται ἡ ἀνθρωπίνη εὑρετικότης νὰ λύσῃ διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ ἀπαιτουμένου κόπου. Ἀφοῦ λοιπὸν κατώρθωσα νὰ καταστήσω εὐδιάκριτα τὰ κρυπτογραφικὰ σημεῖα ἠδυνάμην νὰ θεωρήσω τὴν δυσχέρειαν τῆς λύσεως ὡς ἀναξίαν λόγου. Εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν, ὅπως καὶ εἰς πᾶν ἐν γένει εἶδος κρυπτογραφίας, τὸ πρῶτον ζήτημα εἶναι ὁ ὁρισμὸς τῆς **γλώσσης** εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφη, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ μέθοδος τῆς λύσεως ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ἐκ τοῦ πνεύματος ἑκάστης γλώσσης. Εἰς τὴν προκειμένην ὅμως περίπτωσιν ἡ ὑπογραφὴ Kidd, μὲ ἀπήλλαττεν ἀπὸ τὸν κόπον νὰ δοκιμάσω ὅσας ἐγνώριζον γλώσσας, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ Kidd δύναται νὰ παρασταθῇ δι' ἐριφίου μόνον ἀγγλιστί. Περιττὸν ἐκ τούτου ἐθεώρησα νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν

[1] Ἴδε σελ. 165.

τὴν Ἱσπανικὴν καὶ τὴν Γαλλικήν, καίτοι κοινοτέρας εἰς τοὺς πειρατὰς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

Ὡς παρατηρεῖς αἱ λέξεις δὲν χωρίζονται δι' οὐδενὸς διαστήματος. Ἂν ὑπῆρχε διάστημα μεταξὺ αὐτῶν ἡ λύσις θὰ ἦτο πολὺ εὐκολωτέρα, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἠδυνάμην ἀμέσως ν' ἀποχωρίσω τὰς μονοσυλλάβους ἢ μονογραμμάτους λέξεις ὡς λ. χ. τὸ A (εἷς), τὸ J (ἐγώ), τὸ Be (εἶμαι) καὶ τὰς τοιαύτας. Ἀφοῦ ὅμως δὲν ὑπῆρχον διαστήματα, ἔπρεπε πρὸ παντὸς ἄλλου ν' ἀναζητήσω τίνα ἦσαν τὰ ἐπικρατοῦντα καὶ τίνα τὰ σπανιώτερον ἀπαντώμενα τοῦ κρυπτογραφήματος στοιχεῖα. Ἀφοῦ ἠρίθμησα ταῦτα ἀκριβῶς κατέστρωσα τὸν ἑξῆς πίνακα :

Τὸ σημεῖον	8	ἀπαντᾶται	33 φοράς.
»	:	»	26 »
»	4	»	19 »
»	‡ καὶ)	»	16 »
»	*	»	13 »
»	5	»	12 »
»	6	»	11 »
»	+ καὶ 1	»	8 »
»	0	»	6 »
»	9 καὶ 2	»	5 »
»	: καὶ 3	»	4 »
»	?	»	3 »
»	¶	»	2 »
»	— καὶ .	»	7 »

Καθὼς γνωρίζεις τὸ συχνότερον ἐπαναλαμβανόμενον γράμμα τοῦ ἀγγλικοῦ ἀλφαβήτου εἶναι τὸ e, τὰ δὲ λοιπὰ γράμματα κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν: a o i d h n r s t u y c f g l m w b k p q x z. Τὸ δὲ e ἐπαναλαμβάνεται τόσον συνεχῶς, ὥστε δύσκολον εἶναι νὰ εὑρεθῇ ὁσονδήποτε σύντομος ἀγγλικὴ φράσις, ὅπου νὰ μὴ πλεονάζῃ.

«Εὔλογον μετὰ ταῦτα εἶναι νὰ θεωρήσωμεν τὸ ὑπερτριακοντάκις ἀπαντώμενον σημεῖον 8 ὡς ἀντιπροσωπεῦον τὸ e. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐπιβεβαιώνει τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπαντῶμεν τοῦτο πολλαχοῦ διπλοῦν, ὅπως καὶ τὸ διπλοῦν e εἰς πλείστας ἀγγλικὰς λέξεις: meet, fleet, speed, seen, been, agree κτλ., καὶ εἰς τὸ προκείμενον συντομώτατον κρυπτογράφημα πεντάκις.

«Ἀφοῦ εὑρήκαμεν τὸ e, πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ εὐχρηστοτέρα λέξις τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης εἶναι τὸ ἄρθρον the (ὁ). Τοῦτο ἄγει ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν τὰ συνεχῶς ἐπαναλαμβανόμενα συμπλέγματα ἐκ τριῶν στοιχείων τὰ λήγοντα εἰς e, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουσι πιθανώτατα τὸ the. Τοιαῦτα εὑρίσκομεν ἑπτὰ ὑπὸ τὰ σημεῖα ; 4 8, δικαιολογοῦντα τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ; ἀντικαθιστάνει τὸ t καὶ τὸ 4 τὸ h, καὶ πλὴν τούτου ἀποδεικνύοντα ὅτι δὲν ἠπατήθημεν θεωρήσαντες τὸ 8 ὡς ἀντιπροσωπεῦον τὸ e.

«Ἡ ἀνάγνωσις τῆς μιᾶς μόνης λέξεως the παρέχει ἤδη εἰς ἡμᾶς τὴν ἱκανότητα νὰ ὁρίσωμεν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν ἄλλων. Τὴν προτελευταίαν λ. χ. φορὰν ὅπου ἀπαντῶμεν τὸ σύμπλεγμα ; 48, παρὰ τὸ τέλος τοῦ κρυπτογραφήματος, ἠξεύρομεν ὅτι τὸ εὐθὺς ἑπόμενον ; εἶναι ἀρχικὸν στοιχεῖον λέξεως καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων ἓξ σημείων γνωρίζομεν ἤδη ὄχι ὀλιγώτερα τῶν πέντε. Ἂν δὲ ἀντικαταστήσωμεν ταῦτα διὰ γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου ἀφίνοντες κενὸν διάστημα διὰ τὸ ἄγνωστον ἔχομεν

t eeth.

«Ἀποκόπτοντες τὰ δύο τελικὰ th, τὰ μὴ δυνάμενα νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς ἀγγλικὴν λέξιν ἀρχίζουσαν ἀπὸ τοῦ πρώτου t, ὡς πειθόμεθα δοκιμάζοντες ὅλα κατὰ σειρὰν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου ἔχομεν

t ee,

τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἄλλην συμπλήρωσιν πλὴν τῆς διὰ τοῦ r, γινόμενον tree (δένδρον). Ἡ συμπλήρωσις αὕτη παρέχει εἰς ἡμᾶς καὶ ἄλλο γράμμα τὸ r, παριστανόμενον διὰ τοῦ σημείου (, καὶ πλὴν τούτου δύο λέξεις κατὰ σειρὰν the tree (**τὸ δένδρον**).

« Ὀλίγον κατωτέρω ἀπαντῶμεν καὶ πάλιν τὸ σύμπλεγμα ; 48, τὸ ὁποῖον μεταχειριζόμεθα ὡς συμπλήρωμα τοῦ ἀμέσως προηγουμένου γράφοντες :

the tree; 4 (‡ ? 34 the,

ἢ δι' ἀντικαταστάσεως τῶν σημείων διὰ τῶν γνωστῶν ἤδη γραμμάτων :

the tree thr‡ ? 3 h the.

Τοῦ ἀνωτέρω thr‡? 3 h ὑποδεικνύεται ἀφ' ἑαυτῆς ἡ συμπλήρωσις εἰς through (**διά**), ἡ παρέχουσα καὶ τρία νέα γράμματα o, u καὶ g, τὰ ἀντιπροσωπευόμενα διὰ τῶν σημείων ‡ ? καὶ 3.

«Ἂν ἀναζητήσωμεν ἤδη καθ' ὅλον τὸ κρυπτογράφημα συνδυασμοὺς γνωστῶν εἰς ἡμᾶς σημείων θὰ εὕρομεν ὀλίγον μετὰ τὴν ἀρχήν, τὸν ἑξῆς :

+ 83)88, ἤτοι egree,

ὁ ὁποῖος εἶναι προφανῶς ἡ κατάληξις τῆς λέξεως degree (μοῖρα), ἡ προσθέτουσα εἰς τὰ γνωστὰ τὸ γράμμα d παριστανόμενον διὰ τοῦ σημείου +.

«Εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων σημείων εὑρίσκομεν τὸν συνδυασμὸν

: 46(; 88*,

ἢ καταγράφοντες τὰ γνωστὰ γράμματα καὶ ἀναπληρώνοντες τὸ ἄγνωστον διὰ στιγμῆς ἔχομεν

th. rtee,

τὸ ὁποῖον ὑποδεικνύει ἀμέσως τὴν λέξιν thirteen (δεκατρία) καὶ πορίζει εἰς ἡμᾶς δύο ἀκόμη γράμματα τὸ i καὶ τὸ n, τὰ ἀντιπροσωπευόμενα διὰ τῶν σημείων 6 καὶ *.

Εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κρυπτογραφήματος εὑρίσκομεν τὸν συνδυασμὸν

53‡‡+.

Οὗτος μεταγραφόμενος εἰς συνήθη γράμματα παρέχει

good

ἐκ τοῦ ὁποίου προκύπτει ὅτι τὸ πρῶτον γράμμα εἶναι ἓν a καὶ αἱ δύο πρῶται λέξεις a good (ἓν καλόν).

Καιρὸς εἶναι νὰ κατατάξωμεν πρὸς ἀποφυγὴν συγχίσεως ὅλα μας τὰ εὑρήματα εἰς πίνακα ὡς ἑξῆς :

5	ἀντιπροσωπεύει	a
+	»	d
8	»	e
3	»	g
4	»	h
6	»	i
*	»	n
‡	»	o
(	»	r
;	»	t

Ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου κατέχομεν ἤδη τὰ συνηθέστατα δέκα, διὰ τῶν ὁποίων ἀποβαίνει πολὺ εὐχερεστέρα ἡ ἀνεύρεσις τῶν ἄλλων. Περιττὸν νομίζω νὰ ἐξακολουθήσω τὴν τοιαύτην ἀνάλυσιν τοῦ ὅλου κρυπτογραφήματος, ἀφοῦ ἀρκοῦσι τὰ ἀνωτέρω διὰ νὰ ἐννοήσῃς τὴν μέθοδον τῆς λύσεως τῶν τοιούτων γρίφων. Ἀλλ' ὡς ἤδη σὲ εἶπα, τὸ προκείμενον κρυπτογράφημα ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἁπλουστάτων, ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς :

«A good glass in the bishop's hostel in the devil's seat forty one degrees thirteen minutes north east and by north main branch seventh limb east side shoot from the left eye of the death's-head a bee line from the tree through the shot fifty feet out.

(Ἓν καλὸν ὑαλίον εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Διαβόλου τεσσαρακοστὴ πρώτη μοῖρα καὶ δεκατρία λεπτὰ βορειοδυτικῶς κύριον στέλεχος ἕβδομος κλάδος πρὸς ἀνατολὰς ῥίψε ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν τῆς κεφαλῆς νεκροῦ γραμμὴ μελίσσης ἀπὸ τὸ δένδρον διὰ τῆς σφαίρας πεντήκοντα πόδες πέραν).

— Τὸ αἴνιγμα παρετήρησα ἐγὼ δὲν φαίνεται οὐδὲ τώρα πολὺ εὔλυτον. Τί κοινὸν μεταξύ των καὶ τί νόημα ἠμποροῦν νὰ ἔχουν τὸ **κάθισμα τοῦ διαβόλου**, ὁ **πύργος Ἐπισκόπου**, ἡ **κεφαλὴ νεκροῦ** καὶ ἡ **γραμμὴ μελίσσης**;

— Ὁμολογῶ, ἀπήντησεν ὁ Λεγράν, ὅτι ὅλα ταῦτα φαίνονται κατὰ πρώτην ὄψιν κάπως σκοτεινά. Πρὸ παντὸς ἄλλου ἔπρεπε ν' ἀνεύρω εἰς τὴν ἀνωτέρω φράσιν τὰς φυσικὰς διαιρέσεις ὅπως τὰς ἐνόει ὁ γράψας αὐτήν.

— Δηλαδὴ τὰ σημεῖα στίξεως ;

— Μάλιστα.

— Καὶ πῶς τὸ κατώρθωσες ;

— Κατὰ πρῶτον ἐσκέφθην ὅτι ὁ γράψας ἐθεώρησε πρέπον νὰ παρατάξῃ τὰς λέξεις χωρὶς κἀμμίαν διαίρεσιν διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν ἀνάγνωσιν δυσκολωτέραν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦτο, ὡς φαίνεται, πολὺ πονηρός, δὲν περιωρίσθη εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅπου ἀπῄτει ἡ ἔννοια χωρισμόν τινα ἢ διακοπήν, κόμμα δηλ. ἢ τελείαν, ἐθεώρησε πρέπον νὰ συμπυκνώσῃ ἔτι μᾶλλον τὰ σημεῖα. Εἰς τὸ προκείμενον κρυπτογράφημα ὑπάρχουσι πέντε τοιαῦται συμπυκνώσεις, αἱ ὁποῖαι μὲ ὡδήγησαν νὰ διαιρέσω τὴν περίοδον ὡς ἑξῆς :

« Ἓν καλὸν ὑαλίον εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Διαβόλου — τεσσαρακοστὴ πρώτη μοῖρα καὶ δεκατρία λεπτὰ — βορειοδυτικῶς — κύριον στέλεχος ἕβδομος κλάδος πρὸς ἀνατολὰς — ῥίψε ἀπὸ ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν τῆς κεφαλῆς νεκροῦ — γραμμὴ μελίσσης ἀπὸ τὸ δένδρον διὰ τῆς σφαίρας πεντήκοντα πόδες πέραν».

— Ἡ διαίρεσις αὕτη δὲν μ' ἐμποδίζει ν' ἀπομένω εἰς τὸ σκότος.

— Κ' ἐγὼ ἀπέμενα εἰς τὸ σκότος διὰ μερικὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἐπροσπάθουν ν' ἀνακαλύψω εἰς τὰ περίχωρα τῆς νήσου ἓν οἱονδήποτε κτίριον καλούμενον **πύργος τοῦ Ἐπισκόπου**. Μὴ κατορθώσας ν' ἀνεύρω τοιοῦτο ἡτοιμαζόμην νὰ εὐρύνω μεθοδικῶς τὸν κύκλον τῶν ἐρευνῶν μου, ὅταν ἐσκέφθην ἕνα πρωῒ ὅτι τὸ Bishop's hostel εἶχεν ἴσως σχέσιν πρὸς ἀρχαίαν τινὰ οἰκογένειαν Βισώπ, κάτοχον παλαιᾶς οἰκίας εἰς τεσσάρων περίπου μιλλίων ἀπόστασιν πρὸς ἄρκτον τῆς νήσου. Μεταβὰς τότε εἰς τὴν φυτείαν ἤρχισα νὰ ἐρωτῶ περὶ τούτου τοὺς πρεσβυτέρους τῶν Μαύρων, μέχρις οὗ ἔμαθα ἀπὸ μίαν γραῖαν ἀραπίναν, ὅτι εἶχεν ἀκούσει περί τινος **πύργου τοῦ Ἐπισκόπου** καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ μὲ ὁδηγήσῃ ἐκεῖ, δὲν ἦτο ὅμως οὔτε πύργος οὔτε ξενοδοχεῖον, ἀλλὰ μεγάλος βράχος.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπημένε μου φίλε!

Χθὲς τὴ νύχτα, μετὰ τὸ ἱπποδρόμιο, παρασύρθηκα κι' ἄργησα νὰ πάω σπίτι μου. Κι' ἀργά, ποῦ πήγαινα, ἀπάντησα στὸ δρόμο ἕνα φίλο μου νὰ γυρίζει ὁλομόναχος. « — Ἔχω ἀϋπνίες, μὲ εἶπε, καὶ μὴν τὰ ρωτᾷς τί τραβάω! . . Μαρτύριο! . . μόλις στὶς 4 κατορθόνω νὰ κοιμηθῶ». Τὸν ξέρω πολὺ τὸ φίλο μου, κι' ἀφτὸ τὸ πάθημά του ἂν δὲν τόξερα, τὸ φανταζόμουνα ὅμως. Εἶνε νευρασθενικός.

Νευρασθενικός. Δηλαδὴ ἔχει τὴν ἀρώστεια τῆς ἐποχῆς. Δηλαδὴ εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια θύματα, ποῦ ἡ ἄγνωστη μοίρα ἐχτύπησεν ἀφτὸ τὸν αἰῶνα. Νευρασθενικός! Καὶ δεσπόζει σ' ἀφτόνα—τονὲ ρώτησα καὶ μὲ τἄπε—τὸ στίγμα τῆς ἀϋπνίας καὶ τῆς βαριοκεφαλιᾶς, μιὰ περιοδικὴ ραχιαλγία, — τεμπελιὰ τὴ διέκρινε ἀφτὸς — καὶ ψυχικὰ φαινόμενα, μερικὲς φορὲς σὲ τέτοια ἔνταση, ποῦ δὲ μπόρειε νὰ ξεχωρίζει τί θέλει, ποῦ καὶ ἐκφυλισμένος μποροῦσε νὰ περάσει καὶ φρενοπαθής. Φτωχὸ θῦμα τῆς μοίρας σου, δυστυχισμένε μου φίλε! . .

Τ' εἶνε λοιπὸν ἀφτὴ ἡ νευρασθένεια, ποῦ κυρίεψε κάθε σπιθαμὴ τῆς γῆς; Τὴ βρῆκα καὶ σὲ χωριουδάκια ἀκόμα στὸ τελευταῖο μου ταξίδι. Ποιὰ εἶνε ἡ ἀφορμή της; Τί νὰ σὲ πῶ, φίλε μου! Ἡ ἀρώστεια ἀφτή, ἁπλῆ νεύρωση, μὲ τὰ κεφαλικά της συμπτώματα, νευρασθενικὸ κράνος τοῦ Σαρκώ, ἴλιγκους, ἀϋπνίες κι ἄλλες εἰδικοαισθητικὲς ταραχές: μὲ τὰ ψυχικά της, διαστροφὴ τοῦ χαρακτῆρα, νοσοφοβία, κάποτε καὶ διαθέσεις ἐκφυλιστικές: μὲ τὰ νωτιαῖα της, ραχιαλγία καὶ ἄλλες διαταράξες αἰσθητικές, κινητικές, ἀντανακλαστικές, ἀφροδισιακές: μὲ τὰ σπλαχνικά της, ταραχὲς κοιλιᾶς, ἀντέρων, ἀναπνοῆς, κυκλοφορίας, ἀγγείων... ποῦ παρουσιάζεται στὸν ἕνα μ' ἀφτὰ τὰ στίγματα καὶ στὸν ἄλλο μ' ἐκεῖνα· ἡ ἀρώστεια ἀφτή, εἴτε κληρονομική, ὅταν πληρόνει ξένες ἁμαρτίες, εἴτε κι' ἰδιόχτητη, ἅμα πληρόνει κόπους διανοητικοὺς φυσικούς, συγκινῆσες, τραυματισμούς, καταχρῆσες, τοξικὲς αἰτίες — βάλε ἐδῶ καὶ τὰ μεθύσα, — ἢ ἄλλες ὀργανικὲς ἀρώστειες, ἕνα ξέρω, πῶς κυρίεψε τὸν κόσμο καὶ πῶς, ἴσως, γίνει ἡ μητέρα σ' ἄλλες πιὸ μεγάλες νευρικὲς ἀρώστειες, γιατὶ σπάνια κρατιέται ἡ ὁμοφυλία τῆς νευροπαθείας στὴν κληρονομικότητα, καὶ τότες εἶνε νὰ κλαίει κανεὶς ἀπὸ τόρα τὴν τύχη τῶν παιδιῶν μας. Κι' ἡ γιατρειὰ τῆς νευρασθενείας; Ὢ! ἡ κληρονομικὴ πές, πῶς δὲ γιατρέβεται καθόλου· κι' ἡ ἰδιόχτητη θέλει τέτια μέσα, ποῦ πολλὲς φορὲς ὁ ἄρρωστος, χωρὶς νὰ φαντάζεται ἀπὸ τὴν ἀφετηρία ἀφτὴ τί μπορεῖ νὰ βγεῖ, προτιμάει νὰ ὑποφέρει, παρὰ νὰ κάμει τὴ θεραπεία, ποῦ ἡ ἐπιστήμη τοῦ ὁρίζει. Γιατὶ ἀπαραίτητο θεραπευτικὸ μέσο εἶνε ἡ ἀφορμὴ· ἔπαθες ἀπὸ τοῦτο; πρέπει νὰ πάψεις νὰν τὸ ξανακάμεις. Εἶνε ἡ ψυχοθεραπεία, πολλὲς φορὲς ἡ μόνη ἀποτελεσματική, μέσο ποῦ δείχτεται ἡ θέληση τοῦ ἄρωστου κι' ἡ τέχνη τοῦ γιατροῦ· θεραπεία δηλαδὴ ἰδέας καὶ ὑποβολῆς. Εἶνε ἡ νευροθεραπεία, ἡ γυμναστική, τὸ τρίψιμο τῶν μυῶν. Κι' ἔπειτα εἶνε ὁ ἠλεκτρισμός, τὸ περισσότερο γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ ἄρωστου καὶ τὰ φάρμακα, ποῦ καμιὰ περίπου ὡς τόρα θεραπεία δὲ δείχτουν μόνα τους, γιατὶ κι' ἀφτὰ δίνουνται ἢ γιὰ ἰδέα ἢ γιὰ προσωρινὴ καθησύχαση, ὅπως τὸ Sulfonal κι' ἄλλα γιὰ τὴν ἀϋπνία, ὅπως τὸ ὑγρὸ τοῦ Pearsons κ.τ.λ. γιὰ τονωτικό.

Ἀφτὴ εἶνε ἡ νευρασθένεια, ἡ ἀρώστεια τοῦ αἰῶνα μας. Γέννημα, ἴσως τῆς μεγάλης διανοητικῆς ἐργασίας: ἴσως τοῦ μεγαλειτέρου κοινωνικοῦ ἀγῶνα τῆς ζωῆς: ἴσως συμπαθητικὸ καὶ μιμητικό: ἴσως κληρονομικὸ τῶν πολεμικῶν καταστροφῶν τοῦ Ναπολέοντα καὶ τῶν ἄλλων, ποῦ ὅλο τὸν ἀνθὸ τῆς ζωῆς ἐρήμαξαν καὶ μόνο τοὺς χιλιοσακατεμένους ἄφισαν νὰ πολαπλασιάσουν τὸ γένος μας: βέβαια ὅλων ἀφτῶν μαζὺ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκόμα.

Ἀπ' ἀφτὴ τὴν ἀρώστεια πάσχει κι' ὁ φίλος μου, ποῦ γυρίζει ὡς τὶς 3 ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα.

Σὲ φιλῶ

ΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ἀναγνώρισις καθαρᾶς μετάξης μαύρης.

Πῶς δύναταί τις νἀναγνωρίσῃ καθαρὰν μέταξαν; Καίει τεμάχιον τῆς μαύρης μετάξης ἢ τοῦ μεταξωτοῦ ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον θέλει ν' ἀγοράσῃ καὶ ἡ τυχὸν νόθευσις φανερόνεται ταχέως, διότι ἡ μὲν καθαρὰ μέταξα συστρέφεται (σγουραίνει) ἀμέσως, σβύνει ταχέως καὶ καταλείπει ὀλίγην τέφραν χρώματος καφέ, πολὺ ἀνοικτοῦ· ἡ δὲ νοθευμένη μέταξα (ἥτις εὐκόλως καθίσταται λιπαρὰ καὶ θραύεται) καίει πολὺ ἀργῶς καὶ καταλείπει βαθέος καφὲ χρώματος τέφραν, ἥτις κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τῆς καθαρᾶς μετάξης δὲν συστρέφεται ἀλλὰ κυρτοῦται. Ἐάν τις πιέσῃ τὴν τέφραν τῆς καθαρᾶς μετάξης διασκορπίζεται, ἐνῷ μὲ τὴν τῆς νοθευμένης δὲν συμβαίνει τοῦτο.

Ἠλεκτρικὸς σιδηρόδρομος ἐπὶ τοῦ πάγου.

Ἐπὶ τοῦ πάγου τοῦ Νέβα πρόκειται νὰ στρωθῇ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ πρὸς συγκοινωνίαν δι' ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐπῆλθεν εἰς τὴν φισλανδικὴν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν, ἧς τὰ ἀτμόπλοια ἐκτελοῦσι γραμμὰς κατὰ τὸ θέρος ἐπὶ τῆς Φοντάνκας, διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν νήσων. Κατὰ πρῶτον ληφθήσεται ὑπ' ὄψιν τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς γεφύρας τῶν ἀνακτόρων μέχρι τῆς ἀνόδου Μύτνυ ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Πετρούπολιν πλευρᾶς, ὅπου ἡ συγκοινωνία ἐξετελεῖτο μέχρι τοῦδε δι' ὠθουμένων ἑλκύθρων. Ἤδη παρέδωσεν ἡ ἑταιρία εἰς τὸν στρατηγὸν Βάαλ, φρούραρχον, τὸ σχέδιον τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου μὲ τὴν παράκλησιν νὰ ἐπιτρέψῃ διὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα τὴν ἔναρξιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου. Ἡ γραμμὴ θὰ τοποθετηθῇ ἐπὶ πλαισίων 0,71 τοῦ μέτρου ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ πάγου. Τὸ πλάτος τοῦ δρόμου θὰ εἶνε 42 δακτύλων. Ἡ γραμμὴ θὰ γείνῃ μονὴ μὲ ἔκκλισιν εἰς τὸ μέσον τοῦ Νέβα. Κατ' ἀρχὰς θὰ τεθῶσι τέσσαρες ἅμαξαι εἰς ἐνέργειαν δι' εἴκοσιν ἐπιβάτας ἑκάστη, μὲ ταχύτητα 20 βερστίων (1 βέρστιον = 1066,79 μέτρα) καθ' ὥραν. Εἰς ἑκάστην ἅμαξαν θὰ ὑπάρχῃ χειροκίνητον στόππερ. Ἡ τιμὴ τοῦ δρόμου θὰ εἶνε 3 καπίκια δι' ἕκαστον πρόσωπον, ἐνῷ εἰς τὰ ἕλκυθρα πληρώνει τις 5. Ὁ σταθμὸς μετὰ τῆς ἀτμαμάξης θὰ εἶνε ἐντὸς λέμβου καὶ θὰ μένῃ εἰς τὴν ἄνοδον τοῦ Μύτνυ. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας θὰ κτισθῶσιν ἰδιαίτερα παραστεγάσματα καὶ οἰκίσκοι φωτιζόμενοι δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός.

Τί ἐστοίχισεν ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς ;

Πόσον ἐστοίχισεν ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς; Φύλλον τι τῆς Γενούης παρέχει, πρὸς σύγκρισιν μὲ τὰ ἔξοδα συγχρόνων ἐξερευνητικῶν ταξειδίων, ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων, τὸ ἄθροισμα τῶν ἐξόδων ἅτινα ἐστοίχισεν ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ Κολόμβος ἐλάμβανεν ἐτήσιον μισθὸν 1600 λίρας (φράγκα). Οἱ δύο πλοίαρχοι τῶν πλοίων αὐτοῦ ἐλάμβανον ἀνὰ 900 λίρας. Ὁ μισθὸς τοῦ προσωπικοῦ τοῦ πλοίου περιελάμβανε 12 λίρας καὶ 25 ἑκατοστὰ διὰ τὸ ἄτομον καὶ τὸν μῆνα. Ἡ ἐξόπλισις τοῦ στόλου ἤξιζε περίπου 14000 λίρας. Τὸ ὅλον ἐστοίχισεν ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς 36000 λίρας.

Ἀγάλματα ἐκ χάρτου.

Ἀγάλματα ἐκ χαρτίου εἶνε ἡ νεωτάτη ἐφεύρεσις τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας τοῦ *παπιέ-μασσέ*. Ὁ κ. Σοὺτ ἐν Πιτσβούργῳ, ὅστις κατεσκεύασε τοὺς τροχοὺς τῶν σιδηροδρόμων ἐκ χαρτίου, οἵτινες λέγεται ὅτι εἶνε πολὺ στερεώτεροι τῶν μεταλλικῶν, κατασκευάζει νῦν καὶ ἀγάλματα ἐκ χαρτίου στερεώτατα. Κατὰ πρῶτον κατασκευάζει συρμάτινον σκελετὸν τὸν ὁποῖον περιτυλίσσει μὲ σωρὸν σπάγκου. Τότε ἐπιθέτει κατὰ στρώματα τὴν ἐκ χαρτίου ζύμην, ἕως ὅτου σχηματισθῇ περίπου τὸ ἄγαλμα· διὰ τῆς σμίλης δὲ γλύφει τελειότερον τὰς λεπτομερείας.

Πηγαὶ πετρελαίου.

Ὁ ἐν Ὀδησσῷ ἀνταποκριτὴς τῶν «Daily News» ἀγγέλλει ὅτι ἐν Βακοῦ ἀνεκαλύφθη νέα ἀπιστεύτως πλουσία πηγὴ Νάφθης, ἥτις παράγει 15000 τόνους καθ' ἡμέραν. Ὅλα τὰ δοχεῖα εἶνε πλήρη καὶ τώρα διοχετεύουσι τὸ ἔλαιον εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Πᾶσαι αἱ δοκιμαὶ ὅπως ἐμποδισθῇ ἡ ἔξοδος τοῦ ἐλαίου ἀπέτυχαν. Αἱ παχεῖαι σιδηραῖ ῥάβδοι τὰς ὁποίας μετεχειρίσθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐθραύσθησαν ὡς πυρεῖα.

Νέα ἀρώματα.

Καθημερινῶς αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρωμάτων, ἅτινα κατασκευάζει ὁ χημικὸς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν ἀνθέων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ἀρώματα κατασκευάζονται ἐκ πίσσης τοῦ γαιάνθρακος καὶ τῶν παραγώγων αὐτῆς. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ὁ γαιάνθραξ εἶνε τὸ λείψανον ἀφθόνως ἀναπτυχθείσης ἀνθήσεως τῶν παναρχαίων χρόνων, τότε δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν βιομηχανίαν ταύτην ὡς ἀναγέννησιν καὶ ἀνάστασιν τῶν πολυχρώμων ἀνθέων ὡς καὶ τῶν ἀρωμάτων αὐτῶν. Ἰδίως Γερμανοὶ ἐπιστήμονες προήγαγον τὴν χημείαν καὶ τὴν μετ' αὐτῆς συνδεομένην βιομηχανίαν τῶν τεχνητῶν ἀρωμάτων διὰ σειρᾶς νέων ἀνακαλύψεων. Ὁ καθηγητὴς Τεῖμαν καὶ ὁ Δρ Κρύγερ ἀνεκάλυψαν τὸ τεχνητὸν ἄρωμα τῶν ἴων· τὸ ἐν Βάδῃ ἐργοστάσιον ἀνελίνης καὶ σόδας, τὸ τοῦ μόσχου, καὶ ἔν τινι ἐν Χυλτσμίνθει ἐργοστασίῳ κατασκευάζεται ἡ τεχνητὴ βανιλλίνη ἐν μεγάλῳ. Κατεσκευάσθη ἐκ πίσσης γαιάνθρακος καὶ ἄρωμα ῥόδου, τοῦ ὁποίου ἡ ὀσμὴ ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν τοῦ ῥοδελαίου ἀλλὰ δὲν εἶνε τόσον ἰσχυρὰ καὶ λεπτή. **Ρ·**

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς ἀνετέθη εἰς τὸν κ. Κωστῆν Παλαμᾶν ἡ σύνθεσις τοῦ Ὕμνου τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, τὸν ὁποῖον θὰ συνθέσῃ ὁ κερκυραῖος μελοποιὸς Σπυρίδων Σαμάρας.

Ἐξεδόθη τὸ προαγγελθὲν βιβλίον τοῦ κ. Ι. Ψυχάρη Autour de la Grèce ἐκ τῶν Καταστημάτων Καλμάνν Λεβὺ ἐν Παρισίοις. Περιέχει τὸ Φιλί, τὰ Νησιώτικα Γράμματα καὶ διάφορα ἄλλα ἄρθρα τοῦ συγγραφέως, μετὰ προλόγου περὶ τῆς φιλολογικῆς παρ' ἡμῖν κινήσεως. Ὁ γαλλικὸς τύπος ὑπεδέχθη τὸ νέον ἔργον τοῦ κ. Ψυχάρη μετ' ἐκφράσεων λίαν εὐμενῶν.

«Ἡ Κατάστασις τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν — Προτάσεις περὶ συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς αὐτῶν». Τοιοῦτον τίτλον φέρει ἡ μακρὰ πραγματεία τοῦ γερμανοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰωσὴφ Δοὺρμ, ἡ ὁποία ἐξεδόθη καὶ ἑλληνιστὶ πιστῶς καὶ γλαφυρῶς μεταφρασμένη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Σωτηριάδου.

Ἐπαινεῖται ἡ εἰς τὸ διαγώνισμα τοῦ Πολυτεχνείου βραβευθεῖσα εἰκὼν τοῦ κ. Γερανιώτου, παριστῶσα παιδίον γυμνόν. Ὁ νεαρὸς καὶ εὔελπις ζωγράφος ἀπέρχεται προσεχῶς εἰς Μόναχον πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του.

Πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς παρ' ἡμῖν Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κ. Δαῖρπφελδ, ὁ περικλεὴς Ἐρνέστος Κούρτιος ἀπηύθυνε τὴν ἑπομένην εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν ἐπὶ τοῖς ἀποκαλυπτηρίοις τῆς προτομῆς του ἐν Ὀλυμπίᾳ:

«Ἡ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἑορτὴ ἀπέδειξεν ἐκ νέου, ὅτι πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη αἰσθάνονται ἑαυτὰ πνευματικῶς συνδεδεμένα μετὰ τῶν Ἑλλήνων περὶ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος ὡς περὶ κοινὸν θησαυρόν. Ἦτο ἑορτὴ σπανίας σεμνοπρεπείας, ἑορτὴ εἰρηνικῆς ὁμοφροσύνης καὶ ἁγνοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, ὅπερ ἄφθιτον ἐν τοῖς ἔργοις τῶν ἀρχαίων διετηρήθη. Δι' ἐμὲ ἦτο ἡ ἑορτὴ ἀναγνώρισις καὶ τιμή, ἣν δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ ὑψηλοτέραν. Πράττω ὅ,τι δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω, τὴν βαθεῖάν μου εὐγνωμοσύνην ἐκφράζων διὰ βραχυτάτων λέξεων ἐπὶ τῇ συμμεθέξει αὐτῶν εἰς τὴν ἑορτὴν πρὸς τὴν βασιλικὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τοὺς ἐπιστημονικοὺς συλλόγους τοὺς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀντιπροσωπευθέντας, ὡς καὶ πρὸς πάντας τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες μετὰ τῶν ἐκ μακρυνῶν χωρῶν Φιλελλήνων ἐν οἰκειότητι συνηνωμένοι τὴν μεγάλην πανήγυριν συνεκρότησαν. Τὴν δύσιν τοῦ βίου μου κατηγλάϊσεν ἡ ἑορτὴ αὕτη διὰ λάμψεως ἀπροσδοκήτου.

Ἐν Βερολίνῳ, τὴν 15 Μαΐου 1895.

Ἐρνέστος Κούρτιος»

Τὴν π. Κυριακήν, ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου ἐψάλη ἐν Δεκελείᾳ δοξολογία ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Β. Οἰκογενείας καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐν τέλει. Ἡ Α. Β. Υ. μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Σοφίας καὶ τῶν μικρῶν πριγκήπων διατρίβει ἤδη ἐν Βερολίνῳ.

Τῇ 14 Μαΐου ἀπεβίωσεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Εὐστάθιος Βουλισμᾶς, ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα τεσσάρων ἐτῶν. Ὁ Βουλισμᾶς κατήγετο ἐξ Ἰθάκης. διετέλεσεν ἐφημέριος τῆς Μητροπόλεως Κερκύρας ἐπὶ μακρὰ ἔτη, καθηγητὴς ἐν τῷ γυμνασίῳ Κεφαλληνίας καὶ πρωθιερεὺς τῆς ἐν Πετρουπόλει ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. ὅθεν ἐκλήθη εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον. Ἐνάρετος καὶ πεπαιδευμένος, ἐξετιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του. Ἡ κηδεία του ἐτελέσθη ἐν Κερκύρᾳ μεγαλοπρεπεστάτη.

Οἱ ἄνευ λεπτοῦ ταξειδεύοντες ἀνὰ τὸν κόσμον γάλλοι δημοσιογράφοι Παπιγιὼ καὶ Δερουᾶ ἐξέδωσαν ἐν Ἀθήναις τὸν 4ον ἀριθμὸν τῆς ἐφημερίδος των ἑλληνογαλλιστί: En route—Καθ' ὁδόν. Ὁ 5ος ἀριθμὸς θὰ ἐκδοθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου νῦν μεταβαίνουσι.

Ἐν τῇ Βουλῇ τὰ διάφορα τμήματα συζητοῦσι τὰς ἐνστάσεις κατὰ τῶν ἐκλογῶν. Ἡ γενικὴ συζήτησις ἐπὶ τῶν ἐκθέσεων τῶν τμημάτων ἐν τῇ Βουλῇ δὲν ἤρχισε.

Λέγεται ὅτι αἱ δημαρχικαὶ ἐκλογαὶ θἀναβληθῶσι διὰ τὴν 30ὴν Ἰουλίου.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

41.—Πόθεν ἡ ὀνομασία τοῦ γνωστοῦ παιγνιδίου *Δόμινον*.

42.—Ζητεῖται λέξις ἑλληνικὴ μὲ 8 γράμματα, ὧν τὰ 6 φωνήεντα.

43.—Οὐδεὶς ἐμίσησέ με.

44.—Παλαιὸς βασιλεύς, διὰ τῆς μεταβολῆς ἑνὸς γράμματος, γίνεται λίθος πολύτιμος.

45.—Πόθεν καὶ τίνος οἱ στίχοι:

Κ' ἐδείκνυε πῶς ἐκτραφεὶς
Ὁ κύκνος οὗτος μέλει,
Ὀρφεὺς ποιήσεως σοφῆς
Νὰ ψάλῃ ᾄσματα τρυφῆς
Καὶ ἁρμονίας μέλη.

Τέλος τοῦ Β' Διαγωνισμοῦ.

Σημείωσις.—Μέχρι τῆς 15 Ἰουνίου δεχόμεθα τὰς λύσεις τοῦ Β' Διαγωνισμοῦ. Τ' ἀποτελέσματα θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τελευταῖον φυλλάδιον τοῦ Ἰουνίου, κατὰ τοὺς εἰς τὸ α' φυλλ. τῆς *Εἰκ. Ἑστίας* τεθέντας ὅρους.

Ποιητικὴν Φαντασίαν, Κων/πολιν. Τί σας πταίει ἡ «ξακουστὴ Εὐρώπη» ἂν ἔπεσεν ἡ «δύστυχη Αἰμιλία» σας; — κ. Ν. Χ. Β. Ἐνταῦθα. Εὐχαρίστως· ἔχετε κάθε δικαίωμα.—κ. Λ. Κ. Χ. Σῦρον. Φυλλάδιον σᾶς στέλλεται. — κ. Δ. Α. Κ Βῶλον. Δὲν θὰ ὠφελοῦσε κανένα ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Ἡμερολογίου σας· θὰ ἔβλαπτε δὲ τοὺς μαθητὰς καὶ θὰ εἴχαμεν ἀπεργίας —Ξύλον Ἄλλον, Πύργον. Ὁμοιάζει μᾶλλον μὲ ἄρθρον ἢ διατριβήν, παρὰ μὲ διήγημα. — κ. Χρ. Γ. Παρισίους Διεύθυνσις ἠλλάγη. Φύλλον καὶ Ἡμερ. ἐστάλη. — κ Α. Γελ. Παρισίους. Εἴχον ἤδη σταλῆ τὰ clichés, ὅταν ἐλάβαμεν τὴν ἐπιστολήν σας. — κ. Α. Γ. Ἐνταῦθα. Ἀτελῆ. «Τὶς μυριστοὶ ἀνθοὶ σου τὶς θωροῦσα» Θέλετε νὰ πῆτε βέβαια: «τοὺς μυριστοὺς ἀνθοὺς σου τοὺς θωροῦσα» ἀλλὰ ὕστερα δὲν ἔρχεται ἡ ὁμοιοκαταληξία. Ἔπειτα: «π' ἐλέφαντας ἀσπρίζει» τί ἐννοεῖτε; Καὶ ὅμως καὶ τῶν δύο ἡ ἰδέα εἶνε ὡραία. —κ. Π. Σ. Ἰωάννινα. Νὰ μας ἐμβάσετε πρῶτον 3 φρ. χρ. καὶ θὰ τον λάβετε συστημένον.—κ. Θ. Π. Ἐνταῦθα. Δυστυχῶς ἀκατάλληλα.

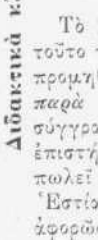

Οἱ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ Συνδρομηταὶ παρακαλοῦνται νἀποστείλουν τὴν συνδρομήν των διὰ χαρτονομισμάτων, χρυσῶν νομισμάτων, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζιτικῶν ἐπιταγῶν, γραμματοσήμων ἑλληνικῶν, γαλλικῶν κτλ. ἐν ἐπιστολῇ συστημένῃ.

Φιλολογία

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΕΥΘ. ΠΟΛΙΤΑΚΗ

41 Ὁδὸς Σταδίου 41

Ἄντικρυ τοῦ Ἀρσακείου

Διδακτικὰ κλπ. — Ξέναι Γλῶσσαι

Τὸ **Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον** ἔχει τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν: ὅτι δύναταί τις νὰ προμηθευθῇ δι' αὐτοῦ *εἰς ἃς τιμὰς καὶ παρὰ τοῖς ἐκδόταις αὐτῶν* οἱονδήποτε σύγγραμμα παντὸς κλάδου καὶ πάσης ἐπιστήμης. Τὸ Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον πωλεῖ φυλλάδια τῆς Εἰκονογραφημένης Ἑστίας καὶ παρέχει πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὸ περιοδικὸν ἡμῶν.

Ἐπιστῆμαι

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Τὸ καλλίτερον ποτόν, ἀνώτερον καὶ τῆς Βενεδικτίνης ἀκόμη, εἶνε ἡ

FEUILLANTINE

τὴν ὁποίαν εὑρίσκετε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. **Γεωργίου Ι. Κορνάρου,** ὁδὸς Αἰόλου παρὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—855.

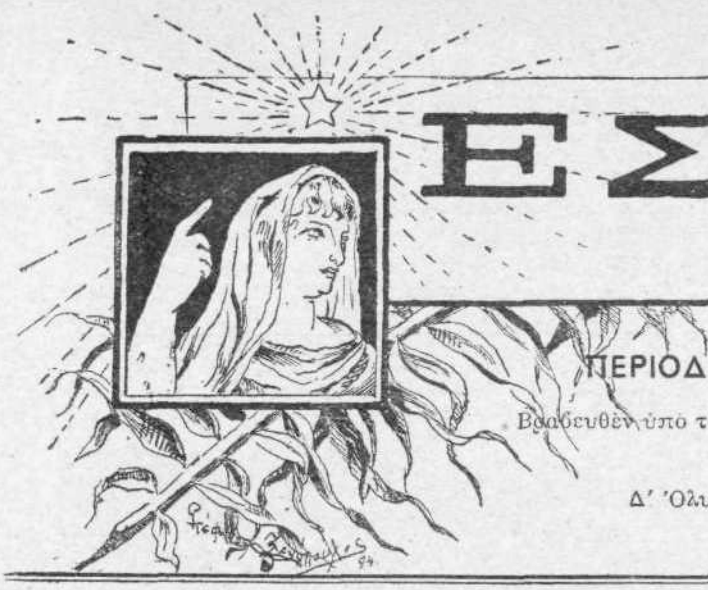

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 4 Ἰουνίου. Ἀριθ. 23.

ΦΕΙΔΟΤΡΑΓΟΥΔΑ

Τὰ τραγούδια μου σὰν φείδια
σὲ πληγώνουν, Μαργαρώ,
μὰ τὰ 'κλώσσησες ἡ ἴδια
'ς τὴν καρδιά μου ἀπὸ καιρό.

Κι' ἂν μ' ἀκοῦς καὶ σὲ πικραίνῃ
ἀπ' ἐδῶ κι' ὡς ἐκειδά, —
ἡ καρδιὰ ἡ φειδιασμένη
ὅλο φείδια τραγουδᾷ.

Μόνη 'σκάλισες κ' εὑρῆκες
τὰ κρυμμένα της κλειδιά,
μόνη ἄνοιξες κ' ἐμβῆκες
'ς τὴν παρθένα μου καρδιά.

Μ' ἀπιστία μαύρου Ἀράπη,
σ' ἅγιο βῆμα διαλεχτὸ
ἔβαλες γιὰ τὴν Ἀγάπη
θεομπαίχτη «εὐλογητό»!

Καὶ μέσ' 'ς τ' ἅγιο ποτηράκι
μὲ προδοτικὰ φιλιὰ
ἔβαλες πικρὸ φαρμάκι
κ' ἔχτισες φειδιοῦ φωληά.

'Σκιάχθηκαν, πᾶν τ' ἀγγελούδια,
ποῦ ἐψάλλαν 'ς τὸ ἱερό,
κ' ἐπροβάλαν τὰ τραγούδια
ποῦ σὲ μοιάζουν, Μαργαρώ.

Τώρα μὴν τ' ἀπαγορεύεις
νὰ γυρνοῦν μέσ' 'ς τὰ στενά·
Πρᾶγμ' ἀδύνατο γυρεύεις —
εἶνε φείδια ζωντανά.

Κι' ἂν τὸ νοῦ μου στήσω βάρδια
'ς τὴν καρδιὰ νὰ τὰ φυλᾷ,
μοῦ τρυποῦν τὰ φυλλοκάρδια,
καὶ σκορπιοῦνται πιὸ τρελλά.

Ο ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ

Στὰ κοράλλινά σου χείλη
τ' ὄνομά μου μιὰ φορὰ
τὸ διαβάζαν ὅλοι οἱ φίλοι
καὶ τὸ εἶχες μιὰ χαρά.

Καὶ στὰ ὄνειρά σου ἀκόμα,
ὅταν ἤμεθα παιδιά,
τὄνομά μου εἶχες στὸ στόμα
καὶ ἐμένα στὴν καρδιά.

Τόρα ἂν πᾶ νὰ μ' ἀναφέρῃ
ἀπ' τὶς φίλες μας καμμιά,
ποιὸς μὲ εἶδε, ποιὸς μὲ ξέρει,
γιὰ νὰ μ' ἔχῃς γνωριμιά!

Τόρα ὡς κ' ἐμπρὸς στὸν ἅγιο
τοῦ Θεοῦ ξαγορευτὴ
τ' ἀπαρνιέσαι μὲ κουράγιο
πῶς μὲ εἶχες ἐραστή.

Ὅμως ὅσο περιγέλιο
κι' ἂν τοῦ κάμῃς τοῦ Παππᾶ
Δὲν θὰ σβύσῃς τὸ Εὐαγγέλιο
τῆς καρδιᾶς ποῦ σ' ἀγαπᾷ.

Σὺ μὲ τὤμαθες — θυμᾶσαι —
Πῶς τὰ δίδουν τὰ φιλιά,
Πῶς κοιμοῦνται — ἀνάθεμά σε —
ταῖρι ταῖρι τὰ πουλιά.

Κι' ἂν ἐγνώριζα ἀπ' τὸ χέρι
πῶς θὰ μοὔφυγες μιὰ φορά,
θἄβαζα σκληρὸ μαχαῖρι
νὰ σοῦ κόψω τὰ φτερά.

Καὶ θὰ τὄχα κηρυγμένο
στὸν καθένα κυνηγό:
τὸ πουλὶ τὸ βαρεμένο
τὸ κατάφερα ἐγώ.

(*Ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς*).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

28 Μαΐου

Η Ἔκθεσις τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς τοῦ Ρετσιναίου, ἡ ἀναγνωσθεῖσα σήμερον ἐν Πειραιεῖ, ἦτο μὲν πράγματι «συνοπτικωτάτη» ἀλλ' ὄχι καὶ «δικαιολογία» τῆς ἀποφάσεως τῶν κριτῶν. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἔμεινε δι' ἡμᾶς,—καὶ δι' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνεξαιρέτως, ὑποθέτομεν,— αὐθαίρετος καὶ ἀδικαιολόγητος. Πρὸς τοὺς περισσοτέρους τῶν κριτῶν, ἢ μᾶλλον πρὸς πάντας, μᾶς συνδέει αἴσθημα ἐκτιμήσεως καὶ φιλίας· ἀλλ' αὐτὸ δὲν θά μας ἐμποδίσῃ νὰ εἴπωμεν ὅπως πάντοτε εἰλικρινῶς καὶ ἀπροκαλύπτως τὰς ἐντυπώσεις μας, ἐκ τῆς σημερινῆς ἐν τῷ πειραϊκῷ Θεάτρῳ τελετῆς.

Ἐκ τῶν ὑποβληθέντων εἴκοσι δραματικῶν ἔργων, τρία ἐθεώρησεν ἡ Ἐπιτροπὴ ὡς τὰ ἄριστα: Ρήναν τὴν Καρπενησιώτισαν τοῦ κ. Γ. Ἀσπρέα (ποιητοῦ, τὸ πρῶτον ἤδη ἀναφαινομένου), τὴν Πατρίδα τοῦ κ. Ι. Νικολάρα (ἀγνώστου μέχρι τοῦδε καὶ τούτου ὡς δραματικοῦ) καὶ τὸ Παιδομάζωμα τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου. Ἡ δάφνη ὁλόκληρος — ἐκτὸς ὀλίγων φύλλων, τὰ ὁποῖα ἀπέκοψαν εἰς ἀνάμνησιν οἱ φίλοι, — ἀπενεμήθη εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ τελευταίου· ἀλλὰ τὸ χιλιόδραχμον βραβεῖον διενεμήθη, ἔλαβον δ' ἐξ αὐτοῦ πεντακοσίας δραχμὰς ὁ κ. Καμπούρογλους καὶ ἀνὰ διακοσίας πεντήκοντα «ἐν εἴδει ἐνθαρρύνσεως» οἱ κ.κ. Ἀσπρέας καὶ Νικολάρας. Τοὐλάχιστον ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν κριτῶν—διὰ νὰ εἴμεθα τυπικοί, διότι ἡμεῖς ἔχομεν καὶ ἄλλους λόγους νά το γνωρίζωμεν—φαίνεται ὅτι τὰ τρία δράματα δὲν ἡμιλλῶντο πρὸς ἄλληλα καὶ ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀληθῶς ἀρίστου ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ κριτικὴ ἀνάλυσις τῆς Ρήνας καὶ τῆς Πατρίδος δὲν ἦτο παρὰ συνεχὴς ἀποκάλυψις ἐλαττωμάτων χονδροειδῶν· ἂν δὲ αὐτὰ τὰ δύο δράματα, ὡς δὲν ἀμφιβάλλομεν, ἔτυχε νὰ εἶνε τὰ μόνα ἄξια λόγου ἐκ τῶν ὅλως ἀναξίων, πρὸς τὸ Παιδομάζωμα ὅμως τὸ ὡραῖον, τὸ σύμμετρον καὶ εὐσυνειδήτως μελετημένον ἔργον τοῦ δοκίμου συγγραφέως τῆς Νεράϊδας, οὔτε πόρρωθεν θὰ ἠδύναντο νὰ ὑποστῶσι τὴν σύγκρισιν. Τοῦτο ἐξάγεται τόσον καθαρὰ ἐκ τῆς ἐκθέσεως, ὥστε δικαίως ἡ πρωτοφανὴς διασπορὰ τῶν χρημάτων ἐξέπληξε τοὺς ἀκροατάς. Οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος ἐνθαρρύνσεως τῶν δύο ἐκείνων ποιητῶν εἰς βάρος τοῦ στεφανωθέντος, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἆθλον δικαιωματικῶς ἀνῆκεν ἄθικτον. Πολλάκις μέχρι τοῦδε μετὰ τῆς δάφνης διενεμήθη καὶ τὸ ἆθλον μεταξὺ δύο ἔργων διαμφισβητούντων τὰ πρωτεῖα τόσῳ στενῶς, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζουν οἱ κριταὶ ποῖον ἐκ τῶν δύο ἄνευ ἀδικίας νὰ προτιμήσουν. Ἡ διανομὴ ἡ ἀναπόφευκτος καὶ τότε κάμνει κακὴν ἐντύπωσιν, ἀφ' οὗ ὑπάρχουν πολλοὶ φρονοῦντες, ὅτι δύο ἔργα ἐντελῶς ἴσης ἀξίας εἶνε ἀδύνατον νὰ εὑρεθοῦν καὶ ὅτι μετὰ προσεκτικωτέραν ἐξέτασιν, καὶ ἐπὶ τέλους κατὰ πλειοψηφίαν, εἶνε πάντοτε ἐφικτὴ ἡ εὕρεσις τοῦ καλλιτέρου. Φαντασθῆτε τόρα πόσων δικαίων σχολίων παραίτιος ἐγένετο ἡ ὑπὸ ὅρους ὁλωςδιόλου διαφορετικοὺς ἀπόφασις τῶν κριτῶν. Ἤκουσα κάποιον, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν ὅτι, ἀφ' οὗ ἅπαξ τὸ βραβεῖον δὲν ἐδόθη ὁλόκληρον εἰς τὸν δικαιούμενον νά το λάβῃ, θὰ ἦτο πολὺ δικαιότερον καὶ ἱκανοποιητικώτερον ἂν κατενέμετο ἀναλόγως μεταξὺ ὅλων τῶν ποιητῶν, μηδ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἀρσινόης ἐξαιρουμένου, ὅστις θὰ ἐλάμβανε μόνον ἓν πεντόφραγκον. Ἀλλ' ἂν ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰς ἀστειότητας, εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν θὰ εὑρεθῶμεν θέλοντες νὰ ἐπεξηγήσωμεν σοβαρῶς τὴν διαγωγὴν τῶν κριτῶν. Τί τοὺς ἠνάγκασεν ἆρά γε νὰ διανείμωσι κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰ χρήματα; Μήπως τοιαύτη ἦτο ἡ ἀπαίτησις τοῦ ἀγωνοθέτου; Καὶ ὅμως οὔτε αὐτὸς θὰ εἶχέ πλέον τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ τὰ χίλια φράγκα του, ἀφ' οὗ ἅπαξ τὰ ὥρισε διὰ τὸν ποιητὴν τοῦ ἀρίστου δράματος.

Μεθ' ὅλα ταῦτα, — διότι ἐπὶ τέλους οὐ περὶ χρημάτων ἀλλὰ περὶ δάφνης ὁ ἀγών, — ἡ βράβευσις τοῦ κ. Δ. Καμπούρογλου, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἐνεποίησε γενικῶς τὴν ἀρίστην ἐντύπωσιν. Ἐθεωρήθη τόσον δικαία καὶ ἁρμόζουσα ἡ πανηγυρικὴ καὶ ἐπίσημος αὕτη ἐκδήλωσις πρὸς τὸν ποιητήν, ὁ ὁποῖος ἤδη διὰ τῆς «Νεράϊδας» εἶχε κατακτήσει καὶ τῶν ὀλίγων καὶ τῶν πολλῶν τὴν ἐκτίμησιν! Ἡμεῖς προχωροῦμεν ἀκόμη περισσότερον. Νομίζομεν ὅτι πρώτην φοράν εἰς δραματικὸν διαγωνισμὸν παρ' ἡμῖν συνέβη νὰ βραβευθῇ ἔργον φιλολογικῆς ἀληθῶς ἀξίας. Εἰς τοὺς ἄλλους διαγωνισμοὺς ἢ δὲν ὑπεβάλλοντο τοιαῦτα, ἢ δὲν εἶχον τὴν εὐσυνείδητον ἱκανότητα οἱ κριταὶ νά τα εὑρίσκουν. Καὶ διὰ τοῦτο χαιρετίζομεν τὸν θρίαμβον τοῦ κ. Καμπούρογλου ὡς αἴσιον οἰωνόν, βέβαιοι ὅτι ἡ προσεχὴς παράστασις τοῦ ἔργου του θὰ εἶνε συνέχεια τοῦ θριάμβου αὐτοῦ. Ἱστορικὸς συγχρόνως καὶ ποιητὴς ὁ κ. Καμπούρογλος, ἐρευνητὴς καὶ ψυχολόγος, ἀπέδειξε διὰ τῶν δραματικῶν του ἔργων, διὰ τῆς τελευταίας του ἐξελίξεως, ὅτι εἶνε ἀπόκτημα διὰ τὴν νέαν ἑλληνικὴν σκηνήν. Ἄλλοτε δὲν ἔγραφε τόσον ὑψηλά, οὔτε θὰ ἐφαντάζετό τις ὅτι αἱ πρῶται του λυρικαὶ συλλογαὶ θὰ κατέληγον εἰς τὴν «Νεράϊδαν» καὶ εἰς τὸ «Παιδομάζωμα». Παλαιός του φίλος, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κρίσεως, προσῆλθε νά τον συγχαρῇ καὶ τῷ εἶπεν:

— Ἤμουν παρὼν καὶ στὰ 1873 ὅταν ἐβραβεύθης εἰς τὸν Βουτσιναῖον.

— Ναί, ἀπήντησε μετὰ τοῦ συνήθους του οἴστρου ὁ ποιητής· ἐπέρασαν ἀπὸ τότε 22 χρόνια καὶ ἀκόμη, καθὼς βλέπεις, μυαλὸ δὲ ἔβαλα.

Καὶ ὅμως ἔβαλε τόσῳ μυαλὸ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην!

Γρ. Ξ.

ΣΤΗΝ ΙΤΙΑ ΑΠΟ ΚΑΤΩ

ΠΡΑΞΙΣ Α΄—ΣΚΗΝΗ Β΄

ΓΙΩΤΗΣ *νέος ποιμήν.* — ΔΡΟΣΙΑ *κόρη χωρική.* — ΧΡΥΣΗ *μήτηρ τοῦ Γιώτη, γραῖα καὶ τυφλή, ἥτις κοιμᾶται πλησίον πηγαδιοῦ.*

ΓΙΩΤΗΣ (*κατέρχεται ἀπὸ τοῦ δάσους*).

Ὥρα καλή σου λυγερή!

ΔΡΟΣΙΑ (*ἀνέρχεται ἀπὸ τῆς παραλίας*).

Καλῶς το παλληκάρι!

ΓΙΩΤΗΣ

Γιὰ 'πές μου πούθεν ἔρχεσαι;

ΔΡΟΣΙΑ

Γιὰ 'πές μου ποῦ πηγαίνεις;

ΓΙΩΤΗΣ

Ἀπὸ τὰ ξένα ἔρχομαι καὶ εἰς τὰ ξένα πάω.

ΔΡΟΣΙΑ (*προχωρεῖ ὀλίγον*).

Ἐσὺ 'σουνα ποῦ σούραγες;

ΓΙΩΤΗΣ (*προχωρεῖ ὀλίγον*).

Σὺ 'σουν ποῦ τραγουδοῦσες;

ΔΡΟΣΙΑ

Κ' εἶπα πῶς ἦταν ξωτικό.

ΓΙΩΤΗΣ

Κ' εἶπα Γοργόνα ὅτ' ἦταν.

ΔΡΟΣΙΑ (*προχωρεῖ ὀλίγον*).

Νἄξερες πῶς φοβήθηκα... φτεροὔγιασ' ἡ καρδιά μου...

ΓΙΩΤΗΣ (*προχωρεῖ ἐπίσης*).

Κ' ἐμένα ἐλάχτισ' ἡ καρδιά, μ' ἀπ' τὴ στιγμὴ ποῦ σὲ εἶδα
μοῦ αὔξησ' ὁ χτυπόκαρδος καὶ λέω δὲ θὰ μ' ἀφίσῃ...

ΔΡΟΣΙΑ

Μὴ μὲ 'παινεύῃς κ' εἶν' κακό· τὰ ὀρφανὰ κορίτσα
τοὺς πρέπει νἆναι ταπεινά.

ΓΙΩΤΗΣ

Κ' εἶναι 'ντροπὴ ἡ ὀρφάνεια,
ἂν εἶσαι ὀρφανοῦλα σύ, μὴ 'γὼ ὀρφανὸς δὲν εἶμαι;

. . . .

. . . .

ΔΡΟΣΙΑ

Πῶς λένε τὄνομά σου;

ΓΙΩΤΗΣ

Μὲ λένε Γιώτη· 'σένανε;

ΔΡΟΣΙΑ

'Μένα... (*'ντροπαλά*) Δροσιὰ μὲ λένε!

(*παρατηρεῖ αὐτὸν μετὰ προσοχῆς*)

Παλληκαρίσιο ὄνομα· σοῦ πρέπει· εἶσαι λεβέντης.

ΓΙΩΤΗΣ

Ῥοδοπλασμένο ἔχεις κορμὶ ποῦ χάρη δὲν τοῦ λείπει.

ΔΡΟΣΙΑ (*ἐν ἀπελπισίᾳ*).

Τῆς ἀντρομίδαις ξέχασα στὴ θάλασσα!.. (*κινεῖται νὰ φύγῃ*).

ΓΙΩΤΗΣ (*παρακλητικῶς*).

Μὴ φεύγῃς...
τῶν κοπαδιῶν μου τὰ μαλλιὰ δὲ φτιάγνεις ἀντρομίδαις;...

ΔΡΟΣΙΑ (*μένει*).

Καὶ ἔχεις πρόβατα πολλά;

ΓΙΩΤΗΣ

Ἴσα μὲ πεντακόσια!..

. . . .

. . . .

(*πλησιάζουν ἀλλήλους περισσότερον*).

ΔΡΟΣΙΑ

Δὲν παίρνω ἄντραν ἄσχημο, τοῦ κάμπου κολοκύθα,
ἔλατο θέλω τοῦ βουνοῦ, ψηλό, καμαρωμένο.

ΓΙΩΤΗΣ

Κ' ἐγὼ μυρτιὰ τῆς ρεματιᾶς δροσάτη κι' ἀνθισμένη...

ΔΡΟΣΙΑ (*κύπτει τὴν κεφαλὴν σιωπῶσα*).

ΓΙΩΤΗΣ

Τόρα ποῦ γνωριστήκαμε, ἂς κάτσωμε ἀντάμα!

(*κάθεται στὴν Ἰτιὰ ἀπὸ κάτω—μετ' ὀλίγον προσέρχεται δειλὰ δειλὰ καὶ ἡ Δροσιὰ καὶ κάθεται πλησίον του*).

ΔΡΟΣΙΑ (*παρατηροῦσα αὐτόν*).

Μπά! τί σημάδι εἶν' αὐτὸ ὅπ' ἔχεις στὸ λαιμό σου;

ΓΙΩΤΗΣ (*ἀφελῶς*).

Πέντ' ἔξη τσοπανόπουλα μιὰ 'μέρα στὸ λειβάδι
παίζαμε τῶν ἁρματωλῶν τὸ ξακουστὸ παιγνίδι
νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ φοβηθῇ κανεὶς κι' ἂν θὰ δειλιάσῃ.
Ὅλοι καθήσαμε στὴ γῆς τριγύρω ἀπὸ μιὰ πλάκα
καὶ γρήγορα γυρίζαμε ἀπάνω ἕνας-ἕνας
κουμποῦρι μὲ ὁλάνοιχτο τὸ λύκο, τραγουδῶντας:
—Χάρε δὲ σὲ φοβούμαστε κι' ὅποιον διαλέξῃς πάρε!...

ΔΡΟΣΙΑ (*ἀνησύχως*).

Καὶ τὸ κουμποῦρι:

ΓΙΩΤΗΣ

Ἔπιασε φωτιά.

ΔΡΟΣΙΑ

Καὶ 'πῆρε!..

ΓΙΩΤΗΣ

Ἐμένα.

ΔΡΟΣΙΑ

Κι' ἂν πέθαινες;

ΓΙΩΤΗΣ

Ὥρα καλή!

ΔΡΟΣΙΑ (*ἀποθαυμάζουσα αὐτόν*).

Τσοπάνης εἶσαι ἢ δράκος;!
Μπά! πῶς πετάει τὰ νειᾶτα του στὸν κόσμον ὅποιος τἄχει!..

(*μετὰ μικρὰν σιωπήν*).

Ἐδῶ ποῦ ἦρθες ἔφερες καὶ τὴν καρδιά σου ἀντάμα
ἢ μήπως τὴν παράτησες εἰς τὸ βουνό σου ἀπάνω;

ΓΙΩΤΗΣ (*ἀνοίγων τὰς ἀγκάλας του*).

Σὲ 'σένα τὴν παράδωσα καὶ κάν' την ὅ,τι θέλεις...

ΔΡΟΣΙΑ (*ἀφίνουσα νὰ τὴν ἐναγκαλισθῇ*).

Κ' ἐγὼ Γιώτη σ' ἀγάπησα ἀπ' τὴ στιγμὴ ποῦ σὲ εἶδα.

(*πλησιάζουν τὰ χείλη των*).

ΧΡΥΣΗ (*ἀφυπνιζομένη*).

Γιώτη! ποῦ εἶσαι;

ΓΙΩΤΗΣ (*ἀναπηδῶν*).

Μάνα μου! ἐδῶ 'μαι! τί μὲ θέλεις;

(*τὴν βοηθεῖ καὶ σηκώνεται*).

ΧΡΥΣΗ

Μ' ἄφισες καὶ κοιμήθηκα παρὰ πολὺ παιδί μου.

ΔΡΟΣΙΑ (*ἀποσυρομένη*).

Κάλλιο ἂς μὴ νοιώσῃ ποῦμαι 'δῶ· θα λυπηθῇ σὰ μάθῃ
πῶς γλυκοκουβεντιάζαμε τὴν ὥρα ποῦ κοιμῶταν·
καὶ μάνα ἡ γυναῖκα σὰ γενῇ, πάλι γυναῖκα εἶναι.

ΧΡΥΣΗ

Σὰ σήμερα ὠμορφώτερο στὸν ὕπνο μου δὲ σὲ εἶδα
. . . . Ἀλλοίμονο στὴ μάνα
ποῦ πρέπει νἀποκοιμηθῇ γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ παιδί της!
Εἶχες στὰ μάτια σου φωτιά, στὰ χείλια σου εἶχες γλύκα
ἴδιος σὰν τὸν πατέρα σου μοῦ φάνηκες, τὴν ὥρα
ποῦ εἴπαμε τὴν ἀγάπη μας εἰς τὴν Ἰτιὰ ἀπὸ κάτω.

(*φεύγουν*).

ΔΡΟΣΙΑ (*μόνη, παρακολουθοῦσα αὐτοὺς διὰ τοῦ βλέμματος*).

Τί ἔπαθα καὶ δείλιασα; φοβοῦμαι μοναχή μου...

(*προχωρεῖ ὀλίγον καὶ στέκεται*)

Θέλω να πάω γρήγορα, μὰ δὲν μπορῶ νὰ τρέξω.

(*κάθεται στὸ πηγάδι*)

Τα γόνατά μου τρέμουνε... μοῦ τρέμουν καὶ τὰ χείλια...
καὶ στὴν κορδιά μου ἀκούω φρ... φρ...

(*ἐν ἀπελπισίᾳ ἑνοῦσα τὰς χεῖρας*)

μὴν εἶν' αὐτὸ ἡ ἀγάπη!;..

(Πίπτει ἡ σκηνή).

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΤΟ ΘΗΛΥ

— Ἄχ, τί ὡραῖα! τῷ ἔλεγε παρατηροῦσα ὡς ἐν ἐκστάσει τὸν ποικιλόχρωμον ὁρίζοντα τῆς δύσεως, ἐνῷ ἡ ἅμαξα των ἐπροχώρει ἡσύχως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων κατὰ τὸ χλιαρὸν ἐκεῖνο, τὸ εὐῶδες καὶ ἡδυπαθὲς τῆς ἀνοίξεως δειλινόν.

Καὶ ἐκεῖνος κατένευε παρὰ τὸ πλευρόν της σιωπηλός, εὐχαριστημένος, βαθύτατα αἰσθανόμενος τὴν ὥραν ἐκείνην τὸ θέλγητρον τῆς ζωῆς, πλησίον, πολὺ πλησίον τῆς πρὸ καιροῦ ἀγαπωμένης γυναικός, ἡ ὁποία τόρα πλέον ἦτο ἡ σύζυγός του, ἡ σύντροφός του, τὸ στήριγμά του καὶ ἡ εὐτυχία του.

Ἰσχνός, νευρικός, σιτόχρους, μὲ ὡραῖον κατάμαυρον μύστακα, ἀντετίθετο ζωηρότατα πρὸς τὴν εὔτραφῆ ξανθήν, τὴν νωχελῶς καὶ μ' ἔκφρασίν τινα καταπονήσεως ἀνακουφιζομένης, ἐξηπλωμένην ἐπὶ τῶν μαλθακῶν προσκεφαλαίων τῆς ἁμάξης, μὲ τοὺς χαύνους γαλανοὺς ὀφθαλμούς, ἀντανακλῶντας οἱονεὶ πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἡ πέριξ φύσις ἀόριστον καὶ ὀνειρῶδες . . . Ἀλλ' ἡ νεότης καὶ ἡ στοργὴ καὶ ἡ εὐτυχία τοὺς συνήρμοζον τὴν ὥραν ἐκείνην οὕτω τελείως, ὥστε πᾶσα ἀντίθεσις ἐξηλείφετο καὶ ἄν, κατὰ τύχην, συνήντας τὴν ἅμαξαν καὶ ἠτένιζες τὴν ὑπὸ τῆς ἀνοικτῆς αὐτῆς καλύπτρας πλαισιουμένην εἰκόνα, θὰ ἔλεγες ὅτι ἐκ τῆς πλευρᾶς του τῳόντι ἦτο πλασμένη ἡ παρὰ τὸ πλευρὸν ἐκείνου γυνή.

. . . Ἡ ἅμαξα ἤρχισε νὰ τρέχῃ περισσότερον. Ἀμέσως οἱ ἐποχούμενοι δὲν τὸ ἐπρόσεξαν· ἀλλ' ὅταν μετ' ὀλίγον ὁ δρόμος ἔγεινεν ἀκόμη ταχύτερος, ἐκείνη ἀφῆκε τὴν δύσιν καὶ ἐστράφη ἐμπρός, πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην, ὑψηλὸν-ὑψηλὸν ὑπὸ τὸ φαιὸν ἐπανωφόριον καὶ τὸν μαῦρον κυλινδρικὸν πῖλον.

— Τί ἔπαθεν αὐτός; εἶπεν.

— Ἁμαξᾶ, σιγώτερα! διέταξεν ἐκεῖνος. Ἀλλὰ τὸ φαιὸν ἐπανωφόριον μὲ τὸν μαῦρον πῖλον — ἴσως διότι δὲν ἤκουσε τόσον καλα, —δὲν ἔδειξε καὶ μεγάλην προθυμίαν νὰ ὑπακούσῃ. Μία ἄλλη ἅμαξα τοὺς ἠκολούθει κατὰ πόδας· ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ τοὺς ἔφθανεν, ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ τοὺς ἄφινεν ὀπίσω. Ἡ πρόθεσις ἦτο προφανής. Ἡ φιλοτιμία ἁμαξηλάτου μὲ τόσῳ ἐπιδεικτικὴν στολὴν αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ἠνείχετο ποτὲ καὶ τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ συνάδελφος καὶ ἀντίζηλος ἐφόρει παλαιὰν ρε-

πούμπλικαν καὶ πρόστυχην κατακηλιδωμένην ἐνδυμασίαν. Δι' αὐτὸ εἶχεν ἐπιταχύνει τὸν δρόμον του κάπως καὶ θὰ εἶχεν ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ τὸν ἐπιταχύνῃ ἀκόμη περισσότερον. Ἀλλ' ὁ κύριος ἐπανέλαβε τὴν διαταγὴν δυνατά:

— Γιάννη, σιγώτερα!

Ὁ ἀμαξηλάτης ἤκουσε τόρα καὶ ὑπήκουσε. Τὰ ἡνία συνεκρατήθησαν, ἡ κίνησις ἐγένετο θωπευτικωτέρα καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν της ἀνεκλίθη καὶ πάλιν ἐκείνη ἀνετώτερον καὶ ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν δύσιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἄλλος τοὺς ἔφθασε καὶ τοὺς ἐξεπέρασεν. Ἐνῷ δὲ ἀπεμακρύνετο ὡς ἀστραπή, κατάμαυρος καὶ ἰσχνὸς εἰς τὴν ὑψηλήν του θέσιν, ὑπεράνω τῶν κοκκινωπῶν αὐτοῦ ἵππων, ὀρθούντων τὰς κεφαλὰς ὡς ἐν θριάμβῳ, ἐστράφη πρὸς τὸν μεγαλοπρεπῆ ἡττημένον καὶ τὸν ἐ[illegible]αιρέτισε μυκτηριστικῶς, ἀνυψώ[illegible]ς μέχρι τῆς μύτης τὴν ὑπερμε[illegible]η παλάμην.

Πῶς ἀπήντησεν ὁ ἄλλος, διὰ [illegible]φασμοῦ πιθανῶς, δὲν ἀντελή[illegible]σαν οἱ ὄπισθέν του καθήμενοι. [illegible]βέβαιον εἶνε ὅτι ἐκ τοῦ στό[illegible]ός του δὲν ἐξῆλθε λέξις. Καὶ ὑπέμενε τὴν προσβολὴν ἀγογ[illegible]ύστως μέχρι τέλους, ἂν δὲν ἔβλεπε τὸ κίνημα ὁ κύριος καὶ δὲν ἀντελαμβάνετο ὅλης τῆς σκηνῆς.

— Σὲ περίπαιξε πῶς σ' ἄφησε τάχα πίσω; ἠρώτησε.

— Χμ! ἔκαμε περιφρονητικῶς συγχρόνως καὶ ἐπιβεβαιωτικῶς τὸ φαιὸν ἐπανωφόριον μὲ τὸν μαῦρον πῖλον.

— Ἄννα, τοῦ δίδουμ' αὐτουνοῦ ἕνα μαθηματάκι; Μᾶς ἄφησε πίσω καὶ μᾶς κοροϊδεύει...

Τὰ εἶπεν αὐτὰ ταχέως καὶ ζωηρῶς μὲ μειδίαμα καὶ λάμψιν ὀφθαλμῶν, πλήρη ἐνεργείας.

— Ναί, ναί! ἀπήντησε μὲ πολλὴν προθυμίαν ἡ Ἄννα.

Καὶ οἱ ὀφθαλμοί της οἱ γαλανοὶ ἀπήστραψαν αἴφνης εἰς τὴν ἰδέαν τῆς μικρᾶς αὐτῆς ἁμίλλης τῶν ἀμαξηλατῶν, ἡ ὁποία τῇ ἐφάνη πολὺ διασκεδαστική. Εἶχεν ἀφυπνισθῇ παρ' αὐτῇ καθὼς καὶ παρ' ἐκείνῳ, ἡ ἔμφυτος ὁρμὴ τῆς ἐπικρατήσεως, ὁ πόθος τῆς νίκης, ὁ ὁποῖος τὴν πρώτην στιγμὴν εἶνε ἐπίσης ἰσχυρὸς καὶ διὰ τὰ μικρὰ ὡς καὶ διὰ τὰ μεγάλα.

— Ἔλα, Γιάννη, δός του δρόμο!

Δευτερόλεπτα μόλις διήρκεσεν ἡ σκηνὴ αὐτή, ἀλλ' ἤρκεσαν ὥστε νἀπομακρυνθῇ πολὺ ἡ πρώτη ἅμαξα, τῆς ὁποίας ὁ ὁδηγός, οἱονεὶ προμαντεύων τὸν κίνδυνον, ὁ ὁποῖος ἠπείλει ὄπισθεν τὸν νωπὸν καὶ εὔκολον θρίαμβόν του, δὲν εἶχεν ὀλιγοστεύσει τὴν ταχύτητα. Διὰ τοῦτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄλλος ἠναγκάσθη νὰ μαστίσῃ τοὺς ἵππους

δύναμιν τὴν ὁποίαν ἐκράτει εἰς χεῖρας. Τὸ διάστημα τῶν δύο ἁμαξῶν ἠλαττώθη ταχέως· ἀλλὰ μόλις ἐνόησε τοῦτο ὁ πρῶτος τῶν ἀντιπάλων, χωρὶς κἂν νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλήν, διέγραψεν ἀνατείνας τὸν μαστιγοφόρον βραχίονα μίαν πελωρίαν καὶ μανιώδη καμπύλην, τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ διπλασίασις τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς ἔφευγεν ἐπὶ τῆς παρὰ πόδας διωκομένης ἁμάξης του, προβάλλων ἐπὶ τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ τὴν ἰσχνὴν καὶ κατάμαυρον, τὴν ἀεικίνητον σκιαγραφίαν του.

Ἡ Ἄννα εἶχε συλλάβει τὸν βραχίονα τοῦ ἀνδρός της καὶ ἐγέλα, ἐγέλα κατευχαριστημένη. Ὁ τρελὸς ἐκεῖνος δρόμος, ὁ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ὁδὸς ἐν Σμύρνῃ

θόρυβος τοῦ ὁποίου ἐλίκνιζε τοῦ μικροῦ θριάμβου της τὸ ὄνειρον, τὴν ἔτερπεν. Καὶ ἡ θλίψις τῆς χειρός της, ὁ γέλως της ἐνεψύχουν ἐκεῖνον εἰς τὸ νὰ παροτρύνῃ ὁλοὲν δι' ἐπιφωνήσεων τὸν ἁμαξηλάτην,—ἀκόμη σοβαρὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ, μεθ' ὅλου τοῦ ἀγῶνος τὴν προσπάθειαν.

— Ἐμπρός! ἐμπρός!

Μετ' ὀλίγον τὰ ὀχήματα ἐκυλίοντο σχεδὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου. Ἡ διπλῆ κίνησις ἡ ἀπὸ ρυτῆρος, διέγραφε γραμμὴν ἀκανόνιστον ὀφιοειδῆ καὶ αἱ κοιλίαι τῶν ἁμαξῶν, τεινουσῶν νἀποσυντεθῶσιν ἐν τῇ αὐξούσῃ ὁρμῇ, ἔψαυον σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δρόμου, καὶ πάλιν ἀνυψοῦντο, καὶ πάλιν κατήρχοντο, ἐν αἰωνίῳ τρελῷ

νέφον πυκνόν, περικαλύπτον καὶ ὀχήματα καὶ ἵππους καὶ ἀναβάτας· οἱ δὲ ἀραιοὶ περιπατηταὶ ἐσταμάτων ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ ἔβλεπον χάσκοντες παρερχομένην ὡς ἀνεμοστρόβιλος τὴν θολὴν εἰκόνα, τὴν πείσμονα καὶ μανιώδη ἐκείνην ἁρματοδρομίαν.

Ὀλίγον ἀκόμη καὶ ὁ μαῦρος κυλινδρικὸς πῖλος νικᾷ τὴν παλαιὰν ρεπούμπλικαν... Ἀλλὰ τώρα πλέον ἡ Ἄννα δὲν γελᾷ. Μία κίνησις πολὺ βιαία, ἀπειλήσασα ἀνατροπήν, τὴν ἐφόβισεν. Ἡ ψυχή της ἐξαίφνης κατελήφθη, ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τοῦ κινδύνου, ὑπὸ δειλίας· καὶ μεθ' ὅσης ταχύτητος ἔφευγε, συρομένη ὑπὸ τῶν ἐκμανῶν ἵππων, ἐντὸς τῆς στενούσης καὶ τριζούσης ἁμάξης, μετὰ τόσης ἐξειλίχθησαν ἐν τῇ ἐμφόβῳ διανοίᾳ της σκηναὶ ἀλλεπάλληλοι καὶ ζωηραὶ καταστροφῶν, μετὰ προαισθήσεως πόνου σαρκὸς καὶ ὀπτασιῶν αἱμάτων καὶ ἀπηχήσεων οἰμωγῶν... Δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κρατηθῇ. Ἤρχισε νὰ παρακαλῇ:

— Μή, μή, Ἀνδρέα. Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ... ἂς παύσῃ, φοβοῦμαι.

Ἀλλὰ ποῦ νὰ τὴν ἀκούσῃ ἐκεῖνος! Μεθυσμένος ὡς ἦτο, ἐμβρόντητος καὶ συγκεκινημένος δὲν ἐπρόσεχε παρὰ εἰς τὸν ἀγῶνα, δὲν ἔβλεπε παρὰ ἐμπρός, μὲ λάμποντας ὀφθαλμούς, τὴν στιγμήν, τὴν ὁλοὲν πλησιάζουσαν στιγμὴν τῆς νίκης. Ὀλίγον ἀκόμη... ἐμπρός! θάρρος!

— Ἀνδρέα, φοβοῦμαι· μή, μή!

Καὶ βλέπουσα ὅτι ἡ παράκλησις τοῦ ἀκατανικήτου ἐκείνου τρόμου δὲν εἰσηκούετο, ἐχαμήλωσε καὶ ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Ἀνδρέα καὶ τὸν ἔσφιγξεν ἰσχυρῶς μὲ τοὺς βραχίονάς της.

— Ἀνδρέα, παῦσε, φοβοῦμαι!

Τώρα τὴν ἤκουσεν.

— Μὴν κάνῃς ἔτσι... Παιδὶ εἶσαι;... δὲν εἶνε τίποτε... νά, τὸν ξεπεράσαμε. Ἐμπρός, ἁμαξᾶ!

Εἶπε καὶ δὲν ἐγύρισεν οὔτε κἂν νὰ τὴν ἰδῇ. Εὑρίσκετο εἰς στιγμὴν ὑπερτάτην— διὰ τὰ μικρὰ ὡς καὶ διὰ τὰ μεγάλα— κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀγωνιζόμενος δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε συντρόφου, οὔτε στηρίγματος... Καὶ ἦτο τὸ κρατερώτερον τῆς ἁμίλλης σημεῖον, τὸ σημεῖον τοῦ μεγαλειτέρου κινδύνου, ναί, ἀλλὰ καὶ τῆς μεγαλειτέρας ἐλπίδος. Ὁ ἐγωϊσμός του ἐν πλήρει ἀφυπνίσει,—ἀλλὰ καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς ἐκείνης ὁμοίως. Ἤγειρε τὴν κεφαλὴν ἄπελπις, ἀπέσυρε τοὺς βραχίονας καὶ στραφεῖσα πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τῆς ἁμάξης, ἐξεφώνησεν, ἐξεφώνησε μὲ ὅσην δύναμιν τῆς ἔδιδεν ὁ φόβος.

— Ἅ, μή, φοβοῦμαι!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Φειδοτράγουδα, Ὁ Λησμονημένος, ποιήματα ὑπὸ *Γεωργίου Βιζυηνοῦ*.

Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*

Στὴν Ἰτιὰ ἀπὸ κάτω, δραματικὸν εἰδύλλιον ὑπὸ *Δ. Γρ. Καμπούρογλου* (ἀπόσπασμα).

Τὸ Θῆλυ, διήγημα ὑπὸ *Γρ. Ξενοπούλου*.

Ὁ Χρυσοκάραβος, διήγημα Ἐδγάρδου Πόου (μετ' εἰκόνων), μετάφρασις *Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδου*.

Ὁ θάνατος τῆς Ἀασῆς (μία σκηνὴ ἀπὸ τὸν Peer Gynt τοῦ Ἴψεν).

Μικρὰ διάφορα.

Χρονικά.

Ἡ Ἀλληλογραφία μας.

Ὁδὸς ἐν Σμύρνῃ (εἰκών).

Ἕνεκεν ἀπροόπτου κωλύματος ἐβράδυνεν ἡ ἐκτύπωσις τοῦ παρόντος φυλλαδίου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας». Ἐντὸς τῆς μεθεπομένης ἑβδομάδος θὰ ἐκδοθῶσι διὰ τοῦτο δύο φυλλάδια.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.*

ἀπαισίαν ἐκείνην κραυγήν. Ἦτο ἠλλοιωμένη, ὠχρά, μὲ ὀφθαλμοὺς διανοίκτους, δακρυβρέκτους... Ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ ἐτρελαίνετο, ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ ἐκρημνίζετο ἐκ τῆς ἁμάξης... Τετέλεσται! Ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀνεκόπη, ὁ ἐγωϊσμός του ἐνικήθη.

— Γιάννη, στάσου! ἐφώναξεν ἐπιβλητικῶς.

Ὁ ἁμαξηλάτης ἐκράτησε τοὺς ἵππους. Ἦτο συνειθισμένος νὰ ὑπακούῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ εἰς πᾶσαν στιγμήν. Τὸν διέταξαν νὰ νικηθῇ καὶ ἐνικήθη. Ὁ ἄλλος ἁμαξηλάτης ἐπροχώρησε καὶ ἀπεμακρύνθη, θριαμβεύων ὅπως πάντοτε.

... Ὁ δρόμος ἐπανέκτησε τὴν προτέραν του ἠρεμίαν. Οἱ ἵπποι ἐχρεμέτισαν ἀσθενῶς. Τὸ νέφος τοῦ κονιορτοῦ διελύθη καὶ κατέπεσε, καὶ τὸ τοπίον τῆς ἐξοχῆς ἀνεφάνη καὶ πάλιν ἐν ὅλῃ του τῇ ὡραιότητι... Ἀλλὰ ποῖος εἶχεν ὄρεξιν πλέον νὰ τὸ ἀπολαύσῃ; Ἐκείνη εἰς τὴν μίαν ἄκραν ἀπέμενεν ἀκόμη σιωπηλὴ καὶ ὠχρά, ἀτενίζουσα μὲ ὀφθαλμοὺς ζωωδῶς ἐντρόμους τὸν σύζυγόν της, καὶ μὲ ἔκφρασιν προσώπου αἰνιγματώδη, ἡ ὁποία ἐξέφραζε μᾶλλον μομφὴν διὰ τὸν τρόμον, τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ τῇ προξενήσῃ.

Ἐκεῖνος εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν κατηφὴς καὶ σκεπτικός, ἐπέμενε προσηλῶν τοὺς

βίων τῆς στολῆς τοῦ ἀπαθοῦς καὶ ἀκινήτου ἁμαξηλάτου... Εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ταχεῖαν εἶδε διὰ πρώτην φορὰν ὡς ἐν πανοράματι τὴν ζωήν του ὁλόκληρον. Πάντοτε παρὰ τὸ πλευρόν του τὸ θῆλυ, τὸ ἀσθενὲς καὶ δειλόν, ἀλλὰ πολυθέλγητρον καὶ παντοδύναμον θῆλυ, τὸ ἀνακόπτον εἰς πᾶσαν περίστασιν τὴν ἀνδρικήν του ὁρμὴν καὶ προκαλοῦν διὰ τοῦ αἰωνίου του φόβου, μετὰ τὴν ψευδῆ παρόρμησιν τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ, τὴν τελικὴν ἧτταν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Ἄβυσσος τοὺς ἐχώριζε τὴν στιγμὴν ἐκείνην—ἡ ἄβυσσος τοῦ γεννωμένου μίσους. Καὶ κανεὶς ἐξ ὅσων τοὺς ἔβλεπε παρερχομένους ἐφ' ἁμάξης ὁμοῦ, δὲν θὰ ἔλεγε τώρα, ὅτι ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἦτο τῷ ὄντι πλασμένη ἡ παρὰ τὸ πλευρὸν ἐκείνου γυνή.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΧΡΥΣΟΚΑΡΑΒΟΣ[1]

Διήγημα *Ἐδγάρδου Πόου*.-Μετάφρ. *Ε. Δ. Ῥοΐδου*

Ὑποσχεθεὶς γενναίαν ἀμοιβὴν μετέβην ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν της εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καί, ἀφοῦ τὴν ἀπέπεμψα ἤρχισα νὰ ἐξετάξω τὸν βράχον ὑπὸ ὅλας του τὰς ἐπόψεις. Ὁ πύργος ἀπετελεῖτο ἐξ ἀτάκτου συμπλέγματος ὀρθολίθων, εἷς ἐκ τῶν ὁποίων διεκρίνετο διὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ κανονικὸν

σχῆμά του, τὸ ὁποῖον τὸν ἔκαμνε νὰ ὁμοιάζῃ λαξευτόν. Κατορθώσας ν' ἀναρριχηθῶ μέχρι τῆς κορυφῆς εὑρισκόμην ἐκεῖ εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν περὶ τοῦ πρακτέου, ὅτε διέκρινα μίαν περίπου ὑάρδαν ὑποκάτω αὐτῆς προεξοχήν τινα δεκαοκτὼ περίπου δακτύλων καὶ ἑνὸς μόνον ποδὸς πλάτους. Ἄνωθεν αὐτῆς ὑπῆρχεν εἶδός τι σηκοῦ, ὁ ὁποῖος τὴν ἔκαμνεν νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὰ κοῖλα θρονία τῶν προγόνων μας. Ἐκ τούτων ἐπείσθην ὅτι εἶχον ἀνεύρει τὸ ***κάθισμα τοῦ Διαβόλου*** τοῦ κρυπτογραφήματος καὶ ἐπλησίαζα εἰς τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος.

Τὸ ***ἓν καλὸν ὑαλίον*** δὲν ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ ἄλλο παρὰ τηλεσκόπιον, διότι μόνον ὑπὸ τοιαύτην σημασίαν μεταχειρίζονται τὴν λέξιν οἱ θαλασσινοί. Πρόδηλον λοιπὸν ἦτο ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμω χρῆσιν τηλεσκοπίου κατὰ διεύθυνσίν τινα ὡρισμένην καὶ ἀνεπίδεκτον μεταβολῆς, οἱ δὲ ὁρισμοὶ 40°, 13' καὶ ***βορειοδυτικῶς*** ὑπεδείκνυον τὸ σημεῖον πρὸς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εὐθύνω τὸ τηλεσκόπιον. Κατεχόμενος ὑπὸ ἀπεριγράπτου συγκινήσεως ἐκ τῶν ἀνακαλύψεων τούτων ἔτρεξα εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἔλαβα τηλεσκόπιον καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὸν βράχον.

Ἀναρριχηθεὶς εἰς τὴν ἐξέχουσαν κορωνίδα παρετήρησα ὅτι μόνον εἰς ὡρισμένην τινὰ θέσιν αὐτῆς ἠδύνατό τις νὰ καθίσῃ καὶ τοῦτο ἐπεβεβαίωσε τὴν εἰκασίαν μου. Ἔσπευσα τότε νὰ μεταχειρισθῶ τὸ τηλεσκόπιον. Ὁ ὁρισμὸς τεσσαρακοστὴ πρώτη μοῖρα καὶ δεκατρία λεπτὰ ἀνεφέρετο προφανῶς εἰς τὸ ὕψος ὑπεράνω τοῦ ὁρίζοντος, ἀφοῦ ἡ ὁριζόντιος διεύθυνσις ὑπεδεικνύετο διὰ τοῦ βορειοδυτικῶς. Εὐθύνας τῇ βοηθείᾳ μικρᾶς πυξίδος τὸ τηλεσκόπιόν μου πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἤρχισα νὰ κινῶ αὐτὸ βραδέως ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τἀνάπαλιν, μέχρις οὗ παρετήρησα στρογγύλην τινὰ ὀπὴν εἰς τὸ φύλλωμα μεγάλου δένδρου, ὑπερέχοντος κατὰ πολὺ πάντα τὰ ἄλλα ὁρατά. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ὀπῆς ταύτης ὑπῆρχε λευκόν τι σημεῖον τὸ ὁποῖον δὲν ἠδυνάμην κατ' ἀρχὰς νὰ διακρίνω τί ἦτο. Ἀφοῦ ὅμως συνήρμοσα ἀκριβέστερον τοὺς φακοὺς τοῦ τηλεσκοπίου μου, ἐβεβαιώθην ὅτι ἦτο ἀνθρώπινον κρανίον.

Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην ἠδυνάμην νὰ θεωρήσω τὸ αἴνιγμα ὡς τελείως λυθέν. Ἡ φράσις τῷ ὄντι ***κύριον στέλεχος ἕβδομος κλάδος πρὸς ἀνατολὰς*** ὥριζε προφανῶς τὴν θέσιν τοῦ κρανίου ἐπὶ τοῦ δένδρου, ἡ δὲ ***ῥίψε ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν τῆς κεφαλῆς νεκροῦ*** ἦτο ἐξίσου σαφής, ἀφοῦ ἐπρόκειτο περὶ κατωρυγμένου θησαυροῦ, δηλοῦσα ὅτι ἔπρεπε νὰ ῥιφθῇ μολυβδίνη σφαῖρα ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν τοῦ κρανίου καὶ ὅτι ***γραμμὴ μελίσσης***, ἤτοι εὐθεῖα γραμμή, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου καὶ ἐκτεινομένη ***διὰ τῆς σφαίρας***, ἤτοι διὰ τοῦ σημείου ὅπου ἔπεσεν ἡ σφαῖρα, εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα ποδῶν ὥριζε τὸν τόπον ὅπου εἶχε ταφῇ καὶ ἀπέμενε πιθανῶς ἀκόμη ὁ θησαυρός.

— Ὅλα ταῦτα μὲ φαίνονται ἤδη ἁπλούστατα, σαφέστατα καὶ λογικώτατα. Ἀλλὰ τί ἔκαμες ἀφοῦ κατέβης ἀπὸ τὸν

— Ἐσημείωσα ἀκριβῶς τὸ δένδρον, τὴν θέσιν του καὶ τὸ σχῆμά του καὶ ἔσπευσα νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι εὐθὺς ἅμα ἐσηκώθην ἀπὸ τὸ **καθισμα τοῦ διαβόλου** ἐξηφανίσθη ἡ στρογγυλὴ τρύπα, τὴν ὁποίαν ὑπῆρξεν ἀδύνατον ν' ἀνεύρω ὅπου δήποτε καὶ ἂν ἐστρεφόμην. Τὸ ἀριστούργημα εὑρετικότητος εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἶναι τὸ ἀμφισβήτητον γεγονὸς ὅτι ἡ ὀπὴ αὕτη δὲν εἶναι ὁρατὴ παρὰ ἀπὸ μίαν μόνην σκοπιάν, τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κοίλωμα ἐπὶ τῆς κορωνίδος τοῦ βράχου.

«Κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην εἰς τὸν ***Πύργον τοῦ Ἐπισκόπου*** ἠκολουθούμην ἀπὸ τὸν Δία, ὅστις ἀπὸ ὀκτὼ ἤδη ἡμερῶν κατεσκόπευεν ἀγρύπνως ὅλας μου τὰς κινήσεις, φροντίζων νὰ μὴ μὲ ἀφίνῃ ποτὲ μόνον. Τὴν ἐπομένην ὅμως ἡμέραν, ἐγερθεὶς πολὺ πρωὶ κατώρθωσα νὰ δραπετεύσω πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ δένδρου μου, τὸ ὁποῖον μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ηὐτύχησα ἐπὶ τέλους ν' ἀνεύρω. Ὅταν ἐπέστρεψα τὸ ἑσπέρας ὁ μαῦρός μου ἦτο τόσον ἀνήσυχος καὶ στενοχωρημένος ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ δείρῃ. Τὰ ἐπίλοιπα τὰ γνωρίζεις ὅσον καὶ ἐγώ».

— Ὑποθέτω, ὅτι ἡ πρώτη ἀνασκαφὴ ἀπέτυχεν ἐκ τῆς ἀνοησίας τοῦ Δία, ὁ ὁποῖος ἔρριψε τὸν κάραβον ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν τοῦ κρανίου ἀντὶ τοῦ ἀριστεροῦ.

— Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο. Ἐκ τοῦ λάθους τούτου ἐπήρχετο διαφορὰ τριῶν μόνον δακτύλων ἐπὶ τοῦ τόπου ὅπου ἔπεσεν ὁ κάραβος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου. Ἂν ὁ θησαυρὸς εἶχε ταφῆ ἐκεῖ, ἡ διαφορὰ αὕτη θὰ ἦτο ἀναξία λόγου. Ἀλλὰ ὁ τόπος τῆς πτώσεως καὶ τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ μέρος τοῦ κορμοῦ οὐδὲν ἄλλο ἦσαν παρὰ σημεῖα ὁρίζοντα τὴν διεύθυνσιν τῆς γραμμῆς. Ἡ ἐλαχίστη δὲ αὕτη διαφορὰ ἑπόμενον ἦτο ν' αὐξάνῃ, ἐφ' ὅσον ἐξετείνετο γραμμή, καὶ ν' ἀποβῇ σημαντικὴ εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα ποδῶν. Ἂν ἡ πεποίθησίς μου ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ κατωρυγμένος θησαυρὸς δὲν ἦτο ἀδιάσειστος, θὰ ἐχάναμεν τὸν κόπον μας.

— Ἔχεις δίκαιον. Ἀλλὰ τί ἐσήμαινεν τὸ ἐμφαντικόν σου ἦθος καὶ ἡ σοβαρότης μὲ τὴν ὁποίαν διέγραφες κύκλους μὲ τὸν κάραβον δεμένον εἰς τὴν ἄκραν κορδονίου; Μ' ἔκαμες νὰ σὲ νομίσω ἐντελῶς τρελλόν. Ἔπειτα διατί ἐπέμεινες νὰ ριφθῇ ἀπὸ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ κρανίου τὸ ἔντομον ἐκεῖνο ἀντὶ μιᾶς οἱασδήποτε σφαίρας;

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι αἱ ὑποψίαι σας περὶ τῆς ὑγείας τῶν φρενῶν μου μ' ἐφάνησαν προσβλητικαὶ καὶ ἠθέλησα νὰ σᾶς τιμωρήσω διὰ μικροῦ τινος φενακισμοῦ. Τὴν δὲ χρῆσιν τοῦ καράβου ἀντὶ σφαίρας μοῦ τὴν ὑπηγόρευσεν ἡ παρατήρησίς σου περὶ τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ βάρους.

— Ὁμολογῶ ὅτι ἡ μικρά σου αὕτη ἐκδίκησις δὲν ἦτο ἄδικος. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἀπομένει ἀκόμη σκοτεινὸν εἶναι οἱ δύο σκελετοί, τοὺς ὁποίους εὑρήκαμεν εἰς τὸν λάκκον.

— Περὶ τούτων δὲν ἠξεύρω βεβαίως περισσότερα ἀπὸ σέ. Ἡ μόνη δυστυχῶς εὔλογος ἐξήγησις εἶναι ὅτι ὁ Κὶδ ὁ θάψας τὸν θησαυρόν, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐτάφη ὑπ' αὐτοῦ, εἶχεν ἀνάγκην βοηθῶν. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἐθεώρησε πρέπον νὰ ἐξαφανίσῃ τοὺς κατόχους τοῦ μυστικοῦ του. Πρὸς τοῦτο ἤρκεσαν ἴσως δύο κτυπήματα λίσγου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, πιθανὸν ὅμως εἶναι νὰ ἐχρειάσθησαν περισσότερα.

(Τέλος)

Ὁ Πέερ Ζὺντ (Peer Gynt) εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν νορβηγικὸν δρᾶμα τοῦ Ἐρρίκου Ἴψεν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ μᾶλλον ἀπρόσιτον εἰς ξένον καὶ ἀπαράσκευον ἀναγνώστην. Οἱ νορβηγικοὶ μῦθοι κυρίως παρέσχον εἰς τὸν ποιητὴν τὸ ἐνδόσιμον τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ φανταστικῶν τοῦ δράματος τούτου σκηνῶν, αὐτὸς δὲ ὁ ἥρως του, ὁ περιλάλητος Πέερ Ζὺντ εἶνε ὁ ἐξιδανικευμένος τύπος τοῦ Νορβηγοῦ, μὲ ὅλας τὰς ἐθνικὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας. Ἐν τούτοις τὸ κάλλος τῆς αὐτοτελοῦς σκηνῆς, τὴν ὁποίαν ἀποσπῶμεν ἐνταῦθα, εἰς κανένα δὲν θὰ μείνῃ ξένον. Ὁ Πέερ Ζύντ, ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, εὑρίσκει τὴν γηραιάν του μητέρα ἑτοιμοθάνατον. Ἐνῷ δ' ἐκείνη, τρέμουσα κατὰ τὴν προσέγγισιν τῆς ὑπερτάτης στιγμῆς, ζητεῖ διὰ τῆς προσευχῆς νὰ προετοιμασθῇ διὰ τὴν αἰωνιότητα, ὁ υἱός της, μὴ στέργων νὰ τὴν ἀφήσῃ ἀντιμέτωπον πρὸς τὸν θάνατον, τὴν ἀπομακρύνει ἐπίτηδες ἀπὸ τὰ σοβαρὰ καὶ ἐπώδυνα· ἐπωφελούμενος δὲ τῆς γεροντικῆς της ἀδυναμίας, τὴν παρασύρει δι' ὑστάτην φορὰν εἰς τῶν ὀνείρων τὸν κόσμον, ὅπου τοσάκις εἶχε μετ' αὐτῆς πλανηθῆ. Ἡ σκηνὴ αὕτη, ἡ ὅσον ἁπλῆ τόσον καὶ βαθεῖα, ἀποτελεῖ μίαν τῶν θαυμαστοτέρων σελίδων τῆς νεωτέρας δραματικῆς ποιήσεως.

Σ. τ. Δ.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΑΣΗΣ

(Ἀπὸ τὸν «Πέερ Ζὺντ» τοῦ Ἴψεν)

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ (καθήμενος εἰς τὸ χεῖλος τῆς κλίνης). — Ὄχι, ἄφησε. Ἐμεῖς ἐδῶ τώρα θὰ μιλήσουμε οἱ δυό μας, θὰ κουβεντιάσουμε γιὰ ἕνα σωρὸ πράγματα, θὰ ξεχάσουμε κάθε πίκρα καὶ κάθε βάσανο, ὅ,τι πληγόνει τὴν ψυχή, ὅ,τι ματόνει τὴν καρδιά . . . Διψᾷς; Θέλεις νὰ σου φέρω τίποτε νὰ πιῇς; Δὲν μπορεῖς τάχα νὰ ξαπλωθῇς καλά, ὁλωσδιόλου; Τὸ κρεβάτι εἶνε κοντό. Γιὰ νὰ ἰδῶ . . . μπᾶ! καλὲ δὲν εἶνε τὸ ἴδιο κρεβάτι ποῦ κοιμούμουν ὅταν ἤμουν μικρός; Θυμᾶσαι τότες πῶς ἐκάθουσουν καὶ σὺ κοντά μου καὶ μ' ἐσκέπαζες ζεστὰ καὶ μοῦ ἔλεγες τραγούδια λογιῶν τῶν λογιῶν;

ΑΑΣΗ. — Ναί, θυμᾶσαι; Ἐπαίζαμε τὸ ἔλκηθρο, στὸν ἴδιο καιρὸ ποῦ ὁ πατέρας σου ἔλειπε σὲ ταξεῖδι. Ἀμάξι μας ἦταν τὸ κρεβάτι καὶ κόλπος παγωμένος τὸ πάτωμα.

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ναί, μὰ τὸ καλλίτερο δὲν το θυμᾶσαι, μητέρα· τὸ ἄλογό μας!

ΑΑΣΗ. — Καὶ λὲς νὰ το ξέχασα, παιδί μου; Δὲν ἐπέρναμε τὴ γάτα, τὴ Λιλίνα, καὶ δὲν την ἐβάζαμε ἐπάνω σὲ μιὰ καρέκλα;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Βουνὰ καὶ λαγκάδια ἐπερνούσαμε καὶ στὸ παλάτι ποῦ εἶνε στὸ βασίλεμα τοῦ φεγγαριοῦ καὶ στὴν ἀνατολὴ τοῦ ἥλιου, στὸ παλάτι τῆς Σόριας-Μόριας ἐπηγαίναμε. Ἕνα ραβδὶ κρατοῦσες στὸ χέρι γιὰ καμτσίκι.

ΑΑΣΗ. — Ἐγὼ ἐκαθόμουν μπροστά.

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ναί, ναί! ἄφινες κάτω τὰ χαλινάρια καὶ γύριζες, σὰ νὰ ταξειδεύαμε στ' ἀλήθεια, καὶ μ' ἐρωτοῦσες ἂν ἐκρύονα. Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ το πληρώσῃ, καλὴ γερόντισσα, εἶχες χρυσῆ καρδιά. — Μὰ γιατί ἀναστενάζεις;

ΑΑΣΗ. — Μοῦ πονεῖ ἡ ράχη. Τὸ σανίδι εἶνε τόσω σκληρό!

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ξαπλώσου καλά . . . Θὰ σε βοηθήσω ἐγώ. Νά, τώρα δὲν αἰσθάνεσαι μαλακά;

ΑΑΣΗ (ἀνήσυχη). — Ὄχι, Πέερ, θέλω νὰ φύγω . . .

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Νὰ φύγῃς;

ΑΑΣΗ. — Ναί, νὰ φύγω· αὐτὸ μοναχὰ ποθῶ.

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Καλὲ χωρατεύεις! Ἔλα, σκεπάσου καλά. Γιὰ στάσου νὰ καθήσω στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ. Λαμπρά! Καὶ τώρα θὰ περάσῃ ἡ βραδυά μας μὲ χίλιες κουβέντες χωρὶς νὰ το καταλάβουμε.

ΑΑΣΗ. — Δός μου καλλίτερα τὴ Σύνοψη. Ἡ ψυχή μου εἶνε τόσω ἀνήσυχη!

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Εἰς τὸ παλάτι τῆς Σόριας-Μόριας ὁ βασιληᾶς καὶ ἡ βασίλισσα δίνουν μεγάλο χορό. Κάθησε ἥσυχη στὸ ἔλκυθρό σου. Θὰ σε πάγω ἴσια ἐκεῖ-κάτω.

ΑΑΣΗ. — Μά, χρυσέ μου Πέερ, εἶμαι προσκαλεσμένη;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ναί, εἴμαστε καὶ οἱ δυό. (Περιβάλλει διὰ σχοινίου τὸ κάθισμα, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον κοιμᾶται ἡ γάτα, λαμβάνει εἰς τὴν χεῖρα ραβδίον καὶ κάθηται ἐμπρός, εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κλίνης). Ὀπαλά! Ἐμπρός, δρόμο, Βορειᾶ, ἀλογάκι μου μαῦρο. Μητεροῦλά μου, δὲν πιστεύω νὰ κρυόνῃς; Καλά . . . Βλέπεις τί ὡραῖα ποῦ πηγαίνουμε; Ὅ,τι πῆς ἀξίζει αὐτὸς ὁ Βορειᾶς.

ΑΑΣΗ. — Καλέ μου Πέερ, τ' εἶν' αὐτὸ ποῦ κτυπᾷ ἔτσι;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ἀκοῦς; Εἶνε τὰ κουδουνάκια τοῦ ἀμαξιοῦ μας, μητέρα.

ΑΑΣΗ. — Ὤ, τί κρότος ὑπόκωφος τώρα!

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ἀκοῦς; Αὐτὴ τὴ στιγμὴ περνοῦμε ἕναν κόλπο παγωμένο.

ΑΑΣΗ. — Ἆ, φοβοῦμαι. Ἀκούγω κάτι στενάγματα, κάτι ἀγκομαχητὰ παράξενα, ἄγρια . . . τί εἶνε;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Τίποτα, τὰ ἔλατα κάνουν ἔτσι ἐκεῖ κάτω στὸν ξερόκαμπο. Κάθου ἥσυχα.

ΑΑΣΗ. — Τ' εἶν' ἐκεῖνα τὰ φῶτα ποῦ λαμποκοποῦν ἀπὸ μακρυά;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Τὰ παράθυρα καὶ οἱ πόρτες τοῦ παλατιοῦ. Ἀκοῦς πῶς χορεύουν;

ΑΑΣΗ. — Ναί.

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Στὴν πόρτα στέκεται ὁ Ἅης-Πέτρος καὶ σε προσκαλεῖ νὰ μπῇς μέσα.

ΑΑΣΗ. — Καί μας χαιρετᾷ;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ναί· εἶνε χαρούμενος, γελαστὸς καὶ κερνᾷ γλυκὸ-γλυκὸ κρασί.

ΑΑΣΗ. — Κρασί; ἔχει καὶ μπουρέκια;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ἄλλο τίποτε. Μιὰ πίττα τόση μεγάλη, ἀπὸ τὰ πειὸ καλὰ ποῦ ὑπάρχουν. Νὰ καὶ ἡ μακαρίτισσα ἡ παπαδιά· σοῦ βγάζει καφὲ καὶ γλυκό.

ΑΑΣΗ. — Ὤ, τί χαρά! Καὶ θὰ ἐρχόμαστε μαζὶ συχνά;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Ὅσῳ συχνὰ θέλῃς. Εἶνε τόσῳ εὔκολο!

ΑΑΣΗ. — Ὤ Πέερ, σὲ τί ξεφάντωμα μὲ φέρνεις!

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ (κροταλίζων τὸ μαστίγιόν του). — Ὀπαλά! Ἐμπρός, δρόμο, Βορειᾶ, ἀλογάκι μου μαῦρο!

ΑΑΣΗ. — Πέερ, πηγαίνουμε καλά; Μὴν ἐχάσαμε τὸ δρόμο;

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ (κτυπᾷ καὶ πάλιν τὸ μαστίγιον). — Μὴ φοβᾶσαι. Ὁ δρόμος αὐτὸς θὰ μας βγάλῃ ἴσα στὴν πόρτα.

ΑΑΣΗ. — Ἆχ, πῶς μὲ κουράζει αὐτὸ τὸ ταξεῖδι!

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Νὰ τὸ παλάτι. Σὲ μιὰ στιγμὴ ἐφθάσαμε.

ΑΑΣΗ. — Θέλω νὰ ξαπλωθῶ, νὰ κλείσω τὰ μάτια καὶ νὰ σ' ἀφήσω νὰ με πᾷς ὅπου θέλῃς, παιδί μου.

ΠΕΕΡ ΖΥΝΤ. — Δρόμο, Βορειᾶ φτερωτέ μου! Κόσμος καὶ κόσμος στὸ παλάτι. Ὅλοι ὁρμοῦν στὴν πόρτα μὲ φωνές. Νά, τώρα ἔρχεται ὁ Πέερ Ζὺντ μὲ τὴν μητέρα του. Τί μας λές, κύριε Ἅη-Πέτρε; Ἡ μητέρα μου δὲν θὰ μπῇ μέσα; Μοῦ φαίνεται πῶς πρέπει νὰ ψάξῃς πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ βρῇς μιὰ τέτοια καλὴ καὶ ἄξια γυναῖκα! Ὅσῳ γιὰ τὸν ἑαυτό μου, δὲ μιλῶ· ἐγὼ μπορῶ καὶ νὰ γυρίσω στὴν πόρτα τοῦ παλατιοῦ. Ἂν θέλῃς νὰ με κεράσῃς λιγάκι νὰ πιῶ, θὰ το δεχθῶ καὶ θὰ σοῦ το χρωστάω· ἂν δὲν θέλῃς, πάλι εὐχαριστημένος θὰ φύγω. Ἐμεταχειρίστηκα λιγάκι τὴν μητέρα μου σὰν κόττα, γιατὶ ἐκακάριζε καὶ ἐκλωσσολογοῦσε. Μ' αὐτὸ δὲν σημαίνει· θέλω νὰ τὴν ἐκτιμᾶτε καὶ νὰ τὴν σέβεσθε καὶ νὰ τὴν περιποιηθῆτε ὅπως τῆς πρέπει. Ἀπὸ κανένα μέρος τοῦ κόσμου σήμερα δὲν θὰ σας ἔλθῃ ἄνθρωπος ποῦ νἀξίζῃ σὰν κ' αὐτή. Ὤ, ὤ, νὰ καὶ ὁ Πατέρας ὁ Θεός! Ἅη-Πέτρε, κάμε τὸ χρέος σου. (Μὲ βαρεῖαν προσποιητὴν φωνὴν) «Ἄφησε πειὰ τὰ καμώματα! ἡ γρηὰ Ἀασῆ θὰ ἔμβῃ ἐλεύθερα! (Ἐκρήγνυται εἰς γέλωτα καὶ στρέφεται πρὸς τὴν μητέρα του) Βλέπεις; δὲν σοῦ το ἔλεγα; Τὰ γύρισε τώρα μιὰ χαρά. (Ἀνησύχως) Μὰ γιατί κυττάζεις ἔτσι, μὲ μάτια ἀκίνητα καὶ γουρλωμένα; Μητέρα, τὰ ἔχασες, δὲν εἶσαι στὰ συγκαλά σου; (Πηγαίνει πρὸς τὸ μέρος τῆς κλίνης). Δὲν κάνεις καλὰ νὰ εἶσαι ἔτσι τεντωμένη καὶ νὰ γουρλώνῃς τὰ μάτια! Μίλησε, μητέρα· εἶμαι ἐγώ, τὸ παιδί σου. (Ψηλαφεῖ μετὰ προσοχῆς τὸ μέτωπόν της καὶ τὰς χεῖρας· ρίπτει κατόπι τὸ σχοινίον ἐπάνω εἰς τὸ κάθισμα καὶ λέγει χαμηλοφώνως) Ἆ πάει, αὐτὸ ἦταν! — Μπορεῖς νἀναπαυθῇς ἀξιόλογα τώρα, Βορειᾶ μου, γιατὶ τὸ ταξεῖδι μας ἐτελείωσε. (Τῇ κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κύπτει ἐπάνω της) Σ' εὐχαριστῶ γιὰ ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου καὶ γιὰ τὸ ξύλο ποῦ ἔφαγα καὶ γιὰ τὶς χαρὲς ποῦ ἐδοκίμασα μαζί σου στὰ παιδικά μου χρόνια, μητέρα! Τώρα ὅμως πρέπει νὰ μ' εὐχαριστήσῃς καὶ σύ. (Ἐγγίζει μὲ τὴν παρειὰν τὸ στόμα τῆς μητρός του) Ἔτσι! ἦταν γιὰ τὴν πληρωμὴ τοῦ ἀμαξιοῦ.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τ' ΑΥΤΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΥ

(Παράδοσις τῶν Κουρεντοχωριῶν τῆς Ἠπείρου).

Ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος ἦταν ὁ πειὸ ὡμορφότερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ὅπως ἦταν κι' ὁ πειὸ δυνατώτερος κι' ὁ πειὸ ἀντρειότερος. Κυπαρίσσι τὸ κορμί του, δαχτυλίδι ἡ μέση του κι' ἥλιος τὸ πρόσωπό του. Ἀλλὰ . . . στὶς τόσες του χάρες, στὶς τόσες του ὡμορφιὲς καὶ στὴν τόση του λεβεντιὰ εἶχε κι' ἕνα κρυφὸ ψεγάδι, καὶ φρόντιζε πάντα νὰ τὸ κρύβῃ ἀπὸ τὸν κόσμο, σὲ τρόπο ποῦ δὲν τὤξερε ἄλλος ἀπὸ τὴ μάννα ποῦ τὸν γέννησε, καὶ σκότονε κάθε ἄνθρωπο, ποῦ τύχαινε νὰ τὸ μάθῃ, γιὰ νὰ μὴ τὸ μαρτυρήσῃ.

Τὸ κρυφὸ ψεγάδι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου ἦταν ὅτι ἀντὶ ἀνθρώπινα αὐτιά, εἶχε τὸ ἕνα τ' αὐτὶ σκυλίσιο καὶ τ' ἄλλο γαϊδουρίσο. Ὁ μόνος, ποῦ θέλοντας καὶ μὴ θὰ μάθαινε τὸ μυστικὸ ψεγάδι του ἦταν ὁ κουρευτής του. Ἀλλὰ ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος, κάθε φορὰ ποῦ προσκαλοῦσε νὰ τοῦ κόψουν τὰ μαλλιά, σκότονε τὸν κουρευτή, κι' ἔτσι σκότωσε τόσους κουρευτάδες, ὅσες φορὲς ἔκοψε τὰ μαλλιά του. Ὁ ἄλλος ὁ κόσμος δὲ μποροῦσε νὰ τοῦ ἰδῇ αὐτὸ τὸ ψεγάδι, γιατὶ φοροῦσε πάντα μιὰ μεγάλη περικεφαλαία, ποῦ τοῦ σκέπαζε τὰ κακόσχημά του τ' αὐτιά.

Μιὰ φορὰ πὸ τὶς πολλὲς τοῦ ἔκοψε τὰ μαλλιὰ ἕνας κουρευτής, ποῦ ἦταν ὤμορφος, σᾶ νεραϊδόπαιδο. Ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος, ἰδόντας τέτοια ὡμορφιά, δὲν τὤκανε ἡ καρδιὰ νὰ τὸν σκοτώσῃ. Κι' ἐκεῖ ποῦ συλλογίζοντα ἂν πρέπῃ νὰ τὸν σκοτώσῃ, ἢ νὰ μὴ τὸν σκοτώσῃ, τὸν ρώτησε:

— «Δὲ μοῦ λές, παλληκάρι, εἶδες ἄλλον ἄνθρωπο στὸν κόσμο μὲ τέτοια αὐτιά;»

— «Καὶ τί ἔχουν τ' αὐτιά σου, πολυχρονεμένε μου Βασιλιᾶ, καὶ δὲ σ' ἀρέσουν;»

— «Δὲ βλέπεις ὅτι τὸ ἕνα εἶνε σκυλίσιο, τ' ἄλλο γαϊδουρίσο;»

— «Ἐγώ, δὲ βλέπω τέτοιο πρᾶμμα, Βασιλιᾶ μου, καὶ φαίνεται ὅτι θὰ σὲ γελάῃ ὁ καθρέφτη σου!»

Συλλογιέται ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος καὶ δὲ ξέρει τί νὰ πῇ.

— «Πές, τοῦ ματάειπε, ὅτι ἔχω ἕνα αὐτὶ σκυλίσιο, κι' ἕνα γαϊδουρίσιο!»

— «Πῶς νὰ τὸ πῶ τὸ ψέμα, Βασιλιᾶ μου;» Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ κουρευτὴς μὲ πονηριά.

Ὁ κουρευτὴς τὰ εἶδε καὶ τὰ παραεῖδε τί λογῆς ἦταν τ' αὐτιὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου, ἀλλὰ ἔκανε πῶς δὲν ἔβλεπε τὸ ψεγάδι τους, γιατὶ εἶχε ἀκούσῃ νὰ τρέχῃ ἕνας λόγος ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος χούμπονε τοὺς κουρευτᾶδες του, καὶ δὲ μάθενε κανένας τί γένονταν, κι' ἅμα εἶδε τὰ κακόσχημα τ' αὐτιά, κατάλαβε ὅτι αὐτὰ ἦταν ἡ μόνη αἰτία.

Στὰ ὑστερνὰ ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος ἀφοῦ τὸν ρώτησε, τὸν ματαρρώτησε, τὸν ξαναρρώτησε, τὸν ματαξαναρρώτησε καὶ τὸν ξαναματαρρώτησε τὸν κουρευτὴ καὶ δὲ μπόρεσε νὰ τοῦ πάρῃ λόγο, νόμισε πῶς τὰ μάτια αὐτουνοῦ τοῦ κουρευτῆ εἶχαν τὴν ἰδιότητα νὰ μὴ βλέπουν σᾶν τῶν ἀλλωνῶν, κι' ἔτσι δὲν τὸν σκότωσε, καὶ τὸν ἄφηκε νὰ βγῇ ὄξω ἄβλαβος.

Βγαίνοντας ὁ κουρευτὴς ὄξω δόξασε τὸν Θεό, ποῦ τὸν γλύτωσε πὸ τοῦ χάρου τὸ στόμα κι' ἀποφάσισε νὰ φύγῃ ἀπὸ κείνη τὴν πόλη, γιὰ νὰ μὴν εἶναι κοντὰ στὸ Βασιλιᾶ. Ἔφυγε καὶ πάησε σ' ἄλλον τόπο, κι' ὅσο εἶχε ἐπιθυμιὰ νὰ θάψῃ τὸ μυστικὸ μέσα στὴν καρδιά του, ἕνα σκουλήκι τὸν ἔτρωγε στὴ γλῶσσα γιὰ νὰ τὸ βγάλῃ ὄξω. Τὸ φύλαξε τὸ μυστικὸ μιὰ μέρα, μιὰ βδομάδα, ἕνα μῆνα, ἕνα χρόνο, ἀλλὰ τοῦ κάκου, κάθε μέρα εἶχε πόλεμο μὲ τὴ γλῶσσα του. Ἔδωκε-πῆρε νὰ τὸ ἀποφυλάξῃ, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε. Τὸ μυστικὸ φούσκονε μέσα στὰ στήθια του σᾶ ζωντανὸ πρᾶμμα καὶ προσπαθοῦσε νὰ τσακίσῃ τὰ σφηλιωμένα δόντια του καὶ νὰ πεταχτῇ ὄξω γιὰ νὰ τὸ μάθουν χῶρες καὶ χωριά, πόλες καὶ πολιτίες. Εἶδε κι' ἀπόειδε ὁ καϋμένος ὁ ἄνθρωπος ὅτι δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ κρατήσῃ, ἔφυγε κι' ἀπὸ κείνη τὴν πόλη καὶ πάει σὲ μιὰ ἐρημιά. Ἐκεῖ ηὗρε ἕνα λόγγο μεγάλο, καὶ μπῆκε μέσα. Στὸ δρόμο ἀπάντησε ἕνα πηγάδι, σαράντα ὀργυὲς τοῦ βάθου. Γονάτισε στὸ στόμα τοῦ πηγαδιοῦ, ἔμπασε τὸ κεφάλι του μέσα καὶ φώναξε μὲ ὅλη του τὴ δύναμη:

— «Ὁ Βασιλιᾶς ὁ Ἀλέξαντρος ἔχει τὸ ἕνα τ' αὐτὶ σκυλίσιο καὶ τ' ἄλλο γαϊδουρίσιοοοοοο!!!»

Εἰπόντας αὐτὰ τὰ λόγια ξαλάφρωσε ἡ καρδιά του καὶ ξαπλώθηκε στὰ χορτάρια νὰ ξεκουραστῇ. Στάθηκε κάμποση ὥρα ἐκεῖ ξαπλωμένος, κι' ὕστερα ξεκίνησε πάλε γιὰ τὴν πόλη, ποῦ ἦτανε, ἀλλὰ τὴν ὥρα, ποῦ ἔφυγε ἄκουσε ἕνα μεγάλο βογγητὸ νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ νὰ βγαίνουν ἀπὸ μέσα τὰ ἴδια τὰ λόγια:

«Ὁ Βασιλιᾶς ὁ Ἀλέξαντρος ἔχει τὸ ἕνα τ' αὐτὶ σκυλίσιο, καὶ τ' ἄλλο γαϊδουρίσιοοοοοο!!!»

Βούλωσε τ' αὐτιά του γιὰ μὴν ἀκούσῃ καὶ γληγόρεψε τὸ περπάτημά του ὡς ποῦ ξεμάκρυνε πολὺ καὶ δὲν ἀκούονταν τίποτε πλειό.

Ὕστερα πὸ κάμποσο καιρὸ φύτρωσε στὸ πηγάδι ἐκεῖνο ἕνα ὤμορφο καλάμι[1]. Ἕνας πιστικὸς περνῶντας τὸ εἶδε καὶ τὸ λυμπίστηκε γιὰ φλογέρα. Ἔκανε πῶς ἔκανε, τὤκοψε, κι' ἔφκιασε μιὰ περιγραμμένη φλογέρα, κι' ἅμα ἄρχισε νὰ τὴ λαλάῃ τὸ πανώριο λάλημα ἔλεγε:

— «Ὁ Βασιλιᾶς ὁ Ἀλέξαντρος ἔχει τὸ ἕνα τ' αὐτὶ σκυλίσιο, καὶ τ' ἄλλο γαϊδουρίσιοοοοοο!»

[1] Σὲ καμπόσα χωριὰ ἀντὶς καλάμι λέγουν φραξυλιὰ=κουφοξυλιά.

Ξαφνίστηκε ὁ πιστικὸς μὲ τὴν ἀνθρωπινὴ φωνὴ τῆς φλογέρας. Ξαφνίστηκαν κι' οἱ συντρόφοι του, κι' ὅλοι ὅσοι ἄκουσαν τὴ φλογέρα νὰ λαλάῃ μ' ἀνθρωπινὴ φωνή.

— «Ὁ Βασιλιᾶς ὁ Ἀλέξαντρος ἔχει τὸ ἕνα τ' αὐτὶ σκυλίσιο καὶ τ' ἄλλο γαϊδουρίσιο».

Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, κι' ἀπ' αὐτὶ σ' αὐτὶ τὤμαθε τὸ πρᾶμμα ὁ κόσμος ὅλος ὅτι ὁ Βασιλιᾶς ὁ Ἀλέξαντρος ἔχει τὸ ἕνα τ' αὐτὶ σκυλίσιο, καὶ τ' ἄλλο γαϊδουρίσιο, καὶ μιὰ μέρα ἐκεῖ ποῦ ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος κάθονταν σ' ἕνα πανηγύρι ξέγνοιαστος, ἕνας ὀχτρός του, ποῦ τοῦ ἔκανε τὸ φίλο ἄθελα, ζύγωσε κοντά του σᾶ νἄχενε τάχα νὰ τοῦ πῆ κἄτι μυστικό, καὶ τὤρριξε κατὰ γῆς τὴν περικεφαλαία. Κι' ἔτσι ὅλοι ὅσοι ἦταν στὴ μάζωξη ἐκείνη εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους ὅπως ἔτρεχε ὁ λόγος ὅτι ὁ Βασιλιᾶς ὁ Ἀλέξαντρος εἶχε σωστὰ τὸ ἕνα τ' αὐτὶ σκυλίσιο καὶ τ' ἄλλο γαϊδουρινό, καὶ γέλασαν, κι' ὁ πανώριος Βασιλιᾶς χάθηκε πὸ τὴν ἐντροπή του, κι' ἔτρεξε νὰ κλειστῆ στὰ παλάτια του. Δὲ μποροῦσε νὰ βγάλη πλειὸ κεφάλι στὸν κόσμο, κι' ἀπὸ τὴ λύπη του τὴν πολλὴ ἔπεσε βαρυὰ στὸ στρῶμα. Ἔτρεξαν ὅλοι οἱ γιατροὶ νὰ τὸν γιατρέψουν, ἀλλὰ κανένα γιατρικὸ δὲν τὸν ὠφελοῦσε. Στὰ ὑστερνὰ βγῆκε καὶ μιὰ μάγισσα καὶ τοῦ εἶπε:

— «Ὅσο ποῦ φύλαγες τ' αὐτιά σου στὸ » κρυφό, πάντα ζοῦσες καὶ πάντα νικοῦσες » τὸν κόσμο, ἀλλὰ τώρα ποῦ τὰ εἶδε ὁ κό» σμος δὲ σοῦ μένει ἄλλο γιατρικὸ παρὰ τ' » ἀθάνατο νερό, ποῦ εἶναι στ' ἀθάνατο πο» τάμι, κι' ἅμα πιῆς τ' ἀθάνατο νερό, σα» ράντα μέρες δρόμο δῶθε πὸ τ' ἀθάνατο » ποτάμι, καὶ τ' αὐτιά σου θὰ γείνουν ἀν» θρωπινὰ καὶ αἰώνια θὰ ζήσῃς».

— «Καὶ ποῦ εἶναι τ' ἀθάνατο ποτάμι, » πὤχει τ' ἀθάνατο νερό;» Εἶπε ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος στὴ γρηὰ τὴ μάγισσα.

— «Πᾶρε τὸ δρόμο κατὰ ἥλιοῦ, τοῦ εἶπε » αὐτή, κι' ἐκεῖ ποῦ θὰ σωθῆ ἡ γῆς, καὶ δὲ » θὰ εἶναι ἄλλος τόπος νὰ περβατήσῃς θὰ » βρῆς τ' ἀθάνατο ποτάμι μὲ τ' ἀθάνατο νερό. » Γέμισε ἄκριτα ἕνα βουτσέλλι νερὸ καὶ σὺ » καὶ ὅσοι ἄλλοι θὰ εἶναι μαζύ σας, καὶ γύ» ρισε πίσω, σαράντα μέρες, χωρὶς νὰ στα» θῆς καθόλου, κι' ἀπάνω στὲς σαράντα μιά, » πιέτε τ' ἀθάνατο νερὸ καὶ δὲ θὰ πεθάνετε » ποτὲς ὅσοι πιεῖτε».

Ἅμα ἤκουσε τὴν κουβέντα τῆς μάγισσας ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ξεκίνησε μὲ τὰ πλειὸ ἀγαπημένα του παλληκάρια, γιὰ τὴν ἄκρη τοῦ κόσμου, περβατῶντας κατὰ ἥλιοῦ. Πάει-πάει-πάει. . . . . τρέχοντας μέρα νύχτα τρία χρόνια, πολεμῶντας μὲ λογῆς λογιῶν ἀνθρώπους, θηριὰ καὶ στοιχειά, ὅσο ποῦ ηὗρε τὴν ἄκρη τῆς γῆς καὶ τ' ἀθάνατο ποτάμι μὲ τ' ἀθάνατο νερό. Γέμισε καὶ αὐτὸς καὶ τὰ παλληκάρια του ἀπὸ ἕνα βουτσέλλι καὶ γύρισαν, ἀλλὰ ἐκεῖ ποῦ ζύγοναν νὰ φτάσουν στὲς σαράντα μέρες ρίχτηκαν ἀπάνω τους ἕνα μιλλιούνι νυχτερίδες, ποῦ εἶχαν μιὰ πήχη μύτη καὶ μιὰ πήχη νύχια σουβλερά, ποῦ μποροῦσαν καὶ σίδερα νὰ τρυπήσουν, καὶ ἀφοῦ καταγκάβωσαν τὸ στράτευμα τρύπησαν καὶ ὅλα τὰ βουτσέλλια καὶ χύθηκε κατὰ γῆς τ' ἀθάνατο νερό, κι' ἔτσι πέθανε ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος μὲ ὅλο του τὸ στράτευμα καὶ χάθηκε ἡ βασιλεία του.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

κ. Κ. Μπ. Κων]πολιν. Τὸ ἄρθρον σας περὶ μουσικῆς πολὺ στοιχειῶδες, καλὸν διὰ μαθητάς· ἡ δὲ γλῶσσά του εἰς ἄκρον ἐπιτετηδευμένη. — Λόγγον, Ἐνταῦθα. Τὸ θέμα πολὺ τετριμμένον καὶ τὸ ὕφος ἄχρουν καὶ πλαδαρόν. — Δύο ἀνέκαθεν ἀναγνώστας, Πάτρας. Τότε ποῦ λέτε, ἐδίδατε 30 λεπτὰ διὰ κάθε φύλλον, ἐν ᾧ τόρα δίδετε 10, ἐπληρόνατε δὲ συνδρομὴν 15 δραχμῶν, ἐν ᾧ τόρα πληρόνετε μόνον 8—καὶ παραπονεῖσθε ἀκόμη διὰ τὸν ὄγκον; Φαίνεται ὅτι δὲν γνωρίζετε ἀπὸ λογαριασμούς. Διὰ τὰ ἄλλα τί νά σας εἴπωμεν; Ἂν ἡ Εἰκ. Ἑστία δὲν ἱκανοποιῇ τὰ φιλολογικά σας γοῦστα, ὑπάρχουν, δόξα τῷ Θεῷ, καὶ ἄλλα περιοδικὰ ἑλληνικά. — Μελῳδόν, Ἀρτάκην. Δύσκολον νὰ εὕρωμεν ἐκδότην τοιούτου ὅλως εἰδικοῦ καὶ πολυδαπάνου βιβλίου. Ἐν τούτοις θὰ ζητήσωμεν καὶ θά σας γράψωμεν. — Μαρμαίροντα Ἀστέρα. Ἐνταῦθα. Ἀστειότατον — Ἐρημίτην, Ἐνταῦθα. Δὲν ἀνεγνώσαμεν τὸ διήγημά σας· ἀλλὰ καὶ μόνη ἡ ἐπιστολή σας θὰ ἤρκει νά μας πείσῃ ὅτι δικαίως ἔκριναν οἱ ἀναγνώσαντες αὐτό. Ἄνθρωπος μὲ ἀξίαν οὔτε διὰ τὸν ἑαυτόν του, οὔτε διὰ τοὺς ἄλλους θὰ ἔγραφε ποτὲ κατὰ τοιοῦτον τρόπον.—κ. Ι. Τ. Ἰατρὸν Ἐνταῦθα. Σᾶς ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος: «Πολὺ καλὰ τὸ καταλάβατε, πῶς ἦταν τυπογραφικὸ λάθος κι' ἀντὶ νερσθεραπεία γράφηκε νευροθεραπεία. Τὰ θερμὰ λουτρὰ ἀδυνατοῦν τὸν ὀργανισμὸ κι' ἐπομένως καὶ τὰ νεῦρα. Τελευταῖο σύστημα εἶνε τὸ Σκωτικό, δηλαδὴ δύο πλύσες ψυχρὲς μὲ μιὰ χλιαρὴ στὸ μέσο· ἀλλὰ καὶ τὰ ψυχρὰ λουτρὰ εἶνε πολὺ συντελεστικά, ἀρκεῖ νὰ γίνουνται, κατὰ τὲς τελευταῖες παρατηρῆσες, μὲ πίεση καὶ ἀπὸ τὴν τραχηλικὴ χώρα καὶ κάτω, γιατὶ ἀλλιῶς ἡ τέτια πλύση τοῦ κεφαλιοῦ δυναμόνει τὸ νευρασθενικὸ κράνος τοῦ Σαρκῶ. Ἡ ὀνομασία ἀφτή, κράνος, ἐδώθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο Σαρκῶ καὶ εἶνε πολὺ πιτυχημένη, γιατὶ δὲν εἶνε μήτε καθαρὸς κεφαλόπονος μήτε καθαρὴ ζαλάδα, ἀλλὰ μιὰ αἴσθηση ἰδιαίτερη βάρους, σὰν νὰ πιέζει τὸ κεφάλι ἕνα βαρὺ κράνος. Τὸ Sulfonal δίδεται: 0,50 centigr- pour un caché, καὶ πέρνει ὁ ἄρωστος δυὸ μαζὺ τὴν ὥρα τοῦ ὕπνου. Σήμερα ἡ νευροπαθολογία ξεχωρίζει γιὰ ἰδιαίτερη ἀρώστεια τὴ νευρασθένεια καὶ τὴν τοποθετεῖ στὶς νευρῶσες· τόρα, γιατὶ ἐσεῖς δὲν τὴ βρήκατε στὰ βιβλία, ποὺ διαβάζετε, δὲ θὰ πῆ, πῶς δὲν ἔχει δική της εἰκόνα!»

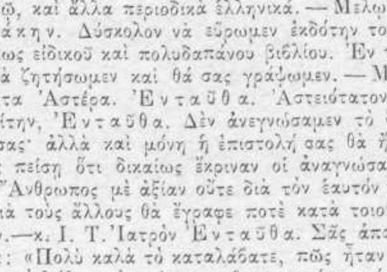

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Τὴν εἰσήγησιν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Ρετσιναίου δραματικοῦ Ἀγῶνος συνέταξε μὲν ὁ κ. Ἐμμ. Δ. Ροΐδης, ἀνέγνωσε δὲ ὁ κ. Γ. Στρατήγης, μέλος τῆς ἐπὶ τοῦ πειραϊκοῦ Θεάτρου Ἐπιτροπῆς, προτάξας σύντομον καὶ ὡραίαν εἰσαγωγήν. Ἡ ἔκθεσις ἦτο συνοπτικὴ κρίσις περὶ ἑκάστου τῶν δραμάτων, ἄνευ τῶν συνήθων γενικοτήτων καὶ θεωριῶν. Ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἔχει μόνον ἡ ἑξῆς φράσις περὶ τῆς γλώσσης τοῦ «Παιδομαζώματος»: «Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε τὸ μόνον ἐκ τῶν ὑποβληθέντων τὸ δυνάμενον ν' ἀναγνωσθῇ ἀκόπως καὶ εὐχαρίστως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Εἰς τοῦτο συντελεῖ κατὰ πολὺ καὶ ἡ ὁμαλότης τῆς γλώσσης, τῆς ἀκραιφνῶς μὲν δημοτικῆς ἀλλὰ καὶ τελείως ἀπηλλαγμένης ἀπὸ παντὸς δυσχεραίνοντος τὴν κατάληψιν ἢ πικραίνοντος τὴν ἀκοὴν ἰδιωτισμοῦ. Ἡ τοιαύτη γλῶσσα δύναται ν' ἀντιταχθῇ ὡς ἀκαταμάχητον ἐπιχείρημα εἰς τοὺς τολμῶντας νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει μία ζωντανὴ καὶ κοινὴ εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας γλῶσσα, ἀλλὰ μόνον ἀνεπαρκεῖς πρὸς κοινὴν συνεννόησιν διάλεκτοι τοπικαί».

Εἰς τὴν καθημερινὴν «Ἑστίαν» ἐδημοσιεύθη ἀνωνύμως μακρὰ κρίσις περὶ τοῦ νέου βιβλίου τοῦ κ. Ψυχάρη Autour de la Grèce. Ἐκ τοῦ ἀξιαναγνώστου τούτου ἄρθρου ἀποσπῶμεν τὸν ἐπίλογον: «Τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. Ψυχάρη, πλὴν τῆς αὐτοτελοῦς ἀξίας του, παρέχει πολύτιμον ἐκδούλευσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μεθ' ὅλας τὰς πικρὰς περὶ αὐτῆς ἀληθείας — ἢ καὶ πλάνας — τὰς ἐδῶ κ' ἐκεῖ τυχὸν κατεσπαρμένας· ἐνθυμίζει εἰς τοὺς ἀδίκως τοῦτο λησμονοῦντας ὅτι ἡ Ἑλλὰς ζῇ καὶ ἄλλην ζωὴν ἀπείρως εὐγενεστέραν—καὶ σπουδαιοτέραν — ἀπὸ τὸν βίον τῶν πολιτικῶν διενέξεων, καὶ στρέφει τὴν προσοχὴν πρὸς ταύτην κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον τῆς προσοχῆς τῆς προκαλουμένης ὑπὸ τῶν δανειστῶν της καὶ τῶν χρηματιστῶν. Μόνον τὸ πεῖσμα καὶ ἡ πρόληψις δύνανται ν' ἀντιπαρέρχωνται περιφρονητικῶς πρὸ τοιούτων σελίδων. Ὅπως ἀφ' ἑτέρου μόνον οἱ ἐπιπόλαιοι δύνανται νὰ χάφτουν ἀβασανίστως καὶ ἀνεπιφυλάκτως, ὅλα ὅσα εὑρίσκουν μέσα εἰς αὐτάς. Ὁ νοῦς ἐκλέγει. Κάποια πνεύματα, ὡς τὸ τοῦ κ. Ψυχάρη, ὁμοιάζουν πρὸς κάποια δένδρα πολυμερῆ καὶ ποικίλως χρήσιμα· ἕκαστος παραλαμβάνει ἐξ αὐτῶν καὶ χρησιμοποιεῖ ὅ,τι χρειάζεται· τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ στοιχείων ἡ σημασία καὶ ἡ ἐνέργεια διαφοροτρόπως βαθμολογεῖται. Ἀλλὰ τοῦ πολυμεροῦς δένδρου τὸ κάλλος δὲν καταμερίζεται· εἶνε ἕν, καὶ πάντες ἀγαποῦν καὶ σέβονται τὸ δένδρον ὁλόκληρον».

Ὁ ὑπὸ τὸν κ. Δ. Κοτοπούλην θίασος ἔκαμεν ἔναρξιν τῶν παραστάσεών του τὸ π. Σάββατον εἰς τὸ «Ἀθήναιον» διὰ τῆς «Καβαλερίας Ρουστικάνας» ἐξελληνισθείσης «Ἀγροτικὸς Ἱπποτισμός». Εἰς τὴν ὑπόκρισιν διεκρίθη ὡς Σαντοῦτσα ἡ κυρία Μ. Κωνσταντινοπούλου, εἰς δὲ τὸ ᾆσμα ὁ νεαρὸς καὶ εὔελπις ὀξύφωνος κ. Ὀλυμπίδης.

Τὴν π. Δευτέραν ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς. Τοιοῦτος ἐξελέγη ὁ κ. Ἀλ. Ζαΐμης, δηλιγιαννικὸς διὰ ψήφων 148. Ὁ ὑποψήφιος τῆς ἀντιπολιτεύσεως κ. Αὐγερινὸς ἔλαβε 41 ψήφους, εὑρέθη δε καὶ μία λευκή.

Ἡ ὑπὸ τὸν κ. Ν. Δεληγιάννην Κυβέρνησις παρῃτήθη. Τὸ νέον ὑπουργεῖον, ὑπὸ τὸν κ. Θ. Δηλιγιάννην ἐσχηματίσθη ὡς ἑξῆς: Θ. Δηλιγιάννης πρωθυπουργός, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, Κ. Μαυρομιχάλης ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, Λ. Σκουζὲς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, Φ. Βάρβογλης ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, Ν. Σμόλεντς ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Ν. Λεβίδης ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, Δ. Πετρίδης ἐπὶ τῆς Παιδείας.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ
ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Φιλολογία
ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΕΥΘ. ΠΟΛΙΤΑΚΗ
41 Ὁδὸς Σταδίου 41
Ἄντικρυ τοῦ Ἀρσακείου
Διδακτικὰ κλπ. — Ξέναι Γλῶσσαι
Τὸ **Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον** ἔχει τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν: ὅτι δύναταί τις νὰ προμηθευθῇ δι' αὐτοῦ *εἰς ἃς τιμὰς καὶ παρὰ τοῖς ἐκδόταις αὐτῶν* οἱονδήποτε σύγγραμμα παντὸς κλάδου καὶ πάσης ἐπιστήμης. Τὸ Γενικὸν Βιβλιοπωλεῖον πωλεῖ φυλλάδια τῆς Εἰκονογραφημένης Ἑστίας καὶ παρέχει πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὸ περιοδικὸν ἡμῶν.
Ἐπιστῆμαι

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—861.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **8** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** δια τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 11 Ἰουνίου. Ἀριθ. 24.

Η "ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΣΤΙΑ,, ΔΩΡΕΑΝ

Η «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἤδη εὐρεῖαν αὐτῆς κυκλοφορίαν, παρέχεται εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦδε ἐγγραφομένους νέους συνδρομητὰς ΔΩΡΕΑΝ, ἤτοι ἀποδίδει ὁλόκληρον τὸ τίμημα τῆς προπληρωνομένης συνδρομῆς διὰ βιβλίων ἴσης ἀξίας, κατ' ἐκλογὴν τοῦ συνδρομητοῦ ἐκ τῶν κάτωθι ἀναγραφομένων ποικιλωτάτων, ἐκλεκτῶν καὶ ὅλως καινουργῶν συγγραμμάτων.

Ὁ ἐγγραφόμενος ἀπ' εὐθείας δι' ἓν ἔτος συνδρομητὴς τοῦ Ἐσωτερικοῦ καὶ προπληρώνων δρ. 8, ἐκλέγει βιβλία δραχμῶν 8, ὁ δ' ἐπὶ ἑξάμηνον ἐγγραφόμενος, δραχμῶν 4. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ Ἐξωτερικοῦ, λογιζομένων τῶν δραχμῶν εἰς φράγκα· δηλαδὴ ὁ ἐτησίαν συνδρομὴν πληρώνων φρ. 10 λαμβάνει βιβλία ἀξίας δρ. 10 καὶ καθεξῆς.

Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ βιβλία, ὧν ἡ ἀξία ὑπερβαίνει κατά τι τὸ ἰσότιμον τῆς συνδρομῆς, δύναται νὰ προσθέσῃ τὸ ἐπὶ πλέον· δηλ. ἂν ἐκλέξῃ βιβλία 12 δραχμῶν συνδρομητὴς ἐτήσιος τοῦ Ἐσωτερικοῦ, στέλλει πλὴν τῆς 10δράχμου συνδρομῆς του καὶ 2 δραχμὰς ἀκόμη εἰς συμπλήρωμα.

Ἡ παράδοσις τῶν βιβλίων γίνεται ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ λήψει τῆς συνδρομῆς. Ἡ διὰ τοῦ ταχυδρομείου δὲ ἀποστολὴ ἐπιβαρύνει τὸν συνδρομητήν, ὅστις ὀφείλει νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν συνδρομήν του **μίαν δραχμὴν** ἐκ τοῦ Ἐσωτερικοῦ καὶ **ἓν φράγκον χρυσοῦν** ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τὰ ταχυδρομικὰ τῶν βιβλίων, ἂν δὲν δύναται νὰ παραλάβῃ ταῦτα παρὰ τοῦ Γραφείου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας».

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΑ ΕΙΔΩΛΑ ὑπὸ *Ε. Ροΐδου*, ἤτοι τὸ πολύκροτον ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος σύγγραμμα . . . . Δρ. 4.—
ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ποικιλώταται διατριβαὶ τοῦ κ. *Δ. Βικέλα* . . . . » 4.—
Ο ΦΑΟΥΣΤ ΤΟΥ ΓΚΑΙΤΕ κατὰ τὴν ἔμμετρον μετάφρασιν *Ἀλεξ. Ρ. Ραγκαβῆ* ἐκ σελ. 360 . . . . » 6.—
ΣΚΡΙΠ ἡ γνωστὴ γελοιογραφικὴ ἐφημερίς. Ὁλόκληρος ἡ σειρὰ τοῦ Α' ἔτους . . . . » 6.—
ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ἡ περιλάλητος ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ *Σουρῆ* . . . . » 3.—
ΑΙ ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ μυθιστόρημα συγχρόνου ἀθηναϊκῆς ὑποθέσεως ὑπὸ τῆς Ἀγγλίδος Κυρίας *Λάντς* . . » 2.50
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ὑπὸ *Ἀνδρ. Καρκαβίτσα*. Ἀπαράμιλλοι περιγραφαὶ ἑλληνικῶν ἠθῶν . . . . » 2.50
ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ ποιήματα *Κωστῆ Παλαμᾶ* » 2.50
ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ ὑπὸ *Σ. Παγανέλη* ἐκ σελ. 304. . » 2.50
ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ *Ἀργύρη Ἐφταλιώτη* σειρὰ διηγημάτων καὶ εἰκόνων τοῦ νησιωτικοῦ βίου . . . . . . » 2.—
ΒΟΗΘΕΙ ΣΑΥΤΟΝ. Ἐγκόλπιον πρακτ. ἠθικῆς τοῦ *Σμέϊλς* » 2.—
ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΑ ἤτοι ὁδηγίαι πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀνθέων ὑπὸ *Π. Φιλαρέτου* . . . . » 2.—
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΩΝ. Ἐκλεκτὴ συλλογὴ μετ' εἰκόνων . . . . » 2.—
ΜΑΚΒΕΘ, τὸ δρᾶμα τοῦ Σαικσπήρου κατὰ μετάφρασιν *Δ. Βικέλα* . . . . Δρ. 1.—
Ο ΜΕΓΑΣ ΓΑΛΕΟΤΟΣ, τὸ περίφημον ἱσπανικὸν δρᾶμα τοῦ Ἐτσεγαράη κατὰ μετάφρασιν *Δ. Βικέλα* . . . . . » 1.—
ΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ὅλων τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους μετὰ σημειώσεων ὑπὸ *Θ. Κουντούρα* ἐκ σελ. 210 . . . . . . » 1.50
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ, ἤτοι πρακτικὴ ὑγιεινὴ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ *Θ. Φλωρᾶ* . . . . » 1.—
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΖΑΤΡΙΚΙΟΥ, ἤτοι μέθοδος δι' ἧς μανθάνει τις τὸ ὡραιότερον καὶ δυσκολώτερον τῶν παιγνιδίων, μετὰ πολλῶν σχεδιαγραμμάτων . . . . » 2.—
Η ΜΙΚΡΑ ΚΟΜΗΣΣΑ, τὸ τρυφερώτατον μυθιστόρημα τοῦ Φεγιὲ κατὰ μετάφρασιν *Ἐμμ. Ροΐδου* . . . . » 1.—
Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ, τὸ ἔξοχον μυθιστόρημα τοῦ Οὐγκὼ κατὰ μετάφρασιν *Ι. Καρασούτσα* μετὰ πολλῶν εἰκόνων . . . . » 2.—

ΣΗΜ. Καὶ οἱ παλαιοὶ συνδρομηταί, οἱ νῦν ἀνανεοῦντες ἀπ' εὐθείας τὴν συνδρομήν των, δικαιοῦνται νὰ ζητήσωσι τὸ ἰσότιμον αὐτῆς εἰς βιβλία — ἐὰν τὰ χρήματα φθάσωσιν εἰς τὸ Γραφεῖόν μας ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου.

16 'Ιουνίου

Σύννεφα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σκεπάζουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὸ γαλανὸν στερέωμα καὶ ἡ βροχὴ ἀρχίζει, πότε σιγανή, πότε ραγδαία, ἀλλὰ πάντοτε εὐτυχῶς παροδική... Αἱ ὑγραὶ αὐταὶ παρενθέσεις οὔτε τὴν θερμοκρασίαν ἰσχύουν νὰ μεταβάλουν ἐπαισθητῶς, οὔτε τὴν μονοτονίαν τοῦ συνήθους θερινοῦ ἀθηναϊκοῦ βίου. Ὁ καύσων εἶνε οὕτως εἰπεῖν ὑγρὸς καὶ πνιγηρός, τὸ δὲ ὕπαιθρον, προπάντων τὴν νύκτα, ἐπιζητεῖται ὡς ὁ προχειρότερος τρόπος ἀναψυχῆς.

— Ποῦ πηγαίνετε συνήθως τὸ βράδυ;

Ἂν εἶσθε κύριος ἢ κυρία τοῦ κόσμου, ἠξεύρω ἀσφαλῶς τί θά μου ἀπαντήσετε: Εἰς τὸ «'Αναψυκτήριον» τοῦ Ζαππείου. Ἔχει τὴν καλλιτέραν δροσιάν, ἔχει τὴν καλλιτέραν θέαν. Ἔπειτα τὸ κομψὸν καφενεῖον δίδει τόσον ὡραῖα παγωτὰ καὶ παίζει τόσον εὔμορφα ἡ μουσική του ὑπὸ τὴν πλήμμυραν τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός!..

Τὰ ἠξεύρω, ὅλα τὰ ἠξεύρω. Ἀλλὰ θά μου ἐπιτρέψετε νά σας κάμω καὶ μίαν ἄλλην ἐρώτησιν, κάπως ἀδιάκριτον: Πέρυσι διατί ἐπροτιμούσατε τὸ ζαχαροπλαστεῖον τοῦ Γιαννάκη καὶ διατί ἀφίνατε ἔρημον καὶ σκοτεινὴν τὴν πλατεῖαν τοῦ Ζαππείου; Πῶς; Φέτος μόνον ἀνεκαλύψατε, σεῖς ἀθηναῖοι γηγενεῖς καὶ ἀριστοκράται μὲ ἀξιώσεις καλλιτεχνικάς, τὴν καλλιτέραν θέαν καὶ τὴν καλλιτέραν δροσιάν;...

Δὲν ἔχετε πρόχειρον ἀπάντησιν καὶ τοῦτο μὲ κάμνει νἀμφιβάλλω πολύ, περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ γούστου σας. Ἆρά γε νὰ εἶνε ἀληθὲς ὅ,τι μοῦ εἶπε προχθὲς ἕνας φίλος μου; Θά σάς το ἐμπιστευθῶ: Ἕνα δειλινό,—μοῦ εἶπεν,—οἱ Πρίγκηπες ἐπιστρέφοντες ἀπὸ περίπατον, ἐκάθησαν εἰς τὸ «'Αναψυκτήριον» καὶ ἔφαγαν παγωτόν. Καὶ ὢ, τοῦ θαύματος! Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὸ παρημελημένον καφενεῖον ἐβαπτίσθη «κέντρον ἀριστοκρατικὸν» καὶ ἔκτοτε συχνάζεται τόσον ὑπὸ τοῦ καλοῦ λεγομένου κόσμου, ὥστε νὰ χρειάζωνται μέσα διὰ νὰ εὕρῃ κανεὶς ἕνα κάθισμα.

Ἴσως τὸ ἀνέκδοτον νὰ μὴ εἶνε διόλου ἀκριβές· ἴσως ἡ τιμὴ τὴν ὁποίαν αἱ Α. Β. Ὑψηλότητες ἔκαμαν εἰς τὰ παγωτὰ τοῦ «'Αναψυκτηρίου» νὰ μὴ συνέτεινεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐφετεινοῦ ρεύματος. Ἀλλὰ μήπως εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ κέντρα δὲν εὑρίσκει κανεὶς παγωτά, ἠλεκτρικὸν φῶς καὶ μουσικήν; Τότε πῶς νὰ ἐξηγηθῇ ἡ τοιαύτη προτίμησις τοῦ Ζαππείου;

Ἀφίνοντες τὸ ζήτημα αὐτὸ ὡς ἄλυτον, ἂς ἐπισκοπήσωμεν καὶ ἄλλα μέρη. Παντοῦ κόσμος. Ὁ κόσμος τοῦ «'Αναψυκτηρίου» εἶνε κόσμος μὲ ἀξιώσεις, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ τὰ ἄλλα κέντρα μένουν ἔρημα. Ὁ λαὸς εἶνε πολὺς καὶ καταμερίζεται, χωρὶς νἀκολουθῇ συρμοὺς καὶ προλήψεις. ἀναλόγως τῆς ὀρέξεώς του, παντοῦ, ἀπὸ τοῦ Φασουλῆ, ὁ ὁποῖος παίζει εἰς τὰ «Πευκάκια» μέχρι τοῦ Γιαννάκη, ὅπου οἱ ἐκλεκτοὶ ἀπολαμβάνουν τὴν ὡραιοτέραν ὁμολογουμένως ὀρχήστραν. Εἰς τοῦ Ὀρφανίδου, εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ εἰς τὴν Ὁμόνοιαν καίονται σχεδὸν καθ' ἑσπέραν καὶ πυροτεχνήματα· αὐτὰ δὲ μὲ ὅλην των τὴν νηπιώδη τέχνην, ἀποτελοῦν πάντοτε παραδόξως μίαν τῶν ἰσχυροτέρων ἕλξεων τοῦ κόσμου. Ἴσως τὸ μόνον διὰ τὸ ὁποῖον ἐδύνατό τις νὰ παραπονεθῇ εἶνε ἡ πληθώρα τῶν θορυβωδῶν κέντρων καὶ ἡ μονοτονία τῶν πρὸς συγκέντρωσιν μέσων. Πυροτεχνήματα καὶ μουσική. Καὶ ὁ θεὸς νά τα κάμῃ πυροτεχνήματα—καὶ ὁ θεὸς νά την κάμῃ μουσικήν. Τὸ βασανιστήριον τῶν πυροτεχνημάτων ἔχει τοὐλάχιστον τὸ καλὸν ὅτι εἶνε τοπικὸν καὶ ὀλιγόστιγμον· ἀλλὰ τὸ βασανιστήριον τῆς κακῆς μουσικῆς, πῶς νά το ὑποφέρῃ κανείς! Πάντοτε παρόν, σὲ καταδιώκει μέχρις αὐτῆς τῆς κλίνης τοῦ τυραννισμένου θερινοῦ σου ὕπνου! Ἔρχονται στιγμαὶ ποῦ ἐρωτῶ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἴχνος μουσικοῦ αἰσθήματος εἰς τόπον, ὅπου ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἀκούει κανεὶς παρὰ βεβηλούμενα ὑπὸ χονδροειδῶν ὀργανοπαικτῶν ἢ καὶ ἀοιδῶν τὰ ὡραιότερα ἔργα τῆς συγχρόνου τέχνης. Διὰ τοῦτο θεωρῶ τὸν χειμῶνα, ὡς τὸν μεγαλείτερον εὐεργέτην τῶν Ἀθηνῶν, διότι, μεταξὺ τῶν ἄλλων, μᾶς ἀπαλλάσσει καὶ ἀπὸ τὰς ὑπαιθρίους αὐτὰς κακούργους ὀρχήστρας. τὰς μεγάλας καὶ τὰς μικράς.

Καὶ τὰ θέατρα ἄφθονα φέτος. Τὸ Ἱπποδρόμιον, πάντοτε συχναζόμενον, ὁ θίασος Κοτοπούλη εἰς τὸ «'Αθήναιον» ὁ θίασος Παντοπούλου εἰς τοῦ «Τσόχα», ὁ θίασος Ἀρνιωτάκη εἰς τὸν «Παράδεισον», καὶ ἔχει ὁ θεός.... Ἔργα νέα ἐδόθησαν ἀρκετὰ ἕως τόρα καὶ ὑπὸ μελέτην εὑρίσκονται πολλά, ὄχι δὲ ὀλίγοι νέοι ἠθοποιοὶ παρουσιάζονται μὲ τάλαντον ἄξιον πάσης προσοχῆς καὶ ἐνθαρρύνσεως. Ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων θὰ παρακολουθήσωμεν τὴν εὐέλπιδα ταύτην θεατρικὴν κίνησιν. Ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη πρῶτα μιᾶς ἐξηγήσεως: Ἡ περιωπὴ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» δέν θά μας ἐπιτρέψῃ νὰ κάμωμεν ἐκτενῆ λόγον παρὰ δι' ἐκεῖνα μόνον τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐξέρχονται τοῦ κύκλου τῆς μετριότητος. Εἰς τοὺς ἄνευ οἱασδήποτε ἀξίας συγγραφεῖς καὶ εἰς τὰ ἐντελῶς ἀδιάφορα ἔργα των, δὲν θὰ κάμωμεν τὴν τιμὴν τῆς ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων ἐπικρίσεως. Καὶ διὰ νὰ ἐπικριθῇ ἀκόμη ἓν ἔργον πρέπει νἀξίζῃ. Γνωρίζομεν ἔργα θεατρικὰ εἰς τὰ ὁποῖα συρρέει τὸ κοινὸν καὶ τἀκούει χειροκροτοῦν· τὰ εἴδομεν δὲ ὑπὸ πολλῶν ἐφημερίδων ἀνακηρυσσόμενα τὴν ἐπιοῦσαν τῆς παραστάσεως ὡς ἀριστουργήματα. Μᾶς εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορον! Δέν τα εὕρομεν ἔργα φιλολογικὰ καὶ μὲ αὐτὰ δὲν θἀπασχολήσωμεν τὸ φιλολογικὸν κοινὸν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας». Ἐκείνους μέν, οἱ ὁποῖοι τὰ χειροκροτοῦν καὶ τὰ ἐκθειάζουν, δὲν θὰ μεταπείσῃ βέβαια ἡ ἀνάλυσίς μας· τοὺς ἄλλους δὲ τί τους ἐνδιαφέρουν λεπτομέρειαι περὶ ἔργου ἐστερημένου πάσης ἀξίας καὶ τίνι δικαιώματι θὰ φιγουράρουν εἰς τὰς στήλας αὐτὰς ὀνόματα ἀνθρώπων—ἔστω καὶ πρὸς ἐπίκρισιν—οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν γνώμην μας, οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὰ γράμματα ἔχουν;

Ἐνομίσαμεν ἀναγκαίαν σήμερον τὴν ἐξήγησιν αὐτὴν δι' ἐκείνους ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας, οἱ ὁποῖοι, ἀκούοντες ἐπαινούμενον τὸ δεῖνα ἢ τὸ τάδε ἔργον, ἤθελον τυχὸν ἀπορήσει ἂν ἔβλεπον νὰ μὴ γίνεται ἐκτενὴς λόγος περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ περιοδικόν μας. Τίποτε ἄλλο.

Γρ. Ξ.

ΜΙΧΑΗΛ-ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΟΥΟΝΑΡΟΤΤΗΣ

Εἰς τὸν πάγκαλον τῆς Τέχνης ναόν, ὀλίγοι μεταγενέστεροι καθωσιώθησαν μετὰ μείζονος δόξης καὶ ἱερότητος, ἢ ὁ ἔξοχος ἀνὴρ ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου κατασελαγίσας ἐποχὴν τοσοῦτον ἔκλαμπρον καὶ γόνιμον εἰς καλλιτεχνικὰς δόξας. Ἀριστοτέλης οἱονεὶ τῆς Τέχνης ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος ἥψατο πάντων τῶν κλάδων αὐτῆς, ἐμφορηθεὶς ὑπὸ πασῶν τῶν ἐμπνεύσεών της, καὶ διὰ πρωτοτυπίας καὶ τόλμης μοναδικῆς, ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ δαιμονίου πνεύματος ἀντλήσας δημιουργικὴν δύναμιν, ἐνεφύσησε ζωὴν εἰς τοὺς τοίχους καὶ τὰς εἰκόνας, καὶ ἐχάρισε τὸν παλμὸν εἰς τὸν ψυχρὸν λίθον τὸν ζωογονηθέντα ὑπὸ τῆς σμίλης του. Οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ, οἱ εἰς τὴν λατρείαν τῆς Τέχνης ἀφοσιωθέντες, καὶ τὴν ὑπάτην βαθμίδα αὐτῆς ἀνελθόντες, ἐγένοντο ἔξοχοι ἐν τῇ σφαίρᾳ, ἣν ἰδιαιτέρως ἐκαλλιέργησεν ἕκαστος. Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος, μόνος αὐτός, συνέπλεξεν ἐν τῇ χειρί του χρωστῆρα καὶ σμίλην, καί, μαθητὴς τοῦ Φειδίου κατὰ τὴν δημιουργίαν τῶν αὐστηρῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν ἀγαλμάτων του, ἦτο τοῦ Ζεύξιδος καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ μαθητὴς ὅτε, ὑπὸ ἐξαισίου οἴστρου οἰστρηλατούμενος, ἐζωγράφει ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς *Σιξτίνης* τὰ λαμπρὰ τοῦ δαιμονίου πνεύματός του ἀριστουργήματα. Ὀλίγοι θνητοὶ ἐπροικίσθησαν τόσον ἐκλεκτῶς καὶ τόσον δαψιλῶς ὑπὸ τῆς Προνοίας ὅσον ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος, ὁ ποιητὴς ἐνταυτῷ καὶ ζωγράφος, ὁ ἔξοχος γλύπτης, ὁ εὐρύνους ἀρχιτέκτων. Ἀλλὰ καὶ ὀλίγοι βροτοὶ ἔζησαν βίον μεστὸν ρέμβης μελαγχολικῆς καὶ ἑκουσίας μονώσεως ἐπιμόνου, ὅσον ὁ κλεινὸς οὗτος τῆς Φλωρεντίας υἱός. Ὁ κόσμος, ἐν ᾧ διέτριβε, δὲν ἦτο ὁ ὑπαρκτὸς καὶ ζῶν κόσμος, ὁ σύγχρονος αὐτοῦ, ὁ πλήρης ἡδονῶν καὶ ἐρώτων, διαιρέσεων καὶ ἐρίδων, ὁ θύων εἰς τὸν πλοῦτον, καὶ τυρβάζων ἐκεῖ ἔνθα ὀργῶσιν ἀρεσκόμεναι αἱ συνήθεις φύσεις. Ὁ κόσμος αὐτοῦ ἦτο ἐκεῖνος ὃν διέπλασσεν ἡ ψυχή του· κόσμος πλήρης σεβαροῦ μεγαλείου, κόσμος ἀκάθεκτος, πρωτότυπος, ἀκατανόητος διὰ τοὺς λοιποὺς θνητούς, κόσμος ἰδεώδης, ἀγρίως μεγαλοπρεπής, ἐξ ὑπαμοιβῆς εἰς αἴγλην καὶ γνόφον κυλινδούμενος, εἰς θεοὺς καὶ ἡμιθέους στρεφόμενος, ἢ αἴφνης μεταπίπτων εἰς ἀλαζόνας ἀγγέλους καὶ δαίμονας στυγερούς, ἀξίους τῆς ἐμπνεύσεως θρησκοληπτῶν ποιητῶν. Τὸ χεῖλος αὐτοῦ σπανίως ἐμειδία. Ἐφαίνετο διατελῶν ὑπὸ τὸ διαρκὲς κράτος θεοληψίας,

ἢ ἄλλης προσηλώσεως μυστηριώδους, μελετῶν ἀδιαλείπτως, ἀδιαλείπτως ἐπινοῶν καὶ συνθέτων, αἰρόμενος εἰς ὕψη ἀπρόσιτα εἰς τοὺς πολλούς, καὶ κατερχόμενος ἐκεῖθεν ὅπως, ὡς ὁ Ἰεχωβᾶ τῆς Διαθήκης, ἁρπάσῃ τεμάχιον λίθου καὶ δημιουργήσῃ ἐξ αὐτοῦ τῆς διανοίας του τὴν τολμηρὰν σύλληψιν. Τῆς ψυχῆς του τὸ μεγαλεῖον, τοῦ χαρακτῆρός του τὸ σύνοφρυ καὶ βαρύ, τῆς γνώμης αὐτοῦ τὴν αὐστηρότητα, τοῦ ἤθους του τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ ὑπερήφανον ἀπετύπωσεν εἰς τὰ ἔργα, τὰ ἀπὸ τῆς σμίλης καὶ τοῦ χρωστῆρός του ἐκπορευθέντα. Οὐδεὶς ἄλλος πλειότερον αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ εἰκονίσῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ ὄψιν τοῦ Ἰουδαίου νομοθέτου κατερχομένου τοῦ Σινᾶ, καὶ ἐπὶ τῆς βαθυγνώμονος αὐτοῦ ὄψεως φέροντος ἔτι τὸ σέλας τῆς θείας ἀκτινοβολίας. Ραγδαῖον μεγαλεῖον, ζωογονούμενον αἴφνης καὶ κρᾶζον διὰ φωνῆς ἱκανῆς νὰ ἀναστήσῃ νεκρούς, ἀποπνέουσιν αἱ εἰκόνες αὐτοῦ καὶ οἱ λίθοι οὓς ἔψαυσαν οἱ δαιμόνιοι δάκτυλοί του. Βλέπει τις τὰ ἔργα του, καὶ φόβος μυστηριώδης συνέχει τὴν ψυχήν του. Εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τοὺς λίθους ἐνέχυσεν αὐτός, διὰ τῆς ἰδιοφυοῦς μεγαλοφυΐας του, τὸ αἴσθημα ὅπερ ἐπλήρου τὴν ψυχήν του ὁπόταν ἔγλυφε τὰ πελώρια ἀγάλματά του, ἢ εἰκόνιζε τὰς φοβερὰς γραφὰς τοῦ θόλου τῆς *Σιξτίνης* καὶ τῆς ***Τελευταίας Κρίσεως.*** Θεότης αὐστηρά, ἀμείλικτος καὶ ἀπηνής, θεότης ἐκδικήτρια, ἀλύγιστος εἰς παράπονον καὶ εἰς ἐπίκλησιν, ξένη εἰς φιλανθρωπίαν καὶ εἰς δάκρυα φαίνεται ἐλαύνουσα τὴν διάνοιάν του. Τὸ δαιμόνιον τῆς ἐμπνεύσεώς του ἀποστέργει τὴν ἁβρὰν ἡδυπάθειαν, τὴν μαλθακῶς γόησσαν χάριν, ὑφ' ἣν ἀπαλύνεται ἡ ψυχή, καὶ εἰς ὄνειρα ἡδονικὰ κοιμίζεται ἡ καρδία. Ἡ ψυχή του ποθεῖ σκηνὰς ἀγρίου μεγαλείου προσπελάζοντος μᾶλλον τὰς πρώτας ἐποχὰς τῆς δημιουργίας, ὅτε τὸ πᾶν, ἀδιάπλαστον ἔτι, ἀπέπνεε τραχύτητα, καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀγρίων θηρίων δέρματα ἐνδεδυμένοι, ἔζων ἀνυπότακτοι, ἀληθῆ τῆς φύσεως τέκνα, ἀγνοοῦντες τὴν κοινωνίαν, μὴ ὑπακούοντες εἰς νόμους, κοιμώμενοι εἰς τὰ σπήλαια καὶ ἀμφισβητοῦντες πρὸς τὰ θηρία τὴν τροφὴν τῆς ἡμέρας.

Θύελλαι βιωτικαί, μέριμναι ἀηδεῖς, πικρίαι παντοῖαι, τῆς διαβολῆς καὶ τοῦ φθόνου τὸ κέντρον, αἱ σφοδραὶ μνησικακίαι καὶ ζηλοτυπίαι συνετάραξαν περιοδικῶς τὴν ψυχὴν τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτοῦ προὐκάλει φθόνου καὶ πάθους αἰσθήματα, ἀλλὰ τὸ εὐρὺ καὶ ἀγέρωχον μέτωπόν του, τὸ εἰθισμένον νὰ στρέφηται πρὸς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ, οὐδέποτε εἶχε κλίνει οὐδ' ἐνώπιον κραταιοτάτων Παπῶν. Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι τὸν Μιχαὴλ-Ἄγγελον ἐθεώρουν αὐτὸν ἰδιότροπον!.. Ἀλλ' οἱ ζηλότυποι γνῶσται τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνδρὸς ἔβαλον ὕπουλα φαρμακερὰ βέλη κατὰ τοῦ στήθους του. Ὁ ἀετὸς τῶν νεφῶν ἀντιπαρήρχετο ὅμως πρὸ τῶν κοράκων τῶν χθαμαλά, ὅπως καὶ τὰ πάθη αὐτῶν, ἰθυνόντων τὴν πτῆσίν των. Ἐν μέσῳ κοινωνίας, ἧς πεφωτισμένη μερὶς ἀφιέρου θαυμασμὸν εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν του, ἔζησε ξένος, ἐντελῶς ξένος ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος, ἄγνωστος ὁδοιπόρος ἀναστέλλων πρὸς στιγμὴν τὸ βῆμα αὐτοῦ εἰς τὸν σταθμὸν τοῦτον τοῦ πεπρωμένου καὶ πικροῦ δρόμου ὅστις λέγεται: Κόσμος. Ἡ λιτότης διέκρινε τὸν βίον του, ἡ σεμνότης ηὔγαζεν αὐτόν, καὶ τὴν σιωπὴν ἥτις ἀλύτως ἐπεκάθητο ἐπὶ τῶν χειλέων του διέκοπτε μόνον ψιθυρισμὸς θαυμασμοῦ πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Πλάστου ἐνώπιον τοῦ Ὁποίου προσέπιπτε ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῇ μονώσει τοῦ βίου του. Ἠγάπα παραφόρως, καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τὸ γνώρισμα ἦτο ἡ σεμνοπρέπεια. Ἠγάπα τὸν Θεόν. Καὶ ἐπὶ τῆς γῆς θεότητα ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐγονυπέτει εἶχε τὴν Τέχνην! Αἰσθήματα ἄλλα, ἐκτὸς τῆς διπλῆς ταύτης λατρείας, αἰσθήματα ἐγκόσμια, κοχλάζοντα καὶ ἐπικρατοῦντα εἰς τὰ στήθη τῶν συνήθων θνητῶν, οὐδέποτε ἥλωσαν τὴν διαυγῆ καὶ μεγάλην ψυχήν του. ***Τον Θεὸν καὶ τὴν Τέχνην.*** Διπλοῦν θυσιαστήριον ἱερόν, παρ' ᾧ προσέπιπτεν ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος ἐκχέων τὰς ἀλγηδόνας τῆς χειμαζομένης ψυχῆς του, καὶ ἀντλῶν τὸ θάρρος τῆς ἐγκαρτερήσεως κατὰ τῶν πικρῶν περισπασμῶν τῆς ζωῆς, καὶ τῆς σκαιότητος τῶν χυδαίων. Ἁγνὸν οὕτω, ἀπὸ πάσης σκέψεως ἀλλοτρίας πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτῷ ὑψηλόφρονας στοχασμούς, διῆλθε τὸ ἔαρ τοῦ βίου τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου.

Αἱ πρῶται χιόνες εἶχον ἀραιῶς ἐπιφανῆ εἰς τὴν πυκνὴν καὶ οὔλην τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου κόμην. Ἦγε τὸ 50όν τῆς ἡλικίας του ἔτος. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ οὐδέποτε εἶχον ἐνατενίσει εἰς γήϊνον φθαρτὸν κάλλος. Ἐνορῶν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας πρὸς τὴν ἀσύλληπτον καλλονὴν τοῦ ἰδανικοῦ, ἐνετρύφα εἰς εὐγενεῖς πνευματικὰς ἀπολαύσεις καὶ μελετητικὰς θεωρίας ἐφαμίλλους τῆς ἐκπληκτικῆς ἁγνότητος τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς του. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας βιῶν, ξένος τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἡδονῶν του, βύων τὰ ὦτα εἰς τὴν φήμην, ἀνοίγων τὸ βαλάντιον εἰς τοὺς πτωχούς, ἐπὶ τῶν ἀλγεινῶν πληγῶν τῶν τραυματιῶν τῆς δυστυχίας ἐκχέων διὰ τοῦ στόματός του παρήγορον βάλσαμον, ἀδιάφορος πρὸς πᾶν, πρὸς πᾶν ὅ,τι δὲν ἦτο Τέχνη καὶ Ἔμπνευσις, εἶδεν αἴφνης ἡμέραν τινὰ γυναῖκα θνητὴν μεγαλοπρεπῶς ἐλαύνουσαν πρὸ αὐτοῦ. Παράδοξον! Ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος, ὁ διὰ τὴν φύσιν καὶ τὸ στερέωμα, ὁ διὰ τὰς εἰκόνας του μόνον καὶ τὰ ἀγάλματα ἔχων ὀφθαλμούς, τὴν παρετήρησε προσεκτικῶς. Καὶ ἐν τῇ προσοχῇ του ὅμως ταύτῃ ὑπῆρξεν ἀριστοκράτης καὶ ἐξαιρετικῶς προνομιοῦχος ὁ ἔξοχος καλλιτέχνης. Ἡ γυνὴ ἦν βλαστὸς τῶν Κολώννα καὶ χήρα διακεκριμένου πολεμιστοῦ θανόντος ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τιμῆς. Ὁ χάλυψ τῆς σεμνοπρεποῦς γυναικείας καλλονῆς ἔκρουσεν αἴφνης τὸν πυρόλιθον τῆς καρδίας τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου, καὶ φωτεινὸς ἐξέλαμψεν ἐκεῖθεν ἁγνοῦ ἔρωτος ὁ σπινθήρ. Ἡ ἔξοχος γυνὴ καὶ τῆς προσοχῆς τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου καὶ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ ἦτο ἀξία. Τοῦ σώματός της ἡ καλλονὴ ἦτο θαῦμα, ἀλλὰ θαῦμα πλειότερον ἦτο τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ τῆς διανοίας τὸ κάλλος. Εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς εἶδε προσπίπτοντας πολεμιστὰς περιφανεῖς καὶ Δοῦκας, ὧν οἱ εὐλαβεῖς καὶ φλογεροὶ στεναγμοὶ ἐξέπνεον ματαίως ἐγγὺς τοῦ γρανίτου τοῦ ἐγειρομένου παρὰ τὸν τάφον τοῦ συζύγου της, καὶ ὅπου αὕτη, πιστὴ εἰς τοὺς νεκρούς, ἀμερίστως εἶχεν ἀφιερώσει τὴν στοργὴν αὐτῆς καὶ τὴν καρδίαν, θυσιάζουσα τοὺς ζῶντας χάριν τοῦ νεκροῦ. Καὶ ἄπνουν, εἰς ὀστᾶ ἀναίσθητα λυθέντα, ἠγάπα ἡ Βικτωρία Κολώννα τὸν ἄνδρα μεθ' οὗ συνέπλεξεν ἐν τῇ ζωῇ τὸ νῆμα τοῦ βίου της, καὶ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀδιαιρέτως εἶχεν ἀφιερώσει τοὺς στοχασμούς της, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν της τὰ δάκρυα. Ἤρκεσε στιγμὴ μία, πεπρωμένη ἴσως, ὅπως ἐπιτελέσῃ πλήρη αἰσθήματος ἐπανάστασιν εἰς τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου τὴν καρδίαν. Τὴν ἐπικράτησιν, τὴν λατρείαν τῆς Τέχνης μερίζεται ἤδη ἐν τῇ ψυχῇ του ὁ ἔρως. Ἔρως εὐγενής, ἰδεώδης, εἰς τὰ ἀπώτατα ὅρια τοῦ ἰδανικοῦ ἐλαύνων, ἔρως πλειότερον διαυγὴς ὕδατος ἀπὸ ὑψηλῆς ἀπροσπελάστου πηγῆς καταρρέοντος, ἔρως οὐδὲν ἔχων τὸ γήϊνον ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος. Στενάζει ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος εἰς τὴν μνήμην τῆς ὑπερηφάνου γυναικός, στενάζει αὐτὴ εἰς τὴν μνήμην τοῦ συζύγου της, καί, ἀποστέργουσα τὴν θέαν τῶν ζώντων, ἐναγκαλίζεται φιλοστόργως τῶν νεκρῶν τὴν ἱερὰν μνήμην. Ὅταν ἔνθους ἀπὸ τῆς θέας αὐτῆς καὶ τῆς ἀναμνήσεως ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσάν του ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος, τὴν Μοῦσαν τῆς Ποιήσεως εἰς ἣν δίδει τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν μορφὴν τῆς Βικτωρίας Κολώννα, καὶ ὑπὸ τὴν διαφανῆ αὐτῆς ἔμπνευσιν χαράσσει γλυκείας στροφὰς πρὸς τιμήν της, ἐν τῇ μονώσει τοῦ κρησφυγέτου αὐτῆς καὶ τῇ αὐστηρότητι τῆς σεμνῆς ζωῆς της ἡ Βικτωρία Κολώννα, ποιήτρια καὶ αὐτή, ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν της, Μοῦσαν ἀλγεινήν, καὶ ὑπὸ τὴν πένθιμον αὐτῆς ἔμπνευσιν χαράσσει περιπαθεῖς καὶ πλήρης ἀκηλιδώτου πάθους καὶ τρυφερότητος στροφὰς πρὸς ἐκεῖνον ὅστις δὲν ὑπάρχει πλέον, πρὸς τὸν ἄνδρα ὅστις πρὸ τοῦ βωμοῦ ἐκράτησεν ἐγγὺς αὐτῆς τοῦ γάμου τὰς λαμπάδας, καὶ ὤμοσεν ὅρκους ἀλύτους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μάτην ἠχοῦσιν εἰς τὰ ὦτα τῆς Βικτωρίας τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου αἱ δειλαὶ φράσεις. Τὰς ἀκούει ἡ γυνή, δὲν τὰς ἀποδέχεται ὅμως, οὐδὲ στέργει νὰ τὰς μαντεύσῃ. Ἀντὶ τῆς λατρείας τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς προτιμᾷ ἡ περιφανὴς δέσποινα τὴν ἱερὰν γαλήνην τοῦ Μοναστηρίου, ἔνθα ἀπερίσπαστος ὁ νοῦς της θὰ δύνηται μετ' εὐλαβοῦς ἀφοσιώσεως νὰ στρέφηται πρὸς τὸν Θεὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἐν

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Τὰ Δαρδανέλλια

τῇ γῇ πρὸς ἕνα ἄνδρα νεκρὸν ὑπὸ τὸ χῶμα. Ἐν τῇ γῇ, ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲν ἠγάπα, οὐδὲν ἤθελε νὰ προσέξῃ ἡ Βικτωρία. Οὕτω ὁ μόνος, ὁ φλογερός, ὁ βαθύς, ὁ κρυσταλλώδης καὶ πάναγνος ἔρως τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτήν, τὴν ὑπερήφανον καὶ εὐγενῆ, ὑπῆρξε κατὰ τοῦτο ἀτυχὴς καθόσον δὲν ἔτυχε τῆς εὐτυχοῦς ἐκείνης καὶ εὐλόγου ἀνταποδόσεως. Καὶ ἐν τῇ σιωπῇ ὅμως τοῦ Μοναστηρίου ἔβλεπεν αὐτὴν ἐνίοτε ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος καὶ ἡ ψυχή του, ἡ οὐδέποτε ἔκτοτε ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τῆς μορφῆς της, συνεκυκᾶτο ραγδαιότερον, καὶ φλογερωτέρα ἡ ἁγνὴ Μοῦσα προσήρχετο ὁδηγοῦσα τὴν διάνοιαν καὶ τὴν χεῖρά του εἰς σεμνὴν ποίησιν, εἰς τὴν μνήμην της ἀφιερουμένην. Οὔτε εἰς τὴν σμίλην, οὔτε εἰς τὸν χρωστῆρα τοῦ Μιχαὴλ-Ἀγγέλου ἔστερξε ποτὲ ἡ Βικτωρία Κολώννα νὰ παράσχῃ εὐτυχῆ ἐνασχόλησιν. Ὁ μέγας καλλιτέχνης ἐπόθει νὰ ἐγείρῃ τὸ ἄγαλμά της, νὰ γράψῃ τὴν εἰκόνα της περισώζων διὰ τοὺς μεταγενεστέρους τὴν σεμνοπρεπῆ καλλονήν της, καὶ οἱονεὶ δικαιολογούμενος διατί τόσον παραφόρως ἠγάπησεν αὐτήν. Ἀλλ' ἡ Βικτωρία ἠρνεῖτο. Καὶ διὰ τὰς ἐκλεκτὰς φύσεις ἡ ἄρνησις ὑπάρξεων εὐγενῶν, ὅσον καὶ ἂν τραυματίζῃ τὴν ψυχήν, εἶναι θέλησις καὶ ἐντολή, εἰς ἣν ὑπακούει τις, καίτοι ὑπακούων στενάζει, ἀλγῶν ἐν τῷ κρυπτῷ.

Ὅταν ἤκουσε τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου της, ὁ Μιχαὴλ-Ἄγγελος, διανοίας καὶ καρδίας κολοσσός, ἐλιποθύμησε. Δάκρυα ἐπλήρωσαν τοὺς ὀφθαλμούς του, ἀπὸ τοῦ στήθους του ὥρμησαν λυγμοί, καὶ ἡ ψυχή του ἀναλαβοῦσα τὸν γνώριμον αὐτῇ δρόμον παρηκολούθησεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὴν ψυχὴν τῆς γυναικός, ἣν τόσον θερμῶς, τόσον σταθερῶς, καὶ τόσον ἁγνῶς εἶχεν ἀγαπήσει. Πενθίμως ἐπτερώθη ἡ Μοῦσά του. Καὶ ἐνῷ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐφύτευεν ὀδύνης ἄνθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ της, οἱ ὀφθαλμοί του ἐπότιζον ἀμέσως μὲ τὰ δάκρυά των τὰ σεμνὰ ταῦτα τῆς πενθίμου Ποιήσεως ἄνθη! Συνέχων τοὺς ὀλολυγμούς του, πιέζων τὸ τραῦμα τῆς εὐγενοῦς καρδίας του, ἀπῆλθε παρὰ τὸ φέρετρον τῆς Βικτωρίας Κολώννα ὅπως τὸ ὕστατον ἴδῃ τὸ πρόσωπόν της, πρὶν ἢ παραδοθῇ εἰς τοῦ τάφου τὸ ἀχόρταστον καὶ μελανὸν στόμα. Εἰσῆλθε· τὴν εἶδε νεκράν, καὶ ἡ ὠχρότης τοῦ εὐγενοῦς προσώπου του ἐγένετο πελιδνή.

Ἔκυψε καὶ εὐσεβάστως ἠσπάσθη τὴν ψυχρὰν χεῖρα της . . . Ἦτο τὸ μόνον, τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὕστατον φίλημα ὅπερ τὰ σεμνὰ καὶ παρθενικὰ χείλη του ἔδιδον ἐν τῇ ζωῇ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΑΓΝΑΔΑΤΤΑ

Ποίημα *Ἰνδικό*.-Μετάφρ. *Α. Ν. Κεφαλληνοῦ*.

Προοίμιον τοῦ Μεταφραστοῦ.

Ἐπέρασε πλέον ὁ καιρός, ποὺ εἰς τὴν τέχνη καὶ εἰς τὴν ποίησι μόνον τὸ ὡραῖο καὶ τὸ τέλειο ἐξέταζαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐσυνήθιζαν νὰ κρίνουν καὶ τὰ ἔργα τῆς τέχνης καὶ τὰ γεννήματα τῆς φαντασίας μὲ τὰ παραδείγματα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος καταφρονῶντας καὶ ὀνομάζοντας βάρβαρα, ὅσα δὲν ἦταν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες αὐτῆς. Ὥστε πολλὰ ἔξοχα ἔργα νεώτερα εἶχαν μείνη γιὰ πολὺν καιρὸ ἄγνωστα καὶ καταφρονεμένα, γιατὶ οἱ σοφοὶ κριτικοὶ εὕρισκαν πῶς δὲν ἦταν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς τέχνης, ὅπως αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς εἶχαν πλάση μελετῶντας τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων. Καὶ τὲς νεώτερες γλῶσσες γενικῶς ἐκαταφρονοῦσαν καὶ ἐστοχάζονταν πῶς εἶναι καὶ αὐτὲς ὀλιγώτερο εὐγενικὲς ἀπὸ τὲς ἀρχαῖες. Ἀλλὰ τέλος τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ἐδυνήθηκε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς φραγμούς, ποὺ τοῦ ἐμπόδιζαν τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ διψασμένο νὰ γνωρίσῃ ἐντελῶς τὸν ἑαυτό του ἄρχισε νὰ ἐξετάζῃ μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ σέβας ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ προϊόντα τῆς ἐνεργητικότητός του, ὅσα ὁ καιρὸς δὲν τοῦ ἐφθόνεσε. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐργασία του μὲ τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον ἐξετάζει μίαν ἀπὸ τὲς λαμπρότερες εἰκόνες τοῦ Ραφαὴλ καὶ ἕνα ἄμορφο σχεδίασμα τῶν χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων, ποὺ τύχῃ νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς τὲς κατακόμβες τῆς Ρώμης, μία ραψῳδία τοῦ Ὁμήρου καὶ ἕνα τραγοῦδι καμμιᾶς φυλῆς ἀγρίων, ποὺ νὰ ψάλλῃ τὲς δόξες τοῦ ἀρχηγοῦ της· γιατὶ εἰς κάθε προϊόν του ἀναγνωρίζει μίαν ἰδιαίτερη κατάστασι τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀπαράλλαχτα ὅπως ἕνας ἄνθρωπος κάπως ἡλικιωμένος ἤθελε ἀκούσῃ μὲ μεγάλη περιέργια καὶ πόθο, ἂν ἐτύχαινε νὰ τοῦ διηγηθῇ κανεὶς τί ἐσυνήθιζε νὰ κάνῃ εἰς τὰ μικρά του χρόνια. Αὐτὴ ἡ σημερινὴ τάσις τοῦ πνεύματος, ποὺ ὀνομάζεται ἱστορική, εἶναι τὸ κυριώτερο γνώρισμα τοῦ αἰῶνός μας, καὶ εἰς αὐτὴν χρεωστοῦμε τὴ μεγάλη πρόοδο, ποὺ ἔκαμαν εἰς ὀλίγο διάστημα καιροῦ διάφορες ἐπιστήμες. Δεν θέλει λοιπὸν φανῇ παράξενο, ἐλπίζομε, εἰς τοὺς ἀναγνῶστες μας, καὶ δὲν θὰ μᾶς ὀνομάσουν γι' αὐτὸ βαρβάρους ἄν, λησμονῶντας γιὰ λίγο τοὐλάχιστο τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν ἀρχαία σεβαστὴ γραμματική, ποὺ κατήντησε νὰ εἶναι ὁ μόνος σκοπὸς τῆς διδασκαλίας εἰς τὰ σχολεῖά μας, προσπαθήσωμε μὲ τὴν καταφρονεμένη ζωντανὴ γλυκειά μας γλῶσσα νὰ τοὺς κάμωμε νὰ γνωρίσουν κάπως τὸν κόσμο τῆς Ἰνδίας. Ὁ κόσμος αὐτός, ἂν καὶ ἔχει τόση διαφορὰ ἀπὸ τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα εἶναι ὅμως μὲ αὐτὴν τόσο στενὰ δεμένος, πού, ὅταν ἐγνωρίσθηκε καὶ ἐμελετήθηκε εἰς τὴν Εὐρώπη, ἔκαμε νὰ προοδεύσῃ ἡ φιλολογία μὲ βήματα γίγαντος καὶ νὰ γεννηθοῦν δύο ὅλως διόλου νέοι κλάδοι τῆς ἐπιστήμης· ἡ συγκριτικὴ γραμματικὴ καὶ μυθολογία.

Προσφέρομε λοιπὸν σήμερα μεταφρασμένο ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ἐπεισόδια τοῦ ἐπικοῦ ποιήματος Ῥαμάϊανα, ὅπου περιγράφονται παθητικώτατα τὰ πλέον τρυφερὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἐπικὰ ποιήματα τῆς Ἰνδίας εἶναι δύο κυρίως τὸ Μαχαβάρατα καὶ τὸ Ῥαμάϊανα, ὅμως σιμὰ εἰς αὐτὰ ὑπάρχουν καὶ πλῆθος ἄλλα ἰδίως τὰ δεκαοχτὼ Πουράνα, ποὺ περιέχουν θησαυροὺς ἀρχαίων *λόγων* (sagen) ἀλλὰ ὡς ἔργα τέχνης δὲν

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Μιχαὴλ-Ἄγγελος Βουοναρόττης, ὑπὸ *Σπυρίδωνος Παγανέλη*.
Ὁ θάνατος τοῦ Ἰαγναδάτα, ποίημα Ἰνδικό, μετάφρασις *Α. Ν. Κεφαλληνοῦ*.
Στὴν Ἐρημιά, ποίημα ὑπὸ *Πέτρου Βασιλικοῦ*.
Μικρὰ Διάφορα, ὑπὸ *Ρ**.
Χρονικά.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Τὰ Δαρδανέλλια (εἰκών).

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

ἔχουν πολὺ μεγάλην ἀξία καὶ ἠμποροῦσε νὰ τὰ παρομοιάσῃ κανεὶς μὲ τὰ Κυκλικὰ λεγόμενα ἔπη τῶν ἀρχαίων. Οὔτε εἰς τὰ δύο πρῶτα βρίσκομε τὴν τελειότητα τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ τὴν ἀγαπητὴ συμμετρία ποὺ χαραχτηρίζει ὅλα τὰ ἔργα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. Εἰς τὴν Ἰνδία τὸ μέτριο δὲν ὑπάρχει, ὅλα εἶναι γιγάντεια, ὅπως ἀπέραντοι εἶναι οἱ κάμποι της καὶ τὰ βουνά της θεόρατα. Ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν καλήτερα ποιητικὲς ἐγκυκλοπαιδεῖες παρὰ ποιήματα ἐπικά· εἶναι ἔργα πολλῶν ἐτῶν καὶ ποιητῶν διαφόρων. Οἱ ἀρχαῖοι *λόγοι* καὶ τὰ ἐπεισόδια εἶναι ἀμέτρητα καὶ συχνὰ δὲν συμφωνοῦν μεταξύ τους. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπεισόδια δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ φιλοσοφικὲς διατριβές, ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλα πολλὰ ὅπου πνέει μία αὔρα ἀληθινὰ ποιητική. Οἱ Ἰνδοὶ θέτουν εἰς μία πολὺ μακρυνὴν ἀρχαιότητα ὅλα τὰ προϊόντα τῆς πλούσιας φιλολογίας τους, ἀλλὰ τὰ δύο ἐπικὰ ποιήματα ὅπως σήμερα σώζονται δὲν περνοῦν τοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ, μόλο ποῦ οἱ *λόγοι* ποὺ περιέχονται εἰς αὐτά, εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία ἀρχαιότατοι. Τὸ Ῥαμάϊανα (Râma-ayana δρόμος τοῦ Ῥάμα, δηλαδὴ συμβάντα τοῦ Ῥάμα) εἶναι σχετικῶς τὸ καλήτερο, καὶ ἡ γλῶσσα φαίνεται φθασμένη εἰς αὐτὸ εἰς μιὰ ἄκρα τελειότητα, ποὺ προϋποθέτει μακρόχρονη καλλιέργεια. Τὸ μέτρο εἶναι τὸ κοινὸ μέτρο τῶν Ἰνδῶν σλόκας· δύο στίχοι δηλαδὴ ἀπὸ δεκάξι συλλαβὲς ὁ καθένας μὲ μία δυνατὴ τομὴ εἰς τὴν ὀγδόη, ποὺ περικλείουν σχεδὸν πάντοτε ἕνα ὁλόκληρο νόημα. Βάσις εἶναι ὁ ἴαμβος, ἀλλὰ ὁ στίχος εἶναι πολὺ ἐλεύθερος καὶ 'ς τὲς δεκάξι συλλαβὲς μόνον τέσσαρες μένουν ὑποχρεωτικὰ ὡρισμένες. Τὸ Μαχαβάρατα μετράει ἑκατὸ χιλιάδες δίστιχα καὶ τὸ Ῥαμάϊανα εἰκοσιτέσσαρες. Τὸ Ῥαμάϊανα εἶναι διαιρεμένο εἰς ἕξι βιβλία μ' ἕνα ἕβδομο, ποὺ ἐπρόσθεσαν ἀργότερα γιὰ νὰ δώσουν εἰς τὸ ποίημα μίαν ἔννοια θρησκευτική, καὶ κάθε βιβλίο διαιρεῖται εἰς κεφάλαια. Τὸ ἐπεισόδιο ποῦ προσφέρομε μεταφρασμένο περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια ΞΕ' καὶ ΞϚ' τοῦ δευτέρου βιβλίου, καὶ γιὰ νὰ ἐννοηθῇ καλήτερα ἀπὸ τοὺς ἀναγνῶστες μας θὰ ἐκθέσωμε μὲ συντομία ἐκεῖνο ποὺ ὁ ποιητὴς διηγῆται εἰς τὰ προηγούμενα.

Εἰς τὴν Ἀϊόδια, πλούσια χώρα κ' εὐτυχισμένη, ποὺ τὰ λιβάδια της ἐποτίζονταν ἀπὸ τὸ καθαρὸ ρεῦμα τῆς Σαρχϊοῦς, ἐβασίλευε ὁ δίκαιος βασιλέας Δασάραθας ἀπὸ τὴν ἐξάκουστη γενεὰ τοῦ Ἰξβακοῦ καὶ τοῦ Ῥαγοῦ. Τὸν ἀγαποῦσαν ὅλοι οἱ λαοί του ποὺ ἐζοῦσαν εὐτυχισμένοι καὶ μὲ εἰρήνη εἰς τὸ μεγάλο βασίλειό του, καὶ εἶχε σιμά του καλοὺς καὶ ἄξιους συμβούλους ποὺ τὸν ὡδηγοῦσαν πάντοτε εἰς τὸ καλό. Εὐτυχισμένη περνοῦσε ἡ ζωή του μὲς τὸ λαμπρὸ παλάτι μὲ τὲς τρεῖς σεμνὲς γυναῖκές του, τὴν Καουσάλια ποὺ ἦταν ἡ πρώτη καὶ ἡ βασίλισσα, τὴ Σουμιτρὰ καὶ τὴν Καϊκέϊη τὴν στερνότερη γιομάτη χάρι καὶ ὀμορφιὰ ποὺ ὁ βασιλέας ἀγαποῦσε μὲ θερμὴν ἀγάπη. Ἀλλὰ μιὰ μεγάλη θλῖψι τὸν ἐβασάνιζε· καὶ οἱ τρεῖς ἦταν ἄτεκνες, καὶ μὲ αὐτὸν ἐκιδύνευε νὰ σβυσθῇ ἡ δοξασμένη γενεά του. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ προσφέρῃ μία λαμπρὴ θυσία καὶ νὰ παρακαλέσῃ τοὺς θεοὺς νὰ τοῦ χαρίσουν τέκνα· καὶ μὲ μεγάλη πομπή, μοιράζοντας πλούσια δῶρα εἰς τοὺς βραχμάνους κ' εἰς τὸ λαό του, ἐπρόσφερε τὴ λαμπρότερη ἀπὸ τὲς θυσίες, τὴν *ἱπποθυσία*. Ἐθυσίασε εἰς τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ ἕνα ὄμορφο καὶ εὐγενικὸ ἄτι, καὶ ὁ Βισνούς, ὁ θεός, ἐδέχθη τὴ θυσία καὶ ἐνσαρκώθη ὁ ἴδιος εἰς τὲς γαστέρες τῶν τριῶν γυναικῶν τοῦ βασιλέα, ποὺ εἰς τὸν διωρισμένον καιρὸ ἐγέννησαν καὶ οἱ τρεῖς τέσσαρα τέκνα, καθένα τους μέρος τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ. Ἡ Καουσάλια ἐγέννησε τὸ Ῥάμα, τὸν ἥρωα τοῦ ποιήματος, ποὺ παρασταίνει μόνος αὐτὸς κυρίως τὴν ἕβδομη ἐνσάρκωσι τοῦ Βισνοῦ καὶ ἔλαβε τὸ μισὸ μέρος τῆς θεϊκῆς οὐσίας, ἡ Καϊκέϊη τὸ Βάρατα ποὺ ἔλαβε τὸ τέταρτο, καὶ ἡ Σουμιτρὰ δύο τέκνα δίδυμα τὸ Λάξμανα καὶ τὸ Σάτρουγνα ποὺ ἔλαβαν τὸ ἄλλο τέταρτο, ὥστε ποὺ καὶ εἰς τὰ τέσσαρα τέκνα τοῦ Λασάραθα μαζὶ ἐπέρασε ὁλόκληρος ὁ θεός. Ἄξησαν καὶ τὰ τέσσαρα ἀγόρια στολισμένα μὲ ὅλες τὲς χάρες καὶ ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ γέροντα βασιλέα. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα τὸ Ῥάμα ἀγαποῦσε περισσότερο καὶ αὐτὸς καὶ ὁ λαός του, καὶ τὸν ἐσέβονταν καὶ οἱ τρεῖς του ἀδελφοὶ γιὰ τὴ σοφία του, τὴν ἀρετή του καὶ τὴν ἀνδρία του. Καὶ ἕνα δεῖγμα λαμπρὸ τῆς ἀνδρίας του τὸ ἔδωσε, ὅταν ἔφθασε δεκάξι χρονῶν, εἰς τὴν αὐλὴ τοῦ βασιλέα Γιάνακα, ὅπου εἶχαν συναχθῆ ὅλα τὰ πλέον ἄξια βασιλόπουλα ἀπὸ κάθε μέρος κόσμου, γιὰ νὰ δοκιμάσουν νὰ τεντώσουν ἕνα θεϊκὸ δοξάρι ποὺ ὅποιος ἤθελε δυνηθῇ νὰ τὸ τεντώσῃ θὰ ἔπαιρνε γυναῖκά του τὴν ὡραιότατη Σιτά, θυγατέρα τοῦ βασιλέα. Ἀφοῦ ὅλοι τοῦ κακοῦ ἐδοκίμασαν, ἐπρόβαλε καὶ ὁ Ῥάμας καὶ μὲ μεγάλη εὐκολία ἐτέντωσε καὶ ἐτσάκισε μάλιστα μὲ τρομερὸν κρότο τὸ δυνατὸ δοξάρι, καὶ παίρνοντας τὴν ὄμορφη Σιτὰ ἐγύρισε πάλιν εἰς τὴν Ἀϊόδια, ὅπου τὸν ἐδέχθηκαν μὲ μεγάλες χαρές. Ὁ πατέρας του τότε, βλέποντας ποῦ εἶχε φθάσῃ πλέον σὲ βαθυὰ γεράματα καὶ ὁ Ῥάμας ἦταν ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἐλπίδα ὅλων τῶν λαῶν του, ἀποφάσισε νὰ τὸν κηρύξῃ διάδοχον τοῦ θρόνου. Ὁ λαὸς ἐδέχθη μὲ μεγάλην ἀγαλλίασι αὐτὴν τὴν εἴδησι καὶ ἄρχισε νὰ στολίζεται ἡ χώρα καὶ νὰ ἔρχεται λαὸς ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη γιὰ νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν ἡμέρα τῆς τελετῆς. Παντοῦ ἐβασίλευε ἡ χαρὰ καὶ ὅλοι ἔψαλλαν τὲς ἀρετὲς τοῦ Ῥάμα, ἀλλὰ ὁ βασιλέας ἦταν ἀνήσυχος γιατὶ τὲς νύχτες ἔβλεπε τρομερὰ ὀνείρατα, ποὺ τοῦ ἔκοβαν τὸν ὕπνο, καὶ οἱ ὀνειροκρίταις του τοῦ ἐπρομάντευαν δυστυχίες. Ἕνα φοβερὸ κρῖμα ἐβάραινε τὴν κεφαλή του κ' ἔπρεπε νὰ πεθάνῃ δυστυχισμένος. Καὶ ἡ συμφορὰ τὸν ηὗρε. Μία ἀπὸ τὲς δοῦλες τῆς Καϊκέϊης, ἡ Μανθάρα, ποὺ ἦλθε μαζί της ἀπὸ τὸ πατρικό της σπίτι καὶ ἔτρεφε μέγα μῖσος ἐναντίον τοῦ Ῥάμα, βλέποντας ψηλὰ ἀπὸ τὸ παλάτι τὲς ἑτοιμασίες ποὺ ἐγένονταν εἰς τὴ χώρα, ἐρώτησε καὶ ἔμαθε ποὺ ὁ Ῥάμας εἶχε κηρυχθῇ ἀπὸ τὸ βασιλέα διάδοχος τοῦ θρόνου καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἴδια ἡμέρα ἔμελλε νὰ γίνῃ ἡ τελετή. Ἄναψε ἀπὸ θυμὸ ἀκούοντας τέτοιαν εἴδησι, κ' ἔτρεξε ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Καϊκέϊη ποὺ ἐκείτοτουν ἀκόμη 'ς τὴν κλίνη της. Ἀλλ' αὐτὴ ποὺ ἀγαποῦσε τὸ Ῥάμα καὶ ἐσέβοτουν τὴ βασίλισσα Καουσάλια τὴ μητέρα του, ἐχάρηκε εἰς αὐτὸ τὸ ἄκουσμα καὶ ἔβγαλε ἕνα ἀπὸ τὰ χρυσᾶ της στολίδα καὶ τῆς τὸ ἐχάρισε γιὰ ἀνταμοιβὴ τῆς καλῆς εἴδησις. Ὅμως ἡ Μανθάρα μὲ μεγάλη πανουργία καὶ τέχνη ἐκατόρθωσε ἀγάλι γάλι νὰ τῆς ξυπνήσῃ τὴ ζηλοτυπία καὶ νὰ τὴν καταπείσῃ ποὺ ἂν ὁ Ῥάμας ἀνέβαινε εἰς τὸ θρόνο τοῦ πατέρα του, ὁ Βάρατας τὸ τέκνο της θὰ τοῦ ἦταν πάντα δοῦλος καὶ αὐτὸς καὶ τὰ παιδιά του, καὶ ἴσως θὰ ἐκινδύνευε νὰ χάσῃ καὶ τὴ ζωή του· καὶ τέλος τὴν ἐσυμβούλεψε, ἂν ἀγαποῦσε τὸν υἱό της, νὰ κάμῃ νὰ γίνῃ αὐτὸς διάδοχος τοῦ θρόνου καὶ ὄχι ὁ Ῥάμας. Ἐπείσθη ἡ Καϊκέϊη καὶ ὠργίσθη μάλιστα ἐναντίον τοῦ βασιλέα γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔμελλε νὰ κάμῃ εἰς τὸ παιδί της, ποῦ ἦταν τότε μακρυὰ ἀπὸ τὴν Ἀϊόδια εἰς τὸ βασίλειο τοῦ ἀδελφοῦ της, καὶ ὅπως ἡ δοῦλα της ἔλεγε, ἐπίτηδες ὁ βασιλέας εἶχε κάμῃ νὰ μακρύνῃ ἀπὸ τὴ χώρα γιὰ νὰ μὴν ἐναντιωθῇ εἰς τὴ χειροτονία τοῦ Ῥάμα. Ἀλλὰ πῶς θὰ δυνηθοῦν νὰ ἐμποδίσουν αὐτὴ τὴ χειροτονία ἐνῷ ὄχι μόνον ὁ βασιλέας τὴν ἐπιθυμοῦσε, ἀλλὰ καὶ ἦταν καὶ ὁ θερμότατος πόθος ὅλου τοῦ λαοῦ, ποῦ ἀνυπόμονος εἶχε ἔβγῃ εἰς τοὺς δρόμους τῆς Ἀϊόδιας πρὶν χαράξῃ ἡ μέρα καὶ εἶχε περιζώσῃ τὸ παλάτι γιὰ νὰ ἰδῇ τὸν ἀγαπημένο του Ῥάμα; Ἡ Μανθάρα, πάντα ἐφευρετικὴ εἰς τὸ κακό, ἐνθυμίζει τῆς Καϊκέϊης ποὺ ὁ βασιλέας μία φορὰ ποὺ εἶχε πληγωθῇ σχεδὸν θανάσιμα εἰς τὸν πόλεμο καὶ οἱ φροντίδες καὶ ἡ ἀγάπη τῆς Καϊκέϊης τοῦ ἔσωσαν τὴ ζωή, ὅλος ἔρωτα γιὰ τὴν πιστή του γυναῖκα, τὴν ἐπαρακαλοῦσε, ὅταν ἐγιατρεύθηκε, νὰ τοῦ ζητήσῃ δύο δῶρα ὅποια ἤθελε, καὶ αὐτὸς ἤθελε πρόθυμα τῆς τὰ δώσῃ· ἀλλ' αὐτὴ ἀποκρίνοτουν ποὺ τῆς εἶναι ἀρκετὸ δῶρο ἡ ἀγάπη του, καὶ τότε ὁ βασιλέας ὠρκίσθη μὲ φριχτὸν ὅρκο ποὺ ἤθελε τῆς δώσῃ τὰ δύο δῶρα εἰς ὅποιον καιρὸν ἤθελε αὐτὴ τὰ ζητήσῃ. Τώρα λοιπὸν ἦταν καιρὸς νὰ ζητηθοῦν τὰ δῶρα, τὸ ἕνα νὰ κάμῃ διάδοχο τοῦ θρόνου τὸν Βάρατα τὸ τέκτο τῆς Καϊκέϊης, τὸ δεύτερο νὰ ἐξορίσῃ τὸ Ῥάμα εἰς τὰ δάση γιὰ δεκατέσσαρους χρόνους ὡς νὰ τὸν λησμονήσῃ ὁ λαός. Ἄρεσε τῆς Καϊκέϊης καὶ ἐζήτησε ἀπὸ τὸ δύστυχο βασιλέα, ἐνθυμίζοντάς του τὸν ὅρκο του, τὰ δύο δῶρα. Ἐτρόμαξε αὐτὸς εἰς τέτοιο ἄκουσμα καὶ μὲ κάθε τρόπο, ἀλλὰ τοῦ κάκου ἐπάσχισε νὰ καταπείσῃ τὴ ζηλότυπη Καϊκέϊη ν παραιτήσῃ τέτοιαν ἰδέα καὶ νὰ τοῦ ζητήσ

ὅ,τι ἄλλο ἤθελε, καὶ τὴ ζωή του ἀκόμη. Σὰν ἀστραπὴ ἐκοινολογήθη αὐτὴ ἡ εἴδησι καὶ μὲ μιᾶς ἔκαμε νὰ πάψουν ὅλες οἱ χαρὲς καὶ οἱ ἑτοιμασίες καὶ ἐπροξένησε μεγάλη θλῖψι καὶ σύγχυσι εἰς τὸ λαό. Ὁ βασιλέας εἶχε σχεδὸν χάση τὰ λογικά του καὶ μ' ὅλο ποῦ τὸν ὑποχρέονε ὁ φρικτὸς ὅρκος του δὲν εἶχε καρδιὰ νὰ διατάξῃ τὴν ἐξορία τοῦ πλέον ἀγαπημένου τέκνου του, τοῦ Ῥάμα ποὺ ἦταν τὸ στήριγμά του καὶ ἡ χαρά του, καὶ ν' ἀνταμείψῃ σὲ τέτοιον τρόπο τὲς τόσες ἀρετές του. Ἀλλὰ ὁ Ῥάμας, ποὺ μόνος εἶχε μείνῃ ἀτάραχος σὲ τόση θλῖψι, ἀποφάσισε νὰ πάγῃ θεληματικὰ εἰς τὴν ἐξορία γιὰ νὰ μὴ γίνῃ ἐπίορκος ὁ πατέρας του, καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀντίστασι ποὺ τοῦ ἔκαμαν οἱ ἄλλοι δύο ἀδελφοί του, οἱ ἄρχοντες, ὁ λαὸς καὶ ὁ βασιλέας ὁ ἴδιος, ἀποχαιρέτησε τὴν πικρὴ μητέρα του, τὸν πατέρα του, τοὺς ἀδελφούς του καὶ τοὺς ἄλλους ὅλους, ἐντύθηκε ἀσκητικὰ φορέματα, καὶ συνωδευμένος μόνον ἀπὸ τὴ Σιτὰ τὴ γυναῖκά του, καὶ ἀπὸ τὸν μικρότερον ἀδελφό του τὸν Λάξμανα, ἔφυγε εἰς τὰ δάση. Ὅλος ὁ λαὸς τὸν ἀκολούθησε ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα εἰς μάκρος πολύ, ἔπειτα τὸν ἀποχαιρέτησε μὲ μεγαλότατη θλῖψι καὶ ἔγυρε πάλιν εἰς τὴν Ἀϊόδια. Κ' ἐκεῖ, ἐνῶ πρὶν ἀντηχοῦσαν χαρὲς καὶ τραγούδια, ἐβασίλευε ἡ θλῖψι καὶ ἀντηχοῦσε τὸ κλάϋμα. Καὶ ὁ πικρὸς βασιλέας κλεισμένος εἰς τὸ παλάτι του μαζὶ μὲ τὴ βασίλισσα Καουσάλια, τὴ θλιμμένη μητέρα τοῦ Ῥάμα, ὁλονυχτὶς ἔκλαιε ἄγρυπνος τὴν ἐξορία τοῦ ἀγαπημένου τέκνου του, ἕως ποὺ ἀπὸ τὸν πόνον ἀπέθανε.

I

Ὅταν ὁ ξακουστὸς [1] Ῥάμας ἐκίνησε πρὸς τὰ δάση μὲ τὸν μικρότερον ἀδελφό του, ἔπεσε τότε σὲ δυστυχία ὁ εὐτυχισμένος βασιλέας Δασάραθας [2]. Γιὰ τὴν ἐξορία τοῦ Ῥάμα καὶ τοῦ Λάξμανα, μαύρη κατάχνια ἐσκέπασε τὴν ὄψι τοῦ βασιλέα, ποῦ εἶν' ὅμοιος τοῦ Ἴνδρα [3], ὡσὰν τὸν ἥλιο ποὺ 'ς τὸν οὐρανὸ σκοτεινιάζει. Τὴν ἔχτη ἡμέρα κλαίοντας πάντα τὸ Ῥάμα αὐτὸς ὁ ὁλοδόξαστος, ἐνῷ ἦταν ἄγρυπνος τὸ μεσανύχτι, ἐνθυμήθη ἕνα μεγάλο κρῖμα του. Καὶ ἐνθυμούμενος ἔγυρε πρὸς τὴ βασίλισσα Καουσάλια καὶ τοῦτα εἶπε. Ἂν ἦσαι ἔξυπνη Καουσάλια [1], ἄκουσε προσεχτικὴ τὰ λόγια μου. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος, ὦ γλυκειά μου, κάνῃ μία πρᾶξι καλὴ ἢ κακή, ἄφευχτα ἀπολαβαίνει τὸν καρπό της ποὺ ὁ καιρὸς φέρνει 'ς τὸ διάβα του. Ὅποιος εἰς τὴν ἀρχὴ τῶν ἔργων του δὲν μετράει τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό τους, σύμφωνα μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν κακία, ἄφρονας κράζεται ἀπὸ τοὺς σοφούς· καθὼς ἐὰν ἀπαρατῶντας ἕνα δάσος ἄμραις ἤθελεν ἔμβῃ εἰς ἕνα δάσος παλάσαις [2]· θωρῶντας τὰ ἄνθη τους ὅλος πόθο γιὰ τὸν καρπό, θὰ ἔμενε γελασμένος εἰς τὴν ὥρα τοῦ καρποῦ. Ἐγὼ παράτησα τὸ δάσος τῶν ἄμρων κ' ἐμβῆκα 'ς τὸ δάσος τῶν παλάσων, ἐπάρθη ὁ νοῦς μου κ' ἐξόρισα τὸ Ῥάμα καὶ τόρα μυρολογάω ὁ κακόγνωμος. Ὦ Καουσάλια, νέος ἐγὼ μία φορὰ 'ς τὸ δοξάρι παράξιος, 'ς τῆς νειότης μου τὴν ξεγνοιασιὰ περήφανος νὰ σαϊτεύω εἰς τὸ ἄκουσμα ἑνὸς ἤχου [3], ἔχω κάμῃ ἕνα κρῖμα. Καὶ αὐτὸ ποὺ μ' εὕρηκε εἶναι καρπὸς τοῦ κακοῦ ποὺ ἔκαμα, ὅπως τοῦ φαρμακιοῦ ποὺ περάσῃ 'ς τὰ σπλάγχνα τὸ πάρωρο τέλος τῆς ζωῆς. Ὅπως ἕνας ἀνήξερος ἤθελε καταπιῇ φαρμάκι, παρόμοια ἀνήξερος κ' ἐγὼ μία φορὰ ἔχω κάμῃ ἕνα κρῖμα. Ἄβγαλτη κόρη τότε, ὦ βασίλισσα, ἦσουν ἐσύ, ἐγὼ ἤμουν βασιλόπουλο, κ' ἦλθαν οἱ μῆνες τῆς βροχῆς [4] νὰ εὐφράνουν τὴν ψυχή μου. Ὅταν ὁ ἥλιος ἐπῆρε τῆς γῆς κάθε δροσιὰ καὶ τὴν ἔφρυξε, ἔγυρε κινῶντας κατὰ τὸ βορειὰ πρὸς τὰ μέρη ποὺ κατοικοῦν οἱ πεθαμένοι. Τότε ἐφάνηκαν πυκνὰ σύγνεφα ποὺ ἐσκέπαζαν ὅλα τὰ μέρη τ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπὸ χαρὰ ἐφτερούγιζαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ γερανοί, χῆνες καὶ παγώνια. Ὁρμητικὲς νεροσυρμὲς ἐκαταιβῆκαν κυλῶντας θολὰ τὰ νερά τους καὶ ἐπλημμυροῦσαν, ὅταν ἐφάνηκαν τὰ σύγνεφα. Ἡ γῆ ἐχόρτασε ἀπὸ τὰ πλήθια νερὰ τῆς βροχῆς κ' ἔλαμψε ντυμένη τὸ πράσινο χορτάρι μὲ κόκκυγκες [1] καὶ παγώνια ὁλόχαρα. Τέτοιον καιρὸν ἐγώ, ὦ καλή μου, ζωσμένος δυὸ φαρέτρες, καὶ τὸ δοξάρι 'ς τὸ χέρι, ἐκίνησα κατὰ τὸ ποτάμι Σαραϊοῦ. Μαθημένος 'ς τὸ δοξάρι ἔφθασα εἰς τὴν ἔρημη ἄκρη τοῦ ποταμοῦ μὲ πόθο νὰ ῥίξω τὴ σαΐττα μου εἰς τὸ ἄκουσμα ἑνὸς ἤχου. Ἐκεῖ ποὺ ἔρχονται τὴ νύχτα διψασμένα τ' ἀγρίμια ἀπὸ τὰ δάση νὰ ποτισθοῦν ἐσταμάτησα, 'ς τὴ μοναξιὰ καὶ 'ς τὸ σκοτάδι, μὲ τὸ τόξο τεντωμένο. Κ' ἔφθασα ἐκεῖ γιὰ νὰ πληγώσω ἢ βουβάλι ἄγριο ποὺ νὰ 'λθῃ 'ς τὴν ἀκροποταμιά, ἢ ἐλέφαντα ἢ καὶ ἄλλο ἀγρίμι, γροικῶντας μόνον τὸ σάλαγο. Ὅταν ἀκούω, χωρὶς νὰ βλέπουν τὰ μάτια μου, τὸν ἦχο μιᾶς στάμνας ποὺ ἐγιόμιζε, κ' ἔμοιαζε μὲ τὸ βρουχητὸ τοῦ ἐλέφαντα. Τότε θέτοντας εἰς τὸ δοξάρι μία φτερωτὴ καὶ κοφτερὴ σαΐττα, ἡ μοῖρα μου μ' ἐτύφλωσε καὶ τὴν ἔρριξα εὐθὺς κατ' αὐτὸν τὸν ἦχο. Καὶ ὅταν ἐπέταξε ἡ σαΐττα κ' ἐπλήγωσε, ἀκούω τότε· — Ὠιμέ μ' ἐσκότωσαν! — μία φωνὴ θλιφτικὴ νὰ λέῃ μὲ ἀνθρώπινη λαλιά. — Γιατί νὰ σαϊττέψουν ἕναν ἀσκητὴ [2] ὡσὰν ἐμέ; ποιὸς σκληρὸς φονηᾶς ἔρριξε 'ς ἐμὲ τὴ σαΐττα του; Ἐμὲ ποὺ νύχτα ἦλθα γιὰ νερὸ εἰς τὸ ἔρημο ποτάμι τίνος σαϊττειὰ μ' ἐπλήγωσε: τίνος ἐδῶ ἔκαμα κακό; Αὐτὴ ἡ σαΐττα, θανατόνοντας τὸ τέκνο του, ἐπλήγωσε καὶ τὴ καρδιὰ τοῦ γέροντα ἀσκητῆ, δυστυχισμένου καὶ τυφλοῦ ποὺ μὲς τὰ δάση μ' ἄγριους καρποὺς τρέφεται. Μίαν τέτοιαν ἄκαρπη πρᾶξι, ποὺ κακὸ μόνον φέρνει μαζί της, ποιὸς σοφὸς ἤθελε τὴ στοχασθῇ καλή: σὰν ὁ μαθητὴς νὰ εἶχε σκοτώσῃ τὸ διδάσκαλο [3]. Δὲν κλαίω ὅμως τόσο ποὺ χάνω τὴ ζωή μου, ὅσο κλαίω τὴ μητέρα μου καὶ τὸν πατέρα μου, τυφλοὺς καὶ γέρους. Αὐτοὶ οἱ δυὸ τυφλοὶ καὶ γέροι, ποὺ γιὰ πολὺν καιρὸν ἐγὼ τοὺς ἔτρεφα, πῶς θὰ κάμουν νὰ ζήσουν δυστυχισμένοι κ' ἔρμοι ὅταν ἐγὼ πεθάνω; Ποιὸς σκληρόκαρδος ἦλθε καὶ μὲ μία μόνη σαϊττειὰ ἐσκότωσε ἐμὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς δυὸ ποῦ μὲ καρποὺς ῥίζες καὶ χορτάρια ἐζούσαμε οἱ θλιμμένοι;

[Ἕπεται συνέχεια]

---

[1] Μὲ τὸ ξακουστὸς μεταφράζεται τὸ manuja-çârdûla τοῦ πρωτοτύπου ποὺ σημαίνει τίγρι τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ἡ λέξι τίγρις εἰς τὰ σύνθετα, καθὼς ἐδῶ, εἶνε ἕνας τρόπος τῆς γλώσσας γιὰ νὰ ἐκφράσῃ ὅ,τι ἔξοχο, ὡς νὰ ἔλεγε πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ Ἰνδοὶ μεταχειρίζονται καὶ ἄλλες λέξες εἰς τὸν ἴδιον τρόπο, καθὼς sin'ha λεοντάρι, καὶ σχεδὸν πάντοτε ὁ βασιλέας κράζεται nara-sin'ha λεοντάρι τῶν ἀνδρῶν, συχνὰ καὶ nara-çardûla, kuñjara ἐλέφαντας, v.shabha ταῦρος καὶ vyâghra ποὺ σημαίνει καὶ αὐτὸ τίγρι.

[2] Daçaratha εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ γέροντα βασιλέα, λέξι σύνθετη (daçan-ratha) ποῦ ὡς ἐπίθετο σημαίνει ἐκεῖνον ποὺ ἔχει δέκα ἁμάξια.

[3] Ἴνδρας ὁ πλέον συμπαθητικὸς θεὸς τῶν Ἰνδοαρίων. Εἰς τοὺς Βεδικοὺς ὕμνους ψάλλονται συχνότατα τὰ κατορθώματά του, καὶ ἔμεινε πάντοτε ἀγαπητὸς εἰς τὴν τάξι τῶν πολεμιστῶν καὶ ὅταν ἀκόμη ὕστερα ποὺ ἡ τάξι τῶν βραχμάνων καὶ τὸ θρησκευτικό τους σύστημα μὲ τὴν τριάδα τοῦ Βραχμᾶ Βισνοῦ καὶ Σίβα ὑπερίσχυσε, τοῦ ἀφαιροῦσε τὸ βασίλειο τοῦ οὐρανοῦ. Παρασταίνεται ὁ Ἴνδρας ἄνθρωπος λευκὸς καθήμενος ἐπάνω εἰς ἕναν ἐλέφαντα καὶ κρατῶντας εἰς τὸ δεξί του χέρι τὸ ἀστραποπελέκι καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸ ἕνα δοξάρι.

[1] Καουσάλια εἶναι ἡ βασίλισσα ἡ πρώτη ἀπὸ τὲς γυναῖκες τοῦ Δασάραθα καὶ μητέρα τοῦ Ῥάμα.

[2] Ἡ âmra κάνει νοστιμώτατους καρποὺς καὶ οἱ βοτανικοὶ τὴν γνωρίζουν μὲ τὸ ὄνομα Mangifera indica, ἐνῷ ὁ καρπὸς τῆς palâça δὲν εἶναι διόλου καλὸς καὶ μόνον τὰ λαμπρά της κόκκινα ἄνθη εἶναι ὡραιότατα· εἰς τὴν Εὐρώπη τὴν ὀνομάζουν Butea frondosa.

[3] Μία ἀπὸ τὲς μεγαλήτερες δόξες ἑνὸς ἐπιδέξιου σκοπευτῆ ἦταν νὰ ῥίχνῃ τὴν σαΐττα του καὶ νὰ πιτυχαίνῃ τὸ ἀγρίμι μαντεύοντας τὸν τόπον ὅπου αὐτὸ εὑρίσκοτουν ἀπὸ τὸ κίνημα ἑνὸς κλαριοῦ, ἢ ἀπὸ τὸν ἦχο τῆς φωνῆς του, καθὼς ἐδῶ.

[4] Εἶναι γνωστὸ ποὺ οἱ βροχὲς εἰς τὲς Ἰνδίες συμβαίνουν εἰς προσδιωρισμένους καιροὺς τοῦ χρόνου καὶ εἶναι πραγματικῶς εὐφραντικὲς εἰς τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλάζουν διὰ μιᾶς τὴν ὄψι τῆς γῆς ποὺ ἐνῷ πρὶν ἐδείχνοτουν ξερὴ καὶ γυμνὴ ἀπὸ κάθε χορτάρι εἰς ὀλίγαις μέραις παρουσιάζεται ντυμένη ἕνα βαθὺ πράσινο χρῶμα καὶ ὅλα τὰ φυτὰ λαβαίνουν νέα ζωὴ καὶ τὰ ζῶα ἀναγαλλιάζουν.

[1] Μὲ τὴ λέξι κόκκυγκας μεταφράζεται ὁ çaranga ποὺ εἰς τὴ φυσικὴ ἱστορία ὀνομάζεται Cuculus melanoleucus.

[2] Πολλὲς καὶ διάφορες ἦταν ἡ τάξες τῶν ἀσκητῶν εἰς τὲς Ἰνδίες, καὶ εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερα καὶ συχνὰ κάνουν μίαν ἄσκησι ὑπερβολικὰ σκληρή.

[3] Μεγάλο σέβας καὶ ὑπακοὴ εἰς τοὺς διδασκάλους εἶχαν οἱ Ἰνδοί, καὶ ὑπάρχουν πολλὰ ἐπεισόδια εἰς τὰ ποιήματά τους ποὺ ἔχουν ἀντικείμενο τὴν ὑπακοὴ τοῦ μαθητῆ εἰς τὸν διδάσκαλο καὶ εἶναι ἀληθινὰ περίεργα.

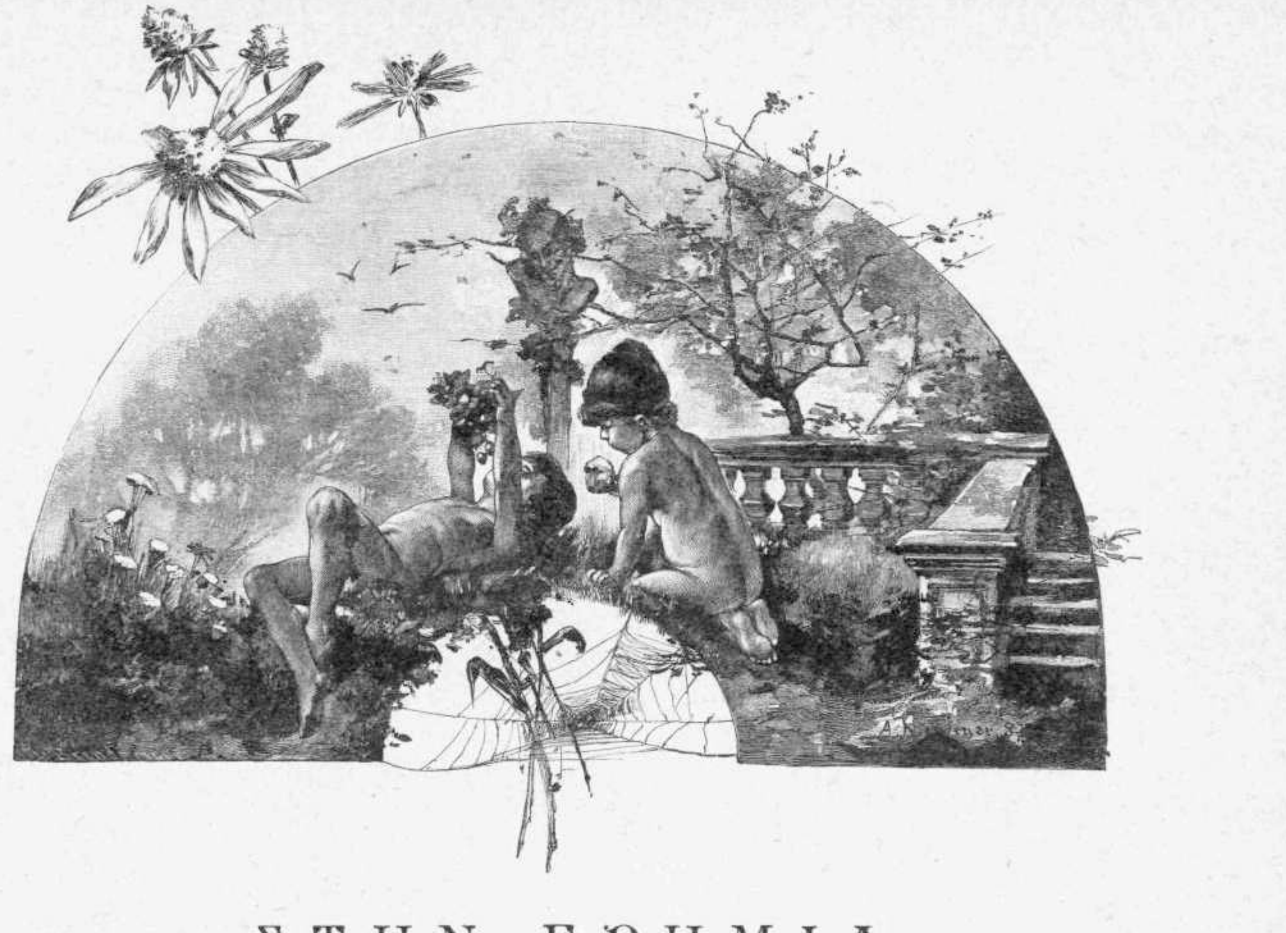

ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΙΑ

Ἄχ! ἔλα κεῖ στὸ μακρινὸ κ' ἐρημικὸ λαγκάδι
Ὁποῦν' ἡ μέρα πι' ὄμορφη καὶ πιὸ γλυκὸ τὸ βράδυ,
Ὅπου τὸ λούζουν ῥεματιὲς καὶ γύρω γύρ' ἀνθίζουν
Ῥοδοδαφνοῦλες χαρωπὲς καὶ λιγαριὲς μυρίζουν,
Ποὺ ἀγεράκια ὁλόδροσα παντοτινὰ φυσοῦνε
Καὶ τὰ πουλάκια ὁλόχαρα πετοῦν καὶ κελαϊδοῦνε·

Παιδιὰ τρελὰ τῆς ἐρημιᾶς, τοῦ ἔρωτα κοπέλια,
Νὰ ζοῦμε πάντα μὲ φιλιά, μὲ χάϊδια καὶ μὲ γέλια,
Ἐγὼ ῥυάκι ἐρημικό, παρθένο σὺ ἀγριοκρῖνο,
Νὰ μοῦ σκορπίζῃς μυρουδιά, δροσούλα νὰ σοῦ δίνω,
Ἐσὺ δαφνούλα φουντωτὴ μὲ φύλλα μυρισμένα
Κ' ἐγὼ πουλὶ νὰ τραγουδῶ παντοτινὰ γιὰ σένα.

Ξέρω σπηλιὲς στὴ λαγκαδιά, κρυφὲς μεριὲς στὰ δάση
Ποῦ τὸ λιοπύρι μέσα κεῖ ποτὲ νὰ μὴ μᾶς φτάσῃ.
Καὶ κεῖ ποῦ μέσα στὶς ἰτιὲς μιὰ βρύση κρυφοτρέχει
Σῶχω πλεμένη μιὰ φωλιὰ π' ὅμοια πουλὶ δὲν ἔχει:
Μὲ φτέρες καὶ μυρτόκλαδα π' ὁλόγυρα κλαρόνει
Κι' ὁλόευωδη μι' ἀγράμπελη τὴν ἀνθοστεφανόνει.

Καὶ πέρα στὴν ἀκρολιμνιά, ξανθούλ' ἀγαπημένη,
Μὲ τὸ πανάκι ὁλάνοιχτο βαρκούλα μᾶς προσμένει
Π' ἀνάμεσα στὰ νούφαρα καὶ μὲ τοὺς κύκνους πλάϊ
Θὰ ἰδῇς κ' ἐκείνη στὰ νερά, σὰν κύκνος, νὰ γλυστράῃ
Ὅταν μὲ τἄσπρο παίζοντας πανάκι της τ' ἀγέρι
Πέρα, σ' ὀχτιὲς μαγευτικές, τὸ ταῖρι μας θὰ φέρῃ.

Ἐκεῖ ποὺ φράξα θεώρατα καὶ γέρικα πλατάνια
Καὶ λεῦκες ἀργυρόφυλλες ποὺ φτάνουν στὰ οὐράνια
Ῥίχνουνε θόλους πράσινους καὶ τ' ἀκρογιάλ' ἰσκιάζουν,
Πῶρχονται τ' ἀγριοδάμαλα καὶ ξεμεσημεριάζουν,
— Μὴ τ' ἀγροικᾷς καὶ σκιάζεσαι! Γιατί κι' αὐτά, στοχάσου,
Μπορεῖ νὰ μὴ 'μερώσουνε μπροστὰ στὴν ὀμορφιά σου;

Ἐκεῖ ποὺ κι' ὅταν δὲ φυσᾷ ὁλότελας ἀγέρι
Εἶνε σὰν ἄνοιξης αὐγὴ γλυκὸ τὸ μεσημέρι,
Ἐκεῖ ποὺ ὅλα ὁλόχλωρα κι' ἀμάραντα τριγύρω
Βαστοῦνε τοῦ Μαγιάπριλου ἀστείρευτο τὸ μῦρο,
Ἐκεῖ ποὺ μέσ' στὴν ἄπειρη καὶ τρίσβαθη γαλήνη
Μόνο γλυκὸ παράπονο κανέν' ἀηδόνι χύνει.

Καὶ πέρα στὰ πιὸ ἀπόμερα τῆς λίμνης ἀκρογιάλια
Ὅπου νεράϊδες βγαίνουνε μ' ὁλόξανθα κεφάλια
Καὶ λούζουνε μεσ' στοὺς ἀφροὺς τ' ἀφρόπλαστα κορμιά τους
Καὶ τ' ἀγεράκια τὰ τρελὰ μένουν βουβὰ μπροστά τους·
— Ἄχ! ἔλα, ἐσένα σὰν ἰδοῦν βουβὲς αὐτὲς νὰ μείνουν
Καὶ νὰ σὲ πάρουν γιὰ κυρὰ καὶ σκλάβες σου νὰ γίνουν!

Κι' ὅλες νὰ τρέξουν γύρω σου ποιὰ πρώτη νὰ σοῦ βάνῃ
Τὸ πιὸ ἡλιοπερίχυτο ἀπὸ ἀφροὺς στεφάνι,
Ποιὰ νὰ σκορπάῃ πιὸ λευκὰ κρινάκια νὰ πατήσῃς,
Ποιὰ πιὸ ἀπαλὰ ῥοδόφυλλα νὰ στρώσῃ ν' ἀκουμπήσῃς
Καὶ ποιὰ ὅταν μεσ' στὰ χάϊδια μου θὰ κλεὶς τὰ βλέφαρά σου
Μὲ πιὸ γλυκὸ ῥοδόσταμα νὰ ῥαίνῃ τὰ ὄνειρά σου . . .

Κι' ἂν ἴσως θάνατος σκληρὸς καὶ μᾶς εὑρῇ μιὰ μέρα,
Μαζὶ ἂς μᾶς εὕρῃ καὶ τοὺς δυὸ στὴν ἐρημιὰ κεῖ πέρα·
Καὶ κεῖ ποὺ θενὰ γύρουμε, ξανθούλα, νεκρωμένοι,
Δεμένοι μὲ στερνὸ φιλὶ καὶ σφιχταγκαλιασμένοι
Μόνο ἡ Αὐγούλ' ἀπάνου μας ἂς χύν' ἀθῶα δακράκια
Καὶ γύρ' ἂς μᾶς μοιρολογοῦν τρελλὰ χελιδονάκια.

Καὶ κεῖ ποὺ θὰ μᾶς θάψουνε, ἀγκαλιασμένους πάλι,
Στὸ χῶμα ποὺ θὰ σβύσουνε τἀπάρθενά σου κάλλη
Ὅσ' ἄνθια θὰ φυτρώνουνε κι' ὅσ' ἄγρια ῥόδ' ἀνθοῦνε
Σὰν τὴν ἀγάπη μας γλυκὰ κι' ἁγνὰ ἂς μοσκοβολοῦνε
Καὶ οἱ ψυχές μας ἂς γενοῦν τρυγόνι' ἀγαπημένα
Νὰ τριγυρνοῦν στὶς ἐρημιὲς αἰώνια ταιριασμένα!

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΜΕΓΑΛΕΙΑ

Ἐν τῷ δημοσιονομικῷ βίῳ τῶν πολιτισμένων λαῶν συντελεῖται κατ' αὐτὰς δρᾶσις συνεπαγομένη σπουδαιότατα μέν, πρὸ πολλοῦ δὲ προορασθέντα ἐπακολουθήματα. Ἐννοοῦμεν τὴν πτῶσιν τῆς ἀξίας τοῦ ἀργύρου.

Αἱ ἀφορμαὶ ταύτης πηγάζουσιν ἐκ ποικιλωτάτων οἰκονομικῶν συμβεβηκότων· τὸ κυριώτατον ὅμως τὸ ἐπενεγκὸν τὴν ὁριστικὴν πτῶσιν ἦτο ἡ ὑπεραύξουσα παραγωγὴ τοῦ εὐγενοῦς τούτου μετάλλου. Ὁ ἄργυρος κατέστη νῦν τόσον εὐθηνός, ὥστε οὐδὲ πόρρωθεν καλύπτει τὴν ἀξίαν, ἥτις τῷ ἀποδίδεται εἰς τὰ κυκλοφοροῦντα ἀργυρᾶ νομίσματα. Εἶνε πεσοῦσα μεγαλειότης μὲ ὅλας τὰς τύχας, ἃς συνεπάγεται ἡ παροδικότης τῶν γηΐνων καὶ προβλέπει ἡ πεῖρα, ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν.

*

Παρὰ τοῖς Ἀλχημισταῖς ἔφερε τὸ μέταλλον τοῦτο τὰ ὡραῖα ὀνόματα Diana καὶ Luna ἤτοι Ἄρτεμις καὶ Σελήνη. Ἦτο τὸ σύμβολον τῆς ἁγνότητος καὶ τὸ παρέβαλλον συνήθως πρὸς τὴν Θεομήτορα· διὰ τοῦτο ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ ἁγία Ἄννα, μήτηρ τῆς Παρθένου, θεωρεῖται προστάτρια τῶν ἀργυρωρυχείων καὶ πρὸς αὐτὴν προσεύχεται ὁ μεταλλουργός, ὅταν ἐμπιστεύεται τὴν ζωήν του εἰς τοὺς σκοτεινοὺς θόλους, ἐξ ὧν ἐξορύσσει τὸ μέταλλον τοῦτο.

*

Ἡ ἀξία τοῦ ἀργύρου ἦτο γνωστὴ καὶ ἐξετιμᾶτο λίαν εἰς τοὺς παλαιοτάτους ἤδη χρόνους. Ἐκ χωρίου τῆς ***Γενέσεως*** μανθάνομεν, ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀβραὰμ εἶχεν ἤδη εἰσαχθῇ ὁ ἄργυρος ὡς ἀνταλλακτικὴ ἀξία εἰς τὰς ἀγοροπωλησίας.— Ὁ Ὅμηρος τὸν μνημονεύει ὡς ὕλην πρὸς κατασκευὴν κοσμημάτων καὶ περικόσμησιν τῶν ὅπλων. Οἱ τόποι ἐν οἷς εὑρίσκετο ἦσαν τότε ἡ Βαβυλών, ἡ Ἀρμενία καὶ ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος. Καθ' ἃ δὲ ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, ὁ ἄργυρος ἐκομίζετο συνήθως ἐν τῆς χώρας τῶν Σούδων καὶ Σκυθῶν. Βραδύτερον ἐχορήγει ἡ Ἱσπανία εἰς τὴν κυρίαρχον τοῦ κόσμου Ῥώμην τὸν ἀναγκαιοῦντα αὐτῇ ἄργυρον τὸν λίαν τιμώμενον τότε. Περὶ τοῦ σημερινοῦ Γουαδαλκιβέρου ἔλεγον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅτι αἱ πηγαί του ἀναβρύουσιν ἐξ ἀργυρῶν βράχων. Εἰς τοὺς πολέμους του τοὺς ἀπορροφήσαντας κολοσσιαῖα ποσὰ ἐξήντλησεν ὁ Ἀννίβας διὰ παντὸς τρόπου δυνατοῦ αὐτῷ τὸν ἀργυροῦν πλοῦτον τῆς Ἱσπανίας. Μολαταῦτα εὗρον μετ' αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι τοιαῦτα ποσὰ ἀκόμη, ὥστε ἐξήρκεσαν ἐπὶ αἰῶνας δι' αὐτούς. Εἰς τὰ ὀρυχεῖα τῆς Νέας Καρχηδόνος ἦσαν ἀδιακόπως ἀπησχολημένοι 40,000 ἀνθρώπων, ὅπως φέρωσιν εἰς φῶς τὸ εὐγενὲς τοῦτο μέταλλον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑπταλόφου, ἔνθα ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ σπατάλη εἶχον φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Λαύριον ἐχορήγει καὶ χορηγεῖ ποσά τινα ἀργύρου, ἀνεπαίσθητα ἐν τούτοις ἐν σχέσει πρὸς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ μετάλλου. **Ρ***

Η ΛΑΪΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΗΣ "ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ ΕΣΤΙΑΣ,,

ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΧΟΥΣ ΦΥΛΛΟΥ

Ὅσοι τῶν τακτικῶν ἀγοραστῶν ἐπιθυμοῦν νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ λαμβάνουν τὸ φύλλον, δύνανται σήμερον κάλλιστα νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ *δωρεὰν* ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν τῇ α' σελίδι εἰδοποιήσεως. Ἄλλως ἂς ἀγοράζουν τὸ φυλλάδιον ἀντὶ 20 λεπτῶν ἀπὸ τὰ κιόσκια τῶν Πλατειῶν καὶ ἀπὸ τὰ Βιβλιοπωλεῖα Κασδόνη καὶ Πολιτάκη.

Δεχόμεθα καὶ ἑξαμήνους συνδρομὰς παρ' ὅσων δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ λάβουν τὰ φυλλάδια ἐπὶ καλοῦ χάρτου ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐγγραφῆς.

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ὁ Διαγωνισμὸς ὁ προκηρυχθεὶς πρὸς κατάληψιν τῆς ἕδρας τῆς Ἀρχαιολογίας παρὰ τῷ Πανεπιστημίῳ, φαίνεται ματαιωθείς, παραιτηθέντων τῶν περισσοτέρων κριτῶν. Ἐνέργειαι καταβάλλονται ὅπως διορισθῇ ἐκ νέου ὁ ἀπολυθεὶς καθηγητὴς κ. Οἰκονόμου.

Ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος ἄρχεται ἐκδιδόμενον κατὰ φυλλάδια ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Π. Ζαννουδάκη τὸ ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Ἑστίας» δημοσιευθὲν ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα τοῦ κ. Ι. Κονδυλάκη (Βαρδῆ Γύπαρη) «Οἱ Ἄθλιοι τῶν Ἀθηνῶν». Ἡ ἔκδοσις κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν καὶ ὡραίων εἰκόνων ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, τοῦ Λύτρα, τοῦ Βολωνάκη, τοῦ Ἀννίνου, τοῦ Ροϊλοῦ, τοῦ Γερανιώτη, τοῦ Μαθιοπούλου κτλ. ἐκτελεσθεισῶν φωτοτσιγγογραφικῶς παρὰ τῷ κ. Γρούνδμαν.

Νέα θεατρικὰ ἔργα παρεστάθησαν κατ' αὐτὰς τὰ ἑξῆς: Ἡ Στρίγγλα, δρᾶμα εἰς πράξεις τέσσαρας ὑπὸ Ν. Ἀντωνοπούλου, εἰς τὸ θέατρον Τσόχα. Τὴν Στρίγγλαν ὑπεδύθη ἡ Κα Χέλμη, εἰδικὴ πλέον εἰς τοὺς τερατώδεις ῥόλους, διεκρίθη δὲ ἐπίσης καὶ ἡ μικρὰ Ἄρτεμις Παντοπούλου, θυγάτηρ τοῦ διακεκριμένου κωμικοῦ. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου ὑπῆρξε καλή. —Ἡ «Σκλάβα» δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς τοῦ κ. Περεσιάδου, τοῦ συγγραφέως τῆς «Γκόλφως» εἰς τὸν Παράδεισον. Εἰς τὸ δρᾶμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔστεψε λαμπροτάτη ἐπιτυχία, διακρίνεται ὡς Σκλάβα ἡ κυρία Ἀρτεμισία Ζάμπου.—Ἡ Π ε ν θ ε ρ ὰ κωμειδύλλιον τρίπρακτον, διασκευασθὲν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Γιολδάση, εἰς τὸ Ἀθήναιον, ἐπίσης μετ' ἐπιτυχίας παρασταθὲν ἐπανειλημμένως.— «Στὴν Ἰτιὰ ἀπὸ κάτω» δραματικὸν εἰδύλλιον εἰς πράξεις 4, ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου, εἰς τοῦ Τσόχα. Περὶ τοῦ ἔργου τούτου, (τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῆς ἀπὸ σκηνῆς ἐπιτυχίας ἔχει καὶ φιλολογικὴν ἀξίαν) θὰ γράψωμεν ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ προσεχές.—Γαμβρὸς ἐκ τῆς Ἀλλοδαπῆς, κωμῳδία τρίπρακτος τῶν κ. κ. Ι. Ν. Λάσκαρη καὶ Μ. Γιαννουκάκη, εἰς τὸ Ἀθήναιον· ἐπιτυχία μετρία. —Τὸ πρῶτον πῦρ, κωμειδύλλιον τρίπρακτον ὑπὸ τῶν κ. κ. Μ. Λάμπρου καὶ Λ. Ἀστέρη, εἰς τοῦ Τσόχα· ἀποτυχία θορυβώδης.

Αἱ συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς ἐξακολουθοῦν. Τὸ σταφιδικὸν ζήτημα συνεζητήθη διὰ μακρῶν. Ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος ἡ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴ τελειόνει τὴν ἐργασίαν της, μεθ' ὃ ἄρχεται ἡ γενικὴ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις.

Οἱ ἐν Πάτραις τρικουπικοὶ θὰ ἐκθέσωσι τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ κ. Χ. Τρικούπη κατὰ τὴν προσεχῆ ἐπαναληπτικὴν ἐκλογὴν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ κ. Ε. Καρακάλου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκλογὴ ἠκυρώθη. Ὁ κ. Χ. Τρικούπης διατρίβει ἤδη εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Μάριενβαδ.

Εἰς θέσιν «Πανὶ» πλησίον τῶν Τραχώνων, εὑρέθησαν κατ' αὐτὰς ἐν καταστάσει ἀποσυνθέσεως τὰ πτώματα δύο νέων, ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Ἐρεύνης γενομένης, ἀπεδείχθη ὅτι ἦσαν ὁ Χ. Ταμβακόπουλος δημοδιδάσκαλος εἰκοσαετὴς καὶ ἡ πρώτη του ἐξαδέλφη Βάσω Κ. δεκαεπταέτις, οἱ ὁποῖοι πρὸ μηνὸς εἶχον γίνει ἄφαντοι. Ὁ νέος ἐπυροβόλησε κατὰ τῆς ἐξαδέλφης του, τὴν ὁποίαν ἠγάπα ἐμμανῶς καὶ ζηλοτύπως, ηὐτοκτόνησε δὲ κατόπι πλησίον της.

Ἡ ληστοσυμμορία Τσουλῆ κατεστράφη, φονευθέντος ὑπὸ τῶν ἀποσπασμάτων ἐν Ταράτσα, παρὰ τὴν Λαμίαν τοῦ ἀρχηγοῦ μετὰ δύο συντρόφων του. Τὸ καταφύγιον τοῦ διαβοήτου ληστοῦ ἐπρόδωσε κάποιος Καλαμάτας.

Ὑπενθυμίζομεν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ὅτι ἡ προθεσμία πρὸς ὑποβολὴν χειρογράφων εἰς τὸν Β' Διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν Διηγήματος λήγει τῇ 15 Ἰουλίου. Οἱ ὅροι ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ 21ον φυλλάδιον.

κ. Ι. Κ. Ἐ ν τ α ῦ θ α. Δύνασθε νὰ ἐγγραφῆτε συνδρομητὴς εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἑστίαν», ἀποστέλλων τὸ ὑπόλοιπον. Ἔχομεν εἰς πίστωσίν σας δρ. 8.— Παρθέσην, Outigaon. Θὰ δημοσιευθῇ, ἀλλ' ἀργότερα. —κ. Φ. Ν. Κ. Κ ω ν/π ο λ ι ν. Οἱ στίχοι σας, μολονότι ἀρκετὰ καλοί, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δημοσιευθοῦν. Εἰς τὴν ἐρώτησίν σας δυνάμεθα νὰ σας ἀπαντήσωμεν ὅτι ἐκ τῶν ζώντων ποιητῶν ὁ γνωστότερος ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον εἶνε ὁ Γεώργιος Σουρῆς.—Περσέα, Κ ά ϊ ρ ο ν. Πολὺ καλόν, ἀλλὰ δέν το δημοσιεύομεν δι' ἄλλους λόγους.—κ. Ἀρ. Γ. Χ. Π ε ι ρ α ι ᾶ. Τριμήνους συνδρομὰς δὲν δεχόμεθα. Θά μας στείλετε ἀκόμη 2 δραχμὰς διὰ συνδρομὴν ἑξάμηνον, τοὐλάχιστον. Εἰ δὲ μή, εἰδοποιήσατέ μας νά σας ἐπιστρέψωμεν τὰ χρήματά σας. — κ. Π. Β. Κ έ ρ κ υ ρ α ν. Καρδιὰ πεθαμένη.—κ. Γ. Α. Γ. Κ έ ρ κ υ ρ α ν. Ἄτεχνοι ἀκόμη οἱ στίχοι σας· δὲν στεροῦνται ὅμως πάσης ἀξίας. — κ. Η. Μαφ. Δ ρ α ν ί τ σ α ν. Δὲν ἐλάβαμεν τοιοῦτόν τι. — κ. Ἀμπ. Π α ρ θ έ ν ι ο ν. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολή. Ἀλλὰ τί βιβλίον προτιμᾶτε: Τῆς νεωτέρας φιλολογίας; —Στέφανον. Ἐ ν τ α ῦ θ α. Ἀκατάλληλον, δυστυχῶς. Τὰ κοινὰ θέματα ἀπαιτοῦν τοὐλάχιστον πρωτότυπον διατύπωσιν. —Ἀλκυόνα, Β ῶ λ ο ν. Δέν το ἐγκρίνομεν.—κ. Θ. Ζ. Ν α ύ π λ ι ο ν. Διὰ τὸν Σηκουάναν ἄφετε νὰ γράφουν οἱ γάλλοι. — κ. Ι. Ν. Β. Θ ή ρ α ν. Φυλλ. 4ον ἐξηντλήθη, 31ον δὲν ἐξεδόθη, ὁ τόμος τελειόνει μὲ τὸ 30ον. Τὰ λοιπὰ στέλλονται.—Ἴβυκον, Ἐ ν τ α ῦ θ α. Ἄχαρις ἡ διατύπωσις ὁλωσδιόλου καὶ φαίνεται ὁ κόπος τῆς στιχοποιΐας. — κ. Ε. Α. Α. Π ύ ρ γ ο ν. Ἡ μόνη του ἀρετὴ εἶνε ἡ συντομία. — κ. Κ. Α. Β ῶ λ ο ν. Δὲν ἔχετε βέβαια τόρα ἀνάγκην ἀπαντήσεως. — Τζάκ, Ἐ ν τ α ῦ θ α. Καλὸν δι' ἐφημερίδα. —Παρασχιδέα, Ἐ ν τ α ῦ θ α. Μίμησις τοῦ Ὀ ρ φ α ν ο ῦ ἀτυχής.—κ. Α. Γερ. Κ ω ν]π ο λ ι ν. Ἐλήφθησαν. εὐχαριστοῦμεν. Σᾶς γράφομεν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—877.

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **8** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 18 Ἰουνίου. Ἀριθ. 25.

Η "ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΣΤΙΑ„ ΔΩΡΕΑΝ

Η «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἤδη εὐρεῖαν αὐτῆς κυκλοφορίαν, παρέχεται εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦδε ἐγγραφομένους νέους συνδρομητὰς ΔΩΡΕΑΝ, ἤτοι ἀποδίδει ὁλόκληρον τὸ τίμημα τῆς προπληρωνομένης συνδρομῆς διὰ βιβλίων ἴσης ἀξίας, κατ' ἐκλογὴν τοῦ συνδρομητοῦ ἐκ τῶν κάτωθι ἀναγραφομένων ποικιλωτάτων, ἐκλεκτῶν καὶ ὅλως καινουργῶν συγγραμμάτων.

Ὁ ἐγγραφόμενος ἀπ' εὐθείας δι' ἓν ἔτος συνδρομητὴς τοῦ Ἐσωτερικοῦ καὶ προπληρώνων δρ. 8, ἐκλέγει βιβλία δραχμῶν 8, ὁ δ' ἐπὶ ἑξάμηνον ἐγγραφόμενος, δραχμῶν 4. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ Ἐξωτερικοῦ, λογιζομένων τῶν δραχμῶν εἰς φράγκα· δηλαδὴ ὁ ἐτησίαν συνδρομὴν πληρώνων φρ. 10 λαμβάνει βιβλία ἀξίας δρ. 10 καὶ καθεξῆς.

Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ βιβλία, ὧν ἡ ἀξία ὑπερβαίνει κατά τι τὸ ἰσότιμον τῆς συνδρομῆς, δύναται νὰ προσθέσῃ τὸ ἐπὶ πλέον· δηλ. ἂν ἐκλέξῃ βιβλία 12 δραχμῶν συνδρομητὴς ἐτήσιος τοῦ Ἐσωτερικοῦ, στέλλει πλὴν τῆς 10δράχμου συνδρομῆς του καὶ 2 δραχμὰς ἀκόμη εἰς συμπλήρωμα.

Ἡ παράδοσις τῶν βιβλίων γίνεται ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» εὐθὺς ἅμα τῇ λήψει τῆς συνδρομῆς. Ἡ διὰ τοῦ ταχυδρομείου δὲ ἀποστολὴ ἐπιβαρύνει τὸν συνδρομητήν, ὅστις ὀφείλει νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν συνδρομήν του **μίαν δραχμὴν** ἐκ τοῦ Ἐσωτερικοῦ καὶ **ἓν φράγκον χρυσοῦν** ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τὰ ταχυδρομικὰ τῶν βιβλίων, ἂν δὲν δύναται νὰ παραλάβῃ ταῦτα παρὰ τοῦ Γραφείου τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας».

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΑ ΕΙΔΩΛΑ ὑπὸ *Ε. Ροΐδου*, ἤτοι τὸ πολύκροτον ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος σύγγραμμα . . . . Δρ. 4.—

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ποικιλώταται διατριβαὶ τοῦ κ. *Δ. Βικέλα* . . . . » 4.—

Ο ΦΑΟΥΣΤ ΤΟΥ ΓΚΑΙΤΕ κατὰ τὴν ἔμμετρον μετάφρασιν *Ἀλεξ. Ρ. Ραγκαβῆ* ἐκ σελ. 360 . . . . » 6.—

ΣΚΡΙΠ ἡ γνωστὴ γελοιογραφικὴ ἐφημερίς. Ὁλόκληρος ἡ σειρὰ τοῦ Α' ἔτους . . . . » 6.—

ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ἡ περιλάλητος ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ *Σουρῆ* . . . . » 3.—

ΑΙ ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ μυθιστόρημα συγχρόνου ἀθηναϊκῆς ὑποθέσεως ὑπὸ τῆς Ἀγγλίδος Κυρίας *Λάντς* . . » 2 50

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ὑπὸ *Ἀνδρ. Καρκαβίτσα*. Ἀπαράμιλλοι περιγραφαὶ ἑλληνικῶν ἠθῶν . . . . » 2.50

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ ποιήματα *Κωστῆ Παλαμᾶ* » 2.50

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ ὑπὸ *Σ. Παγανέλη* ἐκ σελ. 304. . » 2.50

ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ *Ἀργύρη Ἐφταλιώτη* σειρὰ διηγημάτων καὶ εἰκόνων τοῦ νησιωτικοῦ βίου . . . . . » 2.—

ΒΟΗΘΕΙ ΣΑΥΤΟΝ. Ἐγκόλπιον πρακτ. ἠθικῆς τοῦ *Σμέϊλς* » 2.—

ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΑ ἤτοι ὁδηγίαι πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀνθέων ὑπὸ *Π. Φιλαρέτου* . . . . » 2.—

ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΩΝ. Ἐκλεκτὴ συλλογὴ μετ' εἰκόνων . . . . » 2.—

ΜΑΚΒΕΘ, τὸ δρᾶμα τοῦ Σαικσπήρου κατὰ μετάφρασιν *Δ. Βικέλα* . . . . Δρ. 1.—

Ο ΜΕΓΑΣ ΓΑΛΕΟΤΟΣ, τὸ περίφημον ἱσπανικὸν δρᾶμα τοῦ Ἐτσεγαράη κατὰ μετάφρασιν *Δ. Βικέλα* . . . . . » 1.—

ΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ὅλων τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους μετὰ σημειώσεων ὑπὸ *Θ. Κουντούρα* ἐκ σελ. 210 . . . . . . » 1.50

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ, ἤτοι πρακτικὴ ὑγιεινὴ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ *Θ. Φλωρᾶ* . . . . » 1.—

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΖΑΤΡΙΚΙΟΥ, ἤτοι μέθοδος δι' ἧς μανθάνει τις τὸ ὡραιότερον καὶ δυσκολώτερον τῶν παιγνιδίων, μετὰ πολλῶν σχεδιαγραμμάτων . . . . » 2.—

Η ΜΙΚΡΑ ΚΟΜΗΣΣΑ, τὸ τρυφερώτατον μυθιστόρημα τοῦ Φεγιὲ κατὰ μετάφρασιν *Ἐμμ. Ροΐδου* . . . . » 1.—

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ, τὸ ἔξοχον μυθιστόρημα τοῦ Οὐγκὼ κατὰ μετάφρασιν *Ι. Καρασούτσα* μετὰ πολλῶν εἰκόνων . . . . » 2.—

ΣΗΜ. Καὶ οἱ παλαιοὶ συνδρομηταί, οἱ νῦν ἀνανεοῦντες ἀπ' εὐθείας τὴν συνδρομήν των, δικαιοῦνται νὰ ζητήσωσι τὸ ἰσότιμον αὐτῆς εἰς βιβλία — ἐὰν τὰ χρήματα φθάσωσιν εἰς τὸ Γραφεῖόν μας ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου.

23 Ἰουνίου

Εἰς ἓν τῶν προηγουμένων φυλλαδίων τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» ἐδημοσιεύθη ἀπόσπασμα τοῦ νέου δραματικοῦ εἰδυλλίου τοῦ κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου «Στὴν Ἰτιὰ ἀπὸ κάτω» τὸ ὁποῖον παρεστάθη κατ' αὐτὰς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Τσόχα. Ἡ Χρυσῆ, μήτηρ τοῦ Γιώτη, ὡς ἐνθυμεῖσθε, γραία καὶ τυφλή, κοιμᾶται πλησίον τοῦ πηγαδιοῦ, ἐν ᾧ ὁ νεαρὸς Γιώτης, κατερχόμενος ἀπὸ τοῦ δάσους, καὶ ἡ Δροσιά, κόρη χωρική, ἀνερχομένη ἀπὸ τῆς παραλίας, ὅπου ἔπλυνεν ἀνδρομίδας, συναντῶνται ὑπὸ τὴν σκιὰν πελωρίας ἰτέας καὶ ἀμοιβαίως μαγευμένοι, ἀνταλλάσσουν λόγους τρυφερούς, οἱ ὁποῖοι καταλήγουν εἰς ἕν' ἁγνότατον ἐρωτικὸν ἐναγκαλισμόν.

Ἡ σκηνὴ αὕτη εἶνε ἀναβίωσις μιᾶς ἄλλης ὁμοίας, ἡ ὁποία συνέβη ἐκεῖ πρὸ ἐτῶν, μεταξὺ τῆς Χρυσῆς, νεαρᾶς κόρης τότε, καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ Γιώτη, νεαροῦ ποιμένος ὡς αὐτός. Τὸ ἴδιον ᾆσμα τῆς λυγερῆς συνεκίνησε τὸν νέον, ὁ ἴδιος ἦχος τῆς ποιμενικῆς φλογέρας προσείλκυσε τὴν κόρην καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς μακροβίου ἰτέας τὴν σκιὰν συνήφθη, ὅπως σήμερον, ὁ ἄλυτος ἐρωτικὸς δεσμός .... Εἰς τὸ τέλος ἀποθνήσκουσα ἡ γραία Χρυσῆ παρακαλεῖ νά την θάψουν στὴν ἀγαπημένη της ἰτιὰ ἀπὸ κάτω. Ἐκ τῆς ὡραίας ταύτης συμπτώσεως ἀπορρέει κυρίως ἡ λεπτὴ ποιητικὴ αὔρα ἡ διαπνέουσα τὸ εἰδύλλιον τοῦ κ. Καμπούρογλου καὶ τὸ οἰκογενειακὸν δένδρον μεγαλύνεται οὕτω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ εἰς σύμβολον γιγαντιαῖον, δένδρον μαγευμένον, τὸ φύλλωμα τοῦ ὁποίου ἀναπλάσσει ἡ φαντασία ὡς ψιθυρίζον ὑπὸ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον ἐξοχήν, λόγους ἀγάπης μυστικούς...

Κατὰ δεύτερον λόγον συγκινεῖ ἡ ἀγαθοποιὸς ἐπίδρασις τῆς Δροσιᾶς ἐπὶ τοῦ Μούρτου. Ὁ Μοῦρτος αὐτὸς εἶνε ἀδελφὸς τῆς Χρυσῆς. Μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν του, εἰς αὐτὸν περιῆλθεν ἡ περιουσία τῆς οἰκογενείας, διαμφισβητεῖ δὲ καὶ τὴν κληρονομικὴν μερίδα τῆς Χρυσῆς, ἡ ὁποία ἔρχεται εἰς τὰ Μέγαρα μετὰ τοῦ υἱοῦ της νά την ζητήσῃ. Ὁ Μοῦρτος εἶνε κακός, ἀναίσθητος, φιλοχρήματος, δυσειδής. Μόνον ἡ ὡραιότης τῆς Δροσιᾶς τὸν συγκινεῖ καὶ ζητεῖ νά την λάβῃ εἰς γάμον. Ἡ πτωχὴ οἰκογένειά της χρεωστεῖ εἰς τὸν πλούσιον Μοῦρτον, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς τὸ θυλάκιόν του ὡς ἀπειλὴν τὴν ἀπόφασιν τῆς κατασχέσεως. Ἡ Δροσιὰ καὶ ἡ μήτηρ της θὰ ἀπομείνουν μετ' ὀλίγον ἔρημοι, ἄνευ στέγης, ἄνευ ἄρτου. Ἀλλ' οὔτε τοῦ σκληροῦ αὐτοῦ μέλλοντος ἡ ἄποψις πείθει τὴν Δροσιὰν νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἀποτρόπαιον ἐκβιαστήν, τόρα προπάντων μετὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Γιώτη, τὸν ὁποῖον ἠγάπησεν. Ἡ πάλη κατ' ἀρχὰς διὰ λόγων καὶ κατόπι δι' ἔργων, εἶνε ἰσχυρὰ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Μούρτου, εἰς τὸ κρισιμώτερον δὲ σημεῖον ἐπιφαίνεται ὁ Γιώτης, ὁ ὁποῖος τὴν ὑπερασπίζει ἐμπράκτως κατὰ τοῦ ὑβριστοῦ. Ὁ Μοῦρτος καταγγέλλει τὸν Γιώτην, ἐνεργεῖ δὲ νὰ συλληφθῇ αὐτὸς καὶ ἡ Δροσιά. Ἀλλ' ὁ νέος δραπετεύει, μένει δὲ μόνον ἡ ἡ κόρη δεμένη, ὑπὸ τὴν φύλαξιν τοῦ Μούρτου. Ἰδοὺ στιγμὴ νὰ ἐκδικηθῇ ὁ κακός. Τόρα θά την μάθῃ πῶς σηκόνουν χέρι ἐναντίον του. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ὁρμᾷ νά την κτυπήσῃ, ἀκούεται πυροβολισμὸς καὶ ὁ Μοῦρτος πίπτει πληγωμένος εἰς τὴν χεῖρα. Τὸν ἐκτύπησεν ὁ Γιώτης καὶ ἐτράπη πάλιν εἰς φυγήν. Ὁ πληγωμένος οἰμώζει ζητῶν βοήθειαν. Ποῖος θά τού την δώσῃ; Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ Δροσιά, ἡ ὁποία λύει ἐπὶ τέλους τὰ δεσμά της. Ὁ ἐχθρός της εὑρίσκεται ἐκεῖ χαμαί, εἰς τὴν διάθεσίν της. Ἆρά γε θά τον ἀποτελειώσῃ;... Ὁ κακὸς τὸ φοβεῖται καὶ ζητεῖ ἔλεος. Ἀλλ' ἡ Δροσιὰ εἶνε ἀγαθὴ καὶ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πληγωμένου καὶ πάσχοντος καὶ ἱκετεύοντος, λησμονεῖ τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν ὑβριστὴν καὶ τῷ παρέχει πᾶσαν βοήθειαν. Ἡ πρᾶξις αὕτη προξενεῖ ἐπανάστασιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Μούρτου. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Δροσιὰ ἐξασκεῖ ἀκαταμάχητον ἐπ' αὐτοῦ γόητρον. Ἡ καλωσύνη της ἡ ἀγγελικὴ τὸν συγκινεῖ περισσότερον ἀπὸ τὴν ὡραιότητά της, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἐπεθύμησε καὶ ὅ,τι δὲν ἔκαμεν ὁ ἔρως, τὸ ἔκαμεν ὁ θαυμασμός. Ὁ κακὸς ἔγεινε καλός. Φθάνουν οἱ χωροφύλακες, ἀλλ' ὁ Μοῦρτος δὲν προδίδει τὸν τραυματίσαντα. Καὶ τελειόνει νά τον ἀσπασθῇ εἰς τὴν τελευταίαν σκηνήν, τὸν Γιώτην αὐτὸν ὁ ὁποῖος τὸν ἐστέρησε τῆς χειρός του καὶ τῆς Δροσιᾶς, ἐν ᾧ ἡ γραία Χρυσῆ ἀποθνήσκει εὐτυχὴς διὰ τὴν συμφιλίωσιν, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει ὅλων τῶν ἀγαπητῶν της τὴν εὐτυχίαν.

Αὐτὴ ἐν ὀλίγοις εἶνε ἡ οὐσία τοῦ δραματικοῦ εἰδυλλίου. Τὸ παρακολουθεῖ τις μετ' εὐχαριστήσεως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἁρμονικόν, σύμμετρον, καλογραμμένον. Τὰ λυρικά του μέρη εἶνε ἔξοχα πολλαχοῦ δέ,—προπάντων εἰς τὴν δευτέραν καὶ τετάρτην πρᾶξιν—καὶ τῆς δραματικῆς ἀληθείας αἰσθάνεταί τις τὴν πνοήν. Τὸ ὅλον εἶνε πλῆρες ποιήσεως, ἀποτελεῖ δὲ μίαν τῶν ὡραιοτέρων ἐμπνεύσεων, τὰς ὁποίας εἴδομεν ἀπὸ σκηνῆς. Ἐπὶ πλέον δὲ καὶ οἱ στίχοι εἶνε ὡςεπιτοπολὺ ὡραῖοι, μετ' ἐπιγραμματικῆς συχνὰ λιτότητος διατυποῦντες ἰδέας, ὡς ἀποφθέγματα.

Δὲν ἠξεύρομεν τόρα ἂν εἶνε δίκαιον τὸ εἰδύλλιον νὰ κριθῇ ὡς δρᾶμα. Ἀλλὰ τότε μόνον εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Καμπούρογλου θὰ εὕρισκέ τις ἐλλείψεις οὐσιώδεις. Τὰς ὑποδεικνύει ὅλας, μετ' ἐκτάκτου ἀνθηρότητος καὶ κριτικῆς διαυγείας εἰς ἄρθρον δημοσιευθὲν εἰς τὴν καθημερινὴν «Ἑστίαν» ὁ κ. Κουρτίδης καὶ ἐκεῖ παραπέμπομεν τοὺς ἀναγνώστας μας.

Ἡ παράστασις τοῦ ἔργου ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας. Εἰς τοὺς θεατὰς ἤρεσε πολύ, καταχειροκροτηθέν, εἰς τοῦτο δὲ συνέτειναν καὶ οἱ ἠθοποιοί, προπάντων ὁ Παντόπουλος. Ἀλλ' ἆρά γε, ἐγεννήθη ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐκεῖνος καὶ ἐχύθησαν τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα προκαλεῖ ἡ παράστασις τῶν «Ὀρφανῶν» τῶν «Ρακοσυλλεκτῶν» καὶ τῶν λοιπῶν λαϊκῶν δραμάτων; Ὄχι, τὴν θορυβώδη καὶ ἐνθουσιαστικὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν δὲν εἶχεν ἡ «Ἰτιά» ἀλλὰ παρ' ἡμῖν, ὅπου οἱ ἀληθεῖς καλαίσθητοι μετροῦνται εἰς τὰ δάκτυλα, ἔργον φιλολογικὸν δὲν εἶνε ἀκόμη δυνατὸν νά την ἔχῃ. Τὸ κοινόν μας, — καθὼς καὶ μερικοὺς κριτικοὺς — συγκινοῦν δράματα ἀνάλογα πρὸς τὰ μυθιστορήματα τῶν ἡμερησίων ἐπιφυλλίδων.

Γρ. Ξ.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΑΓΝΑΔΑΤΤΑ[1]

Ποίημα *Ἰνδικό*.-Μετάφρ. *Α. Ν. Κεφαλληνοῦ.*

— Τέτοια θλιφτικὴ φωνὴ γροικῶντας, ὁ νοῦς μου ἐσκοτίνιασε, καὶ τρεμάμενος ἀπὸ φόβο μὴν ἔκαμα ἕνα κρῖμα ἀφήνω νὰ πέσῃ τὸ δοξάρι ἀπὸ τὸ χέρι μου. Σιμόνοντας μὲ βία εἶδα πληγωμένον εἰς τὴν καρδιὰ ἕναν δύςτυχον νέον μὲ φόρεμα δερμάτινο καὶ μὲ δεμένα τὰ μαλλιὰ σὰν ἀσκητὴς[2] πεσημένον εἰς τὸ νερό. Αὐτὸς βαθυὰ πληγωμένος θανάσιμα σηκόνοντας τὰ μάτια πρὸς ἐμὲ τὸν ἄθλιο, τοῦτα τὰ λόγια εἶπε, ὦ βασίλισσα, σὰν νά 'θελε νὰ μὲ κάψῃ μὲ τὴ φλόγα τοῦ θυμοῦ του· — Τί κακὸ σοῦ ἔχω κάμῃ πολεμιστή, κ' ἐσκότωσες ἐμὲ ποὺ ζῶ 'ς τὰ δάση κ' ἦλθα νὰ πάρω νερὸ γιὰ τοὺς γονεῖς μου; Αὐτοὶ οἱ δυστυχισμένοι τυφλοὶ γέροντες γονεῖς μου, ἔρμοι εἰς τὸ μοναχὸ δάσος, ἐμὲ προσμένουν μὲ πόθο. Μὲ αὐτὴ τὴ μία σαΐττειὰ τρεῖς ἐσκότωσες, σκληρέ, ἐμὲ καὶ τὴ μητέρα μου καὶ τὸν γλυκό μου πατέρα· γιατί, ποὺ κακὸ δὲν ἐκάμαμε; Βέβαια δὲν βλέπω κανέναν καρπὸ ἀπὸ τὴν ἄσκησι ἢ καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσι τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀφοῦ δὲν γνωρίζει ὁ πατέρας μου ποὺ σύ, ἄφρονα, μ' ἐσκότωσες. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ἐγνώριζε τί θὰ ἐδύνοτουν νὰ κάμῃ ἀπὸ τὴν τύφλα ἀκίνητος; καθὼς τὸ κομμένο δένδρο δὲ δύνεται νὰ βοηθήσῃ ἄλλο δένδρο ποὺ κόβεται. Πήγαινε εὐθὺς καὶ διηγήσου το σὺ τοῦ πατέρα μου, ὦ Ῥαγουίδη[3], μὴ σὲ κάψῃ ἡ κατάρα του ὅπως τὴν ξερὴ πελεκοῦδα ἡ φωτιά. Αὐτὸ τὸ μονοπάτι βγαίνει εἰς τὸ ἐρημητήριο τοῦ πατέρα μου· πήγαινε γοργὰ καὶ κάμε νὰ λάβῃ ἔλεος γιὰ σέ, μὴν ὀργισθῇ καὶ σοῦ δώσῃ τὴν κατάρα του. Βγάλε μου γλήγορα τὴ σαΐττα. Αὐτὴ ἡ σαΐττα ποὺ σὺ ἔχεις σαϊττέψῃ φλογίζοντας τὴν καρδιὰ 'σὰν ἡ φωτιὰ τῆς ἀστραπῆς μοῦ σβύνει τὴν πνοή. Τράβηξέ μου τὴ σαΐττα μὴ λάβω θάνατο μ' αὐτὴν μὲς τὴν πληγή. Ὄχι δὲν εἶμαι ἐγὼ δυὸ φορὲς γεννημένος[1]· μὴ σὲ τρομάζῃ ὁ φόβος μὴν ἐσκότωσες ἕναν βραχμάνον[2]. Ὅμως ἀπὸ βραχμάνον πατέρα ἐγεννήθηκα ποῦ κατοικεῖ 'ς τὰ δάση καὶ ἀπὸ μία σουδρά[3]. — Τέτοια λόγια μοῦ εἶπε ὁ νέος ποὺ εἶχα πληγώσῃ μὲ τὴ σαΐττα μου. Κ' ἐγὼ βλέποντας αὐτὸν τὸν νέον κειτάμενον εἰς τὴν Σαραϊοὺ ὅλον βρεγμένον εἰς τὸ κορμὶ νὰ μύρεται καὶ νὰ στενάζῃ ἀπὸ τὸν πόνο τῆς σαΐττειᾶς, ἔχασα κάθε μου δύναμι. Ὅμως κάνοντας νὰ συνέλθω ποὺ εἶχα χαμένα τὰ λογικά, ἐτράβηξα τοῦ πονεμένου τὴ σαΐττα μὲ ὁρμή, ἐλπίζοντας νὰ ζήσῃ αὐτὸς ὁ ἐρημίτης. Ἀλλὰ μόλις ἐβγῆκε ἡ σαΐτα, ἐπόνεσε γιὰ λίγο ἀκόμη τὸ τέκνο τοῦ ἀσκητῆ, ὁ ἀνασασμός του ἔγεινε ἀγκομαχητό, ἐσπάραξε, ἀνάγυρε τὰ μάτια του καὶ ἐξεψύχησε. Ὅταν ἀπέθανε τὸ τέκνο τοῦ μεγάλου ἀσκητῆ κατακρημνίζοντας εὐθὺς ἐμὲ μὲ ὅλη μου τὴ δόξα, πυκνὴ μαυρίλλα ἐσκέπασε τὰ λογικά μου κ' εὑρέθηκα βυθισμένος σὲ συμφορὰ μεγάλη, βέβαιη.

II

Τότε ἐγώ, ὅταν ἔβγαλα τὴ φλογερὴ σαΐττα, ὅμοια μὲ φίδι φαρμακερό, ἐκίνησα, παίρνοντας τὸ σταμνί, κατὰ τὸ ἐρημητήριο τοῦ πατέρα του. Ἐκεῖ εἶδα τοὺς δύστυχους γονεῖς του, τυφλοὺς γέρους κ' ἔρμους ὡσὰν πουλιὰ μὲ τὰ φτερὰ κομμένα. Ἐκάθονταν σιμὰ καὶ οἱ δύο οἱ πικροὶ ποὺ ἐγὼ ἐθανάτωσα, καὶ μὲ λαχτάρα ἐσυνομιλοῦσαν γιὰ τὸ τέκνο τους καθὼς τοὺς ἐβασάνιζε ἡ ἔγνοια νὰ ἰδοῦν τὸ παιδί τους. Μὲ τὴν ψυχὴ θλιμμένη σιμόνοντας ἐγὼ ποῦ ἀθέλητα εἶχα κάμῃ τέτοιο μεγάλο κρῖμα ἐκυττοῦσα αὐτοὺς τοὺς δύο ἀσκητάδες καθήμενους εἰς τὸ ἐρημητήριο. Ὅταν ἄκουσε βρόντο πατημασιᾶς ὁ ἐρημίτης ἐμίλησε πρὸς ἐμέ· — Γιατί αὐτή σου ἡ ἄργητα παιδί μου; φέρε γλήγορα τὸ νερό. Ὦ Ἰαγναδάττα[4], πολλὴ ὥρα γλυκέ μου, ἐπαιγνίδισες εἰς τὰ νερά· μ' ἔγνοιαν ἦταν ἡ μητέρα σου, καθὼς κ' ἐγώ, παιδί μου. Ἂν κάπως σὲ ἐπικράναμε ποτὲ ἐγὼ ἢ καὶ ἡ μητέρα σου, ἐσὺ συχώρεσέ μας καὶ πλέον μὴν ἀργῇς ὅταν πηγαίνῃς κάπου. Σὺ εἶσαι τόρα τὸ στήριγμα ἐμὲ τοῦ κρατημένου, τὸ φῶς μου τοῦ τυφλοῦ, εἰς ἐσὲ εἶνε δεμένη ἡ ψυχή μου. Ἀλλὰ γιατί δὲν ἀπολογιέσαι; — Μὲ ἀργὸ πάτημα σιμόνοντας τότε τρομασμένος ἀποκρίθηκα ἐγὼ εἰς αὐτὸν ποὺ ἔλεγε τέτοια λόγια παραπονετικὰ λαχταρῶντας γιὰ τὸ τέκνο του, καὶ μὲ τὸ λαρύγγι πνιγμένο εἰς τὰ δάκρυα, κάνοντας νὰ στερεώσω τὴν ἀχάμνια τῆς φωνῆς, μὲ σχῆμα παρακαλεστικὸ ὁλότρεμος τοῦτα τὰ λόγια εἶπα μὲ μιλιὰ κομμένη ἀπὸ τὸν τρόμο· — Ἐγὼ εἶμαι ὁ πολεμιστὴς Λασάραθας, δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ υἱός σου, ὦ ἀσκητή, φθασμένος ἐδῶ ἀφοῦ ἔκαμα ἕνα κρῖμα φοβερὸ ποῦ ὅλοι οἱ καλοὶ θὰ κατακρίνουν. Ὦ εὐλογημένε, μὲ τὸ δοξάρι 'ς τὸ χέρι ἔφθασα εἰς τῆς Σαραϊοῦς τὴν ἀκροποταμιὰ ὅλος πόθο νὰ σκοτώσω ἄγνωστο ἀγρίμι ποὺ νὰ σιμώσῃ ἐκεῖ. Ὅταν ἄκουσα τὸν ἦχο ἑνὸς σταμνιοῦ ποὺ ἐγιόμιζε καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ σκοτώσω ἕναν ἐλέφαντα, ἐπλήγωσα τὸ ἴδιο σου τὸ τέκνο. Γροικῶντας τὸ παράπονο ἐκείνου ποὺ ἦταν πληγωμένος 'ς τὴν καρδιὰ μὲ τὴ σαΐττα, ἐρρίχτηκα τρομασμένος κατ' αὐτὸ τὸ μέρος, κ' εἶδα τὸν ἐρημίτη. Ὦ εὐλογημένε, σαϊττεύοντας εἰς τὸ ἄκουσμα ἑνὸς ἦχου μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ σκοτώσω ἕναν ἐλέφαντα ἔρριξα κατὰ τὰ νερὰ τὴ σαΐττα ποὺ ἐπλήγωσε τὸ τέκνο σου. Ὅταν τοῦ ἔβγαλα τὴ σαΐττα ἐσβύσθηκε ἡ πνοή του, καὶ ἀφοῦ ἔκλαψε πολλὴ ὥρα ἐσᾶς τοὺς δυὸ ἐρημῖτες ἐπέταξε 'ς τὸν οὐρανό. Εἰς ἐμὲ ποῦ ἀνήξερος ἐπλήγωσα τ' ἀγαπημένο τέκνο σου, ὦ ἀσκητή, κ' εὕρηκε μὲ τέτοιον τρόπο τὸ τέλος του, ῥίξε σὺ τόρα, ἂν ἦναι θέλημά σου, ὅλην τὴν φλόγα τοῦ θυμοῦ σου. — Αὐτὸς γροικῶντας τέτοια λόγια, γιὰ μιὰ στιγμὴ ἄλαλος συνῆλθε μὲ βαθὺ ἀναστέναγμα κ' εἶπε πρὸς ἐμὲ ποὺ ἔστεκα σὲ στάσι παρακαλεστική. — Ἐὰν ἐσὺ κάνοντας τέτοιο κρῖμα δὲν ἤθελε μοῦ τὸ ὁμολογήσῃς ὁ ἴδιος, τότε καὶ τοὺς λαοὺς σου ὅλους ἤθελε κατακάψῃ ἡ φωτιὰ τῆς κατάρας μου. Ὦ πολεμιστή, ὁ θάνατος ἑνὸς ἐρημίτη ἂν ἤθελε γίνῃ θεληματικὰ θὰ ἐκρήμνιζε εὐθὺς ἀπὸ τὸ θρόνο του τὸν ἴδιο τὸ Βράχμα[1] τὸν ἀκλόνητον. Ἐφτὰ ἀπὸ τοὺς προγόνους σου καὶ ἐφτὰ ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σου εἰς τὴ δική σου γενεά, ἄθλιε, θὰ ἔπεφταν σὲ δυστυχία ἐὰν ἐσὺ ἐθανάτονες θεληματικὰ ἕναν ἀσκητή. Ἀλλὰ γιατὶ ἀθέλητα τὸν ἐθανάτωσες σὺ μένεις σήμερα ζωντανός· εἰδεμὴ πῶς θὰ ἐζοῦσες ποὺ τόρα οὔτε ἡ γενεὰ τῶν Ῥαγουίδων δὲν ἤθελε ὑπάρχῃ πλέον; Ὁδήγησέ με ἀμέσως ἐκεῖ ποὺ μὲ σαΐττα φονικὴ ἐσκότωσες τὸ γλυκό μου τὸ τέκνο, τὸ στήριγμά μου τοῦ τυφλοῦ. Ποθῶ νὰ ψηλαφήσω τὸ τέκνο μου ποὺ κείτεται 'ς τὸ σιάδι, ἐὰν μείνω ζωντανὸς ὥς ν' ἀπολάψω τὸ ὑστερινὸ ἀγκάλιασμα τοῦ παιδιοῦ μου. Μαζὶ μὲ τὴ συμβία μου σήμερα θὰ ψηλαφήσω αὐτὸν ποὺ μὲ τὰ μέλη αἱματωμένα καὶ τὰ μαλλιὰ λυτὰ καὶ ἄταχτα ἐπέρασε εἰς τὸ βασίλειο τοῦ Ἰάμα[1]. — Τότε μόνος ἐγὼ ὁδηγῶντας εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος καὶ τοὺς δύο βαρυὰ πικραμμένους ἔκαμα κ' ἔγγιξε αὐτὸς μαζὶ μὲ τὴ συμβία του τὸ τέκνο του ποῦ ἐκείτοτουν νεκρό. Βασανισμένοι ἀπὸ τὴν πίκρα τοῦ παιδιοῦ τους ἐπασπάτευσαν τὸ τέκνο τους ποῦ ἐκείτοτουν 'ς τὴ γῆ, καὶ βγάνοντας φωνὴ τοῦ πόνου ἔπεσαν κ' οἱ δυὸ ἐπάνω του. Ἡ μητέρα τοῦ νεκροῦ γλύφοντας μὲ τὴ γλῶσσά της τὸ πρόσωπό του θλιφτικὰ ἐμύροτουν ὅπως ἡ τρυφερὴ ἀγελάδα ποὺ ἔχει χάσῃ τὸ μοσχάρι της. — Πῶς δὲν σοῦ εἶμαι ἐγώ, ὦ Ἰαγναδάττα, γλυκέ μου, καὶ ἀπὸ τὴ ζωή σου πλέον ἀγαπητή; Γιατί ἐνῷ ἑτοιμάζεσαι γιὰ τόσο μακρυνὸ ταξεῖδι δὲν μοῦ συντυχαίνεις; Ἀγκάλιασέ με πρῶτα καὶ πηγαίνεις ὕστερα, παιδί μου. Γιατί, καλέ μου, εἶσαι ὀργισμένος ἐναντίον μου καὶ δὲν μ' ἀπολογιέσαι; — Καὶ ὡστόσο ὁ πικρός του πατέρας πασπατεύοντας τὰ μέλη του, τοῦτα ἔλεγε ὁ θλιμμένος πρὸς τὸ νεκρό του τὸ τέκνο ὡσὰν νὰ ἦταν ἀκόμη εἰς τὴ ζωή. — Πῶς δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ πατέρας σου, παιδί μου, ποὺ μαζὶ μὲ τὴ μητέρα σου ἦλθα πρὸς ἐσέ; Σήκου λοιπόν, γλυκέ μου, κ' ἔλα νὰ μᾶς ἀγκαλιάσῃς τὸ λαιμό. Τὴν ἐρχόμενη νύχτα τίνος ἐγώ, παιδί μου, θ' ἀκούσω τὸ μουρμουριτὸ 'ς τὸ δάσος ὅταν θὰ κάνῃ τὴν ἀνάγνωσι ποθῶντας νὰ μάθῃ τοὺς ἱεροὺς κανόνες; Καὶ ποιὸς θὰ συνάζῃ καὶ θὰ φέρῃ ἀπὸ τὸ δάσος εἰς ἐμᾶς τοὺς τυφλοὺς ποὺ πεινασμένους θὰ μᾶς καίῃ ἡ λαχτάρα τοῦ παιδιοῦ μας, ἄγριους καρποὺς καὶ ῥίζες; Καὶ αὐτὴν τὴν τυφλὴ γραῖα κ' εὐσεβῆ μητέρα σου, πῶς, παιδάκι μου, θὰ τὴν θρέψω ἐγὼ ποὺ ἐχάθη ἡ δύναμί μου; Κάμε νὰ μὴ φύγῃς ἐδῶθε γιὰ μία μόνην ἡμέρα ἀκόμη καὶ φεύγεις αὔριο μαζί μου καὶ μαζὶ μὲ τὴ μητέρα σου, γλυκέ μου.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

[1] Ἴδε σελ. 188.

[2] Γνώρισμα τῶν ἀσκητῶν ἦταν ἕνας τρόπος χτενισιᾶς ἰδιαίτερος καὶ τὰ φορέματα ποῦ ἐφοροῦσαν ἢ δερμάτινα ἢ καὶ ἀπὸ φλοῦδες τῶν δένδρων.

[3] Ῥαγουίδης εἶναι τὸ πατρωνυμικὸν ὄνομα ποὺ εἶχαν οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀϊόδιας ἀπὸ τὸν Ῥαγοὺ προπάππον τοῦ Ῥάμα, καθὼς καὶ Ἰξβακουίδης ἀπὸ τὸν Ἰξβακὸν ἕναν ἀπὸ τοὺς προγόνους τοῦ Ῥάμα.

[1] Δύο φορὲς γεννημένοι (dvi-jati) ἦταν κυρίως οἱ Βραχμάνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες δύο ἀνώτερες τάξες τῆς ἰνδικῆς κοινωνίας, γιατὶ ἐθεωροῦσαν ἀναγέννησι τὴ τελέτη ποὺ ἔκαναν ὅταν ἔφθαναν εἰς τὴν ὡρισμένην ἡλικία ποὺ ἠμποροῦσαν νὰ ἔμβουν εἰς μίαν ἀπὸ τὲς τρεῖς πρῶτες τάξες.

[2] Ἡ βραχμανοκτονία ἦταν ἁμαρτία ποὺ ἔμενε γιὰ πάντα ἀσυγχώρητη τόσο εἰς αὐτὸν τὸν κόσμο, καθὼς καὶ εἰς τὸν ἄλλον.

[3] Σουδρὰ εἶνε ἡ γυναῖκα τῆς τέταρτης τάξεως. Εἰς τέσσαρες τάξες κυρίως εἶναι μοιρασμένη ἡ κοινωνία τῶν Ἰνδῶν, εἰς τὴν τάξι τῶν Βραχμάνων, τῶν Πολεμιστῶν, τῶν Γεωργῶν Ἐμπόρων κλπ. καὶ τῶν Δούλων (sudra)· ὑπάρχουν ὅμως μύριες ἄλλες ὑποδιαίρεσες.

[4] Ἰαγναδάττας εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ νέου ἀσκητῆ ποὺ ἐσκότωσε ὁ Λασάραθας, καὶ εἶναι λέξι σύνθετη (yajn'a-datta) ποὺ δηλοῖ ἐκεῖνον ποὺ εἶναι δομένος ἀπὸ τὴ λατρεία τοῦ θεοῦ, ἀπὸ δέησι, ἀπὸ τὴ θυσία.

[1] Ὁ Βράχμας εἶναι τὸ ὑψηλότερο ἀντικείμενο τῆς θεοσοφίας· τὸ θεῖον θεωρούμενο ὡς ἀπρόσωπο, τὸ ἀπόλυτον.

[1] Ἰάμας (Yama) ὁ θεὸς ποῦ βασιλεύει 'ς τὸν κάτου κόσμο καὶ εἶναι κριτὴς τῶν ἀπεθαμένων ἔχοντας σιμά του τὸν Τσιτράγουπτα (citra-gupta ἐκεῖνος ποὺ γράφει 'ς τὸ κρυφὸ) ποὺ σημειόνει ὅλες τὲς πράξες τῶν ἀνθρώπων καλὲς καὶ κακές. Ἀφοῦ ὁ Βράχμας ἔπλασε τοὺς τρεῖς κόσμους—γῆ, οὐρανὸ καὶ ᾅδη—ἐστοχάσθη πῶς ἔλειπε ἕνας τόπος γιὰ νὰ κραίνωνται οἱ πεθαμένοι καὶ νὰ τιμωροῦνται οἱ ἁμαρτωλοί, ὥστε ἔκαμε καὶ ἔγεινε ἕνα μεγάλο καὶ λαμπρὸ παλάτι μὲ μία αἴθουσα γιὰ κριτήριο ὅπου ἔστεκε ὁ Ἰάμας ποὺ ὁλόγυρά της ἔρρεε ἕνα ποτάμι ἀπὸ νερὸ βραστό, καὶ ὅλοι ὅταν ἀπέθαιναν ἔπρεπε νὰ τὸ περάσουν κολυμβῶντας. Ὅποιος ὅμως εἰς τὴ ζωή του ἤθελε προσφέρῃ μία ἀγελάδα εἰς ἕναν βραχμάνον εὕρισκε δροσερὸ τὸ νερὸ τοῦ ποταμιοῦ καὶ τὸ πέρασμα εὐκολώτατο.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

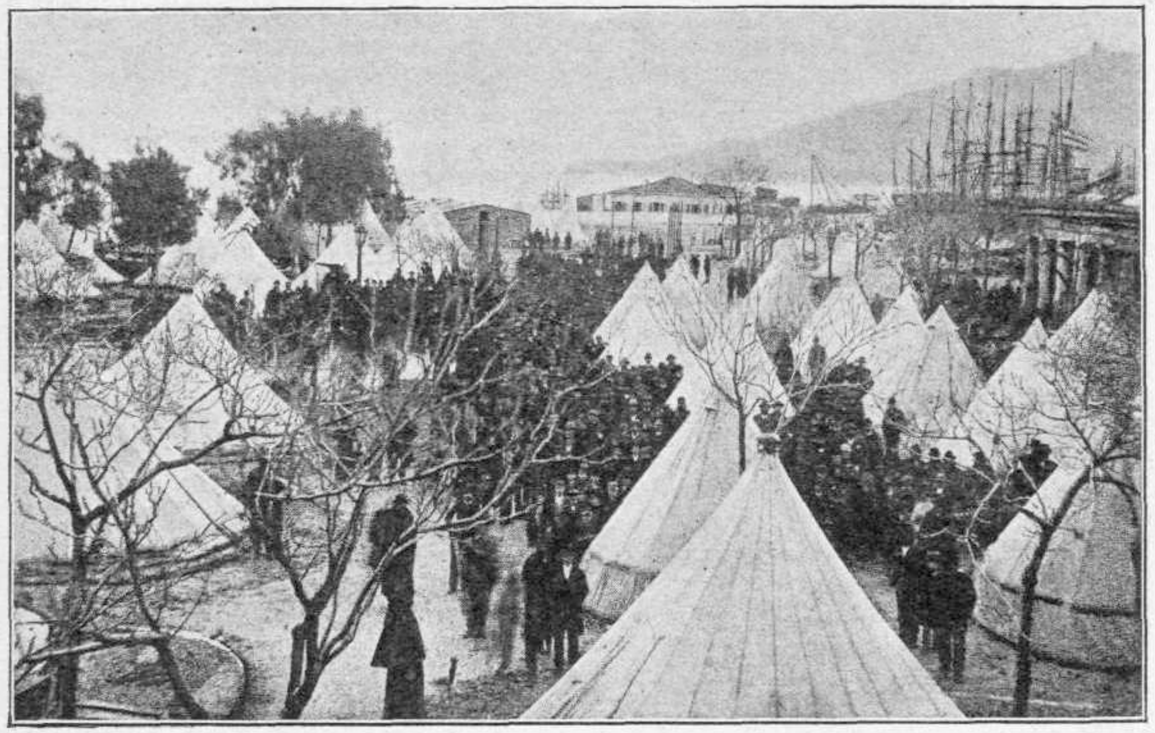

Ἡ ἐν Ζακύνθῳ Πλατεῖα τοῦ Γεωργίου, κατὰ τοὺς σεισμοὺς

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΦΥΛΛΟ ΚΑΙ ΚΛΑΡΙ

Τοῦ φθινοπώρου τὸν καιρό,
Σὲ δάσος θλιβερό, ξερό,
Σὲ δέντρο κάθησα ἀποκάτου,
Ποῦ μ' ἔρραιναν τὰ δάκρυά του
Καὶ ἄκουσα κλαρὶ καὶ φύλλο,
Χλωμὸ τὸ ἕνα, τἄλλο ξύλο:

— Μάνα μου, σφίξε με, γλυκειά μου,
Σφίξε με ἀπάνω 'ς τὸ κορμί σου,
Νοιώθω καὶ φεύγει ἡ καρδιά μου,
Δός μου ψυχὴ ἀπ' τὴν ψυχή σου!..

— Παιδί μου, ἄχ! παιδὶ καϋμένο!
Σὰ σφελαχτοῦ ἀνθὸ ἔχεις ὄψι...
Τὸ αἷμά σου εἶνε παγωμένο...
Νά! τὸ δρεπάνι θὰ σὲ κόψῃ!..

Καὶ γιὰ στερνὴ φορὰ τὸ φύλλο
Φίλησε τὸ γυμνὸ τὸ ξύλο
Κι' ἔπεσεν ἀλαφρό, ἀργό·
Τὦδα καὶ δάκρυσα κ' ἐγώ.

ΗΜΕΡΑΣ ΖΩΗ

Τὸ πρῶτό του χρυσὸ φιλὶ
Ἔδινε ὁ ἥλιος 'ς τὴν ἡμέρα
Καὶ ἡ γλυκύτατη ἡ μητερα
Μὲ πόνο καὶ χαρὰ πολλὴ
Εἶδε καινούργια θυγατέρα.

Χόρτασε ὁ ἥλιος 'ς τὰ φιλιὰ
Τῆς πράσινης τῆς γῆς τὰ στήθη
Τῆς θάλασσας βαθυὰ τὰ βύθη
Κ' ἡ μάνα χόρτασε ἀγκαλιὰ
Τὴν κόρην ὁποῦ τῆς γεννήθη.

Διάβηκε ὁ ἥλιος τὸ βουνὸ
Ὡσὰν διαβάτης ποῦ περνάει
Κ' ἡ κόρη, ἀνήλιαστη, κινάει
Τὸ δρόμο, ὠϊμέ!, τὸ σκοτεινὸ
Ὁποῦ τραβᾷ καὶ δὲ γυρνάει.

Καὶ σὰν αὐτὸς λαμπρὸς γοργὰ
Ἔγυρε καὶ τὸ φῶς κοκκίνησε
Ποῦ τὸ βασίλεμά του μήνυσε,
Καὶ ἡ ψυχοῦλά της ἀργὰ
Κατὰ τἀστέρια ἀπάνω κίνησε.

ΜΟΥΠΕΣ ΟΧΙ!

Μοῦπες ὄχι! — καὶ δίπλα μας τὸ ῥεῖκι
Ὅλο νάζι 'ς τὴ βρύση μυστικὰ
Ἐμιλοῦσε 'ς τὸ πράσινο τὸ φύκι.

Μοῦπες ὄχι! — κι' ἐμένα δὲν κυττοῦσαν
Τὰ γοργά σου τὰ μάτια τὰ γλυκά,
Μὸν ψυχοῦλες ποῦ τἄνθη ἐμπρὸς φιλοῦσαν.

Μοῦπες ὄχι! — καὶ ἔσφιγγες 'ς τὸ χέρι
Δυὸ μπουμπούκια ἑνὸς κλαριοῦ παιδιὰ
Σὰν νὰ ἐπόθεις τὰ δυὸ νὰ κάνῃς ταῖρι.

Μοῦπες ὄχι! — μὰ μέσα ἡ πονεμένη
Μὲς τὰ στήθη σου τὄξερε ἡ καρδιά,
Ἢ τὸ εἶπε ἡ λαλιά σου γελασμένη;

ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ

Ο ΠΟΤΑΜΟΣ

1

Νὰ ὁ χειμῶνας! Ἀγαπῶ τὶς πρῶτες συννεφιές του, γλυκὲς σὰν τὴ μελαγχολία, τὴ δυνατὴ μυρωδιὰ τῶν πεσμένων φύλλων, τὸ πρωϊνὸ τοῦ ποταμοῦ ἀνατρίχιασμα. Καμμιὰ φορὰ πέρνω τὴ βάρκα μου καὶ πάω κι' ἀράζω στὸ βάθος τοῦ μικροῦ παραπόταμου, ἀνάμεσα στὰ δυὸ νησιά. Καὶ 'κεῖ στὸ γαλήνιο ἐκεῖνο θάνατο τοῦ θέρους, βρίσκουμ' ἐπὶ τέλους μόνος, μακρυὰ ἀπ' τὸν κόσμο, σὰν ἐρημίτης χρόνων παληῶν.

Ἆ! πῶς ὅλα εἶνε μακρυὰ καὶ πῶς ὅλα φαίνουνται μικρά! Γιατί λοιπὸν χθὲς νὰ εἶμαι ὅλος πάθος καὶ τί ἀνόητη φιλοδοξία ποῦ εἶχα νὰ βεβαιόνω τὴν ἀλήθεια; Τὴν ὥρ' αὐτὴ αἰσθάνουμαι τὸν ἑαυτό μου χαμένο, σὰν ἄτομο, στὰ στήθια τῆς μεγάλης φύσης· δὲν ξέρω πειά, ποιὸ εἶνε τὸ ἀληθινὸ σ' αὐτὴ τὴν ἀδιάκοπη κίνηση τῆς μυρμηκιᾶς μας, σ' αὐτοὺς τοὺς πόλεμους τῆς φιλολογίας καὶ τῆς πολιτικῆς, ποῦ τοὺς θαρροῦμεν ἀποφασιστικούς, μὰ ποῦ οὔτε κἂν λυγίζουν τῶν ποταμῶν τὰ μεγάλα καλάμια. Ὅ,τι ξέρω, εἶνε πῶς φερόμαστε σὰ λεπτὰ ἄχυρα ἀνάμεσα στὴν αἰώνια ἐργασία τοῦ κόσμου καὶ πῶς κάμνει τὸν ἄνθρωπο ταπεινὸ καὶ φρόνιμο ν' ἀκούῃ τὴν ἐργασία αὐτὴ τῆς γῆς μόνος, ἕνα πρωὶ τοῦ φθινοπώρου.

Τὰ νερὰ περνοῦν πλατειά, μερικὰ μικρὰ νέφη, ἄσπρα σὰν πούπουλο πετοῦν στὸν ὠχρὸν οὐρανό, ἐνῷ ἀνατριχιαστικὴ σιωπὴ καταιβαίνει ἀπ' τὰ δένδρα. Καὶ 'γὼ δὲν θέλω πλιὸ ἄλλο τίποτε, παρὰ νὰ τελειώσω ἐκεῖ, ν' ἀφίσω τὸν ἑαυτό μου στὰ νερὰ ἐκεῖνα, στὰ νέφη ἐκεῖνα καὶ νὰ χαθῶ στὰ βάθη τῆς σιωπῆς αὐτῆς. Εἶνε τόσον ὡραῖο νὰ παύσῃ κανένας τὶς φιλονεικίες καὶ τὶς ἀμφιβολίες του καὶ ν' ἀγκαλιασθῇ τὴ γαλήνη τῆς ἐξοχῆς, ποῦ κάμνει αὐτὴ τὶς δουλειές της χωρὶς σταμάτισμα καὶ χωρὶς συζήτησες! Αὔριο θὰ ξαναρχίσουμε πάλι τὶς μάταιες φιλονεικίες μας. Σήμερα, ἂς εἴμαστε δυνατοὶ κι' ἀναίσθητοι σὰν τὰ ἄλογα, ποῦ ἀφίνουν στὰ χωράφια μὲ τὸ χόρτο, ὥς τὴν κοιλιά.

Ὅλη ἡ νειότη μου ξυπνᾷ! Θυμοῦμαι τὸν καιρό, ποῦ πηγαίναμεν ὅλοι μαζῆ γιὰ ν' ἀνακαλύψουμε τὸ Σηκουάνα, λεῦγες ὅλες μακρυὰ ἀπ' τὸ Παρίσι. Ὦ εὐτυχισμένη ἐποχή, ποῦ ἐλπίζεις ὅλα νὰ τὰ κυριεύσῃς, χωρὶς νὰ ἔχῃς ἀκόμα τίποτε νὰ φυλάξῃς.

2

Ἦταν' ἕνα χωριὸ μικρό, μακρυὰ ἀπ' τὸ σιδηρόδρομο· αὐτὸ δικαιολογοῦσε τὴν μοναξιάν του. Τὰ σπίτια ἦταν' ἄτακτα κτισμένα πάνω σὲ μιὰ ὄχθη ἀψηλή· συνέβαινεν ὅμως καμμιὰ φορὰ στὶς μεγάλες πλημμύρες τὸ νερὸ νὰ μπαίνῃ στὰ σπίτια

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Ὁ θάνατος τοῦ Ἰαγναδάττα, ποίημα Ἰνδικό, μετάφρασις *Α. Ν. Κεφαλληνοῦ.*
Τραγούδια: Φύλλο καὶ κλαρί, Ἡμέρας ζωή, Μοῦπες ὄχι, ὑπὸ *Ἄγιδος Θέρου.*
Ὁ Ποταμός, (ἐκ τῶν τοῦ Ζολᾶ, μετάφρασις *Μ. Δ. Φ.*).
Ἡλίου Βασίλεμα, ποίημα Victor Hugo, κατὰ μετάφρασιν *Καλυβίτη.*
Μικρὰ Διάφορα.
Ἀνοικτὰ Γράμματα.
Χρονικά.
Ἡ ἐν Ζακύνθῳ Πλατεῖα τοῦ Γεωργίου, κατὰ τοῦ σεισμοὺς (εἰκών).

Εἰς τὸ προσεχές: Τῆς κερᾶς τὸ μάρμαρο, ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου κτλ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

τῶν χωριανῶν, οἱ ὁποῖοι τότες ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ περπατοῦν μὲ βάρκες. Τὸ καλοκαῖρι κατέβαιναν σ' ὁ Σηκουάνα ἀπὸ ἕνα χλοερὸ κατήφορο, κομμένο 'δῶ καὶ 'κεῖ ἀπὸ μονοπάτια. Ηὗραμ' ἐκεῖ ἕνα καλὸν ξενοδόχον, πῶβαλε ὅλο τὸ ξενοδοχεῖο του στὴ διάθεσή μας. Οἱ πελᾶτες ἦτανε σπάνιοι· λίγοι μόνον χωρικοὶ τὴν Κυριακή· καὶ ἔτσι ἦτανε μαγευμένος μὲ τὸ κελεπούρι τῶν Παρισινῶν, ποῦ τοὔρχοντο γιὰ ἑβδομάδες πολλές.

Γιὰ τρία χρόνια εἴμαστε οἱ βασιληάδες τοῦ τόπου. Τὸ ξενοδοχεῖο ἦταν μικρό· ὅταν ἐρχόμαστε καμμιὰ δωδεκαριὰ ἔπρεπε νὰ ζητοῦμε δωμάτια στὸ χωριό. Ἐγὼ εἶχα διαλέξει μιὰ κάμαρα στοῦ πεταλωτῆ. Σὰ νἄχω ἀκόμα μπροστά μου τὸ μεγάλο δωμάτιο μὲ τὸ δρύϊνο ἁρμάρι του, ὡς ἐκεῖ πάνω μεγάλο, τοὺς τοίχους του τοὺς ἀσβεστωμένους, στοὺς ὁποίους ἦσαν καρφωμένα εἰκονίσματα, τὴ γύψινη θερμάστρα του, μ' ἕνα σωρὸ πάνω πολυτέλειας χωριάτικης, χάρτινα ἄνθη, 'ποκάτω ἀπὸ γυαλιά, χρυσωμένες θῆκες, ἀγορασμένες ἀπὸ πανηγύρια καὶ κογχύλια φερμένα ἀπ' τὴ Χάβρη. Στὴν κλίνη γιὰ ν' ἀνέβῃ κανένας ἐχρειάζετο σκάλα. Τὸ δωμάτιο ἐμύριζε τῆς τελευταίας πλύσης ἀσπρόρρουχα παστρικά, ποῦ τὸ ἁρμάρι ἦταν γεμάτο.

Ἦτανε τῆς μεγάλης του κόρης, τὸ δωμάτιο ποῦ μοῦ ἔδινε ὁ πεταλωτὴς καὶ φουστάνια τσίτινα καὶ κορσὰζ ἦταν' ἀκόμα κρεμαμένα στὰ καρφιά. Οἱ σύντροφοι μ' ἀστεΐζουνταν κ' ἔλεγαν πῶς κοιμοῦμαι ἐκεῖ ὁλόκληρος στὸν ποδόγυρον μέσα. Τ' ἀληθινὸ εἶνε, πῶς ὅλες ἐκεῖνες ἡ χωριάτικες φορεσιὲς μ' ἐπείραζαν ὀλίγον. Κάποτε μ' ἔπιανεν ἡ περιέργεια κι' ἄνοιγα τὸ ἁρμάρι κ' ἐξέταζα τὰ κρεμασμένα ροῦχα. Τί παληκάρισσα! οἱ ζῶνες τοῦ φουστανιοῦ της δὲν μοῦ ἦσαν καὶ πολὺ στενὲς καὶ δυὸ Παρισινὲς θὰ ἐχόρευαν μέσα σ' ἕνα ἀπ' τὰ κορσὰζ ἐκεῖνα. Μιὰ βραδυὰ ἀνακάλυψα ἕνα κορσὲ πίσω ἀπὸ μιὰ στίβα πετσέτες. Ἔμειν' ἀπορημένος· ἦταν ἀληθινὸς ὁπλισμός, σωστὸς θώρακας ἀπὸ μπαλένες, τόσο μεγάλος ποῦ χωροῦσε μέσα τὸ στῆθος τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Τὴ δεύτερη χρονιὰ ποῦ ἐπήγαμε ἡ ὡραία Ἐρνεστίνα εἶχε πάρει ἕνα μακελάρη ἀπ' τὸ Πουασσύ.

Στὶς τέσσαρες τὸ πρωὶ τὰ χελιδόνια ποὖχαν κάμει τὴν φωλιάν τους στὴν καπνοδόχο πάνω μ' ἐξυπνοῦσαν μὲ τὴ διαπεραστικὴ φλυαρία τους. Ἐγὼ ὅμως ξανακοιμώμουν· ἀλλὰ στὲς ἔξη ἄρχιζ' ἕνα ξεκωφαντικὸ νταβατοῦρι. Κάτω ὁ πεταλωτὴς ἄρχιζε τὴ δουλειά του. Τὸ δωμάτιό μου ἦταν' ἀκριβῶς πάνω ἀπ' τ' ἀργαστῆρι. Τὸ φυσοῦνι ἐφυσοῦσε μὲ δύναμι ἀνεμοζάλης· ἡ σφῦρες ἐπέφταν μὲ ρυθμὸ στ' ἀμῶνι. Τὸ σπίτι ὅλο πηδοῦσε στὴ μουσικὴ ἐκείνη. Ἡ κλίνη μου τὶς πρῶτες ἡμέρες μοῦ ἐφάνη πῶς τόσο ἐκουνιώτουν, ὥστ' ἀναγκάζουμουν νὰ σηκόνουμαι· κατόπιν ὅμως ἐσυνήθισα· καὶ ὅταν ἤμουν πολὺ κουρασμένος, ἡ σφῦρες ἐπὶ τέλους μ' ἀπεκοίμιζαν.

3

Δὲν ἐρχόμαστε παρὰ γιὰ τὸ Σηκουάνα καὶ 'κεῖ περνούσαμε τὶς ἡμέρες μας. Σὲ τρία χρόνια δὲν ἐκάμαμε οὔτ' ἕνα περίπατο μὲ τὰ πόδια· ἐνῷ δὲν ἔμεινε νησί, παραπόταμος ἢ μικρὸς κόλπος, ποῦ νὰ μὴν τὸν γνωρίσουμε. Τῆς ὄχθης τὰ δένδρα ἔγειναν φίλοι μας. Θὰ εἰμπορούσαμε νὰ ποῦμε τὸν ἀριθμὸν τῶν βράχων· ἀπ' ὅλα τὰ μέρη μιὰ λεῦγα μακρυὰ εἴμαστε σπίτι μας. Σήμερ' ἀκόμα, σὰν κλείω τὰ μάτια, τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Σηκουάνα ἔρχετ' ἐμπρός μου μὲ τὶς λεῦκές του, μὲ τὶς ἀνθισμένες ὄχθες του, τὶς γεμάτες ἀπὸ μεγάλα ἄνθη γαλάζια καὶ βιολεττιά, μὲ τὰ ἔρμα τὰ νησιά του μὲ τὰ γιγάντια χόρτα τους.

Ὁ ξενοδόχος μας εἶχε μιὰ βάρκα λιγάκι βαρειά, καμωμένη στὴ Χάβρη, θαρρῶ, ποῦ χωροῦσε πέντ' ἔξη ἐπιβάτες. Θὰ ἦταν στερεὰ γιὰ νὰ βαστάξῃ στὶς τρομερὲς περιπέτειες ποῦ ἔπαθε. Τὴν ἐσπρώχναμε κατὰ τὶς ὄχθες χωρὶς προσοχὴ καμμιά· ἐπερνούσαμε πάνω ἀπὸ πεσμένα δένδρα, τὴν ἐχώναμε στὸν ἄμμο τόσο βαθειὰ πῶπρεπε νὰ μποῦμε στὸ νερὸ μὲ τὰ πόδια γυμνά, γιὰ τὴ βγάλουμε. Αὐτὴ περιωρίζουνταν μόνον νὰ τσακρᾷ, ποῦ μᾶς ἔκαμνε νὰ γελοῦμε. Κάποτε κινούμενοι ἀπὸ κακόβουλη σκέψη, γιὰ νὰ τὴ δοκιμάσουμε, ἐλέγαμε, τὴν ἐρρίπταμε σὲ μεγάλες πέτρες μὲ μιὰ δυνατὴ κουπιά. Ἐπέφταμε ἀνάσκελα ἡμεῖς· τόσο τὸ κτύπημα ἦταν δυνατό· ἐκείνη ἄφινε παράπονο ὑπόκωφο καὶ εἴμαστε καταγοητευμένοι.

Δὲν ξέρω ἂν ὁ ξενοδόχος ἐκατάλαβε τὶς δοκιμές, ποῦ ἐκάμναμε στὴ στερεότητα τῆς βάρκας του· μὰ θυμοῦμαι πῶς τὸν εἶδα σκεπτικὸν καὶ συγκινημένον μπροστά της σὲ ὧρες ποῦ νόμιζε πῶς δὲν τὸν βλέπει κανένας. Ἔσκυβε, τὴν παρατηροῦσε, τὴν ἄγγιζε μὲ τρόπο πατέρ' ἀνήσυχου. Ἦτανε ἄνθρωπος γλυκός· ποτὲ δὲν τολμοῦσε νὰ παραπονεθῇ.

4

Ὕστερ' ἡσυχάζαμε, ἀπολαμβάναμε τὸ βαθὺ τοῦ ποταμοῦ θέλγητρο.

Ἡ δυὸ ὄχθες πλαταίνουν· τὸ νερὸ ἁπλώνεται σὰ μεγάλη δεξαμενή· κι' ἐκεῖ τὸ μέτωπο προβάλλουν τρία νησιὰ στὸ ρέμμα. Τὸ πρῶτο στ' ἀριστερὰ πολὺ μακρυὸ ἁπλώνετ' ὡς μιὰ λεῦγα· τὸ δεύτερο, τρακόσια μέτρα τὸ πολύ· καὶ τὸ τρίτο δὲν εἶνε παρὰ ἕνα κομματάκι χλόη, σκεπασμέν' ἀπὸ δένδρα μεγάλα. Πιὸ πίσω ἄλλα νησιὰ μικρὰ ἁπλώνουντ' ἄτακτα, χωρισμένα ἀπ' τοῦ ποταμοῦ τοὺς στενοὺς βραχίονες. Στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ἦταν χωράφια καλλιεργημένα· στὴ δεξιὰ ὑψώνουνταν ἕνας λόφος, γεμάτος στὴν κορυφὴ ἀπὸ δένδρα πυκνά.

Πλάϊ, πλάϊ μὲ τὴν ὄχθη ἀναβαίναμε τὸ ρέμμα γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὸν κόπο. Ὕστερ' ὅταν φθάναμε στὴν ἄκρη τοῦ πλατειοῦ μέρους, πέρναμε τὸ μέσο κι' ἀφίναμε τὴν βάρκα νὰ μᾶς φέρῃ πίσω μὲ τὸ ρέμμα. Σιγά, σιγὰ ἐκείνη χωρὶς θόρυβον κανένα κατέβαινε μόνη της. Ἐμεῖς, ξαπλωμένοι στοὺς πάγκους, μιλούσαμε μὲ τεμπελιά· μὰ τὴν ὥρα, ποῦ ἡ βάρκα ἔφθανε κοντὰ στὰ νησιὰ ἡ κουβέντα ἔπεφτε, ἀκατανίκητη κατάνυξη μᾶς ἐκυρίευε λίγο λίγο.

Μπροστά μας, πάνω ἀπ' τὰ κάτασπρα νερὰ πρόβαλλαν στὴν αὐτὴ γραμμὴ τὰ τρία νησιὰ τὰ στρογγυλεμένα μέτωπα, τὶς χλοερὲς πρῶρές τους. Φαίνουνταν στὴ πορφυρὴ τὴ δύση σὰ τρεῖς δέσμες ἀπὸ δένδρα μὲ τὶς πράσινες κορυφές, κοιμισμένες στὸν ἀγέρα. Θἄλεγες πῶς ἦταν τρία καράβια ἀραγμένα, τρεῖς Λεβιάθαν, ποῦ τὰ κατάρτια τους ἔξαφνα μὲ φυλλώματα, σὰν ἀπὸ θαῦμα, εἶχαν σκεπασθῇ. Καὶ κάτω στὸ νερό, στὸν ἀσημένιο καθρέφτη, π' ἀμέτρητος ἁπλώνουνταν, χωρὶς ρυτίδα καμμιὰ τὰ νησιὰ τὶς σκιές τους ἔρριπταν. Μιὰ γαλήνη, μιὰ μεγαλοπρέπεια ἔβγαινεν ἀπ' τὰ δυὸ γαλάζια, τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ ποτάμι. Τὸ βράδυ πρὸ πάντων, ὅταν οὔτε φύλλον ἐκουνιόταν, ὅταν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ἔπερνε τὸ ἀνοικτὸ γαλάζιο χρῶμα τοῦ ἀρσαλιοῦ, τὸ πανόραμα ἐμεγάλωνε ἀκόμα κ' ἔκαμνε τὸν ἄνθρωπο νὰ σκέπτεται τὸ ἄπειρο.

Ἐκατεβαίναμ' ἀδιάκοπα, ἐμβαίναμε σὲ κανένα βραχίονα τοῦ ποταμοῦ, ἀνάμεσα στὰ νησιά. Τότε τὸ θέλγητρο ἐγινότανε πειὸ βαθύ, πειὸ μεγάλο. Ἔκλιναν στὶς δυὸ ὄχθες τὰ δένδρα κ' ἔκαμναν τὸν ποταμὸν σὰν ἕνα μεγάλο δρόμο περιβολιοῦ.

Δὲν ἦταν πειὰ πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας παρὰ μιὰ στενὴ λωρίδα οὐρανοῦ, ἐνῷ μπροστά μας μακρυὰ ἐφαίνετο ἡ γραμμὴ τοῦ Σηκουάνα, τὸ ρέμμα, πώφευγε μὲ ἐξακολουθητικὸ κτύπο ἀσημένιων χαλίκων, βουνὰ δασωμένα, τὸ καμπαναριὸ ἑνὸς χωριοῦ. Ὕστερ' ἀπ' τὸ κόψιμο τῶν χόρτων, τὰ λειβάδια ἅπλωναν τρυφερὰ σὰν βελοῦδο χορταράκια, πώπαιζαν πάνω τοῦ ἥλιου ἡ πλάγιες ἀχτίδες. Μιὰ ἀλκυὼν ἔβαλλε καμμιὰ φωνὴ καὶ στὸ νερὸ ἀπάνω ἔρριπτε τὴν τριανταφυλλιὰ καὶ πράσινη ἀστραπὴ τῶν φτερῶν της. Πάνω στὰ δένδρα τὰ περιστέρια γόγγυζαν. Ἦταν μιὰ ἡσυχία μεγαλοπρεπής, μιὰ μαγικὴ φρεσκάδα· ἔμοιαζε σὰ μεγάλο καὶ παληὸ δάσος, μέσ' τὸ ὁποῖο σ' ἄλλους καιροὺς κυρίες μεγάλες ἠμποροῦσαν ν' ἀγαπήσουν.

Ἐμβαίναμ' ὕστερα σὲ κανένα μικρότερο στένεμα καὶ εὑρίσκαμε καὶ κεῖ ἀκόμα κι' ἄλλες χαρές. Νὰ τραβήξουμε κουπὶ ἦταν τότε ἀδύνατο· ἔπρεπε ν' ἀφίσουμε τὰ κουπιὰ καὶ νὰ μεταχειριζόμαστε τὸν γάντσον στὰ δύσκολα μέρη. Στενεύαν τῶν δένδρων οἱ τοῖχοι, ἡ κορυφὲς ἐσμίγουνταν κ' ἐπλέαμεν ἐμεῖς κάτω ἀπὸ θόλον χωρὶς διόλου οὐρανὸν νὰ βλέπωμεν. Ἰτιὲς ἑκατὸ χρόνων, μισοξεριζωμένες ἀπ' τὸ ρέμμα, ἔδειχναν τὶς ἀνακατωμένες ρίζες τους, ὅμοιες μὲ φείδια· οἱ κορμοί τους σὰν σαπημένοι ἐφαίνουνταν· ἔγερναν σὲ τραγικὲς στάσες πνιγμένων, ποῦ τοὺς βαστοῦν ἀπὸ τὰ μαλλιά· καὶ ἀπ' τὰ ξύλα ἐκεῖνα τὰ σχισμένα, τὰ μαυρισμένα, τὰ λερωμένα ἀπ' τοῦ νεροῦ τοὺς ἀφρούς, ὁλόκληρη νειότη κορμῶν τρυφερῶν καὶ λεπτῶν φύλλων, ἔβγαινε, ἐψήγων', ἔπεφτε σὰ βροχή. Σὰν περνούσαμε, ἀναγκαζόμαστε νὰ σκύβουμε τὸ κεφάλι μὲ τὸ μέτωπο χαϊδεμέν' ἀπ' τοὺς κλάδους.

Ἄλλες φορὲς πάλι ἐπλέαμ' ἀνάμεσα σὲ φυτὰ θαλάσσια· ἡ νυμφαῖες ἅπλωναν τὰ παχειὰ καὶ στρογγυλὰ φύλλα τους, ποῦ 'κολυμβοῦσαν σὰν βάτραχοι καὶ 'μεῖς ἐκόβαμε τὰ κίτρινα ἄνθη τους, τὰ τόσο παχειὰ καὶ ἄνοστα, τὰ ἀνοιγμένα στὴν ἐπιφάνεια σὰν μάτια περιέργων ψαριῶν. Εἶχεν ἀκόμα καὶ ἄλλα ἄνθη, ποῦ δὲν ἠξέραμε τὰ ὀνόματα· ἕνα πρὸ πάντων, ἕνα μικρὸ βιολεττί, ὡραιότατο.

Ἀλλ' ἡ βάρκα πάντοτε κατέβαινε μὲ τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῶν φυτῶν. Σὲ κάθε λεπτὸ ἔπρεπε νὰ γυρίζῃ, γιὰ ν' ἀκολουθάῃ τὶς γωνιὲς τοῦ στενοῦ. Κι' ἦταν μιὰ συγκίνηση γιατί δὲν εἴμαστε βέβαιοι, ἂν θὰ μπορούσαμε νὰ περάσουμε. Συχνὰ παρουσιάζουνταν κανένα στρῶμα ἄμμου. Τί θρίαμβος ἅμα ἐβγαίναμε χωρὶς ἐμπόδιο σὲ κανένα πλατύτερο μέρος, ἀφίνοντας πίσω τὸ στενὸ πέρασμα, σὰν ἕνα ἀπ' ἐκεῖνα τῶν δασῶν τὰ μονοπάτια ποῦ γιὰ νὰ τὰ περάσουν, πρέπει νὰ στρυμωχθοῦν οἱ ἄνθρωποι ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο καὶ ποῦ οἱ θάμνοι τους πάλι ξανακλείουνται μονάχοι.

5

Τί ὡραῖες πρωΐες ἐπεράσαμε ἔτσι στὸν ποταμόν! Ἕνας ἐλαφρὸς ἀτμὸς ἐσηκώνουνταν ἀπ' τὸ νερὸ τὸ πρωΐ. Θὰ 'λεγε κανένας πῶς ἦταν μουσελίνα, ποῦ ἐπέτα, κρεμνῶντας κομμάτια τοῦ λεπτοῦ ρούχου στῆς ὄχθης τὰ δένδρα. Κάτασπρα ἐφαίνουνταν ντυμένες ἡ λεῦκες. Κατόπιν ὅταν ὁ ἥλιος ἀνέτελλε, τὸ φόρεμά τους ἔπεφτε ἀπαλὰ σὰ φόρεμα νύμφης τὴν ἡμέραν τῶν γάμων. Μιὰ στιγμὴ ἐκάπνιζαν στὸν ἀγέρα καὶ ἔλαμπαν μ' ἕνα μικρὸ ἀνατρίχιασμα τῶν φύλλων τους.

Ἀγαπούσαμε τὴν ὥρ' αὐτὴ τῶν λευκῶν ἀτμῶν, ἐπηγαίναμε στὸ νερὸ νὰ δοῦμε τὸν ἥλιο νὰ ψηλώνῃ. Ὁ ποταμὸς γύρω μας ἀπέπνεεν ἀναπνοὴν γαλακτερήν. Ἔξαφνα μιὰ ἀχτίδα πηδοῦσε, μιὰ χρυσῆ τρύπα κοκκίνιζε τὴν ὁμίχλη. Γιὰ κάμποσες στιγμὲς τὰ πειὸ λεπτὰ χρώματα, τὸ ὠχρὸ τριανταφυλλί, τὸ τρυφερὸ γαλάζιο, τὸ βιολεττὶ ἐσμίγουνταν στὸν ἀγέρα. Κατόπιν ἦταν ὡς ἂν φύσημα βορειᾶ νὰ περνοῦσε. Οἱ ἀτμοὶ ἐχάνουνταν, ὁ ποταμὸς γαλάζιος ἔλαμπ' ὅλος μὲ σπίθες κάτω ἀπ' τὸ θριαμβευτικὸ ἥλιο.

Τὴ νύχτα, τὶς νύχτες τῆς σελήνης πρὸ πάντων ἀγαπούσαμ' ἐπίσης νὰ πηγαίνουμε σ' ἕνα γειτονικὸ χωριὸ ἀναβαίνοντας τὸν ποταμὸ καὶ μὲ τὸ ρέμμα νὰ ἐπιστρέφουμε τὰ μεσάνυχτα. Ἡ βάρκα κατέβαινε ἀργὰ ἀργὰ στὴ μεγάλη σιγή. Στὸν οὐρανὸ πάνω ἡ σελήνη γεμάτη ἀνέβαινε ρίχνοντας στὸ νερὸ τὸ ἀργυρό της ριπίδι. Δὲν διεκρίνουνταν τίποτε· ἡ δυὸ ὄχθες μὲ τὰ χωράφια καὶ τοὺς λόφους ἦσαν σὰ δυὸ ὄγκοι σκιᾶς, κι' ἀνάμεσα ὁ ποταμὸς ἔτρεχεν ὁλόλευκος. Καὶ ὅμως ἀπ' τὴν ἐξοχή, ποῦ δὲν ἐβλέπαμε, ἀνέβαιναν κἄποτε φωνὲς μακρυνές, ἡ φωνὴ κανενὸς πουλιοῦ, ἢ κανενὸς βατράχου, τὸ μεγάλο ἀνατρίχιασμα τῶν κοιμισμένων ἀγρῶν. Καὶ 'μεῖς ἐβλέπαμε τὸ φεγγάρι νὰ χορεύῃ στὸ αὐλάκι τῆς βάρκας, ἀφίνοντας κρεμαμένα τὰ ζεστά μας χέρια στὸ δροσερὸ νερό.

Ὅταν ἐγύριζα στὸ Παρίσι, ἐφύλαγα γιὰ κάμποσο καιρὸ τῆς βάρκας τὸ κούνισμα! Ὠνειρεύουμουν τὴ νύχτα πῶς τραβοῦσα κουπί, πῶς μιὰ μαύρη βάρκα μ' ἔφερε μὲ τὸ ρέμμα στῆς σκιᾶς τὰ βάθη. Αὐτὲς ἦσαν ἐνθύμησες γεμάτες λύπη. Τὸ πεζοδρόμιο τῶν δρόμων μ' ἀπέλπιζε καὶ τὴν ὥρα ποῦ περνοῦσα γεφύρια, ἔρριχνα στὸ Σηκουάνα ματιὲς ἄνδρα ζηλιάρη. Ὕστερα ξανάρχιζ' ἡ ζωή, ἔπρεπε νὰ ζήσουμε. Ἡ δουλειὰ μὲ ξανάπιανεν ὅλον. Ἔμβαινα στὸ μεγάλο ἀγῶνα.

6

Καὶ γι' αὐτὸ συχνὰ παρακαλῶ, τὴν ὥρ' αὐτή, ποῦ ὁρίζω τὸν ἑαυτό μου, νὰ τελειώσω σὲ καμμιὰ κρυμμένη γωνιά, κοντὰ σὲ καμμιὰ ὄχθη ἀνθισμένη, ἀνάμεσα δύο παληῶν κορμῶν λεύκης. Χρειάζεται τόσος λίγος τόπος τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν αἰώνια εἰρήνη! Τοῦ κόσμου τούτου ἡ μάταιες φιλονεικίες δὲν θὰ μὲ ταράσσουν πειό. Θὰ πλαγιάσω στὴ ράχη, θὰ ξαπλώσω τὰ χέρια μου στὸ χόρτο καὶ θὰ πῶ στὴν καλὴ φύση νὰ μὲ πάρῃ καὶ νὰ μὲ κρατήσῃ.

[E. Zola] Μ. Δ. Φ.

ΗΛΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΜΑ

(Soleil couchant - Victor Hugo).

'Σ τοῦ ἥλιου τὸ βασίλεμα, ἡ νύχτα πρὶν ν' ἀρχίσῃ,
σᾶ σκοτεινιάζει ὁ οὐρανός, σὲ πέτρα καθισμένος,
ὁ γέρος ποῦ πολὺν καιρὸ δὲν εἶχε πιὰ νὰ ζήσῃ,
τὸν ἥλιο βλέπει σκεπτικὸς 'ς τὴ δύσι γυρισμένος.

Ὁ γέρος ἦτονε βοσκὸς καὶ τὰ βουνὰ ἀγαποῦσε.
'Σ τὰ νειάτα του ἐλεύθερος, φτωχός, εὐτυχισμένος,
σᾶν τέτοια ὥρα 'σ τοῦ βουνοῦ τοὺς ἴσκιους τραγουδοῦσε
μὲ τὴ φλογέρα του γλυκά, ἐκεῖ κοντὰ γυρμένος.

Τώρα 'ς τὰ γέρα πλούσιος, τὸν κόσμο χορτασμένος,
μ' ἀγγόνια καὶ δισέγγονα, μ' ἐνθύμησες ἐζοῦσε,
κι' αὐτὴ τὴν ὥρα ποῦ τ' ἀρνιὰ μανδρόνει ἀποσταμένος,
τέλεια ξεχάνοντας τὴ γῆ, τὸν οὐρανὸ θωροῦσε.

Μία ἡμέρα διάβηκε, κ' ἡ ὅμοια της σιμόνει...
Κι' ὁ γέροντας στοχάζεται τὸν οὐρανό, τὸ κῦμα,
τὸ κῦμα ποῦ ἀτέλειωτο τὸ δρόμο του ἁπλόνει,
σᾶν τὴν ἐλπίδα τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου 'μπρὸς 'ς τὸ μνῆμα.

Ὥρα κρυφὴ κι' ἐπίσημη! Ἡ πλᾶσι δὲ σαλεύει,
καὶ τὸ βουνό, κι' ἡ θάλασσα, κι' ὁ ἄνεμος σωπαίνει.
Τὸν ἥλιο βλέπει ὁ γέροντας βοσκὸς ποῦ βασιλεύει
κι' ὁ ἥλιος τὸ γεροβοσκὸ κυττάζει ποῦ πεθαίνει.

ΚΑΛΥΒΙΤΗΣ

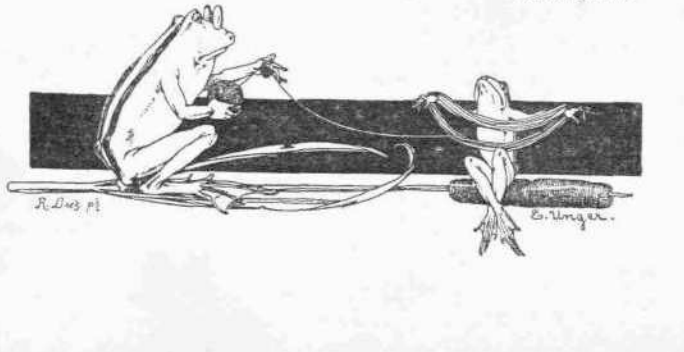

ΜΙΚΡΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΤΙ ΚΕΡΔΙΖΟΥΝ ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

[Ὁ ἐν Παρισίοις ἀνταποκριτὴς τῆς ἐν Κων]πόλει ἐφημερίδος «Κωνσταντινούπολις» ἐπέστειλε πρὸς αὐτὴν τελευταῖον τὰ ἑπόμενα:]

«Τὸ ἐν Παρισίοις θέατρον τοῦ Μελοδράματος ἔδιδε προχθὲς τὴν χιλιοστὴν καὶ εἰκοστὴν πέμπτην παράστασιν τοῦ περιωνύμου **Φάουστ**. Ἡ χιλιοστὴ παράστασις ἑωρτάσθη, ὡς γνωστόν, πρό τινων μηνῶν, ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ ἐκτάκτῳ μεγαλοπρεπείᾳ, ὡς καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος ἡ χιλιοστὴ παράστασις τῆς ὡραίας καὶ χαριεστάτης **Μινιών**, ἧς ὁ μελοποιὸς Ἀμβρόσιος Θωμᾶς, προήχθη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ εἰς τὸν Μεγαλόσταυρον τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς. Βλέπων ἐπὶ τῶν κιτρινωπῶν προγραμμάτων τοῦ Μελοδράματος τὸν ἀριθμὸν 1025 εἶπον κατ' ἐμαυτόν: «πόσα κερδαίνουσιν οἱ μεγάλοι μουσουργοί!» Ἀληθῶς δὲ ἡ σκέψις μου αὕτη εἶχε τὸν λόγον της, διότι δὲν ἐπρόκειτο μόνον περὶ τοῦ ἐν Παρισίοις θεάτρου τοῦ Μελοδράματος. Ὁ **Φάουστ** παρεστάθη καὶ ἐξακολουθεῖ παριστανόμενος εἰς ὅλα τὰ θέατρα τῆς ὑφηλίου, ἑκάστη δὲ παράστασις ὁπουδήποτε γῆς καὶ ἂν δίδεται — ἐξαιρουμένων τῶν χωρῶν, αἵτινες δὲν συμμετέχουσι τῆς διεθνοῦς καλλιτεχνικῆς καὶ φιλολογικῆς συμβάσεως, ὀλιγίστων ἄλλως — ἐπήνεγκε τῷ διασήμῳ μουσουργῷ Γκουνώ, νῦν δὲ ἀποφέρει τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ, ποσόν τι οἱονδήποτε ἀναλόγως τῶν εἰσπράξεων τοῦ θεάτρου ἢ κατ' ἀποκοπήν. Ἡ διεθνὴς αὕτη σύμβασις ἐξασφαλίζει τὰ δικαιώματα τῶν συγγραφέων, δραματογράφων, μουσουργῶν, καλλιτεχνῶν ποικίλων καὶ πλάττει οὕτω δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἀδαμαντοτόκον, χρυσοτόκον ἢ ἀργυροτόκον ὄρνιθα, ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἑκάστου ἔργου καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς χώρας καὶ τοῦ θεάτρου, ἐν ᾧ παρίσταται, ἢ ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις ἐν πρωτοτύπῳ ἢ ἐν μεταφράσει πωλεῖται. Βεβαίως αἱ πρῶται παραστάσεις τοῦ **Φάουστ** δὲν ἀπήνεγκον τῷ Γκουνὼ κολοσσιαῖα ποσὰ καθ' ὅσον μάλιστα, ὅπως ἄλλως τε συνέβη εἰς πάντα τὰ ἀριστουργήματα, ἡ πρώτη ὑποδοχὴ αὐτοῦ παρὰ τοῦ δημοσίου ὑπῆρξε ψυχρά. Πλὴν βραδύτερον ὁποία ἐπιτυχία, ὁποῖος θρίαμβος! Καὶ ἔμεινεν ἄκρα γῆς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἔνθα δὲν παρεστάθη ὁ **Φάουστ**; Καὶ ἔμεινε μέρος ὅπου δὲν παρεστάθη δεκάκις, πεντηκοντάκις, ἑκατοντάκις καὶ πλέον; Ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι καὶ νῦν ἡμέραι, καθ' ἃς τὸ μελόδραμα τοῦτο δίδεται συγχρόνως εἰς δέκα, ἑκατὸν θέατρα τῆς ὑφηλίου, πάντα δὲ ταῦτα πληρόνουσι δικαιώματα τῷ μουσουργῷ ἢ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ. Ἂν περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὸ ἐνταῦθα θέατρον τοῦ Μελοδράματος καὶ ὑπολογίσωμεν ποσόν τι ὡς δικαίωμα τοῦ μουσουργοῦ, πόσα δὲν ἔλαβεν ὁ Γκουνὼ ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου θεάτρου; Ἑκατοντάδας χιλιάδων φράγκων! Καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς θεάτροις τῆς Γαλλίας, καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ, Ἱσπανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἀμερικῇ κλπ.; Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἔξοχος μελοποιὸς ἔγραφε τὴν τελευταίαν **νόταν** τοῦ μελοδράματός του τούτου, συγχρόνως μιὰ ὄρνιθα πλουμισμένη καὶ καμαρωτὴ ἔτικτεν ὠόν, ἐξ οὗ ἐκκολαπτομένου βραδύτερον ἔμελλε ν' ἀναπηδήσῃ ἕνα χρυσὸ πουλάκι, ἡ μέλλουσα ἀδαμαντοτόκος ὄρνις τοῦ **Φάουστ**. Καὶ τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ μουσουργοῦ; Καὶ ὁ ***Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα***, καὶ ἡ ***Σαπφώ***, καὶ ἡ ***Μιρεῖλ*** καὶ λοιπά; Ταὐτὰ ρητέον καὶ περὶ πάντων τῶν μεγάλων μουσουργῶν. Ἐν τούτοις κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, τὰ κέρδη τῶν μελοποιῶν ὡς καὶ τῶν δραματογράφων, ἠθοποιῶν, ἀοιδῶν, ζωγράφων, γλυπτῶν καὶ λοιπῶν καλλιτεχνῶν δὲν ἦσαν τοσοῦτον σημαντικὰ ὅσον νῦν. Ὅσα κερδαίνει νῦν ἡ Πάττη διὰ μίαν παράστασιν, θὰ ἐφαίνοντο μῦθος πρὸ 40 καὶ 50 ἐτῶν. Ὅσα λαμβάνει εἷς τῶν διασήμων ζωγράφων διὰ μίαν μόνην εἰκόνα, θὰ ἤρκουν δι' ἑξάμηνον καὶ ἐτησίαν ἐργασίαν ἄλλου ζωγράφου ἐπίσης ὀνομαστοῦ ἢ καὶ ἐξοχωτέρου ἔτι ἀκμάσαντος κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ὁ ἔξοχος ζωγράφος Millet καίτοι οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀκμάσας, ἐπώλησε τὴν περιώνυμον αὐτοῦ εἰκόνα Angelus, περὶ ἧς τοσοῦτος πάταγος ἐγένετο ἐνταῦθα πρὸ δύο ἐτῶν, ἀντὶ τριῶν ἢ ἓξ μόνον χιλιάδων φράγκων. Πρὸ δύο ἐτῶν ἠγόρασαν αὐτὴν ἀντὶ ἑξακοσίων χιλιάδων φράγκων οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ μετέφερον εἰς Ἀμερικήν, ὅθεν ἐπεστράφη ἡ εἰκὼν αὖθις εἰς Γαλλίαν πωληθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν τῷ Σωσάμ, ἑνὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν μεγάλων καταστημάτων τοῦ Λούβρου, ἀντὶ ἑνὸς σχεδὸν ἑκατομμυρίου φράγκων. Ὁ Βελλίνης καὶ ὁ Δονιζέττης δὲν ἔπλεον ἐν τῷ χρυσῷ καὶ ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῶν ἐλάχιστα ἐκαρπώθησαν, καὶ ὁ Βέρδης δὲ ἂν ἐκέρδαινεν ἐκ τῶν πολλῶν μελοδραμάτων του, ἅτινα ἀπὸ ἑξηκονταετίας σχεδὸν ἔγραψεν, ὅσα κερδαίνῃ νῦν, θὰ ἦτο δεκάκις πλουσιώτερος. Καὶ ὁπόσα ὑπέφερεν ὁ μέγας Βάγνερ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ μουσικοῦ του βίου, ὅπως καταστήσῃ παραδεκτὰ τὰ μεγαλουργήματα αὐτοῦ! Καὶ ὁ μεγαλοφυὴς Ροσίνης καὶ ὁ δαιμόνιος Μέγερβερ δὲν ἐβάδισαν βεβαίως ἐπὶ ρόδων κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ μουσικοῦ αὐτῶν βίου· ἔσχον ὅμως τὴν καλλίστην ἰδέαν νὰ ἔλθωσι καὶ ἐγκατασταθῶσιν ὁριστικῶς ἐν Παρισίοις καὶ νὰ κυριαρχήσωσιν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν τῷ ἐνταῦθα θεάτρῳ τοῦ Μελοδράματος. Ἐπεθύμουν δὲ νὰ εἶχον νῦν ὅσα ἀπέφερον αὐτοῖς καὶ τοῖς κληρονόμοις αὐτῶν, τῷ μὲν Ροσίνῃ ὁ «Γουλιέλμος Τέλλος» καὶ ὁ «Κουρεὺς τῆς Σεβίλλης» τῷ δὲ δευτέρῳ οἱ «Οὐγεννότοι».

Καὶ οἱ ἔξοχοι δὲ δραματογράφοι καὶ συγγραφεῖς εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν δύνανται νὰ ταχθῶσι. Νῦν καρποῦνται μεγάλα ποσὰ ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν, ἐνῷ ἄλλοτε, ἄλλοι συγγραφεῖς, ἐξοχώτεροι αὐτῶν οὔτε τὸ δέκατον μέρος ἐλάμβανον. Ὁ Σαρδοῦ, καίτοι πολλὰ τῶν δραμάτων του εἶναι μέτρια, κερδαίνει ἐν τούτοις πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων φρ κατ' ἔτος. Οἱ νῦν ὀνομαστοὶ ζωγράφοι εἰσὶν ἀληθεῖς πρίγκηπες καὶ λόρδοι, ἐπίσης καὶ οἱ γλύπται καὶ λοιποὶ καλλιτέχναι. Ἀλλὰ τίς ἐξ ἁπάντων τῶν καλλιτεχνῶν πορίζεται τὸ μεῖζον ποσὸν ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὁ ζωγράφος, ὁ γλύπτης, ὁ δραματογράφος, ὁ μουσουργὸς ἢ ὁ ἀοιδός; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δὲν εἶναι βεβαίως δυνατὸν ν' ἀπαντήσῃ τις ὡρισμένως καὶ θετικῶς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δέον νὰ ἐξαιρεθῶσιν ὡς σπάνια καὶ ἀσύγκριτα φαινόμενα, ἡ Πάττη π. χ. ἣν οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ πληρόνουσι χιλίας λίρας στερλίνας κατὰ παράστασιν! (ἐν Ἀμερικῇ μάλιστα καὶ πάντα τὰ ἔξοδα τοῦ ταξειδίου μετ' ἐπιστροφῆς, κατοικίας, τροφῆς κλπ. κλπ.) ἢ ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ π. χ. ὅστις ἀφῆκεν ἑπτὰ ἑκατομμύρια φράγκων εἰς τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ τούτων ἐξαιρουμένων ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἀνωτέρω προβαλλομένην ἐρώτησιν εἶναι πάλιν δύσκολος. Τὸ βέβαιον καὶ ἀνεπίδεκτον συζητήσεως εἶναι ὅτι ζωγράφοι ἔξοχοι καὶ ἔξοχοι μουσουργοὶ κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ὑλικῆς ἀμοιβῆς τῶν ἔργων αὐτῶν, ἐν τῇ χορείᾳ τῶν καλλιτεχνῶν. Τοῦτο ὅμως ἥκιστα ἐνδιαφέρει τῷ ἔξω κόσμῳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ ἐν γένει. Τὸ ἄξιον σημειώσεως ἐν .῀ καλλιτεχνικῇ κινήσει τῆς Εὐρώπης εἶναι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν καλλιτεχνῶν, ὅστις ὑπὸ τὴν κοινωνικὴν ἔποψιν παρίσταται ὑπὸ τῶν περὶ ταῦτα ἀσχολουμένων ὡς ἐπιζήμιος, μάλιστα δὲ καὶ ὀλέθριος καὶ ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἔποψιν τῆς τέχνης ἐν γένει. Ὅλοι σήμερον θέλουσι νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰς ὡραίας τέχνας, ὅλοι νὰ αἴρωνται εἰς τὰ ὕψη τῆς καλλιτεχνικῆς ἀτμοσφαίρας. Ἐντεῦθεν πληθὺς ἀμέτρητος ζωγράφων καὶ γλυπτῶν καὶ ἰχνογράφων καὶ μουσικῶν καὶ συγγραφέων καὶ λογίων καὶ δημοσιογράφων καὶ ποιητῶν καὶ δραματογράφων, ἐκ τῆς πληθύος δὲ ταύτης ὀλίγοι οἱ ἐπιτυγχάνοντες καὶ ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς, ὀλίγοι οἱ εὐδοκιμοῦντες, οἱ δὲ λοιποὶ πένονται καὶ ταλαιπωροῦνται. Ἡ τέχνη, ὑπὸ τὴν γενικὴν αὐτῆς ἰδέαν καὶ ἀντίληψιν, ζημιοῦται ἐκ τῆς σωρείας ταύτης τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες καλλιεργοῦσιν αὐτήν. Ἀρκεῖ μία ἐπίσκεψις εἰς τὰς κατ' ἔτος συγκροτουμένας ἐνταῦθα ἐκθέσεις εἰκόνων πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθείας ταύτης. Κατ' ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκθετῶν αὐξάνει, πλὴν συναυξάνει ἆρά γε καὶ ἡ πρόοδος τῆς τέχνης; Οὐχί, καὶ τοῦτο ἀκριβῶς διεπίστωσαν καὶ πέρυσι καὶ ἰδίᾳ ἐφέτος οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ κριταί. Χιλιάδας εἰκόνων ἐξέθηκαν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ ἐνταῦθα Μεγάρου τῆς βιομηχανίας. καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐτησίᾳ ἐκθέσει τῇ ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως. Πλὴν

ἐν ταῖς χιλιάσι ταύταις ὀλίγιστα ἔργα ἄξια λόγου. «Ἡ τέχνη παρακμάζει, φωνοῦσιν οἱ εἰδικοὶ πραγματογνώμονες, ἡ τέχνη παρήκμασεν». Ὅπου γενικεύεται ἡ καλλιτεχνία ἐκεῖ καὶ σπάνιοι οἱ ἀληθεῖς καλλιτέχναι. Ὁ ἄνθρωπος τείνει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν κερδοσκοπίαν, εἰς τὸ εὔκολον καὶ μέγα κέρδος, εἰς βίον λεπτεπίλεπτον καὶ ἰδεώδη καὶ ὑψηλόν. Δυστυχῶς ὁ κόσμος δὲν ἐπλάσθη τοιοῦτος καὶ αἱ κοινωνίαι αἱ μὴ θέλουσαι νὰ κατανοήσωσι τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὴν ἀληθῆ σημασίαν καὶ τοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρωπίνου καθεστῶτος, παθαίνουσιν ἐπὶ τέλους ἀπογοήτευσιν καὶ ὑφίστανται τὰς συνεπείας αὐτῆς. Ἐὰν ἦτο δυνατὸν πάντες οἱ ἄνθρωποι νὰ ἦσαν ζωγράφοι, γλύπται, καλλιτέχναι, μουσικοί, ῥήτορες, ποιηταί, δημοσιολόγοι, κλπ, κλπ. θὰ ἦτο ἀγαστὸν καὶ ἀξιέραστον πρᾶγμα. Πλὴν τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, ἄρα δέον ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιδιώκῃ τὰ δυνατὰ ἐπιτευχθῆναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐχὶ δὲ τὰ ἀδύνατα».

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπημένε μου φίλε!

Ἕνα ἐπεισόδιο στὸ τραῖνο τῆς Κηφισιᾶς μὲ κάνει νὰ σοῦ γράψω σήμερα. Ἐπεισόδιο, ποὺ τοὺς ἄλλους τοὺς ἔκαμε νὰ γελάσουν, νὰ γελάσουν πολύ, κι' ἐμένα μαζύ τους, κοντὰ στὶς ἄλλες σκέψες, ποὺ μὄρριξε ὑστερώτερα. Νὰ τί ἔτρεξε:

Ἐρχόμαστε μὲ τὸ τελευταῖο τραῖνο· μὲς τὸ ἀβέρτο βαγόνι εἴμαστε πολλοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες. Ἀπέναντί μου καθόταν ὁ κ. Κ. μὲ τὰ δυό του τὰ κορίτσια καὶ τὴ γκουβερνάντα τους, μιὰ μεσόκοπη ξανθιά, μήτε ὤμορφη μήτε ἄσχημη. Δίπλα του, ἕνας κύριος πολὺ χαριτολόγος ἔδινε ἀφορμὴ στὰ κορίτσια νὰ δείχτουν ἕνα μαγικὸ χαμόγελο καὶ δυὸ σειρὲς μαργαριτάρια. Κοντά μου καθότανε ὁ σύντροφός μου κι' ἄλλοι καὶ στὶς ἄκρες πέρα κάπια γεροντότερα ἀνδρόγενα. Ἀπὸ τὴν Κηφισιὰ ὡς τὸ Μαροῦσι τὸ βαγόνι ἔμιαζε ἕνα σοβαρὸ σαλόνι Ῥωμαΐκό. Ἐξὸν ἀπὸ τὸ ψιθύρισμα τοῦ χαριτολόγου μὲ τὸ δροσιστικὸ χαμόγελο τῶν κοριτσιῶν τίποτις ἄλλο δὲν ἀκουγότανε. Μάλιστα ἐκείνη ἡ γκουβερνάντα ἦταν τόσο chobaρή, ποὺ μποροῦσε νὰ μὴν τῆς τὸ συχωρέσει κανένας. Τὴν εἶχα ἴσα-ἴσα ἀντίκρυ μου καὶ στενοχωριόμουν πολύ. Πίστεψέ με νὰ σὲ πῶ, πῶς μὲ φαινόταν, μ' ὅλη τὴ ζέστη, σὰν νἀντίκρυζα ἕνα κομάτι πάγο, ἕνα βουνὸ χιονισμένο καὶ καναδυὸ φορὲς οἱ ὦμοι μου ἀνασηκώθηκαν χωρὶς νὰν τὸ θέλω.
—Θέ μου! ἀφτὲς οἱ Ἀγγλίδες!... ἔλεγα μέσα μου, περνῶντάς την γιὰ Ἀγγλίδα.

Στὸ Μαροῦσι ἄνοιξε ἡ πόρτα καὶ μπῆκαν δυὸ κύριοι μὲ ψηλὰ καπέλα. Τὸν ἕνα τόνε γνώριζα· εἶνε πασίγνωστος τύπος. Ὁ ἄλλος μὲ μοῦσι καὶ παχὺς ἀμέσως μᾶς κέντησε τὴν περιέργεια, γιατὶ μὲ τὸ χαιρετισμό, ποὺ μᾶς ἔκανε καὶ μόλις κάθισε δίπλα μου, μὲ κάπιο στρύμωμα, ἔβγαλε τὸ καπέλο του, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ βυθίστηκε σὲ σοβαρότητα, ἴση μὲ τῆς γκουβερνάντας. Ἄλλο παγωμένο βουνὸ Θέ μου! καὶ νὰν τ' ἀγκίζω!... Ξάφνου ἀφίνει ἕναν ἀναστεναγμό, ποὺ θὰν τονὲ ζούλεβε κι' ὁ Παντόπουλος. Τότες ὁ ἄλλος κύριος τοῦ λέει Γαλλικά:—Τί ἀναστεναγμὸς ἦταν ἀφτὸς Ἑλληνικὸς ἢ Ῥούσικος; Κι' ἐκεῖνος κούνησε τὸ κεφάλι καὶ κάτι εἶπε Ῥούσικα. Ἄρκεσε αὐτὸ νὰ λυώσει τοὺς πάγους στὴ στιγμὴ καὶ νἀνάψει καὶ τοὺς... δυό τους! Στὴν ἀρχὴ μὲ κάπια εὐγένεια, πῶς δὲν ἦταν μόνοι τους, ὕστερα μὲ κάπια ἀδιαφορία, στὸ τέλος μὲ δυνατὸ πείσμωμα καὶ περιφρόνηση γιὰ τοὺς ἄλλους, ἄρχισαν οἱ δυὸ σοβαροί, ὁ κύριος μὲ τὸ μοῦσι κι' ἡ γκουβερνάντα, ἕνα ἀτέλειωτο, ἕνα κουραστικό, ἕνα γελοῖο λακριντί, μὲ φωνή, ὅλο καὶ δυναμούμενη, σὲ γλῶσα ἄγνωστή μας, Ῥούσικη, ποὺ μόνη λέξη, ποὺ ξεχώριζα ἦταν τὸ ντά... Καὶ μεῖς στὴν ἀρχὴ τοὺς κυτάξαμε κάπως περίεργα, ὕστερα χαμογελάσαμε, στὸ τέλος ἀρχίσαμε γέλια ξεκαρδιστικά, ἀδιάκοπα, ποὺ οἱ ντεμοαζέλες κόντεψαν νὰ λιποθυμήσουν, ποῦ ὁ κ. Κ. νευρικὸς φαίνεται, χτυποῦσε τὰ πόδια του, ποὺ στὶς ἄκρες τὰ γεροντότερα ἀνδρόγενα ξανάνιωσαν κι' ἐκεῖνα, καὶ ποὺ ὁ χαριτολόγος ἔχασε τὶς κατάληλες λέξες του νὰ χαριτολογήσει. Κι' οἱ δυὸ σοβαροὶ χαμπάρι δὲν ἔπαιρναν. Χείμαρρος κατέβαινε ἡ πολυλογία τους, σὰν τὰ χιόνια, ποῦ λιώνουν. Καὶ τί δὲ θάπαν;!...

Φτάσαμε στὴν Ἀθήνα κι' αὐτοὶ τὸ χαβά τους. Ἔβγαινα τόρα ἀπὸ τὴν πόρτα, νὰ κατέβω, ἀκόμη γελῶντας, κι' ἐκεῖ στὰ κάγκελα τοῦ βαγονιοῦ, γιὰ τελεφταία ἀνάμνηση τῆς νύχτας ἐκείνης, ἄκουσα τὸν πασίγνωστο τύπο νὰ λέει στὸν ξεκαρδισμένο κ. Κ., προστατευτικά κάπως:—Πατριωτάκια, βλέπετε, στὴν ξενητειά!...

Ναί! Αὐτὸ συλλογιζόμουν κι' ἐγὼ ὕστερα, ποὺ πήγαινα νὰ κοιμηθῶ. Πατριωτάκια!... Κι' ἔνιωσα τόσο μεγάλο τὸ λόγο, ποὺ τοὺς ἔδοσε τὴ ἀδιαφορία γιὰ μᾶς, ὥστε λυπήθηκα, ποὺ γέλασα κι' ἐγὼ μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους. Λυπήθηκα· βρισκόμουν ἀκόμα μὲ τὴν ἐντύπωση τοῦ «Repentir» στὶς «ἐντυπῶσες τοῦ πόλεμου» τοῦ Σουλὺ Προυντόμ, ποὺ προσπαθοῦσα νἀποστηθίσω τἀπομεσήμερο. Λυπήθηκα· κι' ἅμα πῆγα στὸ σπῆτι μου, γιὰ νὰ ξεθυμάνω κάπως, κατέβασα τὸν Κάλβο καὶ διάβασα τὸ «Φιλόπατρι». Καὶ τὴν ὥρα, ποὺ μἔπαιρνε ὁ ὕπνος, στὸ νοῦ μου μέσα ἀνάδεβαν οἱ στίχοι:

Ἄς μὴ μοῦ δόσει ἡ μοῖρα μου
εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον·
εἶνε γλυκὺς ὁ θάνατος
μόνον, ὅταν κοιμώμεθα
εἰς τὴν πατρίδα.

Σὲ φιλῶ
ΓΙΑΝΝΗΣ

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ἡ Δὶς Αἰκατερίνη Βερώνη, ἡ διακεκριμένη ἠθοποιός, μετὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονήν της, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου θὰ δώσῃ σειρὰν παραστάσεων.

Ἡ δευτέρα παράστασις τοῦ «Πρώτου Πυρὸς» τοῦ νέου κωμειδυλλίου τοῦ κ. Μ. Λάμπρου (τοῦ ὁποίου τὰ ᾄσματα ἐποίησεν ὁ κ. Λ. Ἀστέρης), δὲν ἔσχε τὴν τύχην τῆς πρώτης. Μετὰ τὰς γενομένας ἀποκοπὰς καὶ μεταρρυθμίσεις τὸ ἔργον ἐκρίθη εὐμενέστερον, ἤρεσαν δὲ κατ' ἐξοχὴν τὰ ᾄσματά του, μὲ τὴν ὡραίαν των μουσικήν. Φαίνεται ὅτι τὸ «Πρῶτον Πῦρ» θὰ παιχθῇ ἀκόμη πολλάκις. Ὁ κ. Λάμπρος ἑτοιμάζει νέαν ἐπιθεώρησιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄνω-Κάτω».

Ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν θιάσων μελετῶνται πολλὰ νέα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: Ἡ Ἀθηναΐς δρᾶμα τοῦ κ. Καλοστύπη (Παράδεισος) Πὰ δὲ Κὰτρ, κωμειδύλλιον τοῦ κ. Καλαποθάκη (Ἀθήναιον) Πὶκ-Νὶκ, τῶν κ.κ. Ν. Λάσκαρη καὶ Κ. Πὼπ (θέατρον Τσόχα).

Λήσταρχος καὶ Διδάσκαλος ἐν ἀτμοπλοίῳ» ἐπιγράφεται τὸ νέον κωμειδύλλιον τοῦ κ. Δουλουδάκη, ἠθοποιοῦ, τὸ ὁποῖον ἐδόθη κατ' αὐτὰς εἰς τὸν «Παράδεισον» μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Ἡ ὑπόθεσίς του προπάντων ἐθεωρήθη εὐφυεστάτη.

Ἡ Μάρτυς τοῦ ἕλληνος μουσουργοῦ κ. Σαμάρα ἐπαίχθη κατ' αὐτὰς εἰς τὸ θέατρον Γκόβεν-Γκάρτεν τοῦ Λονδίνου. Εἰς τὸν συνθέτην ἡ πριγκήπισσα τῆς Οὐαλλίας ἐπεδαψίλευσε παντοίας περιποιήσεις.

Διατρίβει παρ' ἡμῖν ὁ ἕλλην ὀξύφωνος Ι. Ἀποστόλου, προτιθέμενος νὰ διέλθῃ τὸ θέρος ἐν Φαλήρῳ μετὰ τῆς συζύγου του. Ὁ διακεκριμένος καλλιτέχνης θ' ἀπέλθῃ κατόπιν εἰς Εὐρώπην ὅπου τόσον θαυμάζεται. Παράστασιν ἐνταῦθα δὲν θὰ δώσῃ.

Κατὰ τὴν προχθεσινὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς ἀπερρίφθη ἡ πρότασις περὶ παρακρατήσεως τῆς σταφίδος. Ἡ εἴδησις ἐπροκάλεσε συλλαλητήρια ἀποδοκιμαστικὰ ἐν Πάτραις καὶ ἀλλαχοῦ.

Νέας σατυρικῆς ἐφημερίδος ἐξεδόθη ὁ α' ἀριθμὸς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀθήναιον» μὲ ὡραίας γελοιογραφίας ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Μαντζάκου.

Ἐν τῇ Βουλῇ ἐγένετο πρότασις περὶ ἀπονομῆς συντάξεως εἰς τὴν χήραν τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ
ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Η ΛΑΪΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΤΗΣ „ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ ΕΣΤΙΑΣ„
ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ

Ὅσοι τῶν τακτικῶν ἀγοραστῶν ἐπιθυμοῦν νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ λαμβάνουν τὸ φύλλον, δύνανται σήμερον κάλλιστα νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ *δωρεὰν* ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν τῇ α' σελίδι εἰδοποιήσεως. Ἄλλως ἂς ἀγοράζουν τὸ φυλλάδιον ἀντὶ 20 λεπτῶν ἀπὸ τὰ κιόσκια τῶν Πλατειῶν καὶ ἀπὸ τὰ Βιβλιοπωλεῖα Κασδόνη καὶ Πολιτάκη.

Δεχόμεθα καὶ ἑξαμήνους συνδρομὰς παρ' ὅσων δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ λάβουν τὰ φυλλάδια ἐπὶ καλοῦ χάρτου ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐγγραφῆς.

Η ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

Τὸ μόνον ἐν Ἑλλάδι περιοδικὸν διὰ παιδία ἐφήβους καὶ νεάνιδας, εἰκονογραφημένον.

Ἐκδίδεται κατὰ Σάββατον.-Ἔτος 17ον.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Ἐν Ἑλλάδι δραχ. 5.—Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 7.

Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1ην ἑκάστου μηνός.

Ἀπευθυντέον: *κ. Ν. Π. Παπαδόπουλον*
Ἐκδότην τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παίδων».
Ὁδὸς Αἰόλου, 119. Εἰς Ἀθήνας.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895—889.

ΕΣΤΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10.** — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20.**

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 25 Ἰουνίου. Ἀριθ. 26.

ΝΑΞΕΡΕΣ

Μαυροματοῦσα, νάξερες
Τὸν πόνο τῆς ψυχῆς μου,
Νάξερες πόσα βάσανα
Στὸ στάδιο τῆς ζωῆς μου,
Περνῶ γιὰ σένα ἀμίλητα
Καὶ μ' ἄκρα ὑπομονή.

Νάξερες τί κτυπόκαρδο
Κρυφὰ ἀγροικῶ μὲ τρόμο,
Ὅταν σὲ βλέπω ὁλόχαρη
Νὰ περπατῇς 'ς τὸ δρόμο,
Ἐνῷ γνωρίζω ἡ σκέψι σου
Πῶς μὲ περιφρονεῖ.

Ὢ! πιστεψέτο ὁλότρελος
Πῶς καταντῶ νὰ κλαίω
Κρυφὰ ἀπὸ μάτια ἀδιάκριτα
Κι' ἀφ' τὴν ψυχὴ νὰ λέω
Χίλιαις φοραὶς ὁ θάνατος
Δὲν θἆναι πειὸ πικρός.

Κρυφὰ κρυφὰ σ' ἀγάπησα
Ἀλοίμονο σ' ἐμένα
Ὅλη τὴν πλάσι ἐμίσησα
Γιὰ σέ, χλωμὴ παρθένα,
Κι' ὁ κόσμος πειὰ 'ςτὰ μάτια μου
Ἀπόμεινε νεκρός.

Εἰς τὴ θεὰ Ἐλπίδα μου
Ποῦ φέρνεις τ' ὄνομά της
Γλυκὰ σ' ὁρκίζω κράτειε με
Στὸ δύχτι τῆς ἀπάτης,
Μ' ὅση γιὰ μένα αἰσθάνεται
Ὁ νοῦς σου ἀποστροφή.

Στὸ φῶς ποῦ βλέπει γύρω σου
Ὁ νοῦς, ἡ φαντασιά μου,
Σὰν χρυσαλίδα ἀστόχαστη
Θὰ κάψω τὰ φτερά μου,
Γιὰ νὰ σβυσθοῦν καὶ οἱ πόθοι μου
Ἀνέγνωροι, κρυφοί.

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΤΟ ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΝ

1 Ἰουλίου

Θέλω νά σας γράψω κάτι τι διὰ τὰ τελευταῖα θεατρικὰ ἔργα, τινὰ τῶν ὁποίων μοῦ ἐφάνησαν ἀρκετὰ καλὰ εἰς τὸ εἶδός των. Θέλω νά σας γράψω κάτι διὰ τὴν Κυρίαν Ἀρτέμιδα Ζάμπου, ἡ ὁποία, ἀναπτύξασα τάλαντον καλλιτεχνικὸν ἀξιοπαρατήρητον, καὶ διὰ πολλοὺς ἀξιοθαύμαστον, ἔγεινεν, ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Παρασκευοπούλου καὶ τῆς Βερώνη, ἡ ἡρωῒς τῆς ἑσπέρας. Θέλω νά σας γράψω πολλὰ διὰ τοὺς «Ἀθλίους τῶν Ἀθηνῶν» τὸ σπαρταριστὸν μυθιστόρημα τοῦ κ. Ἰωάν. Κονδυλάκη, τὸ ὁποῖον κατέστησαν ἀκόμη ζωντανότερον αἱ εἰκόνες τῶν παρ' ἡμῖν διακεκριμένων καλλιτεχνῶν. Θέλω νά σας γράψω διὰ τὸν κ. Ροϊλόν, ἀσφαλεστάτης χειρὸς προσωπογράφον, τοῦ ὁποίου εἶδα τελευταίως μερικὰ ὡραιότατα π α σ τ έ λ. Θέλω ἀκόμη νά σας γράψω διὰ τὸ ἀληθῶς εὐρωπαϊκώτατον Ἐθνικὸν Λύκειον, τὸ ὁποῖον ἱδρύει ἐνταῦθα ὁ κ. Δ. Ἀντωνόπουλος . . .

Πόσα θέματα μὲ περιτριγυρίζουν. Ἀλλὰ Θεέ μου! τί ζέστη ὁποῦ κάμνει. Εἰς μάτην προκαλῶ τὰ ρεύματα — ἔστω καὶ θερμά, — ἔχων ἀνοικτὰ τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας τοῦ γραφείου μου· οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον φύσημα· ποῦ νὰ κινηθῇ φύλλον . . . χάρτου ἐπὶ τῆς τραπέζης μου! τὰ *presse-papiers* κατήντησαν τὰ πλέον ἄχρηστα ἐκ τῶν περὶ ἐμὲ ἀντικειμένων. Καὶ τὸ θερμόμετρον, ἀνηρτημένον εἰς τὴν ἀσφαλεστέραν σκιὰν τὸ ἀχάριστον, ἐπιμένει νὰ δεικνύει 32 ἀπελπιστικοὺς βαθμούς. Ἔ, ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους κινδυνεύει νὰ καταντήσῃ ἄχρηστος, μαζὶ μὲ τὰ presse-papiers, καὶ ὁλόκληρος ἡ γραφικὴ ὕλη. Ποῦ νὰ γράψῃ κανείς, ἀφ' οὗ διὰ νὰ γράψῃ, εἶνε δυστυχῶς ἀπαραίτητον νὰ σκεφθῇ· καὶ ποῦ νὰ σκεφθῇ μέσα εἰς τὸν ἀπέραντον αὐτὸν κλίβανον, ὁ ὁποῖος φλογίζει καὶ πιέζει καὶ ἐκμηδενίζει τὴν ἱδρόλουστον κεφαλήν, κάτω ἀπὸ τὸν σκληρὸν οὗτον ἥλιον-πατέρα, ὁ ὁποῖος ἀπειλεῖ νά του τηγανίσῃ . . . τὰ μυαλὰ μέσα εἰς τὸ κρανίον.

Ἡ διανοητικὴ ἀτονία, τὸ χάος, ἡ ἐκμηδένησις... Λάθος ἔκαμα. Ὁ ἥλιος αὐτὸς εἶνε εὐεργετικὸς καὶ ἡ ζέστη τὸ ὡραιότερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Ἂς ἀνέρχεται αἰωνίως ἡ ἀργυρᾶ ἐκείνη στήλη ἡ τριχοειδής, τὸ λεπτότατον νῆμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κρέμαται ἡ ζωή μας . . . Ἂς μὴ δροσίσῃ ποτέ, ἂν πρόκειται μὲ τὴν δρόσον νὰ ἐπιστρέψουν αἱ σκέψεις, καὶ νἀρχίσῃ τὸ βάσανον τῆς ἐργασίας καὶ τὸ σφρῖγος τῆς ζωῆς, τὸ ἄγον ταχύτερον εἰς τὴν ἐξάντλησιν. Ὦ, τῆς μακαριότητος τῆς ἀναγκαστικῆς αὐτῆς ἀργίας, τοῦ σταματίσματος, τοῦ ἀπροχωρήτου. Διατὶ τὸ μηδὲν αὐτὸ δὲν εἶνε ὁ Παράδεισος, ἡ ὑπερτάτη ἀπόλαυσις τοῦ ζῶντος, τοῦ ὑπάρχοντος, ἐν τῇ τελείᾳ ἀπονεκρώσει; Μήπως δὲν εἶμαι εὐ-

τυχὴς αὐτὴν τὴν στιγμήν; Δέν μου μένει οὔτε ὅση δύναμις χρειάζεται διὰ νὰ ἔχω τύψιν συνειδήσεως. Τίποτε. Ἀργία. Ζεσταίνομαι, φυσῶ, παραπονοῦμαι, ἱδρόνω, τριγυρίζω· ἀλλὰ δὲν σκέπτομαι, δὲν ἐργάζομαι. Ἀργία ἐξ ἀδυναμίας, ἀργία ἐξ ἀνάγκης ἐσωτερικῆς. ἔ, δὲν εἶνε αὐτὸ λοιπὸν τὸ ὕψιστον ἀγαθόν;

Πῶς λοιπόν; ἐφονεύθη ὁ σάραξ τῆς αἰωνίου ἀμφιβολίας, ὁ κατατρώγων τὴν ὕπαρξίν μας, ὡς φονεύονται τὰ μικρόβια εἰς ὑψηλοτέραν θερμοκρασίαν; Ἐπατάχθη λοιπὸν ἡ Λερναία Ὕδρα τῆς ἀναλύσεως, ἡ δηλητηριάζουσα πᾶσαν τέρψιν καὶ πᾶσαν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς: Ἔτσι λοιπὸν διὰ μιᾶς ἐλύθη τὸ ἄλυτον ζήτημα τῆς ἀναπαύσεως, τῆς ἠρεμίας καὶ ὅτι δὲν ἔκαμαν τόσοι λαβυρινθώδεις διαλογισμοί, βαθέως αὐλακώσαντες τὸν πολυπαθῆ ἐγκέφαλόν μας καὶ τεντώσαντες τὰ ἄθλια νεῦρά μας, τὸ ἔκαμε μία ἡμέρα ζέστης ἐκνευριστικῆς καὶ ἀφορήτου;

Ἂν δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ Εὐτυχία — ἡ ἐκμηδένησις τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται κανεὶς εἰς τὸ μέγα αὐτὸ χ α μ ά μ, — τι πρᾶγμα λοιπὸν εἶνε ἡ Εὐτυχία;

Ἀλλὰ . . . τί συμβαίνει; Ἀλλοίμονον! Ἀναπνέω . . . Δροσίζει, ἐδρόσισε. Εἷς στεναγμὸς ἀνακουφίσεως καὶ τετέλεσται. Τὸ μαρτύριον τῆς σκέψεως ἀρχίζει. Ποία φρικώδης ἐργασία! Πόσαι φροντίδες, πόσαι ἀπορίαι, πόσαι ἀμφιβολίαι, ποῖος σπαραγμός! Πάλιν τονοῦνται, τεντόνονται τὰ νεῦρα καὶ ἡ οἰκτρὰ αὐτὴ ἔμψυχος λύρα ἀρχίζει τοὺς σπαρακτικούς της ἤχους ὑπὸ τὸ φύσημα τῆς ἑσπερινῆς αὔρας. Ὁποία θρηνώδης συναυλία! . . Νὰ ἡ ζωὴ μὲ ὅλας της τὰς ἀθλιότητας, νὰ τὸ καθῆκον μὲ τὴν στυγνήν του καὶ ἀπαισίαν ὄψιν. Σκέπτομαι καὶ ἐργάζομαι. Ἡ γραφικὴ ὕλη εἰς ἐνέργειαν πάλιν. Ὁμιλῶ, ἐκφράζομαι. Πόσοι κίνδυνοι, πόσα μίση, πόσαι περιπλοκαί, ποῖος λαβύρινθος. Ἀλλοίμονον! ἡ Εὐτυχία ἀπέπτη, τὸ ὄνειρον διελύθη. Τὸ ἀχάριστον θερμόμετρον κατῆλθε τρεῖς βαθμούς!

Ὁ μακαρίτης Πανταζῆς, ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον χαριτογράφους λογίους τῆς παρελθούσης ἐποχῆς, ὁρίζει τὸν ἄλλον κόσμον ὡς τόπον ὅπου «οὔτε ὁμιλεῖ κανεὶς οὔτε γράφει». Ὤ, αὐτὸς βέβαια θὰ εἶνε ὁ Παράδεισος . . .

Γρ. Ξ.

ΤΗΣ ΚΕΡΑΣ ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΟ

Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς τῶν νεωτέρων συγγραφέων ἔχει εἴπει, ὅτι αἱ πεδιάδες δὲν ἔχουσιν ἀναμνήσεις ποιητικὰς καὶ θρύλους. Ἡ ποίησις καὶ ἡ λαογραφικὴ ἀπόλαυσις ἄρχεται ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ ἐν μέσῳ τῶν φαράγγων. Δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω ἂν ὁ ἀφορισμὸς οὗτος εἶνε ἀκριβὴς περὶ πάσης πεδιάδος, ἀλλὰ πάντως ἐφαρμόζεται εἰς τὴν θεσσαλικήν. Ἐγὼ τοὐλάχιστον πεδινὰς παραδόσεις ἐκ Θεσσαλίας δὲν γνωρίζω. Ἡ περὶ Ὑπερείας ἣν ἐδημοσίευσα ἐν προτέρῳ τῆς «Εἰκ. Ἑστίας» φύλλῳ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ πεδινή, διότι ὁ Βελεστῖνος, ὅστις εἶνε αὐτόχρημα ὄασις ἐν μέσῳ τῆς μονοτόνου πεδιάδος, προςερείδεται εἰς ὄρη, ὧν αἱ τελευταῖαι παραφυάδες ἐγκλείουσι τὰς πηγὰς τῶν ναμάτων τῆς καλλιρρόου καὶ ποιητικῆς Ὑπερείας. Αἱ δ᾿ ἀναμνήσεις τῆς θεσσαλικῆς πεδιάδος εἶνε ἱστορικαὶ μόνον, ὄχι ποιητικαί. Οὔτε περὶ τῆς πεδιάδος τῆς Φαρσάλου, οὔτε περὶ τῶν Κυνὸς κεφαλῶν, οὔτε περὶ τῆς Σκοτούσσης γνωρίζω θρύλους καὶ ᾄσματα δημώδη. Μόνον ὁ ἱστορικὸς ἔχει νὰ διηγηθῇ περὶ αὐτῶν μάχας, ἀλλ᾿ ὁ ποιητὴς καὶ ὁ λαογράφος δὲν εὑρίσκει ἐν αὐταῖς ὕλην. Ἀλλ᾿ ὁποῖος κόσμος ποιητικῶν ἰδεῶν ἀνοίγεται, ὅταν ὁ ὁδοιπόρος ἀναβῇ τὸ Πήλιον, διέλθῃ διὰ τῶν Τεμπῶν καὶ ἴδῃ ἄνωθεν τοῦ Πηνειοῦ τὸ Κάστρον τῆς Ὡρηᾶς, ἀναρριχηθῇ ἀνὰ τὸν Ὄλυμπον, ἐπισκεφθῇ τοὺς βράχους τῶν Μετεώρων.

Ὄχι ὀλιγώτερον ποιητικὸν εἶνε τὸ Κερκέτιον ὄρος, ὁ σήμερον λεγόμενος Κόζακας, ὑψηλὴ τῆς Πίνδου παραφυὰς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑστιαιώτιδι. Ἐπ᾿ αὐτοῦ κεῖται ἡ μονὴ Δουσίκου ἡ ὑπὸ τοῦ ὁσίου Βησσαρίωνος κτισθεῖσα ἐν μέσῳ περικαλλοῦς τοπείου ἀξίου θέας ἀληθῶς καὶ καθ᾿ ἑαυτό, πολὺ δὲ μᾶλλον χάριν τῆς ἐπισκέψεως τῆς ἱστορικῆς ταύτης μονῆς.

Ὁ ἐπειγόμενος νὰ γνωρίσῃ τὴν Θεσσαλίαν ἐν σπουδῇ μόνον ἀπὸ τῆς θυρίδος τῆς σιδηροδρομικῆς ἁμάξης ἀνεπαρκῆ ὅλως θ᾿ ἀποκομίσῃ γνῶσιν τῆς ὡραίας, τῆς πλουσίας, τῆς ποιητικῆς ταύτης χώρας τῆς μεστῆς ἀναμνήσεων καὶ ἀξίων θέας τοπείων. Αἱ μακρότεραι καὶ κοπιωδέστεραι ἐκδρομαὶ καὶ πορεῖαι εἶνε ἀκριβῶς αἱ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαι. Μεταξὺ δὲ τούτων μία τῶν ὑπερόχων ἀληθῶς εἶνε καὶ ἡ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βησσαρίωνος ἐκδρομή, ἥτις ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἄξιον λόγου, ὅτι ὑπ᾿ ὀλίγων ἐπισκεπτῶν τῆς Θεσσαλίας ἐπιχειρεῖται, τῶν πλείστων ἀρκουμένων εἰς τὰ Τέμπη καὶ τὰ Μετέωρα.

Ὁ θέλων νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μονὴν Δουσίκου ἐκ Τρικκάλων ἔχει νὰ διανύσῃ τὸ πρῶτον ὁδὸν δύο ὡρῶν καὶ ἡμισείας ἐφ᾿ ἁμάξης μέχρι τῆς Πόρτας, χωρίου τοῦ δήμου Αἰθίκων, ἔχοντος περὶ τοὺς πεντακοσίους κατοίκους. Τὴν ἐκδρομὴν ἐπεχείρησα μετὰ τῆς συζύγου μου καὶ δύο φίλων πολιτευομένων, τῶν κυρίων Κ. Χατζηπέτρου καὶ Γ. Βλιτσάκη, μίαν τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἀλλ᾿ ἦτο ἡμέρα χειμερία, δύναμαι νὰ εἴπω. Τὰ νέφη καλύπτοντα τὸν οὐρανὸν ἀπήλλασσον ἡμᾶς τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, ἡ δὲ βροχή, καίπερ ἐπιβραδύνουσα ἐνίοτε τὴν προχώρησιν ἡμῶν, παρεῖχεν ἀλησμόνητα θέλγητρα εἰς τὴν κατάφυτον χώραν, ἧς τὰ δένδρα ἐφαίνοντο ἀκόμη θαλερώτερα, οὕτω λελουμένα ὑπὸ τῶν ὑετίων σταγόνων.

Ἡ δ᾿ εἰς τὴν Πόρταν ἄφιξις ἡμῶν ἦτο μόνον ἡ ἀρχὴ τῆς πολὺ ὡραιοτέρας ὀρεινῆς ἐκδρομῆς πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς μονῆς Δουσίκου. Κατὰ δὲ τὴν ἀναγκαίως ἐπελθοῦσαν χρονοτριβὴν πρὸς εὕρεσιν καὶ παρασκευὴν τῶν πρὸς τὴν ὀρειβασίαν ἀπαιτουμένων κτηνῶν εἴχομεν τὸν καιρὸν νὰ ἴδωμεν τὸ χωρίον ἢ μᾶλλον νὰ πηλοβατήσωμεν διὰ τῆς κυρίας αὐτοῦ ὁδοῦ μέχρι τοῦ *μαγαζείου*. Οἱ λίθοι δι᾿ ὧν ἐβαρύνοντο αἱ κέραμοι τῶν στεγῶν τῶν ἄλλως πενιχρῶν οἴκων τοῦ χωρίου ἐδείκνυον φανερῶς τὴν ὁρμὴν μεθ᾿ ἧς πνέουσι τὸν χειμῶνα οἱ ἄνεμοι ἐν τῇ διασφάγι, ἐν ᾗ κεῖται ἡ κώμη, ἐξαπλουμένη ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ Κόζακα καὶ τοῦ ἀνατολικῶς αὐτῆς ὑψουμένου ὄρους ἀνοιγομένῃ οἱονεί τινι φυσικῇ πύλῃ, ἐξ ἧς τὸ ὄνομα Πόρτα. Ἐντεῦθεν ἡ σχετική πως εὐπορία καὶ κίνησις τοῦ χωρίου, κειμένου ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἀπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων εἰς τὸν νομὸν Ἄρτης καὶ τὴν ἄλλην Ἤπειρον ἀγούσης ὁδοῦ.

Ὡς δ᾿ ἡτοιμάσθησαν οἱ ἵπποι, διήλθομεν τὸ πρῶτον διὰ τῆς κοίτης τοῦ Πορταϊκοῦ. Καὶ ὕδωρ μὲν δὲν εἶχε πολύ, ἀλλ᾿ ἡ διάβασις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὄχι ὀλίγον ἀνιαρὰ διὰ τὸ πολὺ πλάτος τῆς κοίτης. Ὁ Πορταΐτικος, πηγάζων ἀπ᾿ αὐτοῦ τοῦ Κερκετίου ὄρους παρὰ τὴν Τύρναν καὶ ἔπειτα ῥέων πρὸς νότον, τρέπεται πρὸς βορρᾶν, καί, διερχόμενος διὰ τῆς διασφάγος τῆς Πόρτας, εἰςορμᾷ πρὸς βορρᾶν μέχρι χυθῇ παρὰ τοὺς Στεφανωσαίους εἰς τὸν Πηνειόν. Ὀλίγων χιλιομέτρων, περίπου εἴκοσιν, εἶνε κατὰ ταῦτα ὁ ῥοῦς τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ τοιαύτη εἶνε κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ ἡ ὁρμὴ τῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους κατερχομένων καὶ ὀγκώδεις λίθους συμπαρασυρόντων περισσῶν ὑδάτων, ὥςτε ἀποτελεῖται κοίτη εὐρυτάτη μεστὴ καχλήκων, δυςχεραινόντων ἀνὰ πᾶν βῆμα τὴν διάβασιν τῶν ὑποζυγίων.

Πέραν δὲ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Πορταϊκοῦ ὄχθης ἄρχεται ἡ εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς τοῦ Κερκετίου κλιτύας ἀνάβασις. Ἡ εἰς τὴν μονὴν Δουσίκου ἄγουσα ἀνάντης ὁδὸς διέρχεται διὰ μετοχίου τινὸς τῆς μονῆς καὶ διὰ τοῦ ὁμωνύμου πτωχοῦ χωρίου, οἰκουμένου μὲν ὑπὸ ὑπερδιακοσίων ψυχῶν, ἀνήκοντος δὲ εἰς τὴν μονήν. Εἶνε δὲ αὕτη ἡ ὁδὸς ὑπὸ ἔποψιν φυσικῶν καλλονῶν μία τῶν ὡραιοτάτων ὅσας εἶδον ἐν Ἑλλάδι, ἰδίως μετὰ τὸ χωρίον Δούσικον, μεθ᾿ ὃ ἄρχεται ἡ πρὸς τὰ μετεωρότερα ἀνάβασις. Διηρχόμεθα διὰ δασῶν πυκνοτάτων, ὧν ἡ πυκνὴ φυτεία μόλις που ἄφινεν ἐνιαχοῦ χῶρον διὰ τὸ στενὸν μονοπάτιον, δι᾿ οὗ κοπιῶντες ἀνέβαινον οἱ ἵπποι. Ὡς τὸ πλεῖστον λοιπὸν περιωρισμένος ἦτο ἡμῶν ὁ ὁρίζων, καὶ οὐδὲν ἄλλο εἴχομεν νὰ θαυμάζωμεν, καὶ ἐθαυμάζομεν ἀκορέστως, πλὴν τῶν ποικιλοσχήμων καὶ γηραιῶν δένδρων, ὧν οἱ κλάδοι ἔψαυον ἐνίοτε τὸν ἀναβάτην, κλίνοντα τὴν κεφαλήν, ὅπως διέλθῃ ἀβλαβής. Ἀλλ᾿ ἕκαστον τῶν δένδρων ἐκείνων, ἀφ᾿ ὧν κατέπιπτον ὕδατος σταγόνες, ἦτο ὡραῖον καὶ ποιητικόν, ὡς νύμφη ἐκ λουτροῦ ἀναδυομένη. Ἦσαν δὲ τὰ δένδρα παντοῖα, ἀλλὰ τὰ ἐπικρατοῦντα ἡ φιλύρα καὶ ὑψηλότερον ἡ κράνεια καὶ ἡ δρῦς. Τὸ

θαλερόν, ἀνοικτὸν πράσινον χρῶμα τῆς φιλύρας, ἄλλως τόσον σπανίας ἐν Ἑλλάδι, μετέφερε τὴν φαντασίαν μου, ὅτε διηρχόμεθα κάτωθεν τοῦ φυλλώματος δάσους ὅλου φιλυρῶν, εἰς Βερολῖνον, καὶ μ᾿ ἐπλήρου ἰδίας τινὸς χαρᾶς καὶ νεανικῶν ἀναμνήσεων διαβαίνοντα διὰ τῆς ὡραίου ἐκείνης ὑπὸ τὰς φιλύρας (Unter den Linden) ὁδοῦ. Τὸ δ᾿ ἀνωτέρω ἔπειτα βαθύσκιον δάσος μακραιώνων δρυῶν μοὶ ἐξήγησε τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Δουσίκου καὶ τῆς φερωνύμου αὐτοῦ μονῆς, κληθέντων οὕτως ἅτε κειμένων ἐν μέσῳ τοῦ δρυμῶνος, ἐπειδὴ τὸ ὄνομα ***Δοῦσκον*** (Ντοῦσκον), σλαβικὸν ὄν, καθ᾿ ἃ φαίνεται, τοῦτο ἀκριβῶς, τὴν δρῦν, σημαίνει [1].

Καὶ ἐν μέσῳ μὲν τῶν φιλυρίνων φυλλωμάτων καὶ τοῦ δρυμῶνος τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν προχωρούντων προεκάλει αὐτὴ ἡ ὑλομανοῦσα φύσις. Ἀλλὰ κατὰ τὰς στροφὰς τῆς δασώδους στενωποῦ, ὅτε ποτὲ αὕτη διήρχετο παρὰ τὸ χεῖλος ὑψώματος, οὐ μόνον ἡ ἐσωτέρα πλευρὰ ἐκαλύπτετο ὑπὸ δένδρων, καὶ ἐκεῖ ὅπου σπανία τις ἐξαίθρα παρεῖχεν ἀπαρεμπόδιστον ἐπὶ τὰ κάτω τὴν ἀπὸ τοῦ ὕψους θέαν, ἡ ἄποψις ἦτο αὐτόχρημα θαυμασία. Ὁ ὀφθαλμὸς ἐφέρετο ἀπὸ τῶν καταδένδρων καὶ θαλερῶν τοῦ Κόζακα κλιτύων ἐπὶ τὴν κάτωθεν ἁπλουμένην πεδιάδα τῶν Τρικκάλων καὶ τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν ὑψηλὰ ὄρη, καὶ ἐξικνεῖτο μακράν, ἀπώτατα, ἀπὸ τῆς Πίνδου μέχρι τῶν Καμβουνίων καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἐν ᾧ ἀφ᾿ ἑτέρου ἐν τῇ πεδινῇ χώρᾳ παρηκολουθοῦμεν ἐν μέσῳ ἀνθηρῶν χωρίων καὶ ἀγρῶν εὐφόρων τὸ ῥεῦμα τοῦ Πορταϊκοῦ καὶ πέραν αὐτοῦ τὸν Πηνειὸν καὶ τὸν Ληθαῖον. Ἠδυνήθημεν τότε νὰ ἐννοήσωμεν πληρέστατα τὰ αἰσθήματα, ὑφ᾿ ὧν κατείχετο ἡ ψυχὴ τῶν Θεσπρωτῶν Θεσσαλῶν ἐκείνων τῆς Ἠπείρου, οἵτινες ἐν χρόνοις ἀπωτάτοις, τῆς πατρίδος αὐτῶν στενοχωρουμένης ὑπὸ τῶν μετακινήσεων τῶν λαῶν, εἰς ἃς εἶχε δώσει ἀφορμὴν πρώτη τις ὤθησις ἐκ τῆς Ἰλλυρίας, ἀπεφάσισαν νὰ καταλίπωσι τὰς περὶ τὴν σημερινὴν Παραμυθίαν καὶ τὸ Σοῦλι ἀρχαίας αὐτῶν οἰκήσεις. Ἐτράπησαν τότε ἀνατολικῶς πρὸς τὴν ὡραίαν καὶ εὔφορον γῆν, ἥτις δὲν ἐκαλεῖτο ἀκόμη τότε Θεσσαλία, ἀλλὰ κατείχετο ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν. Αἱ ἀναμνήσεις, ἃς ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν ἡ ἀπὸ τοῦ Κερκετίου ἀπόλαυσις τῆς περικαλλοῦς καὶ πλουσίας θεσσαλικῆς φύσεως, ἦσαν πράγματι ἀρχαιόταται, ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, εἰς αὐτοὺς τοὺς χρόνους καθ᾿ οὓς ἐδημιουργήθη ὡς προϊὸν μεγάλων ἐσωτερικῶν ἀγώνων τῆς ἰλλυρικῆς χερσονήσου, ὧν διαλανθάνουσιν ἡμᾶς αἱ λεπτομέρειαι, ἡ ἐθνολογικὴ ἐκείνη ὄψις τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, ἥτις ἀναλλοίωτος σχεδὸν παρέμεινεν ἔπειτα ἐπὶ αἰῶνας ὅλους. Ἐφέρετο ὁ νοῦς ἡμῶν εἰς τοὺς χρόνους καθ᾿ οὓς ἡ πρώην Βοιωτία ἔγεινε Θεσσαλία, οἱ δὲ Βοιωτοὶ ὅσοι δὲν συμπαρέμειναν μετὰ τῶν νικησάντων ἐπιδρομέων ἐν τῇ πατρίῳ χώρᾳ ὡς ***πενέσται***, συμπαραλαβόντες τὴν πάτριον βασιλείαν καὶ τὰ ἱερά, ἐτράπησαν τὴν ἄγουσαν πρὸς νότον. Πανηγυρικὴ ὑπῆρξε κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν ἀρχαίων ἡ ἔξοδος τῶν φυγάδων ἐκ τοῦ πατρίου ἐδάφους, ταχθέντων ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ὀφέλθαν καὶ πειθομένων εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ παρακολουθοῦντος αὐτὸν μάντεως Περιπόλτα. Μόνον δ᾿ ὅτ᾿ ἔφθασαν εἰς τὴν παρὰ τὴν Κωπαΐδα εὔκαρπον καὶ καρποφόρον γῆν τὴν ὑπενθυμίζουσαν εἰς αὐτοὺς τὰ πάτρια ἐδάφη, ἔστησαν οἱ ἐκπατρισθέντες, καί, οἱονεὶ δυσωποῦντες τὴν ἐπὶ τῇ ἐγκαταλείψει τῶν ἀρχαίων αὐτῶν οἰκήσεων πικρίαν τῆς ψυχῆς των, ὠνόμασαν Βοιωτίαν τὴν νέαν χώραν, καὶ μετωνόμασαν Κουράλιον ὡς ἐν τῇ πατρίδι τὸν παρὰ τὴν νέαν Ἄρνην παραρρέοντα ποταμόν, καὶ ἀφίδρυσαν ἱερὰ ὁμώνυμα πρὸς τὰ ἐγκαταλειφθέντα ἐν τῇ γενετείρᾳ.

Εἶχον δὲ δίκαιον νὰ ἐνθυμηθῶ πάντα ταῦτα κατ᾿ ἐκείνην τὴν ὥραν, διότι ἡ θέα, ἧς ἀπηλαύομεν ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ Κόζακα, ἦτο αὐτὴ ἐκείνη περίπου, ἥτις εἶχε δώσει εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς ἀγόνου Θεσπρωτίας φυγόντας Ἠπειρώτας νέον σθένος πρὸς ἐφόρμησιν ἐπὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κερκετίου τότε πρῶτον ὑπ᾿ αὐτῶν ὁρωμένην πολύκαρπον καὶ ὡραίαν γῆν τὴν ἔκτοτε ὀνομασθεῖσαν Θεσσαλίαν. Εἰς μικρὰν ἀληθῶς μόνον ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Πόρτας, μιᾶς καὶ ἡμισείας μόλις ὥρας, κεῖται ἐν μέσῳ κλεισωρείας, πανομοίας σχεδὸν πρὸς ἐκείνην, τὸ Μουζάκι, οὗ πρὸς τὰ βορειοανατολικὰ κεῖται ἡ ὀρεινὴ ἄκρα Παληὰ Ἐπισκοπὴ ἡ ἐπέχουσα τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου στενοῦ τῶν Γόμφων. Οἱ Γόμφοι δὲ καὶ τὸ στενὸν τοῦ Ἀθηναίου, ὡς δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τὸ τῆς Πόρτας, εἶνε οἱ δύο κυριώτατοι, ἐν πολλοῖς ἀνάλογον ἔχοντες τὴν φυσικὴν κατασκευὴν πυλῶνες οἱ συνδέοντες τὴν Θεσσαλίαν πρὸς τὴν Ἤπειρον, ἐξ ἧς ἦλθον οἱ Θεσπρωτοί, καὶ δὴ πρὸς τὴν δι᾿ ἧς διῆλθον ἀρχαίαν Ἀθαμανίαν, ἥτις τὸ πλεῖστον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ σημερινὰ Τζουμέρκα.

Λέγω δέ, ὅτι τὸ στενὸν τῆς Πόρτας δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν Ἀθήναιον, ἐπειδὴ πλησιέστατα αὐτοῦ κεῖται τὸ χωρίον Πόρτα Παζάρι, οὗ ἐπίκειται ἀρχαία ἀκρόπολις ἐν ἐρειπίοις σωζομένη, ἣν ὁ Γάλλος Heuzey ἀναγνωρίζει ὡς τὴν τοῦ ἀρχαίου πολίσματος τῶν Ἀθαμάνων Ἀθηναίου. Ἀμφότερα δὲ τὰ ὠχυρωμένα ἐκεῖνα πολίσματα, οἵ τε Γόμφοι καὶ τὸ Ἀθήναιον, ἅτε δεσπόζοντα τῶν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν εἰςόδων, ἔσχον οὐ μικρὰν σημασίαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ἀμύνανδρος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθαμάνων, οἵτινες ἐβασιλεύοντο ἀκόμη ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Ἠπειρῶται, οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ Σπαρτιᾶται καθ᾿ οὓς χρόνους ἄλλως ἡ βασιλεία εἶχεν ἐκλίπει ἀπὸ μακροῦ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις, κατέλαβε τοὺς Γόμφους τῷ 198 π. Χ. Ἔπραξε δὲ τοῦτο ὡς σύμμαχος τοῦ Ῥωμαίου ὑπάτου Τίτου Κοϊντίου Φλαμινίνου, πολεμοῦντος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον Ε΄ τὸν πατέρα τοῦ Περσέως. Ἡ δὲ πτῶσις τῶν Γόμφων ἔσχεν ὡς ἐπακολούθημα τὴν ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦ Μακεδόνος βασιλέως ἅλωσιν καὶ τῶν λοιπῶν παρακειμένων θεσσαλικῶν πολισμάτων. Μετὰ ἓν δ᾿ ἔτος, τῷ 197 π. Χ., ὁ Φίλιππος ἡττᾶτο παρὰ τὰς Κυνὸς Κεφαλὰς περὶ τὰς ἓξ ὥρας μακρὰν τῆς Λαρίσης ὑπὸ τοῦ εὐτυχοῦς Φλαμινίνου, καὶ ἠναγκάζετο νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Θεσσαλίαν. Καὶ ἠδυνήθη μὲν ἔπειτα, ἕνεκα τῆς ἐν τῷ ἐπακολουθήσαντι πολέμῳ τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς συντάξεως αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους νἀνακτήσῃ τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἀθαμανίαν, ἀλλ᾿ οἱ ὑποταχθέντες βαρέως ἔφερον τὴν νέαν δουλείαν. Διὰ τοῦτο βλέπομεν νέας ἐναντίον τῶν Μακεδόνων ἐπαναστάσεις, τὸν δὲ Φίλιππον ματαίως ἐπιχειροῦντα τῷ 189 π. Χ. τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Ἀμυνάνδρου, ὅςτις, ἔκπτωτος ὢν καὶ παρὰ τοῖς Αἰτωλοῖς διαμένων, εἶχε μετακληθῇ ὑπὸ τῶν Ἀθαμάνων πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ μακεδονικοῦ ζυγοῦ. Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων δὲν κατώρθωσε τὸ ποθούμενον, ματαίως τὸ πρῶτον ἀναλαβὼν τὴν πολιορκίαν τῶν Γόμφων, τῆς ἑτέρας τῶν παρόδων, αἵτινες ἐφρούρουν τὴν πρὸς τὴν Ἀθαμανίαν ὁδόν. Μόνον δ᾿ ὅτ᾿ ἐξεβίασε τοὺς Γόμφους, κατώρθωσε νἀναλάβῃ τὸν ἐναντίον τοῦ Ἀμυνάνδρου ἀγῶνα, ὅςτις, ἀποβὰς ἀτυχής, ἠνάγκασε τὸν Φίλιππον νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ἀλλ᾿ οἱ κάτοικοι τῶν Γόμφων δὲν ὑπῆρξαν ἐπ᾿ ἴσης εὐτυχεῖς ἀργότερον. Ὅτε Περσεὺς ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἀνέλαβε τὸν τελευταῖον τῶν Μακεδόνων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀτυχῆ πόλεμον, διὰ τοῦ στενοῦ ἐκείνου πιθανώτατα εἰςήλασεν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν τῷ 169 π. Χ. ὁ ὕπατος Κόϊντος Μάρκιος Φίλιππος ὁ ἐν τῇ στρατηγίᾳ τοῦ μακεδονικοῦ πολέμου προκάτοχος τοῦ νικήσαντος τέλος τὸν Περσέα τὸ ἑπόμενον ἔτος παρὰ τὴν Πύδναν καὶ καταλύσαντος τὴν μακεδονικὴν βασιλείαν Αἰμιλίου Παύλου.

Ἅπαξ ἀργότερον ἐπειράθησαν οἱ Γόμφοι νὰ φυλάξωσι τὸ στενὸν αὐτῶν. Δὲν προέκειτο πλέον περὶ ἀγῶνος ἐθνικοῦ. Οἱ Θεσσαλοὶ ἦσαν ὑπόδουλοι εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τῶν Γόμφων ἡ ἀντίστασις ἦτο ἁπλῆ ἐπέμβασις ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου δύο μεγάλων Ῥωμαίων ἀντιπαλαιόντων πρὸς ἀλλήλους ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ ὑπὲρ τῆς μοναρχίας. Ἤθελον νὰ ἐμποδίσωσι τῷ 48 π. Χ. τὴν εἰς τὴν Θεσσαλίαν εἰςόρμησιν τοῦ Καίσαρος ἐρχομένου διὰ τῆς Ἠπείρου ἐκ τῆς Ἰλλυρίας, ὅπου εἶχεν ἡττηθῇ ὑπὸ τοῦ Πομπηίου παρὰ τὸ Δυρράχιον. Ἀλλ᾿ ὁ

[1] Ἡ λέξις αὕτη λείπει ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ καθηγητοῦ *Gustav Meyer* Neugriechische Studien II. Die slavischen, albanischen und rumänischen Lehnworte im Neugriechischen. Wien. 1894.

Ἐν πλήρει ἀνθήσει

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νᾶξερες, ποίημα ὑπὸ *Δ. Ι. Μάργαρη*.
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Τῆς κερᾶς τὸ μάρμαρο, ὑπὸ *Σπ. Λάμπρου*.
Ὁ θάνατος τοῦ Ἰαγναδάττα, ποίημα Ἰνδικό, μετάφρασις *Α. Ν. Κεφαλληνοῦ*.
Καλλιτέχνις, διάλογος ὑπὸ *Γρ. Ξενοπούλου*.
Μικρὰ Διάφορα.
Χρονικά.
Βιβλιογραφία.
Ἐν πλήρει ἀνθήσει (εἰκών).

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν» : Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

Καῖσαρ ἐξεβίασε τὴν πάροδον, καὶ μετ᾽ ὀλίγον τῇ 9 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐνίκα παρὰ τὴν Φάρσαλον ἐπιφανῶς τὸν Πομπήιον, ὅστις μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας ἔθνησκεν οἰκτρῶς προδιδόμενος ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Διονύσου καθ᾽ ἣν ὥραν ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Βραχυτέρα δ᾽ εἶνε ἡ ἱστορία τοῦ Ἀθηναίου, ὅπερ ἅπαξ καὶ μόνον ἀναφέρεται, καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐναντίον τοῦ Ἀμυνάνδρου ἐκστρατείαν τοῦ Φιλίππου, ὡς τὸ μόνον τῶν ἀθαμανικῶν πολισμάτων τὸ μεῖναν πιστὸν εἰς τοὺς Μακεδόνας.

Οὕτω δὲ μεταξὺ λόγων καὶ τῶν πλουσίων ἱστορικῶν ἀναμνήσεων, ἃς γεννᾷ ἡ ἐπίσκεψις τῶν προπόδων τοῦ Κερκετίου καὶ ἡ ἀπ᾽ αὐτῶν ἀπαράμιλλος θέα, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν μονὴν μετὰ ἱπποδρομίαν μιᾶς καὶ ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπὸ τῆς Πόρτας.

Οὔτε τὴν μονὴν αὐτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν ἐπιβάλλομαι νὰ περιγράψω ἐνταῦθα, οὐδὲ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς νὰ ἐκθέσω. Οἱ ἀναγνῶσται τῆς «Εἰκ. Ἑστίας» γνωρίζουσιν ἤδη ταῦτα ἐξ ἄλλης ἀξιολόγου πραγματείας δημοσιευθείσης ἐν ταύταις ταῖς στήλαις [1]. Ἡ μονὴ τοῦ Σωτῆρος τῶν Μεγάλων Πυλῶν, ὡς εἶνε τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς καὶ ἐπίσημον ὄνομα, τὸ πρῶτον ὑπῆρξε κτίσμα παλαιὸν τῶν χρόνων τῶν Κομνηνῶν. Ἀλλ᾽ ἰδίως ἡ ἀκμὴ αὐτῆς καὶ ἡ φήμη συνδέεται πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα ἀκμάσαντος ἐπισκόπου Λαρίσης Βησσαρίωνος τοῦ ὁσίου, ὅστις ἐκ βάθρων ἀνῳκοδόμησεν αὐτήν. Ἔκτοτε ἡ μονὴ καὶ πάλιν ἠξιώθη τῶν μεριμνῶν Νεοφύτου τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου διαδόχου τοῦ Βησσαρίωνος, καὶ ἄλλας δὲ ὑπέστη μεταβολάς. Ἔτι δὲ καὶ σήμερον ἐν τῇ παρακμῇ αὐτῆς ὁ ὑψηλὸς αὐτῆς περίβολος καὶ τὸ πλῆθος τῶν κελλίων μαρτυροῦσι περὶ τοῦ παλαιοῦ πλούτου καὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν μοναχῶν, οἵτινες φαίνονται ἀνελθόντες καὶ μέχρι τριακοσίων. Σήμερον δὲ διαμένουσιν ἐν αὐτῇ μόνον ὀκτὼ μοναχοί, τέσσαρες δόκιμοι καὶ εἰκοσιεπτὰ ὑπηρέται, καὶ τὰ εἰσοδήματα τῆς μονῆς ἀνῆλθον καθ᾽ ὅλον τὸ 1894 εἰς 39240 δραχμὰς κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

[1] Ἴδ. *Ν. Γ. Ζωγίδου* Θεσσαλικὰ ἐν τῇ Εἰκονογραφημένῃ Ἑστίᾳ τοῦ 1894, σ. 346 κ. ἑ.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΑΓΝΑΔΑΤΤΑ[1]

Ποίημα *Ἰνδικό*.-Μετάφρ. *Α. Ν. Κεφαλληνοῦ*.

Γιατὶ κ᾽ ἐμᾶς, παιδί μου, ποὺ ἔρμοι ποθοῦμε τὸ θάνατο, γλήγορα γιὰ τὸν δικό σου πόνο θὰ σβύσῃ ἡ πνοή μας. Φεύγοντας ἐδῶθε μαζί σου καὶ πηγαίνοντας εἰς τὸν Βαϊβάσβαταν [2] ἐγὼ ὁ ἴδιος ὁ πικρὸς παρακαλεστικὰ θὰ τοῦ ζητήσω· «δόσε τὴν ἀνταμοιβή του εἰς τὸ τέκνο μου». Καὶ ὅταν τελειώσω τὴν αὐγηνή μου προσευχὴ καὶ κάμω τὴ θυσία τοῦ πυρός, ποιὸς θὰ μὲ ἀναγαλλιάσῃ χαϊδεύοντας τὰ πόδια μου μὲ τὰ χέρια του; Ἀφοῦ ἀκριμάτιστος, γλυκέ μου, ἀπὸ τὸ κρῖμα ἔλαβες θάνατο, ἀπόλαψε τώρα σὺ τοὺς κόσμους τῶν ἡρώων ποὺ πλέον δὲν γυρίζουν εἰς τὴ γῆ. Τοὺς κόσμους τῶν ἡρώων ποὺ πλέον δὲν γυρίζουν εἰς τὴ γῆ, τῶν ἀσκητῶν, ἐκείνων ποὺ ἐπρόσφεραν θυσίες καὶ ἐκείνων ποὺ ἔδειξαν ὑποταγὴ εἰς τοὺς διδασκάλους, αὐτοὺς τοὺς αἰώνιους σὺ ν᾽ ἀπολάψῃς. Αὐτοὺς τοὺς κόσμους ὅπου ἐπέρασαν οἱ ἐρημῖτες ποὺ ἔμαθαν ὅλους τοὺς Βέδας καὶ τοὺς Βεδάγκας [3], καὶ αὐτοὺς ὅπου ἐπέρασαν οἱ ἅγιοι βασιλεῖς Ἰαϊάτης, Νάχουσας καὶ ἄλλοι. Τοὺς κόσμους ὅπου ἐπέρασαν οἱ πατέρες ποὺ ἔζησαν καθαροὶ μὲ τὲς γυναῖκες τους, ἐκεῖνοι ποὺ ἐχάρισαν ἀγελάδες, χρυσάφι καὶ γεννήματα, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐχάρισαν χωράφια. Ὁμοίως ἐκεῖνοι ποὺ ἐπρόσφεραν σκέπη καὶ βοήθεια καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐστάθηκαν ἀληθινοί· εἰς αὐτοὺς τοὺς κόσμους τοὺς αἰώνιους πέρασε, παιδάκι μου, καὶ νὰ σ᾽ ἀκλουθάῃ ἡ ἐνθύμησί μου. Βέβαια ὅσοι γεννηθοῦν εἰς τέτοια γενεὰ δὲν πηγαίνουν εἰς δρόμο καταφρονεμένον, καὶ σὺ ποῦ ἔχασες ἐδῶ τὸν τόπο σου πέρασε εἰς τοὺς κόσμους ὅπου τρέχει τ᾽ ἀθάνατο νερό. — Ἀφοῦ πικραμμένος ὁ ἐρημίτης μαζὶ μὲ τὴ συμβία του ἐμυρολόγησε πρῶτα μὲ τέτοια λόγια, μὲ τὴν ψυχὴ θλιμμένη ἑτοιμάσθη νὰ κάμῃ τὸ νεκρικὸ λοῦσμα. Ὅταν τὸ τέκνο τοῦ ἀσκητῆ ποὺ εἶχε λάβῃ σῶμα οὐράνιο, καθήμενο εἰς ἁμάξι ὁλόλαμπρο, ταῦτα τὰ λόγια εἶπε πρὸς τοὺς γονεῖς του. —Γιατὶ πρόθυμα σᾶς ἐδούλεψα περνάω εἰς ἅγιο καὶ λαμπρὸ δρόμο, ὅμως γλήγορα καὶ σεῖς θὰ ἀπολάψετε τὸν τόπον ποὺ ποθεῖ ἡ ψυχή σας. Δὲν πρέπει νὰ θλίβεσθε γιὰ μέ, οὔτε αὐτὸς ὁ πολεμιστὴς ἔχει τὸ κρῖμα· ἦταν γραμμένο νὰ γίνῃ αὐτὸ ποὺ μ᾽ ἔφερε σὲ θάνατο. — Ἀφοῦ εἶπε τέτοια λόγια ἔφυγε κατὰ τὸν οὐρανὸ τὸ τέκνο τοῦ ἀσκητῆ ἐπάνω εἰς τὸ λαμπρὸ ἁμάξι, καὶ ἀχτινοβολοῦσε εἰς τὸν αἰθέρα μὲ τὸ οὐράνιο σῶμα του. Καὶ ὁ ἐρημίτης, ἀφοῦ ἔκαμε μαζὶ μὲ τὴ συμβία του τὸ νεκρικὸ λοῦσμα τοῦ τέκνου του, τοῦτα τὰ λόγια εἶπε πρὸς ἐμὲ ποὺ ἔστεκα σιμά του σὲ στάσι παρακαλεστική. —Πῶς σύ, ἀχρεῖε, ἐγεννήθης εἰς τὴν περήφανη γενεὰ τῶν Ἰξβακουΐδων ποὺ εἶναι ἐξάκουστοι γιὰ τὴ δόξα τους, σοφοὶ βασιλεῖς καὶ μεγαλόψυχοι; Σὺ δὲν εἶχες καμμίαν ἔχθρα μ᾽ ἐμὲ οὔτε γιὰ γυναῖκες οὔτε γιὰ χωράφια, καὶ γιατί μὲ μία σαΐττειά μ᾽ ἐσκότωσες μαζὶ μὲ τὴ συμβία μου; Ἀλλὰ γιατὶ μοῦ σκότωσες τὸ τέκνο μου ἀνήξερος, κ᾽ ἦταν γραμμένο ἀπὸ τὴ μοῖρα, γι᾽ αὐτὸ ἄκουσε πῶς κ᾽ ἐγὼ σὲ καταριῶμαι· ὅπως στανικῶς μου θὰ χάσω τὴν πνοή μου βασανισμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ παιδιοῦ μου, ὁμοίως καὶ σὺ μίαν ἡμέρα νὰ χάσῃς τὴν πνοή σου ἀπὸ λαχτάρα γιὰ τὸ δικό σου τέκνο. —Πέρνοντας τέτοιαν κατάρα ἔγυρα πάλιν εἰς τὴ χώρα μου, καὶ ὁ ἀσκητὴς ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ παιδιοῦ του δὲν ἔζησε πολὺν καιρό. Σήμερα μ᾽ εὕρηκε ἡ κατάρα τοῦ Βραχμάνου ὅπως ἦταν τῆς μοίρας μου, καὶ βασανισμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ τέκνου μου πολεμάω νὰ χάσω τὴν πνοή μου. Τὰ μάτια μου δὲν βλέπουν πλέον καὶ σκοτεινιὰ πλακόνει τὸ νοῦ μου, ὦ Βασίλισσα, αὐτὰ εἶνε μηνύματα τοῦ Βαϊβάσβατα ποὺ μὲ καλοῦν εἰς τὸ τέλος μου, γλυκειά μου. Ἀλλ᾽ ἂν ὁ Ράμας ἔφθανε καὶ μ᾽ ἐχάϊδευε καὶ μοῦ μιλοῦσε θ᾽ ἀναζοῦσα, ἔτσι μοῦ λέει ἡ ψυχή μου, ὅπως ὁ ἄρρωστος ποὺ λάβῃ τ᾽ ἀθάνατο νερό. Καὶ ἂν ἔσβυνε ἡ πνοή μου θωρῶντας τὸ γλυκό μου τὸ τέκνο, οὔτε ἀποθνήσκοντας δὲν ἤθελε τρέμῃ ἡ ψυχή μου βασανισμένη ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ παιδιοῦ μου. Καὶ ὑπάρχει γιὰ μὲ ἄλλο σκληρότερο, ὦ καλή μου, παρὰ ποὺ θὰ χάσω τὴ ζωὴ χωρὶς νὰ ἰδῶ τὸ πρόσωπο τοῦ Ράμα; Ὁ πόνος ποὺ δὲν βλέπω τὸ Ράμα παρόμοια συντρίβει τὸ εἶναι μου ὅπως ἡ ὁρμητικὴ δύναμι τοῦ νεροῦ τὰ δένδρα ποὺ αὐξαίνουν εἰς τὴν ἀκροποταμιά. Καλότυχοι ἐκεῖνοι ποὺ ὅταν περάσῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐξορίας του εἰς τὰ δάση θέλει ἰδοῦν τὸ Ράμα νὰ γύρῃ

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 173.

[2] Βαϊβάσβατας εἶναι ἄλλο ὄνομα τοῦ Ἰάμα καὶ σημαίνει τέκνο τοῦ Βιβάσβαντα. Βιβάσβαντας εἶναι ἐκεῖνος ποὺ προβαίνει μὲς τὸ φῶς· ὁ ἥλιος.

[3] Οἱ τέσσαρες Βέδαι εἶναι τὰ ἀρχαιότερα ἱερὰ βιβλία τῶν Ἰνδῶν, καὶ οἱ ἕξι Βεδάγκαι, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ veda-anga δηλαδὴ μέλος τοῦ Βέδα, ἐξηγοῦν τοὺς Βέδας.

πάλιν εἰς τὴν Ἀϊόδια[1] ὅμοιος μὲ τὸν Ἴνδρα ποὺ καταιβαίνει ἀπὸ τὰ οὐράνια. Θνητοὶ δὲν εἶναι ἐκεῖνοι ἀλλὰ θεοὶ ποὺ θέλει ἰδοῦν τὸ πρόσωπο τοῦ Ράμα ὅμοιο μὲ τὸ ὁλοστρόγγυλο φεγγάρι ὅταν ἀπὸ τὰ δάση θὰ γύρῃ πάλιν εἰς τὴ χώρα. Εὐτυχισμένοι ποὺ θὰ ἰδοῦν τὸ χαριτωμένο καὶ λαμπρὸ πρόσωπο τοῦ Ράμα μὲ ὄμορφα δόντια, μὲ μάτια σὰν τοῦ λωτοῦ τὰ φύλλα, χωρὶς κανένα ψεγάδι, ὅμοιο μὲ τὴ βασίλισσα τῶν ἄστρων. Θὰ ἰδοῦν καλότυχοι τὸ πρόσωπο τοῦ τέκνου μου ποὺ εὐωδιάζει ἡ πνοή του σὰν ὁ λωτὸς ποὺ ἀνοίγει τὸ φθινόπωρο. — Ἔτσι ἔχοντας 'ς τὸ νοῦ του τὸ Ράμα, ὁ βασιλέας εἰς τὴν κλίνη του ἐσβύσθη ἀγάλι γάλι ὅπως τὸ φεγγάρι ὅταν περάσῃ ἡ νύχτα. Καὶ λέγοντας· «ἄχ! Ράμα, παιδί μου!» ἀπὸ τὸν πόνον τοῦ τέκνου του ὁ βασιλέας ἔχασε ἀγάλι γάλι τὴ γλυκειὰ ζωὴ ποὺ εἶναι πικρὸς ὁ χαμός της. Σὲ τέτοιον τρόπο ὁ πικρὸς βασιλέας ἐνῷ ἐδιηγώτουν τὴν ἱστορία τῆς ἐξορίας τοῦ ἀγαπημένου τέκνου του, κειτάμενος εἰς τὴν κλίνη, ὅταν ἐπέρασε τὸ μεσανύχτι ἔχασε τὴ γλυκειά του ζωή.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ *ἠθοποιός*
ΑΓΓΕΛΟΣ *ποιητής*

[Ἡ σκηνὴ παριστᾷ ἰδιαίτερον δωμάτιον ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀλεξάνδρας. Καλλιτεχνικὴ ἀταξία ἐν τῇ ἰδιορρύθμῳ διακοσμήσει. Ἐπὶ τῶν τοίχων εἰκόνες, καθρέπτης, ἀγαλμάτια, στέφανοι, τρόπαια. Ἐσθῆτες καὶ φενάκαι πρὸς δοκιμὴν ἀτάκτως ἀποτεθειμέναι. Εὐρεῖα τράπεζα ἐργασίας ἐν τῷ μέσῳ, ἐσπαρμένη διὰ βιβλίων, ἐφημερίδων, χειρογράφων καὶ ἐπιστολῶν φύρδην-μίγδην. Ἐκ τοῦ χάους τούτου ἀνακύπτουν, τηροῦντα τὴν κανονικὴν αὐτῶν θέσιν, μελανοδοχεῖον κομψὸν μὲ τὸν δίσκον του, κηροπήγια, δύο ἀνθοδόχαι πλήρεις, ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα, φωτογραφίαι κ.τ.τ. Παρὰ τὴν τράπεζαν, πλαγίως καὶ ἀπέναντι τῆς ἕδρας τοῦ πρὸ αὐτῆς ἐργαζομένου, πολυθρόνα ἀναλικνιστική. Εἰς τὴν ἄκραν ἀνάκλιντρον χαμηλὸν καὶ πλατύ. Μικρὰ θερμάστρα, τῆς ὁποίας ὁ σωλὴν διατρυπᾷ ἐπάνω τὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου. Συμπλήρωσις ἐπιπλώσεως συνήθους. Ἀριστερᾷ θύρα.

Ἀνυψουμένης τῆς αὐλαίας, ἡ Ἀλεξάνδρα νεαρὰ γυνή, μεταξὺ τῶν εἰκοσιπέντε καὶ τριάκοντα, κάθηται πρὸ τῆς τραπέζης της, παρουσιάζουσα εἰς τοὺς θεατὰς κατατομήν. Εἶνε ὠχρά, μὲ μεγάλους περικομμένους ὀφθαλμούς, μὲ μαύρην κόμην, ἀναδεδεμένην ἐν μικρῷ κρωβύλῳ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς. Φορεῖ μακρόουρον οἰκιακὴν ἐσθῆτα, χρώματος χαμαικεράσου, ἄνευ κοσμημάτων, καὶ μόνον εἰς τὸν παράμεσον τῆς δεξιᾶς παχὺν δακτύλιον. Ἀπέναντί της, παρουσιάζων μέτωπον πρὸς τοὺς θεατάς, κάθηται ἐπὶ τῆς πολυθρόνας ὁ Ἄγγελος, περίπου εἰκοσιπενταετής, ξανθός, φορῶν ζακὲ μαῦρον καὶ πανταλόνιον βαθὺ σταχτερόν. Λιτότης κοσμημάτων καὶ κομψότης ἄνευ ἐπιδείξεως. Εἰς τὴν κομβιοδόχην φέρει δεσμίδα ἴων].

[1] Ayodhyâ τὸ ὄνομα τῆς πρωτευούσης τοῦ βασιλείου τοῦ Λασάραθα ἡ σημερινὴ Audh, ποὺ ὡς ἐπίθετο σημαίνει τὴν ἀνίκητη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (κλείουσα ἀποτόμως τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον ἀνεγίνωσκε καὶ ἐγειρομένη ὁρμητικῶς). Ἐπὶ τέλους! δὲν θὰ παύσῃς ποτέ;.. Θὰ με κάνῃς νὰ κάνω καμμιὰν ἀνοησία.... Εἶνε ἔξη μῆνες τώρα ποῦ ἔχω τὴν ὑπομονὴ νἀκούω αἰωνίως τὴν ἴδια ὁμιλία. Μὰ τί μονομανία εἶνε αὐτὴ ποῦ σου 'κόλλησε;

ΑΓΓΕΛΟΣ (λικνιζόμενος ἀπαθῶς ἐπὶ τῆς πολυθρόνας). Καμμιὰ μονομανία. Λέγω ἁπλούστατα ὅ τι συμβαίνει, — ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ συμβαίνῃ: Βασανίζεις μὲ τὴν ὑποκρισίαν σου, ἢ μᾶλλον μὲ τὴν ὑπόκρισίν σου, ἕνα δυστυχῆ ἄνθρωπον, ποῦ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μὴ θαμβωθῇ ἀπὸ τὴν λάμψιν τῆς καλλιτεχνικῆς σου δόξης (μετά τινα διακοπὴν) καὶ τὴν τόλμην νὰ σ' ἀγαπήσῃ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Τίποτε. Σὺ ἀπεναντίας βασανίζεις μὲ τὰς ἰδιοτροπίας σου μίαν γυναῖκα, ποῦ ἐπεριφρόνησε, κατεπάτησε, ἐμίσησε τὴν... δόξαν της καὶ ἔδωκε τὴν καρδιά της ὁλόκληρη εἰς τὸν ἄνθρωπον ποῦ ἐνόμισεν ὅτι τὴν ἀγαπᾷ, (μετά τινα διακοπὴν) ὡς γυναῖκα καὶ ὄχι ὡς καλλιτέχνιδα.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἐνόμισε ἢ ἐβεβαιώθη;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Ἐνόμισε, μονάχα ἐνόμισε. Δὲν ἀγαπᾷ κανεὶς γυναῖκα ποῦ ἔχει γι' αὐτὴ τὴν ἰδέα, ποῦ ἔχεις σὺ γιὰ μένα. Ἂν μἀγαποῦσες ἀληθινά, ὄχι, δὲν θα ἐδυσκολεύουσουν τόσω νὰ πιστεύσῃς ὅτι καὶ ἐγὼ σ' ἀγαπῶ. Θὰ το ἔβλεπες φανερά... (ὡς ἐν ἀφαιρέσει). Ὁ ἔρως δὲν εἶνε παρὰ μι' ἀμοιβαιότης, μία ἠλεκτρικὴ ἐπικοινωνία τῶν ψυχῶν....

ΑΓΓΕΛΟΣ (διακόπτων) Μαγνητική!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ὡς ἀνωτέρω). Εἰς τὸν ἀληθῆ ἔρωτα ἐννοεῖται ἀναγκαίως ἡ ἀνταπόκρισις (λαμβάνουσα εἰς χεῖρας μίαν φενάκην). Εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχουν ψυχαὶ δίδυμοι, προωρισμέναι ἐκ γενετῆς νἀγαπηθοῦν...

ΑΓΓΕΛΟΣ (πειρακτικῶς). Καὶ ἀπὸ ποιὸ δρᾶμα εἶν' αὐτό, παρακαλῶ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Ἄρχισες πάλι! (ἀποθέτουσα τὴν φενάκην). Δρᾶμα εἶπες; Μάλιστα! Τὸ δρᾶμα τῆς καρδιᾶς μου, κύριε, τὸ πειὸ φοβερὸ ἀπ' ὅσα μὲ εἶδες ποτὲ νὰ παριστάνω ἐπάνω στὴ σκηνὴ — τὸ πειὸ φοβερό, γιατ' εἶνε καὶ τὸ πειὸ ἀληθινό.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Μμ! Τὸ δρᾶμ' αὐτὸ δὲν λέγει ὅμως σωστὰ πράγματα, καὶ ἐγὼ — τί νὰ σοῦ πῶ — δὲν θὰ ἐστεφάνωνα τὸν ποιητήν. Σὺ εἶπες πρὸ ὀλίγου ὅτι μοῦ ἔδωκες ὁλόκληρη τὴν καρδιά σου. Ἂν εἶνε αὐτὸ ἀληθινὸ καὶ ἂν ὁ ἔρως εἶνε μία ἀναγκαία ἀμοιβαιότης, μία ἠλεκτρικὴ ἢ μαγνητικὴ ἐπικοινωνία, διατί τότε νὰ μὴν εἶσαι βεβαία καὶ σὺ ὅτι σ' ἀγαπῶ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Σοφίσματα! σοφίσματα (μειδιῶσα) Εἰς αὐτὰ εἶσαι φίνος, τὸ ξεύρω. Ἀλλὰ ἐγὼ σὲ ἤθελα καλλίτερα ἀλλοῦ...

ΑΓΓΕΛΟΣ. Δηλαδή;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Νά, ἁπλούστατα εἰς τὴν λογικήν.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἔστω. Ἀλλὰ καὶ τὰ σοφίσματα, τί νομίζεις; λογικὴ εἶνε... ἡ λογικὴ τῶν προνομιούχων διανοιῶν, ποῦ εἰμποροῦν νά τα κάμνουν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Ἄκου τί φίλαυτος ποῦ εἶνε καὶ τί ἐγωϊστής!

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἐγὼ δὲν λέγω γιὰ τὸν ἑαυτό μου· ἀλλὰ ὅλοι οἱ σοφοὶ μὲ σοφίσματα συζητοῦν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (γελῶσα). Ἄ, ἔτσι; στὴν ἀρχὴ ἐνόμισα ὅτι σπουδαιολογεῖς.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Σπουδαιολογῶ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Καλά, καλά. (Πραεῖα, χαρίεσσα, πλησιάζει τὴν τράπεζαν καὶ ανασκαλεύει ζητοῦσα κάτι).

ΑΓΓΕΛΟΣ (παρατηρῶν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς τραπέζης) Νά σε πῶ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Τί;

ΑΓΓΕΛΟΣ. Τί τὤκανες ἐκεῖνο τὸ ποίημα ποῦ σοὖχα δώσει;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Αὐτὸ γυρεύω ἴσα-ἴσα. Κάτι θυμήθηκα.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Τὸ διάβασες;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (καταφατικῶς). Χμχμ!

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ψέμματα...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Τὸ διάβασα.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Πόσες φορές;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Πολλές... πολλές...

ΑΓΓΕΛΟΣ. Καμμιά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Τί με δίδεις νὰ σὲ τὸ πῶ ἀπέξω.

ΑΓΓΕΛΟΣ (ζωηρῶς). Ὅ,τι θέλεις.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Αἴ, ἄς σοῦ τὸ πῶ χάρισμα. Δὲν ἀξίζει... Κρῖμα δέν το βρίσκω... Ἂν χάσω καμμιὰ λέξι μοῦ τὴν λὲς ἐσύ... (ἀρχίζει τὴν ἀπαγγελίαν σιγά, ἐν ᾧ ἀκόμη ἀνασκαλεύει. Βαθμηδὸν ἐμψυχοῦται. Εἰς τὸ τέλος ἔχει ὡραίαν στάσιν καὶ ἡ ἀπαγγελία της εἶνε ἐξαισία).

Γειά σου, χαρούμενη ψυχή,-πουλὶ δὲν εἶσαι-γειά σου!
Σὲ ποιὸν οὐράνιον τόπο
Γεννήθηκες καὶ μᾶς σκορπᾷς ἀφ' τὴ χρυσῆ καρδιά σου
Ἕνα τραγοῦδι ἀτέλειωτο μὲ τέχνη δίχως κόπο;

Κάθε στιγμὴ καὶ πειὸ ψηλὰ σὰν φλόγ' ἀπὸ δῶ πέρα
Ἐλεύθερη ἀνεβαίνεις.
Ἁπλόνεις τὰ φτερούγια σου στὰ βάθη τοῦ αἰθέρα
Κι' ὅσῳ πηγαίνεις μᾶς λαλεῖς, ὅσῳ λαλεῖς πηγαίνεις.

Τί εἶσαι δὲν τὸ ξεύρουμε· ταῖρι στὴ γῆ δὲν ἔχεις.
Τὰ σύννεφα δὲν ραίνουν
Σταλαγματιές, σὰν τὸ λαμπρὸ κελάδημα ποῦ βρέχεις,
Σὰν ψυχαλίζουν ἀντικρὺ στὸν ἥλιο καὶ διαβαίνουν.

Σὰν ποιητὴς ποῦ κρύβεται στὸ φῶς τῶν λογισμῶν του
Καὶ μοναχός του ψάλλει,
Ὡς ποῦ νὰ μάθῃ νὰ πονῇ ὁ κόσμος τὤνειρόν του
Καὶ νὰ γροικᾷ ἀγνώριστα αἰσθήματα καὶ κάλλη.

Σὰν κόρη ὁλομόναχη σὲ πύργο σφαλισμένη
Ποῦ θέλει νὰ ξεσκάσῃ
Κ' ἕνα τραγοῦδι φλογερὸ ἀπ' τὴν καρδιά της βγαίνει
Κι' ἀντιλαλεῖ ὁ πύργος της καὶ ἀντιλαλοῦν τὰ δάση.

Σὰν μπόρα καλοκαιρινὴ στὰ χόρτα, σὰν λουλοῦδι
Ἀφ' τὴ δροσιὰ λουσμένο,
— Καὶ πάλι πάλι ξεπερνᾷ τὸ θεῖό σου τραγοῦδι
Ὅ,τι γνωρίζω δροσερό, λαμπρό, χαριτωμένο.

Πές μου, ποῦ βρῆκες κ' ἔμαθες τὴ χάρι σου τὴν τόση,
Ποιὸ δάσος ἢ λαγκάδι
Ἢ οὐρανὸς ἢ θάλασσα τὴν τέχνη ποῦ ἔχει δώσει,
Ποιὰ ἀγάπη χωρὶς στεναγμό, πειὸ φῶς χωρὶς σκοτάδι;

Πίσω κ' ἐμπρὸς θωροῦμ' ἐμεῖς καὶ λαχταροῦμε μόνο
Ὀνείρατα χαμένα
Τὸ γέλιο μας τὸ πειὸ γλυκὸ ἔχει ἕναν κρύφιο πόνο
Τὰ πειὸ γλυκὰ τραγούδια μας εἶνε τὰ πειὸ θλιμμένα.

Κ' ἀπὸ τὴν τέχνη τὴν κρυφὴ ποῦ χάρι κ' ἁρμονία
Σὲ λόγια κ' ἤχους δίνει
Κ' ἀπ' ὅλα τὰ μυστήρια ποῦ κλείνουν τὰ βιβλία,
Τὸ χάρισμά σου ὁ ποιητὴς ἀνώτερο τὸ κρίνει.

Δός μου, πουλάκι, τὴ μισὴ χαρὰ ποῦ σε τρελλαίνει
Καὶ τὰ μισά σου δῶρα,
Καὶ τέτοια τρέλ' ἁρμονικὴ τοὺς στίχους μου θὰ ραίνῃ,
Ποῦ ὁ κόσμος θὰ μ' ἀκούῃ καθὼς ἐγὼ σ' ἀκούω τώρα.[1]

ΑΓΓΕΛΟΣ (ἔνθους). Θεῖον! ἔξοχον.

ΑΛΕΞΑΑΔΡΑ (πλησιάζουσα). Σοῦ ἄρεσε;

ΑΓΓΕΛΟΣ (λαμβάνει τὴν χεῖρά της καὶ τὴν φέρει εἰς τὰ χείλη. Εἶτα, κρατῶν ἀκόμη αὐτήν, ἀτενίζει τὴν Ἀλεξάνδραν ἐπί τινας στιγμὰς σιωπῶν, ὡς ἐν ἐκστάσει.) Σ' ἀγαπῶ!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ψιθυρίζουσα). Ἄγγελέ μου.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Σ' ἀγαπῶ... χωρὶς νὰ μὲ μέλῃ ἂν μἀγαπᾷς ἢ ὄχι, χωρὶς νὰ μὲ μέλῃ ἂν ὑποκρίνεσαι, ἂν προσποιεῖσαι ἢ ἂν αἰσθάνεσαι ἀληθινά. Καὶ μάλιστα ἀκόμη περισσότερο: Μετανοῶ. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ πιστεύω πῶς μἀγαπᾷς καὶ σύ... Ναί, τὸ πιστεύω... Τὸ αἰσθάνομαι ἀπὸ τὸ χέρι σου, ποῦ τρέμει μέσα στὸ δικό μου, τὸ βλέπω στὸ μάτι σου ποῦ μὲ κυττάζει καὶ λαμποκοπᾷ... Ὄχι, αὐτὴ τὴ στιγμὴ δὲν παρασταίνεις... Ἔλα! (τὴν σύρει ἐλαφρῶς).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (μετὰ χαρᾶς περιπαθοῦς). Ἀλήθεια; Τὸ βλέπεις, τὸ πιστεύεις, τὸ ἀναγνωρίζεις; Θέ μου, τί εὐτυχία! τὸ ἀκούω τέλος πάντων γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ στόμα σου... (κλίνει πρὸς αὐτὸν περισσότερον).

ΑΓΓΕΛΟΣ. Τὸ πιστεύω... τὸ πιστεύω...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ψιθυρίζουσα). Ἀγάπη μου.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Λατρεία μου! (εἶνε ἕτοιμοι νὰ ἑνώσουν τὰ χείλη. Αἴφνης ὁ Ἄγγελος συνοφρυοῦται, πρὸς στιγμὴν σταματᾷ διστάζων καὶ εἶτα τὴν ἀπωθεῖ μετ' ἀποφασιστικότητος). Ὄχι! ὄχι! Φύγε... μακρυά! Δέν σε πιστεύω. Εἶνε ἀδύνατον... Προσποιεῖσαι, ὑποκρίνεσαι (ἐγειρόμενος). Πάλι σοῦ φάνηκε πῶς βρίσκεσαι ἀπάνω στὴ σκηνή. (μετ' ἀποστροφῆς). Ἄ, ἐπάγγελμα, καταραμένο ἐπάγγελμα! Πῶς ποτίζεις τὸν ὀργανισμὸ ὅλο σὰ δηλητήριο! Πῶς νοθεύεις τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ἄπελπις καθημένη). Ἀλλοίμονον! Εἶνε τρελός, καλέ, τρελός!

ΑΓΓΕΛΟΣ. Τρελὸς αἴ; καλά, τρελός... (ἐν ἐξάψει). Ὄχι, κυρία μου, δὲν εἶμαι τρελός. Αὐτὸ ποῦ σας λέγω... αὐτὸ ποῦ ἰσχυρίζομαι εἶνε ἀλήθεια ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀρνηθῇ κανείς. Οἱ ἠθοποιοί, αἱ γυναῖκες πρὸ πάντων ποῦ εἶνε πλέον εὐπαθεῖς, συνειθίζουν νὰ ὑποκρίνωνται ὅλα τὰ αἰσθήματα καὶ παύουν πλέον νά τα αἰσθάνωνται ἀληθινά, παύουν...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Οὔφ, καϋμένε! Τὸ εἶπες τόσες φορές, φθάνει πειά.

ΑΓΓΕΛΟΣ (μὴ προσέχων εἰς τὴν διακοπήν). Τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖται εὔκολα, ἁπλούστατα. Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συμφωνήσῃς καὶ σύ. Τὰ πάθη, τὰ διάφορα πάθη, γεννῶνται πρῶτα μέσα εἰς τὴν ψυχὴν καὶ κατόπιν ἢ τοὐλάχιστον συγχρόνως, ἀποτυπόνουν τὰς ἐκφράσεις των, τὰς ποικίλας ἐκφράσεις των, ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπον. Δὲν εἶν' ἔτσι;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (προσποιουμένη ὅτι δὲν θέλει νὰ προσέξῃ). Μάθημα θά μου κάνῃς τώρα...

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἆ!... Ἡ φωνὴ τρέμει, ὅταν εἰς τὴν ψυχὴν μυκᾶται ἡ τρικυμία. Τὸ μάτι σπινθηροβολεῖ, ὅταν εἰς τὸ στῆθος καίῃ ἡφαίστειον. Οἱ μῦς συσπῶνται, ὅταν ἡ καρδία κτυπᾷ ἀπὸ μέσα νὰ φύγῃ. Τὸ πάθος, ἡ παθαινομένη ψυχὴ κινεῖ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα σὰ νευρόσπαστον. Αὐτὸ εἶνε τὸ φυσικόν, αὐτὸ εἶνε τὸ συνεπές. Τὸ ἀντίθετον θὰ ἦτο ἀνωμαλία, ἀσυνέπεια, κάτι τι παρὰ φύσιν — καὶ ὅμως αὐτὸ κάμνουν, χωρὶς ἀμφιβολίαν οἱ ἠθοποιοί, οἱ ἑκούσιοι, οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ὑποκριταί. Κάμνουν τὴν φωνήν των νὰ τρέμῃ, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν ψυχήν των τρικυμία· ἐκπέμπουν ἀστραπὰς ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς των, χωρὶς νὰ καίῃ εἰς τὸ στῆθός των ἡφαίστειον· συσποῦν τοὺς μῦς εἰς τὰς φοβερωτέρας καὶ τὰς πλέον ἀπαισίας ἐκφράσεις χωρὶς νά το ὑπαγορεύῃ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ἀδημονοῦσα, τὸν διακόπτει). Ἄ, ὥστε δὲν αἰσθάνονται οἱ ἠθοποιοὶ ὅταν παριστάνουν... τίποτε.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ὄχι, τίποτε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (παραιτουμένη τῆς συζητήσεως). Καλά.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Μόνον μὲ τὴν θέλησιν, τὴν ἐλευθέραν ἀλλὰ ψυχρὰν θέλησιν, κινοῦν, διαθέτουν τὰ μέλη τοῦ σώματός των ὅπως συμφέρει. Αὐτοὶ ζητοῦν νὰ κάμουν νευρόσπαστον τὴν παθαινομένην ψυχήν. Καὶ οἱ καλλίτεροι τὸ κατορθόνουν εἰς τὴν ἐντέλειαν. Ἀλλ' ἂν εἶνε ἀληθινὰ ἔξοχοι καλλιτέχναι, 'πέ μου, Ἀλεξάνδρα, εἰμπορεῖ ποτὲ αὐτὰ τὰ τέρατα, τὰ ψεύδη τὰ ἐνσωματωμένα, εἰμπορεῖ νὰ εἶνε ἄνθρωποι; Θὰ ἐπίστευες ποτὲ ὅτι αἰσθάνεται ἀληθινὰ ἕνας ἠθοποιός, ὅτι πονεῖ, ὅτι ἀγαπᾷ, ὅτι μισεῖ;...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Ὅτι μισεῖ;.. .καϋμένε!

ΑΓΓΕΛΟΣ. Θὰ ἐπίστευες κανένα τῶν ἀρρένων συναδέλφων σου, ἄν σου ἔλεγε ποτὲ ὅτι σ' ἀγαπᾷ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Εἰς τὴν κοινωνίαν ὑπάρχουν ὑποκριταὶ μεγαλήτεροι ἀπὸ τοὺς ἠθοποιούς.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ναί, ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ κατὰ φύσιν κίβδηλοι, οἱ ὁποῖοι θἀνήρχοντο τὴν σκηνὴν αὐτοδίδακτοι· ἀλλ' οἱ ἠθοποιοὶ εἶνε ὅλοι κατὰ τέχνην καὶ κατ' ἀνάγκην. Καὶ οἱ καλλίτεροι ὡς ἄνθρωποι, διαφθείρονται, νοθεύονται, καταστρέφονται. Εἶνε ἀνόητος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος συμπεριφέρεται μὲ αὐτοὺς ὡς μὲ ἀνθρώπους, ἐν ᾧ δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ μηχαναί... Καὶ πόσον δυστυχὴς πρέπει νὰ εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καταδικάζεται ἀπὸ τὴν μοῖραν νἀγαπήσῃ μίαν μηχανὴν ποῦ βγάζει αἰσθήματα καὶ πάθη, δάκρυα καὶ μειδιάματα τρυφερά, νὰ τὴν ἀγαπήσῃ περισσότερον... ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Μὲ παρασύρεις εἰς τὴ συζήτησι χωρὶς νὰ θέλω. Εἶχα σκοπὸ νὰ μή σου ἀπαντήσω πλέον ὅταν ἐπιμένῃς νὰ λὲς τέτοια παραμιλητά... νά σε πάρω γι' ἀκαταλόγιστο, ἀλήθεια... Ἀλλὰ ἤθελα νά σου κάνω μίαν ἐρώτησι πρῶτα. Ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο πιστεύεις ἄρά γε; ὅτι δὲν εἶμαι ἱκανὴ νὰ σἀγαπήσω **κατ' ἀρχήν**, ἢ ὅτι προσποιοῦμαι ὅτι σ' ἀγαπῶ, χωρὶς νὰ αἰσθάνωμαι τίποτε;

ΑΓΓΕΛΟΣ (γελῶν). Αὐτὸ εἶνε πολὺ νόστιμο. Καὶ δὲν εἶνε τὸ ἴδιο, ἀγάπη μου; Καὶ εἰς τὴ μιὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλη περίστασι δὲν θὰ ὑποκρίνεσαι; Τί με μέλει μένα ἂν θὰ ἦσουν ἱκανὴ νἀγαπήσῃς, ἀφ' οὗ ὅταν σὲ βλέπω νά μου ὁμιλῇς, νά μου ἐξομολογῆσαι, νὰ με κυττάζῃς, νά μου γελᾷς, μοῦ φαίνεται πῶς σὲ βλέπω ἐπάνω στὴ σκηνὴ καὶ εἶμαι βεβαιότατος ὅτι ὑποκρίνεσαι. Αὐτὸ εἶνε τὸ ζήτημα. Ἂν θὰ ἠμποροῦσες ποτὲ νὰ βρῇς κανένα ἄνθρωπον καὶ νά τον ἀγαπήσῃς ἀληθινὰ ὥστε νά σε κάμῃ νὰ γυρίσῃς στὴ ζωή, ἀπὸ τὴν ὁποίαν σὲ ἀπομάκρυνε τὸ ἐπάγγελμά σου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Ναί...

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἀλλὰ τότε δὲν θὰ εἶσαι πλέον ἔξοχος καλλιτέχνις, ὅπως εἶσαι τώρα, καὶ ἴσως οὔτε μετρία, τίποτε. Τότε ἀγάπησαν πραγματικῶς καὶ ᾐσθάνθησαν ἀληθινὰ οἱ καλλιτέχναι τῆς σκηνῆς, ὅταν ἀπηξίωσαν νά την ἀναβοῦν καὶ πάλιν καὶ ἐβδελύχθησαν νὰ προσποιηθοῦν αἰσθήματα, εἰς καιρὸν ποῦ τα εἶχαν ἄφθονα, ἀληθινὰ εἰς τὴν ψυχήν των. Ἐσὺ ἀκόμη προσποιεῖσαι, ὑποκρίνεσαι καὶ ἀγαπᾷς. Πῶς γίνεται αὐτό... (συμπληροῖ τὴν φράσιν διὰ μορφασμοῦ καὶ χειρονομίας ἀπορηματικῆς).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Καὶ ὅμως!...

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἢ εἶνε ψευδεῖς αἱ δάφναι, ποῦ δρέπει ἡ καλλιτέχνις, ἢ εἶνε ψευδὲς τὸ αἴσθημα, ποῦ ἐξομολογεῖται ἡ γυνή... Ἀλλὰ δυστυχῶς ποῦ αἱ δάφναι αὐταὶ εἶνε δίκαιαι (ὡσεὶ καθ' ἑαυτόν. Δεικνύει τοὺς στεφάνους καὶ τὰ τρόπαια). Ποῖος σὲ εἶδε, ποῖος σὲ ἤκουσε καὶ δέν το ἀνεγνώρισε... (Βηματίζει σιγῶν ἄνω-κάτω, ἐν ὀργῇ ἐρωτευμένου πεισμόνῳ. Ἡ Ἀλεξάνδρα τὸν παρακολουθεῖ διὰ τοῦ βλέμματός της, ἔρωτα ἐκφράζοντος καὶ οἶκτον. Μηχανικῶς ἀνοίγει τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον ἀνεγίνωσκε πρὸ ὀλίγου καὶ τὸ ξεφυλλίζει χωρὶς νά το βλέπῃ. Αἴφνης ἀκούεται ἔσωθεν κρότος θύρας ἀνοιγομένης).

ΑΓΓΕΛΟΣ (ἀνήσυχος). Ποιός εἶνε;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Τίποτε· κανείς. Εἶπα εἰς τὴν ὑπηρέτριαν ὅτι αὐτὴ τὴν ὥρα δὲν δέχομαι κανένα (τὸν ἀτενίζει ὑπομειδιῶσα) κανένα· (μετά τινα διακοπὴν ἐκβάλλει στεναγμόν). Ἄγγελε, νά σε 'πῶ.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

[1] Ἀπὸ τὸν «Κορυδαλὸν» τοῦ Σέλλεϋ, κατὰ μετάφρασιν Ἀργύρη Ἐφταλιώτη.

ΜΙΚΡΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΟΙ ΟΛΛΑΝΔΟΙ

Ὁ οἰκίσκος, εἰς ὃν κατῴκει ὁ Μέγας Πέτρος ὅταν ἐμάνθανε τὴν ναυπηγίαν, φέρει ἐπιγραφήν, ἥτις ὁρίζει ἀκριβῶς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ὀλλανδοῦ. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη λέγει : Οὐδὲν μικρὸν διὰ τὸν μέγαν ἄνδρα. Πρὸς ἔπαινον τῶν Ὀλλανδῶν ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη δύναται νὰ μεταβληθῇ οὕτως : Οὐδὲν μέγα διὰ τοὺς μικροὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους.

Ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ πνεῦμα τῶν Ὀλλανδῶν φαίνεται ἐπιρρεπὲς εἰς τὰ μικρὰ πράγματα, ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς Ὀλλανδίας ἀποδεικνύει τὸ ἐναντίον. Ποῦ ἀλλοῦ ἐν τῷ κόσμῳ εὑρίσκει τις γιγάντεια ἔργα τοῦ εἴδους τῶν διωρύγων καὶ τῶν προχωμάτων δι' ὧν οἱ Ὀλλανδοὶ διώκουσι τὴν θάλασσαν ἐκ τῆς πατρίδος των ; Ποῦ ἀλλοῦ ἐν τῷ κόσμῳ δι' ἐπιμόνου φιλοπονίας ἐγονιμοποιήθησαν στρέμματα γῆς, τὰ ὁποῖα θὰ ἦσαν ἐγκαταλελειμμένα ὡς ἄχρηστα εἰς ἄλλας χώρας; Ἕλη, λίμναι ἐξηράνθησαν καὶ αἱ γαῖαι αὗται εἶναι ἐκ τῶν καλλιτέρων τῆς Ὀλλανδίας. Εἰς τὰς ἀγρίας ἐπαρχίας ὡς τὸ Dreuthe ὁ ξένος ἐκπλήσσεται βλέπων, ἐν τῷ μέσῳ ἀπεράντων ἐκτάσεων σκυθρωπῆς ἐρείκης, ὁμάδας ἑκατοντάδων καὶ πολλάκις χιλιάδων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπάλαισαν μετὰ τῆς ἀκάρπου ἐρείκης καὶ τὴν κατέκτησαν, ὅπως οἱ νοημονέστεροι ἀδελφοί των ὑπέταξαν τὴν θάλασσαν εἰς τὰς θελήσεις των. Ἄξιος δὲ μελέτης εἶναι ὁ νόμος ὁ ἀναγκάζων τοὺς φυλακισμένους τοῦ κράτους, νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ χειρότερα μέρη τῆς Ὀλλανδίας, ὅπως διορθώσωσι τὸ ἡμιτελὲς ἔργον τῆς φύσεως. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ χώρα θὰ καλλιεργηθῇ ὅλη, μετ' οὐ πολὺ δὲ διερχόμενός τις αὐτὴν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, δὲν θὰ εὑρίσκει σημεῖον γῆς ἄγονον. Τὸ ἐπίθετον μικροὶ ἁρμόζει μόνον εἰς τοὺς κυρίως Ὀλλανδούς. Οἱ κάτοικοι τῆς Friesland καὶ τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν διαφέρουσι κατὰ πολὺ τῶν κατοικούντων τὰς ὄχθας τοῦ Maas καὶ τοῦ Helder. Εἶναι μεγαλείτεροι, ῥωμαλεώτεροι καὶ τὸ πρόσωπόν των διαφέρει. Καθήμενος ὁ Ὀλλανδὸς δὲν φαίνεται τόσον μικρὸς τὸ ἀνάστημα. Βλέπων τις ὅμως αὐτὸν ὄρθιον, νομίζει, ὅτι ἡ φύσις ἠθέλησε νὰ παίξῃ βραχύνουσα τόσον τὰ σκέλη του. Ἀφ' ἑτέρου τῷ ἐχάρισεν ἄλλα προσόντα, πλάτος σχεδὸν ἴσον τῷ ἀναστήματί του, ὑπομονὴν καὶ φιλοπονίαν ἀνεξάντλητον. Ταῦτα δὲ εἶναι ἱκανὰ νὰ τὸν καταστήσωσι εὐδαίμονα ὅσον ἂν ἦτο καὶ ὁ ῥωμαλεώτερος μεγαλόσωμος ἄνθρωπος. Ὁ Ὀλλανδὸς διερχόμενος διώρυγα ἐπὶ πλοίου διανύοντος 2 ἢ 3 μίλια τὴν ὥραν, ἔχων πάντοτε ἐνώπιόν του χώραν ὅλως ὁμοίαν ἐκείνης ἣν ἀφῆκε 30 ἢ 40 μίλια μακρὰν ὄπισθέν του, καπνίζων ἢ μασσῶν φύλλα καπνοῦ, ῥοφῶν πότε καὶ πότε ἀντὶ πέντε λεπτῶν οἰνόπνευμα, ἀπηλλαγμένος πάσης ὑποχρεώσεως φιλοφρονήσεων, εἶναι εὐδαίμων, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος θνητὸς ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ κάτοικος τῆς Friesland εἶναι κάπως δραστηριότερος, μάλιστα κατὰ τὸ θέρος. Ἡ δραστηριότης του ὅμως περιστρέφεται εἰς τὸ βούτυρον εἰς τὸν τυρόν, προϊόντα τὰ ὁποῖα κατασκευάζει καὶ ἀποστέλλει εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἰς τὰ ζῶα τὰ ὁποῖα παχύνει εἰς τοὺς εὐρεῖς καὶ ὡραίους λειμῶνας, δι' ὧν ἡ φύσις ἐπροίκισε τὴν πατρίδα του. Ὁ σάπων εἶναι ἐμπόρευμα περιζήτητον ἐν Ὀλλανδίᾳ ὅσον εἰς οὐδὲν μέρος τῆς γῆς. Πολλαὶ γυναῖκες καὶ κοράσια τῆς ἐξοχῆς φαίνονται ὡς ἐὰν ἐτράφησαν ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σάπωνος, τόσον τὰ πρόσωπά των λάμπουσι παρὰ φύσιν. Τὰ μαγειρικά των σκεύη, οἱ ἐρυθροὶ κέραμοι τῶν στεγῶν των, αἱ τράπεζαι, τὰ θρανία, τὰ πάντα φέρουσι ἀναμφισβήτητα δείγματα ἐκτάκτου καθαριότητος. Μυῖα πίπτουσα ἐντὸς βουτύρου κατασκευαζομένου, πάτημα λασπωμένον ἐπὶ σανίδων καθαρῶν, παροξύνει εἰς τὸ ἔπακρον τὴν Ὀλλανδήν. Ἐποχὴ δοκιμασίας μεγάλης εἶναι ὁ χειμών. Ἡ χιὼν εἶναι τόσον καθαρά, προπάντων εἰς τὴν ἐξοχήν, ὥστε πᾶσα οἰκιακὴ καθαριότης φαίνεται ἀνεπαρκής. Ἐννοεῖται ὅτι διάφοροι βαθμοὶ καθαριότητος ὑπάρχουσι κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας. Ἄλλη εἶναι εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἧς πρωτεύουσα εἶναι τὸ Amsterdam, ἄλλη εἰς τὸ Dreuthe, ὅπου οἱ χωρικοὶ εἶναι πτωχότατοι καὶ ζῶσιν ἐπὶ τελματώδους ἐδάφους, τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλα μέρη θὰ ἦτο ἐγκαταλελειμμένον. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην συχνὰ βλέπει τις λάσπην ἢ βώλους χιόνος ἐπὶ τοῦ πατώματος, καὶ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν ἔχει ἀνάγκην μεγάλην πλυσίματος. Ἐν γένει ὅμως ὁ σάπων εἶναι ἐν μεγαλειτέρᾳ χρήσει ἐν Ὀλλανδίᾳ ἢ εἰς ἄλλας χώρας.

Ὁ Ὀλλανδὸς εἶναι ἁπλοῦς καὶ ἀγαθός, ἀγαπᾷ σφοδρῶς τὴν πατρίδα του, μικρὰν δὲ τρέφει ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσῃ ἄλλας χώρας καὶ νὰ τὰς παραβάλῃ μὲ τὴν ἰδικήν του.

Z*

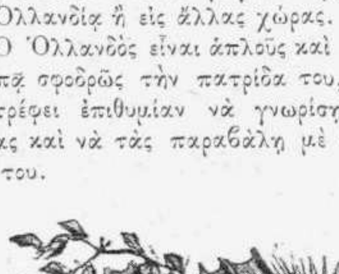

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Αἱ ἀποκαλύψεις αἱ γενόμεναι ὁλοὲν κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ ἀρχαίου Σταδίου, τροποποιοῦν τὸ σχέδιον τῆς ἀνιδρύσεως αὐτοῦ. Διάδρομοι, κλίμακες, διαζώματα, ὅλα θὰ γίνουν ὡς εἶχον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Τὰ ἀποκαλυπτόμενα ἴχνη διατηροῦνται, ἐπὶ τῇ βάσει δ' αὐτῶν διαρρυθμίζεται τὸ ἐκτελούμενον σχέδιον, ὥστε ἡ ὄψις τοῦ νέου Σταδίου νὰ εἶνε ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀκριβεστέρα ἀναπαράστασις τοῦ παλαιοῦ.

Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς «Ὁμονοίας» ὁ κ. Λεκατσᾶς, ἐπὶ κεφαλῆς ἰδίου θιάσου, δίδει παραστάσεις σαιξπηρείων ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα τόσον διαπρέπει ὁ διακεκριμένος ἕλλην καλλιτέχνης.

Ὁ θίασος Παντοπούλου θὰ παραστήσῃ νέον ἔργον τοῦ κ. Ἰωάννου Πολέμη, ἐπιγραφόμενον «Τὸ Ὄνειρον». Εἶνε γλυκὺ καὶ ἁβρὸν σκηνικὸν ποίημα, μὲ τρία μόνον πρόσωπα, μὲ ἁπλουστάτην πλοκήν, ἀλλὰ μ' ἐκτάκτως ὡραίους στίχους. Θὰ δημοσιευθῇ ὁλόκληρον εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν».

Εἰς τὸ θέατρον Τσόχα ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου θὰ παρασταθῇ ὁ Ψυχοπατέρας, οἰκογενειακὸν δρᾶμα (Comédie) τοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου, τρίπρακτον, ἡ σκηνὴ τοῦ ὁποίου εἶνε σύγχρονος ἐν Ἀθήναις. Ὁ κ. Εὐάγγελος Παντόπουλος θὰ διαπλάσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ψυχοπατέρα.

Ἀπεφασίσθη ἡ κατασκευὴ νέων ἀναμνηστικῶν γραμματοσήμων ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Τὰ γραμματόσημα ταῦτα λέγονται καλλιτεχνικώτατα, ἡ ἐκ τούτων δὲ ὠφέλεια τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἁπανταχοῦ γραμματοσημοφίλων, ὑπολογίζεται σημαντική.

Εἰς τὸ «Ἀθήναιον» ἐδόθη τὸ ἀγγελθὲν κωμειδύλλιον τοῦ κ. Δ. Καλαποθάκη, ἐπιγραφόμενον Πὰ-δὲ-Κάτρ. Ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας, συγκεντρώνει δὲ πολὺν κόσμον κάθε του παράστασις. Περὶ αὐτοῦ, καθὼς καὶ περί τινων ἄλλων καλῶν ἔργων, ἐλπίζομεν νὰ ἐκφέρωμεν ἰδίαν γνώμην εἰς προσεχὲς ἄρθρον. Ἐνταῦθα ἀναγράφομεν ἁπλῶς τὰ τῆς ὑποδοχῆς ἑκάστου ἔργου ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ.

Αἱ σταφιδοφόροι ἐπαρχίαι ἐξακολουθοῦν διατελοῦσαι ἀνάστατοι διὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ περὶ παρακρατήσεως νομοσχεδίου. Τὰ συλλαλητήρια πολυπλασιάζονται.

Ἀπελύθη ὁ ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης κ. Ἐμμ. Ροΐδης, ἀντ' αὐτοῦ δὲ διωρίσθη ὁ καὶ ἄλλοτε τοιοῦτος κ. Γ. Κωνσταντινίδης. Ἡ ἀπόλυσις αὕτη ἐγένετο ἀντικείμενον θορυβώδους συζητήσεως ἐν τῇ Βουλῇ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μικρὰ Συμβολὴ εἰς τὴν ναυτικὴν Ἀρχαιολογίαν: Τὸ παρ' Ὁμήρῳ ξυστὸν ναύμαχον, Ἡ Ὀδυσσέως σχεδία (ἀνακοινώσεις γενόμεναι ἐν τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἑταιρείᾳ) ὑπὸ *Κωνστ. Ν. Ῥάδου* (μετὰ τριῶν σχημάτων). Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Πρωΐας, σ. 16. 1895.

Ἀδίκου κρίσεως ἔλεγχος, ὑπὸ *Ἀνδρέου Ν. Σκιᾶ*, ὑφηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1895. σ. 120.

Παρακαλοῦνται οἱ ἁπανταχοῦ ἀνταποκριταὶ τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας* νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀντιτίμου τῶν εἰσπραχθεισῶν συνδρομῶν καὶ τῶν πωληθέντων φυλλαδίων κατὰ τὴν λήξασαν ἑξαμηνίαν.

Ἐπίσης παρακαλοῦνται ὅσοι ἐπλήρωσαν ἑξάμηνον μόνον συνδρομὴν νὰ σπεύσωσιν ἐγκαίρως νά μας ἀποστείλωσι καὶ τὸ ὑπόλοιπον.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Διαγωνισμοῦ τῶν Ζητημάτων καὶ τῶν Ἐρωτήσεων ὡς καὶ ἡ Ἀλληλογραφία εἰς τὸ προσεχές.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ
ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Τυπογραφειον της Εστιας 1895—898.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 0,20 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 0,20.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 2 Ἰουλίου. Ἀριθ. 27.

CASIMIR DELAVIGNE

ΟΙ ΤΡΩΑΔΙΤΙΣΣΕΣ

Οἱ σκλάβες Τρωαδίτισσες στοῦ ποταμιοῦ τὴν ἄκρια,
Τὴ στολιστὴ ἀπὸ λιγοστὰ χορτάρια καὶ λουλούδια,
Μὲ ὄψι σβυστή, κατάχλωμη, μὲ πόνο καὶ μὲ δάκρυα
Ἀναθυμιόνταν τὶς καλὲς τὶς ὧρες μὲ τραγούδια·
Ἀναθυμιόνταν κ' ἔκλαιγαν ... Στὰ ἐρείπια τῆς Τροίας
Στέλνουν θλιμμέναις ὕστερνὸ χαιρετισμὸ ἐξορίας:

«Ἄθλια πατρίδα, ἐξόριστος εἶν' ὅλος ὁ λαός σου,
Ἡ δύναμίς σου ἐχάθηκε κ' ἐσβύστηκε τὸ φῶς σου!

Κάτου ἀπ' ὡραῖον οὐρανόν, ποῦ εὐτυχία λὲς βρέχει,
Τὸ πλοῖο ποῦ τὴν πλώρη του κορῶνα τὴ στολίζει,
Καὶ σὲ γαλήνιο πέλαγος μὲ τὰ κουπιά του τρέχει,
—Μὲ τῆς ἀγάπης τὰ φτερὰ θαρρεῖς πῶς ἀρμενίζει—
Τὸ πλοῖο, ποῦ λὲς ἡ θάλασσα πῶς τὤχει γιὰ ὄνειρό της,
Ποιὸ νἆνε; Κι' ὁ καλότυχος ποιὸς νἆνε ταξειδιώτης;

Τὸ ὡραῖο πλοῖο μὲ τὰ κουπιά του
Εἰς τὴ δική μας τὴν πολιτεία
Φέρνει, κατάρα! δίχως αἰτία
Δεινὰ τοῦ ὀλέθρου καὶ τοῦ θανάτου.

Ἐσύ, Στοιχειὸ τῆς θάλασσας καὶ Βασιλιᾶ μαζί,
Ναί, μ' ἐκδικήτρια τρίαινα ποῦ αἰώνια θὰ ζῇ,
Σκάψε στοῦ πέλαου τὸ βυθό, στ' ἀνήλια μαῦρα σκότη
Τάφο βαθὺ κι' ὁλόμαυρο καὶ θάψε τὸν προδότη!
Καὶ τοῦ Ὀλύμπου ἐσεῖς θεοὶ προστάξετε ν' ἀνάψῃ
Τὸν κεραυνὸ γοργὰ-γοργὰ καὶ τὸ λῃστὴ νὰ κάψῃ.

Ἀλλὰ οἱ εὐχές μας μάταιες ... Οἱ σάλπιγγες σαλπίζουν
Πολεμιστήριο, τὸ σπαθὶ ὄξω ἀπ' τὴ θήκη λάμπει ...
Τὰ ὁλόρθα βράχια ἐρείπια ... Γύρω ἄκου πῶς σφυρίζουν
Σαΐτες, φίδια ἀληθινά ... Οἱ ρημαγμένοι κάμποι
Πλημμύρισαν, τὰ αἵματα ρέουν μακρυὰ ποτάμια·
Καὶ τοῦ Ὀλέθρου ἡ Λάμια
Αἷμα ρουφάει ἀχόρταγη καὶ μὲ χαρὰν ἀκούει·
Τ' ἅρμα μ' ἀκράτητην ὁρμὴν ἐνάντιον ἅρμα κρούει.

Ὁ Ἀχιλλέας ὁρμάει, πετᾷ,
Κανεὶς δὲ στέκει ὀμπρός του·
Ὁ Τρόμος πρῶτος περπατᾷ,
Ὁ Χάρος συνοδός του.
Κυττᾷς ὁλόκληρους λαοὺς
Καὶ φεύγουν ντροπιασμένοι,—
Μὰ ὁ Ἕκτορας προβαίνει
Μπρὸς σὲ Ἀχιλλέα καὶ σὲ θεούς.

Καθάριο φέρετε νερό, τὸ κάθε σπάνιο μῦρο
Γιὰ τοῦ Ἕκτορα τὰ λείψανα· ἐσεῖς μὲ ἁγνὰ λουλούδια
Ῥάνετε, κόρες, τὰ ἱερά· εἰς τὴ σορό του γύρω
Οἱ κλάψες χαμηλόφωνες ἂς πλέξουνε τραγούδια.
Ὠϊμένα! Τρωαδίτισσες, χτυπᾶτε, ὢ ναί, τὸ στῆθος,
Στρατιῶτες σεῖς τὴ στάχτη του βρέχτε μὲ δάκρυα πλῆθος.
Τὸν Ἕκτορα, τί κρῖμα,
Πρὶν κι' ἀπ' τὸ γέρο Πρίαμο τὸν σκέπασε τὸ μνῆμα.

Ὕπνος γλυκὸς σὲ κοίμισε, Τρωάδα, κακὴ τύχη!
Ὁ Πύρρος μὲ ἄγρια χαρὰ ὀρθὸς στέκει στὰ τείχη.
Ὅμοιοι μὲ λύκους ποῦ ἄπληστοι γυρνοῦν στὰ μονοπάτια
Ὁρμοῦν οἱ Ἕλληνες, γοργὰ ρημάζουν τὰ παλάτια.
Ἀλλοὶ σ' ἐμᾶς! τοῦ ἥλιου τὸ φῶς δὲ θὰ φωτάῃ Τρωάδα·
Ὁ ἥλιος φῶς θενὰ σκορπᾷ μονάχα στὴν Ἑλλάδα.
Νύχτα γιὰ πάντα μισητή! Ὕπνε κακὲ προδότη!
Ποῦθε ἀντιφέγγει γύρω μου μία ἄγρια φωταψία;
Ἄκουε οὐρλιάσματα φρικτὰ ποῦ χύνονται στὰ σκότη ...
Τρομαχτικὸ κι' ἀπάντεχο ξύπνημα μὲ ἀγωνία!

Παιδιά, γυναῖκες, γέροντες περνοῦν ἀπ' τὸ μαχαῖρι·
Τὸν ἴδιο βρίσκει θάνατο καὶ τάφο ὅλο τἀσκέρι.

Κάμποι ἀλησμόνητοι, 'ς ἐσᾶς ποῦ ἦταν μιὰ μέρα ἡ Τροία,
Γῆ ἀγαπητή, εἰκονίσματα ἡρώων, βασιλέων,
Γλυκειὲς ραχοῦλες τοῦ βουνοῦ, γειὰ σᾶς ἀφήνω ἡ ἀθλία!
Ποιὸς ξέρει, ὄμορφε οὐρανέ, ἂν σὲ ἀντικρύσω πλέον.

Θάρθη τῆς Ἴδας ὁ βοσκὸς ἐδῶ σὲ στήλη ἀρχαία,
Κάτου ἀπὸ κλώνους ἥμερης δάφνης ποῦ αἱματοστάζει,
Ποῦ ἐκεῖ τοῦ Πρίαμου ἡ σκιὰ θαρρεῖς κι' ἀναστενάζει,
Καὶ θὰ ζητάῃ ἀνήξερος τὴ χώρα τὴν ὡραία·
Καὶ τὸ κριάρι χαρωπὸ βοσκίζοντας στὸν τράφο
Κάτου στὸν κάμπο θὰ πηδᾷ στοῦ Ἕκτορα τὸν τάφο.

Κι' ἐμᾶς, οἰκτρὰ ναυάγια, ποῦ ἡ τρικυμία θὰ παίζῃ,
Θενὰ μᾶς ῥίξῃ ἡ θάλασσα σὲ μακρυνὸ ἀκρογιάλι·
Καί, σκλάβες, θὰ στολίζουμε τὸ γιορτερὸ τραπέζι
Ὁποῦ θὰ στρώνουν οἱ Ἕλληνες γιὰ τοῦ γλεντιοῦ τὰ κάλλη·
Οἱ Ἑλληνοποῦλες θὰ γελοῦν κακὲς μὲ τὴ σκλαβιά μας·
Κι' ὀρθὲς στὰ πανηγύρια
Θενὰ κερνοῦμε ἀδιάκοπα μέσ' σὲ χρυσᾶ ποτήρια,
Στὰ ἴδια πῶπιναν κρασὶ καὶ τὰ προγονικά μας,
Γι' αὐτοὺς τοὺς χαροκόπους
Κρασί, μεθύσι νὰ ξεχνοῦν τὰ βάσανα, τοὺς κόπους.

«Ἄθλιες σκλάβες, θὰ μᾶς λέν, τὴ φημισμένη Τροία,
Ποῦ αἰώνια τὴν ξέγραψε μία κατάρα θεία,
Γιὰ τραγουδήσετε γλυκὰ ἂς ἀκουστοῦν δῶ πέρα
Τραγούδια τρωαδίτικα, ξένα σὲ τέτοιο ἀγέρα».
Τῆς Τροίας ποτάμια ἀγαπητά! στὶς ἄκριες τὶς δικές σας,
Θυμᾶστε; ἐτραγουδούσαμε, χαρές μας καὶ χαρές σας.

Ναί, τότ' ἐτραγουδούσαμε μὲ ὁλόχαρα τὰ στήθη·
Τότε τοῦ γέρο βασιλιᾶ τοῦ Πρίαμου τὰ πλήθη,
Σὲ εἰρήνης ὥραν εὐτυχῆ, νικούσανε στὴ μάχη
Ἡ προδοσία πρὶν λάχῃ.
Δὲ θ' ἀντηχήσουν πάλι
Τραγούδια τρωαδίτικα σὲ ξένον ἀκρογιάλι.

Τραγούδια τρωαδίτικα ἂν θέλῃς γιὰ νὰ ποῦμε
Πρῶτα, λαέ, δός μας, σκληρέ, πίσω ὅ,τι ἀγαποῦμε·
Ἄντρες, παιδιά, τ' ἀδέρφια μας, τοὺς γέροντας γονιούς μας
Κι' ὅλους τοὺς ἐδικούς μας
Καὶ τὴν Τρωάδα ἀνάστησε ποῦ τὰ ἐρείπια καῖνε
Ἀκόμα, καὶ τὰ μάτια μας γι' αὐτὰ ὅλη μέρα κλαῖνε.
Μὰ ποιὰ στὸν κόσμο δύναμις, ποιὸ θὰ ἠμπορέσῃ χέρι
Στὰ ῥημαγμένα Πέργαμα τὴ δόξα τους νὰ δώσῃ,
Κι' ὅλο τῆς Τροίας τὸ στράτευμα στὸ φῶς νὰ ξαναφέρῃ;
Γι' αὐτὸ θὰ κλαῖμε ἀδιάκοπα τὴ δυστυχία τὴν τόση!
Δὲ θ' ἀντηχήσουν πάλι
Τραγούδια τρωαδίτικα σὲ ξένον ἀκρογιάλι.

Κάμποι ἀλησμόνητοι, σ' ἐσᾶς ποῦ ἦταν μιὰ μέρα ἡ Τροία,
Γῆ ἀγαπητή, εἰκονίσματα ἡρώων, βασιλέων,
Γλυκειὲς ῥαχοῦλες τοῦ βουνοῦ, γειὰ σᾶς ἀφήνω ἡ ἀθλία!
Ποιὸς ξέρει, ὄμορφε οὐρανέ, ἂν σὲ ἀντικρύσω πλέον.

Γ. ΣΑΚΑΛΗΣ

18 Ἰουλίου.

Η ἔκδοσις τῶν «Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ κ. Ι. Κονδυλάκη, ἀποτελεῖ παρ' ἡμῖν γεγονός. Εἶνε τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν μυθιστόρημα, ἢ ἂν θέλετε ἀκριβέστερον, τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται εἰκονογραφημένον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ ἑλλήνων καλλιτεχνῶν καὶ τεχνιτῶν. Ὁ ἐκδότης κ. Ζαννουδάκης δὲν ἐφείσθη οὐδεμιᾶς δαπάνης ὅπως ἐκτελέσῃ καὶ περιλάβῃ εἰς τὴν ἔκδοσίν του ὅλας τὰς εἰκόνας, τὰς ὁποίας, τῇ παρακλήσει τοῦ συγγραφέως, ἐσχεδίασαν οἱ δοκιμώτεροι τῶν παρ' ἡμῖν ζωγράφων, παλαιῶν καὶ νέων, ὁ κ. Λύτρας, ὁ κ. Ἄνινος, ὁ κ. Ροϊλός, ὁ κ. Ροῦμπος, ὁ κ. Γερανιώτης, ὁ κ. Μαθιόπουλος κ. ἄ. Ἀφ' ἑτέρου ὁ κ. Γροῦδμαν ἀνέπτυξεν ὅλην του τὴν τέχνην ὅπως κατασκευάσῃ ἐκ τῶν εἰκόνων αὐτῶν ὡραίας φωτοτσιγγογραφίας, ἡ ἀκρίβεια τῶν ὁποίων καὶ ἡ λεπτότης θὰνεδεικνύετο βέβαια περισσότερον, ἂν τὰ τυπογραφικὰ μέσα παρ' ἡμῖν ἦσαν τελειότερα καὶ ἡ ποιότης τοῦ χάρτου καταλληλοτέρα. Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο πῶς νὰ ἐπιτευχθῇ; Ὁ καλὸς χάρτης μὲ τὸν βαρύτατον φόρον του, καταντᾷ ἀντικείμενον ἀνεφίκτου πολυτελείας, προπάντων διὰ μίαν λαϊκήν, εὔθηνὴν ἔκδοσιν. Διότι, κατὰ τὸ μετ' ἐπιτυχίας εἰσαχθὲν σύστημα,—ἐπιτυχίας εὐεξηγήτου, εἰς τόπον ὅπου τὰ πλέον περιττὰ πράγματα θεωροῦνται τὰ βιβλία, — ἡ ἔκδοσις τῶν «Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν» γίνεται κατὰ φυλλάδια, πρὸς 10 λεπτὰ ἕκαστον. Καὶ τί διάβολον! τὴν δίδει κανεὶς τὴν δεκάραν του δι' ἓν τόσον εὔμορφον καὶ περίεργον πρᾶγμα! Τὸ βιβλίον εὐτυχῶς θα συντελεσθῇ· καὶ δὲν εἰξεύρω μὲν ἂν θἀφήσῃ κέρδη πολλὰ εἰς τὸν ἐκδότην καὶ εἰς τὸν συγγραφέα· εἰξεύρω ὅμως ὅτι, χωρὶς ζημίαν, θὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τῶν δύο τὴν φιλοτιμίαν—προπάντων τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἐπιτύχει νὰ δημοσιεύσῃ εἰς βιβλίον ἔργον του, ἐν ᾧ πολλάκις ἤδη ἐδημοσίευσεν ἐπιφυλλίδας, μετὰ τέρψεως καὶ ἐπαίνων ἀναγνωσθείσας. Καὶ ἰδοὺ ὅτι τόρα ἡ τύχη τῷ ἐπεφύλασσε μίαν τόσῳ σπανίαν ἔκδοσιν. Τὸ βιβλίον του, ἐκτὸς τῆς οἱασδήποτε φιλολογικῆς αὐτοῦ ἀξίας, θὰ καταλάβῃ θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀθηναϊκῆς καλλιτεχνίας καὶ θὰ σημειώσῃ σταθμόν. Ἐξαιρέσει τοῦ «Λουκῆ Λάρα» τοῦ ὁποίου ἄλλως αἱ εἰκόνες ἐξετελέσθησαν ἐν Εὐρώπῃ, κανὲν ἄλλο ἑλληνικὸν διήγημα ἢ μυθιστόρημα, ὡς εἴπομεν, δὲν ἐξεδόθη ὡς τόρα εἰκονογραφημένον.

Ὑπάρχει δὲ ἐλπὶς ὅτι θὰ εὕρῃ μιμητὰς ἡ ἐπιχείρησις. Αἱ εἰκόνες τῶν Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν — ὧν δεῖγμα δημοσιεύομεν σήμερον εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν», μετὰ δικαίας ὑπερηφανίας — ἀποδεικνύουν ὅτι ἔχομεν καλλιτέχνας ἱκανοὺς νὰ ἐμβαθύνουν καὶ νἀποδώσουν διὰ γραμμῶν τεχνικῶν τὴν ἰδέαν τοῦ συγγραφέως. Αὐτοὶ πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀφεύκτως καὶ δι' ἄλλα ἑλληνικὰ ἔργα. Τὸ ἔργον τοῦ ζωγράφου, θὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως, θὰ βαδίσουν δ' ἐκ παραλλήλου καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἀποτύπωσιν τῆς ἑλληνικῆς φύσεως καὶ τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Ἡ πρόληψις ὅτι ἐθνικὸν ἔργον εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ ἔθνους καὶ ἐθνικῶν πόθων, ἤρχισεν εὐτυχῶς νὰ πίπτῃ. Τὸ ἔργον τοῦ κ. Κονδυλάκη, τὸ τόσῳ μετριόφρον, μὲ τὴν ἀθηναϊκὴν ζωήν, μὲ τοὺς ἀθηναϊκοὺς τύπους, μὲ τὰς ἀθηναϊκὰς εἰκόνας, τὸ θεωρῶ—καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συμφωνήσουν μαζί μου πολλοί,—ἀσυγκρίτως ἐθνικώτερον καὶ ἀκόμη, ἂν θέλετε, ἐθνωφελέστερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἐθνικὰ δράματα καὶ τὰ ἐθνικὰ μυθιστορήματα μὲ τοὺς φουστανελλοφόρους ἥρωας καὶ τὰ μεγάλα ψεύτικα λόγια.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ εἴπωμεν πολλά. Οἱ «Ἄθλιοι τῶν Ἀθηνῶν» ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Ἑστίας» καὶ οἱ περισσόρεροι τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐνετρύφησαν εἰς τὴν ἀνάγνωσίν των. Ὁ κ. Κονδυλάκης (Βαρδῆς Γύπαρης) ἠθέλησε νὰ γράψῃ ἓν ἔργον ἁπλοῦν, λαϊκόν, τερπνόν, ἄνευ φιλολογικῶν ἀξιώσεων. Ὅλας τὰς ἀρετὰς τῶν τοιούτων ἔργων τὰς ἔχει ἐν ἀφθονίᾳ τὸ μυθιστόρημά του Ἀλλ' ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔχει καὶ τὰ ἐλαττώματά των, ἡ ἐν αὐτῷ πνοὴ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ζωῆς εἶνε πολλάκις τόσον ἰσχυρά, τὸ ὕφος μὲ ὅλην του τὴν ἀτημελησίαν, τόσον χαριτωμένον, ἡ φαντασία τόσῳ χαλιναγωγημένη, ἡ παρατήρησις τόσον πιστὴ καὶ σχεδὸν πάντοτε ἡ καλαισθησία τόσον ὑγιής, ὥστε μὰ τὴν ἀλήθειαν θὰ ἐδίσταζα πολὺ νά το κατατάξω μεταξὺ τῶν συνήθων λαϊκῶν ἐπιφυλλίδων. Τὸ ὅτι δὲν ἐγείρει ὁ συγγραφεὺς μεγάλας ἀξιώσεις, εἰμπορεῖ νὰ σημαίνῃ μόνον ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶνε μετριόφρων· ἀλλὰ τὸ ἔργον του εἶνε κατὰ βάθος πολὺ ἀνώτερον ἀφ' ὅσον θέλει νὰ φαίνεται. Ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν μὲ πάταγον, μὲ ἀξιώσεις ἐπιβολῆς καὶ μὲ μανιφέστα νεαρῶν *maîtres* ἢ μηστόρων—ὡς μετεφράσθη τελευταῖον ἡ λέξις,—δὲν ἔχουν δυστυχῶς τὸ χιλιοστὸν τῆς ἀξίας τῶν «Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν». Οἱ δὲ συγγραφεῖς των, ἀντὶ νὰ ἐδαπάνων τὴν ἡμέραν των αὐτοθαυμαζόμενοι, περιφρονοῦντες τοὺς ἄλλους καὶ περιαυτολογοῦντες, θὰ ἔκαμναν πολὺ καλλίτερα νὰ ἐδιάβαζαν τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Κονδυλάκη. Καὶ αὐτοὶ θὰ ἔβγαιναν ὠφελημένοι καὶ ἡμεῖς.

Γρ. Ξ.

ΤΗΣ ΚΕΡΑΣ ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΟ[1]

Ἀλλὰ καὶ ἄλλην αἴσθησιν γεννᾷ ἡ θέα τοῦ τρόπου, καθ' ὃν εἶν' ἐκτισμένη ἡ μονή, τὴν τῆς ὀχυρότητος. Εἶνε αὐτόχρημα φρούριόν τι διάδοχον τοῦ ἐκλιπόντος ἀρχαίου Ἀθηναίου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Αἱ σωζόμεναι πολεμίστραι δεικνύουσιν, ὅτι οἱ καλόγηροι πολλάκις ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβληθῶσιν εἰς μαχητάς. Καὶ σήμερον δὲ δύναται ἡ μονὴ νὰ σώσῃ ἑαυτὴν ἀπὸ τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν, ὅταν οἱ μοναχοὶ δὲν ἀναγκάζωνται χάριν σωτηρίας τῶν σωμάτων καὶ κτημάτων αὐτῶν νὰ φαίνωνται χριστιανικώτεροι τοῦ προσήκοντος πρὸς τὰς συμμορίας τὰς λυμαινομένας τὴν Θεσσαλίαν. Μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ μονὴ τῶν Μεγάλων Πυλῶν κεῖται ἐν αὐτῇ τῇ περιοχῇ, ἐν ᾗ τρεῖς αἰῶνας μετὰ τὸν ὅσιον Βησσαρίωνα ἔδρασαν οἱ ἀνόσιοι Τσεκουραῖοι. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τῇ Πόρτᾳ κατὰ τὴν πρὸς τὴν μονὴν ἀνάβασιν ἡμῶν εἴδομεν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν πρὸς δίωξιν τῆς ληστείας ὡρισμένων, ἀλλά, καὶ ὅτε κατηρχόμεθα, συνηντήσαμεν ἐν τῷ μετοχίῳ οὐ μακρὰν τοῦ Δουσίκου αὐτὸν τὸν στρατιωτικὸν ἐπόπτην τῶν μεταβατικῶν ἀποσπασμάτων ἰχνηλατοῦντα ἐπὶ τῇ βάσει νέων εἰδήσεων ἐν τοῖς περιχώροις αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἀσυλλήπτους συμμορίτας, ὧν μόλις πρὸ μικροῦ ἠγγέλθη τέλος τοῦτο μὲν ὁ φόνος, τοῦτο δὲ ἡ ζώγρησις, καὶ ταῦτα μακρὰν τοῦ νομοῦ Τρικκάλων.

Εἶνε δ' ἄλλως, καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, εὐχερὴς ἡ ὑπεράσπισις τῆς μονῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ τείχους ἱκανῶς ὑψηλοῦ, περὶ τὰ ὀκτὼ μέτρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι οὐδαμόθεν ἔχει εἴσοδον βατὴν ἐκ τοῦ ἐδάφους. Ἡ εἴσοδος αὐτῆς εἶνε μία καὶ μόνη, ἀλλὰ κεῖται ὑψηλά, περὶ τὰ δώδεκα μέτρα καὶ κλείεται διὰ καταπακτῆς θύρας τὴν νύκτα καὶ ἐν ὥρᾳ κινδύνου. Ὥστε μόνον περὶ ἀνόδου δύναται νὰ γείνῃ λόγος. Γίνεται δὲ ἡ ἄνοδος ἢ διὰ κλίμακος ἐκ σχοινίων κινητῆς καὶ ἀνασυρομένης, ὅταν θέλωσιν οἱ μοναχοί, ἢ καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν ταῖς πλείσταις μοναῖς τῶν Μετεώρων διὰ δικτύου, τοῦ ὑπὸ τῶν μοναχῶν λεγομένου **βρυζονίου.**

Εἶνε δὲ τὸ βρυζόνιον δικτυωτὸν πλέγμα ἐκ χονδρῶν σχοινίων, προσδεδεμένον εἰς παχὺ σχοινίον ἄνωθεν ἀνελκυόμενον. Εἶνε λοιπὸν ἰδιόσχημός τις ascenseur, ἀνελκυστὴρ ἢ κατὰ τὸν φίλον συνάδελφον κ. Χατζιδάκην ἀναβάτης. Διὰ τούτου τοῦ ἀνελκυστῆρος ἀναβιβάζονται εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων καὶ εἰς τὴν τοῦ Δουσίκου αἵ τε τροφαὶ καὶ τὰ ξύλα, τά τε κτήνη καὶ οἱ ἄνθρωποι. Τὸ δίκτυον κατασπᾶται ἐκ τῆς ἄνω θυρίδος, διδομένης εἰς αὐτὸ βιαίας πρὸς τὰ ἔξω ὠθήσεως, ἔπειτα δὲ δύο, τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρες ἄνδρες ἐν τῷ πρὸς τῇ θυρίδι δωματίῳ στρέφουσι τὸν ***ἐργάτην,*** δι' οὗ ἀνελκύεται τὸ φορτίον. Περιττὸν νὰ προσθέσω, ὅτι ἡ προσοχὴ τῶν ἀνελκυόντων εἶνε πολὺ μεγαλειτέρα, ὅταν ἀναβιβάζωσιν ἔμπνοα ὄντα. Τάπης στρώννυται ἐντὸς τοῦ δικτύου, ἐφ' οὗ κάθηται ὀκλάζων ὁ ἀναβιβασθησόμενος, καὶ καταβάλλεται προσοχή, ὅπως μὴ τὰ ἄνωθεν τοῦ ὀκλαδὸν ἀνελκυομένου περιβάλλοντα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ σχοινία πιέζωσι καὶ παραβλάπτωσιν αὐτήν. Μετὰ δὲ τὴν ἀνέλκυσιν εὐθὺς ὡς τὸ δίκτυον φθάσῃ μέχρι τῆς θυρίδος εἰσβιβάζεται μετὰ προσοχῆς ὁ ἀναβιβασθεὶς μετὰ καὶ τοῦ δικτύου εἰς αὐτὴν καὶ ἀπαλλάσσεται τῶν δεσμῶν. Δὲν δύναμαι βεβαίως νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀνέλκυσις εἶνε ἀναπαυτικὴ ἢ κἂν ἄφοβος. Ὁ ἰλιγγιῶν εὐκόλως ταράσσεται ὑπὸ τῆς περιστροφῆς τοῦ δικτύου, καί, καθ' ὅσον αἴρεται εἰς μεῖζον ὕψος, συναυξάνει καὶ ὁ ἴλιγγος. Καὶ ταῦτα μὲν πάντα δὲν συμβαίνουσι βεβαίως ἐν τῇ μονῇ Δουσίκου, ὅπου τὸ ὕψος τῆς ἀνελκύσεως περιορίζεται εἰς δώδεκα μόνον μέτρα. Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐν ταῖς μοναῖς τῶν Μετεώρων, ὧν τὸ ὕψος ἀνέρχεται εἰς δεκάδας ὅλας μέτρων. Ἡ μονὴ τοῦ Βαρλαάμ, εἰς ἣν ἀνεβιβάσθην ἐν τῷ δικτύῳ, ἔχει ὕψος τριάκοντα καὶ πέντε μέτρων, εἰς τεσσαράκοντα δὲ καὶ τρία ἀνέρχεται τὸ ὕψος τῆς μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς ἣν δὲν ἠδυνήθην νἀνελκυσθῶ, διότι ἦτο κατὰ σύμπτωσιν ἐφθαρμένον τὸ βρυζόνιον τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὰ Μετέωρα μεταβάσεώς μου. Ἀλλὰ περὶ τρόμου καὶ κινδύνου, περὶ ὧν λαλοῦσιν ἐνίοτε ἐκ περισσῆς ἴσως ἐπιδείξεώς τινες τῶν περιγραφόντων τὰ Μετέωρα, οὐδεὶς λόγος. Ἡ λαμπρὰ θέα ἀπὸ τοῦ δικτύου κατὰ τὴν μετάρσιον ἐκείνην ἀεροβασίαν ἀνταμείβει διὰ τὰ μόνα κακά, τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀνέσεως ἐν τῇ ἀπαθεῖ ἐκείνῃ ὀκλάσει καὶ τὴν δυσάρεστον ἐνίοτε προστριβὴν ἐπὶ τῶν καθέτων βράχων. Προστίθενται δ' εἰς ἐπαύξησιν τοῦ φόβου τῶν δειλοτέρων ἀναβατῶν καὶ αἱ διηγήσεις τῶν ἀγωγέων περὶ ῥήξεως ἐνίοτε τῶν συνεχόντων τὸ δίκτυον σχοινίων καὶ συμβαινόντων δυστυχημάτων. Ἀλλὰ κατὰ περίεργον σύμπτωσιν ἐγὼ μόνον περὶ ἀτυχημάτων εἰς ἃ ἐνέπεσον φορτία ξύλων ἀνελκυόμενα ἔτυχε νἀκούσω, ὄχι δὲ καὶ περὶ καλογήρων ἢ ἐπισκεπτῶν τῶν μονῶν τυχὸν συντριβέντων κατὰ τῶν βράχων.

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Δουσίκου κατὰ κανόνα ἀπαράβατον δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν εἰς τὴν μονὴν αὐτῶν ἄνοδον εἰς γυναῖκας, κατὰ ῥήτραν ἐπιβεβλημένην εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς ἐπιδειχθείσης μοι διαθήκης τοῦ ὁσίου Βησσαρίωνος. Διὰ ταῦτα μετὰ περισσῆς φιλοφροσύνης προέτειναν, ἀφ' οὗ δὲν ἐπετρέπετο ἡ εἰς τὴν σύζυγόν μου ἀνάβασις, νὰ παρασκευάσωσι τὸ γεῦμα ἔξωθεν τῆς μονῆς ἐν ὑπαίθρῳ. Ἐδόθη λοιπὸν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἄνδρας εὐκαιρία ἐν τῷ μεταξὺ νὰ περιεργασθῶμεν τὴν μονὴν καὶ τὰ κειμήλια αὐτῆς, ἐχάρην δ' ἐπὶ τῇ ἐξελεγχθείσῃ ἀκριβείᾳ τῆς περιγραφῆς τῶν καθ' ἕκαστα ἐν τῇ προμνησθείσῃ διατριβῇ τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Εἰκ. Ἑστίᾳ.

Καὶ χειρόγραφα μὲν δὲν ἔχει πλέον ἡ βιβλιοθήκη τῆς μονῆς, ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἄλλοτε εὑρισκόμενα ἀπόκεινται νῦν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ, εἰς ἣν κατετέθησαν μετὰ καὶ τῶν ἀπὸ τῶν Μετεώρων, ληφθέντα κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὑπουργείου τῷ 1882 ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου πρώην Πατρῶν Νικηφόρου Καλογερᾶ καὶ τοῦ μακαρίτου καθηγητοῦ Σπυρίδωνος Φιντικλέους. Τὰ δ' ἔγγραφα τῆς μονῆς δὲν στεροῦνται μὲν ἀξίας, ἀλλ' ἀνάγονται πάντα εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνους, μὴ ὑπαρχόντων αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων. Μεταξὺ δὲ τῶν σωζομένων εὕρηνται καὶ αἱ τρεῖς ἐπὶ περγαμηνῆς διαθῆκαι τοῦ ὁσίου Βησσαρίωνος περὶ ὧν ἐποιήσατο ἤδη λόγον ὁ κ. Ζωγίδης. Τῶν δὲ ἀξίων λόγου κειμηλίων, ἅτινα φυλάσσονται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς μονῆς, ὧν τινα περιγράφει ὁ αὐτός, ἰδιάζουσαν εὐχαρίστησίν μοι ἐνεποίησεν ἡ θέα τῶν ἔργων Καλαρρυτιωτῶν τινων χρυσοχόων τῶν ἀρχῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Εἶνε δὲ ταῦτα ὁ ἀργυρότευκτος κόσμος τοῦ καλύμματος ἐντύπου εὐαγγελίου ὁ κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Τζημούρη καὶ λειψανοθήκη τορευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Νικολάου Ἀποστόλη Παπαγεωργίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλη. Καὶ τὸ μὲν ἀργυρότευκτον κάλυμμα τοῦ εὐαγγελίου τὸ τορευθὲν ὑπὸ Τζημούρη τοῦ μέγα τιμωμένου παρὰ τῷ Ἀλῆ Πασᾷ χρυσοχόου καὶ κατασκευαστοῦ τῶν τορευτῶν αὐτοῦ ὅπλων, ἔχει τορευθῆ καθ' ὡρισμένον τύπον, οὗ συχνὴ ἐγίνετο ἐπανάληψις ἐν ὁμοίοις πολυτίμοις εὐαγγελίοις, ἔργοις τῆς χειρὸς τοῦ περιδόξου καλλιτέχνου, δι' ὧν ἐκοσμοῦντο αἱ πλουσιώτεραι τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τῆς δευτέρας δεκάδος τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος τελευτώσης. Τὴν γενομένην παρὰ τοῦ Τζημούρη τακτικὴν κατασκευὴν καὶ ἐξ Ἰωαννίνων ἐξαγωγὴν τῶν τοιούτων εὐαγγελίων τρανῶς δεικνύει ἡ ἐπί τινος τῶν κοσμουσῶν τὸ κάλυμμα ἀργυρῶν ἢ ***φλωροκαπνισμένων*** πλακῶν ἐπιγραφὴ ***Ἐκατεσκεβάσθη καὶ κατασκεβάζωνται εἰς Καλαῤῥύταις χωρίον τῶν Ἰωαννίνων διὰ χειρὸς Ἀθανασίου Νικολάου Τζημούρη.*** Ἀλλὰ περὶ τῶν τοιούτων ἀξιολόγων εὐαγγελίων τοῦ Τζημούρη, τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν τορευτικῶν ἔργων ἐπιφυλάσσομαι νὰ γράψω ἄλλοτε διὰ μακροτέρων, ὅτε καὶ ἐλπίζω νὰ δυνηθῶ νὰ καταστήσω τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον ἔτι μᾶλλον ἐνδιαφέροντα διὰ τῆς προσθήκης εἰκόνων τῶν καλλιτεχνημάτων αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ δ' ἔπρεπε νὰ γείνῃ καὶ περὶ δύο ἄλλων, οὐχ ἧττον ὀνομαστῶν ἐκ Καλαρρυτῶν τορευτῶν καὶ χαρακτῶν, τοῦ Νικολάου Ἀποστόλη Παπαγεωργίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλη, ὧν ἔργον εἶνε ἡ ἐν τῇ μονῇ Δουσίκου προμνησθεῖσα λειψανοθήκη, φέρουσα τήνδε τὴν ἐπιγραφήν· ***Ἐργασθὲν διὰ Νικολάου Ἀποστόλη Παπαγεωργίου***

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 202.

καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου 1814 Ἰουνίου 23 εἰς Καλαῤῥείτας † Τὸ παρὸν ἱερὸν κιβώτιον τοῦ θαυματουργοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος ἀρχιεπισκόπου Λαρίσσης καὶ κτήτορος τῆς ἱερᾶς μονῆς Δουσίκου κτῆμα ὑπάρχει αὐτῆς. Εἶνε δὲ τὸ ἀργυρότευκτον τοῦτο κατασκεύασμα ναϊδιόσχημον καὶ φέρει κατὰ τὰ κάτω χωρίσματα τὰς ἑξῆς τορευτὰς εἰκόνας, α') τοῦ μυστικοῦ δείπνου, β') τῆς φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ, γ') τῆς μονῆς τοῦ Δουσίκου, εἰς ἧς τὸ βάθος φαίνονται τὰ Μετέωρα καὶ δ') τοῦ ὁσίου Βησσαρίωνος. Κατὰ δὲ τὰς σχηματιζομένας ἐν τοῖς ἄκροις τούτων τῶν παραστάσεων τέσσαρας γωνίας παριστάνονται τὰ ἑξαπτέρυγα.

Μετὰ δὲ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς μονῆς κατελθόντας ἀνέμενεν ἤδη ἡμᾶς τὸ γεῦμα, ποιητικώτατα παρατεθὲν ὑπὸ τὰ δένδρα, εἰ καὶ δὲν εἴχομεν ἀνάγκην σκιᾶς, ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς ἦτο εἴπερ ποτὲ νεφελώδης, καὶ τὰ σύννεφα ἐκάλυπτον τὸ ὄρος μέχρις αὐτῆς σχεδὸν τῆς μονῆς, διερχόμενα ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. Διὰ ταῦτα παρέστη ἀνάγκη νὰ σπεύσωμεν, ὅπως ἐπιστρέψωμεν, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον διενοούμεθα νὰ ἐπισκεφθῶμεν κατερχόμενοι καὶ τὴν οὐ μακρὰν τῆς Πόρτας βυζαντιακὴν ἐκκλησίαν τῆς Πόρτα-Παναγιᾶς. Καὶ ἐξετελέσθη μὲν αὕτη ἡ ἐκδρομὴ κατὰ τὰ προδιαγεγραμμένα, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νἀποφύγωμεν τὴν καταρραγεῖσαν καθ' ὁδὸν ῥαγδαίαν βροχήν, ἥτις ἔλουσεν ἡμᾶς πεσοῦσα κρουνηδόν.

Ἡ συνοδία ἡμῶν εἶχεν αὐξηθῆ κατὰ τὴν κατάβασιν ὑπό τινος τῶν καλογήρων, ὅςτις φιλοφρόνως ἠθέλησε νὰ καταβῇ μεθ' ἡμῶν μέχρι τοῦ μετοχίου· ὡς ἐκ τούτου δὲ διάφορα ἢ κατὰ τὴν ἄνοδον ἦσαν τὰ θέματα τῆς συνομιλίας ἡμῶν ἱππευόντων ἐν μέσῳ τῆς βροχῆς. Τότε μὲν ἐπεκράτουν αἱ ἀναμνήσεις τῆς ἀρχαιότητος, τώρα δὲ κύριον ἡμῶν θέμα ἦσαν τὰ κατὰ τὴν μονὴν καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς. Ὡς εἰκὸς δέ, ὁ βίος τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐπεισόδια παρεῖχον τὴν ἀφορμὴν τῶν πλείστων λόγων. Ὄχι δὲ ἀτόπως, διότι ὁ ὅσιος Βησσαρίων εἶνε τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐν τοῖς πικροῖς τῆς δουλείας χρόνοις πρόκεινται παραδείγματα φαεινὰ πιστῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος καὶ ἐξαιρέτου κοινωφελοῦς δράσεως. Ἡ δ' ἐκκλησία κατέλεξε δικαίως εἰς τοὺς ὁσίους τὸν ἄνδρα, ἐφ' ᾧ δύναται νὰ καυχηθῇ ἡ χορεία ἐκείνων, ὅσοι ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς δουλείας ὑπὸ τὸ ῥάσον ἀνεδείχθησαν ἀληθεῖς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ποιμένες τοῦ ὑποδούλου ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ βίος τοῦ ὁσίου ἀναγινώσκεται εἴπερ τις καὶ ἄλλος εὐαρέστως[1]. Δὲν κουράζει τὸν ἀναγνώστην ἡ παρακολούθησις ἀσκήσεως μονοτόνου, οὐδ' ἀποπνέει ἡ χεὶρ τοῦ ὁσίου μόνον λιβανωτόν. Εἶνε χεὶρ τυλώδης ἐθνικοῦ ἐργάτου, οὗ ποικίλος εἶνε καὶ μεστὸς δράσεως ὁ βίος, μὴ ἀφιερωμένος εἰς μόνην τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Εἶνε ὁ ἱερὸς ἀνὴρ ὁ ἰθύνων θεοπρεπῶς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Λαρίσης ἀπὸ τοῦ 1520 μέχρι τοῦ 1541, εἶνε ὁ κτίτωρ τῆς εὐαγοῦς μονῆς τῶν Μεγάλων Πυλῶν, ἀλλ' εἶνε καὶ ὁ ἀντιλήπτωρ τῶν πτωχῶν καὶ ὀρφανῶν, εἶνε ὁ ῥυόμενος αἰχμαλώτους ἐν ἡμέραις πονηραῖς, εἶνε ὁ ἐν σιτοδείᾳ ἀνοίγων τὰς σιταποθήκας τῆς μητροπόλεως χάριν τῶν ἐνδεῶν. Καὶ ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς εὐαγγελικῶς ὑπομένει τὴν ἀντίδρασιν τῶν διωκτῶν αὐτοῦ, ὡς πρωτοστάτης πάσης κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς προόδου πρωταγωνιστεῖ ἐν τῷ ἀγαθῷ ὡς κεφαλὴ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένου λαοῦ, ὅςτις στερεῖται πολιτικῆς κυβερνήσεως μεριμνώσης ὑπὲρ αὐτοῦ πατρικῶς. Ἐνδεικτικώτατα δὲ γίνεται τοῦτο δῆλον καὶ διὰ τῆς μερίμνης τοῦ ὁσίου ὑπὲρ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Ἠπείρου ὁδοποιίας. Αὐτὸς εἶνε ὁ ζεύξας πολλὰς γεφύρας, ὧν μεγίστη καὶ σπουδαιοτάτη ἡ ἐν Ἠπείρῳ ἐπὶ τοῦ Ἀχελῴου ἡ γνωστοτάτη ὑπὸ τὸ ὄνομα ***τοῦ Κοράκου τὸ γεφύρι*** κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἄγουσαν διὰ τῆς Πίνδου ὁδόν. Ὡς ἑξῆς ὁ βιογράφος τοῦ ὁσίου διηγεῖται τὰ κατὰ τὸ ἀληθῶς θαυμάσιον τοῦτο ἔργον αὐτοῦ· «Τοῦτο τὸ μεγάλον κακὸν καὶ τὴν κακὴν βλάβην ὁποῦ » ἔκαμνεν εἰς ὅλους ὁ ποταμός, » στοχαζόμενος ὁ ἅγιος Βησσαρίων, ἐλυπεῖτο πολλά. Συλλογιζόμενος ὅμως τὴν δυσκολίαν ὁποῦ εἶχεν ἡ τοῦ τοιούτου κακοῦ διόρθωσις, ἐτραβίζετο ὀπίσω, καὶ νὰ ἐπιχειρισθῇ τὴν θεραπείαν δὲν ἤθελε. » Τέλος πάντων, νικᾶται ἀπὸ » τὴν φιλανθρωπίαν καὶ συμπάθειαν τῶν ἀδελφῶν ὁ συμπαθέστατος καὶ φιλανθρωπότατος, καὶ ἐλπίζωντας εἰς τὴν » δύναμιν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ, » τοῦ ἐν ἀπόροις πόρους καὶ εὐκολίας εὑρίσκοντος, ἐπιχειρίζεται τὴν διόρθωσιν, καὶ κτίζει καὶ οἰκοδομεῖ μεγάλην καὶ » θαυμαστὴν γέφυραν ἐν τῷ αὐτῷ ποταμῷ, καθὼς ἕως τὴν » σήμερον φαίνεται κτισμένη, » εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον » Κόρακα, εἰς ἕνα τόπον δηλαδὴ » ὁποῦ δὲν ἦτον καμμία ἐλπὶς » νὰ κτισθῇ ποτὲ γέφυρα· πάρεξ » μετὰ κόπων ἀμέτρων, μετὰ » ἐξόδων σχεδὸν ἀναριθμήτων » καὶ μετὰ κινδύνων πολλῶν. » Καὶ ἀκούσατε τί ἠκολούθησεν » ὁποῦ ἤρχισαν οἱ οἰκοδόμοι νὰ » κτίζουσι, καὶ νὰ στερεώνουν » μὲ μάρμαρα τετράγωνα καὶ » μεγάλα τὰς ἀντικρὺ δύο ὄχθας » τοῦ ποταμοῦ, καὶ παρευθὺς » μετὰ τοῦτο νὰ σηκώνουν ἐπάνω τὰ κεφαλογέφυρα. Εἰς καιρὸν ὁποῦ ἔστησεν τὸ ξύλινον σχέδιον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἔμελλε » νὰ γυρίσῃ ἡ καμάρα, καθὼς εἶνε συνήθεια· νά, καὶ γίνεται ἔξαφνα μία μεγάλη βροχή, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐξήσας ὁ » ποταμός, ἐκατέβασε τόσα μεγάλα ξύλα, » ὁποῦ ἔγιναν ὡςὰν μία μεγάλη καμάρα, » μὲ τὰ ὁποῖα κατακτυπήσας ἐκεῖνα τὰ » νεόκτιστα κτίρια τὰ κατεκρήμνισεν ὅλα » καὶ τὰ ἠφάνισεν. Ὅθεν ἐμβῆκεν ὁ ἅγιος » πάλιν εἰς καινούριον κόπον καὶ ἔξοδα καὶ » συμμαζώξας ἄλλην ὕλην, ἔκαμε δευτέραν ἀρχὴν τῆς γεφύρας, στερεωτέραν ἀπὸ » τὴν πρώτην, καὶ οὕτως ἐτελείωσε τὸ » ἔργον μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τὴν δύναμιν » τοῦ θεοῦ.

ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ οἰκογένεια Λαχταράκη

(Εἰκὼν Ροΐλοῦ)

[1] Εὕρηται ἐν τῷ βιβλίῳ Ἀκολουθία ἑορτάσιμος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος ἀρχιεπισκόπου Λαρίσσης τοῦ θαυματουργοῦ καὶ κτίτορος τῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἱερᾶς μονῆς τῶν Μεγάλων Πυλῶν τῆς κοινότερον καλουμένης Δουσίκου.... Διορθωθεῖσα δὲ νῦν ἀκριβῶς καὶ καλλωπισθεῖσα ὑπὸ Πολυχρονίου Φιλιππίδου.... Ἐν Βενετίᾳ. 1846.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οἱ Τρωαδίτισσες, ποίημα Casimir Delavigne, μετάφρασις *Γ. Σακαλῆ.*
Τὸ Ὀκταήμερον, ὑπὸ *Γρ. Ξ.*
Τῆς κερᾶς τὸ μάρμαρο, ὑπὸ *Σπ. Λάμπρου.*
Καλλιτέχνις, διάλογος ὑπὸ *Γρ. Ξενοπούλου.*
Ἀνοικτὰ Γράμματα. — Χρονικά.
Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις: Ἀποτελέσματα τοῦ Β' Διαγωνισμοῦ.
Ἡ Ἀλληλογραφία μας.
Ἡ οἰκογένεια Λαχταράκη, Παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Φαλήρου (εἰκόνες ἐκ τῶν «Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν»).

Εἰς τὸ προσεχές: Κρυφὸς πόνος, διήγημα Γ. Ἀξιώτου κλπ. κλπ.

Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἑστίαν»: Πρὸς τὸν κύριον* ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΝ, *διευθυντὴν τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» Ἀθήνας.

»Προνοῶντας ὅμως ὁ ἅγιος διὰ νὰ μένῃ » τὸ γεφύρι αὐτὸ παντοτεινὸν καὶ στερεὸν » εἰς ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, ἔκαμε τοὺς Χριστιανοὺς ὁποῦ κατοικοῦν » εἰς τὸ πλησίον τοῦ ποταμοῦ χωρίον, » Βουστερνίτζαν ἐπονομαζόμενον, ἐλευθέρους πάντη ἀπὸ κάθε δόσιμον ἐκκλησιαστικόν, ἐπὶ σκοπῷ τοιούτῳ, διὰ νὰ ἔχωσιν » ἐκεῖνοι παντοτεινὰ τὴν φροντίδα νὰ ἀνακαινίζουν, ὅποιον μέρος τοῦ γεφυρίου ἤθελε τύχει νὰ χαλάσῃ».

Εὐχαρίστως ἀνεμιμνησκόμεθα, ἐν ᾧ κατεβαίνομεν ἐκ τῆς μονῆς, τῶν τοιούτων ἐπεισοδίων τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Βησσαρίωνος, εἰ καὶ ἡ διήγησις περὶ τῆς κτίσεως τῆς γεφύρας τοῦ Κοράκου δὲν εἶνε ποιητικὴ ὅσον ὁ περὶ τῆς γεφύρας τῆς Ἄρτης δημώδης θρῦλος. Οἱονεὶ δ' ᾐσθανόμεθα ἐν μέσῳ τῶν συσκίων ἐκείνων δασῶν τὴν ἀνάγκην νὰ ἐνωτισθῶμεν τῆς φωνῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπαναλαμβανούσης ἕν τι τῶν ὡραίων αὐτῆς ἐκείνων δημιουργημάτων τῶν ἐμποιούντων βαθεῖαν αἴσθησιν εἰς τὸν ἀκροώμενον. Καὶ δὲν ἔλειψεν ἀληθῶς τοιαύτη διήγησις, ἀποτελοῦσα λαμπρὰν κατακλεῖδα τῆς ὡραίας ἡμῶν ἐκδρομῆς.

Ἐν μέσῳ τοῦ δάσους ἔστησαν ἐπὶ βραχὺ οἱ ἵπποι κατὰ τὸν κατήφορον, καὶ ἔκλιναν τοὺς μακροὺς αὐχένας πείσμονες ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον. Οὐδ' ἀνεστείλαμεν αὐτούς. Ἔκλινον, ὅπως πίωσιν ἐκ τῆς παρὰ τὴν ὁδὸν πηγῆς. Κατέρρεε δ' αὕτη ἀπὸ βράχων, ὧν ἡ λευκότης ἀπετέλει πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πέριξ χλοάζουσαν φύσιν. Εἷς μάλιστ' αὐτῶν ὠρθοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐδάφους εἰς ἱκανὸν ὕψος οἱονεὶ καθ' ἑαυτὸν ἐμπεπηγμένος εἰς τὴν γῆν, ἐν ᾧ πρὸ αὐτοῦ κατέκειτο μεγάλα τεμάχη λίθων ἀπερρωγότα. Ἴσως εἶχε διασπάσει τοὺς λίθους ἐκείνους σεισμικὴ βία, ἴσως εἶχε διαθρύψει αὐτοὺς καὶ κρημνίσει ἀπὸ τῶν ἄνω ἡ ἐνέργεια τῶν ὑδάτων. Τὸ ὅλον τοπεῖον εἶχέ τι τὸ ἐξαίρετον καὶ διάφορον τῶν συνήθων θεαμάτων ἐν τῇ ὅλῃ περιοχῇ ἀφ' ἧς ὥρας εἴχομεν ἐγκαταλείψει τὴν μονήν.

— Τί εἶνε ἐδῶ; ἠρώτησα τὸν ὁδηγοῦντα ἡμᾶς μοναχόν.

— Ἐδῶ εἶνε τῆς Κερᾶς τὸ μάρμαρο, ἀπήντησε.

— Καὶ διὰ τί ὀνομάζεται οὕτω;

— Ἔχει τὴν ἱστορία του, ἀνταπήντησε. Καὶ ἤρχισε τὴν ἑπομένην διήγησιν, ἣν χαίρων ἐπαναλαμβάνω χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Εἰκον. Ἑστίας.

«Εἶδες ὁποῦ εἰς τὸ μοναστήρι μας δὲν ἔχει τὴν ἄδεια νἀναίβῃ καμμιὰ γυναῖκα. Γι' αὐτὸ δὲν ἀφήκαμε καὶ τὴν κυρία σου. Ἔτσι διάταξε εἰς τὴν διαθήκη του ὁ ἅγιος Βησσαρίων, νὰ ἔχουμε τὴν εὐχή του. Ἠμποροῦμε ἐμεῖς νὰ μὴ κρατήσουμε τὸ θέλημά του; Ἔτσι τὸ 'βρήκαμε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, καὶ ἔτσι πρέπει νὰ μείνῃ. Ποτὲς δὲν ἀνέβηκε γυναῖκα εἰς τὸ μοναστήρι. Ποιὸς 'μποροῦσε ποτὲ νὰ θελήσῃ τὴν κατάρα τοῦ ἁγίου; Καὶ ἡ γυναῖκες δὲν ἐφαντάσθηκαν ποτὲ νὰ ζητήσουν τὴν χάρι ὁποῦ τοὺς ἔχει ἀρνηθῇ. Μὴ δὲν 'μποροῦν νὰ ἀσπασθοῦν τὴν κάρα τοῦ ἁγίου ὅταν οἱ καλόγεροι τὴν καταιβάζουν ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ τὴν πηγαίνουν εἰς τὰ περίχωρα καὶ μακρειὰ γιὰ ζητεία ἢ λιτανεία;

«Μιὰ γυναῖκα εὑρέθηκε μοναχὰ νὰ θελήσῃ νἀναιβῇ μὲ πεῖσμα 'ςτὸ μοναστήρι. Ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ ἀγᾶ. Ἐμήνυσεν εἰς τοὺς καλογέρους νὰ ἑτοιμασθοῦν νὰ τὴν δεχθοῦν ἐπάνω ὁποῦ θὰ ἔλθῃ νὰ προσκυνήσῃ. Ἔστειλεν ὁ ἡγούμενος καὶ τῆς εἶπε πῶς δὲν γίνεται, πῶς δὲν εἶνε συχωρεμένο, πῶς ὁ ἅγιος δὲν το θέλει. Τοῦ κάκου. Τὸ εἶπε ἐκείνη τοῦ ἀγᾶ, καὶ ὁ ἀγᾶς διάταξε νὰ γείνῃ τὸ θέλημά της. Διαταγὴ τοῦ ἀγᾶ καὶ τὰ σκυλιὰ δεμένα. Ἔρχεται ἡ Κερὰ πλούσια στολισμένη, ντυμένη 'ςτὸ χρυσάφι καὶ 'ςτὸ μάλαμμα. Τὴν ἐσυντρόφευαν στρατιῶτες μὲ τουφέκια. Τί νὰ κάμουν οἱ καλόγεροι; Νὰ τραβήξουν ἀπάνω τὸ γιοφύρι καὶ νὰ πολεμήσουν; Κ' ἔπειτα; Ἦταν ἄσχημα χρόνια καὶ δὲν 'μποροῦσαν νὰ 'πάρουν ἀπάνω τους τέτοιο κακὸ καὶ νἀφήσουν νὰ πατηθῇ ἔπειτα τὸ μοναστήρι τοῦ ἁγίου. Μὲ κλάϋματα παρακάλεσαν ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν Κερὰ ὁ ἡγούμενος νὰ μὴν ἐπιμένῃ, νά τους ἀφήσῃ νὰ κάμουν ὅπως εἶχαν κάμει τόσα χρόνια σύμφωνα μὲ τὴ διαθήκη τοῦ ἁγίου. Ἡ γυναῖκα τοῦ ἀγᾶ δὲν ἤθελε νἀκούσῃ τίποτες, καὶ μὲ τὰ πολλὰ παρακάλια τοῦ ἡγουμένου ἄρχισαν ἡ φοβέρες τῆς γυναικός, καὶ ἀγρίεψε ἡ συνοδία της. Τὰ τουφέκια λαμποκοποῦσαν 'ςτὸν ἥλιο. Κοντολογῆς οἱ καλόγεροι καταίβασαν ἀθέλητά τους τὸ βρυζόνι γιὰ νὰ 'μπῇ ἡ γυναῖκα τοῦ ἀγᾶ. Τὸ δίχτυ συγυρίστηκε, καὶ ἄρχισαν νὰ γυρίζουν ἐπάνω τὸν ἀργάτη. Βαρυγνωμοῦσαν οἱ καλόγεροι, ἐβογκοῦσε τὸ βρυζόνι.

«Εἶχαν τὴν ἐλπίδα τους εἰς τὸν ἅγιο πῶς κάποιο θάμμα θὰ κάνῃ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακό. Ἐνθυμούμεσθα ἀκόμα τώρα πῶς μιὰ φορὰ 'ποῦ ἠθέλησαν οἱ καλογέροι νἀναιβάσαν μὲ συμπάθειο, μιὰ γουροῦνα καὶ μιὰν ἄλλη φορὰ ποῦ εἶχαν νἀναιβάσουν κάτι κατσίκαις ἔσπασε τὸ δίχτυ, γιατὶ καὶ γιὰ

ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

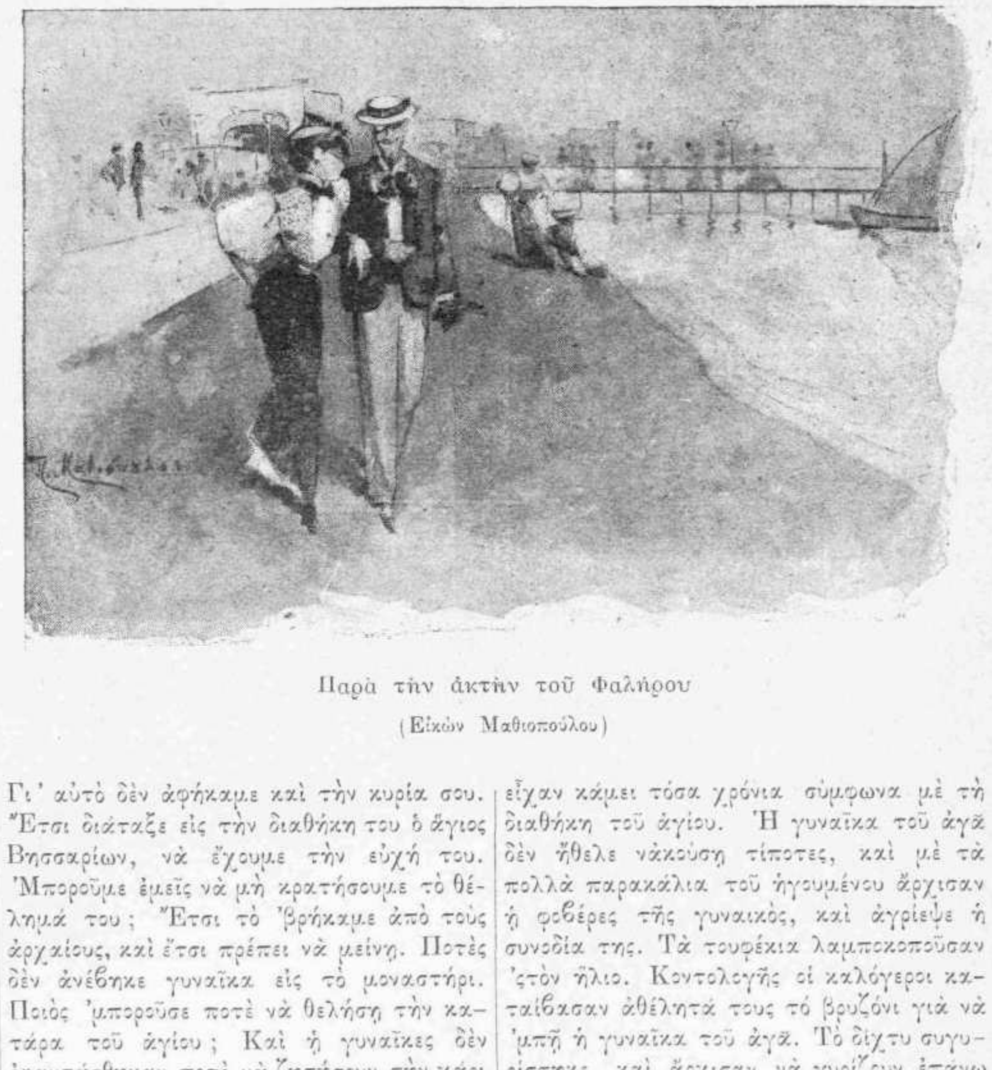

Παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Φαλήρου

(Εἰκὼν Μαθιοπούλου)

τὰ θηλυκὰ ζῷα εἶν' ἐμποδισμένο τὸ μοναστήρι. Ὡς τόσο ἀνέβαινεν ἡ Κερά· ἀνέβηκεν ὡς τὴ μέση, ἀνέβηκε παραπάνω, 'στὸ παραπόρτι. Σταμάτησε μιὰ στιγμὴ ὁ ἀργάτης. Σωτηρία δὲν ἦταν. Ἐτραβηξαν μέσα τὴ γυναῖκα, καὶ ἡ Κερὰ ἐμπῆκε 'στὸ μοναστῆρι.

«Τέτοιο πρᾶμμα δὲν εἶχε γείνει ποτές, δὲν 'μποροῦσε νὰ μείνῃ ἀτιμώρητο. Κατέβηκεν ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὸ μοναστήρι εὐχαριστημένη. —Νὰ 'ποῦ δὲν ἐπάθετε τίποτε οὔτε σεῖς οὔτ' ἐγώ, ἔλεγεν εἰς τοὺς καλογέρους. Ἐσελλοχαλίνωσαν τὰ ἄλογα, καὶ ἔφυγεν ἡ γυναῖκα τοῦ ἀγᾶ μὲ τὴ συνοδία της. Οἱ καλόγεροι ἦταν λυπημένοι γιὰ τὸ κακὸ 'ποῦ ἔπαθαν. Λίγη ὥρα εἶχε περάσει 'ποῦ εἶχε φύγει ἡ Κερά, καὶ ἀκούγουν 'ξάφνου φοβερὴ βοή. Τὸ μοναστήρι ἐσειόνταν, ὅλα γύρω πήγαιναν 'δῶθε 'κεῖθε. Ἐκάμαν τὸ σταυρό τους. Καταιβαίνουν ἔπειτα παρακάτω εἰς τὸ δάσος, καὶ τί νὰ ἰδοῦν; Ἡ Κερὰ εἶχε φθάσει ἐδῶ 'ς αὐτὸ τὸ μέρος, ὅταν ἔγεινε ὁ σεισμός. Οἱ βράχοι κατρακύλισαν ἀπὸ 'πάνω, ἔγεινε χαλασμὸς κόσμου, καὶ πλακώθηκε ἀπὸ τὲς πέτρες ἡ Κερὰ μὲ τὴ συνοδία της. Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ αὐτὸ ἐδῶ τὸ λιθάρι τὸ λένε τῆς Κερᾶς τὸ μάρμαρο. Ἔτσι τὸ διηγούντανε οἱ παλαιοί».

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΣ[1]

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ. Τί; (στρεφόμενος ζωηρῶς).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Θέλεις νἀφήσω τὸ θέατρο;

ΑΓΓΕΛΟΣ (καθήμενος ἐπὶ τῆς ἀναλικνιστικῆς ἕδρας). Ὄχι!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Γιατί;

ΑΓΓΕΛΟΣ (ἠρέμα). Ἔτσι. Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐγωϊστὴς ὅπως μὲ λές. Δὲν θέλω ἐξ αἰτίας μου νὰ σβυσθῇ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τῆς Τέχνης ἕν' ἀστέρι. Δὲν θέλω νὰ ποῦν ὅτι ὁ ἔρως τοῦ ποιητοῦ ἐστέρησε τὴν πτωχὴν σκηνὴν τοῦ μόνου της . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (τὸν διακόπτει). Νὰ ἀπόδειξις ὅτι δὲν μἀγαπᾷς σὰν γυναῖκα, ἀλλὰ σὰν καλλιτέχνιδα. Βλέπεις; Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ἀγάπη μέσα του εἶνε ἐγωϊστής. Πρῶτον καὶ κύριον ἐγωϊστής. Τὴν ἀγάπη του θέλει καὶ ὁ κόσμος ἂς χαθῇ.

ΑΓΓΕΛΟΣ (ρεμβώδης). Τὴν ἀγάπη μου θέλω καὶ ὁ κόσμος ἂς χαθῇ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Ἄκουσε, Ἄγγελε. Σ' ἀγαπῶ. Εἶμαι ἀνόητη γι' αὐτό, εἶμαι δυστυχής, εἶμαι τρελή, εἶμαι ὅ,τι θέλῃς, ἀλλὰ σ' ἀγαπῶ. Καὶ ὅσῳ περισσότερον ἀμφιβάλλῃς, ὅσῳ μὲ βασανίζῃς, ὅσῳ μὲ προσβάλλῃς, ὅσῳ μὲ πεισμόνῃς, τόσῳ περισσότερον, τόσῳ βαθύτερα σ' ἀγαπῶ . . . Σὲ ἀγαπῶ ἀληθινά, ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὴν ψυχή μου. Σὲ ἀγαπῶ καὶ ἔχω ἀνάγκην νὰ σοῦ το ἀποδείξω. Εἶπες πρὸ ὀλίγου ὅτι τότε αἰσθάνονται ἀληθινὰ οἱ ἠθοποιοὶ ὅταν ἀφίνουν πλέον τὴν σκηνὴν καὶ ἀφιερόνωνται ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τὸ πρόσωπον ποῦ ἀγαποῦν. Ναί, τὸ πιστεύω, τὸ παραδέχομαι, τὸ ὁμολογῶ. Σ' ἀγαπῶ καὶ θέλω νἀφήσω τὴ σκηνή. (ἐγειρομένη). Σ' ἀγαπῶ καὶ θέλω νὰ ζήσουμε μαζὶ οἱ δυό μας, μακρυὰ ἀπὸ τὸν κόσμο, μακρυ' ἀπὸ τὸ δημόσιο. Σ' ἀγαπῶ καὶ θέλω νὰ μαραθοῦν αἱ δάφναι μου. Σ' ἀγαπῶ καὶ θέλω νὰ σιγήσουν τὰ χειροκροτήματα. Σ' ἀγαπῶ καὶ θέλω νὰ σβύσουν τὰ φῶτα. Σ' ἀγαπῶ καὶ θέλω νὰ παύσῃ ἡ ἐπίδειξις (βαθμηδὸν ἐξαφθεῖσα) νἀφιερωθῶ ὅλη σὲ σένα, νἀποθάνω . . . νἀποθάνω ἂν εἶνε ἀνάγκη γιὰ σένα . . .

ΑΓΓΕΛΟΣ (ὡσεὶ καθεαυτόν). Πῶς μὲ βασανίζει ἡ ἀμφιβολία. Ἀληθινὰ τὰ λέγει αὐτά, ἢ μήπως ἀπαγγέλλει πάλι κανένα μονόλογο; (Πρὸς τὴν Ἀλεξάνδραν:) Μ' ἀγαπᾷς;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (πλησιάζουσα). Θέλω νὰ μὴ σοῦ μένῃ ἀμφιβολία. Θέλω νὰ ἐκριζώσω ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου τὸν πυρρωνισμόν. Θέλω νὰ σοῦ δώσω ἀπόδειξιν ἀναμφισβήτητον τῆς ἀγάπης μου . . . Πάσχεις ἀπὸ ἀμφιβολίαν, ποιητικὸν τὸ πάθημα, τὸ βλέπω, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ πάσχῃς. Θἀφήσω τὴν σκηνὴν (πλησιάζουσα ὁλοὲν) καὶ θἀρνηθῶ κάθε δόξα γιὰ σένα. Ἡ καλλιτέχνις ποῦ σὲ τρομάζει θὰ σβύσῃ καὶ θὰ μείνῃ μόνον ἡ γυνή, ἡ αἰσθανομένη, ἡ ἀγαπῶσα... Τότε πλέον δὲν θὰ σοῦ μένῃ καμμία ἀμφιβολία...

ΑΓΓΕΛΟΣ. Καμμία . . .

ΑΛΕΞΑΛΔΡΑ. Περὶ τῆς εἰλικρινείας μου. Εἶμαι βεβαία. Καὶ σὺ θὰ εἶσαι εὐτυχὴς καὶ ἐγώ. Καὶ ἐμπρὸς εἰς τὴν εὐτυχία τῶν δυό μας (μειδιῶσα) ἂς σβυσθῇ κ' ἕνα ἀστέρι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τῆς Τέχνης.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Πῶς θυμᾶσαι αὐτολεξεὶ τοὺς ἐπαίνους ποῦ σοῦ κάνουν! Κ' ἔπειτα λὲς νἀφήσῃς τὴ σκηνή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Ὄχι δυστυχῶς, θυμοῦμαι μονάχα τὰ λόγια ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα σου . . .

ΑΓΓΕΛΟΣ. Καὶ τὰ λόγια τῶν δραμάτων ποῦ παριστάνεις.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Τί; Μὲ πειράγματα ὑποδέχεσαι τὴ θυσία μου; Ὡραῖα! Ὡραῖα!

ΑΓΓΕΛΟΣ (λαμβάνων τὴν χεῖρά της, ἡττημένος). Ὄχι, ὄχι! Ἀστειεύομαι. Σοῦ πιστεύω καὶ σ' εὐχαριστῶ. Θέλεις νὰ σκοτώσῃς τὸ σκουλῆκι ποῦ φωλιάζει στὴν ψυχή μου καὶ νὰ μοῦ ἑτοιμάσῃς τὴ μεγαλήτερη εὐτυχία, ἀπ' ὅσες ἐδοκίμασε ποτὲ ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον . . . Σ' ἀγαπῶ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Σ' ἀγαπῶ (κλίνει περιπαθῶς πρὸς τὸ πρόσωπόν του. Περιπτύσσονται ἀλλήλους καὶ εἶνε ἕτοιμοι νὰ ἑνώσουν τὰ χείλη).

ΑΓΓΕΛΟΣ (ἀνεγειρόμενος ἐξαίφνης καὶ ἀπωθῶν τὴν Ἀλεξάνδραν μακρὰν ὁρμητικῶς). Ἄφησέ με . . . Φύγε . . . Ἀλεξάνδρα, εἶμαι δυστυχής. Δὲν πιστεύω... δὲν σὲ πιστεύω (παράφορος) Παριστάνεις πάλι. Εἶνε ἡ μιμική σου τελεία, ἀλλὰ εἶνε πάντοτε μιμική... Εἶμαι δυστυχής, σὲ λέγω, ἄφησέ με. Ὅλα σου αὐτὰ εἶνε ψεύματα . . . χωρὶς ψυχή, χωρὶς ζωή . . . εἰκόνες καὶ ἀγάλματα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (προτείνουσα τὰς χεῖρας ἐνεή). Θεέ μου, τί ἔπαθε!

ΑΓΓΕΛΟΣ. Τίποτε δὲν ὑπάρχει ἱκανὸν νὰ μὲ πείσῃ, ἆ, ὄχι, τίποτε δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μοῦ τὸ ἀποδείξῃ. Οὔτε ἡ μεγαλητέρα θυσία, οὔτε ὁ θάνατός σου αὐτός . . . Θἀφήσῃς τὴ σκηνή. Καὶ πῶς θὰ τὴν ἀφήσῃς; Τὴ σημαίνει αὐτὸ μπροστὰ εἰς τὴν ψυχρότητα τὴν αἰωνίαν, εἰς τὴν τεχνικὴν ψυχρότητα τῆς μιμικῆς σου; Ὄχι, δὲν εἶσαι εἰλικρινής, δὲν εἶσαι ζωντανή, δὲν εἶσαι ἄνθρωπος πλέον. Τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐφόνευσεν ὁ καλλιτέχνης. Ἄφησέ με! Ποτὲ δὲν μαγεύει καὶ παρηγορεῖ ἡ Τέχνη, ὅσον πληγόνει καὶ κακοποιεῖ ὅταν καταβαίνει ἀπὸ τὸν στυλοβάτην, ἀπὸ τὸ πλαίσιον, ἀπὸ τὴν σκηνὴν καὶ ἀναμιγνύεται μὲ τὴν πραγματικότητα, μὲ τὴν ζωὴν . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (συμπλέκουσα τὰς χεῖρας μετ' ἄλγους). Θεέ μου, τί ἔπαθε!

ΑΓΓΕΛΟΣ. Κυρία μου, δὲν σοῦ πιστεύω. Ἄφησέ με νὰ φύγω . . . νὰ φύγω ἀπὸ αὐτὴν τὴν Κόλασιν, ποῦ ἔχει πρόσχημα Παραδείσου. Μοῦ φθάνει ὁ ἐμπαιγμός, μοῦ ἀρκεῖ ὁ σπαραγμὸς καὶ τὰ βάσανα... Φεύγω νὰ μὴ σὲ βασανίζω καὶ σένα ἀδίκως . . . Πρὶν σὲ γνωρίσω ἤμουν ἕνας δυστυχὴς ποιητής· ἀφ' οὗ σ' ἐγνώρισα εἶμαι ἕνας δυστυχέστατος ἄνθρωπος . . . (Λαμβάνει τὸν πῖλόν του, τὸ ραβδίον του καὶ τὰ χειρόκτιά του. Ἀλλ' ἀναστέλλεται. Ἡ Ἀλεξάνδρα καλύπτει τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν καὶ κλαίει, πεσοῦσα ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Κλαίει ὁλοὲν μὲ λυγμοὺς ἀπαρηγόρητα. Ὁ Ἄγγελος ἵσταται καὶ τὴν βλέπει ἄφωνος).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Φεύγεις . . . Μ' ἀφίνεις ἔτσι καὶ φεύγεις. . .

ΑΓΓΕΛΟΣ (ὡσεὶ καθεαυτόν). Ψεύτικα εἶνε τὰ δάκρυά της.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ἐξακολουθοῦσα νὰ κλαίῃ). Ὅ,τι εἶχα νὰ πῶ τὸ εἶπα . . . ὅ,τι εἶχα νὰ κάμω τὸ ἔκαμα. . . Δέν μου μένει τώρα παρὰ νὰ πεθάνω.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἆ, μά το παρακάνει. Δὲν ὑποφέρεται πειά. Τὸ θέαμα προμηνύεται θαυμάσιον. Ἂς καθήσωμε νά το ἰδοῦμε. (κάθηται ἐπὶ τῆς ἀναλικνιστικῆς ἕδρας, ἀφίνων πῖλον, ραβδίον καὶ χειρόκτια ἐπὶ τῆς τραπέζης).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (παράφορος). Ἀφ' οὗ ἡ Μοῖρα μὲ κατεδίκασε νἀγαπήσω ἄνθρωπον σὰν κ' ἐσένα καὶ νά τον ἀγαπήσω τόσῳ πολύ. . . Ἀρκετὰ εἶδα, ἀρκετὰ ἔπαθα, ἀρκετὰ ἐβασανίσθηκα, ἀρκετὰ ἄκουσα τὲς ἀνοησίες σου καὶ τὲς προσβολές σου. Δὲν μου μένει τώρα παρὰ νὰ πεθάνω. Εἶσαι πάντα ὁ ἴδιος ἀνόητος, ποιητής, ἀδιόρθωτος . . . Τὸ πιστεύω, εἶμαι βεβαία ὅτι καμμία ἀπόδειξις ποτὲ δὲν θὰ σε πείσῃ καὶ ὅτι, χωρὶς νὰ ἠμπορέσω ποτὲ νά σε ἀποστραφῶ, θὰ μ' ἔχῃς εἰς ὅλη μου τὴ ζωὴ δυστυχῆ, δυστυχῆ, δυστυχῆ. Ναί, σου λέω. Δέν μου μένει παρὰ ὁ θάνατος. Ἴσως αὐτὸς θά σε πείσῃ ὅτι μία Ἀλεξάνδρα σὲ ἀγάπησε ὅπως ὀλίγαι γυναῖκες. . .

ΑΓΓΕΛΟΣ (διακόπτων). Καὶ μάλιστα καλλιτέχνιδες.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ.—ἀγαποῦν εἰς τὸν κόσμον!

ΑΓΓΕΛΟΣ (προσπαθῶν νὰ κρύψῃ τὸν φόβον του). Καὶ . . . ποῖον θάνατον θὰ προτιμήσῃς, εἰμπορῶ νὰ μάθω;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ἐγειρομένη σοβαρὰ ἀλλὰ μὴ κλαίουσα πλέον). Γυναῖκα ποῦ ἔπεσε στὰ χέρια ἀνθρώπου σὰν κ' ἐσέ, μπορεῖ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ἔλαβε καλὰ τὰ μέτρα της . . . . (μειδιᾷ πικρῶς). Τὸ βλέπεις αὐτὸ ἐδῶ; (τείνει τὸν παράμεσον τῆς δεξιᾶς). Εἶνε δακτυλίδι ἀρχαῖο. Τὸ γνωρίζεις; . . . Νά. Εἶν' ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἀναφέρετε καμμιὰ φορὰ στὰ ποιήματά σας, χωρὶς νά τα ἰδῆτε ποτέ.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Τὸ ξεύρω . . . τὸ εἶδα τόσες φορές.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Τὸ μυστικόν του ὅμως δὲν τὸ ξεύρεις. Ἡ στεφάνη του εἶνε πυξίς.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Πυξίς . . . (κύπτει νὰ παρατηρήσῃ).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Μάλιστα πυξὶς μικροσκοπική, εἰς τὴν ὁποίαν χρησιμεύει ὡς πῶμα στερεὸν ὁ δακτυλιόλιθος. Ἐδῶ μέσα κλείεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ σωτηρία τοῦ γενναίου ἀνθρώπου, ποῦ ἔχει φιλότιμο, ποῦ ἔχει καρδιά... Ὅταν τὸ πῆρα ἔλεγα πῶς θὰ εἶνε περιττόν . . . Ἀχ, δὲν ἤξευρα πῶς εἶνε τόσῳ εὔκολο νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν ζωὴν περίστασις, ποῦ μόνος ὁ θάνατος νὰ εἶνε σωτηρία . . .

ΑΓΓΕΛΟΣ (γελῶν βεβιασμένος). Χά, χά, χά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Γελᾷς;

ΑΓΓΕΛΟΣ. Δὲν πιστεύω νὰ ἔχῃς τὴν ἀξίωσι νὰ κλαίω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Δὲν θέλω νὰ γελᾷς, ὅταν ἐγὼ πάσχω.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἔλα δά. Χά, χά, χά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Δὲν θέλω νὰ γελᾷς (μετ' ἀποστροφῆς κεραυνοβόλου) ὅταν ἐγὼ ἑτοιμάζωμαι νἀποθάνω.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Χά, χά, χά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ἵσταται πρὸς στιγμὴν ἀναποφάσιστος). Νὰ λοιπόν, ἄπιστε! Μὲ πέρνεις στὸ λαιμό σου· (ἀνοίγει τὴν στεφάνην τοῦ δακτυλίου της καὶ ροφᾷ τὸ ἐντὸς αὐτῆς δηλητήριον. Καταπίπτει ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου κεραυνόπληκτος).

ΑΓΓΕΛΟΣ (ἐκβάλλει κραυγήν). Ἀλεξάνδρα! Ἀλεξάνδρα! Τί ἔκαμε! Ἀλεξάνδρα! (Ὁρμᾷ πρὸς αὐτήν, τὴν ψαύει, τὴν ἀνεγείρει. Ἀλλ' εἶνε νεκρά. Τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν της εἶνε ἀπαισίως παραμορφωμένον ὑπὸ τοῦ τελευταίου σπασμοῦ τῆς ἀγωνίας. Ὁ Ἄγγελος ἄπελπις, ἔξαλλος, γονυπετεῖ πρὸ αὐτῆς, βυθίζων τὰς χεῖρας εἰς τὴν κόμην του). Ἆ, Θεέ μου! τί ἔκαμα! τί ἔκαμα! Ἀλεξάνδρα! Ἀλεξάνδρα μου... (ἐγείρεται ὡς μανιώδης). Βοήθεια! βοήθεια! Τρέξετε! Δὲν ἀκούει κανείς... (Ζητεῖ εἰς μάτην τὸν κώδωνα ἐπὶ τῆς τραπέζης· εἶνε ἐνώπιόν του καὶ δὲν τὸν βλέπει. Ὁρμᾷ πρὸς τὴν θύραν, τὴν ἀνοίγει καὶ ἑτοιμάζεται νὰ φωνάξῃ. Ἀλλὰ τὸν ἀνακόπτει ὁ γέλως τῆς Ἀλεξάνδρας. Στρέφεται κατάπληκτος, κρατῶν ὡς ἠλίθιος τὸ ἀνοικτὸν θυρόφυλλον). Μπᾶ!... Μπᾶ!... (Ἐξέρχεται ἐκ τοῦ στήθους του στεναγμὸς ἀνακουφίσεως καὶ ἡ ὄψις του ἱλαρύνεται). Μπα! Ψέμματα ἦταν καλέ... ψέμματα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Γιατί, κύριε, δὲν αὐτοκτόνησες καὶ σύ, ἀφ' οὗ εἶδες ὅτι αὐτοκτόνησα ἐγώ; Αὐτὴ εἶνε ἡ πίστις σου;

ΑΓΓΕΛΟΣ (περιχαρής). Ψέμματα ἦταν!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (ἐγειρομένη). Γιατί τοὐλάχιστον δὲν ἐλιποθύμησες; αἴ; Αὐτὴ ἦταν ἡ λύπη σου;

ΑΓΓΕΛΟΣ (τώρα μόλις ἀφίνων τὸ θυρόφυλλον). Τί τέχνη! Ψέμματα ἦταν!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Μάλιστα, ψέμματα! Αὐτὸ ἦταν ψέμματα. Ἤθελα νά σου δείξω τί μπορῶ νὰ κάμω σὰν θέλω ἐγὼ νὰ ὑποκριθῶ . . . νά σου δείξω ὅτι θά σε εἶχα τώρα πεπεισμένο, οὔτε κ' ἐγὼ δὲν ξέρω πῶς τί, ἂν ἤθελα νὰ μεταχειρισθῶ τὴν τέχνη μου. Ἀλλὰ ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ μὲ τὴν καρδιά μου καὶ ὄχι μὲ τὴν Τέχνη μου καὶ γι' αὐτὸ δὲν θέλησα νά το κάμω ποτέ. Βλέπε τώρα πόσον ἀνόητοι ἦσαν οἱ φόβοι σου καὶ πόσον ἄδικα τὰ παράπονά σου. Καὶ ἂν ἐπίστεψες καλά, εἰ δέ . . . μὴ νομίσῃς ὅτι δὲν ἔχω νά σου δώσω ἀκόμη καὶ ἄλλας ἀποδείξεις.

ΑΓΓΕΛΟΣ. Πειὸ φοβερές, ἀδύνατο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ. Καὶ πειὸ φοβερές, σοῦ δίδω τὸ λόγο μου. Τίποτε δὲν εἶνε ἡ ἐντύπωσις τοῦ θανάτου ἐμπρὸς εἰς ἄλλας ἐντυπώσεις ποῦ εἰμπορῶ νά σου προξενήσω. Ἀλλὰ εἶμαι βεβαία ὅτι δὲν θά μου δώσῃς πλέον ἀφορμήν... Ψέμματα; Αἴ; Δὲν πιστεύεις τώρα εἰς τὴν ἀγάπη μου;

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ἀλεξάνδρα, συγχώρεσέ με, ἤμουν ἕνας ἀνόητος. Τώρα πιστεύω εἰς τὴν ἀγάπη σου, ὅπως πιστεύω καὶ εἰς τὴν Τέχνη σου. Ὁ νοῦς μου ἔτρεφε τὴν καρδιά μου τόσον καιρὸ τώρα μὲ σοφίσματα. Μετανοῶ γι' αὐτό, μετανοῶ ἀληθινά. Τὸ πιστεύω καὶ θά το πιστεύω πάντοτε. Εἶσαι ἄγγελος καὶ μ' ἀγαπᾷς ὅπως σ' ἀγαπῶ κ' ἐγώ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ (λαμβάνουσα τὴν χεῖρά του). Ἀλήθεια, εἶσαι τώρα εὐτυχής;

ΑΓΓΕΛΟΣ. Ὢ εἶμαι, εἶμαι πολὺ (περιπτύσσονται ἀλλήλους καὶ ἀνταλλάσσουν φίλημα. Πίπτει ἡ αὐλαία).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 206.

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπημένε μου φίλε!

Πολλοὶ φίλοι μου, ποὺ θυμοῦνται τὴν περασμένη μου καλοδοξία, ξιπάζουνται νὰ μὲ βλέπουν ἐφέτος κάπως ἀλλαγμένο. Ἕνας μάλιστα μὲ ρώτησε καὶ τὸ λόγο, θέλοντας νὰ μάθει ποιὰ ἐπίδραση μελέτης μὲ κατάφερε. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο· γιατὶ τὶς ἰδέες, ποὺ εἶνε ἕνα στήριγμα τῆς ζωῆς, βαρκοῦλες ἢ καὶ θωρακωτὰ στ' ἀπέραντο πέλαγο τῆς ἔρευνας, τὶς γυρίζει κατὰ τὸ ρεῦμα του πολλὲς φορὲς ὁ σύφουνας τῆς μελέτης. Κι' ἐγὼ δὲν εἶνε μιὰ ἢ δυὸ φορές, ποὺ παρασύρθηκα ἔτσι. Τἀδυνατό μου πνεῦμα, ζητῶντας νὰ βρεῖ καλιὰ μὲ γερὰ θεμέλια κι' ἐξετάζοντας τὰ διάφορα παλάτια, ποὺ βιζιτάριζε, πολλὲς φορὲς σταμάτησε κάπως περσότερο σὲ τοῦτο ἢ σ' ἐκεῖνο τὸ παλάτι, ποὺ δημιούργησε ἕνα ἄλλο πιὸ δυνατὸ πνεῦμα. Χωρὶς γι' αὐτὸ ν' ἀπελπίζουμαι ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, λογαριάζω, πῶς ἐγὼ δὲν εἶμαι παρὰ ὁ ἕνας ἀδύνατος στὸ ἐνάμιση δισεκατομμύριο τοὺς ἄλλους, ποὺ ζοῦνε σήμερα στὴ γῆς, πῶς ἀνάμεσά τους ἂν ἴσως κι' ἀλάκερα ἑκατομμύρια μὲ κάνουν νὰ πηγαίνω πίσω τους κάθε τόσο, ὅμως κι' ἐγὼ σὲ μερικὲς χιλιάδες ἢ ἑκατοντάδες θὰ γίνουμαι ὁδηγός. Νόμος τοῦ Tarde· σκληρὸς νόμος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς! Μελέτη μὲ εἶχε κάμει καλόδοξο, ποὺ τὴν ἐζήτησα ἐπίτηδες, ἀπογοητεμένος ἴσως ἀπὸ τὸ τώρα καὶ τὰ περασμένα. Μελέτη μοῦ πῆρε τὸ φανατισμό μου γιὰ κάθε τί! Κι' ἡ τελευταία μου μελέτη δὲν ἔγεινε μέσα στοὺς τέσσερους τοίχους τῆς βιβλιοθήκης, μπρὸς σὲ τόμους Σχοπενχάουερ καὶ Χάρτμαν, μὰ στὴν ἴδια τὴ ζωή μου!

Αὐτὲς τὶς μέρες θὰ γιορτάσω τὸ πέρασμα ἑνὸς χρόνου, ποὺ ἡ ζωή μου αἰσθάνθηκε ἕνα μεγάλον πόνο, ποὺ τῆς ἔγεινε καὶ σταθμός. Πόνο, ὅμοιο μὲ τὸν πόνο μάνας, ποὺ βλέπει νεκρὸ τὸ μονάκριβό της τὸ παιδί! ὅμοιο μὲ τὸν πόνο παλικαριοῦ, ποὺ ἡ λυγερή του τὸν ἀφίνει καὶ γίνεται τέρι σ' ἄλλονα! Κι' ὁ πόνος αὐτὸς βαθειὰ χτύπησε καὶ πνεῦμα καὶ κορμί!

. . . Ἕνας ποιητὴς μὲ πολλὴ ψυχή, στοὺς πολλοὺς περσότερο γνωστὸς ἀπὸ τοὺς στίχους του παρὰ ἀπὸ τἀληθινά του ποιήματα, ὁ κ. Προβελέγιος ἔχει γράψει τὴ «φιλοσοφία τοῦ πόνου». Ὁ ποιητὴς παρακαλεῖ τὸν πόνο νὰ τοῦ ὀργώσῃ βαθύτερα τὰ σπλάγχνα του, γιατὶ τότες αὐτὸς νιώθει φλογερή, κρυφή, εὐλογημένη δύναμη, ποὺ τὸν πέρνει ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ τοῦ ἀνοίγει τὰ πλάτια ἑνὸς ἀλλουνοῦ ἄγνωστου, ποὺ ὁ νοῦς του ἐλεύτερος λούζεται σὲ μυστικιὰ πηγὴ νέας ζωῆς! Κι' εἶνε ἐλεύτερος τόντις· γιατὶ τί ἐλπίζει πιά; τί φοβᾶται πιά; τί ἔχει πιὰ νὰ χάσει; Κι' ἐγώ, μετὰ τὸ στριφογύρισμα ἐκεῖνο, σὰ συνῆρθα ὕστερα ἀπὸ κάμποσον καιρό, εἶδα τόντις νὰ εἶμαι ἐλεύτερος!.. ἐλεύτερος ἀκόμα κι' ἀπὸ τὴν καλοδοξιά μου· ἀπὸ τὸ φανατισμό της τοὐλάχιστο, ποὺ εἶνε σὰν μιὰ πρόληψη! Μὰ στὸ ποίημα ἐκεῖνο ὑπάρχει καὶ μιὰ ὑπερβολή, ποὺ τὸν ἔκαμε νὰν τὴν πῇ ἡ φοβερὴ στιγμὴ τοῦ πόνου· γιατὶ λέει, πῶς κι' ἂν πετάει σὰν μιὰ στιγμὴ ἕνας χρόνος χαρᾶς, ὅμως μιὰ στιγμὴ ἀληθινοῦ πόνου φαίνεται μπροστὰ στὸ νοῦ μας ἀλάκερη αἰωνιότητα! Κι' ἂν φαίνεται τότες, δὲν εἶνε ὅμως! Μόνο ἕνας χρόνος πέρασε καὶ δὲ μοῦ φαίνεται πιά! . . . Σιγὰ σιγὰ ξανάρχεται νέα ἐλπίδα, ποὺ φέρνει τὸ φόβο κι' ἴσως καινούργιο χάσιμο!

Ἔχεις ἕναν ἐχτρὸ μεγάλο, πόνε, τὸ χρόνο! Μὰ ἐσένα, ὤ ἄνθρωπε, κι' ὁ χρόνος σὲ δολιέβεται· νομίζεις, πῶς σοῦ γλυκαίνει τὶς πίκρες· μὰ μόνο παίζει μὲ τὴ συνήθεια, γιὰ νὰ σὲ ξαναστριφογυρίσει ἄξαφνα. Κι' ἐγώ, ὅσο χαίρουμαι, ποὺ ἐκεῖνος ὁ πόνος μου περνάει σιγὰ-σιγά, τόσο φοβᾶμαι, γιατὶ περνάει! . . .

Σὲ φιλῶ

ΓΙΑΝΝΗΣ

Φιλολογικά, Καλλιτεχνικά, Ἐπιστημονικά, Εἰδήσεις.

Ο κ. Ι. Ψυχάρης ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ «Ἄστυ» ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Καλωσύνη καὶ Τέχνη». Γράφων περὶ του ἀκαδημαϊκοῦ Ἐρεδιᾶ, ἀντιπαραβάλλει τὴν μετριοφροσύνην του καὶ τὴν ἄοκνον φροντίδα πρὸς κατασκευὴν ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀψόγων καὶ τελείων στίχων, πρὸς τὴν ἄκαμπτον ἀκαταδεξίαν τινῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ τὴν περὶ τὴν γλωσ-

σαν τῶν στίχων ἀμέλειαν. Ὁ κ. Ψυχάρης φρονεῖ ὅτι ἡ διγλωσσία τῶν συγχρόνων ἑλληνικῶν ποιημάτων θὰ ἦτο εὔκολον νἀρθῇ, ἂν οἱ ποιηταί μας κατέβαλον περισσότερον κόπον.

Τἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βύρωνος θὰ τελεσθῶσι μετ' ἐπισημότητος τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου.

Ἐπαινεῖται παρα τῶν εἰδημόνων ὁ ἀνδριὰς τοῦ Γ. Ἀβέρωφ, τὸν ὁποῖον ἐφιλοτέχνησεν ὁ γλύπτης κ. Γ. Βροῦτος κατὰ παραγγελίαν τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως στηθῇ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Σταδίου.

Νέα ἔργα ἐπαίχθησαν εἰς τὰ διάφορα παρ' ἡμῖν θέατρα τὰ ἑξῆς: Τὸ Πὶκ-Νίκ, κωμειδύλλιον τῶν κ. κ. Λάσκαρη καὶ Πὼπ τρίπρακτον, εἰς τὸ θέατρον Τσόχα. Ἡ γνώμη τοῦ κοινοῦ περὶ τοῦ ἔργου τούτου διῃρέθη, ὡς διῃρέθη καὶ ἡ τῶν θεατρικογράφων τῶν ἐφημερίδων, ὅπου πλεῖστα ἐγράφησαν ὑπὲρ καὶ κατά. Ἐν τούτοις αἱ παραστάσεις τοῦ Πὶκ-Νὶκ διεξάγονται ἐν μέσῳ γελώτων καὶ χειροκροτημάτων. — Τὸ Ὄνειρον, εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον, τοῦ κ. Ἰωάννου Πολέμη, σκηνικὸν ποίημα, καταχειροκροτηθέν. — Ὁ Ἐξιλασμὸς δρᾶμα σύγχρονον εἰς πράξεις τρεῖς, ὑπὸ τῆς Δδος Εὐγενίας Ζωγράφου, εἰς τὸν «Παράδεισον». Ἡ ἀπὸ σκηνῆς ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τούτου ὑπῆρξε μετρία. — Ἡ Μάρκελλα, τραγῳδία εἰς πράξεις 4, ὑπὸ Πολυβίου Δημητρακοπούλου, εἰς τὸ θέατρον τῆς «Ὁμονοίας». Ἓν ἐκ τῶν ὀλίγων ἔργων φέτος τὰ ὁποῖα ἐξήγειρον ἀληθῆ ἐνθουσιασμὸν παρὰ τοῖς ἀκροαταῖς.

Ὁ θίασος τοῦ κ. Λεκατσᾶ δίδει παραστάσεις εἰς τὸ «Ἀθήναιον», τοῦ κ. Κοτοπούλη ἐγκατασταθέντος εἰς τὴν «Ὁμόνοιαν». Νέοι ἠθοποιοί, ἐκ τῶν δοκιμωτέρων μαθητῶν τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τοῦ Ὠδείου, συνεργάζονται μετὰ τοῦ κ. Λεκατσᾶ, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ μᾶλλον εὔελπις ὁ κ. Εὐάγγελος Δαμάσκος, ὅστις καὶ θὰ ὑποδυθῇ τὸν Ρωμαῖον εἰς τὸ σαιξπήρειον δρᾶμα προσεχῶς.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς ἔληξαν τὸ Σάββατον, 22 Ἰουλίου. Οἱ βουλευταὶ ἀπῆλθον εἰς τὰς πατρίδας των.

Η Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀπῆλθεν εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Αἲξ-λὲ-Μπαίν. Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος διωρίσθη Ἀντιβασιλεύς.

Ἐν ἐπιφυλλίδι ἡ καθημερινὴ Ἑστία δημοσιεύει πρωτότυπον μυθιστόρημα ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ δῶρα τῆς Ἐλευθερίας». Εἶνε ἀγνώστου συγγραφέως, ἀποθανόντος ἤδη

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ Β' ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Λύσεις.

1. Σπεῦδε βραδέως.—**2.** Καρακάξα μακρινοῦρα, γρηγορομαγειρευτοῦρα=τὸ τηγάνι.—**3.** Ἀκριβή.—**4.** Τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ.—**5.**

Πῆγα καὶ στὸ Φάληρο
Εἶδα καὶ τὴ θάλασσα
Εἶχα κ' ἕνα τάλληρο
Κρῖμα ποῦ τὸ χάλασα!

6. Αἱ ἁλύσεις μεθ' ὧν ἤχθη δέσμιος ἐξ Ἀμερικῆς, κατὰ πρότασιν τοῦ υἱοῦ του.—**7.** Κάμηλος-Μῆλος, Κύπρος-Κάπρος. (Τὸ ζήτημα ἐδημοσιεύθη λανθασμένον).—**8.** Ἀπὸ μικρὰν νῆσον ὀνομαζομένην Βαλτίαν. Ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ἡ νῆσος Φιονία, ἢ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Σουηδίας, τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζαν νῆσον.—**9.** Περιάνδρου τοῦ Κορινθίου.—**10.**

Σ
Σ Υ Σ
Σ Υ Ρ Ο Σ
Σ Ο Σ
Σ

11. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι εἶνε εὐχαριστημένοι μὲν ἀπὸ τὸ πνεῦμά των, δυσηρεστημένοι δὲ ἀπὸ τὴν τύχην των.—**12.** Ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἀναστάσιος ὁ Δίκορος.—**13.** Νεαρός, Νεκρός.—**14.** Διὰ τῶν γραμμάτων μ, σ, σχηματίζονται αἱ λέξεις: Μῖσος, Ἴασμος, Ράμφος, Συρμός, Μαστός, Σεμνός, Θεσμός, Μύδρος.—**15.** Νίψον ἀνομήματα μὴ μόναν ὄψιν.—**16.** Ἡ φράσις σημαίνει «ἐπὶ τὸ προκείμενον» ἔμεινε δὲ παροιμιώδης ἀπὸ μίαν παλαιὰν γαλλικὴν κωμῳδίαν τοῦ Paparat «ὁ Δικηγόρος Πετελῖνος» (1706). Ἐν αὐτῇ ὁ δικηγόρος, πρὸς πελάτην του κατηγοροῦντα κάποιον ἐπὶ κλοπῇ προβάτων καὶ παρεκβαίνοντα, λέγει: «Ἐπάνελθε λοιπὸν εἰς τὰ πρόβατά σου!» —**17.** ἈσωΠός, ΧαλΑνδριον, ΙκαΡία, ΛυκΑων, ΛαοΣ, ΕλὶΧρυσος, ΥαΛος, ΣουΣα = Ἀχιλλεὺς Παράσχος.—**18.** Τὰ καρφία τῶν ὑποδημάτων.—**19.** Τὸ κλῆμα, τὸ σταφύλι, τὸ κρασί.—**20.** Θέμις, τό, κλεὶς = Θεμιστοκλῆς.—**21.** Ἀπαράλλακτα, Ὑγιεία, καὶ πολλαὶ ἄλλαι λέξεις.—**22.** Κέδρος, Κέρδος.—**23.**

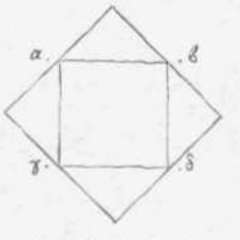

24. Ὡς μέγα τὸ μικρὸν ἐστίν, ἐν καιρῷ δοθέν.—**25.** Ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός.—**26.** Ὁ Ζαμπέλιος κατα τοῦ Σολωμοῦ.—**27.** Τὸ ὄνομα.—**28.** Σηκόνει τὸ ἄλλο.—**29.** Σείριος, Ὄνος, Ὑπέρ, Ρόδον, Ἧπαρ, Σὺ = Σουρῆς.—**30.**

σῦς
χωλός Ἥρα
ὦμος κλεὶς
εἰκὼν εἷς
εἴρων τιμὴ
ζῶ ὅς
στολὴ μὴ
σὺ δύο
οἰκῶ ριζῶ
φύλλον

[Σιούρα, Ἡρακλῆς, κλίσις, ἵστημι, τίμιος, ὀσμή, μειδιῶ, διορίζω, ριζόφυλλον, φιλονεικῶ, εἴκοσι, συστολή, στολίζω, ζωηρόν, εἰρωνικόν, οἰκονόμος, ὁμόσχολος, χώλωσις].

31. Π Α Τ Ρ Ι Σ
Α Δ Ε Ι Α
Τ Ε Ω Σ
Ρ Ι Σ
Ι Α
Σ

32. Νόμος τοῦ κόσμου εἶν' ἡ φθορὰ καὶ δὲν θενα χορτάσῃ
Ἡ φοβερὴ δρακόντισσα πρὶν καταπιῇ τὴν πλάσι.

(*Βαλαωρίτης*)

33. Ὁ Σολωμός.—**34.** Ἓν ποτήριον κατὰ τὸ ἥμισυ κενὸν (Κ) ἰσοδυναμεῖ προφανῶς μὲν ἓν ποτήριον κατὰ τὸ ἥμισυ πλῆρες (Π). Ἄρα ἔχομεν τὴν ἑπομένην ἰσότητα $\frac{К}{2} = \frac{П}{2}$, ἐξ οὗ προκύπτει Κ=Π.—**35.** Ἢ τάν, ἢ ἐπὶ τάς.—**36.** Μακρὰ βροντή, κοντὰ βροχή.—**37.** Αἱ Ἄνδεις.—**38.** Στάγειρα, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀριστοτέλους.—**39.** Ἀπὸ τὸ «τραγοῦδι τῶν Βουνῶν» τοῦ Παλαμᾶ.—**40.** Ἰλισσός, λίσσος, Λισσός, κισσός.—**41.** Τὸ Δόμινον ἐφεῦρον δύο μοναχοὶ τοῦ Μοναστηρίου Μόντε Κασσίνου, ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ κανονισμὸς τῆς Μονῆς ἐπέτασσεν εἰς αὐτοὺς τελείαν σιωπήν. Τὸ παιγνίδιον ἑπομένως ἐπαίζετο σιωπηλῶς καὶ μόνον εἰς τὸ τέλος ὁ κερδίζων ἐψιθύριζε: Dixit Dominus Domine meo «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου». Ἐκ τούτου ὅταν ἐγενικεύθη τὸ παιγνίδιον, ὠνομάσθη Δόμινον.—**42.** Ἀπείθεια, Εὐκαιρία καὶ ἄλλαι πολλαί.—**43.** Ἡ Δόξα.—**44.** Ἀθάμας.—**45.** Τοῦ Καρασούτσα πρὸς τὸν Ταντalίδην.

Λύται.

Τὰς περισσοτέρας ὀρθὰς καὶ πλήρεις λύσεις (28 ἐν ὅλῳ) μᾶς ἔστειλεν ὁ ἐξ Ἀθηνῶν Κέρβερος, δικαιούμενος νὰ λαμβάνῃ τὴν Εἰκ. Ἑστίαν ἐπὶ ἓν ἔτος δωρεάν.

Μετ' αὐτὸν ἔρχονται οἱ ἑξῆς τέσσαρες: Πῦρ (Ἀθῆναι, λύσεις 24) Κ. Πῦ. (Αἴγιον, λύσεις 23) Ἰωάννης Μούζαλος, (Καλάμαι, λύσεις 22) καὶ Πὺξ (Πειραιεύς, λύσεις 21) δικαιούμενοι νὰ λαμβάνωσι τὴν Εἰκ. Ἑστίαν, ἐπὶ ἓξ μῆνας δωρεάν, δι' ὃ παρακαλοῦνται νά μας στείλουν τὰς διευθύνσεις των.

κ. Γ. Κ. Πειραιᾶ. Τὰ εἶπαν χίλιες φορὲς αὐτὰ καὶ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον.—κ. Φ. Ν. Κ. Κωνσταν)πολιν. Ἐλήφθη· ἀλλὰ δὲν τὸ ηὕραμεν ἄξιον δημοσιεύσεως. Ὁ Κρυστάλλης ἀπέθανεν εἰκοσιεπταετής. Ὁ Παλαμᾶς ἐγεννήθη ἐν Μεσολογγίῳ.—κ. Στ. Β. Μακροχώριον. Φυλλάδια στέλλονται τακτικῶς, Ἡμερ. ἐστάλη. Ἡ ἀνωμαλία προέρχεται ἐκ τοῦ ταχυδρομείου σας, τὸ ὁποῖον θὰ κρατῇ ὅ,τι νομίζει ἐπιλήψιμον.—κ. Πέτρον Βασ. Ἀγρίνιον. Ἐλήφθη. εὐχαριστοῦμεν.—κ. Γ. Λε. Κ. Ἄνδρον. Σᾶς συγχαίρομεν διὰ τὰ πρωτόλειά σας. Δὲν εἶνε ἀκόμη διὰ δημοσίευσιν, ἀλλ' ἐμπνέουν ἐλπίδας πολλάς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Ἔναρξις μαθημάτων τῇ 11 Σεπτεμβρίου
Πρόγραμμα ἀποστέλλεται παντὶ τῷ αἰτοῦντι δωρεάν.

Δελτίον τῆς Βιομηχ. καὶ Ἐμπορ. Ἀκαδημίας.
Ἐκδιδόμενον εἰς 5000 ἀντίτυπα
Συνδρομὴ ἐτησία Ἐσωτερ. δρ. 3. Ἐξωτερ. φρ. 3.
Τὰ δύο πρῶτα τεύχη ἀποστέλλονται παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἐπὶ ἐπιστροφῇ.

Γραφεῖον Ἀθηνῶν ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Βουλῆς, οἰκία Χατζοπούλου.
Γραφεῖον Πειραιῶς ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἀκαδημίας, 17 ὁδὸς Ὁμήρου.

Η ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ΠΗΝΕΛΟΠΗ
ΕΙΝΕ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΡΓΟΧΕΙΡΩΝ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀπανταχοῦ ἀντιπρόσωποι τῆς *Εἰκονογραφημένης Ἑστίας* νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀντιτίμου τῶν εἰσπραχθεισῶν συνδρομῶν καὶ τῶν πωληθέντων φυλλαδίων κατὰ τὴν λήξασαν ἑξαμηνίαν.

Ἐπίσης παρακαλοῦνται ὅσοι ἐπλήρωσαν ἑξάμηνον μόνον συνδρομὴν νὰ σπεύσωσιν ἐγκαίρως νά μας ἀποστείλωσι καὶ τὸ ὑπόλοιπον.

Η ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

Τὸ μόνον ἐν Ἑλλάδι περιοδικὸν διὰ παιδία ἐφήβους καὶ νεάνιδας, εἰκονογραφημένον.
Ἐκδίδεται κατὰ Σάββατον.—Ἔτος 17ον.
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι δραχ. 5.—Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 7.
Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1ην ἑκάστου μηνός.
Ἀπευθυντέον: κ. *Ν. Π. Παπαδόπουλον*
Ἐκδότην τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παίδων»,
Ὁδὸς Αἰόλου, 119. Εἰς Ἀθήνας.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895—915.

ΕΣΤΙΑ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩι 1876

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν,
ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς
Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίας καὶ προπληρωτέας: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. 8 διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **10**. — Τιμὴ φύλλου: Διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δρ. **0,20** διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. **0,20**.

Διὰ καταχωρήσεις ἀγγελιῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι κτλ. γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. — Γραφεῖον: ὁδὸς Νομισματοκοπείου ἀριθ. 7 παρὰ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

1895. Ἐν Ἀθήναις, 9 Ἰουλίου. Ἀριθ. 28.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Η ἔκδοσις τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» διακόπτεται ἐπ' ἀορίστῳ. Λόγοι ἀνώτεροι τῆς θελήσεώς μας τὸ ὑπαγορεύουν, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ πράξωμεν σήμερον τίποτε ἄλλο, εἰμὴ να εὐχηθῶμεν ὅπως ὑπὸ αἰσιωτέρους οἰωνοὺς καὶ ἐπὶ ἄλλων βάσεων ἀναφανῇ καὶ πάλιν εἰς τὸ μέλλον ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» τὸ μόνον περιοδικόν, τὸ ὁποῖον ἐπὶ μακρὰ ἔτη συνεκέντρωσεν εἰς τὰς στήλας του τοὺς δοκιμωτέρους τῶν ἑλληνικῶν καλάμων καὶ ἐξεπροσώπευσε ἀληθῶς τὴν παρ' ἡμῖν φιλολογικὴν κίνησιν.

Μετὰ τοῦ παρόντος φυλλαδίου, βραδέως ἐκδιδομένου, συμπληροῦται ὁ ὕστατος τόμος τοῦ 1895 — ἀποτελούμενος ἀπὸ τὰ εἰκοσιὲξ φυλλάδια τῆς Α' ἑξαμηνίας, πλέον δύο τῆς Β' — καὶ διανέμεται τὸ ἐξώφυλλον μὲ πίνακα τῶν περιεχομένων. Ἁπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ πίνακος τούτου δύναται νὰ πείσῃ τὸν ἀναγνώστην ὅτι ἐβαδίσαμεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὴν ὁποίαν ἐχάραξαν οἱ προκάτοχοι τοῦ περιοδικοῦ. Ἡ μορφή του ἡ ἐξωτερικὴ μετεβλήθη ὅπως ὑπηγόρευσαν αἱ δυσχερεῖς περιστάσεις, αἱ ὑποδείξασαι φύλλον ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἁπλοῦν, εὔθηνὸν καὶ εὐπρόσιτον· ἀλλ' ἡ οὐσία του ἔμεινεν ἀναλλοίωτος. Ἐκτὸς δύο-τριῶν νέων, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκίνησαν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ — καὶ ἀρκούμεθα μόνον ν' ἀναφέρωμεν τὸν κ. Ι. Γρυπάρην, τὸν ποιητὴν τῶν πολυκρότων σοννέτων, — οἱ ἄλλοι συνεργάται μας ὅλοι εἶνε οἱ παλαιοὶ συνεργάται τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» οἱ ἀπὸ πενταετίας καὶ δεκαετίας δημοσιεύοντες δι' αὐτῆς τὰ ποιητικὰ καὶ λογοτεχνικὰ αὐτῶν ἔργα. Οὐδὲ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι κατὰ ποιὸν καθυστέρησε φέτος ἡ παραγωγή των. Ποιητικὰ ἔργα μάλιστα ἐδημοσιεύσαμεν ἐκτάκτως ὡραῖα. Μόνον θὰ ηὔχετό τις νὰ ἦτο μεγαλειτέρα ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» διὰ νὰ γράφουν συχνότερα.

Λόγιος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔγραφε πρὸ δύο ἐτῶν ὅτι διὰ νὰ ἐπισκοπήσῃ τις τὴν φιλολογικὴν κίνησιν τοῦ ἔτους ἐν Ἑλλάδι, ἀρκεῖ νὰ φυλλομετρήσῃ τον τόμον τῆς «Εἰκ. Ἑστίας» τοῦ ἔτους ἐκείνου. Καὶ τῷ ὄντι· ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» εἶχε μέχρι τέλους τὸ προνόμιον νὰ συγκεντρώνῃ ὅλους τοὺς δοκίμους καλάμους ἐκ παραδόσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὔτε κατώρθωσε ἄλλο σύγχρονον φύλλον, οὔτε εἶνε εὔκολον, νομίζομεν, νὰ κατορθωθῇ εἰς τὸ μέλλον, ἀφ' ὅτου πρὸ πάντων τὰ τελευταῖα φιλολογικὰ ζητήματα διῄρεσαν τοὺς λογίους μας. Διὰ τοῦτο τὸ ἄγγελμα τῆς ἐκλείψεως περιοδικοῦ οἷον ἡ «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» θ' ἀκουσθῇ μετὰ λύπης πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπου αὕτη ἠρίθμει δικαίως θερμοὺς ἀναγνώστας καὶ φίλους. Ἂς ἐλπίσωμεν πάλιν ὅτι ταχέως θὰ γίνῃ δυνατὸν νὰ ἱκανοποιηθοῦν οἱ φίλοι τοῦ καλοῦ διὰ τὴν στέρησιν αὐτήν.

Καὶ τώρα ἂς ἔλθωμεν εἰς ὑλικώτερα:

Οἱ συνδρομηταί, οἱ καθυστεροῦντες τὴν συνδρομὴν τοῦ 1895, δίκαιον εἶνε νομίζομεν, νὰ μᾶς ἀποστείλουν τὸ ἀντίτιμον τῆς Α' ἑξαμηνίας, (δρ. 4 τοῦ ἐσωτερικοῦ, φρ. χρ. 5 οἱ τοῦ ἐξωτερικοῦ).

Ἐπίσης οἱ κ. κ. ἀνταποκριταί, οἱ ἀναλαβόντες τὴν κατὰ φύλλον πώλησιν, παρακαλοῦνται, νὰ μᾶς ἀποστείλωσι τὸ ἀντίτιμον τῶν πωληθέντων φυλλαδίων, νὰ μᾶς ἐπιστρέψωσι δὲ τὰ ἀπώλητα, προπάντων τὰ τοῦ 1ου ἀριθμοῦ ὧν ἔχομεν ἀνάγκην.

Οἱ συνδρομηταί, οἱ πληρώσαντες ἐτησίαν συνδρομήν, θὰ λάβουν ἀντὶ τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» δωρεὰν

ΤΑ "ΟΛΥΜΠΙΑ,,

περιοδικὸν ἑβδομαδιαῖον καὶ εἰκονογραφημένον, ἐκδοθησόμενον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν κ. κ. Χ. Ἀννίνου καὶ Ν. Λάσκαρη καὶ τῇ συνεργασίᾳ ἐγκρίτων λογίων, ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου, τιμώμενον δὲ 15 δρ. τὸ ἔτος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ 15 φρ. χρ. ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

Τὰ δὲ ἀποτελέσματα τοῦ Β' Διαγωνισμοῦ τοῦ Διηγήματος τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὰ «Ὀλύμπια», ὅπου καὶ τὸ βραβευθησόμενον διήγημα.

Ἐν τέλει ἡ διεύθυνσις τῆς «Εἰκονογραφημένης Ἑστίας» ἐκφράζει τὰς θερμὰς αὐτῆς εὐχαριστίας πρὸς τοὺς συνεργάτας της, πρὸς τοὺς ἀνταποκριτάς της καὶ ἐν γένει πρὸς πάντα ἐργασθέντα ὑπὲρ τοῦ ἔργου.

Ἐν Ἀθήναις 8 Σεπτεμβρίου 1895.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΤΗΣ "ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ ΕΣΤΙΑΣ,,

"ΑΝΑΓΛΥΦΑ"

Μιχαὴλ Μητσάκη

Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΩΡΕΙΘΥΙΑΣ

'Ακούει ἡ κόρη σιωπηλὴ κ' ὀνειροπλανεμένη
Τἀηδονοκελαδήματα μέσα στἀπόσκια δάση·
Κ' ἐνῷ ἡ καλή της συντροφιὰ στὸν 'Ιλισσὸ προσμένει,
'Απ' τἀηδονομαγέματα τὴν ἔχει αὐτὴ ξεχάσει.

"Ενα λαμπρο βασήλεμα κρατᾷ σφιχτοδεμένη
Μέσα σὲ ρόδινη ἀγκαλιὰ τὴ λιγωμένη πλάση·
Κ' ἐπάνω ἀπ' τὸ Λυκαβητό, ποῦ ἀθώρητο προβαίνει,
Τὸ φεγγαράκι τὸ χλωμὸ θλιμμένο θὰ περάση.

Ξάφνω στὴ νύχτα ποῦ γοργὰ μέσα στὰ δάση ἐχύθη,
'Ανεμοστρόφιλος κρυερὸς τῆς πάγωσε τὰ στήθη,
Κ' ἐσφύριξαν τρομακτικὰ τὰ δένδρα ὁλόγυρά της·
Τότε ἕνα χέρι ὁρμητικὸ λειπόθυμη τὴν πιάνει
Καὶ μὲ τὸν πρῶτο στεναγμὸ ποῦ βγῆκε ἀπ' τὴν καρδιά της,
'Αγκαλιασμένη τὸ βορειὰ στὴ Θρᾴκη ἡ κόρη φτάνει.

ΛΑΜΙΑ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Πικρὰ τὴ φαρμακώσανε τὴ λάμια τὰ παιδιά της·
Μόλις τὸ ἕνα ἐστόλιζε τὴν κλίνη τοῦ θανάτου
Κ' εὐθὺς ἐπλήγωνε σκληρὰ τὴ μητρικὴ καρδιά της,
"Αλλο, ποῦ ἐμπρός της ἔπεφτε νεκρὸ τὸ μαῦρο κάτου.

'Αλλοίμονο καὶ τρισαλλοῖ στὴν τόση δυστυχιά της·
'Ο χάρος ἅπλωσε μακρυὰ τὰ ὁλόμαυρα φτερά του,
Σὰν ἔδωσε καὶ στὴν κρυφὴ στερνοπαρηγοριά της,
Στὸ τελευταῖό της παιδί, τὸλέθριο χτύπημά του.

'Η γιόμορφη βασίλισσα δὲν εἶνε ἡ ἴδια τώρα·
'Ανάμαλλη καὶ τρομερὴ γυρίζει μέσ' στὴ χώρα
Κ' εἶνε φωτιὰ τὰ μάτια της κ' αἷμα ζητᾷ ἡ ψυχή της·
Μητέρες, σφίξετε καλὰ μέσ' στὴ θερμὴ ἀγκαλιά σας
Τἄθῶα βυζασταρούδια σας, τὰ ὁλόχαρα παιδιά σας,
Νὰ μὴν τἄρπάξ' ἡ λύσσα της καὶ τὰ σπαράξ' ἡ ὁρμή της.

COMA BERENICES

'Η Βερενίκη δέρνεται κι' ἀπ' τὸν καϋμό της λυώνει.
Νυφοῦλα ὀλίγων ἡμερῶν, στὴν πρώτη θέρμη ἐπάνω,
Μὲ τὸ φευγάτο φίλημα τοῦ Πτολεμαίου τὸ πλάνο,
'Απόμεινε ἀζευγάρωτο στὴν ἐρημιὰ τρυγόνι.

Τὰ χέρια περικαλεστὰ στὴν 'Αφροδίτη ἁπλώνει:
"Ω θεά, μακρυά του δὲν μπορῶ νὰ ζήσω, θὰ πεθάνω·
Νὰ μοῦ τὸν φέρῃς γρήγορα καὶ τὰ μαλλιά μου κάνω
Θυσία ἐμπρὸς στὸ θρόνο σου ποῦ ἀστράφτει καὶ θαμπώνει.

Τύχη ἀγαθή. 'Ο ἀντίμαχος τῶν 'Ασσυρίων γυρίζει
Στεφανωμένος νικητὴς καὶ λάφυρα κομίζει
Καὶ φέρνει στὴ γυναῖκά του σωρὸ τὰ πλούσια δῶρα·
Μὰ ἡ πόρπες ἡ ἀξετίμητες ἀπείραχτες ἂς μείνουν,
'Αστέρια τὰ χρυσᾶ μαλλιὰ ποῦ ἐκόπηκαν θὰ γίνουν
'Ανάμεσα στὸ Λέοντα καὶ στὸν 'Αρκτοῦρον τώρα.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΥ

"Εξω ἀπ' τὴ χώρα χύνεται μαῦρο αἷμα σὰν κανάλι·
Κλάψες, φωνὲς καὶ στεναγμοὶ τὴ νύχτα ἀναταράζουν,
Σκορπίζει λάμψες κι' ἀστραπὲς ὅπως χτυπᾷ τὸ ἀτσάλι
Ποῦ διψασμένοι οἱ νικηταὶ κρατῶντας το ἄγρια σφάζουν.

'Ως τόσο ὁ Σαρδανάπαλος δίνει γιορτὴ μεγάλη·
Μέσ' σὲ παλάτια ὁλόφωτα ποῦ ὑπέρλαμπρα φαντάζουν,
Παραδομένος ἄφρενα σ' ἐρωτικὴ κραιπάλη,
Μενει κουφὸς στὰ θύματα ποῦ τὸν βραχνοφωνάζουν.

Μὰ νά. 'Ο 'Αρπάκης ἔφτασε στῆς Νινευῆ τὰ τείχη·
Ξεσπᾷ ὁ στρατός του ἀκράτητα τὴ λύσσα του ὅπου τύχει
Κ' ἐμπρός του πέφτουν οἱ φραγμοὶ καὶ κάθε ἐμπόδιο γέρνει.
"Ομως, ἐκείνη ἡ πυρκαϊὰ ποῦ φτάνει αἰθέρια ὕψη,
Πλούτη, γυναῖκες, θησαυροὺς ἀπ' τὸν ὀχτρὸ θὰ κρύψῃ
Μαζὶ μὲ τὸν ἀκόλαστο ποῦ ψυχοπαραδέρνει.

Μ. Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

23 Αὐγούστου.

Η τελευταία μας συνομιλία,—καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρόν... Ποῖος ἠξεύρει τόρα πλέον ποῦ καὶ πότε θὰ ξαναϊδωθῶμεν! "Επρεπεν ἴσως νὰ εἶνε πλέον μακρὰ τοῦ συνήθους. 'Αλλὰ ποῦ! Βιαζόμεθα νὰ χωρισθῶμεν καὶ οὔτε ὥραν ἔχομεν, οὔτε τόπον—τὸ βλέπετε. "Ωστε, ὀλίγας μόνον ἀπὸ τὰς τελευταίας ἐντυπώσεις καί... au revoir.

'Ως φίλοι παλαιοὶ καὶ ἐνδιαφερόμενοι, θὰ περιμένετε βέβαια πρῶτα-πρῶτα νὰ σᾶς εἴπω πῶς ἐπῆγε ὁ «Ψυχοπατέρας» μου εἰς τὸ «'Αθήναιον». Θὰ σᾶς εἴπω—ἀλλὰ θὰ μὲ πιστεύσετε; Μολονότι τὸ ἔργον δὲν εἶχε τραγούδια καὶ χορούς, μολονότι δὲν ἦτο τραγῳδία μὲ πατριωτικοὺς καὶ ἀρχαΐζοντας μονολόγους, μολονότι δὲν ἦτο φάρσα μὲ ἀ σ τ ε ί α ς παρεξηγήσεις, ἀλλ' ἁπλούστατα ἓν οἰκογενειακὸν δραματάκι χωρὶς ἐνθουσιασμοὺς καὶ χωρίς... ἐγκαθέτους,—ἕ, δὲν ἀπεδοκιμάσθη, δὲν ἐσυρίχθη, δὲν ἐμαξιλαρώθη. 'Απεναντίας· ἐκτὸς τῆς α' πράξεως ἡ ὁποία διῆλθε ψυχρά,—ἴσως διότι ἦτο ἡ καλλιτέρα,—αἱ ἄλλα δύο ἐπροκάλεσαν συχνὰ καὶ εὐθυμίαν καὶ χειροκροτήματα. Εἰς τὸ τέλος μάλιστα προσεκλήθη καὶ ὁ ποιητὴς ἐπὶ τῆς σκηνῆς,—ὄχι βέβαια διὰ κανένα κακόν...

Δὲν ἀπορεῖτε καὶ σεῖς;...'Αλλὰ τὸ πλέον παράξενον εἶνε ὅτι ὅλαι αἱ ἐφημερίδες—καὶ περισσότερον ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖα δὲν διέκειντο φιλικῶς πρὸς τὸν συγγραφέα,—ἔκριναν τὴν ἑπομενην μᾶλλον εὐμενῶς καὶ τὸ ἔργον καὶ τὴν παράστασιν. Καὶ ὄχι μόνον οἱ χρονογράφοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κριτικοί, ἀπέβαλον πρὸς στιγμὴν καὶ τὴν εἰρωνείαν των καὶ τὴν ἄσπλαγχνον αὐστηρότητα. 'Ο κριτικὸς τῆς «'Εφημερίδος» π. χ. μολονότι ὠνόμασε τὸ ἔργον «μέτριον διήγημα ἡρμοσμένον εἰς σκηνάς» μετεχειρίσθη κατωτέρω ἐκφράσεις τόσῳ τιμητικάς, ὥστε θὰ τὰς ἐνεθυμούμην αἰωνίως, ἐὰν δὲν εἶχα τὸ κακὸν ἐλάττωμα νὰ λησμονῶ ἀμέσως σχεδὸν τοὺς ἐπαίνους. 'Ο κριτικὸς τῆς «'Ακροπόλεως» φίλος μὲν ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς δυσμενής, ἐκακομεταχειρίσθη μᾶλλον τὸν συγγραφέα παρὰ τὸ ἔργον, ὁ δὲ κριτικὸς τοῦ «"Αστεως» ὡμίλησε καὶ περὶ τῶν δύο μὲ τόσον σεβασμόν, ὥστε μετεβάλλοντο ὡς διὰ μαγείας εἰς ἐγκώμια καὶ αὐτοί του οἱ ψόγοι. Τέλος οἱ κ. κ. Πετσάλης καὶ Κουρτίδης, οἱ δύο φίλτατοι 'Α ρ ι σ τ ο τ έ λ ε ι ς, ἐπροτίμησαν νὰ σιγήσωσι παρὰ νὰ κρίνωσιν εἰς βάρος μου ἔργον, τὸ ὁποῖον, κατ' αὐτούς, δὲν ἐδείκνυεν ὅλον τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς ἢ γερμανικοὺς «κανόνας τῆς ἀνθρωπίνης συγκινήσεως». Καὶ ἔπειτα θέλετε νὰ μὴν εἶμαι εὐχαριστημένος!

Καλὰ καὶ ἅγια ὅλ' αὐτά. 'Αλλὰ θὰ μ' ἐρωτήσετε: τί ἀξίαν λοιπὸν ἔχει ἀπολύτως αὐτὸς ὁ «Ψυχοπατέρας», ἀνεξαρτήτως τῆς ὑποδοχῆς, τῆς ὁποίας ἔτυχε παρὰ τῷ κοινῷ καὶ τῷ τύπῳ; "Α, ἕως ἐκεῖ! Κρίνομεν ἐδῶ ἀμερολήπτως τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ ὄχι καὶ τὸν ἑαυτόν μας. 'Ο γάλλος κριτικός, ὁ ὁποῖος ἔκρινε μόνος του ἓν δραματικόν του ἔργον, θὰ μείνῃ παράδειγμα μοναδικόν. "Αν σᾶς εἴπω ὅτι τὸ ἔργον μου δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, θὰ μὲ ἐκλάβετε ὡς ἐπιδεικτικῶς μετριόφρονα· ἂν σᾶς εἴπω ὅτι ἔχει κάποιαν μικράν, θὰ μὲ κατηγορήσετε ὡς ἐγωιστήν. Φαντασθῆτε τόρα ἂν ἐτόλμων, ἀντικρούων ἕνα κριτικόν, νὰ σᾶς διαβεβαιώσω—ὅπως ἀνθρωπίνως εἶχα ὅλην τὴν διάθεσιν,—ὅτι ὁ «Ψυχοπατέρας» εἶνε ἀριστούργημα!

Καὶ ὁ πλέον ὠφελημένος ἀπὸ τὸν «Ψυχοπατέρα»—ποῖος εἶνε νομίζετε; Οὔτε ὁ θιασάρχης, οὔτε ὁ συγγραφεύς. 'Αλλ' ἁπλούστατα εἷς τῶν ἠθοποιῶν, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν παράστασιν: ὁ νεαρὸς ἐρασιτέχνης καὶ μαθητὴς τοῦ 'Ωδείου Εὐάγγελος Δαμάσκος. Αὐτὸς συνεκέντρωσε τοὺς περισσοτέρους ἐπαίνους ὡς Εὐτύχιος, αὐτὸς ἐκίνησε περισσότερον τὴν προσοχήν. 'Απὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως ἀνεδείχθη κ ω μ ῳ δ ό ς—μὲ ἄλλους λόγους ἥρως οἰκογενειακοῦ δράματος,—ἀνεπίληπτος. Μάλιστα παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Κας Λεκατσᾶ, ἡ ὁποία εἶνε ἐπίσης καλὴ δι' οἰκογενειακὸν δρᾶμα, ἀνεδείχθη ἀκόμη περισσότερον. "Ενας κύριος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει ἀπὸ θέατρον, μοῦ ἔλεγεν: «"Εως τόρα τὸ καλλίτερον παίξιμον ποῦ εἶδα ἐδῶ ἦτο τοῦ Βονασέρα, ὡς 'Οσβάλδου, ἀλλ' ἡ ἐρωτικὴ σκηνὴ τῆς β' πράξεως τοῦ «Ψυχοπατέρα» μεταξὺ Δαμάσκου καὶ Κας Λεκατσᾶ, εἶνε ὅ,τι τελειότερον εἶδα εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. Τί λεπτή, τί τελεία ὑπόκρισις!»

'Ο κ. Δαμάσκος ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ 'Ωδείου νἀνέλθῃ τὴν σκηνὴν διὰ νὰ κάμῃ ὀλίγην πρακτικήν. Τὸ 'Ωδεῖον τοῦ τὸ ἐπέτρεψε, καὶ ἐνεφανίσθη κατ' ἀρχὰς τὴν 23 'Ιουλίου ὑπὸ τὸν Λεκατσᾶν εἰς τὸ «'Αθήναιον» ὡς Ρωμαῖος εἰς τὸν «Ρωμαῖον καὶ 'Ιουλιέτταν, τοῦ Σαίξπηρ. "Οσῳ ἦτο δυνατὸν διὰ πρώτην φοράν, ἐπέτυχε. Καὶ οἱ αὐστηρότεροι ὡμολόγησαν ὅτι ἔχει μέλλον καὶ προσόντα ὅσα ὀλίγοι τῶν σκηνικῶν μας. 'Αλλ' ἡ τραγῳδία εἰς τὰ πρῶτα βήματα εἶνε δύσκολος· τὸ δὲ νεανικὸν στῆθος δὲν εἶνε ἀκόμη ἱκανὸν νὰ δεχθῇ καὶ νἀποδώσῃ τελείως ὅλην ἐκείνην τὴν πλήμμυραν τοῦ πάθους. 'Εκ τούτου καὶ ἡ ἐπιφύλαξις διὰ τὸ μέλλον. 'Αλλ' εἰς τὸ οἰκογενειακὸν δρᾶμα ὁ κ. Δαμάσκος ἐκρίθη ἀνεπιφυλάκτως, ὡς συνδυάζων χάριν καὶ φυσικότητα· δύο προσόντα τὰ ὁποῖα συνηνωμένα ἀποτελοῦν ὅλην τὴν δύναμιν τῶν τοιούτων ῥόλων.

'Ο κ. Δαμάσκος ἐπέδειξεν ὡραῖον παράστημα, γλυκεῖαν φυσιογνωμίαν, μελῳδικὴν φωνήν, μετρημένας κινήσεις. Σπανίως ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν τόσον ἐξευγενισμένος ἠθοποιός. 'Αλλ' ὅ,τι τὸν διακρίνει ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του, εἶνε ἡ κ α λ α ι σ θ η σ ί α. 'Εννοεῖ καὶ αἰσθάνεται ὅ,τι παίζει, οὔτε θὰ ἔπαιζε τίποτε ποῦ δὲν τὸ ἐνόει καὶ ἠσθάνετο ἄξιον ἑαυτοῦ. Καὶ ἔχομεν ἀνάγκην κατεπείγουσαν οὕτω μορφωμένων καὶ καλαισθήτων ἠθοποιῶν. Εἰς τὴν ἔγκρισιν τῶν σημερινῶν ὀφείλονται τὰ τερατουργήματα, τὰ ὁποῖα μετὰ κόπου, ζήλου καὶ δαπάνης ἀξίων καλλιτέρας τύχης, ἀναβιβάζονται καθημερινῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρὸς βλάβην καὶ τοῦ ταλάντου τῶν καλῶν ἠθοποιῶν καὶ τῆς κοινῆς καλαισθησίας. Δύο-τρεῖς ἠθοποιοὶ ὡς τὸν κ. Δαμάσκον εἰς ἕνα θίασον, θὰ ἦσαν ἐγγύησις ὅτι τὰ παιζόμενα ἔργα δὲν θὰ ἐπροκάλουν τοὐλάχιστον μαξιλάρωμα. Αὐτὸ θὰ ἐλύπει ἴσως μόνον ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐντρυφοῦν εἰς τὸ ἀστειότατον θέαμα.

Γρ. Ξ.

ΚΡΥΦΟΣ ΠΟΝΟΣ

«"Ελα καπετὰν-Θάνο, τελείωσέ μας τὸ ταξεῖδι ποῦ ἄρχισες χθές», ἔλεγαν ἡ γειτόνισσες, καθισμένες ἀπόδειπνα σ' τὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ του.

«Πές μας τί ἀπόγεινε ὁ 'Αράπης ἐκεῖνος;» καὶ τὸν ἐκύταξαν σ' τὰ μάτια μὲ ὅλη τὴ γυναικεία περιέργεια. Γιατὶ ἀπὸ τότε ποῦ ἦλθε καὶ κάθισε σ' τὴ γειτονιά τους ὁ καπετὰν-Θάνος, ἄλλαξαν τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς βεγγέρας ποῦ ἔκαναν, καθισμένες τὰ βράδυα ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὶς πόρτες τους καὶ κακολογῶντας τοὺς διαβάτες.

Τώρα μαζευμένες νηὲς καὶ γρηὲς ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλή του, ἄκουγαν νὰ τοὺς διηγῆται τὰ ταξείδια του, τοὺς τόπους ποῦ εἶδε, τοὺς κινδύνους ποῦ 'πέρασε.

Καὶ ἔτσι εὕρισκε καὶ ὁ γέρο-Θάνος ἀνακούφισι, γιατὶ λησμονοῦσε λίγο τὴ δυστυχία του, τὴν κακομοιριά του.

Καὶ ἦτανε ἀληθινὰ δυστυχής!

'Η γυναῖκά του ἀπέθανε. Τὴν κόρη του τὴν ἔχασεν εἴκοσι χρονῶ κοπέλλα, οἱ συγγενεῖς του, δυὸ τρεῖς ποῦ εἶχε, ἔλειπαν σ' τὴ ξενητειὰ καὶ οὔτε ἤξεραν ἂν ζῇ ἢ 'πέθανε.

Κατάμονος λοιπόν, ἦτανε ἀναγκασμένος, ἐξῆντα χρονῶ ἄνθρωπος, νὰ δουλεύῃ ἀκόμα, νὰ φτιάνῃ δίχτυα, γιὰ νὰ ζῇ.

'Απὸ παιδὶ 'πάλευε μὲ τὴ θάλασσα, μὲ τὰ καράβια, ἔκαμε καὶ καπετάνιος, καὶ δὲν 'μπόρεσε νὰ οἰκονομήσῃ, παρὰ λίγα, πολὺ λίγα χρηματάκια. "Ητανε σ' ἕνα λόγο, ἀπὸ 'κείνους τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ σὰν τοὺς βάλῃ 'μπρὸς ἡ τύχη δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ πάρουν ἄνεσι.

Γιὰ τοῦτο ἡ γειτόνισσες ἡ καϋμένες τὸν ἀγαποῦσαν καὶ τὸν περιποιοῦνταν ὅπως ἠμποροῦσαν. Καὶ κεῖνος ἄνθρωπος καλός, ἀγαθός, δὲν εἴξερε πῶς νὰ τὶς εὐχαριστήσῃ.

Κάθε βράδυ ποῦ ἐσυνάζοντο, εἶχε καὶ ἕνα πιάτο σῦκα καὶ σταφύλια, ποῦ τ' ἄφερνε ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν ἐξοχή, καὶ τὶς ἐφίλευε.

Μὰ ἡ Φανή, ἡ ὤμορφη καὶ καλὴ Φανή, τὸν ἐπονοῦσε πειότερο ἀπ' ὅλες τὶς γειτόνισσες.

Εἴκοσι χρονῶ κοπέλλα, ξανθή, μὲ μαῦρα μάτια, ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι, ἤτανε τὸ καμάρι τῆς γειτονιᾶς ὅλης.

Δέκα φορὲς τὴν ἡμέρα ἔβγαινε στὴν πόρτα της, καὶ τὸν 'ρωτοῦσε ἂν θέλῃ τίποτε, νὰ στείλῃ τἀδελφάκι της νὰ τοῦ πάρῃ.

Καὶ ὅταν ἐτύχαινε νὰ εἶν' ἀνήμπορος, μόνη της τοῦ ἔφτιανε σοῦπα καὶ τοῦ τὴν 'πήγαινε, γιατὶ ποιὸς ἄλλος θὰ 'φρόντιζε; 'Η γειτόνισσες δὲν ἄδειαζαν καὶ πολύ.

Καὶ ἐξακολουθοῦσε ταχτικὰ ἡ βεγγέρα. "Ολες συνάζουνταν ἀπ' ἔξω, καὶ κοντά του ἡ Φανή, μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα τὸν ἄκουε. Δὲν εἶχε ξεκολλημό. Τῆς ἄρεσαν κεῖνα πὤλεγε ὁ καπτὰν-Θάνος, καὶ πρώτη 'πήγαινε σ' τὴν αὐλή του, καὶ τελευταία ἔφευγε. Μὰ κι' ὁ γέρος πῶς τὴν ἐκαμάρωνε....

Εἶχε ἀρραβωνισθῆ δύο μῆνες προτήτερα, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀρραβωνιστικὸς ἔφυγ' εὐθὺς γιὰ δουλειά του, ἡ Φανὴ δὲν ἤθελε νὰ πάῃ πουθενὰ ἀλλοῦ ὡσόπου νὰ γυρίσῃ ἐκεῖνος.

Μόνο κάθε βράδυ 'πήγαινε σ' τοῦ καπτὰν-Θάνου, νὰ ξεσκᾷ 'λίγο.

"Ητανε ὀρφανὴ ἡ Φανὴ καὶ σ' τὸ γέρο νόμιζε πῶς βλέπει τὸν πατέρα της· πολὺ τὸν ἀγαποῦσε. Μὰ κι' αὐτὸς κοντά της σὰν νὰ γύριζε στὰ πρῶτά του χρόνια, σ' τὰ νιάτα του.

"Οταν ἡ Φανὴ τοῦ εἶπε τὸν ἀρραβῶνά της, ἐχάρηκε· τοῦ ἦλθε μάλιστα πολλὴ εὐθυμία. "Επειτα τῆς ἔδωκε τὴν εὐχή του καὶ ἐδάκρυσε... Σὲ λίγες 'μέραις ὅμως ἡ εὐθυμία τὸν ἄφησε καὶ ὅσο ζητοῦσε ἡ Φανὴ νὰ τὸν διασκεδάσῃ, τόσο χειρότερα.

'Η γειτόνισσες τὸν εἶχαν γιὰ παράξενο!

'Ως τόσο ἐπλησίαζεν ὁ καιρὸς ποῦ θὰ ἤρχετο ὁ ἀρραβωνιστικὸς τῆς Φανῆς.

Μιὰ βραδυὰ ποῦ ἡ νέα 'πῆγε μὲ δυὸ τρεῖς γειτόνισσές της κατὰ τὴ συνήθεια, βλέπουν τὸν καπτὰν-Θάνο νὰ κάθεται κοντὰ σ' τὴ πόρτα του, συλλογισμένος πολὺ αὐτὴ τὴ φορά.

"Ηταν ἀμίλητος.

Ταῖς φάνηκε παράξενο. 'Η μιὰ ἔβλεπε τὴν ἄλλη. Τί τρέχει καὶ ἄλλαξε τόσο ὁ γέρος μας;

— "Ε! καπτὰν-Θάνο δὲ θὰ μᾶς πῆς τίποτε ἀπόψε»; τοῦ λέει ἡ Φανή, πλησιάζοντας.

— Τί νὰ πῶ; Κάθε βράδυ θὰ λέω; Δὲν εἶμαι καλὰ ἀπόψε.

— "Ελα κάνε μας τὴ χάρι καπτὰν-Θάνο, τοῦ λέει ἡ Φανή. Καὶ ἂν ἔχῃς τίποτε θὰ σὲ διασκεδάσουμε καὶ θὰ σοῦ 'περάσῃ.

— Δὲν 'μπορῶ ἀπόψε. Αὔριο, Φανή, αὔριο», καὶ σηκόνεται, παίρνει τὸ σκαμνί του καὶ χωρὶς νὰ ἀκούσουνε τὴν καληνύχτα του τοὐλάχιστο, μοναχὰ ἕνα βαρὺ ἀναστέναγμα, μπαίνει σ' τὸ σπίτι του καὶ κλεῖ τὴν πόρτα.

— Καλὲ τί ἔπαθε; λέει ἡ μιά.

— Νὰ μᾶς κλεῖ ἔτσι τὴν πόρτα! ποτὲ δὲν τὸ ἔκανε λέει ἡ ἄλλη, καὶ γυρίσανε σ' τὰ σπίτια τους δυσαρεστημένες.

— Μὴ τὰ παίρνετε ἔτσι τὰ πράγματα, τὶς λέγει τότε ἡ Φανή. Ποιὸς ξέρει τί θἄχῃ ὁ καϋμένος... "Ερημος, χωρὶς νἄχῃ κανένα νὰ τὸν περιποιηθῇ... πόσες συλλογὲς δὲν μπορεῖ νἄχῃ ἕνας σ' τὴ θέσι του.

Τὴν ἄλλη 'μέρα τὸ πρωὶ ποῦ 'πῆγε σ' τὴν ἐκκλησιά, γιατὶ ἦταν Κυριακή, δὲν εἶδε τὸν καπτὰν-Θάνο νὰ στέκεται σ' τὸ ταχτικό του στασίδι, κοντὰ στὸ τέμπλο, ποῦ 'πήγαιναν ὅλα τὰ γεροντάκια, παλαιοὶ ναυτικοί. Τῆς 'φάνηκε παράξενο. «Δὲν θὰ εἶνε καλὰ ὁ καϋμένος» ἔλεγε μέσα της, καὶ ἐπέστρεψε σπίτι της καταλυπημένη.

Μὰ πρὶν φθάσῃ σ' τὴν πόρτα της, ἀνοίγει ὁ καπτὰν-Θάνος καὶ ἑτοιμάζεται νὰ καθίσῃ σ' τὸ πεζοῦλι τῆς αὐλῆς του, ποῦ

βλέπει 'μπρός του τὴ Φανή. Ἄλλαξε τὸ χρῶμά του. Λὲς καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν 'δῆ καὶ τραβήχθηκε ἕνα βῆμα 'πίσω μὲ χαμηλωμένα τὰ μάτια.

— Καλὴ 'μέρα καπτὰν-Θάνο» τοῦ λέει καὶ τὸν πλησιάζει. Τί κάνεις; Μᾶς 'τρόμαξες χθὲς βράδυ· καὶ σήμερα πάλι ἔλειψες ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά. Μήπως δὲν εἶσαι καλά: αἴ;»

Καθὼς ἄκουσε αὐτὰ ὁ καπτὰν-Θάνος, σήκωσε τὰ μάτιά του, τὴ κύτταξε λίγο καὶ τῆς λέει μὲ ξεψυχισμένη φωνή:

— Δὲν ἔχω τίποτε Φανὴ καὶ 'χαμήλωσε τὰ μάτια του πάλι.

— Νὰ σοῦ στείλω τὸν Κώστα, μήπως θὲς τίποτε;

— Ὄχι, ὄχι Φανὴ εὐχαριστῶ, δὲν θέλω τίποτε», καὶ 'μπῆκε μέσα σ' τὸ σπίτι του, γιατὶ εἶξερε πῶς θὰ περνοῦσαν καὶ ἡ ἄλλες γειτόνισσες, γυρίζοντας ἀπὸ τὴν λειτουργία καὶ θὰ τὸν 'ρωτοῦσαν τί κάνει, γιατὶ δὲν 'πῆγε 'στὴν ἐκκλησιά, ὅπου δὲν τὸ ἤθελε διόλου.

Ἂν ἦταν τρόπος ποτέ, ποτὲ νὰ μὴ τὸν 'δοῦν, νὰ μὴ τοῦ 'μιλήσουν, γιατὶ νόμιζε πῶς θὰ 'δοῦν στὸ πρόσωπό του γραμμένη τὴν αἰτία τοῦ πόνου, τοῦ κρυφοῦ πόνου ποῦ τὸν ἔκαιε. Τὸ μεσημέρι δὲν ἔφαγε τίποτε.

Τὸ χταποδάκι ποῦχε, τὤρριψε ὅλο σ' τὴν γάτα, ἕνα γέρο μαῦρο γάτο, ποῦ τὸν εἶχε μαζί του μὲ τὸ τελευταῖο καράβι ποῦ ταξείδευε.

Κάθησε σ' τὸ καναπεδάκι του, ἀκούμβησε τὸ κεφάλι του σ' τὸ χέρι του, καὶ ἔμεινε συλλογισμένος. Ἔκλεισε μάλιστα καὶ τὴν πόρτα του, γιατὶ ἐκείνη τὴν ὥρα ἦλθε τὸ βαπόρι καὶ ὁ κόσμος πηγαινοήρχετο σ' τοὺς δρόμους.

Ἦλθε στιγμὴ ποῦ 'δάκρυσε τὸ μάτι του, ἀλλὰ ποιὸς τὸ εἶδε; ποιὸς ἄκουσε τοὺς στεναγμούς του; Ἔξω, ὁ κόσμος ἔτρεχε χαρούμενος, σ' τοὺς δρόμους, ἀπὸ κανένα εὐχάριστο γράμμα, ἢ ἀπὸ τὸν ἕτοιμο ἀγαπημένον. Μόνον σ' τὸ σπιτάκι του ἦτανε ἡσυχία· μοναχὰ τὸ βόμβο τῶν μυιγῶν ἄκουγες σ' τὸ παράθυρο, καὶ τὸ ῥοχαλιτὸ τοῦ γάτου, ποῦ ὕστερα ἀπὸ τέτοιο καλὸ φαγητὸ ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ ῥοχάλιζε.

Καλότυχε γάτε! Δυστυχισμένε γέρω-Θάνε! . . . Ἔξαφνα μὲς τὴ βαθειὰ συλλογὴ ποὔτανε, ἄκουσε τὴν πόρτα νὰ χτυπᾷ.
— Ποιὸς εἶνε» ; ῥωτᾷ, καὶ πάει κατὰ τὴν πόρτα.

Ἦταν ἡ Φανὴ τρελλὴ ἀπὸ τὴ χαρά της· εἶχε λάβει γράμμα ἀπὸ τὸν ἀρραβωνιαστικό της καὶ ἔτρεξε πρῶτα σ' τοῦ καπτὰν-Θάνου ποῦ τὸν ἀγαποῦσε τόσο . . .

— Ἄνοιξε καπτὰν-Θάνο· ἔχω νὰ σοῦ πῶ κἄτι.

Χλώμιασε τότες ἐκεῖνος. Τί νὰ κάμη. Νὰ ἀνοίξη; νὰ μὴ ἀνοίξη;

Τῆς ἀνοίγει τέλος καὶ μπαίνει μέσα τρεχάτη, χαρούμενη ἡ Φανή.

— Δὲν ξέρεις τὴ χαρά μου, καπτὰν-Θάνο», τοῦ λέγει· «Ἔλαβα ἕνα γράμμα τώρα ἀπὸ τὸ Γιώργη μου, ἀπὸ τὴν 'Αθήνα καὶ μοῦ γράφει πῶς ἔρχεται τὴν ἐρχομένη Κυριακὴ καὶ μετὰ κανένα μῆνα ἀκόμα θὰ κάνωμε τὸ γάμο. Κύτταξε νἆσαι καλὰ τέλεια ὡς τότε. 'Ακοῦς; Καὶ νὰ μὴ στενοχωριέσαι, ποῦ ἦσαι μόνος σου. 'Εμεῖς θὰ σ' ἀγαποῦμε καὶ θὰ σὲ περιποιούμεθα». Δὲν εἶπε λέξι ἐκεῖνος. Σηκόνει ἐλαφρὰ τὰ μάτιά του, τὴν κυττάζει καὶ κυλιέται σ' τὸ μαραμένο μάγουλό του ἕνα δάκρυ!

— Τί ἔχεις καπτὰν-Θάνο; τοῦ λέει 'κείνη τρομασμένη.

— Τίποτε, τίποτε, τῆς λέει ἐκεῖνος καὶ σφογγίζει τὰ μάτιά του.

— Μὰ πῶς τίποτε; δὲν εἶσαι διόλου καλά. 'Εγὼ ἦλθα καὶ σοῦ τὦπα, γιατὶ ξέρω πῶς μ' ἀγαπᾷς, καὶ 'νόμιζα πῶς θὰ χαρῆς μαζί μου.

— Μὲ τὴν εὐχή μου, κόρη μου» τῆς λέει, μὲ πολὺ ἀδύνατη φωνή. Νὰ ζήσης, νὰ γεράσης καὶ ν' ἀγαπᾷς τὸν ἄντρα σου, Φανή. Καὶ πότε πότε νὰ θυμᾶσαι τὸν καπτὰν-Θάνο, πὤλεγε τόσες ἱστορίες ἀπ' ἔξω ἀπ' τὴ πόρτα του, τὰ βράδυα. Ἔλα νὰ σὲ φιλήσω σ' τὸ μέτωπο κόρη μου». Καὶ πιάνει μὲ τρεμουλιαστὰ χέρια τὸ κεφάλι της.

Μὰ καθὼς ἀγγίζουν τὰ χείλια τὸ μέτωπο της, πέφτει κάτω. Βγάζει τὶς φωνὲς ἡ Φανή. Τρέχουν ἡ γειτόνισσες καὶ ὅλαις μαζὺ σηκόνουν ἀπὸ τὸ πάτωμα τὸ καπτὰν-Θάνο, καὶ τὸν βάζουν σ' τὸ καναπέ.

Σὲ 'λίγο ξελιγοθύμησε. Ἄνοιξε τὰ μάτιά του, καὶ κύτταξε ὅλους γύρω, ὕστερα τὰ γύρισε σ' τὴ Φανὴ ποῦ ἦταν ἀπὸ πάνω του, καὶ μὲ τόση λύπη τώρα τὴν ἔβλεπε, ποῦ ἡ κόρη συγκινήθηκε.

'Απὸ τότες ἀδυνάτησε πολύ. Θαῤῥεῖς πῶς ἔλυωνε κάθε 'μέρα . . .

Τὴν βραδυὰ τοῦ γάμου τῆς Φανῆς μόνο ὁ καπτὰν Θάνος ἔλειπε . . .

Τὸν ἔφαγε ἕνας πόνος, ποῦ ἦτανε καὶ θὰ εἶνε κρυφὸς γιὰ πάντα.

Γ. ΑΞΙΩΤΗΣ

ΤΕΛΕΤΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

(28 Αὐγούστου 1834)

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐδημοσίευσα ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» τῇ 22 Ἰουλίου 1884 (Τόμῳ 12, ἀριθ. [illegible]), μακρὰν περιγραφὴν τελετῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν, καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς Ὄθων, διερχόμενος τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἔτος 1834, καθηγίασε τὸν πρῶτον λίθον τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ Παρθενῶνος, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος βαυαροῦ Κλέντζε, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐπεχείρησεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀνασκαφάς.

Τὸ ἐπίσημον τοῦτο γεγονός, καθ' ὃ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἤρχιζε τὸ πρῶτον ἤδη ἀνασκαφὴ ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων, ἑωρτάσθη ἐν Ἀθήναις, ὧν οἱ κάτοικοι δὲν ὑπερέβαινον τὰς 12,000, διὰ μεγαλοπρεποῦς καὶ δημοτελοῦς ἑορτῆς, ἧς τὰ καθ' ἕκαστον περιέγραψα ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ μελέτῃ μου.

Ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ τότε ἑορτῇ ἐξεδόθη πρόγραμμα εἰδικὸν ἐκ 16 ἄρθρων, ἐγένετο ὑποδοχὴ ἐπίσημος τῆς εἰσόδου τοῦ Ὄθωνος εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν δημογερόντων, τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ τῶν κατοίκων, προσεφέρθη τῷ Βασιλεῖ εἰσερχομένῳ δῶρον ζῶσα γλαύξ, σύμβολον τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις σώζεται ἔτι καὶ νῦν τεταριχευμένη ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Μονάχου, καὶ ἐγένετο λαμπρὰ προσφώνησις τῷ Βασιλεῖ εἰσερχομένῳ ὑπὸ τοῦ Γιαννακοῦ Βλάχου, ἑνὸς τῶν τριῶν δημογερόντων. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει δὲ ὁ Κλέντζε ἐξεφώνησε κατάλληλον λογίδριον, ὅπερ ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει διενεμήθη τότε εἰς πολλοὺς τῶν παρισταμένων.

Μετὰ παρέλευσιν ἕνδεκα ἐτῶν ηὐτύχησα νὰ ἀνεύρω, πλὴν τῶν δημοσιευθέντων ἐν τῇ τότε μελέτῃ μου, τοῦ προγράμματος τῆς τελετῆς, τῆς προσφωνήσεως τοῦ Γιαννακοῦ Βλάχου, καὶ τῶν ἐπιγραφῶν χάριν τῆς ἑορτῆς ἐπί τε τῆς πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν σημαιῶν, τὴν αὐτόγραφον πρόσκλησιν τῶν δημογερόντων Γιαννακοῦ Βλάχου καὶ Γεωργίου Μεταξᾶ, δι' ἧς προσεκάλουν ἐπιφανεῖς τότε προὔχοντας πολίτας τῶν Ἀθηνῶν ἐντοπίους καὶ παρεπιδημοῦντας ὅπως συνοδεύσωσι τὸν βασιλέα Ὄθωνα κατὰ τὴν ἄνοδον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο δημοσιεύω ἐνταῦθα καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὅσων ἔγραψα τῷ 1884 ἐν τῇ «Ἑστίᾳ», καὶ χάριν τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπισήμων πολιτῶν, τῶν εὑρισκομένων τότε ἐν Ἀθήναις.

Τὸ ἔγγραφον ἔχει ὡς ἑξῆς

«Ἡ Δημογεροντία Ἀθηνῶν

»Πρὸς τοὺς ΚΚ Ἰ. Καρατζᾶν, Γ. Κατα»κουζηνόν, Γεώρ. Βλαχούτσην, Γ. Ἀργυρό»πουλον, Κωνστ. Βλαχούτσην, Κ. Μποτσά»ρην, Α. Κοντόσταυλον, Μ. Μάνον, Κ. Μί»σιον, Σ. Βαλέταν, Δ. Σοῦτσον, Α. Κομ»πατῆν, Ν. Δημητριάδην, Κ. Νεγρεπόντην, »Κ. Σκυλίτσην, Γ. Ἀφθονίδην, Σταμ. Βοῦ»ρον, Κωνστ. Θεοχάρην, Κυριάκον Σερφιώ»την, Α. Λευκίαν, Κ. Φιλαλήθην, Ἰάκ. »Ῥ. Ῥαγκαβῆν, Λουκᾶν Πύρρον, Δ. Μη»τσάκην, Τζωρτζῆν Καστάνιαν, Ἰω. Χριστό»πουλον, Θ. Μαρκάκην, Ῥαυτόπουλον, Γ. »Ζῆμαν καὶ Γαετάνον Μοράλιαν.

»Παρακαλεῖσθε, Κύριοι, νὰ παρευρεθῆτε »εἰς τὸ κατάστημα τῆς Δημογεροντίας ταύ»της σήμερον εἰς τὰς 3 ὥρας μ. μ. διὰ νὰ »ἔλθωμεν συνοδευμένοι εἰς τὴν Β. αὐλὴν τῆς »Α. Μεγαλ. τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν *ἄνακτος*, »ὅπου θέλει νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν »διὰ τὴν τελετὴν τοῦ *Παρθενῶνος*.

»Τῇ 28 Αὐγούστου 1834. Ἀθῆναι.

»Οἱ Δημογέροντες

»Ἰωάννης Βλάχος

(Τ. Σ.) **»Γεώρ. Μεταξᾶς».**

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εὑρίσκεται ἐν τῷ Ἀρχείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, καταγεγραμμένον ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἀρχείου ὑπ' ἀριθ. 14,650.

Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—1022.